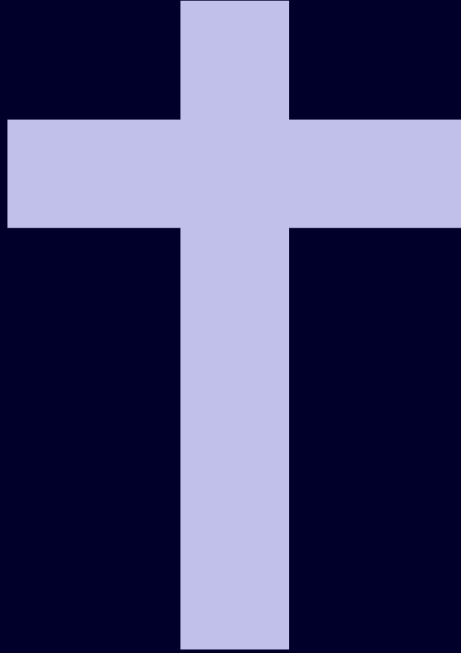

Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim

ko Igiām

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province,
Papua New Guinea, 2020 Edition

Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim ko Igiam
The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2020

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

Jenesis	1	2 Korin	1808
Ua Me Ini	73	Galesia	1827
Ofa Gami	139	Efesus	1839
Diboboniba	189	Filipai	1850
Godin Araziba	249	Kolosi	1858
Josua	306	1 Tesalonika	1866
Gumazir Dapaniba	343	2 Tesalonika	1872
Rut	381	1 Timoti	1876
1 Samuel	386	2 Timoti	1885
2 Samuel	436	Taitus	1891
1 Atriviba	480	Filemon	1896
2 Atriviba	532	Hibru	1898
1 Eghaghaniba	585	Jems	1924
2 Eghaghaniba	632	1 Pita	1933
Esra	691	2 Pita	1942
Nehemia	708	1 Jon	1948
Esta	734	2 Jon	1956
Jop	746	3 Jon	1957
Onger Akaba	805	Jut	1958
Aghuzir Akaba	951	Akar Mogomem	1961
Fofozir Gumazim	995		
Solomon	1010		
Aisaia	1020		
Jeremaia	1144		
Azir Akam	1255		
Esekiel	1268		
Daniel	1353		
Hosea	1377		
Joel	1395		
Amos	1402		
Obadia	1418		
Jona	1421		
Maika	1425		
Nahum	1436		
Habakuk	1441		
Sefanaia	1448		
Hagai	1454		
Sekaraia	1457		
Malakai	1473		
NT			
Matyu	1479		
Mak	1542		
Luk	1579		
Jon	1639		
Aposel	1689		
Rom	1747		
1 Korin	1779		

Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanim O Jenesis Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghaviram otivizir bizibar mingaribagh eghari. An overiam ko nguazimin mingarim geghara, egha uaghan gumazamizibar mingarim geghara, egha arazir kuraba ko osimtiziba ko mizazir nguazir kamın itibagh eghari. A God uabi nguazir kamın gumazamiziba ko ingarasa tuavim amisevegha a geghari.

E akinafarir kam tuiragha an akuar pumuning gami.

1. Sapta 1--11. Akinafarir akuar kam, God overiam ko nguazimin ingari, egha a uaghan bar faraghaviram otivizir bizibagh eghari, dughiar gumazamiziba otivizim. Adam ko Iv, ko Kein ko Abelin eghaghanim uaghan iti. Egha akinafarir akuar kam uaghan Noa ko aperiar nguazir kamın otozim ko Babelin taua geghari.

2. Sapta 12--50. Akinafarir akuar kam, a Israelian ovavibagh eghari.

Faragha itir ovavim, Abraham. Abraham bar Godin ifongiamın apengan iti, egha a gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar nedazimin ababanım gami. Akinafarir akuar kam uaghan Aisak ko an borim Jekop, ko an 12plan otaribagh eghari. Ezi gumazir kam Jekop, an ziar mam Israel, egha an 12plan otarir kaba me Israelin 12plan anababagh amizi da otifi. Ezi akinafarir akuar kamın saptan aviriba, da Josep geghari, a Jekopin otarir mam. Bizir otivizir kaba Israelia gamizi, me ghua Isipin kantrin iti. Akinafarir kam deravira dar gun migei.

Ezi gumazamizibar eghaghanir avirim akinafarir kamın aven iti. Ezi bizir ekiar bar faragha itim, akinafarir kam a migei, kar God uabi amizir biziba. God uabi faragha biziba bar dar ingari, egha gin gumazamiziba arazir kurabagh amima God

fofozim me ganiga bar me gasighasiki. Egha Noan adarazi ataghizi me iti. Egha uagin, God Abraham amisevegha, Abraham ko an ovavir boriba deragh me damuasa akar dikirizim gami.

Akinafarir kam a God gegharavira iti. A gumazamizibar afeziamra, a men araziba tuisigha, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasisi. Egha a deraghavira gumazamizir bar an apengan itiba, me gativagha men gari. Akinafarir kam a gumazamizir fomira itibar nighnizir gavgavim geghari, eghti gin izi darasi, me uaghan an osiziribar poniva nighnizir gavgavim ikiam.

God bizibagh amizi da bar otifi

(Sapta 1--2)

God bizibagh amizi da bar otivizir eghaghanim

¹ Bar faraghavira God overiam ko nguazimin ingarigha aningın itir biziba bar dagh amizima, da otifi. ² Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datirighin iti moghin garir pu. Puvati. A bar pura ikia egha an ganganim ighara. Mitater dafam ongarir ekiaba avarazima, Godin Duam pura dipam gisin arui.

³ Ezi God kamaghin migei, "Angazangarim otogh." Ezi angazangarim oto. ⁴ Ezi God angazangarimin gari, a derazima, a bar akonge. Egha mitatem ko angazangarim taira. ⁵ Egha angazangarim ziar kam, "Aruem," a gati. Egha mitatem ziar kam, "Dimagarim," a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar bar faraghavira zuim.

⁶⁻⁷ Egha gin God kamaghin migei, "Avavetam otogh dipam avinighti, dipam akuar pumuningin iki." Ezi avaver kam oto. God avaver kam gamizima, a dipar pin itim ko apengan itim abiki. ⁸ Egha God avaver kamın ziam, "Overiam," a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 2.

⁹ Egha gin God kamaghin migei, "Dipar overiamin apengan itim sivagh mangi danganir vamiran uabi akuvaghti, nguazir misingizim otogh." Ezi nguazir misingizim oto. ¹⁰ Ezi God nguazir misingizir kamziam, "Nguazim," a gati. Egha dipar danganir igharazimin uari akuvaziba, a ziam, "Ongariba," dagh ati. Egha God bizir kabar gari da bar derazima, a bar akonge. ¹¹ Egha gin God kamaghin migei, "Nguazim, temer guar aviriba ko nguazimin aver beniba ko dagheba a gisin aghung." Ezi bizir kaba otifi. ¹² Ezi temer ber guar aviriba ko benir nguazimin aveba ko dagher apiba bar nguazimin vaghvagha aghui moghin aghua, egha da be moghin be. Ezi God bizir kabar garima da derazima, a bar akonge. ¹³ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 3.

¹⁴ Egha gin God kamaghin migei, "Angazangariba overiamin otifigh, aruem ko dimagarim abikigh. Eghti dughiaba ko azeniba ikiti, me angazangarir kabar ganiva dughiabagh fogham. ¹⁵ Eghti angazangarir kaba otivigh angazangarim nguazim daningam." Ezi angazangariba otifi. ¹⁶ Egha God angazangarir ekiar pumuning gamizima aning oto. Angazangarir ekiam, an aruem, egha isiragha gara aruemin angazangarim anidi. Ezi dozim, a iakinim, a isiragha dimagarimin angazangarim anidi. Egha God mikovezibagh amizi da otifi. ¹⁷ Egha God nguazim angazangarim a daningasa, angazangarir kaba overiamin da ariki. ¹⁸ Egha aruem isiragh ganamin dughiam atigha, uaghan dimagarim otivamin dughiam ati, eghti aruem ko dimagarim deravira uaning abigham. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. ¹⁹ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 4.

²⁰ Egha gin God kamaghin migei, "Ongarimin aven, bizir angamira itir aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti kuaraziba otivigh overiamin pin tintinibar mighi." ²¹ Ezi God ongarimin osirir dafaba ko kuzir dafabar ingarizi da otifi, ongarimin itir bizir guar aviriba, ko kuarazir guar

aviriba uaghan, vaghvagha gari moghira gari. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. ²² Egha bizir kaba deraghasa, God migirigiar aghuir kamdagh ami, "Ia ongarimin itir bizir guar aviriba, ia avirasemegh, ongarim bar a gizifagh. Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar avirasemegh." ²³ Ezi aminim pirigha ua tirazima kar dughiar namba 5.

²⁴ Egha gin God kamaghin migei, "Nguazim bizir angamira itir guar aviribar amuti da vaghvagha gari moghiram an otiv. Egh nguibamin itir asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv." Ezi asiziba otifi. ²⁵ God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvagha gari moghira otifi. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.

²⁶ Egha God kamaghin migia ghaze, "Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighti me en mirara ganam. Egh e me atighti, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham." ²⁷ Egha God gumamazibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.

²⁸ Ezi God me deraghasa, migirigiar aghuim me gamua kamaghin migei, "Ia avirasemegh mangi nguazir otevisa bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimin itir asizir guar aviriba ian dafarim darigham."

²⁹ Egha God migia ghaze, "Ki nguazir kamin itir dagheba batamin temeba, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam. ³⁰ Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar." Ezi bizir kaba God mikemezi moghirama otifi. ³¹ Ezi God bizir

kaba bar dar gari da bar derazima, a bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2

¹ Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aningın itir bizir aviribar ingari. ² Ezi aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar gıvazi, a dughiar kamın avughse. ³ Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kamın avughse, ezi kamaghın wighın vamıran vaghvagh dar namba 7in dughıaba, kar an dughiar ekiaba. ⁴ Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghıra ghu.

Ikiavıra Itir God Idenın Azenimın ingari

Dughiar kam, Ikiavıra Itir Godın Gavgavim overiam ko nguazim gamizima aning otozima, ⁵ an amozim amadazima a izir puvati. Ezi nguazimın azenimın ingaramın gumazamiziba puvati. Kamaghın, graziba ko temeaba tıghar nguazimın otivam. ⁶ Ezi guizbangıra amozim izir puvatizi, dipam nguazimın averiamın ikiava otiva iza nguazim bar a gizıfa.

⁷ Egha gın Ikiavıra Itir Godın Gavgavim nguazim inigha gumazir mamın ingari. Egha uan ikirimırir angamıra itim anıdir aminim isa, gumazimın atinimın a gıverezima, an an aven ghu, ezi gumazim angamıra iti. ⁸ Egha Ikiavıra Itir Godın Gavgavim azenir mam aruem anadi naghın an ingarizi a Idenın nguazimın iti. Egha azenir kamın gumazir kam atizima, a iti. ⁹ Ezi Ikiavıra Itir Godın Gavgavim temer guar aviribagha amizi da nguazimın otivigha, dar ovıziba daghemın bar dera. Temer kabar ganganım bar moghıra dera. Azenir kamın torimra temer mam iti, a ikirimırir zurara itim anıdir temem. Ezi temer ıgharazir mam uaghan iti, kar temer nighnızir aghuim

aningti gumazamiziba arazir aghuim ko arazir kuram gıfoghamim.

¹⁰ Ezi faner mam dipam Idenın Azenim danıngasava oto. Dipar kam 4plan aguabar biaghire. ¹¹⁻¹² Ezi faner faragha zuimın ziam Pison, a kantri Havilan aven dipiragharui. Kantri Havila golin bar aghuim iti. Egha temer borer mughuriar aghuim zuir mam iti. Egha a dagiar aghuir mam itima, an ıvezim bar pın iti. Me kamagh a dibori, kanilian. ¹³ Ezi faner namba 2in ziam Gihon, a kantri Kusın ghua an aven dipiragharui. ¹⁴ Ezi namba 3in fanemın ziam Taigris, an aruem anadi naghın kantri Asirian aven iti. Ezi namba 4in fanemın ziam a Yufretis.

¹⁵ Ezi Ikiavıra Itir Godın Gavgavim kamaghın ifonge, gumazir a ingarizir kam Idenın Azenimın iki an ingar an ganam. Kamaghın, ana isa azenir kamın aneti. ¹⁶ Egha Ikiavıra Itir Godın Gavgavim kamaghın gumazim mıgia ghaze, “Ni azenir kamın itir temeaba bar dar ovızibar ami. ¹⁷ Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko arazir kuram anıdim, an ovızim aman bar marki. Ni anemegh, zuamıram ovegham.”

¹⁸ Egha Ikiavıra Itir Godın Gavgavim mıgia ghaze, “Gumazir kam uavıra iti, kamaghın derazir puvati. Kı a bagh ro-roatamın ingarighti an an mın iki an akurvagham.” ¹⁹⁻²⁰ Egha Ikiavıra Itir Godın Gavgavim nguazim inigha, ruarimın itir asıziba ko overiamın itir kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghın foghasa, gumazir kam ziar manaba asıziba ko kuaraziba vaghvagh dar arıgham. Kamaghın, an asıziba ko kuaraziba gumazim bagha da inigha zui. Ezi gumazim ziaba isa asıziba ko kuaraziba vaghvagh me garıghizi, dar ziaba kamaghıra iti. Gumazim asızir nguıbamın itiba ko, ruarimın itiba ko, kuarazir overiamın itiba, ziaba vaghvagh dagh arısi. Ezi guizbangıra asızir kabar tongın, tam Adamın akuraghamın ro-roatam bar itir puvati.*

²¹ Kamaghın Ikiavıra Itir Godın Gavgavim gumazim gamizi, an akuava on-gani. Egha gumazim akuavıra itima, a

2:2: Hibru 4:4; 4:10 **2:2:** Ua Me Ini 20:11 **2:7:** Jenesis 3:19; Jop 33:4; Onger Akaba 103:14; Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 64:8; 1 Korin 15:45 **2:9:** Akar Mogomem 2:7; 22:2; 22:14 * **2:19-20:** Hibrun akamın, ziar kam “Adam,” an mıngarımra kara, “Gumazim.”

gumazim in ivir agharir mam inigha an danganim in uam an inim a dukua. ²² Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim agharir a gumazim in inizim in amizir mam in ingari, egha gin amizim inigha gumazim bagha zui. ²³ Ezi gumazim amizim in ganigha migia ghaze:

“Ame! Datirighin, kar guizbangira nan ro-roam.
An agharim, kar nan agharim,
ezi an tuzim, kar nan tuzim.
Ikiavira Itir Godin Gavgavim nan
agharim in an ingarizi,
ki datirighin kamagh a diponam,
‘Amizim.’”†

²⁴ Kamaghin, gumazim uan amebogh-feziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham.

²⁵ Ezi gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsizir puvati.

Adam ko Iv ko aningin adarazir eghaghanim

3

(Sapta 3--5)

Gumazim ko amizim Godin akam batoke

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kam in asizir igharaziba bar dagh afira. Egha kuruzim kamaghin amizim in azara, “God ti azenir kam in itir iter oviziba bar dar aman guan anogoroke?”

² Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ga azenir kam in itir ter ovizibar amam. ³ Ezi iter bar vamiran azenim in torim in tughav itimra, Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an ovizitam aman bar gan anogoroke. A kamaghin ga migia ghaze, ‘Gua bar iter kam in ovizitam aman marki, egh uaghan an suighan marki. Gua kamagh damigh ovegham.’”

⁴ Ezi kuruzim kamaghin amizim migei, “Puvati. Gua oveghan kogham. ⁵ Gua

iter kam in ovizim amegh, guan damaziba kuighirightima gua arazir aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godin miraram otogham. God bizir kam gifogha iter kam in ovizim aman guan anogoroke.”

⁶ Ezi amizim iter kam in ovizim in gari, an ganganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti. Ezi amizim kamaghin nighnisi, “Kamaghin deragham, ki iter kam in ovizim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.” Kamaghin, amizim iter kam in ovizir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti, ezi amizim temer ovizir maba isa uan pam ganingizi, an pam uaghan da ame. ⁷ Ezi aning in damazimn-ing kuaghirezima aning uaning in gari, aning bibiamra iti. Kamaghin aning fighin iter afariba isa inibar min da isamigha, uan mikarzimning avara.

⁸ Ezi guaratizir orangtizim in, aning orazima Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an azenir kam in arua izi, ezi aning temebar tongin modo. ⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazim in dia ghaze, “Ni managh iti?”

¹⁰ Ezi gumazim an akam ikaragha kamaghin migei, “Ki bibiamra iti. Ki ni barazi, ni azenir kam in arua izi, kamaghin ki ati-atigha modo.”

¹¹ Ezi God an azara, “Ni manmaghira fo, ni bibiamra iti? Tina ni mikeme? Ni, iter ovizir ki gua daman anogoroghezir kam, ni ti an ovizitam anemeghama?”

¹² Ezi gumazim a ikaragha kamaghin migei, “Amizir nan roroamin min ikiamin ni na ganingizim, anarira iter kam in ovizir mam na ganingizi, ki aneme.”

¹³ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamagh amizim in azara, “Ni manmaghsuavira bizir kam gami?”

Ezi amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kam in ovizir kam ame.”

God akar gavgavim gumazim ko amizim ko kuruzim ganingi

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin kuruzim migei, “Ni arazir kurar

† **2:23:** Adam garima, Iv an mirara gari, ezi a ziam, “amizim,” a gati. Hibrun akam akar kam, “amizim,” “gumazim,” ko aning magh ghu. **2:24:** Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **3:1:** Akar Mogomem 12:9; 20:2 **3:13:** 2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:14

kam a gamizi, ki datirighin ni abinamin akar gavgavim iti. Ni osimtizir bar ekiam ikiam. Osimtizir ni iniamim, an osimtizir asizir igharaziba iniamim gafiragham. Egh ni zurara uan navimin nguazimin davarva, nguazimin minezibar ami ikiam. ¹⁵ Egh ki ni damighti ni amizimin apanimin ikiti, amizim ni apanimin ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me amizimin ovavir boribar apanimin ikiam. Egh an ovavir borir mam nin dapanim dikaragham, eghti ni an dagarir ginkevim giviam.”*

¹⁶ Ezi God kamaghin amizim migei, “Ni navim asangamin dughiamin, ki osimtizim ni daningam. Egh ni borim batamin dughiam, ni mizazir dafamra iniam. Egh ni uan pam gifueghivira ikiti, a ni gativagh nin ganvira ikiam.”

¹⁷ Egha God kamaghin Adam migei, “Ni uan amuimin akam baregha, temer ovizir ni daman ki nin anogoroghezim ame. Kamaghin ni amizir arazir kam bangin, ki datirighin nguazim gasighasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh ni zurara nguazir kamnin ikiamin dughiamin, ni dagheba deragh otivsi, ingangarir dafabara nguazimin dar amuam. ¹⁸⁻¹⁹ Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nin azenimin aghung anevaragham. Egh ni dagheba inisi, ingangarir ekiabar amuti, doriba nin agham. Egh ni zurara kamaghira puvira ingar mangi, ovegh uamategh nguazimin mangam. Guizbangira, ki nguazimin nin ingari, ezi ni uamategh nguazimin mangam.”

²⁰ Ezi gumazim kamaghin nighnisi, an amuim, gumazamiziba bar men ovavir amizimin otogham. Kamaghin, a ziam, “Iv,” a gati.† ²¹ Ezi gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim asizimin inim inigha koroti-amningin ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganingizi, aning da aghui.

* **3:15:** Fofozir gumazir maba ghaze, Kraisa Satanin gavgavim abinam, eghti Satan an adarazi ko apanim damuam. Kar an akar isin zuim. Ni Akar Mogomem 12:17in gan. **3:17:** Hiebru 6:8 † **3:20:** Hiebrun akamin ziar kam, “Iv,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Gumazamiziba ko bizir angamira itibar amebam.” **3:22:** Akar Mogomem 22:14 * **4:1:** Hiebrun akamin ziar kam, “Kein,” an mingarim mong kamaghin ghu, “inigh.” **4:4:** Hiebru 11:4

God Adam ko Iv Idenin Azenimin aning batoke

²² Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramin fofozim ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti a temer ikirimirir zurara itim anidim boroghin mangan kogham. E fo, a temer kamnin ovizitam ramegh ikirimirir zurara itir kam ikiam.” ²³ Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazima, an azenimin ingarasa zui. ²⁴ Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamnin gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamnin boroghin mangan kogham.

4

Kein ko Abel Ikiavira Itir God bagha ofa gami

¹ Ezi Adam uan amuim Iv ko akuizima, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, “Ikiavira Itir God nan akurazima, ki otarir kam ini.” Kamaghin an otarir kam ziam, “Kein,” a gati.* ² Egha gin a Keinin dozim Abel bate. Ezi aning ekevegha Abel sipsipbar garir gumazim, ezi Kein azenibar ingarir gumazim.

³ Egha gin Kein uan azenimin dagheba asigha, maba inigha Ikiavira Itir Godin ofa damuasa zui. ⁴ Ezi Abel sipsipin nguzir mikarzim sara itir aghuir mam ini. Sipsipin nguzir kam, kar amebam faraghavirama otezir sipsipin nguzim. Ezi Abel a misuegha Ikiavira Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge, ⁵ egha Kein ko an ofa

gifongezir puvati. Ezi Kein puv atarava an guam ikuvigha igharagha gari.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Kein migei, “Ni tizim bagha atari? Egha manmaghsua ni puv atarava guam ikuvigha igharagha gari? ⁷ Ni arazir aghuim damighti, ki nin ofa gifongeghti, ni bar akuegham. Egh ni arazir kuram damighti, arazir kuram ni gasighasighasa, ni mizuai. Egha arazir kuram ni abinasa bar ifonge. Kamaghira ni uaghan gavgavigh anebin.”

⁸ Egha gin Kein uan dozim Abel mikemezima, an a ko aning tuzim itir danganimin zui. Egha aning ghua tuzim itir danganimin ikiava, Kein uan dozim misoghezima, an areme.

⁹ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Keinin azara, “Nin dozim Abel mana?”

Ezi Kein ghaze, “Ki fozir puvati. Ki uan dozim geghuva an garir gumazim puvati.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Manmaghin amizi ni arazir kurar kam gami? Nin dozimin ghuzim nguazim giregha gifa, ezi ki ghuzir kamin ararem barazi, a uan osimtizim ikarvaghassava nan arai. ¹¹ Ezi ki datirighin ni abinamin akar gavgavir mam kamaghin nin iti. Ni uan dozim misoghezi, an areme. Ezi arazir kamin ni nguazim gamizima, an an ghuzim ame. Kamaghin ki datirighin nguazim nin anogoroke eghti ni uam azenibar ingaran koghti, dagheba ni bagh an otivan kogham. ¹² Egh ni otuegh azenibar ingarvira ikiti, nguazim uan ovimin suiraghti nin dagheba deragh aghungan kogham. Egh ni uabi, nguibaba nin puvatightima, ni gumazir guraghav itimin min pura iturami nguazir kamin danganiba bar dar aruam.”

¹³ Ezi Kein migirigiar kam baregha kamagh Ikiavira Itir God migei, “Osimtizir ni na ganidir kam a bar ekefe, ki manmaghin aneteram? ¹⁴ Ni na migia ghaze, ki bar azenitam in ingaran kogh, egh nin guamin bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimin min nguazir kamin danganiba bar dar aruam. Kamaghin ki atiati, tarazi ua na batogh na misueghti, ki aremegham.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Bizitam kamaghin otoghan kogham. Gumazitam ni misueghti na aremeghti, ki 7plan gumazibar nin ovevem ikaragham.” Egha Ikiavira Itir God abanir mam Kein gati, eghti gumazitam a batogh abanir kamin apigh, a misueghti an oveghan kogham.

¹⁶ Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh diborim, “Aruavira Iti,” an an iti. Nguazir kam Idenin Azenimin aruem anadi naghin iti.

Keinin ovavir boribar ziaba

¹⁷ Ezi Kein uan amuim ko akuizi, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gin Kein nguibar ekiar mam in ingarigha, uan borimin ziam Enok isa nguibar ekiar kam gati. ¹⁸ Egha gin Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezi Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek.

¹⁹ Ezi Lamek amuir pumuningin iti. Mavin ziam Ada, ezi mavin ziam Sila. ²⁰ Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim. ²¹ Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim.

²² Ezi gin Sila Tubalkein bate. Ezi Tubalkein bras ko ainin bizir guar aviribar ingarir gumazim. Ezi Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama.

²³ Egha dughiar mam Lamek kamaghin uan amuimning migei:

“Ada ko Sila,

gua nan akam baragh.

Ki Lamek, gua nan amuimning,

gua deravira nan akam baragh.

Gumazir mam na misozima,

ki a misoghezima an areme.

Ezi gumazir igiar mam na guam apezezi,

ki a misoghezima an areme.

²⁴ Gumazitam Kein misueghti an aremegham,

God 7plan gumaziba an ovevem ikarvagh me misueghti me arimighiregham.

Eghti gumazitam na misueghti ki aremeghti,
77plan gumaziba ovegh na ikaragham.”

Iv otarir igharazim bate

²⁵ Egha Adam uan amuim uam a koma akuizi, an otarim bate. Ezi amizim ghaze, “Kein Abel misoghezi an areme. Kamaghin God Abelin danganim iniasa borir igharazim na ganingi.” Kamaghin a borir kam ziam, “Set,” a gati.† ²⁶ Ezi gin Set otarir mam ikia, ziam, “Enos,” a gati. Dughiar kamra gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam dibora, egha an ziam fa ghuavira iti.

5

Adamın ovavir boribar ziaba, kar men eghaghanim (1 Eghaghaniba 1:1-4)

¹⁻² Adamın eghaghanim kamaghira ghu.

God gumazamizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. A men ingarigha givagha, deravira me damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me gatigha ghaze, “Gumazamiziba.”

Ezi Adamın ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

³ Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara gari. Ezi a ziam, “Set,” a gati. ⁴ Set otogha givazima, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁵ Ezi 930plan azeniba givazima, Adam areme.

⁶ Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto. ⁷ Enos otogha givazima, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁸ Ezi 912plan azeniba givazima, Set areme.

⁹ Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto. ¹⁰ Kenan otozima, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹¹ Ezi 905plan azeniba givazima, Enos areme.

¹² Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto. ¹³ Mahalalel otogha givazima, Kenan uam 840plan azenibar

ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹⁴ Ezi 910plan azeniba givazima, Kenan areme.

¹⁵ Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto. ¹⁶ Jaret otozima, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹⁷ Ezi 895plan azeniba givazima, Mahalalel areme.

¹⁸ Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto. ¹⁹ Enok otozima, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ²⁰ Ezi 962plan azeniba givazima, Jaret areme.

²¹ Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto. ²² Metusela otogha givazima, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven dughiaba bar Godin boroghira ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir igharaziba ini. ²³ Enok 365plan azeniba bar adar ike. ²⁴ Enok Godin boroghin ikia, egha a ko roroam gami. Ezi God a inigha uan Nguibam ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buriava, an apizir puvati.

²⁵ Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto. ²⁶ Lamek otogha givazima, Metusela ua 782plan azenibar ikia, egha otariba ko guivir igharaziba ini. ²⁷ Ezi 969plan azeniba givazima, Metusela areme.

²⁸ Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto. ²⁹ Ezi Lamek ghaze, “Fomira Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigha ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghin e ingangarir dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam nguazim damuti dagheba deragh otivti e tong avughsi, egh puvira ingaran kogham.” Kamaghin, Lamek ziam Noa, uan otarim gati.* ³⁰ Noa otogha givazima, Lamek ua 595plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir maba ini. ³¹ Ezi 777plan azeniba givazima, Lamek areme.

³² Ezi Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham, ko Jafet.

† **4:25:** Hibrun akamin ziar kam, “Set,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Daning.” **5:1-2:** Jenesis 1:27-28; Matyu 19:4; Mak 10:6 **5:24:** Hibru 11:5; Jut 1:14 * **5:29:** Hibrun akamin ziar kam, “Noa,” migirigiar kamin min ghu, “avughsi.” Ni Jenesis 9:20in gan.

Noa ko an adarazir eghaghanim

6

(Sapta 6–11)

Gumamazizibar arazir kuraba

¹ Ezi datirighin gumamazizir aviriba otiva nguazim gizivagha, guiviba bate.

² Ezi Godin otariba* gari, gumamazizibar guivir igiaba, men mikarzirbar ganganiba bar men dera. Ezi me uan ifongiamin gin ghua, me isa men iti. ³ Ezi God ghaze, “Gumamaziziba angamira ikiasa ki uan Duam me gati. Ezi men mikarziba nguazir kamın biziba, kamaghin ki uan Duamin amamangatighti, a me ko dughiar ruarimin ikian kogham.† Datirighin me 120plan azenibara ikegh egh ovengam.”

⁴ Ezi dughiar kamın ikegha gin zuir dughiamin, gumazir bar dafar maba nguazimin ike. Gumazir kaba, kar gumamazizibar guivir igiaba Godin otariba ko akuizi otivizir boriba. Me ingangarir igharagha garibar amuamin gavgavim ikia egha dughiar kamın ziar ekiaba iti.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguazim bar an itir gumamazizibar gari, men arazir kuraba bar ikufi. Gumamaziziba dughiba bar, uan navir averiamin aven arazir kuraba baghavira nighnigha dagh ifongeghavira iti. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurabagh nighnigha bar osemegha ikia navim bighiaghirigha, ghaze, mevzika, ki ti nguazimin itir gumamazizibar ingarizir puvatizi deraghai.

⁷ Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ingarizir bizir kaba bagha osemegha nan navim biki. Kamaghin, ki guizbangira gumamazizir ki ingarizibagh asighasighti, men tav ua nguazimin ikian kogham. Eghti ki asizir nguibamin itiba ko ruarimin itiba, ko kuaraziba bar, ki uaghan dagh asighasigham.” ⁸ Ezi Noa uabira, Ikiavira Itir Godin damazimin deravirama oto, ezi a bar a gifonge.

⁹⁻¹⁰ Eghaghanir kam, a Noan eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar kara: Siem, Ham ko Jafet. Noa Godin damazimin bar gumazir aghuim, egha gumamazizibar damazibar dera. Egha a dughiba bar Godin boroghin ikiava a ko roroam gami.

¹¹ Ezi God gumamazizir igharazibar gari, men araziba bar ikufi. Nguazir otevilla bar, midorozir arazim ko orazir puvatizir arazim ghuavira iti. ¹² God garima arazir kuram bar nguazim avara. Ezi a gari gumamazizir aghuaritam itir pu. Puvati. Gumamaziziba bar arazir kurabaram amua iti.

God kurimin ingarasa Noa migei

¹³ Kamaghin, God kamaghin Noa migia ghaze, “Gumamaziziba bar uariv soghava orazir puvatizir arazim gami, ezi nguazir kam arazir kuram bar a gizifa. Kamaghin, ki nguazir kam sara, me gasighasighasa. Ki gumamaziziba bar me agivaghti, me ua ikian kogham. ¹⁴ Kamaghin, ni temer aghuiba abighiva ua bagh kurir tamın ingarigh. Egh an averimin danganitabar ingarighva koltan an averiam ko azenim aghefegh. ¹⁵ Ni kurir kam kamaghin an ingar: An ruarim 130 mitan tughti, an baravim 22 mitan tugh, eghti an siriam 13 mitan tugh. ¹⁶ Egh ni an siriamın ingarti, an siriam bar izighiri an miriam avan marki. Ni kurir siriam ko miriamın tongira toritam ateghti, aruer angazangarim kurimin aven mangi.‡ Egh ni ghurir 3pla kurimin aven dar ingarigh, tam vazimin, tam arighara, egh tam pin. Egh tiar akam an miriamın an ingarigh.

¹⁷ “Ni oragh! Ki aperiar ekiam damighti a nguazimin otogh, nguazimin itir bizir angamira itiba bar dar amighti da bar moghirama ovengam. ¹⁸ Eghti ki ni ko, uan Akar Dikirizir Gavgavim akirighti, ni deragh ikiam. Ni uan amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia kurir kamın aven mangi. ¹⁹ Egh ni asiziba vaghvagh pumuning pumuningin me ini, amebar mam ko apurir mam. Egh me ovengan

* **6:2:** Marazi kamaghin migei, migirigiar otevir kam “Godin otariba,” kar me enselbav gei. † **6:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **6:4:** Diboboniba 13:33 **6:5:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:18; Matyu 15:19 **6:5:** Matyu 24:37; Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **6:9-10:** Jenesis 7:1; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5 **6:11:** Esekiel 8:17 ‡ **6:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

koghsi da inigh kurimin aven mangi. ²⁰ Ni kuarazir igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning, ko asizir muziariba ko ekiar igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh da oven-gan koghsi, ni da inigh kurimin aven mangi. ²¹ Egh ni uan amuiroghboriba ko asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar da isi kurim darikigh.”

²² Ezi Noa God a mikemezi moghira bizir kaba bar dagh ami.

7

Aperiar ekiam oto

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Noa migei, “Ki nin gari, nirara nguazimin gumazamizibar tongin nan damazimin dera. Kamaghin, ni uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia bar kurimin aven mangi. ² Egh ni asizir nan damazimin zuezir igharagha gariba vaghvagh, 7plan amebaba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir nan damazimin zuezir puvatizir igharagha gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra inigh, kurimin aven mangi. ³ Kamaghira ni kuarazir igharagha garibar 7plan amebaba ko apuriba ini. Ni kamaghin damighti da arimighireghan koghti, dar nguziba gin nguazimin otivigh bar avirasemegham. ⁴ Eghti dughiar 7pla givaghti, ki amozim nguazimin anemadaghti, a 40plan arueba ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam. Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki dagh asighasighti, da bar arimighireghan.”

⁵ Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziriba bar dagh ami.

⁶ Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam oto. ⁷ Dughiar kam, Noa uan amuim ko, an otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me gasighasighan koghasa, me kurimin aven ghue. ⁸⁻⁹ Ezi God Noa mikemezi moghira, asizir Godin damazimin zueziba ko, asizir miziriziba ko, kuaraziba ko, asizir muziariba, asizir igharagha gariba bar, da vaghvagha apurir mam ko amebar mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, ghua kurimin

ghuavanangi. ¹⁰ Dughiar 7pla givazima, aperiar ekiam otogha nguazim gizefi.

¹¹ Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti, ezi azenir kam in iakinir namba 2in, dughiar namba 17in, nguazim akam akarizima, dipar nguazimin averiamin itir ekiam akariaghirigha zuamiram anabo. Ezi amozim izaghira mati me dipam fufusi. ¹² Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko dimagaribar izaghira mamaghira iti.

¹³ Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa, uan amuim ko, an otarir 3pla, Siem, Ham, Jafet, uan amuiba ko, me kurimin aven ghue. ¹⁴ Ezi nguibamin asizir guar aviriba bar, ko ruarimin asizir ekiaba ko dozir guar aviriba, ko kuaraziba bar vaghvagha Noan adarazi ko kurimin aven ghue. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi God mikemezi moghin, bizir angamira itiba, da vaghvagha apurir mam ko amebar mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, a ko kurimin aven zui. Noa aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God tiam asara. ¹⁷ Ezi 40plan aruebar dipam izivavira ikia, kurim asirafa. Ezi kurim nguazim ategha pin iti. ¹⁸ Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha ghua-vanadima kurim a gisin deravira iti. ¹⁹ Ezi nguazim gisin dipam sivaghsivagha ghua-vanagavira ikia mighsiar overiamin apengan itiba bar ada ave. ²⁰ Egha abuan dipam nguazim bar anevaragha, sivagha pin ghua overiamin apengan itir mighsiar ekiaba bar dagh afiragha 7 mitan tu. ²¹ Ezi nguazimin angamira itir bizir kaba, kuaraziba ko, nguibamin asiziba, ruarimin asizir ekiaba ko doziba ko gumazamiziba, me bar ariaghire. ²² Ezi nguazimin itir bizir angamira itiba bar ariaghire. ²³ Ezi nguazimin itir bizir kaba bar, gumazamiziba, nguibamin itir asiziba, ruarimin itir asiziba, ko kuaraziba, Ikiavira Itir God bar me kuavareme. Ezi Noa ko bizir kurimin aven itiba merara angamira iti.

²⁴ Ezi dipam bar ekevegha nguazim bar anevaragha ghua 150plan dughia bar ike.

8

Aperiam gifa

1 Ezi dughiar kamın God Noa ko asızir a ko kurimın itiba gın amadazir puvati, a me gınighnighavıra ikiava aminim amadazi a dipam gısın ivaima dipam sıvagha uaghiri. 2 Ezi dipar nguazımın averiamın izim uam anadir puvati. Ezi overiamın amozim izir tuaviba pırızı, amozim ua izaghirir puvati. 3 Ezi dipam ghuaghıra ghua, 150plan dughiaba gıvazıma dipam daka uaghıravıra iti. 4 Ezi iakinir namba 7ın dughiar namba 17ın kurim Araratın Mıghsiabar itir danganimın mıghsiar mamın apera. 5 Ezi dipam, daka uaghıravıra ikia ghua iakinir namba 10ın dughiar namba 1ın tuzı, dughiar kamra mıghsiabar ghuaba otifi. 6-7 Ezi 40plan dughiaba gıvazıma, Noa kurimın windua kuigha, kuarazir ziam kotkot amadazıma, a ghugha ua izezir puvati. A mıgha aruavıra ikiav itima dipam dakezi nguazim mısingi. 8 Ezi Noa foghasa, nguazim mısingis, o puvati. Egha kamaghın, kuarazir ziam bunbam amadazıma, a zui. 9 Ezi dipam nguazim avaragha ikiavıra itima, kuarazir bunbam dapian danganıbagh asa, kamakın dipam mong pın ikiavıra iti. Ezi a uamategha kurimın ghuzı, Noa dafarım amadagha uam a inıgha aven ghı.

10 Ezi 7plan dughiaba gıvazıma, Noa ua kuarazir bunbam amada. 11 Ezi dughiar kamın bar guaratızımın kuarazir bunbam uamategha a bagha izi. Egha uan akamın olivın temer dafarır igiar mam ivıragha izi. Ezi Noa kamaghın fo, dipam dakegha gıfa. 12 Egha a 7plan dughiabar uam orarkegha kuarazir bunbam uam anemada. Ezi kuarazir bunbam ua izezir puvati.

13 Ezi Noa dughiar kamın 601plan azenıba iti, ezi iakinir namba 1, an dughiar namba 1 otozi dipam mıdıı. Ezi a kurimın siriam mıkinızir avavem asıgha azenan danganıba bar deravıra dar gari, nguazim mısingi. 14 Egha ghua iakinir namba 2ın, namba 27ın dughıam otozi, nguazim bar mısingi.

15 Ezi God Noa mıgıa ghaze, 16 “Nı, uan amuım ko, nın otarıba uan amuıba ko, ia kurım ategh magıri. 17 Egh angamıra

ıtır asızıba bar, kuarazıba ko asızır ruarım ko nguıbamın itıba, nı bar moghıra da inıgh magıri. Eghtı da bar otıv arogh avırasemeghıva nguazır kam bar an angı.”

18 Ezi Noa uan amuım ko an otarıba, uan amuıba ko uaghiri. 19 Ezi kuarazıba ko asızır avırır guar magh garıba vaghvagha uarı uarı abıgha uarı akuva egha azenan izi.

Noa ofa isa İkiavıra İtir God ganıdı

20 Egha Noa İkiavıra İtir Godın ziam fasa ofa damuamin danganıbir mamın ingarı. Egha Godın damazımın zuezır asızır guar avırıba, dar vamıra vamıra inıgha, kuarazır Godın damazımın zuezıba dar vamıra vamıra inıgha dav suegha God bagha ofa gamı. Egha da tuezi da bar isıgha mıghıri. 21 Ezi İkiavıra İtir God Noa amızır mughurıar aghuım zuir ofa bagha bar ifuegha ghaze, “Kı ua gumazamızıbar arazır kuraba bagh nguazım gasıghasıghan kogham. Guızbangıra, gumazamızıba borıbar mın ikia ghua asangızır dughıamın, me bar arazır kuram damuamin nıghnızıba iti. Ezi bizır kam bagha, kı bizıba bar dagh asıghasıki. Egh kı dughiar kamın amızır arazır kamın mırarı, uamategh angamıra itır bizıba bar dagh asıghasıghan kogham. 22 Eghtı nguazım ikıvıra ikıtı dughiar kaba uaghan otıvıra ikıam, dughiar dagheba oparıba ko dagheba inıamba, dughiar orangtızıba ko fefeba, dughiar amozıba izıba ko arueba garıba ko dımagarıba ko arueba. Dughıar kaba gıvaghan kogh mangı nguazım gıvamin dughıam otogham.”

9

God Noa ko Akar Dıkırızır Gavgavım gamı

1 Dughıar kamın, God arazır aghuım Noa uan otarıba ko, me damuasa kamaghın me mıgıa ghaze, “İa borır avırıba batıtı, ian adarazı nguazır kam bar a gızıvaka. 2 Eghtı ruarımın itır asızır muzarıba ko ekiaba, ko kuarazıba, ko osırıba bar moghıra ian atıatıghtı, ia me gativagh men ganam. 3 Kı faragha ia damasa zuravarıbara daghebar mın ia ganıngı. Egha datırıghın nguıbamın

asiziba, ko ruarimin itir asiziba, ko zuravariba sara bar da isa ia ganingi eghti, ia bar dar amam. ⁴ Guizbangira, ghuzim ive-mara ikirimirir angamira itim anidi. Kamaghin, ia ghuziba ikiavira itir asizitam aman marki. Ia asizim misueghti, an ghuzim faragh bar iregh givaghtima, ia gin anemi. ⁵ Eghti tina gumazimin ghuzim damuti, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazir kam in arazir kuram ikarvagh. Guizbangira, asizitam o gumazitam gumazir mam misueghti an aremegham, ki uaghan osimtizer kuram a danighti an aremegham. ⁶ Ki God, ki uabi gumazimin ingarizima a nan mirara gari. Kamaghin gumazir manam igharazitav misoghezi an areme, egh a uabi gumazibar dafaribar ovengam.”

⁷ Egha God ua kamaghin migei, “Eghti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegh nguazimin otivarogham.”

⁸ Egha God Noa ko an otaribav gia ghaze, ⁹ “Ia oragh! Ki datirighin ia ko, ian borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁰ Egha uaghan bizir angamira ia ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba, nguibamin asiziba ko, ruarimin asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ¹¹ Ki datirighin ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migia ghaze, Guizbangira, ki datirighin uam aperiar ekiatam damighti a izi bizir angamira itibagh asighasighan kogham. Eghti aperiar ekiatam nguazir kam ua bar gasighasighan kogham.”

¹² Egha God ghaze, “Ki arazir kam akaghti, ia ganigh fogh suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir angamira ia ko itiba, ko ian gin otivamin boriba, ki ia bagha bar a gamigha gifa. ¹³ Ezi arazir kam kamakin, ki ababanim ian akagha, overiamin pin ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimin itir biziba bagha amizim, a ikivira ikiam. ¹⁴ Eghti ki amozim amadaghti a izeghti an gin ghuar-iar ekiaba ikivira ikiti, dughiar kamin

ekianim overiamin otogham. ¹⁵ Eghti ki an ganigh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamira itiba ko ia bagha amizim a ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam ua kamaghin otivan kogham, aperiatam uam nguazimin angamira itir bizibagh asighasighan kogham. ¹⁶ Egh ki pin ekianimin ganiva, nguazimin angamira itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.”

¹⁷ Egha God Noa migei, “Ekianir kam, kar nan ababanim, ki nguazimin angamira itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamigha aneka.”

Noa uan otarim Hamin atari

¹⁸ Kar Noan otarir 3plan a ko kurimin ikegha azenan izezibar ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamin otarimin ziam, Kenan. ¹⁹ Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighin nguazim gizivazir gumazimiziba bar men ovaviba.

²⁰ Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari. ²¹ Egha dughiar mam in a wainin dipar onganir maba amegha ongani. Ezi an iniba paghirezima a bibiamra uan purirpenim girighav iti. ²² Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamin ganigha uam azenan ghua uan aveghbuamning mikeme. ²³ Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dipizimning gati. Egha aning purirpenim akirim ragha a gasaragha nimira itimra ghua uan afeziamin mikarzim avara. Aning uan guamning igharagha misuegha uan afeziamin mikarzim avara. Egha uan afeziamin mikarzir mogomemin ganizir puvati.

²⁴ Ezi Noan nighnizim derazi a ua dikavigha an otarir abuananam Ham, an mikarzir mogomemin ganizir bizim baraki. ²⁵ Egha a ghaze, “Osimtizer ekiam Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar ingan-garir gumazimin bar men apengan ikiam.”

²⁶ Egha Noa ua kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Siemin God. Egha ki kamaghin Godin azai, Kenan pura Siemin

ingangarrir gumazimîn ikiam. ²⁷ Eghti God Jafetin adarazir amighti me avirasemegh, Siemîn adarazi ko deragh dapiam. Eghti Kenan pura Jafetin ingangarrir gumazimîn ikiam.”

²⁸ Aperiar ekiam givazîma, Noa uam 350plan azenibar ike. ²⁹ Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10

Kar Noan ovavir boribar ziabar eghaghanim

¹ Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezi aperiar ekiamîn gin men ovavir borir aviribar otifi. Ezi Noan ovavir boribar ziaba kamaghîn zui.

² Kar Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. ³ Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. ⁴ Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusin gumaziba, ko Dodania. ⁵ Ezi gumazir kaba, gin ongarir miriam ko arighatizibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibara akabav gei.

⁶ Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.* ⁷ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. ⁸ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamîn bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim. ⁹ Ezi Ikiavira Itir God gavgavim isa Nimrot ganingizîma an asiziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghîn gumazamiziba ziar ekiam munav daningasa, kamaghîn miği, “Gumazir kam a Nimrotin miraram ami. Ikiavira Itir God gavgavim Nimrot ganingizîma, ana asiziba buriamin fofozir ekiar aghuim iti.” ¹⁰ Ezi Nimrot nguibar ekiar 3plan gari, Babel, Erek, ko Akat. Nguibar ekiar 3plan kaba Babilonian nguazimîn iti.† ¹¹ Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua

nguibar ekiar kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala, ¹² ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan nguibamningin tizimîn iti. Ezi Kalan nguibam a nguibar bar ekiam.

¹³ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, ¹⁴ ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimîn adarasi, me Kritin Arighatizimîn itir darazir aven otifi.

¹⁵ Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, ¹⁶ Jebusia, Amoria, Girgasia ko, ¹⁷ Hivia, Arkaia, Sinia, ¹⁸ Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Kenanin adarazir danganiba bar a dar ghuava tintinibar apia. ¹⁹ Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonin nguibamin ikegha ghua Gerarin nguibamin tu, kar Gasan nguibamin amadakan. Ezi men mitaghniyam ghua aruem anadi naghîn nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamin amadakan. ²⁰ Gumazamizir kaba bar, me Hamin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan nguibabara akabav gei.

²¹ Ezi Siem a Jafetin avebam. Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberin boribar ovavir afeziam. ²² Siemîn otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram. ²³ Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas. ²⁴ Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. ²⁵ Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamîn ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimîn itir gumazamiziba tintinimîn biaghire. Kamaghîn me ziar kam, “Pelek,” a gati. Ziar kamîn mingarim kamakîn, “Bar biaghire.” Ezi Pelekîn dozimîn ziam Joktan.

²⁶ Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, ²⁷ Hadoram, Usal, Dikla ko, ²⁸ Obal, Abimael, Seba ko, ²⁹ Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. ³⁰ Ezi Joktanin boriba Mesan nguibamin ikegha ghua aruem anadi naghîn Sefarin nguibar miğhsiabar tu. ³¹ Kar Siemîn ovavir boriba. Egha me uan dakozibar

* **10:6:** Hibrun akam, ziar kam “Kus,” kar kantri Sudan, o kantri Itiopian ziam. † **10:10:** Hibrun akam deragha miğirigiar kamîn mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, nguibar ekiar igharazir mamîn ziam iti, an ziam Kalne.

vaghvaghera uan nguazibarama apiaghera, uari uan ikizibar akabav gei. ³² Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men ovavir boriba. Aperiar ekiamin gin, gumazamizir kabar ikiziba nguazim gizivaghera aneroke.

11

Ikiavira Itir God gumazamizibar akar me migeiba abiaghariki

¹ Fomira nguazimin gumazamiziba bar akar vamira ikia, egha migirigiar otevir vabaram ami. ² Egha me aruem anadi naghin ikegha, puram arua ghua iza Babilonin nguazir zarimin apia.

³ Egha me uarira uariv gei, "Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da tueghti da brighbar min otivika." Egha me dipenibar ingaramin brighbagh ami. Egha me brighin kabagh amizi da uarir isavsuighamin koltaba uaghan iti.

⁴ Egha me ghaze, "E datirighin uari uari bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an aven tauan bar ruaritam asaraghti, an ruarim mangi overiamin suiragham. Egh kamagh, e uari abigh mangi tintinibar nguazimin nguibar igharazibar ikian kogham. E kamaghin damuti, gumazamiziba bar ziar bar ekiam e daningam."

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kam ko tauan gumazamiziba an aven ingarizimin ganasa izaghiri. ⁶ Egha uan Nguibamin ikia ghaze, "Gumazamizir kaba me akar vamiram migia egha uari inigha nighnizir vamira iti. Egha nguibar dafar kam in ingari. Me kamaghin uan nighnizimin gin mangi, bizir aviribar amuam. ⁷ Kamagh, e ua magari akar me migeim abighirarighiti, me uan akar mingaribagh foghan koghiva uariv kiman kogham."

⁸ Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha nguibar ekiar kam uam a ingari puvati. ⁹ Dughiar kam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabar akar me migeiba abiagharighizi, me tintinibar nguazimin

danganiba bar adar ghue. Kamaghin me nguibar ekiar kam dibora ghaze, "Babel."*

Siemin ovavir boribar ziaba

¹⁰ Kar Siemin ovavir boribar ziaba. Aperiar ekiam otozi azenir pumuningin gin, me Siemin azeniba medi da 100in oto. Ezi an Arpaksatin afeziamin oto. ¹¹ Egha gin Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹² Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamin oto. ¹³ Egha gin Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹⁴ Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberin afeziamin oto. ¹⁵ Egha gin Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁶ Ezi Eber 34pla azeniba ikiava Pelekin afeziamin oto. ¹⁷ Egha gin Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁸ Ezi Pelek 30pla azeniba ikiava Reun afeziamin oto. ¹⁹ Egha gin Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁰ Ezi Reu 32pla azeniba ikiava Serukin afeziamin oto. ²¹ Egha gin Reu 207pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²² Ezi Seruk 30pla azeniba ikia Nahorin afeziamin oto. ²³ Egha gin Seruk 200pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁴ Ezi Nahor 29pla azeniba ikia Teran afeziamin oto. ²⁵ Egha gin Nahor 119pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

Teran ovavir boribar ziaba

²⁶ Ezi Tera 70pla azeniba ikiava Abram, Nahor ko Haranin afeziamin oto. ²⁷ Ezi kar Teran ovavir boribar ziaba. Tera a Abram, Nahor ko Haranin afeziam. Ezi Haran a Lotin afeziam. ²⁸ Ezi Haran uan nguibam Urin ikiava areme. Ur a Kaldiabar nguazir asizimin iti. Ezi dughiar kam, an afeziam Tera angamira ikiavira iti.

²⁹ Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor Haranin guivim Milkan iti. Egha uaghan Haran

11:5: Jenesis 18:21

11:8: Luk 1:51

* **11:9:** Hibrun akamin ziar kam, "Babel," a mong kamaghin ghu, "abiaghariki."

Iskan afeziam. ³⁰ Ezi Sarai boriba batir puvatigha, boritam itir puvati.

³¹ Ezi Tera uan adarazi inigha, Kaldia-bar nguazimîn itir nguibam Ur, an ategha Kenanîn nguazimîn zui. Teran gin zuir adarazir ziabar kara: an otarim Abram, ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi Haran a Lotin afeziam. Me ghua Haranîn nguibamîn otivigha egha nguibar kamîn apera. ³² Egha Tera 205pla azeniba ikiava nguibar kamîn areme.

Abramîn eghaghanim

12

(Sapta 12:1--25:18)

Ikiavira Itir God Abramîn dia

¹ Dughiar mam, Ikiavira Itir God Abram miġia ghaze, “Ni uan nguazim, ko uan adarasi, ko uan afeziamîn ikizim ategh nguazir ki nîn akaghamimîn mangi.

² “Eghti ki nîn ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh, mangiva gin ikizir gavgavir mam otogham.

Egh ki deravira ni damu ni damighti nîn ziam bar ekevegham.

Eghti ni bangin ki gumazamiziba deravira me damuamin tuavim ikiam.

³ Eghti gumazamizir deravira ni gamiba, ki deravira me damuam.

Eghti ni gasighasizir gumazamiziba ki uabi me gasighasigham.

Ni bangin ki nguazir kamîn itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam.”

⁴ Ezi Abram Haranîn nguibam ategha Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a zui. Ezi Lot a ko uaghan zui. Dughiar kamîn Abram 75plan azeniba iti. ⁵ Abram uan amuim Sarai, ko uan dozimîn otarim Lot inigha, me uaghara zui. Abram faragha Haranîn nguibamîn ikia egha bizir aviriba ko ingangarir gumaziba ko amizir aviriba ini. Egha a Kenanîn zuir dughiamîn a bizir kaba bar da inigha zui. Egha me Kenanîn otivigha givagha, ⁶ Abram uan adarazi ko nguazir kamîn ghua Sekemîn nguibamîn

oto. Nguibar kamîn temer ekiar mam ikia Moren danganimîn amadaghan iti. Ezi dughiar kamîn Kenania Kenanîn nguazimîn ikiavira iti.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God Abram batogha a miġei, “Ki nguazir kam nîn ovavir boribar aningam.” Kamaghin Abram Ikiavira Itir God a batozi naghira, an ziam fasa ofa gamir dakozimîn ingari.

⁸ Egha gin Abram dikavigha ghua, aruem anadi naghin itir miġhsiar Betelin boroghin itimîn ghu. Miġhsiar kam Betelin nguibam ko Ain nguibamîn tizimîn iti. Ezi Betel an aruem anadi naghin itima, Ai an aruem anadi naghin iti. Ezi danganir kamîn Abram uan purirpenibar ingarigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa, ofa gamir dakozimîn ingarigha, an ziam dibora a fe.

⁹ Egha gin Abram uan adarazi ko danganir kam ategha sautin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Negevîn danganimîn oto, a gumazamiziba puvatizir danganim.

Abram ghua Isipin kantrin iti

¹⁰ Dughiar mam mitiriar ekiam otozi, danganir kam dagheba bar puvati. Kamaghin, Abram uan adarazi ko me ghua nguibar igharazibar gumazamizibar min pura ikia, kantri Isipin iti. ¹¹ Egha me kantri Isipin boroghira iza, Abram uan amuim Sarai miġia ghaze, “Ni orakigh. Ki fo, ni amizir dirir bar deragha ganganir aghuim gamim. ¹² Isipin gumaziba nîn ganigh, ti ni gakuvegham. Egh me kamaghin fogham, ni nan amuim, egh me na misueghti ki aremeghti, ni ikiam. ¹³ Ni kamaghin mikimti deragham, ni nan amizim. Egh ni kamaghin damighti, me arazir aghuimîn na damu, na misueghti ki aremeghan kogham.”

¹⁴ Ezi Abram kantri Isipin otozi, Isipin gumaziba a mikemezi moghira, an amuimîn garima an ganganim bar dera. ¹⁵ Ezi atrivimîn ingangarir gumaziba Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrivim kamaghin a miġei, “Amizir bar dirir mam izegha iti.” Egha me ghua Sarai inigha atrivimîn dipenimîn ize. ¹⁶ Ezi

atrivim Sarain ganigha miġħigha a gakongegha, kamaghin bar deraviram Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bulmakauba, donkin apuriba, donkin amebaba, kamelba, ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir bar aviriba, isa Abram ganingi.

¹⁷ Egha atrivim Abramın amuim Sarai inigha ua bagha an amuim gami, kamaghin Ikiavira Itir God Isipin atrivim ko an dipenimin itir darazi bagha arimariar guar aviriba amangi. ¹⁸ Ezi atrivim Abramın diazima a izima a kamaghin a miġħia ghaze, “Ni manmaghsua arazir kam na gami? Egha kamaghin na mikemezi puvati, Sarai nin amuim. ¹⁹ Ni na miġħia ghaze nin amizim, ezi kamaghin ki uan amuimin min a ini. Ni manmaghsuavira arazir kam gami? Kamaghin ni uan amuim inigh, gua mangi!” ²⁰ Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Abram uan amuim ko, an biziba sara Isipin bar me batoke.

13

Lot Abram ataki

¹⁻² Dughiar kamın Abram bizir bar aviriba iti. A sipsipba, memeba, bulmakauba, gol ko silva bar aviraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevin danganimin amadaghan zui. A uan amuim ko uan biziba bar da inizi, Lot uaghan a ko zui.

³⁻⁴ Egha ġin Abram uan adarazi ko Negev ategha Notin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Betelin nguibamin oto. Danganir kamra Abraham fomiram purirpenibar ingara ofa gamir dakozimin ingari. A Betel ko Ain nguibamningin tizimin iti. A danganir kamın otogha Ikiavira Itir Godin ziam dibora a fe.

⁵ Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan ingangarir gumazamizir aviriba a ko ikia purirpenibar iti. ⁶ Abram ko Lot uaghara bizir aviriba iti, ezi kamaghin nguazim aningın sufi. Ezi aning uaning ko ikiava

avenge. ⁷ Ezi adarim Abram ko Lotin sipsipba ko memebar garir ingangarir gumazibar tongin oto. Dughiar kam Kenanin adarazi ko Peresin adarazi danganir kamın iti.

⁸ Ezi Abram Lot miġħei, “Ga ikizir vamira. Ga uaningın atari derazir puvati, ezi gan ingangarir gumaziba uaghan uarir atari derazir puvati. ⁹ Guizbangira, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abigham. Egh ni uabi ua bagh danganitam ginabagh, na ategh an angı. Ni agharir guvimin mangiti, ki kiriamin mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamin mangiti, ki guvimin mangam.”

¹⁰ Ezi Lot tugha gari. Egha Jordanin Faner zarimin itir danganiba bar dar gara ghua Soarin nguibamin tu. Nguazir otevir kam dipar aviriba ikia bar dera. Egha mati Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin min garava, uaghan kantri Isipin min gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar Sodomın nguibam ko Gomoran nguibam gasighasigham. ¹¹ Ezi Lot nguazir otevir Jordanin Faner zarimin itiba bar ada iniasa miġħei. Egha Abram ataghizima an aruem anadi naghin ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati.

¹² Egha Abram Kenanin nguazimin apera. Ezi Lot ghua nguibar ekiam Jordanin Faner zarimin itibar tongin apera. Egha Sodomın nguibar ekiam boroghın purirpenibar ingari.

¹³ Ezi nguibar ekiam kam Sodom, an gumazamiziba, men araziba bar ikufi. Ezi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kurabagh ami.

Abram Hebronin nguibamin ghu

¹⁴ Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God Abram miġħia ghaze, “Ni kagh tugh egh danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadi naghin ganiva aruem uaghiri naghin ganiva, not ko saut viraram aningın gan. ¹⁵ Nguazir ni datirighin garir kaba bar, ki da isi ni ko nin ovavir boribar aningam. Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghira ikiam. ¹⁶ Eghti ki nin boribar amighti me nguazir minemniamin min bar avirasemegham. Eghti gumazitam

nguazir minemniaba mengeghiva nin ovavir boriba mengam. ¹⁷ Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi. Kamaghin, ni datirighin dikavigh mangi nguazir kaba bar dar ganigh.”

¹⁸ Kamaghin, Abram danganir kam ategha ghua Hebronin nguibam boroghin oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghin, purirpenibar ingarigha, me kagh apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozim, danganir kamın an ingari.

14

Midorozir ekiam atrivibar tongin oto

¹⁻⁹ Dughiar kamın, Kedorlaomer Elamin nguibamin atrivimin ikia egha uaghan nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera a Sodomın nguibar ekiamın atrivimin iti, Birsa a Gomoran nguibar ekiamın atrivimin iti, Sinap an Atman nguibar ekiamın atrivimin iti, Semeber an Seboimın nguibar ekiamın atrivimin iti, ezi Belan nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan ziar mam Soar.

A 12plan azenibar me gativagha men gari, ezi namba 13in azenimin me Kedorlaomerın akam batoke. Ezi namba 14in azenimin Kedorlaomer uan namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonın kantrin atrivim, Ariok a Elasarın kantrin atrivim, Tidal a Goimın adarazir atrivim. Egha me 4plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimın nguibamin otogha, Refaimın adarazi ko uariv sogha me abira. Egha me Hamın nguibar ekiamın otogha Susia ko misogha me abira. Egha me Kiriataimın boroghın danganir zarimın otogha Emia ko misogha me abira. Egha me ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko misogha men agintigha ghua El Paranın nguibar miriamın gumazamiziba puvatizir danganimin me ataki. Egha gin uamategha iza Kadesin nguibar ekiamın otifi. Kadesin ziar ghurim, En Mispas. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogha me abini. Egha me Hasason Tamarın nguibar ekiamın otivigha Amoria, ko misogha me abini.

Egha me midorozir kam gamigha me abinigha givagha, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar

atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko me Sidimin danganir zarimın uari akuvagha iti. Egha me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midorozir gumaziba 4plan atrivibar midorozir gumaziba ko uariv sosi.

¹⁰ Ezi Sidimin danganir zarim koltaba iniamin torir aviriba iti. Ezi Sodomın atrivim ko Gomoran atrivim midorozimın arasava amua puvatı, aning koltan torimning giraghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua mighsiabar ghue. ¹¹ Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigha egha men dagheba sara inigha ghue.

¹² Ezi Lot, Abramın dozimın otarim, a Sodomın itima, me uaghan a inigha an biziba sara inigha ghue.

¹³ Ezi gumazir mam midorozimın ara ghua Hibrun gumazim Abram batogha midorozimın otivizir biziba bar a geghani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar boroghın ikiavira iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abramın namakaba.

¹⁴ Ezi Abram orazi, apaniba an dozimın otarim Lot inigha ghu. Ezi kamaghın a ko iti darasi, a men midorozir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318in tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gin ghua Danın nguibar ekiamın tu. ¹⁵ Egha danganir kamın Abram uan midorozir gumaziba tura. Egha 4plan atrivir kaba ko dimagarimın misogha me abini. Egha notin amadaghan Damaskusın nguibar ekiamın men agiragha ghua, Hoban nguibar ekiamın tu. ¹⁶ Egha atrivir kaba inigha ghuezir biziba ua bar ada ini. Egha Abram uan dozimın otarim Lot uam a inigha, bar an biziba ko amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha uamategha ize.

Melkisedek deragha Abram gami

¹⁷ Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me misogha me abini. Egha a uamategha izima, Sodomın atrivim ghua danganir zarir me kamagh diborim,

“Save,” an a bato. Ezi an ziar mam kamakin: Atrivibar Danganir Zarimra. ¹⁸ Ezi Melkisedek, a Salemin nguibamin atrivim, a Godin Bar Pin Itimin Ofa Gamir Gumazim, a bret ko wain inigha Abram bagha izi. ¹⁹ Egha bizir bar aghuimin Abram gamua kamaghin migia ghaze, “Godin Bar Pin Itim overiam ko nguazimin ingari, a bar deragh ni damu. ²⁰ Guizbangira, ni apaniba ko uariv sozi, Godin Bar Pin Itim nin akurazi, ni me abini, kamaghin, e an ziam fam.” Ezi bizir Abram iniziba bar, a 10plan akuabar da abigha 10in vamira isa Melkisedek ganingi.

²¹ Ezi gin Sodom in atrivim kamagh Abram migei, “Ni midorozimin inizir biziba ni bar adar suikigh. Egh nan gumazamizibara ua me ateghti, me na bagh izi.”

²² Ezi Abram ghaze, “Ikiavira Itir God, Godin Bar Pin Itim, overiam ko nguazimin ingarizim, ki an ziamin pamten kamagh mikimasa, ²³ ki tong bar nin bizir muziaritam inighan kogham, iniba isair tretba o dagarir asuabar beniba. Eghti ni kamaghin mikiman kogham, ‘Ki uabi Abram gamizi a bizir bar avirim iti.’ ²⁴ Ki uabi ki bizitam inian kogham. Bizir nan midorozir gumaziba ameziba ki darara iniam. Eghti nan namakar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari bagh naba iniam.”

15

God Abram koma Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God irebamin min bizimin aven akam isa Abram ganiga egha ghaze:

“Abram ni atiatingan marki.

Ki nin oramin min ikiam,
eghti ni nan apazangin deravira
ikiam.

Eghti ki ni damighti
nin ziam bar pin ikiam.”

² Ezi Abram an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki uabi boriba puvati, ni manmaghin na damighti

ki ziar ekiam iniam? Ki oveghti nan biziba iniamin gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian gumazim. ³ Ni boritam na ganingizir puvati, ezi nan dipenimin otozir ingangarir gumazir kam, a nan danganim inigh nan biziba iniam.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagh a migia ghaze, “Ingangarir gumazir kam nin biziba inian kogham. Nin borir nin otoghamira nin danganim inigh, egh nin biziba iniam.”

⁵ Egha Ikiavira Itir God Abram inigha azenan ghua a migia ghaze, “Ni kogh overiamin mikovezibar gan. Ni bar da mengam? Ti puvati. Guizbangira, nin ovavir boriba bar avirasemegh mikovezibar dibobonimin min mangam.”

⁶ Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itima an a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

⁷ Egha ana migia ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God. Ni Kaldian danganimin itir nguibam Urin itima, ki nin diagha ni inigha iza nguazir kam ni ganingi, eghti ni an afeziamin ikegham.”

⁸ Ezi Abram ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmagh fogh suam, ki nguazir kam guizbangira a iniam?”

⁹ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni bizir kaba inigh izi na daningigh: bulmakaun amebar azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir 3pla itim ko, sipsipin apurir vamiran azenir 3pla itim ko, kuarazir muziarir me bunbam arizir pumuning, ni bar da inigh na bagh izi.”

¹⁰ Ezi Abram bizir kaba bar ada inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha asizir kaba vaghvagha da abiagharigha akuar pumuningin dagh ami, egha dar akuabar bizir pumuningin dar bora da ariki. Egha kuarazimning rughirama aning ati. ¹¹ Ezi kuarazir isar maba izaghira asizir kabar amasava amima, Abram men agira.

¹² Ezi aruem bar uaghirima Abram bar akuava onгани. Egha garima mitater ekiam anevazima a bar atiatingi. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram migia ghaze, “Ni bizir kam gifogh, nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin aven

nguibar igharazimın gumamazibar mın ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar mın ikiam. Eghti kantrin kamın gumamaziba 400plan azenibar pazi me damuam. ¹⁴ Eghti ki osımtızir ekiam isi kamagh pazi me damuamin gumazibar anıngam. Eghti nın ovavir boriba bizir bar avırım inigh egh kantrin kam ategh azenan izam. ¹⁵ Eghti ni uabi bar navir amirizimın iki mangi aseghıva aremegham, eghti me ni afagham. ¹⁶ Eghti nın ovavir boriba ua zuamıra nguazir kamın izeghan kogham. Nın adarazi mangi namba 4ın ovavir boriba otivigh egh uamategh nguazir kamın izam. Ezi Amorın iti darazi datirighın arazir kurar avıritabagh amir puvati. Me gın arazir kuratabar amuti, ki mızazim me gasegh egh nguazir kamın me batuegham. Eghti nın ovavir boriba uamategh izam.”

¹⁷ Ezi aruem uaghirima mitatem otogha gıfa, ezi bizir pumuning oto: nguazir mıner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharım mıner kamın anagava otifi. Ezi bizir kamning, asızir Abram akuar pumuningın bıagharigha bızimın arıghızir kabar tongın zui. ¹⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavıra Itir God Akar Dikirızir Gavgavım Abram koma a gamua ghaze, “Ki nguazir kaba isi nın ovavir boribar anıngam. Eghti men nguazimın mitaghniam Isipın kantrin dipar miriamın ikegh mangi Yufretisin Faner ekiamın tugham. ¹⁹ Eghti me Kinian nguazim, Kenasian nguazim, Katmonian nguazim ko, ²⁰ Hitian nguazim, Peresian nguazim Refaimian nguazim ko, ²¹ Amorian nguazim, Kenanian nguazim, Girgasian nguazim ko, Jebusian nguazim, me bar men nguazir kaba iniam.”

16

Hagar Abramın amuımın mın oto

¹ Ezi dughiar kamın Abramın amuım Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipın kantrin amızir mam a ko iti. A Sarain ingangarir amızim, an ziam Hagar. ² Ezi Sarai Abram mıgıa ghaze, “Ni orakigh, Ikiavıra Itir God boritam batan nan anogoro ke, ezi ki boritam batan kogham. Ezi ki nın

azangısı ni mangi nan ingangarir amızim ko dakuighti, a ti na bagh boritam batam.” Ezi Abram Sarain nıghnızim mırara ghu. ³ Ezi Sarai uan ingangarir amızim Hagar isa Abramın amuımın mın a ganıngi. Dughiar kamın Abram Kenanın nguazimın itima 10plan azeniba gıfa. ⁴ Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navım asangi. Dughiar kamın Hagar uabıra uabi gıfo a navım asangi, egha uabi pırafı Sarain akaba barazir puvati.

⁵ Ezi Sarai kamagh Abram mıgei, “Hagar nan akaba barazir puvati, kar nın osımtızimra. Guızbangıra ki uabi a isa nın amuımın mın ni ganıngi. Ezi datirighın a uabi gıfo a navım asangi, egha uabi pırafı, egha nan akaba barazir puvati. Ezi Ikiavıra Itir God uabi ni Abram, ko nan mıgırıgıaba tuisıghasa ki ifonge.”

⁶ Ezi Abram kamaghın Sarain akam ikaragha ghaze, “Ni oragh Hagar pura nın ingangarir amızir kınım. Ni a gativazi, a pura nın apengan iti. Nıghnızir manam ni a damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagarın apanımın ikia arazir kurabar a gami, ezi Hagar arav ghu.

⁷ Egha a gumamaziba puvatızir dangımın ghua, egha Surın nguıbamın zuir tuavımın itir dipar atuımın otogha avughsi, ezi Ikiavıra Itir Godın enselin mam a bato. ⁸ Egha ensel kamaghın a mıgei, “Hagar, Sarain ingangarir amızim. Ni managh ikegha izi, egha managhıra zui?”

Ezi Hagar a ikaragha ghaze, “Ki Sarai ategha an ari.”

⁹ Ezi ensel a mıgıa ghaze, “Ni uamategh Sarai bagh mangi egh an akaba baragh.”

¹⁰ Egha ensel ua kamagh a mıgıa ghaze, “Ki nın ovavir boribar amıghti me bar avırasemegham, eghti gumazitam men dibobonım mengıva avegham.”

¹¹ Egha Ikiavıra Itir Godın ensel ua mıgei:

“Ni orakigh. Ni borım batamın dughıam, a roghıra izi.

Guızbangıra, ni osımtızim iti, ezi Ikiavıra Itir God nın osımtızim baraki.

Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh.*

12 Eghti nin otarim, donkin atiamin min ikiam.

A gumazamiziba bar, me ko misoghti me an apanim damuam.

Egh a uan adarazi ko deragh daperaghan kogham.”

13 Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, “Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir God, a uan akam na ganingi. Ezi Godin nan garim, ki uabi an ganigha egha angamira ikiavira iti!” Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God ganingi, “Biziba Bar Dar Garir God.”†

14 Ezi bizir kam bagha gumazamiziba mozir dipar kam dibora ghaze, “Godin Zurara Iki Nan Garim.” Mozir dipar kam Kadesin nguibam ko Beretin nguibamin tizimin ikiavira iti.

15 Ezi Hagar Abramın otarim batezi, Abram ziam, “Ismael,” a gati. 16 Ezi Hagar Ismael batamin dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17

Abram ziar igiam ini

1 Ezi Abram gin azenir 99pla anetuzima, Ikiavira Itir God a batogha a migia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni zurara nan akam baragh, nan apengan ikiva nan damazimin deragh arazir aghuibar amu. 2 Ki uan Akar Dikirizir Gavgavim ni koma a damu, egh ovavir borir bar avirim ni daningam, eghti me bar avirasemegham.”

3 Ezi Abram ua tevimning apirigha guam nguazim girizi, God a migia ghaze, 4 “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gamigha kamaghin migei. Ni kantrin bar avirimın gumazamizibar ovavimin otogham. 5 Eghti nin ziam datirighin uam Abram puvatigham. Guizbangira, ki ni damighti, ni kantrin aviribar gumazamizibar ovavimin otogham. Ezi kamaghin, datirighin nin ziam, Abraham.* 6 Eghti ki nin ovavir boribar amighti me bar

avirasemegh mangi kantrin gavgavitabar otivam. Egh men tarazi atrivibar otivam.

7 Egh ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim akiram. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, egha nin ovavir boriba uaghan, ki men God. 8 Ezi Kenanin nguazir ni datirighin puram aperaghav itir kam, kar igharaz darazir nguazim. Eghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanin nguaziba bar da isi, ia daningam. Eghti nguazir kam, a ian nguazimin iki mamaghira ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam.”

God me migia ghaze, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh

9 Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. 10 Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangisi arazir kam damu. Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar ghoregh. 11-12 Ian otarir iririviba 8plan dughiba otoghti ia dughiar kamra me mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh ian ingangarir amiziba otezir otariba, ko ia igharaz darazi da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar aghoregh. Ian gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti arazir kam, a nan ababanimin min ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. 13 Ia uan gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Eghti dighorezir arazir kamin duar kurim ian mikarzibar ikiti, gumazamiziba bar fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam. 14 Egh me tavin mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gumazir kam ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Eghti me a batueghti, a uan adarazir aven ikian kogham.”

* 16:11: Hibrun akamin ziar kam, “Ismael,” an mingarim mong kamaghin ghu, “God orasi.” † 16:13: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 16:15: Galesia 4:22 17:5: Rom 4:17

* 17:5: Hibrun akamin ziar kam, “Abraham,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Kantrin aviribar gumazamizibar afeziam.” 17:7: Luk 1:55 17:8: Aposel 7:5 17:10: Aposel 7:8; Rom 4:11

¹⁵ Egha God Abraham miġia ghaze, “Datirighin ikegh mangi ni uam uan amuim ziam Sarai, a darighan marki. Datirikin, an ziam Sara. ¹⁶ Ki deragh Sara damuti, a ni bagh otarim batam. Ki Sara deragh a damuti, a kantrin aviribar gumazamizibar inaghamimin otivam, eghti men tarazi atrivibar ikiam.”

¹⁷ Ezi Abraham tevimming apirigha guam nguazim giri. Egha averara uan nighnizimin kamagh aka ghaze, “Gumazir azenir 100pla itim ti boritam afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti boritam batam?”

¹⁸ Egha Abraham God miġia ghaze, “Kamaghin deragham, ni Ismaelrama eghuva deragh an gan.”

¹⁹ Ezi God ghaze, “Ni mamagh mikiman marki. Nin amuim Sara navim asegh egh otaritam bateghti, ni ziam Aisak a datigh. Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim a ko an ovavir borir gin otivamiba koma a damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. ²⁰ Ezi ki Ismael deragh an ganasa ni nan azangisi. Ki deragh a damu, egh borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham. Egh a 12plan gumazir dapanir kabar afeziamin otogham. Eghti ki an adarazir amighti me ikizir gavgavimin otogham. ²¹ Eghti ki uan Akar Dikirizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara dughiar kamran azenir munamin otamim.”

²² Egha God akar kam gamigha givagha Abraham ategha ghu.

²³ Ezi dughiar kamra, Abraham Godin akamin gin ghua, uan adarazir gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim Ismaelin mikarzir mogomemin inim aghora, egha ingangarir gumazir kinir men amebaba Abrahamin dipenimin otezibar mikarzir mogomebar inibar aghora, egha ingangarir gumazir a igharaz darazi dam ivesezibar mikarzir mogomebar inibar aghore. ²⁴⁻²⁵ Dughiar kam Abraham uabi 99pla azeniba gifa, ezi an otarim Ismael 13pla azeniba itima, me aninghin mikarzir mogomemning inimning atu. ²⁶ Dughiar

God akam Abraham ganingizimra, Abraham uan otarim Ismael ko, me aninghin mikarzir mogomemninghin inimning atu. ²⁷ Egha uaghan Abrahamin dipenimin aven itir gumaziba bar, ingangarir gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da ivezeziba sara, me bar men mikarzir mogomebar iniba aghore.

18

Ikiavira Itir God ghaze, Sara otaritam batam

¹ Egha gin Ikiavira Itir God Mamren nguibamin temer ekiabar apengan Abraham bato. Aruer mammin aruem bar puvira isima, Abraham uan purirpenimin tiar akamin aperaghav iti. ² Egha a kogha gumazir 3plan gari me tuivighav iti. A men ganigha uan purirpenim ategha zuamira ivegha me bagha ghu. Egha tevimming apirigha aviragha guam nguazim giri.

³ Egha kamaghin miġei, “O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki. ⁴ Ki tav mikemeghti a dipatam inigh iziti, ia uan dagariba ruegham. Eghti ia temer ekiar kammin povimin avughsam. ⁵ Eghti ki dagheba ia danighti ia gavgavim uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian ingangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi, ki ian akurvaghasa.”

Ezi me kamaghin miġei, “A dera, ni miġei moghin damu.”

⁶ Ezi Abraham zuamira purirpenimin aven ghua kamagh Sara miġei, “Ni plauan beghin ekiar aghuitam inigh egh zuamiram a giragh bretba tuegh.”

⁷ Egha Abraham uan bulmakauba bagha ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha ize. Egha a isa uan ingangarir gumazim ganingizi a zuamirama a misuegha aneghoregha a isami. ⁸ Ezi asizim isigha givazima, Abraham asizir kam ko, bulmakaun otereborim ko, bulmakaun otereborimin ingarizir sis sara inigha ghua gumazir 3plan kabar afa. A me ganingizi me da apima, a men boroghin tememin apengan tughav iti.

⁹ Egha me amegha givagha, Abrahamin azara, “Nin amuim Sara, a managh iti?”

Ezi Abraham ghaze, “A purirpenimin aven iti.”

¹⁰ Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God, a kamaghin migei, “Azenir girakirangin itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti nin amuim Sara otaritam ikiam.”

Ezi Sara purirpenimin tiar akamra ikia gumazir kamın akirangin, ikia akar kam baraki. ¹¹ Dughiar kam Abraham ko Sara vırara ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam batamim, a gifa.

¹² Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha uabira uabi migia ghaze, “Ki ghurigha gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam uaghan ghuri. Ki manmaghin boritam iniamin agoroger kam ikiam?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Abrahamin azara, “Sara manmaghsua aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati? ¹⁴ Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburaghan kogham. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozimin ki uamategham. Eghti dughiar kamra Sara otarim ikiam.”

¹⁵ Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, “Ki akezir puvati.”

Ezi a ghaze, “Ni guizbangiram ake.”

¹⁶ Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin tuavimin men akaghasa. Egha me ghua danganir mamın tuivigha, gara uaghira Sodomın nguibamin gari.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, “Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin ghuangsighan aghua. ¹⁸ Guizbangira, an ovavir boriba bar avirasemegh kantrin gavgavimin otogham. Eghti Abraham bangin ki nguazir kamın itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam. ¹⁹ Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure damighti me Ikiavira Itir Godın akamin gin mangam. Egh me arazir aghuiba ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua bagha Abraham ginaba. Egh

gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham deraviram a damuam.”

²⁰ Egha Ikiavira Itir God Abraham migia ghaze, “Arazir bar kurar Sodom ko Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba otifi. ²¹ Kamaghin ki magiri gumazir arazir kabagh amibar ganigham. Egh ki fogham, eghaghanir ki oregha fogha givazir kaba, da ti guizbangira, o puvati.”

²² Egha gin gumazir pumuning dikavigha Sodomın ghu. Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko tughav iti.

²³ Ezi Abraham sivagha an boroghın ghua an azara, “Ni ti gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham? ²⁴ Ti 50pla gumazir aghuiba nguibar kamın ikiti, ni igharaziba sara me gasighasigham? Ni ti 50plan gumazir aghuir kabagh nighnigh nguibar kam ateghti a ikiti, ni a gasighasighan kogham? ²⁵ Ni gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham, kar arazir aghuim puvati. Ni gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamiran me damuan marki. Ni nguaziba bar dar garir Jas, egh ni arazir aghuibara damuam.”

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Sodomın nguibamin itir gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, ki gumazamiziba bar me ateghti me ikiam. Eghti gumazir aghuir kaba, me ovengan kogham.”

²⁷ Ezi Abraham ua kamaghin migei, “Ekiam, ki bizir aviribav kimti, ni nan ataran marki. Ki pura gumazir kinim, egh bizitam mikiman kogham. ²⁸ Eghti gumazir aghuir 50pla puvatighti, 45plara ikiti, ni nguibam bar a gasighasigham, o puvatigham?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki 45plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

²⁹ Ezi Abraham ua migei, “Eghti gumazir aghuir 40pla ikiti manmaghin damuam?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 40plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham, eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

³⁰ Ezi Abraham kamaghin miġei, “Ekiam, ki ua bizitam mikimasa. Ni ataran marki. Eghti 30pla ikiti manmakin?”

Ezi Ekiam kamaghin miġia ghaze, “Ki 30plan gumazir aghuivar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

³¹ Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ni nan migirigiar avirir kaba bagh nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 20pla ikiti manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 20plan ganigh, egh ki nguibam gasighasighan kogham.”

³² Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ki akatam ua ni mikimasa. Ni nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 10pla ikiti, manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuir kaba oven-gan kogham.”

³³ Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko uaning mikemegha givagha ghu. Ezi Abraham uamategha uan dipenimin ghu.

19

Sodomia arazir kuram gami

¹ Ezi Lot guaratighin Sodom in nguibamin uari akuvir tiar akamin aperaghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir God ko ghua Abraham in ganizimning, datirighin iza Sodom in nguibam oto. Ezi Lot aningin garima aning izima a dikavigha aning bagha zui. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri. ² Egha ghaze, “Gumazir Ekiamning, ki guan ingangarir gumazim, ezi gua nan dipenimin izi. Gua uan dagariba faragh da ruegh, egh dimangan nan dipenim daku. Egh aminim tiraghti gua dikavigh mangi.”

Ezi aning an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ga me uari akuvir danganir kam dakuam.”

³ Ezi Lot miġighavira aning miġeima, aning gin a ko dipenimin ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumazibav kemezima me bretin yis puvatiziba tuegha aning bagha dagher aghuibagh ami. Ezi aning api.

⁴ Ezi aning tighar misiabar mangasava amima, Sodom in gumaziba iza dipenim

avini. Nguibamin itir gumazir igiaba ko ghuriba bar moghira izi. ⁵ Egha me Lotin dia ghaze, “Gumazir iza nin dipenim gakuimning mana? Aning amadaghti aning azenan iziti, e poroghamiba uari ko akuava amir arazir kurabar aning damuasa.”

⁶ Ezi Lot azenan ghua tiam deragha ane-sara. ⁷ Egha me miġia ghaze, “Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam damuan marki! ⁸ Ki guivir pumuning iti, aning gumazitam koma akuizir puvati. Ki aning inigh egh ia bagh azenan izam, eghti ia uan ifongiam aningin anegifagh. Eghti gumazir nan dipenim gakuimning ki deragh aningin ganam. Kamaghin ia arazir kuratam bar aning damuan marki.”

⁹ Ezi Sodomia migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, a nguivar igharazimin gumazim, egha a en araziba tuisighasava ami. Ni e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mizazitam ni gaseghti ni fogham, nin mizazim, aningin mizazim gafiragham.” Egha me ua Lotin suiragha a munasaragha egha tiam akarasa.

¹⁰ Ezi gumazir dipenimin aven itimning dafarim azenan anemadagha Lotin suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara. ¹¹ Egha aning azenan itir gumazibagh amizi, men damaziba pirizima, me ua dipenimin tiar akamin garir puvati.

Lot Sodom ataki

¹² Ezi gumazir kamning kamagh Lotin azara, “Nin tarazi uam nguivar kam in aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni bar me inigh egh nguivar kam atakigh. ¹³ Ga nguivar kam gasighasigham. Nguivar kam in aven, bar eghaghanir bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kamaghin, a ga amadazima ga nguivar kam gasighasighasa izi.”

¹⁴ Ezi Lot gumazir an guivimningin iki-asa me inabazimning bagha ghu. Egha aning miġia ghaze, “Ikiavira Itir God nguivar kam kuvarimasa, kamaghin gua dikavigh nguivar kam bemiram anetakigh.” Ezi aning ghaze, a ti pura ikarara miġei.

15 Ezi aminim tiragha givazi enselning Lotin avigha ghaze, “Atamra. Ni uan amuim ko guivimning inigh, egh nguibar kam atakigh. Ni suighsuigh gumazamizir kaba sara ovegham.”

16 Ezi Lot nighnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lotin apangkufi. Kamaghin amizi, enselning a ko, an amuim ko guivimning dafaribar suigha egha nguibar kam ategha azenan ghu. 17 Egha aning me inigha azenan ghugha givagha, kamaghin me migei, “Ia zuamiram arimangegh, puvatighti ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh gin ganan marki. Egh ia danganir zarir munamin dapiagh avughsan marki. Ia ovengan aghuaghsi, egh ari mighsiabar ghuavanang.”

18 Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na migei moghin damuva avegham. 19 Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan akurvaghasava a gami. Ezi mighsiaba bar saghon mar iti, ezi ki zuamira da bagh mangiva avegham. Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighti ki uaghan mizazim inigh ovegham. 20 Ni nguibar muziarir munamin gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kam in manigh egh osimtizir kam gitagham.”

21 Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa migeir mam gasighasighan kogham. 22 Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogh mangi, dughiar ia mangi nguibar kam in otoghamim.” Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi, ezi me gin nguibar kam, Soar a garisi.*

Ikiavira Itir God Sodom ko Gomora gasighasiki

23 Ezi aruem tighar maghin anagavira itima, Lot Soarin nguibamin otogha gifa. 24 Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da amozimin min overiamin ikia Sodom ko Gomora giri. 25 Egha a nguibamning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning itim

sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningin itibagh asighasigha egha nguazir kam in itir aghuir biziba sara bar dagh asighasiki.

26 Ezi Lotin amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti.

27 Ezi aminzaraghan bar mizaraghara Abraham ghua danganir a faragha Ikiavira Itir God ko tughav ikia mikemezimin ghu. 28 Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari, egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi.

29 God nguibar nguazir zarir kam in itiba bar adagh asighasiki. Egha an Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osimtizir kam gita.

Moapia ko Amonian adarasi

30 Ezi Lot Soarin nguibamin ikian ati- atigha uan guivimning inigha mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mam in aven iti. 31 Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, “Gan afeziam ghurigha gifa. Ezi nguazir kam in danganiba bar gumaziba puvati. Ezi gumazamiziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam. 32 Aria, ga uan afeziam wain taba a danighti an onganighti, ga a ko dakuighti, a boriba ga daningam. Eghti gan afeziam in adarazi ikivira ikiam.”

33 Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi guivir ekiam a koma akui. Aning in afeziam wain amegha bar onganigha fozir puvatizi guivim a koma akui. 34 Egha aminzaraghan guivir ekiam uan afumim migia ghaze, “Ki bogiran dimangan afeziam koma akuigha gifa. Ga datirighin dimangan afeziam wain in taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti a boritaba ga danighti gan afeziam in adarazi iki mangivira ikiam.”

35 Egha dimagarir kam in aning uan afeziam wain a ganingizi a uam ongani, ezi guivir dozim a koma akui. Afeziam

19:16: 2 Pita 2:7 * 19:22: Hibrun akamin, ziar kam, “Soar,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Sufi.” 19:24: Matyu 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2 Pita 2:6; Jut 1:7 19:26: Luk 17:32

faragha wain amegha onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui.

³⁶ Egha tuavir kamın Lotın guivimning afeziam dam boriba ini. ³⁷ Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, “Moap,” a gati, ezi gin a Moapian ovavimın oto.† ³⁸ Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, “Benami,” a gati, ezi gin an Amonian ovavimın oto.‡

20

Abraham ko Abimelek

¹⁻² Dughiar kamın Abraham Mamren nguibam ategha ghua Negevın danganımın amadaghan, Kades ko Surın nguibar tizimningin apera. Egha gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarın nguibar ekiamın apera. Egha Gerarın gumazamizibav gıa ghaze, “Sara nan amizim.” Ezi Gerarın atrivim Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi.

³ Ezi dımangan God Abimelek irebamın a miğia ghaze, “Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam.”

⁴ Dughiar kam Abimelek tighar maghın Sara ko dakuam, egha kamaghın miğia ghaze, “Ekiam, gumazitam osımtızitam damighan koghti, ni an ikızim ko me gasıghasıgham? ⁵ Abraham uabi na miğia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki arazir aghuimın a ini. Egha ki osımtıziba puvatı.”

⁶ Ezi God irebamın a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni nıghnızir aghuarim ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nın amamangızir puvatizi, ni a koma akuizir puvatıgha nan damazımın arazir kuram gamızir puvatı. ⁷ Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datırıghın amizim amadaghti, a ua uan pam bagh mangı. Eghtı a ni bagh na ko mıkımtı, ni oveghan kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua mangıghan koghti, ni uan gumazamiziba ko bar arımıghıregham.”

⁸ Ezi amımzaraghan Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar diagha, bizir Ekiam a mıkemıziba bar me mıkeme. Ezi me bar atıatingı. ⁹ Ezi Abimelek Abrahamın diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghıram amızımın e gamı? Ki arazir kurar manamra ni gamızı, ni na ko ki atıvagha garir darası, e gamızı osımtızir arazir kam e bato? Arazir ni e gamızir kam, a bar derazir puvatı.”

¹⁰ Egha Abimelek ua kamaghın miğia ghaze, “Ni nıghnızir manamra ikia egha kamagh ami?”

¹¹ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan nıghnızimra kara, ki ghaze nguibar kamın gumazıba Godın atıatır puvatı. Me ti nan amuim inısı na mııueghti ki aremegham. ¹² Egha ki ghaze, guızbangıra Sara nan amızim. Ga afeziar vamıra ikia, egha amebamning ıghara. Egha gin a nan amuımın oto. ¹³ Ki uan afeziamın dıpenımın ikıavıra itı, God nguazır ıgharazıbar mangasa nan deır dughıamın, ki Sara mığia ghaze, ‘Ni arazır aghuımın na damusı, egh ga danganır manabar mangı, ni gumazamizıba kamagh me mıkım suam, Abraham nan tuebam.’”

¹⁴ Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganıngı. Egha puram sıpsıpa, bulmakauba, ingangarır gumazıba ko amızıba Abraham ganıngı. ¹⁵ Egha Abraham mığia ghaze, “Ni gan, nguazır kabanang da bar nana. Ni tam dapısı ifuegh egh tam daperagh.”

¹⁶ Egha kamagh Sara mıgeı, “Ki 1,000 silvan dagıar kaba isa osımtızır ni batozım akırasa, nın tuebam ganıdı. Eghtı ni ko itı darazı kamaghın fogh suam, ni osımtızıtım gamızır puvatı.”

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Abimelek Abrahamın amuım Sara gamızır arazır kam bangın, God an adarazır amızıbar navıba apuızı, me borıba batır puvatı. Ezi Abraham God ko mıgeıma, God Abimelek gamızı, a ua dera. Ezi Abimelekın amuım ko puram an ingangarır amızıba ua borıba batı.

† 19:37: Hıbrun akamın, zıar kam, “Moap,” a mıng akar kam ko magh ghu, “A nan afeziam bagha ize.” ‡ 19:38: Hıbrun akamın, zıar kam, “Benami,” a mıng akar kam ko magh ghu, “Nan anabamın borım.” 20:1-2: Jenesis 12:13; 26:7 21:2: Hıbru 11:11

21

Sara Aisak bate

¹ Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami. ² Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir dughiamrama, otarim bate. ³ Ezi Abraham kamaghin uan otarim ziam, "Aisak," a gati. ⁴ Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi, Abraham Godin migirigiamin gin ghua borimin mikarzir mogomemin inim atu. ⁵ Ezi Abraham 100plan azenibar otozima, Sara Aisak bate.

⁶ Egha Sara kamaghin migei, "God arazir aghuim na gamizi ki bar akuegha ati. Eghti gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko bar akuegh akam." ⁷ Ezi Sara ua ghaze, "Gumazitam ti faragha Abraham kamaghin a mikemeghai, 'Nin amuim Sara navim asegh boritam bategh, egh oteba a daningam?' Ezi a ghurigha givazi ki an otarim bate." ⁸ Ezi borim ekevegha givagha otem ataghizi dughiar kamın, Abraham maburan isam gami.

Abraham Hagar ko Ismael batoke

⁹ Hagar, Isipian amizim, a faragha Abrahamin ikia otarir mam bate. Ezi dughiar mamın Sarai otarir igharazir kamın gari, a Aisak ko ikararagha arui. ¹⁰ Ezi an Abraham migia ghaze, "Ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh. Ingangarir amizimin borim nin bizitaba inian kogham. Bizir kaba da bar nan borim Aisakin biziba."

¹¹ Ezi Ismael uaghan Abrahamın borim, ezi migirigiar otevir kam Abraham gamizi a bar oseme.

¹² Ezi God Abraham migia ghaze, "Ni ingangarir amizim Hagar uan borim ko aning bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh, an gin mangi. Aisakrama nin ovavir boriba otivam. ¹³ Eghti ingangarir amizimin borim, a uaghan nin borim. Kamaghin, ki uaghan an ovavir boribar amighti me avirasemegh kantrin gavgavimin otogham."

¹⁴ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, Abraham dagheba inigha egha memen

inir me dipam tuasa isamizim ini. Egha an dipam tuigha, da isa Hagarın dipizim gati. Egha a borim isa a ganigha aning amadazi aning zui. Ezi Hagar Berseban nguibamin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim bar a garui.*

¹⁵ Ezi dipam givazima Hagar uan borim isa tevsevimin apengan aneti. ¹⁶ Egha a borimin ganti an ovengan aghuagha ghua mong saghon aperaghav iti. Egha azia iti.

¹⁷ Ezi God borimin ararem baraki, ezi an ensel Godin nguibamin ikia Hagarın diagha a migia ghaze, "Hagar, manmaghin ami? Ni atiatingan marki. God nin borimin ararem baregha gifa. ¹⁸ Ni dikavigh mangi borimin agharimin suiragh a fegh, egh a inigh. Ki an ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh ikizir gavgavimin otogham."

¹⁹ Ezi God Hagarın damaziba kuizi, a mozir par mamın api. Ezi a ghua memen inimın dipam tui. Egha dipam isa borim ganingizi an anepi. ²⁰ Ezi God borim ko itima an ekefe. A gumazamiziba puvatizir danganimın ikiava ekevegha, barir pimın asir fofozir bar ekiam iti. ²¹ Egha gin a Paranın gumazamiziba puvatizir danganimın itima, an amebam a bagha Isipian amizir mam ini.

Abraham Abimelek ko akam akiri

²² Dughiar kamın Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol, Abraham bagha ghua Abimelek kamaghin a migei, "Ki gari, bizir ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni gami. ²³ Egh ni Godin damazimin na ko akam akirigh, egh ni ifavarir arazim na ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar amuan marki, ki arazir aghuimra ni gami. Kamaghira ni arazir aghuimin na damu egh kantrin ni datirighin itir kam saram uaghan a damu."

²⁴ Ezi Abraham ghaze, "Ki ni mikemezir moghin ki akam akiri."

²⁵ Ezi Abraham uan mozir dipar Abimelekin ingangarir gumaziba inizim bagha, Abimelek ko migirigiam iti. ²⁶ Ezi Abimelek ghaze, "Ki mamaghin fozir

21:4: Jenesis 17:12; Aposel 7:8 **21:10:** Galesia 4:29-30
akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

21:12: Rom 9:7; Hibru 11:18

21:22: Jenesis 26:26

* **21:14:** Hibrun

puvati. Ni fomira na mikemezir puvati. Ki datirighira mamagh orasi.”

²⁷ Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko bulmakauba Abimelek ganigha aning akar dikirizir gavgavim gami. ²⁸ Egha Abraham uan sipsipbar tongin sipsipin nguzir amebbar igiar 7pla inigha munagh ada ariki. ²⁹ Ezi Abimelek an azara, “Ni tizim bagha mamagh ami?”

³⁰ Ezi Abraham ghaze, “Ni na dam, sipsipin nguzir amebbar 7pla inigh. Egh arazir kamın kamagh akagham, kar ki uabi kuizir mozir pam.”

³¹ Egha aning danganir kamın akam akiri. Ezi danganir kam, me ziam, “Berseba,” a gati.†

³² Egha aning Berseban akar gavgavim akirigha gıvagha, Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol uamategha Filistian danganimın ghu. ³³ Ezi Abraham Berseban temer mam akara, egha Ikiavira Itir Godın ziam fe, a Godın zurazurara ikiavira itim. ³⁴ Egha Abraham dughiar bar ruarimın, kantrin igharazimın gumazimın mın Filistiabar nguazimın ike.

22

*God Abraham miġia ghaze,
an Aisak isi an ofa damuam*

¹ Egha gın dughiar mam God Abrahamın niġnizir gavgavim gifoghasa a guizbangira gavgaviz, ti puvati? Kamaghın an an dia ghaze, “Abraham!”

Ezi Abraham ghaze, “Ki kati.”

² Ezi God a miġia ghaze, “Ni otarir vamira iti Aisak, ezi ni bar a gifonge. Ni borir kam inigh egh Morian nguazimın aningti ki miġsiatam nın akagham. Egh miġsiar kamın ni Aisak isi ofan bar isi miġhramimın mın na daningigh.”

³ Egha bar mizaraghara Abraham donki inigha Aisak ko uan ingangarir gumazir pumuning ini. Egha ofan bar isia miġhirizim damuasa dazibar kuegha danganir God a mikemezimın zui. ⁴ Egha namba 3ın aruemin Abraham danganir

kamın gari a saghon ikiavira iti. ⁵ Ezi a kamagh ingangarir gumazimning miġei, “Gua donki ko kagh iki. Ki borim ko mangi ga munagh Godın ziam fam. Egh ga gın gua bagh uamategham.”

⁶ Egha Abraham dazir ofan bar isi miġhramim damuamiba Aisak ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko avim suiragha, aning zui. ⁷ Aning tighar maghin ghua Aisak kamaghın an azara, “Afeziam.”

Ezi Abraham ghaze, “Nan borim, manmaghin ami?”

Ezi Aisak an azara, “Afeziam, ki gari daziba ko avir ofan bar isi miġhramim damuamim iti, ezi sipsipin ofa damuamim mana?”

⁸ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan borim, God uabi ofan bar isi miġhramim damuamin sipsipin nguzim, ga daningam.” Egha aning zui.

⁹ Egha aning danganir God mikemezimın otogha gıvagha, Abraham ofa gamir dakozimın ingarigha daziba a gisin da ariki. Egha uan otarim Aisak benimın a ike. Egha a isa ofa gamir dakozimın dazibagh isin aneti. ¹⁰ Egha Abraham afuam inigha borim biraghti an aremeghasava ami.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godın ensel, a Godın Nguibamin ikia dia ghaze, “Abraham! Abraham!”

Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

¹² Ezi ensel a miġia ghaze, “Ni uan borim misueghti an aremeghan marki. Egh arazitamin a damuan marki. Ni bar borir vamira ikia egha an anogoroghezir puvati. Ni a isi God daningasaviram ami. Kamaghın ki fo, ni gumazir Godın atiatiava an apengan itim.”

¹³ Ezi Abraham kogha sipsipin apurir mamın gari, an kom tevsevir mamın suirazima a iti. Ezi a ghua sipsipin kam inigha, a misuegha a isa ofan bar isi miġhramim damuasa a gaboro. Sipsipin apurir kam Aisakin danganim inizi Aisak iti. ¹⁴ Ezi Abraham danganir kam ziar kam a gati, “Ikiavira Itir God Aningı.” Ezi iza datirighın gumaziba ghaze, “Ikiavira

† 21:31: Hibrun akamin, ziar kam, “Berseba,” mong akar otevir kamın mirara ghu, “Akar dikirizir gavgavimın mozir pam.” 22:1: Hibru 11:17-19 22:2: 2 Eghaghaniba 3:1 22:9: Jems 2:21

Itir Godin uan mighsiam gisin biziba e daningam.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Abraham uam an dia ghaze, ¹⁶ “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra ikia, egha an anogoroghezir puvati. ¹⁷ Kamaghin ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham. Eghti men dibobonim, mikoveziba ko gigimin dibobonimin min otivigham. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh men nguibaba iniam. ¹⁸ Guizbangira, ni nan akam baregha an gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kam in itir ikizibar gumazamiziba, bar deravira me damuam.”

¹⁹ Ezi Abraham Aisak inigha uamategha uan ingangarir gumazimning bagha ghu. Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar moghira Berseban apera.

Nahorin adarazir ziaba

²⁰ Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka otarir maba bate. Ezi Abram in dozim Nahor an amuim Milka. ²¹ Otarir kabar ziabar kara: Us, an otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin Aramin afeziam in oto) ko, ²² Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel. ²³ Ezi Betuel a Rebekam afeziam. Milka Nahor in dughiam in otarir 8pla bate, ezi Nahor, an Abraham in dozim. ²⁴ Ezi Nahor in amuir dozim, an ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23

Sara aremezi, Abraham a mozim darighasa nguazir mam giveve

¹ Ezi dughiar kam in Sara 127plan azeniba iti. ² Egha nguibar ziam Kiriath Arban ikiava areme, nguibar kam an ziar mam Hebron, a Kenan in nguazim in iti. Ezi Abraham bar an apangkuvigha a baghava azi.

³ Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a ghua Hitian adaraziv gia ghaze, ⁴ “Ki kantrin igharazim in gumazim, egha iza ian tong in apera. Nan amuim aremegha

givazima ki ia dam nguazir asizitam givezegh egh a mozim darighasa.”

⁵ Ezi Hitian gumaziba kamagh in migei, ⁶ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Ni gumazir dapanir bar aghuim. Ni uan amuim en dagiar mozir aghuitam in anefi. En gumazitam nin anogoroghan kogham. Ni uabi danganir aghuitam ginabaghti, nguazim in afeziam pura ni daningam.”

⁷ Ezi Abraham dikavigha tugh a uan guam Hitian gumazamizibav suegha dapanim aviragha, ⁸ egha kamagh in migei, “Ki uan amuim in kuam isi nguibar kam in a mozim darighsa ia nan amamangatigh, egh ia na bagh Sohar in otarim Efron in azaragh, ⁹ eghti a dagiar torir me kamagh diborim, Makpela na daningam. An Efron in nguazir miriam in ti. Ia a mikemeghti a dagiar torir kam na daningighti, ian damazibar ki ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir kam, ki an ghuavim ikegham, eghti a ki uan adarazir kuabar afamin danganim in min ikiam.”

¹⁰ Ezi Efron uabi nguibar ekiam in danganir uari akuvim in, Hitian tong in aperaghav iti. Ezi Hitian gumaziba ikia orazi, Efron kamagh in Abraham in akam ikaragha ghaze, ¹¹ “Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam barakigh. Ni torir kam givezan kogham. Ki nguazir dagiar torim itir kam, a isi pura ni daningam. Nan adarazir damazim in ki datirigh in nguazim ni danighti, ni uan amuim afam.”

¹² Ezi Abraham ua gumazibar damazim in guam avira. ¹³ Egha men damazim in a Efron migia ghaze, “Efron, ki kamaghsua ni deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki datirigh in nin nguazir otevir kam givezam. Ni nan dagiaba in iti, ki uan amuim nguazir kam in a mozim darigham.”

¹⁴ Ezi Efron Abraham in akam ikaragha ghaze, ¹⁵ “Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir kam in ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi marki, kar gan bizim, a pura bizim. Ni pura nguazim in igh uan amuim in kuam afi.”

¹⁶ Ezi Abraham akar kam gifongegha, gumazir biziba amaga dagh ivezibar

mirara, deragha 400plan silvan dagiaba mengegha, nguazimın izevir kamra isa, Hitian gumazibar damazimın nguazim giveza Efron ganingi.

¹⁷ Egha arazir kamın Abraham Efronın nguazir Makpela itim ini, a Mamren nguibamın boroghın iti. A nguazim ko, dagiar torim ko, temer nguazir kamın itiba a bar moghira da ini. ¹⁸ Ezi Hitian gumazir miğirigiar kam baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir kam Abraham a ini. ¹⁹ Egha a nguazim inigha givagha, uan amuim Sara, an kuam isa dagiar mozir Makpela nguazimın itimın a mozim gati. Makpela a Mamren nguibamın boroghın iti. Egha Kenanın nguazimın iti. Mamren ziar igharazim, a Hebron. ²⁰ Ezi Hitian nguazir otevir kamın itir dagiar mozim, an Abrahamın adarazir kuabar afamin danganimın mın oto.

24

Abraham Aisak bagha amuim buri

¹ Abraham datirighın ghurigha gifa. Ezi Abraham amir biziba, Ikiavira Itir God a uabi dagh ami, da bar deraghaviram otifi. ² Dughiar mam, Abraham uan ingangarir gumazimın diazi a izi. Ingangarir gumazir kam fomiram a ko ikia an biziba datirighın bar dar gari. Ezi Abraham a miğia ghaze, “Nı uan dafarim nan buarakirimın apengan amadagh egh akar gavgavim na koma anekirigh. ³ Nı Ikiavira Itir Godın ziamın guizbangira mikim, a Godın Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanın aven nguazir ki itir kamın, nan otarim bagh guivitam ginaman marki. ⁴ Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongın a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakın ikiam.”

⁵ Ezi ingangarir gumazim kamaghın miğei, “Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nın otarim inigh ua nın adarazir bighan mangigham?”

⁶ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Bar puvati! Nı nan otarim inigh uamategh nan bighan mangan kogham. ⁷ Ki fomira uan adarazir nguazimın ikia uan afeziamın dipenimın iti, ezi Ikiavira Itir God, a Godın

Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nın faragh nan adarazi bagh mangi, nın akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam. ⁸ Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nın suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamın mangan bar markiam.” ⁹ Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar amuasa, uan dafarim isa an buarakirimın apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami.

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim Abrahamın 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Egha biziba bar da inigha egha Aramin nguazimın ghua Nahorın nguibamın zui.

¹¹ An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamın nguibamın azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam.

¹² Ezi a kamagh God ko miğia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamın God. Nı nan gumazir ekiamın apangkuvigh, egh datirighın nan ingangarim damighti, a guizbangiram otogh. ¹³ Ki mozir par kamın boroghın tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tusi izam. ¹⁴ Ezi ki kamaghın nın azai, ki amizir igiatam mikim suam, ‘Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimın mınner dipam asigh a inigh izighiri.’ Eghti a suam, ‘Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nın kamelbar aningam.’ Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighti ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham bar an apangkufi.”

¹⁵ Ezi ingangarir gumazim God ko miğiavira itima, Rebeka izava oto. A mınner dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamın dozim. ¹⁶ Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar gumazitam ko dakuam. Egha mozir pam giraghugha uan mınner pam tuigha uamategha anadi.

17 Ezi ingangarir gumazim a bagha ivegha ghua kamaghin a migei, "Ai, ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na daningam?"

18 Ezi Rebeka ghaze, "Gumazir ekiam, ni dipam rami." Egha a zuamira miner dipam uan agharimin an suiragha izaghira an taghizi a dipam api.

19 Egha an amegha bar izivazima Rebeka a migia ghaze, "Ki nin kamelba dipam uaghan me danighti me dami izivagham."

20 Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar danganimin a inge. Egha a ivegha uamategha dipam tuasa ghu. A kamaghiram amua ghuavti kamelba bar dipam ame. 21 Ezi ingangarir gumazim migeir puvati. A pura damazibar an gari. Egha foghasa, Ikiavira Itir God uan ingangarim damighti a guizbangiram otivasa, o ti puvatigham.

22 Ezi kamelba dipam amegha givazi, ingangarir gumazim ghua ring golin atinibagh azuim isa Rebekan atinim garu. Egha daveriar golin pumuning Rebekan agharimning garu. Ringin kamin osimtizim a 5 grem in tu, ezi daveriar kamningin osimtizim 100 grem in tu. 23 Egha ingangarir gumazim ghaze, "Ni na mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh nighnisi, nin adarazir dipenim danganit tam ikiti, ki uan adarazi ko datirighin dimangan an dakuam?"

24 Ezi Rebeka a ikaragha kamaghin migei, "Ki Betuelin guivim, ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. 25 Are, e kamelba damamin dagher aviriba iti. Egha dipenimin danganir mam iti. Ia izi mangi a daku."

26 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim teviba apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe. 27 Egha kamaghin migei, "Ki uan gumazir ekiam Abraham, an Godin ziam fasa, a Ikiavira Itir God. A nan gumazir ekiamin apangkuvigha egha a mikemezi moghira deraghavirama a gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God na inigha iza nan gumazir ekiamran adarazir dipenim gati."

28 Ezi amizir igiam ivegha ghua uan amebamin dipenimin itir darazi bizir otivir

kabar gun bar me mikeme. 29-30 Ezi Rebekan tuebam Laban, ring golin an atinimin itim ko, daveriar an agharimningin itimning dar gari. Egha an orazi, Rebeka gumazir kam mikemezir biziba bar dagh eghari. Kamaghin a ivegha azenan ghua Abrahamin ingangarir gumazim bagha ivegha zui. Egha gumazir kamin gari a mozir dipamin boroghin uan kamelba ko tughav iti. 31 Ezi Laban kamaghin migei, "Gumazir ekiam, Ikiavira Itir God bar deragha ni gamigha gifa. Ni izi e dipenimin mangam. Ni kagh ikian marki. Ki nin misiam akirigha gifa, egha uaghan nin kamelba bagha danganim akiri."

32 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim dipenimin aven ghu. Ezi Laban uan ingangarir gumazibav kemezi, me kamelba atera izezir bizibagh eghuvigha egha dadaba ko dagheba kamelbagh anidi. Egha a me mikemezi me dipam tuigha iza Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko me ganingizi me uan dagariba rue. 33 Ezi me gin dagheba inigha izi, ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ki zuamira dameghan kogham. Ki faragh uan migirigiabar amigham."

Ezi Laban ghaze, "A dera. Ni mikim."

34 Ezi ingangarir gumazim ghaze, "Ki Abrahamin ingangarir gumazim. 35 Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam bar deragha a gamizi, a biziba bar aviraseme. A bizir bar avirir kaba Abraham ganingi, sipsipba, memeba, bulmakauba, silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko gumaziba, kamelba ko donkiba. 36 Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha otarim bate. Ezi nan gumazir ekiam biziba bar ada isa otarir kam ganingi. 37-38 Egha pamten na migia ghaze, 'Ni nan otarim bagh Kenanin, nguazir ki itir kamin nan otarim bagh guivitam ginaman marki. Markiam, ni nan afeziamin adarazir bighan mangi egh nan otarim bagh amizitam ginabagh.' Nan gumazir ekiam migirigiar kam gamua, egha na gamizi ki an migirigiar kamin gin mangasa a ko akam akirigha gifa.

39 "Ezi ki uan gumazir ekiam migei, 'Egti amizir kam na ko izan aghuaghti, ki manmaghin damuam?'"

⁴⁰ “Ezi a ghaze, ‘Ki gumazir Ikiavira Itir Godin akabar gin zuim, eghti a uan ensel nin faragh anemadaghti a mangi ingangariba bar dar amighti da bar nin deragham. Eghti ni nan otarimin amuim nan afeziamin adarazir bighan a inigh izam. ⁴¹ Eghti tuavir vamira otoghti, kamaghin akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Ni men bighan mangiti, nan afeziamin adarazi kamagh mikim suam, amizim ni ko izan kogham, egh me an anogoregham, me kamaghin damuti, akar ni na ko dikirizir kam, osimtizim ni daningan kogham.’

⁴² “Ezi datirighin guaratighin, ki iza mozir pamin otogha kamagh God ko migei, ‘O Ikiavira Itir God, nan gumazir ekiamin God, ni datirighin na bagh ingangarir kam damighti a guizin otogh. ⁴³ Ezi ki datirighin mozir pamin boroghin iti. Eghti amizir igiatam dipam tuigh iziti, ki a mikim suam, ‘Ai, ni uan minemin dipar muziaritam na danighti, ki anemeka.’ ⁴⁴ Eghti a kamagh mikimam, ‘Ni dameghti, ki dipam isi uaghan nin kamelbar aningam,’ eghti nan ifongiam kar ti amizir kamra ni nan gumazir ekiamin otarim bagha a ginaba.’

⁴⁵ “Ki God ko migiavira itima Rebeka izava oto. A minem uan dipizim dafagha dipam tuasa mozir pamin uaghiri. A izima, ki a migia ghaze, ‘Ai, ni dipar muziaritam na daningh.’

⁴⁶ “Ezi a zuamira miner pam dafarimin an suiragha izaghirigha ghaze, ‘Gumazir ekiam, ni dipam ami. Eghti ki dipam uaghan a isi nin kamelbar aningam.’ Ezi ki dipam amegha givazima, a dipam isa nan kamelbagh anidi.

⁴⁷ “Ezi ki an azara, ‘Ni tinan guivim?’

“Ezi a ghaze, ‘Ki Betuelin guivim, Betuel a Nahor ko Milkan otarim.’ Ezi ki ring an atinim gatigha egha daveriaba an agharimning garu.

⁴⁸ “Egha ki tevimning apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a nan gumazir ekiam Abrahamin God. A na inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamin aveghbuamin dipenimrama oto. Eghti ki guizbangira an igiar guivim inighti a mangi nan gumazir ekiamin

otarimin ikiam. ⁴⁹ Egha ki ian azai, ia bizir aghuitam ko arazir aghuimin nan gumazir ekiam damusi, egh guizbangira deragh na mikim? Egh ia aghuagh, egh uaghan na mikimti, ki bizitam damusi ua nighnigham.”

⁵⁰ Ezi Laban ko Betuel kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizi, ezi e migirigiaba pu-vati. ⁵¹ Rebeka iti. Ni a inigh egh gua mangi. Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, Rebeka nin gumazir ekiamin otarimin iki.”

⁵² Ezi Abrahamin ingangarir gumazim men akam baregha gifa, egha Ikiavira Itir Godin damazimin tevimning apirigha, aviragha guam nguazim girigha an ziam fe. ⁵³ Egha bizir gol ko silvan ingarizir digirir igharagha gariba inigha da isa Rebeka ganidi. Egha bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba isa, an tuebam ko amebam ganidi.

⁵⁴ Ezi migirigiaba givazima, Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko dagheba ko dipaba amegha, me akui. Egha mizaraghara me dikavigha Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangasa.”

⁵⁵ Ezi Rebekan amebam ko an tuebam kamaghin migei, “Ni amizir igiam amamangatighti a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin mangi.”

⁵⁶ Ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ia nan anogoroghan marki. Ikiavira Itir God na bagha ingangarim gamizi, a deragha otogha gifa. Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangam.”

⁵⁷ Ezi me ghaze, “E amizir igiamin diagh egh an azaragh, an ifongiam gifoka.”

⁵⁸ Egha me Rebekan diazi a izima, me an azara, “Ni gumazir kam ko mangasa ifonge?”

Ezi a ghaze, “Are, ki mangam.” ⁵⁹ Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia an garim amadazi aning Abrahamin ingangarir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui.

⁶⁰ Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a migia ghaze:

“En buaramizim,

ni gumazamizir bar aviravirimin amebamin otivam.
Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh,
men nguibaba iniam.”

⁶¹ Ezi Rebeka uan ingangarir amiziba ko dikavigha kamelbagh apiagha Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Egha me maghira zui.

⁶² Aisak faragha mozir pamın boroghın iti, mozir par me kamagh diborim, “Godin Zurara Iki Nan Garim.” Egha dughiar kam a mozir pam ategha iza Negevin danganimın iti. ⁶³ Egha guaratizir kamın a bizibagh nighnighasa, tuzimin arua ghua, kogha kamelbar gari da saghon izi. ⁶⁴ Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha iza-ghiri. ⁶⁵ Egha kamagh Abrahamin ingangarir gumazimin azara, “Munar gumazitam e bagha izi, a tina?”

Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Mar nan gumazir ekiam.” Ezi Rebeka uan dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara. ⁶⁶ Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari. ⁶⁷ Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran purirpenimin ghu, egha Rebekan ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin ovevem bagha bar osemegha iti. Ezi datirighin an navir averiam uamategha dera.

25

Abrahamin ovavir borir igharaziba

¹ Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Ketura. ² Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate. ³ Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leumian ovavir inazimin oto. ⁴ Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturān igiavotariba.

⁵ Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa Aisak ganingi. ⁶ Egha an angamira ikiavira itir dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir dozimningin boribagh aningi. Egha

me amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon ghua aruem anadi naghin ghue.

Abraham aremezi me a mozim gati

⁷ Dughiar kamın Abraham 175plan azeniba iti. ⁸ A bar ghurigha, uan nguazimin ikirimirim bar a gakuegha ovengezi, an duam ghua an adarazir duba ghua itir nguibamin me ko iti. ⁹ Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza Mamren nguibamin boroghın dagiar mozir me Makpela arizimin anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim Soharin otarim Efronin nguazim. ¹⁰ Abraham faragha Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam givese. Nguazir kamın Abraham faragha uan amuim Sara mozim gati. Ezi datirighin Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir kamran a mozim gati.

¹¹ Ezi Abrahamin ovevemın gin, God bar deraghvira an otarim Aisak gami. Dughiar kam, Aisak mozirpar mamın boroghın iti, mozirpar me kamagh diborim, “Godin Zurara Iki Nan Garim.”

¹² Ezi kar Ismaelin ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamin otarim, Hagar a bate. Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingangarir amizim.

¹³ Ismaelin otariba, men faragha otozimin ghua abuananamın ziaba: Ismaelin otarir ivariamın ziam Nebaiot, ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, ko Mipsam, ¹⁴ ko Misma, Duma, ko Masa, ¹⁵ ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko Kedema. ¹⁶ Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar kabara inigha me itir nguibaba ko nguazir otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti gin 12plan gumazir kaba, 12plan anababar otivam.

¹⁷ Ezi Ismael 137plan azeniba ikia egha aremezi, an duam ghua an adarazir duba ghua itir nguibamin me ko iti. ¹⁸ Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan nguazim ko Surin nguibamin tizimin itir nguazir otevimin apia. Sur a Asirian zuir tuavimin iti, Isipin boroghın. Ezi me deragha Abrahamin ovavir igharaziba ko deragha api-azir puvatigha, me ko apanim gami.*

Aisakin eghaghanim

25:10: Jenesis 23:3-16 * **25:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

(*Sapta 25:19--26:35*)

Rebeka Iso ko Jekop bate

¹⁹ Kar Abrahamin otarim Aisakin eghaghanim. ²⁰ Ezi Aisak 40plan azeniba ikia egha Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim, Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir gumazir mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim Labanin buaramizim.

²¹ Ezi Aisakin amuim boriba puvati, ezi Aisak Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ni na baregh nan amuimin akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavira Itir God, Aisakin migirigiam baraghizi, Rebeka navim adai. ²² Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamin ikia uaning adosi. Ezi Rebeka ghaze, "Tizim baghavira bizir kam na bato?" A bizir kam in mingarim gifoghasa, egha Ikiavira Itir God ko migei.

²³ Ezi Ikiavira Itir God Rebeka migia ghaze, "Kantrin pumuningin gumazamiziba nin navimin aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning uaning batogh mangi tavin gavgavim tav gafiragham. Eghti otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam."

²⁴ Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana otarir fufuzimning bate. ²⁵ Ezi faragha irizimin mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, "Iso," a gati.† ²⁶ Ezi Ison amebam a batir dughiamin an dozim an dagarir ginkevimin suiragha azenan ize. Kamaghin amizi me ziam, "Jekop," a gati.‡ Dughiar kam Aisak 60plan azeniba itima aning in amebam aning bate.

Iso otarir ivariam in min itir danganim ataki

²⁷ Egha otarir kamning ekevegha Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha ruaribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nimira itim, egha nguibamra ti. ²⁸ Ezi Iso asizibav sogha da inigha iza Aisak ganidima an ada apava, bar Iso gifonge. Ezi Rebeka Jekop gifonge.

²⁹ Ezi dughiar mam in Jekop nguezibar diparsizim isai. Ezi Iso ruarimin ikegha ngun izi. ³⁰ Egha mitiriam puv ana aghezima a kamagh Jekop migei, "Mitiriam puv nan azi. Ni diparsizir agheviri ni isamizir matam na daningigh." Kamaghin me gin "Iso," ziar igharazim, "Idom," a gati.§

³¹ Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, "Ni faragh ni otarir ivariam in min itir danganir kam, na daningighti, ki gin diparsizir kam ni daningam."

³² Ezi Iso ghaze, "A dera. Ki ovengamin dughiam roghira ize, ezi ki otarir ivariam in itir danganim a manmaghin nan akurvagham?"

³³ Ezi Jekop ghaze, "Ni faragh God in akakagh guizbangira na mikim suam, ni uan danganim na daningam." Ezi Iso guizbangira migia, egha uan danganir an otarir ivariam in itim isa Jekop ganingi.

³⁴ Ezi Jekop bret ko nguezibar diparsizir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso anemegha givagha pura dikavigha ghu.

Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariam in itir danganim pura bizimin min oto.

26

Aisak Gerarin nguibamin iti

¹ Ezi dughiar kam in Kenan in nguazimin mitiriar ekiam otozi dagheba bar otefe, ezi mitiriar kam mitiriar faragha Abraham in dughiamin otozim ko magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarin atrivim Abimelek bagha ghu, a Gerarin nguibar ekiam in ikia Filistiabar atrivimin iti. ² Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha a migia ghaze, "Ni Isip in mangan marki. Ni kaghira ikiti, ki danganir ni ikiamimin gun ni mikimam. ³ Ni nguazir kam pura guraghav itir gumazimin min a daperaghti, ki ni ko iki egh deragh ni damuam. Egh ki nguazir kaba bar ni ko nin ovavir boribar aningam, eghti akar dikirizir gavgavir ki nin afeziam Abraham koma amizim, a guizbangin otivam. ⁴ Egh ki nin ovavir boribar

25:23: Rom 9:12 † 25:25: Hibrun akamin ziar kam "Iso," an mingarim kamaghin ghu, "arizivatari." ‡ 25:26: Hibrun akamin ziar kam, "Jekop," an mingarim kamaghin ghu, "dagarir ginkevim." § 25:30: Hibrun akamin ziar kam "Idom," an mingarim kamaghin ghu, "aghevim." 25:33: Hibru 12:16 26:3: Jenesis 22:16-18

amighti, me bar avirasemegh men avirim mikovezibar min ganam. Eghti ki nguazir kaba bar me daningam. Kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kam in itir nguibabar gumazamiziba bar deravira me damuam. ⁵ Guizbangira, Abraham nan akam baregha, uaghan nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gin ghuzir bizir kam bagh, ki deravira me damuam.” ⁶ Ezi Aisak Gerarin nguibamin ti.

⁷ Ezi nguibar kam in gumaziba an amuim bagha an azai, ezi a ghaze, “Kar nan amizim.” An atiatigha, kamaghin migeir puvati, “Kar nan amuim.” An nighnizim kamaghin iti, “Rebeka ganganiba bar derazi, gumazir kaba a inisi nighnigh, egh a bagh na misueghti ki aremegham.”

⁸ Egha Aisak mong dughiar ruarimin ike, ezi dughiar mam in Abimelek, Filistiabar atrivim uan dipenimin winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka gifongegha a muigha a ko ikararai. ⁹ Ezi Abimelek Aisakin diagha a migia ghaze, “Kar ti nin amuim! Ezi ni manmaghsuavira ghaze, ‘Kar nan amizim?’”

Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Ki nighnizir kam iti, ki suam, a nan amuim, eghti gumaziba a bagh na misueghti ki aremegham.”

¹⁰ Ezi Abimelek ua ghaze, “Ni arazir manamrama e gami? En gumazitam nin amuim ko akuizi, e osimtizir ekiam in ikeghai! Guizbangira an a ko dakuighti, osimtizir kam in mingarim a nin ikiam.”

¹¹ Egha gin Abimelek akar gavgavim gumazamizibav gia ghaze, “Gumazitam gumazir kam o an amuim arazir kuratamin a damigh, egh ovengam.”

¹² Ezi Aisak azenir ekiam in ingarigha dagheba opari. Ezi Ikiavira Itir God an akuragha deragha a gami. Kamaghin an azenimin dagheba bar aviraseme. ¹³ A bizir avirim ikia egha gumazir ekiam gava. ¹⁴ A sipsipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir aviriba iti, ezi Filistiaba naviba an ikufi. ¹⁵ Egha me nguaziba inigha Abraham in ingangarir gumaziba fomira kuizir mozir paba apeme.

¹⁶ Ezi gin Abimelek Aisak migia ghaze, “Ni en kantri ategh mangi. Ni datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin apengan iti.”

¹⁷ Kamaghin amizi, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarin danganir zarimin apera. ¹⁸ Abraham faragha mozir paba danganir kam in dagh kui. Ezi an aremezi dughiam in gin Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezi datirighin Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh aningiziba ua dagh ariki.

¹⁹ Ezi dughiar mam in Aisakin ingangarir gumaziba, danganir zarir kam in mozir par mam gikuizi dipar aghuim oto.

²⁰ Ezi Gerarin bulmakaubar garir gumaziba, Aisakin bulmakaubar garir gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.”

Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, “Uari Adoghodosi.”

²¹ Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim gikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Apanim gamir arazim,” a gati.

²² Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gikui. Ezi dughiar kam in gumaziba uam a bagha uari adozir puvati. Ezi Aisak ghaze, “Ikiavira Itir God deragha e gami, eghti e datirighin nguazir kam in deragh daperagh egh bizir aviriba kagh ikiam.” Egha a mozir pam ziar kam a gati, “Dabirabim derazir danganim.”

²³ Egha gin Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamin oto. ²⁴ Ezi dimagarir kam in Ikiavira Itir God a batogha ghaze, “Ki nin afeziam Abraham in God. Ki ni ko iti, kamaghin ni atiatingan marki. Ki uan ingangarir gumazim Abraham, bar a gifonge, kamaghin ki deragh ni damu, egh nin ovavir boribar amuti me bar avirasemegham.”

²⁵ Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir kam in an ingarigha Ikiavira Itir God in ziam fe. Egha gin a danganir kam in uan purirpenibar nguibam aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui.

Aisak ko Abimelek uaning ko akam akiri

²⁶ Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelek in midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize. ²⁷ Ezi Aisak men azara, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan nguazimin na batoke?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kam in aven migirigiar kam ikiam, ²⁹ ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim ataghirazir dughiam, e nin amamangatizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami.”

³⁰ Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api. ³¹ Egha amimzaraghan me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, “Ia navir amirizim sara mangi.” Ezi me anetegha zui.

³² Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a migei, “E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.”

³³ Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me nguibar kam Berseba a garisi.

Ison amuibar ziaba

³⁴ Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir mam. ³⁵ Ezi amizir kamning amir araziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aning in navimning ikuvigha bar osemi.

Jekopin eghaghanim

27

(Sapta 27--35)

Jekop uan afeziam gifaragha Ison bizir aghuiba ini

¹ Ezi dughiar kam in Aisak ghurigha an damaziba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.”

Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

² Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki bar ghurigha ovengamin dughiam bar roghira ize. ³ Kamaghin ni uan asiziba burir barir pim ko bariba inigh ruarimin mangi, egh na bagh asizitam batogh a misokegh. ⁴ Egh na bagh asizim isamigh dagher aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi. Eghti ki anemegh deravira ni damigh egh gin ovengam.”

⁵ Ezi dughiar kam in Aisak Iso migeima Rebeka oraki. Ezi Iso asizibar amuasa ghuzi, ⁶ Rebeka kamagh Jekop migei, “Ki datirighirama orazi, nin afeziam kamagh Iso migei, ⁷ ni na bagh asizitam inigh izi na bagh a isamigh. Eghti ki aneremeghiva, Ikiavira Itir God in damazimin deragh ni damighvirama, egh gin ovengam.”

⁸ Egha Rebeka maghira kamaghin migei, “Nan otarim, ni na baregh egh bizir ki ni mikimamim na damu. ⁹ Ni mangi memen igiar pumuning inigh izi, eghti ki aning isamighiva nin afeziam bar ifongezi moghin a bagh dagher aghuiba isamam. ¹⁰ Eghti ni a inigh uan afeziam bagh mangiti an anemam, egh deragh ni damighvirama, gin ovengam.”

¹¹ Ezi Jekop kamagh uan amebam migei, “Ni kamagh fo Iso a gumazir arizivatarim, ezi nan mikarzim arizivatarizir pu. ¹² Nan afeziam nan suighsuigh egh fogham, ki a gifari, egh a deravira na damuan firin, a ua na gasighasigham.”

¹³ Ezi an amebam ghaze, “Nan otarim, ni, ki ni migei moghin damu. Egh mangi na bagh memening inigh. Bizir ni gasighasighamba, da ni giran kogham, da na giram, ni puvati.”

¹⁴ Ezi a ghua aning inigha egha iza uan amebam ganingi, ezi Rebeka an afeziam damasa bar ifongezi moghirama a dagheba isai. ¹⁵ Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha uan korotiar aghuiba isa amebamin purirpenim gatizi da iti. Ezi datirighin Rebeka da inigha uan otarir dozim Jekop gaghui. ¹⁶ Egha a memen igiabar ariziba an agharibagh arigha, an

tuemin danganir ariziba puvatizibagh aghui. ¹⁷ Egha Rebeka dagher isingtizir kaba ko Bretin tueziba isa Jekop ganingi.

¹⁸ Ezi Jekop uan afeziam bagha ghuava an dia ghaze, "Afeziam!"

Ezi an a ikaragha ghaze, "Ni otarim manam, Iso o Jekop?"

¹⁹ Jekop a ikaragha ghaze, "Ki nin otarir ivariam Iso. Ki ni mikemezi moghirama amigha gifa. Ezi ni dikavigh ki ni bagha inigha izezir asizim amegh egh deragh na damu."

²⁰ Ezi Aisak ghaze, "Nan otarim, ni manmaghira zuamira asizir kam bato?"

Ezi Jekop ghaze, "Ikiavira Itir God, nin God nan akurazi ki a bato."

²¹ Ezi Aisak a migia ghaze, "Ni nan boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka, ni guizbangira Iso, o puvati?"

²² Ezi Jekop sivagha uan afeziamin boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze, "Nin tiarim a Jekopin tiarimin mirara migei, ezi nin aghariba ki dar suigha dar barazi, da mati Ison aghariba."

²³ Ezi an aghariba Ison agharibar min arizivatari, ezi Aisak kamaghin fozir pu, kar Jekop. Kamaghin amizi a deragha a damuasa, ²⁴ egha uam an azara, "Ni guizbangira Iso, o puvati?"

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, "Are, kirara."

²⁵ Ezi Aisak ghaze, "Ni na bagh asizitaba inigh izi. Ki damegh givagh egh arazir aghuimin ni damuam."

Ezi Jekop asiziba a ganigha egha wainin dipar maba sarama a ganingizi an api.

²⁶ Ezi an afeziam a migia ghaze, "Nan otarim, ni nan boroghin izi nan torehg."

²⁷ Ezi an an torima Aisak an korotiabar mughuriam baregha deravirama a gami. Egha ghaze:

"Aia, nan otarimin mughuriam
mati dagher azenimin mughuriam!
Azenir kam deraghasa

Ikiavira Itir God deraghaviram a gami.

²⁸ Ki Godin azai, a dimagaribar ghuariabar dipabar amuti

da izighiri nin azenibagh iziti da aghung dagher aviriba iki.

Ki an azai, a wit ko wainin aviriba ni daning.

²⁹ Ki kamaghin Godin azai, nguazimin itir gumamaziziba

nin ingangarir gumazibar min ikiam, eghti kantrin mabar gumamaziziba nin apengan ikiam.

Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men ganam.

Eghti nin amebamin ovavir boriba nin apengan ikiam.

Eghti gumazir paza ni damuasa Godin azangsiziba,

ki kamaghin Godin azai, eghti a me gasighasigham.

Eghti gumazir deragh ni damusi ni bagha Godin azangsiziba,

ki kamaghin Godin azai, a uaghan deraghviram me damuam."

³⁰ Ezi Aisak deragha Jekop gamizi, a zuima, dughiar kamra an avebam Iso asizibagh amigha uamategha izi. ³¹ Egha a uaghan dagher isingtizir mabagh amigha uan afeziam bagha da inigha izi. Egha ghaze, "Afeziam, ni dikavigh daperagh asizir ki ni bagha inigha izir katarbar ameghiva, deraghvira na damu."

³² Ezi Aisak an azara, "Ni tina?" Ezi a ghaze, "Ki nin otarir ivariam Iso."

³³ Ezi Aisak digavir kuram gamigha an mikarzim nigha, an azara, "Ezi kar ti tinara faragha asizir mam misuegha na bagha a inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki mamaghira ikiam!"

³⁴ Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram azia ghaze, "Afeziam, uaghan deragh na damigh!"

³⁵ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, "Nin dozim iza na gifarazi ki deraghaviram a gami."

³⁶ Ezi Iso ghaze, "A faragha na gifaragha, datirighin ua na gifara. Ezi an ziam Jekop.* Ziar kam Jekop an amir arazibar mirara ghu. A faragha ki otarir ivariam min itir danganim na dama a ini, egha datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi Afeziam, manmaghin ami, ni deraghvira

^{27:27}: Hibru 11:20 ^{27:29}: Jenesis 12:3 ^{27:36}: Jenesis 25:29-34 * ^{27:36}: Hibrun akamin, ziar kam Jekop, mong akar kam in mirara ghu, "An danganim ini."

na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na daningigh?”

³⁷ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “A ni gati-vaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, egha ki ghaze, nin adarazi bar an ingangarir gumazibar ikiam. Egha ki witin aviriba ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biziba bar puvati.”

³⁸ Ezi Iso uan afeziam migiavira ikia ghaze, “Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God ko mikimti, a uaghan deragh na damigh.” A kamagh migia egha bar puvirama azi.

³⁹ Ezi Aisak a migia ghaze:

“Nin nguibam,
nguazir dagher aghuiba itibar saghon ikiam.

Eghti dimagaribar ghuariar dipaba nin azenibagh iran kogham.†

⁴⁰ Egh ni uan midorozir sabamin amodoghin misogh daghebar ami, egh dabirabir aghuim buriam.

Egh ni uan dozimin apebamin ikiam.

Egh gin ni uabi abigh egh an apengan ikian kogham.”

⁴¹ Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a gami. Ezi bizir kamın Iso osemegha Jekopin apanimin iti. Egha nimira ghaze, “Nan afeziam ovengamin dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an aremegham.”

⁴² Ezi Rebeka Ison migirigiar kam baregha, Jekop bagha akam amadagha ghaze, “Ni orakigh, nin avebam Iso bar nin osemegha ikarvagham tuavim buria, ni misueghti ni aremeghasa nighnisi.

⁴³ Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni migei moghira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin mangi, ⁴⁴ egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar amiragh. ⁴⁵ Eghti a ni a gamizir bizir kam gin amadaka. Eghti gin ki gumazitam amadaghti a ni bagh izi ua ni inigh izam.

Guizbangira, nan otarimning dughiar vamiran ovengan ki aghua.”

Aisak Laban bagh mangasa Jekop amada

⁴⁶ Ezi Rebeka Aisak migia ghaze, “Ki Hitian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham.”

28

¹ Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, “God ni ko mangi deragh ni damu.”

Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni Kenanian amizitamin ikian kogham. ² Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimin mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin guivitamin iki. ³ Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. ⁴ Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragha Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguibar igharazimin gumazimin min an ikia an apera. Nguazir kam God fomira Abraham ganingi. Egh God uabi gin a isi ni danighti, ni a iniam.”

⁵ Egha Aisak kamagh migia, Jekop amadazima a Laban bagha Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam.

Iso uam amuir igharazir mam iti

⁶ Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egha anemadazima a Mesopotemian amizitamin ikiasa zui. A uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama a gamua a migia ghaze, a Kenanian amizitamin ikian kogham. ⁷ Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan afeziam ko amebamin akaba baregha dar gin ghua Mesopotemian ghu. ⁸ Egha Iso uaghan kamaghin fo, an afeziam Kenanian amizibar gari, me bar an damazimin derazir puvati.

⁹ Ezi Iso, Abrahamin otarim Ismael bagha ghua an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi

27:38: Hibru 12:17 **27:39:** Hibru 11:20 † **27:39:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **27:40:** Jenesis 36:8; 2 Atriviba 8:20 **28:4:** Jenesis 17:4-8

Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a Ison amuir mizezim oto.

Jekop irebamın gari

¹⁰ Ezi dughiar kamın Jekop Berseban nguibam ategha egha Haranin nguibamın zui. ¹¹ A zuima aminim pirizima a danganir mam gakui. Egha dagiar mam inigha uan dapanimın aghoroghava akui. ¹² Egha an akua irebamın adidiar mamın gari. An otevir mam nguazimın itima an otevir mam overiamın iti. Ezi Godin enselba an ghuavanaga izaghiri. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God an boroghın tughav iti. Egha a kamaghın miğei, “Ki Ikiavira Itir God, nın inazir afeziam Abraham ko Aisakin God. Ki nguazir ni irıghav itir kam ni ko nın ovavir boribar anıngam. ¹⁴ Eghti nın ovavir boriba nguazir minemniabar min bar avirasemegham. Egh men nguazir, aruem anadi naghın ko, aruem uaghiri naghın ko, not ko, sautin itiba, me bar adagh isivagham. Eghti ni ko nın ovavir boriba bangın, ki nguazimın itir kantribar gumazamiziba, bar deraghvıra me damuam. ¹⁵ Ni oragh, ki ni ko ikiam, eghti ni managh mangam, ki ni geghuv, egh ua ni inigh nguazir kamın izam. Ki ni ateghan kogham, egh mangı bizir ki ni mikemeziba ki bar dar amigham.”

¹⁶ Ezi Jekop osegha dikavigha ghaze, “Bar guizbangıra, Ikiavıra Itir God danganir kamın iti, ezi ki bizir kam gifozir puvati!”

¹⁷ Egha an atiatigha ghaze, “Ki danganir kam bar an atiatingi. Kar Godin Dipenim. Kar Godin Nguibamın tiar akam!”

¹⁸ Egha a bar mızaraghara dikavigha dagiar a dapanimın aghorogha akuizim inigha anesara. Eghti an ababanimın min ikiti, gın a zurara an gan egh inirıgham. Egha olivin borem a gingegeha a isa God ganıngi. ¹⁹ Egha danganir kam ziam, “Betel,” a gati.* (Me faragha danganir kamın itir nguibam diborogha ghaze, Lus.)

²⁰ Ezi Jekop bar guizbangıra miğia, God ko akar gavgavim akıra ghaze, “Ni na ko iki egh tuavir ruarir ki mangamin kamın na geghuv, egh dagheba ko korotiaba na

daning, ²¹ egh ni deragh na geghuvti ki uamategh uan afeziamın nguibamın mangı deragh otogham, eghti ni Ikiavıra Itir God, ni guizbangıra nan God. ²² Eghti danganir ki dagiam asarazir kam, a danganir e Godin ziam famin dipenimın min ikiam, eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan akuabar da abigh egh 10ın vamıra isi ni daningam.”

29

Jekop Labanin nguibamın oto

¹ Ezi Jekop ghuavıra ikia ghua aruem anadi naghın itir gumazamizibar nguazimın oto. ² Egha a tughu pura tintinibar gara ghua gari, sipsipın okoruar 3pla mozir par mamın miriamın ireghav iti. Ezi mozir par kam, sipsipın kaba anepi. Ezi dagiar baravir mam mozir par kamın akam dukuaghav iti. ³ Eghti sipsipba bar mozir par kamın izeghti, dar garir gumaziba dagiar kam poegh dipam me danigh gıvagh, dagiam uam a puegh izi uam a dukuagham.

⁴ Ezi Jekop sipsipbar garir gumazibar azara, “Namakaba, ia nguibar manamın gumaziba?”

Ezi me kamaghın a ikaragha ghaze, “E Haranin nguibamın gumaziba.”

⁵ Ezi a men azara, “Nahorın igiar borim, an ziam Laban, ia a gıfo?”

Ezi me ghaze, “Are, e a gıfo.”

⁶ Ezi a men azara, “A deragha iti?”

Ezi me ghaze, “A deragha iti. Ni gan, an guivim Resel uan sipsipba ko izi.”

⁷ Ezi Jekop ghaze, “Aruer ekiam ikiavıra iti, ezi sipsipba inigh aven mangamin dughiam tıghari. Kamaghın ti deragham? Ia sipsipba dipam dar anigh egh da amadaghti da mangı ua grazibar ami.”

⁸ Ezi me ghaze, “E kamaghın damuan kogham, e iki sipsipın okoruaba bagh mızuamtı da bar izeghti, e dagiam poeghti, mozir pamın akam kuighirighti, e dipam sipsipbar anıngam.”

⁹ Ezi Jekop me ko miğiavıra itima, Resel uan afeziamın sipsipba ko izava oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir amizim. ¹⁰ Ezi

28:12: Jon 1:51 **28:13:** Jenesis 13:14-15 **28:14:** Jenesis 12:3; 22:18 * **28:19:** Fomıra Hibrun akam me danganir kam, “Lus,” a gari, datirıghın me ghaze, “Betel.” Ziar kamın mingarimra kara: “Godin Dipenim.”

Jekop Reselin gari. An an amebamın tuebamın guivim, egha a Labanın sipsip-bar ganigha, mozir pamın ghugha dagiam poegha mozir pamın akam kui. Egha dipam uan amebamın tuebamın sipsip-bagh anıdi. ¹¹ Egha Jekop Reselin toregha, maghiram azi. ¹² Egha a miġia ghaze, “Ki nın afeziamın buaramizim Rebekan otarim.” Ezi Resel uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mikeme.

¹³ Ezi Laban orazi an buaramizimın otarim Jekop izima, a ivegha ghua a muigha, an toregha a inigha dipenimın ghu. Ezi Jekop bizir otiviziba bar dar gun Laban mikeme.

¹⁴ Ezi Laban ghaze, “Bar guizbangira, ga anabar vamıra.” Ezi Jekop a ko iakinir vamıran bar an ike.

Jekop Labanın ingangarir gumazimın iti

¹⁵ Ezi Laban Jekop miġia ghaze, “Ni guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin dagiabagh ifonge?”

¹⁶ Laban guivir pumuning iti, guivir ekiamın ziam Lea, ezi dozimın ziam Resel. ¹⁷ Lea damazir aghuiba iti,* ezi Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera. ¹⁸ Ezi Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, “Ki 7plan azenibar nın ingarighti, ni Resel na danighti ki an ikiam.”

¹⁹ Ezi Laban ghaze, “Kamaghın deragham, ki a isi ni danıngam eghti gumazir igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko ikiam.”

²⁰ Ezi Jekop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonge, kamaghın amizi, a 7plan azenir kabagh niġnizi da pura bizim.

²¹ Ezi 7plan azenir kaba ġivazima Jekop kamagh Laban miġei, “Dughiam oto, ni uan guivim na danighti ki an ikiam.”

²² Ezi Laban amuir ikizimın isar ekiam gamigha, gumazamizir aviribar diazi me ize. ²³ Ezi dimagarir kamın, Laban Lea inigha Reselin danganim isa, Jekop bagha ghuzi, a dimangan poroghamiba uari

koma akua amir arazimın a gami. ²⁴ Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganıngi.

²⁵ Ezi amınim dutuzi, Jekop a koma akuir amizir kamın gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban miġia ghaze, “Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa nın ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?”

²⁶ Ezi Laban ghaze, “En arazim kamaghın iti, guivir ekiam faragh pamın ikiti, ġin guivir dozim pamın ikiam. ²⁷ Ni orarkiti amuir ikizimın isamın wigh mangi ġivaghti, ki Resel uaghan ni danıngam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham.”

²⁸ Ezi Jekop an akam gifuegha, amuimın ikizir isamın dughiam ghua ġivazi, Laban uan guivim Resel isa a ganıngizi an an amuimın oto. ²⁹ Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganıngi. ³⁰ Ezi Jekop Resel koma akua, egha bar moghirama a gifonge, egha mong deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jekop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari.

Jekopın boribar ziaba

³¹ Ezi Ikiavıra Itir God gari, Jekop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati. ³² Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, “Ikiavıra Itir God nan osımtızim ġifogha gifa, ezi datirighın nan pam na gifuegham.” Egha otarim ziam “Ruben,” a gati.†

³³ Egha ġin a ua navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze, “Ikiavıra Itir God orasi, Jekop deragha na gifongezir pu, kamaghın, an otarir igharazim na ganıngi.” Egha otarim ziam “Simeon,” a gati.‡

³⁴ Egha Lea ua navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “Ki uan pam bagha otarir 3pla bategha gifa, kamaghın amizi, a datirighın bar moghıra na gifuegh, na ko

* **29:17:** Hibrun akam kagh deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Lean damazimning derazir puvati.” † **29:32:** Hibrun akamın ziar kam “Ruben,” an mıngarim kamakın, “Gari.”

‡ **29:33:** Hibrun akamın ziar kam “Simeon,” an mıngarim kamakın, “Orasi.” § **29:34:** Hibrun akamın ziar kam “Livai,” an mıngarim kamakın, “Zurara na ko iti.”

porogh egh zurara na ko ikiam.” Egha otarir kam ziam, “Livai,” a gati. §

³⁵ Egha Lea ua navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egha ghaze, “Ki dughiar kamın Ikiavira Itir Godin ziam fam.” Egha Lea otarim ziam, “Juda,” a gati. ** Egha Lea dughiar kamın ua boritam batir puvati.

30

¹ Ezi Resel uabın gari, a boriba batir puvati, egha uan avenamebamın gari a boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop miġia ghaze, “Ni boriba na daning. Puvatighi, ki aremegham.”

² Ezi Jekop Reselin atara ghaze, “God uabi ni navim asangan nin anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh boriba ni daningan kogham.”

³ Ezi Resel ghaze, “Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighti a boritam na bagh a inika. Eghti tuavir kamın ki an apengan boribar amebamın ikiam.”

⁴ Egha Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jekop, an amuimın min a ganingizi, an a koma akui, ⁵ ezi Bilha navim asegha Jekop bagha otarir mam bate. ⁶ Ezi Resel kamaghın miġia ghaze, “God nan niġhniziba tuisigha givagha egha nan arazim gifonge. Egha nan azangsizim baregha otarir mam na ganingi.” Egha Resel otarim ziam, “Dan,” a gati. *

⁷ Ezi Bilha ua navim asegha Jekop bagha otarir mam uam a bate. ⁸ Ezi Resel ghaze, “Ki uan avenamebam ko migirigiaba uaning adogha ghua ki datirighın a gafiragha gifa.” Egha borim ziam, “Naptali,” a gati. †

⁹ Ezi Lea uabın gari, a ua boritaba inian kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jekop an amuimın min a ganingi. ¹⁰ Ezi Silpa Jekop bagha otarir mam uam a bate. ¹¹ Ezi Lea ghaze,

“Ki bar angavsighın kamaghın amigha egha dera.” Egha ziam, “Gat,” a gati. ‡

¹² Ezi Silpa Jekop bagha borir igharazir mam uam a bate. ¹³ Ezi Lea ghaze, “Ki bar akonge, eghti amiziba bar na mikim suam, ki bar akongezir amizim.” Egha otarir kam ziam, “Aser,” a gati. §

¹⁴ Ezi wit aghoramın dughiam otozi, Ruben witin azenimın ghua gari, tevsevir mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da api, ezi an gavgavim men akurvazi, me boriba bati. Ezi Ruben dar oviziba inigha ghua uan amebam Lea ganingi. Ezi Resel Lea miġia ghaze, “Ki gari nin otarim tevsevir ovizir kaba inigha ize. Ni taba na daningh?”

¹⁵ Ezi Lea a ikaragha ghaze, “Ni nan pam inigha givagha, datirighın nan otarim inigha izezir tevsevir oviziba iniasa.”

Ezi Resel ghaze, “Ni tevsevir ovizitaba na danigh, datirighın dimangan Jekop ko dakuam.”

¹⁶ Ezi guaratizimın, Jekop azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimın a batogha egha ghaze, “Ki tevsevir ovizir nan otarim inigha izeziba isa ni givezegha gifa. Kamaghın, ni dimangan na ko dakuam.” Ezi Jekop dimangan Lea koma akui.

¹⁷ Ezi God Lean azangsizim baraki, ezi a navim asegha otarir namba 5 Jekop bagha a bate. ¹⁸ Ezi Lea ghaze, “Ki uan ingangarir amizim uan pam ganingizi, God ivezir aghuimın na gami.” Egha borir kam ziam, “Isakar,” a gati. **

¹⁹ Ezi Lea ua navim asegha Jekop bagha otarir namba 6 bate. ²⁰ Egha a ghaze, “God bizir bar aghuim na ganingi. Ki uan pam bagha borir 6pla bategha gifa, eghti datirighın a ziar ekiam na daningam.” Egha borim ziam, “Sebulun,” a gati. ††

²¹ Egha gin Lea guivir mam bategha ziam, “Daina,” a gati.

** **29:35:** Hibrun akamın ziar kam, “Juda,” an mingarim kamakın, “Godin ziam fe.” * **30:6:** Hibrun akamın ziar kam, “Dan,” an mingarim kamakın, “God na tuisighizi ki dera.” † **30:8:** Hibrun akamın ziar kam, “Naptali,” an mingarim kamakın, “Ga uaning adogha ghua ki a gafira.” ‡ **30:11:** Hibrun akamın ziar kam, “Gat,” an mingarim kamakın, “Ki bar angavsikin.” § **30:13:** Hibrun akamın ziam, “Aser,” an mingarim kamakın, “Bar akonge.” ** **30:18:** Hibrun akamın ziar kam, “Isakar,” an mingarim kamakın, “Ivezir aghuim.” †† **30:20:** Hibrun akamın ziar kam, “Sebulun,” an mingarim kamakın, “Ziar ekiam.”

²² Ezi God Resel ginighnisi. Egha Reselin azangsizim baregha an navir averiam akiri, eghti a boritam Batam. ²³ Ezi Resel navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “God nan osimtizim akirizima ki uam aghumsighan kogham. ²⁴ Ezi nan ifongiam Ikiavira Itir God ua otaritam na daningam.” Egha borir kam ziam, “Josep,” a gati.††

Jekop dagiar ingangaribar amuasa Laban ko akam akiri

²⁵⁻²⁶ Resel Josep bategha givazi Jekop kamagh Laban migei, “Ki amizir kaba ko boribagh ivezasa ingangarir ekiabagh amigha gifa. Ni na ateghti, ki ua uan nguibamin mangam. Ni fo, nin ingangariba ki bar deraghaviram a dagh amigha gifa.”

²⁷ Ezi Laban a migia ghaze, “Ga uaning inigha iti. Egh ni teghti ki ni mikemeka, ki kamaghin uan aseba ko ingara egha men azaragha fo, ni na ko itir bizimin, Ikiavira Itir God bar deravira na gami.”

²⁸ Egha Laban ua kamaghin migei, “Ni manmaghin ivezim inisi deragh na mikimti ki ni givezam.”

²⁹ Ezi Jekop ghaze, “Ni uabi ki amizir ingangaribagh fo. Ni uabi fo, ki nin sipsipba ko asizir igharaziba sara eghuvi da bar aviraseme. ³⁰ Ni fomira sipsipin aviriba itir puvati. Da bar avirasemezir puvati. Ezi ki datirighin ni ko iti, nin sipsipba bar aviraseme. Ezi Ikiavira Itir God na ko ikia, nan ingangaribar nan akurvagha nin ingangariba deragha dagh ami. Ezi datirighin ki kamaghsua, nan biziba igharagham.”

³¹ Ezi Laban kamaghin Jekopin azara, “Ki bizir tizim nin ingangarimin ivezimin min ni daningam?”

Ezi Jekop ghaze, “Ki dagiaba inian aghua. Ni nan nighnizim gifueghti ki nin sipsipbagh eghuvira ikiam. ³² Egh ki datirighin mangi deragh nin sipsipba ko memebar ganigham. Egh ki sipsipin nguzir piziba ko, sipsipin ekiar mikarzir dighdiriba itiba ko, memen mikarzir dighdiriba, ki uan ivezim bagh ada iniam. ³³ Egh ni gin uabi

ifongegh dughiatamin izi, nan memeba ko sipsipbar gan, dar taba pighan kogham o dighdiriba dar ikian koghti, ni fogh suam, ki uan akamin gin ghuzir puvatigha ada okeme.”

³⁴ Ezi Laban ghaze, “A ti deragham, e ni migei moghira damuam.”

³⁵ Egha dughiar kamra, Laban memen dighdiriba ko, sipsipin nguzir piziba bar da ini. Egha uan otaribav kemezi, me da inigha ghua danganir igharazimin da ariki. ³⁶ Ezi Laban uaghan me ko zui. Me aruer 3plan memen kaba ko, sipsipba ko, saghon ghua danganir mam in iti. Ezi Jekop Labanin sipsipba ko memen mabagh eghufi.

³⁷ Egha gin Jekop temebar aguaba inigha, vaghvagha dar inir maba afoghafogha da afirizi, da ghurghuri. Ezi maba iniba sara iti. ³⁸ Egha a temer aguar kaba isa asiziba dipaba apir itarir ekiamin boroghin ada arisi. Eghti memeba ko sipsipin amebaba dipamin izi dipam amiva dar ganam. A fo, memeba ko sipsipba zurara iza dipam apa egha dar apuriba amebabagh azighazisi. ³⁹ Egha dar apuriba dar amebaba temer aguar kabar boroghin me gazighazisi, ezi gin amebaba nguzir mikarzir dighdiriba itiba bati. ⁴⁰ Ezi gin Jekop uan sipsipin nguziba isa danganir igharazim gariki. Egha Labanin sipsipba ko memebagh amizi, da an sipsipba ko memen dighdiribar itir danganimin gari. Egha tuavir kam in, a ua bagha sipsip ko memen nguzir dighdirir aviriba isi. Egha dagh amizi da Labanin sipsipba ko memeba ko itir puvati. ⁴¹ Ezi sipsipba ko memen aghuir gavgaviba uari gazighazighasava ami, a temer aguar kaba isa me dipaba apir itarir ekiamin boroghin da arisi. Ezi me ter aguar kabar gara egha uari gazighazisi. ⁴² Ezi sipsip ko memen gavgaviba puvatiziba uari gazighazizima a temer aguaba arizir puvati. A kamagh ami sipsipba ko memen amiraghmiraziba, da Labanin naba. Ezi sipsipba ko memen gavgaviba, da Jekopin naba. ⁴³ Jekop kamagh amigha bizir bar avirim iti. A sipsipin aviriba, memeba, ingangarir

†† 30:24: Hibrun akamin ziar kam, “Josep,” an mingarim kamakin, “Ua tam iniam.”

gumaziba, ingangarir amiziba, donkiba ko kamelin aviriba iti.

31

Jekop Labanin ari

¹ Egha Jekop orazi, Labanin otariba kamaghin migia ghaze, “Jekop en afeziamin biziba bar ada inigha, gumazir bizir aviriba itimin min iti.” ² Ezi Jekop gari, Laban fomira a gifongezir moghin datirighin amir puvati, egha uan arazibagh ira.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jekop migei, “Ni uamategh uan afeziam ko nin adarazir nguibamin mangi. Eghti ki ni ko ikiam.”

⁴ Ezi Jekop Resel ko Lea bagha akam amada, eghti aning izi danganir an sipsipba itimin an ganam. ⁵ Ezi aning izezi Jekop kamagh aning migei, “Ki gari guan afeziam fomira na gifongezir moghin ua na gami puvati. Ezi nan afeziamin God a na ko iti. ⁶ Gua virara fo, ki guan afeziam bagha uan gavgaviba sara ingari, ⁷ ezi a dughiar aviribar na gifara nan ivezim giraghirasi. Ezi God na gasighasighasa an amamangatizir puvati. ⁸ Laban faragha na migia ghaze, ki sipsipba ko memen dighdiriba, bar uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipin kaba bar, nguzir dighdiribarama ote. Ezi a gin ghaze, ki meme ko sipsipin dighdirir ruariba itibara uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipba bar nguzir dighdirir ruaribarama ote. ⁹ Kamaghin, guan afeziamin memeba ko sipsipba, God ada isa na ganingi.

¹⁰ “Ezi memeba uari gazighazir dughiamin, ki irebamin gari, memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. ¹¹ Ezi Godin ensel irebamin nan dia ghaze, ‘Jekop.’ Ezi ki ghaze, ‘Ki kati.’ ¹² Ezi a ghaze, ‘Ni gan. Memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. Ki Laban ni gamizir bizibar ganigha givagha, egha bizir kam kamagh a gami. ¹³ Kirara, ki Godin kamnang Betelin nguibamin ni bato, danganir kamn, ni nan ziam fasa dagiam

asaragha borem a ginge. Egha guizbangira migia na ko akar gavgavim akiri. Ezi ni datirighira dikavigh uan biziba akirigh, egh nguibar kam ategh uamategh uan nguibamin mangi.’”

¹⁴ Ezi Resel ko Lea akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Gan afeziam ga daningamin bizitam ua itir puvati. ¹⁵ Gan afeziam kantrin igharazibar amizibar min ga gami. A ga amadagha gan ivezim inigha, dagiar kaba bar ada makuni. ¹⁶ Ezi bizir avirir God gan afeziam da inigha ni ganingiziba, mar ga ko gan boribar biziba. Egh God ni mikemezi moghira ni damu.”

¹⁷ Ezi Jekop dikavigha uan amuiroghboriba inigha kamelbagh afe. ¹⁸ Egha uan sipsipba ko, memeba ko bizir igharazir a Mesopotemian iniziba sara me amangizima da men faragha ghue. Egha me bar Haranin nguibam ategha uamategha an afeziam, Aisak bagha Kenanin nguazimin zui.

¹⁹ Me mangasava amir dughiamin, Laban uan sipsipin arizibagh isasa ghu. Ezi Resel modogha uan afeziamin dipenimin garir asebar marvir guaba okeme. ²⁰ Jekop ari mangasa, ifara deragha Aramian gumazim Laban mikemezir pu. Puvati. ²¹ A modogha uan biziba bar da inigha zui. A Labanin nguibam ategha Yufretisin Fanem atugha, Gileatin mighsiaba itir danganimin zui.

Laban Jekopin gin zui

²² Ezi dughiar pumuning givazi dughiar mikezimin, gumaziba Laban migia ghaze, Jekop arav ghugha gifa. ²³ Ezi Laban uan adarazi inigha men gin zui. Egha 7plan aruebar ghuavira ikia Gileatin mighsiabar itir danganimin Jekop bato. ²⁴ Ezi dimangan God irebamin otogha Aramian gumazim Laban migia ghaze, “Ni Jekop, migirigiar kuratam o aghuitamin bar a damuan marki.”

²⁵ Dughiar kam Jekop Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti, ezi Laban uan adarazi ko kagh otogha uaghan Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti.

²⁶ Egha Laban Jekop bagha ghua a miġia ghaze, “Ni manmaghsua nan guivimning, kalabuziar amizimningin min aning inigha zui? ²⁷ Ni manmaghsuavira na mikiman aghuagha modogha nimiram arav ghu? Ni izasa na mikemezi, ki uan adaraziv kemezi me ia bagha buaba ko gitabav soghezi ia bar akueghavira izeghai. ²⁸ Egha ni na ataghizi ki uan guivimning ko uan igiabar toregħa dafarim me mikinizir puvati. Kar ni bar arazir kuram na gami. ²⁹ Ki arazir kuratam ni damuamin gavgavim iti, ezi nin afeziamin God dimangan nan anogorogħa ghaze, ‘Ni Jekop miġirigiar kuratam o aghuitamin a damuan bar marki.’ ³⁰ Ki fo, ni uan nguibamin mangasa bar ifuegħa na ataki. Egha ni tizim bagħa nan dipenimin garir asebar marvir guaba okeme?”

³¹ Ezi Jekop a ikaragħa ghaze, “Ni ua na dam uan guivimning inian ki atiatigha, kamaghin ki modogħa arav ghu. ³² Ni uabi e getiva en gan, en tina nin marvir guaba inigha ara ize, ni a misuegħti an aremegħ. Kagh en adarazir damazibar ni biziba bar da buriva dar gan, egh bizir tizim a nin nanam, ni uamategħ a inigh.” Jekop kamaghin fozir puvati, Resel uan afeziamin asebar marvir guaba okeme.

³³ Ezi Laban Jekopin purirpenimin aven ghugħa biziba ghavkira dar gari. Egha gin Lean purirpenimin ghugħa da buri. Egha a ingangarir amizimningin purirpenimningin aven ghugħa marvir guaba bagħa garava avenge. Egha men purirpeniba ategħa Reselin purirpenimin aven ghu. ³⁴ Resel faraghavira uan afeziamin marvir guaba inigha, pilon a kamel gisin arigha apiagħirimin aven amadagħa, pilon kam gisin apera. Ezi Laban purirpenimin aven ruiavira ikia ghua, egha uan marvir guabar apizir puvati.

³⁵ Ezi Resel uan afeziam miġia ghaze, “Nan ekiam, ki, amiziba e uan arimariam gami, egha dikavan ibura, ezi ni nan apangkuvigh nan ataran marki.” Ezi a ruia ghua marvir guabar apizir puvati.

³⁶ Ezi Jekopin muriam bar ikuvizi a Labanin atara ghaze, “Ai, ki nin bizir tizimra

pazava a gamizi ni osemegħa nan agiragħa izi? Ki arazir kurar manatam ni gami?

³⁷ Nan biziba, ni bar da ghavkinigha dar ganigha gifa, egha ni uan bizir manamra gari a iti? Ni uan bizitam in ganti a ikiti, ni uan adarazi ko nan adarazir damazibar azenim datighiti, me virara gan miġirigiba tuisigham. Egh fogħ suam, tina guizin miġei, ezi tina ifari.

³⁸ “Ki 20plan azenibar ni ko iti. Ezi nin sipsipin amebaba ko memen amebaba deraviram oti. Ezi ki nin sipsipin apurir tam amezir puvati. ³⁹ Ezi asizir atiaba nin sipsipba ko memebav sozi da ariagħiri, ezi ki tam inigha ghua nin akazir puvati. Ki uabi sipsipba ko memen ariagħiriba ikarvasi. Egha ni zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa miġei. Egha uagħan arueba ko dimagaribar gumaziba okiava atera zuir sipsipba ko memeba, ni uagħan da ikarvaghasa na miġei. ⁴⁰ Dughiar aviriba aruem na mikarzim gaboi. Ezi dimagaribar ghuariaba na giri, ezi ki arugharugħa egha deraviram akuir puvati. ⁴¹ Ki 14plan azenibar nin guivimning inigh aningin ikiasa ingari, egha ki 6plan azenibar nin sipsipba ko memen taba iniasa ingari. Ki 20plan azeniba bar, ni ko ikia egha nin ingari. Ezi ni nan ivezim dughiar aviribar a giragħiragħa na ganidi.

⁴² Eghiti nan inazim Abrahamin God, a Godin nan afeziam Aisak an ziam fem. A na ko ikian kogħti, ni ti pura na amadazi ki uamategħa ghugħai. Ezi puvati, God nan itir osimtizim ko ki amir ingangaribar gani, egha kamaghin a dimangan akar gavgavim ni ganingi.”

Jekop ko Laban akam akiri

⁴³ Ezi Laban a ikaragħa ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezi aningin boriba uagħan nana. Ezi sipsipba ko memeba, da uagħan nana. Ezi bizir kagh itiba bar nananabara. Ezi ki bizir tizim damighvira uan guivimning ko, aningin boriba ko men anogorogħam?

⁴⁴ Kamaghin ga datirighin akar dikirizir gavgavim damuam. Egh bizitam atigh an gan akar ga dikirizir kam ginighnighvira ikiam.”*

* **31:44:** Hibrun akam deragħa miġirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

⁴⁵ Egha Jekop dagiar ruarir mam inigha ababanimin min anesara. ⁴⁶ Egha uan adaraziv kemezi me dagiar maba inigha an boroghin deravira dar pozim mikini. Egha Laban ko Jekop aning uan adarazi ko, me dagiar pozir kamın boroghın dagheba api. ⁴⁷ Egha Laban dagiar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gati, ezi Jekop ziam, “Galet,” a gati.†

⁴⁸ Egha Laban Jekop miġia ghaze, “Dagiar pozir kam, gan akar dikirizir gavgavir kamın ababanimin min ikiam.” Ezi kamaghın danganir dagiar pozim itir kam, an ziam Galet.

⁴⁹ Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikian koghamim, Ikiavira Itir God gan araziba deraghvira dar ganam.” Kamaghın danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dibora ghaze Mispa.‡ ⁵⁰ Egha Laban ua ghaze, “Ni nan guivimning pazi aning damu, o amizir igharazibar ikiam, egh ni deraghvira nighnigh, gumazitam gan gari, o gan gari puvati, God bar uabira ga amir arazibagh fo.”

⁵¹ Egha Laban ua Jekop miġia ghaze, “Ni dagiar pozir kam ko dagiar ruarir ababanimin min ki asarazir kamın gan, aning gan tizimin iti. ⁵² Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam, aning gan akar dikirizimin ababanimin min iki nighnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh nan bighan izi na misoghan kogham, eghti ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan kogham.”

⁵³ Egha Laban me uan inazibar Godin ziam diborogha kamaghın miġei, “Abraham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham.”§

Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira miġia ghaze, an akar dikirizir gavgavir kamın gin mangam.

⁵⁴ Egha Jekop miġhsiar kamın asizir mam misuegha an ofa gamigha givagha uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamın tuziba ko dagheba saram api. Me amegha givagha, dimangan miġhsiamram akui.

⁵⁵ Egha bar mizaraghara Laban uan guivimning ko uan igiar boribar toregħa me ataghiraghamin akar aghuiba me miġei. Egha me ategħa uamategha uan nguibamin ghu.

32

Jekop Ison ganasa biziba akiri

¹ Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato. ² A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir kam kar Godin danganim!” Egha danganir kam ziam, “Mahanaim,” a gati.*

³ Egha Jekop gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragħa Seirin nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom. ⁴ Egha miġirigiar otevir kam damuasa me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazim Jekop, ni bagħa kamagh akam amadagħa ghaze, ki bar dughiar ruarimin Laban ko ikegha givagħa egha datirighin uamateghasa. ⁵ Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningigh.”

⁶ Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba uamategha izegħa, Jekop miġia ghaze, “E nin miġirigiaba inigha nin avebam Iso, bagħa ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi.”

⁷ Ezi Jekop miġirigiar kam baregha puviram atiatigha nighnizir aviribagh ami. Egha uan gumazamiziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki. ⁸ A kamaghın nighnisi, “Iso izi faragħa itir darazigh asighasighti, igharaz darazi aregham.”

⁹ Egha Jekop kamaghın God miġei, “Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan afeziam Aisakin God, O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh. Ni faragħa na miġia ghaze, ki uamategh uan nguibamin mangighti ni deravira na damuam. ¹⁰ Guizbangira, ki nin ingangarir

† **31:47:** Ziar kamning mingarim kamakin, “Dagiar pozir kam an akar dikirizir gavgavimin ababanimin min iti.” Jegar Sahaduta an Aramian akar otevir mam, ezi Galet ana Hibrun akar otevir mam. ‡ **31:49:** Ziar kam, “Mispa,” mong akar otevir kamın min ghu, “Danganir iki ganamin.” § **31:53:** Labanın inazim Nahor, an Abrahamin avebam. * **32:2:** Hibrun akamin, ziar kam, “Mahanaim,” a an ararem, “Danganim,” an mirara ghu.

gumazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumazamizir okoruar pumuning ko izi. ¹¹ Ki kamaghsua nin azangsis, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara misogh bar e kuavaremegham. ¹² Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongarimin gigimin min bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.”

¹³ Egha Jekop dimangan akuima aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuibar min uan avebam Iso daningasa da amisefe. ¹⁴ A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba, sipsipin amebar 200pla ko 20plan apuriba, ¹⁵ 30plan kamelin amebar nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amisefe. ¹⁶ Egha a vaghvagha asizir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba amisevegha me migia ghaze, “Ia nan faraghivira mangi. Egh ia asizir okoruar kabar ganti da mangiva uarir boroghira mangan marki, danganir tizitaba, dar okoruabar tizibar arigh mangi.”

¹⁷ Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tuavimin nin apigh kamagh nin azaragham, ‘Ni tinan ingangarir gumazim? Egha ni managh zui? Ezi asizir kaba, kar tinan naba?’ ¹⁸ Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar nin ingangarir gumazim, Jekopin naba. Ni Jekopin gumazir ekiamin min itima, a bizir kaba bizir aghuibar min ni bagha da amadazi da izi. Ezi Jekop uabi gin izi.’”

¹⁹ Egha Jekop migirigiar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko namba 3, ko ingangarir gumazir asiziba bar adar

gariba, virara me mikeme. A ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim. ²⁰ Egh ua kamagh deragh a mikim suam, ‘Nin ingangarir gumazim Jekop, en girara izi.’”

Jekop kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamin uan avebamin nighnizim giraghti a na koma ataran kogham. Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.” ²¹ Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti.

Jekop God ko uaning misosi

²² Ezi dimagarir arizir kamra Jekop dikavigha, egh uan amuir pumuning ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha Jabokin dipam atugha zui. ²³ A me inigha dipamin vongin ghua, egha uamategha ghugha uan ingangarir gumazibav kemezi, me an biziba inigha zui. ²⁴ Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, aning uaning misoghav ikia ghuav itima aminim tira. ²⁵ Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebira. Ezi gumazim Jekopin ruriar agharim misoghezi, an ruriar agharim asiaghirizi, an suem an amira.

²⁶ Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jekop migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.”

²⁷ Ezi gumazir kam kamagh Jekopin azara, “Nin ziam tina?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.”

²⁸ Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jekop puvati. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.”†

²⁹ Ezi Jekop a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.”

Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangsis?”

32:12: Jenesis 22:17; 28:13-15 **32:24:** Hosea 12:3-4 **32:28:** Jenesis 35:10 † **32:28:** Hibrun akamin, ziar kam Israel, an arem akar kam, “A God ko misosi,” an mirara ghu. **32:29:** Gumazir Dapaniba 13:17-18

Egha a God mikeme, eghti a deragh Jekop damuam.

³⁰ Ezi gin Jekop kamaghin migia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha gifa, egha aremezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati.† ³¹ Ezi aruem anabogha givazima Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asiaghirizir kam bangin an daroriba an ikufi. ³² Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jekopin ruriar agharim misoke. Kamaghin me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar itir asizir tuziba apir puvati.

33

Jekop Iso bato

¹ Dughiar kamın Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me migia ghaze, ia mangi uan amebaba ko tufigh. ² Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme. Eghti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel ko Josep mikemezi aning men gin ti. ³ Ezi Jekop uabi men faraghavira ikia zui. Egha Ison boroghin mangasava amua 7plan dughibar tevimning apira guam nguazim girava egha dikava an boroghin ghu.

⁴ Ezi Iso dikavigha ivegha iza uan dozimin suiragha a muiaghirigha an tori. Egha aning uagharama azi.

⁵ Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jekopin azara, “Kar te ni ko iti?”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Kar God deragha na gamigha egha borir kaba na ganingi.”

⁶ Ezi an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimin uan teviba apirigha avigha iraghu. ⁷ Ezi Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apirigha avigha iraghu. Ezi Josep Resel ko abuan iza teviba apirigha avigha iraghu.

⁸ Ezi Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asizir maba sara inigha faragha zuiba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da amada?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.”

⁹ Ezi Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar aviraseme. Ni uan biziba ua da inigh.”

¹⁰ Ezi Jekop ghaze, “Puvati, ni uan navir averiamin na gifuegh egh nan bizibar suiragh. Ni na gifonge, ezi kamaghin, ki nin guamin gara mati ki Godin guamin gari. ¹¹ Ki kamaghin ifonge, bizir aghuir ki ni ganidir kaba, ni na dama da ini. Guizbangira God nan apanguva arazir bar aghuimin na gamigha egha bizir bar avirim na gamizi, ki biziba bar aviraseme.” Egha a bizir kaba iniasa bar a gakaghonezima, Iso a dama da ini.

¹² Egha Iso ghaze, “Ia dikav e mangam. Ki ia ko, e uaghara mangam.”

¹³ Ezi Jekop a migia ghaze, “Nan ekiam, ni gan boriba gavgazir puvati. Ezi ki sipsipba ko bulmakauba ko asizir igharaziba uan nguziba ko otem apavira itibagh nighnisi. E aruer vamiran bar me inigh mangivira ikiti me bar arimighiregham. ¹⁴ Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti, ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nin gin izam. Egh gin Idomin nguazimin ni bativam.”

¹⁵ Ezi Iso ghaze, “Kamaghin ki uan ingangarir gumazitaba ni bagh me ategham.”

Ezi Jekop ghaze, “Nan ekiam, ni bar na gifonge. Ezi marki, nan ingangarir gumaziba iti, me e ko e mangam.”

¹⁶ Ezi dughiar kamran Iso uamategha Idomin ghu. ¹⁷ Ezi Jekop ghua Sukotin nguibamin ghu. Egha ua bagha dipenimin ingarigha egha asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghin a nguibar kam ziam, “Sukot,”* a gati.

¹⁸ Egha Jekop Mesopotemian nguazim ategha, uamategh Kenanin nguazimin ize, egha Sekemin nguibam deragha an ghughava, Sekemin nguibar ekiamin boroghin purirpenibar ingari. ¹⁹ Hamor a Sekemin afeziam, Jekop an adarazi dama nguazim givese, nguazir kamın a uan purirpenibar ingari. Nguazir otevir

† **32:30:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peniel,” an ararem akar kam, “Godin guam,” an mirara ghu. * **33:17:** Hibrun akamin, ziar kam, “Sukot,” an ararem, “Dipenir muziarim,” an mirara ghu. **33:19:** Josua 24:32; Jon 4:5 † **33:20:** “El,” kar Godin ziar mam.

kamin ivezim a 100 silvan dagiaba. ²⁰ Egha Jekop ofa gamir dakozir mam danganir kamin an ingarigha, ofa gamir dakozir kam dibora ghaze, “El, a Israelin God.”†

34

Sekem arazir kuramin Daina gami

¹ Dughiar mam Daina, Jekop ko Lean guivim Sekemin nguibamin itir amizibar ganasa zui. ² Ezi Hamor, a Hivian adarazir gumazim, a Kenanin nguazimin itir gumazir dapanim. Ezi an otarim Sekem, Dainan ganigha an suiragha arazir kurabar a gami. ³ Sekem, a Jekopin guivim Dainan gari, an ganigiba bar an derazima, a bar a gifuegha anepezepera migirigiar otevir bar isingtizibar a gamuavira iti. ⁴ Egha gin uan afeziam migia ghaze, “Afeziam, ni na bagh amizir kam inighti, ki an ikiasa.”

⁵ Ezi Jekop kamaghin oraki, Sekem arazir kuramin an guivim Daina a gami. Dughiar kamin an otariba bar saghon ghuegha dadaba itir danganimin ikia sipsipba ko asizibar gara iti. Kamaghin a bizitam damuan iburagha pura me mizua iti.

⁶ Ezi Sekemin afeziam Hamor Jekop ko mikimasa ize. ⁷ Egha aning uaning migiavira itima, Jekopin otariba uamategha ize. Me kamaghin oregha gifa, Sekem men buaramizim arazir kurabar a gami, ezi men naviba ikuvizi me puviram atari. Arazir Sekem Jekopin guivim gamizir kam, Israelian damazimin bar arazir kuram. Guizbangira, Israelian nighnizimin ni arazir katam damuan bar markiam.

⁸ Ezi Hamor kamaghin Jekop migei, “Nan otarim bar moghiram nin guivim gifonge, ezi ki nin azai, an an ikiami, o? ⁹ Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e ian guivibar ikiti, ia en guivibar ikiam. ¹⁰ Egh ia e ko kantrin kamin ikiam. Egh nguazir asizir manam gifuegh ian iki, egh dagiar inganaribar amu nguazim givezeghti a iana.”

¹¹ Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kamaghin Dainan afeziam ko an tuebabav gei, “Ia nan azangsizimin amamangatigham, eghti bizir ia ifongeziba ki da ia daningam. ¹² Egh ia amizir kamin

ivezim diborogh na mikim, egh bizir aghuir manmagh gariba uari daningisi na mikemegh. Egh ia ivezim manmaghirama anetigham, ki a isi ia daningam. Nan nighnizir ekiam, ia amizim na danighti ki an ikiam.”

¹³ Ezi Jekopin otariba arazir kurar Sekem men buaramizim Daina gamizim giniri. Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko, aning gifarasa, ¹⁴ egha me a migia ghaze, “E uan buaramizimin amamangatighti a gumazir me an mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizitam in ikian kogham. E kamaghin damigh, aghumsizir ekiam inigham. ¹⁵ Kamaghin amizi ia faragh bizir kam damigh. Ia uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba vaghvagh bar adar ghoregh, egh ia en min ikiam. Egh gin, ni en buaramizimin ikiam. ¹⁶ Egh ia kamagh damighti, e uan guiviba ian taghiraghti ia men ikiti e uaghan ian guivibar ikiam. Eghti e ia ko iki egh gumazamizir vabara ikiam. ¹⁷ Egh ia e bareghan kogh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, e uan buaramizim inigh egh nguibar kam ataghiragham.”

¹⁸ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko men migirigiar kam gifonge. ¹⁹ Ezi Sekem Jekopin guivim bar a gifonge, kamaghin a bar zuamira bizir me mikemezir kabagh ami. Sekemin afeziamin adarasi, fomira iza datirighin ziar bar ekiam Sekem ganiga bar a gifonge. ²⁰ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguibar ekiamin divazimin tiar akamin uari akuvir danganimin ghugha, nguibamin itir gumazir igharazibav gei. Egha ghaze, ²¹ “Gumazamizir kaba me gumazamizir bar aghuiba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghti me en nguazimin iki, uan ifongiamin dagiar inganaribar amuam. Egh e men guivibar ikiti me en guivibar ikiam. ²² Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh egh e men min ikiam. E kamagh damighti, me e ko virara ikisi ifuegham. ²³ Eghti men sipsip ko bulmakau ko asizir igharaziba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekiar bar vamiran me migeir kam e damighti, me e ko virara ikiam.”

²⁴ Ezi nguibar ekiamin itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemin akamin amanganatigha, me uan mikarzir mogomebar iniba aghore.

²⁵ Ezi dughiar 3pla givazi, gumaziba uari aghorezir duaba isiavira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebamningra midorozir sababa inigha nguibar ekiamin aven zui. Ezi gumazitam aningin anogoroghezir puvati. Ezi aning nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

²⁶ Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem ko aning misoghezi aning areme. Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghu. ²⁷ Dughiar kam in Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jekopin otarir igharaziba nguibar ekiamin aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvagha da okeme. ²⁸ Egha me uaghan sipsipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamin aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini. ²⁹ Egha me bizir iveziba bar pin koziba inigha egha kalabuziabar min amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue.

³⁰ Ezi gin Jekop, Simeon ko Livai migia ghaze, "Gua osimtizir ekiam na gati. Ikizir kamning, Kenania ko Peresia, aning in adarazi nguazir kam in iti, me nan gan suam ki gumazir bar kuram. Ki gumazamizir aviriba puvati. Eghti ikizir kamning in gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagh am."

³¹ Ezi aning kamagh in migei, "Kamagh in e manmagh in damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti, me arazir kurabar a damighti, a tuavim in amizim in min ikiasa, a?"

35

Jekop Betelin itima God bizir bar aghuibar a gami

¹ Ezi God Jekop migia ghaze, "Ni dikavigh Betelin mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitam in ingarigh. Ki God, ni uan avebam Ison arir dughiam in ki ni bato."

² Ezi Jekop uan amuiroghboriba ko gumazamizir a ko itibav gia ghaze, "Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir God in damuzim in zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu. ³ Egh e nguibar kam ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitam in ingaram. God in kam, ki osimtizibar aven itir dughiam in, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti."

⁴ Ezi me bar moghira uan asebar marvir guaba isa Jekop ganingi. Egha uaghan uan ringin uan kuaribagh ariziba sarama a ganingi. Ezi Jekop Sekemin nguibamin boroghira temer okin apengan, mozim gikuigha egha bar ada isa mozim gaghui.

⁵ Egha Jekop uan adarazi ko dikavigha zui. Me zuima God Sekemin borogh in itir nguibabar gumazamizibagh amizi, me bar atiatingi. Egha Jekopin adarazir agintighizir puvati.

⁶ Ezi Jekop uan adarazi ko ghua Kenan in nguazim in, Lus in nguibamin otifi. Lus, a Betelin nguibamin ziar ghurim. ⁷ Egha Jekop ofa gamir dakozir mam in ingarigha, danganir kam ziam a gatigha ghaze, "Betelin God." Jekop nighnisi, danganir kam in a fomira uan avebam Ison arima God a bato.

⁸ Ezi dughiar kam Rebekan ingangarir amizim Debora areme, amizir kam fomira Rebeka aghirimra itima, an an gari. Ezi me dughiar kam in ikiava, sautin amadaghan Betelin nguibamin borogh in temer ekiam in apengan anefa. Egha me temer kam ziam a gatigha ghaze, "Azirakam Gamir Temem."

⁹ Egha dughiar kam in Jekop Mesopotemia ategha ua Kenan in nguazim in izezi, God uam a batogha arazir bar aghuibar a gami.

¹⁰ Egha God a migia ghaze, "Datirigh in nin ziam Jekop. Ezi me ua Jekop ni darighan kogham. Puvati. Me ziam Israel ni darigham." Kamagh in God ziam, "Israel," a gati.

¹¹ Egha God a migia ghaze, "Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni bar borir aviriba batam. Eghti gin ikizir mam ko, ikizir igharazir avirir maba nin otivam. Eghti ni uaghan atrivir mabar, inazir afeziam in otivam."

12 Eghti ki nguazir faragha Abraham ko Aisak ganingizim, ki ni daningam. Egh uaghan nin ovavir boribar aningam.”

13 God mikemegha givagha danganir a Jekop ko migeir kam ategha ghuavanabo.

14 Ezi Jekop dagiar bar ruarir mam isa danganir God a ko mikemezir kamın ababanim gamuava anesara. Egha wain ko, olivin bore m ofan mın aning isa dagiar kam ginge. 15 Egha God a ko mikemezir danganir kam a ziam, “Betel,” a gati.

16 Egha Jekop uan adarazi ko Betel ategha Efratan nguibamın zui. Egha me ghuavira itima Resel otamin dughiam oto. Ezi a bar mızazir bar ekiam isi. 17 A bar mızazir ekiam isima, amizir a ko itim, kamaghın a migei, “Ni atiatingan marki. Kar otarir igharazir mam.”

18 Ezi Resel ovengasa abuan dighorim ingara egha, otarim ziam, “Benoni,” a gati. Ezi an afeziam gın ziam, “Benjamin,” a gati.*

19 Ezi Resel aremezi me Efratan nguibamın zuir tuavir miriamın a mozim gati. Kar Betlehemın nguibamın ziar ghurim. 20 Ezi Jekop danganir kamın dagiam isa Reselın mozimın ababanim gamua anefa. Ezi dagiar kam datirighın ikiavira iti.†

21 Ezi Israel ghuavira ikia Ederin taua ategha mong sivagha ghua purirpenibar ingari. 22a Israel kagh ikiavira itima, Ruben ghua uan afeziamın amuir dozim Bilha koma akui. Ezi Israel Ruben amizir bizir kam baraki.

Jekopın otaribar ziaba (1 Eghaghaniba 2:1-2)

22b Jekop a 12plan otariba iti. 23 Kar Lean otariba, Ruben a Jekopın otarir ivariam, ko Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun.

24 Ezi Resel otarir pumuning iti, Josep ko Benjamin.

25 Ezi Bilha, Reselın ingangarir amizim otarir pumuning iti, Dan ko Naptali.

35:14: Jenesis 28:18-19 * **35:18:** Hibrun akamın, ziar kam, “Benoni,” an mingarim kamakın, “Borir ki mızazir bar ekiamın tongin ikiava otezim.” Hibrun akamın, ziar kam, “Benjamin,” an mingarim kamakın, “Borim ziar ekiam iniam.” † **35:20:** Akar otevir kam, “datirighın ikiavira iti,” a e datirighın itir dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. **35:22a:** Jenesis 49:4 **35:27:** Jenesis 13:18 **36:2:** Jenesis 26:34 **36:3:** Jenesis 28:9

26 Ezi Silpa, Lean ingangarir amizim otarir pumuning iti, Gat ko Aser. Jekop Mesopotemian ikia otarir kaba ini.

Aisak areme

27 Egha Jekop uan afeziam Aisak bagha Mamren nguibamın ghu, Hebronın nguibamın boroghın an ziar mam Kiriati Arba. Kar Abraham ko Aisak faragha ikezir nguibam. 28 Ezi Aisak 180plan azeniba ikia, 29 bar ghurigha ovengezi, an duam ghua, an adarazir duaba ghua itir nguibamın me ko iti. Ezi an otarimning Iso ko Jekop an suiragha anefa.

Ison ikizimın adarasi

36

(Sapta 36)

Ison ovavir boribar ziaba (1 Eghaghaniba 1:34-37)

1 Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar igharazim Idom:

2 Iso a Kenanian amizibar iti. Ezi Hittian gumazim Elon, an guivim Ada, Ison iti. Ezi Anan guivim Oholibama, uaghan an iti. Anan afeziam Sibeon, a Hivian gumazir mam. 3 Egha a uaghan Ismaelin guivim Basematın iti. Ezi Basemat a Nebaiotin buaramizim.

4 Ezi Ada Elifas bate, ezi Basemat Ruel bate. 5 Ezi Oholibama Jeus, Jalam, ko Kora bate. Dughiar kamın Iso Kenanın nguazimın ikiavira ikiava borir kaba ini.

6 Egha gın Iso uan amuiba, ko otariba, ko guiviba ko, gumazamizir an adarazi ko itiba ko, asiziba ko, an bizir Kenanın nguazimın itiba bar ada inigha, uan dozim Jekopın saghon ghua nguazir igharazimın zui. 7 Iso uan dozim ataghırazir bizim kamakın, nguazir aning itir kam aningın tughatighan kogham. Aningın asiziba bar avirasemezi aning uaning ko ikian iburaghburaki. 8 Kamaghın, Iso ghua Seirın Mighsiabar nguibamın apera. Idom, kar Ison ziar igharazim.

⁹ Ezi Ison boribar ziabar kara:

Iso uabi, a Idomian afeziam,
me Seir'in Mighsiabar iti.

¹⁰ Iso uabi an otariba,
Elifas a Adan otarim, ezi Ruel a Basemat'in otarim.

¹¹ Ezi Elifas'in otariba,
Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas.

¹² Ezi Ison otarim Elifas, an amuir dozim
Timna, an Amalek bate.
Kar Ison amuim Adan ovavir boriba.

¹³ Ezi Ruel'in otariba,
Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison
amuir mam Basemat'in otariba.

¹⁴ Ezi Ison amuir igharazim Oholibama,
a Jeus, Jalam ko Kora bate.
Oholibaman amebam Ana, ezi Sibeon
Anan afeziam.

¹⁵⁻¹⁶ Ezi Ison otarir uan adarazir gumazir
dapanibar itibar ziabar kara:

Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar
kara,
Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora,
Gatam, ko Amalek, me gumazir
dapanibar otivigha uan adarazi
Idom'in nguazim'in men gari. Kar
Ison amuim Ada, an ovavir boribar
otariba.

¹⁷ Ezi Ruel'in adarasi,
Nahat, Sera, Sama ko Misa, me
uan adarazir gumazir dapanibar
otivigha Idom'in nguazim'in men
gari.

Kar Ison amuim Basemat, an ovavir
boriba.

¹⁸ Ezi Ison amuim Oholibaman adarasi,
Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir da-
panibar iti.

Ezi Anan guivim Oholibama gumazir
dapanir kaba bate.

¹⁹ Ezi gumazir kaba me Ison ovavir
boriba, Ison ziar mam Idom. Me uan
dakozibar gumazir dapanibar iti.

*Seir'in adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 1:38-42)*

²⁰ Seir, a Horian gumazir mam, a Idom'in
nguazim'in iti. Kar Seir'in otaribar ziaba:

Ezi an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana,
²¹ Dison, Eser ko Disan. Ezi kar Seir'in
otariba,
me uan adarazir dakozibar dapanibar
ikia Idom'in nguazim'in iti.

²² Ezi Lotan'in otarimning,
Hori ko Heman. Ezi Lotan'in
buaramizim, a Timna.

²³ Ezi Sobal'in otariba,
Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam.

²⁴ Ezi Sibeon'in otarimning,
Aia ko Ana.
Anan kamra, a faragha uan afeziam
Sibeon'in donkiba gumazamiziba
puvatizir danganim'in dar gara,
egha dipar atuir bar puvira feibar
gani.

²⁵ Ezi Anan borimning,
Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama
Anan guivim.

²⁶ Ezi Dison'in* otariba,
Hemdan, Esban, Itran, ko Keran.

²⁷ Ezi Eser'in otariba,
Bilhan, Savan, ko Akan.

²⁸ Ezi Disan'in otarimning,
Us ko Aran.

²⁹⁻³⁰ Ezi Idom'in nguazim'in aven, Hor'in
adarazir dakozibar gumazir dapani-
bar ziaba,
Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser
ko Disan.

*Idom'in atrivibar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:43-45)*

³¹ Dughiar kam'in Israelia atriviba pu-
vatizi, gumazir kaba Idom'in kantrin atriv-
ibar ike:

³² Ezi Beor'in otarim Bela, Idom'in kantrin
faraghaviram atrivim'in iti.
A Dinhaban nguibar ekiam'in
atrivim'in iti.

³³ Egha Bela aremezi, Seran otarim
Jobap an danganim inigha atrivim'in
iti.
Sera, a Bosran nguibam'in gumazim.

³⁴ Egha Jobap aremezi, Temanian
nguazim'in gumazim Husam,
an danganim inigha atrivim'in iti.

* **36:26:** Hibrun akam'in ziar kam, "Disan," vezin kam'in iti, ezi me ti paza an osiri. Guizbangira, ziam, "Dison," kagh iki. Ni sapta 36:21 ko 28'in gan.

- ³⁵ Egha Husam aremezi, Bedatin otarim Hadat an danganim inigha atrivimîn iti.
Egha Hadat Moapîn nguazimîn ghua Midianîn gumaziba ko misogha midorozimîn me abîra.
Egha Hadat Avitin nguibar ekiamîn atrivimîn iti.
- ³⁶ Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamîn gumazim,
an ziam Samla, an danganim inigha atrivimîn oto.
- ³⁷ Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimîn oto.
Saul, a Rehobotian gumazir mam.
Rehobot, a Yufretisîn Fanemîn miriamîn itir nguibam.
- ³⁸ Ezi Saul aremezi,
Akborîn otarim Balhanan an danganim inigha atrivimîn oto.
- ³⁹ Egha Balhanan aremezi, Hadar an danganim inigha atrivimîn oto.
Egha Paun nguibamîn atrivimîn iti.
Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim.
Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

⁴⁰⁻⁴³ Ezi Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara:

Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel, ko Iram.
Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba.

Ezi Idom kar Ison ziar igharazim, ezi Iso Idomian inazir afeziam. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha uan nguibabar ikia, egha uan adarazir gativa men gari.

Josepîn Eghaghanim

37

(Sapta 37--45)

Josepîn aveghbuaba a baseme

¹ Jekop Kenanîn nguazimîn iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomîra ikezim.
² Ezi Jekop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam, egha 17pla azeniba iti. Egha a sipsipba ko

memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamîn amuimning. Ezi Josepîn aveghbuaba amir arazir kuraba a zurara dar gun uan afeziam miġei. ³ Ezi Jekop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezi bizir kam bagha, a uan otarir igharazibar tongin Josep bar a gifonge. Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mamîn ingarigha a ganingi. ⁴ Ezi aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvati. Kamaghin, aveghbuaba Josep bar a baseme, egha bar an aghuagha, miġirigiġiar aghuibar a gamir puvati. ⁵ Egha dughiar mamîn Josep irebamîn ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezi me a baregha men naviba bar moghîra an ikufi.

⁶ Ezi Josep kamaghin miġei, "Ia nan irebam baragh. ⁷ E bar moghîra dagher azenimîn aven ikia, egha witin ikiziba ikia da arisi. Ezi nan witin ikizim voroghîra tughav iti. Ezi ian witin ikiziba nan witin ikizim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghîra nan witin ikizim mitifi."

⁸ Ezi an aveghbuaba oregha kamaghin Josep miġei, "Ni ghaze, ni en atrivimîn otogh egh e gativagham?" Egha kamaghin, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvati.

⁹ Egha ġin Josep ua irebar mamîn ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghin miġei, "Ki ua irebar mamîn gani. Egha nan irebamîn aven, ki aruem ko iakinim ko mikovezir 11plan garima, da nan guamîn uan dapaniba avingi."

¹⁰ A irebar kamîn uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha ġivazi, an afeziam an atara kamaghin a miġei, "Kar irebar manmagh amizim? Ni ti ghaze, ki ko nin amebam ko nin aveghbuaba, e bar izi nin guamîn tevibar pirigh dapaniba avigham?" ¹¹ Ezi Josepîn aveghbuaba naviba bar a baseme, ezi afeziam Josepîn irebamning puviram aning ġinighnisi.

Ismaelian gumaziba Josep inigha Isipîn kantrin ghu

12 Ezi dughiar mamın Josepın aveghbuaba uan afeziamın sipsipbar ganasa Sekemın nguibamın ghue. 13 Ezi Israel kamaghın Josep migei, “Nin aveghbuaba sipsipbar gara Sekemın nguibamın iti. Ezi ni mangi men ganasa ki ifonge.”

Ezi Josep kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Are, Afeziam. Ki mangam.”

14 Ezi afeziam kamaghın a migei, “Ni mangi uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavira ti, o puvati? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogh, da dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategh izi na mikemegh.” Ezi dughiar kamın Israelin adarasi, Hebronın danganir zarimın iti. Ezi Josep Sekemın nguibamın otogha gifa. 15 Egha danganir kam garua uan aveghbuaba bagha rui. Ezi gumazir mam an ganigha kamaghın an azara, “Ni bizir tizim buri?”

16 Ezi Josep kamaghın migei, “Ki uan aveghbuaba bagha rui. Ni danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mikimam o?”

17 Ezi gumazir kam a migia ghaze, “Me danganir kam ataki. Egha ki orazi, me Dotan nguibamın mangasa mikeme.” Ezi Josep uan aveghbuabar gin ghua Dotan nguibamın me bato.

18 Egha a saghon ghuavira itima, an aveghbuaba an apigha, a misueghti an aremeghasa akam misosi.

19 Egha me uarir tongin uarira kamaghın uariv gia ghaze, “Ia munagh gan, gumazir irebabar garim izi. 20 Aria, e a misueghti an aremeghti, e an kuam inigh mozir kabar tam mikinika. Egh e gin suam, ‘Asizir atiar mam a misoghezi an areme.’ Egh e ganam, an irebanning manmaghin otivam!”

21 Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam gamizi, a Josepın akurvaghasa. Egha ghaze, “E a misueghti an aremeghan markiam. 22 E uari an ikirimirim agivaghan kogham. A inigh gumazamiziba puvatizir danganimın itir mozir kam mikinigh.” Guizbangira Ruben kamaghın nighnisi, a Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagh mangasa, akar kam mikeme.

23 Ezi Josep uan aveghbuaba batozima, me pamten an suiragha, a gekuava an korotiar agharir ruarir dirir an afeziam a ganingizim sue. 24 Egha me a inigha ghua mozir dipar misingizir mam mikini.

25 Egha gin me apiaghava api. Me apa ikia garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimın ikegha iza, Isipın kantrin zui. Egh me mangi bizir bar pin koziba dagiaba bagh da mangasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko mikarziabagh azuir bizir guar aviriba, ko mughuriar aghuim zuir boreba.

26 Ezi Juda kamaghın uan aveghbuabav gia ghaze, “E uan aveghbuam misueghti an aremeghti, bizir e amizir kam modoghti, arazir kam manmaghin en akuragham? 27 Kamaghın e ti Ismaelin adarazi bagh anemadaghti, me pura ingangarir gumazir kinimın mın a givezegham. Guizbangira, an en aveghbuamra egha ghuzir vamira, kamaghın e uari a gasighasighan kogham.” Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge.

28 Egha an aveghbuaba migiavira itima, Midian gumazir dagiaba bagha ingarir maba iza Josepın garima, a mozimın iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anabozı, me pura ingangarir gumazir kinimın mın Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba 20 silvan dagiaba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isipın kantrin zui.

29 Ezi gin Ruben ua ghua mozimın garima, Josep mozimın itir puvati. Ezi a digavir kuram gamigha nighnigha avegha uan korotiam abiki, 30 egha uamategha uan aveghbuaba bagha ghua kamaghın me migei, “Josep mozimın itir puvati. Ezi ki manmaghin damuam?”

31 Ezi an aveghbuaba memen mam misuegha, me Josepın korotiar agharir ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam a ini. 32 Egha me an korotiar dirim inigha afeziam bagha ghugha, an akaghava a migei, “Ni kagh ganigh, korotiar dirir kam a danganir mamın iti e an api. Ka ti nin borir tamın korotiam, o puvati?”

³³ Ezi afeziam korotiar dirir kamın ganigha fogha kamaghın mıgei, “Are, kar Josepın korotiam. Laionın tam ti nan otarim misoghezi an aremezi, a ti bar anemeghama.” ³⁴ Ezi Jekop uan borim bar an apangkuvigha, uan korotiam abigha, azir korotiar mam aru. Egha dughiar ruarimın uan borim bagha azia iti.

³⁵ Ezi an otariba ko guiviba, iza an navim damuti a ua deraghasa mıgırıgiabar a mıgei. Ezi a bar aghuagha kamaghın mıgei, “Ki a bagh arang mamaghıra iki mangi, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın magırigh a batogham.” Egha Jekop aziavıra iti. ³⁶ Ezi Midianian gumazir kaba* Josep inigha ghua Isipın kantrin otogha, pura ingangarir gumazir kınımın mın a isa dagıaba bagha Potifan anemada. A Isipın atrivimın ingangarir gumazir mam. Potifar, a Isipın atrivimın dipenir ekiamın garava, mıdorozir gumazibar faragha zuir gumazim.

38

Tamar Juda gifari

¹ Ezi dughiar kamın Juda uan aveghbuaba ategha ghua Adulamın nguibamın gumazim, an ziam Hira, a ko iti. ² Egha Kenanın nguazimın gumazim, an ziam Sua, an an guivimın gani. Egha an amizir kamın ikia egha aning iti. ³ Ezi amizim navim asegha otarir mam batezi, Juda ziam, “Er,” a gati. ⁴ Egha gın amizim navim asegha uam otarir mam bategha uabi ziam, “Onan,” a gati. ⁵ Ezi amizim ua navim asegha uam otarir mam bategha ziam, “Sela,” a gati. Dughiar kam Juda Kesipın nguibamın itima an amuim Sela bate. ⁶ Ezi boriba aghua ghua bar ekevezıma, Juda uan otarir ivariam Er bagha amizir mam ini. Ezi amizir kamın ziam Tamar. ⁷ Ezi Erın arazıba Ikiavıra Itir Godın damazimın bar derazir puvati, kamaghın God a misoghezi an areme.

⁸ Ezi Juda kamagh Onan mıgei, “Ni uan avebamın amuim ko daku. Nın avebam ovegha boriba puvati. En arazim kamakın, ni uan avebamın amuim inighıva an iki,

egh a bagh boriba iniam.” ⁹ Ezi Onan pura borir igharazıba batıti, me an avebamın ziamın iki bizıbar amuan an aghua. Egha amizir kam koma akua, uan dipam pura nguazim ginge. A kamaghın nıghnısi, a kamaghın damu uan avebam bagh boritam inighan kogham. ¹⁰ Ezi Onan amir arazir kam, a Ikiavıra Itir Godın damazimın bar ikufi. Kamaghın, God uaghan a misoghezi an areme.

¹¹ Ezi gın Juda uan ivozir amizim Tamar mıgia ghaze, “Nın pam areme. Kamaghın, ni uamategh uan afeziamın dipenimın mangi, egh magh ikıti nan otarim Sela an ekeveka.” Juda kamagh nıghnıgha atıgha mıgırıgiar kam gami, Sela uan avebamningın mın ovegham. Ezi Tamar ua uan afeziamın dipenimın ghugha iti.

¹² Ezi dughiar ruarim ghua gıvazıma, Judan amuim a Suan guivim, a uaghan ovenge. Juda uan amuimın buabem agıvagha, gumazir an sipsıpar arızıba ghorıbar ganasa Timnan nguibamın ghu. Ezi an namakam, Adulamın nguibamın gumazim Hira, a ko ghu. ¹³ Ezi gumazir mam kamagh Tamar mıgei, “Nın ivozir afeziam sipsıpar arızıba aghorasa Timnan nguibamın ghu.” ¹⁴ Ezi Tamar kamaghın fo, Sela ekevegha gıfa, ezi aning uaningın ikiamın mıgırıgiaba me dar kirızir puvati. Kamaghın a korotiar uan pam guba ikia aruzim sue. Egha inir avızir mam inigha uan guam avaragha, ghua Enaimın nguibamın zuir tuavir akamın aperaghav iti, nguıbar kam Timnan nguibamın zuir tuavimın iti.

¹⁵ Ezi amizir kam inir avızim uan guam dukuagha aperaghav itima, Juda iza an gara kamaghın nıghnısi, kar ti gumazıba isa me koma akuir amizim. ¹⁶ Egha a tuavir mıriamın an boroghın ghua a mıgia ghaze, “Aria, ki ni ko dakuasa.” Dughiar kam, Juda kamaghın fozir puvati, kar an ivozir amizim.

Ezi amizim ghaze, “Bizir tizim ni na danıngam?”

¹⁷ Ezi Juda ghaze, “Nan memeba iti. Ki memen igıatam ni bagh anemadaghtı a

* **37:36:** E garıma, ves 37:28 ko 39:1 kamaghın mıgei, Ismaelin adarazi Josep inigha Isipın ghu. Ezi ves 36 kamaghın mıgei, Midianian gumazıba a inigha ghu. E fozir puvati, akar manam guızbangıra.

izam.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, ni faragh na ko dikirizir akam bagh, ababanimin min bizitam na daningigh, egh gin meme na danighti ki nin bizim isi uam ni daningam.”

18 Ezi Juda kamaghin migei, “Ki bizir tizim, akar dikirizimin ababanim damu, ni daningam?”

Ezi amizim ghaze, “Bizir kamning na daningigh, ringin nin ziamin ababanim itim, ko an benir ni uan firim gikezir kam sara. Egh uan darorir fidizir ni suirazi kam saram na daningigh.” Ezi Juda bizir kaba bar da isa amizim ganigha, a koma akui. Egha navim a ganingi. 19 Egha aning akuigha givagha Tamar dikavigha ghu. Egha uan guam avarazir inir kam adeggha, ua buaber korotiam arugha ua uan pam gubai.

20 Egha gin Juda memen igiar mam isa Hira ganigha anemadagha ghaze, a mangi meme a daningigh, a da biziba ua da iniam. Ezi a ghua amizir kam buria egha an apizir puvati. 21 Kamaghin a danganir kam inir gumazibar azangisi, “Enaimin tuavimin apiagherir amizir gumaziba isa me koma akuim, a managh iti?”

Ezi me ghaze, “Amizir gumaziba koma akuitam kagh itir puvati.”

22 Ezi Hira uamategha Juda bagha ghugha ghaze, “Ki an apizir puvati. Ezi nguibamin gumaziba ghaze, Amizir gumaziba isa akuitam munagh itir puvati.”

23 Ezi Juda kamaghin migei, “Marki, aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni uam amizir kam burian marki, kamaghin, gumazamiziba gan ingarvakegham. Guizbangira, ki uan akar dikirizimin gin ghua a bagha memen igiar kam amada, ezi ni an apizir puvati.”

24 Ezi iakinir 3pla ghua givazima me iza kamaghin Juda migei, “Nin ivozir amizim Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim gamigha, datirighin navim asangi.”

Ezi Juda kamaghin migha ghaze, “Ia a inigh mangi avimin a tuaghti a isiva aremegh!”

25 Egha me a inigha zuir dughiam, Tamar bizir Juda a ganingiziba isa da amaga, egh akar kam sarama a bagha anemada, “Bizir kabar afeziam, a na koma akuizi, ki navim asangi. Ni kagh bizir kaba deragh adar ganigh. Benim ko, ziar an ababanim itir ring ko, darorir fidizim. Kar tinan biziba?”

26 Ezi Juda ganigha fogha kamaghin migei, “Guizbangira, amizir kam nan otarim Selan ikiam. Ezi puvati, ki aning uaningin ikiamin bizim akirizir puvati. Kamaghin, kirara, ki arazir kuram gami, ezi amizir kam puvati.” Egha Juda uam a koma akuir puvati.

27 Ezi Tamar borim batamin dughiam me kamagh an gari, borir fufuzimning an navimin iti. 28 Ezi Tamar otamin dughiam, borir mam in agharim faragha oto. Ezi amizir Tamar in akuraghti an otamin kam, a borimin agharimin suiragha benir aghev vir mam an agharim ike. Egha ghaze, “Borir kam faragha ize.” 29 Ezi borim ua uan agharim gekuigha aven ghu, ezi an dozim faragha oto.

Ezi amizir kam ghaze, “Manmaghin ami? Ni avebam gitagha faragha ize?” Ezi me ziam, “Peres,” a gati.* 30 Ezi gin an avebar benir aghev im itim oto. Ezi me ziam, “Sera,” a gati.

39

Josep Potifar in dipenimin iti

1 Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin kantrin ghuzi, Potifar ingangarir gumazir kinimin min a givese. Potifar a Isipin gumazir mam. Atrivimin ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim. 2 Ezi Josep, gumazir ekiam Potifar in dipenimin aven iti. Ezi Ikiavira Itir God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar, deraviram otifi. 3 Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha otifi. 4 Ezi a Josep bagha bar ifuegha a gamizima an an ingangarir gumazimin oto. Ezi a uan dipenim ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganingi. 5 Ezi

* 38:29: Hibrun akamin, ziar kam, “Peres,” an ararem “Uri abisi,” ko magh ghu. 39:2: Jenesis 39:3; 39:21-23; Apotel 7:9

Josep Potifarın dipenimın gara itir dughiar kamın, Ikiavira Itir God bar deragha Potifarın adarazigh ami. Egha Josep bangın, Ikiavira Itir God Potifarın dipenimın aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh ami. ⁶ Kamaghın Potifar Josep atızı, an an biziba bar dar gari. Egha a uabi bizir aviribagh nighnızir puvati, a uabi dagher manabara a dar amasa dagh nighnisi. Dughiar kamın Josep mikarzim sarama aghuigha gavgavigha ganganiba bar dera. ⁷ Ezi dughiar ruarim puvatızı, Potifarın amuim an ganigha a gifuegha a migia ghaze, “Ni izi, na ko daku.”

⁸ Ezi Josep aghuagha kamaghın a migei, “Nan gumazir aruam, dipenir kamın biziba bar dar ganasa na misevegha, bizitam bagha ua nighnızir puvati. ⁹ Ezi dipenir kamın aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir gumazir igharazitam na gafirazir puvati. A dipenir kamın aven bizitam damuasa nan anogoroghezir puvati. Ni an amuim, a ni ko dakuasa na mikemezir puvati. Ki bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh ki kamagh damigh, Godın damazimın bar ikuvigham.” ¹⁰ Egha dughiabar zurara amizim Josep ko dakuasa an azangsighavira iti. Ezi Josep an akam barazi puvatigha, a koma akuizir puvatigha an boroghın ghuzir puvati.

¹¹ Egha dughiar mamın Josep dipenimın aven ghugha, ingangarim damuasava ami. Ezi ingangarir gumazitam itir puvati. ¹² Ezi Potifarın amuim Josepın saketın suira, egha kamaghın migei, “Ni izi na ko daku.” Ezi Josep uan saket ategha arava azenan ghu.

¹³ Ezi amizim Josepın gari, a saket ategha arav ghu, ¹⁴ ezi a ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia gan. Nan pam Hibruian gumazir kam inigha en dipenimın izezi, a datirighın aghumsızir dafam e daningasa. A ki akuir danganimın aven izegha na ko dakuasa nan azangsigha pamtem na gakaghorı. Ezi kamaghın ki pamten dei. ¹⁵ Ezi an orazi ki deima, a uan saket nan miriamın anetegha zuamırama arava azenan ghu.”

¹⁶ Egha Potifarın amuim Josepın saketın suira. A ikiti an pam izi dipenimın otoghti, an an akagham. ¹⁷ Ezi an pam otozi, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibruian ingangarir gumazir kinir kam, ni a inigha gan dipenimın izezi, a iza ki akui naghın iza, na ko daku arazir kuramın na damigh aghumsızir dafam na daningasa, na gaghorı. ¹⁸ Ezi ki bar pamten diazi, a uan saket nan tegha arava azenan ghu.”

¹⁹ Ezi Potifar uan amuimın eghaghanir kaba baregha bar puvırama atari. ²⁰ Egha midorozir gumazibav kemezi me Josepın suiragha a isa kalabus gati. Kar atrivimın kalabuziaba itir dipenim. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God Josep ko ikiavira ikia, bar an apangkuvighavira iti. Egha a gumazir kalabusın dipenimın garim gamızı, a uaghan Josep gifonge. ²² Egha gumazir kam kalabuziar gumazibar ganasa Josep amısefe. Ezi Josep kalabusın dipenimın itir ingangariba bar dar gari. ²³ Egha Ikiavira Itir God Josep ko ikia an akurvasi, ezi bizir an amiba, da bar deravira zui. Ezi gumazir kalabuziar dipenimın garim, ingangarir a damuasa Josep mikemeziba, a da bagha ua nighnızir puvati.

40

Josep irebamningın mingarim abiki

¹ Egha mong dughiar ruarimın ikegha, gumazir atrivimın dipenimın wainın garim, ko atrivimın bretın ingarir gumazir dapanim, aning Isipın atrivim bar ifongezir puvatızir arazir kuram gami. ² Ezi Isipın atrivim uan ingangarir gumazir kamning adarim aningın iti, ³ egha aning isa kalabus gati. Kalabusın dipenir kam, kar atrivimın midorozir gumazibar garir gumazir dapanimın dipenim. Ezi kalabusın dipenir kamra me faragha Josep isava a gati. ⁴ Ezi midorozir gumazibar dapanim aningın akurvaghasa Josep ginaba. Ezi aning bar dughiar ruarimın kalabusın iti.

⁵ Egha dimagarir mam, gumazir atrivimın wain ko bretın garimning, aning irebamningın gani. Ezi irebamning uaghara ghuzir puvatigha, magh garir

puvati. ⁶ Ezi mizarazimin Josep ghua aningın garima, aning bar oseme. ⁷ Ezi a kamagh aningın azara, “Bizir tizim gua gamima, guan navimning bar oseme?”

⁸ Ezi aning kamaghın Josepın akam ikaragha ghaze, “Ga irebamningın gani. Ezi gumazir gan irebamningın mıngarım abıghamba puvati.”

Ezi Josep kamaghın aning mıgei, “God uabıra a irebabar mıngarıbar en akakasi. Ezi gua uan irebamningın gun na mıkim.”

⁹ Ezi atrivimın wainın garır gumazım uan irebamın gun Josep mıgıa ghaze, “Nan irebamın, kı wainın ikarızımın gani. ¹⁰ Ezi ikarızır kam agharır 3pla itı. Ezi an dafarıba zuamıra murıma, an akımarıba zuamırama otıfı, ezi wainın ovızıba otıvıgha bar moghırama anı. ¹¹ Kı Isipın atrivimın kavın suıraghav ikıa, wainın ovızır kaba inıgha uan dafarır mamın da munubı, ezi dar dı pam kap giraghuezi, kı a isa atrivim ganıngı.”

¹² Ezi Josep ghaze, “Nın irebamın mıngarım kamakın. İkarızır agharır 3pla, da dughıar 3plan ababanım. ¹³ Dughıar 3pla gıvaghtı atrivım ua nı inıgh mangam. Egh ua nı isı nın ingangarım darıgham. Eghtı nı fomıra wainın kap a ganıga ingarızı moghın, nı uam a danıngam. ¹⁴ Egh nı mangı nın dabırabım deraghtı, nı na gınırıgh. Kı nın azai, nı nan apangkuvıgh nan akuragh nan zıamın gun atrivım mıkimtı, kı kalabus ateka. ¹⁵ Guızbangıra, bar faraghıvıra gumazır maba Hıbruıan nguazımın na okemegha na inıgha kagh ize. Ezi kı Isipın kagh ikıa, bizıtam pazava a gamızır puvati. Ezi me pura na isa kalabus gati.”

¹⁶ Ezi gumazır bretın ingarım, a wainın garır gumazımın irebamın mıngarım barası. Ezi a derazıma, a kamaghın Josep mıgei, “Kı uaghan irebar mamın gani. Nan irebam kamakın. Kı akırar 3pla uan dapanım dafagha zui. Ezi bretba akırar kabagh ızıfa. ¹⁷ Ezi akırar pın itım atrivım ifongezır bretba ko bıskıtba ko bızır ıgharagha garıba a gızıfa. Ezi kuarazıba ıza bızır kaba apı.”

¹⁸ Ezi Josep kamaghın mıgei, “İrebar kamın mıngarım kamaghın ghu, akırar

3plan da dughıar 3plan ababanım. ¹⁹ Eghtı dughıar 3pla tıghar gıvtı, atrivım kalabusın nı inıgh azenan mangı, egh mıdorozır gumazıbav kemeghtı, me nın fırim atugham. Egh me nı isı ter akınıtamın nın kuam aguraghtı, kuarazıba ızı nın namnamra amam.” ²⁰ Ezi namba 3ın dughıam Isipın atrivım uan ingangarır gumazıba bagha isar ekıam gamı, me isar kamın ikı amebam a batezır dughıam gınıghnıgham. Ezi a gumazır wainın ingarım ko bretın ingarım inıgha uan ingangarır gumazıbar guamın aning asara. ²¹ Egha wainın garır gumazım mıkemezı a ua uan ingangarım bagha zui. ²² Egh atrivım mıdorozır gumazıbav kemezi, me gumazır bretın ingarım isa temer akınımın anegura. Ezi guızbangıra Josep aningın irebabar gun mıkemezı moghıra bızır kaba otıfı. ²³ Ezi gumazır atrivımın wainın garır kam ua Josep gınıghnızır puvati.

41

Josep Isipın atrivımın irebamın mıngarım abıki

¹ Ezi azenır pumuning ghua gıvazıma, Isipın atrivım irebamın gani. A irebamın uabın gari, a Nailın Fanem boroghın tughav itı. ² A garıma, 7plan bulmakaun mıkarzıba sara itır ekiaba dı pamın anagava otıfı. Egha grazıba dıpar mırıamın da apı. ³ Ezi gın 7plan ıgharazıba dı pamın ikegha anagava otıfı. Egha me bar agharıba gunıgha mıkarzıba eromotuegha men ganganıba bar ikufı. Ezi bulmakaun agharıba guızır kaba mıkarzıba sara itır kabar boroghın tuıvıghav itı. ⁴ Ezi agharıba guızır bulmakaun kaba, mıkarzıba sara itıba apava da tuızı da iraghue. Egha atrivım irebar kamın ganıgha gıvagha ose. ⁵ Egha a uam akua irebar mamın gani. Ezi irebar a ua ganızır kam, a gari 7plan raızın dapanıba raızın agharır vamıra gata mısefe. Ezi dapanır kaba ekevegha raızın ovızır bar avırıba dar ikıa, anızı dar aghoramın dughıam roghıra ize. ⁶ Ezi gın 7plan raızın dapanır ıgharazıba otıfı. Amınır mam danganıır mısingızımın otogha ıza dagh apongezi da isıgha bar sufi. ⁷ Egha

raizin dapanir suvizir kuraba, da raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim uam osegha dikavigha fo, kar pura irebamra. ⁸ Egha mizaraghara a nighnizir aviribagh amua, egha Isipin fofozir gumaziba ko kukunir gumaziba, men diazi me izima, a uan irebar pumuningin me migeima, irebar kamningin mingarimning abighamin gumaziba puvati. ⁹ Ezi gin gumazir atrivimin dipenimin wainin garim kamaghin a migei, "Datirighin ki uan arazir kurar amizir mam in gun mikimam. ¹⁰ Ni fomira uan ingangarir gumazimning ko adarim ikia, egha ki ko nin bretin ingarir gumazibar dapanim, ga amadazi, ga ghua kalabusin ikia, nin midorozir gumazibar dapanimin dipenimin ike. ¹¹ Egha dimagarir mam in ga uaghara irebamningin gani. Ezi gan irebamningin mingarimning, uaning oghara. ¹² Ezi Hibruian gumazir igiar mam uaghan ga ko iti. A midorozir gumazir kabar dapanimin ingangarir gumazir kinim. Ezi ga uan irebamningin gun a mikeme. Ezi a gan irebamningin mingariba abigha ga mikeme. ¹³ Ezi biziba da guizin a mikemezi moghirama otifi. Ezi ki uamategha uan ingangarim ini. Ezi gumazir bretin ingarim, me tememin anegura."

¹⁴ Ezi Isipin atrivim akar kam baregha uan ingangarir gumazibav keme, eghti me mangi Josep inigh izam. Ezi me zuamira kalabusin dipenimin ghugha a inigha ize. Ezi Josep uan ghuamasizim gisegha korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha atrivim bagha ghu. ¹⁵ Ezi atrivim kamagh Josep migei, "Ki irebamin gani, ezi gumazir an mingarim abighamba puvati. Ezi gumazimiza ghaze, ni a baregh an mingarim abighamin fofozim iti."

¹⁶ Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki uabi fofoziba puvati, ezi Godra nin irebamin mingarim deragh anebighti, ni a baragh bar akuegham."

¹⁷ Egha atrivim ghaze, "Ki kamaghin irebamin gani. Ki Nailin faner miriamin tughav iti, ¹⁸ egha gari bulmakaun 7plan mikarziba sara itiba dipamin ikegha

anagav otifi. Egha dipar miriamin graziba api. ¹⁹ Ezi gin bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egha me aghariba gunigha, mikarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Ki Isipin aven bar bulmakaun kamaghin garitam in ganizir puvati. ²⁰ Ezi bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mikarziba sara itir kaba apa da tuavaremezi da bar iraghue. ²¹ Me amegha givagha egha men ganganim mati me amezir puvati. Ezi ki maghira osegha dikafi. ²² Egha gin ki uam akua ua irebar mam in gari. Ki gari, 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba ikia egha anizi, dughiar dar aghoramim roghira ize. ²³ Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha, bar sufi. ²⁴ Egha raizin dapanir suvizir kuraba, raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi ki osegha dikavigha, kukunir gumazir bizibar gariba ki uan irebamin gun me migei, ezi nan irebar ki ganizir kamningin mingarim abighamin gumaziba puvati."

²⁵ Ezi Josep kamaghin migei, "Nin irebamningin mingarimning uaghara ghu. God damuamin bizim, a nin akakasi. ²⁶ Guizbangira, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir kaba, da 7plan azenibar ababanim gami. Ezi 7plan raizin dapanir aghuiba, da uaghan 7plan azeniba. Egha da bizir vamiram akakasi. ²⁷ Ezi gin otivizir 7plan bulmakaun aghariba guniziba, ko raizin dapanir 7plan kaba, aminir puvira feim iza dagh apongezi, dar dagheba gin otivizir puvati, da 7plan azenibar dagheba puvatighamin ababanim aka. ²⁸ Ki faragha ni mikemegha gifa, God damuasava amir bizim, a ni mikeme. ²⁹ Guizbangira, 7plan azeniba Isipin kantrin aven dagheba bar izivagham. ³⁰ Eghti gin 7plan azenibar dagheba puvatizir dughiam otoghti, Isipia ua dagheba avirasamezir dughiabagh nighnighan kogham. Eghti mitiriam aghamin dughiar bar ekiam, kantrin

kamın otogham. ³¹ Eghti mıtiriam aghamin dughiar gın izamin kam bar ikuvigham, kamaghın gumazamiziba dughiar me dagheba avırasemezır kam bar a gın amadagham. ³² Ezi God bizir kam damuasa nıghnızim akırigha gıfa. Kamaghın a mıngarır vamıra itir irebar kamning nın aka. A uaghan kamaghın nın akagha ghaze, bizir a damuamin kam, a zuamıram otogham.

³³ “Eghti nı datırighın Isipın kantrin ganamin fofozim ko nıghnızır aghuım itir gumazitam atıghti, a Isipın kantrin aven ingangariba bar dagh atıvagh dar ganam. ³⁴ Egh nı gumazır dapanır taba uaghan, me amısefegh. Eghti gumazır dapanır kaba, 7plan azenıbar vaghvagh dagheba izıvazır dughıam, me gumazamizıba kımıti, me uan azenıbar dagheba isı 5plan pozıbar arıgh, dar pozıtam takısın mın a ınıgh gavman bagh anenıngıgh. ³⁵ Eghti gumazır dapanıba azenır aghuır kabar, dagher kaba ınıgh da akufagh. Egh me nın zıam ko gavgavımın apengan ingarıva raızıbagh eghuvagh, da isı dagher dıpenır ekıar nguıbar ekıabar itıbar amangıgh deraghvıra dar gan. ³⁶ Eghti gın dagheba puvatızır 7plan azenıba Isipın kantrin otoghtı, gumazamizıba dagher gumazır dapanıba pozıba kınızır kaba ınıam. Tuavır kamın gumazamizıba dagheba oteveghamın dughıamın, me ovengan kogham.”

Atrıvım Isipın gavmanın faragh man-gasa Josep amısefe

³⁷ Ezi Isipın atrıvım uan ingangarır gumazıba ko Josepın akam baregha bar an gakonge. ³⁸ Egha atrıvım uan gumazır dapanıba kamaghın me mıgeı, “Godın Duam gumazır kamın aven itı. Ezi ingangarır kam damuamin gumazıtam an mın itır puvatı.”

³⁹ Egha atrıvım kamaghın Josep mıgeı, “God uabı bizır kaba aka, ezi ua gumazıtam nın mın nıghnızır aghuıtam ko fofozır aghuıtam itır puvatı. ⁴⁰ Ezi kı uan kantrı bagh nı amıseveghtı, nı nan kantrın gumazır dapanımın ikıam. Eghtı nan gumazamizıba nın akam baragham. Kı uabı

atrıvımıra, egh nan zıam uabıra nın zıam gafıragham.”

⁴¹ Egha atrıvım kamaghın Josep mıgeı, “Nı oragh, kı datırighın Isip bar an ganamin gumazır dapanımın ikıasa nı amısefe.” ⁴² Egha atrıvım uan dafarımın ring suegha Josep garu. Ezi ringın kam atrıvımın ababanım an itı. Egha atrıvım uaghan korotıar aghuır mam a garugha gol sen an fırimın da.

⁴³ Egha Josep ataghezı an atrıvımın karısın namba 2ın aruı. Ezi ingangarır gumazıba an faragha ghua kamaghın dıa ghaze, “Gumazır ekıam izı! Tuavım gıtagh!” Egha kamaghın atrıvım Josep gamızı a Isipın kantrın nguıbaba bar dar gumazır dapanımın oto.

⁴⁴ Ezi atrıvım kamaghın Josep mıgeı, “Kı atrıvım. Egha kı mıgeı, Isipın gumazıtam uan ifongıamın gın mangı bizıtam puram a damıghan kogham. Bar puvatıgham. A faragh nın azaragham.” ⁴⁵ Egha atrıvım zıam Safenat Panea Josep gatı. Egha amuır mam a ganıngı. Ezi amızır kamın zıam Asenat, a Potıferan guıvım, Potıfera a Heliopolısın nguıbamın itır Isipın aseba bagha ofa gamır gumazır mam. Egha Josep Isipın kantrın aven itır nguıbaba bar dagh aruıgha dar ganı.

⁴⁶ Josep 30plan azenıba ikıa Isipın atrıvımın ingangarım gamı. Egha Josep atrıvım ategha Isipın kantrın itır nguıbaba bar dagh aruı. ⁴⁷ Ezi 7plan azenır aghuıbar, Isipın aven dagher bar avırıba otıfı. ⁴⁸ Ezi 7plan azenır kabar, Josep dagher avırıbagh kuva da arısi. Nguıbar ekıaba vaghvagha, a men azenıbar dagheba isa, dagher dıpenıbar da akuva da arısi. ⁴⁹ Egha raızıaba, a da isa dagher dıpenır bar ekıar avırıbar da arızı, da ongarımın gıgımın mın ghuzı, Josep datırighın ua mengın ıburagha uaghan da osırızır puvatı. ⁵⁰ Ezi dagheba tıghar oteveghamın dughıamın, Josepın amuım Asenat, an otarır pumunıng bate. Asenat a Potıferan guıvım. Potıfera, a Heliopolısın nguıbamın itır ofa gamır gumazım.

⁵¹ Ezi Josep kamaghın mıgeı, “God nan akurazı kı uan afezıamın adarazı gın

amadagha, uaghan uan osimtiziba gin amada.” Egha kamaghin a uan otarir ivariam, ziam “Manase,” a gati.*

⁵² Egha a uaghan ghaze, “God borim danganir ki osimtiziba itimin na ganingi.” Egha uan otarir dozim, ziam “Efraim,” a gati.†

⁵³ Ezi Isipin kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba givazi, ⁵⁴ Josep mikemezi moghin, azenir dagheba puvatizir kaba otifi. Dughiar kamın mitiriar ekiar kam kantrin igharaziba uaghan me batifi. Ezi Isipin kantrin aven dagheba bar nguibabar iti. ⁵⁵ Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipin nguibabar otivima, gumamaziziba atrivim migiava arai, eghti a dagheba me daningam. Ezi atrivim Isipin gumamazizibav gia ghaze, “Ia mangi Josep batoghti, a mikemezi moghin damu.” ⁵⁶ Ezi Isipin aven mitiriam bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi, Isipin gumamaziziba iza daghebagh ivesi. ⁵⁷ Ezi mitiriar bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghin kantriba bar dar gumamaziziba Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42

Josepın aveghbuaba iza Isipin witbagh ivesi

¹ Ezi Jekop kamaghin orazi, Isipin witba iti, ezi a uan otaribav gia ghaze, “Manmaghin amizi ia pura onganir ganganibagh amua purama apiaghav iti? ² Ki akar mam kamaghin a baraki, Isipin kantrin aven me witba iti. Ia mangi e uari bagh tabagh ivesegh, puvatighti e daghem bagh arimighiregham.”

³ Ezi Josepın aveghbuar 10pla Kenanin nguazim ategha witbagh ivezasa Isipin zui. ⁴ Ezi Jekop Josepın dozimra Benjamin amadazi a men gin ghuzir puvati. Jekop kamaghin atiatingi, a mangi tuavimin osimtizitam batogham. ⁵ Mitiriar ekiar kam uaghan Kenanin nguazimin oto, kamaghin Kenanin gumaziba witbagh ivezasa Isipin zui, ezi Jekopın otariba

uaghan me ko tuavimin zui. ⁶ Dughiar kamın Josep a Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi danganiba bar dar gumaziba ghua ada witbagh ivesi. Ezi Josepın aveghbuaba ghua a batogha, an suebar boroghin teviba apirigha guaba nguazim gire. ⁷ Ezi Josep uan aveghbuabar ganigha me gifogha, mati me gifozir puvatizi moghin me migei. Egha a pamten me migia ghaze, “Ia managh ikegha ize?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Kenanin nguazimin ikegha izegha, daghebagh ivezasa.”

⁸ Ezi Josep uan aveghbuabar gara me gifozir me a gifozir puvati. ⁹ Egha a fomira irebamin gari an aveghbuaba a bagha teviba apirizir bizir kam uam a ginighnigha kamaghin migei, “Ia moga garir gumazibar min en ganasa ize. Ia izi kamaghin gan foghasa, en kantrin danganir manabara gavgavizir puvati.”

¹⁰ Ezi me an akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati, gumazir ekiam. E nin ingangarir gumaziba, e ni da daghebagh ivezasa ize. ¹¹ E bar moghira gumazir mamın boriba. E moga garir gumaziba puvati. E gumazir guizbangira migeiba.”

¹² Ezi Josep kamaghin migei, “Puvati. Ia izi ganigh foghfoghasa, nan kantrin danganir manaba gavgavizir puvati.”

¹³ Ezi me ghaze, “Gumazir ekiam, e 12plan aveghdiariba. E Kenanin nguazimin gumazir vamiran boriba. Ezi en dozir bar abuananam, datirighin uan afeziam ko iti. Ezi en aveghbuar mam, an ovenge.”

¹⁴ Ezi Josep ua kamaghin me migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia moga garir gumaziba. ¹⁵ Ki ifavarir arazim gifoghasa, egha Isipin atrivimin ziamın gavgavimin guizbangira kamaghin ia migei, ian dozir bar abuananam izi nan guamin tughan koghti, ia ua uan nguibamin mangan kogham. ¹⁶ Egh ia uan tav amadaghti a mangi ian dozim inigh izi. Eghti ian tarazi kalabusra iki mangiti e deragh fogham, ian akam a guizbangira o puvati. Puvatightima ki

* **41:51:** Hibrun akamin, ziar kam, “Manase,” an mingarim kamakin, “Okinighniki.” † **41:52:** Hibrun akam, ziar kam, “Efraim,” an mingarim kamakin, “Borim aningi.” **41:54:** Aposel 7:11 **41:55:** Jon 2:5 **42:2:** Aposel 7:12 **42:6:** Jenesis 37:8-10; 41:41-43; 41:55; 50:18 **42:9:** Jenesis 37:5-10

Isipin atrivimin ziamin guizbangira kamagh mikimasa, ia moga garir gumaziba.”
 17 Egha Josep mikemegha givagha 3plan dughiabar me isa kalabus gati.

18 Egha dughiar namba 3in Josep kamaghin me migei, “Ki Godin apengan itir gumazim, ia nan akam baregh an gin mangi egh ia deragham. 19 Egh ia guizbangira migeir gumaziba ikiva, tav uabira kalabusin dipenir ia ikezimin iki. Eghti ia igharaz darazi witin ivezeziba inigh uan bighan mangi uan adarazir aning, mitiriam men azi. 20 Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh iziti ki fogham, ia guizbangira migei. Ia kamaghin damigh egh ovengan kogham.” Ezi me Josepin migirigiam gakueghe ghaze, Are.

21 Egha Josepin aveghbuaba a ko ikiavira ikia, uarira uariv gia ghaze, “Bar guizbangira, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osimtizer kam iti. E an gari an en diava arava uabin akurvaghasa en gari, ezi e an akam baraghizer puvati. Kamaghin osimtizer datirighin e batozir kam, en arazir kurar kam ikara.”

22 Ezi Ruben kamaghin migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia arazir kuratamin otarir kam paziva a damuan marki, ezi ia nan akam baraghizer puvati. Ezi osimtizer datirighin e batozir kam, kar an ovevem in ikarvazim.”

23 Ezi Josepin aveghbuaba Hibrun akam migia migirigiar kabagh amua ghaze Josep men migirigiar kaba baraghizer puvati. Guizbangira, a faragha zurara me ko migia Isipian akamin me migeima, gumazir igharazim an akam gigha Hibrun akam an aveghbuabav gei. 24 Egha Josep datirighin men akaba bareghe me ategha ghuava azi. Ana azigha givagha uamateghe iza me ko migei. Egha a Simeonin suighasa ingangarir gumazibav kemezi, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an aveghbuabar damazimin a ike.

Josepin aveghbuaba uamateghe Kenanin ghue

25 Egha gin Josep ingangarir gumazibav kemezi, me witba isa vaghvagha men mitaribagh aghuigha, uaghan men

dagiaba vaghvagha men mitaribagh aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimin damamin dagheba uaghan me ganingi. Egha Josep mikemezi moghira ingangarir gumaziba ami. 26 Ezi an aveghbuaba witin mitariba isa donkibar afegha me zui. 27 Egha danganir mam in otivigha dimangan dakuasava anekira, men mav uan donki dagheba a daningasa uan mitarim firi. Egha uan dagiabar gari, da mitarir akamra iti. 28 Egha kamaghin a uan aveghbuabar dia, “Ia gan! Dagi ar ki me ganingiziba, me uam nan dagiaba na ganingi. Me da na mitarim garu.”

Ezi men dighoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir azangsighe ghaze, “God man arazimrama e gami?”

29 Egha aveghbuaba Kenanin nguazimin otogha, uan afeziam Jekop, bizir me bativizibar gun bar a mikeme. 30 Me kamaghin migei, “Isipin ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten e migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba. 31 Ezi e an akam ikaragha ghaze, ‘E guizbangira migeir gumaziba. E gumazir moga gariba puvati. 32 E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenanin nguazimin iti.’ 33 Egha gavmanin ingangaribar garir gumazir ekiam ua kamaghin e migia ghaze, ‘Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei. Eghti ki kamaghin damuam, ian tav na ko ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh mangi, uan adarazir akuragh, me mitiriamra iti. 34 Egh ia uan dozir bar igiamin aku na bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir gumaziba puvati, ia gumazir guizbangira migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia danighti, ia uan ifongiamin kantrin kam in mangi izegh damu dagiar ingangaribar amu.’”

35 Egha gin aveghbuaba uan witin mitariba ingegha gari, men dagiar mitariba vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam uaghan ganigha, me digavir kuram gamigha atiatigha bar oseme. 36 Ezi Jekop kamaghin me migei, “Iarara kam gamima, nan otarir pumuning ovenge. Faragha Josep ovengezi datirighin Simeon

ovenge. Egha datirighin ia uaghan Benjamin inigh nan saghon mangasa?”

³⁷ Ezi Ruben afeziam miġia ghaze, “Ki Benjamin inigh izeghan koghti, ni nan otarir pumuning misueghti aning aremegh. Ni nan amamangatighti, a nan dafarimin ikeghti, ki uam an aku izam.”

³⁸ Ezi Jekop kamaghin miġei, “Nan otarir kam ia ko mangan kogham. An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A mangi tuavimin osimtizitam batoghti, ia na damighti nan nighniziba ikuvigham, eghti ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

43

Josepin aveghbuaba Benjamin inigha Isipin zui

¹ Dughiar kamin Kenanin nguazimin aven mitiriar aghazir kam ghua bar ekefe.

² Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagher faragha Isipin iniziba da gifa, ezi Israel kamaghin uan boribav gei, “Ia uamategh Isipin mangi e uari bagh daghebagh ives.”

³ Ezi Juda kamaghin afeziam miġei, “Afeziam, e ni mikemegha gifa. Isipin gavmanin garir gumazim, akar gavgavim e ganingi. A kamaghin e mikemegha gifa, en dozim e ko mangan koghti, a uam en ganan aghuagham. ⁴ Egh ni en dozimin amamangatighti, an e ko mangiti, e mangi ni bagh daghebagh ivezam. ⁵ Isipin gavmanin garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan e ko mangighan koghti, a uam en ganan aghuagham. Eghti ni en gin anemangan aghuaghti e mangan kogham.”

⁶ Ezi afeziam Israel kamaghin miġei, “Ia manmaghsuavira Isipin gavmanin garir gumazim miġia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osimtizir ekiam na ganidi.”

⁷ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim uaghan azangszir aviribar e gami. An en adarazi bagha en azangsi. Egha ghaze, ‘Tan afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia aveghbuatam ua iti, o puvati?’ A kamaghin azangszima e a mikeme. Egha e kamaghin fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en azangsi.”

⁸ Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a miġei, “Ni Benjamin ateghti, a na ko izi, e mangam. Eghti ni ko en boriba uaghara, e bar moghira daghem bagh ovengan kogham. ⁹ Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki uamategh ni bagh a inigh izeghan koghti, osimtizir ekiam kam nan ikiti, nan arazir kurar kam na ko iki mamaghira ikiam. ¹⁰ Guizbangira, ni en anogroghezir puvatizi, e ti dughiar pumuningin ghuegħa izegħai.”

¹¹ Ezi Israel kamaghin me miġei, “Tuaviba ua puvatighti, ia kamaghin damu. Ia nguazir kamin bizir aghuiba inigh uan akirabar aghuighiva, da inigh mangi Isipin gavmanin garir gumazir dapanim bizir aghuibar min a daningigh. Bizir aghuir kaba ia da ini, hani, mikarziabagh azuir bizir guar aviriba, mughuriar aghuim zuir boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir ovizibar min gari, me pistasio ko amonin dar bori. ¹² Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar ia faragha inigha ghueziba, ia dagh isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti okinighnigha da aghui. ¹³ Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh zuamira gumazir kam bagh mangi. ¹⁴ Ki God ko mikimamin migirigiam kara, Gavgaviba Bar Itir God, gumazir kamin nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh. Egh a ian aveghbuar igharazim ko Benjamin amadaghti aning na bagh izi. God ifongeghti nan boriba bar ovengeghti, a dera ki pura ikiam.”

¹⁵ Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha, dagiar igharaziba inigha, me faragha inigha ghueziba isafuragha bar moghira da inigha zui. Egha me uaghan Benjamin inigha zui. Me ghua Isipin otogħa ghua Josepin gari.

¹⁶ Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me ko izima, a uan dipenimin garir gumazim miġia ghaze, “Ni gumazir kaba inigh nan dipenimin mangi. Egh bulmakaun tam misuegh a isam. Gumazir kaba aruer arizimin na ko damam.” ¹⁷ Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi mogħin amigha, me inigha Josepin dipenimin ghu.

¹⁸ Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava, atiatigha ghaze, “Me dagiar faragha en

mitaribagh aghuizi e inigha izeziba, me ti dagh nighnighama. Egha bizir mingarir kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti en suigh e damighti e pura men ingangarir gumazibar otivigham. Egh me uaghan en donkiba inigham.”

¹⁹ Egha me Josepin dipenimin ingarir gumazimin gari, a dipenimin tiar akamin tughav itima, me ghua kamaghin a migei, ²⁰ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar faragha ghuzim, e kagh izegha daghebagh ivese. ²¹ Egha e ia ategha ghua tuavimin danganir mam akirigha dimagarimin dakuasava an iti. Egha bar moghira uan mitariba kuigha dar gari, daghebagh ivezezi dagiaba, uam en mitarir akabar iti. Ezi e datirighin ua dagiar kabar akua izi. ²² Egha e dagiar igharazir maba daghebagh ivezasa uaghan da inigha izi. E fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh aghui.”

²³ Ezi ingangarir gumazim men akam baregha kamaghin me migei, “Ia atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ian God, a uaghan ian afeziamin God, a uabi ian dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi, dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da inigha gifa.” Egha a ghua Simeon inigha iza me ganingi. ²⁴ Egha gin ingangarir gumazim me inigha Josepin dipenimin aven ghu. Egha dipar me uan dagariba ruamim, me ganigha, dagheba isa men donkibagh anidi. ²⁵ Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko dughiar arizimin damam, ezi me uan bizir aghuir a daningamba akirmisi.

²⁶ Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir aghuir kaba inigha ghuava a ganidi. Egha teviba apirigha Josepin guamin avigha guaba isa nguazimin biri.

²⁷ Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze, “Dughiar aghuim, ia deravira iti?” Egha gin kamagh men azara, “Ian afeziar ghurir ia faragha na mikemezim, a manmaghiram amua iti? A deraghavira iti o?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, a deraghvira iti.” Egha me uam an ziam fasa an guamin dapaniba avingi.

²⁹ Ezi Josep garima, an dozimra, Benjamin itima, a kamaghin migei, “Ia faragha

uan dozir bar abuananamın gun na mikeme, ezi gumazir kam kar ian dozimra, o?”

Egha a kamagh Benjamin migei, “Nan gumazir igiam, God deravira ni damu nin apangkufigh.”

³⁰ Egha Josep uan dozim bar an apangkuvigha, bar aziasava ami. Egha zuamira dikavigha akuir danganimin aven ghughava, azi. ³¹ Egha gin a uan guam rue. Egha a gavgavim inigha uamategha me bagha iza ingangarir gumazim migia ghaze, ni mangi dagheba tuigh dagher dakozim dafegh. ³² Egha me Josep baghavira dagheba dagher dakozir igharazim dafegha, an aveghbuaba bagha igharazim dafe. Isipia Hibrun adarazi koma apir puvati. Arazir kam men damazibar bar derazir puvati, kamaghin, Isipian Josep ko itiba, me dagher dakozir igharazim gaper. ³³ Ezi Josep uan ingangarir gumazibav gia ghaze, aveghbuaba vaghvagh, dabirabibar dapighiri. An ifongiam, aveghbuaba uan otirmirimın azenibar gin mangi dapighiram, otarir ivariamın ikegh mangi bar dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza uan dabirabir kabar apiagha gara, digavir kuram gamigha pura uarir gari. ³⁴ Ezi ingangarir gumaziba aveghbuaba bagha Josepin dagher dakozimin dagheba tuigha me ganingi. Egha Benjamin bagha bar dagher ekiam tui, mati 5plan gumaziba damamin dagheba isa a ganingi. Ezi me Josep ko amegha wainin dipar onganiba apa egha bar akuegha egha onгани.

44

Josepin kap ovenge

¹ Egha me amegha givazima Josep uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kabar mitariba dagheba dar aghuti da mangi bar izefegh. Egh men dagiaba men mitariba vaghvagh dar akabar aven dar aghuigh. ² Egh nan silvan kap isi, gumazir bar igiar munamin mitarim darugh, egh dagiar a witbagh ivezasa inigha izeziba sara an mitarim darugh.” Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghirama ami. ³ Ezi bar

mizaraghara Josep in ingangarir gumazim, aveghbuaba uan donkiba ko me amadazi, me zui.

⁴ Ezi aveghbuaba nguibar ekiam ategha, tighar saghon mangam, ezi Josep uan ingangarir gumazir an dipenimin garim migia ghaze, “Ni dikavigh gumazir kabar gin mangi, me batogh, kamaghin men azaragh, ‘E arazir aghuimin ia gami. Ezi manmaghin amizi ia arazir kuramin e gami?’ ⁵ Kav in ia inizir kam, kar nan gumazir ekiam dipaba apir kap. Egha uaghan, a bizir mogomeba bagha asebar azangsiha, kav in kamra a kukunir gumazibar min, bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir kuram gami.’”

⁶ Ezi Josep in ingangarir gumazim aveghbuabar gin ghua, me batogha Josep in akabar gun me migei. ⁷ Ezi me an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni manmaghsuavira akar kamaghin amizimin e migei? E ni migeir arazir matam bar a damighan kogham. ⁸ Ni fo, e faragha Kenan in nguazim ategha izegha datirighin uamategha iza ian gari. E dagiar en mitarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezi manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir ekiam in dipenimin an silva ko golba okimam? ⁹ Gumazir ekiam, ni gan en tav kav in kam in suiraghti, ni a misueghti an aremegh. Eghti e pura nin ingangarir gumazir kinibar ikiam.”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, “Ian akam, a guizbangira. Eghti ki gumazir kav in suirazir kam in apighi, anarira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam.”

¹¹ Ezi me vaghvagha zuamira uan mitariba isa nguazim dafegha da kui. ¹² Ezi Josep in ingangarir gumazim men mitaribar averiabar gari, egha men avebamin mitarim faragha an gara, ghua bar men dozimin tu. Egha Benjamin in mitarimin kav in kam in api. ¹³ Ezi aveghbuaba gari, kav in kam Benjamin in mitarimin itima, me atiatighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mitariba donkibagh afegha uamategha nguibar ekiam in zui.

¹⁴ Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua Josep in dipenimin otogha an gari, a

ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josep in damazimin nguazim gire. ¹⁵ Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia arazir manmaghirama amizim gami? Ia ti kamaghin fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir fofozim iti?”

¹⁶ Ezi Juda kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e ni mikimamin migirigiaba puvati. E kamaghin mikiman kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati. God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nin kap inizir kam, a uabira nin ingangarir gumazir kinimin ikian kogham. Bar puvati. E bar moghira.”

¹⁷ Ezi Josep kamaghin migei, “Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh uamategh afeziam bagh mangi. Ki migirigiaba ian puvati.”

Juda Benjamin in danganim iniasa

¹⁸ Ezi Juda Josep in borogh in ghua kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni uan ingangarir gumazimin akam barakigh. Ki gumazir kinim, ezi ni gumazir bar ekiam, egha Isip in atrivimin min iti. Egh ni nan apangkuvigh nan ataran marki.

¹⁹ Gumazir ekiam, ni faragha kamaghin en azara, ‘Ia afeziam ko dozitam iti, o puvati?’ ²⁰ Ezi e ghaze, ‘Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha givazima, an amebam a bate.

Amebar kam otarir pumuningrama ote, ezi guizin otarir kam in avebam areme. Ezi a bar uabira iti, kamaghin en afeziam bar a gifonge.’ ²¹ Ezi gumazir ekiam, ni kamaghin e mikeme, ‘Ian dozim Benjamin iziti, ki an ganika.’ ²² Ezi gumazir ekiam, e kamaghin nin akam ikaragha ghaze, ‘Borir kam afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremegham.’ ²³ Egha ni gin uaghan kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ian aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia ua nan damazim izan marki.’

²⁴ “Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar kam in gun a mikeme. ²⁵ Ezi gin afeziam

ghaze, ‘Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh ivesegh.’²⁶ Ezi e ghaze, ‘E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan koghtima, gumazir ekiam kam guizbangira bar uam en ganan aghuagham. Eghti en dozim e ko iziti, e mangam.’²⁷ Ezi en afeziam kamaghin e mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir pumuning bate.’²⁸ Ezi mam ovengezi ki uam an garir puvati. Ki ghaze, asizir laionin tam ti a misuegha aneghoraghsuezi, an areme.²⁹ Ki ghurigha gifa, ezi ia datirighin uaghan otarir kam inigh nan saghon mangasa. Kamaghin osimtizitam tuavimin a batoghti, ia osimtizir dafam na danighti, ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.’

³⁰⁻³¹ “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, kamaghin e ua uan afeziam bagh mangiti, afeziam ganti otarir kam e ko mangan koghti, an nighniziba ikuvighti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Guizbangira, otarir kam bar afeziamin dighorim. Ezi en afeziam a bar ghuri. Ezi otarir kam e ko uamategh mangighan koghti, kamaghin e osimtizir ekiam afeziam danighti, an aremegham.³² Egha uaghan, ki akar dikirizir gavgavim afeziam kamaghin a ganiga ghaze, ki otarir kam in aku uam a bagh mangan koghiva, kamaghin ki arazir kuram damigham, eghti osimtizir kam an damazimin nan iki kamaghira iki mangi, ki aremeghamin dughiam otogham.³³ Kamaghin, gumazir ekiam, ga uaning, ni nan amamangatighi, ki otarir kam in danganim inigh kagh iki, egh pura nin ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ga uaning, ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko mangi.³⁴ Guizbangira, otarir kam na ko mangighan koghti, ki uamategh afeziam bagh mangighan kogham. Eghti osimtizir nan afeziam bativamin kam, ki an ganan bar aghua.”

45

Josep uan aveghbuabav gia ghaze, a tinara

¹ Ezi Josep oregha bar apangkuvir ekiam ikia, egha kamaghin an aziasava ami. Kamaghin, a uan ingangarir gumazibar di- agha ghaze, “Ia bar moghira azenimin mangi.”

Eghti a uabira uan aveghbuaba ko ikiam. Egha a kamaghin me migia ghaze, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam.”² Egha Josep pamtemin azi, ezi Isipia a baraki. Egha ghua atrivimin dipenimin itir darazi bizir kam in gun me mikeme.³ Ezi Josep kamaghin uan aveghbuabav gei, “Ki Josep. Nan afeziam deraghavira iti, o?” Ezi an aveghbuaba bar digavir kuram gamua bar atiatigha egha migirigiatam damuan asa.

⁴ Egha Josep ua kamaghin migia ghaze, “Ki kamaghin ian azai, ia bar nan boroghira izi.”

Ezi me an boroghira ghuezi, a kamaghin me migei, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam. Ia fomira na ataghizima dagiar gumaziba na isa ingangarir gumazir kinimin min na givezegha, na inigha Isipin ize.⁵ Ezi ia datirighin uari basiman marki, egh ia na gamizir arazir kurar kam bagh naviba uarir ikuvan bar marki. Guizbangira, God uabi ian akurvaghosa, faragha na amadazi ki ian faragha ize, eghti ia aremeghan kogham.⁶ Ezi datirighin nguazir kam in dagheba otevir azenir pumuning otogha gifa. Eghti 5plan azeniba ikivira ikiti gumaziba azenibar ingaran koghiva dagheba inian kogham.⁷ God arazir aghuir bar igharazir kam in ua ia iniasava amigha ian akurvaghosa ifonge, eghti ia ikivira ikiti, ian ovavir boriba otivigh nguazir kam in ikiam. Ezi kamagsua, a ian faragha na amada.⁸ Bar guizbangira, ia na amadazi ki nguibar kam in izezir puvati. Bar puvati. God uabi na amadazi, ki ize. Egha a na gamizi, ki mati Isipin kantrin atrivimin afeziamin oto. Ki an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanim.

⁹ “Datirighin ia zuamira uamategh nan afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim, ‘Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi.

God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki, ni zuamira na bagh izi. ¹⁰ Egh ni nan boroghira Gosenin Distrighin nguibam daperagham. Ni ko nin boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba bar, ia bar Gosenin Distrighin daperagh. ¹¹ Mitiriar ekiar kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin Distrighin daperaghti, ki ni gativagh nin ganam.’”

¹² Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei, “Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir igharazim ia migeir pu. Bar puvati. Kar ki Josepra. Benjamin, ni bar nan dozimra, ni uaghan na gifogh. ¹³ Egh ia uamategh mangiva nan afeziam kamaghiram a mikim, ki datirighin Isipin kantrin avenziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia bar ganiziba sara a mikim. Egh ia zuamira mangigh an aku izi.”

¹⁴ Ezi Josep kamaghin mikemegha givagha, uan dozim Benjamin muigha an suiragha azi. Ezi Benjamin uaghan a muigha an suiraghava azi. ¹⁵ Egh Josep bar vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori. Ezi datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin nighnizim inigha a ko migei.

¹⁶ Ezi Isipin atrivim kamaghin akam baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara iti. Ezi atrivim uan gumazir ekiaba ko me bar akonge. ¹⁷ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni uan aveghbuabav kemegh, me uan biziba isi donkibagh isin dafegh, egh uamategh Kenanin nguazimin mangi. ¹⁸ Egh me uan afeziam ko uan amuiroghboriba inigh uamategh na bagh izi. Eghti ki me bagh Isipin nguazir bar aghuitam ginabagh me daningam. Eghti nguazir kam dagher aviriba an otivti, me dar amam. ¹⁹ Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin kantrin karisbara inigh mangigh uan amuiroghboriba inigh izam. Egh ni me mikemeghti, me uan afeziam inighti a uaghan me ko izi. ²⁰ Egh me Kenanin nguazimin taghizir bizibagh nighnighan

marki. Guizbangira, ki Isipin kantrin bizir bar aghuir aviriba me daningam.”

²¹ Ezi Jekopin otariba atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin gin ghua karisin maba isa me ganingi. Egha uaghan dagher me tuavimin damamiba isa me ganingi. ²² Egha a korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh aningi. Egha Benjaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a ganingi. ²³ Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha me amadazi, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretba ko dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arigha me amadazi, me uan afeziam tuavimin an akuraghasa a bagha zui. ²⁴ Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghin me migei, “Ia mangi tuavir arizimin uarira uarir ataran marki.”

²⁵ Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha ghua Kenanin nguazimin uan afeziam Jekop bato. ²⁶ Egha me kamaghin uan afeziam migei, “Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia datirighin bar Isipin kantrin nguazibagh ativagha dar gari.” Ezi Jekop akar kam baregha digavir kuram gamigha, nighnizir gavgavim an itir puvati. ²⁷ Ezi me bizir Josep mikemeziba bar dar gun a mikeme. Ezi Jekop karisin Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipin kantrin mangam. Ezi an nighniziba ua dera.

²⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin ovengam.”

Israelia Isipin kantrin zui

46

(Sapta 46--50)

Jekop uan adarazi ko Isipin kantrin zui

¹ Ezi Jekop uan biziba bar da akuvagha dikavigha uan adarazi ko, me tuavimin ghua Isipin kantrin zui. Egha me iza Berseban nguibamin otivigha, Jekop uan afeziam Aisakin God bagha ofabagh ami. ² Ezi dimagarimin God irebamin min bizimin aven Jekop batogha, kamaghin an diagha ghaze, “Jekop! Jekop!”

Ezi Jekop kamaghin miġei, “Are, ki kati.”

³ Ezi God kamaghin miġei, “Ki God. Ki nin afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva atiatingan marki. Eghti ki nin ovavir boribar amuti da bar avirasemegh, ikizir gavgavimin otogham. ⁴ Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin ua nin ovavir boribar aku izam. Eghti dughiar ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim darigham.”

⁵ Ezi Jekop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuiroghboriba isa, Isipin atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh ati. ⁶ Egha me uaghan bulmakaua ko bizir me Kenanin nguazimin inizir maba sara inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me bar Isipin kantrin zui. ⁷ Ezi Jekopin otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jekop ko zui.

⁸ Ezi Jekopin adarazi a ko Isipin kantrin ghueziba, men ziabar kara: Ruben, kar Jekopin otarir ivariam. ⁹ Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi. ¹⁰ Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin amebam, a Kenanian amizim. ¹¹ Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari. ¹² Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning Kenanin nguazimin ikiavira itir dughiamin ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron ko Hamul. ¹³ Ezi Isakaran otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron. ¹⁴ Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel. ¹⁵ Ezi Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jekopin amuim Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimin ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan guivir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu.

¹⁶ Ezi Gatin otaribar kara: Sifon, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli. ¹⁷ Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel. ¹⁸ Ezi gumazamizir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanin ingangarir

amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganingi. Ezi men dibobonim 16in tu.

¹⁹ Ezi Jekopin amuim Resel, an otarimningin ziamning kara: Josep ko Benjamin.

²⁰ Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningin ziamning kara: Manase ko Efraim. ²¹ Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art. ²² Ezi gumazir kaba, me Jekop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara.

²³ Ezi Danin borimra kara, an ziam Husim. ²⁴ Ezi Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem. ²⁵ Ezi gumazamizir kaba, kar Jekop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganingi. Ezi men dibobonim, me 7plara.

²⁶ Ezi Jekopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha dibobonir kam Jekopin otaribar amuiba sara inizir puvati. ²⁷ Ezi Josepin amuim Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghin, dughiar Jekopin adarazi ghua Isipin itim, men dibobonim bar moghira ghua, 70plan tu.*

Jekop uan adarazi ko me Isipin iti

²⁸ Ezi Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distrighin afeziam bativam. Ezi Jekopin adarazi Gosenin Distrighin otivizima, ²⁹ Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distrighin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi. ³⁰ Egha Jekop kamaghin Josep miġei, “Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghasa ifonge.”

³¹ Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me miġei, “Ki datirighin mangi kamaghin atrivim

46:6: Aposel 7:15 **46:20:** Jenesis 41:50-52 **46:27:** Aposel 7:14 * **46:27:** Namba 70in kam, a uaghan Jekop ko Josep virara aning mega egha uaghan Josepin otarimning sara menġe.

mikimam, ‘Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. ³² Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.’ ³³ Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim ian diagh ia amir ingangarim baghian azangam. ³⁴ Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, ‘Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira aghiribar min ikia ingangarir kam gamua iza datirikin, en afeziaba fomira uaghan kamaghiram ami.’ Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distrighin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati.”†

47

¹ Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, “Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datirighin Gosenin Distrighin iti.”

² Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi. ³ Ezi atrivim kamaghin men azai, “Ia ingangarir manabagh ami?”

Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin. ⁴ Ezi mitiriar ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kam iniam. Egha e nin ingangarir gumaziba, e kamaghin nin azai, ni en amamangatighti, e Gosenin Distrighin dapiagh ikiam.”

⁵ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Nin afeziam ko aveghbuaba ni ko ikiasava otivigha gifa. ⁶ Kamaghin, ni Isipin kantrin aven, nguazir oteviba bar dar tongin, nguazir otevir bar aghuitam ginighnighiva

me mikemeghti, me a dapiagh. Ni ifueghti, me Gosenin Distrighin ikiam. Egh uaghan, ni men tongin, gumazir bulmakaubar ganamin fofozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danighti me nan bulmakaubar ganam.”

⁷ Ezi Josep uan afeziam inigha atrivim bagha zui. Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganingi. ⁸ Ezi atrivim kamaghin an azara, “Nin azeniba datirighin manmaghira?”

⁹ Ezi Jekop an azangsizim ikaragha ghaze, “Ki nguazir kam in aruava 130plan azenibar an ikia iza datirikin. A dughiar bar ruarim puvati, egha ki uaghan osimtizir aviriba batifi. Nan inaziba dughiar ruarimin nguazir kam in ike, ezi men azeniba nan azenibagh afira.”

¹⁰ Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu.

¹¹ Ezi gin Josep atrivim mikemezi moghiram amigha, uan afeziam ko uan aveghbuabar akurazima, me Isipin kantrin apia. A Ramesesin nguibar ekiamin* boroghin nguazim isa me ganingi. Nguazir otevir kam, a Isipin kantrin nguazir igharaziba bar dagh afira. ¹² Egha Josep dagheba isa uan afeziam ko, an aveghbuabar amuiroghboribagh anidi. Egha vaghvaghera men boribar dibobonimin mirara ghua dagheba me ganidi.

Mitiriar ekiam Isipia gasighasisi

¹³ Dughiar kam in mitiriar bar ekiam otozi, dagheba bar nguazir otevibar puvati. Ezi dughiar mitiriam azir kam Isipin kantri ko Kenanin nguazim bar aning gasighasizima, gumazamiziba bar osimtizim isi. ¹⁴ Ezi Isipian gumazamiziba ko Kenanian gumazamiziba, Josep faragha atizir witbagh iveza, ghuavti men dagiaba bar gifa. Ezi Josep dagiar kaba inigha da isa atrivimin dagiar dipenim gati. ¹⁵ Ezi Isipin kantrin dagiaba ko Kenanin adarazir

† **46:34:** Dughiar kam gumazitam ti Gosenin Distrighin itir puvati, ezi Josep ghaze, an atrivim azaraghti, a Jekopin adarazir amamangatighti, me nguazir kam dapiagham. Isipin gumazamiziba, sipsipbagh eghuvir gumazamiziba boroghin ikian me aghua. Kamaghin amizi, Josep fo, atrivim kamaghin oragham, an adarasi, me sipsipbagh eghuvir gumaziba, eghti a men amamangatighti me Gosenin Distrighin ikiam. * **47:11:** Rameses, a distrighin igharazim, an ziam Gosen. Ziar kam Josepin gin azenir 100plan aviribar otivavira iti. Rameses, a nguibar ekiar Isipia Israelia gamizi me ingarizim.

dagiaba givazima, Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghin a migei, “Ni dagheba e daning! Puvatighti, mitiriam bar e akuatighti, en nin damazimin ireghiva arimighiregham. En dagiaba bar gifa, kamaghin ni en akuragh.”

16 Ezi Josep kamaghin migei, “Tan dagiaba bar givaghtima, ia uan asiziba inigh izi na daningti, ki ivezimin min da inigh, dagheba ia daningam.” 17 Ezi me hoziaba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko donkiba, da inigha Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganingiziba, dar ivezimin min bizir kaba isi. Me kamaghiram amua ghuavira iti azenir kam gifa.

18 Egha azenir gin izimin, me ua Josep bagha ghua egha kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e uan osimtiziba nin mongan kogham. Ni en dagiaba ko asiziba sara bar da inigha gifa. Ezi e ua ni daningamin biziba puvati. E ko en nguaziba, darara ikiavira iti. 19 Ni e ateghti, e nin damazimin mitiriamin aremeghan kogham. Eghti en nguazim pura iki ikuvighan kogham. Kamaghin, atrivim dagheba e daningti, e an ingangarir gumazamizir kinibar min ikiam. Eghti atrivim uaghan en nguazim iniam. Kamaghin, e uari, ni oparir dagher oviziba e daning, eghti e deragh ikiva ovengan koghti, en nguazim ikuvighan kogham.”

20 Mitiriar ekiam azir dughiar kam, bar ikuvigha ghuavira itima, Isipia bar uan nguaziba isa Josep ganingizi, an atrivim bagha dagh ivese. Ezi Isipin kantrin nguaziba, atrivim bar da ini. 21 Ezi Josep gumazamizibagh amima, me Isipin kantrin aven vong ko vong sara ingangarir gumazamizir kinibar min iti.† 22 Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguazibara, Josep dagh ivezezir puvati. Atrivim zurara dagiabar me givesi. Kamaghin, me uan nguaziba amangizir puvati.

23 Ezi Josep kamaghin gumazamizibav gei, “Ta oragh. Ki datirighin ia ko ian nguaziba sara ia givezegha gifa, ezi ia atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar min iti.

Ezi ian nguaziba, da bar atrivimin nguaziba. Ezi kar ia oparamin dagher oviziba. Ezi ia da inigh mangi dagher azenibar da oparigh. 24 Eghti gin azenibar dagheba asiamin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan pozibav kinigh. Egh ia pozitam atrivim daningigh, eghti 4plan poziba iana. Egh ia taba oparisi dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami.”

25 Ezi gumazamiziba kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni bar en akurazi, kamaghin e deraghvira ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi, e atrivimin ingangarir gumazir kinibar min iti.”

26 Ezi Josep Isipin kantrin migirigiar gavvim kamaghin anetigha ghaze, “Dagher azenibar itiba, ia da iniamin dughiamin, da bigh 5plan pozibav kinigh, egh pozir tam atrivim daningigh.” Arazir kam a kamaghira ikia iza datirighin iti.‡ Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimin nguazibar min itir puvati.

Josep Kenanin nguazimin Jekop afasa akar dikirizim gami

27 Ezi Israelia Isipin kantrin aven, Gosenin Distrighin apiagha, danganir kam in nguazim ini. Egha me borir avirim batava bar aviraseme. 28 Ezi Jekop uabi 17plan azenibar Isipin kantrin apera, egha a 147plan azeniba ikiava areme. 29 A fo, a gurumram ovengam, egha a uan otarim Josepin diazi, a ize. Ezi a kamaghin a migei, “Ni guizbangira bar na gifuegh, uan dafarim isi nan buarakirimin apengan amadagh, akar dikirizir gavvim damigh suam, ni bar arazir aghuimin na damuam. Ni Isipin kantrin narafan kogham. 30 Eghti ki aremeghti ni nan kuam inigh Isipin kantri ategh mangi, nan inazir afeziabar kuabar afezir danganimin narafagh.”

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghin damuam.”

31 Ezi Jekop ua kamaghin migei, “Ni Godin akagh bar guizbangira mikim suam, ni guizbangira bizir kam damuam.” Ezi Josep Godin akagha ghaze, ki guizbangira

† 47:21: Gumaziba fomira akar kam, Grikin akamin a gigha ghaze, gumazir kaba ti kamaghin migei, “Josep Isipin danganiba bar dar gumazamizibagh amizi, me atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar ike.” ‡ 47:26: Akar kam, “ikia iza datirighin iti,” an en dughiamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin migei.

bizir kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha bar akongegha, aviragha ghuaghira uan dapanim isa dakozim gati.

48

Jekop deragha Efrain ko Manase damuasa, akar aghuim aning ganingi

¹ Ezi gin me kamaghin Josep migia ghaze, “Nin afeziam arei.” Ezi Josep dikavigha uan otarir pumuning Manase ko Efrain, aning inigha uan afeziam Jekopin ganasa zui.

² Ezi gumaziba kamaghin Jekop migei, “Nin otarim Josep nin ganasa izegha gifa.” Ezi Jekop mong gavgavigha dakozimin dikavigha apera.

³ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Gavgaviba Bar Itir God, Lusin nguibamin, na bato, a Kenanin nguazimin itir nguibam. Egha a deraghvira na damuasa akar aghuim na mikeme. ⁴ Egha a kamaghin mikeme, ‘Ki borir aviriba ni daningam, eghti nin ovavir boriba bar avirasemeghti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. Eghti ki nguazir kam isi, nin ovavir boribar aningti, a men nguazimin iki mamaghira ikiam.’”

⁵ Egha Jekop ua kamaghin migei, “Ki tighar Isipin kantrin ni bativamin dughiam, nin amuim otarir pumuning bate. Ezi borir kamning, bar nan borimningra ikiam. Efrain ko Manase bar nan borimningin min ikiam, mati Ruben ko Simeonin min. ⁶ Eghti nin borir, Efrain ko Manasen gin otivighamba, me bar nina. Eghti gin me nguazim tuiragh vaghvagh me daningamin dughiamin, borir kaba me Efrain ko Manasen adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning.

⁷ Ki fomira Mesopotemian nguazim ategha uamategha Kenanin nguazimin izima, nin amebam Resel areme. An aremezir dughiamin, e mong Efratan nguibamin saghon iti. Egha ki Efratan zuir tuavimin miriamin anefa. Efrata, kar Betlehemin ziar ghurim. Ezi ki Resel bar an apangkuvigha bar oseme. Kamaghin, ki nin otarimning bagha akar aghuir kam migei.”

⁸ Ezi Jekop Josepin borimning ganigha kamaghin aning bagha azara, “Kar tinan borimning?”

⁹ Ezi Josep ghaze, “Kar nan otarimning, ki Isipin kantrin itir dughiamin, God aning na ganingi.”

Ezi Jekop ghaze, “Ni aning inigh nan boroghin iziti, ki bizir aghuiba aning daningam, egh God ko mikimti a deraghviram aning damuam.” ¹⁰ Dughiar kam in Jekop bar ghuri, ezi an damaziba deragha bizibar garir puvati. Kamaghin, Josep borimningin akua iza Jekopin boroghira tuzi, Jekop aning in toregha aning muki.

¹¹ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ki fomira ghaze, ki nin guamin ganighan kogham. Ezi datirighin God na ataghizi ki ni ko nin borimning sara, bar moghira ian gari.” ¹² Ezi Josep borimning Jekopin apozimin aning ini. Egha gin Josep ziar ekiam Jekop daningasa, aviragha ghuaghira guam Jekopin boroghira nguazim giri.

¹³ Egha Josep kamaghin ifonge, Manase Jekopin agharir guvimin tughiv ikiam, eghti Efrain Jekopin agharir ikiriam tughiv ikiam. Kamaghin a Manase agharir ikiriamin an suiragha, Efrain agharir guvimin an suira, egha aning inigha Jekopin boroghin ghu. ¹⁴ Jekop fo, Manase, an otarir ivariam. Ezi puvati, a uan agharimning ighuvagha, agharir guvim isa otarir dozim Efraimin dapanim gati. Egha agharir ikiriam isa otarir ivariam Manasen dapanim gati. ¹⁵ Ezi Jekop deraghvira Josep damuasa kamaghin Godin azaragha ghaze, “God, nan inazim Abraham ko nan afeziam Aisak, aning bar nin apengan ike. Ezi ni bar deravira nan gari, dughiar amebam na batezimin iza datirikin. ¹⁶ Egha ni enselin mam in na bato, egha ki ikuvasava amima, ni nan akura. Ezi ki datirighin nin azai, ni deravira borir kamning damu. Egh ni aning in ovavir boribar amuti, me nguazir kam in bar avirasemegham. Eghti aning bangin, gumazamiziba nan ziam ko, Abraham

ko Aisakin ziamning sara okinighnighan kogham.”

¹⁷ Josep uan afeziamin garima, an agharir guvim isa Efraimin dapanim gisin arizima, a kamaghin nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati. Kamaghin, a uan afeziamin agharir guvimin suiragha, Manasen dapanim gisin darighasava ami. ¹⁸ Egha a kamaghin afeziam migei, “Afeziam, ni kamaghin damuan marki. Otarir kam, an otarir ivariam. Ezi ni uan agharir guvim an dapanim gisin datigh.”

¹⁹ Ezi afeziam aghuagha, kamaghin Josep migei, “Nan otarim, ki fo. Manasen adarazi uaghan bar avirasemegham. Eghti an dozimin adarazi bar moghira bar avirasemegh, egh Manasen adarazigh afiragham. Egh me kantrin aviribar gumazamizibar min bar avirasemegham.”

²⁰ Ezi dughiar kam in Jekop deraghavira aning damuasa bizir aghuiba isa aning ganiga, kamaghin Josep migei, “Gin izamin dughiamin, Israelia, God deraghvira igharaz darazi damusi an azangsigh, nin borimningin ziamning diponiva mikim suam, God deravira Efraim ko Manase gamizi moghin, a deravira ia damuam.” Ezi arazir kam in Jekop Efraim faragha anetigha, Manase gin aneti.

²¹ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki ovengasava ami. Eghti God ia ko ikiam, egh ua ia inigh uamategh ian inazibar nguazimin mangam. ²² Guizbangira, Sekemin nguazimin itir mighsiar apirazim, a bar nguazir otevir aghuim. Ezi ki fomira uan midorozir sabam ko pimin suiragha, Amoria ko misuegha nguazir kam ini. Ki nguazir otevir kam, nirara daningam. Ki nin aveghbuabar aningan kogham.”*

49

Jekop, God an boriba deragh me damuasa ifuegha, an akar aghuiba me ganidi

48:20: Hibru 11:21 * **48:22:** Israelia ghua Kenanin nguazimin itir dughiamin, Josepin adarazi Sekemin nguibam ini. Ni Josua 24:32in gan. Ezi Hibrun akamin, ziar kam, “Sekem,” an ararem akar kam mirara ghu, “asizir suer akuam tuzir aghuiba an iti.” Ni 1 Samuel 9:24in gan. Kamaghin, dughiar kam Jekop ghaze, a Sekemin nguazim isi Josep daningam. Guizbangira, an akar isin zuim gamua ghaze, a nguazir otevir Josep daningamim, an aveghbuaba iniamin nguazim gafiragham. * **49:4:** Ni Jenesis 35:22in gan. **49:9:** Diboboniba 24:9; Akar Mogomem 5:5 **49:10:** Onger Akaba 60:7; 108:8

¹ Egha Jekop uan boribar diazi, me izima, a kamaghin me migei, “Ia nan boroghira iziti, ki bizir gin ia bativamibar gun ia mikimam. ² Ki Jekop ian afeziam, nan ziar mam Israel, ia nan boriba, ia bar izi nan boroghin uari akuvagh, deraghvira uan kuariba arigh na baragh.

³ “Ruben, nan borir ivariam, ki gumazir igiamra ikia ni bate. Ezi ni bar ekevegga bar gavgavigha nan borir igharazibagh afira. ⁴ Egha nin araziba mati aperiam ivemari moghin bar gavgavigha onгани, ezi gumazitam ni gativaghan kogham. Ni uan afeziamin amuir dozim koma akuigha, bar arazir kuram gamigha aghumsizir ekiam na ganingi. Kamaghin, ni ua faragh ikian kogham.*

⁵ “Ezi Simeon ko Livai, aning aveghbuamning. Aning uaning inigha midorozir biziba isa igharaz darazi paza me gami.

⁶ Egha aning atarava gumazibav sozima, me ariaghiri. Egha aning pura ikia uan ifongiar kuramin gin ghua bulmakaubar suer duar agiribar aghori. Kamaghin, ki aning ko navir vamira ikian kogham. Ezi bizir ki aning damuasa nighnigha akam akiriziba, ki dar gin mangan aghua.

⁷ Aningin adariba bar gavgafi, ezi aningin aningagharim bar kufi, kamaghin aningin aningagharir kam aning gasighasigham. Eghti ki aning damighti, aningin ovavir boriba tintinibar Israelian gumazamizir igharazibar tongin ikiam.

⁸ “Juda, nin aveghbuaba nin ziam fam. Egh ni uan apanibar firibar suigh me abinti, nin aveghbuaba nin guamin uan dapaniba avigh, ziar ekiam ni daningam.

⁹ Ezi Juda, nan otarim, ni mati laionin igiar mam. An asizibav sogha da apa, ghua bar gavgafi. Egha nimira apiav ikia uabi akunasavira gara iti, ezi gumazamiziba a dipovan atiatingi. ¹⁰ Egha an atrivimin aghorimin suiraghti, an an gavgavir ekiam akaghti, a iki mamaghira ikiam. Egh an

ovavir boribar atrivimîn mîn iki mangiti, gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh a bagh izamin dughiam otogham.† Egh a kantriba bar dagh ativagham. 11 Egha a wainîn ikarizir bar aghuir aviriba iti. Egha a uan donkin amebamîn nguzim ikiasa, pura wainîn ikarizir kabar a iti. Egha a wainîn oviziba mirmira, wainîn dipar aviribagh ami, eghti gumazamiziba dar ami da givaghan kogham. Ezi a wainîn dipar maba isa uan korotiaba rue. 12 Egha a wainîn dipar aviriba apava, kamaghîn an damazimning aghefe. Ezi a bulmakaun oter eborir aviriba apava, kamaghîn an atariba bar ghurghuri.

13 “Ezi Sebulun ongarimîn boroghira ikiam, ezi an ongarir dadarim, kuriba ikiamin danganir aghuim ikiam. Eghti an nguazimîn ababanim bar mangi Saidonîn nguibamîn nguazim biragham.

14 “Isakar a donkin bar gavgavim. Egha a pura mitarir biziba ateribar tongin irav iti.‡ 15 A uan nguazimîn garima a ikiamin danganir bar aghuim, egha a bar pura ingari. Egha gin a pura ingangarir gumazir kinimîn mîn ingangarir bar ekiam gami.

16 “Ezi Dan, § a gumazir dapanir ekiamin mîn ikiva, uan gumazamizibagh ativagh ikiti, me Israelian anabar igharazibar mîn otivam. 17 Egh Dan kuruzir kurar mamîn mîn tuavir miriabar iki mizuamam. Eghti hoziaba ivemari tuavimîn iziti, a uabi fegh kunigh men suebagh inviti, gumazir hoziabagh apiaziba me daighiregham.

18 “O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni mizuai iti.

19 “Gat, okimakiar gumaziba izi ni misogham. Eghti ni men midoroziba ikarvagh me batueghti me mangam.

20 “Aser, nin nguazim dagher aviriba ikiam. Ni dagher isingtizir atrivim bar ifongeziba tuam.

21 “Naptali ni mati, memen atiam uan ifongiamin gin zui. Egha nguzir diriba bati.

22 “Josep ni mati wainîn ikarizir aghuim, a dipar atuir mamîn boroghîn otogha aghua oviziba bati. Egha an aghariba ruarigha divazim avara. 23 Ezi gumazir pibar asa misoziba, me pamten a gasavira iti. Me a gaseghti an aremeghasa me pazava a gami. 24 Ezi Josep uan pimîn benim firizir puvati. Godin Bar Gavgavim Itim, a Jekopin God, a gavgavim isa Josep ganingi, ezi Josepin agharim amirazir puvati. Ezi Godin kam, a Israelian Garir gumazim, egha a mati Israelia Modir Dagiar Gavgavim. 25 Kar nin afeziamin God, kar Godin Gavgaviba Bar Itim. Egha a uabira deravira ni gamua, bizir aghuir aviriba ni ganidi. Egh overiam damuti, amozir avirim ni gizam. Egh a dipar avirim damuti, da nguazimîn otivam. Eghti a nin adarazir amizibar amuti, me borir aviriba batam. 26 Ezi ki nin afeziam, ki bizir aghuir aviriba ni ganidi. Eghti bizir aghuir ki ni daningamin kaba, ni da iniam, da otiv avirasemegh, mighsiar dafaba avegham. Egh da bar nan inaziba fomira inizir bizir aghuibagh afragham.** Eghti Josep, bizir kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam, uan aveghbuabar tongin gumazir ekiamin otogham.

27 “Ezi Benjamin mati afiar atiar ekiar mam, an asizibav sozima da ariaghiri. Egha asizir misogheziba a mizarazibar ada api. Egha guaratizibar a inizir biziba tuisisi.”

28 Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezi men afeziam aremeghasa amuava, vaghvagh akar aghuim me ganidima, akar kam men arazibar mirara ghu.

Jekop aremezi me anefa

29 Ezi Jekop akar aghuiba anigha givaghava, kamaghîn uan boribav gei, “Kiran oveghangin, ki oveaghuezibar nguibamîn mangi uan inazir afeziaba ko ikiam, kar gumazir ovengezibar nguibam.

† 49:10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba Hibrun akam mong a gighagharira egha kamaghîn akar kam osiri, “A gavgavir kamin suiragh iki mangi gumazir ingangarir kam iniamin gumazim otogham.” ‡ 49:14: Akar kam, “mitarir biziba ateriba,” Hibrun akamin deragha migeir puvati. Gumazir maba kamaghîn a gira, “sipsipbar divazim.” § 49:16: Hibrun akam, ziar kam, “Dan,” akar kam mong an mirara ghu, “Ativagh.” 49:18: Onger Akaba 119:166; Aisaia 25:9; Maika 7:7 *** 49:26: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Eghti ia na isi nan inaziba ko dagiar mozimîn narafagh. Dagiar mozir kam, a Efronîn nguazimîn iti. Efron, a Hitian gumazir mam. ³⁰ Mozir kam Makpelan nguazimîn iti, a Kenanîn nguazimîn ikia, Mamren nguibamîn boroghîra iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam givese, eghti a uan adarazir kuabar afamin danganimîn mîn ikiam. ³¹ Ezi mozir kamîn, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea uaghan mozir kamîn anefa. ³² Dagiar mozir kam itir nguazim, Abraham Hitian adarazi dam a givese.”

³³ Egha Jekop akar kabav mikemegha givagha, uan suemning amikirigha dakozim gisin ati. Egha an areme, ezi an duam ghua uan adarazi ko me oveaghez-ibar nguibamîn iti.

50

¹ Ezi Josep kamaghîn uan afeziamîn garima, an aremezi, a uan afeziam gisin irigha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamîn tori. ² Egha gîn Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha gariba, an afeziamîn mikarzim gaghui. Eghti, an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba Josep mikemezi moghîram ami. ³ Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasin kuamin mikarzim daghu mangi 40plan dughiabar tugham. Kamaghîn me ingangarir kam 40plan dughiabar Jekopin kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia ghua 70plan dughiabar tu. ⁴ Ezi aghuimazim ko azirakam givazîma, Josep atrivimîn gumazir dapanibav gîa ghaze, “E uari, ia na gifueghîva, ia nan akam inigh atrivim bagh mangi. Akar kam kamakin, ⁵ ‘Atrivim, nan afeziam aremeghasava amua, a na gamizi, ki akar dikirizim gamua ghaze, ki an kuam inigh mangîva dagiar mozir a uabi okorezim, a Kenanîn nguazimîn iti, ki an anefam. Kamaghîn, ni nan amamangatighti, ki uan afeziamîn kuam inigh mangi anefagh egh gîn ki ua izam.’”

⁶ Ezi atrivim Josepîn akam baregha kamaghîn a ikaragha ghaze, “Ni uan afeziam ko akar dikirizir amizir kamîn gîn mangi, egh an kuam inigh mangîva anefagh.”

⁷ Ezi Josep uan afeziam mozimîn anefasa zui. Ezi atrivimîn gumazir dapaniba, ko an dipenimîn gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me bar Josepîn gîn zui.

⁸ Ezi Josepîn adarazi, ko an aveghbuaba, ko an afeziamîn adarasi, me bar ghue. Ezi borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakauba, darara Gosenîn Distrighîn iti.

⁹ Ezi karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, me uaghan Josep ko zui. Guizbangîra, gumazir bar avirim ghue.

¹⁰ Egha me ghua Atatin nguibamîn ofifi, Jordanîn Fanemîn aruem anadi nakin. Kar me witin iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiaba gîfa. Dughiar kam, me bar, azirakar dafam gamua pamtemîn azi. ¹¹ Ezi Kenania, me Atatin itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimîn ikiava azima, me kamaghîn mîgei, “Isipia aghuimazimîn ikia azirakar ekiam gami.” Kamaghîn me danganir kam dibora ghaze, “Abel Misraim.” Ezi danganir kam, a Jordanîn Fanemîn, aruem anadi naghîn iti.*

¹² Ezi Jekopin boriba an akamîn gîn ghua a mikemezi moghîram ami. ¹³ Ezi me an kuam inigha Kenanîn nguazimîn ghugha, Makpelan nguazimîn itir dagiar mozimîn anefa, a Mamren nguibamîn boroghîn iti. Abraham fomîra Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghti nguazir kam, an adarazir kuabar afamin danganimîn mîn ikiam. ¹⁴ Ezi Josep uan afeziam afagha givagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me uamategha Isipîn ghue.

Josep uan aveghbuabar arazir kuraba gîn amada

¹⁵ Ezi men afeziam aremezi, Josepîn aveghbuaba gîn kamaghîn mîgei, “Manmaghîn ami? Josep ti en ataravîra ikiam, egha arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?”

49:30: Jenesis 23:3-20 **49:31:** Jenesis 25:9-10; 35:29 **49:33:** Aposel 7:15 **50:5:** Jenesis 47:29-31 * **50:11:** Hibrun akamîn, ziar kam, “Abel Misraim,” an mingarim kamakin, “Isipia aziava arai.” **50:13:** Aposel 7:16

¹⁶ Kamaghin, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakin, “En afeziam tighar ovengamin dughiamin, an akar mamın e mikeme. ¹⁷ An akar kam ni daningasa e mikeme, ‘Josep, nin aveghbuaba arazir bar kuraba ni gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nin azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba, gin amadagh.’ Ezi e datirighin, en afeziamin Godin ingangarir gumaziba, e nin azai, e uari, ni en arazir kurar ekar kam, a gin amadagh.” Ezi Josep akar kam baregha azia iti.

¹⁸ Egha gin Josepin aveghbuaba ghuava an gara egha uan guaba avigha ghuaghira Josepin suemningin boroghin nguazim giregha, kamaghin a migei, “E pura nin ingangarir gumazir kinibar otifi.”

¹⁹ Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ki Godin danganim inighiva, ia kotiam darighan kogham.

²⁰ Bar guizbangira, ia na gasighasighasa akam misoke. Ezi ki fo, God ian amangatizi, ia arazir kam gami. Guizbangira, God gumazamizir aviribar akurvaghasa ifonge, eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God amizir ingangarir kam gifogha gifa.

²¹ Kamaghin, ia atiatingan marki. Ki ia ko ian boribar ganam.” Josep akar bar aghuir kamın uan aveghbuaba mikemegha men navibagh amima, me navir amirizim ini.

Josep areme

²² Egha Josep Isipin kantrin uan afeziamin adarazi ko iti. Egha a 110plan azenibar bar moghira nguazir kamın ike. ²³ Egha Efraimin boriba ko an igiabar boribar gani. Ezi Makirin boriba otivizi, me uaghan men akua Josep bagha ghuzima, a men suiragha me isa uan apozim dafa. Makir, a Manasen borim.

²⁴ Egha gin Josep kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, “Kiran oveghangin, ki aremegham. Eghti God ian ganam, egh gin ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo, a fomira Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me daningasa akar dikirizir gavgavim gami. Egh a gin ia inigh nguazir kamra, an mangam.”

²⁵ Ezi gin Josep kamaghin Israelin otaribav gia ghaze, “Ia kamaghin na

ko akam akirigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kamın nan aghariba inigh mangi.” Egha Josep uan aveghbuabagh amima, me guizbangira pin akagha mikeme, me an akar kamın gin mangam. ²⁶ Ezi Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezi Isipian doktaba marasin ko borer aviribar an mikarzim gaghui, eghti an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi me an kuam isa boksiar mam gati, egha Isipin kantrin itir danganir mam gati.

God Ua Uan Gumazamiziba Inigha, Isipin Azenan Zui O Ua Me Ini Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghavira Israelia batozir bizir ekiamin gun migei. Bizir kam, a kamakin. Me Isipin kantri ataki, kar nguazir me pura ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar ikia kalabusin ingangarim gamizim.

Akinafarir kam migirigiar akuar ekiar 3pla iti.

1. Sapta 1 ghua 18, akinafarir akuar faragha zuim, an Israelia Isipin kantri ategha firiaghiregha gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Sainain Mighsiamin otozir darorim geghari.

2. Sapta 19 ghua 24, akinafarir akuar kam, God Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an akar gavgaviba me ganiga men sure gami, eghti me uan daroriba ko araziba deravira dar ganam.

3. Sapta 25 ghua 40, akinafarir akuar kam in aven, Israelia Godin Purirpenimin ingari. Egha Godin ziam fer araziba ko akar igharaziba iti. Egha uaghan ofa gamir gumazibar ingangarim damuamin migirigiaba an iti.

Faraghavira zuir gumazir ekiam Moses, an migirigiaba akinafarir kam in aven iti. God uabi gumazir dapanimin iki Isipia da ua Israelia iniasa a ginaba.

Nguazir kam in itir gumazamizir avirim, God Israelia ganingizir 10plan Akar Gavgabagh fos. Akar Gavgavir kaba, sapta 20in iti.

God uabi amizir biziba dar migirigiaba akinafarir kam in faraghavira iti. God uabi Israelian apaniba da, ua me ini. God uabi me gamizi me ikizir vamira ikia ziar ekiam iti, egha me an gumazamizibara ikiasa a

me ginaba. God uabi me geghuva gavgavim me ganidi. Eghti me ingangarir ekiar God ifongezibar amuam.

God ingangarim isa Moses ganingi

(Sapta 1--4)

Isipia pazavira Israelia gami

¹ Jekopin otariba an gin Isipin kantrin ghu, me uan adarazi sara, men ziabar kara: ²⁻⁴ Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, Benjamin, Dan, Naptali, Gat ko Aser. ⁵ Josep men faraghavira ghugha Isipin iti. Gumazamizir kaba me Jekopin otivizir ovavir boriba. Me bar men dibobonim 70in ghu.

⁶ Dughiar maba givazima, Josep, ko an aveghbuaba bar, ko gumazamizir dughiar mitaghniar kam in ikeziba, me bar ariaghire. ⁷ Ezi Israelin gumazamiziba borir avirim batima, men avirim bar ekevegha bar avirasemegha gavgavigha Isipin kantri bar a gizifa.

⁸ Azenir aviribar gin, atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. ⁹ Egha a uan gumazamizibav gia ghaze, "Israelian gumazamiziba bar aviraseme, ezi men avirim ko gavgavim bar en avirim ko gavgavim gafira. ¹⁰ Eghti midorozim otoghti, me ti en apaniba ko uari akuvagh e ko misoghiva, en kantri ategh aregham. Kamaghin amizi, e tuavitam batogh me damighti, me otiv arogh avirasemeghan kogham."

¹¹ Kamaghin Isipian atrivim uan apengan ingarir gumaziba ko, me ingangarimin ganamin gumazir maba misevegha, ingangarim me ganingi. Men ingangarir kam, a kamakin, me puvira Israelia abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuam. Me Israelia gamima me nguibar ekiar pumuningin ingari, Pitomin nguibam ko Ramesesin nguibamning, kar nguibar ekiar atrivimin daghebar arighamimning.* ¹² Isipia bar pazavira Israelia gamima, me uaghan bar

1:1: Jenesis 46:8-27 **1:7:** Aposel 7:17 **1:8:** Aposel 7:18 **1:10:** Aposel 7:19 * **1:11:** Pitom ko Ramesesin nguibar ekiamning, me aning ingarigha, atrivimin dagher dipenir dafaba aning in aven ingari. Ezi Isipia dagheba otevir dughiamin araravim gamua dagher avirim aning garisi.

avirasemegha Isip gizefi. Me kamaghin me gamua ghuavira iti me puvira ingarava, boriba bata ghuavira iti. Kamaghin amizi, Isipia men atiatia bar men aghua. ¹³ Isipia me gamima, me puvira ingarava, osimtizir ekiaba ateri, Isipia tong men apangkuvir pu. Bar puvati. ¹⁴ Egha Isipia puvira me abira me gamima, me brighbar ingara dipenibar ingarava uaghan azenibar obarir ingangaribagh ami. Ezi ikirimirim bar men asighasiki.

¹⁵ Ezi Isipin atrivim, Sifra ko Puan dia, aning Hibrun amizir otasava amibar, akurvazir amizimning. Egha an akar gavgavim aning ganiga, ghaze, ¹⁶ “Gua Hibrun amizir otasava amibar akurvaghiva gan, amizim otarim bateghti, gua a misueghti an aremegh. A borir guivim bateghti, gua aneteghti a iki.” ¹⁷ Ezi amizir kamning Godin atiatia Isipin atrivim aning mikemezi moghin amir puvati, egha otariba ataghirazima me iti.

¹⁸ Ezi Isipin atrivim aning diagha aning azara, “Gua tizim bagha otariba ataghizima me iti?”

¹⁹ Ezi amizimning kamaghin atrivim migei, “Hibrun amiziba Isipian amizibar min amir puvati, me amizir gavgaviba. Me otisi, me bar zuamira otegham, kamaghin amizi, ga tighar maghin mangiti me otegh givagham.” ²⁰⁻²¹ Amizir kamning Godin atiatia, kamaghin amizi God deragha aning gamima aning uaghan uaning bagha boriba bati. Kamaghin Israelin gumamaziziba bar otava arogha ghuavira ikia gavgafi.

²² Ezi gin atrivim kamaghin Isipin gumamaziziba bar me migei, “Ia Hibrun otarir iririviba isi, Nailin Fanemin me akunigh. Egh guivir iririviba ateghti, me iki.”

2

Moses iririvimra itima, me a misoghezi an aremezir puvati

¹ Dughiar kamın Livain ovavir borir gumazir mam, a Livain ovavir borir amizir mamın iti. ² Gin amizir kam navim asegha otarir mam bate. Egha an an garima,

an ganganim bar dera, kamaghin amizi a 3plan iakinibar a modi. ³ An amebam uam a mongan asaghava, akırar me ighuruni-bar min garir grazir aghuıbar ingarizir mam inigha, koltan an toriba apiri. Eghti dipam aven mangan kogham. Egha borim aven anetigha ghua Nailin Faner miriamın grazibar tongın dipam gisin aneti. ⁴ Ezi borimın amezemebam mong saghuıamin tugha modogha an gari, bizir tizitam a bativam.

⁵ Ezi atrivimın guivim ruasa fanemin uaghirima, an ingangarir amiziba an gin ghua dipar miriamın arui. Ezi atrivimın guivim amuaviava akırar kam grazibar tongın an apigha, a iniasa ingangarir amizir mam amada. ⁶ Egha atrivimın guivim akırar kamın asuam kuigha otarimın garima, an araima, an an apangkufi. Egha kamaghin migei, “Kar Hibrubar borir mam.”

⁷ Ezi an amezemebam izava an azai, “Ki mangıva Hibrun amizitam mikemeghti, a ni bagh oteba a daningam?”

⁸ Ezi atrivimın guivim kamaghin migei, “Aria, ni migei moghin damu.” Ezi guivim ghua borimın amebamra inigha ize.

⁹ Ezi atrivimın guivim amizir kam kamaghin a mıgia ghaze, “Ni borir kam inigh na bagh a damu oteba a daningti, ki ni givezam.” Ezi amizir kam borim inigha a bagha a gamua oteba a ganidi.

¹⁰ Gin borir kam ekevezima, an amebam a inigha atrivimın guivim bagha ghu. Ezi atrivimın guivim, otarir kam, mati an otozir borimın mirara ua bagha a gami. Egha a kamaghin uabi migei, “Ki dipamin a isava azenim gati. Kamaghin, ki ziam, Moses, a darıgham.”*

Moses ara Midian kantrin ghu

¹¹ Ezi gin Moses aghuigha gumazim aragha givagha, atrivimın dipenimın azenan ghua Hibrubar ganasa zui, kar an akar gumamaziziba. A ghua men garima, Isipia ingangarir osimtizibar amuasa puv me abiri. A uaghan garima, Isipian mav Hibrun mav misosi, kar an akar gumazir

1:17: Ua Me Ini 1:21 **1:22:** Aposel 7:19 **2:2:** Aposel 7:20; Hibru 11:23 **2:10:** Aposel 7:21 * **2:10:** Hibrun akamin, ziar kam, “Moses,” akar kamın mirara ghu, “A inigh pin anang.” **2:11:** Hibru 11:24 **2:11:** Aposel 7:23-28

mam. ¹² Ezi Moses tintinibar garima, tav itir puvatizi, a Isipin gumazir kam misuegha an kuam gigimin aven a modo.

¹³ Egha an amimzaraghan uamategha ghua garima, Hibrun gumazimning uaning misosi. Ezi a midorozim forezir gumazim migei, “Ni tizim bagha uan akar gumazim misosi?”

¹⁴ Ezi gumazir kam a ikaragha ghaze, “Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari? Ni Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghin, ni na misueghti ki aremeghasa, a?”

Ezi Moses kamaghin oregha atiatigha, kamaghin nighnisi, “Ki amizir bizir kam, gumazamiziba a gifo.”

¹⁵ Ezi Isipin atrivim gin Moses amizir bizir kam baregha, Moses misueghti an aremeghasava ami. Ezi kamaghin Moses atrivimin ara ghua, Midianin nguazimin oto. Egha mozir dipar mam in miriamin aperaghav iti. ¹⁶ Midianin nguazimin, ofa gamir gumazir mam, an ziam Jetro. A 7pla guiviba iti. Ezi dughiar kam, an guiviba iza mozir pam tuigha uan afeziamin sipsipba ko memebar aningasa, itarir bar ekiam gingasava ami. ¹⁷ Ezi sipsipbar garir gumazir maba iza Jetron guiviba, me batosi. Ezi Moses guivibar akuragha gumazir kaba munamadagha, dipam tuigha Jetron sipsipba ko memebagh aningi.

¹⁸ Ezi me uamategha zuima men afeziam men azara, “Manmagh amizi ia zuamira uamatenge?”

¹⁹ Ezi me kamaghin a migei, “Isipin gumazir mam en akuragha sipsipbar garir gumaziba munamada. Egha dipam tuigha en sipsipba ko memebagh aningi.”

²⁰ Ezi afeziam men azara, “Gumazir kam managh iti? Ia tizim bagha anetegha ize? Ia mangiva a mikemeghti a iziva, e ko dami.” Ezi me ghua Moses inigha izi.

²¹ Ezi Moses Jetro ko ikiasa ifonge. Ezi Jetro uan guivim Sipora, Mosesin ikiasava a ganingi. ²² Ezi Sipora otarim batezi, Moses kamaghin migei, “Ki nguibar igharazimin gumazimin min iza ia ko iti, kamaghin ki ziam Gersom a gati.”†

²³ Dughiar ruarim givazima, Isipin atrivim areme. Ezi Isipia Israelia me gativagha men gari, me puvira ingara osimtizer kaba isavira ikiava, akurvazim bagha pamtemin arai, “O God, en akuragh.” Ezi men ararem God bagha ghuavanabo. ²⁴ Ezi God men ararem baregha Abraham ko, Aisak ko, Jekop ko, amizir Akar Dikirizir Gavgavim giniri. ²⁵ Kamaghin God, Israelin gumazamizibar garima men ikirimirim bar ikufi, ezi a men apangkuvigha, men akurvaghasa nighnisi.

3

God Mosesin dia

¹ Dughiar mam in Moses uan amerem Jetron sipsipba ko memebagh eghuva, da inigha gumazamiziba puvatizer danganir mam in ghua, a ifagha vongin ghua Horepin oto, kar God baghavira itir mighsiam. Horepin Mighsiamin ziar igharazim, Sainai. ² Ezi Ikiavira Itir Godin ensel temer otevir mam in aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato. Ezi Moses temer otevir kam in gari, avim isia daforofozima, temem isir puvati. ³ Ezi Moses aguaghfagha ghaze, “Kar bizir igharazim! Tizim bagha temer kam isir puvati? Ki roghira mangi an ganigham.”

⁴ Ikiavira Itir God, Mosesin gari a roghira izima, God tememin aguabar tongin ikia an dia, “Moses! Moses!”

Ezi Moses a ikara, “Ki kati.”

⁵ Ezi God ghaze, “Ni roghira izan marki! Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh.”

⁶ Egha God ua kamaghin migei, “Ki nin afeziam in God. Egha uaghan nin inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekopin God.” Ezi Moses Godin akam baregha, an ganan atiatigha uan guam avara.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ki guizbangira gari, nan gumazamiziba Isipin kantrin ikia, men ikirimirim bar ikufi. Egha ki me barazi, me inganarimin garir gumazir kurabar atiatia, nan akurvazim bagha arai. Ezi ki bar

2:15: Aposel 7:29; Hibru 11:27 † **2:22:** Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” akar kam in mirara ghu, “nguibar igharazimin gumazim.” **2:24:** Jenesis 15:13-14 **3:2:** Aposel 7:30-34

men osimtizibagh fogha men apangkufi.
 8 Egh ki Isipian dafarim da ua me inigh men akuraghasa izaghiri. Egh Isipian nguazimin men aku, nguazir ekiar aghuimin mangam, nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia, datirighin a gapiaghav iti. 9 Ezi nan gumazamiziba, ki men ararem baregha, Isipia pazavira me gamir arazibar ganigha gifa. 10 Kamaghin amizi, ki ni amadi. Eghti ni Isipian atrivim bagh mangiti a nin amamangatighti, ni nan gumazamiziba inigh Isipin kantri ateghiva azenan izam.”

11 Ezi Moses kamaghin God migei, “Ki gavgaviba ko ziaba puvatizir gumazim. Guizbangira, ki atrivim bagh mangiva Israelia inigh Isip ategh azenan izan iburaghuburaki.”

12 Ezi God a ikara, “Ki ni ko ikiam. Ni gumazamiziba inigh Isipin azenan iziva mighsiar kam in nan ziam fam. Bizir kam ni damighti ni fogham, ki ni amada.”

13 Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki Israelia bagh mangi me mikim suam, ‘Tan ovavibar God ia bagha na amada,’ eghti me nan azaragham, ‘An ziam tina?’ Eghti ki manmaghin me mikimam?”

14 Ezi God Moses migia ghaze, “Kirara, Ki Uabi Ki Kamaghira Iti. Ni kamaghin me mikim, ‘Kirara Ki Uabi, kar Godin ziam, egha a ia bagha na amada.’”

15 Egha God ua kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a na amadazi, ki ia bagha izi.’ Ziar kam, Ikiavira Itir God, a zurazurara nan ziam, ezi gin otivamin boriba ziar kamra na dipon.* 16 Ni mangiva Israelin gumazir dapaniba akuvagh me mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a ian ovaviba, Abraham,

Aisak ko Jekopin God, a na batogha, kamaghin migei: Ki ian garima, Isipia pazavira ia gami. 17 Ki ia inigh Isipin kantrin azenan mangasa mikemegha gifa, kantrin kam me pazavira ia gami. Egh ki ia inigh nguazir aghuimin mangam. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiagha iti.’

18 “Eghti Israelin gumazir dapaniba ni baraghti, ni me inigh Isipin atrivim bagh mangiva kamaghin a mikim, ‘Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a iza e bato. Ni datirighin en amamangatighti, e 3plan aruebar mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangighiva, Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam.’

19 “Ki kamaghin fo, Isipin atrivim ian amamangatighan kogh mangi, a ganti nan gavgavim an gavgavim gafiragham. Eghti a dughiar kam in ian amamangatighti, ia mangam. 20 Ki uan gavgavimin Isipia gasighasigh, mirakelin igharagha garir aviribar amuam. Bizir kabar gin, a ia ateghti, ia mangam.

21 “Ki Isipia damuti me ia gifuegham, eghti ia mangamin dughiamin, ia dafarir kinibar mangan kogham. 22 Israelian amiziba bar vaghvagh mangi, uarir boroghira itir Isipian amizibar dipenibar mangi, egh uaghan pura amizir uan adarazir dipenibar aven akuiba, korotiaba ko gol ko silvan kurkaziba bagh men azangsigh. Eghti gin Israelia bizir kabar uan otariba ko guivibar kurkiam. Tuavir kam in ia Isipian bizir aghuiba pura da inigh mangam.”

4

God mirakelbar amuamin gavgavim Moses ganingi

3:13: Ua Me Ini 6:2-3 **3:14:** Akar Mogomem 1:4; 1:8 * **3:15:** Hibrun akamin, me, Godin ziar a Moses mikemezim, kamaghin an osiri, “Yhwh.” Fofozir gumaziba deragha ziar kam diborir arazim gifozir puvati, egha gumazir avirir maba ghaze, e kamaghin a diponam, “Yave.” Hibrun akamin aven, akar kam mong an mirara ghu, “Ki uabi ki kamaghira ikiavira iti,” o “Ki zurara kamaghira ikiam.” (Ni ves 14in gan.) Hibruia Godin ziar kam, gumazamiziba a diponan me bar anogoroke. Me akinafarimin an osiri, egha dughiar me a diponamim, me ghaze, “Ekiam.” Ezi Tok Pisin Buk Baibelin aven, e ghaze, “Ekiam,” o Bikipela. Ezi Aruamin Akamin aven, e ziar kam “Yave,” an mingarimin gin ghua, egha “Ikiavira Itir God,” dibori. Egha vezin manam ziar kam “Yhwh,” an iti, e kamaghin an osiri, “Ikiavira Itir God.” Kamakin, Ikiavira Itir God, a Godin ziam. **3:21:** Ua Me Ini 12:35-36

¹ Ezi Moses God ikaragha ghaze, “Israelian gumazir dapaniba nighnizir gavgavim nan ikian kogh, bizir ki me migeiba baraghan kogh, egh suam, ‘Ni na batozir puvati,’ eghti ki manmaghin damuam?”

² Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni tizim uan dafarimin an suiraghav iti?”

Ezi Moses ghaze, “Aghorir asadivim.”

³ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni nguazimin anekunigh.” Ezi Moses anekunizima, a kuruzimin min otozi, Moses an degiaghiri.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni uan dafarim amadagh an ipemin suiragh.” Ezi Moses uan dafarim amadagha an ipemin suirazima, a uam aghorir asadivimin oto.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni kamaghin damighti Israelia nighnizir gavgavim iki kamaghin fogham, Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a ni bato.”

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadagh.” Ezi Moses uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadaghava uam anesi, ezi arimariam lepa an dafarim bato, egha a ghuariam min ghurghuri.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni uan dafarim ua uan evarim gisin korotiamin aven anemadagh.” Ezi Moses God mikemezi moghin ami, egha a ua uan dafarim asizi, an dafarim ua deragha an mikarzin mirara gari.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Me nighnizir gavgavim nin ikian kogh, egh mirakelin ni faraghava amizimin ganigh nighnizir gavgavim an ikian koghti, mirakelin kamnang me damighti, me nighnizir gavgavim ikiam.” ⁹ Egh me mirakelin arazir kamningin ganigh, egh nighnizir gavgavim ikian kogh, egh nin akam baraghan koghti, ni Nailin Fanemin mangi dipatam tuigh nguazim gingegeh. Eghti dipar ni nguazim gingezim, ghuzimin otogham.”

¹⁰ Ezi Moses Ikiavira Itir God migia ghaze, “Marki, Ekiam. Ni na amangan marki. Ki fomira iza datirighin deragha bizibav geir puvati. Ezi ni datirighin

na migeima, ki bizibav geir gumazimin min otozir puvati. Ki asoghosogha bizibav gia, egha uaghan nimira bizibav gei. Egha ki mikimamin nighnizitam zuamira a ginirighan kogham.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Tina gumazimin akamin ingari? Tina a gamima, an kuariba a bangani, o a migeir puvati? Tina a gamima, a gari, o an damaziba an okafi? Kar kirara, ki Ikiavira Itir God, ki bizir kabagh ami da otifi.” ¹² Ezi ni mangi. Ki nin akuraghti, ni mikimam. Ki ni mikimti, ni mikimam.”

¹³ Ezi Moses ghaze, “Ekiam, ga uaning, marki. Ni ti gumazir igharazitam amadagh.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God atara Moses bagha navim an isi, egha kamaghin migia ghaze, “Ni manmaghin uan avebam Aron ginighnisi? A Livain adarazir gumazim. Ki fo, a deraghvira bizibav gei. Ezi a datirighin ni bagha izi. A nin ganigh, an navim deragham.” ¹⁵ Eghti gin ni a geghaniva a mikimamin bizibar a mikim. Ki guan akuraghti, gua mikimam. Egh bizir manaba, ki gua mikimti, gua fofozim inigh dar amuam.” ¹⁶ A nin bizibav kimamin gumazim, egh a ni bagh gumazamizibav kimam. Egh an nighnizimin a nin akatorimin min ikiam. Egha an damazimin, ni mati an godin min ikiam.” ¹⁷ Egh ni uan dafarimin aghorir asadivir kam in suiragh mangi. Egh ni gin aghorir asadivir kam in mirakelbar amuam.”

Moses uamategha Isipin ghu

¹⁸ Ezi Moses uamategha uan amerem Jetro bagha ghugha a migia ghaze, “Ga uaning, ni na teghti ki uamategh Isipin mangigh uan adarazir ganika, me ti ikiavira ikiama?”

Ezi, Jetro an amamangatigha a migia ghaze, “Aria, ni navir averiar amirizim sara mangi.”

¹⁹ Ezi Moses Midianra ikiavira itima, Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Isipian gumazir ni misoghasava amiba, me ariaghire. Kamaghin, ni uamategh Isipin mangi.” ²⁰ Ezi Moses uan amuim ko otarir pumuning donki dafagha, asadivir aghorir God iniasa a mikemezir kam, uan

dafarimîn an suiragha, dikavigha Isipîn zui.

²¹ Egha Ikiavîra Itir God ua Moses kamaghîn a migei, “Ni uamategh Isipîn mangîghîva, atrivimîn damazimîn mirakelbar amu. Ki mirakelbar amuamin gavgavim ni ganîngi. Egh ki atrivimîn navim damighti a gavgavigham, eghti a Israelian amamangatighi, me mangîghan kogham. ²² Eghti ni kamaghîn atrivim mikim suam, Ikiavîra Itir God kamaghîn ni migei, “Israel nan otarir ivariam. ²³ Ezi ki ni migei, Ni nan otarim ateghti a mangîva nan ofa damuam. Egh ni an anogoreghti, a mangîghan koghti, kamaghîn, ki nin otarir ivariam misueghti an aremegham.” ’”

²⁴ Ezi Moses uan amuiroghboriba ko Isipîn zuima, aminim pirima me tuavir arizimîn avugh sazir danganir mamîn iti. Ezi Ikiavîra Itir God Moses batogha a misueghti an aremeghasava ami.* ²⁵ Ezi Mosesin amuim Sipora dagiar ghuntizir mam inigha uan otarimîn mikarzir mogomemîn inim atugha, Mosesin dargarimning gatigha, kamaghîn a migei, “Ghuzir kam bangîn, ni datirighîn na ko ga poroghamimning.” ²⁶ Dughiar kam Sipora mikarzir mogomemîn inim aghorir arazim ginighnigha egha ghaze, “Ghuzir kam bangîn, ga poroghamimningin oto.” Ezi Ikiavîra Itir God kamaghîn ganigha Moses ataghizi a ikia egha, aremezir puvati.†

²⁷ Ezi Ikiavîra Itir God Aron migîa ghaze, “Ni gumamaziziba puvatizir danganimîn mangîva Moses batogh.” Ezi Aron dikavigha ghua Godin mighsiamîn otogha, Moses batogha an tore. ²⁸ Ezi Moses bar Aron kamaghîn a geghara ghaze, God akaba na ganingigha egha Isipîn mangîva dar gun mikimasa na amada. Egha God mirakelba nan akagha ghaze, ki mangî Isipîn dar amuam.

²⁹ Egha gin Moses ko Aron Isipîn otogha Israelian gumazir dapaniba bar me akufa. ³⁰ Ezi Aron Ikiavîra Itir God Moses mikemezir biziba bar dar gun me migîa,

egha uaghan mirakelba gumamazizibar damazimîn dagh ami. ³¹ Ezi me nighnizir gavgavim iti. Me kamaghîn oraki, Ikiavîra Itir God me bagha iza men garima, Isipia pazavîra me gamima, a me bagha nighnigha men apangkufi. Kamaghîn, me teviba apirigha, dapaniba avigha nguazimîn gara an ziam fe.

God ua Isipia da Israelia ini

5

(Sapta 5:1--15:21)

Moses ko Aron Isipîn atrivimîn ganasa zui

¹ Egha Moses ko Aron Isipîn atrivim bagha ghugha kamaghîn a migei, “Ikiavîra Itir God, a Israelian God ghaze, ‘Ni nan gumamaziziba ateghti me mangî, egh isatam gumamaziziba puvatizir danganimîn a damuva nan ziam fam.’”

² Ezi atrivim ghaze, “Ikiavîra Itir God, a tina? Ki tizim bagh a baregh Israelia ateghti me mangam? Ki Ikiavîra Itir God gifozir puvati, kamaghîn ki Israelia ateghti me mangîghan kogham.”

³ Ezi Moses ko Aron ghaze, “Hibruian God, a izava e bato. Kamaghîn, e uari ni en amamangatighi, e aruer 3plan gumamaziziba puvatizir danganimîn mangî, Ikiavîra Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghîn damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham.”

⁴ Ezi atrivim Moses ko Aron migîa ghaze, “Gua manmagh nighnigha gumamaziziba men ingangarimîn men anogorosi? Gua uan ingangarim bagh uamategh mangî. ⁵ Gua gan, Isipîn aven Israelia bar aviraseme, ezi gua ingangarim damuan men anogorosi.”

⁶⁻⁷ Egha dughiar kamra, Isipian gumazir kurar ingangaribar gariba ko, Israelian gumazir men apengan ingariba, atrivim me migei, “Ia ami moghîn grazir midiarir brighbar ingariba isi Israelian daningan

4:23: Ua Me Ini 12:29 * **4:24:** Moses uan otarimîn mikarzir mogomemîn inim atuzir puvati. Bizir kam bangin God a misueghti an aremeghasa. † **4:26:** Mosesin amuim Sipora, an danganim inigha otarimîn nir mogomem atu. Kamaghîn God anetaghizi a iti. * **5:6-7:** Israelia kantri Isipîn ikia brighbar ingarir arazim kamaghîn ghu. Me grazir midiarir otevir muziariba inigh, dipam itir beghneazim sara da veregh, brighbar min da aghoregh, da isi aruem o avim datighi da misigh gavgavigham.

marki. Me uari mangi graziba iniam.*
 8 Ia me mikimti, me brighbar ingarti, dar dibobonim faragha iti moghira kamaghira iki. Dibobonir kam isivagh magiran marki. Bar marki. Me amiragha egha ghaze, e ateghti e gumazamiziba puvatizir danganimin mangigh uan Godin ofa damuam.
 9 Ia ingangarir aviriba me daning, egh me damuti, me bar puviram ingar, egh ifavarir migirigiar kaba baraghamin dughiaba puvatigham.”

10 Ezi Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba ko men apengan itir ingangarimin garir gumaziba azenan ghua kamaghin Israelia migei, “Atrivim ghaze, ‘E ua graziba ia daningan kogham. 11 Ia uan gavgavibar tintinibar mangi graziba iniva, brighin aviribar ingarti dar dibobonim faragha ikezi moghira iki.’”

12 Kamaghin Israelian gumazamiziba graziba buriasa tintinibar ghua, Isipin nguibamin danganibar grazir otevir muziariba buri. 13 Ezi ingangarimin garir gumazir kuraba men avigha ghaze, “E faragha graziba ia ganingizi ia brighbar ingarizi moghira, datirighin dughiaba bar kamaghira ingar.”

14 Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba faragha Israelian gumazir maba, men apengan ingangarimin garir gumaziba me amisefe. Egha datirighin me me bagha ghua, puv me misogha me migia ghaze, “Manmaghsuavira ia datirighin ingarizir brighin dibobonim, ia faragha ingarizi dibobonimin min otozir puvati?”

15 Ezi Israelian ingangaribar garir gumaziba ghua uari bagha atrivim migia ghaze, “Ni manmaghsua kamaghin e nin ingangarir gumaziba e gami? 16 Me graziba e ganingizir puvatigha, brighbar ingarasa puram e migei. Egha datirighin e misosi. Kar en osimtizim puvati. Ia Isipia, kar ian osimtizimra.”

17 Ezi atrivim kamaghin me migei, “Ia puram amiragha ingangarimin aghua! Egha ghaze, ‘Ni en amamangatighi, e mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.’ 18 Ia datirighira uamategh uan ingangarim damusi mangi! Me grazitaba ia danighan

kogham. Eghti ia brighin dibobonir me ia mikemezir kam, ia dar ingarighti da otifigh.”

19 Ezi Israelian ingangarimin garir gumazir me miseveziba orazi, atrivim brighin dibobonim otevegh izighiran an anogoroke. Ezi me fo, datirighin osimtizir dafam me bato. 20 Egha me atrivimin danganim ategha ghua Moses ko Aron bato. Aning me mizua iti. 21 Egha ingangarimin garir gumaziba kamaghin aning migei, “Gua e gamizi datirighin e mati atrivim ko an gumazir dapanibar atinimin mughuriam ati. Egha me e misoghti e ovengamin tuavim akirigha gifa. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God guan arazir kam in ganigha gifa, egh guan arazir kam ivezir kuram gua daningam.”

Mosesin navim bar osemezi a God ko migei

22 Ezi Moses uam Ikiavira Itir God bagha ghua kamaghin a migei, “Ekiam, ni manmaghsua uan gumazamiziba arazir kurar kam in me gami? Egha ni tizim baghavira na amadazima, ki kagh ize? 23 Ki nin akaba inigha ghua atrivim mikemezir dughiamin ikegha iza datirighin, atrivim arazir kurabar me gami. Ezi ni men akurvaghasa bizitam gamizir puvati.”

6

1 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni datirighin mangi bizir ki atrivim damuamimin ganam. Ki uan gavgavimin a damighti, a nan gumazamiziba ateghti me mangam. Guizbangira, ki uan gavgavimin pamten ingar, pamten a mikimti a uan kantrin me batueghti, me mangam.”

God ua Moses migei

2 Egha God kamaghin Moses migia ghaze, “Ki uabi ki Ikiavira Itir God. 3 Azenir bar faragha ghua givazibar, ki Abraham ko Aisak ko Jekop, me batifi. Ezi me fo, ki Gavgaviba Bar Itir God. Egha ki uan ziam Ikiavira Itir God, an gun me mikemezir puvati. Me ziar kam gifozir puvati. 4 Egha ki uaghan uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko anekirigha ghaze, ki Kenanian nguazim me daningam. Nguazir me itir kam, kar

men nguazim puvati. ⁵ Isipia datirighin Israelia gamizi, me ingangarir gumazir kinibar ikia, tuava ararer dafam gami. Ezi ki men ararem baregha, uan Akar Dikirizir Gavgavim giniri.

⁶ “Ni nan akam isi Israelia me daning, ‘Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Ki Isipian dafarim da ia iniva osimtizer me ia gariziba da ia inigh, egh ia damighti ia firighiregham. Egh ki uan gavgavimin ivezir kuram me daning, egh ian akuragh ua ia iniam. ⁷ Egh ki ia damighti ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin min ikiam. Egh ki gin ia damighti ia Isipian ingangarir arazimin firighiregh, dughiar kamin ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God. ⁸ Ki ia inigh mangi nguazir kamin otogham, nguazir kam, ki faragha Abraham, Aisak ko Jekop, me ko akam akirizir nguazim. Ki ia danighti, a ian nguazimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’” ⁹ Ezi Moses akar kamin Israelia mikeme. Ezi men ingangarir mizazim men nighniziba abini. Kamaghin amizima, me Mosesin akam barazir puvati.

¹⁰⁻¹¹ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni mangi Isipin atrivim mikemeghti, a Israelia ateghti me an kantri ategh mangi.” ¹² Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Israelia nan akam barazir puvati. Ezi atrivim manmaghin na baragham? Na mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Egh ki manmaghin deragh atrivim mikimam?” ¹³ Ezi Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Israelia inigh Isipin azenan mangasa, akar gavgavim aning ganigha aning amadazi, aning Israelia mikim egh Isipin atrivim mikimasa zui.

Moses ko Aronin ikizimin ziaba

¹⁴ Ezi Ruben a Jekopin otarir ivariam, an otarir 4pla bate, Hanok, Palu, Hesron, ko Karmi. 4plan otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini.

¹⁵ Ezi Simeon otarir 6pla iti, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar, ko Saul, kar Kenanian amizimin otariba. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba

ini. ¹⁶ Ezi Livai otarir 3pla iti, Gerson, Kohat, ko Merari. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. Ezi Livai azenir 137plan ikegha areme. ¹⁷ Ezi Gerson otarir pumuning iti, Lipni, ko Simeil. Ezi gin aning vaghvagha uan ikizimningin dapanimningin oto. ¹⁸ Ezi Kohat otarir 4pla iti, Amram, Ishar, Hebron, ko Usiel. Egha Kohat azenir 133plan ikegha areme. ¹⁹ Ezi Merari otarir pumuning iti, Mali ko Musi. Gumazir kaba bar, men ovavir boriba sara, me Livain anabamin aven itir adarasi.

²⁰ Ezi Amram uan afeziamin buaramizim Jokebetin itima, an a bagha Aron ko Moses bate. Ezi Amram azenir 137plan ikegha areme. ²¹ Ezi Ishar otarir 3pla iti, Kora, Nefek, ko Sikri. ²² Ezi Usiel otarir 3pla iti, Misael, Elsafan, ko Sitri. ²³ Ezi Aron Eliseban iti, an Aminadapin guivim, egha Nasonin buaramizim. Egha an a bagha Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar bate. ²⁴ Ezi Kora otarir 3pla iti, Asir, Elkana, ko Abiasap. Me Koran ikizimin inaziba. ²⁵ Ezi Eleasar, Aronin otarim, a Putielin guivimin itima, an a bagha Finias bate. Gumazir kaba bar, me Livain anabamin ikizibar dapaniba, me vaghvagha uan ikizibar amodoghin, me men ziaba osiri. ²⁶ Ezi Aron ko Moses aningra, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, “Gua Israelian anababa bar, dar ikiziba vaghvagh me inigh, egh Isipin azenan mangi.” ²⁷ Ezi gumazir kamningra, Moses ko Aron, aning Israelian amamangatighti me firighireghasa Isipin atrivim mikeme.

Ikiavira Itir God, akam isa Moses ko Aron ganidi

²⁸ Ezi Moses Isipin kantrin itima, Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ²⁹ “Ki Ikiavira Itir God. Ezi, akar ki ni migeiba, ni bar dar gun Isipin atrivim mikim.”

³⁰ Ezi Moses a ikara, “Ni fo, nan mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Kamaghin atrivim manmaghin na baragham?”

7

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses miġei, “Ki ni damighti, ni atrivim in damazim in God in min otogham. Eghti nin avebam Aron God in akam inigha izir gumazim in min otoghiva, nin akaba isi dar gun atrivim mikimam. ² Eghti akar gavgavir ki ni miġeiba, ni bar dar gun Aron mikemegh. Eghti a kamagh in atrivim mikim suam, a Israelia ateghti, me an kantri ategham. ³ Eghti ki atrivim in navim damighti, a gavgavigham. Guizbangira, ki Isipin kantrin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir aviribar amuti da otivam, ⁴ eghti atrivim dar gan, egh nin akam baraghan kogham. Egh ki uan gavgavim in Isipia ivezir bar kuram me daningam. Egh nan gumamaziziba Israelia, men anababa bar, ki me inigh Isipin kantrin azenan mangam. ⁵ Ki uan gavgavim in Isipia ivezir kuram me danigh, egh Israelia inigh Isipin kantrin azenan mangam, eghti dughiar kam in Isipia fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

⁶ Egha Moses ko Aron, Ikiavira Itir God akar gavgavim aning mikemezi moghiram ami. ⁷ Dughiar aning atrivim ko mikemezi kam, Moses 80plan azeniba iti, ezi Aron 83plan azeniba iti.

Aron in asadivir aghorim

⁸⁻⁹ Ikiavira Itir God kamagh Moses ko Aron miġei, “Atrivim kamagh in guan azaragham, gua digavir kuram gamir arazitabar amu, eghti ni Aron kamagh a mikim suam, ‘Ni uan asadivir aghorim isi atrivim in damazim in anekunigh.’ Egh a kamagh in damighti, asadivir aghorim kuruzim in otogham.” ¹⁰ Egha Moses ko Aron atrivim in bighan ghua, Ikiavira Itir God in akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha Aron uan asadivir aghorim atrivim ko an ingangarir gumazibar damazim in anekunizi, a kuruzim in oto. ¹¹ Ezi atrivim uan fofozir gumaziba ko imezibagh amir gumazibar diazi me ize. Isipian imezibagh amir gumazir kaba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. ¹² Egha me vaghvagha uan asadivir aghoriba

akurima, da kuruzibar otifi. Ezi Aron in asadivir aghorim iza menaba tuvareme. ¹³ Ezi atrivim bizir kam in ganigha an navim gavgafi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, atrivim Moses ko Aron baraghizir puvati.

Arazir kuraba Isipia batifi

Faragha zuir arazir kuram, dipaba ghuzim in otifi

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God Moses miġei, “Atrivim in navim bar gavgavizi, a gumamaziziba ateghti me mangan aghua. ¹⁵ A gurum mizaraghara Nail in Fanem in mangiti, ni mangi a batogh. Ni uan asadivir aghorir kuruzim in otozim, uan dafarim in an suiragh mangi dipar miriam in a mizuam. ¹⁶ Egh ni kamagh in atrivim mikim, ‘Ikiavira Itir God, Hibruian God, ni mikimasa na amadagha ghaze, “Ni nan gumamazizibar amamangatighti, me nan ziam fisi, gumamaziziba puvatizir danganim in mangi.” Ezi ni an akam baraghizir puvatigha iza datirikin. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God datirigh in kamagh in miġei, “Ni bizir ki damuamibar ganigh fogh suam, kirara Ikiavira Itir God.” Ni gan, ki uan dafarim in suirazir asadivir aghorir kam in dipam misueghti, dipaba bar ragh ghuzim in otogham. ¹⁸ Eghti osiriba bar arimighireghti, Nail in Fanem kurigh mighuaghti, Isipia an dipamra aman iburagham.’”

¹⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses uam a miġei, “Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi, uan agharim amadagh Isipin dipabar akaghkagh, faneba, daghuriba, ko dipar akareba, mozir dipaba dagh isin akakaghti, dipaba bar ghuzimram otogham. Egh Isipin nguazim bar ghuzimra ikiva, uaghan iter itariba ko dagiar mineba sara izevegham.”

²⁰ Ezi Moses ko Aron Ikiavira Itir God, akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha aning ghua atrivim ko an ingangarir gumazibar damazim in, Aron uan asadivir aghorim fegha, Nail in Fanem misoke. Ezi dipaba bar ragha ghuzim in otifi. ²¹ Ezi osirir dipam in itiba bar ariaghirezi, dipam

puvira mughuasi. Ezi Isipian gumazamiziba an dipatam raman ibura. Ezi ghuzim bar Isipin danganibar iti. ²² Ezi atrivimin imezibagh amir gumaziba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. Ezi atrivimin navim bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, atrivim Moses ko Aron baraghan aghua. ²³ Egha atrivim bizir kam mighigha a ginighnizir puvatigha, ragha uamategha uan dipenir ekiamin aven ghu. ²⁴ Ezi Isipia Nailin Fanemin dipam raman ibura, kamaghin amizi, me Nailin Faner miriamin dipabara amasa mozibagh tui.

²⁵ Ikiavira Itir God dipam misoghezima, dipam ikuvigha ikia ghua 7plan arueba gifa.

8

Mitiviba otifi

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni mangi atrivim mikim suam, ‘Ikiavira Itir God ghaze, “Nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam.” ² Egh ni aghuaghti, ki pazi ni damuti mitiviba nin kantrin nguazim bar anevaragham. ³ Eghti Nailin Fanem mitiviba a gizivagh, egh anetegh mangi, nin dipenir ekiamin mangam. Egh ni akuir misiam ko, nin dakozim ko, nin ingangarir gumazibar dipeniba ko, nin gumazamizibar dipeniba ko, nin bretba tuer danganiba ko, bretbar ingarir mineba, mitiviba bar dar mangam. ⁴ Egh da uari akuniva, ni ko nin gumazamiziba, ko nin ingangarir gumaziba, da bar ian ghuavanangam.’”

⁵ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan agharir asadivir aghorimin suirazim amadagh. Egh Isipin Faneba ko daghuriba ko dipar akarebagh isin a ghufegh, mitivibar amighti, da dipam ategh anang Isipin nguazim bar anevaragh.”

⁶ Ezi Aron uan agharim isa anemadagha dipabagh isin a ghufezi, mitiviba azenan iza nguazim gizifa. ⁷ Ezi imezibagh amir gumaziba uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh amizi, mitiviba nguazimin otifi.

⁸ Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, “Gua Ikiavira Itir God mikemeghti, a mitiviba e dama da batokegh. Eghti ki nin gumazamiziba ateghti, me mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.”

⁹ Ezi Moses a ikara, “Ki ni bagha God ko mikimasa bar akonge. Ni dughiatam ginabaghti, ki ni ko nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, ia bagh God ko mikimam. Eghti mitiviba ia ategh, tam ua ikian kogham. Da Nailin Fanemra ikiam.”

¹⁰ Ezi atrivim ghaze, “Ni gurumin na bagh God ko mikimam.” Ezi Moses a migei, “Ni nan azarazi moghin, ki damuam. Eghti ni fogh suam, godin tam Ikiavira Itir God, en Godin min itir puvati. ¹¹ Eghti ni uabi, ko nin dipeniba, nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, mitiviba bar ia ategh mangi Nailin Fanemra ikiam.”

¹² Egha Moses ko Aron atrivim ategha ghugha, Moses pamten Ikiavira Itir God ko migia ghaze, a mitivir a faragha atrivim bagha amadaziba, a da batuegham. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God Moses an azarazi moghin ami, ezi mitivir dipenibar itiba, ko mitivir dipenir divazibar aven itiba, ko mitivir azenibar itiba, da bar tintinibar ariaghire. ¹⁴ Ezi Isipin gumazamiziba dar kuaba akuvagha pozir aviribav kini. Ezi da kurima, dar mughuriam Isipin nguazim bar anevara. ¹⁵ Ezi atrivim gari, mitiviba ariaghirezi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an navim ua gavgavizi, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Itiba otifi

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi nguazim misueghti, Isipin nguazimin itir mineziba bar ragh itibar otifigh.”

¹⁷ Egha aning kamaghin amigha, Aron uan asadivir aghorimin nguazim misoghezi, Isipin itir nguazir mineziba bar, ragha itibar otivigha, gumazamiziba ko asiziba avara. ¹⁸ Ezi imezibagh amir gumaziba uaghan uan mogomer akavsiaba inigha, itibar amighti da otivasa, ezi men imeziba ingarir puvati. Ezi itiba bar danganibar ikia, gumazamiziba ko asiziba avara.

¹⁹ Ezi imezibagh amir gumaziba, atrivim kamaghin a migei, "God uabi bizir kam gami!" Ezi atrivimin navim gavgavizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Bereziba otifi

²⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Gurum mizaraghara atrivim dipamin mangiti, ni mangi a batogh a mikim suam, 'Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam. ²¹ Ni oragh, ni aghuaghti, ki berezir aviriba amadaghti da izi, ni uabi ko, nin ingangarir gumaziba, nin gumazamiziba ko, ian dipeniba bar ia bagh izam. Egh Isipin dipeniba bar bereziba izivaghva, nguazir ia apiaghav itiba bar da avaragham. ²² Eghti dughiar kamın, ki Gosenin Distrighin ganam, egh aneteghti, berezitam an ikian kogham. Distrighin kam, nan gumazamiziba an iti. Ki kamaghin damighti ni fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamın ingara iti. ²³ Egh ki uan gumazamiziba ko nin gumazamiziba tuiragh, egh uan gumazamizibar akurvagh, nin gumazamizibar akurvaghan kogham. Ni gan, gurumzaraghan arazir kam otivam.'" ²⁴ Ezi Ikiavira Itir God arazir kam gami. Egha berezir avirim amadazi, da atrivimin dipenir ekiam ko, an ingangarir gumazibar dipenibagh izifa. Egha Isipin nguazim, bereziba bar anevarazi, a bar ikufi.

²⁵ Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, "Ia mangi, kantrin kamın averiamra, ofa isi uan God daning."

²⁶ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, "E kantrin kamın aven, uan Godin ofa damighti, a deraghan kogham. Guizbangira, e asizir Isipia ofa gamir puvatiziba, e da isi Ikiavira Itir God en Godin ofa damighti, me asizir kabar ganigh naviba en ikuvigh, en atariva, egh dagiaba e ginivighti, e arimighiregham. Kamaghin, e kagh ofa damuan kogham. ²⁷ Egh Ikiavira Itir God, en God, akar gavgavim e mikemezi moghin, e aruer 3plan mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangi ofa damuam."

²⁸ Ezi atrivim ghaze, "Ki ia ateghti, ia mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God ian Godin ofa damu, egh bar saghon mangan kogham. Aria, gua na bagh God ko mikim."

²⁹ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki ni ategh mangi, dughiar kamra ki ni bagh Ikiavira Itir God ko mikemeghti, gurumin bereziba mangi, ni ko nin ingangarir gumaziba ko nin gumazamiziba ategham. Ni orakigh, ni ua e gifaran marki, egh kamaghin mikiman kogh suam, en gumazamiziba mangi uan Ikiavira Itir Godin ofa damuan kogham. Bar marki."

³⁰ Egha Moses atrivim ategha ghugha Ikiavira Itir God ko migei, ³¹ ezi Moses an azarazi moghira, Ikiavira Itir God ami. Ezi bereziba atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, bar me ategha ghuezi, tam ua bar itir puvati. ³² Ezi dughiar kam atrivimin navim ua gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan an aghua.

9

Asiziba ariaghire

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni mangiva atrivim kamaghin a mikim suam, 'Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a ghaze: Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi nan ziam fam. ²⁻³ Egh ni men anogoregh ua me amangan aghuaghti, ki pazi ni damuva, arimariar kuram nin asizibar amadagham. Eghti nin hoziaba, donkiba, kamelba, bulmakauba, sipsipba, ko memeba a iningham. ⁴ Kirara Ikiavira Itir God, ki Israelian asiziba ko Isipian asiziba tuiraghti Israelian asizitam aremeghan kogham."

⁵ Ezi Ikiavira Itir God dughiam dibora ghaze, "Ki gurumin arazir kam damuam."

⁶ Ezi aminim tirazima, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami, ezi Isipian asiziba ariaghirezi, Israelian asizitam aremezir puvati.

⁷ Ezi atrivim uan gumazir maba amadagha men azara, "Israelian asiziba deragha iti, o puvati?"

Ezi gumazir kaba uamategha kamaghin a migei, "Are, da bar deraghvira iti. Tam

aremezir puvati.” Ezi an navim ua gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mang-an an aghua.

Okaba Isipian mikarzipar otifi

⁸ Egha Ikiavira Itir God Moses ko Aron miġia ghaze, “Gua brighba tuer dipenimin mangi, egh uan dafarimningin averenir taba inighiva, atrivimin bighan mangiva, Moses atrivimin damazimin averenir kaba akunighti, da pin manvanang. ⁹ Egh averenir kaba iregh minezir muziaribar otivigh miġi Isipin nguazim bar anevaragham. Egh da gumazamiziba ko asizibagh ireghti, okaba men mikarzipar otivigh biġhiregh duar ekiabar otivigham.”

¹⁰ Egha aning avereniba inigha ghua atrivimin damazimin tugha, Moses pin avereniba kuni. Ezi avereniba okabagh amizi, da otivigha, biġhirezi duar ekiaba gumazamiziba ko asizibar otifi. ¹¹ Ezi Isipian gumazamiziba bar moghira, okaba me batifi, ezi imezibagh amir gumaziba uakan. Kamaghin amizima, me Mosesin damazimin izan ibura. ¹² Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an atrivim gamizi, an navim gavgafi, ezi a Moses ko Aron baraghan aghua.

Amozir ofizir ekjar dagiabar min gariba iram

¹³ Egha Ikiavira Itir God gin ua Moses kamaghin a miġei, “Ni gurum mizaraghara dikavigh mangi, atrivim batogh kamaghin a mikim, ‘Hibruian God, a Ikiavira Itir God, a ghaze, “Ni nan gumazamiziba ateghti me mangiva, nan ziam fam. ¹⁴ Puvatighti nirara, ki datirighin ivezir kuram ni daning, egh nin ingangarir gumaziba ko nin gumazamiziba uaghan me damuam. Eghti ni fogh suam, nguaziba bar nan min godin tam o gumazitam ua itir puvati. ¹⁵ Ki faragha uan gavgavimin paza ni gamua, ni gasighasighai, egh arimariar kuram ni ko nin gumazamiziba gasighasighizi, ia ti bar geveghai. ¹⁶ Ki kamagsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamın danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam.

Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti. ¹⁷ Egha ni uabi uan ziam favira ikia nan gumazamiziba dikabiragha, mangasa men amamangarizir puvati. ¹⁸ Ni oragh. Gurumin dughiar kamra, ki maburan amozir ofizir dagiabar min garibar amighti da izighiram. Fomira fomira Isipin kantri nguibar igiamin ikegha iza datirikin, me amozir ofizir ekjar dagiar kabar min gari tamın ganizir puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigh, faragha izezir amozir ofiziba, bar dagh afiragham. ¹⁹ Ezi datirighin ni gumazamiziba migirigiar gavgavim me mikim suam, me uan bulmakauba ko bizir azenan itiba inigh dipenibar aven dar arigh. Eghti ki amozir ofizir ekjar dagiabar min gariba amighti, da iriva, gumazamiziba ko asizir azenan ikiavira itibagh iriti, da arimighiram.” ’’

²⁰ Ezi atrivimin ingangarir gumazir maba, Ikiavira Itir Godin migirigiam baregha atiatigha, me uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba inigha dipenibar aven ada ariki. ²¹ Ezi marazi Ikiavira Itir Godin migirigiar gavgavim baraghan aghuagha, uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba ataghizi da azenan iti.

²² Ezi Ikiavira Itir God datirikin kamaghin Moses miġei, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, amozir ofizir ekjar dagiabar min gariba izi, bar Isipin nguazim ko, gumazamiziba, asiziba, ko azenibar aghuir dagheba sara, dagh izam.” ²³ Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha overiamin amadazi, Ikiavira Itir God overiam gamizi, ararim dagarvaghavira iti, ezi onimarim taghtagha ghua nguazimin izaghira nguazim gasavira itima, amozir ofizir ekjar dagiabar min gariba ira Isipin nguazimin bar a girava a misosi. Ikiavira Itir God bizir kurar kaba amadi. ²⁴ Ezi amozir ofizir ekjar dagiabar min gariba bar osemegha izavira itima, onimarim avimin min isia, amozir dagiabar min garibar tongin taghtagha tintinibar danganibar zui. Ezi fomira fomira Isip kantrin otozir dughiamra ikegha iza datirikin, an amozir kurar katamin ganizir puvati. Bar puvati.

Amozir ofizir kaba bar ikuvigha, faragha izezir amozir ofiziba bar dagh afira. ²⁵ Ezi amozir ofizir ekiaŕ dagiabar m̄n gariba, Isip̄n nguaziba ko gumazamiziba, asiziba, ko dipenibar azenan itir biziba bar dagh ira dagh asighasiki. Egha men obariba, ko temer gumazamiziba oviziba iniasa opariziba, a vaghvagha da apiraghariki. ²⁶ Gosenin Distriĝhin itir danganir Israelia itir kamra, amozir ofizir ekiaŕ dagiabar m̄n gariba, a gizezir puvati.

²⁷ Egha atrivim Moses ko Aron bagha akam amadazi aning izezi, a ghaze, “Dughiar kam ki arazir kuram gami. Ikiavira Itir God arazir aghuibaram ami, ezi ki uan gumazamiziba ko e arazir kuram gami. ²⁸ Ararir kurar dagarvazir kaba, ko amozir ofizir ekiaŕ dagiabar m̄n garir kaba e bar dar amira. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir God mikim! Eghti ki ian amamangatighti, ia mangam. Ia ua kagh ikian kogham.” ²⁹ Ezi Moses kamaghin a migei, “Ki nguibar ekiaŕ kam ategh, egh dughiar kamra ki uan dafarimning fegh, Ikiavira Itir God ko mikimam. Eghti arariba ko amozir ofizir ekiaŕ dagiabar m̄n gariba givagham. Eghti ni fogh suam, nguazir kam, a Ikiavira Itir Godin bizim. ³⁰ Ezi ki fo, ni ko nin ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an atiatir puvati.”

³¹⁻³² Ezi temer otevir me dar inibar tretbar ingariba, ko baliba bar ikufi. Dughiar kam baliba aghoramin dughiam, ezi temer kabar akimariba misevegha moneghavira iti. Ezi witba biabara ikia kamaghin, da deraghavira iti.

³³ Moses atrivim ategha, nguibar ekiamin azenan ghugha, dafarimning fegha, Ikiavira Itir God ko migei. Ezi arariba ko amozir ofizir ekiaŕ dagiabar m̄n gariba givazi, amozim ua izir puvati. ³⁴ Ezi atrivim garima arariba ko amozir ofizir ekiaŕ dagiabar m̄n gariba gifa. Ezi a uan ingangarir gumaziba ko, men naviba gavgavizi, me uam arazir kuram gami. ³⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, atrivimin navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

10

Odeziba otifi

¹ Egha Ikiavira Itir God ua Moses migei, “Ni mangi atrivimin gan. Ki kamagh-sua ifonge, ki ua digavir kuram gamir arazaraziba Isipian tongin dar amuam. Kamaghin ki atrivim ko an ingangarir gumaziba, me gamizima, men naviba gavgafi. ² Ki kamaghin ifonge, ia gin uan boriba ko igiar boriba, me mikim suam, ki digavir kuram gamir arazarazir kabagh amigha, tuavir kam̄n ki Isipia gamizima, me bar onganigha aghumsiki. Ki kamaghin damighti, ia bar fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

³ Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghugha, a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a ghaze, ‘Dughiar ruarimin iza datirikin, ni nan akam batoke. Ni uabi abiragh nan apengan izan aghua, a? Ni nan gumazamizibar amamangatighti me mangi, nan ziam fam. ⁴ Ni men amamangarighan aghuaghti, gurumzaraghan ki odeziba amadaghti, da nin kantri gizivagham. ⁵ Egh da bar avirasemegh, bar nguazim avaraghti, ni nguazimin ganan kogham. Da bizir, amozir ofizir ekiaŕ dagiabar m̄n gariba, asighasighizir puvatiziba bar da amegham. Me dagheba ko temer ian azenibar itiba sara, bar dar ami da givagham. ⁶ Egh da nin dipenir ekiaba ko nin ingangarir gumazibar dipeniba ko nin gumazamizibar dipeniba bar dagh izivagham. Nin afeziaba ko inaziba, bizir kurar katam, fomira iza datirighin, an ganizir puvati, bizir kam bar ikuvigham.’” Egha Moses atrivim mikemegha ua ragha azenan ghu.

⁷ Ezi atrivimin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “Dughiar ruarimin ikegha iza datirighin otogha, ni ua manmaghin dughiba gumazir kam ateghti an e gifariva osimtiziba e daningam a? Ni Israelian gumazamiziba ateghti me mangi, egh uan Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ni ti gara fos ti? Isip bar ikufi.”

⁸ Ezi gumazir maba ghua ua Moses ko Aron inigha atrivim bagha ize. Ezi an aning migei, “Ia mangi, Ikiavira Itir God

ian God, an ziam fi. Ki foghasa, terara mangam?”

⁹ Ezi Moses a ikaragha ghaze, “E bar mangam, en boriba ko en gumazamizir ghuriba, en otariba ko guiviba, en sip-sipba bar, memeba bar, ko bulmakauba bar. Guizbangira, e isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam fam.”

¹⁰ Ezi atrivim, Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar gavgavim pamtemin migia ghaze, “Ki ia ateghti ia uan amiziba ko boriba inigh mangan kogham! Bar puvatigham! Ki kamaghin fo, ia arazir kuramin e damuasa. ¹¹ Bar puvatigham! Gumazibara mangi Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ia guizbangira kamagsua ifonge.” Atrivim kamaghin mikemezi, an ingangarir gumaziba aning batoke.

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni uan dafarim ghufegh Isipin nguazim gisin anemadaghti, odeziba izi. Egh da iziva, bizir amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba misoghezir puvatiziba, odeziba izi bar dar amegham.”

¹³ Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha Isipin kantri gisin anemada. Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizima, an aruem anadi naghin ikegha iza, nguazim gisin vavira ikia ghua aruem ko dimagarim, ghua gifa. Ezi aminim tirazima, me garima, odeziba otivigha gifa. ¹⁴ Egha odeziba bar avirasemegha iza Isipin danganiba bar da avara. Ezi fomira Isipia kamaghin odezir avirir okoruar kamaghin garir tabar ganizir puvati, egh me gin ua dar ganighan kogham. ¹⁵ Odeziba nguazim bar anevarazi, nguazim bar pighizi, da amozir dagiaba faragha irava asighasighizir puvatizir biziba ko, azenibar otivir biziba ko iter oviziba, odeziba bar da ame. Ezi temer dafarir gariba ko graziba ua Isipin kantri itir puvati. Da bar gifa.

¹⁶ Ezi atrivim zuamira Moses ko Aron bagha akam amadazi, aning izezi, an aning migei, “Ki arazir kuram Ikiavira Itir God, ian God a gami, egha uaghan gua gami. ¹⁷ Ki kamaghin ifonge, gua dughiar kamra ua nan arazir kuram gin

amadagh. Ezi Ikiavira Itir God, guan God, gua a ko mikemeghti, a bizir kurar na gasighasighasava amir kam na dama a inigh.” ¹⁸ Ezi aning atrivim ategha ghua, Moses Ikiavira Itir God ko migei. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God aminim giragha a gamizi, aruem ghuaghiri naghin aminir gavgavim otogha, odezibagh ivaragha Ongarir Aghevimin amadaghan ghu. Ezi odezitam ua Isipin itir puvati. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God uam atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

Mitarmer ekiam oto

²¹ Ezi gin Ikiavira Itir God ua Moses migia ghaze, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, mitarmer ekiam izi Isipin nguazim avaragh. Guizbangira, mitarmer kam an ganganim bar ighara. Ni an suighsi an suiragham, a bizir mamn min mitemegha osemegha gavgafi.” ²² Ezi Moses uan dafarim ghufegha overiamin amadazi, mitarmer bar ekiam Isip avaragha ghua dughiar 3plan tu. ²³ Ezi Isipian gumazamiziba uarir ganan ibura, egha dughiar kamn tav uan dipenim ataghizir puvati. Ezi Israelia iti naghin mitarmeba puvati.

²⁴ Ezi atrivim ua Mosesin diazi, a izezi, an a migei, “Ia mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ian amiziba ko boriba ia ko mangam. Eghti ian bulmakauba, ko sipsipba Isipin ikiam.”

²⁵ Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Puvati. E kamagsua, ni e ateghti e asizitaba inigh, dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham. Egh arazir kamn Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam. Kamaghin, ni en amamangatighi, e asiziba inigh mangam. ²⁶ E bar uan asiziba inigh da sara mangam. E mangi ofa damuamin dakozimin otivigh, Ikiavira Itir God, a en God, e a bagh ofa damusi tabav sogham. Kamaghin, e uan asizitam ateghti a ikian kogham.” ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God atrivimin navim gamizi, a bar gavgavigha, men amamangatighi me mangan kogham.

²⁸ Ezi atrivim Moses migia ghaze, “Ni na gitagh! Ki ua nin ganan aghua. Ni kam-

aghin fogh, ni ua izi na batoghti, dughiar kamra ki ni misueghti ni aremegham.”

²⁹ Ezi Moses oregha ghaze, “A dera, ki ni migei moghira damuam. Ki ua izi nin ganan kogham.”

11

Isipian otarir ivariaba arimighiram

¹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ki ua ivezir kurar abuananam Isipian atrivim ko an gumazamizibar aningam. Eghti ivezir kurar kam otoghti, a ia amadaghti ia mangam. Egh a navir amirizim sara ian amamatighan kogham. Puvatigham. A zuavira navir kuram sara nguibar kam in ia batueghti ia bar mangam. ² Ni datirighin Israelian gumazamizibav kemeghti, men gumaziba ko amiziba vaghvagh mangi, Isipin men boroghin tibar bighan mangi, men azangsighti, me kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, bizir gol in ingarizir igharaziba sara me daning.”

³ Me kamaghin amima, Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam me ganidima, me golba ko silvaba Israelia ganingi. Guizbangira, Isipin atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, Mosesin gara ghaze, a gumazir ziar ekiam itim. Kamaghin amizima, me arazir kam gami.

⁴ Ezi Moses kamaghin atrivim migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akam barakigh, Ki dimagarir arizimin Isipin danganiba bar dar aruam. ⁵ Eghti Isipian otarir ivariaba vaghvagh arimighiram. Atrivim, nin otarir ivariar nin danganim inigh atrivim ikiamim, faragha aremegham. Eghti otarir ivariaba bar arighiri mangi, ingangarir amizir kinir wit mirmiriba, men otarir ivariaba uaghan arighiram. Eghti bulmakaun apurir faragha otoziba, uaghan bar arighiram. Isipian otarir ivariaba bar aremegham. ⁶ Eghti Isipian gumazamiziba bar naviba osemegh, pamten azi ararer ekiam damuam. Fomira ararer ekiar kamagh garitam Isipin otazir puvati, egh tam gin uam kamagh otivan kogham. ⁷ Eghti ki arazir kuratamin Israelian gumazamiziba

ko men asizibar amighan koghti, me bar nimira ikiti, men tongin afiatam gumazitam ko asizitam dapuran koghti ni fogh suam, Ikiavira Itir God, a Isipia ko Israelia tuisigha, arazir kurar a Isipia gamizimin min, a Israelia damighan kogham.”

⁸ Egha Moses kamaghin a migei, “Atrivim, nin ingangarir gumaziba bar na bagh izi nan guamin tevibar piriva, pamten kamaghin mikimam, ni mangi uan gumazamiziba sara inigh mangi. Eghti ki mangam. Arazir kaba otivighti, ki gin Isip ategham.” Egha Moses navim isia aningagha atrivim ategha azenan ghu.

⁹ Ikiavira Itir God faragha kamaghin Moses migei, “Atrivim nin akam bareghan kogham. Kamaghin, ki ua Isipin digavir kuram gamir arazir aviritabar amuam.”

¹⁰ Ezi Moses ko Aron atrivimin damazimin digavir kuram gamir arazir aviribagh ami. Ezi God atrivimin navim gamizi a gavgavigh Israelia ateghti, me an kantri ategh mangan kogham.

12

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

¹ Ezi Moses ko Aron Isipin kantrin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, ² “Iakinir kam, a ian azenibar faragha zuir iakinimin ikiam. ³ Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim, iakinir kam in aruer namba 10, gumazamiziba bar vaghvagh uan adarazi bagh sipsipin igiatam ko memen igiatam, amisefegh. ⁴ Egh dipenir vamiran itir adarasi avirasemeghan koghiva, me uarir boroghin itir daraziv mikemeghti, me izi asizir kam tuiragh uari daning aneremi. Me deraghvira nighnigh, asizir kam deragh gumaziba ko, amiziba ko, boribar tuiraghti, me asizir tuzir kam agivaghham. ⁵ Egh ni ua bagh vaghvagh sipsipin apuritam o memen apuritam amiseveghti, an azenir vamira ikiti, duatam an mikarzim in ikian marki. ⁶ Egh me asizir kaba uari bagh deraghvira dar gan mangi iakinir kam in aruer 14 in otogh. Eghti dughiar kamra, an guaratizimin, Israelian gumazamiziba bar

uan asizir kabav sueghti, da arighiregh. ⁷ Egh me asizimîn ghuzitaba inigh, uan dipenimîn tiar akabar miriabagh asezir tememning daghuigh, dipenir kamîn aven me iki asizibar amam. Egh uaghan tiar akam gisîn itir ter ighuvim aghefegh. ⁸ Egh dimagarir kamîn me sipsip o memen tuzim avimîn a tuagh, egh ia asizir tuzir kam yis puvatizir bret ko zuravarir misozim sara aneremi. ⁹ Egh ia asizir tuzir angamtizim, ko tuzir minemîn avighizitam aman marki. Ia avimîn dar dapaniba, ko sueba ko dafariba, ko navir averimîn itir biziba sara, ia bar da tuegh, dar ami. ¹⁰ Egh ia asizir otevitaba ateghti da iki amimzaraghan ikian marki. Da ikiti amim tiraghti, ia dar naba tueghti da bar isi mighirigh. ¹¹ Egh ia asizir kabar amisi kamaghin damu. Ia iniba ikegh dagarir asuabar aghuigh, asadivir aghoribar suigh zuamira dar ami. Isar ekier kam, a Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam.

¹² “Eghti dimagarir kamra, ki Isipin danganiba bar dar mangi, gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar apurir ivariaba, ki dav soghti me bar arimighiregham. Eghti Isipin aseba bar, ki ivezir kuraba me daningam. Guizbangira, ki uabi Ikiavira Itir God. ¹³ Ghuzir ia uan dipeniba aghevezir kaba, da ababanimîn min ikiam. Eghti ki Isipian gumazamiziba pazi me damuva ivezir kuram me daningam. Ki ghuzimîn ganigh, ian dipenibagh itagham. Egh ki ia ateghti, ivezir kurar kam ia batoghan kogham. Eghti ia deraghvira ikiam.

¹⁴ “Eghti ia dughiar kam ginighnighavira ikiti, a ian dughiar ekiamîn min ikiam. Ki dughiar kam ginabaghti, a nan ziam feir isar ekiamîn min ikiam. Eghti ia Ikiavira Itir God amir arazir kam ginighnigham. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.”

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

¹⁵ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia faraghivira uan dipenibar yisba batokegh. Egh ia 7plan dughiar, yis puvatizir bret ami. Gumazitam 7plan dughiar kabar aven, dar dughiatam yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh. ¹⁶ Egh faragha zuir dughiam ko namba 7in dughiam, ia uari akuvagh Godin ziam fer arazim damu. Egh ia ingangarir igharazibar amuan marki. Ia uari bagh daghebara tu. ¹⁷ Ezi 7plan dughiar faragha zuir dughiamra, ki ian anababa Isipin kantrin me inigha azenan ghu. Ezi azeniba bar dughiar ekier kamîn, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar kam, a bizir kam ginighnighamin dughiamîn min ikiam. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi, Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.

¹⁸ “Egh ia iakinir faragha zuiba bar, dar dughiar 14in guaratizibar, yis puvatizir bret ami mangi, egh dughiar 21in otogh. ¹⁹ Egh 7plan dughiar kabar aven, yis ian dipenibar ikian marki. Eghti ian gumazitam, o kantrin igharazimîn gumazir ia ko ititam, a yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh. ²⁰ Ia oragh. Ia tintinimîn managh iti, ia yis itir bret raman marki. Ia yis puvatizir bret ami.”

Me asizibav sogha isam gamua God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi

²¹ Egha Moses Israelian gumazir dapanibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, “Ia vaghvagh mangi sipsipin igiatam o memen igiatam amisefegh, uan adarazi bagh dav suegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. ²² Egh ia ghuzim itarir ekiam gingegh, hisopin ter aguar muziaritam inigh, a isi ghuzim itir itarir ekiam darugh. Egh ghuzir muziarim inigh uan dipenibar tiar akabar miriamîn tughav itir tememning daghuigh, egh tiar akam gisîn itir ter ighuvim aghefegh. Egh ia bar dipenimîn aven iki, tav azenan

mangan marki mangi, mizarazimin otogh. ²³ Gin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav sueghti me arimighirisi Isipin danganiba bar dar mangam. A ian tiar akabar ghuzimin ganigh, ia ateghti gumazibagh asighasighamin ensel aven mangi ian otarir ivariabav sueghti, me arimighireghan kogham.

²⁴ “Eghti ia uan boriba ko, bizir a damuasa e mikemeziba zurara azenibar dar amuvira ikiam. ²⁵ Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God ia daningasa mikemegha, akar dikirizim gamizimin dapiaghiva, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighiva isar kam damu. ²⁶ Eghti gin ian boriba kamaghin ian azangsigham, ‘Kar manmaghin amizir isar kam?’ ²⁷ Eghti ia kamaghin me mikimam, ‘Isar kam, e Ikiavira Itir Godin ofa gamua, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi. A fomira Isipian otarir ivariabav soghezi me ariaghire. Egha a Israelia en dipeniba gitaviragha, en otarir ivariaba ataghizi me deravira iti. Ezi e datirighin dughiar kam ginighnisi.’” Ezi gumazamiziba akar kam baregha dapaniba avigha Godin ziam fe. ²⁸ Egha me gin dikavigha ghua Ikiavira Itir God damuasa Moses ko Aron mikemezir biziba, me dagh ami.

Otarir ivariaba ariaghire

²⁹ Ezi dimagarir arizimin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav suagharisi. A faragha atrivimin otarir ivariam misuegha, ghua otarir ivariar igharazibav sogha ghuavira ikia ghua kalabuziar gumazibar, otarir ivariaba sara misoke. Egha uaghan bulmakaubar apurir ivariabav soke. ³⁰ Ezi dimagarir kamra, atrivim ko, an ingangarir gumaziba, ko Isipia bar dikavigha garima, men otarir ivariaba ariaghiregha gifa. Men dipeniba bar moghira vaghvagha, men otarir ivariaba ariaghire. Kamaghin amizi, Isipin danganiba bar, gumazamiziba azirakar ekiam gami. ³¹ Ezi dimagarir kamra atrivim Moses ko Aronin diagha kamaghin migei, “Ia bar dikavigh mangi. Gua ko Israelian gumazamiziba bar, ia zuamira mangi, nan gumazamizibagh itagh. Ia mangi, ia nan

azarazi moghin, mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi. ³² Egh ia uan sipsipba, memeba, bulmakauba inigh, ia nan azarazi moghin, da inigh bar Isip ategh mangi. Egh na bagh God ko mikimti, a deragh na damu.”

³³ Ezi Isipia Israelian gumazamizibar avigha ghaze, “Ia zuamiram Isip ategh mangi. Ia zuamira e gitaghan koghti, e bar arimighiregham.” ³⁴ Ezi Israelia plauan me tighar yis sara vereghamiba, da inigha, itarir ekiabagh ariki. Egha me itarir ekiaba inibar da noegha, dipizibar da atera zui. ³⁵ Israelia Moses mikemezi moghin, me Isipia bagha ghua kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, korotiaba bagha uaghan men azai. ³⁶ Ezi Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam Israelia ganidi. Ezi Isipia bizir Israelia ifongeziba me ganidi. Ezi tuavir kam in Israelia, Isipian bizir aghuiba, puram ada inigha ghue.

Israelia dikavigha ghua Isipin kantrin azenan ghue

³⁷ Israelian gumazamiziba dikavigha Ramesesin nguibam ategha ghua nguibar ekiam Sukotin danganimin zui. Gumazir 600,000plan, uan suebar arua zuir kaba, me gumazibara. Me amiziba ko boriba mengezir puvati. ³⁸ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, ko bulmakauba, sipsipba ko memen avirir maba uaghan me ko zui. ³⁹ Me tuavimin ghua Isipin inizir plaua yis puvatizimin bret tue. Isipian gumaziba men avighavira iti, me dagheba akiramin dughiba puvati. Kamaghin, me yis isa plaua gatizir puvati.

⁴⁰ Israelia 430plan azenibar Isipin kantrin ike. ⁴¹ Ezi aruer kamra, men 430plan azenimin aruer abuananam, Ikiavira Itir Godin gumazamiziba Isip ategha azenan zui. ⁴² Ezi dimagarir kamra Ikiavira Itir God Israelia deraghvira men gara, egha Isipin kantrin me inigha azenan ize. Egh zurara azenir gin izamibar, men gin otivighamin adarasi, me dimagarir kamra angamira iki ganiva, Ikiavira Itir God ginighnighiva, an ziam fam.

God Israelia Gitazir Dughiamin isamin gin mangamin arazibar, akar gavgaviba Israelia ganingi

⁴³ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Ia God Israelia Gitazir Dughiamin isamin arazibagh nighnigh kamaghin damu. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, isar kamın daghetamra aman marki. ⁴⁴⁻⁴⁵ Eghti gumazir dughiar otevimin ia ko itiba, ko gumazir dagiaba bagha ingara itiba, me isar kamın daghetam aman kogham. Ezi gumazir ia ivezezi me ingangarir gumazir kinibar min itima, ia men mikarzir mogomebar inibar aghore, merara uaghan ia ko isar kamın daghetam amam.

⁴⁶ “Egh gumazamiziba, dipenir me aven ikia asiziba tuezim, me dipenir kamın averera iki, egh asizir tuzibar ami. Me daghetaba inigh azenan mangan marki. Egh uaghan me asizir agharibar ami dar pıran marki. ⁴⁷ Israelian gumazamiziba bar isar kamın aven iki dami.

⁴⁸ “Eghti gumazir uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizim, daman kogham. Kantri igharazimin gumazim iza ian kantrin aven iti, a God Israelia Gitazir Dughiamin isam ia ko a damusi, ia an mikarzir mogomemin inim atugh. Egh uaghan gumazir an ikizimin itiba sara, men mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Eghti a ian gumazimin min iki, ian adarazi ko dami. ⁴⁹ Ezi arazir kabara Israelian gumazamiziba, ko gumazir kantrin igharazibar ikegha iza ia ko itiba, uaghara arazir kabar gin mangi.”

⁵⁰ Ezi Israelia, me Ikiavira Itir God Moses ko Aron mikemezi moghırama ami. ⁵¹ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God, Israelian anababar aven vaghvagha bar me inigha Isipin kantrin azenan ghu.

13

Israelia otarir ivariaba isa Ikiavira Itir God ganidi

¹⁻² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ia bar uan otarir ivariaba na danighti, me na baghvira ikiam. Israelia,

ian otarir ivariaba, ko asizir apurir ivariaba, bar nana.”

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

³ Ezi Moses kamaghin gumazamizibav gei, “Ia faragha Isipin kantrin ikia, ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin ia inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ia zurara dughıabar, dughiar kam ko an amizir arazir kam ginighnigh, yis itir bret tam aman marki. ⁴ Ia Isip ataghizir dughiar kamın faragha zuir iakinim, an ziam, Abip.* ⁵ Ezi Ikiavira Itir God ian inazir afeziaba ko akam akırigha ghaze, a nguazim isi ia daningam. Nguazir kam, Kenania, Hıtia, Amoria, Hıvia ko Jebusia datırighın a gapiaghav iti. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghavıram aghui. Ikiavira Itir God ia inigh nguazir kamın mangıghti, gin izamin azenibar iakinir kamra, ia Yis Puvatizir Bretin Isam damuam.

⁶ “Egh ia yis puvatizir bret 7plan arueba anemi, mangıva namba 7ın aruemin tugh. Eghti namba 7ın aruem otoghti, ia Ikiavira Itir Godın ziam fı. ⁷ Egh 7plan aruer kaba, gumazamiziba yis puvatizir bretra dami. Egh ia bretin yis itim ko yis tam ateghti, a ian nguıbatamin aven ikian marki. Guızbangıra, yis ian kantrin aven ikian kogham. ⁸ Eghti dughiar ekiar kam otoghti, ia uan otariba kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven e bagha bizir ekiabagh amıgha, en adarazi inigha azenan ize. Ezi e datırighın isar ekiam gamua, bizir kaba bar dagh nighnisi.’ ⁹ Guızbangıra, Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamtem ingara, e inigha Isipin kantrin azenan ize. Eghti isamin arazir kam ian dafariba ko guabar, osızirimın min iki. Eghti a ia bagh arazir an amızimin ababanimın min iki. Egh a ia damıghti ia kamaghin nighnigh suam, e Ikiavira Itir Godın akar gavgavıbar gun mikımam. ¹⁰ Egh azenıba bar, ia isar a damuasa mikemezir kam, an dughıamra a damuam.”

12:46: Dibobonıba 9:12; Jon 19:36 **13:1-2:** Dibobonıba 3:13; Luk 2:23 * **13:4:** Israelian iakinir kam, “Abip,” an en iakinir kamningin otifi, Mas ko Epril.

Otarir ivariaba

¹¹ Egha Moses kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia inigh Kenanian nguazimin mangam. A nguazir kam bagha, faragha ia ko ian ovaviba ko akam akiri. Egh nguazir kam ia daningam. ¹² A ia danigh givaghti, ia uan otarir ivariaba Ikiavira Itir God daningam. Eghti ian asizir apurir ivariaba uaghan, da Godin anaba. ¹³ Ia sipsipin nguzir tam isi ofa damu, egh tuavir kam in ia donkin apurir ivariam givezegh ua a iniam. Ia donkin apurir ivariam givezan aghuagh, ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvaghua ua me givezegh me iniam. ¹⁴ Egh gin izamin dughia ian otariba kamaghin ian azangsigh suam, 'Kar manmaghin amizir arazim?' Eghti ia kamaghin me mikim suam, 'E ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin ingara itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamten ingara, e inigha azenan ize. ¹⁵ Ezi faragha Isipin atrivimin navim gavgavizi, an e ateghti e mangan an aghua. Ezi Ikiavira Itir God Isipian otarir ivariaba, ko men asizir apurir ivariabav soghezi da ariaghire. Ezi e datirikin asizir apurir ivariaba bar da inigha, Ikiavira Itir God bagha dar ofa gami. Egha e uan otarir ivariabagh ivezegha ua me ini.' ¹⁶ Ia arazir kam damuva, Ikiavira Itir God ginighnigh suam, a uan gavgavimin Isipin kantrin e inigha azenan ize. Eghti arazir kam, ian dafariba ko guabar osizirim in min iki. Egh arazir kam ia bagh, ababanimin min ikiva ian nighnizibar amuti da dikavam."

God ghuariar ruarir ekiam mam ko, avir mizariar ruarir ekiam mam in aven ikia men faragha zui

¹⁷ Atrivim Israelian gumazamiziba ataghizi me zuir dughiamin, God kamaghin nighnigha ghaze, "Israelia tuavir otevimin mangi igharaz darazir ganti, me me misoghsi damuti, me uan nighnizibagh iragh, uamategh Isipin mangisi nighnigham. Ezi Israelia kamaghin damuan ki ifongezir puvati." Kamaghin, God tuavir otevimin me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimin zuir

puvati. ¹⁸ Ezi kamaghin, God Israelia inigha ghuanaga gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevimin oto. Egha me midorozim gamir biziba inigha da sara zui.

¹⁹ Bar fomira, Josep kamaghin Israelia mikeme, "Bar gin God Isipin ua ia inigh ian akurvagham. Eghti dughiar kam in ia nan aghariba inigh da sara mangi." Ezi Israelia akar dikirizim gamizi moghin, Moses Josepin aghariba inigha zui.

²⁰ Egha Israelia dikavigha Sukotin danganim ategha ghua Etamin nguibamin oto, me gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin otoghava apia. ²¹ Egha aruebar, Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiam in aven ikia, men faragha ghua tuavim men akakasi. Egha dimagaribar ana avir mizariar ruarir ekiam in aven ikia, me gisirara ikia men faragha ghua angazangarim me ganidi. Ezi bizir kam bangin, me arueba ko dimagariba sara arua zui. ²² Ezi aruebar zurara ghuariar ruarir ekiam kam men faragha zui, egha dimagaribar avir mizariar ruarir ekiam kam men faragha zui. Aning uan danganimning ataghirazir puvatigha kamaghira iti.

14

Me Ongarir Aghevim abiki

¹⁻² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni Israelia mikemeghti, me uamategh mangi ongarir miriamin Pihahirotin nguibamin dapiagh. Nguibar kam, a Mikdolin nguibam ko Ongarir Aghevimin tizimin ikia, Balsefonin nguibamin boroghin iti. ³ Eghti Isipin atrivim men darorim ginighnigh, kamaghin mikim suam, 'Israelia ti onganigha gumazamiziba puvatizir danganim puram a garuama. Me danganim kam ategh mangamin tuaviba puvatigham.' ⁴ Ki atrivim damighti an navim gavgavighti, a ian agiragham. Eghti ki a ko an midorozir gumaziba, me dikabiragh me abiragham. Egh bizir kam bangin ki ziar ekiam iniam. Eghti Isipia fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God." Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregha,

uamategha ghua Pihahirotin nguibamin boroghin apia.

⁵ Ezi gumazir maba Isipin atrivim migia ghaze, "Israelia ara ghue."

Ezi a ko an ingangarir gumazibar nighnizibagh iragha ghaze, "Manmagh amizi, e Israelia ataghizi me ghue? Me datirighin uam en ingangaribar amuan kogham. Guizbangira, e pazava amigha gifa!" ⁶ Egha me mikemegha givagha, atrivim uan midorozir karisba ko, midorozir gumaziba ini. ⁷ Egha uaghan a 600plan karisin midorozim gamir aghuariba, ko Isipin midorozir karisin igharaziba sara inigha, karisbar garir gumazir dapaniba inigha, me dikavigha Israelian gin zui. ⁸ Israelia fo, me Isipia dikabinigha me abinigha, bar akongegha zui. Ikiavira Itir God, Isipin atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a zuamira dikavigha men gintighasa zui. ⁹ Isipian midorozir gumaziba, uan karisba ko bar zui, marazi hoziabagh apiagha zui, ezi marazi uan suebar ghua, bar Israelian agintigha zui. Egha me bar ghua Israelia apiagha itir danganimin otifi. Danganir kam, an Ongarir Aghevimin miriamin ikia, Pihahirotin boroghin iti, ezi Balsefon an akirangin iti.

¹⁰ Ezi Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko, Israelian boroghin zuima, Israelia men api. Egha me bar puvira atiatigha, uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. ¹¹ Me kamaghin Moses migei, "Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kam in ize? Ni ghaze, Isipin kantrin moziba okoramin danganiba puvati. Kamaghin e ti arimighirasa, ni e inigha kagh ize? Ni manmaghin e gamua, e inigha Isip ategha azenan ize?" ¹² E Isip atagharaghasava amir dughiam, e kamaghin ni mikeme, 'Arazir kurar kaba e bativam.' E ni migia ghaze, ni e ateghti e Isipin ikiva, ingangarir gumazir kinibar min ikiti deragham. Puvatighi, e gumazamiziba puvatizir danganimin arimighiram."

¹³ Moses kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia atiatingan marki, ia tuivigh gavgafigh. Ia datirighin, Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganighti, a ian akuragh ua ia inian. Ia datirikin Isipian gari, ia ua men ganan kogham. ¹⁴ Ia orakigh, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi me ko misogham. Ia uari bizitam damuan marki. Ia nimira iki."

¹⁵ Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, "Ni tizim bagha nan ingarava aravira iti? Ni Israelia mikemeghti, me mangi. ¹⁶ Eghti ni uan asadivir aghorim ghufegh, ongarim gisin amadagh. Eghti ongarim bigh akuar pumuning irighi, Israelia nguazir dakirtizimin mangi vongin otifigh. ¹⁷ Eghti ki Isipia damighti men naviba gavgavighi, me ian gin ongarim biaghirizir tuavimin mangam. Eghti ki atrivim ko, an karisba ko, midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ko midorozir gumaziba bar me dikabiragham. Egh ki me gamizir arazir kam bagh, ziar ekiam iniam. ¹⁸ Ki Isipia dikabiragham me abiraghti me fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God."

¹⁹ Ezi Godin enselin zurara Israelian midorozir gumazibar faragha zuim, a sivagha ghua men akirangin tu. Ezi ghuariar ruarir ekia zurara men faragha zuim, a uaghan isivagha ghua men akirangin tu. ²⁰ Dimagarir kam in, ghuariar ruarir ekia kam Israelia ko, Isipian tizimin tughav iti. Ghuariar ruarir kam Isipia itir danganim gamizi, a bar mitatangi. Egha Israelia itir danganim angazangarim a ganingi.* Kamaghin, dimagarir kam in Isipia ko Israelia uarir boroghin mangan ibura.

²¹ Moses uan agharim ghufegha, ongarim gisin anemada. Ezi dimagarimin Ikiavira Itir God, aminir gavgavim gamizi, an aruem anadi naghin oto. Egha dimagarir kam in aminim ongarim giva ghuavti aminim tira. Ezi ongarim tongira biaghirigha, akuar pumuningin irigha nguazir dakirtizimin oto. ²² Egha divazimningin min vong ko vongin akuvagha itima, Israelia aningin tongin nguazir dakirtizimin ghua vongin otifi.

²³ Ezi Isipin midorozir gumaziba Israelian

14:14: Ua Me Ini 15:3; Godin Araziba 1:30; 3:22; Aisaia 30:15
14:22: 1 Korin 10:1-2; Hibru 11:29

* **14:20:** Hibru akam vezin kam deragha a migeir

agıragha, men gin ghua ongarimın tongıra ghu. Men hoziaba ko, karisba ko, gumazir hoziabagh apiziba, da bar zui. ²⁴ Ezi Ikiavıra Itir God, aviv zariamın mın ghuariar ruarir kamın aven iti. Ezi amınim tiasa amima, a Isipian mıdorozir gumaziba, men nıghnızibagh irazıma, me tintinibar nıghnıgha atiatia arasava ami. ²⁵ Ikiavıra Itir God, karisbagh amizi, nguazim dar wilbar suıghizi, da pamten ivemarir puvati. Ezi Isipia uarira uariv gei, “İa oragh, E zuamırama arı mangeka! İkiavıra Itir God, İraelian akuragha e misosi.”

²⁶ Ezi Ikiavıra Itir God, kamagh Moses mıgei, “Nı uan agharim ghufegh, ongarim gısın anemadaghti, dipam ua izı Isipian mıdorozir gumaziba, ko men karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, bar me avaragh.”

²⁷ Ezi Moses agharim ghufegha ongarim gısın anemada. Amınim tirazıma, ongarim ua iza faragha ikezi moghın uan dangımın iti. Dughiar kamra, Isipia arı mangasa amuvıra itima, İkiavıra Itir God, bar me avıgha ongarim mıkinı. ²⁸ Ezi ongarim uamategha ize. Egha gumazir atrıvımın hoziabagh apiaziba ko, mıdorozir gumazir İraelian gin ongarir torımın ghuezıba, bar me avara. Ezi men tav miseveaghırızir puvati. ²⁹ Ongarim divazım mın, vong ko vongın akuvagha itima, İraelia nguazir dakırtızımın zui.

³⁰ Dughiar kamın, İkiavıra Itir God, Isipian dafarımın İraelia, ua men akura. Ezi İraelia, Isipian kuabar garıma, da ongarir dadarımın ireghav iti. ³¹ İraelian gumazamizıba garıma, İkiavıra Itir God, uan gavgavır ekıamın pamtem ingara, Isipia dıkabıragha me abıra. Ezi me bar atiatıgha, İkiavıra Itir God, nıghnızir gavgavım an iti. Egha an ingangarır gumazım Moses, me uaghan nıghnızir gavgavım an iti.

15

Mosesın Onger Akam

¹ Dughiar kam Moses İraelian gumazamizıba ko, İkiavıra Itir God bagha ıghiar kam kamaghın a bange:

“İkiavıra Itir God, a mıdorozir ekıam abıra, ezi kı datırıghın a bagh onger akam bangam.

Guızbangıra, a hoziaba ko gumazir hoziabagh ısın apiazıba me avıgha ongarım mıkinı.

An apanıba abıra, ezi an zıam bar pın iti!

² İkiavıra Itir God uabi na gamızıma, kı gavgavıgha, onger akam bangava an zıam fe.

A zurara ua na isi, ezi kı an zıam fasa.

A nan God, egha nan akurvazım. Kamaghın amizi, kı an zıar ekıam fasa.

Nan afezıamın God, kı an zıar ekıam fı, a isi bar pın anerıgh ıghıam damuam.

³ İkiavıra Itir God, a bar mıdorozir gumazir gavgavım.

Zıar kam, İkiavıra Itir God, kar an zıam.

⁴ A Isipian mıdorozir gumazıba ko men karısın mıdorozım gamıba, a me avıgha me isa ongarım mıkinı.

Ezi men mıdorozir gumazir dapanıba, ongarım amegha Ongarır Aghevımın aven ariaghıre.

⁵ Ongarım bar me avarazıma, me dagıabar mın ongarır dıkınım giraghue.

⁶ İkiavıra Itir God, nın agharır guvım bar gavgavır ekıam iti, nı uan apanıba dıkaragha bar me mırmırı.

⁷ Nı uan gavgavır ekıamın uan apanıba abıra, egha nı uan navır anıngazım avımın mın otogha men ısıa, matı avım grazır mıdiarıbar isi.

⁸ Nı amınır ekıam gamızı a dıkavıgha, ongarım gamızıma, a buıgha pın anabo.

Egha voroghıra divazımın mın tughav iti. Ezi ongarır apebamın itım, bar pamtemın ingara gavgafı.

⁹ “Apanıba ghaze, ‘E men ağıntıgh men suıgham.

Egh men bizır aghuarıba inıgh da tuisıgh uan adarazır anıngam.

- Egh e bizir manam inisi e puram a iniam.
E sabar misozim asigh, uan gavgavimîn me gasighasigham.’
- ¹⁰ Ikiavira Itir God, ni uan aminim dughiar vamiran a giverazima, ongarim Isipia avara.
Ezi me dagiamin min ongarir bar puvira ingarim giraghue.
- ¹¹ O Ikiavira Itir God, ua godin manam ikia nin min gavgafi? Tav ua itir puvati.
Ni atrivir ekiam, egha arazir aghuibaram ami.
Ni bar pin kozi, e nin atiati. Tina nin min iti? Tav ua itir puvati.
Nirara digavir kuram gamir arazibagh ami, egha ingargarir ekiabagh ami.
- ¹² Ni uan agharir guvim a ghufegha anemadazi,
nguazim akam akarigha apaniba tuavareme.
- ¹³ Ni bar uan gumazamiziba men apangkuvigha men akuragha me inigha, men faragha ghua me inigha zui.
Ni uan gavgavimîn men darorimin faragha ghua, danganir aghuarir ni uabi itimra, ni men akua a bagha zui.
- ¹⁴ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arazir ni amizim baregha, pamten nighava atiati.
Ezi Filistiaba uaghan aguava bar puvirama atiati.
- ¹⁵ Idomin kantrin faragha zuir gumazibar nighniziba, tintinibar nighnigha onganizi moghin ami.
Moapin gumazir dapaniba puvira nighava agoi.
Kenanian gumazamiziba atiatia, uan gavgavim ategha puram amiragha uaghiri.
- ¹⁶ Me nin gavgavir ekiamin gara, atiatir ekiam ko nirizir bar ekiam me avarazi, me pura ikia bizitam damuan ibura.
Me pura dagiabar min dapiagh ikiti, e nin gumazamiziba me gitaviragh mangam.
- O Ikiavira Itir God, nin gumazamizir ni me givezegha ua me iniziba, me guizbangira kantrin kabagh itagh bar mangam.

- ¹⁷ O Ikiavira Itir God, ni en aku mangiti, e nin mighsiamin deraghvira dapiagham.
O Ekiam, danganir kamin, ni uabi uan dipenimin ingaram.
Dipenir ni itir kamin, gumazamiziba izi nin ziam fam.
- ¹⁸ Ikiavira Itir God, an atrivimin min iki mamaghira ikiam.”

Miriamin Onger Akam

¹⁹ Israelia nguazir dakirtizimin Ongarir Aghevimin tongin ghua otogha gifa. Ezi Isipin atrivimin midorozir gumaziba ko, hoziaba ko gumazir karisbagh isin apiaziba, me Israelian gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ongarim gamizi, a uamategha iza me avara.

²⁰ Gin Godin akam inigha izir amizim Miriam, an Aronin amezemebam, a buar mam uan dafarimin an suira. Amiziba bar moghira uan buaba inigha, Miriamin gin zui. Egha me buabav sogha onger akabagh amua ighiam gizi. ²¹ Miriam me bagha kamaghin ighiam bange:

“Ikiavira Itir God gumazir hoziabagh apiaziba, ko hoziaba sara bar me avigha
ongarim mikinigha, apaniba abinigha ziar ekiam ini.

Kamaghin, ia a bagh onger akam bangi.”

Israelia gumazamiziba puvatizir danganibar arua zui

(Sapta 15:22--18:27)

Dipar misozim

²² Ezi gin Moses Israelian akua Ongarir Aghevim ategha, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Me gumazamiziba puvatizir danganim, aruer 3plan an arua ghua, dipatamin apizir puvati. ²³ Egha me gin ghua Maran danganimin otivigha dipar mam bato. Dipar kam akatorimin aven misosi, ezi me anereman ibura. Dipar kamin ziam, Mara, an mingarim, bizim akamin aven aninganigha misosi. ²⁴ Ezi gumazamiziba atara migirigiar aviribar Moses gamua, kamaghin an azangsis, “E managh dipatam amegham?”

²⁵ Moses Ikiavira Itir Godin dia mighigha a ko migeima, Ikiavira Itir God ter otevir mam an aka. Ezi Moses a inigha dipamin anakuni, ezi dipam ua derazi, me anere-mam.

Ezi God danganir kamın arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa mikemeziba me ganidi, egh a men gan me gifoghasa, me dar gin mangam, o ti puvatigham.

²⁶ Ezi God me migei, “Ia deragh nan akam baragh. Kirara Ikiavira Itir God, ian God, ia arazir nan damazimin deraziba, ia dar amu. Egh ia nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, ki pazi ia damuan koghiva, arimariar kurar ki Isipin gumazamizibagh aningiziba ia daningan kogham. Guizbangira, ki ian Ikiavira Itir God. Ki ian arimariaba akirizi ia ghumazi.”

²⁷ Egha gin Israelia ghua Elimin nguibamin otifi. Elim, a dipar nguazimin aven anagava otiva uaghilir 12pla ikia, 70plan temer detba iti.* Ezi Israelia purirpeniba, nguazimin aven ivemariar dipabar boroghin dar ingarigha kagh apia.

16

Israelia daghem mana, ko kuarazibar amasa da ini

¹ Israelian gumazamiziba Elimin danganim ategha, ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Danganir kam ana Elim ko Sainain Mighsiamin tongira iti. Me otivizir dughiar kamran gin me Isipin kantri ategha ghue. Egha namba 2in iakinim, an namba 15in dughiamin, me gumazamiziba puvatizir danganir kamın otifi. ² Egha me danganir kamın ikia Moses ko Aronin atara, migirigiar aviribar aning gami. ³ Me kamaghin aning migei, “Kamaghin deraghai, Ikiavira Itir God, Isipra e misueghti e arimighiregh. E Isipin kantrin ikia dagher guar igharagha gariba uan ifongiabar da api. E mitiriaba sara iki aremeghasa gua ifonge. Egha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamın ize.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ki ia bagh bret overiamin anemadaghti,

an amozimin min magiriti ia a iniam. Gumazamiziba dughiaba vaghvagh mangi dughiar vamira baghivira dagheba ini. Ki arazir kamın me damu gan fogh suam, me ti nan akamin gin mangam, o puvatigham. ⁵ Ezi dughiar namba 6in, me dughiar pumuning bagh dagheba inigh dar arikigh.”

⁶ Ezi Moses ko Aron kamaghin Israelian gumazamizibav gei, “Guaratizimin ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uabi Isipin kantrin ia inigha azenan ize. ⁷ Ia an atara migirigiar aviribar a gami, ezi an oregha gifa. Ia mizarazimin Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarimin ganam. Ga pura gumazir kinimning. Ia manmaghsua gan atara migei?”

⁸ Egha Moses ua migei, “Ikiavira Itir God uabi guaratizimin asizir tuziba ia danighti ia dar amam. Egh a mizarazibar bret ia danighti, ia uan ifongiabar a iniam. An orazi ia puram a migei. Kamaghin amizi, a dagheba ia daningam. Ezi ga pura bizimning. Ia gan atara ga migeir puvati. Ia Ikiavira Itir Godra an atara a migei.”

⁹ Egha Moses Aron migia ghaze, “Ikiavira Itir God, bar gumazamizibar adarir migirigiaba baraki. Kamaghin amizi ni me mikemeghti, me izi Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh.” ¹⁰ Ezi Aron me migiavira itima, me kogha gumazamiziba puvatizir danganir gigim gisin garima, Godin angazangarim zuamira ghuariar mamın aven oto.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹² “Ki Israelian adarir migirigiam baraki. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti, me guaratizibar asizir tuzibar amam. Egh me mizarazibar uan ifongiamin bretbar amam. Me dagher kam inigh givagh, me fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, ki uabi men God.” ¹³ Guaratizir kamın kuarazir muziarir bizim, migha iza me itir danganim bar a gizifa. Ezi mizarazimin, ghuariar dipam ira, danganir men itim bar a gire. ¹⁴ Ezi ghuariar dipam iregha misingigha givazi, me bizir muziarir aviribar gari da nguazimin iti,

* **15:27:** Temer detba mati en iruebar min gara egh temer dapanibar min gara detin oviziba iti. **16:4:** Jon 6:31

egha da mati terafariba misigha tintinibar misaraghire.

¹⁵ Ezi Israelia bizir kabar ganigha, dagh gifozir puvati. Egha me kamaghin uarira uarir azai, “Kar bizir tizim?”

Ezi Moses me migei, “Kar bret, Ikiavira Itir God, ia damasa a ia ganingi. ¹⁶ Egha Ikiavira Itir God, akar gavgavim ia ganigha ghaze, ‘Ia vaghvagh uari bagh iniva uan adarazi sara me bagh inigh. Ia vaghvagh da iniva uan gumazamiziba ko boriba bagh vaghvagh minner muziaribar aghuigh.’”

¹⁷ Egha Israelia God mikemezi moghin me ami. Ezi marazi bar uari bagha aviriba inizi, marazi uari bagha muziaribara ini. ¹⁸ Egha gin me dagher kabar garima, gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvatziba, men dagheba otevezir puvati. Me da apa izevegha mitiriam men azir puvati.

¹⁹ Ezi Moses me migia ghaze, “Ia guruhum bagh dagher na taba ataghiraghan marki.” ²⁰ Ezi gumazamizir maba Mosesin akam baraghizir puvatigha, dagher nar maba amimzaraghan bagha da ariki. Ezi amimzaraghan dagher kaba apiziba dagh izivazima, da puvira mughasi. Ezi Moses men atari. ²¹ Ezi zurara mizarazibar gumazamiziba, me ifongezi moghin, uari bagha dagheba isi. Ezi aruem anadir dughiamin, dagher me isir puvatziba nguazimin ikia, dipamin min otiva puram amera gefi. ²² Ezi aruer namba 6in, me dughiar pumuning bagha dagheba ini. Gumazir vamira minner dozir pumuning pumuning gaghuizi, aning izivafa. Ezi Israelian gumazir dapaniba iza bizir kamın gun Moses mikeme.

²³ Ezi Moses kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, guruhum mizaraghan avughsamin dughiam. Kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam. Egha uaghan kar Ikiavira Itir Godin dughiamra. Ia datirighin dagher nar manaba avimin da tuasa, ia da tu, egh dagher nar manaba ia minemin da isamasa, ia

da isam. Eghti nar itir kaba ia guruhum mizaraghan bagh bar ada atigh.”

²⁴ Ezi me Mosesin akam baregha dagher maba tue. Egha dagher nar maba tuezir puvati. Me amimzaraghan bagha da atizi da iti. Ezi dagher kaba kurizir puvatizi apiziba dagh amizir puvati. ²⁵ Ezi amimzaraghan Moses kamaghin migia ghaze, “Kar Ikiavira Itir Godin dughiam, dughiar e avughsiva, Ikiavira Itir Godin ziam famim. Ia dughiar kamın nguibamin azenan mangi dagheba burian kogham. Kamagh amizi, dagher nar itir kaba, ia dar ami. ²⁶ Ia wighin vamiran 6plan aruebar, dagher kaba ini. Egh namba 7in aruem, kar avughsamin dughiam. Kamaghin amizi, dughiar kamın dagher tam nguazimin ikian kogham.” ²⁷ Ezi dughiar namba 7in, gumazamizir maba ghua dagheba iniasa zui. Egha me dagher tabar garir puvati.

²⁸ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ia manadzoghin nan akaba barazir puvatizir arazim ategh, nan Akar Gavgavibar gintigham? ²⁹ Ia deraghviram oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki avughsamin dughiar kam ia daningam. Kamaghin amizi, ki aruer namba 6in, dughiar pumuningin damamin dagheba ia daningam. Egh aruer namba 7in gumazamiziba bar danganir me itiba ataghiraghan marki.” ³⁰ Kamaghin amizi, me dughiar namba 7in ingangarir tam gamir puvati. Me avughsi.

³¹ Ezi Israelian gumazamiziba dagher kam kamaghin a dibora ghaze, “Mana.”* Hibrun akamin Manan kamın ganganim, temer ovizir muziarimin min gara egha ghurghuri. Egha an isingtizim, mati basketin me hani sara ingarizim.

³² Ezi Moses kamaghin me migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘E minner tam inigh, an manabar aghuam. Eghti an en gin otivamin ovavir boriba bagh ikiam. Me gin an gan suam, kar Ikiavira Itir God e ganingizir daghem. A Isipin kantrin e

16:15: 1 Korin 10:3 **16:18:** 2 Korin 8:15 **16:23:** Ua Me Ini 20:8-11 **16:31:** Diboboniba 11:7-8 * **16:31:** Hibrun akamin, ziar kam “mana,” a migirigiar otevir kam ko mong magh ghu, “Kar bizir tizim?” Ni sapta 16:15in gan.

inigha azenan iza gumamaziziba puvatizir danganimin e atizir dughiam.’”

³³ Egha Moses Aron migia ghaze, “Ni nguazir miner tam inigh, manan tabar aghuigh. Egh minem isi Ikiavira Itir Godin damazimin anetigh. Eghti borir gin otivighamiba, a gifogham.” ³⁴ Ezi Aron manan dagher miner kam isa, gin izamin dughiam bagha, Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam boroghin aneti, ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami. ³⁵ Ezi Israelia manan dagher kam apa ghua 40plan azenibar tu. Ezi 40plan azeniba givazima me ghua Kenanian kantrin otivigha, kantrin kam gapiagha uari bagha azenibar ingari. ³⁶ (Dughiar kam in Israelia bizibar osimtizibagh fofoghamin skelin pumuning iti. Omer ko Epah, mam miner dozir vamiran min iti. Mam 10plan miner dozibar min iti.)

17

Me dagiamin dipam ini (Diboboniba 20:1-13)

¹ Ezi Israelian gumamaziziba bar Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, dikavigha Senin gumamaziziba puvatizir danganim ategha zui. Egh dughiar manamin Ikiavira Itir God mikemeghti, me dikavighiva danganir me itir kam ategh sivaghsivagh mangi danganir igharazir mam dapiagham. Me kamaghira api-aghira ghua, gin me ghua Refidimin danganimin otogha, purirpenibar ingarigha apia. Ezi danganir kam dipar damamiba puvati.

² Ezi gumamaziziba Mosesin atara ghaze, “Ni e damamin dipatam e daningigh.”

Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha nan atari? Ia masa Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha, an gavgavim bagha azai? Ia ti nighnizir gavgavim an itir puvati?”

³ Ezi gumamaziziba dipam bagha kuariba bar me misingizi, me migirigiar aviribar Moses gimoba ghuavira iti. Egha me kamaghin a migei, “Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan ize?

Ni ti kamaghin ifonge, e uan boriba ko asiziba, e damamin dipaba puvatigh, kagh arighiregham, a?”

⁴ Ezi Moses pamten kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Gumamazizir kaba dagiabar na ginivigh, na misueghti ki aremeghasa. Ezi ki manmagh me damuam?”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanitaba inigh, ia daru gumamazizibar faragh mangi. Ia darusiva, asadivir aghorir ni faragha Nailin Fanem misoghezim sara inigh mangi. ⁶ Ki Horepin Mighsiamin dagiatam gisin tugh ikiam, kar Sainain Mighsiam. Ni roghira iziva, asadivir aghorir kam in dagiam misokegh. Eghti dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumamaziziba anemam.” Ezi Israelian gumazir dapaniba gari, Moses kamaghin amizi, dipam otogha izaghiri. ⁷ Ezi me danganir kam kamaghin a dibori, “Masa,” an mingarim kamakin, “Tuighsizir Arazim,” ko “Meriba,” an mingarim, “Adarim.” Me kamaghin nighnisi, Israelia atara ghaze, “Ikiavira Itir God, e ko iti, o puvati.” Arazir kam in, me Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha an gavgavim bagha azangisi.

Israelia Amalekia ko misosi

⁸ Egha gin Amalekia iza Refidimin danganimin Israelia ko misosi. ⁹ Ezi Moses kamaghin Josua migei, “Ni e bagh gumazitaba amiseveghti, me gurumin mangi Amalekia ko misogh. Eghti ki mangi mighsiar dozir munamin tugh, Godin gavgavim itir asadivir aghorimin suiragham.”

¹⁰ Ezi Josua, Moses a mikemezi moghira, gumazir maba inigha ghua Amalekia ko misosi. Ezi Moses, Aron ko Hur sara, me mighsiar dozimin uanabo. ¹¹ Egha Moses uan agharimning feghavira itima, Israelian midorozir gumaziba, Amalekia gafigha ghuavira iti. Ezi Moses uan agharimning ataghizi aning uagherima, Amalekia Israelia gafiragha ghuavira iti.

¹² Ezi gin Mosesin agharimning a girima, a uam aning ghufan ibura. Ezi Aron ko Hur dagiar mam inigha anefazi, Moses a gapera. Ezi aning Mosesin boroghin vong ko vongin tugh, an agharimning

suiragha aning gifueghavira ikia, kamaghira ikiavira itima, aruem ghuaghiri. ¹³ Ezi Josua uan adarazi ko Amalekian midorozir gumaziba abinigha, bar me gasighasiki.

¹⁴ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni akar kam akinafaritamın an osirighti, gumazamiziba a ginighnigh. Akar kam kamakin, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki Amalekia bar me agivagham. Eghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.’ Ni akar kam Josua bagh a diponti, an a barakigh.”

¹⁵ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Moses ofa gamir dakozir mamın ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamın ziam mati nir avizir ekiam me an osirigha a ghufezi a ghaze, “Ikiavira Itir God, nan akurazi ki uan apaniba abira.”

¹⁶ Ezi Moses ghaze, “Ia Ikiavira Itir Godın inir avizim ghufegh bar pin an suiragh.* Guizbangira, Ikiavira Itir God, zurara Amalekia ko misogh kamaghira ikiam.”

18

Jetto iza Mosesin gari

¹ Jetto, a Midianian ofa gamir gumazim, a Mosesin amerem. A bizir God Israelia ko Moses bagha amizibar eghaghanim baregha, uaghan dughiar Ikiavira Itir God uan gumazamiziba, Israelia, me inigha Isip ategha izezir eghaghanim baraki. ² Kamaghin amizi, Jetto Mosesin ganasa ize. Moses faragha uan amuim Sipora amadazi, a uan afeziam Jetto bagha ghu. ³ Ezi datirighin, Sipora ko Mosesin otarir pumuningin ko Jetto, me izava otifi. An otarimningin ziamning, Gersom ko Elieser. Moses faragha ghaze, “Ki kantrin igharazimın gumazim, egha kantrin igharazimın iti.” Egha a uan otarir ivariam ziam, “Gersom,” a gati.*

⁴ Egha a gin kamaghin migei, “Nan afeziamın God nan akurazi, Isipin atrivim

na misoghezi ki aremezir puvati.” Egha uan otarir dozim, a “Elieser,” a gati.†

⁵ Ezi Jetto, Mosesin amuim ko an otarir pumuningin akua me iza gumazamiziba puvatizir danganim iza, Godın mighsiamın boroghira izava otifi. Kar Moses purirpenibar ingarigha dar ikezir danganim.

⁶ Egha Jetto kamaghin Moses bagha akam amada, “Ki nin amerem Jetto, ki nin amuim ko nin otarimning, e ni bagha ize.”

⁷ Ezi Moses akar kam baregha, ghua tuavimın Jetto bato. Egha Moses aviragha gin ghua an tori. Egha aning uan ikirimirim bagha uaningin azangsigha, me gin Mosesin purirpenimın aven ghue.

⁸ Egha Moses uan amerem bizir aviribar a geghara ghaze, Ikiavira Itir God Israelian akurvaghasa, Isipin atrivim ko Isipin gumazamizibagh amizi, arazarazir aviriba otifi. Egha a ghaze, me tuavimın zuima, bizir kuraba ko osimtiziba me bativima, Ikiavira Itir God men akura.

⁹ Ezi Jetto akar kam baregha fo, Ikiavira Itir God bizir aghuaribar Israelia gamigha, Isipian dafarimın ua me ini. Ezi Jetto akar kam baregha bar akonge. ¹⁰ Egha kamaghin migei, “Ga Ikiavira Itir Godın ziam fe. A Isipin atrivim ko an gumazamizibar dafarimın ia inigha ian akurazi, ia kalabusin ingangarir kurar kam ataki. ¹¹ Ezi ki datirighin fo, Ekiam bar godın igharazibagh afiragha kamaghin ami. Isipia akaba batoghava paza ia gamima, Ikiavira Itir God ian akura. Ezi ki datirighin fo, Ikiavira Itir God bar gavgavizi, an gavgavim godın igharazibar gavgavibagh afira.” ¹² Egha Jetto ofan bar isia mighirizir mam, inigha God ganıdi. Egha uaghan ofan igharaziba God ganıngi. Ezi Aron ko Israelian gumazir dapaniba iza, Godın damazimın Mosesin amerem koma api.

Me osimtiziba tuisighamin gumazamizir maba amisefe

(Godın Araziba 1:9-18)

¹³ Ezi Dughiar igharazimın, Moses amimzaraghan jasin mın aperagha

17:14: Godın Araziba 25:17-19; 1 Samuel 15:2-9 * **17:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **18:2:** Ua Me Ini 2:21-22 **18:3:** Aposel 7:29 * **18:3:** Hibrun akamın, ziar kam, “Gersom,” a mong kamaghin ghu, “Kantrin igharazimın gumazim.” † **18:4:** Hibrun akamın, ziar kam, “Elieser,” a mong kamaghin ghu, “God nan akura.”

Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi. Ezi gumazamizir aviriba Moses bagha mizarazimin izavira ikia, ghua guaratizimin tu. ¹⁴ Ezi Jetro, Moses gumazamizibar akurvazir araziba, bar dar gara, egha kamaghin Moses migei, “Manning, gua uaningra ingangarir aviribar gumazamizibar akurvaghasa dagh ami. Ni uabira ingangarir kam damuan marki. Ni gan, ni osimtiziba akira aperaghavira iti gumazamiziba mizaraghara iza ni ko mikimasa, ni mizua tuivighav ikia, ghua aruem gifa.”

¹⁵ Ezi Moses a migei, “Gumazamiziba bizir God damuasa ifongezibagh fofoghasa, na bagha izi. ¹⁶ Gumazitamning bizir mam bagh uaningin atarigh, aning na bagh izeghti, ki aningin migirigiam baregh aningin osimtizim akiram. Egh ki arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuam.”

¹⁷ Ezi Jetro kamaghin a migei, “Nan amerem, ni ingangarir kam damuamin tuavir aghuimin zuir puvati. ¹⁸ Ingangarir kam bar nin ekefe. Ni uabira a damu mangiti nin mikarzim nin amiragham. Eghti gumazamiziba uaghan men mikarziba men amiragham. ¹⁹ Ni datirighin nan akam baraghti, ki tuavir aghuarir mam ni mikimam. Eghti God ni ko ikiam. Arazir kam deragham, ni gumazamiziba bagh Godin damazimin abuir gumazimin min iki. Egh men migirigiar me uari adoziba, ni da inigh a bagh mangi. ²⁰ Egh ni arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuva, tuavir me gin mangamimin me mikimiva, arazir me zurara damuamimin men sure damu. ²¹ Egh ni uaghan fofozir gumazir aghuitaba miseveghti, me gumazamizibar dapanibar ikiam. Eghti tarazi 1,000plan gumazamizibar gantima, tarazi 100plan gumazamizibar gantima, tarazi 50plan gantima, tarazi 10plan ganam. Gumazir kaba uari abinigh guizbangira Godin atiatingiva an apengan iki, egh gumazir e nighnizir gavgavim men itibar, min iki. Gumazamiziba dagiaba me daning, me gekuti, me arazir kurabar amuan kogham. ²² Eghti gumazir kaba jasbar min iki, gumazamizibar osimtiziba tuisigham. Egh

me uari osimtizir muziariba tuisigham. Egh osimtizir ekiaba, me da inigh ni bagh iziti, ni da tuisigham. Egh me nin akuragh ingangarir kam in osimtizim inighti, ingangarim nin osemeghan kogham. ²³ Ki bizir God ni damuasa a ifongeziba ki dar gun ni mikeme, ni dar amu. Ni nan akamin gin mangi, eghti ingangarir kam ni damighti, nin mikarzim nin amiragham kogham. Eghti ia gumazamizibar osimtiziba ko akabar kirighti, me navir amiriziba iki, egh uamategh uan purirpenibar mangam.”

²⁴ Ezi Moses, Jetron akar aghuir kam baregha kamaghin ami. ²⁵ Egha a Israelian tongin fofozir gumazir aghuariba misevegha me atizi, me gumazamizibar gumazir dapanibar min iti. Ezi men marazi 1,000plan gumazamizibar garima, marazi 100plan gumazamizibar garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. ²⁶ Egha me zurara jasbar min osimtizibar tuisighamin ingangarim gami. Me uari araziba ko osimtizir muziariba tuisisi, egha osimtizir ekiaba, Moses bagha da amadi. Ezi a uabi da tuisigha dar kiri. ²⁷ Ezi bizir kabar gin, Moses uan amerem Jetron dafarimin suirazi, Jetro uamategha uan nguibamin zui.

God Akar Dikirizir Gavgavim Israelia ko a gami

19

(Sapta 19--31)

Israelia iza Sainain Mighsiamin iti

¹⁻² Ezi Israelia Refidimin danganim ategha zui. Me ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Me otivizir dughiar kamra, a iakinir me Isipin kantri ataghizimin gin ghua, iakinir pumuning givazi, iakinir namba 3 otozi, me an aruer namba 1in Sainain otifi. Egha me Sainain Mighsiamin boroghin purirpenibar ingarigha apia. ³ Ezi Moses God ko mikimasa mighsiamin ghuanadi. Ezi Ikiavira Itir God mighsiamin ikia Mosesin diagha ghaze, “Ni Israelia migirigiar kaba me daningam, me Jekopin ovavir boriba. ⁴ Ki Isipin amizir biziba, ia uari dar ganigha gifa. Egha ia nan gari ki ia ini, mati kuarazir bagam uan

nguzim uan avizimin a isi moghin, ki ua bagha ia inigha iza danganir kamın izezi, ia datirighin na ko iti. ⁵ Egh ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimın suiragh gavgavigh, nan akabar gin mangi, nan gumamazizibar otogham. Nguazir kamın danganiba bar, ko gumamaziziba bar, me nan adarazira, eghti ki men tongin iarara ua bagh ia misevegham, eghti ia nan gumamazizibara ikiam. ⁶ Egh ia na baghvıra itir gumamazizibara iki, egh ofa gamir gumazibar min iki, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagh abuir gumazimin ingangarim damuam. Egh ia bar guizbangıra nan gumamazizibara ikiva na baghvıra ikiam.” Egha Ikiavıra Itir God migirigiar kaba gumamazizibar aningasa Moses migei.

⁷ Ezi Moses mighsiam ategha ghua Israelian gumazir dapaniba akuvagha, akar Ikiavıra Itir God a mikemeziba, bar dar gun me migei. ⁸ Ezi gumamaziziba bar moghıra kamaghin migei, “Bizir Ikiavıra Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam.” Ezi Moses ghua gumamazizibar akabar gun Ikiavıra Itir God migei.

⁹ Ezi Ikiavıra Itir God kamaghin Moses migei, “Ni oragh. Ki ghuariar mitiar pizimin aven ki ia bagh iziva, ni ko mikimam. Dughiar kamın gumamaziziba oraghti, ki ni ko mikimam. Eghti me datirighin ikegh mangi, me zurara nin migirigıaba nighnızir gavgavim dar ikiam.” Ezi Moses gumamazizibar akabar gun, Ikiavıra Itir God migei.

¹⁰ Ezi Ikiavıra Itir God Moses migei, “Ni mangi gumamazizibav kim suam, me datirighin ikegh mangi gurumin, me uari na daningisi uan nighnıziba ko araziba akirigh, bar zuegh. Egh me uan korotiaba ruegh, nan ziam fisi uari akirigh. ¹¹ Me uari akirigh tugh gavgavigh iki mangi aruer namba 3in otogh. Dughiar kam, ki Sainain Mighsiamın izighiri gumamaziziba bar, men damazimin otogham. ¹² Egh ni mighsiam bagh mitaghniar kamın vongin mangan marki.

Ni deraghvıra me mikim, me deraghvıra ganigh, me mitaghniar kamın ikiavkinigh vongin mangi, mighsiamın mavanangan kogham. Guizbangıra me mighsiamın boroghıra mangan ki anogoroke. Gumazitam mitaghniamın ikiavkinighti, me a misueghti an aremegham. ¹³ Egh me dafaribar an suiragh a misueghti an aremeghan marki. Me dagıabar a ginifigh, o afuzitamın a biragh. Gumazitam, o asızitam mitaghniamın ikiavkinighti, ia arazir kam bagh a misueghti an aremegh. Ia dughiar vamıran, ia mighsiamın anang. Ia sıgham baraghamın dughiam, ia mangi.”

¹⁴ Ezi Moses mighsiam ategha uaghırigha gumamazizibav mikeme. Ezi me an akam baregha, me uari God daningasa uan nighnıziba ko araziba akırigha, egha zue. Me uan korotiaba ruegha Godın ziam fer arazim damuasa uari akırighasi. ¹⁵ Ezi Moses me migei, “Ia zuerim bagh uari akır tugh gavgavigh iki. Egh datirighin ikegh mangi zuerimin, ia amiziba ko dakuan marki.”

¹⁶ Ezi dughiar namba 3in mizarazimin arariba dagarvazi onımarıba taghtazıma, ghuariar mitiar pızir mam izaghıra mighsiam avara. Ezi me sıghar ararer gavgavir mam baraki. Egha gumamazizir danganir kamın itıba, bar atıatıgha nısi. ¹⁷ Ezi Moses gumamaziziba inigha, me itir danganımın azenan ghua men faragha ghua God batıvasa zui. Me mighsiamın boroghın ghua, an apengan zarımın tuıfi. ¹⁸ Ezi Ikiavıra Itir God avımın aven ikia, egha izaghıra Sainain Mighsiamın itı, ezi mıgharır ekiam mighsiam bar anevara. Mıgharır kam ghuavanaga, matı avır ekiamın mıgharım ghuavanadı. Ezi mikımkızir ekiam mighsiamın oto. ¹⁹ Ezi sıghamın ararem bar ekevegha pamtem ara ghuavıra itı. Ezi Moses God migei. Ezi God a ikarvazi, an tiarım matı ararım dagarvası. ²⁰ Ikiavıra Itir God izaghıra Sainain Mighsiamın orazımın ikia, egha Mosesın dei. Ezi Moses ghuavanadı.

²¹ Ezi Ikiavıra Itir God kamaghin a migei,

19:5: Godın Arazıba 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; Taitus 2:14
19:12: Hıbru 12:18-20 19:16: Akar Mogomem 4:5

19:5: 1 Pita 2:9 19:6: Akar Mogomem 1:6; 5:10
19:16: Godın Arazıba 4:11-12

“Ni magiri, migirigiar gavgavim gumazamizibar aninghti me mitaghniar kamın ikiavkinigh izi nan ganan marki. Me kamaghın damigh, men avırıba arıghiregham.²² Nan boroghın izir ofa gamir gumazıba, me uaghan uari na danıngısı, uari akırigh nan damazımın zuegham. Puvatıghtı, kı ıvezır kuram me danıngam.”

²³ Egha Moses Ikiavıra Itir God kamaghın a mıgei, “Ni akar gavgavim e ganıngı, kamaghın gumazamizıba mıghsıamın mangan kogham. E mıtaghnıam arıgha mıghsıamın apınım ıghuıgha, e kamaghın fo, mıghsıar kam, a nın mıghsıamra, egha ana anogoroke.”

²⁴ Ezi Ikiavıra Itir God a ikaragha ghaze, “Ni magiri, Aron ınıghtı a nı ko uamategh anang. Eghtı ofa gamir gumazıba ko, gumazamizıba bar mıtaghnıar kamın ikiavkinigh na bagh mıghsıamın anangan marki. Me kamaghın damıghtı, kı ıvezır kuram me danıngam.”²⁵ Ezi Moses akar kam baregha gumazamizıbar bıghan ıraghugha, Ikiavıra Itir God mıkemezır mıgırıgıaba bar me mıgei.

20

Godın 10plan Akar Gavgavıba (Godın Arazıba 5:1-21)

¹ Ezi God kamaghın mıgei:

² Kı uabı, kı Ikiavıra Itir God, ıan God. Kırara Isıpın kantrın ıa ınıgha ıan akua azenan ıze. Kar danganıır ıa ıngangarıır gumazamızır kınıbar ıkeızım.

³ ıa bar narara gın mangı nan zıamra fam. Egh ıa asetamın gın mangan bar marki.

⁴ ıa uari bagh marvir guatam an ıngaran marki. ıa overıamın ıtır bızıtım, ko nguazımın ıtır bızıtım ko dıpamın aven ıtır bızıba, ıa bızır kabar gan, dar mın marvir guatamın ıngaran marki.⁵ ıa asetam ko marvir guatamın ıtıvıbar pırıva an zıam fan marki.

Guızbangıra, kı Ikiavıra Itır God, kı ıan God. Egh godın ıfavarıtamın ama-mangatıghtı, a nan danganıım ınıan kogham. Bar puvatı. Gumazamızır nan aghuazıba, me osımtızım ıtı, ezi kı ıvezır kuram me ko men ıkızım danıng mangıvıra ıkıtı, men ıkızımın ıgıar borıba ko azızıba otogham.⁶ Ezi gumazamızır bar na gıfongezıba, me nan Akar Gavgavıbar gın zui. Kı bar ıan ovavır borıba men apangkuvıgh kamaghıra ıkı mangı, men 1,000ın ovavır borır gın ızamıbar otogham.

⁷ Nan zıam, Ikiavıra Itır God, ıan God, ıa puram a dıponan marki. Guızbangıra, gumazamızır pura nan zıam dıborıba, Ikiavıra Itır God kamaghın me mıkıman kogham, pura bızım, me osımtızıba pu. Bar puvatı, a ıvezır kuram me danıngam.

⁸ ıa Sabatın dughıam deragh a gınıghnıgh mıkıım suam, a dughıar kı ua bagha ınabazımra ıkıam.⁹ ıa wıghın vamıra, 6plan aruebar aven ıngangarıba bar dar amuam.¹⁰ Ezi namba 7ın dughıam, kar Ikiavıra Itır God, ıan Godın dughıamra. Kar dughıar ıa avughsamım. Egh Sabatın dughıam, ıa bar ıngangarıbar amuan marki. ıa uan otarıba, guıvıba, ıngangarıır gumazıba, ıngangarıır amızıba, asızıba, ko ıkızır ıgharazıbar gumazamızır ıza ıan nguıbamın ıtıba, ıa bar ıngangarıbar amuan kogham.¹¹ Guızbangıra, Ikiavıra Itır God 6plan aruebar nguazım ko overıam, ongarımın ko dar ıtır bızıba bar adar ıngarı. Egha namba 7ın aruem an avughse. Kamaghın amızı, Ikiavıra Itır God, Sabatın dughıam deraghavıra a gınıghnıgha an anogorogha a gamızıma, an a baghvıra ıkıamın dughıamın oto. Kar Godın dughıamra.

¹² Egh ıa vaghvagh uan afezıam ko

20:4: Ua Me Ini 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godın Arazıba 4:15-18; 27:15 **20:5:** Ua Me Ini 34:6-7; Dıbobonıba 14:18; Godın Arazıba 7:9-10 **20:7:** Ofa Gami 19:12 **20:8:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **20:9:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3 **20:11:** Jenesıs 2:1-3; Ua Me Ini 31:17 **20:12:** Godın Arazıba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3

amebamın apengan iki, men akabar gın mangi. Ia kamaghın damighıva, ia dughıar ruarımın nguazir kamın ikiam, kar nguazir Ikiavıra Itir God, ian God a isa ia ganıdim.

- 13 Egh ia gumazamizir igharazıbav soghti me arımıghıran marki.
- 14 Egh ia poroghamıba uari bakıa uari ko akuir arazim damuan marki.
- 15 Egh ia bizıba okıman marki.
- 16 Egh ia ifavarir akabav kımıva gumazamizir igharazitamın ziam gasıghasıghan marki.
- 17 Egh ia gumazir igharazitamın dıpenim bagh navim dikavan marki. Egh an amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, bulmakau, donki, ko an bizir igharazıba bar, da bagh navim dikavan marki.

*Gumazamizıba Godın atiatingi
(Godın Arazıba 5:22-23)*

18 Ezi gumazamizıba gara orazıma, ararım pamtem dagarvazıma, sıgham araima, onımarım taghtazıma, mıgharir ekiam mıghsıam avara. Ezi me bar atiatıgha puvıra nısi. Kamaghın amızı, me sıvagha ghua mıghsıamın saghon tuifi.

19 Egha me kamaghın Moses mıgei, “Ni uabi e mıkımtı e ni baragham. God e mıkımtı, e arımıghıregham.”

20 Ezi Moses me mıgei, “Ia atiatingan marki. God kamaghsua ifonge, ia bar an atiatıgh an apengan iki, egh arazir kurabar amuan kogham. Kamaghın a iza ian navir averıabagh foghasa, da guızbangıra a baghavıra iti, o puvati.” 21 Egha gumazamizıba saghon tuıvıghavıra itıma, Moses uabıra ghua God aven itir ghuariar pızımın boroghın zui.

Ofa gamir dakozımın arazıba

22 Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, “Ni kamaghın Israelia akar kabar me mıkim suam, Ia uari ganıgha kamaghın fo, ki Uan Nguıbamın ikia, ia ko mıkeme. 23 Ia orakıgh. Ia gol ko silvan asebar marvir guabar ingar, dar zıaba fan marki. Ki uabıra, ia bar nan zıamra fam. 24 Ia nguazıtıba inıgh na bagh ofa gamir dakozımın ingar. Egh ofa gamir dakozir kamnang gısın, ia sıpsıpbıa ko bulmakauba ofan mın da isi na danıngıgh, ofan taba, kar ia da tueghti da bar isi mıghırıghamın ofaba. Eghtı taba, kar ia gumazamizıba na ko navir vamıran ikiasava amir ofaba. Egh ia danganıř ki inabazıbar kamaghın nan zıam fıti, ki ızı deragh ia damuam. 25 Ia ofa gamir dagıar dakozımın ingar, egh dagıar gumazıba dıghorezıba inıan marki. Guızbangıra, ia ofa gamir dakozımın ingarsı, dagıar tuızımın dagıar ekıatam amıneghti, arazir kamın dagıar kam nan damazımın zueghan koghti, nan ingangarım bar deraghan kogham. 26 Ia ofa gamir dakozımın ingarightı a pın ikıti, ia adırızıamın ingarıgh mavanang, egh arazir kamın ofa damuan marki. Bar marki. Ia kamaghın damıgh, adırızıamın mavanangtı, me ti ian mıkarzir mogomebar ganıgham. Arazir kam derazir puvati.”

21

Hıbrun ingangarır gumazır kınıbar garır arazıba

(Godın Arazıba 15:12-18)

1 Egha Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei, “Ni Israelia damuamın arazıbar gun me mıkim: 2 Ia Hıbrıuan gumazıtım ingangarır gumazır kınıtımın mın a gıvezeghti, a ian ingangarıbar amu mangi, 6plan azenıbar tugh. Egh namba 7ın azenımın ia aneteghti a mangi. Egh a dagıar taba ia danıngan marki. Bar marki. 3 A faragha odıarımın ikia nın ingangarır gumazımın oto, egh a gın mangısi, a uabıra mangi. A faraghavıra amuımın

20:13: Jenesıs 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:14:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:15:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **20:16:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 **20:17:** Rom 7:7; 13:9 **20:18:** Hıbrı 12:18-19 **20:25:** Godın Arazıba 27:5-7; Josua 8:31 **21:2:** Ofa Gami 25:39-46

ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh dughiar a ni ateghamim, a uan amuim inigh a sara mangam. ⁴ Egh an gumazir dapanim amizim a danighti, a boriba bateghti, amizir kam uan boriba ko, me uan gumazir dapanim ko ikiam. Eghti gumazimra firighirigh mangam.

⁵ “Egh ingangarir gumazim suam, ‘Ki uan gumazir dapanim gifongegha, uan amuim ko boribagh ifongegha, me ataghiraghan aghua,’ ⁶ eghti an gumazir dapanim a inigh Godin Dipenimin mangi. Egh ingangarir gumazim tiar akam o temer tiar akamin miriamin asaraghav itimin boroghin tughiv iki. Eghti an gumazir dapanim dikonor tam inigh, egh an kuarim okoregham. Arazir kamin a gumazir dapanir kamin ingangarir gumazir kinimra iki mangiti, an ovevemim dughiam otogham.

⁷ “Egh gumazitam uan guivim ingangarir amizir kinimin min anemadaghti, gumazir dapanim a givezeghti, gin namba bin azenim givaghti, an aneteghti a ingangarim ateghan kogham. Ia ingangarir gumazibagh ami moghin, ingangarir amizibar amuan kogham. ⁸ Gumazim ingangarir amizitam givezegh, uan amuir dozimin min an ikisi, ua gin uan amuir dozir kamin aghuaghiva, uam an afeziamin teghti a uam a givezegham. Gumazir kam arazir aghuimin amizir kam gamizir puvati. Kamaghin a kantrin igharazitamin gumaziba bagh anemangiti me a givezan marki. ⁹ Egh gumazir kam uan otarim ginighnigh ingangarir amizir kinir kam a daningisi, a deraghvira uan guivimin min a damu. ¹⁰ Egh gumazir dapanim amizir igharazimin ikisi, a ingangarir amizir a faragha ikezir kam, deragh a damu. A faraghavira a gami moghin, dagheba ko korotiaba a daning, egh a ko dakuvira iki. ¹¹ An arazir 3plan kabar amuan kogh, egh pura amizir kam ateghti a mangi. Gumazim uabi givesi a mikiman marki.”

Midoroziba akiramin araziba

¹² Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam pamten gumazitam misueghti, an aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ¹³ Eghti a gumazir kam misueghti an aremeghan nighnizim ikian koghti, Godra gumazir kam ateghti an an agharimin pazi a damutima an aremegham, eghti gumazir a misoghezim an ari mangi nguibar ki ia bagha misevezimin mangigh, egh a deraghvira ikiam. ¹⁴ Eghti gumazitam gumazir igharazim bagh navim ikuvigh, a misueghti ana aremeghsi nighnigham, ia a misueghti an aremegh. An ari mangi nan ofa gamir dakozimin ikiti, ia a inigh danganir igharazitamin mangigh, a misueghti an aremegh.

¹⁵ “Egh gumazitam uan afeziam ko amebam misuegham, ia a misueghti an aremegh. ¹⁶ Eghti tav gumazitam okemegh, a damighti an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir igharazim ateghti an a givezegham, ia gumazir arazir kam gamizim misueghti an aremegh. ¹⁷ Eghti gumazitam uan afeziam ko amebam paziva aningin atariva aningin ziamning gasighasighti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazitamning uaningin atariva, egh tav dafarim medagh, tav misuegham, o dagiatamin tav biragh, a misueghti an aremeghan koghti, ia gumazir kamin arazir kuram ikarvaghan marki. Eghti gumazir osimtizir ekiam inizir kam, a dakozimin iki, egh gin a dikavigh asadivir aghorimin suiragh daruam. Eghti gumazir a misoghezir kam dagiar taba a givezam. Eghti dagiar kaba gumazir kamin ingangarim ataghizir dughiabagh ivezam. Gumazir a misoghezir kam a geghuv mangi dughiar a ua deraghamim otogham. ²⁰ Ezi gumazitam aghorim inigh uan ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinim misueghti, ingangarir gumazim o amizim dughiar kamra bizir kam bagh aremeghti, ia ivezir kuram gumazir dapanir kam a daningam. ²¹ Eghti gumazim o amizir kam dughiar vamira o pumuningin ikegh gin aremeghti, ia an gumazir dapanim ivezir

kuram a daningan marki. Guizbangira, ingangarir gumazim, kar an gumazir dapanimın bizimra, eghti ovengezir gumazim datirighın an ingangarim damuan kogham. ²² Eghti gumazitaba uariv soghıva amizir navim asangizim misueghti, a borir kuam bateghti, amebam deraghti, gumazir amizim misoghezir kam, an pam ifongezı moghın gumazir kam dagıabar uan osımtızim akıram. Eghti araziba tuisızir gumazim dagıar kabar amamangatıghti, gın amizir kamın pam da iniam. ²³ Eghti amizim osımtızim inighti, ia bizir kam ikaragh osımtızim gumazir a misoghezim datigh. Amizim aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ²⁴ Egh an damazim, atarim, agharim, o suem ikuvighti, ia kamaghıra da ikarvagh. ²⁵ Eghti gumazim amizir kam avimın an mıkarzim daboroghti, ia an mıkarzim daborogh. Eghti an an mıkarzim gasıghasıghti duam otoghti, ia kamaghıra a ikaragh. Egh a benimın a misueghti, kamaghıra ia benimın a ikaragh. ²⁶ Egh gumazitam uan ingangarir gumazim o ingangarir amizim damazim misueghti a ikuvighti, a ua an ingangarir gumazim o amizimın mın ikian kogham. Gumazir kam aneteghti a mangi. Kar damazir asıghasızir ivezim. ²⁷ Egh a ingangarir gumazim o amizim misoghıva an atarim asigh, egh aneteghti a mangi. Kar atarimın ivezim.”

Bulmakaun arazir kuram, akıramın araziba

²⁸ Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei, “Bulmakaun tam uan komın gumazitam o amizitam bıraghti an aremeghti, ia bulmakaun kam misueghti an aremegh. Eghti ia an tuzim aman marki. Eghti bulmakaun ghuavim, an osımtızim inian kogham. ²⁹ Bulmakaun kam gumazamizibagh inivıra ikıti, gumazamiziba pamtemın an ghuavim mikımti, an ghuavim a sıva divazimın anetighan koghti, bulmakau tav misueghti an aremegham, eghti ia kamaghın damu. Ia bulmakaun kam ko an ghuavim, aning misueghti, aning aremegh. ³⁰ Eghti gumazir araziba

tuisızim amamangatigh dagıabar ivezir dibobonim diboroghti, gumazir kam gumazir aremezim bagh an adarazi me givezam. Arazir kamın bulmakaun kam arazir kuram givezegh, uaghan a uabi angamıra ikısi a uabi givezam. A kamaghın damigh an ovengeghan kogham. ³¹ Bulmakaun tam, otaritam o guivitam misueghti an aremeghti, ia arazir kamra gın mangi. ³² Egh bulmakaun tam ingangarir gumazim o ingangarir amizir kınitam misueghti an aremeghti, bulmakaun kamın ghuavim, 30plan silvan dagıaba isi ingangarir gumazimın gumazir dapanim danıngam. Egh ia dagıabar bulmakaun kam ginivighti, an aremegh.

³³ “Egh gumazitam nguazimın itir mozim avarazir biziba angarigh, o mozim gıkuigh, egh anevaraghan koghti, bulmakaun tam o donkın tam izı mozir kamın magırigh aremegham, ³⁴ eghti gumazir mozim gukuizim asızimın ghuavim givezam. Egh a uabi asızir kamın kuam iniam. ³⁵ Eghti gumazitamın bulmakau gumazir igharazimın bulmakau misueghti an aremeghti, aning gumazir igharazitamın amamangatıghti, a bulmakaun angamıra itir kam givesegh. Egh aning dagıar kaba ko bulmakaun aremezimın asıziba uaning tuiragh, uaning danıngam. ³⁶ Eghti gumazamiziba fogh suam, bulmakaun kam an asızibav sozir bulmakau. An ghuavim deragh divazimın aven a geghuvan koghıva, a bulmakaun angamıra itim isi gumazir igharazim danıngam. Egh a uabi bulmakaun aremezimın asızim iniam.”

22

Arazir kuraba akıramın araziba

¹ Egha Ikiavıra Itir God ua kamaghın mıgei, “Gumazitam bulmakaun tam o sipsip tam okemegh a misueghti an aremegham, o anemadaghti me a givezegham, eghti ia a damighti, a 5plan bulmakaubar bulmakaun kam ikaragh, o a 4plan sipsipbar sipsipın kam ikaragh. ²⁻⁴ Kamaghın a deraghvıra da ikarvagh. A ikarvaghın bulmakauba o sipsipba puvatıghti, ia

aneteghti, gumazir igharazitam ingan-garir gumazir kinimin min a givezeghti, ia dagiar kaba inigh asizir an okemezir kam ikarvagh. Egh an okemezir bulmakau o donki o sipsip an dafarimin ikivira ikiti, a pumuningin ivezim uam a gisin aning inigh uan okimakiar ikarvagh.

“Okimakiar gumazim dimagarimin dipenimin tiar akamin aven mangisi damuti, dipenimin ghuavim an suiragh, a misueghti an aremegham, eghti gumazir kam osimtiziba puvatigham. An aruemin a misueghiva egh osimtizim ikiam.

5 “Gumazitam uan bulmakauba ateghti da mangi an nguazim ko an wainin azenimin tintinibar daru damiva, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin azenimin daghebar ameghti, bulmakaubar ghuavim uan azenimin dagher aghuariba da ikarvagh. Egh uaghan wainin oviziba gumazir kam ikarvagh a daningam.*

6 “Gumazitam uan dadam daboroghti avim isi bar ekevegh mangi, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin witin azenim, o witin me dighora pozim mikinizibar isighti, gumazir avim atizir kam, bizir isizir kaba bar da ikarvagh. 7 Gumazitam dagiataba o bizir igharazitaba isi uan namakam danighti a dar gan ikiti, okimakiar gumazitam bizir kaba okemegham, gin me okimakiar gumazimin suiraghti, okimakiar gumazir kam bizir pumuning pumuningin dagiaba ko bizir an okemeziba ikarvagh.

8 “Egh me okimakiar gumazim inighan koghti, ia gumazir bizibar garim inigh na bagh izi anetighi, a nan damazimin mitigh. Egh a kamaghin mikim suam, ‘Ki guizbangira, bizir kaba okemezir puvati.’

9 “Egh dughiaba zurara gumazitam uan namakam ko bizir kabagh nighnigh uaning adogham. Aning bulmakauba, donkiba, sipsipba, korotiaba o bizir igharazibagh nighnigh, uaning mikimiva tav suam, ‘Kar nan bizimra,’ eghti ia aning inigh iziti aning nan damazimin tughti ki aning baragh suam, kav ifari.

Eghti gumazir ifarir kam bizir pumuning pumuning ikarvagh namakam daningam.

10 “Eghti gumazitam donki, bulmakau, sipsip, ko asizir igharazitam, a isi uan namakatam daningighti ana bagh a damuam. Eghti asizir kam osimtizitam a batogham, o an ovegham, o apaniba uariv sogh midorozimin tongin asizir kam modogh a inigh mangighti, gumazitam an ganighan kogham. 11 Egh aning na bagh izi nan damazimin mitigh, egh namakar asizimin garim Ikiavira Itir Godin ziam a dipon suam, ‘Bar guizbangira, ki nin asizitam gasighasighizir puvatigha, tam okemezir puvati.’ Eghti asizimin ghuavim an migirigiam baregh ifuegham. Eghti an namakar kam asizir ovengezir kam ikarvaghan kogham. 12 Eghti okimakiar gumazitam asizir kam okemeghti, namakar kam, an asizim ikarvagh ivezim asizir ghuavim daningam. 13 Asizir atiatam asizir kam misueghti, namakam asizir tuzir dughoraghirezir tam o agharir tam inigh namakamin akagham. Eghti ana asizir kam ikarvaghisi dagiatabar aningan kogham.

14 “Gumazitam uan bulmakau ateghti an namakam ingangarim bagh a inighti, egh dughiar bulmakaun ghuavim itir puvatizimin, bulmakaun kam osimtizim batogham o ana aremeghti, gumazir kam asizimin ghuavim givezam. 15 Eghti bulmakaun ghuavim uan namakam ko ikiti, bulmakau osimtizim batoghti namakam a givezan kogham. Egh namakam faragh dagiar akuatam ingangarim bagh bulmakau inighti, bulmakau osimtizim batoghti an a givezan kogham. Guizbangira, dagiar a faragha aningizim ana givezegha gifa.”

God me migeir arazir maba

16 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam guivir igiamin garima, a gumaziba ko akuizir puvatizi, me gumazitam bagha a ginabazir puvati, gumazir kam a inigh a gak-aghonegh a ko dakuighiva, gumazir kam an ikisi ivezim isi guivimin afeziam

* 22:5: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

22:16: Godin Araziba 22:28-29

givezeghiva, amizir kamın ikiam. ¹⁷ Eghti guivir kamın afeziam gumazir kamın aghuaghti, gumazir kam uabi dagiaba isi amizimın afeziam givezam. Ivezir kamın dibobonim, a ivezir amizim gumazitam ko akuizir puvatizimın mın ikiam.

¹⁸ “Ia imezibagh amir amizibav sueghti me arimighiregh.

¹⁹ “Gumazitam, amizim ko akuir arazim, asızir amebatam ko a damighti, ia a misueghti an aremegh. Amizitam, gumazim ko akuir arazim, asızir apurim ko a damighti, ia a misueghti an aremegh.

²⁰ “Eghti tav asem bagh ofa damigh egh an ziam feghti, ia a misueghti an aremegh. Ia Ikiavira Itir God baghvira ofa damu, egh an ziamra fi.

²¹ “Ia kantrin igharazimın gumazir ia ko ititam pazıva a damuan marki, egh osımtızim a darıghan kogham. Ia fo, ia faragha an mın kamaghıra Isipın kantrin ike. ²² Ia pazıva amizir pam aremezim damuan marki, egh uaghan borir afeziam aremezim pazıva a damuan marki. ²³ Ia pazi me damuti, me akurvazim bagh na bagh arangti, ki men dımdiam baragham. ²⁴ Egh ki navim ikuvigh, gumazir kurabar amighti, me izi ia misoghti, ia arimighiregham. Kamaghın, ia uaghan amuiba paba puvatıgham, eghti ian boriba afeziaba puvatıgham.

²⁵ “Nan gumamazir dagiaba ko biziba bar puvatiziba, men tav ia da dagiataba inighti ia me daning nighnigh suam, a gın ua ia ikarvaghav. Ia gumazir dagiar ingangaribagh amıbar mın, gumazir kaba da, dagiar kaba ua da inıva, dagiataba uam a gısın darıghan marki, Bar marki. ²⁶ Gumazir tam ian dagiaba inigh uan korotiar azenimın azuım isi ia daning mikim suam, korotiar kam kamaghın ian aka, a gın dagiar kaba ua da ikaragham. Eghti ia uam an korotiar azenan azuım, dughiar kamra aruem tıghar magıram, ia uam a daningigh. ²⁷ Guızbangıra, a bar korotiar azenimın azuir kamra iti.

Egh dımagarımın a fefem a daningti, an arugharughan kogham. Eghti ni korotiar azenimın azuir ruarımın suıraghti, a bizir tızimın uan mikarzim avaragh dakuam? Ki gumamazıba bar men apangkufi. Kamaghın, gumazir kam uabın akurvaghı na mikimti, ki an migirıgıam baragham.

²⁸ “Ia God, akar kuraba a mikiman kogham. Egh ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasıghasıghan kogham.

²⁹ “Ia uan wıtın faragha zuıba, ko wainın dipar faragha zuıba, ko olivin borer faragha zuıba, ia nan anogoroghan marki. Egh ia da inigh ofan mın nan ziam fısi na daning. Egh ia uan otarir ivariaba na daning. ³⁰ Ia uaghan uan bulmakaun faragha otıvizıba ko sipsipın faragha otıvizıba na bagh ofa damu. Bulmakaun nguzim ko sipsipın nguzim 7plan aruebar uan amebam ko ikeghti, namba 8ın dughiam, ia a misueghıva na bagh ofa damuam. ³¹ Guızbangıra, ia nan gumamazıbara. Kamaghın amızı, asızir atıatam misogha dughoraghsuezir asızim, ia an tuzıtam aman marki. Ia an tuzıba isi afıabar aning.”

23

Israelia arazir aghuarıbara damu

¹ Moses Ikiavira Itir Godın akam kamaghın anakuri, “Ni bizir otozıtam baraghızi, a guızın akam puvatı, ni bizir kam tintınıbar a mikıman marki. Gumazıtam arazir kuratam damighti, osımtızim an ikıti, ni kotın aven akar ifavarıbav kımıva an akurvaghan marki. ² Gumazir avırıba arazir kurabar amuti, ni men arazıbar gın mangan marki. Eghti gumazir avırıba kotıamın mangıva, kotıam gıfaramın migirıgıabav kımıti, ni men arazir kabar gın mangan marki. ³ Gumazıtaba gumazir bizıba puvatızim kotıam datıghti, a uabın akurvaghı ni inighti, ni gumazir bizıba puvatızimın akurvaghı ifavarır migirıgıabav kımın marki.

22:18: Godın Arazıba 18:10-11 **22:19:** Ofa Gami 18:23; 20:15-16; Godın Arazıba 27:21 **22:20:** Godın Arazıba 17:2-7 **22:21:** Ua Me Ini 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godın Arazıba 24:17-18; 27:19 **22:25:** Ofa Gami 25:35-38; Godın Arazıba 15:7-11; 23:19-20 **22:26:** Godın Arazıba 24:10-13 **22:28:** Aposel 23:5 **22:31:** Ofa Gami 17:15
23:1: Ua Me Ini 20:16; Ofa Gami 19:11-12; Godın Arazıba 5:20 **23:3:** Ofa Gami 19:15 **23:4:** Godın Arazıba 22:1-4

⁴ “Eghti nin apanimin donki o bulmakau divazim ategh pura daruti, ni an ganigh, uam a inigh gumazir kam bagh mangi. ⁵ Ni gumazir ian aghuazimin donkin ganti, a bizir osimtiziba ater irighiv ikiti, ni gumazir kam in akuragh uam an donki ghufegh. Ni aneteghti a nguazimin irighiv ikian marki. ⁶ Gumazir biziba puvatizitam kotiamin mangiti, ia kotiamin aven a gifariva a dikabinan marki. ⁷ Ni migirigiar ifavaribar gumazim gasiva a isi kotiam darighan marki. Egh gumazir aghuarim arazir kuratam damighan koghti, ia isi kotiam datighiva, ni puram a misueghti an aremeghan marki. Guizbangira, gumazir arazir kurar kam gamim, an osimtizim ikivira ikiti ki a isi kotiam datighiti, an ovengam. ⁸ Gumazitam ia apezeper kotiam gifarisiva dagiaba ia daningti, ia dagiar kaba inian marki. Guizbangira, arazir kam gumazir dapanibar damaziba apirizi me deravira nighnizir puvati. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. ⁹ Kantrin igharazibar gumazamizir ia ko itiba ia pazi me damuan marki. Guizbangira, ia uari faragha uan kantri ategha Isipin kantrin ikegha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar navir averi-abagh fogha gifa.”

Namba 7in azenim ko Sabatin dughiamin araziba

¹⁰ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam isa Israelia migei, “Ia azenibar dagheba opariva, dagheba iniamin dughiamin da asi pozibav kin, mangi 6plan azenibar otifigh. ¹¹ Eghti namba 7in azenimin ia nguazim ateghti an avughsi pura iki. Egh ia an otivir dagheba inian marki. Ni uaghan arazir kamra wainin azenim ko olivin azenim damu. Eghti biziba puvatizir gumazamizibara, azenir kabar dagheba iniam. Egh gumazir biziba puvatiziba, me dagher naba ateghtima, asizir atiaba dagher kabar ami da givagham.

¹² “Eghti wikba bar ni 6plan dughiarbar uan ingangaribar amu, egh namba 7in dughiam ni ingaran marki. Ni avughsi. Eghti arazir kam in nin donki, bulmakau, ko ingangarir gumazir an amebam nin dipenimin a batezim, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ni ko itiba, me bar avughsi, egh deraghvira ua gavgavir igiam iniam.

¹³ “Ni deraghvira oreghiva nan akar ki ni ganingizibar gin mangi. Egh ia asebar ziaba diponan marki. Egh me ko mikiman marki. Bar marki.”

Isar ekia 3pla

(Ua Me Ini 34:18-26; Godin Araziba 16:1-17)

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan na bagh isam damu nan ziam fam. ¹⁵ Ki Akar Gavgavimin ia mikemezi moghin, ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam a damuva, uari akuvagh nan ziam fi. Egh dughiar ki Abipin iakinimin inabazimin, ia 7plan dughiarbar, yis puvatizir bretra ami. Ia fo, iakinir kamra ia Isipin kantri ataki. Egh ia na bagh izisi dafarir kinibar izan marki. Ia izi nan ziam fisi, na bagh ofan taba inigh izi.

¹⁶ “Egh uaghan ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin ia na bagh isam damu. Dughiar ia witin faragha aniba iniamin, isar ekia kam otogham.

“Egh ia Averpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia na bagh isam damu. Ia iakinir iter oviziba anir dughiamin, ia dagher abuananaba asigh dar pozibav kinigh, egh isar kam damu.

¹⁷ Egh azeniba vaghvagh, dughiar 3plan kaba, ian gumazamiziba bar izi, egh ia nan ziam fisi, nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin ian Ekiam. ¹⁸ Egh ia asizim isi na bagh ofa damuva, egh an ghuzim isi na daningisi, ia Bret Yis itim sara ofa damuan marki. Ia asizir ofa damuamin oviba bar da tuegh. Egh ia oviba ateghti da iki mangi amimzaraghan otivan marki.

23:6: Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 16:19 **23:9:** Ua Me Ini 22:21; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18; 27:19 **23:10:** Ofa Gami 25:1-7 **23:12:** Ua Me Ini 20:9-11; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14 **23:15:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:17-25 **23:16:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Diboboniba 28:26-31 **23:19:** Ua Me Ini 34:26; Godin Araziba 14:21; 26:2

19 “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

“Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki.”

God akar dikirizir maba Israelia ganidi

20 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia oragh. Ki enselin mam amadaghti a tuavimin ia ko mangi ia geghuv, ian aku mangi kantrin ki ia bagha dikirizimin otogham. 21 Ia deragh an akam baragh, egh an gin mangi. Egh ia an akam batoghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim a ko iti, eghti a gumazamizir an akaba batozibar arazir kuraba gin amangan kogham. 22 Ia an akamin gin mangigh, egh bizir ki mikemezibar amighti, ki ian apanibar apanimin min otogh me misogham. Eghti gumazir ia adogha ia batoziba, ki me adogh me batuegham. 23 Eghti nan ensel ian faragh mangiva, ia inigh Amorian nguazimin aven mangi, egh Hitia, Peresia, Kenania, Hivia, ko Jebusia, men nguaziba bar dar aven mangam. Egh ki bar me kuavaremegham. 24 Ia teviba pirigh men asebar ziaba fan marki. Egh ia men asebar ziaba fer araziba inian kogham. Egh ia men asebar marvir guaba da kunti da iriti, ia dagh asighasigh. Egh guarir akinir men ofa gamir dakozibar tuivav itiba, da a bighiva da misarirarikigh. 25 Egh ia nan ziamra fi, kirara Ikiavira Itir God, ian God. Ia kamaghin damuti, ki bar deraghvira ia damuva, dagheba ko dipaba ia daningiva, ia dam arimariaba batuegham. 26 Egh ki amiziba ateghti me deraghvira boriba batam. Egh ki amizir paba itibar, naviba apiran kogham. Eghti me bar boriba batam. Ia zuamira ovengan kogham. Puvati. Ki ia ateghti, ia dughiar ruarimin nguazir kam in ikiam. 27 Egh ki ian faragh mangi, egh atiatir ekiam ian apanibar atigh, me damuti me akong tintinibar nighnigh onganigham. Eghti ki me damighti me ian aregham. 28 Egh ki gumazibagh ivir apariba amadaghti da ian faragh mangi Hivia, Kenania ko Hitia givi me batuegham. 29 Ki azenir vamiran

me batueghan kogham. Ki kamaghin damighti, nguazim pura ikiti asizir atiaba avirasemegh an iki, ia gasighasigham. 30 Ki ian apaniba nimira nimira me batogh mangi, dughiar ia avirasemeghamim, ia nguazir kam bar a inigham. 31 Eghti ki ian mitaghniaba arighti ian nguazimin mitaghniam, Akaban Dipamin boroghin itir Ongarir Aghevimin ikegh mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Egh gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh mangi, Yufretisin Fanemin tugham. Egh ki gavgavim ia daningti nguazir kam in itir gumazamiziba, ia me gafiragham. Eghti ia kantrin kam in aven mangi, me batueghti me mangam. 32 Ia me ko akar dikirizir gavgavitam damuan marki, egh uaghan men aseba ko akar dikirizir gavgavitam damuan kogham. 33 Egh ia me ateghti, me ian kantrin ikian marki. Puvatighti me ia damighti ia arazir kuram na damigham. Egh ia men asebar ziaba feghti, arazir kam azuazimin min ia misueghti ia iri bar gevegham.”

24

Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavim Israelia ko a gami

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki kamaghsua, Ni, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir 70plan gumazir dapaniba, ia mighsiamin anang na bagh izi. Egh ia tong saghon ikiva, tevimning apirigh guam nguazimin anebiragh nan ziam fi. 2 Eghti Moses uavira, Ikiavira Itir God bagh izi. Gumazir dapanir igharaziba nan boroghin izan marki. Eghti gumazamiziba Moses ko anangan kogham.”

3 Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin migirigiaba ko arazir e gin mangi damuamiba, bar gumazamizibav mikeme. Ezi me oregha bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God damuasa e mikemeziba bar, e dar amuam.”

4 Egha Moses Ikiavira Itir Godin akaba akinafarir mam in bar a da osiri. Egha amimzaraghan a dikavigha ofa gamir dakozim mighsiamin apinimin a gami.

Egha ofa gamir dakozir kamın boroghın, a 12plan dagıar ruariba ase, da Israelian 12plan anababar ababanim gami. ⁵ Egha a Israelian gumazir igiar maba amadazi, me ghua ofaba Ikiavıra Itir God ganıdi. Ezi ofan maba, da asızir me avımın tuazi bar isigha mighırızıba, ezi maba da bulmakaun apurir igiaba, gumazamizıba God ko navir vamıran ikiasava amir ofaba. ⁶ Ezi me a gamıgha gıvazıma, Moses bulmakaubar ghuzıba inıgha, ghuzıba tuiragha maba isa itarir ekiabagh arısi. Egha ghuzir nar ikiavıra itıba an ada isa ofa gamir dakozımın da kavamadi. ⁷ Egha an akınafarir Akar Dikirızir Gavgavım aven itim, inıgha gumazamizıba bagha a dibori. Ezi me a baregha, me bar kamaghın mıgei, “Bizir Ikiavıra Itir God e mikemezıba, e bar dar amuam.”

⁸ Egha Moses ghuzım inıgha, gumazamizıbagh ısın a kavamadi. Egha kamaghın me mıgei, “Ghuzir kamra, Ikiavıra Itir God, Akar Dikirızir Gavgavır kam, ia koma a gami, ezi ghuzir kam gavgavım a ganıdi. Ezi Akar Dikirızir Gavgavır kam, arazir God ia ganıngızıba, a dagh ısın tu.”

⁹ Egha gın Moses, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir dapanır 70pla, me mıghsıamın ghuavanadi. ¹⁰ Egha me Israelian Godın gari. Ezi an dagarımningın apengan bluplan bizir ekiam ikia dagıar azuarımın mın gara, egha overıam taghtazi moghın angazangari. ¹¹ Guızbangıra, me Godın gari, ezi a me gasıghasıghızır puvatı. Ezi dughıar kam me danganır kamın ikia uari inıgha apiagha dagheba ko dıpaba api.

Moses Sainain Mıghsıamın ghuavanabo

¹² Ezi gın Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, “Nı na bagh mıghsıamın anangıva, nan boroghın tugh. Kı Osırızir Arazır maba ko, Akar Gavgavıba isa dagıar akuamningın da osiri. Kı kamaghsua, nı Osırızir Arazır kaba gumazamizıbagh eghan men sure damu, kamaghın kı dagıar akuar kamning nı danıngam.”

¹³ Ezi Moses uan ingangarır gumazım Josua ko uaning akırıgha, Moses Godın

mıghsıamın ghuavanadi. ¹⁴ Moses faragha Israelian gumazır dapanıba kamaghın me mıgei, “İa kaghıra dapiagh iki, egh ga mızuam ikıti, ga uamategh izam. Aron ko Hur ia ko ikiam. Gumazıtıba osımtızıba gumazır ıgharazıbar ikıva, anıng bagh mangıti, anıng da akıram.”

¹⁵ Ezi Moses mikemegha gıvagha, Sainain Mıghsıamın ghuavanadi. Ezi ghuarıar ekiam mıghsıam avara. ¹⁶⁻¹⁷ Ezi Ikiavıra Itir Godın angazangarım mıghsıamın izaghiri. Ezi Israelia Ikiavıra Itir Godın angazangarır kamın garıma, men damazımın avır ekiam mıghsıam gısın ısıa itı. Ezi ghuarıam 6plan dughıabar mıghsıam avara. Ezi namba 7ın dughıam, Ikiavıra Itir God ghuarıamın tongın ikia Mosesın dia. ¹⁸ Ezi Moses ghuarıamın aven ghugha, mıghsıamın bar pın ghuavanadi. Egha mıghsıamın ikia ghua 40plan dughıaba ko dımagarıbar tu.

25

Gumazamizıba God bagh Purırpenımın ingarsı bizıbar anıngam (Ua Me Ini 35:4-9)

¹ Egha Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, ² “Nı Israelia mikemeghti, me bizıba inıgh ofan mın na danıng. Gumazamızır uan bizıba na danıngasa navıba dıkvıba, me da nı danıng. ³ Eghtı nı bizır kaba me dama da inıgh. Gol, silva, bras ko, ⁴ sıpsıpın arızıbar ingarızır tretın bluplaba, pıghaghevıba, aghevıba ko, inır ghurghurır aghuarıba, ko inır me memen arızıbar ingarızıba ko, ⁵ sıpsıpın apurımın inır me penın aghevımın aghuızıba ko, ongarımın itır asızır ekiabar inıba ko, akasın temeba ko, ⁶ lambagh arıgha dagh aboir olıvın borem ko, pauran mughurıar aghuım zuir me olıvın borem sara verezir God ua bagha inabazır bizıbagh ingem, ko pauran mughurıar aghuım gamıba. ⁷ Egh dagıar pızır aghuarıba ko, dagıar aghuır ıvezım bar pın kozır ıgharazıba inıgh, da ofa gamır gumazıbar dapanımın korotıar otevir azenan itımın kurkegh, egh an forıvtarır inır an evarımın poroghav itım gıtııgh. ⁸ Egh nı gumazamizıbav kemeghti, me

na bagh Purirpenitamın ingarighti, ki men tongın ikiam. ⁹ Egh ia Purirpenir kamın ingarighti, bizir an azenan itiba ko aven ikiamiba bar nedazir ki ni daningamimın mirara ganam.”

Me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın ingaram

(Ua Me Ini 37:1-9)

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın migei, “Ni gumazamizibav kemeghti me akasın temer araribar Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tughti, an tuirivim 66 sentimitan tugh. ¹¹ Eghti ia golin aghuarim isi an averiam ko azenimın poghıva a nokegh. Egh golin ruari tamın Boksiamın apınimın miriam bar an poghıva a ikıruigh. ¹² Egh ia Boksiam darugh anetersi gol ringın 4plan ingarigh, egh a tuivamin suer 4plan boroghın gol ringın 4pla arigh, egh 4plan suebagh ikegh. Egh pumuning isi Boksiamın vongın aning ikegh, pumuning vongın aning ikegh. ¹³ Egh ia Boksiam atersi akasın iter otevir pumuning inigh, egh deragh aning akırigh. Egh ia golrama aning poghıva aning nokegh. ¹⁴ Egh ia Boksiam atersi iter otevir kamning isi, tam vongın an ringning darugh, egh tam vongın an ringning darugh. ¹⁵ Eghti iter otevir kamning zurara ringbar iki kamaghıra iki. Ia aning asian marki. ¹⁶ Eghti ki gın Akar Dikirizir Gavgavim itir dagıar akuamning isi ni danighti ni aning isi Boksiamın aven aning atigh.

¹⁷ “Egh ia Boksiamın asuam golin aghuarimın an ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tugh. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gın amangamin danganim. ¹⁸ Egh ia golin taba inigh, hamam dav suegh, egh enselin bar gavgavir pumuningın nedazimningın ingarigh. Eghti enselning Boksiamın asuam gisin tughıv iki, tav vongın ikıti, tav vongın ikiam. ¹⁹ Eghti tam Boksiamın asuamin agharir guvimın tughti, tam agharir kiriamın tugh. Ia golin tam inigh, egh enselin bar gavgavir kamningın nedazim

ko Boksiamın asuam danganir kamran dar ingarigh. Eghti da bizir vamıran mın otogham. ²⁰ Eghti enselin bar gavgavir pumuningın nedazim arazir kuraba gın amadir danganimın tughıv ikiam, eghti aningın guamning uaningın akuigh aviragh Boksiamın gan. Eghti aningın avizimning kuighirigh iki, Boksiamın asuam avaragham. ²¹ Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim itir dagıar akuar kamning ni danighti, ni aning isi Boksiamın aven aning atigh, egh Boksiamın asuam dukuagh. ²² Eghti ki danganir arazir kuraba gın amadir kamın, enselin bar gavgavimningın nedazimningın tongın Boksiamın asuam gisin ni bativam. Egh ki uan Akar Gavgavıba ni daningam. Eghti ni nan Akar Gavgavıba Israelia daningam.”

Me God daningamin bret arıghamin dakozimın ingaram

(Ua Me Ini 37:10-16)

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın migei, “Ia akasın tememın dakozir tamın ingarigh, eghti an ruarim 88 sentimitan tughti, an arozim 44 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 66 sentimitan tugh. ²⁴⁻²⁵ Egh ia dakozir kam golin aghuarimın an poghıva a nokegh, egh golin ruaritamın an miriamın poghıva bar a ikıruigh. Ia golin ruarir kam damighti a tong figh anabogh, egh dakozimın apınıba bar da inigh, eghti an tuirivim 8 sentimitan tugh. Eghti ia golin ruarir kamın, an miriamın golin igharazitamın an adiarim damigh golin ruarir kam bar an poghıva a ikıruigh. ²⁶⁻²⁷ Egh ia gol ringın 4plan ingarigh dakozimın mikebabar suebar boroghın da ikegh. Eghti 4plan gol ringın kaba dakozimın apınimın boroghıra ikiam. Da akasın temer dakozim ateramningın suigham. ²⁸ Egh ia akasın iter otevir pumuning isi dakozim atersi deragh aning akırigh, egh golrama aningın poghıva aning nokegh. ²⁹ Egh ia, ofa damuamin wain fufughamin itarir ekiaba ko dozıba, kapba, ko botolba, ia golin aghuimra bizir kabar ingarigh. ³⁰ Egh ia zurara bretın na daningamim, a isi dakozir kam datighti, a nan damazimın ikıvıra ikiam.”

*Me lamba afamin aghorimin ingaram
(Ua Me Ini 37:17-24)*

³¹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia golin aghuarim inigh lamin aghorimin ingarigh. Egh haman golin kam misuegh egh lamin aghorim asamin mingarimin ingarigh, egh lambar agharibar ingarighiva, dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingarigh. Egh biziba bar dar arighti da bizir vamiran min ikiam. ³² Eghti lamba afamin aghorir kam 6plan aghariba iki, eghti 3pla vongin ikiti, 3pla vongin iki. ³³ Eghti lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagh akimarir 3pla iki, eghti da lamin kabar apengan ikiam. Eghti lamin aghariba bar kamaghira ganam. Eghti akimaribar gananiba amonin tememin akimaribar min ganam. ³⁴ Eghti lamin aghorim uabi kamaghin ganam, ia akimarir 4pla ingarighti da amonin tememin akimaribar min, taba tighar onamibar min ganti, taba onezibar min gan. ³⁵ Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin ia akimarir dafarir muziarir kabar ingarigh. Egh agharir igharaziba uaghan kamaghira dar amu. ³⁶ Egh ia hama inigh golin aghuir kam misuegh, egh bizir kabar amighti da bizir vamiran min ikiam. ³⁷ Egh ia 7plan lambar ingarigh, da isi dar agharibar arikigh. Egh deravira da aseghti, dar angazangarim siragh deragh nan Purirpenimin averiam gisiragh. ³⁸ Egh golin aghuariba inigh, egh akamimin min avimin suizir bizitabar ingarigh egh uaghan itaribar ingarigh. ³⁹ Ia 35 kilogremin golin aghuariba inigh, egh lamba afamin aghorim ko, lamba ko, an ingangarir bizir kaba, bar dar ingarigh. ⁴⁰ Egh ni deraghvira dar ganigh, egh nedazir ki mighsiar kamnin nin akazimin gin mangiva, ia bizir kabar ingarigh.”

26

*Me Godin Purirpenimin ingaram
(Ua Me Ini 36:8-38)*

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia na bagh Purirpenir tam 10plan inir ghurghurir aghuibar an ingarigh. Nir

25:40: Aposel 7:44; Hibru 8:5

kaba ia tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigh enselin bar gavgavibar nedaziba isamigh. ² Egh 10plan inir kabar ingarighti dar oteviba bar voroghira mangi. Eghti dar ruariba 12 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh. ³ Egh da arueghsi, ia 5plan iniba dar akuigh ua da isamigh. Egh 5plan mabar akuigh ua kamaghira da isamigh. ⁴ Egh bluplan tretin righizir kuzir taba, inimning uaningin sasuihisi aningin miriamningin da isamigh. ⁵ Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira da a gituighti, dar kuziba voroghira iki. ⁶ Egh ia 50plan golin akezibar ingarighti, da inir ruarir kamningin kuziba isafuragh da ikeghti, aning Purirpenir vamiran otogham.

⁷ “Egh gin ia memen arizibar inir 11plan ingarighti, da Purirpenim avamin inir ekiar vamiran otogh. ⁸ Eghti inir kaba vaghvagh dar ruariba 13 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh. Eghti dar ababanim voroghira mangi. ⁹ Egh da arueghsi me 5plan iniba uari isafuragh da isamighti, da inir ekiar vamiran otogham. Egh 6pla iniba isafuragh da isamighti da inir ekiar vamiran otogham. Egh namba 2in inir isamizir kam, an namba 6in inir otevir kam an otevim remegh Purirpenimin tiam avaragh. ¹⁰ Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50pla tretin irighizir kuziba inir namba 2in miriamin dagh ituigh. ¹¹ Egh 50plan brasin akezibar ingarigh, egh akeziba isi tretin irighizir kuzir kabar aghuigh, egh inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar vamira ikiam. ¹² Eghti inir ruarir kamnin 1 mitan pura itimin, ia Purirpenimin girakirangin aneguraghti a magiri nguazim girigh. ¹³ Eghti inir Purirpenim avamim, an ruarim, aven itir inimnin ruarim gafiragh 50 sentimita vong ko vongin ikiam. Eghti inir nar pura ikiamim Purirpenir kam bar anevaragh magiri nguazim girigh.

¹⁴ “Egh ia Purirpenim avisi sipsipin apuribar inir me penin aghevimin

aghuizimîn inimîn ingarigh. Egh a gisin darighsi ongarimîn asizir ekiamîn inim inimîn ingarigh.

¹⁵ “Egh ia akasin temebar Purirpenimîn birir agharibar ingarigh. ¹⁶ Eghti birir agharibar ruarim 4 mitan tugh, eghti iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tugh. ¹⁷ Egh ia iter akinir pumuning mingarimning akirigh, egh silvan boksiamning gisin aning asaragh. Egh ia Purirpenimîn birir aghariba bar kamaghira dar ingarigh. ¹⁸ Egh ia sautin amadaghan Purirpenimîn 20plan birir agharibar ingarigh. ¹⁹ Egh ia silva inigh 40pla boksia torir muziariba itibar ingarigh, egh birir aghariba dagh asam. Eghti boksia pumuning birir agharir vamiran apebamîn ikiam, egh birir agharimîn povim gavgavim a daningam. ²⁰⁻²¹ Egh ia kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigh. Egh 20pla birir agharibar ingarigh, egh birir agharibar poviba gavgavim dar aningsi, ia 40plan silvan boksia bar ingarigh. Egh silvan boksia pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da asi. ²² Egh 6plan birir aghariba Purirpenimîn girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingarigh, ²³ egh birir agharir pumuning Purirpenimîn girakirangin itir mikebamningin ingarigh. ²⁴ Eghti mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigh mavanang bar pin otogh. Egh birir agharir kamning uaning inigh ghuanang ringin vamiran aven mangi voroghira iki. Egh mikebar igharazim kamaghira a damu. ²⁵ Eghti girakirangin 8plan birir aghariba ikiam, eghti 16plan silvan boksia da birir agharibar povibar suigham, eghti boksia pumuning, birir aghariba vaghvagh dar tuivam.

²⁶ “Egh ia akasin temer ruariba inigh, egh dar ighuvir ruaribar ingarigh. Egh notin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. ²⁷ Egh sautin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh, egh aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. ²⁸⁻²⁹ Egh ia ringbar ingarigh vaghvagh

birir agharibar tongira dar arikigh, egh gin ighuvir ruarir kaba isi ringbar aghu mangi, Purirpenimîn mikebar mamîn ikegh mangi mamîn tugh. Egh ia birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da nokegh. ³⁰ Egh ia gin Purirpenir kam asaraghti, a nedazir ki mighsiamin nin akazimîn mirara ganam.

³¹ “Egh ia inir aghuarir ekiamin ingarigh, egh Purirpenimîn aven aneguragh. Ia inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin arizimîn ingarizimîn a isamigh. Egh ia deraghvira enselin bar gavgavibar nedazibar arigh da isamigh. ³² Egh ia akasin temeba inigh, inir ekir kam gusi 4plan dipenir akinibar ingarigh. Egh dipenir akinir kaba golin dar poghiva da nokegh. Egh golin akeziba ingarigh nir kamîn suighsi dipenir akinibar dar arikigh. Egh 4plan silvan boksia bar ingarigh, egh dipenir akinir kaba boksia bagh asegh. ³³ Egh inir kam inigh dipenir akinibar itir akezibar guighti, nir kam, a Purirpenim avarazir nir ekir uaning sasuirazi naghin apengan iki. Egh dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimningin Boksiam, inir kamîn girakirangin aven anetigh. Eghti inir kam Purirpenimîn aven, divazimîn min Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganim abigh ikiam. ³⁴ Egh golin asuam inigh mangi danganir Bar Anogoroghezir Danganimîn Boksiam dukuagh. Eghti Boksiamin asuar kam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim. ³⁵ Egh ia bretba arighamin dakozim isi notin amadaghan Purirpenimîn aven inimîn boroghin anetigh. Egh lamba afamin aghorim isi sautin amadaghan inimîn boroghin anesaragh.

³⁶ “Egh ia Purirpenimîn tiar akamin gusi, inir ghurghurir aghuitamin ingarigh, tiar akamin a guraghti a tiar akamin min iki. Ia tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegh da isamigh. ³⁷ Egh akasin temeba inigh tiar akam bagh 5plan dipenir akinibar ingarigh, egh golin dar poghiva da nokegh. Egh 5plan brasin boksia toriba itibar in-

garigh egh dipenir akiniba dagh asam. Egh inir kam agusi golin akeziba isi dipenir akinibagh ikegh, egh inir kam guragh.”

27

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın ingaram
(Ua Me Ini 38:1-7)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın migei, “Ia akasin temeba inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın ingarigh. Eghti an arozim ko an ruarimın ababanım, aning vırara 2 mita, 20 sentimitan tugh. Eghti an tuirivimın ababanım 1 mita 30 sentimitan tugh. ² Temer akasin ofa gamir dakozimın ingarizimra, ia bulmakaun kombar mın garir bizibar ingarighti, da ofa gamir dakozimın mıkebabar vaghvagh dar iki, egh ofa gamir dakozim brasın an poghıva a nokegh. ³ Ofan dakozimın ofan ingangarım damusi ia bizir kabar ingar, savolin muziarıba, itarir ekiaba, pokba, ko avım ateramin itarıba, ko averenım iniamın itarıbar ingarigh. Bizir kaba bar ia brasın dar ingarigh. ⁴⁻⁵ Egh ia bras uaiıa inigh abizimın mın garir bizimın ingarigh. Egh ofa gamir dakozimın aven anetigh. Egh ia brasın ringın 4plan ingarigh. Egh da isi ofa gamir dakozimın abizimın mıkebabar arıkiğh. Egh brasın ruaritam inigh ofa gamir dakozimın averiamın tongıram anetigh a ikıruıgh. Egh uaiıa brasın abizimın mırıaba isi, brasın ruarır kamın apengan aneguragh. Eghti abizimın mın ganamın bizir kam, ofa gamir dakozimın averiamın tongıra daperaghım. ⁶ Egh ia akasin iter otevir pumuning inigh, egh aning akırigh brasın aning poghıva aning nokegh. ⁷ Egh ia ofa gamir dakozim atersı akasin temer kamning isi ringın an mırıamningın itibar aghuıgh. ⁸ Ia temer ararıba inigh ofa gamir dakozim boksiamın mın an ingarigh, egh boksiamın dikinimın ingaran marki. Ia aneteghti an dikinim pura torım iki. Ia nedazır ki mıghsiamın nın akazimın mırarama an ingarigh.”

Me Godın Purirpenimın divazim avınam
(Ua Me Ini 38:9-20)

⁹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghın migei, “Ia inir ghurghurir aghuımın ingarigh, Purirpenım avinsı divazır azenan itimın ingarigh. Ia inir ruarır kam sautın amadaghan itir divazım bagh an ingarighti, a 44 mitan tugh. ¹⁰ Egh ia inir kam gusi, 20plan dipenir akinıba brasın dar ingarigh, egh dipenir akinır kaba isi 20plan brasın boksiabagh asegh. Egh inir kam guamin akezıba ko divazımın agharır ıghuvıba silvan dar ingarigh. ¹¹ Egh kamaghıra notın amadaghan itir divazımın ingarigh. ¹² Egh divazır aruem ghuaghiri naghın itim, ia inir ruarır tamın ingarighti, a 22 mitan tugh. Egh 10plan dipenir akinıba ko, 10plan brasın boksiar dipenir akinıba asamıbar ingarigh. ¹³ Eghti divazır aruem anadı naghın itim, an ababanım 22 mitan tugh. Eghti divazır kam tıar akam an ikiam. ¹⁴⁻¹⁵ Tıar akamın mırıamningın ia dipenir akinıba asısı brasın boksiabar ingarigh. 3pla vongın ikiti 3pla vongın iki. Brasın boksiabagh asısı, ia dipenir akinıbar ingarigh. 3pla vongın da asegh, egh 3pla vongın da asegh. Egh tıar akamningın mırıamningın gusi nır pumuningın ingarigh. Aningın arozımning vırara 6 mita 60 sentimitan tugh. ¹⁶ Egh divazımın tıar akam bagh ia inir ghurghurir aghuarıtam, tretın blupla ko, pıghaghevım, ko aghevır me sipsipın arızımın ingarızıba isamıva an kurkeghti, a divazımın tıar akam avam. Eghti an arozım 9 mitan tugh. Egh ia 4plan dipenir akinıba isi 4plan brasın boksiabagh asegh, egh inir kam isi dipenir akinır kabar da guıgh. ¹⁷ Ingangarım kamaghın mangam: ia silvan agharır ıghuvır kabar ingarigh, divazır kamın dipenir akinıbar pueghti da bar uarır suikiğh. Egh silvan akezıbar ingarigh egh dipenir akinıbar arighti da silvan agharır ıghuvıbar suıghım. Egh bras inigh dipenir akinıba asamın boksiabar ingarigh. ¹⁸ Eghti divazır kam, an ruarım 44 mitan tughti an arozım 22 mitan tugh, eghti an tuirivım 2 mita 20 sentimitan tugh. Ia inir ghurghurır aghuarır tam inigh divazır kamın ingarigh.”

Egh ia bras taba inigh divazimın dipenir akınibagh asamin boksiabar ingarigh. ¹⁹ Ia brasra inigh Purirpenimın inganaribar amuamin bizibar ingarigh. Egh Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, uaghan brasın dar ingarigh.”

*Lamba deragh dar ganamin arazim
(Ofa Gami 24:1-4)*

²⁰ Egha Ikiavıra Itir God kamaghın Moses miği, “Nı Israelian gumazamizibav kemeghti me olivin borer aghuariba inigh iziti, lamın kabagh isi iki mamaghıra ikiam. ²¹ Eghti Aron uan otariba ko lamın kaba inigh, na bativamin Purirpenimın aven mangi. Egh Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam modozir inimın azenan dar arıkiğh. Egh dughiabar zurara me borem lambar arıgh, eghti da danganir ki Ikiavıra Itir God itimın, guaratızibar isi mangi mızarazibar otiv. Egh ia Israelia, uan borir gın otivamiba ko, arazir ki damuasa ia mikemezir kamın suiragh gavgavigh iki mamaghıra iki.”

28

*Me ofa gamir gumaziba
kurkamin adiaribar ingaram
(Ua Me Ini 39:1-7)*

¹ Egha Ikiavıra Itir God miğiavıra ikia kamaghın miği, “Moses ni uamategh mangıgh egh dughiar kamın uan avebam Aron ko an otarir kaba, Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar, men diaghti me izi. Egh ni Israelian tongın me amisevegh me damighti me nan ofa gamir gumazibar mın iki nan inganaribar amu. ² Egh Aron bagh, ofa gamir gumazimın korotiar aghuarimın ingarigh, egh an kurkeghti, an ganganim igharagh otogh, egh Israelian damazimın ziar ekiam ikiam. ³ Ki kamaghın ifonge, Aron, nan ofa gamir gumazimın otogh, nan inganarim damuam. Kamaghın, ni gumazir ki korotiaba ko bizir igharazibar ingaramın fofozim me ganıgızibar diagh me mikemeghti, me Aron darugh nan ofa damuamin korotiamın ingarigh. ⁴ Egh me mikemeghti me forivtarir nir an evarimın poroghav itimın

ingarigh, korotiar otevir azenan itimın ingarigh, korotiar ruarir azenan itimın ingarigh, korotiar ruarir aven itir me tretbar kurkezimın ingarigh, inir dapanir asuar ruarimın ingarigh, egh inir ruarir ivariamın ikezimın ingarigh. Me Aron uan otariba ko me bagh, ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba isamigh, eghti me ofa gamir gumazibar mın nan inganarim damuam. ⁵ Egh inganarir gumaziba tretin blupla, ko pıghaghevım, ko tretin aghevır me sipsipın arızimın ingarizim, ko gol tret, ko inir ghurghurir aghuariba inigh korotiar kabar ingar. ⁶ Egh me korotiar otevir azenan itimın ingarsi, tretin blupla, pıghaghevım ko, tretin aghevır me sipsipın arızimın ingarizim ko, gol tret ko inir ghurghurir aghuir kam kurkazir aghuıbar a isamigh. ⁷ Egh inir sazır pumuning korotiamın suıghsi a gısın aning isamıghti, aning dipızimning gısın anang mangi akirimın inir otevir vongın itimın suiragh. ⁸ Egh me gol tret, ko tretin blupla, pıghaghevım, tretin aghevır me sipsipın arızibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir ivariam gıkamım adiarir aghuariba a darıgh an ingarigh. Egh inir ivariam gıkamım isi korotiar otevir azenan itir kamın mırıamın porogh a isamigh, eghti bizir pumuning datırıghın bizir vamıran mın ikiam. ⁹ Egh dagıar pızır aghuarır pumuning inigh, egh Jekopın otarır 12plan ziaba aningın dar ghorıva da osırıgh. ¹⁰ Ia kamaghın damu, otarır ivariamın ziam faragh anetıgh mangi namba 12ın otarımın tugh. Egh 6plan ziaba isi dagıar tam darıgh, egh 6pla isi dagıar ıgharazım datıgh. ¹¹ Nı inganarır kam isi gumazır dagıaba aghoramın fofozım itım danıgıgh, eghti a Jekopın otarıbar ziaba isi dagıar kamningın dar ghoregh. Egh ia dagıamningın suıghsi golin kurkazır pumuningın ingarigh. ¹² Egh dagıar kamning isi korotiar otevir azenan itimın dipızimningın itir inir sazımning gısın aning isamıgh, eghti aning Israelın 12plan anababar ababanımın mın ikiam. Eghti Aron uan dipızimningın men ziaba aterti, ki Ikiavıra Itir God dar gan uan gumaza-

miziba zurara me ginighnighvira ikiam. ¹³⁻¹⁴ Ia dagiamningin suighamin golin kurkazir kamningin ingarigh. Egh golin aghuarim inigh tretin min ikarizibagh irighiva, egh da isi da nuavigh golin benir pumuningin ingarigh. Egh benir kamning inigh dagiamning suighamin golin kurkazir kamningin porogh.”

Ofa gamir gumazibar dapanimin evarimin poghsi forivtarir inimin ingarigh (Ua Me Ini 29:8-21)

¹⁵ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikisi forivtarir initamin ingarigh. Kar Godin ifongiam gifofoghamin bizim. Egh ia kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghev vir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh forivtarir inir muziarir kam bar deragh an ingarigh, egh kamaghirama an kurkegh. ¹⁶ Ia forivtarir inir muziarir kam in ingarigh, an inim in ruarim 44 sentimitan tughti an arozim 22 sentimitan tugh. Egh deraghvira tongira a remeghti, a forivtarimin min otoghti, an otevirabar abaniba voroghira mangi. ¹⁷⁻²¹ Egh ia 12plan dagiar ivezim bar pin koziba isi, dagiar kaba bar da vaghvagh Jekopin otaribar ziaba osirigh, eghti dagiaba vaghvagh an anababar abanimin min ikiam. Ia golin taba inigh dagiabar suizir golin kurkazibar ingarigh, egha dagiaba vaghvagh da afegh egh forivtarir inim in azenan da ikegh. Egh ia dagiar kaba isi, 4plan abiar ruaribar forivtarir inir kam in azenan da ikegh. Egh faragha itir abiamin dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ikegh. Egh abiar an girara itimin dagiar emeral, sapaia, ko daimon ikegh. Egh abiar mizezimin, dagiar terkois, aget, ko ametisin dagiaba ikegh. Egh namba 4in abiamin, berilin dagiam ko, dagiar pizir aghuarim ko jaspam dagiam ikegh.

²² “Egh ia golin aghuarim inigh egh tretin min ikarizibagh irigh da nuavigh egh benir pumuningin ingarigh, eghti aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin

suigham. ²³⁻²⁴ Egh gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin ikiamin forivtarir inim in mikebar pin itimningin aning ikegh. Egh golin benimning isi, aning in otevimning, forivtarir inim in itir gol ringin kamning gikegh. ²⁵ Ia golin benir otevir igharazimning isi, dipizimning in itir dagiamning in suizir golin kurkazimning gikegh. Egh tuavir kam in forivtarir nir kam isi, korotiar otevir azenan itim gikegh. ²⁶ Egh ia ua gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin itir forivtarir inir otevim in mikebamning in vin aning ikegh. Ringin kamning datirigh in korotiar otevir azenan itim in borogh in ikiam. ²⁷ Egh ia gol ringin pumuning uam aning in ingarigh, egh aning isi korotiar otevir ivariam in amadaghan itim in, azenan aning porogh aning isamigh. Egh aning ikeghti, aning in otevimning dipizimning in ikegha izighiri inir ruarir ivariam gikezimin tugh. Egh ivariam gikezir inir me deraghavira kurkezir kam an borogh in, gol ringning isamigh. ²⁸ Egh benir sazir blupla inigh, evarimin ikiam in forivtarir inim in ringning isi, korotiar otevir azenan itim in ringning gikegh, eghti evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenan itim in suiragh gavgavighti, evarimin ikiam in forivtarir inim ighuamangan kogham.

²⁹ “Egh Aron Anogoroghezir Danganir kam in aven mangamin dughiar kam in, a forivtarir inir Israelian ovavibar ziaba aven itim inigh uan evarimin borogh in uan evarim gikegh. Kar Godin ifongiam gifoghamin bizim. Eghti ki Ikiavira Itir God kamagh in ganigh, egh ki uan gumazamiziba zurara me ginighnigham. ³⁰ Egh dagiar Godin ifongiam gifofogham in kamning isi, forivtarir inir an evarimin itim darugh, eghti aning an evarim gisirara ikiam. Eghti Aron Anogoroghezir Danganim in mangi, ki Ikiavira Itir Godin damazim in tuivsi, a dagiar kamning inigh aning sara mangi. Egh Israelia Godin ifongiam gifoghsi, Aron dagiar kamning uan forivtarir inim darugh, uan evarim gisirara aning ater Ikiavira Itir Godin damazim in tuivam.”

*Me ofa gamir gumaziba bagh
korotiar igharazitabar ingaram
(Ua Me Ini 39:22-31)*

³¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia korotiar ruarir azenan itimin ingarighti a korotiar otevir azenan itimin apengan ikiam. Ia inir bluplan kinir, me sipsipin arizimin ingarizimin an ingarigh. ³² Egh ia korotiar kam torim a datigh, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Egh inir avizir muziarir tam isi torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigh a isamigh, eghti an torimin apiniba gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham. ³³⁻³⁴ Egh ia tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevur me sipsipin arizimin irighizim inigh, egh iter pomigranetin ovizibar min bizitaba isamigh. Egh ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isamigh egh golin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamighti, da ituighiv ikiam. ³⁵ Eghti Aron korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Egh a, ki Ikiavira Itir God, nan damazimin boroghin Anogoroghezir Danganimin aven izegh egh uam azenan mangamin dughiam, gumazamiziba belobar ararem baragham. A kamaghin damighan kogh, egh aremegham.

³⁶ "Egh ia golin akuar aghuaritam inigh, medelin tam in ingarigh, egh akam kamaghin a gisin an osirigh, 'Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.' ³⁷ Egh ia bluplan benim inigh gol medelin kam nir dapanir asuar ruarimin guam gitusi an ingarigh, eghti an ofa gamir gumazibar dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. ³⁸ Aron zurara inir dapanir asuar medel itir kam uan dapanim darigh. Eghti kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ofan Israelia na ganidiba ki da inisi ifuegham. Egh me ofa gamir arazitaba pueghti, Aron men arazir kurabar osimtizim ateram.

³⁹ "Egh ia tretin ghurghurir aghuariba inigh, egh korotiar ruarir aven itimin ingarigh, egh tretbar kurkazimin an ingarigh. Egh Aronin dapanim darighsi inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir dapanir asuar ruarimin ingarigh. Egh

inir ghurghurir aghuarim inigh inir ruarir ivariam gitim an ingarigh, egh kurkazir aghuibar an ingarigh.

⁴⁰ "Egh ia Aronin otariba bagh korotiar ruarir aven itiba ko inir ruarir ivariam in ikeziba ko inir dapanir asuar otevir ingarigh. Eghti me deraghvira kurkeghti men ganganim igharagh otogh gumazamizibar damazibar ziar ekiaba ikiam. ⁴¹ Eghti Moses, ni korotiar kaba isi uan avebam Aron uan otariba ko me daghuam. Egh olivin boreme me gingegh, egh me amiseveghti me ofa gamir gumazibar otogh, egh nan ingangarim damuam. ⁴² Egh me bagh inir aghuarim inigh, egh me bagh trausiziar oteviba isamighti me korotiar ruarimin apengan dar aghuighti, men mikarzir mogomebar iniba azenan otivan kogham. ⁴³ Eghti Aron uan otariba ko, me Anogoroghezir Danganimin aven ofa gamir gumazimin ingangarim damusi, ofa gamir dakozimin boroghin mangiva, me trausiziar kabar aghuigh, egh dughiar igharazibar me na bativamin Purirpenimin aven mangisi me kamaghira damuam. Egh me kamaghin damighan kogh me osimtizim ikiti, ki me misueghti me arimighiregham. Eghti Aron uan igiar borir gin otivamiba ko, me zurazurara Akar Gavgavir ki damuasa me mikemezibar gin mangam."

29

*Ofa gamir gumaziba misevir arazim
(Ofa Gami 8:1-36)*

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ki datirikin Aron uan otariba ko bizir ni me damuamim ni mikimasa, ni me amiseveghti me nan ofa gamir gumazibar otivsi, bizitam gasighasighizir puvatizir bulmakaun apurir igiatam ko sipsipin apurir tamning inigh. ² Egh witin plauan bar derazitaba inigh, egh yis isi plaua darighan marki. Egh plauan kaba inigh Bretin ingarigh. Egh plauan taba ua da inigh olivin boreme sara da veregh Bretin ingarigh. Egh plauan taba inigh bisketbar ingarigh olivin boreme dar aghuigh. ³ Egh Bretin kam ko bisketba isi akiram daghuigh, egh ni ofa damuamin

dughiamin ni bulmakaun apurim ko sipsipin apurir pumuning sara na daning.

⁴ “Egh ni Aron uan otariba ko me inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, egh dipamin me ruegh. ⁵ Ni me ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar kaba isi Aron daghuigh: korotiar ruarir aven itim, korotiar ruarir azenan itim, korotiar otevir azenimin itim, ko evarimin itir forivtarir inim, ko inir ruarir ivariam gitim, a gikegh. ⁶ Egh inir dapanir asuar ruarim an dapanim gighuigh. Egh gol medel isi an inir dapanir asuar ruarim a gitorogh. Medelin kam, akar kam an ikiam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’ ⁷ Ni gumaziba amisevi me ofa gamir gumazibar otivir olivin borem, an dapanim gingiva anemisefegh.

⁸⁻⁹ “Egh ni Aron amisevegh givagh, egh an otariba inigh izi korotiar ruarir aven azuiba me daghuigh, egh inir ruariba men ivariabagh ikegh, egh inir dapanir asuar oteviba men dapanibagh ikegh. Egh ni kamaghin damigh Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar otivigham. Eghti, gumazir kaba uan ovavir boriba ko zurara ofa gamir gumazibar ingangarim damu, bizir ki damuasa mikemezibar amu mamaghira ikiam.

¹⁰ “Egh ni bulmakaun ofa damuamim inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin iziti, Aron uan otariba ko dafariba isi an dapanim datigh. ¹¹ Eghti ni nan damazimin, na bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin bulmakaun kam misueghti an aremegh. ¹² Egh ni uan dafarir puzimin bulmakaun ghuzitaba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh ghuzir nar itiba bar da inigh ofa gamir dakozimin mingarimin da ingegh. ¹³ Egh gin muriam avarazir oviba bar da inigh, egh beramin akuar aghuarim inigh ovizir pumuning ko ovir aningin itiba inigh, egh na bagh ofa gami moghin ofa gamir dakozimin bar da tuegh. ¹⁴ Egh bulmakaun tuzim ko inim ko an muriamin aven itir buariba inigh mangi gumazamiziba puvatizi naghin azenan da

tuegh. Eghti bulmakaun kam a ofa gamir gumazibar arazir kuraba gin amangamin ofa.

¹⁵ “Egh ni sipsipin apurir kamningin tam ofa bagh a inigh. Eghti Aron uan otariba ko dafariba isi sipsipin kam in dapanim datigh. ¹⁶ Eghti ni sipsipin kam misueghti an aremeghti, ni an ghuzim inigh ofa gamir dakozimin 4plan miriaba bar a kavamangigh. ¹⁷ Egh ni sipsipin kam aghoraghsuegh, an soroghafariba ko muriam ruegh, asizir otevir kaba ko sipsipin dapanim sara bar ada isi ofa gamir dakozim gisin dar arikigh. ¹⁸ Egh ofan bar isia mighirim in ofa gamir dakozimin bar da tueghti da mighirigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki avim bar isir ofan kam in mughuriar aghuarim bar a gakuegham.

¹⁹ “Egh ni sipsipin namba 2 inighti, Aron uan otariba ko uan dafariba isi an dapanim gisin datigh. ²⁰ Egh ni sipsipin kam misuegh, an ghuzir muziarim inigh, Aron uan otariba ko, men kuarir guvimin itir kuarir amiraziba, ko men dafarir puzir amebar agharir guvimin itiba, ko dagarir puzir amebar suer agharir guvimin itiba, ghuzim dar aghuigh. Egh sipsipin ghuzir ikiavira itim inigh mangi ofa gamir dakozimin, an 4plan miriabar ghuzim kavamangigh. ²¹ Egh gin ni ghuzir ofa gamir dakozimin miriamin itim ko, olivin borer ofa gamir gumazim amisevim aning veregh, Aron ko an otariba ko men korotiaba sara kavamangigh. Egh ni kamaghin damighti, Aron uan otariba ko men korotiaba, da bar ki ua baghavira dagh inaba.

²² “Egh ni namba 2 in sipsipin kam aghoregh, an oviba ko an puer ekar ovim itim ko, ovir muriam avarazim, ko beramin akuar aghuarim, ko ovizimning ko aningin itir oviba, ko agharir guvimin itir buaragharim inigh, bar dar ofa damu. Kar ofa gamir gumaziba amisevir ofa. ²³ Ni uaghan mangi nan damazimin itir bretin yis puvatizibar itir akiram in itiba, ni bretba vaghvagh kamaghin bretba ini: bretin me olivin boremin tuezir tam ko, olivin boremin tuezir puvatizir tam, ko bisketin vamira. ²⁴ Egh dagher kaba isi

Aron uan otariba ko men dafaribar arighti, me ofan kam suiragh a fi a damuti, a Godin damazimin ighuavamangam. ²⁵ Eghti ni gin dagher men dafarimin itiba inigh, egh ofan bar isia mighiribagh amir dakozimin ofaba tue naghin da tueghti avim bar dar isigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan mughuriar aghuarir kam bagh bar akuegham.

²⁶ “Egh ni sipsipin namba 2in kam in evarir tuzim uan dafarimin an suiragh a fi a damuti, a Godin damazimin ighuavamangi. Egh ni asizir kam anemi.

²⁷ “Aron ofa gamir gumazimin otivsi, ni sipsipin evarir tuzim uan dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Egh Aronin otariba bagh sipsipin buarakirir agharir guvimin itim inigh uan dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Arazir kam in, ni ofa gamir gumazibar ikisi me amisefegeh. Egh gin ia asizir tuzir kam isi ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremi. ²⁸ Egh dughiaba Israelia zurara na ko navir vamira ikisi, asizir evarimin itim ko buaragharim inigh, ki Ikiavira Itir God na daning. Eghti ki ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremam. Bizir ki damuasa mikemezir kam ikivira ikiam.

²⁹ “Eghti gin Aron aremeghti, me an ofa gamir gumazimin korotiar aghuarim isi an otaribar aningigh. Eghti Aronin ikizimin adarazi ofa gamir gumazibar otivsi, me korotiar kam arughti, me me amisiva boreme me gingam. ³⁰ Eghti Aronin ikizimin gumazitam an danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otivsi, egh a faragh korotiar kabar aghuigh na bativamin Purirpenimin aven mangiva Anogoroghezir Danganimin aven nan ingangarim damu mangi 7plan dughiabar tugham.

³¹ “Dughiar ni Aron ko an otariba misivamin, ni sipsipin tuzir ni ofa gamizim inigh, na baghavira itir Purirpenim avinizir divazimin aven a isi minem darugh anevikigh. ³² Eghti Aron ko an otariba, sipsipin tuzir kam ko bretin akiram in ikiavira itim inigh, egh na bativamin Purirpenimin tiar akamin aneremi.

³³ Me ofa gamir gumaziba amisivamin dughiam in, me uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua tuezir dagher kaba me dar ami. Dagher kaba na baghavira ikiava bar anogoroke. Kamagh in amizi, ofa gamir gumazibara dagher kabar amam, eghti gumazamizir kiniba bar puvatigham.

³⁴ Egh asizir tuzitaba ko bretin iki mangiti aminim tiraghamba, ia dar aman marki. Asizir tuzir kamagh amizim na baghavira ikia bar anogoroke, kamagh me avimin a tuaghti a bar isi mighirigh puvatigh.

³⁵ “Egh ki ni mikemezi moghin, ni Aron uan otariba ko me amisivisi, ingangarir kam damu mangiti, namba 7in dughiam otogh. ³⁶ Dughiabar zurara ni arazir kuraba gin amangisi, bulmakaun vamiran ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti a nan damazim bar zuegham. Egh olivin boreme isi ofa gamir dakozimin a fugh, anemiseveghti a nan ofa gamir dakozimra ikiam. ³⁷ Egh ni kamagh in ofa gamir dakozim damu mangi namba 7in dughiam in tugh. Eghti ofa gamir dakozim, a bar nan bizim, egh bar anogoregham. Egh gumazitam o bizitam ofa gamir dakozir kam seregham, a uaghan na baghvira ikiam.”

Dughiaba vaghvagh ofa gamir arazim (Diboboniba 28:1-8)

³⁸ Egha Ikiavira Itir God ua kamagh in migei, “Ia dughiaba vaghvagh sipsipin nguzir azenir vamira itir pumuning inigh, egh ofa gamir dakozimin dar ofa damu.

³⁹ Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tam in ofa damu. ⁴⁰ Egh ia witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1 lita olivin boreme sara aning veregh, egh sipsipin faragha ofa gamir kam ko ofa damu. Egh uaghan 1 lita wain in dipam inigh, ofan min afugh. ⁴¹ Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, egh ia wit tuamin ofa ko, wain in dipam in ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min avimin tuezir mighirizir kam, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kam in mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁴² Eghti ofan bar

isia mighirir kam, ian gin otivamin ovavir boriba zurara dughiabar na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, eghti ki an ganam. Eghti ki uan gumazamiziba danganir kam in ia bativam. Ki danganir kamra ni ko mikimam. ⁴³ Eghti nan angazangarir ekiam ko gavgavim Purirpenimin otiv, egh danganir kam damighti, a nan danganimin min otogham. Eghti ki danganir kam in Israelian gumazamiziba bativam. ⁴⁴ Egh ki, na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim amiseveghti, aning nan bizimningin min ikiam. Eghti ki Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam. ⁴⁵ Eghti ki Israelia ian tongin iki, egh ian God in ikiam. ⁴⁶ Eghti ia deraghvira fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ki ian God, egha kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Ezi kamaghin ki ian tongin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, egha ki uabi ki ian God.”

30

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingaram (Ua Me Ini 37:25-28)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia akasin temem inigh ofa gamir dakozir tam in ingarigh. Dakozir kam, ia pauran aghuarim tuaghti a migharir mughuriar aghuim otivam. ² Eghti ofa gamir dakozimin ruarim 45 sentimitan tugh, eghti an arozim an ruarimin mirara mangi 45 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 90 sentimitan tugh. Egh temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighi, da ofa gamir dakozimin mikebaba vaghvagh dar iki. ³ Egh an 4plan miriaba, ko an siriam, ko an komba, ia golin aghuarimin dar puegh da nokegh. Egh golin ruarim isi ofa gamir dakozimin miriabar arighiva dagh ighuigh. ⁴ Egh gol ringin pumuningin ingarigh, tam isi vongin a ikegh, egh vongin tam ikegh. Ia ringin kamning isi golin ruarir an miriabar ikeghamin

apengan aning ikegh. Ringin kamning ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. ⁵ Ia akasin iter pumuning inigh ofa gamir dakozim atersi aning akirigh, egh golin aning nokegh. ⁶ Egh ofa gamir dakozir kam isi, inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan anetigh. Boksir kam gisin arazir kuraba gin amadir danganim iti. Eghti danganir arazir kuraba gin amadir kam in, ki ia bativam.

⁷ “Egh zurara mizarazibar Aron iziva lamba akirmigh, egh dughiar kamra pauran mughuriar aghuim zuim ofa gamir dakozir kam in da tu, egh migharir mughuriar aghuim zuim damuti an otivam. ⁸ Egh a guaratizibar lamba akirmigh, egh pauran mughuriar aghuim zuimin ofa damu. Egh ofan kam, ki Ikiavira Itir God, na bagh a damu, egh zurara gin izamin dughiabar kamaghira damu. ⁹ Ia pauran mughuriar aghuir igharazitabar ofan bar isia mighirim dakozir kam in da tuan marki, asiziba tuan marki, witba tuan marki, wain inian marki, bizir kaba ki ian anogoroke. ¹⁰ Egh azeniba bar dughiar vamira,* Aron ofa gamir dakozir kam nan damazimin zueghsi, ingangarim damuam. Ingangarir kam kamakin: Asizir ian arazir kuraba gin amangasa ofa gamim, Aron an ghuzitam inigh, ofa gamir dakozir kam in kombar arikigh. Ia arazir kam zurara azenibar a damu. Ofa gamir dakozir bar zuezir kam, ki Ikiavira Itir God, kar nan bizimra.”

Purirpenim bagh dagiaba iniamin arazim

¹¹⁻¹² Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazibar ziaba akinafarimin da osiramin dughiam, gumaziba bar vaghvagh uan ikirimirim uam a inisi dagiar taba na daning. Puvatighti, arimariar ekiar kuram otogh, dughiar kam in me gasighasigham. ¹³ Eghti gumazir me ziaba iniziba, me bar 5 kinan silvan dagiaba isi ofan min na daningam. ¹⁴ Egh me 20plan azenibar ikegha ghuvanadir gumazibar ziaba iniam, eghti me

* **30:10:** Azeniba bar dughiar vamira, kar Dughiar Ekier Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. Ni Ofa Gami, sapta 16in gan. **30:13:** Ua Me Ini 38:25-26; Matyu 17:24

bar dagiar kaba na daningam. ¹⁵ Eghti dagiaba itir gumaziba aviribar aningan marki, eghti dagiaba puvatizir gumaziba dagiar muziaribar aningan marki. Me bar 5 kina na daning, egh me uan arazir kuraba gin amangamin ivezimin min a givesegh, egh me aremeghan kogham. ¹⁶ Eghti ni dagiar kam isi na bativamin Purirpenimin ganamin ingarim damu. Eghti ki Ikiavira Itir God, dagiar kabar gan fogh suam, 'Kar me uan arazir kuraba gin amangamin ivezim, kamaghin ki Israelian gumazamiziba bakinighnighan kogham.'

Ofa gamir gumaziba uan soroghafariba ruer itarir ekiam

¹⁷⁻¹⁸ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ia brasin taba inigh soroghafariba ruer itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. Egh dakozim isi ofa gamir dakozim ko na bativamin Purirpenimin tizimin anetigh. Egh itarir ekiam dakozimin pin anefagh, egh dipam itarir ekiam gingegh. ¹⁹ Eghti Aron uan otariba ko, me uan soroghafariba ruam. ²⁰ Egh me na bativamin Purirpenimin aven mangisi, o ofaba isia mighiri naghin dakozimin ofa damusi, me uan soroghafariba rueghti ki me misueghti me aremeghan kogham. ²¹ Bar guizbangira, me uan soroghafariba ruegh, egh me aremeghan kogham. Me ko, men otarir gin otivamiba, me zurara bizir ki damuasa mikemezibar gin mangivira iki."

Ofa gamir gumaziba misevir boremin ingarir arazim

²²⁻²³ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, "Ia bizir aghuarir mughuriar aghuim itiba, da inigh: Mean sanda, an osimtizim 6 kilogrem, ko sinamonin pauran mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem, ko abuar mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem. ²⁴⁻²⁵ Egh pauran me iter kasian inimin ingarizim, an osimtizim 6 kilogrem, a inigh. Egh 4 lita olivin boremin inigh, bizir kaba bar dagh ingegh. Egha mati gumazir fofozir bar aghuim ikia deravira sandaba verezi moghin, ni deraghvira da vereghti sandan

aghuim otogham. Borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim na bagh anemisivisi, borer kam isi a gingegh.

²⁶ "Egh ni borer aghuarir kam isi na bativamin Purirpenim gingegh, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gingegh, ²⁷ egh bretba arighamin dakozim ko an ingarir bizibagh ingegh, egh lamba afamin aghorim, ko an ingarir biziba sara, dagh ingegh, egh pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim gingegh, ²⁸ egh asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, an ingangarir bizibagh ingegh, egh soroghafariba ruamin itarir ekiam ko anefamin dakozim gingegh. ²⁹ Egh ni bizir kaba miseveghti da bar nan biziba, egh bar anogoregham. Eghti gumazitam o bizitam a seregham, egh a uaghan na baghvira ikiam.

³⁰ "Eghti gin Aron ko an otariba, me amisivisi, ia borer kam inigh muziaritam me gingegh. Eghti me nan ofa gamir gumazibar otogh nan ingangarim damuam. ³¹ Eghti ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, 'Ia ko ian adarazir gin izamiba, ia olivin borer kam inigh na baghvira ikiamin biziba amisivam. ³² Egh ia gumazir kinibar ingan marki. Egh ia uaghan borer kamaghira garir tam uari bagh an ingaran marki. Kar Godin bizimra, ki ian anogoroke. ³³ Eghti gumazir borer kam isi pura gumazir kinitam gingeghamim, ko gumazir borer kamaghira garibar ingariba, gumazir kamaghin amir kaba, nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.'

Migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingaramin arazim

³⁴ Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, "Ia migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingarsi, pauran mughuriar aghuim zuir igharagha garitaba inigh, eghti pauran kabar osimtiziba voroghira mangi. Pauran kabanang: mean paura, ko pauran me zoghuabar min garir bizimin ingarizim, ko galbanumin akimarimin eborir gavgavimin, ko pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar

da inigh, ³⁵ egh deraghvira da vereghti, mati gumazir fofozir aghuim itim, pauran mughuriar aghuim inigari. Egh amangsizir muziaritam atighti, paura deraviram otogham. Egh a bar nan bizimra, ki ian anogoroke. ³⁶ Egh deraghvira pauran kam in taba mirmirighi, an averenim in min guizin pauran otogh. Eghti a inigh na bativamin Purirpenim in aven nan damazim in mangi, Akar Dikirizir Gavgavim in Boksiam in borogh in anetigh. Eghti pauran mughuriar aghuim zuir kam, a nan bizimra, ki ian anogoroke. ³⁷ Eghti ia pauran kamagh in gari tam uari bagh an ingaran marki. Kar ki Ikiavira Itir God, nan bizimra, ki ian anogoroke. ³⁸ Eghti gumazitam sandan mughuriar aghuim baraghsi ifueghiva, a kamaghira garir bizitam in ingarigh, egh a nan gumazamizibar ikizim in aven ikian kogham.”

31

Ikiavira Itir God uan Purirpenim in bizibar ingarasa gumaziba amisefe
(Ua Me Ini 35:30-31)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamagh in Moses migei, ² “Ikiavira Itir God Judan anabam in gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hur in igiar borim. ³⁻⁴ Ki uan Duam in gavgavim a ganing i. Egha ki gol, silva, ko bras in bizir aghuir igharazibar ingaram in fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim a ganing i. ⁵ Egha ki dagiar ivezim bar pin koziba aghoriva, temebar dirir guar aviribar aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganing i. ⁶ Egha ki uaghan Ahisamakin otarim Oholiap amisevegha gifa, me Dan in anabam in adarasi, eghti a uaghan Besalel ko ingaram. Egha ki uaghan fofozir ekiam gumazir igharazibagh aning i, eghti ki ni mikemez biziba, me bar dar ingaram. ⁷ Egh me na bativamin Purirpenim in ingar, egh Akar Dikirizir Gavgavim in Boksiam in ingar, egh Boksiam in asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim,

an ingar, egh Purirpenim in biziba bar dar ingaram. ⁸ Egh me bretba arighamin dakozim ko an ingarir biziba bar dar ingar, egh lamba afamin aghorim ko lam ko an ingaram in biziba bar dar ingar. Me golin aghuarimra lamba afamin aghorir kam in ingarigh. Egh me uaghan pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim in ingarigh. ⁹ Egh me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, ofan ingangarim gamir biziba bar dar ingar. Egh me soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim in ingar. ¹⁰ Egh me Aron uan otariba ko, me bagh ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazim in ingangarim damuam. ¹¹ Egh olivin borer ki ua bagha misevezir bizibagh ingem in ingar, egh pauran mughuriar aghuim zuim Anogoroghezir Danganim bagh an ingarigh. Eghti me ingarir bizir kaba, ki ni mikemez moghira me dar amu.”

*Sabat in dughiam,
kar avughsamin dughiam*

¹²⁻¹³ Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamagh in Moses migei, “Sabat in dughiam, kar dughiar avughsamin. Kamagh in ia zurara Sabat in dughiam in avughsi. Sabat in dughiam, an abanim in min ki ia ganidi, a datirigh in ko ian adarazir dughiar gin izamibar abanim in min ikiam. Ababanir kam ian akaghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki ia gamizi ia nan gumazamizibar mirara iti. ¹⁴ Ezi dughiar avughsamin kam, kar ki Ikiavira Itir God, nan dughiamra, kamagh in ia an avughsi. Gumazitam dughiar kam in ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kamagh in ami, nan gumazamizibar ikizim in aven ikian kogham. ¹⁵ Ia wigh in vamiran an 6plan dughiar ingangaribar amu, namba 7 in dughiam, kar nan dughiamra, kar nan avughsazir dughiar ekiam. Egh gumazir dughiar kam in ingangaribagh amiba, me bar me misueghti, me arimighiregh. ¹⁶ Kar Akar Dikirizir Gavgavir ia gin mangasa akam

akirizim, kamaghin, ia Israelia dughiar kamın avughsi ikivira iki mangiti ian gin izamin adarazi kamaghira damuam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim 6plan dughiabar aningın ingari, egha dughiar namba 7in, ki ingangariba bar da ategha avughsi. Ezi dughiar kam, a na ko ia Israelian tizimin Akar Dikirizir Gavgavim gamima, an ababanimin min oto.” ¹⁸ Egha Ikiavira Itir God, Moses ko Sainain Mighsiamin mikemegha givagha, egha God uabi dagiar akuar pumuning isa Moses ganingi. God uabi uan dafarir puzimin Akar Gavgaviba aningın da osiri.

Israelia akirim ragha God gasara, egha gin uamategha a bagha ize

32

(Sapta 32--34)

*Gumazamiziba golin bulmakaun
nguzimin ingari*

(Godın Araziba 9:6-29)

¹ Egha Moses dughiar ruarimin mighsiamin ikia zuamira izezir puvati. Ezi gumazamiziba uari akuvagha iza kamaghin Aron migei, “E fozir puvati, bizir tizimra Moses bato, gumazir kam Isipin kantrin e inigha en akua ize. Kamaghin amizi ni dikavigh, e bagh godın tabar ingarighti, da en faragh mangiva e inigh tuavimin mangam.”

² Ezi Aron me migei, “Ia uan amuiba ko, otariba ko guvibar kuaribar guizir golin ringba, da suegh da inigh na bagh izi.”

³ Egha Aron kamaghin mikemezi, gumazamiziba bar uan kuaribar golin ringba asigha da inigha a bagha izi. ⁴ Ezi a kuaribar guizir gol ringin kaba inigha, da tuezı da isigha ameregha dipam ara. Ezi an a isa mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min nguazimin kuizimin, a fugha bulmakaun nguzimin ingari. Egha afuam inigha deraghavira anerkiri. Ezi gin gumazamiziba kamaghin migei, “Israelia, ia oragh. Kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua azenan ize.”

⁵ Ezi Aron kamaghin ganigha ofa gamir dakozim bulmakaun boroghin an ingarigha ghaze, “E gurumzaraghan isar ekiam ko ighiam damu, egh Ikiavira Itir God ziar ekiam a daningam.” ⁶ Egha amimzaraghan bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha iza ofan asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. Egha me uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigha iza ofa gami. Egha gin apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni zuamira magiri. Gumazamizir ni Isipin inigha izeziba, me arazir kurar aviribagh ami. ⁸ Me tuavir me gin mangamin ki me mikemezim, me zuamira anetegha, golin bulmakaun nguzimin ingarigha, an ziam fa an ofa gami. Egha me ghaze, ‘Israelia, ia oragh, kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua ize.’”

⁹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Gumazamizir kaba, ki men ganigha me gifo. Me gumazamizir akaba batoziba. ¹⁰ Ki me bagh navim isi bar men aningaghegham. Egh ki bar me gasighasigham. Eghti ni nan anogoroghan kogham, bar marki. Egh gin ki ni ko nin boribar adarazir amighti, me ikizir gavgavir mamın otogham.”

¹¹ Ezi Moses, a uan Godın Ikiavira Itim, pamtem kamaghin a gakaghori, “O Ikiavira Itir God, ni manmaghin amua, navim isia nin aningagharim nin gumazamiziba bagha pamtem dikafi? Ni uabi gumazamizir kaba Isipin kantrin uan gavgavir ekiamin me inigha azenan ize. ¹² Egh ni kamaghin me damighti, Isipia ua suam, ‘God uan gumazamiziba paza me ginighnisi. Egha a Isipin me inigha, danganir mighsiabar me gasighasighasa me inigha iza bar me misoghezi me ariaghire.’ O Ikiavira Itir God, ni kamaghin damuan marki. Ni uan aningagharir nighnizim abiragh, egh uan gumazamizibagh asighasighan marki. ¹³ Ni uan ingangarir gumazir kabagh inirigh, Abraham, Aisak, ko Jekop. Egh me

koma amizir akar dikirizir kam ginighnigh. Ni kamaghin akar dikirizim me ko a gamua ghaze, 'Ki bar guizbangira migei, ki overiamin mikovezibar min borir aviriba ia daningam. Egh nguazir ki ia daningasa akam akirigha givazim, ki a isi ian ovavir boribar aningam. Eghti me zurara nguazir kam in iki mamaghira ikiam.'"

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Mosesin azangsizim baregha uan nighnizim giragha, uan aningagharir ekiam ategha, uan gumazamiziba gasighasighizir puvati.

¹⁵ Egha Moses dagiar akuar God Akar Gavgaviba osirizir kamning inigha, mighsiam ategha izaghiri. God aningin vong ko vongin akaba osiri. ¹⁶ God uabi dagiar kamningin ingarigha, uan Akar Gavgaviba aningin dar aghora da osiri. ¹⁷ Ezi Josua Moses ko ikia orazi, gumazamiziba tintinibar dei. Ezi a kamaghin Moses migei, "Ai Moses! Gumazamiziba itir danganimin aven, ki inogovir niginim barasi!"

¹⁸ Ezi Moses ghaze, "Mamaghin puvati. Kar gumaziba inogovimin apaniba abinizir dimdiam puvati. Ezi apaniba me abirazir ararem puvati. Ki onger akar tiaribaram orasi."

¹⁹ Ezi Moses me itir danganimin boroghira izegha, golin bulmakaun nguzim ko gumazamizibar garima, me ighiam gizi. Ezi a bar aningaghe. Egha dagiar an aterir kamning, isa mighsiamin apemin aning akunizi, aning bar misaraghire. ²⁰ Egha Moses bulmakaun nguzir me ingarizir kam inigha avimin a tuazi a isi. Egha anebigha, a mirmirizi a pauran kinimin oto. Egha golin pauran kam dipam mikini. A tintinibar dipamin anakunigha givagha, Israelia abiraghbirazima me dipar kam api. ²¹ Egha an Aron migei, "Gumazamizir kaba arazir manamra ni gamizi, ni me gamizima, me arazir bar kurar kam gami?"

²² Ezi Aron a ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ni nan aningaghan marki. Gumazamizir kaba ni fomira me gifo. Me arazir kuram damuasa bar kufi. ²³ Me kamaghin na migia ghaze, 'Gumazir kam Moses, gumazir Isipin e inigha en akua

azenan izezim, e fozir puvati, bizir tizim a bato. Kamaghin ni e bagh godin tabar ingarighti da en faragh mangi en aku tuavimin mangam.' ²⁴ Ezi ki men akam baregha, gumazamizibav gia ghaze, 'Ia te golin ringba iti, ia da asigh.' Ezi me golin uari garighiziba inigh da na ganingi. Me da na ganingizi, ki da isa avim mikini. Ezi bulmakaun nguzir kam a purama oto!"

²⁵ Egha Moses fo, Aron gumazamizibar amamangatizi, me tintinibar arazir kurar igharagha garir aviribagh ami. Moses nighnisi, me kamaghin damuti men apaniba men ganigh, men ziam gasighasigh men ingariva akiti, me bar aghumsigham. ²⁶ Egha a ghua me itir danganimin divazimin tiar akamin tugha kamaghin dia migei, "Tina Ikiavira Itir Godin gin mangisi na bagh izi." Ezi Livain anabamin adarazi iza an boroghin tuifi.

²⁷ Ezi a kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei, 'Ia bar uan midorozir sababa inigh danganir e itir kam bar an otevirar mangi, gumazamizir ian boroghin ikiava marvir guamin gin zuiba, kar ian aveghbuaba, namakaba, ko ian boroghin itir darasi, ia bar me misueghti me arimighiregh.'" ²⁸ Ezi Livaiba Moses mikemezi moghirama ami. Egha dughiar kamra me 3,000 gumazamizibav soghezi me ariaghire.

²⁹ Egha Moses kamaghin Livaibav gei, "Ia datirighin uari uan boriba, ko aveghbuabav soghezi me ariaghire. Ezi arazir kam in, Ikiavira Itir God uan ingangarim damuasa ia misefe. Egha datirighin deragha ia gami."

³⁰ Egha amimzaraghan Moses gumazamizibav gia ghaze, "Arazir kurar ia amizir kam, a bar ikufi. Ezi ki datirighin uamategh mighsiamin mavanang Ikiavira Itir God bativam, egh a ian arazir kuraba gin amangisi ki an azangsighe ganigham."

³¹ Egha Moses mighsiamin ghuavanabogha kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Ni nan apangkufigh nan azangsizim baragh. Gumazamizir kaba bar arazir kurar ekiam gami! Me marvir guar maba golin uari bagha dar ingarigha, dar ziaba

fe. ³² Ezi ki datirighin nin azai, ni ifongegh men arazir kuraba gin amadagh. Egh ni aghuaghiva nan ziamra, akinafarir ni uan gumazamizibar ziaba osirizimin anengarigh.”

³³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Puvatigham. Ki gumazamizir arazir kuram gamizibara, men ziaba angaram. ³⁴ Aria, ni mangi, gumazamiziba inigh danganir ki ni mikemezir kamın mangi. Ni oragh. Nan ensel ia inigh ian faragh tuavimin mangam. Eghti gin ki izi ivezir kuram gumazamizir arazir kuram gamiziba, ki me ikaragham.”

³⁵ Guizbangira, gumazamiziba uari bagh bulmakaun nguzimin ingarasa bar Aron gakaghone. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gin men arazir kuram ikaragha arimariar kurar mam amadazi a me bagha ize.

33

Ikiavira Itir God Sainain Mighsiam ataghiraghasa Israelia migei

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ko ni Isipin inigha izezir gumazamiziba, ia danganir kam ategh, nguazir ki ia daningasa akam akirizimin mangi. Ki fomira kamaghin Abraham, Aisak, ko Jekop migia ghaze, ‘Ki nguazir kam, ian ovavir borir gin otivamibar aningasa mikeme.’ ² Ki enselin tam amadaghti, a nin faragh mangi, Kenania, Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, me batuegham. ³ Eghti ia mavanang nguazir aghuir kamın ikiam, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ia gumazamizir akaba batoziba, kamaghin ki ia ko mangan kogham. Ki ia ko mangivigh tuavimin ia gasighasigham.”

⁴ Ezi gumazamiziba Akar Gavgavir kam baregha, men naviba bighizi me uan adiarir aghuibar kuritir puvati.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Ia gumazamizir akaba batoziba. Ki ia ko dughiar otevimin mangivigh, bar ia gasighasigham. Ia orakigh, ia uan namnabagh arighizir adiarir aghuiba bar da surarıkigh, eghti ki deraghvira nighnigh arazitam ia damusi

nighnigham.” ⁶ Israelia Sainain Mighsiam itir dughiamin, me uarir kuritir adiarir aghuiba bar da suagharigha, Sainain Mighsiam ategha zuir dughiamin, me uar kuritir puvati.

God Moses ko bizibav gei

⁷ Egha dughia bar zurara Israelia ghua danganir manamin ikia uan purirpeniba asima, Moses purirpenir mam isa mong men saghon ghua anesara. Egha kamaghin dipenir kam dibori, “God bativamin Purirpenim.” Eghti tina Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoghfoghsi, a Purirpenir kamın mangam. ⁸ Moses God bativamin Purirpenimin aven mangamin dughiamin, gumazamiziba bar dikavigh uan purirpenibar tiar akabar tuivighav ikia garima, Moses an aven zui. ⁹ Moses aven ghugha givazi, ghuariar ruarir ekiam iza Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Ezi Ikiavira Itir God ghuariar kamın aven ikia Moses ko migei. ¹⁰ Gumazamiziba uan purirpenibar tiar akabar tuivigh iki gantima, ghuariar ruarir ekiar kam God bativamin Purirpenimin boroghın tughiv ikiam, eghti me dapaniba avigh, Godin ziam fam. ¹¹ Ikiavira Itir God Moses ko migia, mati gumazim uan roroam ko migei. Moses uamategha danganir gumazamiziba itimin iziti, Josua Purirpenimin averara ikiam. Josua, a Mosesin ingangarir gumazir igiam, a Nunin otarim. A God bativamin Purirpenim ataghirazir puvati.

Moses Ikiavira Itir Godin guamin ganasa

¹² Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Guizbangira, ni gumazamizir kaba inigh nguazir kamın mangasa na mikeme. Egha ni gumazir nan gin mangi nan akurvaghamin tamın gun na mikemezir puvati. Ni ghaze, ‘Ki bar deragha ni gifogha, bar ni gifonge.’ ¹³ Kamaghin, ni guizin na gifongegh, uan nighniziba na mikemeghti, ki deravira ni gifoghiva arazir ni ifongezibar amuvira ikiam. Egh ni uaghan gumazamizir ni ua bagha inabazir kaba gin amangan marki.”

14 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ni ko mangi navir amirizim ni daningti, ni avughsam.”

15 Ezi Moses ua Ikiavira Itir God migia ghaze, “Ni uabi e ko mangan aghuaghiva, danganir kam ataghiraghsi e mikiman marki. 16 Ni e ko mangan koghti, gumazir igharaziba manmaghin fogh suam, ni na ko uan gumazamizibagh ifonge? Ni uabi e ko mangiti, gumazamizir igharaziba kamaghin fogh suam, e gumazamizir igharazibar tongin e bar ighara. Bar guizbangira, e bar nin gumazamizibara.”

17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki deragha ni gifogha bar ni gifonge. Kamaghin, ki ni mikemezi moghira damuam.”

18 Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ki nin azangsi, ni uan guamin angazangarir ekiam nan akaghasa ki ifonge.”

19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Mosesin akam ikaragha ghaze, “Ki nin guamin uan arazir aghuim akagham. Egh ki uan ziamin gun ni mikimti, ni fogham, nan ziam, Ikiavira Itir God. Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsu, ki men apangkuvam. 20 Guizbangira, gumazitam nan guamin ganighiva, an aremegham. Kamaghin, ni nan guamin ganighan kogham. 21 Ni gan! Dagiar ekiar mam nan boroghin iti. Ni dagiar ekiar kam gisin tugh. 22 Eghti nan guamin angazangarir ekiam nin boroghin iziti, ki ni isi dagiar torimin aven ni atigh, uan dafarimin ni avaragh, egh mangi ni gitagham. 23 Egh ki gin ua uan dafarim inighti ni nan akirir kinimin ganam. Egh nan guamin ganighan kogham.”

34

*Moses namba 2in dughiamin
Akar Gavgaviba ini
(Godin Araziba 10:1-5)*

1 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni dagiar akuar pumuning uam aning atughiva aning

akirigh. Aning, dagiar ni faragha kunizi biaghirezimningin min gan. Eghti ki akar faragha osiriziba uam aningin da osiram. 2 Ni dagiar akuar kamning akirigh, gurumin bar mizaraghara Sainain Mighsiamin anang bar an orazimin na batogh. 3 Eghti gumazitam ni ko izan marki. Ki gumazitam mighsiar kamin danganir katamin an ganan aghua. Eghti sipsipba ko bulmakauba uaghan izi mighsiam boroghin grazibar aman marki.”

4 Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amua, a faragha inigha izezir dagiar akuamningin mirara garir dagiar akuamning atu. Egha bar mizaraghara uan dafarimin dagiar akuamning atera Sainain Mighsiamin ghuavanadi.

5 Ezi Ikiavira Itir God ghuariam in ikia izaghira Moses ko tughav ikia, egha uabi uan ziam dibora ghaze, ki Ikiavira Itir God. 6 Egha a Mosesin boroghin ghua an guam gitaviragha kamaghin diagha ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki Ikiavira Itir God. Kirara, kuarkuvir arazim ko apangkuvir arazimin mingarim. Egha zuamira aningazir puvati. Egha zurara gumazamizibar apangkuva, zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. 7 Ki zurara uan gumazamizir aviriba bar men apangkuvigh mangivira ikiti, men igiav otariba otivigh iki kamaghira ekiam. Egha ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumazamiziba, me osimtizim itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba ki ivezir kuram me daning, mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.”

8 God mikemegha givazi, Moses zuamira tevimning apirigha dapanim aviragha guam nguazim gatigha Godin ziam fe. 9 Egha kamaghin migei, “O Ekiam, ki nin azai, ni bar guizbangira na gifuegh, egh ni e ko mangi. Guizbangira, gumazamizir kaba akaba barazir puvati. Ezi nan ifongiam kamakin, ni en arazir kuraba ko igharagha garir bizir kuraba gin amadagh. Egh e

damighti e nin gumazamizibara ikiam.”

God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim uam anakiri

(Ua Me Ini 23:14-19; Godin Araziba 7:1-5; 16:1-17)

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Datirighin ki Akar Dikirizir Gavgavim ia Israelia ko uam anakirasa. Ki nin gumazamizibar damazibar digavir kuram gamir arazibar amuam. Arazir kaba, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazibar faragha dagh amizir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ia men tongin itiba, me arazir ki Ikiavira Itir God damuamin kabar gan, egh digavir kuram damuva akongiva atiatingam.

¹¹ Eghti ia nan Akar Gavgavir ki datirighin ia daningamiba bar, ia dar gin mangi. Eghti ki ian faragh mangi, egh Amoria, Kenania, Hitia, Peresia, Hivia ko, Jebusia batuegham. ¹² Egh ia deraghvira ganigh, kantrin ia mangamin kamın gumazamiziba, ia me ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran bar marki. Me azuazimin min me ia damigh, egh ia gekuighti, ia iregh, bar ikuvigham.

¹³ “Ia men asebar ziaba fer bizir kabagh asighasikigh. Ia ofa gamir dakoziba ko, dagiar guarir dighoriba itiba akunighti, da bar bighiri akuabagh iregh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba bar da okeghti da iregh.

¹⁴ “Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ia nan ziamra fi. Egh aser ifavariba nan danganim inian ki bar aghua. Egh ia asebar ziaba fan marki.

¹⁵ “Egh ia kantrin kamın gumazamiziba ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran marki. Me tuavimin amizimin arazimin min amua, asebar ziaba fe. Egh ia me ko akam akirighti, me uari ko ikisi ia mikimam, eghti ia men asizir me asebar ofa gamizitabar amegham. ¹⁶ Eghti ameboghfeziaba uan otarir igiaba Israelin azenan itir amizir igiabar ikisi me ginamti, amizir kaba me inigh mangiti, me na ategh asebar ziaba fam. Nan damazimin arazir

kam mati gumazamiziba, uari isa tintinibar akuir arazim.

¹⁷ “Ia ainin min garir bizitaba inigh asebar marvir guabar ingar, egh dar ziaba fan bar marki.

¹⁸ “Egh ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bakinighnighan marki. Abipin iakinim otozi ia Isipin kantri ataki. Ezi ki ia mikemezi moghin, ia zurara azeniba bar iakinir kamın, wighin vamiran yis puvatizir bret amam.

¹⁹ “Eghti ian otarir ivariaba, ko bulmakau ko sipsipba, dar nguzir apurir faragha otiviziba bar, kar ki ua bagha inabazir biziba. ²⁰ Egh ia donkin nguzir apurir faragha otozitam ua a inisi, ia sipsipin nguzim isi ofa damu, eghti tuavir kamın ia donkin kam givezegh ua a inigham. Ia donkin kam givezan aghuagh, egh ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagh me givezegh ua me iniam.

“Ia nan ziam fisi izi, dafarir kinibar izan marki, ia bizitam suiragh izi.

²¹ “Egh wikba bar ia 6plan dughibara ingangaribar amu, egh ia namba 7in dughiamin ingangaritam damuan bar marki. Azenimin ingarir dughiam ko dagheba asir dughiam, ia Sabatin dughiamin virara aningin ingaran marki.

²² “Egh ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam ginighnigh. Ia witin faragha aniba iniamin dughiam, isar ekiar kam damuam. Egh gin ia Ruarpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia ua a bagh isam damu. Iakinir ia temer oviziba iniamim, isar ekiar kam otogham.

²³ “Egh ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazamiziba bar izi, egh nan ziam fisi nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavim, Israelian God. ²⁴ Eghti gin ki gumazamizir datirighin ian nguazimin itiba batuegh, ian nguazimin mitaghniyam damighti a mangi ekevegham. Egh azeniba bar dar 3plan dughiar, ia nan ziam fisi iziva nan damazimin otogh,

34:12: Ua Me Ini 23:32-33 **34:13:** Godin Araziba 16:21 **34:17:** Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 19:4; Godin Araziba 5:8; 27:15 **34:18:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:16-25 **34:19:** Ua Me Ini 13:2 **34:20:** Ua Me Ini 13:13 **34:21:** Ua Me Ini 20:9-10; 23:12; 31:15; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14 **34:22:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Diboboniba 28:26-31

eghti apaniba ian nguazim inisi ifueghan kogham.

²⁵ “Egh ia asizim isi na bagh an ofa damuva, an ghuzim isi na daningisi, yis itir bret sara ofa damuan marki. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighsi asiziba isi ofa damuti, dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki.

²⁶ “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

“Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki.”

²⁷ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Guizbangira, ki ni ko Israelia ia bagha Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi akar ki migeiba ghua akar kamra inifi. Kamaghin amizi, ni akar kaba akinafarir tamin da osirigh.” ²⁸ Ezi Moses 40plan dughia bar Ikiavira Itir God ko mighsiamin ikia, egha daghetam ko dipatam bar anemezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavimin akaba, dagiar akuar Moses inigha ghuzimningin ada osiri. Akar kaba, da 10plan Akar Gavgaviba.

Moses mighsiam ategha ghuaghiri

²⁹ Ezi Moses mighsiam ategha ua izir dughiamin, a dagiar akuar 10plan Akar Gavgaviba itimning inigha izi. A Ikiavira Itir God ko mikemezi, an guam bar angazangarir ekiam iti. Ezi a kamaghin fozir puvati, an guam kamaghin gari. ³⁰ Ezi Aron gumazamiziba ko Mosesin guamin angazangarimin ganigha, atiatigha, an boroghin mangan aghua. ³¹ Ezi Moses men diazi, Aron ko Israelian gumazir dapaniba a bagha zuima a me migei. ³² Ezi gin Israelian gumazamiziba bar a bagha zuima, an Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Sainai mighsiamin a ganingiziba, bar dar gun me migei. ³³ Egha a me mikemezha givagha, inim inigha bar uan guam avara. ³⁴ Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa Purirpenimin aven zuir dughiam, a inim adegh iki mangi uam azenan izam. An azenan izava Ikiavira Itir God a mikemezi

biziba bar dar gun gumazamizibav gei. ³⁵ Ezi gumazamiziba an guamin garima an angazangarim iti. Moses me mikemezha givagh, ua uan guam avaragham. Egh a ua mangi Ikiavira Itir God ko mikimamin dughiam a ua inim adegham.

Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingari

35

(Sapta 35--40)

Avughsamin Dughiamin Akar Gavgaviba

¹ Egha Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me izezi a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamagh migha ghaze, ia nan Akar Gavgavir kabar gin mangi. ² Ia ingangariba bar adar amu mangi 6plan dughiamran tugh. Egh namba 7in dughiam ia avughsi. Ki Ikiavira Itir God, kar nan dughiar ki avughsim. Gumazim o amizitam dughiar kam in ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. ³ Ia uan dipenibar aven avim arighsi, o ia uaghan ingangarir muziarir kamagh garibar amusi, Sabatin dughiamin dar amuan marki.”

Gumazamiziba biziba God daningasa Moses me migei

(Ua Me Ini 25:1-9)

⁴ Egha gin Moses kamaghin Israelia bar me migei, “Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze: ⁵ ia datirighin bizitaba isi ofan min Ikiavira Itir God daningam. Gumazamizir uan navimin aven biziba bar a daningasa nighniziba, me bizir kaba a daning: gol, silva, bras ko, ⁶ sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko, ⁷ sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko, ⁸ lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughuriar aghuim gamiba. ⁹ Egh

dagiar pizir aghuariba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. Bizir kaba, me bar da inigh izi.”

Moses Godin Purirpenimin ingaramin biziba bagha me migei

(Ua Me Ini 29:32-43)

¹⁰ Egha Moses ua kamaghin migei, “Tan tongin gumaziba bar bizir kabar ingaramin fofoziba iti, me bar izi bizir Ikiavira Itir God ia mikemezibar ingar. ¹¹ Me Purirpenimin ingarighiva, egh anevamin biziba, ko akeziba, ko birir aghariba, ko agharir ighuvir gavgavim Purirpenim daningamiba ko, dipenir akiniba ko, boksiar me birir aghariba asamiba, me bar dar ingar. ¹² Egh me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarigh, egh temer aneteramimningin ingarigh, egh gol inigh an asuamin ingarigh, kar arazir kuraba gin amangamin danganim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiamin ingarigh. ¹³ Egh ia bretba arizir dakozim ko an ingangarim gamir bizibar ingarigh, egh dakozim ateramin tememning akirigh, egh Godin damazimin darighamin bretba tuagh. ¹⁴ Egh me lambar afamin aghorim, ko lamba, ko an ingangarim gamir biziba sara ingar. Egh me lamba ko angazangarim aningamin olivin borem sara ingarigh. ¹⁵ Egh me pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozim ko anetersi itemningin ingarigh. Egh biziba misiv ingiamin olivin borem ko pauran mughurir aghuimin ingarigh. Egh me Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiamin ingarigh. ¹⁶ Egh me asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh, egh a bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizimin ko an ingarir bizibar ingarigh. Egh me ofa gamir dakozim ateramin itemningin ingarigh. Egh me soroghariba ruamin itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. ¹⁷ Egh me Purirpenimin divazim avinsi inibar ingariva, egh divazimin dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, bar dar ingarigh. Egh

me divazimin tiar akamin guamin ini tamin ingarigh. ¹⁸ Egh me Purirpenim ko an divazim gavgavim aning daningamin beniba ko afughafughamiba, dar ingarigh. ¹⁹ Aron a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba.”

Gumamaziziba biziba inigha Ikiavira Itir God bagha zui

²⁰ Ezi Israelian gumamaziziba Moses ategha zui. ²¹ Ezi an akaba men aviribar navibagh ami da dikavima, me a mikemezi moghin damuasa ifonge. Ezi gumamaziziba bizir guar aviriba inigha izi: me God bativamin Purirpenimin ingaramin biziba ko, an ziam famin biziba ko, ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribar ingaramin biziba, me bar da isa ofabar min Ikiavira Itir God ganidi. ²² Ezi gumamazizir kamaghin damuasa ifongeziba, uarir kuritir bizir igharagha garir kaba inigha izi. Bizir aghuir kabanang: kuarimin ringba, dafarimin ringba, firimin ikezir ringba, ko golin aghuir dirir igharagha gariba itiba. Gumamaziziba bizir kaba isa, dar suiragha da fegha dagh amizi, da Godin damazimin ighuavamadir ofabar min da isa Ikiavira Itir God ganidi. ²³ Ezi gumamazizir maba, me bizir kaba ikiava, me vaghvagha da inigha izi, tretin bluplaba, ko pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizimin ingarizim ko, sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuizim ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba. ²⁴ Ezi gumamazizir silva ko bras itiba, me ofan min da isa Ikiavira Itir God bagha izi. Ezi gumazir akasin temeba itiba me Purirpenim ko bizir igharazibar ingarasa da inigha izi. ²⁵ Ezi amizir tretbagh irigha foziba, me sipsipin ariziba isa tretin bluplaba, ko tretin pighagheviba, ko tretin aghevibagh irisi. Egha me inir ghurghurir aghuibar ingarasa tretin ghurghuribagh irigha, dar ingari. Egha me tretin kaba inigha izi. ²⁶ Egha me uaghan memen arizimin tretin ingaran fofozim ko ifongiam ikia, egha dar

ingari. ²⁷ Ezi gumazir dapaniba dagiar pizir aghuiba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigha izi. Me da isi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenimin itim ko, forivtarir nir an evarimin itim darigham. ²⁸ Egha me, olivin borer me lambagh inge da isir borem, ko biziba misiv dagh ingamin borem, ko pauran mughuriar aghuim, dar ingarasa, egha pauran igharagha gariba ko olivin boreba da inigha izi. ²⁹ Ezi Israelian gumazamiziba bar biziba Ikiavira Itir God daningasa uan ifongiamin gin ghua me da inigha an ingangarim damuasa, a Moses mikemezi moghin da inigha izi.

Ikiavira Itir God gumazir ingangarim damuamiba misefi

(Ua Me Ini 31:1-11)

³⁰ Ezi Moses Israelia migei, "Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. ³¹ Egha Ikiavira Itir God uabi uan Duamin gavgavim a ganingizi, a fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim iti. ³² Egha a gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a ganingi. ³³ Egha a dagiar ivezir bar pin koziba aghoriva temebar dirir guar aviriba aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi. ³⁴ Egha Ikiavira Itir God fofozir aghuarim isa Besalel ko Oholiap ganingi. Oholiap, a Ahisamakin otarim, a Danin anabamin gumazir mam. Aning ingangarim damuamin gumazir igharaziba sure damuamin fofozim iti. ³⁵ Ikiavira Itir God gumazir kamning ingangarir guar aviribar amuamin fofozir aghuim aning ganingi, ezi aning dagiabar nedaziba aghora egha dirir aviriba aghora, egha inir ghurghurir aghuiba isava tretin blupla ko, tretin pighaghevim ko, tretin agheviri me sipsipin arizimin ingarizim nuavigha, dar kurke. Egha aning bizir me damuasa nighnizir kabar fofozim ikia egha bizir kaba bar dar ingari."

36

¹ Egha Moses ghua kamaghin migia

ghaze, "Ikiavira Itir God Besalel ko Oholiap ko fofozim itir gumazir igharazibar dei. Gumazir kaba, Ikiavira Itir God ingangaribar amuamin fofozim me ganingi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me Godin Purirpenim ko an bizibar ingaram."

Gumazamiziba bizir aviriba inigha izi

² Ezi gin Moses Besalel ko, Oholiap, ko gumazir Ikiavira Itir God fofozir aghuim aningiziba bar men dia. Ezi gumazir ingangarim damuasa bar ifongeziba, me izima Moses ingangarim damuasa me migei. ³ Egha Israelia Godin Purirpenimin ingarasa akuvazir biziba, Moses bar da isa gumazir kabagh aningi. Egha Israelian gumazamiziba zurara mizarazibar uan ifongiabar gin ghua ofan min biziba God daningasa da isa izavira iti. ⁴ Ezi Purirpenimin ingarir gumaziba bizir kabar gari, da avirasemezi, me uan ingangariba ategha izi.

⁵ Egha me kamaghin Moses migei, "Gumazamiziba bizir bar aviriba inigha izi. Ikiavira Itir God e mikemezi bizir e ingangarim damu anegivamiba, da bar iti. Eghti bizir avirim pura ikiam."

⁶ Ezi Moses akam amadazi a bar gumazamiziba bagha me itir danganibar ghua ghaze, "Ia gumazamiziba, Godin Purirpenimin ingarsi ua bizitaba inigh izan marki." Ezi me akar kam baregha, ua bizitaba inigha izir puvati.

⁷ Ezi bizir gumazamiziba inigha Purirpenimin ingarasa izegha givaziba, da bar ingangarir kaba agivaghti, dar naba pura ikiam.

Me Godin Purirpenimin ingari

(Ua Me Ini 26:1-37)

⁸ Egha ingangarir gumazir fofozim itiba Godin Purirpenimin ingari. Egha me 10plan inir ghurghurir aghuaribar an ingari. Nir kaba me tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigha enselin bar gavgavibar nedaziba inir kabar da isami. ⁹ Egha me 10plan inir kabar ingarizi, dar oteviba bar voroghira ghue. Ezi dar ruariba 12 mitan tuzi, dar aroziba 2 mitan tu. ¹⁰ Egha da arueghasa me 5plan iniba da uarir akuigha uam ada isami, egha 5plan mabar akuigha ua kamaghira

da isami. ¹¹ Egha aning isafuraghasa, me bluplan tretin irighizir kuzir kabar inimningin da isami. ¹² Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inir faragha itimin miriam gitui, egha 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira a gituizi da voroghira ghue. ¹³ Egha me 50plan golin akezibar ingarigha, inir ruarir kamningin kuziba isafuragha aning ikezi, aning Purirpenir vamiram oto.

¹⁴ Me memen arizibar 11pla inibar ingarizi, da Purirpenim avamin nir ekiar vamiram oto. ¹⁵ Ezi inir kaba vaghvagha dar ruariba 13 mitan tu. Ezi dar aroziba 2 mitan tu. Ezi dar ababanim voroghira ghu. ¹⁶ Egha da arueghasa me 5plan iniba uari isafuragha da isamizi, da inir ekiar vamiran oto. Egha 6plan iniba uarir isafuragha da isamizi, da inir ekiar vamiran oto. ¹⁷ Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inigha inir faragha itimin miriam gituigha, 50pla tretin irighizir kuziba inigha inir namba 2in miriam gitui. ¹⁸ Egha 50plan brasin akezir ingariziba, da tretin irighizir kuzibar aghuam. Eghti inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar vamira ikiam. ¹⁹ Egha me Purirpenim avasa, sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingari. Egha a gisin darighasa ongarimin itir asizir ekiamin inim inimin ingari. ²⁰ Egha me akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingari. ²¹ Ezi birir agharibar ruarim 4 mitan tuzi, iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tu. ²²⁻²⁴ Egha me iter akinir pumuningin mingarimning akirigha, silvan boksiamning gisin aning asara. Egha me Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingari. Egha me sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingari. Egha me silva inigha 40plan boksiar torir muziariba itibar ingarigha, egha birir aghariba dagh ase. Ezi boksiar pumuning birir agharir vamiran apebamin ti, egha birir agharimin povim gavgavim a ganidi. ²⁵⁻²⁶ Egha me kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigha, 20pla birir agharibar ingari, egha me birir agharibar poviba gavgavim dar

aningasa, 40plan silvan boksiabar ingari. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da ase. ²⁷ Egha me 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingari. ²⁸ Egha me birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin aningin ingari. ²⁹ Me mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigha ghuavanaga bar pin oto. Egha birir agharir kamning uaning inigha uanaga ringin vamiran aven ghua voroghira iti. Egha mikebar ighirazim me kamaghiram a gami. ³⁰ Ezi girakirangin 8plan birir aghariba itima, 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suisi, ezi boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagha dar tuifi.

³¹⁻³² Egha me akasin temer ruariba inigha, dar ighuvir ruaribar ingari. Egha notin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. Egha sautin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingarigha, aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. ³³⁻³⁴ Egha me ringbar ingarigha vaghvagha birir agharibar tongira da arigha, egha gin ighuvir ruarir kaba isa ringbagh aghua ghua, Purirpenimin mikebar mamın ikegha ghua mamın tu. Egha me birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da noke.

³⁵ Egha me inir ghurghurir ruarir ekiar mamın ingarigha, Purirpenimin aven anegura. Me inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko, aghevir me sipsipin arizimin ingarizimin a isami. Egha me deravira enselin bar gavgavibar nedaziba an kurka da isami. ³⁶ Egha me akasin temeba inigha, inir ekiar kam guasa 4plan dipenir akinibar ingari. Egha me dipenir akinir kaba golin da noke. Egha golin akezibar ingarigha nir kamın suighasa dipenir akinibar da ariki. Egha me 4plan silvan boksiabar ingarigha, egha dipenir akinir kaba asasa dar ingari. ³⁷ Egha me Purirpenimin tiar akamin min ikiasa, inir ghurghurir aghuarimin ingari. Me tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin

an kurkegha da isami. ³⁸ Egha me 5plan dipenir akinibar ingarigha, inim guasa akeziba dagh itui. Egha me gol inigha dar dapanibagh aghui, egha dipenir akinibagh inivamin ighuviba saram aghui. Egha me 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigha dipenir akiniba asasa dar ingari.

37

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siamin ingari

(Ua Me Ini 25:10-22)

¹ Ezi Besalel ingangarir gumaziba ko me akasin temer arariba isa, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari, ezi an ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu, ezi an tuirivim 66 sentimitan tu. ² Egha me golin aghuarim isa Boksiamin averiam ko azenimin poghava a noke. Egha golin ruarir mam an apinimin azenan bar an pogha a ikiagharui. ³ Egha me Boksiam darugh aneterasa gol ringin 4plan ingarigha, a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla ariki, egha 4plan suebagh ike, pumuning isa Boksiamin vongin aning ikegha pumuning vongin aning ike. ⁴ Egha me Boksiam aterasa akasin iter otevir pumuning inigha, deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. ⁵ Egha me Boksiam aterasa iter otevir kamning isava, mam vongin an ringning garugha, mam vongin an ringning garu. ⁶ Egha me Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingari. An ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu. Danganir kam, kar gumamazibar arazir kuraba gin amadir danganim. ⁷ Egha me golin maba inigha haman dav misuegha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Ezi enselning Boksiamin asuam gisin tughav ikia, mav vongin iti, mav vongin iti. ⁸ Ezi mam agharir guvimin tughav itima mam agharir kiriamin tughav iti. Me golin mam inigha, enselin bar gavgavir kamningin nedazimning ko Boksiamin asuamin danganir kamran dar ingarizi, da bizir vamiran min iti. ⁹ Ezi enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughav iti, ezi aningin guamning uaningin akuigha

aviragha Boksiamin gari, ezi aningin avizimning kuiaghirigha ikia, Boksiamin asuam avara.

Me bret bagha dakozimin ingari
(Ua Me Ini 25:23-30)

¹⁰ Egha me akasin tememin dakozir mam in ingari, ezi an ruarim 88 sentimitan tu, ezi an arozim 44 sentimitan tuzi, an tuirivim 66 sentimitan tu. ¹¹⁻¹² Egha me dakozir kam golin aghuarimin an puegha a noke, egha golin ruarir mam an miriamin pogha bar a ikiagharui. Egha me golin ruarir kam gamizi a mong figha anabogha, dakozimin apiniba bar da inigha, an tuirivim 8 sentimitan tu. Ezi me golin ruarir kam, an miriamin golin igharazir mam adiarim gamigha an puegha golin ruarir kam bar a ikiagharui. ¹³⁻¹⁴ Egha me gol ringin 4plan ingarigha dakozimin mikebabar suebar boroghin da ike. Ezi 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira iti. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham. ¹⁵ Egha me akasin iter otevir pumuning isa dakozim aterasa deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. ¹⁶ Egha me dakozim gisin dafasa itarir ekiaba golin aghuimra dar ingari. Kar ofa damu wain fufughamin itarir ekiaba ko, doziba, kapba ko, botolba.

Me lamba afamin aghorimin ingari
(Ua Me Ini 25:31-40)

¹⁷ Egha me golin aghuarim inigha lam in aghorimin ingari. Egha haman golin kam misuegha lam in aghorim asamin danganim in ingarigha, lambar aghariba in garigha dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingari. Egha biziba bar dar ingarizi da bizir vamiran min iti. ¹⁸ Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba iti, egha 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. ¹⁹ Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagha akimarir 3pla iti, egha da lam in kabar apengan iti. Ezi lam in aghariba bar kamaghira gari. Ezi akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min gari. ²⁰ Ezi lam in aghorim uabi kamaghin gari, me akimarir 4plan ingarizi, da amonin tememin akimaribar

min, dar maba tighar onezibar min gari, ezi maba onezibar min gari. ²¹ Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin, me akimarir dafarir muziarir kabar ingari. Egha agharir igharaziba uaghan kamaghira dagh ami. ²² Me hama inigha golin aghuir kam misuegha, bizir kabagh amizi da bizir vamiran min iti. ²³ Me golin aghuariba inigha, 7plan lambar ingarigha, akamimin min garir avimin suizir bizir mabar ingarigha, egha uaghan itaribar ingari. ²⁴ Me 35 kilogremin golin aghuariba inigha, lamba afamin aghorim ko lamba ko an ingangarir biziba bar dar ingari.

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari

(Ua Me Ini 30:1-5)

²⁵ Egha me akasin temem inigha pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari. Ezi ofa gamir dakozir kam in ruarim 45 sentimitan tuzi, an arozim an ruarim mirara ghua 45 sentimitan tu, ezi an tuirivim 90 sentimitan tu. Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagher dar iti. ²⁶ Egha me an 4plan miriaba ko an siriam ko an komba golin aghuarimin dar puegha da noke, egha golin ruarim isa ofa gamir dakozimin miriabagh atigha a ikiagharui. ²⁷ Egha me gol ringin pumuningin ingarigha, mam isa vongin a ikegha, vongin mam ike. Me ringin kamning golin ruarir me an miriabar ikezimin apengan aning ike. Ringin kamning me ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. ²⁸ Me akasin iter pumuning inigha ofa gamir dakozim aterasa aning akirigha, golin aning noke.

Me borem ko pauran mughuriar aghuim zuimin ingari

(Ua Me Ini 30:22-38)

²⁹ Egha me pauran mughuriar aghuim ko olivin borem deravira da verezi, borer mughuriar aghuim oto, mati sanda. Olivin borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim Ikiavira Itir God

bagh anemisivisi, borer kam a gingham. Me uaghan pauran mughuriar aghuim zuir mabar ingari, mati gumazir fofozir aghuim itim deravira da verezi, sandan aghuim oto.

38

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari

(Ua Me Ini 27:1-8)

¹ Egha Besalel ko ingangarir gumazir igharaziba, akasin temeba inigha, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari. Ezi an arozim ko an ruarimin ababanim virara 2 mita 20 sentimitan tu. Ezi an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tu. ² Egha temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagher dar iti, egha ofa gamir dakozim me brasin an pogha a noke. ³ Ofan dakozimin ofan ingangarim damuasa me bizir kabar ingari, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba ko, itarir avim ateramin ko averenim iniamin itarim ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingari. Bizir kaba bar me brasin dar ingari. ⁴⁻⁵ Egha me bras uai inigha abizimin min garir bizimin ingari. Egha ofa gamir dakozimin aven aneti. Egha me brasin ringin 4plan ingari. Egha da isa ofa gamir dakozimin, abizimin mikebabar da ariki. Kar ringin tememning arugh bok-siam ateramiba. Egha brasin ruarim inigha ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigha a ikiagharui. Egh uai brasin abizimin miriaba isa brasin ruarir kam in apengan anegura. Ezi abizimin min garir bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongiram apera. ⁶ Egha me akasin iter otevir pumuning inigha, aning akirigha brasin aning puegha aning noke. ⁷ Me ofa gamir dakozim aterasa akasin temer kamning isa ringin an miriamningin itibagh aghui. Me temer arariba inigha ofa gamir dakozim boksiamin min an ingari, egha boksiamin dikinimin ingarizir puvati. Me anetaghizima an dikinim pura torim iti.

*Me soroghafariba ruer
itarir ekiamin ingari
(Ua Me Ini 30:18)*

⁸ Ezi amiziba zurara God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin Godin ingangarim gami, egha merara uan brasba isa Besalel ganingi. Brasin kaba, da ganiganir me uan guabar garibar min gari. Ezi ingangarir gumaziba brasin kaba inigha, egha soroghafariba ruer itarir ekiamin ingari, egha itarir kam afasa dakozimin ingari.

*Me Godin Purirpenimin divazim azui
(Ua Me Ini 27:9-19)*

⁹ Egha me inir ghurghurir aghuimin ingarigha, Purirpenim avinasa divazir azenan itimin ingari. Me inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagha an ingarizi a 44 mitan tu. ¹⁰ Egha me inir kam guasa 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigha, egha dipenir akinir kaba 20plan brasin boksiabagh asasa dar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. ¹¹ Egha kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingari. ¹² Ezi divazir aruem ghuaghiri naghin itim, me inir ruarir mam in ingarizi, a 22 mitan tu. Egha 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar dipenir akiniba asamibar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. ¹³ Ezi divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tu. Ezi divazir kam tiar akam an iti. ¹⁴⁻¹⁵ Tiar akamin miriamningin me dipenir akiniba asasa brasin boksiabar ingarizi, 3pla vongin itima, 3pla vongin ti. Egha tiar akamningin miriamningin guasa nir pumuningin ingari. Aning in arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tu. ¹⁶ Me divaziba bar dar guasa inir ghurghurir bar aghuaribar ingari.

¹⁷ Me bras inigha, dipenir akiniba asamin boksiabar ingari. Egha me silva inigha dipenir akinibar dapanibar puegha da noke. Egha me silvan ighuvibar ingari. Egha me silvan akezibar dipenir akiniba ko silvan agharir ighuvibar suighasa dar ingari. ¹⁸ Egha divazimin tiar akam bagha,

me inir ghurghurir aghuarim ko tretin blupla ko, pighaghevim, ko agheviri me sipsipin arizimin ingariziba isamigha inir kam in kurke. Ezi inir kam in arozim 9 mitan tu. Ezi an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tu, egha a divazimin iniba ko voroghira ghu. ¹⁹ Me inir kaba guasa dipenir akinir 4pla ko, da asamin brasin boksiar 4plan ingari. Ezi akeziba ko, dipenir akinibar dapaniba, ko agharir ighuvir dipenir akinir uarir akuighamba, me bar silvara dar ingari. ²⁰ Egha me Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, me brasin dar ingari.

Me Purirpenimin ingarasa gol ko biziba isi

²¹ Egha me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingarasa inigha izezir gol, silva, ko bras menge. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Moses uabi Livain adaraziv kemezi me biziba bar da mega da osirigha fo, bizir manabara iti. Ezi ofa gamir gumazim Aron, an otarim Itamar ingangarir kam in faragha zui.

²² Besalel a Urin otarim, ezi Uri a Hurin otarim, me Judan anabamin gumaziba. Ezi Besalel, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin biziba bar dar ingari. ²³ Ezi Oholiap, an Ahisamak in otarim, egha Dan in anabamin mav. An akaba dagiabar da osira da aghori fofozim fomira iti, egha a bizir igharaziba uaghan dar ingara fo. Egha a tretin blupla, pighaghevim ko, agheviri me sipsipin arizimin ingarizim, ko inir ghurghurir aghuariba, an a da isa dar kurka fo.

²⁴ Ezi me, golin gumazamiziba Godin damazimin fegha ighuavamadir ofan min Godin Purirpenimin ingarasa inigha izeziba medi, ezi dar osimtizim ghua 998 kilogrem in tu. ²⁵⁻²⁶ Ezi me silva medima, an osimtizim ghua 3,430 kilogrem in tu. Gumazir ziaba akinafarimin itiba silvan kaba amadazima da ize. Ezi gumazir 20plan azenibar tugha ghuavanadiba, me vaghvaghera 5 kina silvan dagiaba ariki, ezi gumazir kaba bar men dibobonim 603,550.

²⁷ Ezi me 3,400 kilogrem silva inigha, Godin Purirpenimın birir aghariba gavgavim dar aningasa boksiabar ingari. Egha me Bar Anogoroghezir Danganim avamin inim guasa, dipenir akinibagh asamin boksiabar ingari. Ezi boksiar kaba da bar moghira 100pla. Ezi boksiaba vaghvagma dar osimtızim 34 kilogremın tu. ²⁸ Ezi silvan nar ikiavira itibar osimtızim 30 kilogremın tu. Ezi me da isa akeziba ko agharir ighuvibar ingarava, egha da isa birir aghariba uarir akuighasa dar ingari. Egha me uaghan dipenir akinibar dapaniba, silvan da ave. ²⁹ Ezi brasın me ofan mın Ikiavira Itir God ganingizimın osimtızim a 2,425 kilogremın tu. ³⁰ Ezi me brasın kam inigha God bativamin Purirpenimın tiar akamın akinibagh asamin boksiabar ingari. Egha brasın ofa gamir dakozim ko, an abizimın mın garir bizim ko, bizir ofan ingangarim damuamiba, me bar brasın dar ingari. ³¹ Me uaghan boksiar igharazibar ingari, kar divazimın tiar akamın dipenir akiniba asamin boksiaba ko, divazir bar Purirpenim gighuizimın dipenir akinibagh asamin boksiaba. Egha me uaghan, Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko divazir a gighuizim gavgavim a daningamin afughafughamiba, bar dar ingari.

39

Me ofa gamir gumazibar korotiabar ingari

(Ua Me Ini 18:1-14)

¹ Egha me tretin blupla ko, pighaghevım ko aghevır me sipsipın arızibar ingariziba inigha, ofa gamir gumazibar korotiar aghuıbar ingarigha dar kurke, eghti me Anogoroghezir Danganimın mangi ingangaribar amusi dar aghuam. Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me Aron darugh ofa damuamin korotiamın ingari.

²⁻³ Egha me korotiar otevimın ingarasa, haman gol misoghezi, an akınafarımın mın evari, ezi me a inigha aneghorezi a gol tretin mın oto. Ezi me inir ghurghurir aghuarım inigha, gol tret ko, tretin blupla, pighaghevım ko, tretin aghevır me sipsipın arızimın ingarizim, me inir kam

kurkazir aghuıbar a isami. ⁴ Egha me inir sazır pumuning korotiamın suighasa a gisın aning isami, eghti aning dipizimning gisın anang mangi akirimın inir otevir vongın itimın suigham. ⁵ Ezi me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevım, ko tretin aghevır me sipsipın arızibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarım inigha, egha inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a garigha an ingari. Egh inir ivariam gikamim isa korotiar otevir azenan itir kamın miriamın porogha a isami, ezi bizir pumuning datirighın bizir vamıran mın iti. Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghın, tretin kaba inigha inir kam isami.

⁶ Egha me dagiar pızir aghuarir pumuning inigh, Jekopin otarir 12plan ziaba aningın dar ghora da osiri. Egha me gol inigha dagiamningın suighasa, golin kurkazir pumuningın ingari. ⁷ Egha me dagiar kamning isa, korotiar otevir azenan itim, an dipizimningın itir inir sazımning dukuagha aning isami, ezi aning Israelin 12plan anababar ababanımın mın iti. Me God Moses mikemezi moghira dagh ami.

Me ofa gamir gumazibar dapanim bagha, forivtarir nir an evarımın poroghav itim, an ingari

(Ua Me Ini 28:15-30)

⁸ Egha me ofa gamir gumazibar dapanımın evarım gikiasa forivtarir inimın ingari. Egha me kamaghira korotiar otevir azenımın itimın ingarizimın mirara, gol tret, ko tretin blupla, ko pighaghevım, ko tretin aghevır me sipsipın arızibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarım inigha, forivtarir inir muziarir kam bar deragha an ingarigha kamaghırama an kurke. ⁹ Me forivtarir inir muziarir kamın ingarizi, an ruarım 44 sentimitan tuzi an arozim 22 sentimitan tu. Egha deravira tongira a remezi, a forivtarımın mın oto, ezi an otevirabar ababaniba voroghira ghu, da bar 22 sentimitan tu. ¹⁰⁻¹⁴ Egha me dagiar ıvezim bar pın koziba isa, 12plan dagiar kaba bar da vaghvagma Jekopin otaribar ziaba aghora da osiri, ezi dagıaba vaghvagma 12plan anababar ababanımın mın iti. Me golin maba inigha dagıabar suızir golin kurkazibar ingari,

egha dagiaba vaghvaghera da afegha egha forivtarir inimın azenan da ike. Me 4plan abiar ruaribagh atigha forivtarir inir kam gike. Egha faragha itir abiamın, dagiar me kamaghın dıboriba, rubi, topas, ko ganet, da ike. Egha abiar an girara itimın, dagiar emeral, sapaia, ko daimon ike. Egha abiar mıkezimın, dagiar terkois, aget, ko ametis ike. Egha namba 4ın abiamın, dagiar beril ko, dagiar pızir aghuarim ko jaspın dagiam ike.

¹⁵ Egha me golin aghuarim inigha tretin mın ikarızibagh irigha da nuavigha benir pumuningın ingarizi, aning forivtarir inir evarimın guraghav itimın suigham. ¹⁶⁻¹⁷ Egha me dagiamningın suighasa golin kurukazir pumuning, ko gol ringın pumuningın ingarigha, ringın kamning isa evarimın itir forivtarir inimın mıkebar pın itimningın aning gike. Egha me golin beninning isa, aningın otevimning, forivtarir inimın itir gol ringın kamning gike. ¹⁸ Egha me golin benir otevir igharazimning isa dipızimningın itir dagiamningın suizir golin kurkazimning gike. Egha tuavir kamın forivtarir inir kam, korotiar otevir azenan itim a gike.

¹⁹ Egha me ua gol ringın pumuningın ingarigha, aning isa evarimın itir forivtarir inimın mıkebar vın itimningın aning gike. Ringın kamning datırighın korotiar otevir azenan itimın boroghın iti. ²⁰ Egha me gol ringın pumuning uam aningın ingarigha, aning isa korotiar otevir azenan itimın dipızimningın vın korotiar otevimın aning isami. Aning datırighın, inir ruarir me deravıra kurkezimın pın, inimning uaningın akuizir danganimın boroghın iti. ²¹ Egha me benir sazır blupla inigha, evarimın itir forivtarir inimın ringning isa korotiar otevir azenan itimın ringning gike, ezi evarimın itir forivtarir inim, korotiar otevir azenimın itimın suiragha gavgafi, ezi forivtarir inim suaghirir pu-vati. Me Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghırama ami.

*Me ofa gamir gumazıbar
korotiar igharazıbar ingari
(Ua Me Ini 28:31-43)*

²² Egha me korotiar ruarir azenan itimın ingarizi, a korotiar otevir azenan itimın apengan iti. Me inir bluplan kinim, sipsipın arızimın ingarizimın an ingari. ²³ Egha me korotiar kam torim a gati, eghtı ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Me inir avızir muziarir mam isa torir kam midorozir korotiam isamizi moghın a ighuigha a isami, eghtı an torimın apıniba gavgavightı torim bigh ekevegh mangan kogham. ²⁴⁻²⁶ Me tretin blupla ko pıghaghevım ko tretin aghevır me sipsipın arızimın irıghızim inigha, iter pomigranetin ovızibar mın bizıba isami. Egha ofa gamir gumazıbar dapanımın korotiar ruarir azenan itimın vın bizir kaba isami. Egha golin aghuımın ingarızir beloba vaghvagh pomigranetin ovızibar tızibar da isamizi, da ituıghav iti. Eghtı ofa gamir gumazıbar dapanımın korotiar kam arugh ofa gamir gumazımın ingangarım damuam. Me Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghıram ami.

²⁷⁻²⁹ Egha me Aron ko an otariba bagha inir ghurghurir aghuarıba inigha korotiar ruarir aven azuıba isami. Egha Aronın dapanım darıghasa inir ghurghurir aghuarım inigha, dapanır asuar ruarımın ingari. Egha Aronın otariba bagha inir ghurghurir aghuarıba dapanır asuar otevıbar ingari. Egha me inir ghurghurir aghuarım inigha, me bagha trausızıar otevıba isami. Egha inir ghurghurir aghuarım inigha, inir ghurghurir aghuarır ruarır ivarıam gitımın ingarigha, egha tretin sipsipın arızıbar irıghızır blupla ko, pıghaghevım ko, aghevım isa kurkazır aghuıbar an da isami. Me Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghıra, me bizıba bar dar ingari.

³⁰ Egha me Ikiavıra Itir God ua bagha mısevır ofa gamir gumazıbar dapanım bagha, golin akuar aghuarır mam inigha medelın mamın ingari. Egha me akam kamaghın a gısın an osiri, “Kar Ikiavıra Itir Godın Gumazımra.” ³¹ Egha me bluplan benim inigha, gol medelın kam inir dapanır asuar ruarımın an guam gituasa an ingari. Eghtı an ofa gamir gumazıbar dapanımın dapanır asuamın guam gıtoroghıv iki. Me Ikiavıra Itir God Moses

mikemezi moghira ami.

*Ingangariba bar gifa
(Ua Me Ini 35:10-19)*

³² Egha me dughiar kamın God bativamin Purirpenimın ingangariba, bar da gifa. Egha Israelia Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari. ³³ Egha me bizir kaba bar da inigha Moses bagha zui: Purirpenir kam ko, an biziba bar, an akeziba, divazir aghariba, agharir ighuviba, dipenir akiniba ko, boksiar divazir aghariba ko akinibagh asamiba, ³⁴ ko Purirpenim avamin avaver ekiar me sipsipın apuribar nir me aghevımın aghuizim, ko avaver ekiar me ongarımın itir asızir ekiabar inibar ingarizim, ko Bar Anogoroghezir Danganım modir inir ekiam, ³⁵ ko Akar Dikirizir Gavgavımın Boksiar, ko an asuam, kar arazir kuraba gın amadir danganım, ko boksiar kam aterasa iter pumuning, ³⁶ ko bretba arızir dakozim, ko an ingangarım gamir biziba, ko Godın damazımın arızir bretba, ³⁷ ko golin aghuarımın ingarizir lambar afamin aghorım, ko an lamın me danganibar afeziba, ko an ingangarım gamir biziba, ko angazangarım anıngamin olivın borem, ³⁸ ko golin ingarizir ofa gamir dakozim, ko biziba misiv ingiamin olivın borem, ko pauran mughuriar aghuim, ko Purirpenimın tiar akamın guamin inir ekiam, ³⁹ ko brasın ingarizir ofa gamir dakozim, ko dakozir kam bagh brasın ingarizir abizimın mın garir bizim, ko ofa gamir dakozim ateramin itemning, ko ofa gamir dakozimın ingarir biziba, ko soroghafaribar ruer itarir ekiam, ko anefamin dakozim, me bar da inigha izi. ⁴⁰ Egha uaghan, me Purirpenimın divazim avınasa iniba, ko divazimın dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, ko divazimın tiar akamın guamin inim, ko gavgavim divazim danıngamin beniba ko afughafughamiba, me God bativamin Purirpenimın aven ingangarım damuasa bizir kaba bar da inigha izi. ⁴¹ Aron, a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamigha da inigha izi. Eghti me gın dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimın ingangarım damuam.

Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganımın aven mangamin korotiaba. ⁴² Ezi Israelia Ikiavira Itir God ingarasa Moses mikemezir biziba, me bar dar ingari. ⁴³ Ezi Moses deraghavira bizir me ingarizibar gari, egha a fo, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira me biziba bar dar ingari. Egha a dar ganigha gıvagha, deraghvira me damuasa, kamaghın migei, “Ikiavira Itir God, bar deraghvira ia damu.”

40

*Me Purirpenim asaragha,
egha God baghavira a ginaba*

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses miğia ghaze, ² “Ni orakigh. Ia iakinir namba 1 an dughiar namba 1, ia na bativamin Purirpenim asaragh. ³ Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavımın Boksiar dagiar akuar pumuning aven itir kam inigh, Purirpenimın aven anetigh, egh boksiar mongsi inir ekiam aguragh. ⁴ Egh bretba arızir dakozim inigh aven mangı anetigh, an biziba a gısın dar arikigh. Egh lambar afamin aghorım inigh izi anesaragh, egh lamba isi an agharibar arikigh. ⁵ Egh golin ofa gamir dakozir me pauran mughuriar aghuim tuamim, a isi Akar Dikirizir Gavgavımın Boksiar dagiar akuar pumuning aven itir kamın, boroghın anetigh. Eghti inir ekiar Boksiar modim aning abighti an azenan iki. Egh Purirpenimın tiar akamın itir inir ekiam aguragh. ⁶ Egh ia asıziba bar isia miğhirir ofa gamir dakozim isi, na bativamin Purirpenimın tiar akar azenan itimın anetigh. ⁷ Egh na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozir kamın tongıra, soroghafariba ruer itarir ekiam atigh, egh dipam a datigh. ⁸ Egh ia divazimın mın inir ekiam aguraghti a Purirpenim bar a gighuigham. Egh divazimın tiar akamın inir ekiam aguragh.

⁹ “Egh gın ia biziba misiv ingiamin olivın borem inigh, egh Purirpenim ko an aven itir biziba bar dagh ingegh. Egh ia dagh ingeghti, da bar nan bizibar mın iki, bar na baghvira ikiam. ¹⁰ Egh ia borem isi, asıziba bar isia miğhirir ofa gamir dakozim ko an ingarir biziba bar dagh ingeghti, ofa gamir dakozim na baghvira

iki, bar anogoregham. ¹¹ Egh kamaghira soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim damigh, eghti bizir kaba uaghan na baghvira ikiam.

¹² “Egh gin ni Aron uan otariba ko me inigh izi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin me ruegh.

¹³ “Egh ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba Aron daghuigh, egh biziba misiv dagh ingiamin borem isi a gingegh anemiseveghti, a ofa gamir gumazimin min nan ingangarim damuam. ¹⁴ Egh ni an otariba inigh roghira izi, ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven itiba inigh, me daghuigh. ¹⁵ Egh ni men afeziam amisevezi moghin, ni borem me gingi egh me amiseveghti me na bagh ofa gamir ingangarim damu. Ni borem me gingegh me amiseveghti, gin me uari uan adarazi ko ofa gamir ingangarim damu mamaghira ikiam.”

¹⁶ Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami. ¹⁷ Dughiar me Isip ataghizimin gin, azenir an gin zuimin, iakinir faragha zuim, an dughiar namba 1in, dughiar kamra me Godin Purirpenim asara. ¹⁸ Dughiar kamin Moses Purirpenimin asara. A boksiaba isa, nguazimin da arigha, divazir aghariba isa boksiabagh ase, egha divazimin agharir ighuviba da ikia, egha inir ekiam guasa dipenir akiniba asi. ¹⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me nir ekiam Purirpenimin agharim gisin anetigha, Purirpenim aver sipsipin apuriba ko ongarimin asizir ekiabar inir igharazir pumuning uam anevara. ²⁰ Egha me dagiar akuar God uan Akar Gavgaviba osirizimning inigha, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aning ati. Egha me aneteramin temer pumuning inigha Boksiamin ringbagh arugha, Boksiamin asuam isa Boksiam dukua. Ezi Boksia asuar kam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. ²¹ Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Boksiam Purirpenim gatigha, inim agurazi a Boksiam modo.

²² Egha me bretba arizir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin, notin amadaghan Anogoroghezir Danganimin

aven anefa. ²³ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me bret inigha Ikiavira Itir Godin damazimin dakozim gisin deraghaviram aneti. ²⁴ Egha lambar afamin aghorim inigha, God bativamin Purirpenimin, sautin amadaghan, bretba arizir dakozimin vongin anesara. ²⁵ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me lamba isa dar agharibagh ariki. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin dagh aboi. ²⁶ Egha me golin ingarizir ofa gamir dakozim isa God bativamin Purirpenimin aven, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin nir ekiamin azenan anefa. Ezi inir ekiam aning abigha guraghav ikia Boksiam modo. ²⁷ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me ofa gamir dakozir kamin pauran mughuriar aghuim tuezima, migharir mughuriar aghuim zuim otifi. ²⁸ Egha me inir ekiam Purirpenimin tiar akamin anegura.

²⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me gin asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin azenan aneti. Egha ofa gamir dakozir kamin, Moses dughiar kamra ofan min asiziba tue da bar isia mighiri. Egha uaghan witin plaua inigha ofan min da tue. ³⁰ Egha me soroghafariba ruer itarir ekiam isa, ofa gamir dakozir asiziba tue da bar isia mighirim ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tizimin anefagha, dipam a ginge. ³¹ Ezi Moses, Aron ko an otariba, me uan soroghafariba dipar kamin da rue. ³² Guizbangira, me God bativamin Purirpenimin aven mangasa, o me ofa gamir dakozimin mangisi, me zurara faragha uan soroghafariba rue. Me amir araziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me dagh ami. ³³ Egha me inir ekiaba isa, Purirpenim ko asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim avinigha a gighuigha, divazimin tiar akamin inim agura. Egha Moses gumaziba ko, me bizir kaba bar dagh ami, ezi Purirpenimin ingangariba bar gifa.

Ghuariam Godin Purirpenim gisin iti

³⁴ Egha ingangariba bar givazi, ghuariam maghira iza God bativamin Purirpenim avarazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Purirpenim bar a gizifa. ³⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ghuariam bar Purirpenim avarazima an angazangarim a gizivazima, kamaghin Moses God bativamin Purirpenimin aven mangan ibura.

³⁶ Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiam kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. ³⁷ Egh me ganam, ghuariam Godin Purirpenim gisin ikivira ikiti, me danganir kam ateghan kogham. Puvatigham, me ikivira iki mangi ghuariam sivaghsivagh mangiti, me mangam. ³⁸ Guizbangira, Israelian tuavimin daroribar, ghuariar Ikiavira Itir God aven itim, an aruebar Purirpenim gisin iti. Ezi me aruebar ghuariam in gari, egha dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariam in aven iti. Ghuariar kam kamaghira ikia me ko ghua Ikiavira Itir God me daningamin kantrin oto.

Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarim O Levitikas Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Livaibar ingangaribav gei, kar ikizir God ofa gamir ingangarim damuasa miseveziba, me Israelian arazir Godin ziam fer arazimin ganamin adarasi. Akinafarir kam, an Akar Gavgaviba ko Arazir ofa gamir gumaziba damuamibav gei. Egha uaghan an aven, akar gumazamiziba men ikirimirim akiramiba, ko Godin ziam fer arazibar akaba, ko isar ekiabar dughiabar araziba iti, eghti gumazamiziba deraghvira dagh fogh dar gin mangam.

Arazir kabar mingarim kamakin: God a bar zue. A bar arazir aghuiba ko voroghira itir arazibagh ami. Kamaghin amizi, a tuavim Israelian akazi, me uan ikirimirim deraviram an gan, egh Godin boroghin ikiam. God uabi bar arazir aghuiba ko arazir voroghira itibagh ami, e uaghan a ko uari akuva, arazir a ifongezibar amuam. Bizir kam, a bizir bar faragha zuim, akinafarir kam a migei.

Israelian gumazamizir igiaba Godin akabagh fofoghasa, me Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarimin sapta 16 ko 7in gari. Saptan kabar akar aghuir aviriba, gumazamiziba isi arazir aghuibara amusi men sure damuam. Akar kabar mam, Iesus gin uaghan an gun migei. Gumazamizir aviriba sapta 19:18in itir Arazibagh fo, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh."

Ofabar Araziba

(Sapta 1-7)

1-2 Ikiavira Itir God, uabi bativamin Purirpenimin ikia, Israelia mikimasa Mosesin diazi a izi, ezi a kamaghin a migei, "Ian gumazitam Ikiavira Itir God bagh, ofan tam inigh mangisi, a uan bulmakaun tam, o sipsipin tam, o memen tam inigh mangi."

Ofan bar isia mighiriba

3 Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam izi ofan bar isia mighirim damusi, a uan bulmakaun okoruamin tongin bulmakaun apurir tam iniam, kar bulmakaun bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam, a inigh mangi, Ikiavira Itir Godin navim an deraghsi, a bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. 4 Egh ofan bar isia mighirim damusi uan dafarim isi, bulmakaun kam in dapanim gisin anetigh, eghti Godin navim gumazir kam in deraghti, an ofan kam inighiva an arazir kuraba gin amadagham. 5 Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin, bulmakaun kam misueghti, Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me bulmakaun ghuziba isi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itir ofa gamir dakozimin miriar 4plan da kavamang. Egh kamaghira me ghuzir kam in Ikiavira Itir God bagh ofa damu. 6 Eghti gin gumazir kam, ofan bar isia mighirim in bulmakaun kam in inim adeggh, an tuziba aghorarigh. 7-9 Egh asizimin muriam ko suemning, a deraghvira da ruegh. Eghti ofa gamir gumazir Aron, an ovavir boriba izi, daziba ofan bar isia mighirim in dakozim darigh, egh dar aborogh. Egh me dapanim ko ovim ko asizir oteyiba bar da isi deraghvira avim darighti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kam in mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

10 "Eghti gumazitam ofan bar isia mighirim damusi, a uan asizibar okoruamin tongin sipsip o memen tam inigh, a sipsipin apurim o memen apurir bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam inigh izi. 11 Egh Ikiavira Itir Godin damazimin an ofa gamir dakozimin boroghin danganir notin amadaghan iti naghin, asizim misueghti an aremegh. Eghti Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me izi asizir ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. 12-13 Eghti gumazir kam, asizim aghorarigh, egh an muriam ko suemning deragh aning ruegh. Eghti

ofa gamir gumazitam daziba ofa gamir dakozim darigh, dar aborogh, egh asizim dapanim ko ovim, ko asizir naba ofa gamir dakozim avim deraghvira dar arikigh. Egh ofa gamir gumazim, ofan bar isia mighirir kam isi Ikiavira Itir God daningam, eghti avim dar isi mangiti da bar mighirighi, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kam mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹⁴ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God bagh kuarazim ofan bar isia mighirizim damusi, a kuarazir me kamaghin diborim, bunbam a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir bunbam inigh ofa gamir dakozim mangi, egh an firim ruivighi an aremegh. Egh a bunbam dapanim asigh, egh ofa gamir dakozim a tuaghti avim an isi mangiti a bar mighirighi, averenir kinim otogh. Egh a bunbam ruivighi an ghuzim ofa gamir dakozim miriam giri. ¹⁶ Egh a bunbam ariziba asigh, an forivtarir dagheba itim isi, aruem anadi naghin, danganir me ofa gamir dakozim avereniba arizi naghin anetigh. ¹⁷ Egh gin ofa gamir gumazim bunbam avizimningin suiragh, an namnam abikigh, egh an avizimning bar aning asian marki. Egh aneteghti, avim bar an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogh. A kamaghin damuti, Ikiavira Itir God ofan bar isi mighiramim kuarazir kam mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

2

Wit tuamin ofaba

¹ Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam witin ovizibar Ikiavira Itir God ofa damusi, a witin iniba amisevegh dar dagheba inigh faragh plauan aghuim ingarigh, egh a inigh izi. Egh a olivin boreme ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborim ingarizim isi plauan kam gisin aning ingegh, ² egh a inigh Aronin adarazir ofa gamir gumaziba bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazitam uan dafarim plauan

kam darugh, egh a plauan muziaritam, ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborim ingarizim, aning dafarir izivirizim inigh ofa gamir dakozim a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighi, averenir kinim otogham. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir God ofa gamizir kam, bar plauan nam danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kam mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ³ Eghti plauan nam, an ofa gamir gumazibar daghem. Plauan kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam.

⁴ “Eghti ia bret, bretba tuer danganim aven a tuagh an nam inigh, Ikiavira Itir God ofa damusi, ia yis sara veregh an damuan marki. Ia plaua inigh olivin boreme sara a veregh, egh ia bretin damigh an ofa damu. Kamaghin, ia bretin damuan aghuaghiva, ia bretin baravim damigh, egh olivin boreme a daghuigh. ⁵ Egh ia ofa bagh ainin baravim gisin plaua tusi, ia plauan aghuir yis bar puvatizim inigh. Egh ia faragh olivin boreme sara a veregh, egh a tu. ⁶ Ia plauan kam bar a nguemsirigh, boreme a gingegh Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ⁷ Egh ia ofa damuamin bretin ingar miner ekiam a tuagh, plauan bar aghuir yis puvatizim inigh, faragh olivin boreme sara a veregh a tuagh. ⁸ A isigh givaghti, ia bretin kam inigh ofa gamir gumazitam danighi, a Ikiavira Itir God ofa damusi a inigh ofa gamir dakozim mangi. ⁹ Egh gin ofa gamir gumazim bretin akuar muziaritam inighi, bretin Ikiavira Itir God ofa gamizir kam, bar bretin nam danganim inigham. Eghti a ofa gamir dakozim a tuaghti avim a isi mangiti a bar mighirighi, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kam mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁰ Ezi bretin akuar naba, da ofa gamir gumazibar dagheba. Bretin kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da

bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam.

¹¹ “Ia yis isi, bret ko plaua datigh a veregh a inigh Ikiavira Itir God bagh mangan marki. Guizbangira, ia yis o hani isi ofa datigh a tuaghti, a bar mighirighti, ia Ikiavira Itir God daningan bar marki.

¹² “Ia witin akuar faragh azenimin miseveziba inigh, yis ko hani dar atigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, deragham. Ezi ofan yis o hani itim, ia ofa gamir dakozimin a tuan marki, eghti an mughuriar aghuim Ikiavira Itir Godin mangan marki. ¹³ Amangsizim, an Akar Dikirizir Gavgavir ia God ko amizimin ababanim gami, kamaghin amizi, ia amangsizim isi wit tuer ofaba bar dar arikigh. Egh ia amangsizim ofan tam darighsi okinighnighan marki. Bar marki.

¹⁴ “Ia azenimin faragha witin ovizir misevezir akuaba inigh, egh Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia faragh bretba tuer danganimin aven da tusi, da nguemsirigh, egh da inigh Ikiavira Itir God bagh mangi. ¹⁵ Ezi wit tuer ofan kam, ia olivin borem ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran, me iter balsamin eborimin ingarizim isi witin nguemsirizir kam gisin aning ingegh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazim, witin kamın muziaritam ko, olivin borem ko migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar ada inigh, ofa gamir dakozimin avimin da tueghti dar mughuriam otivam. Witin nguemsirizir muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar witin namın danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

3

God ko navir vamira ikiamin ofaba

¹ Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a bulmakaun ofa damusi ifongegh, kamaghin a bulmakaun apurim o bulmakaun amebat bar aghuir, duatam

an mikarzim gasighasighizir puvatizir tam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin izi. ² Gumazir kam uan bulmakau inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh uan dafarim isi faragh bulmakaun dapanim datigh, egh a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me bulmakaun kamın ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. ³ Eghti gumazir kam God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, bulmakaun akuar taba inigh Ikiavira Itir God danighti, ofa gamir gumaziba ofan min avimin da tuegh. Bulmakaun akuar kaba dar kara. An navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh. ⁴ Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningın ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.

⁵ “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, bizir kaba ko ofan bar isia mighiriba inigh, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim bar dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

⁶ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a uan sipsip ko memebat okoruabar tongin asizir apurim o asizir amebam inigh, kar sipsip o memen bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizim. ⁷ Egh gumazir kam sipsipın tamın ofa damusi, kamaghin ana inigh Ikiavira Itir Godin damazimin izi. ⁸ Egh a uan dafarim isi sipsipın kamın dapanim gisin datigh, egh a God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghira sipsip misueghti an aremegh. Eghti ofa gamir gumaziba asizir kamın ghuziba isi, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. ⁹ Eghti gumazir kam, God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, sipsipın asizir akuar taba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. Sipsipın ovir kaba bar, kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarir akiragharimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba inigh. Egh an oviba itir puer mingarir akiragharimin boroghira itim atugh, an ovir kaba bar

da inigh. ¹⁰ Egh an ogiagharimın itir ovizimning, ko aningın ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemın ofan mın, ofa gamir dakozim gisın avimın da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham.

¹² “Eghti gumazitam memen ofa damusi, an a inigh Ikiavira Itir Godın damazimın mangi. ¹³ Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisın datigh, egh God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın a misueghti an aremegh. Eghti Aronın adarazir ofa gamir gumaziba an ghuziba isi ofa gamir dakozimın 4plan mırıabar da kavamang. ¹⁴ Eghti gumazir kam memen ovir misaziaba inigh Ikiavira Itir God danıngti, ofa gamir gumaziba ofan mın da tuam. An an navim ko muriam avarazir oviba bar da inigh. ¹⁵ Egh an ovizir pumuning, ko aningın ovim sara inigh, memen beramin akuar aghuim inigh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemın ofan mın, ofa gamir dakozimın da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti oviba bar, da Ikiavira Itir Godın bizibara. ¹⁷ Ia Israelia, ian tav asızir ovim, o ghuzir tabar aman marki. Bar markiam. Ia ko ian ovavir borir gın otivamiba arazir kamın gıntigh mamaghıra iki. Egh ia mangi managh iki, ia arazir kamın gın mangivıra iki.”

4

Arazir kuraba gın amadir ofaba

¹⁻² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghın Moses mikeme, “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, arazir kuram gamua Ikiavira Itir Godın Akar Gavgavir e mikemezir tam abighıva, kamaghın, a ofan kabar amu.”

Ofa gamir gumazibar dapanimın arazir kuraba gın amadir ofa

³ Egha Moses ua kamaghın migei, “Ofa gamir gumazibar dapanim arazir kuram damighti, an arazir kurar kam gumazamazibar amuti, me bar osımtızim ikiam. Kamaghın, a bulmakaun apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatızir tam

inigh. Egh uan arazir kuraba gın amangisi, Ikiavira Itir God bagh arazir kuraba gın amadir ofa damigh. ⁴ A bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimın itiar akamın mangigh, dafarim an dapanim gisın datigh, egh Ikiavira Itir Godın damazimın a misueghti an aremegh. ⁵ Egh ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun ghuzitam inigh, God bativamin Purirpenimın aven mangi. ⁶ Egh nir ekiar Bar Anogoroghezir Danganım modozimın boroghın mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarım isi, Ikiavira Itir Godın damazimın, inir ekiamın a gasıvamang. A 7plan dughiabar kamaghın damu. ⁷ Egh a pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim iti naghın mangi, God bativamin Purirpenimın aven Ikiavira Itir Godın damazimın tughıv iki. Egh a ghuzitaba isi ofa gamir dakozimın mıkebabar itir bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar aghuigh. Egh a bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, inigh asıziba bar isia mighırir ofa gamir dakozir azenan itimın mangi, God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın tughıv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamın mingarım gıngegh.

⁸ “Egh arazir kuraba gın amadir ofan kam bagh, a bulmakaun kamın navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh, ⁹ egh an ovizir pumuning ko, aningın ovim sara inigh, egh an beramin akuar aghuim inigh. ¹⁰ Egh ofa gamir gumazibar dapanim, ovir misaziar kaba bar isia mighırir ofa gamir dakozimın da tueghti da bar isigh mighırigham, eghti averenir kinimra ikiam. An ofan arazir kam mati, me God ko navir vamıran ikiamın ofa, me bulmakaun oviba inigha ofa gami. ¹¹⁻¹² Egh a bulmakaun apurir kamın asızir naba inigh, an inim ko tuziba ko dapanim, suemning ko dafarimning, muriam ko buariba, bar ada inigh, nguıbar me itimın azenan mangıva, me avimın avereniba inger danganımın, Godın damazimın zuezir danganımın mangi. Egh averenir pozim gisın daziba arigh avim daborogh asızir nar kaba tueghti da bar isighti averenir kinim otogham.”

Gumamazibar arazir kuraba gın amadir ofaba

¹³ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Israelian gumamaziba deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir me mikemezir mam abigh, kamaghin me arazir kuram gami. Me fozir puvati, me arazir kuram gami, egha guizbangira me uan arazir kamın me osımtızim iti. ¹⁴ Me gın uan arazir kuram gifogh, egh a gın amangisi, me uan asızibar tongin bulmakaun igiar apurir tam inigh an ofa damu. Me arazir kuraba gın amadir ofan kam inigh God bativamin Purirpenimın izi. ¹⁵ Eghti Ikiavira Itir Godin damazimın Israelian gumazir dapaniba uan dafariba isi, bulmakaun apurir kamın dapanim datigh, egh me a misueghti an aremegh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun apurir kamın ghuzitaba inigh, God bativamin Purirpenimın aven mangi. ¹⁷ Egh nir ekiar Bar Anogoroghezir Danganim modozimın boroghın mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi Ikiavira Itir Godin damazimın, inir ekiam gasıvamang. A 7plan dughıabar kamaghın damu. ¹⁸ Egh a pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozir Purirpenimın aven iti naghın mangi, egh God bativamin Purirpenimın aven Ikiavira Itir Godin damazimın tughiv iki. Egh a ofa gamir dakozir kamın ghuzitaba isi, bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar aghuigh. Egh bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, a da inigh asıziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mangi, God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamın mingarim gingegh. ¹⁹ Egh gın a bulmakaun oviba bar da inigh asıziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinimra ikiam. ²⁰ Ofa gamir gumazibar dapanim, uabi uan arazir kuraba gın amadir ofa gami moghın, a kamaghira bulmakaun kam damigh. Ezi kamaghira ofa gamir gumazibar dapanim, gumamazibar

arazir kuraba gın amangisi ofa damuti, God men arazir kuraba gın amangam. ²¹ Eghti a gın bulmakaun asızir naba bar ada inigh, nguibar me itimın azenan mangigh avimın bar ada tuegh, mati a uabi uan arazir kuraba gın amangasa bulmakaun ofa gami. Bulmakaun kam, gumamaziba bar men arazir kuraba gın amadir ofa."

Gumazir dapanibar arazir kuraba gın amadir ofaba

²² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, "Gumazir dapanitam deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghın an arazir kuram gami. A fozir puvati, an arazir kuram gami, egha guizbangira a uan arazir kamın an osımtızim iti. ²³ A gın uan arazir kurar kam gifogh, egh a gın amangisi, memen apurir aghuitam inigh, duatam an mikarzimın ikian marki, egh ana inigh ofa bagh izi. ²⁴ Egh Ikiavira Itir Godin damazimın a dafarim isi memen dapanim gısın datigh, egh danganir me ofan bar isia mighiribar asızibav sozimra tugh, memen kam misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gın amadir ofa. ²⁵ Eghti ofa gamir gumazim, arazir kuraba gın amadir ofan kam bagh, uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziaritam isi asıziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimın, ofa gamir dakozimın mıkebabar itir bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar aghuigh. Egh ghuzir naba isi asıziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mingarim gingegh. ²⁶ Egh a memen oviba ofa gamir dakozimın, da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinim otogh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamın ofabar mın me meme misogha an oviba isa ofa gami. Ezi kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir dapanir kamın arazir kuraba gın amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gın amangam."

Gumazir kinibar arazir kuraba gın amadir ofaba

²⁷ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir kinitam o amizir kinitam deraghvira foghan koghiva, egh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gamizi, arazir kurar kamın osımtızim an iti. ²⁸ Egh a gin bizir kam gifogh, egh uan arazir kuram gin amangisi ofa damuam. A memen amebur aghuir duaba an mikarzimın puvatızimra inigh, egh uan arazir kurar an amizim bagh ofa damusi a inigh izi. ²⁹ Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asızibav sozi naghira tugh, a misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazim uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi asıziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mangi, ofa gamir dakozimın mıkebabar itir bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, asıziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mıngarim gıngegh. ³¹ Egh a memen oviba bar da inigh, ofa gamir dakozimın da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamıran ikiamin ofabar mın me meme misogha an oviba isa ofa gami. Egh oviba ofa gamir dakozimın da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamın arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God an arazir kuraba gin amangam.

³² “Eghti gumazitam uan arazir kuraba gin amangisi sipsipın ofa damusi, a sipsipın amebur aghuir duaba an mikarzimın puvatızimra inigh izi. ³³ Egh a uan dafarim isi sipsipın dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asızibav sozi naghin tugh, a misueghti an aremegh. Sipsipın kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. ³⁴ Eghti ofa gamir gumazim, asıziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mangi, uan dafarir puzir tam isi sipsipın ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi ofa gamir dakozimın mıkebabar itir

bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, egh asıziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mıngarim gıngegh. ³⁵ Egh a sipsipın oviba bar da inigh ofa gamir dakozimın da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra, mati arazir me God ko navir vamıran ikiamin ofabagh amibar mın, a sipsipın kamın oviba inigh ofa damu. An an oviba tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinim otogh. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamın arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam.”

5

Arazir kurar igharagha garir maba gin amadir ofaba

¹ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazitam gumazir igharazimın garima, a bizim gami, o a gumazir igharazim barazima, a bizim mikeme, ezi gin jas, kotin aven bizir kamın gun mikimasa an diagha an azangisi. Ezi gumazir kam kotin aven bizir a fozir kamın gun mikemezir puvati. Kamaghin an arazir kuram Godin damazimın a gamigha osımtızim iti.

² “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, God mikemezir bizir mizezir tamın porogham, gumazir kam a Godin damazimın mize. A mati asızir atiar aremezir kuam, o nguıbamın asızir kuar Godin damazimın mizezim, o asızir davaragha aruir Godin damazimın mizezim. Asızir kam ti aremezi, an kuam pura nguazim girıghav iti. Ezi gumazir kam deragha ganizir puvatigha iza, asızimın porogha Godin damazimın mize. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh foghti, arazir kurabar osımtızim an ikiam.

³ “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, egh Godin damazimın bizir mizezir gumazim o amizimın mikarzimın itimın porogh, gumazir kam Godin damazimın mizegham. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh fogham, eghti arazir kurabar osımtızim an ikiam.

4 “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, bizitam damusi guizbangira pura pin akakagh mikimam, a kamaghin Godin damazimin arazir kuram gami. Egh gin a uan arazir kurar an amizim gifoghti, an arazir kuramin osimtizim an ikiam.

5 “Gumazitam arazir kurar kamaghin garitam gami, an osimtizim inigha gifa, egh a uan osimtizimin gun mikemegh. 6 Egh a uan arazir kuramin osimtizim agivsi sipsipin amebatam o memen amebatam isi ofan min Ikiavira Itir God bagh a inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuram gin amangisi, asizir kamın ofa damuti, God an arazir kuram gin amadagham.

7 “Arazir kuramin osimtizim itir gumazim, onganarazim damu sipsip ko meme givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar pumuning inigh uan osimtizim agivsi Ikiavira Itir God bagh izi. Eghti bunbar tam, arazir kuraba gin amadir ofan otogham, eghti bunbar igharazim, ofan bar isia mighirimin otogham. 8 Gumazir kam aning inigh ofa gamir gumazim bagh mangiti, a kuarazir bunbar tam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofa gamir gumazim bunbamin firim ruivighti an aremeghti, an an dapanim asian marki. 9 Egh a ghuzir muziarim inigh ofa gamir dakozimin miriamin a kavamang, bunbamin firim ruivighti an ghuzir naba bar ofa gamir dakozimin mingarim giram. Kuarazir bunbar kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. 10 Egh gin a bunbar igharazimin, bar isia mighirir ofa damu. A ofan kamın arazimin gin mangi. Egh kamaghira ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuraba gin amangisi a bagh ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham.

11 “Gumazir osimtizim itim, bar dagiabagh asaghiva kuarazimning givezan iburagh, a 1 kilogrem plauan aghuitam inigh izi. Egh, a witin ovizim tuer ofan min amizi moghin, an olivin boreme ko, migharir mughurar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin

ingarizim isi a gingan marki. Puvati, plauan kam, kar arazir kuraba gin amadir ofa. 12 Egh a ofa inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, eghti ofa gamir gumazim, uan dafarim isi plauan kam darugh, plauan dafarir izivirizim inigh ofan igharaziba sara ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, gumazir Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, plauan nam bar an danganim ini. Kar arazir kuraba gin amadir ofa. 13 Tuavir kamra ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuram bagh ofa damighti, God an arazir kuraba gin amadagham. Eghti ikiavira itir plauan naba, ofa gamir gumaziba da inigh dar amam, mati witin ovizir nar me ofa bagha tueba.”

Osimtiziba agevir ofaba

14 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, 15 “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, Ikiavira Itir God daningamin biziba bakinighnigh, egha an arazir kuram gami. Egh gumazir kam Ikiavira Itir Godin ofa damu, bizir kam ikarvagh uan osimtizim agivvagh. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzinim puvatizitam inigh izi. Ofa gamir gumazim, sipsipin gumazim inigha izezir kamın ivezimin dibobonim atigham. Kar osimtizim agevir ofa. 16 Eghti dagiar a isa Ikiavira Itir God ganingizir puvatizir kaba, a datirighin a daning, egh ua dagiataba isi dagh isin datigh. A pura 5plan biziba ini, kamaghin a 6plan biziba, bizir kaba ikaragham. Egh da isi ofa gamir gumazim daningigh. Eghti ofa gamir gumazim, sipsipin kam inigh, gumazir kamın osimtizim agivamin ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham.

17 “Gumazitam o amizitam deragh nighnighan kogh, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavitam abigham, kamaghin an arazir kuram gamigha Godin damazimin osimtizim iti, egh ivezir kuram iniam. 18 Kamaghin amizi, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir

duaba an mikarzimın puvatızitam inigh, ofan mın ofa gamir gumazim bagh mangi, egh uan arazir kurabar osımtıziba akır da agıfagh. Eghti ofa gamir gumazim sipsipın gumazim inigha izezir kamın ivezim diborogh a datigh. Eghti gumazim sipsipın kamagh garitam, ofa gamir gumazim bagh a inigh iziti, a gumazir kamın osımtızim agevir ofa damighti, God an arazir kuraba gın amadagham. ¹⁹ Sipsipın kam, Ikiavıra Itir Godın damazımın, an osımtızim agevir ofa.”

6

¹ Ikiavıra Itir God Israelia mikımasa kamaghın Moses mikeme, ² “Gumazitam o amızitam uan namakamın bizim puram a inigha, uam a ikarvaghasa akar dikırızim gamigha, gın bizir kam uam a danıngan aghua, kamaghın a deraghavıra Ikiavıra Itir Godın gın zuir puvati, egha an arazir kuram gami. A namakamın bizim okeme, o namakam gifaragha an bizibagh etui, ³ o a bizitamın garima, gumazir ıgharazim an ovenge, ezi a ifara ghaze, bar guızbangıra, kı an ganızir puvati, kamaghın, an arazir kuram gami. ⁴⁻⁵ Gumazir arazir kabagh amim, a Godın damazımın osımtızim inigha gıfa. Egh gın a uan osımtızim gıfogh, egh an oker arazim ko ifavarir arazımın inızir bizir kaba, a ua da ikaragh. A uan osımtıziba agıvsi ofa damuamin dughiamın, a bizir kaba ikarvagh da isi dar ghuavim danıngigh. A faragha 5plan biziba ini, egh a 6plan biziba uam a da ikaragh. ⁶ A sipsipın apuritam inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, uan arazir kurabar osımtızim agevir ofan mın Ikiavıra Itir Godın ofa damu. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asızibar tongın sipsipın apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatızitam, inigh izi. Ofa gamir gumazim sipsipın gumazim inigha izezir kamın ivezimın dibobonim atıgham. ⁷ Egh ofa gamir gumazim, a gumazir arazir kuram gamızibagh amızımın osımtıziba agıvsi Ikiavıra Itir Godın damazımın ofa damuti, God an arazir kuraba gın amadagham.”

Ofan bar isia mıghırıbar arazıba

⁸ Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mikeme: ⁹ “Ni ofan bar isia mıghırıbar arazıbar gun Aron ko an otaribav mikemegh. Me ofan kam ofa gamir dakozımın a tuagh, egh aneteghti, avim an isi dımangan iki mangiti aminim tiragh. Dımangan avim isi mamaghıra iki, egh mungeghan marki. ¹⁰ Eghti gın, ofa gamir gumazim, korotiar ruarir me inir aghuımın ingarızim arugh, egh gın trausızıar otevir me nir aghuımın ingarızim isi aven anerugh, egh gın an ofa gamir dakozımın mangi, ofan bar isi mıghıramımın averenim inigh, averenir kam ofan ovim an iti. Egh ofa gamir dakozımın boroghın nguazımın a ingegh. ¹¹ Egh a gın uan korotiam suegh korotiar ıgharazıbar aghuıgh, averenir kam inigh men dıpenıba itir danganimın azenan mangi, nan damazımın danganı zuezımın anetigh. ¹² Eghti ofa gamir dakozımın avim isi mamaghıra iki, egh mungan marki. Egh mızarazıbar zurara, ofa gamir gumazim dazıbar avim darıgh mamaghıra iki. Egh an asızir bar isia mıghırıba inigh, da isi avımın deragh dar arıgh da tueghti, da bar isıgh mıghırıghti averenir kinim otogham. Egh a God ko navir vamıran ikiamın ofan ovıba inigh, avir kamın da tueghti da bar isıgh mıghırıghti averenir kinim otogham. ¹³ Avim zurara ofa gamir dakozımın isi mamaghıra iki. Ia avim ateghti a mungeghan marki.”

Wıt tuamin ofabar arazım

¹⁴ Ikiavıra Itir God Israelia mikımasa kamaghın Moses mikeme, “Wıt tuamin ofabar arazım kamakın. Aronın adarazir ofa gamir gumazıtam ofan wıt tuamin kam isi nan damazımın ofa gamir dakozımın boroghın mangi, nan akagh na danıngam. Kı Ikiavıra Itir God. ¹⁵ Egh ofan kam bagh, ofa gamir gumazım uan dafarım isi plauan kam darugh, egh dafarır zıvırızımın an plaua inigh, an itir borer muzıarıtam, ko mıgharır mughurıar aghuım zuir pauran me iter balsamın eborımın ingarızım bar a inigh. Egh a bizir kaba bar, da isi ofa gamir dakozımın da tueghti, avim dar

isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan namin danganim inigham. Eghti Ikiavira Itir God, witin ofa tuamin kamın mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumaziba plauan nar ikiavira itibar ami. Me plaua inigh yis puvatizir Bretin ingarigh, egh God bativamin Purirpenim avinizir divazimin aven anemi. ¹⁷ Kar ofan dagher nar me iniamba. Plauan kam, ki ofa gamir gumaziba bagha anemisefe. Plauan kam, a bar nan bizimra, mati arazir kuraba gin amadir ofaba ko gumazamizibar osimtiziba agevir ofaba, da nan biziba. Kamaghin amizi, me yis sara Bretin kam veregh a tuan marki. Me puram a tuam. ¹⁸ Aronin ovavir boribar tongin gumazibara, me vaghvagh Bretin kam amam. Israelia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirir dagher kaba, merara, da iniam. Egh gin izamin dughiabar zurara, Aronin ovavir boriba, ofan nar kaba ini mamaghira ikiam. Eghti gumazitam, o bizitam ofan nar kabar poroghiva, a nan bizimram otogh egh bar anogoregham.”

¹⁹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁰ “Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me igiamra ofa gamir ingangarim isir dughiamin ofan tam damigh. Egh me ofa gamir dughiamin gumazitam amiseveghti, a na bagh ofabar amu. A plauan tam inighti, an osimtizim 1 kilogramin tugh, a mati me dughiabar zurara wit tuer ofan ababanimra inigh. A plauan kamın akuatam isi mizarazimin ofa damigh, egh aruem magiriti, an akuar namın ofa damu. ²¹ An olivin bore m sara bar deragh plauan kam ko a veregh, egh ofa bagh amir ainin baravim gisin plaua tuagh. Egh gin anebighirarigh na daning, ki Ikiavira Itir God. Eghti ki ofan kamın mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ²² Eghti gin izamin dughiamin, me Aronin ovavir boribar gumazibar tongin, ofa gamir gumazim amiseveghti, an Aronin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a Ikiavira Itir God bagh ofan kamaghira garim damuam. Ofan kam, a

nan bizimra, kamaghin, a ofa ateghti a bar isi mighirighti, averenir kinim otogh. ²³ Ofa gamir gumaziba witin ofan kamın muziarir tabar aman marki. Puvati. Me aneteghti a bar isi mighirigh.”

Arazir kuraba gin amadir ofaba

²⁴ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ²⁵ “Ni ofan arazir kuraba gin amadir arazibar gun Aron ko an otaribav kemegh. Arazir kam a kamakin. Me arazir kuraba gin amangisi, nan damazimin asizim misuegh ofa damu. Me ofan bar isia mighiribar, asiziba misozir danganimın asizim misueghti an aremegh. Ka bar nan ofa. ²⁶ Ofa gamir gumazim, asizir kam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh a uabi God bativamin Purirpenim avinizir divazimin aven asizir tuzir kam amam, kar danganir na baghavira itim. ²⁷ Eghti gumazitam, ofan kamın asizir tuzimin porogh, egh a nan bizimram otoghiva, bar anogoregham. Eghti asizimin ghuzim inim o bizitam gireghti, ia nan Purirpenim avinizir divazimin aven a ruegh. ²⁸ Ofa gamir gumazim, ofan kam nguazir minemin anevigh, a gin miner kam abikigh. A brasin minemin anevighiva, dipamin deragh a ruva a isegh. ²⁹ Ofan kamaghin garim, a nan bizimra. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam ifongegh, a ofan kamın asizir tuzim ami. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kamın ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangigh, arazir kuraba gin amangamin ingangarim damuti ofa gamir gumaziba ofan asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuziba avimin bar da tu mangiti da mighirighti, averenir kinim otogham.”

7

Osimtiziba agevir ofaba

¹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme: “Osimtiziba agevir ofan kaba, da bar Godin bizibara. Ofan kabar Araziba kamakin. ² Me ofan bar isia mighiriba bagha asizibav sozir danganimın, me osimtizim agevir ofa bagh sipsip misueghti, an aremegh. Eghti me sipsipin kamın ghuziba isi ofa gamir

dakozimın 4plan mıriabar da kavamang. ³ Gumazir ofan kam damuamim, a sipsipın oviba, ko an puer mıngarimın boroghıra itir ovir bar ekiam itiba, ko a navim ko muriam avarazir oviba inigh. ⁴ Egh an ovizimning ko oviba sara inigh, egh uaghan sipsipın beramin akuar aghuim inigh. ⁵ Egh ofa gamir gumazim, ofa gamir dakozimın da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mıghirighti, averenir kinim otogham, mati me ofa isa Ikiavıra Itir God ganıdi moghın damu. Kar ofan osımtızim agevir ofa. ⁶ Ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam, asızir tuzir kam amısı ifuegh anemi. Kar Godın ofa, an ofa gamir gumaziba bagha a ginaba. Kamaghın amizi, me Godın Purirpenim avınızir divazimın aven anemi, kar Godın danganimra.

⁷ “Arazir kuraba gın amadir ofa, ko osımtızim agevir ofa, aning ofan arazir vamıra iti. Kamaghın amizi, ofa gamir gumazim, ofan kamagh garir kamning damuva, a uabi, ua bagh ofan kamın asızir tuzim iniam. ⁸ Ofa gamir gumazim bar isia mıghırir ofa damuva, a ua bagh asızimın inim iniam. ⁹ Egha kamaghıra, ofa gamir gumazim, wıtın ofan me bretba tuer danganimın tueziba, ko wıtın ofan me nguazir minemın tueziba, ko wıtın ofan me ainın baravimın tueziba bar, a ua bagh da inigh dar ami. ¹⁰ Wıtın ofan igharazir me tuezir puvatıziba, maba me olivın boremin sara da vere, maba me pluan ofan kinibagh ami, da bar Aronın adarazir ofa gamir gumazibar biziba. Me da tuiragh dibobonir vamıran gın mangı vaghvagh Aronın adarazir ofa gamir gumazibar aning.”

God ko navir vamıran ikiamin ofaba

¹¹ Egha Ikiavıra Itir God, Israelia mikimasa kamaghın Moses mikeme, “Ikiavıra Itir God ko navir vamıran ikiamin ofan arazim kamakın. ¹² Gumazitam God minabi a ko navir vamıra ikiamin ofan kam damusi ifongegh, an asızir ofan God minabim inigh, egh uaghan yis puvatızir bretın taba sara ofa damu. Bretın kabar kara: pluan me olivın boremin sara veregha ingarızir bretba, ko me olivın boremin aghuızir bisketba, ko olivın borer

ekiam avarazir bretba, da inigh ofa damu. ¹³ Egh a uaghan bretın rubuzir yis itir taba inigh, egh God ko navir vamıran ikiamin ofan kam sara damuva a minabi. ¹⁴ A bretın kaba vaghvagh dar akuatam inigh, Ikiavıra Itir God daningigh. Bretın kaba, ofa gamir gumazimın dagheba. Ofa gamir gumazir kam, a God ko navir vamıran ikiamin ofan asızimın ghuziba inigh, ofa gamir dakozimın mıriabar da kavamang. ¹⁵ Eghti gumazir God minabıva a ko navir vamıran ikiamin ofa gamim, ofa gamir dughiar kamra, an asızir tuzir naba bar dar amegh. An asızir tuziba ateghti, da iki mangı dughiar igharazimın otivan marki.

¹⁶ “Eghti gumazitam, uan akar dikırızir God koma amizim akıramın ofa damusi, o a uan ifongiamın gın mangı ofa damu, o God ko navir vamıran ikiamin ofa damu, egh gumazir kam ofa gamir dughiamın, an asızir kamın tuzir tabar ami, egh amızaraghan uaghan tuzir nabar ameghti, kamaghın deragham. ¹⁷ Egh me dughiar namba 2ın, da gıvaghan koghti, asızir tuzir naba ikıvıra ikıti, me dughiar namba 3ın avimın bar da tueghti, da bar moghıra isi mıghırigh. ¹⁸ Me dughiar namba 3ın asızir tuzir katam ameghti, God gumazir kamın ofan kam inighan kogham. Ofan kam, a Godın damazimın deragham kogh, egh pura mangıgh gumazir kamın akurvaghan kogham. Eghti God suam, nın ofan kam bar mızegha kurızı ki bar an aghua. Eghti gumazir manam asızir tuzir kam amıva, an osımtızim ikiam.

¹⁹ “Eghti God ko navir vamıran ikiamin ofan asızir tuzim, bizir mızirızitamın porogham, a Godın damazimın zueghan kogham. Eghti me asızir tuzir kam aman marki. Me asızir tuzir kam avimın a tuaghti a bar isi mıghırigh.

“Gumazamızir Godın damazimın zueziba, merara God ko navir vamıran ikiamin ofan asızir tuzim ami. ²⁰ Eghti ian tav Godın damazimın zueghan kogh, egh Ikiavıra Itir God ko navir vamıran ikiamin ofan asızir tuzim ameghti, me a batueghti, a Ikiavıra Itir Godın gumazamızibar ikızimın aven ikian kogham. ²¹ Eghti ian tav uaghan, bizir Godın damazimın mızezir tamın suiragham, ka ti asızir

zuezir puvatizitam, o bizir mizegha gumazamizibar mikarzipar itiba, o asizir mizirizir ki aghuaziba, dar suiragh, egh gumazir kam gin ofan asizir tuzir kam ameghti, me a batueghti a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin ikian kogham.”

Israelia asizir oviba ko ghuzibar aman kogham

²²⁻²³ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Ia bulmakaun oviba ko sipsipin oviba, ko memen oviba, dar aman marki. ²⁴ Ia bulmakaun uabi aremezim o asizir atiam misoghezi aremezim, ia an ovim aman marki. Egh ia ingangarir igharazitam damusi an ovim inighti deragham. ²⁵ Eghti gumazitam, me Ikiavira Itir Godin ofa gamizir asizimin ovitam ameghti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham. ²⁶ Ia Israelia, ia managh iti, ia ghuziba sara asiziba ko, ghuziba sara kuarazibar aman marki. Bar marki. ²⁷ Gumazitam o amizitam, Akar Gavgavir ghuzibar aman koghamin kam abighti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.”

Ofan asizir tuzir naba, me ofa gamir gumazibar aningam

²⁸⁻²⁹ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Ia tongin itir gumazitam, God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi asizim inigh izi, an asizir otevitam Ikiavira Itir God baghvira anemisefegh. ³⁰ Gumazir kam uabi asizir otevir kam inigh izi, avimin Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ikiavira Itir Godin asizir otevir kaba kamakin, asizir ovim ko an amagapamin itir tuzim. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin Ikiavira Itir Godin ofa damu. A uan dafarimningin amagapamin itir asizir tuzimin suiragh a fegh a damuti a Godin damazimin ighuavamang. ³¹ Ofa gamir gumazim ofa gamir dakozimin ovim tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba uari damisi, an amagapamin itir tuzim inigh.

³² Eghti asizir kamın agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, gumazim a isi ofa gamir gumazim daningigh. Asizir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofa. ³³ Kamaghin Aronin adarazir tongin ofa gamir gumazim, a ghuzim ko ovimin ofa gami, ezi asizir buaragharim, kar an bizim. ³⁴ Ikiavira Itir Godin damazimin fegha ighuavamadir amagapar tuzim, ko asizir kamın agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibar ofabar tongin aning inigha, ofa gamir gumazibagh aningi, kar Aron ko an ovavir boriba. Egh gin otivamin dughibar zurara, ofa gamir gumaziba ofan otevir kaba iniam. ³⁵ Gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh avimin ofan amibar tongin, Ikiavira Itir God, asizir tuzir otevir kamning, ginabagha ghaze, Aron ko an ovavir boriba, dughiar a me gamizi, me an ofa gamir gumazibar otozimin ikegh, zurara mangi, me asizir tuzir otevir kamning iniam. ³⁶ Dughiar kamra, Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, me ofan asizir tuzir otevir kamning isi ofa gamir gumazibar aning. Egh me arazir kam zurara an gin mangivira iki.”

³⁷ Akar Gavgavir kaba bar, kar ofan bar isia mighiriba ko, wit tuer ofaba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba ko, osimtiziba agevir ofaba ko, gumaziba misevima me ofa gamir gumazibar otivir ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba. ³⁸ Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba Sainain Mighsiamin da isa Moses ganingi. Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavira Israelia ganiga ghaze, me uan ofaba inigh a bagh izam.

Aron uan otariba ko, ofa gamir ingangariba

8

(Sapta 8--10)

God gumaziba misivti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa (Ua Me Ini 29:1-37)

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁻³ “Ni Aron ko an otariba sara inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. Egh ofa gamir gumazimin korotiaba ko ingangarir kam bagh me amisivamin olivin borem inigh. Egh arazir kuraba gin amangisi bulmakaun apurir tam ko sipsipin apurimning ko yis puvatizir bretin akirar izivazir tam, bizir kaba sara inigh God bativamin Purirpenimin mangi. Egh gumazamiziba bar men diaghti, me Purirpenimin tiar akamin izi.”

⁴ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha an gin zui. Ezi gumazamiziba bar iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufa. ⁵ Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Bizir ki datirighin damuamin kam, Ikiavira Itir God a damuasa na mikeme.”

⁶ Egha Moses Aron ko an otariba inigha iza gumazamizibar damazimin tugh, me gamizi me dipamin uari rue. ⁷ A faraghavira ofa gamir gumazimin korotiar ruarir aven azuim isa Aron garugha, inir ruarir ivariam gitim isa an ivariam gike. Egha Moses korotiar ruarir azenan itim a garu. Egha a korotiar otevir azenan azuim a garugha anemighinasa inir sazir kurkazir aghuiba itim isa an ivariam gike. ⁸ Egha forivtarir inim isa Aronin evarim gike, egha Godin ifongiam gifofoghamin dagiamning isa forivtarir inir an evarimin itim garu. ⁹ Egha inir dapanir asuar ruarim Aronin dapanim gighui. Egha gol medel isa an inir dapanir asuar ruarim gitoro. Medalin kam, kamaghin men aka, kar Ikiavira Itir Godin gumazimra. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

¹⁰ Egha Moses, olivin borer God baghvira ikiamin bizibagh inger kam, inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ginga, bizir an aven itiba sara bar dagh inge. Egha arazir kam a bizir kaba amisevezi, da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. ¹¹ Egha a olivin borer nam inigha ghua, 7plan dughiabar ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin biziba, ko soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim, a bar boremin da kavamangi. Egha arazir kam Moses

bizir kaba amisevezi, da Ikiavira Itir Godin bizibar otifi. ¹² Egha Moses borer muziarim isa Aronin dapanim ginge, ezi arazir kam an Aron amisevezi, a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimin oto. ¹³ Egha Moses, Aronin otariba inigha iza ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven azuiba isa me gaghua, inir ruarir ivariam gitim isa men ivariabagh ikegha, men dapanir asuabar inir ruariba isa men dapanibagh ighuigha da ifefe. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

¹⁴ Ezi bizir kam givazi, Moses arazir kuraba gin amadir ofa damuamin bulmakaun apurimin akua izezi, Aron uan otariba ko uan dafariba isa bulmakaun dapanim gisin da ariki. ¹⁵ Moses bulmakaun kam misuegha, an ghuzir maba ini. Egha uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ghuzir muziariba isa ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dagh ariki. Egha arazir kam a ofa gamir dakozim gamima, a Godin damazimin zue. Ezi Moses ghuzir ikiavira itiba inigha, ofa gamir dakozimin mingarim ginge, kar arazir kuraba gin amangamin arazim. Egha arazir kam, an ofa gamir dakozim God bagha anemisevezi, a Godin bizimram oto. ¹⁶ Egha Moses bulmakaun navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigha, an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, an beramin akuar aghuim inigha bar ofa gamir dakozimin da tuezi, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinimin oto.

¹⁷ Egha a bulmakaun kam ikiavira itir asizir naba, kar an iniba, tuziba, ko buariba, a bar da inigha, nguibar me itimin azenan ghua avim gaborogha bar da tue, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ami.

¹⁸ Egha Moses sipsipin apurir kamningin mam inigha izi. Kar ofan bar isia mighirim damuamin sipsip. Ezi Aron uan otariba ko me uan dafariba isa sipsipin dapanim gisin da ariki. ¹⁹ Ezi Moses sipsipin kam misuegha, an ghuziba inigha ofa gamir dakozimin 4plan mariabar da kavamangi. ²⁰⁻²¹ Egha a sipsip aghoragharigha,

an muriaba ko an suemning deraghavira da rue. A gin sipsipin dapanim ko ovim ko an asizir otevir maba sara inigha, bar da isa ofa gamir dakozim gatigha bar ada tuezi, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God a mikemezi moghira, Moses ami. Sipsipin kam, kar bar isia mighirir ofa. Ikiavira Itir God an mughuriam baregh, a gifuegh, egh navir aghuim an ikiam.

²² Ezi Moses sipsipin apurir igharazim inigha izi, sipsipin kam, ofan me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamim. Ezi Aron uan otariba ko uan dafariba isa sipsipin kamın dapanim gariki. ²³ Ezi Moses sipsip misuegha an ghuzir muziarim inigha, Aronın kuarir guvimın itir kuarir amirazim, ko an dafarir puzir amebar agharir guvimın itim, ko dagarir puzir amebar suer agharir guvimın itim, dagh aghui. ²⁴ Egha Moses Aronın otariba inigha iza, ghuzir muziariba isa, men kuarir guvibar amadaghan itir kuarir apebar amiraziba, ko men dafarir puzir amebar dafarir guvimın itiba ko dagarir puzir amebar suer guvimın itibagh aghui. Egha sipsipin ghuzir ikiavira itiba bar ada inigha ghua, ofa gamir dakozimın 4plan miriabar da kavamangi.

²⁵ Egha sipsipin oviba ini. Kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarimın itir ovir bar ekiam ini. Egha an an ovizir pumuning ko, aningın ovim sara inigha, sipsipin beramin akuar aghuim inigha, sipsipin buaragharir agharir guvimın itim ini. ²⁶ Egha Moses ghua, Godın damazimın itir yis puvatizir bret bar izivazir akirar kam bagha ghua, bretın ruzir me yis sara tuazir puvatizir mam, ko pluan me olivin borem sara veregha ingarizir bretın ruzir mam, ko olivin borer ekiam avarazir bisketin mam ini. Egha a bretın kaba isa sipsipin oviba ko buaghagharir agharir guvimın itim gisin ati. ²⁷ Egha gin dagher kaba isa Aron uan otariba ko men dafaribagh atizi, me ofan kamın suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godın damazimın ighuavamadi. ²⁸ Ezi Moses ua dagher kaba me da da inigha, da isa ofa gamir dakozimın asizir ofan bar isia mighirizim

gisin atizi, avim bizir kaba bar dar isizi, da bar mighirizi averenir kinim oto. Ofan kam, a gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa. Ezi Ikiavira Itir God an mughuriam gifuegha navim an dera. ²⁹ Ezi datirighin Moses sipsipin kamın uan dafarimningın an amagapamın itir asizir tuzimın suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godın damazimın ighuavamadi. Ezi me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofan sipsipin apurimın akuar kam, kar Moses uabi damamin asizir tuzim. Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira bizibagh ami.

³⁰ Egha Moses biziba misevir olivin borer muziarir maba inigha, ghuzir an ofa gamir dakozimın miriam gingezir maba sara ini. Egha ghuzim, ko borem isa, Aron ko an korotiaba sara, da kavamangi. Egha an otariba ko men korotiaba sara, da kavamangi. Egha arazir kamın Moses, Aron ko an otaribagh amizi, me ko men korotiaba Ikiavira Itir Godın bizibara.

³¹ Ezi Moses ghua kamaghın Aron ko an otaribav gia ghaze, “Ia asizir tuzir kam inigh God bativamin Purirpenimın tiar akamın mangi, egh anevigh bretın akiramın itim sara dami. God ia mikemezi moghira, larara dar ami. Akirar bret itir kam, me an aven bret isa gumazibagh ami me ofa gamir gumazibar otivasa ofa gami. ³² Egh ia damegh izivagh, asizir tuzir naba ko bretın naba ikiavira ikiti, ia avimın da tueghti da bar isi mighirigh. ³³ Egh ia 7plan aruebar God bativamin Purirpenimın tiar akamın azenan mangın marki. Ia kamaghira iki mangi, ian dughiar ofa gamir gumaziba misevir kam givagh. Guizbangira, arazir gumazim gamima an ofa gamir gumazibar otivamin dughiam, a 7plan arueba. ³⁴ Ikiavira Itir God uabi, Akar Gavgavim e mikemegha ghaze, Ia uan arazir kuraba gin amangisi, arazir kaba bar dar amu. Ezi datirighin ia dagh amigha gifa. ³⁵ Ia arueba ko dimagaribar God bativamin Purirpenimın tiar akamın iki mangi 7plan dughiar tugh, egh ia Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibar amu. Egh ia dar amuan kogh, ia arimighiregham. Ikiavira Itir God kamaghın na mikeme.”

³⁶ Mosesin miġirigiabar aven, Ikiavira Itir God bizir kabar Aron ko an otaribav keme. Ezi me kamaghira dagh ami.

9

Aron ofan mabagh ami

¹ Moses Aron uan otariba ko, me isa ofa gamir ingangarim bagha me atigha ġifa. Ezi dughiar namba 8 otozima, Moses dikavigha Aron ko an otariba ko Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ² Me uari akuvagha itima, a kamaghin Aron miġei, "Bulmakaun nguzir igiar apuritam, arazir kuraba ġin amadir ofa damusi a inigh. Egh sipsipin apurir aghuir duaba an mikarzim in puvatizitam, ofan bar isia miġhirim damusi a inigh izi. Egh ni Ikiavira Itir God in damazim in aning in ofa damu. ³ Egh ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh, 'Ia arazir kuraba ġin amadir ofa damusi memen apuritam inigh. Egh ofan bar isi miġhirambar amusi, bulmakaun azenir vamira ititam ko sipsipin apurir azenir vamira ititam inigh, na bagh ofa damu. Ia asizir aghuibara inigh, duatam men mikarzibar ikian marki. ⁴ Egh uaghan ia ofan God ko navir vamira ikiamim damusi, bulmakaun tam ko sipsipin apuritam inigh. Ia, asizir kamning ko wit tuer ofan ia olivin borem sara verezim, ia aning inigh Ikiavira Itir God in ofa damu. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God ian damazim in otogham, kamaghin amizi, ia ofan kabar amu.'"

⁵ Ezi Aron ko gumazir kaba, me ghua bizir Moses me mikemeziba inigha, God bativamin Purirpenim in borogh in ize. Ezi Israelian gumazamiziba bar, Ikiavira Itir God in ziam fasa iza an damazim in uari akuvagha tuivighav iti. ⁶ Ezi Moses kamaghin me miġei, "Ikiavira Itir God ghaze, ia ofan kabar amuti, Ikiavira Itir God in angazangarir bar gavgavim ia bativam." ⁷ Egha Moses kamaghin Aron miġia ghaze, "Ni ofa gamir dakozim in borogh in mangi, egh ofan arazir kuraba ġin amangamim ko nin ofan bar isi miġhirighamim sara damu. Ni ua bagh kamaghin damuti God nin

arazir kuraba ġin amangiva, gumazamizibar arazir kuraba sara ġin amangam. Egh ġin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, gumazamiziba isa izir ofaba, ni me bagh ofa damuti God men arazir kuraba ġin amangam."

⁸ Ezi Aron ofa gamir dakozim in borogh in ghugha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha, uabi uan arazir kuraba ġin amangasa ofa gami. ⁹ Ezi Aron in otariba a bagha asizir ghuziba inigha iza a ganingizi, a uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ofa gamir dakozim in mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh arigha, ghuzir naba an ofa gamir dakozim in mingarim ginge. ¹⁰ Egha ġin Aron, arazir kuraba ġin amadir ofan kam in asizir oviba bar ada inigha, ovizimning ko beramin akuar aghuim ini. Egha a bar da ofa gamir dakozim in da tuezi avim bar dar isia zuima da bar miġhirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Aron ami. ¹¹ Egha an asizir tuziba ko iniba inigha, nguibar me itim in azenan ghua da tuezi, avim bar dar isizi da ġifa.

¹² Egha ġin Aron ghua, ofan bar isia miġhirizim damuasa sipsipin apurir kam misoke. Ezi an otariba asizir ghuzir kaba inigha iza a ganingizi, an ofa gamir dakozim in 4plan mriabar da kavamangi. ¹³ Ezi otariba asizir dapanim ko asizir otevir maba sara vaghvagha da inigha iza a ganingi. Ezi a bar ofa gamir dakozim in da tuezi avim bar dar isia miġhirizi, averenir kinim oto. ¹⁴ Ezi an asizir kam in muriaba ko an suemning sara ruegha, bar ada isa ofan bar isia miġhirizir kam in mabagh isin da ariki, ezi avim bar dar isi da miġhirizi, averenir kinim oto.

¹⁵ Egha Aron ġin gumazamizibar ofaba inigha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A gumazamizibar ofabar amu men arazir kuraba ġin amangamim in meme inigha, a misuegha an ofa gami. Mati a faragha ua bagha uan arazir kuraba ġin amangamin asizim in ofa gamizi mok in.

¹⁶⁻¹⁷ Egha an asizir gumazamiziba ofan bar isia miġhirizim bagha inigha izezir kamning in mam in ofa gami. An amir

ofan kam, arazir me zurara mizarazibar ofa damuamibar gin zui. Egha a plaua inigha witin ofa damuasa a tue. A uan dafarir zivirizimin plauan mabar suigha, ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto.

¹⁸ Egha gin, Aron bulmakau ko sipsipin apurir gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha inigha izezimning misoke. Ezi an otariba asizir kamningin ghuziba inigha a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. ¹⁹ Egha Aron bulmakau ko sipsipin apurimin oviba bar ada ini, kar an puer mingarim boroghira itir ovir bar ekiam, ko navim ko muriaba avarazir oviba, ko ovizir pumuning, aningin ovim ko beramin akuar aghuim, a bar da ini. ²⁰ Egha me ovir kaba isa asizimningin amagapamning gatigha, bar da inigha ofa gamir dakozimin ghu. Asizir oviba bar, Aron ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. ²¹ Egha a uan dafarimin bulmakau ko sipsipin amagapamning ko agharir guvimin amadaghan itir buaragharimningin suiragha da fegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. A Moses mikemezi moghin ami.

²² Aron ofan kaba bar dagh amigha givagha, uan agharimning ghufegha, gumazamizibav gia ghaze, God deraghvira ia damu. Egha ofa gamir dakozim ategha izaghiri. ²³ Egha Moses ko Aron, God bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha aning azenan izir dughiamin, aning ghaze, God deraghvira bar gumazamizibar amuam. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar ekiam, azenim girizi gumazamiziba bar an gani. ²⁴ Ezi zuamira Ikiavira Itir God avim amadazi, an ofa gamir dakozimin izaghiri. Egha avim ofan bar isia mighirim ko asizir oviba sara bar adar isi. Ezi gumazamiziba bar bizir kamn ganigha nguazim giregha, guaba nguazim misuegha, pamtemin dia Ikiavira Itir Godin ziam fe.

10

Nadap ko Abihu arazir kurabagh ami

¹ Ezi dughiar kamn Aronin otaribar mamning Nadap ko Abihu, aning pauran mughuriar aghuim zuim tuasa uan itariba ini. Egha aning avir mikiam ko pauran mughuriar aghuim zuim isa itarim gatigha, avir kam inigha ofan min Ikiavira Itir God bagha ghu. Me fo, Ikiavira Itir God kamaghin garir avim inigh izasa mikemezir puvati. Kamaghin amizi, bizir kam a Ikiavira Itir Godin bizim puvati, ezi an an aghua. ² Egha Ikiavira Itir God, zuamiram avim amadazi, a iza Ikiavira Itir Godin damazimin bar aningin isizi, aning areme. ³ Ezi Moses kamaghin Aron migei, "Ikiavira Itir God, fomira kamaghin ikiangsiha ia mikeme, 'Gumazir nan boroghin iza nan ingangarim gamiba, me bar nan apengan iki deragh na damuva kamaghin fogh suam, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin bar zuezim. Eghti ki uan gavgavim ko angazangarim gumazamizibar akagham. Eghti me nan ziam fam.'" Ezi Aron akar kam baregha mikiman ibura.

⁴ Ezi Moses dikavigha, Aronin ghurir afeziar dozim Usiel, an otarimning, Misael ko Elsafan, aningin diazi, aning ize. Ezi Moses kamaghin aning migei, "Gua roghira kagh iziva, uan avebamningin kuamning inigh, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenim ategh, saghon mangi danganir e itimin azenan mangi." ⁵ Ezi aning Moses mikemezi moghin ghua, gumazir kuamning inigha danganir me itimin azenan ghu. Aning gumazir ovengezir kuamningin korotiaba suezir pu. Puvati, Misael ko Elsafan, aningin korotiabar suigha aning amikirigha azenan zui.

⁶ Ezi Moses datirighin, Aron ko an otarir igharazir pumuning, Eleasar ko Itamar, akaba me ganidi. A kamaghin me migei, "Ia apangkuvir arazimin gin mangi gumazir aremezir kamning damuan marki. Ia dughiba zurara uan dapanir ariziba batoghvira iki. Ia da ateghti da pura ikian marki. Ia uan apangkuvimin abanin bagh, korotiaba abighan marki. Ia apangkuvir arazimin gin mangiti, Ikiavira

Itir God ia misueghti, ia arimighiregham. Eghti e Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God bar puviram en ataram. Eghti Israelian igharaz darasi, kar ian marazira, merara Ikiavira Itir God amadazir avimin aremezir gumazimning bagh aziam. ⁷ Eghti ia God bativamin Purirpenimin tiar akam ataghiraghan marki, ia tong ikegh. Ia fo, ki Ikiavira Itir Godin bizimra ikiasa olivin borem ia gaghuizi, ia Ikiavira Itir Godin adarazira. Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan mangegh, ia arighiregham.” Ezi me Mosesin akam baregha, a mikemezi moghin ami.

Arazir ofa gamir gumaziba damuamiba

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, ⁹ “Ni uan otariba ko, ia wainin dipar onganiba amegh, nan damazimin, na bativamin Purirpenimin aven mangan marki. Bar markiam. Ia aven mangiva, ia arimighiregham. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, arazir kamın gintigh mamaghira iki. ¹⁰ Ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a nan bizim, ezi bizir manam, a gumazamizir kinibar bizim. Ezi dar tongin bizir manaba nan damazimin zuezi, manaba mize. ¹¹ Egh ia, arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, a Moses mikemezi a da isa Israelia ganingizir kaba, ia bar dar Israelian gumazamizibar sure damu.”

¹² Ezi Moses kamaghin Aron uan otarir ikiavira itir pumuning Eleasar ko Itamar migei, “Ia Ikiavira Itir God bagh wit tuamin ofan nar ikiavira itiba inigh. Plauan kam, ia a isi yis puvatizir Bretin ingarigh. Ofan kam, a bar Godin bizimra, a ia ganing. Kamaghin amizi, ia ofa gamir dakozimin boroghin Bretin kam ami. ¹³ Ikiavira Itir God bizir kamın na mikemegha gifa. Kamaghin amizi, wit tuer ofan nar kaba bar, da ia ko ian otaribar biziba. Ia gumazamizir Ikiavira Itir God bagha wit tuer ofa gamiba, dar tongin plauan kaba ini. Egh ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven Bretin kam ami. ¹⁴⁻¹⁵ Eghti Israelian gumazamiziba, God ko navir vamira ikiamin ofa damusi, asizimin

amagapamin itir tuzim ko buaragharim ko oviba sara inigh izi. Eghti ia ofa gamir gumaziba, ia amagapamin itir tuzimin suiragh da fegh dar amuti da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. Egh ia gin ofa gamir dakozimin oviba tuegh. Egh ofan kamın asizir tuzibar tongin, ia amagapam ko buaragharim inigh. Eghti ia ko ian adarazir, guiviba ko otariba uaghara, asizir tuzir kamning isi danganir Godin damazimin zuezir tamın mangi, aning ami. Ikiavira Itir God ofan kabar asizir otevir kamning isa, ia ko ian boribagh aningi. Egh zurazurara asizir otevir kamning, aning ia ko ian ovavir boribar asizir akuamning. Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa.”

¹⁶ Egha gin Moses ghua arazir kuraba gin amadir ofa damuamin meme bagha azaragha ghaze, “Ofa gamir gumaziba manmaghin memen ofa damu arazir kuraba gin amangamim gami?” Ezi me a migei, “E avimin a tuazi a isigha gifa.” Ezi Moses akar kam baregha, Aronin otarir pumuning Eleasar ko Itamarin atari.

Egha a ghaze, ¹⁷ “Manmagh amizi ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven, arazir kuraba gin amadir ofan kamın asizir tuzim aman aghua? Kar ofan Ikiavira Itir God ua baghavira misevezim, egha a ia ganing, ia gumazamizibar osimtiziba akiriva, men arazir kuraba gin amangisi anemam. ¹⁸ Ia ofan kamın ghuzim inigha purirpenimin Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir puvati. Egha manmagh amizi, ki ia mikemezi moghin ia Purirpenimin aven asizir tuzir kam amezir puvati?”

¹⁹ Ezi Aron kamaghin Moses migei, “Ni oragh. Datirighira, gumazamiziba uan arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi kirara, datirighin bizir kurar kaba na bativigha gifa. Nan gumazir pumuning areme. Kamaghin amizi, ki datirighira arazir kuraba gin amadir ofan asizir tuzim amam, eghti Ikiavira Itir God ti bizir kam gaguegham, o? Ki ghaze, ti puvatigham.” ²⁰ Ezi Moses kamaghin oregha

ghaze, Aronin akam a dera. Ezi an navim an amira.

Bizir Godin damazimin zueziba ko mizeziba

11

(Sapta 11--15)

Asizir Israelia damamiba ko asizir anogorogheziba

(Godin Araziba 14:3-21)

¹⁻² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses ko Aron mikeme, "Ia, nguazir kamın itir asizibar tongin, asizir kabara, ia dar ami. ³ Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min graziba api, ia dar ami. ⁴⁻⁶ Egh ia kamelba ko ivarareba ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apir asiziba, egha dar soroghafariba puzir pumuning ikia, uaning tuiragha itir puvati. Kamaghin amizi, ia kamaghin fogh suam, da nan damazimin zuezir puvati. Ki dar aman ian anogoroke. ⁷ Egh ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning iti, egha uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin amizi ia fogh, daba da nan damazimin mize. ⁸ Kamaghin amizi, ia asizir kabar aman marki. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

⁹ "Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osiriba naziaba ko sighiaba uaghara ikiti ia dar ami. ¹⁰ Ezi osiriba ko bizir muziarir ongarim ko tintinibar dipabar itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia fogh, da bizir bar kuraba. ¹¹ Kamaghin amizi, ia dar aman kogh, egh dar kuabar suighan marki. Ki bar anogoroke. Da bizir bar kuraba. ¹² Ia uam oragh, angamira itir bizir dipabar ititam, a naziaba ko sighiaba puvatighti, ia anereman marki. Ia bizir kabar aghuagh da atakigh.

¹³⁻¹⁹ "Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Ia kamaghin mikim suam, da bizir bar kurar ki aghuaziba. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin

kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. Ia kuarazir kabar aman marki.

²⁰ "Ezi apizir suemning ko dafarimning ko aviziba itiba, da bizir kuraba, ki dar anogoroke. ²¹ Eghti apizibar tongin apizir soroghafariba ikia arua uari akuriba, ia dar ami. ²² Kamaghin amizi, odezir ekiaba ko doziba, ia bar dar ami. ²³ Ezi apizir sueba ko dafariba ko aviziba itiba, ia kamaghin fogh suam, da bizir bar kuraba. Ki dar anogoroke.

²⁴⁻²⁵ "Asizir maba uaghan, ia damuti, ia nan damazimin mizegham. Eghti gumazitam asizir kabar kuabar suiragh, o aneter danganitamın mangam, gumazir kam nan damazimin mizegham. Gumazir asizir kamın suiraghamim, a uan korotiaba ruegh, egh a nan damazimin mizegh iki mangi guaratizimin tugham.

²⁶ "Asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikiava, uaning tuirazir puvatigha, bulmakaun min graziba apir puvati, ia kamaghin fogh suam, asizir kaba, da bizir aghuiba puvati. ²⁷ Ezi asizir soroghafarir puziba puvatiziba, da bar, asizir aghuiba puvati. Egh ia asizir katamin kuamin suiraghiva, ia nan damazimin mizegham. Egh ia kamaghira iki mangi guaratizimin tugham. ²⁸ Eghti gumazitam asizir kuar kam inigh danganir igharazimin mangigham, a uan korotiaba ruegh, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. Asizir kaba ia gamima ia mize.

²⁹⁻³⁰ "Asizir kaba uaghan markiam, ki da ian anogoroke. Kar iriaba, ko kuarziba ko iper guar aviriba. ³¹ Ki asizir kaba ian anogoroke. Eghti ia dar kuabar suighiva, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. ³² Eghti asizir katam aremegh, bizitam gisin irigham, bizir kam uaghan nan damazimin mizegham. An kuam iri, bizir me temebar ingarizir tam o initam o bulmakaun inimin ingarizir initam o mitaritam, o ingangarir manam itir bizitam, a bizir katam gisin irigham, a nan damazimin bar mizegham. Eghti ia a isi dipamin a rueghti, bizir kam nan damazimin mizeghvira iki mangiti

aruem magirigham. ³³ Eghti asizir mizezir kamın mikarzim nguazir minem girighi, bizir miner kamın itiba bar mizegham. Kamaghın, ia miner kam abikigh. ³⁴ Eghti daghetaba roghira ikiti, miner kamın dipam dagher kabagh ireghti, dagher kaba nan damazimın uaghan mizegham. Ezi dipar miner kamın itim, a ikuvigha mizegha gifa. ³⁵ Eghti asizir kam bizitam girigham, bizir kam nan damazimın a mizegham. Eghti miner kam, o bretba tuer danganir me nguazimın ingarizir kam, ia uaghan anebikigh. ³⁶ Egh asizir kam mozir dipar pura nguazimın otivim girigham, o tengin dipam girigham, eghti dipam nan damazimın mizeghan kogham. Puvati. Ezi bizir manam asizir kamın mikarzimın poro, a mizegha ikufi. ³⁷ Eghti asizir katam aremegh an kuam dagher anabar oparibagh isin iri, a deragham. Dagher anabar kam, a mizezir puvasi, a zueghavira iti. ³⁸ Ezi dagher anabar kam dipamın aven itima, asizir kamın kuam a giri, dagher anabar kaba nan damazimın mize.

³⁹ “Ia asizir ki damasa ia mikemezibagh nighnigh. Egh asizir kabar tam puram aremeghti, gumazitam o amizitam an suiragham, gumazir kam o amizir kam, nan damazimın mizegham. Egh a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. ⁴⁰ Eghti gumazitam asizir kamın tuzitam ame, o asizir kamın kuam ateri, a uan korotiaba ruegh. Egh a mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.

⁴¹ “Eghti ia asizir muziariba ko apizir nguazimın aruibar aman marki. Ia kamaghın nighnigh, da bizir bar kuraba. ⁴² Egh asizir uan navibar nguazim davariba, ko soroghafaribar aruir asiziba, ko asizir suer aviraviriba itiba, da bizir aghuiba puvasi. Eghti ia dar aman marki. Ki dar ian anogoroke. ⁴³ Ia asizir kabar tam aman marki. Ki bar dar aghua. Egh ia tam amegh, ia nan damazimın mizegham. Eghti ki dar aghuazi moghin, ki bar ian aghuagham. ⁴⁴ Ki Ikiavira Itir God, ian God, egha ki bar zue. Eghti ia uari isi na danigh, nan gumamazibar ikivira iki, egh arazir kuraba ategh, arazir aghuibar gin mangi

nan min zueghvira iki. Ia ki aghuazir asizir mizirizibar amiva, nan damazimın mizeghan marki. ⁴⁵ Ki Ikiavira Itir God. Ki ian Godın ikiasa Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize. Ki uabi bar zuezi nan araziba bar dera. Kamaghın amizi, ia zuegh iki nan arazir aghuibar gin mangi.

⁴⁶ “Ezi Akar Gavgavir ia datirighın inizir kam, an asiziba ko, kuaraziba ko, bizir ongarimın aven itiba ko, apizir nguazimın davaribav gei. ⁴⁷ Kamaghın amizi, ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a zue, ezi bizir manam a nan damazimın zuezir puvasi. Egh ia angamira itir bizir ia damamiba ko ia daman koghamiba, ia deraghvira dagh fogh.”

12

Amizim borim bategha gin uabi zuer arazim

¹ Ikiavira Itir God kamaghın Moses miği, ² “Ni kamaghın Israelian gumamazibav mikemegh: Amizitam navim asegh, otarim bategham, a nan damazimın mizeghvira iki mangi 7plan aruebar tugham, mati a uan iakinibav sozir dughiam. ³ Eghti 7plan arueba givaghti, namba 8in aruem otoghti, me otarir kamın mikarzir mogomemın inim atugham. ⁴ Amizim borim bategha ghuzir avirim makuri. Kamaghın amizi, a nan damazimın mizegh, 33plan aruebar ikeghiva gin ua zuegham. Dughiar a mizeghvira ikiamimın, a bizir ki ua baghavira misevezir tamın suighan kogham. Egh a nan Purirpenim avinizir divazimın aven mangan kogh, mangi a ua zueghamin dughiamın tugham.

⁵ “Amizim borir guivim bategh, a 14plan aruebar mizeghvira ikiam, mati a uan iakinibav sozir dughiam. A uan ghuzir avirim makuni, kamaghın amizi a nan damazimın mizegh, ua 66plan aruebar ikeghiva, gin ua zuegham.

⁶ “Egh amebam ua zueghiva, a uan otarir iririvim o guivir iririvim ginighnigh, ofan bar isia mighirim bagh, sipsipin igiar azenir vamira itim inigh, egh uaghan ofan arazir kuraba gin amangamim

bagh, kuarazir bunbam inigh. An ofan kamning isi ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. ⁷ Eghti ofa gamir gumazim amizir kamın kuarazim ko sipsip inigh na bagh ofa damuti, amizim ua zuegham. Eghti ghuzir kam amizim damuti a ua mizeghan kogham. A datirighin nan damazimin zuegha gifa. Amizim otarim o guivim bategh, an arazir kamra damu.

⁸ “Amizitam sipsip givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir tamın, ofan bar isia mighirim damu, egh kuarazir igharazimin, an arazir kuraba gin amadir ofa damu. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir kamningin ofa damighti, amizim ua nan damazimin zuegham.”

13

Gumamaziba duaba isiva arazir kabar amu

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Gumazitam o amizitam, duatam o okatam o mikarzir ghuarir ghurghuritam, an mikarzimın otogham, egh bizir kamın ganganim mati lepan arimariam o arimariar ekiar igharaziba otivasava ami, eghti me a inigh ofa gamir gumazim Aron bagh mangi, o an otarir uaghan ofa gamiba, men tav bagh mangi. ³ Eghti ofa gamir gumazim deraghvira duar kamın ganigh fogh suam, an duar kurimin aven itir ariziba ghurghurigha gifa, ezi duam bar an mikarzimın aven ghu, kar lepan arimariamra o arimariar ekiar igharazim. Eghti ofa gamir gumazim an ganigh givagh, kamaghin mikimam, ‘Gumazir kam, a Godin damazimin zuezir puvati.’ ⁴ Eghti duam ghurghurighti, ofa gamir gumazim duamin ganti, a mikarzimın inimin aven mangighan kogh, egh arizir ghurghuriba puvatighti, ofa gamir gumazim, gumazir kam mikim suam, a uabira dipenitamın iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵ Eghti namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim, ua

gumazir kamın duamin gan a tuisigh, eghti duamin ganganim kamaghira iki ekeveghan koghti, a ua gumazim ateghti a 7plan aruebar uabira ua ikegh. ⁶ Eghti 7plan aruer kaba givaghti, ofa gamir gumazim uam an ganti, duar kam misigh, egh ekeveghan koghti, a fogh suam, gumazir kam pura duar kinim iti. Egh ofa gamir gumazim a mikim suam, ‘Ni Godin damazimin zue. Ni uan korotiaba ruegh, zueghiva mangi.’ ⁷ Eghti bizir kamın gin, duam ua isiti, gumazim ua mangi ofa gamir gumazim batogh uabi an akagh. ⁸ Eghti ofa gamir gumazim deraghvira gumazir kamın duamin ganti, duar kam ekeveghti, a fogh suam, gumazir kam lepan arimariar kurar ekiam iti. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, ‘Ni Godin damazimin zuezir puvati.’

⁹ “Eghti gumazitam duar gavgavim ikiti, me an aku ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁰ Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazimin duamin ganigh. Eghti duar kam ghurghurigh, arizibar amuti da ghurghurigh aven emigh mizazim a gasam, ¹¹ gumazir kam lepan arimariam an iti.* Eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, ‘Ni Godin damazimin zuezir puvati.’ Ofa gamir gumazim fogha gifa, gumazir kam a mizezir puvati, kamaghin amizi, a pura gumazim ateghti, a uabira uan dipenimin ikian kogham. ¹²⁻¹³ Eghti arimariar kam bar ekevegh mangi gumazir kamın mikarzim bar anevaraghti, ofa gamir gumazim ua gumazimin mikarzim bar deraghviram an ganiva a tuisigham. Egh a gumazimin ganti, arimariar kam bar an mikarzim inighti, an mikarzim bar ghurghurighti a fogham, arimariar kam givasava ami, eghti a kamaghin gumazim mikimam, ‘Ni Godin damazimin zue.’ Ezi kamaghin, gumazir kam a zuegha gifa. ¹⁴ Eghti gin, duaba bigh tuzir aven itiba azenan otivighti, gumazir kam zueghan kogham. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim uam an duabar ganti, da bighti, a gumazir kam mikim suam, ‘Ni Godin damazimin zuezir puvati.’

12:8: Luk 2:24 * **13:11:** Hibruia arimariar kam ziar aviribar a dibori, “lepan arimariam.” Arimariar kam lepan arimariar e datirighin garimin mirara garir puvati.

Gumazim duaba ikia egha da bighizi dar tuziba duar toribar otivti, kamaghin a nan damazimin zuezir puvati. Kamagh garir duam, a bar arimariar kuram. ¹⁶ Egh gin duam misighti, nir ghurghurim otoghti, gumazir kam ua ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁷ Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazir kam in duamin ganti, an duam misingighti an inim ghurghurigham, kamaghin gumazir kam nan damazimin zuegham. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, 'Ni Godin damazimin zuegha gifa.'

¹⁸ "Eghti gumazitam okam an mikarzim in iki, egh misighti, ¹⁹ egh gin okam ikezir danganim in, an mikarzim figh ghurghurigham, o an mikarzim aghevegh ghurghurighti, kamaghin gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi uabi isi an akagh. ²⁰ Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kam in okar duamin danganim deragh an ganigh. Duam tong an inivafizimin aven mangighti, an inim in ariziba ghurghurigham, eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Lapan arimariar kam okar misingizir kam in danganim in otozim, a bizir bar kuram. ²¹ Egh ofa gamir gumazim an ganti, ariziba ghurghurighan koghti, duam tong an inivafizimin aven mangighan kogh, egh a tong deragh deraghti, ofa gamir gumazim anetighti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ²² Eghti 7plan aruer kabar gin duar kam ikivira iki ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, an arimariar bar kuram, egh kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' ²³ Eghti duar mikarzim in itimin ganganim kamaghira ikia, egha ekevir puvati, kar okar kam in duar kurim. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.'

²⁴ "Eghti avim gumazitam in inivafizimin isighti, an duam ghurghurigham, o a ghurghurigh aghevegham, ²⁵ eghti ofa gamir gumazim duar kam deragh an ganigh. A ganti, duar kurir kam in ariziba ghurghurighti, duam guizbangira mikarzim in aven mangiti, ofa gamir

gumazim fogham, duar kam, a lepan arimariar bar kuram. Egh a gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' ²⁶ Ofa gamir gumazim an ganti, arizir duamin danganim in otiviba ghurghurighan koghti, duam an inivafizimin aven mangan kogh, egh mising damuti, kamaghin ofa gamir gumazim anetighti a uabira iki mangi 7plan dughiabar tugh. ²⁷ Ofa gamir gumazim namba 7 in dughiamin deraghvira uam an duamin ganti, duar kam ikivira iki ekeveghti, a fogh suam, kar arimariar bar kuram. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin mize.' ²⁸ Eghti duar kam pura danganim in kamaghira iki, ekivan koghti, kar pura avim isizir duar kurim in danganim. Kamaghin, ofa gamir gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.'

²⁹ "Eghti gumazitam o amizitam, duar muziariba an dapanim o an aghozim batoghti, ³⁰ ofa gamir gumazim duar muziarir kaba deragh dar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangiti, arizir aviriba duar muziarir kabar danganim in puvatigh, egh ariziba aghevegh iangurighti, ofa gamir gumazim fogham, duar kaba da arimariar bar kuram. Egh an a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Kar dapaniba ko aghozibar otivir zighzizir arimariam.

³¹ Ofa gamir gumazim deravira an duar muziaribar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangan koghti, arizir pizir aghuiba duam itir danganim in deragha otivighan koghti, a gumazim o amizim ateghti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ³² Egh namba 7 in aruemin, ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kam in mikarzir inim in ganighti, zighzizir arimariar kam kamaghira ikiva ekivan koghti, zighzizir arimariar kam an mikarzir inim okoregha aven ghuzir puvati, eghti danganim in kam in ariziba aghevegh iangurighan koghti, ³³ kamaghin gumazim o amizim uan dapanir ariziba o kuar arizibagh isegh, egh a duar muziariba itir danganim gisan marki. Eghti ofa gamir gumazim, anetighti a uabira iki mangi 7plan dughiabar tugh.

³⁴Dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim, deraghvira gumazim o amizir kamın duar muziaribar ganigh, da kamaghira iti, o da ekefe. Egh ofa gamir gumazim kamaghin fogh suam, duar muziariba mikarzir inim okoregha aven ghuezir puvati, a kamaghin gumazim o amizimın mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zue.’ Eghti gumazim o amizir kam uan korotiaba ruegh, egh a zuegham. ³⁵ Gumazim o amizim zueghamin dughiamın gin duar muziariba otivigh ekivti, ³⁶ ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamın inivafizimın gan. An duaba ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, gumazim o amizir kam a zuezir puvati. A ua arizir aghevır ianguriba bagh ruian kogham. ³⁷ Eghti ofa gamir gumazimın damazimın, duar muziarir kaba kamaghira iki, egh ekivan koghti, arizir pizir aghuiba duar muziariba itir danganibar otivighi, ofa gamir gumazim fogh suam, zighzizir arimariar kam misingasava ami. Egh a gumazim o amizim mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zuegha gifa.’

³⁸ “Egh gumazitam o amizitam, ghuarir ghurghurir dafoziba an mikarzir inimın otoghti, ³⁹ ofa gamir gumazim deragh mikarzir nir ghurghurir kabar gan, da ghurghurigh taghtaghan koghti a fogh suam, da ghuarir kiniba mikarzimın otifi. Kamaghin, gumazir kam nan damazimın zue.

⁴⁰ “Eghti gumazimın dapanir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimın mizezir puvati. A zue. ⁴¹ Egh an minedevimın itir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimın zuegham. ⁴² Eghti ghuarim an dapanir ginkevımın itir onarim o minedevimın itir onarimın otoghti, duabar ganganim aghevegh ghurghurighi, ofa gamir gumazim fogh suam, ghuarir kam a lepan arimariar bar kuram. ⁴³ Egh ofa gamir gumazir kam deragh ghuarir kamın ganighi, ghuarir kamın duamın ganganim aghevegh ghurghurigh, mati gumazim lepan duar arimariam an mikarzimın inimın iti, ⁴⁴ a kamaghin fogh suam, gumazir ghuarir an dapanimın itir kam,

a lepan arimariar bar kuram. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zuezir puvati.’

⁴⁵ “Eghti gumazitam duar kurar kamagh garitam iki, a korotiar bibizibar aghuigh, uan dapanir arizim batoghan kogh, egh dafarimın uan akam avaragh, egh pamten kamaghin dim mikim, ‘Ki zuezir puvati. Ki zuezir puvati.’ ⁴⁶ Gumazir arimariar kamagh garim ikivira ikiva, nan damazimın zueghan kogham. A uan namakaba ategh danganir me itimın azenan uabira ikiam.”

Moses Osirizir Araziba, bizir korotiabagh amima da mizezibav gei

⁴⁷⁻⁴⁸ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Dughiar mabar, bizir inibagh amima da ikuviba, kar lepan arimariamın min inir kabar aven itiba. Da, korotiaba ko, nir avizir me sipsipin arizibar ingariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inimın ingariziba, da dar otifi. ⁴⁹ Egh nir kam, arimariar kurar kam an aven ikiti, garim o aghevım an otoghti, me nir kam inigh mangi ofa gamir gumazimın akagh. ⁵⁰ Eghti ofa gamir gumazim a inigh deragh an ganigh, egh arimariar kurar kam itir bizir kam isi danganir igharazitam datighi, a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵¹ A namba 7in aruemin deraghvira uam an ganti, arimariar kurar kam, a korotiam o inimın bar ekeveghti, a fogh suam, kar lepan arimariam. Ezi korotiar kam o nir kam, a nan damazimın zuezir puvati. ⁵² Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim korotiar kam avimın a tuaghti, a bar isigh. Bizir kam lepan arimariamın min a bato, eghti a bar isi mighirigh.

⁵³ “Eghti ofa gamir gumazim deraghvira korotiar kamın ganti, a kamaghira ikiti, arimariar kuram korotiar kam bar a inighan kogham, ⁵⁴ eghti a me mikemeghti me korotiar kam ruegh egh anetighi, a iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵⁵ Eghti ofa gamir gumazim gin deraghvira uam arimariar bar kurar kamın ganti, a korotiamın avizir manamin aven, o azenan otoghti, arimariar kurar kamın ganganim kamaghira ganti, an ganganim garim o aghevım ikivira ikiti, a fogh suam, a nan

damazimın zuezir puvati. Arımariar kurar kam ti ekeves, o puvati, kar pura bizim, ofa gamir gumazim an ekivamin arazim ginighnighan kogham. A fogha gıfa, a nan damazimın zuezir puvati. Kamaghın, ofa gamir gumazim, korotiam avimın a tuaghti a bar isi mighirigh.

⁵⁶ “Me a rueghti, gin ofa gamir gumazim deraghvıra uam an ganigh, bizir lepan arımariamın mın garim gıvaghti, a korotiar avızir kam abıkiğh o asızimın mikarzir nir kam, a ikuvizi naghıra anetugh a maku-nigh. ⁵⁷ Eghti gin, arımariar kurar kam, ua korotiar kamın otivti, kamaghın korotiar kamın ghuavim avimın a tuaghti, a isi bar mighirigh. ⁵⁸ Egh a korotiam o asızimın mikarzimın inim ruer dughiamın, lepan arımariamın mın itir puvati, an ghuavim ua namba 2ın dughiamın a rueghti, korotiar kam nan damazimın zuegham.

⁵⁹ “Arımariar bar kuramın mın itir bizir inibagh amima da ikuvim, Akar Gavgavir kam an gun mıgei. Mati korotiaba ko, nir avızir me sipsipın arıziba ko, nir tretin aghuıbar ingarıziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asızibar inibar ingarıziba. Akar Gavgavir kam ghaze, korotiar kaba, da zue, o da nan damazimın zuezir puvati.”

14

Lepan arımariam gıvaghti zueghamin arazim

¹ Ikiavıra Itir God, kamaghın Moses mıgei, ² “Gumazir manam lepan mın garir arımariar kuram an iti, kar Arazir Moses Osirizim. An arımariam gıvaghamin dughiamın, a nan damazimın zueghsi, me a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ³ Eghti ofa gamir gumazim a inigh danganir me itimın azenan mangi, egh deragh an mikarzimın ganigh. Eghti lepan mın garir arımariam guızbangıra bar gıvaghti, ⁴ ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimın kuarazir angamıra ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevitam, ko benir aghevır tam, ko temer hisopin aguatom, da inigh izi. ⁵ Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh

daghurir aghuitamın mangi dipar igiar dikiriatam tuigh, a inigh izi. Egh me gin kuarazir kamningın tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti, an ghuzim minemın magiri. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevır kam, ko hisopin aguam isi ghuzim itir dipam darugh, zuamıram anesigh. ⁷ Egh gumazir kam nan damazimın zueghsi, me 7plan dughıabar dipar ghuzim itim a gisin a kavamang. Egh ofa gamir gumazim kamaghın a mikim, ‘Ni datirighın Godın damazimın zuegha gıfa.’ Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamıra itim inigh, nguıbamın azenan mangi, egh dadaba itir danganımın aneteghti a mıghegh mangi. ⁸ Gumazim zueghsi a uan korotiam ruva, dapanir arıziba ko uan mikarzimın arıziba bar dagh isegh uabi ruegh. A kamaghın damigh, nan damazimın zuegh, egh nguıbamın aven mangi, egh 7plan aruebar a uan purirpenimın azenan iki. ⁹ Egh aruer namba 7ın, gumazir kam ua, uan dapanir arıziba bar dagh isıva, ghuamasıziba ko sevanir arıziba, ko namnamın arızir maba sara isegh, egh a uabi ruva uan korotiam sara ruegh, egh nan damazimın zuegham.

¹⁰ “Egh namba 8ın dughiamın, a sipsipın apurir pumuning ko sipsipın amebar azenir vamıra itim inigh. Da bar deragh egh duatom dar mikarzirar ikian kogham. Egh a wit tuamin ofan mın, a 3 kilogremın plauan aghuıba ko olivın borem sara da veregh da inigh. Egh olivın borer itarir pumuning gingegh. ¹¹ Egh a sipsipba ko plaua ko olivın borem inigh na bativamin Purirpenimın izi. Eghti ofa gamir gumazitam an akuraghti a zuegham. Ofa gamir gumazim, gumazir kam ko ofan kaba sara a inigh, na bativamin Purirpenimın tiar akamın izi, nan damazimın tugham. ¹² Egh datirighın ofa gamir gumazim sipsipın apurir kamningın tam inigh olivın borem sara ofa damu, mati an osımtızim agevir ofa. A faragh bizir kaba dafarımın dar suiragh da fegh dar amuti da nan damazimın ighuavamangi. ¹³ Ofa gamir gumazim sipsipın kam isi, ofan bar isia

mighiriba ko, arazir kuraba gın amadir ofaba bagha me bulmakaubav sozır dan-ganimın mangı a misueghti an aremegh. Guizbangıra, osımtızim agevir ofaba, da arazir kuraba gın amadir ofabar mırara ghu. Kar nan bizimra, ezi ki God, ki a isa ofa gamir gumazibagh anıngi. Kamaghın amizi, ofa gamir gumazim kamaghın damuam. ¹⁴ Egh gın ofa gamir gumazim sipsipın ghuzir taba inigh, gumazimın kuarir guvimın itir kuarir apebamın amırazim datıgh, egh an agharir guvimın amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamın dagarir amebam agharir guvimın amadaghan itim datıgh. ¹⁵ Egh ofa gamir gumazim olivın boremin taba inigh uan dafarir kiriam gıngıgh, egh borer kam dafarimın an suiragh. ¹⁶ Egh a uan agharir guvimın amadaghan itir dafarir puzir bizibar akakazim isi, uan dafarir kiriamın itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavıra Itir Godın damazimın a kavamang. ¹⁷ Egh gın ofa gamir gumazim borer an dafarimın ikiavıra itir taba inigh, gumazir zueghamimın kuarir guvimın itir kuarir apebamın amırazim datıgh, egh uaghan olivın boremin isi gumazir kamın agharir guvimın amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamın dagarir amebam agharir guvimın amadaghan itim datıgh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. ¹⁸ Egh borer nar ofa gamir gumazimın dafarimın ikiavıra itiba, gumazir kamın dapanim gıngıgh. Arazir kamın a gumazim damighti, a nan damazimın zuegham.

¹⁹ “Egh ofa gamir gumazim ofan arazir kuraba gın amangamin asızimın ofa damuti, gumazim nan damazimın zuegham. Egh a gın, ofan bar isia mighirim damusi, asızim misogham. ²⁰ Egh an asızir kam, wit tuer ofa sara, ofa gamir dakozimın ofa damu. Egh arazir kamın ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuraba gın amangisi ofa damuti, gumazim nan damazimın bar zuegham.

²¹ “Eghti gumazim uabi zueghsi bizir ofa damuamibagh ivezamin dagiaba pu-vatıgh, a sipsipın nguzir apurir vamırara inigh. Sipsipın kam a gumazimın

osımtızim agevir ofa. Eghti gın ofa gamir gumazim an suiragh a fegh a damuti a nan damazimın ighuavamangı. Gumazir kam, 1 kilogrem plauan aghuim uaghan a inigh, olivın boremin sara a veregh wit tuer ofa damu. Egh a olivın borer aghuir itarir pumuning vıraram aningın suiragh izi. ²² A dagiaba otevegh sipsipbagh ivezan iburagh, a kuarazir bunbar pumuning inigh ofa damusi izi. Egh kuarazir tam arazir kuraba gın amadir ofa damuva, egh kuarazir igharazim, bar isia mighirir ofa damu. ²³ Namba 8ın aruemin, gumazir kam uabi zueghsi, bizir kaba bar ada inigh nan damazimın ofa gamir gumazim bagh na bativamin Purirpenimın tiar akamin mangı. ²⁴ Eghti ofa gamir gumazim osımtızim agevir ofa bagh sipsipın nguzir kam ko olivın boremin inigh, dafarimın an suiragh a fegh a damuti a nan damazimın ighuavamangı. ²⁵ Egh ofa gamir gumazim osımtızim agevir ofa bagh sipsipın nguzir kam misuegh, egh ofan ghuzir taba inigh, gumazir uabi zusi damuamin gumazir kamın kuarir guvimın itir kuarir apebamın amırazim datıgh, egh an agharir guvimın amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamın dagarir amebam agharir guvimın amadaghan itim datıgh. ²⁶ Egh ofa gamir gumazim olivın borer taba inigh uan dafarir kiriam gıngıgh, egh borer kam dafarimın an suiragh. ²⁷ Egh a uan agharir guvimın amadaghan itir dafarir puzir akakazim isi, uan dafarir kiriamın itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavıra Itir Godın damazimın a kavamang. ²⁸ Egh gın ofa gamir gumazim borer an dafarimın ikiavıra itir taba inigh, gumazir zueghamimın kuarir guvimın itir kuarir apebamın amırazim datıgh, egh uaghan olivın boremin isi gumazir kamın agharir guvimın amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamın dagarir amebam agharir guvimın amadaghan itim datıgh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. ²⁹ Egh borer nar ofa gamir gumazimın dafarimın ikiavıra itiba, gumazir kamın dapanim gıngıgh. Egh arazir kamın a gumazim damighti, a nan damazimın zuegham. ³⁰ Egh ofa gamir

gumazim, gumazir kam kuarazir bunbar ofa damuasa inigha izezimning, an aning inigh. ³¹ A kuarazir tam, arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim an ofan bar isia mighirim damu. Egh a uaghan wit tuer ofa ko kuarazir bunbar kamning sara ofa damu. Arazir kamın ofa gamir gumazim, gumazir nan damazimın zueghamin kamın arazir kuraba gin amangisi ofa damu. ³² Arazir kam, gumazir uan lepan mın garir arımarıam agıvsi, egh dagıaba otevegh, ofan asızıbagh ıvezan ıburagham, an arazir kamın gin mangıva, nan damazimın zuegham.”

Arımarıar kuram dıpenım damıghtı dıpenım ikuvıghamım

³³ İkiavıra İtir God, kamagħın Moses ko Aron mıgei, ³⁴ “İa gin Kenanın nguazimın mangegħ an ikiam, nguazir ki ia danıngamin kam, a ian nguazimra ikiam. Egh dugħiar ia Kenanın ikiamım, ki ti lepan mın garir arımarıar kuram damıghtı, a dıpenır tabar amutı da ikuvıgham. ³⁵ Eghtı dıpenır ghuavım mangı ofa gamır gumazım kamagħın a mıkimam, ‘Ki asıghasızır mam arımarıar kuramın mın an gari an nan dıpenımın otogħa nan dıpenım gasıghasısı.’ ³⁶ Eghtı ofa gamır gumazım kamagħın oreghıva, gumazım mıkimtı, a dıpenımın aven itır bizıba bar da ater azenan mangam. Eghtı gumazım kamagħın damıghan kogħtı, ofa gamır gumazım izı kamagħın a mıkimam, ‘Bizır dıpenımın aven ikiavıra itır kaba bar Godın damazımın ikuvıgha mıze, ezı a dar anogoroke.’ Eghtı gumazım bizıba bar da inıgh azenan mangıtı, ofa gamır gumazım aven mangı dıpenımın ganam. ³⁷ A bar deragħvıra bizır dıpenımın bıribagħ amı da ikuvımın ganam. Egh a gantıma, bizır garıba ko aghevıba torır muzıarıba bıribar arıghtı a suam, bizır kam bar bıribar aven ghu, ³⁸ egh ofa gamır gumazım azenan mangıgh kamagħın mıkim suam, ‘Dıpenır kam, a 7plan dugħıabar pura ikiam.’ ³⁹ Egh dugħiar namba 7ın, ofa gamır gumazım ua izı dıpenım getıv an ganam. Eghtı asıghasızır kam bırimın otogħ bar ekeveghtı, ⁴⁰ ofa gamır gumazım me mıkemegħtı, me bizır kurar

kam itır dagıaba asıgh, egh nguıbamın azenan mangı danganır me ghua bizır mızirızır nan damazımın zuezır puvatızıba makırı nagħın, da makunıgh. ⁴¹ Me dar amıgh gıvagh, nguazır mısingızır dagıar dıpenımın aven bıriba bar da avarazım angarıgh. Egh da inıgh nguıbamın azenan mangı, danganır bizır kuraba akurır nagħıra da kunıgh. ⁴² Egh me dagıar igıaba inıgh dagıar kabar danganıbar arıgh, ua bırir kabar ingarıgh. Egh nguazır kumkuar igıam inıgh dıpenımın bıriba ua dar aghu da avegh.

⁴³ “Eghtı me ingangarır kam damıghtı, an gin asıghasızır kam ua bırimın otogħtı, ⁴⁴ ofa gamır gumazım ua dıpenımın mangı, egh deragħvıra a getıv an ganıgh. Asıghasızır kam otogħ bar ekevegh dıpenım damıghtı a ikuvıgh, egh dıpenır kam a nan damazımın mızeğħa gıfa. ⁴⁵ Kamagħın amızı, me dıpenır kam apırıgh dagıaba ko temeba bar ada angarıgh. Egh me da inıgh nguıbamın azenan mangı, danganır me nan damazımın zuezır puvatızır bizıba makırı nagħın da makunıgh.

⁴⁶ “Egh dıpenır mızezır kam, gumazıtam an aven mangı, a nan damazımın mızeğħıva kamagħıra ikı mangıtı aruem magırıgham. ⁴⁷ Eghtı gumazıtam dıpenır kamın aven damı, o an aven dakuam, kamagħın a uan korotıaba ruegh.

⁴⁸ “Eghtı ofa gamır gumazım ua izı dıpenımın gantı, an bıriba deragħam, eghtı asıghasızır kam uam a batogħan kogħtı, a kamagħın me mıkimam, ‘Dıpenır kam a Godın damazımın zue.’ A fo, bizır lepan arımarıar kuramın mın garır dıpenıbagħ asıghasızır kam, a ua itır puvatı. Asıghasızır kam, a gıfa. ⁴⁹ Arazır dıpenım gamıma a ua nan damazımın zuezım, a kamakın. Ofa gamır gumazım me mıkemegħtı, me nan damazımın kuarazır angamıra ikıa zuezır pumunıng, ko sıdan temer otevir tam, ko benır aghevır tam, ko temer hisopın aguatam, inıgh izı. ⁵⁰ Eghtı ofa gamır gumazım me mıkemegħtı, me nguazır mınetam inıgh dagħurır aghıtamın mangı dıpar igıar dıkırıam tuıgh, a inıgh izı. Egh gin

ofa gamir gumazim kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti an ghuzim minemin magiri. ⁵¹ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir angamira itir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevir kam, ko hisopin aguam da isi ghuzim itir dipam darugh, egh zuamira da asigh. Egh gin 7plan dughiaabar dipar ghuzim itim dipenimin a kavamang. ⁵² Ofa gamir gumazim kamaghin damuti dipenim nan damazimin zuegham. ⁵³ Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighegh mangi. Kar dipenimin miziriziba agevir arazim, eghti dipenim nan damazimin ua zuegham.

⁵⁴⁻⁵⁶ “Arazir kaba, da gumazamizir arimariar kuraba itiba ko gumazamizir duar muziariba itiba ko, okaba ko duar mikarzim otiviba, ko asighasizir korotiaba ko dipenibagh amima da nan damazimin mizeziba, da bizir mizirizir kabanangin ia migei. ⁵⁷ Akar Gavgavir kaba, da ian akaghti ia fogh suam, bizir manaba nan damazimin zue, ezi bizir manaba zuezir puvati.”

15

Mikarzim otivir mizirizir mabar Akar Gavgaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim suam:

“Gumazitam, an mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, egh ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. ³ Egh duamin ghuzir mitizir kam, an mikarzir mogomemin akamin otivam, o bizir kam gavgavigh dipam ivemarir tuavim apirighiti, gumazir kam nan damazimin mizegham. ⁴ Eghti danganir an apiagheriba o akuiba, da bar mizegham. ⁵⁻⁶ Tina gumazir kamin misiamin suiragham, o an apiagheri bizitam daperagh, kamaghin a uan korotiaba ru, egh dipamin uabi ruegh, egh nan damazimin mizegh iki mangiti aruem

magirigham. ⁷ Eghti gumazir manam o amizim uan dafarim isi gumazir duar kam itimin mikarzim suiragh, a uan korotiaba ru egh uabi ruegh, egh mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁸ Eghti gumazir duar kam itim, a gumazir nan damazimin zuezim giparighiti, gumazir kam uaghan mizegh, uan korotiam ru, egh uabi ruegh mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁹ Eghti gumazir duar kam itim, an hoziam gisin itir dabirabim daperagham, eghti bizir kam uaghan mizegham. ¹⁰ Eghti gumazitam uan dafarimin gumazir kam aperazir dabirabimin suiragham, a uaghan mizegh, iki mangiti aruem magirigham. Eghti gumazitam gumazir bizir an gaperaghav ikezim inigh aneter mangam, a uaghan uan korotiam ru egh uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. ¹¹ Eghti gumazir duar kam itim faragh uan dafariba rueghan kogh, egh gumazir igharazimin suiraghti, gumazir igharazir kam uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizeghiva ikivira iki mangiti aruem magirigham. ¹² Eghti gumazir duar kam itim, nguazir miner tamin suiraghti, kamaghin, me miner kam abikigh. Egh a uan dafarimin temer itarimin suiraghti, kamaghin, me itarir kam deragh dipamin a ruegh.

¹³ “Eghti gumazir kamin duar mitizir dipaba itim givaghti, a 7plan dughiaabar ikegh zuegham. Egh a mangi uan korotiam ruegh, egh dipar aghuim guruegh, egh nan damazimin zuegham. ¹⁴ Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh mangi God bativamin Purirpenimin tiar akamin Ikiavira Itir Godin damazimin tughiva, kuarazir bunbar pumuning isi ofa gamir gumazim daningigh. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Arazir kamin, a gumazir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, gumazim ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

¹⁶ “Eghti gumazitam, dipam puram an mikarzir mogomemin otivti, a mizegham,

a uan mikarzim bar dipamin a ruegh, egh iki mangiti aruem magirigham. ¹⁷ Eghti dipar kam an korotiam o inim o asizibar inibar ingarizir bizitam gireghti, a dipamin a ruegh, eghti bizir kam mizegh ikivira iki mangiti aruem magirigham.

¹⁸ “Gumazim amizim ko dakuigh, egh aning mizegham. Aning uaning ko akuigha givazir dughiamin, aning mangi dipamin ruegh, egh aning mizirizim sara mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.

¹⁹ “Amizim uan iakinibav sozир dughiamin, a mizirizim sara iki mangiti 7plan arueba gevegham. Eghti gumazitam o amizitam an suiragh, a mizirizim sara kamaghira iki mangiti aruem magirigham. ²⁰ Eghti dakozir an akuim ko an apiagherir biziba, da bar mizegham. ²¹⁻²³ Gumazitam o amizitam dafarim isi an dakozim o bizir an apiav ikezibar suiragh, a mizegham. Egh a uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. ²⁴ Eghti gumazitam, amizir uan iakinibav sozир dughiamin a ko dakuti, amizir kamın miziriziba an iki mangi 7plan dughiahar tugham. Eghti dakozir manam gumazim a dakuam, a uaghan mizegham.

²⁵ “Amizitam uan iakinibav sozир dughiam batozir puvatigha pura dughiar igharazir mabar ghuzim bati, o an iakinibav sozир dughiam ikiavira itima a ghuzim bata dughiar ruarimin ghuavira iti, kamaghin a mizirizim sara iki mangiti, ghuzim bar givagham. ²⁶ Egh a dughiar kamın dakozir manam gakuı, o dabirabir manam gaperaghav ike, bizir kaba uaghan mizegham. ²⁷ Eghti gumazitam o amizitam bizir an apiav kezitamın suiragh, a uaghan mizegham. A uan korotiaba ruegh, egh dipamin bar uabi ruegh. Egh a mizirizim sara iki mangiti, aruem magirigham. ²⁸ Amizimin ghuzim givaghti, a 7plan dughiahar ikegh nan damazimin zuegham. ²⁹ Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh izi, egh mangi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa gamir gumazim daningigh. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir

igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Eghti arazir kamın, an amizir kamın akuraghti, an mizirizim givaghti, a ua Ikiavira Itir Godın damazimin zuegham.

³¹ “Gua kamaghira, Akar Gavgavir kamra Israelia daningigh. Me nan damazimin mizegha itir dughiamin, me uari bagh deraghvira gan. Me uan miziriziba bar dar saghon iki. Nan Purirpenim men tongin iti, eghti me miziriziba sara ikiva, an aven mangan marki. Puvatighi me nan Purirpenim damuti a mizegham. Me kamaghin damuti, ki me misueghti me arighiregham.”

³² Akar Gavgavir kaba, gumazim o amizimin mikarzim duaba a batifi, ezi gumazim amizim ko akuima an dipam an mikarzim gire, bizir kam aning gamima aning nan damazimin mize, kar an Akar Gavgaviba. ³³ Egha Akar Gavgavir kaba, amizibar iakinir arimariam migei. Egha a gumazitam ko amizitam ghuzir mitizim men mikarzir mogomem bato, Akar Gavgavir kam me migei. Egha uaghan gumazir amizir mizirizim sara itim koma akuim migei.

Dughiar Ekiar God Gumamazibar Arazir Kuraba Gin Amadim

16

(Sapta 16)

Ofa gamir gumazibar dapanim ofa gamua gumamazibar arazir kuraba gin amadi

¹ Aronın otarir pumuning faragha, Ikiavira Itir Godın akam batuegha, a bagh ofa damuasa an boroghın zui. Ezi an aning misoghezi aning aremegha gifa, ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:

² “Ni uan avebam Aron mikemegh. A zurara nan purirpenimin aven nir ekiamın akirangin Danganir Bar Anogoroghezimin pura mangiva, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiaar asuamin guamin tuivan marki. Ki ghuariar mamın tongin iki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamın asuam gisin ikiam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Kamaghin amizi, ki uabi dughiam atighi,

an an aven mangi. A pura danganir kamın aven mangighti, ki a misueghti an aremegham. ³ Aron Danganir Bar Anogoroghezimın aven mangisi, a faragh arazir kuraba gın amadir ofa bagh bulmakaun apurir igiatam inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipın apuritam inigh.

⁴ “Aron faragh deraghvira dipamın uabi ruegh, egh gın korotiar kabar aghu, kar korotiar ki uabi ofa gamir gumaziba bagha miseveziba, ezi da bar zue. Korotiar kaba bar, me deraghavira nir ghurghurir aghuimın dar ingari. Aron ruegh gıvagh, egh ofa gamir gumazimın korotiar ruarir azenan itim arugh, egh an aven azuir trausiziar otevim arugh. Egh inir ruarim isi uan ivariam gikegh, egh inir dapanir asuar ruarim uan dapanim gighuigh a ikegh.

⁵ “Eghti Israelian gumazamiziba ofan arazir kuraba gın amadir ofa bagh, memen apurir pumuning inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipın apurir vamira inigh izi Aron danighti, a da iniam.

⁶ “Egh Aron uabi inizir bulmakaun apurir kamın ofa damu, egh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gın amang.

⁷ “Egh a gın memen apurir kamning inigh mangi Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimın tiar akamın izi nan damazimın tugh. ⁸ Egh a dagiar pumuning inigh, mamın osizirim kamaghın migei, ‘Kar Ikiavira Itir Godın ofa’ ezi igharazimın osizirim kamaghın migei, ‘Kar Asaselin ofa.’ Egh a dagiar pumuning modogh, egh vaghvagh aningın akakagham, Ikiavira Itir God bagh memen tam amisevegh, egh tam asem Asasel bagh anemisefegh.* ⁹ Egh Aron memen Ikiavira Itir God bagha misevezir kam inigh, egh ofan mın gumazamizibar arazir kuraba gın amadir ofa damu. ¹⁰ Egh an asem Asasel bagha inabazir memen kam misoghan marki. Aron a inigh nan damazimın izi. Egh a

memen kam, asem Asasel bagh gumazamiziba puvatizir danganimın anemadagh. Eghti memen kam gumazamizibar arazir kuraba ater mangam.

¹¹ “Aron ofan kabagh amua arazir kuraba gın amadir dughiamın, an arazir kamın gın mangi. A faragh bulmakaun kam inigh egh an aku izi, a misuegh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gın amadir ofa damu. ¹²⁻¹³ Egh a gın minetam inigh, Ikiavira Itir Godın damazimın itir ofa gamir dakozimın mangi, egh avir mikiar isia itiba minem daghuigh, da inigh inir ekiamın girakirangın itir Danganir Bar Anogoroghezimın mangi. Egh a Ikiavira Itir Godın damazimın dafarir pumuning pauran mughuriar aghuim zuim a daghuigh, a isi avir kam datighti, pauran kamın migharim, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın asuam avaragham, kar arazir kuraba gın amadir danganim. Migharir gavgavir kam ikiti, kamaghın Aron uabi, arazir kuraba gın amadir danganimın ganan kogham. An an ganighti, ki a misueghti an aremegham. ¹⁴ Egh a bulmakaun apurimın ghuzitaba inigh, uan dafarir puzim a darugh Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın pın arazir kuraba gın amadir danganimın guamın a kavamang. Egh 7plan dughiabar kamaghıra ua ghuzir taba uan dafarir puzimın da inigh, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın guamın da kavamang.

¹⁵ “Egh gın a gumazamizibar arazir kuraba gın amadir ofa bagh memen kam misuegham. Egh a memen ghuziba inigh, purirpenimın aven inir ekiamın girakirangın Bar Anogoroghezir Danganimın mangi, egh ghuzir muziarir taba Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın asuamın pın itir arazir kuraba gın amangamin danganim, a gisın da kavamangam. Egh taba isi Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın guamın da kavamang, mati a faragha bulmakaun ghuzibagh amizi mokin. ¹⁶ Egh arazir kamın a Bar

16:3: Hibru 9:7 **16:5:** Ofa Gami 9:7; Hibru 5:1-3; 7:27-28; 9:7 * **16:8:** Hibrun akam, akar kam deragha migeir puvati. Gumazir maba ghaze, Asasel, a Satanın ziam, o duar kurar mam. Ezi marazi ghaze, kar danganir misingizimın danganir kurar mam. Ezi marazi kamaghın akar kamın mingarim gıghnigha ghaze, “Ni danganitamın anemadagh.” **16:15:** Hibru 9:12

Anogoroghezir Danganim damighti, a nan damazimın zuegham. Guizbangira, Israelian gumamaziziba arazir mızırizibagh amua nan akaba batuegha, arazir kurar avıribagh ami, ezi arazir kam Bar Anogoroghezir Danganim gamima, a mize. Na bativamin Purirpenim men tongın iti, ezi men arazir kurar kaba da Purirpenimın bizibagh amima, da bar nan damazimın mize. Kamaghın amizi, Aron ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimın danganir igharazibar kamaghıra dar amigh. Mati a faragha Bar Anogoroghezir Danganim gamizi mokin. Arazir kamra, a Purirpenim damuti a ua zuegham. ¹⁷ Aron ofan kam damuva, uan arazir kuraba ko an adarazi ko Israelian gumamaziziba sara bar da gın amadagham. A Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangiti, gumazir igharazitam na bativamin Purirpenimın aven mangan kogham, egh kamaghıra iki mangiti Aron uam azenan izegham. Ki bar men anogoroke. ¹⁸⁻¹⁹ Egh gın Aron Bar Anogoroghezir Danganim ategh azenan mangi, egh ofan bar isia mighırir ofa gamir dakozimın mangi. Israelian arazir kuraba ofa gamir dakozir kam gamima, a nan damazimın mize. Kamaghın amizi, Aron ofa gamir dakozir kam damighti a zueghsi, a bulmakaun kam ko meme vırara, aningın ghuzir muziarir taba inigh, egh ofa gamir dakozimın mıkebabar itir bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar arıkih. Egh dafarir puzim ghuzim darugh 7plan dughiabar ofa gamir dakozimın a kavamang. Arazir kamın a ofa gamir dakozim damighti a zuegham. Egh a ofa gamir dakozim ateghti, a nan ingangarim baghvıra ikiam.”

Memem Israelian arazir kuraba aterim, a ghugha gıfa

²⁰ Ikiavıra Itir God ua kamaghın migei, “Aron Bar Anogoroghezir Danganim ko na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim damuti, da zueghamin ingangarir kam agıvagh, egh a memem asem Asasel bagha misevezir kam inigh, Ikiavıra Itir God bagh izi. ²¹ Eghti memem angamıra

itim, a uan dafarimning isi an dapanim gısın datigh, egh Israelian gumamazizibar arazir mızıriziba, ko akam batozir araziba ko men arazir kurar avıriba bar dar gun mikemegh. Egh arazir kamın an arazir kuraba isa memem dapanim gati. Egh gın a memem isi gumazir a misevezimın dafarim datighti, gumazir kam memem inigh gumamaziziba puvatızir danganimın mangi. ²² Egh danganir kamın aneteghti, memem kam Israelian arazir kurabar osımtızim inigh da aterıva gumamaziziba puvatızir danganimın mangigham.

²³ “Eghti ingangarir kam gıvaghti, Aron na bativamin Purirpenimın aven mangigh, ofa gamir gumazimın korotiar an arugha Bar Anogoroghezir Danganimın aven ghuzim suegh. Egh a korotiar kam ateghti, a Purirpenimın aven iki. ²⁴ Egh a mangi Purirpenimın divazimın aven dipamın bar uabi ruegh, egh ua uan ofa gamir gumazimın korotiar igharazibar aghuigh. A gın azenan izegh, ofan bar isia mighırir pumuning damigh, a ua bagh ofan tam damigh, egh ofan igharazim gumamaziziba bagh a damigh. Ofan kamningın, a uan arazir kuraba ko gumamazizibar arazir kuaba gın amadagham. ²⁵ Egh a men arazir kuraba gın amangisi ofa gamizir asızimın ovim isi ofa gamir dakozimın a tuaghti, avim bar an isi mangiti, a bar mighırighi, averenir kinim otogham. ²⁶ Eghti gumazir faragha memem inigha gumamaziziba puvatızir danganimın ghugha anetaghizi a ghuzim, a faragh uan korotiaba ruva, dipamın uan mikarzim sara ruegh, egh gın, a ua danganir me itimın aven izam. ²⁷ Me bulmakaun apurim, ko memem ofan arazir kuraba gın amadim, ofa gamir gumazim faragha aningın ghuziba inigha, uan arazir kuraba ko gumamazizibar arazir kuraba sara gın amangasa, Bar Anogoroghezir Danganimın aven ghu. Egh gın me asızir kamningın kuamning inigh nguibamın azenan mangam. Egh me aningın iniba ko tuziba ko buariba tueghti, avim aning bar isi mighırigh mangiti, averenir kinim otogham. ²⁸ Egh gın gumazir aning tuazir

kam, uan korotiaba ruegh, egh dipamin uan mikarzim bar a rueghiva, a gin, ua danganir me itimin aven izam.”

God Gumamazibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam damuamin arazim

²⁹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia Akar Gavgavir kam zurara an gin mangi. Iakinir namba 7, an dughiar namba 10in, ia Israelia ko ikizir igharazibar gumamazir ian tongin itiba bar, ia dagheba ko agoroger araziba atakigh, egh ia ingangariba ategh avughsi. ³⁰ Arazir kam in mingarim kamakin: Dughiar kamra, ofa gamir gumazim ofa damuva ian arazir kuraba gin amangam, eghti ia Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. ³¹ Dughiar kam, kar nan dughiar ekiamra. Eghti ia agoroger araziba dughiar kam in da ategh avughsi. Ia ingaran marki. Bar marki. Egh ia zurara arazir kam in gin mangi. ³² Ofa gamir gumazir manam ia anemisefe, eghti an afeziam in danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanim in otogh, egh a uabira gumamazibar arazir kuraba gin amangamin ingangarir kam damuam. A faragh ofa gamir gumazimin korotiar ghurghurir aghuim arugh. ³³ Egh gin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti Bar Anogoroghezir Danganim ko, God bativamin Purirpenim ko, ofa gamir dakozim ko, ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumamaziziba bar, me nan damazimin zuegham. ³⁴ Me arazir kaba zurara dar gin mangivira iki. Ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kaba azeniba vaghvagh dar amu, Israelian gumamazibar arazir kuraba gin amang, egh me damuti me nan damazimin zuegham.”

Ikiavira Itir God akar kaba Moses ganing, ezi Moses bar adar gin zui.

**Arazir aghuir God damuasa
Israelia mikemeziba**

17

(Sapta 17--27)

Ofabar amuamin danganir vamira

¹⁻² Ikiavira Itir God, akam Aron ko an otariba ko Israelian gumamazizibav kimasa akam Moses mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi. ³ Ia Israelian gumamaziziba ofa damusi ifuegh, bulmakaun tam, o sipsip, o memen tam danganir ia itimin aven o azenan a misuegh, ⁴ egh a inigh Ikiavira Itir God bativamin Purirpenim in tiar akam in izi ofan min na daningan aghuagh, ia mati gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, egh ia nan damazimin osimtizim ikiam. Kamaghin amizi, ki uan gumamazibar tongin ia batuegham. ⁵ Akar kam in mingarim kamakin: Ia Israelia fomira asizibav sogha danganir ia itimin azenan ofa gami, ezi datirighin ia asiziba inigh ofa gamir gumaziba bagh mangi, na bativamin Purirpenim in tiar akam in ofa damu, egh na ko navir vamiran ikiam. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozir God bativamin Purirpenim in tiar akam in borogh in itim, an miriabar da kavamang. Egh an ofa bagh asizir ovim ofa gamir dakozimin a tuaghti a bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan tuer kam in mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁷ Ia Israelia uam aseba bagh asizibar ofabar amuan marki. Ia faragha kamaghin amua, na tegha asebar gin ghue.* Eghti ian gin otivamin adarazi zurara asiziba inigh ofa bagh nan Purirpenim in izi.

⁸⁻⁹ “Egh ni kamaghin me mikim, Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, a ofan bar isia mighiribar amusi, o a ofan igharazim na bagh a damusi, kamaghin an asizim inigh izi na bativamin Purirpenim in tiar akam in ofa damu. Puvatightima, ki Ikiavira Itir God, ki uan gumamazibar tongin a batuegham.”

Ghuzimra arazir kuraba gin amadi, kamaghin amizi ia ghuzibar aman marki

16:29: Ofa Gami 23:26-32; Diboboniba 29:7-11 **17:7:** Godin Araziba 31:16; 32:17; 2 Eghaghaniba 11:15; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 10:20 * **17:7:** Gumazir maba ghaze, aser kam, a memen asem in mingari. **17:10:** Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23

¹⁰ “Ia asizim misoghezi an aremezir dughiamin, ia an firim atugh, egh aneguraghti an ghuzim bar iregh. Eghti ia Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin iti tam, ghuzim itir asizitam ameghti, ki Ikiavira Itir God, ki an apanim damigh, egh uan gumazamizibar tongin a batuegham. ¹¹ Ghuzim an angamira itir ikirimirim gumaziba ko asiziba bar me ganidi. Ezi ki kamaghin ia migei, ofa gamir gumazim ghuzim isi ofa gamir dakozimin ofan min a gingegh, gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Ghuzim an angamira itir ikirimirim mingarim. Ghuzimra gumazamizibar arazir kuraba gin amadi. ¹² Ezi ki Israelia ia migei, ian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, asizir ghuzim itim aman marki. Bar marki.

¹³ “Eghti Israelian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, an asiziba buriva, ki damasa ian anogoroghezir puvatizir memen atiatam, o kuarazir tam misuegh, egh an ghuzim nguazim gingegh anevaragh. ¹⁴ Kamaghin ami, gumazamiziba ko asizibar angamira itir ikirimirim, a ghuzimin aven iti. Ezi bizir kam bagha ki Israelia ia migia ghaze, ia asizir ghuziba itibar aman marki. Eghti gumazim ghuzim itir asizim ameghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

¹⁵ “Kamaghin amizi, asizitam puram areme, o asizir atiam asizir tam misoghezi an areme, eghti gin Israelian gumazitam o ian amizitam o ikizir igharazimin gumazir ian tongin ititam, asizir kamin tuzim amegham, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uan korotiaba ruva, egh uaghan dipamin uabi ruegh. Egh a miziriziba sara iki mangiti aruem magirighiti, a ua zuegham. ¹⁶ Egh a uan korotiaba ruva mikarzim rueghan kogh, mar an osimtizim, a mar uan arazir kuramin osimtizim ater.”

18

Ikizir vamiran gumazim ko amizim uaningin ikian marki

¹⁻² Ikiavira Itir God, uan akam isi Israelia daningasa kamaghin Moses migei, “Ki Ikiavira Itir God, ian God. ³ Guizbangira, ia kantri Isipin ike, egh ia Isipian arazibar gin mangan marki. Ki datirighin ia inigh Kenanin nguazimin mangam, eghti ia Kenanian araziba, ia dar amuan marki. Ia men arazibar gin mangan marki. ⁴ Ia oragh. Ia arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki akar kamin ia migei. ⁵ Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Gumazamiziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ni uan ikizimin amizitam bagh navim dikav a ko ikararangan marki, egh a ko dakuan marki. Arazir kam bar marki. ⁷ Ni bar uan amebam ko dakuan marki. Ni kamaghin damu, ni aghumsizim bar uan afeziam danigham. Ni uan amebam ko dakuan bar marki. ⁸ Ni uan afeziamin amuir dozim ko dakuan markiam. Ni kamaghin damigham, ni uan afeziam damuti, a bar aghumsigham. ⁹ Ni uan buaramizim ko dakuan marki, a nin afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o a nin amebam ko par igharazim otezir guivim, ni a ko dakuan marki. Kar nin amebam nin afeziamin dipenimin ikia otezir guivim, o nin amebam dipenir igharazimin ikia otezir guivim, a uaghan nin buaramizim, kamaghin amizi ni a ko dakuan marki. ¹⁰ Ni uan otarimin guivim, o nin guivimin guivim ko dakuan marki. Arazir kam ni damuti ni bar aghumsigham. ¹¹ Ni uan afeziamin amuir igharazimin guivim ko dakuan marki, kar nin afeziamin borim, a uaghan nin buaramizim. Ni an ikian bar marki. ¹² Nin afeziam ko an buaramizim, aning ghuzir vamira. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. ¹³ Nin amebamin afumim o an avenemebam, kar nin amebamin ghuzimra. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan

marki. ¹⁴ Nin afeziamin aveghbuamin amuim, a nin amebar dozim. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. Ni a ko dakuigh afeziamin dozim damuti, a bar aghumsigham. ¹⁵ Ni uan otarimin amuim ko dakuan marki. A nin amuim puvati, kamaghin ni a ko dakuan bar marki. ¹⁶ Ni uan aveghbuamin amuim ko dakuan bar marki. Ni a ko dakuighti, nin aveghbuam bar aghumsigham. ¹⁷ Amizitam fomira gumazir igharazimin ikia guivim bate, ezi gin ni amizir kamın iti, egh ni an guivim sara aning ko dakuan marki. Egh ni uan amuimin guivimin guivitam ko dakuan marki. Ni uaghan uan amuimin otarimin guivitam ko dakuan marki. Amizir kaba, me nin amuimin anababa, egha nin adarasi. Kamaghin amizi, ni arazir kuramin me damigham, ni arazir aghumsizir bar ekiam damigham.

¹⁸ “Nin amuim ikiavira itir dughiamin, ni an afumimin ikian marki. Ni kamaghin damuva, aning damuti, aning uaningin ataram.

¹⁹ “Amizir uan iakinibav sozim, a zuezir puvati. Kamaghin, ni a bagh navim dikav a ko ikararang a ko dakuan marki. ²⁰ Ni uan namakamin amuim ko dakuan marki. Ni a ko kamaghin damuva, nan damazimin mizegham.

²¹ “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki Akar Gavgavir kam ia ganidi, ia uan boriba isi asem Molekin ofa damusi uan boribav sogh avimin da tuan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kamaghin damuva, nan ziam dikabiragham.

²² “Ia gumaziba, gumazir igharazitam ko dakuan marki, mati gumazim amizim ko akui mokin. Arazir kam, a bar kufi, ezi ki bar an aghua. ²³ Ia gumaziba, asizir amebaba ko dakuan marki. Eghti amiziba, asizir apuritam ateghti, an a ko dakuan marki. Arazir kam ia damuti ia nan damazimin bar mizegham. Arazir kam, en arazir aghuim otavkira aghumsizir bar ekiam itim gami.

²⁴ “Ia arazir kurar kabar amuan marki. Ia dar amu, egh ia nan damazimin

mizegham. Ikizir igharazibar gumazamizir Kenanin nguazimin itiba, me arazir kabagh amua nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki datirighin me batosi, eghti ia men nguazim iniam. ²⁵ Men arazir kurar kabara nguazir kam gamima a nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isa men nguazim ganidi. Egh ikizir igharazibar gumazamiziba, ki me batuegham, mati nguazim men misi, eghti me ua Kenanin nguazimin ikian kogham. ²⁶ Eghti ia Israelian gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Ia God gifozir puvatizir ikizir igharazibar arazibar amuan marki. Men arazir kuraba bar kuri, ezi ki bar dar aghua. ²⁷ Ia fo, gumazamizir faragha nguazir kamın itiba, me arazir kurar kabagh ami. Kar arazir kurar bar kuriziba, ezi ki bar dar aghua. Bizir kam bangin, nguazim nan damazimin mizegha iti. ²⁸ Ezi ia uaghan kamaghin damigham, ia nguazir kam damuti, a mizegham. Ia kamaghin damuti, nguazir kam ian migh ia batuegham, mati nguazim faragha ikizir igharazibar gumazamiziba batoghezi mokin. ²⁹ Eghti Israelian amizim o gumazir manam, ki bar aghuazir arazir bar kurir kabar amuti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

³⁰ “Ia Akar Gavgavir ki ia ganidir kamın gin mangi. Gumazamizir ian faragha ghua nguazir kamın ikia amizir arazir bar kurir ki bar aghuaziba, ia dar amuan marki. Ia kamaghin damigham, ia nan damazimin mizegham. Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

19

God ifongezir Arazir kaba, Israelia dar gin mangi

¹⁻² Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia mikimasa Moses mikeme:

“Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue. Kamaghin, ia uaghan nan min arazir kurabar

saghon iki, bar zuegh, egh nan gumazamizibara iki. ³ Ia vaghvagh uan amebaba ko afeziabar apengan ikiva, egh men akabar gin mangi. Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Ia avughsi iki. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikemegha gifa. ⁴ Ia na ategh marvir guar kinibar ziaba fan marki. Egh ia uari bagh ain isi nedazibar ingar, egh dar ziaba fan marki. Ki bar anogoroke. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki mikemegha gifa.

⁵ “Ia na ko navir vamira ikiamin ofa damusi, ia arazir ki ia ganidir kamin gin mangi, ofan kam damu. Egh ia kamaghin damuti, ki ian ofa gifuegham. ⁶ Ia asizim misoghezir dughiamra ofan asizir tuzibar ami, o aminzaraghan dar ami. Eghti asizir tuzir naba dughiar mikezimin ikivira ikiti, ia da tueghti da bar isi mangi averenir kinimin otogh. ⁷ Eghti gumazitam dughiar mikezimin asizir kam amiti, arazir kam nan damazimin bar deraghan koghti, ki uaghan bar an ofan kamin aghuagham. ⁸ Gumazitam dughiar mikezimin asizir tuzir kam ame, a bizir bar zuezir me na ganingizim gamima, a ikufi. Ezi a uabi uan arazir kuramin osimtizim iki ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

⁹ “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ategh, egh ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira iki. ¹⁰ Dughiar ia wainin ovizir anidiziba inigha givazimin, ia uamategh mangi wainin azenimin wainin ovizir ia faragha ganizir puvatiziba inian marki. Egh ia wainin ovizir nguazim gireghav itiba inian marki. Ia dagher kaba, onganaraziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba bagh da ateghti, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.

¹¹ “Ia gumazir igharazimin biziba okiman marki. Egh ia gumazir igharazim

gifar, an biziba inian marki. Egh ia bar gumazir igharazim mikimiva a gifaran marki. ¹² Egha ia gumazir igharazim ko akam akira, nan ziam dibora gavgavim uan akar dikirizim ganidi, kamaghin ia pura gumazir kam ko akam akir, egh a gifaran marki. Egh ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia nan ziam dikabiri. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

¹³ “Ia pazi gumazir igharazim damuva, egh an biziba okiman marki. Ia dagiaba bagh ingangarim gumazitam danigh, egh ia an ingangarimin ivezimin dughiar a ingarizir kamin ivezim a daningigh. Ia ivezimin suiragh iki gurunzaraghan a daningan kogham. ¹⁴ Ia gumazamizir kuarir onganiba, akar kurabar kamaghin me mikiman marki suam, God ia gasighasigham. Ia damazir okaviriziba men tuaviba apir ighuvibar arigh, me damuti me iran marki. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan atiating.

¹⁵ “Ia kotiam barazir dughiamin, ia deraghvira kotiam tuisigh. Egh ia deraghvira kotiam akirigh. Ia onganarazir gumazamizibar akurvaghan marki, me kotiam puram a gafiragham. Egh ia gumazamizir ziaba ko gavgaviba itibar atiating men akurvaghti, me pura kotiam gafiraghan marki. ¹⁶ Ia namakaba ko daruva egh girakirangin gumazir igharazim mikiman marki. Me gumazitam osimtizir ekiam bagh a isi kotiam datighi, ia kotin an akurvaghamin gavgavim iki, ia an akuragh. Ia uan akabar kuaghti, kot suam, a misueghti an aremegh, kar bizir bar kuram. Ia an akuraghasa, ki ifonge. Ki Ikiavira Itir God.

¹⁷ “Ni uan navir averiamin aven uan namakam dughiar ruarimin navim an ikuvigh ikian marki. Ni a ko akam akirigh, egh osimtizir kam agifagh. Puvatightima, ni an arazim ginighnighvira ikiva, ni ti uaghan, an amizir arazir kam damigham. ¹⁸ Nin namakatam arazir kuratam ni damighi, ni an arazim ikarvaghan marki, egh ni

19:4: Ua Me Ini 20:23; 34:17; Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 27:15 **19:9:** Ofa Gami 23:22; Godin Araziba 24:19-22
19:11: Ua Me Ini 20:15-16; Godin Araziba 5:19-20 **19:12:** Ua Me Ini 20:7; Godin Araziba 5:11; Matyu 5:33 **19:13:** Godin Araziba 24:14-15 **19:14:** Godin Araziba 27:18 **19:15:** Ua Me Ini 23:6-8; Godin Araziba 16:19 **19:17:** Matyu 18:15 **19:18:** Matyu 5:43; 19:19; 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8

an ataran marki. Ni uabira uabi gifongezî moghin, ni gumamazir igharazibagh ifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.

19 “Ia nan arazir ki ifongezir kabar gin mangi. Egh ia asizir igharagha garimning ateghti, aning uaning ko dakuva nguziba batan marki. Egh ia dagher anabar igharagha garir pumuning azenir vamiran da oparan marki. Egh ia pura nir me tretin kinimin isamizim ko tretin me sipsipin arizimin isamizim, aning isafuragha korotiar ingarizim aghuan marki. Kar arazir anogorogheziba.

20 “Ezi gumazitam ingangarir amizir kinitam iki, egh a gumazir igharazim bagh amizir kam amangasa akam akiri, ezi gumazim a givezezir puvati. Eghti gumazir amizir kam garim, amizir kam ko dakuti, ia aning inigh kotiamin mangi. Egh ia aning misueghti, aning aremeghan marki. Guizbangira, amizir kam a gumazir an garimin ingangarir amizir kinim. 21 Eghti gumazir kam sipsipin apuritam inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. A sipsipin kam isi uan osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir God bagh ofa damu. 22 Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin osimtizim agevir ofa damuva gumazir kam arazir kuraba gin amangam. Eghti ki an ganigh an arazir kuraba gin amadagham.

23 “Ia Kenanin nguazimin mangamin dughiamin, ia temer bava oviziba itiba opar, egh ia temer kabar ovizibar aman kogh mangiti 3plan azeniba givagham, da nan damazimin zuezir puvati. 24 Egh namba 4in azenimin ia temer katabar dagheba bar na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Kar ababanir ia na minabi, egh bar akuegh nan ziam famim. 25 Egh namba 5in azenimin ia dar ovizibar ami. Egh ia nan akar kam gin mangiti, ian temeba biva ovizir aviriba ikiam. Ia oragh, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme.

26 “Ia asizir tuzir ghuzim itibar aman

marki. Egh ia imezibagh amir araziba ko kukunir araziba, ia dar amuan marki. Da nan gavgavimin izezir puvati. 27-28 Ia gumazim o amizir aremezim ginighnigh dapanir arizir ian kuaribar boroghin itiba apiran marki, egh uan ghuamasizibagh isi da otivan marki. Egh ia uaghan uarir akurvaghsi, gumazim o amizir aremezim ginighnigh, uan mikarzipar ghor, dighoribar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ia arazir kabar amuan, ki anogoroke.

29 “Ia asebar ziaba fer arazibar amusi, uan guivibar amuti, me tuavimin amizibar min aghumsizir arazim damuva poroghamiba uari isava akuir arazim damuan marki. Ia kamaghin damuva na ategh asebar apengan ikiam, mati tuavimin amizir tintinimin gumaziba koma akuim. Eghti arazir kuram ian nguazim bar a gizivagham. 30 Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Egh ia Purirpenir gumamaziziba iza nan ziam fer kam, bar a gifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa.

31 “Egh ia nighnizir aghuim inisi, mangi ariaghrezir gumamazibar duaba ko migeir gumazimin azaraghti, me duar kurabar nighnizim ia daningan marki. Ia kamaghin damu, ia nan damazimin bar mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

32 “Ia gumamazizir ghuribar apengan iki, egh deraghvira me damu. Egh ia nan atiating nan apengan iki. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme.

33 “Ia ikizir igharazibar gumamazizir ian nguazimin itiba pazi me damuan marki. 34 Ia ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba arazir aghuibar me damu, mati ia uan adarazi Israelia gami mokin. Egh ia uari gifongezî moghin ia bar me gifongegh. Ia fomira Isipin kantrin ike, kamaghin ia gumamazizir uan nguibaba ataghiragha ghua kantrin igharazibar itir arazim, ia a gifo. Ia deraghvira gumazir ia

19:19: Godin Araziba 22:9-11 19:26: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23; 18:10 19:27-28: Ofa Gami 21:5; Godin Araziba 14:1 19:29: Godin Araziba 23:17 19:30: Ofa Gami 26:2 19:31: Godin Araziba 18:11; 1 Samuel 28:3; 2 Atriviba 23:4; Aisaia 8:19 19:33: Ua Me Ini 22:21; Godin Araziba 24:17-18; 27:19 19:35: Godin Araziba 25:13-16; Aghuzir Akaba 20:10; Esekial 45:10

ko itir kabar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

³⁵ “Ia bizibar ababanibagh amuva, dar osimtizim ko ruaribagh fofogh da tuisigh, egh da mengti gumazir igharaziba dagh ivezam, ia arazir kamın, me gifaran marki. ³⁶ Puvati. Ia deraghvira dar abaniva da tuisigh, egh deraghvira biziba meng. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipın kantrin ia inigha ian akua azenan ize. ³⁷ Kamaghın amizi, arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezir kaba bar, ia dar gın mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa.”

20

God gumazamizir akaba batozibagh asighasigham

¹⁻² Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibav kimasa kamaghın Moses miği:

“Israelian tav o ikizir igharazibar gumazamizir Israelın kantrin aven itibar tav, uan borim isi asem Molek bagh ofan mın a danıngti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Nguazir kamın gumazamiziba bar dikavigh dagıaba isi gumazir kam ginivıghti an aremegh. ³ Gumazim borim isa Molek ganıdir arazir kam, nan Purirpenim gamima a mızegha bar nan ziar ekiam dikabıra. Kamaghın amizi, ki gumazir kamın apanim damuva uan gumazamizibar tongın a batuegham. ⁴ Nguazir kamın gumazamiziba gumazir kamın arazir kurar kamın ganıva mikim suam, kar pura bizim, egh a misueghti an aremeghan koghti, ⁵ kamaghın ki uabi an apanim damuva an adarazi sara, ko gumazamizir akirim na gasaragha asem Molekın ziam feba bar, ki men apanim damuam. Ki uan gumazamizibar tongın me batuegham.

⁶ “Eghti gumazitam na tegh, kukunir gumaziba ko, ariaghirezir gumazibar duaba ko miğiiba bagh mangi, a mati tuavımın amizim tintinibar arua gumazir igharazıba koma akui. Kamaghın, ki gumazir

kamın apanim damuva uan gumazamizıbar tongın a batuegham. ⁷ Ia bar zuegh iki, egh arazir aghuir voroghıra itir ki ifongezıbar aven daru. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghın mikemegha gifa. ⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi ia bar nan gumazamizir aghuıbar otifi. Kamaghın amizi, arazir ki ifongezıba, ia bar dar gın mangi.

⁹ “Egh gumazim o amizim uan afeziam o amebam akar kuramın a miğiia ghaze, God ni gasıghasigham, eghti ia gumazir kam o amizir kam misueghti an aremegh. Gumazim o amizir akar kam mikemezim, a uan osimtizim bangın aremegham.

¹⁰ “Eghti gumazitam uan namakamın amuim ko dakuıghti, kamaghın ia gumazir kam ko amizir kam misueghti aning aremegh. ¹¹ Eghti gumazim uan afeziamın amuim ko dakuıgh, egh an arazir kuramın uan afeziam damuva aghumsızim a danıngam. Kamaghın, ia gumazir kam ko amizir kam misueghti, aning aremegh. Aning uaning arazir kuram damıgh osimtızim ikiam, egh bizir kam bagh aning aremegham. ¹² Eghti gumazitam uan otarımın amuim ko dakuıghti, ia aning misueghti aning aremegh. Aning en arazir aghuim oteghavkınıgha arazir kuram gami, egh aning uan osimtızim bangın aning aremegham. ¹³ Eghti gumazitam gumazir igharazim ko dakuıgh, mati gumazim amizim ko akui moghın, egh aning amizir arazir bar kurar ki aghuazim damıgh, bar osimtızir ekiam ikiam. Kamaghın ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtızim bangın aning aremegham. ¹⁴ Eghti gumazitam uan amuımın iki, egh uaghan an amuımın amebam isafuragh uaghara aningın ikiti, ia bar me isi avımın me daboroghti me isıgh. Me osimtızir bar ekiam gami. Guızbangıra, kamaghın amir gumazamizıba ateghti, me ian tongın ikian marki. ¹⁵ Eghti gumazitam asızitam ko arazir kuram damıgham, mati gumazim amizim koma akui moghın, eghti ia uaghara aning misueghti aning

20:9: Ua Me Ini 21:17; Matyu 15:4; Mak 7:10 **20:10:** Ua Me Ini 20:14; Ofa Gami 18:20; Godın Arazıba 5:18
20:11: Ofa Gami 18:8; Godın Arazıba 22:30; 27:20 **20:12:** Ofa Gami 18:15 **20:13:** Ofa Gami 18:22 **20:14:** Ofa Gami 18:17; Godın Arazıba 27:23 **20:15:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; Godın Arazıba 27:21

aremegh. ¹⁶ Eghti amizitam asizitam bagh mangi, a ko arazir kuram damigham, mati amizim gumazim koma akui moghin, eghti ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham.

¹⁷ “Eghti gumazitam uan buaramizim ko dakuam, kar an afeziamin guivim, o an amebamin guivim, egh aning bibiamra iki uaningin ganiva, kamaghin aning arazir bar kuram damigham. Kamaghin amizi, ia gumamazibar damazimin bar aningin atariva, aning batueghti, aning ua ia ko ikian kogham. Gumazir kam uabi uan buaramizim koma akui, kar aghumsizir arazim, kamaghin, a uan arazir kuramin osimtizim ateram. ¹⁸ Eghti gumazim, amizir uan iakinibav sozir dughiamin itim inigh, a ko dakuam, aning bar arazir mizirizim nan damazimin a damuam. Eghti ia nan gumamazibar tongin aning batokegh.

¹⁹ “Gumazitam uan amebat dozim o afeziamin buaramizim ko dakuva, an arazir kuramin uan anabam damigh aghumsizim a daningam. Aning amizir arazir kurar kam bangin osimtizim ateram. ²⁰ Eghti gumazitam uan afeziar dozim amuim ko dakuigham, gumazir kam aghumsizim afeziar dozim daningam. Egh aning amizir arazir kurar kam osimtizim ateram. Gumazir kam amizitam iki boriba batan kogham, eghti an afeziar dozim amuim uaghan boriba batan kogham. ²¹ Eghti gumazitam uan aveghbuamin amuim a dam a inigh an iki, a nan damazimin arazir bar mizirizim damuva aghumsizim uan aveghbuam daningam. Kamaghin amizi, gumazir kam ko amizir kam boriba batan kogham.

²² “Ia nan arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, nguazir ki datirighin ian akua zuir kam, a ian aghuagh ia batueghan kogham, mati gumazim dagher kuramin mizi mokin. Ia deraghviram an ikiam. ²³ Ia Kenanin nguazimin itir ikizibar arazibar gin mangi. Me bizir kurar kabagh ami, ezi ki bar men aghua. Ki datirighin ikizir

kaba batueghti, ia men nguazim iniam. ²⁴ Ki ia mikemegha gifa, nguazir kam a bar dera, ezi dagher avirim an ikia, deraghaviram aghui. Ki a isi ia daningighti, a ian nguazimram otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki ikizir igharazibar tongin ia ini, eghti ia bar igharaghvira iki, nan gumamazibaram otogham. ²⁵ Kamaghin amizi, ia deraghvira asiziba ko kuaraziba tuisigh, asiziba ko kuarazir manaba zue, ia dar ami. Ezi asiziba ko kuarazir manaba mizeghti, ia dar aman marki. Ki asiziba ko kuaraziba ko apizir zuezir puvatizir kabar gun ia mikeme. Ia dar amiva, ia arazir bar kurir ki aghuazibar amuam. Ia asizir kabar amiva nan damazimin bar mizegham. ²⁶ Ia arazir kuraba ategh zuegh iki, nan arazir bar aghuibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki uabi bar zue, egha ki ikizir igharazibar tongin ua baghavira ia ini.

²⁷ “Eghti kukunir gumaziba, ko ariaghrezir gumamazibar duaba ko migeiba, ia bar dagiaba isi me ginivighti me arimighiregh. Me uan osimtizim bangin arighiregham.”

21

Ofa gamir gumaziba God ifongezir arazir aghuibar gin mangi

¹ Ikiavira Itir God, Aronin adarazir ofa gamir gumazibav kimsa kamaghin Moses migei:

“Ian adarazir tav aremeghti, ia gumazir aremezim bagh aghuimazir arazim damuan marki. Arazir kam ia gamima, ia nan damazimin mize. ² Eghti bar gumazimin adarazir aven iti tav aremegham, kar an amebam, o afeziam, o otarim, o guivim, o aveghbuam, ³ o guizin an buaramizir pam puvatigha afeziamin dipenimin ikia aremezim, a me bagh aghuimazir arazim damuam. A kamaghin fogh, an aghuimazir arazir kam damuti, a nan damazimin mizegham. ⁴ Eghti ofa gamir gumazimin ivozim aremegham, eghti ofa gamir gumazim an aghuimazir arazim damuan marki. Kamaghin a nan damazimin mizegham.

⁵ “Eghti ia ofa gamir gumaziba, aghuimazir arazimîn gin mangîva, uan dapanir arîzir akuatabagh isan marki. Egh ghuamasîzibar mîriabagh isan marki. Egh aghuimazir arazim bagh tintinibar uan mîkarzibar ghoran marki. ⁶ Ia ofa gamir gumaziba kî ua bagha ia mîsefe. Kî ian God, kamaghîn ia nan ziam dikabînan marki. Ia nan ofa damuamin ingangarim iti, ezi avim isir ofan kaba, ia daghebar mîn na ganîdi. Kamaghîn amizi, ia arazir kurar kaba akîrim ragh dagh asaragh, egh na ko daru. ⁷ Ia nan ofa gamir gumazibara. Kamaghîn amizi, ia tuavimîn amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim ko akuim, o amizir an pam anetaghizim, ia an poghan marki. ⁸ Gumazamiziba fogh suam, ia ofabar dagheba na ganîdi, kamaghîn, ia bar nan ofa gamir gumazibara. Kî uabi Ikiavîra Itir God. Kî Godîn bar zuegha arazir aghuibaram amim. Egha kî uan gumazamizibagh amima, me zuegha arazir aghuibaram ami.

⁹ “Eghti ia ofa gamir gumazitamîn guivitam, tuavimîn amizimîn ikîva, arazir mîzirîzibar gin mangîva, aghumsîzîr ekiam uan afeziam danîngam. Kamaghîn, gumazamiziba avimîn a daboroghti a isigh aremegh.

¹⁰ “Ofa gamir gumazibar dapanim, uan ingangarimîn ziar ekiam ini. Me borem an dapanim gîngezir dughiamîn, me ofa gamir gumazibar korotiamra, a daghuasa anemîsefe. Eghti an adarazir tav aremeghti, a uan dapanir arîzim ateghti a pura ikian marki, a deraghvîram a batogh. Egh a uan korotiam abîghan marki. ¹¹ Ofa gamir gumazibar dapanim, gumazimîn kuam itir danganimîn boroghîn mangan marki. A kamaghîn damuva, nan damazimîn mîzegham. An afeziam o amebam aremeghti, an aghuimazir dughiamîn uabi damu mîzeghan marki. ¹² Kamaghîn, an Anogoroghezir Danganim ategh gumazir kuaba itir danganimîn boroghîn mangan marki. A kamaghîn damu nan Purirpenim damuti a nan damazimîn mîzegham. Ia borer kî ia ganîngizir kam

a gîngegha gîvagha, anemîsevezi a ofa gamir gumazibar dapanimîn oto. Kamaghîn, a gumazimîn kuam itir danganimîn boroghîn mangan marki. Kî Ikiavîra Itir God, kî kamaghîn ia mîkemegha gîfa.

¹³ “Ofa gamir gumazibar dapanim, amizir gumazir igharazitam ko akuizir puvatîzir tamîn iki. ¹⁴ An amizir pam aremezim, o amizir pam taghizimîn ikian marki. A tuavimîn amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim arazir kuramîn a gamua a ko akuizimîn ikian marki. Kar amizir anogorogheziba. An ofa gamir gumazibar anabamîn amizir gumazitam ko akuizir puvatîzir tamra iki. ¹⁵ Egh a nan akar kamîn gin mangan koghti, an boriba nan damazimîn mîzegham. Kî Ikiavîra Itir God, kî ua baghvîra anemîsevegha, a isa ofa gamir gumazibar dapanimîn ingangarir kam damuasa aneti.”

¹⁶ Egha Ikiavîra Itir God ua kamaghîn Moses mîgei: ¹⁷ “Nî kamaghîn Aron mîkemegh: Nîn adarazir gumazitam datîrîghîn o gin izamin dughiamîn otoghti, an mîkarzim duatam iki ikuvîghti, gumazir kam na bagh daghebar ofabar amuan marki. ¹⁸ Gumazir mîkarziba ikuvîziba, me nan boroghîn izî na bagh ofabar amuan marki. Kî gumazir kamagh garîbav gei: damazir okavîziba, o suer kuraba, o guar kuraba, o amebamîn navimîn averara sueba ko aghariba otevegha ikîzîrîghîziba, ¹⁹ o gumazir suer kuraba, o gumazir agharîr kuraba, ²⁰ o gumazir akîrîr fîghtîziba, o gumazir bar otevíba, o gumazir damazir kuraba, o gumazir mîkarzîr kuraba, o gumazir turiaba ikuvîziba. ²¹ Guîzbangîra, nîn anabamîn tavîn mîkarzim duatam ikîa ikufî, gumazir kam, na bagh izî daghebar ofabar amuan marki. Kî bar anogoroke. ²² Egh an asîziba ko bizîr ia ofan mîn na ganîngîzîbar amam. Kî ofa gamir gumaziba damasa ia ganîngîzîr ofaba, a bar da iniam. ²³ Egh a Bar Anogoroghezîr Danganîm modîr nîr ekîam iti naghîn ko ofa gamîr dakozîmîn boroghîn mangan marki. Kî uabi Ikiavîra Itir God, kî uan ingangarîmra damuasa

me amisefe. Kamaghin amizi, an adar boroghin izi, egh a bizer bar zuezir kabar amuti da nan damazimin mizegham.”

²⁴ Ezi Moses akar kamın gun Aron uan otariba, ko Israelian gumazamiziba bar me mikeme.

22

Ofab, da Godin bizibara

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ² “Ni kamaghin Aron uan otariba ko me mikim. Ia deraghvira nighnigh, Israelian gumazamizibar ofaba, da nan bizibara. Kamagh amizi, ia deraghvira ofan kabar gan. Puvatighi, ia nan ziar ekiam dikabiragham. Kirara, ki Ikiavira Itir God. ³ Ni kamaghin me mikim. Ia ofa gamir gumaziba, ian adarazir tav nan damazimin mizegh, a Israelia na ganidir ofabar boroghin izan marki. Egh a roghira mangiti, ki uan damazimin a batueghti an ofa gamir gumazimin ingangarim damuan kogham. Ia zurara arazir kamın gin mangivira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

⁴⁻⁵ “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumazitam, lepan arimariam iki, o mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. Egh a nan ofabar aman kogh mangi, a ua deraghamin dughiamin tugham. Egh a uaghan gumazir aremezimin kuamin poroghav itir bizitamın suiragham, o dipam an mikarzir mogomemin otivam, o a dafarir tamın asizir mizezir tamın suiragham, a gumazir nan damazimin zuezir puvatizim, ezi arazir kam bangin, an ofabar aman kogham. ⁶ Ofa gamir gumazir nan damazimin mizezir manam, a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. Egh a faragh dipamin deragh uabi ruegh, egh a ofan asizir me na ganidibar amam. Egh a rueghan kogh, a daman kogham. ⁷ Aruem magari givaghti, a ua zuegh nan ofabar amam. Ki uabi, uan ofabar dagheba isa ia bagha da ati, kar ofa gamir gumazibar dagheba. ⁸ A puram aremezir asizim ko asizir atiam misoghezi aremezimin tuzitam aman marki. Ana anemegham, a

nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ⁹ Ia ofa gamir gumaziba, Akar Gavgavir ki ia ganingiziba bar adar gin mangi. Ia nan akam batuegh, ia arazir kuram damigh, osimtizim ikiti, ki ia misueghti ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia ofa gamir gumaziba amisefe, egha ki mikemegha gifa.

¹⁰ “Ofa gamir gumazibar adarazir gumazim o amizim, merara gumazamiziba na ganidir ofabar amam. Igharazitav daman kogham. Gumazir dughiar otevimin ofa gamir gumazim ko itim, o an ingangarir gumazim, me uaghan daman kogham. Bar markiam. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazimin ingangarir gumazamizir kinir a ivezeziba, ko borir amebam ofa gamir gumazir kamın dipenimin ikia oteziba, me ofa gamir gumaziba apir daghebar ami. ¹² Eghti ofa gamir gumazitamın guivim, ofa gamir gumazibar ikizimin azenan itir gumazir kinitam ko poroghiv iki, kamaghin a nan ofabar aman marki. ¹³ Eghti guivir kamın pam aremeghti a pura ikiam, o an pam aneteghti, a pura ikiva, boriba puvatigh, uamategh uan afeziamın dipenimin mangi, kamaghin, an ofa gamir gumazibar daghebar ami, kar dagher an afeziam inigh izamiba. Eghti gumazim o amizim ofa gamir gumazibar adarazir aven itir puvati, a daman marki. Bar marki.

¹⁴ “Egh gumazitam ofa gamir gumazibar adarazir mav puvati, egh deragh nighnighan kogh nan ofan nataba amegh, kamaghin a dagher kaba ikarvagh ofa gamir gumazim daningigh. A 5plan dagher naba inigh, kamaghin a 6plan dagheba isi da ikarvagh. ¹⁵ Ia ofa gamir gumaziba deraghvira gan, gumazamizir kiniba nan ofan kabar aman bar marki. ¹⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ofan kaba misefe, egha dar anogoroke. Kamagh amizi, ia ofa gamir gumaziba, gumazir kinitamin amangatighi a ofan kabar aman bar marki. Gumazir kaba dar amiva, osimtizim ikiam, egh ua dagheba ikarvagh da isi ofa gamir gumazim daningam.”

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme, ¹⁸ “Ni akar kam isi Aron uan otariba ko Israelian gumazamizibav

mikemegh. Ia Israelian gumazitam, o ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin ititam, an asizir tam isi ofan bar isia mighirim bagh an aku izam, kar ofan a uan akar dikirizim na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin ghua ofa damuasa, ¹⁹ a bulmakaun apurim o sipsipin apuritam o memen apurir tam inigh izi. Ia duaba mikarzim in itir asizitam in ofa damuan marki. Ia kamaghin damighti, ki a gifueghan kogham. ²⁰ Ia deraghviram oragh. Ia asizir mikarzim ikuvizi tam in ofa damuti, ki a gifueghan kogham.

²¹ “Gumazim, Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa damuam, kar ofan a uan akar dikirizir na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damuasa, a bulmakau o sipsipin duaba an mikarzim in puvatizitam inigh izi. A kamaghin damighti, ki an ofa gifueghan. ²² Ia asizir damazir okaviriziba, o asizir suer kuraba itiba, o asizir mikarzim ikuviziba, o asizir duar ekiaba itiba, o asizir tuar kiniba, o asizir duar kuraba itiba isi, nan ofa damuan marki. Ia asizir katam nan ofa gamir dakozimin avimin an ofa damuan marki. ²³ Egh ia uari ofan tam uan ifongiamin a damusi, bulmakau o sipsipin soroghafariba otevezitam o ikizirizir tam iniam, a dera. Egh ia akar na ko dikirizir tam akirsi, asizir katam isi nan ofa damuan marki. Bar marki. ²⁴ Eghti asizir katamin turiam ikufi, o me an oke, o anebiki, o me an turiar ovizim amisefe, asizir kam ia na bagh ofa damuan marki. Ia asizir kamaghin gariba, uan nguazimin aven Ikiavira Itir God in ofa damuan marki. Bar marki. ²⁵ Egh ia ikizir igharazimin gumazimin dafarimin asizir katam inigh ofa damuan marki. Asizir kamagh gariba, dar mikarziba ikuvigha, nan damazimin derazir puvati. Ezi ki ofan kamaghin garibar aghua. Ki bar dar aghua.”

²⁶ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ²⁷ “Bulmakau ko sipsip ko memeba otamin dughiamin, dar nguziba 7plan aruebar amebam ko ikegham. Eghti namba 8in aruemin ikegh mangi, ia da inigh avimin ofa damusi ofa gamir

dakozimin mangi, eghti ki ian ofa gifuegham. ²⁸ Eghti ia bulmakaun amebam, o sipsipin amebam, o memen amebam, uan nguzim ko, ia aruer vamira uaghara aning misuegh aning in ofa damuan marki. Bar marki. ²⁹ Ki Ikiavira Itir God, ia na minabir ofan tam damusi, ia ofan arazibar gin mangiti, ki ian ofa gifuegham. ³⁰ Ia aruer manamin ofa gami, ia aruer kamra ofan asizir tuzibar amegh. Ia da ateghti da iki mangi aminzaraghan otoghan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.

³¹ “Ia oragh. Ia deraghvira nan Akar Gavgavibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God. ³² Ia nan ziar bar zuezim dikabinan marki. Ia Israelian gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki God in bar zuezimra. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi, ia bar nan gumazamizir aghuibaram otifi. ³³ Ki ian God in ikiasa, kamaghin, ki fomira Isipin kantrin aven, ia isa ian akua azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ami.”

23

God in ziam fer dughiar ekiaba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Kar dughiar ekiar ia nan ziam fasa ki inabaziba. Ia uari akuvagh dughiar kabar nan ziam fam.

³ “Ia 6plan aruebar ingangaribar amu. Egh aruer namba 7, kar Sabatin dughiam, avughsazir dughiar kam in ia ingaran marki. Ia uari akuvagh nan ziam fi. Egh ia danganir manamin iti, ia na bagh Sabatin dughiam amisefegh, ki Ikiavira Itir God. ⁴ Ki datirighin ia bagha misevezir dughiarbar gun ia mikimasa. Egh azenibar zurara ia dughiar kabar uari akuv nan ziam fi.”

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

(Diboboniba 28:16-25)

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar

kam, azeniba vaghvagh, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin guaratizimin, ia uari akuvagh nan ziam fi. ⁶ Ezi iakinir kamın namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kam ami mangi 7plan aruebar tugh. ⁷ Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. ⁸ Ia asiziba ko dagheba isi avimin Ikiavira Itir God bagh ofa damu mangi 7plan aruebar tugh. Egh namba 7 aruemin ia ua uari akuvagh nan ziam fi. Dughiar kamın, ia uan ingangaribar amuan marki.”

Dagher faragha anigha givazibar ofaba

⁹ Ikiavira Itir God ua kamaghın Moses migei, ¹⁰ “Ni Israelian gumazamiziba kamaghın me mikemegh: Dughiar ia mangi nguazir ki ia daningamimin ikiamimin, ia witin ian azenibar itir aniziba inigh, egh zurara azeniba bar, witin ikizir ia faragha ikeziba, ia da ater ofa gamir gumaziba bagh mangi. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim witin ikizir kamın suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamang, eghti ki ia gifuegham. Ofa gamir gumazim, Sabatin gin otivamin aruemin, an ofan kam damu. ¹² Eghti ia witin ofabar amuamin dughiamın, ia sipsipın nguzir azenir vamira itimin ofa damu, a bar deragh duaba an mikarzimın puvatigham. Eghti sipsipın kam, an ofan bar isia mighirim. ¹³ Egh ia plauan nar aghuim inigh, an osımtızim 2 kilogrem, egh olivin borem ko a veregh witin ofa tu. Ia ofan isia bar mighirim sara an ofa damu, eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan tuamin kamın mughuriar aghuim baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Egh uaghan, ia 1 lita wainın dipam inigh ofan kamning sara ofa damu. ¹⁴ Ia witin ikizir faragha ikezir kam, ia uan God bagh a inigh izeghan koghıva, ia witin igiar faragha azenimin inizir kam aman marki. Puvati. Ia faragh witin ikizir faragha ikezir kam inigh izegh, egh gin ia witin igiam ami. Ia witin ovizir

isizir puvatiziba, ko witin ovizir ia avimin tuamiba, ko bretin ia ingarigh tuamiba, ia dar ami. Ia ofan arazir ki ifongezir kamın gin mangiti, ian ovavir gin otivamiba, me uaghan dar gin mangam.”

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamın Isar Ekiam

(Diboboniba 28:26-31)

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghın Moses migei, “Ia na bagha witin ikiziba atera izir aruemin gin, 7plan wighba mengegh. ¹⁶ Egh namba 7 wigh gıvaghti, aruer namba 50 otoghti, ia ua witin igiamın ofan igharazim na daning.* ¹⁷ Ian avitoriba vaghvagh bretin rubuzir pumuning inigh izi na daningigh, kar witin faragha anibar ofa. Ia bretin rubuzimningın ingarsi bretin rubuzir tam bagh, plauan aghuir 2 kilogremın itim inighıva, yis koma a veregh, egh bretin rubuzir igharazim uaghan kamaghıra an ingarigh, aning tuagh. Egh bretin rubuzir kamning inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofa damu. Ia aningın suiragh aning fi aning damuti, aning Ikiavira Itir Godın damazimin ighuavamang. ¹⁸ Ia bizir kaba sara bretin kamın ofa damu. Ia 7plan sipsipın nguzir azenir vamira itiba, ko bulmakaun apurir igiar tam, ko sipsipın apurir pumuning inigh izi. Ia asizir duaba mikarzipar itiba inian marki. Asizir aghuıbara inigh. Egh ia ofan bar isia mighirim na bagh a damu. Egh ia zuraram ami moghın, witin taba ko wain sara, ofan kam datigh. Ofan kam avim an isi mangi a bar mighirighti, averenir kinimin otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamın mughuriar aghuim baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁹ Ia memen apuritam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh sipsipın apurir igiar azenir vamira itir pumuning inigh, God ko navir vamiran ikiamın ofa damu. ²⁰ Eghti ofa gamir gumazim witin faragha anibar ofan mın, bretin kam ko sipsipın nguzimningın suiragh da fi da dar amuti, da nan damazimin ighuavamangi. Bizir kaba nan bizibara. Eghti ki da inigh ofa

23:6: Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godın Araziba 16:3-8 **23:15:** Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godın Araziba 16:9-12

* **23:16:** Israelian dughiar ekiam kam, me Grighın akamin me, “Pentekos,” a garisi. Ezi Grighın akamin aven ziar kam, a “50plan arueba,” an mirara ghu. Ni uaghan Aposel 2:1in gan.

gamir gumazibar aningam. ²¹ Ia ofan kam gamir dughiamin ia uari akuvagh, nan ziar ekiam fi, egh ia uan ingangaribar amuan marki. Ian ovaviba gin otivigh managh iki, me bar zurara arazir kamın gin mangam.

²² “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ateghiva, ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira ikiti, onganarazir gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.”

*Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam
(Diboboniba 29:1-6)*

²³ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ²⁴ “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh. Namba 7in iakinim, an aruer faragha zuimin ia avughsi. Kar ian dughiar ekiar mam, egh ia sighabagh ivi uari akuv, egh Ikiavira Itir God minabiva an ziam fi. ²⁵ Dughiar kamın ia uan ingangaribar amuan marki. Ia ofa gamir dakozimin mangi, egh avimin nan ofa damu.”

*God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam
(Diboboniba 29:7-11)*

²⁶ Egha Ikiavira Itir God Moses migei: ²⁷ “Namba 7in iakinim, an namba 10in aruem, kar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Egh dughiar kamın ia dagheba ko agoroger araziba atakigh. Ia uari akuvagh nan ziam fi na minabiva na bagh avimin tuamin ofan tam inigh izi. ²⁸ Aruer kamın, God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Ofa gamir gumazim, ia bagh arazir kuraba gin amadir ofa damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian arazir kuraba bar da gin amadagham. Kamaghin amizi, ia aruer kamın ingaran marki. ²⁹ Eghti gumazitam aruer kamın daghebar amiva uan agorogeba abiraghan koghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham. ³⁰ Eghti gumazitam ingangaritam aruer

kamın a damuti, ki uabi uan gumazamizibar tongin a misueghti, an aremegham. ³¹ Ia oragh. Ki ua migei, ia ingangaritam aruer kamın a damuan marki. Ia arazir ki ifongezir kam zurara an gin mangi. Eghti ian ovavir gin otivigh managh ikiamiba, me uaghan an gin mangi. ³² Ia dughiar ekiar kamın deraghvira avughsi. Iakinir kam, an aruer namba 9in, aruem uaghirir dughiamin ikegh mangiti, aruer namba 10in aruem ghuaghiri dughiam otoghti, dughiar kam bar moghira, ia an dagheba ko agoroger biziba bar da atakigh.”

*Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba
(Diboboniba 29:12-40)*

³³⁻³⁴ Ikiavira Itir God akar kam Israelia daningasa kamaghin Moses mikeme: “Iakinir namba 7, an aruer namba 15in, kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Dughiar kamın, gumazamiziba temer aguabar averpenibar ingaram, egh 7plan aruebar dar iki Ikiavira Itir God ginighnigh. ³⁵ Egh wighin kamın faragha zuir aruemin, ia nan ziam fisi uari akuv, egh ia uan ingangaribar amuan marki. ³⁶ Egh ia wighin kamın arueba bar ia Ikiavira Itir God bagh ofa damuam. Egh namba 8in aruemin, ia ua Ikiavira Itir God ginighnigh an ziam fisi uari akuv, egh an ofan avimin tuamiba inigh izi dar ofa damu. Aruer namba 8, kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam, kamaghin amizi ia uan ingangaribar amuan marki.

³⁷ “Aruer kaba, kar nan dughiar ekiabara, ki Ikiavira Itir God. Ia nan ziam fisi uari akuv, avimin na bagh ofabar amu. Ia ofan bar isia mighiriba, ko wit tuer ofa, ko wain ingamin ofa, ko ofan igharazir maba, ia ofan kaba vaghvagh dar aruebara dar amu. ³⁸ Ia dughiar ekiar kabar gin mangi, egh uaghan nan Sabatin dughiar gin mangi. Egh uaghan bizir ia zurara na ganidiba, ko akar dikiriziba akiramin ofaba, ko ofan ia uari uan ifongiabar gin mangi na daningamiba, ia bar da isi na daningam.

³⁹ “Ezi namba 7in iakinimin, an dughiar namba 15in, ia faragh dagher faragha aniziba inigh givagh, egh ia Ikiavira Itir

23:22: Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19-22

23:26: Ofa Gami 16:29-34

23:33-34: Godin Araziba 16:13-15

23:39: Ua Me Ini 23:16; 34:22

Godin dughiar ekier kam damuam, an aruer namba 15in ikegh, 7plan aruebar mangam. Dughiar kabar, ia averpenibar ikiva na ginighnigham. Dughiar ekier kamın aruer faragha zuim ko namba 8 aruemın, ia bar avughsi. ⁴⁰ Aruer faragha zuimın ia temer ovızir ia apibar dagher bar aghuitaba inigh. Ia temer detin aguaba ko temer dafarir avırıba itibar aguaba inigh. Egh ia nan damazimın 7plan aruebar bar akongegh. Ki Ikiavıra Itir God, ian God. ⁴¹ Egh azenıba bar dar namba 7in iakinimın, ia 7plan dughiar kaba na bagh da misevegh, dughiar ekier kam damuam. Ian ovavıba gin otivigh zurara arazir kabar gin mangam. ⁴² Ia Israelian gumazamizıba bar, 7plan aruebar averpenir muziarıbar iki. ⁴³ Ia kamaghın damuti, ian ovavir borir gin otıvamıba ganigh fogham, ki Isipın kantrin ia inıgha ian akua azenan ize, egha dughiar kamın ki ia gamıma, ia averpenir muziarıbar itı. Ki Ikiavıra Itir God, ian God, ki mikemegha gıfa.”

⁴⁴ Moses akar kam baregha, Ikiavıra Itir Godin ziam famin dughiar ekier a inabazıbar gun Israelian gumazamizıbav gei.

24

Godin Purirpenimın lambar garir arazim

(Ua Me Ini 27:20-21)

¹ Ikiavıra Itir God kamaghın Moses miğei: ² “Ni kamaghın Israelia mikemegh. Me lamın nan Purirpenimın itıba bagh olivin borer bar aghuim inigh izi. Eghti ofa gamir gumazıba dimagarıbar zurara lamın kabar apongı da isi mamaghıra iki. ³ Lamın kaba, Aron guaratızıbar dar apong, eghti dimagarıba bar lamba isi mamaghıra ikıti aminim tiragham. Lamın kaba, God batıvamin Purirpenimın aven iki inir ekier Akar Dikirızir Gavgavımın Boksiam modozimın azenan tuivigh iki nan damazimın isiam. ⁴ Lamın kaba, da aghorir me golin aghuarımın ingarızim gisin ikıti, Aron deragh dar ganti, dar angazangarıba mungeghan kogham, egh

da Ikiavıra Itir Godin damazimın isivıra ikıti, ki dar ganam.”

Bretin me isa God ganıdim

⁵ Ikiavıra Itir God kamagh Moses miğei, “Ia 12 kilogrem plauan aghuıba inıva, 12plan bretin rubuzıbar ingarigh. Ia vaghvagh bretin rubuzimın ingarsi, plauan osımtızir 1 kilogremın itim inigh. ⁶ Egh gin ia bretin kaba isi, dakozir bar zuezir me golin aghuarımın an pogha a noghezir kamın, pozir pumuningın dar arıkigh, eghti 6pla vongın ikıti 6pla vongın iki, egh Ikiavıra Itir Godin damazimın ikiam. ⁷ Egh ia pauran mughuriar aghuim zuim isi bretin pozir kamningın boroghın dar arıkigh, egh gin Ikiavıra Itir God bagh avımın pauran kamın nan ofa damu, a bretin kabar danganım iniam. ⁸ Egh Sabatın dughiabar zurara ofa gamir gumazim bretin kam dakozim datıghti, a Ikiavıra Itir Godin damazimın ikiam. Israelia arazir kamra gin mangı. Kar Akar Dikirızir Gavgavir mam, ki me koma a gamı, eghti a zurara ikivıra ikiam. ⁹ Kar dagher gumazamizıba Ikiavıra Itir God bagha avımın ofa gamızıba, da bar nan bizıbara. Eghti ki da isi Aronın ovavir borıbar anıngam. Kamaghın, bretin kam datırighın ko gin izamin dughiabar, an Aronın adarazir bret, ezi me bretin kam nan Purirpenim avınızir divazimın aven aneremi.”

God gumazir mam amızir arazir kuraba ikarvazir arazim miğei

¹⁰⁻¹¹ Dughiar mam, gumazir mam itı, an afeziam Isipian gumazim, an amebam Israelian amızim. Amebamın ziam Selomit, Selomit a Dibrin guivim, a Danın anabamın adarazir mav. Egha Selomitın otarir kam, a me itir danganımın ikia, egha Israelian gumazir mam ko misosi. Anıng uaning misogha ghua, Selomitın otarım Ikiavıra Itir Godin ziam dibora akar kuram miğia an ziam gasıghasızıma, me a baraki. Kamaghın amızı, me a inıgha Moses bagha ghu. ¹² Ezi Moses a isa gumazir mabagh anıngızı, me kalabuzın mın a ikegha a geghuva ikia, egha Ikiavıra Itir God mızıuai,

a manmaghin gumazir kam mikimti, me arazir manatamin a damuam.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁴ “Ni gumazir kam inigh danganir ia itimin azenan mangi. Eghti gumazir a na mikemezir akar kuraba baraghiziba, me bar uan dafariba an dapanim darikigh. Me kamaghin damighti, gumazamiziba fogham, gumazir kam arazir kuram gamigha osimtizim iti. Eghti gumazamiziba bar dagiaba fiva a mikinti an aremegham. ¹⁵ Eghti gin ni Israelia mikim suam: Gumazitam akar kuramin na mikemegham, an arazir kuram gamigha gifa, egh a uan arazir kuramin osimtizim ateram. ¹⁶ Gumazitam akar kuratam mikimiva Ikiavira Itir Godin ziam diponam, kamaghin an aremegham. A Israelian gumazimra, o ikizir igharazimin gumazamizir ian tongin ititam, gumazir nan ziam gasighasighamin manatam, gumazamiziba bar uari akuvagh dagiaba fiva gumazir kam mikinighti an aremegh.

¹⁷ “Eghti gumazitam gumazim o amizim misueghti an aremegham, eghti ia uaghan a misueghti an aremegh. ¹⁸ Eghti gumazitam gumazir igharazimin bulmakaun misueghti an aremegham, a bulmakaun igharazitam in a ikaragh. Osimtizir kabanang akiramin arazim a kamakin, gumazitam gumazir igharazimin asizim misoghezi an areme, an asizir kamaghin garimra an asizim ikaragh.

¹⁹ “Eghti gumazitam gumazir igharazimin mikarzim gasighasigham, eghti ia arazir kamram a ikaragh. ²⁰ A gumazir igharazimin agharim apirighti, ia uaghan an agharim apirigh. A gumazir igharazimin damazim gasighasighi, ia uaghan an damazim gasighasikigh. A gumazir igharazimin atariba apirighti, ia uaghan an atariba apirigh. Gumazir manam bizim gamua, gumazir igharazim gasighasiki, eghti ia arazir kamra uam a ikaragh. ²¹ Gumazim gumazir igharazimin asizim misueghti an aremegham, eghti an asizir kamagh garimra a ikaragh. Eghti gumazitam gumazir igharazim misoghti an aremegham, eghti ia gumazir kam

misueghti an aremegh. ²² Ki Israelia ia ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba sara ia bagha Arazir kam ati. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki ia mikemegha gifa.”

²³ Moses akar kabar gun Israelia mikemegha gifa. Ezi gin me gumazir akar kuramin Ikiavira Itir Godin mikemezir kam inigha danganir me itimin azenan ghu. Egha me dagiabar a ginivizi an areme. Ezi arazir kam in, Israelia Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizimin gin zui.

25

Azenir namba 7in Araziba (Godin Araziba 15:1-11)

¹⁻² Moses Sainain Mighsiamin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar kam Israelia mikimasa a ganingi: “Ia gin nguazir ki ia daningasa mikemezir kam in mangi an otivigh, egh zurara namba 7in azenimin, ia nguazir kam in dagheba oparan marki. Ia nguazim ateghti, a pura iki. Ia Sabatin dughiabar avughsi moghin, nguazim uaghan avughsam. Ia kamaghin damuva mikim suam, namba 7in azenim, a Ikiavira Itir Godin azenimra, kamaghin nguazim avughsi. ³ Ia 6plan azenibar, dagheba uan nguazimin da opar, egh wainin ikarizibar agharibar ghoriva azenibar dagheba iniam. ⁴ Egh ia namba 7in azenimin, ia nguazim ateghti, an avughsi. Egh ia azenir kam na bagh a anemiseveghti a Ikiavira Itir Godin Sabatin azenimin ikiam. Kamagh amizi, ia azenir kam in dagheba oparan marki, egh ia uan wainin ikarizibar aghariba aghoran marki. ⁵ Eghti witin taba puram otivigham, ia dar oviziba inighiva dagher dipenimin dar arighan marki. Egh wainin oviziba pura dar agharibar otivighti, ia da inigh wainin ingaran marki. Bar markiam. Azenir kam in nguazim deraghviram avughsam, kamaghin, ia aneteghti a pura iki. ⁶ Eghti azenir kam in dagheba pura ian nguazimin otivti, ia dar ami. Ia da isi dagher dipenimin dar arighan marki, egh wainbar amuan marki. Ia ko, ingangarir gumazir kiniba

ko ingangarir amizir kiniba, ko ingangarir gumazir igharaziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia bar dar ami. ⁷ Egh bulmakauba, sipsipba, memeba, ko asizir atiaba sara ia dar ami.”

Azenir ua biziba ikarvaghhamim

⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia 7plan dughiabar, 7plan azeniba meng mangi, kamaghira damu mangi 49plan azenibar otogh. ⁹ Egh ia azenir 49in, an namba 7in iakinim, an dughiar namba 10in, ia gumazitaba ameghti me ian nguibaba bar dar mangi sighbagh ivi. Kar Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. ¹⁰ Namba 50in azenimin ia datirighin sighbagh iviamin dughiamin ikegh mangi azenir vamiran tugham, ia a damuti, a nan azenimra iki. Eghti ia gumazamizibav mikim suam, me azenir kamın firighireghti men osimtiziba givaghti me deraghvira ikiam. Azenir kamın, gumazir gumazir igharazibar nguazibagh ivezeziba, me vaghvagh ua nguazir kaba isi dar guizin ghuavibar aningigh, o men adarazir aningigh. Eghti ingangarir gumazamizir kiniba, me vaghvagh ingangarir kam ategh, ua uan adarazi baghvira mangi. ¹¹ Guizbangira, namba 50in azenimin, gumazamiziba deraghvira dapiagh avughsi bar akuegham. Egh azenir kamın ia uan nguazibar dagheba operan marki, egh ia witin puram otivibar ghor da akuvan marki. Egh ia wainin dipabar ingarsi, wainin oviziba inian marki. ¹² Azenir kam, ia deraghvira dapiagh avughsi bar akongegh bar a ginighnigh, kar bar nan azenimra. Egh ia pura nguazimin otivir daghebara dami. Ia dagher igharazibar aman marki.

¹³ “Eghti azenir kamın gumazir nguaziba isa igharaz darazir da amangiziba, ia ua me dama uan nguaziba iniam. ¹⁴⁻¹⁵ Kamaghin, ia nguazim isa gumazir igharazimin amadazi, o a da nguazim giveze, egh ia uarigh ifaran kogham. Ia nighnigh, azeniba manmaghin ikiavira iti, eghti bar akongamin azenim otoghti ia ua bizir kaba ikarvaghham, egh manmaghin dughiabar an opariva dagheba iniam. Ia

bar deraghvira nguazir kamın dagheba iniamin azenir ikiavira itibar ivezim givesegh. ¹⁶ Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, dar nguazimin ivezim mavanang. Eghti azenibar dibobonim oteveghti, nguazimin ivezim magiri. Guizbangira, a guizin nguazim givezezir pu. Puvati, a nguazir kamın otivir daghebagh ivese. A nguazir an agharimin ikiavira itir kamın azeniba mengiva, an azenir kabar nguazir kamın otivir daghebagh ivezam. ¹⁷ Ia uari uan namakatam gifaran bar marki. Ia uan Godin atiating, egh arazir aghuibara damu. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

God gumazamizir an kamın gin zuiba deraghvira me damuam

¹⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar suiragh dar gin mangi, egh ia deraghvira nguazir ki ia daningamin kamın ikiam. ¹⁹ Eghti dagher avirim nguazimin otivti, ia zurara dagher aviribar ami mamaghira ikiam. Egh ia bar deraghvira nguazir kamın ikiam. ²⁰ Egh ia ua kamaghin mikim suam, ‘Namba 7in azenimin e dagheba operan kogham, egh dagher aniziba inigh da akuvan kogham. Egh e kamaghin damuan kogh, e azenir kamın tizim amam?’ ²¹ Marki, ia mighin nighnighan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki namba 6in azenimin bar deragh nguazim damighti, dagher aviriba otivtima ia dami mangi 3plan azenibar tugham. ²² Egh ia namba 8in azenimin dagheba opar, egh ia namba 6in azenibar inizir daghebar amivira ikiam. Egh ia dagheba ikivira iki mangi, ia dagher igiaba iniamin dughiam otogham.”

Nguazir me iniziba, me ua da ikarvaghham

²³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazir igharazitam ia da nguazim givezegh, dughiar ruarimin an suighan marki. Kar guizbangira ian nguazim puvati. Kar Ikiavira Itir Godin nguazim, ezi ki Israelia ian taghizi ia an iti, mati gumazamiziba nguibar igharaziba ataghizi me men nguazibar iti.

²⁴ “Eghti ian gumazitam, ian namakar igharazitam da nguazim givesi, a deraghvira fogh, eghti gin nguazir kamın guizin ghuavim ua nguazim givesi, a givezam.

²⁵ “Eghti ian gumazitam bar biziba puvatigh, dagiaba bagh gumazir igharazim ateghti, an an nguazim givezeghti, an anabar gumazim an akuragh a givesi pura iki, egh nguazir kam uam a givezegh uam a daningigh.* ²⁶ Eghti gumazir kamın akuragh uam a givezamin anabamin gumamaziziba puvatighi, a uabi gin dagiar aviriba itir dughiam, a ua nguazir kam givezam. ²⁷ A biziba ua da ikarvaghamin azenim gifoghsı, an azeniba meng, da manmaghin ikiavira iti. Egh an azenir kamın dagher nguazir kamın otivamiba bar dar ivezimin dibobonim manmaghin otogham. Egh a dagiaba inigh dagher kaba bagh, gumazir fomıram an nguazim givezezim a danigh, ua nguazir kam iniam. ²⁸ Egh an dagiaba oteveghti, a nguazir kam uam a givezeghan kogham, kamaghın gumazir fomıram an nguazim givezezim, nguazim an dafarimın iki mangiti azenir ua biziba ikarvaghamin otogham. Eghti azenir kam otoghamin dughiamın, gumazir nguazir kam givezezim, a ua nguazir kam isi an ghuavimra daningigh.

²⁹ “Eghti gumazitam nguibar ekiam avinizir divazimın aven uan dipenim anemadazi, gumazir igharazim a giveze, ezi dipenimın ghuavim ua uan dipenim givezamin azenir vamira iti. ³⁰ Eghti azenir vamira mangigh gıvaghti, a ua dipenir kam givezeghan kogham, a datirighın uam ivezamin tuaviba puvati. Bar puvati. Eghti datirighın dipenir kam, a gumazir a givezamin dipenim, ko an ovavir borir gin otivamiba, a gin men dipenimın ikiam. Egh azenir biziba ua da ikarvaghamin dughiamın, a uam a daningan kogham. ³¹ Eghti nguibar dozir divaziba puvatiziba, dar aven itir

dipeniba, ia kamaghın nighnigh suam, da mati nguazir dagheba oparim. Kamaghın, dipenibar ghuaviba ua dipenir kabagh ivezam. Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin, gumazir dagh ivezeziba, ua da isi guizin dipenir ghuavibar aningam. ³² Eghti Livain anabamin adarazi arazir kamın gin mangan marki. Me, divazim avinizir nguibar ekiamın itir dipenim uam a givesi, me a givesegh. ³³ Egh Livain anabamin tav uan dipenim amadagh, egh uam a givezan aghuaghti, gumazir dipenir kam givezezim, azenir biziba ua da ikarvaghamin, a ua dipenim isi Livain gumazir kam daningigh. Guizbangira, ki Israelian anabar igharaziba bagha nguazibagh inamigha me ganingı. Ezi Livain anabam puvati. Ki Israelian anabar igharazibar nguazibar tongin, nguibar ekiar maba isa Livaibagh aningı. Kamaghın amizi, dipenir Livain nguibar ekiamın itiba, da dughıabar zurara Livain dipenibara. ³⁴ Egha uaghan, nguazir Livain anabamin nguibar ekiabar miriamın boroghın itiba, gumazir igharaziba dagh ivezan marki. Kar Livaibar nguazibara.”

Onganarazibagh amir gumamazizibar akurvazir araziba

³⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghın migei, “Ian namakabar tav, onganarazibagh amir gumazimın mın ikıva, bizibagh ivezamin dagiaba puvatighi, ia uari an akurvagh, mati ia ikızir igharazibar gumamazizir ian tongin itibagh ami moghin, an akurvagh. Kamaghın, ian namakar kam ia ko ikiam. ³⁶⁻³⁷ Egh a pura ia da dagiaba inigh, egh ua dagiar iniziba ikarvaghı, ia ua dagiatam dagh isin darighan marki. Eghti a daghebagh ivezti, ia ua dagiataba daghebar ivezim gisin darighan marki. Ia Godram atiating, egh uan namakaba ateghti me ian tongin iki. ³⁸ Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghın ia mikemegha gıfa. Ki ian Godın ikiasa, egha kamaghın, ki Isipın kantrin

* **25:25:** Hibrun arazim, gumazitam osimtızim batogham, eghti an anabatam an ganıva egh akurvaghamin ingangarim iti. Bizir bar ekiar namakar kam damuamim, an osimtızim itir gumazimın nguazim givezam, eghti nguazir kam an adarazir nguazimra. Ni Rut 3:9-13 ko 4:1-6, ko Jeremaia 32:6-12ın gan. Asaian Akinafarimın akar isin zuir mam ghaze, God a gumazir gumamazizibar ganıva egh men akurvaghamin ingangarim itim. Ni uaghan, Aisaia 41:14 ko 43:14 ko 44:6 ko 44:24 ko 54:5 ko 60:16ın gan. **25:35:** Godın Araziba 15:7-8 **25:36-37:** Ua Me Ini 22:25; Godın Araziba 23:19-20

ia inigha ian akua azenan iza, Kenanin nguazim ia daningasava ami.”

Ingangarir gumazamizir kiniba damuamin araziba

³⁹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam onganarazibar amuva, ia ateghti ia ingangarir gumazir kinimin min a givezegh, egh pazi a damuti a ingangarir gumazir kinimin min ian apengan iki ingaran marki, mati ikizir igharazibar ingangarir gumazir kinibar min ia bagha ingari. ⁴⁰ A mati gumazir dagiaba bagha ingarimin min ia ko iki, egh ian ingangaribar amu mangiti azenir ua biziba ikarvaghhamim otogham. ⁴¹ Egh azenir kamın a uan amuim ko boriba sara, me firighiregh ia ategh ua uan adarazi bagh mangi, uan inazir afeziabar nguazimin ikiam. ⁴² Bizir kamın mingarim kamakin. Fomira ia Israelia, kantri Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki ia inigha azenan izezi ia bar Isip ataki. Kamaghin amizi, ia nan ingangarir gumazamizibar min otifi. Kamaghin, ia uan namakabagh ivezeghti, me dughiabar zurara ingangarir gumazamizir kinibar min ikian kogham. Bar marki. ⁴³ Kamaghin amizi, ia uan namakar ia ivezeziba, puvira me abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuan marki. Ia nan atiating, ki ian God, egh ia deraghviram me damu.

⁴⁴ “Egh ia ingangarir gumazamizir kiniba inisi, ikizir igharazir ian boroghin itiba da me inigh. ⁴⁵ Egh ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin ikia boriba bateziba, ia ingangarir gumazamizir kiniba, me da dagh ivezam. Ia deragh me givezeghti, me guizbangira ian ingangarir gumazamizir kinibar min otifigh. ⁴⁶ Eghti ia gin arimighireghti, ian ovavir boriba ingangarir gumazamizir kinir kaba inighti, me zurara ian ovavir boribar ingangaribar amu mangivira ikiam. Me iananaba. Eghti ian namakabara, ian ingangarir gumazamizir kinibar otivighti, ia paza me damu me gativan marki. Ia deraghvira me damu.

⁴⁷ “Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar tav, dagiaba bar izivaghham, eghti ia Israelia, ian tav onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, a ikizir igharazimin gumazir kam ateghti an a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir kamın tavın ingangarir gumazimin min otogham. ⁴⁸ Israelian gumazir kam kamaghin damigham, eghti ia uam a givezeghti, kamaghin deraghham. An aveghbuatam, ⁴⁹ o an afeziar dozim, o namakatam o anabatam, uam a givezeghti deraghham. Eghti a uabi dagiataba inigh, uabi uabi givezegh, egh ingangarir kurar kam atakigh. ⁵⁰ Gumazir kam, ikizir igharazimin gumazir a givezezim ko deraghvira nighnigh uaning kimiva fogh suam, azenir ikiavira itiba me da meng mangi azenir ua biziba ikarvaghhamimin tugham. Eghti gumazir, ingangarir gumazir kam givezezim suam, gumazir azenir kabar ingarir dagiabar ivezimin dibobonim manmakın. Eghti gumazir kam uabi, o an anabatam ivezir kamaghin garimra uam a givesegh. ⁵¹ Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, gumazir kam dagiar bar ekiamın ua gumazir a givezezir kam daningigh. ⁵² Eghti azenir aviriba ikian koghti, azenir biziba ua da ikarvaghhamim otoghti, a dagiar muziarim isi ua gumazir kam daningigh. ⁵³ Eghti ikizir igharazimin gumazir kam kamaghin ingangarir gumazim ginighnigh suam, a mati azenibar vaghvaghera a ko ikia dagiaba bagha ingarir gumazim, egh a puv a mikimiva, anebin pazi a damuan marki. An an asughasugh nimiram a damu. ⁵⁴ Eghti me arazir kabar gin mangi, ua gumazir kam givezan kogham. Eghti azenir biziba ua da ikarvaghhamim otoghti, gumazir a givezezim aneteghti, a firighirigh mangiva uan amuim ko boriba sara deraghvira ikiam.

⁵⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Kamaghin, ia Israelia, ia nan ingangarir gumazamizibar min iti. Kamaghin amizi, ia uan tav ateghti, a dughiabar zurara ingangarir gumazir

kínimín ikian marki.”

26

God deraghvira uan gumazamizir an akamín gín zuibar amuam

(Godín Araziba 7:12-24; 28:1-14)

¹ Ikiavira Itir God kamaghín mígei, “Ia temer otevíba inigh dar asebar nedazibar ghoran marki, ia guarir akínitam inigh uan nguazimín anesaragham, o dagiatam inigh díghoriba a darighti da ian asebar marvir guabar mín ganti, ia marvir guar kabar zibaba fan marki, da gavgaviba pu. Puvati. Kí Ikiavira Itir God, ian God, ia nan ziamra fi. ² Kí ia bagha mísevezir Sabatín dughiabar, ia ingaran marki. Ia puram avughsi. Egh ia bar nan Purirpenim gifongegh a baghvira iki. Kí Ikiavira Itir God, kí kamaghín ia mikemegha gifa.

³ “Egh ia nan arazir kí ifongezibar gín mangi, nan Akar Gavgaviba baragh, egh dar amu, ⁴ eghti kí amozim damuti, a uan izir dughiamra izam. Eghti kí ian daghebar amuti, da deraghvira ian nguazimín otivti, temeba bíva ovízir avíríba ikiam. ⁵ Ia dagher bar avíríba ikíva, egh wítín andíziba ini mangi, ia wainín ovízir anídíziba iniamimín dughiamín tugham. Egh ia wainín ovíziba ini mangi, dughiar ia dagheba oparamimín tugham. Ia damíva navíba bar izevegham. Egh ia deraghvira uan nguazim dapiagham.

⁶ “Eghti kí navir amírízim ia danighti ia deraghvira dapiagh, egh dakuamin dughiamín, ia bizitamín atiatingan kogham. Kí asízir atiar mísoziba ian nguazimín da batueghti apaníba nguazir kamín ia mísoghan kogham. ⁷ Eghti ia apanibav sogh me abinti, men avirim ian damazimín aríghiram. ⁸ Ian 5plan mídorozir gumaziba 100plan apaníba abínigam. Eghti ian 100plan mídorozir gumaziba 10,000plan apaníba abínigam. Guizbangíra, ian apaníba bar ian damazimín aríghiregham. ⁹ Eghti kí deraghvira ia damuva borir avíríba ia daning, egh ia damuti, ia bar avírasemegham. Eghti Akar Díkírízir Gavgavir kí fomíra ia ko amízir kam, kí gavgavim a daningam.

¹⁰ Eghti azenir gívazimín dagheba, da ikívira iki mangi azenir igharazim batogham. Eghti dagher naba ikívira ikíti, ia dagher igiar andíziba iníva, ghuriba makunigh, egh dagher igiaba dar danganim darígham. ¹¹ Eghti kí ian tongín ikívira iki, akírím ragh ia gasaragham kogham. ¹² Kí ian tongín daruva ian Godín ikiam. Eghti ia nan gumazamizibar ikiam. ¹³ Kí uabí Ikiavira Itir God, kí ian God. Ia fomíra Isipín kantrin aven ingangarir gumazamizir kínbabar ikezi, kí ian osimtizim agívagha ian akua azenan ize. Kí ia isa kalabus gatízir gumazibar gavgaviba abíghízi, ia kalabus ategha bar akongegha ize.”

God gumazamizir an akam batoziba ivezir kuram me daningam

(Godín Araziba 28:15-68)

¹⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghín mígei, “Ia nan akaba baraghan aghuagh, egh nan Akar Gavgavir kabar gín mangan koghti, kí ivezir kuram ia daningam. ¹⁵ Ia akírím ragh nan arazir kí ifongezibagh asaragh, nan bizir kí damuasa ia mikemezibar aghuaghíva, nan Akar Gavgaviba baraghan koghíva, egh nan Akar Díkírízir Gavgavir kí ia ko amízir kam abíghti, ¹⁶ kamaghín kí bizitamín ia damuam. Kí zuamíra ia damighti, ia bar ikuvigh bar atiatigham. Kí ia damuti, ia arímariar bar ekiaba iníva, ian míkartziba puv fengti, ian damaziba okavighti, ian míkartziba nímíra su magírí mangi bar ikuvigham. Ia azenibar dagheba opar, egh ia dar daghebar aman kogham. Apaníbara, da ini dar amam. ¹⁷ Egh kí uabí ian apanim damuam. Kí gumazir igharaziba amadaghti, me izi ia mísogh ia díkabínam. Eghti gumazir kaba ia gatívagham. Apaníba tíghar ia bagh izi ia gíntíghamin dughiamín, ia puram atiating aregham.

¹⁸ “Bizir kurar kabar gín, ia nan akam baraghan aghuavira ikíti, kí ian arazir kuraba bagh osimtizir avirim ia daríghvira ikiam. ¹⁹ Egh kí ian ifaghatir arazimín gavgavim bar anebíragham. Kí amozimín

tivaghti a ian nguazim gizan kogham, eghti nguazim bar misigh ainin min gavgavigham. ²⁰ Eghti dagheba ian nguazimin otivan koghti, ian temeaba ban kogham. Kamaghin, ia kamaghin fogh suam, ian ingangarir ekiam pura mangi givagham.

²¹ “Osimtizir kaba ia bativti, ia oraghan koghti, ki ian arazir kurar kabagh nighnigh, egh ki osimtiziba ia darighvira ikiam.

²² “Egh ki asizir atiaba ian tongin da amangti, da ian boriba ko bulmakaubav soghti da arimighiram. Eghti gumazir aviriba ikian kogh nguibamin tuavibar aruan koghti, gumazamizir vabara ikiam.

²³ “Osimtizir kaba ia bativighti, ia uan nighnizibagh iraghan aghuagh, nan akaba baraghan koghti, ²⁴ ki ian arazir kurabagh nighnigh, ua dughiar bar aviribar ua ia ikaragh, ivezir bar kuram ia daning, egh bar puvira ia damuam. ²⁵ Ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abighti, ki apaniba amadaghti me ia misogham. Eghti ia ti mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mangiti, ki arimariar kurar ekiaba ia bagh da amangiti, gumazamizir avirim arimighiregham. Eghti ia ikuvamin dughiamin, ki ia isi apanibar dafarim darigham. ²⁶ Egh ki ian daghebar tivaghti, ia daghebar oteveghti ian amiziba dagher aviriba avimin da tuan kogham. Eghti bretba tuer danganimin avir vamira, 10plan amiziba uan dagheba tuam. Eghti ia bar bretin muziariba ini dar amiti mitiriam ian aghivira ikiam.

²⁷ “Eghti ki bizir kabar amuti, ia akirim na gasaraghvira ikiva, egh ua nan akaba batoghti, ²⁸ ki bar aningaghegh, ian arazir kuraba bangin, dughiar bar aviribar osimtizir bar ekiaba ua ia darigham. ²⁹ Mitiriam puvira ian aghiti, ia uari uan otariba ko guivibav sogh dar amam. ³⁰ Eghti ki uan navir averiamin aven ian aningaghegh, ia mighsiamin pin ingarizir danganir asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh amir ofa gamir dakoziba apirigham. Egh ki ia misuegh ian kuaba isi marvir guar ki asighasighizir kabagh isin

da kunigham. ³¹ Ki ian nguibar ekiaba ko dipenir ia asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofabagh ifueghan kogham. ³² Egh ki ian nguazim bar a gasighasighti, ian apaniba nguazir kam inigh a dapiagh an ganti, a ikuvighti, me digavir kuram damigham. ³³ Ki apaniba amadaghti, me ia misogh ia batueghti ia tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti ian nguazim uaghan gumazamiziba puvatigh pura ikiam, eghti nguibar ekiaba ikuvigh ikiam.

³⁴⁻³⁵ “Eghti ia apanibar kantrin ikiamin dughiamin, ian nguazir kam pura avughsi ikiam. Ia fomira nguazir kam in ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati, mati ki ia mikemezi mokin. Egh nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsam, egh nguazim dughiar kam bagh bar akongegham. ³⁶⁻³⁷ Eghti ian varazira midorozimin arimighireghan kogh, egh mangi apanibar kantrin ikiam. Eghti ki ia damuti ia bar puviram atiating, egh ia oraghti, aminim temer dafaribagh ivangti, da tingaghti, ia da baregh puram atiating aregham, mati apaniba gumazibar agintizima me ari. Eghti apaniba ian gintighan kogham, ia puram ari mangi tintinibar uarir ghuanang daghiram. Eghti apaniba ti ia ko misoghti, ia me ko misoghamin gavgaviba puvatigham. ³⁸ Kamaghin, ia ikizir igharazibar tongin ikiva apanibar nguazimin arighiregham, kar mati men nguazim ia tui. ³⁹ Ia ko ian inazir afeziaba amizir arazir kuraba bangin, ia osimtizim ikiam, kamaghin amizi, ian ikivira ikiamin varazira, apanibar nguazimin ikivira iki, egha bar kuvaremeghsi damuam.

⁴⁰ “Eghti gin ian ikivira ikiamin varazira, me uan arazir kurabagh nighnigh dar gun na mikimam. Egh me kamaghin mikim suam, ‘E uan inazir afeziaba ko arazir kuram gami. E ni barazir puvatigha nin akaba batoke.’ ⁴¹ Guizbangira, ia akirim ragha na gasarazi, ki osimtizim ia ganigha, ian apanibar nguazimin ia amada. Eghti ian adarazi uan arazir akaba batozim ateghiva, uari abinigh, egh uan arazir

kurabar ivezir kuram inigh givaghti, ⁴² ki ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ko nguazir kam ginirigham. Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki Abraham, Aisak, Jekop ko a gamua ghaze, ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. ⁴³ Ia faragh nguazir kam ateghti, a pura dughiar ruarimin avughsi. Ia faragha nguazir kam in ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7 in azenibar avughsir puvati. Eghti nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsi bar akuegham. Ia faragha akirim ragha bizir ki damuasa ia mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongeziba bar dar aghua. Bizir kam bangin, ia osimtizim ater egh ivezir kuram iniam. ⁴⁴ Egh ia apanibar nguazimin ikiti, ki bar ia ateghan kogh, bar ia gasighasighan kogham. Bar puvati. Ki fo, ki kamaghin damighti, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam, a givagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir katam damighan kogham. ⁴⁵ Egh ki ia ginighnigh egh Akar Dikirizir Gavgavir ki ian inazir afeziaba ko amizim uam a ginirigham. Kar gumazir ki fomira Isipin kantrin inigha men akua azenan izeziba. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba nan gavgavir ekiamin gani. Ki ian Godin ikiasa, kamaghin amizi, ki ua bagha ia inigha ize. Ki Ikiavira Itir God.”

⁴⁶ Ikiavira Itir God, bizir a damuasa Israelia mikemezir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko an Arazir kaba, a Sainain Mighsiamin bar da isa Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar dar gin mangi.

27

Gumazamiziba God ganidir bizibar Arazir maba

¹⁻² Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam uabi isi na daningisi, o gumazamizir igharazitam isi na daningasa akar dikirizim na koma a gami, a uan akar dikirizimin gin mangisi, a dagiataba isi ofa gamir gumazim daningigh. ³ Gumazamiziba uarigh ivezamin dagiar dibobonim kamakin. Gumazir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 500 kinan a givezam. ⁴ Egh amizir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar

tughamim, me 300 kinan a givezam. ⁵ Egh otarir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 200 kinan a givezam. Eghti amizir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 100 kinan a givezam. ⁶ Egh otarir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 50 kinan, a givezam. Eghti borir guivir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 30 kinan a givezam. ⁷ Eghti gumazir 60plan azenibagh afirazim, me 150 kinan a givezam. Eghti amizir 60plan azenibagh afirazim, me 100 kinan a givezam.

⁸ “Eghti gumazir akar dikirizim gamizim, a uabi uabi givezamin dagiaba, o uan namakam givezamin dagiaba puvatigh, gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazim ivezir kam gisivagh magiri gumazir kam damuamin ababanimin tughti, gumazir kam ivezam.

⁹ “Eghti gumazim asizitam isi, ki Ikiavira Itir Godin ofa damusi akar dikirizim damigh, an asizir ki ia mikemezir katamin ofa damu. Guizbangira, ia ofa damuamin asiziba, da bar nan bizibara. ¹⁰ Gumazir kam asizir aghuir kam ategh kuratamin ofa damuan marki. An asizir kuram inigh, aghuimin danganimin ofa damuan marki. A tam isi tamin danganim datighti, asizir kamning virara nana. ¹¹ Egh a nan damazimin mizezir asizitam na daningisi akar dikirizim damigh, egh asizir kam in nan ofa damuan kogham, kamaghin an asizim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹² Eghti ofa gamir gumazim an ganam, a deraz o a ikufi, egh an ivezimin ababanim diponam. Eghti ivezir kam kamaghira iki. ¹³ Eghti gumazir kam uam asizir kam givesi, a ua dagiataba inigh egh ofa gamir gumazim diborozir dagiaba sara inigh izi. Ofa gamir gumazim 5 kina diboroghti, a 6 kinan ivezam. O, ofa gamir gumazim 10 kina diboroghti, a 12 kinan ivezam.

¹⁴ “Eghti gumazitam uan dipenim isi Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumazim dipenir kam in ganam, a deraz, o a ikufi, egh ofa gamir gumazim ivezimin

ababanim diboroghti, ivezir kam kamaghira iki. ¹⁵ Eghti gumazir uan dipenim isa Ikiavira Itir God ganingizim, a gin uam a givezeghti, kamaghin a dipenimin ivezim ko ua dagiataba sara a daningigh. Ofa gamir gumazim dipenir ivezim 100 kinan anetighi, gumazir kam 120 kinan ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh a ua uan dipenim iniam.

¹⁶ “Eghti gumazitam, uan inazir afeziabar dafarim da nguazir otevitam inigh, egh gin a uan nguazir otevir kam isi na daningti, ofa gamir gumazim nguazir kam tuisigh, me manmaghin balin oviziba nguazir kam in da oparam. Egh me ti 20 kilogrem balin oviziba oparam, eghti nguazimin ivezim, a 100 kinan tugham.

¹⁷ Gumazir kam, azenir ua biziba ikarvaghamin gin nguazir kam na danighi ivezim kamaghira iki, egh a gighan marki.

¹⁸ Egh an azenir ua biziba ikarvaghamin gin, azenir tabar gin, a na daningam, eghti ofa gamir gumazim gin izamin azenir ua biziba ikarvaghamin bativsi, azenir ikiavira itiba mengegh, egh a nguazir kam in ivezim gisivagh magirigh. ¹⁹ Eghti gumazir uan nguazim na ganingizir kam, a ua nguazim givesi, a dagiabar uam a givezam. Eghti ofa gamir gumazim 100 kinan ivesi a mikimti, a 120 kinan ua ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh ua uan nguazim iniam. ²⁰ A faragh na da ua nguazir kam givezeghan kogh, egh nguazir kam isi gumazir igharazimin amadagh, egh a gin uabi uam a givezan kogham. ²¹ Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin otoghti, gumazir nguazir kam givezezim, a isi na daningigh. Eghti nguazir kam, a nan nguazimra iki mamaghira ikiam. A na baghvira ikiam. Eghti ki nguazir kam isi ofa gamir gumazibara, me daningam.

²² “Eghti gumazitam nguazir otevitam ikiam, kar nguazir an inazir afeziaba a ganingizir puvatizim, a faragha gumazir igharazim dama a giveze, egh a nguazir kam inigh Ikiavira Itir God daningasa. ²³ Eghti ofa gamir gumazim, azenir ua biziba ikarvaghamin bativsi,

an azenir ikiavira itiba meng. Egh an azenir kaba bagh nguazir kam in ivezimin ababanim atighi, aruer kamra gumazim nguazir kam in dagiaba isi ofan gumazim daningam. Eghti dagiar kaba, da Ikiavira Itir God in dagiabara. ²⁴ Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin, gumazir kam nguazir kam uam a isi an guizin ghuavim daningigh.

²⁵ “Eghti ia bizir kabar osimtizim ko ivezim bar deraghvira dar pon.

²⁶ “Asizir nguzir ivariaba da bar nana, kamagh amizi, ia ofan tam na daningisi, asizir nguzir ivariaba inian marki. Bulmakaun nguzir ivariam, o sipsipin nguzir ivariam, da bar nana. ²⁷ Eghti asizir nguzir ivariar kam nan damazimin zueghan koghti, ia uam a givesegh. Eghti ofa gamir gumazim an ivezim 10 kinan anetighi, ia 12 kina a daningigh. Eghti gumazir kam uam asizir kam givezeghan koghti, ofa gamir gumazim, gumazir igharazitamin anemadaghti, an ofa gamir gumazim diborozir ivezimin a givesegh.

²⁸ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God baghvira ikiamin bizitam amisevegh, egh ingangarir igharazim damuan an anogorogham, egh a gumazir igharazir tam in anemadaghti an a givezan marki, egh a uaghan uabi ofa gamir gumaziba da, dagh ivezan marki. A gumazitam o, amizitam o, asizitam o, a uan inazir afeziaba da inizir nguazir otevitam, bizir kaba da bar Ikiavira Itir God in bizibara. A bar da amangan marki. ²⁹ Ia oragh. A na bagha gumazim o amizim amisefe, a uam a givezan marki. Bar marki. Ia gumazim o amizir kam misueghti an aremegh.

³⁰ “Ezi nguazimin otivir dagher kaba, witi oviziba, o temer oviziba, ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Egh a pozir kam aman marki. Kar nan bizimra.

³¹ Eghti gumazitam nan dagher pozim uam a givesi a givesegh. Eghti dagher kabar ivezim 5 kina, eghti a 6 kinan dagh ivezegh ofa gamir gumazim daningigh. ³² Ian 10plan bulmakauba o 10plan sipsipbar tongin, dar vamira vamira, a nana. Ia

asiziba bar bizim̄in dar atigh, egh bar da mengegh, eghti 10plan asizibar tongin, dar namba 10in asiziba, da nana, ki Ikiavira Itir God. ³³ Ezi asizir namba 10 a dera, o a ikufi, ia igharazitam an danganim darighan marki. Eghti ia asizir igharazitam an danganim datighi, namba 10in asizim ko an danganim inizim, aning nana, ezi ia uam aning givezan kogham.”

³⁴ Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God Sainain Mighsiamin Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar adar gin mangam.

Israelian Diboboniba O Namba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian darorir me Sainain Mighsiam ategha ghua Moapin kantrin otozim, kar Kenanin nguazimin mitaghniyam, nguazir God me daningasa akam akirizim a geghari. Me Sainain Mighsiam ataghiraghasava amima, Moses Israelian gumazamiziba bar me menge. Ezi gin me Moapin kantrin itima, a ua me menge. Kamaghin amizi, me ziam, "Diboboniba," akinafarir kam gati.

Israelia, me gumazamiziba puvatizir danganimin aven azenir aviribar arui. Me faragha Kades Barnean nguibamin otifi, a Kenanin nguazimin sautin amadaghan iti. Me azenir aviribar danganir kamin ike, egha me Kenanin nguazimin ghuezir puvati. Egha gin me danganir kam ategha ghua Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin otifi. Marazi bar nguazir otevir kam gapia, ezi marazi pura avughsegh Jordanin Fanem abigh nguazir God me bagha inabazir kam iniasa.

Akinafarir kam, Godin adarazir darorim geghari. Me dughiar aviribar osei, egha osimtizibar dughiar me atiati. Me dughiar aviribar akiriba igha Moses ko God gasi. Egha akinafarir kam uaghan God geghari. God Israelia ataghizir puvati. Egha me atiatia arasava amima, God me ataghirazir puvati. A me ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnigha, uaghan fomira men ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnisi. God deraghavira men gara ghua an akar dikirizimin daghem guizin oto.

Israelia Sainain Mighsiamin ikia mangasa bizibar kiri

(Sapta 1:1--10:10)

Gumazir dapaniba Israelia medi

¹ Israelia, kantri Isip ataghizi, azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in,

an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin uabi bativamin Purirpenimin aven Moses ko migei. ² A kamaghin migei, "Ni Aron ko gua mangi, Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumazibar ziaba vaghvagh dagh fogh da osirigh me mengegh. Egh Israelian anababar ikiziba vaghvagh bar dar ziaba osirigh. ³ Kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko 20plan azenibagh afiraziaba, me midorozim damuamin gavgaviba iti. Gua, bar men ziaba ko men ikiziba osirigh da mengegh. ⁴ Egh gua uaningin akurvaghsi vaghvagh anababar aven, gua gumazir dapanir vamira vamira misefegh.

⁵ "Gumazir guan akuragh ingangarir kam damuamin mabar ziabar kara: Rubenin anabamin adarazir gumazim, Sedeurin otarim Elisur, gua a inigh. ⁶ Egh Simeonin anabamin adarazir gumazim Surisadai, an otarim Selumiel, gua a inigh. ⁷ Egh Judan anabamin adarazir gumazim Aminadap, an otarim Nason, gua a inigh. ⁸ Egh Isakar in anabamin adarazir gumazim Suar, an otarim Netanel, gua a inigh. ⁹ Egh Sebulunin anabamin adarazir gumazim Helon, an otarim Eliap, gua a inigh. ¹⁰ Egh Josepin otarir pumuningin ovavir boribar tongin, Efraimin anabamin adarazir gumazim Amihut, an otarim Elisama, gua a inigh. Egh Manasen anabamin adarazir gumazim Pedasur, an otarim Gamaliel, gua a inigh. ¹¹ Egh Benjaminin anabamin adarazir gumazim Gideoni, an otarim Abidan, gua a inigh. ¹² Egh Danin anabamin adarazir gumazim Amisadai, an otarim Ahieser, gua a inigh. ¹³ Egh Aserin anabamin adarazir gumazim Okran, an otarim Pagiell, gua a inigh. ¹⁴ Egh Gatin anabamin adarazir gumazim Duel, an otarim Eliasap, gua a inigh. ¹⁵ Egh Naptalin anabamin adarazir gumazim Enan, an otarim Ahira, gua a inigh." ¹⁶ Ezi Moses ko Aron, Israelian tongin men anababa vaghvagha men gumazir dapanir kaba ini. ¹⁷ God men ziabar borogha me amisevezi, aning deraghavira me ini. ¹⁸ Egha aning 12plan gumazir dapanir kaba ko, Israelia bar me akuvasa

men dei. Ezi iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Israelia bar uari akuvazi, me gumazamizibar ziaba ko men anababa ko men ikizibar ziaba ko diboboniba osiri. Gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba, me bar men ziaba vaghvagha da osira me medi. ¹⁹ Ikiavira Itir God me mikemezi moghin, me ami. Israelia Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Moses gumazamizibar ziaba ko men diboboniba osiri. ²⁰⁻⁴⁶ Gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuan tughati. Moses ko Aron gumazir kaba vaghvagha men ziaba ko anababa ko men ikizibar ziaba ko men apengan itibar ziaba osiri. Me Jekopin otarir ivariam Rubenin ikegha izaghiri. Ezi men diboboniba da, bar kamakin:

Rubenin anabamin gumazibar dibobonim, 46,500in tu.

Ezi Simeonin anabamin gumazibar dibobonim, 59,300in tu.

Ezi Gatin anabamin gumazibar dibobonim, 45,650in tu.

Ezi Judan anabamin gumazibar dibobonim, 74,600in tu.

Ezi Isakarın anabamin gumazibar dibobonim, 54,400in tu.

Ezi Sebulunin anabamin gumazibar dibobonim, 57,400in tu.

Ezi Josepin otarir mam Efraim, an anabamin gumazibar dibobonim, 40,500in tu.

Ezi Josepin otarir igharazim Manase, an anabamin gumazibar dibobonim, 32,200in tu.

Ezi Benjaminin anabamin gumazibar dibobonim, 35,400in tu.

Ezi Danin anabamin gumazibar dibobonim, 62,700in tu.

Ezi Aserin anabamin gumazibar dibobonim, 41,500in tu.

Ezi Naptalin anabamin gumazibar dibobonim, 53,400in tu.

Ezi men gumazibar diboboniba bar moghira, 603,550in tu.

⁴⁷ Egha Livain anabamin gumaziba, me me mengezir puvati. ⁴⁸ Ikiavira Itir God faragha Moses migia ghaze, ⁴⁹ "Ni Israelian

gumazir midorozim damuamiba mengiva, Livain anabamin gumaziba mengan marki. ⁵⁰ Ni Livaiba amiseveghti, me nan Purirpenim ko an aven itir bizibagh eghuv dar ganiva, an ingangaribar faragh mangi dar amu. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Egh dughiar ia tuavimin zuimin me Purirpenim ko an itir biziba ateram. Egh nan Purirpenimin miriabar uan purirpenibar ingariva anekiarugh. ⁵¹ Dughiar manamin ia danganir igiamin mangisi, Livaiba nan Purirpenim angarigh mangi danganir igharazimin uam anesaragh. Eghti gumazir kinitam Purirpenimin boroghin iziva, an aremegham. ⁵² Israelian gumazamizir igharaziba, ia uan anababa ko iki, uan purirpeniba asi uan danganibara iki uan ababanim itir fleghba aseghti da ghuanang. ⁵³ Eghti Livain anabamin adarazi uan purirpeniba nan Purirpenimin miriaba bar da asegh, egh deraghvira a geghuv an gan. Puvatighti, gumazir kinitam nan Purirpenim boroghin izi na damighti ki bar aningaghegh, Israelia bar ia gasighasigham. Purirpenir kam, Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning an aven ikiam."

⁵⁴ Ezi Moses bizir kabar gun Israelia mikemezi, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, biziba bar dagh ami.

2

Ikiavira Itir God, dapiamin danganiba akiramın arazibar Israelia migei

¹ Ikiavira Itir God Moses ko Aron akar kaba aning ganingi:

² "Israelia uan purirpenibar ikiamin danganiba aghuva, gumaziba vaghvagh uan anababar ziaba itir fleghin boroghin uan adarazi ko dapiam, eghti God bativamin Purirpenim, danganir kamın tongira ikiam. Men purirpeniba tong Godin Purirpenimin saghon iki, eghti dar tiar akaba an amadaghan mituagh iki.

³⁻⁹ "Aruem anadi naghin amadaghan, anabar 3pla, Judan anabamin ababanim itir fleghin boroghin, uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir

dapanim, ezi Judan anabam 74,600plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Judan anabamın adarazir miriamın, Isakarın anabamın adarazi iki. Ezi Suarın otarim Netanel, a Isakarın anabamın gumazir dapanim, ezi Isakarın anabam 54,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Isakarın anabamın adarazir miriamın, Sebulunın anabamın adarazi iki. Ezi Helonın otarim Eliap, a Sebulunın anabamın gumazir dapanim. Ezi Sebulunın anabam 57,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 186,400plan gumaziba iti. Dughiar Israelia tuavimın mangamim, 3plan anabar kabar adarazi faragh mangam.

10-16 “Eghti sautin amadaghan, anabar 3pla, Rubenin anabamın ababanım itir fleghın boroghın iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Sedeurın otarim Elisur, a Rubenin anabamın gumazir dapanim, ezi Rubenin anabam, 46,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Rubenin anabamın adarazir miriamın, Simeonın anabamın adarazi iki. Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonın anabamın gumazir dapanim, ezi Simeonın anabam, 59,300plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Simeonın anabamın adarazir miriamın, Gatın anabamın adarazi iki. Ezi Ruelın otarim Eliasap, a Gatın anabamın gumazir dapanim, ezi Gatın anabam 45,650plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 151,450plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimın mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, faragha zuir anabar 3plan adarazir gin mangam.

17 “Me tuavimın mangamin dughiamın, Judan anabamın adarazi faragh mangam, eghti anabar igharaziba, me danganir me ikezibar mirara, vaghvagh uan ababaniba itir fleghbar suigh men girara mangam. Me dapiamin danganiba, me uarir gin zui moghira dar ingar. Eghti Livain anabamın adarazi na bativamin Purirpenim ater bar men tongira iki mangam. Eghti 6plan anababar adarazi Livaibar faragh mangam,

eghti 6plan anababar adarazi Livaibar gin mangam.

18-24 “Eghti aruem uaghiri naghın, anabar 3pla, Efraimın anabamın ababanım itir fleghın boroghın, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amihutin otarim Elisama, a Efraimın anabamın gumazir dapanim, ezi Efraimın anabam, 40,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Efraimın anabamın adarazir miriamın, Manasen anabamın adarazi iki. Ezi Pedasurın otarim Gamaliel, a Manasen anabamın gumazir dapanim, ezi Manasen anabam 32,200plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Manasen anabamın adarazir miriamın, Benjaminın anabamın adarazi iki. Ezi Gideonın otarim Abidan, a Benjaminın anabamın gumazir dapanim, ezi Benjaminın anabam, 35,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 108,100plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimın mangamimın, 3plan anabar kabar adarasi, me Livaibar gin mangam.

25-31 “Eghti notın amadaghan, anabar 3pla, Danın anabamın ababanım itir fleghın boroghın iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amisadain otarim Ahieser, a Danın anabamın gumazir dapanim, ezi Danın anabam, 62,700plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Danın anabamın adarazir miriamın, Aserın anabamın adarazi iki. Ezi Okranın otarim Pagiell, an Aserın anabamın gumazir dapanim, ezi Aserın anabam 41,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Aserın anabamın adarazir miriamın, Naptalin anabamın adarazi iki. Ezi Enanın otarim Ahira, a Naptalin anabamın gumazir dapanimın iti, ezi Naptalin anabam, 53,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 157,600plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimın mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, me bar abuan mangam. Anabar kaba vaghvagh uan fleghbar suigh bar gin mangam.”

32 Me Israelian anababa ko men ikiziba

ko men purirpeniba itir danganibar gin ghua men ziaba osira me medima, men dibobonim bar moghira 603,550plan gumaziba. ³³ Moses, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, Livain anabamin adarasi, a Israelin anabar igharaziba ko me mengezir puvati.

³⁴ Kamaghin, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Israelia biziba bar dagh ami. Anababa vaghvaghua uan fleghbar boroghin uan purirpenibar danganiba azui. Egha dughiar Israelia tuavimin mangamim, me bar vaghvaghua uan anababa ko uan ikiziba ko zui.

3

Aronin otaribar ziaba

¹ Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin Moses ko migeir dughiamin, Aron ko Mosesin ikizim kamakin. ² Aron otarir 4pla iti, Nadap, an otarir ivariam, ezi an gin, Abihu, Eleasar ko Itamar. ³ Aronin otarir kaba, me ofa gamir gumazibar ikiasa, Moses olivin borem isa men dapanibagh inga me amisevegha Ikiavira Itir Godin ofa damuamin ingangarim me ganingi. ⁴ Israelia, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Nadap ko Abihu ofa gamir gumazibar ingangarim gamua Ikiavira Itir God ifongezir puvatizir avimin, an damazimin ofa gami. Kamaghin amizi, aning areme. Nadap ko Abihu, boriba puvatigha areme. Ezi kamaghin, Eleasar ko Itamar aningin danganim inigha ofa gamir gumazimningin otogha, Ikiavira Itir Godin ofa gami. Aningin afeziam Aron ikiavira itima, aning ingangarir kam gamua izi.

Me ofa gamir gumazibar akurvaghasa Livaibav sefe

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁶ “Ni Livain anabamin adarazi inigh men aku izi ofa gamir gumazim Aronin damazimin izegh, me amiseveghti, me an ingangarir gumazibar otivigham. ⁷ Me Aron ko Israelian gumazamiziba bar men akurvagh nan Purirpenimin ingangarim damuam. Me na bativamin

Purirpenimin guamin, na bagh ingangaribar amuam. ⁸ Me Israelian danganim inigh, na bativamin Purirpenimin aven itir biziba bar deraghvira dar ganiva dagh ativaghham. Me arazir kamain, Purirpenimin ingangaribar amuam. ⁹ Ni Livaiba isi Aron ko an ovavir boribar aningigh. Ki Israelian tongin Aron ko an otaribar akurvaghasa Livaibav sefe. ¹⁰ Ni Aron ko an ovavir boriba, ofa gamir ingangarim bagh me amiseveghti, merara ingangarir kam damuva ofa gamir gumazibar min iki. Eghti gumazir kinitam, nan bizir bar zuruzibar boroghin izisi damuti, ia a misueghti an aremegh.”

¹¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ¹²⁻¹³ “Ia oragh! Ki datirighin ua bagh Israelian gumazamizibar tongin Livaiba amiseveghti, me na baghvira ikiam. Ia fo, ki faragha Isipian otarir ivariaba bar me misoghezir dughiamra, ki Israelian otarir ivariaba bar ua bagha dagh inaba, kar gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar nguzir ivariaba sara. Kamaghin amizi, ian otarir ivariaba bar nana. Egha ki datirighin otarir ivariabar danganim iniasa Livaibagh inaba. Me datirighin nan ingangarir gumazibar min iki na baghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

Me Livaibar ziaba akinafarimin da osiri

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ua kamaghin Moses migei, ¹⁵ “Ni Livain anabamin adarazi ko men ikiziba bar me menegh. Ni gumaziba bar vaghvagh, kar otarir iakinir vamira itibar ikegh mangi gumazir ghuribar tugh, ni bar me menegh men ziaba osirigh.” ¹⁶ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, an gin ghua bar me menge.

¹⁷ Fomira, Livai otarir 3pla iti, men zibar kara: Gerson, Kohat, ko Merari.

¹⁸ Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara, Lipni ko Simei, aning gin uan ikizimin afeziamningin oto. ¹⁹ Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar,

Hebron ko Usiel, me gın uan ikizibar afeziabar otifi. ²⁰ Ezi Merarin otarimningın ziamning kara, Mali ko Musi, aning gın uan ikizimningın afeziamningın oto. Livain anabamın adarasi, men ikizibar ziaba, uan inazir afeziabar ziar kabar gın zui.

²¹ Ezi Gersonın adarasi, ikizir pumuning iti, kar Lipnın ikizim ko Simein ikizim. ²² Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamıra itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuzıba, men dibobonim, 7,500ın tu. ²³ Gersonın ikizimın adarasi, aruem uaghiri naghın Purirpenimın akırangın uan purirpeniba asam. ²⁴ Ezi Gersonın ikizimın gumazir dapanim, a Laelın otarim Eliasap.

²⁵⁻²⁶ Gersonın ikizimın gumaziba, me ingangarir kaba iti. Me God bativamin Purirpenimın iniba bar dar ganam, dar kara: an aven itir biribar inir duiba bar, ko azenan anevamin inir ekiaba, ko an tiar akamın inim ko, Purirpenim ko ofa gamir dakozim avınizir divazimın iniba, ko divazimın azenan zuir tiar akamın iniba, ko inir kaba duir beniba. Me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

²⁷ Ezi Kohatın ikizimın adarasi, ikizir 4pla iti. Kar Amramın ikizim, ko Isharın ikizim, ko Hebronın ikizim, ko Usielın ikizim. ²⁸ Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamıra itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuzıba, men dibobonim, 8,300ın tu.* Me Purirpenimın ganamin ingangarir maba iti. ²⁹ Kohatın ikizimın adarasi, Purirpenimın sautın amadaghan uan purirpeniba asam. ³⁰ Ezi men gumazir dapanim, Usielın otarim Elisafan. ³¹ Ingangarir me damuamimra kara, me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam, ko dakozim, ko lamın agharim, ko ofa gamir dakozir pumuning, ko Anogoroghezir Danganımın itariba ko bizir igharaziba, ko Bar Anogoroghezir Danganım modir inim, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

³² Ezi Livaiba bar, men gumazir dapanim Eleasar, a ofa gamir gumazim

Aronın otarim. A Godın Purirpenimın aven ingangarim gamir gumazibagh, ativagha men gari.

³³ Ezi Merarin ikizimın adarasi, me ikizir pumuning iti, Malin ikizim, ko Musin ikizim. ³⁴ Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamıran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuzıba, men dibobonim, 6,200ın tu. ³⁵ Merarin ikizimın adarazir gumazir dapanim, Abihailın otarim Suriel. Egh me Purirpenimın notın amadaghan uan purirpeniba asam. ³⁶⁻³⁷ Merarin ikizimın adarasi, me ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimın birir aghariba, ko an biribar ıghuvir ruariba, ko an dipenir akıniba, ko boksıar birir agharibar poviba gavgavim dagh anıdiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avınizir divazir ekiamın dipenir akıniba, ko dipenir akınir kabar poviba gavgavim dagh anıdir boksıaba, ko divazimın suizir afughafuzıba ko beniba, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

³⁸ Egh Moses ko Aron uan otariba ko, God bativamin Purirpenimın guamın, aruem anadi naghın uan purirpeniba asam. Me Anogoroghezir Danganımın aven ingangaribar ganamin ingangarim iti. Me Israelia bar men akurvaghasa kamaghın ami. Eghtı gumazir kinitam danganir kamın boroghın iziti, me a misueghtı, an aremegham. ³⁹ Ikiavıra Itir God, Moses ko Aron Akar Gavgavim aning ganıngizi moghın, aning an gın ghua Livain anabamın gumazıba ko me itir ikizıba bar men ziaba osiri. Aning men otarir iakinir vamıran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuzıba, bar me menge, ezi men dibobonim 22,000ın tu.

Livaiba, Israelian otarir ivariabar danganim ini

⁴⁰ Ezi Ikiavıra Itir God Moses miğia ghaze, “Ni Israelian otarir ivariabar ziaba bar da osirigh. Ni otarir iakinir vamıran itibar ikegh men ziaba meng mangı gumazir ghuribar tugh. ⁴¹ Ki Ikiavıra Itir God,

* **3:28:** Hibrun akam ghaze, 8,600plan gumazıba. Ezi fomıra gumazir maba akar kam Grighın akamın a gira, egha me 8,300plan gumazıba osiri. Ezi ves 39 kamaghın miğei, gumazıbar dibobonim 22,000ın tu. Kamaghın ami, dibobonir kam, 8,300, a dera. E 8,600 kagh anetigham, eghtı men dibobonim bar moghıra 22,300ın otogham.

ki Israelian otarir ivariaba iniamin danganim, ki Livaiba iniam. Egh ki uaghan Israelian asizir ivariaba iniamin danganim, kar bulmakauba, ko sipsipba, ko memen ivariaba, ki uaghan Livaibar asizir ivariaba iniam.”⁴² Kamaghin amizi, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. A Israelian otarir ivariaba bar me mengegha men ziaba osiri.⁴³ Ezi men otarir ivariaba bar, kar otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua men gumazir ghuribar tu, men dibobonim 22,273in tu.

⁴⁴ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei,⁴⁵ “Ni datirighin Israelian borir ivariabar danganim inisi, Livaiba na daningh. Eghti Livaiba nan gumamazibar ikiam. Egh men asiziba, Israelian asizir ivariabar danganim inisi me na daningh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.⁴⁶ Israelian otarir ivariabar dibobonim, mong pin iti, ezi Livaibar gumazibar dibobonim, a 273plan gumazibagh afira, Kamagh, 273plan gumazir kaba, ia nan dafarim dama ua me givezeghiva ua me iniam.⁴⁷ Ezi ua gumazir vamira, iniamin ivezim, a 50 kina. Kamaghin amizi, ia ua 273plan gumazir kaba vaghvagh me givesi, me bagh vaghvagh 50 kina 50 kina inigh na bagh izi.⁴⁸ Egh dagiar kaba, ni Aron ko an otaribar aningh, egh ua gumazir kaba iniam.”⁴⁹⁻⁵¹ Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir kam baregha an gin ghu. A 13,650 kina, otarir ivariabar kabar dafarim dama da inigha ghua, ua me iniamin ivezim m m m Aron ko an otaribagh aningi.

4

Kohatin ikizimin ingangariba

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze,² “Gua Kohatin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me mengegh. Kohatin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam.³ Gumazir 30plan azeniba itibar ikegh mangi 50plan azeniba itibar tugh, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me mengegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam.⁴ Men ingangarim kamakin,

me God bativamin Purirpenimin bizir bar zuruzibar ganam.

⁵ “Israelia danganir mam ategh mangisi, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modir inir aghuarir ekiam adeggh a inigh an onegh Boksiam avaragh.⁶ Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra inigh anevaragh, bluplan initam uam anevaragh. Egh Boksiam atersi an iter otevir pumuning isi, tam vongin itir Boksiamin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

⁷ “Egh me inir bluplan tam isi dakozir nan damazimin ikiavira itim gisin a ghuaragh. Egh itariba, ko mineba, ko ababa, wainin dipam ingiamin ofa bagh itarir koniba isi, dakozir kam dafagh. Me zurara bretin na ganidim, me dakozir kam darigh, eghti a nan damazimin ikivira iki.⁸ Egh bizir kaba bar moghira, inir aghevitamin da avegh. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra isi bizir kaba bar da avegh. Egh dakozir kam atersi, me an iter otevimning isi, tam vongin itir dakozimin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

⁹ “Egh me inir bluplan tam inigh, lam m aghorim ko an lamba, ko akamimin m m avimin suizir biziba, ko an itariba, ko olivin boreba itir mineba, ko an itir bizir igharaziba, bar moghira da avegh.¹⁰ Egh a ko an itir bizir kaba bar, ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamin da rikigh. Egh anetersi, nogorim a datigh a ikegh.

¹¹ “Egh inir bluplan tam isi, golin ingarizir ofa gamir dakozim avaragh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam a gisin uam anevaragh, egh anetersi, aneteramin iter otevimning an gol ringbar aghuigh.¹² Egh Anogoroghezir Danganimin aven Godin ingangarim damuamin biziba bar da akuvagh inir bluplan tam in aven da rikigh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam bar da nomkegh, egh da atersi nogorim a datigh a ikegh.

¹³ “Egh ofa gamir dakozir ekiamin averenim rueghiva, inir pighaghevitamin anevaragh.¹⁴ Egh ofa gamir dakozimin

Godin ingangarim damuamin biziba bar da isi, ofa gamir dakozimin pin dar arikigh. Bizir kaba, itarir ekiaba, ko fokba, ko savolin muziariba, ko itarir avim ateramiba, ko averenim iniamin itariba. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam isi ofa gamir dakozim avaragh. Egh anetersi, an iter otevimning isi, an gol ringbar aghuigh.

¹⁵ “Israelia dikavigh danganir igharazimin mangisi damuti, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven itir biziba bar da noeghti, Kohatin adarazi izi bizir kaba ateram. Arazir kamın, me bizir bar zuruzibar suighan kogham. Puvatighi, me arighiregham. Kohatin adarasi, God bativamin Purirpenimin biziba ateramin ingangarir kam iti.

¹⁶ “Ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, Purirpenim ko an aven itir bizibar ganam. Egh lambar boreba, ko migharir mughuriar aghuim zuir paura, ko wit amin ofan me zuraram amiba, ko olivin borer me ofa gamir gumazibagh inga me amisivamiba, a bizir kabar ganam.”

¹⁷ Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, ¹⁸⁻¹⁹ “Gua oragh. Livain anabamin adarazir tongin itir Kohatin ikizimin gumaziba, me nan bizir zuruzir kabar boroghın iziti, gua bar deraghvira men gan. Bar guizbangira, Kohatin ikizimin adarazi arazir kuratam damighti, ki me misueghti me arimighiregham. Kamaghın, Aron uan otariba ko, men ikizim faragh Purirpenimin aven mangi, bizir me damuamiba deraghvira vaghvagh men akakagh, me ateramin bizibar me mikim. ²⁰ Egh ofa gamir gumaziba Purirpenimin aven nan bizir zuruziba nogha da aver dughiamin, Kohatin ikizimin adarazi Purirpenimin aven mangi bizir kabar ganan kogham. Me dar ganamin dughiamra, me maghiram arighiregham.”

Gersonin ikizim damuamin ingangariba

²¹ Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ²² “Ni Gersonin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me menegh. Gersonin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. ²³ Gumazir 30plan azeniba

itarir ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me menegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. ²⁴ Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir kaba ateram. ²⁵ Me Purirpenimin birimin min duir inir aghuir ekiaba, ko God bativamin Purirpenim aver inir me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingariziba, ko God bativamin Purirpenimin aven zuir tiar akamin inir ekiaba, me bar da ateram. ²⁶ Egh Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizir divazimin inir ekiaba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba ko dar bizir igharaziba, me bar dar ganam. Gersonin ikizim, me bizir kabar ganiva dar kir da ateramin ingangarim iti. ²⁷ Aron uan otariba ko, Gersonin adarazir ganiva me vaghvagh damuamin biziba ko ateramin biziba ko damuamin ingangarir igharazibar me mikimam. ²⁸ Gersonin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Merarin ikizim damuamin ingangariba

²⁹ Egha Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Ni Merarin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me menegh. Merarin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. ³⁰ Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me menegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. ³¹⁻³² Ia danganir igharazimin mangamin dughiamin, Merarin ikizimin adarasi, me na bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suirazir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar da ateramin

ingangarim iti. Ni Merarin ikizimın adarazi vaghvagh ateramin bizibar me mikim. ³³ Merarin ikizimın adarasi, God bativamin Purirpenimın ingangarir kabar amuam. Eghti ofa gamir gumazim Aronın otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Livain anabamın adarazir diboboniba

³⁴⁻⁴⁸ Kamaghın, Moses ko Aron ko Israelian gumazir dapaniba Ikiavıra Itir Godın akamın gın ghua, Livain anabamın adarazir ziaba osirigha me menge. Kar, Kohatın ikizimın adarazi ko Gersonın ikizimın adarazi ko Merarin ikizimın adarasi. Men gumaziba ko ikizir me aven itiba, me men ziaba osirigha me menge. Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azeniba itibar tuziba, me God bativamin Purirpenimın ingangarim bagha men ziaba osirigha me menge.

Men dibonibar kara, Kohatın ikizimın gumazibar dibobonim 2,750plan gumaziba, ezi Gersonın ikizimın gumazibar dibobonim 2,630plan gumaziba, ezi Merarin ikizimın gumazibar dibobonim 3,200plan gumaziba. Ikizir 3plan kaba bar moghıra, men dibobonim, 8,580plan gumaziba. ⁴⁹ Ikiavıra Itir God, Moses mikemezi moghıra, me gumaziba menge. Egha ingangarir me vaghvagh damuamiba ko ateramin biziba, Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghın, me me ganıngi.

5

Me Godın damazimın mizezir gumazamizibar amuamin araziba

¹ Ikiavıra Itir God kamaghın Moses miğei, ² “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me danganir itimın gumazir kaba batueghti, me mangi azenan iki. Kar, gumazamizir lepan mın garir arımarıar kuram itiba, ko gumazamizir mikarzir mogomeba duaba da bativima, ghuzir mitiziba dar azenan otifi, ko amizir uan iakinıavav soziba, ko gumazamizir ariaghırezibar kuabar suigha Godın damazimın mizeziba. ³ Ia gumazamizir kaba uaghara me amangıghti, me danganir ia itimın azenan mangi. Ia kamaghın

damuti, danganir ki uan gumazamizibar tongın itim, a nan damazimın mizeghan kogham.”

⁴ Kamaghın amizi, Israelia, gumazamizir Godın damazimın mizeziba azenan me amadima, me azenan zui. Me Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghıram ami.

Arazir kuram ikarvaghamin Akar Gavgavim

⁵ Ezi Ikiavıra Itir God Moses miğia ghaze, ⁶ “Ni akar kaba Israelian gumazamizibar anıngıgh: Gumazitam o amizitam akırim ragh Ikiavıra Itir God gasaragh, arazir kuratam gumazir ıgharazitam damıghti, osımtızim an ikiam. ⁷ Kamaghın, a uan arazir kuramın gun mikemegh, egh ıvezim bar anetıgh gumazir an arazir kuramın a gamızim danıngıgh. Ivezir a ikarvaghımim, 500plan dagıabar ikiti, ni uam a gısın dagıatabar atıgh 600plan dagıaba a danıngıgh. ⁸ Gumazir ıvezir kam inıamim aremeghti, an tav ikian kogh ıvezir kam inıghan koghti, gumazir arazir kuram gamızim, ıvezir kam inıgh Ikiavıra Itir God bagh mangıti, ofa gamir gumaziba a inıam. Egh ıvezir kam gısın, a sipsipın apuritam isi ofa gamir gumazim danıghti, ofa gamir gumazim an arazir kuraba gın amangamin ofa damuam. ⁹ Israelia Ikiavıra Itir Godın ofa damusi, bizir aghuitaba inıgh izi ofa gamir gumazim danıghti, bizir kaba an bizibara. ¹⁰ Gumazamiziba God bagha inıgha ızir ofan manaba, kar bizir me ofa gamir gumazim ganıdiba, a ua bagh da inıam.”

Gumazim ghaze, an amuim ti arazir kuram gami, a manmaghın damuam

¹¹ Egha Ikiavıra Itir God Moses miğia ghaze, ¹²⁻¹⁴ “Ni akar kaba Israelian gumazamizibar anıngıgh: Gumazitam kamagh nıghnıgh suam, an amuim ti akırim a gasaragha gumazir ıgharazim ko akui, egha Godın damazimın mize. Gumazir kam a fozir puvatı, guızbangıra, o puvatı. Amuim ti modogha arazir kam gami. Guızbangıra, tav an ganızir puvatıgha, a gasir akamın tuavıba puvatı. Kamaghın pam navir kuram uan amuimın

iti. ¹⁵ Egh arazir kamın, gumazim uan amuim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. A uaghan ofa damusi 1 kilogrem plauan balin ingarizim inigh mangam. Ofan kamın mıngarımra kara, pam ti uan amuim bagha nıghnızır avırıba ikia navir kuram an iti, eghti me fogham amuim guızbangıra arazir kuram gamiz, o puvati. Kamaghın, gumazir kam olivın borem isi plauan kam gıngan marki. Egh uaghan, a mıgharır mughurıar aghuım zuım itır pau-ran me iter balsamın eborımın ingarızım a darıghan marki.

¹⁶ “Eghti ofa gamir gumazim, amizim inigh iziti, a ofa gamir dakozımın boroghın izi İkiavıra Itır Godın damazımın tugham. ¹⁷ Eghti ofa gamir gumazim, dipar me na ganıngızıtım isi, nguazır mınır tam gıngıgh, egh İkiavıra Itır Godın Purırpenımın apengan itır nguazır mınızıtıba inigh dipar kam mıkınıgh, eghti arazir kamın dipar kam puv mısogham. ¹⁸ Amızır kam nan damazımın tughıv ikıamın dughıamın, ofa gamir gumazım amızımın dapanır arızım fıırıghtı a ruaragh pura ikıam. Eghti ofa gamir gumazım, ofa damuamın plaua ısıva amızımın dafarım datıgh. Egh ofa gamir gumazım uan dafarımın dipar mısızı kamın itır nguazır mınemın sııragh. E fo, dipar mısızır kam, amızır guızbangıra arazır kurabagh amıbagh asıghası. ¹⁹ Ofa gamir gumazım amızım mıkımtı, amızım amamangatıghtı, ofa gamir gumazım suam, ‘Nı fo, dughıar nı uan pamın itımın, nı gumazıtım koma arazır kuratım gamızır puvati, eghtı dipar mısızır kam guızbangıra nı gasıghasıghan kogham. ²⁰ Ezi nı uan pamın itır dughıamın, nı uan pam ategha guızbangıra gumazır ıgharızım ko arazır kuram gamıgha Godın damazımın mıze, eghtı dipar mısızır kam nın ingarıva nı gasıghasıgham.’ ²¹ Eghtı ofa gamir gumazım uam akar kurar kam amızım mıkımam, ‘Nı guızbangıra arazır kuram gamı, eghtı İkiavıra Itır God nın gumazamızıbar tongın nın zıam gasıghasıgham, egh nın borıvtarım damıghtı, an ekonamıghtı, nın navım buıgham. ²² Dipar mısızır kam nın navımın aven mangı an

ıngartı, a buva nın mıkarzır mogomem damıghtı a ikuvıgham.’ Eghtı amızım suam, ‘Aria, guızbangıra. İkiavıra Itır God mıkemezi moghın damu.’

²³ “Eghtı ofa gamir gumazım asıghasıghamın akar kam osırıgh, egh dıpatım inıgh akar osırızır kam rutı a mınır dıpar mısızım magıram. ²⁴ Egh gın an amızım mıkemeghtı, an anemeghtı, dıpar mısızır kam an navır averıamın aven magıram. ²⁵ Ofa gamir gumazım, amızım sıırızır ofan plauan kam a dama a inıgh, an sıırıgh İkiavıra Itır Godın damazımın a fegh a damutı, a ıghuamangı. Egh a inıgh ofa gamir dakozımın mangam. ²⁶ Egh uan dafarım isi plauan kam darugh, egh a plauan muzıarıtım inıgh ofa gamir dakozımın a tuaghtı, avım an isi mangıtı a bar mıghırıghtı, averenır kınım otogham. Plauan muzıarır kam, a bar plauan namın danganıım inıgham. A kamaghın damıgh gın amızım mıkemeghtı, a dipar mısızır kam amam. ²⁷ Amızım guızbangıra poroghamıba uarı bakeır arazım damıghıva Godın damazımın mızeghtı, dipar mısızır kam an aven mangıva, mızazım a danıngıva, an borıvtarıbar amıghtı, da ekonamıgh, navım buva an mıkarzır mogomem ikuvıgham. Eghtı İkiavıra Itır God an gumazamızıbar tongın an zıam gasıghasıgham. ²⁸ Eghtı amızır kam, guızbangıra arazır kuram damıghan koghıva, a Godın damazım deraghvıra ikıvıra ikıtı, dipar mısızır kam a gasıghasıghan koghtı, bızır kurar kam a batoghan kogham. Eghtı a borıba batamın gavgavım ikıvıra ikıam.

²⁹ “Akar Gavgavır kamın mıngarım kamakın. Gumazıtım uan amuım mıkım suam, a ti arazır kuram gamı. Egh a nıghnızır avırıba ikı egh navır kuram an ikıam. ³⁰ O, gumazım pura akar kınım uan amuir aghuım gası, navır kuram pura an ikıtı, me amızım mıkemeghtı, an ofa gamir dakozımın boroghın tughtı, ofa gamir gumazım guızın akam gıfoghsı arazır kam damuam. ³¹ Eghtı amızım guızbangıra arazır kurar kam gamı, an an ıvezır kuram ınıva osımtızıba ateram. Amızım guızbangıra osımtızım damıghtı, an pam

akam a gasir arazir kamın osımtızim an ikian kogham.”

6

Gumamazıba uari God danıngamin Akar Gavgavim

¹ Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, ² “Ni Israelian gumamazıba kamaghın me mıkim: Gumazıtam o amızıtam uabi isi Ikiavıra Itir God danıngıva a baghvıra ikisi, a ko akam akırigh, ³ egh a wainın dıpar ko dıpar gavgavıbar aman marki. Egh wainın ovızıbar dıpaba ko wainın ovızıba ko wainın ovızır mıdiarıbar aman marki. ⁴ A uabi isa na ganıga Akar Gavgavim gamızır dughiamin ikegh mangı dughiar a na baghvıra ikiamim gıvaghım otogham, a wainın dıpatam, o wainın ovızıba, o wainın ovızıbar inıbar aman marki.

⁵ “Egh dughiar a uan akar dıkrızımın gın ghua uabi isa na ganıdımın, a uan dapanır arızıbagh isi da otıvan marki. A nan gumazımra. Egh an akar dıkrızır gavgavır kamın apengan iki, dughiabar zurara uan dapanır arızım ko ghumasızıba ateghti da aghung. ⁶⁻⁷ A dapanır arızır ruarım sara itir arazır kam, gumamazıbar akagha ghaze, a God baghvıra itir gumazımra. Kamaghın amızı, a uabi nan damazımın mızeghan koghsı gumazıtamın kuamın boroghın mangan kogham. Guızbangıra an afezıam, o amebam, o aveghbuaba o buaramızıba arımıghıreghti, a men kuabar boroghın mangan kogham. A kamaghın damıgh, nan damazımın mızegham. ⁸ Dughiar a uan akar dıkrızımın gın ghua na baghvıra itımın, a Ikiavıra Itir Godın gumazımra.

⁹ “Gumazıtam an boroghın puram aremeghti, bizır kam an dapanır arızır na ganıgızım damutı, a nan damazımın mızegham. Kamaghın amızı, gumazır kam 7plan arueba orarkegh gın uan dapanım gısegh, egh ua nan damazımın zuegham. ¹⁰ Egh namba 8ın aruemin, a kuarazır bunbar pumuning o osırvar pumuning inıgh ofa gamır gumazım bagh God batıvamin Purırpenımın tıar

akamın mangı. ¹¹ Eghtı ofa gamır gumazım anıng inıgh, tam arazır kuraba gın amadı ofa damu. Egh tam ofan bar isia mıghırım damu. Gumazır kam, gumazır kuamın boroghın ikegha osımtızım ikia a nan damazımın mıze. Kamaghın, ofan kamning a damıghtı a nan damazımın ua zuegham. Aruer kamra, gumazır kam ua uan dapanır arızım na danıngtı, a nan bizımram otogham. ¹² Aruer a Ikiavıra Itir God baghvıra ikiasa akam akırızıbar dıbobonım, a bar ua dar amuam. Dar dıbobonım, aruer kamın ikegh mangıva, aruer kabar dıbobonım gıvaghım. A uan akar dıkrızımın gın zuır aruer faragha ghuezıba, da pura ghue. Guızbangıra, an dapanarızım nan damazımın mıze. Kamaghın, an azenır vamıra itir sıpsıpın apurır ıgıatam inıgh osımtızıba ağıvamin ofan mın na bagh ızı.

¹³ “Na baghvıra ikiasa akar dıkrızım gamızır gumazım, bizır a damuasa mıkemezıbar amıgh gıvagh, egh na batıvamin Purırpenımın mangı an tıar akamın boroghın tugham. ¹⁴ Egh a 3plan ofaba Ikiavıra Itir God bagh dar amuam. An ofan bar isia mıghırım bagh azenır vamıra itir sıpsıpın nguzır apurıtam, ko arazır kuraba gın amadı ofa bagh azenır vamıra itir sıpsıpın amebatam, ko God ko navır vamıra ikiamın ofa bagh sıpsıpın apurıtam, a bar da inıgh na bagh ızam. Kar, asızır duaba dar mıkarzıbar itir puvatızıba. ¹⁵ Egh uaghan yıs puvatızır bretba itir akıram, kar plauan aghuım ko olıvın boreım sara veregha ıngarızır bretba, ko yıs puvatızır bısketin olıvın boreımın aghuızıba, egh uaghan wıt tuamın ofa ko wainın dıpabar ofa damuamıba sara inıgh ızı.

¹⁶ “Eghtı ofa gamır gumazım bizır kaba bar da isi, Ikiavıra Itir God danıngıva, arazır kuraba gın amadı ofa ko ofan bar isia mıghırım damu. ¹⁷ Egh sıpsıpın apurım mııuegh akıramın itir bretın yıs puvatızıba sara, Ikiavıra Itir God ko navır vamıran ikiamın ofa damuam. Egh wıt tuamın ofa ko wainın dıpabar ofa uaghan dar ofa damu. ¹⁸ Eghtı God batıvamin Purırpenımın tıar akamın boroghın, gu-

mazir God bagha akar dikirizim gamizim, a uan dapanir arizibagh isegh, da inigh mangi God ko navir vamiran ikiamin ofan apengan itir avim datighti, da isigh.

19 “Gumazir kamin dapanir ariziba isigh givaghti, gin ofa gamir gumazim, sipipin apurimin aniavir agharimin tuzir me minemin avigha givazim, ko akiramın itir yis puvatizir bret tam, ko yis puvatizir bisketin tam inigh, gumazir kamin dafarim datigh. 20 Egh ofa gamir gumazim dar suiragh da fi dar amuti, da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamangi. Kar ofa gamir gumazimin ofan zuruziba. Eghti uaghan na ganingizir sipsipin evarim ko buaragharim, da ofa gamir gumazimin biziba. Eghti gin God bagha akar dikirizim gamizir gumazim, wainin dipam amisi anemi.

21 “Arazir kabar mingarim kamakin. Gumazitam o amizitam uabi isi na daningisi, akam akirigh, egh me ofa damuamin arazir kabar gin mangi. Eghti gumazitam bizir igharazitaba uaghan da na daningisi, akar dikirizim damigh, a guizbangira akar dikirizir kamin gin mangi a damu.”

Ofa gamir gumaziba ghaze, God deraghvira gumazamizibar amuam

22 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 23 “Ni, Aron uan otariba ko, nan arazir ki deragh Israelia damuamim, an gun me mikemegh. Eghti me kamaghin Israelia mikim:

24 “Ikiavira Itir God, deraghvira ia damuva,
egh deraghvira ian ganam.

25 Ikiavira Itir God, ian apangkuv egh,
mati an guamin angazangarim ia gisirazi moghin,
deraghvira ian ganam.

26 Egh Ikiavira Itir God, navir aghuim ian iki,
egh navir amirizim ko dabirabir aghuim ia daningam.’

27 “Eghti arazir kamin me nan ziam diponiva nan azangsigh suam, Ikiavira Itir God, ni deraghvira Israelia damu. Eghti ki bar deraghvira me damuam.”

7

Gumazir dapaniba, ofan mabagh ami

1 Moses Ikiavira Itir Godin Purirpenim asaragha gifa. Egha aruer kamra, a olivin borem isa Purirpenim ko an aven itir biziba, ko ofa gamir dakozim ko an biziba bar, dagh ingegha, da isa God ganingizi, da God baghavira iti. 2-3 Ezi Israelian anababar gumazir dapaniba, kar gumazir dapanir faragha gumazamizibar ziaba osirigha me mengeziba, me uan ofaba inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Me 6plan karisba ko 12plan bulmakauba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin boroghin izi. Gumazir dapaniba vaghvagh bulmakaun vamira inigha ize. Egha gumazir dapanir pumuning uaning inigha karisin vamira inigha ize. Me bar da inigha iza ofa damuasa da ariki. 4-5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ofan kaba, me dama da inigh na bativamin Purirpenimin ingangarim bagh, da isi Livain ikiziba vaghvagh uan ingangariba bagh biziba atersi, da tuiragh me daning.” 6 Ezi Moses bulmakauba ko karisba isa Livaibagh aningi. 7 A karisin pumuning ko bulmakaun 4pla isa Gersonin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. 8 Egha 4plan karisba ko 8plan bulmakauba Merarin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. Aronin otarim Itamar, me damuamin ingangaribar faragh mangi men ganam. 9 Moses fo, Kohatin ikizim, me damuamin ingangarim, me Godin bizir zuruziba uan dipizibar da ateram. Kamaghin amizi, a karis ko bulmakaun tam me ganingizir puvati.

10 Me olivin borem isa ofa gamir dakozim gineggha God ganidima, an an bizimra otozir dughiamin, gumazir dapaniba uaghan uan ofaba inigha ofa gamir dakozimin boroghin izeggha ofabar amuasava ami. 11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin 12plan gumazir dapanibav kim suam: Gumazir dapaniba vaghvagh aruebar vaghvagh uan ofaba isi God daning mangiti 12plan arueba givagham. Me bar kamaghira ofa

gamir dakozimın God daningisi, ofaba inigh izi.”

¹²⁻⁸³ Ezi gumazir dapaniba vaghvagha, uan ofaba aruebar vaghvagha God bagha da isa izi.

Ezi aruer namba 1in, Judan anabamın gumazir dapanim Nason, an Aminadapın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 2in Isakarın anabamın gumazir dapanim Netanel, a Suarın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 3in, Sebulunın anabamın gumazir dapanim Eliap, a Helonın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 4in, Rubenın anabamın gumazir dapanim Elisur, a Sedeurın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 5in, Simeonın anabamın gumazir dapanim Selumiel, a Surisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 6in, Gatın anabamın gumazir dapanim Eliasap, a Duelin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 7in, Efraimın anabamın gumazir dapanim Elisama, a Amihutin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 8in, Manasen anabamın gumazir dapanim Gamaliel, a Pedasurın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 9in, Benjaminın anabamın gumazir dapanim Abidan, a Gideonın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 10in, Danın anabamın gumazir dapanim Ahieser, a Amisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 11in, Aserın anabamın gumazir dapanim Pagieli, a Okranın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 12in, Naptalin anabamın gumazir dapanim Ahira, a Enanın otarim, a uan ofa inigha izi.

Me bar moghıra vaghvagha ofan magh ghuezir kaba inigha ize. Dar kara: silvan itarir ekiar vamıra, an osımtızim 1 kilogrem ko akuam, ko silvan itarir dozir mam, an osımtızim 800 grem, aning inigha ize. Me itarir kamning uaghara plauan aghuim ko olivin borem sara veregh wit tuamin ofabar amuamim aning gati. Egha me vaghvagha golin itariba inigha ize, dar osımtızim 110 grem. Itarir kaba, pauran

mughuriar aghuim zuim bar dagh izifa. Egha me vaghvagha bulmakaun apurir igiar mam, ko sipsipın apurir mam, ko sipsipın nguzir azenir vamıra itim inigha, ofan bar isia mighirim damuasa da inigha ize. Egha me vaghvagha arazir kuraba gin amadir ofan mın memen apurir mam inigha ize. Egha God ko navir vamıran ikiamin ofabar amuasa bulmakaun apurir pumuning, ko sipsipın apurir 5pla, ko memen apurir 5pla, ko azenir vamıra itir sipsipın nguzir 5pla, me bar ada inigha ize.

⁸⁴⁻⁸⁵ Gumazir dapanir 12plan kaba, ofa gamir dakozim God baghvıra a daningasa, inigha izezir ofa damuamin biziba, ofa gamir gumaziba bar moghıra da mengezi, dar dibobonim kamaghın ghu: 12plan silvan itarir ekiaba ko 12plan silvan itarir doziba. Dar osımtızim bar moghıra, 28 kilogrem. ⁸⁶ Egha me 12plan golin itariba inigha ize. Dar osımtızim, bar moghıra 1,320 grem. Ezi pauran mughuriar aghuim zuim dagh izifa. ⁸⁷ Egha me 12plan bulmakaun apuriba, ko 12plan sipsipın apuriba, ko 12plan sipsipın nguzir azenir vamıra itiba, ofan bar isia mighiribar amuasa da inigha ize. Egha uaghan da sara wit tuamin ofaba isa asızir kaba koma ofa gami. Egha uaghan arazir kuraba gin amadir ofabar mın, me 12plan memen apuriba inigha ize. ⁸⁸ Egha God ko navir vamıran ikiamin ofa damuasa, 24plan bulmakaun apuriba, ko 60plan sipsipın apuriba, ko 60plan memen apuriba, ko 60plan sipsipın nguzir azenir vamıra itiba, me bar moghıra da inigha ize. Me faraghavıra ofa gamir dakozim gamizi, a Ikiavıra Itir God baghavıra itir bizimın oto, egha gin me ofan avırir kaba bar dagh ami.

⁸⁹ Ezi Moses Ikiavıra Itir God ko mikımasa, a bativamin Purirpenimın aven ghu. Egha Ikiavıra Itir Godın tiarim barazima, an Akar Dikırızir Gavgavimın Boksiamın asuam gisin itir enselin bar gavgavimningın tongıra otogha Moses migei. Boksıar kamın asuam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

8

Me lamba isa dar danganibar da arisi

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses miġia ghaze, ² “Ni Aron mikim suam: Ni 7plan lamba isi, lamın aghorim itir agharibar dar danganibar deraghvira da aseghti, dar angazangarim lamın aghorimın guamın itir danganimın isiva angazangar.” ³ Ezi Aron, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, lamba isa lamın aghorimın itir agharibar dar danganibar da afe, eghti dar angazangarim lamın aghorimın guamın itir danganir kamın isiva angazangar. ⁴ Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, me lamın aghorim kamaghın an ingari. Me hama isa golin aghuarim misuegha lamın aghorimın ingara, an mingarimın ikegha an ingara uanaga, an pin itir agharibar itir akimaribar tu.

Livaiba, me Ikiavira Itir God baghavira me amisefe

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ⁶ “Ni Israelian gumazamizibar tongin Livaibar diaghti me iziti, ni me damighti, me nan damazimın zuegh. ⁷ Me nan damazimın zueghsi, ni kamaghın damu. Ni dipar nan damazimın zueghamin taba isi, arazir kuraba ġin amadir ofan mın, me gisin da kavamang. Egh me damuti, me uan mikarzimın itir ariziba bar dagh isegh, uan korotiaba rueghiva uari zuegh. ⁸ Egh me bulmakaun apurir igiatam, ko wit tuamin ofa bagh, plauan aghuim ko olivin borem sara vereghiva a inigh izi. Egh bulmakaun apurir igiar igharazitam, arazir kuraba ġin amadir ofa damusi a inigh izi. ⁹ Egh ni Israelian gumazamiziba bar me akuvagh, Livaibav kemeghti, me izi na bativamin Purirpenimın guamın tuifigh. ¹⁰ Livaiba nan damazimın ikivira ikiti, Israelian gumazamiziba uan dafariba isi, Livaibar dapanibagh isin dar arikigh. ¹¹ Eghti Aron Israelian tongin Livaiba isi na daningigh, mati ia uan dafarimın ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godın damazimın ighuavamadi. Arazir kamın, me Livaibar amighti, me nan ingangarim damuam. ¹² Eghti Livaiba uan dafariba isi bulmakaun apurir kamningın dapaninning gisin dar arighiva, aningın tam

arazir kuraba ġin amadir ofa damu, egh igharazim ofan bar isia miġhirizim damu. Ofan kamning, Livaibar arazir kuraba ġin amadaghti me Godın damazimın zuegham.

¹³ “Mati ia uan dafarimningın ofan suiragha a fegha a gami a Ikiavira Itir Godın damazimın ighuavamadi moghin, ia Livaiba isi na daningigh, eghti me Aron ko an otaribar akuragh men ingangaribar amuam. ¹⁴ Arazir kamın, ni Livaibar amighti, me Israelian gumazamizibar mın ikian kogham, me bar nan adarazira. ¹⁵ Mati ni uan dafarimningın ofan suiragha a fegh a damuti a Ikiavira Itir Godın damazimın ighuavamadi moghin, ni Livaibar amighti, me zuegh ġivaghti, ni me isi na daningigh. Kamaghın me na bativamin Purirpenimın aven ingaram. ¹⁶ Israelia bar men tongin, ki ua bagha Livaiba amisefe. Ki me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini, ezi Livaiba bar nan adarazira. ¹⁷ Bar guizbangira, ki Isipian otarir ivariabav misoghezir dughiamın, ki Israelian otarir ivariaba ko sipsipba ko bulmakaun nguzir ivariaba, ki ua bagha me amisefe. Kamaghın amizi, me bar nan bizibara. ¹⁸ Datirighın, ki Livaiba inigha me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini. ¹⁹ Ezi ki Livaiba isa Aron uan otariba ko men agharim ġarisi. Eghti me men akurvagh Israelia bagh na bativamin Purirpenimın ingar, an ġaniva ofabar amuva men arazir kuraba ġin amangiti, me Godın damazimın zuegham. Me ian danganim inigha ġifa. Kamaghın amizi, ian tav Anogoroghezir Danganimın boroghın mangan marki. Guizbangira, gumazir kinitaba danganir kamın boroghın mangiti, arazir bar kuraba me bativ, me gasighasigham.”

²⁰ Kamaghın amizi, Moses, ko Aron, Israelian gumazamiziba ko, me bar Livaiba isa God ġanidi, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi mokın. ²¹ Livaiba uari akirmigha uan arazir kuraba ategha uan korotiaba ruegha Ikiavira Itir Godın damazimın zue. Ezi Aron, mati a uan

dafarimningin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, a men arazir kuraba gin amangasa ofa gamigha, me isa God ganingi. ²² Ikiavira Itir God Livaiba bagha Moses mikemezi moghira, gumazamiziba biziba bar dagh ami. Kamaghin, Livaiba, Aron uan otariba ko men apengan ikia, God bativamin Purirpenimin ingangarim gami.

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁴ “Livaibar gumazir 25plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingaram. ²⁵ Egh me 50plan azenibar otoghiva, me Purirpenimin ingangariba ategh, avughsam. ²⁶ Egh gin, me pura uan aveghbuar na bativamin Purirpenimin aven uan ingangaribagh amibar akurvagh. Egh, me uari ua ingaran marki. Ni akar kam Livaibav kemeghti, me kamaghin damu.”

9

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

¹ Israelia Isipin kantri ategha Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, azenir namba 2 otozi an iakinir namba 1in aven, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁻³ “Ia iakinir kam, an aruer namba 14in guaratizimin, Israelian gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam, bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba bar deravira dar gin mangi.”

⁴ Kamagh amizi, Moses gumazamizibav kemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damusi, an arazarizar gin mangiva isam damuam.

⁵ Me Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ikia iakinir faragha zuimin, an aruer 14in, guaratizimin, me isar ekiar kam gami. Me Ikiavira Itir God damuasa Moses mikemezi moghin ami.

⁶ Isar kam in dughiamin, gumazir maba, gumazir aremezimin kuar mam in suiragha Godin damazimin mize. Me fo, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuan kogham.

Egha me Moses ko Aron bagha ghua kamaghin aning migei, ⁷ “E gumazir aremezimin kuamin suigha, Godin damazimin mize. E manmaghsu Israelian tongin, inabazir dughiar ekiar kam in Ikiavira Itir God bagh ofa damuan kogham?”

⁸ Ezi Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tong orarkegh, ki ia bagh Ikiavira Itir Godin azaragh fogham, a manmaghin e mikimam.”

⁹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibav mikimasa, kamaghin Moses migei, ¹⁰ “Ia tav, o ia ovavir boriba aremezir gumazir kuatamin suiragha nan damazimin mize, o ia tav tuavir ruaritamin ghua bar saghon iti, egh a gin isar kam damusi, iakinir akirangin itimin a damu. ¹¹⁻¹² Egh me namba 2in iakinimin, an namba 14in aruemin, an guaratizimin isam damuam. Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam in araziba bar dar gin mangi. Me isam damusi, sipsipin asizir tuzim, ko yis puvatizir bret, ko zuravarir misoziba sara dami. Egh me asizir tuzitam ateghti a iki mangi amimzaraghan otivan marki. Egh asizir kam in agharitam apiran marki. ¹³ Eghti gumazamizir nan damazimin zueziba, ko gumazamizir tuavir ruarimin ghua saghon itir danganimin itir puvatiziba, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar kam damuan aghuaghiva, me nan gumazamizibar ikian kogham. Me Israelian tongin ikian kogham. Bar guizbangira, ofan dughiamin, me ofa inigha Ikiavira Itir God ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me uari uan arazir kurabar ivezir kuram iniam. ¹⁴ Kantrin igharazitamin gumazamiziba ia tongin ikiva, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam damusi, me arazir God ifongeziba bar deraghvira dar gin mangi. Arazir kamra, ia Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia tongin itiba uaghara, arazir kam damu.”

*Ghuariam Godin Purirpenim avara
(Ua Me Ini 40:34-38)*

¹⁵ Moses Purirpenim asaragha bar ingangariba agivazi, ghuariar mam maghira iza God bativamin Purirpenim avara. Kar, Purirpenir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itim. Ezi zurara guaratizibar ikegh mangi aminim tir dughiam, ghuariar kam, avimin min gari. ¹⁶ Dughiabar zurara ghuariam Purirpenim ave. Gumazamiziba aruebar garima, ghuariam iti. Ezi dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariam in aven iti. ¹⁷ Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiar kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. Egh ghuariam izaghira itir danganimra ikiti, me ikiam. ¹⁸ Ikiavira Itir God mikemeghti, Israelian gumazamiziba danganir me itim ategham. An Akar Gavgavim me mikemeghti, me ua danganir igiam aghuam. Eghti ghuariar kam Purirpenimin pin ikivira ikiti, me danganir kam in ikivira ikiam. ¹⁹ Ghuariar kam dughiar ruarimin Purirpenimin pin ikivira ikiti, Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregh igharagh mangan kogham. ²⁰ Dughiar mabar, ghuariam Purirpenim gisin dughiar otevimra ikiva dikavigh pin mangiti, me mangam. Ghuariam dughiar ruarim, o dughiar otevimin ikiti, me fo, Ikiavira Itir God Akar Gavgavim me daningasava ami. Ghuariam manmaghin ami, me puram an gin mangi, danganir me itim ategh mangam, o me ikiam. ²¹ Dughiar mabar ghuariam ikiti aminim pirighiti, me iki mangi aminzaraghan ghuariam dikavti, me uaghan dikavigh danganir kam ategham. ²² Dughiar mabar aruer pumuning, o iakinir vamira, o azenir vamira, o dughiaba manmaghin ruaragham, ghuariam Purirpenim gisin ikivira ikiam, eghti me uaghan danganir kam in ikivira ikiam. Dughiar manamin ghuariam dikafi, me uaghan dikavigh mangam. ²³ Ikiavira Itir God me migeir dughiabar, me a baragha, ikiamin dananiba aghua iti. Ikiavira Itir God me migeir dughiamin, me biziba isa dananiba ataghiragha igharagha zui. Arazir kam in, Ikiavira Itir God Akar Gavgaviba

isa Moses ganidima, a me migeima, me an akamin gin zui.

10

Me sghar pumuning silvan aning in-gari

¹ Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ² “Ia silvan taba inigh, haman dav sueghiva, sghar pumuning in ingarigh. Egh gin dughiar gumazamiziba uari akuvamim, o dughiar ia danganim ategh igharagh mangamin, ia aning giviam. ³ Ia dughiar ruarimin sighamning uaghara aning giviti, gumazamiziba bar izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufagh. ⁴ Ia sghar vamira giviti, Israelian anababar gumazir dapanibara izi ni ko uari akufagh. ⁵ Ia sghar vamira pamtemin dughiar otevimin a giviti, aruem anadi naghin itir anababa, dikavigh danganir me itim ategh mangam. ⁶ Ia namba zin dughiamin, sghar vamira pamtem dughiar otevimin a giviti, sautin amadaghan itir anababa dikavigh mangam. Sghar ararem otoghti, me fogh suam, kar mangamin dughiam, egh dikavigh mangam. ⁷ Eghti Israelia bar izi uari akuvamin dughiam bagh, ia dughiar bar ruarimin sghar pumuning giviam. ⁸ Aronin otaribara, me ofa gamir gumaziba, me sighamning giviamin ingangarim damuam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, ia sighamning giviamin arazir kam in gin mangi.

⁹ “Apaniba izi ian nguazimin ia misoghsidamuti, ia faragh sigham giviti, gumaziba zuamira dikavigh mangi apaniba ko misogham. Ia kamaghin damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia ginighnigh ian akuragh ian apaniba abiraghti ia deraghvira ikiam. ¹⁰ Egh uaghan, ia bar akueghamin dughiar ekiaba, kar ia Godin ziam famin dughiaba, ko iakinir igiaba otivir isaba, ko ian dughiar ekiar igharazibar, ia sigham givighiva, uan ofan bar isia mighiriba, ko God ko navir vamira ikiamin ofabar amuam. Eghti ki ia ginighnigh ian akurvagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God.”

Israelia Sainain Miḡhsiam ataki

(*Sapta 10:11–12:16*)

Israelia Sainai ataki

¹¹ Israelian gumazamiziba Isip ategha azenan ize, ezi ḡin azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in aven, an aruer namba 20in, ghuariam uan danganir Godin Purirpenim gisin itim ategha dikavigha zui. Purirpenir kam, me faragha Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a gati. ¹² Ezi Israelia kamaghin ganigha, dikavigha Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha, ghuariam in ḡin ghuavira ikia ghua garima, Paranin gumazamiziba puvatizir danganim in ghuariam an tu.

¹³ Dughiar kam, a faragha zuir dughiar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, Moses dikavigh mangasa Israelia mikemezi me dikavigha zui. ¹⁴ Egha me zuir dughiam in, me uan ikizibar uarigh arigha uan fleghbar suigha zui. Judan anabam in ikizir 3pla faragha zui. Ezi Aminadap in otarim Nason, a Judan anabam in gumazir dapanim, egha uaghan 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ¹⁵ Ezi Suar in otarim Netanel, a Isakar in anabam in gumazir dapanim. ¹⁶ Ezi Helon in otarim Eliap, a Sebulun in anabam in gumazir dapanim.

¹⁷ Ezi ofa gamir gumaziba Purirpenim ko an biziba adegha deraghavira da ike. Ezi Gerson in ikizim in adarasi, ko Merarin ikizim in adarasi, me Purirpenim in biziba atera faragha zuir Judan anabam in ikizir 3plan kabar ḡin zui.

¹⁸ Ezi men ḡin Rubenin anabam in ikizir 3plan adarazi me uan fleghin suiragha men ḡin zui. Sedeur in otarim Elisur, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ¹⁹ Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeon in anabam in gumazir dapanim. ²⁰ Ezi Duelin otarim Eliasap, a Gat in anabam in gumazir dapanim.

²¹ Ezi Livain anabam in Kohatin ikizim in adarasi, Anogoroghezir Danganim in biziba ko Bar Anogoroghezir Danganim in biziba atera men ḡin zui. Livaibar ikizir igharazimning faragha ghua danganir igiar me ikiamim in otivigha Purirpenim

asaragha ḡifa. Ezi Kohatin ikizim in adarazi men ḡin ghua danganir igiar me ikiamim in otifi. Egha me bizir me ateriba isa ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa Godin Purirpenim garisi.

²² Ezi Efraim in anabam in ikizir 3pla, uan fleghin suiragha Kohatin ikizim in ḡin zui. Ezi Amihutin otarim Elisama, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ²³ Ezi Pedasur in otarim Gamaliel, a Manasen anabam in gumazir dapanim. ²⁴ Ezi Gideon in otarim Abidan, a Benjamin in anabam in gumazir dapanim.

²⁵ Ezi bar ḡin, Dan in anabam in ikizir 3pla, me uan fleghin suiragha zui. Ezi Amisadain otarim Ahieser, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ²⁶ Ezi Okran in otarim Pagiell, an Aser in anabam in gumazir dapanim. ²⁷ Ezi Enan in otarim Ahira, a Naptalin anabam in gumazir dapanim. ²⁸ Dughiar zurara, Israelia mangasa, me kamaghira uari afi.

²⁹ Me mangasava amima, Moses uan amerem Hobap, a kantri Midian in gumazim Ruelin otarim, kamaghin a miḡei, “E datirighin danganir aghuir mam in mangam. Kar, danganir Ikiavira Itir God fomira e daningasa akar dikirizim gamizim. Ga uaning, ni e ko mangam. Eghti e deraghvira nin ganam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God e ko akam akira ghaze, a bar deraghvira e damuam.”

³⁰ Ezi Hobap a ikaragha ghaze, “Puvati. Ki mangan aghua. Ki uamategh uan nguibam ko uan adarazi bagh mangam.”

³¹ Ezi Moses kamaghin a miḡei, “O nan amerem, ni e ataghiraghan marki. Danganir Gumazamiziba puvatizir e ikiamin kaba, ni bar dagh fo. Kamaghin amizi, ni e ko mangi tuavim en akakagham. ³² Ni e ko iziti, Ikiavira Itir God e daningamin bizir aghuir manaba, e uaghan taba ni daningam.”

Gumazamiziba dikavigha zui

³³ Gumazamiziba dikavigha, Ikiavira Itir Godin miḡhsiam ategha zuima, 3plan arueba ḡifa. Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim in Boksiam atera faragha ghua, egha danganir me avughsamim bagha gari. ³⁴ Me zuir aruebar,

Ikiavira Itir Godin ghuariam zurara me gisin ikia zui.

³⁵ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha mangasava amir dughiabar, Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni dikavigh mangi uan apaniba ko misogh me batokegh. Egh gumazir ni gifongezir puvatiziba, ni me damighti, me tintinibar aregh.”

³⁶ Me avughsasa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arizir dughiabar, Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian tausenin avirir pozim bagh uamategh izi.”

11

Israelia puvira imobima, God pazaviram me gami

¹ Gumamaziziba osimtizir me bativiba bangin puvira Ikiavira Itir God gimobava an dei. Ezi Ikiavira Itir God me baregha, men atara an navim me bagha puv an isima, an avim me mikini. Ezi me iti naghin mitaghniabar boroghin, avim bar dar isi. ² Ezi gumamaziziba uarir akurvaghasa Mosesin deima, Moses Ikiavira Itir God ko migeima, avim munge. ³ Danganir kam, me kamaghin a dibori, Tabera. Ziar kamın mingarim kamakin, “Avim Isir Danganim.” Ziar kamın nighnizim kamaghin zui, danganir kamın, Ikiavira Itir Godin avim men tongin isi.

Moses 70plan gumazir dapaniba amisefe

⁴ Ikizir igharazibar gumamazizir maba uaghan Israelia ko zui. Me asizitabar amasa men aguiaba puv men ingari. Ezi Israelia uaghan imoba atara bizir kam bagha ara ghaze, “Oio! E asizir tabar ameka! ⁵ E fomira Isipin kantrin ikiava osirir aviriba puviram ada api, egha dagh ivezir puvati. Egha e zurara, kukambaba ko melonba, ko anianba, ko galikba apavira iti. ⁶ Ezi datirighin en gavgaviba bar gifa. E damamin bizitam ua itir puvati. Dughiabar zurara, e manan dagher kamram apa ghua bar an amira. E bar uarir apangkufi!”

⁷ Manan dagher kamın ganganim, mati temer ovizir muziarim, egha ghurghurigha iangurungi. ⁸⁻⁹ Me itir danganimin manan dagheba, dimagaribar ghuariam sara iri. Amimzaraghan gumamaziziba dikavigh daru da akumakum dagiabar da mirmiram, o itarir ekiamin aven temer otevimin dav soghtima, da plaua gavagham. Ezi dar maba me minebar da avigha, dar maba inigha bisketbar ingari. Me da apima, dar isingtizim, mati bisketin me olivin borem sara ingariziba.

¹⁰ Gumamaziziba uan ikiziba ko, uan purirpenibar tiar akabar boroghin tui-ighav ikia imobava araima, Moses men dimdiaba barasi. Ezi Ikiavira Itir God atara me bagha an navim puvira an isi. Kamaghin amizi, Mosesin navim bar a basemezi, a kamaghin Ikiavira Itir God migei, ¹¹ “Ni manmaghsua paza na gami? Ni manmaghsua na gakongezir puvati? Ni manmaghsua gumamazizir kabar ganamin ingangarim na ganingi? ¹² Ki men ingarizir puvatigha me batezir puvati. Ki men amebam puvati. Tizim bagha, ni me isa nan dafarimning gatigha ghaze, ki men amebamin min me ater otem me daningiva, me inigh bar mangi nguazir ni men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizi naghin otogham? ¹³ Gumamazizir kaba arava asiziba bagha nan azai. Ki managh me bagh asizir aviriba iniam? Ki bar iburaghburaki. ¹⁴ Ki uabira manmaghin gumamazizir avirir kabar amuam? Ki osimtizir ekiar kam ateran bar iburaghburaki. ¹⁵ Ni kamaghin na damusi, ni nan apangkuvigh na misueghti, ki aremegh, uam osimtizir kam ateran kogham.”

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni 70plan Israelian gumazir aruaba inigh na bagh izi. Gumazir kaba, ni uabi me gifogha givagha ghaze, me guizbangira gumazir dapaniba, egha gumamazizibar damazimin me ziar ekiaba iti, gumazir kaba, ni me inigh izi. Ni me inigh na bagh na bativamin Purirpenimin iziti, me ni ko uari akuvagh tuifigh. ¹⁷ Eghti ki izighiri ni ko mikim, egh

Duar ki ni ganingizir kam da gavgavitaba inigh, me darigham. Eghti me uaghan nin akuragh gumazamizir kabar osimtizitaba ateram, eghti ni uabira da ateran kogham. ¹⁸ Ni gumazamizibav kim suam: Ia gurum mizaragh bagh uari akirigh Godin damazimin zuegh, egh damamin asiziba iniam. Ia asiziba bagha arair ararem, Ikiavira Itir God a baregha gifa. Ia ghaze, 'E asizitabar ameka! E faragha deragha Isipin iti.' Ia oragh, Ikiavira tir God datirighin damamin asiziba ia daningti, ia dar ami. ¹⁹ Ia aruer vamira, o pumuning, o 5pla, o 10pla, o 20plan aruebar asizibar aman kogham. Bar puvatigham. ²⁰ Ia iakinir vamiran arueba bar, ia asizibar ami mangi egh dar aghuagh mighsi damuam. Ikiavira Itir God ia ko itima ia akirim ragha a gasara, egha ara ghaze, 'E bar tizim bagha Isip ategha ize?' Ia kamaghin mikemezi, bizir kam bangin, arazir kam ia bativam."

²¹ Ezi Moses Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, "Ame! Ki 600,000in gumazibara gari. Ezi ni ghaze, ni iakinir vamiran asiziba me daningti me dar amam? Asizir kaba, da managh iti? ²² E bulmakauba ko sipsipba bar dav sueghti, asizir kaba ti men tughatighan kogham. Eghti ongarimin itir osiriba bar, ti men tughatighan kogham."

²³ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, "Ki ti gavgaviba puvatighama? Ni kiran oveghangin ganigh fogham, nan migirigiam ti daghem otogham, o puvatigham."

²⁴ Ezi Moses dikavigha azenan ghua, Ikiavira Itir God mikemezir bizibar gun gumazamizibav keme. Egha 70plan gumazir dapanibav sevegha me gamizi, me uari akuvagha Purirpenim ekiarugha itima, Moses aven ghu. ²⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ghuariamın tongin izaghira Moses ko migia, a ganingizir Godin Duar an itir kamın gavgavir maba abigha da isa 70plan gumazir dapanir kabagh ariki. Ezi Godin Duam me ko itima, me maghira dughiar otevimin akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

²⁶ Ezi gumazir dapanir 70plan kabar aven itir gumazir pumuning, Eldat ko Me-

dat, aning me itir danganir kamın ikiavira iti. Aning gumazir dapanir igharaziba ko Purirpenimin ghuzir puvati. Aning danganir me itimra itima, Ikiavira Itir God, uan Duam aning gatizi, aning maghira akam inigh izir gumazimin min akam akuri. ²⁷ Ezi gumazir igiar mam ivegha ghua kamaghin Moses migia ghaze, Eldat ko Medat danganir ia itimra an aven ikia, akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

²⁸ Ezi Nunin otarim Josua, a igiamra ikia, Mosesin akurvagha izi. A kamaghin Moses migei, "Nan gumazir ekiam, ni mangi aningın anogoreghti aning bizitam mikiman marki." ²⁹ Ezi Moses a ikaragha ghaze, "Gumazitam ti nan danganim inian ni aghua? Nan ifongiam kamakin, Ikiavira Itir God, uan Duam isi bar uan gumazamizibar anighti, me akam inigha izir gumazibar min akam akunam!" ³⁰ Egha Moses 70plan gumazir dapaniba ko uamategha, danganir me itimin ghue.

Ikiavira Itir God kuarazir aviriba amangi

³¹ Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizi, an ongarimin dikavigha ivava, kuarazir aviriba inigha izima da migha iza, Israelia itir danganimin boroghın ira bar a gizivagha tintinimin danganiba bar dagh izifa. Da bar vazimra 1 mitan nguazim gisirara mighagha arua, tintinibar danganir me itim gira, azenan danganir me ekiaruzim sara ira ghua, aruer vamiran darorimin mitaghniamin min ghu. ³² Ezi gumazamiziba aruer vamira ko dimagarim sara puvira ingarava kuarazir bar aviriba isa zuima, aruer pumuning gifa. Gumazamiziba kuarazir bar aviriba ini, ezi dar osimtizim 1,000 kilogremın tu. Ezi gumazamizir avirim kuarazir bar aviriba inizi dar osimtizim 1,000 kilogrem gafira. Egha me da apuzasa dar ghora pura nguazim garisi, eghti aruem dar ganti da misingam. ³³ Me kuarazir tuziba apavira itima, Ikiavira Itir God men aningaghegha, me bagha navim puv isia arimariar kurar mam amadazi, gumazamizir avirim ariaghire.

³⁴ Danganir kamın, me gumazamizibar kuaba afegha, a dibora ghaze, Kibrot Hatava. Ziar kamın mingarim kamakın, “Asiziba bagha puvira arair gumazamizibar kuaba afezir danganim.”

³⁵ Egha gın Israelia danganir kam ategha ghua, Haserotın danganim aghuigha an iti.

12

Miriam ko Aron pazavira Moses mikeme

¹ Moses a kantri Itiopian amizir mamın iti. Ezi Israelia Haserotın danganimın itir dughiamın, Aron ko Miriam, aning an amuim bangın pazava a mikeme. ² Aning kamaghın a migei, “Moses ti ghaze, Ikiavira Itir God anarira migei. Puvati, a uaghan ga migei.” Ezi Ikiavira Itir God aningın imobir kam baraki. ³ (Guizbangira, Moses, a uabi abirir gumazim, nguazimın itir gumazitam an mın uabi abirir puvati.)

⁴ Egha zuamira Ikiavira Itir God kamaghın Moses, ko Aron ko Miriam migei, “Ia na bativamin Purirpenimın tiar akamın izi.” Ezi me ghue.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamın aven ikia izaghira Purirpenimın tiar akamın tugha dei, “Aron ko Miriam, gua kagh izi.” Ezi aning oregha sivagha roghira ghu.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın aning migei, “Gua oraghti ki datirighın gua mikimam. Ki Ikiavira Itir God. Ian tongın akam inigha izir gumazitam ikiti, ki irebamın mın garir bizibar aven, uabi isi an akaghiva bizibar gun an mikimam. Egh ki irebabar aven a ko mikimam. ⁷ Ezi nan ingangarir gumazim Moses, a bar ighara. Ki garima, a nan gumazamizibar tongın nighnizir gavgavim nan ikia deravira nan gın izi. Ki uan gumazamizibar ganamin ingangarim a ganingizi, a bar deraghavira men gari. ⁸ Ga ro-roamningın mın guizbangira uan guamningın gara, uaning ko migei. Ki akar mogomeba ko akar isin zuibar a ko migeir puvati. Ki bighavira bizibar a migei. Ezi a uaghan nan nedazimın gari. Kamaghın amizi, gua manmaghsua nan ingangarir gumazim akam a gasi?”

12:7: Hibru 3:2 12:14: Diboboniba 5:2,3

⁹ Egha Ikiavira Itir God aning bagha navim bar ikuvigha aningın atara, aning ategha ghu.

¹⁰ Ezi Godın ghuariam Purirpenim ategha ghuzi, lepan arimariam maghira, Miriamın mikarzimın otogha bar ghurghuri. Ezi Aron raghirigha an garima, lepan arimariam an mikarzim bar anevarazi, ¹¹ a Moses migei, “Aruam, ga uaning, ni gan apangkuvigh, egh gan arazir kurar onganir kam bangın ivezir kuram ga daningan marki. ¹² Ni aneteghti, a mati borim aremezi, amebam an kuam batezi moghın ganan marki. Ni an amamangatighi, arimariar kurar kam bar an mikarzim damuti an mikarzir vuem ikuvigh puvatighan marki.”

¹³ Ezi Moses Ikiavira Itir Godın dia ghaze, “O God, ki kamaghsua, ni Miriamın mikarzim damighti, a ua deragh.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, “An afeziam ti an guam giparighi, an aghumsizim ateriva danganir e itimın azenan iki mangiti, 7plan arueba givagham. Kamaghın, ni aneteghti an azenan iki mangiti, wighın vamira givaghti, gın ni a inigh ua danganir ia itimın aven izi.” ¹⁵ Kamaghın amizi, me Miriam batoghezi, a Israelian gumazamizibar danganir me itimın azenan itima, Israelian gumazamiziba ua tamoghın ghuezir puvati. Me ikiavira itima 7plan arueba givazi, me ua Miriam inigha uamategha me itir danganimın aven ize. ¹⁶ Egha gın, me dikavigha Haserot ategha ghua, Paranın gumazamiziba puvatizir danganimın otogha, danganim aghuigha an iti.

Israelia Kadesin nguibar ekiamın ikia Godın akaba batosi

13

(Sapta 13:1--20:13)

Moga garir gumaziba, Kenanin nguazimın ganasa ghue
(Godın Araziba 1:19-33)

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ² “Ni 12plan anababa bar dar vaghvagh, dar gumazir dapanir vamira

vamira misefegh. Egh ni 12plan gumazibar amangighti, me moga garir gumazibar min mangi Kenanin nguazir ki ia daningamim getigh.”³ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam baregha, Israelian 12plan gumazir dapaniba amangizi, me Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin dikavigha moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa zui.⁴ Men ziabar kara: Sakurin otarim Samua, a Rubenin anabamin mav.⁵ Horin otarim Safat, a Simeonin anabamin mav.⁶ Jefunen otarim Kalep, a Judan anabamin mav.⁷ Josepin otarim Igal, a Isakar in anabamin mav.⁸ Nunin otarim Josua, a Efraimin anabamin mav.⁹ Rafun otarim Palti, a Benjaminin anabamin mav.¹⁰ Sodin otarim Gadiel, a Sebulunin anabamin mav.¹¹ Susin otarim Gadi, a Manasen anabamin mav. (Manase, a Josepin otarimningin mav.)¹² Gemalin otarim Amiel, a Danin anabamin mav.¹³ Maikelin otarim Setur, a Aserin anabamin mav.¹⁴ Vopsin otarim Nabi, a Naptalin anabamin mav.¹⁵ Makin otarim Guel, a Gat in anabamin mav.

¹⁶ Gumazir dapanir kaba, Moses moga garir gumazibar min, Kenanin nguazimin getiasa me amangi. Egha Nunin otarim Hosia, Moses an ziam giragha, “Josua,” a gati.

¹⁷ Moses moga garir gumazibar min me amangasa kamaghin me migei, “Ia mangi Negevin Distrighin aven mangiva, anetegh mighsiaba itir danganimin otogh.”¹⁸ Egh ia deraghvira mongegh ganigh fogham, nguazim manmaghin gari, ezi an gumazamiziba avirasemez, o puvati? Egha me gavgaviba iti, o puvati? ¹⁹ Ia nguazim asavsuigh, a gifogham, a deraz, o a ikufi. Ia uaghan an nguibabar gan da asavsuigh, da divazir bar gavgaviba iti, o da pura iti? ²⁰ Egh deraghvira nguazim getigh a gifogh, me dagheba oparan a deraz, o puvati? Ezi temer manmaghin gariba aghui, egha uaghan ruaritaba iti, o puvati? Kar wainin oviziba faragha anir dughiam, kamaghin, ia ter ovizitaba sara inigh izi. Ia pura izan marki. Ia atiatingan marki.”

²¹ Kamaghin amizi, 12plan gumazir

kaba moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa ghue. Me Sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua nguibar ekiam Rehopin oto, a notin amadaghan ikia Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin iti.²² Me sautin itir gumazamiziba puvatizir danganimin aven ghua Negevin Distrighin otogha ghua, Hebronin nguibar ekiamin oto. Dughiar kam, gumazir bar dafar ruarim Anak, an ovavir boriba iti, men ziabar kara: Ahiman, Sesai, ko Talmal, me Hebronin nguibar ekiamin iti. (Hebronin nguibar ekiam, gumazir maba fomira an ingari, ezi 7plan azeniba givazi, Isipia nguibar ekiam Soanin ingari.)

²³ Ezi gumazir dapanir kaba ghua, Eskolin danganir zarimin otogha ghua wainin ikarizimin aguar mam atu. Wainin aguar kam, wainin oviziba bar izivagha bar osemezi, gumazir vamira aneteran ibura. Me nogorimin a ikegha gumazir pumuning aneteri. Egha me uaghan fighin oviziba ko pomigranetin ovizir maba sara ini.²⁴ Kamaghin amizi, me danganir zarir kam, ziam “Eskol,”* a gati. An mingarim kamakin, wainin aguar oviziba bar izivazim.

²⁵⁻²⁶ Me Kenanin nguazim 40plan aruebar moga a getia gara anesavsuigha, uamategha Kadesin nguibar ekiamin ghu. Kades, a Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Egha me Moses, ko Aron ko Israelian gumazamiziba, bizir me ganizibar me geghari. Egha temer ovizir kaba men akakagha ghaze, ia kagh temer ovizir kabar gan.²⁷ Egha me kamaghin Moses migei, “Nguazir, ni etiasa e amadazir kam, e an ganigha gifa. Nguazir kam a bar dera, ezi biziba an ikiava bar deragha aghui. Ni ge, e an dagher maba inigha ize.”²⁸ Egha nguazir kam in itir gumazamiziba, bar gavgafi. Ezi men nguibaba bar ekevegha da avinizir divaziba bar gavgafi. E uaghan Anak in ovavir boribar gani, me gumazir bar dafar ruariba.²⁹ Ezi Amalekia sautin amadaghan itir Negevin Distrighin iti. Ezi,

* **13:24:** Ziar kam, “Eskol,” an mingarim kamakin, “Wainin aguar ovizir bar aviriba itim.”

Hitia, ko Jebusia, ko Amoria miġhsiaabar itir danganibar iti. Ezi Kenanian Mediternianin Ongarir Ekiamin dadarimin iti. Ezi men marazi Jordanin Fanemin miriamin iti.”

³⁰ Ezi Israelia, gumazir dapanir kabar akam baregha me atiati. Egha Mosesin damazimin miġiavira iti. Ezi Kalep dikavigha me gamizi, me nimira itima, a kamaghin me miġei, “E zuamira dikavigh mangi me misogh men nguazim inika. E gavgaviba iti, e me abinigham.”

³¹ Ezi gumazir igharazir Kalep ko ghueziba kamaghin me miġei, “Bar puvati. Gumazir kaba, men gavgaviba bar en gavgavibagh afira. Kamaghin amizi, e mangi me ko misoghan iburaghburegham.”

³² Egha me ganizir bizibar ghuangsiġha ifara ghaze, “Nguazir kam derazir puvati. A biziba puvati. An dagheba deragh aghungan kogham. Ezi gumazamiziba bar dagheba puvatizi, mitiriaba men a izi. Ezi gumazir e ganiziba bar, me maburan gumazir ruariba. ³³ Bar guizbangira, Anakin ovavir boriba bar ruarigha ekefe. E uarir gari, e bar suvigha pura gumazir kiniba, egha odezibar min gari. E fo, me ti en ganti, e bar suvigh odezibar min ganam.”

14

Gumazamiziba imoba miġirigiar aviribar God gami

¹ Israelian gumazamiziba, 12plan gumazir dapanibar eghaghaniba baregha, dimagarir kam in pamten tiariba akara aziava ara ghuav itima, aminim tira. ² Egha dikavigha ghua imoba miġirigiar aviribar Moses ko Aron gamua ghaze, “E Isipin kantrin ikiava aremezi, deraghai o, e gumazamiziba puvatizir danganir kam in ikia ariaghirezi, deraghai! ³ Tizim bagha, Ikiavira Itir God e inigha Kenanin zui? Me en taraziv sueghti, e arimiġhiregham. Me ti en amuiba ko boriba inighi, me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivigham. E ti uamategh Isipin mangiti deraghham.” ⁴ Egha me uariv ġia ghaze, “E uari bagh gumazir dapanitam

amiseveghti, an e inigh uamategh Isipin mangam.”

⁵ Ezi Moses ko Aron, gumazamiziba bar men damazimin nguazim girigha, guamn-ing nguazim mitua. ⁶ Ezi Nunin otarim Josua, ko Jefunen otarim Kalep, aning moga garir gumazibar tongin gumazir mamning, aning bar osemegha uan korotiaba abiaghariki. ⁷ Egha aning kamaghin gumazamizibav gei, “Ga uaning nguazir kam bar a garua an gani, a bar dera. ⁸ Ikiavira Itir God, e bagha bar akongegha, guizbangira e inigh nguazir kam in aven mangi a isi e daningam. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikiava bar deraghaviram aghui. ⁹ Ia deraviram oragh! Ia Ikiavira Itir Godin akaba batoghan marki! Egh ia gumazamizir nguazir kam in itibar atiatingan marki. Me pura bizibar min, e me misogh rarigham, mati gumazim asizir tuzim apa a tuavaremezi a bar iraghu. Men garir aseba, men akuraghan kogham. Ikiavira Itir God, e ko iki me abiragham. Kamaghin amizi, ia men atiatingan marki.” ¹⁰ Ezi Israelian gumazamiziba bar, Josua ko Kalepin akam niġhnizir gavgavim an itir puvatigha, dagiabar aning ginivighi, aning aremeghasa. Egha gumazamiziba maghira garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim zuamira izaghira a bativamin Purirpenim gisin iti.

Moses gumazamiziba bagha God ko miġei

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses miġei, “Ki mirakelin ekiar aviribar gumazamizir kaba bagha dagh ami. Ezi me nan akam barazir puvatigha, niġhnizir gavgavim nan itir puvati. Me dughiar bar ruarimin, bar nan aghua. Ki bar men amiragha men atari. ¹² Kamaghin, ki arimariar ekiar kuratam amadaghti, a me gasighasigham. Ki ni damighi nin ovavir boriba, ikizir ekiamin otogh bar gavgavigham. Eghti men gavgavim bar Israelian gavgavim gafiragham.”

¹³ Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni

uabi, uan gavgavir ekiamin gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni me gasighasighti, Isipia bizir kamın akam baregham. ¹⁴ Egh me Kenania mikemegham. Ni fo, Kenania kamaghın oraki, ni Ikiavira Itir God, ni e ko ikia uabi isa en akakazima, e nin boroghın ikia nin gari. Me kamaghın oraki, nin ghuariam e gisin itima, ni en faragha zui. Ni aruebar ghuariar ruarir ekiamın tongın e gisin ikia dimagaribar, ni ghuariamın aven avimın mın isia iti. ¹⁵ Ni uan gumazamizibav soghirarighti, ikizir igharazir nin ziar ekiam baraghiziba, me suam, ¹⁶ 'Ikiavira Itir God fomira akar dikirizim gamua ghaze, a uan gumazamiziba inigh Kenanın nguazimın mangam. Egha a gavgaviba puvatigha, kamaghın a iburagha gumazamiziba puvatizir danganimın me misuaghariki.'

¹⁷ "O Ekiam, ni uan gavgavir ekiam en akagh, bizir ni damuasa akar dikirizim gamizim, ni a damu. Ni uabi kamaghın mikeme, ¹⁸ 'Ki Ikiavira Itir God, ki zuamira aningazir puvati. Ki zurara gumazamizibar apangkuva, egha zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. Ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumaziba, me osimtiziba itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba, ki ivezir kuram me daning mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.' ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni zurara apangkuva deravira gumazamizibagh ami. Egh ni uan apangkuvir arazim giraghan kogham. Kamaghın amizi, ki nin azangsi, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh, mati me Isipin ikegha izima, ni men arazir kuraba gin amaga iza datirighın tu."

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, "Ni azarazi moghin, ki men arazir kuraba ginamangam. ²¹ Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki zurara angamira iti, ezi nan gavgavim ko angazangarim ko ziar ekiam nguazir kam bar a gizifa.

Ezi ki datirighın uan ziamın akar dikirizim gamua ghaze, ²² Gumazamizir nan akaba barazir puvatizir kaba, nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim, me an aven mangan kogham. Gumazamizir kaba, ki uan gavgavim ko angazangarir ekiam ko ziar ekiam isa men akazi, me dar gani. Egha me mirakelin ki Isip ko gumazamiziba puvatizir danganir kamın amizibar gani. Egha dughiar bar aviriba, me nan akaba batogha, nan akamın gin mangan aghua. ²³ Men tav nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizimın ganighan kogham. Bar puvati. Me nan aghua, kamaghın amizi me nguazir kamın aven mangan kogham. ²⁴ Ezi nan ingangarir gumazim Kalep, an nighniziba bar ighara. A uan navir averiamın aven nan gin iza na bagha tugha gavgafi. Kamaghın amizi, ki a inigh nguazir a ghua ganizimın mangiti, an an ikiam. Eghti an ovavir boriba uaghan nguazir kamın ikiva uari bagh a iniam. ²⁵ Datirighın, Amalekia ko Kenania nguazir kamın danganir zaribar iti. Eghti ia gurumın bar moghira dikavigh, danganir kam ategh uamategh mangi Ongarir Aghevimın boroghın zuir tuavimın mangi, egh gumazamiziba puvatizir danganimın otogh an iki."

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia ganidi

²⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghın Moses ko Aron migei, ²⁷ "Dughiar aviribar, gumazamizir kurar kaba imobir aviribar na gami. Ki me baragha bar men amira. Me dazoghın imobir kurar kam ategham? Ti puvatigham. ²⁸ Kamagh amizi, ni nan akar kamın gun kamagh me mikim, 'Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira ikia, egha guizbangira migei. Ki orazi ia kamaghın migei, ia kaghira iki ovengasa, kamaghın amizi, ia ifongezi moghin ki ia damuam. ²⁹ Ia arighireghti, ian kuaba tintinimın gumazamiziba puvatizir danganir kam gireghiv ikiam. Ia puvira na gimobi, kamagh amizi, gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20 plan azenibagh afiraziba, kar

gumazir me faragha men ziaba osirigha givaziba, me bar nguazir aghuir kamın aven mangan kogham. ³⁰ Ki fomira kantrin kamın ikiasa akar dikirizimın ia gami. Ezi puvati, ia bar mangan kogham. Josua ko Kalep, aningra mangam. ³¹ Ia ghaze, me ti ian boriba inighti me men ingangarir gumazamizir kinibar mın otivam. Eghti puvatigham. Ki ian boriba inigh mangi nguazir ia aghuazimın me atigham. Eghti a men nguibamın mın ikiti, me deraghviram a dapiagh ikiam. ³² Eghti ia puvatigham. Ia gumazamiziba puvatizir danganir kamın arighireghti, ian kuaba kagh ireghiv ikiam. ³³ Eghti ian boriba gumazamiziba puvatizir danganir kamın mangigh izegh damuti, 40plan azeniba givagham. Ia na ataghizir arazir kam, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimın mın oto. Kamaghın amizi, ian arazir kam bangın, ian boriba mızaziba baragh mangiti, ian abuananaba arighiregh givagham. ³⁴ Ian gumazir dapaniba 40plan aruebar nguazir aghuim getigha, moga an gani. Eghti ia uan arazir kuraba bangın, ivezir kuram inivira iki mangiti, 40plan azeniba givagham. Ki 40plan aruer kabagh nighnigha da mengegha 40plan azenibar ivezir kuram ia daningam. Eghti ia kamaghın ganigh na gifogham, arazir ia amir kaba, ki bar dagh ifongezir puvati. ³⁵ Ki guizbangira migei, gumazamizir kurar akaba barazi puvatigha, akirim ragha na gasaraziba, ki pazi me damuam. Me bar moghira, gumazamiziba puvatizir danganir kamın arighiregham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.’”

³⁶⁻³⁷ Moga garir gumazir Moses nguazim getiasa amangiziba, men marazi eghaghanir ifavarim gamua ghaze, “Nguazir kam, a nguazir kuram.” Ezi men akar kam gumazamizibagh amizi, me imobir avirim Ikiavira Itir God gami. Ezi Ikiavira Itir God arimariar kuram moga garir gumazir kabar amadazi, me zuamira ariaghire. ³⁸ Moga garir gumazir 10plan kaba bar ariaghirezi, Josua ko Kalep uaningra aremezir puvatigha iti.

Israelia ghua Kenanin nguazim

14:33: Aposel 7:36

iniasa misosi

(Godin Araziba 1:41-46)

³⁹ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akar kabar gun Israelian gumazamizibav ke-mezi, me puviram azi. ⁴⁰ Bar mizaraghara, me dikavigha ghua mighsiabar itir danganimın pin ghua ghaze, Ia oragh. E fo, e arazir kurabagh ami. Egha e datirighin mangi Ikiavira Itir God e daningasa mikemezir nguazimın mangam. Egha me Kenania misoghasava ami.

⁴¹ Ezi Moses kamaghın me migei, “Manmaghsua ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batosi? Ia me misogh me abiraghan kogham. ⁴² Ia mangan marki. Ikiavira Itir God ia ko mangi ian akuraghan kogham. Kamaghın, ian apaniba bar ia abiragham. ⁴³ Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, egha an gin zuir puvati. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God ia ko midorozim bagh mangighan kogham. Bar guizbangira, ia mangi Amalekia ko Kenania ko misoghti, me ia misogh rarigham.”

⁴⁴ Moses kamaghın me mikemezi, me an akam baraghizir puvati. Me an akam batuegha, uari fa ifaghata, dikavigha apanibav soghasa mighsiabar itir danganimın zui. Ezi Moses me ko ghuzir puvati. Me uaghan Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigha ghuzir puvati. A me itir danganimın ikiavira iti. ⁴⁵ Me zuima, Amalekia ko Kenanian danganir mighsiabar itiba, dikavigha iza, me misogha me abira. Egha men marazir agintigha bar ghua Horman nguibar ekiamın oto.

15

Ofan igharagha garibar Akar Gavgaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ² “Ni kamaghın Israelia mikim: Ia mangi nguazir ki ia daningasa mikemezimın otogh a dapiam. ³ Egh ia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia uari uan bulmakau, o sipsip o meme inigh izi. Kar, ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa, o ia uan ifongiamın gin mangamin ofa, o dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a inabazibar ofa, o ofan igharaziba. Ia avimın aven

ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁴ Ezi gumazitam ofan katam Ikiavira Itir God daningisi, a uaghan wit tuamin ofa damusi plauan kilogremın vamira ko, olivin borer litan vamira sara verezim inigh izi. ⁵ Egh uaghan, a wainın dipar litan vamira inigh asizim sara ofa damu. ⁶ Ni sipsipin apurimın ofa damusi, plauan kilogremın pumuning itim inigh olivin borer litan vamira ko natam sara a veregh wit tuamin ofa damu. ⁷ Egh uaghan wainın dipar litan vamira ko natam sara, sipsipin apurir kam ko ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam bareghıva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁸ Ni bulmakaun apurim inigh ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God ko amizim akıramın ofa, o Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamın ofa, o ofan igharazim damusi, ⁹ ni uaghan wit tuamin ofa damuam. Kar, ni 3 kilogrem plaua ko olivin borer litan vamira sara verezim inigh. ¹⁰ Egh uaghan 2 lita wainın dipam inigh izıva, bizir kaba ko bulmakaun apurir kam, avimın aven dar ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹¹ “Ia bulmakaun apurim o sipsipin apurim o sipsipin nguzir apurim o memen nguzim inigh ofa damusi, da bagh vagh-vagh bizir kaba uaghan da inigh, kar plaua, ko olivin bore, ko wainın dipam, egh asiziba romegh dar ofa damu. ¹² Ia asizibar dibobonimın gin mangi. Da avırasemeghti, plauaba, ko olivin boreba, ko wainın dipabar dibobonim uaghan avırasemegh. ¹³ Ia Israelia, avimın aven ofa damusi, ia bar kamaghıra damuti, Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Eghti me uaghan Arar Gavgarıbar kabar gin mangam. Eghti Ikiavira Itir God men ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁵ Ia Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharaz-

ibar gumazamizir ia ko itiba sara, Akar Gavgarıbar kaba da bar ian akaba. Dughıar gin izamiba bar, ia bar me ko Ikiavira Itir Godın damazimın magh ghue. ¹⁶ Ia Israelia ko ikizir igharazıbar gumazamizir ia ko itiba, ia bar ofa damuamin Akar Gavgarıbar kabara, gin mangam.”

¹⁷ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın Moses migei, ¹⁸ “Ni kamaghın Israelia mikim: Ki ia inigha nguazir aghuir kam bagha zui. Eghti gin ia an ikıva, deraghvıra a dapiagh ikiam. ¹⁹ Egh ia dagheba opar gin da asigh, egh dar taba inigh, ofan mın Ikiavira Itir God danıngam. ²⁰ Ia witın igıabar ingarizir Bretın faraghavıra tuezıba, ia ofan mın dar tongın Bretın rubuzıtam inigh Ikiavira Itir God danıngıgh. Kamaghıra, ia witın ovızar inıba kua dar dagheba ısır danıngımın witın igıataba inigh Ikiavira Itir God danıngıgh. ²¹ Dughıar kam ko dughıar gin izamıbar, ia uan witın igıabar tongın ofan tam isi Ikiavira Itir God danıngıgh.

²²⁻²³ “Akar Gavgarıbar Ikiavira Itir God Moses ganıngızir kaba, ia da inigha dagh fogha gıfa. Eghti ian ovavır borır gin otıvamıba, uaghan da inigh dagh fogham. Eghti ia bar dar gin mangı. Eghti gumazıtaba ti deragh foghan kogh dar gin mangan kogham. ²⁴ Eghti gumazamizıba bar, gumazır kamın arazır kurar kam gifoghan kogh, kamaghın, me God ifongezır arazımın gin mangı bulmakaun apurır igıatam inigh, ofan bar isia mighirim damuam. Egh uaghan wit tuamin ofa ko wainın dipamın ofa isi asızır kam ko ofa damuam. Egh arazır kuraba gin amangamin ofa damusi memen apurıtam sara ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God an ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Eghti me uaghan arazır kuraba gin amadır ofan mın memen apurım isi ofa damu. ²⁵ Eghti ofa gamır gumazım arazır kuraba gin amadır ofa me bagh a damıghti, Israelian gumazamizıbar arazır kuraba bar gıvaghıam. Ofan kamın mıngarım kamakın, marazı deragha nıghnızır puvatıgha arazır kurabagh ami. Egha bizır kam bangın, me uan

arazir kuraba ġin amadir ofa, Ikiavira Itir God bagħa a gami. ²⁶ Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me bar deravira niġhnizir puvatigha arazir kuram gami. Kamaghin, ki men arazir kuraba ġin amangam.

²⁷ “Gumazitam, uabira deravira niġhnizir puvatigha arazir kuram gami, a memen amebar azenir vamira itim inigh, arazir kuraba ġin amadir ofa damu. ²⁸ Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuva, deravira niġhnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir kuram ġin amadagham. ²⁹ Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, Akar Gavgavir kabara bar ian akaba. Kar, deravira niġhnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir a damuamim.

³⁰ “Eghti gumazamizir na baraghan aghuagħa arazir kuram gamim, a mati akaba Ikiavira Itir God gasir gumazim, kar Israelian gumazim o ikizir igharazibar gumazim, a Israelian tongin ikian kogham. ³¹ Gumazir kam o amizir kam uan ifongiamin ġin ghua, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin aghuagħa anebiki. Kamaghin amizi, a Israelian tongin ikian kogham. An arazir kuramin ivezim, a uabi uan osimtizim ateram.”

Gumazir mam Sabatin arazim abiki

³² Dughiar mam, Israelia, gumazamiziba puvatizir danganimin ikia garima, Sabatin dughiamin gumazir mam daziba isi. ³³ Ezi men marazi a inigha, Moses ko Aron ko Israelian gumazamiziba bar, me bagħa ghue. ³⁴ Egha a isa kalabus gati. Me fozir puvati, me manmagħin a damuam. ³⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses miġei, “Ia gumazir kam inigh, ia itir danganim ategħ azenan mangi, bar dagiabar a ginivti an aremegħ.” ³⁶ Ezi gumazamiziba bar, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi mogħin amua, gumazir kam inigha, danganir me itim ategħa azenan ghugħa, dagiabar a ginivizi, an areme.

Korotiar apinir vin itibar dueviar ruaribar Akar Gavgavim

³⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses miġei, ³⁸ “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim: Ia strinba inigh dar dueviabar amigh uan korotiabar apinibar miġebabar, da ikegh. Dar dueviar kaba, ia vaghvagh bluplan strinba dagħ ikeghti, da ian korotiabar apinibar miġebabar ikiam. Ia ko ian ovavir borir ġin otivamiba kamaghira damu. ³⁹ Dughiarbar zurara ia dueviar ikizir kabar ganiva, Akar Gavgavir ki ia ganingizibagh niġhnigh dar amu. Egh uan ifongiabar ġin mangiva, uan damazibar bizibar ganiva, navir averiabar da bagħ dikav arazir kurabar amuan marki. ⁴⁰ Ia kamaghin damuva, nan Akar Gavgavibar ġin mangisi niġhnigh, bar na bagħavira itir gumazamizibar min ikiam. ⁴¹ Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki ian Godin ikiasa ifonge, kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegħa ġifa.”

16

Kora ko Datan ko Abiram Moses barazir puvati

¹⁻² Isharin otarim Kora, a Kohatin ikizimin gumazim, egha Livain anabamin mav, a ko Rubenin anabamin gumazir 3pla, me Mosesin akaba baraghan aghua. 3plan gumazir kabar ziabar kara: Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram, ko Peletin otarim On. Gumazir 4plan kaba dikavigha Israelian gumazir dapanir 250plan igharaziba akuvagħa Moses mikimasa zui. Gumazir dapanir kaba, Israelian gumazamiziba faragħa me amisevezi, me men damazimin ziar ekiaba iti. ³ Ezi gumazir dapanir kaba uari akuvagħa Moses ko Aron bagħa ghua ghaze, “Gua oragh! E Israelian gumazamiziba bar, e vaghvagħa Ikiavira Itir God bagħavira itir gumazamiziba, ezi a bar en tongin iti. Ezi gua uaning fa ifaghata ghaze, gua ti Ikiavira Itir Godin gumazir igharaziba bar me gafira. Manmagħsua gua ghaze, guarara bar e gativagħam? Guan arazir kam, bar derazir puvati.”

⁴ Ezi Moses kamaghin oregha nguazim girigha, uan guam nguazim mituagħa God

ko migei. ⁵ Egha a dikavigha Kora ko an gin zuir adaraziv gia ghaze, “Gurum mizaraghara, Ikiavira Itir God, en akagham, Gumazir manaba, an gumazibara, egha guizbangira a baghavira iti. Egh gumazir kabar amamangatighti, me a bagh izi an ingangarim damuam. ⁶ Kora, ni ko nin gin zui darasi, ia kamaghin damu: Gurum mizaraghan, ia pauran mughuriar aghuim zuim dapongamin itariba inigh. ⁷ Egh avir mikiataba, ko pauran mughuriar aghuim zuiba isi itaribar aven dar arikigh. Egh da inigh ofa gamir dakozimin mangi Ikiavira Itir Godin damazimin tugh. Eghti Ikiavira Itir God en akagham, en tongin itir gumazir manaba, an ingangariba ko ofabar amuasa a me amisefe. Bar guizbangira, ia Livaiba arazir onganir kam gamizi, a derazir puvati!”

⁸ Egha Moses ua Kora migia ghaze, “Ia Livaiba, ia oragh! ⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian gumazamizibar tongin ia misevegh, ian amamangatighti, ia an boroghin mangi an Purirpenimin aven ingangaribar amuva, gumazamizibar damazimin tuiv men akurvaghti, me deravira Godin ziam fer arazibar gin mangam. God ia ko Livain igharaziba ataghizi, ia ingangarir ziar ekiam itim gami. Ia manmaghin ami? Ia ti ghaze, ian ingangarir kam pura bizim. Egha ia ti uaghan ofa gamir gumazibar ikiasava ami, a? ¹¹ Ezi Aron manmaghin garir gumazim, ezi ia an atari? A gumazir kinim. Kamaghin, ia Aron gimoba an atarir puvati. Ia ko ian adarasi, ia uari inigha, Ikiavira Itir God gimoba an atari.”

¹² Kamaghin, Moses uabida izasa, Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram bagha akam amada. Ezi aning kamagh migei, “Ga bar izeghan kogham. ¹³ Ni e misueghti e aremeghasa, ni Isipin nguazir aghuir biziba bar deragha aghuimin aven, e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kam in ize. Egha ni datirighin ifaghata uabi amisevegha e gativaghasava ami. ¹⁴ Ni zurara e migia ghaze, ni e inigh nguazir bar aghuir biziba an ikiava deragha aghuimra mangam, egh nguazir dagher azeniba ko wainin azeniba itiba isi e daningam.

Ezi puvati, da managh iti? Ni ti ghaze, e onгани, eghti ni e gifaram, a? Bar puvatigham. Ga izeghan kogham.”

¹⁵ Ezi Moses kamaghin oregha, a puvira atara an navim bar ikuvizi a kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni gumazir kabar ofaba inian marki. Bar guizbangira, ki paza bizitam me gamizir puvati. Ki men donkin tam inizir puvati. Bar puvati.”

¹⁶ Egha Moses kamaghin Kora migei, “Ni ko nin 250plan gumazir nin gin zuiba, ia gurumzaraghan izi Godin Purirpenimin otogh, Ikiavira Itir Godin damazimin Aron ko tugham. ¹⁷ Ia vaghvagh uan ofan migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin itariba inigh, pauraba dar arigh da isiva Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuam. Ni ko Aron, ko 250plan gumazir dapaniba uan itaribar suigh izi.”

¹⁸ Kamaghin amizi, amimzaraghan gumazir kaba vaghvagha, avir mikiaba ko pauraba isa, itaribagh arigha iza Moses ko Aron ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tuivighav iti. ¹⁹ Dughiar kamra, Kora Moses ko Aronin akaba batueghasa Israelian gumazamiziba akuva God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin men navibagh inifi. A kamaghin amuvira itima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam bar dafogha azenim girizi, me bar an gari. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ²¹ “Gua gumazamizir kabagh itagh munagh tugh. Ki datirighira gumazamizir kabav soghararigham.”

²² Ezi Moses ko Aron nguazim girigha, guanning isa nguazim mituagha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O God, ni uabi gumazamiziba bar men ingarizi me angamira itima, ni bar men nighnizibagh fo. Eghti gumazir vamira arazir kuram damighti, manmaghsu ni bar me gasighasigham?”

²³ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, ²⁴ “Ni gumazamizibav kemeghti, me sivagh munagh tugh, egh Kora ko Datan ko Abiram in purirpenibar boroghin ikian marki.”

²⁵ Kamaghin amizi, Moses dikavigha Datan ko Abiram bagha zuima, Israelian

gumazir dapanir igharaziba an gın zui. ²⁶ Ezi Moses ikiangsizim Israelian gumazamizibagh anıga ghaze, “Ia arazir kurabagh amir gumazir kabar purirpenibar boroghın ikian marki. Ia men bizitamın suıghan marki. Puvatıghtıma, ia men arazir kuram bangın, me sara gıvaghám.” ²⁷ Kamaghın, gumazamiziba men purirpenibagh itagha saghuıam mıtivizi, Kora, Datan ko Abiram me uan amuiroghboriba ko, me uan purirpenibar tiar akabar boroghın tuivıghav iti.

²⁸ Ezi Moses kamaghın gumazamizibav gei, “Ia datırıghın bizir kurar kamın ganıgh fogh suam, bar guızbangıra, Ikiavıra Itir God na mısevegha, ingangaribar amuasa na mıkemegha na amada. Kar nan nıghnızim puvati. Bar puvati. Kar Godın nıghnızim. ²⁹ Gumazir kaba, datırıghın aremegham. Ia bar ganti, God mızazir kuram me danıngan koghti, me datırıghın gumaziba zurara puram ariaghiri moghın arıghıreghti, ia fogh suam, Ikiavıra Itir God na mısevezir puvati. ³⁰ Egh ia ganti, Ikiavıra Itir God arazir fomıra otozir puvatızir tam damıghtı, nguazim akam akarıghtı, gumazir kaba uan amuiroghboriba ko uan biziba sara angamıra Gumazamizir Oveaghuezibar Nguıbamın aven magıreghti, ia kamaghın fogh suam, gumazir kaba akırıba ragha Ikiavıra Itir God gasara.”

³¹ Moses mıkemegha gıvazıma, gumazir kaba tuivıghav iti naghın, nguazim zuamıra, akam akarızıma, maburan torım oto. ³² Ezi anıng uan amuiroghboriba, ko Koran adarazi bar, uan biziba sara, nguazir torır kam giraghuezi, nguazim ua iza uabı dukuazi me itir puvati. ³³ Me angamıra ikia, uan biziba sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguıbamın iraghue, ezi nguazim uabı dukuazi, me ua men garır puvati. ³⁴ Me nguazir torımın aven ghuaghıra puvıra diava araima, Israelian gumazamiziba men tuater ararem baregha atıatia kamaghın mıgei, “Ame! E zuamıram arı mangeka! Puvatıghtıma, arazir kam ti uaghan e batogham. Nguazim akam akarıghtı, e uaghan nguazımın aven magıregham.” Egha me zuamıram are.

³⁵ Egha zuamıra, Ikiavıra Itir God avım amadazi, avım 250plan gumazir avır mıgharır mıghurıar aghuım zuımın ofa gamıbagh irızı, me bar isiava ariaghıre.

Me bras inıgha ofa gamır dakozım dukua

³⁶ Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, ³⁷ “Nı ofa gamır gumazım Aronın otarım Eleasar, a mıkemeghti, a mangı avımın averenımın tongın avım isızır gumazıbar brasın itarıba asıgh da inıghıva, saghon mangı dar avır mıkiaba tintinımın da kavamang. Bar guızbangıra, itarır kaba, na baghavıra itır bizıba. ³⁸ Kamaghın, an hamán dav suegh, ofa gamır dakozım avarazır brasın evarımın ingarıgh anevaragh. Gumazır kaba uan arazır kurabar bangın ariaghıre. Eghtı men avım isızır gumazıbar brasın itarıba, brasın evarımın otoghti, gumazamizıba brasın evarır kamın ganıgh fogh suam, me gumazır kabar mın arazır kurar kam damuan kogham.”

³⁹ Kamaghın, Eleasar itarır kaba akumakumıgha hamán dav suegha ofa gamır dakozım avasa brasın evarımın ingarı. ⁴⁰ Matı Ikiavıra Itir God Moses mıkemezı moghın, brasın evarır kam fıfozım Israelıa danıngasa ababanimın mın iti, eghtı me fıgham, Aronın ovavır borıbara, Ikiavıra Itir Godın boroghın mangı an damazımın mıgharır mıghurıar aghuım zuir ofa dapongam. Gumazır kınıtam ofa damusı, a Kora ko an gın zui darazi ıvezır kuram inızı moghın, a uaghan ıvezır kuram inıam.

Aron gumazamizıbar akurvası

⁴¹ Ezi amızaraghan Israelıa Moses ko Aron gımba ghaze, “Gua Ikiavıra Itir Godın gumazamizıbav soghezi, me ariaghıre.” ⁴² Egha Israelıa bar uarı akuvagha Moses ko Aron bagh mangasa, ragha God batıvamin Purırpenımın garıma, ghuarıar ekıam Purırpenım avarazıma, Ikiavıra Itir Godın angazan-garır ekıam dafogha taghtagha azenım gırı.

⁴³ Ezi Moses ko Aron ghua God batıvamin Purırpenımın guamın tu. ⁴⁴ Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, ⁴⁵ “Gua kamatıgh, egh gumazamizır kabar

saghuiamin tugh. Eghti ki zuamira bar me kuavaremegham.” Ezi aning nguazim girigha uan guanning nguazim mitua.

⁴⁶ Egha Moses kamaghin Aron migei, “Ni uan ofan migharir mughuriar aghuim zuimin itarim inigh, ofan dakozimin avir mikiar isia itiba ko pauran taba dar arikigh. Egh zuamira gumazamiziba bagh mangi, men arazir kuraba gin amangisi, ofa damu. Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin aningagharim izaghirizi, arimariar bar kuram otogha me gasighasizima, marazi ariaghiri.” ⁴⁷ Ezi Aron oregha uan itarim inigha ivegha gumazamizir uari akuvagha itibar tongin ghu. A garima, arimariar bar kuram men tongin otogha gifa. Ezi Aron pauran mughuriar aghuim zuim inigha itarim gatigha gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min kamaghin ami. ⁴⁸ Dughiar kam, Aron ovengezir gumazamizibar kuaba ko angamira itibar tongira tughav ikia arazir kam gami. Ezi arimariar kurar kam gifa. ⁴⁹ Gumazamizir arimariar kurar kam ariaghirezibar dibobonim, 14,700in tu. Dibobonir kam, a Koran arazir kuram bangin ariaghirezibar dibobonimin aven itir puvati. ⁵⁰ Arimariar kurar kam givazima, Aron uamategha, Moses bagha iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin ghu.

17

Aronin asadivir aghorim

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me 12plan asadivir aghoriba ni daningighti, ni 12plan anababar gumazir dapaniba vaghvagh men asadivir aghoriba inigh. Egh 12plan gumazir dapanir kabar ziaba asadivir aghorir kabar da osirigh. ³ Egh Livain anabamin asadivir aghorim, Aronin ziam osirigh. Anababar gumazir dapanibar ziaba vaghvagh men asadivir aghoribar ikiam. ⁴ Eghti ni da inigh, na bativamin Purirpenimin mangiva, ki ni bativi naghin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da atigh. ⁵ Eghti gumazir ki misevezimin asadivim

ghuzghugham. Arazir kam, ki Israelian imobir me ni gasiba, bar da givagham.”

⁶ Ezi Moses Israelia migeima, men anababar gumazir dapaniba vaghvagha uan asadiviba isa a ganingi. Kar, anabar 12plan asadivir aghoriba. Ezi Aronin asadivir aghorim uaghan men asadivir aghoribar tongin iti. ⁷ Ezi Moses asadivir aghorir kaba bar moghira da inigha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin da ariki.

⁸ Egha amimzaraghan Moses Purirpenimin aven ghua garima, asadivir aghorir Aronin ziam itim, kar Livain anabamin asadivir aghorim, a ghuzir igiaba otivigha akimariba onezi, amonin temer oviziba anigha an guighav iti. ⁹ Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin damazimin asadivir aghoriba bar da inigha azenan ghua Israelian akazi, me asadivir aghorir kabar gari. Ezi men gumazir dapaniba iza vaghvagha uan asadivir aghoriba isi.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Aronin asadivir aghorim uam a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin anetigh. Eghti a fozim me daningamin ikiangsizimin min ikiti, Israelian puvira na gimoba nan atarir arazim givagham. Eghti me arighiran kogham.” ¹¹ Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghiram ami.

¹² Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin Moses migei, “Ame! E aremeghasava ami. E bar moghira kamaghira givagham. ¹³ Gumazir manam, Ikiavira Itir Godin Purirpenim boroghin mangiva, an aremegham. Kamaghin amizi, e bar moghira ovengamin adarasi.”

18

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangarim

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni uan otariba ko Livaiba bar, ia deragh nan Purirpenimin ingangarim damuan kogh, egh kamaghin ia uari, uan arazir kuramin osimtizim bangin ivezir kuram iniam. Ni uan otariba ko, deragh

ofa gamir gumazimîn ingangarim damuan koghiva, iarara uan arazir kurar kamîn osimtizim ateram.

² “Ni uan anabam Livain adarazir aku Purirpenimîn boroghîn izeghti, me nîn akurvagh, eghti ni uan otariba ko, ia Purirpenimîn aven ingaram. ³ Livaiba, Purirpenimîn damuamin ingangariba ko, ni me daningamin ingangariba, me ian akurvagh dar amu. Egh me Anogoroghezir Danganimîn itir biziba ko ofa gamir dakozimîn biziba, me dar suighan marki. Me dar suighti, ni uaghan me ko ovegham. ⁴ Me ni ko ingar, me ingangarir na bativamin Purirpenimîn ganamiba bar, me dar amu. Eghti gumazir kinitam nîn boroghîn izi ni ko ingaran kogham. ⁵ Ni uan otariba ko, iarara Anogoroghezir Danganim ko ofa gamir dakozimîn ingangaribar amuam. Ia kamaghîn damuti, nan aningagharim ua Israelian gumazamizibagh asighasighan kogham. ⁶ Ni oragh. Ki uabi, nîn adarasi, kar Livaiba, Israelian tongîn ni bagha me amisevegha, bizir aghuimîn mîn ni ganidi. Gumazir kaba, na baghavira itir bizibar mîn iti. Kamaghîn me na bativamin Purirpenimîn ingangaribar amuam. ⁷ Ezi ni uan otariba ko, iarara ofa gamir gumazibar mîn ofa gamir dakozimîn ingangariba ko Bar Anogoroghezir Danganimîn aven damuamin ingangariba, ia dar amuam. Ki ofa gamir gumazibar ingangariba isa bizir aghuimîn mîn ia ganidi. Kamaghîn amizi, ingangarir kaba, kar ian ingangaribara. Eghti gumazir kinitam ingangarir kabar amusi ian boroghîn iziti, ia a misueghti an aremegh.”

Me ofa gamir gumaziba bagh dagheba tuiragh

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghîn Aron migei, “Ni kamaghîn fogh, gumazamiziba ofan mîn na ganidir biziba, ki bar da isa ni ganidi, eghti ni dar ganam. Ki da isi, ni ko nîn ovavir boribar aningti, da mati ian bizibar mirara iki mamaghira ikiam. ⁹ Ofan na baghavira na ganingiziba, bizir me avimîn aven tuezir puvatizibar tongîn, ia da iniam. Dar kara, wit tuamin ofaba,

ko arazir kuraba gin amadir ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba, gumazamiziba ofan kaba bagha na ganingizir bizir manabar tongin, da bar nan bizibara, ki da isa ni ko nîn otaribagh aningi. ¹⁰ Ia asiziba ko bizir tizir me ofa gamiba, ia dar gan suam, kar bar nan bizibara. Kamaghîn amizi, ia Purirpenim avinizir divazimîn averara dar ami. Eghti ian gumaziba, merara dar ami.

¹¹ “Egh ofan igharazir Israelia na ganidiba, kar ofan uan dafarimningîn suiragh a fegh a damuti, a nan damazimîn ighuavamangam. Ki ni ko nîn otariba ko guivibagh aningi, egh ia zurara dughiar gin izamibar da iniam. Nîn adarasi, tina nan damazimîn zuegha gifa, me dagher kabar amam.

¹² “Israelia na ganidir daghebar tongîn dagher bar aghuiba, ko olivin borer bar aghuiba, ko wainîn dipar bar aghuiba, ko witin bar aghuiba, da men dagher igharaziba bar dagh afira. Ki bar da isi ni daningam. ¹³ Israelia azenibar zurara, uan azenibar faraghavira isir dagheba, me da isa na bagha izi. Eghti da ian bizibara. Eghti nîn adarasi, tina nan damazimîn zuegha gifa, a dagher kabar amam. ¹⁴ Israelian gumazamiziba na ganidir biziba, kar bizir me ua dagh ivezan men anogorogheziba, kar ian bizibara.

¹⁵ “Israelian borir ivariaba ko asizir ivariar me nan ofa gamiba, kar ian bizibara. Egh ia Israelia ateghti men borir ivariaba ko asizir nan damazimîn zuezir puvatiziba, ua dagh ivezagh da inigh. ¹⁶ Israelia, uan borir iakinir vamira givaziba, ua me inisi 5plan silvan dagiabar me givezagh me iniam. ¹⁷ Egh bulmakaubar nguzir ivariaba, ko sipsipin nguzir ivariaba, ko memen nguzir ivariaba, me ua dagh ivezan kogham. Da na baghavira itir biziba. Ia dav suegh dar ghuziba, ofa gamir dakozimîn da kavamang, egh dar oviba avimîn aven ofa damuti dar mughuriam otogham. Eghti Ikiavira Itir God dar mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁸ Asizibar tuziba, da ian bizibara, mati amagapaba ko buaragharir agharir guivimîn itiba,

ia uan dafarimningin dar suiragh ofan min da fi dar amuti, da Godin damazimin ighuavamang, eghti asizir tuziba ia uari bagh da inigh.

¹⁹ “Israelia na ganidir ofaba, ki zurara gin izamin dughiabar da isi ni ko nin guiviba ko otaribar aning mamaghira ikiam. Ki ni ko nin ovavir boriba ko amir Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan koghti, a ikiavira iki mamaghira ikiam.” ²⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ia Israelian nguazimin aven nguazir otevitam, inian kogham, egh ia aremeghti ian ovavir boriba nguazir kam in otevitam inian kogham. Bar guizbangira, bizir aghuir ki ia ganingizim, a kamakin, ia ofa gamir ingangaribar amuti, bizir aghuir ia oteveghamiba, ki ia daningam.”

Ikiavira Itir God biziba isa Livaibagh anidi

²¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningisi a inigh izam. Eghti ki bizir kaba isi Livaibar aningam. Me na bativamin Purirpenimin gara an aven ingangarim gami. Eghti bizir kaba, da mati men ivezir me iniamim. ²² Datirighin ikegh mangi, Israelian gumazir kiniba, na bativamin Purirpenim boroghin mangan kogham. Me an boroghira mangiva, arazir kam in osimtizim ater arighiregham. ²³ Eghti Livaiba na bativamin Purirpenimin gan an aven ingangaribar amuam. Egh me deragh ingangarir kam damuan koghiva, an osimtizim ateram. Akar gavgavir kam kamaghira ikiva, uaghan ian ovavir boribar mangi. Me Israelian tongin nguazir otevitam, inian kogham. ²⁴ Bar guizbangira, Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam inigh na daningisi da inigh izam. Ki datirighin ghaze, bizir kaba ki da inigha, Livaibagh anigha gifa. Bizir kam bangin, ki me migia ghaze, me Israelian aven uari bagh nguazitamin ghuavim ikeghan kogham.”

Livaiba 10plan bizibar, dar vamira iniam

²⁵ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁶ “Ni kamaghin Livaibav kim: Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egha pozitam na daningisi a inigh iziti, ia me da a inigh izi ofan min Ikiavira Itir God danighti, God da isi ia daningti, da mati ian bizibara. Eghti ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam Ikiavira Itir God daningisi a inigh izi. ²⁷ Eghti Ikiavira Itir God ofan kam in ganti, a mati azenibar ingarir gumazim uan witin igiaba o wainin igiabar ofa gami moghin ganam. ²⁸ Ia kamaghin damuva, uaghan ofa damusi bizir ia isibar 10plan pozibar da tuiragh, pozir vamira isi Ikiavira Itir God daningam. Ikiavira Itir Godin ofan ia a daningamin kam, ia a isi ofa gamir gumazim Aron daningigh. ²⁹ Bizir ia iniziba, ia deraghvira da tuisigh da mengiva, bizir bar aghuibara, ia da isi Ikiavira Itir God daningigh. ³⁰ Ia bizir bar aghuiba isi Ikiavira Itir God bagh dar atigh givaghiva, ia Livaiba, dar nar igharaziba ia uari bagh da ini. Mati azeniba oparir gumazim ofa gamigha givagha, ua bagha dagher naba isi. ³¹ Dagher nar itiba, ia uan amiroghboriba ko da inigh danganir manatamin mangigh ia dar ami. Dagher kaba, mati ia God bativamin Purirpenimin ingarir ingangarimin ivezim. ³² Ia faraghvira dagher bar aghuibara isi Ikiavira Itir Godin ofa damigh givagh, dagher nar igharaziba, ia dar ami, eghti osimtizim ian ikian kogham. Egh ia faragh na bagh ofa damighan kogh, egh mati ia ofan Israelia God ganingizir kabagh amizi, da Godin damazimin mize. Ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God ia misoghirarigham.”

19

Bulmakaun amebar aghevimin Akar Gavgaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, a Israelia ia daningasa. Dar kara: Israelia bulmakaun amebar aghevitam inigh Moses ko Aron bagh izi. Bulmakaun kam duatam an mikarzimin

ikian kogham. A uaghan ingangarir tam damighan kogham. ³ Me a inigh iziti ni a isi ofa gamir gumazim Eleasar daningh. Eghti gumazitaba a inigh danganir me itim ategh azenan mangiti, Eleasar an gantima, me a misueghti an aremegh. ⁴ Eghti Eleasar uan dafarir puzimin an ghuzitaba inigh na bativamin Purirpenim iti naghin 7plan dughiabar da kavamang. ⁵ Egh Eleasar ganti, me asizir kam inim ko an tuziba ko an ghuziba ko an muriam daboroghti da isi bar mighirigh. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim, temer sidan daziba, ko ter hisopin aguatom, ko stringin aghevitam, inigh da isi avim mikinigh. ⁷ Egh gin, a uan korotiaba ruegh dipamin bar uabi ruegh uamategh, me itir danganimin mangi. A kamaghin damigh, na damazimin mizegh ikivira iki mangi guaratizimin tugham. ⁸ Eghti gumazir bulmakau dapongamim, a uaghan uan korotiaba rueghiva dipam bar uabi ruegh. Gumazir kam uaghan nan damazimin mizegh, ikivira iki mangi guaratizimin tugham.

⁹ “Eghti gin gumazir nan damazimin zueztam, bulmakaun kam in avereniba inigh, danganir me itimin azenan mangi nan damazimin zuezir danganitam in dar arikigh. Eghti Israelia nan damazimin uan miziriziba agivsi bulmakaun kam in averenitaba isi dipam darigh uari ruegh nan damazimin miziriziba agivagham. Kar arazir me uan arazir kuraba agivasav amim. ¹⁰ Eghti gumazir bulmakaun avereniba inizir kam, a uaghan uan korotiaba ruegh, egh a uaghan nan damazimin mizeghvira iki mangi guaratizimin tugham. Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, zurara iki mamaghira ikiam. Eghti Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba an gin mangam.”

Gumazamizibar amighti me zueghamin Akar Gavgavim

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamagh migei, “Gumazitam gumazir kuatamin suiragham, a 7plan aruebar nan damazimin mizegham. ¹² Egh an aruer namba 3 ko aruer namba 7in, dipar uabi zueghamim guruegh, egh nan

damazimin zuegham. An aruer namba 3 ko namba 7in kamaghin damighan kogh, nan damazimin zueghan kogham. ¹³ Gumazitam o amizitam, gumazir kuamin suiragh uabi zueghan kogh, kamaghin a nan damazimin mizegh ikivira ikiam. Egh arazir kam in a Ikiavira Itir God in Purirpenim damuti, a mizegham. Kamaghin, a Israelian tongin ikian kogham.

¹⁴ “Arazir igharazir mam kamakin: Gumazim purirpenir manamin aven ikia aremezi, gumazamizir dughiar kam in purirpenir kam in aven itiba, ko gumazamizir gin purirpenir kam in aven zuiba, me nan damazimin mizegh ikivira iki mangi 7plan aruebar tugham. ¹⁵ Eghti uaghan itarir asuaba puvatiziba ko miner asuaba puvatiziba, da bar moghira nan damazimin mizegham.

¹⁶ “Eghti gumazitam ruarimin ghua, azenimin mar arua, me misuegha atizir gumazimin kuamin suira, o gumazir puram aremezir tam in kuamin suira, o gumazir kurizir tam in agharitam in suira, o gumazir aremezimin mozim gisin arui, a nan damazimin mizegh kamaghira iki mangi 7plan aruebar tugham.

¹⁷ “Mizirizir kaba adeghezi, me arazir kuraba gin amadir ofan min bulmakaun aghevimin averenitaba inigh minetam daghuigh, dipar aghuitaba dagh ingegh.

¹⁸ Eghti gumazir nan damazimin zueztam, ter hisopin aguatom inigh dipar kam darugh, uam anesigh gumazir aremezir kam in purirpenimin dipar kam kavamang, egh an aven itir biziba ko gumazamizir an aven itiba sara, dipam me gisin a kavamadagh. Egh uaghan gumazitam gumazir aremezimin agharimin suira, o gumazir kuamin suira, o gumazir aremezimin mozim gisin aruizim, gumazir nan damazimin zuezir kam uaghan dipar kam me gisin a kavamang, eghti me nan damazimin zuegham. ¹⁹ Gumazir nan damazimin zuezir kam, aruer namba 3, ko aruer namba 7in, dipar kam inigh gumazir mizezim gisin a kavamang. Eghti gumazir kam zueghsi, a uan korotiaba

rueghiva dipamin uabi ruegh, egh namba 7in aruemin, aruem magiriti, a nan damazimin bar zuegham.

²⁰ “Gumazitam nan damazimin mizegh ikiva, zueghamin arazimin mangan kogh, nan damazimin mizeghvira ikiam. Me dipar a damighti a zueghamim, a gisin a kavamadaghan koghti, a zueghan kogham. Eghti kamaghin a nan Purirpenim damuti, a mizegham. Gumazir kam, ua nan gumazamizibar tongin ikian kogham. ²¹ Ia zurara gin izamin dughiabar, arazir Ikiavira Itir God ifongezir kabar gin mangi. Eghti gumazir dipam kavamangamim, a uaghan uan korotiaba ruegh. Eghti gumazir dipar kamın suirazim, a nan damazimin mizegh iki mangi bar guaratizimin tugham. ²² Gumazir nan damazimin mizezim bizir manatamin suiraghti, bizir kam uaghan mizegham. Eghti gumazir igharazitam bizir kamın suiragham, a uaghan nan damazimin mizegh ikivira iki mangi bar guaratizimin tugham.”

20

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar Ikiavira Itir God gami (Ua Me Ini 17:1-7)

¹ Iakinir farazimin, Israelian gumazamiziba ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha Kadesin nguibar ekiamin itima, Miriam areme.

² Danganir me itimin dipaba puvatizi, gumazamiziba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ize. ³ Egha me puvira Moses gimoba a migia ghaze, “Israelian gumazamizir igharaziba faragha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin ariaghire. Ezi e ti me ko ariaghirezi deraghai. ⁴ Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamın ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan asiziba ko kagh arighiregham? ⁵ Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan izegha danganir kurar bizitam aghungan koghamin kamın ize? Danganir kam, witba ko temer oviziba itiba, ko wainin oviziba bar puvati.

Bar guizbangira, danganir kurar kam dipar e damamiba uaghan puvati.”

⁶ Ezi Moses ko Aron gumazamizibagh itagha, sivagha ghua God bativamin Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Egha aning nguazim girigha uan guamning nguazim mituazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim aning gisiragha taghtasi. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, ⁸ “Ni asadivir aghorir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin itim inigh. Egh ni Aron ko mangi gumazamiziba bar moghira me akufagh. Egh ni men damazimin, dagiar munam mikimti, arazir kamın dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba uan asiziba ko anemam.” ⁹ Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ghua asadivim ini.

¹⁰ Moses ko Aron, gumazamiziba bar moghira me akuvagha, Moses kamaghin me migei, “Ia akaba batozir gumazamiziba, ia oragh. Ga dagiar kamın ia bagh dipam inigham, o?” ¹¹ Egha Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amizir puvati. Moses dagiam mikemezir pu. Puvati. Moses asadivim fegha, dughiar pumuningin dagiam misoke. Ezi maburan dipam an aven otogha azenan fasfagha iri. Ezi gumazamiziba uan asiziba ko maghiram anepi.

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Gua nighnizir gavgavim nan itir puvatigha nan akamin gin zuir pu. Egha nan gavgavir ekiamin gun Israelian gumazamizibav kiman aghua. Ki dagiam mikimasa gua mikeme, ezi gua ua asadivimin a misoke. Kamaghin amizi, gua me inigh nguazir ki me daningamin kamın aven mangighan kogham.”

¹³ Bizir kam dipaba otivir danganim, Meriban oto.* Danganir kamın, Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God gimobima, a uabi isa men akagha ghaze, a Godin bar zuruzim.

Israelia Kadesin nguibar ekiam ategha Jordanin Fanem bagha zui

(Sapta 20:14--21:35)

* **20:13:** Hibrun akamin, ziam Meriba kamaghin ghu, “Puvira Imobi.”

Idomian atrivim, uan kantri abigh mangan Israelian anogoroke

¹⁴ Israelia Kadesin nguibar ekiamra itima, Moses Idomian atrivim bagha gumazir maba amangi. Ezi me ghua kamaghin a migei, “Kar nin namakabar migirigiam, me Israelian anababa. Ni fo, e osimtiziba atera en dabirabim deragha itir puvati. ¹⁵ En inazir afeziaba fomira Isipin kantrin ghuegha itima, azenir aviriba gifa. Ezi Isipia paza e ko en inazir afeziabagh ami. ¹⁶ Ezi e akurvazim bagha Ikiavira Itir Godin diava araima, an en ararem baregha, enselin mam amadazi, an e inigha Isip ategha azenan ize. E datirighin Kadesin nguibar ekiamin iti. Kades a nin kantrin nguazir mitaghniamin iti. ¹⁷ E uari, ni en amamangatighti, e nin nguazimin otogh mangam. E uan bulmakauba ko tuavim ategh ian dagher azeniba, ko wainin azenibar aven mangi, egh ian mozir pabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitaghham.”

¹⁸ Ezi Idomia kamaghin Israelia migei, “Ia en kantri abigh mangan e aghua. Ia mangisi damuti, e izi ia korogh ia misogham.”

¹⁹ Ezi Israelian gumaziba kamaghin migei, “E tuavir ekiamra mangam. E, o en bulmakauba ian dipabar amiti, e dagh ivezam. E ian kantrin otogh mangasavira nighnisi.”

²⁰ Ezi Idomia ua ghaze, “E bar aghua!” Egha men midorozir gumazir bar avirim dikavigha ghua, Israelia misoghasa. ²¹ Israelia Idomin nguazimin otogh mangan Idomia bar aghua. Kamaghin amizi, Israelia ragha tuavir igharazimin zui.

Aron areme

²² Israelian gumazamiziba bar Kadesin nguibar ekiam ategha ghua Horin Mighsiamin oto. ²³ Horin Mighsiam, a Idomin nguazir mitaghniamin boroghin iti. Ezi Ikiavira Itir God kagh kamaghin Moses ko Aron migei, ²⁴ “Aron

aremegham. Ki dipaba otivir danganim Meriban Akar Gavgavimin gua mikemezi, gua na baraghizir puvati. Bizir kam bangin, nguazir ki Israelia daningasa akar dikirizim gamizim, an an aven mangighan kogham. ²⁵ Ni Aron uan otarim Eleasar ko, aning inigh Horin Mighsiamin ghuavanang. ²⁶ Egh ofa gamir gumazimin korotiaba a dama da sueghiva Eleasar darugh. Eghti Aron mighsiar munamin aremegham.” ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God mikemez moghin, Moses bizibagh ami. Israelia bar garima, me Horin Mighsiamin ghuavanadi. ²⁸ Egha Moses ofa gamir gumazimin korotiaba Aron dama da suegha da isa Eleasar gaghui. Aron mighsiamin orazimin aremezi, Moses ko Eleasar uamategha izaghiri. ²⁹ Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Aron areme. Egha me bar moghira a bagha azia ikia ghuavira itima, 30plan arueba gifa.

21

Israelia Kenania ko misogha me abira

¹ Kenanian gumazir mam, an Aratin nguibar ekiamin atrivim, a Kenanin nguazimin aven sautin amadaghan ikia orazima, Israelia Atarim bagha zuir tuavim moghin izi. Egha a dikavigha ghua me korogha men marazir suigha me inigha ghue. ² Ezi Israelia akar dikirizir mam Ikiavira Itir God gamua ghaze, “Ni e ateghti, e midorozimin gumazir kaba abiragham, kamaghin, e ofan ni daningamimin min, men gumazamiziba ko nguibar ekiaba bar dagh asighasigham.” ³ Ezi Ikiavira Itir God me baregha men akurazi, me bar me kuavaremegha bar men nguibar ekiabagh asighasiki. Kamaghin amizi, me nguibar kam, ziam “Horma,” a gati.*

Kuruzir brasin ingarizim

⁴ Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha Idomin nguazim gitaviraghasa, Ongarir Aghevimin tuavimin zui. Me ghua ghua, bar amira. ⁵ Egha me Godin atara, uaghan Moses saram atara ghaze, “Gua ghaze, e

20:28: Ua Me Ini 29:29; Diboboniba 33:38; Godin Araziba 10:6 **21:1:** Diboboniba 33:40 * **21:3:** Hibrun akamin, ziam Horma, kamaghin ghu, “Bar asighasiki.” **21:4:** Godin Araziba 2:1 **21:5:** 1 Korin 10:9

gumamaziziba puvatizir danganir kamın arımighirasa, gua Isipın nguazimın e inigha kagh ize? Dagheba danganir kamın puvati, ezi dipaba uaghan puvati. E dagher kurar kam bar an aghua.”

⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kuruzir imezir kuram itiba amangizi, da Israelian gumamazizibar tongin otivigha me givima men avirim ariaghire. ⁷ Ezi gumamaziziba Moses bagha iza ghaze, “E arazir kuram gamua egha Ikiavira Itir God, ko nin atari. Kamaghın, ni e bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, an e da kuruzir kaba batokegh.” Ezi Moses me bagha God ko migei.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God oregha kamaghın Moses migei, “Ni kuruzimın nedazimın ingarigh a isi aghorir ruaritam datigh anesaragh. Eghti kuruziba ivir gumamaziziba, me kozorogh an gan ua ghuamagham.” ⁹ Ezi Moses kuruzimın nedazim brasın an ingarigha, a isa aghorir ruarim gatigha anesara. Eghti gumamazizir kuruziba iviziba, me kozorogh an gan ghua-magham.

Israelia Horin Mighsiam ategha ghua kantri Moapın oto

¹⁰ Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha ghua, Obotın danganim aghuigha an iti. ¹¹ Egha gın, me dikavigha Obot ategha, ghua Moapın nguazimın aruem anadi naghın itir danganim Abarimın otogha danganim aghuigha apia. Abarim, a danganir kuram, egha gumamaziziba puvatizir danganimın iti. ¹² Egha gın, me dikavigha Abarim ategha ghua, Seretın danganir zarimın otogha danganim aghuigha a gapia. ¹³ Egha gın, me dikavigha Seret ategha ghua, Arnonın Fanemın vongin ghua, notın amadaghan itir gumamaziziba puvatizir danganir mamın otogha danganim aghuigha a gapia. Gumamaziziba puvatizir danganir kam, a mong Amorian nguazimın aven iti. Arnonın Fanem, a Moapian nguazim ko Amorian nguazim abighizir mitaghniyam. ¹⁴ Bizir kam bangın, Akinafarir Ikiavira Itir Godın Midorozibar Eghaghaniba Itim, kamaghın migei:

21:9: 2 Atriviba 18:4; Jon 3:14

Wahepın nguibar ekiar Sufan danganimın itim,
ko danganir zariba ko, Arnonın Fanem,

¹⁵ koma danganir zaribar kagh ikegha bar ghua Arın nguibar ekiamın otogha, bar ghua kantri Moapın nguazir mitaghniyamın tu.

¹⁶ Ezi gın, Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua, nguibar mam gapia, an ziam, Mozir Dipam. Danganir kam, mozir dipar ekiam itima, Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Ni gumamaziziba bar me akuvaghti, ki dipam isi me daningam.”

¹⁷ Dughiar kamın, Israelian gumamaziziba onger akar kam bange:

O mozir dipam, ni dipam damuti, an otiv emir.
E an gan a bagh bar akuegh ighiam bangam.

¹⁸ Mozir kam, gumamazizibar gumazir dapaniba uan ziaba itir aghoriba, ko asadivibar a gıkui.

Egha gın, me dikavigha gumamaziziba puvatizir danganir kam ategha ghua Matanan danganimın otifi. ¹⁹ Egha gın dikavigha Matana ategha ghua Nahalielın danganimın otifi. Egha gın Nahaliel ategha ghua Bamotın danganimın oto. ²⁰ Egha Bamot ategha ghua, danganir zarir Moapian kantrin itir mamın otifi. Danganir zarir kam, a mong pın ikia Pisgan Mighsiamın orazimın apengan iti. Gumamaziziba danganir kamın tuivigha, munagh gumamaziziba puvatizir danganimın gari.

Israelia, Atrivim Sihon ko Atrivim Ok abira (Godın Araziba 2:26--3:11)

²¹ Egha Israelia Amorian atrivim mikimasa gumaziba amangizi, me ghua kamaghın a migei, ²² “Ni en amamangatighti e nin nguazimın otogh munagh mangasa. E tuavim ategh ian dagher azeniba ko ian wainın azenibar aven mangan kogham. Egh ian mozir dipabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba

bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghnam gitagham.”

²³ Ezi Atrivim Sihon, Israelian gumazamizibar amamangatighti, me an nguazimin mangan an aghua. Egha uan midorozir gumaziba akuvagha, gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibam Jahasin ghua Israelia koro. ²⁴ Ezi Israelia midorozimin men aviribav suagharigha men nguazim ini. Nguazir kam Arnonin Fanemin ikegha ghua Jabokin Fanemin tu. Jabok, Amonian nguazimin mitaghnamin iti. Ezi Amonian midorozir gumazir gavgavir avirim uan mitaghniar kam bagha gari. ²⁵ Kamaghin amizi, Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiaba bar da isa, uaghan Hesbon ko an boroghin itir nguibar dozir maba sara inigha dagh apia. ²⁶ Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiam Hesbon. Sihon faragha Moapian atrivir faragha ikezim ko misogha an nguaziba bar da isa ghua Arnonin Fanemin tu. ²⁷ Bizir kam bagha, gumazir ighiaba osirim ighiar kam osira ghaze:

Ia nguibam Hesbonin izi, an Atrivim Sihonin nguibar ekiam.

E kamaghin ganasa ifonge, me an ingarighti a gavgavigh ikiam.

²⁸ Fomira, Atrivim Sihonin midorozir gumaziba Hesbonin ikia dikavigha, mati avimin min misoghasa ghue.

Egha Moapian nguibar ekiam Ar gasighasiki.

Me Arnonin Fanemin boroghin mighsiaba itir gumazir aruaba kuavareme.

²⁹ Iavzika! Ia Moapian gumazamiziba, ia osimtizir ekiam iniam.

Ia gumazamizir asem Kemosin ziam feba, ia ikuvigham.

Ian aser kam, a gumazibagh amima, me an gin ghua nguibam ategha gumazir kinibar min guighav iti.

Ian aser kam Amorian Atrivim Sihon gamizi,

a ian amizibar suighizi, me Amorian atrivimin ingangarir amizir kinibar iti.

³⁰ Ezi datirighin me ko men ovavir boriba ikufi.

E me gasighasigha Hesbonin ikegha bar ghua nguibar ekiam Dibonin oto.

Egha bar ghua Nofan nguibamin tu, nguibar kam, Medeban nguibamin boroghin iti.

³¹ Ezi Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiabagh apia. ³² Ezi Moses Jaserin nguibar ekiam konasa gumazir maba amangizi, me moga garir gumazibar min ghua nguibar kam gasighasighamin tuavir aghuitam gifoghasa ghue. Ezi Israelia dikavigha ghua a korogha an boroghin itir nguibar doziba sara, da inigha Amorian gumazamizir dar itibar agirazi, me are.

³³ Ezi me datirighin ua ragha kantri Basanin zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan midorozir gumaziba ko, me bar otivigha me misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. ³⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, “Ni an atiatingan marki. A uan gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.” ³⁵ Ezi Israelia, Atrivim Ok uan otariba ko an gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha tav ataghizi, a ua itir puvati. Egha an nguaziba ini.

Atrivim Balak ko Balamin eghaghanim

22

(Sapta 22--24)

Moapian atrivim, Balam bagha akam amada

¹ Egha Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua Moapin danganir zaribar otivigha, danganim aghuigha apia. Kar, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin

itir danganim, ezi nguibar ekiam Jeriko, Jordanin Fanemin vongin amadaghan iti.

² Dughiar kamın, Moopian Atrivim Balak, a Siporin otarim, a Israelia Amoria gamizir araziba baraki. ³ A uan gumazamiziba ko Israelian garima, me bar aviraseme, kamaghın amizi, me bar Israelian gumazamizibar atiatingi. ⁴⁻⁵ Egha Moapia, kamaghın Midianian gumazir dapanibav gei, “Kıran oveghangın, gumazamizir bar avirir kaba bizir tintinibar en boroghın itiba, bar da gıvaghām, mati bulmakau graziba api.” Kamaghın amizi, Atrivim Balak, Beorin otarim Balam mikımasa gumazir maba amangi. Dughiar kamın, Balam Yufretisin Fanemin boroghın itir nguibam Petorin iti. Kar an adarazir nguazim.

Atrivim Balak uabin akurvaghāsa Balam bagha akam amaga ghaze, “Ni foghasa ki ifonge, ikizir mamın gumazamiziba Isipin dikavigha azenan iza tintinibar ghua nguaziba bar dar ikia, egha en boroghın iza en nguazim iniasava ami. ⁶ Men avirim bar e gafira. Kamaghın amizi, ga uaning. Ni izi pazi me damusi akavsiatam me datıghti, e ti me abınıva men ağıraghti me en nguazim gitagham. Ki kamaghın fo, ni deravıra gumazibar amusi mikımti, nin aseba me damuti, me deraghvıra ikiam. Egh ni pazi me damusi mikımti, nin aseba me damuti, me ikuvighām.”

⁷ Ezi Moapia ko Midianian gumazir dapanir kaba dikavigha, Balam Israelia gasıghasıghamin akavsiabagh ivezasa ivezim sara inıgha ghua Balam mıgei. ⁸ Ezi Balam kamaghın me mıgei, “Ia dimagarir kamın kagh daku, eghti gurum mızaraghan ki İkiavıra Itir God na danıngamin akar manam, ki an gun ia mikımam.” Ezi Moopian gumazir dapaniba a koma akui.

⁹ Ezi dimangan God iza kamaghın Balamın azara, “Kar gumazir manaba iza ni ko iti?”

¹⁰ Ezi Balam God ikaragha ghaze, “Moopian Atrivim Balak na mikımasa me amangi, egha ghaze, ¹¹ ‘Gumazamizir Isipin ikegha izeziba tintinimın nguazir

kam garui. Ezi atrivim kamaghsua, ki me ikuvighsi akatam me datıghti, a me misogh men ağıraghti me an nguazim gitagham.’”

¹² Ezi God kamaghın Balam mıgei, “Israelian gumazamiziba, ki deravıra me gami. Kamaghın, ni gumazir izezir kaba ko mangan marki. Egh ikuvighsi akavsiatam Israelian gumazamizibar arıghan marki.”

¹³ Ezi bar mızaraghara, Balam ghua Balak amadazir gumazibav gıa ghaze, “Ia uamategh mangi. İkiavıra Itir God, ia ko mangan nan anogoroke.”

¹⁴ Kamaghın amizi, me uamategha ghua Balak mıgıa ghaze, “Balam e ko izan aghua.”

¹⁵ Ezi Balak ua gumazir dapanir ziar ekiaba itir avırıba amangi, ezi men ziar ekiaba ko dibobonim faragha zuir gumazir dapanibar ziaba ko dibobonim gafira. ¹⁶ Ezi me Balam bagha ghua Balakın akabar gun kamaghın a mıgei, “Ga uaning, ni na bagh izisi, bizitam nin tuavim apıran marki! ¹⁷ Ki bizir avırıba ni danıngıva, uaghan ni ifongezir bizir manam, ki a damuam. Ga uaning, ni izi na bagh gumazamizir kaba akavsiatam me datıgh.”

¹⁸ Ezi Balam me ikaragha ghaze, “Balak ti uan atrivimın dipenimın itir silvaba ko golba bar na danıngti, kar pura bizim, bizir muziaritam o bizir ekiatam, İkiavıra Itir God, nan Godın Akar Gavgavım batueghan kogham. ¹⁹ Ia kagh daku, mati faragha na bagha izezir gumazir dapaniba amizi mokın. Ia dimagarir kamın ikeghti, ki İkiavıra Itir God gifoka, a tıghar akar ıgharazitamın na mikımam, o puvatıghām.”

²⁰ Ezi dimagarir kamın, God Balam bagha iza kamaghın a mıgei, “Gumazir kaba uarir gın mangasa ni bagha ize, eghti ni dikavigh men gın mangıva bizir ki damusi nin mikımamımra, ni a damu.”

²¹ Kamaghın, amızaraghan, Balam dikavigha uan donki gaperagha Moopian gumazir dapaniba ko zui.

Balam, uan donkin atari

²² Balam zuima, Godın navım a bagha bar puv an isi. Dughiar kamın, Balam uan

donki gaperagha zuima, an ingangarir gumazir pumuning a ko zui. Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, an apanimin min an tuavim apirigha tughav iti. ²³ Ezi donki enselin garima, a uan midorozir sabamin suirazi, a tuavim ategha pura ruarir kinimin zui. Ezi Balam uan donki misuegħa uam a isa tuavimin amada. ²⁴ Ezi ensel ua tuavimin ghua wainin azenimningin tizimin tughav iti. Danganir kamın, dagiar divazim an vong ko vongin iti, ezi tuavim bar asufa. ²⁵ Ezi donki kamaghin enselin ganigha uabi fegha dagiar divazimin vongin uabi ekura, Balamın dagarim isa divazim gike. Ezi Balam ua donki misoke. ²⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua ghua, tuavim bar asuvazi naghin tughav iti. Ezi donki agharir guvim o agharir kiriamin mangan iburagħburaki. ²⁷ Dughiar kamın, donki enselin ganigha, Balam sara pura tuavim girigha mito. Ezi Balamın navim bar ikuvizi, a uan asadivim inigha atara magħira donki misosi. ²⁸ Ezi Ikiavira Itir God mikimamin gavgavim isa donki ganingizi, donki magħira kamaghin Balam migei, “Ki manmagħin ni gamizi, ni 3plan dughiar kabar na misoke?”

²⁹ Ezi Balam kamaghin donki migei, “Ni na gamizi, ki gumazir onganimin min oto. Ki ti midorozir sabatam ikia ni misogħezi ni aremegħai.”

³⁰ Ezi donki kamaghin Balam migei, “Ki ti nin donkin kamra, ni fomira uan igiamra ikegha iza datirighin na gisin apiav ikiagħa rui. Ki fomira kamaghin ni gamiz, o?”

Ezi Balam ghaze, “Puvati.”

³¹ Ezi Ikiavira Itir God Balam gamizi, a enselin garima, a uan midorozir sabam suiragħa tuavimin tughav iti. Ezi Balam uabi fegha nguazim mikinigha magħira guam nguazim mitua. ³² Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni tizim bagħa uan donki, 3plan dughiar kabar a misoke? Ni oragh. Darorir ni amir kam, a nan damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ki nin apanimin min nin tuavim apirasa ize. ³³ Ezi nin donki nan ganigha 3plan dughiar kabar tuavir miriamin mangasa. A ti kamaghin amizir puvatighai, ki ni misogħezi ni

aremezi donki angamira ikiai.”

³⁴ Ezi Balam kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ki arazir kuram gami. Ki kamaghin fozir puvati, ni mangan nan anogorogħa tuavim apiri. Ki zuir darorir kam, ni a gifueghan kogħti, ki uamategh uan nguibamin mangam.”

³⁵ Ezi ensel ghaze, “Marki. Ni gumazir kaba ko mangi, egh bizir ki ni mikimamibara, ni dav kim.” Ezi Balam me ko zui.

Balam izima, Atrivim Balak a bagħa bar akonge

³⁶ Ezi Atrivim Balak orazi, Balam izima, a dikavigha ghua nguibar ekiam Arin a bato. Ar, a Arnonin Fanemin boroghin iti, kar Moapin nguazir mitaghniar bar sagħon itim. ³⁷ Egha Balak kamaghin Balam migei, “Ni oragh. Ki faragħa ni bagħa akam amadazi ni manmagħ amigha, na bagħa izezir puvati? Ni ti ghaze, ki bizir aviriba puvatigha ivezim ni daningam kogħam?”

³⁸ Ezi Balam a ikaragħa kamaghin migei, “Ni bizir kam ginighnighan marki. Ki izegha gifa. God na mikimamin akabara, ki dav kimam. Bar guizbangira, ki ua akar igharazitam mikimamin gavgaviba puvati.” ³⁹ Egha Balam, Balakin gin Husotin nguibar ekiamin ghu. ⁴⁰ Ezi Balak bulmakaun maba ko sipsipin mabav suegħa, uan asem bagħa ofabagh amigha, dar tuzir maba isava Balam ko gumazir dapanir a ko itibagh aning.

Balamın akar faragħa zuim

⁴¹ Egha mizaragħara, Balak dikavigha Balam inigha asem Bal bagħa ofa gamir danganimin ghuavanabo. Ezi Balam mighsiar kamın pin tughav ikia, Israelian marazi vin men gari.

23

¹ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagħ 7plan ofa gamir dakozibar ingarighiva 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba inigh izi.” ² Ezi Balam mikemezi mogħin Balak ami. Egha aning bulmakaun vamira ko sipsipin

vamira uaghara da isa, vaghvagha 7plan ofa gamir dakozibar dar ofa gami.

³ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni kagh ofan bar isia mighiribar danganimin boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi orarki ganika, Ikiavira Itir God izi na batogham, o ti puvatigham. Ki fozir puvati. A izi bizitam na mikemeghti, ki an akamin gun ni mikimam.” Egha uabira ghua mighsiar mamın orazimin itima, ⁴ God a bato.

Ezi Balam kamaghin God migei, “Ki 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, vaghvagha ofan dakozir kabar dar ofa gami.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, akar maba, Balak mikimasa Balam amada. ⁶ Ezi a uamategha ghua garima, Balak ko Moopian gumazir dapaniba, uan ofan bar isia mighiribar danganibar boroghin tuivighav iti. ⁷ Ezi Balam maghira God a mikemezir akabar gun me migei:

“Moopian Atrivim Balak, Aramin kantrin aven aruem anadi naghin mighsiabar na inigha kagh ize.

Egha ghaze, ‘Ni izi na bagh mikim.

Me ikuvighsi ni akavsiatam Israelian gumazamizibar atighi,

nin aseba me damuti, me ikuvigham.’

⁸ Ezi ki fo, God me ikuvighasa na mikemezir puvati.

Kamaghin, ki uaghan me ikuvighsi mikiman kogham.

Ikiavira Itir God paza me damuasa akavsiatam me gatizir puvati.

Eghti ki manmaghin pazi me damusi akam me darigham? Bar puvatigham.

⁹ Bar guizbangira, ki mighsiabar orazibar itir dagiar bar pin itibar ikia men gara fo,

me gumazamizir igharaghavira itiba.

Me fo, God deraghavira me gamizi, me ikizir igharazibar min itir puvati.

¹⁰ Israelin ovavir boriba bar aviraseme, me nguazir minezibar min bar aviraseme.

Eghti gumazitam me mengan iburagham.

Ia na teghti, ki uan arueba givaka.

Ki Godin gumazamizibar min navir amirizim sara aremekka.

Ki gumazamizir aghuibar min aremeghasa.”

¹¹ Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ni manmaghin na gami? Ki kamaghin ifonge, ni nan apaniba ikuvighsi akavsiam me darighasa, egha ki ni inigha kagh ize. Ezi ni nan ifongiamin gin ghuzir puvati. Ni deraghvira ikiamin akam me migei.”

¹² Ezi Balam ghaze, “Ikiavira Itir God mikimasa na mikemezi moghira ki mikimam.”

Balamın akar namba 2

¹³ Ezi gin Atrivim Balak, kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni nan gin iziva ga mangi danganir igharazimin otogh, egh Israelian marazira ganam. Egh ni bar men ganan kogham. Egh ni munagh tugh, na bagh me ikuvighsi akavsiam me datigh.”

¹⁴ Egha Balak, Balam inigha ghua Pisan Mighsiamın orazimin otogha, Sopimin danganir me deravira vin garimin tu. Danganir kamin, a 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha, bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, 7plan ofa gamir dakozibar vaghvagha dar ofa gami. ¹⁵ Ezi Balam kamagh Balak migei, “Ni kagh uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi God bagh orarki a batoka.”

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God Balam batogha, Balak mikimamin akabar a mikemegha ua anemadazi, a Balak bagha ghu. ¹⁷ A uamategha ghua garima, Balak Moopian gumazir dapaniba ko uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughav iti. Ezi Balak Balamın azara, “Ikiavira Itir God manmaghin ni mikeme?”

¹⁸ Ezi Balam kamaghin a migei:

“O Siporin otarim Balak, ni dikavigh iziva akar ki mikimamiba baragh.

¹⁹ God a gumazamizibar min ikia ifarir puvati.

Egha gumazamizibar min ikia uan nighnizim gighavkirir puvati.

A bizir manam damuasa akar dikirizim gami, an a damuam.

A migeir biziba otivaghiri.

²⁰ God deravira Israelia damuasa akam na ganingì.

God uabi deravira me gami,
eghti ki an arazir kam agiraghan
kogham.

²¹ Ki garima,
Israelia bativamin araziba,
dar tam me damuti me bar ikuvighan
kogham.

Bar puvatigham.

Ikiavira Itir God, men God, a me ko iti.

Me kamaghin an gun migei,
a men Atrivim.

²² God Isipin kantrin me inigha azenan ize,
egha bulmakaun atiamin min me
bagha misosi.

²³ Bar guizbangira, imeziba ko akuzir
araziba, Israelian gumamazizibagh
amuva avegham.

Eghti gin gumamaziziba Israelian
ganiva mikim suam,
Ia God amizir bizir ekiabar gan!

²⁴ Ia gan! Israelin ikizim, mati laionin bar
gavgavim.

An avughsan kogh mangi dughiar an
asizim suegh bar anebighirarigh an
tuzibar amiva
an ghuzim sara dozegham.”

²⁵ Ezi Balak kamaghin Balam migei,
“Ni me ikuvighsi akavsiam me darighan
aghuaghiva, egh ni deraghvira me damusi
akam me darighan marki.”

²⁶ Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ki ni
mikemegha gifa. Ikiavira Itir God damuasa
na mikemezir bizibara, ki dav kimam.”

Balamin akar namba 3

²⁷ Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam
migei, “Ga uaning, ni na ko izi ga
danganir igharazitamin mangam. God
ti tighar ni ateghti, ni munagh iki
na bagh me ikuvighsi akavsiam me
darigham.” ²⁸ Kamaghin amizi, aning
Peorin Mighsiamin orazimin bar ghuan-
abogha, munagh gumamaziziba puvatizir
danganimin gari.

²⁹ Egha Balam kamaghin Balak migei,
“Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar
ingarighiva, uaghan 7plan bulmakaun
apuriba ko 7plan sipsipin apuriba na
bagh da inigh izi.” ³⁰ Ezi Balak, Balam
mikemezi moghin, an amua bulmakaun
apurir vamira ko sipsipin apurir vamira
vaghvagha 7plan ofa gamir dakozibagh
isin dar ofa gami.

24

¹ Ezi Balam datirighin fo, Ikiavira Itir God
a deravira Israelia damuamin akam migei.
Kamaghin amizi, a faragha amizi moghin
uamategha akuzir araziba bagha ghuzir
puvati. A raghirigha munagh gumamaziz-
iba puvatizir danganimin gari. ² A garima,
Israelian gumamazizibar anababa vagh-
vagha uan purirpenibar ikiavira iti. Ezi
Godin Duam iza anevarazima, ³ a kam-
aghin migei:

“Ki Beorin otarim Balam, ia nan
migerigiba baragh.
Ki deraghavira bizibar gara dav geir
gumazim.*

⁴ Ki Godin akar a migeiba barasi.
Egha ki pamtemin gara, irebamin min
garir bizimin aven,
ki nguazim gira uan guam nguazim
mituagha, uan damazimningin
deraghavira garima,
Godin Gavgaviba Bar Itim nan
akakasi.

⁵ O Jekopin ovavir boriba, ki ian purirpeni-
bar garima,
dar ganganiba bar dera.
Bar guizbangira, Israelia, ian danganir ia
itiba,
bar dera.

⁶ Ian purirpenir kaba, mati detin temer
bizir bar ruariba mitivighav iti.
Egha mati azeniba faner miriamin iti.
Egha mati temer aghuir Ikiavira Itir God
opariziba.
Egha mati sidan temer dipar miriamin
itiba.

⁷ Amozir aviriba Israelian nguazim gizam.

* **24:3:** Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati. (Ves 15 uaghan kamaghira ghu.)

Eghti Israelian gumazamiziba uan dagheba nguazir aghuimîn da oparam.

Israelian atrivim, an gavgavim ko ziar ekiam, Atrivim Agakin gavgavim ko ziar ekiam gafiragham.

Eghti Israelian atrivim gumazamizir aviribagh ativagh men ganam.

⁸ God Isipin kantrin Israelia inigha men akua azenan ize.

Egha me bagha bulmakaun atiamin min misosi.

Kamaghin amizi, Israelia uan apanibav sogh bar me gasighasigh, uan afuzibar me giniv men agharapanibagh asegham.

⁹ Israelia, mati laionin bar gavgavim.

A dakuti, tav a gaghunan atiatigham.

Gumazitam deragh Israelia damusi mikimti, God deragh a damuam.

Eghti gumazitam Israelia ikuvsi akavsiam me darighti, God pazivira a damigham.”

¹⁰ Ezi Atrivim Balak akar kam baregha atara an navim bar ikuvizi, a uan darimning misuegha kamaghin Balam migei, “Ki uan apaniba ikuvighamin akavsiam me darighasa ni bagha mikemezi, ni ize. Ezi ni 3plan dughiar kabar me deraghvira ikiasa me migei.

¹¹ Kamaghin amizi, ki aghua. Ni datirighira na gitagh uamategh uan nguibamin mangi! Ki faragha ivezim ni daningasa akar dikirizim gami. Ezi Ikiavira Itir God nin ivezim iniamin tuavim apiri, eghti ni ivezim inighan kogham.”

¹² Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ni oragh. Gumazir ni amadaziba, ki kamaghin me mikemegha gifa. ¹³ Ni fo, ni ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar, na daningti, ki Ikiavira Itir Godin akam batuegh bizitam uan ifongiamin a damuan kogham. Akar Ikiavira Itir God mikemezimra, ki anarira mikimam.”

Balamin akar abuananam

¹⁴ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ki uamategh uan adarazi bagh mangasava ami. Egh ki faragh ikiangsizim ni daningti, ni fogham, Israelia gin manmaghin

ganamin araziba nin adarazir amuam.”
¹⁵ Egha akar kam kamaghin a migei:

“Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh.

Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim.

¹⁶ Ki Godin akar a migeiba barasi.

Ki Godin Bar Pin Itimin fofoziba dagh fo.

Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven,

ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha uan damazimningin deravira garima, Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi.

¹⁷ Ki gin otivamin bizibar gara, egha uaghan Israelian gari.

Atrivir mam men tongin otogh, ziar ekiam ko gavgavim ikiam,

egh mikovezir angazangarim itimin min iki gumazamizibagh siragham.

Egh Moapin gumazir dapanibav sogh bar me agivagham.

Egh Setin ikizimin gumazamiziba bar me abiragham.

¹⁸ Egh an apanir Idomin itiba, a bar me agivagham.

Egh men nguaziba ua bagh bar da inigham.

Eghti Israelia uan apaniba abin mamaghira ikiam.

¹⁹ Israelian tongin atrivitam otogh, uan apaniba dikabiragham,

egh men nguibar ekiamin aven gumazir ikiavira itir varazira bar me agivagham.”

²⁰ Egha Balam irebamin min garir bizimin aven Amalekian gari. Egha kamaghin migei:

“Amalekia bar gavgavizi, men gavgavim ikizir igharazibar gavgavibagh afira.

Egh me gin iregh bar ikuvigham.”

²¹ Egha Balam irebamin min garir bizimin aven a Kinian gari. Egha kamaghin migei:

“Danganir ia itim, a nguibar gavgavir aghuim, ia deravira an ikia, mati kuarazir isamin mikonim, dagiabagh isin bar pin mar mighsiamin iti.

²² Eghti Asuria, gin izi ia misogh ia gasighasigh, egh ian adarazi inigh kalabuziar gumazamizibar min mangigham.”

²³ Egha Balam akar mam ua kamaghin a mikeme:

“Iavzika! God arazir kabar amuamin dughiamin, tinara ikivira ikiam? Bar puvatigham.†

²⁴ Saiprusin midorozir gumaziba uan kurir ekiaba inigh izi, Asuria ko Eberia misogh me abiragham. Egh Saiprusba uaghan bar givagham.”

²⁵ Egha Balam dikavigha uamategha uan nguibamin zuima, Atrivim Balak uaghan uamategha uan nguibamin ghu.

Israelia Sitimin danganir zarimin ikia Kenanin nguazim iniasava ami

25

(Sapta 25--36)

Israelia asem Balin ziam fe

¹ Israelia Sitimin danganir zarimin ikia, men gumazir maba ghuava, Moapian amiziba ko arazir kurabagh ami. ² Amizir kaba, Israelian gumaziba bagha akaba amaga ghaze, me izi me koma Moapian asebar ziaba famin ofabar amuam. Ezi Israelia ghua me ko asebar ziaba fava, ofabagh amua dar tuziba api. ³ Arazir kamın, Israelia uari isa Peorin Mighsiamin asem Bal ganiga an poro. Ezi Ikiavira Itir God puvira men atara navim isi. ⁴ Egha kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanir arazir kurar kam gamiziba inighiva, aruer ekiamin me aguighti, me arimighireghti, gumazamiziba bar men ganam. Eghti ni damuamin arazir kam bangin, ki ua gumazamizibar aningaghan kogham.”

⁵ Kamaghin amizi, Moses Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia vaghvagh uan anababar gumazir ghua Peorin Mighsiamin asem Balin ziam feziba, ia me misoghırarikigh.”

⁶ Ezi Moses ko gumazamiziba bar God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghın ikia arai, egha garima, Ame! Israelian gumazir mam, men damazimin Midianian amizir mam inigha uan purirpenimin aven ghu. ⁷ Ezi Eleasarın otarim Finias, kar ofa gamir gumazim Aronin igiavotarim, a kamagh ganigha zuamira dikavigha gumazamiziba ategha, ghua uan afuzim ini. ⁸⁻⁹ Egha aningın gin ghua purirpenimin aven bar ghua gumazim ko amizir kam uaghara aning birazi, afuzim uaghara aningın namnamning amikiragha vongın oto. Dughiar kamın, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram Israelia bagha anemadazi, 24,000plan gumazamiziba ariaghire. Ezi Finias arazir kam gamizi, arimariar kurar kam gifa.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹¹ “Eleasarın otarim Finias, an Aronin ovavir borim, a guizbangira Israelia asebar ziaba fan a bar aghua. A bar gavgavigha ghaze, me nan ziamra fam. Ezi Finias amizir arazir kam bangin, ki ua Israelian gumazamiziba bagha navim isir puvati. Egha ki uan aningagharimin me gasighasighan aghua. ¹² Kamaghin, ni a mikim suam, ‘Ki Akar Dikirizir Gavgavir zurara ikiamim a koma a gami. Egha an roroamin min ikiam. ¹³ Kamaghin, a uan ovavir boriba ko me zurara ofa gamir gumazibar min ikiam. Bar guizbangira, Israelia aseba inigh nan danganimın da atigh dar ziaba fan ki bar aghua, egha arazir kam gami. Ezi kamaghin, ki gumazir kabar arazir kuraba gin amada.’”

¹⁴ Israelian gumazir Midianian amizim ko aremezim, an ziam Simri, a Salun otarim. Salu Simeonın anabamin tongin, ikizir mamın gumazir dapanim. ¹⁵ Midianian amizim, an ziam Kosbi, an afeziam Sur. Sur, a Midianian ikizir mamın gumazir dapanim.

¹⁶ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin

† **24:23:** Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati.

Moses migei, ¹⁷ “Ia apanibar min Mid-
 iania korogh me gasighasikigh. ¹⁸ Bar
 guizbangira, me apanibar min arazir
 kuramin ia gamua, Peorin Mighsiamin
 otozir arazir kuram ko Kosbi amizir
 arazir kuramin ia gifara. Kosbi, a
 Midianian gumazir dapanimin guivim.
 Peorin Mighsiamin otozir arimariam
 dughiamin, Finias amizir kam birazima an
 areme.”

26

Me dughiar namba 2in Israelian ziaba osira me medi

¹ Arimariar ekiam kam givazi, Ikiavira Itir
 God, Moses ko Aronin otarim Eleasar kam-
 aghin aning migei, ² “Gua datirighin mangi
 Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumaz-
 iba vaghvagh men ziabagh fogh da osirigh
 da mengegh. Eghti Israelian gumazibar zi-
 aba vaghvagh uan ananaba ko ikizibar zi-
 abar apengan ikiam. Kar gumazir 20plan
 azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afi-
 raziba, me midorozim damuamin gav-
 gaviba iti.” ³⁻⁴ Ezi Moses ko ofa gamir
 gumazim Eleasar ghua, Ikiavira Itir God
 mikemezi moghin ami. Aning gumazir
 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh
 afiraziba bar men diazi, me Moapin dan-
 ganir zarimin uari akufa. Danganir kam,
 Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi
 naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jor-
 danin Fanemin vongin iti.

Ezi me gumazibav kemezi, me Israelian
 gumazir Isip ategha azenan izezibar ziaba
 osirigha me medima, men dibobonim ka-
 maghin ghu.

⁵ Israelin otarir ivariam Ruben, an
 anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar
 kara, Hanok ko Palu, ⁶ ko Hesron, ko
 Karmi. ⁷ Gumazir 4plan kabar adarazir
 dibobonim, 43,730plan gumaziba bar
 moghira.

⁸ Ezi Palun otarim, Eliap. ⁹ Ezi Eliapin
 otariba, Nemuel, ko Datan, ko Abiram.
 Gumamaziba faragha Datan ko Abiram
 gumazir dapanimningin ikiasa aning
 amisefe. Ezi aning Moses ko Aronin
 akaba batuegha Koran adarazi ko me uari
 akuvagha Ikiavira Itir Godin akam barazi

puvatigha akirim a gasara. ¹⁰ Kamaghin
 amizi, nguazim kuiaghirizi mati maburan
 torim oto, ezi me bar irava an aven
 iraghuezi, nguazim ua uabi dukuazi me
 bar ariaghire. Dughiar kamın, avim iza-
 ghira 250plan gumazir Koran gin zuibar
 isia, me gasighasiki. Arazir kamın, God
 fofozim ko ikiangsizim Israelia ganingigha
 ghaze, me uaghan arazir kurar me amizim
 uam a damuan kogham. ¹¹ Ezi dughiar
 kamın Koran otariba ariaghirezir puvați.

¹² Ezi Simeonin anabam, an ovavir
 boribar ikizibar ziabar kara: Ne-
 muel, Jamin, ko Jakin, ¹³ ko Sera ko
 Saul. ¹⁴ Gumazir 5plan kabar adarazir
 dibobonim, 22,200plan gumaziba bar
 moghira.

¹⁵ Ezi Gatın anabam, an ovavir boribar
 ikizibar ziabar kara: Sefon, Hagi, Suni,
¹⁶ Osni, ko Eri, ¹⁷ Arot ko Areli. ¹⁸ Gumazir
 kabar adarazir dibobonim, 40,500plan gu-
 maziba bar moghira.

¹⁹⁻²¹ Ezi Judan anabam, an ovavir
 boribar ikizibar ziabar kara: Sela, Peres,
 Sera, Hesron, ko Hamul. Peres, a Hes-
 ron ko Hamulin afeziam. Judan otarir
 igharazir pumuning, Er koma Onan, aning
 kantri Kenanin areme. ²² Gumazir 5plan
 kabar adarazir dibobonim, 76,500plan
 gumaziba bar moghira.

²³⁻²⁴ Ezi Isakarın anabam, an ovavir
 boribar ikizibar ziabar kara: Tola, Puva,
 Jasup ko Simron. Puvan adarasi, me ziar
 kam, “Pun,” uari garisi. ²⁵ Gumazir 4plan
 kabar adarazir dibobonim, 64,300plan gu-
 maziba bar moghira.

²⁶ Ezi Sebulunin anabam, an ovavir
 boribar ikizibar ziabar kara: Seret, ko
 Elon, ko Jalel. ²⁷ Gumazir 3plan kabar
 adarazir dibobonim, 60,500plan gumaziba
 bar moghira.

²⁸ Ezi Josepin anabamin adarazi uari
 tuiragha anabar pumuning iti. Kar, Man-
 ase ko Efraim.

²⁹⁻³⁰ Makir a Manasen otarim, ezi Gileat
 a Makirin otarim. Ezi Gileatin adarasi,
 an ovavir boribar ikizibar ziabar kara:
 Ieser ko Helek, ³¹ koma Asriel ko Sekem,
³² ko Semida ko Hefer. ³³ Heferin otarim
 Selofehat a otariba puvați. A guvibara
 itima, men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla,

Milka ko Tirsā. ³⁴ Gumazir kabar adarazir dibobonim, 52,700plan gumaziba bar moghira.

³⁵ Ezi Efraimin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sutela, Beker ko Tahan. ³⁶ Ezi Sutela, an Eranin adarazir inazir afeziam. ³⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 32,500plan gumaziba bar moghira. Manasen adarazi ko Efraimin adarasi, me inazir afeziar vamira iti, a Josep.

³⁸ Ezi Benjaminin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Bela, Asbel, Ahiram, ³⁹ ko Sefufam ko, Hufam. ⁴⁰ Ezi Bela, Art ko Namanin adarazir inazir afeziam. ⁴¹ Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 45,600plan gumaziba bar moghira.

⁴² Ezi Danin anabam, an ovavir boribar ikizir vamira iti, an ziam, Suham. ⁴³ Ezi an adarazir dibobonim, 64,400plan gumaziba bar moghira.

⁴⁴ Ezi Aserin anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Imna, Isvi ko Beria. ⁴⁵ Ezi Beria a Heber ko Malkielin adarazir inazir afeziam. ⁴⁶ Aser a guivir vamira iti, an ziam Sera. ⁴⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 53,400plan gumaziba bar moghira.

⁴⁸ Ezi Naptalin anabamin, ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Jasiel ko Guni, ⁴⁹ ko Jeser ko Silem. ⁵⁰ Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim 45,400plan gumaziba bar moghira.

⁵¹ Israelian gumazibar dibobonim bar moghira, 601,730in tu.

⁵² Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Moses migei, ⁵³ “Ni datirighin men anababar ganiva men ziabar dibobonimin gin mangi nguazim abigh me daning.

⁵⁴⁻⁵⁶ “Ni nguazim me daningisi, satu gikararangiva, nguazir ekiaba isiva gumazamizir aviriba itir anababar aning, egh nguazir muziariba isi avirasemezir puvatizir anababar aning.”

⁵⁷ Livain anabamin ikizibar kara, Gerson, Kohat, ko Merari.

⁵⁸ Gumazir 3plan kaba, men tongin ikizir mabar kara, Lipni, Hebron, Mali, Musi ko

Kohat. Kohat, Amramin afeziam. ⁵⁹ Ezi Amram, Livain anabamin guivim Jokebetin iti. Jokebetin amebam Isipin a bate. Ezi an otarir pumuning bate. Kar, Aron ko Moses. Egha guivir vamira bate, an ziam, Miriam. ⁶⁰ Ezi Aron gin amuimin ikiava otarir 4pla bate. Kar, Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ⁶¹ Ezi gin Nadap ko Abihu, avir anogoroghezim inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gamigha, aning areme.

⁶² Livain anabamin ikizibar gumazibara, kar borir iakinir vamiran ikegha ghua, gumazir bar ghuribar tuziba, men dibobonim, 23,000plan gumaziba. Moses nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati, mati a Israelian anabar igharazibagh amizi mokin. Kamaghin amizi, a Livain anabamin gumaziba, Israelian anabar igharazibar gumaziba sara me mengezir puvati.

⁶³ Dughiar kam, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Israelia ko Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Egha aning Israelian anababar gumazibar ziaba osira me menge. ⁶⁴ Moses ko Aron faragha Sainain Mighsiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin, Israelian gumaziba menge. Aning faragha mengezir gumazitam ua itir puvati, ezi datirighin, aning ua men ziaba osira me mengezir puvati. ⁶⁵ Ikiavira Itir God fomira kamaghin migia ghaze, “Gumazir datirighin itir kaba bar moghira gumazamiziba puvatizir danganimin arighiregham.” Kamaghin amizi, men tav itir puvati, me bar ariaghire. Ezi gumazir pumuningra, Jefunen otarim Kalep ko, Nunin otarim Josua, aning uaningra ikia angamira ikiavira iti.

27

Selofehatin guiviba nguazim ini

¹⁻² Selofehat a Heferin otarim, ezi Hefer, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim,

26:52: Diboboniba 34:13; Josua 14:1-2

26:60: Diboboniba 3:2

26:61: Ofa Gami 10:1-2; Diboboniba 3:4

26:65: Diboboniba 14:26-35

ezi Manase, a Josepín otarim. Dughiar kamín, Selofehat an amuimín ikiava, guivir 5pla iti. Men ziar bar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa. Egha amizir kaba ghua, God bativamin Purirpenimín tiar akamín boroghín otogha, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar koma Israelian gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, men damazimín tuivigha kamaghín mígei, ³ “En afeziam, gumazamiziba puvatizir danganimín areme. A Koran gín ghuzir gumazibar tongín itir puvati, egha Ikiavira Itir Godín akam batoghezir puvati. A uabi arazir kuram gamigha an areme. An aremezir dughiamín, an otariba puvati. ⁴ An otaritam ikiai, an an ziamín danganim inighai. Ezi puvati. Kamaghín, manmaghsuva afeziamín ziam Israelian tongín ikian kogham? E kamaghín bar aghua. Kamaghín amizi, e nín azai, e uari, nín en afeziamín aveghbuabar tongín nguazitam e daningh.”

⁵ Ezi Moses men azangsizim inigha Ikiavira Itir God bagha ghu. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghín a mígei, ⁷ “Selofehatin guiviba guizbangira mígei. Kamaghín amizi, nín men afeziamín adarazir tongín nguazitam isi me daninghtí, me uari bagh a inigh. ⁸ Eghtí nín kamaghín Israelia mikim, gumazitam otariba puvatigh aremeghtí, an guiviba an nguazim iniam. ⁹ Egh a uaghan guiviba puvatighí, an aveghbuaba an nguazim iniam. ¹⁰ A uaghan aveghbuaba puvatighí, an afeziamín aveghbuaba an nguazim iniam. ¹¹ An afeziam aveghbuaba puvatighí, an afeziamín ikizir an boroghín itiba, an nguazim iniam. Israelia bar moghira, arazir kí ifongezir kamín gín mangíva, bizir kí damuasa mikemezibar amu. Kí Ikiavira Itir God, kí mikemegha gífa.”

*God Mosesín danganim
iniasa Josua amisefe
(Godín Araziba 31:1-8)*

¹² Egha Ikiavira Itir God kamaghín Moses mígei, “Nín Abarimín Mighsiamín

ghuavanabogh, munagh nguazir kí Israelia daningasa mikemezimín gan. ¹³ Nín nguazimín ganighíva gín aremegham, nín avebam Aron aremez moghín. ¹⁴ Nín fo, Israelian gumazamiziba Senín gumazamiziba puvatizir danganimín ikiava, imoba dipam bagha akaba na gasima, gua nan Akar Gavgavim batoke, egha men damazimín nan ziar ekiar zuruzim men akaghan aghua. Kamaghín amizi, nín munagh aremegham.” Mozir dipar kam, an ziam Meriba, a Senín gumazamiziba puvatizir danganimín itir nguibar ekiam Kadesín boroghín iti.

¹⁵ Ezi Moses kamaghín Ikiavira Itir God mígei, ¹⁶ “Ikiavira Itir God, nírara nín Godín gumazamizibar ikirimirimín mingarim. Kamaghín, kí nín azangsisí, nín gumazitam amiseveghtí a gumazamizir kabar ganam. ¹⁷ Egh men faragh mangí men dahirabimín akurvagh, midorozibar aven akar gavgavim me daninghtí, me deravira ikiam. Puvatighí, me ghuaviba puvatizir sipsipbar mín ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghín Moses mígei, “Nín Nunín otarim Josua inigh. A gavgavim ikia nan ingangarim damuan tughati. Nín a inigh mangí, a ofa gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimín tughí, nín uan dafarim an dapanim gisín datighíva, gumazamizibav kemeghtí, a nín danganim iniam. ²⁰ Egh nín uan gavgavibar, gavgavitaba a danightí, Israelian gumazamiziba bar an akaba baragham. ²¹ Eghtí Josua ofa gamir gumazim Eleasarín akam baraghíva an gín mangí, Israelian gumazamiziba ko mangígh izegh damuam. Eleasar Ikiavira Itir Godín ifongiam gífofoghsí, ofa gamir gumazibar dapanimín evarimín itir forivtarir inimín aven itir dagiamning damuva, arazir kamín a bizir Israelia damuamibagh fogh, Josua ko Israelian gumazamizibav kimam.”

²² Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghín ami. A Josua mikemezi, a iza ofa gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimín tu. ²³ Ezi Moses uan

dafarim isa Josuan dapanim gisin atigha, gumazamizibav kemegha a gamizi, an an danganim ini. Arazir kamın, Moses Ikiavıra Itir God mikemezi moghin biz-ibagh ami.

28

Arueba bar me zurara ofabar amu (Ua Me Ini 29:38-46)

¹ Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın Moses migei, ² “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia na bagh dagheba inigh avimın aven ofabar amusi, dughiar ki misevibar dar amuti, ki ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam.

³ “Ni kamaghın me mikim: Kar dagher ia dughiar zurara avimın aven ofan Ikiavıra Itir God daningamiba. Dar kara, sipsipın nguzir apurir pumuning inigh izi. Aning azenir vamıra iki egh duatam aningın ikian marki. Aning ofan bar isia mighirim bagh ikiam. ⁴ Ia mizarazimın sipsipın kamningın tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimın, ia tamın ofa damu. ⁵ Egh ia mizarazibar ofaba bagh, witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1 litan olivin boreme sara aning veregh, wit tuamin ofa bagh ofa damu. ⁶ Ia aruebar, vaghvagh ofan kaba avimın aven, ofan bar isia mighirir kabar amu. Israelia fomıra Sainain Mighsiamın boroghın itima, God ofan kamın arazim me ganingi. Ia avimın aven ofan kabar amuti, Ikiavıra Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁷ Ia uaghan sipsipın kamning vaghvagh aningın ofa damusi, 1 lita wainın dipam inigh, wainın dipamın ofan mın, Ikiavıra Itir God bagh ofa gamir dakozir bar zuezim gingegeh. ⁸ Egh ia guaratizimın sipsipın igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimın amizir ofan mirara ofa damu, ia wit tuamin ofa ko, wainın dipamın ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan mın na ganidir kaba, ki Ikiavıra Itir God, ki ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

Sabatın dughiarbar damuamin ofaba

⁹ Egha Ikiavıra Itir God gumazamizibav kimasa kamaghın Moses migei, “Ia Sabatın dughiarbar, sipsipın apurir igiar pumuning inigh izi, aning azenir vamıra ikiti, duatam aningın mikarzimningın ikian marki. Egh 2 kilogrem plauan aghuim inighiva, olivin boreme sara a vereghti a wit tuamin ofan mın iki. Eghti ia sipsipın kamning ko wit tuamin ofa ko wainın dipamın ofa, ia bar da inigh ofa damu. ¹⁰ Ofan kam, ia ofan bar isia mighirimın mın Sabatın dughiarbar, a damu. Ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan kam gisin bar isia mighirir ofaba ko dar wainın dipabar ofaba sara ofa damu.”

Iakinibar aruer faragha zuimın ofaba

¹¹ Egha Ikiavıra Itir God kamaghın Moses migei, “Iakiniba bar vaghvagh, dar aruer faraghavıra zuibar, ia Ikiavıra Itir God bagh ofan bar isia mighirimın ofa damusi, ia asizir kaba inigh izi. Dar kara, bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipın apurir vamıra, ko 7plan sipsipın apurir nguzir azenir vamıra ikia duaba puvatiziba. Ia bar da isi na bagh ofa damu. ¹² Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin boreme sara da veregh bulmakaun kamningın tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin boreme sara veregh sipsipın apurim sara ofa damu. ¹³ Ia wit tuamin ofan mın, 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin boreme sara aning veregh, 7plan sipsipın nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. Ia avimın aven dar ofa damuti, Ikiavıra Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁴ Ia wainın dipabar ofaba bagh, wainın dipar litan pumuning inigh, vaghvagh bulmakaun apurir kam ko ofa damu. Ia wainın dipar litan vamıra ko natam inigh sipsipın apurim ko ofa damu. Ia wainın dipar litan vamıra inigh sipsipın nguzir vamıra sara ofa damu. Ia kamaghıra 7plan sipsipın nguzir kaba vaghvagh dar ofa damu. Ia zurara ofan bar isia mighiriba, azenibar iakinibar aruer faraghavıra zuibar, ia kamaghıra, ofabar amu. ¹⁵ Egh ofan kabagh isin, ia uaghan

Ikiavira Itir God bagh memen apuritam inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu.”

*Yis Puvatizir Bretin Isam
Damuamin Dughiar Ekiamin ofaba
(Ofa Gami 23:5-8)*

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagher, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin, guaratizimin ia uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fi. ¹⁷ Ezi iakinir kam in namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kamra ami mangi 7plan aruebar tugh. ¹⁸ Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. ¹⁹ Egh ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko sipsipin nguzir apurir 7pla inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar puvatigham. Egh ia da inigh izi avimin ofan bar isia mighiribar amu. ²⁰ Egh ia dar witba tuamin ofaba bagh, 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, sipsipin apurim sara ofa damu. ²¹ Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagher ofan bar isia mighiribar amu. ²² Egh ofan kabagh isin ia uaghan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apuritam uaghan an ofa damu. Eghti arazir kam in God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. ²³ Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu. ²⁴ Ia kamaghira, ofan arazir kaba, 7plan aruebar dar amu. Eghti dagher kaba, ko wainin dipaba, ko

ofan bar isia mighirim sara Ikiavira Itir God damuti, a ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Ofan kaba, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofabagh isin dar amu. ²⁵ Egh namba 7in aruemin, ia ingangaribar amuan marki. Ia nan ziam fisi uari akuvam.”

*Azenibar Dagher Igiaba Asiamin
Dughiamin Isar Ekiamin ofaba
(Ofa Gami 23:15-22)*

²⁶ “Ia, Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, an aruer faragha zuimin, dagher ia faraghavira iniziba, Ikiavira Itir God daningiva nan ziam fisi uari akuvam. Ia ingangaribar amuan marki. ²⁷ Egh ofan bar isia mighirim damuti, Ikiavira Itir God, ofan kam in mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar asizibar kara: bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin nguzir apuriba inigh, eghti sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar ikian kogham. ²⁸ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara da veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ²⁹ Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagher ofan bar isia mighirir kam damu. ³⁰ Egh ia uaghan ofan kabagh isin, arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kam in God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. ³¹ Ia bizir kabar ofa damuva, dagh isin, ofan ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, da ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara dar amu. Asizir kaba, duaba dar mikarzibar ikian kogham.”

28:16: Ua Me Ini 12:1-13; Godin Araziba 16:1-2

28:17: Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godin Araziba 16:3-8

28:26: Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:9-12

29

Me Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiamin amir ofaba

(Ofa Gami 23:23-25)

¹ Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Iakinir namba 7in, an aruer faragha zuimin, ia nan ziam fisi uari akuv egh ingangaribar amuan marki. Kar Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam. ² Egh ia ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ia ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar vamira ko sipsipin apurir vamira ko, 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki, egh dar mikarziba duaba puvatigham. ³ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ⁴ Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuir vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. ⁵ Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamın Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. ⁶ Ofan kabagh isin, ia bizir a damuasa mikemezibar gin mangi, iakinir igiabar ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko ia dughiar zurara amir ofan bar isia mighiriba ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara avimin aven ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam."

Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amangamin ofaba

(Ofa Gami 23:26-32)

⁷ Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Namba 7in iakinimin, an namba 10in aruemin, ia nan ziam fisi uari akuvam. Egh ia dagheba

ategh, ingangaritam damuan marki. ⁸ Egh ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning, eghti Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kaba bagh, ia bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba, azenir vamira iki, egh dar mikarziba duaba puvatigham. ⁹ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ¹⁰ Ia wit tuamin ofan min, plauan aghuir kilogremın vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. ¹¹ Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamın Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara amiba uaghan da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu."

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiabar ofaba *(Ofa Gami 23:33-44)*

¹² Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, kamaghin Moses migei, "Ia namba 7in iakinimin, an aruer namba 15in, ia nan ziam fisi uari akufagh. Egh ingangaritam damuan marki. Egh 7plan aruebar isar ekiam damu. ¹³ Egh aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God bagh avimin aven, ofan bar isia mighirim damuti, an ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar kara, bulmakaun apurir igiar 13pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham. ¹⁴ Egh dar wit tuamin ofan

mın, ia 3 kilogram plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh, egh 13plan bulmakaun apurir igiaba vaghvagh, da ko ofa damu. Egh 2 kilogram plauan aghuim ko veregh, egh sipsipın apurir pumuning vaghvagh, aning ko ofa damu. ¹⁵ Ia 1 kilogram plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh 14plan sipsipın nguzir kaba vaghvagh, da ko ofa damu. ¹⁶ Egh uaghan dagh isın, arazir kuraba gın amadir ofan mın, memen apurir vamıra inigh izi. Memen kam gisın, ofan igharazir ia zurara mızaraziba ko guaratızibar amiba, ia da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mıghırım, ko an wit tuamin ofa, ko an wainın dıpar ofa, ia ofan kabar amu.

¹⁷ “Egh namba 2ın aruem, ia 12plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipın apurir pumuning, ko 14plan sipsipın apurir nguzir azenir vamıra itiba inigh. Da bar moghıra duaba dar mıkarzibar puvatıgham, ia da inigh izi. ¹⁸ Egh ofan ia faraghavıra zuir aruemın amizibar mın, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gın mangıva, dar wit tuamin ofaba ko wainın dıpar ofaba inigh ofan bar isia mıghırir kaba ko ofa damu. ¹⁹ Egh uaghan arazir kuraba gın amadir ofan mın, memen apurir vamıra inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isın, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mıghırıba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainın dıpar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁰ “Egh aruer namba 3ın, ia bulmakaun apurir igiar 11pla, ko sipsipın apurir pumuning, ko 14plan sipsipın apurir nguzir azenir vamıra itiba, da bar moghıra duaba dar mıkarzibar puvatıgham, ia da inigh izi. ²¹ Egh ofan ia faraghavıra zuir aruemın amizibar mın, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gın mangıva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainın dıpar ofaba isı ofan bar isia mıghırir kaba ko, ofa damu. ²² Egh uaghan arazir kuraba gın amadir ofan mın, memen apurir vamıra inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isın, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mıghırıba, ko dar wit tuamin

ofaba, ko dar wainın dıpar ofaba, ia ofan kabar amu.

²³ “Egh aruer namba 4ın, ia bulmakaun apurir igiar 10pla, ko sipsipın apurir pumuning, ko 14plan sipsipın apurir nguzir azenir vamıra itiba inigh, da bar moghıra duaba dar mıkarzibar puvatıgham, ia da inigh izi. ²⁴ Egh ofan ia faraghavıra zuir aruemın amizibar mın, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gın mangı, dar wit tuamin ofaba ko dar wainın dıpar ofaba inigh ofan bar isia mıghırir kaba ko ofa damu. ²⁵ Egh uaghan arazir kuraba gın amadir ofan mın, memen apurir vamıra inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isın, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mıghırıba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainın dıpar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁶ “Egh namba 5ın aruemın, ia 9plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipın apurir pumuning, ko 14plan sipsipın apurir nguzir azenir vamıra itiba inigh, da bar moghıra duaba dar mıkarzibar puvatıgham, ia da inigh izi. ²⁷ Egh ofan ia faraghavıra zuir aruemın amizibar mın, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gın mangıva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainın dıpar ofaba inigh ofan bar isia mıghırir kaba ko ofa damu. ²⁸ Egh uaghan arazir kuraba gın amadir ofan mın, memen apurir vamıra inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isın, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mıghırıba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainın dıpar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁹ “Egh namba 6ın aruem, ia 8plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipın apurir pumuning, ko 14plan sipsipın apurir nguzir azenir vamıra itiba, da bar moghıra duaba dar mıkarzibar puvatıgham, ia da inigh izi. ³⁰ Egh ofan ia faraghavıra zuir aruemın amizibar mın, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gın mangıva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainın dıpar ofaba inigh ofan bar isia mıghırir kaba ko, ofa damu. ³¹ Egh uaghan arazir kuraba gın amadir ofan mın, memen apurir vamıra inigh izi.

Memem kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³² “Egh namba 7in aruem, ia 7plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham, ia da inigh izi. ³³ Egh ofan ia faraghavira zuir aruem in amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ³⁴ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memem apurir vamira inigh izi. Memem kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³⁵ “Egh namba 8in aruem, ia Godin ziam fisi uari akuv, ingangaribar amuan marki. ³⁶ Egh ia avimin aven ofan bar isia mighirir kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Dar kara, bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham. ³⁷ Egh ofan ia faraghavira zuir aruem in amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh, ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ³⁸ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memem apurir vamira inigh izi. Memem kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³⁹ “Ia ofan arazir kabar gin mangi, dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a inabazibar ofan kabar amuam. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ko God ko navir vamira

ikiamin ofaba. Ia da ko, ofan igharazir ia zurara amiba, ia bar da inigh ofa damu. Egh akar dikiriziba akiramin ofaba, ko uan ifongiamin gin mangamin ofaba, ia ofan kabagh isin da sara ofa damu.”

⁴⁰ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir kaba bar dar gun Israelian gumamazibav keme.

30

Gumamaziziba damuamin akar dikirizibar Akar Gavgaviba

¹ Egha Moses Akar Gavgavir kaba, Israelin anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, ² “Gumazitam bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon, bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, egh a uan akar dikirizir kam abighan kogham. Puvati, a mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

³ “Eghti amizir igiar uan afeziamin dipenimin ikiavira itim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, ⁴ eghti an afeziam an akar dikirizir kam baregh bizitam in a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. ⁵ Eghti an afeziam a damuasava mikemezir akar dikirizim baregh, egh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An afeziam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizir kam in gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.

⁶⁻⁷ “Eghti amizir odarir patamin ikezir puvatizitam, deravira nighnigha akar dikirizitam gami, o akar dikirizir kinitam puram a gami, a dera. Eghti gin amizir kam pam in ikiam, eghti an pam an amizir akar dikirizim baregh aruer kamra an anogoroghan koghti, amizim damuasa mikemezir akar dikirizir kam guizbangira a damigh. ⁸ Eghti an pam a damuasa mikemezir akar dikirizir kam baregh, egh an anogoreghti, an a damuan marki. An pam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira

Itir God an akar dikirizimın gın ghuzir pu-
vatızir arazir kurar kam gın amadagham.

⁹ “Ezi amizir pam aremezim, o amizir
pam an aghuagha a batoghezim, bizitam
Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim
gami o, a Godın ziam dipon bizitam
damuan koghamın akar gavgavim gami,
a dera. A mikemezir bizim, a guizbangıra
a damigh.

¹⁰ “Eghti amizir pamın ititam, bizitam
Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim
gami o, a Godın ziam dipon bizitam
damuan koghamın akar gavgavim gami,
a dera. ¹¹ Eghti an pam an akar dikirizim
baregh bizitam a mikiman koghti, a
damuasa mikemezir bizim, a guizbangıra
a damigh. ¹² Eghti an pam a damuasa
mikemezir akar gavgavim baregh aruer
kamra an anogoreghti, amizir kam akar
dikirizir an amizir kam damuan marki.
An pam an anogoroke, kamaghın, Ikiavira
Itir God an akar dikirizimın gın ghuzir pu-
vatızir arazir kurar kam gın amadagham.
¹³ Amizimın pam, an akar dikirizir an
amizimın amamangatigham o, a an
anogoregham, eghti amizim uan pamın
nighnizimın gın mangi. ¹⁴ Eghti an pam an
akar dikirizim baregh, aruer kamra o an
gın otivamin aruer igharazibar bizitamın
a mikiman koghti, a damuasa mikemezir
bizim, a guizbangıra a damigh. An pam
an akar dikirizim baregh dughiar kamra
bizitamın a mikiman koghti, mati pam
gavgavim amizimın akar dikirizim ganıdi.
Eghti an amuim guizbangıra akar dikirizir
kam damigh. ¹⁵ Eghti aruetabar gın, pam
amuimın akar dikirizimın gın mangan an
anogoregham, pam uabi, amuimın akar
dikirizimın gın mangan koghamın arazir
kurar kamın osımtızim aterıva an ivezir
kuram iniam.”

¹⁶ Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kaba,
a Moses ganıngi. Arazir kaba, gumaziba
uan amuiba ko, afeziaba ko men guivir
igiar men dipenibar ikiavira itiba, a me
bagha, Moses ganıngi.

31

Israelia Midiania ko misosi

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses
mıgei, ² “Ni fo, Midiania faragha pazavıra

Israelia gami. Kamaghın amizi, ia men
arazir kam ikaragh pazavıra me damigh.
Ni kamaghın damıghıva, gın aremegham.”

³ Ezi Moses gumamazibav gıa ghaze,
“Ia midorozim bagh uan midorozir biz-
ibar kır, eghti ian midorozir gumazitaba
dikavigh mangı Midiania korogh, bizir me
Ikiavira Itir God gamizimın, ivezir ku-
ramın me ikaragh pazavıra me damigh.
⁴ Ia Israelin anababa vaghvagh 1,000plan
gumaziba amısevegh midorozim bagh me
amadagh.”

⁵ Kamaghın amizi, Israelin anababa
vaghvagha, 1,000plan gumaziba amısefi.
Ezi men dibobonim bar moghıra
12,000plan gumazibar tu. Ezi me
midorozim bagha, uan midorozimın biz-
ibar kırı. ⁶ Ezi Moses midorozim bagha me
amadazıma, ofa gamir gumazim Eleasarın
otarım Finias, men dapanımın ikiasa me
ko zui. A uaghan Godın Purirpenimın
itir bizir bar zuruziba ko sıghaba inıgha
zui. Sıghar kaba, a midorozir gumazibar
dımtı me midorozim bagh mangam, o
midorozimın gın a ua dagh iviti, me
uamategh izam. ⁷ Egha Ikiavira Itir God
Moses mikemezi moghın, me Midiania
korogha bar men gumazibav suagharıki.
⁸ Egha uaghan Midianian atrivir 5pla
mısuagharıki. Men ziabar kara, Evi,
Rekem, Sur, Hur koma Reba. Egha me
uaghan Beorın otarım Balam mısoğhezi an
areme.

⁹ Egha Israelia Midianian amiziba ko
boribar suıgha, men bulmakauba ko sip-
sipba ko men biziba bar, uari bagha da
ini. ¹⁰ Egha men nguıbar ekiaba ko men
danganır me itiba sara bar dagh apongezi,
da isi. ¹¹ Egha amiziba ko boriba ko bul-
makauba ko sipsipba ko biziba bar, me da
inıgha ghue. ¹² Egha me amiziba ko boriba,
kalabuziabar mın me inıgha asızir kaba
sara uamategha Moses ko ofa gamir gu-
mazim Eleasar ko Israelian gumamaziziba
bagha ghue. Dughiar kamın, me Moapın
danganır zarımın ikiavira iti. Danganır
kam, Jordanın Fanemın boroghın aruem
anadı naghın itima, Jerikon nguıbar ekiam
Jordanın Fanemın vongın iti.

Midorozir gumaziba uamategha ize

¹³ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba dikavigha, danganir me itim ategha midorozir gumaziba bativasa zui. ¹⁴ Me ghua me batogha, Moses 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, bar men atara kamaghin men azai, ¹⁵ “Manmaghsua ia amizir kabav misoghinarighan aghua? ¹⁶ Ia fo, men amizibara Balamın akabar gin ghua Israelian gumazamizibagh amizi, me Peorın itir dughiamın, Ikiavira Itir Godın akaba akirim ragha dagh asara. Ezi arimariar kuram Ikiavira Itir Godın gumazamizibagh asighasiki. ¹⁷ Kamaghin amizi, ia datirighin men boribar tongin, otariba bar me misoghinarikigh. Egh amizir gumaziba koma akuigha givaziba uaghan bar me misoghinarikigh. ¹⁸ Egh amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba ateghti me ikiti, ia uari bagh me ini. ¹⁹ Ia bar moghira, ian tarazi, tavın misoghezi an aremez, o gumazir aremezi tamın kuatamın suira, ia 7plan aruebar, ia itir danganimın azenan ikiam. Egh namba 3ın aruem ko namba 7ın aruemın ia Godın damazimın uari zuegh, egh amizir ia midorozim gamua iniziba sara uari zuegh. ²⁰ Egh ia uan korotiaba, ko bulmakaun inibar ingarizir biziba, ko memen arizibar ingarizir biziba, ko ter otevibar ingarizir biziba sara, ia bar da isi, God ia ganingizir arazimın gin mangi dar amuti, da an damazimın zuegh.”

²¹ Ezi ofa gamir gumazim Eleasar, kamaghin midorozim gamigha uamategha izir gumazibav gei, “Kar Ikiavira Itir God Moses ganingizir Akar Gavgaviba, da kamakin: ²²⁻²³ Bizir avimın isi ikuvighan koghamiba, kar gol, silva, ain, kapa ko brasın ingarizir biziba, ia da isi avim datighi, da isightima, ia da inigh da rueghiti da zuegham. Egh bizir igharazir avimın sighamiba, ia da inigh dipamın da rueghiti da zuegham. ²⁴ Egh dughiar namba 7ın, ia uan korotiaba rueghiti, da zueghiti, ia uamategh danganir ia itimın aven izam.”

Israelia midorozimın inizir biziba uari

31:16: Diboboniba 25:1-9

tuira

²⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁶ “Ni koma ofa gamir gumazim Eleasar, ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia midorozimın aven inizir amiziba ko boriba ko asiziba ko bizir igharaziba, bar da mengegh. ²⁷ Egh da tuiragh pozir pumuning damigh, tam midorozir gumaziba bagh anetigh, egh igharazim isi gumazamizir igharaziba bagh anetigh. ²⁸ Ni Ikiavira Itir God bagh, bizir ni midorozir gumaziba bagh tuiraghamibar tongin itir bizir maba isi takisin mın da iniam. Ia kalabuziar amizir 500plan tongin, amizibar tongin dar vamira inighiva, 500plan bulmakaubar tongin dar vamira inigh, egh 500plan donkibar tongin dar vamira inigh, egh 500plan sipsipbar tongin dar vamira inigh, egh 500plan memebar tongin, dar vamira inigh. ²⁹ Egh takisin kaba isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Bizir kaba, da mati, ia Ikiavira Itir God ganidir ofaba. ³⁰ Egh ia gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar tongin itir bizitaba isi takisin mın da iniam. Ia kalabuziar amizir 50plan tongin, men amizir vamira inighiva, 50plan bulmakaubar tongin dar bulmakaun vamira inigh, egh 50plan donkibar tongin dar donkin vamira inigh, egh 50plan sipsipbar tongin dar sipsipin vamira inigh, egh 50plan memebar tongin dar memen vamira inigh. Egh ada isi Livaibar aningigh. Me Ikiavira Itir Godın Purirpenimın garir darasi.” ³¹ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami.

³²⁻³⁵ Midorozir gumaziba midorozimın aven inizir bizibar diboboniba kamakin: 675,000plan sipsipba, ko 72,000plan bulmakauba, ko 61,000plan donkiba, ko 32,000plan amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba. ³⁶⁻⁴⁰ Bizir midorozir gumaziba inizibar dibobonim, a kamakin: Sipsipbar dibobonim 337,500, ezi dar tongin me takisin mın 675pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Bulmakaubar dibobonim 36,000, ezi dar tongin me takisin mın 72pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Donkibar dibobonim, 30,500, ezi dar tongin me

takisın mın 61pla isa Ikiavıra Itir God ganingi. Amizir gumazitam koma akuizir puvatizibar dibobonim, 16,000, ezi men tongin me takisin mın 32pla isa Ikiavıra Itir God ganingi. ⁴¹ Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghin, Moses Ikiavıra Itir God ganingizir bizir kaba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ganingi.

⁴²⁻⁴⁶ Egha Moses gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar dibobonim kamakin. Da guizbangira, midorozir gumaziba bagha tuirazir biziba ko magh ghu. Dar kara: 337,500plan sipsipba, ko 36,000plan bulmakauba, ko 30,500plan donkiba, ko 16,000plan amizir gumazitam kom akuizir puvatiziba. ⁴⁷ Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir tuirazir kabar aven, 50plan kalabuziar amizibar tongin amizir vamira ini, egha 50plan asizibar tongin asizir vamira ini, egha Livaibagh aningi. Me Ikiavıra Itir Godin Purirpenimin garir adarasi.

⁴⁸ Ezi 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, dikavigha Moses bagha ghua kamaghin a migei, ⁴⁹ "Gumazir aruam, e nin ingangarir gumaziba, e midorozir gumazir en apengan itiba medima, men tav ovengezir puvati. ⁵⁰ Kamaghin amizi, e golin adiariba, ko adiarir soroghafaribagh azuiba ko firagharibar duiba, ko kuaribar duir gol ringin e vaghvagha iniziba, e da inigha izi. E uan ikirimiribar ivezimin min da inigh izi arazir kamın Ikiavıra Itir Godin damazimin zuegham. E fo, a en akurazi, en apaniba e gasighasighizir puvati." ⁵¹ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, me dama golin adiarir kaba ini. ⁵² Golin adiarir kabar osimtızim, 200 kilogremın boroghın tu. ⁵³ Ezi midorozir gumazir kiniba, bizir me iniziba, me uari bagha dar suiki. ⁵⁴ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, golin bizir midorozir gumazibar dapaniba inigha izeziba inigha, God bativamin Purirpenimin ghua Ikiavıra Itir Godin damazimin da ati. Aningin nighnizim kamakin, Ikiavıra Itir God Israelian gumazamizibagh nighnigh der-

aghvıra men ganam.

32

Israelin anabar Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiamiba
(Godin Araziba 3:12-22)

¹ Dughiar kamın, Rubenin anabamin adarasi, ko Gatın anabamin adarasi, bulmakauba ko sipsipin okoruar bar aviriba iti. Egha me Jaser ko Gileatin Distrighningin nguazimin garima, bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba iti. ² Kamaghin amizi, me Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba bagha iza kamaghin me migei, ³⁻⁴ "Nguazir Ikiavıra Itir God Israelia en akurazi, e inizir kam, nguibar ekiar kaba an iti, Atarot, ko Dibon, ko Jaser, ko Nimra, ko Hesbon, ko Eleale, ko Sipma, ko Nebo, ko Beon. Kar bulmakauba ikiamin nguazir bar aghuim. Ia fo, e bulmakaun bar aviriba iti. ⁵ Kamaghin, e uari, ia nguazir kam isi e danighti, an en nguazimin min ikiam. Ia e damuti, e Jordanin Fanem giregh mangi vongin dapian e aghua."

⁶ Ezi Moses akar gavgavimin pamtemin kamaghin Gat ko Rubenin adaraziv gei, "Ia tizim bagh kagh ikiti, ian namakaba uarira midorozim bagh mangam? Arazir kam derazir puvati. ⁷ Ia ti Israelian gumazamizir igharazibar nighnizim gasighasighti, me nguazir Ikiavıra Itir God me daningasava amim bagh Jordanin Fanem giregh vongin mangan kogham o? Ia tizim bagha kamaghin ami? ⁸ Fomira, ian afeziaba kamaghin ami. Ia fo, e Kades Barnean ikia, ki nguazim getiasa me amadazima, ⁹ me ghua arua Eskolin danganir zarimin tugha, kantrin kamın ganigha uamategha iza atiatim gumazamizibagh aningizi, me Ikiavıra Itir God me ganingizir kantrin ghuezir puvati. ¹⁰ Dughiar kamın, Ikiavıra Itir God aningaghegha akar dikirizim gamua ghaze, ¹¹ 'Me uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan ikia nan gin zuir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Isip ategha azenan izeziba, kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko gumazir 20plan azenibagh afiraziba, men tav nguazir ki

Abraham ko Aisak ko Jekop daningasa akar dikirizim gamizir kamın ganighan kogham. ¹² Gumazir kamning uaningra aven mangam. Kar, Jefunen otarim Kalep, a Kenasın adarazir gumazim, ko Nunın otarim Josua. Bar guizbangira, aning uaningra uan navir averiamın aven, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godın ikia, an gın zui.’

¹³ “Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God gumazamizibar arazir kuraba bagha men aningaghegha me gamima, me 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganir kam garua ghua, gumazamizir dughiar kamın Isip ategha azenan izeziba bar ariaghire. ¹⁴ Ia oragh! Ia datirighın uan afeziabar danganiba inigha, arazir kurabagh amir gumazamizibar otifi. Egh ia ti Ikiavira Itir God damuti, an aningagharir bar kuram uam Israelia damuam. ¹⁵ Ia Ruben ko Gatın anabamningın adarasi, an gın mangan aghuaghti, e ua gumazamiziba puvatizir danganir kam daru mangi kuraba inigham. Arazir kam ua kamaghın otoghti, ia men osimtizim ateram.”

¹⁶ Ezi me Moses boroghın ghua kamaghın a migei, “Ni oragh. Ni en amamangatighi, e faragh sipsipba bagh divaziba ko nguibar ekiaba avınamin dagiar divazibar ingarighi, en amuiba ko boriba deragh ikiam. ¹⁷ Eghti e Israelian igharaz darazi ko midorozim bagh men faragh mangi apanibar agıntigh mangivira ikiti, en namakaba uari bagh nguaziba ini dar apiagham. En amiroghboriba kagh divazir gavgavir nguibar ekiaba avınizibar aven deravira ikiti, nguazir kamın gumazamiziba me gasıghasighan kogham. ¹⁸ Guizbangira, Israelian anabar igharazibar ikiziba vaghvagh uari bagh nguaziba inigh dar apiaghti, gın e uamategh izi uan nguibabar ikiam. ¹⁹ E fo, e kagh Jordanın Fanemın aruem anadi naghın nguazim inigha gifa. Kamaghın amizi, e Jordanın Fanemın vongın men tongın nguazitam inian kogham.”

²⁰ Ezi Moses me ikaragha ghaze, “Ia guizbangira mikimiva, midorozim bagh

mangisi Ikiavira Itir Godın damazimın uan midorozir biziba akir. ²¹⁻²² Ian midorozir gumaziba bar uan midorozir biziba inigh, Ikiavira Itir Godın damazimın Jordanın Fanem giregh mangi apaniba ko misoghti, Ikiavira Itir God bar apaniba abiragh, men nguazim inigham. Ia uan namakabar akuraghamın ingangarir, Ikiavira Itir God ia ganingizim agıvaghti, Ikiavira Itir God ian amamangatighi, ia uamategh kagh izi Jordanın Fanemın aruem anadi naghın itir nguazir kam iniam. ²³ Ki akar gavgavimın kamaghın ia migei, ia uan akar dikirizimın gın mangan koghiva, ia guizbangira Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kuram gami. Ia kamaghın deravira fogh, Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bagh pazavira ia damigham. ²⁴ Ia faragh uan nguibar ekiaba ko sipsipbar divazibar ingarigh, egh gın uan akar dikirizimın gın mangi apaniba ko misogh.”

²⁵ Ezi Gat ko Rubenın anabamningın gumaziba kamaghın Moses migei, “Aruam, e nın ingangarir gumaziba, e ni mikemezi moghın damuam. ²⁶ En amuiba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba Gileatın nguibar ekiabar kaghira ikiam. ²⁷ Eghti e gumaziba bar, e nın ingangarir gumaziba, e uan midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godın damazimın midorozim bagh mangam. E Jordanın Fanem giregh vongın mangi apaniba ko misogham, mati en gumazir ekiam mikemezi mokın.”

²⁸ Ezi Moses akar gavgaviba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunın otarim Josua, ko Israelian anababar gumazir dapanibagh anıga ghaze, ²⁹ “Gat ko Rubenın anabamningın gumaziba, me midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godın damazimın midorozim bagh mangasa. Egh me Ikiavira Itir Godın akamın gın mangi Jordanın Fanem giregh vongın apaniba ko misogham, kamaghın a deragham. Me ian akuraghti ia midorozimın apaniba abiragh, ia nguazim inigh, egh gın ia Gileatın nguazim isi me daningigh. ³⁰ Eghti me Jordanın Fanem giregh vongın mangan aghuagh, ia ko midorozim bagh mangighan kogh, kamaghın me ia ko

Kenanin nguazimin nguazir asizitaba iniam.”

³¹ Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin migei, “Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ghaze, a dera, Ikiavira Itir God mikemezi moghin e damuam. ³² E uan midorozir biziba inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi, Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven Kenania ko misogham. Egh gin e Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguazim uari bagh a iniam.”

³³ Kamaghin amizi, Moses, Amorian Atrivim Sihonin nguaziba ko Basanin Atrivim Okin nguaziba, ko dar nguibar ekiaba, ko dar nguibar doziba, ko nguazir dar boroghin itiba bar, a da isa Gatin anabam ko Rubenin anabam ko Manasen anabar akuar me tuirazimningin mam ganingi. Manase, a Josepin otarim.

³⁴ Ezi Gatin anabamin gumazamiziba, ua nguibar ekiam Dibon ko Atarot, ko Aroer, ³⁵ ko Atrot Sofan, ko Jaser, ko Jokbeha, ³⁶ ko Betnimra, ko Betharan, me ua deraghavira dar ingarigha da avinizir divazir gavgav-iba uaghan dar ingari. Egha me uan sipsipba bagha divazir aghuibar ingari. ³⁷ Ezi Rubenin anabamin gumazamiziba ua, nguibar ekiam Hesbon, ko Eleale, ko Kiriataim, ³⁸ ko Nebo, ko Balmeon, me dar ingari. Egha me nguibar ekiam Balmeon, ziar igharazim a gati. Me uaghan nguibar ekiam Sipman ingari. Egha nguibar ekiam me ua ingariziba, me ziar igiaba dagh ariki.

³⁹ Ezi Manasen otarim Makir, an ovavir boriba, Gileatin ghua Amoria misogha men gintigha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. ⁴⁰ Kamaghin amizi, Moses Gileatin nguazim isa Makirin ikizim ganingizi, me an iti. ⁴¹ Ezi Manasen anabamin gumazir mam Jair, a uan adarazi ko ghua nguibar maba ko misogha men agintigha men nguibaba ini. Egha me ziar igiam, “Jairin Nguibaba,” dagh ati. ⁴² Ezi gumazir mam, an ziam Noba, a uan adarazi ko ghua Kenatin nguibam ko nguibar dozir an boroghin itiba ko misogha, men agintigha men nguibaba ini. Egha a uan ziam, “Noba,” Kenat gati.

33

Israelia Isip ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganibar aruir darorimin eghaghanim

¹ Israelia Isipin kantri ategha azenan iza, danganir aviribagh arua dagh apiaghira zui. Kar danganir kabar ziaba. Dughiar kamın, Moses ko Aron men faragha ghua men garima, me uan anababa ko ikizibar aven ikia zui. ² Ikiavira Itir God uabi Akar Gavgavim Moses migeima, Moses men daroriba ko danganir me izava api-aghiribar ziaba osiri.

³ Israelian gumazamiziba, nguibar ekiam Ramesesin itima, iakinir faragha zuimin an namba 15in aruem otozi, me dikavigha Isip ataki. Dughiar kamın, me God Israelia Gitazir Dughiar bar faraghavira zuimin amimzaraghan, me Isip ataki. Isipia bar men garima, me bar gavgavigha Ramesesin nguibar ekiam ategha zui. ⁴ Dughiar kamın, Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam isa, Isipian asebar akaghasa mirakelin aviribagh amigha aser kaba abini. Ezi Isipia uan otarir ivariar Ikiavira Itir God misogheziba mozibagh arizima, Israelia Isip ataki.

⁵ Israelian gumazamiziba Rameses ategha iza Sukotin danganim aghuigha an iti.

⁶ Egha gin ua dikavigha Sukot ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin iza Etamin danganim aghuigha an iti.

⁷ Egha gin Etam ategha ragha uamategha ghua aruem anadi naghin Pihahirotin nguibam bagha ghue, a Balsefonin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha me Mikdolin boroghin itir danganim aghui.

⁸ Egha gin Pihahirot ategha Ongarir Aghevim abigha ghua Etamin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua 3plan aruebar arua ghua Maran nguibamin otogha an danganim aghui.

⁹ Egha gin me Mara ategha ghua Elimin danganim aghuigha iti. Elim, a 12plan dipar emimiriba ko 70plan temer detba an iti.

¹⁰ Egha gin Elimin danganim ategha ghua Ongarir Aghevimin boroghin danganim aghuigha an iti.

¹¹ Egha gin Ongarir Aghevim ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganim Senin otogha danganim aghuigha a gapia.

¹² Egha gin Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Dopkan otivigha danganim aghui.

¹³ Egha gin Dopkan dikavigha ghua Alusin danganim aghui.

¹⁴ Egha gin Alus ategha ghua Refidimin danganim aghuigha iti. Danganir kamin, damamin dipaba puvati.

¹⁵ Egha gin Refidim ategha ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin danganiba aghuigha iti.

¹⁶ Egha gin Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Kibrot Hatavan danganimin danganiba aghuigha iti.

¹⁷ Egha gin Kibrot Hatava ategha ghua Haserotin danganimin danganiba aghuigha iti.

¹⁸ Egha gin Haserot ategha ghua Ritman danganimin danganiba aghuigha iti.

¹⁹ Egha gin Ritma ategha ghua Rimonperesin danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁰ Egha gin Rimonperes ategha ghua Lipnan danganimin danganiba aghuigha iti.

²¹ Egha gin Lipna ategha ghua Risan danganimin danganiba aghuigha iti.

²² Egha gin Risa ategha ghua Kehelatan danganimin danganiba aghuigha iti.

²³ Egha gin Kehelata ategha ghua Seferin Mighsiamin danganiba aghuigha iti.

²⁴ Egha gin Seferin Mighsiam ategha ghua Haradan danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁵ Egha gin Harada ategha ghua Makhelotin danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁶ Egha gin Makhelot ategha ghua Tahatin danganimin danganiba aghuigha

iti.

²⁷ Egha gin Tahat ategha ghua Teran danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁸ Egha gin Tera ategha ghua Mitkan danganimin danganiba aghuigha iti.

²⁹ Egha gin Mitka ategha ghua Hasmonan danganimin danganiba aghuigha iti.

³⁰ Egha gin Hasmona ategha ghua Moserotin danganimin danganiba aghuigha iti.

³¹ Egha gin Moserot ategha ghua Benejakanin danganimin danganiba aghuigha iti.

³² Egha gin Benejakan ategha ghua Hor Hagitgat in danganimin danganiba aghuigha iti.

³³ Egha gin Hor Hagitgat ategha ghua Jotbatan danganimin danganiba aghuigha iti.

³⁴ Egha gin Jotbata ategha ghua Abronan danganimin danganiba aghuigha iti.

³⁵ Egha gin Abrona ategha ghua Esiongeberin nguibar ekiamin danganiba aghuigha iti.

³⁶ Egha gin Esiongeber ategha ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin itir nguibam Kadesin danganiba aghuigha iti.

³⁷ Egha gin Senin danganim ategha ghua kantri Idomin mitaghniamin itir Horin Mighsiamin boroghin danganim aghuigha apia.

³⁸⁻³⁹ Me Isip ategha azenan izezir dughiamin gin azenir namba 40 otogha givazi an iakinir namba 5in, faragha zuir aruem oto. Aruer kamra, Israelia Horin Mighsiamin boroghin ikiavira itima, ofa gamir gumazim Aron Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua dikavigha, Horin Mighsiamin ghuavan-abogha areme. An azenir 123pla ikiava areme.

⁴⁰ Ezi Kenanin sautin amadaghan itir kantri Arat, an atrivim, kamaghin orasi, Israelia izi.

⁴¹ Dughiar kamin, Israelia Horin Mighsiam ategha arua ghua Salmonan danganimin danganiba aghuigha iti.

⁴² Egha gin Salmona ategha ghua Punonin danganimin danganiba aghuigha iti.

⁴³ Egha gin Punon ategha ghua Obotin danganimin danganiba aghuigha iti.

⁴⁴ Egha gin Obot ategha ghua Abarimin nguibamin danganiba aghuigha iti, a kantri Moapin mitaghniamin boroghin ikia ikuvizir nguibam.

⁴⁵ Egha gin Abarim ategha ghua nguibar ekiam Dibon Gat in danganiba aghuigha iti.

⁴⁶ Egha gin Dibon Gat ategha ghua Almon Diplataimin danganiba aghuigha iti.

⁴⁷ Egha gin Almon Diplataim ategha ghua Abarimin Mighsiabar danganim aghuigha iti, mighsiar kaba Nebon Mighsiamin boroghin iti.

⁴⁸ Egha gin me Abarimin Mighsiaba ategha ghua Moapin danganir zarimin danganim aghuigha apia. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. ⁴⁹ Moapin danganir zarir kam, nguibar ekiam Bet Jesimotin ikegha ghua Sitimin danganir zarimin oto. Me danganir ekiar kam in danganim aghuigha apia.

Ikiavira Itir God nguaziba abigh uari daningamin arazim migei

⁵⁰ Me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁵¹ “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven, ⁵² gumazamizir an itiba bar men agiraghti me aregh. Egh men asebar marvir guaba bar dagh asighasikigh. Kar, me dagiaba ko ainbar ingarizir nedaziba. Egh uaghan ia men mighsiabar pin itir danganir me asebar ziaba febagh asighasikigh. ⁵³ Ki nguazir kam ia ganingi. Kamaghin amizi, ia gumazamizir an itiba batuegh uari bagh a inigh a dapiagh. ⁵⁴ Egh ia satu

gikararangiva nguaziba abigh, vaghvagh uan anababa ko ikizibar aning. Egh nguazir ekiaba isi anabar gumazamizir aviriba itibar aningiva, nguazir doziba isi anabar gumazamizir avirasemezir puvatizibar aning. ⁵⁵ Ia nguazir kam in itir gumazamiziba bar me batueghan koghti, me osimtiziba ko mizaziba ia daningiva, mati benir ataribar min ian damazibar mitiv, egh mati dikoniba ian ivibar mitivam. Egh me nguazir ia itimin aven ia ko midorozibar amuam. ⁵⁶ Ia bar moghira me batueghan koghti, ki me gasighasighasa nighnighizi moghin, ki ia gasighasigham.”

34

Israeliian nguazir mitaghniaba

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia Kenanin nguazimin aven mangi, a nguazir ki ia daningasava amim, ia an nguaziba bar da inigh. Ian nguazir mitaghniaba kamakin: ³ Ian nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, a gumazamiziba puvatizir danganimin Senin ikegh, mangi Idomin nguazir mitaghniamin mangi, egh aruem anadi naghin Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin amadagh ikegh mangi, ⁴ egh nguazir mitaghniamin raghirigh sautin amadaghan mangi, pin tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagh mangiva, mighsiabar tizimin danganir zarimin mangi, gumazamiziba puvatizir danganim, Sen abigh bar mangi, Kades Barnean otogham. Egh mitaghniam raghirigh notin amadaghan mangi, Hasaradarin danganimin otogh mangi Asmonin danganimin otogham. ⁵ Egh nguazir mitaghniam Asmon gitagh raghirigh mangi vongin, Isipin nguazir mitaghniamin Fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. ⁶ Aruem uaghiri naghin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin iti.

⁷ “Notin amadaghan itir nguazir mitaghniam Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh mangi Horin Mighsiamin

otoghiva, ⁸ mangi Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin otogh mangi Sedatin nguibamin otogh mangi, ⁹ Sifronin danganimin otogh bar mangi Hasarenanin nguibamin tugham.

¹⁰ “Aruem anadi naghin itir nguazir mitaghniyam, Hasarenanin ikegh mangi Sefamin nguibamin otoghiva, ¹¹ Sefam ategh mangi sautin amadaghan nguibam Riplan otogham, Ripa a nguibam Ain boroghin aruem anadi naghin iti. Egh mitaghniyam mangi Galilin Dipar Akaremin aruem anadi naghin itir mighsiar doziba abigh mangi, ¹² egh nguazir mitaghniyam sautin amadaghan mangi Jordanin Fanemin magiri bar mangi Amangsizim Itir Dipar Akaremin otogham. Kar ian nguazir mitaghniaba.”

¹³ Ezi Moses kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kam ia ganidi. Ia, 9plan Israelian anababa ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin mam bagh, satu gikararangiva uari bagh nguazir kaba tuiragh ada inigh. ¹⁴ Ia fo, Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin faragha zuim, me uari bagha nguazim inigha gifa. ¹⁵ Me Jerikon boroghin Jordanin Fanem vongin aruem anadi naghin uari bagha nguazim inis.”

Gumazir dapaniba, nguazim tuiraghamin ingangarim iti

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁷ “Ofa gamir gumazim Eleasar, ko Nunin otarim Josua, aning nguazir kam abigh gumazamizibar aning. ¹⁸ Egh ni vaghvagh anababar gumazir dapanitaba miseveghti, me Eleasar ko Josuan akurvagham. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God misevezir gumazibar ziabar kara: Judan anabamin tongin, a Jefunen otarim Kalep amisefe. ²⁰ Egha Simeonin anabamin tongin, a Amihutin otarim Selumiel amisefe. ²¹ Egha Benjaminin anabamin tongin, a Kisionin otarim Elidat amisefe. ²² Egha Danin anabamin tongin, a Joklin otarim Buki amisefe. ²³ Egha Josepin otarim Manasen anabamin tongin, a Efortin

otarim Haniel amisefe. ²⁴ Egha Josepin otarir igharazim Efraimin anabamin tongin, a Siptanin otarim Kemuel amisefe. ²⁵ Egha Sebulunin anabamin tongin, a Parnakin otarim Elisafan amisefe. ²⁶ Egha Isakarın anabamin tongin, a Asanin otarim Paltiel amisefe. ²⁷ Egha Aserin anabamin tongin, a Selomin otarim Ahihut amisefe. ²⁸ Egha Naptalin anabamin tongin, a Amihutin otarim Pedahel amisefe.” ²⁹ Kar, Ikiavira Itir God Kenanin nguazim abigh vongin Israelian gumazamizibar aningasa misevezir gumaziba.

35

Ikiavira Itir God Livain anabamin adarazi bagha inabazir nguibar ekiaba

¹ Dughiar kamın, Israelia Moapın danganir zarimin iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Akar Gavgavir kam isi Israelia daningighti, nguazir me inizibar tongin me nguibar ekiataba isi Livaibar anighti me dar ikiam. Egh uaghan me nguibar ekiar kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba isi me danighti, Livaibar bulmakauba dar amam. ³ Livaiba uari bagh nguibar ekiar kaba inighiva dar ikiam. Eghti grazir dadar aghuiba itir nguaziba, men bulmakauba ko asizir igharaziba dar grazibar amam. ⁴ Dadaba itir nguazir otevir kaba, nguibar ekiaba avinizir divazibar ikegh azenan mangi nguazir kam bar a ighuigh mangi 450 mitan tugham. ⁵ Nguibar ekiam, dadaba bar an okarigh, otevir mamın ikegh mangi otevir igharazimin otogham, eghti an ababanım 900 mitan tugham.

⁶ “Nguibar ia Livain anabamin adarazir aningamibar tongin, ia 6plan nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba me daningigh. Eghti gin ian tav atamakuigh tav misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar kam uabi modogham. Eghti gumazir uan akar gumazimin ovevem ikarvaghsi, an a ikarvaghan iburagham. Egh ia uaghan 42plan

nguibar ekiar igharaziba Livain anabam daningh. ⁷ Dadaba itir nguaziba, nguibar kabar boroghin iki. Livain anabam 48plan nguibar ekiaba iti. ⁸ Ia nguibar ekiaba isi Livaibar aningsi, Israelin anababar nguazibar ganti, anabar manam ekevegha nguibar ekiar aviriba iti, eghti ia nguibar ekiar aviriba isi me daning. Eghti anabar manaba suvigha nguibar ekiar aviriba puvatighi, ia nguibar ekiar vaghvaziba isi me daning.”

*Nguibar ekiar gumazamiziba
ari mangi mongamiba*

(Godin Araziba 19:1-13; Josua 20:1-9)

⁹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁰ “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven mangi, ¹¹ uari mongamin nguibar ekiataba amisefegh. Eghti gumazitam atamakuigh, gumazir igharazim misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamin tamin aven modogh, deraghvira ikiam. ¹² Nguibar ekiar kaba, ia uari mongamin nguibabar min ikiam. Eghti gumazir aremezimin namakatam an ovevem ikaraghan iburagham. Gumazitam tav misueghti an aremegham, a deravira iki egh mangi kotiamin tugham. Eghti me an kotiam baregh deraghvira fogh suam, a guizbangira gumazir igharazim misoghezi an areme, eghti kamaghin, me a misueghti an aremegham.

¹³ “Ia 6plan nguibar ekiar miseveghamin kaba, gumazamiziba ari mangi dar aven mongam. ¹⁴ Nguibar kabar 3pla, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiti, 3pla Kenanin nguazimin aven iki. Kar, nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi dar aven mongamiba. ¹⁵ Nguibar ekiar uari mongamin 6plan kaba, da Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir, iza dughiar otevimin me ko itiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir me ko zurara ikiamiba, kar men akurvagh me mongamin nguibar ekiaba. Eghti tina atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi kagh uabi modogham.

¹⁶⁻¹⁸ “Eghti gumazitam, gumazir igharazimin apanim damuva ain, o dagiam o aghoritam isi a misueghti an aremeghti, osimtizir ekiam an ikiam, eghti a ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ia an arazir kam bangin a misueghti an aremegh. ¹⁹ Gumazir aremezir kamın anabatamra, gumazir kam misueghti an aremegham. An an garir dughiamra, an a misueghti an aremegh.

²⁰⁻²¹ “Gumazitam tav gifueghan koghiva, an apanim damuva an aningaghiva anekunighti a irigham, o bizitamın a biraghti an aremegham, o uan agharimin a misoghti an aremegham, an amizir arazir kam bangin, me a misueghti an aremegh. Gumazir aremezir kamın anabatamra an apigh, a misueghti an aremegh.

²² “Eghti gumazitam tavın apanim damuan kogh, egh an aningaghan kogh atamakuigh anekunigham, o pura bizitam fegh a mikinighti an aremegham. ²³ O an an ganighan kogh, dagiatam fegh a mikinigham, o foghan kogh a biraghti an aremegham. ²⁴ Eghti kamaghin, Israelian gumazamiziba bar, bizir a damuasa ia mikemezibar gin mangi deravira ganiva, gumazir atamakuigha gumazim misoghezi an aremezim bagh nighnigh deraghvira kotiam damu. Eghti gumazir aremezimin anabamra a ikarvaghsi damuan kogham. ²⁵ Ia gumazir kam inigh deraghvira an akurvaghti, gumazir aremezir kamın anababa, an arazim ikarvaghan marki. Ia an akuragh ua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamin anetigh. Eghti a kagh iki mangiti ofa gamir gumazir me faragha Godin ingangarim bagha misevegha boreme a gingezim aremeghti, a gin mongamin nguibar ekiar kam ategh uan nguibamin mangam. ²⁶⁻²⁷ Gumazir arazir kurar kam gamizim, mongamin nguibar ekiamın mitaghniame ategh, azenan mangiti, gumazir aremezimin anabatam, mongamin nguibar ekiamın azenan an apigh, egh a misueghti, an aremegham. Arazir kamın, anabar kam osimtiziba puvatigh kotiaba puvatigham. ²⁸ Bar guizbangira, gumazim gumazitam misueghti an aremegham, a

mongamin nguibar ekiam ataghıraghan marki. A mongamin nguibar ekiamın iki mangıti, ofa gamir gumazibar dapanim aremeghti, a gın uamategh uan nguibamin mangı. ²⁹ Ia uan ovavir borir gın otivamiba ko, ia managh ikiam, ia bizir a damuasa mikemezir kaba ko arazir kabar gın mangı.

³⁰ “Gumazitam gumazir igharazim misueghti an aremegham, ia a isi kotiam datıghıva akam a gasi, gumazir pumuning o gumazir 3plan an ganiziba, me bar kotin aven akar otevir vamıra damuam, kamaghın ia deraghvıra fogh suam, gumazir kam guizbangıra arazir kam gami, eghti bizir kam bangın gumazir kam aremegham. Gumazir vamıra a uabıra, an mıgırıgıam kotin aven gavgavıba puvatıgham. Eghti ia gumazir kam misueghti an aremeghan kogham.

³¹ “Gumazir gumazir igharazimın apanim gamua a misoghezi an aremezim, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsı dagıabar ivezan kogham. Bar puvatı. An aremegham.

³² Eghti gumazitam mongamin nguibar ekiatamin mangıgh, gın anetegh uamategh uan nguibamin mangısi damuti, ofa gamir gumazibar dapanim tıghar aremegham, kamaghın gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsı dagıabar ivezan kogham.

³³ Ia an amamangatıghti a mongamin nguibar ekiam ategh mangıgham, ian arazir kamın, ia nguazir kam damıghti a nan damazimın mızegham. Gumazıbar sozi me ariaghirir arazir kam, nguazim gamıma, a nan damazimın mıze. Nguazim damıghti a zueghamin arazim, tuavir vamıra iti, a kamakın, ia gumazir a misoghezi an aremezimın arazir kuram ikaragh a misueghti an aremegh. Tuavir igharazitam, ua itir puvatı. ³⁴ Kı İkiavıra İtir God, kı İraelia, ian tongın iti. Kamaghın, nguazir ia itir kam, ia a damuti, a nan damazimın mızeghan marki.”

36

Amizir pabar itiba, uan afeziar aremezıbar nguazıba iniam

¹ Josep a Manasen afeziam, ezi Manase a Makırın afeziam, ezi Makır a Gileatın afeziam. Dughıar mamın, Gileatın ikızimın gumazir dapanıba dikavıgha Moses ko İraelian gumazir dapanir ıgharazıba bagha zui. ² Egha kamaghın mıgei, “İkiavıra İtir God, Akar Gavgavım isa nı ganıga ghaze, nı satu gıkararangıva nguazıba abıgh da İraelia e danıngtı, e dar ikiam. Egha uaghan en anabar gumazim Selofehatın nguazıba isi an guıvıbar anıngasa, nı mıkeme. ³ Nı kamaghın fogh, me anabar ıgharazitabar gumazıbar ikıti, men nguazıba ko bizıba, men pabar nguazıbagh isafuragham. Me kamaghın damuti, en nguazir nı bıgha e ganıngızim suvıgham. ⁴ Eghti azenir bizıba ua da ikarvaghamım otoghtı, me nguazir gumazir ıgharazıba da ivezezıba, me ua da inıgham. Eghti Selofehatın guıvıbar nguazıba, me tı da isi men pabar nguazıbar aven amadagham. Eghti nguazir kam, uam en nguazimın mın ikian kogham.”

⁵ Ezi Moses İkiavıra İtir God mıkemezi moghın, Josepın anabamin gumazıbarı ghaze, “Josepın anabamin adarazi mıgeir akaba, da guizbangıra. ⁶ Kamaghın amızı, İkiavıra İtir God ghaze, Selofehatın guıvıba, gumazir manabar ikısi, uan anabamin aven uarıra uarir ikiam. ⁷ Eghti ia İraelia bar, ian nguazıba vaghvagh ian anababar aven ikıvıra ikiam. Eghti anabar ıgharazitam da inian kogham. ⁸ Amızir İraelin anababar aven, ikia nguazıba inızıba, me uan anabamin gumazıtamra iki. Eghti arazir kamın, İraelia bar uan inazir afeziabar gın mangı nguazıba ko bizıba iniam. ⁹ Kamaghın, ia anabar ıgharazimın amamangatıghti, me ian nguazıba inian kogham. Bar marki. Anababa bar, vaghvagh uan nguazıbar ghuavıba ikegh mangıvıra ikiam.”

¹⁰⁻¹¹ Kamaghın amızı, Selofehatın guıvıba me uan anabamin gumazıbara iti, mati İkiavıra İtir God mıkemezi mokın. Men zıabar kara: Mala, Tırısa, Hokla, Milka ko Noa. ¹² Me Josepın otarım Manasen anabamin gumazıbar iti. Kamaghın amızı, men nguazıba ko bizıba men inazir afeziamın anabamin aven ikıavıra iti.

13 Dughiar Israelia Moapin danganir zarimin itimin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba, ko bizir a damuasa mikemeziba isa, Israelia bagha Moses ganingi. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Moses Ua Godin Araziba Osiri O Diuteronomi Akar faragha zuim

Akinafarir kamın aven, Israelia namba 2in dughiamın Godin Araziba ini, eghti da men nighniziba fiva gavgavim men navir averiabar aningam. Dughiar kamın, Israelia Moapian nguazim gapiaghav ikia, egh Jordanin Fanem abigh Kenanin nguazim iniasava ami. Moses me ko mangıghan kogham, kamaghın, a uan akar abuananam isa me ganıngi. Moses migirıgiar otevir 3pla isa Israelia ganıngi, ezi akinafarimın abuan migirıgiaba Mosesin ovevemın eghaghanim an iti.

Moses kamaghın akar ekiabar gun migei. A God Israelian darorir kamın men gara me bagha amizir ingangarir ekiar avırıba, uam a dagh nıghnısi. God uabi uan gavgavimın men akura, kamaghın amizi, me an apengan ikiam. Moses ua Godin 10plan Akar Gavgavıba dar gun migei, egha Godin Akar Gavgavir kabar mıngarir maba, a Israelian ikirımirim bagha me geghari. A Godin Akar Gavgavir faragha itıba, gavgavim dagh anıdi, egha Israelian nıghnızıba fe, eghti God me danıngasa mikemezır nguazim dapiamin dughiamın, me deraghvıra Arazir kabar gın mangam.

Bizir ekiar akinafarir kam damuasa migeim, a Israelian akuraghti, me Godin Akar Gavgavıba deraghvıram dar gın mangam. Godin Arazir kam, a sapta 6:4-6in ikia kamaghın migei, “İa uan navir averiam ko uan nıghnızim ko uan gavgavim sara bar İkiavıra İtir God, ian God, a gifongegh.” Moses Akar Gavgavir kam gavgavim a danıngasa, tintinıbar mıghsiabar mavanang egha asebar ziaba fan men anogoroke. Me God gifozir puvatızir arazıbar amuan markı. Egh me danganir vamırara amısefegh, egh gumazamizıba bar an mangı İkiavıra İtir Godin ziam fı.

1:4: Dibobonıba 21:21-35

Akinafarir kam God Israelia ko amizir Akar Dikirızir Gavgavir kamın men nıghnızıba fe. God uabi Akar Dikirızir Gavgavir kamın gın ghua iza datırıghın, eghti me uaghan deraghvıra nıghnıgh me Kenanin nguazim ikiamimın dughiamın, me Akar Dikirızir Gavgavir kamın gın mangısi bar gavgafıgh.

Israelia Sainain Mıghsıam ategha izezir eghaghanim, Moses a geghari

(Sapta 1--3)

¹ Akinafarir kamın aven itir akaba, Moses da Israelian gumazamizıbav keme. Dughiar kamın, me gumazamizıba puvatızir danganim aghuıgha an iti. Kar Jordanin Fanemın boroghın aruem anadı naghın itir danganim. Danganir zarır me itir kam, Supın nguıbamın boroghın ikia, egha bar mısingi. Ezi Paranın nguıbam, vongın amadaghan iti, ezi Tofelin nguıbam, ko Labanın nguıbam, ko Haserotın nguıbam, ko Disahapın nguıbam, da vongın amadaghan itıma, Israelia dar tongın iti. ² Gumazıtım ti Sainain Mıghsıamın ikegh Kades Barnea mangısi 11plan aruebar İdomın kantrin mıghsiaba atugh mangam. ³ Ezi Israelia fomıra İsipın kantri ategha iza 40plan azenıba danganir kamın arui. Dughiar kam, namba 40ın azenim, an namba 11ın iakinimın, an dughiar faragha zuim otozi, Moses İkiavıra İtir God a mikemezır bizıbar gun me migei. ⁴ İkiavıra İtir God, Amorıan Atrıvim, Sıhon, abırazır dughiamın gın, bizir kaba otıfi. Atrıvim Sıhon Hesbonın nguıbar ekiam gatıvagha an gari. Ezi uaghan İkiavıra İtir God, Basanın danganımın Atrıvim Ok anebıra. Ok, a Astarotın nguıbam ko Edrein nguıbam gatıvagha anıngın gari. ⁵ Dughiar kamın Israelia Jordanin Fanemın, aruem anadı naghın, Moapian nguazımın itıma, Moses Akar Gavgavir kabar gumazamizıbav gıa men sure gamua ghaze:

⁶ “E Sainain Mıghsıamın itir dughiamın, İkiavıra İtir God, en God, kamaghın e mıgıa ghaze:

“Ia dughiar bar ruarimin mighsiar kamın boroghın iti. Ian dughiar kagh itim, a iza kamaghıra tu. ⁷ Ia dikavigh danganir kam ategh, egh Amorian mighsiaba itir danganim, ko an boroghın itir danganibar mangi. Kar Jordanın danganir zarim ko mighsiaba itir danganiba, ko sautin amadaghan itir nguazir misingiziba, ko Mediterenianın Ongarir Ekiamın dadarimın itir nguaziba. Egh ia Kenanian nguazim ko nguazir Lebanonın Mighsiabar vongın itiba sara inigh mangi Yufretisin Faner Ekiamın tugh. ⁸ Ia oragh! Nguazir kaba bar, ki ia ganidi. Ki Ikiavira Itir God, ki ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, ko Jekop, ko men ovavir borir gin otivamiba, nguazir kaba isi me daningasa me koma akam akırigha gifa. Eghti ia datırighın dikavigh mangi da inigh dar apiagh iki.’”

*Moses gumazir dapaniba amisevezi me Israelian jasbar min iti
(Ua Me Ini 18:13-27)*

⁹ Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, “Ki faragha kamaghın ia mikeme, ‘Ki ia gativagh ian ganamin ingangarim, a bar ekefe. Ki uabiram a damuva avegham. ¹⁰ Ikiavira Itir God, ian God, ia gamizi, ia borir aviriba bategha, bar avirasemegha iti. Ian dibobonim, overiamın itir mikovezibar dibobonimın min ghu. ¹¹ Nan ifongiam kamakın. Ikiavira Itir God, a en inazir afeziabar God, a uan akar dikırizimın gin mangi, ia damighti ia guizbangıra bar avirasemeghiva ian gin otivamin dibobonim, ian dibobonir datırighın itim bar a gafiragham. Eghti a uaghan ian bizibar amuti, da bar deragh otivam. ¹² Eghti ki manmaghıra uabira ian osimtıziba ko ian akamadariba akıram? Ki uabira dar amuan iburagham. ¹³ Kamaghın amizi, ia fofozir gumazir aghuitaba ko, gumazir deravıra nighnigha biziba tuisızitaba, me ian gumazir dapanibar ikisi me amisefegh. Ia uan anababar tongın vaghvagh me amiseveghti, ki me ginabaghti me ia gativagh ian ganam.’ ¹⁴ Ki kamaghın ia mikemezi, ia na ikaragha ghaze, ia kamaghın damuasa ifonge.

¹⁵ Kamaghın, ia uari uan anababar tongın vaghvagha misevezir fofozir gumaziba ko, gumazir dapanir aghuir gumazamiziba deravıra me gifoziba, ki me ini. Ki me amisevezi, men marazi 1,000plan gumazamizibar garima, marazi 100plan garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. Ezi ki uaghan gumazir ekiar maba bar ian anababar tongın vaghvagha me amisefe.

¹⁶ “Egha dughiar kamın ki ian jasın kaba akar gavgavim me ganiga ghaze, ‘Ia gumazamizibar akamadarir men tongın otiviba baraghamin dughiamın, ia deraghavıra kuariba arigh da baragh. Egh akamadariba bar deraghvıra da tuisigh. Kar ti, ian namakar pumuningın tongın itir akamadariba, o akamadarir ian namakaba ko ikızir igharazibar gumazamizir ian tongın itiba, ia uaghara deravıra da baragh guizın arazimın gin mangi da tuisigh. ¹⁷ Ki kamaghın me mikeme: Gumazim a ziam iti o ziam puvati, ia arazir vamıran gin mangi bar men araziba tuisigh. God uabi kotın dughiamın nighnıziba ia daningam, eghti ia gumazitamın atiatingan marki. Eghti osimtızim bar ekeveghti, ia anekıran iburaghıva, a inigh na bagh iziti, ki a baragham.’ ¹⁸ Egha dughiar kamın bizir igharazir ia uaghan damuamiba sara ki ian sure gami.”

*Israelia moga gari gumaziba amangi
(Diboboniba 13:1-13)*

¹⁹ Moses ua kamaghın migei, “Ikiavira Itir God, en God, e damuasa mikemezi moghın, e ami. E dughiar kamın dikavigha Sainain Mighsiam ategha ghua danganir bar kuramin zui, kar gumazamiziba puvatızir danganim. E ghuavira ikia Amorian mighsiaba itir danganimın otivigha Kades Barnean otifi. ²⁰ Ezi ki kamaghın ia migia ghaze, ‘E datırighın Amorian mighsiaba itir danganimın otifi. Ikiavira Itir God, en God, nguazir kam datırighın ia daningasava ami. ²¹ Ia gan! Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam isa ia ganigha gifa. Ia dikavigh mangi a inigh, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia mikemezi moghıra, ia a dapiagh. Egh atiatingıva okam nighnighan marki.’

²² “Ezi ia bar moghıram iza na miġia ghaze, ‘E gumazitaba amangighti me en faragh mangi, mongegh nguazir kamın ganigham. Egh me tuavir bar aghuitam en akaghti e an mangam. Me e mikim suam nguıbar ekiar kaba, da manmaghıra gari.’

²³ “Ezi ki oregha ghaze, e akar kamın ġin mangiti a ti deragham. Egha uan 12plan anababar aven, ki vaghvagha dar aven gumazir maba amısefe, eghti 12plan gumaziba mangam. ²⁴ Egha me dikavigha miġhsiaba itir danganımın pin ghua, Eskolin Danganir Zarımın otivigha moga garagha rui. ²⁵ Egha me dagher nguazir kamın otivir maba inigha ua iza e ganigha ghaze, ‘Nguazir Ikiavıra Itir God, en God, datirighın e ganidir kam, a bar dera.’

²⁶ “Me kamaghın mikemezi, ia ua Ikiavıra Itir God, ian Godın akaba batuegha kantrin kamın ghuavanangan aghua. ²⁷ Ia uan purirpenıbar ikia uarir tongın miġirıġiar avıribagh amua uarigh imoba ghaze, ‘Ikiavıra Itir God e gifongezir puvati. Egha kamaghın an e isi Amorian dafarım datıghti me e gasıghasıghasa, a Isipın kantrin e inigha azenan ize. ²⁸ E tizim bagh danganir kamın mangam? Gumazir e nguazir kamın mongıva an ganasa amangiziba, ua izegha kamaghın e miġia ghaze, Gumazamizir nguazir kamın itiba bar gavgavigha agharapanıba bar ruari, ezi men dibobonım, en dibobonım bar a gafıra. Ezi me itir nguıbar ekiaba, da avınizir divazıba bar overıamın ghuvanabogha bar ısın mar iti. E uaghan men garıma, gumazir dafabara men tongın iti. Me ti gumazir bar ruarir fomıra itım Anak, an ovavir borıbara!’

²⁹ “Ezi ki kamaghın ia miġei, ‘Ia gumazamizir kabar atiatingan marki. ³⁰ Ikiavıra Itir God, ian God, a fomıra Isipın kantrin aven ian akurazi ia ganizi moghın, a datirighın ian faragh mangi ia bagh apanıbav sogham. ³¹ Ia faragha gumazamizıba puvatızir danganımın itıma, Ikiavıra Itir God, ian God, a ian akuragha ia inigha ia atera izavıra ikia nguazir ia datirighın itir kamın oto. Ezi an arazir kam, ia an ganigha ġıfa. A mati afezıam uan borım

ghurafazi moghın, ia gami.’ ³² Ki kamaghın ia miġeıma, ia akar kam barazir puvatıgha, niġhnizir gavgavım Ikiavıra Itir God, ian Godın itir puvati. ³³ A ian faragha ghua tuavım ian akagha danganir ia purirpenıba asamım ian aka. Egha a dimagarıbar, avıvzıar ekıamın aven ian faragha ghua, aruebar mati, ghuarıar ruarir ekıamın mın ia ġısın faragha zui.”

*God ıvezir kuram Israelia ganıġi
(Dıbobonıba 14:20-45)*

³⁴ Egha Moses me miġia ghaze, ‘Ia miġirıġiar avıribagh amıma, Ikiavıra Itir God ia baragha ghua ian anıngaghegha bar pamtemın miġia ghaze, ³⁵ ‘Ia gumazamizir bar kuraba, ian tav nguazir aghuir ki ian inazir afeziabar anıngasa me koma akam akırızımın mangan kogham. Bar puvatıgham. ³⁶ Ki garıma, Jefunen otarım, Kalep, a bar na baghavıra ikia nan ġin zui. Kamaghın amizi, a uabıra mangi nguazir kamın ikıam. Eghti nguazir a ghua ganızir kam, ki a isi a ko, an ovavir borıbar anıngam.’

³⁷ “Ian arazir kam, Ikiavıra Itir God gamıma, a uaghan bar na basemegha kamaghın miġei, ‘Moses, ni uakan, ni nguazir kamın aven mangan kogham. ³⁸ Eghti nın akurvazir gumazım Josua, a Nunın otarım, a uabıra mangam. Ni gavgavım isi Josuan niġhnizım danıghti, a Israelia inıgh men faragh mangi nguazir kam inıgh a dapıam.’

³⁹ “Egha ġin Ikiavıra Itir God, kamaghın bar e miġei, ‘Ian borir aġırır datirighın itıba kamaghın fozir puvati, bizir tizım a ikufı, ezi bizir tizım a dera, merara nguazir kamın aven mangam. Borir kabara, ia me miġia ghaze, Apanıba me misueghti me arıġhiregham. Eghti ki nguazir kam me danıghti, me a inıgh a dapiagh an ikıam. ⁴⁰ Ezi ia gumazamizir aruaba, ia datirighın uamategh gumazamizıba puvatızir danganimın mangi. Egh Ongarır Aghevım bagha zuir tuavımın mangi.’

⁴¹ “Egha ia na miġia ghaze, ‘Moses, e Ikiavıra Itir Godın damazımın arazir kuram gami. Egh e datirighın Ikiavıra Itir

God e mikemezi moghin mangi misogham.' Egha ia ghaze, Mighsiaba itir danganimin itir gumaziba, da pura biziba. E me dikabinamin gavgavim iti. Egha ia vaghvagh midorozimin biziba suigha me dikabinasava ami.

⁴² "Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 'Ni ikiangsizir kam me daning: Me midorozim bagh mangan marki. Ki me ko mangi men akuraghan koghti, apaniba bar me abinigham.' ⁴³ Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kam in gun ia migei. Ezi ia an akam barazir puvati. Ia an akam batuegha, uari fa ifaghata dikavigha apanibav soghasa mighsiaba itir danganimin ghue.

⁴⁴ "Ezi Amorian mighsiaba itir danganir kam in itiba, aparir ivibar min okoruabar min migha iza ian agintigha ghua Idomian mighsiaba itir danganimin ghua, Hormanin nguibar ekiam in otogha bar ia dikabira. ⁴⁵ Kamaghin amizi, ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava arai. Ezi a tong ia baraghizir pu. Bar puvati. ⁴⁶ Ezi bizir kam bangin ia dughiar bar ruarimin Kadesin ike."

2

Israelia ghua Idomin kantri ko Moapin kantrin oto (Diboboniba 21:10-20)

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, "Egin uamategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin zui. Egha e, Ikiavira Itir God e mikemezi moghirama ami. Egha e Idomian mighsiabar itir danganimin, dughiar bar ruarimin ighuagh arui.

² "Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze, ³ 'Dughiar bar ruarimin ia pura mighsiaba itir danganir kam tintinibar a garuavti, dughiam gifa. Ia datirighin notin amadaghan mangi.' ⁴ Egha Ikiavira Itir God, migirigiar otevir kam ia daningasa na mikeme, 'Ia datirighin Idomian mighsiaba itir danganimin torim abigh mangam. Kar Ison ovavir boribar nguazim, me ian namakaba. Me ian atiatingti, ia deraghvira ganigh. ⁵ Ia me ko misogham marki. Ki men

nguazir otevitam isi ia danighan kogham. Bar puvati. Ki fomira Seirin Mighsiam isa Ison ovavir boribagh anigha gifa. ⁶ Eghti ia men kantrin aven, dagheba ko dipabara, ia dagh ives.'

⁷ "Ia bizir kam bakinighnighan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ia bagha biziba bar dagh amizi, da deraghviram ofifi. Ia gumazamiziba puvatizir danganim purama a garuir dughiamin, a bar deraghvira ia geghuva ian gari. Egha faragha zuir 40plan azenibar ikegha iza datirikin, a ia ko ikiavira iti, ezi ia bizitam in otevezir puvati.

⁸ "Ezi e ua dikavigha ghua en namakar Seirin Mighsiabar borogh in itiba, Idomia, me gitaghasa, Elat ko Esiongeberin nguibamning bagha zuir tuavir gumazamiziba puvatizir danganim in itim ategha, ragha ghua Moapin kantrin itir gumazamiziba puvatizir danganim in zuir tuavimin zui. ⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 'Moapia me Lotin ovavir boriba, ezi ia pazi me damuan marki. Ki nguibar ekiam Ar isa me ganigha gifa, ezi ia me ko misogham marki. Ki men nguazitam isi ia danighan kogham.'"

¹⁰⁻¹¹ (Ikiavira Itir God tighar nguazir kam isi Moapia daningamin dughiamin, gumazamiziba gumazamizir bar gavgavir kaba dibora ghaze, "Emia." Me fomira nguibar ekiar kam Ar, me an iti. Me Anakian min agharir suiar ruaribar aghungi. Gumazamizir aviriba, gumazir agharir ruaribar aghungizir kaba, Anakia ko Emia, me ziar kam Refaim me gati. Ezi Refaimian marazi, Moapin kantrin itima, Moapia ziar kam Emia, me gati. ¹² Horia fomira Idomin kantrin itima, Ison ovavir boriba me gasighasigha, men kantri inigha a gapia. Kamaghira, Israelia gin Ikiavira Itir God me ganingizir nguazir kam, inigha a gapia.)

¹³ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "Ikiavira Itir God e mikemezi moghira e gin Seretin Danganir Zarim abigha zui. ¹⁴ Dughiar e Kades Barnean ikegha iza Seretin Danganir Zarim abigha izezim, datirighin 38plan azeniba. Ezi Ikiavira

Itir God mikemezi moghira, midorozir gumazir e ko Kades Barnean ikegha izeziba, me bar moghira ariaghire. ¹⁵ Guizbangira, Ikiavira Itir God, men apanim gamua ghua bar me agifa.

¹⁶ “Midorozir gumaziba bar ariaghirezi men gin, ¹⁷ Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, ¹⁸ ‘Ia datirighin nguibar ekiam Ar, an boroghin zuir tuavimin otogh Moapian nguazimin mitaghnam abigh an aven mangi. ¹⁹ Egh Amonia me Lotin ovavir boriba, ia men nguazimin boroghira mangam. Nguazir kam ki a isa me ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki men nguazir katam isi ia danighan kogham. Eghti ia bizitam damighti me atarti ia me misoghan marki.’”

²⁰ (Nguazir asizir kam, me uaghan kamaghin a dibori, “Refaimian nguazim.” Gumazamizir maba fomiram an ike, ezi Amonia kamaghin uaghan me dibora ghaze, me “Samsunia.” ²¹ Egha me uaghan Anakian min aghuigha ruari. Egha me bar avirasemegha gavgaviba men iti. Ezi Ikiavira Itir God, bar moghira me agivazi, Amonia nguazir kam inigha a gapia. ²² Kamaghira, Ikiavira Itir God, Ison adarazigh amizi, me datirighin Idomin Mighsiabagh apiagha iti. Ikiavira Itir God, bar Horia agivazi, Idomia men nguazim inigha a gapia. ²³ Ezi Avia, men nguazim ongarir ekiamin ikegha ghua Gasan amadaghan sautin tu. Ezi Kritia kamaghirama amigha Avian nguazim inigha a gapia.)

²⁴ Ezi Moses ua kamaghin migia ghaze, “E Moap gitagha izima Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, ‘Ia datirighin mangi Arnonin Fanem giregh mangi. Eghti datirighin Amorian gumazim Sihon, a Hesbonin atrivim, ki a ko an nguazim isi ian dafarim darigham. ²⁵ Ki datirighin ikegh mangi ki nguibabar gumazamizibar amighti me bar ian atiatigham. Egh me ian ziam baraghiva, egh akong bar atiatigham.’”

*Israelia Atrivim Sihon dikabira
(Diboboniba 21:21-30)*

2:19: Jenesis 19:38

²⁶ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “E Kedemotin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki Hesbonin Atrivim Sihon, bagha navir vamiran ikiasa akar aghuiba isa abuir gumazir mabagh anigha me amangi. ²⁷ Me ghua otivigha kamaghin a migei, ‘Ni en amamangatighti, e nin nguazim abigh tuavimra mangam. En gumazamiziba raghiregh agharir guvim o agharir kiriamin mangan kogham. E bighiratigh mangam. ²⁸ Guizbangira, e pura dagheba ko dipaba inian kogham. Bar puvati. E dagh ivezam. E pura uan suebar, nin nguazimin tizimra daru, ²⁹ mangi Jordanin Fanem girigh anebigh nguazir Ikiavira Itir God, en God, e daningasa mikemezim otogham. Ni ti oraki, Ison ovavir borir Seirin Mighsiabar itiba, ko Moapian gumazir Arin itiba, me kamaghira bar en amamangatizi, e men nguazim abigha ize.’

³⁰ “Ezi Atrivim Sihon uan kantri abigh mangan en amamangatizir puvati. Ikiavira Itir God, en God, e datirighin apiaghav itir nguazir kam e a iniasa an Atrivim Sihon gamizi, an navim gavgavizi, a en akam baraghan aghua.

³¹ “Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ‘Ni oragh! Ki datirighin Atrivim Sihon ko an nguaziba bar da isi ian dafarim darigham. Ia pura mangi da inigh, egh dar apiagh.’ ³² Ezi Sihon uan midorozir gumaziba ko, e misoghasa Jahasin nguibamin boroghin otifi. ³³ Ezi Ikiavira Itir God, en God a isa e ganingizi e a dikabiragha, a ko an otariba ko an adarazi sara bar me misoghezi me bar ariaghire. ³⁴ Ezi dughiar kamra, e an nguibaba bar da inigha, bar adagh asighasiki. Egha men gumaziba ko, amiziba ko boriba sara misoghezi me ariaghirezi, tav ua itir puvati. ³⁵ Ezi e uari bagha men bulmakauba ko men bizir nguibabar aven itiba bar da ini. ³⁶ Ikiavira Itir God, en God, en amamangatizi, e Arnonin Danganir Zarimin miriamin aven itir nguibam Aroerin ikegha ghua Gileatin nguazimin otivigha men nguibar kaba bar dagh asighasiki. E zuima, nguibar kaba avinizir divazir tam e gamizi, e aven mangasa iburazir puvati. ³⁷ Dughiar kammin,

e Amonian nguazim, ko Jabokin Fanemin boroghin itir danganiba, ko mighsiaba itir danganibar aven itir nguibaba, ko danganir Ikiavira Itir God, en God, e mangasa en anogorogheziba, e dar boroghin ghuzir puvati.”

3

Israelia Atrivim Ok abira (Diboboniba 21:31-35)

¹ Egha Moses ua Israelia migia ghaze, “Kantri Basan a notin amadaghan iti, ezi e datirighin an zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan adarazi ko otivigha e misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. ² Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ‘Ni an atiatin-gan marki. A ko an gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh, arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.’

³ “Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, Atrivim Ok ko an gumazamiziba en dafarim gatizi, e me misoagharighizi me bar ariaghire. Men tav ua itir puvati. ⁴ E dughiar kam in an nguibaba bar ada inigha, tam ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Atrivim Ok, Basanin nguibar ekiamin ikia, egha Argopin danganim gatifa. Dughiar kam, e Argopin danganimin itir nguibar ekiar 60pla, e bar moghira ada ini. ⁵ Nguibar ekiar kaba, da avinizir divaziba, da bar ekevegha mitemegha gavgafi. Ezi divazibar tiar akaba bar gavgavizi, me ainin igugunibar da apiri. Ezi nguibar dozir divaziba puvatizir bar aviriba, da Atrivim Okin nguazir asizibar iti. ⁶ E nguibaba bar dagh asighasigha, gumazamiziba ko boriba, bar me misoghezi me ariaghire. Arazir e Hesbonin Atrivim Sihon, gamizimra, e me gami. ⁷ Egha men bulmakauba ko, nguibabar biziba bar, e uari bagha da ini.

⁸ “E dughiar kam in, arazir kamra, e Amorian Atrivir kamning, Sihon ko Ok,

e aning in nguaziba bar da ini. Nguazir kaba, da Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Da sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu. ⁹ Ezi Saidonia, Hermonin Mighsiam ziar kam a garisi, ‘Sirion.’ Ezi Amoria, ziar kam a garigha ghaze, ‘Senir.’ ¹⁰ E mighsiabar orazibar itir danganir zaribar itir nguibaba bar ada isava, Gileatin nguaziba ko Basanin nguaziba isa ghua Saleka ko Edrein nguibamningin tu. Nguibar kaba, da bar Atrivim Okin nguazimin itima e bar moghram ada ini.”

¹¹ (Atrivim Ok, a Refaimbar atrivir abuananam. An aremeghti an eghuamin boksiar, me dagiamin an ingari. Boksiar kam in ruarim, a 4 mitan tuzi, an arozm, 2 mitan tu. Dagiar boksiar kam, an Amon kantrin Raban nguibamin ikiavira iti.)*

Ruben Ko Gatin anabamningin adarasi, Jordanin Fanemin

aruem anadi naghin apia (Diboboniba 32:1-14)

¹² Moses kamaghin Israelia migia ghaze, “E nguibar kaba inigha givagha, ki nguazir kabar maba Ruben ko Gatin anabamningin adarazigh aningi. Men nguazim, Arnonin Fanemin boroghin itir nguibam Aroer, a nguazir notin amadaghan itim. Egha uaghan ki Gileatin itir mighsiaba itir danganimin nguazir akuar mam ko an nguibaba me ganingi. ¹³ Egha ki Gileatin nguazir akuar igharazim ko Basanin nguazim bar a isa Manasen anabar me tuirazimningin mam ganingi. Atrivim Ok faragha Basanin nguazim gativagha an gari. Danganir kam, me ziam Argop a garisi. An aven itir nguibaba, ki bar da isa Manasen adarazigh aningi. Me fomira Basan migia ghaze, a Refaimian nguazim.

¹⁴ “Ezi Jair, a Manasen adarazir gumazir mam. A gin Argopin danganim bar moghram a ini, nguazir kam me ziam Basan a garisi. Nguazir kam ghua Gesur ko Makan nguazimin mitaghnamin tu. A

3:1: Diboboniba 21:33-35 * **3:11:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin akam giragha an osiri, “An dakozim, me ainin an ingari. Dakozir kam in ruarim, a 4 mitan ghu.” Ezi vezin kam in akar abuananam, akar kam, “boksiar kam ikiavira ikia iti,” a dughiar e datirighin itim migeir puvati. A dughiar Moses akinafarim kam osirizim migei.

uabi uan ziam nguibar kabagh ariki. Kamaghin amizi, gumazamiziba nguibar kabav giavira ikia iza datirighin ghaze, kar Jairin nguibaba.

15 “Makiria, me Manasen anabamin marasi, ezi Gileatin nguazim, ki a isa me ganingi. 16 Ezi Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, ki Gileatin ikegha ghua Arnonin Fanemin tuzir nguazim isa me ganingi. Men mitaghniyam sautin ikegha ghua Arnonin Faner torimra tu. Ezi men nguazir aruem anadi naghin itimin mitaghniyam ghua Jabokin Fanemin tu. Ezi Jabokin Fanem, an Amonin kantrin mitaghniyam. 17 Ezi men mitaghniyar aruem uaghiri naghin itim, a Jordanin Fanemin tu. Men mitaghniyam notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipamin sautin amadaghan tu. Kar Amangsizim Itir Dipar Akarer aruem anadi naghin, Pisgan Mighsiamin boroghin itir nguazim.

18 “Egha ki dughiar kamra, kamaghin me migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God, en God, Jordanin Fanemin itir nguazir aruem anadi naghin itim isa ia ganingi, eghti ia a dapiam. Datirighin ian midorozir gumaziba uan midorozir biziba inigh. Eghti ia me amadaghti, me uan Israelian namakabar faragh Jordanin Fanem giregh anebigh mangi, men akuraghti me nguaziba iniam. 19 Eghti ian amuiba ko boriba nguibar ekiar ki ia ganingizimin ia mizuam iki. Ki fo ian bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme, da uaghan ian nguibar ekiamin ia mizuam iki. 20 Ia mangi uan namakabar akurvagh mangiti, dughiar me nguazir Ikiavira Itir God, en God me daningasa mikemezim iniamim otogham. Kar, aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguazim. Ia me ataghiraghan marki, egh me ko iki mangi dughiar Ikiavira Itir God me damuti, me deravirama uan nguazim dapiagh an avughsam, mati ia uan nguazimin apiazi mokin. Egh ia gin, uamatagh uan nguazir ki ia ganingizimin mangi.’

21 “Egha ki gin kamaghin Josua migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God en God, Atrivim

Ok ko Atrivim Sihon gamizir biziba ni dar ganigha gifa. God kamaghira atrivir igharazir ia misogh men nguaziba inamibar amuam. 22 Ikiavira Itir God, en God, a uabi ia bagh me ko misoghiva ian akurvagh. Kamaghin, ia men atiatangan marki.’”

God, kantri Kenanin mangasa Mosesin amamangatizir puvati

23 Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Dughiar kam in ki Ikiavira Itir God, pamten a ko migia ghaze, 24 ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki fo, ni bizir ekiar ni damuamiba, ni dar otevir muziariba nan akakasi, ki nin ingangarir gumazim. Ua godin igharazitam overiam ko nguazimin itir puvati, egh a bizir ekiar ni amigha givazir kabar amuan kogham. 25 Ki nin azai, ni nan amamangatighi, ki mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, egh nguazir aghuir kam in ganiva mighsiaba itir danganir aghuibar ganiva, uaghan Lebanonin itir mighsiamin ganam.’

26 “Ezi puvati. Ian osimtizim bangin, Ikiavira Itir God, nan atara egha uan kuarim dukuagha ikia ghaze, ‘Ni uan akam dukuagh, egh bizir kam bagh nan azangan marki. 27 Ni mangi Pisgan Mighsiam bar an ghuamin ghuavanabogh, vongin notin amadaghan ganiva, saut amadaghan ganiva, aruem anadi naghin ganiva, aruem ghuaghiri naghin gan. Ni Jordanin Fanem abigh vongin mangigh nguazir kam in mangighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, ni deraghvira danganir kabar gan. 28 Josua uabi gumazamiziba inigh fanem abigh vongin mangam, eghti me nguazir ni datirighin garir kam inigh a dapiam. Kamaghin amizi, ni bar deraghvira Josuan sure damu, egh gavgavim an nighnizim daningigh.’

29 “Ezi dughiar kam in e Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti.”

Moses, Israelia migia ghaze, me Godin Arazibar gin mangi

4

(Sapta 4--11)

Moses, Godin Akar Gavgavibar gin mangasa Israelia mikeme

¹ Ezi Moses kamaghin Israelia migei, "O Israelia, ki datirighin ia ganidir arazir God ifongezir kaba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, a nguazir kam isa ia ganidi. Ia nguazir kam in mangi a dapiagh deraghvira ikiasa a ifonge, kamaghin amizi, ia an arazibar suigh gavgavigh dar gin mangi. ² Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, da guizbangira Ikiavira Itir God, en Godin Akar Gavgaviba, ezi ia uam akar igharazitam dagh isin darighan marki. Egh ia an aningizir akar otevitam anengaran marki. Ia Akar Gavgavir kaba bar dar gin mangi. ³ Ia uari Ikiavira Itir God Peorin Mighsiamin amizir bizir kam in ganigha gifa. Gumazamizir avirim danganir kam in ikia asem Balin ziam fema, bizir kam bangin God ian tongin bar me gasighasiki. ⁴ Ezi ia Ikiavira Itir God, ian God, an gin zuir adarazira, ia datirighin ikia kati.

⁵ "Ikiavira Itir God, nan God, na mikemezir arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki dar ian sure gami. Ia datirighin mangi nguazir kam inigh a dapiagh, egh bar dar gin mangi. ⁶ Ia bar guizbangira adar gin mangiti, ikizir igharazibar gumazamiziba kamaghin fogh suam, ia nighnizir aghuiba ikia egha fofozir aviriba iti. Ia nan arazir ki ifongezir kabav kimiti, gumazamiziba da baragh kamaghin mikimam, 'Gumazamizir ikizir gavgavir kam in itiba, me fofozim ikia egha bizibagh nighnigha deragha dagh ami.'

⁷ "Ia ikizir igharazibagh nighnigh, me purama ekevegha gavgafi, ezi men asetam men boroghira itir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, en God, e an deir dughiabar, a bar en boroghira ikia en akurvasi. ⁸ Ki datirighin ian sure gamizir arazir kaba, da arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa e mikemeziba bar deragha voroghira zui.

Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, men araziba ko bizir me amiba, en Arazir aghuibar min zuir puvati. ⁹ Ia nguazir kam in itir dughiabar, ia uari bagh deraghvira gan, egh bizir ganigha givaziba ia zurara dughiabar da bakinighnighan marki. Bar markiam. Ia dar uan boriba ko ovavir boribagh eghan mangivira iki. ¹⁰ Ia Sainain Mighsiamin, Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin tuivigha ikezir dughiabar ginighnigh. Dughiar kam in a na migia ghaze, 'Ni gumazamiziba bar men diaghti me izi uari akufagh. Eghti ki uan akamin men sure damuti, me nguazir kam in ikiamin dughiamin, me nan atiating nan apengara ikiam. Egh me uaghan uan boribar sure damuti, me uaghan nan apengan ikiam.'

¹¹ "God mikemegha givazi, ia mighsiamin boroghin ghuegha, an apengan zarimin tuivighav ikia gari, mighsiam isia avivzariaba bigha pin ghuavanaga overiamin suighasava amima, ghuariar bar pizim mighsiam avara. ¹² Ezi Ikiavira Itir God avir kam in aven ikia ia migeima, ia an akaba barasi. Egha ia gumazitam in nedazimin garir puvatigha pura migirigiar kinim barasi. ¹³ A dughiar kam in uan Akar Dikirizir Gavgavibar gun ia mikemegha dar gin mangasa ia migei. Egha a dagiar akuar pumuningin Akar Gavgavir kaba osiri. Kar, an Akar Gavgavir 10pla. ¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, uaghan arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, a ian sure damuasa Akar Gavgavimin na mikeme. Ia nguazir datirighin iniamin kam, ia a dapiagh egh dar gin mangi."

Israelia asebar gin mangan kogham

¹⁵ Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin avimin aven otogha migeir dughiamin, ia gumazitam in nedazimin garir puvati, ia pura tiarir kinim barasi. Kamaghin, ia deragh uari bagh ganiva, ¹⁶⁻¹⁸ egh asetamin marvir guatamin ingaran marki. Ia kamaghin damighiva, arazir kuratam damigham. Ia marvir guar kaba akiran marki, gumazim

o amizim, asiziba, kuaraziba, kuruziba, osiriba, egh ia marvir guar kabar amighti da ian godbar min ikiam. ¹⁹ Ia ti overiamin itir bizir kabar gari, aruem, iakinim ko mikoveziba. Ia uari bagh ganigh, bizir kaba ian navir averiabagh ekuti, ia teviba apir dar ziaba fam. Ikiavira Itir God, ian God, ikizir igharazibar amamangatizi me bizir kabar ziaba fe. Eghti ia kamaghin damuan kogham. ²⁰ Ezi ian Ikiavira Itir God, Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Mati gumazim avir bar puvira isimin aven uan borim inizi moghin, kamaghira a ia inigha izegha ia gamizi, ia an gumazamizibaram otifi, mati ia datirighin iti mokin. ²¹ Ia bangin, Ikiavira Itir God, a nan aningaghe. Egha kamaghin a pamten na migia ghaze, ki Jordanin Fanem abigh mangi nguazir aghuir kam in aven mangan kogham. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian God datirighin ia daningam. ²² Ki Jordanin Fanem abigh vongin mangighan kogham. Puvatigham. Ki danganir kamnaghira ikiva ovegham. Eghti ia fanem girigh vongin mangi nguazir aghuir kam iniam. ²³ Ia deraghvira uari bagh gan, egh Akar Dikirizir Gavgavir Ikiavira Itir God, ian God ia koma amizir kam bakinighnighan marki. Ia an akabar gin mangi egh uari bagh asebar marvir guabar ingaran marki. ²⁴ Ikiavira Itir God, ian God, a uavira guizbangira God. A ian amamangatighti, ia asetamin ziam fan kogham. God avir bar puvira isimin min iti, egh uan apanibar atar men isigham. Kamaghin amizi, ia kamaghin damuan marki.

²⁵ “Egh ia gin nguazir kam dughiar ruarimin an ikivira iki, egh boriba batiti ian ovavir borir gin otivamiba, bizitabar nedazibar min marvir guatabar ingaran marki. Ia kamaghin damu arazir kuram damigham. Arazir kam Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin derazir puvati, egha a gami a bar aningaghe. ²⁶ Ia oragh, ki datirighin overiam ko nguazimin diazi, aning orazi ki akar gavgavir kam in ia migei. Ia Godin akam batogh egh de-

ravira uari bagh gan. God bar zuamira nguazir kam in ia batuegham. Ia Jordanin Fanemin vongin nguazir ia datirighin iniamin kam, ia dughiar ruarimin an ikeghan kogham. Puvatigham. Ia bar moghirama arimighiregham. ²⁷ Egh Ikiavira Itir God, ia aghamsighti ia tintinibar mangi kantrin igharazibar ikiam, egh ian gumazamizir avirim arimighireghti vabara ikiam. ²⁸ Egh ia kantrin kabar iki marvir guar gumaziba temeba ko dagiabar ingarizibar ziaba fam. Nedazir kaba, bizibar garir puvatigha, biziba barazir puvatigha, apir puvatigha, bizibar mughuriaba barazir puvati. ²⁹ Egh ia dughiar kam in ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izisi navim dikavam. Ia uan navir averiam ko duamin aven a burisi bar gavgavigh, a batogh bar an boroghira izam. ³⁰ Egh ia osimtizir ekiam ikiti, bizir kurar kaba ia bativti, ia navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh mangi an akamin gin mangam. ³¹ Ikiavira Itir God, ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, a pura ia ataghiragh ia gasighasighan kogham. Egh an Akar Dikirizir Gavgavir a uabi ian inazir afeziaba ko amizir kam gin amadaghan kogham.

³² “Ia, dughiar fomira ikegha izibagh nighnigh. Bar fomira, amebam tighar ia batamin dughiam, o dughiar God faraghavira gumazimin ingarizimin ikegha iza datirighin, ia faragha zuir dughiaba bar dagh nighnigh. Ia ti, nguazir kam in otevilla bar dar mangi deravira gan, bizir ekiar kamagh garitam otozi, e a baraghiz, o pu? Bar puvati. ³³ Gumazamizir igharazitaba, ti God barazi, an avimin aven ikia mikeme? Puvati. Ia ikia a barazi a migei, ezi ia ariaghirezir puvati. ³⁴ Ikiavira Itir God, ian God, Isipin kantrin ia inigha egha ian akua iza ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Egha ian damazimin a uan gavgavir ekiamin ingangarir ekiar aviribagh ami. An arimariar ekiar aviribagh amizi, da Isipin kantrin otivizi, a puv me misuaghariki. Egha a mirakelbagh

amuava, bizir igharagha garir ekiar Isipia damuti me bar puviram atiatingamin aviribagh ami. Ti godin ifavarir igharazi tam, bizir an amizir kamagh garir tabar amigham, o? Bar puvatigham. ³⁵ Ikiavira Itir God, ian God, bizir kaba ian akakasi, eghti ia fogh suam, a uabira God. Ezi ua godin igharazitam itir puvati. Bar puvati. ³⁶ God ian sure damuasa, kamaghin a ia gamizi, an akam overiamin ikegha izaghiri ia a baregha gifa. Egha nguazimin ia an avir angazangarir ekiamin gari, ezi an avimin aven ikia egha ia ko migei. ³⁷ A bar moghira ian inazir afeziabagh ifonge, egha ia ginabazi ia bar an gumazamizibara. Kamaghin amizi, a uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin ia inigha ize. ³⁸ A ia inigha iza ikizir gavgavir ekiaba itiba batoke, men gavgaviba bar ian gavgavibagh afira. A nguazir kam ia daningasa kamaghin amua ia inigha iza nguazir ia datirighin itir kam ia ganingi. ³⁹ Ezi datirighin ia bizir kam ginighnigh mamaghira iki. Ikiavira Itir God, an overiam ko nguazimin God. Ezi ua godin igharazitam ua itir pu. Bar puvati. ⁴⁰ Ia an arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba, ia bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, uan ovavir boriba ko deraghvira ikiam. Eghti a deravira ian akurvagh ia ko mangiti, ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin ia ganidir kam, ia dughiar ruarimin an ikiam. Eghti nguazir kam a ian nguazimin min iki kamaghira ikiam.”

Moses mongamin nguibar ekiaba amisefe

⁴¹ Egha gin Moses Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguibar ekiar 3pla amisefe. ⁴² Nguibar ekiar kaba bizir kam bagh ikiam. Gumazitam atamakuigh an apanim gamir puvatizir gumazim misueghti an aremeghti, gumazir kam ari mangi nguibar ekiar katamin mangiti, gumazitam an ovevem ikaragh a misueghti an aremeghan kogham. ⁴³ Nguibar ekiar kabar kara: Beser, a Rubenin anabamin mogomer nguibam, a gumazamiziba puvatizir danganimin ikia danganir zarimin iti. Ramot, a Gatin anabamin mogomer

nguibam, a Gileatin danganimin iti. Ezi igharazim a Golan, a Manasen anabamin mogomer nguibam, a Basan nguazimin iti.

Israelia inizir nguazimin eghaghanir otevim

⁴⁴ Moses Godin Araziba Israelia ganidi. ⁴⁵⁻⁴⁶ Me Isipin kantri ategha iza aruem anadi naghin Jordanin Fanemin, Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Dughiar kam, Moses, akaba ko arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, me ganidi. Danganir kam, Amorian Atrivim Sihon, an nguazimin iti. A fomira nguibar ekiam Hesbonin aperagha nguazir kam gari. Ezi dughiar Moses Israelia ko Isip ategha izimin, me a misogha anebini. ⁴⁷ Egha me an nguazim gapia, egha uaghan Basanin Atrivim Okin nguazim ini. Amorian atrivir kamning, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. ⁴⁸ Israelia inigha givazir nguazir kam mitaghniam, an Arnonin Fanemin boroghin nguibar ekiam Aroerin ikegha ghua Sirionin Mighsiamin tu, an ziar igharazim, Hermonin Mighsiam. ⁴⁹ Egha me uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguaziba bar da inigha, ghua Amangsizim Itir Dipar Akaremin ghua Pisgan Mighsiamin tu.

5

Godin 10plan Akar Gavgaviba (Ua Me Ini 20:1-17)

¹ Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me iza a ko uari akuvazi, a me migia ghaze:

O Israelia, arazir God ifongezir ki datirighin ia daningamiba ko bizir God damuasa ia mikemezir kaba, ia da baragh. Ia deragh da baregh dagh fogh, egh dar gin mangi. ² Ikiavira Itir God, en God, a Sainain Mighsiamin boroghin e ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. ³ Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba, me baghavira nighnigha Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir pu. Puvati, e datirighin itir darazi sara a bar, e bagha Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ⁴ Ikiavira Itir God uabi, mighsiamin

avimin aven ikia egha ian gara ia ko migei.
⁵ (Dughiar kamın, ia avimin atiatigha mighsiamin ghuav anangan ibura. Ezi kamaghın, ki ia ko Ikiavira Itir Godin tizimin abuir gumazimin min ikia, an akaba baragha dar gun ia migei.) A kamaghın ia mikeme:

⁶ Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim.

⁷ Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki.

⁸ Ia uari bagh marvir guatamin ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki.

⁹ Ia asetam ko marvir guatam bagh iteviba apiriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamın amamangatighti, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtızim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otivigham. ¹⁰ Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000ın ovavir borir gin izamiba otivam.

¹¹ Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghın me mikiman kogham, pura bizim, me osimtıziba pu. Bar puvati, a ivezir kuram me daningam.

¹² Ikiavira Itir God, ia mikemezi moghin, ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. ¹³ Ia wighın vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam. ¹⁴ Ezi namba 7 dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba ko, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asıziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. Ian ingangarir gumaziba, ko amiziba, me uaghan ia ko avughsi. ¹⁵ Ia Isipin kantrin ingangarir gumazir kinibar min itima, ki Ikiavira Itir God, ian God, uan gavgavir ekiam akagha ia inigha azenan ize. Kamaghın amizi, avughsazir dughiar kamın akam, ia deravirama an gin mangasa, God an gun ia migei.

¹⁶ Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi, mati Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi mokin. Ia kamaghın damuva, nguazir ki datirighın ia ganidir kam, ia an ingangaribar amuti da bar deraviram otivti, ia dughiar ruarimin nguazir kamın ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidim.

¹⁷ Ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki.

¹⁸ Ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.

¹⁹ Ia biziba okıman marki.

²⁰ Ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam

5:8: Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 27:15 **5:9:** Ua Me Ini 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 7:9-10
5:11: Ofa Gami 19:12 **5:12:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **5:13:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3
5:16: Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **5:17:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:18:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:19:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **5:20:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20

gasighasighan marki.

²¹ Ia gumazir igharazitamin amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, ko dipenim ko nguazim, ko bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki.

²² Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, “Ia mighsiamin boroghin uari akuvazir dughiam, Ikiavira Itir God, avimin aven ikia, egha ghuariar pizir ekiamin aven iti. A tiarir arozimin migia, egha Akar kaba isa ia ganingi. Egha a ua dagh isin akar igharazitaba ia ganingizir puvati. A gin Akar Gavgavir kaba isa dagiar akuar pumuningin da osirigha na ganingi.”

*Gumazamiziba atiati
(Ua Me Ini 20:18-21)*

²³ Egha Moses ua kamaghin migei, “Avim isia mighsiam bar anevarazi, ia tiarir mam barazi a mitatemin aven ikia migei. Ezi ian anababar gumazir dapaniba ko ian gumazir aruaba na bagha iza na migei, ²⁴ ‘Ikiavira Itir God, en God, uan gavgavir ekiam ko angazangarim en akagha avimin aven ikia e migei. Ezi e datirighin fo, dughiar mabar God gumazim ko mikimti an aremeghan kogham, an angamira ikivira ikiam. ²⁵ E bizir tizim bagh datirighin ovengam? Avir ekiar kam ti e gasighasigham. E ti Ikiavira Itir God baraghti an e mikimti, e arighiregham. ²⁶ Nguazir kam in gumazitam ti Ikiavira Itir Godin tiarim barazi an avimin aven ikia mikemezi, an angamira en min ikiavira ikez ti? ²⁷ E kamaghin nighnisi, Moses nirara ua roghira mangi, egh akar Ikiavira Itir God, en God, mikimamiba na da baregh ua iziv e mikim. Eghti e da baregh dar gin mangam.’

²⁸ “Ezi Ikiavira Itir God, ian akar kaba baregha kamaghin na migei, ‘Ki gumazamizibar akaba barazi da dera. ²⁹ Nan ifongiam, me zurara nighnizir kamra iki nan apengan iki zurara nan Akar Gavgavibar gin mangi. Eghti men ingangariba deraghti, men ovavir boriba, zu-

rara deraghvira ikiam. ³⁰ Kamaghin amizi, ni mangi me mikimti, me uamategh uan purirpenibar mangi. ³¹ Eghti Moses, ni kagh na ko ikiti, ki uan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikimamiba isi, ni daningam. Eghti ni deraghvira men sure damuti, me nguazir ki me daningamimin ikiva deraghvira dar gin mangi.’”

³² Egha Moses Israelia migia ghaze, “Ikiavira Itir God, en God, e ganingizir akaba ko arazir kaba, ia deravira uari bagh ganiva, egh dar gin mangi. Ia ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. ³³ Ia tuavir Ikiavira Itir God, ian God, ian akazir kamra bar deraghvira an gin mangiti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir ia datirighin iniamin kam in ikiam.”

6

Godin Akar Gavgavir bar ekiar faraghavira zuim

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Kar Ikiavira Itir God, en God, ian sure damuasa na mikemezir Akar Gavgaviba, arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba. Ia mangi nguazir ia datirighin iniamim dapiagh, egh akar kaba bar dar gin mangi. ² Ikiavira Itir God kamagsua ifonge, ia ko ian boriba ko men borir men gin otivamiba, ia angamira itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin atiating, arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir a ia ganidiba, ia dar gin mangivira iki. Ia kamaghin damuva, ia dughiar ruarimin nguazir kam in ikiam. ³ O Israelia, ia oragh! Ia deraghvira ikisi, ia akar kaba baregh, egh deraghvira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, egh ia nguazir aghuimin ikiam, nguazir kam a bar dera, ezi biziba bar an ikiava deraviram aghui. Egh ia bar avirasemegh bar gavgavighti, ingangarir ia damuamiba, da deraghviram otivam, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, ia mikemezi mokin.

⁴⁻⁵ “O Israelia, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a bar uabira en God. Eghti

ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. ⁶ Ki ia ganidir akar kaba, ia da isi uan navir averiabar arigh, egh dagh nighnighvira iki. ⁷ Egh dughiar ia uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaba, ko dughiar ia misiabar dikaviba, ia zurara akar kaba dar men sure damuvira iki. ⁸ Egh akar kaba akinafarimin ada osirigh, da isi uan agharibar arigh da uan guabagh ikegh, egh da gin amangan marki. ⁹ Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh.”

Israelia Godin akaba bar adar gin mangam

¹⁰ Egha Moses kamaghin migei “Ikiavira Itir God, en God, en inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirigha ghaze, A nguazitam isi ia daningam. Nguazir kam, nguibar ekiar aghuiba an iti. Nguibar ekiar kaba, ia uari dar ingarizir puvati. ¹¹ Eghti bizir aghuir aviriba ian dipenibagh izevegham. Bizir kaba ia fomira da isa uan dipenibagh arighizir puvati. Eghti mozir dipar ia fomira kuizir puvatiziba ikiti, wainin azeniba ko olivin azenir ia ingarava oparizir puvatiziba ikiam. Eghti ia an aven iki damasa ifongezir daghebar ami bar izevegham. ¹² Egh, ia deraghvira uari bagh gan. Ia fo, ia Isipin kantrin ikia pura ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God ia inigha ian akuava azenan ize. Eghti ia a gin amangan marki. ¹³ Ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengara iki an ziamra fam. Egh ia uan akaba gavgavim dar aningsi, an ziamra dipon akar dikirizim damu. ¹⁴ Egh ian boroghin itir gumazamizibar aseba, ia dar ziaba fan marki. ¹⁵ Ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, ian God, ia ko iti, ezi gumazamiziba asebar gin zuima, Godin navim me bagha bar ikufi. Eghti ia asebar ziaba fiti, Ikiavira Itir God ian atar, mati avim bizibar isia da gevi moghin, ia agivaghti, ia ua nguazir kam in ikian kogham.

¹⁶ “Egh ia uan Ikiavira Itir God, en God, an araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki, mati ia Masan danganimin amizi mokin. ¹⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God, mikemezir Akar Gavgaviba, ko akar a ia ganingiziba, ko arazir a ifongeziba, ia dar gin mangasa, a ia migia ghaze, ia guizbangira bar adar gin mangi. ¹⁸ Ia arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, ia dar amu, eghti bizir ia damuamiba bar deraghviram otivam. Eghti nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizir kam, ia an aven mangi a iniam. ¹⁹ Eghti Ikiavira Itir God ia koma akam akirizi moghira, ia uan apanibav sogh me batuegham.

²⁰ “Dughiar gin izamimin, ian boriba izi kamaghin ian azangam, ‘Ikiavira Itir God, en God, akar ia ganingizir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, dar mingarim manmakin? Ia ti fo?’ ²¹ Eghti ia kamaghin me mikim, ‘E Isipin kantrin atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, Ikiavira Itir God, uabi uan gavgavimin uam e ini. ²² E bar guizbangira, uari uan damazibar garima, a mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazaraziba, Isipia ko, men atrivim ko, an gumazir ekiaba, me gami. ²³ Egha a Isipin kantrin e inigha azenan ize, eghti a en inazir afeziaba ko akam akirizir nguazim e daningisi, e inigh mangi e daningam. ²⁴ Ikiavira Itir God, en God, arazir a ifongezir kabar gin mangasa e mikeme, eghti e an atiating an apengara ikiam. E kamaghin damuti, a en kantrin aven deraghviram e geghuv en ganti, e deraghvira ikiam, mati e datirighin iti mokin. ²⁵ Egh e Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin dar gin mangiti, God, e mikemezi moghin, a kamaghin mikim suam, e an damazimin dera.’”

7

Israelia, kar God ua baghavira misevezir ikizim (Ua Me Ini 34:11-16)

¹ Moses ua kamaghin Israelia migei:

“Ikiavira Itir God, en God, e inigh nguazir e ikiamin kamın mangisi, a nguazir kamın itir ikizir aviriba batuegh ia inigh izam. Ia mangi nguazir kam inisi an aven mangiti, a ian faragh mangi, 7plan ikizir gavgaviba me batuegham. Men gavgaviba ko gumazamizibar dibobonim bar, ian gavgaviba ko dibobonim gafira. Ikizir kabar kara, Hitia, Girgasia, Amoria, Kenania, Peresia, Hivia, ko Jebusia. ² Eghti Ikiavira Itir God, en God, me isi ian dafarim datighiti, ia bar me misoghti me bar arımighiregh. Egh ia men apangkuv me ko akar dikirizir gavgavitam damuan bar marki. ³ Egh ia me ko guiviba ikarvaghsi akam akiran marki. Ia uan guiviba isi men otaribar arighti, me men ikian marki. Eghti ia men guiviba initi, me ian otaribar ikian marki. ⁴ Ki fo, me men iki, Ikiavira Itir God ategh saghon iki, men asebar ziaba fam. Ian boriba kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian atar, egh zuamira ia gasighasigham. ⁵ Ia gumazamizir kaba ko poghan marki. Bar marki. Ia kamaghin damu. Ia me ofabar amuasa tuer biziba, ko men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba bar da misararikigh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okiva marvir guabar apongti da isi.

⁶ “Ia Ikiavira Itir God, en God, guizbangira ua baghavira misevezir gumazamiziba. Nguazimin gumazamiziba bar men tongin, a ua baghavira iarara amisefe. Ezi ia an gumazamizibara, a bar ia gifonge.

⁷ “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min avirasemeghti, a ia gifuegh ua bagh ia amisivam. Puvati, ian dibobonim a bar sufi. ⁸ Ikiavira Itir God, bar ia gifuegha, ian inazir afeziaba ko amizir akar dikirizim ginighnigha an gin zui. Egha bizir kam bagha a ian akuragha ua ia ini. Ia pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin kantrin atrivimin apengan itima, a uan gavgavir ekiamin ia inigha azenan ize. ⁹ Ia deravira bizir kam ginighnigh. Ikiavira

Itir God, a guizbangira God, egha zurara uan Akar Dikirizir Gavgavibar gin ghua bizibagh ami. Egha gumazamizir avirir an Akar Gavgavibar gin ghua a gifongeziba, a men apangkuv, kamaghira mangivira ikiam. ¹⁰ Egha a gifongezir puvatizir gumazamiziba, a men arazir kam ikarvagha zuamira ivezir kuram me ganiga me gasighasisi. ¹¹ Kamaghin amizi, Godin Akar Gavgavir kaba, kar arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki datirighin da isa ia ganidi. Eghti ia bar deraghvira dar gin mangi.”

Gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, a deraghvira me damuam (Godin Araziba 28:1-14)

¹² Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh deragh dar gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavir a fomira ian inazir afeziaba ko amizimin gin mangiva bar ian apangkuvigham. ¹³ A bar ia gifuegh deravira ia damuti, ia borir aviriba batiti, ian adarazi bar avirasemegham. Egh a ian azeniba deragh dar amighti, ian witba ko bali ko wainin ikariziba ko olivin temeba, da ovizir aviriba ikiam. Egh deragh ian bulmakauba ko sipsipbar amuti, da nguzir aviriba batam. Eghti ia, nguazir a fomira ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizim, ia an aven ikiti, God deragh ia damu nguazir kamın itir bizir aghuiba isi bar ia daningam. ¹⁴ God bar deravira ia gami moghin, a nguazir kamın ikiziba bar, men tongin ikizir igharazitam, ian min deragha me gamizir puvati. Ian amiziba, ko ian bulmakaun amebaba, tam pura ikian kogham, me bar moghira otam. ¹⁵ Eghti Ikiavira Itir God, deraghvira ian ganti arımariar guar igharagha garitaba ia bativan kogham. Egh arımariar kurar ia Isipin ikia ganizir katam uam ia bativan kogham. Arımariar kaba, da ian apanibara bativam. ¹⁶ Eghti ikizir Ikiavira Itir God, en God, ian dafarim darighamiba, ia bar moghira me agifagh. Egh ia me ko men asebar ziaba fan marki. Ia men asebar ziaba fi, mati ia asizim azuazimin aven ghu, egh

arazir kam bangin ia arimighiregham. Kamaghin, ia tong men apangkuvan marki. Bar marki.

¹⁷ “Ia ikizir kabar gan kamaghin nighnighan marki, me bar avirasemegha, men gavgavim e gafira. Eghti e me gasighasighsi iburaghburegham. ¹⁸ Puvati, ia men atiatingan marki. Ia bizir Ikiavira Itir God, ian God, Isipin atrivim ko an gumazamizibagh amizibagh nighnigh. ¹⁹ Egh ia arimariar bar kurar ia Isipin uari uan damazibar ganizibagh nighnigh. Egh uaghan mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir God amizibagh nighnigh. Ia bar fo, Ikiavira Itir God, ian God uan dafarimin ingangarir ekiabagh amigha Isipin kantrin aven ia inigha ize, ia bizir kabagh nighnigh. Eghti ikizir ia datirighin atiataba, Ikiavira Itir God, arazir kamaghira garimin me damu bar me gasighasigham. ²⁰ Eghti men tarazi ian ari mangi mueghti, Ikiavira Itir God, apizir gumazamiziba apiba amangiti, da mangi atiatir ekiam me daningiva me gasighasigham.

²¹ “Ikiavira Itir God, ian God, gavgavir bar ekiam ikia e ko iti. Kamaghin amizi, ia ikizir kabar atiatingan marki. A gavgavir bar ekiam iti, eghti gumazamiziba bar an atiatingam. ²² Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi aghumra ikizir kaba batogh me amangiti, me ari mangam. Eghti ia zuamira me gasighasighan kogham. Ia zuamira me gasighasighti, asizir atiaba avirasemegh otivigh izi ia misoghti ia arimighiregham. ²³ Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, ian apanibar amighti me bar atiatigh ikivira iki mangiti, dughiar ia bar me dikabiragh me abinamim otogham. ²⁴ God uaghan men atriviba isi ian dafaribar arigham. Eghti ia me misoghti, me arimighireghti, gumazamiziba me gin amadagham. Ia me misoghamin dughamin, gumazitam ian anogoreghan kogham. Ia bar me misogharrarigham.

²⁵ “Ia bar men asebar marvir guabar pongti da isigh. Egh men silva ko golin me uan asebar marvir guabar kurtibagh ifongan marki. Ikiavira Itir God, ian God,

a bar aser kabar marvir guabar aghua. Kamaghin amizi, ia bizir kaba inian marki. Ia da inighti da ti azuazimin min, ian suighti ia arimighiregham. ²⁶ Egh ia aser kabar marvir guatam inigh uan dipenibar aven izan marki. Ia tam inigh izeghti, Ikiavira Itir God, dagh gasighasizi moghin ia gasighasigham. Aser kaba da bizir bar kuraba, ezi God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia dar aghuagh bar akiriba ighegh dagh asaragh.”

8

Israelia nguazir aghuim iniam

¹ Ezi Moses kamaghin Israelia migei:

“Akar gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, deravira iki oti bar avirasemegham. Ia uaghan mangi nguazir Ikiavira Itir God ian inazir afeziabar aningasa me ko akam akirizimin aven mangi, a inigh an ikiam. ² Ikiavira Itir God, en God, a 40plan azenibar ian faragha ghua ia inigha gumazamiziba puvatizir danganim garui. Ia bizir kam ginighnighvira iki. A dughiar kam in ian navir averiabagh fofoghasa, ia an Akar Gavgavibagh nighnighavira iti, o puvati. Ia uari fer arazim agivagh, an apengan ikiasa, an osimtizer maba ia ganingi. ³ Ia uari fer arazim agivasa, a ia ataghizi, mitiriam ian azi. Egha a daghem mana, isa ia ganingizi ia aneme. Dagher kam, ia a gifozir puvati, ezi ian inazir afeziaba uaghan fomira a gifozir puvati. A ghaze, a kamaghin damighti ia fogh suam, e gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me Ikiavira Itir God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva, ikirimirir aghuim iniam. ⁴ Ezi ia 40plan azenir kabar arua izima, ian korotiaba biaghirezir puvati. Ezi ian dagariba uaghan ian bezir puvati. ⁵ Ia kamaghin fogh, afeziam uan borim akira an sure gami moghin, Ikiavira Itir God, ian God, ia akirmigha ian sure gami. ⁶ Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezir bizibar amu, egh an

atiati an apengara iki an Akar Gavgavibar gin mangi.

⁷ “Ikiavira Itir God, ian God, ian akua kantrin bar aghuir kam bagha zui. Nguazir kam, a faner ekiaba ko mozir dipaba itima, dipar maba nguazimin apengan ivemara, egha danganir zariba ko mighsiar dozibar otiva afora dar izaghiri. ⁸ Ezi nguazir kam dagher aviriba an otifi, wit ko bali, wainin oviziba, pomigranetin oviziba, fighin oviziba, olivin oviziba, ko, hanin eborim, da bar moghira an otifi. ⁹ Eghti nguazir kamin, mitiriaba ian aghan koghti, ia bizitamın oteveghan kogham. Ezi nguibar kamin dagiaba, ain ko kapa dar aven iti, eghti ia mighsiar kabagh kuva da iniam. ¹⁰ Egh bizir ia damasa ifongeziba, ia bar ada iniam. Egh ia Ikiavira Itir God, ian God, kantrin aghuir a ia ganingizir kam bagh an ziam fi a minabam.”

Israelia, Ikiavira Itir God bakinighnighan kogham

¹¹ Egha Moses kamaghin Israelia migei:

“Ia uari bagh deravira gan, egh Ikiavira Itir God, ian God bakinighnighan marki. Ia ti kamaghin damuva, ia Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, arazir a ifongeziba ia da abigham, kar arazir bar kuram. ¹² Ia gin dagher damamin aghuir aviriba iki, egh dipenir bar aghuibar ingariva dar aven ikiam, ¹³ egh sipsipba ko bulmakauba, gol ko silva ko, bizir aghuiba, da bar avirasemegham. ¹⁴ Ia dughiar kamin, uari fiva akaba batogh Ikiavira Itir God, ian God, a bakinighnighan marki. Ia ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin itima, a ua ia inigha azenan ize. ¹⁵ Egh a uabi ian faragha ghua gumazamiziba puvatizir danganir kurar ekiar kamin ghu. Danganir kam kuruziba ko tuighakar imezir kuraba itiba an iti. Egha danganir kam a bar misingizi, dipaba an puvati. Ezi God dagiar bar gavgavir mam gamizi, dipam an otogha izaghirima ia aneme. ¹⁶ Egha danganir kamin a manan daghem ia ganingizi ia aneme. Manan dagher kam, ia ko ian inazir afeziaba fomiram

anemegha a gifozir puvati. A kamaghin ifonge, ia uari abinigh an apengara ikiam. Egh a kamaghin foghasa, ia ti an akabar gin mangi biziba bar dar amuam, o puvatigham. Kamaghin amizi, an osimtiziba ia bagha da amadi. Egh a gin bizir bar aghuiba isi ia daningam. ¹⁷ Eghti ia kamaghin nighnighan marki, e bizir aghuir kaba uan gavgavimin dagh amizi, da otifi. Puvati. ¹⁸ Ikiavira Itir God, en God, a uabi gavgavim ia ganidima, ia bizir aviriba isi. An arazir a ia gamir kabar mingarim kamakin, a ian inazir afeziaba ko amizir Akar Dikrizir Gavgavir kam ginighnigha kamaghin amua datirighin ghuavira iti. ¹⁹ Ikiavira Itir God, ian God, ia a gin amadagh asebar gin mangi dar ziaba fan marki. Ki ikiangsizir gavgavim ia ganiga ghaze, ia akar kam baraghan aghuagh, egh kamaghin damuva, ia guizbangira arimighiregham. ²⁰ Ia Ikiavira Itir Godin tiarim baraghan aghuaghti, a ikizir igharaziba ian damazimin dagh asighasighizi moghin, a uaghan ia gasighasigham.”

9

Israelia, Godin akam batoke

¹ Egha Moses ua kamaghin Israelia migei:

“O Israelia, ia oragh! Ia bar dughiar ovezimin Jordanin Fanem girigh vongin mangam. Ia mangi ganigh, ikizir ekiaba, men gavgavim ian gavgavim gafira, ia men nguazim iniam. Me nguibar ekiar aviriba itima, da avinizir divaziba bar ghuavanaga overiamin suira. ² Ezi Anakin ikizir ekiabar gumazamiziba bar ekevegha, gavgavigha agharapaniba sarama aghungi. Ezi ia men eghaghanim baregha fo, gumazitam me misogh me abiraghan kogham. ³ Ia datirighin uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God, en God, avir bar puvira isimin min ian faragh mangam. Ikiavira Itir God uabi, akar dikrizir ia bagha amizimin gin mangi, ian faragh mangi men gavgaviba bar da

abinigham. Eghti gın ia me misogh bar zuamira me gasighasigham.

⁴ “Ikiavira Itir God, ian God, me batuegh gıvaghı, ia uan navir averiabar kamaghın mikimam marki, ‘God ti en garima, e an damazimın bar dera, ezi a en arazir aghuir kam bangın nguazir aghuir kam isa e ganıngi.’ Nıghnızir kam a guızın nıghnızim puvati. Bar guızbangıra, Ikiavira Itir God, ikızir kabar gumazamizibar garima, me arazir kurar avırıbagh ami, kamaghın amızı, a me batueghasava ami. ⁵ Ia kamaghın nıghnıghan marki, ia uan navir averiabar aven bar deragha, arazir Godın damazimın zuezıbagh ami. Puvati, ikızir ıgharazir kabar gumazamizıba, me arazir bar kurabagh ami, kamaghın God me batuegham. Egha uaghan, Ikiavira Itir God, ian God, uan akar dıkrızir ian inazir afezıaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko amızimın gın mangasa ifonge. Kamaghın, a me batueghı, ia men nguazim iniam. ⁶ Ia kamaghın nıghnıghan marki, ia gumazamızir Godın damazim derazıba. Kamaghın amızı Ikiavira Itir God, ian God, ian arazir aghuıba ikarvagha ıvezir aghuımın mın nguazir aghuir kam ia ganıdı. Bar puvati. Guızbangıra, ia gumazamızir navir bar gavgavıba itıba, egha ia an akaba baraghan aghua.

⁷ “Ia bizir kam gınırıgh, egh deraghvıram a gınıghnıgh: Ia gumazamizıba puvatızir danganımın ikıa Ikiavira Itir God gamızı, a ian anıngaghe. Ia fomıra Isip ategha iza datırıghın, ia dughıar ruarır kamın Ikiavira Itir Godın akam batoghavıra itı. ⁸ Ia fomıra, Sainain Mıghsıamın boroghın ikıa, Ikiavira Itir God gamızı, a bar anıngaghegħa atam ia gasıghasıki. ⁹ Ezi kı dagıar akuar kamning inıasa mıghsıamın ghuavanabo. Kar, Ikiavira Itir God, ia koma amızir Akar Dıkrızir Gavgavımın osızirim itir dagıar akuar pumuning. Dughıar kamın, kı 40plan arueba ko dımagarıbar mıghsıamın ikıa, dıpatam ko daghetam amezir puvati. ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, dagıar akuar kamning isa na ganıngi. Dagıar akuar kamning, ia mıghsıamın boroghın uarı akuvagħa

ıtıma, Ikiavıra Itir God avımın aven ikıa, ia mikemezır mıgırıgıaba, a uabı anıngın ada osiri.

¹¹ “Kı 40plan arueba ko dımagarıbar mıghsıamın pın itı. Ezi Ikiavıra Itir God, Akar Dıkrızir Gavgavımın osızirim itir dagıar akuamning isa na ganıngi. ¹² Egha a kamaghın na mıgeı, ‘Nın gumazamızir nı Isipın kantrin inıgha azenan ızezıba, me arazir kurar bar avırım gamı. Egha me zuamıra akırım ragħa nan akabagh asaragħa, uarı bagħa bulmakaun nedazır mam golin an ıngarı. Kamaghın amızı, nı zuamıra dıkavıgh mıghsıam ategħ magırı.’

¹³ “Egha Ikiavıra Itir God, ua na mıgıa ghaze, ‘Gumazamızir kaba kı men gara me gıfo, me na baragħan aghuagħa nan akam batoke. ¹⁴ Ezi kı bar me gasıghasıghtı gumazıtam ua me gınıghnıghan kogħam. Kı kamaghın me damıgh, gın nı damıghtı, nı ikızir gavgavır bar avırımın afezıamın otogħtı, ikızir kamın dıbobonım ko gavgavım, bar gumazamızir kurar kabar dıbobonım ko gavgavım gafıragħam. Kamaghın amızı, nı nan anogorogħan marki.’

¹⁵ “Kamaghın, kı dıkavıgha dagıar akuar Akar Dıkrızir Gavgavım itımning, uan dafarımningın anıngın sıuragħa, mıghsıamın uaghırı. Ezi dughıar kamın, avır ekıam mıghsıamın dafogħa ısıma, an mızarıaba akızırıgha ghuavanadı. ¹⁶ Kı ızaghırıgha gıvagħa garıma, ia guızbangıra Ikiavıra Itir God, en God, an akaba akırım ragħa dagħ asara. Egha ia uarı bagħa golin bulmakaun ıgıar mamın nedazımın ıngarıgha gıfa. Arazır kamın, ia arazır kuram gamıgha zuamıra tuavır Ikiavıra Itir God ian akazım atakı. ¹⁷ Kamaghın amızı, kı ian damazıbar, dagıar akuar kamningın sıuragħa anıng akunızı, anıng ira bar mısaragħıre. ¹⁸ Egha gın kı uamategħa Ikiavıra Itir Godın damazımın ghua nguazımın fuagħa, uan guam nguazım mıtuagħa ırıghav itı. Kı 40plan arueba ko dımagarıbar kamagħıra ikıa, egha dıpatam ko daghetam amezır puvati. Kı fo, ia arazır kuram Ikiavıra Itir Godın damazımın a gamua, a gamızı, a puvıra ian atarı, ezi kı ia bagħa kamaghın ami.

19 Ikiavira Itir God, bar ian aningaghegha ia givasa nighnisi, kamaghin ki atiatingi. Ezi Ikiavira Itir God, faragha amizi moghin, ua nan azangsizim baraki. 20 Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, uaghan bar puvira Aronin aningaghegha, a misueghti an aremeghasava ami. Ezi ki faragha amizi moghin, Aron ko ia bagha God ko migeima, a nan azangsizim ikara. 21 Ia bulmakaun kamın ingarigha arazir kuram gami. Ezi ki bulmakau inigha ghua a isa avim mikini. Egha ki bar a anemisaragharigha, a mirmirigha an avereniba inigha da isa, mighsiamin ivemara uaghilir daghurir dipam mikini.

22 “Ia Masa, ko Tabera ko Kibrot Hatavan itir dughiar, ia Ikiavira Itir God gamizi, a bar ian aningaghe. 23 Ia faragha ghua Kades Barnean itima, a ia migia ghaze, Ia mangi nguazir a ia daningamin kamın aven mangi a dapiam. Ezi ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, an akamin gin mangan aghuagha a batoke. 24 Ki fomira ia ko ingara ia inigha izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki bar ia gifo, ia gumamazizir Godin akaba batoziba.

25 “Ian arazir kuram bangin Ikiavira Itir God bar ia gasighasighasava amima, ki 40plan arueba ko dimagaribar Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin fuagha uan guam nguazim mituagha irighav ikia, 26 Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ga uaning, ni uan gumamazizibagh asighasighan marki. Ni uabi uan gavgavimin gumamazizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni uan gavgavir ekiamin men akuragha ua me inigha gifa. 27 Ni uan ingangarir gumaziba, Abraham, Aisak ko, Jekop, me ginighnigh, akaba batozir gumamazizir kabar arazir bar kurar kabagh nighnigh da ikarvaghan marki. 28 Ni kamaghin damighti, Isipia ti kamaghin mikim suam, Ikiavira Itir God, gumamazizir kaba inigha nguazir me daningasa me ko akam akirizim, bagh mangan iburaghuburaki. Puvati, God gumamazizir kabar aghuagha,

aremeghasa, me inigha gumamaziziba puvatizir danganimin ghu. 29 Mevzika, gumamazizir kaba ni ua baghavira me amisefe. Egha ni uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ni me gasighasighan marki.’”

10

Moses namba 2in dughiamin Akar Gavgavir 10pla ini (Ua Me Ini 34:1-10)

1 Egha Moses Israelia migia ghaze, “40plan arueba ko dimagariba givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, ‘Ni dagiar akuar faragha dituzir pumuningin mirara ua pumuning atugh, egh aning inigh na bagh mighsiamin anang. Egh ter araritaba aghoregh boksiamin ingarigh. 2 Eghti ki dagiar akuar kamning, akar ki faragha dagiar akuar ni inigha ghua bighizimningin osiriziba, aningın da osiram. Ki akaba osirigh givaghti ni aning isi boksiam darugh.’

3 “Egha ki temer akasin boksiar mamın ingarigha, dagiar faragha dutuzimningin mirara dagiar akuar pumuning atugha, aning inigha ua mighsiamin ghuavanabo. 4 Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamningin, faragha uan akaba osirizi moghin, ua da osiri. A uan 10plan Akar Gavgaviba osiri, a faragha dughiar ia mighsiamin apengan uari akuvagha itimin, an avimin aven ikia akar kabara ia mikeme, a datirighin uam ada osiri. Egha a dagiar akuar kamning isa na ganingi. 5 Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki uamategha izaghira dagiar akuar kamning isa Boksiar ki ingarizimin aven aning ati. Ezi dagiar akuamning Boksiamin aven ikia iti.”

6 Egha gin Israelia Jakanian gumamazibar mozir dipaba ategha, Moserin nguibamin ghue. Aron kagh aremezi, me an kuam isa mozim gati. Ezi an otarim Eleasar, an danganim inigha, ofa gamir gumazibar dapanimin iti. 7 Egha me kagh dikavigha Gugodan danganimin ghuegha,

9:22: Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 11:3; 11:34

9:23: Diboboniba 14:1-10; Godin Araziba 1:21; 1:26; Hibru 3:16

10:6: Diboboniba 20:28; 33:38

gin ghua Jotbatan danganimin ghu. Kar danganir daghurir dipar aviriba itim.

⁸ Me faragha Sainain Mighsiamin boroghin itima, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kamin ganasa, Livain anabamin gumazibav sefe. Gumazir kaba, me ofa gamir ingangarim damu, egh gumazamizibav kim suam, Ikiavira Itir God, bar deraghvira me damuam. Livaiba dughiar kamin ikegha ingangarir kam gamua iza datirikin. ⁹ Kamaghin amizi, Livain anabam, Ikiavira Itir God nguazir asizitam me ganingizir puvati. A nguaziba Israelian anabar igharazibagh aningi, ezi Livaiba puvati. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

¹⁰ Moses Israelia migha ghaze, “Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti, mati ki faragha amizi mokin. Ezi Ikiavira Itir God, nan azangsizim uam a baraki. Egha ia gasighasighizir puvati. ¹¹ Egha a kamaghin na migha ghaze, ‘Ni dikavigh gumazamizibar faragh mangi, nguazir ki me daningasa men inazir afeziaba koma akam akirizim iniam.’”

Arazir God ifongeziba

¹² Moses ua kamaghin Israelia migei, “O Israelia, ia oragh. Ki ian azai, ia Ikiavira Itir God, ian God ifongezir arazir aghuir manaba ia dar amuam? Arazir kaba: Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiatingiva an apengara iki, egh an akaba bar dar gin mangi. Egh a gifuegh, egh bar uan navir averiaba ko duaba sara bar akongegh an ingangarim damu. ¹³ Egh an Akar Gavgaviba ko arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, ki ian akurvaghasa datirighin ia migei, ia bar dar gin mangi, egh deraghvira ikiam. ¹⁴ Ia oragh, overiar bar pin itim, a Ikiavira Itir God nanam. Ezi nguazim ko an itir biziba da uaghan an bizibara. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, uan navir averiamin aven bar me gifongegha, ua bagha ikizir

igharazibar tongin ia amiseveggha, uaghan ian ovavir boriba amisefe. A ua baghavira ia ginabazi, ia datirighin an gumazamizibara. ¹⁶ Kamaghin amizi, ia uan navir averiabar aven akaba batozir arazim atugh a batokegh, mati gumaziba mikarzir mogomebar inibar ghorii. ¹⁷ Ikiavira Itir God, ian God, godin ifavariba ko bizir bar gavgaviba itibagh afira. Ikiavira Itir God, a bar ekeveggha bar gavgavizi, biziba bar an gavgavimin atiatigha an apengan iti. Gumazir ziam itim, o gumazir ziam puvatizim, an arazir vamiran gin ghua men araziba tuisisi. A kotin aven gumazamiziba ataghirazi, me an nighnizim gighasa dagiaba a ganidir puvati. ¹⁸ Egha amizir paba ariaghreziba a deraghavira me gamuava, borir afeziaba ariaghreziba a uaghan deraghvira me gami. Egha ikizir igharazibar gumazamizir en tongin itiba, a me gifuegha dagheba ko korotiaba me ganidi. ¹⁹ Ia faragha, ikizir igharazibar gumazamizibar min Isipin kantrin ike. Kamaghin amizi, ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizibagh ifongegh. ²⁰ Ia Ikiavira Itir God, en God, an atiating an apengan iki, egh an ziamra fi. Egh an porogh gavgavigh, an ziamra dipon ia uan akar dikirizibar amu. ²¹ Anarira, a ian God, kamaghin ia an ziam fi. Ia uari bizir ekar igharagha garibar gari, a ian akurvaghasa dagh ami. ²² Ian inazir afeziar 70pla, merara Isipin ghue. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, en God, ia gamizi ia overiamin mikovezibar min bar aviraseme.”

11

God ziar ekiam iti

¹ Moses kamaghin Israelia migei, “Ia Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh, zurara an arazir a ia ganingiziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, an Akar Gavgavibar gin mangi. ² Ia datirighin bizir kabaggh nighnigh. Ia Ikiavira Itir God ian sure damuasa amizir bizir aviriba ia dar gani. A bizir kaba ian boribar akazir puvati. Iarara, Ikiavira Itir Godin gavgavir bar ekiamin gani. ³ Egha ia Ikiavira

Itir Godin garima, a Isipin atrivim ko an nguazimin mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh ami. ⁴ Ia garima, Isipia ian agintizir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi a iza bar Isipian midorozir gumaziba ko, men hoziaba ko, men karisba avara. Egha Ikiavira Itir God bar me gasighasiki. ⁵ Ia tighar izi danganir ia datirighin itir kamin izamin dughiamin, ia uari bizir kabar gani. Ikiavira Itir God, gumamaziba puvatizir danganimin ia bagha bizir bar aviribagh ami. ⁶ Ia bizir kam ginighnigh. Ia garima, Ikiavira Itir God, Rubenin anabamin mav, Eliap, an otarimning, Datan ko Abiram, God aning gamizir bizimin gani. Ia bar garima, Ikiavira Itir God, nguazim gamizi, an akam akarizi, aning uan amuiroghboriba ko, uan purirpeniba, ko bizir angamira itiba sara bar, nguazir torim giraghuezi, nguazim bar me avara. ⁷ Ikiavira Itir God amizir bizir ekiar kaba, ia guizbangira, uari uan damazibar bar adar gani.”

God bizir aghuiba itir nguazim Israelia ganingi

⁸ Moses ua kamaghin Israelia migei, “Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangamin dughiam a roghira ize. Ezi ia Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia deraghvira dar gin mangi, egh nguazir ia datirighin iniasava amir kamin aven mangi a iniam. ⁹ Egh ia dughiar bar ruarimin bizir bar aghuiba itir nguazir kamin ikiam. Nguazir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba ko, men ovavir boribar aningasa akar dikirizim gami. ¹⁰ Nguazir ia datirighin iniamin kam, a Isipin kantrin ia faragha ikezimin, nguazimin min gari puvati. Ia Isipin ikia azeniba opara, dipam inigh uan azenibar izasa ingangarir dafabagh ami. ¹¹ Ezi nguibar ia datirighin mangi ini-asava amir kam, a mighsiaba ko danganir zariba itima, amozim zurara an dagher azenibagh izi. ¹² Ikiavira Itir God, ian

God, azeniba bar, dar iakinibar vaghvagha nguazir kam deraghaviram an gari.

¹³ “Ki datirighin ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar adar gin mangi. Egh Ikiavira Itir God, ian God ia bar a gifongegh, egh uan navir averiaba ko duaba sarama an ingangarim damu. ¹⁴ Egh ia kamaghin damuti, an amozim amadaghti amozim izamin dughiabar a izam. Azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiam sara amozim izam. Eghti ia dagheba ko wain ko, olivin boreba izivagham. ¹⁵ Eghti ia daghetamin oteveghan kogham. Eghti ian bulmakauba damamin graziba ikiam.

¹⁶ “Ia uari bagh ganigh! Ian nighniziba ia gifaraghti ia Ikiavira Itir God, akirim ragh a gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuan marki. ¹⁷ Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian aningaghegham. Egh amozimin tivaghti, nguazim dipaba puvatighi, dagheba ko biziba deragh aghungan kogham. Eghti ia nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia ganidir kamin, zuamiram arighiregham.

¹⁸ “Ia nan akaba isi uan nighniziba ko navir averiabar arikigh. Egh da osirigh uan agharibar da ikegh, egh atarir afivibar min da uan guabagh ikeghti da ikiti, ia dughiabar dagh nighnighvira iki. ¹⁹ Egh ia dughiar uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaba, ko dughiar ia misiamin dikaviba, ia zurara akar kabar uan boribar sure damuvira iki. ²⁰ Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh. ²¹ Egh ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighi ia dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikiam. Eghti, ian ovavir boriba nguazir kamin ikiamin dughiam uaghan bar ruaragham. Mati overiam zurara uan danganimin ikiavira iti moghin, ia nguazir kam gisin ikivira ikiam.

²² “Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar dar amu. Ia bar Ikiavira Itir God, ian God gifuegh, an tuavir aghuiba bar adar

gin mangi, deraghvira bar adar suiragh. ²³ Eghti ia roghira mangamin dughiamin, Ikiavira Itir God ian faragh mangi ikizir igharaziba batueghti, ia men nguaziba iniam. Ikizir kaba, men gavgaviba ko dibobonim, ian gavgaviba ko dibobonim gafira, eghti ia men nguazibar apiagham. ²⁴ Egh nguazir ia arua zuir manaba, ia bar moghira da iniam. Eghti ian nguazir mitaghnam, a Sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganamin ikegh mangi notin amadaghan Lebanonin Mighsiamin tugham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin ikegh mangi, Mediteranianin Ongarir Ekiamin aruem ghuaghiri naghin tugham. ²⁵ Eghti gumazitam ian tuavim apirighan kogham. Ikiavira Itir God, ian God, a faragha ia bagha akam akirizi moghin, a ikizir igharazibar gumazamizibar amuti, me ian ziam baraghiva, me akong bar atiatigham.

²⁶ “Ia oragh. Ki datirighin ia bagha tuavir pumuning ati, ia tuavir manamin gin mangam? Aning kamakin: God deragh ia damuasa, ia ifongez, o a pazi ia damuasa ia ifonge? ²⁷ Ia Ikiavira Itir God, en God, an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kabar gin mangiti, a deravira ia damuam. ²⁸ Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar gin mangan kogh, godin igharazir ia fomira fozir puvatizibar gin mangiti, God ia gasighasigham. ²⁹ Egh Ikiavira Itir God, ia inigh nguibar ia datirighin dapiamimin mangiti, ia bar Gerisimin Mighsiam ko Ebalin Mighsiamin mangi. Egh ian tarazi Gerisimin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e bagh bizir aghuaribar amuam. Eghti ian tarazi Ebalin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e gasighasigham. ³⁰ Ia fo, mighsiar kamning Jordanin Fanemin aruem ghuaghiri naghin iti. Aning Jordanin danganir zarimin, Kenanian nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti. Aning Moren temer ekiar anogoroghezibar boroghin ikia, Gilgalin nguibamin boroghin iti. ³¹ Ia kiran oveghangin, Jordanin Fanem giregh mangi nguazir

Ikiavira Itir God, ian God ia daningamim dapiam. Egh ia a inigh a dapiaghiva, an Araziba bar deravira dar gin mangi. ³² Ia deraghvira nighnighiva, arazir God ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia deragh dar gin mangi.”

Moses Ikiavira Itir Godin Arazibar gun migei

12

(Sapta 12--26)

*Godin ziam famin
danganir vamira ikiam*

¹ Moses ua Israelia migia ghaze, “Ia oragh. Ia arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia nguazir kam in ikiamin dughiamin ia bar deravira dar gin mangi. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia ganingi, eghti ia angamira itir dughiabar, ia a dapiagh ikiam. ² Ia ikizir igharazibar nguaziba inigh men danganin inigh dar apiagh, egh danganir me uan asebar ziaba feba, kar mighsiar ekiaba ko, mighsiar doziba, ko temer ekiabar apengan itir danganiba, ia bar dagh asighasikigh. ³ Egh men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba misararikigh, egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba avimin da tueghti da isigh, egh sobiamin men marvir guaba okiva, bar dagh asighasikigh. Eghti me ua nguazir kam in dar ziaba fan kogham.

⁴ “Ia gumazamizir asebar ziaba febar min, Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. ⁵ Ikiavira Itir God, Israelian anababar nguazibar tongin, danganir vamiran ikisi ua bagh anemisevegham. Eghti ia danganir kamra mangi egh an ziam fam. ⁶ Eghti ia danganir kam in ofan igharagha garir kabar amu. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God, daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim

isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uaghan, ia uan sipsip ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. ⁷Egh danganir kamra, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, ia ko ian amuiroghboriba ko ian ingangarir gumazamiziba ia bar uari akuvagh, God daningamin ofan daghebar amam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivighti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam.

⁸ “Ia gin Godin ziam famin danganir vamiran ikiva, datirighin kagh ikiava ami moghin, ia uari uan ifongiabar an ziam fan marki. ⁹ Ia Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kam, ia an aven ghuezir puvati. Ia gin an aven mangeghti a dabirabir aghuim ia danighti, ia navir amirizimin ikiva avughsam. ¹⁰ Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangiti, Ikiavira Itir God, ian amamangatighti, ia nguazir kam inigh a dapiam. Eghti a deravira ian ganti, apaniba ian boroghira izan koghti, ia navir amirizimin ikiam. ¹¹ Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fisi, a ua bagh danganir vamira amisevegh, an ikiti, ia danganir kam in izi ofan igharagha garir kabar amuam. Ofan kaba: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isi a daning. Egh ofan Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, ia da isiva a daning. ¹² Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibabar itiba ko, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin bar akuegh an boroghin iki. Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. ¹³ Egh ia uari uan ifongiabar gin mangiva, tintinibar danganibar ofan bar isia mighiribar amuan marki. ¹⁴ Puvati, ia danganir kamran uan ofabar amuam, kar Ikiavira Itir God, misivamin danganim. A ian anababar nguazibar tongin, anabatamin nguazir vamira, amisevegham. Egh danganir kamra, ia ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazir ki ia mikemeziba, ia bar dar amu.

¹⁵ “Egh danganir ia itiba, ia asizibav sogh

dar ami, da anogoroziba puvati. Asizir Ikiavira Itir God, ia ganingiziba, ia dar ami. Ia an damazimin zue o zuezir puvati, ia uan nguibabar aven iki dar ami, mati ia asizir atiaba api mokin. ¹⁶ Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia an ghuzim isi dipamin min nguazimin a fugh. ¹⁷ Ia bizir kabar ami, egh nguibar ia itibar aven Ikiavira Itir God, ganidir ofan kabar aman marki. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan azenibar witba ko wainba ko olivin boreba, ia 10plan pozibar da abigh, dar pozir vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uan sipsipba ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. ¹⁸ Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibamin itiba, ia bar Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin ofan kabar daghebar ami. Ia danganir Ikiavira Itir God, ian God ua bagh misivamimra damam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam. ¹⁹ Ia uan nguazir kam in ikiamin dughiamin, ia Livaibagh nighnigh men akurvagh.

²⁰ “Eghti gin Ikiavira Itir God, ian God akam akirizi moghin, ian nguazim damuti, an ekevegh mangam. Eghti ia dughiar manamin asizibar amisi ifuegh dar ami. ²¹ Eghti danganir ia Ikiavira Itir God, ian Godin ziam famin kam a saghon ikiti, ki ia mikemezi moghin, ia damu. Ia Ikiavira Itir God ia ganingizir bulmakau o sipsip misuegh, an tuziba uan nguibamin dar ami. Ia kamaghin damusi ifuegh, egh dughiar kamaghira damu. ²² Ia an damazimin zue, o zuezir puvati, ia asizir atiaba api moghin pura dar ami. ²³ Ia fo, ghuzim an angamira itir ikirimirim gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi. Kamaghin amizi, asizitam ghuzir ikirimirim anidim an aven ikiti, ia aneman marki. Ia ghuzibar aman kogham. ²⁴ Ia asizir

katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh. ²⁵ Ia asizir katamin ghuzim ameghan koghti, Ikiavira Itir God, ia mikim suam, ian arazir kam an damazimin dera. Egh a ia ko ian ovav-ibar boriba deragh ia damuti, ian ingan-gariba deraghviram otivam. ²⁶ Egh ia God daningamin ofaba ko ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba inigh, danganir a ua baghvira misivamimin mangi. ²⁷ Egh danganir kamin ia ofan bar isia mighribar amu. Ia asizir tuziba ko ghuziba isi Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin da tuegh. Egh ia ofan igharazibar amuva, asizibar ghuziba ofa gamir dakozimin da ingi, egh asizir tuziba ia dar ami. ²⁸ Ia deraghvira akar ki datirighin ia mikemezir kabar gin mangi, egh kamaghin ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ko arazir voroghira zuibar amuam. Eghti biziba bar ian deraghti, ia ko ian ovavir boriba, ian dabirabim deragh iki mamaghira ikiam.”

God, asebar ziaba fan Israelian anogroke

²⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi ikizir igharazir kabar nguazibar aven mangamin dughiam, Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi bar me gasighasigham. Eghti ia men nguazibar apiam. ³⁰ Ia deravira uari bagh ganigh. God me gasighasigh givaghti, ia me uan asebar ziaba fer arazibar gan, men min damuan marki. Ia men arazibar gin mangiva arimighiregham. Egh ia men asebar ziaba fer araziba bagh men azangsighan marki, ‘Ikizir kaba, me manmaghin uan asebar ziaba fe? E men min damuasa ifonge.’ ³¹ Me uan asebar ziaba fe moghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. Me uan asebar ziaba fer dughiba, me uari uan boribav sogha ofa gamir dakozim gisin me arigha ofan min me tue. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, bar men ofabar aghua.

³² “Egh bizir ki ia mikemezir kaba ia bar moghira dar amu. Egh akar igharazitam inigh uam akar kabagh isafuraghan marki, egh akar katam ataghiraghan marki.”

13

¹⁻² “Eghti akam inigha izir gumazitam o irebabar mingariba abizir gumazitam izi ia geku suam, Ki fogha gifa mirakelin kam guizbangin otivam. Egh men tav, ia faragha ziaba fezir puvatizir asebar ziaba fisi, ia mikimam. ³ Eghti da guizin otivti, ia an akar kam baraghan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ian araziba tuisigh foghasa, ia navir averiaba ko duabar guizbangira a gifongez, o puvati. Egha a gumazir kaba ataghizi me iza ia gekuasava ami. ⁴ Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan iki, egh an gin mangi. Egh ia an Akar Gavgaviba baragh dar suiragh gav-gavigh, dar gin mangi an ziam fi. ⁵ Egh ia akam inigha izir gumaziba ko, irebabar mingariba abizir gumazir kaba bar me misueghti, me arimighiregh. Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Gumazir kamagh amiba, kar gumazir kuraba. Egh ia God baghvira ikiasa, me aghua. Kamaghin amizi, me ia geku ia damighti, ia Ikiavira Itir Godin gin zuir tuavim ategh an saghon ikiam. Kamaghin, ia gumazir kabav sueghti me arighireghti, arazir kurar kam givagham.

⁶ “Eghti ian namakatam, o aveghbuatam, o ian otaritam o ian guivitam, o ian amuir ia bar ifongezim, o ian roroar bar aghuim, a modogh ia geku, aghumra aser ia ko ian inazir afeziaba fomira fezir puvatizibar ziaba fisi ia mikimti, ia an akam baraghan marki. ⁷ Nguazir kamin gumazamizir ian boroghin itiba ko ian saghuiamin itiba, bar moghira aser kabar ziaba fe. ⁸ Ia gumazir kamaghin amibar apezeperir akaba baraghan marki, ia akirim me gasaragh. Ia men akurvaghan marki. Egh ia apangkuvir arazimin me damuan marki. ⁹ Gumazim o amizim kamaghin ia damuti, ia a misueghti, an aremegh. Ni faragh uan dafarimin dagiabar a ginivighti, gin gumazamiziba bar dagiabar a ginivam. ¹⁰ Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Egh me

ia gekuti ia Godin akamin gin mangan kogham. Kamaghin amizi, ia dagiabar me ginivti, me arimighiregh. ¹¹ Ia me misueghti, me arimighireghti, Israelia bizir kam baregh atiatingiva uam arazir kurar katam damuan kogham.

¹²⁻¹³ “Ia Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin nguibar ekiabar ikiv oraghti, me kamaghin mikimam, Gumazir kurar maba nguibar ekiar kam in itir gumazamizibar nighnizibagh ekua ghaze, E asebar ziaba fam. Kar aser e faragha ziaba fezir puvatiziba. ¹⁴ Ia kamaghin akar vaveba baregh, egh deraghviram akar kam in mingarim gifoghsipamtemin ingar. Eghti migirigiar bar kurar kam a guizbangira ikiti, ¹⁵ kamaghin, ia nguibar kam in itir gumazamiziba ko men bulmakauba sara misogh rarigh, men nguibar kam ko an itir biziba bar dagh asighasikigh. ¹⁶ Egh ia men biziba bar ada inigh, nguibamin torimra da akufagh. Egh ia nguibar kam daboroghti an itir biziba bar isi ofan min Ikiavira Itir God, en God daning. Eghti nguibar kam ikuvigh iki kamaghira ikiti, gumazitam uam an ingar anesaraghan kogham. ¹⁷ Ia uari bagh nguibar kam in bizitam inian marki. Ia avim ateghtima a bar dar isigh. Eghti Ikiavira Itir God, uan aningazim ategh, ian apangkuvigham. Egh a ian inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighti ian dibobonim ghuavanabogham. ¹⁸ Ia Ikiavira Itir God, ian God, an tiarim baraghiva, an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeir kaba deragh dar gin mangiva, an damazimin arazir aghuibar amuti, a bizir aghuir kaba ia bagh dar amuam.”

14

Israelia, ikizir igharazibar min ariaghirir gumazamiziba bagh azian marki

¹ Moses kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia ginabazi ia an boriba. Kamaghin amizi, ian gumazitam aremeghti ia a bagh aziva, ikizir igharaziba ami moghin, uan mikarzibar ghor, egh minedevir arizibagh

isan marki. ² Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam in ikizibar tongin ia inigha ua baghavira ia amisefe. Kamaghin amizi, ia an gumazamizibara.”

Godin damazimin asizir miziriziba ko zueziba (Ofa Gami 11:1-4)

³ Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, asizir kabav gia ghaze, Da ikuvizi an adar aghuagha, dar aman ian anogoroke. ⁴ Asizir kaba, ia dar ami: bulmakau ko sipsip, meme, ⁵ ko dia, sipsipin atiaba, memen atiaba, ko mighsiamin itir asizir atiar igharaziba, ia dar tuzibar ami. ⁶ Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min grazibar amiti, ia dar ami. ⁷ Ezi bulmakaubar min graziba apir asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha itir puvati, kamaghin ia bar dar aman marki. Asizir kamaghin gariba: kamelba, ko ivarareba, ko ighiaba, ia dar amam marki. Da bulmakaubar min graziba apava, soroghafarir puziba bigha pumuning itir puvati. Ia kamaghin fogh, asizir kamaghin amiziba da Godin damazimin zuezir puvati. An adar aman ian anogoroke. ⁸ Ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin, ia fogh, daba da nan damazimin mize. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

⁹ “Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osirir naziaba ko sighiaba itiba, da bizir kaba uaghara ikiti ia dar ami. ¹⁰ Egh osiriba ko bizir muziarir ongarimin itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia kamaghin fogh, Da Godin damazimin mize.

¹¹ “Egh kuarazir Godin damazimin zueziba, ia dar ami. ¹²⁻¹⁸ Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin

mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa.

¹⁹ “Ezi apizir aviziba itiba, da bar bizir miziriziba, kamaghin ia dar aman marki.
²⁰ Apizir igharazir aviziba ikia Godin damazimin zueziba, ia dar ami.

²¹ “Egh asizir puram ariagheriba, ia dar aman marki. Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar aningti me dar ami. Egh ia pura nguibam getiagha aruir gumazamizibar amamangatighti, me ia da dagh ivez dar ami. Ia guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia amisevezir gumazamiziba.

“Ia memen oter eborim isi, minem gin-gegh, memen amebar kamın nguzimin tuzim isi, miner kamın anevighan marki.”

Ia 10plan bizibar tongin vamira isi God daningam

²² Moses kamaghin migei, “Dagher ia zurara uan azenibar isiba, ia da abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira anetighti a iki. ²³ Egh gin ia da inigh mangi danganir Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamimin danganimin dar atigh. Egh Ikiavira Itir Godin damazimin, ia baliba ko wain, ko olivin temer borem, kar ia faragha inigha izezir dagher kabar naba ia dar ami. Egh ia danganir kamın uan bulmakau ko sip-sipin nguzir ivariabav sogh, egh dar ami. Ia kamaghin damuva, zurara Ikiavira Itir God, ian God an atiatingiva an apengan ikiamin arazimin fozozim iniam. ²⁴ Ia bar saghon iki, egh dagher aghuir Ikiavira Itir God ia ganingizir kaba, ia dar 10plan pozibar da tuiragh dar pozitam inigh danganir a uan ziam fisi misivamin kamın da ater mangan iburagh, ²⁵ dagher kaba amadaghti gumazitam dagh ivesegh. Eghti ia gin dagiar kaba inigh Godin ziam fer danganimin mangi. ²⁶ Egh dagiar kabar ia bizir ifongezir kabagh ivez, kar bulmakaun tuziba ko sipsipin tuziba, wain ko wainin dipar gavgaviba. Egh ia God uan ziam fasa misevezir danganir kamın, uan boriba ko Ikiavira Itir God, ian Godin

damazimin, ia dagher kabar ami egh bar akongegh.

²⁷ “Ia Livaibagh fo, me uari nguaz-itaba inizir puvati. Ian nguibabar aven itir Livaiba, ia dughiar ekiar kabar, me ginighnigh men akurvagh.

²⁸ “Ia zurara, azenir mizezimin vaghvagh, uan azenibar otivir dagheba abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira inigh mangi uan nguibar ekiamin aven itir dagheba arizir dipenir ekiabar dar arigh. ²⁹ Livaiba ia me gifo, me uari nguazitaba inizir puvati. Egha uaghan ikizir igharazibar gumazamiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir odiarir paba ariaghireziba, me uaghan ia ko iti. Gumazamizir kaba me uaghan izi uan ifongiabar dagheba iniam. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, deragh ia damuti ian biziba bar deravirama otivam.”

15

Bizim inigha uam a ikarvaghamin arazim agivamin azenim (Ofa Gami 25:1-7)

¹ Egha Moses ua Israelia migia ghaze, “Namba 7in azenim, kar bizibar ghuavim ikarvazim agevir azenim.* ² Ia kamaghin damu, gumazim uan namakam da pura dagiam inigh, eghti azenir namba 7, an namakar kam a mikim suam, Ni uam a ikaravaghan marki. Ikiavira Itir God, uabi kamaghin e migei, E dagiabar ghuaviba, dagiaba ikarvaghamin osimtiziba, namba 7in azenimin, e da gin amangam. ³ Eghti ikizir igharazitamın gumazitam ia da pura biziba inighti, ia bizir kaba ikarvaghisi an dim. Egh ia uari uan namakaba inizir biziba ikarvaghisi men azangan marki.

⁴ “Ia oragh, ia Ikiavira Itir God, ian God, nguazir a datirighin ia ganidir kabar aven, a deraghvira ia damuam. Kamaghin amizi, ian tav, bizitamın oteveghan kogham. ⁵ Ia deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar suiragh bar dar gin mangiti,

14:21: Ua Me Ini 23:19; 34:26 **14:22:** Ofa Gami 27:30-33; Diboboniba 18:21 * **15:1:** Arazir kam kamakin, gumazitam nin dagiaba inigha akam akira ghaze, a gin ua nin dagiaba ikarvaghamin. Eghti azenibar mangiti azenir namba 7 otoghiva, eghti ni a mikimti an a ikarvaghan marki.

a deraghvira ia damuam. ⁶ Ikiavira Itir God, ian God, akam akirizi moghin, a bar deraghvira ia damuam. Eghti ikizir aviriba pura ia da biziba iniam, eghti ia men bizitam puram a inighan kogham. Egh ia ikizir aviribagh ativagh men ganti, me ia gativaghan kogham.

⁷ “Eghti namakatam, nguazir Ikiavira Itir God, datirighin ia ganidir kamin nguibatamin iki, bizitamin otevegham, ia akirim ragh a gasan marki. Egh ia uan biziba mighin dar suighan marki. ⁸ Ia an apangkuv, egh pura uan dafariba kuigh, bizir an oteveziba ia da isiva a daning. ⁹ Ia kamaghin pazi nighnighan marki, biziba ikarvaghamin azenim a roghira izegha gifa, egh uan namakamin akurvaghsi uan biziba mighin dar suighan marki. Egh ia dagiaba a daningan aghuaghti, gumazir kam ian arazir kam bagh Ikiavira Itir God ko mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam. ¹⁰ A ian azangsizir biziba, ia bar da isi a daningighti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangariba bar dar amuti, da deraghviram otivam. ¹¹ E Israelia, en tarazi zurara bizibar otevegham. Ezi kamaghin ki ghaze, ia onganarazibagh amir gumazamizibar apangkuv men akurvagh deraghvira me damu.”

Israelia ingangarir gumazir kinibar amuamin arazim
(Ua Me Ini 21:1-11)

¹² Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Israelian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin, ia aneteghti a mangi. ¹³ Eghti a ian ingangarim ateghti, ia pura nguibamin anemangan marki. ¹⁴ Ia bizir aghuir Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir kaba, kar sipsipba, witba, ko wainin dipaba ia da isi a danighti a mangi. ¹⁵ Ia uaghan pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inizi, ia ua firiaghire. Ia bizir kam ginighnigh. Ki bizir kam ginighnigha Akar Gavgavir kaba ia ganiga ia migei.

¹⁶ “Eghti ingangarir gumazir kinim suam, ‘Ki bar uan gumazir dapanim gifuegha, an amuim ko boribagh ifuegha, me ataghiraghan aghua.’ ¹⁷ Eghti ia a inigh mangi uan dipenimin ter ararir tiar akamin miriamin itimin anesaragh, egh dikonir tam inigh, an kuarim okoreghti, a ian ingangarir gumazir kinimra iki mangiva ovegham. Ia arazir kamra uan ingangarir amizir kinitam, uaghan a damigh.

¹⁸ “Ingangarir gumazir kinir kam 6plan azenibar ian ingarizi, ia an ingangarimin ivezir muziarim a ganigha gifa. Kamaghin, ia uan ingangarir gumazir kinim damighti a firighirighsi, bizir kam ginighnigh osiman kogham. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangaribar amighti da bar deraviram otivam.”

Sipsip ko bulmakaun nguzir ivariam

¹⁹ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ia uan bulmakauba ko sipsipbar nguzir apurir ivariaba, bar ada misevegh, da isi Ikiavira Itir God, en God, a daningigh. Eghti bulmakaun kaba ingangaribar amuan marki, egh uaghan ia sipsipin kabar arizibagh isan marki. ²⁰ Egh ia zurara azenibar vaghvagh uan amuiroghboriba ko, asizir kaba inigh, Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamin danganir kamin mangi Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin asizir kabar ami. ²¹ Eghti bulmakaun kam o sipsipin kamin mikarzim ikuvigham, kar an dafarim o an suem ikiragham, o an damazimning okavigham, o a arimariar kurar igharazim ikiam, eghti ia a inigh, Ikiavira Itir God, ian God, bagh ofa damuan marki. ²² Ia asizir atiaba api moghin, uan nguibabara asizir kamagh garim amiva anegifagh. Ia Godin damazimin zue o mize, ia asizir kam pura bar anemegh. ²³ Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh.”

16

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin

*Isam**(Ua Me Ini 12:1-20)*

¹ Egha Moses kamaghin miġia ghaze, “Ia Abipin iakinimin,* azenibar zurara isar kam damu. Ia fo, Ikiavira Itir God, ian God fomira Abipin iakinimin dimagarir mamın, Isipin kantrin ua ia ini. Kamaghin amizi, ia zurara God Israelia Gitazir Dughiam Ġinighnighamin Isam damuva, bizir kam ġinighnigh an ziam fi. ² Ia mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otivigh, uan bulmakau o sipipin tam misuegh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damu. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ġinighnigh asizir tuzibar ami. ³ Ia isar kam damu, egh yis itir bret aman marki. Ia 7plan aruebara yis puvatizir bret ami. Ia fo, ia fomira zuamira Isip ataghiraghasa amua yis puvatizir bret ame. Kamaghin amizi, ia bretin kam amiva, dughiar ia Isipin osimtizimin ikia an ategha izezim ġinighnigh. Ia bizir kam zuraram a ġinighnighvira iki mangiti ian ovever dughiam otogham. ⁴ Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, ia yis taba ateghti, da ian dipenibar ikian marki. Egh an aruer faragha zuimin, ia ofa damuamin asizibar ami mangi, dimagarir kamra bar ada ġifagh. Eghti dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki.

⁵ “Ia God Israelia Gitazir Dughiam ġinighnighamin ofa bagh asiziba inigh nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganiditamın aven dav soghan marki. ⁶ Ia Israelia Gitazir Dughiam ġinighnighamin ofa bagh asiziba inigh Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra adav sogh. Ia fo, aruem uaghiri dughiamin ia Isip ategha azenan ize. Kamaghira amizi, ia guaratizimin asizibav sogh dughiar kam ġinighnigh. ⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra, asizir kaba tu dar ami. Egh amimzaraghan ia uan purirpenibar mangi. ⁸ Ia 6plan aruebara yis puvatizir bret ami. Egh namba 7in aruem, ia uari akuvagh Ikiavira Itir God, en God an ziam

fi. Egh dughiar kamın ia ingangaritam bar a damuan marki.”

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam

(Ua Me Ini 34:22; Ofa Gami 23:15-21)

⁹ Egha Moses me miġia ghaze, “Ia azenibar dagher oviziba aghorir aruer faragha zuimin ikegh, ia wighba meng mangi namba 7 wighin tugham. ¹⁰ Egh namba 7 wighin aruer abuananam, kar Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam. Ia Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir daghebar dibobonimin mirara, uan ifongiamin ġin mangi, da tuiragh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damuva a bagh bar akongegh. ¹¹ Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir amiziba ko gumaziba, ko Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba ko, amizir paba ariaghireziba, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi miseveghamin danganimin mangi, uari akuvagh an damazimin a bagh bar akongegh. ¹² Ia fomira pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Kamaghin amizi, ia bizir kam ġinighnigh arazir God ifongeziba deraghvira dar amu.”

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba (Ofa Gami 23:33-34)

¹³ Egha Moses ua ghaze, “Ia azeniba bar, balin afeziaba amisiva wainin oviziba mirmirighti, ġin Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otoghti, ia averpenibar aven iki bar akongegh mangiti, aruer namba 7 otogham. ¹⁴ Dughiar kamın, ia bar moghira bar akongegham. Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, ¹⁵ ia bar moghira mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otifigh. Egh uari akuvagh dughiar ekiar kam damu Ikiavira Itir God, ian Godin ziam fi. God ian azeniba ko bizir maba sara, deraghvira

16:1: Ofa Gami 23:5-8; Diboboniba 28:16-25 * **16:1:** Abipin iakinim, kar Israelia iakinir faragha zuim. Iakinir kam, an en iakinimning Mas ko Epril, aningın otifi. Iakinir kamın ziar igharazim, “Nisan.” **16:9:** Diboboniba 28:26-31 **16:13:** Diboboniba 29:12-38

dar amuam, kamaghin, ia bizir kam bagh bar akongegh iki mangiti, namba 7 aruem otogham.

¹⁶ “Eghti Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazibara dikavigh, Ikiavira Itir God, ian God, uan ziam fisi misivamin danganimin izi, an damazimin otivigh an ziam fi. Dughiar 3plan kaba kamakin, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ia bar vaghvagh dafarir kinibar Ikiavira Itir Godin damazimin izan marki. ¹⁷ Ikiavira Itir God, ian God bizir aghuir aviriba ia ganingi. Ia dagh nighnigh uan biziba tuiragh a daning.”

Kotiabar araziba

¹⁸ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ian anababa vaghvagh, nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kabar aven, jasba ko ingangarir gumazir igharazitaba amisefegh. Eghti gumazir kaba guizin arazibar gin mangi, deraghvira gumazamizibar migirigiaba tuisigh. ¹⁹ E fo, dagiar gumaziba jasba apezepera me ganidiba, da gumazir nighnizir aghuiba itibagh ami, me damazir okavirizibar min iti. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. Kamaghin amizi, gumazitam me apezeper kotiam gifarisi, dagiaba me daningti, me dagiar kaba inian marki. Me guizin arazim gighan marki. Me kotiamin aven pazi gumazitam in akurvaghiva, igharazitav dikabinan kogham. Me guizin arazimin gin mangi gumazamiziba bar me tuisigham. ²⁰ Ia zurara guizin arazimra gin mangi, egh guizbangira mikim. Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kam in dapiagh iki mamaghira ikiam.

²¹ “Egh ia Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingar, egh an boroghin temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim asan marki. ²² Egh ia dagiar guarir dighoriba itiba asaragh asem in ziam fan marki. Bizir kamning

bar ikuvizi, Ikiavira Itir God, ian God bar aning in aghua.”

17

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bulmakaun apuritam, o sipsipin duatam mikarzim in ititam inigh Ikiavira Itir God, en God bagh ofa damuan marki. Ikiavira Itir God arazir kam bar an aghua.

² “Egh dughiar tabar ian nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidibar aven, ian tongin itir gumazitam o amizitam Ikiavira Itir God, en Godin Akar Dikizir Gavgavim abigh, kamaghin an an damazimin arazir kuram gami. ³ A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abigh, egh godin igharazibar ziaba fam. Kar, aruem ko iakinim ko mikoveziba, a dar ziaba fi dar gin mangam. ⁴ Ia gumazim o amizir arazir kurar kam gamimin migirigiar kam baregh, deravira migirigiar kam in mingarim bagh ruiva a batogh. Eghti migirigiar kam a guizbangira, eghti ia fogh suam, kar bar arazir kuram Israelian tongin oto, ⁵ eghti ia gumazir kam o amizir kam inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar a ginivighti an aremegh. ⁶ Egh gumazamizir pumuning o 3pla an ganti, an arazir kuram damuti, me an gun mikeghti, me dagiabar a ginivighti an aremegh. ⁷ Ia uarir tongin arazir kurar kam agivsi, gumazamizir an gari an arazir kurar kam gamiziba, me faragh dagiaba isi a giniv. Eghti gin igharaz darazi dagiabar a ginivti an aremegh.

⁸ “Dughiar tabar osimtizir ian nguibabar otiviba bar ekeveghti jasba da tuisighan iburagham. Osimtizir kamaghin gariba, gumazir mam mam in apanim gamigha a misoghezi an areme, gumaziba uan nguaziba ko dipeniba bagha uarir aningazi, o gumaziba uariv sogha, igharazibar mikarzibagh asighasisi. Eghti jasba bizir kaba tuisighan iburaghti, ia danganir Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin kamra mangi an ziam fi. ⁹ Egh uan osimtiziba isi Livain ofa gamir gumaziba ko, jasin datirighin kotiaba baraziba, me danighti me ian osimtiziba akir. ¹⁰ Egh

danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamın me kotin niĝniziba ia daningti, ia me mikemezi moghira bizibar amu. ¹¹ Ia men niĝnizir me ia ganidir kaba inigh, egh bar adar ĝin mangi. ¹² Egh gumazitam jas, o Godin ofa gamir gumazitam batuegham, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Ia kamaghın damuva Israelian arazir kurar kam batuegham. ¹³ Eghti gumazamiziba bar moghira arazir kam baregh bar atiatigham. Egh gumazitam uam arazir kamagh garitam damuan kogham.”

Atrivimın arazibar miĝirigiam

¹⁴ Egha Moses ua kamaghın miĝei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin kam inigh ĝivagh a dapiagh, egh ia gumazamizir igharazibar mın niĝniĝ suam, atrivitam ti e gativagh en ganam. ¹⁵ Egh dughiar kamın, ia teghti Ikiavira Itir God, uabi ian tongin atrivimın ikisi ian gumazitam amisefegh. Ia uan ifongiamın gumazitam amisivan marki. Ia kantrin igharazitamın gumazitam amiseveghti, a ian atrivimın ikian marki. A uabi ian gumazitam amiseveghti, a ian atrivimın iki. ¹⁶ Ikiavira Itir God, ghaze, an gumazamiziba ua Isipin mangan an aghua. Kamaghın, atrivim uan midorozir gumaziba ameghti, me uam hoziar aviribagh ivesi Isipin mangan marki. ¹⁷ Atrivim amuir aviribar ikisi niĝniĝhan marki, egh uaghan gol ko silvan aviribar pozim mikanan marki. Da a damuti, an akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragham. ¹⁸ An atrivimın otogh, egh Akinafarir Righizir Godin Akar Gavgaviba ititam inigh, egh Livaibar damazimın an mirara ua bagh Akinafarir Righizir igharazir tamın deragh an osirigh. ¹⁹ An akinafarir righizir kam uabın boroghıram anetigh, egh dughıabar zurara an akabar gan. Kamaghın, a Ikiavira Itir Godin atiating an Araziba ko, arazir a ifongezibar ĝin mangam. ²⁰ Egh kamaghın a uabi uan ziam fan kogh, egh Israelian igharaz darazi abinan kogham. Egh a Godin Akar Gavgaviba ategh ighuigh agharir guvim

o agharir kiriamın mangan marki. A kamaghın damu azenir aviribar atrivimın ikiam. Eghti ĝin an ovavir boriba an danganım inigh atrivibar otiv mangivira ikiam.”

18

Ofan naba ofa gamir gumaziba dar amam

¹ Egha Moses ua kamaghın miĝei, “Livain anabamın ofa gamir gumaziba, Israelian marazi nguaziba inizi moghın me nguazitam inian kogham. Ikiavira Itir God, mikemezi moghın gumazamiziba uan bizir aghuiba God daningti Livaiba da iniam. ² Israelian igharaz darazi, nguaziba isi moghın, me nguazitam inian kogham. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

³ “Eghti gumazitam Godin ofa damusi bulmakaun apuritam ko sipsip misuegh, egh asizir kabar gurir tuziba ko, koviam ko akaguar tuziba ko an navir averiamın aven itir bizibar tuziba isi, ofa gamir gumazibar aningigh. ⁴ Egh ia uan faragha misevezir wit ko balin oviziba, ko wain ko olivin boreme ko sipsipın ariziba inigh ofa gamir gumazibar aningigh. ⁵ Ikiavira Itir God, ian God, ian anababar tongin, ofa gamir ingangarim damuasa Livain anabamın adarazira, me amisefe. Eghti men ovavir boriba zurara ingangarir kam damu mangivira ikiam.

⁶ “Eghti Livain gumazitam ifuegh, egh uan nguıbar Israelin nguazimın aven itim ategh mangi, danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamın mangam. ⁷ Egh a Ikiavira Itir God, an Godin ofa gamir ingangarim damu, mati ofa gamir gumazir igharaziba zurara Ikiavira Itir Godin damazimın ingangarir kam gami mokin. ⁸ Ofa gamir gumaziba vaghvagh dagher magh ghueziba inigh. Egh bizir igharazir a dagıaba bagh amadazimın dagıaba, a uaghan ua bagh dar suiragh.”

God aghuazir arazir bar kurar maba

⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia ganidir kamın otivigh, egh ikizir kabar gumazamiziba amir arazir kurabar gin mangan marki. Kar arazir bar kurar God aghuaziba. ¹⁰⁻¹¹ Ia uan otariba ko guivibav sogh ofaba tuer dakozim gisin avimin me tuan marki. Egh ia, ariaghirezir gumazamizibar duabar gavgavimin amodoghin gin otivamin bizibar gun migeir arazim, ko kukunir gumaziba amir arazim, ko akar mogomebar gun migeir arazim, ko akuzibagh amir arazim, ko akavsiabagh amir arazim, ko duar kuraba ko migeir arazim, ko imezibagh amir arazim, ko gumazamizir ovengezibar duaba ko migeir arazim, ia bar arazir kabar amuan marki. ¹² Ikiavira Itir God, en God, a gumazamizir arazir kurar kabagh amiba, a bar men aghua. Ezi gumazamizir ikizir igharazir kabar itiba, ia men boroghira izamin dughiamin, a bizir kam bangin, me batuegham. ¹³ Ia arazir kurar kaba bar ada atakigh, egh ia guizbangira Ikiavira Itir God, ian Godin gin mangi."

God akam inigha izir gumaziba aman-gasa akam akiri

¹⁴ Egha Moses ghaze, "Gumazamizir ia datirighin men nguazim iniasava amir kaba, me kukunir gumazibar akaba baragha dar gin ghua, duar kurabar arazibagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, arazir kabar amuan ian anogoroke.

¹⁵ "Ikiavira Itir God, ian God, a ian tongin, ia bagh gumazitam amiseveghti, a nan min akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ia an akaba baragh dar gin mangam.

¹⁶ "Ia Sainain Mighsiamin boroghin uari akuvagha itir dughiamin, ia bar atiatigha, kamaghin nighnigha ghaze, 'E Ikiavira Itir God, en God an ganigh arimighiregham. Kamaghin amizi, e ua Ikiavira Itir God, en God, e uam an tiarim baraghan aghua. Egha e uaghan avir ekiar God aven itir kamın ganan aghua.' ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, 'Men migirigiam,

bar guizbangira. ¹⁸ Ki men tongin men tav amisevegham, eghti a nin min, akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ki uan akam isi a danighti an akar ki daningamiba bar da isi gumazamiziba bar me mikimam. ¹⁹ Eghti akam inigha izir gumazir kam nan ziamra akam akunam. Eghti gumazamizir an akam batoziba, ki ivezir kuram me daningam. ²⁰ Eghti akam inigha izir gumazitam, nan akar ki a ganingizir puvatizitam akunam, o a ase-tamin ziamin gun mikimam, an ovengam.'

²¹ "Eghti ia manmagh fogh suam, 'Akam inigha izir gumazir kamın akar a kurir kam, a ti Ikiavira Itir Godin izi, o puvati?'

²² Ia akar a kurir kam kamaghin a gifogh. Akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin ziamin akam akunti, bizir a mikemezim otoghan koghti, akar a migeir kam Ikiavira Itir Godin izezir puvati. Akam inigha izir gumazir kam uan nighnizimin akam akuri. Kamaghin amizi, ia an atiatin-gan marki."

19*Nguibar ekiar gumazamiziba arı mangi mongamiba*

(*Diboboniba 35:9-28; Josua 20:1-9*)

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamın ikiziba bar me gasighsigh givagh, men nguibaba ko dipeniba bar ada inigham. Eghti ia deraghvira dar apiagh, ²⁻³ egh nguazir kam 3plan distrighbar da bikigh. Egh distrighin kabar vaghvagh mongamin nguibar ekiatam amisefegh, eghti nguibar ekiar kaba, da danganir gumazamiziba arı mangi deravira iki-amba. Egh tuavibar ingarighti, da nguibar ekiar kabar mangi dar otifigh. Eghti gumazamiziba tuavir kabar arı mangi nguibar ekiar kabar otivigh deravira ikiam. Eghti gin gumazitam igharazitav purama a misueghti an aremeghti, a mangi nguibar kabar tamın aven mangi modogh ikiam. ⁴ Gumazim uan anavira osimtiziba an puvatigh purama a misueghti an aremeghti, an arı mangi nguibar ekiar 3plan kabar tamın mangigh deraghvira

ikiam. ⁵ Egha uaghan, gumazir pumuning ruarimin temeba oka ghua, mavin sobiam asiaghirigha an namakam misoghezi an areme, an ari mangi mongamin nguibar ekiar katamin aven manigh deragh ikiam. ⁶ Eghti mongamin nguibar ekiar vamira iki, kamaghin deraghan kogham. Nguibar ekiar vamira iki bar saghon mar ikiti, gumazim uan anavin ovevem ikarvaghsi, bar aningaghegh pamtem arimangamin gumazir kam in gintigh, tuavimin puram an suiragh a misueghti an aremegham. Gumazir kam, guizbangira, osimtiziba puvati. A uan anavin apanim gamua a misoghezi an aremezir puvati. Sobi-amrama asiaghirigha anemisoghezi an areme. ⁷ Bizir mingarir kam bagha ki mongamin nguibar ekiar 3pla amisivasa ia mikeme.

⁸ “Ikiavira Itir God, ian God, a nguazir kabar mitaghniabagh isivagh, nguazir ekiaba isi ia daningam, mati a fomira ian inazir afeziaba ko akam akirizi mokin. ⁹ Eghti ia dughiar kam in mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. Egh Akar Gavgavir ki ia mikemeziba bar a dar amu, egh Ikiavira Itir God, ian God, ia bar a gifongegh, zurara an arazibar gin mangiti, a nguazir ekiar kaba bar ada isi ia daningti, ia ua mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. ¹⁰ Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ia ganidir kam in iki, egh gumazir osimtiziba puvatizir tam misueghti an aremeghan marki, egh ia osimtiziba puvatigham.

¹¹ “Eghti gumazitam bar uan namakamin aghuagh, egh modogh ikiva, egh a misueghti an aremeghti, ana ari mongsi mangi mongamin nguibar ekiar kabar tam in aven mangighti, ¹² an nguibamin gumazir dapaniba, nguibar ekiar a ghua modozimin gumazir dapanibar azaraghti me uam anemadaghti, a uan nguibamin izi. Eghti me uam a isi gumazir aremezimin adarazir dafarim datighti, me a ikaragh a misueghti an aremegh. ¹³ Ia an apangkuvan marki. Bar marki. Israelian aven gumazir osimtiziba puvatiziba pura

me misozi me ariaghirir arazim iti. Ia kamaghin damu egh osimtizir kam agivagh deravira ikiam.”

Ababanir Israelia fomira uan nguazibar mitaghniabar atiziba

¹⁴ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia ganidir nguazir kaba, me fomira dar mitaghniaba arigha dar abarazi da kamaghira iti. Eghti ia uan namakabar nguazir mitaghniaba ua dagh isivagh mangan marki.”

Kotiamin aven gumazitam osimtizim isi gumazir igharazim gasan marki

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazir vamira gari, gumazir igharazim arazir kuram gamizi, a kotiamin aven bizir kam in gun migei, eghti gumazir kotiam barazim, gumazir kam in akam baraghan marki. Eghti gumazir arazir kuramin gara an gun migeibar dibobonim, a gumazir pumuning o pumuning ko mizezimin ikiti, ia gumazir kam isi kot datighti, gumazir kaba an gun kotiam mikimam.

¹⁶ “Egh gumazitam, gumazir igharazim gasighasighsi a gifar suam, an arazir kuram gami, ¹⁷ egh aning virara Godin ziam fer danganimra mangigh. Eghti ofa gamir gumaziba ko jasin datirighin ingangarir kam gamiba Ikiavira Itir Godin damazimin aningin akaba tuisigham. ¹⁸ Egh jasba deraghviram aningin akaba tuisigh. Egh me deragh fogh suam, gumazir uan namakam isa kot gatizim a ifara pura akam a gasi, ¹⁹ eghti ia ivezir kuram isi gumazir kotiam gifara migeim daning, mati ivezir kurar a uabi uan namakam daningasa ifongezim. Ia kamaghin damu, egh arazir kurar kam uarir tongin a batokegh. ²⁰ Eghti gumazamiziba bar bizir kam in akam bar a baregh atiatigh, egh deragh uari bagh ganam. Eghti gumazitam uam arazir kamaghira garitam damuan kogham. ²¹ Ia ifavarir gumazitam in apangkuvan marki. A uan anavira aremeghsi a ifongegham, a uabi uaghan aremegham. Egh a uan anavin damazim, o atarim, o agharim o

suem gasighasighsi ifongeghti, me uaghan kamaghiram a ikaragh.”

20

Midorozibar araziba

¹ Egha Moses migia ghuavira ikia ghaze, “Ia uan apaniba ko misogh mangi ganti men karisba ko hoziaba, ko men midorozir gumaziba, ian dibobonim gafiraghti, ia men atiatingan marki. Ikiavira Itir God, ian Godin Isipin ia inigha ian akua izezim, a ia ko iti. ² Ia midorozim forsi ofa gamir gumazitam faragh izi midorozir gumazibar guamin tugh kamaghin me mikim, ³ ‘O Israelia, ia oragh. Ia midorozim bagh datirighin mangam. Egh ia mangi apanibar ganiva atiating aghariba ian amiraghti ia okam nighnigh puram akongan marki. ⁴ Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. A midorozir kam in aven iki ian akuragh misoghti, ia uan apaniba abinigham. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.’

⁵ “Eghti midorozir gumazibar dapaniba kamaghin me mikim suam, ‘Gumazitaba ti kagh ikia dipenir igiabar ingarigha, egh deragh dar amusi tighar God ko mikimam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men dipenir igiaba iniam. ⁶ Ezi gumazitaba ti kagh ikia wainin azenir igiaba oparigha, egh dar wainin dipaba tighar da iniam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men wainin ovizir igiaba iniam. ⁷ Ezi gumazitaba ti kagh ikia uari bagh amuibagh inamigha, egh tighar men ikiam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan nguibabar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men amuibar ikiam.’

⁸ “Egh midorozir gumazibar dapaniba ua kamaghin, uan midorozir gumazibav kim suam, ‘Gumazitaba ti kagh ikia misoghan atiata egha agoa ikiam? Ian tina kagh ikia kamaghin ami, a uamategh uan nguibamin mangi. A kamaghin damu midorozir gumazir igharazibar amuti, me uaghan atiatingam.’ ⁹ Egh me

midorozir gumazibav kemegh givagh, egh me midorozir gumazir okoruabar faragh mangamin gumazir dapaniba amisefegh.

¹⁰ “Ia divazir gavgavim avinizir nguibar ekiatam ko misoghsi an boroghira mangi, egh faragh nguibar kam in itir gumazamiziba kamagh me mikim, ‘Midoroziba markiam. Ia uan nguibam isi puram en dafarim datigh.’

¹¹ “Eghti me ian akamin amamangatigh, egh ia bagh divazibar tiar akar ekiaba kuigh, egh ian apengan iki kalabuziar gumazamizibar min pura ingangarim damu.

¹² Egh nguibar ekiar kam in gumazamiziba ian amamangatighan kogh, ia ko misoghsi damuti, ian midorozir gumaziba nguibar ekiar kam avinizir divazir gavgavim bar anekiarugh. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God, en God, ian amamangatighi, ia nguibar ekiar kam iniam. Ia a inigh givagh, an aven itir gumazibara, bar me misueghti me arimighiregh. ¹⁴ Ikiavira Itir God nguibar ekiar kam ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia nguibar kam in amiziba, ko boriba ko bulmakauba ko asizir igharaziba, ko uan apanibar bizir igharazir nguibar kam in itiba sara, ia uari bagh da inigh. ¹⁵ Ia kamaghira nguibar ekiar ian nguazimin saghon itibar amu. Nguibar ekiar kaba, da ian boroghin itir ikizibar nguibaba puvati.

¹⁶ “Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia daningamin kam in nguibatam inigh givagh, egh an itir gumazamiziba ko asiziba sara bar dav sueghti da arimighiregh. ¹⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God ia mikemezi moghin, Hitia ko Amoria, Kenania, ko Peresia, Hivia ko Jebusia, ia bar me kuavaremegh. ¹⁸ Ia bar me misueghti me arighireghti deragham. Me iki uan arazir kurar uan asebar ziaba fava amir arazibar ian sure damuam. Me kamaghin damu ia gekuti, ia Ikiavira Itir God ategh, arazir kurar a bar aghuazibar amuam.

¹⁹ “Ia nguibatam inisi misogh dughiar bar ruarimin anevinigh iki, egh sobiabar nguibar kam in boroghin itir temer beba okan marki. Temeba ian apaniba puvati. Ia dar ovizibar amam, egh dagh asighasighan marki. ²⁰ Egh ia

temer igharaziba okiva uarir akurvagh misoghamin bizibar ingarigh midorozim damu apaniba abinigh, egh nguibar kam uari bagh a iniam.”

21

Gumazir purama ariaghribar osimtizim akiramın arazim

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia gumazir kuatamin ganti a nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidimin danganitamın irighiv ikiti, ia foghan kogham, tina a misoghezi ana areme, ² eghti ia kamaghin damu. Ian gumazir dapaniba ko jasba mangi, nguazir gumazir kuam irighav itim ko nguibar an boroghira itibar tizimin abanim damu ganigh. ³ Eghti kuar kamın boroghira itir nguibar kamra, an gumazir dapaniba, me bulmakaun amebat igiar ingangaritam gamizir puvatizitam amisefegh. ⁴ Egh me bulmakaun kam inigh faner datir puvatizimin boroghira mangi. Egh nguazir otevir gumazitam an ingarizir puvatigha, bizitam akarazi puvatizimin, bulmakaun kamın tuem apirigh. ⁵ Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarim damuasa me amisevezi, ingangarir kam iti, me Ikiavira Itir Godin ziamın gun gumazamizibav kimiti, God deragh me damuam. Eghti gumazim igharazitav misueghti an aremeghti, me an kotiam baragham. Kamaghin, me uaghan dikavigh danganir kamın mangi. ⁶ Eghti gumazir kuam iti naghin an boroghira itir nguibar kamın gumazir dapaniba, me dipam inigh uan dafariba bulmakaun kuam gisin da ruegh. ⁷ Egh me kamaghin mikim suam, ‘E gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. E an ovevemın ganizir puvatigha a misoghezir gumazitam gifozir puvati. ⁸ O Ikiavira Itir God, ni Isipin kantrin en akuragha uam e inigha ize, ezi e Israelia e nin gumazamizibara. Ni en arazir kuraba gin amadagh. Gumazir kam osimtiziba puvatizi, me purama a misoghezi an areme. Eghti ni an ovever kamın osimtizim ateghti an en tongin ikian markiam.’ Eghti kamaghira God gumazir kamın ghuzimin osimtizim, agivagham.

⁹ Kamaghin, ia uarir tongin osimtizir kam batogh, egh Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuim damighti, a suam, Gumazir kamın ovevemın osimtizim, a ian itir puvati.”

Israelia midorozimin aven inizir amiziba

¹⁰ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ia apanibav soghsi mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuraghti ia midorozimin uan apaniba abinigh, men tarazi isi ia uan ingangaribar amusi, kalabuziabar min ingangarir gumazamizir kinibar me atigh. ¹¹ Eghti ian tav men tongin amizir dirir aghuitamin ganigh an ikisi nighnigham. ¹²⁻¹³ Egh ni amizim inigh uan dipenimin mangi. Egh aneteghti, a uan afeziam ko amebam bagh azi mangi bar uan dapanir ariziba apirigh, uan dafarir puzibar ghoregh, egh kalabuziamın min ingangarir amizir kinimin itir dughiamın aghuizir korotiaba suegh, iakinir vamira nin dipenimin ikiva azi. Eghti ni gin an iki. ¹⁴ Ni a inigh izegh a ko dakuigh givagh, egh datirighin ni kamaghin a ginighnighan kogham, a pura nan ingangarir amizir kinim. Egh ni anemadaghti gumazitam a givezan kogham. Ni an aghuagh, egh aghumsizir ekiam a daningam. Kamaghin, ni puram anemadaghti a firighirigh mangi.”

Afeziam aremeghti otarir ivariam biziba iniam

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei “Gumazitam amuir pumuningin iki, tam bar a gifuegh, igharazimin aghuagham. Eghti amuir a bar ifongezir puvatizim faragh a bagh otarir ivariam bateghti, gin amuir igharazim uaghan otarim bategham. ¹⁶ Eghti gin gumazir kam uan biziba tuiragh boribar aningsi nighnigh, biziba isi amuir a bar ifongezimin otarir ivariam daningiva, egh amuir an aghuazimin otarir ivariamın anogoroghan marki. Bar markiam. ¹⁷ Otarir ivariaba zurara biziba isi moghin, afeziam uan biziba abigh 3plan pozibav kinigh, egh pozir pumuning isi guizin otarir ivariam daningigh.

Guizbangira, otarir ivariar kamın ame-
bam, an pam deragha a gifongezir pu-
vati, ezi otarir kam, kar gumazir kamın
faraghavıram otozir otarim. Kamaghın,
an otarir ivariamın mın afeziamın biziba
iniam.”

Borir akam batogheziba

¹⁸ Egha Moses ua kamaghın migei, “Gu-
mazitam otarir tam ikiti, otarir kam zu-
rara akaba batogh amebam ko afeziamın
akaba baragh dar gın mangan koghti, me
ivezir kuram a daningti, a uaghan aning
bareghan kogham. ¹⁹ Eghti an amebam
ko afeziam a inigh uan nguibar ekiamın
gumazir dapaniba bagh mangiti, me a isi
kot datigh. ²⁰ Egh an amebam ko afeziam
gumazir dapanibav kim suam, ‘Gan otarim
akaba batogha gan akaba barazir puvati.
A zurara puvira apava, wainın dipaba
apa onganighav arui.’ ²¹ Eghti datirighın
nguibar ekiamın gumaziba dagiaba isıva
a ginivira ikiti an aremegh. Ia kamaghın
damu, arazir kurar kam batueghti, a ian
tongın ikian kogham. Eghti Israelian gu-
mazamiziba bar bizir kamın ganigh egh
atiatingam.”

Akar Gavgavir maba

²² Egha Moses ua kamagh migei, “Gu-
mazitam arazir bar kuram damuti, bizir
kam bagh me a misueghti an aremegh,
eghti me an kuam isi tememın ane-
guragham, ²³ eghti me an kuam ateghti,
a guragh iki mangiti aminim dutughan
marki. Gumazir ter ighuvimın duiba God
ghaze, me gumazir kuraba. Ia gumazir
kuam an aremezir aruemram a inigh
mangi mozim datigh. Puvatighi, nguazir
Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam
an damazimın bar mizegham.”

22

¹ “Egh ia uan namakamın bulmakau o
sipsipın ganti a divazim ategh azenan pura
tintinibar daruti, ia aneteghti a kamaghıra
daruan kogham. Puvati. Ia uam a inigh
namakar kam bagh mangi. ² Eghti bul-
makau o sipsipın ghuavimın dipenim bar
saghon ikiti, o ia faghan kogham, kar tinan

bulmakau ko sipsip, eghti ia a inigh uan
dipenimın mangi. Eghti gın, bulmakaun
o sipsipın kamın ghuavim a buri iziti, ia
a daningigh. ³ Egh ia uan namakamın
donki, o an nir avızim, o an bizir igharaz-
ibar apigh, arazir kamra damuva, an akur-
vaghham.

⁴ “Eghti ian namakamın donki, o bul-
makaun tam tuavimın irighiv ikiti, ia
aneteghti a kamaghıra ikian marki. Puvati.
Ia uan namakamın akuragh uam a feghti a
tugh.

⁵ “Eghti amiziba, gumazibar korotiabar
aghuan marki. Eghti gumaziba, amizibar
korotiabar aghuan marki. Ikiavıra Itir
God, ian God, gumazamizir arazir kabagh
amiba, me gifongezir puvati. Bar puvati.

⁶ “Eghti ia kuarazir mikonitamın ganti a
tememın ikiam, o nguazimın ikiam, eghti
kuarazir amebam aroriabagh isin ikiam,
o nguziba ko ikiti, ia kuarazir amebam
kam inian marki. ⁷ Ia uari bagh kuarazir
nguziba iniva, kuarazir amebam ateghti
a mangi. Ia kamaghın damuva dughiar
ruarimın nguazir kamın ikiti Ikiavıra Itir
God, bizir aghuir avırıba ia daningam.

⁸ “Egh ia dipenir igiamın ingar, egh
dipenimın pın itir avughsamın dan-
ganimın mırıabar, birir otevíba asegh.
Eghti gın gumazitam an iki nguazim
girigh aremeghan kogham, kamaghın ia
osimtıziba puvatigham.

⁹ “Ia wainın azenimın aven dagher
igharazitaba operan marki. Ia kamaghın
damigh, wainın ikarızibar ovıziba ko
dagher igharaziba sara dar aman marki. Ia
bar ada inigh Ikiavıra Itir Godın Dipenimın
mangi, a daningigh.

¹⁰ “Ia uan azenimın ingarsi, ia bulmakau
ko donki vırara uaning gikeghti, aning
nguazim abızir ainın otevim kurvaghan
marki.

¹¹ “Marazi tretin sipsipın arızibar
righiziba ko tretin bizir igharazir aghuıbar
righiziba, vırara da isa iniba nuavigha
korotiaba isami, ezi ia korotiar kabar
aghuan marki.

¹² “Ia tretin dueviar digirir aghuiba itiba inigh korotiar ruarimin 4plan mikebabar puegh ada isamigh.”

Gumamaziziba Godin damazimin zuezir arazibar amu

¹³ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam amuimin ikiva, a ko dakuigh, egh gin an aghuagh, ¹⁴ egh gin ifar puram akaba a gasi akirim ragh a gasaragham. Egh kamagh mikimam, ‘Ki amizir kam in ikia, egha fo, a faragha gumazir igharazim koma akui.’

¹⁵ “Gumazir kam kamaghin damighti, guivir kam in amebam ko afeziam inir a gumazim koma avaragha akuizim inigh nguibar ekiamin tiar akamin mangi, gumazir dapanibar akagh. Eghti me uari inir kam in ganigh fogham, a faragha gumazitam koma akuizir puvati. ¹⁶ Eghti amizimin afeziam kamaghin gumazir dapanibav kim, ‘Ki uan guivim isa gumazir kam ganingizi an an iti. Egha a datirighin akar ifavaribar a gamuava an aghua. ¹⁷ Egha gumazir kam a gifara a migia ghaze, “Amizir ki itir kam ki kamaghin a gifo, a faragha gumazir igharazir mam koma akuava arazir mizirizibagh ami.” Ezi ia inir avagha akuir kam in ganti, a ian akagh suam, nan guivim gumazitam ko akuiz, o puvati.’ Egha a inir kam gumazir dapanibar damazimin nguazimin a ghuara. ¹⁸ Eghti gumazir dapaniba amizir kam in pam inigh ivezir kuramin min benir gavgavimin a ifozorogh. ¹⁹ Gumazir kam, Israelian amizir igiar aghuir mam aghumsizim a ganingi. Kamaghin, gumazir kam 1,000 kina isiva guivir kam in afeziam daningigh. Eghti amizir kam gumazir kam in amuimra iki mangi aremegham. Eghti gumazir kam uam a batoghan marki. Bar marki.

²⁰ “Eghti inir avagha akuir guivimin afeziam akazir kam, guizbangira an arazir aghuir an amizimin gun mikiman koghti, ²¹ eghti nguibamin gumazir dapaniba amizim inigh an afeziam in dipenimin tiar akamin azenan mangiti, an nguibamin gumazibara dagiabar a giniv mangiti an aremegh. A bar aghumsizir arazir kuram

en gumamazizibar tongin a gami. A poroghamim gamizir puvatizir dughiamin uan afeziam in dipenimin ikia tintinibar gumazir maba koma akua arazir kuram gami. Ia kamaghin damu egh ia arazir kurar kam agivagham.

²² “Egh ia ganti, gumazim, gumazir igharazimin amuim ko dakuighti, ia viraram aning misueghti aning aremegh. Ia kamaghin damu egh Israelian tongin arazir kurar kam agivagham.

²³ “Egh ia ganti, gumazitam amizir me gumazir igharazimin ikiasa a bagh inabazim, nguibar ekiamin aven a batogh a ko arazir kuram damighti, ²⁴ ia aning inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar aning ginivighti aning aremegh. Amizim nguibar ekiamin aven ikia, uabin akurvaghasa deir puvati, kamaghin a uaghan aremegham. Gumazir kam amizir me pam in ikiasa misevezim ko arazir aghumsizibagh ami. Kamaghin an aremegham. Ia kamaghin damu egh ian tongin itir arazir kurar kam agivagham.

²⁵ “Eghti amizir me pam in ikiasa inabazim, a nguibamin borogh in ikian koghti, gumazitam an suiragh arazir kurabar a damighti, me gumazir kamra misueghti an aremegh. ²⁶ Arazir kurar kam, a gumazim gumazir igharazim misoghezi, an aremezir arazim ko magh ghu. Amizim uabi, ovevem iniamin arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghin amizi, ia bizitam in amizim damuan marki. ²⁷ Gumazir kam nguibamin azenan arazir kuramin amizir kam gami. Ezi amizim uabin akurvaghasa deima, akurvaghamin gumamazizitaba ikezir puvati.

²⁸ “Eghti ia ganti gumazitam amizir igiar me patamin ikiasa inabazir puvatizitam in suiragh a ko dakuigh, ²⁹ an amizir kam in afeziam 500 kinan a givezegh, egh amizimin ikiam. Gumazir kam, amizir kam in suiragha arazir kuram a koma a gami. Kamaghin, gumazim amizir kam a batueghan kogham. Amizir kam an iki mangi, an aremegham in dughiam in tugham.

³⁰ “Eghti gumazim uan afeziamin amuimin ikian kogh, a ko daku arazir kuramin a damuan marki. A kamaghin damu, aghumsizir ekiam isi uan afeziam daningam.”

23

Gumamazizir taba, Godin gumamazizibar tongin ikian kogham

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam, me an mikarzir mogomem amisararigham, o bar anetughti, a Ikiavira Itir Godin gumamazizibar tongin ikian kogham.

² “Eghti gumazitam, amizim ko uaningin itir puvatigha, a koma akua borim a ganingi, eghti amizim oteghamin borir kam, a Ikiavira Itir Godin gumamazizibar tongin ikian kogham. Eghti an ovavir borir gin otivamiba me uaghan zurara Ikiavira Itir Godin gumamazizibar tongin ikian kogham.

³ “Eghti Amonia ko, Moapia ko, men ovavir borir gin otivamiba, me Ikiavira Itir Godin gumamazizibar aven ikian kogham.

⁴ Bizir kamın mingarim kamakin. E Isip ataghirazir dughiam, me daghetaba ko dipataba inigha iza en akurazir puvati. Me Balam givese, eghti a God ko mikimti, an e gasighasigham. Balam a Beorin otarim, egha Aramin nguazimin itir nguibar ekiam Petorin gumazim. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ian God, Balamın akam baraghizir puvati. Ikiavira Itir God, bar ia gifonge. Kamaghin amizi, a ian akurvaghasa an akar kurar an e gamizir kam girazi, a ghua akar aghuimin oto. ⁶ Kamaghin, ia zurara gumamazizir kaba deragh iki biziba bar avirasemeghsi, ia men akurvaghan marki. ⁷ Eghti Idomia ko Isipia, ia ko ikiti, ia pazi me ginighnighan marki. Guizbangira, Idomia ian ikizibar min iti. Ia fomira, gumamazizir pura guighav itibar min Isipin kantrin ike, kamaghin amizi, ia men aghuaghan marki. ⁸ Eghti men gin otivamin aziziba, merara

Ikiavira Itir Godin gumamazizibar tongin ikiamin tuavim iti.”

Midorozir gumaziba itir danganim, Godin damazimin zuegh iki

⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia midorozim bagh mangamin dughiam, ian midorozir gumaziba arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin me itir danganimin dar amuan marki. ¹⁰ Eghti gumazitam dimangan daku mangi irebamin ganti, dipam an mikarzir mogomemin otoghti, a danganir me itim ategh, azenan mangigh iki. ¹¹ Egh guaratizimin a mangi deragh ruegh, eghti aruem magirighi, a ua danganir me itimin aven izi.

¹² “Eghti midorozir gumaziba misigh daviamin danganim, danganir me itimin azenan iki. ¹³ Egh midorozir gumaziba davisı azenan mangi uari bagh toribagh kusi itaziba inigh da sara mangi. Egh me torim gikuigh, egh davigh givagh ua torim apemegh. ¹⁴ Ikiavira Itir God, ian God, zurara ia ko ia itir danganimin iki, egh ian akurvaghti ia uan apaniba abinam. Kamaghin, ia itir danganim Godin damazimin zurara zuegh iki. Ia Godin damazimin bizitam damighti a Godin damazimin mizeghti, Ikiavira Itir God akirim ragh ia gasaragham.”

Arazir igharazir maba

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir kinitam pura uan gumazir dapanimin ari mangi, izi uabin akurvaghsi ian azangsigham, eghti ia uam an gumazir dapanim bagh anemangan marki. ¹⁶ Egh a mangi ian nguibatamin ikisi ifuegh, a mangi. Ia pazıva a damuan marki.

¹⁷ “Israelian gumamaziziba, ia asebar ziaba fer dipenibar aven, tuavimin amiziba ko tuavimin gumazibar min otivigh asebar ziam famin arazimin gin mangi, dagiaba bagh tintinibar gumaziba ko amiziba ko dakuan marki.* ¹⁸ Ia uaghan, tuavir amizim o tuavir gumazimin arazir kam

23:3: Nehemia 13:1-2 **23:4:** Diboboniba 22:1-6 **23:5:** Diboboniba 23:7--24:9 **23:17:** Ofa Gami 19:29

* **23:17:** Dipenir Kenania uan asebar ziaba febar aven, gumamaziziba dar ghua tuavir gumaziba ko tuavir amizir aseba fer dipenir kabar ingariba isa me koma akui. Men nighnizir gavgavim kamakin, me arazir kam damu asebar ziaba fiti, aseba men azenibar amuti da dagher aviriba iki, egh uaghan men asizibar amuti, da nguzir aviriba batam.

damighiva arazir kamın dagiaba inigh, egh gın dagiar kaba isi uan akar dikirizir Ikiavira Itir God ko amizim, anekirsi izi, Ikiavira Itir God, ian God, an Dipenimin aven mangan marki. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God arazir kam ko an dagiaba, sara bar dar aghua.

¹⁹ “Eghti ia uan namakam ateghti a ian dagiaba pura da inigh, egh mikim suam, a gın ua da ikarvaghām. Eghti ia dagiatam uam a gisin ua datigh a inian marki. Eghti me nin dagheba o bizir igharazitaba pura da inigh, uam da ikarvaghisi mikimti, ia dagh isin bizitaba ua da inisi men azangsihan marki. ²⁰ Ia ikizir igharaziba ateghti, me pura ian biziba inigham, eghti ia dagh isin dagiataba ua da ini. Eghti ian namakaba, ia me da dagiaba inian marki. Ia arazir aghuir kamın gın mangiti, Ikiavira Itir God, en God, nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamın aven, ian bizir ia damuamiba bar, a bizir aghuibar ia damuam.

²¹ “Eghti ia akar dikirizitam Ikiavira Itir God, en God, ko a damigh, egh ia zuamira a damighti an otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ian dikirizir akar kam gın amadaghan kogham. Ia akar dikirizir kam damighti, a zuamiram otoghan koghti, ia Godin damazimin osimtizim iti. ²² Ia Ikiavira Itir God ko akar dikirizim damighan kogh, egh ia osimtiziba puvatigham. ²³ Egh ia uari uan ifongiabar gın mangi Ikiavira Itir God, ian God bagh akar dikirizim damigh, egh guizbangira an gın mangi.

²⁴ “Egh ia mangi uan namakamin wainin azenimin aven mangi, egh ia uan ifongiabar an azenimin wainin ovizibar ami, egh ia uari bagh da isi akirabar aghuigh da inigh mangan marki. ²⁵ Egh ia mangi namakamin witin azenimin aven mangi, egh dafaribar witin ovizibagh eku ada ini dar ami. Egh ia wit aghorir sabamin dar ghoran marki.”

24

Gumazim amuim batuegh, amuir igiam iniamin arazim

¹ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Gumazitam amizitamin iki, egh gın an arazir a ifongezir puvatizimin ganigh, an amiraghiva, egh amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh, amizir kam danigh anemadaghti a mangi. ² Eghti amizir kam mangi gumazir igharazimin ikiti, ³ gumazir kam uaghan an aghuaghiva, uaghan amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh a danigh anemadaghti a mangi. O an par namba 2 ti areme, ⁴ eghti an par faragha an ikezim uam an ikian marki. A kamaghin fogh, amizir kam an damazimin mizezi, an an ikian kogham. Ikiavira Itir God, arazir kam bar an aghua. Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamın mangigh, egh arazir kurar kam damuan marki.”

Arazir maba

⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazim amizim inigha igiamra an ikitima, me midorozir gumazibar ingangarim o gavmanin ingangarir ekiaba bagh anemangan marki. An azenir vamiran amuim ko pura nguibamin iki, egh uan amuimin navim damuti, a deragh.

⁶ “Ia gumazir igharazim amamangatighiti a pura ia da bizim inighti, ia an bizitamin suiraghti a ian dafarimin ikiti, a fogh, bizir a ia da inizim a uam a ikarvaghām. Egh ia an witin oviziba mirmirir dagiam inian marki. Ia an ingangaribagh amir bizir kaba inighti, a ua bagh daghebar amuan kogham.

⁷ “Eghti gumazitam mangi uan Israelian tav okemegh a damighti, a puram an ingangarir gumazir kinimin ikiam, o anemadaghti gumazir igharazim a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin ikiti, ia gumazir kamaghin amizim misueghti an aremegh. Ia kamaghin damigh, arazir kurar kam ia uan tongin anegivaghām.

⁸ “Eghti duar kurar muziarir aviriba pura ian mikarzibar otivti, ia deraghvira Livain anabamin ofa gamir gumaziba ia mikimamin biziba bar adar amigh. Egh akar gavgavir ki me ganingiziba, ia bar

23:19: Ua Me Ini 22:25; Ofa Gami 25:36-37; Godin Araziba 15:7-11 **23:21:** Diboboniba 30:1-16; Matyu 5:33

24:1: Matyu 5:31; 19:7; Mak 10:4 **24:7:** Ua Me Ini 21:16 **24:8:** Ofa Gami 13:1-14:54 **24:9:** Diboboniba 12:10

dar gin mangi. ⁹ Ia Isip ategha azenan izir dughiamin Ikiavira Itir God, ian God, Miriam gamizir bizim ginighnigh.

¹⁰ “Ia namakamin amamangatighti a pura ia da dagiaba inigh, a uan korotiam dagiar kaba uam a da ikarvaghamin ababanimin min anetigh, eghti ia puram an dipenimin aven mangi, an korotiar kam inian marki. ¹¹ Ia an dipenimin azenan mizuam iki, eghti gumazir kam uabi, dipenimin aven korotiar kam inigh azenan izam. ¹² Egh gumazim onganarazibar amu iki, uan ikarvazir ababanim bagh, uan inir ekiam ia danighti, ia inir kam in suiragh anevan marki. ¹³ Aruem ghuaghirir dughiamra, ia an inim inigh izi uam a daningh, eghti a dimangan dakusi uan mikarzim avam. Eghti gumazir kam ia minabaghti, Ikiavira Itir God, ian God, ian arazibagh ifuegham.

¹⁴ “Eghti ian ingangarir gumazim, kar ian anavira o ikizir igharazimin gumazir ian nguibamin aven itim, an onganarazibar amuti, ia paziva a damuan marki. ¹⁵ Ia guaratizibar zurara gumazir kam amir ingangariba bagh an ivezim a daning. A dagiaba otevegha da bagha gara pura iti. Ia dagiaba a danighan koghti, a ian gun Ikiavira Itir Godin mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam.

¹⁶ “Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan marki. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningn arazir kuram ikarvaghsi, aningn boribav sueghti me arimighiran kogham, Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.

¹⁷ “Ia ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir amebaba ko afeziaba ariaghireziba, pazi me damuva, men bizibagh eku da inian marki. Eghti amizir pam ovengezim, pura ia da dagiatam inighti, ia dagiar kaba uam ada ikarvaghsi ababanim damu an korotiam inian marki. ¹⁸ Ia bizir kam

ginighnigh, ia Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inigha ia gamizi ia firiaghiregha azenan ize. Ia fomira bar pazavira ike, kamaghin, ki Akar Gavgavir kam ia ganidi.

¹⁹⁻²¹ “Ia azenibar mangi witba aghoregh dar ikiziba inigh, witin ikizir taba ategh, ua mangi ada inian marki. Egh ia mangi olivin temebar oviziba ko wainin ikarizibar oviziba faragh da akuvagh, egh gin ua mangi ovizir ikiavira itiba uam ada inian marki. Ia witin oviziba ko oliv ko wainin oviziba ateghti da iki. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba ko borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, me da iniam. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian akurvaghti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. ²² Ia bizir kam ginighnigh, ia fomira Isipin ingangarir gumazamizir kinibar ike. Kamaghin amizi, ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi.”

25

¹ “Dughiar tabar Israelin gumazitamning adarim uaningn ikiti, jas aning tuisigh fogh suam, aningn mav osimtizim iti, ezi mav puvati. ² Eghti jas mikim suam, me gumazir arazir kuramin osimtizim itir kam ifozoreghti, jas a isi dakozimin anetighti me jasin damazimin a misogh mangi an amizir arazir kuramin dibobonimin tugham. ³ Me 40plan dibobonimin apengara a ifozoregham. Me ifozorozir bar aviribar a damuti, a gumazamizibar damazimin aghumsizim inigham.

⁴ “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki.”

Gumazir ovengezimin amuiroghboribar ganamin Araziba

⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Aveghbuar pumuning uaning inigh nguazir otevir mam in ikiti, aningn tav otariba puvatigh aremeghti, an amuim igharaz darazir tav in ikian marki. Puvati. Ovengezir gumazimin aveghbuam an

24:10: Ua Me Ini 22:26-27 **24:14:** Ofa Gami 19:13 **24:16:** 2 Atriviba 14:6; 2 Eghaghaniba 25:4; Esekiel 18:20
24:17: Ua Me Ini 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 27:19 **24:19-21:** Ofa Gami 19:9-10; 23:22 **25:3:** 2 Korin 11:24 **25:4:** 1 Korin 9:9; 1 Timoti 5:18 **25:5:** Matyu 22:24; Mak 12:19; Luk 20:28

amuir odiarimîn ikîva a bagh boriba iniam. ⁶ Eghti amizim otarir ivariam bateghti me a mikim suam, kar an aveghbuar aremezimîn otarim. Eghti an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham. ⁷ Eghti ovengezir gumazimîn aveghbuam amizir kamîn ikian aghuaghti, amizim kotin danganimîn mangi, nguibamîn gumazir dapanibar gan, kamaghin me mikim, ‘Nan ivozim Godin Araziba e mikemezi moghin, a nan ikian aghua. A nan iki uan aveghbuam bagh boritam inighti, kamaghin an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham. Ezi a nan ikian aghua.’ ⁸ Eghti nguibamîn gumazir dapaniba gumazir kamîn diaghti a izitima me pamtemîn a mikim. Eghti a nan ikian aghuaghti, ⁹ aveghbuamîn amuir odiarim mangi gumazir dapanibar damazimîn otogh, uan par ivozimîn dagarir asuatam suegh, an guam giparigh suam, ‘Gumazim uan aveghbuamîn akuraghti, an ziam iki mangivîra ikian an aghuaghti, e arazir kamîn a damuam.’ ¹⁰ Eghti ia Israelia gumazir kamîn adarazi ziar kam me darigh, ‘Gumazir me dagarir asuam suezimîn adarasi.’”

Arazir igharazir pumuning

¹¹ Egha Moses ua kamaghin miġei, “Eghti gumazitamning uaning misogh mangiti, tavin amuim dikavigh uan pamin akuragh igharaztavin mikarzir mogomem gekuightima, ¹² ia amizimîn apanguvan marki. Ia an dafarim atugh a makunigh.

¹³⁻¹⁴ “Gumamaziziba uan bizibagh ivesi, ia bagh iziti, ia dar osimtizim abiragh ifar dar dibobonim otevegh me daningan marki. ¹⁵ Ia deragh dar osimtizibara ganiva, guizin dar diboboniba me daning. Egh ia kamaghin damuva, Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir nguazim dughiar ruarimîn an ikiam. ¹⁶ Ikiavira Itir God, ian God gumazir kamaghin ifavaribagh amiba, a men aghua.”

Israelia bar Amalekia misueghti me arimighiregh

¹⁷ Egha Moses ua kamaghin miġei, “Ia Isip ategha izir dughiamîn, Amalekia

arazir kuram ia gamizir bizir kam ginighnigh. ¹⁸ Dughiar kamîn ia avighaghegha gavgaviba ian ġivazi ia aghumra izi. Ezi Amalekia Godin atiatir puvatigha, ian ġin iza ian ġirakirangin aghumra izi daraziv sozi me ariaghire. ¹⁹ Kamaghin, Ikiavira Itir God, ian God kantrin kam ia daningigh, egh deragh ia avinighti, apanir roġira itiba ia gasighasighan kogham. Eghti ia bar Amalekia misuegh me kuvaremeghti, gumamaziziba ua me ginighnighan kogham. Ia bizir kam, bakinighnighan marki.”

26

Azenibar faragha asir daghebar ofaba

¹ Egha Moses ua kamaghin miġei, “Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidim dapiagh ġivagh, ² egh ia nguazir kamîn azenir dagher ia faragh asiamba, da isi akirabar aghuigh da inigh danganir Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin kamîn mangi. ³ Egh mangi dughiar kamîn ofa damuamin ofa gamir gumazim batogh a mikim suam, ‘Ki datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, nin God, uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto. Egha na inigha nguazir e daningasa a en inazir afeziabav kemezir kamîn aven ize.’

⁴ “Eghti ofa gamir gumazim ia dam akirabar suiragh, da isi Ikiavira Itir God, nin Godin, ofa gamir dakozimîn boroghin dar afegh. ⁵ Eghti ia Ikiavira Itir God, ian Godin, damazimîn ni kamaghin mikim, ‘Nan inazir afeziam an Aramian gumazir mam. A uan nguibam ategha tintinibar arua ghua, egha ġin uan adarazi inigha ghua Isipin kantrin apia. Me avirasemezir puvatigha ghua Isipin apia, egha ġin me bar avirasemegha bar gavgafi. ⁶ Ezi Isipia en apanguvir puvatigha bar pazavira e gamua, e gamizi e men ingangarir gumazir kinibar min ikia bar puvira ingari.

⁷ Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, e uarir akurvaghasa an diava arai. Ezi a en ararem baregha uaghan en mizaziba ko ingangarir ekiar

e amiba ko dughiar kurar e isir kam uaghan an gani. ⁸ Egha Ikiavira Itir God, guizbangira uan gavgavir ekiamin arazarazir gavgavir aviribagh amua mirakelin igharagha garibagh amua, egha bizir kurar igharazibagh amima da me bativizi me bar an atiatingi. Kamaghira a ua Isipin kantrin e inigha azenan ize. ⁹ Egha en akua iza nguazir aghuir kam e ganingi. Nguazir kam a bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. ¹⁰ O Ikiavira Itir God, ni uabi na ganingizir nguazir kam, ki datirighin dagher faragha otiviziba asigha da inigha izi. Ia mikemegh givagh, egh datirighin akirar kam isi Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin ofa gamir dakozimin anefagh, egh tevimning apirigh an ziam fi.

¹¹ “Ikiavira Itir God, nin God, ni ko nin amuiroghboribagh aningizir bizir aghuiba, ni da bagh bar akongegh. Eghti Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia ko uari akuvagh uaghan bar akongegh Ikiavira Itir God minabi.

¹² “Egh dughiabar zurara namba 3in azenibar, nin azenibar otivir dagheba, ni da abigh, 10plan pozibav kinigh. Egh pozir vamira isi Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ni me daningigh. Ni kamaghin damighti, nin nguibamin itir gumazamizir kaba, dagheba izivagh. ¹³ Eghti ni Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin kamaghin mikim suam, ‘Bizir ni ifongeziba, ki da tuiragha givazi, nin bizitam ua nan dipenimin itir puvati. Ki Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ki dagheba bar me ganingi. Ki Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni na mikezir moghira, ki nin Akar Gavgavitam gin amadazir pu. Bar puvati. ¹⁴ Gumazitam aremezi ki a bagh azia uan azirakar kam akakagha nin dagher 10plan pozir kabar tam inigha anemezir puvati. Egha dughiar ki nin damazimin mizezimin, ki nin dipenimin itir dagher katam inigha azenan ghuzir puvati. Egha ki nin dagher

kataba inigha gumazir ovengezibar aseba bagha isatam gamizir puvati. O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni dagher kabar amuasa mikemezi moghin, ki bar dagh ami. ¹⁵ Ni uan nguibar aghuimin pin iki vin kagh Israelia en ganiva, deraghviram e damu. Egh uaghan nguazir bar aghuir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ni deraviram a damu. Nguazir kam, ni fomira e daningasa en inazir afeziabav keme.’”

Israelia guizbangira bar Godin gumazamiziba

¹⁶ Egha Moses ua kamaghin migei, “Datirighin Ikiavira Itir God, ian God, kamaghin migei, ia an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Egh uan navir averiam ko duamin aven bar dar suiragh, mighighvira arazir kabagh nighnigh, bar dar gin mangi. ¹⁷ Ia datirighin kamaghin mikeme, Ikiavira Itir God, a ian God. Egha ia akam akira ghaze, ia bar deraghvira an tuavimin mangam. Egh ia bar Godin Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia bar dar amuva, egh an akaba baragh. ¹⁸ Ezi, datirighin Ikiavira Itir God, akam akirigha ghaze, a ia inizi ia bar an gumazamizibara, ezi a ia mikemezi moghin bar ia gifonge. Egha a uan Akar Gavgavibar gin mangasa ia mikeme. ¹⁹ A ia damighti ia bar avirasemegh egh bar gavgavigh, egh nguazir kam in itir ikizir igharazir a ingarizibagh afragham. Eghti me ian arazir aghuimin ganiva, egh bar akuegh ziar ekiam Ikiavira Itir God, ian God daningam. Eghti an akam akirizi moghin, ia an gumazamizibara ikiam.”

Moses ghaze, Israelia ivezir aghuim o kuram, arazir me amiba bagh a iniam

27

(Sapta 27--30)

Me dagiabar Godin Akar Gavgaviba osiram

¹ Egha Moses ko Israelian gumazir dapaniba, kamaghin gumazamizibav gei, “Migirigiar ki datirighin ia ganidir kaba ia bar adar gin mangi. ² Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamın mangi, egh aruer kamra dagiar ekier taba arigh arinir ghurghurim dar aghuigh da avaragh. ³ Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamın otivigham, mati ian inazir afeziaba God fomira nguazir kam ia daningasa me ko akam akirizi mokin. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ia an otivigh, Godin Arazir kabar migirigiaba bar da isi dagiar kabar da osirigh. ⁴ Ia Jordanin Fanem girigh vongin otivigh, dagiar kaba Ebalin Mighsiamin da kuazigh, ki ia mikemezi moghin, arinir ghurghurim dagiar kabar aghuigh da avaragh. ⁵ Egh ia dagiataba isi dar afegh, egh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingariva, gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, ainin sobiam o ainin haman, dagiar kaba abigh da aghoran marki. ⁶ Ia dagiar me dighorezir puvatiziba inigh, Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingarigh. Egh ia ofa gamir dakozir kamra, a bagh ofan bar isia mighiriba tu. ⁷ Egh ia God, ko navir vamiran ikiamin ofabar amu, egh danganir kamın ofan kamın asizir tuzim ami, egh Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin bar akongegh. ⁸ Egh dagiar ia arinir ghurghurim aghuizir kabar, ia Godin Arazibar migirigiaba bar deraghviram ada osirigh.”

⁹ Egha Moses Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko tuivighav ikia, kamaghin Israelia migei, “O Israelia! Ia aghumra iki deraghvira nan akam baragh. Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian Godin gumazamizibar otivigha gifa. ¹⁰ Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh! Ia an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba, ia bar dar gin mangi.”

God gumazamizir akaba batozibagh asighasigham

¹¹ Egha Moses ua Israelia migei, ¹² “Ia Jordanin Fanem giregh vongin otivigh givagh, aruer kamra Ikiavira Itir God deragh ia damuamin akaba inisi, ian anabataba mangi, Gerisimin Mighsiamin tuifigh, kar Simeonin anabamin adarasi, ko Livain anabamin adarasi, ko Juda, ko Isakar, ko Josep ko Benjaminin anabamin adarasi. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God gumazir kurabagh asighasighamin akaba inisi, ian anabar igharaziba mangi Ebalin Mighsiamin tuifigh, kar Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko Aser, Sebulun, Dan, ko Naptalin anabamin adarasi. ¹⁴ Eghti Livaiba pamten kamaghin Israelia mikim suam, ¹⁵ ‘Gumazitam asetamin marvir guam dagiamin an ingari, o temetamin anekirigham, o ainin an ingarigh modogh an ziam fiti, Ikiavira Itir God gumazir kam gasighasigham. Bizir kaba, kar gumaziba uari ingarizir biziba, ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba marvir guabar ziaba fan a bar aghua.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁶ “‘Gumazim uan afeziam ko amebamin ziam gasighasighti, God uaghan a gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁷ “‘Gumazim uan namakamin nguazir mitaghniam gisivaghti, God a gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁸ “‘Gumazitam damazir okavirizim gifaraghti a tuavir a zuim ateghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁹ “‘Gumazim ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba pazi me damuti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam

27:2: Josua 8:30-32 **27:5:** Ua Me Ini 20:25 **27:12:** Godin Araziba 11:29; Josua 8:33-35
 20:4; 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 5:8
 Godin Araziba 19:14 **27:18:** Ofa Gami 19:14 **27:19:** Ua Me Ini 22:21; 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18

27:15: Ua Me Ini
27:16: Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **27:17:** Ua Me Ini 22:21; 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba

ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

20 "‘Gumazim uan afeziamin amuim ko dakuighti, God gumazir kam gasighasigham. Arazir kam afeziam damighti a bar aghumsigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

21 "‘Gumazitam poroghamiba uari ko akuir arazimin asizitam damighti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

22 "‘Gumazim uan buaramizim ko dakuigham, kar ti an guizin buaramizim, o an afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o an amebam ko par igharazim otezir guivim. God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

23 "‘Gumazim uan asamir amebam ko dakuigham, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

24 "‘Gumazim modogh gumazir igharazim misueghti an aremegham, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

25 "‘Gumazitam gumazir igharazir osimtiziba puvatizim misueghti an aremeghsi ivezim inighti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

26 "‘Gumazitam akinafarimin aven itir Araziba bar deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'”

28

Godin akamin gin zuir gumazamiziba, a deravira me damuam

(Ofa Gami 26:3-13; Godin Araziba 7:12-26)

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba ia bar deraghavira da baregh, egh Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, God ziar ekiam ia daningiva ia damighti ia bar avirasemegh bar gavgavigh, nguazir kam in ikizir igharazibagh afragham. ² Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akabar gin mangiti, a bizir aghuir kaba bar ia daningam.

³ "Egh God ian nguibaba ko ian azeniba bar deraghvira dar amuam.

⁴ "Egh God borir aviriba ia daningti, ian azeniba dagheba bar izivaghti, a bulmakauba ko sipsipin aviriba ia danigham.

⁵ "Egh God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiaba, deragh dar amuti, da bar izevegham.

⁶ "Egh God ia amir ingangaribar amuti da bar deraghviram otivam.

⁷ "Ikiavira Itir God, apanir ia misoghsi izamiba, a ian damazimin me dikabinam. Me tuavir vamiran izeghiva ua tuavir aviribar tintinibar aregham.

⁸ "Ikiavira Itir God, ingangarir ia amibar amighti da deraghti, ian dagheba avirasemeghti, dar arighamin dipeniba bar izevegham. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kam in aven, a deraghvira ia damuam.

⁹ "Ia deraghvira Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi moghin an Akar Gavgavibar gin mangiti, a ia ko akam akirizi moghin ia damighti ia an gumazamizibaram otivigham. ¹⁰ Eghti nguazimin ikiziba bar ian gan fogham, Ikiavira Itir God uan ziam ia gatizi, ia an gumazamizibara, eghti me ian atiatingam. ¹¹ Eghti ia nguazir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizimin ikiti, Ikiavira Itir God, borir aviriba, ko bulmakaun aviriba ko azenibar dagher aviriba bar ia daningam. ¹² Amozim Ikiavira Itir Godin

agharimin iti, ezi an an dughiamra anemadaghti a izighiram. Eghti a ian ingangaribar amuti da deraghviram otivam. Eghti ia ikizir igharaziba, men adarazir amamangatighi, me pura ia da biziba inigh gin ua da ikarvagham. Eghti ia bizir bar aviriba ikiam, kamaghin amizi, ia igharaziba da pura biziba inian kogham. ¹³ Egh ia zurara deraghvira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, Ikiavira Itir God, ia damighti, ia ikizir igharazibar gumazamiziba gativagh men ganti, me ian apengan ikiam, mati ia men dapanimin ikiti, me ian puemin ikiam. Egh ia zurara bizir aviriba ikiva, bizitamin oteveghan kogham, mati ia ikizir igharaziba bar dar pin iti. ¹⁴ Egh ia Akar Gavgavir ki datirighin migeir kaba dar gin mangi, egh tam abighan marki. Ia asebar ziaba fiva men ingangarim damuan marki. Bar marki.”

Gumazir Godin Akar Gavgaviba abiziba, a me gasighasigham

(Ofa Gami 26:14-46)

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba batuegh, deragh dar gin mangi koghti, bizir kurar kaba ia bativam:

¹⁶ “God ian nguibaba ko ian azenibagh asighasighti, da bar ikuvigham.

¹⁷ “God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiabar amuti, dar aven itir dagheba bar otevegham.

¹⁸ “God, pazi ia damuva, borir aviriba ia danighan kogham. Eghti ian azeniba bar ikuvighti, dagher aviriba ikian kogham. Eghti ian bulmakauba ko sipsipba oti avirasemeghan kogham.

¹⁹ “God ia amir ingangariba bar dar amuti, tam bar deragh otoghan kogham.

²⁰ “Ia akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragh arazir kuram damuti, a dughiar bar kuram ia bagh anemadagh, egh bizir ia damuasava amiba, an adar amighti, da paziv otiv, ia damuti ia okam nighnigh bar osemegham. Egh ian arazir kuraba bangin, an osimtiziba ia daningti, ian apaniba bar ia gasighasigh

bar zuamira ia agivagham. ²¹ Egh Ikiavira Itir God arimariar igharagha garir aviriba ia bagh da amangighti, da izi ia damu mangiti, ia bar nguazir ia iniamin kamin iki bar arimighireghti, ian tav ua ikian kogham. ²² Dughiar kamin, an arimariar igharagh garir kuraba ia bagh da amangiti, da ian mikarzibar otivam. Kar, mikarziba ber arimariam, ko mikarziba puvira fer arimariam, ko mikarziba arugharughamin arimariar kuram. Eghti God aruem damuti a bar gavgavigham. Egh an aminir puvira fem amadaghti, a izi ian dagher azeniba dar amuti da bar misigh bar ikuvigham. Eghti bizir kurar kaba ian iki mangiti ia bar arighiregham. ²³ Eghti Ikiavira Itir God amozimin anogoreghti a izan koghti, ian nguazim bar misigh dagiabar min gavgavigham. ²⁴ Eghti Ikiavira Itir God, amozim oteghivkinighti a nguazir minemeniam ko gigimin min otoghti, aminir dafam da isi ian nguazimin izighiri mangiti, ia bar kuvaremegham.

²⁵ “Eghti Ikiavira Itir God, ian apanibar amamangatighi, me ia dikabiragham. Ia me ko misoghsi tuavir vamiran mangiva, egh men ari tuavir aviribar tintinibar mangegham. Eghti nguazir kamin ikiziba bar dar gumazamiziba ian ganti, bizir kurar kaba ia bativtima, me digavir kuram damuam. ²⁶ Ia arighireghti, kuaraziba ko asizir atiaba izi ian kuabar amiti, gumazir me damuti me atiating ari mangamiba puvatigham. ²⁷ Eghti Ikiavira Itir God, Isipia gamizi moghin, okabar amuti, da ian mikarzibar otivam. Eghti a duar gavgavibar amuti, da tintinibar ian mikarzibar otivam. Eghti duar muziarir aviriba ian mikarzibagh izivagh puvira ia gizighzighi, ia uarir aningivira ikiam. Eghti arimariar kaba akirighti, ia ua deraghamin tuaviba puvatigham. ²⁸ Eghti Ikiavira Itir God, ia damighti, ian tarazi bar onganighti, tarazir damaziba okavighti, tarazi okam nighnigham. ²⁹ Egh ia aruer arizimin gumazir damazir okavizimin min punpunigh daru pura suighsuigh tuavim buri egh tam batoghan kogham. Eghti bizir ia amiba tamin daghetam deragh otoghan

kogham, mati gumazim mitarmemin aven arui mokin. Eghti gumaziba zurara ia abiniva ian biziba okimam, eghti gumazir ian akurvaghambava puvatigham.

³⁰ “Egh ia gumazitam bagh amizim ginabaghti, gumazir kam an ikeghan kogham. Puvati. Gumazir igharazim a gakaghon a gekuigh a ko dakuam. Ia dipenimin ingarigh, egh an ikeghan kogham. Ia wainin azenim oparigh, egh an ovizibar ameghan kogham. ³¹ Apaniba ian damazibar ian bulmakaubav soghararighi da iram, eghti ia dar tuzitam ameghan kogham. Ia ganvira ikiti me ian donkibagh ekuigh mangigh, uam a da inigh izan kogham. Eghti ian apaniba ian sipsipba okimiti, gumazir ian akurvaghambava puvatigham. ³² Ia pura ganti, ikizir igharazibar gumaziba izi ian otariba ko guiviba inigh mangam. Eghti ia zurara dughiabar me uamateghsi me bagh tuavir akabar gan mangi ian damaziba puvira ia damuam. Egh ia ua boriba inigh izisi bizitam damuva avegham. ³³ Egh ikizir igharazibar gumazamizir ia fozir puvatiziba izi dagher ia puvira ingarava opariziba iniam. Egh me zurara pazi ia damu, egh mizaziba ia daningam. ³⁴ Egh ia bizir kurar kabar ganiva, ian nighniziba deraghan koghiva bar onganigham. ³⁵ Eghti Ikiavira Itir God, okar kurar aviribar amuti da ian teviba ko suebar otivam, Guizbangira, okaba ian mikariziba bar dar anegham. Eghti okar kaba akirighi ia ua deraghamin tuaviba puvatigham.

³⁶ “Eghti Ikiavira Itir God, ia ko atrivir ia misevezim ko, bar ia isi kantrin ia ko ian inazir afeziaba fozir puvatizimin mangiti ia an ikiam. Ia kantrin kam in ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar da ingari. ³⁷ Ikiavira Itir God, kantrin kam in ia amadaghti ia mangi an ikiam. Eghti kantrin kam in gumazamiziba, ian ganigh aguaghfagh kamagh in mikimam, manmaghiram amizir bizir kam ia bato. Egh me ia dipov ian ingariva akam.

³⁸ “Ia dagher ovizir aviriba oparam, eghti odeziba da agivti ia dar ovizir vabara iniam. ³⁹ Ia wainin azeniba

oparigh, egh da deragh bisi dar kirva dar aghariba aghoregh, eghti apiziba dagh asighasighi, ia wainin oviziba inighan kogh, wainin dipam damigh anemeghan kogham. ⁴⁰ Eghti olivin temer avirim ian nguazimin otivigh bam. Eghti olivin oviziba tighar maghin anisi damu, puram asighiri nguazim giram. Kamagh in amizi, ia dar borem uarir aghuighan kogham. ⁴¹ Egh ia otariba ko guiviba ikiam, eghti me deraghvira ia ko ikeghan kogham. Apaniba izi me inigh uan kantribar mangegham. ⁴² Eghti odeziba ian temeba ko azenibar dagheba sara asighasigham.

⁴³ “Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me biziba bar avirasemegh bar gavgavigh ghuvanangvira ikiam. Eghti ia biziba puvatighi ian gavgavim magirighivira ikiam. ⁴⁴ Egh me dagiar aviriba ikiva ian amamangatighi, ia me da pura da inigh gin da ikarvaghambava. Eghti ia dagiar aviriba puvatighi, me ia da biziba pura da inian kogham. Me ia gativagh ian ganti, ia men apengan ikiam, mati me ian dapanimin ikiti, ia men puemin ikiam.

⁴⁵ “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba bar deraghavira da baregh, Akar Gavgavir a ia ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, ia dar gin mangan koghti, osimtizir kaba ko bizir asighasiziba, da ia bativira iki mangi bar moghira ia kuavaremegham. ⁴⁶ Bizir kurar kaba ia ko ian ovavir boriba sara ian tongin ikiti, igharaz darazi gan fogh suam, guizbangira kar God ian aningazi. ⁴⁷ Ikiavira Itir God, en God, bizir aghuir bar aviriba ia ganingi, ezi ia, an ingangarim damuasa navir aghuim ko agorogem ian navibar dikavir puvati. ⁴⁸ Kamagh in, Ikiavira Itir God, apaniba ameghti, me izi ia misogh ia inigh mangiti ia pura men ingangarir gumazir kinibar min ikiti, me ia abinti ia men ingangarim damuam. Egh mitiriaba sara ikiva, dipaba bagh arimighiriva, korotiaba, ko bizir igharaziba sara puvatigham. Eghti apaniba ia dikabin mangi bar ia agivaghambava. ⁴⁹ Ikiavira Itir God, kantrin bar saghuiam in itir mam in gumaziba inigh izam. Gumazamizir kaba migeir akam, ia a gifozir puvati. Me kuarazir

bagabar min zuamira mighegh ia bagh izighirigham. ⁵⁰ Egh ni gumazir aruam o borir dozim, ikizir kaba nin gan nin apangkuvighan kogham. ⁵¹ Egh me ian bulmakauba, sipsipba, azenibar dagheba, witba ko, wainin dipaba ko olivin boreba, me bar adar amegham. Eghti mitiriam puvira ian aghiti ia bar arighiregham. ⁵² Egh me Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kaba bar a dagh asighasigham. Eghti nguibaba avinizir divazir gavgavir ia dar aven mongasava amiba, ia nighnizir gavgavim dar iti, eghti me dagh asighasighti da bar iregham.

⁵³ “Apaniba izi nguibaba ekiarugh ia misogh ikiti, ia bar dagheba puvatighiva, uan borir Ikiavira Itir God, en God, ia ganingizibav sogh dar amam. ⁵⁴⁻⁵⁵ Apaniba nguibam bar anekiarughti, gumazir aghuir ziam ikia ian tongin itim, a bizir damamitam bar puvatigh egh, a uaghan uan borim misuegh anemam. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Egh a uan aveghbuaba, uan amuir aghuiba, ko borir igharazir ikiavira itiba, a me gitagh ramegham. A mitiriam bangin, borir tuzir nar tam me danighan kogham. ⁵⁶⁻⁵⁷ Apaniba nguibam bar anekiarughti, amizir aghuir ziaba ikia ian tongin daghaba ikia dabilir aghuibagh api-aghiri gumaziba me aneteragharuiba, me dughiar kamın, damamin dagheba bar puvatigham. Kamaghin, a uan borir otibav sogh, dar mitariba sara dar amam. Egh a uan par a bar ifongeziba ko, borir igharazir ikiavira itiba, me gitagh ramegham. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Kamaghin amizi, a modogh uan borir iririvim amegham.

⁵⁸ “Eghti ia Akinafarir kamın itir Akar Gavgavir osiriziba, deragha dar gin mangan kogh, deragh Ikiavira Itir God, en Godin ziam fan koghti, ⁵⁹ an arimariar igharagha garim amadaghti, a ia ko ian ovavir borir gin otivamiba bativam. ⁶⁰ Egh a Isipin ia ganingizir arimariaba ua ia danighti ia ua deraghan kogham. ⁶¹ Egh

an arimariar igharagha garir bar kuraba ia daningam. Arimariar kabar ziaba, Akar Gavgavim itir Akinafarimin itir puvati. Kamaghin, ia bar moghira gevegham. ⁶² Ia ghaze, ian dibobonim mikovezibar min pin ikia bar aviraseme, ezi puvatigham ian varazira ikiam. Guizbangira, ia Ikiavira Itir God en God, an akabar gin zuir puvati, kamaghin amizi, arazir kaba ia bativam. ⁶³ Ikiavira Itir God ia damuti ia oti bar avirasemegh bizir aviriba ikiasa a ifonge. Kamaghira, Ikiavira Itir God datirighin, ia gasighasigh bar ia agivasa ifonge. Egh a nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamın bar ia batuegham.

⁶⁴ “Egh Ikiavira Itir God, ia amangighti ia nguazir kamın tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Ia kantrin kabar ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar dar ingari. Ia ko ian inazir afeziaba fomira aser kabar ziaba fer puvati. ⁶⁵ Ia kantrin kabar tongin iki ian dabilirabim deraghan kogham. Egh ia uari nguibaba puvatigham. Eghti Ikiavira Itir God ia damuti ia puviram atiating, naviba osemegh, ovengsivira nighnigham. ⁶⁶ Ia dughiabar zurara ovengsi damuam. Egh arueba ko dimagaribar ia ovevem ginighnigh atiating ikiam. ⁶⁷ Ia biziba bar dar gan atiatim ian anangam. Egh dughiabar avigh mizarazibar suam, ‘Aio! Mizarazim zuamira mangighti, Guaratizim iziti, deragham.’ Egh guaratizibar ia zurara avigh suam, ‘Aio! Guaratizim zuamira mangighti, mizarazim iziti, deragham.’ ⁶⁸ Ikiavira Itir God, faragha ghaze, ia ua Isipin mangan kogham. Ezi puvati, a ia isi kurim datigh ua ia amadaghti ia Isipin mangan. Egh ia apaniba ateghti, me ia givezeghti, ia pura men ingangaribar amusi ifuegham. Ezi puvati, ia givezamin gumaziba puvatigham.”

29

God, Moapin nguazimin, Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Kar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, a Moapin nguibamin Israelia koma amizir

Akar Dikirizir Gavgavimin akaba. God, faragha Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavir me koma amizim, a ighara. Datirighin God akar maba sara isafuragha, me ganiga Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

² Moses Israelian diazi me iza uari akuvazi a kamaghin me migei, “Ia bar moghira, Ikiavira Itir God, Isipian atrivim ko an ingangarir gumaziba bar, ko an nguazim bar, a me gamizir mirakelin biziba ia uan damazibar dar gani. ³ Egha ia uan damazibar, arimariar kurar aviriba, ko arazarazir kuraba, ko digavir kuram gamir arazir avirir Ikiavira Itir God, Isipian akazibar gani. ⁴ Egha fomira iza datirighin, Ikiavira Itir God, ia gamizi, ian nighniziba, ko damaziba ko kuariba pirighavira itima, ia deraghavira bizir kabar mingaribagh fozir puvatighavira iti. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Ki 40plan azenibar ia inigha gumazamiziba puvatizir danganimin zuima, ian korotiaba ko dagarir asuaba dighoraghirezir pu. Bar puvati. ⁶ Ia bret, ko wain, ko dipar onganiba puvatizi, ki Ikiavira God, ki deraghavira ian gari. Ki kamaghin ifonge, ia kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, kirara ian God.’”

⁷ Egha Moses ua migia ghaze, “E danganir kam in otivizi, Hesbonin Atrivim Sihon, ko Basanin Atrivim Ok, aning e misoghasa ize. Ezi e aning misogha aning abira. ⁸ Egha e aning in nguazimning inigha aning tuiragha, Rubenin anabam ko, Gat in anabam ko, Manasen anabar me tuirazimning in mam, me ganingi, eghti me dar apiam. ⁹ Kamaghin amizi, ia zurara Akar Dikirizir Gavgavir kam deraghvira an gin mangi, eghti bizir ia amiba bar deragh otivam.

¹⁰ “Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian God, an damazimin mitivighav iti. Kar, ian anababar gumazir dapaniba, ko ian gumazir aruaba, ko ian ingangaribar faragha zuir gumaziba, ko Israelian gumazir igharaziba, ¹¹ ko ian amuiba, ko boriba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba. Gumazamizir kaba, ian

daziba ko dipaba isa ia bagha da atera izi. ¹² Ia gumazamizir datirighin bar kagh tuivighav itir kaba, datirighin Ikiavira Itir God, ian God, ia ko Akar Dikirizir igiam damuam. Egh ia Akar Dikirizir Gavgavir kam in gin mangisi, Ikiavira Itir God ko nighnizir vamira iki anekirigh. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God, datirighin ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirizi moghin, a ia damighti, ia an gumazamizibaram otivti, a ian God in ikiam. ¹⁴⁻¹⁵ Ikiavira Itir God, ia gumazir datirighin an damazimin tuivighav itir kabanang baghavira Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir puvati. A uaghan en ovavir borir gin izamiba bagha a gami. Eghti e bar, an gin mangisi akam akiram.

¹⁶ “Ia e Isipin kantrin ikezir ikirimirim uam a ginighnigh. Egh uaghan ia tuavimin iza ikizir igharazibar nguaziba abigha izezir bizir ganizibagh nighnigh. ¹⁷ Ia ikizir igharazir kabar ganigha fo, me asebar ziaba fe. Me aser kurar kabar marvir guaba, temeba ko dagiaba ko gol ko silvabar, dar ingari. Ezi God marvir guar kaba bar dar aghua. ¹⁸ Ia oragh! Ia deraghvira uari bagh gan, ian tongin gumazitam, ko amizitam, anabatam, ko ikizitam, ia Ikiavira Itir God, en God akirim a gasan marki. Ia God baghvira iki. Egh ikizir igharazibar asebar gin mangi men ziaba fan bar marki. Gumazitam arazir kurar kam damu, a mati temer bir imezim itim, a puv misosi. Eghti gin an ghuzir igiam otogh, ekevegh anang misogh, gumazir avirim gasighasigham. ¹⁹ Ia deraghviram oragh! Gumazitam kagh tughiv iki akar dikirizir ki ia ganidir kam baraghan aghuagh suam, a deraghvira iti, biziba puvati. Eghti ian tav akam batueghti, an arazir kuram bar pazi ia damighti, gumazir kuraba ko aghuiba sara ikuvigham. ²⁰ Gumazir kamaghin amim, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amadaghan kogham. Eghti Ikiavira Itir God in aningagharim bar an ekevegham, mati avim isia bar puvira fei. Eghti bizir kurar akinafarir kam mikemeziba, da gumazir kam kamaghira a bativ mangiti, Ikiavira Itir God

anegivamin dughiam otoghti, an ziam kuavaremegham. ²¹ Ikiavira Itir God, anarira inigh ivezir kuram a daningti, a mangi bar ikuvigham. Egh Akinafarir kamın aven osirizir Akar Dikirizir Gavgavimın itir bizir kuraba, God bar dar a damuva, a gasighasigham.

²² “Ikiavira Itir God, gumazir kamın nguazim damighti, bizir kuraba ko osimtızir avırıba a bativam. Eghti an ovavir borir gın otivamıba, ko gumazamizir kantrin saghuiabar ikegha izezıba, bizir kurar kabar ganam. ²³ Eghti ian nguazim, avim bar an isighti, a nguazir kınim gavaghti, salfan dagıaba ko amangsızıba a gizıvagh, grazıba puvatıghti dagheba oparamın danganir aghuıba puvatıgham. A Sodom, ko Gomoran nguıbar ekıamningın mın gan, egh uaghan Atma ko Seboımın ngubamningın mın ganam. Nguıbar ekiar kaba, Ikiavira Itir God dar anıngaghegha bar adagh asıghasıki. ²⁴ Eghti kanrıba bar dar gumazamizıba bizir kaba baregh azangsıgham, ‘Manmagh amızı, Ikiavira Itir God, men nguazim kamaghın a gamı? A manmaghsua nguazir kamın anıngaghe?’ ²⁵ Egh me uarira uarı ikaragh kamaghın mikımam, ‘Bizir kamın mıngarım kamakın. Me ti Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, me koma amızir Akar Dikirizir Gavgavım abıghama. Kar, God fomıra Isipın kantrin me inıgha azenan ıza Akar Dikirizir Gavgavır kam me koma a gamı. ²⁶ Israelia akırım uan God gasaragha asebar gın ghua dar zıaba fe. Aser kaba, me faragha dagh fozir puvatıgha dar zıaba fer puvatı. Ezi Ikiavira Itir God fomıra dar zıaba fan men anogoroke. ²⁷ Kamaghın amızı, Ikiavira Itir God uan gumazamizıbar anıngaghegha, bizir kurar an Akınafarımın aven osirizıba bar da ısa men nguazim gıngı. ²⁸ Ikiavira Itir God, uan gumazamizıbar anıngaghegha atara men nguazımın me asıgha tintınıbar kantrin ıgharazıbar me amangızı, me datırıghın ikiavıra itı.’”

²⁹ Egha Moses ua kamaghın mıgei, “Bizir maba, da Ikiavira Itir God, en Godın bizir mogomeba, da muegha a ko itı. Egha, a

uan Arazıbar e ko en ovavır borıbar gıa da azenım gatı, eghtı e dughıabar dar gın mangı kamaghıra ikıam.”

30

Me ua God bagh izamin arazim

¹ Moses ua kamaghın mıgei, “Kı datırıghın tuavır kamning ısa ian damazıbar anıng arısı. Eghtı datırıghın ia anıngın tam amısefegh. Ia manmaghın nıghnısı, Ikiavira Itir God, deravıra ia damuasa ia ifongez, o a ian arazır kuraba bagh ia gasıghasıghasa ia ifongez? Ikiavira Itir God ia amangıtı, ia tintınıbar Kantrin Igharazıbar Gumazamizıbar tongın ikıam. Eghtı bizir kurar kaba ia batıvtı, ia tuavır kı ia mikemezır kamning uam anıng gınıghnıgham. ² Egh ia ko ian ovavır borıba navıbagh ıragh Ikiavıra Itir God, ia uan God bagh ızı an akaba guızbangıra uan navır averıaba ko uan duaba sara bar dar gın mangı, matı kı datırıghın ia mıgei moghın, ³ eghtı Ikiavıra Itir God, ian God, ian apangkuvıgham. Egh a uabı tintınıbar ia amangızı ia ghuezır kanrıbar ua ia inıgh, ia akuvagh ia inıgh ua ian nguazımın izam. A bizıba bar dar amutı, ia ua deraghvıra dapiam. ⁴ Ia kantrin bar saghuiabar itıbar ikıam, Ikiavıra Itir God, ian God, ua ia itı naghıra ia inıgh, ia akuvagh egh bar ian aku izam. ⁵ Egh Ikiavıra Itir God, ian God ia inıgh ızı, ian inazır afeziaba faragha ikezır nguazımın ua ia arıghtı, ia uam an ikıam. Egh ia nguazır kam dapiagh egh bar deraghvıra ikıam. Eghtı a ian ovavır borıbar amutı, me bizir avırıba ko borır avırıba ikıva, egh bar ian inazır afeziabagh afıragham.

⁶ “Egh Ikiavıra Itir God, ian God, ia ko ian ovavır borıbar amıghtı, men navıba zuegham, matı me gumazımın mikarzir mogomemın inım atuzı moghın, God arazır kuraba ian navır averıabar dar ghoregham. Eghtı ia Ikiavıra Itir God, ian God, uan navır averıaba ko duaba sara bar a gifuegham. Egh kamaghın, ia nguazır kam dughıar ruarımın an ikıam.

⁷ “Bizir kurar kı ia mikemezıba, Ikiavıra Itir God, ian God, dar amutı da ian apanır ia gifongezır puvatıgha ia gasıghasızıba me

bativam. ⁸Eghti ia ua Ikiavira Itir Godin akaba baragh an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba bar deravira dar gin mangi. ⁹Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ia amir ingangaribar amuti, da bar deraghvira otivam. Eghti ia borir aviriba iki, bulmakaun aviriba ikiti, dagher aviriba ian azenibar otivam. Eghti Ikiavira Itir God, bizir avirim ia daningisi bar akuegham, mati a fomira ian inazir afeziaba bagha amizi mokin.

¹⁰“Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavira ko arazir God ifongeziba, ko Akinafarir kam in osirizir Araziba, ia bar adar gin mangi. Ia uan navibagh iragh uam a bagh izi, egh navir averiaba ko duaba sara bar a gifongegh.

¹¹“Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia dar gin mangisi iburaghburaghan marki. Ezi Akar Gavgavir kaba ian saghon itir puvati. ¹²Akar kam overiamin itir puvati, ia kamaghin azangan marki, “Tina Godin Nguibamin mavanang a inigh izighiri an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?” ¹³Egha uaghan akar kam ongarimin vongin itir puvati, eghti ia kamaghin azangan marki, “Tinara vongin mangi a inigh iziva an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?” ¹⁴Ezi puvati. Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti. Kamaghin amizi, ia dughiabar zurara an gin mangi.

¹⁵“Ia gan, ki datirighin tuavir pumuning ia bagha aning ati. Tuavir mam, ia an gin mangi, egh ia angamira itir ikirimirir aghuim iki, zurara bar deraghvira ikiam. Egh ia tuavir igharazimin gin mangiti, bizir bar kuraba ia bagh izi ia gasighasighti, ia arimighiregham. ¹⁶Ki kamaghsua ia migei. Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba baragh, egh Ikiavira Itir God, ian God gifuegh an tuavibar gin mangiva an Akar Gavgavira ko, arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba, bar dar amuva, iki borir aviriba bati bar avirasemegham. Eghti Ikiavira Itir God ian God, nguazir ia mangi ikiamimin, a deraghvira ia damuam.

¹⁷“Egh ia uan navir averiabar aven akam batuegh, uamategh mangi, ikizir igharazibar amamangatighti, me ia gekuti, ia ikizir igharazibar asebar ziaba fi, dar ingangarim damuti, ¹⁸ki guizbangira ia migei, ian apaniba bar ia gasighasigh bar ia agivagham. Eghti ia Jordanin Fanemin vongin iniamin nguazim dughiar ruarimin an ikeghan kogham. ¹⁹Ki datirighin overiam ko nguazimin diaghti, aning nan gan egh fogham, ki guizbangira tuavir kamning ia bagha aning ati. Tuavir mam, Ikiavira Itir God deragh ia damuti ia dughiar ruarimin ikivira ikiam. Eghti tuavir igharazimin, God ia gasighasigh bar moghira ia kuavaremegham. Ia datirighin tuavir manam amisivam? Ia tuavir aghuimin gin mangasa ki ifonge, eghti ia ko ian ovavir boriba sara angamira ikiam. ²⁰Ki kamaghsua, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, egh an akaba baragh pamtemin an suiraghvira iki. Ia kamaghin damuti, ia ko ian ovavir boriba, nguazir Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekop, daningasa akam akirizim, ia dughiar ruarimin an iki mamaghira ikiam.”

Josua Mosesin danganim ini

31

(Sapta 31--34)

Moses Josua amisevezi a Israelian faragha zui

¹Moses ghua Israelian gumazamiziba bar migirigiar kabar me migei. ²A ghaze, “Nan azeniba, datirighin 120in oto, ezi ki deraghavira mangi izegh damuan ibura. Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, Nin darorim iza kamaghira tu. Ezi ni Jordanin Fanem girigh vongin mangighan kogham. ³Ikiavira Itir God, ian God, a uabi ian faragh mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ian damazimin danganir kam in itir ikizibagh asighasighti, ia men nguazim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, Josua ian gumazir dapanimin iki ian faragh mangam. ⁴Eghti Ikiavira Itir God nguazir kam in itir ikizir

kabagh asighasigham, mati a fomira Amorian atrivimning Sihon ko Ok, angingin nguazimning gasighasighizi mokin. ⁵ Ikiavira Itir God, bar me isi nin dafarim darigham. Eghti ki ia mikemezi moghin, ia bar me misoghti me arimighiregh. ⁶ Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. Egh an akirim ragh ia gasaragh, ia ateghan kogham. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh, egh akongiva men atiatingan marki.”

⁷ Egha gin Moses Josuan diazi, a iza gumazamiziba bar men damazimin tu. Ezi Moses kamaghin a migei, “Ni tugh gavgavigh egh atiatingan marki. Ni gumazamizir kabar faragh mangi, me inigh mangi nguazir Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar aningasa akam akirizir kam in aven mangam. Egh ni men akurvaghti me a iniam. ⁸ Ikiavira Itir God ni ko iti, egh a nin faragh mangam. An akirim ragh ni gasaragh, ni ateghti ni ikuvighan kogham. Kamaghin amizi, ni nighnizir aviribar amu atiatingan marki.”

Dughiaba bar, azenir namba 7 otoghti, me zurara Godin Arazibar ganiva dar gun mikim

⁹ Ezi Moses Godin Araziba bar da osirigha, Akinafarir Righizir kam isa ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazir dapaniba ko, Livain ababanimin ovavir boribagh aningi. Kar, gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ateriba. ¹⁰ Egha Moses kamaghin me migei, “Ia zurara namba 7 azeniba givamin dughiamin, kar azenir ia ua biziba ikarvaghamim. Eghti ia Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuva, ¹¹ Israelia bar izi Ikiavira Itir God, en God, a misivamin danganimin otivigh an damazimin uari akuvagh an ziam fam. Dughiar kam in, Livaiba Akinafarir Righizimin aven itir Arazir kaba me bagh dar ponti, me da baragham. ¹² Ia gumazamiziba ko boriba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian nguibabar itiba, me damuti, me bar izi uari akufagh. Egh me Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh, an atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, an Akar Gavgaviba

bar deraghvira dar gin mangam. ¹³ Me kamaghin damuti, men ovavir borir gin otivamiba, kar borir tighar Godin Arazibagh foghamiba, me datirighin da baragham. Egh me arazir Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, egh Jordanin Fanemin vongin itir nguazir ia iniasava amir kam in iki, zurara Godin apengan iki mamaghira ikiam.”

God Josua bagha migirigiar abuananabar Moses ganidi

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, “Nin ovever dughiam a bar roghira ize. Ni Josuan diaghti a ni bagh izi, na bativamin Purirpenimin boroghin izeghti, ki ifongezir ingangarir a damuamim an akagham.” Ezi Moses ko Josua God bativamin Purirpenimin boroghin ghua Godin damazimin tu. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia Purirpenimin ize. Egha Purirpenimin tiar akamin boroghin tughav iti.

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni oragh! Kiran oveghangin, ni mangi uan inazir afeziaba ko dakuam. Eghti gin gumazamizir kaba, akirim ragh na gasaragh tintinibar nguazir me mangamin kam in ikizir igharazibar asebar gin mangegham. Me mati poroghamiba uari atagharagha tintinibar akui mokin. Kamaghin, me Akar Dikirizir Gavgavir ki me koma amizir kam, me anebigham. ¹⁷ Eghti ki dughiar kam in bar men aningaghegham. Egh ki me ategh, egh uan guam bar men modogham. Eghti me bar moghira ikuvigham. Eghti bizir kurar avirim me bativti, me dar gan fogh suam, ‘God ti e ko itir puvatizi, bizir kurar kaba e batifi.’ ¹⁸ Me arazir kurar kam damuva, na ategh asebar ziaba fam. Eghti men arazir kurar kam bangin, ki dughiar kam in uan guam bar men modogh, men akurvaghsi tong nighnighan kogham.

¹⁹ “Ki datirighin ighiar kam Josua ko Moses, gua mikimti, gua uaning bagh an osirigh. Egh Moses, ni an Israelian gumazamizibar sure damighti, a men navir averiabar ikiti, me zurara ighiar

kamin akabagh nighnigh, fogh suam, ki guizbangira ikiangsizir kam me ganiga ghaze, me na ataghiraghsi nighnighan kogham. ²⁰ Ki me inigh nguazir bar aghuir dagheba ikia, bar deraviram aghuir kamin mangam, kar nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akam akirizim. Eghti me nguazir kamin dagher aviribar amiva mikarzir aghuiba ini deraghvira ikiam. Egh dughiar kamin, me nan aghuagh, akirim ragh na gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuam. Egh me nan Akar Dikirizir Gavgavim abigh, egh na ategham. ²¹ Egh Israelia dughiar kurar kamin aven ikiva, ighiar kam ginighnighvira iki a bangam. Eghti men ovavir boriba uaghan, a gifogh a bangam. Eghti ighiamin akaba men arazir kurar me amiziba, men akakagh dar gun me mikimam. Ki tighar me inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamin aven mangam, egha ki men nighnizir kurabagh fogha gifa.”

²² Egha aruer kamra, Moses ighiar kam osirigha an Israelian sure gami.

²³ Ezi Ikiavira Itir God, Nunin otarim, Josua migia ghaze, “Ni tugh gavgavigh bizitamın atiatingan marki. Ni Israelia inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamin mangi. Eghti ki zurara ia ko ikiam.”

²⁴ Ezi Moses, Godin Arazibar akaba bar, Akinafarir Righizir mamın deraghavira bar da osiri, egha dar tam ataghizir puvati. ²⁵ An ada osirigha givagha, Livain anabamin ofa gamir gumazibav gei, kar gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam ateriba. Egha me ghaze, ²⁶ “Ia Godin Araziba itir Akinafarir Righizim inigh mangi, Ikiavira Itir God ian Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiamın boroghın anetigh. Eghti a danganir kamin iki, egh Godin gumazamizibar araziba tuisigham. ²⁷ Ki fo, me gumazamizir akaba batoziba. Datirighin, ki angamira ikiavira itima, me Ikiavira Itir Godin akaba batosi. Eghti ki aremeghti, nan gin, men arazir kurar kam ti mangi bar ekevegham. ²⁸ Ia mangi Israelian

anababar gumazir dapaniba, ko ian ingangaribagh amir gumazibar diaghti, me izi nan boroghın izi uari akuvagh tuifigh. Eghti ki overiam ko nguazimın diaghti, aning nan ganti, ki guizbangira akar kabar me mikimam. ²⁹ Ki fo, ki oveghti, nan girakirangın, ia arazir aghuim ko kuram tuisigh aning ginighnighan aghuaghm. Egh ia arazir ki ia mikemeziba ategh akirim dagh asaraghm. Egh ia Ikiavira Itir Godin damazimın arazir kurar bar avirim damuam. Eghti ia amir arazir kaba bangın, Ikiavira Itir God bar ian aningagh, bizir bar kurar aviriba amangiti, da ia bativam.”

Mosesin onger akam

³⁰ Egha Moses, Israelian gumazamiziba akuvagha, onger akar kamin itir akabar men sure gamua ghua bar anegifa. Onger akar kamin migirigiba kamaghın ghua.

32

- ¹ “O overiam ko nguazim, gua deragh uan kuarimning atigh nan akaba baraghti, ki mikimam.
- ² O Israelia, ki kamaghsua, ki uan akamin ian sure damuam. Mati, amozim deraghavira ira grazibagh izima, da otifi. Egha mati mizarazimın ghuariam ira daghebagh amima, da otiva aghua gavgafi.
- ³ Kamaghın, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Eghti ia gumazamiziba bar moghira Godin gun mikim suam, a bar moghira dera.
- ⁴ En God zurara kamaghira iti. A zurara guizin arazibaram ami. A mati dagiar ekar mamın min gavgavigha kamaghira iti. A zurara uan akamin gin ghua egha ifarir puvati. Ezi an araziba bar deragha egha voroghira iti. A guizin arazimın gin ghua biziba tuisigha egha ifarir puvati.
- ⁵ Ezi ia kamaghın puvati.

Ia gumamazir ifariba.
 Ia akaba ighavkira, egha akar dikiriziba
 abisi.
 Ia gumamazir arazir kurabaram
 amibara.
 Bizir kaba bangin,
 ia Godin boribar ikian kogham.
 6 Ia bar onganigha
 fofozitam tong ian dapanibar itir pu-
 vati.
 Ikiavira Itir God, a ian afeziam.
 A ian ingarizi ia otivigha datirighin
 ikizir mamın mın oto.
 Ezi kar ti ia an arazir aghuiba ikarvaghasa,
 arazir kurar kamın a gami.
 7 “Ia uamategh bizir bar fomira fomiram
 otivizibagh nighnigh.
 Egh uan afeziaba ko ian gumazir aru-
 abar azangsighti,
 me fomira otivizir bizibar ia
 geghanam.
 8 Godin Bar Pin Itim, a nguazir otevíba isa
 da tuiragha,
 bar vaghvagha kantribar gumamaziz-
 ibagh aningi.
 A gumamaziziba dapiamin nguaziba,
 a bar dar mitaghniaba me bagha da
 abigha gifa.*
 A Israelian dibobonimın gin ghua,
 nguazir mitaghniaba arisi, eghti me
 dar ikiam.
 9 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia, me Jekopin
 adarasi, a ua bagha me amisevegha
 men Godin iti.
 10 Israelia, ia onganigha pura gumamaziz-
 iba puvatizir danganimın aminir
 ekiaba ivair kam garui.
 Ezi Ikiavira Itir God, uabın gara uabi
 geghuvi moghin,
 a me akumakua deraghavira me
 geghufi.
 11 Ikiavira Itir God, deragha Israelian gara
 me geghuvima,
 me bizitamın irizir puvati.
 Mati kuarazir bagam uan nguziba
 mighamin arazarazibar da afi,

ezi nguziba irasava amima a dar apen-
 gan ghua uan avizimın da fegha
 anadima,
 da irir puvati.

- 12 Ikiavira Itir God uabira, tuavim uan gu-
 mazamizibar akakasi.
 Ikizir igharazitamın asetam men aku-
 razir puvati.
- 13 “Ikiavira Itir God, nguazir kamın
 mighsiaba itir danganiba men
 taghizi, me dar gari.
 Egha me dagher azenibar otivigha
 givagha itiba da isa, da api.
 Ezi God dagiar dafabar tongin aparibar
 haniba inigha
 me ganingizi, me da isa da api.
 Ezi olivin teme ba bar deraghavira dagiar
 aviriba itir nguazimın aghuima,
 God dar olivin boreba isa me ganıdi,
 me da api.
- 14 Me uaghan, bulmakauba ko memebar
 oter eborir aviriba isa,
 da api.
 Ezi men bulmakaun apuriba ko memeba
 ko sipsipba deragha mikarziba
 sarama aghuima, dar oviba
 avirasemezi,
 me da api.
 Ezi men witin aghuiba ko wainın ovizir
 aghuiba bar derazi,
 me da api.
- 15 “Israelia, bizir bar avirim ikia egha bar
 puvirama apa
 mikarziba saram aghui.
 God men ingarizi me otivigha iti.
 A men Akurvazir Gumazir gavgavim,
 mati men dagiar ekiar gavgavim.
 Ezi me datirighin akirim ragha a
 gasaragha anetaki.
- 16 Me ikizir igharazibar asebar ziaba fema,
 men arazir kam, Ikiavira Itir God bar
 men aghuagha navim bar men ikufi.
 Egha men arazir kam bangin
 a bar men aningaghegha men atari.

32:8: Aposel 17:26 * **32:8:** Vezin kamın akar abuananaba, Hibrun akam da deragha bighatigha migeir puvati. Gumaziba fomira akar kamın a gira an osiri, egha me akar igharazim osira ghaze, “A kantribar ganasa vaghvagha enselba misefe.” Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, Kamagh garir akam uaghan faragha Hibrun akamın ike, ezi gin gumazir maba a giragha an osiri. **32:15:** Aisaia 51:13 **32:17:** 1 Korin 10:20

17 Me ikizir igharazibar duar kuraba bagha asizibar ofa gami.

Aser kaba, da guizbangin godba puvati.

Ezi aser kaba da datirighira iza ian nighnizibar otivizi, ia da fe.

Kar ian inazir afeziaba fozir puvatizir aseba.

18 Me Godin men ingarizi me itim ataki.

A mati dagiar ekier gavgavimin min me apazazi, me an apazangin mongegha angamira ikiavira iti.

Me Godin gavgavir kam bakinighniki.

19 "Ikiavira Itir God, uan otariba ko guivibar arazir kurabar ganigha, an navim bar ikuvizi, an aningaghegha akirim ragha me gasara.

20 Egha a ghaze, 'Ia borir naviba gavgavigha nan akabar gin zuir puvatiziba. Ki men ganti, osimtiziba me bativigh me gasighasighti,

ki uan guam men modogh, men akuraghan kogham.

21 Me asebar gin ghua dar ziaba fava na gamizi,

nan navim bar ikuvigha men aningaghegha men atari.

Aser me ziaba fer kaba, da pura godin ifavariba, da guizin godba puvati.

Kamaghin, ki ikizir pura bizibar min ikia bar onganizim, ki me isi Israelia bagh me ameghti, Israelian naviba bar ikuvigham.

Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam me damighti me ataram.

22 Eghti nan aningagharim dughiar kamin avimin min isiva, nguazir kamin itir biziba bar adar isigham.

Egh avim Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin bar nguazimin apengan magirigh, dagiar bar ekier mighsiaba dagh isin apiaghav itibar isigham.

23 Ki bizir kurar aviribar amuti da me bagh izivira ikiam, mati gumazim afuzir aviriba ikia, uan afuzibar nivavira itima,

an afuzitam ua itir puvati.

24 Ki me damuti mitiriaba men aghiti, me arimariar guar avirir igharagha gariba iniva arimighiram.

Eghti ki asizir atiar igharagha gariba ko kuruzir imezir kuraba itiba amangti, da me giviam.

25 Eghti midorozir ekiam me batoghti, apaniba men gumazir igiaba ko, guivir igiaba, borir aghiriba, ko gumazir ghuriba,

me tuavir toribar me misoghirarighti me bar arimighiregham.

Eghti marasi, uan dipenibar aven muegh bizir kam baragh, puvira atiatingam.

26 Ikiavira Itir God ghaze, nan nighnizim kamakin,

ki ti me gasighasigh bar me kuvaremeghti,

gumazamiziba bar me gin amadagh ua me ginighnighan kogham.

27 Egha ki fo, ki kamaghin aghua.

Apaniba kamaghin ganigh ua uari fi suam,

E uan gavgavibar Ikiavira Itir Godin gumazamizibav sogha me abini.

Men God bizir kam gamizir puvati.

Erara Israelia misogha me abini.'

28 "Israelian gumazamiziba, nighnizir aghuiba men itir puvati.

Men nighniziba otevezi me bar on-gani.

29 Me ti nighnizir aghuiba ikiava, bizir me gasighasighamin kamin mingarim deragha a gifoghai.

Ezi puvati.

30 Men Ikiavira Itir Godin gavgavim, a men dagiar ekier gavgavimin min iti.

Egha a men aghuagha me ataki.

Ezi ia bizir Israelia batozir kam ginighnigh: manmaghsua, apanir vamira Israelian 1,000pla misogha me abini? Ezi manmaghsua apanir pumuning, Israelian 10,000pla misogha me abini?

Bar guizbangira, bizir kamın mınгарim kamakın:
Men God men aghuagha akirim ragha me gasara.

31 Apaniba fogha ghaze, men aseba gavgaviba puvati.

Ezi Israelian God gavgavir ekiam iti, mati dagiar gavgavir ekiam.

32 Israelian apanibar araziba bar ikuvigha Sodom ko Gomoran araziba ko magh ghu.

Egha mati wainın ikarızim imezir ekiam itima, an wainın oviziba uaghan imezim ikia misosi.

33 Egha men araziba, mati wainın dipar me kuruzir imezir kuram itimın an ingari.

34 “Ikiavira Itir God, Israelian apaniba me gamizir biziba isa uan nighnızim gatighavira iti.

Egha me gasighasighamin dughiamın mizuai.

35 Ikiavira Itir God ghaze, Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim.

Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam.

Eghti dughiar bar ovezimın me iregh bar ikuvigham.

36 Ikiavira Itir God uan ingangarir gumamazibar ganti men gavgavim gıvagham.

Eghti a men apangkuvigh suam, me nan damazimın osımtıziba puvati.

Dughiar kamın, gumamazizir vabara ikivira ikiti, a men akurvagham.

37 Egh Ikiavira Itir God, kamaghın uan gumamazibar azangam,

‘Ia ti ghaze, aser kaba ian akurvaghamin gavgaviba iti.

Ia fomira uarir akurvaghasa da bagha ghue.

Ezi datirighın da manmaghın ami?

38 Ia da bagha ofa gamua, da damasa asızibar oviba ko wain me ganingi.

Kamaghın, me ti datirighın ian akuragh,

danganir kurar kamın ua ia inigh.

39 Ia oragh. Ia kamaghın fogh, ki uabira, ki guizbangira God.

Ezi godin tam ua itir puvati.

Ki uabi, ki ikirimirir angamira itim gumamazizibagh anıga, egha men duaba isi me ovei.

Ki gumazim gasighasigh ua anekirighti a deragham.

Egh ki bizitam damuti gumazitam nan anogoreghan kogham.

40 Bar guizbangira, kirara ki Godin zurara ikiavira itim.

Egha ki uan ziar gavgavim akakagha, akar dikirızim kamaghın a gamua ghaze,

41 Ki bar deraghvira uan midorozir sabam amineghti a ghumigh taghtagham.

Egh gumamazibar araziba bar ada tuisigham.

Egh ki midorozir sabar kamın uan apaniba ikarvagham.

Ki gumazir na gifongezir puvatıziba ikarvagh me misoghti me arımighiram.

42 Na ko misoghamın gumaziba, ki bar me gasirarighti, men ghuziba nan afuzıbar emir magıram.

Eghti ki uan midorozir sabam inigh apanibar namnabar ghoram.

Ki apanir gumazir kalabusın itiba, bar me misoghırarigham,

egh apanir dapanir arızir ruariba itiba ki bar men firibar ghoreghti, men dapaniba iregham.’

43 “O nguazir kamın itir ikizibar gumamaziziba,

ia bar Ikiavira Itir Godın gumamazibar ziaba fi.

Ia aseba bar, ia Godın damazimın teviba apır.

A gumazir an gumamazibav sozi me ariaghıriba, a ivezir kuram me daningam.

A uan apanibar arazir kuraba ikarvasi.

Egh a uan gumamazibar nguazim damighti,

an an damazimın bar zuegham.”†

⁴⁴ Moses ko Nunin otarim Josua, aning ighiar kamın akar osirizibar gun migeima, Israelia da barasi.

Godin Akam, a ian ikirimirimın mingarim

⁴⁵ Moses Godin akaba bar gumazamizibav keme. ⁴⁶ Egha ua kamaghın migei, “Ia deragh gan, egh akar ki datirighın ia ganıdır kabar gın mangi. Egh ia uaghan Akar Gavgavir kaba uan boribar sure damuti, me uaghan zurara Godin akabar gın mangi. ⁴⁷ Godin akar kam an akar kinim pu. Bar puvati. A ian ikirimirimın mingarim. Ia deragh an gın mangıva, ia Jordanın Fanemın vongin itir nguazir ia datirighın mangi dapiamin kam, ia dughiar ruarımın an ikiam.”

Moses Kenanin nguazımın mangıghan kogham

⁴⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ⁴⁹ “Ni Moapın nguazımın itir Abarımın Mighsiabar mavanang. Mighsiar kaba, da Jordanın Fanemın boroghın iti. Ezi Jerikon nguibam vongin iti. Ni Nebon Mighsiamın mavanabogh, egh munagh Kenanin nguazımın gan. Nguazir kam ki datirighın a isi, Israelia danighti me a iniam. ⁵⁰ Eghti ni mighsiar kam gisin aremegham, mati nin avebam Aron, Horin Mighsiam gisin areme. Eghti ni uaghan mangi uan inazir afeziaba ko oveaghuezibar nguibamın ikiam. ⁵¹ Ni fo, gua fomira Meriba Kadesin Dipar Emımirimın ike, a Senin gumazamiziba puvatızir danganimın aven iti. Egha dughiar kamın, ni ko Aron nan akam batuegha Israelian damazımın nan ziar bar zuezim dikabira. Kamaghın amizi, ni mighsiar kamın ikıva ovegham. ⁵² Ni saghuıamra iki nguazir kamın ganam. Egh ni an aven mangıghan kogham. Kar, nguazir ki Israelia ganıdim.”

33

God deragh Israelia damuasa, Moses an azai

¹ Gumazir God baghavira itir kam Moses, an ovengamin dughiam roghira ize. Ezi God deragh Israelia damuasa, a me bagha Godin azangısı. ² Egha a kamaghın migei, “Ikiavira Itir God, a Sainain Mighsiamın ikegha izaghira, aruemin min Idomın nguazim gisiragha iti. An angazangarım Paranın Mighsiamın ikia, angazangarım uan gumazamizibagh anıdi. Ezi an enselin bar avırıba a ko itima, an agharır guvımın, avım ikia bar puvıra isia taghtasi. ³ Israelia, me Godin gumazamizibara, ezi a bar me gifongegha, deraghavira me geghuva men gari. Ezi kamaghın, e a bagh uan tevıba apırigh, dapanıba avigh an apengan iki, egh an akabar gın mangam. ⁴⁻⁵ Ia Israelian anababar gumazamizıba ko ian gumazir dapanıba bar, iza uari akuvazi, ki Akar Gavgavıba ia ganıngi. Akar Gavgavir e ısır kaba, da bizir bar ekiaba, egha da en navır averıabar aven bizir ıgharazıbagh afıra. Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir God Israelian atrıvımın oto.”*

⁶ Egha Moses Rubenin anabamın adaraziv gia ghaze, “Ian anabamın dibobonim, bar avırasemeghan kogham. Eghti ia zurara ikıvıra ikiam.”

⁷ Egha a Judan anabamın adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Judaba uarır akurvaghasa nin dei, ezi ni me barakigh. Egh men aku izi men ıgharaz darazi ko ua me akufagh. Eghti me uan apanıba ko misoghamın dughiamın ni men akuragh.”

⁸ Egha a Livain anabamın adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Livain anabamın adarasi, me ni baghavira itir ingangarır gumazir aghuıba, ni dagıar nin ifongiam gifofoghamın kamning me ganıngi. Ni Masan danganim ko Merıban Dipar Emımirimın, men ganıgh foghasa osımtızim me ganıngi, ezi men arazıba dera. ⁹ Nin Akar Dıkırızır Gavgavım ko nin Akar Gavgavıba, me gavgavıgha dar gın zui. Me uan ameboghfeziaba, ko namakaba, ko borıbar ifongiabar gın mangan aghua. ¹⁰ Egh Lıvaıba nin Arazıba ko bizir ni damuasa me

32:48: Dibobonıba 27:12-14; Godin Arazıba 3:23-27 * **33:4-5:** Hıbrun akam, ves 2ın ikegha ghua ves 5ın tuzımın aven, a deragha migeır puvati. **33:8:** Ua Me Ini 17:7; 28:30; Dibobonıba 20:13

mikemezibar Israelian sure damuam. Eghti me pauran mughuriar aghuim zuiba isi nin damazimin dar arigh, nin ofa gamir dakozimin ofan bar isia mighiribar amuam. ¹¹ Ikiavira Itir God, ni Livain anabamin ofa gamir gumazibar akuraghti me gavgavighi, ni me amir ingangarim bagh bar akongegh. Egh men apanir me gifongezir puvatiziba, bar me dikabiragh me abinighi, me ua dikavan kogham.”

¹² Egha a kamaghin Benjaminin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Bar Pin Itim, bar Benjaminin adarazigh ifuegha, dughiaba bar, a men boroghira ikia me avinigha, me geghufi. Ezi me dughiabar an dipizimin deraghavira ikia avughsi.”

¹³ Egha a kamaghin Josepin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, deragh Josepin adarazir amu. Ki Godin azai, eghti an overiamin itir amozim amadaghti, a Josepin nguazimin izighiriti, nguazir averiamin aven itir dipar aviriba anangiva otiv nguazim gizivam. ¹⁴ Eghti Ikiavira Itir God, deragh men azenibar amuti, aruem dagher guar aviribagh isiraghti, da uan dughiamram asegh egh aniam. ¹⁵ Eghti mighsiar fomira itiba, datirighin azenibar ingaramin danganir aghuibar otivti, dagher guar avirir aghuiba azenir kabagh izivagham. ¹⁶ Josep uan aveghbuabar gumazir dapanimin iti. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin azangsis, eghti a bizir kabar amighti da Josepin anabamin adarazi bativ. Dagher bar aghuiba, Josepin adarazir nguazimin azenibagh izivagham. Ki fo, God fomira Sainain Mighsiamin ikia, temer otevir mam in aguabar tongin avir mizariabar aven ikia na bativa na migei. Ezi ki fo, a uaghan deraghvira Josepin adarazir amuam. ¹⁷ Josepin anabam, mati bulmakaun atiar apurir kom in pumuning itimin min bar gavgafi. An otarir mam Manase, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kam in kom in mam. Ezi an otarir igharazim Efraim, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kam in kom in igharazim. Egh aning uan kom in kamning in ikizir igharaz-

ibagh iniv me akunti, me saghon tintinibar nguazir kam in mukebaba bar dagh iregham.”

¹⁸ Egha Moses kamaghin Sebulun ko Isakar in anabamning in adaraziv gia ghaze, “Ia Sebulun anabamin adarasi, ian dagiar ingangarir ia ikizir igharaziba ko amiba, da deraviram otivam. Eghti Isakar, nin nguibamin itir dagiar ingangarim, a uaghan deragh otivam. ¹⁹ Egh aning uan ikizir igharazibar diaghti me aning in mighsiam in izi, egh me ofan aghuim damuam. Egh me bizir ongarir averiam in inizar dagiar ingangaribar amuva, egh gigimin aven modozir bizibar, dagiar ingangaribar amuam. Egh ingangarir kam in, me dagiar aviriba iniam.”

²⁰ Egha Moses kamaghin Gatin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Gatin anabamin nguazim gamizi, an ekefe. Kamaghin amizi, ia bar an ziam fi. Gatin adarasi, laion in min, asizim misuegh an agharim asigham o, an dapanir inim adeghasa a mizua iti. ²¹ Israelian gumazir dapaniba nguaziba tuiragh uari daningasa uari akuvagha, Gatin adarazi bagha nguazir bar aghuim ginabazi me a ini. Gat inizar nguazir otevir kam, a gumazir dapaniba iniam in nguazimin min ghu. Ezi, Gatin adarazi deraghavira Ikiavira Itir Godin guizin araziba ko bizir a damuasa Israelia mikemezibar gin zui.”†

²² Egha a kamaghin Dan in anabamin adaraziv gia ghaze, “Dan in anabamin adarasi, mati laion in igiam, Basan in danganim in dagiar afamin ikegha uabi ekura izi.”

²³ Egha a kamaghin Naptalin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God deragha Naptali gamua egha bizir bar aghuiba isa a ganingi. Ezi men nguazim Galilin Dipar Akarer miriam in ikegha ghua saut ko aruem ghuaghiri nagh in amadaghan iraghu.”

²⁴ Egha a kamaghin Aser in anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Aser in aveghbuabar tongin bar a gifongegh deraghvira a damuam. Eghti bizir kam in, a bar me gafiragham. Eghti an

† 33:21: Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

olivin teme ba bar puvira biti, an olivin borer avirim iniam. ²⁵ Eghti an nguibar ekiaba avinizir divaziba, ainin itiar akar gavgaviba ikiam. Eghti a zurara dar aven deraghvira ikiva, atiatingan kogham.”

²⁶ Egha Moses kamaghin migei, “O Israelia, godin tam ua en Godin min itir puvati. A gavgavir ekiam ko angazangarimin aven midorozir karis gaperagha, ian akurvaghosa ghuariam gisin izi. ²⁷ Godin Zurara Itim, an en mogomer danganim. A zurara uan dafarimningin ian suigha ia ataghirazir puvati. Ia mangi Kenanin nguazim iniamin dughiam a ian faragh mangi, ian apaniba batuegh ia mikemeghti, ia mangi me misoghizarigham. ²⁸ Eghti Jekopin ovavir boriba nguazir kam dapiagh deraghvira ikiti, apaniba ua izi me ko misoghan kogham. Nguazir me itir kam, dimagarimin ghuariar dipaba izighiri a ruam, eghti wit ko wainin aviriba an otivti me da iniam. ²⁹ O Israelian gumazamiziba, ia bar akongegh! Ikiavira Itir God ian akurvazi moghin, a ikizir igharazitaba kamaghin men akurvaghizir puvati. Ikiavira Itir God mati oramin min ian pigha ian akurvasi. Egh a mati midorozir sabamin min, ian apanibav soghizarighi me arimighiram. Eghti ian apaniba izi uarir apangkuvsu ian azangsiham. Eghti ia me diki me abinam.”

34

Moses areme

¹ Egha Moses Moapin danganir zarim ategha, Nebon Mighsiamin ghuavanabogha, ghua Pisgan Mighsiamin orazimin ghuavanabo, kar Jerikon nguibamin aruem anadi nakin. Egha Moses danganir kam in tughav itima, Ikiavira Itir God, nguazir a Israelia daningamiba bar an aka. Nguazir kam, a Gileatin nguazimin ikegha ghua Danin anabamin nguazimin tu, a notin amadaghan iti, ² egha ghua Naptalin anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazim ko, Manasen anabamin nguazim ko, Judan anabamin nguazim bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu, an

aruem ghuaghiri naghin iti. ³ Egha a Judan anabamin amadaghan sautin nguazir ekiam Mosesin aka. Ezi danganir zarir ekiam, nguibar kam Jeriko an iti, a detin temer aviriba iti. Israelian nguazim, a Jerikon nguazir zarir kam in ikegha ghua Soarin danganimin tu, a sautin amadaghan iti. ⁴ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ki fomira Abraham ko Aisak ko Jekop koma akam akirigha ghaze, Ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. Ezi datirighin ki ni ataghizi ni an ganigha gifa. Eghti ki ni ateghti ni an mangighan kogham.”

⁵ Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a Moapin nguazimin ikiava areme.

⁶ Egha Ikiavira Itir God, Moapin danganir zarimin Mosesin kuam afa, a Betpeorin nguibamin vongin iti. Ezi datirighin gumazitam fozir puvati, danganir manamin Mosesin mozim iti. ⁷ Moses 120plan azeniba ikia egha areme. Egha gavgavighvira iti, ezi an damaziba dera. ⁸ Moses aremegha givazi, Israelia Moapin danganir zarimin ikia a bagha azia a gibua ikia ghua 30plan aruebar tu.

⁹ Bizir kabar gin, God fofozir aviriba ko nighnizir aghuiba isa Nunin otarim Josua ganingi. Me bar fo, Moses faragha uan danganim iniasa anemisefe. Ezi gumazamiziba Josuan akam baragha, Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizibar gin zui.

¹⁰ Bar fomira iza datirighin, Israelian tongin Godin akam inigha izir gumazitam Mosesin min otozir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses ko migei, mati gumazir pumuning uaning ko migei. ¹¹ Ikiavira Itir God, mirakelin igharagha garibagh amuava Isipin atrivim ko an ingangarir gumaziba, ko an nguazim sara bar puv me damuasa Moses amada. Godin akam inigha izir gumazir igharazitaba, me Mosesin min mirakelin kamaghin garitabagh amizir puvati. ¹² Moses Israelian gumazamizibar damazimin amizi moghin, me gumazamizibar amuti me ati-

atingamin arazarazir ekiatabar amighan
kogham.

Gumazir Dapanim Josuan Akinafarim O Josua Akar faragha zuim

Israelian adarazi azenir bar aviribar gumazamiziba puvatizir danganim garu-ava, nguazir God me bagha inabagha me daningamim bagha mizua iti. Ezi datirighin God nguazir kamın aven mangasa men amamangati. Dughiar kamın Josua Mosesin danganim inigha Israelian gumazir dapanimın oto. Josuan akinafarim, Israelian eghaghanir me nguazir kam iniasa Jordanin Fanem abighizir dughiamın ikegha ghua Kenania ko misoghezir dughiamın tu. Midorozir eghaghanir aviriba, akinafarir kamın iti. Midorozir kaba, Moses Ua Godin Araziba Osirizir Akinafarim, Sapta 20 mikemezir tuavimra da otifi. God a uabi men afeziam egha a uabi midorozibar faragha ghua men inazir afeziaba ko akam akirizir migirigiar kam gamizi a guizbangiram oto.

Josuan akinafarim, akuar 3pla iti.

1. Sapta 1--12in eghaghanimın aven, Israelia Kenanin nguazim ini.

2. Sapta 13--22in eghaghanimın aven, me nguazim isa, Israelian anababa bar vaghvagha nguaziba abigha me ganingi.

3. Sapta 23--24in eghaghanimın aven, Josua uan migirigiar abuananabagh amima, Israelia Akar Dikirizir Gavgavim, ua gavgavim a ganidi. Guizbangira, God bar uan gavgavir ekiam azenara men akazima, bizir kam bangin, me zurara Godin gin mangasa akam akiri.

Ezi Josuan migirigiar abuananamın, a bizir God uan agharir gavgavimın ingarizibagh nighnisi. God Abraham ko akar dikirizim gamua ghaze, nguazir kam an a isi Abrahamın ovavir boribar aningam. Ezi Josua kamaghın an gun migei, "Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ezi na ko, nan dipenimın itir darazi bar

moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam." (Sapta 24:15) Kar bar akinafarir kamın nighnizir bar ekiar faragha zuim.

Israelia Kenanin nguazim Ini

(Sapta 1--12)

Israelia Kenanin nguazim iniasa

1 Moses Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim. Ezi gumazim Nunin otarim Josua, a Mosesin akurvasi. Ezi Moses aremezi, Ikiavira Itir God kamaghın Josua migei, ² "Nan ingangarir gumazim Moses, an areme. Ezi ni Israelian gumazamiziba datirighin me inigh, ia Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ki ia daningamin nguazimın otifigh. ³ Ki Moses ko akam akirigha givagha ghaze, nguazir ia datirighin arua zuir kaba, ki bar da isi ia daningam. ⁴ Nguazir ia iniamin kamın mitaghniaba, da sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim ikegh mangi, notin amadaghan Lebanonin kantrin mighsiabar otogham. Egh mangi aruem anadi naghın Yufretisin Faner ekiamın otogh, mangi Hitian nguaziba bar ada iningham. Egh mangi aruem ghuaghiri naghın Mediterenianin Ongarir Ekiamın otogham. ⁵ Eghti ni Josua, Ki Moses ko ikezi moghira, ki ni ko ikiam. Ki zurara ni ko iki, egh ni ategh mangan kogham. Ni nguazimın angamira ikiamin dughiamın, gumazir taba ni misogh ni abiraghan kogham.

⁶ "Ni mitigh gavgafigh, egh akongan marki. Ni gumazamizir kaba inigh mangiti, me nguazir kam iniam. Ki fomira nguazir kam me a iniasa, ki men inazir afeziaba ko akam akirigha gifa. ⁷ Ni mitigh bar gavgavigh akongan marki. Egh bar deravira nan Akar Gavgaviba, dar gin mangi. Akar Gavgavir kaba, nan ingangarir gumazim Moses, faragha ni ganingi. Ni guizbangira bar adar gin mangiva, egh tuavir agharir kiriamın zuiba ko tuavir agharir guvimın zuiba dar mangan marki. Ia bar Akar Gavgavir kabar tamın tuavim ataghiraghan marki. Ni kamaghın damuva, ni danganir manamin

mangam, ni osimtızir tam batoghan kogh, deravıra ikiam. ⁸ Ni Akar Gavgavir kabar Akinafarim bakınighnighan marki, ni arueba ko dimagariba bar deravıra Akar Gavgavir kabar ganıva, dar ponıva dagh nighnighvıra iki, egh bar dar amu. Egh ni kamaghın damuti, bizir igharazir ni gın damuamiba deragh kamaghıra ikiam. ⁹ Ki Ikiavıra Itir God, nın God, ki ni mikemegha gıfa. Kamaghın amızı, ni mitigh gavgavigh atiatingan marki. Egh ni managh mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

¹⁰ Ezi Josua kamaghın gumazamizibar gumazir dapanıvav gei, ¹¹ “İa danganir e itir kamın aven daruva, gumazamizıvav kımıtıma me uari bagh daghetaba isamigh, bizıba akırıghtı, da iki. Aruer pumuning gıvaghtı mıkezımın, e Jordanın Fanem girıgh vongın mangıva İkiavıra İtir God, en God, e danıngamin nguazım inıam. Eghtı nguazır kam, kar en nguazımra.”

¹² Ezi Josua kamaghın Rubenın anabam ko Gatın anabam ko Manasen anabar me tırazımningın mam, me mıgıa ghaze, ¹³ “İa bar deravıra İkiavıra İtir Godın ingangarır gumazım Moses, ia mıkemezır akabagh nıghnıgh. A ghaze, İkiavıra İtir God, Jordanın Faner mıriamın aruem anadı naghın itır nguazım ia danıngam. Eghtı ia an iki deravıra navır amırızımın iki avughsam. ¹⁴ Moses, Jordanın Fanemın nguazır vuer kam, an aruem anadı naghın itır nguazım, a ia ganıngı. Eghtı ian amuiroghborıba ko asızıba an ikiam. Eghtı ian mıdorozır gumazıba, me bar uan mıdorozır bizıba inıgh Jordanın Fanem gıregh vongın mangı uan aveghbuabar faragh mangı. Egh men akuragh mıdorozım damu. ¹⁵ İa me ko kamaghıra damu mangı, İkiavıra İtir God me ganıdır nguazır kam, me bar moghıram an danganıba bar a da inıgh, dar apiagham. Eghtı ia gın uamategh uan nguazımın izam. Kar, İkiavıra İtir Godın ingangarır gumazım Moses, ia ganıngızır nguazım, a Jordanın Fanemın aruem anadı naghın itı, ia a dapıam.”

¹⁶ Ezi gumazır kaba Josuan akam baregha ghaze, “Ore, bizır ni e mıkemezıba

e bar moghıra dar amuam. Ezi danganır ni e amadıba e bar dar mangam. ¹⁷ E ni mıgeır akaba bar moghıra dar gın mangam, matı e faragha zurara Mosesın akabar gın zui. Eghtı İkiavıra İtir God, Moses ko ikezi moghıra ni ko ikiam. ¹⁸ Eghtı tına nın akam barazır puvatı, an aremegham. Nın akam batozır gumazamizıba, me arımıghıram. Kamaghın amızı, ni tugh gavgavigh atiatingan marki!”

2

Josua gumazır pumuning amadızi aning ghua Jerikon nguıbam, mogomemın an gari

¹ Dughıar kam, İraelia Sitımın nguıbamın ikiavıra ikia, Nunın otarım Josua gumazır pumuning amada, eghtı aning mangı modogh Jerikon nguıbam, ko nguazır an boroghın itıbar ganam. Ezi aning ghua tuavımın amızır mamın dipenımın oto. Amızımın zıam Rahap, aning an dipenımın itı.

² Ezi gumazır maba aning baregha ghua kamaghın Jerikon atrıvım mıgıa ghaze, “Ni deravıra ganıgh. İraelian gumazır maba datırıghın dimangan iza en nguıbamın aven ikiava mogomemın an gari.”

³ Ezi atrıvım kamaghın oregha gumazır maba amadızi, me ghua Rahap mıgıa ghaze, “Gumazır mogomebar en kantrin ganasa izezıba, me nın dipenımın itı. Ni me amadaghtı me azenan izı. E fo, me en kantrin averıam bar mogomebar an ganasa ize.”

⁴ Guızbangıra, Rahap gumazır kamning modo. Egha atrıvım amadızir gumazıbagh ifara ghaze, “Are, gumazır maba nan dipenımın ize. Ezi ki me gıfozır puvatı, me tı nguıbar manamın ikegha ize. ⁵ Me guaratızımın nguıbar ekıamın tıar akar ekıam asasava amıma, gumazır kaba ua danganır kam ategha ghue. Ki fozır puvatı, me manmaghıra ghue. İa tı zuamıra men gın mangıva me batogham.”

⁶ Guızbangıra, Rahap ifaragha İraelian gumazır kamning inıgha dipenımın uanaga ghurıamın bar pın dadar ikızıba itıbar apengan aning modo. ⁷ Ezi atrıvımın

ingangarir gumaziba Rahapin akam baregha nguibar ekiam ategha zuima, nguibamin tiar akamin garir gumaziba zuamira nguibamin tiar akam asara. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba ghua gumazir moga garimning buri. Me aning buria arua ghua Jordanin Faner miriamin oto.

⁸ Ezi Israelian gumazimning tighar dakuasava amima, Rahap aning iti naghin pin ghuavanabo. ⁹ Egha kamaghin aning migei, “Ki fo, Ikiavira Itir God, kantrin kam isa Israelia ian agharim gati. Ezi ki guizbangira gua migei, atiatir bar ekiam en itima, agorogem e misozima, aghariba en amira. ¹⁰ E kamaghin oraki, ia Isipin kantri ategha izir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi, ia a giregha azenan ize. Egha e uaghan kamaghin oraki, ia Amorian atrivir pumuning, Sihon ko Ok, ia aningin midorozir gumaziba sara Jordanin Faner vuemin aruem anadi naghin bar me misoghezi me ariaghire. ¹¹ E migirigiar kam baregha bar ian atiatigha ikia, en aghariba en amira. E datirighin gavgaviba bar puvati. Guizbangira, ian God, a Ikiavira Itir God, an overiar pin itim ko nguazimin God. ¹² Kamaghin ki guan azangsi, datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin, ki faragha deravira gua gamizi moghin, gua nan adarazi deragh me damu. Egh gua akar dikirizim na koma a damuva, ababanir tam nan akaghti ki fogh suam, gua guizbangira deragh e damuam. ¹³ Ia nan afeziam ko amebam, ko nan doziba ko nan afumiba ko men adarazi bar me ateghti, me angamira iki.”

¹⁴ Ezi gumazimning kamaghin amizimin akam ikaragha ghaze, “Ga ni mikemezi moghin, damighan koghti, God mar ga gasighasikigh. Eghti ni bizir ga amizibar gun mikemeghan koghti, Ikiavira Itir God, nguazir kam e daningamin dughiam, ga guizbangira ni ginirigh nin kuarkuvigh deraghvira ni damuam.”

¹⁵ Rahapin dipenim bar nguibar ekiamin divazir ekiamin poroghav iti, ezi an windua divazir ekiam gisirara iti. Ezi Rahap benir mam inigha dipenimin

aven a ikegha, winduan anakunizi, a divazir ekiamin azenan iraghu. Egha gumazimning amadazi, aning benir kamin suigha azenan ghuaghiri. ¹⁶ Ezi Rahap kamaghin gumazimning migei, “Gua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modogh. Eghti gumazir gua buriba ua Jerikon izeghtima, gua uamategh uan adarazi bagh mangi.”

¹⁷ Ezi gumazimning kamaghin Rahap migei, “Ga ni mikemezi moghin ni biziba bar dar amighti, ga ni ko dikirizir akatam abighan kogham. ¹⁸ Ni deragh oragh, Israelia izi nguibar kamin otivamin dughiamin, ni benir aghevir ga ni ganidir kam, isi uan winduan ga izaghirizir kamin aneguragh. Egh ni uan afeziam ko amebam ko doziba ko afumiba ko uan adarazi bar me inigh uan dipenimin aven me akufagh. ¹⁹ Ian tav dipenim ateghiva nguibamin otogh azenan tuavimin mangiti, me a misueghti an aremegham, kar an osimtizim. Eghti dipenimin aven iti tav aremeghti, ga an osimtizim ateram. ²⁰ Eghti ni bizir ga amizir kabar gun Jerikoia mikemeghti, ga ni ko dikirizir akar kaba puvatigham.”

²¹ Ezi Rahap kamaghin aning ikaragha ghaze, “Are. Ki gua mikemezi moghira damuam.” A kamaghin aning mikemegha aning amadazi aning zuima, a benir aghevir kam inigha uan dipenimin winduan anegura.

²² Ezi gumazir kamning ghua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modoghav iti. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba aning buria aningin apizir puvatigha, uamategha Jerikon ghue. ²³ Ezi gumazir kamning gin mighsiaba ategha, Jordanin Fanem girigha vongin ghua Nunin otarim Josua batogha, bizir otivizir kabar gun a migei. ²⁴ Aning kamaghin Josua migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nguazir kam bar e ganigha gifa. Gumazamizir an itiba bar en atiatigha aghariba men amira.”

3

Israelia Jordanin Fanem girigh vongin

mangasa

¹ Egha bar mizaraghara, Josua Israelia ko dikavigha, Sitimin danganim ategha ghua, Jordanin Faner miriamin danganim aghuigha iti. Me tighar fanem girigh vongin mangam. ² Aruer pumuning ko mikezimin gin, gumazir dapaniba danganir me itimin averiam garuava kamaghin gumazamiziba bar me migei, ³ “Ia ganti, Livain adarazir ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir God, ian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangiti, ia danganir kam ategh men girara mangi. ⁴ Ia faragha kagh izezir puvati, kamaghin, me faragh mangi tuavim ian akakagham. Egh ia mangi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghram a tivagh mangan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kilomitan vamira a danigh an girakirangin iki mangi.”

⁵ Ezi Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ia uarira uari akiriva, Godin damazimin zuegh iki. Ia gan, Ikiavira Itir God gurumzaragham digavir kuram gamir biziba ian tongin dar amuam.”

⁶ Egha gin Josua ofa gamir gumazibav gei, “Ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh gumazamizibar faragh mangi.” Ezi me a gupugha men faragha zui.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Datirighin ki Israelian damazimin nin ziam fiti, me kamaghin fogham, ki fomira Moses ko ikezi moghin, ki ni ko ikiam. ⁸ Eghti ni kamaghin ofa gamir gumazir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupuziba me mikim suam, ‘Ia mangi Jordanin Faner miriamin otivigh, egh tong sivagh mangi dipamin aven pura tuivigh iki.’”

⁹ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Josua kamaghin Israelia migei, “Ia roghira iziva Ikiavira Itir God, ian God, an akam baragh. ¹⁰ Ia datirighin gantima, God en akuragh Kenania, Hitia, Hivia, Peresia, Girgasia, Amoria, ko Jebusia me batuegham. Ia tuavir kamın Godin gavgavimin ganigh fogh suam, Angamira Itir God, guizbangira en tongin iti. ¹¹ Egh

ia datirighin ganti, nguazir kamın gumazamiziba, bar me gativamin Ekiam, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ian faragh mangi, Jordanin Fanem girighitima dipam bighirigham. ¹² Ia datirighin 12pla gumaziba, vaghvagh Israelian anabar 12pla, me a misefegh. ¹³ Egh ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangam. Egh me mangi men dagariba Jordanin Fanemin magiriti, dipam dutugh ua ivemaran kogham, eghti agharir guvimin amadaghan izaghirir dipaba, buighiva ghuavanang mighsiamin min tughiv ikiam.” Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam kamın God, a nguazir kamın gumazamiziba bar me gativamin Ekiam.

¹⁴ Ezi Israelia danganir me itim ategha Jordanin Fanem girigh mangasa zui. Ezi ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men faragha zui. ¹⁵ Dughiar kam, me dagher igiaba asir dughiam, ezi Jordanin Fanem aperiar bar ekiaba otifi. Ezi ofa gamir gumaziba ghua faner miriamin otivigha, uan dagariba isa dipam gaghui. ¹⁶ Ezi dipam bar pirigha ivemari puvatigha, buigha mighsiam mamın min tughav iti. Fanem bua ghuavanaga Adamın nguibar ekiamın tu, a Saretan nguibar ekiamın boroghın itir nguibam. Ezi fanemin dipar ivemara Amangsizim Itir Dipar Akaremin zuim, a bar misingi. Ezi gumazamiziba fanemin vongin ghua Jerikon nguibamin boroghın oto. ¹⁷ Ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha Jordanin Faner torim mitivigha mamaghira itima, Israelian gumazamiziba nguazir dakirtizimin ghua fanemin vongin otifi.

4*Israelia Gilgalin dagiar 12pla uarigh isin afe*

¹ Israelian gumazamiziba bar moghira Jordanin Fanem girigha vongin ghuezima, Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, ² “Ni Israelian anabar 12plan aven vaghvagh 12plan gumaziba, amisefegh. ³ Egh

me mikemeghti me ua mangi ofa gamir gumaziba, Jordanin Fanemin tongira tuivigha ikezi naghin, dagiar 12pla inigh. Egh dagiar kaba inigh danganir ia dimangan ikiamimin mangi.”

⁴ Ezi Josua 12plan gumazir miseveziba, men diazi me izi. ⁵ Ezi a kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanemin magiri an tongira mangi. Ikiavira Itir God, a en God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ofa gamir gumaziba a gupugha Jordanin Fanemin tongira iti. Ia men boroghin mangi me gitagh 12plan dagiaba inigh uan dipizibar da ater izi, Israelian anababar ababanim damuva da inigh kagh izi. ⁶ Eghti dagiar kaba kamaghin ikiti, gumazamiziba dar gan Ikiavira Itir God amizi otivizir bizir ekiabagh nighnigham. Eghti gin, ian ovavir boriba dar gan kamaghin ian azangsigham, manmaghin amizi dagiar kaba kagh iti? ⁷ Eghti ia kamaghin me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, Jordanin Fanem abighizi, dipam dakezir dughiamin, me dagiar kaba ini. Egh dagiar kaba kagh ikiti Israelia dar gan, dughiar kam ginighnigh mangivira ikiam.”

⁸ Ezi Israelian 12plan gumaziba Josua mikemezi moghin ami. Me ghua Jordanin Fanemin tongira ghugha dagiar 12pla ini, dar dibobonim 12plan Israelian anababar min ghu, mati Ikiavira Itir God Josua mikemezi mokin. Egha me da inigha iza danganir me aghuigha itimin ada ariki. ⁹ Egha Josua uaghan Israelia mikemezi me 12plan dagiar maba inigha Jordanin Fanemin tongira ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha mitighav ikezi naghin, da ase. Ezi dagiar kaba ikia mamaghira iti. ¹⁰ Dughiar kam, ofa gamir gumaziba Jordanin Fanemin tongira mitivighav ikia mamaghira itima, Ikiavira Itir God Josua mikemezir biziba bar otivigha gifa. Kar Moses, Josua mikemezir biziba. Ezi gumazamiziba zuamira ghua vongin otifi. ¹¹ Egha me ghua vongin otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisagh-

pugha, uaghan ghua vongin otivigha, gumazamizibar faragha mitifi. ¹² Ezi Moses mikemezi moghin, Rubenin anabamin midorozir gumaziba ko, Gatin anabamin midorozir gumaziba ko, Manasen anabar me tuirazimningin mam, men marazir midorozir gumaziba, me midorozir biziba inigha misoghasava amua men faragh zui. ¹³ Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ghua Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin otifi. Midorozir gumaziba, men dibobonim 40,000in boroghin tu. ¹⁴ Dughiar kam, Israelia Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gara Josuan ziam fe, mati me faragha Mosesin ziam fezi mokin.

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, ¹⁶ “Ni Akar Gavgavim isi ofa gamir gumazibar aning suam, Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh Jordanin Fanem ategh azenan izi.”

¹⁷ Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanem ategh azenan izi.” ¹⁸ Ezi ofa gamir gumaziba ghua vongin otivigha uan dagariba dipar apinim ditima, dipam zuamira mati a faragha izi moghin ua ivemara iza uan danganim inizi, aperiam uam oto.

¹⁹ Ezi Israelia, faragha zuir iakinimin, an dughiar namba 10, me Jordanin Fanem abigha ghua Jerikon nguibamin boroghin aruem anadi naghin ikia, danganir Gilgalin nguibamin boroghin itim aghuigha a gapia. ²⁰ Ezi dagiar 12plan me Jordanin Fanemin iniziba, Josua Gilgalin ada isi uarigh isin dafasa gumazibav gei. ²¹ Egha Josua kamaghin Israelia migei, “Gin izamin dughiamin, ian ovavir boriba uan afeziabar azangam, ‘Me tizim bagha dagiar kaba kagh ada ariki?’ ²² Eghti men afeziaba kamaghin me mikim suam, ‘Dagiar kaba, kar Jordanin Fanem dakezi nguazim otozi, Israelia dipam abigha iza vongin otivizir dughiamin ababanim.’ ²³ Ki dagiar kaba kagh ada ariki, da kamakin, Ikiavira Itir God, ian God, fomira Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi ia iza vongin izezi moghin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi ia iza vongin otifi. ²⁴ Ezi danganiba bar dar gumazamiziba Ikiavira Itir God amizir

bizibar gan an gavgavim gifoghasa, a bizir kabagh ami. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengan iki, egh an ziam fi mamaghira ikiam.”

5

Israelia Gilgalin mikarzir mogomebar inibar ghor

¹ Ezi Amorian atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, ko Kenanian atrivir Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itiba, uaghan kamagh oraki, Ikiavira Itir God Israelia bagha Jordanin Fanem gamizi, a dakezi, me vongin ghue. Bizir kam me gamizi, me Israelian atia-tia naviba me ginivima, agharapaniba bar men amirazi me iti.

² Ezi dughiar kam Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dagiabar asiatabar ingarigh da amineghti da bar ghumighti, ni Israelian gumazir faragha mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, ni dar aghoregh.” ³ Ezi Josua dagiabar asiar dozibar ingarigha, mighsiar dozir mam in Israelian gumazir mikarzir mogomebar inibar ghore. Mighsiar kam, me kamaghin a dibori, Mighsiar Mikarzir Mogomebar Iniba Aghorim.

⁴ Josua bizir mingarir kam bagha men, mikarzir mogomebar inibar ghor. Gumazir Isipin kantri ategha iziba, me gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. ⁵ Gumazir Isipin kantri ategha azenan iziba, me bar men mikarzir mogomebar inibar aghore. Ezi otarir amebaba gumazamiziba puvatizir danganimin oteziba, me tighar men mikarzir mogomebar inibar aghoram. ⁶ Fomira Ikiavira Itir God men inazir afeziba bagha akam akira ghaze, a nguazir bar aghuim me daningam, eghti nguazir kam, biziba an iki aghung bar deraghviram otivam. Ezi me Isip ategha men aviriba Ikiavira Itir Godin guizin akamin gin zuir puvati. Ezi God ghaze, gumazir akaba batozir kaba, merara nguazir bar aghuir kam in ganighan kogham. Kamaghin,

Israelia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim tintinibar arua ghua, gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar moghirama ariaghire.

⁷ Me fomira gumazamiziba puvatizir danganimin zuir dughiamin, men otarir men danganiba iniamiba, me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Kamaghin, Josua datirighin men mikarzir mogomebar iniba aghori. ⁸ Me danganir kam in gumazir mikarzir mogomebar inibar ghore, egha Israelia danganir kam in ikiavira itima gumazir duaba misingi.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, “Ia faragha pura Isipian ingangarir gumazir kinibar min ikia bar aghumsiki. Ezi ki datirighin ia da aghumsizir kam batoke.” Kamaghin datirighin danganir kam, me Gilgal a garigha a diboravira iti.*

¹⁰ Dughiar kam in Israelia Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin, Gilgalin danganim aghuigha an iti. Egha iakinir faragha zuim, Nisan, an dughiar 14in guaratizimin, me Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamua ghuavira iti. ¹¹ Egha amimzaraghan Israelia Kenanin kantrin rais ko baliba ko witba ini. Me baliba tuegha, bretin yis puvatizibagh amuava, da api. ¹² Dughiar kam in girara dagher mana ua iri puvati. Ezi Israelia, Kenanin nguazimin daghebaram api. Me uamategha mana isir puvati, egha azenir kamra me Kenanin nguazimin otivaghirir daghebaram api.†

Josua gumazir mam in gari a midorozir sabamin suira

¹³ Dughiar mam in Josua Jerikon nguibamin boroghin itir danganimin ikia, kogha garima gumazir mam tughu midorozir sabar ghuntizimin suira. Ezi Josua gumazir kam bagha ghua kamaghin an azara, “Ni en midorozir gumazitam, o ni en apanim?”

5:6: Diboboniba 14:28-35 * **5:9:** Hibrun akamin ziam Gilgal, an mingarim, “Batoke.” **5:10:** Ua Me Ini 12:1-13
5:12: Ua Me Ini 16:35 † **5:12:** Ni Ua Me Ini 16:13-35in ganigh. **5:13:** Genesis 18:2; Ua Me Ini 23:23; Gumazir Dapaniba 1:13-15

¹⁴ Ezi gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ian midorozir gumazim ko, ian apanim puvati. Ki Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim.” Ezi Josua uan tevimming apirigha guam isava nguazim biragha an ziam fa ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Ki tizim damuasa ni ifonge?”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin Josua migei, “Nguazir ni isin tughav itir kam, kar anogoroghezir nguazim, a Godin nguazimra. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh.” Ezi Josua uan dagarir asuaba sue.

6

Jerikon nguibar ekiam bar moghira ikufi

¹ Dughiar kamın Israelia Jerikon nguibamın boroghira ize, kamaghin amizi Jerikon atrivim, nguibamın aven zuir tiar akam pamtemın anesara. Eghti gumazamiziba an aven izi, azenan mangan kogham.

² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Ni oragh. Ki Jerikon nguibam ko, an atrivim ko, an midorozir gumazir gavgaviba, da isi ni daningam. ³ Ni uan midorozir gumaziba ko dughiar vamiran Jerikon nguibam gighuv daru. Egh ia 6plan aruebar kamaghira damu. ⁴ Egh ofa gamir gumazir 7pla mikemeghti, me vaghvagh sighar sipsipin apuribar kombar ingariziba inigh, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın faragh mangi. Eghti namba 7 aruemin, ni uan midorozir gumaziba ko 7plan dughiaabar nguibam gighu daru. Eghti ofa gamir gumaziba me sighabagh ivi ia ko nguibam gighu daru. ⁵ Egh ni oraghti ofa gamir gumaziba sighabagh iviti dar arareba mangi ruaraghti, ia bar moghira bar pamten tiariba akar dimti, nguibar ekiar kamın divazim bar akarighiregham, eghti midorozir gumaziba bar moghira Jerikon nguibamın aven mangi.”

⁶ Ezi Nun otarim Josua, ofa gamir gumazibar diazi me izima, a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigh a gisaghugh.

Egh 7plan ofa gamir gumaziba sighaba ater Boksiamın faragh mangi.”

⁷ Egha gin Josua gumazamizibav gei, “Ia datirighin mangi. Ia mangiva Jerikon nguibam gighu daruti, midorozir gumaziba Ikiavira Itir Godin Boksiam, an faragh mangi.”

⁸ Ezi me Josua mikemezi moghin ami. Egha ofa gamir gumazir 7pla ghua Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın faragha ghua, uan sighabagh ivi. Ezi ofa gamir gumazir maba Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam gupugha men gin zui. ⁹ Midorozir gumazir maba, ofa gamir gumazibar faragha zui, ezi marazi Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın gin zui. Egha me zuir dughiamın 7plan ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. ¹⁰ Josua faragha gumazamizibav gia ghaze, “Ia dim niginim damu bizitam mikiman marki, mangi dughiar ki dimsi akar gavgavim ia daningam. Dughiar kamra, ia pamtem dimam.” ¹¹ Kamaghin, Josua ofa gamir gumaziba amadazi, me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam gupugha, Jerikon nguibam dughiar vamiran a gighuagha arui. Egha uamategha iza dimagarimın, danganir me itimın iti.

¹² Egha Josua bar mizaraghara dikavizi, ofa gamir gumaziba ua Ikiavira Itir Godin Boksiam gupugha zui. ¹³ Ezi ofa gamir gumazir 7pla sighar 7pla givia, ghua Ikiavira Itir Godin Boksiamın faragha zui. Ezi midorozir gumazir maba ofa gamir gumazibar faragha zuima, marazi gin iti. Ezi sighabar ararem ghuavira iti. ¹⁴ Me aruer pumuningin kamaghiram amigha, uamategha iza danganir me itimın otifi. Me 6plan aruebar kamaghirama ami.

¹⁵ Amınim tirazi kar aruer namba 7in aruem, me dikavigha Jerikon nguibamın ghua faragha amizi moghin uam a gighuagh arui. Egha aruer kamra, me 7plan dughiaabar a gighuagh arui. ¹⁶ Me a gighuagha arua ghua namba 7in dughiamın, ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ikiavira Itir God, nguibar kam isa en agharim gatigha gifa. Kamaghin, ia

pamten tiariba akar. ¹⁷ E nguibar ekiar kam ko an aven itir biziba e bar dagh asighasigham. E ofan mamın mın bar da isi Ikiavıra Itir God daningam. Eghti Rahap, dagiaba bagha gumaziba ko akuir amizir kam. A gumazir e Jerikon nguibam gifofoghasa amadazimning modo. Kamaghın a uan adarazi ko, e me misueghti me aremeghan kogham. ¹⁸ Ia oragh. Ia nguibamın bizir asighasighizitam inigh kagh izan, ki bar ian anogoroke. Ia bizitam inigh kagh izeghti, osımtızim ko dughiar kuram Israelia itir danganımın otogham. ¹⁹ Bizir me silva ko gol ko bras ko ainın ingariziba, kar Ikiavıra Itir Godın bizibara. Ia da inigh izi an dagiar dipenımın dar arıkigh.”

²⁰ Josua akar kaba me ganigha givazi, ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, gumazamiziba oregha bar pamten tiariba akarima, Jerikon nguibamın divazir gavgavim akaraghire. Ezi gumaziba maghıra bar aven ghuegha uari bagha nguibam ini. ²¹ Egha me Jerikon gumazamiziba, midorozir sababar bar me misoghezi me ariaghire. Egha men gumazir igiaba ko ghuriba sara me, me misozi me ariaghire. Egha uaghan men asiziba sara misoghezi da ariaghire.

²² Ezi Josua faragha Jerikon nguibam modogh an ganasa amadazir gumazimning miğia ghaze, “Ia faragha akam akırizi moghın, gua aven mangı, amizir dagiaba bagha gumaziba ko akuim, an dipenımın mangı a ko an adarasi, me inigh azenan izegh.” ²³ Ezi gumazir igiar faragha moga nguibamın ganizimning aven ghua Rahap ko, an afeziam ko amebam ko, an dozıba, ko an adarasi, bar me inigh azenan izegha me isava Israelia itir danganımın azenan me atı.

²⁴ Ezi gın me nguibam avim a gatızıma a isima, an aven itir biziba bar moghıra isi. Egha me nguibar ekiamın aven itir silva, gol, bras ko ainın maba inigha Ikiavıra Itir Godın dagiar dipenımın aven da ariki. ²⁵ Ezi amizir dagiaba bagha gumaziba koma akuir kam Rahap, a faragha gumazir

moga Jerikon ganasa ghuzir pumuning modo. Kamaghın, Josua a ko an adarazi ataghizi me ikia iza, datırighın Rahapın ovavir boriba Israelian aven ikiavıra iti.*

²⁶ Ezi dughiar kamın Josua akar gavgavim isa gumazamizibagh anıga ghaze, “Gumazitam ua Jerikon nguibar kamın ingarighti, Ikiavıra Itir God, a gasighasigham. A ua nguibar kamın ingangaritam damighti a dikavighti, an otarir ivariam ovengam. Egh a nguibar kamın tiar akar ekiabar ingarti, an otarir abuananam ovengam.”

²⁷ Ezi Ikiavıra Itir God Josua ko ikiavıra iti, kamaghın gumazamizir kantrin kamın danganıba bar dar itıba, bar moghıra iza ziar ekiam isa Josua ganıdi.

7

Akan arazir kuram gami

¹ Ikiavıra Itir God, faragha kamaghın miğia ghaze, Israelia Jerikon nguibam dikabıraghıva, anogoroghezir bizitam inian kogham. Ezi Israelia akar kam batoke. Karmin otarim Akan, bizir maba ini. Karmi a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Seran otarim, a Judan anabamın mav. Kamaghın amizi, Ikiavıra Itir Godın navim bar Israelia bagha pamten an isi.

² Ezi Josua Jerikon nguibamın boroghın ikia gumazir maba amangizi, me Ain nguibamın ghue. Ain nguibam, a Betelın nguibamın amadaghan, aruem anadi naghın iti. A Betavenın nguibamın boroghın iti. A danganir kamın, modogh daru an ganasa me miğei. Ezi me ghua Ain nguibamın garagha arui.

³ Egha gumazir kaba gın uamategha iza Josua miğei, “Ni bar midorozir gumaziba amangighti me mangan marki. Ni 2,000 o 3,000ın midorozir gumazibara amangighti me mavanang Ain gumaziba ko misogh. Ai, a nguibar ekiam puvati. Ni midorozir gumazir avırıba amangan marki.” ⁴ Kamaghın amizi, Josua Israelian midorozir gumazir 3,000ın gumazibara amangizi me Ain nguibamın ghuavanangi. Ezi Ain gumaziba men agıntızı me zuavıra

6:20: Hibru 11:30 6:25: Hibru 11:31 * 6:25: Miğirigiar otevir kam “iza datırighın,” a datırighın en dughiam miğeir puvati. A gumazim akınafarir kam osirizir dughiam miğei. 6:26: 1 Atrivıba 16:34

ua izaghire. ⁵ Ain midorozir gumaziba uan nguibamin divazimin tiar akamin ikegha Israelian, agintigha ghua dagiaba abizir danganimin tu. Egha mighsiamin zuir tuavimin uaghiri. Me 36plan Israelian gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi Israelian gavgaviba bar givazi me bar atingi.

⁶ Ezi Josua bizir kam ginighnigha bar osemegha uan korotiam abigha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin irigha, uan guam isa nguazim gati. Ezi Israelian gumazir dapaniba me uaghan Josua ko iregha, kamaghira ikiavti aruem iraghu. Egha me uan osimtizim akakaghasa nguazir minemniaba isa uan dapanibagh aghui. ⁷ Ezi Josua ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni tizim bagha e inigha Jordanin Fanemin vongin danganir kamn ize? Ni ti e isi Amorian agharim datighti me bar e gasighasighasa? Ni e ateghti e Jordanin Fanemin vongira ikian aghua? ⁸ O Ekiam, ki ua manmaghin mikimam? Israelia apanibar atiatigha uam ekuigha ara ize. ⁹ Eghti Kenanian gumaziba ko nguibar kamn itir gumazamiziba bar bizir kamn migirigiam baragham. Egh me ti e ekiarugh bar e misueghti e arimighiregh, nguazir kamn ziaba ua puvatigham. Egh me ti ni dipova nin ziar ekiam abiragham. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh bizir tizim damuam?”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dikafigh. Ni tizim bagha nguazim girighav iti? ¹¹ Israelia arazir kuram gamigha gifa. Ki faragha Jerikon nguibamin biziba inian men anogoroke, ezi me nan akam batoke. Egha bizir ki asighasighasa mikemeziba, me da inigha, ifara bizir kaba, uan bizibar tongin da monge. ¹² Bizir kam bangin, Israelia tugh uan apaniba ko misoghan gavgaviba puvati. Me datirighin bar moghira ikuvigham, kamaghin amizi, me uan apanibar ari. Bizir ki ian anogorogheziba, ia dagh asighasighan koghti, ki ua ia ko ikian kogham.

¹³ “Ni dikafigh. Egh mangi gumazamizibav kemeghti, me uari akirigh zuegh, egh gurum mizaraghan nan damazimin izi. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Ia Israelia, bizir ia inian ki anogorogheziba, ia da inigha gifa. Ia bizir kaba batueghan koghiva, egh uan apaniba abiraghan kogham.

¹⁴ “Kamaghin amizi, ia gurum mizaraghan vaghvagh uan anababar aven iki na bagh izi. Ki anabar tamn ziam diboroghti a izi. Egh anabar kamn aven itir ikizibar ganiva, ikizir tamn ziam diboroghti, a izi. Egh ikizir kamn aven itir darazir gan dipenibar aven itir darazi diponti, me izi. Eghti gin dipenir kamn itir gumaziba uaghan vaghvagh bar na bagh izi. ¹⁵ Eghti bizir ki anogoroghezir kaba inizir gumazim, ia an suiragh, a ko an amuiroghboriba sara, me daboroghti, me isigh arighiregh. Egh an biziba bar da sara, uaghan da tueghti da isigh. Gumazir kam a bar arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami, ezi Israelia aghumsizir bar ekiam ini. Egha nan gumazamiziba na ko dikirizir akam abiki.”

¹⁶ Ezi aminim tirazi mizaraghara, Josua Israelia migeima, me vaghvagha uan anababar aven izi. Ezi a Judan anabam faragha me amisevezi me izi. ¹⁷ Ezi a Judan anabamin ikizibar diazi me izima, a Seran ikizimin dia. Egha Seran ikiziba vaghvagh men deima me izima, a Sapdin adarazir suira.* ¹⁸ Egha Josua Sapdin adarazi vaghvagha men deima, me izima, an Akanin suira. Akan Karmin otarim, egha Sapdin igiavotarim, egha Seran ovavir borim, a Judan anabamin iti.

¹⁹ Ezi Josua kamaghin Akan migei, “Nan otarim, ni datirighin guizbangira Ikiavira Itir God, a Israelian God, ni an damazimin mitigh, egh bizir ni amizim datirighin an gun na mikim. Egh bizitamn nan ghuangsighan marki.”

²⁰ Ezi Akan a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki an damazimin arazir kuram gami. Ki datirighin, bizir amizimin gun ni mikimam. ²¹ E midorozim gamua biziba

^{7:9:} Ua Me Ini 32:12; Godin Araziba 9:28 * ^{7:17:} Hibrun akam deragha migirigiar kamn mingarim abighizir puvati.

isir dughiamin, ki Babilonia ingarizir korotiar bar aghuir mam ko, silvan maba ko golin dagiar ekiam ini. Silvan osimtizim, 4 kilogremin tu. Ezi golin osimtizim, 1kilogremin tu. Ki bar dagh ifongegha da ini. Egha da inigha ghua uan purirpenimin aven mozim okoregha da aghuigha nguazimin da monge, ezi silva bizir igharazibar apengan iti.”

²² Ezi Josua gumazir maba amadazi, me ivemara Akanin purirpenimin ghue. Egha me gari, biziba bar Akan mikemezi moghira mozim in aven iti, ezi silva bar apengan iti. ²³ Ezi me bizir kaba purirpenimin aven bar ada inigha Josua ko Israelia bagha ize. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin da ariki.

²⁴ Ezi Josua ko Israelian gumazamiziba, me Akan ko a inizir biziba sara ini, silva ko korotiam ko golin dagiam, ko an otariba ko guiviba, an bulmakauba ko donkiba, ko sipsipba ko an purirpenim ko an biziba bar. Me da inigha Akorin danganir zarimin ghuaghiri. ²⁵ Egha Josua kamaghin a migei, “Ni manmaghsua osimtizir ekiar kam inigha iza e gati? Datirighin Ikiavira Itir God uaghan osimtizir ekiam ni daningam.”

Ezi gumazamiziba dagiaba inigha Akan ginivigha, an amuiroghboriba uaghan me ginivizi me ariaghirezi, me men biziba sara me gapongezi me isi.

²⁶ Egha Akanin kuam gisin dagiar pozir dafam mikini. Ezi dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti. Me kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin aningagharim datirighin iraghu. Ezi me danganir kam kamaghin a dibora ghaze, “Akorin danganir zarim.”†

8

Israelia Ain nguibar ekiam gasighasiki

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ki Ain nguibar ekiamin atrivim ko, an gumazamiziba ko, an nguaziba ko, nguibar ekiam, isa nin

dafarim gatigha gifa. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba bar me inigh Ain mavanang. ² Ain atrivim ko an nguibar ekiam, ni Jeriko ko an atrivim gasighasighizi moghin, a gasighasikigh. Eghti dughiar kam in, ia nguibar kam in asiziba ko an biziba uari bagh da inigh mangam. Ia nguibar ekiar kam ko misoghsi, uari akirigh, egh faragh uan midorozir gumazitaba amadaghti, me mangi nguibar ekiamin girakirangin mongegh.”

³ Kamaghin amizi, Josua uan midorozir gumaziba bar me inigha me Aiba ko misoghasa ghuavanadi. A uan 30,000plan midorozir gumazir fofozir aghuiba itiba amisevegha me amadazima, me dimangan faragha ghue. ⁴ Egha a kamaghin me migei, “Ia bar deraviram oragh. Ia mangi saghon mongegh ikian marki, ia nguibar ekiamin girakirangra mongegh misoghsigan iki. ⁵ Eghti midorozir gumazir na ko itiba, ki me inigh e nguibar ekiam abigh mangisi damuam. Eghti Ain gumaziba e misoghsi azenan iziti, e faragha amizi moghin men aram. ⁶ Egh e me ateghti me fomira amizi moghin, en agiragh azenan izegh uan nguibar ekiam ategham. Eghti e men aram. Me kamagh en ganigh suam, e faragha men arezi moghin ua men ari. ⁷ Eghti ia mongezi naghin ikegh azenim giregh mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, men nguibar ekiam isi ian agharim darigham. ⁸ Egh ia nguibar ekiam inigh givaghiva, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira ia avim a datigh. Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi, eghti ia deraghvira dar gin mangi.”

⁹ Ezi Josua me amadazi, me ghua aruem uaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimningin danganir mam in mongegha, midorozim bagha mizua iti. Ezi Josua dimagarir kam in midorozir gumazir igharaziba ko ikia danganir men purirpeniba itimin iti.

¹⁰ Egha amimzaraghan Josua dikavigha, midorozir gumazibar diagha me aku-

† 7:26: Hibrun akamin, ziar kam, “Akor,” a mong ziar kam ko aning voroghira ghu, “osimtizir ekiam.” Ezi migirigiar kam, “dagi ar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti,” a datirighin en dughiamin a migeir puvati. Puvati. A gumazim akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

vagha, Israelian gumazir dapaniba ko me midorozir gumazibar faragha ghua Ain nguibam bagha zui. ¹¹ Egha midorozir gumazir Josua ko zuiba, me notin amadaghan Ain nguibamin tiar akar ekiam iti naghin, danganim aghuigha an iti. Ezi danganir me itim ko Ain nguibamin tiar akar ekiamin tizimin, danganir zarir mam iti. ¹² Josua 5,000plan midorozir gumazir amadziba me ghua danganir mam in mongeghav iti. Danganir kam aruem ghuaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimin iti. ¹³ Josua midorozir gumaziba bar me isa danganibar me ariki, midorozir gumazir avirim me, notin amadaghan iti, ezi marazi aruem uaghiri naghin, nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Josua dimagarir kam in ghua danganir zarimin iti.

¹⁴ Ezi Ain atrivim Josuan midorozir gumazibar gari, me itima, a uan midorozir gumaziba ko zuamira nguibar ekiam ategha, Israelia ko misoghasa Jordanin danganir zarimin zui. Me faraghavira danganir kamra uariv soke. Egha Ain atrivim kamaghin fozir puvati, Josuan midorozir gumaziba nguibar ekiamin azenan mongegh ikegh an girakirangin misogh izam.

¹⁵ Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko, atrivim gifara ua ivemara ara gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan zui. ¹⁶ Ezi atrivim Israelian agintighasa nguibar ekiamin tir midorozir gumazibar dei, me Israelian agintigha ghua Ain nguibar ekiam saghuia a gati. ¹⁷ Ezi Ai ko Betelin midorozir gumaziba bar moghira nguibar ekiamning ategha Israelian agintigha ghue. Ezi nguibar ekiamningin tiar akaba pura kuiaghiregha iti, ezi dar ganamin gumaziba puvati.

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, "Ni uan afuzim ghufegh, Ain nguibar ekiamin akagh. Ki datirighin nguibar ekiar kam isi nin agharim darigham." Ezi Josua Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. ¹⁹ A uan afuzim fezima, midorozir gumazir mongeziba, me an ganigha, zuamira ivemara nguibar

ekiamin aven ghuegha, a inigha, a gaborozi, a isi.

²⁰⁻²¹ Ezi Ain gumaziba ragha uan nguibar ekiamin garima migharim an otogha overiamin ghuavanadi. Josua uan midorozir gumaziba ko, me faragha Ain gumazibagh ifarav arav ghue, egha datirighin ua iza migharimin gari a ghuvanadima me fo, Israelian midorozir gumaziba ghua nguibar ekiam inigha, a gaborozi a isi. Ezi Ain midorozir gumaziba ari mangi ovevem gitaviraghan tuaviba bar puvati. Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko uamategha iza bar me misoghezi me ariaghire. ²² Ezi datirighin Israelian midorozir gumazir nguibar ekiamin aven ghuegha a gaboroziba, me azenim giregha uaghan midorozimin aven ghua, Aiba okarigha me misosi. Egha Israelia Ain gumaziba, bar me misoghezi me ariaghire. Men tarazi aregha ua itir puvati. ²³ Ezi Ain atrivimra, an angamira itima Israelia an suiragha a inigha Josua bagha ghu.

²⁴ Ezi Israelia, Ain gumazir faragha men gintigha gumazamiziba puvatizir danganimin, me danganir kam in uan apaniba bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin marazi uamategha Ain ghuegha gumazamizir nar nguibar ekiamin aven itiba bar me misoghezi me ariaghire. ²⁵⁻²⁶ Josua dughiar kam in uan afuzim fegha Ain nguibar ekiamin akagha mamaghira itima, gumazamiziba bar ariaghire. Gumazamizir ariaghirezibar dibobonim, a 12,000 in tu.

²⁷ Ikiavira Itir God, faragha Josua migia ghaze, "Israelia Ain nguibar ekiam gasighasigh uari bagh an asiziba ko biziba bar da iniam." Ezi Israelia bizir kaba bar uari bagha da ini.

²⁸ Egha Josua Ain nguibar ekiam gaborozi a bar sigha bar ikuvigha iti, egha datirighin ikia kamaghira iti. ²⁹ Ezi Josua Ain atrivim inigha tememin anegurazi an areme, ezi an kuam ikia ghuavti aruem iraghu. Ezi guaratizimin Josua gumazibav kemezima, me an kuam inigha ghua Ain nguibamin tiar akar ekiamin anakuni. Egha me dagiar aviriba isa an kuam gisin

dar pozim mikini. Dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti.*

Josua Ebalin Mighsiamin Moses Osirizir Arazibar akaba dibori

³⁰⁻³¹ Dughiar maba givazima Josua Israelia ko Ebalin Mighsiamin ize. Me kagh izegha, Josua uan gumazir mabav gia ghaze, ia Ikiavira Itir God, Israelian God, a bagh ofa gamir dakozimin ingar. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, an e mikemezir moghin ingar. Ezi me Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin ghua an ingari. Akinafarim ghaze, me God bagh ofa damuamin dakozimin ingarsi, dagiar tuzim dighorezir dagiaba inigh an ingaran marki, me dagiar kiniba inigh an ingarigh. Ezi me ofabar amuamin dakozimin ingari. Ezi gumazamiziba bar uan ofan tue bar isia mighiriziba, inigha ghua Ikiavira Itir Godin ofa gamua, egha uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ³² Ezi Israelia mitivighavira ikia garima, Josua dagiar mabagh isin Moses Osirizir Akar Gavgaviba, da osiri. ³³ Ezi Israelia bar, men gumazir dapaniba ko, ingangaribar faragh zuir gumaziba ko, men jasba ko, gumazamizir kantrin igharazibar izeziba, me bar ghua okoruar pumuningin tuifi. Israelian gumazamizir tuiviziba, marazi Gerisimin Mighsiamin boroghin tuivizi, marazi Ebalin Mighsiamin boroghin tuifi. Ezi ofa gamir gumaziba, me Livain anabamin adarasi, me Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam gupugha izezima, Israelian okoruar pumuningin vong ko vongin tuivighav iti. Me uan guaba isa Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam misoke. Boksar kam men torimra iti. Gumazamiziba Kenanin nguazimin otivigh, Ikiavira Itir God, deragh me damusi, me an ingangarir gumazim Moses mikemezi moghira, me bizibar amuam.

³⁴ Ezi me mitivighavira itima, Josua Moses Osirizir Arazibar akaba bar, pamtemin dar bori. A, Israelia deravira iki Godin akabar gin mangiti, a deravira

me damuamin akaba dibora, egha uaghan me Godin akam batoghti a ivezir kuram me daningamin akaba dibori. ³⁵ Josua Moses Osirizir Araziba diborima, Israelian gumazamiziba bar da baraki. Men amiziba ko, boriba ko, nguibar igharazibar gumazamiziba, me uaghan ikia migirigiar kaba baraki.

9

Gibionia, Josua gifari

¹ Ezi atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, me mighsiabar itir danganibar atriviba ko, mighsiar dozibar itir danganibar atriviba ko, danganir Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegha ghua notin amadaghan Lebanonin nguazimin tuzir atriviba. Me kara: Hitian atrivim, Amorian atrivim, Kenanian atrivim, Peresian atrivim, Hivian atrivim ko Jebusian atrivim, me bar moghira Israelia amizir bizir kabar akam baraki. ² Me akar kaba baregha iza Josua ko Israelia misoghasa uari akufi.

³ Ezi Gibeonin nguibamin itir gumazamiziba me Hivian dakozimin aven iti. Me Josua Jerikon nguibam ko Ain nguibam gasighasighizir bizim baraki. ⁴ Egha men marazi nguibar saghuiamin izezir gumazibar min Josua gifarasa, wainin misevir ghurir biaghireziba inigha ua da isami. Egha da inigha, uan mitarir bar ghuriba inigha, uan bizir ghuriba isa dagh aghui. Egha bizir kaba isa uan donkibagh isin ariki. ⁵ Me uaghan korotiar ghuriba aghui. Egha dagarir asuar ghurir dighoraghireziba ua da isamigha, da aghui. Egha bretin midiarir aviaba inivizir kuraba uaghan da inigha izi. ⁶ Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha an iti. Ezi Gibeonin adarazi a bagha ghua, a ko Israelia batogha kamaghin me migei, "E nguibar saghuiamin ikegha iza ia ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh ia ko deragh dapiasa."

* **8:29:** Migirigiar kam, "dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti," e datirighin itir dughiam an a migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **8:30-31:** Ua Me Ini 20:25 **8:30-31:** Godin Araziba 27:2-8 **8:33:** Godin Araziba 11:29; 27:11-14 **9:7:** Ua Me Ini 23:32; 34:12; Godin Araziba 7:2

⁷ Ezi Israelian gumaziba kamaghin Hivia migei, "Ia ti bar en boroghira iti. E ia ko akar dikirizir gavgavim damuan kogham."

⁸ Ezi me kamaghin Josua migei, "E pura nin ingangarir gumazibar otivigh ikiam."

Ezi Josua kamaghin me migei, "Ia taia. Ia managhira ikegha izi?"

⁹ Ezi me kamaghin a migei, "E nin ingangarir gumaziba bar saghon mar ikia, Ikiavira Itir God, ian God barazi a bizir bar ekiaba Isipin kantrin, dagh ami. ¹⁰ Egha e uaghan Amorian atrivir Jordanin Fanemin vongin itimning, Ikiavira Itir God, aning gamizir eghaghaniba baraki. Sihon, an Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, ezi Ok, a Basanin nguibar ekiamin atrivim. A fomira Astarotin nguibar ekiamin ike.

¹¹ Ezi en kantrin gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar kamaghin e migei, "Ia daghetaba sara inigh mangi Israelia batogh kamagh me mikim suam, "E pura ian ingangarir gumazibar ikiasa ia ko akam akirasa izi." ' ¹² Ia kagh Bretbar ganigh, da isiavira itima, e nguibam ategha ia bativasa da inigha izi. Ezi Bretin kaba datirighin misingigha aviaba dagh inifi. ¹³ Ezi wainin misevir kaba uaghan kamaghira ghu, dar igiabara e wain isa dagh rui. Ezi datirighin ia gan, da tintinibar biaghire. Ezi en korotiaba ko dagarir asuaba, e tuavir ruarir kam in izima da bar dighoraghire."

¹⁴ Ezi Israelia dagher kaba inisi, faragh Ikiavira Itir Godin azaragh egh gin ada iniam, me kamaghin amizir puvati.

¹⁵ Ezi Josua me angamira ikiasa, me ko navir vamiran ikiamin akam akira navir amirizim me ganingi. Ezi Israelian gumazir dapaniba uaghan akar dikirizir kam in amamangati.

¹⁶ Israelia me ko akam akirizi dughiar pumuning ko mikezim givazi, me gin gumazir kabagh fo, kar men boroghira iti adarazi men tongin iti. ¹⁷ Ezi Israelia dikavigha ghua aruer mikezimin men nguibar ekiabar otifi. Men nguibar ekiar kabanang: Gibeon, Kefira, Berot ko Kiriati Jearim. ¹⁸ Me fo, Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir God, a Israelian God,

me an ziamin Gibionia ko akam akirigha gifa. Kamaghin, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. Ezi Israelia uan gumazir dapaniba bizir kam bagha me gimoba men atari. ¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghin gumazamizibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, e an ziamin me ko akam akirigha gifa. Egh datirighin e me misoghti me arimighiran kogham. ²⁰ E kamaghin me damuam: e me ateghti me angamira ikiam. E fo, e Godin damazimin me ko akam akirigha akar dikirizir kam abighan kogham. E me misueghti, me aremeghti, God en atariva bar e gasighasigham. ²¹ Kamaghin amizi, me angamira ikiam. Eghti e me ateghti, me ikiva bar e bagh daziba abighiva, e bagh dipaba tu da ater daruam." Ezi Israelia, uan gumazir dapaniba baregha me ataghizi me iti.

²² Ezi Josua Gibeonian diazi me izima a kamaghin me migei, "Ia en boroghira ikia, tizim bagha e gifara ghaze, e bar saghon mar ikegha ize? Bar puvati. ²³ Ia ifarazi bighangin, God paza ia damuam. Ia datirighin en ingangarir gumazibar iki mamaghira ikiva, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh daziba abighiva, dipaba tuva da ater daruam."

²⁴ Ezi me Josuan akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, e kamaghin oraki, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarir gumazim Moses migia ghaze, ia izi kagh otivighti, a nguazir kaba bar da isi ia daningam, egh nguazir kabar itir gumazamiziba bar me gasighasigham. Kamaghin, e ian atiatigha uari bagha nighnigha ifavarir kam gami. ²⁵ Egha e datirighin nin agharimin iti. Ni bizir tizim ginighnizi a nin dera, ni puram a damu."

²⁶ Ezi Josua Gibeonian akurazima, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. ²⁷ Ezi Josua dughiar kam in me gamizi, me pura ingangarir gumazir kinibar iki, Israelia bagh daziba abigh dipaba tuva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ofa gamir dakozim bagh ingangaribar amuam. Egha Gibeonia datirighin uaghan, Israelia uari akuva Ikiavira Itir Godin ziam

fer danganiba bar, me dar ingangarir kam gamuavira iti.*

10

Josua, Amoria misogha me abira

¹ Ezi Jerusalem Atrivim Adoni Sedek orazi, Josua Jerikon nguibar ekiam gasighasighizi moghin Ain nguibam gasighasiki. Egha nguibar ekiar kamningin atrivimning misoghezi aning areme. Egha orazi Gibeonia Israelia ko akam akirigha uari inigha men boroghin ikia navir amirizim iti. ² Ezi Jerusalem atrivim ko an gumazamiziba Gibeonian arazim baregha, me bar atiatingi. Me fo, Gibeonin nguibam, an atrivimin itir nguibar ekiamin min iti. Egha an ekevegha Ain nguibam bar a gafira. Ezi an gumaziba, me bar midorozimin fozozir gumazir aghuibara. ³ Dughiar kam in Jerusalem Atrivim Adoni Sedek, an boroghin itir atrivir 4pla, a me bagha akam amada. Atrivir kaba, Hebronin Atrivim Hoham, ko Jarmutin Atrivim Piram, ko Lakinin Atrivim Jafia, ko Eklonin Atrivim Debir. ⁴ An akam me bagha anemaga ghaze, "Gibeonia, Josua ko Israelia ko akam akirigha uari inigha ikia navir amirizimin iti. Kamaghin amizi, ia izi nan akuragh e mangi Gibeonia misogham." ⁵ Ezi Amorian atrivir 5plan kaba uari akuvagha ghua Gibeonia korogha me misoghasa. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakin ko Eklon.

⁶ Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha itima, Gibeonia a bagha zuamirama akam amaga ghaze, "O gumazir ekiam, e ian ingangarir gumaziba, e nin apengan iti. Ezi ni e ateghan marki, ni zuamira izi en akuragh! Amorian atrivir danganir mighsiabar itiba uan midorozir gumaziba isafuragh, izighiri e misoghasa." ⁷ Ezi Josua uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, deragha misozir midorozir gumazir aghuiba inigha, gumazir igharaziba

sara inigha, me Gilgal ategha, Gibeonian akuragh misoghasa zui.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, "Ni men atiatingan marki, ki me isa ian agharim gatigha gifa. Men tav ia abiraghan kogham." ⁹ Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko dimagarimin aghumra Gilgal ategha ghua Gibeonin nguibar ekiamin oto. Me ghuavira ikia maghira Amoria misozima me bar digavir kuram gami. ¹⁰ Dughiar kam in Israelian midorozir gumaziba izima, Ikiavira Itir God, Amoria gamizi, me atiatisa okam nighnigha tintinibar ari. Ezi Israelia Gibeonin nguibamin, Amorian avirim misoghezi me ariaghire, egha bar men gintigha ghua Bethoronin nguibamin boroghin mighsiamin zuir tuavimin ghuavanabo. Me puv me misogha ghua sautin amadaghan Aseka ko Makedan nguibamningin tu. ¹¹ Ezi Amoria Israelian midorozir gumazibar ara Asekan nguibamin amadaghan uaghirima, Ikiavira Itir God aisin amozir ofizir ekiabagh amizi, da dagiabar min izaghira me girima, me ariaghire. Amorian gumazir aisin amozir ofiziba misoghezi ariaghirezibar dibobonim ghuavanabo. Egha Israelia misoghezi ariaghirezir gumazibar dibobonim gafira.

¹² Ezi dughiar kam in Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me Amoria misogha me abira. Egha dughiar kamra, Josua Israelian damazimin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "Aruem, ni Gibeonia gisin iki mamaghira iki. Iakinim, ni Aijalonin danganir zarimin tughiv iki mamaghira iki." ¹³ Ezi aruem isiragha ikia kamaghira iti, ezi iakinim uan danganimin ikiavira itima, Israelia uan apanibav sogha me abira. Ezi me bizir kabar eghaghanim Jasarin Akinafarimin da osiri. Guizbangira, dughiar kam in, aruem isiragha pin ikiavira ikia, ghua dughiar bar ruarim givazi, aminim piri.* ¹⁴ Fomira

* **9:27:** Migirigiar kam, "datirighin uaghan," a datirighin e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei. * **10:13:** Fozozir gumaziba kamaghin nighnisi, Jasarin Akinafarim, a Israelian akinafarir ghurir mam. Ezi akinafarir kam datirighin bar ovenge. Ezi e fozir pu, migirigiar manaba an aven iti. Devit, Atrivim Sol ko Jonatanin apangkuvigha aning bagha ongezir igham osiri, a uaghan akinafarir kam in iti. Ni 2 Samuel 1:17-27in ganigh. **10:14:** Josua 10:42; 2 Atriviba 20:8-11; Aisaia 38:8

ikegha iza datirighin, bizitam datirighin otozi moghin otozir puvati. Otuzir bizir kam, a kamakin, Ikiavira Itir God, gumazir mamın akam baraki. Guizbangira Ikiavira Itir God, Israelian akuragha midorozir kam gami!

¹⁵ Egha midorozimın gin, Josua uan midorozir gumaziba ko ua Gilgalin danganir me itimın ghue. ¹⁶ Ezi Amorian 5plan atriviba midorozimın tongin ara ghua Makedan nguibamın dagiar torir mamın iti. ¹⁷ Ezi gumazir maba me mongegha itir danganimın ganigha an gun Josua mikeme.

¹⁸ Ezi Josua ghaze, “Ia dagiar ekiaba poghpogh mangi mozir akam apirigh. Egh gumazitaba arighti me an gan iki. ¹⁹ Ikiavira Itir God, ian apaniba isa ian dafaribagh atigha gifa. Kamaghin ia pura ikian marki. Ia apanibav sogh men gintigh mangivira iki. Ia me ateghti me mangi uan nguibar ekiabar otivan marki.”

²⁰ Ezi Josua Israelia ko men agintigha me misogha, bar moghira me agevima, men varazira zuamira ara ghua uan nguibar ekiabar aven mongeghav iti. ²¹ Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira deragha ikia iza Makedan danganir me itimın Josua bato. Ezi Kenanin nguazimın iti darazi migirigiatam ua Israelia gasa me migeir puvati.

²² Ezi Josua kamaghin uan gumazibav gei, “Ia mangi mozimın akamın itir dagiaba poegh, 5plan atrivir kaba inigh na bagh izi.” ²³ Ezi Josuan gumaziba, 5plan atrivir dagiar torimın aven itir kaba, me inigha azenim gati. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Ek- lon.

²⁴ Me atrivir kaba inigha a bagha ghuzi, a Israelian gumaziba bar men diagha me akufa. Egha gumazir dapanir an gin ghueziba, a kamaghin me migei, “Ia kagh iziva uan dagariba isi atrivir kabar tuebar arikigh.” Ezi me a mikemezi moghin ami.

²⁵ Ezi Josua Israelian gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia akongiva atiatingan marki. Ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian apaniba arazir kamra me damuam.” ²⁶ Egha Josua atrivir kabav soghezi me ariaghirezi, a me isa temer

5plan me guizi, men kuaba guighav ikia ghuvati aruem gifa. ²⁷ Ezi aruem iraghuzi, a gumazibav kemezi me atrivir kabar kuaba inigha, ghua torir me mongezir kamın me akuni. Egha torir kamın akam me dagiar ekiabar anepiri. Ezi a datirighin ikiavira iti.

²⁸ Egha dughiar kamra, Josua Makedan nguibar ekiamın midorozim gamua an atrivimın suiraghav a misoghezi an areme. Egha uan gumazibav kemezi me nguibar kamın itir gumazamiziba bar moghira me misoghezi me ariaghire. Ezi men tav ua itir puvati. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, a ua Makedan atrivim gami.

Israelia nguibar ekiar igharaziba ini

²⁹ Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Makedan nguibam ategha ghua Lipnan nguibamın otogha me misosi. ³⁰ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akurazi me midorozim gamua uan apaniba abinigha, atrivim sara suiraghav a misoghezi an areme. Me nguibar ekiamın aven itir adarasi, tarazi ataghizi me itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, uaghan Lipnan atrivim gami.

³¹ Bizir kabar gin, Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, Lipnan nguibam ategha ghua Lakisın nguibamın otogha, a korogha me misosi. ³² Ikiavira Itir God, Israelian akuragha Lakisia isa Josuan dafarim gati. Egha amimzaraghan a Lakis ko an aven itir adarazi bar me misoghezi, me ariaghire. A Lipna gamizir arazir kamra, uaghan Lakisın adarazigh gami. ³³ Ezi Geserın nguibamın atrivim, Horam, a Lakisın akuragh misoghasa izi. Ezi Josua, Horam uan adarazi ko bar me misoghezi me ariaghire.

³⁴ Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Lakisın nguibam ategha, ghua Eklonın nguibam korogha maghira me misosi. ³⁵ Dughiar me ghua me korozimın, aruer kamra, me bar me misoghezi me ariaghire. Me Lakisın adarazigh amizi moghin, me uaghan Eklonın adarazigh ami.

³⁶ Me kamaghin amigha givagha, Josua uan midorozir gumaziba ko Eklonin nguibam ategha, ghuavanaga Hebronia ko misosi. ³⁷ Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba bar me misuegħa, nguibar men boroghin itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Eklonin adarazigh amizi mogħin, me uaghan arazir kamra Hebronin adarazigh ami.

³⁸ Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, ighaghiregha ua iza Debirin nguibar ekiam korogħa me misosi. ³⁹ Me ghua me korogħa maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba bar me misuegħa, nguibar men boroghin itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Lipna ko Hebronin atrivimning gamizir arazimra, me uaghan Debirin atrivim gami.

⁴⁰ Josua Kenanin nguazir vuer mam garua, an atriviba ko an gumazamiziba bar me misogħa me abira. Egha mighsiabar itir danganibar atrivibav sogħa me abinigha, Negevin danganimin itir atrivibav sogħa me abinigha, aruem uaghiri naghin itir mighsiabar atriviba bar me misogħa me abinigha, egha Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibabar atrivibav sogħa me abini. A men tarazi ataghizi me itir puvati. A Ikiavira Itir God, Israelian God, mikemezi mogħin, a bar me misoghezi me ariaghire. ⁴¹ Josua danganir kamın nguibar kabar gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. A sautin amadaghan itir nguibam Kades Barnean, ikegha iza Gasan nguibamin oto, an ongarir dadarimin boroghin iti. Egha Gosenin danganimin ikegha notin amadaghan iza Gibeonin nguibamin tu. ⁴² Ikiavira Itir God, Israelian God, a men akurazi me atrivir kabav sogħa me abinigha, men nguaziba dugħiar kamra bar ada ini. ⁴³ Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha iza uamategha Gilgalin me itir danganimin ghu.

11

Israelia, Atrivim Jabin ko an namakaba, me abini

¹ Ezi Jabin, Hasorin nguibar ekiamin atrivim, a Israelia amizir bizibar eghaghanim baregha, nguibar ekiar kabar atriviba bagħa akaba amangi, kar Madonin nguibar ekiamin Atrivim Jobap ko, Simronin nguibar ekiamin atrivim ko Aksapin nguibar ekiamin atrivim. ² Egha a uaghan notin amadaghan itir nguibar mighsiabar itibar atriviba bagħa akam amada, egha Jordanin Faner zarir sautin amadaghan, Galilin Dipar Akarer miriamin itir atriviba bagħa akam amada. Egha notin itir mighsiar dozibar nguibabar atriviba bagħa akam amaga, Dorin nguibamin boroghin ongarir miriamin itir atriviba bagħa akam amada. ³ Egha Kenanian nguibar aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin itiba bagħa akam amada. Egha mighsiamin itir nguibar kabar atriviba bagħ akaba amangi, kar Amoria, Hitia, Peresia ko Jebusia. Egha Hivian atriviba bagħa akam amada, me Mispan nguazimin Hermonin Mighsiamin boroghin iti. ⁴ Ezi atrivir kaba akar kam baregha bar mogħira uan midorozir gumaziba ko ize. Men midorozir gumaziba bar avirasemegħa, ongarir miriamin gigimin min ghughu, hoziar avirim ko karisin avirim iti. ⁵ Ezi atrivir kaba bar mogħira uan midorozir gumaziba akuvagħa men akua iza Meromin Faner miriamin danganir mam aghuigha an ti.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, "Gurumzaraghan dugħiar kamra, ki Israelian akuragħti me bar uan apanibav suegħti me arighiregham. Kamaghin amizi, ni men atiatingan marki. Egh ia bar men hoziabar suer agiribar aghoregh, men karisbar apongegħti da isigh." ⁷ Ezi men apaniba tighar midorozim bagħa uari akuvima, Josua uan midorozir gumaziba ko Meromin Faner miriamin midorozim fore. ⁸ Ikiavira Itir God Israelian akurazi me midorozimin uan apaniba abira. Ezi Israelia uan apanibav sogħa men agintigha notin amadaghan ghua, Saidonin nguibar ekiam ko Misrefot Maimin nguibamin otogħa, ghua aruem

anadi naghin Mispan danganir zarimin oto. Me misogha mamaghira ikia ghua uan apaniba bar me agifa. ⁹ Ezi Josua Ikiavira Itir God a mikemezi moghin men hoziabar suer agiriba aghoregha men karisbagh apongezi da isi.

¹⁰ Egha Josua gin uamategha iza Hasorin nguibar ekiam inigha givagha an atrivim misoghezi an areme. Dughiar kamin Hasorin nguibar ekiam, a nguibaba bar dar faragha itir nguibam. ¹¹ Ezi Israelia Hasorian gumazamiziba bar me misuaghariki, ezi men tav ua itir puvati. Ezi me nguibar ekiar kam gaborozi a isi. ¹² Josua atriviba bar men suigha men nguibar ekiaba bar ada inigha, bar moghira me misoghezi me ariaghire, mati Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a mikemezi mokin. ¹³ Ezi Israelia nguibar ekiar gumaziba mighsiar dozibagh isin ingarizibagh apongezir puvati. Josua me mikemezi me Hasorin nguibar ekiamram aboro. ¹⁴ Ezi Israelia nguibar ekiar kabar bizir aghuiba ko daghaba ko bulmakauba uari bagha dar suiki. Egha gumazamizitam ataghizi a itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire.

¹⁵ Ikiavira Itir God faragha migirigiam isa uan ingangarir gumazim Moses ganingizi, Moses migirigiar kaba isa Josua ganingi, ezi Josua bar dar gin ghu. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Josua bar moghira bizibagh ami.

Josua, nguazir kamin danganiba bar ada ini

¹⁶ Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini. A danganir mighsiaba isava, Negevin Distrighin danganiba bar ada isava, Gosenin Distrik ko dipaba puvatizir danganim Araba isava, aruem uaghiri naghin mighsiar doziba isava, Jordanin Fanemin danganir zarim ini, kar bar Israelian danganir zariba ko danganir mighsiaba itiba. ¹⁷⁻¹⁸ Nguazir kamin mitaghnam, Halakin Mighsiamin ikegha ghua Idomin nguazimin boroghin sautin amadaghan ghua, notin amadaghan ghua, Lebanonin nguazimin danganir zarimin itir nguibam Balgatin oto, a Hermonin

Mighsiamin boroghin iti. Dughiar kam Josua, dughiar bar ruarimin atrivir kaba ko misogha, bar me misuaghariki. ¹⁹ Ezi nguibar igharazitam Israelia ko navir amirizim inizir puvati. Hiviara Israelia ko navir amirizim inigha me ko iti. Kar Gibeonin nguibar ekiamin aven itir adarasi. Ezi Israelia, igharaz darazi bar moghira me gasighasiki. ²⁰ Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi, men navibagh amizi da gavgavigha, Israelia ko misoghasa. Ezi puvati, Israelia men apangkuvizir puvati. Israelia, Ikiavira Itir God fomira Moses ganingizir migirigiamin gin ghua, me gasighasigha bar me agifa.

²¹ Ezi dughiar kamin Josua ghua Anakin ovavir boribar adarasi, bar me gasighasiki. Kar gumazir ekiar bar ruariba. Me Hebronin nguibam, ko Debirin nguibam, ko Anapin nguibam, ko Juda, ko Israelin danganir mighsiar igharazibar iti. Josua gumazir kaba bar me agivagha men nguibaba sara bar dagh asighasiki. ²² Anakian tav ua Israelin itir puvati. Men varazira Gasan nguibar ekiam ko Getin nguibar ekiam ko Asdotin nguibar ekiamin ikia avirasemezir puvati. ²³ Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira. Ezi Josua danganir kaba tuiragha vaghvagha bar moghira Israelian anababagh aningizi, me bar dar ghuaviba ikiangi. Kamaghin, midorozitam ua nguazir kamin otivir puvatizi, Israelia avughsi.

12

Moses midorozimin abinizir atrivibar zibaba

¹ Fomira, Moses tighar ovengamin dughiamin, a faragha Israelia inigha ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir atrivimning misogha, aning abiragha aningin nguaziba bar ada ini. Nguazir kamin mitaghnam, sautin ikegha Arnonin Fanemin danganir zarimin ikegha, ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin otogha, ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu. ² Moses misogha abirazir

atrivir mamın ziam, Sihon. An Amorian atrivim, egha Hesbonın nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi an kantrin sautin itir mitaghniyam, an Arnonın Fanemın danganir zarımın tongın iti. Ezi uaghan Arnonın Fanemın notın amadaghan itir nguibam Aroer, a uaghan an nguazim. Aruem anadi naghın, Jabokın Fanem, an Atrivim Sihon garir nguazim ko Amonian nguazim abiki. Egha Jabokın Fanem raghirigha aruem uaghiri naghın zui. Ezi Sihonın nguazir notın itir mitaghniyam, a Jabokın Fanemın tu. An nguazir kam, a sautin itir Gileatin Distrighın nguazir akuar mam. ³ Sihon uaghan Jordanın Fanemın aruem anadi naghın danganir zarımın gari, egha Galilin Dipar Akarem iti naghın ikegha ghua Bet Jesimotin nguibam ko Amangsızim Itir Dipamın oto. Egha bar ghua sautin amadaghan Pisgan mighsiamın apengan tu.

⁴ Ezi gın Moses ko Israelia Basanın nguazimın Atrivim Ok, a misogha anebira. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir bar ekiar ruariba, egha avırasemezır puvati. Ok, a men gumazir abuananam, egha a Astarot ko Edrein nguibamningın iti. ⁵ Ezi an ativazir nguazimın mitaghniyam, notın amadaghan Hermonın Mighsiam itir nguazimın ikegha, ghua aruem anadi naghın amadaghan, Salekan nguibamın oto. A uaghan Basanın Distrighın danganiba bar dar gara ghua Gesur ko Makan nguazir mitaghniyar aruem ghuaghiri naghın itimın tu. A uaghan Gileatin Distrighın nguazir notın itir akuar mam gativagha an gara, ghua sautin amadaghan Atrivim Sihon, an kantrin nguazir mitaghniyamın tu. ⁶ Ezi Moses, a Ikiavira Itir Godın ingangarir gumazim, a Israelia ko, Sihon ko Ok misogha bar aning abira. Egha Ikiavira Itir Godın ingangarir gumazim Moses, nguazir kam isa Rubenın anabamın adarazi ko, Gatın anabamın adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningın mam a me ganıngi.

Atriviba ko Nguibar Josua midorozim gamuava abirazibar ziaba

12:6: Diboboniba 32:33; Godın Araziba 3:12

⁷ Kar nguazir kamın itir atriviba, Josua Israelia ko, Jordanın Fanemın amadaghan aruem uaghiri naghın misogha abiniziba. Me Lebanonın danganir zarım itir nguibam Balgatın ikegha, me misogha me abira ghua Halakın Mighsiamın tu, a Idomın nguibamın boroghın iti. Josua nguazir kaba abigha vaghvagha Israelian anababagh anıdi. Eghti nguazir kaba men nguazibar mın iki kamaghıra ikiam. ⁸ Kar, nguazir mighsıaba itiba, ko aruem uaghiri naghın itir mighsıar doziba, ko Jordanın Fanemın danganir zarım, ko Jordanın Fanemın boroghın itir mighsıar muziariba, ko gumazamiziba puvatızır danganım, ko sautin amadaghan Negevın danganım. Nguazir kaba, Peresia, Hitia, Amoria, Kenania, Hivia ko, Jebusia, me faragha adar ike. ⁹ Israelia nguibar ekiar kabar atrivıav sogha me abini, dar ziabar kara. Jerikon nguibamın atrivim, Betelin nguibam boroghıra itir nguibam, Ain atrivim, ¹⁰ Jerusalemın nguibamın atrivim, Hebronın nguibamın atrivim, ¹¹ Jarmutin nguibamın atrivim, Lakinın nguibamın atrivim, ¹² Eklonın nguibamın atrivim, Geserın nguibamın atrivim, ¹³ Debirın nguibamın atrivim, Gederın nguibamın atrivim, ¹⁴ Horman nguibamın atrivim, Aratın nguibamın atrivim, ¹⁵ Lipnan nguibamın atrivim, Adulamın nguibamın atrivim, ¹⁶ Makedan nguibamın atrivim, Betelin nguibamın atrivim, ¹⁷ Tapuan nguibamın atrivim, Heferın nguibamın atrivim, ¹⁸ Afekın nguibamın atrivim, Lasaronın nguibamın atrivim, ¹⁹ Madonın nguibamın atrivim, ko Hasorın nguibamın atrivim, ²⁰ Simronmeronın nguibamın atrivim, Aksapın nguibamın atrivim, ²¹ Tanakın nguibamın atrivim, Megidon nguibamın atrivim, ²² Kedesın nguibamın atrivim, ko Jokneamın nguibamın atrivim, nguibar kamning Karmelın Distrighın iti. ²³ Egha uaghan Dorın nguibamın atrivim, an ongarir dadarımın boroghın iti, egha Goımın nguibamın atrivim, a Galilin Distrighın iti. ²⁴ Egha uaghan Tirsan nguibamın atrivim. Israelia 31plan

atriviba bar me misogha me abinigha men nguaziba bar ada ini.

Me nguaziba tuiragha Israelian anababagh anidi

13

(Sapta 13--22)

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia nguazir igharazir me inizir puvatiziba, uaghan da iniam

¹ Ezi azenir aviriba givazima, Josua ikia ghua bar ghuri. Ezi dughiar mam Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni bar ghuri, egh dughiar ruarimin ikian kogham. Ezi nguazir aviriba ikiavira itima, ni tighar misoghiva ada iniam. ²⁻³ Nguazir kabanang: Filistian nguaziba bar, ko men nguibar ekiar 5plan kabanang, Gasa, Asdot, Askelon, Get, ko Ekron. Ia uaghan Gesurin nguaziba inizir puvati. A Isipin nguazir mitaghniar aruem anadi naghin iti. Ia uaghan sautin amadaghan Avia, men nguaziba inizir puvati. Ia uaghan, Sihorin Faner miriamin itir nguazim, a Isipin kantrin mitaghniamin iti, egha notin amadaghan ghua Ekronin nguibamin nguazim, ia a inizir puvati. ⁴ Ia Kenanian nguaziba bar tighar ada iniam. Nguazir kam, a Saidonin nguazimin itir nguibam Mearan ikegha, ghua Afekin nguibamin oto, an Amorian nguazir mitaghniamin iti. Ia nguazir kaba tighar ada iniam. ⁵ Ia Gebalian nguazim ko, Lebanonin nguazir aruem anadi naghin itiba, ia bar da inizir puvati. Nguazir kaba, Hermonin Mighsiamin boroghin itir nguibam Baggatin ikegha ghua Hamatin Tuavir Akamin tu. ⁶ Ia uaghan, Saidonin gumazamizir Lebanonin Mighsiabar ikia ghua Misrefot Maimin nguibamin itiba, ia men nguaziba inizir puvati. Ki uabi Israelian faragh mangi men agiraghti me aregham, eghti Israelia nguazir kaba inigh dar ikiam. Ki ni mikemezi moghira, ni nguazir kaba bar ada abigh, da isi Israelia danighti me dar iki. ⁷ Egh ni datirighin nguazir kam tuiragh a isi, Israelian 9plan anababa ko Manasen

anabar me tuirazimningin igharazim, bar me daningh."

Ruben, Gat, ko Manase, men nguaziba

⁸ Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a fomira Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin faragha zuimin adarasi, nguazir maba me ganigha gifa. Men nguaziba aruem anadi naghin Jordanin Fanemin vongin iti. ⁹ Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin otogha ghua Dibonin nguibamin tu. ¹⁰ Egha uaghan Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiaba bar ada ini. Sihon fomira uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekiar kabagh ativagha dar gara ghua, Amonian nguazim ko mitaghniamin ati. ¹¹ Egha me uaghan Gileatin nguazim isava, Gesur ko Makatin Distrik sara inigha, uaghan Hermonin mighsiam sara, bar ada ini. Egha Basanin Distrighin danganiba bar ada inigha, ghua Salekan nguibamin tu. ¹² Egha me, nguazir Atrivim Ok ativaziba, bar ada ini. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir ekiar bar ruariba, egha me avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam. A fomira, Astarot ko Edrein nguibamningin iti. Ezi Moses gumazir kaba ko misogha me abiragha bar me batoke. ¹³ Egha Israelia, Gesur ko Makatin nguibamningin adarasi, me batoghezir puvati. Ezi merara ikia datirighin Israelian tongin ikiavira ikia kati.

¹⁴ Ezi fomira Ikiavira Itir God, Israelian God Moses migia ghaze, asizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ki bizir aghuimin min a isa me ganingizi, me a ini. Eghti ingangarir kam me ko iki kamaghira ikiam. Kamaghin, Moses nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati.

¹⁵ Egha Moses nguazir akuar maba isa vaghvaghera Rubenin anabamin ikizibagh aningizi, me dagh apiaghera dagh amua iti. ¹⁶ Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin oto. ¹⁷ Egha bar ghua Hesbonin nguibar ekiamin otogha ghua, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibar kaba sara ini. Dar ziabar kara: Dibon, Bamotbal, Bet Balmeon, ¹⁸ ko Jahas, Kedemot, Mefat, ¹⁹ ko Kiriataim, Sipma, Seretsahar, a danganir zarir kam in itir mighsiar muziarim gisin iti. ²⁰ Egha Betpeor, ko nguibar Pisgan mighsiamin miriabar itiba, ko Bet Jesimot. ²¹ Nguibar kaba da, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibaba bar moghira. Kar Amorian Atrivim Sihon uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekiar kabagh ativaghera dar gari. Moses a ko misogha anebiraghera uaghan Midianian gumazir dapanir kabav sogha me abira. Men ziabar kara: Evi, Rekem, Sur, Hur, ko Reba. Me faraghera bar moghira nguazir kam in apiaghera itima, Atrivim Sihon ingangarim me ganingizi me itir danganibar gari. ²² Egha Beorin otarim Balam, a gin otivamin bizibar gun migeir gumazim, Israelia uaghan a misoghezi an areme. ²³ Ezi Jordanin Fanem, a Rubenin anabamin adarazir nguazir mitaghniyam. Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Rubenin anabamin ikiziba vaghvaghera uari baghavira da ini.

²⁴ Ezi Moses uaghan nguazir kabar maba tuiraghera vaghvaghera Gatin anabamin ikizibagh aningizi, me vaghvaghera dagh apiaghav iti. ²⁵ Dar ziabar kara: Jaserin nguazim, ko Gileatin Distrighin itir nguibar ekiaba, ko Amonian nguazimin akuar mam, a ghua Aroerin nguibar ekiamin tu. Aroer, a Raban nguibar

ekiamin boroghin aruem anadi naghin iti. ²⁶ Egha men nguazim, Hesbonin nguibar ekiamin ikegha ghua, Ramat-mispen nguibar ekiam ko Betonimin nguibamin otogha ghua, Mahanaimin nguibar ekiamin otogha, ghua Lodebarin nguazir mitaghniyam tu. ²⁷ Ezi Gatin anabamin adarasi, Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibar kaba ini. Dar ziabar kara: Betharamin nguibam, ko Betnimran nguibam, Sukotin nguibam, ko Safonin nguibam, ko Atrivim Sihonin nguazir otevir mam, a Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, a faraghera an gari. Egha Gatin anabamin adarasi, nguazir Jordanin Faner miriamin itim inigha ghua aruem anadi naghin otogha, bar ghua notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin tu. ²⁸ Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Gatin anabamin ikizibar adarazi uari baghavira da inigha dagh apiaghav iti.

²⁹ Egha Moses nguazir otevir mam isa Manasen anabar me tuirazimningin mav ganingizi, me vaghvaghera uari bagha a inigha a gapia. ³⁰ Ezi men nguazim Mahanaimin nguibar ekiamin ikegha, ghua Basanin Distrighin danganiba bar ada ini. Atrivim Ok, a fomira Basan gativaghera an gari. Me uaghan 60 plan nguibar ekiar Jair gariba, da Basanin distrighin iti, me bar da ini.* ³¹ Men nguazir kam, a Gileatin Distrighin akuam inigha, Ashtarot ko Edrein nguibamning ini, Atrivim Ok, fomira ativaghera ganizir nguibamning. Egha Moses nguazir kam isava Manasen otarim, Makirin ovavir boribar ikizibar adarazi vaghvaghera me ganingi.

³² Kamaghira, Moses Moapin danganir zarimin ikia Jerikon nguibamin aruem anadi naghin amadaghan Jordanin Fanemin vongin nguazir kaba, a bar da tuiraghera da isa Israelia ganingi. ³³ Egha Moses nguazir taba isava Livain anabamin adarazigh aningizir puvati. A kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a mati bizir aghuir ia inizimin min iti, kamaghin ia nguazitam inian kogham.”

* **13:30:** Jair, a Manasen ovavir boribar mam. **13:33:** Diboboniba 18:20; Godin Araziba 18:2

14

Israelia, Kenanin nguaziba tuiragh uari daningasa satu gikararai

1-3 Kar Kenanin nguazir asizir Israelian anababa vaghvaghera in izibar eghaghanim. Israelia Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiavira itima, Moses nguaziba isa Israelian anabar pumuning ko Israelin anabar mam in akuam ganingi. Egha a nguazitam abigha Livain adarazigh aningizir puvati.

Ezi Israelia ghua Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin Kenanin nguazimin otogha givagha, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababa vaghvaghera men gumazir dapaniba, Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin ami. Egha nguazim tuiragh uan 9plan anababa ko anabar mam in akuar igharazim, me daningasa a bagha satu gikararai.

4 Egha me nguazim abigha gari, Josepin otarimning, Manase ko Efraim ikizir pumuningin min iti, Manasen adarazi ko Efraimin adarasi. Egha me nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati.* Livaiba, me nguibar ekiar mabara ini, ezi nguibar ekiar kabanang, danganir me bulmakauba ko sipsipbar ganamiba iti. 5 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Israelia Kenanin nguazim abigha uan adarazigh anidi.

Josua Hebronin nguibam isa Kalep ganingi

6 Josua nguaziba abigha me ganidima, Judan gumazir maba iza Gilgalin a bagha ize. Ezi Kenasian gumazim Jefune, an otarim Kalep, Josua bagha iza a migia ghaze, "Ni fo, e Kades Barnean ikiavira itir dughiamin, Ikiavira Itir God, ga bagh damuamin biziba bar dar gun uan ingangarir gumazim Moses mikeme. 7 Dughiar

kamin ki 40plan azeniba itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a na amaga ghaze, ni Kades Barnea ategh mangi nguazir ekiar kam mogomemin, a getiva an ganigh. Ezi ki ghua uan damazimin ganizir biziba, ki uamategha iza guizbangira bar uan navim sara Moses geghani. 8 Ezi nan aveghbuar na ko ghueziba, me atiatir migirigibagh amima, atiatim gumazamiziba bar moghira men navir averiabagh izivagha me abini. Ezi ki Ikiavira Itir God, nan God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi. 9 Dughiar kamin, Moses na ko akam akira ghaze, 'Ni bar deravira Ikiavira Itir God, en God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi, kamaghin ni uan dagarimin dikagha aruizir nguazir kam, an a isi ni uan boriba ko ia danighti, ia a daperagh an iki kamaghira ikiam.'"

10 Egha Kalep ua kamaghin Josua migia ghaze, "Ni oragh. Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God bizir kamin gun Moses mikemezi, datirighin 45plan azeniba gifa. Ezi ki datirighin azenir 85plan ikia egha ikiavira iti. 11 Fomira, Moses ingangarir kam damuasa na amadazir dughiam, ki gavgavim iti. Ezi gavgavir kam datirighin nan ikiavira itima, ki misogh bizibar amu daruvira ikiam. 12 Ni datirighin, Ikiavira Itir God, na daningasa akam akirizir nguazir mighsiabar itiba, ni da isi na daning. Ni dughiar kamin uabi ikiav orazi, ki kamaghin migia ghaze, Anakian gumazir ruarir bar ekiaba itima, men nguibaba bar ekevegha divazir gavgavibar aven iti. Eghti Ikiavira Itir God, na mikemezi moghin, na ko ikiti, ki me misogh men agiraghti me aregham."

13 Ezi Josua kamaghin oregha, Ikiavira Itir God, deragh Jefunen otarim Kalep damuasa God ko migei. Egha a Hebronin nguibam isava a ganingi. 14 Guizbangira, Kalep, a Kenasian gumazim Jefunen

14:1-3: Diboboniba 26:52-56; 32:33; 34:13-15; Godin Araziba 3:12-17 * **14:4:** Men inazir afeziam Jekop, a 12plan otariba iti, egha me 12plan anababagh amizi, da Israelian otifi. Egha gin Josepin ikizim, akuar pumuningin oto, kamaghin Israelia 13plan anababar otifi. Egha nguaziba tuisigh uari daningamin dughiamin, me nguazim tuiragha 12plan anababagh aningi, egha me nguazir taba Livaibagh aningizir puvati. God uabi uan ingangarim Livai bagh aningi, ezi bizir kam mati bizir aghuimin min me a ini. Ni Josua 13:33in gan. **14:6:** Diboboniba 14:30 **14:7:** Diboboniba 13:1-30 **14:9:** Diboboniba 14:24; Godin Araziba 1:36 **14:11:** Godin Araziba 34:7; Onger Akaba 18:32-34

otarim, a bar deragha Ikiavira Itir God, Israelian God, an akamin gin ghua bar uabi isava a ganiga, an gin zui. Kamaghin, a Hebronin nguibam isa a ganingi. Ezi an ovavir boriba a gapiagha ikia kamaghira iti. ¹⁵ (Fomira, me ziam Kiriati Arba, Hebronin nguibam garisi. Arba, an Anakian gumazir ruarir bar ekiar mam.)

Kalep nguazir kam inigha givazi, midoroziba uam Kenanin nguazir kamin otivir puvati.

15

Nguazir Josua Judan anabam bagha bighizim

¹ Ezi Judan anabamin adarazi bar nguazir me Juda bagha bighizim inigha a gapia. Ezi Judabar nguazir mitaghniyam sautin amadaghan ghua, Idomin kantrin tugha, bar ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganim sara ghu. ² Men nguazir mitaghniyar sautin amadaghan itim, an Amangszim Itir Dipar Akaremin sautin itir ruaghatevimin ikegga ghua, ³ tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagha ghua sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua, Kades Barnea gitagha ghua Hersonin nguibam gitagha ghua, Adarin nguibamin oto. Egha raghirigha ghua Karkan nguibamin oto. ⁴ Egha ghua Asmonin nguibamin otogha, Isipin nguazimin mitaghniyam abighizir daghurir muziarimin ghuavanaga Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Kar Judabar nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniyam.

⁵ Ezi men nguazir mitaghniyar aruem anadi naghin itim, an Amangszim Itir Dipar Akaremin, miriam bar an ghuana Jordanin Fanemin akamin oto. Ezi notin amadaghan itir nguazir mitaghniyam, a Jordanin Fanemin akamin ikegga, ⁶ ghua Bethoklan nguibamin otogha ghua, notin amadaghan ghua Betaraban nguibamin otogha ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mam ziam.) ⁷ Egha Akorin danganir zarimin ghua, Debirin nguibamin otogha, notin amadaghan ragha ghua Gilgalin nguibar ekiamin

ghu. Ni Gilgalin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin ghua vanadim iti. A danganir zarir kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha mitaghniyam ghua Ensemesin dipamin otogha, ghua Enrogelin danganimin oto. ⁸ Egha sautin amadaghan ghua Hinomin Otarimin danganir zarimin ghua Jebusin Mighsiamin oto. Jerusalem in nguibam danganir kamin iti. Ezi nguazir mitaghniyam ghuavira ikia ghua aruem uaghiri naghin amadaghan itir mighsiamin oto, a Hinomin danganir zarimin miriamin iti. Mighsiar kam, a Refaimin danganir zarimin iti. ⁹ Egha ghua Neptoan dipar emimirimin otogha ghua Efronin Mighsiamin boroghin itir nguibabar oto. Egha kagh nguazir mitaghniyam ua ragha ghua Balan nguibamin oto, an ziar mam Kiriati Jearim. ¹⁰ Egha Balan nguibamin mitaghniyam ua ighuigha ghua aruem uaghiri naghin ghua, Serin Mighsiamin otogha ghua, Jearimin Mighsiamin vongin notin amadaghan itir danganimin oto, an ziar mam Kesalon. Egha ghuaghira Betsemesin nguibamin otogha ghua Timnan nguibam gita. ¹¹ Egha ghua Ekronin nguibar ekiamin notin amadaghan itir mighsiamin otogha ighuigha ghua Sikeronin nguibar ekiamin otogha ghua, Balan mighsiam ategha ghua Japnelin nguibar ekiamin oto. Nguazir kamin mitaghniyam ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin gifa.

¹² Ezi Judan anabamin nguazir aruem uaghiri naghin itibar mitaghniyam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam, bar an miriamra ghu. Ezi Judan anabamin aven itir ikiziba vaghvagha nguazir kaba inigha dagh apiaghav iti.

Kalep Hebron ko Debirin

nguibar ekiamning ini

(Gumazir Dapaniba 1:11-15)

¹³ Ikiavira Itir God, fomira Josua migia ghaze, me Judabar nguazimin nguazitam isi Jefunen otarim, Kalep daningigh. Ezi Josua Ikiavira Itir God, mikemezi moghin amua, Hebronin nguibam isava Kalep ganingi. Hebronin ziar mam Kiriati

Arba. Arba ana Anakian ovavim. ¹⁴ Ezi Kalep Anakian ikizir 3pla misogha, men agintizima me are. Men ziar bar kara: Sesai ko Ahiman ko Talmi, me Anakian ovavir boriba. ¹⁵ Egha gin Kalep nguibar kam ategha ghua Debir in nguibar ekiam in gumazamizibav sosi. (Nguibar kam in ziar mam, Kiriath Sefer.)

¹⁶ Egha Kalep kamagh in migia ghaze, "Gumazim Kiriath Sefer in gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighi an an ikiam." ¹⁷ Ezi Kalep in dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kam in gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti. ¹⁸ Egha aning uaning in ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalep in azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, "Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?"

¹⁹ Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, "Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganinghi. Datirigh in ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh." Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganinghi. Aning Hebron in nguibam in borogh in iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judabar nguibabar ziaba

²⁰ Kar Judan anabam in aven itir ikiziba in izir nguibaba ko nguaziba. ²¹ Nguibar sautin amadaghan ikia Idom in nguazim in mitaghniam in borogh in itiba, dar ziar bar kara: Kapsel, Eder, Jagur, ²² Kina, Dimona, Adada, ²³ Kedes, Hasor, Itnan, ²⁴ Sip, Telem, Bealot, ²⁵ Hasor Hadata, Keriot ko Hesron, an ziar mam Hasor, ²⁶ Amam, Sema, Molada, ²⁷ Hasargada, Hesmon, Betpelet, ²⁸ Hasarsual, Berseba, Bisotia, ²⁹ Bala, Im, Esem, ³⁰ Eltolat, Kesil, Horma, ³¹ Siklak, Matmana, Sansana, ³² Lebaot, Silhim, Ain, ko Rimon. Distirigh in kam, 29plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar borogh in iti.

³³ Ezi distirigh in maba aruem uaghiri nagh in itir mighsiar dozibagh isin iti. Ezi

distirigh in kabar mam, nguibar ekiar kaba an aven iti: Estaol, Sora, Asna, ³⁴ Sanoa, Enganim, Tapua, Enam, ³⁵ Jarmut, Adulam, Soko, Aseka, ³⁶ Saraim, Aditaim, ko Gedera, an ziar mam, Gederotaim. Distirigh in kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar borogh in itiba.

³⁷ Ezi distirigh in igharazim in itir nguibar ekiabar kara: Senan, Hadasa, Mikdalgat, ³⁸ Dilean, Mispa, Joktel, ³⁹ Lakis, Boskat, Ekron, ⁴⁰ Kabon, Lamas, Kitlis, ⁴¹ Gederot, Betdagon, Nama, ko Makeda. Distirigh in kam 16plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar borogh in iti.

⁴² Ezi distirigh in igharazim in itir nguibar ekiabar kara: Lipna, Eter, Asan, ⁴³ Ipta, Asna, Nesip, ⁴⁴ Keila, Aksip, ko Maresa. Distirigh in kam 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar borogh in iti.

⁴⁵ Ezi distirigh in igharazim in itir nguibar ekiabar kara: Ekron in nguibam, an nguibar ekiaba, ko an nguibar doziba, ⁴⁶ nguibar ekiaba ko nguibar dozir Asdot in nguibam in borogh in, Ekron in ikegha ghua ongarir dadarim in tu. ⁴⁷ Egha ghua Asdot ko Gasan nguibam ko nguibar ekiaba ko nguibar uari inigha itiba, bar dar ghua sautin amadaghan Isip in Daghurir Dipam in otogha, bar ghua aruem uaghiri nagh in Mediterenian in Ongarir Ekiam in tu.

⁴⁸ Egha distirigh in maba nguazir mighsiabar iti. Ezi danganir kam in itir nguibar ekiabar kara: Samir, Jatir, Soko, ⁴⁹ Dana, Kiriath Sefer, an ziar mam Debir, ⁵⁰ Anap, Estemoa, Anim, ⁵¹ Gosen, Holon, Gilo. Distirigh in kam 11plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar borogh in iti.

⁵² Ezi nguibar ekiar distirigh in igharazim in itibar ziar bar kara: Arap, Duma, Esan, ⁵³ Janim, Bet Tapua, Afeka, ⁵⁴ Humta, Kiriath Arba, an ziar mam, Hebron, ko Sior. Distirigh in kam, 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar borogh in iti.

⁵⁵ Ezi nguibar ekiar distirigh in igharazim in itibar ziar bar kara: Maon, Karmel, Sif, Juta, ⁵⁶ Jesril, Jokdeam, Sanoa, ⁵⁷ Kain, Gibeon, ko Timna. Distirigh in kam 10plan nguibar

ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵⁸ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Halhul, Betsur, Gedor, ⁵⁹ Marat, Betanot, ko Eltekon. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁶⁰ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Kiriath Baal, an ziar mam Kiriath Jearim, ko Raba. Distrighin kam nguibar ekiar pumuning an iti, ezi nguibar dozir maba aningin boroghin iti.

⁶¹ Nguibar ekiar gumazamiziba puvatizir danganimin itibar kara: Betaraba, Midin, Sekaka, ⁶² Nipsan, Amangsizir Nguibam, ko Engedi. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁶³ Judaba Jebusia batoghan ibura, kar gumazamizir Jerusalem in nguibar ekiamin itiba. Kamaghin, me Judaba ko bar moghira uari inigha Jerusalem in ikiavira iti.*

16

Nguazir me Efraim in anabam in adarazi bagha bighizim

¹ Ezi nguazir me Josepin ovavir boriba bagha bighizim, an mitaghniyam Jordan in Fanem boroghin itir nguibam Jerikon ikegha, aruem anadi naghin amadaghan Jerikon mozir pabar ikegha ghua notin amadaghan ghua, gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, rurir mighsiabar ghua Betelin nguibamin oto. ² A Betelin otogha ghua, Lusin nguibamin otogha ghua Atarotin oto, danganir kam Arkaia an ike. ³ Egha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Japletian danganimin ghua, bar ghua vin Itir Bethoron in nguibamin oto. Egha ghua Geserin nguibamin otogha, bar ghua Mediterenian in Ongarir Ekiamin tu.

⁴ Josepin ovavir boriba, kar Manasen anabamin adarazi ko Efraim in anabamin adarasi, me nguazir kaba ini.

⁵ Kar Efraim in anabamin adarazir nguaziba. Men nguazir mitaghniyam,

aruem anadi naghin amadaghan Atarot Adarin nguibamin ikegha ghua Bethoron Ongarir Ekiamin oto. Ezi Mikmetatin nguibam, a notin amadaghan ikia men nguazimin iti. Ezi men mitaghniyam aruem anadi naghin amadaghan ighuigha ghua, Tanatsilon nguibam gitagha ghua, aruem anadi naghin amadaghan ghua Janoan nguibar ekiamin tu. ⁷ Egha Janoan nguibam ategha ghua Atarotin nguibar ekiam ko Naran nguibar ekiam giraghu. Egha ghua Jerikon nguibar ekiamin otogha ghua Jordan in Fanem in tu. ⁸⁻⁹ Egha Tapuan nguibar ekiamin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Kanan Fanem in otogha ghua Mediterenian in Ongarir Ekiamin tu. Nguazir kam ko nguibar ekiaba, ko nguibar dozir men boroghin itiba, me bar ada isa Efraim in anabamin adarazigh aningi. Efraim in anabamin adarazir marasi, men nguibar ekiar maba ko doziba Manasen nguazimin aven iti. ¹⁰ Efraim in adarasi, Kenanian Geserin nguibar ekiamin itibav sogha me batoghezir puvati. Kamaghin, Kenania Efraimian tongin ikiavira iti. Ezi Efraimia, Kenania gamima me pura men ingangarir gumazibar iti.

17

Nguazir me Manasen anabar me tuirazimningin igharazim bagha bighizim

¹ Ezi nguazir me Josepin otarir ivariam Manasen anabamin adarazi bagha bighizir nguazim, me an ovavir boribagh aningi. Ezi Makir, a Manasen otarir ivariam, a Gileatin afeziam, a midorozir gumazir bar aghuim. Kamaghin me faraghavira Gileatin Distrik ko Basan in Distrighin itir nguaziba isa an ovavir boribagh aningi. ² Egha me datirighin aruem uaghiri naghin amadaghan Jordan in Fanem in itir nguaziba isa, Manasen ovavir borir igharazibagh aningi. Manasen ovavir boribar ziabar kara: Abieser, Helek, Asriel, Sekem, Hefer, Semida. Gumazir kaba, me vaghvaghua uan ikizir

15:63: Gumazir Dapaniba 1:21; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4 * **15:63:** Akar kam, "Jerusalem in ikiavira iti," kar en dughiam in akam puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam in migei. **16:10:** Gumazir Dapaniba 1:29

ekiabar inazir afeziabar otifi. ³ Manase, Makir bate, ezi Makir, Gileat bate, ezi Gileat Hefer bate, ezi Hefer Selofehat bate, ezi Selofehat, a guivibaram ote, egha otariba puvati. Ezi an guivibar ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka, ko Tirsas. ⁴ Ezi guivir kaba ghua ofa gamir gumazim Eleasar, ko Josua ko gumazir dapanibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, 'En afeziamin aveghbuabar otariba tongin ia nguazitam e daningh.'" Ezi Josua Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, nguaziba abigha Selofehatin guivibagh aniga, egha maghira Manasen anabamin aven itir gumaziba saram aningi. ⁵⁻⁶ Josua nguaziba abigha da isa Manasen anabamin adarazir guiviba ko otaribagh aningi. Kamaghin Manasen anabamin adarasi, bar moghira 10plan nguaziba bar ada ini. Ezi Manasen anabamin ikizir igharazimin adarasi, Jordanin Fanemin vongin amadaghan Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin nguaziba ini.

⁷ Manasen anabamin adarazir nguazir mitaghniyam, Aserin anabamin nguazimin ikegha ghua Mikmetatin nguibamin oto, an aruem anadi naghin amadaghan Sekemin nguibar ekiamin iti. Egha mitaghniyam sautin amadaghan ghua Entapuabar nguazimin tu. ⁸ Ezi Manasen anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazimin mitaghniyam, Tapuan nguibar ekiamin kagh iti. Egha Tapuan nguibam uabi, a Efraimbar nguibam. Ezi nguazir Tapuan nguibam ekiaruzim, a Manasen adarazir nguazim. ⁹⁻¹⁰ Ezi Efraimin adarazir nguibar ekiaba, kar nguibar ekiar sautin amadaghan itiba, ezi Manasen adarazir nguazim notin amadaghan iti, ezi aningin nguazir mitaghniyam aruem uaghiri naghin Kanan daghurimin uaghira, Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriam bar an ghu. Ezi Aserin nguazim not ko aruem uaghiri naghin aningin tongira iti, ezi Isakar in adarazir nguazim, not ko aruem anadi naghin aningin tongira iti. ¹¹ Isakar ko Aserin nguazir mitaghniyamningin aven, Manasen anabam, nguibar kaba ini: Betsan, ko Ipleam,

ko nguibar aning okarigha itiba, Nafat Dor, Endor, Tanak, ko Megido, ko nguibar da okarigha itiba.* ¹² Ezi Manasen anabamin adarasi, Kenanin gumazamiziba nguibar ekiar kabar me batoghan ibura, ezi me me ko nguibar ekiar kabar ikiavira iti. ¹³ Ezi Israelia gin gavgavim inigha, Kenania abirima, me pura men ingangarir gumazir kinibar iti. Egha me me batoghezir puvati.

¹⁴ Egha gin Josepin ovavir boriba, Josua bagha izegha a migia ghaze, "Ikiavira Itir God bar deragha e gamizi, e bar aviraseme. Ezi e nguazir aviritaba inian firin, ni nguazir vamira isava e ganingi." ¹⁵ Ezi Josua kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ian avirim bar ekeveghti Efraimbar mighsiabar itir nguazim ian suvighti, ia uari ghuanang Peresia ko Refaimian ruarir ghurimin mangi, uari baghvira nguazitam in ganiva anezenegh."

¹⁶ Ezi Josepin ovavir boriba kamaghin a migei, "Mighsiar nguazir kam en sufi. Kenania, me danganir zarimin nguazir voroghira ireghav itiba, me bar moghira midorozir karisin ainin gavgaviba itiba iti. Betsanin nguibar ekiam ko an okarigha itir nguibaba ko, Jesrilin nguibamin boroghin danganir zarimin itir adarasi, me bar ainin midorozir karisba iti."

¹⁷ Ezi Josua kamaghin Efraim ko Manasen anabamningin adarazir nighniziba fa me migia ghaze, "Ian anabamningin aven ia guizbangira bar avirasemegha, bar gavgafi. Nguazir vamira, a ian sufi. Kamaghin, ia nguazir igharazitaba uaghan ada iniam. ¹⁸ Egh nguibar mighsiabar itiba, ia bar moghiram ada iniam. Ruarir kam a guizbangira ruarir ghurir pizim, ia an mitaghniyar tamin ikegh an ingar mangi, an saghon itir mitaghniyar igharazimin otogh. Kenania gavgavigha midorozir karisin bar gavgaviba iti. Eghti ia me misogh men agintighi me aregham."

18

Josua nguazir igharazim bar anebigha Israelia bar me ganidi

^{17:4:} Diboboniba 27:1-7 * ^{17:11:} Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. ^{17:12:} Gumazir Dapaniba 1:27-28

1 Egha Israelia midorozim gamigha apaniba abinigha givagha, Silon nguibar ekiamin uari akufa. Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fasa a bativamin Purirpenim asara. 2 Dughiar kam in Israelian tongin 7plan anababar adarasi, me uari bagh nguazitaba tighar da iniam. 3 Ezi Josua kamaghin Israelia migei, "Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, nguazir kam ia ganigha gifa. Ezi ia manmaghin amigha ghuava a inizir puvati? 4 Ia 7plan anabar nguaziba puvatizibar gumaziba vaghvagh men aven, 3plan gumazibav sefegh. Eghti ki me amadaghti me nguazim bar a daruva, an gan nguazir me ifongeziba uari bagh ada inisi, da osirigh, gin uamategh na bagh izi, osirizir eghaghanir kam na daningigh. 5 Me nguazim, 7plan akuabar anebikigh. Judan anabamin adarazi sautin amadaghan nguazim inigha gifa, egh me anarira ikiam. Ezi Josepin adarazi notin amadaghan nguazim ini, egh me anarira ikiam. 6 Eghti ia 7plan anababa meng, me bagh nguazim abighiva, dar eghaghaniba osirigh, eghaghanir kaba inigh izi na daningigh. Eghti ki gin Ikiavira Itir God, en Godin damazimin nguazir me ifuegh iniamim gifofoghsi, satu gikiararangam. 7 Eghti bizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ezi kamaghin, Josua nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Gat in anabam, Rubenin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin nguaziba inigha gifa. Nguazir kaba, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir nguaziba."

8 Ezi Josua kamaghin gumazir mangasa misevezibav gei, "Ia mangi nguazim abighirarigh an eghaghaniba na bagh bar ada osirigh da inigh iziti, ki Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararang fogh suam, nguazir manam God ia bagh a ginaba." Ezi gumazir kaba Josuan migirigiam baregha ghue. 9 Me ghua nguazir kaba bar dagh etiagha aruigha, nguazibar aven nguibar ekiabar ziaba vaghvagha da osirigha, 7plan akuabar da abigha dar eghaghaniba osiri. Egha

me gin uamategha Josua bagha Silon ize. 10 Ezi Josua Silon ikia fofoghasa, Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararai, eghti, a manmaghira nguaziba abigh vaghvagh men 7plan anababar aningam. Egha a gin nguazir kaba abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi.

Nguazir me Benjaminin anabamin adarazi bagha bighizim

11 Dughiar kam Josua Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararaima, Benjaminin anabamin adarazi iniamin nguazim faragha oto. Nguazir kam, Judan anabamin adarazi ko Josepin anabamin adarazigh aningizir nguazimningin tongira iti. 12 Men notin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Jordanin Fanemin ikegha ghua, Jerikon nguibar ekiar mighsiamin pin itimin miriamin notin amadaghan ghua a gitagha ghu. Egha kagh ighuigha ghua aruem uaghiri naghin, bar ghua Betavenin nguazir misingizimin danganimin oto. 13 Egha nguazir mitaghniam bar ghua Lus in nguibar mighsiar muziarir pin itimin miriamin, sautin amadaghan zui, Lus in ziar mam, Betel. Egha ghua sautin amadaghan Atarot Adarin nguibamin iraghu. Nguibar kam, a vin Bethoronin nguibamin boroghin itir mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. 14 Mitaghniar kam mighsiam azofa, mighsiar kam Bethoronin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha aruem ghuaghiri naghin ghua, egha ragha sautin amadaghan zui. Egha sautin amadaghan ghuaghira Kiriati Balin nguibamin oto, an ziar mam, Kiriati Jearim. Kar Judabar nguibar ekiam. Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniam, kagh ikegha aruem uaghiri naghin iraghu.

15 Ezi sautin itir mitaghniam, Kiriati Jearimin aruem uaghiri naghin amadaghan, an miriamin ikegha ghua Neptoan nguibamin boroghin itir dipar emimirimin tu. 16 Egha mitaghniam bar ghua Hinomin otarimin danganir zarimin boroghin itir mighsiamin miriamin ghu. Mighsiar kam, notin amadaghan Refaimin danganir zarimin miriamin tughav iti. Egha ghua sautin amadaghan Hinomin danganir

zarim atu. Danganir zarir kam, a Jebusian nguibar mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. Egha mitaghniyam ghua Enrogelin dipar emimirimin tu. ¹⁷ Egha mitaghniyam notin amadaghan ghua Ensemesin dipar emimirimin otogha, ghua Gelilotin nguibamin oto. Ni Gelilotin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adu-mimin nguibamin ghuavanadim, a ikiam. A danganir zarir kam sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha nguazir mitaghniyam ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mam ziam.) ¹⁸ Egha ghua mighsiar mam pin zui, ni kagh tugh ganti, Araban dipaba puvatizir danganir ekiam ikiam. Egha mitaghniyam bar ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin iraghu. ¹⁹ Egha ghua notin amadaghan Bethoklan nguibamin mighsiar muziarimin miriamin ghua, Jordanin Faner akamin otogha, Amangsizim Itir Dipar Akaremin tu. Kar Benjaminin anabamin adarazir nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniyam. ²⁰ Ezi aruem anadi naghin amadaghan, Jordanin Fanem, Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniyam atu. Kar Benjaminin anabamin adarasi, nguazir me inizibar mitaghniaba.

²¹ Kar Benjaminin anabamin aven itir ikiziba, inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Jeriko, Bethokla, Emek Kesis, ²² Betaraba, Semaraim, Betel, ²³ Avim, Para, Ofra, ²⁴ Kefar Amoni, Opni, ko Geba. Distrighin kam 12plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

²⁵ Ezi Benjaminin anabamin adarazir nguibar distrighin igharazibar itiba, dar ziabar kara: Gibeon, Rama, Berot, ²⁶ ko Mispa, Kefira, Mosa, ²⁷ Rekem, Irpel, Tarala, ²⁸ Sela, Haelep, Jebus, an ziar igharazim Jerusalem, Gibeon, ko Kiriat Jearim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. Nguazir kam, Benjaminin anabamin adarazi a ini.

19

Nguazir me Simeonin anabamin adarazi

19:2: 1 Eghaghaniba 4:28-33

bagha bighizim

¹ Josua ghua satu gikararaima, Benjaminin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 2 Simeonin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir kam, me Judan anabamin adarazigh aningizir nguazim bar an tongira iti. ² Kar Simeonin anabamin adarazi inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Berseba (an ziar mam, Seba) ko Molada, ³ Hasarsual, Balam, Esem, ⁴ Eltolat, Betul, Horma, ⁵ Siklak, Bet Markabot, Hasarsusa, ⁶ Bet Lebaot, ko Saruhen. Me 13plan nguibar ekiaba, ko nguibar dozir maba, dar boroghin iti. ⁷ Egha me uaghan nguibar ekiar kaba ini: Ain, Rimon, Eter ko Asan, me da ini. Me 4plan nguibar ekiar kaba ko dar boroghin itir nguibar dozir maba ini. ⁸ Me nguibar ekiar kaba ko da okarigha itir nguibar doziba isa ghua, Balatberin nguibar ekiar sautin amadaghan itim ini, an ziar igharazim Rama, a Negevin gumazamiziba puvatizir danganir ekiamin iti. Nguazir kam, Simeonin anabamin aven itir ikiziba a ini. ⁹ Josua faragha nguazim abigha Judan anabamin adarazigh aningi, ezi men nguazim bar ekefe. Kamaghin Josua datirighin men nguazimin aven, nguazir maba isa Simeonin anabamin adarazigh aningi.

Nguazir me Sebulunin anabamin adarazi bagha bighizim

¹⁰ Josua ghua satu gikararaima, Simeonin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 3 Sebulunin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir me inizimin mitaghniyam, ghua Saritin nguibar ekiamin tu. ¹¹ Ezi men nguazir mitaghniyam ghua aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Marealin nguibar ekiamin otogha ghua, Dabesetin nguibar ekiamin boroghin ghua, Jokneamin nguibar ekiar aruem anadi naghin itir daghurimin tu. ¹² Egha Saritin nguibamin vongin, mitaghniyam ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Kislot Taborin nguibar ekiamin miriamra ghua, Daberatin nguibar ekiamin ghua

Jafian nguibar ekiamin ghuavanabo. ¹³ Ezi mitaghniyam ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin Gathefer ko Etkasinin nguibar ekiamningin otogha, ighuigha ghua Rimonin nguibar ekiamin tuavimin otogha ghua, ighuigha Nean nguibamin amadaghan ghu. ¹⁴ Egha notin itir mitaghniyam ighuigha ghua Hanatonin nguibar ekiamin amadaghan ghua, Iptahelin danganir zarimin tu. ¹⁵⁻¹⁶ Sebulunin anabamin adarazi inizir nguibar ekiabar ziabar kara: Katat, Nahalal, Simron, Idala, ko Betlehem. Me 12plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Isakarın anabamin adarazi bagha bighizim

¹⁷ Josua ghua satu gikararaima, Sebulunin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 4 Isakarın anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ¹⁸ Isakarın anabamin nguazim, an aven nguibar ekiabar ziabar kara: Jesril, Kesulut, Sunem, ¹⁹ ko Hafaraim, Sion, Anaharat, ²⁰ ko Rabit, Kision, Ebes, ²¹ ko Remet, Enganim, Enhada, ko Betpases. ²²⁻²³ Isakarın anabamin nguazir mitaghniyam ghua, Taborin Mighsiamin suiragha ghua Sahasuman nguibar ekiamin otogha, ghua Betsemesin nguibar ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin oto. Isakarın anabamin adarasi, nguibar ekiar 16pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Aserin anabamin adarazi bagha bighizim

²⁴ Josua ghua satu gikararaima, Isakarın anabamin nguazimin gin, nguazir namba 5 Aserin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ²⁵ Aserin anabam inizir nguazimin aven itir nguibar ekiabar ziabar kara: Helkat, Hali, Beten, Aksap, ²⁶ ko Alamelek, Amat, ko Misal. Ezi aruem uaghiri naghin men mitaghniyam Karmelin Mighsiamin boroghin ghua Sihorlipnatin nguibar ekiamin tu. ²⁷ Egha ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Betdagonin nguibar ekiamin otogha, Sebulunin adarazir nguazimin boroghira ghua, Iptahelin danganir zarimin ghua

notin amadaghan Betemek ko Neielin nguibamningin tu. Egha mitaghniyam ghuavira ikia ghua, notin amadaghan ghua Kabulın nguibamin otogha, ²⁸ ghua Ebron, Rehob, Hamon, ko Kanan otogha, bar ghua Saidonin nguibar ekiamin tu. ²⁹ Egha ua ighuigha Raman nguibar ekiamin otogha iza, Tairin nguibar ekiamin tu, nguibar ekiar kamin divazim bar gavgafi. Egha mitaghniyam ua ragha Hosan nguibar ekiamin otogha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Aserin anabam uaghan nguibar ekiar kaba ini: Mehebel, Aksip, ³⁰⁻³¹ ko Uma, Afek, ko Rehob. Aserin anabamin adarasi, nguibar ekiar 22pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Naptalin anabamin adarazi bagha bighizim

³² Josua ghua satu gikararaima, Aserin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 6 Naptalin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ³³ Ezi men nguazir mitaghniyam, Helepin nguibar ekiam ko Sananimin nguibamin tughav itir Okin temer ekiamin povimin ikegha ghua, Adami Nekepin nguibar ekiamin otogha ghua, Japnelin nguibar ekiamin otogha, ghua Lakumin nguibar ekiamin ghua Jordanin Fanemin oto. ³⁴ Egha mitaghniyam ighuigha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua Asnot Taborin nguibar ekiam ko Hukokin nguibar ekiamin oto. Ezi Sebulunin anabamin nguazir mitaghniyar sautin itim, a Naptalin anabamin nguazir mitaghniyam suira. Ezi Naptalin nguazir mitaghniyar aruem uaghiri naghin itim, an Aserin anabamin nguazir mitaghniyam suira. Egha an nguazir mitaghniyar aruem anadi naghin itim, a Jehudan nguibamin boroghin ikia Jordanin Fanemin suira.* ³⁵ Men nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, dar ziabar kara: Sidim, Ser, Hamat, Rakat, Kineret, ³⁶ ko Adama, Rama, Hasor, ³⁷ ko Kedes, Edrei, Enhasor, ³⁸⁻³⁹ ko Yiron, Mikdalel, Horem, Betanat, ko Betsemes. Naptalin anabam, 19plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

* **19:34:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Nguazir me Danin anabamin adarazi bagha bighizim

⁴⁰ Josua ghua satu gikararaima, Naptalin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 7 Danin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ⁴¹ Danin anabam inizir nguazim, an nguibar ekiabar ziabar kara: Sora, Estaol, Irsemes, ⁴² ko Salbim, Aijalon, Ila, ⁴³ ko Elon, Timna, Ekron, ⁴⁴ ko Elteken, Gibeton, Balat, ⁴⁵ ko Jehut, Beneberak, Gatrimon, ⁴⁶ ko Mejarkon, Rakon, ko Jopan nguibar ekiamin boroghin itir danganim. ⁴⁷ Ezi gin, nguazir kamın ghuavir faraghav itiba, Danin anabamin adarazir apanim gamigha nguazir kamın me batoke. Ezi Danin adarazi dikavigha ghua Laisin nguibamin otogha, me misogha nguibar ekiar kamın gumazamiziba bar me misuagharigha men nguibar ekiam ini. Egha Danin anabamin adarazi ghaze, nguazir kam mena, egha a gaperagha an iti. Me ziar kam Lais adeggha uan inazir afeziamin ziam Dan a gati. ⁴⁸ Nguibar ekiar kaba, ko nguibar dozir dar boroghin itiba, Danin anabamin adarazi da ini.

Nguazir me Josuan adarazi bagha bighizim

⁴⁹ Israelia bar nguaziba abigha uari ganigha givagha, nguazir mam isa Nunin otarim Josuan adarazigh aningi. ⁵⁰ Josua faragha Timnat Seran nguibar ekiam uabi daningasa men azai, an Efraimin anabamin nguazimin ikia mighsiaba itir danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me a isava a ganingi. Ezi Josua nguibar kam uam an ingarigha, a gaperaghav an iti.

⁵¹ Ezi ofa gamir gumazim Eleasar ko, Josua ko Israelian anababar ikiziba vaghvagha men gumazir dapaniba ko Silon danganimin, me Ikiavira Itir Godin damazimin ikia, egha God bativamin Purirpenimin tiar akamin apiaghav iti. Egha Israelian anababa bagha inabazir nguaziba abighasa satu gikararai. Ezi me nguaziba tuiragha uari ganidir ingangarir kam, ghua kamaghira tugha gifa.

20

Josua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba amisefe

¹ Ezi gin Ikiavira Itir God Josua migia ghaze, ² “Ki faragha Moses mikemezi moghira ni Israelia mikimti, me nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamibagh, inamighti da iki. ³ Eghti ian gumazitam, atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi nguibar ekiar kabar tamın modogh ikiam. Eghti aremezir gumazimin tav uam a ikarvaghsi a burian kogham.

⁴ “Eghti gumazir osimtizim gamizim nguibar ekiar kamın mongsi mangi otogh, faragh mangi nguibar ekiamin tiar akamin, uan osimtizimin gun gumazir aruabav kemegh. Eghti me an amamangatighti, a mangi me ko ikiam. ⁵ Eghti gumazir a ikarvaghasava amim an gin iziti, nguibar ekiamin gumazir dapaniba a isi an agharim datighan kogham. Me fo, a guizbangira an apanim gamua a misoghezi ana aremezir puvati. Egh nguibar ekiar kamın gumazamiziba a geghuv deragh an ganam. ⁶ Egh a nguibar ekiar kamın averara iki mangiti, me gumazamizibar damazimin kotin aven, an osimtizim tuisigh a bareghti, an kot deraghti, a nguibar ekiar kamın averara iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim ovengeghamin dughiam otogham. Eghti gin a uamategh uan nguibar a ikegha arazezimin mangam.”

⁷ Ezi me kamaghin oregha Naptalin anabamin nguibar mighsiamin itir mam Kedes ginaba. A Galilin Distrighin aven iti. Egha Efraimin nguibar mighsiamin itim, Sekem ginaba. Egha Kiriya Arba, an ziar mam Hebron, me a ginaba. A Judan anabamin nguibar mighsiamin itim. ⁸ Egha me Rubenin anabamin nguazimin, Beserin nguibam ginaba. Ni Jerikon tugh Jordanin Fanemin vongin ganti, Beserin nguibar mighsiam ikiam. An aruem anadi naghin dipaba puvatizir danganimin iti. Egha Gatin anabamin nguazimin, Gileatin Distrighin aven, me

Ramotın nguibar ekiam ginaba. Egha Manasen anabamın nguazimın, Basanin Distrighin aven, Golanin nguibar ekiam ginaba. ⁹ Nguibar ekiar mongamin kaba, kar Israelia, ko Kantrin Igharazibar Gumamazir me ko itiba, me me bagha dagh inaba, eghti men tav atamakuigh gumazitam misoghti an aremeghti, an tav a ikarvaghsi damuti, an atiating ivegh mangi nguibar ekiar kabar aven mangi deragh ikiam. A kagh iki mangiti kotiar dughiamin gumamaziziba bar a baregham. Eghti gumazir ovevem ikaraghasa amim, faragh deraghvira oregh fogh suam, gumazir kam ti guizbangira nighnigha a misoghezi an areme, o puvati. Kot mikim suam, Gumazir kam osimtızim guizbangira iti, eghti an a ikaragham. Puvatighi, puvatigham.

21

Nguibar ekiar me Livain anabamın adarazigh aningiziba

¹⁻² Israelia dughiar kamın Kenanin nguazimın, Silon nguibar ekiamın boroghın nguibam aghuigha an iti. Ezi Livain anabamın gumazir dapaniba ghua, ofa gamir gumazim, Eleasar ko Josua ko Israelian anababar gumazir dapaniba me migia ghaze, “Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, ni Livain anabamın adarasi, nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba ko dar boroghın itir nguazir men asiziba ikiamiba, da isi me daning.” ³ Ezi Israelian anababa, Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, amua vaghvaghera uan nguibar ekiar maba ko men asiziba ikiamin nguazir maba isava Livain anabamın adarazigh aningi.

⁴ Me faraghavira Kohatin adarazi ini-amin nguibar ekiaba bagha satu gikararai. Kohatin ikizir igharazim, men inazir afeziam Aron, an ofa gamir gumazim. Ezi Judan anabam ko Simeonın anabam, ko Benjaminın anabam, me 13plan nguibar ekiaba atugha me ganingi. ⁵ Ezi Kohatin ikizimın gumamazir igharaziba, Efraimın anabam ko Danın anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir aruem uaghiri naghın amadaghan itim,

me uan nguibar ekiar 10pla atugha me ganingi.

⁶ Ezi Gersonın ikizimın adarasi, Isakarın anabam, ko Aserin anabam, Naptalin anabam, ko Manasen anabar ikizir aruem anadi naghın itim, me uan nguibar ekiar 13pla atugha me ganingi.

⁷ Ezi Merarin ikizimın adarasi, Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Sebulunın anabam, me uan 12plan nguibar ekiaba atugha me ganingi.

⁸ Egha Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, me Livain anabamın adarazi bagha nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba me daningasa satu gikararai. Eghti nguibar ekiar kabar boroghın itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arighi da ikiam.

⁹⁻¹⁰ Kar Judan anabam ko Simeonın anabam, me ganingizir nguibar ekiaba. Israelia nguibar ekiar kaba me daningasa satu gikararangizi, Aronın ovavir boriba Kohatin ikizimın aven itir adarasi, da ini.

¹¹ Israelia, Kiriya Arban nguibar ekiam isa Aronın ikizimın adarazigh aningi, nguibar kam, an ziar mam Hebron. Ezi Arba a Anakin afeziam. Hebronın nguibar ekiam, a Judan anabamın nguazimın aven ikia, egha mighsiabagh isin iti, ezi nguazir aviriba an okarigha iti. Eghti me uan asiziba nguazir kabar dar arigham.

¹² Nguibar ekiar kamın, Israelia faragha azeniba oparamin nguazir an boroghın itiba, ko an nguibar dozir an boroghın itiba, me da isa Jefunen otarim Kalep ganigha gifa. Kamaghın, me datirighın nguazir kaba ko nguibar doziba isi Aronın adarazir aningan kogham.

¹³ Hebron, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Egha me uaghan nguibar ekiar igharaziba isa Aronın ovavir boribagh aningi. Dar ziar kara: Lipna, ¹⁴ ko Jatir, Estemoa, ¹⁵ ko Holon, Debir, ¹⁶ ko Ain, Juta, ko Betsemes. Kar Judan anabam ko Simeonın anabam 9plan nguibar ekiaba me ganingi. Eghti nguibar ekiar kaba okarigha itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arigham. ¹⁷ Ezi Benjaminın anabamın adarazi nguibar ekiar 4pla isa me ganingi. Dar ziar

kara: Gibeon, Geba, ¹⁸ ko Anatot, Almon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Livain adarazi uan asizibar arigham. ¹⁹ Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumaziba, me nguibar ekiar 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham. ²⁰ Ezi Kohatin ikizir igharaziba, Efraimin anabamin adarazi uan nguibar ekiaba me ganingi. ²¹ Me aningizir nguibar ekiar 4plan kabar ziabar kara: Sekem, a Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itimin iti, egha a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Geserin nguibar ekiam, ²² ko Kipsaim, Bethoron. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. ²³ Ezi Danin anabamin adarazi me nguibar ekiar 4plan kaba isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Elteken, Gibeton, ²⁴ ko Aijalon, ko Gatrimon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. ²⁵ Egha Manasen anabam me tuirazimningin igharazimin adarasi, me nguibar ekiar pumuning isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Tanak ko Gatrimon. Ezi nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. ²⁶ Kamaghin, Kohatin ikizimin adarazi bar nguibar ekiar 12pla ko, dar nguazir asizibar arighamiba, ini.

²⁷ Ezi Gersonin ikizim, me Livain anabamin ikizir mam, Israelia nguibar ekiar maba me ganingi. Me Manasen anabam me tuirazimningin ikizir faragha zuimin nguibar ekiar pumuning isa Gersonin adarazigh aningi. Aningin ziamning kara: Besteran ko Golan, aning Basanin Distrighin amadaghan itir nguibar ekianning. Golan a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Besteran nguibar ekiam. Eghti nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.

²⁸ Ezi me Isakarın anabamin nguibar ekiar 4pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kision, Daberat, ²⁹ Jarmut, ko Enganim. Eghti nguazir

nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. ³⁰ Ezi me Aserin anabamin adarazir nguibar ekiar 4pla isava Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Misal, Apdon, ³¹ ko Helkat, Rehop. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. ³² Egha me Naptalin anabamin nguibar ekiar 3pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kedes, Hamotdor ko Kartan, da Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiaba, ezi Kedes, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. ³³ Egha Gersonin ikizim nguibar ekiar 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham.

³⁴ Egha me Sebulunin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin ikizimin adarazigh aningi, men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba. Kar 4plan nguibar ekiar kabar ziaba: Jokneam, Karta, ³⁵ ko Dimna, Nahalal. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. ³⁶ Ezi me Rubenin anabamin nguibar ekiar 4pla isa, Merarin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Beser, Jahas, ³⁷ ko Kedemot ko Mefat. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. ³⁸ Ezi me Gatin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Ramot, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam, egha a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Gumaziba osimtiziba ikia ara ghua an aven modi. A ko Mahanaim, ³⁹ ko Hesbon, ko Jaser. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. ⁴⁰ Kamaghin Merarin ikizimin adarazi nguibar ekiar 12pla bar da ini. Men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba.

⁴¹ Israelia bar moghira nguazir me apiazibar tongin, 48pla nguibar ekiaba isa Livain anabamin adarazigh aningi. ⁴² Eghti nguazir bar nguibar ekiar kaba

okarigha itiba, Livain anabamın adarazi uan asızibar arıgham.

Ikiavıra Itir God, mikemezi moghin Israelia bar nguaziba ini

⁴³ Kamaghın, Ikiavıra Itir God fomıra men inazir afeziabav kemezi moghin, a nguaziba isa, bar Israelia ganıngizi, me dagh apia. ⁴⁴ Egha Ikiavıra Itir God, uan akar dikirizim ginıghnıgha Israelian akurazi, me uan apanibav sogha bar me abınizi, men apanitam me abırazir puvati. ⁴⁵ Ikiavıra Itir God, fomıra akar dikiriziba Israelia ganıngi, egha a deravıra dagh amizi, da guizbangıram otifi.

22

Josua, anabar Jordanın Fanemın vongın ikiamiba, amadazi, me uan nguazibar zui

¹ Israelia, Kenanın nguaziba bar da abigha gıvazi, Josua, Rubenın anabam ko, Gatın anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningın mamın adarasi, a bar men diazi, me iza uari akufa. ² Ezi a kamaghın me mıgei, “Moses a Ikiavıra Itir Godın ingangarir gumazim, bizir a damuasa ia mıgeiba ia zurara dagh ami. Egha uaghan, bizir ki ia damuasa ia mıgeiba, ia uaghan dagh ami. ³ Fomıra iza datırıghın, ia zurara uan aveghbuabar akurvasi. Ia dughiatamın me ataghizir puvati. Ia bar deravıra Ikiavıra Itir God, ian Godın Akar Gavgavıbar gın zui. ⁴ Ia fo, Ikiavıra God, ian God, uan akar faragha dikirizimın gın ghua avughsazim ian aveghbuabagh anıngi. Kamaghın, ia datırıghın uamategh nguazir ia inizibar mangı dar apiagh iki. Ikiavıra Itir Godın ingangarir gumazim Moses, Jordanın Fanemın vongın itir nguazir kaba ia ganıngizi, da ian nguazibara. ⁵ Egh ia Moses damuasa mikemezir Akar Gavgavıba ko Moses Osirizir Arazıba, ia bar deraghvıra dar gın mangı da bakınıghnıghan marki. Da ghaze, ia Ikiavıra Itir God, ian God, bar a gifongegh, deraghvıra an gın mangı an Akar Gavgavıba bar dar amu. Ia zurara pamtemın an suiragh. Egh ia uan ifongiaba ko navir averıaba sara, an

ingangarim damu.” ⁶ Egha Josua God deragh me damuasa God ko mikemegha, me amadazi, me uan nguıbabar zui.

⁷ (Moses fomıra Basanın Distrıghın aven itir nguazim isa Manasen anabamın akuar mamın adarazıgh anıngi, a Jordanın Fanemın aruem anadı naghın iti. Ezi Josua aruem uaghiri naghın Jordanın Fanemın nguazir maba isa Manasen anabamın akuar ıgharazim ganıngi.) Egha Josua me mıgeıma, Jordanın Fanemın vongın mangamın gumazamızıba uamategh uan nguıbabar mangasava amıma, Josua, God deragh me damuasa Godın azaragha, ⁸ kamaghın me mıgıa ghaze, “Ia bizir bar avırıba inıgha, da sara zui. Asızıba, silva, gol, ain, bras, ko korotiar bar aghuıba ia da inıgha zui. Ia uan apanıba abırıgha inizir bizir kaba, ia da inıgh mangı uan adarazi ko da tuiragh uari danıng.”

⁹ Ezi Rubenın anabam, ko Gatın anabam ko Manasen anabar me tuirazimningın mam, men adarazi uamategha ghua, Israelian ıgharazıba ataghızı, me Kenanın nguazımın itir nguıbam Silon iti. Ezi me Gileatın Distrıghın itir nguazıba bagha zui. Men nguazıba, Jordanın Fanemın aruem anadı naghın iti. Fomıra Moses me mıgıa ghaze, “Nguazir kam, Ikiavıra Itir God, ia danıghti ia dar ghuavıba ikegham.”

¹⁰ Egha me bar tuavımın ghua Kenanın nguazım an ghuavıra ikıa, Jordanın Fanemın boroghın otogha, ofa gamir dakozir ekiar mam faner mıriamın an ingari. ¹¹ Ezi Israelian gumazamızir ıgharazıba bar kamaghın oraki, “Rubenın anabam, Gatın anabam ko Manasen anabar me tuirazimningın mam, me en amadaghan Jordanın Faner mıriamın ofa gamir dakozir mamın ingarıgha gıfa.” ¹² Egha Israelia bar moghıra Silon nguıbamın uari akuvagh, mangı me ko mısoghasa nıghnısi.

¹³ Egha Israelia, ofa gamir gumazım Eleasarın otarım Finias amadazi, a Rubenın anabam ko Gatın anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningın mamın adarazır, ganasa Gileatın Distrıghın zui. ¹⁴ Egha me uan anababar

10pla vaghvagher men tongin gumazir dapanir maba amisefe. Gumazir dapanir 10plan kaba, me vaghvagher uan ikizibar dapaniba. Ezi Israelia Finias ko gumazir dapanir kaba amangizi me a ko zui. ¹⁵ Egha me ghua Gileatin Distrighin otivigha kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam batogha kamaghin me migei, ¹⁶ “E Ikiavira Itir Godin gumazamiziba bar, kamaghin ia migei, ‘Ia manmaghsua Godin akam batuegha akirim ragha a gasaragha ofa gamir dakozir kam uari baghaviram an ingari? Ia ua Ikiavira Itir God ategha an gin zuir puvati. ¹⁷ Ia fo, e fomira Peorin danganimin ikia arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God arimariam amadazi a izegha, e an gumazamiziba bar e gasighasiki. Ezi an osimtizim ikiavira iti. Ezi ia ti ghaze, a pura bizim, egha a gisin ua tam damuasa? ¹⁸ Egh ia datirighin Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghuagh akirim ragha gasaraghti, a gurum mizaraghan Israelia, bar en ataram. ¹⁹ Ia kamaghin nighnigh suam, nguazir ia itim, a Godin damazimin zuezir puvati, ia anetegh iziva Ikiavira Itir Godin Purirpenim itir nguazimin izegh an iki. Egh en tongin uari bagh nguazitaba inigh dar iki. Ikiavira Itir God, en God, an ofa gamir dakozim en tongin iti. Ia Ikiavira Itir Godin akam ko en akam baraghan kogh uari bagh ofa gamir dakozir igharazimin ingarigh, e damighti, e ian arazir kuramin aven ikian kogham. ²⁰ Ia bizir Seran otarim Akan amizim bakinighnighan marki! Ikiavira Itir God e migha ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiam bar a gasighasikigh.” Ezi Akan Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. Kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir ekiam isa, bar moghira e ganingi. Akan uan arazir kuram bagha areme, ezi Israelian igharaziba uaghan an amizir arazir kurar kam bangin me ariaghire.’”

²¹ Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam adarasi, Israelian gumazir dapaniba ikaragha ghaze, ²² “Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira God. A

Ikiavira Itir God. A fo, e bizir kam gami. Ezi e kamaghin ifonge, ia Israelia uaghan bizir kam gifogh. E ti uan nighnizir gavgavim ategh Ikiavira Itir Godin akam batueghti, ia e misueghti e arimighireghti, deragham. ²³ E Ikiavira Itir Godin akam batuegh, uari baghvira ofa gamir dakozimin ingarigh, asiziba tue da bar isia mighirir ofaba, ko witin ofan guar igharazi taba, ko God ko navir vamira ikiasava amir ofaba dar amuti, kamaghin Ikiavira Itir God uabi e gasighasigham. ²⁴ Bar puvati. E ingarizir ofan dakozir kam nighnizim kamakin, e uan ovavir borir gin otivamibagh nighnisi. E kamaghin atiati, ian ovavir boriba ti gin, en ovavir boribar anogoregh me mikim suam, ‘Ia manmaghsua Godin ziam fe? A Ikiavira Itir God, e Israelia en God. A ti ian God puvati.’ ²⁵ Egh me ti kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, e bagha mitagniam ati, Jordanin Fanem Rubenin anabam ko Gatin anabam, en tizim abiki. Ezi ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.’ Eghti ian ovavir boriba en ovavir boribar anogoreghti, me Ikiavira Itir Godin ziam fan kogham. ²⁶ Kamaghin, e ofa gamir dakozir kam ingarizi, a tu. E asiziba tue da bar isia mighirir ofaba ko ofan guar igharaziba bagha an ingarir pu.

²⁷ “Bar puvati. E ingarizir ofa gamir dakozir kam, kamaghin nin ovavir boriba ko en ovavir borir gin izamiba, an abanimin min iki, kamaghin men akakagh suam, e Ikiavira Itir God an Purirpenimin mangi an ziam fam. Egh e uan ofan bar isia mighiriziba ko, God ko navir vamira ikiasava amir ofaba, ko an ziam fer ofan bar isi mighiramin igharazibar amuam. Eghti ian ovavir boriba gin kamaghin en ovavir boribav kiman kogh suam, ‘Ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.’

²⁸ “En nighnizim kamaghin iti, ian ovavir boriba, en ovavir boribav kimti, me kamaghin me ikarvagh, ‘Ia gan, en afeziaba ingarizir ofa gamir dakozim, a Ikiavira Itir Godin anam ko magh gari. Egha kar, ofan tuer bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuamin ofa gamir dakozim puvati. Dakozir kam an abanimin min iti, aba-

banir kam kamaghin en adarazi ko ian adarazir akakagh suam, ia ko e Godin vamira iti.'

²⁹ "E fo, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim, a Godin damazimin ikia an Purirpenimin tiar akamin boroghin tughav iti. E an ofa gamir dakozir kamın danganim inisi, guizin ofa gamir dakozimin ingaran kogham, egh ofan bar isia mighiriba ko witin ofa ko ofan igharazibar amuamin ofabar amuan kogham. E kamaghin damigham, e Ikiavira Itir Godin akam batuegh akirim ragh a gasaragham. E kamaghin damuan kogham."

³⁰ Ezi ofa gamir gumazim Finias ko Israelian anababa vaghvagher men gumazir dapaniba, me Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabamin akuamin adarazir, migirigiam baregha bar akonge.

³¹ Egha ofa gamir gumazim Eleasar an otarim, Finias, kamaghin Rubenin anabam ko, Gatin anabam ko Manasen anabamin akuam, men adaraziv gei, "E datirighin fo, ia Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. Kamaghin, a uan gumamaziziba ko iti. Egh a datirighin en atariva, e gasighasighan kogham."

³² Egha gin, ofa gamir gumazim Eleasarın otarim Finias, ko Israelian gumazir dapaniba, me Rubenin anabam ko Gatin anabam, Gileatin nguibam ategha uamategha Kenanin kantrin ghuegha, bizir otivizir kabar gun bar Israelia geghani.

³³ Ezi Israelia Finias ko gumazir dapaniba mikemezir biziba baregha bar akongegha ghaze, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam." Egha Ruben ko Gatin anabamningin adaraziv soghamin nighnizir kam, me anetaki.

³⁴ Kamaghin, Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, dakozir kam ziar kam a gati, Deravira Gun Migeir Ofa Gamir Dakozim. An mingarim kamakin, "Bizir kam, ia ko e an gan fogham, Ikiavira Itir God, a uavira God."

Josua areme

23

(Sapta 23--24)

23:10: Godin Araziba 3:22; 32:30

Josua akar abuananabar Israelia migei

¹ Azenir aviriba zuima, Ikiavira Itir God dughiar aghuim isava Israelia ganingizi, me avughsa deragha ikiava, uan apaniba ko misozir puvati. Ezi bar gin Josua ghua bar ghuri. ² Egha Josua, Israelia ko men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gumazir gavmanin faragha zuiba, a bar moghira me akuvagha kamaghin me migei, "Ki datirighin ghurigha gifa. ³ Ia uari uan damazibar bizibar ganigha givagha fo, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuragha bizir aviribagh amua, ian apanibav sogha me abini. Ikiavira Itir God, ian Godra, ia bagha midorozir kam gami. ⁴ Ia datirighin deraviram oragh, ian nguazim, aruam anadi naghin Jordanin Fanemin ikegha ghua, aruam uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Ki, apanibav sogha me gafiragha men nguaziba isa ia ganingi. Egha uaghan, nguazir maba, ia tighar apanibav sogh me abinigh, men nguaziba iniam, ki ia da iniasa ki dagh inabagha gifa. ⁵ Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi apanibar amighti me aregham. A me batueghti ia pura mangi nguaziba iniam. Egha Ikiavira Itir God, akam akirizi moghin, ia men nguazim inigham. ⁶ Kamaghin, ia bar pamten Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven deraghvira akabar gin mangi. Ia akatam ataghiraghan marki, ia bar moghira dar suiragh. ⁷ Egh ia ikizir igharazibar gumamazizir ia ko ikiavira itiba, ia me ko poghan marki. Ia igharaghvira iki. Egh men asebar ziaba diponan marki. Ia guizbangira mikimsi, aser kabar ziaba diponan marki. Egh uaghan teviba apir dar ziaba fan marki. ⁸ Kamaghin dera, ia fomira amizi moghin, datirighin bar deravira Ikiavira Itir God ko porogh an gin mangi. ⁹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir ekiar, gavgavir ekiaba itiba, an ada batoghezi, ia puram aven ghua men nguaziba inigha gifa. Ezi datirighin ia adughadughamin gumazitam ua itir puvati. ¹⁰ Ikiavira Itir God, en God, fomira akam akirizi moghin, ia bagha apanibav sosi. Egh a ian tavin akuraghti,

a 1,000plan gumazibav sogh men agiraghti me aregham.

¹¹ “Kamaghin, ia bar deravira uari bagh gan. Egh Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh. ¹² Egh ia akirim ragh God gasaragh, uamategh mangi, kantrin kam in ikiavira itir gumazamiziba ko porogh, me ko poroghamibar amu, ¹³ egh ia kamaghin fogh, God ikizir kaba me batueghan kogham. Eghti me azuaziba asizibar suizi moghin, ia bagh azuaziba guighti da ian suigham. Egh ian akiraghariba ifozoroghti, ia mizaziba baraghti, me dikonibar ian damazibagh inivighasam. Eghti Ikiavira Itir God, ia ganingizir nguazir aghuir kam, ia an iki mizazir kaba ini mangi gin ia ovengam.

¹⁴ “Datirighin ki ia ataghiraghamin dughiam a roghira ize. Ezi ia guizbangira uan navir averiaba ko duabar aven bar fogha gifa, Ikiavira Itir God, ia daningasa akam akirigha givazir bizitam, pura mangighan kogham. A ia ko akam akirizir biziba da guizbangira bar otifi. An akar dikirizir katam pura ghuzir puvati. ¹⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a uan akar dikirizir aghuibar gin ghuzi da otivizi moghin, a uaghan ganti, ia an akam batueghti a ia mikemezi moghin, ivezir kuram ia daning mangi, nguazir aghuir a ia ganizir kam in aven ia gasighasigham. ¹⁶ Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia an gin mangan kogh, mangi asebar ziaba fiva, aseba bagh teviba apiriva dar ziaba fiti, Ikiavira Itir God in aningagharim avim in m in ian isigham. Eghti ia dughiar ruarim in nguazir aghuir a ia ganingizir kam in ikeghan kogham. Ia bar moghira arighiregham.”

24

Josuan akar abuananaba

¹ Ezi Josua Sekem in nguibam in Israelian anababa bar, me akufa. Egha men gumazir aruaba, ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gavman in ingangaribar

faragha zuir gumaziba, a me inigha God in damazim in mitivasa zui. ² Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘I an ovaviba fomira Yufretisin Fanem in vong in ikia asebar ziaba fe. Men mav Tera, an Abraham ko Nahor in afeziam. ³ Ki ian ovavim Abraham, Yufretisin Fanem in vong in a inigha iza Kenan in nguazim bar a garuigha, egha ovavir borir aviriba a ganiga, Aisak sarama a ganingi. ⁴ Egha otarir pumuning Aisak ganingi, Jekop ko Iso. Egha Idom in danganim in mighsiaba itir nguazim isa Iso ganingi, ezi Jekop uan otariba ko, me Isip in kantrin iraghue. ⁵ Egha gin ki ian inazir afeziaba bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipia bagha ghuzi, ki osimtizir ekiam Isipia ganigha bar me gasighasiki. Egha gin ia inigha Isip in kantri ategha azenan ize. ⁶ Ki ian inazir afeziaba Isip in kantrin me inigha azenan izegha izima, Isipia hoziar karisba itiba inigha men agiragha iza Ongarir Aghevim in oto. ⁷ Ezi ian inazir afeziaba atiatiava uarir akurvaghasa nan araima, ki ghuariar pizim in me ko Isipia abigha tongirama anesara. Ezi Israelia zuamira ghua ongarim in vong in ghua nguazim in otozi, Isipia ongarir torim in men gin zuima, ki ongarir otevimning gamizi aning iza ua uaning in suiragha, Isipia avaragha bar me kuavareme. Ia uari uan damazibar ki Isipia gamizir bizir kam in ganigha fo. Ezi gin ia bar dughiar ruarim in gumazamiziba puvatizir danganim in ike.

⁸ “Ezi ki gin ia inigha aruem anadi naghin, Amorian nguazir Jordan in Fanem in itim in ghuzi, me ia ko misozima ki ian akurazi, ia me misogha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. ⁹ Ezi gin Sipor in otarim Balak, a Moapian atrivim, Israelia ia ko misoghasa. Egha a dikavigha, Beor in otarim Balam bagha akam amadagha ghaze, Balam akar kuratam ia mikim ia gasighasighasa. ¹⁰ Ezi Balam akar kuratam ia daningan ki aghua. Egha ki a gamizi a migirigiar aghuibara

24:2: Jenesis 11:27 **24:3:** Jenesis 12:1-9; 21:1-3 **24:4:** Jenesis 25:24-26; 36:8; 46:1-7; God in Araziba 2:5 **24:5:** Ua Me Ini 3:1-12:42 **24:6:** Ua Me Ini 14:1-31 **24:8:** Diboboniba 21:21-35 **24:9:** Diboboniba 22:1-24:25
24:11: Josua 3:14-17; 6:1-21

a ganingizi, ki Balakin agharimin ua ia ini. ¹¹ Ezi gin ia Jordanin Fanem giregha ghua, Jerikon nguibamin otifi. Ezi Jerikon midorozir gumaziba ia misoghasava ami. Ezi kamaghira, Amoria, Peresia, Kenania, Hitia, Girgasia, Hivia, Jebusia, me bar uaghan ia ko misozima, ki ian akurazi ia me misogha bar me abini. ¹² Dughiar kam, ki ian faragha ghua ian apanibagh amizi, me bar atiatingi, ezi bizir kam, Amorian atrivimning gamizi, aning arav ghu. Ia bizir kam uan midorozir sababa ko barir pibar gavgavimin a gamizir puvati. Kirara aningin agirazi aning arav ghu. ¹³ Ezi nguazir ki ia ganingizir kam, ia a gisin ingangaritam atizir puvati, ezi nguibar ekar nguazir kam in aven itiba, ia uari tam in ingara anesarazir puvatigha, datirighin ia dar iti. Ia oparizir puvatizir olivin temer oviziba, ko wain in oviziba, ia da oparizir puvati, ia pura da isava da api.’”

¹⁴ Egha Josua ghua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir Godin atiating, an akabar gin mangiva, guizbangira an apengan iki an ingangarim damuva, uan inazir afeziabar aseba batokegh, kar me fomira Mesopotemian kantri ko Isipin kantrin ikia dar ziaba fe. ¹⁵ Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ian ovaviba fomira Mesopotemian nguazimin ikia ziaba fezir aseba, ia da fam? O, Amoria, ia men nguazir ia datirighin itir kam, men aseba, ia da fam? Ezi ki ko, nan dipenimin itir adarazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam.”

¹⁶ Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragha ghaze, “E Ikiavira Itir God ategh godin igharazibar ziaba fan kogham, bar puvatigham. ¹⁷ E uan afeziaba ko, Isipin nguazimin ikia Isipia pura men apengan ikia, pura ingarir gumazir kinibar itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uabi e inigha azenan ize. Ezi e uari uan damazibar, an amizir mirakelin ekar aviribar gani. Kantrin e aruibar aven, a bar deravirama e geghuvima, e zui. ¹⁸ E zuir dughiamin Ikiavira Itir God en faragha ghua, kantrin e

mangi otiv mangamiba, a bar me batuegha Amoria saram otoke. Amoria me faragha nguazir kam in ghuaviba. Ikiavira Itir God, a en God. Kamaghin e uaghan an ziam fasa.”

¹⁹ Ezi Josua me migia ghaze, “Ia zuamira kamaghin mikiman marki, egh suam, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, Ikiavira Itir God, godin igharazitam a ko magh garir puvati. A uabira, ia an ziam fasa a ifonge. Ia akirim a gasaragh godin igharazibar ziaba fiti, a ian arazir kuraba gin amadaghan kogham. ²⁰ Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira iza datirighin deragha ia gami. Eghti ia anetegh igharaz darazir asebar ziaba fiti, a ian atariva pazavira ia damigh, ivezir kuram ia danigh ia agivagham.” ²¹ Ezi gumazamiziba Josua migia ghaze, “Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” ²² Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia uari akam akirigha ghaze ia Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” Ezi me ghaze, “Are, migirigiar e amir kam, a guizbangira.”

²³ Ezi Josua ua me migia ghaze, “Ia ikizir igharazibar aser ian tongin itiba, da batokegh. Egh Ikiavira Itir God, a Israelian God, ia uan navir averiabar aven an ziamra fiva, uari isi a daningigh.” ²⁴ Ezi gumazamiziba Josua migei, “E Ikiavira Itir God, en God, e an ziamra fiva, an akamin gin mangam.”

²⁵ Egha dughiar kam in me bar Sekemin nguibamin ikia, Josua gumazamizibar danganim inigha, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavir mam gami. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ifongeziba ko bizir God damuasa me mikemeziba, an aven iti. Eghti gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir kam in gin mangam. ²⁶ Egha Josua akar kaba isava, Godin Akar Gavgavira itir Akinafarimin aven da osiri. Egha dagiar ekar mam inigha, me Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin boroghin temer Okin povimin anesara. ²⁷ Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, “Ia gan, e uan Akar Dikirizir Gavgavim ginighnighsi, ia zurara dagiar asaraghav itir kam in gan. Ikiavira Itir

God, e mikemezir migirigiaba, dagiar kam, bar ada baregha gifa. A kagh ababanimin min iki nighnizim ia daningti, ia uan Godin akaba batoghan kogham.”²⁸ Egha Josua gumazamiziba amadazi me uamategha uan nguibar me itibar ghue.

Josua ko Eleasar areme

²⁹ Egha gin Nunin otarim Josua, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azeniba ikiava areme. ³⁰ Ezi Israelia an kuam isa an nguazimra, Timnat Seran nguibamin anefa. Nguibar kam, Efraimin anabamin nguazimin iti, a mighsiaba itir nguazim, egha notin amadaghan Gasin Mighsiamin iti.

³¹ Ezi Josua ikiavira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fa ghua Josuan ovevem in gin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam favira iti. Men gumazir dapaniba, bizir Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha amizibar gani. Ezi Israelian, gumazir dapanir kaba angamira ikiavira itir dughiamin, me bar Godin ziam favira iti.

³² Bar fomira, Israelian ovavim Jekop, Sekemin afeziam Hamor, an ovavir boriba da, nguazir otevir mam givese. An 100plan silvan dagiabar nguazir kam givese. Bar gin Israelian gumazamiziba Isipin kantri ategha izir dughiamin, me uan inazir afeziam Josepin aghariba ateravira iza bar abuan uan nguazimin ize. Egha me datirighin Josepin aghariba isa, nguazir Jekop fomira ivezezimin dar afa. Nguazir kam, a Josepin ovavir boribar nguazim.

³³ Ezi Aronin otarim, Eleasar aremezi, Israelia an kuam isa Gibeian nguibamin anefa. Nguibar kam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir nguazimin iti. Ezi nguibar kam, an Eleasarin otarim Finiasin nguibam.

Israelian Gumazir Dapaniba O Jasba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanir aviriba iti. Eghaghanir kaba, da Israelia Kenanin nguazim inigha a gapiazir dughiamin ikegha ghua me uari baghavira atrivim inizir dughiamin oto. A Israelian gumazir dapanir mabar ikirimirim ko me amizir ingangarir mabagh eghari. Gumazir dapanir kabar aviriba, me kotiaba baragha akaba akirir arazibagh fozir puvati. Puvati. Me midorozibar faragha zuir gumaziba. Apaniba Israelia gasighasigh osimtiziba me darighasava amima God Israelian akurvaghasa me amisefe. Men ziabar kara: Otniel, Ehut, Samgar, Debora, Barak, Gideon, Abimelek, Tola, Jair, Jepta, Elon, Apdon ko Samson.

Akinafarir kamın God bizir ekiam mamın en sure damuasa, a kamakin. Israelia bar deraghvira Godin akabar gin mangiva, egh deraghvira ekiam. Me an akaba baraghan kogh, egh me ikuvigham. Ezi tuavir igharazir mam kam gafira. Me Godin akaba baraghan kogh osimtizim initi, God men apangkuvigh ua men akurvagham. Me navibagh iragh arazir kuraba ateghti, God uam men akurvagham. Akinafarir kamın eghaghanir aviriba, da tuavir igharazir kam azenara aneka. God uabi, Godin Araziba (o Diuteronomi) sapta 28in aven, tuavir kam isa gumazamizibar aka.

Gumazir dapaniba Israelia gatifa

(Sapta 1–3)

Judan anabam ko Simeonin anabamin adarasi, atrivim Adoni Besekin suira

¹ Josua aremegha givazi, Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Te midorozimin faragh mangi Kenania misogham?”

² Ezi Ikiavira Itir God me ikaragha ghaze, “Ia kamaghin fogh, ki nguazir kam isa

Judan anabamin gumazamizibagh aningi, kamaghin me ian faragh mangam.”

³ Ezi Judan anabamin adarazi kamaghin Simeonin anabamin adaraziv gei, “Aveghbuaba, ia izi en gin mangi nguazir God e daningasa mikemezimin mangiva bar uari akuvagh, Kenanian adarazi ko misogham. Egh gin e bar moghira mangi nguazir God ia ganingizimin mangam.” Ezi Simeonin adarasi, Judan adarazi ko zui.

⁴ Ezi Judan anabamin gumaziba midorozimin faragha zuima, Ikiavira Itir God Kenania ko Peresia isa Judabagh aningizi, me Besekin nguibar ekiamin 10,000plan gumazibav sogha, me abini. ⁵ Me Adoni Besek ko an adarasi, Besekin nguibamin me batogha me misoke. Egha me bar Kenania ko Peresia abini. ⁶ Ezi Adoni Besek uabi arima, Judaba an agintigha ghua an suira. Egha me an dafarir puzir amebamning aghorava an dagarir puzir amebamning sara dutu.

⁷ Ezi Adoni Besek kamaghin migei, “Ki fomira atrivir 70plan dafarir puzir amebaba ko suer puziba aghorezima, me dagher daghatevir muziarir nan dakozimin apengan iriba isa da api. Ezi datirighin ki me gamizir arazimra, God a ikaragha an na gami.” Ezi Judaba Adoni Besek inigha ghua Jerusalemın ikia ghuav iti an areme.

Judan anabamin adarazi Jerusalem ko Hebron ini

⁸ Judaba Jerusalemın gumaziba ko misogha men nguazim ini. Egha men gumazibav sozi me ariaghirezi, me men nguibam gaborozı, a isi. ⁹ Me gin ghua, gumazamizir Kenanian mighsiar dozibar itiba, ko Negevin Distrighin itiba, ko sautin amadaghan nguazir voroghira zuimin itibav soghasa zui. ¹⁰ Egha me gin ua ghua, Kenanian Hebronın nguibar ekiamin itibav sosi, kar me fomira kamaghin diborir nguibar ekiam, Kiriya Arba. Judaba uaghan Sesain adarazi ko Ahiman ko Talmain adarazi abini.

*Otniel Debirin nguibar ekiam ini
(Josua 15:15-19)*

11 Egha Judaba nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamın ziar mam, Kiriati Sefer.) 12 Ezi Kalep kamaghın miġia ghaze, “Gumazim Kiriati Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam.” 13 Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamın gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.

14 Egha aning uaningın ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a miġia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?”

15 Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingı. Datirighın ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingı. Aning Hebronin nguibamin boroghın iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judan anabamin adarazi ko Benjaminin anabamin adarazi midorozim gafira

16 Mosesin amerer afeziam, a Kinin ikizimin gumazir mam. Ezi Mosesin amerer afeziamın adarazi ko Judan anabamin adarasi, me Temer Detba itir nguibar ekiam, ategha ghua sautin amadaghan, Judan gumazamiziba puvatizir danganimın, Negevin danganimın aven itir nguibar ekiam, Aratin boroghın ghue. Me ghua Amalekia ko danganir kamın iti.

17 Ezi Judan anabamin gumaziba ko Simeonin anabamin gumaziba ghua, Kenanian Sefatin nguibar ekiamın itiba ko misogha bar me abiragha, bar nguibar kam agifa. Kamaghın, me ziar igiam, “Horma,” a gati. 18 Me uaghan Gasan nguibar ekiam ko Askelonin nguibar

ekiam ko Ekronin nguibar ekiam ko nguazir dar boroghın itiba sara ini.

19 Ikiavira Itir God Judabar akurazi, me miġhsiar dozibar itir nguaziba ini. Ezi ongarimin boroghın nguazir voroghira itimin adarasi, me ainın karisba iti, kamaghın Judaba me batoghan ibura. 20 Moses fomira mikemezi moghın, me Hebronin nguibar ekiam isa Kalep ganingı. Ezi Kalep zuima, Anakın ovavir borir 3plan adarasi, Hebronin itima a me batoke.* 21 Ezi Benjaminin anabamin adarasi, me Jebusian Jerusalemın iti darazi batoghezir puvati, kamaghın Jebusia Benjaminin anabamin adarazi ikiavira iti.

Josepin anabamin adarasi, Betelin nguibar ekiam ini

22-23 Josepin anabamin adarazi uaghan kamaghıram ami. Me uaghan Betelin iti darazi ko misosi. Me fomira kamaghın nguibar ekiar kam dibori, Lus. Ezi Ikiavira Itir God me ko ikia men akura. Josepin anabamin adarasi, gumazir maba amadazi, me ghua nguibar ekiar kam mogomemin a getiagha rui. 24 Gumazir kaba gumazir mamın gari, a nguibar ekiar mam ategha azenan zuima, me kamaghın a miġei, “Ni tuavir ghua nguibar ekiamın aven zuimin gun e mikemeghtima, e pazi ni damighan kogham.” 25 Ezi a tuavir aven zuim men aka. Ezi me aven ghua uan midorozir sababar nguibar ekiar kamın aven itir gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha me gumazir kam ko an adaraziv soghezir puvatigha me ataghizi, me zui. 26 Ezi gumazir kam ghua Hitian nguazimin ghugha, nguibar ekiar mamın ingarigha kamagh a dibori, Lus. Ezi ziar kam datirighın an ikiavira iti.

Israelia igharaz darazir gumazamiziba bar me batoghezir puvati

27 Ezi Manasen anabamin adarasi, me Betsan nguibamin itir gumazamiziba, ko Tanak, Dor, Ipleam, Megido koma nguibar ekiar kabar boroghın itir nguibar doziba, me dar gumazamiziba batoghezir puvati. 28 Ezi gin Israelia ikia ghua gavgavigha,

1:20: Josua 15:13-14 * 1:20: Ikizir kabar ziaba ves 10in iti, ni Diboboniba 13:22 uaghan an gan. 1:21: Josua 15:63; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4 1:27: Josua 17:11-13 1:29: Josua 16:10

Kenanian gumazamizir kabagh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Israelia bar me batoghezir puvati.

²⁹ Efraimin anabamin gumaziba Kenanin gumazamizir Geserin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati, kamagh amizi, Kenanian gumazamizir kaba men tongin danganir kamın iti.

³⁰ Ezi Sebulunin anabamin gumaziba, gumazamizir Kitronin nguibar ekiam ko Nahalalin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Kamaghin, Kenanian gumazamizir kaba men tongin ikiavira iti. Ezi Sebulunin gumazamiziba, Kenania gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

³¹ Ezi Aserin anabamin gumaziba, gumazamizir Akon nguibar ekiam ko Saidonin nguibar ekiam ko Alap, Aksip, Helba, Afek ko Rehopin nguibar ekiabar itiba, me batoghezir puvati. ³² Me, me batoghezir puvati, kamaghin, Aserian gumazamiziba Kenanian tongin ikiavira iti.

³³ Ezi Naptalin anabamin gumaziba, gumazamizir Betsemesin nguibar ekiam ko Betanatin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Egha me Kenanian tongin iti. Egha Naptalin anabamin adarazigh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

³⁴ Ezi Amoria gavgavigha Danin anabamin gumazamiziba batoghezi, me ghua mighsiar danganimin ghue. Amoria me ataghizi me izaghira danganir zarimin itir puvati. ³⁵⁻³⁶ Amoria uarira Heresin Mighsiam ko, Aijalonin nguibar ekiam, ko Salbimin nguibar ekiam gapia. Ezi men nguazir mitaghnam, Tuighakabar Mighsiamin Pin Zuir Tuavimin ikegha ghua, Selan nguibamin otogha bar sivagha ghu. Ezi dughiar maba, Josepin anabamin gumazamiziba me gativagha me gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

2

Ikiavira Itir Godin ensel Israelia migei (Josua 24:29-31)

¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, Gilgalin nguibam ategha, Bokimin nguibar ekiamin ghu. Egha kamaghin Israelia migei, “Ki Isipin kantrin aven ia inigha iza, nguazir ian inazir afeziabar aningasa akam akirizim bagha zui. Egha ki kamaghin migei, ‘Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizim, ki anebighan kogham. ² Kamaghin, ia gumazamizir nguazir kamın itiba ko akar dikirizir gavgavir tam damuan marki, ki ian anogoroke. Ia men ofa gamir dakozibagh asighasikigh.’ Ki datirighin garima, ia nan Akar Gavgavim barazi puvati. Ia manmaghsua, arazir bar igharazim gami. ³ Kamaghin, ki kamaghin ia migei, ia men nguazibar aven mangi me batoghsı damuamin dughiamin, ki ian faragh mangighan kogham. Puvati. Gumazir kaba ian apanibar otivigh azuazibar min ian suigh ia damuti ia iri, egh tuavir voroghira itim ategham. Eghti men aseba bar puvira ian nighnizir gavgaviba basamam, da gavgaviz o.”

⁴ Ikiavira Itir Godin ensel, Israelia mikemegha givazi, me akar kaba baregha, bar puviram azi. ⁵ Kamaghin, me danganir kam kamaghin a dibori, “Bokim.” Egha danganir kamın, me Ikiavira Itir God bagha ofa gami.*

Josua areme

⁶ Ezi Josua Israelia amadazi, me ghua danganir God vaghvagha me bagha misevegga me ganingiziba inigha, dagh apia. ⁷ Josua angamira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha Josua aremezir dughiamin gin, me uaghan an ziam favira iti. Me kamaghiram amua ghua, gumazir aruaba uan damazibar Ikiavira Itir God Israelia bagha amizir bizibar ganizir dughiamin tu. ⁸ Nunin otarim Josua, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azenibar ikegha areme. ⁹ Ezi me an kuam isa Timnat Heresin nguibar ekiamin anefa. Kar an nguazir

2:2: Ua Me Ini 34:12-13; Godin Araziba 7:2-5 **2:3:** Ua Me Ini 34:12; Godin Araziba 7:16; Josua 23:13; Onger Akaba 106:36 * **2:5:** Ziar kam Bokim, an mingarim Hibrun akamin kamaghin ghu, “Azi darasi.” **2:9:** Josua 19:49-50

otevir mamra, a Efraimın mighsıar dozıbar tongın ikia, notin amadaghan Gasın Mighsıamın boroghın iti. ¹⁰ Ezi Josua ko otivizi darazi bar ariaghıre, ezi gumazamizir igiaba otivigha, men danganıba ini. Gumazamizir gın otivizir kabanang, me Ikiavıra Itir God gıfızir puvati. Egha bizir a Israelian akurvagha amizıba, bar da gın amada.

Israelia ua Ikiavıra Itir Godın ziam fer puvati

¹¹ Egha Israelia aser Balbar ziaba fava, arazir bar kuraba Ikiavıra Itir Godın damazımın dagh ami. ¹² Me ua Ikiavıra Itir Godın ziam fe puvati, a men inazir afeziabar God, a Godın Isipın kantrin aven me inigha azenan izezim. Me dikavigha tintinıbar gumazamizir men tongın itibar asebar ziaba fe. Israelia uan itevıba apıra aser kabar ziaba fava, Ikiavıra Itir God gamıma a bar men anıngaghe. ¹³ Me ua Ikiavıra Itir Godın aghuagha an ategha, Balın asem ko Astarten aser amizıbar ziaba fe.

¹⁴ Ezi Ikiavıra Itir God bar men anıngaghegħa, midorozir gumazıba ko okımakıar gumazıba ataghizi me iza Israelia misogħa men bizıba bar da okeme. Ikiavıra Itir God me isa apanıbar agharım gatizi, me tintinıbar ikegħa iza bar me abıra. Israelia mitivigh gavgavigh uari bagħ misogħan ibura. ¹⁵ Me zurara misogħasa zuir dugħıabar, Ikiavıra Itir God men apanım gamua men akurvazir puvati, ezi me bar dugħıar kuramın iti.

¹⁶ Ezi gın Ikiavıra Itir God gumazir dapanir gavgavir maba isa Israelia ganıngi. Ezi gumazir dapanir kaba, Israelian akuragħa midorozir gumazıba ko okımakıar gumazıbar agharıba da uam me ini. ¹⁷ Ezi gumazamizıba kamagħıram ami. Me gumazir dapanıba barazir puvati. Me akırım ragħa Ikiavıra Itir God gasaragħa mati tuavımın amizım tintinımın gumazıba bagħa arui mogħın, me aseba bagħa bar ikuvigha men damazıbar uan tevıba apırı. Me fo, men inazir afeziaba fomıra Godın Akar Gavgavıbar gın zui, ezi merara datırighın kamagħın amir puvati. Me zuamıra tuavir aghuir kam ataki.

¹⁸ Dugħıar avırıba, apanıba paza Israelia gamıma, me uan osımtızıba ko mızazir me ısır kaba bagħa aziava arai. Kamagħın amizi, Ikiavıra Itir God men apangkufi. Dugħıaba zurara, Ikiavıra Itir God Israelian ganasa gumazir dapanıba misefi, egha a gumazir dapanıba vagħavagħa me ko ikia men akurvasi. Ezi gumazir dapanir kaba vagħvagħa Israelian akurvagħa apanıbar gavgavıba da ua me isi. God zurara gumazir dapanir kamın akurvagħ an gan mangı an aremegħamın dugħıamın tugham. ¹⁹ Gumazir dapanir kam aremegħamın dugħıamın gın, gumazamizıba uamategħ uan arazir ghurıbar amuam. Men arazir kuraba, men faragħa ghuezir darazir arazir kurabagħ afıragħam. Me asebar gıntıgha dar ziaba fa uan tevıba apırı. Me bar uan arazir kurar kaba ko akam batozir arazıbar gın mangasa bar gavgafi, egha da ataghıragħan aghua.

²⁰ Ezi Ikiavıra Itir God bar Israelian anıngaghegħa, kamagħın mıgeı, “Gumazamizir kaba, kı fomıra men inazir afeziaba ko Akar Dıkırızir Gavgavım gamıgha, an gın mangasa me mıkememe, ezi me anebıki. Me nan akamın gın zuir puvati. ²¹ Josua angamıra itir dugħıamın, a men nguazıba inizir puvatıgha areme, kamagħın amizi, kı ikızir ıgharazıba batuegħan kogħam. ²² Kı ikızir ıgharazir kabar amıghtı, me Israelian nıghnızir gavgavıba basamtı kı ganasa, me nan mıgırıgıabar tuavımın gın mangam, mati men inazir afeziaba amizi mogħın, o puvatıgham.” ²³ Kamagħın amizi, Ikiavıra Itir God ikızir ıgharazir kaba ataghizi, me Israelian nguazımın iti. A fomıra Josua ataghizi, a me misogħa me abırazir puvati. Ezi datırighın Ikiavıra Itir God uaghan zuamıra me batuegħan kogħam.

3

Ikiavıra Itir God midorozir arazıbar Israelian akakagħasa

¹ Ikiavıra Itir God ikızir ıgharazir maba ataghizıma, me Israelian tongın Kenanın nguazımın iti. Israelia faragħa misogħa Kenanın nguazım ini, ezi men

marazi, midorozir tamın ikezir pu-
vatigha midorozir arazibagh fozir puvati.
God datirighin men gavgavimın ganigh
foghasa. ² Ikiavira Itir God kamaghın
damuva, vaghvagh Israelian igiar gin
otiviziba midorozimın me geghan men
sure damuam. ³ Kar God Kenanin
nguazimın ataghizir ikiziba: Filistian
5plan nguibar ekiabar gumazamiziba,
ko Kenanin nguibar ekiaba bar moghira,
ko Saidonin gumazamiziba. Ezi Hivian
Lebanonin Mighsiamin pin itiba, me
Balhermonin Mighsiamin ikegha ghua,
Hamatin nguibamin zuir tuavir akamin
tu. ⁴ Ikiavira Itir God, Israelia tuisighasa
ifonge, me ti an Akar Gavgavibar
gintigham, o ti puvatigham? Kamaghın
amizi, a gumazamizir kaba ataghizima,
me Kenanin nguazimın iti. Akar Gavgavir
kabanang, God fomira men inazir afeziaba
bagha Moses ganingi. ⁵ Kamaghın amizi,
Israelia, me Kenanian tongin apia, me
Hitia ko Amoria ko, Peresia ko, Hivia ko
Jebusian gumazamiziba. ⁶ Egha Israelia,
Kenanian guiviba isa men iti, egha uan
guiviba isa Kenanian otaribagh anidi.
Egha me men asebar ziaba fe.

Otniel gumazir dapanimın oto

⁷ Egha Israelia Ikiavira Itir Godin
damazimın arazir kuram gami. Me
Ikiavira Itir God, uan God, bakinighinigha,
arazir kuram gamigha Balın aseba, ko As-
tarten aser amizibar ziaba fe. ⁸ Kamaghın
amizi, Ikiavira Itir God Israelian atara
Mesopotemian atrivim Kusan Risataim
ataghizima, a midorozimın me gafira.
Israelia 8plan azenibar atrivim Kusan
Risataimın gavgavimın apengan iti. ⁹ Egha
Israelia Ikiavira Itir God bagha araima,
Ikiavira Itir God me bagh akurvazir
gumazir mam amisefe, an ziam Otniel.
Otniel a Kenasin otarim, ezi Kenas a
Kalepin dozim. Ezi Otniel atrivir kam da
ua me ini. ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam
iza Otniel gizivazima, a Israelian gumazir
dapanimın iti. Ezi a ghuava Mesopotemian
atrivim ko misosi, ezi Ikiavira Itir God
Otnielin akurazima an atrivir kam abira.
¹¹ Egha gin, Israelia ua midorozir tam
gamir puvatigha ikia ghua 40plan azeniba

gizivazima, Kenasin otarim, Otniel, an
areme.

Ehut gumazir dapanimın oto

¹² Ezi Israelia uamategha Ikiavira Itir
Godin damazimın an aghuazir arazir ku-
ram gami. Ezi Ikiavira Itir God gav-
gavir ekiam isa Moapian Atrivim Eklon
ganingizima, a Israelia abira. ¹³ Eklon
Amonia koma Amalekia akuvagha me ko
akam akirigha ghua, Israelia misogha me
abiragha, Temer Detba Itir Nguibar Ekiam
ini. ¹⁴ Ezi Israelia, Atrivim Eklonin apen-
gan ikia ingangarir gumazamizir kinibar
mın ingara ghua 18plan azenibar tu.

¹⁵ Egha Israelia Ikiavira Itir God
bagha araima, a me bagh akurvazir
gumazir mam amisefe, an ziam Ehut,
an apaniba da ua me iniam. Ehut
Benjaminin anabamin gumazir mam,
a Geran otarim, an agharir kiriamin
ingarir gumazim. Dughiar kamın, Israelia
bizir aghuir maba isa Moapian atrivim,
Eklon bagha da amadima, Ehut da inigha
ghu. ¹⁶ Ehut faragha ua bagha midorozir
sabar ghumtizir pumuning itir mamın
ingarigha, an miriamning viraram an-
ing amine. Midorozir sabar ghumtizir
pumuning itir kamın ruarim 50 sentimitan
tu. Egha dughiar an Atrivim Eklon bagha
mangasava amimın, a midorozir sabar
ghumtizir pumuning itir kam isa uan
agharir guvimın apengan buar akirimın
korotiar ruarimın aven a modo. ¹⁷ Egha
bizir aghuir kaba inigha Atrivim Eklon
bagha zui. Eklon, a namnam saram aghun-
gizir gumazir dafam. ¹⁸ Ezi Ehut ghua bizir
aghuir kaba isava Eklon ganigha givagha,
a gumazir a ko bizir aghuiba atera ghuezir
kaba ko, me uamatenge.

¹⁹ Me ghua Gilgalin nguibamin boroghın,
dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da
asezir danganimın otifi. Egha danganir
kamın, Ehut Moapian atrivimın ganasa a
bagha uamatenge. An Atrivim Eklonin
ganigha kamaghın a migei, "Atrivim, ki ni
mikimamin migirigiar mam iti, ni uabira
a baragham." Ezi atrivim kamaghın uan
ingangarir gumazibav gei, "Ia mangi, ga
uaningra ikiam." Ezi ingangarir gumaziba
bar moghira azenan ghue. ²⁰ Ezi atrivim

uabira uan dipenimin aven, an pin itir danganir orangtuzimim avughsava irighav iti. Ezi Ehut a bagha izava a migei, “Ki God da izezir migirigiar ni mikimamin mam iti.” Ezi atrivim dikavigha tuzima, ²¹ Ehut uan agharir kiriamin, dafarir guvimin apengan korotiar ruarir aruzimim aven, buar akirim gisin modozir sabam asigha, atrivimim navim gasara. ²² Ezi Ehut atrivim da sabar ghumtuzir pumuning itim asizir puvati, an ghumtuzim ko an misiam sara bar an navimim aven ghu. Ezi an navimim ovim midorozir sabam noke, ezi a bar an aven ghua an akirir agharimim tu. ²³ Ezi Ehut dipenimin aven avughsazir danganim ategha azuarimim azenan otogha deragha tiar akamning asaragha ghu. ²⁴ Ezi gin an ingangarir gumaziba iza garima, me itiar akamning dukua. Ezi me uarira uariv gia ghaze, “Atrivim ti uan avughsazir danganimim ikia uan davir danganimim aven ikiama.” ²⁵ Ezi atrivimim ingangarir gumaziba uan atrivim mizua ikia ghua amia, me itiam kuigh aven mangan an amigha, bar dughiar ruarimim a mizua ghua ghaze, e uari aven mangi ganigham. Egha me ki inigha tiam kuigha garima, Ame! Men gumazir aruam aremegha vazimim irighav iti!

²⁶ Ezi ingangarir gumaziba pura gara itir dughiamin, Ehut arav ghugha gifa. An ara ghua, danganir me dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezimim otogha, dagh itagha, bar ara ghua Seiran nguibamin modo.

²⁷⁻²⁸ Egha a gin azenim girigha Seiran nguazimim ghua, Efraimim anababar mighsiar dozibar otogha sigham givi, a men dimti me izi uari akuvagh mangi misogham. Israelia iza uari akuvazi, Ehut kamaghin me migei, “Ia nan gin izi. Guizbangira, Ikiavira Itir God ian apaniba, Moapia isa ian agharim gatigha gifa. Ia me abiragham.” Kamaghin amizi, me mighsiar dozibar itir nguibaba ategha, Ehutin gin uaghira Moapia bagha Jordanin Fanemim men arafa, eghti men tav fanem girigh vongin mangan kogham. Ezi me Moapian misozima, men tav arav ghuzir puvati. Bar puvati. ²⁹ Ezi dughiar kamim

Israelia Moapian 10,000plan midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire. Tav arav ghuzir puvati. ³⁰ Kamaghira, Israelia dughiar kamim Moapia gafiragha, ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 80plan azenibar tu.

Samgar gumazir dapanimim oto

³¹ Gumazir dapanim Ehutin gin, gumazir dapanir igharazim oto, an ziam Samgar, an Anatin otarim. Me zuamira ingangarim damuasa bulmakaubar avizir aghorir mam, an a isa, Filistiabar 600plan gumazibav soghezi me ariaghire. A uaghan apanibar agharimim ua Israelia ini.

Deboran eghaghanim

4

(Sapta 4--5)

Debora ko Barak apaniba abira

¹ Ehut aremezi, Israelia ua Godin damazimim an aghuazir arazir kurabagh ami. ² Kamaghin amizi, God Jabin ataghizi, a uaghan me abira. Jabin, a Kenanian atrivir mam, egha Hasorin nguibamin garir atrivim. Atrivim Jabin, an midorozir gumazibar dapanim Sisera, a nguibar ekiam Haroset Hagoimim gumazir mam. ³ Atrivim Jabin, ainin midorozir karisin 900pla iti. A bar pazavira Israelia gamuava, tintinibar me misogha me gasighasigha ghua 20plan azenibar tu. Kamaghin amizi, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagha arai.

⁴ Ezi dughiar kamim, Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Debora. A gumazir mamim amuim, an ziam Lapidot. Dughiar kam Debora amizir dapanimim ikia nighniziba isa Israelia ganidi. ⁵ Debora zurara Temer Detin Povimim apiav itima, Israelia uan osimtuziba inigha a bagha izima, a kotin aven men osimtuziba tuisuzima, me an migirigiaba barasi. Temer kam, Rama ko Betelin nguibar ekiamningin tuzimim, Efraimim anabamin nguazimim mighsiar dozimim iti.

⁶ Dughiar mam Debora Barakin dei, a Kedesin nguibamin Naptalin anabamin nguazimim itir gumazir mam, Abinoamin otarim. Egha Barak izima, Debora kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian

God, a miḡiriḡiar kam ni daningasa, ‘Ni mangi Naptalin anabam ko Sebulunin anabamin gumazir 10,000pla inigh izi Taborin Miḡhsiamin me akufagh. ⁷ Ki Sisera inigh izam, an Atrivim Jabinin midorozir gumazibar dapanim. A izi Kisonin Fanemin ia ko misogham. A uan midorozir karisba ko uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, ki me isi ian agharim darigham.’”

⁸ Ezi Barak akar kam baregha kamaghin Deboran miḡei, “Ni na ko mangiti, ki mangam. Ni na ko mangan koghti, ki mangan kogham.” ⁹ Ezi Debora kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ni ko mangam. Eghti midorozir kamin aven Ikiavira Itir God Sisera isi amizitamin agharim darigham. Kamaghira, nirara, midorozir kam bagh ziar ekiam inian kogham. Puvati.” Egha Debora dikavigha Barak ko Kedesin nguibamin zui. ¹⁰ Ezi Barak Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin gumazibar diagha Kedesin zui. Dughiar kam 10,000plan gumaziba a ko misoghasa zui. Ezi Debora uaghan me ko zui. ¹¹ Ezi dughiar kamin, Heber a Kinian adarazir mav, a Kinia ataki, me Mosesin ivozir afeziam Hobap, an ovavir boriba, a me ategha ghua uan averpenim Kedesin nguibamin boroghin, Sananimin itir okin temer ekiamin boroghin an ingari.

¹² Ezi Sisera kamaghin oraki, Abinoamin otarim Barak ghua Taborin Miḡhsiamin ghuanabo. ¹³ Egha Sisera uan 900plan ainin karisba ko uan midorozir gumaziba bar men diagha, me inigha Kisonin Faner gigir dipaba pura datimin boroghin, Haroset Hagoimin nguibamin zui. ¹⁴ Ezi Debora kamaghin Barak miḡei, “Aria, ni dikavigh, e mangam. Ikiavira Itir God nin faragh mangam. Datirighin dughiar kamin Ikiavira Itir God nin akuragh, Sisera isi nin agharim datigham.” Ezi Barak zuamira 10,000plan midorozir gumaziba inigha Taborin Miḡhsiam ategha uaghiri. ¹⁵ Barak uan midorozir gumaziba ko ghua otogha midorozim forezir dughiam, Ikiavira Itir God men damazimin Sisera gamizi, an ainin karisba ko midorozir gumaziba bar onгани. Ezi Sisera uan karis ategha uan suemningin arav ghu. ¹⁶ Ezi Barak men

karisba ko midorozir gumazibar agiragha ghua, Harosetin Hagoimin nguibamin oto. Egha Barakin midorozir gumaziba, Sisera midorozir gumazibav soghezi me bar ariaghire, men tav ua itir puvati.

¹⁷ Ezi Sisera ara ghua Jaelin averpenimin ghu, a Heberin amuim, Kinin adarazir mav. Hasorin nguibamin Atrivim Jabin, a Heberin adarazir namakar aghuim, me deravira uari inigha ikia, uariv sozir puvati. ¹⁸ Dughiar kamin, Jael Sisera gari a izima, Jael averpenim ategha azenan iza kamaghin Sisera miḡei, “O nan gumazir aruam, ni aven izi daperagh. Ni nan averpenimin aven izi avughsam. Ni atiatingan marki.” Ezi, Sisera Jaelin averpenimin aven ghuzima, Jael nir mitiar mam inigha anevara. ¹⁹ Ezi Sisera Jael miḡia ghaze, “Nan kuarim nan piri. Ni dipatam na daningighti ki anemeka.” Ezi Jael memen nir me dipaba tuasa isamizir, memen oter eborim itir mam kuigha, a isa a ganingi. Ezi Sisera anemezi, Jael uam anevaragha a modo. ²⁰ Ezi Sisera kamaghin Jael miḡei, “Ni averpenimin tiar akamin tughiv ikiti, gumazitam izi nin azaragham, ‘Gumazitam kagh iti?’ Eghti ni kamaghin a mikim suam, ‘Puvati.’”

²¹ Ezi Sisera mikarzim bar an amirazi ana aremezi moghin akui. Ezi Jael dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mam suira, egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suiragha, bar aghumra Sisera amuda zui. An haman suiragha ghua afughafuzir kam isa Sisera dakurum gasaragha, afughafuzim gafuzi, a bar anemikiragha nguazim giraghu. Ezi Sisera areme. ²² Dughiar kamin, Barak Sisera buria izima, Jael ghua a batogha kamaghin a miḡei, “Ni iziti, ki ni inigh mangi gumazir ni ruiagha aruim, nin akagham.” Ezi Barak a ko averpenimin aven ghua garima, Sisera aremegha givagha irighav itima, afughafuzir kam an dakurumin miḡoroghav ikia mamaghira iti.

²³ Ezi dughiar kamin God Israelian akuragha, men damazimin Kenanian Atrivim Jabin abirazi, a bar aghumsiki. ²⁴ Ezi Israelia misogha ghua bar gavagigha Kenanian atrivim Jabin ko an

mīdorozir gumazibagh asighasiki.

5

Debora ko Barakin onger akam

¹ Dughiar kam Debora ko Abinoamin otarim Barak, aning ighiar kam bange:

² E Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Israelian gumazir dapaniba dikavigha deravira gumazamizibar faragha ghua, pamten misoghasa nighnisi.

Ezi gumazamiziba misoghasa pamtemin nighnigha bar akonge.

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

³ Ia atriviba, oragh!

Ia gumazir dapaniba, ia deravira kuariba arigh oragh!

Ki Ikiavira Itir God bagh ighiatam bangiva marvibagh iviam.

Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki a ginighnigh ighiam damuam.

⁴ O Ikiavira Itir God, ni Seirin Mighsiam ataghizir dughiam,

kar Idomin nguazim,
ni izaghirima,

mikimkizim nguazim ginobazi,
amozim arigha mighsiabar iza-
ghiri.

Bar guizbangira, dipar dafam overiamin ghuariabar ikegha nguazimin izaghiri.

⁵ Mighsiaba Ikiavira Itir Godin damazimin vazvasi,
a Sainaian God,
a Ikiavira Itir God, Israelian God.

⁶ Anatin otarim Samgarin dughiam,
ko Jaelin dughiam,
gumazir dagiaba bagha biziba amadiba,
me okimakiar gumazibar atiatia uamategha tuavir ekiamin aruir puvati.

Me mangi zegh gamua,
egha moga kiriar tuavir dozibagh arui.

⁷ O Debora, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, me bizitam gamizir puvati.

Me pura ikia ghua dughiar ni otozimin tu.

Guizbangira, ni Israelian tongin ikia mati men ganamin amebar mam.

⁸ Ezi Israelia aser igiabar gin zuir dughiamin,
midoroziba me batifi.

Israelia midorozir gumazir 40,000pla iti,
egha me bar moghira misoghamin oraba ko afuziba puvati.

⁹ Ki uan navir averiamin aven, Israelian midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanibagh nighnighavira iti.

Guizbangira, men marazi uari isa midorozim ganidi.

Kamaghin, e Ikiavira Itir Godin ziam fam.

¹⁰ Ia gumazir donkin ghurghuribar satelbagh apiaghiriba,
ko ia uan suebar tuavibagh aruir gumaziba,
ia bizir kamin gun mikim.

¹¹ Ia oragh! Gumazamizir mozir dipaba uari akuvava dipaba isava sipsipbagh anidiba,
me Ikiavira Itir Godin migia ghaze, an arazir aghuibara amuava apaniba abira.

Egha me uaghan ghaze, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, bar deragha apanibagh afira.

Egha Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan nguibaba ategha, izaghira nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹² O Debora, ni osegh dikavigh en faragh mangi.

Ni faragh mangi ighiatam bangi!

O Abinoamin otarim Barak, ni dikafigh!

Ni midorozim gafiragh apaniba dikabiragh.

Egh ni midorozimin aven iniamin kalabuziar gumazir kaba inigh, men aku izi.

¹³ Ezi midorozir gumazir aghuir ikiavira itiba, izaghira uan gumazir dapaniba ko uari akufi.

Ikiavira Itir Godin gumazamiziba a bagha iza misoghasa uari akufi.

¹⁴ Eframimin anabamin adarazi izaghira danganir zarimin oto,

- Efraimın adarazi fomıra Amalekia abiragha men nguazim ini.
 Me datirighın Benjaminın anabamın adarazir gın zui.
 Ezi Makirın adarazir gumazir dapaniba uaghan izaghiri.
 Ezi Sebulunın anabamın gumazir dapaniba uan ghuarar gavgavibar suigha izaghiri.
- 15 Ezi Isakarın anabamın gumazir dapaniba Debora ko izi.
 Isakarın anabamın gumazir kaba deravıra Barakın gın zuima,
 a men faragha ghua zuamıra danganir zarimın zui.
 Ezi Rubenin anabamın adarazi nighnızir pumuning ikia mangan aghua.
- 16 Ia Rubenin anabamın adarasi, ia tizim bagha sipsipba ko ikiavıra iti?
 Ia sipsipbar garir gumaziba, ia ti sipsipbar deir buaber dimdiam baraghasa?
 Bar guizbangıra, Rubenin anabamın adarazi nighnızir pumuning iti.
- 17 Ezi Gileatin Distrighın itir adarasi, me pura Jordanın Fanemın vongın aruem anadi naghın ikiavıra iti.
 Ezi Danın anabamın adarasi, bizir tizim bagha kuribar ingari?
 Ezi Aserin anabamın adarazi ongarir dadarimın iti.
 Me pura ongarir miriamın, kuriba itir danganimın uarira iti.
- 18 Ezi Sebulunın anabam ko Naptalin anabamın adarasi,
 uan mikarzibagh nighnızir puvati.
 Me pamtem midorozim damuasa gavgavigha,
 atam midorozir danganimın oveghai.
- 19 Dughiar kamın, Kenanian atriviba Tanakın nguibamın izegha,
 Megidon dipamın boroghın misosi.
 Kenanian atriviba misogha,
 midorozim gafirazir puvati.
 Me uaghan silvan taba inizir puvati.
- 20 Overiamın itir mikoveziba uaghan misosi.
 Da pın overiamın uan tuavimın ghua,
 Sisera ko misosi.
- 21 Ezi Kisonın Fanemın aperiam me inigha ghue.
 Faner kam fomıra iti, an aperiam bar gavgafi.
 Ki uan navir averiamın aven uabıra uabi miğia ghaze,
 ki bar uabın gavgavigh midorozir gumazir gavgavimın mın daru mangam!
- 22 Ezi hoziar atamra ivemara zuiba,
 me pamtem uan suebar nguazim gabiri a tingaghavıra iti.
- 23 Ezi Ikiavıra Itir Godın ensel kamaghın miğei,
 “Merosın nguibar ekiamın gumazamiziba Ikiavıra Itir Godın akurazir puvati.
 Me midorozir gumazibar mın iza apanibav sogha Ikiavıra Itir Godın akurazir puvati.
 Kamaghın, ia Godın diagha kamaghın an azai,
 A Merosın nguibar ekiam, ivezir kuram a daningam, eghti a bar ikuvigham.
 Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamın itiba me uaghan ikuvigham.”
- 24 Jael, a Heberin amuim, ezi Heber a Kinian adarazir gumazir mam,
 God deraghvıram a damuti,
 an navim bar akuegham.
 An navir agorogem, averpenimın aven itir amizir igharazibagh afiragham.
- 25 Sisera dipam bagha Jaelin azarazi,
 an oter eborim a ganıngi.
 An oter ovim itir bar aghuarim inigha itarir ganganir aghuarim itimın a inigha izi.
- 26 A dafarir vuemın averpenibar benibar suizir afughafuzir mamın suira,
 egha dafarir vuemın ingangarir gumazibar hamam suira.
 A Siseran dakurum misogha anebiki.
 A guizbangıra an dakurum gafuzıma an okoriaghiri.
 A Siseran dakurum gasaragha afughafuzim gafuzi, afughafuzir

kam anemikiragha vongin otogha
nguazim giraghu.

27 Ezi Sisera tevimning apirigha sorogha-
fariba kunigha,
Jaelin dagarimningin boroghin
irighav iti,
gumaka a uam angamira itir puvati.
A bar aremegha gifa.

28 Ezi Siseran amebam saghon mitighav
ikia, aminim ivair tiar akamin
saghon mar garima, a izir puvati.
A winduan uan damazimning atigha
gara ghua kamaghin migei,
“Manmaghin amizi, Siseran karis bemira
izezir puvati?
Tizim bagha an hoziaba zuamira ua
izezir puvati?”

29-30 Ezi an fofozir amizir mam kamaghin
an akam ikaragha ghaze,
“Midorozir gumaziba ti apanibagh a-
ragha, uari bagha bizir aghuiba
buria tighar da isi uari bagh da
tuiragh uari daningam.
Egh amizir igiar vamira o pumuning,
midorozir gumaziba vaghvagha
me iniasa ifonge, me men suiragh
arazir kurabar me damuam.
Egha me ti Sisera bagh korotiar
aghuiba iniasa da buriavira iti.
Egha inir aghuir me kurkazir
aghuibar isamiziba buri da inigh izi,
uan amuiba ko guvibar kurukam.”

Ezi Siseran amebam uaghan kamaghira
nighnisi. Ezi puvati.

31 O Ikiavira Itir God, kamaghira nin
apaniba mar oveng.
Eghti nin namakaba mar angazan-
garimin min isiragh, mati aruer
angazangarim otogha pamten
nguazim gisira.

Ezi dughiar kamın gin, Israelian
nguazim 40plan azenibar midoroziba
puvatigha avughse.

Gideon ko Abimelekin eghaghanim

6

(Sapta 6--9)

Ikiavira Itir God ingangarim isa Gideon ganidi

1 Ezi gin, Israelia ua arazir kuram
Ikiavira Itir Godin damazimin a gami.
Kamaghin, a Midianian adarazi ataghizi,
me 7plan azenibar me abiragha, me
gativagha men gari. 2 Guizbangira, Mid-
ianian adarazir gavgavim bar Israelian
gavgavim gafira, kamaghin, Israelia Mid-
ianian adarazir arava dagiar toribar moga,
uaghan danganir gavgavir aghuir mabar
modi. 3 Israelia dagheba oparamin dughi-
abar, Midianian adarazi ko, Amalekia
ko, aruem anadi naghin iti darazi izava
Israelia misosi. 4 Egha me nguazir kamın
uari bagha averpenibar ingara dar ikia,
men azenibar daghebagh asighasigha,
ghua Gasan nguibar ekiamin tu. Egha
daghetam ataghizi, a itir puvati. Me
uaghan men bulmakauba ko sipsipba ko
donkiba inigha ghue. 5 Egha me uaghan
uan averpeniba ko bulmakauba sara izi,
mati aparir irubuaba uari akuvagha izi
moghin, men gumazamiziba ko kamelba
bar aviraseme. Guizbangira, gumazitam
me mengan iburagham, ezi me izava
Israelian azeniba bar dagh asighasiki.
6 Ezi Midiania bangin, Israelia gavgaviba
bar puvatigha daghem bangin amira.
Kamaghin amizi, Israelia datirighin uarir
akurvaghasa Ikiavira Itir God bagh aziava
arai.

7 Israelia, Midiania paza me gamir bizim
ginighnigha, uarir akurvaghasa Ikiavira Itir
God bagh arai. 8 Ezi Ikiavira Itir God, Godin
akam inigha izir gumazir mam amadazi, a
me bagha izi. A kamaghin migei, “Ikiavira
Itir God, a Israelian God, a ghaze, Bar
fomira Isipia dughiar ruarimin ia gati-
vagha ian garima, ia men ingangarir gu-
mazamizir kinibar iti. Ezi ki Isipin kantrin
aven ia inigha azenan izegha gifa. 9 Ki
Isipian agharim da ua ia inigha gifa. Egha
uaghan nguazir kamın gumazir paza ia
gamibar agharim da ua ia inigha gifa. Ia
izir dughiamin, ki me batoghezi me bar
ghue. Egha ki uaghan men nguaziba isa
ia ganingi. 10 Egha ki kamaghin ia migei,
‘Ki Ikiavira Itir God, ian God! Ki Amorian
asebar ziaba fan ian anogroke. Gumazir

kaba ia men nguazimin apia.' Ezi ia nan akam batoke."

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel iza, Ofran nguibamin boroghin itir okin tememin apengan aperaghav iti. Ofra a Joasin nguibam, Joas a Abieserin adarazir gumazir mam. Ezi an otarim Gideon, a nimira wainin oviziba mirmirir dagiar miner ekiamin aven modoghav iti. Egha an an aven Midianian modogha, witin oviziba dikabira da mirmira iti. ¹² Ezi Ikiavira Itir Godin ensel a batogha a migia ghaze, "O midorozir gumazir bar gavgavim, Ikiavira Itir God ni ko iti." ¹³ Ezi Gideon a ikaragha ghaze, "O gumazir ekiam, ki bizitam bagh nin azangasa. Ikiavira Itir God, e ko itima, ezi bizir kaba manmaghsua e batifi? Ezi bizir aghuir a en inazir afeziabagh amizir kaba, da managhira iti? E dar garir puvati. Ikiavira Itir God, ti e inigha Isip ategha azenan izes ti? Egha datirighin Ikiavira Itir God, e ategha e isa Midianian agharibagh ariki."

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ragha kamaghin Gideon migei, "Ni bar uan gavgavim sara mangi Midianian agharim da, ua Israelia inigh. Ki uabi ni amadazi ni zui." ¹⁵ Ezi Gideon kamaghin Ikiavira Itir Godin azaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ga uaning, ki manmaghira Israelian akuragh ua me inigham? Ni fo, nan ikizimin adarazi me ziar ekiaba ko gavgaviba puvati. Manasen anabamin aven itir darasi, me bar e gafira. Ezi nan ikizimin tongin aven, ki pura gumazir kinim, egha uan aveghbuabar, gumazir bar abuananam." ¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin a migei, "Ki ni ko ikiti, ni Midiania misoghti me bar arimighiregham."

¹⁷ Ezi Gideon kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira nin damazimin gumazir aghuim, ni bizitam damighti, ki ganigh fogh suam, ni guizbangira Ikiavira Itir God na migei." ¹⁸ Ni zuamira mangan marki. Ki mangi daghetaba inigh, bizir aghuibar min da ni daningam. Ni kagh na mizuam."

Ezi ensel kamaghin migei, "Ki ni mizuam iki mangiti ni uamategh izam."

¹⁹ Ezi Gideon aven ghua memen igiar mam tuazi a isi. Egha plauan yisba puvatizir maba uaghan da tuezir da isi, dar osimtizim 25 kilogremen tu. An asizir tuzir maba isava akirar mam gaghuigha, diparsizim isava miner mam gati. Egha a da inigha ghua okin temer povimin Ikiavira Itir Godin ensel ganingi. ²⁰ Ezi ensel kamaghin a migei, "Ni izi asizir tuzir kam ko yis puvatizir bretin kam isiva dagiar kam gisin aning atigh. Egh diparsizim isi aning gingegh." Ezi Gideon ensel mikemezi moghiram ami. ²¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, asadivir aghorir mam uan dafarimin an suiragha an otevim isava asizir tuzim ko bret gisin anetigha uam an suira. Ezi avim zuamira dagiam gisin otogha asizir tuzim ko bretin isi. Ezi ensel zuamira ghuzi, Gideon a bagha garava avenge.

²² Ezi Gideon datirighin fo, a Ikiavira Itir Godin enselin gani, egha bar aguaghfagha ghaze, "Ame! O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki datirighin nin enselin guamin gani. Datirighin bizir tizitam na batogham? Ni nan akuragh!"

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "A dera, ni atiatingan marki. Ni ovengan kogham."

²⁴ Kamaghin, Gideon danganir kam in Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mam in ingarigha kamaghin a dibora ghaze, "Ikiavira Itir God, a gumazir navir amirizim anidim." Dughiar kam in ikegha iza datirighin, ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kam in mitighav ikiavira iti, kar Abieserin adarazir nguazim.*

²⁵ Ezi dimagarir kam in Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, "Ni mangi uan afeziam in bulmakaubar tongin, bulmakaun apurim inigh, kar an namba tu bulmakaun apurim, a 7plan azeniba iti. Egh ni uan afeziam in marvir guar asem Balin ziam fasa ingarizir ofa gamir dakozim apirigh. Egh aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiam okegh, kar

6:16: Ua Me Ini 3:12; Josua 1:5 * **6:24:** Migirigiar kam, "ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kam in mitighav ikiavira iti," kar migirigiar datirighin itir puvatizim. Puvati. A gumazir fomira akinafarir kam osirizimin dughiam in iti.

temer akinir ekiar ofa gamir dakozimın boroghın mitighav itim. ²⁶ Egh ni mighsiar dozir kam gisin na bagh deraghvira ofa gamir dakozir tamın ingarigh, ki Ikiavira Itir God. Ni gın, namba 2 bulmakaun kam misueghiva, dipenir akinir ni dutuzimın avim atigh, namba 2in bulmakaun kam isi, ofan min a tuaghti, a bar isi mighirigh.” ²⁷ Ezi Gideon uan 10plan ingangarir gumaziba inigha Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. Ingangarir kam, Gideon aruemin a gamizir puvati. Gideon nguibar ekiamın itir gumazir igharaziba ko a uan adarazir atiatingi. Kamaghın amizi, a dimagarimın a gami.

²⁸ Bar mizarazimın nguibar ekiamın itir gumamaziba dikavigha garima, Balın ziam famin ofa gamir dakozim ko aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiar an boroghın mitighav itim, itir puvati, aning dipiriaghiri. Egha me ganigha fo, gumazitam ti ofa gamir dakozir igiamın ingarigha, namba 2 bulmakaun apurim isa ofa gamigha gifa. ²⁹ Ezi gumamaziba uarira uarir azai, “Tinara bizir kam gami?” Me azangsiha ghua kamaghın fo, Joasın otarim Gideon, a bizir kam gami.

³⁰ Ezi me kamaghın Joas migei, “Nin otarim, asem Balın ofa gamir dakozim ko, aser amizim Aseran temer akinir ekiar an boroghın mitighav itim apiriaghati. Kamaghın, ni a inigh kagh iziti, e a misueghti an a remegham.”

³¹ Ezi Joas kamaghın gumazir an ataribar akam ikaragha ghaze, “Ia asem Balın akurvaghasa na gimobi? Gumazir manam asem Balın akurvaghasa na dosi, aruem tighar anangamin dughiamın an a remegham. Ofa gamir dakozir me dipirizir kam, kar Balın ofa gamir dakozim. Kamaghın, Bal guizbangira god, a uabi uabın akuragh.”

³² Dughiar kamın ikegha zui, Gideon ziar igiam iti. An afeziam Joas kamaghın migei, “Gideon asighasighizir ofa gamir dakozir kam, kar Balın bizim. Kamaghın, Bal uabi uabın akuragh.” Kamaghın, me “Jerubal,” Gideon gati.†

³³ Dughiar kamın, Midianın adarazi ko Amalekia, ko aruem anadi naghın itir gumamaziba, me uari akuvagha iti. Egha me Jordanın Fanem abigha vongın ghua, Jesrılın danganir zarimın averpenibar ingarigha dar iti. ³⁴ Ezi Ikiavira Itir Godın Duam iza Gideon avaragha an itima, a dikavigha, Abieserın adarazir diaghti me izi an gın mangasa, a sipsipın komın ingarizir sigham givi. ³⁵ A uaghan gumazir maba amadazi, me ghua Manasen anabamın nguazimın itir adaraziv gia ghaze, me izi an gın mangam. A uaghan Aser ko Sebulun ko Naptalin anababar adarazir mikimasa, gumazir maba amangi. Ezi me uaghan dikavigha iza a ko uari akufa.

³⁶ Ezi Gideon kamaghın God migei, “Ni na migia ghaze, ni na damuti ki Israelian akuragham, ki bar guizin foghasa nin akar dikirizir kam a guizbangira, ga uaning, ni arazitam nan akagh. ³⁷ Ni gan, danganir e witın dafariba amisevimın, ki sipsipın arizitaba nguazim darigham. Eghti mizaraghara ghuariar dipam sipsipın arizir kabar ikiva, egh nguazim gireghan koghti, ki kamaghın fogh suam, mati ni mikemezi moghin, ki Israelian akurvagham.” ³⁸ Ezi bizir kam, Gideon God ko mikemezi moghin oto. Ezi Gideon mizaraghara osegha dikavigha ghua sipsipın arizir an atizimın ganasa zui. Egha sipsipın arizim ghavkira an gari, dipam an iti, o puvati. Ezi dipam a gizifa, an an munumuti, dipam itarir ekiatam gizivagham.

³⁹ Egha gın Gideon ua ghua kamaghın God migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan ataran marki. Ki ua migirigiatam damuasa. Ga uaning, ki kamaghsua, ni na ateghti, ki ua sipsipın arizim damigh an ganika. Eghti dughiar kamın ghuariar dipaba tintinibar nguazim giregh, eghti sipsipın arizimra misingigh iki.” ⁴⁰ Ezi dimagarir kamın, God, Gideon mikemezi moghin ami. Sipsipın arizimra misingizi, nguazim, ghuariam bar a gire.

7

Gideon Midiania gafira

† 6:32: Ziar kam Jerubal, an tiarim Hibrun akamın kamaghın ghu, “Bal uabi uabın akuragh.”

¹ Ezi Jerubal, kar Gideon uabi, a uan midorozir gumaziba ko bar mizaraghara dikavigha ghua, Harotin emimirimin miriamin averpenibar ingarigha iti. Ezi Midianian averpeniba, Moren mighsiamin boroghin danganir zarimin, Gideonin amadaghan notin iti.

² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ki ian akuragh Midiania misoghasa ifonge. Ezi midorozir gumazir bar avirim ni ko iti. Me ti kamaghin nighnigh suam, ‘E uarira, uan gavgavibar Midiania misogh me abiragham.’ Egh me uan ziaba fam. Me ti kamaghin nighnigh, egh kamaghin mikemeghan kogham, ki Ikiavira Itir God, ki men akuragham. ³ Kamaghin amizi, ni kamaghin me mikim, ‘Gumazir manam atiati, a Gileatin Mighsiam ategh uamategh uan nguibamin mangi.’” Ezi Gideon kamaghin me tuisigha, me mikemezima, 22,000plan midorozir gumaziba dikavigha uamategha ghue. Ezi 10,000plan midorozir gumaziba ikiavira iti.

⁴ Egha gin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Midorozir gumazir aviriba ikiavira iti. Ni me inigh emimirimin magiriti, ki nin akuragh me abigham. Gumazir manam ni ko mangisi ki anemiseveghti, a ni ko mangam. Eghti ki kamaghin ni mikim suam, gumazir kam ni ko mangan kogham, eghti a mangan marki.”

⁵ Ezi Gideon gumaziba inigha emimirin giraghu. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni gumazibav kinti me dipam ami. Gumazir afiabar min mizebar dipam apiba, ni me isiva bizir vamiran me atigh. Egh gumazir iteviba apirigha uan dafaribar dipam apiba, me isiva bizir igharazimin me atigh.” ⁶ Ezi Gideon garima, 300plan gumazibara uan dafaribar dipam api, ezi igharaz darazi bar moghira iteviba apirigha uan mizebar dipam api.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Gumazir 300plan dafaribar dipam

ameziba, ki ian akuraghti, ia Midiania gafiragham. Egh ni gumazir igharazibav kemeghti, me uamategh uan nguibabar mangi.” ⁸ Kamaghin, Gideon gumazir igharazibar dagheba ko sighbaba me dama ada inigha me mikemezi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi 300plan midorozir gumazir kaba, me gumazir igharazibar dagheba ko sighbaba ini. Dughiar kamın, Gideonin gumazibar averpeniba mong pin amadaghan itima, Midianian averpeniba, vin amadaghan danganir zarimin iti.

⁹ Ezi dimagarir kamın, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ia mangi Midianian danganimin midorozim foregh. Ki ian akuragh Midianian gumazibav sogh me abiragham. Guizbangira, ki me isa ian agharim gatigha gifa. ¹⁰ Ni midorozim foran atiatigh, uan ingangarir gumazim, Pura, inighti a nin gin mangi, Midianian averpenibar magiri. ¹¹ Egh men migirigiba baraghiva misoghsi gavgavim iniam.” Ezi Gideon uan ingangarir gumazim Pura ko, aning apanibar averpeniba iti naghin men miriamin uaghiri.

¹² Ezi Midianian adarazi ko Amalekia ko aruem anadi naghin itir darasi, me aparir irubuar bizir dafamin min danganir zarim tintinibar an iti. Men kamelba uaghan bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Gumazitam ti me mengan iburagham. ¹³ Ezi Gideon ghuava otogha moga gara orazima, gumazir mam kamaghin uan irebamin gun uan namakam geghari, “Ki irebamin garima, me balin oviziba isa balin bretin mamın ingari, ezi bretin kam uabi pogh-pogha iza, e Midiania itir danganir kamın aven iza averpenim pamten a misoghezi a ragha ghua nguazim giri.”

¹⁴ Ezi gumazir kamın namakam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir kam, bar guizbangira, ababanir kam en aka. Kar, Gideonin midorozir sabamra. Gideon, a Joasin otarim, Israelian gumazir mam, anarira. Guizbangira, God Gideonin

7:3: Godin Araziba 20:8 * **7:14:** Israelia, me uari bagha uan azenibar ingarava opara dagheba isava uari bretba tua da api. Kamaghin amizi, irebamin aven itir bizir kam, bretin pogh-pogha izir kam, a mati Israelian nedazim. Midiania bar danganibagh arua averpenibar ingari darasi, ezi irebamin aven itir bizir kam, averpenir dipirigha ragha ghuzir kam, kar men nedazim.

akuraghti, e Midiania ko midorozir gumaziba sara, a bar e agivaghäm. Irebar kamın mingarim, kamaghıra ghu.”*

¹⁵ Ezi Gideon irebar kamın eghaghanim baregha uaghan an mingarim baregha, maghıra itevimning apirigha Ikiavira Itir Godın ziam fe. Egha uamategha Israelian averpeniba iti naghın ghugha kamaghın Israelian dei, “İa dikav! E mangam! Ikiavira Itir God datirighın en akuraghtima, e midorozimın Midiania dikabiraghäm.” ¹⁶ Ezi Gideon 300plan gumazir kaba isa 3plan okoruabar me ariki. Egha sighaba ko nguazir mineba sara inigha bar gumazibagh aningı. Nguazir mineba bar vaghvaghä korir aviba dar averiabar iti. ¹⁷ Ezi Gideon kamaghın miğei, “İa deraghvıra nan gan, ki damuamin arazimra ia uaghan a damuam. Ki mangı men danganir miriamın mangıgh, bizir manam damuam, eghti ia uaghan a damu. ¹⁸ Gumazir okoruar na ko zuiba sighabagh iviti, ia uaghan sighabagh ivi kamaghın dim, ‘E İkiavira Itir Godın adarasi! E Gideonın adarasi. E aning bagha misosi!’”

¹⁹ Ezi Gideon uan 100plan gumazir a ko zuiba, me ghua dimagarir arizimın men averpeniba iti naghın miriamın oto. Dughiar kamın, Midianian averpeniba itir danganimın garir gumaziba avughsasa uarigh itaghvirazir dughiam. Ezi Gideon ko gumazir a ko zuiba, sighabagh iviava nguazir miner me suighiziba abiaghariki. ²⁰ Ezi Gideonın gumazir okoruar igharazimning kamaghın ganigha, uan sighabagh iviava nguazir mineba uaghan ada abiaghariki. Me uan agharir kiriabar korir avibar suiki. Egha agharir guvibar sighabar suigha, kamaghın diava arai, “Kar, İkiavira Itir God ko Gideon baghavıra itir midorozir sabamra!” ²¹ Egha me mitivighav ikia Midiania itir danganim okarizi, Midianian midorozir gumaziba kamaghın ganigha atiatigha ararem saram ari. ²² Ezi 300plan gumazir kabanang sighabagh ivir dughiamın, İkiavira Itir God Midiania gamizi, me onanigha uarira uan namakaba tintinibar uan midorozir sababar uari oti. Egha me ara ghua

Saretanın nguibar ekiamın amadaghan Betsitan nguibamın zui, egha Tabatın nguibamın boroghın ghua Abel Meholan nguibamın oto.

²³ Ezi Gideon Naptalin anabam ko, Aserin anabam ko Manasen anabamın Israelian gumaziba, me bagha akam amadi. Ezi me oregha iza uan namakabar akuragha Midianian agıntisi. ²⁴ Ezi Gideon uaghan Efraimın anabamın miğhsiar dozibar tintinibar itir gumaziba bagha akam amada. A kamaghın miğia ghaze, “İa izighiri e Midianian adarazi ko misogham. Egh ia mangı Jordanın Fanemın me bagh piğhıva, daghurir doziba ko emimiribar me bagh gan mangı Betbaran nguibamın me bagh gan men suikigh. Puvatightima, me Jordanın Fanem giregh vongın mangegham.” ²⁵ Ezi me Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuningın suira, aningın ziamning, Orep ko Sep. Egha me Orep isa, dagiam gisin a misoghezi, an areme, ezi me danganir kam Orep a gati. Egha me Sep inigha ghua wainın oviziba dikabiri naghın a misoghezi an areme. Ezi danganir kam, me Sep a gati. Egha me Midianian agıntighavıra iti. Gideon datirighın Jordanın Fanemın vongın itima, me gumazir dapanir kamning Orep ko Sepın dapanimning inigha a bagha zui.

8

Israelia bar Midiania dikabiragha gifa

¹ Ezi Efraimın anabamın gumaziba kamaghın Gideon miğei, “Ni Midianian adarazi ko misoghasa zuir dughiamın, ni en diman aghua. Ni tizim bagha kamaghın e gami?” Me bar puv a gimoba an atari.

² Ezi Gideon kamaghın me miğei, “Bizir ia amizim, ki amizir bizim, bar a gafira. İa ti bizir ia amizimın gari, a pura bizim. Puvati, a bar deragha, ki amizir bizibagh afira. ³ Guizbangıra, God Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuning isa ian agharim gati, aningın ziamning Orep ko Sep. Ezi ia aningın firimning atu. Bizir kam bar ekefe. Ki kamaghın garir bizitam gamizir puvati.” Gideon

kamaghin mikemegha givazi, Efraimin anabamin adarazi uam an atari puvati.

⁴ Ezi Gideon uan 300plan midorozir gumaziba ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, a girigha vongin ghue. Me bar amiragha, avughsezir puvati, me uan apanibar gintigha ghuavira iti. ⁵ Egha me ghua Sukotin nguibar ekiamin otivigha, Gideon kamaghin Sukotin itir gumazibar azai, “Gumazir nan gin iziba, men mikarziba mitiriam bangin bar amira. Kamaghin, ia Bretin taba me danighti me dar ami. Ki uabi, ki Midianian atrivimning Seba ko Salmunan agintisi.” ⁶ Ezi Sukotin gumazir dapaniba kamaghin migei, “Ia tighar Seba ko Salmunan suigham. Kamaghin, e tizim bagh Bretba isi nin midorozir gumazibar aningam?”

⁷ Ezi Gideon ghaze, “Ia en akuraghan aghua. A dera. Ia ganti, Ikiavira Itir God Seba ko Salmuna isi nan agharim datighti, ki gin gumazamiziba puvatizir danganimin mangi benir dikonir taba inigh izi ia misogh, ian mikarziba abighirarigham.” ⁸ Egha Gideon me ategha ghua Penuelin nguibar ekiamin ghugha, kamaghira Bretba bagha men azai, ezi Penuelin itir adarasi, Sukotin adarazi men tirazi moghira, men tira. ⁹ Ezi Gideon kamaghira Penuelin gumazibav gei, “Ki apaniba dikabiragh, egh uamategh izi ian taua apiram.”

¹⁰ Dughiar kam, Seba ko Salmuna, aning uan midorozir gumaziba ko Karkorin nguibamin iti. Faragha midorozir gumazir aviriba aruem anadi naghin ikegha misoghasa ize. Ezi Israelia men 120,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. Kamaghin, datirighin 15,000plan midorozir gumazibara ikiavira iti. ¹¹ Ezi Gideon uan midorozir gumaziba ko gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin zui. Tuavir kam Noban nguibam ko Jokbehan nguibam, aruem anadi naghin amadaghan iti. Dughiar kam, Midiania deragha apaniba bagha garir puvati. Ezi Gideon zuamira ghua Midianin otogha maghira midorozim fore. Ezi Midianian midorozir gumaziba bar digavir kuram gami. ¹² Ezi Midianian atrivimning, Seba

ko Salmuna, arav ghu. Ezi puvati, Gideon aningin agintighavira ikia ghua aningin suira. Ezi aningin midorozir gumaziba aguaghfagha bar atiatingi.

¹³ Ezi Joasin otarim Gideon, midorozimin danganim ategha, uamategha iza, tuavir Heresin nguibam itir mighsiamin ghuavanabo. ¹⁴ A ghua Sukotin adarazir gumazir igiar mam batogha, pamtemin an suiragha kamaghin an azara, terara Sukotin adarazir gumazir dapaniba. Ezi gumazir igiar kam 77plan gumazibar ziba osirigha Gideon ganingi. ¹⁵ Ezi Gideon ghua Sukotin gumaziba batogha kamaghin me migei, “Ia kamaghin fo, ia ghaze, ki tighar Seba ko Salmunan, suigham. Egha ia ghaze, ia tizim bagh Bretba isi nan midorozir gumazibar aningam? Egha ia na dipova nan ingaravaka, Bretin taba nan midorozir gumazibar aningan aghua. Ia datirighin kagh gan. Kar taning? Kar Seba ko Salmuna aningra, ki aningin suiragha gifa!” ¹⁶ Egha a Sukotin gumazir dapanir kabar suiragha, benir dikonir gumazamiziba puvatizir danganimin inizar Sukotia misogha mizazim me gase. ¹⁷ A uaghan Penuelin nguibar ekiamin itir taua apiriaghatizi, a iri. Egha nguibar ekiar kam itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

¹⁸ Egha Gideon dikavigha Seba ko Salmunan azara, “Gua na mikim. Gua Taborin Mighsiamin misoghezir gumazir kaba, me manmaghin gari?”

Ezi aning kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me bar nin mirara gari. Me vaghvagha mati, atrivir mam otariba.”

¹⁹ Ezi Gideon kamaghin migei, “Me bar nan aveghbuabara. Me bar nan amebamin otariba. Ezi ki bar guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin gua migei, gua ti me misoghezi me ariaghirezir puvatizi, ki gua misoghezi gua aremeghan koghai.”

²⁰ Egha Gideon uan otarir ivariam Jeterin migia ghaze, “Aria, ni aning misueghti aning aremegh.” Ezi otarir kam, bar uan igiamra ikia, kamaghin damuan atiatingi. A uan midorozir sabam ghufezir puvatigha, aning misoghezir puvati.

²¹ Ezi Seba ko Salmuna kamaghin Gideon migei, “E fo, gumazir aruaba uari kamaghin bizim damusi, me uan gavgavibar amodoghin a damuam. Kamaghin, ni uabi izi ga misogh.” Kamaghin, Gideon uabi Seba ko Salmuna misoghezi, aning areme. Egha an aningin kamelningin firimin itir benir iakinir igiamin nedazim guraghav itir adiarimning ini.*

²² Ezi Israelia kamaghin Gideon migei, “E kamaghsua, ni Midianian agharim da ua e inizir bizim bangin, ni en gumazir dapanimin iki e gativagham. Eghti nin otariba ko nin ovavir boriba uaghan en gumazir dapanibar ikiam.”

²³ Ezi Gideon kamaghin migei, “Ki ian gumazir dapanimin ikian kogham. Eghti nan otarim uaghan, ian gumazir dapanimin ikian kogham. Ikiavira Itir God, a uabi ian gumazir dapanimin ikiam.” ²⁴ Gideon fo, Midiania me Ismaelin ovavir boribar adarasi, me ringba uan kuaribagh arisi.

Kamaghin, a migia ghua ua kamaghin Israelia migei, “Ki bizir mam bagh ian azangasa. Ia bar moghira midorozimin Midianian kuaribar guizir ringin iniziba, ia vaghvagh dar vamira vamira isi na daningam.”

²⁵ Ezi me kamaghin migei, “A dera, e da isi ni daningam.” Egha me vaghvagha midorozimin tongin inizir ringbar vamira vamira isa iza nguazimin ghuarazir inim garisi. ²⁶ Me arighizir ringin kabar osimtizim, 25 kilogrem tu. Kar ringbar osimtizimra. Ezi iakinir igiamin nedazibar adiaribar osimtizim, ko adiarir igharaziba, ko Midianian atrivibar korotiar pighagheviba, ko men kamelbar firibar itir adiariba, me ringba sara da mengezir puvati. ²⁷ Ezi Gideon golin kam inigha ofa gamir gumazibar korotiar otevir bar aghuarir mam ingarigha, uan nguibam Ofran aneti. Ezi Israelia God ategha Ofran ghua bizir kam ziam fe, mati tuavimin amiziba tintinimin gumazir amuiba itiba koma akui. Korotiar a ingarizir kam, azuazimin min Gideon uan adarazi ko me gamizi me bar tintinibar arazir kurar igharazibagh amua iti.

²⁸ Kamaghira, Israelia midorozimin Midianian adarazi abiragha aghumsizir ekiam me ganingi. Ezi Midianian adarazi ua bizitam damuan ibura. Kamaghin, Gideon ikiavira itir dughiamin, Israelia ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 40plan azenibar tu.

Gideon areme

²⁹ Ezi Joasin otarim Jerubal, an ziar mam Gideon, a ghua uan nguibamin itir dipenimin iti. ³⁰ An amuir aviriba iti, egha bizir kam bangin, a 70plan otariba iti. ³¹ Ezi Gideonin amuir dozir mam Sekemin nguibamin iti. An amuir kam otarir mam batezi, Gideon ziam, “Abimelek,” a gati. ³² Ezi Joasin otarim Gideon bar ghurigha areme. Ezi me Abieserin adarazir nguibam Ofran, an afeziam Joas afazi naghin, uaghan anefa.

³³ Gideon aremezi, Israelia zuamira ua Godin ziam fer puvati. Me mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akua da bagha arui moghin, aser Balbar, ziaba fe. Egha asem Balberit atizi, a men godin oto. ³⁴ Me Ikiavira Itir God, uam a ginighnizir puvati. A men God, a men akurazi, men apaniba tintinibar iza me misozir dughibar, me me abini. ³⁵ Guizbangira, Jerubal, an ziar mam Gideon, a deraghavira men akuragha me bagha bizir aghuir aviribagh ami. Ezi me da bakinighinigha, deravira Gideonin adarazi ikaragha me minabazir puvati.

9

Abimelek Sekemin nguibar ekiamin atrivimin oto

¹ Ezi Abimelek Jerubalin otarim, kar Gideonra, a uan amebamin adarazi ko amebamin anabamin gumazamiziba bar men ganasa Sekemin nguibar ekiamin ghugha, ² kamaghin men azai, “Ia manmaghin nighnisi? Jerubalin otarir 70pla e gativagh, en faragh mangam, o? Ia ti gumazir vamirara ateghti a en gumazir dapanimin ikiam? Ia deraghvira nighnigh, ki Abimelek, ki ian inivafizimra. Ia bizir kam deraghvira an gun mikimti, Sekemin gumazir aruaba ian nighnizim

* **8:21:** Hibrun akam deragha migirigiar kam iningarim abighizir puvati. **8:23:** 1 Samuel 8:7; 10:19; 12:12

baragham.”³ Ezi Abimelekin amebamin adarazi migirigiar kam inigha ghua Sekemin gumazir aruabav kemezima, me oregha a gifonge. Me ghaze, a men anabamra.⁴ Ezi Sekemin gumazir aruaba ghua asem Balberitin ofa gamir dipenimin aven ghua, silvan dagiar 70pla inigha Abimelek ganingi. Ezi, a ghua gumazir onganir kuraba, uabin gin mangasa me givese. Ezi me an gin arui.⁵ Ezi a gumazir kurar kaba inigha uamategha Ofran ghugha, uan afeziamin dipenimin ghua uan aveghbuar 70pla, dagiar dafar mam gisin bar me misoghezi, me ariaghire. Kar an aveghbuabara, Jerubalin otariba. Ezi Jotam, Jerubalin otarir abuananam arav ghugha modo, kamaghin amizi, Abimelek a misoghezir puvati.⁶ Ezi Sekem ko Betmilon nguibamin gumazamiziba, bar iza uari akuvagha ghua okin temer ekiar bar anogoroghezir danganimin oto. Me an otogha, Abimelek amisevezi a men atrivimin oto.

⁷ Ezi Jotam kamaghin oregha ghua Gerisimin Mighsiamin orazimin ghuavan-abogha men diagha ghaze, “Ia Sekemin itir gumazamiziba, ia nan akam baragh, eghti God ti ian akam baragham.⁸ Dughiar mamn, temeba ghaze, me uarir tongin temer tam amiseveghti, a me bagh atrivimin otivam. Egh me kamaghin olivin temem mikimam, ‘Ni en atrivimin otivam?’⁹ Ezi olivin temem kamaghin migei, ‘Manmaghin ami? Nan borer aghuim, gumazamiziba zurara a isava, ziar ekiam gumaziba ko asebagh anidi. Eghti ki uan borer ingangarim ategh mangi mati aminim va, nan aguaba ko nan dafariba feghti, ki bar isin mar iki temer mabagh afiragh, ti ian atrivimin ikiam? Marki. Ki aghua.’¹⁰ Ezi temeba kamaghin fighin temem migei, ‘E kamaghin ifonge, ni en Atrivimin otivam!’¹¹ Ezi fighin temem kamaghin men akam ikaragha ghaze, ‘Manmagh su? Ki ti uan dagher isingtizim ategh nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, temer igharazibagh afirazi moghin ia bagh atrivimin otogham? Bar puvatigham.’¹² Kamagh, temeba ghua wainin ikarizimin azara, ‘Ni

izi en atrivimin otivam.’¹³ Ezi wainin ikarizim ghaze, ‘Manmaghin ami? Nan wainin dipam bar dera, egha aseba ko gumazibagh amima me bar akonge. Ki ti ua wainin dipam damuan koghti, nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, mati aminim dagh ivai da temer igharazibagh afirazi moghin, ki ia bagh atrivimin otogham? Markiam.’¹⁴ Ezi temeba abuan ghua temer dozir dikoniba itir mamn azara, ‘Ni ti en atrivimin ikiam?’¹⁵ Ezi temer dozir dikoniba itim kamaghin migei, ‘Ki ian atrivimin otivsi, ia guizbangira ifongegh, bar moghira izi nan aguabar apengan orangtizimin iki. Ia aghuaghti, avim nan aguabar otogh iziva Lebanonin sidan temer ruariba bar dar isigham.’”

¹⁶ Egha Jotam ua kamaghin migei, “Ia Abimelek amisevezi a ian atrivimin otizir dughiamin, ia ghaze ia guizbangira bar arazir bar aghuim gami? Jerubal uan adarazi ko ian akurazir ingangarir aghuim gami. Ezi ia arazir aghuitamin a gami, o pu? Ti puvati.¹⁷ Nan afeziam Gideon ian akurvaghasa uabi isa apanibagh aniga midorozim gami. A uabi midorozir gumazibar dapanimin otogha, Midiania ko misogha men gavgavim da ua ia ini.¹⁸ Ezi datirighin, ia arazir kuramin a gamigha an adarazigh gasighasiki. Ia dagiar dafar mam gisin an 70plan otaribav soghezi, me ariaghire. Ezi gumazir kam Abimelek, ia a gamizima, a Sekemin gumazir dapanibar atrivimin oto. A guizin Jerubalin amuimin otarim pu. Puvati. A Jerubalin ingangarir amizir kinim otezir borim. Ezi ia ghaze, a ian anabamin adarasi, egha anemisevezi a ian atrivimin otivasa.¹⁹ Ezi ia Sekemin gumazir dapaniba, ia Jerubal ko an adarazi gamizir arazir kam, a guizbangira deraghti, ia Abimelek bagh bar akongegh, eghti a uaghan ia ko bar akongegham.²⁰ Eghti arazir kam deraghan koghti, avim Abimelek batogh egh mangi uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba uaghan men isiam. Kamaghira, avim uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba batogh mangi uaghan Abimelekin isiam.”²¹ Jotam kamaghin mikemegha givagha, uan avebam Abimelekin atiatigha ara ghua Berin

nguibamın iti.

²² Ezi Abimelek azenir pumuning ko mikezimın Israelian atrivimın ike. ²³ Ezi God gın duar kurar mam amadazi an Abimelek ko Sekemın gumazir dapanibar tongın adarim forezi, me adarim uarir iti. Ezi Sekemın gumazir dapaniba uam a barazir puvati. ²⁴ Sekemın gumazir dapaniba faragha Abimelekin akurazi, a uan aveghbuar 70pla misoghezi me ariaghire. Kar Jerubalın otariba. God bizir kam bangın, Abimelek ko Sekemın gumazir dapaniba, ovengezir gumazibar ghuziba bagh me ikaragh ivezir kuram me daningasa, arazir kam gamizi, an oto. ²⁵ Ezi Sekemın gumazir dapaniba, Abimelekin aghuagha osimtıziba a daningasa, gumazir kurar maba amadazi, me mighsiabar isin moga ikia tuavir kamın izir gumazamiziba bagha gara, men suigha men biziba isava me misosi. Kamaghın, bizir me Abimelek damuamim an a gifo.

²⁶ Ezi Gal, Ebetin otarim, dughiar mamın, uan aveghbuaba ko me Sekemın nguibamın ghuezi, Sekemın gumazir dapaniba uan nighnıziba isava a gatigha an gın mangasa nighnisi. ²⁷ Ezi wainba anir dughiamın, Sekemın gumazamiziba uan wainın azenibar ghua wainın ovıziba kuari. Me wainın ovıziba inigha dar pozim mikinigha da mirmira dar dipaba ini. Egha uan asemın dipenimın ghuegha isar ekiam gami. Me dagheba ko wainın dipaba apava, Abimelek dipovava, aka an ziam gasighasisi.

²⁸ Ezi Ebetin otarim Gal kamaghın migei, “Abimelek a gumazir manmaghın garim, ezi e Sekemın gumazamiziba an apengan ikiam? Abimelek a pura Jerubalın otarim, ezi Sebul an ingangarir gumazir kinim. Ezi e Hamorın apengan ikiam, Hamor a Sekemın inazir afeziamra. Ezi e tizim bagh Abimelekin apengan ikiam? ²⁹ Ki ti Abimelek batuegh Sekemın gumazamizibar faragh mangiti, me nan apengan ikiam. Ki an mikim suam, ‘Ni mangi uan midorozir gumaziba inigh izi na ko misogh.’”

³⁰ Ezi Sebul, nguibar kamın gumazir dapanim, a Ebetin otarim Galın migirigiaba baregha bar aningaghe. ³¹ Egha gumazir

maba amadazima, me modogha ghua kamaghın Abimelek mikeme, “Ni oragh. Ebetin otarim Gal, a uan aveghbuaba ko Sekemın izegha, ni ko misoghasa men navibagh inifi. ³² Kamaghın ni uan adarazi ko, datirighın dimangan mangi Sekemın nguibamın boroghın tuzimın mongegh. ³³ Egh bar mizaraghara dikavigh nguibar ekiar kamın mangi, egh midorozim foregh a damu, eghti Gal uan adarazi ko izi misoghti, ia puvira me damigh.”

³⁴ Ezi Abimelek uan adarazi ko dimangan dikavigha zui. Me ghua 4plan okoruabar uari arigha, nguibamın divazimın azenan mongegha me bagha gara iti. ³⁵ Ezi Gal bar mizaraghara ghua nguibar ekiamın divazir tiar akamın tughav iti, ezi Abimelek uan adarazi ko danganir me itim ategha zui. ³⁶ Ezi Gal men ganigha, kamaghın Sebul migei, “Ni gan. Gumaziba muna mighsiamın akirimın izaghiri.”

Ezi Sebul kamaghın migei, “Gumaziba munagh puvati. Ni ti mighsiabar nedazibar gara ghaze, gumaziba.”

³⁷ Ezi Gal ua kamaghın migia ghaze, “Puvati. Ni gan, muna gumaziba mighsiar akirimın izaghiri. Ezi gumazir igharaziba, tuavir iza Okın temer ekiar gumaziba duaba ko migeimın moghın izi.”

³⁸ Ezi datirighın Sebul kamaghın Gal migei, “Ni datirighın nin gavgavimra mana? Ni uabi a dipovava aka ghaze, Abimelek manmaghın garir gumazim, ezi e an apengan ikiam? Gumazir kaba datirighın izi, kar merara ni me dipova aka men ziabagh asighasiki. Ezi ni datirighın mangi me ko misogh!” ³⁹ Ezi Gal Sekemın gumaziba inigha uabi men faragha ghua Abimelekin adarazi ko uariv sosi. ⁴⁰ Ezi Abimelek an agiragha zuima ana arav ghuzima, Abimelekin midorozir gumaziba Galın adarazir gumazir aviribav soghezi, me duar ekiaba arigha tintinibar tuavim girav ikia ghua nguibar ekiamın tiar akamın tu. ⁴¹ Ezi Abimelek uamategha ghua Aruman nguibamın iti. Ezi Sebul, Gal ko an aveghbuaba batoghezi, me ua Sekemın ikian kogham.

⁴² Ezi aminim tirazi mizarazimın, Sekemın gumazamiziba mangi uan azeni-

bar ingarasa zuima, gumazir mam men gun Abimelek mikeme. ⁴³ Ezi Abimelek uan midorozir gumazir okoruar pumuning ko mikemizim me tura. Ezi me tuzim mongegha me bagha gara iti. Egha Abimelek garima gumazamiziba nguibam ategha izima, an adarazi mongezi naghin ikegha azenim giregha me misosi. ⁴⁴ Ezi Abimelek uan adarazi ko ivemara ghua nguibamin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi an gumazir okoruar mamning azenibar gumazamizibav soghezi me ariaghire. ⁴⁵ Ezi Abimelek ghua nguibar ekiamin aven iti daraziv sogha itima aruem gifa. Ezi a nguibar ekiam bar a inigha gumazamizibav soghezi me bar ariaghire. Ezi a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibar ekiam bar anekarigha, a gasighasigha, amangsizim tintinibar nguibar ekiamin nguazim ginge.

⁴⁶ Ezi gumazamizir maba Sekemin midorozir gumazibar dipenir gavgavir ruarim gisin iti. Egha me bizir otivizir kabar migirigiam baregha, ara ghua asem Balberitin dipenir gavgavim in aven ghuegha mongegha iti. ⁴⁷ Ezi Abimelek kamaghin oraki, gumazamiziba bar uari akuvagha dipenir kam in aven iti. ⁴⁸ Ezi a uan midorozir gumaziba ko Salmonin Mighsiamin orazimin uanabo. Egha sobiam inigha temer aguar misingiziba ovirigha uan dipizim gati. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gei, "Bizir ki amim ia an gari. Ia bemira ki amizi moghin ia damu." ⁴⁹ Ezi gumaziba bar temer aguaba ovirigha gifa. Egha me bar moghira temer aguar kaba inigha Abimelek in ghin ghua, dazir kaba isava dipenir miriam in da akufa. Egha me avim dagh atizi, avir kam aven iti darazi bar men isi. Dughiar kam in, Sekemin dipenir gavgavim in aven itir gumazamizir 1,000pla isigha ariaghire.

⁵⁰ Ezi Abimelek ghin uan midorozir gumaziba ko ghua Tebesin nguibamin gumazamiziba ko misogha nguibar kam ini. ⁵¹ Dipenir ruarir bar gavgavir mam nguibar kam in tonghin iti. Ezi gumazamiziba arava an ghue. Me an

aven ghuegha tiar akam asaragha an uanaga bar pin iti. ⁵² Ezi Abimelek ghua dipenir bar gavgavir ruarir kam iniasa midorozim fore. A dipenir bar gavgavir ruarir kam in boroghin ghugha, an tiar akamin boroghin avim a darighasa. ⁵³ Ezi amizir mam witin oviziba mirmirir dagiar dafar mam akunizima, dagiam izaghirava Abimelek in dapanim abiki. ⁵⁴ Ezi Abimelek zuamira gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, ni uan midorozir sabamin na biraghti ki aremeka. Eghti me kamaghin mikiman kogh suam, amizir mam na misoghezi ki areme. Ezi gumazir igiar kam Abimelek birazi an areme. ⁵⁵ Ezi Israelia Abimelek in gari an aremezi, me uamategha uan nguibamin ghue.

⁵⁶ Abimelek in faragha uan afeziam osimtizim a ganigha uan aveghbuar 70plan misoghezi me ariaghirezi moghira, God a ikara. ⁵⁷ Ezi Sekemin gumazamiziba amizir arazir kuram, God uaghan a ikara. Jerubalin otarim Jotam, a faragha ghaze, Sekemin gumazamiziba ikuvigham, ezi datirighin arazir kam, a mikemezi moghin oto.

Jepta ko gumazir dapanir igharazibar eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Tola gumazir dapanim in oto

¹ Abimelek aremegha givazi, Puan otarim Tola, an inazir afeziam Dodo, an otogha uam apaniba da Israelia ini. A Isakar in adarazir gumazim. Egha a Efraimin mighsiar dozibar aven itir nguibar ekiam Samir in iti. ² A 23plan azenibar Israelian gumazir dapanim in ike. Egha aremezi me Samir in anefa.

Jair gumazir dapanim in oto

³ Ezi Tolan ghin, Gileatin Distrighin gumazir mam Jair, a gumazir dapanim in oto. Egha 22plan azenibar Israelian gumazir dapanim in iti. ⁴ A 30plan otariba itima, me 30plan donkibagh apiagha mangigh izegh gami. Me Distrik Gileatin nguazimin, 30plan nguibar ekiaba iti. Me

datirighin nguibar ekiar kaba kamaghin dar bori, "Jairin Nguibar Ekiaba," egha iza datirighin. ⁵ Ezi Jair aremezi me Kamonin nguibamin anefa.

Amonia osimtizim Israelia ganingi

⁶ Ezi Israelia uam arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Me aser Balba ko aser amiziba Astarte, dar ziaba fe, kar kantrin kabar aseba, Siria, Saidon, Moap, Amonia ko Filistiaba. Israelia Ikiavira Itir God ategha uam an ziam fer puvati. ⁷ Kamaghin, Ikiavira God bar Israelian aningaghegha Filistiaba ko Amonia ataghizi me iza midorozimin me dikabira. ⁸ Dughiar kamın me midorozimin Israelia abinigha bar pazavira me gami. Egha 18plan azenibar, Filistiaba ko Amonia, bar pazavira, Jordanin Fanemin vongin, Gileatin Distrighin Amorian nguazimin itir Israelia gami. ⁹ Ezi, Amoria Jordanin Fanem giregha vongin iza Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Efraimin anabamin adarazi ko misosi. Kamaghin, Israelia bar dughiar kuramra ini.

¹⁰ Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin dia, kamaghin migei, "En God, e ni ataki. Egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin, e nin damazimin arazir kuram gami."

¹¹⁻¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei, "Ia fo, fomira Isipia, Amoria, Amonia, Filistia, Saidonia, Amalekia ko Maonia bar ia abiragha ia gasighasiki. Ezi ki ian akuragha ua me da ia ini. ¹³ Ezi ia na ategha ua godin igharazibar ziaba fe. Kamaghin, ki datirighin ua ian akuraghan kogham. ¹⁴ Ia mangi aser ia uari bagha in-abazibar dim. Egh ia osimtizim bativamin dughiamin, me ti ian akurvaghām."

¹⁵ Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir God migei, "E arazir kuram gami. Ni bizir tizimin e damusi, ni a damu. Ezi e datirighin uarir akurvaghāsa nin azangsi." ¹⁶ Egha Israelia uan marvir guaba makunigha, aseba ategha, ua Ikiavira Itir God baghavira iti. Ezi Ikiavira Itir God Israelia aterir osimtizir kabar gara ghua bar me giporpore.

¹⁷ Ezi gin Amonian midorozir gumaziba iza uari akuvagha, Gileatin uari bagha averpenibar ingarigha iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba uaghan iza uari akuvagha, Mispan nguibamin uari bagha averpenibar ingarigha iti.

¹⁸ Ezi Israelian gumazir dapanir Gileatin itiba, me uarira uarir azangsi, "Tinara Amonian misoghsı en faragh mangam? Gumazir kamaghin damuamim, a Gileatin gumazamiziba bar men gumazir dapanimin ikiam."

11

Jepta gumazir dapanimin oto

¹ Jepta, a Gileatin Distrighin gumazim, a midorozir gumazir gavgavir mam. A tuavimin amizir pura ikiava otir amizimin borim, ezi Gileat an afeziam. ² Ezi Gileatin amuir ekiam uaghan otarir maba bate. Ezi otarir kaba gumaziba aghegha, kamaghin Jepta migei, "Ni amizir igharazimin borim. Kamaghin, ni en afeziamin bizitam inian kogham." ³ Kamaghin amizi, Jepta uan aveghbuaba ategha arav ghu. Egha ghua Topin nguazimin iti. A gumazir kurar maba gakaghonezima me a koma arui. A me ko ghua tintinibar ikiava gumazamizibav sogha men biziba pura da isi.

⁴ Ezi Amonia gin ghua Israelia ko misosi. ⁵ Ezi midorozim otozima, Gileatin gumazir aruaba Jepta iniasa Topin nguazimin ghu. ⁶ Egha me kamaghin a migei, "Ni iziva en gumazir dapanimin ikiva, e Amonia ko misogham."

⁷ Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, "Ia nan aghuagha nan afeziamin dipenimin na batuegha gifa. Ia bizir tizim bagha ua na bagha izi? Ia datirighin osimtiziba bativa na bagha izi?"

⁸ Ezi Gileatin gumazir aruaba kamaghin a migei, "Mar guizbangira. E datirighin ni iniasa izi, ni en gin mangiva en akuragh Amonia ko misogham. Egh ni gin Gileatin gumazamizibar gumazir dapanimin ikiam."

⁹ Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, "Are! Ia na inigh uamategh mangighti Ikiavira Itir God nan

akuraghtima, ki midorozim damuva apaniba abiraghti, ia guizin na ateghti ki ian gumazir dapanim'in ikiam."

¹⁰ Ezi gumazir aruaba kamaghin migei, "Guizbangira, e Ikiavira Itir Godin damazim'in ni migei, e ni mikemezi moghira e damuam." ¹¹ Kamaghin, Jepta Gileatin gumazir aruaba ko zui. Ezi gumazamiziba anemisevezima, a men gumazir dapanim'in iti. Ezi Jepta Mispan nguibam'in ikia Ikiavira Itir Godin damazim'in mitigha uan akam'in gumazamizibav gei.

¹² Ezi Jepta gin Amonian atrivim kamaghin an azangasa gumaziba amada, "Ni tizim bagha iza nan atara nan nguazim iniasa na ko misosi?"

¹³ Ezi Amonian atrivim kamaghin gumazir Jepta amadazibar azangsighizir akam ikaragha ghaze, "Israelia faragha Isipin kantri ategha izava nan nguazim okeme, an Arnonin Fanem'in ikegha ghua, Jabokin Fanem'in otogha, ghua Jordanin Fanem'in tu. Ezi ki bizir kam baghava atari. Ia datirighin nan nguazim isi ua na daningam. Puvatighi, e uariv sogham."

¹⁴ Ezi Jepta ua gumaziba amadazi, me Amonian atrivim bagha zui. ¹⁵ Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "Jepta ghaze, puvati, Israelia Moapian nguazim ko Amonian nguazim okemezir puvati.

¹⁶ Israelia Isip ategha izir dughiam'in me gumazamiziba puvatizir danganim'in izava Ongarir Aghevim'in otifi. Egha me gin ghuava Kadesin nguibar ekiam'in oto. ¹⁷ Egha Israelia uamategha gumazir kaba amangizi me ghuava kamaghin Idomian atrivim'in azangsis, 'E uari, ni e ateghti e nin nguazim abigh mangi vongin otivigham, o puvatigham?' Ezi atrivim aghua. Ezi me gumaziba amangizima me ghua Moapian atrivim'in azai. Ezi a uaghan aghua. Kamaghin, Israelia Kadesin ikia iti.

¹⁸ "Egha me gin ghua gumazamiziba puvatizir danganim'in zui. Egha me Idom ko Moapian nguazim'in ghuzir puvati. Me Moapin, aruem anadi naghin Arnonin Fanem'in vongin kaghira iti. Me an averpenibar ingarigha iti, kar men nguazir

mitaghniyam. Kamaghin, me Arnonin Fanem abigha vongin ghuezir puvati.

¹⁹ "Ezi Amorian atrivim, Sihon, a Hesbonin danganim'in itima, Israelia mangi an ganasa gumaziba amangi. Ezi me kamaghin an azai, 'E uari, ni kamaghin ifonge, e nin nguazim abigh mangi vongin otivam o markiam? E uan nguazim a baghvira mangasa.' ²⁰ Ezi Sihon aghua. Egha uan midorozir gumaziba bar me inigha ghua, Jahasin nguibar ekiam'in averpenibar ingarigha dar ikiava Israelia ko misosi. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian akuragha Sihonin adarazi ko men midorozir gumaziba sara bar me abira. Kamaghin, Israelia Amorian nguazir danganir me itir kabanang bar ada ini.

²² "Me bar Amorian nguaziba ini, me sautin amadaghan Arnonin Fanem'in ikegha, ghua notin amadaghan Jabokin Fanem'in tu, egha aruem anadi naghin gumazamiziba puvatizir danganim'in ikegha ghua, aruem uaghiri naghin Jordanin Fanem'in tu. ²³ Kamaghira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a uabi Amoria batuegha, men nguazim isava uan gumazamizibagh aningi. Kar Israelia. Ezi ni datirighin ua nguazir kam iniasa? ²⁴ Ni uan bizir nin asem Kemos ni ganingiziba, ni da ini. Ezi en nguazir en God e ganingiziba, da en nguaziba.

²⁵ "Ezi manmaghin ami? Ni ghaze nin gavgavim ti Balakin gavgavim gafira? A Siporin otarim, egha Moapian atrivim. A nguazir taba ua uabi daningasa migeir puvati. Egha e ko midorozim gamizir puvati. ²⁶ Ezi Israelia Hesbon ko Aroerin nguibamning isava, aningin boroghin itir nguibar doziba isava, egha Arnonin Fanem'in boroghin itir nguibar ekiaba bar ada inigha, 300plan azenibar dagh apiaghav iti. Manmaghin amizi ia dughiar kam'in ua nguibar kaba inigha dagh apiazir puvati? ²⁷ Ezi Jepta kamaghin migia ghaze, an arazir kuratam ni gamizir puvati. Ni uabi arazir kuram gamigha a ko misosi. God uabi gumazibar araziba tuisisi, a datirighin bar moghira ia ko en araziba tuisigham." ²⁸ Ezi Amonian

atrivim akar Jepta a bagha amadazir kam baraghizir puvati.

²⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Jepta gizivazima, a uan midorozir gumaziba inigha, me Gileat ko Manasen anabamin nguazimin ghua Gileatin aven Mispan otifi, egha gin Mispan nguazim ategha ghuava Amonian nguazimin oto. ³⁰ Ezi Jepta Ikiavira Itir Godin damazimin akar mam akirigha ghaze, “Ni nan akuraghti ki midorozimin Amonia abinigh, ³¹ egh midorozimin ikegh uamategh izamin dughiar kam, bizir manam faragh nan dipenimin tiar akamin azenim girigh, na bagh izamim bizir kam, a Ikiavira Itir Godin bizimin otivam. Eghti ki a isi ofan bar isi mighirimin min ni daningam.”

³² Ezi Jepta uan midorozir gumaziba ko fanem abigha ghua Amonia bativigha me misosi. Ezi Ikiavira Itir God Jeptan akurazima me midorozimin me abira. ³³ Me Amonia misogha bar me abini, me Aroerin nguibar ekiamin ikegha me misogha ghua Minitin nguibar ekiamin otogha, bar ghua Abel Keramimin dipamin tu. Me 20plan nguibabav sogha, me abiragha bar me agifa. Kamaghira Israelia bar Amonia abinigha, aghumsizim me ganingizi, me ua me ko misoghan ibura.

Jepta uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto

³⁴ Ezi Jepta uamategha uan nguibamin iza Mispan nguibar ekiamin otozi, an guivim dipenim ategha ivegha a bagha zui. A bar akongegha uan tambarin misogha ighiam bangava ighavamaga izi. Guizbangira, Jepta guivir kamra iti. A ua boriba puvati. ³⁵ Ezi Jepta uan guivimin ganigha, bar digavir kuram gamigha uan korotiam abigha kamaghin migei, “O nan guivim, noka! Ni bar nan dighorim abiki. Ki bar osemi. Ni tizim bagha faragha iza na batogha osimtizir ekiam na ganingi? Ki Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim gamigha gifa, egh ki anebighan kogham.”

11:35: Diboboniba 30:2 * **11:38:** Gumazitam God ko akam akiri, a bizir bar ekiam. Ni Jems 5:12 ko Matyu 5:33-37in gan. Jepta deragha nighnizir puvatigha onganigha akar dikirizir kam gami. Kar bar arazir kuram an a gami. Godin Akar Gavgavimin, God ghaze, gumazamiziba uan boribar ofa damuan kogham. Ofa Gami 20:2in gan. Jepta amizir bizir kam, a kamaghin en aka, a bar deravira Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati. A bar arazir kuram gami.

³⁶ Ezi an guivim kamaghin migei, “O nan afeziam, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha gifa. Kamaghin, ni akam akirigha givazi moghin, ni na damu. Guizbangira, Ikiavira Itir God nin akurazi, ni uan apaniba Amonia abira.”

³⁷ Egha a kamaghin uan afeziam migei, “Ki kamaghsua, ni faragh na ateghti ki uan namakaba ko iakinir pumuningin mighsiabar orazibar daru azir akabar amuam. Ki fo, ki gumazitam in ikeghan kogh borir tam bateghan koghiva aremegham.”

³⁸ Ezi an afeziam kamaghin a migei, “A dera, ni mangi.” Egha anemadazi a ghua iakinir pumuningin ike. A uan namakaba ko ghua mighsiabagh arua, azir akabagh amua kamaghin azi, a gumazitam in ikeghan koghiva borir taba inighan kogh aremegham.* ³⁹ Ezi iakinir pumuning givazima a uamategha iza uan afeziam bato, ezi an afeziam Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirizi moghin, a gami. Ezi guivir kam gumazitam ko akuizir puvati. Ezi arazir kam bangin, Israelia zurara arazir kam gami.

⁴⁰ Israelian guivir igiaba, zurara azeniba bar, dar dughiar 4plan, me Jeptan guivim ginighnigha osemegha aruava a bagha azi.

12

Efraimin anabamin adarazi Gileatia ko misosi

¹ Ezi Efraimin anabamin adarazi uari akuvagha midorozim damuasa, midorozir biziba inigha Jordanin Fanem giregha vongin otogha, Safonin nguibar ekiamin zui. Me ghua kamaghin Jepta migei, “Ni Amonia ko misoghasa Jordanin Fanem girigha vongin zuir dughiamin, ni en diman aghua? Ni oragh, bizir kam bangin, e datirighin ni ko nin dipenim dapongam.”

² Ezi Jepta kamaghin me migei, “Ki uan adarazi ko, e Amonia ko adarir ekiam iti. Egha ki ian diazi, ia iza nan akurazir puvati. ³ Ezi ki gari ia iza nan akurazir

puvatizi, ki kamaghin nighnisi, 'Ki mangi Amonia ko misoghti, me mar na misueghti ki aremeki.' Kamaghin, ki Jordanin Fanem girigha anebigha ghua midorozim foregha a gami. Ezi Ikiavira Itir God nan akurazima ki midorozimin me abira. Ezi ia datirighin tizim bagha iza na misoghasa?"

⁴ Efraimian anabamin adarasi, faragha Gileatin adaraziv gia ghaze, "Ia Gileatin adarasi, ia Efraimin nguazimin ikegha ara iza, datirighin Efraim ko Manasen nguazimningin tizimningin iti. Egha ia gumazamizir pura guighav itiba." Kamaghin, Jepta Gileatin gumaziba bar me akuvagha, Efraimin gumazibav sogha me abiri.*

⁵ Ezi Gileatin midorozir gumaziba Efraimin gumaziba bagha pigha, Jordanin Fanem abigha ghua otivir tuavir akabar iti. Ezi Efraimin gumaziba midorozimin ara fanemin iza kamaghin migei, "E dipam giregh vongin mangasa."

Ezi Gileatin midorozir gumaziba kamaghin vaghvagha men azangsis, "Ni Efraimin tav o puvati?"

Eghti me kamaghin mikim suam, "Puvati," eghti me ua kamaghin a mikimam, ⁶ "Aria ni mikim, 'Sihibolet.'" Eghti gumazir kam deragh ziar kam diponan kogh, suam, "Sibolet," eghti me fogh suam kar Efraimin adarazir gumazir mam, egh me an suiragh a misueghti an aremegham. Me kamaghin amua ghua Jordanin Fanem gira iza, otivir tuavir akabar pigha, Efraimin adarazir 42,000plan gumazibav soghezi me ariaghire.†

⁷ Ezi Gileatian gumazim Jepta, a 6plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ikegha areme. Ezi me Gileatin nguazimin anefa.‡

Ipsan, gumazir dapanimin oto

⁸ Ezi Jepta aremezi, gin, Betlehemin gumazim Ipsan, a Israelian gumazir dapanimin oto. ⁹ A 30plan otariba ikia 30plan guiviba iti. Egha uan guiviba amangizi

me nguibar igharazibar gumazibar iki-asa ghue. Ezi a igharazir adarazir guivir igiaba inigha uan otaribagh aningizi me dar iti. Ezi Ipsan 7plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. ¹⁰ Egha an aremezi, me Betlehemin anefa.

Elon gumazir dapanimin oto

¹¹ Ezi Ipsan aremezi, Sebulun adarazir gumazir mam Elon, a Israelian gumazir dapanimin otogha 10plan azenibar men gari. ¹² Ezi an aremezi, me Sebulunin nguazimin, Aijalonin nguibar ekiamin anefa.

Apdon gumazir dapanimin oto

¹³ Ezi Elon aremezi, Piratonin nguibar ekiamin gumazim Apdon, a Hilelin otarim, a Israelian gumazir dapanimin oto. ¹⁴ A 40plan otariba ikia igiav otarir 30pla iti. Me zurara donkin 70pla gapiaghira mangi izegh gami. Ezi Apdon 8plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. ¹⁵ Ezi an aremezi, me Efraimin nguazimin, Piratonin anefa. Nguibar kam Amalekian mighsiar dozibar iti.

Samsonin eghaghanim

13

(Sapta 13--16)

Manoan amuim Samson bate

¹ Ezi Israelia ua Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amima, Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me 40plan azenibar me gatavagha men gari.

² Ezi Manoa, Danin anabamin gumazir mam, a Soran nguibar ekiamin iti. An amuim boriba batir puvati. ³ Ezi dughiar mam Ikiavira Itir Godin enselin mam iza kamaghin a migei, "Ni faragha otir puvati. Egh ni kiran oveghangin navim asegh otarim bategham. ⁴ Kamaghin, ni datirighin wainba ko dipar onganibar aman marki. Egh bizir ki daman gumazamizibar anogrogheziba, ni dar aman marki. Kar bizir gumazamizibagh

* **12:4:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. † **12:6:** Hibrun akamin akar kam kamakin, "Sihibolet," o "Sibolet," an mingarim kamakin, "raziar dapanim." Gileatia kamaghin ziar kam dibori, "Sihibolet." Ezi Efraimin adarazir ighara a dibori, "Sibolet." Gumazitam, deragh Gileatian adarazi a dibori moghin, a deragh a diboroghan koghti, me fogham kar Efraimin gumazir mam, egh me an misueghti ana aremegham. ‡ **12:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **13:5:** Diboboniba 6:1-5; 1 Samuel 1:11

ami, me nan damazimîn mîzeziba. ⁵ Ni navim aseghîva otarim bategham. Egh an dapanir arîzim gisan marki. Anîn navimîn aven itima, God ua bagha a ginaba. Eghti ni a bateghti, a wainba ko dipar onganibar aman marki, egh uaghan God daman gumazibar anogoroghezir dagheba, a dar aman marki. Eghti a ua Filistiaba da Israelia iniam.”

⁶ Ezi amizir kam ghua uan pam Manoaan miġia ghaze, “Gumazir akam akurir mam Ikiavîra Itir Godîn enselin mîn gara na ko miġei. Ezi ki bar atiatigha an azarazir puvati, a ten gumazim egha a managh ize. A uan ziamîn gun na mikemezîr puvati. ⁷ A na miġia ghaze, ki navim aseghîva otarim bategham. Egh wainba ko dipar onganibar aman koghîva uaghan, dagher God daman gumazamizibar anogoroghezibar aman kogham. Bizir kaba, gumazamizibagh amima me nan damazimîn mîze. Eghti gan otarir nan navimîn aven ikiamin kam, God ua baghvîra a ginabagham, eghti a kamaghîra iki mangî aremegham.”

⁸ Ezi Manoa miġirîġiar kam baregha Ikiavîra Itir God ko miġia ghaze, “O Ekiam, ga uaning, ki kamaghîn ifonge, gumazir ni amadazir kam, ni uam anemadaghti a ga bagh izi. Eghti borir ġin otivamin kam, ga a bagh damuamin biziba a bar dar gun ga mikimam.” ⁹ Ezi God Manoaan miġirîġiam baraghizi, Manoaan amuim uan azenimîn aperaghav itima, Ikiavîra Itir Godîn ensel iza a bato. Manoa dughiar kamîn a ko itir puvati.

¹⁰ Ezi an amuim bemîra uamategha ivegha ghua uan pam batogha an miġia ghaze, “Ni zuamîra izi! Gumazir faragha iza na batozim, anarîra ua iza na bato.”

¹¹ Ezi Manoa uan amuim ko uamategha ghua gumazir kam batogha an azara, “Ni gumazir kamra faragha iza nan amuim batoz, o?”

Ezi gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.”

¹² Ezi Manoa gumazimîn azara, “Ni nan amuim ko akam akîrizir bizir kam guizbangîra otoghti, otarir kam bizir tizibar amuva Akar Gavgavir manabar ġin mangam?”

¹³ Ezi Ikiavîra Itir Godîn ensel kamaghîn Manoa miġei, “Nîn amuim bar deravîra miġirîġiar ki a mikemezibar ġintigh.

¹⁴ A wainîn ovîzibar aman marki. Egh wainîn dipaba ko dipar onganibar aman marki. Egh God daman gumazamizibar anogoroghezir daghebar aman marki, bizir kaba gumazamizibagh ami me nan damazimîn mîze. A bar deravîra ki a mikemezîr miġirîġiabar ġintigh.”

¹⁵ Ezi Manoa kamaghîn Ikiavîra Itir Godîn ensel miġei, “Ga uaning, ni tong ga ko kagh ikitima ga memen igiatam misuegh, a isamighti, ni damegh mangam.” ¹⁶ Manoa kamaghîn fozir puvati, a Ikiavîra Itir Godîn ensel miġei.

Ezi Ikiavîra Itir Godîn ensel kamaghîn a ikaragha ghaze, “Ki iki gua tuaghamin daghetam ameghan kogham. Gua meme misuegh a tusi, gua Ikiavîra Itir God bagh ofan bar isia miġîrizim damu, a tuaghti a bar isigh.”

¹⁷ Ezi Manoa kamaghîn ensel miġei, “Ni uan ziamîn gun ga mikemeghti, ġin gan otarim otoghti ga nîn ziam fam.”

¹⁸ Ezi ensel kamaghîn aning ikaragha ghaze, “Puvati. Gua tizim bagh nan ziam ġifoghasa? Nan ziam bar deragha bar ighara.” ¹⁹ Kamaghîn, Manoa memen igiar mam ko witîn maba inigha Ikiavîra Itir God bagha ofa gami, a Godîn bizir bar igharagha garibagh amim. Manoa ofan kam ofa gamir dagiar dafar mam ġisîn a gamigha, uan amuim ko aning tugha pura gara iti. ²⁰ Avim ofa gamir dakozimîn dafogha isia mîzariaba ghua-vanadir dughiamîn, Manoa uan amuim ko garima, Ikiavîra Itir Godîn ensel avir mîzariabar tongîn Godîn Nguibamîn ghua-vanadi. Ezi aning irava uan guamning isava nguazim gati. ²¹ Ezi Ensêl uam aning ko itir puvati. Ezi Manoa datîrighîn fo, kar guizbangîra Ikiavîra Itir Godîn ensel.

²² Egha Manoa kamaghîn uan amuim miġei, “Ga Godîn enselin ganigha ġifa, kamaghîn, ga ti aremegham.”

²³ Ezi Manoaan amuim kamaghîn miġei, “Ikiavîra Itir God ga misueghti, ga aremeghan kogham. Ga amizir ofa, Ikiavîra

Itir God a gifongegha bizir igharagha garim gamizi ga an gani. Egha uaghan a ga miġia ghaze, ga otarim ikiam.”

²⁴ Egha Manoan amuim ġin otarim bategha, ziar kam a ganing, “Samson.” Ezi otarim aghuima, Ikiavira Itir God deravira a gami. ²⁵ Ezi Samson Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimin, Danin anabamin danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam an nighnizimin aven ingari.

14

Samson Filistiabar amizir mamın iti

¹ Ezi dughiar mamın, Samson Timnan nguibar ekiamın ghuaghira, Filistiabar amizir igiar mamın gani. ² Egha a uamategha ghugha kamaghın uan amebam ko afeziam miġei, “Ki Filistiabar amizir igiar mam, Timnan nguibar ekiamın an gani. Ki kamaghsua, gua na bagh a inighti ki an ikiam.”

³ Ezi an amebam ko afeziam kamaghın a ikaragha ghaze, “Manmaghın ami? Ni ikizimin aven amizir igiatam iti o, en gumazamizibar tongin ti puvati? Ni bizir tizim bagha Filistiabar amizim iniasa, gumazir kaba me uan mikarzir mogomebar iniba aghori puvati?”

Ezi Samson ua kamaghın uan afeziam miġei, “Ki amizir kam gifonge. Gua na bagh a inigh.” ⁴ Dughiar kamın Filistiaba Israelia gativagha men gari. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabav soghasa tuaviba buri. Kamaghın, Samsonin afeziam ko amebam fozir puvati, Ikiavira Itir God uabi Samsonin nighnizim fema an akar kam gami. ⁵ Egha ġin Samson uan amebam ko afeziam me Timnan ghuaghiri. Egha Timnan itir wainin azenibar boroghın zuima, laionin igiar mam dazeregha Samson misoghasa a bagha izi. ⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima, a laionin kam uan dafarir kinimningin an suiragha anebiki. Mati gumazim memen igiam tongirama anebiki. Egha an amizir bizir kamın, gun uan afeziam ko amebam, mikemezir puvati.

⁷ Egha ġin a ghua Timnan nguibamin ghugha, amizir igiar kam bar a gifongegha,

a ko miġei. ⁸ Samson mong ikegha, uamategha amizir kamın ikiasa zui. Egha ghua tuavim ategha laionin a faragha misuegha atizir kuamın ganasa, tuavir miriamın ghua garima, aparir irubuar okoruam an aven ikia hani isava a gati. ⁹ Ezi a uan dafarimningin hanin maba tuigha da apavira tuavimin zui. A ghua uan amebam ko afeziam batogha hanin maba isa aning ganingizi, aning uaghan ada ame. A uan amebam ko afeziam kamaghın aning mikemezir puvati, a laionin kuamın aven haniba ini.

¹⁰ Ezi Samsonin afeziam ghua, amizim ko an amebam ko afeziam batogha, me aning uaningin ikiamin akam akirigha ġifa. Men gumazir igiaba fomira amuibar ikiasa ami moghın, Samson maghira maburan isam gami. ¹¹ Ezi Filistiaba kamaghın Samsonin ganigha, 30plan gumazir igiabagh inaba, eghti me a ko namakam damigh ikiam. ¹² Ezi Samson kamaghın 30plan gumazir igiar kabav gei, “Ki akar isin zuitamin ia mikimasa. Ia isam damuamin 7plan aruer kabar ikiva, ia akar isin zuir kamın mingarimin gun na mikemeghti, ki 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba ia daningam. ¹³ Eghti ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan kogh, ia 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba na daningam.”

Ezi me kamaghın a miġei, “Ni uan akar isin zuimin gun en mikemegh.”

¹⁴ Ezi a kamaghın men akam ikaragha ghaze:

“Apir bizir mamın bizir apir mam oto.

Ezi bizir isingtizir mam bizir gavgavimın oto.”

Ezi 3plan arueba ġivazi, me akar isin zuir kam gifozir puvatighavira iti.

¹⁵ Egha aruer namba 4in, me kamaghın Samsonin amuim miġei, “Ni uan pam apezeper a gakaghonti, a uan akar isin zuimin mingarimin gun e mikemegh. Puvatiġhti, ni uan adarazi ko, e avimin ia daboroghti ia isigham. Gua en biziba okimasa en diazi, e kagh ize?”

¹⁶ Ezi Samsonin amuim ghua an guamin garava aziava kamaghin a migei, “Ni ti na gifongezir puvati. Egha akar isin zuir kamın nan adaraziv kemegha, an mingarimin gun na mikemezir puvati.”

Samson kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni gan, ki uan amebam ko afeziam mikemezir puvati. Ki tizim bagh ni mikimam?”

¹⁷ Ezi an amuim azia kamaghira ikia ghua isamin 7plan arueba gifa. A imobavira itima, an oragha ghua amiragha tagha namba 7 aruemin akar isin zuimin mingarimin gun a mikeme. Ezi a ghua uan adaraziv keme. ¹⁸ Ezi namba 7 aruemin, aruem tighar magiramin dughiamin, nguibar kamın itir gumaziba kamaghin Samson migei:

“Bizir tizim bar isingigh, hanin isingtizim gafiragham?”

Ezi bizir tizim bar gavgavigh, egh laionin gavgavim gafiragham?”

Ezi Samson kamaghin me migei:

“Ia ti nan bulmakaun amebam inigha ghua uan azenibar ingarizir puvatighai, ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan koghai.”

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima an Askelon nguibar ekiam giraghu. A ghuaghira 30plan gumazibav soghezi me ariaghirezi, a men biziba ini. Egha men 30plan korotiar aghuiba inigha an akar isin zuimin mingarimin gun mikemezir darazigh aninghi. Egha a bizir otozir kam bagha navim bar osemegha, uamategha uan nguibamin ghu. ²⁰ Ezi Filistiaba an amuim isava an namakar mam ganinghi, an namakar kam uaghan a ko an isamin ike.

15

Samson bar pazavira Filistiabagh ami

¹ Ezi witba aghorir dughiamin, Samson memen igiar mam inigha uan amuim bagha ghu. Egha kamaghin uan amuimin

afeziam migei, “Nan amuim akuir danganim, ki an aven mangasa.”

Ezi an amuimin afeziam an anogoroke. ² A ghaze, “Bar guizbangira, ki ghaze, ni ti an aghua. Egha ni uan amuim ko gua uaningin ikiasa isam gamir dughiamin, nin namakar ni ko ikezim, ki a isav a ganingi. Ezi an afumimin ganganim bar dera, ni a iniam? Ki datirighira a isi ni daningighti ni an ikiam.”

³ Ezi Samson atara kamaghin migei, “Ki datirighin Filistiaba bar me gasighasigh, egh osimtiziba puvatigham. Kar men osimtizimra.”

⁴ Ezi Samson ghua afiar atiar 300plan suigha da inigha dar ipebar uarir fufugha da ike. Egha vaghvagha korir avibar dar ipebagh ike. ⁵ Egha Samson afiar atiabar ipebar itir korir avibagh apongezi da isima, ana da ataghizima, da tintinibar ivemara ghua Filistiabar witin azenibar aven zuima, korir aviba men witin dighoregha arighiziba ko mitivighav itiba sara bar moghira dar isi. Ezi wainin ikariziba ko olivin temeaba uaghan isi.

⁶ Ezi Filistiaba kamaghin ganigha uarira uari azangsi, “Tinara bizir kam gami?”

Ezi gumazir mam kamaghin me migia ghaze, “Samson a gami. An ivozir afeziam, Timnan nguibamin gumazim. A Samsonin amuim inigha, an namakar a ko an amuimin isamin dughiamin ikezim ganingi.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, Timnan nguibamin ghuavanaga Samsonin amuim ko an afeziam gaborozi aning isi.

⁷ Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia arazir kamaghin garim gami, a? Ki kamaghin akar kam akiram, ki datirighin zuamira avughseghan kogham. Ki faragh ia amizir arazir kam ikaragh, egh gin avughsam.” ⁸ Samson puv me misogha, me abiragha men aviribav soghezi me ariaghire. Egha a gin ghua Etamin Mighsiar ekiar mamın dagiar akiriamın aven iti.

Samson Filistiaba abira

⁹ Ezi Filistiaba gin ghua Judabar nguazimin averpenibar ingarigha ikia, Lehin nguibamin gumazimiziba ko misoghasa. ¹⁰ Ezi Judaba kamaghin men

azangsis, “Ia bar tizim bagha iza e ko misoghasa?”

Ezi Filistiaba kamaghin me ikaragha ghaze, “E Samsonin suiragh, a inigh mangi kalabus darighasa. An e gamizir arazimra, e uaghan kamaghiram a damuam.”

¹¹ Ezi Judabar 3,000plan gumaziba Samson bagha Etamin dagiar akiriam iti naghin ghuaghira kamaghin a migei, “Ni kamaghin fo, Filistiaba e gativagha gifa? Ni tizim bagha osimtizir dafar kam gamigha osimtizim e ganingi?”

Ezi a kamaghin me migei, “Me na gamizir arazimra ki a ikarvagha me gami.”

¹² Egha me kamaghin Samson migei, “E ni ikegh ni isi Filistiabar agharim darighasa izi.”

Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia guizbangira na mikim suam, ia uari na misueghti ki aremeghan kogham.”

¹³ Ezi me kamaghin a migei, “E bar guizbangira ni migei. E nin misueghti, ni aremeghan kogham. E pura ni ikegh ni inigh mangi Filistiabar agharim darigham.” Egha me benir gavgavir igiar pumuning inigha an agharimning ikegha, a inigha dagiar akiriam ategha Filistiaba bagha zui.

¹⁴ Egha me ghua Lehin nguibamin otivigha givazima, Filistiaba a bagha dagarvagha ivemara izi. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Samson gizivagha gavgavir ekiam a ganigi. Ezi benir igiar gavgavir me an agharimning ikezir kaba, mati avim strinbar isizi da pura amera dighoraghire. ¹⁵ Ezi a gari donkin mam aremegha irighav ikia, tighar bar kuram, an an akaguar agharim inigha an suiragha gumazir 1,000pla misoghezi me ariaghire. ¹⁶ Egha Samson kamaghin ighiar mam gami:

“Donkin akaguar agharir kamın,
ki gumazir aviribav soghezi, me
ariaghire.

Egha ki men kuabar pozibav kinizi, da
mamaghira iti.

Donkin akaguar agharimın,
ki gumazir 1,000pla, bar me agifa.”

¹⁷ Ezi a kamaghin ongegha givagha akaguar agharir kam makuni. Ezi me

danganir kam, “Akaguar Agharimın Mighsiam,” a garisi.

¹⁸ Ezi Samsonin kuarim bar puvira an pirima, a kamaghin Ikiavira Itir Godin dei, “Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni nan akurazi ki midorozir kamın me abira. Egh ki dipam bangin kagh aremeghti Filistiaba ti na inigham, o?” ¹⁹ Ezi God Lehin emimirir dipar mam gamizi, dipavsizim an anagav oto. Ezi a dipar kam amegha ua gavgavim ini.

Ezi bizir kam bangin me emimirir kam kamaghin a dibori, “Gumazim Dipam Bagha Deir Emimirir Dipam.” Ezi Lehin emimirir dipar kam datirighin ikiavira iti.

²⁰ Ezi Filistiaba Israelian nguazimın garir dughiamın, Samson 20plan azenibar me gativagha men gumazir dapanimın ike.

16

Samson Gasan nguibar ekiamın ghu

¹ Ezi Samson Lehin nguibam ategha Gasan nguibar ekiamın ghugha, tuavimın amizir gumaziba koma akuir mam batogha a koma akui. ² Ezi gumazir maba kamaghin Gasan gumazibav gia ghaze, “Samson izegha gifa.”

Ezi me ghuava nguibam okarigha nguibamin divazir tiar akar ekiabar boroghın mongegha a bagha gara iti. Egha sighsirir akabar uariv gia ghaze, “E kagh ikiti aminim tiraghti, e a misueghti an aremegham.” ³ Ezi Samson bogarangra tuavimın amizir kam ko ikia ghua dimagarir arizimın, misiamın dikavigha ghua nguibar ekiamın tiar akamningin suiragha aning asi. Egha aningın akınimning ko tiar akam asir ainın igugunir dafam sarama asi. Egha dagh isaghpugha ghua Hebronın nguibamin boroghın mighsiar orazimın da ariki.

Delaila Samson gifara

⁴ Ezi bizir kam otogha givazima, Samson Gasan zui. A ghua Sorekin danganir zarimın amizir mam bato, an ziam Delaila, an an ganigha a bagha bar ifonge. ⁵ Ezi Filistian atriviba ghua kamaghin Delailan migei, “Ni Samson apezeperegh, an gavgavim bagh an azaragh, a managh gavgavir ekiar kam isi, eghti e manmaghira

a damighti, an gavgavim aneteghti, e anebiragham. Ni an gun en mikemeghti e an suiragh a ikegham. Ni kamaghin damighti e vaghvagh 1,100 silvan dagiaba isi ni daningam.”

⁶ Ezi Delaila kamaghin Samson migei, “Ni na mikim, ni manmaghin gavgavir kam isi? Egh ni manmaghin damighti gavgavim ni ateghti me nin suiragh ni ikegham?”

⁷ Ezi Samson kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazitam bulmakaun sueba ko dafaribar itir 7plan agirir misingizir puvatizir taba inigh na ikeghtima, nan gavgavim givaghti, ki pura gumazir kinimin min ikiam.”

⁸⁻⁹ Ezi Filistian gumazir dapaniba bulmakaun sueba ko dafaribar itir agirir 7plan misingizir puvatiziba inigha iza Delaila ganingi. Ezi gumazir maba Delaila akui naghin mongeghav iti. Ezi Delaila Samsonin suemning ko dafarimning ike. Egha Delaila a gaghura ghaze, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi a dikavima bulmakaun agirir kaba, mati strin avir mizariam boroghin ikia isia dighoraghirezi moghin, dighoraghire. Ezi Filistiaba an gavgavimin mingarim gifozir puvatighavira iti.

¹⁰ Ezi Delaila kamaghin Samson migei, “Ni oragh, ga uaning, ni bar na gifaragha aghumsizir dafam na ganingi! Ni datirighin guizbangira na mikim, me manmaghira damigh nin suiragham?”

¹¹ Ezi Samson kamaghin a migei, “Gumaziba benir gavgavir bar igiaba inigh na ikeghti nan gavgavir kam givaghti ki pura gumazir kinimin min ikiam.”

¹² Ezi gin Filistiaba iza Delaila akuir danganimin modogha itima, Delaila benir gavgavir bar igiar maba inigha an suemning ko agharimning ike. Egha Samsonin dei, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi Samson benir gavgavir bar igiar an agharimning ikezir kaba, tretin min dar ghore.

¹³ Ezi Delaila Samson migei, “Ni bar na gifarava aghumsizir dafam na ganidi. Ni datirighin na mikim, gumaziba bar manmaghira ni ikegham?”

Ezi Samson kamaghin migei, “Ni nan 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigh iniba nuavir masinin aven tretba sara initam nuavighiva, nan dapanir arizim nir kam in aven tretba sara a nuafigh. Egh gin dikonir ruarir tam in nir kam isi birimin a gafughti, a birimin porogh gavgafigh. Eghti ki ua gavgaviba puvatigh pura gumazir igharazibar min ikiam.”

¹⁴ Ezi Delaila Samson gamizi an akuima, an an 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigha iniba nuavir masinin aven, tretba sara inir mam nuavighava, an dapanir arizim inir kam in aven tretba sara a nuafi. Egha gin dikonir ruarir mam nir kam sara birimin a gafu, ezi a birimin porogha gavgafi. Egha a kamaghin dei, “Samson, ni ua bagh ganigh, Filistiaba nin suighasa izi.” Ezi a dikavima, dikonir kam ko nir an dapanir nuavizimin arizir gizgiziba, a bar birimin dagh ekuigha dikafi.

¹⁵ Ezi Delaila kamaghin a migei, “Ni manmaghsua, na migia ghaze, ni bar na gifonge? Ni bar puvira na gifari. Ni na ko navir vamiran itir puvatigha guizin akabar na migeir puvati. Datirighin namba 3in dughiam, ni na gifaragha aghumsizim na ganingi, egha na mikemezir puvati, ni manmaghira amigha bar gavgafi.” ¹⁶ Ezi Delaila dughibar uabi mikimasa a gimobava, an azangsigha mamaghira iti. Ezi Samson migirigiar kam baragha ghua bar iporpore.

¹⁷ Egha bar abuan, a Delaila mikeme. A kamaghin migei, “Ki aghirimra iti God na ginabazi nan amebam na batezir dughiamin, ikegha iza datirighin, me tong nan dapanir arizibagh isezir puvati. Me nan dapanir arizibagh iseghti, ki ua gavgaviba puvatigh, pura gumazir kinimin min ikiam.”

¹⁸ Ezi dughiar kam in Delaila fo, Samson guizbangira a migei. Egha a Filistiabar atriviba bagha akam amaga ghaze, “Ia uamategh izi. A datirighin guizbangira uabin gun na mikeme.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, silvan dagiar Delaila daningasa mikemeziba inigha izi. ¹⁹ Ezi Delaila Samson gifarazima Samson an apozimin akuava onгани. Ezi Delaila gumazir mam in diazima a iza Samson da-

panir arizir gizgizir nuavizir 7plan ruariba apiri. Ezi Delaila arazir kamın Samsonin gavgavim bar anegifa. An gavgavim bar moghira gifa.*

²⁰ Ezi Delaila ua kamaghin dei, “Samson, ni ganigh, Filistiaba nin suighasa izi!”

Ezi Samson osegha ghaze, “Ki faragha ami moghin, dikavigh mangi firighirigham.” A kamaghin fozir puvati, Ikiavira Itir God anetaki. ²¹ Ezi Filistiaba an suiragha an damazimning asiaghati. Egha me a inigha Gasan ghuegha senin brasbar ingarizimin a ike. Egha a gamima a kalabuziar dipenimin aven ikia witba ko raiziaba mirmiri. ²² Ezi dughiar kamın Samsonin dapanir arizim uam aghui.

Samson areme

²³ Ezi dughiar mamın Filistiabar atriviba iza uari akuvagha, isar ekar mam gamua uan asem Dagon bagha ofa gami. Egha me bar akongegha kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanim Samsonin suiragha anebira.”

²⁴⁻²⁵ Egha me gin bar akongegha kamaghin migei, “Ia Samsonin aku iziti a uan arazitabar amuti, e an gan an ingariva aki, a dipovasa.” Ezi gumaziba ghua kalabusin a inigha izi.

Ezi gumazamiziba an ganigha, uan asemın ziam fava kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanir kam anebira. Gumazir kam bar en nguazim gasighasigha, en gumazir aviribav soghezi me ariaghire.” Egha me a isava dipenimin dagiar guarir akinimningin tizimin anetizima, a tughav ikia arazarazibagh amima, me an ingarava aka a dipofi.

²⁶ Ezi Samson, otarir an dafarimin suigha an akuava aruim kamaghin a migei, “Ni nan akuraghtima, ki dipenimin guarir akinimningin suiragh mitigh, uan akirim isiva guarir akinimning garoroghasa.”

²⁷ Dipenir kam gumazamizir bar avirim a gizifa, ezi Filistiabar atriviba bar moghira uaghan me ko iti. Ezi 3,000plan gumazamiziba dipenir ekar kamın siriamin pin ikia beragha Samsonin garava a dipovava ati.

²⁸ Ezi Samson kamaghin diagha Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni datirighin na ginighnigh. O God, ni datirighin ua gavgavim na daningigh. Eghti datirighin Filistiaba nan damazimning asizi moghira, ki me ikaragham.”

²⁹ Egha Samson dagiar dipenir guarir tongira tughav ikia, gavgavim a ganidir akinimningin suira. A dafarir guvimin guarir akinir mamın suiragha, dafarir kiriamin igharazimin suira.

³⁰ Egha a kamaghin dei, “Ni na ateghti ki Filistiaba ko aremeke.” Egha a bar uan gavgaviba sara guarir akinimning adugha zuima dipenim iri. Dipenim dipirigha ira Filistiabar atriviba ko, gumazamizir igharazir an aven itiba sara me gisin ira me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi gumazamizir bar avirim Samson ko ariaghire, men dibobonim, an angamira ikia misoghezi gumazibar dibobonim gafira.

³¹ Ezi Samsonin adarazi gin izaghira an kuam ini. Me an kuam inigha ghua Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimningin, an afeziam Manoa afazi naghin anefa. Samson 20plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Benjamin ko Danin anabamningin eghaghaniba

17

(Sapta 17--21)

Maika uabi marvir guabar ziaba fer dipenir mam iti

¹ Ezi gumazir mam an ziam Maika, a Efraimin mighsiar dozibar iti. ² A dughiar mamın uan amebam migei, “Ni uan 1,100in dagiar silvabagh fo, tina da okeme? Ezi ki dughiar kamın itima, ni God migia ghaze da okemezir gumazim, ni a gasighasikigh. Ni gan, ki uabi bizir kam gami. Ki da okemegha, datirighin ua ni ganidi.”

Ezi an amebam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan otarim, Ikiavira Itir God deragh ni damu.”

³ Ezi Maika 1,100plan silvan dagiaba uamategha da isava uan amebam ganingi.

* **16:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

Ezi an amebam kamaghin migei, “Ki silvan dagiar kaba Ikiavira Itir God danighti, dagiar kaba nan otarim baghavira ikiam. Egh dagiar kaba, ga da isiva gumazitabar anighti, me dar marvir guatamningin ingarighti, e aningin ziamning fam. Me temer otevitam marvir guatam akirighiva silvan a nokegh, egh marvir guatam silvan kinimra an ingarigh.”* 4 Egha Maikan amebam 200 silvan dagiar an amebam uam a ganingiziba, isa silvan marvir guabar digiribagh amir gumazir mam ganingi. Ezi a marvir guar mam tememin anekirigha silvan bar a noke, egha marvir guar mam silvan kinimin an ingari. Ezi amebam aningin nedazimning isava Maikan dipenimin aning ati.

5 Ezi gumazir kam Maika, a marvir guamning bagha ofa gamir dipenir dozir mam iti. Egha a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuir mam ingarigha asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam sara ingari. Egha a uan otarir mam amisevezima an ofa gamir dipenir kamin ofa gamir gumazimin oto.† 6 Dughiar kabar atrivitam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagher tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

7 Ezi dughiar kamin Livain anabamin adarazir gumazir igiar mam, a Judan anabamin nguazimin ikia, Betlehemin nguibar ekiamin iti. 8 A Betlehem ategh mangi nguibar igiatam batogh an ikiasa zui. A ghua Efraimin mighsiar dozibar, Maikan dipenimin oto. 9 Ezi Maika an azara, “Ni managh ikegha izi?” Ezi Livain gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Betlehemin itir Livain anabamin gumazir mam, a Judan nguazimin itir nguibam. Ki danganir ikiamiba buriagha arui.”

10 Ezi Maika kamaghin a migei, “Ni na ko kagh ikiam. Ni na ko iki nighniziba

na daning egh uaghan nan ofa gamir gumazimin ikiam. Eghti azenibar zurara ki 10pla silvan dagiaba ko korotiaba ko dagheba sara ni daningam.”

11 Kamaghin, Livain gumazir igiar kam Maikan migirigiam baregha, a ko iti. Egha an an borimin min otogha a ko iti. 12 Ezi Maika ivezim isa Livain gumazir igiar kam ganidi. Egha a gamizi an an ofa gamir gumazimin otogha, Maikan dipenimin aven iti.

13 Ezi Maika kamaghin migei, “Livain mav datirighin nan ofa gamir gumazimin otogha iti. Kamaghin, ki datirighin fo, Ikiavira Itir God datirighin na danganimin aven itir bizibar amighti, da deragh otivam.”

18

Danin anabamin adarazi nguibar ekiar igiam ini

1 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Danin anabam fomira iza datirighin, me Israelian anababar tongin, nguazir tam inizer puvatighavira iti, kamaghin, Danin anabamin adarazi nguazir tam batogh an ikiasa da buri. 2 Ezi Danin anabamin adarazi, gumazir bar gavgavir 5pla amisevezi, me Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin iti. Me Danin anababar 5plan gumazir kaba amisevegha, me amadazima, me ghua moga nguazimin gara a getiagha arui. Me kamaghin gumazir kabav gei, “Ia mangi nguazir kam bar deraghviram a getiraru.” Ezi gumazir 5plan kaba ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin otogha, dimagarir vamiran a koma akui.

3 Me ghua Maikan dipenimin aven ikia orazima, Livain gumazir kam migei. Ezi me an migirigiba baregha fo, kar Judabar nguazimin gumazim, ezi me an azara, “Ni bizir tizim gamua kagh iti? Tinara ni inigha kagh ize?”

4 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Maika uabi na mikemezi, ki kagh

* 17:3: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. E uaghan fozir puvati, aning manmaghar gar nedazimin digirim silvan kamin a gami. Ezi 18:24in akamin, Maika nedazimning kamaghin aning dibori, “aser godin ki ingarizimning.” † 17:5: E fozir puvati, “asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam,” a ti bar bizir tizimra. Ni Jenesis 31:30 ko 1 Samuel 19:13in gan. Hibrun akamin bizir kaba me kamaghin da dibora ghaze, asebar marvir guaba. 17:6: Godin Araziba 12:8; Gumazir Dapaniba 21:25

iti. A na givezima ki an ofa gamir gumazim otogha kagh iti.”

⁵ Ezi me kamaghin Livain gumazir kam migei, “E uari, ni e bagh God ko mikim. Ni e bagh Godin azangsih, en darorir kam deragham, o puvatigham?”

⁶ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia nighnizir aviribar amuan marki. Ikiavira Itir God ian gan ian darorim geghuvam.”

⁷ Ezi 5plan gumazir kaba nguibar kam ategha ghua Laisin nguibar ekiamin oto. Me ghua Laisin nguibamin itir gumazamizibar garima, men dabirabim Saidonin nguibar ekiamin gumazamizibar min dera. Me bar nimiram apiaghav ikia gumazir igharazibar atari puvati. Me ghaze, midorozitam me batoghan kogham. Atrivitam o gumazir dapanitam aghumsizir arazitamin me gamizir puvati. Me Saidonin nguibamin saghon ikia, egha dagiaba bagha biziba igharaz darazi dama, ada amadir puvati.* ⁸ Ezi 5pla gumazir kaba uamategha ghua Sora ko Estaolin otozi, men adarazi men azara, “Ia manmaghira garir bizibar gani?”

⁹ Ezi 5plan gumazir kaba kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia zuamira izi e mangiva, nguibar ekiar kam korogh me misogham. E men nguzimin garima, a bar dera. Ia suighsuighan marki, e mangi me misogh men nguazim iniam. ¹⁰ Ia danganir kamin mangi ganti, nguazir aviriba ikiam. Ia ganti bizir aghuir aviriba an ikiam. Egh ia uaghan ganti, me misoghsi nighnighan kogham. Ia oragh, God nguazir kam e daningam.”

¹¹ Kamaghin, Danin adarazir 600plan gumaziba midorozir biziba inigha, misoghasa Sora ko Estaol ategha zui. ¹² Me ghua Kiriati Jearimin nguibar ekiamin boroghin Judan nguazimin averpenibar ingarigha iti. Kamaghin danganir kam me kamaghin a dibori, “Danin Averpenibar Ingarizir Danganim.” Danganir kam Kiriati Jearimin aruem uaghiri naghin iti, ezi me datirighin kamaghira a dibora mamaghira iti.

¹³ Me danganir kam ategha ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin oto. ¹⁴ Ezi 5plan gumazir ghua Laisin nguazim moga an ganiziba, kamaghin uan adaraziv gei, “Ia kamaghin fo, dipenir kabar aven, ofa gamir gumazibar korotiar mam ko, asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir maba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezir mam ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizir mam, da iti. Ezi e datirighin manmaghin damuam?” ¹⁵ Ezi me tuavim ategha Maikan dipenim iti naghin Livain gumazir igiam itir dipenimin otogha, egha dughiam a ganingi. ¹⁶ Me dipenimin aven itir dughiamin, Danin midorozir gumazir 600pla uan midorozir bizibar suigha, Maikan dipenimin divazimin itiar akamin mitivighav iti. ¹⁷ Ezi ofa gamir gumazir kam, 600plan midorozir gumaziba ko divazimin itiar akamin itir dughiamin, gumazir 5plan moga gariba, me aseba fer biziba iniasa dipenimin aven ghue. Me ghua ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me bar ada okimasa.

¹⁸ Ezi ofa gamir gumazim garima, gumazir kaba Maikan dipenimin aven ghuegha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me da okei. Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men azara, “Ia tizim gami?”

¹⁹ Ezi me kamaghin a migia ghaze, “Ni uan akam dukuagh nimiru iki. Ni migirigiar tam damuan marki. Ni uaghan e ko iziva en ofa gamir gumazimin otogh, egh uaghan nighnizir aghuiba e daningamin gumazimin ikiam. Ni ti dipenir vamira itir gumazim bagh ofa gamir gumazimin ikiam? Ingararir kam, a pura bizim. Ni e ko iziva Israelian anabar ekiar tamin ofa gamir gumazimin ikiam,

* **18:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

kar ingangarir bar ekiam, a Maikan ingangarir muziarim bar a gafira.”²⁰ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin oregha navir amirizim inigha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, silvan marvir guamning inigha, men gin zui.

²¹ Egha me nguibar kam ategha zui. Men boriba ko men bulmakauba ko men biziba faragha zui.²² Me Maikan dipenim ategha mong saghuam me gatigha zuima, Maika uan dipenimin boroghin itir darazir diagha, me Danin adaraziv soghasa men gin zui. Egha me men gin ghua me bato.

²³ Ezi Maika ko misoghasa zui darasi, Danin adarazir dei, ezi Danin anabamin adarazi ragha Maikan azara, “Manmaghin ami? Ni tizim bagha avirir dafar kam ko izi?”

²⁴ Ezi Maika kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha kamaghin nan azangsi, ni bar bizir tizim baka? Ia tizim bagha nan ofa gamir gumazim ko nan marvir guar ki ingarizimning inighava ari? Nan bizitam itir puvati.”

²⁵ Ezi Danin anabamin adarazi kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni migirigiar aviribar e damuan marki. Gumazir kaba ua nin atar ni misuegh, egh nin amuiroghboriba sara misueghti me arighiregham.”

²⁶ Egha Danin anabamin adarazi kamaghin mikemegha givagha ghue. Ezi Maika gumazir kabar garima me bar gavgavizi, a me misoghan ibura, kamaghin, a uamategha uan nguibamin ghu.

²⁷ Ezi Danin anabamin adarazi Maika ingarizir biziba ko, an ofa gamir gumazim sara inigha Laisin ghu. Ezi Laisin gumazamiziba bar deravira iti. Egha me tong misoghasa nighnizir puvati. Kamaghin, Danin anabamin adarazi bar me misoghezi me ariaghirezi, me men nguibar ekiam gaborozi a isi.²⁸ Saidonin nguibar ekiam bar men saghon iti, kamaghin men akurvaghamin gumaziba puvati, me uaghan gumazir igharaziba ko biziba uari ganiga uari ikarvazir puvati. Nguibar kam Betrehopin nguibamin boroghin danganir

zarimin iti. Ezi Danin anabamin adarazi ua nguibar ekiam kam ingarigha an iti.²⁹ Egha me nguibar kam kamaghin a dibori, “Dan.” Me uan inazir afeziabar ziam Dan inigha a gati, a Jekopin otarim, me an ziam isava nguibar ekiam kam gati. Me fomira kamaghin a dibori, “Lais.”³⁰ Ezi Danin anabamin adarasi, marvir guar me inigha izezim asaragha, an ziam fe. Ezi Mosesin otarim Gersom, an ovavir borir mam Jonatan, a Danin adarazi bagha ofa gamir gumazimin ingangarim gami. Ezi an otariba ko an ovavir boriba uaghan ofa gamir ingangarim gamua ghuavira itir dughiamin, men apaniba iza bar Israelian suigha ghua, kantrin igharazimin kalabus gati.[†] ³¹ Godin Purirpenim Silon itir dughiamin, Danin anabamin adarasi, Maika dikirizir marvir guar kam ziam fa mamaghira iti.

19

Livain gumazir mam uan amuim ko dughiar kuram bato

¹ Dughiar kam Israelia atriviba puvati. Ezi Livain mav Efraimin mighsiar dozibar iti. A Betlehemin nguibar ekiamin Judan amizir mam inigha, uan amuir ekiam gifuragha an ti.² Ezi an amuir dozir kam, bizir mam bagh an atara, uamategha ara ghua uan afeziamin dipenimin ghugha itima, 4plan iakiniba gifa.³ Ezi gin, an pam an gin ghua a ko migirigiam akirigh, a inigh izasa zui. A ingangarir gumazir vamira ko donkin pumuning inigha zui. Aning ghua otozima, amizim uan pam inigha uan afeziamin dipenimin aven ghu. Ezi an amuimin afeziam an ganigha bar akonge.⁴ Ezi amizimin afeziam, uan amerer otarim bagha gavgavigha ghaze, an a ko ikiam. Ezi gumazim 3plan dughiarbar me ko ikia, apava dipaba api.

⁵ Ezi namba 4in dughiamin, Livain gumazir kam bar dimangara dikavigha mangasa uan bizibar kiri. Ezi an amuimin afeziam kamaghin uan amerem migei, “Ni

† 18:30: Akar kam mingarim ti kamaghin ghu, dughiar kam, Jonatan uan adarazi ko ofa gamir ingangarim gamima, Asirian adarazi Israelin gumazamizir aviriba inigha ghua, uan kantrin aven kalabus gati. Danin anabamin adarazi Laisin nguibam inigha gifa. Ezi 400plan azenibar gin bizir kam oto. Ni 2 Atriviba 15:29in gan.

daghetamra amegh, gavgavim uan navim daningh, egh gin mangi.”

⁶ Ezi aning uam aperagha apa dipaba api. Ezi guivimin afeziam ua kamaghin a migei, “Ki kamaghsua, ni ua ghuariar dimagarir kam in ikiva e bar akongegh mangi aminim tiraghti gua mangi.” ⁷ Ezi a dikavigh mangasa amima, an amerem ikiasa bar gavgafi. Ezi a dimagarir mam in ua me ko iti.

⁸ Dughiar namba 5 in bar mizaraghara, Livain gumazir kam dikavigh mangasa. Ezi an ivozim kamaghin a migei, “Ga uaning, ni ikegh daghetam ramegh. Aruem tong amiraghti, ni mangam.” Ezi gumazimning uaghara ikiava api.

⁹ Egha gumazir kam uan amuir dozim ko ingangarir gumazim, me mangasa amima, amuim in afeziam kamaghin me migei, “Ia gan, aruem bar iraghu. Ia ua dimagarir kam in ikegh, aminim kiran oveghang in piram. Ia ua iki bar akongegh. Egh ia gurum in dimangara dikavigh bar mangi uan nguibamram otogh.” ¹⁰ Ezi Livain gumazir kam ua dimagarir tam in ikian aghua. Egha a uan amuir dozim ko dikavigha zui. Aning uan donkingin akirimning in itir satelning gaperagha zui.

¹¹ Ezi aruem bar uaghirima aning ghua Jebus in nguibar ekiam in oto, kar Jerusalem in ziar igharazim. Ezi ingangarir gumazim kamaghin uan gumazir aruam migei, “E nguibar ekiar kam in aven mangi kagh dakuam.”

¹² Ezi ingangarir gumazir kam in gumazir aruam ghaze, “Puvati, e kagh dakuan kogham, kar Israelian gumazamizibar nguibar ekiam in puvati. E mangi Gibean nguibar ekiam in dakuam. ¹³ Ni izi e mangam, e tong sivagh mangi Gibea o Raman nguibar ekiam in dakuam.” ¹⁴ Egha me Jebus gitagha zui. Ezi aruem bar uaghirima, me ghua Benjamin in anabam in adarazir nguazim in, Gibean nguibam in borogh in otifi. ¹⁵ Egha me ghua tuavir ekiam ategha ghuava nguibar ekiam in aven ghue, egha dakuamin danganiba bagha gara danganir gumazamiziba uari akuvim in apiaghav iti. Ezi gu-

mazir me batogh, me inigh uan dipenim in mangi dakuamin tam, otozir puvati.

¹⁶ Ezi me apiagha ikiavira itima, gumazir aser mam izi. A uan azenibar ghua ingarigha uamategha izi. Gumazir aser kam Efraim in mighsiar dozibar itir gumazim, egha a iza Gibean iti. Gibean itir adarasi, me Benjamin in adarasi. ¹⁷ Ezi gumazir aser kam iza garima, Livain gumazir kam, uan amuir dozim ko uan ingangarir gumazim, me gumazamiziba uari akuva itir danganim in apiaghav iti. Ezi gumazir aser kam men azara, “Ia managh ikegha ize? Egha ia managh mangasa?”

¹⁸ Ezi Livain gumazir kam kamaghin migei, “E Judan nguazim in, Betlehem in nguibam in ikegha izi. Egha e Ikiavira Itir God in Dipenim in mangasa. Ezi en nguibam a Efraim in mighsiar dozibar tong in iti, ezi e mangi an dakuasa. Ezi datirigh in, e inigh dipenim in mangam in gumaziba puvati. ¹⁹ E pura ian ingangarir gumaziba, e dagheba ko biziba bar iti. Donkingin dagheba iti. Ki uan amuim ko nan ingangarir gumazim, en bretba ko wainba iti. E bizitam in otevezir puvati. E dakuamin danganiba buri.”

²⁰ Ezi gumazir aser kam kamaghin me migei, “A dera, ia nan dipenim in izi. Ki bizibar ian akurvagh. Ia danganir gumazamiziba uari akuva itir kam dimangan an ikian kogham.” ²¹ Egha a me inigha uan dipenim in ghugha, dagheba isa donkingan ingi. A dipam inigha me ganingizima, me uan dagariba ruegha, gin dagheba ko dipaba api.

²² Me apava bar akongegha itima, nguibar ekiar kam in gumazir arazir kurabagh amir maba izava dipenim okarigha gifa. Egha tiam misogha, dipenir kam in ghuavim migia ghaze, “Gumazir ni ko kagh itim, anemadaghti an azenan izi. E arazir kurabar a damuasa.”

²³ Ezi gumazir aser kam azenan ghua kamaghin me migei, “Puvati. Nan namakam, ia kamaghin a damuan kogham. Gumazir kam nan dipenim in izegha na ko iti. Ia arazir kurar kam in a damuan kogham. ²⁴ Ia oragh, nan guivir igiar gumazitam ko akuizir puvatizim ko gumazir

kamın amuir dozim iti. Ki aning inigh izi ian agharim darigham, eghti ia damuasa ifongezir arazim ia damusi, aning ko a damu. Ezi gumazir kamning ia arazir kurar kamın aning damuan kogham.”²⁵ Ezi gumazir kaba gumazir aser kam bar a batoke. Ezi Livain gumazir kam uan amuir dozim batuegha a isava me ganingi. Ezi me a inigha arazir kurabar a gamuava tintinibar a gamua ghuavti aminim tira. Egha me gin anetaghizi a zui.²⁶ Ezi amizim iza an pam akui naghin, gumazir aser kamın dipenir tiar akamın irighav iti. Egha irighav ikia ghua aminim tirazi aruem anadi.

²⁷ Ezi aminim tirazi an pam dikavigh mangasa tiam tui. A tiam kuigha garima an amuir dozim irighav iti. A uan da-farimning tiar akamın suighasava amuava avenge.²⁸ Ezi Livain gumazir kam kamaghin a migei, “Ni dikavigh, ga mangam.” Ezi amizim tong a migeir puvati. Ezi a fo an aremegha gifa, ezi a maghram an kuam isa donki gisin anetigha a inigha uan nguibamin zui.²⁹ A ghua nguibamin otogha dipenimin aven ghua afuar mam ini. Egha amuir dozimin kuam 12plan akuabar aneghore. Egha vaghvaghera Israelian 12plan anababa bagha da amangi.

³⁰ Ezi gumaziba bar bizir kamın ganigha kamaghin migia ghaze, “Kar arazir bar kuram! E Israelia Isip ategha azenan izezir dughiamin iza datirighin, bizir kamaghin garir tam otozi en ganizir puvati. Ia bizir kam ginighigh uariv kim. E manmaghira damuam?”

20

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa

¹ Egha Israelia bar Gibeian gumaziba amizir arazir kuramin akam baregha izava, Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin Damazimin bar moghira uari akufa. Me notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ghua sautin amadaghan itir Berseban nguibar ekiamin gumaziba ko, Gileatin nguazimin itir gumaziba

uaghan, uan nguibaba ategha iza bar moghira uari akufa.² Ezi Israelian anababa vaghvaghera dar gumazir dapaniba bar moghira Godin gumazamizibar iviriar ekiam bagha ize. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 400,000pla uaghan iti, kar midorozir sababar misozir gumaziba.³ Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin oraki, Israelian marazi ghua Mispan uari akufa.

Ezi Israelia kamaghin Livain gumazir kamın azara, “Ni deragh e mikim, bizir kam manmaghin oto?”

⁴ Ezi amizir me arazir kurabar a gamizimin pam, kamaghin me migei, “Ki uan amuir dozim ko iza Gibeian nguibar ekiamin Benjaminin adarazir nguazimin otozi, aminim pirizi, ga dimagarim kagh dakuasa danganiba buria iti.⁵ Ezi dimagarir kamın Gibeian gumazir aruaba iza dipenir ga itim okarigha na misueghti ki aremeghasa. Egha me na ategha nan amuir dozim inigha arazir bar kurabar a gamua ghuav iti, an areme.⁶ Gumazir kaba arazir bar kuram Israelia en tongin a gami, kamaghin, ki an kuam inigha iza, aneghoregha an akuaba isa bar Israelian adarazi bagha da amangi.⁷ Ezi ia datirighin kagh uari akuvaghera itir Israelia, ia deravira nighnigh migirigia tam damu. E manmagh me amizir arazir kam ikarvagham?”

⁸ Ezi gumaziba bar moghira dikavigha navir vamira ikia kamaghin migei, “En tav uamategh uan purirpenmin mangan kogham. Egh tav uamategh dipenimin mangan kogham.⁹⁻¹⁰ Egh e Gibeian adarazi kamaghin me damuam! E satu gikararang, midorozir gumazibagh in-amighti me arazir kam bagh me misogh me ikaraghram. Israelian anababa vaghvagh dar 100plan gumazibar tongin 10plan gumaziba amisivam, egh 1,000plan gumazibar tongin 100plan gumaziba amisivam, egh 10,000plan gumazibar tongin 1,000plan gumaziba amisivam. Gumazir kaba mangi, Israelia gamizir arazir bar kurar kam ikarvaghiva, Gibeania ko misoghamin midorozir gumaziba

19:29: 1 Samuel 11:7 * **20:9-10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Geban nguibam Gibeian nguibamin boroghin iti.

bagh dagheba ateram. Me mangi Geban nguibamin ikiam.”* 11 Ezi Israelia bar moghira uari akuvagha mati anabar vamiram otogha, Gibeania ko misoghamin nighnizir bar vamiran iti.

12 Ezi Israelian adarasi, Benjaminin anabamin adaraziv kimasa kamaghin gumaziba amadagha me migia ghaze, “Manmaghin amizi, arazir bar kurar kamian tongin oto? 13 Ia datirighira Gibeian gumazir kurar kaba inigh iziti, e me misueghti me arighiregh arazir kurar kam Israelin aven bar anegivagham.” Ezi puvati, Benjaminia Israelian gumazir igharazibar akaba barazir puvati.

14 Egha Benjamin anabamin adarazi bar moghira uan nguibar ekiaba ategha iza Gibeian uari akufa, egha Israelia ko misoghasa. 15-16 Ezi dughiar kammin Benjaminin anabamin adarazi uan 26,000plan gumazir midorozir sababar misoziba uan nguibar ekiabar aven bar me ini. Ezi Gibeania, uarir tongin 700plan gumazir agharir kiriabar misoziba ini. Me bar deravira dagiaba isava katapel garighava asi. Me asir dagiatam pura zuir puvati, me vaghvagh bar deravira ia gasegham. 17 Ezi Israelian adarasi, uan 400,000plan gumazir misoziba akufa, me midorozir sababar misogha bar fo. Egha me Benjaminin adarazir gumazibar dibobonir kam, me a medir puvati.

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misosi

18 Ezi Israelia Betelin nguibamin ofa gamir dakozimin ghuegha, kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “En adarazir te faragh mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misogham.”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Judan anabamin adarazi faragh mangi.”

19 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar mizaraghara dikavigha ghua Gibeian nguibar ekiamin boroghin uari akufa.

20 Me mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa uari akira uari isava danganibar uari arisi. 21 Ezi Benjaminin anabamin adarazi Gibeian nguibar ekiam ategha azenan iza midorozim foregha, aruer vamiran Israelian gumazir

22,000pla aghorezi me ariaghire. 22-23 Ezi Israelia uamategha ofa gamir dakozimin ghuegha Ikiavira Itir Godin guamin azia ikia ghuavti, aruem gifa. Me kamaghin an azai, “E ua uan aveghbuaba, Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o markiam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia uamategh mangi me ko misogh.”

Ezi Israelia uamategha gavgavim uarigh anigha, amimzaraghan uamategha ghua Gibeian, me faragha midorozir gumaziba danganibar me arighizi naghin ua me arisi. 24 Ezi Israelia amimzaraghan uamategha ghua Benjaminin anabamin adarazi ko uariv sosi. 25 Ezi Benjaminin anabamin adarazi ua Gibeian nguibar ekiam ategha azenan iza Israelia ko misogha, dughiar kammin me men midorozir gumazir 18,000pla midorozir sababar me aghorezi me ariaghire.

26 Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira uamategha Betelin ghuegha Ikiavira Itir Godin damazimin apiagha azia ikia ghuavti aruem iraghu. Me daghetam ko dipatam amezir puvati. Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. 27-28 (Finias, a Eleasarin ovavir borim, ezi Eleasarin Aronin otarim. Dughiar kammin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Betelin nguibamin itima, Finias an gara God bagha ofabagh ami.)

Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “E uamategh mangi uan aveghbuaba Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o e me ategham?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia mangi. Ki gurumzaraghan me isi ian agharim darigham.”

29 Ezi Israelia midorozir gumaziba amadazima, me ghua Gibeian nguibar ekiam okarigha mongegha iti. 30 Ezi aruer pumuning givazima amimzaraghan Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa zui. Me faragha Gibeian nguibar ekiamin amizi moghira, midorozir gumaziba isa me arisi. 31 Ezi Benjaminin anabamin adarazi misoghasa izima, Israelia me gekuigha mong sivagha zuima,

me nguibar ekiamin azenan ghue. Ezi Benjaminin anabamin adarazi faragha amizi moghin, tuavir ekiabar Israelia misosi. Me Betelin zuir tuavim, ko Gibeau zuir tuavim, ko tintinibar nguibaba ko azenibar, puvira me misogha, Israelian 30plan gumazibav soke. ³² Benjaminin anabamin adarazi kamaghin nighnisi, “E faragha me misogha me abirazi moghin, datirighin me e me gafiragha gifa.”

Ezi Israelia kamaghin uarira uariv gei, “E me gifariva ari nguibar ekiam ategh ari tuavir ekiamin mangam.” ³³⁻³⁴ Egha Israelian midorozir gumazir avirir dafam, datirighin bar moghira uamategha ghua Baltamarin nguibamin uari akufa. Ezi men marazi ghua aruem uaghiri naghin Geban nguibar ekiamin boroghin monge. Gumazir kaba, me faragha Israelian gumazibar tongin, men midorozir gumazir bar aghuir kabav sefe, men dibobonim 10,000in tu. Me mongeghav ikegha maghira otivigha, bar midorozir gavgavim Gibeania gami. Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fozir puvati, datirighin kar me givaghamin dughiam, otogha gifa. ³⁵ Ezi datirighin Ikiavira Itir God Israelian akurazima, me midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abira. Ezi aruer kamra Israelia Benjaminin adarazir midorozir gumazir 25,100pla misoghezi me ariaghire. ³⁶ Egha Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fo, Israelia midorozimin me abiragham.

Israelia midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abiragha bar me agifa

Israelia faragha uan midorozir gumazir mabav kemezi me Gibeau nguibar ekiamin boroghin monge. Ezi Israelian gumazir igharaziba fo, men marazi mongeghavira iti. Egha datirighin me gifara ara zuima, Benjaminin adarazi men gintisi. Guizbangira, me Benjaminin anabamin adarazigh gifarava ara me gekuigha bar ghua nguibar ekiam ataki. ³⁷ Ezi gumazir mongezi kaba zuamiram otivigha Gibeau nguibar ekiamin aven ghua gumazamizir aven itiba bar me misoghezi, me ariaghire.

³⁸ Midorozir gumazir ara zuir kaba, me faragha midorozir gumazir mongeziba koma kamaghin akam misogha ghaze, ia avir miturir ekiamin ganti, a nguibar ekiar kam gisin mavanangti, ³⁹ ia ara zui darasi, uamategh izi. Ezi midorozim otozi, Benjaminin anabamin adarazi Israelian gumazir 30pla misoghezi me ariaghire. Egha me ghaze, “Guizbangira, e faragha kamaghira me gafira.” ⁴⁰ Ezi migharir ekiam nguibar ekiam gisin ghuvanadima, Benjaminin anabamin adarazi uamategha uarir akirangin garima, Gibeau nguibar ekiam bar isi. ⁴¹ Ezi Israelian gumazir avirir dafam uamategha izi. Ezi Benjaminin anabamin adarazi garima Israelia uamategha izima me bar atiatingizi, men gavgaviba bar gifa. Egha me kamaghin fo me datirighin dughiar bar kuram me batogham. ⁴² Kamaghin, me Israelian ara tuavir ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zuimin ghue. Me aramin tuaviba puvati. Me ghua Israelian adarazi batifi. Ezi Israelian midorozir gumazir okoruar pumuning iza Benjaminin anabamin adarazi batogha bar me misoagharighizi me ariaghire.† ⁴³ Israelia Menuhan nguibamin Benjaminin adarazir agintigha ghua Gibeau nguibamin vongin amadaghan aruem anadi naghin tu. Egha me puvira me misoghezi me ariaghire. ⁴⁴ Ezi me aruer kamra Benjaminin adarazir 18,000plan midorozir gumazir bar gavgavibav soghezi me ariaghire. ⁴⁵ Ezi Benjaminin adarazir marazi uamategha arava gumazamiziba puvatizir danganimin itir Rimonin Dagiar Dafam bagha zui. Ezi Israelia men agintigha ghua tuavimin men gumazir 5,000pla misoghezi me ariaghire. Israelia men gintigha ghuavira ikia Gidomin nguibamin tu. Egha ua 2,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. ⁴⁶ Ezi aruer kamra, ariaghirezir gumaziba bar, men dibobonim 25,000in tu. Kar midorozir gumazir bar gavgavibara. ⁴⁷ Ezi men 600plan gumaziba uamategha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin, Rimonin Dagiar Dafam iti naghin ghue. Egha 4plan iakinibar danganir kamra

† 20:42: Hibrun akam deragha mighirigiar kamra mingarim abighizir puvati.

iti. ⁴⁸ Ezi Israelia uamategha ghua men gumazamiziba ko men asiziba bar dav soghezi, da ariaghire. Egha bizir tizir me uan damazibar gariba sara bar dagh asighasiki. Egha Benjaminin adarazir nguibar ikiavira itir varazira, me bar dagh apongezi da bar isi.

21

Israelia amizir Benjaminin gumazibar ikiamiba bagha nighnisi

¹ Israelia Mispan nguibar ekiamin itir dughiamin, me Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, “Benjaminin anabamin gumazitam, en guivitam in ikian kogham.” ² Midorozim givazima, Israelia bar moghira ghua Betelin nguibar ekiamin ghuegha, Godin damazimin apiagha, bar puviram azia mamaghira ikia ghuavti aruem iraghu.

³ Me kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ni tizim bagha bizir kam gamizi, an oto? Manmaghin amizi, en anabar mam kiran oveghangin bar givagham?”

⁴ Egha amimzaraghan bar dimangara, Israelia dikavigha nguibar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa damuasa dakozir mam in ingari. Egha bar isi mighiramin ofaba ko, gumazamiziba God ko navir vamira ikiamin ofaba, isa an damazimin dagh ami. ⁵ Egha me kamaghin migei, “Israelian adarazir terara Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Me faragha migirigiar gavgavim gamigha ghaze, gumazitam Ikiavira Itir God bagh Mispan izeghan koghti, me a misueghti an aremegham.

⁶ Egha me datirighin uan aveghbuabar apangkufi, me Benjaminin anabamin adarasi. Egha me kamaghin migei, “En anabar mam atam bar givaghai. ⁷ E fo, Benjaminin anabamin adarazir bar varazira midorozimin ariaghirezir puvati. Ezi e Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, e uan guivitam isi me daningighti me an ikian kogham. Kamaghin, e manmaghin gumazir kaba bagh amizitaba inighti me dar ikiam? E kamaghin damuti, anabar kam bar kuavaremegham.”

⁸ Kamaghin me uarira uarir azai, “En adarazir terara ghua Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Egha me azangsigha ghua kamaghin fo, Gileatin Distrighin Jabesin nguibar ekiamin gumazitam iviriar kam bagha ghuzir puvati. ⁹ Me fogha, iza uari akuvagha, ziaba itir akinafarimin vaghvagha Israelian nguibar ekiabar ziaba dibori. Egha me Gileatin Distrighin, Jabesin nguibar ekiamin gumazitam in apizir puvati. ¹⁰⁻¹¹ Ezi gumazir uari akuvazir kaba, me midorozir gumazir gavgavir 12,000pla amadazi me Jabesin zui. Me akar gavgavim me ganigha ghaze, “Ia Jabesin mangiva men gumazibav soghiva men amizir paba itibav sogh, egh boriba sara ia bar me misueghti me arighiregh. Egh borir guiviba ko amizir igiabav soghan marki.” ¹² Ezi me ghua me mikemezi moghin amigha garima 400plan amizir igiar gumaziba koma akuizir puvatiziba, me Jabesin gumazamizibar tongin iti. Ezi me amizir igiar kaba inigha uamategha, Israelia Silon nguibar ekiamin uari akuvi naghin, Kenanin nguazimin ize.

¹³ Egha Israelia datirighin, Benjaminin anabamin gumazir Rimonin Dagiar Ekiam itiba bagha akam amaga ghaze, “E datirighin ua ia ko misoghan kogham.”

¹⁴ Ezi Benjaminin anabamin gumaziba uamategha izi. Ezi Israelia amizir igiar kaba me ganingizi, me dar iti. Kar amizir igiar me ghua Gileatin Distrighin, Jabesia misogha iniziba. Benjaminin anabamin gumaziba avirasemezi, amizir igiar kabar dibobonim otefe.

¹⁵ Ezi Israelia bar Benjaminin anabamin adarazir apangkuvigha kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God bar atam men anabar mam kuavareme. ¹⁶ Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin migei, “Benjaminin anabamin amiziba bar ariaghire. Ezi e manmaghin men gumazir ariaghirezir puvatizir varazira bagh amizitaba iniam? ¹⁷ Me amuiba puvatigh borir taba bateghan koghti, en anabar kam bar kuavaremegham. Men ikiavira itir varazira, amizitaba inigh dar ikiti me boriba batiti, men anabar kam kuvaremeghan kogham. ¹⁸ Guizbangira, e

men gumazitam ateghti, a en guivitam in ikian kogham. E Israelia faragha akar gavgavim akirigha ghaze, ‘Gumazitam uan guivim isiva Benjaminin anabamin gumazitam danigh, an aremegham.’ Kamaghin amizi, e uan guivitam men teghti, men an ikian kogham.”

¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, “Isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam roghira ize. Isar kam zurara vaghvagha azenibar otifi, a datirighin Silon otivam.” Silon nguibar ekiam notin amadaghan Betelin nguibar ekiamin iti, egha sautin amadaghan Lebanonin boroghira iti. Egha aruem anadi naghin tuavir ghua Betel ko Sekemin tizimin zuimin iti.

²⁰ Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin Benjaminin anabamin gumazibav gei, “Ia mangi wainin azenibar aven mongegh iki. ²¹ Ia gan, isar ekiam otivti, Silon amizir igiaba ighiam bagh iziti, ia dikavigh mangi uari bagh amizir igiaba vaghvagh dar suikigh. Egh ia amiziba inigh givaghiva, uamategh uan nguazimin mangi. ²² Eghti gin men afeziaba ko men tuebaba iziva me bagh azangsigh en atarti, e kamaghin me mikimam, ‘E kamagh-sua ia Benjaminin anabamin gumazibar apangkuvigh guiviba men takigh. E me ko midorozir kam gamigha uan guivitam me daningan anogoroke. Guizbangira, me ian guiviba ini, ezi ia uari uan guiviba me ganingizir puvati, kamaghin, ia uan akar dikirizim abighizir puvati.’”*

²³ Ezi Benjaminin anabamin gumaziba gumazir dapaniba mikemezi moghin ami, Me 200plan amizir igiar ighiam bagha iziba vaghvagha uari bagha da ini. Benjaminin anabamin gumaziba, amizir kaba inigha ghua uan nguazimin ghuegha uan nguibar ekiar kabar ingara dar iti. ²⁴ Ezi Israelia uaghan bar moghira vaghvagha uan nguibabar ghue. Me uan anababa ko ikizibar nguazibar ghuegha iti.

²⁵ Dughiar kabar atrivir tam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

* **21:22:** Hibrun akam kagh akam deragha anebighizir puvati. **21:25:** Gumazir Dapaniba 17:6

Rutin Eghaghanim O Rut Akar faragha zuim

Akinafarir kamın eghaghanim an eghaghanir bar aghuim. Gumazir dapanibar dughiamın an oto. Rut a Moapian amizim, a Israelin ikizimın gumazir mamın ikia aning Moapın nguazimın iti. Ezi an pam aremezi, a uan asamir amebam geghufi. Egha gın aning uamategha Judian nguazimın ghu. Rut uaghan Israelian Godın apengan iti. A gın gumazir igharazimın ikia atrivim Devitın inaghamimın oto. Atrivim Devit a Israelian atrivir aghuir faragha zuim.

Nı akınafarir kam dıponıva, amizir kam gifuegham, a faragha God gifozir puvatıgha arazir kurabagh ami. Datırıghın a uan navim isa Israelian God ganıngi. Egha uaghan uan navim isa uan asamir amebam ganıngi. Rut amizir arazir aghuir kam, a God Israelia ganıngizir arazim ko magh ghu, “İa uan navir averiabar aven bar God gifongegh,” egh, “İgharaz darazi sara ifongegh.” Akınafarir kam kamaghın en akakasi, gumazamizir Godın saghon itiba uaghan Godın bizir aghuariba inıva an adarazir tongın ikiam. Egh arazir kamın, Godın saghon itir gumazir vamıran arazim Israelin aven tir marazıgh afragham.

Dughiar kuram Naomi bato

(Sapta 1)

Naomin adarazi kantri Moapın areme

¹ Bar fomıra gumazir dapanir maba kantri Israelin garir dughiam, dagheba puvatızir dughiam oto. Ezi Betlehemın nguıbamın gumazir mam, Betlehem Judian Dıstrıghın aven itir nguıbam. Dughiar kamın Israelin dagheba puvatı, kamaghın amızı gumazir kam uan amuım ko otarımning inıgha azenir mabar kantri Moapın ikiasa ghu. ² Gumazimın ziam Elimelek, ezi an amuımın ziam Naomi, ezi

an otarımningın ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakozimın adarasi. Egha me Betlehemın nguıbar Judian nguazimın aven itimın ikegha ghua Moapın apera. ³ Egha gın Naomin pam Elimelek aremezi, a uan otarımning ko me uarira iti. ⁴⁻⁵ Ezi gın an otarımning Moapian amizimningın iti. Anıngın ziamning Orpa ko Rut. Ezi me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarımning, me bar ariaghire, ezi datırıghın Naomi bar uabıra iti.

Rut arazir aghuımın Naomi gamı

⁶ Egha Naomi Moapın ikia orazi İkiavıra İtir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganıdı. Kamaghın amızı, a uan asamir guıvimning ko dikavıgha ua Judan nguazimın mangasa. ⁷ Egha Naomi uan asamir guıvimning ko dikavıgha ua Judan nguazimın mangasa tuavımın zui.

⁸ Egha me ghua Naomi kamaghın anıng mıgei, “Gua uamategh uan nguıbamın mangı uan amebamning ko iki. Gua arazir bar aghuıbar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram ami. Kamaghıra, İkiavıra İtir God uaghan guan apangkuvıgh arazir aghuarıbar gua damuam. ⁹ Egh İkiavıra İtir God guan akurvagh arazir aghuım gua damutı, gua ua patamning inıgh deravıra iki.”

Egha anıngın torezı aning puvıram azi. ¹⁰ Ezi an asamir guıvimning a mıgıa ghaze, “Puvatı. Ga uaghan mangı nı ko nın adarazi ko ikiasa.”

¹¹ Ezi Naomi kamaghın anıng mıgei, “Nan guıvimning, gua uamategh mangı. Gua tızim bagh nan gın mangasa? Kı manmaghın otarıtamning bateghtı gua uam anıngın ikiam? ¹² Nan guıvimning, gua uamatengegh uan nguıbamningın mangı. Gua fo, kı bar ghurıgha gıvagha, ua patamın ikian ibura. Tuavıba bar puvatı, kı datırıghın dımangan patamın iki egh borir tamning bateghtı, ¹³ gua anıng mızuamıgh egh anıngın ikiam? Tı puvatıgham. Egh gua ua odıarımningın ikıva anıng mızuam ikiam? Tı puvatıgham, nan guıvimning. Guızbangıra, İkiavıra İtir God osımtızim na ganıngı! Kamaghın, nan osımtızir nan navımın itim matı dagher

misozim ki anepima a nan akam misosi. Ezi nan osimtizir kam, guan osimtizimning gafira.”

¹⁴ Ezi Rut ko Orpa, ua puviram azi. Aning aziava Orpa uan asamir amebamin toregha ghaze, “Ki zui.” Ezi Rut Naomin suiragha gavgavigha mangan aghua. ¹⁵ Ezi Naomi Rut miġia ghaze, “Ni gan, nin penem zui, a uan gumazamiziba ko uan aseba bagha zui. Ni an ġin mangi.”*

¹⁶ Ezi Rut kamaghin a miġei, “Ki nin ġin mangisi, ni nan anogoroghan marki. Egh uamategh mangisi na mikiman marki. Danganir ni mangamim, ki uaghan an mangam. Egh danganir ni ikiamim ki uaghan an ikiam. Ezi nin adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God. ¹⁷ Egħti danganir ni managh ikiva oveghamim, ki uaghan an ikiva ovegham. Egħti me danganir kamın narafagham. Bizitam ga abighan kogham, ovevemra ga abigham. Puvatighima Ikiavira Itir God bizir bar kuratamin na damika.” ¹⁸ Ezi Naomi garima, Rut an ġin mangasa niġhnizir gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uam a miġeir puvati. ¹⁹ Egha aning ghua Betlehemın oto.

Naomi osimtizir ekiam ikia ua Betlehemın nguibamin ize

Naomi ko Rut ghua Betlehemın otozi, nguibamin itir gumazamiziba bar, diġavir kuram gami. Egha Betlehemın amiziba kamaghin miġei, “Kar ti Naomi?”

²⁰ Ezi Naomi ghaze, “Ia ‘Naomi,’ na darighan marki. Ziar kam kamakin, amizir navir aghuim itim. Puvati. Godın Gavgaviba Bar Itim navir osimtizim na ganing. Ezi ia ‘Mara,’ na darigh, ziar kam kamakin, amizir navir kuram itim, mati dagher misozim pamten an akam misosi. ²¹ Ki nguibar kam ataghizir dughiam, ki bizir bar avirim iti, mati minem biziba a gizifa. Egha Ikiavira Itir God ua na inigha izezir dughiamın ki biziba bar puvati, miner misevir kinim, biziba an aven itir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God mizazim na ganing. Godın Gavgaviba Bar

Itim osimtizir aviravirim na gati. Kamaghin amizi, ia Naomi na darighan marki!”

²² Ezi Naomi ko an asamir guivim Rut, a Moapın amizim, aning Betlehemın izima, dughiar bali aghoramim oto.†

Rut Boasin azenimin dagheba buri

2

(Sapta 2)

Rut mangi dagheba buriasa

¹ Dughiar kamın, Boas a gumazir aruar bizir aviriba itir mam, a Naomin par ovengezim Elimelekin adarazir mav.

² Ezi Rut kamaghin Naomi miġei, “Ni nan amamangatighi, ki azenibar mangi balin ovizibagh eghuvam. Ingangarir gumaziba dar akora da ariki. Egh me ifuegħti, ki men ġin mangiva, da inigh izam.”

Ezi Naomi kamaghin a miġei, “Nan guivim, a dera, ni mangi.” ³ Ezi Rut azenibar ghua ingangarir gumazibar ġin ghua balin oviziba izi. Dughiar kam Rut a fozir puvati, kar Boasin azeniba, a Elimelekin adarazir mavira.

Boas arazir aghuimin Rut gami

⁴ Dughiar kamra Boas Betlehem ategha iza uan ingangarir gumaziba batogha ghaze, “Ikiavira Itir God ia ko iti.” Ezi me a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God deragh ni damu.”

⁵ Ezi Boas iza men garir gumazir dapanimin azara, “Amizir munam, a ikizir manamin amizim?”

⁶ Ezi an ingangarir gumaziba ghaze, “Kar Moapian amizim a Naomi ko kantri Moapın ikegħa ize. ⁷ A ingangarir gumazibar ġin mangi balin ikizir me ikegħa ġivaziba, an adar tighin mangi balin oviziba iniasa, nan azai. A mizaraghara ingara ghua datirighin. A dughiar otevimra avughhsasa ghua averpenimin aperagħa avughsi.”

⁸ Ezi Boas kamaghin Rut miġei, “Nan guivim, ni nan azenimin kaghira iki, egh ua bagħ balin ovizibagh eghuv. Gumazir

* **1:15:** Kantri Moapın gumazamiziba, me aser aviribar ziaba fe, da aseba ko marvir guaba ko daġaba ko bizir avirir igħaraziba uakan. **1:16:** Rut 2:11-12; 2 Atriviba 2:2-6 † **1:22:** Bali a raizin min garir daghem. Me an ovizibav sozima, da menmeniar kinibar otifi. Ezi me da isa bretbagħ ami. **2:2:** Ofa Gami 19:9-10; Godın Araziba 24:19

igharazitamin azenimin mangan marki. Ni nan ingangarir amiziba ko kaghira iki. ⁹ Ni ingangarir amizibar gan, me ingara ghua managh tu ni merara gin mangi. Ki ni bagha ingangarir gumaziba akar gav-gavim me ganingi. Me arazir kuratam ni damighan kogham. Kuarim nin pirti, ni mangi miner ekier ingangarir gumaziba dipaba tuiziba, dar dipatam amegh.”

¹⁰ Ezi Rut irava nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav ikia kamaghin Boas migei, “Ki kantrin igharazimin amizim. Ezi ni manmaghin nan gara na gifogha deravira na gami?”

¹¹ Ezi Boas kamaghin a ikara, “Ki oregha fo, fomira nin pam aremezir dughiamin, ni arazir aghuibar uan asamir amebam gamua iza datirikin. Ki fo, ni uan amebam ko afeziam ko uan nguibam ategha iza gumazamizir ni fomira fozir puvatiziba ko iti. ¹² Ni arazir aghuim gamizir bizim, Ikiavira Itir God ni ikaragh ivezir aghuim ni daning. Guizbangira, Ikiavira Itir God, Israelian God ni geghuv ni avaragh nin ganasa ni ifonge, kamagsua ni a bagha ize. Eghti a deraghvira ni damuam.”

¹³ Ezi Rut kamaghin Boas migei, “Nan ekiam, ki nin damazimin deraviram oto. Ki nin ingangarir amizim, ki fo, ki tong nin ingangarir amizibar min itir puvati. Ezi ni arazir aghuaribar na gamua, nimira na migeima nan navim bar dera.”

¹⁴ Ezi damamin dughiam, Boas kamaghin Rut migei, “Ni izi bret tam inigh wainin dipar misozim darugh anemegh.” Ezi Rut ingangarir gumaziba ko aperazi, Boas balin tuezir maba a ganingi. Ezi an apa ghua bar izivazi dar naba iti.

¹⁵ Rut amegha givagha ua dikavigha ingarasa zui. Ezi Boas kamaghin gumazibav gei, “Ia aneteghti a ua bagh balin ikizibar boroghin ireghav itir balin ovizibagh eghuv. Ia akam a gasi a mikiman marki. ¹⁶ Egh ia a bagh balin ikizibar aven itir balin agharitaba asigh nguazimin dar arighti, a ua bagh ada inigh, ia an anogoroghan marki.”

Rut ghua bizir otivizibar gun Naomi mikeme

¹⁷ Ezi Rut azenimin aven bali isa ghuavira itima aruem ghuaghiri. Ezi an ada inigha ghua aghorimin suiragha dav sozima, balin oviziba irima a dagh eghufi, ezi dar osimtizim 10 kilon tu. ¹⁸ Egha Rut balin oviziba inigha nguibar ekiamin ghugha uan asamimin aka. Egha dagher nar an apa taghiziba sara a ganingi.

¹⁹ Ezi Naomi Rutin azara, “Ni managh balin kaba ini? Egha ni tinan azenimin ingari? Ki ghaze, gumazir deravira ni gamim, God, ni deraviram a damu.” Ezi Rut kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir ki datirighin an azenimin ingarizim, an ziam Boas.”

²⁰ Ezi Naomi kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God deragh gumazir kam damu. A uan migirigiamin gin ghuava ariaghreziba ko angamira itiba, men apangkuva arazir aghuibar me gami.”

Egha a ua migia ghaze, “Gumazir kam e ko ikizir vamira, egha en akurvazir gumazim.”

²¹ Ezi Rut ua kamaghin Naomi migei, “Boas uaghan na migia ghaze, ‘Ki an ingangarir amiziba ko ingarvira iki mangiti ingangarim givagham.’”

²² Ezi Naomi kamaghin uan asamim migei, “Guizbangira ni gumazir igharazimin azenimin ingarti me pazi ni damuam. Kamaghin deragham ni Boasin ingangarir amiziba ko ingar.”

²³ Ezi Rut Boasin ingangarir amiziba ko ingangarim gamua ghuav iti, bali ko wit aghorir ingangarim gifa. Ezi Rut uan asamir amebam Naomi ko ikiavira iti.

Boas arazir aghuim Rut gami

3

(Sapta 3)

Naomi Rut bagh patamin apighasa

¹ Dughiar man Rutin asamim Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim ni oragh, ki ni bagh gumazitamin apighti a nin iki, deragh nin ganti ni deravira ikiam. ² Gumazir kam Boas, en ikizimra. Ni an ingangarir amiziba ko ingari. Ni oragh, a dimangan balin iniba kua dar dagheba isir danganimin mangi ingaram. ³ Ni mangi ruegh

uan mughuriar aghuim zuir borem uabi daghuigh. Egh korotiar aghuim arugh, egh balin iniba kua dar dagheba isir danganir kamın mangi. Ni mangi an damazimın otivan marki, ni teghti a mar damegh givaka. ⁴ Egh a dakusi mangiti ni ganigh foghiva, gin mangi an suanvirin an aver inim fegh mitogh. A gin bizir tizim ni bagh a damusi, a ni mikimam.”

⁵ Ezi Rut an migirigiam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghira damuam.”

⁶ Egha Rut dikavigha balin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimın ghu. Egha an asamim a mikemezi moghirama ami.

Boas Rutin akurvaghasa migei

⁷ Dughiar kam Boas amegha givagha deragha uabi barasi. Egh dakuasa balin pozimın min mito. Ezi Rut nimira a bagha ghua an inir avem fegha an suanvirin mito. ⁸ Ezi dimagarir arizimın a ragha iza amizimın garima an an suanvirin irighav iti. Ezi a bar aguaghfa.

⁹ Egha azara, “Ni tina?”

Ezi Rut ghaze, “Ki Rut nin ingangarir amizim. Ni en ikizimın aven itir akurvazir gumazim. Kamaghın amizi, ni deravira nan gan na damu.”*

¹⁰ Ezi Boas a migia ghaze, “Nan guivim, Ikiavira Itir God deravira ni damu. Apanguvir arazir ni datirighın amir kam, an arazir ni fomira Naomi gamizim gafira. Gumazir igiar aviriba iti, marazi biziba iti, ezi marazi biziba puvati. Ezi ni gumazir igiatamın ikiasa nighnizir puvati. ¹¹ Nan guivim atiatingan marki. Nguibamın aven itir darazi bar ni gifo, ni amizir bar aghuim. Ni mikemezir biziba ki bar dar amuam. ¹² Ni guizbangira migei, ki nin pamin ikizimra, egh deravira ni damuamin ingangarim iti. Ezi kirara puvati, gumazir mam uaghan nan faragha ghua iti, a ingangarir kabar amuam. ¹³ Ni datirighın kagh iki mangi, gurum mizarakan. Ki mangi gumazir kam inigh an nighnizim gifogham. A nin gansi ifuegham, a dera. Egh an aghuagham a uaghan dera, ki nin ganam. Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir

God bizir kam gifo. Ni ua mitogh daku mangiti amınim tiragh.”

¹⁴ Egha Boas ghaze, “Nguibamın gumazimiziba foghan marki, ni danganir kamın ize.”

Ezi Rut Boasın suanvirin irighav ikia ghua amınim bar itima a dikafi. Ezi gumazitam an ganizir puvati. ¹⁵ Ezi Boas Rut migei, “Nir dipizimın itim firigh egh mitarimın min an suiragh.” Ezi Rut a mikemezi moghin ami. Ezi Boas balin oviziba an inim gingezi, dar osimtızim 20 kilon tu. Ezi Boas Rutın akuragha da isa a gatizi, Rut ada inigha zui. Egha Boas uamategha nguibamın ghu.

Rut bizir otivizibar gun Naomi mikeme

¹⁶ Ezi Rut ghua dipenimın otozi an asamim an azara, “Nan guivim kar nirara?” Ezi Rut Boas a gamizir bizibar gun uan asamim mikeme.

¹⁷ Egha Rut ghaze, “Boas kamaghın migia ghaze, ki pura izi ni bativan an aghua. Kamaghın a ni bagha balin ovizir aviriba na ganingi.”

¹⁸ Ezi Naomi ghaze, “Nan asamim, ni tong orarkegh, Boas pura daperagh ikeghan kogham. A bizir kam bagh ingar mangi anekirighvirama avughsam. Ga pura iki ganam bizir tizimra otivam.”

God Naomi deravira a gami

4

(Sapta 4)

Boas Rutin gara an akurvasi

¹ Dughiar kam Boas ghua nguibamın bizibav geir danganimın ghugha, aperaghav ikia gara iti. Egha gari Elimelekin ikizimın gumazim izi. Gumazir kam a faragha an gun Rut mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze, “Aveghbuam, ni kagh izi daperagh.” Ezi a ghuava apera. ² Egha Boas nguibamın itir gumazir aruar 10pla mikemezi me uaghan iza apiaghav iti.

³ Ezi a uan ikizir kam migei, “Ni fo, Naomi Moapin kantri ategha uamategha ize. Egha datirighın en ikizim Elimelek nguazir otevim anemangasa. ⁴ Ezi datirighın nan ifongiam kamakin, ni bizir kam gifogh.

* **3:9:** Rut Boas azangsizir akamın mingarim kamakin, a uabin gan egh uabin akurvaghasa. Israelin arazim me amizir odiaribar akurvasi. **3:12:** Rut 2:20

Ki ni migei, ni nguazir kam givesi a givesegh. Ni datirighira en nguibamin itir gumazir aruaba ko kagh apiaghav itir gumazamizibar damazimin a givesegh. Ni aghuagh mikimti ki foka. Nirara guizbangira nan faragha ikia nguazir kam givezamin ingangarim iti, ezi ki nin gin ikia egha uaghan a givezamin ingangarim iti.”

Ezi gumazir kam ghaze, “Ki a givezam.”

⁵ Ezi Boas a migia ghaze, “Ni Naomin nguazim givezegh, egh uaghan Rut inigh an ikiam. A gumazir aremezimin amuir odiarim, Moapian amizim. Ni kamaghin damighti, Rut otaritam bategti borir kam uan afeziar aremezimin nguazimin ikiti men ziam nguazir kam in ikivira ikiam.”

⁶ Ezi an ikizim ghaze, “Kamaghin ki nguazir kam givezeghan kogham. Ki uan bizibagh nighnisi. Ki biziba abigh uan boriba ko borir igharaziba sara daningan aghua. Ni a givesegh ki aghua.”

⁷ Bar fomira Israelia arazir mam iti. Ikizimin aven me uarira uan nguaziba aniga dagh iveza kamaghin ami. Gumazir mam uan dagarir asuam suegha mav ganidi. Israelia arazir kam gamua egha uan akaba akiri. ⁸ Ezi gumazir kam Boas migia ghaze, “Ni uabi nguazir kam givesegh.” Egha uan dagarir asuam suegha a ganingi.

⁹ Ezi Boas kamaghin gumazir aruaba ko maraziv gia ghaze, “Datirighin ia bar uan damazibar ganigha fo, Naomi faragha Elimelek, Kilion ko Malonin bizibar suira, ezi datirighin ki Naomin dafarimin bar adagh ivese. ¹⁰ Egh uaghan ki Rut inigh an ikiam, a nan amuim a Moapian amizim. A faragha Malonin ikezi Malon areme. Eghti Malonin nguazir asizim an adarazir dafarimin ikiam. Eghti aremezir gumazim, an nguibamin iti darazi an ziam ginighnighvira ikiam. Ezi datirighin ia uan damazibar bizir ki amizir kam in ganigha a gifo.”

¹¹ Ezi gumazir aruaba ko, me ko itir gumaziba ghaze, “Guizbangira e oregha uan damazibar gani. E kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsigha ghaze, ‘God amizir nin dipenimin izamin kam deragh a

damu, egh a damighti a Lea ko Reselin min borir aviriba batam. E fo, aning borir aviriba batezi Israelin itir adarazir dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi Efratan adarazir aven gumazir ekiamin min otogh, Betlehemin nguibamin aven ziar ekiam iniam. ¹² Ikiavira Itir God borir aviriba gua daningam. Egh Ikiavira Itir God nin adarazir amighti me Peresin adarazir min bar avirasemegham, Peres a Juda ko Tamarin otarim.’”

Rut Naomin igiavotarim bate

¹³ Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavira Itir God deragha Rut gamizi, a navim asegha otarim bate. ¹⁴ Ezi amiziba kamaghin Naomi migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fe! A igavatarim ni ganingi. Eghti igavatarir kam, a nin ikizimin aven akurvazir gumazimin iki, egh nin gan deraghvira ni damuam. A Israelin adarazir aven ziar ekiam iniam. ¹⁵ Nin asamim bar ni gifongezi, ni uaghan bar a gifonge. Nin asamim bar ni gifongezi moghin, nin otarir 7pla ni gifueghan kogham. Kamaghin amizi otarir kam, a nin akurvagh mangi ni ghurighamin dughiam a nin ganam.”

¹⁶ Ezi Naomi otarim gifuegha uan apozim gatigha deravirama a gami. ¹⁷ Ezi nguibar kam in amiziba ghaze, “Naomi datirighin otarim iti.”

Egha me borim ziam, “Obet,” a gati. Ezi gin Obet Jesin afeziamin oto, ezi Jesi Devitin afeziamin oto.

Atrivim Devitin inazir afeziaba

¹⁸ Kar Peresin adarazir ghua Devitin tu, men ziabar kara: Peres a Hesronin afeziam. ¹⁹ Ezi Hesron a Ramin afeziam, ezi Ram a Aminadapin afeziam. ²⁰ Ezi Aminadap a Nasonin afeziam, ezi Nason a Salmonin afeziam. ²¹ Ezi Salmon a Boasin afeziam, ezi Boas a Obetin afeziam. ²² Ezi Obet a Jesin afeziam, ezi Jesin a Devitin afeziam.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Faragha Zuim O 1 Samuel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a gumazir dapaniba givazir dughiamin otivizir biziba ko, Israelia uari atrivimin itir dughiamin faraghavira otovizir bizibagh eghari. Akinafarir kamın danganir aviriba, gumazir 3pla geghari. Samuel uabi Israelian gumazir dapanir abuananamın ike. Akinafarir kam uaghan Atrivim Sol geghari, a Israelian atrivir faraghaviram otovizir. Ezi Devitin eghaghanir aviriba uaghan iti, kar, a tighar atrivimin otivamin dughiam.

Akinafarir kam, eghaghanir aviriba iti, da pura eghaghanir kiniba puvati. Samuelin akinafarir faragha zuir kam, kamaghin en akaghasa, gumazim nighnizir gavgavim Godin ikiva an apengan ikiam, egh a deraghvira ikiam. Egh an an akaba baraghan kogh, a ikuvigham. E deraghvira akar kamın ganam, God a isa Eli ganingi, a 1 Samuel 2:30in aven iti. A ghaze, “Gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebirigham.”

Akinafarir kamın, nighnizir pumuning kamaghin iti, Israelia atrivir tam ikiam, o puvatigham. Ikiavira Itir God a uabi guizbangira Israelian atrivim. Ezi Israelia ghaze, me uari atrivitam ikiam. Kamaghin amizi, God me bagha atrivir mam amisefe. God uabi Israelian atriviba ko gumazamiziba, bar moghira men afeziam, egha a uabi me gatifa. Atrivim ko gumazamiziba, me Godin apengan ikiamin dughiam, me deraghvira ikiam. Ezi gumazamizir an akaba batoziba, me osimtiziba bativam.

Eli ko Samuelin eghaghanim

(Sapta 1–7)

Elkana uan adarazi ko Silon zui

¹ Gumazir mam a iti, an ziam Elkana, an Efraimin anabamin gumazim, an Efraimin mighsiar doziba itir nguibar ekiam Raman iti. Elkana a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Elihun otarim, Elihu a Tohun otarim, ezi Tohu a Sufin otarim, ezi Suf a Efraimin anabamin gumazir mam.

² Elkana amuir pumuning iti, Hana ko Penina. Penina boriba bati, ezi Hana otir puvati.

³ Azeniba bar dar dughiar vamira, Elkana zurara uan nguibam ataghiragha Silon nguibamin ghua, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fava ofabagh ami. Dughiar kamın, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin ikia, Silon nguibamin itir Godin Purirpenimin iti.

⁴ Elkana zurara ofabagh amir dughiamin, a zurara asizim aghoregh an tuziba abigh dar akuaba isi, uan amuim Penina ko, otariba ko guiviba vaghvagh me daningam. ⁵ Egha Elkana bar Hana gifongegha, bar an apangkufi. A fo, God an navim apuizi, a boriba batir puvati. Arazir kam bangin, Elkana asizir tuzir ekiaba a ganidi. ⁶ Amizir kamning, aning penemning, egha dughiar aningın mav bizibar faraghvira mangasava ami. Ezi Hanan penem a gasighasighasa a dipova ghaze, Ikiavira Itir God Hanan navim apuizi, Penina osimtizim an navim daningasa, akar igharagha gariba ko aghumsizir akabar Hana gami.

⁷ Azeniba bar Penina arazir kamra Hana gami. Me zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ghua, Penina akar igharazibar Hana dipov a mikimti, a bar pazavira uabi baragh aziam, kamaghin amizi a dagheba apir puvati. ⁸ Ezi Elkana kamaghin an azangsis, “Hana, ni tizim bagha azi? Ni tizim bagha dagheba apir puvati? Egha tizim bagha navim zuraram ose? Guizbangira, ni boritam batezir puvati. Ezi ki fo, ni bar na gifonge, ni ti na gizin otarir 10pla bateghai, ni mighigha me ginighnighan koghai, egha ni na isa guam dafaghai.”

Hana Eli ko migei

⁹ Dughiar mamın me Silon ikia amegha gıvagha, Hana dikavigha ghua Ikiavıra Itir Godın Purirpenimın azenan an damazimın mıtı. Dughiar kamın ofa gamir gumazim Eli, uan dabirabim inigha Ikiavıra Itir Godın Purirpenimın tiar akamın azenan, a gaperaghav iti. ¹⁰ Ezi Hana bar osemegha bar paza uabi baragha aziava, Ikiavıra Itir God ko mıgei. ¹¹ Egha Hana akar gavgavim Ikiavıra Itir God ko anakıra ghaze, “O Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, ki nın ingangarir amizim, ni nan ganıva nan apanguvasa, ki ifonge. Ni nan osımtızir kamın gan na gıñighnigh. Ga uaning, ni na bakıñighnıghan markı. Egh ni otaritam na danıghtı, ki a isi ni danıñıghtı a nın ingangarir gumazimın iki mangı uan ovevem batogham. Eghtı bizir kamın ababanım bagh, me an dapanir arızim apıran kogham.”

¹² Hana dughiar ruarımın Ikiavıra Itir God ko mıgiavıra itıma, Eli aperaghav ikia Hanan akatorımra gari. ¹³ Hana uan nıñnızimın averara mıgei. Eli an garıma, a mıgei moghın, akam akarava amı, egha a Hanan tiarım barazir puvatı. Eli ghaze, Hana ti dipar onganıtam amegha onganı. ¹⁴ Egha Eli kamaghın a mıgei, “Ni man dughıamın dipar onganıba apir arazir kam ategham? Ni dipenır kam ategh mangı. Nın onganır arazir kam gıvaghtıma, ni ua izi.”

¹⁵ Ezi Hana kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekıam, ki dipar onganıtam amezir puvatı, bar puvatı. Nan navım, osımtızim bar a itaragha uaghırıma, ki bar oseme. Egha ki uan osımtızim isa Ikiavıra Itir God ganıga a ko mıgei. ¹⁶ Ni kamaghın na gıñighnıghan markı, ki amızir kuram. Puvatı. Ki paza uabi baragha nan nıñnızıba bar ikufı. Ki arazir kam bagha Ikiavıra Itir God ko mıgeıma ni nan gari.”

¹⁷ Eli mıgırıgıar kam baregha kamaghın a mıgei, “Guızbangıra, ni navır amırızim inıgh mangı. Eghtı İsrailian God, bizir ni an azarazım a ni danıngam.”

¹⁸ Ezi Hana kamaghın Eli mıgei, “Gumazir ekıam, ga uaning, ki nın ingangarir amızim. Ki kamaghsua, ni zurara navır

aghuım nan iki.” A mıkemegha gıvagha ghuava amegha, gın uam oseir puvatı.

Hana otarım bategha a isa God ganıngı

¹⁹ Elkana uan amuımning ko borıba, me dimagarımın Silon akuıma, aminım tirazıma, me mızaragħara dikavigha Ikiavıra Itir Godın zıam fe. Me an zıam fegha gıvagha, uamategha uan dipenım bagha Raman nguıbamın ghue. Ezi Elkana, uan amuım Hana koma akui. Ezi Ikiavıra Itir God, Hanan azangsızım gıñırıgha a ikara. ²⁰ Dughiar mong otevimın gın, Hana navım asegha otarım bate. Egha ghaze, “Ki Ikiavıra Itir Godın azarazıma, a borır kam na ganıngı. Ezi ki zıam Samuel a gatı.”*

Hana Samuel isa God ganıdı

²¹ Arazir kamın gın, Elkana ko an dipenımın itir adarası, Silon nguıbamın ghu, egha azenıba bar me ofa gamı moghın damuasa. Egh a uaghan Ikiavıra Itir God ko dikırızir akam bagh, ofa damuam. ²² Ezi Hana me ko zuir puvatıgha kamaghın uan pam mıgei, “Borım tong ekevegh gıvagħ otem ateghtı, ki a inıgh Ikiavıra Itir God danıngam. Eghtı a Ikiavıra Itir Godın damazimın iki mamagħıra ikıam.”

²³ Ezi Elkana kamaghın Hana mıgei, “Ni mamaghın deragh damusı, ni nguıbamra iki mangıtı borım otem ategham. Eghtı Ikiavıra Itir God nın akar dikırızım damıghtı a guızbangıra otogham, matı a mıkemezi mokın.” Ezi Hana nguıbamın ikia deraghavıra uan borım gamua a gegħufı.

²⁴ Ezi gın borım otem ategha gıvazi, Hana a inıgha, bizir kaba sara inıgha Ikiavıra Itir God bagh ofa damuasa Silon nguıbamın itir Purirpenimın zui. Bizir kaba, bulmakaun apurır igıar, azenır 3pla itım ko, 10 kilogrem plaua ko, begħiar me memen inımın isamıgha, wainın dipam a gurızı a itım. A bizir kaba inıgha Ikiavıra Itir Godın Purirpenimın zui. Dughiar kamın, Samuel, otarır aghırımra iti, a tıghar gumazir igıamın otıvam. ²⁵ Me otogha gıvagha, bulmakaun apurır igıar kam mısuegha gıvagha, otarım inıgha Eli bagha zui. ²⁶ Egha Hana kamaghın Eli

1:11: Dibobonıba 6:5 * **1:20:** Hıbrun akamın zıar kam, “Samuel,” an mıngarım mong mıgırıgıar otevir kamın mın ghu, “Azaragħ.”

migei, “O, nan gumazir aruam, ni na gifoghavira iti, o puvati? Ki amizir kam, faragha nin boroghin kagh tughav ikia Ikiavira Itir God ko migei. ²⁷ Ki otarir kam uabi daningasa Ikiavira Itir God ko migia an azangsis, ezi a nan azangsezim ikara. ²⁸ Kamaghin amizi, ki a isa Ikiavira Itir God ganidi. Eghti an ikirimirim zurara Ikiavira Itir God baghvira iki an ingan-garim damuam.”

Egha me dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

2

Hana Ikiavira Itir God ko migei

¹ Egha Hana kamaghin God ko migei:

“O Ikiavira Itir God, ni na gamima, ki bar akonge.

Ikiavira Itir God, ni gavgavim ko ziar ekiam na ganingizi, ki bar akonge.

Ni nan akurazir bizim bangin, ki bar akonge.

Ni bangin ki uan apanibar ingaravati.

² O Ikiavira Itir God, tav nin min, bar zuezir puvati.

Egha godin igharazitam nin min itir pu. Bar puvati. Ni bar dagh afira.

Ni uabira, dagiar ekiamin min gav-gavim ikia e moga en akurvagha e geghufi.

³ “E gumamaziziba, e kamaghin deragh fogram, Ikiavira Itir God bizir e amiba, a bar dagh fo, egha a en araz-iba tuisisi.

Ezi ia gumamazizir pura tiariba akar-ava aruava uan ziaba feba, ia arazir kam ategh uan akaba dukuagh.

⁴ Midorozir gumazir gavgaviba, God men barir piba apirima, me misoghamin gavgaviba puvati.

Ezi gumazir gavgaviba puvatiziba, a gavgavim me ganidi.

⁵ Gumamazizir fomira dagher aviriba itiba, God datirighin me damighti me dagheba bagh ingar uan ivezim isi moghin da iniam.

Ezi gumamazizir faragha dagheba puvatigha mitiriamra itiba, God

datirighin dagher aviriba me daningti me ua ingaran kogham.

Ezi amizir otir puvatizim, God datirighin an akurazi a borir 7pla bate.

Ezi amizir borir aviriba itim, an boriba ovengezi a uabira iti.

⁶ Ikiavira Itir God gumamazizibav sozima, me ariaghiri.

Egha gumamazizir ariaghireziba, a me gamima me uam angamira iti.

God gumamazizibagh amima, me Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin uaghiri.

Ezi a me gamima, me ua dikafi.

⁷ Ikiavira Itir God gumazir mabagh amizi me biziba puvati, egha marazi gamizi, me bizir aviriba iti.

A gumazir mabagh amima, men ziaba bar iraghuegha bar vin iti.

A marazi gamizi, me ziar ekiam ikia bar pin iti.

⁸ Nguazir kamın suizir bizir gavgaviba da Ikiavira Itir Godin biziba, a uabi bizir kabagh isin nguazimin in-gari.

Kamaghin amizi, gumamazizir onganaraz-ibagh amua nguazir minemeniam gipogha a gureba, a me ghufa men akurvasi.

A me gamima, me uan kantrin gumazir ekiabar otifi, ezi gumamaziziba ziar ekiam me ganidi.

⁹ “Ikiavira Itir God, gumamazizir a baghavira itiba a me geghufi.

Egha gumamazizir kuraba a me gasighasighti, me nguibar kurar mitatem itimin ovegham.

E fo, gumazir gavgavir ekiam itim, a bar uan gavgavimin ikiva avegham.

¹⁰ “Ikiavira Itir God uan apaniba bar me gasighasigham.

A uan Nguibamin ikia arariba dagar-vazi moghin a me dagarvasi.

Ikiavira Itir God nguazimin mukebaba bar dar itir gumamaziziba, a bar

me akuvagh kotiamin men araziba tuisigham.
Egh a gavgavim isi uan atrivir a inabazim danigham,
eghti gumazamiziba bar, men tongin, atrivir kam ziar ekiam iniam.”

¹¹ Hana Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, Elkana ko ua Raman nguibamin ghu. Ezi an otarir dozim Samuel, a Silon ikia ofa gamir gumazim Elin apengan ikia, an akurvagha Ikiavira Itir Godin ingangarim gami.

Elin otarimning arazir kuram gami

¹² Elin otarimning, Hopni ko Finias, aning gumazir bar kuramning. Aning ofa gamir gumazimning, egha aning ghaze, Ikiavira Itir God a pura bizim, egha aning arazir kurar guar avirir igharagha garibagh ami. ¹³ God fomira ghaze, gumazamiziba ofa inigh izi a damighiva, egh gin ofa gamir gumaziba bagh, asizir tuzir otevir taba iniam. Ezi dughiar kamın, gumazitam ofa damusi asizitam avighti, ingangarir gumazim fokın atarir 3pla itim inigh izam. ¹⁴ Ingangarir gumazir kam fokın pura miner averiam giniv, asizir tuzitam biraghiva, a inigh mangi ofa gamir gumazim daningam. ¹⁵ Dughiar mabar, ofa damuasava amir gumazim, a tighar asizir ovim adegh avimin a tusi damuti, ofa gamir gumazir kamningin ingangarir gumazim izi a gifariva an mikim suam, “Ia ofa gamir gumazimning Finias ko Hopni bagh asizir tuzitaba na daningigh. An avimin da tuasa, ia minemin avighizir asiziba, ana dar aghua. Kamaghın amizi, ia asizir tuzir avighizir puvatiziba a daning.”

¹⁶ Eghti gumazir ofa damuamim kamaghın mikim suam, “Ni takigh, ki ofan arazimin gin mangiva asizimin oviba tueghti, ni gin asizir tuzir manam gifuegh a ini,” ezi ofa gamir gumazimningin ingangarir gumazim ghaze, “Puvati. Ni datirighira na daningigh. Ni aghuaghti, ki datirighira uabi tam iniam.”

¹⁷ Elin otarir kamning ghaze, Godin ofaba, da pura bizir kiniba. Egha aning arazir kurabar gumazamizir Ikiavira Itir

God bagha inigha izir ofabagh ami. Aningın arazir kurar kam, Ikiavira Itir God an gari a bar kufi.

Samuel Silon iti

¹⁸ Dughiar kamın Samuel uan mugamra ikia ofa gamir gumazimin inir ghurghurir aghuim ikegha, Ikiavira Itir Godin ingangarir kam gami. ¹⁹ Azeniba vaghvagha an amebam a bagh azenan daghuamin korotiar otevir muziariba isai. Egha amebam ko afeziam aning azenibar zurara ofa damuasa izir dughiamin, amebam korotiar otevir muziarir kam isa Samuel ganidi. ²⁰ Egha an amebam ko afeziam Eli bagha zuima a deragh aning damuasava Godin azai. A kamaghın Elkana migei, “Ikiavira Itir God nin amuir kam damuti, a borir igharazitaba batam, eghti me otarir ni Ikiavira Itir God ganingizimin danganim iniam.” Eli aning mikemeghti, aning uamategh uan nguibamin mangam. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God deragha Hana gamizi a borir kabar naviba adava da bate. An otarir 3pla ko guivir pumuning bate. Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an ingangarim gamua nimira aghui.

Elin otarimning orazir puvati

²² Dughiar kamın Eli bar ghurizima, dughiar aviribar, an otarimning amir arazir kurar aviriba, a da barasi. A uaghan kamaghın orasi, aning uaghan God bativamin Purirpenimin tiar akamin ingarir amiziba, koma akui. ²³ Kamaghın amizi a aning migei, “Gua tizim bagha arazir kurar kabagh ami? Gumazamiziba bar iza guan arazibar gun na migei. ²⁴ Gua nan otarimning, gua arazir kam atakigh. Ikiavira Itir Godin gumazamiziba tintinibar guan arazir kabagh eghari, kar arazir bar kuram. ²⁵ Gumazitam arazir kuratam gumazir igharazir tam datighti, tav a bagh an abuir gumazimin min iki Godin azangsighti, God bizir kam gin amadagham. Eghti tav arazir kuratam Ikiavira Itir God datighti, tina an abuir gumazimin iki an akuragham?” Dughiar kamın, Ikiavira Itir God aningın arazir kuraba bangin aning misueghti aning aremeghasa nighnigha gifa. Ezi Eli kamaghın aning mikemezi, God aningın

dapanimning gamizima, aning gavgavigha uan afeziamin akaba barazir puvati.

²⁶ Dughiar kamın Samuel mong uan mugamra itima, Ikiavira Itir God, ko gumamaziziba, bar a gifonge, ezi men ifongiar kam pamtemin dikafi.

Godin akam inigha izir gumazim, akar mamın gun Eli migei

²⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazim gin ghua kamaghın Eli migei, “Ikiavira Itir Godin akam kamaghın iti, ‘Fomira, nin inazir afeziam Aron, uan adarazi ko Isipian atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, ki iza me batogha uan ifongiamın gun me mikeme. ²⁸ Egha ki Israelian anababar tongin Aronin adarazi amisefe, me nan ofan ingangarir gumazibar otivasa ki me amisefe. Me ofa damuamin dakozimin ingar, egh pauran mughuriar aghuim amadim tu, egh me nan boroghın izisi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuim inigh izi. Ki uaghan me migia ghaze, Israelia ofa damuasa tuezir asizir naba me dar ami. ²⁹ Kamaghın amizi, ia tizim bagha Israelia zurara ofa damuasa ki me mikemezir bizibar ikura? Nin otarimning, gumamaziziba na bagha inigha izir ofan asizir oviba itir aghuibara amasava da isi, aning da apava mikarziba saram aghungi. Arazir kamın ni aningın ziam fegha nan ziam abira. Manmaghın amizi, ni arazir kurar kam gami?’

³⁰ “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki akar kam aghurigha ia migei: Ki fomira ian inazir afeziam Aron uan adarazi ko ki me mikeme, me zurara nan ofa gamir gumazibar mın ingaram. Ezi datirighın ki migirighar kam giragham. Ki kamaghın mikimam, gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Eghti gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham.

³¹ “Ni deragh oragh, ki gin nin gavgaviba ko nin inazir afeziabar ikizimin gavgaviba, ki me atugh me abinigh me gasighasigham, mati gumazim gumazir igharazimin agharim atuzir moghin ki me atugham. Eghti nin ikizimin aven gumazitam iki mangi ghurighan kogham. ³² Kamaghın,

ia zurara iki ganti, ki bizir aghuiba isi Israelian igharaz darazi daningam, ia tam inighan kogham. Zurara zurara, nin adarazir gumazitam gin bar ghurighan kogham. Bar puvati. ³³ Eghti gin, apaniba izi nin adarazir gumamaziziba bar me misogham, mati gumazim sabamin me atuzi moghin, me gumamazizir kinibar mın arighiregham. Eghti gumazir vamira ikiva ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Bizir kaba an nighnizim gasighasighti, an navim bar osemeghti, temeriba an damaziba aghuighti, da okavigham.

³⁴ “Gin nin otarimning, Hopni ko Finias, aning dughiar vamiran uaghara aremegham. Aning aremeghti ni fogham, nan migirighar kaba da bar guizbangira. ³⁵ Egh ki ua bagh ofa gamir gumazitam amiseveghti, a navim nan ikiva, ingangarir ki ifongezibara damuam. Egh ki an ikizim damuti, me zurara nan ofabar amuamin adarazir otivam, eghti me ki misevezir atrivim bagh ingaram. ³⁶ Eghti nin ikizimin gumazitaba ikivira ikiva, me ofa gamir gumazir kam bagh mangiva dagheba ko silvan dagiaba bagh an azangsigham. Egh me kamaghın ofa gamir gumazimin azangam, ‘Ni en amamangatightima, e ofa gamir gumazimin ingangarir tabara amigh, egh e dagher muziarir taba iniam.’”

3

Ikiavira Itir God Samuel migei

¹ Ezi otarir igiam Samuel, a Elin apengan ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gami. Azenir aviriba ghuezima, Ikiavira Itir God migirighar aviriba Israelia ganingizir puvati. Dughiar vabara a irebamin mın garir bizibar aven a me migei.

² Dughiar kamın Elin damaziba an ikufi, egha kiran oveghangın da bar okavigham. Dimagarir mamın a uan akuir danganimın akui. ³ Ezi Samuel Godin Purirpenimin ikia, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-siam itir danganim gakui. Dughiar kamın Godin Dipenimin itir lam a isiavira itima, ⁴ Ikiavira Itir God Samuelin dei.

Ezi Samuel ghaze, “Ai, ki kati.”

⁵ Egha a dikavigha ivegha ghua Eli miġia ghaze, “Ki ni barazima ni nan dia, ezi ki izi.”

Ezi Eli kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku.” Ezi Samuel uamategha ghuav akui.

⁶ Egha gin Ikiavira Itir God uam an dia, ezi Samuel ua dikavigha ghua Eli miġia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.”

Ezi Eli ghaze, “Nan otarim, ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku.”

⁷ Dughiar kamin Ikiavira Itir God tighar uan akaba isi Samuelin akagh a ko mikimam, kamaghin amizi, Samuel deraghavira God gifozir puvati.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God namba 3 dughiamin ua Samuelin dia, ezi Samuel dikavigha ghua Eli miġia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.”

Ezi Eli datirighin fo, Ikiavira Itir Godra Samuelin dei. ⁹ Kamaghin amizi, Eli a migei, “Ni uamategh mangi uan misiam daku, eghti a ua nin diaghti, ni kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, ni na mikim, ki nin ingangarir gumazim, ki kuarim atigha ni barasi.’” Ezi Samuel Elin akam baregha uamategha uan misiamin ghugha akui.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, ua iza tugha faragha Samuelin diazi moghin, uam an dia ghaze, “Samuel, Samuel.”

Ezi Samuel ghaze, “Ni na mikim. Ki nin ingangarir gumazim, ki orasi.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni deraghvira oragh. Ki kiran oveghangin, bizitam Israelian tongin a damigham. Eghti me bizir kamin migirigiam baregh, me digavir kuram damigham. ¹² Ki faragha Elin mikemezi moghin, ki datirighin, bizir kurabar me damuam. ¹³ Ki migirigiar mam an iti. An otarimning akar kurabar nan ziam gasighasiki, kamaghin amizi, ki an adarazi pazivira me damuva me kuavare-megham. Ezi Eli uabi fo, aning arazir kuram gami, ezi a aningin anogoroghezir puvati. ¹⁴ Kamaghin amizi ki pamtemin Elin adaraziv ġia ghaze, ofan tam men arazir kuram agivaghan kogham. Bar puvati.”

¹⁵ Ezi Samuel akar kam baregha uan misiamin akua ghua aminim tira. Egha a ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akam kui. Egha Samuel uan irebamin min garir bizimin gun, Elin mikiman atiatingi.

¹⁶ Ezi Eli kamaghin Samuelin dei, “Samuel, nan otarim, ni izi.”

Ezi Samuel a ikaragha ghaze, “Are, ki izi.”

¹⁷ Ezi Eli an azara, “God manmaghira ni migei? Ni akatam nan mongan marki. Ni akatabar ghuaraghti, ki God ko mikimti, a bar pazivira ni damigham.”

¹⁸ Kamaghin amizi, Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun a mikeme, egha bizitam an ghuarazir pu. Bar puvati. Ezi Eli oregha kamaghin migei, “A uabi Ikiavira Itir God, a bizir tizim damuasa ifonge ana damu.”

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, Samuel ko itima a gumazir aruamin oto. Egha Samuel migeir biziba bar, Ikiavira Itir God adagh amizi da guizbangira otifi. ²⁰ Kamaghin amizi, Israelin nguazimin aven itir nguibaba bar, notin amadaghan itir Danin anabamin nguibam ikegha bar ghua sautin amadaghan Berseban nguibamin oto, dar gumazamiziba kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira ua bagha akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa Samuel amisefe. ²¹ Egha Ikiavira Itir God, zurara Silon nguibamin Samuel bativa uan akaba isa a ganidi.

4

Filistiaba, Godin Akar Dikirizir Gav-gavimin Boksiam ini

¹ Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun Israelia migeima, me kuariba arigha deraghavira an migirigiaba barasi.

Dughiar kamin, Israelia dikavigha Filistiaba ko uariv soghasa ghua, Ebeneserin nguibamin boroghin averpenibar ingarigha dar iti. Ezi Filistiaba, me Afekin nguibamin boroghin uari bagha averpenibar ingarigha dar iti. ² Egha Filistiaba uan midorozir gumaziba afegha, Israelia ko midorozim fore. Midorozir bar ekiam otozi, Filistiaba Israelia abinigha men 4,000plan gumazibav misoghezima me ariaghire.

³ Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha uan averpenibar ghuezi, men gumazir dapaniba kamaghin migei, “Tizim bagha Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me midorozimin e abini? Aria, e gumazitaba amadaghti me Silon mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigh izi. Egh e midorozim bagh mangisi Boksiam kam sara mangiti, Ikiavira Itir God e ko mangiva en akuraghti, en apaniba e abinan kogham.”

⁴ Gumazir dapaniba mikemegha givazi, midorozir gumaziba, gumazir maba amadazima me Silon ghugha Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam ini. Boksiam kam gisin, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning an iti, ezi a mati Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin atrivir dabirabim. Boksiam inigha izir dughamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning uaghan gumazir kabar akuragha Boksiamin akua izi.

⁵ Me ghua averpenibar otozi, Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim Boksiamin ganigha bar akongegha pamtemin diava arai, ezi niginir bar ekiam oto. ⁶ Filistiaba orazima Israelia pamten diava araima, me kamaghin migei, “Ia Hibruian averpeniba iti naghin dimdiar munam baragh. Me tizim bagha kamaghin pamtemin diava arai?” Egha gin Filistiaba kamaghin migirigiam baraki, Ikiavira Itir Godin Boksiam, a men apanibar averpenimin izegha gifa. ⁷ Egha me atiatigha kamaghin migei, “Israelian aser maba, men averpenibar aven izegha gifa. Maia, e datirighin kuram iniam. Fomira en apaniba kamaghin garir arazir tamn e gamizir puvati. ⁸ Maia! E datirighin bar tegham. Tina en akuraghti aser gavgavir kaba e gasighasighan kogham? Aser kabara, bizir guar avirir kuraba Isipin kantrin gumazamiziba da amadazima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. ⁹ Ezi marki. E tuivigh gavgavigh guizin gumazibar min misogham. Puvatightima, e Hibrubar ingangarir gumazir kinibar otivigham, mati me fomira en ingangarir gumazibar ike. Arazir kam bagh e pamtemin misogham.”

¹⁰ Kamaghin amizi, Filistiaba bar pamtemin misoghava Israelia abinisi, Israelia ara uamategha uan nguibabar ghue. Dughiar kamn Filistiaba, 30,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. ¹¹ Ezi Elin otarimning me uaghan aning misoghezi, aning areme. Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.

Elin ovevem

¹² Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazir mam, midorozir danganim ategha dughiar kamra ivegha Silon ghu. A midorozimin otozir bizibagh nighnigha bar oseme, egha uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gaghui. ¹³ Ezi Eli Silon nguibamin tuavimin miriamin uan dabirabim gaperaghav iti. A pamtemin Ikiavira Itir Godin Boksiam ginighnigha gara iti. Ezi midorozir gumazir kam, midorozir otozimin arazimin gun gumazamizibagh eghanasa, Silo nguibamin aven izi. Ezi gumazamiziba oregha bar osemegha, pamtemin diava arai. ¹⁴⁻¹⁵ Dughiar kamn Eli 98plan azeniba ikiava an damazimning bar an okafi. Eli gumazamizibar ararer niginim baregha men azara, “Ia tizim bagha niginir kam gami?”

Ezi midorozir gumazir kam ivegha ghua kamaghin Eli migei, ¹⁶ “Dughiar kamra ki midorozimin danganim ategha ara izi.”

Ezi Eli an azara, “Nan otarim, manmaghin ami?”

¹⁷ Ezi gumazim kamaghin a geghari, “Filistiaba gavgavigha en midorozir gumazir aviribav misoghezima me ariaghire. Kamaghin amizi, e men ari. Me uaghan nin otarimning, Hopni ko Finias misoghezi aning areme. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.”

¹⁸ Eli Godin Boksiamin migirigiam baregha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin uan dabirabimin akiriba moghin iri. A namnam sara aghungizir gumazim egha uaghan bar ghuri, kamaghin amizi a ira uan guriragharim apirigha maghirama areme. A 40plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Finiasin amuim areme

¹⁹ Dughiar kamın Elin asamir guivim, Finiasın amuim a navim adai, ezi an otamin dughiam roghira ize. A miğirigiar kam baraki, Filistiaba Ikiavira Itir Godın Boksiam ini, ezi an ivozir afeziam ko an pam, aning uaghara areme. Ezi borim batamin mizazim otozi, a uan pam ko ivozir afeziam aremezir bizir kamning ginighnigha, bar mizazir ekiam isa zuamira borim bate. Mizazir kaba bar moghira a gamima a bar aremeghasava ami. ²⁰ Ezi amizir an gara itiba, me kamaghın a miğei, “Ni atiatingan marki. Ni oragh, ni otarim bategha gifa.” Ezi borir kamın amebam tong men akatam baraghizir puvatigha men akatam ikarazir puvati.

²¹ An aremeghasa amua ghaze, “E Israelia, Ikiavira Itir Godın angazangarim ko gavgavim e ataki.” Kamaghın amizi, a ziam, Ikabot borim gati. Dughiar kamın, a uan pam ko uan ivozir afeziamın ovevem, ko Godın Boksiam apaniba inigha ghuzim ginighnisi.*

²² Egha bizir kam bangın, a kamaghın miğei, “Apaniba Godın Boksiam inigha ghu, kamaghın amizi, Godın angazangarim ko gavgavim Israelia ataki.” An abuan kamaghın mikemegha givagha, an areme.

5

Ikiavira Itir Godın Boksiam Filistian kantrin iti

¹ Filistiaba Godın Boksiam inigha dikavigha, Ebeneserın nguibam ategha Asdotın nguibar ekiamın ghu. ² Me otivigha givagha Godın Boksiam inigha, me uan asem Dagonın ziam fer dipenimın aven ghu. Egha Dagonın marvir guar dagiamın ingarizimın boroghın aneti. ³ Egha amimzaraghan bar mizaraghara, Asdotın gumazamiziba oseggha dikavigha garima, Dagonın marvir guam Ikiavira Itir Godın Boksiamın boroghın ira fuagha guam nguazim misoke. Kamaghın amizi, me Dagon inigha uam an danganimın anesara. ⁴ Me uam akuigha mizaraghara ua ghua Dagonın dipenimın aven ghua garima, marvir guar kam ua Ikiavira Itir

Godın Boksiamın boroghın iri. Ezi Dagonın dapanim ko agharimning dipiriaghiriğha tiar akamın boroghın irighav iti. Ezi an namnamra deraghavira iti. ⁵ Dughiar kamın ikegha iza datirighın, bizir mingarir kam bangın, men ofa gamir gumaziba ko gumazir Dagonın ziam feba, me uan Dagonın ziam fer dipenimın tiar akamın aven mangasa, an dapanim ko agharimning irighav ikezir danganim dika zuir puvati, me a ikiavkiragh arui.

⁶ Godın Boksiam Asdotın itir dughiamın, Ikiavira Itir God Asdotın itir gumazamiziba ko an boroghın itir darasi, a mizazim me gasa, me gamima me bar atiatingi. Egha okar kurabagh amima da men mikarzibar otifi. ⁷ Asdotın itir gumazamiziba osimtızir kabar ganigha kamaghın miğei, “Israelian God, mizazim isa en asem Dagon ko e ganidi. Kamaghın amizi, e Boksiam kam ateghti a ua en nguibamın ikian kogham.”

⁸ Egha me Filistiabar gumazir dapaniba bagha akam amadazi, me iza uari akufa. Me uari akuvazi, Asdot kamaghın gumazamizibar azai, “E Israelian Godın Boksiam manmaghın a damuam?”

Ezi gumazir dapaniba kamaghın miğei, “Gumazitaba a inigh Getin nguibar ekiamın mangi.” Ezi me a gisaghpuğha Getin ghu, a Filistiabar nguibar ekiar igharazir mam.

⁹ Ezi me Boksiamın akua Getin ghuzi, Ikiavira Itir God uaghan nguibar ekiar kamın itir gumazamiziba mizazim me gasima, me puvirama atiati. Egha okar kuraba gumazamiziba ganiga bar me gasighasiki. ¹⁰ Kamaghın amizi, Getia Godın Boksiam isa Filistian nguibar ekiar igharazim Ekronın anemada.

Boksiam otogha givazi, Ekronba pamtemın dia ghaze, “Ame, e bar oven-gasa, me Israelian Godın Boksiam inigha kagh ize.”

¹¹ Egha me Filistiabar gumazir dapanibar diazi me izezi, me kamaghın me miğei, “E uari, ia Israelian Godın Boksiam amadaghtima, a ua uan danganimra mangi. A e ko en adaraziv soghti e

* **4:21:** Hibrun akamın ziar kam, “Ikabot,” an mingarim, miğirigiar kamın mın ghu, “Godın gavgavim itir puvati.”

arighireghan kogham.” Dughiar kamın, God mızazim me gasima, men avirim ariaghire. Kamaghın amizima, me bar moghıra puvıra atiati. ¹² Ezi okar kuraba gumazamizibar mikarzibar otivima, men marazi ariagherima, marazi ariaghirezir puvati. Egha me uarir akurvaghasa Godın deima men dımdıar ararem ghua Godın Nguibamın oto.

6

Filistiaba ua Godın Boksiam amadazi a Israelin ghu

¹ Ikiavıra Itir Godın Boksiam 7plan iakinibar Filistian nguazimın ike, ² ezi Filistiaba, uan ofa gamir gumaziba ko kukunir gumazibar diazi me izima, me kamaghın men azai, “E manmaghın Ikiavıra Itir Godın Boksiam damuam? E uam an danganimın anemangisi, e manmaghıra anemangam?”

³ Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghın me ikaragha ghaze, “Ia uamategh Israelian Godın Boksiam amangasa a? A dera, Egh ia pura anemangan kogham. Ia uan okar kuraba agıvsi, ia osımtıziba agıvamin ofaba amadagh. Ia kamaghın damıghti, ian arımariaba ua deragham, eghti ia fogh suam, e amızir osımtızir kam bangın, God pazavıra e gami.”

⁴⁻⁵ Ezi gumazamiziba kamaghın mıgei, “E osımtıziba agıvamin ofan manmaghın garim God danıngam?”

Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghın mıgei, “E 5plan Filistian gumazir dapaniba iti. E fo, en gumazir dapanir 5pla ko en gumazamiziba bar moghıra arımarıar ekıar kam iti. Kamaghın amızı, ia golin taba inıgh 5plan okar ia batıvizibar nedazıba, ko 5plan kuarzir en nguazim gasıghasızıbar nedazıbar ingarıgh, Godın Boksiam sara da amadagh. Egh ia Israelian Godın apengan iki. Ia kamaghın damutı, a ti en nguazim ko aseba ko ia sara uam osımtızir tam e danıngan kogham. ⁶ Ia ti Isıpian atrıvim ko an gumazamizıba fomıra God baraghzır puvatızı moghın damuam, o markiam. God bizır kuraba me ganıga me

gamıma, me onganıgha Israelia ataghızı, me Isıpin kantri ategha ghue. Ia arazır kam gınıghnıghıva, akırım ragh God gasan markı.

⁷ “Ia oragh. Ia karısın ıgıatamın ingarıgh, egh bulmakaun amebar tıghar ingangarıtam damuamin pumuning inıgh, karısın kam gıkegh. Anıngın nguzımning tıghar otem ataghrıgham. Egh ia bulmakaun kamningın nguzımning inıgh bulmakaun dıvazımın mangı anıng atıgh. ⁸ Egh Ikiavıra Itir Godın Boksiam inıgh karıs gısın anetıgh. Egh ia osımtızıba agıvamin ofan mın, golin ingarızır okaba ko kuarzıba, da isı boksıar dozır tam darugh, egh a isı karıs gısın Godın Boksiam boroghın dar atıgh. Egh bulmakaun amebar kamning ateghtı, anıng uanıng karıs geku mangı. ⁹ Egh ia bar deraghvıra gan, karıs managhrıra mangam? A Boksiam ızezır kantri Betsemesın nguıbar ekıamın mangıtı, ia deraghvıra fogh suam Israelian God bizır kurar kam e bagha anemada. Karıs an mangan koghtı ia fogh suam, God osımtızır ekıar kam e bagha anemadazır puvati. Osımtızır kam ti puram oto.”

¹⁰ Ezi gumazamizıba mıgırıgıar kam baregha an gın zui. Egha me bulmakaun amebar pumuning inıgha karıs gıke. Egha bulmakauningın nguzımning inıgha, bulmakaun dıvazımın aven anıng atı. ¹¹ Egha me Ikiavıra Itir Godın Boksiam ko, boksıar dozır okaba ko kuarzıbar nedazıba aven itım, anıng isa karıs gısın anıng atı. ¹² Me anıng atıgha gıvazı, bulmakauning bıaghatıgha Betsemesın nguıbar ekıamın zuir tuavımın zui. Anıng tuavır kam ataghzır pu. Bar puvati. Anıng dıav arava an zui, ezi 5plan Filistian gumazır dapanıba, karısın gın ghua Betsemesın mıtaghnıamın tu.

Godın Boksiam, Betsemes ko Kiriati Jearımın iti

¹³ Ezi Betsemesın gumazamizıba danganıř zarır mamın azenıbar ikıa, wıtba aghora iti. Egha me kogha tuavımın gara, Godın Boksıamın apıgha me bar akongıe. ¹⁴⁻¹⁵ Ezi bulmakauning karıs kurugha ghua, Betsemesın gumazır mam Josua, an azenımın otogha, azenımın aven

dagiar ekiar mamın miriamın tughav iti. Ezi Livaiba iza Ikiavira Itir Godın Boksiam ko boksiam me golin ingarizir nedaziba itim isa, dagiar ekiar kam gisin da ariki. Ezi gumamaziziba karisin ter araribar dazibar kuegha, bulmakaun amebamning misuegha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami, mati ofan bar isia mighirizim. Dughiar kamra Betsemesia uaghan, Ikiavira Itir God bagha ofan igharazir mabagh ami. ¹⁶ Filistiabar 5plan gumazir dapaniba gari, Israelia bizir kabagh amima, me dughiar kamra uamategha Ekronin ghue.

¹⁷ Ikiavira Itir God Filistiabar osimtiziba agivasa, me osimtiziba agivamin ofan min, 5plan golin okar nedaziba amada. Da vaghvagher men nguibar ekiabar ababaniba, dar ziabar kara: Asdot, Gasa, Askelon, Get ko Ekron. ¹⁸ Me kuarzibar nedaziba amada, da vaghvagher men nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ababanim gami. Egha uaghan Filistian gumazir dapaniba garir nguibar dozibar ababanim gami. Ezi dagiar ekiar me Ikiavira Itir Godın Boksiam atizim, a Betsemesin gumazim Josuan azenimin aven ikia kamaghira iti. Dagiar kam, a bizir danganir kamın otozimin ababanim gami.*

¹⁹ Ezi Betsemesin gumazir 70pla Ikiavira Itir Godın Boksiamın averiamın gani. Kamaghin amizi God me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi nguibar ekiar kamın itir 50,000in gumamaziziba ghaze, Ikiavira Itir God me gasighasiki. Egha me bar pamtemin azi.† ²⁰ Egha Betsemesin itir gumamaziziba kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, a Godın bar zuezim, tinara an damazimin mitigham? Bar puvatigham. A en atartima, en tav bar deragh ikeghan kogham. Kamaghin amizi, e Godın Boksiam kam amadaghti, a igharagh mangam. E managhira anemangam?”

²¹ Egha me Kiriati Jearimin nguibar ekiamin itir gumamazizibav mikimasa gumaziba amadazima, me ghua kamaghin me migei, “Filistiaba Ikiavira Itir Godın

Boksiam uam an akua en nguibamin ize. E kamaghsua ia iziva a inigh.”

7

¹ Ezi Kiriati Jearimin gumamaziziba iza Ikiavira Itir Godın Boksiam inigha ghua, mighsuar muziarimin pin, gumazim Abinadapin dipenimin aneti. Egha me an otarim Eleasar Boksiamın ganasa anemisefe.

Samuel kantri Israel gatifa

² Ezi Ikiavira Itir Godın Boksiam, 20plan azenibar Kiriati Jearimin ikezima, Israelia uarir akurvaghera Ikiavira Itir Godın diava azi, egha a baghavira iti. ³ Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, “Ia guizbangira navibagh iragh ua Ikiavira Itir God bagh ua izisi, ia ikizir igharazibar aseba ko aser amizim Astarten nedazim batokegh. Egh ia Ikiavira Itir God bar an apengan ikiva, a baghiva teviba apir. Eghti a ian akuragh Filistiaba batueghti me ua ia gativaghan kogham.” ⁴ Israelia Samuelin akam baregha, aser Balba, ko aser amizim Astarten nedaziba batuegha, Ikiavira Itir Godın ziamra fe.

⁵ Egha Samuel gin Israelia bagha akam amaga ghaze, “Ia iziva Mispan nguibar ekiamin uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi, ki a ko mikimam.” ⁶ Ezi gumamaziziba bar iza Mispan uari akufa. Me mozir dipamin, Ikiavira Itir God bagha ofan min, an dipam tuava nguazim ginge. Egha dagheba tagha ikia ghua aruem iraghu.

Egha me kamaghin Ikiavira Itir God migei, “E nin damazimin arazir kuram gami.” Ezi Samuel Mispan Israelian midorozir gumazir dapanimin ikia, men kotiaba baragha men mighirigiba akiri.

⁷ Ezi Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Mispan uari akufa. Ezi men 5plan gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba inigha Israelia misoghasa Mispan izi. Ezi Israelia orazi, Filistiaba izima me atiati. ⁸ Egha Israelia Samuel migei, “Ni pamtemin ingar Ikiavira Itir God,

* **6:18:** Hibrun akam deragha mighirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Ezi me fomira Hibrun akam Grikin akamin a gira, ezi mighirigiar kam “dagiam,” Grikin akamin gin ghue. † **6:19:** Hibrun akam deragha mighirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **7:1:** 2 Samuel 6:2-4; 1 Eghaghaniba 13:5-7

en God, a ko mikim. A en akuraghti Filistiaba e gasighasighan kogham. Ni a ko migeir arazim ataghiraghan marki.”⁹ Ezi Samuel sipsipin igiar mam misuegha, ofan min Ikiavira Itir God bagha a tuazi a bar isia mighiri. Egha Samuel Israelian akurvaghasa pamtemin Ikiavira Itir God ko migeima, an a baregha men akura.

¹⁰ Samuel ofan bar isia mighirim gamuavira itima, Filistiaba midorozim forasa roghira ize. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabagh isin, overiamin ararim gamizi, a bar pamtem dagarazi, men nighniziba onganizi me tintinibar arima, Israelia men gani. ¹¹ Egha Israelian gumaziba Mispa ategha, Filistiabar agiragha tuavimin men avirim misozi me ariaghire, egha me ghua Betkarin nguibamin boroghin oto.

¹² Ezi Samuel gin dagiar ekiar mam inigha Mispa ko Senin nguibamningin tizimin anesara. Egha kamaghin migei, “Dagiar kam, a Ikiavira Itir Godin abanim, a en akuragha iza datirighin tu.” Egha ziar kam a gati, “Dagiar Akurvazim.” ¹³ Kamaghin amizi, God Filistiaba bar me abira, dughiar kam, Samuel Israelian gumazir dapanimin itima, Ikiavira Itir God bizir kabagh ami. A Filistiabar tuaviba apirima me ua iza Israelin nguazimin aven misozir puvati. ¹⁴ Fomira Filistiaba Israelian nguibar ekiamning Ekron ko Getin tizimin itir nguibaba ini, ezi datirighin me ua da isa Israelia ganingi. Filistiaba ua Israelian nguazir otevitam gativazir puvati. Israelia uaghan ua Amoria ko uariv sozир puvatigha, uari inigha deraviram apia.

¹⁵ Ezi Samuel Israelian gumazir dapanimin ikia ghuava areme. ¹⁶ Azeniba bar Samuel nguibar ekiar kabar zui, Betel, Gilgal ko Mispa, a ghua Israelian kotiaba baragha men osimtiziba akiri. ¹⁷ A nguibar kabar ingangarim agivagh, uamategh uan nguibam Raman mangam. A uaghan nguibar kam, kotiaba barasi. Egha uaghan Raman Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mam in ingari.

Sol Israelian atrivimin oto

8

(Sapta 8--15)

Israelia uari bagha atriviba buri

¹ Samuel ghurizir dughiamin, a uan otarir pumuning Israelian gumazir dapaninningin ikiasa aning amisefe. ² An otarir ekiamin ziam, Joel, ezi dozimin ziam, Abiya. Aning Berseban ikiava, gumazamizibar kotiaba baragha men osimtiziba akiri. ³ Egha aning uan afeziamin arazibar gin zuir puvati. Puvati. Aning dagiaba iniasa bar kufi, egha aning gumazir mabar amamangatizi, me uari bagha nighnigha dagiaba isa aning ganidima, aning men kotiabar ghuangsigha deragha dar kirir puvati.

⁴ Aning arazir kam bangin, Israelian gumazir dapaniba uari akuvagha Samuelin ganasa Raman nguibar ekiamin ghu. ⁵ Me ghuegha kamaghin Samuel migei, “Ni oragh. Ni ghurigha givazima nin otarimning nin arazir aghuibar gin zuir puvati. E kamagsua, ni e bagh gumazitam amiseveghti, a en atrivimin ikiva e geghuvam. E kantrin igharazibar min otivasa.”

⁶ Ezi Samuel men azangsizir me uari bagha atrivir tam amisivasa an azarazir azangsizir kam ginighnizima, an an nighnizimin derazir puvati, ezi a uabin mikimasava Ikiavira Itir Godin azai, a manmaghin damuam. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Bizir gumazamiziba uari bagha nighnigha nin azangsizir kaba, ni me baragh dar amu. Ni kamaghin nighnighan marki, me nin aghuagha ni batosi. Puvati. Ki men atrivimin ikian me aghuagha na batosi. ⁸ Ni deragh oragh. Dughiar ki Isipin kantrin me inigha iza datirighin, me akirim na gasaragha asebar ziaba fe. Ezi datirighin me uaghan akirim ragha ni gasara. ⁹ Ezi ki kamagsua, ni men akam baregh me bagh atrivir tam amisefegh. Ni migirigiar gavgavim me daning suam, ia bar deraghvira bizir ia azarazim bagh nighnigh. Egh atrivim damuamin araziba ni bar deravira dar gun me geghanigh.”

¹⁰ Kamaghin amizi, Samuel gumazir me uari bagh atrivitam amisivasa azaraziba bagha ghugha, Ikiavira Itir God me mikimasa mikemezir bizibar gun me migei. ¹¹ Ezi Samuel kamaghin me migei, "Ian atrivim otoghiva, a bizir kabar ia damuam. A ian otaribar amuti, me midorozir gumazibar otivam. Eghti midorozimn dughiamn, tarazi misoghamin karisbar tuivighti, tarazi misoghamin hoziabar dapiagham. Eghti gumazitaba ingangarir kam damuam, atrivim uan karis inigh managh mangisi, me faragh ivemaram. ¹² A gumazitabar amuti me 1,000plan midorozir gumazibar dapanimn ikiti, tarazi 50plan midorozir gumazibar dapanim ikiam. Eghti ian otarir taba an azenim bagh nguazim abighti, tarazi an azenimn dagher andiziba iniam. Eghti tarazi misoghamin bizibar ingariva, karisn biziba sara ingaram. ¹³ Atrivim ian guiviba inighti me a bagh sandabar ingar, uaghan brebba ko dagher igharazibar an dipenimn da tuam. ¹⁴ Egh a, dagher bar dirir ian azenibar itiba, ko wainn azeniba ko olivin azeniba, dar dagher aghuiba isi, uan ingangarir gumazir dapanibar aningam. ¹⁵ Ia uaghan wainn oviziba ko witin oviziba isi 10plan pozibar dar arigh, egh dar pozir vamira isi a daning. Eghti a dagher kaba isi uan ingangarir gumazir dapaniba ko an ingangarir gumazir kinibar aningam. ¹⁶ Atrivim uan ingangaribar amusi, ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amiziba inigham, a ian gumazir igiar bar aghuiba ko donkiba sara iniam. ¹⁷ Egh a ian 10plan sipsipbar tongn sipsipn vamira iniam. Egh ia damuti, ia an ingangarir gumazir kinibar mn ikiam. ¹⁸ Atrivir ia uari uari bagha misevezir kam otoghiva, arazir kabar ia damutima, ia atrivim basemegh atariva migirigiar aviribar amuva Ikiavira Itir Godn mikimam. Eghti Ikiavira Itir God, a bar ia bareghan kogham."

¹⁹ Ezi gumazamizir kaba Samueln akaba baraghan aghuagha, kamaghin a migei "E aghua. Ni e bagh atrivir tam amisefegh. ²⁰ E kantrin igharazibar mn otivasa, eghti en atrivim e gativagham. Egh e uan apanibav soghsi mangamin

dughiamn, a en midorozir gumazibagh ativagh men faragh mangam."

²¹ Ezi Samuel gumazamizir kabar migirigiba baregha ghua Ikiavira Itir God migei. ²² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Samuel migei, "Aria, ni men akam baregh me bagh atrivitam amisefegh."

Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Samuel ghua kamaghin Israelian gumazibav gei, "Ia bar moghira uan nguibabar mangi."

9

Sol Samuel bato

¹ Gumazir mam Benjaminn anabamn aven iti, an ziam Kis. An Abielin otarim, ezi Abiel Serorin otarim, ezi Seror Bekoratin otarim, ezi Bekorat Afian otarim. Kis midorozibagh amir gumazir gavgavim, egha gumazir igharazibar tongn ziam ti.

² Egha an otarir mam iti, an ziam Sol. Sol gumazir igiar ruarir dirir gavgavim, ezi Israelian gumazitam an mn ruarazir puvati. An ganganiba uaghan bar derazi, a Israelian igharaz darazigh afira.

³ Dughiar mamn, Soln afeziam Kisin donkin maba tintinibar ghuegha ovenge. Ezi Kis kamaghin Sol migei, "Ni ingangarir gumazitam inigh gua mangi donkiba buri." ⁴ Ezi aning dikavigha Efraimn mighsiar dozibar ghu, egha Salisan nguazir otevir mamn ghugha dar apizir puvati. Aning uaghan Salimn nguazimn ghugha donkibar apizir puvati. Egha aning gn Benjaminn nguazimn ghugha, donkibar apizir puvati. Bar puvati.

⁵ Aning tagha Sufin nguzimn ghua otogha givagha, Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, "Aria, ga uamategh uan nguibamn mangam. Puvatighti, gan afeziam ga ginighnigh pamtem nighnizir aviribar amuva uan donkiba ginamadagham."

⁶ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ga, tong orarkegham. Gumazir mam Sufin nguibamn ikia Godn akam akura iti. A migeir akaba da guizbangiram otifi. Ezi gumazamiziba ziar ekiam a ganidi. Ga mangi an ganika, a ti tuavir ga mangamin gun ga mikimam."

⁷ Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazim migei, “Ga a bagh mangam. Egh ga bizir aghuir manatam inigh mangi a daningam? Gan mitaribar itir dagheba gifa, dagher natam itir puvati.”

⁸ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ki silvan muziarir mam iti. Ki a daningighti a donkiba itir danganimin gun ga mikimam.”

⁹ (Fomira, Godin akam inigha izir gumaziba, Israelia kamaghin me dibori, “Kukunir gumaziba.” Eghti gumazitaba bizitam bagh Godin azangsihshi, kamaghin mikim suam, “E kukunir gumazimin ganasa.” Kamaghin amizi, Sol kukunir gumazim bagha azai.)

¹⁰ Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Bar dera. Ni izi ga mangam.” Egha aning nguibar ekier Godin ingangarir gumazim itimin zui.

¹¹ Aning nguibar mighsiar dozim itimin ghuavanadir dughiamin, guivir igiar maba dipam tuasa izima aning men azai, “Kukunir gumazim nguibar ekiamin iti, o puvati?”

¹² Ezi guivir igiaba kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, “Are. Kukunir gumazim iti. Gumazamiziba datirighin, Godin ziam fer danganimin ofa damuasa, kamaghin amizi, a datirighira nguibar ekiamin ize. Gua zuamira mangi. ¹³ Gua nguibar ekiamin aven mangi an apigham. A nguibar ekiamin aven ikiavira iti, a tighar Godin ziam fer danganimin mangam. A gumazamiziba ko Godin ziam fer danganimin iki me ko damam. A faragh otoghiva deragh ofa damusi Godin azaraghti, me gin damam. Kamaghin amizi, gua zuamira mangiva a batogh.”

¹⁴ Guivir igiaba mikemegha givazima, Sol uan ingangarir gumazim ko nguibar ekiamin zui. Aning divazir kamın tiar akamin aven ghua garima, kukunir gumazir kam men boroghin izi. Kukunir gumazir kam, kar Samuel, a nguibar ekiamin azenan mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangasa.

¹⁵ Boghinaron mizaraghara Sol tighar izamin dughiamin, Ikiavira Itir God faragha kamaghin Samuel migei, ¹⁶ “Gurumin dughiar kamra, ki Benjaminin anabamin gumazitam amadaghti a izam. Eghti ni borem isi an dapanim gingegh, kar ababanir a Israelian gumazamizibar atrivimin ikiamim. Ki Filistiabar gari, me osimtizir ekiam ko mizazim Israelia ganidima, me uarir akurvaghasa nan ingarava arai. Eghti gumazir kam men akuragh Filistiabar gavgavimin ua me iniam.”

¹⁷ Amimzaraghan Samuel Solin api, ezi Ikiavira Itir God a migei, “A mara, ki boghinaron gumazir mam baghavira ni mikeme. A nan gumazamiziba bar me gativagham.”

¹⁸ Ezi Sol nguibar ekiamin tiar akamin Samuel batogha kamaghin an azara, “Kukunir gumazimin dipenim managhira iti? Ni na mikimam o?”

¹⁹ Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ki uabi ki kukunir gumazim. Gua faragh Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangi, egh gua datirighin na ko damam. Ki gurum mizaraghara, bizir ni ifongezibar gun ni mikimam, egh ni amadaghti ni uamategh mangam. ²⁰ Ki fo, ian donkiba 3plan dughiar givazibar ovenge, ezi ni da bagh osiman marki. Me da batogha gifa. Ezi ni oragh. Israelian gumazamiziba, me bar tinara gifonge? Me ni ko nin afeziamin adarazira bar me gifonge. Bar guizbangira!”*

²¹ Ezi Sol kamaghin Samuel migei, “Ki Benjaminin anabamin gumazir mam. Ezi Israelian anababar tongin, a bar anabar muziarim. Ezi nan afeziamin ikizim, e Benjaminin anabamin tongin ziaba puvati. Ezi ni tizim bagha migirigiar kamın na gami?”

²² Sol mikemegha givazi, Samuel a ko an ingangarir gumazim inigha, me dipenimin aven apir danganimin ghue. Samuel faragha 30plan gumazibar diazima, me izegha damasa apiagha gifa. Ezi Samuel Sol mikemezi a uan ingangarir gumazim ko, aning dabirabir dakozir faraghavira

* **9:20:** Hibrun akam kagh deragha akam abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin a gira, “Ni manmaghin nighnisi, tinara Israelian bizir aghuiba iniam? Ni uan afeziamin adarazi ko, iarara ada iniam.”

itim gaper. ²³ Ezi Samuel isair gumazim migei, "Asizir tuzir ki ni ganingizim, ni a inigh izi."

²⁴ Ezi isair gumazim asizir suer tuzir aghuiba itim asigha pin anakagha ghua Solin guamin aneti. Ezi Samuel ghaze, "Ni gan, kar asizir ni bagha atizim, ni anemi. God faragha na migia ghaze, ni datirighin e ko isar kamın iki damam, ezi ki gumazir kabar diagha, asizir kam ni bagha aneti. Kamaghin amizi, ni anemi." Ezi Sol dughiar kamın Samuel koma api.

²⁵ Egha me gin ofa gamir dakozim ategha nguibar ekiamin uaghiri. Egha Samuel Sol inigha uan dipenimin aven ghugha, dipenimin avughsir danganimin ikia Sol ko migei. Egha me ghuriamin dakuasava Sol bagha misiam akirizi, an akui.

Samuel, atrivimin ikiasa Sol amisefe

²⁶ Ezi Samuel bar mizaraghara osegha avughsir danganimin Solin dia ghaze, "Ni dikafigh. Ki ni amadaghtima ni uan nguibamin mangam." Ezi Samuel dikavigha izaghira a ko tuavimin zuima, Solin ingangarir gumazim uaghan aning ko zui.

²⁷ Me nguibar ekiamin mitaghniamin boroghin ghua, Samuel kamaghin Sol migei, "Ni uan ingangarir gumazim amadaghtima a faragh mangi. Eghti ni tong na ko ikiti, ki God mikemezir migirigiabar gun ni mikimam. Ezi an ingangarir gumazim faragha ghu."

10

¹ Egha Samuel olivin borem itir misevir dozim inigha, an dapanim gingegha an tore. Egha ghaze, "Ikiavira Itir God ni ginabagha ghaze, Ni nan gumazamiziba, Israelian atrivimin ikiam. Ni me gativagh men akurvagh me okarizir apanibar gavgavim da ua me iniam. Eghti ababanir tam, nin akakagh suam, Ikiavira Itir God, ua bagha inabazir gumazamizibagh ativaghasa, ni ginaba. Ni datirighin ababanir

kamin ganam.* ² Ni na ategh mangiva, Benjaminin nguazimin mitaghniamin, Selsan nguibamin, me Resel afazir dagiar mozimin boroghin gumazir pumuning batogham. Eghti aning donkin ni ruiagha aruibar gun ni mikim suam, me dar api, ezi nin afeziam dagh nighnizir puvati, a ni ginighnigha azangsighavira ikia ghaze, ki manmaghin uan otarim damuam.

³ "Egh ni tuavimin mangi, Taborin nguibamin itir temer ekiamin otogham. Eghti gumazir 3pla Ikiavira Itir God bagh ofa damusi Betelin mangisi izi temer kamın ni batogham. Men faraghavira izamim, a memen 3pla inigh izam, eghti tav Bretin 3pla inigh izam, eghti abuananam wainin dipam aven itir memen inimın isamizir misevim inigh izam. ⁴ Gumazir kaba dughiam ni daningiva Bretin pumuning ni daningam, eghti ni aning inigh.

⁵ "Eghti ni Ikiavira Itir Godin mighsiamin Gibeon nguibamin mangi ganti, Filistiabar midorozir gumaziba danganir kamın ikiam. Egh ni nguibar ekiamin miriamin mangi, Godin akam inigha izir gumazir okoruamin ganti, me Godin ziam fer danganim ategh izighiram. Men tarazi faragh mangi gitaba ko tambarinbav soghiva marvibagh iviam. Eghti tarazi Godin akam pamtem an gun mikimiva dimiva ighi izam. ⁶ Eghti Ikiavira Itir Godin Duam zuamira ni gizivaghti, ni Ikiavira Itir Godin akam pamtem an gun mikimiva ighi izam. Egh ni igharagha garir gumazimin otogham. ⁷ Bizir kaba ni bativti, God ni ko ikiam. Kamagh amizi, ni damuasa nighnizir biziba ni dar amu.

⁸ "Ni faragh Gilgalin mangi, 7plan dughibar iki na mizuam, eghti ki izi ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam. Egh ki ni damuamin bizibar, gun ni mikimti, ni dar amuam."

⁹ Ezi Sol Samuel ategha raghirigha, mangasava amir dughiamin, God navir igiam

* **10:1:** Bar fomira gumaziba Hibrun akamin Grikın akam giragha, kagh migirigiam gamizi a mong ruara. Ezi e fozir puvati, me migirigiam kagh uari aneti, o a ti fomira uaghan Hibrun akamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Men Grikın akam kamaghin ghu, "Egh ni me gativagh men akurvaghti apaniba me gasighasighan kogham. Ezi ki datirighin bizir ni bativamibar ni mikimasa. Eghti ni bizir otivamin kabar gan fogh suam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabagh ativagh men ganasa ni amisefe. Bizir kaba da kamakin." **10:2:** Jenesis 35:19

Sol gati. Ezi bizir Samuel mikemeziba dughiar kamra bar a batifi. ¹⁰ Ezi Sol uan ingarir gumazim ko Gibeon otozi, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam a bato. Bar zuamira Godin Duam a gizivazi, a me koma Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazimin min diava Godin akam pamtem an gun migia ighiagha rui. ¹¹ Ezi gumazamizir fomira a gifoziba, kamaghin an gara uarir azangisi, “Bizir tizim Kisin otarim Sol bato? A ti uaghan Godin akabar gun migeir gumazim, o?”

¹² Ezi kagh itir gumazir mam kamaghin azai, ni manmaghin nighnisi, “Godin akabar gun migeir gumazir kaba, men afeziaba manmaghin garir gumaziba? Ezi azangisizir kam ikiavira ikia ghu datirighin aghuzir migirigiamin min oto: ‘Sol ti guizbangira Godin akam inigha izir gumazibar tongin iti, o?’” ¹³ Ezi Sol Godin akamin gun mikemegha givagha, Godin ziam fer danganimin ghuavanabo.

¹⁴ Ezi Solin afeziar dozim, a Sol uan ingangarir gumazim ko aningin azara, “Gua managh ghugha izi?”

Ezi Sol ghaze, “Ga donkiba buriasa ghua dar apizir puvatigha, maghira Samuel bagha ghu.”

¹⁵ Ezi Solin afeziar dozim ghaze, “Ga uaning, ni na mikim, Samuel tizibar ni mikeme?”

¹⁶ Ezi Sol a migia ghaze, “A kamaghin ga mikeme, gumazir maba donkiba bato.” Egha Sol atrivimin ikiasa Samuel a gin-abazir bizimin gun uan afeziar dozimin mikezir puvati.

Sol atrivimin oto

¹⁷ Ezi Samuel Israelian gumazamiziba bar men diazi, me iza Ikiavira Itir Godin damazimin Mispan nguibar ekiamin uari akufa. ¹⁸ Me uari akuvagha givazi, a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God a Israelian God, a ghaze, a Isipin ia inigha ian akua kagh ize. A Isipia ko gumazamizir igharazir pazavira ia gamibar, dafaribar ua ia ini. ¹⁹ Ezi ia dughiar kurabar aven itima Godin ian akurazir kam, ia datirighin akirim ragha a gasara. Egha ia kamaghin a migei, ia kamaghsua, an atrivitam ia

daningam. Kamaghin amizi, ia datirighin izi uan anababa ko ikizibar Ikiavira Itir Godin damazimin tufigh, eghti a ia bagh atrivitam amisivam.”

²⁰ Egha Samuel Israelian anababa vaghvagha bar me inigha iza, satu gikararangiva Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamin arazim gamua, egha Benjaminin anabam amisefe. ²¹ Egha Samuel Benjaminin anabamin itir ikiziba inigha iza, vaghvagha men ikiziba gara satu gikararava, Matrin ikizim amisefe, egha Matrin ikizim bagha, satu gikararava, Sol amisefe, a Kisin otarim. Ezi me a buriava an apizir puvati. ²² Kamaghin amizima me ua Ikiavira Itir Godin azara, “Gumazir kam, a kagh izava otoz, o puvati?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Are, a muna bizir pozir ekiabar tongin modo.”

²³ Me akar kam baregha ivemara ghua Sol inigha iza uarir tongin anetizi, a uan suemningin tugha me gafiragha bar ruara.

²⁴ Ezi Samuel gumazamizibav gei, “Ta gumazir kam gan, kar gumazir Ikiavira Itir God inabazim. Tav uam en tongin an min itir puvati.”

Ezi gumazamiziba bar pamtemin dia ghaze, “A en atrivim, a dughiar ruarimin ikiamin atrivim!”

²⁵ Ezi gumazamiziba uan atrivim damuamin araziba ko atrivim uabi damuamin araziba, Samuel adar gun me migei, egha akinafarimin da osiri. Egha akinafarim isa Ikiavira Itir Godin Purirpenimin Godin damazimin aneti. Egha gumazamiziba bar me amadazima, me uamategha uan nguibabar ghue.

²⁶ Ezi Sol uaghan uan nguibam Gibeon ghu. Ezi midorozir gumazir gavgavir maba, God men navibagh irazi, me uaghan Solin gin ghue. ²⁷ Ezi gumazir akaba batozir maba kamaghin migia ghaze, “Gumazir kam manmaghin en akuragham?” Egha me bar Solin aghuagha, bizir aghuitaba a daningan aghua. Ezi Sol akatam me ikarazir puvati.

11

Sol Amonia misogha me abini

¹ Ezi Amonian Atrivim Nahas, gin uan midorozir gumaziba inigha Israelin itir Distrik Gileatin aven ize. Nahasin midorozir gumaziba Jabesin nguibar ekiam koro, kamagh amizima Jabesin gumazamiziba kamaghin a migei, “Ni migirigiatam e ko anekirighti, e nin apengan ikiam.”

² Ezi Nahas kamaghin migei, “Tuavir bar vamira ki ia ko akam akiram. Ia Jabesin itir darasi, ki bar ian damazir agharir guvimin itiba asigham, eghti arazir kam aghumsizim ia ko Israelian igharaziba bar me daningam.”

³ Ezi Jabesin gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin Nahas migei, “Ni dughiar 7pla e danighti, e gumazitaba amadaghti me Israelian ikiziba bar men azaraghtima, me ti izi en akuragham. Eghti gumazir en akurvaghamiba puvatighti, e uari isi ni daningiva nin apengan ikiam.”

⁴ Ezi akam inigha zuir gumaziba ghua Gibeian nguibar ekiamin oto, kar Solin nguibar ekiar a itim. Egha me, me gegharima, gumazamiziba bar puvirama azi.

⁵ Dughiar kamın Sol uan obarir azenimin ingarigha givagha, bulmakaun azenimin ingariziba inigha iza, gumazamizibar azirakam barasi. A nguibamin izegha givagha men azai, “Ia tizim bagha bar moghirama azi?” Ezi me Jabesia amadazir akaba bar dar gun a geghari.

⁶ Sol akar kaba baregha givazi, Godin Duam zuamira a gizivagha pamtemin an ingarima, an atara navim bar oseme.

⁷ Egha a bulmakaun pumuning inigha aning misuegha, aningin asizir tuziba aghoregha, asizir tuzir kaba isava gumazir migirigiaba inigha izibagh aningi. Egha a kamaghin me migei, ia asizir tuzir kaba inigh mangi Israelian gumazamizibar ikiziba bar men akakagh. Egha akar kam akunasa me migei, “Gumazir manam Sol ko Samuelin akuragh Amonia misueghan koghti, Sol gumazir kamın bulmakaubav sueghiva, asizir tuzir kabar min dar ghoram.” Gumazamiziba akar kam baregha givazi, Ikiavira Itir God me gamizima me bar atiatigha dikavigha izi. Me bar navir vamiran ikia, uari akuvagha, gumazir

gavgavir mamın min otogha izi. ⁸ Egha Sol gumaziba bar me mikemezima, me Besekin nguibar ekiamın uari akuvazi, a Israelia diborima me 300,000in midorozir gumaziba, ezi Judan midorozir gumazibar dibobonim 30,000.

⁹ Ezi midorozir gumazir kaba, kamaghin Jabesian akam inigha izir gumazibav gei, “Ia ua Jabesin mangi kamaghin uan gumazamizibav mikim: E gurumin aruemin, izi ian akuragh ian apanibar gintigham.” Ezi Jabesian akam inigha izir gumazir kaba ghua akar kamın gun uan gumazamizibav geima, me oregha bar akonge.

¹⁰ Egha me Nahas migei, “E gurumin ni bagh izam, ni bizir tizimin e damusi ni a damu.”

¹¹ Bar mizaraghara aminim tighar tiam, Sol uan midorozir gumaziba ikizir 3plan me abiki, ezi aminim itima me ivemara ghua Amonia misosi. Me puvira men aviribav sozima me ariaghira ghua aruer arizimin tu. Ezi Amonian gumazir ariaghirezir puvatizir varazira, me tintinibar aregha vaghvagha iti.

¹² Ezi Israelia gin kamaghin Samuelin azara, “En akar gumazir manaba ghaze, Sol en atrivimin ikian kogham? Ni en mikemeghtima, e me misueghtima me arimighiregham.”

¹³ Ezi Sol men akam baregha kamaghin me migei, “Puvati. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God e Israelia a en apanibar agharimin e ini. Kamaghin amizi, e dughiar kamın uan akar gumazitam misueghti an aremeghan kogham.”

¹⁴ Sol mikemegha givazi, Samuel kamaghin gumazamizibav gei, “E Gilgalin nguibar ekiamın mangi uam akam akirigh kamaghin mikim suam, Sol en atrivimin ikivira ikiam.”

¹⁵ Kamaghin amizi, me bar Gilgalin ghuegha, Ikiavira Itir Godin damazimin me kamaghin akam akira ghaze, “Sol a en atrivim.” Egha me Godin damazimin ikia God ko navir vamiran ikiasa ofabagh ami. Ezi Sol Israelia ko, me bizir kam bagha bar akonge.

12

Samuel akar abuananam Israelia mikiri

¹ Ezi Samuel gin kamaghin Israelia miġei, “Ia oragh, ia bizir aviriba bagha nan azangsizima, ki ia baregha, atrivir mam ia gativaghasa ia ganingi. ² Ia gan! Atrivir kam, nan danganim inigh ia isi tuavir aghuimin ia amangam. Ki uabi ghurigha dapanir arizir ghurghuriba na batifi, ezi nan otariba ekevegħa ia ko iti. Ki fomira uan igiamra ikia ian gumazir dapanimin ikia iza datirighin tu. ³ Ki uabi kir kara. Ia bar deragħa nan arazibagh fo. Ki arazir kuratam ia damighti, ia Ikiavira Itir God ko atrivir a ia bagħa inabazimin damazimin, nan gun mikim. Ki ti gumazitam in bulmakaun tam o donkin tam ini, o? Ki ti tav gifaragħa an biziba okeme, o? Ki ti tav pazava a gami, a? Ki ti gumazitam in amamangatizi, a modogħa dagiabar na givezegħa, na gakagħorima ki kotiaba paza dar suisi, a? Ki arazir katam damighti, ia na mikemegħti, ki anekirigh uam a ikarvagħam.”

⁴ Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragħa ghaze, “Bar puvati. Ni bizitam e gifarava, e gekuava arazir kuratamin e gamizir puvati. Egħa gumazitam ataghizi, an akar isingtizibar ni miġeima, ni dar gin zuir puvati.”

⁵ Kamaghin amizi Samuel ghaze, “A dera. Ikiavira Itir God ko a misevezir atrivim ian akar kam baregha gifa, egħa fo ia nan dafarimin arazir kuratamin apizir puvati.”

Ezi me ghaze, “Guizbangira. Ikiavira Itir God fogħa gifa.”

⁶ Egħa Samuel ua kamaghin me miġia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God fogħa gifa. A fomira Moses ko Aron amisefe, egħa ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan kagh ize. ⁷ Kamaghin amizi, ia deragħ kuariba arigh oragh, ki kamaghin ia gegħanasa, dugħiar aviriba Ikiavira Itir God ingangarir aghuibagh amua ia ko, ian inazir afeziabar akurvaki. ⁸ Ian ovavim Jekop uan adarazi ko me ghua Isipin iti, ezi Isipin itir gumaziba arazir kurabar me

gami, ezi me uarir akurvagħasa Ikiavira Itir God miġiava araima, a me bagħa Moses ko Aron amadazi, aning Isipin ian ovaviba inigha azenan iza kagh me ati. ⁹ Ezi me Ikiavira Itir God, men God, me a gin amada. Kamaghin amizi, a Hasorin nguibar ekiamin midorozir gumazibar dapanim Sisera ataghizi, a iza me misosi. Ezi dugħiar igħarazimin, God Filistiaba ataghizi me iza me misosi. Ezi dugħiar igħarazimin, a Moapian atrivim ataghizi, a iza me misogħa me abini. ¹⁰ Kamaghin amizi, ian ovaviba pamtemin dia, kamaghin Ikiavira Itir God miġei, ‘O Ikiavira Itir God, e akirim ni gasaragħa aser Balba ko aser amizim Astarten ziam fe. Kamaghin amizi, e arazir kuram gamigha gifa. Ni datirighin en apanibar agharimin e ini-asa, e ua nin azangsisi, egħti e ni bagħvira iki nin ziamra fam.’

¹¹ “Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men miġirigiam baregha, Israelia bagħa Gideon ko Bedan, Jepta ko ki uabi Samuel, a men akurvagħasa e amada. Guizbangira, e gumazir dapaniba bar mogħira ian apanibar agharibar ia ini, ezi ia Israelia deragħavira iti.*

¹² “Dugħiar kaba bar, Ikiavira Itir God, ian God, a uabira ian atrivimin ti. Egħa ia garima, Amonian Atrivim Nahas iza ia ko misogħasa. Ia Ikiavira Itir God ian atrivimin ikiasa ia ifongezir puvati, egħa ia kamaghin na miġei, ‘Marki, Ni e bagħ atrivitam amisivasa e ifongezir.’

¹³ “Ia gan! Ian atrivir ia inabazimra kara, ia a bagħa azarazi, Ikiavira Itir God a isa ia ganingi! ¹⁴ Ia Ikiavira Itir God in atiating an apengan iki. Egħ ia an ziam fiva an akaba baragh, ia uan atrivim ko ia bar, an Akar Gavgaviba zurara dar gin mangi, egħti God dabirabir aghuim ia daningam. ¹⁵ Egħti ia oragħan kogħ Ikiavira Itir God in Akar Gavgaviba batuegħti, Ikiavira Itir God uan gavgavimin, ia ko ian atrivim sara puv ia damigham. ¹⁶ Ia oragh. Ia tugh gavgavighiti, Ikiavira Itir God bizir bar ekiatam

12:6: Ua Me Ini 6:26 **12:8:** Ua Me Ini 2:23 **12:9:** Gumazir Dapaniba 3:12; 4:2; 13:1 **12:10:** Gumazir Dapaniba 10:10-15 **12:11:** Gumazir Dapaniba 4:6; 7:1; 11:29; 1 Samuel 3:20 * **12:11:** Gideon in eghagħanim, a Gumazir Dapaniba sapta 6–8 in iti. Ezi Jeptan eghagħanim, a Gumazir Dapaniba sapta 11–12 in iti. Ezi Bedan in miġirigiaba itir puvati. Kamaghin amizi, gumaziba ghaze, Bedan in ziar igħarazim ti Barak, o Samson. **12:12:** 1 Samuel 8:19

damighti ia an ganam. ¹⁷ Ia fo, kar witin ovizir aniziba aghoramin dughiam, ezi kar amozimin dughiam puvati. Ki datirighin Ikiavira Itir God ko mikimti, an ararim ko amozim damuti, ararim dagaraghti, amozim arigham. Eghti ia ganigh fogh suam, ia arazir bar kuramin Ikiavira Itir Godin damazimin a gamigha, uari bagh atrivitam amisivasa an azara.”

¹⁸ Ezi dughiar kamra, Samuel Ikiavira Itir God ko migeima, an ararim ko amozim amadazi, ararim dagarazi amozim maghiram ariki. Ezi gumamaziziba bizir kamın ganigha Samuel ko Ikiavira Itir Godin atiatingi.

¹⁹ Kamaghin amizima, gumamaziziba Samuel migei, “E uari, gumazir aruam, e nin ingangarir gumamaziziba, e kamagh-sua, ni e bagh Ikiavira Itir God, nin God, a en apangkuvighsi a mikim, eghti e ovengan kogham. E fo, e arazir kurar aviribagh ami, e datirighin fo, e arazir kurar igharazir mam gamua, uari bagha atrivim amisivasa nin azara.”

²⁰ Ezi Samuel kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia atiatingan marki. Guizbangira ia arazir kuram gamigha gifa. Egh ia bar akirim ragh Ikiavira Itir God gasan markiam. Ia guizbangira an gin mangiva, uan navir averiabar, bar moghira an ziam fi an ingangarim damusi gavgafigh. ²¹ Egh ia gavgaviba puvatizir asebar gin mangan marki. Da guizbangira pura bizir kiniba, eghti osimtizibar dughiar me ian akuragh ua ia inighan kogham. Bar puvatigham. ²² Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ifongiamra, a ia ginabazi ia an gumamazizibar otifi. A uan ziar ekiam ginighnigh, egh akirim ragh ia gasaragham kogham. ²³ Ia deraghvira ikisi, kirara God ko mikimamin ingangarim iti. Ki God ko migeir arazim ategham, mar ki arazir kuramin Ikiavira Itir God gami. Ki arazir aghuiba ko voroghira zuir tuavibar ian sure damuti, ia dar gin mangi. ²⁴ Ia bizir bar ekiam Ikiavira Itir God ian akurvagha

ia gamizibagh nighnigh, egh zurara an atiating an apengan iki. Ia uan navir averiabar aven guizbangira an gin mangi an ziam fiva, an ingangarim damusi gavgafigh. ²⁵ Egh ia arazir kurabar amuvira ikiti, Ikiavira Itir God ia ko ian atrivim adugh ia avigh ia makunigham.”

13

Israelia Filistiaba ko misosi

¹ Sol bar uan igiamra ikiava atrivimin oto. Ezi azenir pumuning givazima, bizir kam oto.* ² Dughiar kamın Sol ua bagha 3,000pla Israelian midorozir gumaziba amisevegha, igharaziba amadazima me ua nguibabar ghue. A midorozir gumazir kabar tongin, 2,000pla inizi, me a ko Mikmasin nguibar ekiamin iti, a Betelin nguibamin boroghin mighsiar dozibar iti. Egha a uaghan midorozir gumazir 1,000pla amadazi, me an otarim Jonatan ko, me Benjaminin anabamin nguazimin aven, Gibeon nguibar ekiamin iti. ³ Egha Jonatan uan midorozir gumaziba ko, me Geban nguibamin averpenibar itir Filistian midorozir gumazibav sogha me abini. Ezi Filistian igharaz darazi me arazir kamın akam baregha puvira Israelian atari. Ezi Sol bizir kam bagha gumaziba amadazi, me Israelian ikiziba bar dar ghua sighbagh ivia, midorozimin uabin akurvaghasa gumazibar dei. ⁴ Gumazir kaba kamaghin me migei, “Sol Filistian midorozir gumazibar okoruar mam abira, kamaghin amizi Filistiaba datirighin bar Israelian apanim gami.” Ezi gumaziba akar kam baregha iza Gilgalin nguibar ekiamin Sol ko uari akufa.

⁵ Dughiar kamın Filistian aviriba iza Israelia misoghasa uari akufi. Me 3,000plan misoghamin karisba ko 6,000plan midorozir gumazir hoziabar dapiamba iti. Men midorozir gumaziba bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Midorozir gumazir kaba Mikmasin nguibar ekiamin ghua me averpenibar ingarigha dar iti, Mikmas

12:20: Godin Araziba 11:16 **12:23:** 1 Atriviba 8:36; Aghuzir Akaba 4:11; Kolosi 1:9; 2 Timoti 1:3 * **13:1:** Hibrun akam, namba 40 itir puvati, Solin azenibar dibobonim ovenge. Kamaghin amizi, e deragha fozir puvati, dibobonir kam 40 guizbangira o puvati. Gumazir aviriba ghaze, Sol atrivimin itir azeniba, azenir pumuning gafiragha. Azenir kamningin, Samuel, Solin danganim iniasa Devit amisefe. (Ni 1 Samuel 16.13in gan.) A Sol aremezir dughiamin migeir puvati.

a Betavenin nguibar ekiamin boroghin, aruem anadi naghin iti. ⁶ Filistiaba ko Israelia uariv sosi. Ezi Filistiaba bar pamtemin misozima, Israelia uarir gari me midorozim gafiraghan kogham. Kamaghin amizima, Israelian marazi ghua nguazir toribar aven ghue, ezi marazi benir epariabar aven monge, ezi marazi mighsiamin dagiar toribar aven monge, ezi marazi dagiar ekiabar tizibar monge, ezi marazi mozir dipabar aven, dar akiribar monge. ⁷⁻⁸ Ezi marazi Jordanin Fanemin vongin otogha Gat ko Gileatin nguazimin vongin ghue. Sol Israelian gin midorozim bagha ghuzir puvati. Samuel faragha 7plan dughiabar Gilgalin uabin mizuamasa a mikeme. Kamaghin amizi, a Gilgalin ikia a mizuai. Ezi gumazamizir a ko itiba me kamaghin oraki, Filistiaba midorozimin Israelia abini, ezi me bar atiatingi. Ezi 7plan dughiaba givazi Samuel izezir puvati. Ezi gumazamizir maba uari amikirvagha Sol ataghiragha tintinibar zui. ⁹ Ezi Sol kamaghin me migei, "Ia ofan bar isia mighirim ko God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigh na bagh izi." Me da inigha izezi, a da inigha ofa damuasa avimin bar ada tue. ¹⁰ Men ofan arazaraziba givazima, Samuel izav oto. Ezi Sol ofa gamir dakozim ategha azenan ghua, dughiam a ganiga ghaze, "Aruer arizir aghuim."

¹¹ Ezi Samuel kamaghin Solin azara, "Ni tizim gami?"

Ezi Sol kamaghin a migei, "Ki gumazamizibar garima me na ataghirasi. Ezi ki ni mikemezi moghin ni mizuaima, ni izezir puvati. Ezi ki Filistiabar garima me Mikmasin uari bagha averpenibar ingari. ¹² Ki kamaghin nighnisi, Filistiaba izi Gilgalin kagh e ko misogham. Ezi ki navir aghuim Ikiavira Itir God daningasa bizitam gamizir puvati. Kamaghin amizi ki ghaze, ki ofan bar isi mighiramibar amuam."

¹³ Ezi Samuel kamaghin a migei, "Arazir

ni amizir kam bar onganigha derazir puvati. Ni Ikiavira Itir God, nin God, ni ganingizir Akar Gavgaviba ni dar gin zuir puvati. Ni ti an akabar gin ghuae, a ni ko nin ovavir boriba ataghizi, ia zurara Israelia gativagha ikiai. ¹⁴ Kamaghin amizi, ni datirighin dughiar ruarimin atrivimin ikian kogham. Ni Ikiavira Itir Godin akabar gin zuir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir aghuir mam ginaba, gumazir a bar ifongezim, a bar bizir God ifongezibar amuam. A God ifongezir arazibar gin zuir gumazim. Eghti a Godin gumazamizibar atrivimin ikiam."

¹⁵ Samuel mikemegha givagha Gilgal ategha nguibar igharazimin ghu.

Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibeian ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibeian nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti. Me otivigha givagha, Sol uan midorozir gumazir a ko itiba medima, men dibobonim 600in boroghin ghu.† ¹⁶ Egha Sol uan otarim Jonatan ko, uan midorozir gumaziba ko, me ghua Benjaminin nguazim itir Geban nguibar ekiamin iti. Ezi Filistiaba Mikmasin uan averpenibar iti. ¹⁷ Filistiabar midorozir gumaziba 3plan okoruabar uarir tuiragha ghua Israelia ko misosi. Okoruar mam notin amadaghan Sualin Distrighin aven, Ofran nguibar ekiamin ghu. ¹⁸ Ezi okoruar mam aruem uaghiri naghin, Bethoronin nguibar ekiamin ghu. Ezi okoruar igharazim aruem anadir danganimin amadaghan ghu, kar gumazamiziba puvatizir danganim bagha zuir tuavim, ni mighsiar kam zuir tuavimin mavanang beragh, munagh Afiar Atiaba Itir Danganir Zarimin ganam.

¹⁹ Dughiar kam kantri Israelin gumazitam ainin bizitam ingarizir puvati. Filistiaba faragha kamaghin nighnisi, Hibrusia midorozir sababa ko afuzibar ingaran e aghua. Nighnizir kam bangin Filistiaba me ainin bizibar ingaran Israelian anogoroke.

13:7-8: 1 Samuel 10:8 **13:14:** 1 Samuel 15:28; Onger Akaba 89:20; Aposel 13:22 † **13:15:** Akar kam, "Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibeian ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibeian nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti," a Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira iti, egha gin ovenge. Akam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin a gira, ezi akar kam Grikin akamin 1 Samuelin iti.

²⁰ Kamaghin amizi, Israelia bar Filistiaba bagha zuima, me me bagha afaviba ko ainin nguazim abighamba ko sobiaba ko sabar ikiziriziba amine. ²¹ Israelia zurara ingangarir kam bagha me givesi. Nguazim abighamin afaviba, ko sobiaba ko nguazim abighamin ainin igharagha gariba koma, bulmakaubar agintighamin afuzir muziariba, bizir kaba bar, da aminamin ivezim bar pin ko. ²² Kamaghin amizi, midorozibar dughiabar, Sol ko Jonatan aningra midorozir afuziba ko midorozir sababa iti, ezi Israelia bar puvati.

Jonatan Filistiaba abini

²³ Dughiar kamın Filistiaba midorozir gumazir maba amadazi, me ghua Mikmasin boroghın mighsiar akirimningin tizimin zuir tuavim asigha iti.

14

¹ Dughiar mam givazima, Solin otarim Jonatan kamaghın uan midorozir gumazir igiar, an midorozir afuziba ko oramin suizimin migia ghaze, “Ga vongin Filistiaba itir averpenibar mangam.” Egha Jonatan uan afeziam mikemezir puvati.

² Dughiar kamın, Sol uan purirpenim Mikronın nguibar ekiamın boroghın, temer pomigranetin povimin an ingarigha an iti, a Gibeian boroghın iti. Ezi 600plan midorozir gumaziba a ko iti. ³ Ezi ofa gamir gumazim Ahiya, a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar azenan azuim atera, men tongin iti. Ahiya, a Ahitupın otarim, ezi Ahitup, a Ikabotin aveghbuam, egha aning Finiasın otarimning. Finias a Elin otarim, a fomira Silon, Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazim. Ezi Jonatan ghugha gifa, ezi Solin midorozir gumaziba kamaghın fozir puvati, Jonatan ghu.

⁴ Jonatan uan namakam ko, Filistiaba averpenibar ingarizir tuavimin ghua, mighsiamin itir akirir pumuningin tizimin itir tuavimin zui. Danganir kam, dagiar davarir dafar pumuning iti, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi mamın ziam Boses, ezi igharazim Sene. ⁵ Dagiar davarir mam notin amadaghan Mikmasin

nguibar ekiamın itima, mam vongin sautin amadaghan Geban nguibar ekiamın iti.

⁶ Ezi Jonatan dagiar davarir danganir kamın otogha kamaghın uan namakam migei, “Aria, ga vongin mangiva Filistian Ikiavira Itir God gifozir puvatizir gumaziba, me uan mikarzir mogomebar iniba aghorir puvati, ga me itir danganimin aven mangam. Ikiavira Itir God, ti gan akuraghti, ga me abiragham. Ikiavira Itir God midorozimin apaniba abinasava, gumazir aviribagh nighnizir puvati. Ga uaningra deragham.”

⁷ Ezi an namakam kamaghın a ikaragha ghaze, “A dera. Ni tizim damusi ni purama a damu. Ki navir vamira ni ko iti.”

⁸ Ezi Jonatan kamaghın a migei, “Bar dera. Ga datirighın vongin mangiva, uaning isi Filistiabar akaghti, me gan ganam. ⁹ Eghti me uarir mizuamsi ga mikimti, ga danganir kamra tughiv ikiam. Ga me bagh mangan kogham. ¹⁰ Egh me suam, ‘Gua izi,’ eghti ga me bagh mangam. Ga arazir kamın ganigh fogh suam, Ikiavira Itir God, gan akuraghti, ga me abinam.”

¹¹ Kamaghın amizi, aning uaning isa Filistiabar akazi, me aningın gani. Egha kamaghın migei, “Ia munagh gan. Hibruian gumazir maba muna izi, me dagiar torir me aven modibar aven ikegha, azenim giregha izi.” ¹² Ezi Filistiabar midorozir gumaziba, Jonatan uan namakam ko aningın dia ghaze, “Oi, gua kagh anang. E bizitam guan akakaghasa.”

Ezi Jonatan migirigiar kam baregha kamagh uan namakam migei, “Ni nan gin izi ga mangam. Ga datirighın fo, Ikiavira Itir God me isa Israelia en agharim gatigha gifa.” ¹³ Egha Jonatan dagiar davarir kurar kamın ghua uan dafarimningın ua bagha suigha, suemningın iruemın ghuanadi moghin an bira ghuavanadi, ezi an namakam kamaghira an gin ghuavanabo. Ezi Jonatan Filistian maba misozima, me daighirima, an namakam an gin iza midorozir sabamin me aghori me bar ariaghiri. ¹⁴ Ezi faragha otozir midorozir kamın, Jonatan uan namakam ko 20plan gumazibav soghezi

me ariaghire. Mídorozir kam, danganir dozir mamín oto.

¹⁵ Ezi Filistian mídorozir gumazir uan averpenibar itiba ko, mídorozir gumazir nguibabagh arua misoziba ko, Filistian igharaziba bar, mídorozir eghaghanir kam baregha nigha bar atiatingi. Ezi mikimkizim nguazimín oto. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabar nighnizibagh amizi da ikuvizi me tintinibar are.

Israelia Filistiaba abini

¹⁶ Dughiar kamín, mídorozir gumazir Sol Gibeán nguibar ekiamín ganasa miseveziba, me ghua saghon mar garima, Filistiabar gumaziba onganizi moghin tintinibar ivemaragha arui. ¹⁷ Me ghua Sol mikemezi, Sol nighnigha ghaze an mídorozir gumazitaba ti ghua Filistiabav soghama. Egha a kamaghin uan mídorozir gumazibav gia ghaze, “Ia mídorozir gumaziba dípon egh fogham te itir puvati.” Ezi me kamaghin amigha fo, Jonatan ko an namakar an afuzim ko mídorozir biziba aterim itir puvati. ¹⁸ Dughiar kamín, Godín Boksiam Gibeán Israelia ko iti. Ezi Sol, ofa gamir gumazim Ahiya mikemeghti, a mangi Boksiam inigh izam, eghti me Godín ifongiam bagh an azangsiham. ¹⁹ Sol ofa gamir gumazir kamín migiavira itima, Filistiaba pamtemín dia, tintinibar uan averpenibar ikia ivemaragha arui, mati gumazir onganiba. Ezi Sol me baregha ofa gamir gumazim migia ghaze, “Marki. Ni Boksiam ategh e misoghsi mangam.”

²⁰ Egha Sol uan mídorozir gumaziba ko dia ivemara ghua Filistiabav sosi. Me garima, Filistiaba bar onganigha tintinibar uan akar gumazibara misosi. ²¹ Hibrun marazi faragha ghua Filistian mídorozir gumazibar akurvagha men tongin iti, egha uaghan men averpenibar iti. Me datirighin Filistiaba ategha Sol ko Jonatan bagha izegha, uan akar gumaziba Israelian akuragha misosi. ²² Israelian marazi, Efraimín mighsiar dozibar muesa iti, egha me kamaghin oraki, Filistiaba are. Kamaghin amizima me iza Sol ko Jonatanín akuragha Filistiabar agira. ²³ Me Filistiabar agiragha ghua Betavenín nguibar ekiam gitagha sivagha ghua.

Dughiar kamín Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me mídorozimín Filistiaba abini.

Bizir mídorozimín gin otiviziba

²⁴ Dughiar kamín Sol akar gavgavim Israelia mikeme. A kamaghin migei, “Ki datirighira uan apanibar osimtiziba ikaragh mizazim me gasam. Kamaghin amizi, ia datirighin daghetam aman kogh mangi guaratizimín tugh. Gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham.” Kamaghin amizi, Israelian gumazitam daghetam amezir puvatigha, mitiriam bangin amiragha gavgaviba puvati. ²⁵ Egha me ghua ruarir mamín otogha garima, hanin mikonir dafar mam nguazimín itima, hanin bar avirim an aven iti. ²⁶ Me fo, Sol akar gavgavim me ganingizi me atiatigha, hanibar gara tam amezir puvati. ²⁷ Ezi Jonatan kamaghin oraghizir puvati, an afeziam daghebar aman uan mídorozir gumazibar anogoroke. Egha a suigha aruir aghorimín ruaghatevimín hani garugha aneme. An amegha givagha zuamira ua gavgavim ini. ²⁸ Ezi gumazir mam kamaghin Jonatan migei, “Nin afeziam dughiar kamín daghebar aman en anogoroke, kamaghin amizi e mitiriam bangin amira. Apamtemín kamaghin e migei, gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham.”

²⁹ Ezi Jonatan kamaghin gumazir kam migei, “Nan afeziamín akar kam, osimtizim isa en nguazir kamín itir gumazibagh aningi. Ia nan gan. Ki hanin bar muziarim amegha ua gavgavim ini. ³⁰ E uan apaniba da inizir dagher kaba ameghai, egha gavgavim inighai. E Filistian mabav soke, egha e ti daghetaba amegha gavgavigha, Filistian bar avirir tabar misueghai.”

³¹ Dughiar kamín, Israelia Mikmasín nguibar ekiamín apanibav sogha ghua, Ajalonín nguibar ekiamín tu. Kamaghin amizi, mitiriam bar puvira men azima me gavgaviba puvati. ³² Aruem iraghugha givazima me ivemara ghua, sipsipba ko bulmakaun me uan apaniba da iniziba ini. Egha me zuamira pura nguazimín dav sueghava dar tuziba inigha ghuziba sara purama da api.

³³ Ezi gumazir maba ghua kamaghin Sol miġei, “Ni oragh. Midorozir gumaziba ghuziba itir asiziba ame, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.”

Ezi Sol akar kam baregha dia ghaze, “Amei, ia gumazir bar kuraba. Ia bar akirim God gasara.”

A kamaghin gumazir akam inigha izezibav ġia ghaze, “Ia dagiar ekiatam poghpogh na bagh izi.* ³⁴ Egh ia tintinibar mangi midorozir gumazibav mikemeghti, me bulmakauba ko sipsipba inigh izi. Egh me dagiar kamın dav suegh, da tuegh kagh dar amam. Egh me ghuziba sara dar ameghan koghti, arazir kamın me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gamizir puvati.” Kamaghin amizima, dimagarir kamnaghira, midorozir gumaziba bulmakauba inigha iza danganir kamra dav soke. ³⁵ Ezi Sol dagiar kamın Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingari, kar ofa gamir dakozir, Sol bar faraghavira ingarizim.

³⁶ Ezi Sol ġin uan gumazibav ġia ghaze, “Aria, e dimangan magiriva, Filistiabar aġiragh me misogh mangiti aminim tiragham. Egh e bar me misueghti me arighireghti, e men biziba bar ada iniam.”

Ezi me ghaze, “A dera, e mamaghira damuam.”

Ezi ofa gamir gumazim ghaze, “E ti faraghivira Ikiavira Itir Godin azaragham.”

³⁷ Ezi Sol kamaghin Godin azara, “E mangi Filistiabav sogham o markiam? Ni en amamangatighiva, en akuraghti e me abinigham o?” Dughiar kamın God a ikarazir puvati.

³⁸ Ezi Sol kamaghin Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia izi. E uarira uarir buri fofogham, tina arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God en akam barazir puvati. ³⁹ Ikiavira Itir God zurara ikiava, Israelia en akurvasi, ezi an ziamin ki akar gavgavim gamua ghaze, gumazir manam arazir kurar kam gami an ovengam. Nan

otarim Jonatan uaghan arazir kurar kam damigh, a uaghan ovengam.” Ezi gumazir kabar tongin gumazitam, an akam ikarazir puvati. Bar puvati. ⁴⁰ Ezi Sol bar Israelia miġia ghaze, “Ia bar moghira vongin munagh tuifigh, eghti ki uan otarim Jonatan ko ga vongin kagh tugham.”

Ezi me ghaze, “A dera, ni manmaghin damuasa ifonge, ni damu. E nin ifongiamin ġin mangi mamaghira damuam.”

⁴¹ Ezi Sol kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, a Israelian God, “O Ikiavira Itir God, ni tizim bagha nan akaba ikarvazir puvati? Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ki uabi, o nan otarim Jonatan arazir kurar kam damighi, ni ofa gamir gumazim damighi, a Godin ifongiam ġifoghsi, mangi dagiar kamningin tongin, dagiar faragha itim inigh. Egh gumazir igharazitam arazir kurar kam damighi, ni ofa gamir gumazim damighi, a mangi dagiar kamningin tongin dagiar namba 2 inigh.” Ezi God a baregha ofa gamir gumazim gamizi, a dagiar Sol ko Jonatanin ababanimin itim ini, ezi gumazamizir igharaziba puvati.†

⁴² Ezi Sol datirighin kamaghin miġei, “In-gangarir kamra, ia uam a damigh e ganika, tinara arazir kuram gami, Jonatan o ki uabi.” Ezi me kamaghin amizima dagiam Jonatan ginaba.

⁴³ Ezi Sol Jonatanin azara, “Ni tizim gami?”

Ezi Jonatan ghaze, “Ki hanin bar muziarim asadivir aghorir ki suirazimin ruaghativimin a inigha aneme. Ezi marki, ki aremegham.”

⁴⁴ Ezi Sol a miġia ghaze, “Are, ni aremegham. Ni aremeghan koghti, ki Godin damazimin arazir kuram damigham, eghti God na misueghti ki aremegham.”

⁴⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin Sol miġei, “Ni oragh. Jonatan Israelia en akurazi, e midorozir ekar kam gafira. A ti aremegham, a? Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni miġei, ni bizir kuratamin a damuan

14:33: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23 * **14:33:** God asizir ghuziba itiba aman Israelian anogoroke. Ni Jenesi 9:4in gan. **14:41:** Diboboniba 27:21; 1 Samuel 28:6 † **14:41:** Vezin kamın akar otevir maba, da Hibrun akamin itir puvati. Akar kaba ti fomira iti, egha ġin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin dagh ira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

marki. God an akurazi, a bizir kam gami.” Kamagh amizi, gumazamiziba ua Jonatan inizima, Sol a misoghezi an aremezir puvati. ⁴⁶ Bizir kamın gın, Sol ua Filistiabar agirazir puvati. Ezi Filistiaba uamategha uan kantrin ghue.

Atrivim Sol ko, an adarasi

⁴⁷ Sol Israelian atrivimın otogha gıvagha, uan midorozir gumaziba ko me Israelian apanir tintinimın danganibar itıav sosi. Me Moapia ko Amonia, Idomia ko Filistiaba ko Soban kantrin atrivıav sosi. Me midorozıbar zurara uan apanıba mıazım me gasa me abıri. ⁴⁸ Egha Sol uan midorozir gumazıbar navıba fema, me pamtemın misogha uaghan Amalekia abini. Kamaghın amizi, men apanıba ua ıza Israelia misozir puvati.

⁴⁹ Ezi Solın otarıbar kara, Jonatan, Isvi ko Malkısua. Ezi an guıvimning, avenemebamın zıam, Merap, ezi an afumım Mikal. ⁵⁰ Ezi Solın amuımın zıam, Ahinoam a Ahımasın guıvim. Ezi Solın midorozir gumazir dapanım, an zıam Apner, a Nerın otarım. Ner a Solın afeziar dozım. ⁵¹ Ezi Solın afeziar Kis. Ezi Kis ko Ner, aning Abielın otarımning.

⁵² Sol atrivimın itir dughıamın, an midorozir gumazıba pamtemın Filistiabav sosi. Kamaghın amizi, a zurara gumazir gavıavıba buri. A gari, gumazir manam midorozıbar atıatir puvati, an a inıghtıma, an an midorozir gumazımın otogham.

15

Sol İkiavıra İtir Godın akam batoke

¹ Dughıar mam, Samuel kamaghın Sol mıgei, “Dughıar kı Israelian atrivimın ikıasa nı amısevezım, me İkiavıra İtir Godın gumazamizıba, İkiavıra İtir God uabı na amadazı, kı kamaghın amı. Kamaghın amizi, nı İkiavıra İtir Godın akam baragh. ² İkiavıra İtir Godın Gavıavıba Bar İtim, kamaghın mıgei, ‘Tan inazir afeziaba İsip ategha azenan ızir dughıamın, Amalekia pazavıra me gamı. Kamaghın amizi, İkiavıra İtir God ivezir kuram me danıgam. ³ Kamagh amizi, nı uan midorozir gumazıba inıgh mangı

Amalekia ko misogh men bizıba bar dagh asıghasıkıgh. Egh gumazamizıba ko borıba, bulmakauba, sipsıpa, kamelba ko donkıba bar dav sueghti, da bar arıghiregh. İa tav ateghti a ikian bar marki.’”

⁴ Sol kamaghın oregha, uan midorozir gumazıbar diazi, me ıza Telemın nguıbamın uari akufa. Ezi men dibobonım kamaghın zui, Judan midorozir gumazıba me 10,000, ezi Israelia 200,000. ⁵ Ezi Sol gın uan midorozir gumazıba inıgha, Amalekian nguıbar ekıamın boroghın ghue. Kar danganır dipam fomıra ivemarım, a datırıghın dakezi me an mongegha itı. ⁶ Ezi Kinia Amalekian boroghın itı. Ezi Sol akar gavıavım me bagha anemaga ghaze, “İa Amalekia ategh mangı danganır ıgharazitamın iki. Puvatıghtı, e mangı me misoghti ia me sara arıghiregham. En inazir afeziaba fomıra İsip ategha azenan ızir dughıamın, ian inazir afeziaba deraghavıra Israelia e gamı. Kı ian inazir afeziabagh nıghnıgha ia bagha akam amadı. Kamaghın, ia arıghıram kı aghua.” Ezi Kinian gumazamizıba kamaghın oregha Amalekia ategha ghue. ⁷ Ezi Sol pamtem misogha Amalekia abini, a Havılan nguazımın ikegha ghua Surın gumazamizıba puvatızir danganimın ghua, İsipın aruem anadı naghın tu. ⁸ Egha Sol Amalekian Atrivım Agakın suıra. Ezi Israelia Amalekian ıgharaz darazı bar me misoghezi, me ariaghıre. ⁹ Me Agakın misoghezi an aremezir puvati, egha me uaghan bulmakauba ko sipsıpın aghuıav soghezir puvati. Me bulmakauba ko sipsıpın kuraba ko asızir ıgharazir kınıav soghezi da ariaghıre.

Sol uam atrivimın ikian God aghua

¹⁰ Ezi İkiavıra İtir God ua kamaghın Samuel mıgei, ¹¹ “Nı oragh, Sol nan akaba batuegha akırım na gasara. Ezi nan navım kamaghın mong oseme, kı Sol atrivimın ikıasa a gınaba. Bizir kam bangın nan navım derazir puvati.” Ezi Samuel akar kam baregha navım osemegha atarı, egha

dimagarir kamın Samuel Ikiavira Itir God ko miġia an diavira itima aminim tira.

12 Bar mizaraghara Samuel dikavigha Sol bagha zui. Ezi me a miġia ghaze, Sol Karmelin nguibar ekiamin ghugha, midorozim gafiragha ziar ekiam ini. Bizir kam bagha, a dagiar ababanim asara. An anesaragha givagha Gilgalin nguibar ekiamin ghu. 13 Samuel ghua Sol batogha dughiam Sol ganiga ghaze, aruer aghuim, “Samuel, Ikiavira Itir God deraghvira ni damu. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimın gin ghugha gifa.”

14 Ezi Samuel a miġia ghaze, “Guisi? Ezi ki tizim bagha bulmakauba ko sipsipbar arareba barasi?”

15 Ezi Sol kamaghın a ikaragha ghaze, “Nan midorozir gumaziba, Amalekia dam ada ini. Me Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, bulmakauba ko sipsipin aghuiba ini, a en God. Egha bulmakauba ko sipsipin kuraba me bar dav soke.”

16 Ezi Samuel kamaghın a miġei, “Ni asugh nimira iki. Ki bizir Ikiavira Itir God dimangan na mikemezimin gun ni mikimam.”

Ezi Sol ghaze, “A dera, ni na mikim.”

17 Ezi Samuel kamaghın Sol miġei, “Fomira ni ghaze ni pura bizim, ni Israelian anababar gumazir dapanim. Ikiavira Itir God uabi ni ginabazi, ni atrivimın oto.

18 Egha a ni amadazi ni ghua Amalekia misoke. A ghaze ni me misoghvira iki, gumazir kurar kaba bar me agifagh. 19 Ni tizim bagha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati? Egha ni bizir tizim bagha ivemara ghua Amalekian biziba isi? Ni Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kuram gami.”

20 Ezi Sol kamaghın Samuel ikara, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Amalekia misoke. Egha Atrivim Agak inigha ize. 21 E fo, Ikiavira Itir God ua bagha sipsip ko bulmakaun kabagh inabagha, dav soghasa e mikeme. Ezi midorozir gumaziba Gilgalin kagh, nin Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, asizir

kabar tongin asizir bar aghuiba inigha ize.”

22 Ezi Samuel kamaghın a miġei, “Ikiavira Itir God arazir manam gifonge? A ti ofan bar isia mighirizir kabagh ifonge, o? E ti an akabar gin mangasa, a ifonge? Ni oragh. Arazir an akabar gin zuim, a bar faraghavira itir arazim. Ezi asizir aghuibar ofa gamir arazim, a pura bizim. 23 Godin akaba batozir arazim, a mati imezibagh amir arazim, ezi Godin akaba barazir puvatizir arazim, mati asebar gin zuir arazim ko arazir bar kuram. Ni akirim ragha Ikiavira Itir Godin akam gasara, kamagh amizi, an akirim ragha ni gasarazi, ni uam atrivimın ikian kogham.”

24 Ezi Sol kamaghın a ikaragha ghaze, “Are. Ki arazir kuram gami. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin akaba batuegha uaghan nin akaba batoke. Ki uan midorozir gumazibar atiatigha men akabar gin ghu. 25 Ezi ki datirighın kamaghın ifonge, ni nan arazir kuraba gin amadagh egh nan gin iziti, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.”

26 Ezi puvati, Samuel kamaghın Sol miġei, “Ni Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara, ezi an akirim ni gasara. Bizir kam bangin, ki nin gin mangighan kogham. Eghti ni uaghan Israelian atrivimın ikian kogham.”

27 Egha Samuel ragha mangasava amima, Sol pamtemın an korotiar avizimin suirazi a biki. 28 Ezi Samuel kamagh ganigha Sol miġia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God datirighın atrivir ingangarimın ni agifa, ni korotiar avizir kam abighizi moghin, ni ua Israelia gativan kogham. A ingangarim isa Israelian gumazir igharazim ganingi. Gumazir kam, a gumazir aghuim egha ni gafira. 29 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a nguazir kamın gumazim puvati. Kamaghın amizi, a ifarir puvatigha uan nighniziba otavkirir puvati. Bar puvati. Kamaghın, e fo, God uan akam uam a giraghan kogham. Bar puvati.”

15:22: Onger Akaba 40:6; 51:16-17; Aisaia 1:11-15; Jeremaia 7:22-23; Mak 12:33

15:23: Godin Araziba 18:9-14

15:27: 1 Samuel 28:17; 1 Atriviba 11:30-31

15:29: Esekial 24:14

³⁰ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki arazir kuram gamigha gifa. Ga uaning, ni nan gin iziti, ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fam? Eghti nan gumazir dapaniba ko gumazamizir igharaziba me nighnizir aghuim nan ikiam.” ³¹ Ezi Samuel uamategha Solin gin zuima a Ikiavira Itir Godin ziam fe.

³² Ezi Samuel gin kamaghin me migei, “Ia Amalekian Atrivim Agak inigh izi.”

Ezi Agak iza bar atiatia va agoi, egha kamaghin nighnisi, “Ovever kuram, ti datirighin na batogham.”

³³ Ezi Samuel ghaze, “Ni gumazir aviribav soghezi me ariaghire, ezi datirighin gumazir ni misoghezi ariaghirezibar amebaba, me ua boriba puvati. Ezi datirighin nin amebam uaghan amebabar kabar min ikiam.” Egha Gilgalin nguibamin, Ikiavira Itir Godin damazimin, Samuel Agakin misuegha an kuam aghora bar a nguemsiri.

³⁴ Egha Samuel gin uamategha Raman nguibar ekiamin ghuzima, Atrivim Sol Gibeau ua dipenimin ghu. ³⁵ Egha Samuel ua tong Solin ganizir puvatigha ikiavti Sol areme. An arazir kurar Sol Ikiavira Itir God gamizibagh nighnighavira ikia, an navim bar oseme. Ezi Ikiavira Itir God, a Sol gamizi a Israelian atrivimin otuzir bizim ginighnigha, bar oseme.

Sol ko Devitin eghaghanim

16

(Sapta 16--31)

Samuel atrivimin ikiasa David amisefe

¹ Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “Israelian Atrivim Sol, ki a batuegha gifa. Kamaghin amizi, ni tizim bagha Sol ginighnigha osemeghavira iti? Nin navir osimtizir kam manadzoghin givagham? Ki, Betlehemin nguibamin gumazir mam Jesi bagha, ni amadi. Ni borer tam sipsipin kom gurigh a inigh mangi. Ki atrivimin ikiasa, an otarir mam ginabagha gifa.”

² Ezi Samuel kamaghin migei, “Ki manmaghin bizir kam damigham? Ki bizir kam damighti, Sol oregh na misueghti ki aremegham.”

Ezi Ikiavira Itir God a migei, “Puvati. Ni bulmakaun amebar igiar otezir puvatizitam inigh, ua Betlehemin mangiva gumazamizir nguibar ekiamin itibar mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi.’ ³ Egh ni Jesin azaraghtima a uaghan ofan kam bagh iziti, ki bizir ni damuamimin gun ni mikimam. Egh gumazir ki atrivimin otivasa misevezim, ki nin akakaghti, ni borem isi an dapanim gingegham.”

⁴ Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua Betlehemin ghu. A ghua otozima, nguibar ekiamin gumazir dapaniba atiatim sara iza a bato. Egha me bar moghira aguava an azai, “Ni deragh e damuasa navir amirizim sara izi, o puvati?”

⁵ Ezi Samuel ghaze, “Are, ki navir amirizim sara izi. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi. Ia faragh Godin damazimin, uari zuegh, egh ia gin izi na ko e ofa damuam.” Egha a ghua Jesi uan otariba ko me batogha, Ikiavira Itir Godin damazimin zuegh arazir aghuibar gin mangamin akabar me migei, egha ofan kam in izasa men azangisasi.

⁶ Ezi Jesi uan otariba ko, me otivigha givagha, Ikiavira Itir Godin damazimin tivighav itima, Samuel Jesin otarir ivariam Eliapin gara, nighnisi, “Kar ti gumazir kamra, Ikiavira Itir God, atrivimin otivasa a ginaba.”

⁷ Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni kamaghin nighnighan marki, an aghuir rurarim ko an ganganiba deraghti, ki a ginabagham. Puvati. Gumazir kam, atrivimin otivan ki aghua. Guizbangira, Ikiavira Itir God, gumaziba biziba tuisisi moghin, biziba tuisizir puvati. Gumaziba uan damazibar inivafizibar gari. Ezi ki gumazibar nighniziba ko men ifongiabar gara me tuisisi.”

⁸ Ezi Jesi uan otarir namba 2in dia, an ziam Abinadap, egha a inigha Samuel bagha ize. Ezi Samuel ghaze, “Puvati, Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.”

⁹ Ezi Jesi Sama inigha Samuel bagha ize, ezi Samuel ghaze “Puvati, a uaghan Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.”

¹⁰ Dughiar kamın, Jesi uan otarir 7pla vaghvasha me inigha Samuel bagha iza an aka. Ezi Samuel a miġia ghaze, “Nin otaribar tongin, Ikiavira Itir God men tav ginabazir puvati.”

¹¹ Ezi Samuel kamaghin Jesin azai, “Nin otaritam ua iti, o?”

Ezi Jesi ghaze, “Puvati, otarir bar igiar abuananam iti. A bar men dozim. Egha a sipsipbagh eghuva dar gari.”

Ezi Samuel a miġia ghaze, “Ni gumazitam amadaghti a mangi a inigh izi. A izeghti, e ġin dapiagh ofa damuam.”

¹² Ezi Jesi gumazir mam amadazi, a ghua an otarir kam inigha izi. Jesin otarir kam, a uan mugamra ikia an guam bar derazi an damazimning dafozi, an mikarzimın gananiba bar dera.

Ezi Ikiavira Itir God, Samuel miġia ghaze, “A mara, gumazir mamra, an atrivimın otivam. Ni atriviba amisiva me gazuir borem isi, a gingeġh.”

¹³ Ezi Samuel olivin borer sipsipin komın itim inigha, Devitin aveghbuabar damazimın borer muziarim an dapanim ginge. Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir Godin Duam iza pamtemın Devit avara, egha a ko ikia mamaghira iti. Ezi Samuel uamategha Raman nguibar ekiamın ghu.

Devit Atrivim Solin dipenimın iti

¹⁴ Dughiar kamın Ikiavira Itir Godin Duam Sol ataghizima, Ikiavira Itir God, duar kurar mam amadazi a ghua an nighnizim gasighasighizima a bar atiatingi.

¹⁵ Ezi Solin ingangarir gumaziba kamaghin a miġei, “O atrivim, e fo, God duar kurar mam amadazima a iza pazavira ni gami.

¹⁶ Ni ifueghti e mangi ni bagh, gitan mın garir dibiarir strinba itibav sozир gumazitam batogham. Eghti God, ni bagh duar kuram amangamin dughiaabar, gumazir kam ni bagh dibiarim misoghti, an ararer aghuim ni damuti, nin nighnizim ua deragham.”

¹⁷ Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Mamaghira. Ia mangi gumazir deraghavira dibiarir ararer aghuim gamir tam batogh na bagh a inigh izi.”

¹⁸ Ezi ingangarir gumazir mam kamaghin Sol miġei, “Ki Jesin otarir mam Betlehemın nguibar ekiamın an gani. Gumazir igiar kam bar fo, a dibiarir midorozir ararer aghuibagh ami. A uaghan midorozir gumazir gavgavir aghuim. Egha uaghan miġirigiar aghuibagh amua an ganganiba bar dera. Guizbangira, Ikiavira Itir God a ko iti.”

¹⁹ Sol akar kam baregha gumaziba amadazi me ghua kamaghin Jesin miġei, “Nin otarim Devit, sipsipbar garir otarim, ki kamaghin ifonge, ni na bagh anemadaghti a izi.” ²⁰ Ezi Jesi oregha Sol bagha Devit amadi. Jesi akırar pumuningin brebba aghuigha, donkin mamın akirim gikegha, da isa Devit ganıngi. A uaghan memen inimın ingarizir misevir wain ruizim sara a ganıngi. Egha memen igiar mam sara a ganıngi, a kamaghin Devit miġia ghaze, bizir kaba, ni bizir aghuibar mın Atrivim Sol danıngıgh. ²¹ Ezi Devit ghua Sol batogha an ingangarir gumazimın oto. Ezi Sol bar Devit gifonge, egha uan midorozir biziba ateramin ingangarim isa Devit ganıngi.

²² Ezi Sol kamaghin Jesi bagha akam amada, “Ki Devit gifonge. Ki kamaghsua, ni aneteghti a nan ingangarir gumazimın ikiam.”

²³ Kamaghin amizi, Devit Sol ko iti. Egha Ikiavira Itir God, duar kuram Sol bagha anemadir dughiaabar, Devit dibiarim misozima an ararer aghuim gami. Ezi Sol gitan mın garir dibiarir ararer kam barazima, duar kurar kam Sol ataghırazima, an nighnizim ua araragha izima, a ua dera.

17

Goliat pamtemın Israelian dei

¹ Ezi Filistiabar midorozir gumaziba ġin iza Efesdamimın uari akuvagha uari akiri. Me nguibar kamın uan averpeniba ingari, danganir kam Aseka ko Sokon nguibar ekiamningin tizimın iti. Egha me Sokon Israelia ko misoghasa. ² Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba ko ghua, Elan danganir zarimın ikia Filistiaba ko misoghasa uari akiri. ³ Ezi Filistiaba vongin miġhsiar mamın itima, Israelia vongin miġhsiar

igharazimîn iti, ezi danganir zarim aning abiki.

⁴ Dughiar kamîn, midorozir gumazir bar dafar gavgavir mam, a Getin nguibar ekiamîn gumazim, an ziam Goliat. A Filistiabar averpeniba ategha iza azenara tuzi, Israelia an gari. An ruarim 3 mitan boroghira ghu. ⁵ Egha a brasin ingarizir dapanir asuam ko midorozir korotiaba aghui, ezi dar osimtizim 50 kilogremîn tu. ⁶ A brasin otevir mamningin uan suemning noke, Egha brasin ingarizir afuzim gisaghpu. ⁷ An afuzir misiam mitemegha ekeveggha, mati ter otevir mam. Ezi afuzir mizem me ainin an ingarizi, an osimtizim 7 kilogremîn tu. Ezi midorozir gumazir mam oramin suiragha an faragha zui.

⁸ Ezi Goliat tugha pamtemîn Israelian dia ghaze, “Ia tizim bagha midorozim damuasa mikafi? Ia misoghasa, a? Ia pura Solin ingangarir gumazir kiniba, ezi ki Filistiabar midorozir gumazim. Aria, ia gumazitam amiseveggha, a izi na misogh. ⁹ A gavgavigh na misueggha ki aremeggha, e pura ian ingangarir gumazir kinibar ikiam. Egha ki a misueggha an aremeggha, ia en ingangarir gumazir kinibar min ikiam.”

¹⁰ Egha Goliat ua kamaghin me migei, “Ia oragh. Ki datirighin Israelian midorozir gumaziba ian ingarav aki ia basamasa. Ia gumazitam amiseveggha a izi na ko misogham.” ¹¹ Ezi Sol uan midorozir gumaziba ko akar kam bareggha, me bar atigha nighnizir aviribagh ami.

Devit a Israelian midorozir gumaziba bagha zui

¹² Devitin ikizimîn eghaghanim kamakin, Devit a Jesin otarim. Jesi a Efratan nguibar ekiamîn gumazir mam. A Betlehemîn nguibar ekiamîn iti. Betlehem, a Judan anabamin nguazimîn iti. Ezi Jesi otarir 8pla iti, ezi Sol atrivimîn itir dughiamîn, Jesi ghurigha gifa. ¹³⁻¹⁴ Ezi Jesin otarir ivariam Eliap, an girara irim Abinadap, ezi otarir mizekim Sama, me Solin midorozir gumazibar akuragh apanibav soghasa ghue. Ezi Devit a Jesin otarir dozir abuananam. ¹⁵ Dughiar mabar Devit ghua Solin ingangaribagha ami. Egha

dughiar maba, a Sol ataghiragha ghua Betlehemîn uan afeziamîn sipsipbar gari.

¹⁶ Dughiar kamîn, Goliat 40plan mizaraziba ko guaratizibar iza azenara tuiva, uabi ko misoghasa Israelian dia ghaze, ia gumazitam amadaghti a izi na ko misogh.

¹⁷ Ezi dughiar mamîn Jesi kamaghin Devit migei, “Ni Bretin 10plan kaba ko 10 kilogremîn witin me avimîn tueziba inigh, zuamira uan aveghbuaba bagh averpenir me itibar mangi. ¹⁸ Ni uaghan 10plan sishin dagher kaba inigh mangi midorozir gumazibar gumazir dapanim daningigh. Egh uan aveghbuabar azaragh, me deravira iti, o puvati. Egh me da bizitam inigh izi nan akaghti ki fogham, me deravira iti. ¹⁹ Ni mangi ganti, Atrivim Sol ko nin aveghbuaba ko midorozir gumazir igharaziba, me Elan danganir zarimîn ikia Filistiaba ko misosi.”

²⁰ Ezi amimzaraghan, Devit bar mizaraghara dikavigha sipsipbar ganasa gumazir igharazim mikeme. Egha a dagheba inigha, men averpeniba iti naghin zui, mati Jesi a mikemezi mokin. A ghua otivima, Israelian midorozir gumaziba midorozim bagha ghua, pamten dia zui. ²¹ Ezi Filistiabar midorozir gumaziba vongin tuivighav iti, ezi Israelian midorozir gumaziba vongin tuivigha, midorozim bagha uari akiri. ²² Ezi Devit dagheba isa dipenimîn itir bizibar garir gumazim ganigha, iveggha ghua midorozir gumazibar tongin uan aveghbuabav gia ghaze, ia dera? ²³ A me ko migiavira itima, Filistian midorozir gumazir bar gavgavim Goliat, a Getin nguibar ekiamîn gumazim, a Filistian midorozir gumaziba ategha iza azenara tugha, Israelian dia migeir akar kamra uam a gami, ezi Devit a barasi. ²⁴ Ezi Israelia Goliatin garava bar atiatigha are.

²⁵ Egha Israelia kamaghin uariv gei, “Ia gumazir munamin ganiva an dimdiam baragh. A midorozim bagha e gaghora en ingaravati. Ezi en atrivim kamaghin migei, gumazitam Filistian kam misueggha an aremeggha, a dagiar aviriba ko bizir aviriba a daningam, egh a uaghan uan guivim ateggha, gumazir kam an ikiam. Egha

atrivim uaghan gumazir kamın adarazi da dagıaba inian kogham, egh atrivim uaghan uan ingangariba bagh men dıman kogham.”

²⁶ Ezi Devit deragha akar kam baraghizir puvatıgha kamaghın an boroghın itir gumazıbar azai, “Gumazir manatam Filistian gumazir kam misueghti, an aremeghti, Israelian aghumsızir kam gıvaghım, eghti atrivim manmaghın a damuam? Ki kamaghın gari, Filistian kam, a gumazir God gıfızir puvatızim, egha uan mıkarzır mogomemın inim atuzır puvatı. A uabı fava dıbovir akabar Godın Zurara Itimın mıdorozır gumazıbar gei.” ²⁷ Ezi gumazıba a geghari, atrivim kamaghın mıgei, gumazir manam Goliat misueghti, a bizır kabar a damuam.

²⁸ Ezi Devitın avebam Eliap orazıma, Devit gumazıba ko mıgei. Ezi an navım ikuvızıma a kamaghın a mıgei, “Nı tızım bagha kagh ize? Tınara nın sıpsıpın muzıariba gumazamızıba puvatızır danganıman dar gara dagh eghufı? Ki fo, nı ifari, nı orazı puvatıgha puvıra ifaghatır gumazım. Nı pura daru mıdorozımın ganasa ize, bizıba puvatı.”

²⁹ Ezi Devit kamaghın uan avebam mıgei, “Puvatı. Ki bizıtım gıfıfoghısa gumazıbar azangısı. Ki kamaghın amıma, a ti deraz, o puvatı?” ³⁰ Egha a raghırıgha ua gumazır ıgharazıbar azai, gumazır Filistian gumazım misueghti an aremeghamım, atrivim manmaghın a damuam? Ezi me ua bizır Sol faragha mıkemızıbar a mıgei.

³¹ Ezi gumazır maba Devitın mıgırıgıaba baregha ghua Sol mıgei. Kamaghın amızı, a Devitın dıazıma an a bagha ghu.

³² Ezi Devit ghua otogha kamaghın Sol mıgei, “O atrivim, nı oragh. E Israelia, e Filistian kamın atıatingıva osemeghan kogham. Ki nın ingangarır gumazım, ki uabı mangı a ko misogham.”

³³ Ezi Sol ghaze, “Bar puvatı. Nı otarır bar ıgıam. Nı manmaghın a ko misogham? Nı otarır aghırır kınım. Goliat uan ıgıamra mıdorozır gumazımın ikıa iza datırıkın.”

³⁴ Ezi Devit Solın akam ıkaragha ghaze, “Atrivim, ki uan afezıamın sıpsıpbar gari. Ezi dughıar mabar laionba ko beaba iza sıpsıpın nguzıba isa zui. ³⁵ Ezi

ki laionba ko bean kabar agıntıgha dav sogha dar akatorıbar uam sıpsıpın nguzıba, me dama da isi. Eghti laion o bea ragh na misoghsı ızıtıma, ki an tuer arızıbar sıuragh an gurım apırıghtı an aremegham. ³⁶ O atrivim, Filistian gumazır İkiavıra Itır God gıfızır puvatızır kam, a gumazır uan mıkarzır mogomemın inim atuzı puvatızım, a dıbovir akaba Godın mıdorozır gumazıbar gei. Ezi ki laionba ko beabav soghezi moghın, arazır kamra, ki a damuam. ³⁷ İkiavıra Itır God nan akurazı, laionba ko beaba na gasıghasıghızır puvatı. Ezi datırıghın, a uaghan nan akuraghtı, Filistian kam na misueghan kogham.”

Ezi Sol a mıgıa ghaze, “A dera, nı mangı, İkiavıra Itır God nı ko ikıam.”

³⁸ Egha Sol dapanır asuar brasın ingarızımın an dapanım garugha, korotıar brasın ingarızım an mıkarzım avasa a ganıngı. Kar Solın mıdorozır korotıaba.

³⁹ Ezi Devit mıdorozır sabam inıgha brasın mıdorozır korotıam arugha, uabı baraghav arui. Ezi puvatı, a fomıra bizır kamagh gari taba aghuızır puvatı. Kamagh amızı, a Sol mıgıa ghaze, “Ki mıdorozır korotıar kabar aghuıgh mangı misoghan kogham. Ki bizır kaba azuır puvatı.” Kamagh amızı, a ua da sue. ⁴⁰ Egha a uan asadıvir aghorım inıgha daghurır dıpar mamın eghuravımın ghuava 5plan dagıar guar dozıba inıgha, uan mıtarır dozım garu. Egha uan katapelın sıuragha Goliat bagha zui.

Devit mıdorozımın Goliat abıra

⁴¹ Ezi Filistian gumazım Goliat, a garıma, Devit a bagha arua ızı. Ezi Goliat Devit bagha ızı. Ezi gumazır Goliatın oramın suızım an faragha zui. ⁴² Ezi Goliat Devitın garıma, a bar otarır ıgıam, ezi an guamın ganganıba bar dera. Ezi Goliat ghaze, a ti mıdorozım damuamın fıfızıba puvatı, a pura borır kınım. ⁴³ Kamaghın amızı a Devit dıpova kamaghın a mıgei, “Nı tızım bagh asadıvir aghorır mamın sıuragha ızı? Nı ghaze, ki ti afıam, egha na misoghasa, a?” Egha a Devit gasıghasıghasa uan asebar dei.

⁴⁴ Egha a kamaghin Devit miġei, “Ni iziti, ki ni misuegh nin kuam isi kuarazir isaba ko asizir atiabar anighti, me ni amam.”

⁴⁵ Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni midorozir sabam ko afuziba inigha na misoghasa. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziamin nin misoghasa izi, a Israelia en midorozir gumaziba gativazir God. A Godin kamra, ni an akaba barazir puvatigha dibovir akabar a miġei. ⁴⁶ Ni oragh. Datirighin dughiar kamra, Ikiavira Itir God ni isi nan dafarim datigham. Eghti ki ni misuegh nin dapanim atugham. Egh e ian midorozir gumazibav suegh, men namnaba isi kuarazir isaba ko asizir atiabar aningam. Ki kamaghin damighti, kantribar gumazamiziba bar kamaghin fogham, Israelian God, a guizbangira God. ⁴⁷ Eghti gumazamizir kagh itiba bar kamaghin ganigh suam, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba uan gavgavimra me isi. A gumazir afuziba, ko midorozir sababar suiziba, a dagh nighnizir puvati. Ikiavira Itir God uabi midorozir kam damuam, egh bar ia isi en dafarim darigham.”

⁴⁸ Devit mikemegha givazima, Goliat ua bar sivagha Devitin boroghira izi. Ezi Devit zuamira ivegha ghua Goliat misoghasa zui. ⁴⁹ Devit dafarim uan mitarir dozim garugha, dagiar mam inigha uan katapel gatigha a ighengegha Goliat gase. Ezi dagiam an guam mitigha a vuigha an dapanimin aven ghuzi, a guam moghin ira uaghira nguazimin fuaghav iti. ⁵⁰ Kamaghira, Devit katapel ko dagiamin midorozimin Goliat misoghezi an areme. A midorozir sababa puvati. ⁵¹ Goliat nguazim girighav itima, Devit ivegha ghua Goliatin boroghin tugha, an midorozir sabam amikirigha an firim atuzi, an areme. Ezi Filistiaba garima men faragha zuir midorozir gumazir gavgavim aremegha givazi, me bar moghira tintinibar are.

⁵² Ezi Israelia ko Judan gumaziba darvagha, men agintigha me misozima me ariaghiri. Ezi Filistiabar kuaba tintinibar Saraimin nguibar ekiamin tuavim girav ikia ghua, Getin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiamin divazimin tiar

akabar tu. ⁵³ Ezi Israelia men agintigha givagha, uamategha ghua Filistiabar averpenibar men bizir me tegha areziba ini. ⁵⁴ Ezi Devit Goliatin kuamin namnamin itir midorozir biziba bar da inigha ghua uan averpenim gati. Egha Goliatin dapanim inigha ghua Jerusalem in itir gumazamizibar akakaghasa, eghti me fogh suam, a midorozimin Goliat abiragha gifa.

Devit ghua Solin gani

⁵⁵ Sol garima, Devit ghua Goliat ko misozima, ezi a kamaghin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim Apnerin azai, “Otarir igiar kam, a tinan otarim?”

Ezi Apner a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki guizbangira ni miġei, ki fozir puvati.”

⁵⁶ Kamagh amizi, Sol ghaze, “Ni mangi tintinibar gumazir igharazibar azangsigh, egh izi na mikemegh.” ⁵⁷ Ezi Devit Goliat misoghezi an aremezi dughiamin gin, a uamategha Jerusalem in ghuzi, Apner a inigha Sol bagha ghu. Ezi Devit Goliatin dapanimin suiraghavira ikia Apner ko ghua Sol bato.

⁵⁸ Ezi Sol an azara, “Otarir igiam, ni tinan otarim?”

Ezi Devit a miġia ghaze, “Atrivim, ki Jesin otarim, a nin ingangarir gumazim, a Betlehem in nguibar ekiamin gumazir mam.”

18

¹ Sol Devit ko mikemegha givazima, Solin otarim Jonatan, a uan navir averiam sara Devit bar a gifonge, egha uabi gifongezim moghin bar a gifonge. Egha aning bar namakar aghuimningin oto. ² Dughiar kam in, Sol Devit in izi an a ko iti, egha ane-taghizima a uamategha uan nguibamin ghuzir puvati. ³ Jonatan bar Devit gifonge, kamaghin amizima, an akar gavgavir mam in Devit ko anakiri. Ezi Devit uaghan Jonatan ko akam akiri. ⁴ Ezi Jonatan uan korotiar aghuir ruarim ko midorozir korotiaba sara sue. Egha bizir kaba ko an midorozir sabam ko an barir pim ko an benir uabi amighirim sara da isa Devit ganingi.

⁵ Ezi Devit Sol ko itima, Sol Devit migeima, a midorozir gumaziba isa ghua apanibav sosi, egha misozir dughiabar, Devit zurara midorozibar uan apaniba abiri. Kamaghin amizi, Sol midorozir gumazibar gumazir dapanir mam in ikiasa a ginaba. Ezi gumazamiziba ko midorozir gumazibar dapanir igharaziba, kamaghin Devitin gara, bar a gifonge.

Sol Devit baseme

⁶ Devit Goliat misoghezi an aremegha givazi, midorozir gumaziba bar uamategha nguibabar izi. Me tuavimin izima, Israelian nguibar ekiabar amiziba uan nguibar ekiaba ategha azenan iza tuavimin atrivim Sol bato. Me bar akongezir ighiabagh amua gitan min garir dibiarim ko tambarinbav sosi. ⁷ Egha me kamaghin ighiam bange:

“Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.”

⁸ Sol ighiar kam baregha, bar an aghuagha puv atari. Egha navim ikuvigha kamaghin migei, “Me ti ghaze, Devit apanir bar aviribav soke, ezi ki gumazir vabara misoke, ezi a bar na gafira. Me ti kamaghsua, a ti gin nan danganim inigh atrivimin ikiam.” ⁹ Dughiar kam in, Sol bizir kam ginighnigha Devitin gara a basei.

¹⁰ Amimzaraghan Sol uan dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, duar kurar mam a bagha anemada. Bar zuamira duar kurar kam Solin nighnizim abirazima, Sol pura diava arai, mati gumazir onganim. Dughiar kam in Devit uan gitan min garir dibiarimin gikararai, mati a dughiabar zurara ami moghin ami. Ezi Sol uan afuzimin suiragha, ¹¹ kamaghin nighnisi, “Ki datirighin afuzimin Devit giniv a isi birim gikeghti ana aremegham.” Egha an afuzim Devit mikinizisi, Devit an afuzim gita. Sol dughiar pumuningin arazir kam gamizi, Devit dughiar pumuningin an afuzim gita.

¹² Sol fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, egha akirim ragha Sol gasara. Kamagh amizi, Sol Devitin atiatingi. ¹³ Egha a Devit

ataghizi, an atrivimin dipenimin itir puvati. Sol gin Devit amadazi, a 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin iti. Ezi Devit midorozir gumazir kaba inigha ghua apanibav sosi. ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God Devit ko ikia an akurvazima, bizir bar avirir an amiba deraghaviram otifi. ¹⁵ Ezi Sol Devitin garima an ingangariba bar deragha otivima, a bar puvira Devitin atiati. ¹⁶ Devit midorozir gumazibar gumazir dapanir bar aghuim, kamagh amizima, Israelia ko Judabar gumazamiziba bar a gifongegha a baghavira iti.

Devit Solin guivimin iti

¹⁷ Egha Sol kamaghin ifonge, “Devit aremeghti deragham. Ki ti uabi a misueghan kogham. A ti uabi Filistiaba ko misoghti, Filistiaba a misueghti an aremegham.”

Kamagh amizi, Sol kamaghin Devit migei, “Ni oragh, ki Merap ni daningasa, a nan guivir ivariam, eghti gua uaningin ikiam. Ezi ki ua kamaghin ni mikimasa, bizir ni na bagh damuamim, ni nan midorozir gumazimin min iki pamtemin ingar atiatingan marki. Eghti Ikiavira Itir God ifueghti e uan apanibav soghamin dughiamin, ni mangi me misogham.”

¹⁸ Ezi Devit Solin akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Marki, ki an ikian kogham, ki gumazir kinim. Egha uaghan nan adarazi ziaba puvati. Kamaghin amizi ki nin guivimin ikian kogham.” ¹⁹ Ezi Sol gavgavigha ghaze, Devit Merap in ikiam, egha aning uaningin ikiasa dughiam amisefe. Dughiar aning uaningin ikiamim otozi, a dikavigha Merap isa gumazir igharazim ganingi, an ziam Adriel, a Meholan nguibar ekiamin gumazir mam.

²⁰ Ezi gin Solin guivir igharazim, an ziam Mikal, a Devit bagha bar ifonge. Ezi Sol bizir kam baregha bar akonge. ²¹ Egha a kamaghin nighnisi, “Bar dera. Ki Mikal Devit daningam. Egh ki Devit amadaghti, a mangi Filistiabav sogham, eghti Filistiaba a misueghtima an aremegham.”

Kamagh amizi, Sol ua Devitin diagha a migei, “Ki kamaghin ifonge ni nan guivimin ikiam.”

²² Egha Sol uan ingangarir gumazir maba amaga ghaze, ia mangi Devit in ganigh, dughiar Devit uabira ikiamim, ia an apezeper suam, "Atrivim Sol bar ni gifonge, ezi e an ingangarir gumaziba uaghan ni gifonge. Ni oragh. Datirighin ni an guivimin ikiamin dughiar aghuim."

²³ Egha me ghua migirigiar kamin Devit migei. Ezi Devit kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia ti ghaze, ki dagiaba itir gumazim, egha ziam itir gumazim, egh atrivimin guivimin ikiam, a? Bar puvatigham. Ki biziba puvatizir gumazir kanim. Kamaghin amizi, ki an ikeghan kogham."

²⁴ Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba uamategha ghua, Devit mikemezir akabar gun Sol geghari. ²⁵ Ezi Sol kamaghin nighnisi, a Devit amadaghti, a mangi Filistiaba ko misoghtima, me a misueghti an aremegham. Kamaghin amizi, a uan ingangarir gumazibav kemeghti, me uamategh mangi Devit mikimam. A kamaghin migei, "Ki kamagsua, Devit bizir bar vamira nan guivim givesi na daningam. Ki kamagsua, Devit nan apaniba ikarvaghiva 100plan Filistian midorozir gumazibav sueghti me arighiregh. Egh a 100plan gumazir kabar mikarzir mogomebar inibar ghoregh, da inigh na bagh izi."

²⁶ Ezi Sol in ingangarir gumaziba ghua Sol in akabar gun Devit migei. Ezi Devit kamaghin nighnisi, arazir kam, a Sol in guivim givezamin arazir aghuim, egha a Sol in ameremin otivasa bar akonge. Egha Sol mikarzir mogomer inir kaba inigh izasa dughiam ginaba. Ezi dughiar kam tighar otivam, ²⁷ ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiabar midorozir gumazir 200pla misuegha, men mikarzir mogomebar iniba aghoregha, da inigha atrivim bagha izegha da medi. Devit Sol in guivimin ikiasava arazir kabagh ami. Kamaghin amizi, Sol uan guivim Mikal isa Devit ganingizi aning uaningin iti.

²⁸ Ezi Sol datirighin kamaghin deragha fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, ezi Mikal uaghan bar Devit gifonge. ²⁹ Kamaghin amizima, Sol Devit in atiatiavira ikia

egha bar an aghua. Egha Sol zurara an apanimin iti.

³⁰ Dughiar aviribar, Filistiabar midorozir gumazir dapaniba uan midorozir gumazibar akua, Israelia misoghasa izi, ezi Devit uan midorozir gumaziba ko pamtemin me misogha me abiri. Sol in midorozir gumazir dapanir igharaziba, me Devit pamtemin misozi moghin misozir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba ziar ekiam Devit ganidi.

19

Jonatan Devit in akura

¹ Ezi Sol Devit misueghti an aremeghasa uan otarim Jonatan ko uan ingangarir gumaziba bar me mikeme. Ezi Jonatan bar Devit gifonge. ² Egha a ghua Devit migia ghaze, "Nan afeziam ni misueghti ni aremeghasa migei. Kamaghin amizi, ni gurumzaraghan bar deraghvira uabi geghuv, egh mangi azenibar modogh. ³ Eghti ki afeziam ko, ga mangi danganir ni modozimin boroghin tughiv ikiti, ki ni bagh afeziamin mikimiva an nighnizim gifogham. A manmaghin ni damusi damuti, ki an gun ni mikimam."

⁴ Egha amimzaraghan, Jonatan ko Sol ghua uaning migia, Jonatan Devit in ziam fa kamaghin Sol migei, "Afeziam ki bizitam ni mikimasa. A kamakin. Ni arazir kuratam uan ingangarir gumazim Devit damuan marki. An arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bizir avirir an amiba da nin akurvasi. ⁵ A Goliat misoghezi an aremezi dughiam, a kamaghin uabi ginighnizir puvati, an ovengam o an angamira ikiam. Devit in agharimin Ikiavira Itir God, Israelia en akurvaghavira ikia, en apaniba, a bar me abini. Ezi ni uabi bizir kamin ganigha bar akonge. A bizitam gasighasighizir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagh puram a misueghti an aremegham? Ni kamaghin damigh osimtizir ekiam inigham."

⁶ Ezi Sol Jonatan in akaba baregha, akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, "Ki Ikiavira Itir God in damazimin, ki Devit misueghti an aremeghan kogham." ⁷ Ezi Sol mikemegha givagha ghuzi, Jonatan Devit in diazima a izima, an eghaghanir an afeziam a mikemezibar gun a geghari.

A ġin Devit inigha Sol bagha ghuzi, Devit fomira atrivimin dipenimin ingarizi moghira ua ingari.

Sol Devit misueghti an aremeghasa

⁸ Ezi Israelia ko Filistiaba dughiar mamın uariv sosi. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko pamtemın misogha Filistiaba abirazima, Filistiaba tintinibar are.

⁹ Ezi ġin, Ikiavira Itir God ua duar kuram amadazi, a ghua Solın niġhnizim avara. Dughiar kamın Sol uan dipenimin aven aperagha uan afuzimın suiraghav iti. Ezi Devit a ko ikia uan gitan mın garir dıbiarim gikararai. ¹⁰ Ezi Sol uan afuzimın Devit ġiniv a isi birim gikasava a birazi, Devit an afuzim gitazi, afuzim dipenir birim miıti. Ezi dimagarir kamın, Devit arav ghu. ¹¹ Ezi Sol uan ingangarir gumaziba amadagha ghaze, ia Devitın dipenimin mangi a korogh, egh bar mizaraghara ia misueghti an aremegh. Ezi Devitın amuim Mikal, kamaghın a miġei, “Ni datirighın dimagarir kamra ni arimangigh. Puvatighti, me gurumın mizaraghara izi ni misueghti, ni aremegham.” ¹² Kamaghın amizi, Mikal, benir gavgavir mam inigha dipenimin windua dafazi, Devit an suiragha uaghira nguazim ġirigha arav ghu. ¹³ Devit ghugha ġivazi, Mikal marvir guar me tememın ingarizim inigha Devitın misiamın aneti. Egha me memen arizim inigha marvir guar kamın dapanim aniki. Egha nir ruarir mamın anevara.

¹⁴ Ezi Solın ingangarir gumaziba Devit iniasa izima, Mikal kamaghın me miġei, “Devit arei.”

¹⁵ Ezi me uamategħa ghua Sol mikeme. Ezi puvati, a ua kamaghın me miġei, “Ia uamategħ an dipenimin aven mangi an ganigh, egh an akuir misiamın a inigh iziti, ki a misuegħtima an aremegham.”

¹⁶ Ezi me uamategħa ghua dipenimin aven ghugħa marvir guamın garima, a misiamın irighav iti, ezi an dapanim anighizir memen ariziba iti. ¹⁷ Egha me an ganigha ġivagħa ghua Sol mikeme. Egha ġin Sol kamaghın Mikalın azai, “Ni tizim

bagħa na ġifari? Ni tizimsua nan apanim ataghizi an arav ghu?”

Ezi Mikal kamaghın a ikaragħa ghaze, “Devit kamaghın na miġei, ni nan akuragħti, ki ari mangika. Puvatighti, ki nin misuegħti, ni aremegham.”

¹⁸ Devit arir dughiamın, a ghua Raman nguibar ekiamın Samuel bato. Egha Devit bizir Sol a gamiziba dar gun Samuel gegħani. Egha ġin Devit ko Samuel ghua Naiotın nguibamın iti. ¹⁹ Ezi gumazir maba kamaghın Sol miġei, “Devit Raman nguibar ekiamın boroghın Naiotın nguibamın iti. Naiot a Godın akam inigha izir gumazibar nguibam.” ²⁰ Ezi Sol gumaziba amadazi me Devitın suighasa zui. Me ghua otivigha garima, Godın akam inigha izir gumazir okoruar mam, Godın akam pamtem an gun miġiava diava ighia izi. Me Samuelın garima, a Godın akam inigha izir gumazir kabar dapanimin iti. Ezi Godın Duam pamten Solın gumaziba ġizivazi, me uaghan Godın akam pamten an gun miġia, dia ighia izi. ²¹ Ezi Sol kamaghın bizir kam baregħa gumazir igharaziba amadazi, me ghua kamaghira Godın akam inigha izir gumazibar mın otifi. Ezi Sol ua kamaghira oregħa, a ua gumazir avirir maba ua me amadazi, me ghua kamaghira Godın akam inigha izir gumazibar mın otifi.

²² Ezi Sol ġin uabi ghua Raman otogħa, ghua Sekun nguibamın mozir dipar ekiamın oto. Egha kamaghın Sekun itir gumazibar azai, “Samuel ko Devit aning managh iti?”

Ezi me ghaze, “Aning Raman nguibar ekiamın boroghın Naiotın nguibamın iti.”

²³ Ezi Sol tuavimın ghuavira itima, Godın Duam an anabozi, a Godın akam pamtem an gun miġiava, diava ighia tuavimın ghua Raman boroghın ghua Naiotın nguibamın oto.

²⁴ A gumazir igharazibar mın uan koro-tiaba suegħa, Samuelın damazimın, Godın akam inigha izir gumazibar mın ami. Egha dimagarir kam ko aruer kamın, a bibiamra irighav iti. (Bizir Sol batozir kam, an akar gumaziba miġeir mamın mingarim. Akar

kam kamakin, “Manmaghin ami, Sol ti uaghan Godin akam inigha izir gumazim, o?”)

20

Jonatan Devitin akura

¹ Sol Raman boroghin Naiotin nguibamin otozi, Devit nguibar kam ategha arava, uamategha Jonatan bagha ghu. A kamaghin Jonatan migei, “Ai Jonatan, nin afeziam tizim bagh na misueghti ki aremegham? Ki osimtizitam o arazir kuratamin a gamizir puvati. Guizbangira, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.”

² Ezi Jonatan kamaghin Devit ikara, “Puvati, ni aremeghan kogham. Nan afeziam, bizir a damuamiba, a bar dar gun na migei, bizir muziariba ko bizir ekiaba. Egh a bizir katam nan modoghan kogham. Ezi ki fo, a ni misueghti ni aremeghan kogham.”

³ Ezi Devit ua kamaghin migei, “Nin afeziam a bar ni gifo, ni bar na gifonge. Kamagh amizi, a ti na misueghti, ki aremeghsi, a ni mikemeghan kogham. An osimtizim ni daningan aghua. Ezi guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ki ni migei, nin afeziam na misueghti ki aremegham. Ki bizir kam gifogha gifa, ki fo ni datirighin na ko iti. Ezi dughiar bar otevimin nin afeziam bizir kam damuam.”

⁴ Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ki manmaghin nin akuraghasa, ni ifonge? Bizir ni ifongezir manam, ki a damuam.”

⁵ Ezi Devit kamaghin a migei, “Gurumzaraghan iakinir igiamin dughiar ekiamin, ki mangi atrivim ko damam. Ni uabi nighnigh, ni na amadaghti, ki mangi obarir azenimin modogh iki, mangi amimzaraghan guaratizimin tugham. ⁶ Eghti nin afeziam apir dakozimin na bagh ganiva nin azangsigh suam, a managh iti, eghti ni kamaghin a mikim, ‘Azeniba vaghvagha dar dughiar kamin, Devitin adarazi me uari akuva Betlehemin ofabagh ami. Kamaghin amizi, a mangasa nan azarazi, ki an amamangatizi, a uan nguibamin ghu.’

⁷ Ni atrivim mikemegh givaghti, a suam, ‘A dera,’ eghti ni fogh suam, ki deragh

ikiam. Eghti an atariva osemeghti, ni fogh suam a pazi na damuam. ⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, ni nan namakar aghuimin ikiasa akar mam akiri, bizir kam bangin ki fo, ni nan apangkuvigh deragh na damuam, ki nin ingangarir gumazim. Egh ki arazir kuratam damighti, ni uabi na misueghti ki aremegham. Ni na inigh uan afeziam bagh mangan marki.”

⁹ Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Marki, ni mamaghin nighnighan marki. Ki tong kamaghin foghai, nan afeziam pazi ni damuam, ezi ki ni mikemeghai. Ki a mongan kogham.”

¹⁰ Ezi Devit kamaghin a migei, “Ni uan afeziam nan gun a mikemeghti, an adarir migirigiam damuti, tina izi na mikimam?”

¹¹ Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ga dagher azenimin mangigh, ki ni mikimam.” Egha aning dikavigha zui.

¹² Aning ghua otogha givagha, Jonatan kamaghin Devit migei, “Ikiavira Itir God, Israelin Godin ziamin, ki kamaghin migei, ki ifaraghti a mizazim na gasegham. Gurumzaraghan o zuerimin dughiar kamra, ki ni bagh afeziamin azangsigham. A navir amirizim nin ikiti, ki ni bagh akam amangam. ¹³ Eghti nan afeziam ni gasighasighsi mikimti, ki ni mikimam. Egh ni arisi, ki ni mikemegh nin akuraghan koghti, Ikiavira Itir God mizazir ekiatam na gasegh. Ezi ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God nan afeziam ko ikezi moghin, a uaghan ni ko iki.

¹⁴ “Egh gin, ki angamira ikivira ikiti, ni nan apangkuvigh deraghvira na damu, mati Ikiavira Itir God en apangkuvigha deragha e gami mokin. Puvatighti, ki aremegham. ¹⁵ Egh ni uaghan nan ovavir boriba zurara deravira me damu. Ni pazi me damuan marki. Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin nin apaniba agivamin dughiamin, ni nan ovavir boribar apangkuvigh deraghvira me damu.” ¹⁶ Jonatan akar dikirizir gavvimin, Devit ko an adarazi gamua ghaze, ni aremeghamin dughiamin gin, nin ovavir boriba akar dikirizir kam gin

amadaghti, Ikiavira Itir God mizazim me gasam.

¹⁷ Jonatan uabi gifongezi moghin bar Devit gifonge, kamagh amizi, a Devit migia ghaze, Devit ni akar dikirizir gavgavim damu. Ezi Devit Jonatan mikemezi moghin ami. ¹⁸ Egha Jonatan ua kamaghin Devit migei, "Gurumzaraghan, iakinir igiamin dughiar ekiam. Eghti ni damamin dughiamin ikian koghti, afeziam ni apiaghirir dabirabimin ganti a pura ikiti, an okam nighnigham. ¹⁹ Eghti amimzaraghan, ni bar zuamira magiri dagiar pozir ekiam ni faragha modozimin boroghin modogh, dagiar pozimin ziam Esel. ²⁰ Eghti ki izi pura ifar barir afuzir 3pla inigh dagiar pozir kam boroghin itir bizitam gasam. ²¹ Egh ki na ko izamin otarir igiam mikemeghti, a nan barir afuziba buriam. Eghti ki kamagh a mikim suam, tong sivagh kagh izi, bariba kagh amadagham iti, eghti Devit, ni na bagh izi. Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ni kamaghin fogh suam, ni deravira ikiti bizitam ni gasighasighan kogham. ²² Eghti ki otarir na ko izamin kam mikim suam, barir afuziba muna munagh iti, eghti ni zuamira dikavigh danganir igharazitamin mangi. Ni kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God uabi ni amadazi, ni mangi. ²³ Guizbangira, akar dikirizir gavgavir ga uaning ko amizir kam, Ikiavira Itir God gan gari, ezi ga zurara an gin mangi mamaghira ikiam."

²⁴ Ezi Devit dagher azenimin ghua dagiar pozimin boroghin modo. Ezi amimzaraghan Atrivim Sol iakinir igiamin isar ekiam bagha izav apera. ²⁵ A zurara ami moghin ghua dipenir birimin, uan dabirabim gapera. Ezi Jonatan atrivim vongin amadaghan aperaghav itima, Apner atrivimin boroghin apera. Ezi Devit apiaghirir dabirabim pura iti. ²⁶ Sol garima, Devit dughiar kam in itir puvatizi, a migirigiatam gamir puvati, a pura kamaghin nighnisi, "Devit manmaghirama ami? Bizitam ti Devit batozima, a Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatigha, izezir puvati, o?" ²⁷ Iakinir igiamin, namba zin dughiamin, me ua uari akuvagha

gari, Devit apiaghirir dabirabim, a ua pura iti. Ezi Sol kamaghin uan otarim Jonatan migei, "Jesin otarim manmaghin amigha boghinaron ko datirighin isam bagha izezir puvati?"

²⁸ Ezi Jonatan ghaze, "A Betlehemin mangasa nan azangsiki. ²⁹ A kamagh na migei, 'Nan aveghbuam na bagha akam amaga ghaze, ki mangi uan adarazi ko ofa damuam. Kamagh amizi, ni na ateghti ki mangam. Ni guizbangira nan namakar aghuim, ni na ateghti ki mangi uan adarazir ganam. A kamaghin migeima, ki anetaghizi a uan adarazi bagha ghu.' Bizir mingarir kam in a isar ekiam kam in ni ko ikiasa izezir puvati."

³⁰ Ezi Sol kamaghin oregha bar Jonatan baseme, egha kamaghin a migei, "Ni amizir bar kurar orazir puvatizimin borim. Ki ni gifo, ni Jesin otarir kam in akurvaghasa. Arazir kam ni damighti ni gumazir kinimin ikiam, eghti aghumsizir ekiam ni uan amebam ko gua batogham. ³¹ Jesin otarir kam nguazir kam in ikivira ikiti, ni kantrin kam in atrivimin otoghan kogham. Kamagh amizi, ni gumaziba amadaghti, me mangi a inigh iziti, ki a misueghti an aremekal!"

³² Ezi Jonatan kamaghin Solin akam ikaragha ghaze, "A tizim bagh aremegham? An osimtizir manam gami?"

³³ Ezi Sol akar kam baregha zuamira afuzim inigha Jonatan birazi, Jonatan an afuzim gita. Ezi Jonatan datirighin fo, nan afeziam datirighin Devit misueghti an aremeghasa pamten nighnisi. ³⁴ Egha Jonatan atara bar uan afeziam basemegha, dagher dakozim ategha ghu. Egha iakinir igiamin dughiar namba zin, daghetam amezir puvati. An afeziam Devit gasighasigha aghumsizir akabar a mikemezi, an akar kurar kabagh nighnigha, Devit bagha navim bar a baseme.

³⁵ Egha amimzaraghan mizaraghara, Jonatan dagher azenimin Devit bativasa ghua, otarir mam inizi an a ko zui. ³⁶ Ezi Jonatan kamagh otarir kam migei, "Ki barir afuzibar asiti, ni mangi da buri. Ni zuamira mangi." Ezi otarim ivegha zuima, Jonatan barir afuzir mam in a gafiragha ase.

³⁷ Ezi otarim ivegha ghua barir afuzim irizi naghin zuima, Jonatan an diagha kamagh a migia ghaze, “Ni tong ua sivagh mangi. Barir afuzim ti munagh iti.”

³⁸ Ezi Jonatan ua otarimin diagha ghaze, “Ni zuamira mangi. Ni oragh, pura tughiv ikian marki.” Ezi otarim barir afuzim inigha Jonatan bagha izi. ³⁹ Otarir kam Jonatan migeir akabar mingaribagh fozir puvati. Jonatan ko Devit uaningra fo. ⁴⁰ Egha Jonatan uan barir pim ko bariba isa otarim ganingizi, ana da inigha ua nguibar ekiamin ghu. ⁴¹ Egha otarim ghugha givazi, Devit dagiar pozimin girakirangin modozim ategha iza, Jonatanin boroghin ira nguazimin fuagha, uan guam nguazim mitua. Egha 3plan dughiabar uan dapanim fegha uam aviragha egha dikavigha aning uaningin torava azi. Devitin azir akamin arazim, bar Jonatanin azir akamin arazim gafira.

⁴² Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ni navir amirizim sara mangi. Ga fo, ga Ikiavira Itir Godin ziamin, akar gavgavim akirigha givagha ghaze, ga zurara deraghvira uaning damuam. Eghti gin gan ovavir boriba uaghan kamaghira arazir kam damuam.” A mikemegha givazi, Devit danganir igharazimin zuima, Jonatan uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

21

Devit Solin arav ghu

¹ Devit ara ghua Nopin nguibar ekiamin ofa gamir gumazim Ahimelek bato. Ezi Ahimelek nigha atiatia uan dipenimin azenan izegha kamaghin Devit migei, “Ni tizim bagha uabira izi?”

² Ezi Devit ghaze, “Atrivim ingangarir mam na ganingizi ki izi. A ghaze, ki damuamin ingangarir kam, ki an gun gumazir igharazitam mikiman kogham. Ki uan midorozir gumazibav gia ghaze, ia danganir igharazitam na batogh. ³ Ezi ni dagher manmagh gariba iti? Ni bretba ikiva 5plan rubuziba na daning, puvatighti ni dagher igharazitam na daningigh.”

⁴ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin a migei, “Ki bretin kiniba puvati. Bretin God ganingizimra iti. Nin midorozir gumaziba bogh dimangan amiziba ko dakuighan koghti, ni bretin kaba inigh mangam.”

⁵ Devit kamaghin Ahimelek migei, “Ki guizbangira ni migei, e dimangan amiziba koma akuizir puvati. E zurara pura uan apanibav soghamin dughiaba, en midorozir gumaziba ko men biziba Godin damazimin zue. E datirighin uaghan Godin damazimin zue.”

⁶ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim bretba isava a ganingi. Bretin me isa God ganingizim anarira iti. Dagher igharaziba ua puvati. Me dughiar kamin Godin damazimin bretin igiaba isa, ghuribar danganim garigha, dakozim gati. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, bretin ghuriba isa Devit ganingi. ⁷ Ezi dughiar kamin, Atrivim Solin ingangarir gumazir mam, a Idomian gumazim, an ziam Doek. A Godin Purirpenimin ikia Godin ofa damuamin dughiam mizuai. A garima Ahimelek bretin kaba isa Devit ganingi. Doek a Solin bulmakaubar garir gumazibar gumazir dapanim. ⁸ Ezi Devit bretba inigha kamagh Ahimelek migei, “Ni afuzitam o midorozir sabatam iti? Ni tam ikiva na daningigh. Atrivim ingangarim bagha nan avisi, ki midorozir sabatam o bizir igharazitam inizir puvati. Ki pura ize.”

⁹ Ezi Ahimelek a migia ghaze, “Ki midorozir sabar vamira iti. Kar Goliatin midorozir sabam, ni Elan danganir zarimin a misoghezi an areme. Me a isa nir mam a noegha ofa gamir gumazibar dapanim azenimin azuir korotiar otevimin girakirangin aneti. Ni ifuegh midorozir sabar kam iniam.”

Ezi Devit ghaze, “Ni a isi na daningigh! Midorozir sabar kam, a bar dera. Tam uam a gafrazir puvati.”

¹⁰ Egha Devit Solin atiatigha dughiar kamra nguibar ekiar kam ategha arav ghu. A ghua Getin nguibar ekiamin atrivim Akis bato. ¹¹ Atrivimin ingangarir gumazibar dapaniba kamaghin a migei, “Gumazir

kam Devit, a uan kantrin atrivim. Amiziba a bagha kamagh ighiam bange:

“Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.”

¹² Ezi Devit miğiriğiar kam baregha kamaghin nighnisi, Getin nguibamin garir Atrivim Akis ti a misueghti an aremegham. Egha an atiati. ¹³ Kamaghin amizi, Devit atrivim ko an ingangarir gumazibar dapanibar damazimin, odava gumazir onganim gava. Me a ikiasava amima a bar gumazir onganimin mirarama oto. A pura tintinibar nguibar ekiamin tiar akamin, biziba osira diava arava, pupuviba an akatorimin otiva an ghuamasizimin izaghiri.

¹⁴ Ezi Atrivim Akis an gara kamagh uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia kagh gan, gumazir kam bar ongani! Ia tizimsua a inigha na bagha izi? ¹⁵ Ia ti ghaze, nan kantrin gumazir onganiba puvati, a? Bar aviriba iti, kamagh amizi ia tizim bagha gumazir onganir kam inigha izima, an arazir onganiba nan damazimin dagh amuavira iti? A nan dipenimin ikian kogham.” Kamaghin amizima, Atrivim Akis Devit ataghizima, a ghu.

22

Sol ofa gamir gumazibav soghezi, me ariaghire

¹ Egha Devit Getin nguibar ekiam ategha ara ghua, Adulamın nguibar ekiamın boroghın mighsiamın dagiar torir mamın iti. Ezi an aveghbuaba ko an afeziamın ikizim kamaghın oraki, a danganir kamın iti. Ezi me ghua a ko iti. ² Dughiar kamın, gumazir osimtızir igharagha garir aviriba itiba ko, gumazir igharaz darazir biziba inigha da ikarazir puvatiziba ko, gumazir adariba gumazir igharazibar itiba, me bar moghira Devit bagha ghuegha a ko uari akuvagha itima, a men gumazir dapanimin iti. Gumazir a ko itibar dibobonim, 400in boroghın ghu.

³ Ezi Devit uan amebam ko afeziam inigha danganir kam ategha, Moapın kantrin, Mispan nguibar ekiamın ghu.

Egha a kamaghın Moapian atrivim miğei, “Ki kamaghsua, ni nan amebam ko afeziam ateghti, aning ni ko ikiti, ki Ikiavira Itir Godın ifongiam gifogham, a na bagh a bizir tizim damuam.”

⁴ Ezi Moapian atrivim, Devit ifongezı moghın, a Devitin amebam ko afeziam inigha izima aning Moapın atrivim ko itima, Devit uabi dagiar torimin modogha iti.

⁵ Ezi Godın akam inigha izir gumazir mam, an ziam Gat, a iza kamaghın Devit miğei, “Ni ua danganir kamın ikian marki. Ni datirighira dikavigh Judan anabamin nguazimin mangi.” Ezi Devit danganir kam ategha, Judan nguazimin ghua an rurarir ekiar me kamaghın diborim Heretin ghugha an iti.

⁶ Dughiar mam, Sol Gibeian mighsiar dozimin ikia, temer mamın apengan aperaghav ikia, uan afuzimin suiraghav iti. Ezi an ingangarir gumazibar dapaniba an okarigha iti. Ezi gumazir maba Devit itir danganimın gun a miğei. ⁷ Ezi Sol kamaghın uan ingangarir gumazibav gei, “Ia Benjaminın anabamin gumaziba, ia deraviram oragh. Ia ti ghaze, gumazir kam Devit, a dagher azeniba ko wainın azeniba isi ia daningam, a? Egh a ia damuti ia 1,000pla ko 100plan midorozir gumazibar dapanibar otivam, a? Bar puvatigham. ⁸ Ki fo, ia bizir kabagh nighnigha na gasighasighasa akam misoke. Ian tav bar kamaghın na mikemezir puvati, nan otarim, Jesin otarir kamın akurvaghasa a ko akar gavgavim akiri. Ia na ginighnizir puvatigha, kamaghın na mikemezir puvati, nan otarim a nan ingangarir gumazir kam gamizima, a nan apanimin oto. Egha a datirighin na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.”

⁹ Dughiar kamın Idomian gumazim Doek, a Solın ingangarir gumaziba ko tuivighav iti. Egha a kamaghın Sol miğei, “Ki Nopın nguibar ekiamın ikia garima, Devit ofa gamir gumazim Ahimelek bagha ghu, a Ahitupın otarim. ¹⁰ Ezi Ahimelek, Devit mangamin tuavim bagha Ikiavira Itir God ko miğei. Egha a dagher maba

ko Filistian gumazim Goliatin midorozir sabam sara inigha Devit ganingi.”

¹¹ Sol akar kam baregha gumazir maba amadazima, me ghua Nopin ofa gamir gumazim Ahimelek ko an ikizimin itir ofa gamir gumaziba bar me inigha ize. ¹² Ezi ofa gamir gumazir kaba bar otivigha givazima, Sol kamaghin Ahimelek migei, “O Ahitupin otarim, ni oragh. Ki akar mam nin iti.”

Ezi Ahimelek ghaze, “Gumazir ekiam, ni akar manam iti?”

¹³ Ezi Sol kamaghin a migei, “Bizir tizim bagha ni Jesin otarim ko, gua na gasighasighasa akam akiri? Ni dagher maba ko midorozir sabar mam sara a ganiga, aka taba a daningasa Godin azangsis. A datirighin nan apanim gav- agha, na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.”

¹⁴ Ezi Ahimelek kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Devit a nin ingan- garir gumazibar faragha zuir gumazir bar aghuim, egha a deraghavira nin girara zui. Ingangarir gumazitam a gafirazir puvati. A uaghan nin amerem, a nin boroghin ikia ni geghuvir midorozir gumazibar dapanir mam. Nin dipenimin aven itir adarasi, me bar a gifuegha ziar ekiam a ganidi.* ¹⁵ Dughiar kamra ki ti akatam a daningasa Godin azangsis, o? Bar puvati. Ki dughiar aviribar a bagha God ko migei. Ki nin ingangarir gumazim, ki uan adarazi ko, ni akam e gasan marki. E ni gasighasighasa akam akirizir puvati. Bizir ni datirighin migeir kam, ki bar a gifozir puvati.”

¹⁶ Ezi atrivim kamaghin a migei, “Puvati. Ahimelek, ki ni bareghan kogham. Ni uan adarazi ko bar ovengam.”

¹⁷ Egha Sol uan midorozir gumazir an boroghin tuivighav itibav gia ghaze, “Aria. Ia raghirigh Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba misueghti, me arighiregh. Me Devit ko ingara fo, a nan aragharui, ezi me bar na migeir puvati.” Sol kam- aghin migeima, midorozir gumaziba me misoghan aghua. Me fo, kar Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba.

¹⁸ Kamaghin amizi, Sol Doek migia ghaze, “Ni mangi me misueghti me arighiregh.” Ezi Doek raghirigha ghua ofa gamir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. Dughiar kamra a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir 85pla misoghezi me ariaghire. Gumazir kaba, me ofa gamir gumazir korotiar otevir azenan azuiba. ¹⁹ Ezi Sol uan midorozir gumaziba amadazima me Nopin ghue, kar ofa gamir gumaziba itir nguibar ekiam. Egha me Nopin gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. Me gumaziba, ko amiziba, boriba ko borir agheghevur oteba apiba, bulmakauba, donkiba, ko sipsipba sara bar me kuavareme.

²⁰ Egha me Ahimelekin otarim Abiatar, a Ahitupin igiavotarim, me a misoghezir puvati. A men ara ghua Devit ko iti. ²¹ Ezi Abiatar kamaghin Devit migei, “Sol Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba bar me misoghezi, me ariaghire.”

²² Ezi Devit kamaghin a migei, “Noka! Dughiar ki nin afeziam ko ikezim, Doek uaghan iti. Ezi ki fo, a guizbangira nan gun Sol mikimam. Ki fo, na bangin, nin afeziam uan adarazi ko ariaghire. Kar nan osimtizimra! ²³ Kamaghin amizi, ni ikiva atiatingan marki. Ga fo, gu- mazir na misoghasava amim, a uaghan ni misoghasa. Ni na ko iki deraghvira ikiam.”

23

Devit Keilan nguibamin akura

¹ Ezi gumazir maba iza kamaghin De- vit migei, “Filistiaba Keilan nguibamin itir gumazamizibav sogha, men witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghua, men witin dagheba okeme.”

² Ezi Devit akar kam baregha kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “Ki mangi Filis- tiabav sogham o markiam?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “A dera. Ni mangi Filistiabav suegh Keilabar akuraghti, me deragham.”

³ Ezi Devit ko itir gumaziba a migia ghaze, “Ni oragh. E datirighin Judan an- abamin nguazimin itima, bizir aviriba e gamima, e atiatingi. E manmaghin Keilan

* **22:14:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

nguibamın mangı Filistiabav soĝham? E mangan kogham.”

⁴ Me kamaghın mikemezıma, Devit uam İkiavıra İtir Godın azai. Ezi a ua kamaghın miĝei, “Ki ian akuraghtıma, ia midorozimın Filistiaba abınıĝham. Kamaghın amizıma, ia dikavıĝh Keilan nguibamın mangı Filistiabav soĝh.”

⁵ Ezi Devit uan gumazıba ko, Keilan ghua pamtem Filistiabav soĝhezi, men avırıba ariaghıre. A bar me abırıgha, men bulmakauba ini. Kamaghıra, Devit Keilan nguibamın gumazamizıbar akurazi, me deravıra iti.

⁶ Ahımelekın otarım Abıatar, faragha Atrıvim Solın ara iza Devit ko itir dughıamın, a ofa gamır gumazıbar korotiar otevir azenan azuım inıĝha ize.* Me Keilan nguibamın zuir dughıamın, Abıatar korotiar kam uagħan a inıĝha me ko zui.†

⁷ Ezi gumazır maba Sol miĝıa ghaze, “Devit ghua Keilan nguıbar ekıamın iti.”

Ezi Sol ghaze, “Bar dera, God datırıĝhın a isa nan aĝharım darıĝham. Devit a nguıbar ekıar tiar akar gavgavım ko divazır gavgavım itımın aven ize. A uabı uabı isa kalabuzıam gati. Kamaghın amızı, ki an suıĝhamın ingangarım osemezır puvati.” ⁸ Kamaghın amızı Sol uan midorozır gumazıba bar men diazi, me Devit uan adarazi ko me konasa Keilan zui.

⁹ Ezi Devit kamaghın oraki, Sol a gasıĝhasıghasa izi. Ezi a kamaghın ofa gamır gumazım Abıatar miĝei, “Ni ofa gamır gumazıbar korotiar otevir azenan azuir kam, a inıĝh izi.”

¹⁰ Ezi an a inıĝha izezi, Devit kamaghın İkiavıra İtir God miĝei, “O, İkiavıra İtir God, ni İraelia en God, ki nın ingangarır gumazım, ki kamaghın oraki, Sol fo, ki Keilan kagħ iti. Kamagħ amızı, a na bangın kagħ izi nguıbar kam gasıĝhasıghasa. ¹¹ Ki fogħasa, nguıbar kamın gumazamizıba na isi Sol danıngam, o puvatıĝham? Sol izamın akam a guızbangıra o puvati? O İkiavıra İtir God, İraelia en God, nan

ıfongıam kamakın, ni nan azangısızım ikaragħ.”

Ezi İkiavıra İtir God kamaghın a miĝei, “Sol a izam.”

¹² Ezi Devit ua İkiavıra İtir Godın azara, “Keilan gumazamizıba, me ki uan adarazi ko e isi Sol danıngam, o puvatıĝham?” Ezi a ghaze, “Are, me ni miĝei mogħıra mamagħıra damuam.” ¹³ Ezi Devit kamaghın oreĝha zuamıra uan gumazıba ini, men dibobonım 600ın mın tu. Me bar dikavıgha Keila ategħa ghue. Me bar mogħıra uarı inıĝha tintınıbar danganıbagħ arui. Ezi Sol orazıma Devit Keila ategħa arav ghuzıma, Sol ua Keilan mangan niĝhnızır puvati.

Devit a miĝsiaba itir danganıbar modi

¹⁴ Ezi Devit ghua Sifın nguıbar ekıamın borogħın, miĝsiaba itir danganıbar mongamın aĝhuıbar modi. Danganıbar kam, kar danganıbar dakırtızır gumazıba puvatızım. Sol zurara Devit burıavıra iti, ezi İkiavıra İtir God Sol gamıma, a Devit batıvir puvati. ¹⁵ Ezi Devit kamaghın fo, Sol izi a misuegħtı an aremegħam. Kamaghın amizıma, a ghua Sifın borogħın Horesın nguıbamın iti. ¹⁶ Ezi Solın otarım Jonatan Devitın ganasa ghua, niĝhnızır gavgavım İkiavıra İtir Godın ikıasa akar aĝhuıbar a miĝei. ¹⁷ Eĝha Jonatan kamaghın a miĝei, “Nan afezıam ni burı ni batogħ, ni gasıĝhasıĝhan kogħam. Kamaghın amızı, ni atiatingan markı. Ni ĝın İraelian atrıvimın ikıam, eĝtı ki nın ĝırara ikıam. Nan afezıam, a uagħan bizır kam ĝıfo.” ¹⁸ Eĝha anıng İkiavıra İtir Godın damazımın, roroamningın ikıasa akar dikırızır gavgavır mam gamı. Eĝha Jonatan uamateĝha uan nguıbamın ghuzıma, Devit Horesın ikıavıra iti.

¹⁹ Ezi Sifın gumazır maba ghua Gıbean nguıbar ekıamın Sol miĝıa ghaze, “O atrıvim, ni oragħ. Devit en biĝhan Hakılan miĝsiamın modogħa iti, a sautın amadagħan Jesımonın gumazamizıba puvatızır danganıamın iti. Me

* **23:6:** Korotiar kam, a ofa gamır gumazıbar korotiar otevir azenan azuım, a dagıar pumuning iti. Anıng Godın ifongıam ĝıfogħamın ingangarım iti. † **23:6:** Fomıra itir gumazır maba, akınafarır kam Grikın akamın a ĝıragħa an osiri. Eĝha me ghaze, Hıbrun akamın mınĝarım kamaghın iti. Ezi e ĝarım, akınafarır Hıbrun akamın datırıĝhın itir kam, akar kamın mınĝarım kamaghın għu, Abıatar faragħa Keilan nguıbamın Devit bato. **23:18:** 1 Samuel 18:3 **23:19:** Onger Akaba 54:1

Horesin nguibamin boroghin, mighsiabar misoghamin danganir aghuibar iti. ²⁰ O atrivim, e fo, ni gumazir kamın suighasa bar ifonge, ni iziva a inigh. E uari a isi nin agharim darigham.”

²¹ Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia nan akurvaghamin arazir aghuim gami. Bizir kam bangin, Ikiavira Itir God deraghvira ia damu. ²² Ki fo, gumaziba kamaghin migei, Devit bar dikirmiki, an e gifaragham. Kamaghin amizi, ia uamategh mangi a itir danganim bagh deraghvira ganigh, egh uaghan gumazir an ganizibar ziaba inigh. ²³ Ia bar deraghvira a modozir dangani-bagh fogh, egh zuamira izi na mikemeghti, ki ia ko mangam. A danganir kamra ikiti, ki mangi deraghvira a batogham. Ki Judabar dakoziba bar dar tongin a buriva an apigham.”

²⁴ Sol mikemegha givazi, Sifia anetegha uan nguibamin ghue. Egha me kamaghin fo Devit uan gumazamiziba ko me Maonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. A sautin amadaghan, Jesimonin Jordanin danganir zarimin iti. ²⁵ Sol oregha givagha, uan gumaziba ko me danganir kamın ghua Devit buri. Ezi gumazir maba iza Devit mikeme. Ezi a ghua danganir kurar dagiar aviriba itimin, Maonin gumazamiziba puvatizir danganir vuemin iti. Sol oraghti, Devit danganir manamin mangiti, a uaghan danganir kamın mangam. ²⁶ Sol uan gumaziba ko mighsiar akirir vuemin mangiti, Devit uan adarazi ko me solin ariva, mighsiar akirir vuemin mangam. Egha Sol uan adarazi ko ghua bar Devit uan adarazi ko me iklarugha bar men suighasava ami. ²⁷ Ezi gumazir mam iza kamaghin Sol migei, “Filistiaba en nguazimin izegha e misosi. Ezi ni zuamira uamategh izi.”

²⁸ Ezi Sol akar kam baregha uan gumaziba ko me Devit ategha, uamategha ghua Filistiaba ko misosi. Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Midorozibagh Itaghvirazir Dagiam.” ²⁹ Ezi Devit danganir kam ategha ghua Engedin nguazimin danganir mogomer aghuibar iti.

24

Devit bar Atrivim Sol misoghasa amua a misoghezi an aremezir puvati

¹ Sol Filistiabar agiragha givagha, ua iza Devit buri. Ezi gumazir maba kamaghin a migei, “Ni munagh gan, Devit muna Engedin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.” ² Kamaghin amizi, Sol Israelian 3,000plan midorozir gumaziba amisevezima, me Devit ko an gumaziba buri. Me danganir kurar kamaghin diborim, Memen Atiaba Itir Danganir Kuram, me an me buri. ³ Me ghua sipsipba itir divazir mabar boroghin, mighsiar torir mamın iti. Ezi Sol daviasa torir kamın aven ghu. Ezi Devit uan gumaziba ko, faragha torir kamın, bar an aven ghugha an modogha iti.

⁴ Devitin gumaziba kamaghin a migei, “Aria. Datirighin nin dughiar aghuim, Ikiavira Itir God an gun ni mikemegha gifa, a nin apanim nin agharim darigham. Eghti ni arazir manamin a damusi a damu.” Ezi Devit nimira an amuda ghua, Solin boroghin ghugha, an korotiar ruarimin vin an avizir mam atu, ezi Sol fozir puvati. ⁵ Devit anetugha givagha nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati.

⁶ Kamaghin amizima, Devit uamategha ghua uan gumazibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God uabi gumazir kam ginabagha a isa nan gumazir ekiamin aneti. Kamagh amizi, ki arazir kuratamin a damuan kogham. Ikiavira Itir God uabi nan anogoroke, ki bizir kam damuan kogham.”

⁷ Egha Devit uan gumazibar atarigha men amamangatizir puvati, ezi me ghua Solin misoghezir puvati. Ezi Sol avigha givagha, torir kamın azenim girigha tuavim girigha ghu.

⁸ Ezi Devit an girara torir kamın azenim girigha an girara ghua an diagha ghaze, “Atrivim Sol, nan gumazir ekiam.” Ezi Sol dimdiar kam baregha raghirizi, Devit uan tevimming apirigha, guam nguazim tuagha ziar ekiam a ganidi.

⁹ Egha a kamaghin Sol migei, “Ni tizim bagha gumazir kabar akaba baragha ghaze, ki ni gasighasighasa? ¹⁰ Ni datirighin

uan damazimning kagh gan, ni dagiar torimın itima, Ikiavira Itir God ni isa nan dafarim gati. Ezi nan adarazi ghaze, ni a misueghti an aremegh. Ezi ki nin apangkuvigha ghaze, kar Ikiavira Itir God inabazir atrivim, ki a misueghan kogham. ¹¹ Nan afeziam, ni kagh ki suirazir nir avizir kamın gan. Ki nin korotiar ruarimın avizim atugha ni misoghan aghua. Kamagh amizi, ni deragh na gifogh, ki nin apanim puvati, egha paza ni ginighnizir puvati. Egha osimtizitam nin itir puvati. Ezi ni na misueghti ki aremeghasa na buriavira iti. ¹² Ikiavira Itir God uabi, gan araziba tuisigh egh fogh suam, gan tinara arazir kuram gami. A, ni amizir arazir kurar kam bagh ni ikarvagh, ivezir kuram ni daningam. Eghti ki uabi arazitam ni damighan kogham. ¹³ Ni aghuzir akar fomira itir kam gifo, ‘Gumazir kurabara, arazir kurabagh ami.’ Ezi ki gumazir kuram puvati, ki arazir kuratamın ni gamizir puvati. Bar puvati. ¹⁴ O Israelian atrivim, ni nan agintighasa izi, o? Ezi ki tina? Ki mati afiam aremegha gifa. Ki mati pir mam. ¹⁵ Kamaghın, Ikiavira Itir God uabi ga tuisigh mikim suam, gan tinara osimtizim gami. A uan kotin aven nan akuragh na bagh akam akirighti, ni na gasighasighan kogham.”

¹⁶ Devit mikemegha givazima, Sol kamaghın a migei, “Devit, nan otarim, ni uabi na migei, a?” Egha Sol pamtem aziava arai.

¹⁷ Egha a kamaghın Devit migei, “Ni gumazir arazir aghuim gamim, ezi ki gumazir bar kuram. Guizbangira, ni deragha na gami, ezi ki deragha ni ikarazir puvatigha, bar arazir kuramın ni gami. ¹⁸ Ni datirighın deragha na geghara ghaze, Ikiavira Itir God na isa nin agharim gati, ezi ni na misoghezir puvati. Bar guizbangira, ni arazir kamın na gami. ¹⁹ Ki fo, gumazitam uan apanim gasighasighamin tuvim ikiva, a tizim bagh aneteghtima a pura mangam? Puvatigham. Ezi ni arazir kam gami, kamagh amizi, Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damuva deraghvira ni ikaragham. ²⁰ Ki kamaghın bar fo, ni Israelian atrivimın ikiam. Egh ni

gavgavigh deraghvira kantrin kam gativaghti, nin ovavir boriba uaghan a gativagh mamaghira ikiam. ²¹ Ki kamaghsua, ni Ikiavira Itir Godın ziamın akar gavgavir tam akirigh suam, dughiar ni atrivimın otivamimın, ni nan gin otivamin ovavir boribav soghan marki. Puvatighi, ni me misueghti me arighireghti, nan ikizim ko nan ziam bar kuavaremegham.”

²² Ezi Devit akar dikirizir kam gami. Ezi Sol uamategha uan nguibamın zuima, Devit uan adarazi ko uamategha uan misozir danganir gavgavir moga itimın ghue.

25

Samuel areme

¹ Ezi Samuel aremezima, Israelian gumamaziziba bar iza uari akuvagha a bagha azi. Egha me Raman nguibar ekiamın, an dipenimın miriamın anefa.

Samuelin ovevemın gin, Devit uan gumaziba ko dikavigha ghua, Paranin gumamaziziba puvatizir danganimın iti.

Abigel Devitin akura

²⁻³ Dughiar kamın, Maonın nguibar ekiamın gumazir mam, an ziam Nabal, a Kalepin ikizimın ovavir boribar gumazir mam. A Karmelin nguibar ekiamın boroghın nguazir mamın iti. A dagiar aviriba itir gumazir mam, egha 3,000plan sipsipba ko 1,000pla memeba iti. An amuimın ziam, Abigel, an amizir bar dirim, a nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba iti. Ezi Nabal adaribagh amir gumazim, an araziba ikufi.

Dughiar kamın, Nabal Karmelin nguibar ekiamın ikia, uan sipsipbar arizibar ghorı. ⁴ Ezi Devit gumamaziziba puvatizir danganimın ikia orazima, Nabal ingangarir kam gami. ⁵ Ezi a gumazir 10plan igiaba amadazima, me Nabal bagha Karmelin zui. A kamaghın me migei, “Ia Karmelin mangi nan ziamın dughiar aghuim isi Nabal daningigh. ⁶ Ia kamaghın a mikim, ‘Devit ghaze, O nan namakam, ki kamaghın Godın azai, a ni ko nin ikizim ko nin biziba bar, navir amirizim ko dabirabir aghuim isi ia daningam. ⁷ Devit kamaghın oraki, gumazir maba nin sipsipbar arizibar

ghori. A kamaghsua, ni deraghvira fogh, nin sipsipbagh eghuvir gumaziba, e ko Karmelin itima, e arazir kuratamin me gamizir puvatigha, men bizitam okemezir puvati. ⁸ Ni men azaraghti, e ni geghanizi moghira me ni geghanam. Datirighin isar ekiamin dughiam, ezi Devit ni bagha e amadazima e izi. A kamaghsua, ni en apangkufigh, e mati nin ingangarir gumaziba, ezi ni mati Devitin afeziam. E uari, ni daghetaba ikiva, taba e daningigh.’”

⁹ Ezi Devitin gumaziba ghua, Devitin ziamin akar kabar Nabal geghanigha a mizua iti. ¹⁰ Ezi Nabal kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam Devit, Jesin otarim, a manmaghin garir gumazim? Ki a gifozir puvati. Ki kamaghin oraki, dughiar kabar, ingangarir gumazir kinir aviriba uan gumazir dapanibar aragharui. Devit ti uaghan pura ingangarir gumazir kinir mam, egha uaghan aragharuir gumazim. ¹¹ Ia managhira ize, ki ia gifozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan bretba ko, dipaba, ko uan ingangarir gumazir nan sipsipbar ariziba aghoreziba, ki me bagha misoghezir asizir tuzir taba isi, ia daningan kogham. Bar puvatigham. Ki aghua.”

¹² Ezi Devitin ingangarir gumaziba Nabalın akar kam baregha uamategha ghua Devit mikeme. ¹³ Ezi Devit kamaghin migei, “Ia bar moghira midorozim bagh midorozir sababa inigh uan oghiriabar aghuigh, misoghsi mangi.” Egha me vaghvaghera bar moghira Devitin akamin gin zuima, Devit uaghan uan midorozir sabam uan oghiriam garu. Egha a 400plan gumaziba kamagh me inigha zui. Ezi 200plan gumaziba, a bizibagh eghuvasa me mikemezi, me iti.

¹⁴ Dughiar kamin Nabalın ingangarir gumazir mam ghua, kamaghin Nabalın amuim Abigel migia ghaze, “Devit gumazimiza puvatizir danganimin ikia, uan gumazir maba amadazi me iza, en gumazir ekiam dughiar aghuim a ganingi. Ezi a pamtemin me dagaragha men atara akar kuram me ganingi. ¹⁵ Gumazir kaba

faragha arazir kuratamin e gamizir puvati. Me zurara arazir aghuibaram e gami. Me zurara e ko dadaba aghuir danganimin iti. Me en bizitam okemezir puvati. ¹⁶ E me ko ikiava uan sipsipbagh eghuvir dughiamin, me arueba ko dimagariba bar, divazimin min e ekiarugha deravira e geghufi. ¹⁷ Ni deraghvira fogh, Devit uan gumaziba ko izi, en gumazir ekiam ko an gumazamizir a ko itibagh asighasighasa nighnisi. Kamaghin amizi, e ni bagha izi. E nin azai, ni deraghvira nighnigh, ni manmaghin osimtizir kam akiram? E bar Nabal gifo, a gumazir bar kuram, a ifaghata, akaba barazir puvatizir gumazim.”

¹⁸ Abigel kamaghin oregha zuamira 200pla bretba ko memen inimın ingarizir wain itir misevir pumuning inigha, sipsipın 5plan tuziba ko, 20 kilogremın witin tueziba, ko 100plan wainın ovizir ikizir apuziziba, ko 200pla fikin ovizir me apuziziba, a dagher kaba bar ada inigha donkibagh isin da ariki. ¹⁹ Egha a kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia donkiba inigh faragh mangiti, ki ian gin mangam.” A bizir amizir kamin gun uan pam mikemezir puvati.

²⁰ Egha Abigel uan donkin mam gaperagha Devit bativasava tuavir mamın zui. Ezi Devit uaghan tuavir kamra, uan gumaziba ko me munagh an ikegha izi. Ezi Abigel tuavir kamin ghua mighsiar mamın akirir vuemin me bato. ²¹ Dughiar kam, Devit nighnisi, “Ki tizim bagha gumazir kamin biziba gumazamiziba puvatizir danganimın dagh eghufi? E an bizitam okemezir pu. Bar puvati. An biziba bar deraghavira iti, ezi datirighin an arazir kuramin na ikara, an arazim derazir puvati. ²² Bizir kam bangin, ki dimagarir kamin an adarazir gumaziba bar me kuavaremegham. Puvatightima, ki Godin azaraghti, a na misueghti ki aremegham.”*

²³⁻²⁴ Ezi Abigel iza Devitin apigha zuamira uan donki gisin ikegha faghafiragha,

* **25:22:** Bar fomira, me Hibrun akamin aven itir akar kam, Grikin akamin a gira. Ezi Grikin akam ghaze, “God na misueghti, ki aremegham.” Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnigha ghaze, akar kam, “ki uabi,” a uaghan Hibrun akamin aven kagh iti. Egha me gin ghaze, Devit men atrivir aghuim. Egha me datirighin a giragha ghaze, “nan apanibara.”

maghira Devitin dagarimningin boroghin irigha, uan guam isa nguazim mituagha ghaze, “O nan gumazir ekiam, kar nan osimtizimra, ni osimtizir kam nan pam darighan marki. Ki nin ingangarir amizim, ki ni mikimasa. Ga uaning! Ni ti nan akam baragham, o? ²⁵ Guizbangira, ni Nabalın akabagh nighnighan marki, an araziba bar ikufi. An ziamin mingarim kamakin, gumazir onganir nighnizir aghuiba puvatizim, ezi an arazim an ziamin mirara ghu. O nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, ni e bagha amadazir gumazir igiaba, ki uabi men ganizir puvati. Bar puvati. ²⁶ Ni oragh. Ikiavira Itir God uabi ni gamizi gumazir nin apanim gamiba, ni uabi me misoghezir puvati. Puvatizi, men ghuzibar osimtizim nin ikiam. Ezi Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira pamtemin migia ghaze, mizazir God Nabal daningamim, a uaghan nin apaniba kamaghira me damuam.

²⁷ “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, nan ifongiam kamakin, ni nan bizir aghuir ki ni ganidiba inigh, uan ingangarir gumazir nin gin zuibar aning. ²⁸ Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki nin damazimin arazir kuratam damighti, ni nan arazir kuram gin amadagh. Nan gumazir ekiam, ki fo, Ikiavira Itir God ni amadazi, ni an ifongiamin gin ghua an apanibav sosi. Ki Godin azai, ni nguazir kamın ikiamin dughiamin, ni arazir kuratam damighan kogham. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God ni damighti ni atrivimin otogham, eghti gin nin ovavir boriba Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam.

²⁹ “Gumazir ekiam, gumazitaba nin gintigh nin misoghsı iziti, Ikiavira Itir God, nin God deraghvira nin akurvagh, mati gumazim uan bizir aghuiba deraghavira dagh eghufi. Egh nin apaniba batuegham, mati gumazim katapelın dagiam gasavamadi moghin, a nin apanibagh asivamangam. ³⁰ Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, a bizir aghuir aviriba ni daningam, egh ni damighti ni Israelia en atrivimin ikiam. ³¹ Ezi datirighin ni bizir kam ginighnigh, nan pam misoghan marki. Nan gumazir ekiam, ni uabi gu-

mazitam puram a misoghezi, an aremezir puvati. Kamaghin amizi, men ghuzibar osimtizitam nin dafarimningin ikian kogham. Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nin azai, Ikiavira Itir God gin deraghvira ni damuti, ni na ginirigh deraghvira na damu.”

³² Ezi Devit akar kaba baregha kamaghin Abigel migei, “Ikiavira Itir God, a Israelia en God, a ni amadazi ni datirighin iza na bato, bizir kam bangin ki an ziam fe. ³³ Ni datirighin nan anogoroke, ezi ki Nabalın osimtizim bagha, uan dafarimningin gumazir tabav soghezi me ariaghrezir puvati. Kamaghin amizi, men ghuzibar osimtizim nan itir puvati. Bizir kam bangin, ki nin akaba ko nighnizir aghuiba bagha God minaba. ³⁴ Ikiavira Itir God ia gasighasighan nan anogoroke. Ikiavira Itir Godin zurara itim, a Israelian God, ki an ziamin guizbangira ni migei, ni ti na bagha zuamira izezir puvatizi, gurumzaraghan Nabalın ingangarir gumazitam angamira ikeghan koghai.”

³⁵ Egha Devit bizir Abigel inigha izeziba inigha kamaghin a migei, “Ni datirighin uamategh uan dipenimin mangiva navim amiragh iki. Ki nin akaba baregha gifa. Ni na mikemezi moghin, ki Nabal amizir arazir kuram gin amadagh, ia misueghan kogham.”

³⁶ Ezi Abigel uamategha dipenimin ghugha Nabalın garima, an atriviba amir isar ekiabar min isam gami. Egha a bar akongegha wainin dipar avirim apava bar onganı. Kamaghin amizi, Abigel bizitamin gun a geghanizir puvatigha ghua amimzaraghan. ³⁷ Ezi aminim tirazima, Nabalın nighnizim uamategha izi, ezi an amuim Abigel iza bizir otivizibar gun a geghari. Nabal oregha givagha, bar zuamira an dighorim an kozi, a irigha mikiri, egha a mati dagiam pura irighav iti. ³⁸ Egha a kamaghira irighav ikia ghua 10plan dughuiba givazi, Ikiavira Itir God Nabal misoghezima an areme.

³⁹ Ezi Devit Nabalın ovever akam baregha kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God minaba. A uabi Nabal na gamizir arazir kurar kam ginirigha, an arazim tuisigha, a ikara. Nabal uabi arazir

kuram gamizi, Ikiavira Itir God mizazim a gase. Ikiavira Itir God uabi nan tuavim apirizima, ki arazir kuratam gamizir puvati.”

Ezi Devit gin Abigelin ikiasa uan ingangarir gumaziba amadazima, me an azangsighasa ghue. ⁴⁰ Ingangarir gumaziba Karmelin ghua a batogha kamaghin a migei, “Devit nin ikiasa e amadazima, e ni inigh a bagh mangasa izi.”

⁴¹ Ezi Abigel akar kam baregha uan tevimming apirigha guam aviragha ghaze, “Ki pura an ingangarir amizim. Ki uan gumazir ekiamin ingangarir gumazibar dagariba ruam.” ⁴² Egha a bar zuamira dikavigha uan donki inigha a gaperagha zuima, an 5plan ingangarir amiziba a ko zui. A uan ingangarir amiziba ko me Devitin ingangarir gumazibar gin zui. Me ghua otivigha, Abigel Devitin amuimin oto.

⁴³ Devitin amuir faragha itimin ziam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizir mam. Ezi Aning datirighin virara, Devitin iti. ⁴⁴ Solin guivim Mikal a faragha Devitin ike, ezi Sol a inigha Laisin otarim Palti ganingi, a Galimin nguibar ekiamin gumazir mam.

26

Namba 2in dughiamin Devit Sol misoghezir puvati

¹ Ezi Sifin gumazir maba iza Gibeian Sol batogha kamaghin a migei, “Devit ti Hakilan mighsiamin modogha iti, a Jesimonin gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti.”

² Ezi Sol zuamira dikavigha ghua Israelian 3,000in midorozir gumazir aghuiba inigha, Sifin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuaghira, Devit buriasa zui. ³ Dughiar kamın, Sol Hakilan mighsiamin tuavir miriamin averpenibar ingari. Danganir me itim, a Jesimonin boroghin iti. Ezi Devit gumazamiziba puvatizir danganir kamın ikiavira ikia kamaghin oraki, Sol gumazamiziba puvatizir danganir kamın a buri. ⁴ Kamaghin amizi, a moga garir gumaziba amangizi, me ghua garima, Sol guizbangira izegha

gifa. ⁵ Me iza Devit mikemezi, Devit dikavigha ghua Sol itir averpenibar ghu, egha a bar deraghavira Sol uan midorozir gumazibar dapanim Apner ko, aning akuir danganimin gari, Apner a Nerin otarim. Sol uan averpenibar tongirama akuima, an midorozir gumaziba an okarigha akui. ⁶ Abisai, a Seruian otarim, egha Joapin aveghbuam. Ezi Devit kamaghin, Hitin gumazim Ahimelek ko Israelian gumazim Abisai migei, “Guan tinara na ko dimangan Solin averpenibar magiram?”

Ezi Abisai ghaze, “Ki mangam.” ⁷ Ezi dimagarir kamın Devit ko Abisai, aning Solin averpeniba itir danganimin zui. Aning ghua garima, Ame! Sol uan adarazir tongirama akui. A uan afuzim uan dapanvirin nguazimin anesara. Ezi Apner, uan midorozir gumaziba ko me an okarigha akui.

⁸ Ezi Abisai kamaghin Devit migei, “God datirighin nin apanim isa nin dafarim gati. Ni na ateghti ki an afuzimra a ginivam. Ki dughiar vamiran a biraghtima an aremegham. Ki dughiar pumuningin a ginivan kogham.”

⁹ Ezi Devit a migia ghaze, “Marki, ni a gasighasighan marki. Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa anemisefe, ezi gumazitam a gasighasighti, God uabi izevir kuram isi gumazir kam daningam.”

¹⁰ Egha Devit ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki kamaghin ni migei, Ikiavira Itir God, uabi Solin misuegham, o Sol uabi uan dughiamin aremegham, o an apaniba midorozir tamin a misueghti an aremegham. ¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin ifongezir puvati, a inabazir atrivim ki a gasighasigham. Ga an dapanvirin asaraghav itir afuzim ko an miner dipamra inigh mangam.” ¹² Ezi Devit Solin dapanvirin an afuzim ko nguazir miner dipam itim inigha, Abisai ko aning ghu. Ezi aning amizir arazir kam, gumazitam osegga aningın ganizir puvati. Me akua onganizir bizir kam, Ikiavira Itir God uabi me gamizi me bar akuava onganigha mozorozir puvati. ¹³ Ezi danganir zarir

mighsiamning abighizim, Devit an ghua mighsiar mamın ghuanaga orazimın tughav ti, a mong Solin averpenibar saghon iti.

¹⁴ Ezi Devit Solin midorozir gumaziba ko Apnerın diagha ghaze, “Oi! Apner, ni nan dımdiam barazi, o puvati?”

Ezi Apner an diagha ghaze, “Ni tina atrivimın dei?”

¹⁵ Ezi Devit a ikaragha kamaghın a migei, “Ni ti guizın gumazim, o? Israelian gumazir manam, nın mın gari? Bar puvati. Ni bar me gafira. Ni tizim bagha deraghavıra uan gumazir ekiam, a geghuvir puvati? A nın atrivim, ni ti fozir puvati, a? Gumazir mam, datirıghıra atrivim misueghti an aremeghasa ian danganimın aven magh ghu.

¹⁶ Apner ni oragh, ni ingangarir aghuitam gamir puvati. Ezi ia midorozir gumaziba ia deraghavıra uan gumazir ekiam geghuvir puvati. A gumazir Ikiavıra Itir God atrivimın ikiasa misevezim. Kamaghın amizi, ki guizbangıra Ikiavıra Itir Godın zurara itimın ziamın ni migei, atrivim ia misueghti ia bar arıghiregham. Ia mangı atrivimın dapanvirın an afuzim ko an mınner pam bagh ganigh, aning iti, o puvati?”

¹⁷ Ezi Sol oregha fo kar Devitin tiarim, egha a dikavigha ghaze, “Devit nan otarim, kar nın tiarimra, o?”

Ezi Devit ghaze, “Are, nan gumazir ekiam, nan atrivim, kar kirara.”

¹⁸ Egha a ua ghaze, “O gumazir ekiam, ki nın ingangarir gumazim, ki arazir kurar manam gamizi, ni na buriavıra iti? Guizbangıra, ki arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁹ Kamaghın amizi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki kamaghın ifonge, ni na barakigh. Ikiavıra Itir God uabi na misoghsı, ni mikemeghti, ki a bagh ofa tam damighti, a nan apangkuvigham. Eghti gumaziba na misoghsı nın navim ginivti, gumazir kaba Ikiavıra Itir God me gasıghasıgham. Guizbangıra, me kamaghsua, me kantrin kamın na batueghti, ki mangıva asebar tevımning apırıva men ziaba fam. Eghti bizir aghuir Ikiavıra Itir God uan gumazamiziba bagha anıdiba, ki da inian kogham. ²⁰ Atrivim, ni na misoghasa na buri, mati gumazim piba

buri, o mati gumazim mighsiabar ghua kuarazir goniam gasasa a buriava avegha an aroriam ini. Ki kamaghın ni mikimasa, ni Ikiavıra Itir God gifozir puvatızir darazir nguazimın na misoghan marki. Nan ghuzim, gumazamizir ıgharazıbar nguazim giran ki aghua.”

²¹ Ezi Sol akar kam baregha kamaghın Devit migei, “Noki, ki arazir kuram gami. Ezi Devit nan borim, ni uamategh na bagh izi. Ki ua ni gasıghasıghı nıghnıghan kogham. Ki fo, dimagarir kamın ni bar atam na misoghezi ki aremeghai. Kamaghın amizi, nan arazıba bar ikufi. Ki amizir arazir kam, a tong suvizir puvati.”

²² Ezi Devit kamaghın Sol migei, “O atrivim, nın afuzim nan dafarimın iti. Ni gumazir igiatam amadaghti, a izi na dam a inigh. ²³ E fo, Ikiavıra Itir God gara, gumazir zurara nıghnızir gavgavım an ikiava, arazir aghuibagh amıba, a deraghavıra me gami. Guizbangıra, Ikiavıra Itir God datirıghın ni isa nan dafarim gati, ezi ki fo Ikiavıra Itir God ua bagha misevezir gumazim, ki uan dafarim a datıghan kogham. ²⁴ Ki kamaghın nıghnısi, nın angamıra itir ikirimirim, a bizir bar ekiam. Ezi ki ni ataghizi ni deraghavıra iti. Ezi datirıghın ki kamaghsua, Ikiavıra Itir God kamaghsıra nan angamıra itir ikirimirim gınıghnıgh deraghvıra na damuva, nan osımtızıba agıvaghı ki deraghvıra ikiam.”

²⁵ Ezi Sol kamaghın Devit migei, “Devit nan otarim, God deraghvıra ni damu! Eghti bizir avırir ni damuamıba da bar deraghvıram otıvam!” Aning uaning mikemegha gıvagha, Devit mighsiar kam ategha zuıma, Sol uamategha uan nguıbar ekiamın ghu.

27

Devit Filistiaba ko iti

¹ Ezi Devit gın kamaghın nıghnısi, “Kıran oveghangın, Sol na misueghti ki aremegham. Kamaghın ti deragham, ki arı mangı Filistiabar kantrin ikiam. Eghti Sol aghuaghıva, ua na inisi, Israelian nguazimın na burian kogham. Eghti ki tuavir kamın, ki a miseveghirıgham.”

² Egha Devit uan 600plan gumaziba ko me gumazim Akis bagha zui, a Maokin otarim, a Getin nguibar ekiamin atrivim. ³ Ezi Devit uan gumaziba ko men amuiroghboriba, me Atrivim Akis ko Getin apiaghav iti. Devitin amuir pumuning a ko iti. Mamin ziam Ahinoam, a Jesrilin amizim, ezi igharazim Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme. ⁴ Ezi Sol kamaghin oraki, Devit ara ghua Getin nguibar ekiamin itima, a uam a burir puvati.

⁵ Ezi Devit gin kamaghin Atrivim Akis migei, "Ni na gifuegh na ateghti, ki mangi ruarimin nin nguibar dozir mam in ikiam. Kamaghin derazir puvati, e nin nguibar ekiamin ikiti, ni ingangarir ekiamin e damuan ki aghua." ⁶ Ezi Akis Devitin akam baregha nguibar dozir mam a ganingi, an ziam Siklak. Kamaghin amizi, Siklak a Judabar atrivibar nguibamra, ezi a ikia iza datirighin ikiavira iti.* ⁷ Ezi Devit azenir vamira ko iakinir 4plan Filistiabar kantrin iti.

⁸ Dughiar kam in Devit uan gumaziba ko ghua Gesuria ko Girsia, ko Amalekia misosi. Gumazamizir kaba Israelian apanibagh ami, egha Isipin boroghin, sautin amadaghan, Surin gumazamiziba puvatizir danganim in iti. Me fomira danganir kam in iti. ⁹ Ezi Devit zurara uan gumaziba ko ghua me misogha, men gumazamizibav sozi me bar ariaghire. Ezi me, men sipsipba ko bulmakauba ko, donkiba ko, kamelba ko men korotiaba sara bar ada inigha, uan nguibamin ghue. Egha gin, a uamategha Atrivim Akis bagha ghu. ¹⁰ Ezi Atrivim Akis zurara dughiar kamaghin Devitin azai, "Ni datirighin ghua te ko misoke?"

Eghti Devit a gifar suam, "Ki ghua Negevin Judabar gumazibav sosi." O, a na mikim suam, "Ki ghua Jeramelian nguibamin gumazibav sosi." O, a suam, "Ki ghua Kinian nguibamin gumazibav sosi." Gumazamizir ikizir kaba, me sautin amadaghan Judan nguazimin iti.

* **27:6:** Migirigiar kam, "datirighin," kar migirigiar en dughiam in otozir puvatizim. Puvati. Kar, gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam in akam. **28:3:** Ofa Gami 20:27; Godin Araziba 18:10-11; 1 Samuel 25:1 **28:6:** Diboboniba 27:21

¹¹ Egha Devit ghua misozir dughiar a gumazamiziba kuavarei. A kamaghin nighnisi, "Gumazitam ikiva, a gin Getin iziva, ki uan gumaziba ko amizir bizibar gun Getia geghanigham." Devit Filistian ikia dughiar zurara arazir kamram ami.

¹² Kamaghin amizi Atrivim Akis nighnizir gavgavim Devitin ikiava kamaghin nighnisi, "Israelia, kar an gumazamizibara, a me ko misosi. Ezi me ti bar an aghuaghama. A datirighin nan akuragh zurara nan ingangarir gumazimin ikiam."

28

¹ Dughiar kabar aven, Filistiaba uan midorozir gumaziba akuvagha Israelia misoghasa. Ezi Atrivim Akis kamaghin Devit migei, "Ni kamaghin fogh, ni uan gumaziba ko, nan gin mangi Israelia misogham o?"

² Ezi Devit a migia ghaze, "Ki fo, ki nin ingangarir gumazim, ni gin nan ingangarir aghuir ki damuamimin ganam."

Ezi Akis ghaze, "Bar dera. Ki zurara uabi geghuv uabin ganamin ingangarim ni daningam."

Sol Samuelin duam ko migei

³ Samuel fomira aremezima, Israelia a bagha azigha, an nguibar ekiam Raman anefa. Dughiar kam in, Sol oveaghuezibar duaba ko migeir gumazamiziba batozima, me ua Israelin kantrin itir puvati.

⁴ Ezi Filistiaba Israelia misoghasa. Filistiabar midorozir gumaziba, uari akuvagha Sunemin nguibar ekiam in boroghin, notin amadaghan uan averpenibar ingari. Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba akuvagha, Gilboan mighsiam in uari bagh averpenibar ingari. ⁵ Ezi Sol Filistiabar midorozir gumazibar gara aguava bar atiatingi. ⁶ Kamaghin amizi a Ikiavira Itir Godin azangisi, "Ki bizir tizim damuam?" Ezi Ikiavira Itir God irebamin bizitam an akazir puvati. Egha dagiar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamim ko Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibar akatoribar akatam inizir puvati. Ikiavira

Itir God an akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

⁷ Ezi Sol dikavigha uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia mangi na bagh amizir gumazamizir oveaghuezibar duaba ko migeim inigh iziti, ki me ko mikimasa.”

Ezi me a migia ghaze, “Mam Endorin nguibar ekiamin iti.”

⁸ Ezi Sol uan atrivir korotiam adeghe korotiar kinir mam aru, a kamaghin damighti, gumaziba kamaghin foghan kogham, kar atrivim. Egha a uan ingangarir gumazir pumuning inigha me amizir kam in ganasa zui. Me ghua a batogha, Sol kamaghin amizimin migia ghaze, “Ki kamaghsua, ni aremegha givazir gumazimin duam ko mikimti, a bizir otivamimin gun na mikimam. Eghti ki gumazir kam in ziam diboroghti, ni an diaghti, an duam azenim girigh.”

⁹ Ezi amizim a migia ghaze, “Ni Atrivim Sol amizir bizim gifo. A Israelian ariaghrezir gumazibar duaba ko migeiba, ko kukunir gumaziba, a bar me batoghezi, me nguazir kam ategha ghue. Ni tizim bagha na bagha azuazim adui moghin migirigiar kam na ganidi. Sol na misueghti ki aremeghasa ni na gifari.”

¹⁰ Sol a ko akar mam akirigha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, ni bizir kam damighti, me osimtizitam ni datighan kogham.”

¹¹ Ezi amizim kamaghin Solin azai, “Aria, ki ni bagh tinan dimam?”

Sol ghaze, “Ni, na bagh Samuelin diagh.”

¹² Ezi amizim Samuelin diagha garima an otozi, a tuaragha Sol migia ghaze, “Ni tizim bagha na gifari? Ni uabi Atrivim Sol.”

¹³ Ezi Atrivim Sol ghaze, “Marki, ni ati-atingan marki. Ni tizimin gari?”

Ezi amizim ghaze, “Ki duar mam in garima, a igharagha gara nguazimin anagav oto.”

¹⁴ Ezi Sol an azara, “Duam manmaghin gari?”

Ezi amizim ghaze, “A gumazir asem, a uan korotiar ruarim arugha izi.”

Ezi Sol fo, kar Samuelra. Egha Sol uan tevimning apirigha guam nguazim mituagha, Samuelin ziam fe.

¹⁵ Ezi Samuel kamaghin Sol migei, “Ni tizim bagha na gaghura, egha nan diazi ki dikavigha izi?”

Ezi Sol Samuel ikaragha ghaze, “God na ataghizi Filistiaba izi na misoghasa, kamagh amizi ki osimtizir bar ekiam iti. God ua irebabar na migeir puvati. Egha a uan akam inigha izir gumazibar akatoribar na migeir puvati. Ezi ki foghasa, ki manmaghin damuam. Kamaghin amizi ki uabin mikimasa nin dia.”

¹⁶ Ezi Samuel an migia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God akirim ragha ni gasaragha gifa, egha nin apanimin oto. Ezi ni tizim bagha nan dei? Ki nin akuraghan kogham. ¹⁷ Ikiavira Itir God ni mikimasa, nan akatorimin mikemezi moghin, bizir kam gami. An atrivir ingangarimin ni agivazi, ni ua Israelia gativaghan kogham. Ingangarir kam, an a isa nin namakam Devit ganingi. ¹⁸ Ni uabi Ikiavira Itir Godin akam batoke. A fomira Amalekian atarava me gasighasighasa ni mikemezi, ni an akamin gin ghuzir puvati. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God bizir kam in ni gami. ¹⁹ Egha bizir kamnaghira puvati, a ni ko Israelia isi Filistiabar agharim darigham. Ni guruhzaraghan uan otariba ko aremegh izi, na ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Eghti Ikiavira Itir God Filistiabar amamangatighti, me Israelian midorozir gumaziba bar me abiragham.”

²⁰ Ezi Sol akar kam bareghe bar ati-atigha, maghira irigha nguazim girighav ti. An aruer kam ko dimagarir kam in daghetam amezir puvatigha, gavgaviba bar puvati. ²¹ Ezi amizir kam ghua Solin garima, a bar atiatingi, ezi a kamaghin a migei, “Gumazir ekiam ni oragh, ki nin ingangarir amizim, ki nin akamin gin ghua, kamaghin uabi ginighnizir puvati, ki ovengam o ki angamira ikiam. Ki ni bareghe bizir kam gami. ²² Datirighin ki kamaghin ifonge, ni nan akam baregh bizitam damuam. Ki dagher taba ni

daningti ni dar amam. Ni damegh gav-gavim inigh uamategh mangam.”

²³ Ezi Sol ghaze, “Puvati. Ki damasa ifongezir puvati.” Ezi an ingangarir gumazimning ko amizim, me damasa bar a gakaghonezi, a nguazimn dikavigha dakozim gapera. ²⁴ Ezi bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam, amizimn dipenimn iti. Ezi a zuamira a misuegha an tuziba tue. Egha plauan maba inigha da veregha, da poghpuegha yis puvatizir bretbar ingara da tue. ²⁵ Dagheba isigha givazima, amizim dagher kaba inigha iza Sol ko an ingangarir gumazimning sara me ganingizima, me da api. Me amegha givagha, dimagarir kamra dikavigha amizir kam ategha ghue.

29

Devit Filistiabar akurvaghan me aghua

¹ Ezi Filistiaba Afekin nguibar ekiamn uan midorozir gumaziba akufa. Ezi Israelia Jesrilin danganir zarimn, emimirir dipamin boroghin averpenibar ingarigha iti. ² Ezi Filistiabar gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba abigha, okoruar aviribar da ariki. Men okoruar maba, 100plan gumaziba itima, okoruar maba 1,000plan gumaziba iti, egha me bar misoghamin danganimn zui. Filistiaba faragha zuima, Devit uan midorozir gumaziba ko me Atrivim Akis ko zui. ³ Ezi Filistiabar midorozir gumazibar dapaniba, me Devit uan gumaziba ko men apigha ghaze, “Hibrun kaba, tizim bagha kagh ti?”

Ezi Akis me ikaragha ghaze, “Kar Devit, fomira a Israelian Atrivim Solin ingangarir gumazir mam. A bar dughiar ruarimn na ko iti, ezi dughiar a na ko itiba, ki an osimtizir tamn apizir puvati.”

⁴ Ezi gumazir dapanir kaba atara ghaze, “Ni anemadaghti a uamategh mangi nguibar ni a ganingizimn iki. Ni aneteghti an e ko mangi misoghan kogham. A midorozim bagh mangiva, uan nighnizim

giragh, e misueghti e arighiregham. Devit kamaghin damighti, Atrivim Sol ua tuavir kamn a gakongiva a gifuegham. ⁵ E fo, Devitin kamra, amiziba a bagha ighiam gamua kamaghin onge:

“Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.”

⁶ Kamaghin amizi, Atrivim Akis Devitin diagha a migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimn ziamn, ki guizbangira kamaghin ni migei, ni gumazir aghuim ezi ki ghaze, kamaghin ti deragham, ni na ko iza midorozir kamn en akuragh. Ni na bagha izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki nin arazir kuratamin apizir puvati. Ezi atrivir igharaziba kamaghin migia ghaze, ni e ko mangan kogham. ⁷ Kamaghin amizi, ni navir amirizim sara uamategh nguibamin mangi deraghvira daperagh. Ni bizir Filistian atriviba ifongezir puvatizibar amuti, me ni basimam.”

⁸ Ezi Devit kamaghin Atrivim Akis migei, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki osimtizir manam gami? Dughiar ki iza nin ingangarim gamua ikia iza datirighin itimn, ki arazir kurar manam gami? Atrivim, bizir tizim bagh ki mangi nin akuragh nin apanibav soghan kogham?”

⁹ Ezi Akis kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni nan damazimn mati, Godin en-selin mam, egha osimtiziba puvati. Ezi midorozir gumazibar dapaniba mikemegha gifa, ni e ko midorozim bagh mangan kogham. ¹⁰ Devit, ni oragh. Gurumzaraghan aminim magh titima, ni uan midorozir gumazir igharaziba ko, ia dikavigh biziba akir. Aminim angazangarti ia deragh ganiva, dikavigh uamategh nguibar ki ni ganingizimn mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.”*

¹¹ Kamaghin amizi Devit bar mizaraghara uan midorozir gumaziba ko me ua kantri Filistian ghuezi, Filistiaba me Jesrilin ghue.

29:5: 1 Samuel 18:7; 21:11 * **29:10:** Vezin kamn aven, akar maba Hibrun akamin itir puvati. Da kamakin, “nguibar ki ni ganingizimn mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.” Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin da gira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

30

Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia misosi

¹ Egha Devit uan midorozir gumaziba ko me 3plan dughiabar arua ghua, uan nguibam Siklakin oto. Me garima, a ikuvigha gifa. Dughiar Devit Filistiabar midorozir gumaziba ko itimin, Amalekia iza Judan sautin amadaghan Negevin itir nguibar dozibar misoghasa izi. Me uaghan Siklakin nguibam misogha, uari bagh an biziba inigha nguibam gaborozima a isi.

² Egha me Siklakin amiziba bar me inigha ghue, guivir igiabar ikegha ghua amizir ghuriba sara, Amalekia me misoghezir puvatigha pura me inigha ghue.

³ Ezi Devit gin uan midorozir gumaziba ko ghua Siklakin otogha garima, nguibam sigha gifa. Me kamaghin fo, Amalekia Devit ko an midorozir gumazibar amuiba ko boriba bar me inigha ghue. ⁴ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me bar puvirama azia ghua men gavgaviba bar gifa. ⁵ Devitin amuimning, Ahinoam ko Abigel, Amalekia uaghan aning inigha ghu. Ahinoam, a Jesrilian amizim, ezi Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme.

⁶ Ezi Devitin gumaziba uan otariba ko guivibagh nighnigha, bar a basemegha dagiabar a ginivighti an aremeghasava amima, a bar osimtizir ekiam isi. Egha Devit uan God ko migei, ezi Ikiavira Itir God, gavgavim an nighnizim ganingi.

⁷ Ezi Devit Ahimelekin otarim Abiatarin migia ghaze, “Ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, ni a inigh iziti, e Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoka.” Ezi Abiatar korotiar kam inigha izi.

⁸ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki mangiva okimakiar gumazir kabar agiragham, o markiam? Ki mangi men apigham o?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni mangi men agiragh. Ni mangi me batogh me misoghiva, uan amuiba ko boriba ua me inigh.”

⁹⁻¹⁰ Kamaghin amizi Devit uan 600plan gumaziba ko ghua Amalekian agira. Me

ghua Besorin Fanemin otogha, men marazi daruan ibura. Men mikarziba men amirazi me dipam abighan iburagha maghira iti. Men dibobonim 200in boroghin tu. Ezi Devit 400plan gumaziba ko, Amalekian gin zui.

¹¹ Ezi Devitin midorozir gumazir maba danganir kinir mam abigha ghua Isipin gumazir igiar mam in apigha, a inigha Devit bagha ghua, dagheba ko dipam a ganingi. ¹² Egha me fighin ikizir muziarir apuzizir mam ko wainin ovizir apuzizir ikizir pumuning a ganingi. Ana aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba ko dipatam amezir puvatigha, mitiriam bangin mikirigha, gavgaviba bar puvati. An amegha givagha ua gavgavim ini.

¹³ Ezi Devit kamaghin an azara, “Tina nin gumazir ekiam? Egha a nguibar manamin gumazim?”

Ezi a ghaze, “Ki Isipian gumazim, egha ki Amalekian gumazimin ingangarir gumazir mam. Ki areima, nan gumazir ekiam kagh na atizi, ki kagh itima dughiar 3pla gifa. ¹⁴ E kantri Judan sautin amadaghan Negevin danganimin ghua, Judaba ko Keretia ko Kalepian misogha men biziba bar ada ini. Egha e Siklakin ghua men nguibar kam gaborozima a isi.”

¹⁵ Ezi Devit kamaghin an azara, “Ni na inigh okimakiar gumazir kaba bagh mangam, o?”

Ezi a ghaze, “Are, ga mangam. Ezi ki kamagsua, ni Godin ziamin akar gavgavim akirigh suam, ni na misueghti ki aremeghan kogham, egh uaghan na isi nan gumazir ekiamin dafarim darighan marki. Ni kamaghin damighti, ki ni inigh mangam.” Ezi Devit a ko akar gavgavim akiri.

¹⁶ Ezi Isipian gumazir kam Devit inigha Amalekia bagha ghu. Dughiar kamin, Amalekia bizir avirir Filistian kantri ko Judan nguazimin iniziba bagha isar ekiam gamua, dagheba ko dipar onganiba apava tintinibar nguazim gireghav iti.

¹⁷ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko me Amalekia bararkia ghua aminim magh kuigha izima, me ghua midorozim fore. Egha Amalekian misogha ghua bar guaratizimin tu. Egha Amalekian

aviribav soghezima me ariaghire. 400plan gumazibara uan kamelbagh apiagha are. Ezi igharaziba bar moghira ariaghire. ¹⁸ Ezi Devit uan amuimning ko amizir igharaziba ko boriba ko men bizir Amalekia iniziba bar uam ada ini. ¹⁹ Men bizir ekiaba ko bizir muziariba bar iti, bizitam ikuvizir puvati. Egha an midorozir gumazibar otariba ko guiviba, ko bizir apaniba okemeziba bar, Devit bar moghira ua da ini. ²⁰ Egha Devit Amalekian bulmakauba ko sipsipba bar ada ini. Ezi an midorozir gumaziba da inigha men faragha zui. Ezi gumazamiziba arazir kamın gara kamaghın dia ghaze, “Kar, Devitın asızibara, a midorozimın da ini.”

²¹ Egha me ghuava, men 200plan gumaziba Besorın Fanemın me bato. Kar gumazir faragha mikarziba amiragha dipam abighan iburaziba, Devit me ataghizi, me a mizua kagh iti. Ezi gumazir kaba datirighın iza Devit ko an gumazamiziba bato, ezi Devit men boroghın ghua dughiar aghuim me ganingi. ²² Midorozir gumazir Devit ko ghuezi maba, me gumazir aghuiba puvati, me ghaze, “Gumazir e ko ghua misoghezir puvatizir kaba, me e misogha inizir biziba inian kogham. Me uan amuiba ko boribara inigh pura mangam.”

²³ Ezi Devit ghaze, “Bar puvatigham. Nan aveghbuaba, ia migirigiar kabar amuan marki. Ia fo, Ikiavira Itir God uabi bizir kaba e ganingi. A uabi e geghuva en akurazi, e apanir en nguibam gasighasighiziba abinigha bizir kaba ini. ²⁴ Tinara ian akaba baragham? Puvatigham. E deraghvira biziba abigh, gumaziba vaghvagh iniamin biziba voroghira me daningam. Gumazir en bizibagh eghuviba ko gumazir midorozim bagha ghueziba, me iniamin biziba bar voroghira mangi.”

²⁵ Arazir kam, Devit arazir God ifongezim ko bizir a damuasa me mikemezimın mın, Israelia bagha a gami. Ezi Israelia zurara akar kamın gin ghua, iza datirighın ikiavira iti.

²⁶ Egha Devit uamategha Siklakın ghugha, midorozimın inizir bizir maba isa uan namakar mabagh anidi, me Judan gumazir dapaniba. A kamaghın me migia

ghaze, “Kar ian bizir aghuir Amalekia okemeziba, e Ikiavira Itir Godın apaniba da bizir aghuir aviriba ini, egha maba ia ganidi.” ²⁷ Devit bizir aghuir kaba isa nguibar ekiar kabagh anidi: Betel, ko Rama, a Judan sautin amadaghan Negevin itir danganimın ko Jatir, ²⁸ ko Aroer, Sipmot, Estemoa, ²⁹ ko Rakal Jeramelia ko Kinian nguibaba, ³⁰ ko Horma ko Borasan ko Atak, ³¹ ko Hebron. Bizir maba, Devit fomira uan midorozir gumaziba ko aruizir nguibaba, a bar moghira bizir aghuiba me ganingi.

31

Sol uan otariba ko ariaghire

¹ Dughiar kamın, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamın Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are.

² Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua me misoghezi me ariaghire. Solın otaribar zibar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua.

³ Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solın agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba an mitivizi, a bar amughamuki.

⁴ Kamaghın amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimın diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremeka. Puvatighti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na daningiva na misueghti ki aremegham.” Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghın amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. ⁵ Ezi gumazir igiar kam gari Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. ⁶ Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko, an gumazir igiar an midorozir biziba aterim ko, Solın midorozir gumaziba sara, me bar moghira ariaghire.

⁷ Ezi Israelian Jordanın Fanemın vongın itiba, ko Jesrilin danganir zarimın vongın

itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar kaba inigha dar iti.

⁸ Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti. ⁹ Ezi me Solin kuamin firim atugha, an midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akaba isa ghua Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamizibav gei. ¹⁰ Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan aser amizim Astarten dipenim gati. Egha me Sol ko an otaribar kuaba inigha ghua, Betsan nguibar ekiamin divazimin me gui.

¹¹ Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki. ¹² Kamaghin amizi, Jabesin midorozir gumazir gavgaviba dimangan dikavigha ghua Betsan oto. Me ghua nguibar ekiamin divazimin, Sol ko an otarir 3plan kuaba inigha iza Jabesin da tuezı da isi. ¹³ Egha me Sol ko an otaribar aghariba inigha, ghua Jabesin nguibar ekiamin temer povir mamın da isa mozim gati. Egha me bar moghira me bagha aziava osemegha 7plan dughiabar me bagha dagheba ataki.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Namba 2 O 2 Samuel Akar faragha zuim

Akinafarir kamın eghaghaniba, da Samuelın Akinafarir Namba 1ın eghaghanimın gın, otivizir bizibagh eghari. Akinafarir kamning faragha akinafarir vamiran ike. Samuelın Akinafarir Namba 2, a gumazir vamira geghari, kar Atrivim Devit. Kamaghın, me gın an ogharazi, a ua baghavıra iti. Akinafarir kam, a Devit atrivimın itir dughiamın bizibagh eghari.

God Atrivim Devit ko iti. Devit a gumazir gavgavim, a God gifongeghavıra ikia, egha uaghan Israelian gumazamizibagh ifonge. A nighnızir bar gavgavim Godın iti, ezi Israelia bar a gifonge. Dughiar mabar, Devit uan inivafızir agorogemın gın ghua, arazir kurar avırir maba uaghan dagh ami. Ezi gın Godın akam inigha izir gumazim Natan, Devitın arazir kurabar an akazi, a uan arazir kurabar gun mikemegha navim gıra.

Israelian damazimın, Devit bar ziar ekiam iti. Devitın dughiamın gın, osımtıziba Israelia bativima, me uam Atrivim Devit gınighnisi. Egha me kamaghın pamtemın nighnisi, me Devitın mın garir atrivir gavgavitam ikiti deragham. Devitın nighnızir gavgavim ko navim girazir arazim bangın, a Israelian tongın bar ziar ekiam ini.

Devit Israelian atrivimın oto

(Sapta 1–9)

Devit Solın ovevemın akam baraki

¹ Dughiar kamın, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia ko misogha itima, Atrivim Sol danganir igharazimın Filistiaba ko misoghava areme. Devit midorozimın Amalekia abınigha givagha, me uamategha Siklakın nguibar ekiamın izegha aruer pumuningın iti. Dughiar kamın Atrivim Sol aremegha gıfa, ezi Devit

tong fozir puvati. ² Ezi namba 3ın aruemin, gumazir igiar mam iza Siklakın oto. A iza uan osımtızim akakaghasa uan korotiam abigha beghneaziba uan dapanim gaghui. A Devit bagha ghugha uan tevimmning apirigha guam nguazimın mituagha, ziar ekiam Devit ganıdi. Gumazir kam Sol iti naghın ikegha ize. ³ Ezi Devit an azara, “Ni managhıra ikegha izi?”

Ezi gumazir igiam ghaze, “Apaniba Israelia gasıghasızima, ki en midorozir gumaziba iti naghın, me ategha ara ni bagha izi.”

⁴ Ezi Devit an azara, “Ga uaning, ni midorozimın otivizir bizibar gun na geghan.”

Ezi gumazir igiam a mıgıa ghaze, “Israelian midorozir gumaziba midorozimın arezi, Filistiaba men gumazir avırım misoagharıghızı me ariaghire, ezi Atrivim Sol uan otarım Jonatan ko, aning uaghan areme.”

⁵ Ezi Devit an azara, “Ni manmaghın Sol ko Jonatanın ovevem gıfo?”

⁶ Ezi gumazir igiar kam ghaze, “Ki, Gilboan mıghsıamın pın tughav ikia garima, Sol uan afuzim nguazim gasaragha gavgavim uabi ganıga tughav iti. Ki garima, apaniba Solın boroghın zui, kar karisba ko hoziabagh apiaghıra misozir midorozir gumaziba. ⁷ Ezi Sol raghırigha nan gara nan dia. Ezi ki kamaghın a ikaragha ghaze, ‘Gumazir ekiam, ki kagh iti.’ ⁸ A kamaghın nan azara, ‘Ni nguibar manamın gumazim?’ Ezi ki ghaze, ‘Ki Amalekian mav.’ ⁹ Ezi a kamaghın na mıgei, ‘Ni na bagh zuamıra izıva bar na misueghti ki aremeka. Nan apaniba bar puvıra na misoghezıma, nan damaziba nan sırima, ki kiran oveghangın ovengam.’ ¹⁰ Kamaghın amızıma, ki an akam baregħa an boroghın ghua a misoghezı an areme. Ki kamaghın fo, a bar gıfa, a nguazim girıgh bar aremegħam. An aremegħa gıvazı, ki an atrivıbar dapanır asuam ko daverıam inıgha, ni bagħa izi. Nan gumazır ekiam, anıngıra kara.”

¹¹ Devit akar kam baregħa bar osemeğħa uan korotiam abıki. Ezi an midorozır gu-

maziba uaghan kamaghıram ami. ¹² Me fo, Sol ko Jonatan ko Ikiavıra Itir Godın mıdorozir gumaziba ko Israelian gumazamizir igharaziba sara, me bar moghıra mıdorozir sababar ariaghire. Kamaghın amizi, me bar men apangkuvigha ose-megha azia, dagheba tagha ikia ghua guaratızimın tu.

¹³ Egha Devit gumazir igiar kam kamaghın an azara, “Ni nguıbar manamın gumazim?”

Ezi a ghaze, “Ki Amalekian mav, nan afeziam fomıra Amalekian nguazim ategha iza Israelın kantrin nguazim gapera.”

¹⁴ Ezi Devit uam an azara, “Manmaghın ami? Ni atrivimın misogha tong atıtır puvati? Kar atrivir Ikiavıra Itir God misevezim.”

¹⁵ Egha Devit uan mıdorozir gumazir mamın diazi, a izima a kamaghın a migei, “Ni gumazir kam misueghti an aremegh.” Ezi Devitın mıdorozir gumazim, mıdorozir sabamın gumazir kam okezi an areme.

¹⁶ Ezi Devit, Amalekian gumazir kuar kamın gara ghaze, “Ni amizir osımtızim bangın ni areme. Ni uabi uabın gun mıgia ghaze, Ki Ikiavıra Itir God misevezir atrivim misoghezi, an areme.”

Devit aziava Sol ko Jonatan bagha aghuımazir onger akam bange

¹⁷ Egha Devit bar osemegha, Sol uan otarım Jonatan ko aning gıñighnıgha aghuımazir ighiam bange. ¹⁸ Devit akar gavgavım Judan gumazamizibagh anıga ghaze, me ighiar kam bangam. Ighiar kamın ziam, Barır Pımın Ighiam. Egha me a isa Jasarın Akinafarımın an osiri. Devit kamaghın ighiar kam bati:*

¹⁹ “Gumazir en faragha zuıba,
me Israelia en gumazıba,
me mıghsıabagh ısın ariaghire.
En mıdorozir gumazir gavgavıba
ariaghiregha gıfa.

²⁰ Ia Getın nguıbar ekiam ko Askelonın nguıbar ekiamın tuavıbar

bızır kamın gun mıkıman markı.
Filistian amızıba oregh
bar akuegham.

Eghti God gıfozir puvatızıbar guıvıba,
me navır amırızım inıgh bar
akuegham.

²¹ “En mıdorozir gumazir gavgavıba
Gilboan mıghsıabar ariaghire.

Ezi mıdorozir oraba
pura mıghsıar kabagh irav itı.

Ezi Solın oram uaghan pura itı,
ezi me borem uam a gazuır puvati.

Kamaghın amızı, kı kamaghsua, amozım
ko dımagarımın ghuarım mıghsıar
kam uam a gıran markı.

Eghti dagher aghuıba ua nguazır
kamın aghungan kogham.

²² “Jonatanın barır pım a paza zuır puvati.
Ezi Solın mıdorozir sabam pura itır
puvati.

A mıdorozir gumazir gavgavıbav soghezi
me ariaghire,
ezi apanıbar ghuzıba ko ovıba bar a
noke.

²³ Gumazamızıba bar Sol ko Jonatan gı-
fonge.

Aning gumazır bar aghuımning.

Aning zurara roroamningın mın uaningın
poroghav ikia,
kamaghıra ikia ghuava areme.

Aning pamtemın uan apanıbar agıntısı,
egha aning kuarazır ısaba asızıbar
agıntızır ivemarır arazım gafıra.

Egha aning gavgavır ekiam ikia
laionın gavgavım gafıra.

²⁴ “İa, Israelian amızıba, ia Sol bagh azırak-
abar amuva an aghuımazımın iki.
A korotıar aghevır aghuıba isa ia
ganıgızı ia uarı asıngı.

Dar ıvezıba bar pın itı.

A golin adıarır aghuır guar avırıba isa
ia ganıngı.

²⁵ “Mıdorozir gumazır gavgavıba mıdorozımın
ariaghire.

* **1:18:** Fofozır gumazıba ghaze, Jasarın Akinafarır kam, a Israelian akınafarır ghurır mam. Egha datırıghın akınafarır kam bar ovenge, ezi e fozır puvati akar manaba an ike. Josua God ko mıgeıma an aruem gamızı an overıamın tughav itır dughıamın eghaghanım, a uaghan akınafarır kamın itı. Ni Josua 10:12-13ın gan.

Ezi Jonatan uaghan areme,
 ezi an kuam mighsiamin pin iti.
 26 O Jonatan, nan roroam!
 Ki bar nin apangkuvigha oseme.
 Ki bar ni gifonge,
 ezi ni uaghan bar na gifonge.
 Ni na gifongezir arazim, a bar gavgavigha,
 bar ekefe,
 egha amiziba bar na gifongezir
 arazim, a bar men ifongiam gafira.
 27 Midorozir gumazir gavgaviba midorozim
 ariaghiregha gifa,
 ezi midorozim gamir biziba da bar
 ikuvigha gifa.”

2

Devit Judabar atrivimın oto

1 Sol ko Jonatanın ovevemın gın, Devit kamaghın Ikiavıra Itir Godın azai, “Ki ti mangıva Judan nguibar ekiatam dapiam, o puvatıgham?”

Ezi Ikiavıra Itir God ghaze, “Ni mangı.”

Ezi Devit ua kamaghın an azara, “Ki mangı nguibar ekiar manam dapiam?”

Ezi Ikiavıra Itir God ghaze, “Ni mangıva Hebronın nguibar ekiamın daperagh.”

2 Kamaghın, Devit uan amuimning ko ghua Hebronın nguibar ekiamın apera. An amuir mam, a Jesrilın nguibar ekiamın amizim, an ziam Ahinoam. An amuir igharazim, a Karmelın nguibar ekiamın amizim, an ziam Abigel. A fomıra Nabalın amuim, Nabal aremezima Devit a inigha an iti. 3 Devit uan gumaziba ko, an gumazibar adarasi, me bar ghua Hebron ko Hebronın boroghın itir nguibar ekiabagh apia. 4 Ezi Judan adarazir gumaziba iza Hebronın otivigha, uari bagh atrivimın ikiasa Devit amısevegha, olivin borem an dapanim ginge.

Devit atrivimın otogha gıvagha kamaghın oraki, Jabesın nguibar ekiamın itir gumazamizir maba Solın kuam afa. Jabes, a Gileatın nguazimın aven itir nguibam.

5 Kamaghın amizi, a gumazir maba amangizi, me ghua Jabesia miğia ghaze,

“Ia apangkuvim ikia arazir aghuimın Sol gamigha an kuam afa, a ian atrivim. Kamaghın, Ikiavıra Itir God ian apangkuvigh deraghvıra ia damu. 6 Ikiavıra Itir God datirighın guizın apangkuvir arazimın ian akakaghıva, zurara deraghvıra ia damu. Eghti ki uaghan ian arazir aghuir ia Sol gamizim ikarvagh deraghvıra ia damuam. 7 Guizbangira, ian Atrivim Sol areme, ezi Judan adarazi uari bagh atrivimın ikiasa na misefe. Kamaghın amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamın atiatingan marki.”

Israelia uari bagh atrivimın ikiasa Isboset amisefe

8 Filistiaba Sol misoghezi an aremezir dughiamın, Nerın otarim Apner, ghua Solın otarim Isboset* inigha ghua, Jordanın Fanem abigha ghua Mahanaimın nguibar ekiamın oto. Apner Solın midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim. 9 Me Mahanaimın ikiava, Apner Isboset gamizi, a nguazir kabar atrivimın oto: Gileat, Aser, Jesril, Efraim ko Benjamin, egh a uaghan Israelian nguibaba, bar dar atrivimın oto. 10 Solın otarim Isboset 40plan azeniba itima, me Israelian atrivimın ikiasa anemisefe. Ezi an azenir pumuningra atrivir ingangarim gami. Ezi Judaba me Devitın gın zui, 11 ezi a Hebronın ikia azenir 7pla ko akuamın, men atrivir ingangarim gami.

Israelia Judan adarazi ko misosi

12 Ezi Nerın otarim Apner ko Solın otarim Isboset, uan ingangarir gumaziba ko, me bar moghıra Mahanaimın nguibar ekiam ategha ghua, Gibeonın nguibar ekiamın oto. 13 Ezi Seruian otarim Joap, ko Devitın ingangarir gumaziba, me bar moghıra iza Gibeonın dipar akaremın boroghın me bato. Isbosetın adarazi dipar akaremın vongın apiaghav itima, Devitın adarazi vongın apiaghav ti. 14 Ezi Apner kamaghın Joapın azara, “E midorozir gumazir igiar aghui taba inighti, me en damazibar ikararang uariv sogham.”

2:2: 1 Samuel 25:42-43 2:4: 1 Samuel 31:11-13 * 2:8: Gumazir kamın ziam Isboset, a guizbangira, Isbal o Esbal. (Ni 1 Eghaghanıba 8:33ın gan.) Ezi Hibrun akam ziam Isbal an akar kamın mırara ghu, “Balın gumazim.” Bal an asemın ziam, egha gumaziba ua ziar kam Bal osiran aghua, egha me a giragha kamaghın osiri, “Boset,” an akar kamın mırara ghu, “aghumsızir bizim.”

Ezi Joap ghaze, “A dera, me mamaghira damuam.”

¹⁵ Ezi Benjaminin ikizimin gumazir 12pla, me Isbosetin midorozir gumaziba, me iza Devitin 12plan midorozir gumaziba ko uariv sosi. Ezi Devitin midorozir gumaziba vaghvaghera, Isbosetin midorozir gumaziba vaghvaghera me ko me uariv sosi. ¹⁶ Me vaghvaghera midorozimin uari abinasava amua, egha me vaghvaghera uan apanibar dapanibar suigha, midorozir sababar uan apanibar navibagh inifi. Egha 24plan gumazir kaba bar moghira iregha ariaghire. Kamaghin amizi, gumazimiziba danganir kam dibora ghaze, “Midorozir Sababar Danganim.”

¹⁷ Ezi dughiar kamin, midorozir bar ekiam ikizir kamningin tongin oto. Ezi Devitin midorozir gumaziba me Apner ko, Israelian adarazi midorozimin me gafiragha me abini. ¹⁸ Seruian otarir 3plan ziabar kara: Joap, Abisai ko Asahel, me uaghan midorozir kamin iti. Asahel, an asizir atiabar min bar pamtemin ivemari. ¹⁹ Ezi Israelia tintinibar arima, Asahel dikavigha Apner bagha ivegha biaghatigha ghua an agira. ²⁰ Ezi Apner ikigha girakirangin garima, Asahel an agintizima, Apner kamaghin an azai, “Asahel kar nirara?”

Ezi Asahel ghaze, “Are, kirara.”

²¹ Egha Apner ghaze, “Ni nan agintighan marki. Ni agharir guvim o kiriamin mangi. Egh ni midorozir gumazir igiar igharazitamin agiragh an suiragh, egh an biziba inigh.” Ezi puvati. Asahel tong Apnerin akam barazi puvatigha, an agintighavira iti.

²² Ezi Apner uam a migei, “Ni na atakigh. Ki ni misueghti ni aremeghasa, ni ti ifonge? Ki ni misueghti ni aremeghti, ki nin avebam Joapin damazimin bar aghumsigham.”

²³ Ezi puvati, Asahel tong a barazir puvati. Kamagh amizi, Apner girakirangin moghin afuzir konimin Asahelin navim birazima, afuzim anemikiragha vongin an akirir agharimin oto. Ezi Asahel irighava areme. Ezi midorozir gumazir igharaziba iza garima, Asahelin kuam irighav iti, ezi me danganir kamin tuivighav ikia pura gari.

²⁴ Ezi Joap ko Abisai, aning Apnerin agiragha ghua, aruem uaghirima aning Gian nguibamin boroghin Aman mighsiamin oto, kar Gibeonin gumazimiziba puvatizir danganim zuir tuavim.

²⁵ Aning garima, Benjaminin gumaziba Apner ko mighsiar dozir mam in uari akuvaghera, pura midorozim bagha uari arigha iti. ²⁶ Ezi Apner aning in apigha, Joapin diagha ghaze, “Manmaghin ami? Midorozir kam givaghan kogham? Ni ti kamaghin fozir puvati, arazir kam osimtizir bar ekiam e daningam? E ikizir vamira. Ni dazogh in uan gumazibav kemeghti, me uam en agintighan kogham?”

²⁷ Joap kamaghin oregha a ikara, “Ikiavira Itir Godin ziamin ki guizbangira ni migei, ni ti akar kamin na mikemezir puvatizi, nan gumaziba ian agintigha ghua gurun mizaraghan otoghan koghai.”

²⁸ Joap akar kam mikemegha givaghera, sigham givia Israelian agintighan uan midorozir gumazibar anogoroke. Ezi me ua Israelian agintighizir puvatigha midorozim agifa.

²⁹ Ezi Apner uan adarazi ko me danganir kam ategha Jordanin danganir zarimin uaghiri. Egha me dimagarimin danganir zarir kamin ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghua, amimzaraghan aruer arizimin Mahanaimin oto.

³⁰ Apner uan midorozir gumaziba ko ghuegha givazima, Joap uan midorozir gumaziba akuvaghera me medi. A me meneggha kamaghin fo, 19plan midorozir gumaziba ariaghire. Ezi Asahel uaghan areme. ³¹ Dughiar kamin, Devitin adarazi Benjaminin 360plan gumazibav soghezi me ariaghire, kar Apnerin adarasi. ³² Ezi Joap uan gumaziba ko, me Asahelin kuam inigha ghua Betlehem in nguibamin, an afeziam afazir danganim in anefa. Me anefagha dimagarimin uamategha ghua Hebron in otivima, aminim bar tira.

3

¹ Dughiar kamin gin, midorozim dughiar bar ruarimin Devit ko Solin adarazir tongin iti. Devitin adarazi bar gavgavigha ghuavanaga Solin adarazigh amima, me bar amiragha uaghiri.

Devit 6plan otariba iti

² Devit Hebron aperagha 6plan otarir kaba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim. ³ Amnonin girara irim, Kileap, an amebam Abigel, a Karmelian amizim. Abigel faragha Nabalın ike, ezi Nabal aremezi, Devit a inigha an iti. Ezi otarir mikezim, Apsalom, an amebam Maka, Maka kantri Gesurın Atrivim Talmain guivim. ⁴ Namba 4ın otarim, Adoniya, an amebam Hagit. Otarir namba 5ın ziam, Sefatia, an amebam Abital. ⁵ Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam Ekla, a Devitin amuim. Devit Hebronın ikiava otarir kaba ini.

Apner Devit ko migei

⁶ Solın adarazi ko Devitin adarazir midorozir gumaziba uariv sogha ghuavira itima, Apner a Solın adarazir gumazir ekiamin otivasava ami. ⁷ Ezi dughiar mamın, Isboset kamaghın akar mam Apner gasa ghaze, “Ni nan afeziam Solın amuir dozim koma akui. Amizir kamın ziam Rispa, a Aian guivim. Ni tizim bagha kamaghın ami?”

⁸ Apner akar kam baregħa atara bar osemegħa ghaze, “Ni ghaze, ki ti nin afiar gumazim? Egha ni ghaze, ki ti Judabar akurvasi? Puvati. Ni nighnigh. Dughiar nin afeziam Sol atrivimın ikia iza datirighın, ki a ko an aveghbuaba ko an namakabar ġın zui. Egha ki uaghan ni ataghizi, Devit ni inigha ni gasighasighizir puvati. Ezi ni datirighın amizir kam bagħa akam na gasi, kar pura bizir kinim. ⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, Devit bagħa Akar Gavgavir mam akirigha ghaze, Devit Solın adarazi batueghtıma, me Israelian atrivibar ikian kogħam. Ikiavira Itir God ghaze, a uabi Devit damighti a Israelia ko Judabar atrivimın ikıva, kantrin kam bar a gativagħam. Eghti Devit kantrin kamın atrivimın iki, egh Danın anabamın nguazimın ikegh mangi nguibar ekiam Berseban tugħam. God Devit bagħa dikirizir Akar Gavgavir kam bagħ, ki Devitin akuragħan kogħti, God na misueghti ki aremegħam.” ¹¹ Kamaghın, Isboset

oregħa bar Apnerın atiatigha, ua migeir puvati.

¹² Ezi Apner zuamira Devit bagħa akam amaga ghaze, “Tinara kantrin kam gativagħam? Ki kamagħsua, ni na ko akar gavgavim akirighti, ki nin akuragħ, Israelia damighti me bar nin gumazamizibara ikiam.”

¹³ Ezi Devit kamaghın Apner bagħa akam amada, “Nin akaba bar dera. Ki kamagħsua, ni faragħ bizir kam na koma anekirigh. Bizir kam kamakin, ni Solin guivim Mikal, na bagħ a inigh izi. Puvatighti, ki ua nin ganan kogħam.”

¹⁴ Egha Devit ġın Isboset bagħa akam amaga ghaze, “Ki kamaghın ifonge, ni nan amuim Mikal na bagħ anemadagħti a uamategh izi. A guizbangira nan amuim. Ki fomira 100plan Filistiabar mikarzir mogomebar inibar a givese.” ¹⁵ Ezi Isboset kamaghın oregħa gumazir maba amangizıma, me ghua Laisın otarim Paltiel, a Mikalın pam, me ada Mikal inigha Devit bagħa ize.*

¹⁶ Me Mikal inigha Devit bagħa zuir dughiamın, Paltiel aziava Mikalın ġın zui. Me ghua Bahurimın nguibar ekiamın otogħa, Apner kamaghın Paltiel migei, “Ni uamategh uan dipenimın mangi.” Ezi Paltiel an akam baregħa uamatenge.

¹⁷ Me tighar Devit bagħ mangamin dughiamın, Apner Israelian gumazir dapaniba bagħa ghugħa me mıgia ghaze, “Ia oragħ. Faragħa zuir dughiar aviribar ia bar ifongegħa ghaze, Devit en atrivimın ikiam. ¹⁸ Ia datirighın dikavigh mangi a damighti, an atrivimın otivam. Ia Ikiavira Itir God amizir akar kam ġınighnigh. A kamaghın mikeme, ‘Nan ingangarir gumazim Devit, ki ingangarim a danightıma, a Filistiaba ko apanir igharazibar dafarimın, nan gumazamiziba Israelia, a ua me iniam.’” ¹⁹ Egha Apner uaghan uabi ghua Benjaminın adaraziv keme. Egha ġın uamategha Hebronın ghugħa, Benjaminia ko Israelia damuasa ifongezir bizibar ġun Devit migei.

²⁰ Apner uan gumazir 20pla ko me ghua Hebronın Devit batozir dughiamın, Devit

me bagha isar ekiam gami. ²¹ Ezi Apner gın kamaghın Devit miğei, “Ni na ateghti, ki mangıva Israelia bar me inigh iziti, me nın apengan ikisi ni ko akar gavgavim akıram. Eghti ni ifongezi moghın, ni kantrin kamın danganıba bar dar atrivimın ikiam.” Ezi Devit uan adaraziv gıa ghaze, ia arazir kuratamın Apner damuan marki. Egha a Apner amadazıma, a navir amırizim sara uamategha ghu.

Joap Apnerın misoghezi an areme

²² Apner Hebronın itir dughiamın, Joap ko Devitın mıdorozir gumazıba itir puvati. Me ghua apanıbav sosi. Ezi Devit Apner amadazi a ghuzıma, an gırara Joapın adarazi me uan apanıbav suegha, me da inizir bizıba inıgha uam Hebronın otifi. ²³ Ezi Joap ko an gın zuir mıdorozir gumazıba bar Hebron otivıgha, Joap kamaghın oraki, Apner iza Atrivim Devitın gani, ezi Devit Apnerın misoghan gumazıbar anogoregha anemadazıma, a navir amırizim sara ghu.

²⁴ Kamagh amizi, Joap ghua atrivimın gara an miğia ghaze, “Me ghaze, Apner iza ni batozıma ni anetaghızıma, a uamategha navir amırizim sara ghu. ²⁵ Ni ti Nerın otarım Apnerın arazıbagh fozir puvati? A ni gifara nın ganasa izi. A nın akurvaghasa izir puvati. A nın danganir ni aruıba ko, ni amir bizıba, a modogh bar dar gan da asavsıghasa ize, egh a uamategh izi ni ko misogham.”

²⁶ Joap miğirıgiar kam gamıgha uamategha ghu. A ua Apner inıgh izasa gumazıba amadazi, me an gıntıgha an gın ghue. Gumazir kaba ghua Siran mozirpamın a batogha, uam a inıgha izi. Dughıar kamın, Devit bizir Joap amir kam gıfozir puvati. ²⁷ Apner iza Hebronın otozir dughiamın, Joap a inıgha ghua nguıbar ekiamın tiar akamın, a ko tughanımıra a ko mikımasa. Egha aning tughav itir dughıar kamın, Joap uan afuam inıgha Apnerın navım bırazıma an areme. Joap uan dozım Asahelın ovevem ikarvagha, Apner bırazi an areme.

²⁸ Me gın bizir kamın gun Devitın mikemezi, a ghaze, “İkiavıra İtir God fo, ki Apnerın suiragha a misoghezi an aremezir

puvati. Nan gumazamizıba uaghan osımtızıtım an itir puvati. Joap uabıra, kar an osımtızım. ²⁹ Kamagh amizi, an ghuzım Joapın dapanım gırıva, an afezıamın dipenımın itir darazi sara bar me gıram. Ki kamaghın ifonge, Joapın dipenımın aven itir gumazıba zurazurara, men tarazi gın lepan arımariam ikiti, men tarazi duar kurar mıdir puvatızıba ikiti, men tarazi amızıbar ingangarıbar amuam, eghti men tarazi apanıba mıdorozıbar me misoghtıma me arıghırıtı, men tarazi zurazurara daghebar otevegham.”

³⁰ Arazir kamın, Apner faragha Gibeonın mıdorozımın aven Joap ko Abısain dozım, Asahel misoghezi an areme. Kamaghın amizi, Joap ko Abısai aning uan dozımın ovevem ikarvagha, Apnerın misoghezi an areme.

Me Apnerın kuam afa

³¹⁻³² Ezi Devit kamaghın Joap uan mıdorozir gumazıba ko me miğei, “İa uan korotiaba abıghıva, azırakar korotiabar aghuıgh, egh ia Apner bagh azi.” Me Hebronın anefa. Dughıar me Apnerın kuam inıgha gumazir kuaba afır danganimın zuıma, Devit Apnerın akurıamın gırara zui. Devit gumazamizıba ko me mozımın boroghın tuıvıghav ikia, bar moghıra puvıram azi. ³³ Egha Devit Apner bagha azırakar igiar kam bange:

“Apner gumazir onganım puvati.

A tızım bagha pura kamaghın areme?

³⁴ Me an suemning ko dafarımning ikezir puvati,

me a gifaragha a misoghezi an areme,
me gumazir kurabagh amı moghın,
me a gami.”

Devit ıghıar kam gamıgha gıvazi, gumazamizıba uam Apner bagha azi.

³⁵ Bizir kabar gın, gumazamizıba Devit miğia ghaze, aruem ikiavıra iti, ni daghetam amı. Ezi an aghuagha akar gavgavır mamın me miğia ghaze, “Ki daghetam ameghan kogh iki mangı guaratızımın tugham. Aruem tıghar magırıtı ki daghetam ameghti, God na misueghti ki aremegham.” ³⁶ Ezi gumazamizıba atrivimın akar kam baregha,

men naviba amirazi me bar akonge. Guizbangira, me atrivim amir biziba bar dar ganigha da bagha bar akonge. ³⁷ Devitin adarazi ko Israelian gumamaziba bar, Devit aruer kamın amizir bizibagh fo, Atrivim Devit, Apnerin misoghezi aremezir gumazim, an a ko navir vamira itir puvati.

³⁸ Ezi atrivim kamaghın uan ingan-garir gumazibav gia ghaze, “Ia oragh. Datirighın, e Israelia en faragha zuir gumazir gavgavir mam aremegha gifa. ³⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God na misevezi, ki atrivimın oto. Ezi ki uabi gavgaviba puvati. Ki Seruian otarimningın arazir kuram ikarvaghan ibura. Aning bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God uabi aning amizir arazir kurar kam ikarvaghı, ıvezir kuram aning danıngam.”

4

Gumazir pumuning Isboset misoghezi an areme

¹ Ezi Solın otarim Isboset kamaghın oraki, me Hebronın nguıbar ekiamın Apner misoghezi an areme, ezi a digavir kuram gamigha bar oseme. Ezi Israelia bar atiatingi. ² Ezi Isbosetin midorozir gumazir pumuning, aning midorozir gumazibar dapanimın ikia ghua apaniba ko misosi. Aningın ziamning, Bana ko Rekap, aning Rimonın otarimning. Rimon, a Berotın nguıbar ekiamın gumazir mam. Gumamaziziba Benjaminın adarazi bagha Berotın nguıbar ekiam ginaba, kamaghın amizi, gumazir kamning aning Benjaminın anabamın adarazir aven iti. ³ Guizın Berotın gumamaziziba, me faragha aregha, datirighın pura nguıbar ıgharazibar gumazibar mın Gitaimın nguıbamın iti.

⁴ Solın otarim Jonatan, an otarir vamira iti, an ziam Mefiboset.* Mefiboset 5plan azeniba itima, Sol ko Jonatan areme. Dughiar kamın, Jesrilın nguıbar ekiamın gumaziba, me Jonatanın adarazi bagha akam amaga ghaze, Jonatanın apaniba a

misoghezima an areme. Ezi an adarazi akar kam baraki, ezi amizir Mefibosetin garim a inigha arav ghu. Amizim pamtemın ivemarima, Mefiboset degiaghiri, egha datirighın an dagarimning an ikufi.

⁵ Dughiar mamın, aveghbuamning Rekap ko Bana, aning Isboset bagha ghua, aruer arızimın an dipenimın oto. Dughiar kamın, Isboset avughsava uan akuir misiamın irıghaviti. ⁶⁻⁷ Aning Isboset misoghasa witba iniamın abazim gamua a gatin, an akuir danganımın aven ghua garima, a uan misiamın akui. Aning midorozir sabamın an navim birazima an areme. Ezi aning an firim atugha garima, gumaziba puvatizi, aning an dapanim inigha ghu. Aning dimagarımın Jordanın Fanemın danganir zarımın ghua, ⁸ amımzaraghan Hebronın nguıbar ekiamın oto. Egha Isbosetin dapanim inigha ghua Devitin akagha, kamaghın atrivim migei, “Atrivim, ni kagh gan. Nin apanim Sol, an otarim Isbosetin dapanim kara. Sol fomira ni misueghti ni aremeghasa tuaviba buri, kamaghın amizi, Ikiavira Itir God nin akurvagha Sol uan boriba ko men arazir kuraba ikarvasi.”

⁹ Ezi Devit kamaghın aningın akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God zurara ikia, an arazir kurar kamaghın garıbar aven ua na ini. Ezi an ziamın ki kamaghın guizbangira gua mikımam. ¹⁰ Dughiar ki Siklakın nguıbamın itimın, gumazir mam iza na batogha ghaze, Sol aremegha gifa. A ghaze, ki ti an akam gakuegham. Ezi puvati. Ki midorozir gumazibav kemezi me an suiragha, a misoghezima an areme. Kar mati, akar kurar a na bagha inigha izezimın ıvezir kuram ki a ganıngi. ¹¹ Ezi gua datirighın pura gumazir kinir uan dipenim gakuim misoghezima an areme. Gua gumazir bar kuramning. Gua ghaze, ki ti gua ateghtima gua ikiam? Bar puvati. Ki gua amizir arazir kurar kam ikarvaghı, gua gasighasighti, gua ua nguazir kamın

4:4: 2 Samuel 9:3 * **4:4:** Gumazir kamın ziam, a Meribal. (Ni 1 Eghaghanıba 8:34ın gan.) Ziar kamın akuar abuananam, a, “Bal,” an asemın ziam. Ezi gin me ua ziar kam Bal osiran aghua, egha a giragha kamaghın osiri, “Boset.” An akar kamın mirara ghu, “Aghumsızir Bizim.” Ezi gumazir kamın ziam kamaghın oto, “Meriboset,” o “Mefiboset.” **4:10:** 2 Samuel 1:1-16

ikian kogham.”¹² Egha Devit akar gavgavim uan midorozir gumazibagh aniga ghaze, me Rekap ko Bana aning misueghti aning aremegh. Ezi midorozir gumaziba aning misuegha, aningın sueroghofariba aghoregha da inigha ghua Hebronın dipar akarer mamın boroghın da agui. Egha Isbosetin dapanim, midorozir gumaziba a inigha ghua Hebronın kuaba afir danganımın, Apnerın mozir kamra anefa.

5

Devit Israelia ko Judabar atrivimın oto (1 Eghaghaniba 11:1-9; 14:1-7)

¹ Ezi bizir kamın gın, Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar iza Hebronın nguibamın Devitın gara, kamaghın a migei, “Ni oragh. E bar inivafızir vamıra ko ghuzir vamıra.”² Sol fomıra en atrivimın itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavıra Itir God ni miğia ghaze, ni sipsipbagh eghuvir gumazimın mın iki, en gumazamizibagh ativagham. Egh en atrivimın otogham.”³ Kamaghın amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronın nguibamın otogha, Atrivim Devitın bighan uari akuvazi, a Ikiavıra Itir Godın damazimın akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghıram anemisevezi a Israelian atrivimın oto.⁴ Devit 30plan azeniba ikia atrivimın oto. Egha 40plan azenibar atrivimın iti.⁵ Devit 7plan azeniba ko 6plan iakinibar, Hebronın Judabar atrivimın ike. Egha 33plan azenibar Jerusalemın nguibar ekiamın Israelia ko Judaba, uaghara me gativagha men gari.

⁶ Dughiar mamın, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem a Jebusian nguibamra. Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham, egha me dibovir akabar a miğia ghaze, “İa bar en nguibar ekiamın aven izan kogham. Gumazir damazir okavırıziba ko suer amıraziba, me pura izi ia izamin tuavim apırigham.”

⁷ Ezi puvati, men akaba pura magh ire, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua

me misogha men nguibar ekiar divazir gavgavim itim ini. Nguibar ekiar kamın ziam Saion. Ezi gın gumazamiziba a dibora ghaze, Devitın Nguibar Ekiam.⁸ Dughiar Devit nguibar ekiar kam inimizimın, a kamaghın uan midorozir gumazibav giā ghaze, “E nguibar ekiar kam inisiva, tuavir dirızir Jebusia dipam iniasa aruimın aven mangıva nguibar ekiamın otogham. Egh e damazir okavırıziba ko suer kuraba ko misogham. Gumazir kamagh gariba, me nan apanibar mın iti.”

Gumazamiziba datırighın Devitın akam gıñighnıghavıra ikia kamaghın miğia ghaze, “Damazir okavırıziba ko suer amıraziba Ikiavıra Itir Godın Dipenimın aven mangan kogham.”

⁹ Kamaghın amizi, Devit gın ghua Saionın nguibar ekiar gavgavir kam gapera. Egha a ziam a gatigha ghaze, Devitın Nguibar Ekiam. Egha Devit mikemezıma, ingangarir gumaziba nguibar ekiamın dipenir avırıbar ingarızı da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimın, dipeniba faraghavıra azenan dar ingara, egha nguibar ekiamın aven izi.¹⁰ Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar Itim Devit ko itima, bizir kam bangın, Devit atrivir gavgavimın ikia ghua bar ekevegha ikia mamaghıra iti.

¹¹ Tairın nguibar ekiamın Atrivim Hiram, a uan gavmanın ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitın dipenimın ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagıabar ingariba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivir dipenimın ingari.¹² Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghın fo, Ikiavıra Itir God guızbangıra Israelian atrivimın ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghın fo, Ikiavıra Itir God uan gumazamiziba bar men akurvaghasa, kamaghın amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera.

¹³ Devit Hebron ategha iza Jerusalem gaperazir dughiamın, an amuir igharazir maba uam ada inigha dar iti, a uaghan amuir dozir maba uaghan dar iti. Ezi an amuir kaba, Jerusalemın otariba ko guivir

maba bate. ¹⁴ An otaribar ziabar kara: Samua, Sobap, Natan, Solomon, ¹⁵ Iphar, Elisua, Nefek, Jafia, ¹⁶ Elisama, Eliada ko Elifelet.

*Devit Filistiabav sogha me abini
(1 Eghaghaniba 14:8-17)*

¹⁷ Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misogh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri. ¹⁸ Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha tintinibar ghuegha mongegha iti. ¹⁹ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki mangiva Filistian kabav sogham o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isinin dafarim datighti, ni midorozimin me abiragham.”

²⁰ Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God mati aperiau otogha, pamtemin ivemara nan damazimin nan apaniba abiagharigha me gasighasiki.”

Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ikiavira Itir God Aperiau Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.” ²¹ Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko men marvir guar kaba inigha ghue.

²² Ezi Filistiaba gin ua izegha, Refaimin danganir zarimin tintinibar uari aghamsigha iti. ²³ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki manmaghin damuam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men guabar moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin, misoghsivira gan iki. ²⁴ Ia oraghtima niginim mati, gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me

misogh.” ²⁵ Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Israelia me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.

6

*Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
inigha Jerusalem in ize
(1 Eghaghaniba 13:1-14; 15:25--16:6;
16:43)*

¹ Ezi Devit deraghavira misozir gumazir bar aghuiba uam me akufa. Israelian midorozir gumazir kaba, men dibobonim 30,000. ² Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui. Me Boksir kam migia ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksir kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otogha, mighsiar dozir mam a gisin Abinadapin dipenimin ghue. Egha me Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksir kam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kam in akua tuavimin zui. ⁴ Ezi Ahio karisin faragha zui. ⁵ Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua, ararer aghuim gamua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, tambarinba ko dibiarir ararer guar aviriba inigha dav sosi.

⁶ Me ghua gumazir mam in nguazir asizimin oto, gumazir kam in ziam Nakon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kam in bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiam in suira. ⁷ Usa ghaze, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ti pura bizim, egha an suira. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvira Usan

aningaghegha atara a misoghezi, an Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın miriam naghıram areme. ⁸ Devit garima, Ikiavıra Itir God uan aningagharım Usa gingezi an areme. Ezi Devit bar God baseme. Egha me danganir kam dibora ghaze, God uan aningagharım Usa ginge, egha datirighın me uaghan kamaghıra a diboravıra iti.*

⁹ Devit datirighın Ikiavıra Itir Godın atiatigha ghaze, “Manmaghsu, Ikiavıra Itir Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam izi na ko ikiam?” ¹⁰ Kamaghın amizi, Devit Boksiam inigh Devitın Nguibar Ekiamın mangan aghuagha, a inigha Jerusalemın zuir tuavım ategha ghua, Getin nguibar ekiamın gumazir mam, Obetidomın dipenimın aneti. ¹¹ Ezi Boksiam 3plan iakinıbar Obetidomın dipenimın iti. Ezi dughiar kamın, Ikiavıra Itir God bar deraghavıra Obetidom ko an adarazi gami.

¹² Ezi Atrivim Devit gın kamaghın oraki, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam Obetidom ko itima, Ikiavıra Itir God, Obetidom ko an adarazi ko an biziba bar, deraghavıra me gami. Kamaghın amizi, Devit uamategha Obetidomın dipenimın ghugha, Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigh ua Devitın Nguibar Ekiamın izasava ami. Bizir kam bagha gumazamiziba bar akonge. ¹³ Gumaziba dikavigha Boksiam inigha uan sueba 6plan dughıabar da akura ghua tuıfi, ezi Devit Ikiavıra Itir God bagha ofa gami. A bulmakaun apurir mam ko bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam inigha ofa gami. ¹⁴ Egha Devit ofa gamir gumazimın korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazımning uabi gike. Egha ziar ekiam Ikiavıra Itir God ganıga, an damazimın ighiabagh amua pamtem uabi fa uabi akuri. ¹⁵ Me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam atera Jerusalemın zuıma, Devit Israelia ko me bar moghıra arazir kamram amua, bar akongegha pamtemın diava sighabagh ivi.

¹⁶ Me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam atera Devitın Nguibar Ekiamın aven izir dughiamın, Solın guivım Mikal

winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitın garima, a ighiabagh amuava Ikiavıra Itir Godın damazimın tintınıbar uabi fakurava, Ikiavıra Itir Godın ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvati, kamaghın amizi a navir kuram Devitın ikia a baseme. ¹⁷ Ezi me Ikiavıra Itir Godın Boksiam isava, Devit a bagha ingarızir purirpenimın aven aneti. Egha Devit ofan bar isia mighırıba ko, gumazamiziba God ko navir vamıran ikiamın ofabagh ami. ¹⁸ Devit ofabagh amigha gıvagha, kamaghın gumazamizııav gei, “Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, a uan ziamın deraghvıra ia damu.” ¹⁹ Egha Devit dagheba isa bar gumazamizııbagh anıngi. Gumazıba ko amizıba vaghvagha bret ko asızir tuzir me avımın tuezıba ko wainın ovızir me apuzııba, me bar ada ini. Me da inigha gıvagha, me uamategha uan nguııabar ghue.

²⁰ Ezi Devit uamategha uan dipenimın ghugha, uan ikızim deragh me damuasa, Ikiavıra Itir Godın azangasava ami. Ezi Solın guivım Mikal dipenım ategha azenan iza Devit mıgıa ghaze, “Ame, Israelian atrivım uan ziar ekiam akakagha, bibıamra bar deraghavıra uabi fakuri. Ezi an ingangarır gumazır dapanıbar, ingangarır amızır kınıba bar an gani. Nın arazır kam, matı gumazır nıghnızır aghuıba puvatızım amir arazım.”

²¹ Ezi Devit kamaghın a ikaragha ghaze, “Kı ziar ekiam isa Ikiavıra Itir Godra danıngasa an damazımın ıghıam banga uabi fa uabi akuri. A uabi nın afezıamın ikızımın danganıım inıgh na danıngasa na gınabazı, kı an gumazamizııbar dapanımın ikiam, kar Israelia. Ezi kı an ziam fasa ıghıabagh amuavıra iti. ²² Kı uan ziam bar anebıragh, egh an damazımın pura bizır kınımın mın ikiam. Eghtı ingangarır amızır nı mıgeır kaba, me ziar ekiam na danıngam.” ²³ Ezi bizır kam bangın, Solın guivım Mikal, a borır tam batezır puvatıgha ikia ghuaava areme.

7

* **6:8:** Akar kam “datirighın,” an en dughiar kam mıgeır puvati. A dughiar gumazım akınafarır kam osırızım mıgei. **6:11:** 1 Eghaghanıba 26:4-5 **6:19:** 1 Eghaghanıba 16:43

Akam inigha izir gumazim Natan, Godin akar dikirizim Devit ganingi (1 Eghaghaniba 17:1-15)

¹ Dughiar maba givazima, Ikiavira Itir God, Atrivim Devit gamizi, apanir an okariziba ua izava a ko misozir puvati. Kamaghin amizi, a uan dipenimin bar deraviram aperaghav ikia avughsi. ² Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim Natan migei, “Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizim gaperaghav iti. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a purirpenimin iti. Bizir kam ti derazir puvati.”

³ Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi puram a damu.”

⁴ Ezi dimagarir kamın, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, ⁵ “Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan Dipenir ki aven iki-amimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati.

⁶ “Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Dughiar ki Isipin ua Israelia inizimin, ki tintinibar zuir dughiaaba, ki Purirpenimin averara iti. ⁷ Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tamın azarazir puvati, ‘Ni tizim bagha na bagha temer sidan dipenir tamın ingarizir puvati?’”

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, “Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. ⁹ Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kamın gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. ¹⁰⁻¹¹ Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba

fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha, iza ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

¹² “Ni aremeghti, me ni afaghamin dughiamin, ki nin boribar tongin otarir tam amiseveghti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. ¹³ Atrivir kamra, a na bagh Dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. ¹⁴ Eghti ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan borimin min ikiam. Egh an arazir kuram damighti ki mizazim a gasegham. Mati afeziam uan borim mizazim a gasi moghin ki a damuam. ¹⁵ Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh an otarim gasaraghan kogham. ¹⁶ Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam.” ¹⁷ Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme.

Devit Ekiam ko migei (1 Eghaghaniba 17:16-27)

¹⁸ Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muziariba, egha ni arazir igharazir mamın ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir God ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi. ²⁰ Kamaghin amizi, Ikiavira

7:12: Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jon 7:42; Aposel 2:30
7:16: Onger Akaba 89:36-37

7:14: Onger Akaba 89:26-27; 2 Korin 6:18; Hibru 1:5

Itir God, nan Ekiam, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa. ²¹ Ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. ²² O Ikiavira Itir God, en Ekiam, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. ²³ E Israelia Isipin kalabusin itima ni uam e ini, egha ni e gamizi e nin gumazamizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kam in gumazamizir igharaziba me, e nin gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba kantrin kam in otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi. ²⁴ O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en God in ikiam.

²⁵ “O Ikiavira Itir God in Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim, ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighti a zurara kamaghira iki. ²⁶ Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me mikim suam, ‘Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim a Israelian God.’ Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. ²⁷ Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim, ni Israelia en God. Ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

²⁸ “O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam a damuti, a guizbangiram otogh. ²⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh nan ikizim deraghvira me damu. Eghti ovavir borir nan gin iza-miba, nin damazim in iki zurara kamaghira

ikiam.”

8

Devit apaniba abini (1 Eghaghaniba 18:1-17)

¹ Ezi gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua ua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abini, kamaghin amizi, Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. ² Egha gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abini. A men midorozir gumaziba gaghora me migeima, me 3plan bizir ruaribar nguazim gireghav iti. Egha a gumazir bizir faragha itiba ko bizir namba 2 in itibav gia ghaze, me aremegham. Egha namba 3 in gumazir bizim migia ghaze, me aremeghan kogham. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa a ganidi. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser, a Rehopin otarim. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam. Dughiar kam in Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozim in me abini. ⁴ Egha Devit Hadateser in midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 1,700plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 100plan karisbagh etuir hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura.

⁵ Dughiar kam in Sirian Damaskusin nguibar ekiam in itiba, Me Atrivim Hadateser in akuragha misoghasa ghue. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. ⁶ Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazamiziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. ⁷ Devit garima, Hadateser in midorozir gumazir dapaniba gol in ingarizir oraba ateri. Ezi David orar

kaba inigha Jerusalemın ghu. ⁸ A uaghan, Hadateserın nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningın brasın avırıba ini.

⁹ Kantri Hamatın Atrivim Toi, an orazi, Devit Hadateserın mıdorozir gumazıba abınigha gıfa. ¹⁰ Dughıar avırıbar Hadateser faragha Toın apanım gamı. Kamaghın amızı, Devit Hadateserın mısoğhezır bızım bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghın Toi, uan otarım Joram, Devit bagha anemada. Egha a mıgıa ghaze, “Nı mangı nan dughıar aghuım a danıngıgh. Egh kamaghın a mıkim suam, Kı orazi, nı Hadateser abıragha gıfa. Kamaghın amızı, kı bızır nı amızır kam bagha bar akonge.” Ezi Joram Devit bagha ghua bızır aghuır me gol ko silva ko brasın ingarızıba a ganıdı. ¹¹ Ezi Devit bızır aghuır kaba inigha İkiavıra İtir Godın zıam fasa dagh inaba, eghti da God baghvıra ikiam. A kantrin ıgharazıba bar dav sogha inızır golba ko silvaba, a kamaghıra dagh amı. ¹² Devit Idomia* ko Moapia, Amonia, Filistia, Amalekia, ko Soban Atrivim Hadateser, a me da gol ko silvan kaba ini.

¹³ Devit gın uan mıdorozir gumazıba ko Idomia ko mısoğhasa, Danganır Zarır Amangsızır Avırım İtimın ghu. Egha me İdomian 18,000plan gumazıbav soghezi me ariaghire. Ezi gumazamızıba akar kam baregha zıar ekiam Devit ganıngı.† ¹⁴ Ezi Devit uan mıdorozir gumazıba kantri İdomın tintınıbar me arıki. Ezi İdomian gumazamızıba Devitın apengan ikiava, dagıaba isa a ganıdı. Danganır Devit mısoğhasa zuıba bar, İkiavıra İtir God an akurvazıma, an apanıba abırı.

¹⁵ Devit İraelia bar me gativagha, guızın arazıbar deraghavıra uan gumazamızıbagh amı. ¹⁶ Seruian otarım Joap, a mıdorozir gumazıbar dapanım. Ezi Ahılutın otarım Jehosafat, a gavmanın akınafarıba osırır gumazır faragha zuım. ¹⁷ Ezi Sadok ko Ahımelek, aning ofa gamır gumazımning. Sadok, a Ahıtupın otarım, ezi Ahımelek, a Abıatarın otarım. Ezi

Seraia, an atrivımın akınafarıba osırır gumazım. ¹⁸ Ezi Jehoiadan otarım Benaia, a Devit geghuvir mıdorozır gumazıbar gumazır dapanım. Kar Keret ko Peletın adarazır gumazıba. Ezi Devitın otarıba me ofa gamır gumazıbar mın itı.

9

Devit deragha Mefiboset gamı

¹ Dughıar mam Devit kamaghın gumazıbar azara, “Solın adarazır gumazıtıba ikiavıra itı, o puvatı? Tarazı ikıtıma, kı deragh me damuasa. Kı Jonatan na gamızır apangkuvır arazım ikarvaghasa.”

² Dughıar kamın Solın adarazır ingangarır gumazır mam itı, an zıam Sıba. Me atrivımın ganasa an dia, ezi a ghua atrivım batozıma atrivım kamaghın a mıgeı, “Nın zıam Sıba?”

Ezi a ghaze, “Are, gumazır ekiam, kı nın ingangarır gumazımra.”

³ Ezi atrivım Sıban azara, “Solın adarazır tarazı ua ikiavıra itı o puvatı? Tarazı ikıtı, kı Godın apangkuvır arazım men akakaghasa.”

Ezi Sıba kamaghın Devit mıgeı, “Jonatanın otarır vamıra ikiavıra ikia, egha an dagarımning uaghara ikufı.”

⁴ Ezi atrivım an azara, “A managh itı?”

Ezi Sıba a mıgıa ghaze, “A Lodebarın nguıbar ekiamın Amıelın otarım Makırın dipenımın itı.”

⁵ Ezi atrivım kamaghın oregha, gumazır maba amadazı me ghua Lodebarın nguıbar ekiamın Amıelın otarım Makırın dipenımın otogha otarır kam inigha izı.

⁶ Otarır kamın zıam Mefiboset, a Jonatanın otarım egha Atrivım Solın igıavotarım. A izav otogha, uan tevımning apırıgha avıragha guam nguazımın mıtua, egha zıar ekiam Devit ganıngı. Ezi Devit an mıgıa ghaze, “Aruer aghuım, Mefiboset.”

Ezi Mefiboset ghaze, “Kırara, kı nın ingangarır gumazır kınım.”

⁷ Ezi Devit a ikaragha ghaze, “Kı nın afezıam Jonatan gınıghnıghavıra itı. Egha a bangın kı apangkuvır arazımın nı

* **8:12:** Hıbrun akam ghaze “Sırıaba.” Egha me fomıra akar kam Gırkın akamın a giragha an osırı, “İdomia.” Guızbangıra, Hıbrun akam tı faragha ghaze, “İdomia,” ezi gın me pazav an osırı. Nı uaghan 1 Eghaghanıba 18:11ın gan. **8:13:** Onger Akaba 60:1 † **8:13:** Hıbrun akam deragha vezın kamın mıngarım abıghızır puvatı. **9:1:** 1 Samuel 20:15-17 **9:3:** 2 Samuel 4:4

damuam. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Egh ni zurara nan dipenimin izi na ko nan dagher dakozimin damam.”

⁸ Ezi Mefiboset ua uan tevimning apirigha aviragha, uan guam nguazimin mituagha ghaze, “Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamın na damuasa? Ki pura bizir kinim. Ki mati afiar aremezir kuamin min iti.”

⁹ Egha Mefiboset ghugha givazi, Atrivim Devit, Solin ingangarir gumazim Siban diazi a izima, a kamaghin a migei, “Nin gumazir ekiam Sol uan adarazi ko, men nguaziba ko biziba bar, ki da isiva Mefibosetin dafarim darigham. A Solin igiavotarim. ¹⁰ Eghti ni uan otariba ko ingangarir gumaziba ko, ia nguazir kamın azenibar ingar. Egh ia dagher azenibar dagher mitighiziba asigh da inigh izi. Eghti arazir kamın, nin gumazir ekiamın adarazi dagheba ikiam. Eghti Mefiboset uabi, zurara izi na ko nan dagher dakozimin damam.” Dughiar kamın, Siba 15plan otariba ikia 20plan ingangarir gumaziba iti.

¹¹ Ezi Siba kamaghin Devit migei, “Atrivim, nin nan gumazir ekiam, bizir ni damuasa na mikemeziba, ki bar dar amuam.” Bizir kamın gin, Mefiboset ghuava atrivim ko an dagher dakozimin api, egha mati atrivimin otarir mam.

¹² Mefiboset otarir igiar mam iti, an ziam Mika. Dughiar kamın, Siban dipenimin itir adarazi ko an ingangarir gumazamiziba me bar, Mefiboset bagha ingangaribagh ami. ¹³ Ezi Mefiboset uabi Jerusalemın ikia, zurara Atrivim Devit ko an dagher dakozimin apa a ko iti. Mefibosetin dagarimning uaghara ikufi.

Atrivim Devitin otaribar eghaghanim

10

(Sapta 10--20)

*Devit Amonia ko Siriaba abini
(1 Eghaghaniba 19:1-19)*

¹ Bizir kamın gin, Amonian atrivim aremezi, an otarim Hanun an danganim inigha atrivimin oto. ² Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an

afeziam Nahas faragha arazir aghuimin na gami.”

Kamaghin amizi, Devit apangkuvir migirigiabar Hanunın mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamın, ³ kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar puvati. A me amadazi me modogh en nguibar ekiam getiva an ganasa oda ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.”

⁴ Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha, men ghua masiziba vaghvagha dar vuebagh isegha vueba ataki. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar ofefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha me amadazi me ghue. ⁵ Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalemın izi.”

⁶ Ezi Amonia kamaghin fo, me Devitin gumazibagh amizir bizir kam bagh, a bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, me nguibar avirir kabar midorozir gumaziba bagha akaba amangi. Egha me Sirian kantrin aven itir nguibar ekiamning, Betrehop ko Soban midorozir gumazitaba iniasa, me ko akam akirasa ghue. Ezi me Amonian akurvaghasa 20,000plan midorozir gumaziba amada. Ezi me ua Topin nguibar ekiamın midorozir gumazir 12,000pla ini. Egha me ua uarir akurvaghasa, 1,000plan midorozir gumaziba bagha Makan atrivim ko akam akiri.

⁷ Ezi Devit orazi, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. ⁸ Ezi Amonia uan nguibar ekiamın azenan izegha misoghasa uari arigha, divazimın tiar akamın boroghın tuivighav iti. Ezi Siriaba ko Topia ko Makaba, me uarira dadar

torimîn tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti.

⁹ Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimîn itir apanir kabar arava bizimîn me afe. Egha a uabi men dapanimîn ikia faragha tu. ¹⁰ Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimîn me afa zui. ¹¹ Egha Joap kamaghin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragham. ¹² Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemîn misogham. Eghti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh.”

¹³ Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. ¹⁴ Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimîn ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamîn aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalemîn ghu.

¹⁵ Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimîn me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. ¹⁶ Ezi Atrivim Hadateser gumazir maba amangizi, me ghua Yufretisin Fanemîn vongin aruem anadi naghin otogha, Sirian midorozir gumaziba inigha ghua bar Helamîn nguibar ekiamîn me akufa. Ezi Atrivim Hadateserîn midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimîn iti.

¹⁷ Ezi Devit orazi, Siriaba iza Helamîn uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanîn

Fanem girigha vongin ghua Helamîn ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. ¹⁸ Ezi Israelian midorozim bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 700plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimîn tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobak misoghezima, a danganir kamrama areme. ¹⁹ Ezi Atrivim Hadateserîn apengan itir atrivir maba garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba uam Amonian akurvazir puvati.

11

Devit Urian amuim ko arazir kuram gami

¹ Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba isa uan apaniba ko misoghasa zui. Ezi Devit Amonia misoghasa Joap ko, uan midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko Israelian midorozir gumaziba, a bar me amangi. Ezi me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiamîn midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha Jerusalemra iti.

² Egha guaratizir mamîn aruem uaghira bar migorima, Devit uan misiamîn dikavigha avughsa uan dipenimîn pin itir danganim garui. Egha garima amizir mam uan dipenimîn rua iti. Amizir kam, an ganganiba bar dera. ³ Ezi Devit foghasa, munar amizir manamra rue, egha gumazir mam amadazima a foghasa ghu. Ezi gumazim ghua an ganigha kamaghin fo, kar Batseba, Eliamîn guivim. A Hitian adarazir gumazir mam Uria, an amuim. ⁴ Ezi Devit gumazir maba amangizi me ghua Batseba inigha ize. Dughiar kamîn, Batseba uan iakinibav suegha givagha, uan mikarzim zuasa

bizibagh ami. Egha Batseba Devit bagha izezi, Devit a koma akuizi, Batseba gin uamategha uan dipenimin ghu. ⁵ Egha gin Batseba borimin duirava fo, a navim adai, egha Devit bagha akam amada.

⁶ Ezi Devit oregha Joap bagha akam amaga ghaze, “Ni Hitian gumazim Uria amadaghti a na bagh izegh.” Ezi Joap Devit bagha Uria amadazi, a ize.

⁷ Uria Devit bagha izezi, a kamaghin an azara, “Joap derazi an midorozir gumaziba uaghan dera? Ezi midorozim manmaghira zui? Me, en apaniba abinigham, o?” Ezi Uria midorozimin otivizir biziba bar a geghani.

⁸ Ezi Devit Urian migia ghaze, “Bar dera, ki oregha gifa. Ni datirighin uan dipenimin mangi dagarimning ruegh avughsi.” Ezi Uria Atrivim Devit ategha azenan ghuzi, Devit gin bizir aghuir maba Uria daningasa, da isa gumazir mam ganingizi an ada inigha a bagha zui. ⁹ Ezi Uria uan dipenimin ghuzir puvati. A uan gumazir ekiamin gumazir a geghuviba ko, me atrivimin dipenimin tiar akar miriamin akui.

¹⁰ Ezi Devit orazi, Uria uan dipenimin ghuzir puvatizi, Devit ghuava a migei, “Ni tizim bagha uan dipenimin ghuzir puvati? Ni dughiar ruarimin midorozimin ikia uan dipenimin ikezir puvati.”

¹¹ Ezi Uria kamaghin Devit ikara, “Israelia ko Judabar midorzir gumaziba midorozir danganimra iti. Ezi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam me ko ikiavira iti. Ezi nan gumazir ekiam Joap, midorozir gumaziba ko pura danganir azentuzimin averpenibar ikiavira iti. Eghti ki uabira mangi uan dipenimin deragh damiva, dipabar ami, egh uan amuim ko dakuti, kamaghin bar deraghan kogham. Ki bar guizbangira arazir katam damighan kogham.”

¹² Ezi Devit a migia ghaze, “A dera, ni datirighin kagh ikeghti ki gurumzaraghan, ua ni amadaghti ni mangam.” Ezi aruer kamın Uria Jerusalemın iti. Ezi amimzaraghan guaratighin, ¹³ Devit Urian diazi a iza a ko apima, a dipar onganiba a ganingizi an ada amegha bar ongani.

Egha dimagarir kamın, Uria dakuasa uan dipenimin iraghuzir puvati. A uan daguivsiam ghuaragha, gumazir atrivim geghuva itiba koma akui.

¹⁴ Egha amimzaraghan, Devit Joap bagha akinafarir mam osirigha, Uria ganingigha anemadazima a uamategha midorozir danganimin ghu. ¹⁵ Devit kamaghin akinafarim osiri, “Ni Uria isi midorozim bar gavgavizi naghin anetigh. Egh ia bar uari amikirvegh girakirangin izeghti, apaniba a misueghti an aremegh.”

¹⁶ Dughiar kamın Joap midorozir gumaziba ko me Raban nguibar ekiam iniasa misoghavira iti. Egha Joap akinafarim inigha givagha egha gari, Amonian midorozir gumazir gavgaviba bar pamten misozir danganim, a Uria isava danganir kamın aneti. ¹⁷ Ezi Amonian midorozir gumaziba uan nguibar ekiam avinasa azenan iza, Joapın midorozir gumaziba ko misosi. Ezi midorozir kamın aven, Devitin ingangarir gumazir dapanir maba ariaghire, ezi Uria uaghan me koma areme.

¹⁸ Joap gin Devit bagha akam amaga midorozir kamın otivizir bizibar gun migei. ¹⁹ Egha Joap gumazir akar kaba inigh mangamim migia ghaze, “Midorozir kamın aven otivizir biziba ni bar adar gun Devitin mikemegh. ²⁰ Eghti an atar kamaghin ni mikimam, ‘Ia manmaghsua ghua nguibar ekiamın divazim bar an miriamra ghugha misosi? Ia kamaghin fozir puvati, apaniba divazim gisin tuivigh ikiva, barir pibar ia gasegham. ²¹ Ia ti fomira Gideonın otarim Abimelek batozir bizir kam bakinighinigha mati? Gideonın otarim Abimelek, a fomira Tebesin nguibar ekiamın boroghın divazir miriamın tughav itima, amizir mam divazim gisin ikia, dagiar wit mirmirir mam puegha a mikinizı an areme. Ezi ia manmaghsua bar divazir miriamın boroghın ghue?’ Atrivim mikemegh givaghti, ni kamaghin a mikim, ‘Nin Ingangarir Gumazim Uria, Hitian gumazim, a uaghan areme.’”

²² Ezi gumazir kam Joapın akaba inigha Devit bagha ize. ²³ Egha kamaghin a migei,

“Apaniba gavgavigha e adugha nguibar ekiamin azenan izegha tuzir torimin e misosi. Ezi e ua me adugha bar ghua nguibar ekiamin tiar akamin ghu. ²⁴ Ezi Amonian midorozir gumazir maba divazir ekiamin pin ikia, barir pibar nin ingangaribar garir gumazir dapanir mabagh asezi me ariaghire. Ezi nin ingangarir gumazim Uria, a Hitian gumazim, a uaghan areme.”

²⁵ Ezi Devit a migia ghaze, “Ni uamategh mangi Joapin mikim suam, A midorozimin aven otivizir bizibagh nighnigh, egh da bagh pamtemin nighnighan marki. Gumazitam foghan kogham, tinara midorozimin aven ovegham. Kamaghin amizi, an Amonia misogh me abinigh, egh men nguibar ekiam bar a gasighasikigh.”

²⁶ Ezi Batseba gin uan pamin ovevem baregha, a bagh azia iti. ²⁷ A uan pam gibua a bagha ikegha givazima, Devit gumazir mabav kemezi me Batseban akua a bagha atrivimin dipenimin ize. Ezi Devit an itima, an otarir mam bate. Ezi Devit amizir arazir kam, Ikiavira Itir God bar a gifongezir puvati.

12

Natan Devit'n arazir kuram aghuri

¹ Egha Ikiavira Itir God, Devit bagha uan akam inigha izir gumazim Natan amada. Ezi Natan iza a batogha kamaghin Devit geghari, “Dughiar mam gumazir pumuning nguibar ekiamin iti. Aningin mav bizir aviriba iti, ezi mav onganarazibagh amua bizir aviriba puvati. ² Gumazir bizir aviriba itim, a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba iti. ³ Ezi gumazir biziba puvatizim, sipsipin nguzir amebar vamira ua bagha a givezegha an akuaghapi, ezi an a ko iti. Egha a deraghavira sipsipin nguzir amebar kamgarima, an an boriba ko dipenimin ikia ghuava ekefe. A dagher muziarir a itiba, ana da abigha dar naba isa uan sipsip ganiga anetaghirazima, a an dipaba apir kavin dipar naba api. Egha an a isa uan evarim garigha a muagha akui. Ezi sipsipin kam mati an guivimin miraram

oto. ⁴ Ezi dughiar mamın, gumazir mam iza gumazir bizir aviriba itimin dipenimin ize. Ezi a uan namakar a bagha izezim bagh uan sipsipin tam o bulmakaun tam misuegh a bagh isaman aghua. Egha a gumazir biziba puvatizimin sipsipin nguzim okemegha a misuegha uan namakar a bagha izezim bagha a isami.”

⁵ Ezi Devit kamaghin oregha, gumazir bizir aviriba itir kam bar a basemegha, kamaghin Natan migei, “Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira migei, gumazir arazir kurar kam gamizim, me a misueghti, an aremeghti deragham. ⁶ Guizbangira, a gumazir biziba puvatizimin apanguvir puvatigha arazir bar kuram gami. Kamaghin amizi, a 4plan sipsipba isi, a inizir sipsipin kam ikarvagham.”

⁷ Ezi Natan kamaghin Devit migia ghaze, “Nirara, gumazir ki egharir kamnang! Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin ni migia ghaze, ‘Ki nin akurazi, Sol ni gasighasighizir puvati. Ki borem isa ni gingegha ni amisevezi, ni Israelian atrivimin oto. ⁸ Nin gumazir aruam Sol, ki an dipenim ko an biziba ko an amuiba, ki bar da isa nin dafarim gati. Egha ki ni gamizi ni Israelia ko Judabar atrivimin oto. Bizir kaba nin damazimin oteveghti, ki bizitaba ua ni daningvira ikiam. ⁹ Ezi ni manmaghsua Ikiavira Itir Godin akam batuegha, an damazimin arazir kurar kam gami? Ni Hitian gumazim Uria misoghezi an areme. Ni midorozim bagha anemadazi, Amonia uan midorozir sabamin a misoghezi an areme, ezi ni an amuim ini. ¹⁰ Ezi ni deraghviram oragh. Ni nan akam batuegha Urian amuimin ikiasava a ini. Kamaghin amizi, dughiar gin izibar, gumaziba nin ovavir borir tabav soghti me arimighiram, eghti arazir kam ikivira ikiam.’

¹¹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Ki nin adarazir gumazitabar amighti, me osimtizir ekiaba ni darigham. Egh nin damazimin, ki nin amuiba isi gumazir igharazibar aningam. Eghti me azenara arazir kurabar nin amuibar amuam. ¹² Ni uan arazir kuram modogha a

gami, ezi ki nin arazir kurar kam, azenara a ikarvaghti, Israelia bar an ganam.”

¹³ Ezi Devit kamaghin oregha ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurar kami.”

Ezi Natan a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin arazir kuraba gin amada, ezi ni aremeghan kogham. ¹⁴ Ezi nin arazir kurar kam bangin, apaniba akar kurabar Ikiavira Itir God migei. Kamaghin amizi, nin otarir Batseba otezim aremegham.”

¹⁵ Natan Devitin arazir kurabar gun a mikemegha givagha, uamategha uan dipenimin ghu.

Ezi gin, Devitin borim, Ikiavira Itir God a gamizi, a puviram arei.

Devitin otarim areme

¹⁶ Devitin otarim arei, ezi otarim ghua-maghasa, Devit dagheba tagha God ko migia a gaghori. A dimagaribar uan dipenimin ghua pura nguazim girav iti. ¹⁷ Ezi an ingangarir gumazir aruaba ghua an miriamin tuivigha egha dikavasa a migeima, a me barazir puvati. A uaghan me ko daman aghua. ¹⁸ Ezi 7plan dughiaba givazima, an borim areme, ezi an ingangarir gumaziba an borimin ovevem in gun a mikiman bar atiatingi. Me kamaghin uarira uariv gei, “Borim tighar ovengamin dughiamin, e a migeima an e barazi puvati. Kamaghin e datirighin borimin ovevem in gun a mikemeghan kogham. A bizir kam baregh ti dikavigh uabi gasighasigham.”

¹⁹ Ezi Devit garima, an ingangarir gumaziba sighsirir akabar uarira uariv geima a fo, borim ti aremegha gifa. Ezi a men azara, “Borim aremez, o?”

Ezi me ghaze, “Are, an areme.”

²⁰ Egha Devit akar kam baregha, nguazimin dikavigha ghua rue. Egha borem uan mikarzim gaghuigha, korotiar aghuiba aghuigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa an Dipenimin ghua, uan tevimming apirigha dapanim aviragha guam nguazim mitua. Egha Devit ua uan dipenimin izegha, dagheba isair gumazibav mikemezi, me a bagha dagher maba tuigha a ganingizi, ana da api. ²¹ Devit arazir kam gamizima, ingangarir

gumaziba kamaghin a migei, “Ni arazir manmaghin amizim gami? Nin borim aremezir puvatizir dughiamin, ni a bagha aziava dagheba ta. Ezi borim aremezi, ni datirighin dikavigha dagheba api. Ni mingarir manam gatava arazir kam gami?”

²² Ezi Devit me ikaragha ghaze, “Ki ghaze, Ikiavira Itir God ti nan apangkuvigh nan borim damighti an aremeghan kogham. Kamaghin borim angamira ikiavira itima, ki aziava dagheba ta. ²³ Ezi datirighin an aremegha givazi, ki tizim bagh dagheba tagham? Arazir kam in ki ua borim damighti a dikavigh angamira ikiam? Bar puvati. A zuir danganir kam ki gin uaghan an mangam. Egh a ua na bagh izeghan kogham.”

Batseba Solomon bate

²⁴ Egha gin Devit gavgavim uan amuim Batseba daningasa, akar aghuibar a migei. Egha Devit a koma akuizima, a navim asegha otarir igharazir mam bate. Ezi Devit ziam Solomon a gati. Ezi Ikiavira Itir God bar borir kam gifonge. ²⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi ziar kam Jedidia* borim darighasa, uan akam inigha izir gumazim Natan amadazi a Devit bagha ghu.

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini

²⁶ Ezi dughiar kam in, Joap uan midorozir gumaziba ko, Raban nguibar ekiam in misogha ghuvira iti, kar Amonian atrivimin nguibar ekiam. Egha me nguibar ekiar kam in akuar mam ini. ²⁷ Egha a Devit bagha akam amaga ghaze, “Ki Raban nguibam ko misogha men dipaba tuir danganim inigha gifa. ²⁸ Eghti datirighin, ni zuamira Israelin midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagh, me amadaghti, me izi pamtem in Raban gumaziba ko misogh me abinighiva nguibar ekiam inigh. Puvatighti, nan adarazira misogh me abinighti, gumazamiziba nan ziam nguibar ekiar kam darigham.” ²⁹ Ezi Devit akar kam inigha givagha, midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagha, me bar ghua Raban gumaziba ko misogha me

* 12:25: Ziar kam Jedidia, an mingarim kamaghin ghu, “Ikiavira Itir God bar a gifonge.”

abinigha nguibar ekiam ini. ³⁰ Egha Devit Amonian atrivimîn dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtızim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pîn kozir mamîn an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitîn dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir avırıba nguibar ekiar kamîn ada ini. ³¹ Egha Devit Raban nguibar ekiamîn itir gumamazıba bar me inigha, ingangarir guar avırıbar amuasa me arısi. Marazi sobiar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainîn afavıbar ingangaribagh ami, marazi ainîn sobıabar ingangaribagh ami. Ezi marazi brighbar ingari.† Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekiar ıgharazıba bar men gumamazıbagh ami. Egha gın, Devit uan midorozir gumazıba ko me uamategha Jerusalemîn ghue.

13

Amnon arazir kuramın Tamar gami

¹ Bizir kamîn girara, arazir mam oto. Devitîn otarim Apsalom, a buaramızir mam iti, an ziam Tamar. An ganganıba bar dera. Ezi Devitîn otarir ıgharazir mam, an ziam Amnon, amebur ıgharazim a bate. A bar Tamar gifongegha, a bagha navim dikafi. ² Tamar tong bar gumazitam koma akuigha fozir puvatizi, me bar deragha a geghuvıma a iti. Kamaghın amızı, Amnon Tamarın boroghın mangamin tuavıba puvati, egha a zurara a gınıghnıgha arei moghın iti. ³ Egha Amnon namakar mam iti, an ziam Jonadap. A Devitîn avebam Saman otarim, a bizıbav kimti, dar dagheba guızbangırıma otıvamin fofozir ekiam iti. ⁴ Egha a Amnonın azara, “Atrivimîn otarim, ni na mikim, manmaghın amızı ki zurara nın garıma, ni osmegha arei moghın gari?”

Ezi Amnon a ikaragha ghaze, “Ki uan avebam Apsalomın buaramızim Tamar, bar a gifonge.”

⁵ Ezi Jonadap a ikaragha ghaze, “Ni ifar arei moghın damu, egh uan misiamın

irıghıv iki mamaghıra iki. Eghti nın afeziam nın gansi aven iziti, ni kamaghın a mikim suam, ‘Ga uaning! Ni nan buaramızim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti, a na bagh daghetam tuam. Egh a uabi daghem na danıngti ki aneremam.’”

⁶ Ezi Amnon, Jonadapın akam baregha, ghua uan misiamın ghugha ifara arei moghın amua uan misiam girıghav iti. Ezi Atrivim Devit an arımarıar akam baregha an ganasa an dipenimın ghu. Ezi Amnon a mıgia ghaze, “Ga uaning! Ki arıa nın azangsisı, ni nan buaramızim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti a na bagh kekin taba tu. Egh a uabi kekin kaba inıgh na danıngti ki dar amam.”

⁷ Dughıar kamın, Tamar atrivimın dipenimın itıma, Devit a bagha akam amaga ghaze, “Ni mangı uan tuebam Amnonın dipenimın mangıva a bagh daghetam tuam.” ⁸ Ezi Tamar oregha uan tuebam Amnonın dipenimın ghugha garıma, a uan misiam girıghav iti. A irıghav ikıa garıma, Tamar plauan maba inıgha plaua giragha kekba tuer mınemın da tue.

⁹ A kekba tuer mınem isa kekba Amnonın damazimın da ingegha itarim gati. Ezi Amnon daman aghua. Egha a ghaze, “İa ingarir gumazıba bar, ia azenan mangı.” Ezi gumamazıba kamaghın oregha, me bar dipenim ategha azenan ghue.

¹⁰ Ezi Amnon Tamar mıgia ghaze, “Ni kekba inıgh ki akui naghın izi, egh kekba isi na danıngti ki dar amam.” Ezi Tamar kekin tuezir kaba inıgha a irıghav iti naghın a bagha zui.

¹¹ Tamar kekba inıgha ghuava Amnon danıngasa amıma, a maghıra an dafarim gıtorogha a mıgia ghaze, “Nan buaramızim, ni izi nan misiamın na ko dakuasa ki ifonge.”

¹² Ezi Tamar a mıgia ghaze, “Markiam, ni nan tuebam. Ni arazir kurar kam damusi na gaghonan markı. E Israelia arazir kurar kabagh amir puvati. Ni

† **12:31:** Hıbrun akam deragha vezın kamın mıngarım abıghızir puvati. Gumazir maba ghaze, a kamaghın mıgei, “Egha a Raban nguibar ekiamın gumamazıba bar me inıgha egha soba ko ainın afavıba ko ainın sobıabar me misoghezi, me arıaghire. Egha a marazi brighbar ingarir avenın marazi tue.”

aghumsizir arazir mizirizir kam damuan marki. ¹³ Ni arazir kurar kam damighti, ki aghumsizir ekiam inigh, ua gumazamizibar damazimin daruan kogham. Eghti Israelia bar mikim suam, ni bar ikufi, egh me ni dipova bar pazivira ni mikimiva bar ni abiragham. Ga uaning! Ni arazir kam datirighin a damusi nighnighan marki. Ni nan ikisi ifuegh, ga uan afeziam Atrivim Devitin azaraka. Ni nan ikisi, a ti nin amamangatigham.” ¹⁴ Ezi Amnon Tamarin migirigiam baraghan aghuagha, uan gavgavim sarama an suiragha, a gekuigha a gakaghora a koma akui.

¹⁵ Egha datirighin a Tamarin aghua. A faragha bar Tamar gifonge, egha datirighin bar a basemegha bar an aghua. An an aghuazir arazim bar ekeveghe, a faragha a gifongezir arazim gafira. Egha a migia ghaze, “Ni dikavigh na gitagh mangi.”

¹⁶ Ezi Tamar a ikaragha ghaze, “Nan tuebam, ni na barakigh. Ni datirighin na batogha na gamir arazir kurar kam, a ni nan suiragha arazir kuramin na gamizir arazim bar a gafiragham.” Ezi Amnon bar tong Tamar barazir puvati. ¹⁷ Egha uan ingangarir gumazir igiamin diagha a migia ghaze, “Ni izi amizir kam nan damazimin a batueghti an azenan mangiti, ni tiam asaragh.” ¹⁸ (Dughiar kam, Tamar korotiar ruarir kurkazir bar aghuiba itiba arugha, Amnon bagha ghu. Kar atrivibar guivir tighar pam, ikiamiba azuir korotiar aghuir ruariba.) Ezi Amnonin ingangarir gumazim a batoghezi an azenim girizi, a tiam asara.

¹⁹ Ezi Tamar uan navir osimtizim akakagha, averenim uan dapanim gaghuigha korotiar ruarir kam abiki. Egha dafarimning uan dapanim gatigha, pamten aziavira zui.

²⁰ Ezi Apsalom uan buaramizim Tamarin garima, an aziavira izima, a an azara, “Manmaghin ami? Nin tuebam Amnon ni ko akua arazitam ni gamizi ni azia izi? Amnon, a nin tuebam, kamaghin, ni azir

akam ategh pura uabi amiragh mighigh bizir a ni gamizir kam, osiman marki. Egh nin tuebam Amnon ni gamizir arazir kurar kam, gun gumazitam mikiman marki.” Ezi Tamar Apsalom, dipenimin ghugha a ko iti, ezi osimtizir kam zurarama anebiravira iti. ²¹ Ezi Atrivim Devit eghaghanir kam baregha an muriam bar moghira ikufi.*

²² Ezi Apsalom bizitam, bar Amnon migeir puvatigha bar aghumra iti. Amnon an buaramizim suiragha a gekuigha ghua arazir kuramin a gami, kamaghin amizi, Apsalom bar an aningaghegha an aghua.

*Apsalom, Amnon misueghti
an aremeghasa tuaviba buri*

²³ Azenir pumuning givazima, Apsalom uan ingangarir gumaziba ko Balhasorin nguibamin sipsipin arizibagh isi, isam damuasa atrivibar otariba bagha bar akaba amangi. Nguibar kam a Efraimin nguibar ekiamin boroghin iti. ²⁴ Egha Apsalom Atrivim Devit bagha ghua, kamaghin a migei, “Atrivim, ki nin ingangarir gumazim, ga uaning. Ki uan gumaziba ko sipsipin arizibagh isi isam damuasa. Egh ni uan ingangarir gumazir dapaniba ko, ia nan isamin izasa ki ian azangsisi.”

²⁵ Ezi Atrivim Devit a ikaragha ghaze, “Nan otarim, ti puvatigham. E bar mangegh uam osimtizim ni danigham.” Ezi Apsalom mangasa a gaghoravira iti. Ezi atrivim an gin mangan aghuagha ghaze, Apsalom ni mangi, nin biziba deragham.

²⁶ Ezi Apsalom a migia ghaze, “Ia maghin izan aghuaghiva, nan aveghbuam Amnon amadaghti, an e bagh izi.”

Ezi atrivim a ikaragha ghaze, “A bizir tizim baghvira nin gin mangam?”

²⁷ Ezi Apsalom Amnon bagha Devitin azangsighavira iti, ezi an Amnon ko uan otarir igharaziba saram amamangatizi, me bar Apsalom, gin ghu.

²⁸ Egha me ghua Balhasorin nguibamin otivigha, Apsalom uan ingangarir gumaziba pamten me abira me migia ghaze, “Ia

* **13:21:** Bar fomira gumaziba Hibrun akam, me Grighin akamin a gira, egha vezin kam, me mong an ruarim osiri. Ezi e datirighin fozir puvati, me uari akar kam osiri, egha a fomira Hibrun kam, iti, egha datirighin ua itir puvati. Grighin akam ghaze, “Amnon Devitin otarir ivariam, ezi Devit bar a gifonge. Kamaghin Devit Amnon ivezir kuram a ganingizir puvati.”

isamın torimın ganti, Amnon dipar onganiba amegh onganighti, ki mikimvira ikiti, ia a misueghti a irigh aremegh. Ki uabi a misueghti an aremeghasa ia miġia ia abira. Kamaghın amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamın atiatingan marki.”²⁹ Ezi Apsalomın ingangarir gumaziba a mikemezi moghirama isamın aven Amnon gamizi, Atrivim Devitin otarir igharaziba kamaghın ganigha dikavigha vaghvagha uan donkibagh apiagha bar puv are.

³⁰ Me tuavimın ghuavira itima, gumazir mam men faragha ghua, Devit miġia ghaze, “Apsalom nın otariba bar me misoghezi me ariaghire, men tav itir puvati.”³¹ Ezi atrivim kamaghın oregha dikavigha tugha uan korotiar ruarim abigha nguazim girighav ti. Ezi an ingangarir gumaziba uaghan tuivighavira ikia uan korotiar ruariba abiagharisi.

³² Ezi Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonadap kamaghın Devit miġei, “Nan gumazir ekiam, ni nighnizir gavgavim akar kabar ikian marki. Me nın otariba bar me misoghezi me ariaghirezir puvati. Me Amnonra misoghezi an areme. Bizir kamın mingarim kamakın, Amnon faragha arazir kurabar Apsalomın buaramizim Tamar gami. Ezi Apsalom zurara dughiabar bizir kam ginighnighavira ikia, Amnon misoghezi an areme. Ki Apsalomın guamın garima a mitarmangizi, ki an nighnizim ġifo.†³³ Atrivim, nan gumazir ekiam. Ni akar kaba isi uan navir averiam darighan marki, kar pura akar kiniba, nın otarir igharaziba ariaghirezir puvati. Amnon uabiram areme.”

³⁴⁻³⁶ Ezi Apsalom zuamiram arav ghua.

Jonadap Devit ko miġiavira itima, nguibar ekiam geghuva an garir midorozir gumazir igiar mam, munaghira Horonaimın izir tuavmın garima, gumazir avirim miġsıar miriamın otivigha izaghiri. Ezi an atrivim bagha ghua kamaghın a miġei, “Ki gumazir mabar garima me

Horonaimın izir tuavmın miġsıamın miriamın otivigha izaghiri.”†

Ezi Jonadap Devit miġia ghaze, “Ni gan! Ki ni mikemezi moghira mar atrivimın otaribara izi.” Jonadap mikemegha ġivazima, Devitin otariba aven izegha maghirama azi. Ezi Devit uan ingangarir gumaziba ko, me me ko puvirama azi.

Apsalom arav ghua

³⁷⁻³⁹ Apsalom ara ghua kantri Gesurın ikia, Atrivim Talmai ko iti. Talmai, a Amihutin otarim. § An azenir 3plan Gesurın iti.

Ezi Atrivim Devit dughiar ruarimın Amnon ġibua a bagha ikegha ġivagha, ua Apsalomın apangkuvigha ghaze, a uamategh izi.

14

Apsalom ua izasa, Joap a bagha tuavibaburi

¹ Seruian otarim Joap kamaghın fo, Atrivim Devitin navim bar Apsalom baghavira iti. ² Ezi Joap amizir nighnizir aghuiba itim bagha uan ingangarir gumazir mam amadazi, a ghua Tekoan nguibamın a inigha ize. Ezi Joap kamaghın a miġei, “Ni kamaghın damuasa ki ifonge, ni ifar mati gumazim aremezi ni aghuimazimın iti moghın iki. Ni aghuimazir korotiabar aghuigh, egh borem uan mikarzim daghuan marki. Ni mati gumazim aremezi ni dughiar ruarimın a ġibua iti moghın iki. ³ Egh ni atrivim bagh mangıva akar ki ni ganıdir kabar gun a mikim.” Egha Joap atrivim mikimamin akabar amizim miġei.

⁴ Ezi Tekoan amizir kam atrivim bagha ghugha, atrivimın damazimın nguazim girigha uan guam nguazim mituagha, ziar ekiam a ganıga ghaze, “O atrivim, ni nan akuragh.”

⁵ Ezi atrivim an azara, “Ni osımtızir manam iti?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, ġuibangıra, nan pam aremezi ki odıarimın iti. ⁶ Ki

† **13:32:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighızir puvati. † **13:34-36:** Vezin kamın aven, akar kam, “Ezi an atrivim bagha ghua kamagh a miġei, ‘Ki gumazir mabar garima me Horonaimın izir tuavmın miġsıamın miriamın otivigha izaghiri,’” a datirighın Hibrun akamın itir puvati. Akar kam ti fomıra ike, egha datirighın ovenge. Bar fomıra dughiar akam ikiavira itimın, gumaziba Grikin akamın a ġıra, ezi akar kam a Grikin akamın ikiavira iti. § **13:37-39:** Talmai an Apsalomın inazir afeziam. Ni 2 Samuel 3:3ın gan.

nin ingangarir amizim. Ki faragha otarir pumuningra iti. Egha aning azenibar ikia uaningin atara uaning misozima, aningin tongin midorozim abighan gumaziba puvati. Ezi mav mavin misoghezi an areme. ⁷Ezi datirighin nan pamın ikizimin adarazi bar dikavigha nan atara ghaze, otarir uan aveghbuam misoghezi an aremezim, ni a isi en dafarim datighti, e a misueghti an aremegh, uan aveghbuamin ovevem ikaragham. Ki men akamin gin mangiva, ki otariba puvatigham. Mati ki avivkiar mam iti, ezi me anemungasa. Me kamaghin damighti, nan pam ko an ikizimin ziam nguazir kamın ikian kogham.”

⁸ Ezi Atrivim Devit, amizimin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “A dera, ki nin osımtızim ni bagh anekıram. Ni uamategh uan dipenimin mangi.”

⁹ Ezi Tekoan amizim kamaghin atrivim migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, osımtızir kam na ko nan afeziamın adarazir izam. Eghti ni ko nin dipenimin itir darazi osımtıziba puvatigham.”

¹⁰ Ezi atrivim a mığia ghaze, “Gumazitam mığirıgiar kuratam ni mikemeghti, ni a inigh na bagh iziti, ki a mikemeghti a ua kamaghin ni damuan kogham.”

¹¹ Ezi amizim ua kamaghin migei, “Ga uaning, atrivim, ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, ni an ziamın mıghvıra a mikımtıma, me nan otarir ıgharazim misueghti an aremeghan marki. Bar markiam. Guizbangıra, en arazim kamakin, gumazim uan aveghbuam misueghti an aremeghti, gumazir kamın anababara a misueghti an aremegham. Ezi ni arazir kamın gin mangan marki, eghti gumazitam nan otarim misueghti an aremeghan marki.”

Ezi Devit ghaze, “Ki, Ikiavira Itir Godın ziamın guizbangıra ni migei, nin otarimın dapanir arızitam tong nguazim girighan kogham. An aremeghan kogham.”

¹² Ezi amizim kamaghin migei, “Ga uaning, nan atrivir ekiam, ki nin ingangarir amizir kinim. Ni na ateghti ki tong ua mikemeka?”

Ezi Devit ghaze, “A dera ni mikim.”

¹³ Ezi amizim kamaghin Devit migei, “Ni tizim bagha bizir kurar kamın Godın gumazamizibagh ami? Ni uabi uan otarim batuegha anetaghizi, a ua izezir puvati. Kamaghin amizi, akar ni datirighin na mikemezir kam, ni uabi uabi isa kotiam gati. ¹⁴ E fo, e bar moghıra arıghiregh ua angamıra ikian kogham, mati gumazim dipam nguazim gıngeghti, gumazitam uam a inıva avegham. God pura gumazibar ikirimiriba agevir puvati. Eghti gumazitam an saghon ikıtıma, a gumazir kam inigh uabın boroghın izisi, a bagh tuavıba burıam. ¹⁵ Atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamizıba na gasıghasıghasa na mıgei. Kamaghın amizi, ki men atıatıa, egha datırıghın ni mikımasa ni bagha izi. Ki nin ingangarir amizim, ki kamaghın nıghnısi, ki nin azaraghtıma, ni nan akurvaghamin tuavitam batogham. ¹⁶ Ki kamaghın nıghnısi, gumazir maba ki uan otarim ko, ga gasıghasıghava ami, eghti God ga ganıgızir nguazir kam, ga an ikian kogham. Ki ghaze, ni ti nan akam baragh nan akuragh, gumazir kabar dafarim da ua ga inıam. ¹⁷ Kamaghın amizi, ki ghaze, ni na bagh akar gavgavitam akırıghti ki deraghvıra ikiam. Atrivim, nan gumazir ekiam, ni mati Godın enselin mam, egha ni arazir kuraba ko arazir aghuıbagh fo, manam dera, ezi manam ikufi. Ezi Ikiavıra Itir God, nin God ni ko iki.”

¹⁸ Atrivim oregha kamaghin amizim ikara, “A dera, ki datirighin azangsızir mam nin ti. Ki kamaghsua, ni datirighin guizbangıra na mikimıva bizitam nan mongan marki.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, atrivim, nan gumazir ekiam, ni nan azang.”

¹⁹ Ezi Devit kamaghin an azara, “Joap ti akar kabav kimasa ni amadaz, o?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ziamın guizbangıra ni migei, ki nin azangsızim gitaviraghan ibura, egh ki uaghan akatam nin modoghan kogham. Are, bar guizbangıra, nin ingangarir gumazim Joap, an akar kabar na mikemegha, na amadazıma ki dar gun ni migei. ²⁰ Nin ingangarir

gumazim Joap, a pura dav kemezir puvati. An Apsalomın osımtızir kam akırasa akar kabagh ami. Ezi gumazir ekiam, ni mati Godın enselin mam, ni fofoziba ko niĝnızir aghuir avırıba iti, egha ni nguazir kamın otivir bizıba bar dagh fo.”

²¹ Ezi ĝin atrivim kamaghın Joap miĝei, “Bar dera, ki nın niĝnızimın ĝin mangam. Eghti ni mangıva Apsalom inigh uamategh izi.”

²² Ezi Joap kamaghın oregha Atrivim Devitın damazimın nguazim ĝirigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam a ĝanıga ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, God deraghvıra ni damu. Ni nan azangsizimın ĝin ghuzi, ki datirighın fo, ni na gifonge.” ²³ Egha Joap dikavigha Gesurın ghugha, Apsalom inigha uamategha Jerusalemın ize.

²⁴ Ezi atrivim kamaghın miĝia ghaze, “Apsalom uan dipenimra iki, egh a nan damazimın izi nan ganam marki.” Kamaghın amizi, Apsalom uan dipenimra ikia egha atrivimın damazimın ghuzir puvati.

Devit Apsalomın arazir kuram ĝin amada

²⁵ Apsalom gumazir bar dirim, egha duar kuritam bar an namnamın dargarimningın ikegha uanaga an dapanir siriamın itir puvati. Israelian gumazitam an mın ĝarir puvati, kamagh amizi, Israelia an ganasa bar akonge. ²⁶ An dapanir arızim bar mitemegha, aghua ruarvagha a baseir dughiamın, an azenıba vaghvagha ĝevir dughiamın an anepiri. Egha me dapanir arızir a dipirizir kamın osımtızimın ĝari, an atrivimın skelin a kilogremın pumuningın tu. ²⁷ Apsalom amuimın ikia otarir 3pla ikia egha guivir vamıra iti, an ziam Tamar. A bar amizir dirim.

²⁸ Ezi Apsalom azenir pumuningın Jerusalemın ikia, egha tong bar atrivimın damazimın ghuzir puvati. ²⁹ Egha Apsalom Joap bagha akam amadagha ghaze, Joap Apsalomın amamangatıghti, an atrivim bagh mangi. Ezi Joap Apsalom bagh mangan aghua. Ezi a dughiar igharazimın uam Joap bagha akam amada, ezi Joap ua mangan aghua. ³⁰ Kamaghın amizi, Apsalom uan ingangarir gumazıbav ĝia ghaze, “Joapın balin azenim nan

azenimın boroghın iti. Ia mangıva a daboroghtıma a isigh.” Ezi me ghuava an balin azenim gaborozıma a isi.

³¹ Ezi Joap arazir Apsalomın ingangarir gumazıba amizir kam baregha, Apsalomın dipenimın ghugha an azara, “Nın ingangarir gumazıba bizir tizim bagha nan balin azenim gaboro?”

³² Ezi Apsalom kamaghın a ikaragha ghaze, “Ki izi uabın ganasa ni bagha akaba amadima ni izan aghua. Ki kamaghsua, ni izegh nan akam inigh mangıva atrivimın azaragh, a tizim bagha Gesurın na inigha Jerusalemın ize? Ki ti munaghıra ikia deraghı. Ki datirighın atrivimın guamın ganasa, eghti a nan arazir kuratamın apıghıva, na misueghti ki aremegham.”

³³ Ezi Joap ghugha Apsalomın akabar gun Atrivim Devit miĝei. Atrivim oregha ĝivagha gumazir maba amadazıma, me ghua Apsalom inigha izi. Ezi Apsalom nguazim ĝirigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam atrivim ĝanıngi. Ezi atrivim an tore.

15

Apsalom Atrivim Devit batueghasa tu-avıba buri

¹ Ezi bizir kabar ĝin, Apsalom karisın mam ko, hoziar maba ko 50plan gumazir a geghuv an darorıbar faragh mangamıba ini. ² A dughıaba vaghvagha bar mızarazıbar, dikava ghua nguıbar ekiamın tiar akamın zuir tuavir mırıamın tuıvav iti. Eghti gumazir manam osımtızim ikıva anekırsi atrivim bagh iziti, Apsalom an diagh kamaghın an azaragham, “Ni nguıbar manamın gumazim?”

Eghti gumazir kam kamaghın mikimam, “Ki nın ingangarir gumazim, ki Israelin anabar mamın gumazim.”

³ Ezi Apsalom gumazir kamın osımtızimın mıngarım ĝifogha, kamaghın a miĝei, “Ni oragh, nın akaba bar guızbangıra, egha dera. Ezi noki, atrivim deravıra nın akaba baraghamın gumazıtam amısevezir puvati.”

⁴ Egha Apsalom dughıabar zurara kamaghın gumazıbav ĝei, “Tav ti na mısevezi ki jasın otogha deraghı. Egh ki gumazıbar

osimtiziba kotin da tuisigha deraghavira da akirai. Ki uabi jasın otivasa ifonge.”

⁵ Egh uaghan, gumazitam an ganigh a bagh izi ziar ekiam a daningsi uan teviba apirsi damuti, a zuamira uan dafarimning an amadagh a muigh an toram. ⁶ Gumamazir uan osimtiziba inigha atrivim bagha zuiba, Apsalom arazir kamra me gami. An arazir kamın Israelian gumamaziziba, bar men nighnizibagh etui.

⁷ Azenir 4pla givazima,* Apsalom ghua kamaghın Atrivim Devit migei, “Ga uaning, ni na teghtima ki uamategh Hebronın mangi, akar dikirizir ki Ikiavira Itir God gamizir mam damighti, an otoa. ⁸ Ki nin ingangarir gumazim, ki Sirian kantrin aven itir nguibar Gesurın ikia, egha Ikiavira Itir God bagha akam akira ghaze, a ua na inigh Jerusalemın mangighti, ki Hebronın nguibarın an ziam fam.”

⁹ Ezi atrivim a migia ghaze, “Ni navir amirizim sara mangi.” Ezi Apsalom uamategha Hebronın ghu.

¹⁰ Apsalom uaghan Israelian anababa bar me mikimasa modogha gumaziba amangi. Ezi me kamaghın Israelia migei, “Ia sighar ararem baragh maghira, kamaghın dim mikim, Apsalom Hebronın ikia atrivimın otogha gifa.” ¹¹ Apsalom Hebronın zuir dughiamın, a Jerusalemın 200plan gumazibar diazi, me a ko zui. Gumazir kaba, bizir a damuasava nighnizim me a gifozir puvati, egha puram an gin zui. ¹² Me ghua Hebronın otivigha, Apsalom ofabagh ami. An ofan kabagh amir dughiamın, a Gilon gumazir mam Ahitofel, a inigh izasa gumazir maba amangizi, me Gilon nguibar ekiamın ghue. Ahitofel, a gumazir nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidibar mav. A uan nguibar Gilo ategha Apsalom bagha ize. Dughiar kamın, Apsalomın nighnizir kurar an averara amiba ekiva zui. Ezi an gin zuir gumazibar dibobonim ghuavanagavira iti.

Devit Jerusalem ategha arav ghu

* **15:7:** Hibrun akam ghaze, 40plan azeniba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighın akamın a gira, egha ghaze, akar kam a 4plan azenibav gei.

¹³ Ezi abuir gumazir mam iza kamaghın Devit migei, “Datirighın Israelian gumamazibar navir averiaba, bar moghira Apsalom baghavira iti.”

¹⁴ Ezi Devit kamaghın uan ingangarir gumazir dapanir Jerusalemın itibav gia ghaze, “Aria, ia dikavigh e zuamiram Jerusalem ategh areka. Puvatighti, Apsalom e misueghti e bar arighiregham. E zuamiram areka, e suighsuightima, Apsalom uan adarazi ko izi en nguibar ekiam gasighasigh, en gumamazibav sueghti me arighiregham.”

¹⁵ Ezi atrivimın ingangarir gumazir dapaniba a ikaragha ghaze, “Are, atrivim en gumazir ekiam, ni bizir tizim damuasa migei, e a damuam.” ¹⁶ Kamaghın amizi, atrivim uan dipenimın itir darazi ko an ingangarir gumazir dapaniba, me dikavigha Jerusalem ategha uan suebar zui. Egha atrivim uan amuir dozir 10pla ataghizi, me atrivimın dipenimın gara iti.

¹⁷ Atrivim uan adarazi ko me Jerusalem ategha ghua, nguibar ekiamın itir dipenir bar abuan dazighiamın itimın boroghın tuivighav iti. ¹⁸ Egha atrivim tughav ikia garima, an ingangarir gumazir dapaniba ko a geghuva an faragha zuir midorozir gumaziba, me a gitagha voroghira dika arua zui, ezi Keret ko, Peletian adarazi ko Getin nguibar ekiamın midorozir gumazir 600pla, me uaghan a ko zui. Fomira 600plan midorozir gumazir kaba me Devit ko Getin nguibar ekiamın ike, me uaghan an gin ize.

¹⁹ Ezi atrivim kamaghın Getin midorozir gumazibar gumazir dapanim Itai migia ghaze, “Ni tizim bagha e ko mangasa? Ni kantrin igharazimın gumazim, ni iza kagh iti, nin nguibar saghon iti. Kamaghın ni uamategh Jerusalemın mangiva Atrivim Apsalom ko iki. ²⁰ Ni dughiar otevimra kagh ike, kamaghın, ki ni damuti ni nguibar kam ategh pura e ko daruan kogham. E pura tintinibar iki daruam. Kamaghın, ni uan midorozir gumaziba inigh uamategh mangiti deragham. Ikiavira Itir Godın apangkuvim ko an arazir a ia

baghavira itim, guizbangira ia ko zurara iki.”†

²¹ Ezi Itai kamaghin Devitin akam ikaragha ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ki Ikiavira Itir Godin ziam, ko nin ziamin, ki guizbangira ni migei, ki zurara ni ko ikiam. Ni nguibar manamin mangiti, ki uaghan an mangam. Egh me ni misueghti ni aremegham, me uaghan na misueghti ki aremegham.”

²² Ezi Devit kamaghin a migei, “A dera, ia e ko mangam.” Kamaghin amizi, Itai uan midorozir gumaziba ko men amuiroghboriba ko, me faragha zuir darazir gin zui. ²³ Devit uan adarazi ko me Jerusalem ataghirazir dughiamin, kantrin aven itir gumazamiziba bar moghira puviram azi. Ezi atrivim uan adarazi ko me Kidronin Fanem giregna gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan zui.

²⁴ Devit tughav ikia garima, gumazamiziba arua zuima, ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar, ko Livaiba me uaghan me ko zui. Livaiba Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugha iza nguazim gati, egha uam a gisaghpuzir puvatigha, ikia ghuava dughiar gumazamiziba bar Jerusalem ataghizimin oto. ²⁵ Ezi atrivim kamaghin Sadok migei, “Ni Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh uamategh nguibar ekiamin mangi. Eghti Ikiavira Itir God na gifuegh, egh nan amamangatighti ki ua izi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko Purirpenir a itimin ganam. ²⁶ Ki pura iti. Eghti Ikiavira Itir God na gakueghan kogham, a dera, a bizir tizimin na damusi a puram a damu.”

²⁷ Egha Devit ua kamaghin ofa gamir gumazim Sadok migei, “Ni nan akam deragha a gifos, o puvati? Ki kamaghin migei. Ni uan otarim Ahimas ko Abiatarin otarim Jonatan, aning inigh ia uamategh navir amirizim sara nguibar ekiamin mangi. ²⁸ Ni oragh, ki mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin otogh, fanem gira zuir danganimin boroghin iki ia mizuamam. Eghti ia bizir Jerusalem otiviziba dar akam na bagh anemadagh.”

²⁹ Ezi Sadok ko Abiatar Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigha uamategha Jerusalem ghugha iti.

³⁰ Ezi Atrivim Devit bar osemegha uan dagarir asuamning suegna uan dapanim avaragha azia Olivin Mighsiamin ghuvanadi. Ezi an gin zuir darasi, uaghan uan dapaniba avegna azia ghuvanadi. ³¹ Ezi Devit kamaghin oraki, “Ahitofel Apsalom ko an gin zuir darazir akurvaghna ghu.”

Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ga uaning, ni Ahitofelin migirigiabagh iraghti, da bar pazaviram mangi.”

³² Me ghua mighsiamin orazimin otifi, kar danganir me Ikiavira Itir Godin ziam fem. Ezi Devitin namakar mam iza a bato, an ziam Husai, an Arkan ikizimin gumazim. An apanguvir ekiam Devitin ikia uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gaghui. ³³ Ezi Devit an ganigha kamaghin a migei, “Ni na ko iziti, ki nin akurvaghni ingangarir ekiatam damigham. ³⁴ Egh ni nan akurvaghni, ni uamategh nguibar ekiamin mangi, Apsalom ganigh kamaghin a mikim, ‘O atrivim, ki fomira nighnizir aghuiba nin afeziam ganing, egha datirighin ki nin ingangarir gumazimin otivasa.’ Ni kamaghin damighti, nighnizir ni Apsalom ganidir kam, a Ahitofel Apsalom ganingizir nighnizim atugham. ³⁵ Ni oragh. Ofa gamir gumazir pumuning, Sadok ko Abiatar, aning uaghan Jerusalem iti. Ni atrivimin dipenimin oraghizir biziba, bar adar gun aning mikemegh. ³⁶ Sadokin otarim Ahimas, ko Abiatarin otarim Jonatan, aning uaghan uan afeziamning ko iti. Ni oraghizir migirigiba aning mikemeghti aning izi na mikimam.” ³⁷ Ezi Devitin namakar Husai, an akamin gin ghua uamategha Jerusalem ghu. Husai ghua Jerusalem otizima, Apsalom uaghan iza nguibar ekiamin oto.

16

Siba tuavimin Devit bato

† 15:20: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui. 16:1: 2 Samuel 9:9-10

¹ Devit Husai ko mikemegha givagha, a mighsiar orazim ategha mong sivagha ghu. Ezi Mefibosetin ingangarir gumazim Siba iza a bato. Siba 200plan bretba ko 100pla wainin ovizir me apuzizir ikiziba ko, 100plan temer fikin ovizibar ikiziba ko, memen inimin ingarizir misevir wainin dipam ruiziba a da inigha izi. A dagher kaba isa donkin pumuning gisin da arigha Devit bagha izi. ² Ezi Devit kamaghin Siban azara, “Ni tizim bagha bizir kabar akua izi?”

Ezi a kamaghin Devit ikara, “Donkin kamning, nin amuiba ko boriba aning daperagh mangam. Ezi bretba ko temer fighin oviziba, kar nin adarazi dar amam. Ezi wainin kam, kar nin adarazi gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangiti, mikarziba men amiaghti, me aneremam.”

³ Ezi atrivim ghaze, “Bar dera, ni na mikim, nin gumazir ekiam Sol, an igiam Mefiboset managh iti?”

Ezi Siba ghaze, “Israelia ti datirighin anemiseveghti, a uan inazim Atrivim Solin min Israelia gativagh men ganam. Kamaghin amizi, a Jerusalem in ikiavira iti.”

⁴ Ezi Atrivim Devit kamaghin oregha Siba migia ghaze, “A dera, ki datirighin Mefibosetin biziba bar ni daningam.”

Ezi Siba kamaghin Devit ikara, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin damazimin tevimming apirigha ziar ekiam ni ganidi. Ki kamaghsua, bizir ki damuamiba ni damuti, ni na gifueghivira ikiam.”

Simei akar kurabar Devit migei

⁵ Atrivim Devit Siba ko mikemegha givagha Bahurimin otogha givagha garima, Solin ikizimin mav, Geran otarim Simei, iza akar kurabav gia Devitin atara a bagha izi. ⁶ Devit uan ingangarir gumazir dapaniba ko itima, Simei dagiabar me ginifi. Devit uan midorozir gumazir aviribar torimin arua zuima, Simei tong men atiatir puvati. ⁷ Egha Simei Devitin atara ghaze, “Ni kamatigh. Ni gumazibav sozima da ariaghirir gumazim. Ni gumazir kuram, ni kamatigh. ⁸ Ni Sol batuegha an danganim inigha atrivimin

oto. Egha ni Solin adarazir gumazir aviribav soghezima, me ariaghire. Kamaghin, Ikiavira Itir God nin arazir kurar kam ikarvasi. Egha Ikiavira Itir God nin danganim iniasa, nin otarim Apsalom amisevezi, a Israelian atrivimin oto. Ni gumazir gumazibav sozima me ariaghirim, kamaghin, God datirikin ni gasighasisi.”

⁹ Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, gumazir kam manmaghsua akar kurabav gia nin atari? An afiar aremezir kuamin min gara iti. Ki ti mangiva an firim atugham.”

¹⁰ Ezi atrivim kamaghin Seruian otarimning Abisai ko Joap, aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati. Anetakigh. Ikiavira Itir God ti a mikemegha ghaze, ‘Ni akar kurabav kim Devitin atar,’ eghti a bizir kam bagh nan ataram, a dera. Eghti tinara kamaghin an azaragham, ‘Ni tizim bagha Devitin atari?’”

¹¹ Egha Devit kamaghin Abisai ko uan ingangarir gumazir dapanir igharazibav gia ghaze, “Nan otarir nan otozimra na misueghti ki aremeghasa, ezi ia tizim bagha Benjaminin anabamin gumazir kam in adaribar digavir kuram gami? Guizbangira, Ikiavira Itir God a mikemezima, a bizir kam gami. Kamaghin amizi, ia aneteghti an akar kabar amu.

¹² Ikiavira Itir God nan arazir kurabar osimtizibagh fo, egh a ifongeghiva, a ti adarir kurar datirighin otivizir kaba bagh arazir aghuim na ikaragh, deraghvira na damuam.” ¹³ Devit mikemegha givagha, uan gumaziba ko tuavimin zui. Tuavir me zuir kamnang, a mighsiamin boroghin zuir tuavim. Ezi Simei mighsiar vuemin miriabar me gisin ghuava, Devitin atarava dagiaba ko nguazir minezibar a giniva zui. ¹⁴ Ezi atrivim uan gumazamiziba ko ghua danganir me zuimin otifi. Me bar amiagha danganir kam in avughsa iti.

Apsalom Jerusalem in oto

¹⁵ Ezi Apsalom ko Israelia bar ghua Jerusalem in otifi. Ezi Ahitofel uaghan me ko ghu. ¹⁶ Ezi Devitin namakar aghuim Husai, a ghua Apsalom batogha an diagha

kamaghin a miġia ghaze, “Ni dughiar ru-
arim in atrivim in ikivira ikiam!”

¹⁷ Ezi Apsalom akar kam baregha ka-
maghin Husai miġia ghaze, “Ni Devitin
namakar bar aghuim, manmaghin amizi
ni an ġin ghuzir puvati? Kar namakar
aghuibar arazir puvati. Ki nin ganigha
dikavir kuram gami.”

¹⁸ Ezi Husai kamaghin Apsalom miġia
ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God ko, gu-
mazamizir kaba ko, Israelian iġharaziba,
me bar atrivtam amiseveghtima, ki an
apengan ikiva a ko ikiam. ¹⁹ Egh ki nin
ingargarir gumazim in ikian kogh, egh ki
mangi tinan ingargarir gumazim in ikiam?
Puvatigham. Ki fomira nin afeziam in
ingargaribagh ami. Ezi kamaghin, ni
an otarim, ki datirighin nin ingargaribar
amuam.”

²⁰ Ezi Apsalom kamaghin Ahitofel miġia
ghaze, “Ni datirighin na mikim, ki bizir
tizim damuam?”

²¹ Ezi Ahitofel ghaze, “Ni mangi uan
afeziam in amuir doziba ko daku, a
me ataghizima me atrivim in dipenim in
gara iti. Ni kamaghin damighti, Is-
raelian gumazamiziba bar fogh suam,
Ni guizbangira uan afeziam gamizi a
nin apanim in oto. Eghti gumazamizir
datirighin nin ġin zuiba, me nin ġin
mangisi bar gavgavigham.” ²² Ahitofel
kamaghin mikemezima, me gumazir maba
amadazima, me ghua atrivim in dipenir
siriam in avughsir danganim in, purirpenir
mam in ingari. Egha gumazamiziba bar,
men damazim in Apsalom an aven ghu. Ezi
me vaghvagha an afeziam in amuir doziba
isa an aven zuima a me koma akui.

²³ Dughiar kam in gumazamiziba ka-
maghin nighnisi, Ahitofel me miġeir akar
kaba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi da
mati God uabi me ganidir akaba, ezi me
guizbangira dar ġin zui. Devit faragha
Ahitofelin akabar ġin ghu, ezi datirighin
Apsalom uaghan dar ġin mangasa.

17

Husai Apsalom ġifara

¹ Ezi ġin Ahitofel kamaghin Apsa-
lom miġia ghaze, “Ni na amadaghti ki
12,000plan gumaziba inigh datirighin
dimangan me ko, e Devitin ġintigham. ² A
datirighin bar amiragha navim osemegha
iti moghira, ki mangiva a ko misogham.
A digavir kuram damighti, an gumaziba
ari mangiti ki atrivimra misueghti an are-
megham. ³ Egh ki an gumazamiziba bar
me inigh ua ni bagh izam. Me mati amizim
datirighira pam in ikegha a basemegha
arav ghugha, ġin a uamategha uan pam
bagha ize. Ni kamaghin ifonge, ni Devit
misueghti an aremeghti, gumazamiziba
deravira ikiam.”* ⁴ Apsalom ko Israelian
gumazir dapaniba akar kam baregha
kamaghin miġia ghaze, mar nighnizir bar
aghuimra.

⁵ Ezi Apsalom ghaze, “Ia Husain diaghti,
a izi uan nighnizim in gun mikimti e a
bareka.”

⁶ Ezi Husai izezima, Apsalom a
miġia ghaze, “Kar nighnizir Ahitofel e
ganingizim, e an ġin mangam o pu-
vatigham? Puvatighi, ni e mikim, e
manmaghin damuam?”

⁷ Ezi Husai Apsalom in akam ikaragha
ghaze, “Nighnizir Ahitofel datirighin ia
ganingizim, a derazir puvati. ⁸ Ni fogh, nin
afeziam Devit uan midorozir gumaziba
ko, me misozir gumazir gavgaviba, egha
bar osemegha iti, me mati bean amebam
gumazim an nguziba okemezima, an
navim isia iti. Ni uan afeziam in midorozir
arazibagh fo, a dimangan uan midorozir
gumaziba ko dakuighan kogham. ⁹ Egha
a datirighin ti mighsjar tam in dagjar torir
ekiatam in modoghav ikiama, a danganir
iġharazitam in ikiama. Eghti e datirighin
mangi me misoghtima, me en midorozir
gumazir tabav sueghti me arimighireghti,
gumazamiziba akar kam baregh kam-
aghin mikim suam, ‘Apsalom in adarazi
me bar ikufi.’ ¹⁰ Eghti nin midorozir
gumazir iġharaziba akar kam baregh
bar atiatigham. Me uari mati midorozir
gumazir gavgaviba, egha laionbar min
tuifi. Ezi Israelia bar fo, nin afeziam a

16:22: 2 Samuel 12:11-12 * **17:3:** Hibrun akam deragha vezin kam in mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akam in a giragha an osiri, ezi datirighin Aruam in akam Grighin akam in ġin zui.

mīdorozibar faraghavira zuir mīdorozir gumazim, ezi an mīdorozir gumaziba bar puvira misosi.

11 “Nan niḡhnizim kamakin. Ni Israelian nguibabar itir gumazamiziba bar, notin amadaghan Danin anabamin nguibamin ikegh, bar mangi sautin amadaghan Berseban nguibamin otogh, dar gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akuvagham. Me ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemegham. Eghti ni datirighin uabi men faragh mangiva ia Devit ko misogh. 12 Egh e Devit buri mangi managh a batogh, e datirighin mizazim an adarazigh asam. Me bar en tivaghan kogham, mati dimagarimin ghuariam irima, gumazitam anepiran iburagham. Eghti Devit uan adarazi ko, e me misoghtima me bar arimighiregham. Eghti men tav bar ikian kogham. 13 Eghti an ari nguibar ekiatamin aven mangightima, Israelian mīdorozir gumaziba benir gavgaviba inigh izi nguibar ekiar kamın divaziba ikeghiva, nguibar ekiar kam gekuigh danganir zarimin anakunighti, a bar ikuvigham. Eghti nguibar ekiar kamın dagiar muziaritam bar ikeghan kogham. Bar puvatigham.”

14 Husai mikemegha givazima, Apsalom ko Israelian gumaziba bar kamaghin migei, “Husain migirigiaba bar dera, egha Ahitofelin migirigiabagh afira.” Guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Apsalom gasighasighasa niḡhniki. Kamaghin amizi, a uabi men niḡhniziba fezi, me Husain akabar gin zui. Guizbangira Ahitofelin migirigiaba da dera, ezi puvati, Ikiavira Itir God me gamizi, me akar kamın gin ghuzir puvati.

Devit Jordanin Fanem girigha vongin ghu

15 Ezi bizir kamın gin, Husai ghua akar an Apsalom ko Israelian gumazir dapanibav mikemezibar gun ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar migei. Egha a uaghan Ahitofelin akabar gun aning mikeme.

16 Egha a ghaze, “Gua zuamira Devit bagh akam amadagh a mikim suam,

Atrivim, ni datirighin dimangan Jordanin Fanem vongin kagh dakuan marki, Ni fanem girigh vongin mangi. Puvatightima, Apsalom uan adarazi ko iziva, ni ko nin adarazi sara bar ia misueghti ia arimighiregham.”

17 Ezi Jonatan ko Ahimas, aning ghua Jerusalemın azenan Enrogelin Fanemin me mizua iti. Aning ofa gamir gumazimningin otarimning. Gumazamiziba aningın ganti aning nguibar ekiamın aven mangan aghuagha, egha aning azenan modoghav iti. Ingangarir amizir mam faragha nguibar ekiar kamın otivir bizibar gun aning migei. Ezi aning ghua Devit mikeme. 18 Ezi dughiar kamın, gumazir igiar mam aningın ganigha ghua Apsalom mikeme. Kamaghin amizi, aning zuamira ghua Bahurimin nguibamin gumazir mamın dipenimin ghu. Ezi mozir dipar mam an dipenim boroghın iti, ezi Jonatan ko Ahimas mozir kam giraghugha modo. 19 Ezi gumazir kamın amuim inir mam inigha iza an onegha mozir dipar kamın akam avara. Egha a witin maba inigha tintinibar inir kam gisin da ariki. Eghti gumaziba foghan kogham, aning kagh modoghav iti.

20 Ezi gin Apsalomın gumazir maba aningın gin iza kamaghin amizimin azai, “Ahimas ko Jonatan managh iti?”

Ezi amizim ghaze, “Aning fanem girigha vongin ghu.” Ezi gumaziba ghua Ahimas ko Jonatan buriava aningın apizir puvatigha uamategha Jerusalemın ghu.

21 Apsalomın gumaziba ghuegha givazi, Ahimas ko Jonatan mozir kam ategha Atrivim Devit bagha ghugha kamaghin a migei, “Ni kagh ikian marki. Ni uan adarazi bar me inigh zuamira fanem girigh vongin mangi.” Egha aning gin Ahitofel Devit gasighasighasa mikemezir migirigiaba bar a geghani.

22 Ezi Devit akar kaba baregha givagha, bemira uan adarazi inigha Jordanin Fanem girigha vongin ghu. Ezi aminim itima me vongin ghuegha gifa. Men tav ua danganir kamın itir puvati.

²³ Ahitofel garima Apsalom an akabar gın zuir puvati, ezi a ghua uan donki gaper- agha uamategha uan nguibar ekiamın ghu. A ghua uan biziba ko amuim ko boriba akırigha gın ghua uabi aguraghava areme. Ezi an amuim ko boriba an kuam inigha ghua, an afeziabar kuaba afezir danganimın anefa.

²⁴ Egha Apsalom ko Israelian mıdorozir gumaziba dikavigha Devitın gın zui. Ezi dughiar Apsalom ghua Jordanın Fanem girigha vongın zuimın, Devit uan adarazi ko ghua Mahanaimın nguibar ekiamın otogha gıfa. ²⁵ Apsalom faragha Amasa amisevezima, a Joapın danganim inigha an mıdorozir gumazibar gumazir dapanımın iti. Amasa Jeterın otarım, a Ismaelin ikızimın gumazir mam,† egha a Nahasın guivim Abigelın iti. Ezi Joapın amebam Seruia, an Abigelın amezemebam. ²⁶ Dughiar kamın, Apsalom Israelia ko ghua Gileatın Distrighın otivigha averpenibar ingari.

²⁷ Ezi Devit ghua Mahanaimın otozir dughiamın, gumazir 3pla iza a bato. Men ziabar kara, Sobi a Nahasın otarım, a kantri Amonın nguibar ekiam Raban gumazim. Ezi Amielın otarım Makir, a Lodebarın nguibar ekiamın gumazim. Ezi Barsilai, a Gileatın Distrighın Rogelimın nguibar ekiamın gumazim. ²⁸⁻²⁹ Gumazir kaba itariba ko nguazir mineba, ko daguraguir misiaba isi Devit uan gumaziba ko me daningasa da inigha zui. Egha me dagher maba sara inigha zui, kar wit ko bali, plaua ko witın me avimın tueziba, ko ngezir igharagha garir pumuning ko, hani ko, bulmakaun otem ko dagher sisin me bulmakaun oter eborimın ingarizim. Me uaghan sipsipın maba inigha ghue. Me kamaghın fo, Devit uan gumaziba ko iza gumazamiziba puvatızir danganimın zuir tuavimın ize. Ezi mitiriam men azima kuariba men piri, ezi men mikarziba bar men amia. Kamaghın amizi, me dagher kaba inigha me bagha izi, eghti me dar amıva ua gavgavım iniam.

† 17:25: Hibrun akam ziar kam Ismael itir puvati. A ghaze, Israel. Ezi fomıra gumazir maba akar kam Grighın akam a giragha an osiri, egha me ghaze, a Ismael migei. 1 Eghaghaniba 2:17, uaghan Ismael migei.

18

Joap Apsalom misoghezima, an areme

¹ Ezi Atrivim Devit uan mıdorozir gumaziba bar me akuvagha, dar 1,000plan mıdorozir gumazir okoruaba vaghvagha me bagha faragha zuir gumazir dapaniba amisevegha, egha uaghan kamaghıra 100plan mıdorozir gumaziba bagha gumazir dapanir maba amisefe. ² Egha uan mıdorozir gumaziba 3plan okoruabar me abiki. Joap okoruar mam gativagha an garima, an aveghbuam Abisai mamın garima, Getın nguibar ekiamın gumazim Itai okoruar mamın gari. Egha Devit kamaghın uan mıdorozir gumazibav gia ghaze, “Ki uabi ia ko e misoghsi mangam.”

³ Ezi me kamaghın a migei, “Puvati. Ni e ko mangan kogham. E bar mıdorozimın areghti, me e gınighnighan kogham. Egh me en taraziv sueghti, e arimighireghti, me uaghan gumazir aremezibagh nighnighan kogham. Ezi ni e ko mangiti, me ni misueghti ni aremeghti, bizir kam mati me 10,000plan gumazibav soghezi me bar ariaghire. E ghaze, kamaghın ti deragham, ni nguibar ekiamın kaghıra iki. Eghti e gumaziba o bizitabar oteveghti, ni e bagh da amangam.” ⁴ Ezi atrivim kamaghın men akam ikaragha ghaze, “A dera, ki ian nighnizimın gın mangam.” Egha Devit divazir nguibar ekiam avinizimın tiar akar ekiamın miriamın tughav ikia garima, mıdorozir gumazibar sueba voroghıra dika azenan zui. Mıdorozir gumaziba vaghvagha uan okoruabar aven iti, okoruar mamın dibobonim 1,000plan gumaziba iti, ezi okoruar mamın dibobonim 100plan gumaziba iti. Egha me bar uan okoruabar voroghıra dika aven zui.

⁵ Devit akar gavgavımın Joap ko Abisai ko Itai migia ghaze, “Ia na bagh nighnigh, gumazir igiar kam Apsalomın apangkufigh.” Ezi mıdorozir gumaziba bar, akar gavgavir Devit uan mıdorozir gumazir dapanibagh aningiziba, me bar da baraki.

⁶ Egha Devitın mıdorozir gumaziba ghua Israelia bato, kar Apsalomın mıdorozir gumaziba. Egha me Efraimın anabamın ru-

arim̄in uariv sosi. ⁷⁻⁸ Me uariv sogha ghua, Devit̄in midorozir gumaziba bar Israelia ab̄inigha bar me gasighasiki. Midorozim bar ekevegha bar distrigh̄in danganiba bar a da ini. Gumazir bar av̄irim ruarim̄in aven tintinibar onganigha ariaghire. Kamagh amizi ruarim̄in aven ariaghirezibar dibobonim, a midorozim̄in ariaghirezir darazir dibobonim gafira. Midorozir gumazir dughiar kamran ariaghireziba bar dar dibobonim, 20,000in tu.

⁹ Ezi Apsalom donki gaperagha ghua, Devit̄in midorozir gumazir maba batogha ara zui, ezi an donki ok̄in temer ekiar mam̄in apengan zuima, an dapanir arizim temer aguar mam̄in guragha gavgafi. Ezi Apsalom guraghav itima, an donki ivemara ghuavira iti, ezi Apsalom overiam ko nguazim̄in tizim̄in guraghav iti. ¹⁰ Ezi midorozir gumazir kabar mav, Apsalom̄in ganigha ghua Joap miḡia ghaze, “Ki datirigh̄in Apsalom̄in garima, a temer ok̄in aguam̄in guraghav iti.”

¹¹ Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Bizir kam ti guizbangira, o? Ezi ni a misueghti an aremeghan aghua? Ni a misoghezi an aremezi, ki ti 10plan silvan dagiaba, ko midorozir gumazibar letin tam ni ganighai.”

¹² Ezi gumazir kam kamagh̄in Joap ikaragha ghaze, “Ni silvan dagiar 1,000pla isi na daningighti, ki bizitam̄in atrivim̄in otarim damighan kogham. E bar ikiava orazima, atrivim akar gavgavir kam isa ni ko Abisai ko Itai, a ia mikeme. A kamagh̄in migei, ‘Ia gumazir igiar kam Apsalom̄in ganighiva, a gasighasighan marki.’ ¹³ Ki atrivim̄in akam batuegha Apsalom misoghezi an aremeghai, kamagh̄in atrivim bizir ki amizir kam bareghai. Guizbangira, atrivim zurara bizir otivibar akaba, a bar da barasi. Ezi ki amizir bizir kam, atrivim a baregh, kamagh̄in a na isi kotiam datighti, ki fo, ni kotiam̄in aven nan akuraghan kogham.”

¹⁴ Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Marki, ki ni ko mikiman aghua.” Egha Joap ghua afuzir 3pla inigha temer Apsalom guraghav itir kam bagha ghu. Ezi Apsalom angamira

itima, Joap afuzibar an dighorim ginifi. ¹⁵ Ezi Apsalom aremeghasava amima, 10plan midorozir gumazir Joap̄in afuziba ko biziba ateriba, ivegha Apsalom̄in borogh̄in iza bar an kuam amighizi, an areme.

¹⁶ Apsalom aremegha givazima, Joap midorozim agivasa midorozir gumazir mam miḡia ghaze, ni sigham givitima, Devit̄in midorozir gumaziba oreghiva midorozim atakigh. Ezi Devit̄in adarazi sigham baregha Israelian aḡintizir arazim ategha uamategha ize. ¹⁷ Egha me ruarim̄in ghua Apsalom̄in kuam inigha mozir konir mam̄in anakunizi, a iraghu. Egha dagiar av̄iriba isa an mozim mikirav itima, dagiar pozir bar ekiam anagava oto. Ezi Israelia uamategha ara uan nguibaba vaghvagha dar ghue.

¹⁸ Apsalom fomira angamira itir dughiam̄in, a dagiar ruarir ekiar mam̄in inigha Atrivim̄in Danganir Zarim̄in uan ziam̄in ababanim gamuava, anesara. Egha a kamagh̄in migei, “Ki otarir nan danganim iniamba puvati, eghti a Israelia damuti, me na ginighnigham.” A bizir kam bagha uan ziam isa dagiar kam gati. Ezi datirigh̄in gumazamiziba uaghan dagiar kam dibora ghaze, “Apsalom̄in Dagiam.”*

Me Apsalom̄in ovevem̄in gun Devit̄in geghani

¹⁹ Apsalom aremegha givazima, Sadok̄in otarim Ahimas kamagh̄in Joap migei, “Ia na ateghti ki atrivim bagh ivegh mangiva eghaghanir aghuir Ikiavira Itir God an apanibar gavgavim ab̄irazim̄in a geghanam.”

²⁰ Ezi Joap a miḡia ghaze, “Puvati, ni datirik̄in atrivim bagh eghaghanir aghuim inigh mangan kogham. An otarim aremegha gifa, kamagh̄in amizi, ni dughiar igharazitam̄in mangiti deragham.” ²¹ Dughiar kam, Itiopian gumazir mam̄in iti, an atrivim̄in ingangarir gumazim. Ezi Joap a miḡia ghaze, “Ni mangiva, bizir ni ganizibar gun atrivim geghan.” Ezi a Joap̄in damazim̄in uan

* **18:18:** Akar kam, “datirigh̄in,” an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazir akinafarir kam osirizim migei.

tevimning apirigha, dikavigha Devit bagha ivemara zui.

²² Ezi Sadokin otarim Ahimas ua Joap gaghora ghaze, “Bizir tizir na bativamiba, ki dagh nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ni na ateghti ki uaghan Itiopian gumazir kamın gin mangıva atrivim geghanasa.”

Ezi Joap kamaghın an azai, “Nan otarim, ni bizir tizim bagh mangasa? Ni mangı a mikemegh an bizir aghuitam inighan kogham.”

²³ Ezi Ahimas ghaze, “Bizir tizim na bativam, ki mangam.”

Ezi Joap ghaze, “Aria ni mangı.” Ezi Ahimas ivegha Jordanın Fanem moghın ghua, Itiopian gumazir kam gitagha faragha ghu.

²⁴ Dughiar kamın, Devit nguibar ekiamın aven itir divazimın tiar akam ko azenan itir divazimın tiar akamningın tizim gaperaghav iti. Nguibar ekiam geghuva an garir gumazir mam ghua, tiar akamın boroghın divazir gavgavim gisın tughav ikia garima, gumazir vamıra ivegha izi. ²⁵ Ezi gumazir kam iza atrivimın diagha ghaze, “Gumazir mam ivemara izi.”

Ezi atrivim ghaze, “Gumazir vamıra ivemar iziti, e suam mar gumazir eghaghanir aghuim inigha izim.” Ezi gumazim ivemara roghıra izi.

²⁶ Ezi nguibar ekiam geghuva an garir gumazim ua gari, gumazir igharazir mam uaghan ivegha izi. Ezi a gumazir tiar akamın gara itimın diagha ghaze, “Ni gan gumazir igharazir mam uaghan ivemara izi.”

Ezi atrivim ghaze, “Gumazir igharazir mam uaghan eghaghanir aghuitam inigha izi.”

²⁷ Ezi eghuvir gumazim ua kamaghın migei, “Ki garima, faragha ivegha izir gumazim, mati Sadokin otarim Ahimas ivemari.”

Ezi atrivim ghaze, “A gumazir aghuim. A ti eghaghanir aghuitam sara izama.”

²⁸ Ezi Ahimas roghıra iza kamaghın atrivimın diagha ghaze, “E deraghavıra iti.”

Egha an atrivimın boroghın izava, nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ghaze, “Atrivim, ni nan ekiam, e Ikiavıra Itir Godın ziam fam, a nın

God. Gumazir ni batogha ni ko misoziba, a me isa en dafarim gatizi e me abini.”

²⁹ Ezi atrivim kamaghın Ahimasın azara, “Nan borim Apsalom deragha iti, o puvati?”

Ezi Ahimas kamaghın a ikaragha ghaze, “Atrivim, Joap dikavigha, ki nın ingangarir gumazim, ko nın Itiopian ingangarir gumazim amadir dughiamın, ki garima, gumazir avirim pamtemın diav arai. Ezi ki deravıra fozir puvati, me bizir tizim gami.”

³⁰ Ezi atrivim a migıa ghaze, “Ni sıvagh mangı magh tugh.” Ezi a sıvavagha ghua munagh tughav iti.

³¹ Ezi Itiopian gumazir kam iza kamaghın atrivim migei, “Atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki eghaghanir aghuim ni danıngasa izi. Gumazir ni ko misoghava ni batoziba, datırighın dughiar kamın, Ikiavıra Itir God nın akurazi, me uam arazir kuratamın ni damuan kogham.”

³² Ezi atrivim oregha kamaghın migei, “Nan borim Apsalom, a deraghavıra iti o puvati?”

Ezi Itiopian gumazim kamaghın a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki kamaghın ifonge, arazir datırighın gumazir igiar kam batozim, a gumazir nın apanim gamua ni ko misoziba bar me batifigh.”

³³ Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar a baseme, ezi a dikavigha nguıbamın tiar akamın boroghın itir dipenimın ghuriar pın itimın ghuanabogha azi. An aven ghugha kamaghın azia migei, “O nan otarim Apsalom, nan otarim, nan otarim Apsalom. Ki nın danganım inigha aremezı ti deraghai. O Apsalom, nan otarim, nan otarim!”

19

Joap akar gavgavim Devit ganıngi

¹ Ezi gumazir maba gin ghua kamaghın Joapın migıa ghaze, “Devit bar Apsalomın apangkuvigha a bagha azia iti.”

² Dughiar kamın Devitın midorozir gumaziba kamaghın oraki, Devit uan otarim Apsalom bagh azia iti. Kamaghın amizi, me midorozim damu apaniba abınamin arazim bagha navir agorogem gamir puvati. Men naviba osemegha iti.

³ Egha midorozir gumaziba nimira nimira nguibar ekiamin iza, mati midorozir gumaziba midorozimin aregha aghumsizim sara izi. ⁴ Dughiar kamın, atrivim uan guam avaragha pamtemin azia ghaze, “O Apsalom, nan otarim, noka. Apsalom, nan otarim, nan otarim!”

⁵ Ezi Joap atrivimin dipenimin ghugha kamaghın a migei, “Ni oragh. Ni datirighın uan midorozir gumazibagh amizi, me bar aghumsiki. Dughiar kamra, gumazir kaba nin akura. Ezi ni uan amuiba ko boriba ko amuir doziba, ia osimtızir tam inizir puvati. ⁶ Ezi gumazir ni gifongeziba, ni me gifongezir puvati. Ezi gumazir ni gifongezir puvatiziba ni me gifonge. Nin arazim bighavira kamaghın en akagha ghaze, nin ingangarir gumazir dapaniba ko midorozir gumaziba, me pura biziba. Ezi ki fo, Apsalom ti angamira itima e bar ariaghirezi, ni ti bar akongeghai.

⁷ “Ni oragh, ni dikavigh zuamira mangi midorozir gumaziba deravira me mikimiva, men navibar amighti da deraka. Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni kamaghın damighan koghti, datirighın dimangan me ni ateghti, ni bar osimtızir ekiam iniam. Eghti osimtızir kam osimtızir ni uan igiamra ikia iza datirighın tuzir osimtıziba, bar dagh afiragham.” ⁸ Joap mikemegha givazima, Devit dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin aperaghav iti. Ezi an midorozir gumaziba kamaghın oraki, atrivim nguibar ekiamin tiar akamin boroghın aperaghav iti. Kamaghın amizi, an midorozir gumaziba iza a ko iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba arava vaghvagha bar uan nguibabar ghue.

Judaba ua Jerusalemın ikiasa, Devitin azangsi

⁹ Israelian gumazamiziba bar, uari adoghodogha marazi ghaze, “Atrivim Devit en akurazima, Filistiaba ko apanir igharaziba e gasighasizir puvati. Egha a datirighın, Apsalomın atiatigha arav ghugha en kantri ataki. ¹⁰ E Apsalom amisevezi a en atrivimin otozi, me midorozimin aven a misoghezi an areme.

E Devit inigh iziti a en atrivimin ikiam. E bizir tizim mizuamam?”

¹¹ Gumazir maba Israelian migirigiar kamın gun Atrivim Devit geghani, kamaghın amizi, a ofa gamir gumazimning, Sadok ko Abiatar bagha akam amaga ghaze, “Ki kamaghın ifonge, ia nan akam isi Judabar gumazir dapanibav mikim suam, ki kagh ikia Israelia migeir akaba baraki. Ia Judaba bizir tizim bagha Israelia ataghizi, me faraghavira nan azangsiha ghaze, ki ua uan dipenimin mangam? ¹² E bar aveghbuaba egha anabar vamirara, egha ia tizim bagha gumazir igharaziba ataghizi me ian faragh mangi, uam na inigh izasa?”

¹³ Egha Devit uaghan Amasa migia ghaze, “Ga anabar vamira. Ki ni amiseveghtima, ni Joapın danganim inigh, nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam. Ki kamaghın damighan koghti God na misueghti ki aremegham.”

¹⁴ Ezi Devitin akaba, Judan gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me nighnizir vamiram amigha kamaghın a bagha akam amadagha ghaze, “E ifonge, ni uan adarazi ko, ia bar uamategh Jerusalemın izi.”

¹⁵ Kamaghın amizi, Devit uan adarazi ko ghua Jordanın Fanemin otifi. Ezi Judan gumazamiziba kamagsua, Devit izi Jordanın Fanem girighti, me a bativigh a ko Jordanın vongın izam. Egha me ghua Jordanın Fanemin boroghın, Gilgalın nguibar ekiamin a mizuai iti. ¹⁶ Ezi Geran otarim Simeı, a Benjaminın anabamin mav, an nguibam Bahurim, a zuamira Judaba ko iza Atrivim Devit bativasa izaghiri. ¹⁷ Ezi Benjaminın anabamin 1,000plan gumaziba Simeı ko Devit bagha ize. Ezi Siba, a Solın adarazir ingangarir gumazim, a 15plan otariba ko 20plan ingangarir gumaziba sara, zuamira ghua Jordanın Fanemin atrivim bato. ¹⁸ Me atrivimin adarazir akurvagha, me isa fanemin vongın me arisi.* Egha atrivim ifongezir biziba, me bar dagh ami.

Devit Simein apangkufi

19:16: 2 Samuel 16:5-13 * **19:18:** Hibrun akam deragha vezin kamın mangarim abighizir puvati.

¹⁹ Atrivim dipam girasava amima, Simei iza an damazim in irigha kamaghin a migei, “Ga uaning, nan gumazir ekiam, ni nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge. Ni Jerusalem ataghizir dughiamin, osimtizir ki amizim, ni a ginighnighan marki, ni nan arazir kurar kam bar a gin amadagh. ²⁰ Atrivim, ki fo, ki arazir kuram gami, kamaghin amizi ki notin amadaghan gumazir igharazibar faragha iza ni bato. Ki nin ingangarir gumazim.”

²¹ Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin a migei, “Simei akar kuramin Ikiavira Itir God misevezir atrivim mikeme, kamaghin an aremeghti, deragham!”

²² Ezi Devit kamaghin Abisai uan avebam Joap ko aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati, gua Seruian otarimning. Gua tizim bagha nan apanim damuasa? Ki datirighin kamaghin fo, ki Israelia bar men atrivim. Ezi dughiar kam in, e Israelian gumazitam misueghti an aremeghan kogham. Bar puvatigham.”

²³ Egha atrivim akar dikirizim gamua pamtemin Simei migia ghaze, “Bar guizbangira, me ni misueghti, ni aremeghan kogham.”

Devit Mefibosetin apangkufi

²⁴ Ezi Solin igiavotarim Mefiboset uaghan iza Devit bato. Dughiar Devit Jerusalem ataghizim in ikegha iza datirighin, atrivim uamategha deragha izezim in, Mefiboset uan dagariba ko korotiaba ruezir puvati, egha a uaghan uan ghuamasizim gisezir puvati. ²⁵ Mefiboset datirighin Jerusalem ateghat iza atrivim bato. Ezi atrivim kamaghin an azara, “Mefiboset, ni manmaghin amigha na ko arav ghuzir puvati?”

²⁶ Ezi Mefiboset kamaghin a ikaragha ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni fo, nan dagarimning ikufi. Dughiar ni Jerusalem ataghirazim in, ki uan ingangarir gumazim migia ghaze, ‘Ni na bagh donkin tam inigh iziti, ki a daperagh atrivim ko mangam.’ Ezi nan ingangarir gumazim na gifara. ²⁷ Egha a ni bagha ghua akar ifavaribar ni migia

nan ziam abira. Ezi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ni mati Ikiavira Itir God in ensel. Ni bizir aghuir manamin na damusi ni a damu. ²⁸ Ki fo, ni nan afeziam in adarazir gumazamiziba bar me misueghti me arighireghamin gavgavim iti. Ezi puvati, ni nan apangkuvigha na ataghizi, ki zurara nin dipenimin aven itir dagher dakozim in api. Kamaghin amizi, ki ua bizir igharaz tam uabi daningisi nin azangan kogham.”

²⁹ Ezi atrivim kamaghin migei, “Nin migirigiar kam mamaghira tugh, ki nighnigha gifa. Ni Siba ko gua Solin nguazim tuiragh uaning daning, an akuar tam initima ni akuatam inigh.”

³⁰ Ezi Mefiboset kamaghin atrivim migei, “Ni Siba ateghti, a bar ada ini. Ki dagh nighnizir puvati. Ki ni baghavira nighnizima, ni deraghavira ikegha ua ize.”

³¹ Ezi Gileatin Distrighin gumazim Barsilai, a Rogelim in nguibam ategha iza ghira atrivim ko Jordan in Fanem girigh vongin mangasa a ko iti. ³² Barsilai datirighin 80plan azeniba ikia egha bar ghuri. A dagiar aviriba iti, ezi Devit uan adarazi ko Mahanaim in itir dughiam in, Barsilai dagheba ko bizir aviribar Devit uan adarazi ko me ganidi. ³³ Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni nan gin Jerusalem in iziti ki ni geghuv nin ganam.”

³⁴ Ezi Barsilai a ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam, ki kiran oveghangin aremegham, ezi ki tizim bagh nin gin Jerusalem in mangam? ³⁵ Ni oragh, ki 80plan azeniba iti, egha deragha bizir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. Ki dagheba ko dipabar amiva deragh dar isingtiziba baraghan kogham, manam derazi manam ikufi. Nan kuarimning uaghan ikufi, eghti gumazamiziba ighiabar amuti, ki me onger ighiaba baraghan kogham. Kamagh amizi, ki tizim bagh nin gin mangiva osimtizim ni daningam? Ti puvatigham. ³⁶ Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kam in na damuasa? Marki. Ki ni ko fanemin vongin tong sivagh mangigh, egh ki uamategham. ³⁷ Ga

uaning, ni na ateghti ki uamategh uan nguibamin mangiva, nguazir uan afeziam ko amebamin kuamning afazi naghin aremeke. Ezi nan otarim Kimham iti, a ni ko mangam. A nin ingangarir gumazim. Eghti ni bizitam a bagh a damusi ni puram a damu.”

³⁸ Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, “Kimham na ko mangam. Ezi ki bizir tizim a bagh a damusi ifongegh, ki puram a damuam. Egh ni bizir tizim damusi pura nan azaraghti, ki ni bagh puram a damuam.”

³⁹ Egha atrivim uan gumazamiziba ko, me bar Jordanin Fanem girigha vongin ghue. Egha atrivim deragh Barsilai damuasa God ko migei. Egha a Barsilain tozezi, a uamategha uan nguibamin ghu.

⁴⁰ Atrivim vongin ghua Gilgalin nguibar ekiamin zuima, Kimham a ko zui. Ezi Judabar midorozir gumaziba ko Israelian marasi, me bar atrivim ko vongin zui.

Israelia ko Judaba uari adoghodosi

⁴¹ Devit Gilgalin nguibar ekiamin itima, Israelian gumaziba bar atrivim bagha iza, kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, bizir tizim bagha en aveghbuaba Judaba, en modogha ni ko nin amuiba ko boriba ko nin midorozir gumaziba inigha Jordanin Fanem abiki?”

⁴² Judan gumaziba bar akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim en ikizimin mav, kamaghin amizi e arazir kam gami. Ezi ia tizim bagha e baseme? Atrivim e bagha daghetam givezezir puvati, egha bizitam bar e ganingizir puvati.”

⁴³ Ezi Israelian gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazitam atrivimin otoghiva a bar moghira en kantrin atrivimin ikiam. Ezi kantrin kamin aven, e Israelia 10plan anababa iti, ezi ia Judaba anabar vamirara iti. Guizbangira, Devit ian anabamin oto, egha a bar en atrivimin iti, ezi e 10plan anababa, e ia gafira. Ezi ia tizim bagha en aghuagha e gasighasighasava ami? E uari uam atrivim inigh izamin nighnizimin mingarim.” Ezi

puvati, Judaba bar gavgavigha pamtemin migia Israelia abini.

20

Seba atrivim abinasa

¹ Dughiar kamin gumazir kurar mam iti, an ziam Seba. A Bikrin otarim, a Benjaminin anabamin gumazir mam. Egha Seba sigham givia dia ghaze, “Devit marki, e an anabamin gumazamiziba puvati. E Jesin otarimin adarazi puvati, e an gin mangan kogham. Aria, e Israelian gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangam.” ² Ezi Israelia akar kam baregha, bar Devit ategha Seba ko zui. Ezi Judan gumaziba Devitin gin ghua, Jordanin Fanem ategha tuavimin ghua Jerusalem in otifi.

³ Me ghua Jerusalem in otivigha givagha, Devit uan atrivir dipenimin aven ghugha, uan 10plan amuir dozir an atrivir dipenimin ganasa taghiziba, a me inigha dipenir igharazimin me arigha, men ganasa gumazir maba misefe. Egha marazi amisevezima, me dagheba ko bizir igharaziba sara me ganidi. Egha a fomira me gami moghin, a ua ghua me ko akuir puvati. Me zurara pura dipenimin iti, mati amizir odariba.

⁴ Ezi atrivim gin kamaghin Amasa migei, “Ni mangi Judan gumazibar diagh me akufagh. Egh gurum mizaraghan o zuerimin ia bar izi na batogh. Egh ni uaghan me ko iki.” ⁵ Ezi Amasa men dimasa ghua, egha a zuamira men diazir puvati, ezi atrivim me izasa diborozir dughiam, a givazi me tighar izam.

⁶ Ezi atrivim kamaghin Abisai migei, “Apsalom osimtizir ekiam e ganingi, ezi datirighin Bikrin otarim Seba, osimtizir bar ekiam e daningam, eghti Seban osimtizim bar ekevegh Apsalomin osimtizim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan midorozir gumaziba inigh mangi an agiragh an suiragh. Puvatighti Seba uan adarazi ko mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ikiti, e an suighan iburagham.”*

20:1: 1 Atriviba 12:16; 2 Eghaghaniba 10:16

20:3: 2 Samuel 16:22

*

20:6: Hibrun akam deragha vezin

kamin mingarim abighizir puvati.

⁷ Ezi Abisai, ko Joapin midorozir gumaziba, ko atrivim geghuvir midorozir gumaziba, kar Keretia ko Peletian midorozir gumazir gavgaviba, me bar Jerusalem ategha, Bikrin otarim Seban agintighasa ghue. ⁸ Me ghua Gibeonin dagiar ekiamin otozi, Amasa iza me bato. Dughiar kamın, Joap midorozir korotiam arugha midorozir sabam inigha uan letiamin anemighiri. Midorozir sabar kam uan misevimin aven iti, ezi Joap Amasan boroghın zuir dughiamin midorozir sabam suiaghırigha nguazim giri.

⁹ Ezi Joap kamaghın Amasa migei, "Aruer arizim aveghbuam, ni deraz, o?" Egha uan agharir guvimin an ghuamasizimin suiragha, an torasa. ¹⁰ Joap midorozir sabar mam uan agharir kiriamin an suira, ezi Amasa midorozir sabar kamın ganizir puvati. Joap Amasan navim birazima, an muriam suiaghırigha nguazim girizi, a maghiram areme. Ezi Joap uam a birazir puvati. Joap Amasa birazi an aremezi, a uan aveghbuam Abisai ko aning Bikrin otarim Seban agintighasa ghu.

¹¹ Ezi Joapin midorozir gumazir mam Amasan kuamin boroghın tughav ikia dia ghaze, "Gumazir Devit ko Joap gifongeziba, me Joapin gin mangi." ¹² Ezi ghuzim bar Amasan kuam noghezi, an kuam tuavir torim girighav iti. Ezi midorozir gumaziba bar iza an kuamin ganigha ua zuir puvati. Ezi Joapin midorozir gumazir kam gari me zuir puvatizima, a an kuam gekuigha ghua tuavim ategha tuzir torimin anetigha inimın anevara. ¹³ Ezi Amasan kuam ua tuavimin itir puvatizima, midorozir gumaziba bar Joapin gin ghua Seba buri.

¹⁴ Ezi Seba ghua Israelian anababa bar men nguaziba abigha ghua, nguibar ekiam Abel Betmakan oto. Ezi Berin ikizimin gumaziba bar, a ko uari akuvagha a ko ghua nguibar ekiamin aven ghue. ¹⁵ Ezi Joapin midorozir gumaziba kamaghın oraki, Seba nguibar ekiamin aven itima, me iza nguibam ekiaru. Egha me misoghasa nguibar ekiamin divazimin boroghın nguazim pozim mikira ghuavanadi. Egha me divazim akarighti a irasava, me temer

ekiabar pamten ivivigha a ginivavira iti. ¹⁶ Ezi amizir nighnizir aghuim itim, nguibar ekiar kamın ikia kamaghın Joapin adarazir dia ghaze, "Oi, ia oragh! Ia Joap mikemeghti a izi. Ki akam an iti."

¹⁷ Ezi Joap roghira izima, amizim an azara, "Ni Joapra?"

Ezi Joap ghaze, "Are, kar kirara."

Ezi amizim a migia ghaze, "Ki nin ingan-garir amizim, ki akar mam nin iti. Ki kamaghsua, ni bar deraghvira kuarim atigh na baragh."

Ezi Joap ghaze, "A dera, ki nin akam baragham."

¹⁸ Ezi amizim kamaghın Joap migei, "Me fomira ghaze, ni osimtizim ikiva, Abelin nguibar ekiamin mangi. Me Abelin zuima, a men osimtiziba akiri. ¹⁹ Ni oragh. En nguibar ekiam a Israelin kantrin aven nguibar ekiaba bar dar faraghavira iti. E tintinibar misozir puvatigha deravira apiagha, uan arazir aghuibar girara zui. Ezi ni datirighın nguibar ekiar kam gasighasighasa. Ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir God baghavira itir bizim gasighasighasava ami?"

²⁰ Ezi Joap kamaghın a ikaragha ghaze, "Bar puvati. Ki nguibar kam gasighasigh a kuvarimasa puvati. ²¹ E gumazir vamira iniasa ize, an ziam Seba, a Bikrin otarim. A Efraimin anabar mighsiabar itir gumazim. Gumazir kam, an Atrivim Devit abinasa nighnizim gumazibagh anidi. E kamaghsua, ia Seba e danighti, e ian nguibar ekiam ategh mangam."

Ezi amizim kamaghın Joap migei, "Bar guizbangira, e gumazir kam misueghti an aremeghti, e an dapanim fegh, divazimin vongin a kunighti, ia datirighıram an ganam."

²² Kamaghın amizi, amizim nguibar ekiamin ghua uan nighnizir aghuim gumamaziziba bar me migei. Ezi me an nighnizimin gin ghua, Seban firim atugha an dapanim isa divazimin azenan, Joap bagh anekuni. Ezi Joap sigham givima an midorozir gumaziba nguibar ekiam ategha vaghvagha uamategha uan nguibabar zui. Ezi Joap Atrivim Devit bagha uamategha Jerusalemın ghu.

Devitın ingangarir gumazir dapanibar ziaba

²³ Joap datirighın Israelian midorozir gumazibar dapanir bar faragha zuim. Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazir atrivim geghuvibar gumazibar dapanim, kar Keretia ko Peletia. ²⁴ Ezi Adoniram, a gumazir atrivim uan ingangaribar amuasa inizibar gumazir dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanın akınafariba osirir gumazir faragha zuim. ²⁵ Ezi Seva, an Atrivim Devit amir eghaghanibar akınafariba osirir gumazim. Ezi Abiatar ko Sadok aning ofa gamir gumazimning. ²⁶ Ezi Jairın adarazir gumazim Ira, a uaghan Devitın ofa gamir gumazir mam.

Devit ko Godın eghaghaniba

21

(Sapta 21–24)

Gibionia Atrivim Solın arazir kuraba ikara

¹ Devit atrivimın itir dughiamın, mıtiriir ekiam oto, ezi 3plan azenibar dagheba bar puvati. Ezi Devit bizir kamın mıngarım bagha Ikiavıra Itir Godın azai. Ezi Ikiavıra Itir God a miğia ghaze, “Bizir kamın mıngarım kamaghın ghu. Atrivim Sol Gibeonia misoghezi me ariaghire, ezi bizir kam bangın, osımtızim Solın ovavir boribar ikiavıra iti.” ² Kamaghın amizi, Devit Gibeonian diazi me ize.* Gibeonia Israelian gumazimiziba puvati, me Amoria. Amorian marazi ariaghire, ezi varazira ikiavıra iti. Bar fomıra Israelia akar gavgavım akırigha ghaze, me Gibeonia gasıghasıghan kogham. Ezi Atrivim Sol, a Israelia ko Judabara Israelın nguazir kamın ikiasa gavgafi. Kamaghın amizi, Sol Gibeonia ağıvasa ingari.

³ Gibeonia datirighın iza Devit batozıma, a kamaghın me miğei, “Ki arazir kurar e ia gamizir kamın osımtızim aneğivasava ami. Eghti ia deragh e damusi Ikiavıra Itir Godın azangsigh. Ki osımtızir kam akırsi ia bagh bizir tizim damuam?”

⁴ Ezi Gibeonia kamaghın Devit ikara, “Osımtızir kam, a e ko Sol uan ikızim ko

iti, ezi ni gol ko silvaba e danighti, bizir kam gıvaghan kogham. E uaghan Israelian gumazitam misoghsi nin azaraghan kogham.”

Ezi Devit ghaze, “Ezi ki ia bagh bizir tizim damuasa ia ifonge?”

⁵ Ezi me kamaghın atrivimın akam ikaragha ghaze, “Sol bar e gasıghasıgh e ağıvasa niğhnisi, eghti en gumazitam Israelın nguazimın ikian kogham. ⁶ E fo, Ikiavıra Itir God atrivimın ikiasa Sol amısefe. Solın nguıbam Gibeia. Kamaghın amizi, e kamaghın nin azai, Ni Solın ikızimın gumazir 7plan e danıngıgh. Eghti e Ikiavıra Itir Godın damazimın me guıghti, me arımıghiregham.”

Ezi Devit me miğia ghaze, “A dera, ki me isi ia danıngam.” ⁷ Devit faragha Ikiavıra Itir Godın damazimın Solın otarım Jonatan bagha akar gavgavım akırı, egha a datirighın a giniri.† Kamaghın amizi, a Jonatanın otarım Mefiboset inizir puvati. Mefiboset a Solın igıavotarım, ezi an a isa Gibeonia ganıngızir puvati.

⁸ Egha Devit Armoni ko Mefibosetın ıgharazım ini. Anıng Sol ko Rispan otarımning, Rispa a Aian guıvim, egha a Solın amuir dozir mam. Devit uaghan Solın guıvim Merapın otarır 5pla ini. Merapın pam Adriel, Adriel a Barsılain otarım, a Meholan nguıbamın gumazım, anıng otarır kaba bate.

⁹ Devit gumazir kaba isa Gibeonia ganıngızıma, me me inıgha miğhsıamın ghuavanabogha, Ikiavıra Itir Godın damazimın 7plan gumazir kaba guızı, me bar moghıra ariaghire. Bizir kam, a balın azeniba anima me balıba faraghavıra dar aghorasava amir dughiamın oto.

¹⁰ Ezi gumazir aremezir kabar pumuningın amebam Rispa, a azir inir ghurir maba inıgha, miğhsıar kamın ghuvanabo. A inir kabar purırpenir muziarır mam dagıar mam gısın an ingari. Egha gumazir kabar kuaba iakınır mabar dar garavıra ikia ghua amozım izir dughiam oto, ezi amozım arıgha gumazir 7plan kabar aghariba rue. Rispa dimagarıba ko aruebar gumazir kuar kaba deraghavıra

* **21:2:** Ni Josua 9:3-15in gan. † **21:7:** Ni 1 Samuel 20:14-17 ko 2 Samuel 9:1-7in gan. **21:8:** 1 Samuel 18:19

dar gara iti, puvatighti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar amegham. ¹¹ Ezi Devit gin Aian guivim Rispa amizir arazir kam baraki. ¹² Egha Devit Gileatin Distrighin ghua, Jabesin nguibar ekiamin gumazamiziba bagha ghua, Sol ko an otarim Jonatanin aghariba ini. Filistiaba fomira Gilboan mighsiamin Sol ko Jonatanin misuegha, aningin kuamning inigha ghua Betsanin nguibar ekiamin tuavir akabar aning agura. Ezi Jabesia gin ghua aningin kuamning okemegha aning inigha ghu.† ¹³ Ezi Devit uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Sol ko Jonatanin aghariba inigha ghue. Me uaghan gumazir 7plan Gibionia guizibar aghariba akufa. ¹⁴ Egha me Benjaminin anabamin nguazimin Selan nguibar ekiamin ghugha, Sol ko Jonatanin aghariba isa, Solin afeziam Kisin dagiar mozim gati. Atrivim mikemezi moghin me bizibagh ami. Ezi arazir kamin gin, me uan kantri deragh a damuasa God ko migeima, a men akaba barasi.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(1 Eghaghaniba 20:4-8)

¹⁵ Ezi midorozim uam Israelia ko Filistiabar tongin oto. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghuaghira Filistiaba ko misosi. Me uariv sogha ghua Devitin gavgaviba bar givazima, a ua misoghan ibura. ¹⁶ Ezi Filistian gumazir mam an ziam Isbibenop, a gumazir dafabar mam, a Devit misueghti, an aremeghasa migei. An afuzir igiar mizer ruarir me brasin ingarizim iti, ezi an osimtizimin dibobonim, 3pla ko akuamin kilogremin tu. Egha uaghan midorozir sabar igiar mam iti. ¹⁷ Ezi Seruian otarim Abisai, Devit bagha iza an akuragha Filistian kam misoghezima an areme. Ezi midorozir gumaziba akar gavgavim Devit migia ghaze, "E mangi misoghamin dughiamin ni e ko mangan kogham. Ni mati lamin angazangarir Israelia e ganidim, ni lamin kam damighti, a mungeghan marki."

¹⁸ Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav,

a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir dafar mam misoghezi an areme, an ziam Sap.

¹⁹ Dughiar igharazir mamın, Israelia ua Filistiaba ko Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Betlehemın gumazim Jareoregim, an otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Goliatin igharazim misoghezima an areme. Goliatin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

²⁰ Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafabar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. ²¹ Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav iti, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

²² Filistian 4plan gumazir kaba, me gumazir bar dafar Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

22

Devit Ikiavira Itir God bagha ighiam bange
(Onger Akaba 18)

¹ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagha ighiar kam bange.

² Ighiar kamin migirigiaba kamakin:

Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavimın min iti.

A nan dagiar ki an aven uabi modimin min ikia,

nan akuragha nan apaniba da ua na ini.

Nan God, a dagiar ekiamin min iti, ezi ki uan apanibar ara ghua an modi.

A nan oramin min ikia na avara, ezi ki an uabi modi.

A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti,

† 21:12: Ni 1 Samuel 31:8-13in gan. 21:17: 1 Atriviba 11:36; Onger Akaba 132:17

- egha nan divazir bar gavgavimîn mîn iti.
- ³ Nan God mati dagiar ekiam, ezi ki an ghuava an uan apanibar modi.
A nan oramîn mîn ikia na avara, ezi ki an uabi modi.
A ua na isir gavgavim ikia egha na geghufi.
Ki an deima, an nan akurazîma, apaniba na gasîghasîghizir puvati.
A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti,
egha nan divazir bar gavgavimîn mîn iti.
- O Ikiavîra Itir God, nî nan Akurvazir Gumazim.
Ki an deima, a nan akurazîma, apaniba na gasîghasîghizir puvati.
- ⁴ E Ikiavîra Itir Godîn ziam feka!
Ki an deima, a nan akurazîma, apaniba na gasîghasîghizir puvati.
- ⁵ Guizbangîra, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimîn mîn na iki-
agharigha gîfa,
mati ongarim dikava dipîraghira, na avasava ami.
- ⁶ Ovevem bar na inîzî, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamîn magîrasava ami.
Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.
- ⁷ Ki osîmtîzîr ekiamîn ikia, egha pamten Ikiavîra Itir Godîn dei.
Ki uabîn akurvaghasa uan Godîn arai.
Ezi a uan Dipenimîn ikia nan ararem barazîma,
an an kuarîr torim giraghu.
- ⁸ Kamaghîn amizî, a nan apanibar atari.
Egha mikîmkîzim gamizî an otogha, overiabagh inobaghnobasi.
- ⁹ Ikiavîra Itir God, mîgharim an atinimîn otivaghiri,
ezi avim an akamîn otivaghira bizir avîribar isi.
Egha mîzariaba ira tintinibar zui.
- ¹⁰ God overiam kuigha izaghiri,
ezi mîgharîr pîzîba an dagarimningîn apengan iti.
- ¹¹ A iza mati, a enselin bar gavgavim gaperazî, an a inîgha izî.
Mati aminim avîzimning ikia,
God inîgha bar atamra izî.
- ¹² An aminîrbîrim gamizî an anevara.
Mati a purîrpenimîn aven modoghav iti,
amozimîn mîturîr pîzîba anevara.
- ¹³ A ghuariar pîzîbagh amizî, an angazan-
garim bar da avarazî,
onîmarim ghuariar pîzîr kam abîgha azenim giri.
- ¹⁴ Ikiavîra Itir God uan Nguibamîn ikia,
tiarim akara pamten dagarvasî.
Godîn Bar Pîn Itim uan akam akara pamtem mîgeî.
- ¹⁵ An onîmarîbagh amizî, da mati an barîr avîba
an apanîbagh asavamadi, ezi me tintinîbar ara zui.
- ¹⁶ O Ikiavîra Itir God, nî men atarîr adarîr kam,
mati aminîr ekiam nîn atinimîn otogha me gîva me munamadi.
Nîn adarîr kam ongarîm gamizî, a bar mîsingî,
ezi bizîr nguazîr mîngarîmîn suîrazîba, bar azenim gîre.
- ¹⁷ Ikiavîra Itir God pîn ikia, uan agharîm amadazî, a izaghîra nan suîragha ua na gekui.
An ongarîr bar konîmîn uam na inîgha azenim gatî.
- ¹⁸ Dughîar kamîn nan apanîba bar gavgavîgha na abînasava ami.
Ezi Ikiavîra Itir God, men dafarîba da ua na inî.
- ¹⁹ Ki dughîar kuramîn itîma, nan apanîba iza na ko mîsosi.
Ezi Ikiavîra Itir God, na geghuva nan garî.
- ²⁰ A deravîra nan gara nan akurazî, ki danganîr aghuimîn ikia deravîra iti.
A bar guizbangîra na gifonge, egha kamaghîn a ua na inî.
- ²¹ Ki arazîr aghuimîn gîn zui.
Ezi bizîr kam bagha, Ikiavîra Itir God bizîr bar aghuîr avîribar na gamî.
Ki Godîn damazîmîn zue,
ezi a ivezîr aghuîm isa na ganîdi.

- 22 Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui.
- 23 Ki zurara bizir God damuasa e mikemezibagh nighnisi.
Egha ki an arazir a ifongeziba batoghezir puvati.
- 24 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari.
- 25 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti.
Kamaghin amizi a nan arazir aghuir kamın ganigha,
a ikaragha arazir aghuimin na gami.
- 26 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
- 27 Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim,
ni uaghan uan arazir zueziba an akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
- 28 Gumazamizir uari abiriba, ni men akurvasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.
- 29 O Ikiavira Itir God, ni angazangarim na ganidi.
Egha mitarmem na dama a batosi.
- 30 Nin gavgavimin, ki uan apanibav sogham.
Ki uan Godin akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me abiragham.
- 31 Godra, an araziba da bar guizbangira egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, deraghvira ikiam.
- 32 Ikiavira Itir God, a bar uabira guizbangira God.
A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa.
- 33 Godra nan daroribar na akumakui,
egha gavgavim na ganiga deragha nan garima, ki zui.
- 34 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.
- 35 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainin ingarizim,
gekuamin gavgavim iti.
- 36 O God, ni uan oram na ganingizima, ki an girakirangin modozi, ni nan apanibar dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi,
ki gumazamizibar damazimin ziar ekiam iti.*
- 37 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi, ki an ghua,
apighsigha irizir puvati.
- 38 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me agifa.
- 39 Ki me gazezi, me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge.
- 40 Nirara, midorozim damuasa gavgavim na ganingi,
ezi ki me misogha me abinizi, me nan dagarimningin apengan iti.
- 41 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha, na gasegha uam are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki bar me gasighasiki.
- 42 Gumazir kaba, uarir akurvaghasa diava arai, ezi men akurvaghamin gumaziba puvati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a men dimdiaba barazir puvati.
- 43 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin
nguazir beghneaziba dika zui.

* 22:36: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

- 44 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar dapanimin oto.
Gumamazir ki fozir puvatiziba, ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha men gari.
- 45 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kamaghin na baregha zuamira iza, nan guamin uan teviba apira nan akam barasi.
- 46 Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko agorogem sara na bagha izi.
- 47 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti.
A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam.
God nan akurvazimin ikia ua na inizi, kamaghin, ki an ziam fam.
- 48 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumamaziziba isa nan apengan me ati.
- 49 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi.
Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati.
- 50 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki nin ziam fi, onger akar nin ziam feba bangam.
- 51 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin iki-asa na ginabagha na misefe.
A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri.
A zurara nan apanguva mamaghira iti.
A nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira ikiam.

23

Devitin akar abuananaba

¹ Kar Devitin akar abuananaba:

- Ki Jesin otarim Devit, kar ki migeir migirigiaba.
Ki gumazir, Jekopin God atrivimin iki-asa na misevezim.
God gumamazizibar damazimin ziar ekiam na ganingi.
Ezi ki ighiar aghuir aviriba osirigha Israelia ganingi, ezi me bar dagh ifuegha da bange.
- 2 Ikiavira Itir Godin Duam ia mikimasa, akaba isa nan akam gati.
Guizbangira, God uabi uan akaba isa na ganingizi, ki dar gun ia migei.
- 3 Israelia en God, a mati dagiar ekiam e modim,
a kamaghin na migei,
“Atrivim Godin apengan ikiva, guizin araziba ko Godin atiatim sara gumamazizibagh eghuv men gan.
- 4 A kamaghin amua mati, aruem mizaraghara ghuariaba puvatizir overiamin anaga isira,
mati amozir avirim grazibagh izezima,
aruemin angazangarim dagh isirazi da taghtasi.”*
- 5 God na ko akar dikirizir gavgavir mam akira ghaze,
A nan ikizim damighti me iki gavgavigham,
eghti a na ko dikirizir akar kam otevkighan kogham.
Eghti akar dikirizir gavgavir kam, a zurara kamaghira ikiam.
Bizir ki ifongeziba, God nan akuraghti da deraghviram otivam.
- 6 Gumazir arazir kurabagh amiba, me mati benir dikonir ataghatariba, gumaziba da makuri.
Eghti gumamaziziba uan dafaribar dar suighan kogham.
- 7 Gumazitam benir dikonir kaba batueghsi, an ainin otevitam o afuziv siatamin da itir danganimra da akuvagh
dar apongti, da isi bar gifagh.

*Midorozir gumazir gavgavir
ziaba itibar ziaba
(1 Eghaghaniba 11:10-47)*

⁸ Devitın midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara. Men faraghavıra itim, Josep Basebet, a Takemonın adarazir gumazim. A 3plan midorozir gumazir gavgavir kabar mav, egha a men faragha zui. A dughiar mamın afuzimın suiragha† 800plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.

⁹ Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. Dughiar mamın an Atrivim Devit ko Pasdamimın nguibamın itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamın, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamın balin azenir mam iti. ¹⁰ Ezi Eleasar uabıra tugha gavgavigha, Filistiabav sozi me ariaghiri. Ezi an aghariba a girima, a midorozir sabamın suirazi an an ikia gavgavigha mamaghıra iti. Ezi Ikiavıra Itir God dughiar kamın bar Filistiaba agifa. Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha iza gari Eleasar uabıra iti, ezi Filistian midorozir gumazibar kuabar, korotiaba suamin ingangarimra iti.

¹¹ An girara itim, Agin otarim Sama, a Hararın nguibamın gumazim. A namba 3in midorozir gumazir ziam itim. Dughiar mamın Filistiaba iza Lehin nguibamın iza, nguezir azenir ekiamın boroghın uari akufa. Ezi Israelian midorozir gumazir igharazir maba men ganigha are. ¹² Ezi Sama atiatir puvatigha tugha gavgavigha, nguezir azenir kam geghuva, a bagha Filistiabav soghezi me ariaghire. Dughiar kamın Ikiavıra Itir God bar Filistiaba abini.

¹³ Devitın midorozir gumazir dapanibar tongın, marazi men faragha zui. Gumazamiziba ziar kam me gati, Devitın Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamın, azenir igiabar dagheba asir dughiam izima, Devitın Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongın, gumazir 3pla dikavigha, Devit bagha ghua Adulamın dagiar torimın‡

a bato. Ezi Filistiaba uaghan dughiar kamran iza Refaimın danganir zarimın uari bagha averpenibar ingarigha iti. ¹⁴ Ezi dughiar kamın, Devit uan mogomer danganir gavgavimın iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemın nguibam inigha gifa. ¹⁵ Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh Betlehemın nguibamın divazir tiar akamın boroghın itir mozir dipam, an tam, tuigh izi na danigham!”

¹⁶ Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghın oregha ghua, Filistiaba itir danganimın me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemın nguibam avinizir divazimın itiar akamın boroghın ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan mın a isa Ikiavıra Itir God ganiga, nguzimın a inge. ¹⁷ Egha Devit kamaghın migei, “O Ikiavıra Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghın amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam midorozir gumazir 3plan kaba a gami.

¹⁸ Ezi Abisai 30plan midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim.§ An aveghbuam Joap, ezi aningın amebam Seruia. Dughiar mamın Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghın, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ¹⁹ Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimın oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir kaba ko magh ghuzir puvati.

²⁰ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamın gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamın, Benaia Moapın kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gın dughiar orangtızimın, aisin ofıziba irima,

† 23:8: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. ‡ 23:13: Ni 1 Samuel 22:1in gan. § 23:18: Gumazir maba ghaze, namban kam a 30 puvati. Me ghaze, a ti 3plan gumazibav gei.

a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme. ²¹ Egha dughiar igharazir mamın, a Isipian gumazir ganganir aghuir mamın misoghezima an areme. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi Benaia ter ararir osımtızir mam inigha an boroghın ghugha an a misuegha, an dafarımın an afuzim amikegha afuzir kamın a birazi, an areme. ²² Jehoiadan otarım Benaia, amızir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ²³ An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv uabın ganamin gumazibar dapanımın aneti.

²⁴⁻³⁹ Kar 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziaba:

Asahel, a Joapın dozım,
 Betlehemın nguıbamın gumazım Elhanan, a Dodon otarım,
 Sama, a Harotın nguıbamın gumazım,
 Elıka, a Harotın nguıbamın gumazım,
 Heles, a Peletian nguıbar ekiamın gumazım,
 Ira, a İkesın otarım, a Tekoan nguıbar ekiamın gumazım,
 Abieser, a Anatotın nguıbar ekiamın gumazım,
 Mebunai, a Husan nguıbamın gumazım,
 Salmon, a Ahohın adarazır gumazım,
 Maharai, a Netofan nguıbar ekiamın gumazım,
 Banan otarım Helep, a Netofan nguıbar ekiamın gumazım,
 Itai a Ribain otarım, a Gibeian nguıbar ekiamın Benjaminın anabamın gumazım,
 Benaia, a Piratonın nguıbar ekiamın gumazım,
 Hidai a Gasın Mıghsıamın boroghın itir danganır zarımın gumazım,
 Abıalbon a Araban nguıbar ekiamın gumazım,
 Asmavet, a Bahurımın nguıbamın gumazım,
 Eliaba, a Salbonın nguıbar ekiamın gumazım,

Jasen, a Gunın nguıbamın gumazım,
 Saman otarım Jonatan, a Hararın nguıbamın gumazım,
 Ahıam, a Sararın otarım, a Hararın nguıbamın gumazım,
 Ahasbain otarım Elifelet, a kantri Makan gumazım,
 Ahitofelın otarım Elıam, a Gilon nguıbamın gumazım,
 Hesro, a Karmelın nguıbar ekiamın gumazım,
 Parai a Arapın nguıbamın gumazım,
 Natanın otarım İgal, a Soban nguıbar ekiamın gumazım,
 Bani, a Gatın anabamın gumazım,
 Selek, a kantri Amonian gumazım,
 Naharai a Berotın nguıbar ekiamın gumazım, a Seruian otarım Joapın midorozir afuzıba ko bizir igharazıba sara aterır gumazım,
 Ira, a İtran ikızımın gumazım,
 Garep, a İtran ikızımın gumazım,
 Uria, a Hitian gumazım.

Midorozir gumazir kabar dıbobonım 37ın tu.

24

Devit gumazamizıba medi (1 Eghaghanıba 21:1-27)

¹ Dughiar mamın, İkiavıra Itir God ua İsraelian atara, osımtızım me danıngasa nıghnızım Devit ganıngı. Egha a Devit mıgıa ghaze, “Nı mangı İsraelia ko Judabar gumazamizıba mengegh.”

² Ezi Atrıvım Devit kamaghın midorozir gumazıbar dapanım Joap mıgeı, “Nı midorozir gumazıbar gumazır dapanıba inıgh, ia mangı İsraelian gumazamizıba bar me mengegh. Ia İsraelian anababa bar dar mangı, notın amadaghan Danın nguıbar ekiam ikegh, mangı sautın amadaghan Berseban nguıbar ekiamın otogh, nı gumazamizıba bar me mengegh. Kı e uan gumazamizıbar dıbobonım gıfoghasa.”

³ Ezi Joap kamaghın atrıvım ikaragha ghaze, “Atrıvım, nan gumazır ekiam, kı kamagh ifonge, İkiavıra Itir God, a nın God, a gumazamizıbar dıbobonım damıghtı a bar ghuavanabogh, egh bar avırasemegham.

Ki ghaze, bizir kam ti, dughiar ni ikiavira itimin otoghti, ni uabi uan damazimin an ganam. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami?)*

⁴ Ezi atrivim kamaghsua gavgavigha ghaze, Joap uan midorozir gumazir dapaniba ko me an akamin gin mangam. Kamaghin amizi, me atrivim ategha ghua Israelian gumazamiziba mengasa ghue.

⁵ Me Jordanin Fanem giregha vongin ghuegha, Aroerin nguibar ekiamin boroghin sautin amadaghan ghu. Nguibar kam Gatin anabamin nguazimin danganir zarimin tizimin iti. Egha me nguibar kamin sautin amadaghan averpenibagh ami. Egha gin me Aroer ategha notin amadaghan ghua Jaserin nguibar ekiamin oto. ⁶ Me gin ua Jaser ategha ghua Gileatin Distrighin otifi. Egha ghua Tatimhotsin danganimin ghu. Me ua danganir kam ategha ghua Danin anabamin nguazimin itir nguibam Janin otogha, vongin ghua aruem uaghiri naghin Saidonin nguibar ekiamin oto. ⁷ Egha me uamategha sautin amadaghan iza, Tairin nguibar ekiamin otifi, nguibar ekiar kam a divazir gavgavim iti. Egha gin me dikavigha Tair ategha ghua, Hivia ko Kenanian nguibar ekiaba bar dagh arui. Egha me abuan ghua Judan sautin amadaghan otogha, ghua Berseban nguibar ekiamin otogha ghua Negevin nguazimin otifi. ⁸ Egha me uan kantrin nguibaba bar dagh aruigha givagha uamategha Jerusalem in ghu. Men darorir kamin ruarim, a 9plan iakiniba ko 20plan dughia bar ghu. ⁹ Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin

me uan darorimin gun atrivim geghari, “Israelia me 800,000in gumaziba iti, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 500,000in tu.”

¹⁰ Devit bar me menegha givagha, gin an amizir arazir kam bagha navim osmegha kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizer bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh.”

¹¹⁻¹² Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God, kamaghin Devitin akaba inigha izir gumazim Gat, a Devitin gin otivamin bizibar garir gumazim, a migia ghaze, “Ni mangi Devit mikemegh, ‘Ki Ikiavira God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.’”

Amimzaraghan mizaraghara Devit osmegha dikavigha givazi, ¹³ Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikeme. Egha kamaghin an azai, “Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa ifonge? O, apaniba izi ia misoghian agintighi, ia ari mangi danganir igharazibar 3plan iakinibar ekiam? O, arimariar kuratam nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam.”

¹⁴ Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, “Ni na migeir akar kam, osimtizer ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apanguvir God. Kamaghin, a bizir manam damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumazamiziba e gasighasigham.”

* **24:3:** E fozir puvati, Ikiavira Itir God manmaghsua dughiar kamin Israelian atari. (Ni ves 1in gan.) Egha uaghan, akinafarir kam deragha e migeir puvati, gumaziba medir arazir kam, manmaghsua Godin damazimin “Arazir kuram.” Gumazir maba ghaze, God uabira gumazamizibar dibobonim gifogh. Kamaghin Joap ghaze, “Gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati.” Ezi guizbangira, God dughiar mabar gumazamiziba mengasa Israelia migei. Egha God men ziaba iniasa me migei, a uaghan dagiaba a daningasa mikeme, eghti arimariar ekiam me inighan kogham. (Ni Ua Me Ini 30:11-12in gan.) Nighnizer igharazim kamakin. Devit kamaghin ifonge, a uan midorozir gumazibar amighti me bar avirasemegham, kamaghin amizi a gumaziba menge. (Ni ves 9in gan.) Guizbangira, bar fomira Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, A uabi midorozimin men akuragham, egh me kamaghin nighnighan kogham, Men midorozir gumazir avirim me damuti me apanibagh afiragham. (Ni Gumazir Dapaniba 7:2-7in gan.) Bizir kam bangin, arazir Devit amizir kam derazir puvati. **24:10:** 1 Samuel 12:13; 13:13 **24:13:** 1 Eghaghaniba 21:12 **24:14:** Onger Akaba 51:1; 130:4-7

¹⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelia bagha arimariar kuram amadazi, arimariam mizarazir kamram otogha ghua a diborozir dughiamin tu. Ezi notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ikegha ghua sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin, 70,000plan gumazamiziba ariaghire. ¹⁶ Ezi dughiar kamın, enselin gumazamizibagh asighasighamim, a Jerusalemın izegha gıvagha, me gasighasighsava ami. Ezi Ikiavira Itir God, osımtızir kurar kam gumazamizibar aningan men apangkuvigha, uan nıghnızim giragha enselin kamın mıgıa ghaze, “Marki. Me atakigh.” Dughiar kamın Ikiavira Itir Godın ensel danganir me wıtın ovızibar iniba kua dar dagheba isimın boroghın iti. Ezi danganir kam, a Araunan nguazim, a Jebusian adarazir gumazim.

¹⁷ Ezi Devit enselin kamın ganigha kamaghın Ikiavira Itir God mıgei, “Kirara ki arazir kuram gami, egha osımtızir ekiam iti. Ezi gumazamizir kaba, me sipsipin mirara iti, mevzika, me osımtızir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikızim ko erara, ni e gasighasigh.”

¹⁸ Ezi dughiar kamra Godın akam inigha izir gumazim Gat ghua kamaghın Devit mıgei, “Ni Jebusian gumazim Araunan danganir me wıtın ovızibar iniba kua, dar dagheba isimın mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir tamın ingarigh.” ¹⁹ Ezi Gat Devit mikemezi moghın, Devit, Ikiavira Itir Godın Akar Gavgavımın gın ghua me wıtın dagheba isir danganir kamın oto.

²⁰ Ezi Arauna ingarir danganimın ikia vın garima, atrivim uan ingangarir gumazir dapaniba ko a bagha izi. Kamaghın amizi, a ziar ekiam atrivim danıngasa an boroghın ghua nguazim girıgha fuagha, uan guam nguazim mitua. ²¹ Egha kamaghın mıgei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nın ingangarir gumazim, ki manmaghın amizi ni nan ganasa izi?”

Ezi Devit kamaghın a ikaragha ghaze, “Ki danganir ni datırıghın wıtın iniba kua, dar dagheba isir kam, ki a givezasa izi. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin

dakozimın ingaram. Eghtı arımarıar kurar kam gumazamiziba ategham.”

²² Ezi Arauna kamaghın Devit mıgei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tızir ni ofa damuasa ifongeziba, sara iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mıghırıbar amuasa, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan, avim arıghı ter ararir wıtın iniba mısevıba ko, temer ruarir ki bulmakauningın tuemning gatızim, aning uaning inigha ingangarim gamim, ni ofaba tusı a inigh. ²³ Atrivim, ki bizir kaba bar da isa ni ganidi.”

Egha Arauna ua kamaghın mıgei, “Ki kamagsua, ni Ikiavira Itir God bagh damuamin ofaba, a dagh ifuegham.”

²⁴ Ezi atrivim kamaghın a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir ıgharazımın bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatızitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mıghırızim damıghan kogham. Kamaghın amizi, ki uan dagıaba isi nın bizir kabagh ivezam.” Egha Devit nguazir otevir kam ko bulmakauba giveza, 50plan silvan dagıaba isa Arauna ganıngi. ²⁵ Egha Devit danganir kamın Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozimın ingarigha, ofan bar isia mıghırıba ko ofan God ko navir vamıran ikiamıbagh ami. Egha Devit nguazımın itir gumazamizıba bagh Ikiavira Itir Godın azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsızıba baraki. Egha God arımarıar kam Israelın anegıfa.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Faragha Zuim O 1 Atriviba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Samuelin Akinafarir Namba 2in eghaghanibar gin otivizir bizibagh eghari. An Atrivim Devitin ikirimirir abuananam geghari. An Atrivim Solomonin ikirimirim ko ingangaribagh eghara, egha uaghan, Israelia uan kantri abigha kantrin pumuningin otozimn dughiamn, an aning gativazir atrivibagh eghari. Egha uaghan Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mabar eghaghaniba uaghan an iti. Me Godin akaba isa atriviba ko gumamaziba tuavir aghuimn gin mangasa, men akakagha me migei. Godin akam inigha izir gumazibar mav, a Elaija.

Akinafarir kam, mati Samuelin Akinafarir Namba 1 ko Namba 2. A pura eghaghanir kinim puvati. An atriviba amizir bizibagh eghara uaghan men araziba tuisisi. Atrivir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, me ziar aghuiba iti, egha me atrivibar itir dughiabar, Israelia men apengan ikia deraghavira iti. Ezi atrivir Godin akaba batoziba, me ziar kuraba iti. Egha me atrivibar itir dughiabar, Israelian dabirabim ikufi. Atriviba arazir kurar kam gami. Me asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabar ghuavanadi. Men arazir kam God gamima, a bar men oseme.

Solomon Israelian atrivimn iti

(Sapta 1–11)

Atrivim Devit bar ghuri

¹ Atrivim Devit bar ghurizi, an mikarzim zurarama arugharusi. Ezi me inir mitiar avagha akuiba isava anevema, da tong fem a ganidir puvati. ² Kamaghin amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a migha

ghaze, “Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighti, a ni ko iki nin akurvagh deragh nin ganam. Egh a ni muigh daku egh nin mikarzim fem a daningam.” ³ Kamaghin amizi, me kantri Israelin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunemnin nguibamnin amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize. ⁴ Amizir bar igiar dirir kamnin ganganiba bar dera, a bar deraghavira atrivimnin akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamiba uari ko akuava amir arazitamin a gamizir puvati.

Adoniya atrivimn otivasa

⁵⁻⁶ Adoniya, a Devit ko Hagitin otarim. Hagit Apsalom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyanganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirighin, dughiatamin tong an arazir kuratam bagha an azangsigha kamaghin a mikemezir puvati, “Ni manmaghsua arazir kabagh ami?” Egha datirighin Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivimn otivam. Kamaghin amizi, a midorozir karisba ko hoziaba ko 50plan gumazir a geghuv an faragh mangamiba ini. ⁷ Egha a ghua Seruian otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning ko mikemezima, aning an akuraghti an atrivimn otivasa aning ifonge. ⁸ Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko akam inigh izir gumazim Natan, ko Simei, ko Rei, ko atrivimn midorozir gumazir gavgaviba, me Adoniyanganganiba ko itir puvati.

⁹ Dughiar mamn. Adoniya ofa damuasa danganir mamn ghu, danganir kam, me kamaghin a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin nguazimn aven anadir dipar atuimn boroghin iti. A sipsipba ko bulmakaun apuriba ko bulmakaun igiar mikarziba sara itibav suegha ofa gami. A izasa atrivimn otarir igharaziba, ko Judan atrivimn ingangarir gumazir dapaniba, ko atrivimn ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam amada. ¹⁰ Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivimn midorozir gumaziba, ko an aveghbuam

Solomon, a me bagha akatam amadazir puvati.

Solomon atrivimın oto

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomonın amebam Batseba bagha ghua kamaghın a migei, “Ni kamaghın oraghiz, o puvati, Hagitin otarim, Adoniya, Atrivim Devitin danganim inigh atrivimın otivasava ami. Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati. ¹² Kamaghın, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi, ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam. ¹³ Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamaghın a mikim suam, ‘Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha akam akira kamaghın mikeme, nin otarim Solomon gin nan danganim inigh atrivimın otogh, nan atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmaghin amizi, Adoniya datirighın atrivimın oto?’ ¹⁴ Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko mikimvira ikiamimın, ki aven izi gavgavim nin akam daning, ni migei moghira mikimam.”

¹⁵ Ezi Batseba atrivimın ganasa atrivim akui naghın a gatin aven ghu. Atrivim Devit bar ghuri, ezi Sunemian amizim Abisak, a geghuva deragha an gari. ¹⁶ Ezi Batseba atrivimın guamin uan tevimning apirigha guam avirazi, atrivim an azara, “Ni bizir tizim gifongegha na bagha izi?”

¹⁷ Ezi Batseba a ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God, a nin God, an ziamın na koma anakira ghaze, nan otarim Solomon nin danganim inigh atrivimın otogh, nin atrivir dabirabim dapiam. ¹⁸ Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir ekiam. Adoniya datirighın atrivimın oto. Ezi ni ti tong kamaghın fozir puvati. ¹⁹ A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipın aviribav suegħa ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Egha nin ingangarir gumazim Solomon, an a bagh akatam

amadazir puvati. ²⁰ O atrivim, nan gumazir ekiam, Israelian gumazimiziba bar nirara gara ni mizua iti, ni uabi gumazir manatam amisevegħti, a nin danganim inigh atrivimın otogh, egh atrivir dabirabim dapiam. ²¹ Puvatighiti, ni aremegħ mangi uan inazir afeziaba iti naghın me ko ikiti, gumazimiziba ki uan otarim Solomon ko kamaghın ga mikimam, ga gumazim ko amizir kuramn-ing. Egh me ga misuegħti ga aremegħam.”

²² Egha Batseba migiavira itima, akam inigha izir gumazim Natan iza atrivimın dipenimın oto. ²³ Ezi Atrivim Devitin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, “Akam inigha izir gumazim Natan izegħa nin ganasa.” Ezi atrivim an amamangatizi, Natan atrivim akui naghın a gatin aven ghugħa, uan tevimning apirigha dapanim avira.

²⁴ Egha Natan Devit migia ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti kamaghın mikeme, Adoniya nan danganim inigh atrivimın ikiva nan atrivir dabirabim dapiam? ²⁵ E orazi, a datirighın ofa damuasa ghua bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipın aviribav suegħa ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Me datirighın dagħeba ko dipaba a koma ada apava an gun tiariba akara ghaze, ‘Adoniya datirighın dughiar ruarimın atrivimın iki mamaghira ikiam.’ ²⁶ Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, Jehoiadan otarim Benaia ko, nin ingangarir gumazim Solomon, an e bagha akatam amadazir puvati. ²⁷ Atrivim, nan Ekiam, manmagħiram ami? Me amir bizir kam, ni an amamangatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin danganim inigh, atrivir dabirabim dapiamim, ni an gun uan ingangarir gumazibav kemezir puvati.”

²⁸ Ezi Atrivim Devit ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia Batseban diagħti a ua izi.” Ezi Batseba ua iza atrivimın boroghın tu.

²⁹ Ezi atrivim a ko akam akira ghaze, “Ikiavira Itir God zurara ikia, egha nan

akuragha nan osimtizir guar aviribar aven ua na ini. ³⁰ An ziamin, ki guizbangira ni migei, datirighin aruer kamra, ki fomira Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziamin, ni ko akar dikirizim gamizi moghin, ki a damighti, an otivam. Ki kamaghin akar dikirizim gamua ghaze, nin otarim Solomon, nan danganim inigh nan atrivir dabirabim dapiam.”

³¹ Ezi Batseba akar kam baregha, uan tevimming apirigha, aviragha kamaghin migei, “Atrivim, ni nan gumazir ekiam. Ni zurara iki mamaghira ikiasa, ki ifonge.”

³² Ezi Atrivim Devit kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia mangiva, ofa gamir gumazim, Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, Jehoiadan otarim Benaia, me mikemeghti, me atrivimin guamin izi.” Ezi me aven ize.

³³ Ezi atrivim kamaghin me migei, “Ia nan ingangarir gumaziba inigh mangi, nan otarim Solomon inigh a isi nan donki datighti, an a daperaghti, ia a inigh Gihonin Dipar Atuir Emimirimin mangi. ³⁴ Egh danganir kam, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, Solomon Israelian atrivimin otivsi, aning borem isi an dapanim gingegh. Ia kamaghin damigh givagh, sigham givi kamaghin araghasi suam, ‘Atrivim Solomon dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam.’ ³⁵ Egh ia an girara izitima, a ua nan dipenimin aven izi nan atrivir dabirabim dapiam. Ki Israelia ko Judabar atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi kamaghin, a nan danganim inigh atrivimin ikiam.”

³⁶ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamaghsua, Ikiavira Itir God, a nin God, a mikemezi moghin, a bizir kabar amighti da otivam. ³⁷ Ikiavira Itir God ni gamizi moghin, a Solomon ko ikiva an akurvagh. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragh.”

³⁸ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko

Keretia, ko Peletian adarasi, me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitin donki gafagha an akua Gihonin Dipar Atuir Emimirimin uaghiri. ³⁹ Ofa gamir gumazim Sadok ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin sipsipin komin borem aven itim ini. Me Gihonin itima, a komin kam inigha borer maba isa Solomonin dapanim ginga atrivimin otivasa anemisefe. Me sighthabagh ivima, gumamaziziba bar kamaghin araghasi, “Solomon a dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.” ⁴⁰ Gumamaziziba bar, me bar akongegha diava, marvibagh iviava, Solomonin gin uamategha Jerusalem zui. Men dimdiam bar gavgavigha, nguazim gamima a ivazvasi.

Adoniya Atrivim Solomonin atiatingi

⁴¹ Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi Joap sighthabar ararem baregha kamaghin migei, “Kar niginir ekiar manam Jerusalem in oto?”

⁴² Joap migiavira itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ni izi. Ni gumazir aghuim, ni ti akar aghuitam inigha e bagha izi.”

⁴³ Ezi Jonatan kamaghin Adoniyam akam ikaragha ghaze, “Noki, en gumazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh amizi, ki akar aghuitam inigha izir puvati. ⁴⁴ Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui. ⁴⁵ Me Gihonin Dipar Atuir Emimirimin ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, aning borem isa Solomonin dapanim gingegha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa uamategha Jerusalem zui, ezi datirighin Jerusalem in itir gumamaziziba bar dia niginir dafar kam gami. Niginir kamra ia datirighin a barasi. ⁴⁶ Ezi Solomon datirighin atrivimin dabirabim gaperi.”

⁴⁷ Ezi atrivimın ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim Devitın gara, uan naviba a ganıga kamaghın a migei, ‘Ni datirighın bizir bar aghuim gami. Ikiavıra Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimın otoghti, an ziar ekiam nın ziar ekiam gafiragham.’ Ezi Atrivim Devit uan dakozimın ikia uan dapanim aviragha ziar ekiam God ganıdi. ⁴⁸ Egha a kamaghın migei, ‘God datirighın nan otaribar tongın mav amısevezi, a nan danganım inıgha atrivimın iti. God na ataghizi, ki uabi bizir an amızir kamın gari. Kamaghın amızı, e Ikiavıra Itir God, a Israelian God, e a bagh, bar akongegham.’”

⁴⁹ Gumazir Adoniya koma apiagha ameziba akar kam baregha, me bar atiatigha agoi. Kamaghın amızı, me dikavigha Adoniya ategha tintinibar ghue. ⁵⁰ Ezi Adoniya, Solomonın atiatigha ara ghua, Ikiavıra Itir Godın Purirpenimın aven ghua, ofa gamir dakozimın mikebabar itir bulmakaun kombar mın garir bizibar suiragha gavgafi.* ⁵¹ Ezi gumazir maba ghua Atrivim Solomon mıgia ghaze, “Adoniya nın atiatigha ghua, Ikiavıra Itir Godın Purirpenimın aven ghua ovengan atiatigha, ofa gamir dakozimın mikebabar itir bulmakaun kombar mın garir bizibar suiki. Adoniya kamaghın migei, ‘Ki ofa gamir dakozimın suiraghvıra iki mangiti, Atrivim Solomon, na misueghti ki aremeghan koghsi a Ikiavıra Itir Godın damazimın akar dikirizir gavgavitam damuam.’”

⁵² Ezi Solomon kamaghın men akam ikaragha ghaze, “An arazir aghuim damighti, bizir kuratam a batoghan kogham. Eghti an arazir kuram damıghıva, an ovengam.”

⁵³ Egha Atrivim Solomon gumaziba amadazıma, me ghua ofa gamir dakozimın Adoniya inıgha Solomon bagha ize. Ezi Adoniya atrivimın boroghın tevımning apırigha avirazi, Atrivim Solomon

kamaghın a migei, “Ni uamategh uan dipenimın mangi.”

2

Devit akar abuananabar Solomon migei

¹ Devit fo, an ovengamin dughiam bar roghıra ize, kamaghın amızı, an akar kaba uan otarım Solomon ganıdi. ² A kamaghın migei, “Ki kiran oveghangın aremegham. Ni guızın gumazimın mın tugh gavgavigh, uan ingangarım damu. ³ Ni Ikiavıra Itir God, nın God ni mikemezır bizıba ni dar amu. Egh ni tuavır aghuir an e bagha inabazıbar gın mangi, egh arazır a ifongezıba, ko an Akar Gavgavıba, ko bizır a damuasa e mikemezıba, ko a mıgeır akaba, ni bar dar gın mangi. Kamaghın God nın akuraghti, danganır manam ni an iti, nın ingangarım bar deraghvıram otıvam. ⁴ Ikiavıra Itir God fomıra akar dikirizir mamın na gamıgha ghaze, ‘Devit, nın ovavır borıba zurara uan navır averıaba ko duabar, bar deravıra nan damazımın daru mangiti, ki zurara nın adarazır gumazıtam damighti, a Israelian atrivimın otıvam.’ Kamaghın amızı, Solomon, ni guızbangıra bar deraghvıra an akabar gın mangi, eghti a na gamızır akar dikirizir kam abıghan kogham.

⁵ “Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha gıfa, Seruian otarım Joap, an arazır kurar kam, an osımtızır ekiam na ganıngi. A Israelian midorozır gumazıbar dapanır faragha zuımning misoghezi, aning areme. Kar, Nerın otarım Apner ko Jeterın otarım Amasa. A midorozımın dughiamın aning misoghezi aning aremezır puvati. Bar puvati. A pura gumazır kamning misoghezi aning areme, ezi aningın osımtızım an ikiavıra iti. ⁶ Ni uan nıghnızır aghuimın gın mangıva, an arazır kuram uam a ikaragh. Ni aneteghti a pura iki ghurigh uabi aremegh Gumazamızır Oveaghuezıbar Nguıbamın magıran markı.

⁷ “Ni uaghan Barsılain otaribar apangkuvıgh deraghvıra me damu, kar Gileatın

* **1:50:** Israelia kamaghın nıghnıgh suam, gumazıtam me misueghti me aremeghsi damuti, me arı mangi, Godın Dipenimın aven mangi ofa gamır dakozımın mikebamın itir bulmakaun komın suiragh ikiam. Me kamagh nıghnısi, me an suiragh deravıra ikiam. Ni Ua Me Ini 21:13-14ın gan. **2:2:** Josua 23:14 **2:3:** Josua 1:7; 1 Eghaghanıba 22:12-13 **2:4:** 2 Samuel 7:12-13; 7:25; 2 Atrivıba 20:3 **2:5:** 2 Samuel 3:27; 20:10 **2:7:** 2 Samuel 17:27-29

Distrighin gumazim, ni me ateghti me izi nin adarazi ko dapiagh dami iki. Ki fomira nin aveghbuam Apsalomın aravghuzir dughiamın, me arazir aghuimın na gami.

⁸ “Ezi Geran otarim Simei, a Bahurimın nguibar ekiamın gumazim, a Benjaminın anabamın mav, a uaghan iti. Ki tighar Mahanaimın mangamin dughiamın, aruer kamra a bar akar kuraba na ganiga, egha na gasighasighasa Godin azangsisı. Egha a ua iza Jordanın Fanemın na batozıma, ki Ikiavıra Itir Godin ziamın akar dikirizim gamua ghaze, ki a misueghti an aremeghan kogham.” ⁹ Ezi puvati, ni mızazitam a gasegh. Ni kamaghın nighnighan marki, a gumazir osımtızıba puvatızim. Ni nighnızir aghuim iti. Ni tuavir manatamın mangıva, a misueghti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın magıram.”

Devit areme

¹⁰ Egha gin Devit uan inazir afeziabar mın aremezıma, me Jerusalemın anefa. Nguibar ekiar kam, me kamaghın a dibori, “Devitın Nguibar Ekiam.” ¹¹ Devit kantri Israelın 40plan azenibar atrivimın ike. A faragha Hebronın nguibar ekiamın 7plan azenibar atrivimın ike, egha 33plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. ¹² Ezi Devitın otarim Solomon an danganim inigha atrivimın oto. Solomon atrivir gavgavimın otozi, bizitam anebırazir pu. Bar puvati.

Adoniyan ovevem

¹³ Dughiar mamın, Hagitın otarim Adoniya iza Solomonın amebam Batseba bato. Ezi Batseba an azara, “Ni akar aghuitam mikımasa izi, o?”

Ezi Adoniya kamaghın a ikaragha ghaze, “Are, ki akar aghuimra mikımasa izi.”

¹⁴ Egha a kamaghın migei, “Ki akar bar muziarir mam iti.” Ezi Batseba a mıgia ghaze, “A dera, ni na mikım.”

¹⁵ Ezi Adoniya ghaze, “Ni fo, Israelian gumazamizıba bar kamaghın fo, ki atrivimın otıvasava ami. Ezi puvati. Ikiavıra Itir Godin ifongiamın nan aveghbuam atrivimın otozıma, ki puvati.” ¹⁶ Egha

ki datırighın azangsisir vamıra iti. Ki kamaghın ifonge, ni nan azangsisir kamın amamangatigh.”

Ezi Batseba ghaze, “Ni mikımti ki oragham.”

¹⁷ Ezi Adoniya kamaghın a migei, “Ga uaning, ki kamaghsua, ni mangı Atrivim Solomonın azaraghtıma, a nan amamangati, ki Sunemın nguibamın amizir kam Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivimın akam batueghan kogham.”

¹⁸ Ezi Batseba kamaghın Adoniya migei, “A dera, ki mangı ni bagh atrivimın azangsigham.”

¹⁹ Egha Batseba, Adoniya bagha Atrivim Solomon mikımasa zuir dughiamın, atrivim dikavigha, ziar ekiam uan amebam danıngasava uan tevımning apırigha uan dapanım avıra. Egha a ua uan atrivir dabirabım gaperagha, egha ingangarır gumazıbav geıma, me dabirabır mam inigha iza Atrivim Solomonın dabirabımın vongın an agharır guvımın anetizi, Batseba a gaperı. ²⁰ Egha Batseba kamaghın migei, “Ki azangsisir bar muziarır mam iti. Ki kamaghsua, ni an aghuaghan marki.”

Ezi Solomon kamaghın a ikaragha ghaze, “Amebam, ni purama azaragha. Ni fo, ki nin azangsisimın aghuaghan kogham.”

²¹ Ezi Batseba ghaze, “Ki kamaghsua, ni uan aveghbuam Adoniyan amamangatıghtı, a Sunemın amizim Abisakın ikiam.”

²² Ezi Atrivim Solomon azangsisir kam baregha atara kamaghın migei, “Ni tızim bagha Adoniya, Abisakın ikiasa nan azangsisı?*” Egh ni ti uaghan, a nan danganim inigh atrivimın ikısi ni nan azangsigham. A nan avebamra. Egh ni uaghan ofa gamır gumazım Abıatar ko Seruian otarım Joap bagh azangsisıba inigh izam.”

²³ Egha Atrivim Solomon, Ikiavıra Itir Godin ziamın akar dikirizim gamua ghaze, “Adoniya amizir akar kam, an osımtızim iti. Kamaghın amizi, ki a misueghti an

2:8: 2 Samuel 16:5-13; 19:16-23

2:11: 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghanıba 3:4

2:12: 1 Eghaghanıba 29:23

2:17: 1 Atrivıba 1:3-4

* **2:22:** Gumazıtım atrivimın amuım inıghtı, kamaghın gumazır kam atrivimın ikiasa. Ni

2 Samuel 3:6-11 ko 16:21-22ın gan.

aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God na misueghti ki aremegham. ²⁴ Ikiavira Itir God nan akuragha gavgavim na ganingi. Ezi kamaghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamın e gamua ghaze, gin Israelian atriviba nan ovavir boribar tongin aven otivigham. Kamaghin amizima, Ikiavira Itir Godin ziamın bar guizbangira, Adoniya datirighin aremegham.” ²⁵ Egha Atrivim Solomon akar gavgavimin Benaia mikemezi, a ghua Adoniya misoghezima, an areme.

Solomon ofa gamir gumazibar ingangarimin Abiatar agifa

²⁶ Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir gumazim Abiatarin migia ghaze, “Ni uamategh uan nguibam Anatotin mangi uan nguazimin iki. Ni osimtizim iti, ezi ki ni misueghan koghti ni aremeghan kogham. Ki fo, ni fomira nan afeziam Devit ko ikegha, Ikiavira Itir God, en Ekiamın Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. Ezi Devit osimtizir aviriba aterima, ni a ko ikia uaghan da ateri. Kamaghin amizi, ki ni misueghan koghti, ni aremeghan kogham.” ²⁷ Egha ofa gamir gumazim Abiatar, Solomon an ingangarimin anegifa. Kamaghira, Ikiavira Itir God fomira Silon nguibamin mikemezir akam, Solomon a gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa gamir gumazim Elin adarasi, men ofa gamir gumazibar ingangarim givaghham.†

Me Joap misoghezi an areme

²⁸ Joap, fomira Apsalomın roroam gamizir puvati, an Adoniyın akurvasi. A datirighin Adoniyın ovevemın migirigiam baregha, atiatigha ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akurvaghasa ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba pamtemın dar suiragha iti.‡ ²⁹ Ezi gumazir maba ghua kamaghin Atrivim Solomon migei, “Joap ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa gamir dakozim pamtemın an suiragha iti.”

Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaian migia ghaze, “Ni mangiva Joap misueghti an aremegh.”

³⁰ Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua kamaghin Joap migei, “Atrivim ghaze, ni danganir kam ategh azenan mangi.”

Ezi Joap ghaze, “Puvati. Ki azenan mangighan kogham. Ni kaghira na misueghti, ki aremegham.” Ezi Benaia uamategha atrivim bagha ghua, Joapın akamin gun a migei.

³¹ Ezi atrivim kamaghin Benaian akam ikaragha ghaze, “A dera, ni an nighnizimin gin mangiva a misueghti, an aremegh. Egh an kuam inigh mangi anefagh. Joap gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misoagharighizi me ariaghire. Ezi an osimtizir kam, na ko nan afeziamın adarazir iti. Ni a misueghti, an aremeghti, an osimtizir kam uam en ikian kogham.

³² Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir kurar kaba ikarvagh, ivezir kuram a daningam. Joap Nerın otarim Apner ko Jeterın otarim Amasa, a midorozir sabamin puram aning misoghezi aning areme. Aning an min gumazir kuramning puvati. Apner, a Israelian midorozir gumazibar dapanim, ezi Amasa, a Judabar midorozir gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit fozir puvatizi, Joap arazir kam gami. ³³ Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir kam ginighnigh, zurara mizazim Joap ko an adarazir aningam. Egh Ikiavira Itir God, zurara dabirabir aghuim ko navir amirizim isi, Devit ko an ovavir boriba, ko an adarasi, ko an ikizimin otivamin atrivibar aningam.”

³⁴ Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar kaba baregha, uamategha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Joap misoghezima an areme. Me an kuam inigha ghua an dipenimin boroghın anefa, a gumamaziziba puvatizir danganimin boroghın iti. ³⁵ Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia amisevezima, a Joapın danganim inigha midorozir gumazibar dapanimin oto. Egha atrivim, Abiatarın

‡ 2:26: 1 Samuel 22:20-23; 2 Samuel 15:24 † 2:27: Ni 1 Samuel 2:27-36in gan. ‡ 2:28: Ni akar 1 Atriviba 1:50in itimin gan.

danganim iniasa, ofa gamir gumazim Sadok amisefe.

Me Simeî misoghezi an areme

³⁶ Joap aremegha givazima, Atrivim Solomon Simein diagha kamaghin a migei, "Ni Jerusalemî dipenitamî ingarigh, egh dipenir kamra iki. Egh ni bar Jerusalem ategh igharagh mangan marki. ³⁷ Ni Kidronî Fanem girigh vongin Jerusalemî nguibar ekiamî mitaghniamî iki-avkinighti, ki bar zuamîra aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ni kamaghin fogh, ni uabi uan osimtizim bagh aremegham."

³⁸ Ezi Simeî kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, nin akam bar dera, ezi ki ni mikemezi moghin damuam." Kamaghin amizi, Simeî dughiar ruarimî Jerusalemî iti.

³⁹ Ezi azenir 3pla ghua givazi, Simein ingangarir gumazir kinir pumuning ara ghua, Getin nguibar ekiamî Atrivim Akis ko iti, a Makan otarim. Ezi gumazir maba kamaghin Simeî migei, "Nin ingangarir gumazir kamning ghua Getin iti." ⁴⁰ Ezi Simeî zuamîra dikavigha uan donki gaperagha, uan ingangarir gumazimning buri-asa Atrivim Akis bagha Getin ghu. An aningîn apigha, aning inigha uamategħa Jerusalemî ize.

⁴¹ Ezi Solomon kamaghin oraki, Simeî Jerusalem ategha Getin ghugħa uamategħa ize. ⁴² Kamaghin amizi a Simein diazima a izima, a kamaghin a migei, "Ki ni gamizima, ni Ikiavira Itir Godin damazimî akar dikirizim akirigha ghaze, Ni Jerusalem ategħ tintinibar daruan kogham. Egha ki kamaghin pamtemin ni migia ghaze, Ni nguibar ekiam ateghti, ki zuamîra aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ezi ni kamaghin na ikara, A dera, ki nin akamî gîn mangam. ⁴³ Egha ni bizir tizim bagħa, Ikiavira Itir Godin ziamî amizir akar dikirizim abigha, uaghan nan akam batoke?"

⁴⁴ Egha atrivim ua kamaghin migei, "Arazir kurar ni nan afeziam Devit gamiziba, ni bar adagh fo. Ezi datirighin ni amizir arazir kurar kaba bagħ, Ikiavira Itir

God, mizazim ni gasam. ⁴⁵ Egh Ikiavira Itir God deraghvira na damuva, egh zurara Devitî ovavir boribar amuti, me atrivibar otivam."

⁴⁶ Ezi Simeî ghuzima, Atrivim Benaia a migia ghaze, "Ni mangiva Simeî misueghti an aremegħ." Ezi Benaia atrivim ategħa ghua Simeî misoghezi an areme.

Solomon datirighin atrivir bar gavvimin otozi, gumazitam anebinan ibura.

3

Solomon nighnizir aghuim bagħa

God ko migei

(2 Eghagħaniba 1:3-12)

¹ Egha Solomon, Isipian atrivimî guivir mamî ikia, egha arazir kamî a Isipian atrivim ko akam akiri, eghti kantrin-ing deraghvira iki, uaning misogħan kogham. Solomon uan amuim inigha Devitî Nguibar Ekiam Jerusalemî ize. Amizim danganir kamî ikiavira itima, Solomon uan dipenim ko Ikiavira Itir Godin Dipenim ko divazir Jerusalem avinizimî ingari. ² Israelia tighar Ikiavira Itir God bagħ Dipenir tamî ingaram. Kamaghin amizi, me tintinibar mighsiabar ghuavanaga an ziam fasa ofabagħ ami. ³ Ezi Solomon Ikiavira Itir God gifuegħa, uan afeziam Devitî mî arazir God ifongezibar gîn zui. Egha an arazir mam ikufi, an asiziba ko pauran mugħuriar aghuim zuim isa Ikiavira Itir God bagħa mighsiabar dar ofabagħ ami.

⁴ Nguibar ekiam Gibeon, a mighsiamî pin ikia egha ofa gamir danganir ekiam iti, egha ofa gamir danganir igharazibagħ afira. Ezi me kagħ ghuegħa Ikiavira Itir Godin ziam fe. Kamaghin amizi, dughiar kamî Solomon ofa damuasa Gibeonî ghu. Solomon 1,000plan asiziba inigha ofan bar isia mighiriba tuasa Gibeonî ofan dakozir kamî ghua da tue. ⁵ Dimagarir mam, Solomon Gibeonî nguibamî ikia akua irebamî garima, Ikiavira Itir God uabi an akagħa a migia ghaze, "Ni bizir tizim gifongegħ, nan azaraghti, ki ni daningam."

⁶ Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Nan afeziam Devit, nin damazimin zurara guizin araziba bar deraghavira dar gin ghua, egha arazir aghuir voroghira itim gami. Ezi kamaghin amizi, ni zurara bar an apangkuvigha, bar deraviram a gami. Egha datirighin ni uaghan kamaghin amuavira iti, ezi ki an otarim, ni na ataghizi, ki an danganim inigha atrivimin iti. ⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ki nin ingangarir gumazim, ni na gamizi, ki uan afeziam Devit in danganim inigha atrivimin iti. Ki igiamra ikia ingangarir kam damuamin fofoziba puvati. ⁸ Nin ingangarir gumazim datirighin, ni ua baghavira misevezir gumazamizibar tongin iti. Me bar avirasemezi, gumaziba me mengan ibura. ⁹ Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ko fofozim na danighti, ki deraghvira nin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egh ki fogham, arazir manam a dera, manam ikufi. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kam gativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.”

¹⁰ Ezi Ekiam Solomonin azangsizir kam baregha, Solomon bagha an navim bar dera. ¹¹ Egha God Solomon migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa, nan azangsizir puvati, egha dagiar aviriba iniasa nan azai puvati, egha uan apanibagh asighasighasa nan azai puvati. Ni Israelia gativagh deraghvira men ganamin nighnizir aghuim ko fofozim iniasa nan azai. ¹² Kamaghin amizi, ki guizbangira, bizir ni uabi daningasa nan azangsizim, ki a isi ni daningam. Ki datirighin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningam. Gumazitam fomira fofozir kamagh garitam itir puvati, egh uaghan gin gumazitam fofozir kamagh garitam ikian kogham. ¹³ Guizbangira, ni ziar ekiam ko dagiar aviriba uabi daningasa nan azarazir puvati. Ezi ki bizir kaba bar ni daningam. Dughiar ni atrivimin ikiamim, atrivir igharazitam ni itir ziar ekiam kam itir puvati. ¹⁴ Egh ni uan

afeziam Devit in min nan tuaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangiti, ki ni damuti ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam.”

¹⁵ Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Solomon oseghe dikavigha fo, a irebamin gani. Egha gin a uamateghe Jerusalem ghugha, Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiamin boroghin tu. Egha ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamim gami. Egha bizir kamin gin, a uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami.

Nighnizir aghuim Solomonin akurazi a deravira kotiam gami

¹⁶ Dughiar mam in, tuavimin amizimning uan osimtizim akirasa atrivim bagha ize. ¹⁷ Amizir mam kamaghin migei, “Nan gumazir ekiam, ga uaning, ni oragh. Ki amizir kam ko ga uaning inigha dipenir vamiran ikia, ki otarir mam bate. Egha ki borir kam batir dughiam in, amizir kam uaghan na ko dipenimin iti. ¹⁸ Aruer pumuning givazi, mizezim otozi, a uaghan otarir mam bate. Ga uaningra dipenimin iti. Ezi igharazitav ua ga ko dipenir kamin itir puvati. ¹⁹ Ezi dimangan, an akuav onanigha iragha iza uan borim gisin mitozi an areme. ²⁰ Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan borim inigha uan misiam in ghu, egha uan borir kuar kam inigha iza nan boroghin aneti. ²¹ Ki mizaraghara dikavigha otem uan borim daningasa amua garima, an aremegha gifa. Egha ki deraghavira an namnam in gara anesavsuigha ghaze. Kar borir ki otezim puvati.”

²² Amizir kam mikemegha givazi, amizir igharazim kamaghin migei, “Puvati. Borir aremezim, a nin borim. Ezi borir angamira itim, a nan borim.”

Ezi amizir faragha mikemezim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bar puvati. Borir aremezim, a nin borimra. Ezi borir angamira itim, a nan borim.” Aning atrivimin damazimin uaning adosi.

²³ Ezi atrivim kamaghin aning migei, “Gua uaghara akar vamira bagha uaning

adosi. Mav ghaze, ‘Otarir angamira itim a nan borim.’ Ezi igharazitav uaghan ghaze, ‘Bar puvati. A nan otarim.’”

²⁴ Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia midorozir sabatam inigh izi.” Ezi me ghua midorozir sabam inigha atrivim bagha ize.

²⁵ Ezi a kamaghin me migei, “Ia otarir angamira itir mam, inigh izi tongiram anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh.”

²⁶ Ezi guizin borir kamın amebam bar uan borimın apangkuvigha kamaghin atrivim migei, “Nan gumazir ekiam, marki. Ga uaning! Ni borim amizir munam daningigh. Ni a misueghti an aremeghan marki.”

Ezi amizir igharazim ghaze, “Puvati. Ni gan tav daningan kogham. Ni pura tongiram anebikigh.”

²⁷ Ezi atrivim kamaghin migei, “Ia borim misueghti an aremeghan marki. Ia borim isi amizir borir angamira ikiasa migeim daningigh. E fo, anarira guizin borir kamın amebam.”

²⁸ Ezi gin Israelian gumazamiziba bar, Atrivim Solomon kotiamın aven amizinning gamizir nighnizir aghuir kam baregha, dikavir kuram gamigha ziar ekiam a ganıdi. Egha me kamaghin fo, God uabira, guizin arazimın gin mangi osımtıziba akıramın fofozim ko nighnizir aghuim a ganıngi.

4

Atrivim Solomonın ingangarir gumazir dapaniba

¹ Atrivim Solomon Israelian danganiba bar a dagh atifa. ² Ezi an ingangarir gumazir dapanibar kara:

Sadokin otarim Asaria, an ofa gamir gumazim.

³ Sisan otarir pumuning, Elihorep ko Ahiya, aning atrivimın akınafariba osirir gumazimning.

Ahilitın otarim Jehosafat, an atrivim amir biziba bar, a dar eghaghaniba osirir gumazim.

⁴ Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazibar dapanim.

Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir gumazimning.

⁵ Natanın otarim Asaria, a distrighbar garir gumazir dapanibar dapanim.

Natanın otarim Sabut, a ofa gamir gumazim, egha a gumazir guizin nighnizir aghuiba atrivim ganıdim.

⁶ Ahisar an atrivimın dipenimın ingangaribar garir gumazir dapanim.

Apdan otarim Adoniram, an atrivimın ingangarir gumazir kinibar dapanim.

⁷ Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir dapanibav sefe. Eghti me Israelin distrighin 12pla gativagh dar dagheba iniva, egh atrivim ko gumazamizir a ko an dipenimın itiba bagh da amangiti, me dar amam. Azeniba bar zurara, 12plan iakinibar tongin, iakinir vamira, distrighin kaba vaghvagh men iakinimra, me dagheba isi atrivim ko an dipenimın itir adarasi, me daghebar men akurvagh.

⁸ Ingangarir gumazir dapanir distrighin kabar garibar ziabar kara:

Benhur, a Efraimın anabamın mighsiaba itir danganimın garir gumazim.

⁹ Bendeker, a nguibar ekiar kabar gari: Makas, Salbim, Betsemes ko Elon Bethanan.

¹⁰ Benheset, a nguibar ekiar kabar gari: Arubot, Soko ko, Heferın nguibar ekiamın nguaziba.

¹¹ Ben Abinadap, Dorın nguibar ekiam ko an boroghın itir mighsiabar itir danganim gari. A Solomonın guivir mamın iti, an ziam Tafat.

¹² Ahilitın otarim Bana, a nguibar ekiar kabar gari: Tanak, Megido, ko Betsanın nguibar ekiam ko an boroghın itir nguazim. Nguazir kam a Saretanın nguibar ekiamın boroghın, Jesrılın nguibar ekiamın Sautın amadaghan iti. Distrighin kamın mitaghniyam, aruem anadi naghın Abel Meholan ikegha ghua, Jokmeamın nguibar ekiamın aruem uaghiri naghın tu.

¹³ Bengeber, a Gileatın Distrighin itir Ramotın nguibar ekiamın gara, egha uaghan gumazir kam Jair, an nguibabar

gari, a Manasen anabamın gumazir mam. Nguibar kaba uaghan Gileatın nguazımın iti. A uaghan Argopın danganımın gari, a Distrik Basanın iti. Distriğhın kam a 60plan nguibar ekiaba iti, da bar divazir gavgavıba ko tiar akar gavgavıba iti. Tiar akar kaba, me brasın ingarızir igugunir gavgavıbar da asi.

¹⁴ İdon otarım Ahınadap, a Mahanaimın nguıbar ekiamın gari.

¹⁵ Ahımas, a Naptalın anabamın nguazımın gari. A Solomonın guıvir ıgharazım Basematın iti.

¹⁶ Husain otarım Bana, an Aserın anabamın nguazımın gara, egha uaghan Bealotın nguıbar ekiamın gari.

¹⁷ Paruan otarım Jehosafat, a Isakarın anabamın nguazımın gari.

¹⁸ Elan otarım Sımeı, a Benjaminın anabamın nguazımın gari.

¹⁹ Urın otarım Geber, a Gileatın Distriğhın gari. Fomıra distriğhın kam, Amorian Atrivım Sıhon ko Basanın Atrivım Ok, aning an ikia an gari.

Ezi gumazir dapanir vamıra, a Judan Distriğhın ikia distriğhın kabar gumazir dapanir kaba bar adar gari.*

Solomon atrivımın itima kantri bar deraghavıram oto

²⁰ Juda ko İsrailın gumazamizıba bar avıraseme, mati ongarir gıgım. Me dagheba ko dipaba apava bar akonge.

²¹ Solomon kantrin kaba bar dar atrivımın iti, da Yufretısın Fanemın aruem anadı naghın ikegha ghua, Filistiabar nguazımın aruem uaghiri naghın otogha ghua, sautın amadaghan, İsipın mıtaghniamın tu. Kantrin kaba bar Solomonın apengan ikia, egha dughiabar uan takıba isa a bagha ıza ghua, dughiar an aremezımın tu.

²² Arueba bar vaghvagha Solomon kamaghın dagheba isi, 6,000 kilogrem plaua ko 3,000 kilogrem plauan aghuıba, ²³ ko 20plan bulmakauba, ko 10plan bulmakaun me akuaghapir mıkarzıba sara itıba, ko 100plan sıpsıpa, ko dian ruarımın itıba, ko tuarir mıkarzıba sara itıba ini.

²⁴ Solomon İsrailın boroghın itir kantriba bar adar gara ghua, aruem anadı naghın Yufretısın Fanemın tu. An nguazir mıtaghniam, Yufretısın Fanemın boroghın itir nguıbar ekiam Tıpsan ikegha, bar ghua aruem ghuaghiri naghın itir nguıbar ekiam Gasan tu. Danganır kabar itir atrivıba bar an apengan iti, ezi kantrin ıgharazır an boroghın itıba, me an apanım gamır puvati.

²⁵ Solomon atrivımın itir dughiamın, Juda ko İsrailın nguazıba bar dar gumazamizıba, me Danın nguıbar ekiamın ikegha ghua Berseban nguıbar ekiamın tu, me bar deraghavıra uan wainın azenıba ko fığhın temebar boroghın apiav iti. Ezi bizir kuratam me batozır puvati.

²⁶ Solomon hoziabar arıghamın dipenır avıriba iti, kar hoziar mıdorozır karısbı mıkirvazıba. Ezi a 40,000plan hoziaba dipenır kabagh arısi. Solomon uaghan 12,000plan mıdorozır gumazıba iti, me hoziabagh apia mısozır gumazıba.

²⁷ Distriğhın kaba vaghvagha dar 12plan gumazir dapanıba, me Atrivım Solomon bagha iakinır a me bagha inabazımın dagheba inıasa zui. Dagher kaba, da atrivım ko gumazamızır an dipenımın ikia a ko apıbar dagheba. Gumazir dapanır kaba, me bar deraghavıra uan ingangarım gamı, ezi atrivım dughiar tamın daghebar otevezır puvati. ²⁸ İakinır atrivım inabazımın, me uaghan, hoziar karısbagh etuıba ko hoziar ıgharazıba bagha, balıba ko grazıba isa izi. Me hoziaba bagh dagher kaba inıgh, vaghvagh danganır hoziaba iti naghın mangam.

²⁹ God, nıghnızıba ko fofozır aghuir avıriba isa Solomon ganıngı. A fofozır bar aghuıba iti, mati ongarımın gıgım, ezi gumazıtam da mengan ıburagham. ³⁰ An fofozım ko nıghnızır aghuım, aruem anadı naghın itir fofozır gumazıba ko, İsipın itir fofozır gumazıbar fofozıba bar dagh afıra. ³¹ Solomonın fofozım, a nguazır kamın fofozır gumazıbar fofozıba bar dagh afıra. Solomonın fofozım, uaghan Etanın fofozım gafıra. Etan a Esran

* **4:19:** Hıbrun akam kagh deragha bıgha mıgeır puvati. **4:21:** Jenesıs 15:18; 2 Eghaghanıba 9:26 **4:26:** 1 Atrivıba 10:26; 2 Eghaghanıba 1:14; 9:25 **4:31:** Onger Akaba 89:1

adarazir fofozir gumazir mam. Solomonin fofozim uaghan Maholin otaribar fofozim gafira, Maholin otaribar izibar kara, Heman, Kalkol ko Darda. Kamaghin amizi, Israelin boroghin itir kantriba bar, dar gumazamiziba, an ziar ekiamin akam barasi. ³² Solomon, 3,000plan aghuzir akaba osirigha, egha uaghan 1,005plan ighiaba osiri. ³³ An akaba, biziba bar dav gei, mati Lebanonin sidan temer ekiam ko, hisopin min garir temer dagiar divazir miriabar aghuibav gei. A uaghan asizir aviriba ko, kuaraziba ko ipeba ko, osiriba sara migei. ³⁴ Kantriba bar dar atriviba, Solomon barazi, a nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itima, ezi me gumaziba amadima me iza an akar aghuiba barasi.

5

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingarasa bizibar kiri (2 Eghaghaniba 2:1-18)

¹ Fomira Hiram Tairin atrivimin ike, a fomira Atrivim Devitin namakar aghuim. Egha Hiram kamaghin oraki, Solomon, Devitin danganim inigha atrivimin oto, ezi a uan ingangarir gumazir dapaniba Solomonin ganasa me amada. ² Ezi Solomon, Hiram bagha akam amaga ghaze, ³ “Ni fo, nan afeziam Devit atrivimin itir dughiamin, apaniba zurara izava a ko misosi. Kamaghin a Ikiavira Itir God, uan Godin ziam famin Dipenimin ingaramin dughiba puvati. A kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God apanir kaba abinighti, ki uan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. ⁴ Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, nan God, kantrin igharazibagh amizima, me e ko deraghaviram apia. Kantrin kaba datirighin uam en apanim gamir puvatizi, arazir kuratam e batozir puvati. ⁵ Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, nan God, an ziam famin Dipenimin ingarasa ifonge. Ikiavira Itir God fomira nan afeziam ko akar kam akirigha ghaze, ‘Ki nin otaritam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin ikiam. Egh a na bagh

Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba Dipenir kamın na bagh roghira izi nan ziam fam.’ Kamaghin amizi, ki datirighin a bagh Dipenimin ingaram. ⁶ Kamaghin amizi, ni uan ingangarir gumaziba, amadaghtima me sidan temeba okisi, Lebanonin Mighsiabar mangi, eghti ki dar Dipenir kamın ingaram. Ni fo, Saidonia temeba oka bar fo, ezi nan ingangarir gumaziba fozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan ingangarir gumaziba amadaghtima, me puram men akurvaghisi izam. Eghti ni manmaghin dagiaba, uan ingangarir gumazibagh ivesi ifueghti, ki pura ni daningam.”

⁷ Ezi Hiram, Solomonin akar kam baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghin migei, “E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, an otarir aghuim isa Devit ganingizima, an an danganim inigha, atrivimin otogha kantrin gavgavir kamın gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.” ⁸ Egha Hiram kamaghin Solomon bagha akam amaga ghaze, “Ki nin akam baregha givagha, an amamangati. Ki ni bagh temer sidaba ko painin temeba amangam. ⁹ Nan ingangarir gumaziba Lebanonin temeba okegh, da inigh ongarir dadarimin mangam. Me da akuvagh, pamtemin da ikegh, dar ikiziba inigh ongarimin izi, ongarir dadarir ni misevezimin dar arigham. Danganim kamın, nan ingangarir gumaziba dar beniba firighti, nin ingangarir gumaziba da iniam. Bizir vamira ni na bagh a damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin iti darazi bagh dagheba amang.”

¹⁰ Kamaghin amizi. Hiram Solomon bagha temer sidaba ko painin temer aviriba oke, ezi da Solomon diborozir dibobonimin tu. ¹¹ Ezi zurara azeniba vaghvagha Solomon 2,000 tan witba ko, 4,000 litan* olivin borer aghuiba isa, Hiram uan adarazi ko damasa me bagha da amadi.

¹² Ikiavira Itir God, akar dikirizir amizimin girara ghua fofozim ko nighnizir

4:32: Aghuzir Akaba 1:1; 10:1; 25:1; Solomon 1:1 **5:5:** 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12; 28:6 * **5:11:** Gumazir fomira itir maba akar kam gira, egha me ghaze, akar kam 400,000 litan migei. Ni 2 Eghaghaniba 2:10in gan.

aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko Solomon, namakar aghuimningin oto. Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir gavgavir mam gami.

¹³ Atrivim Solomon 30,000plan gumaziba, Israelian danganibar bar me inigha uan ingangarir kam damuasa me migei.

¹⁴ Egha an okoruar 3plan me abiki, ezi okoruaba vaghvagh 10,000plan gumaziba iti. Eghti iakiniba vaghvagh, gumazir okoruar tam mangi Lebanon kantrin ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir igharazimin okoruar igharazim mangi ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir vamiran ingarigh, egh ua izi iakinir pumuningin nguibamin ikiti, igharazim mangam. Me kamaghin uarigh itavragha ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir kabar gari. ¹⁵ Ezi Solomon uaghan 80,000plan dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me mighsiabar dagiabar ghoru. Egha dagiaba aterasa 70,000plan gumaziba ini. ¹⁶ Egha a uaghan ingangarir gumazir kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan maba amisefe. ¹⁷ Ezi ingangarir gumazir kaba Solomonin akamin gin ghua, danganir dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar ghora, dagiar dafar bar dirir pin koziba aghora, egha deravira dar kiri. Egha me da atera Jerusalem ghua da arisi, eghti gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin Dipenim asam. ¹⁸ Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba uaghan Solomon ko Hiram ingangarir gumazibar tongin iti. Egha me Gebalin nguibar ekiamin ingangarir gumaziba ko ingara, Godin Dipenimin ingaramin dagiaba akira temeba abisi.

6

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari

¹ Israelia Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, kar 480plan azeniba. Ezi azenir kam kar namba 4in azenir Solomon Israelian atrivimin itim. Ezi azenir kam namba 2in iakinim, kar

iakinir me kamaghin diborim Siv,* Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. ² Dipenir Atrivim Solomon Ikiavira Itir God bagha ingarizir kam, an ruarim 30 mitan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an tuirivim, a 15 mita ko akuamin tu. ³ Ezi azuarir mam Dipenimin guamin iti. An ruarimin ababanim, mati Dipenimin arozimin ababanimin min 10 mitan tu. Ezi an ruarim 5 mitan tu. ⁴ Dipenir kam biriba winduaba iti, ezi winduan kaba dipenimin aven ekevegha, azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir torir muziarir aviriba itibar da ave, eghti angazangarim Dipenimin aven izam.† ⁵ Ezi danganir muziarir aviriba, Dipenimin miriar 3pla, bar da ekiarugha gavgavim Dipenimin biribagh anidi. ⁶ Danganir muziarir kaba, da uarigh isin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti. Me ghuriar kabar ingarasa, ghuriar 3plan apengan iti akoribar arighasa, me Dipenimin biribar toribar amuan aghua. Kamaghin amizi, me ghuriar namba 2 bagha dipenir akoriba arighasa, an birim gekuigha mong aven ghu, eghti dipenir akorir kam arighamin danganim ikiam. Me kamaghira namba 3in ghuriam uaghan a gami. Kamaghin amizima, ghuriar namba 1, a suvizi an arozimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. Ezi an pin itir ghuriar namba 2, a mong ekevezi, an arozimin ababanim 2 mita ko 74 sentimitan tu. Ezi ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimin ababanim 3 mita ko 20 sentimitan tu.

⁷ Me dagiaba inizir danganimin, me bar deraghavira dagiaba inizir danganimin dar ghora da avisi. Egh me gin ada inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Kamaghin amizi me dipenimin ingarir dughiamin, hamaba ko, sobiaba, ko ainbar ingarir bizir igharaziba, dar niginiba puvati.

⁸ Ghuriar pin itimningin ghuavanadir adiriziam iti, a Dipenimin sautin amadaghan iti. ⁹ Ezi Solomon ingangarir gumaziba, me Dipenimin miriabar itir ghuriar kabar ingari, egha sidan temer

^{5:14:} 1 Atriviba 12:18 * ^{6:1:} Israelian iakinir kam Siv, an Epril ko Mein dughiamin otifi. † ^{6:4:} Hibrun akam, danganir kam deragha bigha a migei puvati. ^{6:7:} Ua Me Ini 20:25; Godin Araziba 27:5; Josua 8:31

arariba inigha dipenir siriamin ingari. ¹⁰ Dipenim avinizir danganir kam, a ghuriar 3pla iti. Ezi ghuriar kabar tuirivimin ababaniba da bar 2 mita ko 28 sentimitan tu. Me sidan temeba inigha Dipenimin biribar poghezi, da dipenir akoribar min ikia ghuriar kaba gavgavim dagh anidi.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Solomon migei. ¹² “Dipenir ni datirighin na bagha ingarir kam, ki akam nin iti. Ni deraghvira arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Akar Gavgavibar gin mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati ki fomira nin afeziam Devit bagha akam akirizi mokin. ¹³ Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam, ia nan gumamaziziba. Egh ki ia ateghan kogham. Bar puvati.”

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba asingi
(2 Eghaghaniba 3:8-14)

¹⁴ Ezi Solomon uan ingangarir gumaziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha gifa. ¹⁵ Me Dipenimin aven itir biriba avasa sidan temer arariba inigha da ave, an ghuriar aruir danganimin ikegha, ghua an siriamin tu. Egha me painin temer arariba inigha an ghuriar vazimin itimin da ghuani. ¹⁶⁻¹⁷ Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven danganir ekiar mam abigha, birimin ingari. Danganir bar aven itim, me kamaghin a dibori, Danganir Bar Anogoroghezim, ezi an ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi danganir igharazim, me kamaghin a dibori, Anogoroghezir Danganim, ezi an ruarimin ababanim 20 mitan tu. Birir aning abighizir kam, me temer sidan araribar an ingari. Ezi birir kam ghuavanaga dipenir siriamin tu. ¹⁸ Me sidan temer arariba inigha biriba bar da ave. Eghti gumaziba biribar dagiabar ganam kogham. Egha me seviba ko akimarir onezibar nedazir aghuariba ter ararir kabar dar ghore.

¹⁹ Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir

kamin aven Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. ²⁰ Bar Anogoroghezir Danganimin ababaniba, bar voroghira ghue, an ruarim 10 mitan tuzi, an arozim uaghan 10 mitan tu, ezi an tuirivim uaghan 10 mitan tu. Me golin aghuiba inigha danganir kamin biriba ave. Danganir kamin tiar akamin boroghin, me temer sidan ofa gamir dakozir mam in ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir kam golin da ave.† ²¹ Me golin aghuim inigha Anogoroghezir Danganimin aven an biriba bar a da ave. Me uaghan sen golin ingarigha Danganir Bar Anogoroghezimin tiar akamin da agui. Me danganir kamin biriba golin da ave. ²² Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam ko ofa gamir dakozir Danganir Bar Anogoroghezimin aven itim, me golin aghuimin bar da ave.

²³⁻²⁶ Me olivin temeba inigha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asam. Aning in ruarimningin ababanim 5 mitan tu. Enselning bar uaghara gari. Aning in avizimning kuigha voroghira iti. Ezi aning in avizimningin ruarimin ababanim vaghvaghera 2 mita ko 50 sentimitan tu. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir mam avizimningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. ²⁷ Me enselin bar gavgavir kamningin ingarigha givaghera, aning isa Bar Anogoroghezir Danganimin aning asara. Enselin mam agharir guvimin tughav itima, an avizim agharir guvimin itir birimin poro. Ezi enselin igharazim, an agharir kiriamin tughav itima, an avizim agharir kiriamin itir birimin poroghav iti. Ezi aning in avizir igharazimning iza Bar Anogoroghezir Danganimin tongin, uaning in akuigha uaning bira. ²⁸ Me uaghan golin enselin kamning avara.

²⁹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim ko, Anogoroghezir Danganim, aning in biriba, enselin bar gavgavibar nedaziba, ko akimarir onezibar nedaziba, ko detin tememin nedaziba, dar kira dar

6:14: 2 Eghaghaniba 3:1-14 **6:16-17:** Ua Me Ini 26:33-34 † **6:20:** Hibrun akam danganir kamin deragha bigha a migeir pu. **6:22:** Ua Me Ini 30:1-3 **6:23-26:** Ua Me Ini 25:18-20

ghori. ³⁰ Egha me gol inigha an ghuriar aruir danganimning avara.

³¹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim bagha olivin temer arariba inigha, tiar akar pumuningin ingari. Egha me tiam asir danganimin ter akinir 5plan mikebaba itimningin aning agura. Egha dughiar me tiam asim, tiar kamning iza uaghara uaning dukua. ³² Tiar akar kamning, me enselin bar gavgavibar nedaziba ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³³ Kamaghira, me Dipenimin Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akamningin ingarasa, olivin temer ararimning inigha guarir akinimning tiar kamning arighamimin ingari. Ezi guarir akinir kamning, vaghvagha 4plan miriaba iti. ³⁴ Egha me painin temer ararir ruarir 4pla inigha tiar akar pumuningin ingari. Tiar akar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me ainsisbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiamin da isivagh isivagh mangi uarigh puegham. Egha me tiar akar kamning isa, tiar akamin danganimin aning asara, mati me Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam gamizi mokin. ³⁵ Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba, ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³⁶ Egha me Dipenim boroghin itir danganir arozim avinizir divazimin ingarasa, dagiar deragha dighoregha dikiriziba inigha, 3plan bizibar da arisi, me da uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin ati, me kamaghira amua ghua divazir kam agifa.

³⁷ Solomon namba 4in azenimin atrivimin itir dughiamin, an iakinir namba 2in, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apengan itir mingarir gavgavim ati. Iakinir kam me kamaghin a dibori, Siv, iakinir

kamin me dipenim asasa dagiaba isa bizibar da arisi. ³⁸ Ingangarir gumaziba 7plan azenibar Dipenir kamin ingari, egha Solomon atrivimin itir azenir namba 11, an iakinir namba 8in aven, me Dipenimin ingangariba bar da agifa. Me iakinir kam kamaghin a dibori, Bul. § Solomon mikemezi moghira, me ingangariba bar deraghavira dagh amizi, Dipenimin ingangariba bar deraghaviram oto.

7

Me Solomon bagha dipenir ekiamin ingari

¹ Solomon ua bagha atrivimin dipeniba itir danganir mam in dipenimin ingari, ezi an ingangarir gumaziba ingara ghuavira itima, 13plan azeniba givazi, danganir kamin dipenir kaba gifa. ² Solomon in ingangarir gumaziba, dipenir ekiamin ingari, egha ziam a garigha ghaze, Lebanon in Ruarir Pizimin Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 50 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin, me temer sidan dipenir akiniba isa 4plan bizibar da ase. Egha me dipenimin tuirivimin pin, sidan ter ararir ruariba inigha akoribar min dipenir akinibagh isin da ariki. ³ Egha dipenimin arozimin gin ghua, me akoriba isa 3plan bizibar gin ghua dipenir akinibagh isin da tuamraki. Akorir kabar dibobonim, 45in tu, ezi biziba vaghvagha 15plan akoriba iti. Egha me sidan temer bighizibar arariba inigha an siriamin ingari. ⁴ Dipenimin birir vong ko vongin itiba uaghara winduan bizir 3pla iti. Me winduaba deraghavira dar abaragha dar ingarizi, da birimningin vong ko vongin ikia, bar voroghira gara iti. ⁵ Dipenir kamin tiar akaba, da 4plan miriaba iti. Egha tiar akar kaba, da bizibar aven itima, biziba vaghvagha tiar akar 3pla iti.

⁶ Egha me dipenir mam in ingarigha kamaghin a dibora ghaze, Dipenir Akinir Ekiar Aviriba Itir Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir

kamın azuarimın akıniba, da azuarir kamın isiriam gisaghpu.*

⁷Egha me uaghan Atrivimın Dabirabimın Dıpenimın ingari. An ziar igharazir mam Dıpenir Kotiaba Barazim. Kar dıpenir Solomon gumazamizibar osımtıziba baraghamim. Me sidan temeba abigha dar arariba inigha, dıpenir kamın biriba apıra, ghuriamın arui naghın ikegha, ghuavanaga an siriámın tu.†

⁸Egha me arazir kamın gın ghua Solomonın dıpenir a uabi ikiamim bagha, me dıvazir igharazimın aven, Dıpenir Kotiaba Barazimın gırakırangın an ingaravıra iti. Egha me uaghan dıpenir igharazibar mın an ingari. Solomon uaghan dıpenir kamaghıra garim uan amuim bagha an ingari. A Isipın atrivimın guivim.

⁹Dıpenir kaba bar, me dagıar bar aghuibara inigha dıpenir kabar ingara, dar ghuriabar arui naghın ikegha ghua dar siriabar tu. Egha uaghan danganir uari akuvamim avınizir dıvazimın ingari. Dagıar kaba, me dar ghora, egha soba ko siselba isa deravıra dar mıriabar kırı. ¹⁰Egha dıpenir kabar apengan itir mıngariba bagha, me dagıar aghuir bar pın koziba ini. Dagıar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanim, 3 mita ko akuamın tu, ezi mabar ababanim 5 mitan tu. ¹¹Me dagıar ekiar kaba arigha gıvagha, dagıar dirir me deragha dıghora dıkırıziba inigha, uaghan sidan temeba isa dıpenibar ingari. ¹²Egha dıpenir kaba itir danganir kam, me anevınizir dıvazim bar an ingarava aneghui. Dıvazir kam, me an ingara, dagıar aghuir me deragha dıghora dıkırıziba inigha 3plan bızibar da arigha, uarigh isın arısı. Egha me sidan temer arariba dagıar kabagh isın arısı. Egha me ua dagıar 3plan bızibar uarigh isın arigha, temer araribar bızir mam dagıabagh isın arısı, me kamaghıram amua zuima dıvazir kam gıfa. Me faragha Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın guamın danganir uari akuvimın dıvazimın ingarizi moghıra, dıvazir kamın ingara ghuavti

a gıfa. A Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın guamın itir azuarimın mın gari.

Huram iza Atrivim Solomonın ingan-garibagh ami

¹³⁻¹⁴Tairın nguibar ekiamın gumazir mam, an ziam Huram. Gumazir kam, brasın bızibar ingarir fofozir gumazir ekiam. An afeziam Tairın gumazim, a uaghan brasın bızibar ingarir fofozir gumazim, ezi an aremegha gıfa. Huramın amebam, a Naptalin anabamın amizir mam. Solomon Huram bagha akam amadazi, a iza Solomon a mıkemezı moghın, brasın bıziba bar dar ingari.

Huram brasın guarir akınir ruarir pumuningın ingari
(2 Eghaghaniba 3:15-17)

¹⁵Huram guarir akınir ekiar ruarir pumuning brasın aningın ingari. Ezi aningın ruarimning vırara 9 mitan tu, ezi aningın arozimning 6 mitan tu. ¹⁶Egha uaghan a guarir akınir ruarir kamning gısın darighasa brasın dapanimningın ingari. Guarir akınir kamningın dapanimningın guarimın ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. ¹⁷Egha a sen brasbar ingarigha ivemın mın da ikegha guarir akınimningın dapanimning adia da agui. Guarir akınimning adiarir kabar, 7plan ikıziba vaghvagha aningın iti. ¹⁸Egha a bras inigha pomigranetin temer ovızir aviribar nedazibar ingarigha, da isa brasın guarir akınimningın dapanimning gısın arigha ghu. Guarir akınimning vaghvagha pomigranetin ovızibar nedazir bızir pumuning iti. ¹⁹Guarir akınir dapanimning vaghvagha aningın gan-ganim mati akımarir dirim oneghırigha iti. Aningın ruarimın ababanim, 2 mitan tu. ²⁰Guarir akınir kamningın dapanimningın apengan, aning gıghuızir mızimning iti. Ezi Huram ivemın mın irıghızir sen bras inigha, mızir kamning gısın da ike. Egha aning gısın a pomigranetin temer ovızibar nedaziba bızir pumuning dagh itui. Ezi dıpenir akınimning vaghvagha 200plan pomigranetin ovızibar nedaziba

* **7:6:** Hibrun akam, deragha akar kamın mıngarim abıghızir puvati. † **7:7:** Hibrun akam, deragha akar kamın mıngarim abıghızir puvati. **7:8:** 1 Atriviba 3:1 ‡ **7:20:** Hibrun akam, deragha akar kamın mıngarim abıghızir puvati.

iti.† 21 Huram guarir akınimningin ingangariba agıvagha, aning isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha guarir akınir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.§ 22 Guarir akınir kamningin dapanimning gisin, me akimarir dirir onezimın mırara ingarizir bizimning aningın iti. Ezi guarir akınir kamningin ingangariba bar gifa.

*Huram tengin dipar ekiam
brasin an ingari
(2 Eghaghaniba 4:2-5)*

23 Ezi Huram brasin aviriba inigha da tuezı da isia amerezi, a bras tengin bar ekiamın ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamın arozimın abanim, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimın abanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir abanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu. 24 Egha a kerbezbar nedaziba tengin kamın dapanimın miriaba, bar bizir pumuningin da arigha a gighui. Ezi tengin kamın dapanim gighuizir nedazibar tiziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla iti. Egha a tengin ingarigha gıvagha nedazir kaba tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a tengin ingarava nedazir kaba sara ingari. 25 Egha Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghın gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghın gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimın apengan ikia, egha uarir akuighav iti. 26 Tengin kamın brasin mitiam, azenan ikegha ghua averiamın tuzim, a bar mitemegha, an abanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimın dafarimın abanim. Tengin kamın miriam mati kavın akam, egha akimarir aghuarir onezir mamın mın oneghirigha iti. Tengin kam 40,000 litan dipam an aven ikiam.

Huram brasin wilkarbar ingari

27 Egha Huram itarir ekiabar afasa 10plan wilkarba brasin dar ingari. Wilkarın kabar 4plan miriabar abanim magh ghuegha, 1 mita ko 82 sentimitan tu, ezi dar tuirivibar abanim, 1 mita ko 37 sentimitan tu. 28-29 A kamaghın wilkarbar ingari. Wilkarba da boksiabar mın, miriar 4pla iti. Huram faragha dar agharibar ingari. Egha gın a brasin maba inigha laionın nedaziba ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, enselin bar gavgavibar nedazibar ingari. A brasin nedazir kaba inigha wilkarın 4plan miriabar poke. Egha bar dar aghariba avezir puvati. Ezi wilkarın aghariba adiarir ababaniba iti, dagh aghuizir adiariba iti. Ezi adiarir kaba laionın nedazim ko bulmakaun nedazir itibar apengan ikia, egha uaghan dar pın iti. 30 Wilkarın kaba vaghvagha brasin ingarizir wilın 4pla iti, egha wilningın suizir ighuvir brasin aghariba iti. Wilkarın kabar pın, da mıkebar 4pla iti, ezi mıkebar kabar pın, brasin akınir 4pla iti, mati dipenir akınir itarir ekiam aterim. Ezi akınir kabagh aghuizir adiariba iti. 31 Brasin bizir mam, a ringın ekiamın mın gari, ezi 4plan akınir kaba ringın kamın suiragha ikia aneteri. Ezi itarir ekiam ringın kam gisin aperaghav iti. Wilkarın kamın siriamın ikegha pın ghuanaga ringın apebamın abanim, a 50 sentimitan tu. Ezi wilkarın siriamın ikegha pın ghuanaga ring gisin tuzir abanim, a 68 sentimitan tu. Nedazir aghuiba ringın kam gighui. Ezi wilkarın apebam, a ringın mın gari puvati, a boksiamın mın ikia miriar 4pla iti.**

32 Wilkarın kaba, da vaghvagha 4plan wilba ikia nedaziba itir miriabar apengan iti. Ezi wilkarın wilningın suizir ighuvir brasin agharir kamning, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatızir pu. Puvati. Agharir kamning, wilkarın poroghav ikia bizir vamiran mın oto. Ezi wilbar arozibar abanim, da 68 sentimitan tu. 33 Wilın kaba, mati midorozir karisbar wilba. Ezi Huram bizir kaba bar brasin amerezimın dar ingari, kar wilın suizir

§ 7:21: Hibrun akamin ziar kam Jakin, a mong akar otevir kamın mın ghu, “God a gamizi an oto.” Hibrun akamin ziar kam Boas, a mong akar otevir kamın mın ghu, “Godın gavgavim.” ** 7:31: Hibrun akam, deragha akar kamın mın garim abighizir puvati.

ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilin suizir bizir igharaziba sara. ³⁴⁻³⁵ Ezi ringin kaba ko akinir teng ateramiba, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati, da wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ringin tuirivimin ababaniba, da 25 sentimitan tu. ³⁶ Huram akinir kaba ko wilkarbar miriaba, a bar dar enselin bar gavgaviba, ko laionba, ko detin temebar nedazibar ghore. Danganir maba pura itima, ana da sara gighuizir adiaribar ghora, nedazir igharazir kabar dagh ighuagharui. ³⁷ Kamaghira, Huram wilkarin 10plan kabar ingarizi, da bar voroghira ghue. Ezi dar ababaniba bar voroghira ghu.

³⁸ Ezi Huram vaghvagha wilkarin kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari. Tengin dipar kabar arozibar ababaniba, vaghvagha 1 mita ko 80 sentimitan tu. Ezi itarir ekiar kaba, 800 litan dipam dar aven ikiam. ³⁹ Egha Huram bizir kabar ingarigha givagha, a wilkarin 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin boroghin da ati, egha 5pla isa notin amadaghan Dipenimin boroghin da ati. Egha a tengin dipar ekiar kam isa Dipenimin mikemamin boroghin aruem anadi nagh ko sautin amadaghan aningin tizimin aneti.

Huram Godin Dipenim bagha ingarizir bizibar ziaba
(2 Eghaghaniba 4:11-18)

⁴⁰ Egha Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin, Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba. ⁴¹ Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, a sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. ⁴² A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinir dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning

vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti. ⁴³ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari. ⁴⁴ Egha uaghan tengin dipar bar dafar kam in ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ⁴⁵ Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isa dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

⁴⁶ Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezida isigha ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ⁴⁷ Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim darighasa golin bizibar ingari
(2 Eghaghaniba 4:19--5:1)

⁴⁸ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. ⁴⁹ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla birir agharir guvimin tughav itima, 5pla agharir kiriamin itir birimin tuivighav iti. Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamin min garir avimin suighamibar ingari. ⁵⁰ Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba

ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

⁵¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada agifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, an ada inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

8

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Godin Dipenimin ize (2 Eghaghaniba 5:2--6:2)

¹ Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalem in a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ² Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim.* Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ³ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. ⁴ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha,

Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin zui. ⁵ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko me bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir aviribav soke. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mangan ibura.

⁶ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁷ Enselin kamningin aviziba kuiagherigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁸ Boksiam aterir iter otevir kamning bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin otevir pumuning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghatevimningin inim fighav itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kam in azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti.†

⁹ Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviritaba itir puvati. Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksiam kam garu.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumaziba Bar Anogoroghezir Danganim ategha azenan izimrama, ghuariam Ikiavira Itir Godin

7:51: 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11 **8:1:** 2 Samuel 6:12-16; 1 Eghaghaniba 15:25-29 **8:2:** Ofa Gami 23:34 * **8:2:** Israelian iakinir kam Etanim, a en iakinir Septemba o Oktoban otifi. † **8:8:** Migirigiar otevir kam, aghoriba iti moghira iti, e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei. **8:9:** Godin Araziba 10:5 ‡ **8:10:** Ikiavira Itir God ghuariam in aven Israelia batifi, eghti me ganigh fogh suam, a me ko iti. Ikiavira Itir Godin ghuariar kam, gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin men akakasi. (Ni Ua Me Ini 13:2in gan.) Egha Ikiavira Itir God ghuariam in aven ikia, akam Moses ganingi, (Ni Ua Me Ini 19:9 ko 20:21in gan.) Israelia zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin, gumazamiziba puvatizir danganir kam in, an asara, ezi Ikiavira Itir Godin ghuariar kam Purirpenim ave. (Ni Ua Me Ini 40:34 ko Ofa Gami 16:2in gan.)

Dipenim avara.† 11 Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariamın aven isiragha, bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghın amizi, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura. 12 Ezi Solomon kamaghın Ikiavira Itir God ko miġia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemın aven ikiam. 13 Ezi ki datirighın ni bagha Dipenir bar aghuir mamın ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim.”

*Solomon gumazamizibav gei
(2 Eghaghaniba 6:3-11)*

14 Atrivim Solomon God ko mikemegha ġivagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsisı. 15-18 Egha a kamaghın miġei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amir kam, deravıram an ġin ghu. Devitın niġhnizim kamakın, a Dipenitamın ingarighı, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghın izıva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a miġei, ‘Ki Isipın kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamın iza datirighın, ki Israelia nan ziam fasa ua bagh Dipenitamın ingarasa, ki nguıbar ekiatam ġinabazir puvati. Egha Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ni na bagh Dipenimın ingarasava amir niġhnizir kam, a dera. 19 Egh ni uabi na bagh Dipenimın ingaran kogham. Nın otarir nın otoghamimra, ġin na bagh Dipenimın ingaram, eghtı gumazamiziba an mangıva nan ziam fam.’

20 “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighın guizbangıram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghın, ki uan afeziam Devitın danganim inigha Israelian atrivimın otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir mamın ingari, eghtı Israelia an boroghın mangı an ziam fam. 21 Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam arıghasa, Dipenir kamın aven danganir mamın ingari. Boksıar kamın aven, dagıar akuar pumuning iti, Akar Dikirizir

Gavgavim aningın iti. Ikiavira Itir God fomıra en inazir afeziaba inigha Isipın kantri ategha azenan izezir dughiamın, a me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

*Solomon God ko miġei
(2 Eghaghaniba 6:12-42)*

22 Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimın, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimın boroghın tugha uan dafarimning feġha overiamın aka. 23 Egha a kamaghın God ko miġei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nın mın overiam ko nguazimın itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamın ġin ghua, uan ingangarir gumazamizir uan navir averiabar aven ni baghavıra itiba, apanguvir ekiam men ikiavıra iti. 24 Nan afeziam Devit, a nın ingangarir gumazim, ni fomıra a ko amizir akar dikirizir kam deraghavıram an ġin ghua, datirighın a gamizi a guizın oto. 25 Kamaghın amizi, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighın nın azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar ıgharazim uaghan a ġinıġniġh. Ni a miġia ghaze, ‘Devit, nın ovavir boriba nın mın zurara nan ġin izi, deraghvıra nan damazimın daruti, ki zurara nın adarazir aven gumazitam amiseveghtı, a Israelin kantrin atrivimın iki mamaghıra ikiam.’ 26 O Israelian God, ki kamaghsua, ni nan afeziam Devit, a nın ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damightı an daghem guizın otogh.

27 “O God, guizbangıra ni ti izi nguazir kamın ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamın danganiba ti puvatıghama! Eghtı dipenir ki ni bagha ingarizir kam, a manmaghın nın tughatıgham? 28 O Ikiavira Itir God, nan God, ki nın ingangarir gumazim, ni datirighın nan ararem ko azangsim barakigh. 29 Ni kamaghın miġia ghaze, ‘Dipenir kam kar nına, eghtı gumazamiziba an aven izıva nın boroghın izam.’ Ki kamaghın ifonge, Ni arueba ko dimagarıbar

zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamın ganıva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragh. ³⁰ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın pın iti. Ki Israelia ko, e nın gumamaziziba e nın Dipenimın ganıva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gın amang.

³¹ “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nın Dipenimın aven izi, egh nın ofa gamir dakozimın boroghın mangi, egh pazi gumazir kam damusi nın azangam. ³² O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamın iki, uan ingangarir gumamazizibar akaba baragh, deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mızazim isi gumazir osımtızim gamızim gasi, egh osımtızir kuramın uam a ikaragh. Egh ni deraghvira osımtıziba puvatızir gumazim damighti, gumamaziziba bizir kamın ganigh fogh suam an arazir kuram gamızir puvati.

³³ “E Israelia, nın gumamaziziba e arazir kurabar amuti, bizir kam bangın en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatıghti me e abıragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gın amangisi, nın Dipenimın izi nın ziam fi nın azangsıghti, ³⁴ ni uan Nguibamın iki e Israelia nın gumamaziziba en azangsıziba baragh, en arazir kuraba gın amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimın mangıghti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh anıngızimın e atıgh.

³⁵ “Eghti e nın gumamaziziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimın anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamın gan nın ziam fi, nın azangsıghti, ³⁶ ni uan Nguibamın iki, e Israelia, nın ingangarir gumamaziziba, en azangsıziba baragh, en arazir kuraba gın amang. Egh ni uan arazir aghuıbar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganıngızim giri.

³⁷ “Eghti dagheba otevir dughiam en

kantri batogham, o arımarıar kurar ekiatam otogham, o amınir avimın mın isitam izi azenibagh asıghasıgham, o azenıbar itir dagheba pura kuram, o odezir avırıba daghebar amı da ağıvam, o apanıba izi en nguıbar ekiabar e korogh e misogham, o arımarıar ıgharagha garir avırıba e gasıghasıgham, ³⁸ bizir kaba otıvti, e Israelia nın gumamaziziba, en tav osımtızir kabar tamın mızazim baragh, uan agharıba fegh nın azangsıghti, ³⁹ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın ikıva en azangsızim baregh en akuragh, en arazir kuraba gın amadagh. Nırara gumamazizibar nıghnızıba bar dagh fo, kamaghın, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amızıba ikarvagh ivezir kuram e danıng. ⁴⁰ Ni kamaghın damıghtıma, e nın gumamazizıba zurara nın apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh anıngızir kamın ikıam.

⁴¹⁻⁴² “Kantrin Igharazıbar Gumamazııba, me nın adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nın zıam bangın, uan nguıbar saghon itıba ategh kagh izam. Guızbangıra, me nın zıar ekıam ko, ingangarir bar ekıar ni en gumamazııbar akurvaghasa amızıba, me da baraki. Egh men tarazi, nın zıam fısi, nın Dipenir kamın boroghıra izi, egh ni ko mikimam. ⁴³ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın iti, egh ni men dımdıam baragh, egh bizir me damuasa nın azangsızıbar amu. Kamaghın amızı, e Israelia, nın gumamazizıba, e amı moghın, nguazir kamın gumamazııba bar ni gifogh egh nın atıating nın apengan ikıam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarızir kam, kar nın Dipenımra, eghti an aven nguazir kamın gumamazııba me nın boroghıra izam.

⁴⁴ “Egh danganir manamın ni uan gumamazııba amadaghti, me mangı uan apanııav soghsi, nın nguıbar ekıar ni ua bagha mısevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarızir kam, guam a mıtuagh ni ko mikımti, ⁴⁵ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın iki, e uarir akurvaghasa ni ko mıgeir migirigiaba baragh en apangkufıgh.

⁴⁶ “Gumamaziziba bar moghıram arazir kurabagh ami. Eghti e arazir kurabar amighti ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghıra itimın e isi kalabuziabar mın e arıgham. ⁴⁷⁻⁴⁹ Eghti e men kantrin kamın aven kalabuziar gumamazizibar mın ikıva, uan arazir kuraba bagh nıghnıgh navibagh iraghti, Ikiavıra Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsıziba baragh. Guızbangıra, e uan apanibar kantrin ikıva nıghnızir gavgavim nın iki, uan navir averiabar aven ni baghvıra iki guızbangıra navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh anıngızir kam ko, nguıbar ekiar ni ua baghavıra inabazir kam ko, gumamaziziba ni bagh izamin Dıpenir ki ni bagha ingarızir kamın ganıva guam a mituagh kamaghın ni ko mikim suam, ‘E arazir kurabar tuavımın ghua arazir kurar avıribagh amıgha gıfa.’ Eghti ni uan Nguıbamın iki, e ni ko mıgeir mıgırıgıaba baragh, e nın gumamaziziba, ni en kuarkuvıgh en akuragh, en arazir kuraba gın amadagh. ⁵⁰ Egh e nın gumamaziziba, en nın akaba batozir arazim ko, en arazir kurar avırir e amıba, ni da gın amadagh, egh en apanibar amighti me en kuarkufıgh. ⁵¹ E Israelia guızın nın gumamaziziba. Ni Isipın kantrin e inıgha azenan ize, kantrin kam avir fefer ekiar mamın mın iti, ezi ni an e inıgha ize.

⁵² “O Ikiavıra Itir God, e nın gumamaziziba ko en atrıvim, a nın ingangarır gumazim, e ni ko mıgeir mıgırıgıaba ni zurara da baraghsi oragh iki. ⁵³ Ni akam akırızim moghın, e Israelia, ni kantrin ıgharazıbar tongın e amısevezi e nın gumamazizibar otifi. O Ikiavıra Itir God, ni en Ekıam, ni en inazir afeziaba Isipın me inıgha izir dughıamın, ni uan ingangarır gumazim Moses, an akatorımın aven, ni akar dıkirızir kam gamı.”

God deragh gumamazizibar amıasa, Solomon an azangsısi

⁵⁴ Solomon Ikiavıra Itir God ko mikımasa, ofa gamır dakozımın boroghın tevımning apırıgha agharımning fuegha a

ko mıgei. Egha an a ko mıkemegha gıfa. ⁵⁵ Egha Solomon dıkavıgha tugha gumamazizibar damazımın tiarır ekıamın, God deragh Israelia damıasa a ko mıgei. ⁵⁶ A ghaze, “E Ikiavıra Itir Godın zıam fam, a uan akar dıkirızımın gın ghua, navır amırızim ko dabırabır aghuım isa Israelia ganıngı. A uan ingangarır gumazım Moses ko dıkirızir akatam, pura ghuzır pıvatı. ⁵⁷ Ikiavıra Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghın, datırıghın an e ko ikıam. An e ateghti, e pura uarıra ikıan kogham. ⁵⁸ An e damıtı en navıba a baghvıra iki, egh an Akar Gavgavıba, ko an arazir a ifongezıba ko, bizır a damıasa en inazir afeziabav kemezıba, e deravıra dar gın mangam. ⁵⁹ Kı God ko mıgeir mıgırıgıaba, ko bizır kı damıasava an azangsızıba, an ada isi bar uan nıghnızım darıgham. A uaghan, Israelia uan atrıvim ko, apangkıvım men iki men akurvagh, dughıabar vaghvagh men akurvaghti, me dagheba ko bizıbar oteveghan kogham. ⁶⁰ Eghti nguazır kamın gumamazizıba bar fogh suam, Ikiavıra Itir God, a God, ezi godın tam ua itır pıvatı. ⁶¹ Ia bar moghıra uarı isi Ikiavıra Itir God, en God danıng, egh an Akar Gavgavıba ko an arazir a ifongezıba, ia datırıghın amı moghın deraghvıra dar gın mangı.”

*Dıpenır kam, me Ikiavıra Itır God baghavırama a gınaba
(2 Eghaghanıba 7:4-10)*

⁶² Egha Atrıvim Solomon uan gumamazizıba ko me bar moghıra, Ikiavıra Itır God bagha ofabagh amı. ⁶³ Solomon God ko navır vamıran ikıasa 22,000plan bulmakaun apurıba ko 120,000plan sıpsıpa inıgha ofa gamı. Arazır kamın atrıvim uan gumamazizıba ko me Dıpenır kam gamızıma, a Ikiavıra Itır Godın Dıpenımın oto. ⁶⁴ Aruer kamra atrıvim nguazır Godın Dıpenımın guamın boroghın itır danganır uarı akıvım, a Ikiavıra Itır God bagha anemısevezi, an a baghavıra iti. Egha nguazır asızır kamın, an ofan bar isia mıghırıba ko, wıt tuamın ofaba ko, God ko navır vamıran ikıamın ofa bagha asızıbar ovıba isa ofabagh amı. Ikiavıra Itır Godın

damazimın tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha, danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamın ofabagh ami.

⁶⁵ Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalemın iti. Me Ikiavira Itir God, en Godın damazimın, 7plan aruebar uari akuvagha ikegħa, ġin me ua 7plan arueba isafuragħa 14plan arueba me bar dar ike. Gumazamizir avirim nguazir kamın danganiba bar dar ikegħa ize. Notın amadaghan Hamatin nguibar ekiamın zuir tuavir akamın ikegħa, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tu. ⁶⁶ Aruer ekiar kaba ġivazima, amimzaraghan Solomon gumazamiziba ua me amadima, me uamategħa uan nguibabar zui. Egha gumazamiziba atrivim me ganingizir biziba bagħa a minabagħa, God deragh atrivim damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Devit ko, dikirizir akamın ġin ghua, uan gumazamiziba Israelia deraghavira me gami. Egha me uamategħa ghua, bizir aghuir kabagħ niġhniġħa bar akongegħa uan nguibabar zui.

9

Ikiavira Itir God ua Solomon bato (2 Eghaghaniba 7:11-22)

¹ Solomon Ikiavira Itir Godın Dipenim ko, atrivimın dipenimın ingarigħa ġifa. A dipenir kamningin ingaramin niġhniiziba, a bar ada ġifa. ² Ezi ġin, Ikiavira Itir God faragħa Gibeonın nguibar ekiamın irebamin a batozi mogħin, uam a bato. ³ Egha Ikiavira Itir God kamagħin a miġei, “Ki nin azangsiziba baregħa ġifa. Egha ni ingarizir Dipenir kam ua bagħa a ġinabagħa ġifa, eghti gumazamiziba zurara dugħiabar Dipenir kamın aven iziva nan borogħin izam. Eghti ki zurara Dipenir kam damazim a gasi, egh uan navir averiamın aven a ġinighniġħam. ⁴ Eghti ni uan afeziam Devit amizi mogħin, ni navir averiamın aven na bagħvira

niġhniġħ nan damazimın deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi mogħin bizibar amu. ⁵ Ni kamagħin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a ġuizın otivam. Ki kamagħin Devit miġia ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.’

⁶ “Egh Solomon, ni uan ovavir borir ġin otivamiba ko, ia na ategħ nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar ġin mangan kogħ, egh asebar ġin mangi dar ziaba fiti, ⁷ ki nguazir Israelia ia ganingizimın bar ia batuegħam. Eghti ikizir iġharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ian ziam gasighasigham. Ki uaghan, akirim ragħ Dipenir ki ua bagħa inabazim gasaragħam, egh uam a ġinighniġħan kogħam. ⁸ Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti ġin gumazir danganir kamın izamiba me iziva an gan me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh, egh bar atiatigh, kamagħin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmagħ-suavira nguazir kam gasighasigha, egha Dipenir kam sarama asighasiki?’ ⁹ Eghti gumazitaba men akam ikaragħ suam, ‘Bizir kamın mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigħa nguzir kamın ize. Ezi me God ategħa, ragħa uan asebar ġin ghua dar ziaba fe. Kamagħin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizima a me bato.’”

Solomon bizir aghuir mam isa Atrivim Hiram ganing (2 Eghaghaniba 8:1-2)

¹⁰ Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godın Dipenimın ingara anegivagħa, egha ġin me Solomonın dipenimın ingari. Ingangarir me amir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. ¹¹ Tairın nguibar ekiamın Atrivim Hiram, Solomon ifongezi mogħin, sidan temeba

ko painin temeba ko golin aviriba, ingangarir kabar amuasa Solomon ganingi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba bar givazi, Solomon 20plan nguibar ekiaba bizir aghuimin min da isa Hiram ganingi. Nguibar ekiar kaba da Galilin Distrighin iti. ¹² Ezi Hiram Tairin nguibar ekiam ategha iza Solomon a ganingizir nguibar ekiar kabar ganigha, dagh ifongezir puvati. ¹³ Egha a kamaghin Solomon migei, "Nan aveghbuam, kar manmagh garir nguibar ekiaba, ni da isa na ganingi?" Bizir kam bagha, datirighin gumazamiziba danganir kam ziar kam a garisi, "Kabal."* ¹⁴ Hiram faragha golin bar avirim isa Solomon ganingi, ezi dar osimtizim 4pla tanin tu.

*Solomon amizir bizir igharaziba
(2 Eghaghaniba 8:3-18)*

¹⁵ Atrivim Solomon gumazir bar avirim inigha me migia ghaze, me an ingangaribar amuam. A me migeima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha uaghan an dipenim sara ingarigha, divazir ekiar Jerusalem avinizimin ingari. Egha me mikemezi, me Jerusalem in nguazibagh kua da isa Jerusalem in danganir iraghuezibav kira da apeme. Egha me mikemezi, me nguibar ekiar kaba uam adar kiri, Hasor, Megido ko Geser. ¹⁶ Geserin nguibar ekiam, a fomira Kenanian nguibar ekiam, ezi Isipian atrivim iza me misoghezi me ariaghirezi me a gaborozi a isi. Ezi Solomon Isipin atrivimin guivim inigha an itima, atrivim Geserin nguibar ekiar kam bizir aghuimin min a isa uan guivim ganingi. ¹⁷ Ezi Solomon gin ua Geserin nguibar ekiar kam in ingari. A gin Bethoronin nguibar ekiar vin amadaghan itim ko, ¹⁸ Balat ko Tamarin nguibamningin ingari. Tamarin nguibar ekiam, Judan anabamin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. ¹⁹ Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon

ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, bar adar ingari.

²⁰ Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. ²¹ Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.† ²² Ezi Israelia, Solomon me gamizi me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati, a me isa midorozir gumaziba ko, gavmanin ingangarim gamir gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisin tuiva ghua misozir ingangarim ko, gumazir hoziabagh api-gha ghua misozibar ingangarim me ganingi. ²³ Solomonin ingangaribagh amir gumaziba, men garir gumazir dapanibar dibobonim, a 550in tu.

²⁴ Solomonin amuim, a Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam, a Isipian atrivimin guivim. Egha gin, Solomon gumazibav mikemezi, me Jerusalem in itir danganir iraghueziba apeme.

²⁵ Egha azeniba vaghvagha, Solomon 3plan dughiabar ingarizir ofan dakozir kam in Ikiavira Itir God bagha ofa bagh ami. A ofan bar isia mighiriba ko, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba tue. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Kamaghira, Solomon ofan kabagh amua Dipenir kam in ingangarim gamizi, a guizbangirama oto.‡

²⁶ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin kurir aviribar ingari. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar

* **9:13:** Hibrun akamin ziar kam, "Kabal," a mong akar kam ko voroghira ghu, "Nguazir ikuvim." **9:15:** 2 Eghaghaniba 8:16 † **9:21:** Migirigiar otevir kam, "datirighin uaghan," an en itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **9:25:** Ua Me Ini 23:17; 34:23; Godin Araziba 16:16 ‡ **9:25:** Hibrun akam, deragha akar kam in mingarim abighizir puvati.

ekiamin boroghin iti. ²⁷ Ezi Atrivim Hiram uan gumazir aghuir kuribar aven ingara ongarimin aruir arazimin bar a gifoziba amadazi, me ghua Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. ²⁸ Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua golin aviriba isa Solomon bagha izi. Golin kabar osimtizim 14plan tanbagh afira.

10

Seban kantrin atrivir amizim Solomonin ganasa izi

(2 Eghaghaniba 9:1-12)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. ² Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem in oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsi. ³ Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ⁴ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baraki, egha a uaghan atrivibar dipenir ekar a ingarizimin gani. ⁵ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughubar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁶ Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni

amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁷ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekevezi, nin dagiaba bar aviraseme. ⁸ Nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha, an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto."

¹⁰ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dughiar kamin gin, pauran avirir igharagha garitaba ua kantri Israelin aven izezir puvati.

¹¹ Ezi Atrivim Hiram in ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghubar bighizir arariba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹² Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹³ Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir

amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

*Solomon dagiar aviriba iti
(2 Eghaghaniba 9:13-28)*

¹⁴ Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. ¹⁵ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁶ Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremın tu. ¹⁷ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremın tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghın diborimın da ariki, Lebanonın Ruarir Pizimın Dipenim.

¹⁸ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamın ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanın atariba inigha an kurke. ¹⁹⁻²⁰ Atrivimın dabirabim bar pın iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionın nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionın nedazir pumuning iti, mam vongın iti, ezi mam vongın iti. Ezi atrivimın dabirabir kamın girakirangın, vongın ghuavanabogha ikiragha ua vongın izaghiri. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningın boroghın, me laionın nedazir pumuningın ingarizi, aning vong ko vong sara iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam tong kamaghın garir puvati.

²¹ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari.

Egha Lebanonın Ruarir Pizimın Dipenimın aven itir itariba bar, me golin aghuimın dar ingari. Solomonın dughiamın, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghın amizi, me silvan bizir katamın ingarizir puvati.

²² Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın kuriba ko, ongarimın arui. Kurir kaba zurara azenir 3pla gıvaghıti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanın atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²³ Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira. ²⁴ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi. ²⁵ Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da isa izi.

²⁶ Solomon dughiaabar zurara midorozir karisba ko, uan midorozir gumaziba bagha hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalemın iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000pla hoziaba iti. ²⁷ Solomon atrivimın itir dughiamın, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemın ize. Ezi dughiar kamın silvan aviriba ikia, dagiar kinibar mın pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar mın iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba, kantri Musri* ko kantri Silisian da ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi. ²⁹ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba

10:26: 1 Atriviba 4:26 **10:27:** Godın Araziba 17:17 **10:28:** Godın Araziba 17:16 * **10:28:** Kantri Musri, kantri Lebanonın notın amadaghan iti. Ezi gumazir maba ghaze, a kantri Isipin migei.

vaghvagher dar ivezim 1,500 kinan tu. Egha dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hitia ko Siriabar atriviba dagh ivesi.

11

Solomon akirim ragha God gasara

¹ Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragha Isipian atrivimin guvimin ikia, egha uaghan kantri Moapin amizibar ikia, egha kantri Amonin amiziba ko, kantri Idomin amiziba, ko Saidonin nguibar ekiamin amiziba, ko Hitian amizibar iti. ² Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragha, men ikian Israelian anogoroke. Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, "Ia Israelin azenan itir amizir kabar ikian bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia gekuti ia na ategh men asebar gin mangam." Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa. Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongeghavra iti. ³ Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla iti. Ezi amizir kaba an nighnizim girazi, an akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. ⁴ Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba ategha, egha Ikiavira Itir God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati. ⁵ Solomon aser kam Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Egha a uaghan asem Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazim bar ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua. ⁶ Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategha, Ikiavira Itir Godin arazim guizin an gin zuir puvati. ⁷ A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mam in ingari, kar Moapian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan Molekin ziam fasa danganir mam in ingari, kar Amonian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalem in aruem anadi naghin mighsiam gisin iti. ⁸ Egha a uaghan uan

amuir azenan itir kaba bagha danganir mabar ingari, eghti me dar mangiva ofan migharir mughuriar aghuim zuim ko, ofan igharagha gariba uan aseba bagh dar amuam.

⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin Solomon batogha aser kabar ziaba fan an anogoroke. Ezi Solomon Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batuegha, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God adarim Solomonin ikia, ¹¹ egha kamaghin a migei, "Ni oragh! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nan Akar Gavgavimin gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagha ghaze, ni atrivir ingangarimin givagh, ua kantrin kam in ganan kogham. Ki nin ingangarir gumazitam amiseveghtima an atrivimin otivam. ¹² Ni aremeghti nin otarim atrivimin ikitima, ki a batuegham. Ki nin afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batueghan kogham. ¹³ Egh ki atrivir ingangarimin bar a batueghan kogham. Puvati. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekir ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ateghti a Israelian anaba tam in atrivimin ikiam."

Gumazir pumuning Solomonin apanim gami

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kam in ziam Hadat, a Idomian atrivimin ikizimin gumazir mam. ¹⁵ Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumazibar dapanim Joap, a Idomin ghugha, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba afe. ¹⁶ Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idomin kantrin ikia gumazibav sogha ghua bar me kuavareme. ¹⁷ Dughiar kam in Hadat suvighavra ikia, egha Idomin gumazir maba ko ara Isipin kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziam in ingangarir gumaziba. ¹⁸ Me Midianin nguazim

ategha ghua Paranin gumazamiziba pu-
vatizir danganimin otifi. Egha Paranin
gumaziba inigha, me bar moghira Isipin
ghue. Me otivigha givagha, ghua Isipin
atrivim batozima a nguazir asizir mam
ko, dipenir mam Hadat ganigha, daghebar
an akurvasi. ¹⁹ Isipian atrivim bar Hadat
gifongegha anetaghizima, a Tapenesin
afumimin iti. Tapenes, a Isipin atrivimin
amuim. ²⁰ Ezi Hadatin amuim otarir mam
bate, ezi me ziam Genubat a gati. Ezi
Tapenes Genubat inigha Isipian atrivimin
boriba sara atrivimin dipenimin men
gari. ²¹ Ezi Hadat Isipin ikia orazi, Devit
ko an midorozir gumazibar dapanim
Joap, aning areme. A kamaghin oregha
ghua Isipian atrivim migia ghaze, “Ni nan
amamangatighi, ki uamategh uan kantrin
mangam.”

²² Ezi atrivim an azara, “Ni manmaghsua
uamategh uan kantrin mangasa? Ni na ko
ikia bizeitabar otevez ti.”

Ezi Hadat a migia ghaze, “Ki bizitam
gasazir puvati. Ki kamaghsua, ni pura na
ateghti ki mangam.”

²³ God gumazir igharazir mam uaghan
a gamizima, a Solomonin apanimin oto.
Gumazir kamın ziam Reson, a Eliadan
otarim. Reson a kantri Soban Atrivim Ha-
dateserin ingangarir gumazir mam. An
Hadateser ategha arav ghu. ²⁴ Egha a gu-
mazir maba akuvagha men faragha ghua,
tintinibar puram arua, gumazamizibav
sogha men biziba okei. Ezi Devit fomira
Hadateserin midorozir gumazibav sogha
me agivazi,* bizir kamın gin, Reson uan
adarazi ko me ghua Damaskusin nguibar
ekiamin iti. Egha an adarazi an akurazi, a
Damaskusin atrivimin oto. ²⁵ Ezi Solomon
atrivimin itir dughiamin, Reson zurara Is-
raelian apanim gami, Hadat amizı mokin.
Egha Reson kantri Sirian atrivimin ikia,
Israelia bar men aghua.

*Ikiavira Itir God, Jeroboam bagha akam
akiri*

²⁶ Solomonin ingangarir gumazir da-
panir mam uaghan akirim ragha a
gasaragha an apanim gami. An ziam
Jeroboam. An afeziamin ziam Nebat, ezi

an amebamin ziam Serua. Ezi an afeziam
Nebat areme. Jeroboam, a Seredan
nguibamin gumazim. Kar Efraimin
anabamin nguazimin itir nguibar ekiam.
²⁷ Jeroboam Atrivim Solomon abinasa
nighnisi. Bizir kamın mingarim kam-
aghin ghu, Solomon Jerusalemın danganir
iraghueziba apeava, Devitin Nguibar
Ekiam avinizir divazim akirir dughiamin,
²⁸ Jeroboam bar deraghavira ingari.
Solomon an ingangarir aghuir kabar
ganigha anemisevezi a Josepin anabamin
adarazir gativagha men gari. Ingangarir
kaba, atrivim da isa me ganingi.

²⁹ Dughiar mamın, Jeroboam Jerusalem
ategha tuavir mamın zuima, Godın akam
inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gu-
mazim, a iza tuavimin a bato. Aning
uaningra itima, gumazitam uam aning ko
itir puvati. Dughiar kamın, Ahiya korotiar
igiar mam arugha egha ize. ³⁰ Egha Ahiya
korotiar igiar kam suegha, an suiragha
12plan akuabar anebiki. ³¹ Egha a Jer-
oboamin migia ghaze, “Ikiavira Itir God,
Israelian God, kamaghin ni migei, ‘Ni
gan! Ki Ikiavira Itir God, ki atrivir in-
gangarimin Solomon agivasa nighnigha
gifa. Ki ni damighti ni Israelian an-
abar 10pla gativagh men ganam. Ka-
maghin amizi, ni korotiar akuar 10pla
ua bagh dar suikigh. ³² Ki uan ingan-
garir gumazim Devit ko, Israelin anababar
tongin Jerusalemın nguibar ekiar ki ua
baghavira inabazim, ki aning ginighnisi.
Kamaghin, ki Solomon ateghti, an anabar
vamiran ganam. ³³ Israelia akirim ragha
na gasaragha Saidonın aser amizim As-
tarten ko, Moapian asem Kemos, ko, Amo-
nian asem Molek, me men ziaba fe. Me tu-
avir aghuir ki men akaziba dar gin zuir pu-
vatigha, nan arazir ki ifongeziba ko, bizir
ki damuasa ia mikemezibar gin zuir pu-
vati. Egha ki ifongezir puvatizir biziba me
dagh ami. Me Solomonın afeziam Devitin
arazir aghuiba bar ada ataki. Ezi bizir kam
bangin ki arazir kam men akagham.

³⁴ “Egh ki atrivir ingangarimin Solomon
da bar anegivaghan kogham. Ki uan
ingangarir gumazir ki ua bagha misevezim

* **11:24:** Ni 2 Samuel 8:3-6 ko 10:15-19in gan.

Devit, a ginighnisi. A nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin zuir gumazim. Ki a ginighnigh, Solomon aneteghti an atrivimin iki mangi aremegham. ³⁵ Solomon aremegh givaghti, an otarim an danganim inigh atrivimin ikiti, ki an dafarimin 10plan Israelian anababa inigh ni Jeroboam, nin dafarim darigham. ³⁶ Egh ki Solomonin otarim ateghti, a Israelian anabar vamiran ganam. Eghti nan ingangarir gumazim Devitin lam mungueghan kogham.† Bar puvatigham. An ovavir boriba atrivibar iki mangivira ikiam. Devitin ikizimin adarazir tongin gumazitam zurara Jerusalem atrivimin ikiam. Nguibar ekiam kam, gumazamiziba an iziva nan boroghin izi nan ziam fasa ki a ginaba. ³⁷ Jeroboam, ki ni damightima ni Israelian atrivimin otogh, nguazir ni ganas a ifongeziba, ni bar dagh ativagh dar ganam. ³⁸ Ni nan Akar Gavgavir ki ni migeiba deragh da baragh, egh deragh tuavir ki nin akaghamibar gin mangi, egh nan damazimin arazir aghuibar amu, egh nan ingangarir gumazim Devit amizi moghin, ni nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangiti, ki ni ko ikiam. Egh ki nin ikizimin adarazir amuti, me atrivibar iki mangivira ikiam. Eghti ki Israelian anabar 10pla isi ni daningam. ³⁹ Solomon arazir kuram gami, ezi bizir kam bangin ki ivezir kuram isi Devitin ovavir boribar aningam. Egh ki zurara mizazim me gasivira ikian kogham.’”

⁴⁰ Solomon gin kamaghin fo, Jeroboam anebinasa. Kamaghin amizi, Solomon Jeroboam misueghti an aremeghasa. Ezi Jeroboam ara ghua Isipian Atrivim Sisak ko iti. Egha Isipin ikiavira itima Solomon areme.

Solomon areme
(2 Eghaghaniba 9:29-31)

⁴¹ Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nighnizir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa, Solomonin Eghaghaniba Itir Akinafarimin ada osiri. ⁴² Solomon 40plan azenibar Jerusalem atrivimin

ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. ⁴³ Egha Solomon uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa, an afeziam Devitin Nguibar Ekiam Jerusalem, anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

**Israel ko Juda, kantrin
pumuningin oto**

12

(Sapta 12--16)

*Anabar notin amadaghan itiba
bigha Judaba ataki*
(2 Eghaghaniba 10:1-19)

¹ Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi Rehoboam me bagha ghu. ² Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kam in akam baraki. ³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.” Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, ⁴ “Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi, 3plan dughiaba givaghti ia ua iziti ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva men

† **11:36:** 2 Samuel 21:17in, gumazir maba ghaze, Devit mati lam, angazangarim Israelia ganidi. Gin akar kam, Devitin lam, a Devitin adarazir akar isin zuimin min oto. Akar kam, “Devitin lam mungan kogham,” an mingarim kamaghin, “Devitin ikizim givan marki.”

akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungi, egha datirighin me an ingangarir gumazibar otifi. ⁹ A kamaghin me migei, “Gumazimizar kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvaghham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsi nini afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ia ghaze, nan afeziam paza ia gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” ¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Ka-

maghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamın adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, me tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, a fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Adoram. Dughiar Adoniram ghua Israelia batozimin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamın akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalemın ghu. ¹⁹ Dughiar kamın ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

²⁰ Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin oraki, Jeroboam Isip ategha ize. Egha me uari ko iviriamın ikiasa a bagh akam amada. A izezima, me a gamizima a Israelian ikiziba bar men atrivimin iti. Ezi Judan anabamin adarazira, me Devitin ikizimin otivizir atrivibar apengan iti.

*Akam inigha izir gumazim Semaia, Godin akam akuri
(2 Eghaghaniba 11:1-4)*

²¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalemın otogha, Juda ko Benjaminın anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam. ²² Ezi God kamaghin akam inigha izir gumazim Semaia migei, ²³ “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminın anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me

12:15: 1 Atriviba 11:29-39 **12:16:** 2 Samuel 20:1 * **12:19:** Akar kam, “dughiar kamın ikegha iza datirighin,” a datirighin en dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

mikim, ²⁴ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ian bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.’” Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Jeroboam akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

²⁵ Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itibagh isin nguibar ekiam Sekem avinizir divazim, gavgavim a ganiga an ingarigha, egha nguibar kam dughiar mabar an ike. Egha gin anetegha, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Penuel avinizir divazimin ingara, gavgavim a ganidi.

²⁶ Jeroboam kamaghin nighnigha ghaze, “Nan gumazamiziba ti na tegh, ua Devitin adarazir apengan mangigham. ²⁷ Me datirighin Jerusalem in itir Ikiavira Itir Godin Dipenim zurarama an ghua, a bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh iragh, uamategh uan Ekiam Rehoboam, a Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh me ti na misueghti ki aremeghti, me uamategh Atrivim Rehoboam bagh mangam.”

²⁸ Jeroboam nighnizir kam deraghavirama a tuisigha givagha, kamaghin bulmakaun apurir pumuning marvir guamningin min, golin aning in ingari. Egha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze, “Ia dughiar aviribar Ikiavira Itir Godin ziam fasa Jerusalem in zui. Ezi datirighin ia ua mangan kogham. Israelia, ia gan, ian godning kara. Aning Isipin ia inigha, ian akua kagh ize. Ia aning in ziam fi.” ²⁹ Egha a golin bulmakaun mam Betelin nguibar ekiam in anetigha, igharazim Dan in nguibar ekiam in aneti. ³⁰ Ezi gumazamiziba bulmakaun kamning in ziamning fe. Me kamaghin amua arazir kuram gami. Dan bar saghon iti, ezi gumazamiziba Dan in itir bulmakaun kam in ziam fasa pura Dan in zui. ³¹ Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabagh isin danganibar

ingari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir maba pura adav sefe. Me Livain anabamin adarazi puvati.

Ikiavira Itir God, Betelin itir danganir gol bulmakauning in ziamning fem gasighasighasa

³² Egha Jeroboam, gol bulmakauning in ziamning fasa dughiar ekiar mam ginaba, a namba 8 in iakinim an namba 15 in aruem. Kar bulmakaun kamning in ziam fer dughiam, a Judaba God in ziam fer dughiam ko ekeveggha magh ghue. Egha a bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav sueggha ofa gamir dakozim gisin da tueggha ofa gami. A Betelin ofan kabagh ami. Egha a ofa gamir gumazir a uabi miseveziba bagha akam amadagha ghaze, Me Betelin izi danganir ofabagh amibar inganarimin faragh mangi a damuam. ³³ Egha namba 8 in iakinim, an namba 15 in aruer a uabi inabazim, kar Israelian dughiar ekiar me marvir guabar ziaba famim. Ezi Jeroboam, Betelin nguibamin ingarizir ofa gamir dakozimin ghuggha, mughuriar aghuim zuir ofa gami.

13

¹ Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimin tughav ikia ofa gami, ezi God in akam inigha izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha izir gumazir kam a Judabar gumazim, ezi Ikiavira Itir God, Juda ategh Betelin mangasa a mikeme. ² Ikiavira Itir God, an akam ofa gamir dakozir kam in ikia, egha akam inigha izir gumazim migia ghaze, Ni kamaghin ofa gamir dakozir kam mikim: “O ofa gamir dakozim, ki Ikiavira Itir God, ki akam nin iti. Otariir mam, an ziam Josaia, a Devitin ikizimin aven otivam. An atrivimin ikiamim dughiam in, a nin ofa gamir gumazir ni gisin ofa gamiba inigh, ni gisin me arigh me misueghti me arimighiregham. Egh a gumazir kabar aghariba ni gisin da tueghti, ni bar mizegham.”

³ Egha akam inigha izir gumazim akar kam kunigha ua kamaghin migei, “Ki datirighin bizitam ni mikimam, Ikiavira Itir God arazitam nin akaghti ni fogh

suam, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin akamra. A kamakin: Ofa gamir dakozir kam dipirighirighiti, an itir averenim tintinibar iregham.”

⁴ Jeroboam ofa gamir dakozimin boroghin mitighav ikia, akar kam baraki. Egha uan dafarim fuegha akam inigha izir gumazimin akuigha ghaze, “Gumazir mamın suiragh.” Ezi Jeroboamın dafarim maghira mineghirigha ikia mamaghira iti, ezi an anepirigh ua izan ibura.

⁵ Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazimin akamın aven mikemezi moghira, a dipirizi averenim tintinimın nguazim gire. ⁶ Ezi Atrivim Jeroboam kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Nan ifongiam kamakin, ni na bagh uan Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikimti, a nan akuraghti nan dafarim ua deraka.” Ezi akam inigha izir gumazim Ikiavira Itir God ko migeima, an atrivimın dafarim gamizi, a ua deragha iraghu.

⁷ Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Ki kamaghin ifonge, ni nan dipenimın izi ga damam. Egh ki bizir aghuitam ni daningam.”

⁸ Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dagiaba akuar pumuningin da abigh tam na daningisi damuti, ki nin dipenimın mangan kogham, egh Betelin nguibamın kagh ni ko dagheba ko dipabar aman kogham. ⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan tuavir ki izezim, ki ua nguibamın mangisi an mangan kogham. Ki uamategh tuavir igharazitamin mangam.”

¹⁰ Ezi akam inigha izir gumazim tuavir a izezimın ghuzir puvati. A Betel ategha tuavir igharazimın ua ghu.

Akam inigha izir gumazir ghurim, Judan akam inigha izir gumazim gifara

¹¹ Dughiar kamın akam inigha izir gumazir ghurir mam Betelin nguibamın iti. Ezi an otariba iza, Judan akam inigha izir gumazim Betelin amizir bizibar gun a migei. Egha uaghan akam inigha izir gumazim, Atrivim Jeroboam mikemezir akabar gun a migei. ¹² Ezi afeziar ghurim

kamaghin otaribar azara, “Akam inigha izir gumazir kam, tuavir manamra a uamategha an ghu?” Otariba akam inigha izir gumazim ghuzir tuavimın gani, kamaghin amizi, me uan afeziam mikeme.

¹³ Ezi a kamaghin me migei, “Ia mangi satel inigh izi nan donki gisin datigh.” Ezi me amigha givazi, a donki gaperagha zui.

¹⁴ A Judan akam inigha izir gumazimın gin ghua an garima, a temer okin povimın aperaghav iti.

Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin an azara, “Ni akam inigha izir gumazir kam, ni Juda ategha ize?”

Ezi akam inigha izir gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.”

¹⁵ Ezi gumazir ghurim kamaghin a migei, “Ni nan dipenimın izi na ko damasa ki ifonge.”

¹⁶ Ezi Judan akam inigha izir gumazim a migia ghaze, “Ki uamategh ni ko nin dipenimın mangan kogham. Egh ki danganir kamın daghetam ko dipatam ameghan kogham. ¹⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan ki tuavir ki izezim, ki ua nguibamın mangisi uam an mangan kogham. Ki tuavir igharazitamin uamategh mangam.”

¹⁸ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin a migei, “Ki uaghan nin min akam inigha izir gumazir mam. Ezi Ikiavira Itir God uan ensel na bagha anemadagha ghaze, ki ni inigh uan dipenimın mangi dagheba ko dipam ni daningti, ni dar ami.” Egha gumazir ghurir kam a gifara. ¹⁹ Ezi Judan akam inigha izir gumazim, kamaghin oregha, gumazir ghurir kamın gin an dipenimın ghugha dagheba ko dipaba api.

²⁰ Aning dagheba apir dakozimın aperaghav itima, Ikiavira Itir God, akar mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganingi. ²¹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir gumazir kam pamtem a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God kamaghin migia ghaze, ni an Akar Gavgavim batuegha, egha a ni mikemezi moghin amizir puvati. Bar puvati. ²² Ni ua iza danganir a dagheba

ko dipabar aman nin anogoroghezi, ni da ame. Kamaghin amizi, ni aremeghti me nin kuam isi nin inazir afeziabar mozim in ni afaghan kogham.”

²³ Ezi Judan akam inigha izir gumazim amegha givazi, akam inigha izir gumazir ghurim, a bagha uan donki akirigha a ganingizi ana gaperagha zui. ²⁴ A ghuavira itima laionin mam iza a batogha a misoghezi an areme. Ezi an kuam irighav itima donki an boroghin tughav itima, laion uaghan an kuamin boroghin tughav iti. ²⁵ Ezi gin gumazir maba tuavir kam in ghua garima, an kuam tuavimin irighav itima, laion an boroghin tughav iti. Ezi me ghua Betelin nguibamin otivigha ganizir bizir kam in gun gumazamizibav gei.

²⁶ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, “Mar Judabar akam inigha izir gumazimin kuamra. A Ikiavira Itir Godin akam batoke. Ezi Ikiavira Itir God, mikemezi moghiram amua laion amadazi, a iza a misoghezi an areme.”

²⁷ Ezi a uan otaribav gia ghaze, “Ia satel isi nan donki gisin anetigh.” Ezi a mikemezi moghin me ami. ²⁸ Ezi a tuavimin ghua garima akam inigha izir gumazimin kuam tuavimin irighav iti. Ezi donki ko laion an kuamin boroghin tughav iti. Laionin kam, an kuam apir puvatigha, bizitam in donki gamizir puvati.

²⁹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam an kuam isa uan donki gati. Egha a inigha Betelin ghugha, an kuam bagha azia, a isa mozim in anefam. ³⁰ Egha akam inigha izir gumazir ghurim an kuam isa uan dagiar torimram anefa. Egha uan otariba ko azia kamaghin migia ghaze, “O, en aveghbuam! O, en aveghbuam, noki!”

³¹ Me anefagha givagha, akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin uan otaribav gei, “Ki aremeghti ia nan kuam isi Godin akam inigha izir gumazir kam in kuam itir mozim in boroghin na afagh. ³² Guizbangira, Ikiavira Itir God, akar an akam inigha izir gumazim mikemezibar amighti, da bar guizbangirama otivigham. Ikiavira Itir God, Betelin itir ofa gamir

dakozim gasighsigh, egh Samarian Distrighin itir nguibabar itir asebar ziaba feir dipeniba bar dagh asighasigham.”

Jeroboam arazir kuram gamua ghuavira iti

³³ Jeroboam bizir kabar gari da otifi, ezi a uan arazir kuraba ataghiraghasa nighnizir puvati. Bar puvati. An ofa damuamin danganir a uabi ingarizibar ofa damuasa gumazir kinibav siva ghuavira iti. Gumazir manam ofa damuamin ingangarim bagha nighnisi, Jeroboam puram anemiseveghti, a ingaram. ³⁴ Jeroboam uan adarazi ko me arazir kurar kabagh amua, men arazir kurar kaba me gamima me osimtizim iti. Arazir kam bangin, Ikiavira Itir God Jeroboamin adarazi bar me kuavareme.

14

Jeroboamin otarim arimariam ini

¹ Dughiar kam in, Atrivim Jeroboamin otarim Ahiya arimariam a ini. ² Ezi Jeroboam kamaghin uan amuimin migia ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ni igharagh kurkeghti, gumazamiziba suam, ni nan amuim puvati. Egh ni Silon mangi. Ni fo, Godin akam inigha izir gumazim Ahiya a nguibar kam in iti. Gumazir kam na migia ghaze, ki Israelian atrivimin otivam. ³ Ni 10plan bretin rubuziba ko, bisketin taba ko, hanin minetam inigh mangi a daningigh. Egh otarimin arimariam gifofoghsi an azaragh. Eghti a ni mikimam.” ⁴ Ezi Jeroboamin amuim a mikemezi moghin ghua Silon nguibamin Ahiyan dipenimin zui. Ahiya datirighin bar ghurigha damaziba okafi.

⁵ Jeroboamin amuim izavira itima, Ikiavira Itir God Ahiyan migia ghaze, “Jeroboamin amuim ni bagh izi, uan otarimin arimariam gifofoghsi nin azangsighasa izi, a deragham ti. A ifar amizir igharazimin min gan ni bagh izam.” Egha Ikiavira Itir God, biziba bar dar gun Jeroboamin amuim mikimasa Ahiya mikeme.

⁶ Ezi Ahiya orazima, Jeroboamin amuimin dagariba tiar akamin azenan tingazima a kamaghin migei, “Jeroboamin amuim ni aven izi. Ni tizim bagh amizir

igharazimîn mîn uabi garîgha na gifarasa? Kî mîgirîgîar mam itî, kî nî mikemeghti nîn navim bar nî basemegham. ⁷ Nî uamategh Jeroboam bagh mangî, kamaghîn Ikiavîra Itir Godîn akamîn a mikim, 'Kî Ikiavîra Itir God, Israelian God, kî kamaghîn migei: Jeroboam, kî uan gumazamiziba Israelia, men tongîn nî amisevezi nî men atrivimîn oto. ⁸ Kî Devitîn adarazi da atrivir ingangarim adeghe, a isa nî ganîngî. Ezi nî nan ingangarîr gumazim Devit amizir arazir aghuîbar gîn zuir puvatî. Devit nan Akar Gavgavîba bar adar gîn ghua, uan navir averiamîn aven na baghavîra ikia, egha arazir nan damazimîn derazibaram ami. ⁹ Nî arazir kuram gamua ghuavîra ikia, faragha ikezir darazir arazir kuraba bar dagh afira. Nî ua bagha godîn igharaziba ko marvir guar nî ainîn amerezibar dar ingari. Egha akîrim ragha na gasaragha aser kabar ziaba fe. Ezi kî nîn arazir kaba bagha, bar nîn anîngaghe. ¹⁰ Bar guîzbangîra! Kî nîn adarazigh asîghasîgham. Egh Jeroboam, Israelian aven nîn gumaziba gîn otivtî, kî bar moghîra me agîvaghîam, gumazir igîaba ko aruaba sara. Kî bar me agîvaghîam, mati gumazim buarîba bar da suegha da makunîzi tam ua itir puvatî. ¹¹ Nîn adarazir aven gumazitaba nguîbar ekiamîn arîmîghîregh men kuaba ikîti, afîaba dar amam. Eghtî tarazî nguîbar ekiamîn azenan arîmîghîreghî isaba men kuabar amam. Kî Ikiavîra Itir God, kî mikemegha gîfa.'"

¹² Egha Ahiya ua Jeroboamîn amuim mîgîa ghaze, "Nî uamategh uan nguîbamîn mangî. Nî nguîbar ekiamîn aven mangîtimîra nîn otarîm aremegham. ¹³ Eghtî Israelia bar moghîra an azîva anefam. A uabîra Jeroboamîn adarazir tongîn, Ikiavîra Itir God, Israelian God, an garîma, an arazir aghuîbagh ami. An kuamra gumaziba a isî mozim darîgham. Eghtî

Jeroboamîn adarazir gumazir igharaziba, puvatîgham. ¹⁴ Eghtî Ikiavîra Itir God, gumazitam amiseveghti an atrivimîn ikiam, egh atrivir kam Jeroboamîn adarazi bar me agîvaghîam. Bizir kam, datîrîghîn ikegh mangîvîra ikiam.*

¹⁵ "Israelia, temer guarîr aser amizim Aseran nedazim itîba dar ziaba fe, men arazir kam Ikiavîra Itir God gamîzi, a bar men anîngaghe. Kamaghîn amîzi, Ikiavîra Itir God, mîzazim me gaseghti, me atiatîgh akongam, mati aperiam uaghîra ighurunim amozorozi a ivazvasî. Egh Ikiavîra Itir God, nguazir aghuîr a Israelian inazir afeziabagh anîngîzîr kamîn me batuegham. Egh Yufretîsîn Fanemîn vongîn tintînar me agham-sîgh me akunîgham. ¹⁶ Jeroboam uabî arazir kurar kam gamîgha, bar Israelia gekuîzi me arazir kuram gamî. Kamaghîn amîzi, Ikiavîra Itir God Israelian arazir kurar kam gînîghnîgh, akîrim ragh me gasaragham."

¹⁷ Ezi Jeroboamîn amuim akar kaba baregha dikavîgha uamategha Tîrsan nguîbar ekiamîn zuî. A ghua uan dipenîmîn aven zuîma, an otarîm areme. ¹⁸ Ezi Ikiavîra Itir Godîn akam inîgha izîr gumazim Ahiya mikemezi moghîra, Israelia bar moghîra otarîmîn azîa, egha a isa mozim gatî.

Jeroboam areme

¹⁹ Atrivim Jeroboam amizir araziba, da bar akînafarîr mamîn aven itî, akînafarîr kam me kamaghîn a diborî, Israelian Atrivîbar Eghaghanîba.† Akînafarîr kamîn, a uan apanîbav soghezîr eghaghanîba ko, a kantrî gatîvaghîa amîzîr bizîbar eghaghanîba, an aven itî. ²⁰ Jeroboam 22plan azenîbar atrivimîn ikegha uan inazîr afeziabar mîn aremezi, me an kuam isa anefa. Ezi an otarîm Nadap an danganim inîgha atrivimîn itî.

14:10: 1 Atriviba 15:29 * **14:14:** Hibrun akam, deragha akar kamîn mîngarîm abîghîzîr puvatî. † **14:19:** En Godîn Akînafarîmîn aven, akînafarîr pumunîng itî, me kamaghîn anîng dibora ghaze, Israelia ko Judabar Atrivîba 1 ko, Israelia ko Judabar Atrivîba 2. Ezi uaghan akînafarîr igharazîr pumunîng itî, me anîng dibora ghaze, Atrivîbar Eghaghanîba 1 ko, Atrivîbar Eghaghanîba 2. Ezi marazî kamaghîn nîghnîsî, bar fomîra akînafarîr igharazîmning uaghan ike, Kar, Israelian Atrivîbar Eghaghanîba ko, Judan Atrivîbar Eghaghanîba. Dughîar mabar, Godîn Akînafarîmîn aven itîr akînafarîba, akînafarîr igharazîr kamningîn akaba dar itî. Ezi datîrîghîn akînafarîr igharazîr kamning, bar ovenghe, ezi e uam adar ganan kogham.

*Rehoboam Judabar atrivimîn iti
(2 Eghaghaniba 11:5--12:16)*

²¹ Solomonin otarim Rehoboam, a Judabar atrivimîn iti. A 41plan azeniba ikia, egha atrivimîn oto, egha 17plan azenibar atrivimîn ike. A Jerusalemîn aperagha iti, nguibar ekiar kam Ikiavîra Itir God, Israelian nguibar ekiar igharazibar tongîn, ua bagha a ginaba, eghti danganir kamîn Israelia bar Godin boroghîn izîva an ziam fam. Rehoboamîn amebam, an ziam Nama, a kantri Amonian amizim.

²² Dughiar kamîn Judabar gumazamiziba arazir kurar aviriba Ikiavîra Itir Godin damazimîn dagh ami. Ezi arazir kurar me amizir kaba, Ikiavîra Itir Godin aningagharim gamizi, a ghua bar ekefe. Men inazir afeziaba faragha arazir kurabagh ami, ezi Ikiavîra Itir Godin adarir datirighîn Judabar itim, a bar ekevegha adarir fomîra men inazir afeziabar ikezim bar a gafira. ²³ Judaba datirighîn mighsiaba ko temer ekiabar apebabar, dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, isa danganir kabar da asava dar ziaba fe. ²⁴ Ezi arazir bar kurar mam oto. Gumazir maba, me asebar ziaba fer danganir kabar poroghamiba uari isava akuir arazibagh ami. Judan gumazamiziba, me gumazamizir fomîra nguazir kamîn ikezibar mîn, arazir bar kurir ki aghuazibagh ami. Gumazamizir fomîra ikezir kaba, Ikiavîra Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganîngi.

²⁵ Ezi Rehoboam atrivimîn itima an namba 5în azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ²⁶ Egha me Jerusalemia misogha, me abinigha Ikiavîra Itir Godin Dipenim ko, atrivimîn dipenimîn bizir bar aghuiba, me bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ²⁷ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi, me bras inigha uam

orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimîn tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. ²⁸ Atrivim Ikiavîra Itir Godin Dipenimîn zuir dughiar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimîn izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimîn mangi dar arigham.

²⁹ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, da akînafarir me kamaghîn diborimîn aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ³⁰ Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamîn, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ³¹ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar mîn aremezîma, me Devitîn Nguibar Ekiamîn an inazir afeziabar kuaba afir danganimîn anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimîn oto. Rehoboamîn amebam an ziam Nama, a kantri Amonin amizim.

15

*Abiya Judan atrivimîn oto
(2 Eghaghaniba 13:1--14:1)*

¹ Nebatin otarim Jeroboam, Israelin atrivimîn itima, an namba 18în azenimîn, gumazir ziam Abiya, an ziar igharazim Abijam, a Judan atrivimîn oto. ² A 3plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn iti. Ezi an amebamîn ziam Maka, Apsalomîn guivim. ³ Abiya arazir kurar an afeziam amizibar mîraram ami. A uan inazim Devit amizi moghîn, a bar uabi isa Ikiavîra Itir God, an God ganidir puvatigha, a ko navir vamîran itir puvati. ⁴ Ezi Ikiavîra Itir God Devit bangîn, an otarir mam isa Abiya ganîngi, an an danganim inigh Jerusalemîn atrivimîn ikiam. Eghti a Jerusalem damighti, a deraghvîra iki gavgavigham. ⁵ Devit Ikiavîra Itir Godin damazimîn arazir aghuibagh ami, egha zurara an Akar Gavgavibar gin zui. Dughiar bar vamîra, Devit pazav Hitian

14:23: 2 Atriviba 17:9-10 **14:24:** Godin Araziba 23:17 **14:25:** 2 Eghaghaniba 12:2-8 **14:26:** 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghaniba 9:15-16 **15:4:** 1 Atriviba 11:36 **15:5:** 2 Samuel 11:1-27 **15:6:** 2 Eghaghaniba 13:3-21 * **15:6:** Hibrun akînafarir bar ghuriba, danganir kamîn, dar akaba ko uaghara garir puvati. Dar aviriba, ziar kam, Rehoboam dar iti, ezi vabara ziar kam, Abiya dar iti.

gumazim Uria gami. ⁶ Abiya angamira itir dughiamin,* Rehoboamin midorozir gumaziba, ko Jeroboamin midorozir gumaziba, zurara uariv soghavra iti. ⁷ Atrivim Abiya amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

⁸ Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti.

*Asa Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 15:16--16:14)*

⁹ Jeroboam Israelian atrivimin itima, an azenir namba 20in, Asa Judan atrivimin oto. ¹⁰ Asa 41plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. An inaghamim Maka, an Apsalom in guivim. ¹¹ Asa uan inazim Devitin min arazir aghuir Ikiavira Itir God in damazimin derazibagh ami. ¹² Egha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba, a bar me batoke. Egha an inazir afeziaba dighoregha asezir asebar marvir guaba, a bar da batoke.

¹³ Egha uan inaghamim Maka, atrivir danganimin a batoke. Ikiavira Itir God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an nedazimin ingari, ezi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidron in Fanemin danganir zarimin a gaborozi a isi.

¹⁴ Ezi asebar ziaba fer danganir bar pin itiba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha dughia bar zurara Asan navir averiam Ikiavira Itir God baghavra iti. ¹⁵ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a da inigha Ikiavira Itir God in Dipenimin ghu.

¹⁶ Egha Asa ko Basa atrivimningin ikia, zurara uaning misogha mamaghira iti. ¹⁷ Basa dughiar mam in uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha anevini, eghti gumazamiziba Judan mangigh izegh

damuan kogham. ¹⁸ Ezi Atrivim Asa silva ko golin nar Ikiavira Itir God in Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh aningi, eghti me da inigh nguibar ekiam Damaskusin mangi Sirian Atrivim Benhadat daningam. Benhadat, a Taprimon in otarim, egha Hesion in igiavotarim. Asa kamaghin Benhadat mikimasa uan ingangarir gumazibav keme, ¹⁹ "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati nan afeziam ko nin afeziam amizi mokin. Ki ni bagha silva ko gol amadi. Eghti ni mangi Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavir mam abikigh, eghti a uan midorozir gumaziba inigh mangi nan nguazim atakigh."

²⁰ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiam in amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me ghua midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kora, Ijon in nguibar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini. Egha uaghan Galilin Dipar Akaremin borogh in itir nguazim isava, Naptalin anabamin nguazim bar moghira a ini. ²¹ Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiam in amim ategha, ua ghua Tirsan nguibar ekiam in iti.

²² Ezi gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguibam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim aning ganingi. Nguibar kamning, Benjamin in anabamin nguazimin iti.

²³ Atrivim Asa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an Atrivim Asa nguibar ekiaba avinizir

dıvaziba, gavgavim dagh anıngızir ingangarir ekiaba ko ingangarir igharazir an amizibagh eghari. Ezi Asa ghurigha gıvazi, arımariar kurar mam an dagarimningın oto. ²⁴ Egha Asa uan inazir afeziabar mın aremezi me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamın, an inazir afeziaba koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat, an danganim inigha atrivimın oto.

Nadap Israelian atrivimın iti

²⁵ Asa namba 2ın azenimın Judabar atrivimın itima, Jeroboamın otarim Nadap, Israelian atrivimın oto. Egha an azenir pumuningra atrivimın ike. ²⁶ Egha Nadap uan afeziamın arazir kurabar gın ghua, Ikiavıra Itir Godın damazimın uabi arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me uaghan arazir kurabagh ami.

²⁷ Ezi Isakarın anabamın gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapın misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan mıdorozir gumaziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonın nguibar ekiam ekiaruzir dughiamın, Basa, Nadap batogha a misoghezi an areme. ²⁸ Ezi Asa uabi Israelian atrivimın iti. Asa Judan atrivimın itima, an namba 3ın azenimın, bizir kam oto. ²⁹ Ezi Basa zuamıra Jeroboamın adarazi bar me misuaghariki. A men tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamın, akar Ikiavıra Itir God uan ingangarir gumazimın akamın aven mikememizim, a guızın oto. Akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamın gumazim. ³⁰ Jeroboamın adarazir batozir bizimın mıngarim kamakın, Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavıra Itir God, Israelian Godın damazimın a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamın arazir kurar kaba Ikiavıra Itir God gamima, a bar anıngaghe, kamaghın amizi a Jeroboamın adarazigh asighasiki.

³¹ Atrivim Nadapın arazir igharaziba, da akınafarir me kamaghın diborimın aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Basa Israelian atrivimın oto

15:29: 1 Atriviba 14:10; 14:14

³²⁻³³ Asa namba 3ın azenimın Judan atrivimın itima, Ahiyan otarim Basa, Israelian atrivimın oto. Egha a 24plan azenibar Tirsan nguibar ekiamın atrivimın ike. Dughiar Asa ko, Basa atrivimningın itim, aning uaning misoghavıra iti. ³⁴ Egha Basa uan afeziam Jeroboamın mın, Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia gekuizi, me arazir kurabagh ami.

16

¹ Ezi Ikiavıra Itir God, akam Basa danıngasa, akam inigha izir gumazim Jehu mikeme, a Hananin otarim. Ikiavıra Itir God ghaze, ² “Basa, ni deraghvıram oragh. Ni faragha gumazir kınim, ezi ki ni gamizi ni atrivimın otogha, nan gumamaziba Israelia gativagha men gari. Egha ni Jeroboamın mın arazir kurabagh amua, gumamazibagh etuima, me arazir kurabagh ami. Ezi men arazir kuraba na gamima, ki men anıngaghe. ³ Kamaghın amizi, ki Nebatın otarim Jeroboamın adarazi gasıghasıghizi moghın, ki ni ko nın adarasi, bar ia gasıghasıgham. ⁴ Nın adarazir aven gumazitaba, nguibar ekiamın arımıghiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamın azenan arımıghireghti, isaba men kuabar amam. Ki Ikiavıra Itir God, ki mikemegha gıfa.”

⁵ Atrivim Basa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba bar, da akınafarir me kamaghın diborimın aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. ⁶ Ezi Basa uan inazir afeziabar mın aremezi, me Tirsan anefa. Ezi an otarim Ela an danganim inigha atrivimın oto.

⁷ Atrivim Basa Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami, mati Atrivim Jeroboam fomıram amizi moghın, ezi an arazir kurar kaba Ikiavıra Itir God gamima an anıngaghe. Basa uaghan Jeroboamın adarazi bar me misuaghariki. Ezi Ikiavıra Itir God, Basa ko an adarazigh asıghasıghasa akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganıngi. Jeroboamın adarazi kuavaremezi moghın Basan adarazi uaghan kuavaremegham.

Ela Israelian atrivimîn oto

⁸ Atrivim Asa namba 26în azenimîn, Judan atrivimîn itima, Basan otarim Ela, Israelin atrivimîn oto. Egha a Tirsan nguibar ekiamîn azenir pumuningra atrivimîn ike. ⁹ Ezi Elan ingangarir gumazir mam, Simri, a Elan karisin mabar garir gumazibar dapanim, a Ela misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Dughiar mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamîn ikia, Arsan dipenimîn dipar onganiba apava ongani. Arsa, an atrivimîn dipenimîn garir gumazim. ¹⁰ Ezi Simri dipenimîn aven ghugha, Ela misoghezi an areme, ezi an an danganim inigha atrivimîn oto. Asa Judan atrivimîn itima, an namba 27în azenimîn arazir kam oto.

¹¹ Simri atrivimîn otozi dughiamîn, a zuamira Basan adarazir gumaziba, bar me misuaghariki. Egha uaghan an anababa ko namakaba bar me misuaghariki. A tav ataghizi a itir puvati. ¹² Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi bar me agifa. Arazir kamîn, Ikiavira Itir God, uan akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingizim, a guizin oto. ¹³ Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir God, a Israelian God, an damazimîn arazir kuram gamua asebar ziaba fe. Egha Israelia gekuizi, me uaghan arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God aningagheghe, bar Basan adarazigh asighasiki. ¹⁴ Atrivim Ela amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimîn aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Simri Israelian atrivimîn oto

¹⁵ Atrivim Asa namba 27în azenimîn, Judan atrivimîn itima, Simri Israelian atrivimîn oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam 7plan aruebar atrivimîn ike. Dughiar kamîn Israelian midorozir gumaziba kantri Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniassa anekiarugha me ko misosi. ¹⁶ Me misogha ghua kamaghin oraki, Simri arazir bar kuram gamigha atrivim misoghezi an areme. Ezi aruer kamra, midorozir gumaziba uan gumazir dapanim, an ziam Omri, me anemisevezi a Israelian atrivimîn oto. ¹⁷ Ezi Omri uan midorozir gumaziba ko Gibeton

ategha ghua, Tirsan iniassa an ekiarugha misosi. ¹⁸ Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamîn garima, Omrin midorozir gumaziba an adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir mamîn aven ghu. Egha an avim gaborogha atrivimîn dipenibagh aboi. Egha a uabi avir kamîn aven areme. ¹⁹ Bizir Simri batozimîn mingarim kamakîn: Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimîn a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Ezi Simri, Jeroboamîn arazibar gin ghua, arazir kuram gamigha, an ivezir kurar kam ini. ²⁰ Atrivim Simri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimîn aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Atrivim Ela abirazir eghaghanim, uaghan an aven iti.

Omri Israelian atrivimîn oto

²¹ Atrivim Simri aremezi, Israelian ikizim bigha, ikizir pumuningin oto. Israelian gumazamizir maba, Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an atrivimîn ikiasava ami, ezi igharaziba Omri baka. ²² Egha gin Omrin adarazi Tipnin adarazi abira. Ezi Tipni aremezi, Omri atrivimîn oto.

²³ Atrivim Asa namba 31în azenimîn, Judan atrivimîn itima, Omri Israelian atrivimîn otogha 12plan azenibar atrivimîn ike. An 6plan azenir faragha zuibar, a Tirsan nguibar ekiamîn ike. ²⁴ Egha gin Omri mighsiar muziarim itir nguazir mam giveve. Egha mighsiar kamîn divazir gavgavim avinizir nguibar ekiar mamîn ingari. Gumazir an a da nguazir kam givevezim, an ziam Semer, Omri 60,000 silva isa Semer ganingi. Egha Omri gumazim Semer ginighnigha ziar kam nguibar ekiam ganingi, Samaria.

²⁵ Egha Omri arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimîn dagh ami. An arazir kuraba bar ekeveghe atrivir, faragha ikezibar arazir kurabagh afira. ²⁶ Omri, a Nebatin otarim Jeroboamîn arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimîn uabi arazir kurabagh amua, uaghan Israelia getuima me arazir

kurabagh ami, ezi me aseba fer arazim, Ikiavira Itir God, Israelin God gamizi, a puvira men atari. ²⁷ Atrivim Omri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Omrin ingangarir gavgavibagh eghari. ²⁸ Ezi Omri uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin an efa. Ezi an otarim Ahap, an danganim inigha atrivimin oto.

Ahap Israelian atrivimin oto

²⁹ Atrivim Asa namba 38in azenimin, Judan atrivimin itima, Omrin otarim Ahap Israelian atrivimin oto. Egha a 22plan azenibar Samarian nguibar ekiamin ike. ³⁰ Egha Ahap arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekevegha atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira. ³¹ A Jeroboamin min arazir kurabagh amua, egha ghaze, pura bizim. Egha a Saidonian nguibamin Atrivim Etbalin guivim Jesebelin iti. Egha Saidonian asem Balin ziam fe. ³² Egha Ahap asem Bal bagha Samarian dipenir mam ingarigha, ofa gamir dakozir mam dipenir kam in aven an ingari. ³³ Egha a datirighin aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha, an ziam fe. An arazir kam, Ikiavira Itir God, Israelian God, gamizi, a bar an aningaghe. An arazir kuraba bar ekevegha, atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira.

³⁴ Dughiar Ahap atrivimin itimin, Betelin nguibar ekiamin gumazim Hiel, a ua Jerikon nguibar ekiamin ingari. Hiel nguibar ekiamin avinamin divazir mingarim bagha dagiar ekiaba arizima, an otarir ivariam Abiram areme. Egha a nguibam avinizir divazimin tiar akar ekiabar ingarima, an otarir abuananam Segup areme. Bizir kam Hiel bato, mati akar Ikiavira Itir God bar fomira Nunin otarim Josua mikemezimin min oto.*

Akam inigha izir gumazim Elaijan eghaghanim

17

(Sapta 17--21)

Elaija ghaze, Israelin kantri, amoziba puvatigham

¹ Akam inigha izir gumazir mam, Elaija, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Tisben gumazim. Dughiar mam in, a iza Atrivim Ahap batogha kamaghin a migia ghaze, "Ki Godin ingangarir gumazim. Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zurara itim, ki an ziam in, guizbangira ni migei: Amoziba ko dimagarimin ghuar iam in dipaba azenir tabar nguazim giran kogham. Egh kamaghira iki mangiti azenir taba givagham. Egh kamaghira iki mangiti, ki mikemeghti, amozim ua izam."

² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, ³ "Ni danganir kam ategh, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin mangi, Keritin Daghurimin boroghin uabi modogh iki. ⁴ Egh ni daghurir kam in dipabar ami. Ki kuarazir kotkotbav kemegha gifa, eghti me ni bagh dagheba inigh izam." ⁵ Ezi Elaija Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin Keritin Daghurimin boroghin iti. ⁶ A dipar kam apa itima, kuarazir kotkotba mizaraziba ko guaratizibar, a bagha bretba ko asiziba isa izi, ezi a dapi. ⁷ Ezi dughiar mabar kantri Israelin amoziba puvati, ezi daghurir dipar kam uaghan dake.

Elaija, amizim uan otarim ko aning'in akura

⁸ Keritin Daghurim dakegha givazi, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, ⁹ "Ni dikavigh Saidonin nguibar ekiamin boroghin itir nguibar mam Sarefatin mangi, egh kagh daperagh iki. Ni oragh, nguibar kam in, amizir mam iti, an pam areme. Ki, dagheba ni daningiva egh nin gan nin akurvaghasa, ki amizir kam amisevegha a mikeme."

¹⁰ Ezi Elaija dikavigha Sarefatin nguibamin ghu. A ghua nguibar kam in divazimin tiar akamin otogha garima, amizir pam aremezir mam dazibagh eghufi. Ezi an amizimin diagha an

* **16:34:** Ni Josua 6:26in gan. **17:1:** Luk 4:25; Jems 5:17 **17:9:** Luk 4:25-26

azaragha ghaze, “Ga uaning, ki dipatam amasa. Ni na bagh dipatam minemin a tuigh a inigh izi.”

¹¹ Ezi amizim Elaijan akam baregħa dipam iniasa zuima, a uam an diagħa ghaze, “Noki, ni na bagħ bretiŋ otevitam sara inigh izi.”

¹² Ezi amizim a ikaragħa ghaze, “Ikiavira Itir God, nin Godin ikia mamaghira itim, a nan gari. An ziamin, ki guizbangira migei, ki bretiŋa puvati. Plauan bar muziarimra, a nguazir minemin iti, ezi olivin borer muziarim, uan misevimin iti. Ki datirighin plauan muziarim tuasa daziba akumakui, egh da inigh uan dipenimin mangigh a tuam. Ki uan otarim ko, ga aneramegh givaghti, dagheba ua puvatigham. Mar ga ovengsivira mizuam ikiam.”

¹³ Ezi Elaija a migia ghaze, “Ni mamaghin nighnigh atiatingan marki. Ni uan dipenimin mangi, ni mikemezi moghira damu. Egh, ni faragh plauan muziarir tam ko borem inigh egh bretiŋ muziarim tuagh a inigh izi na daningigh, egh ni gin uan otarim ko gua uaning bagħ damu. ¹⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Nin plauan muziarim ko borer muziarim ikivira ikiti, Ikiavira Itir God uam amozim amadaghti a ua nguazim gizam.” ¹⁵ Ezi a dipenimin ghugħa Elaija a mikemezi moghiram ami. Egha amizir odiarir kam uan adarazi ko Elaija, me dugħiabar damamin dagheba zurara izivagħa mamaghira iti. ¹⁶ Ikiavira Itir God, akam Elaija ganingizi, a mikemezi moghin, an plauan minem ko borer misevimin itim givazir puvati.

¹⁷ Dugħiar maba givazi, dipenir kamin ghuamizimin otarim arei. An arimariam ghua bar ekevezima an areme. ¹⁸ Ezi amizim Elaija migia ghaze, “Ni Godin ingangarir gumazim, ni manmaghsua arazir kamin na gami? Ni ti kagh izegħa nan arazir kuraba isa Godin damazim gati, ezi bizir kam bangin nan otarim areme.”

¹⁹ Ezi Elaija a ikaragħa ghaze, “Ni otarim inigh izi na daningigh.” Egha

Elaija otarimin kuam amebamin da-farimningin a inigha, a firagħa dipenimin pin itir ghuriamin ghuavanabogħa uan dakozimin aneti.

²⁰ Egha a pamten Ikiavira Itir Godin di-aghā ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God. Amizir odiarir kam uan dipenim nan taghizi, ki a ko iti. Ezi ni manmaghsua osimtizir ekiar kam amizir kam gatigha, an otarim gamizi, an areme?”

²¹ Egha Elaija dugħiar 3plan uabi aminegha otarim gisin irighav ikia, kamaghin Godin dia a migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni otarir kam damighti, a ua dikavigh angamira iki.”

²² Ezi Ikiavira Itir God, Elaijan dimdiam baregħa otarim gamizi a ua dikavigha angamira iti.

²³ Ezi Elaija akui naghin pin, otarim fegha a firagħa izaghira an amebam ganiga, kamaghin an amebam migei, “Ni gan. Nin otarim ua dikavigha angamira iti.”

²⁴ Ezi amebam a ikaragħa ghaze, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, ni Godin ingangarir gumazim. Ezi Ikiavira Itir Godin akar nin akatorimin otiviba, da bar guizbangira.”

18

Elaija ko asem Balin akam inigha izir gumaziba

¹ Aruem dugħiar ruarimin iti, ezi an dugħiar namba 3in azenimin, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, “Ni mangi Atrivim Ahapin ganigh, eghti ki uam amozim amadaghti a izam.” ² Ezi Elaija dikavigha Ahap bagħa ghu. Dugħiar kamin, Samariaba dagheba bar puvati.

³ Atrivim Ahap, faragħa uabin ganasa Obadia bagħ akam amada. Obadia a gumazir atrivimin dipenimin garim. Obadia Ikiavira Itir Godin ziam fa bar an apengan iti. ⁴ Dugħiar Atrivir Amizim Jessebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghirimin, Obadia akam inigha izir gumazir 100pla inigha, me isa dagiar torir ekiabar me monge. A 50pla isa torir mamın me muegħa, egha

50pla isa torir mamın me monge. Egha a dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. ⁵ Ezi Obadia Ahap bagha izezi, Ahap kamaghın a miġei, “Ga kantrin danganiba bar dar mangıva, tintinibar danganir mozir dipaba faragha ikeziba ko, daghurir muziarir dipaba faragha ikeziba bar adar mangam. Egh ga ti danganir kamın dadaba buriam, eghti hoziaba ko donkiba dar amam. Dadaba ikiti, en hoziaba ko donkiba arımıghiran kogham.” ⁶ Egha aning kantrin aven danganiba amısefe, Ahap tamın mangı dadaba buriti, Obadia tamın mangı dadaba buriam. Egha aning ghu.

⁷ Obadia zuima, Elaija iza tuavimın a bato. Ezi Obadia an ganigha fogha, uan guam isa nguazim gatigha Elaijan ziam fe. Egha a kamaghın an azara, “Elaija, nan gumazir ekiam, kar nırara?”

⁸ Ezi Elaija kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Are, ki Elaija. Ni ua mangı Atrivim Ahap kamaghın a mikim suam, Elaija izegħa gıfa.”

⁹ Ezi Obadia kamaghın an azara, “Gumazir ekiam, ki bar arazir kurar manam gamizi, Atrivim Ahap na misuegħti ki aremegħasa ni ifonge?” ¹⁰ Ikiavıra Itir God, nın Godın zurara itimın ziamın, ki bar guizbangıra miġei, atrivim ua nın ganasa bar ifongegħa, nguazir kamın danganiba bar ni buria ni bagħa gari.* Eghti kantrin tamın gumazir dapanitam kamagh mikim suam, ni an kantrin itir puvati, egha Ahap akar gavgavimın gumazir dapanibav ġia ghaze, ni itir puvati. Eghti Ahap kamaghın guizbangıra darıgh mikim suam, ni itir puvati. ¹¹ Ezi datirıghın ni ifuegħti, ki mangı atrivim mikim suam, Elaija ua izegħa gıfa. Ki kamaghın damuan bar aghua. ¹² Ki ni ategħti, Ikiavıra Itir Godın Duam ti ni inıgh danganir ki fozir puvatizimın mangın maragħe. Eghti Atrivim Ahap ızı ni buri nın apıghın kogħ, nan atar na misuegħti ki aremegħam. Ni na amangan marki. Markiam. Guizbangıra, ki igiamra ikia zurara Ikiavıra Itir Godın apengan ikia, an ziam fa iza datirikın. Kamaghın

amizi, ni nan apangkufıgh. ¹³ Egha Jesebel Ikiavıra Itir Godın akam inıgha ızir gumazıbav sogħezi me ariagħirir dugħiamın, ki 100plan akam inıgha ızir gumazıba dagıar torir ekiabar me monge. Ki 50pla mozir ıgharazimın me mongegħa, 50pla mozir ıgharazimın me monge. Egha ki dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. Ni ti ingangarir aghuir ki amızir kam ġıfos, o? ¹⁴ Ezi datirıghın ni kamaghın ifonge, ki mangı atrivim mikim suam, Elaija ua izegħa gıfa. Egh ki ni mikemezi mogħın damıghti, atrivim ġın ızı nın apıghın kogħ na misuegħti ki aremegħam.”

¹⁵ Ezi Elaija a ikaragħa ghaze, “Ni atiatinġan marki. Ki Ikiavıra Itir Godın Gavġavıba Bar Itimın ingangarir gumazim, a zurara ikia mamaghıra itim. Ezi an ziamın ki ghaze, bar guizbangıra, Ahap aruer kamın nan ganam.”

¹⁶ Ezi Obadia ghua, Atrivim Ahap batıvasa ghua a batogħa, kamaghın a miġei, “Elaija ua izegħa gıfa.” Ezi Ahap dikavıgha Elaija batıvasa zui.

¹⁷ Egha Ahap an garavıra a miġia ghaze, “Datirıghın, ki nın apıgha gıfa. Nın osımtızim bangın, Israelia osımtızir ekiam ini.”

¹⁸ Ezi Elaija kamaghın Ahapın akam ikaragħa ghaze, “Ni ifari. Ia Ikiavıra Itir Godın Akar Gavġavıba batoke, egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghın amizi, kar nın afeziamın adarazi ko ian osımtızim. Nan osımtızim puvati. ¹⁹ Ni datirıghın Israelian gumazamizıba bagħ akam amadagħti, me ızı Karmelın Miġhsiamın na batıvam. Egh ni uagħın asem Balın akam inıgha ızir gumazir 450pla, ko aser amızim Aseran akam inıgha ızir gumazir 400pla inıgh ızı. Kar Atrivir Amızim Jesebel akuagħapir akam inıgha ızir gumazıba.”

²⁰ Ezi Ahap Israelian gumazamizıba ko akam inıgha ızir gumazir ifavarıba bar mogħıra men diazi, me ghua Karmelın Miġhsiamın uari akufa. ²¹ Ezi Elaija ghua gumazamizıbar borogħın tughav ikia, kamaghın miġei, “Ia gumazamızir niġhnızir pumuning itıba, ia

* **18:10:** Aruer ekiamın dugħiam otozi, kantrin bizıba bar ikufı. Kamaghın, Atrivim Ahap, Elaija buri. A kamaghın ifongegħa ghaze, Elaija mikimti, amozim ua izam. (Ni 1 Atriviba 17:1ın ġan.) **18:21:** Josua 24:15; Matyu 6:24

manadizoghin nighnizir vamira ikiam? Egh Ikiavira Itir God, a guizbangira God, ia anarira an ziam fam. Eghti Bal a guizbangira God, ia anarira an ziam fam.” Ezi gumamaziziba tong akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

²² Ezi Elaija me migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam ua itir puvati. Ki uabira iti. Ezi asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla iti. ²³ Ia bulmakaun apurir igiar pumuning inigh na bagh izi. Eghti Balin akam inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun kamningin tam inigh. Egh a misuegh an aghoregh ofa damusi, a isi ofa gamir dakozimin dazibagh isin anetigh. Egh avim a darighan marki. Eghti ki uaghan bulmakaun igharazim inigh ofa damuamin arazimin a damuam. Egh ki uaghan avim a datighan kogham. ²⁴ Eghti ia uan asem Bal ko mikim an dim, eghti ki Ikiavira Itir God ko mikim an dimam. Eghti godin manam en azangsim baregh avim amadaghti, a izighiri ofan kam in isighti, e bar fogh suam, a guizbangira God.”

Ezi gumamaziziba akar kam baregha dia ghaze, “Bar dera! E mamaghira damuam.”

²⁵ Ezi Elaija kamaghin Balin akam inigha izir gumazibav gia ghaze, “Ia aviraseme, kamaghin amizi ia faragh mangi, uan bulmakau amisevegh a misuegh aneghoregh, a isi ofa gamir dakozim darigh. Egh avim arighan marki. Egh ia uan asem ko mikim an diaghti an avim amadaghti, a izighiri ofan kam in isi.”

²⁶ Ezi asem balin akam inigha izir gumaziba, bulmakaun gumamaziziba inigha izezir kamningin mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kiri. Egha me mizaraghara asem Bal ko migia, an dia ghua aruer arizimin tu. Me kamaghin dia migia ghaze, “Bal, ni en dimdiam baraghasa e ifonge.” Ezi me dia migeir migirigiabar ikarvaziba pu. Bar puvati. Me onger akaba banga, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba ingarizir kam gighuagha rui.

²⁷ Egha aruer arizimin Elaija kamaghin me dipova ghaze, “Ia amirvaghan marki. Kar ti godra. Ia tong mighigh a ko ua mikim. A ti bizitam ginighnigha iti, o a ti daviasa ghu, egha ian dimdiam baraghizir puvati. A bizir igharazibagh amuama, o a ti nguibar igharazitam in ghughama. O, a ti akuama, kamaghin amizi ia a gaghuragh.” ²⁸ Ezi akam inigha izir gumaziba pamtem in dia, egha afuaba ko midorozir sababa inigha uan asem in ziam fer arazibar gin ghua, uari uan namnaba aghori. Ezi ghuziba men namnabar emira izaghiri. ²⁹ Me mati gumazir onganibar in dia ghuavira itima, guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi men dimdiar ararebar ikarvaziba puvati, ezi bizitam bar otozir puvati. Bar puvati.

³⁰ Ezi datirighin Elaija kamaghin gumamazizibav gei, “Ia nan boroghira izi.” Ezi me bar iza uari akuvagha an ekiaru. Ezi Elaija uam Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri, gumaziba fomiram a gasighasiki.

³¹ A ofa gamir dakozimin ingarasa 12plan dagiaba ini. Dagiar kaba, dar dibobonim, men inazir afeziam Jekopin otarir 12plan otivizir ababanim gami. Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Jekop mikeme, “Gumamaziziba ziar kam Israel ni darigham.” ³² Egha Elaija dagiar kaba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa damuamin dakozimin ingari. An ofa gamir dakozimin ingarigha givagha, egha afemozir mam gikua dakozim gighui. Afemozir kam, me 14 litan dipam a gingehti a izivagham.†

³³ Egha Elaija daziba inigha ofa gamir dakozim gatigha, bulmakaun tuziba aghoregha da isa dazibagh isin ariki. ³⁴ Egha a kamaghin gumamazizibav gei, “Ia 4plan miner dipar izeveziba inigh izi ofan asizir tuziba ko dazibagh isin dagh ingegh.” Me amigha givazi, a me mikemezi me uam ami. Ezi me uam amigha givazi, a ua me mikemezi me uam ami. Ezi me kamaghin ami. ³⁵ Ezi dipam ofa

18:24: 1 Atriviba 18:38; 1 Eghaghaniba 21:26 **18:31:** Jenesis 32:28; 35:10 † **18:32:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. **18:36:** Diboboniba 16:28

gamir dakozimîn miriamîn emîra uaghira afemozir kam gizîfa.

³⁶ Egha bar guaratîzimîn, ofa damuamin dughiamra, akam inîgha izir gumazim Elaija ofa gamir dakozim boroghîn ghugha kamaghîn God ko mîgei, “O Ikiavîra Itir God, nî Abraham ko Aisak ko Israelîn God, kî kamaghîn ifonge, nî datirîghîn gumazamiziba kamaghîn men akagh, nî uabîra Israelian God. Egh nî uaghan kamaghîn men akagh suam, kî nîn ingangarir gumazim, egha nîn akamra gîn ghua bizir kaba bar dagh ami. ³⁷ O Ikiavîra Itir God, nî nan dîmdiam baregh, egh kî nîn azarazî moghîn damu, eghtî gumazamizir kaba fogh suam, nîrara guizbangîra Ikiavîra Itir God, egh nî men navir averiabar amightî, me ua nî bagh izî.”

³⁸ Ezi Ikiavîra Itir God avim amadazî, a izaghira ofan bar isia mîghîrîr kam bar an isia, daziba ko ofa gamir dakozimîn dagîaba, ko nguazir mînemeniar an miriamîn itim sara isi. Ezi afemozimîn itir dipam uaghan bar dake. ³⁹ Ezi gumazamiziba kamaghîn ganîgha, uari isa nguazimîn uari akunîgha kamaghîn dia mîgei, “Ikiavîra Itir God, a uabîra guizbangîra God! Ikiavîra Itir God, a uabîra guizbangîra God!”

⁴⁰ Ezi gîn Elaija kamaghîn me mîgei, “Ia dikavîgh Balîn akam inîgha izir gumazîba bar moghîra men suîkîgh. Ia men tav ateghtî an arîmangan markî!” Ezi me akam inîgha izir gumazîr ifavarîr kabar suîghîzî, Elaija me inîgha Kisonîn Daghurimîn miriamîn uaghîrîgha me misoghezi, me ariaghîre.

Amozim ua Israelîn kantri gîzî

⁴¹ Me danganîr kamîn ikiavîra ikiava, Elaija kamaghîn Ahap mîgei, “Nî zuamîra mangî egh damî. Kî amozîr ekiam barazî, a iza nîdî.” ⁴² Ezi Ahap ghuava apî. Ezi Elaija uan ingangarîr gumazîm ko Karmelîn Mîghsîar orazîmîn ghuavanabo. Egha Elaija uan guam avîragha uan tevîmningîn tîzîm gatî.

⁴³ Egha kamaghîn uan ingangarîr gumazîm mîgei, “Nî munagh mangî ongarîmîn gan.”

Ezi ingangarîr gumazîm ghua ganîgha ua îzegha ghaze, “Kî bizîtamîn ganîzîr puvatî.”

Ezi Elaija ingangarîr gumazîm uam a mîgei, “Nî mangî ua ganîgh.” Ezi ingangarîr gumazîm kamaghîrama ami. Ezi Elaija 7plan dughîabar mîgîrîgîar kamram ami.

⁴⁴ Egha namba 7în dughîamîn ingangarîr gumazîm ua iza kamaghîn mîgei, “Kî ghuariar muziarîr mamîn garîma, an ongarîm gîsîn oto. A suvîgha gumazîmîn dafarîmîn mîn garî.”

Ezi Elaija uan ingangarîr gumazîm mîgei, “Nî zuamîra Atrivîm Ahap bagh mangî a mîkemeghtî, a uan karîs inîgh zuamîra magîrîgh. Amozîm an tuavîm apîrîgham.”

⁴⁵ Ezi ghuariar pîzîba zuamîra otîvîgha overîam bar anevara. Ezi amînim dikavîzî amozîr ekiam suaghîrî. Ezi Ahap uan karîsîn ghuana bogha, Jesrîlîn zuîr tuavîmîn zuî. ⁴⁶ Ezi Ikiavîra Itir Godîn gavgavîm Elaijan îze. Ezi Elaija pamtemîn uan inîm îkegha Ahapîn karîsîn faraghavîra îvegha zuî. A kamaghîra îvemara ghua anîng Jesrîlîn oto.

19

Elaija ara Sainain Mîghsîamîn ghu

¹ Atrivîm Ahap Jesrîlîn otogha gîvagha, Elaija amîzîr bizîba bar dar gun uan amuir Atrivîr Amîzîm Jesebel mîkeme. Egha uaghan Elaija asem Balîn akam inîgha izîr gumazîbav soghezi me ariaghîrezîbar mîgîrîgîamîn gun a mîgei. ² Ezi Jesebel Elaija bagha akam amaga ghaze, “Nî asem Balîn akam inîgha izîr gumazîbav soghezi me aremezî moghîn, kî nî mîsueghtî nî aremegham. Nî gurumzaraghan dughîar kamra, nî aremegham. Kî kamaghîn damîghan koghtî, aseba narara mîsueghtî kî aremegham.” ³ Elaija kamaghîn oregha, atîatîgha uabî inîgha arav ghu. A uan ingangarîr gumazîm inîgha anîng ghua, kantri Judan itir nguîbam Berseban oto. Egha Elaija uan ingangarîr gumazîm nguîbar kamîn anetakî.

⁴ Egha Elaija uabîra gumazamizîba puvatîzîr danganîmîn aruer vamîran an zuî.

A ghua temer muziarir mam batogha, an povimin aperagha aremeghasa God ko migei. Egha ghaze, “O Ikiavira Itir God, osimtizer na bativir kaba da kamaghira tugh, ni na inighti ki ovegh mangam. Ki gumazir aghuim puvati, nan ovaviba ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin ni datirighin na ateghti ki aremeka.”⁵ A God ko mikemegha givagha, temer kamın povimin irighava akui.

Ezi enselin mam zuamiram otogha, an suiragha a migia ghaze, “Ni osegh dikavigh dami.”⁶ Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari dagiabar tuezir Bretin baravim ko dipar misevimin itim, aning iti. Ezi an apava dipam amegha, uamategha mitogha akui.

⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza an suiragha a migia ghaze, “Ni dikavigh dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ruarimin mangiva avegham.”

⁸ Ezi Elaija dikavigha uam apa egha dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan dimagaribar arua ghua, Godin mighsiam Horep o Sainain oto.⁹ Ezi aminim pirizi, Elaija ghua dagiar torir mamın aven ghugha akui. Elaija torir kamın aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God a batogha an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹⁰ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti, ezi me uaghan na misueghti ki aremeghasa.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki mighsiamin boroghira izi mangam, kamaghin amizi, ni azenan mangiva mighsiamin pin nan damazimin tugh.” Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir God iza zui! Ezi aminir bar gavgavir mam, iva iza Ikiavira Itir Godin guamin mighsiaba ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God aminir kamın aven itir puvati. Aminim iva iza ghugha givazi,

mikimkizim oto. Ezi Ikiavira Itir God, mikimkizir kamın aven itir puvati.¹² Ezi mikimkizimin gin, avim oto. Ezi Ikiavira Itir God, avir kamın aven itir puvati. Ezi avimin gin, Elaija orazi, tiarir muziarir mam mati gumazim sighsirir akabav gei.

¹³ Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimin uan guam avaragha, azenan ghua torir akamin tughav iti. Ezi tiarir mam, kamaghin an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹⁴ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti. Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Tuavir ni izezir kamra, ni uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamin boroghira itir gumazamiziba puvatizir danganimin otogh. Egh gin ni nguibamin aven mangi, Hasaelin ganigh borem an dapanim gingegh, anemiseveghti a Sirian kantrin atrivimin otogh.”

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uaghan, Nimsin adarazir gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a Israelian atrivimin ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a nin danganim inigh egh akam inigha izir gumazimin otivam.¹⁷ Eghti Hasael atrivimin ikiamin dughiamin, a gumazamizir aviribav soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me arighiregham.¹⁸ Eghti ki Israelian tongin itir gumazamizir 7,000in varazira amamangatighi, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha an nedazibar torava, an ziam fer

puvati. Gumazamizir kaba na baghavira ikia nan gin zui.”

Elaija Elisa bato

¹⁹ Ezi Elaija mighsiam ategha uamategha Israelin nguazimin ghua, Safatin otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba vaghvagha bulmakaun pumuning ko ingari. Me bar moghira 24plan bulmakauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning ko, me gin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar ruarim suegha Elisa garu. ²⁰ Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha an gin ghua kamaghin Elaija migei, “Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan amebam ko afeziamin toregh aningin agharibar suiragh, egh izi nin gin mangam.”

Ezi Elaija a migia ghaze, “A dera, ni mangi. Ki nin anogoreghan kogham.”

²¹ Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun pumuning misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning uaning inigha ingangarim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha da isa gumazamizibagh aningizi, me da api. A kamaghin amigha givagha, Elaijan gin ghua an ingangarir gumazimin oto.

20

Siriaba Israelia misosi

¹ Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia misoghasa zui. Ezi 32plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha Israelia misosi. ² Dughiar kamın, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba amangizi, ³ me ghua Ahapın migia ghaze, “Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba, ko nin otarir gavgaviba, ni bar da na daningigh.”

⁴ Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, “O Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni

mikemezi moghin damuam. Ki uan biziba ko, e bar nin bizibara.”

⁵ Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa me amada, “Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi daningasa ni mikeme. ⁶ Eghti gurumzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti, me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam.”

⁷ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akuvazi, a kamaghin me migei, “Ia gan, gumazir kam osimtiziba buri. A faragha ghaze ni uan amuiba ko boriba, ko silvaba ko golba na daningigh. Ezi ki an akamin amamangati. Ezi a uam akam gira, kar a ti e gasighasighasa.”

⁸ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar Atrivim Ahap migia ghaze, “Ni an akar kamın gin mangan marki. Egh arazir kam damuan marki.”

⁹ Ezi Atrivim Ahap kamaghin Benhadatin gumazibav gia ghaze, “Ia mangi Atrivim Benhadat kamaghin a mikemegh: Ki an akar a faragha mikemezim gifonge. Egha akar a gin migeim, ki an amamangatighan kogham. Bar puvatigham.” Ezi gumazir kaba ghua Ahapın akabar gun Benhadat mikeme.

¹⁰ Ezi Benhadat ua me amangizi, me iza akar igharazim Ahap ganiga ghaze, “Ki datirighin uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, me nin nguibar ekiam kam gasighasigham. Me bar bizibagh asighasighti da pura minezibar min iregham. Ki kamaghin damighan koghti, nan aseba na misueghti ki aremegham.”

¹¹ Ezi Israelian atrivim a ikaragha kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ia mangi Benhadat kamaghin a mikemegh. Gumazim a guizbangira midorozir gumazim, a misoghsi mangasa midorozir sabam ikegha dia ifaghata uan ziam fer puvati. A midorozim agivagh egh gin uan ziam fi bar akuegham.”

¹² Dughiar kamın, Atrivim Benhadat atrivir igharazir maba ko, uan averpenibar ikia dipar onganiba api. Ezi gumaziba

Ahapin akam inigha iza a miġei. Ezi an akar kam baregha uan midorozir gumazibav ġia ghaze, e dikavigh mangi Samariaba ko misogham. Egha me uan averpeniba ategha zui.*

¹³ Dughiar kamın, akam inigha izir gumazir mam Atrivim Ahap bagha ghua a miġia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghın miġei, ‘Ni gan, Benhadatın midorozir gumazir avirir kaba izasa. Eghti ki nın amamangatıghti, ni datirighın me abinigham. Egh ni datirighın kamaghın fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.’”

¹⁴ Ezi Ahap kamaghın akam inigha izir gumazim miġei, “Tinara me misogh me abinigham?”

Ezi akam inigha izir gumazim kamaghın a miġei, “Ikiavira Itir God ghaze, distrighbar gavmanın gumazir dapanibar midorozir gumazir igiaba, me dikabinigham.”

Ezi atrivim ua men azara, “Tinara midorozimın faragh mangi midorozim foram?”

Ezi akam inigha izir gumazim ghaze, “Nirara.”

¹⁵ Ezi atrivim, distrighbar gavmanın gumazir dapanibar midorozir gumazir igiar kabar diazi, me iza uari akufa. Men dibobonim 232ın ghu. Ezi ġin a Israelian midorozir gumazir igharazibar diazima, me iza uari akufa. Men dibobonim 7,000ın ghu. ¹⁶ Egha me aruer arızimın nguibar ekiam ategha midorozim bagha ghue. Ezi Benhadat 32ın atrivir maba ko, uan averpenibar ikia, puvira dipar onganiba apa, egha ongani. ¹⁷ Egha Benhadat midorozir gumazir maba amangizi, me moga Israelian ganasa ghue. Egha me Israelian midorozir gumazir igiar kabar garima me izi. Ezi me uamategha ghua Benhadat miġia ghaze, “Gumazir maba Samarian nguibar ekiam ategha izi.”

¹⁸ Ezi Benhadat kamaghın uan midorozir gumazibav gei, “Ia mangi men suigh, egh me misoghırarıghan marki. Me ti misoghasa izi o, me e ko navir vamıran ikiasa en azangsıghasa izi, pura bizim. Ia me ateghti, me angamira iki.”

¹⁹ Ezi Israelın midorozir gumazir igiaba nguibam ategha faragha zuima, Israelian midorozir gumazir igharaziba men ġirakırangın zui. ²⁰ Egha midorozimın, Israelian midorozir gumaziba deravira misogha, vaghvagha Siriabar midorozir gumaziba inigha bar me misuagharıki. Ezi men marazir arima, Israelia men agıntisi. Ezi Benhadat hoziam gaperagha midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba ko arav ghu. ²¹ Ezi Atrivim Ahap midorozir gumazir maba ko Samarian nguibar ekiam ategha ghua, Sirian midorozir gumazir hoziaba ko karisbar itiba ko misosi. Egha me Sirian midorozir gumazir avirim misuagharıgha, bar me abini.

²² Ezi ġin, akam inigha izir gumazim, Atrivim Ahap bagha ghugha ua kamaghın a miġei, “Siriabar atrivim azenir munamın ua izi ia ko misogham. Kamaghın amizi, ni ua mangi uan midorozir gumaziba gavgavim me danıng, egh Siriaba ko misoghsı deragh nıghnıgh iki.”

Siriaba ua Israelia ko misosi

²³ Ezi ġin Atrivim Benhadatın gumazir dapaniba kamaghın a miġei, “Israelian aseba, da miġhsıabar aseba. Kamaghın amizi, aser kaba Israelian akurazi, me e abira. E me ko danganir zarıbar uariv sogh, egh guızbangıra me abinigham.

²⁴ Kamaghın amizi, ni kamaghın damu: Ni atrivir kaba faragh me batueghti, me ua nın midorozir gumazıbar faragh mangan marki. Ni uan midorozir gumazıbar faragh mangamin gumazir dapanıtıba amısefegh. ²⁵ Egh ni uaghan gumazir avırıba inıghti, me nın midorozir gumazıbar ikıti, nın midorozir gumazıba fomıra avırasemezi moghın ikıam. Egh e mangı danganir zarımın Israelia misogh, me abinigham.” Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha, me mikemezi moghırıama ami.

²⁶ Egha azenir ġin izimın a uan midorozir gumazıba inigha, me Israelia misoghasa Afekın nguıbamın ghue.

* **20:12:** Gumazir maba ghaze, Hibrun akam ves 12 ko ves 16ın itir Sukotın nguıbar ekiam miġei. Ezi gumazir maba kamaghın nıghnısi, a midorozir gumazıbar averpenıbar gei.

²⁷ Ezi Israelian atrivim uan midorozir gumazibar diazi, me iza uari akuvagha, midorozir bizibar kiri. Egha me ghua danganir Sirian midorozir gumaziba itimin boroghira ghugha, danganir pumuning aghuigha aningin iti. Israelian ikizim, a bar suvigha, mati memen okoruar bar muziarir pumuning. Ezi Sirian midorozir gumaziba bar avirasemegha tintinibar danganiba bar dar iti.

²⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua kamaghin Atrivim Ahap migei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Sirian gumazamiziba ghaze ki mighsiabar asem, egha danganir zaribar itir puvati. Kamaghin amizi, ki ian amamangatighti, ia men midorozir gumazir avirir kam abiragham. Eghti ia Israelia kamaghin fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.'"

²⁹ Ezi Siriabar midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba uan averpenibara ikia ghua aruer namba 7in tu. Egha aruer namba 7in, me dikavigha uariv sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian midorozir gumazir bar aviribav suaghariki, men dibobonim 100,000in tu. ³⁰ Ezi Sirian midorozir gumazir maba bar ara Afekin nguibar ekiamin aven ghue. Ezi nguibar ekiam avinizir divazim akariagherigha ira ua 27,000plan gumazibav suaghariki. Ezi Benhadat uaghan ara ghua nguibar ekiamin aven ghugha, dipenir mam in danganir bar aven itimin uabi modo.

³¹ Ezi an gumazir dapaniba ghua an ganigha kamaghin a migei, "E kamaghin akam baraki, Israelian atriviba, me apangkuvim itir gumaziba. Egha e kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar aghuigh, benibar uan firibar afegh Israelian atrivim bagh mangam. E kamaghin damighti, a ti nin apangkuvigham, egh ni misueghti ni aremeghan kogham."

³² Ezi Benhadat men azangsizimin amamangatizi, me azirakar korotiaba aghuigha, benim inigha uan firibagh ike. Egha me Atrivim Ahap bagha ghua kamaghin a migei, "Nin ingangarir gumazim, Benhadat ghaze, ni an apangkuvigh, a misueghti an aremeghan marki."

Ezi Ahap me migia ghaze, "An angamira iti, o? A dera. A mati nan aveghbuam."

³³ Ezi Benhadatin gumazir dapaniba deraghavira kuariba arigha Ahapin akaba baragha, zuamira nighnizir gavgavim an akar otevir kam in iti. Egha me zuamira kamaghin migei, "Bar guizbangira. Are, Benhadat nin aveghbuam."

Ezi Ahap me migia ghaze, "Ia mangi a inigh na bagh izi." Ezi me ghua Benhadat mikemezi an Ahap bagha ghu. Ezi Ahap uan karis gaperagha Benhadatin gara a mikemezi, an an karisin ghuanabo.

³⁴ Egha Benhadat kamaghin Ahap migei, "Ki nguibar ekiar nan afeziam faragha nin afeziam ko misogha iniziba, da isi ua ni daningam. Egh ni uaghan dagiar ingangarir taba Damaskusin dar amu. Nan afeziam fomira Samaritan nguibar ekiamin amizi moghin ni damu."

Ezi Ahap kamaghin a migei, "Ni mamaghin damusi, ki nin amamangatighti, ni mangam." Egha Ahap Benhadat ko akar mam akirigha, an amamangatizi a ghu.

Akam inigha izir gumazir mam ghaze, Ahap ikuvigham

³⁵ Ezi Atrivim Benhadat ghugha givazima, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazibar ikizimin tongin mavin nighnizim fezi, a kamaghin akam inigha izir gumazir igharazim migei, "Ni na misoghasa, ki ifonge." Ezi akam inigha izir gumazir kam, a misoghan ifongezir puvati.

³⁶ Ezi akam inigha izir gumazim, akam inigha izir gumazir igharazir kam migia ghaze, "Akar ki ni ganingizir kam, kar Ikiavira Itir Godin akamra. Ezi ni Ikiavira Itir Godin akam batoke, kamaghin amizi ni na ategh mangiti, laion tam ni misueghti ni aremegham." Ezi akam inigha izir gumazir igharazir kam zuima, laion otogha a misoghezi an areme.

³⁷ Ezi gin akam inigha izir gumazir kam, gumazir igharazim bagha ghua, kamaghin a migei, "Ni na misoghasa ki ifonge." Ezi gumazir kam a misogha, mizazir kuram a gasegha an mikarzim gasighasiki. ³⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam, nir avizir

mam isa uan guam avara, eghti gumazimiza a gifoghan kogham.† Egha an Atrivim Ahapin mizua tuavir miriamin tughav iti.

³⁹ Ezi atrivim izima, akam inigha izir gumazim an diagha ghaze, “Atrivim, ki midorozir ekiamin aven itima, en midorozir gumazir mam, apanir mam inigha iza na migia ghaze, ‘Ni deraghvira gumazir kam in gan. An arimangighti, ki ni misueghti ni aremegham. Puvatightima, ki ni damuti, ni 30,000plan kina isi uan ikirimirim uam a givezam.’ Midorozir gumazir kam na mikemegha ghu. ⁴⁰ Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir avirir igharazibagh amua itima, gumazir kam arav ghu.”

Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni uabi isa kotiam gatigha gifa. Egha ni uabi fo, ivezir kurar manam ni bativam.”

⁴¹ Ezi akam inigha izir gumazir kam, zuamira nir avizir uan guam avarazim adangizi, atrivim maghira a gifo, an akam inigha izir gumazim. ⁴² Ezi akam inigha izir gumazim atrivim migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: Ki faragha ia mikeme, ia midorozim gamir dughiamin, ia apaniba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi ni Benhadat ataghizi an arav ghuzi, an midorozir gumaziba uaghan are. Kamaghin amizi, ni an danganim inigh aremegham. Eghti nin midorozir gumaziba an midorozir gumazibar danganiba inigh bar ikuvigham.”

⁴³ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha givagha, atara navim ikuva, uamategha uan nguibar ekiam Samarian ghu.

21

Atrivim Ahap, Nabotin wainin azenim baka

¹ Ezi gin, bizir igharazir mam kamaghin oto. Nabot, a Jesrilin nguibamin gumazir mam, an wainin azenim Jesrilin iti, a Samarian Atrivim Ahapin dipenir ekiamin boroghin iti. ² Ezi Ahap Nabot migia ghaze, “Nin wainin azenim nan boroghin iti. Kamaghin, ni a isi na danighti, ki nguazir kam inigh, an ua bagh zuravariba oparam.

Ni a isi na danighti, ki wainin azenir bar aghuir igharazitam ni danigham, eghti a bar deragh, ni datirighin itir wainin azenir kam bar a gafiragham. O ni ifongegh, maghsuegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir aghuimin ni givezam.”

³ Ezi Nabot ghaze, “Fomira fomira, nan inazir afeziaba nguazir kam in ghuaviba ikiangi, ezi ki datirighin a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God in ziamin, ki a isi ni danighan kogham.”

⁴ Nabot kamaghin Ahap mikemezi, an navim bar ikuvizi, an osemeghava atari. Egha a uamategha uan dipenir nguibar ekiam Samarian itimin ghu, egha dakuasava amua uan misiam girigha guam isa birim misuegha, daghebar aman aghua. ⁵ Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua an azara, “Ni manmaghsua bar osemegha daghebar aman aghua?”

⁶ Ezi a uan amuim ikaragha ghaze, “Jesrilin gumazir kam Nabot, nan akam baraghizir puvati. Ki a migia ghaze, Ki an wainin azenim givezam. O maghsuegh, a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir igharazitam a daningam. Ezi a na daningan aghua.”

⁷ Ezi Jesebel a migia ghaze, “Tinara kantri Israelin atrivim? Ni, o igharaz tav? Ni osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami. Ki Nabotin wainin azenim isi ni daningam.”

⁸ Egha Jesebel akinafarir maba osirigha, Ahapin ziam dagh arigha, an ababanim sara dagh atigha, Jesrilin itir gumazir dapaniba ko gumazir aruaba bagha ada amangi. ⁹ Akinafarir kabar osiziriba kamaghin migei, “Ia dagheba ataghiraghamin dughiatam amisefegh. Egh dughiar kam in, ia Jesrilin gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir dabirabim Nabotin teghti an a daperagh. ¹⁰ Egh gumazir kuratamning an boroghin aning afaghti, aning daperagh akam a gasiva kamaghin a mikim, ‘Nabot, ni akar kurabar God ko atrivim mikeme.’ Ia Nabot inigh nguibar ekiamin azenan mangiva, dagiabar a ginivti an aremegh.”

† 20:38: Akam inigha izir gumazir maba, ababanir maba uan guabagh arisi. Ezi akam inigha izir gumazir kam, ababanir kam modi. Ni Esekziel 9:4in gan.

¹¹ Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gumazir aruaba Jesebelin akinafariba inigha a mikemezi moghin ami. ¹² Egha dagheba ataghiraghasa, dughiam amisevegha gumazamizibar diazi, me iza uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabir danganim, me a isa Nabot ganingizi an a gapera.

¹³ Ezi gumazir kurar pumuning iza Nabotin boroghin apera. Egha gumazamizibar damazibar akaba agasa a migia ghaze, “Nabot akar kurabar God ko atrivim mikeme.” Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, a inigha nguibar ekiamin azenan ghugha, dagiabar a ginivizi an areme.

¹⁴ Ezi me Jesebel bagha akam amaga ghaze, “Me Nabot dagiabar a ginivizi an areme.”

¹⁵ Ezi Jesebel kamaghin oregha zuamira ghua kamaghin Ahap migei, “Nabot aremegha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighin dikavigh mangi, wainin azenir a faragha nin anogoroghezir kam ini.” ¹⁶ Ahap kamaghin oregha wainin azenir kam iniasa zui.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, Tisben nguibar ekiamin itir akam inigha izir gumazim, Elaija migia ghaze, ¹⁸ “Ni Israelin Atrivim Ahap bagh mangi egh a mikemegh. A Samaria ategha, Jesrilin nguibamin ghua Nabotin wainin azenimin iti. A ua bagh azenir kam iniasava ami. ¹⁹ Ni kamaghin a mikim suam: ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir kam misoghezi an aremegha givazi, ni ua an wainin azenim sara iniasa, a? Ki guizbangira ni migei, Danganir afiaba Nabotin ghuzim ozighizimin, da uaghan nin ghuzim ozigham.’”

²⁰ Ezi Elaija Ahap bagha zuima, Ahap an apigha kamaghin migei, “O nan apanim, ni iza ua na bato, a?”

Ezi Elaija ghaze, “Are, ki ni mikimasa izi. Nin nighniziba ko ifongiaba, Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kurabar amuasa bar gavgafi. ²¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ni gasighasigham. Egh nin adarazir gumazir igiaba ko aruaba sara bar me agivagham. ²² Ni Israelia getuima, me arazir kuram gamima, nin

arazir kurar kam na gamima, ki bar aningaghe. Ki faragha Nebatin otarim, Atrivim Jeroboamin adarazi ko Ahiyan otarim Basan adarazigh amizi moghin, ki uaghan nin adarazir amuam.’ ²³ Egha Ikiavira Itir God, uaghan akam Jesebelin iti. Egha kamaghin a migei: Jesebel aremeghti, afiaba Jesrilin nguibar ekiam avinizir divazimin boroghin, an kuam amam. ²⁴ Eghti Ahap, nin tarazi nguibar ekiamin aven arimighireghti, afiaba men kuabar amam. Eghti nin tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti, kuarazir isaba men kuabar amam.”

²⁵ Bar guizbangira, fomira gumazitam Ahapin min Ikiavira Itir Godin damazimin, uabi isa arazir kurabagh aniga dagh amir puvati. An amuim Jesebel, anarira anebira a getuima, an a baragha arazir bar kurar kabagh ami. ²⁶ Ahap asebar ziaba fava, Amorian gumazamizir fomira nguazir kam inikeziba, a men arazir bar kuribar gin zui, kar arazir kurar God bar a aghuaziba. Ezi Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi.

²⁷ Ezi Ahap, Elaijan akam baregha givagha bar oseme. Egha uan korotiam abigha, azirakar korotiam arugha uan dakozim girighav ikia, dagheba ataki. A nighnizir aviribagh amua, egha deragha uan ingangaribagh amir puvati.

²⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam inigha izir gumazim Elaija migei, ²⁹ “Datirighin Ahap nan damazimin uabi abira. Ni an arazir kam in gari, o puvati? An arazir kam gami, kamaghin amizi, dughiar an angamira itimin, ki an adarazigh asighasighan kogham. Puvatigham. An otarim atrivimin ikiamin dughiamin, ki an adarazigh asighasigham.”

Akam inigha izir gumazim Mikaian eghaghanim

22

(Sapta 22)

Akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze, Ahap aremegham (2 Eghaghaniba 18:2-27)

¹ Israelia ko Siriaba ua uariv sozir puvatigha, 3plan azenibar uari koma apiagha deravira iti. ² Ezi namba 3in azenimin, Judan Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim Ahapin ganasa Israelin ghu. ³ Ezi Ahap uan gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia fo, Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, kar en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a ini. Ezi manmaghsua e bizitam Sirian atrivim gamizir puvatigha, a dama uan nguibar ekiam Ramot inizir puvati?"

⁴ Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, "Ni na ko izam ti? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibam bagh misuegh uam a iniam?"

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, "Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hoziaba ko karisba, nin akurvaghasa pura iti."

⁵ Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, "Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka."

⁶ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, "Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?"

Ezi me ghaze, "A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham."

⁷ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, "Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham."

⁸ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, "Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaaba bar, a na gasighasighamin akar kuram na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua."

Ezi Jehosafat ghaze, "Ni mamaghin mikiman marki."

⁹ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamini diazi a izezi an a migia ghaze, "Ni

zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi."

¹⁰ Dughiar kamini, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aninghin atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghin itir nguazir zarir mamini aning afa. Kar witi ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aninghin guamin tugh, gin otivamin bizibav gei. ¹¹ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An aini mam inigha, ua bagha bulmakaun komini min garir bizir mamini ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, "Tkiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komini kamini me gasivira ikiti me bar givagham."

¹² Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, "Ni Ramotin nguibar ekiamini mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham."

¹³ Ezi, gumazir dapanir Ahap Mikaia ini-asa amadazi ghuzim, an a inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, "Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamini atrivim mikim."

¹⁴ Ezi Mikaia ua a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin zurara itimini ziamini, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam."

¹⁵ Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, "Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam ti, puvati?"

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, "A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham."

16 Ezi Atrivim Ahap a miġia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni miġia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadzoghin nan akam baragham?”

17 Ezi Mikaia Ahap miġia ghaze, “Ki garima Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar miġsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”

18 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha Atrivim Jehosafat miġia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na miġeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na miġei.”

19 Ezi Mikaia ua kamaghin miġei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar an okarigha tuivigha iti. 20 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvaghera uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.

21 “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tughha, kamaghin a miġei, ‘Ki mangi a gifaragh a gekuigham.’

22 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God miġei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam miġia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim nin akamin ikiam.’”

23 Ezi Mikaia bighavira Ahap miġia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

24 Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamin Ahap miġeima, an an boroghin ghua an koviam misuegħa ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmagħin na ategħa, nin ghugħa akar kam ni ganingħi?”

25 Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragħa ghaze, “Apaniba ġin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamın aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogħam, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingħi, ki an gun miġei.”

26 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam miġia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagħ mangi. 27 Egh kamaghin aning mikemegħ, ‘Atrivim kamaghin miġei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim ġivagħti ki uamategham.’”

28 Ezi Mikaia ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha kamaghin Ahap miġia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogħ ua deraghvira nguibamin izegħ, egh ni kamaghin fogħ suam, Akar ki miġeir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

Ahap ghua misosi

(2 Eghaghaniba 18:28-34)

29 Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misogħasa ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. 30 Midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat miġei, “Ga midorozim bagħ mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagħa zui.

31 Dughiar kamra, Sirian atrivim uan 32plan midorozir gumazir karisin pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim

me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a misogh, egh gumazir igharazibav soghan marki.” ³² Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha atrivim misoghasa ghua tiarim akara deima, ³³ me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

³⁴ Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimn Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” ³⁵ Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghuburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gari. Ezi an duar torim ghuzim puvira ivemara izaghira karis gizivagha, kamaghira itima, aruem gevima an areme.

³⁶ Aruem ghuaghira migoroghasava amima, Israelia ko Judan midorozir gumaziba me bar dia kamaghin migei, “E bar moghira uamategh uan kantriba ko uan nguibabar mangam!”

³⁷ Kamaghin amizi, Atrivim Ahap aremezi, me an kuam inigha ghua Samarian anefa. ³⁸ Egha an karis, Samarian dipar akarer mamn a rue. Ezi aflaba izava an ghuzim apima, tuavimin amiziba izava an ghuzim itir dipar akarem gure. Bizir kaba, Ikiavira Itir God mikemezi moghin otifi. ³⁹ Atrivim Ahap amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, dipenir a ingarigha elefanin ataribar asingiziba ko, an nguibar ekiaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningizir ingangarir amizibagh eghari. ⁴⁰ Ahap uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Ahasia an danganim inigha atrivimin oto.

*Jhosafat Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 20:31–21:1)*

⁴¹ Ahap Israelian atrivimin itima, an namba 4 azenimin aven Asan otarim Jehosafat Judan atrivimin oto. ⁴² Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar Jerusalemn atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. ⁴³ Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue. ⁴⁴ Jehosafat uaghan Israelian atrivim ko aning uan dafarimning suiragha, aning deraghavira aperaghav ikia, ua uaning misozir puvati.

⁴⁵ Atrivim Jehosafat amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, an gavgavir ekiabar eghaghaniba an aven iti. ⁴⁶ Fomira Jehosafatin afeziam Asa, asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba batoke. Ezi men marazi ikiavira itima, Jehosafat bar me agifa.

⁴⁷ Dughiar kamn, Idomin kantri atriviba puvati. Ezi Judan atrivimra Idomin kantri gatavagh, an ganasa gumaziba amisefi.

⁴⁸ Atrivim Jehosafat mikemezi, ingangarir gumaziba kantri Ofirin mangamin kuribar ingari, eghti da ongarimin mangi kantri Ofirin gol inigh izam. Ezi kurir kaba, da nguibar ekiam Esiongeberin ikuvigha, puram apiaghav iti. Kamaghin amizi, me Ofirin ghuzir puvati. ⁴⁹ Ezi gin, Israelian Atrivim Ahasia kamaghin oraki, Jehosafatin kuriba ikufi, ezi a kamaghin Jehosafat migei, “Ni uan kuriba ua da amangighti, ki uan kurimin ingangarir gumaziba, nin ingangarir gumaziba ko me amadaghti me mangam.” Ezi Jehosafat an nighnizimin aghua.

⁵⁰ Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi

an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto.

Ahasia, Israelian atrivimin oto

⁵¹ Jehosafat Judan atrivimin itima, an namba 17in azenimin aven, Ahapin otarim Ahasia Israelian atrivimin oto. Egha azenir pumuningin Samarian atrivimin ike. ⁵² A uan afeziam ko amebamin min arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dar gin ghua, Nebatin otarim Jeroboamin min ami. Jeroboam faragha Israelia gekuizi, me arazir kurar aviribagh ami. ⁵³ Ahasia, asem Balin ziam fe. An arazir kam bangin, Ikiavira Itir God, Israelian God, an afeziam Ahapin aningaghezi moghin, an aningaghe.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Namba 2 O 2 Atriviba Akar faragha zuim

Atrivibar Akinafarir Namba 2, a bizir Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin eghaghanibar gin otivizibagh eghari. Akinafarir kamning, bar fomira akinafarir vamiran ike. Atrivibar Akinafarir Namba 2, a Israelian kantrin pumuningin atrivibagh eghari. Kar Judabar kantrin sautin amadaghan itim, ko Israelian kantrin notin amadaghan itir atrivibar eghaghaniba. A bizir otivizibagh eghara ghua, kantrin kamningin apaniba aning gasighasighizir dughiamin tu. Notin amadaghan itir kantri Israel, kantri Asiria, faragha iza a gasighasiki. Ezi gin, sautin amadaghan itir kantri Juda, kantri Babilonin Atrivim Nebukatnesar a gasighasiki.

Akinafarir kam, an Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin min ghu, egha an atriviba amizir araziba tuisisi. Me Godin apengan iti, o puvati? Bizir ekiam akinafarir kam aneka, a kamakin. Bizir Israelin ikizimning virara aning batozi, apaniba me gasighasighizim, kar me uan atriviba ko men osimtizim. Judabar atriviba ko Israelian atriviba ko men gumamaziziba, me bar moghira akirim God gasaragha dughiar aviribar an Araziba batogha, an akam barazir puvati. Kamaghin amizi, me osimtizir ekiam kam bato.

Gumamazizibar nighnizimin aven, Jerusalem ko Godin Dipenir an itim, kar bizir bar ekiamning, egha kamaghin men aka, God me ko iti. Ezi me kamaghin nighnigha ghaze, God me ko ikiti, bizir kuratam me batoghan kogham. Ezi akinafarir kam, a Jerusalem ikuvizir bizim, ko apaniba Godin Dipenim gasighasighizir bizim geghari. Bizir kam, a Israelian gumamazizibar nighniziba bar dagh asighasiki. Bizir kam bangin, gin men

ikirimirimin araziba, ko Godin ziam fer araziba bar igharaghavram oto.

Elaija ko Elisan eghaghanim

(Sapta 1:1--8:15)

*Elaija ghaze,
Atrivim Ahasia aremegham*

¹ Israelian Atrivim Ahap aremezir dughiamin gin, Moapia, Israelia me gati-vagh men ganan me aghuagha me batoke.

² Dughiar mamın, Israelian Atrivim Ahasia, uan dipenimin azuarim pin aperaghav iti. Azuarir kamın birim akariaghırizi, Ahasia nguazim girigha bar kufi. Kamaghın amizi, a gumazir maba amada, eghti me Filistian kantrin itir nguibar ekiam Ekronin mangi Ekronin asem Balsebup, an azangsigh fogh suam, a ua deragh otogham, o puvatigham. ³ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghın Tisben nguibar ekiamın itir Godin akam inigha izir gumazim Elaija migei, “Ni dikavigh mangi gumazir Samarian atrivim Ekronin nguibar ekiamın amadaziba batogh. Egh ni kamaghın me mikemegh, ‘Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangasa? Godin tam ti Israelin kantrin aven itir puvati, ezi ia mangasa? ⁴ Ia oragh. Ikiavira Itir God migirigiar kam Atrivim Ahasia gami: Ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghıra uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.’” Ezi Elaija akar kam baregha, dikavigha ghua gumazir kabav gei.

⁵ Ezi gumaziba Elaijan akam baregha givagha, uam atrivim bagha ghuzi, atrivim kamaghın men azara, “Ia tizimsua zuamira ua ize?”

⁶ Ezi me kamaghın a ikaragha ghaze, “Gumazir mam tuavimin e batogha ghaze, ‘Ia uamategh mangi, Ikiavira Itir Godin akar kamın gun atrivim mikemegh. Akar kam kamakin: Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangsighasa? Ia ti Godin tam Israelin kantrin aven itir puvati, egha ia mangasa? Bar guizbangıra, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghıra uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.’”

⁷ Atrivim akar kam baregha kamaghin men azara, “Gumazir akar kam ia ganingizim, a manmaghin garir gumazim?”

⁸ Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “A korotiar me asizir arizibar ingarizim aru, egha letin me asizir inimin ingarizimin uabi amighiri.”

Atrivim oregha ghaze, “Mar, Tisben gumazim, Elaija.”

⁹ Egha atrivim, midorozir gumazibar dapanir mam ko an midorozir gumazir 50pla sara, me amangizi, me Elaija inigh izasa zui. Me ghua danganir Elaija itimin otivigha gumazir dapanir kam Elaijan garima, a mighsiar mam gisin aperaghav iti. Ezi gumazir dapanir kam kamaghin Elaija migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim ghaze: Ni izighiri mangi an ganigh.”

¹⁰ Ezi Elaija kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

¹¹ Ezi gin atrivim, ua midorozir gumazibar dapanir igharazim ko an midorozir gumazir 50pla amadazi, me Elaija bagha ua ghue. Me ghua otivigha, gumazir dapanir kam kamaghin a migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim akar gavgavim ni ganiga ghaze: Ni zuamira izighiri, egh mangi an ganigh.”

¹² Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

¹³ Ezi gin atrivim ua midorozir gumazibar dapanir igharazir mam ko an midorozir gumazir 50pla amangizi, me Elaija bagha ua ghu. Egha namba 3in gumazir dapanir kam ghua mighsiamin ghuavanaga, Elaijan boroghira tevimning

apirigha, kamaghin an azara, “O Godin akam inigha izir gumazim, ga uaning, ni nan ikirimirim ko nan midorozir gumazibar ikirimiribar apangkuvighiti, e nin damazimin bizir aghuimin min otoghti, ni e gasighasighan marki. ¹⁴ Ki fo, avim Godin Nguibamin ikegha izaghirigha gumazir dapanir faragha izezimningin isiava aningin midorozir gumaziba sara isi. Ezi ga uaning, ni nan apangkuvighasa ki ifonge, egh na gasighasighan marki.”

¹⁵ Gumazir dapanir kam mikemegha givazi, Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Elaija migei, “Ni dikavigh gumazir kam ko magiri. Ni an atiangan marki.” Ezi Elaija dikavigha a ko atrivim bagha zui.

¹⁶ Elaija ghua otogha akar kam in gun atrivim migei, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Ni ghaze, Israelin kantrin aven Godba ti puvati, egha ni gumaziba amangizi, me Ekronin asem Balsebupin azangasa ghue. Kamaghin amizi, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv iki mangi aremegham.”

¹⁷ Ezi gin Ahasia areme, ezi bizir kam, Ikiavira Itir God, Elaijan akam garugha mikemezi moghin, an otogha gifa. Ahasia otariba puvati, ezi an aveghbuam, Joram, an danganim inigha, Israelian atrivimin oto. Dughiar kam in, Judan kantrin aven, Jehosafatin otarim Jehoram atrivimin iti. Jehoram atrivimin itir azenir namba 2in aven, Joram Israelian atrivimin oto. ¹⁸ Atrivim Ahasia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kam in iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

2

God Elaija inigha uan Nguibamin ghu

¹ Ikiavira Itir God aminir ighuagharuimin Elaija inigh uan Nguibamin mangasa nighnisi. Bizir kam otivasa roghira izezi, Elaija ko Elisa Gilgal ategha zui. ² Egha Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God mangi Betelin otivasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki.”

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki bar guizbangira migei, ki ni ko mangam.” Kamaghin amizi, aning virara Betelin nguibamin ghu.

³ Dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar ekiam mam Betelin iti. Egha me bar dikavigha nguibamin azenan iza aning batogha, kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God datirighin, nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni ti kamaghin foz, o puvati?”

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki fogha gifa. Ia ua bizir kamın mikiman marki.”

⁴ Ezi aning ikia, egha Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God Jerikon nguibamin mangasa na amada, kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki.”

Ezi Elisa ghaze, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam.” Egha aning virara Jerikon nguibamin ghu. ⁵ Dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar mam Jerikon iti. Egha me Elisa bagha iza kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God datirighin nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni kamaghin foz, o puvati?”

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki fogha gifa. Ia ua bizir kam mikiman marki.”

⁶ Ezi aning Jerikon ikiavira ikia Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God Jordanin Fanemin mangasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki.”

Ezi Elisa ghaze, “Ikiavira Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam.” Egha aning virara Jordanin Fanemin ghu.

⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazir okoruabar tongin, gumazir 50pla aningın gin ghu. Aning ghua Jordanin Fanemin otogha dipamin boroghın tughav iti. Ezi akam inigha izir gumazir 50pla, mong aningın saghon tuivighav iti. ⁸ Ezi Elaija uan korotiar ruarim suegha, a righa a isa Jordanin Fanemin dipam misoke. Ezi dipam bigha akuar pumuningın irizi, nguazir tizimin itim misingi. Ezi aning nguazir misingizimin arua dipamin vongin ghu.

⁹ Aning ghua Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God na iniamin dughiam roghira ize, ezi ki ni ategham. Kamaghin amizi, ki faragh bizir tizimra, ni bagh a damu nin akuragham, ni bizir tizim gifonge?”

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki fo, ni Godin gavgavim inigha akam inigha izir ingangarim gami. Ga uaning, ni gavgavir kam na daningasa ki ifonge, mati afeziam bizir aviriba uan otarir ivariam ganidi. Egh ki nin danganim inigh, Godin akam inigha izir ingangarim damuam.”

¹⁰ Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir ni nan azarazir kam, a bizir ekiam, ki a damuan ibura. Eghti ni nan ganti Ikiavira Itir God na inigh mangiti, ni guizbangira gavgavir kam iniam. Ki zuir dughiamin, ni nan ganighan koghiva, ni gavgavir kam inighan kogham.”

¹¹ Aning ghua migia zuima, Ame! Avir mam zuamira aningın torimin oto. Avir kamın aven, aning garima, hoziaba karisin mam kurvasi. Ezi aminir ighuagharuim Elaija inigha Godin Nguibamin ghu. ¹² Ezi Elisa Elaijan gari a zuima a kamaghin dia migiavira iti, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba.” Ezi Elaija ghugha givazi, Elisa uam an gari puvati. Kamaghin amizi, Elisa bar osemi, egha uan korotiar ruarimin suiragha anebighizi, an akuar pumuningın iri, kar a uan osimtizim akakagha amizir arazim. ¹³ Elaija ghuvanadir dughiar kamın, an korotiar ruarim nguazim giri. Ezi Elisa a inigha uamategha Jordanin Fanemin ghua an miriamin tughav iti. ¹⁴ Egha a Elaijan korotiar ruarir kam inigha, Elaija faragha amizi moghin dipam misoke. Egha a dipam misozir dughiamin, a ghaze, “Ikiavira Itir God, a Elaijan God, a managh iti? A ti uaghan, na ko ikiam?” Ezi dipam zuamira bigha akuar pumuningın otozi, Elisa uamategha vongin ize.

¹⁵ Ezi 50plan Godin akam inigha izir gumaziba, danganir kamın ikiavira ikia,

egha bizir kamın garima, Elisa a gami. Egha me ghaze, “Ia gan! God fomira Elaija ganingizir gavgavir kam, a datirighin Elisan iti.” Egha me iza a batogha, tevibar pirigha dapaniba avigha, ghuaghira nguazim giregha, ziar ekiam a daningasa.

¹⁶ Egha me kamaghin Elisa migei, “Ni gan. En adarazir aven, 50plan gumazir gavgaviba iti. Ezi me mangi nin gumazir ekiam bativasa e ifonge. Ikiavira Itir Godin Duam ti a inigha ghua mighsiatamin anetaki, o danganir zaritamın anetaki.”

Ezi Elisa me migei, “Marki. Ia me amadaghti me mangi a burian marki.”

¹⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumaziba bar gavgavigha, a gakaghora an azangisi. Kamaghin amizi, Elisa mong aghumsigha, men tivan aghuagha ghaze, “A dera, ia me amadaghti me mangi.” Ezi me 50plan gumaziba amangizi me 3plan aruebar Elaija buriava, a batozir puvati.

¹⁸ Dughiar kamın, Elisa Jerikon ikiava me mizuaima, me ua izezi, a kamaghin me migei, “Ki manmaghin ia mikeme? Ezi ia gavgavigha nan akam baraghan aghua.”

Elisa dipam gamizi, a deragha oto

¹⁹ Dughiar kamın, Elisa Jerikon ikiavira itima, nguibamin gumazamiziba iza kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, ni gan, nguibar kam bar dera. Ezi dipam ikufi. Amizir naviba adaiba, me dipar kam apava, me zuamira, borir ghuariba bati. Kamaghin amizi, boriba ariaghiri.”

²⁰ Ezi Elisa kamaghin me migei, “Ia mangi itarir igiatam inigh, egh amangsizir tam a datigh, a inigh izi.” Ezi me Elisa mikemezi moghin ami.

²¹ Ezi Elisa a inigha ghua emimirir dipamin ghugha amangsizir kam a mikinigha ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki dipar kam gamizi, a deragha oto. Eghti dipam ua gumazibar amuti, me arimighiran kogham. Egh ua amizibar amuti, men otirimirir dughiam zuamiram otogham kogham.” ²² Ezi Elisa mikemezi moghin, dipar kam deragha kamaghira ikia iza datirighin iti.

Otarir igiar maba Elisa dipofi

²³ Ezi gin Elisa Jeriko ategha Betelin ghu. Ezi nguibamin otarir igiar maba nguibamin azenan iza an gani, egha me kamaghin Elisa dipova ghaze, “O gumazir onarim misezim, ni kamatigh! Gumazir onarim misezim, ni danganir kam gitagh.”

²⁴ Ezi Elisa ragha mighigha men gara ghaze, “Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir God ia gasighasigham.” Ezi asizir bean amebar pumuning zuamira ruarimin azenan iza, otarir kabar tongin otarir 42plan misogha, tintinibar men mikarziba abiaghariki.

²⁵ Ezi Elisa danganir kam ategha bar ghua Karmelin Mighsiamin ghu. Egha gin Karmel ategha uamategha Samarian nguibar ekiamin ghu.

3

Israelia Moapia misosi

¹ Dughiar kamın, Jehosafat Judabar atrivimin iti, ezi an namba 18in azenimin, Ahapin otarim Joram, Israelian atrivimin oto. Egha a 12plan azenibar Samarian atrivimin ike. ² Atrivim Joram arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Egha an arazir bar kurar aviribagh amizir puvati, mati an amebam ko afeziam amizi mokin. Joram asem Balin marvir guar an afeziam fomira ingarizir kam batoke. ³ Egha Nebatin otarim Atrivim Jeroboam, amizir arazir kurar kabara, Joram uam a dagh ami, arazir kurar kamagh gariba Jeroboam Israelia gekuizi me dagh ami. Joram arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati.

⁴ Dughiar kamın, kantri Moapin Atrivim Mesa sipsipin aviriba iti. A Israelian atrivimin apengan iti, egha azeniba bar takisin min uan 100,000plan sipsipin apurir igiaba isa Israelin atrivim ganidi. Egha uaghan 100,000plan sipsipin apuriba amisiva, dar arizibar ghora Israelian atrivim bagha da amadi. ⁵ Ezi gin Israelian Atrivim Ahap aremezi, Atrivim Mesa Israelian atrivir igiamin apengan ikian aghuagha, ua sipsipba takisin min a ganidir puvati. ⁶ Ezi Atrivim Joram zuamira dikavigha Samaria ategha, Israelian midorozir gumaziba bar me akufa.

⁷ Egha Joram, Judabar Atrivim Jehosafat bagha akam amaga ghaze, “Moapin Atrivim nan apengan ikian aghua. Ezi ki mangi a misoghasava ami. Ni na ko izam, o puvatigham?”

Ezi Jehosafat kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ni ko mangam. Ki nin ifongiamin gin mangasa iti. Ezi nan midorozir gumaziba ko hoziaba nin akurvaghasa iti. ⁸ Egh e tuavir manamin mangam?”

Ezi Joram kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Idomin kantrin gumazamiziba puvatizir danganimin aven zuir tuavimin mangi otogham.”

⁹ Kamaghin, Israelian Atrivim Joram ko Judan Atrivim Jehosafat ko Idomin atrivim, me uan midorozir gumaziba inigha zui. Tuavir kam, a bar ruarazi, me 7plan aruebar arua zuima, men dipaba bar gifa. Ezi midorozir gumaziba ko asizir biziba ateriba, damamin dipaba puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Joram kamaghin migei, “Ki, e uarir apangkufi. Ikiavira Itir God e 3plan atriviba, an en diagha e isa Moapian atrivimin dafarim gati.”

¹¹ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Joram azai, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam iti, o puvati? Tam ikiti, e a mikemeghti a Ikiavira Itir Godin azaragham, e manmaghin damuam.”

Ezi Atrivim Joram gumazir dapanir mam, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Safatin otarim Elisa, a iti. A fomira Godin akam inigha izir gumazim Elaijan ingangarir gumazimin ike.”

¹² Ezi Atrivim Jehosafat oregha ghaze, “Elisa, a guizbangira Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim.” Ezi atrivir 3plan kaba Elisan ganasu ghue.

¹³ Ezi Elisa Israelian atrivimin ganigha ghaze, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia akam inigha izir gumazir nin amebogh-feziaba fomira ghua azangsighizir kaba, me bagh mangi.”

Ezi Atrivim Joram kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God uabi e 3plan atriviba en diagha e isa Moapin atrivimin dafarim gati. Ezi e ni bagha izi.”

¹⁴ Ezi Elisa kamaghin Joram migei, “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingangarir gumazim. A zurara ikia mamaghira iti, egha gavgaviba bar iti. Ezi ki an ziamin ki guizbangira migei: Atrivim Jehosafat ti ia ko itir puvatizi, ki nin guamin ganighan koghai, o ni ko mikemeghan koghai. Ezi ki fo, Jehosafat a gumazir aghuim. Kamaghin amizi, ki a bangin nin akam baragham. ¹⁵ Eghti ia datirighin mangi, gumazir deragha gita misogha ighi-abagh amitam inigh izi.” Ezi me gumazir gita misoghamim inigha ize. Ezi a gita misozir dughiamin, Ikiavira Itir Godin gavgavim Elisan iza anevara.

¹⁶ Ezi Elisa akam akura ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze: Ia daghurir dipar fomira emira, egha datirighin misingizir kamin, mozir dipar aviribagh kuigh. ¹⁷ Ia amozim ko aminimin ganighan kogham, eghti dipam uan danganir kam gizivagham. Kamaghin amizi, ian bulmakauba ko donkiba damamin dipar aviriba ikiam.”

¹⁸ Elisa ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, Dipam ia ganidir ingangarir kam, an damazimin a bizir ekiam puvati. A bizir bar muziarim. Ezi Ikiavira Itir God ua bizir igharazitam damuasa. Ia Moapian misoghamin dughiam, a ia ateghti, ia me abinigham. ¹⁹ Egh nguibar divazir gavgaviba itiba ko, nguibar ekiar bar aghuiba vaghvagh da inigh. Egh ia men temer aghuiba oki, egh men mozir dipaba apemegh. Egh ia dagiaba isi azenibar ingaramin nguaziba bar dav kinigh, eghti me dagheba oparan kogham.”

Elisa mikemegh givazi, atrivir 3pla anetegha ghu. ²⁰ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, kar mizarazir ofa damuamin dughiam, aruem anadima, dipam zuamira Idomin ikegha izaghira, nguazir otevir kam bar a gizifa.

²¹ Ezi Moapia kamaghin akam baraki, 3plan atriviba izi me misoghasa. Egha me bar gumazir midorozim damuamin gavgaviba itibar diazi, me iza uari akufa. Egha me gin iza kantri Moap ko kantri Idomin mitaghniamin tugh misoghasa danganiba isa mizua iti. ²² Egha amimzaraghan, Moapia dikavigha garima,

Ikiavira Itir God Israelia bagha dipam amadagha gifa. Ezi aruer angazangarim dipam gisira, ezi Moapia dipamin garima, a ghuzimin min bar aghefe. Ezi Moapia saghuiamin tuivav ikia an gari. ²³ Egha me kamaghin dei, "Ame! Ia gan. Kar ghuzimra. Apaniba ti uariv sogha, uarira uan aviribav soghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nguazimin iti. Aria, e mangi men danganimin men biziba iniam."

²⁴ Egha me dikavigha Israelian danganimin ghue. Egha me ghua otivir dughiamin, Israelian midorozir gumaziba puv me misogha, men gintigha bar ghua Moapin kantrin ghu. Egha Israelia Moapian avirim misuagharigha, ²⁵ men nguibabagh asighasiki. Israelia Moapian danganiba bar dagh arui. Me mangi azenibar ingaramin nguazir tam batoghamin dughiamin, midorozir gumaziba bar dagiaba inigha nguazir kam mikinisi dagiaba bar nguazim avara. Egha uaghan me mozir dipaba bar da apemegha, temer aghuiba bar ada oke. Me nguibar ekiaba bar dagh asighasigha, nguibar ekiar vamira gasighasighizir puvati, kar Kirheres, Moapin nguibar ekiam. Ezi midorozir gumazir katapelin asiba, me nguibar ekiar kam ekiarugha dagiabar asavamadima, da nguibamin aven zui.

²⁶ Ezi Moapin atrivim apanir kabar garima, me a gafisi, kamaghin amizi a 700plan midorozir gumazir midorozir sababar suigha misogha foziba ini, egha me Kirheresin nguibar ekiam ategh ari Idomin atrivim bagh mangasa ua iburaghuburaki. ²⁷ Ezi Moapin atrivim uan otarir ivariam ini, otarir kam an danganim inigh atrivimin ikiam. Egha atrivim otarir kam misuegha an ofa gami, mati Moapian asem in ofan bar isia mighirim. A nguibar ekiam avinizir divazim gisin ofan kam gami. Israelia bizir kam in ganigha bar atiatingi.* Egha me midorozim ategha, uamategha uan kantrin ghue.

* **3:27:** Hibrun akam deragha akar kam abigha migeir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Israelia ti kamaghin nighnisi, Moapian asem men ataram, kamaghin me atiati. Ezi fofozir gumazir igharaziba ghaze, Israelia ti kamaghin atiati, Ikiavira Itir God Israelian atari, egha a bizir kurar kam gamizi a Israelian damazimin oto. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia uari Moapian atrivimin arazir kam in osemegha midorozim ataki.

4

Elisa amuir odiarimin akura

¹ Dughiar mam in God in akam inigha izir gumazibar okoruamin mav, an amuim Elisa bagha ize. An pam aremezi an odiarimin iti. Egha a kamaghin Elisan diava arai, "O gumazir ekiam, nan pam areme. Ni fo, a zurara Ikiavira Itir God in atiati an apengan iti. Egha a faragha gumazir mam da pura dagiaba ini. Ezi datirighin ki da ikarvaghamin dagiaba puvati. Ezi gumazir kam nan otarimning iniasa izi, egh aning damuti aning an ingangarir gumazir kinimningin otogham."

² Elisa akar kam baregha kamaghin amizim migei, "Ki manmaghin nin akuragham? Bizir manam nin dipenimin iti?"

Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki miner mam iti, olivin borem an iti, anarira. Ki ua bizir igharaziba puvati."

³ Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni mangi namakabar azaraghti, me uan miner pura itiba ni daningigh. Ni miner aviriba inigh. ⁴ Egh ni miner kaba inigh uan dipenimin aven mangi, egh tiam asaragh. Datirighin ni uan otarimning ko borer nin miner kam in itim isi, miner kabagh ingegh. Ni minetam gingehti a izivaghti, ni a inigh danganitam dafagh. Ni kamaghira damuvira mangiti, miner kaba bar izefegh."

⁵ Ezi amizim akar kam baregha givagha ghua, uan namakaba da mineba inigha, uan dipenimin ghu. Egha a uan otarimning ko dipenimin aven ghugha tiam asara. Ezi an otarimning mineba isa a bagha izima, a borem miner kabagh ingavira iti. ⁶ Amizim borem minebagh ingegha givagha, kamaghin uan otarir mam migei, "Ni miner igharazim inigh izi."

Ezi otarim ghaze, "Amebam, mineba bar izefe." Egha dughiar kamra, borem ua amizimin minemin otivir puvati. A kamaghira tu.

⁷ Ezi amizim ghua kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Elisa migei, “Ki miner kaba bar borem dagh ingegha gifa.”

Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi borer kaba amadagh, egh dagiaba inigh. Egh ni uan pam inizir dagiaba ikaragham. Eghti dagiar naba ikiam, kar ni uan otarimning ko ia daghebagh ivezam.”

Elisa Sunemin nguibar ekiamin amizimin otarim gamizi, a ua dikafi

⁸ Dughiar mamın Elisa Sunemin nguibamin ghu. Amizir mam nguibar kamın ikia, egha dagiar aviriba iti. Egha uan dipenimın daghetam amasa Elisan azangsisı. Ezi Elisa zurara Sunemin izir dughiar an amizir kamın dipenimın apiagherava api.

⁹ Egha dughiar mamın amizir kam kamaghin uan pam migei, “Ni gan, gumazir kam zurara iza e koma api, ki fo, a Godin akam inigha izir gumazim, egha a God baghavira itir gumazimra. ¹⁰ Ga uaning, ga ti dipenir ghuriar pin itimin daguraguir danganitam akirigham. Egh e akuir dakozitam ko, apir dakozitam ko, dabirabir tam ko, lamin tam, danganir kamın dar arigham. Eghti gumazir kam izamin dughiamın, a danganir kamın ikiam.” Egha aning a bagha danganir kam akiri.

¹¹ Ezi dughiar mamın Elisa ua Sunemin izegha, danganir kamın ghuavanabogha, uan akuir dakozim girighav ikiava avughsi. ¹² An avughsa ikia kamaghin uan ingangarir gumazim Gehasi migei, “Ni magiri na bagh Sunemin amizir kamın ganigh, egh a mikemeghti a izi.” Ezi Gehasi amizim mikemezi a iza an guamin tu.

¹³ Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, “Ni kamaghin amizimin azaragh, ‘Bar guizbangira, ni ingangarir ekiam gamua gan akura. E bizir tizim damigh, nin akurvazir aghuim ikaragham? Elisa ti mangi atrivim o midorozir gumazibar dapanimın azaraghti, aning ni bagh bizir aghuitam damuam? Ni kamaghin ifongez, o?’”

Ezi Gehasi ghua amizir kamın azarazi, amizim kamaghin a migei, “Ki uan

adarazir tongin iti, egha bizitamın otevezir puvati.”

¹⁴ Ezi Elisa kamaghin Gehasin azara, “E bizir aghuir manatamın amizir kamın arazir aghuim ikarvaghm?”

Ezi Gehasi ghaze, “Ki gari, bizir vamira iti, an pam bar ghurizi, a boriba puvati.”

¹⁵ Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, “Ni amizim mikemeghti, a izi.” Ezi Gehasi ghua amizim mikemezi, a iza tiar akamın tughav iti.

¹⁶ Ezi Elisa amizim migia ghaze, “Azenir munamın dughiar kamra, ni otaritam uan agharimningin a firagham.”

Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ga uaning, nan gumazir aruam, ni Godin akam akurir gumazim, ni na gifaran marki.” ¹⁷ Ezi gin, amizir kam navim asangi. Egha Elisa mikemezi moghira, azenir munamın, dughiar kamra an otarim bate.

¹⁸ Azenir mabar gin otarim ekevegga, uan afeziam bagha azenibar ghu. Kar witbar ghorir dughiam, ezi afeziam ingangarir gumaziba ko witin azenimın iti. ¹⁹ Otarim ingangaribar gara ikia, egha kamaghin uan afeziamın diava arai, “Iiii afeziam! Nan dapanim puvira na gami. A na gamuavira iti! Iiii!”

Ezi afeziam uan ingangarir gumazir mam migia ghaze, “Ni otarir kam inigh an amebam bagh mangi.” ²⁰ Ezi ingangarir gumazim otarim inigha an amebam bagha ghu. Ezi otarim amebamin apozim girighav ikia ghua, dughiar aruer arizimın tu, egha an areme. ²¹ Ezi amebam otarimın kuam inigha dipenimın pin ghuanaga Elisan danganimın aven ghua dakozim aneti. Egha amebam azenan ghugha tiam asara.

²² Egha a uan pamın diazi, a izima a kamaghin a migei, “Ni mangi ingangarir gumazitam mikemeghti, a na bagh donki inigh izi. Eghti ki zuamira mangi, Godin akam inigha izir gumazir kamın ganigh, egh uamategh izam.”

²³ Ezi an pam ghaze, “Manmagh amizi ni datirighira mangasa? Ni Sabatin

dughiam o iakinir igiamin dughiar ekiam mizuamam, o?”

Ezi amizim ghaze, “Marki, ki datirighira mangasa. Ni nimira iki. Biziba deragham.”

²⁴ Ezi ingangarir gumazim satel donki gatizi, amizim a gapera. Egha amizim kamaghin ingangarir gumazim migei, “E mangamin dughiamin, ni donki damuti, a zuamira mangi. Ni na bangin aghumra mangan marki. Donki aghumra mangisi ki ifuegh, ni mikimam.”

²⁵ Egha amizim ingangarir gumazim ko, Godin akam inigha izir gumazim Elisan ganasa Karmelin Mighsiamin ghu.* Aning saghon ikiavira itima, Elisa aningin gani. Egha a uan ingangarir gumazim, Gehasi migei, “Ni munagh gan, Sunemin amizir kam izi. ²⁶ Ni ivegh a bagh mangiva an azaragh fogh, a uan pam ko otarim me ti deragha iti, o puvati?”

Ezi Gehasi ghua amizimin azarazi, amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E deraghavira iti.” ²⁷ Amizim iza mighsiamin Elisa batogha, aviragha Elisan dagarimningin suira. Ezi Gehasi amizimin garima, a kamaghin amima, an a tivamadaghti a tong saghon mangasa.

Ezi Elisa kamaghin Gehasi migei, “Ane-takigh. Ki fo, an osimtizir bar ekiam iti. Ezi Ikiavira Itir God an osimtizim nan modogha an gun na mikemezir puvati.”

²⁸ Ezi amizim ghaze, “Gumazir ekiam, kar nin migirigiamin God borir kam na ganingi. Ki nin azarazir puvati. Ezi ki ni migia ghaze, ni na gifaran marki.”

²⁹ Elisa akar kam baregha, kamaghin Gehasi migei, “Ni deraghvira uan inim ikegh, egh nan fidizir aghorim uan dafarimin an suiragh, egh zuamira Sunemin nguibamin mangi. Egh ni gumazitam batogh, dughiam a daningan marki. Eghti gumazitam dughiam ni daningti, ni an akam ikaraghan marki. Ni amizir kam in dipenimra mangi, egh fidizim otarir kam in guam gisin datigh.”

³⁰ Ezi otarimin amebam kamaghin garima, Elisa mangan ibura, ezi a kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ategh uabira

mangan kogham.” Kamaghin amizi Elisa dikavigha amizir kam ko uamategha Sunemin ghu.

³¹ Ezi Gehasi faragha ghua Elisan fidizir aghorim isa otarimin guam gati, ezi a tong mozorogha amir puvati. Bar puvati. Egha Gehasi uamategha zui. A tuavimin aning batozir dughiamin, a kamaghin Elisa migei, “Ni mikemezi moghin ki ami, ezi otarim ua dikavizir puvati.”

³² Egha me ghua dipenimin otivigha, Elisa uan danganimin tiar akamin ghugha, otarir kam in kuamin garima a dakozim girighav iti. ³³ Egha an aven ghugha tiam asaragha, Ikiavira Itir God ko migei. ³⁴ Egha a dakozim gisin ghua-vanabogha otarimin kuam gisin fuagha, uan akam isa otarimin kuamin akam gatigha, uan damazimning an damazimningin porogha, uan dafarimning isa an dafarimning gisin ati. Elisa kamaghin amuavira itima, otarimin mikarzim ua fei. ³⁵ Ezi Elisa dakozim ategha mong uan danganimin aven arui. Egha ua ghua otarim gisin avira. Ezi otarim 7plan dughia bar asigha uan damazimning kui.

³⁶ Ezi Elisa Gehasin diagha kamaghin a migei, “Ni mangi otarimin amebam mikemeghti a izi.”

Ezi Gehasi kamaghin amizi, amizir kam anaga akuir danganimin aven ghu. Ezi Elisa a migei, “Ni uan otarim inigh.”

³⁷ Egha amizim Elisan dagarimningin boroghira irigha, dapanim aviragha nguazim mituagha, ziar ekiam Elisa ganidi. Egha gin dikavigha uan otarim inigha ghu.

Elisa diparsizim gamizi, a dera

³⁸ Dagheba puvatizir dughiar kurar mam, Israelin nguazim bato. Ezi dughiar kam in Elisa uamategha ghua Gilgalin nguibamin iti. Dughiar mam in, Godin akam inigha izir gumazibar okoruamin, gumazir maba iza a da nighniziba isi. Me apiagha an akaba barasi, egha Elisa uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, “Ni miner ekiam inigh iziva Godin akam

* **4:25:** Karmelin Mighsiam mong 40 kilomitan, Sunemin nguibar ekiam in saghon iti. **4:34:** 1 Atriviba 17:21

inigha izir gumaziba bagh diparsizim damu.”

³⁹ Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam diparsizir tam damuasa ghua, zuravariba buri. Egha a ruarimin itir sevibar min garir bizibar gara ghaze, ka ti dagher aghuiba. Kamaghin amizi, a sevir ovizir aviriba inigha, uan inim garighizi an inim bar izifa. Egha a da inigha iza dar ghoregha minem gaghui. Ezi gumaziba deragha sevir ovizibagh fozir puvati. ⁴⁰ Diparsizim isigha givazi, Godin akam inigha izir gumaziba damasa me da isa itaribagh arisi. Ezi me apir dughiamin, diparsizim men akabav sosi, ezi me kamaghin Elisan dei, “O Godin akam inigha izir gumazim, diparsizir kam bar puvira misosi. Ezi e daman ibura. E ti arimighiregham.”

⁴¹ Ezi Elisa pluan me witin ingarizir taba inigh izasa me migei. Me da inigha izezima, Elisa da minem mikinigha, kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ni diparsizim uam a isi itaribar arikigh, eghti Godin akam inigha izir gumaziba damam.” Ezi me apima, diparsizim datirighin ua men akabav sozir puvati.

Elisa 100plan gumaziba dagheba me ganidi

⁴² Ezi dughiar mam in gin, gumazir man Balsalisan nguibam ategha, Elisa bagha ize. Kar bali aghoramin dughiam. Gumazir kam uan azenimin, balin faragha aniba aghoregha, 20plan balin bretin rubuzir tueziba ko balin tuezir puvatizir maba sara inigha uan mitarim gaghuigha, da inigha Elisa bagha ize. Ezi Elisa uan ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni dagher kaba isi akam inigha izir gumazibar aningti, me dar ami.”

⁴³ Ezi an ingangarir gumazim ghaze, “Dagher kaba avirasemezir puvati, Dagher kaba manmaghira 100plan akam inigha izir gumazir kabar tughatigham.”

Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, me damiti, dagher naba ikivira ikiam. Kamaghin amizi, ni dagheba isi gumazibar anighti, me dar ami.” ⁴⁴ Ezi ingangarir gumazim dagheba

isa akam inigha izir gumazibagh aningizi, me da api. Egha Ikiavira Itir God mikemezi moghira, me amegha izivazi, dagher naba ikiavira iti.

5

Namanin lepan arimariam gifa

¹ Naman, a Sirian midorozir gumazibar gumazir dapanir ekiam. Namanin da farimin, Ikiavira Itir God, Sirian midorozir gumazibar akurazi, me apaniba dikabini, kamaghin amizi, Sirian atrivim bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Naman a midorozir gumazir bar aghuim, egha a lepan arimariam iti. ² Dughiar mam in Sirian midorozir gumaziba ghua Israelia misogha, guivir igiar mam in suiragha a sara ghu. Ezi guivir igiar kam, a Namanin amuimin ingangarir amizimin iti. ³ Dughiar mam in gin, Israelian guivir igiar kam kamaghin Namanin amuim migei, “Nin pam Godin akam inigha izir gumazir Samarian itir kam bagh mangigh, ti deragham. Godin akam inigha izir gumazir kam an arimariam akirighti, a ua deragham.”

⁴ Naman akar kam baregha, atrivim bagha ghua, guivir igiar kam in akamin gun a mikeme. ⁵ Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni mangi! Ki Israelian atrivim bagh akinafaritam osirigh, ni danighti ni a inigh mangi a daningh.”

Egha atrivim akinafarim osirigha Naman ganingi. Ezi Naman 300,000 kina silvan dagiaba ko 60 kilogrem gol, ko 10plan korotiar kurkiamiba sara inigha, dikavigha Samarian ghu.

⁶ Egha Naman Sirian atrivim da akinafarir kam inigha ghua, Israelian atrivim ganingi. Akinafarir kam kamaghin migei: “Akinafarir kam, nan gumazir dapanim Naman ki a bagh ni mikimasa. A lepan arimariam iti, ezi ni a damighti, a ua deraghasa ki ifonge.”

⁷ Ezi Israelian atrivim akinafarir kam in ganigha uan navir osimtizim akakagha uan korotiam abiki. Egha a kamaghin migei, “Amei! Sirian atrivim tizim bagha kamaghin na bagh akam amada, ki mangi gumazir kam in arimariam akirigham? A ti

ghaze, ki God, ki gumazim damighti a deragh ikiamin gavgavim iti, a? O ki gumazim damighti, an aremeghamin gavgavim iti, a? Ki fo, a na misoghasa tuaviba buri.”

⁸ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin oraki, atrivim navir osimtizim ikia, uan korotiam abiki. Kamaghin amizi, Elisa kamaghin atrivim bagha akam amaga ghaze, “Ni manmaghsua navim osemegha uan korotiam abiki? Ni gumazir kam amadaghti a na bagh izi, eghti ki kamaghin an akaghti a fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam guizbangira Israelin iti.” ⁹ Kamaghin amizi, atrivim Naman mikemezi, a uan karisba ko hoziaba sara ghua Elisan dipenimin tiar akamin oto.

¹⁰ Ezi Elisa gumazir mam Naman bagha anemadazi, a dipenimin azenan ghua kamaghin Naman migia ghaze, “Ni mangi 7plan dughiabar Jordanin Fanemin dipamin rueghti, nin arimariam givaghti, nin mikarzim ua deraghti, ni deragham.”

¹¹ Ezi Naman akar kam baregha puv atari, egha Elisan dipenim ategha ghu. Naman ghaze, “Elisa ti azenan izegh nan ganigh, Ikiavira Itir God, uan God ko mikim, egh arimariam iti naghin isin uan dafarim ighuavamangam. Egh arazir kam a na damighti, ki ua deragham. Ezi puvati. ¹² A Jordanin Fanemin dipamin ruasa na migei. Ezi Damaskusin Fanemning Abana ko Farpar, aning bar Israelian dipabagh afira! Eghti dipatam nan arimariam agivsi, ki ti uan kantrin aven itir dipar kamning guruva ua deragham.” Naman kamaghin migia, egha bar aningagheggha ghu.

¹³ Ezi an ingangarir gumaziba an boroghin ghua kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, Godin akam inigha izir gumazim bizir bar ekiatam damusi ni mikimti, e fo, ni a damuam. Ezi a kamaghin bizitam mikemezir puvati. A pura ruasa ni mikeme. Kamaghin amizi, ni an akamin gin mangi.”

¹⁴ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Naman mikemezi moghin Naman an akam baregha, ghua Jordanin Fanemin ghuaghira 7plan dughiabar uabi isa dipam

gavim. Ezi an arimariam bar givazi an mikarzim ua bar zueggha, borir igiamin min oto.

¹⁵ Egha a uan ingangarir gumaziba ko, me ua Godin ingangarir gumazim bagha ghue. Egha Naman, Elisan guamin tugh a migia ghaze, “Ki datirighin fo, godin tam ua nguazir kam in nguibatamin itir puvati. Ia Israelia, ian God, a guizbangira God. Kamaghin amizi, ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ki bizir aghuim ni daningasa, ni na dama a inigh.”

¹⁶ Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin zurara itimin ingangarir gumazim. A nan garima, ki an ziamin guizbangira ni migei, ki bar ni da bizitam inighan kogham.” Ezi Naman bizir aghuitam Elisa daningasa bar gavgafi, ezi Elisa bar aghua.

¹⁷ Ezi Naman ghaze, “Ni nan bizir aghuim inian aghua, a marki. Ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ni nan amamangatighti, ki Israelian nguazir minemeniar aviritaba inigh uan donkin-ing datighti, aning da ater e uamategh uan nguibamin mangam. Egh nguazir minemeniar kabagh isin, ki Ikiavira Itir God bagh, ofa gamir dakozimin ingaram. Guizbangira, ki godin igharazitaba bagh ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharazibar amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God baghvira ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuam. ¹⁸ Ezi ni nan osimtizim gifoghasa ki ifonge, eghti Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amadagham. Nan gumazir ekiam zurara ghua asem Rimonin ziam fe, ezi ki a ko iti. E Rimonin ziam fer dipenimin aven zuir dughiamin, atrivim nan agharimin suisi. Egha a tevibar pira asem Rimon ziam fer dughiamin, a na getuima, ki uaghan aser kam in marvir guamin boroghin teviba apiri. Ki fo, ki uamategh mangiti, arazir kam gin uam otivam. Ezi Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge.”

¹⁹ Ezi Elisa ghaze, “Ni osiman marki. Ni navir amirizim inigh mangi.”

Ezi Naman Elisa ategha ghu. Egh a tighar saghon mangamin dughiamin, ²⁰ Elisan ingangarir gumazim, Gehasi, uabira kamaghin uabi migia ghaze, “Nan gumazir

ekiam, Sirian gumazim Naman ataghizi, a pura zui. Manmaghsua a bizir Naman a daningamim inizir puvati? Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki Namanin gin ivegh mangi, egh a da bizitaba inigham.”

²¹ Egha dikavigha Namanin gin zui. Ezi Naman garima, gumazir mam an gin ivegha izi, ezi a uan karis ategha ghuaghira tuavimin tughav itima, Gehasi iza a bato. Ezi Naman kamaghin Gehasin azara, “Bizitam ia batoz, o?”

²² Ezi Gehasi ghaze, “Puvati. Nan gumazir ekiam kamaghin ni mikimasa na amada: Godin akam inigha izir gumazinning datirighira an dipenimin ize. Aning Efraimin mighsiaba itir Godin akam inigha izir gumazimning. Ga uaning, ni silvan beghiam ko korotiar pumuning, Godin akam inigha izir gumazir kamning baghdar aningh.”

²³ Ezi Naman kamaghin a ikaragha ghaze, “Beghiar vamira marki, ni pumuning inigh.” A mighighavira da iniasa Gehasi migei, ezi Gehasi da iniasa ifonge. Kamaghin amizi, Naman beghiar pumuning isa silvan aviriba aning gaghui, silvan kabar dibobonim, 60,000 kinan tu. Egha uaghan korotiar aghuir pumuning ini, egha bizir kaba inigha uan ingangarir gumazimning ganingi, ezi aning da atera Gehasin faragha zui. ²⁴ Me ghua Samarian mighsiamin otivigha, Gehasi bizir kaba inigha dipenimin aven da ati. Egha ingangarir gumazir kamning, ua Naman bagha aning amada. ²⁵ Aning ghuzi, Gehasi ua dipenimin aven ghugha Elisan damazimin tu. Ezi Elisa kamaghin an azara, “Gehasi, ni managh ghugha izi?”

Ezi Gehasi ghaze, “Gumazir ekiam, ki danganitam in ghuzir puvati.”

²⁶ Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni ifaran marki. Ni ti ghaze, ki nin ganizir puvati, a? Nan duam ni ko ikia garima, gumazir kam karis ategha ni bativasa iza-ghiri. Gehasi, kar dagiaba ko, korotiaba ko, olivin azeniba ko, wainin azeniba ko, sipsipba ko, bulmakauba ko, ingangarir gumazamizir kiniba iniamin dughiam puvati. Arazir kam derazir puvati. ²⁷ Ni Naman da dagiaba ini. Kamaghin amizi,

lepan arimariar faragha Namanin ikezir kam, a datirighin nin ikiam. Egh ni ko gin otivamin adarasi, ia zurara lepan arimariar kam iniam.”

Ezi Gehasi Elisa ataghizir dughiamin, Gehasi lepan arimariam ini. Ezi an mikarzim, ghuariar ghurghurimin min bar ghurghuri.

6

Elisa sobiav zem gamizi, a ua dipamin azenan oto

¹ Dughiar kam in, Elisa Godin akam inigha izir gumazir okoruamin gara me geghufi. Ezi dughiar mam gumazir kaba kamaghin a migei, “En dipenim sufi, egha en tughatizir puvati. ² Kamaghin amizi, ni e ateghti, e bar Jordanin Fanemin mangam. Egh e vaghvagh temer vamira vamiram okam. Egh e uari baghdipenir igiatam, Jordanin Fanemin miriamin an ingaram.”

Ezi Elisa ghaze, “A dera, ia mamaghin damu.”

³ Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam kamaghin a migei, “Ga uaning, gumazir ekiam, ni e ko izasa e ifonge.”

Ezi Elisa a ikara, “A dera, ki ia ko mangam.”

⁴ Egha a me ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, maghira temeaba oti. ⁵ Me ingara itima, Godin akam inigha izir gumazir mam in sobiav zem asiaghirigha dipam giraghu. Ezi akam inigha izir gumazir kam uan sobiam inian iburagha kamaghin dei, “Ame! Gumazir ekiam, ki gumazir igharazimin sobiam inigha ize. Ezi a dipam giraghu.”

⁶ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin an azara, “Sobiam managhira iraghu?” Ezi akam inigha izir gumazim, sobiam iraghuzir danganimin Elisan aka. Ezi Elisa temer aguar dozir mam atugha, sobiam iraghuzi naghin dipam mikini, ezi sobiam uam anabo.

⁷ Ezi Elisa ghaze, “Ni datirighin sobiam inigh.” Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan dafarim amadagha sobiam ini.

Elisa Sirian midorozir gumazibar tifa

⁸ Dughiar mam in, Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko izi Israelia misoghasa. Egha atrivim uan gumazir

dapaniba ko, uariv gia nighnizim batogha ghaze, me danganir me ikiamimin ingarigh, egh kagh ikegh dikavigh mangi Israelia misogham.

⁹ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Sirian midorozir gumaziba ikiamin danganim gifo, egha Israelian atrivim bagha akam amada. A uaghan Israelian atrivim migia ghaze, Israelia danganir kamın boroghın mangan marki. Me an boroghın mangiti, Sirian midorozir gumaziba me gasighasigham.

¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha, midorozir gumaziba danganir Sirian midorozir gumaziba ikiamin naghın ikiasa me amada. Ezi Siriaba danganir kamın otivigha Israelian midorozir gumazibar garima, me fomira iti. Kamaghın amizi, me danganir kamın ikian ibura. Arazir kam dughiar aviribar otifi.

¹¹ Ezi Sirian atrivim bizir kam bangın nighnizir kurar bar aviribagh ami. Egha a uan gumazir dapanibar diazi, me izima a men atara pamtemın kamaghın me migei, “Ia na mikemegh, en gumazir manam Israelian atrivimin akurvasi?”

¹² Ezi an midorozir gumazibar dapanir mam a ikaragha ghaze, “O atrivim, en gumazitam arazir katam gamizir puvati. Bar puvati. Kar Elisara, a Israelian Godin akam inigha izir gumazim. E damuasa amir biziba bar, a zurara Israelian atrivim migei. Ni migeir akaba Elisa bar a dagh fo. Ni akuir danganimin iki mikimti, Elisa fogham.”

¹³ Ezi atrivim kamaghın gumazir dapanibav gei, “Ia mangi fogh, Elisa danganir manamin iti. Egh ia midorozir gumaziba amadaghti, me mangi an suiragh.” Ezi me ghua kamaghın fo, Elisa Dotanin nguibar ekiamin iti.

¹⁴ Kamaghın amizi, atrivim midorozir gumazir avirim amisefe, egha me amangizi me hoziaba ko karisba inigha Dotanin ghue. Me ghua dimagarimin otivigha nguibam koro.

¹⁵ Ezi bar mizaraghara Elisan ingangarir gumazim dikavigha dipenimin azenan ghu. Egha a garima, Sirian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara nguibar ekiam ekiarugha gifa. Egha a ghua

kamaghın Elisa migei, “Ame! Gumazir ekiam, Sirian midorozir gumaziba e ekiarugha gifa. E manmaghın damuam?”

¹⁶ Ezi Elisa kamaghın a migei, “Ni atitingan marki. Me guizbangira midorozir gumazir avirim iti, ezi en akurvaghamin midorozir gumazir bar avirim iti, ezi en midorozir gumazibar dibobonim, men midorozir gumazibar dibobonim bar a gafira.”

¹⁷ Ezi Elisa kamaghın God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni gumazir kamın damazimning kuighti, a ki migeir darazir ganika.” Ezi Ikiavira Itir God ingangarir gumazir kamın damazimning kuizi, a garima, hoziar aviriba ko karisin aviriba Elisa itir mighsiar kam bar a gizifa. Ezi karisba ko hoziar kaba, da avimin mirara gari.

¹⁸ Ezi Sirian midorozir gumaziba Elisan suighasa izavira itima, Elisa kamaghın God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ki kamagh-sua, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba okavighti, me ganan kogham.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba okafi.

¹⁹ Ezi Elisa danganir Sirian midorozir gumaziba itimin ghugha kamaghın migei, “Ia ti ongani. Tuavir kam, ia inigh nguibar ekiar ia mangasava amimin mangighan kogham. Ezi marki, ia nan gin iziti ki ian aku gumazir ia ruir kam bagh mangam.” Ezi me an gin zuima, a men akua Samarian nguibar ekiamin ghu.

²⁰ Egha me nguibar ekiamin aven ghue. Ezi Elisa kamaghın God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba kuighti, me ua gan.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba kuizi, me ua gari. Egha me kamaghın gara fo, me Samarian nguibar ekiamin aven iti.

²¹ Ezi Israelian atrivim men ganigha kamaghın Elisan azara, “Gumazir ekiam, ki ti me misueghti me arighiregham, a?”

²² Ezi Elisa ghaze, “Puvati. Ni midorozimin aven apanibar suizir dughiamin, ni zurara me misozi me ariaghirir puvati. Kamaghın amizi, ni gumazir kabav soghan marki. Ni dagheba ko dipaba me daning, eghti me gin uan atrivim bagh uamategh mangam.” ²³ Ezi

Israelian atrivim Sirian midorozir gumaziba bagha isar ekiam gamigha me ganingi. Me amegha givazi, a ua me amangizi me Sirian atrivim bagha ghue. Egha dughiar kamın, Sirian midorozir gumaziba ua iza Israelia misozir puvati.

Sirian midorozir gumaziba Samarian nguibar ekiam ekiaru

²⁴ Azenir maba givazi, Sirian Atrivim, Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Samarian nguibar ekiam konasa zui, egh Samaria misoghasa. ²⁵ Ezi dughiar kamın Samarian nguibar ekiam dagheba bar puvati. Ezi Sirian midorozir gumaziba dughiar ruarimın nguibam ekiarugha itima, Samarian gumazamiziba dagheba bagh mangi da inigh nguibar ekiamın aven izasa ibura. Kamaghın amizi, gumazitam donkin dapanim givesi, kamaghın a 80 kinan a givezam. Eghti gumazitam 250 gremın kuarazir bunbamın buaribagh ivesi, a 5 kinan dagh ivezam.

²⁶ Dughiar mamın Israelian atrivim nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin arui, ezi amizir mam kamaghın an dei, “O nan atrivim, ni en akuragh!”

²⁷ Ezi atrivim kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ni ti ghaze, ki wit ko wain iti, a? Ki ua manmaghın ian akuragham? Puvati. Ikiavira Itir God ti nin akuragham.”

²⁸ Egha atrivim an azara, “Ki manmaghın nin akuraghasa ni ifonge?”

Ezi amizim kamaghın a ikaragha ghaze, “Ga amizir kamning, kamaghın akam akiri, nan otarim ga faragh anemam, egh dughiar igharazimın, ga an otarim amam. ²⁹ Kamaghın amizi, ki uan otarim misuegha ga aneme. Egha amimzaraghan, ki an borim misoghasa a migei. Ezi puvati. A uan otarim modogha gifa.”

³⁰ Kamaghın amizi, atrivim akar kam baregha bar osemegha, uan korotiam abiki. A nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin aruavira itima, gumazamiziba datirighın an buaber korotiamın garima, atrivim uan korotiar azenan itimın aven aneru. ³¹ Egha atrivim

ghaze, “Elisa en osimtızir kabar mingarim. Ezi ki datirighira an firim atughti an aremegham. Ki kamaghın damighan koghti, God uabi na misueghti ki aremegham.”

³² Atrivim kamaghın migia, Elisa misueghti an aremeghasa gumazir mam amadazi, a ghu. Ezi dughiar kamın Elisa uan dipenimın itima, Samarian gumazir dapanir maba a ko iti. Gumazir kam atrivim anemadazi, a tighar izima, Elisa kamaghın gumazir dapanibav gei, “En atrivim, a gumazir gumazibav sozi me ariaghirim. Egha a datirighın nan firim aghorasa gumazir mam a amada. Eghti gumazir kam izi otoghamın dughiamın, ia pamtemın tiam asaragh anepirighti, an aven izan kogham. Ezi atrivim uabi gumazir kamın gin izi.”

³³ Elisa migiavira itima, gumazir kam atrivim ko oto. Egha atrivim kamaghın Elisa migei,* “Ikiavira Itir God uabi dughiar kurar kam gamizi an e bato. An en akurvaghı bizitam damighan kogham. E a mizuaman kogham.”

7

¹ Ezi Elisa kamaghın akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ghaze, aruem gurumın kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamın tiar akamın mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witın ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem bali givezam.”

² Ezi gumazir dapanir atrivim geghuva a ko izezim, Elisan akam baregha, kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamın tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuavira ti dagheba dagiar muziarimın kamaghın dagh ivezeghan kogham.”

Ezi Elisa kamaghın gumazir dapanir kam migei, “Bar guizbangira, ni bizir kamın ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham.”

Sirian midorozir gumaziba are

³ Ezi aruer kamın 4plan gumazir lepan arimariam itiba, me Samarian nguibar

6:29: Godın Araziba 28:57; Azir Akam 4:10 * **6:33:** Hibrun akamın akar otevir kam, atrivim, vezin kamın puvati. Ezi me kamaghın nighnisi, atrivim migirigiar kamın Elisa gami.

ekiamin, tiar akar ekiamin azenan iti. Egha me uarira uariv gia ghaze, “E tizimsua puram apiav ikia ovevem mizuai? ⁴ E mangi dagheba buriam. E Samarian nguibar ekiamin aven mangan kogham. Me dagheba puvati, kamaghin amizi, mitiriam puvira en aghegham. Egh uaghan, e danganir kamra dapiagh ikiva arighiregham. E ti Sirian midorozir gumaziba itir danganimin mangam. Eghti me e misueghti, e arimighiregham, a dera. Me uaghan e ateghti, e angamira ikiam, a uaghan deragham, pura bizim. E fo, e ovengasa iti.”

⁵ Egha me bar guaratizimin dikavigha Sirian midorozir gumaziba itir danganimin ghue. Egha me danganimin boroghira ghua garima, gumazitam itir puvati. ⁶⁻⁷ Bar guizbangira, Sirian midorozir gumaziba bar aregha gifa. Guaratizir kamın, Ekiam Sirian midorozir gumazibagh amima, me niginir ekiam barasi, mati midorozir gumazir avirim uan hoziaba ko karisba ko izi. Egha Sirian midorozir gumaziba ghaze, “Iagan! Israelian atrivim ti Hitian atrivim ko Isipin atrivim givezezi, aning uan midorozir gumaziba inigha e misoghasa izi.” Sirian midorozir gumaziba kamaghin mikemegha, dikavigha zuamira danganim ategha arav ghue. Me uan averpeniba ko hoziaba, ko donkiba ataghizi da iti, egha me are. Me bizitam inigha ghuzir puvati.

⁸ Ezi 4plan lepan gumazir kaba men danganimin otivigha, ghua averpenir mamın aven ghuegha garima, Sirian midorozir gumazibar dagheba ko dipaba iti. Ezi me dagheba apa dipaba saram api. Me gin silva ko gol ko korotiaba inigha ghua, danganir mamın da monge. Egha me ua iza averpenir igharazimin biziba uaghan da ini, egha me da isa ghua da modi. ⁹ Egha gin me uarira uariv gia ghaze, “E ti arazir aghuim gamir puvati. E bizir bar aghuim datirighin an gari, egh e mangi gumazamizibav kemeka. E uan akabar kumigh iki mangi amimzaraghan otogh, e ivezir kuram iniam. Aria, e mangi atrivimin gumazir dapanibav kemeka.”

¹⁰ Egha me dimagarimra ua Samarian ghugha nguibar ekiamin tiar akamin garir gumazibar dia ghaze, “E Sirian midorozir gumazibar danganimin ghuegha garima, gumazitam itir puvati. Egha uaghan gumazibar migirigiataba baraghizir puvati. Sirian midorozir gumaziba, me arav ghue, ezi men biziba bar men danganimin ikiavira iti. Me hoziaba ko donkibar beniba firizir puvati. Beniba men suighavira itima, men averpeniba ikiavira iti. Ezi dagheba ko biziba averpenibar ikiavira iti.”

¹¹ Tiar akamin garir gumaziba akar kam baregha, akam inigh atrivimin dipenim mangasa gumazamizibar dei.

¹² Ezi atrivim dimagarimin akar kam ini. Egha dikavigha uan gumazir dapanibav migia ghaze, “Ki Sirian midorozir gumazibar nighnizim gifo. Me kamaghin fo e daghebar otefe. Kamaghin amizi, me averpeniba ategha ghua, tuzir danganibar moga iti. Me ghaze, e nguibam ategh azenan mangiti, me en suigh en nguibar ekiam iniam.”

¹³ Ezi atrivimin gumazir dapanir mam kamaghin a migei, “E ti gumazitaba ameghti, me 5plan hoziar nguibamin ikiavira itiba inigh mangi fogham, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato. Eghti Siriaba, e amangizir gumazir kabagh asighasighti, a dera, pura bizim. E fo, e bar nguibar ekiamin aven iti, e oveaghezibar min arighiregham. Kamaghin amizi, e gumazitaba ateghti, me 5plan hoziar ikiavira itiba inigh mangam.”*

¹⁴ Egha me gumazir mabav sefe. Ezi atrivim karisin pumuning ko hoziaba isa gumazir kabagh aningi, egha me amangizi me foghasa ghue, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato.

¹⁵ Egha gumazir kaba ghua kamaghin fo, Sirian midorozir gumaziba are. Ezi me men gin ghua Jordanin Fanemin otogha, me iniba ko misozir biziba ko men bizir igharazir tuavimin irezibar gani. Egha me uamategha iza atrivim mikeme.

¹⁶ Ezi Samarian gumazamiziba bizir kam baregha, me zuamira ivemara ghua,

* **7:13:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

Sirian midorozir gumazibar averpenibar men bizir me taghiziba ini. Egha me plauan aviriba ko baliba ini. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givesi, egha 1 kinara, 6 kilogrem bali givesi. ¹⁷ Atrivimın akurvazir gumazir dapanim, atrivim nguibar ekiamın tiar akar ekiamın garir midorozir gumazibar ganasa anemisefe. Ezi a tiar akamın boroghira tughav itima, gumazamiziba ivemara Sirian midorozir gumaziba faragha ikezir danganimın ghue. Gumazamizir avirim ivemara tiar akamın azenan ghua, anakunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme. Atrivim faragha ghua Elisan gani, ezi Elisa Godın akar kam isa atrivim ganıngi. Ezi a datirighin guizbangin oto.

¹⁸ Elisa faragha kamaghin atrivim mikeme, "Aruem gurumın kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamın tiar akamın mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem bali givezam."

¹⁹ Egha gumazir dapanir datirighin aremezir kam, a kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, "Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamın tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimın kamaghin dagh ivezeghan kogham."

Egha Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migia ghaze, "Bar guizbangira, ni bizir kamın ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham." ²⁰ Ezi datirighin bizir kam Elisa mikemezi moghin oto. Gumazir dapanir kam nguibamın tiar akamın tughav iti. Ezi gumazamiziba dagheba iniasa ivemara azenan ghua, anakunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme.

8

Sunemın nguibar ekiamın amizim, ua Israelin ize

¹ Dughiar mam, Elisa ghua Sunemın nguibar ekiamın amizim mikeme, amizir kamra an borim faragha areme, ezi Elisa

a gamizi, a ua dikafi. Elisa kamaghin amizim mikeme, "Ikiavira Itir God ghaze, mitiriar ekiamın dughiam en nguazimın otivam, eghti gumazamiziba 7plan azenibar dagheba puvatigham. Eghti ni uan pam ko borim inigh nguazir igharazimın mangi iki mangiti, dughiar kurar kam givagham." ² Ezi amizir kam Elisan akamın gin ghua, uan pam ko borim inigha ghua Filistian nguazimın ikiavira itima, 7plan azeniba gifa. ³ Egha gin 7plan azenir kaba givazi, a uan pam ko borim inigha ua Israelin ize. Egha a ua uan dipenim ko nguazim iniasa atrivimın azangasa ghu.

⁴ Amizim atrivim bagha zuima, atrivim Elisan ingangarir gumazim Gehasi migia ghaze, "Ga uaning, ni mirakelin ekiar Elisa amizibar na geghanasa ki ifonge."

⁵ Ezi Gehasi, Elisa fomira otarir aremezim gamizi a ua dikavizir bizim geghari. Egha an egharavira itima, amizir kam ua uan biziba iniasa atrivimın azangsighasa izav oto. Ezi Gehasi amizir kamın ganigha, kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni gan! Kar amizir kamra. Ezi kar otarir aremezir kamra, Elisa a gamizi a ua dikafi."

⁶ Ezi atrivim Elisa amizir bizim bagha amizir kamın azai, ezi amizim a geghari. Egha gin atrivim uan gumazir dapanir mamın diazi a izima, a kamaghin a migei, "Ni amizir kamın akuraghti, a uan biziba uamategh bar ada inigh. Ni uaghan an akuraghti, a dagher azenibar otivizibar dagiaba iniam, kar a 7plan azenibar kantrin igharazimın itima, an azenimın otivizir dagheba."

Sirian Atrivim Benhadat areme

⁷ Dughiar mam, Elisa Sirian nguibar ekiam Damaskusın ghu. Ezi dughiar kamın Sirian Atrivim Benhadat, arimariam iti. Ezi me kamaghin atrivim migei, "Godın akam inigha izir gumazir kam Elisa, a datirighin Damaskusın iza kagh iti."

⁸ Ezi atrivim uan gumazir dapanir mam Hasael kamaghin a migei, "Ni dikavigh bizir aghuitam Godın akam inigha izir gumazim danıngisi a inigh mangi an ganigh. Egh ni a mikemeghti, a kamaghin

Ikiavira Itir Godin azaragh, nan arimariam givagham, o puvatigham.”

⁹ Kamaghin amizi, Hasael bizir bar aghuir me Damaskusin ingariziba ini. Ezi 40plan kamelba da ateram. Egha ada isa kamelbagh arigha Elisa bagha ghu. A ghua otogha kamaghin Elisan migei, “Gumazir Ekiam, Sirian Atrivim Benhadat, a nin otarimin min iti, a uan arimariam bagh nin azangasa na amada, an arimariam givagham, o puvatigham?”

¹⁰ Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni mangi kamaghin atrivim mikemegh, an arimariam givagham. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nan aka, bar guizbangira an aremegham.” ¹¹ Elisa akar kam gamigha givagha, dughiar ruarim puv Hasaelin gara ghuavira itima, Hasael aghumsigha nighnizir aviribagh ami. Ezi Elisa azi.

¹² Ezi Hasael kamaghin an azai, “Nan gumazir ekiam, ni tizim bagh azi?”

Ezi Elisa kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki fo, ni gin arazir kurar aviribar Israelian gumazamizibar amuam. Ni uan midorozir gumaziba ko, men divazir gavgavibagh asighasigh, egh dar apongti da isiam. Egh ia Israelian gumazir igiabav soghti me arighiram. Egh ia borir muziariba, nguazimin me apisti me arighiram. Egh ia naviba adair amizibar garir dughiam, ia midorozir sababa inigh men naviba ofiram. Kamaghin amizi, ki azi.”

¹³ Ezi Hasael akar kam baregha, kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, “Ki pura gumazir kinim. Ki manmaghin bizir ekiar kam damuam?” Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God kamaghin nan akagha gifa, ni Sirian atrivimin otivam.”

¹⁴ Aning mikemegha givagha, Hasael ua Atrivim Benhadat bagha ghu. Ezi atrivim an azara, “Elisa manmaghira ni mikeme?”

Ezi Hasael ghaze, “Elisa ghaze, bar guizbangira nin arimariam givaghti, ni ua deragham.” ¹⁵ Egha amimzaraghan Hasael atrivim misueghti an aremeghasa nighnisi. Kamaghin amizi, a inim inigha, dipam garugha a inigha ghua, atrivimin guam avara. Egha mighigha an suirazi,

atrivim aminim isava avegha, areme. Ezi gin Hasael an danganim inigha uabi Sirian atrivimin oto.

Israelin kantri ko kantrin Judan eghaghanim ghua Israelin kantri ikuvizir dughiamin tu

(Sapta 8:16--17:41)

*Jehoram Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 21:1-20)*

¹⁶ Ahapin otarim Joram, 5plan azenibar Israelian atrivimin iti, ezi Jehosafatin otarim Jehoram, a uan afeziamin danganim inigha, Judabar atrivimin oto.

¹⁷ A 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. ¹⁸ A Israelian Atrivim Ahapin guivimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingan-garir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kam in Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.*

²⁰ Dughiar Jehoram Judan atrivimin itimin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uari bagha atrivir mam amisefe, ezi a me gativagha men gari. ²¹ Ezi Jehoram dikavigha uan midorozir gumazir karisbar tuiva misoziba inigha, me Idomia misoghasa Sairin nguibar ekiamin amadaghan ghue. Me ghua otivizi Idomian gumaziba iza Jehoram midorozir gumaziba ekiarugha, me misoghasa. Ezi dimagarimin, Jehoram uan midorozir gumazir karisbar misoziba ko, me bar pamten misogha Idomian gumaziba adugha zui. Ezi Israelian midorozir gumazir igharaziba midorozim

ategha, uamategha ara uan nguibabar ghue. ²² Kamaghin amizi, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumamaziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Ezi dughiar kamın, Lipnan gumamaziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

²³ Atrivim Jehoram amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akınafarir me kamaghin diborim, Judan Atrivibar Eghaghaniba, an aven iti. ²⁴ Ezi gin Atrivim Jehoram uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar moziba itir danganimin anefa. Ezi an otarim Ahasia, an danganim inigha atrivimin oto.

*Ahasia Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 22:1-6)*

²⁵ Ahapın otarim Joram, a 12plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jehoramın otarim Ahasia, Judabar atrivimin oto.

²⁶ Ahasia a 22plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalemın atrivimin ike. An amebam, Atalia, a Israelian Atrivim Omrin, igiar guivim. ²⁷ Ahasian amebam Ahapın ikizimın ize, kamaghin amizi, a Ahapın ikizimın arazir kurabar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godın damazimın dagh ami, mati Ahapın ikizim amizi mokın.

²⁸ Dughiar mamın, Atrivim Ahasia, Israelian Atrivim Joramın porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasaelın misosi. Me Gileatin Distrighin, Ramotin nguibar ekiamın boroghira uariv sosi. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. ²⁹ Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamın ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

9

God Jehu amisevezi, a Israelian atrivimin oto

¹ Atrivim Joram Jesrilin nguibar ekiamın itima, Godın akam inigha izir gumazim Elisa, akam inigha izir gumazibar okoruamın tongın, gumazir igiar mamın

diazi a ize. Ezi a kamaghin a migei, “Ni deraghvira uan inim kegh, egh olivin borem itir misevir muziarim inigh dikavigh Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin mangi. ² Egh ni Ramotin otogh, mangi Jehosafatin otarim Jehu batogh,* a Nimsin igiavotarim. Eghti a uan namakaba ko ikiti, ni a inigh danganir mogomer tamin aven mangi. ³ Egh borem itir misevir kam inigh borem an dapanim gingege kamaghin a mikim, ‘Ikiavira Itir God, Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe.’ Ni bizir kam damigh givagh, egh tiar akam kuigh zuamiram ari mangigh.”

⁴ Elisa mikemegha givazi, Godın akam inigha izir gumazir igiar kam dikavigha Ramotin nguibar ekiamın ghu. ⁵ Egha an otogha garima, Jehu aperaghav ikia midorozir gumazibar, gumazir dapanir igharaziba ko migei. Egha a Jehu migia ghaze, “Gumazir ekiam, ki akar mam nin iti.”

Ezi Jehu an azara, “En tinara, ni akam an iti?”

Ezi Godın akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Nirara, ki akam nin iti.”

⁶ Ezi Jehu dikavigha dipenimin aven ghuzi, Godın akam inigha izir gumazim an gin ghua olivin borem inigha Jehun dapanim ginga kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migei, ‘Ki datirighin Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe. Eghti ni nan gumamaziba Israelia, me gativagh men ganam. ⁷ Egh ni Ahapın ikizim misoghırarikigh, kar atrivir ni fomira an ingangarir gumazir dapanimin ikezim. Eghti ki arazir kamın, Atrivir Amizim Jesebelın arazir bar kuraba ikarvagh. Kar fomira nan akam inigha izir gumaziba ko nan ingangarir gumazibav soghezi, me ariaghırezir amizim. ⁸ Eghti ki Ahapın adarazi bar me gasıghasıgham. Bar guızbangıra, Israelian tongın otivir Ahapın ikizimın gumaziba, ki bar moghıra me agıvagh, gumazir igiaba ko aruaba sara. ⁹ Ki bar fomira Nebatin otarim Jeroboamın ikizim, ko Ahiyan otarim Atrivim Basan ikizim

* **9:2:** Jehun afeziam, a Judan atrivimin ikezir gumazir kam Jehosafat puvati. Atrivim Jehosafatin eghaghanim, a 1 Atrivim sapta 22 ko 2 Atrivim sapta 3ın iti. Jehosafat, a gumazir igharazim. **9:6:** 1 Atriviba 19:16

gasighasiki. Egh kamaghira ki Ahapin ikizim bar me gasighasigham. ¹⁰ Eghti Atrivir Amizim Jesebel aremegham, eghti an kuam afamin gumaziba puvatigham. Puvati, afiaba Jesrilin nguibar ekiamin boroghram an kuam amam.’” Ezi Godin akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin akar kamın gun mikemegha givagha, tiar akam kuigha arav ghu.

¹¹ Ezi Jehu ua atrivimın gumazir dapanir igharaziba bagha ghuzi, men mav an azara, “Biziba bar deraghvira iti, o? Manmaghsua gumazir onganir kam iza nin gani?”

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ia gumazir kamaghin garibar arazibagh fo, me zurara pura tintinibar migirigiabagh ami.”

¹² Ezi me kamaghin a migei, “Ni ifari. Ni deraghvira e mikim. Ni e gifar akam mongan marki.”

Ezi Jehu bighavira kamaghin gumazir dapanibav gei, “Gumazir kam iza kamaghin na migei, ‘Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian atrivimın ikiasa na misevegha gifa.’” ¹³ Gumazir dapaniba akar kam baregha, zuamira uan korotiar ruariba suegha dipenimın adidiaba ave, ezi Jehu adidiamın tughav iti. Ezi me sigham givia kamaghin dei, “Jehu atrivimın otogha gifa.”

Jehu, Israelian Atrivim Joram misoghezi, an areme

¹⁴⁻¹⁵ Jehu, a Jehosafatin otarim, egha Nimsin igiavotarim. A datirighin nguibar ekiam Ramotin ikia, egha Atrivim Joram misueghti an aremeghti, an an danganim inigh atrivimın otivasa uan gumazir dapaniba ko akabar kiri. Ezi Atrivim Joram Jesrilin ikiavira iti. Faragha Israelia, Sirian Atrivim Hasael ko misozir dughiamın, Atrivim Joram midorozimın aven osimtızir ekiam ini, egha a derazir puvati. Ezi datirighin Jehu uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia na ko navir vamira iki, egh ia deraghvira gan, egh gumazitam ateghti, a Ramot ategh Jesrilin nguibar ekiamın gumazamiziba bagh mangi, bizir ki damuamin kabar gun

mikiman marki.” ¹⁶ Egha Jehu uan karisin anabogha, midorozir gumazir maba ko me Ramot ategha Jesrilin ghue. Atrivim Joramın arimariam givazir puvati, egha a Jesrilin uan dakozim girighav iti. Ezi dughiar kamın, Judan Atrivim Ahasia, Joramın ganasa Jesrilin ghugha, aning uaghara Jesrilin iti.

¹⁷ Ezi ganganir gumazir mam, nguibar ekiam Jesril avinizir divazimın tauan tughav ikia garima, Jehu ko an midorozir gumaziba izi. Ezi a dia kamaghin gumazir nguibamın itibav gei, “Ki midorozir gumazir avirimın garima, me izi.”

Ezi gumazir maba ghua, ganganir gumazir kamın akabar gun Atrivim Joram mikemezi, a kamaghin me migei, “Ia midorozir gumazitam mikemeghti, a hoziam inigh, ivegh mangi me batogh kamaghin me mikim, ‘Biziba bar ti ian deraz, o puvati?’”

¹⁸ Ezi midorozir gumazir mam hoziam gaperagha ivegha ghua kamaghin Jehu migei, “Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?”

Ezi Jehu an akam ikaragha ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.”

Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garavira itima, a ua izezir puvati. Ezi a kamaghin atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a ghua me bato, egha ua izezir puvati.”

¹⁹ Ezi atrivim midorozir gumazir igharazim amadazi, a ghu. Egha midorozir gumazir kam me batozir dughiamın, a uaghan kamaghin Jehu migia ghaze, “Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?”

Ezi Jehu a migia ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.”

²⁰ Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garima, a izezir puvati, egha a kamaghin atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a uaghan ua izezir puvati. Ezi ki gumazir karisin itimın garima, a Nimsin otarim Jehu ami moghin, bar arazir onganım

gami. An hoziabagh amima da bar puvira ivemara, karisba amikirvagha izi.”

²¹ Ezi Atrivim Joram ghaze, “Ni na bagh karis akir.” Ezi me anekirigha givazi, Israelian Atrivim Joram uan karisin anabo, ezi Judabar Atrivim Ahasia karisin igharazimin ghuavanabo. Egha aning Jehu bativasa ghu. Egha aning ghua, Jesrilian gumazim Nabotin nguazimin boroghin a bato.

²² Joram, Jehu batozir dughiamin, a kamaghin Jehun azara, “Biziba bar ti nin deraz, o puvati?”

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Da manmaghin deragham? Nin amebam Jesebel asebar gin ghuavira iti, egha arazir kuraba ko imezibagh amuavira iti, mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba ko akui moghin ami. Nin amebamin arazir kurar kaba bar ekiva zui.”

²³ Joram, Jehun akar kam baregha, zuamira uan karis giragha arav ghu. Egha kamaghin Ahasian dei, “Ahasia, gumazir kam na abinasa ize!” ²⁴ Egha Jehu uan barir pim bar pamtemin a gekuigha, Joramın akirim gase. Ezi barim an dighorim abighizi, a uan karisin averiam girigha areme.

²⁵ Ezi Jehu, kamaghin gumazir dapanim Bitkar migei, “Ni Joramın kuam inigh Nabotin nguazimin anekunigh, kar Jesrilin gumazim. Ni Ikiavira Itir God fomira Joramın afeziam Atrivim Ahap mikemezir akar kam ginighnighvira iki. Dughiar kamın, ga uan karisning inigha Ahapın gin zuima, Ikiavira Itir God kamaghin Ahap mikeme. ²⁶ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki boghimra gumazibar garima, me nin ifongiamın gin ghua, Nabot ko an otaribav soghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, guizbangira, ki Nabotin nguazimra nin arazir kurar kaba ikaragham.’”

Egha Jehu ua kamaghin Bitkar migei, “Ikiavira Itir God fomira mikemezi moghin, ni Joramın kuam inigh mangi Nabotin nguazir kamın anekunigh.”

Judan Atrivim Ahasia areme

9:26: 1 Atriviba 21:19 † **9:31:** Jesebel ziar kam Jehu gati, Simri. A fo, Simri fomira atrivimin ingangarir gumazir mam, a uan atrivim misoghezi, an areme. Ezi Jehu datirighin uaghan arazir kamram ami. Ni 1 Eghaghaniba 16:8-20in gan.

²⁷ Ezi Judan Atrivim Ahasia, Atrivim Joramın garima, an aremegha givazi, a uan karisin ikia egha ara Bethaganın nguibar ekiamın ghu. Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko Ahasian agintisi, egha Jehu kamaghin midorozir gumazibav gia ghaze, “Ia uaghan a gasegh!” Ezi a uan karisin ghua Gurin mighsiamın ghuavanadima, me Ipleamin nguibamin boroghin a gase. Ezi Ahasia bar ara ghua Megidon nguibar ekiamın ghugha gin areme. ²⁸ Ezi Ahasian gumazir dapaniba an kuam inigha, karisin mam gatigha uam a inigha Jerusalemın ghu. Egha me Devitin Nguibar Ekiamın an inazir afeziabar mozibar danganimin anefa.

²⁹ Joram azenir namba 11in Israelian atrivimin itima, Ahasia Judabar atrivimin oto.

Me Atrivir Amizim Jesebelin misoghezi, an areme

³⁰ Ezi Jehu uan adarazi ko me Ahasian agintigha givagha, ua Jesrilin ize. Atrivir Amizim Jesebel danganir kamın ikiava, kamaghin akam baraki, Joram areme. Ezi Jesebel uan damaziba aghiva uan dapanir arizim adii, egha atrivimin dipenimin aven tughav ikia, winduan beragha tuavimin gari. ³¹ Egha Jehu nguibar ekiamın tiar akar ekiamın aven zuir dughiamın, Jesebel kamaghin an dia ghaze, “O Simri,† ni uan gumazir ekiam misoghezi an aremezir gumazim, ni ti deragha iti?”

³² Jehu oregha winduan pin gara egha kamaghin dei, “Tina nan adarazi bagh izasa ifonge? Tav iti, o?” Ezi ingangarir gumazir maba atrivimin dipenimin ikia, Jehun akam baregha, iza winduan beragh an gari.

³³ Ezi Jehu kamaghin migei, “Ia amizir kam akunighti a izighiri.” Ezi me Jesebel akunizi a iraghu. Ezi an ghuzim tintinibar dipenir biriba ko hoziaba rue. Ezi Jehu uan hoziaba ko karisbagh amima, da Jesebelin kuam dikabiri.

³⁴ Ezi gin Jehu atrivimin dipenimin aven ghughava api. A dagheba ko

dipaba amegha givagha, kamaghin gumazir bav gei, “God kamaghin mikemegha gifa, amizir kurar kam mar ikufigh. Guizbangira, amizir kam atrivir mamın guivim. Kamaghin amizi ia an kuam afagh.”³⁵ Ezi me an kuam inigha mozim darighasa azenan ghu. Egha me an kuam burima, a itir puvati. Me an dapanir agharim ko dagarimning ko dafarir beramningra gari.

³⁶ Egha me ua ghuegha bizir kamın gun Jehu migeima, a ghaze, “Bizir otozir kam, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gumazim Elaija, a Tisben nguibamın gumazim, an akam garugha mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, Jesebel aremeghamin dughiam, aflaba izi Jesrilin nguibar ekiamın an kuam amam.”³⁷ Eghti an mikarzir otevir mizumziariba tintinibar nguazim giregh ikiva, afiar buaribar min ganam. Eghti gumaziba dar ganiva, foghan kogham kar ti Jesebelin mikarzir otevir naba, o?”

10

Me Ahapın ikizim misoghezi, me bar ariaghire

¹ Atrivim Ahapın otariba ko, an igiavotariba me Samarian nguibar ekiamın iti.* Men dibobonim, 70in tu. Ezi Jehu akınafarir maba osirigha, Samarian gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko, gumazir Ahapın ovavir borir otaribar gariba bagha da amaga kamaghin migia ghaze,²⁻³ “Ahapın otariba, ia ko iti. Ezi ia midorozir karisba ko hoziaba ko afuziba, ko misoghamin bizir maba sara ikia, egha divazir gavgavim avinizir nguibar ekiamın iti. Kamaghin amizi, dughiar ia akınafarir kaba iniamimın, ia Ahapın ovavir boribar tongın, gumazir bar aghuitam atrivimın ikisi anemisefegh. Egh ia an akuragh a bagh misogh.”

⁴ Ezi gumazir dapaniba ko gumazir aruaba akar kam inigha, bar atiatigha ghaze, “Jehu atrivir pumuning abiragha gifa. Eghti e manmaghin anebiragham? E bar ibura.”

⁵ Kamaghin amizi, gumazir atrivimın dipenimın garim ko nguibar ekiamın gumazir dapanir faragha zuim, ko gumazir aruaba, ko gumazir Ahapın ovavir boribar gariba, me Jehu bagha kamaghin akam amada, “E nin ingangarir gumaziba, e nin ifongiamın gin mangasa. E gumazitam amiseveghti an atrivimın otoghan kogham. Bar puvatigham. Ni tizim damusi, ni puram a damu.”

⁶ Ezi Jehu uam akınafarir igharazim osirigha kamaghin gumazir kabav gei, “Ia nan gin mangi egh nan apengan ikisi, ia bar Ahapın ovavir borir otaribav sueghti, me arighireghasa ki ifonge. Egh gurumın kamaghira garir dughiamra, ia men dapaniba inigh Jesrilin izi.” Dughiar kabar, Ahapın ovavir borir otarir 70plan kaba, me gumazir aruaba ko Samarian nguibar ekiamın iti, ezi gumazir aruar kaba zurara men sure gami.⁷ Egha gumazir aruar kaba Jehu da akınafarim inigha, Ahapın ovavir borir otarir 70plan kaba bar me misoghezi me ariaghire. Me men firibar ghoregha, men dapaniba isa akırabagh aghuigha Jehu bagha da amangi.

⁸ Ezi Jehu kamaghin oraki, me Ahapın ovavir borir otaribar dapanibar akua izegha gifa, ezi a kamaghin me migei, “Ia dapanir kaba inigh, nguibar ekiamın tiar akar ekiamın, da isi pozir pumuning mikinigh, egh da ateghti, da mamaghira iki mangi gurum mizaraghan tugh.”

⁹ Egha amızaraghan, Jehu dikavigha nguibar ekiamın tiar akamın ghugha dapanir kabar gari. Gumazamizir avirim danganir kamın iti, ezi Jehu tugha kamaghin me migei, “Ki uabi uan gumazir ekiam Atrivim Joram abiraghasa nighnisi. Egha ki a misoghezi an areme. Egha ki fo, ia gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. Ezi tinara gumazir kabav soghezi, me ariaghire? E fozir puvati.”

¹⁰ Ezi bizir kam kamaghin en aka, akar Ikiavira Itir God fomira isa Ahapın ikizim ganingiziba, da bar guizin otivaghiri. Ezi datirighin Ikiavira Itir God, akar a uan ingangarir gumazim, Elaijan akam garugha

9:36: 1 Atriviba 21:23 * **10:1:** Hibrun akam ghaze, Jesril. Gumazir fomira itir maba Grighin akamın akar kam gira, me ghaze a Samarian nguibar ekiamın migei. **10:10:** 1 Atriviba 21:20-24 **10:11:** Hosea 1:4

mikemezim, an otogha gifa.” ¹¹ Egha gin Jehu, Ahapin ikizir Jesrilin itir igharaziba, ko an gumazir dapaniba, ko an namakar aghuiba, ko an ofa gamir gumaziba, a bar me misoghezi me ariaghire. Jehu tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati.

Jehu, Atrivim Ahasian ikizim misoghezi, me ariaghire

¹² Egha Jehu uan midorozir gumaziba ko Jesril ategha, Samarian mangasa. A tuavir kamın ghua danganir me kamaghın diborim, Sipsipbar Garir Gumaziba Uari Akuvir Danganimın oto. ¹³ Egha a gumazir maba bativigha, kamaghın men azara, “Ia managh ikegha ize?”

Ezi me kamaghın an akam ikaragha ghaze, “E Atrivim Ahasian adarasi. E Atrivim Joramın adarazi ko Atrivir Amizim Jesebelin ikizimın ganasa Jesrilin zui.”

¹⁴ Ezi Jehu akar kam baregha, kamaghın uan adaraziv gei, “Ia gumazir kabar suikigh.” Ezi me gumazir kaba bar men suigha, me inigha ghua mozir bar ekiam itir danganimın zui. Egha me Ahasian adarazi bar me misoghezi me ariaghire, ezi tav itir puvati. Men dibobonim, 42in ghu.

Jehu Ahapin ikizimın igharaziba bar me misoghezi, me ariaghire

¹⁵ Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko danganir kam ategha ghua, tuavimın Rekapın otarim Jonadap bato. Egha Jehu dughiam a ganigha, kamaghın a migei, “Ki nın nighnizim bar a gifonge. Ni manmaghın ami, ki amir biziba ni dagh akongez, o puvati?”

Ezi Jonadap kamaghın Jehu migei, “Are, ki ni ko navir vamira iti.”

Ezi Jehu kamaghın a migei, “A dera. Kamaghın ni uan dafarim na daningigh, ga uan dafarimningın suiraka.” Egha Jehu, Jonadapın dafarimın suiragha, a gekuigha karisin anabo.

¹⁶ Egha Jehu kamaghın a migei, “Ni na ko izi egh fogham, ki Ikiavira Itir Godin gin mangasa gavgafi.” Egha aning karisin aven aperagha Samarian ghu. ¹⁷ Me Samarian otivigha, Jehu Ahapin ikizimın gumazir igharazir maba bar me misoghezi

me ariaghire. A bar me agifa, ezi akar kam, Ikiavira Itir God fomira Elaija ganingizi moghira, a guizin oto.

Jehu gumazamizir asem Balin ziam feba bar me misoghezi, me ariaghire

¹⁸ Ezi gin Jehu Samarian gumazamizibar diazi, me iza uari akufa, ezi a kamaghın me migei, “Fomira, Atrivim Ahap asem Balin ziam fasa gavgafi. Eghti nan arazir ki asem Balin ziam famim, Ahapın arazir asem Balin ziam fem bar a gafiragham. ¹⁹ Eghti datirighın ia Balin akam inigha izir gumaziba ko, an ofa gamir gumaziba ko, asem balin ziam fer gumazamizibar diaghti, me bar izi uari akufagh. Ia tav ateghti, a pura ikian marki. Datirighın ki ofan bar ekiam asem Bal bagh a damuasa. Eghti tav otoghan kogh aremegham.” Jehu gumazamizir asem Balin ziam febav sueghti me aremeghasa, a me gifara akar kam gami.

²⁰ Egha a ua kamaghın migei, “E asem Balin ziam fisi dughiar ekiatam amiseveka.” Egha me dughiar mam amisefe. ²¹ Ezi Jehu akam bar Israelian nguibaba bagha anemadazi, gumazamizir asem Balin ziam feba me iza uari akufa. Tav ua nguibamın itir puvati. Egha me ghua asem Balin izam fer dipenimın aven ghuezi, dipenim bar izifa.

²² Me aven ghuegha givazi, Jehu, ofa gamir gumazir korotiar aghua asem Balin ziam febar garim, kamaghın a migei, “Ni korotiaba inigh, gumazamizir iza asem Balin ziam febar aningigh.” Ezi gumazir kam Jehu mikemezi moghın ami.

²³ Ezi gin, Jehu ko Rekapın otarim, Jonadap aning Balin ziam fer dipenimın aven ghu. Egha Jehu kamaghın gumazamizibav gei, “Ia deraghvira uarir gan, egh uari asavsuigh, gumazamizir Ikiavira Itir Godin ziam fe tam ti e ko ikiama. E gumazamizir asem Balin ziam febara ikiam.” ²⁴ A mikemegha givagha, Jonadap ko danganir ofa gamir dakozir itimın aven ghua, asem Bal bagha ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibagh ami.

Gumazamiziba tighar izamin dughiamın, Jehu faragha 80plan midorozir gumazibav sevegha asem Balin ziam fer dipenimın

azenan mizuam ikiasa me mikeme. Egha a kamaghin me mikeme, “Ia asem Balin ziam fer gumamaziba bar me misueghti me arighiregh. Eghti midorozir gumazitam gumamazir kabar tav ateghti an arimangigham, midorozir gumazir kam aremegham.”

²⁵ Egha Jehu ofan bar isia mighirizim gamigha givagha, kamaghin uan midorozir gumaziba ko gumazir dapanibav gei, “Ia aven izi bar me misueghti me arighiregh. Ia tav ateghti an arimangan marki.” Ezi me aven ghua midorozir sabamin bar me misuaghariki. Egha me gin men kuaba inigha ghua nguibar ekiamin azenan da kuni. Egha me uamategha nguibar ekiamin itir Balin ziam fer dipenim bagha zui. ²⁶ Me Balin ziam fer dipenimin aven ghuegha, guarir akinir asebar nedaziba itir gumaziba dar ziaba feba, inigha azenan iza avimin dagh aboro. ²⁷ Egha me asem Balin marvir guam gasighasigha, an ziam fer dipenim gasighasiki. Egha me asem Balin ziam fer dipenir kam gamizi a buarir dipenimin oto, egha ikia iza datirighin tu.†

²⁸ Arazir kamın, Jehu asem Balin ziam fer arazim agifa, ezi Israelia uam an ziam fer puvati. ²⁹⁻³⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jehu migei, “Ni nan navir averiamin ifongiamin gin ghua, egha ni bizir kaba Ahapin adarazigh ami, ezi nin arazir kam nan damazimin dera. Kamaghin amizi ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham.” Ezi gin Jehu Atrivim Jeroboamin arazir kurabar gin zui, gumazir kam a fomira Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Jeroboam golin bulmakaun pumuningin ingarigha, mam inigha Betelin nguibamin aneti, egha mam inigha Danin nguibamin aneti. Ezi Jehu Israelia ataghizi, me bulmakaun kamningin ziam fe. ³¹ Ezi Jehu uaghan Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Araziba uan navir averiamin aven bar deraghavira dar gin mangasa gavgazir puvati. An

akirim ragha Jeroboamin arazir kurabagh asarazir puvati. Jeroboam, a fomira Israelia gekuizi, me arazir kurabagh amizir atrivim.

Jehu areme

³² Dughiar kamın Jehu atrivimin itima, Ikiavira Itir God kantrin igharaziba ataghirazi, me Israelia gafigha men nguazir otevir maba isi. Sirian Atrivim Hasael Israelian nguazir otevir kam bar a iniasa me misosi. ³³ A Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Hasael Israelia abiragha, men nguazir kaba ini, a sautin amadaghan Arnonin Fanemin boroghin itir, Aroerin nguibar ekiamin ikegha ghua, notin amadaghan ghua, Gileat ko Basanin Distrihningin tu. Kar Gatın anabam, ko Rubenin anabam, ko Manasen anabamin akuar mamın adarazir nguaziba.

³⁴ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehu amiziba, da akinafarir kamın iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam ingangarir gavgazir an amiziba bar dagh eghari. ³⁵ Egha gin Jehu uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin anefa. Ezi an otarim Jehoahas, an danganim inigha atrivimin oto. ³⁶ Jehu Samarian ikia, 28plan azenibar Israelian atrivimin ike.

11

Atalia Judan Atrivir Amizimin oto (2 Eghaghaniba 22:10–23:15)

¹ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa, ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ² Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Joramın guivim Jehoseba ko Atrivim Ahasian buaramizim, moga Joas inigha amizir an ganamim, ko aning isa danganir me daguivsiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. ³ Ezi

† **10:27:** Akar kam, “datirighin,” e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. **10:29-30:** 1 Atriviba 12:28-30

Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamın Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira iti.

⁴ Ezi namba 7in azenimin Atalia amizir atrivimin itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, midorozir gumazir amizir atrivimin gariba ko, midorozir gumazir atrivimin dipenimin gariba, me bagha akam amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. Me izegha givazi, Jehoiada me ko akar dikirizir gavgavir mam gami. A me bagha akar mam akirizi, me bizir a damuasa me mikemeziba bagha, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizir gavgavim gami. Ezi a gin Ahasian otarim Joas inigha iza men aka. ⁵⁻⁸ Egha Jehoiada kamaghin me migei, “E Joas damighti an atrivimin otivasa ki ifonge. Kamaghin amizi, ki bizir ia damuamiba bagh ia mikimasa. Ki fo, midorozir gumazir okoruar pumuning Sabatin dughiamin, ingangarim agivagha avughsi, ezi igharaziba men danganiba isa ingangarim gami. Ezi Sabatin kam otivasa, ezi midorozir gumazir okoruar 3pla, ia bar Ikiavira Itir Godin Dipenim izasa ki ifonge. Midorozir gumazir Sabatin dughiamin ingangarim gamiba, kar atrivimin dipenimin gari darasi, ko Surin tiar akamin garir darasi, ko midorozir gumazir akirangin tuivigha ikia, divazimin tiar akamin gariba, me bar Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi Joas geghuv an ganam. Midorozir gumaziba bar midorozir sababar suighiva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba bar da tuivigh iki, egh deraghviram atrivim bagh gan. Eghti a danganitamın mangiti, midorozir gumaziba a ko mangi. Egh midorozir gumaziba gumazitam ateghti, an an boroghın izan marki. Eghti gumazitam roghira iziti, me gumazir kam misueghti an aremegh.”*

⁹ Ezi midorozir gumazibar dapaniba, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamın gin ghua Sabatin dughiamin, me midorozir gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko midorozir gumazir men danganiba iniamiba, bar

men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. ¹⁰ Dughiar kamın, Atrivim Devitin afuziba ko oraba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh anıngi. ¹¹ Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghın tuivighav ikia, egha midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. ¹² Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akınafarir rıghizir mam a ganıngi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha dafaribav sogha, kamaghın dei, “Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam.”

¹³ Ezi Atrivir Amizim Atalia midorozir gumaziba ko gumazamizibar dimdiam baregha, uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin ghu. ¹⁴ A ghua otogha garima atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akınimin boroghın tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sıghabagh ivibar garima, me atrivir igiamın boroghın iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan sıghabagh ivi. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abıgha dia ghaze, “Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abınasa.”

¹⁵ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghın Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghın midorozir gumazir dapanibav gei, “Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avınizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.” ¹⁶ Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin

* **11:5-8:** Hibrun akam vezin kabar migirigiar otevir maba deragha dar mingariba abıghizir puvati. **11:14:** 2 Atriviba 23:3

Dipenim ategha ghua atrivimîn dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamîn aven ghugha, a misoghezi an areme.

*Ofa gamir gumazim Jehoiada gumazamizibar akurazi,
me Ikiavira Itir Godin girara zui
(2 Eghaghaniba 23:16-21)*

¹⁷ Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁸ Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimîn ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. Ezi Jehoiada midorozir gumazir maba misevezi me Ikiavira Itir Godin Dipenimîn gara a geghufi. ¹⁹ Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimîn gariba ko, atrivimîn dipenimîn garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimîn ghugha atrivir igiam inigha an akua atrivimîn dipenimîn zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Midorozir Gumazibar Tiar Akam, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. ²⁰ Ezi gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba atrivimîn dipenimîn boroghin Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalemîn apiaghav iti. ²¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimîn oto.

12

*Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Eghaghaniba 24:1-14)*

¹ Jehu Israelian atrivimîn itima, an namba 7in azenimîn aven Joas Judan atrivimîn oto. Egha Joas Jerusalemîn ikia, 40plan azenibar atrivimîn iti. Joasin

amebam Sibia, a Berseban amizim. ² Ezi Joas atrivimîn itir dughiamîn, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada an nighnizibar kira zui, kamaghin amizi, Joas arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimîn dagh ami. ³ Egha Joas, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dipenibagh asighasighizir puvati, ezi gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁴ Dughiar mamîn, Joas ofa gamir gumazibar diazi me izima a me migia ghaze, "Ia ofa gamir gumazamiziba bar, dagiar me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimîn iziba ini, kar Ikiavira Itir Godin Dipenimîn takisin dagiaba, ko dagiar gumaziba uan akar dikirizibar gin mangi daningamiba, ko me uan ifongiabar God ganidir dagiaba.* ⁵ Ia ofa gamir gumaziba vaghvagh, deraghvira dagiar gumazamiziba ia ganidibar gan. Egh ia ganti, Ikiavira Itir Godin Dipenimîn danganitam ikuvigham, eghti ia dagiar kabar taba inigh gumazibagh ivezeghti, me danganir ikuvizir kam akirigham."

⁶ Ezi azenir mabar gin, kar Joasin namba 23plan azenibar an atrivimîn iti, egha an ofa gamir gumazibar garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa bizitam gamir puvati. ⁷ Ezi a Jehoiada ko ofa gamir gumazir igharazibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, "Ia manmaghsua Ikiavira Itir Godin Dipenimîn danganir ikuvigha itiba akiran aghua? Kamaghin, ia gumazamiziba da isir dagiabagh ativagh dar ganan marki. Ia dagiar kabar taba isi, gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenim ikuvizir bizibar kirsi ki misivamibar aningam."

⁸ Ezi ofa gamir gumaziba Joasin akamîn amamangati, egha me ua gumazamiziba da dagiaba inian koghasa akam akiri, egha uaghan me uari Ikiavira Itir Godin Dipenimîn bizir ikuvizibar akiramin ingangaribar ganan kogham.

⁹ Ezi gin ofa gamir gumazim Jehoiada boksiar mam inigha, an asuamin torim gamigha, a isa ofa gamir dakozimîn boroghin aneti. Ezi gumazamiziba iza

* **12:4:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Ni Ikiavira Itir Godin takisin dagiabagh foghsi, ni Ua Me Ini 30:11-16in gan. Egh ni akar dikirizimîn dagiabagh foghsi, ni Ofa Gami 27:1-7in gan.

Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven zuir dughiamin, me boksiar kamın garima, an ofa gamir dakozimin agharir guivimin amadaghan iti. Ezi ofa gamir gumazir Dipenimin tiar akamin gariba, me gumazamiziba inigha izir dagiaba isa boksiar kam gazui. ¹⁰ Egha ofa gamir gumaziba garima, boksiam izivasava amima, me gumazir atrivimin akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim bagha akam amada. Ezi aning iza dagiar kaba isa mitarim gaghua da inigha ghua da medi. ¹¹⁻¹² Me da mengegha givagha, da isa Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir gumazir dapanibagh anidi. Ezi gumazir kaba dagiaba isa gumazir dipenibar ingariba, ko gumazir dagiar dipenibar ingara foziba, ko dagiaba aghorir gumazibagh ivesi. Egha me uaghan temer arariba, ko ingaramin dagiabagh ivesi. Ezi ingangarir kamın akurvazir bizir manaba iti, me uaghan dagh ivesi. ¹³⁻¹⁴ Ezi silvan dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenimin iniziba, da ingangarir vamira iti, kar Ikiavira Itir Godin Dipenim akiramin dagiaba. Kamaghin amizi, me dagiar kaba inigh, itarir ekiaba, ko itarir me silvan ingariziba, ko sighaba, ko bizir lam amungamiba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ingaramin bizir igharazir me gol ko silvan ingariziba, me dagh ivezan kogham. ¹⁵ Gumazir ingangarimin gariba me dagiaba okeir puvati. Ezi gumazir aruaba dagiar kaba bagha men azangsizir puvati, me manmaghira dagiar kabagh ami. ¹⁶ Ezi dagiar gumazamiziba osimtizim agevir ofa bagha anidiba, ko dagiar arazir kuraba gin amadir ofaba bagha anidiba, me da isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir boksiam gazuir puvati. Me da isa Godin ofa gamir gumazibagh anidi.

Sirian atrivim Judabav soghasa

¹⁷ Atrivim Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa gumazibav sevegha gifa, ezi gin, Sirian Atrivim Hasael uan midorozir gumaziba ko, iza Getin nguibar ekiam koro. Me Getia abiragha givagha, egha ragha Jerusalemia ko misoghasa

ghue. ¹⁸ Ezi Atrivim Joas, Atrivim Hasael izi Jerusalem misoghan aghuagha, bizir ekiar bar aghuim isa Hasael bagha anemada. Joasin inazir afeziaba, kar Atrivim Jehosafat ko, Atrivim Jehoram ko, Atrivim Ahasia, me bar Joasin ifongiamin gin ghua, bizir bar aghuiba isa Ikiavira Itir God ganingi. Ezi datirighin Joas bar a da ini. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenimin dagiaba modir danganimin itir golba bar ada ini. Egha a bizir bar aghuir kaba Sirian Atrivim Hasael bagha da amada. Ezi Hasael da inigha givagha, Jerusalem ategha ghu.

¹⁹ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joas amiziba, da akinafarir kamın iti, me a dibora ghaze, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁰⁻²¹ Dughiar mamın, Joasin ingangarir gumaziba Joas misueghti, an aremeghasa akam akiri. Ezi men mamning, Simeatin otarim Josakar, ko Somerin otarim Jehosabat, aning tuavimin itir dipenir mamın a misoghezi an areme, kar tuavir ghuaghira Silan nguibamin otozim. Dipenir kam, me fomira Jerusalemın boroghın nguazibagh kua da isa Jerusalemın danganir ira ghuezibav kira da apemezir danganimin iti. Kamaghira Joas aremezi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamın ghua an inazir afeziaba ko anefa. Ezi an otarim Amasia, an danganim inigha atrivimin oto.

13

Joahas Israelian atrivimin oto

¹ Ahasian otarim, Joas a 23plan azenibar Judabar atrivimin itima, Jehun otarim, Joahas a Israelian atrivimin oto. Egha a 17plan azenibar Samarian nguibar ekiamın atrivimin iti. ² Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam arazir kuram gamizi moghin, Joahas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh gami. Ezi Jeroboam amizir arazir kaba, Joahas datirighin arazir kamaghira garibagh ami, egha da ataghizir puvati. Bar puvati. ³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God puvira

Israelian atari, egha Sirian Atrivim Hasael ataghizi, a dughiar aviribar iza Israelia misogha me abiri. Ezi gin Hasaelin otarim Benhadat, Sirian atrivimın oto. Ezi Ikiavira Itir God anetaghizi, a uaghan Israelia dikabınasava ami. ⁴Ezi Atrivim Joahas Ikiavira Itir God ko migei. Guizbangira, Ikiavira Itir God fogha gıfa, Sirian atrivim bar pazavira Israelia gami. Kamaghın amizi, God Joahasın dımdiam baraki. ⁵Egha Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghısa gumazir mam amısefe, ezi gumazir kam Siriabar dafarim da ua me ini. Kamaghın amizi, Israelia fomıra deragha ikezi moghın, datırıghın men nguıbabar dabırabım ua dera. ⁶Egha me arazir kurar kam ataghızır puvatı, kar arazir kurar Jeroboamın ikızım fomıram amızıba. Jeroboam uaghan Israelia gekuizi, me dagh ami. Me datırıghın arazir kurar kabagh amıavıra itı. Egha me aser amızım Aseran marvir guar Samarian itım, me a batoghezır puvatı.

⁷Ezi Sirian midorozir gumazıba Israelian midorozir gumazır avırıbar soghezı me ariaghıre. Sirian midorozir gumazıba bar puvıra me gamıua, me dikabıra me gamıma me nguazır mınemnıamın mın otıfı. Kamaghın amızı, dughıar kamın, Joahas midorozir gumazır avırıba puvatı. Israelia datırıghın 50plan midorozir gumazır hoziabagh apıa mısozıbara itı. Egha me mısoghamın 10plan karısbıa ikıa, egha 10,000plan midorozir gumazır ıgharazıba itı.

⁸Ezi bizır ıgharazıbar eghaghanır Atrivım Joahas amızıba, da akınafarır kamın itı, me kamaghın a dıborı, Israelian Atrıvıbar Eghaghanıba. Akınafarır kam, ıngangarır gavgavır an amızıba bar dagh egharı. ⁹Egha gin Joahas uan inazır afeziabar mın aremezı, me an kuam inıgha Samarian nguıbar ekıamın ghıua anefa. Ezi an otarım Jehoas, an danganıım inıgha atrıvımın oto.

Jehoas Israelian atrivimın oto

¹⁰Joas 37plan azenıbar Judan atrıvımın itı, ezi Joahasın otarım Jehoas, a Israelian atrıvımın oto. Egha 16plan azenıbar

atrıvım ikıa, Samarian nguıbar ekıamın itı. ¹¹Nebatın otarım, Atrıvım Jeroboam fomıra arazır kuram gamızı moghın Atrıvım Jehoas arazır kuram Ikiavıra Itır Godın damazımın a gamı. Jeroboam fomıra Israelia gekuizi, me Ikiavıra Itır Godın damazımın arazır kuram gamı. Ezi datırıghın Jehoas, Jeroboamın mın arazır kurar kamaghıra garıbagh ami. Egha an arazır kurar kaba ataghızır puvatı. Bar puvatı. ¹²Ezi bizır ıgharazıbar eghaghanır Atrıvım Jehoas amızıba, da akınafarır kamın itı, me kamaghın a dıborı, Israelian Atrıvıbar Eghaghanıba. Akınafarır kam, Israelian Atrıvım Jehoas, Judan Atrıvım Amasian adarazı ko mısoghezır dughıamın, amızır bizır gavgavıbagh egharı. ¹³Ezi gin Jehoas uan inazır afeziabar mın aremezı, me an kuam inıgha Samarian ghıua, Israelian atrıvıbar mozıbar boroghın anefa. Ezi Jehoasın otarım Jeroboamın ıgharazım an danganıım inıgha atrıvımın oto.

Elisa areme

¹⁴Ezi Jehoas atrıvımın itır dughıamın, Elisa arımarıar bar ekıam ini. A bar aremeghasava ami, ezi Atrıvım Jehoas ghıua an garı. Jehoas an apangkuvıgha azıa a mıgıa ghaze, “Nan afeziam! Nan afeziam! Nı Israelian akırvazır gumazır bar gavgavım, matı midorozır hoziaba ko midorozır karısbıa.”

¹⁵Ezi Elisa kamaghın a mıgei, “Nı mangı barır pım inıgh ızı.” Ezi Jehoas ghıua a inıgha ızı.

¹⁶Egha Elisa a mıgıa ghaze, “Nı barır pım inıgh a gekuıgh asıvıra gan.” Ezi atrıvım kamaghın amızı, Elisa uan dafarım isa atrıvımın dafarım gısın atı.

¹⁷Egha gin Elisa kamaghın atrıvım mıgei, “Nı datırıghın mangı dıpenır windıuan aruem anadı naghın itım kuıgh.” Ezi Jehoas uan barır pım ategha ghıua windıua kúi.

Ezi Elisa ghaze, “Nı barır pım gekuıgh barım gasıvımadagh.”

Ezi Jehoas kamaghın amızı, Elisa dıagha ghaze, “Barır kam, kar Ikiavıra Itır Godın barım, a Sirian midorozır gumazıba abırıgham. Eghtı nı Afeghın nguıbamın

Sirian midorozir gumaziba ko misogh bar me agivagham.”

¹⁸ Egha Elisa ua kamaghin atrivim migei, “Ni bariba inigh.”

Ezi atrivim da inigha givazi, Elisa ghaze, “Ni barir kaba isi nguazim gapisigh.” Ezi Jehoas bariba isa 3plan dughiabar nguazim gapisi.

¹⁹ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa an ganigha atara kamaghin migei, “Ni 5pla o 6plan dughiabar nguazim gapizighan aghua? Ni kamaghin amigha ti, Sirian midorozir gumaziba agivaghai. Egh ni datirighin 3plan dughiabara, me abiragham.”

²⁰ Ezi gin Elisa aremezi, me an kuam inigha dagiar mozir me ingarizimin anefa. Azeniba zurara, Moapian gumazir okoruar maba iza paza Israelia gami.

²¹ Dughiar mamın Israelian gumaziba iza gumazir mamın kuam afasa. Egha me garima, Moapian marazi izima, me zuamira gumazir kamın kuam isa Elisan mozir an aghariba iti naghin anekunighava are. Ezi gumazir kamın kuam mozimın ghuaghira Elisan agharibagh isin iri, ezi zuamira, an angamira itir ikirimirim ua iza an kuamın anabozi a ua dikafi.

Sirian midorozir gumaziba ua Israelia misosi

²² Ezi azeniba bar Jehoasin afeziam, Joahas Israelian atrivimın itima, Sirian Atrivim Hasael, Israelia misogha osimtizim me ganingi. ²³ Ezi Ikiavira Itir God Israelian apangkuvigha bar me gifonge.

A fomira Akar Dikirizir Gavgavir Abraham ko Aisak ko Jekop ko amizir kam ginirigha, a Israelian akuragha me gasighasighizir puvati. Egha a Israelia batueghti, me an damazimın saghon mangan an aghua.

²⁴ Ezi gin Atrivim Hasael aremezi, an otarim Benhadat an danganim inigha Sirian atrivimın oto. ²⁵ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, uan midorozir gumaziba ko, Atrivim Benhadatin midorozir gumaziba ko me uariv sosi. Egha Jehoas, a Benhadat abiragha, Jehoasin afeziam, Joahasın dughiamin, nguibar Sirian midorozir gumaziba Israelia da

inizir kaba, a uam ada ini. Jehoas 3plan dughiabar Benhadat abira.

14

*Amasia Judan atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 25:1-24)*

¹ Ezi Joahasın otarim, Jehoas azenir pumuningin Israelian atrivimın itima, Joasin otarim Amasia Judan atrivimın oto.

² A 25plan azeniba ikia, egha atrivimın otogha, 29plan azenibar Jerusalemın atrivim itı. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemın nguibar ekiamın amizir mam.

³ Amasian afeziam Joas fomira amizi moghin, an arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimın dagh ami. Egha a uaghan uan ovavim Atrivim Devit amizir arazir aghuibar gin zuir puvati.

⁴ Guizbangira, Amasia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganir kabagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁵ Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezir kamningin, misoghezi aning areme. ⁶ Ezi a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimın itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui.

Akinafarir kamın aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazitamın borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningın arazir kuram ikarvaghsi, aningın boribav sueghti, me aremeghan kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.”

⁷ Dughiar mamın, Amasia uan midorozir gumaziba ko me ghua Idomian midorozir gumazir 10,000pla, Danganir Zarir Amangsızir Avirim Itimın me ko misosi. Egha me Idomia abiragha, Selan nguibar

ekiam ini. Egha Amasia nguibar ekiam kam, ziam Joktel a gati. Ezi me dughiar kamın ikegha iza datirighın, ziar igiar kam a garisi.

⁸ Ezi gın Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasın otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghın a migei, “Israelia, Atrivim Amasia ia misoghasa migei. Kamaghın amizi, ia izi.”

⁹ Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghın akar isın zuimın a migei, “Lebanonın kantrin aven, dikoniba itir ikarızir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghın a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningın ikiam.’ Dikoniba itir ikarızir kam, akar kam mikemezi, gın asızir atiar mam danganir kam garua, ikarızir kam dikabınizi, a ikufi.”

¹⁰ Jehoas akar isın zuir kam gamua, ua kamaghın Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abıra. Kamaghın amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamın ziar ekiam ini. Egh ni datirighın bar akuegh, deraghvıra uan nguibamın iki. Egh ni ua e misoghsı midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba bar, ia pazavıra iregh bar ikuvigham.”

¹¹ Ezi Amasia Jehoasın akam baraghan aghua. Kamaghın amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiam Judan kantrin itim Betsemesın ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba, ko misosi. ¹² Me uariv sogha ghuavıra itima, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabırazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. ¹³ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesın nguibar ekiamın ikia, Judabar Atrivim Amasian suiragha a isa kalabus gati. Atrivim Joasın otarim Amasia, a Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gın, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesın nguibar ekiam ategha Jerusalemın ghue. Egha me Jerusalem avınizir divazir gavgavim gasıghasiki, me Efraimın Tiar Akamın ikegha ghua, Tiar

Akar Mikebamın itimın tu. Divazir kuvizir kamın ababanim, a 200 mitan mın ghua.

¹⁴ Ezi Jehoas Jerusalemın aven ghua, nguibar ekiamın itir golba ko silvaba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavıra Itir Godın Dipenimın itiba, ko atrivimın dipenimın mongezir dagiaba bar ada ini. Egha uaghan Judan gumazir ekiam maba isa kalabus gatıgha kamaghın Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsı nıghnıghan marki. Ni kamaghın damıghti, ki nın gumazir ekiabav sueghti, me arıghiregham.” An akar kam mikemegha gıvagha, gumazir ekiam kaba ko gumazamizir maba ko bizir kaba sara inıgha ua Samarian ghua.

Atrivim Jehoas areme

¹⁵ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akınafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akınafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir eghaghanim, ko an amizir bizir gavgavir igharazibagh eghari. ¹⁶ Ezi gın Jehoas uan inazir afeziabar mın aremezi, me an kuam inıgha Samarian nguibar ekiamın ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghın anefa. Ezi an otarim, Jeroboamın igharazim, an danganim inıgha atrivimın oto.

Atrivim Amasia areme (2 Eghaghaniba 25:25-28)

¹⁷ Israelian Atrivim Jehoas aremegha gıvazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. ¹⁸ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Amasia amiziba, da akınafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

¹⁹ Atrivim Amasia Jerusalemın itima, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akırı. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisın nguibar ekiamın ghua. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gın Lakisın nguibar ekiamın ghua, a misoghezi, an areme. ²⁰ Ezi me an kuam inıgha hoziabagh atıgha ua Jerusalemın ize. Egha me an kuam isa Devitın Nguibar Ekiamın, an inazir afeziaba afezi naghın anefa.

²¹ Ezi gın Judan gumazamiziba bar Usia ini, an ziar igharazim Asaria. Egha me a gamizi, a uan afeziam Amasian danganim inigha atrivimın oto. Usia 16plan azeniba ikia, atrivimın oto. ²² Egha mong gın, an atrivimın itir dughiamın, a ghua misogha apanibar dafarimın Elatin nguibam uam a ini. Egha nguibar kamın danganir ikuviziba a ua dar kiri.

Jeroboamın igharazim, Israelian atrivimın oto

²³ Joasin otarim Amasia 15plan azenibar Judan atrivimın itima, Jehoasin otarim, Jeroboam Israelian atrivimın oto. Egha a 41plan azenibar atrivimın ikia, egha Samarian iti. ²⁴ Egha Nebatın otarim Jeroboamın faragha itim, an amizi moghın a Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. Fomıra Jeroboamın faragha itim, Israelia gekuizi, me Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. Ezi datırighın Jeroboamın kam arazir kurar kabara, Jeroboamın faragha itim amizi moghıra, an adagh ami. ²⁵ Jeroboam tighar atrivimın otivamin dughiamın, apaniba Israelian nguazir otevir avırıba ini. Ezi datırighın Jeroboam misogha, ua nguazir kaba ini, a tuavir ghuaghıra Hamatın nguibar notın amadaghan itimın ikegha ghua, Amangsızim Itir Dıpar Akaremin, sautin amadaghan itimın tu. Ezi arazir kamın, Jeroboam Ikiavıra Itir God, Israelian Godın akam gamizi, a guizbangıram oto. Akar kam, God faragha a isa Amitain otarim, Jona,* a Godın akam inigha izir gumazim a ganıgizi, an a gun mikeme. Godın akam inigha izir gumazir kam Jona, a Gatheferın nguibamın gumazir mam. ²⁶ Ikiavıra Itir God Israelian apanibar garima, me osımtızir ekiam me garıghavıra ikia, egha me agıvasava ami. Ezi gumazir vaghvaziba ikiavıra iti.† Egha uaghan men akurvaghamin gumaziba puvati. ²⁷ Ezi Ikiavıra Itir God bar Israelian ziam angarighti, gumaziba ua me gınıghnıghan kogham, a kamaghın mikemezır puvati. Kamaghın amizi, a

Jehoasin otarim, Atrivim Jeroboam apanibar dafarimın ua me iniasa anemisefe.

²⁸ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jeroboam amiziba, da akınafarir kamın iti, me kamaghın a dıbori, Israelian Atrivibar Eghaghanıba. Akınafarir kam, an ingangarir gavgavir an amiziba ko, a Damaskusın nguibar ekiam ko Hamatın nguibar ekiam, ua da iniasa misoghezır mıdorozıbar eghaghanıbagh eghari. Nguibar ekiam Hamat, Judaba faragha a gatıfa. ²⁹ Ezi gın Jeroboam uan inazır afeziar Israelian atrivıba ikeziar mın areme. Ezi an otarım Sekaraia an danganım inigha atrivimın oto.

15

Usia Judan atrivimın oto (2 Eghaghanıba 26:1-23)

¹ Jeroboam 27plan azenibar Israelian atrivimın itima, Amasian otarım, Usia Judan atrivimın oto. Usian ziar igharazım, Asaria. ² A 16plan azenıba ikia, egha atrivimın oto, egha 52plan azenıbar atrivimın ikia, egha Jerusalemın iti. An amebam Jekolia, Jerusalemın nguıbar ekiamın amizim. ³ Ezi Usian afeziam Amasia amizi moghın, Usia Ikiavıra Itir Godın damazımın arazır aghuıbagh ami. ⁴ Egha Usia mıghsıabar pın itir asebar ziaba fer danganıbagh asıghasıghızır puvati. Kamaghın amizi, gumazamizıba danganır kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuım zuıba tue.

⁵ Dughıar mamın Ikiavıra Itir God lepan arımariam gamizi, a Usian mıkarzım bato, eghti arımariar kam gıvaghan kogham. Ezi an atrivır dipenım ategha ghua dipenır igharazımın iti, ezi an otarım Jotam, an atrivır ingangarım gamı, egha atrivimın dipenımın gara, egha kantri gatıvagha ikia ghuv itima, Atrivim Usia areme.

⁶ Ezi Atrivim Usia amızır bizır igharazıbar eghaghanıba, akınafarır kamın iti, me kamaghın a dıbori, Judan Atrivibar Eghaghanıba. ⁷ Ezi Atrivim Usia uan inazır afeziabar mın aremezi, me an kuam inigha Devitın Nguıbar Ekiamın ghua an kuam

14:25: Jona 1:1 * **14:25:** Gumazir kamra, Godın akam inigha izir gumazim, Jona, vezın kam a geghari. † **14:26:** Ni Godın Arazıba 32:36ın gan. **15:7:** Aısaia 6:1

isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

Sekaraia Israelian atrivimin oto

⁸ Usia 38plan azenibar Judan atrivimin itima, Jeroboamin igharazimin otarim, Sekaraia, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 6plan iakinibara atrivimin ike. ⁹ Egha Sekaraian ovaviba amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. An arazir Nebatin otarim Jeroboam amizir arazir kurar kaba ataghizir puvati. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi datirighin Sekaraia uaghan arazir kabaram ami. ¹⁰ Ezi Jabesin otarim Salum, gumazir maba ko uari akuvagha, Sekaraia misueghti, an aremeghasa tuviba buri. Egha gin Salum uabi, gumazamizibar damazimin, Sekaraia misoghezi an aremezi, Salum uabi atrivimin oto. ¹¹⁻¹² Ezi arazir kamın, a Ikiavira Itir God mikemezir akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto.* Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Atrivim Jehu mikeme, “Ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham.” Ezi Sekaraia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Salum Israelian atrivimin oto

¹³ Usia 39plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Jabesin otarim Salum, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian ikia, iakinir vamiran atrivimin ike. ¹⁴ Ezi dughiar kamın, Gadin otarim Menahem, Tirsan nguibam ategha Samarian ghugha, Salum misoghezi an areme, ezi a uabi atrivimin oto. ¹⁵ Ezi Salum amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam uaghan Salum ko gumazir igharaziba me Atrivim Sekaraia misueghti an aremeghasa amizir arazibagh eghari.

¹⁶ Dughiar Menahem uan gumaziba ko, me Tirsan ategha Samaria bagha zuimin, me Tirsan nguibar ekiamin otifi. Ezi Tirsan gumaziba uan nguibamin aven mangasa Menahemin gumazibar amamangatizir puvati. Kamaghin amizi, Menahem midorozim foregha me uariv sogha, Menahem uan adarazi ko me bar pazavira, Tirsan nguibar ekiam gasighasiki. Egha me Tirsan nguibamin gumazamiziba ko nguibar dozir an boroghin itibar gumazamizibav misoghezi me ariaghire. Egha me amizir naviba adaiba inigha men navibagh iniva da ofirima, me ariaghiri.

Menahem Israelian atrivimin oto

¹⁷ Usia 39plan azenibar Judan atrivimin itima, Gadin otarim Menahem Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia 10plan azenibar atrivimin iti. ¹⁸ Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Nebatin otarim Jeroboam, amizi mokin. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Menahem datirighin arazir kaba ataghirazir puvati, an adagh amuavira ikia ghuav areme. ¹⁹ Menahem atrivimin itir dughiamin, Tiklat Pileses, Asirian atrivimin ikia, egha iza Israelia ko misosi. Ezi Tiklat Pilesesin ziar igharazim, Pul. Ezi Menahem 3,000,000 kina silva inigha, Tiklat Pileses givezasa a ganingi, eghti a ua misoghan koghiva, egh Menahemin akuraghti, a Israelian kantrin atrivir gavgavimin ikiam. ²⁰ Menahem manmaghin dagiar kaba ini, a gumazir dagiar aviriba itiba vaghvagha me gaghoriga, me 50 silvan dagiaba a ganingizi, ana da isa Atrivim Tiklat Pileses ganingi. Ezi Tiklat Pileses Israelian kantri ategha ghu.

²¹ Menahem amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamın iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. ²² Ezi Menahem uan inazir afeziabar min areme. Ezi an otarim Pekahia, an danganim inigha atrivimin oto.

Pekahia Israelian atrivimin oto

* **15:11-12:** Ni 2 Atriviba 10:30in gan.

²³ Usia 50plan azenibar Judan atrivimîn iti, ezi Menahemîn otarim Pekahia, Israelian atrivimîn oto. Egha Samaritan nguibamîn ikia azenir pumuningra atrivimîn ike. ²⁴ An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimîn dagh ami. Fomira Nebatin otarim Jeroboam Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimîn dagh ami. Ezi Pekahia datirighin arazir kurar kabaram amua da ataghizir puvati. ²⁵ Ezi Pekahian midorozir gumazibar garir gumazir mam, an ziam Peka, a Remalian otarim. A Gileatin Distrihgin 50plan gumaziba ko, Pekahia misueghti an aremeghasa akam akiri. Dughiar kamîn, Pekahia Samaritan ikia uan atrivir dipenimîn aven itir danganir gavgavim itima, gumazir kaba danganir kamîn aven ghua, a misoghezi, an areme. Egha me uaghan Argop ko Arie misoghezi, aning areme. Ezi Peka, Atrivim Pekahian danganim inigha atrivimîn oto.

²⁶ Ezi Pekahia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamîn iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Peka Israelian atrivimîn oto

²⁷ Atrivim Usia 52plan azenibar Judan atrivimîn iti, ezi Remalian otarim Peka, Israelian atrivimîn oto. Egha a Samaritan nguibar ekiamîn ikia, 20plan azenibar atrivimîn iti. ²⁸ Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimîn dagh ami. Nebatin otarim Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimîn arazir kurabagh ami. Ezi Peka uaghan arazir kabaram amua da ataghizir puvati.

²⁹ Peka Israelian atrivimîn itir dughiamîn, Asirian Atrivim, Tiklat Pileses iza, Israelia misogha, Ijonin nguibar ekiam, ko Abel Betmakan nguibar ekiam, Janoan nguibar ekiam, Kedesin nguibar ekiam, Hasorin nguibar ekiam, Gileatin Distrik, Galilin Distrik, ko Naptalan anabamîn nguaziba bar ada ini. Egha a danganir kabar gumazamiziba inigha, Asirian kantrin ghua me isa kalabuziabar mîn ingangarir gumazamizir kinibar me ariki.†

³⁰ Ezi Usian otarim Jotam, a 20plan azenibar Judan atrivimîn itima, Elan otarim, Hosia gumazir maba ko, Atrivim Peka misueghti, an aremeghasa tuavir mam bato. Egha gin Hosia, Peka misoghezi, an aremezi, Hosia uabi an danganim inigha Israelian atrivimîn oto. ³¹ Ezi Atrivim Peka amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamîn iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Jotam Judan atrivimîn oto (2 Eghaghaniba 27:1-9)

³² Ezi Remalian otarim Peka azenir pumuningin Israelian atrivimîn itima, Usian otarim Jotam, a Judan atrivimîn oto. ³³ A 25plan azeniba ikia, atrivimîn otogha Jerusalemîn ikia, 16plan azenibar atrivimîn iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. ³⁴ Ezi Jotamîn afeziam Usia amizi moghin, an arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimîn dagh ami. ³⁵ Egha Jotam mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia, aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue. Ezi Jotam mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimîn Tiar Akar Pin Itimîn ingari.

³⁶ Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir kamîn iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ³⁷ Ezi Jotam atrivimîn itir dughiamîn, Ikiavira Itir God, Sirian Atrivim Resin ko Israelian Atrivim Peka, aningin midorozir gumaziba amangizi, me dughiar faragha zuimîn, Judaba konasa ghue. ³⁸ Ezi Jotam uan inazir afeziabar mîn aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamîn ghua, an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimîn oto.

16

Ahas Judan atrivimîn oto (2 Eghaghaniba 28:1-27)

† 15:29: Ni akinafarir kamîn akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Israelian kalabusin itir dughiam migei.

¹ Remalian otarim Peka 17plan azenibar Israelian atrivimîn itima, Jotamîn otarim, Ahas Judan atrivimîn oto. ² Egha Ahas 20plan azeniba ikia, atrivimîn otogha, 16plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Ikiavira Itir God, an God, an an damazimîn arazir aghuibagh amir puvati. ³ Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin, puram arazir kuram gami. Egha uaghan a bar arazir igharazim gami. A uan otarim misuegha, aseba bagha ofan bar isia mighirimîn mîn a tua. Egha a fomira nguazir kamîn ikezir gumazamizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. ⁴ Ezi Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁵ Dughiar kamîn, Sirian Atrivim Resin, ko Israelian Atrivim Peka, a Remalian otarim, aning uan midorozir gumaziba inigha, Jerusalem konasa ghu. Egha me Jerusalemia ko misosi, me Atrivim Ahas ko an midorozir gumaziba dikabinasa amuava avenge. ⁶ Ezi dughiar kamîn, Sirian Atrivim Resin, ua Elatin nguibam iniasa misosi. Egha a ua Elatin nguibam inigha, Judan Elatin aven itiba batoke. Egha a Idomia ataghizi, me ghua Elatin nguibamîn iti. Egha an ikia iza datirikin.* ⁷ Ezi Atrivim Ahas gumazir maba amangizi, me Asirian Atrivim Tiklat Pilesar bagha ghua kamaghin a migei, "Ki Atrivim Ahas, ki nin ingangarir gumazim, egha ki nin borimîn mîn iti. Datirighin Sirian atrivim ko Israelian atrivim na ko misosi. Kamaghin amizi, ni izi me misoghti, me e gasighasighan kogham." ⁸ Egha Ahas Ikiavira Itir Godin Dipenimîn itir gol ko silvan dagiaba, ko atrivimîn dipenimîn itir dagiaba sara inigha Asirian atrivim givezeghti, a Judabar akurvaghasa da amada. ⁹ Ezi Atrivim Tiklat Pilesar, Ahasin

akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua, Damaskusin nguibar ekiamin misogha a ini. Egha Tiklat Pilesar, Atrivim Resin misoghezi, an areme. Egha Damaskusin gumazamiziba, kalabuziar gumazamizibar mîn me inigha, Kirin nguibar ekiamin ghu.

¹⁰ Ezi gin Atrivim Ahas, Asirian Atrivim Tiklat Pilesarin ganasa Damaskusin ghu. A danganir kamîn itir dughiamîn, a Damaskusin itir asebar ziaba famin ofa gamir dakozimîn gani. Egha an nedazimîn ingarigha, ofa gamir dakozir kamîn ingarir araziba osiri. Egha Jerusalemîn Godin ofa gamir gumazim Uria bagha anemada, egha a mikemezi, a kamaghira ofa gamir dakozir mamîn ingari. ¹¹ Ezi Uria akam baregha, kamaghira garir ofa gamir dakozir Damaskusin itimîn ingari. Ahas tighar ua Jerusalemîn izamin dughiamîn, Uria ofa gamir dakozir kam gamigha gifa. ¹² Ahas ua izezir dughiamîn, a ghua ofa gamir dakozimîn gari. Egha ofa damuasa ofa gamir dakozir ekiar kamîn boroghin ghua adiriziamîn ghuavanabo. ¹³ Egha an ofan bar isia mighirim, ko wit tuer ofa, ko wain inger ofabagh ami. Egha asizir ghuzim inigha, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha, ghuzim isa ofa gamir dakozimîn a kavamadi.

¹⁴ Bar fomira iza dughiar kamîn, ofa gamir dakozir me fomira brasin ingarizim, a Ikiavira Itir Godin damazimîn ikia an Dipenimîn guamin tughav iti. Ezi Atrivim Ahas datirighin ofa gamir dakozir kam, an danganimîn a inigha, a gisivagha notin amadaghan ofa gamir dakozir igiar kamîn miriamîn anesara. Godin ofa gamir dakozir kam, faragha ofa gamir dakozir igiar kam ko Ikiavira Itir Godin Dipenimîn tiar akamin, tizimîn tughav ti. ¹⁵ Ezi Atrivim Ahas kamaghin Uria migei, "Ni zurara ofa damuamin dughiaaba, ni ofa gamir dakozir igiar kamra mangi. Ni mizarazibar ofan bar isia mighiribar amuva, guaratizibar wit tuer ofabar amu. Egh ni atrivim bagh ofa damuva, egh uaghan gumazamiziba bar me bagh ofa

16:3: Godin Araziba 12:31 **16:5:** Aisaia 7:1 * **16:6:** Migirigiar otevir kam, "datirikin," a datirighin e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimîn dughiam migei. **16:14:** Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1

bar amu. Kar ofan bar isia miġħiriba ko wit tuer ofaba. Egh ni gumamaziba bagħ ofan iġharazibar amu, kar wain inger ofaba. Egh ni asizibar ġhuziba bar ada inigh ofa damu, egh da kavamangiti, da ofa gamir dakozir igiar kamra iri. Ezi brasin ingarizir ofa gamir dakozim, kar nan bizimra. Ki an ofabar amu egh Godin azangsighti, a na mikimti bizir ki damuasa niġħniziba ki dar amuam.”¹⁶ Ezi Uria atrivimin akar kaba baregha zurara dar ġin ghua, egha kamaghin ami.

¹⁷ Ezi ġin Atrivim Ahas ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugħa, Solomonin ingangarir gumaziba fomira wilkarin brasin amizibar aghariba akaragħariki. Egha uaghan itarir ekar wilkar ġisin itiba ini. Egha me bulmakaun brasin tengin dipar ekiamin apengan itiba ini. Me ġin dagiaba inigha tengin ekar kam afasa dakozir igiamin ingari.[†] ¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghira, bizir mam mati dipenir dozir mam in min iti, me Sabatin dughiamin uari bagħa aruemin fefem avasa an ingari. Egha me datirighin a ġirazi, gumaziba an guamin ganan kogħam. Ezi me, tiar akar atrivim Godin Dipenimin aven zuim, me uaghan an itir kurkazir aghuim ġirazi, gumaziba ua kurkazir kam in ganan kogħam. Atrivim Ahas Asirian atrivimin ifongiamin ġin ghua, arazir kabagħ ami.[‡]

¹⁹ Ezi Atrivim Ahas amizir bizir iġharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kam in iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁰ Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, a isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Hesekia an danganim inigha atrivimin oto.

17

Hosia Israelian atrivimin oto

¹ Atrivim Ahas Judan atrivimin itima, an namba 12in azenimin aven, Elan otarim

Hosia, a Israelian atrivimin oto. Egha 9plan azenibar atrivimin ikia Samarian nguibar ekiamin iti. ² An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagħ ami. Egha a Israelian atrivir iġharazir an faragħa zuiba amizi mogħin, an arazir kurar bar aviribagħ amizir puvati. ³ An atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim Salmaneser iza Israelia ko misosi. Egha Asirian midorozir gumaziba Israelia abira, ezi Hosia Salmaneserin akar dikirizimin a gamua ghaze, an an apengan ikiva, egh zurara azenibar a takisin min dagiaba a daningam. ⁴ Egha azenir mam in, Hosia gumazir maba amangizi, me Isipin Atrivim So bagħa ghuegħa an azai, eghti a Hosian akuragħam. Egha uaghan azenir kam in, Hosia azenibar zurara ami mogħin, a Salmaneser bagħa takisin min dagiaba amadir puvati. Kamaghin amizi, Salmaneser kamaghin fo, Hosia a gifaragħa uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumaziba amangizi me ghua, Hosian suiragħa kalabus gati.

Asiriaba Samariabav sogħa me abini

⁵ Dughiar Asirian Atrivim Salmaneser, Hosia kalabus gatizimin ġin, Salmaneser uan midorozir gumaziba inigha ghua Israelian nguazimin aven arua bar me misosi. Me ghua Samarian nguibar ekiamin otivigha, me korogħa, 3plan azenibar me ko misosi. ⁶ Ezi namba 9in azenimin Hosia Israelian atrivimin itima, Asirian atrivim Samariaba dikabiragħa, men nguibar ekiam ini. Egha a Israelia inigha Asirian kantrin għu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti.

⁷ Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men Godin damazimin arazir kuram gami. Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziaba Isipin atrivimin dafarimin ua me ini. Ezi me bizir kam ġinighnizir pu. Bar

16:17: 2 Eghaghaniba 4:2-6 † **16:17:** Hibrun akam deragħa akar kam in mingarim abighizir puvati. ‡ **16:18:** Ahas uan ingangarir kabar amuasa, brasin kaba ini. Solomon fomira Godin Dipenim bagħa bizir kabar ingari. Ni 1 Atriviba 7:23-39in gan. **16:20:** Aisaia 14:28

puvati. Israelia asebar ziaba fe, ⁸ egha me uan atirivibar arazir kurar me faragha amizibar ġin zui. Egha me ikizir igharazir fomira nguazir kamın ikezibar, arazir kurabar ġin zui. Ezi Ikiavira Itir God ikizir kaba batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. ⁹ Ezi Israelia Ikiavira Itir God, men God akirim ragha a gasaragha moga, arazir kurar bar aviribagh ami. Kar, arazir Ikiavira Itir Godın damazimın derazir puvatiziba. Me miġhsıabar pın itir asebar ziaba famın danganıba, uan nguıbar ekiaba ko nguıbar dozıba bar, dar boroghın, dar ingari. ¹⁰ Egha me miġhsıabar orazıba ko temer ekiabar apebar dughuazıbar ghua, uari bagha daġıar guarir dıghorıba itıba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itıba saram asava, egha dar ziaba fe. ¹¹ Egha me danganir kabar ikia, asebar ziaba fer arazir ikizir igharazıba fomıram amizıbagh ami, ikizir kaba, Ikiavira Itir God fomira nguazir kamın me batoke. Me pauran mughuriar aghuım zuıba tua, aseba bagha ofa gami. Ezi Israelian arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamıma, an anıngaghe. ¹² Fomira Ikiavira Itir God kamaghın me mikeme, “İa asebar marvir guabar ziaba fan marki.” Ezi me an akam baraghan aghuagha marvir guar kabar ziaba fe.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God uan akam inıgha izir gumazıba amangizi, me vaghvagha Israel ko Judan ghuegha, kamaghın Akar Gavgavım me ganıga ghaze, “İa niġhnizıbagh iragh, egh ia uan arazir kuraba ategh nan Akar Gavgavıba, ko arazir ki ifongezıbar ġin mangi. Arazir kaba, ki ian inazir afeziabagh anıngi. Ki akar kaba isa, uan ingangarir gumazıbar akabagh atizi, me ia mikeme, kar nan akam inıgha izir gumazıba.” ¹⁴ Ezi Israelian dapanıba gavgavıgha Godın akam barazir puvati, egha an akam batuegha uan inazir afeziabar arazıbar ġin zui. Inazir afeziar kaba, me niġhnizir gavgavım Ikiavira Itir Godın ikian aghua, a men God. ¹⁵ Israelia akirim ragha arazir God ifongezıbagh asava, Akar Dikirizir Gavgavir a men inazir afeziaba ko amizim,

ko an ikiangsızir a me ganıngizıba, me bar dar aghua. Me akaba batogha, egha ghua asebar ziaba fe. Aser kaba guızbangın godba puvati. Ezi Israelian gumazımezıba bizir ifavarir kınir kabar ziaba fe, me uari pura bizir ifavarir kınıbar mın otifi. Fomira Ikiavira Itir God me mikeme, me men boroghıra itir ikizıbar arazıbar ġin mangan marki, ezi Israelia an akam batuegha, arazir kabar ġin zui. ¹⁶ Egha me Ikiavira Itir God, men Godın Akar Gavgavıba bar da batuegha da abiki. Egha me gol inıgha bulmakaun apurir pumuningın marvir guamningın ingarıgha, anıngın zıamning fe. Egha me aser amizim Aseran marvir guamın ingarıgha an zıam fe. Egha uaghan, overıamın itir mikovezıba bar dar ziaba fava, egha asem Balın zıam fe. ¹⁷ Egha me uan otarıba ko guıvıbav sogha, avımın aven me tua aser kabar ofa gami. Egha me ganganir gumazıba ko gumazımezir aremezıbar duaba ko miġeıba bagha ghua, egha uarir akurvaghasa men azai. Egha me imezıbagh amir arazıbagh ami. Israelia ti niġhnizir vamıra itı, a kamakın, me Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kuram damuvıra ikiasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurar kamın ganıgha puvıra men atari. ¹⁸ Ikiavira Itir God bar Israelian anıngaghegha, men guabar ganan aghua. Kamaghın amizi, a men nguazımın me batoghezı, me ghua saghon itir kantrin ghu. Ezi Judan anabamın gumazımezıba uan nguazımın ikiavıra itı.

¹⁹ Egha Judaba, me uaghan Ikiavira Itir God, men God, an Akar Gavgavıbar ġin zuir puvati. Israelia ġin ghuezir arazir kurar kabara, Judan gumazımezıba uaghan dar ġin zui. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God akirim ragha bar Israelia gasara. Egha a puv me gamua, egha apanıba amangizi me ıza me gasıghasıki. Israelia arazir kuraba ataghızir puvati, ezi Ikiavira Itir God men aghuagha, me batoghezı me an damazımın saghon ghue.

²¹ Fomira Israelia ko Judaba uari inıgha Atrivım Devitın adarazir apengan itı. Egha ġin Ikiavira Itir God Israelia gamizi, me

Judan adarazi ko uari abiki. Egha Israelian adarazi dikavigha Nebatin otarim Jeroboam amisevezi, a men atrivimin oto. Egha Jeroboam me gamima, me Ikiavira Itir God ategha, arazir kurar avirir bar ekiabagh ami. ²² Egha gin Israelia uaghan, Jeroboam amizi moghin, arazir kurar bar igharazibagh ami. Me arazir kaba ataghizir puvati. Bar puvati. ²³ Ezi gin Ikiavira Itir God bar men aghua, egha me batoghezi me uan kantrin saghon ghue. Ikiavira Itir Godin arazir kamin mingarim kamakin, God dughiar aviriba ikiangsizir akaba isa Israelia bagha uan akam inigha izir gumazibagh aningi. Kar an ingangarir gumaziba, ezi me arua Israelia migiavira iti, ezi me me baraghan aghua. Kamaghin amizi, Asiriaba iza Israelia misogha me abiragha, me inigha uan kantrin ghue, ezi me kantrin kamin ikiavira iti.*

Ikizir igharazibar gumazamiziba Israelin nguazim gapia

²⁴ Asirian atrivim ghua, Babilonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ko Kutin nguibar ekiam, Ivan nguibar ekiam, ko Hamatin nguibar ekiam, ko Sefarvaimin nguibar ekiamin gumazamiziba, a bar me inigha Samarian nguibar ekiabar ghuegha, Israelian nguibar ekiabar me ariki. Ezi gumazamizir kaba bar Israelian nguazim gapia.

²⁵ Egha me iza kagh apiagha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God laionba amangizi, da iza men maraziv suaghariki.

²⁶ Ezi gumazir maba ghua kamaghin Asirian atrivim migei, "Gumazamizir ni inigha ghua Samarian nguibabagh arighiziba, me nguazir kamin asebar arazibagh fozir puvati. Kamaghin amizi, aser kam laionba amangizi da iza gumazamizibav sozi me ariagheri."

²⁷ Atrivim akar kam baregha uan gumazir dapanir mam migia ghaze, "Ni mangi Israelian ofa gamir gumazir e inigha kagh izezir kabar tam inigh izi. Egh uam anemadaghti, a Samarian kantrin mangi iki, egh nguazir kamin asebar

arazibar gumazamizibar sure damu." ²⁸ Ezi me Israelian ofa gamir gumazir mam inigha, ua Samarian anemada, ezi a ghua Betelin nguibamin ikiava, Ikiavira Itir Godin ziam fer arazibar gumazamizir kabar sure gami.

²⁹ Ezi ikizir kabar gumazamiziba me uan arazibar gin ghuavira ikia, egha uari bagha asebar marvir guabar ingari. Egha me marvir guar kaba isa, Israelia fomira asebar ziaba fasa mighsiabar pin itir danganir ingarizir kabagh ariki. Egha ikizir vaghvaziba uari bagha marvir guabar ingara da isa nguibar me itibagh arisi.

³⁰ Babilonin ikegha izezir gumazamiziba, uari bagha asem Sukotbenotin marvir guamin ingari, ezi Kutin gumazamiziba, asem Nergalin marvir guamin ingari, ezi Hamatia uari bagha asem Asiman, marvir guamin ingari, ³¹ ezi Ivan gumazamiziba asem Niphasin marvir guam ko asem Tartakin marvir guamin ingari. Ezi Sefarvaimia me uan boribav sogha da tua, ofan min asemning Adramelek ko Anamelek ganidi. ³² Egha gumazamizir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me uari uan adarazir gumazir maba misevima, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar otifi. Godin ofa gamir gumazir kaba me asebar ziam fer danganir mighsiabar itibar ikia, egha gumazamizir asizir me ofa bagha isa izibar ofa gami. ³³ Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan me uan nguibamin amir arazimin gin ghua uan asebar ziaba fe.

³⁴ Egha datirighin uaghan gumazamizir kaba arazir kamin gin ghuavira iti. Me guizbangira Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati, egha me arazir God ifongeziba ko, bizir a damuasa me mikemeziba ko, Araziba ko, Akar Gavgaviba, me dar gin zuir puvati, kar a Jekopin ovavir boribagh aningizir araziba. Jekop a gumazir kam, God ziar igharazir kam Israel a ganingi.

³⁵ Ikiavira Itir God fomira Israelia ko akar dikirizir mam gami, egha mighigha kamaghin me migia ghaze, "Ia asebar ziaba fan marki. Ia men apengan ikian marki,

* **17:23:** Migirighar otevir kam, "ikiavira iti," a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **17:34:** Jenesis 32:28; 35:10

egh me bagh teviba apiran marki. Egh me bagh ofabar amuan marki. Bar marki. ³⁶ Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, egh nan apengan iki. Nan gavgavir ekiamin, ki Isipin ia inigha ize. Kamaghin amizi, ia na bagh teviba apiriva, na baghvira ofabar amu. ³⁷ Ia arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Araziba bar, ko nan Akar Gavgavir ki ia bagha osirigha ia ganingiziba, ia bar dar gin mangi. Ia asebar ziaba fan marki. ³⁸ Ia Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizir kam, gin amangan marki. Egha ia mangi asebar ziaba fan marki. ³⁹ Puvati. Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia nan apengara iki. Ia kamaghin damuti, ki ian akuraghti apaniba ia abinan kogham.” ⁴⁰ Ezi gumazamizir kaba an akam barazir puvatigha, uan arazir me fomira amizibar gin ghuavira iti.

⁴¹ Ikizir igharazibar gumazamizir iza Samarian itir kaba, me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan uan asebar ziaba fe. Ezi datirighin men ovavir boriba uaghan, men arazir kabara gin ghuavira iti.†

Judan kantri ghuaghira ghua bar ikuvigha givazir dughiamin eghaghanim

18

(Sapta 18--25)

*Hesekia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 29:1-2; 31:1)*

¹ Elan otarim Hosia, an namba 3in azenimin, a Israelian atrivimin itima, Ahasin otarim Hesekia, Judan atrivimin oto. ² Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. An amebam Abiya, Sekaraian guivim. ³ Hesekia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin. ⁴ Egha Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir akiniba apirigha temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim okaghariki. Hesekia

garima, Moses fomira ingarizir kuruzir brasin kam, me a dibora ghaze, “Nehustan,” egha gumazamiziba pauran mughuriar aghuim zuiba tua, kuruzir kam in ziam fe. Kamaghin amizi, Hesekia datirighin kuruzir brasin kam inigha anebiaghariki. ⁵ Hesekia nighnizir bar gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a Israelian God. Judan atrivir igharazir tam, Hesekian min nighnizir gavgavim Godin itir puvati. An nighnizir gavgavim, atrivir faragh ikeziba ko an gin otivizir atriviba, bar men nighnizir gavgavibagh afira. ⁶ A bar Ikiavira Itir Godin porogha a baghavira iti, egha zurara Ikiavira Itir God atagharazir pu. Bar puvati. A deraghavira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir, a Moses ganingizibar gin zui. ⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Hesekia ko ikia egha an akurvazima, an amir biziba bar deraghaviram otifi. Asirian atrivim Judabagh ativagh men ganan Hesekia bar aghua, egha a ua atrivir kam in apengan itir puvati. ⁸ Egha Hesekia uaghan uan midorozir gumaziba ko Filistian kantrin ghuegha, egha Filistian kantrin ekiaba ko nguibar doziba sara misosi. Egha me Filistiaba abiragha ghua, Gasan nguibar ekiam ko nguibar an boroghira itibar tu.

⁹ Hesekia azenir 4plan, Judan atrivimin itima, dughiar kam in Elan otarim Hosia, an namba 7in azenimin a Israelian atrivimin iti. Egha azenir kam in, Asirian Atrivim Salmaneser uan midorozir gumaziba ko iza Israelia ko misosi. Me Samarian nguibar ekiam iniasa anevinigha misosi. ¹⁰ Me nguibar ekiam korogha ghua, namba 3in azenim otozi, me Samaria dikabiragha a ini. Kar namba 6in azenim Hesekia atrivimin iti, ezi namba 9in azenimin Hosia atrivimin iti. ¹¹ Ezi Asirian atrivim Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti.

¹² Osimtizir Israelia bativir kaba, dar

17:36: Godin Araziba 6:13 † **17:41:** Migirigiar otevir kam “datirikin,” a ves 34 ko ves 41in iti, an e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **18:4:** Diboboniba 21:9

mıngarım kamakın. Me İkiavıra İtir God, men God, me an akam batosi, egha a me ko amızır Akar Dikirizir Gavgavir kam abigha, İkiavıra İtir Godın ingangarır gumazım Moses, me ganıngızır Akar Gavgavıba barazır puvatıgha, an arazıbar gın zuir puvatı.

Asirian midorozir gumazıba Jerusalemın nguıbar ekıam inıasav amua mısoı

(2 Eghaghanıba 32:1-19; Aısaıa 36:1-22)

¹³ Hesekıa 14plan azenıbar atrıvımın itıma, ezi Asirian Atrıvım Senakerıp uan midorozır gumazıba ko ıza Judaba ko mısogha me abırigha, men nguıbar dıvazır gavgavıba avınızıba bar da ini. Egha me Jerusalem inızır puvatı. ¹⁴ Atrıvım Senakerıp Lakısın nguıbamın itı, ezi Hesekıa kamaghın a bagha akam amada, “Kı nın akam batuegha, datırıghın osımtızım itı. Ezi kı kamaghsua, nı na ko mısoghan markı. Egh nan kantrı ateghtı, kı kamaghın damuam, nı bizır manam bagh azangıghtı, kı nı danıngam.” Ezi Senakerıp 10,000 kilogrem silva ko 1,000 kilogrem gol uabı danıngasa Hesekıa mıgeı. ¹⁵ Kamaghın amızı, Hesekıa İkiavıra İtir Godın Dıpenımın itır silvan dagıaba ko atrıvımın dagıaba itır danganıman dagıaba inıgha, Senakerıp bagha bar da amada. ¹⁶ Egha Hesekıa İkiavıra İtir Godın Dıpenımın tıar akabar itır golba ko guarır akınır tıar akabar mıriaman itımningın golba bar da adangı. A uabı faragha ingangarır gumazıbar kemezi, me golın kaba tıar akar kaba avava, egha guarır akınımning sara nomke. Egha datırıghın a golın kaba inıgha Atrıvım Senakerıp bagha da amangı. ¹⁷ Ezi Asirian atrıvım gol ko silvan kaba inıgha, uan midorozır gumazıbar dapanır ekıar 3pla, ko midorozır gumazır bizır dafam amadazı, me Lakıs ategha, Atrıvım Hesekıa bagha Jerusalemın zui. Me ghua Jerusalemın oto. Dughıar kamın, danganıman itı, Mozır Dıpar Pın İtimın daghurım, dıpan an ghuaghıra Jerusalemın oto. Daghurır kam, a tuavır ekıar ghua inıba ruer danganıman boroghın oto. Asırıaba otıvıgha danganıman kamın tuıvıghav itı.

¹⁸ Ezi Asirian gumazıba Atrıvım Hesekıa bagha akam amaga ghaze, a ızı. Ezi a uan fofozır gumazıbar dapanır 3pla amangızı, me Asirian gumazır kaba batıvasa ghue. Kar, Hılkıan otarım Eliakım, an atrıvımın dıpenımın garır gumazım, ko Sepna, atrıvımın akınafarıba osırır gumazım, ko Asapın otarım Joa, an atrıvım amır bizıbar eghaghanıba, bar ada osırır gumazım, me zui. ¹⁹ Egha gumazır dapanır 3plan kaba, Asırıaba batıvızı, Asirian midorozır gumazıbar dapanır ekıabar mav, akar gavgavımın me mıgıa ghaze, “İa mangı, Asirian atrıvır ekıamın akar gavgavır kamın gun Hesekıa mıkemegh. A kamaghın mıgeı, ‘Hesekıa, nı gavgavır manam ikıa, egha nan apengan ikıan aghua? ²⁰ Mıgırıgıar kınıba tı midorozımın gavgavım gafırız, o? Bar puvatı! Nı nan akaba barazır puvatı. Egha nı ghaze, tına ızı nın akuragham! Ezi nı na baraghan aghua. ²¹ Kı fo, kantrı İsip nın akuragh mısoghasa nı a bagha gara mızua itı. Egha kı nı mıgeı, İsip matı abuar mısiam dıpırıaghrıgha gıfa. Egh nı a inıgh fıdızımın mın an sıuragh darutı, an ruaghatıvım nın agharım mıtıgham. İsipın atrıvımın arazım, abuar mısiar kamın mırarıa ghu. Kamaghın amızı, mısoghamın dughıamın a ızı nın akuraghan kogham. ²² Egh nı tı kamaghın mıkımam, ia İsraelıa nıghnızır gavgavım İkiavıra İtir Godın itı, a ıan God, a ıan akuragham. Ezi kı ghaze, bar puvatıgham. E fo, Hesekıa, nı uabı ghua mıghsıabar pın itır danganıman zıam feba ko, an ofa gamır dakozır pura tıntınıbar itıba bar dagh asıghasıkı. Egha nı Judaba ko Jerusalemıa mıgıa ghaze, me Jerusalemra ızı ofa gamır dakozır vamıran Godın zıam fam.’

²³ “Hesekıa, nı ızı nan gumazır ekıam Asirian atrıvım ko akam akırıgh. Nı tı 2,000plan midorozır gumazır gavgavıbar apıghtı, nan atrıvım 2,000plan hoziaba nı danıghtı, me dar apıagh mısogham. Kı fo, nı uabı gumazır kamaghın garıtıba itır puvatı. ²⁴ Egha nı kamaghın nıghnısi, İspıan midorozır gumazıba uan hoziaba ko karııba sara ızı nın akuragh mısogham. Bar puvatıgham, me ızan kogham. Nı en midorozır gumazıbar tongın gumazır da-

panir ziaba puvatizitam abinamin gavgav-iba puvatigham. ²⁵ Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi.”

²⁶ Eliakim ko Sepna ko Joa akar kam baregha, me Asirian midorozir gumazibar dapanir kam migia ghaze, “Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatighti, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham.”

²⁷ Ezi Asirian atrivimin gumazir dapanir kam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan atrivim akar kam ia ko ian atrivimra, mikimasa na amadazir puvati. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem koroghti, dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva, uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam.”

²⁸ Egha Asirian midorozir gumazibar dapanir kam, divazim gisin apiaghav itir gumazibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, “Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh! ²⁹ Atrivim kamaghin migei, Ia Hesekia baraghti, a ia gifaran marki. Hesekia ian akuraghti ia deragh ikian kogham. ³⁰ Ia Hesekian apezeperir akaba baragham marki, egh ia nighnizir gavgavim Hesekian akamin iki egh suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalem nguibar ekiam inighan kogham. ³¹ Ia Hesekian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. ³² Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti. Egha uaghan

olivin temeaba ko haniba iti. Hesekia ia gifaragha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!’

³³ “Ia Hesekia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. ³⁴ Eghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam, Sefarvaim, Hena, Ivan ko misozima, men aseba managh ikia, men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. ³⁵ Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiragham kogham? Bar puvatigham!”

³⁶ Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, faraghavira Atrivim Hesekia Asiriabar akam ikarvagh bizitam in mikiman men anogoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. ³⁷ Ezi Asirian gumazir dapanir kam in migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abiagharigha, ghua gumazir kam in migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

19

Hesekia uan osimtizibar gun Godin akam inigha izir gumazim Aisaia migei

(Aisaia 37:1-7)

¹ Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian atrivimin gumazir dapanimin akam baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ² Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, buaber korotiaba aghuigha zui. ³ Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, “Atrivim Hesekia ghaze, Kar osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam.

Asiriaba dibovir miġirġiar aviribar e gami. E amizir navim asangizim in min ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. ⁴ Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en God in Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, eghti a gumazamizir dibovir akar kabagh amiziba, ivezir kuram isi me daningam. Kamagh in amizi, ni en akuragh God ko mikimti, e ikiavira itir varazira a en akuraghti, e ovengan kogham.”

⁵ Ezi Aisaia, Heskian akam baregha, ⁶ kamagh in gumazir an akam inigha izezir kabav gei, “Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir God in akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni akar a nan tiraghtirazir kam miġhigħ, a ġinighnigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivim in ingangarir gumazir kinim, a miġirġiar kam gami. ⁷ Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavim in, Asirian atrivim damighti an okam niġhniġham. A miġirġiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin mangiġham. An Asirian kantrin ikiavira ikiti, ki gumazitabar amighti, me a misuegħti an aremegham.’”

Asirian midorozir gumaziba ua Jerusalem gasiġhasiġhasa miġei
(Aisaia 37:8-20)

⁸ Ezi Asirian abuir gumazim kamagh in oraki, Atrivim Senakerip Lakis in nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategħa ghua Libnan nguibam in otogħa garima, an atrivim Lipnan nguibam in ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato. ⁹ Asiriaba misogħa itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip miġia ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misogħasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniasa niġhniġsi, kamagh in amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Heskia bagħa għu. ¹⁰ Senakerip kamagh in akinafarim osiri, “Heskia, ki fo, God in ni niġhniġzir gavgavim itim, a ni miġia ghaze, ki misogħ ia abinigh Jerusalem inighan kogħam. A ni ġifari. Ni

bar an akam baragħan marki. ¹¹ E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagħ fo, e kantrin iġharazibar atriviba ko misogħa bar me gasiġhasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamagh in a damighan kogħam? Puvati, ia guizbangira e gitagħan kogħam. ¹² Nan inazir afeziaba fomira, Gosen in nguibam ko Haran in nguibam, Resep in nguibam, ko Iden in gumazamizir Telasari in nguibam in itiba, me nguibar kabagh asiġhasiki. Men aseba men akurazir puvati, ezi me deragħa ikezir puvati. ¹³ Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirigh in managħ iti? Me itir puvati. E bar me misoagħarighizi me ariagħhire.”

¹⁴ Ezi Atrivim Heskia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragħa an ganigha, a inigha Ikiavira Itir God in Dipenim in għu. Egha Ikiavira Itir God in damazim in an onegħa aneti. ¹⁵ Egha Heskia kamagh in Ikiavira Itir God ko miġei, “O Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagħ afiragħa bar pin uan atrivir dabirabim gaperagħav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kam in kantribar gumazamiziba bar me gativagħa men gari. Nirara, overiam ko nguazim in ingari. ¹⁶ O Ikiavira Itir God, ni deragħ kuarim atigh nan miġirġiaba baregh, deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni God in Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragħ da baregh dar gan. ¹⁷ O Ikiavira Itir God, e kamagh in fogħa gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagħ asiġhasiġħa men nguaziba saram asiġhasiki. ¹⁸ Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asiġhasiġħa da isa avim in da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagħaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamagh in amizi, Asiriaba bar mogħira dagħ asiġhasiġħa, dagħ apongezi da isi. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirigh in en akuragh, Senakerip in dafarim in uam en inigh. Egħti nguazir kam in kantribar

gumazamiziba bar kamaghin ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

*Aisaia Godin akam isa atrivim ganidi
(Aisaia 37:21-38)*

²⁰ Ezi Emosin otarim Aisaia, Heskia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ua uari iniasa nan azangsiiki. ²¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

“Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.

Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.

²² Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?

Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?

Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?

Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!

²³ Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,

me nin ziam fa nan ziamin tira.

Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.

Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanaga,

egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaziba aven zuir puvatizimin,

ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.

²⁴ Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.

Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.

Egh ni mangi Isipin faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da misingam.

²⁵ “Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.

Ki nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.

Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha, mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.

²⁶ Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.

Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.

Me mati, aruer dughiamin, aminir fem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti.

Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,

grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati.

²⁷ “Ezi ki bar moghira ni gifo, nin dabirabir araziba ko, digavir araziba ko, iza zuir araziba, ki bar dagh fo.

Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo.

²⁸ Nin aningagharir akar nan itiba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo.

Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham.

Egh ni amikirigh tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim, uam an mangigham.’”

²⁹ Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Heskia ganiga, kamaghin migei, “Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba operan kogham. Ia azenir kam in witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam. ³⁰ Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham. ³¹ Eghti apaniba Jerusalem in gumazamiziba bar

me gasighasighan kogham, men tarazi ikiavira ikiam. Gumazamizir ikiavira itir varazira iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti.

³² “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,

‘Asiriabar atrivim uan midorozir gumaziba ko, Jerusalemaven izan kogham.

Egh me uan baritamaven asegti, a nguibar ekiar kamaven izeghan kogham.

Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kamaven izeghan kogham.

Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin divazir miriamin nguazim arighti, a ghuavanaboghan kogham.

Bar puvatigham.

³³ Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a izezir tuavim uam an mangam.

Kamaghin amizi, a Jerusalemaven izeghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

³⁴ Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh,

egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekiar kamaven ganiva an akurvagham.’”

³⁵ Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganimin, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari. ³⁶ Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin iti. ³⁷ Egha a dughiar mamaven uan asem Nisrokin dipenimin ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningin ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratin kantrin iti. Ezi

an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamin danganim inigha, Asirian kantrin atrivimin iti.

20

Atrivim Heskia arimariam inizi, Ikiavira Itir God an akura (Aisaia 38:1-8; 38:21-22; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

¹ Dughiar kamaven, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Heskia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Nin arimariam givaghan kogham, a ikiavira ikiti ni ovegham. Kamaghin amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itiba, me mikemeghti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.’”

² Ezi Heskia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimin averiamin birimin gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ³ “O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven ni baghavira ikia, nin ifongiamin gin ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan kogham.” Egha Heskia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi.

⁴ Aisaia atrivimin dipenim ategha zui. Egha tighar dipenir avizim ataghirazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, ⁵ “Ni ua mangi Heskian ganigh, a nan gumazamizibar atrivim, egh a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni ua ghuamaghegham. Guizbangira, ni gurumin nan Dipenimin mangigh nan ziam fi. ⁶ Egh kamaghin Heskia mikim: Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ki ni ateghti, ni 15plan azenibar ua ikegh gin aremegham. Ki uaghan nin akuragh, egh Asiriabar atrivimin amamangatighan koghti, a ni abiraghan kogh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham. Ki uan akar dikirizir ki fomira uan ingangarir gumazim Devit ko amizim ginighnigha kamaghin damuasa.”

⁷ Egha Aisaia kamaghin atrivimin ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia mangi fighin ovizir me apuzizitaba inigh, da dipavzuiarim darugh da mirmirigh da inigh izi, Hese kian duar bar gavgavim dukuaghti, a ua misigham.” Ezi me ghua da inigha iza Hese kian duar gavgavir kam gatizi, an duam misingi.

⁸ Hese kia tighar ghuamaghamin dughiamin, a faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, “Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki gurumin uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?”

⁹ Ezi Aisaia a migia ghaze, “Ikiavira Itir God nin akakaghamin ababanim kamakin. Ni, adiriziar e an gara aruebar auaba mega zuir kam in gari. Ezi ni adiriziamin dughuazim, 10plan ighuviba ini zuamira mavanangasa ni ifonge, o a 10plan ighuviba ini zuamira uamategh tim izighirasa ni ifonge?”

¹⁰ Ezi Hese kia ghaze, “An adiriziamin dughuazimin zuamira 10plan ighuvibar mavanangam, a pura bizim. Kamaghin amizi, a zuamira uamategh 10plan ighuvibar izighirasa ki ifonge.”

¹¹ Ezi Aisaia pamtemin Ikiavira Itir Godin dei, ezi Ikiavira Itir God adiriziar dughuazim gamizi, a zuamira uamategha timra 10plan ighuvibar ghuaghiri. Adiriziar kam, Atrivim Ahas fomiram an ingari.

Babylonian Atrivim Merodak abuir gumazir maba amangizi, me Jerusalem in ize (Aisaia 39:1-8)

¹² Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hese kia arimariar dafam ikia, ua ghua maghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hese kia bagha da inigha zui. ¹³ Ezi Hese kia men akaba baregha givagha, bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko, bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba

ko, golba, pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko, midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hese kia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

¹⁴ Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hese kian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?”

Ezi Hese kia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize.”

¹⁵ Ezi Aisaia kamaghin Hese kian azara, “Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?”

Ezi Hese kia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitam in men modozir puvati.”

¹⁶ Ezi Aisaia kamaghin Hese kia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin akam ni mikimam. ¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. ¹⁸ Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighti, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.’”

¹⁹ Ezi Hese kia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera.”

Guizbangira, Hese kia kamaghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin atrivimin itir dughiar kam in, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham.”

Atrivim Hese kia areme (2 Eghaghaniba 32:32-33)

²⁰ Atrivim Hesekia amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam Hesekia amizir ingangarir gavgavibagh eghari. Egha akinafarim uaghan bizir kabagh eghari, Hesekia dipamın suiraghti a ikiasa dipar akarer mam gıkuı. Egha dipam inigh Jerusalemın aven mangasa nguazimın averara torir ruarir mam gıkuı. ²¹ Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar mın aremezi, an otarim Manase, an danganim inigha atrivimın oto.

21

Manase Judabar atrivimın oto (2 Eghaghaniba 33:1-20)

¹ Manase azenir 12pla ikiava, Judabar atrivimın oto, egha 55plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. An amebamın ziam, Hepsiba. ² Manase arazir aghuimın gın zuir pu. Bar puvati. A gumazamizir igharazir fomıra nguazir kamın ikezibar arazir mızırızir kurabar gın zui, ezi Ikiavıra Itir God me batuegha nguazir kam isa Israelia ganıngi. Ezi datırighın Manase Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kabagh ami, kar arazir God bar aghuaziba.

³ Fomıra an afeziam Hesekia mighsiabar pın itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datırighın Manase uadar ingari. Egha asem Balın ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha a Israelian Atrivim Ahap, fomıra amizi moghın, an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamın itir mikovezibar ziaba fe. ⁴ Egha an aseba bagha Ikiavıra Itir Godın Dipenimın aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomıra Ikiavıra Itir God, uan Dipenir kam gınighnigha kamaghın mikeme, “Jerusalemın itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fı ikiam.” ⁵ Ezi Manase, Ikiavıra Itir Godın Dipenim avınizir divazimın aven itir danganir uari akuvir pumuningın, an overiamın itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. ⁶ Egha a uan

otarim misoghezi an areme, ezi an ofan bar isia mighirimın mın a tuazi a bar isia mighiri. Egha a uabın akuraghasa ariaghrezir gumazamizibar duabar diava, egha uaghan uabın akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar avırıba Ikiavıra Itir Godın damazimın dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavıra Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha, a isa Ikiavıra Itir Godın Dipenimın aven aneti. Fomıra Ikiavıra Itir God Dipenir kam gınighnigha kamaghın Devit ko an otarim Solomon mikeme, “Jerusalemın itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongın a gınaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. ⁸ Egh ia nan gumazamiziba, nan Akar Gavgavıba ko nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganıngiziba bar adar gın mangiti, nguazir ki fomıra ian inazir afeziabagh aningizi ia datırighın apiaghav itir kam, ki ia batueghan kogham.”

⁹ Ezi Israelia nan akam baraghan aghuagha, an gın zuir puvati. Bar puvati. Ezi Atrivim Manase Judaba ko Jerusalemian nighnızibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavıra iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomıra nguazir kamın ikezibar arazir kurabagh afıra. Gumazamizir kaba, Ikiavıra Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamın aven ize.

¹⁰ Ezi Ikiavıra Itir God Atrivim Manasen arazir kurar kabar ganigha, egha an akar kam isa uan akam inigha izir gumazibagh anıngi, kar an ingangarir gumaziba. Ikiavıra Itir Godın akam kamakın: ¹¹ “Atrivim Manase arazir bar kurar igharagha garir ki aghuazibagh ami, da Amoria fomıra amizir arazir kurabagh afıra. An asebar marvir guabar ingara men ziaba fe, egha arazir kamın a Judan gumazamizibagh ekuu zuima, me uaghan arazir kuraba nan damazimın dagh ami. ¹² Kamaghın amizi, ki Ikiavıra Itir God, Israelian God, ki kamaghın miğei: Ki bar

Jerusalemın nguibar ekiam ko Judabar kantri gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bizir kamın akam baregh, me digavir bar kuram damigh, egh nighnizir aviribar amuam. ¹³ Mati ki faragha Samarian nguibar ekiam ko Atrivim Ahap uan adarazi ko me gamizi moghin, ki arazir kamra Jerusalem damuam. Ki bar Jerusalem gasighasigh egh an gumamaziziba bar me gasighasigham. Eghti Jerusalem mati itarim, me a ruegha givazi, minezir muziarir taba an itir puvatizi moghin a pura ikiam. ¹⁴ Eghti varazira ikiti, ki men akuraghan kogham. Bar puvati. Ki me isi apanibar dafarim darigham. Eghti apaniba pazi me damuva, men biziba bar ada okemegham. ¹⁵ Nan arazir kamın mingarim kamakın: men ovaviba fomira Isip ataghizir dughiamın ikegha iza datirighin, nan gumamaziziba nan damazimın arazir kurar kabagh amuavira iti. Ezi men arazir kam na gamizi, ki bar men aningaghe.”

¹⁶ Manase Judan gumamazizibagh amima, me Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. Egha a uabi uaghan uan adarazi men apanim gami. Egha Jerusalemın danganir mikebaba bar, Manase gumamazizir aghuir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire.

¹⁷ Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akınafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akınafarir kam, an amizir arazir kurabagh eghari. ¹⁸ Manase uan inazir afeziabar mın aremezi, me an kuam isa an atrivimın dipenim avinizir divazimın ghua nguazir otevir mamın anefa, me a dibora ghaze, Usan Azenim. Ezi an otarim, Emon an danganim inigha atrivimın oto.

*Emon Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 33:1-25)*

¹⁹ Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimın oto, egha a Jerusalemın ikia azenir pumuningra atrivimın ike. An amebamın ziam, Mesulemet, a Harusin

guivim, an nguibam Jotba. ²⁰ Emonın afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. ²¹ An afeziam fomira amizi moghin, a uan afeziam amizir arazir kurabara gin ghua asebar marvir guabar ziaba fe. ²² An akırım ragha Ikiavira Itir God gasara, an inazir afeziabar God, egha a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin zuir puvati. ²³ Ezi dughiar mamın, Emonın ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimın dipenimın aven a misoghezi an areme. ²⁴ Ezi gin Judan gumamaziziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonın otarim Josaia gamizi, a uan afeziamın danganim inigha men atrivimın oto.

²⁵ Atrivim Emon amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akınafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁶ Ezi me Emonın kuam isa Usan Azenimın itir mozimın anefa. Ezi an otarim Josaia, an danganim inigha atrivimın oto.

22

*Josaia Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 34:1-2)*

¹ Josaia 8plan azeniba ikia, egha Judan atrivimın oto, egha 31plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. An amebamın ziam Jedida, an Adaian guivim, a Boskatın nguibar ekiamın amizim. ² Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godın akaba bar dar gin mangasa bar gavgafi.

*Me Ikiavira Itir Godın Dipenimın Godın
Araziba Itir Akınafarimın api
(2 Eghaghaniba 34:8-28)*

³ Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimın ikia, a uan gumazir an akınafariba osirim Safan amadazi, an akam inigha Ikiavira Itir Godın Dipenimın ghu. Safan, an Asalian otarim, egha

uaghan Mesulamın igiavotarim. Josaia kamaghın Safan mıgei, ⁴“Ni mangi ofa gamir gumazibar dapanim Hilikian ganigh, egh a mikemeghti, a dagiar gumazamiziba isa ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godın Dipenimın tiar akamın garibagh anıdiba, a bar da menegh. ⁵ Egh ni Hilkia mikemeghti, a dagiar kaba inigh Ikiavira Itir Godın Dipenim akirir ingangarim gamir gumazir kabar aningigh. Eghti me Dipenir kam akirir gumazibagh ives. ⁶ Egh me dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ives. Egh uaghan me ter arariba ko dagiar me Ikiavira Itir Godın Dipenim akirasa dıghoregha arıghiziba sara ivesegh. ⁷ Ki fo, gumazir ingangaribar garir kaba, me gumazir ifarir puvatiziba, egha dagiaba oker puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim dagiar kaba bagh men azangan kogham, me manmaghın dagiar kabagh ami.”

⁸ Ezi Safan ghua atrivim mikemezi moghın ami. Ezi Hilkia akam baregha, kamaghın Safan mıgei, “Ki akınafarir rıghizir mamın gari, a Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven iti. Akınafarir kam Ikiavira Itir Godın Arazibar Akaba an iti.” Egha Hilkia akınafarir kam isa Safan ganıngi, ezi an a dibori.

⁹ An a diponegha gıvagha, akınafarim inigha ghua Atrivim Josaia bagha ghugha kamaghın a mıgei, “Nın ingangarir gumaziba dagiaba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godın Dipenimın gara anekirir ingangarir gumazibagh anıngi.”

¹⁰ Egha Safan ua kamaghın mıgei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia akınafarir kam na ganıngi.” Egha an akınafarim onegha atrivim bagh a dibori.

¹¹ Ezi atrivim Godın Akınafarir kamın aven itir Arazibar Akaba baregha, bar osemegha uan korotiam abiki. ¹² Egha an ofa gamir gumazim Hilkia, ko Safanın otarim Ahikam, ko Mikaian otarim Akbor, ko atrivim bagha akınafariba osirir gumazim Safan, ko atrivimın ingangarir gumazim Asaia, a bar men dia. Ezi me izegha gıvazi, a kamaghın me mıgei, ¹³ “Godın Arazibar Akaba itir Akınafarir

ki datırıghın inizir kam, a bizir Ikiavira Itir Godın gın mangasa ifongezibar gun e mıgei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godın Akar kaba batuegha gıfa. Ezi bizir kam bangın Ikiavira Itir God bar en anıngaghe. Ezi datırıghın e Godın Akınafarir kamın apıgha gıfa. Kamaghın amizi, ki kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godın azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, e bizir manabar amuasa a ifonge.”

¹⁴ Gumazir kaba atrivimın akam baregha, me Godın akam inigha izir amizir mam ko mikımasa nguıbar igiar Jerusalemin boroghın itimın ghu. Amizir kamın ziam, Hulda. Hulda a Salumın amuım, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimın garim. Salum a Tikvan otarim, egha Harhasın igiavotarim. Hulda gumazir kabar akam baregha gıvagha, ¹⁵ kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghın mıgei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghın a mikemegh, ¹⁶ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki atrivim garir Akınafarimın itir Akar kaba bar dar gın mangi, egh ki Jerusalem ko an itir gumazamiziba saram asıghasıgham. ¹⁷ Gumazamizir akırım ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizıma, ki puvıram atari. Ki Jerusalemia bar men anıngaghe, ezi nan anıngagharir kam, a gıvaghan kogham.

¹⁸ “Ezi datırıghın ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian atrivim kamaghın a mikımasa. Me ni bagha Akınafarir kam diborima, ¹⁹ ni bizir ki Jerusalem ko an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghın mıgei, Jerusalem bar ikuvıgh pura danganir kınımın ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apanıba akar kurabar me mikımsı, kamaghın mikımam, “Ia Jerusalemia ikuvizi moghın ia ikufıgh.” Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazımın uabi abıra. Egha ni datırıghın uan korotiam abıgha, azia nan dei. Kamaghın amizi, ki Ikiavira Itir God, ki kam-

aghin migei, ki nin dimdiam baraki. ²⁰ Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem otivamin asighasizir kamn ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem gasighasigham.’” Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha uam atrivim bagha uamategha ghue.

23

Judaba Ikiavira Itir Godin apengan iki-asa akar dikirizim gami

(2 Eghaghaniba 34:3-7; 34:29-33)

¹ Ezi Atrivim Josaia Juda ko Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ² Egha atrivim ko ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko Jerusalem itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha dar bori. ³ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akinin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, akar a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamn aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. Ezi gumazamiziba uaghan bar Akar Dikirizir Gavgavir kamn akabar gin mangasa kamaghira akar dikirizir mam gami.

⁴ Ezi gin Atrivim Josaia, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, ofa gamir gumazir an apengan ingariba ko, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin gariba, me inigha akar gavgavim me mikemegha ghaze, Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangi, asem Bal ko, aser amizim Asera ko overiamin itir

bizibar ziaba fer biziba, me bar ada inigha azenan izi. Me bizir kaba bar ada inigha azenan izezi, atrivim bizir kaba bar ada inigha, nguibar ekiamin azenan ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da tue. Ezi biziba bar isigha givazi, me dar averenim inigha, Betelin nguibar ekiamin ghu. ⁵ Egha Atrivim Josaia, aseba bagha ofa gamir dakozibar ofabagh amir ofa gamir gumaziba batoke. Judabar atriviba, fomira ofa gamir gumazir kabav sevezi, me mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba febar ofabagh ami. Ezi asebar ziaba fer danganir kaba, da Judan nguibabar ikia egha Jerusalem boroghin iti. Atrivim Josaia uaghan asem Bal ko, aruem ko, iakinim ko, mikoveziba ko overiamin itir bizir igharaziba sara, dar ofa gamir gumaziba batoke. ⁶ Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir aser amizim Aseran marvir guam batuegha, a inigha Jerusalem azenan ghua Kidronin Fanemin danganir konimin uaghira a tuazi a isi. Egha gin an averenim inigha a misozi a pauran miraram oto. Ezi me ghua pura tintinibar Jerusalem gumazamizir kinir oveaghuezibar mozibar danganibar a inge. ⁷ Ezi Josaia migeima, me ghua gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamibar danganiba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin iti, egha me datirighin bar ada akaraghariki. Dipenir kaba, da nguazir otevir amiziba aser amizim Aseran marvir guam bagha inibar ingari naghin iti.

⁸ Ezi Atrivim Josaia, Judan kantrin aven itir mighsiar orazibar ghua, ofa gamir gumaziba ofa gamir danganiba bar dagh asighasiki. A notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegha ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin tuziba, a bar dagh asighasiki. Atrivim Josaian arazir kam bangin, danganir asebar ziaba fer kaba, da datirighin gumazamizibar damazibar bar mize. Ezi Josaia nguibar kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha Jerusalem ize. Egha uaghan ofa gamir dakozir Josuan tiar akamin boroghira itibagh asighasiki. Gu-

mazir kam Josua, a Jerusalemın gavmanın gumazir dapanir faragha zuim, a faragha Jerusalemın nguibar ekiamın aven zuir tiar akar ekir agharir kiriamın itimın, ofa gamir dakozir kabar ingari.

⁹ Ezi mighsiabar pın ingarir ofa gamir gumazir kaba, kar ofa gamir gumazir atrivim inigha Jerusalemın izeziba, me Ikiavira Itir Godın ofa gamir dakozir Jerusalemın aven itimın ofa damuan kogham. Bar puvatı. Me pura uan adarazi ko ikia yis puvatızir bret api.

¹⁰ Faragha zuir dughiamın, danganir asebar ziaba fer mam iti, me a dibora ghaze, Tofet, a Hinomın danganir zarimın iti. Ezi Josaia danganir kam gamizi a gumazibar damazibar bar mize. Kamaghın amizi, gumaziba faragha amizi moghın me ua danganir kamın mangan kogh, uan boriba isi asem Molek bagh ofan mın ua da tuan kogham. ¹¹ Fomira Judabar atrivir maba ghaze, aruem an aser mam. Egha me an ziam fe. Me hoziabar nedazir maba ko midorozir karisba isa, aruem bagha da amisevegha da isa nguazir otevir mam, a Ikiavira Itir Godın Dipenim avinizir divazimın tiar akamın boroghın iti, me da ariki. Nguazir otevir kam a divazimın boroghın ikia, atrivimın ingangarir gumazim Natanmelekın dipenimın boroghıra iti. Ezi Atrivim Josaia hoziar kaba ko karisın nedazir kaba tuezı, da bar isi.

¹² Ezi atrivimın dipenim gisın danganir mam iti, me a dibora ghaze, Atrivim Ahasın Danganim. Fomira Judabar atrivir maba, ofa gamir dakozir maba danganir pın itir kamın dar ingari. Ezi uaghan Atrivim Manase, Ikiavira Itir Godın Dipenim avinizir divazimın aven uari akuvir danganir pumuningın, ofa gamir dakozir mabar ingari. Ezi datirighın Atrivim Josaia ofa gamir dakozir kaba bar dagh asighasiki. Egha gın me ofa gamir dakozir asighasighizir kabar mineziba

ko dar oteviba inigha ghua, Kidronın Fanemın danganir konimın da makuni. ¹³ Josaia, Atrivim Solomon fomira ofa gamir dakozir Jerusalemın amadaghan aruem anadi naghın, Olivın Mighsiamın sautin amadaghan itibagh asighasiki.* Aser kaba, aser amizir kuram Astarte, ko Moapian aser kuram Kemos, ko Amonian aser kuram Molek, Solomon dar ziaba fasa ofa gamir dakozir kabar ingari. Aser kaba, kar Ikiavira Itir Godın damazimın bizir bar kurar a bar aghuaziba. ¹⁴ Atrivim Josaia dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Egha a gumazir aremegha gıvazibar aghariba inigha, tintinibar asebar ziaba fer danganibar da kuni, egha kamaghıra danganir kabagh amizi, da gumamazibar damazibar mize.†

¹⁵ Bar fomira, Nebatın otarim Jeroboam, Betelın nguibar ekiamın ofa gamir dakozir mam ko mighsiabar pın itir asebar ziaba fasa danganir mamın ingari. Jeroboam, an atrivir fomira Israelia gekuizi me Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. Ezi datirighın Atrivim Josaia, Betelın ghugha gumazibav kemezi, me asebar ziaba fer danganir kabagh asighasigha, ofa gamir dakoziba apiraghariki. Me asebar ziaba fer danganibagh aborozi da isi, egha gın me avimın averenim inigha a misogha zuima a pauran mın oto. Egha me uaghan aser amizim Aseran marvir guam inigha avimın a tuazi a isi. ¹⁶ Ezi Atrivim Josaia mighsiar kamın tughav ikia egha a raghirigha, mozir mabar garima da iti. Ezi a gumazibav kemezi, me ghua gumazir ariaghirezibar aghariba asizi, ana da isa Jeroboamın ofa gamir dakozim gatigha avimın dagh aborozi da isi, ezi bizir kam ofa gamir dakozim gamima, a gumamazibar damazimın bar mize. Egha arazir kam a Ikiavira Itir Godın akar

23:10: Ofa Gami 18:21; Jeremaia 7:31; 19:1-6; 32:35

23:12: 2 Atriviba 21:5; 2 Eghaghaniba 33:5

23:13:

1 Atriviba 11:7 * **23:13:** Gumazir akinafarir kam osirizim, mighsiamın ikezir bizir kurar kabagh nighnisi. Kamaghın amizi, danganir kam, Hibrun akam, ziar igharazim Olivın Mighsiam gati, a "Mighsiar Ikuvim." † **23:14:** Josua kamaghın nighnigha gumazir oveaghuezibar aghariba pura tintinibar da akuni, eghti gumaziba atiatingıva egh asebar ziaba fer danganibar saghon ikiam. Kamaghın amizi, Israelia kamaghın nighnzir gavgavim iti, gumazir oveaghuezibar aghariba, bizir kuraba. **23:15:** 1 Atriviba 12:33 **23:16:** 1 Atriviba 13:1-2

a fomira uan akam inigha izir gumazir mamın akam garugha mikemezim gamizi, a guizbangiram oto. ¹⁷ Josaia aghariba tuegħa gıvagħa, gumazir kuaba afir danganir igharazir mamın garima a iti. Ezi a men azara, “Kar tinan mozim?”

Ezi Betelin nguibar ekiamın gumazamiziba Josaia ikaragħa ghaze, “Kar Judan kantrin akam inigha izir gumazir kamın mozim, a fomira iza bizir ni datirighın ofa gamir dakozir kam gamizir bizibar gun mikeme.”

¹⁸ Ezi Josaia kamaghın me miġei, “Ia bizitamın a damuan marki. Ia an aghariba ategħti da mar an mozimın iki.” Kamaghın amizi, me an aghariba inizir puvati. Egha uaghan me Samarian Distrighın akam inigha izir gumazir igharazir kamın aghariba inizir puvati. ¹⁹ Fomira Israelian atriviba, Samarian Distrighın itir nguibar ekiabar asebar ziaba fer danganir miġhsıabar pın itibar ingari. Ezi men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a men aningagħe. Josaia faragħa Betelin nguibar ekiamın amizi mogħın, datirighın a danganir kabagħ asıghasiki. ²⁰ Egha an asebar ziaba fer danganir kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha, men ofa gamir dakozibagħ isin me misogħezi, me ariaghire. Egha a gumazir ariaghirezir igharazir mabar aghariba dakozir kabar da tuegħa, ingangarir kam aġıvagħa, uamategħa Jerusalemın għu.

Gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Gıniġniġhamın Isam gami
(2 Eghaghanıba 35:1-19)

²¹ Egha gın Atrivim Josaia akam gumazamiziba bagħa anemaga ghaze, “Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavım Itir Akinafarımın mikemezi mogħın, E God Israelia Gitazir Dughiam Gıniġniġhamın Isam damuam.” Ezi gumazamiziba atrivim mikemezi mogħıram ami.

²² Gumazamiziba bar deraghavira isar kam gami. Me fomira gumazir dapanıbar dughiamın tugħa iza Israelia ko Judabar atrivıbar dughiamın, gumazamiziba me Isar kam deragħa a gamizir puvati. Egha datirighın me bar deragħa a gami.

²³ Dughiar kamın, Josaia 18plan azenıbar atrivımın itima, me Godın Akinafarımın Akaba deraghavira dar gın ghua, Ikiavira Itir God bagħa Jerusalemın Isar kam deraghıram a gami.

Atrivim Josaia arazir kurar igharazir maba Judan kantrin, da batoke

²⁴ Atrivim Josaia uaghan gumazir ariaghirezir gumazıbar duaba ko miġeıba ko, nedazir muziarir gumazıba uan dipenıbagħ arızıba ko, asebar marvir guar gumazıba ingarızir igharazıba sara batoke. Kar Jerusalem ko Judan nguıbaba bar men asebar ziaba fer bizir kurar God bar aghuazıba, a bar da batoke. A kamagħsua, gumazamizıba Ikiavira Itir Godın Arazir Akinafarır kamın aven itıba bar dar gın mangasa a ifonge. Akinafarır kam, ofa gamır gumazıbar dapanım Hilkiı Ikiavira Itir Godın Dipenımın an api.

²⁵ Josaia an atrivır bar aghuım. An navır averıam ko an duam ko an gavgavımın aven, a ifongıar vamira ko niġniġızir vamırara iti, a Ikiavira Itir God bagħavira ikıa, Moses Osırızir Arazıba bar dar gın mangasa. Fomira atrivıtam Josaıan mın derazir puvati, egha gın atrivıtam an mın itir puvati. A bar me gafıra.

²⁶ Josaia guızbangıra arazir aghuır avırıbagħ ami, ezi Ikiavira Itir God, Atrivım Manase amızir arazir kurabagħ niġniġhavira iti, egha a Judaba bar men aningagħegħa, an aningagħarım gıvazir puvati. ²⁷ Egha Ikiavira Itir God kamaghın miġei, “Kı fomira Israelian kantri gamizi mogħın, kı bar arazir magħ garımın Judan kantri damıgham. Kı Jerusalem akırım ragħ a gasaragħam, kar nguıbar ekiar kı ua bagħa mısevezım. Egh dipenır kı mısevezi gumazamizıba an izı nan zıam famın kam, kı akırım ragħ a gasaragħam.”

Josaia areme
(2 Eghaghanıba 35:20–36:1)

²⁸ Atrivim Josaia amızir bizir igharazıbar eghaghanır igharazıba, akınafarır kamın iti, me kamaghın a dibori, Judan Atrivıbar Eghaghanıba. ²⁹ Josaia atrivımın itir dughiamın, Isipın Atrivım Neko, Isipın mıdorozir gumazıba inigha

Asirian atrivim ko misoghasa Yufretisin Fanemın ghu. Atrivim Josaia bizir kamın akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua Isipia ko misosi. Me Megidon nguibar ekiamın boroghın misozima, Isipian Atrivim Josaia misoghezi, an areme. ³⁰ Ezi Josaian apengan ingarir gumaziba an kuam inigha, midorozir karisin mam gatigha, a inigha uamategha Jerusalemın ghu. Egha me Josaian kuam inigha an mozimın anefa. Ezi Judaba, Josaian otarim Joahas inigha, boremin an dapanim gingegha anemisevezi, a men atrivimın oto.

Joahas Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 36:2-4)

³¹ Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimın oto. Egha a Jerusalemın ikia iakinir 3plara atrivimın ike. An amebam, an ziam Hamutal, a Lipnan nguibamın gumazim Jeremaian guivim. ³² Joahas uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, egha arazir kuraba Ikiavira Itir Godın damazimın dagh ami.

³³ Isipin Atrivim Neko, Joahasın atrivir ingangarim agifa, egha a isa Riplan nguibar ekiamın kalabus gati, an Hamatin kantrin aven itir nguibam. Ezi Joahas Jerusalemın aven uam atrivimın itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin mın dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. ³⁴ Ezi Atrivim Neko, Josaian otarir mam Eliakim ini, egha a Eliakim gamizi, a Josaian danganım inigha Judabar atrivimın oto. Ezi Atrivim Neko Eliakimın ziam adeggha, ziam Jehoiakim a gati. Egha gin Atrivim Neko Joahas inigha Isipin kantrin ghu. Ezi Joahas Isipin ikia ghuava areme.

³⁵ Ezi Atrivim Jehoiakim, takisin mın dagiaba isi Atrivim Neko daningasa, gumazamiziba bar me da silvaba ko golba ini. Jehoiakim me mikemeghti, me takisin dagiaba manmaghin tughti, me a daningam. Gumazir dagiar bar aviriba itiba, me dagiar aviriba anidi. Ezi gumazir dagiar aviriba puvatiziba, me

dagiar muziaribara anidi. Ezi Atrivim Jehoiakim silvaba ko golba inigha, Atrivim Neko bagha da amada.

Jehoiakim Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 36:5-8)

³⁶ Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimın oto. Egha a Jerusalemın ikia 11plan azenibar atrivimın ike. An amebamın ziam, Sebida, a Ruman nguibar ekiamın gumazim Pedaian guivim. ³⁷ Jehoiakim uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godın damazimın dagh ami.

24

¹ Ezi Jehoiakim Judabar atrivimın itir dughiamın, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha a me abiragha, Atrivim Jehoiakim gamizi, an an apengan iti. Ezi 3plan azeniba givazi, Atrivim Jehoiakim, Atrivim Nebukatnesar a gativaghan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati. ² Ezi dughiar kamın, Ikiavira Itir God, Babilonian gumazir bizir maba ko, Siriabar gumazir bizir maba ko, Moapian gumazir bizir maba ko, Amonian gumazir bizir maba, me izi, Jehoiakimın adarazi ko misogh Judan kantri gasighasighasa, a me amada. Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumaziba, kar an ingangarir gumaziba, uan akaba isa me ganingizi, me an gun mikeme. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, datirighın bizir kabagh amizi, da guizbangıram otifi. ³ Bar guizbangıra, Ikiavira Itir God uabi nighnızir kam gumazir kabagh aningizi, me kamaghın ami. Ikiavira Itir God Atrivim Manase amizir arazir kurar kabagh nighnıghavıra iti. Bizir kam bangın, a Judabar atari, egh a me batueghti me an damazimın saghon mangasa, a ifonge. ⁴ Atrivim Manase uaghan, fomira Jerusalemın nguibar ekiamın aven itir gumazamizir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God bizir kam ginıghnıghavıra ikia,

egha Atrivim Manasen arazir kuraba gin amangan aghua.

⁵ Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ⁶ Atrivim Jehoiakim uan inazir afeziabar mın aremezi, an otarim, Jehoiakin an danganim inigha atrivimın oto.*

⁷ Isipın atrivim fomira ativazir danganiba, Isipın kantrin mitaghniamin fanemın ikegha ghua Yufretisin Fanemın tu. Ezi dughiar kamın Babilonın atrivim dagh atifa. Kamaghın amizi, Isipın atrivim uan midorozir gumaziba ko ua ghua kantrin igharaziba ko misozir puvati.

*Jehoiakin Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 36:9-10)*

⁸ Jehoiakin 18plan azeniba ikia, egha Judan atrivimın oto. Egha a Jerusalemın ikia 3plan iakinibara atrivimın ike. An amebamın ziam, Nehusta, a Jerusalemın gumazim Elnatanın guivim. ⁹ Jehoiakin uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami.

¹⁰ Egha Jehoiakin atrivimın ikiavira itima, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba inigha iza, Jerusalem korogha a iniasa misosi.

¹¹ Babilonian midorozir gumaziba Jerusalem korogha iti, ezi Atrivim Nebukatnesar uabi iza uan midorozir gumaziba ko iti. ¹² Ezi Atrivim Jehoiakin garima, Nebukatnesar izegha givazi, a uabi uan amebam ko, an apengan ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko atrivimın dipenimın garir gumaziba, a bar me isa Atrivim Nebukatnesar daningasa, me bar nguibam ategha azenan ghua, Nebukatnesar batogha a migia ghaze, e ua misoghan kogham. Ezi Atrivim Nebukatnesar, Atrivim Jehoiakin isa kalabus gati. Bizir kam Nebukatnesar atrivimın itir azenir namba 8ın aven oto. ¹³ Dughiar kamın, Atrivim Nebukatnesar Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven ghua, Atrivim Solomon fomira ingarizir bizir golba itiba,

a bar ada inigha da biaghariki. Egha a uaghan bizir bar aghuir Ikiavira Itir Godın Dipenimın itiba ko, bizir aghuir atrivimın dipenimın itiba, a bar da atera Babilonın ghu. Arazir kamın mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fomira an gun mikeme, ezi a guizbangiram oto.

¹⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar Jerusalemın gumazamiziba bar ko, gumazir dapaniba bar ko, midorozir gumazir gavgaviba, a bar men suiragha kalabuziar gumazamizibar mın me inigha ghua, men dibobonim 10,000ın tu. Egha a uaghan gumazir bizir igharagha garibar ingaramin fofozim itiba ko, gumazir ainın bizibar ingaramin fofozim itiba sara bar me ini. A me inigha Jerusalem ategha ghua Babilonın kantrin otozi, me kalabuziar gumazibar mın otifi. An onganarazibagh amir gumazamizir varazira ataghizi, me Judan kantrin ikiavira iti. Gumazamizir igharaziba bar, me ua Judan kantrin aven itir puvati. ¹⁵ Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakin ko an amebam ko, an amuiba ko, an gumazir dapaniba ko, Judan gumazir aruaba, a bar me inigha Jerusalem ategha kalabuziar gumazamizibar mın Babilonın ghu. ¹⁶ Egha Atrivim Nebukatnesar midorozir gumazir gavgaviba bar me inigha ghua, men dibobonim 7,000. Egha a uaghan gumazir avirir bizir igharagha garibar ingarir fofozim itiba ko gumazir ainın bizibar ingariba sara ini, men dibobonim 1,000ın tu. Gumazir kaba bar gumazir gavgaviba, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuan tughati.

¹⁷ Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakinın afeziar dozim Matania gamizi, a Jehoiakinın danganim inigha atrivimın oto. Nebukatnesar ziam Matania adegha ziar kam, Sedekaia a gati.

*Babilonia Jerusalem misogha a ini
(2 Eghaghaniba 36:11-21; Jeremaia 52:1-11)*

¹⁸ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. An amebam,

* **24:6:** Jehoiakim ko Jehoiakin aning gumazir igharazir pumuning, aningın ziamning mong uaghara ghua. **24:12:** Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2 **24:15:** Esekiel 17:12 **24:17:** Jeremaia 37:1; Esekiel 17:13 **24:18:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17

Hamutal, a Jeremaian igharazimın guivim, a Lipnan nguibar ekiamın gumazir mam. ¹⁹ Sedekaia, Jehoiakimın arazibar gın ghua, Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. ²⁰ Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavıra Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavıra Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an guamin saghon ghue.

Ezi gın Sedekaia, Babilonın atrivim a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

25

¹ Egha namba 9ın azenimın Sedekaia atrivimın ikia ghua, an namba 10ın iakinimın, namba 10ın iakinir kamın aruemin oto. Ezi Babilonın Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibar iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamın divazir gavgavimın boroghıra dar pozim mikini. Egh me nguazim dav kinighti, da figh ghuanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh, nguibar ekiam ko misogham. ²⁻³ Me azenir vamıra ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimın iti, ezi an namba 4ın iakinimın otogha* ghua, namba 9ın aruem otozi, men dagheba bar gıfa. Kamaghın amizi, Jerusalemın gumazamiziba mitiriam bar puv men azi. ⁴ Dughiar kamın Babilonia divazimın vuer mam akarigha Jerusalemın aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemın midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimın suebar ghuava atrivimın dagher azenimın otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamın ghua, Jerusalemın nguibar ekiamın otivigha ghue. Egha me Jordanın Fanemin danganir zarimın ghuaghırir tuavimın zui. ⁵ Ezi Babilonın midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua, Jerikon nguibar ekiamın boroghın itir danganir zarimın a bato. Ezi

Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.

⁶ Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonın atrivim bagha ghu. Ezi dughiar kamın Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamın iti, an Hamatın nguazimın aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotın aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimın ivezim iniam. ⁷ Ezi Babilonian midorozir gumaziba uaghan Sedekaian otariba ini, egha me inigha Riplan ize. Ezi nguibar kamın Nebukatnesar mikemezi, me Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimın bar me misuaghariki. Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senın ada ikegha, a inigha Babilonın ghua. Egha a isa Babilonın kalabus gati.

Babilonın midorozir gumaziba, Jerusalem gasighasiki
(Jeremaia 52:12-23)

⁸ Nebukatnesar Babilonın atrivimın itima, an namba 19ın azenim otogha ghua an namba 5ın iakinimın, an namba 7ın aruem oto. Ezi dughiar kamın, Nebusaradan, an atrivimın garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonın atrivimın ingangarim gativagh an ganasa Jerusalemın ize. ⁹ Egha a Ikiavıra Itir Godın Dipenim ko Judan atrivimın dipenim ko, Jerusalemın gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvagha dagh aponge. ¹⁰ Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanın gın zuiba, me bar moghıra Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar anekaraghariki. ¹¹ Nebusaradan gumazamizir Jerusalemın ikiavıra itiba inigha ghua, Babilonın kalabus gati. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, Babilonın kalabuziabar mın me inigha ghue. ¹² Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimın ikiavıra iti. Egha a me migia

24:20: Esekiel 17:15 **25:1:** Jeremaia 21:1-10; 34:1-5; Esekiel 24:2 * **25:2-3:** Hibrun akamin danganir kam, iakinimın dibobonim itir puvati. Ezi Jeremaia 52:6 kamaghın migia ghaze, bizir kam namba 4ın iakinimın oto. **25:4:** Esekiel 33:21 **25:7:** Esekiel 12:13 **25:9:** 1 Atriviba 9:8

ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar gan iki.

¹³ Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba ko, tengin doziba pin da afasa brasin ingarizir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengin dipar ekiar me brasin ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, "Ongarim." Egha me brasin kaba bar da inigha Babilonin ghue. ¹⁴ Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolin muziariba ko, lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa amizir brasin biziba sara me da ini. ¹⁵ Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba, kar itarir avim ateriba ko ofan ghuziba arizir itarir ekiaba, a uaghan ada ini.

¹⁶ Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning ko, tengin ekiar me kamaghin diborim, "Ongarim," an adar ingari. Egha wilkarin itarir ekiar dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazitam dar osimtizim gifoghsi, da isi skelin tam darighan iburagham. ¹⁷ Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Aningin rurimning 8 mitan tu. Ezi me brasin guarir akinimningin dapanimningin ingarizi, aning mong ekefe. Egha aningin dapanimning ghuana 1 mita ko 30 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min ada ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi.

*Judaba ghua Babilonin kalabusin iti
(Jeremaia 52:24-27)*

¹⁸ Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam Nebusaradan, an ofa gamir

gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini. ¹⁹ Egha Jerusalem, a gumazir dapanir Jerusalem midorozir gumazibar garim ini. Egha nighniziba Judan atrivim ganidir gumazir 5pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan gumamazibar garima, me Jerusalem ikiavira iti, ezi a uaghan me ini. ²⁰ Egha Nebusaradan gumamazir kaba, bar me inigha Babilonin atrivim bagha Riplan nguibamin ghu. ²¹ Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati.†

*Gedalia Judan nguazim gatifa
(Jeremaia 40:7-9; 41:1-3)*

²² Atrivim Nebukatnesar, a gumazim Babilonia ataghizi me Judan nguazimin itibagh ativagh men ganasa Gedalia amisefe. Gedalia a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. ²³ Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantri Judan danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia, Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi gumazir kaba bar dikavigha Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael, Karean otarim Johanan, Tanhumetin otarim Seraia, a Netofan nguibamin gumazim, ko Makan nguazimin gumazim Jesania. ²⁴ Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, "Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kam in ikiva, egh Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam."

25:13: 1 Atriviba 7:15-26; 2 Eghaghaniba 3:15-17; 4:2-5 Ni akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Judabar kalabusin itir dughiam migei. **25:22:** Jeremaia 40:7-9 **25:25:** Jeremaia 41:1-3

25:14: 1 Atriviba 7:45; 2 Eghaghaniba 4:16 † **25:21:**

Jeremaia

²⁵ Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivibar ikizir mam. Ezi azenir kamın namba 7ın iakinim, a 10plan gumaziba inigha me Mispan izegha Gedalia misoghezi an areme. Egha me uaghan Judan gumaziba ko Babilonian midorozir gumazir Gedalia ko Mispan itiba bar me misoghezi me ariaghire. ²⁶ Bizir kamın gın, danganir kamın ikiavira itir Judaba, ko midorozir gumazibar gumazir dapanir ikiavira itiba, me bar Babilonian atiatingi. Kamaghın amizi, me ara ghua Isipin iti.

Babilonın atrivim kalabusın Jehoiakin firi

(Jeremaia 52:31-34)

²⁷ Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonın 37plan azenibar kalabusın itima, Evil Merodak, Babilonın atrivimın oto. Egha azenir kamın aven, an namba 12ın iakinim otogha ghua, namba 27ın aruem otozi, Evil Merodak, Jehoiakinın apangkuvigha, kalabusın anegifa. ²⁸ Evil Merodak arazir aghuimın a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonın kalabusın ikezibar dabirabim gafira. ²⁹ Kamaghın amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiabar Babilonın atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamın tu. ³⁰ Babilonın atrivim mikemezi, me dughiabar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghıram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamın tu.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Faragha Zuim O 1 Eghaghaniba Akar faragha zuim

Akinafarir kamning, e kamaghin aning dïbori: 1 Eghaghaniba ko 2 Eghaghaniba, aning 1 Samuel ko 2 Samuelin Akinafarimning, ko 1 Atriviba ko 2 Atrivibar Akinafarimningin eghaghanir dar aven itiba, ua dagh eghari. Eghaghanir avirir dar aven itiba, magh ghu, ezi gumazir aning osirizim, an nighnizim mong igharagha ghu. Akinafarir kamning, nighnizir pumuningin mingarimin gun mikimasa.

Namba 1. Guizbangira, Israelia akirim ragha God gasaragha osimtizir igharagha garir aviribagh amima da me abini, ezi God bar me ataghizir pu. Puvati. God uan akar dikirizir men inazir afeziaba ko amizim damighti a guizin otivasa me ko ingaravira iti. Akinafarir kamning, Godin ingangarir kam en akaghasa, bizir aghuir Israelian atrivir maba amiziba, aning deragha dar gun migei. Atrivir kaba, Atrivim Devit ko Solomon ko Jehosafat ko Hesekia ko Atrivim Josai.

Namba 2. Akinafarir kamning uaghan, eghaghanir Israelia Godin Dipenimin ikia an ziam fer arazir aviriba, aningin aven iti. Akinafarir kamning kamaghin en akakaghasa, manmaghin amizi, arazir kam oto, egha bizir tizim baka. Akinafarir kamning uaghan, deragh ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangariba akakaghasa.

1 Eghaghaniba, Israelian inazir afeziabar ziaba iti, kar Adamin ikegha iza Atrivim Solin tu. Egha uaghan Atrivim Sol ko Atrivim Devit geghari.

Adamın ikizim

(Sapta 1:1-27)

Adamın otaribar ikizibar ziaba (Genesis 5:1-32; 10:1-31; 11:10-26)

¹ Adam Setin afeziam, ezi Set Enosin afeziam. ² Ezi Enos Kenanin afeziam, ezi Kenan Mahalalelin afeziam, ezi Mahalalel Jaretin afeziam. ³ Ezi Jaret Enokin afeziam, ezi Enok Metuselan afeziam, ezi Metusela Lamekin afeziam. ⁴ Ezi Lamek Noan afeziam, ezi Noa otarir 3pla iti, Siem ko Ham ko Jafet.

⁵ Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. ⁶ Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. ⁷ Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprus, ko Rodes.

⁸ Ezi Hamın otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.* ⁹ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. ¹⁰ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamın bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim.

¹¹ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Leahp, Naptu, ¹² ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi. ¹³ Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, ¹⁴ Jebusia, Amoria, Girgasia ko, ¹⁵ Hivia, Arkaia, Sinia, ¹⁶ Arvatia, Semaria ko Hamatia.

¹⁷ Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lut ko Aram. Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mesek. ¹⁸ Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. ¹⁹ Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamın ziam Pelek. Pelek itir dughiamın nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, "Pelek," a gati. Ziar kamın mingarim kamakın, "Bar biaghire." Ezi Pelekın dozimin ziam Joktan.† ²⁰ Ezi Joktanın otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, ²¹ Hadoram, Usal, Dikla, ko ²² Ebal, Abimael, Seba ko, ²³ Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar,

* **1:8:** Kus, a Itiopian adarazir inazir afeziam. Ezi Isip, an ziar igharazim Misraim, a Isipian inazir afeziam. Ezi Put, an ziar igharazim Libia, a Libiabar inazir afeziam. Ezi Kenan, a Kenanian inazir afeziam. † **1:19:** Hibrun akamin, ziar kam, "Pelek," a mong migirigiar otevir kam ko voroghira ghu, "Bar biaghire."

me Joktanin otariba. ²⁴ Ezi Siem Arpaksatin afeziam, ezi Arpaksat Selan afeziam. ²⁵ Ezi Sela Eberin afeziam, ezi Eber Pelekin afeziam, ezi Pelek Reun afeziam. ²⁶ Ezi Reu Serukin afeziam, ezi Seruk Nahorin afeziam, ezi Nahor Teran afeziam. ²⁷ Ezi Tera Abramın afeziam. Ezi Abramın ziar igiam kamaghın ghu, Abraham.

Abrahamın ikizim

(Sapta 1:28-54)

*Abrahamın ovavir borir mabar ziaba
(Jenesis 25:12-16)*

²⁸ Abraham otarir pumuning iti, Aisak ko Ismael. ²⁹ Ismaelin otarir ivariamın ziam Nebaiot. Ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, Mipsam ko, ³⁰ Misma, Duma, Masa, Hadat, Tema ko, ³¹ Jetur, Nafis ko Kedema.

³² Abraham, amuir dozimın iti, an ziam Ketura. Keturan otivizir otaribar ziabar kara: Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbak ko Sua. Joksan otarir pumuning iti, Seba ko Dedan. ³³ Ezi Midianın otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba.

*Ison ovavir boribar ziaba
(Jenesis 36:1-19)*

³⁴ Abrahamın otarim Aisak, otarir pumuning iti, Iso ko Jekop. Jekopin ziar igharazim, Israel. ³⁵ Ezi Ison otaribar ziabar kara: Elifas, Ruel, Jeus, Jalam, ko Kora. ³⁶ Elifasin otaribar ziabar kara: Teman, Omar, Sefi, Gatam, Kenas, Timna ko Amalek. ³⁷ Ruelın otaribar ziabar kara: Nahat, Sera, Sama ko Misa.

*Seirin ovavir boribar ziaba
(Jenesis 36:20-30)*

³⁸ Seirin otaribar ziabar kara: Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan. ³⁹ Ezi Lotanın otarimning, Hori ko Homam. Lotan buaramizim Timna. ⁴⁰ Sobalın otaribar ziabar kara: Alvan, Manahat, Ebal, Sefi, ko Onam. Ezi Sibeonın otarir pumuning, Aia ko Ana. ⁴¹ Anan otarim Dison. Ezi Disonın otaribar ziabar kara: Hamran, Esban, Itran, ko Keran. ⁴² Eserin otaribar ziabar kara: Bilhan, Savan ko Jakan. Ezi Disanın otarimningın ziamning kara: Us ko Aran.

*Idomın kantrin atrivibar ziaba
(Jenesis 36:31-43)*

⁴³ Ezi Israelin nguibam atriviba puvatizi dughiamın, Idomın nguibam atrivir aviriba iti. Atrivir faragha otozim Bela, a Beorın otarim. A Dinhaban nguibar ekiamın atrivimın iti. ⁴⁴ Egha Bela aremezi, Bosran nguibar ekiamın gumazim Seran otarim Jobap, an danganim inigha atrivimın oto. ⁴⁵ Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimın gumazim Husam, an danganim inigha atrivimın oto. ⁴⁶ Egha Husam aremezi, Bedatın otarim, Hadat an danganim inigha atrivimın iti. Hadat Moapın nguazimın ghua Midianın gumaziba ko misoghava midorozimın me abira. Egha Hadat Avitın nguibar ekiamın atrivimın iti. ⁴⁷ Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamın gumazim, an ziam Samla, an danganim inigha atrivimın oto. ⁴⁸ Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimın oto. Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemın miriamın itir nguibam. ⁴⁹ Ezi Saul aremezi, Akborın otarim Balhanan an danganim inigha atrivimın oto. ⁵⁰ Egha Balhanan aremezi, Hadat an danganim inigha atrivimın oto. Egha Paun nguibamın atrivimın iti. Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

⁵¹ Ezi gin Hadat aremezi, gumazir dapaniba Idomian anababagh ativagha men gari. Me distrighın kabagh ativagha dar gari: Timna, Alva ko Jetet, ⁵² Oholibama, Ela, Pinon, ⁵³ Kenas, Teman, Mipsar, ⁵⁴ Makdiel ko Iram. Me bar, Idomian anababar gumazir dapanibar ziaba.

Israelın otaribar ziaba

2

(Sapta 2--8)

¹ Israelın otaribar ziabar kara: Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, ² Dan, Josep, Benjamin, Naptali, Gat ko Aser.

*JUDAN OVAVIR BORIBAR ZIABA
Judan otaribar ziaba*

³ Judan otaribar ziabar kara: Er, Onan ko Sela. Otarir 3plan kabar amebam Batsua, a Kenanian amizim. Judan otarir ivariam, Er, a Ikiavira Itir Godın damazimın arazir bar kuram gamizi, Ikiavira Itir God a

misoghezima an areme. ⁴ Ezi Judan otarir igharazimning iti, Peres ko Sera. Ezi aningın amebam Judan ivozir guivim, an ziam Tamar. Kamaghın amizi, Juda bar moghıra otarir 5pla iti.

⁵ Peresın otaribar ziabar kara: Hesron ko Hamul. ⁶ Seran otaribar ziabar kara: Simri, Etan, Heman, Kalkol, ko Darda. Sera bar moghıra 5plan otariba iti.

⁷ Karmin otarim Akan,* a Seran adarazir mav. Anarıra bizir Israelia God bagha inabaziba ini. Ezi bizir kam bangın God osımtızim isa Israelia ganıngi. ⁸ Etan otarir vamıra iti, an ziam Asaria.

Atrivim Devit otozir adarazir ziaba

⁹ Peresın otarim Hesron, a otarir 3pla iti, men ziabar kara: Jeramel, Ram ko Kalep. ¹⁰ Ezi Ram an Aminadapın afeziam, ezi Aminadap, a Nasonın afeziam. Nason, a Judan anabamın gumazir dapanir mam. ¹¹ Ezi Nason, a Salmonın afeziam, ezi Salmon, a Boasın afeziam, ¹² ezi Boas, a Obetın afeziam, ezi Obet Jesin afeziam.

¹³ Ezi Jesi otarir 7pla iti. An otarir ivariam Eliap, ezi an gırara irim Abinadap, ezi an namba 3ın otarim Simea. ¹⁴ Ezi an namba 4ın otarim Netanel, ezi namba 5 Radai. ¹⁵ Ezi namba 6 Osem, ezi abuan namba 7 Devit. ¹⁶ Jesi uaghan guivir pumuning iti, Seruia ko Abigel. Ezi Seruia otarir 3pla iti, Abisai ko Joap ko Asahel. ¹⁷ Ezi Abigelın pam Jeter, a Ismaelın adarazir gumazir mam. Abigel otarir mam bate, an ziam Amasa.

Hesronın otarir mabar ziaba

¹⁸ Hesronın otarim Kalep, an amuimın ziam Asuba. Ezi Asuba, guivir mam bate, an ziam Jeriot. Ezi Jeriotın otaribar ziabar kara: Jeser, Sobap, ko Ardon.† ¹⁹ Ezi Asuba aremezi, Kalep Efrata inigha an itima, an otarir mam bate, an ziam Hur. ²⁰ Ezi Hur, Urin afeziam, ezi Uri Besalelın afeziam.

²¹ Ezi gın, Hesron 60plan azeniba ikia, Makirın guivimın iti. Amizir kam, Gileatın afumim. Egha amizir kam otarir mam bate, an ziam, Segup. ²² Ezi Segup, a

Jairın afeziam. Ezi Jair Gileatın Distrighın itir nguibar ekiar 23pla gativagha dar gari. ²³ Ezi Gesur ko Sirian adarazi izava, Jair ko Kenatın adarazi ko misogha men nguibar ekiaba ko, men nguibar dozir men boroghın itir maba sara ini. Me 60plan nguibar ekiaba bar moghıra da ini. Danganir kamın iti darasi, kar Gileatın afeziam Makirın ovavir boriba. ²⁴ Ezi Hesronın amuim Abiya navim adair dughiamın, Hesron, Kalep Efratan nguibar ekiamın areme.‡ Ezi Abiya otarim bategha, ziam Asur a gati. Ezi gın, Asur Tekoan nguibar ekiam aghuigha an ingari.

Jeramelın ovavir boribar ziaba

²⁵ Ezi Hesronın otarir ivariam Jeramel, a 5plan otariba iti. Ram, an otarir ivariam. Ezi otarir igharazibar ziabar kara: Buna, Oren, Osem, ko Ahiya. ²⁶⁻²⁷ Ezi Ram otarir 3pla iti, men ziabar kara: Mas, Jamin, ko Eker. Ezi Jeramel uam amizir mam inigha an iti, an ziam Atara. Ezi Atara otarir vamıra bate, an ziam Onam. ²⁸ Ezi Onamın otarimningın ziamning kara: Samai ko Jada. Ezi Samai, an otarimningın ziamning kara: Nadap ko Abisur. ²⁹ Ezi Abisur Abihail inigha an itima, an otarir pumuning bate, Aban ko Molit.

³⁰ Nadapın otarimningın ziamning kara: Selet ko Apaim. Ezi Selet boritam inizir puvatıgha areme. ³¹ Ezi Apaim otarir vamıra iti, an ziam Isi. Ezi Isi otarir vamıra iti, an ziam Sesan. Ezi Sesan otarir vamıra iti, an ziam, Alai.

³² Ezi Samain avebam Jada, an otarimningın ziamning kara: Jeter ko Jonatan. Ezi Jeter boritam inizir puvatıgha areme. ³³ Ezi Jonatan otarir pumuning iti, aningın ziamning, Pelet ko Sasa. Gumazir kaba, kar Jeramelın ovavir boriba.

³⁴ Ezi Sesan otariba puvati, a guivibara iti. Ezi Isipian gumazir mam, Sesanın ingangarir gumazir kınimın iti. Ingangarir gumazir kınir kamın ziam, Jara. ³⁵ Ezi

2:7: Josua 7:1 * **2:7:** Ziar kam, "Akan," a guizbangıra gumazir kamın ziam. Ezi Hibrun akamın, ziar igharazim, "Akar," an araremın mıngarim kamaghın ghu, "Ikufi." Kamaghın amizi, gumazir mıgırıgiar otevir kam osirizim, kamaghın an osiri, "Akar." † **2:18:** Hibrun akam deragha akar kamın mıngarim abıghizir puvati. Fomıra itir gumazir maba uari akar kam gıra, ezi Tok Pisin Buk Baibelın itir osirizim men nıghnızimın gırara ghu. ‡ **2:24:** Hibrun akam deragha akar kamın mıngarim abıghizir puvati.

Sesan uan guivir mam ataghizi, a ingan-garir gumazir kinim Jaran iti. Egha otarir mam bate, an ziam Atai. ³⁶ Ezi Atai, a Natanin afeziam, ezi Natan, Sabatin afeziam. ³⁷ Ezi Sabat, Eplalin afeziam, ezi Eplal, a Obetin afeziam. ³⁸ Ezi Obet, a Jehun afeziam, ezi Jehu, a Asarian afeziam. ³⁹ Ezi Asaria, a Helesin afeziam, ezi Heles Eleasan afeziam. ⁴⁰ Ezi Eleasa, a Sismain afeziam, ezi Sismai, a Salumin afeziam. ⁴¹ Ezi Salum, a Jekamian afeziam, ezi Jekamia, a Elisaman afeziam.

Kalepin ovavir boribar ziaba

⁴² Ezi Jeramelin avebam Kalep, an otaribar ziabar kara. An otarir ivariam, Mesa. Ezi Mesa Sifin afeziam, ezi Sif Maresan afeziam, ezi Maresa Hebronin afeziam.

⁴³ Ezi Hebronin otaribar ziabar kara: Kora, Tapua, Rekem ko Sema. ⁴⁴ Ezi Sema, a Rahamin afeziam, ezi Raham, a Jorkeamin afeziam.

Ezi Rekem, a Samain afeziam. ⁴⁵ Ezi Samai, a Maonin afeziam, ezi Maon, a Bet-surin afeziam.

⁴⁶ Ezi Kalepin amuir dozir mam, an ziam Efa. Ezi Efan otaribar ziabar kara: Haran, Mosa, ko Gases. Ezi Haran, a Gasesin igharazimin afeziam.

⁴⁷ Ezi Jadain otaribar ziabar kara: Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Efa, ko Sap.

⁴⁸⁻⁴⁹ Ezi Kalepin amuir dozir igharazir mam, an ziam Maka. Ezi Makan otaribar ziabar kara: Seber ko Tirhana, Sap ko Seva. Ezi Sap, Matmanan nguibar ekiamin ingari. Ezi Seva Makbena ko Gibeang nguibar ekiamningin ingari. Ezi Kalep guivir mam iti, an ziam Aksa.

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi Kalepin ovavir borir igharazir maba uaghan iti. Kalep ko Efrata, aningin otarir ivariam Hur. Ezi Hurin otaribar ziabar kara: Sobal, Salma, ko Harep. Ezi Sobal, Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingari. Ezi Salma, Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Ezi Harep, Betgaderin nguibar ekiamin ingari.

⁵² Ezi Sobal, a Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingarizir gumazim, a Haroen nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ko

nguibar ekiam Menuhotin itir gumazamizir mabar inazir afeziam. ⁵³ Egha a uaghan Kiriati Jearimin itir gumazamizibar inazir afeziam. Gumazamizir kaba, me Itra ko Put ko Sumat ko Misran ovavir boriba. Nguibar ekiam Sora ko nguibar ekiam Estaolin gumazamiziba, me uaghan men adarasi.

⁵⁴ Ezi Salman ovavir boriba, me nguibar ekiam Betlehem, ko nguibar ekiam Netofa, ko nguibar ekiam Atrot Betjoapin gumazamiziba, ko nguibar ekiam Manahatin gumazamizir maba, me bar moghira Sorin nguibamin ikegha izezir gumazamiziba. ⁵⁵ Ezi Jabesin nguibar ekiamin itir marasi, me akinafariba osira fozir ikiziba. Ikizir kabar ziabar kara: Tira, Simea ko Suka. Kar Kinin adarasi. Ezi men inazir afeziam Hamat. Hamat uaghan Rekapin nguibar ekiamin itir adarazir inazir afeziam.

3

Atrivim Devitin ovavir boribar ziaba

¹ Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughamin, an otarir maba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim. Ezi an gin otozir otarim, Daniel. An amebam Abigel, a Karmelin nguibar ekiamin amizim. ² Ezi otarir namba 3, Apsalom. An amebam Maka, ezi Makan afeziam Talmai, a kantri Gesurin atrivim. Ezi otarir namba 4 Adoniya. An amebam, Hagit. ³ Ezi otarir namba 5, Sefatia, an amebam Abital. Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam, Ekla. ⁴ Devit Hebronin nguibar ekiamin ikiava otarir kaba ini. A 7plan azeniba ko 6plan iakinibar Hebronin atrivimin ike.

Egha Jerusalem in ikia, 33plan azenibar atrivimin iti. ⁵ A kagh itima, an amuim Batseba otarir 4pla bate. Batseba an Amielin guivim. Ezi an otaribar ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, ko Solomon. ⁶ Devit ua gin, otarir 9pla ini. Men ziabar kara: Iphar, Elisama, Elifelet, ⁷ Noga, Nefek, Jafia, ⁸ Elisaman igharazim ko, Eliada ko Elifeletin igharazim. ⁹ Devit otarir kaba ini. A uaghan otarir igharazir maba ini,

an amuir doziba me bate. Egha a uaghan guivir mam iti, an ziam Tamar.

Atrivim Solomonin ovavir boribar ziaba

¹⁰ Kar Solomonin ovavir boribar ziaba. Solomon, a Rehoboamin afeziam, ezi Rehoboam, a Abiyan afeziam, ezi Abiya, a Asan afeziam, ezi Asa, a Jehosafatin afeziam, ¹¹ ezi Jehosafat, a Jehoram afeziam, ezi Jehoram, a Ahasian afeziam, ezi Ahasia, a Joasin afeziam, ¹² ezi Joas, a Amasian afeziam, ezi Amasia, a Usian afeziam, an ziar igharazim Asaria. Ezi Usia, a Jotamin afeziam, ¹³ ezi Jotam, a Ahasin afeziam, ezi Ahas, a Hese kian afeziam, ezi Hese kia, a Manasen afeziam. ¹⁴ Ezi Manase, a Emonin afeziam, ezi Emon, a Josaian afeziam.

¹⁵ Ezi Josaia otarir 4pla iti. An otarir ivariam, Johanan, ezi an girara irim Jehoiakim, ezi namba 3in otarim Sedekaia, ezi namba 4in otarim Salum, an ziar igharazim Joahas.

¹⁶ Ezi Jehoiakim otarir pumuning iti, Jekonia ko Sedekaia. Jekonia, an ziar igharazim Jehoiakin.

Atrivim Jehoiakinin ovavir boribar ziaba

¹⁷ Jehoiakin, an atrivir Babilonia suiragha kalabuziar gumazimin min, a inigha ghua uan kantrin atizim. An otaribar ziabar kara: Sealtiel, ¹⁸ ko Malkiram, Pedaiia, Senasar, Jekamia, Hosama, ko Nedabia. ¹⁹ Pedaiian otarimningin ziamning kara: Serubabel ko Simei. Ezi Serubabel otarir pumuning iti, aningin ziamning, Mesulam ko Hanania. A uaghan guivir mam iti, an ziam Selomit. ²⁰ Ezi Pedaiia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hasuba, Ohel, Berekia, Hasadia, ko Jusap Hesel. ²¹ Ezi Hananian otarimningin ziamning, Pelatia ko Jesaia. Ezi Jesaia, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Arnanin afeziam, ezi Arnan, a Obadian afeziam, ezi Obadia, a Sekanian afeziam.*

²² Ezi Sekania otarir vamira iti, an ziam Semaia. Ezi Semaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hatus, Igal, Baria, Nearia ko Safat. ²³ Ezi Nearia otarir 3pla iti, Elio enai,

Hiskia ko Asrikam. ²⁴ Ezi Elio enai otarir 7pla iti, men ziabar kara: Hodavia, Eliasip, Pelaia, Akup, Johanan, Delaia ko Anani.

4

Judan adarazir igharazibar ziaba

¹ Judan ovavir borir mabar ziabar kara: Peres, Hesron, Karmi, Hur ko Sobal. ² Ezi Sobal, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Ahumai ko Lahatin afeziam. Gumazir kaba, Soran nguibar ekiamin itir ikizibar inazir afeziba.

³⁻⁴ Ezi Kalepin amuim Efrata, an borir ivariar an otezimin ziam, Hur. Ezi gin Hur Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Hurin otaribar ziabar kara: Jesril, Isma, Itbas, Penuel ko Eser. Ezi men buaramizim Haselelponi. Ezi gin Jesril, Isma ko Itbas, me Etamin nguibar ekiamin ingari. Ezi Penuel Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi Eser Husan nguibar ekiamin ingari.*

⁵ Ezi Asur, a Tekoan nguibar ekiamin ingarizir gumazim, an amuir pumuning iti, aningin ziamning Hela ko Nara. ⁶ Ezi Nara otarir 4pla bate. Men ziabar kara: Ahusam, Hefer, Temeni, ko Hahastari. ⁷ Ezi Hela 3plan otariba bate, men ziabar kara: Seret, Ishar, ko Etnan.

⁸ Ezi Kos, Anup ko Sobeban afeziam. Egha Harumin otarim Aharhelin ikizibar inazir afeziamra.

⁹ Gumazir mam iti, an ziam Jabes. An araziba bar deragha uan aveghbuabar araziba bar dagh afira. Ezi gumazamiziba bar an ziam fe. Jabesin amebam a batir dughiamin, a bar mizazir ekiamini. Kamaghin amizima, a ziam Jabes, a gati.† ¹⁰ Ezi dughiar mam in Jabes kamaghin Israelian Godin dia ghaze, "O God, ki kamaghsua, ni deravira na damuva nguazir aviriba na daningti, da nguazir ki datirighin itim gafiragham. Eghti nin gavgavim na ko ikiva nan akurvagh! Egh ni bar deravira na geghuvti, arazir kuraba mizaziba na daningan kogham." Ezi God Jabesin azangsim baregha Jabes an azarazi moghiram ami.

* **3:21:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. * **4:3-4:** Hibrun akam vezin kamningin mingarim deragha an abighizir puvati. † **4:9:** Hibrun akamin ziar kam Jabes, a mong akar otevir kam ko voroghira ghu, "Mizazim."

¹¹ Ezi Suhan aveghbuam Kelup, a Mehirin afeziam, ezi Mehir, a Estonin afeziam. ¹² Ezi Eston, a Betrafa ko Pasea ko Tehinan afeziam. Ezi Tehina, a Nahasin nguibar ekiamin ingari. Gumazir kaba Rekan danganimin iti.

¹³ Ezi Kenasin otarimningin ziamning, Otniel ko Seraia. Ezi Otniel, Hatat ko Meonotain afeziam.

¹⁴ Ezi Meonotai, a Ofran afeziam.

Ezi Seraia, a Joapin afeziam. Ezi Joap, danganir zarir mam in itir ikizimin inazir afeziam. Danganir zarir kam, me kamaghin a dibora ghaze, "Fofozim Itir Ingarir Gumazibar Danganir Zarim." Danganir kam in itir gumazamiziba, me bizir guar aviribar ingaramin fofoziba iti. Kamaghin amizi, me ziar kam a gati.

¹⁵ Jefunen otarim Kalep, otarir 3pla iti. Men ziabar kara: Iru, Ela ko Nam. Ezi Ela, Kenasin afeziam.

¹⁶ Jehalelelin otaribar ziabar kara: Sif, Sifa, Tiria ko Asarel.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Esran otaribar ziabar kara: Jeter, Meret, Efer ko Jalon. Ezi Meret, a Isipian atrivimin guivim Bitian iti. Aningin boribar ziabar kara: Miriam, Samai ko Isba. Gin Isba Estemoan nguibar ekiamin ingari. Meret uaghan Judan anabamin amizir mam in iti. Aningin boribar ziabar kara: Jeret ko Heber ko Jekutiel. Ezi gin, Jeret Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi Heber Sokon nguibar ekiamin ingari. Ezi Jekutiel Sanoan nguibar ekiamin ingari.

¹⁹ Ezi Hodia, a Nahamin afumimin iti. Aningin ovavir borir maba, Gerem ko Makan ikizimningin iti. Ezi Geremin ikizim, me nguibar ekiam Keilan itima, Makan ikizim, me Estemoan nguibar ekiamin iti.†

²⁰ Simonin otaribar ziabar kara: Amnon, Rina, Benhanan, ko Tilon.

Ezi Isi otarir pumuning iti: Sohet ko Bensohet.

²¹⁻²³ Ezi Sela, a Judan otarir mam. Kar an ovavir borir mabar ziaba: Er, Lada, Jokim, Joas, Sarap, ko Koseban nguibar ekiamin iti darasi, ko Betasbean nguibar ekiamin iti darasi. Betasbean itir gumazamizir kaba, me inir bar aghuiba nuavir darasi.

Ezi Er, a Lekan nguibar ekiamin ingari. Ezi Lada, a Maresan nguibar ekiamin ingari. Ezi Joas ko Sarap, aning Moapin nguazimin iti darazi ko Jasubi Lahemin nguibar ekiamin iti darazi gativagha men gari.

Gumazir kaba, Netaim ko Gederan nguibar ekiamningin ikiava atrivibar ingangaribagh ami. Me nguazir minebar ingarir gumaziba.

Migirigiar otevir kam, gumaziba fomira an osiri.

SIMEONIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²⁴ Simeonin otaribar ziabar kara: Nemuel, Jamin, Jarip, Sera ko Saul. ²⁵ Ezi Saul, a Salumin afeziam, ezi Salum, a Mipsamin afeziam, ezi Mipsam, a Misman afeziam. ²⁶ Misman ovavir boribar ziabar kara: Misma, a Hamuelin afeziam, ezi Hamuel, a Sakurin afeziam, ezi Sakur, a Simein afeziam.

²⁷ Ezi Simei otarir 16pla ko guivir 6pla iti. Ezi an aveghbuaba otarir aviriba puvati. Kamaghin amizi, Simeonin anabam, Judan anabamin min avirasemezir puvati. ²⁸ Simeonin anabamin adarasi, me nguibar ekiar kabar iti: Berseba, Molada, Hasarsual, ²⁹ Bilha, Esem, Tolat, ³⁰ ko Betuel, Horma, Siklak, ³¹ ko Bet, Markabot, Hasarsusim, Betbiri, ko Saraim. Simeonin anabamin gumazamiziba nguibar kabar ikia ghuavira itima, Atrivim Devitin dughiam oto. ³² Me uaghan 5plan nguibar ekiar kabar iti: Etam, Ain, Rimon, Token ko Asan. ³³ Egha me uaghan danganir dozir nguibar ekiar kabar boroghin itibar ikia ghua Balatin nguibar ekiamin tu. Kar Simeonin anabamin nguibar ekiaba. Simeonin anabamin adarasi, me bar deraghavira uan ikiziba ko gumazamizibar ziaba osiri.

³⁴⁻³⁸ Kar men ikizibar faragha zuir gumazir dapanibar ziaba: Mesobap, Jamlek ko Amasian otarim Josa, ko Joel, Elioenai, Jakoba, Jesohaia, Asaia, Adiel, Jesimiel, Benaia, Jehu, ko Sisa. Jehu, a Josibian otarim, ezi Josibia, a Seraian otarim, ezi Seraia, a Asielin otarim. Ezi Sisa, a Sifin otarim, ezi Sifi, a Alonin otarim, ezi Alon, a Jedaian otarim, ezi Jedaia, a Simrin otarim, ezi

† 4:19: Hibrun akam akar kam deragha an mingarim abighizir puvati.

4:28: Josua 19:2-8

Simri, a Semaian otarim. Gumazir dapanir kabar ikizibar gumazamiziba ghua bar aviraseme.

³⁹ Egha me uan bulmakauba ko sip-sipba damamin grazir aghuiba buria ghua, Gedorin danganir aruem anadi naghin, danganir zarimin boroghin iti. ⁴⁰ Me ghua danganir kam in garima danganir kam in graziba bar dera, ezi danganir zarir kam bar ekefe. Ezi me danganir kam in itima, osimtizitaba me bativir puvatizima, me deraghavira iti. Ham in adarazi bar fomira danganir kam in ike.

⁴¹ Judabar Atrivim Hesehia, an atrivim in itir dughiam in, Simeon in anabam in gumazir dapaniba garima, grazir bar aghuiba danganir kam in iti. Kamagh in amizi, me ghuava Ham ko Meun in adarazi ko misosi. Egha me gumazamizir kabav sogha men purirpenibagh asighasigha bar me kuavareme. Ezi men tav ua itir puvati. Egha gin Simeon in anabam in gumazamiziba danganir kam gapia.

⁴² Ezi Simeon in anabam in 500plan midorozir gumaziba dikavigha ghua, Seirin danganim in aven itir mighsiabar itir danganim in ghue, kar Idomian nguazim. Men gumazir dapaniba, me Isin otariba. Men ziabar kara: Pelatia, Nearia, Refaia, ko Usiel. ⁴³ Amalekian adarazir marazi fomira Israelian ara ghua danganir kam in iti. Ezi Simeon in anabam in gumaziba ghuava, Amalekian ikiavira itir varazira misogha me dikabiragha men danganim inigha an ikia iza datirigh in tu. §

5

RUBENIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹ Jekop an ziar mam Israel, an otarir ivariam Ruben. Ruben uan afeziam in amuir dozir mam ko akui. Kamagh in amizi, an otarir ivariaba iniamin danganim, an a inizir puvati. Puvati. An dozim Josepin otarimning, an danganir kam ini. Kamagh in amizi, Israelin otaribar ziar me osiziribar tong in, Rubenin ziam faragha itir puvati. ² Guizbangira, Juda uan aveghbuabar tong in bar gavgavigha ziar ekiam

iti, ezi gin Israelian atriviba, Judan ovavir boribar tong in otifi. Ezi Josep, Israelin otarir ivariam in min danganir kam ini.

³ Kar Israelin otarir ivariam, Rubenin otaribar ziabar kara: Hanok, Palu, Hesron ko Karmi.

⁴ Ezi Rubenin ovavir boribar tong in, gumazir mam Joel, an ovavir boribar ziabar kara: Joel, a Semaian afeziam, ezi Semaia, a Gokin afeziam, ezi Gok, a Simein afeziam, ⁵ ezi Simei, a Maikan afeziam, ezi Maika, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Balin afeziam, ⁶ ezi Bal, a Beran afeziam. Bera, a Rubenin anabam in gumazir dapanim in itima, Asirian Atrivim Tiklat Pileser an suiragha uan kantrin ghua kalabuziam in min aneti.

⁷ Ezi Rubenin anabam in adarazir gumazir dapanibar ziaba, me kamagh in dar bora da osira izaghiri: Jeiel a faragha zui, ezi Sekaraia, ⁸ ko Bela, aning an gin zui. Bela, a Asasin otarim, ezi Asas, a Seman otarim, ezi Sema, a Joelin otarim. Anabar kam itir danganim, Aroerin nguibar ekiam in not in amadaghan ikegha ghua Nebo ko Balmeon in nguibar ekiamning in tu. ⁹ Me Gileatin Distrigh in danganir kam in itima, men bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme. Ezi men marazi ghua aruem anadi nagh in, nguazir gumazamiziba puvatizir danganim in miriam in itim inigha an iti, nguazir kam in mitaghniam ghua Yufretisin Fanem in tu.

¹⁰ Ezi Sol atrivim in itir dughiam in, Rubenin adarazi Hagar in adaraziv soghezi me ariaghire. Ezi Rubenin anabam in adarasi, Hagarian nguazim inigha a gapia. Nguazir kam, Gileatin Distrigh in amadaghan aruem anadi nagh in iti.

GATIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹¹ Ezi Gat in anabam in adarasi, Basan in Distrigh in ikia Rubenin anabam in adarazi iti nagh in not in amadaghan iti. Me itir nguazim in mitaghniam ghua aruem anadi nagh in Salekan nguibar ekiam in tu. ¹² Gat in anabam in marazi Basan in Distrigh in iti. Ezi Joelin ikizim men faragha zui, ezi Safam in ikizim men girara zui, ezi

4:43: 1 Samuel 14:48; 15:18 § **4:43:** Akar kam, "iza datirigh in tu," a en dughiam in akam puvati. A gumazir akinafarir kam osirim in dughiam migei. **5:1:** Jenesis 35:22; 49:3-4 **5:2:** Jenesis 49:8-10 **5:6:** 2 Atriviba 15:29

uaghan Janain ikizim ko Safatin ikizim me ko iti.

¹³ Ezi Gatın anabam, 7plan ikizir igharaziba uaghan iti. Men ziabar kara: Maikel, Mesulam, Seba, Jorai, Jakan, Sia ko Eber. ¹⁴ Men ovavim Abihail, a Hurin otarim. Ezi Huri, a Jaroan otarim, ezi Jaroa, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Jesisain otarim, ezi Jesisai, a Jadon otarim, ezi Jado, a Busin otarim. ¹⁵ Ezi ikizir kamın gumazir dapanim Ahi, an Apdielin otarim, egha Gunin igiavotarim. ¹⁶ Ezi 7plan ikizir kaba, Gileatin Distrik ko Basanın Distriğhin ikia, egha uaghan aningın aven itir nguibar ekiaba ko dozibar iti. Egha uaghan me Saronın nguazimın iti. Nguazir aghuir kaba, men bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. ¹⁷ Dughiar Jotam Judabar atrivimın itim, ko dughiar Jeroboam Israelian atrivimın itimın, akınafarim osirir gumaziba Gatın anabamın ikizibar gumazibar ziaba, bar da osiri.

Rubenin adarazi ko Gatın adarazi ko Manasen adarazi apaniba abira

¹⁸ Israelian Jordanın Fanemın aruem anadi naghın itir darasi, me Rubenin anabamın adarazi ko Gatın anabamın adarazi ko Manasen anabamın me tuirazimningın mamın adarasi, me bar moghira 44,760plan midorozir gumaziba iti. Gumazir kaba bar deravira oraba ko midorozir sababar suigha misogha, uaghan barir pibar asa bar fo. ¹⁹ Me ghua Hagarın adarazi ko, Jetur ko, Nafis ko, Nodapın adarazi ko misosi. ²⁰ Ezi midorozimın dughiamın, Israelia uarir akurvaghasa Godın diagha an azai. Ezi God men akurazi me uan apanir kaba abira. Me bar uarir akurvaghasa nighnizir gavgavir ekiam Godın itima, God men akura. ²¹ Ezi me uan apanibar asiziba uari bagha da ini. Me 50,000plan kamelba isava, 250,000plan sipsipba ko 2,000plan donkiba ini. Egha uaghan 100,000plan gumazamizibar suigha kalabuziabar mın me inigha ize. ²² Bar guizbangira, God uabi midorozir kamın faragha zui, kamaghın

amizi apanibar gumazir aviriba midorozir kamın ariaghire. Egha me gın uan apanibar nguazim inigha a gapia. Me an ikia ghua azenir aviribar gın, Israelian apanir igharaziba me inigha ghua kantrin igharazimın me isa kalabuziabar mın me atizir dughiamın oto.

MANASEN ANABAR ME TUIRAZIMNINGIN MAMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²³ Manasen anabar me tuirazimningın ikizir mam bar aviraseme. Me Basanın Distriğhin iti, ezi men nguazim Balhermonın nguibar ekiamın notın amadaghan ghua Senirın Mighsiamın tu, an ziar mam Hermonın Mighsiam.

²⁴ Men ikizibar gumazir dapanibar ziabar kara: Efer ko Isi, Eliel, Asriel, Jeremaia, Hodavia, ko Jadiel. Gumazir kaba bar midorozir gumazir aghuiba, egha uaghan ziar ekiaba iti.

Ruben ko Gat ko Manasen adarazi ghua Asirian kantrin aven kalabuziabar mın iti

²⁵ Ezi gın Rubenin anabam ko Gatın anabam ko Manasen anabar me tuirazimningın mamın adarasi, me uan inazir afeziabar Godın akam batuegha arazir bar kurabagh ami. Egha me gumazamizir faragha nguazir kamın ikezibar asebar ofa gami. Israelia ghua nguazir kamın otozir dughiamın, God me bagha nguazir kamın iti darazi batoke. Ezi datirighın Israelia ua akirim ragha uan God gasara, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimın mın pura tintinibar gumaziba ko akui moghın iti. ²⁶ Kamaghın amizi, Israelian God, Asirian Atrivim Pul, an ziar igharazim Tiklat Pilesar, a me misoghasa nighnizim a ganigha an nighnizim fe. Ezi Asiriaba izava Israelia misogha me abira. Egha Asiriaba Rubenin anabam, ko Gatın anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningın mamın adarazi inigha ghua, Halan nguazim ko Haborın Fanem ko Gosenın Fanemın boroghın itir nguazim, ko Haran Distriğhin otogha me isava kalabuziabar mın me ati. Ezi me kagh ikia iza datirighın iti.*

5:26: 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:6 * **5:26:** Akar kam, "datirighın," a en dughiam miğeir puvati. A gumazir akınafarir kam osirizimın dughiam a miğei.

6

LIVAIN OVAVIR BORIBAR ZIABA
Livain anabamın aven ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba

¹ Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. ² Ezi Kohatın otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ³ Ezi Amramın boribar ziabar kara: Aron ko Moses ko Miriam. Ezi Aronın otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ⁴ Ezi Eleasar, a Finiasın afeziam, ezi Finias, an Abisuan afeziam, ⁵ ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ⁶ ezi Usi, a Serahian afeziam, ezi Serahia, a Meraiotın afeziam, ⁷ ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupın afeziam, ⁸ ezi Ahitup, a Sadokın afeziam, ezi Sadok, a Ahimasın afeziam, ⁹ ezi Ahimas, a Asarian afeziam, ezi Asaria, a Johananın afeziam, ¹⁰ ezi Johanan, a Asarian igharazimın afeziam. Atrivim Solomon Jerusalemın Godın Dıpenimın ingarizir dughiamın, Asarian igharazir kam ofa gamir gumazibar dapanimın iti. ¹¹ Ezi Asarian kam, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupın afeziam, ¹² ezi Ahitup, a Sadokın afeziam, ezi Sadok, a Salumın afeziam, ¹³ ezi Salum, a Hilkiyan afeziam, ezi Hilkia, a Asarian afeziam, ¹⁴ ezi Asaria, a Seraian afeziam, ezi Seraia, a Jehosadakın afeziam. ¹⁵ Ezi Ikiavıra Itir God niğniğizim isava Atrivim Nebukatnesar ganıngizıma, Babilonia izava Judaba ko Jerusalemia inigha kalabuziabar mın me inigha ghue. Dughiar kamın me uaghan kalabuziar gumazimın mın, Jehosadak inigha Babilonın ghue.

Livain anabamın ikizir igharazibar ziaba

¹⁶ Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. ¹⁷ Ezi Gersonın otarimningın ziamning kara: Lipni ko Simei. ¹⁸ Ezi Kohatın otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ¹⁹ Ezi Merarin otarimningın ziamning: Mali ko Musi.

Gumazir kaba, Livain anabamın ikizibar gumaziba.

²⁰ Ezi Gersonın ikizimın ovavir boribar ziabar kara: Gerson, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Jahatın afeziam, ezi Jahat, a Siman

afeziam, ²¹ ezi Sima, a Joan afeziam, ezi Joa, a Idon afeziam, ezi Ido, a Seran afeziam, ezi Sera, a Jeaterain afeziam.

²² Ezi Kohatın ovavir boribar ziabar kara: Kohat, an Aminadapın afeziam, ezi Aminadap, a Koran afeziam, ezi Kora, a Asirın afeziam, ²³ ezi Asir, a Elkanan afeziam, ezi Elkana, a Ebiasapın afeziam, ezi Ebiasap, a Asirın igharazimın afeziam, ²⁴ ezi Asir, a Tahatın afeziam, ezi Tahat, a Urielın afeziam, ezi Uriel, a Usian afeziam, ezi Usia, a Saulın afeziam.

²⁵ Ezi Elkanan ovavir boribar ziabar kara: Amasai, Ahimot, ²⁶ ko Elkana. Ezi Elkanan igharazir kamın ovavir boribar kara: Elkana, a Sofain afeziam, ezi Sofai, a Nahatın afeziam, ²⁷ ezi Nahat, a Eliapın afeziam, ezi Eliap, a Jerohamın afeziam, ezi Jeroham, a Elkanan afeziam.

²⁸ Ezi Samuelın otarimningın ziamning kara: Joel* an otarir ivariam, ezi an gırara irim Abiya.

²⁹ Ezi Merarin ikizimın ovavir boribar ziabar kara: Merari, a Malin afeziam, ezi Mali, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Simein afeziam, ezi Simei, a Usan afeziam, ³⁰ ezi Usa, a Simean afeziam, ezi Simea, a Hagian afeziam, ezi Hagia, a Asaian afeziam.

Godın Dıpenimın aven onger akabagh amir gumazibar ziaba

³¹ Ezi Atrivim Devit Akar Dikırızir Gavvımın Boksiam inigha iza, Jerusalemın Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven izegha anetigha gıvagha, Godın Dıpenimın aven onger akabar ingangarımın faragh mangamin gumazir maba amısefe.

³² Ezi gumazamiziba bar uari akuvir dughiamın, gumazir kaba Ikiavıra Itir God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın ighiabagh ami. Me Godın Purirpenim boroghın kamaghıram amua ghua, Atrivim Solomon Jerusalemın itir Ikiavıra Itir Godın Dıpenir igiamın ingari. Gumazir kaba, bar deravıra Godın Akınafarımın aven onger akabar amuamin arazibar gıntisi.

³³ Devit ighiabar amuamin gumazibar faragh mangamin gumazir 3pla amısefe.

6:16: Ua Me Ini 6:15-19 * **6:28:** Ziar kam, "Joel," datirighın Hibrun akamın itir puvati. Egha a fomira ikegha datirighın itir puvati. Ni saptan kamın ves 33, ko 1 Samuel 8:2in gan.

Eghti men boriba gin kamaghira ingangarir kam damuam. Kohatin ikizimin gumazim men fara, an ziam Heman. An onger akabar araziba bar adagh fo. Heman, a Joelin otarim, ezi Joel, a Samuelin otarim, ³⁴ ezi Samuel, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Elielin otarim, ezi Eliel, a Toan otarim, ³⁵ ezi Toa, a Sufin otarim, ezi Suf, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Mahatin otarim, ezi Mahat, a Amasain otarim, ³⁶ ezi Amasai, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Joelin otarim, ezi Joel, a Asarian otarim, ezi Asaria, a Sefanaian otarim, ³⁷ ezi Sefanaia, a Tahatin otarim, ezi Tahat, a Asirin otarim, ezi Asir, a Ebiasapin otarim, ezi Ebiasap, a Koran otarim, ³⁸ ezi Kora, a Isharin otarim, ezi Ishar, a Kohatin otarim, ezi Kohat, a Livain otarim, ezi Livai, a Israelin otarim.

³⁹ Devit misevezir gumazir namba 2, an ziam Asap. Asap, a Hemanin aveghbuam, egha a ko ingangarir vamiram ami. Egha onger akabagh amir dughiabar, Asap uan adarazi ko Hemanin agharir guvimin amadaghan tuifi. Asap, a Berekian otarim, ezi Berekia, a Simean otarim, ⁴⁰ ezi Simea, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Basean otarim, ezi Basea, a Malkian otarim, ⁴¹ ezi Malkia, a Etnin otarim, ezi Etni, a Seran otarim, ezi Sera, a Adaian otarim, ⁴² ezi Adaia, a Etanin otarim, ezi Etan, a Siman otarim, ezi Sima, a Simein otarim, ⁴³ ezi Simei, a Jahatin otarim, ezi Jahat, a Gersonin otarim, ezi Gerson, a Livain otarim.

⁴⁴ Ezi namba 3in gumazir Devit misevezim, an ziam Etan, a Merarin ikizimin adarazi gativagha men gari. Onger akabagh amir dughiamin, Merarin adarazi Hemanin agharir kiriamin amadaghan tuifi. Etan, a Kisin otarim, ezi Kisi, an Apdin otarim, ezi Apdi, a Malukin otarim, ⁴⁵ ezi Maluk, a Hasabian otarim, ezi Hasabia, a Amasian otarim, ezi Amasia, a Hilikian otarim, ⁴⁶ ezi Hilkia, a Amsin otarim, ezi Amsi, a Banin otarim, ezi Bani, a Semerin otarim, ⁴⁷ ezi Semer, a Malin otarim, ezi Mali, a Musin otarim, ezi Musi, a Merarin otarim, ezi Merari, a Livain otarim.

⁴⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven

ingangarir igharaziba, gumazir aruaba dar amuasa Livain anabamin gumazir igharaziba amisefe.

Aronin ovavir boribar ziaba

⁴⁹ Aron uan otariba ko, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin, ofa damuamin ingangarim iti. Egha me Bar Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribagh ami. Egha me uaghan Israelian arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Godin ingangarir gumazim Moses, an Aron mikemezir migirigiba, me dar gintigha ingangarir kaba bar dagh ami.

⁵⁰ Kar Aronin ovavir boribar ziaba: Aron, a Eleasarin afeziam, ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, a Abisuan afeziam, ⁵¹ ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ezi Usi, a Serahian afeziam, ⁵² ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, ⁵³ ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam.

Israelia Livain anabam bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba

⁵⁴ Kar danganir Israelia Aronin ovavir boriba bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba: Aron, a Kohatin ikizimin gumazim. Israelia fomira, nguibaba tuiragh Livain anabamin adarazir aningsi satu gikararava kamaghin fogh suam, men ikizimin aven terara faragh nguibam iniam. Ezi Aronin adarazir ziam faragha oto. ⁵⁵ Kamaghin amizi, Israelia Hebronin nguibar ekiar Judan anabamin nguazimin itim isava Aronin adarazigh aningi. Egha uaghan nguazir nguibar ekiar kamin boroghin itiba isava me ganingi. Nguazir kam grazir bar aghuir bulmakauba ko sipsipba damamiba an iti. ⁵⁶ Ezi azeniba ko nguibar dozir Hebronin boroghin itir kaba, me faragha da isava Jefunen otarim Kalep ganingigha gifa. Kamaghin amizi, Israelia da isava Aronin adarazigh aningizir puvati. ⁵⁷ Israelia Hebronin nguibar ekiam ko Jatirin nguibar ekiam isa, Aronin adarazigh aningi. Hebron, a nguibar ekiar gumamaziziba ari mangi mongamim.†

† 6:57: Ni Josua sapta 20in gan.

Egha me uaghan nguibar ekiar igharazir maba sara Aronin adarazigh aningi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Lipna ko Estemoa ko, ⁵⁸ Hilen ko Debir ko, ⁵⁹ Asan ko Betsemes. Me uaghan nguibar ekiar kabar boroghin itir nguazir maba sara me ganingi. Nguazir kaba bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. ⁶⁰ Egha Israelia uaghan nguibar ekiar Benjaminin anabamin nguazimin itir maba isa me ganingi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Geba, Aletmet ko Anatot. Egha me dar boroghin nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. Me 13plan nguibar ekiaba isava Aronin adarazigh aningi.

⁶¹ Ezi Israelia ua satu gikararava nguibar ekiar 10pla isava Kohatin ikizimin igharaz darazigh aningi. Nguibar ekiar kaba Manasen anabar tuirazimningin mamn nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti.

⁶² Egha me Gersonin ikizimin ovavir boriba bagha 13plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekiar kaba, Isakarın anabamin nguazim ko Aserin anabamin nguazim ko Naptalin anabamin nguazim ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin nguazimin iti. Manasen anabar kamn nguazim, a Basanin Distrighin iti. ⁶³ Egha me Merarin ikizimin ovavir boriba bagha, 12plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekiar kaba, Ruben, Gat ko Sebulunin anababar nguazibar iti. ⁶⁴ Egha arazir kamra me nguibar ekiaba ko dar nguazir grazir aghuiba itiba isava Livain anabamin ovavir boribagh aningi. ⁶⁵ Nguibar ekiar kabar maba, Juda ko Simeon ko Benjaminin anababar nguazibar iti. Ezi ni men ziabar ganigha gifa. Me satu gikararava me bagha nguibar ekiar kaba amisefe.

⁶⁶ Kohatin ikizimin ovavir boriba inizir nguibar ekiar kabar maba, Efraimin anabamin nguazimin iti. ⁶⁷ Sekem, a nguibar ekiar kabar nguibar mam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin iti. A nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mong ikiasa Israelia misevezir mam. Ezi nguibar ekiar igharazir kabar ziabar kara: Geser, ⁶⁸ ko Jokmeam ko Bethoron, ⁶⁹ ko Aijalon ko Gatrimon. Egha me uaghan nguibar kabar boroghin itir nguazir grazir

aghuiba itiba sara me ganingi. ⁷⁰ Ezi Kohatin ikizimin igharaz darasi, nguibar ekiar pumuning iti. Nguibar ekiar kamningin ziamning kara, Aner ko Bileam. Aning Manasen anabar me tuirazimningin mamn nguazimin iti. Me uaghan aningın boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Kohatin ikizim ganingi.

⁷¹ Israelia nguibar ekiar isa Gersonin ikizim ganingizimning, aning Manasen anabar tuirazimningin mamn nguazimin iti. Aningın ziamningra kara: Astarotin nguibar ekiam, ko Basanin Distrighin itir nguibar ekiam Golan. Me uaghan aningın boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷² Ezi nguibar ekiar kabar maba, Isakarın anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Kedes ko Daberat, ⁷³ ko Ramot ko Anem. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷⁴ Ezi nguibar ekiar kabar maba Aserin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Masal, Apdon, ⁷⁵ Hukok ko Rehob. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷⁶ Nguibar kabar maba, Naptalin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Galilin Distrighin itir nguibar ekiam Kedes, ko Hamonin nguibar ekiam, ko Kiriataimin nguibar ekiam. Me dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi.

⁷⁷ Egha Israelia nguibar kabar maba isava Merarin ikizimin ovavir borir igharazibagh aningi. Nguibar ekiar kabar ziaba kara. Sebulunin anabamin nguazimin itir nguibamningin ziamning kara: Rimono ko Tabor. Me uaghan aningın boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. ⁷⁸⁻⁷⁹ Ezi Rubenin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar ziabar kara: gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibar ekiam Beser, ko Jasa ko Kedemot ko Mefat. Me dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. Rubenin anabamin nguazim, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam, a Jordanin

Fanemin vongin iti. ⁸⁰⁻⁸¹ Ezi Gatin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar ziabar kara: Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, Mahanaim, Hesbon ko Jaser. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi.

7

ISAKARIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹ Isakar otarir 4pla iti. Men ziabar kara: Tola, Pua, Jasup ko Simron. ² Tolan otaribar ziabar kara: Usi, Refaia, Jeriel, Jamai, Ipsam ko Semuel. Gumazir kaba, Tolan ovavir boribar ikizibar gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir bar gavgaviba. Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, Tolan adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,600plan gumaziba.

³ Usi otarir vamira iti, an ziam Israhia. Ezi Israhia otarir 4pla iti, men ziabar kara: Maikel, Obadia, Joel ko Isia. Me bar moghira uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. ⁴ Gumazir kaba amuiroghborir aviriba iti. Kamaghin amizi, men adarazi ziaba osira izaghira me medima, men dibobonim, 36,000plan midorozir gumaziba iti.

⁵ Ezi Isakarın anabamin adarazir dibobonim bar moghira 87,000plan midorozir gumaziba iti.

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

⁶ Benjamin otarir 3pla iti, men ziabar kara: Bela, Beker ko Jediael. ⁷ Ezi Bela 5pla otariba iti, men ziabar kara: Esbon, Usi, Usiel, Jerimot ko Iri. Me bar moghira uan adarazir gumazir dapanibar otifi, egha me midorozir gumazir gavgaviba. Me vaghvaghera men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,034plan gumaziba.

⁸ Ezi Bekerın otaribar ziabar kara: Semira, Joas, Elieser, Elioenai, Omri, Jeremot, Abiya, Anatot ko Alemet. Gumazir kaba bar, me Bekerın otariba, me bar moghira uan adarazir gumazir

dapaniba, egha me midorozir gumazir gavgaviba. ⁹ Me vaghvaghera men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 20,200plan gumaziba.

¹⁰ Jediael otarir vamira iti, an ziam, Bilhan. Ezi kar Bilhanın otaribar ziaba: Jeus, Benjamin, Ehut, Kenana, Sitan, Tarsis ko Ahisahar. ¹¹ Gumazir kaba bar, me Jediaelin ikizimin adarasi, me bar moghira gumazir dapaniba, egha uaghan midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvaghera men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 17,200plan gumaziba, egha midoroziba bagh mangamin gavgaviba iti.

¹² Ezi Iriın otarimningin ziamning kara: Supim ko Hupim.

Ezi Husim, a Aherın otarim.*

NAPTALIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹³ Naptalin otaribar ziabar kara: Jasiel, Guni, Jeser ko Salum. Me Jekopin amuir dozim, Bilhan ovavir boriba.

MANASEN OVAVIR BORIR IGHARAZ-IBAR ZIABA

¹⁴ Manasen otarimningin ziamning, Asriel ko Makir. Aningın amebam, Manasen amuir dozim, an Aramin ikizimin amizim. Ezi Makir, a Gileatin afeziam. ¹⁵ Makir amizir mam inigha Hupim ganingi, egha mam inigha Supim ganingi. Makirın buaramizim Maka. Makirın otarir namba 2 a Selofehat. Ezi Selofehat guivibara iti.†

¹⁶ Ezi Makan igharazim, a Makirın amuim, a uam otarir pumuning bate. Maka, otarir mam ziam Peres a gati, ezi igharazimin ziam Seres. Seres otarir pumuning iti, Ulam ko Rakem. ¹⁷ Ezi Ulam otarir vamira iti, an ziam Bedan. Gumazamizir kaba me Gileatin adarasi. Gileat a Makirın otarim, ezi Makir, a Manasen otarim. ¹⁸ Ezi Gileatin buaramizim an ziam Hamoleket, a Ishot ko Abieser ko Mala bate. ¹⁹ Ezi Semidan otaribar ziabar kara: Ahian, Sekem, Likhi, ko Aniam.

EFRAIMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²⁰ Efraimin ovavir boribar ziabar kara: Efraim, a Sutelan afeziam, ezi Sutela, a Beretin afeziam, ezi Beret, a Tahatin

* **7:12:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, ziar kam, "Aher," a "Dan," migei. † **7:15:** Ves 15, ko 17, da Hibrun akamin gin zui. Ezi Hibrun akam uabi danganir mabar deragha mingarim abighizir puvati.

afeziam, ezi Tahat, a Eleadan afeziam, ²¹ ezi Eleada, a Tahatin igharazimin afeziam, ezi Tahat, a Sabatin afeziam, ezi Sabat, a Sutelan igharazimin afeziam. Efraim ua otarir igharazir pumuning iti, Eser ko Eleat. Ezi aning Getin nguibar ekiamin adarazir bulmakauba okimasa uaghirizima, Getia aning misoghezima aning areme. ²² Ezi aningin afeziam Efraim, aning bagha puv aziava ara dughiar aviribar iti, ezi an aveghbuaba izava an navim damuti a navir amirizim iniasa, a ko iti. ²³ Ezi gin, Efraimin amuim uam otarir mam bate. Ezi Efraim ghaze, dughiar bar kuram an ikizim bato. Kamaghin amizi, a ziar kam, Beria a gati.† ²⁴ Ezi Efraimin guivim Sera, uan adarazi ko me nguibar ekiar 3plan kabar ingari, dar ziabar kara: Bethoronin Pin Itim, ko Bethoronin Vin Itim, ko Usensera.

²⁵ Ezi Efraim, a Refan afeziam, ezi Refa, a Resepin afeziam, ezi Resep, a Telan afeziam, § ezi Tela, a Tahanin afeziam, ²⁶ ezi Tahan, a Ladanin afeziam, ezi Ladan, a Amihutin afeziam, ezi Amihut, a Elisaman afeziam, ²⁷ ezi Elisama, a Nunin afeziam, ezi Nun, a Josuan afeziam.

²⁸ Efraimin anabamin nguaziba ko nguibar ekiabar kara: Betelin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itiba, ko nguazir Naran nguibar ekiamin aruem anadi naghin ikegha, ghua Geserin nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin otogha, ghua Geserin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar tu. Egha ghua Sekemin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itim ko, Aian nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itibar tu. ²⁹ Efraimin anabamin nguazimin mitaghniam, a Manasen anabamin nguazimin mitaghniamin tu. Mitaghniar kam boroghin, Manasen adarasi, me nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari, dar ziabar kara: Betsan, ko Tanak, ko Megido, ko Dor, ko dar boroghin itir nguibar doziba.

Israelin otarim Josep, an ovavir boriba nguibar ekiar kabar iti.

† **7:23:** Hibrun akamin, ziar kam "Beria," a mong akar kam ko voroghira ghu, "Dughiar kuram." § **7:25:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. **7:23:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati.

ASERIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

³⁰ Aserin otaribar ziabar kara: Imna, Isva, Isvi, ko Beria. Ezi Aserin guivim Sera. ³¹ Ezi Berian otarimningin ziamning kara: Heber ko Malkiel. Ezi Malkiel, a Birsaitin afeziam. ³² Ezi Heber, a Japlet ko Somer ko Hotamin afeziam. Ezi Heberin guivim Sua. ³³ Ezi Japletin otaribar ziabar kara, Pasak ko Bimhal ko Asvat. ³⁴ Ezi Japletin dozim Somerin otaribar ziabar kara: Ahi, Roga, Jehuba ko Aram.** ³⁵ Ezi Somerin dozim Helem, an ziar mam Hotam, an otaribar ziabar kara: Sofa, Imna, Seles ko Amal. ³⁶ Ezi Sofan otaribar ziabar kara: Sua, Harnefer, Sual, Beri, Imra, ³⁷ Beser, Hot, Sama, Silsa, Itran ko Bera. ³⁸ Ezi Jeterin otaribar ziabar kara: Jefune, Pispas ko Ara. ³⁹ Ezi Ulan otaribar ziabar kara: Ara, Haniel ko Risia. ⁴⁰ Gumazir kaba, kar Aserin anabamin ovavir boriba, egha me uaghan uan ikizibar gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba, me gumazir bar aghuiba, egha midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 26,000plan gumaziba.

8

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

Benjaminin adarasir ziaba

¹ Benjaminin otaribar ziabar kara: an otarir ivariam Bela, ezi an girara irim Asbel, ezi an otarir namba 3 Ahara, ² ezi otarir namba 4 Noha, ezi otarir namba 5 Rafa. ³ Ezi Belan otaribar ziabar kara: Adar ko Gera ko Abihut, ⁴ Abisua ko Naman ko Ahoa, ⁵ ko Gera ko Sefufam ko Huram.

⁶⁻⁷ Ezi Ehutin otaribar ziabar kara: Naman ko Ahiya ko Gera. Me Geban nguibar ekiamin itir gumazamizibar gumazir dapaniba. Ezi Gera uan aveghbuaba batoghezima, me ghua nguibar ekiam Manahatin iti. Gera, a Usa ko Ahihutin afeziam.

⁸⁻⁹ Ezi Saharaim, a Moapin kantrin ikia uan amuir pumuning batoke, aningin ziamning, Husim ko Bara. Ezi gin an amuir igharazim Hodes, otariba bate. Men ziabar kara: Jobap, Sibia, Mesa, Malkam,

¹⁰ Jeus, Sakia ko Mirma. An otarir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. ¹¹ Ezi Saharaim uam otarir pumuning iti, Abitup ko Elpal. An amuir a otoghezimningin mam, Husim, aning bate. ¹² Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Eber, Misam ko Semet. Semet uan adarazi ko Onon nguibar ekiam ko, Lotin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar ingari.

¹³ Ezi Beria ko Seman ikizimning, Aijalonin nguibar ekiamin iti. Aning gumazamizir kabar gumazir dapanimningin ikia, egha Getin nguibar ekiamin gumazamiziba batoke.

¹⁴⁻¹⁶ Ezi Berian otaribar ziabar kara: Ahio, Sasak, Jeremot, Sebadaia, Arat, Eder, Maikel, Ispa ko Joha.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Sebadaia, Mesulam, Hiski, Heber, Ismerai, Islia ko Jobap.

¹⁹⁻²¹ Ezi Simein otaribar ziabar kara: Jakim, Sikri, Sapdi, Elienai, Siletai, Eliel, Adaia, Beraia ko Simrat.

²²⁻²⁵ Ezi Sasakin otaribar ziabar kara: Ispan, Eber, Eliel, Apdon, Sikri, Hanan, Hanania, Elam, Antotiya, Ipdea ko Penuel.

²⁶⁻²⁷ Ezi Jerohamin otaribar ziabar kara: Samserai, Seharai, Atalia, Jaresia, Elaija ko Sikri.

²⁸ Gumazir kaba, me uan ikizibar gumazir dapaniba, egha me uaghan gumazir aruaba. Me Jerusalem in iti.

²⁹ Ezi Jeiel,* a gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti. ³⁰ An otarir ivariam, Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Nadap, ³¹ Gedor, Ahio, Seker, ³² ko Miklot. Ezi Miklot, a Simean afeziam. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalem in iti.

Atrivim Solin adarazir ziaba (1 Eghaghaniba 9:39-44)

³³ Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. ³⁴ Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam.

³⁵ Ezi Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas. ³⁶ Ezi Ahas, a Jehoadan afeziam. Ezi Jehoadan otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. ³⁷ Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Rafan afeziam, ezi Rafa, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam.

³⁸ Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan. ³⁹ Ezi Aselin dozim Esekin otaribar ziabar kara: An otarir ivariam, Ulam, ezi an girara irim, Jeus, ezi an gin irim, Elifelet. ⁴⁰ Ezi Ulamin otariba, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me barir pibar asa bar fo. Me bar moghira borir aviriba ko igiar aviriba itima, men dibobonim 150plan gumaziba.

Gumazir kaba bar moghira Benjaminin anabamin adarasi.

9

¹ Me Israelian ikizibar ziaba bar moghira da osira izaghira da menge, ezi ziaba itir akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

Judan gumazamiziba, uan kantrin ikia akirim ragha God gasara. Kamaghin amizima, God Babilonia ataghizima me iza me inigha ghua kalabuziabar min Babilonin kantri gati.

Israelia kalabus ategha uamategha uan nguazimin ize

(Sapta 9:1-34)

Gumazamizibar gumazir dapanibar ziaba

² Ezi gin, Israelian marazi kalabusin min itir dughiam agivagha Babilon ategha uamategha ghua, uan nguibabar ghuegha uari uan nguazibagh apia. Ezi faragha izezir darazir tongin, ofa gamir gumaziba ko Livain adarazi ko Godin Dipenimin aven ingarir darasi.

³ Ezi Judan anabamin marazi ko Benjaminin anabamin marazi ko Efraimin anabamin marazi ko Manasen anabamin

* **8:29:** Hibrun akam gumazir kam in ziam vez in kam in a diborir puvati, egha 9:35 in a kamaghin migia ghaze, an ziam "Jeiel." **9:2:** Esra 2:27; Nehemia 7:73

marasi, me Jerusalemın iti. ⁴⁻⁶ Judan anabamın gumazamizir izava Jerusalemın itibar dibobonim, a 690ın tu. Men gumazir dapanir mamın ziam, Utaı. Utaı, a Amihutin otarim, ezi Amihut, a Omrin otarim, ezi Omri, a Imrin otarim, ezi Imri, a Banin otarim. Gumazir kaba, Judan otarim Peresın ovavir boriba. Ezi Selan adarazir tongın, an otarir ivariam Asaia, a Judabar gumazir dapanim. Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Juel, a Seran ovavir borim, ezi Sera, a Judan otarim.

⁷ Ezi Mesulamın otarim Salu, a Benjaminın anabamın adarazir gumazir dapanir mam. Mesulam, a Hodavian otarim, ezi Hodavia, a Hasenuan otarim. ⁸ Ezi Benjaminın anabamın adarazir gumazir dapanir igharazibar ziabar kara: Jerohamın otarim Ipnea, ko Usin otarim Ela, a Mikrin igiavotarim, ko Sefatian otarim Mesulam. Sefatia, a Ruelin otarim, ezi Ruel, a Ipnian otarim. ⁹ Gumazir kaba, me Benjaminın anabamın adarazir gumazir dapaniba. İkizir kabar gumazamizibar dibobonim bar moghıra, 956ın tu.

Ofa gamir gumazibar dapanir mabar ziaba

¹⁰ Ofa gamir gumazibar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara: Jedaia, Jehoiarip, Jakin, ¹¹ ko Asaria. Me Godın Dipenimın faragh mangasava Asaria amısefe. Asaria, a Hilikian otarim, ezi Hilkia, a Mesulamın otarim, ezi Mesulam, a Sadokın otarim, ezi Sadok, a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Ahitupın otarim. ¹² Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Adaia. Adaia, a Jerohamın otarim, ezi Jeroham, a Pasurın otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. Ezi ua gumazir dapanir igharazir mam, Masai. Masai, a Adielin otarim, ezi Adiel, a Jaseran otarim, ezi Jasera, a Mesulamın otarim, ezi Mesulam, a Mesilemitın otarim, ezi Mesilemit, a Imerin otarim.

¹³ Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, men faragha zuir gumazir dapanibar dibobonim, a 1,760ın tu. Gumazir kaba, me bar deravıra Godın Dipenimın aven ingangaribagh amir fofoziba iti.

Livain anabamın gumazir dapanir mabar ziaba

¹⁴ Livain marasi, Livain anabamın adarazir gumazir dapanibar iti. Gumazir dapanir mamın ziam Semaia, a Hasupın otarim. Ezi Hasup, a Asrikamın otarim ezi Asrikam, a Hasabian otarim. Gumazir kaba, me Merarin ikizimın gumaziba. ¹⁵ Ezi gumazir dapanir maba, ua iti, men ziabar kara: Bakbakar, Heres, Galal ko Matania. Ezi Matania, a Mikan otarim, ezi Mika, a Sikrin otarim, ezi Sikri, a Asapın otarim. ¹⁶ Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Obadia, a Semaian otarim. Ezi Semaia, a Galalın otarim, ezi Galal, a Jedutunın otarim. Ezi ua gumazir dapanir mam Berekia, a Asan otarim, egha Elkanan igiavotarim. Berekian adarasi, Netofan nguibar ekiamın boroghın itir nguibar dozibar iti.

Godın Dipenimın tiar akabar garir gumazibar ziaba

¹⁷ Ezi Jerusalemın nguibamın itir Godın Dipenimın itiar akabar mıtiva, dar garir gumazibar ziabar kara: Salum, Akup, Talmon, Ahiman, ko me ko ingarir aveghbuaba. Ezi Salum, men gumazir dapanim. ¹⁸ Fomıra Jerusalemın nguibam tıghar ikuvighamin dughiamın, gumazir kabar ikizimın gumaziba, aruem anadi naghın Godın Dipenimın itiar akamın gari, itiar akar kam, me kamaghın a dibori, Atrivimın Itiar Akam. Gumazir kaba, men inazir afeziaba, bar fomıra Israelia gumazamiziba puvatızir danganımın itir dughiamın, me Livain anabamın adarazi bagha danganir me itim geghuva an gari. ¹⁹⁻²⁰ Ezi dughiar kamın Koran adarasi, Ikiavıra Itir Godın Purirpenim ko, an aven zuir itiar akabar gari. Ezi me amir ingangarir kam Eleasarın otarim Finias, men faragha ghua men gari. Ezi Ikiavıra Itir God, Finias ko iti.

Ezi Devitın dughiamın, Salumın igharazim uan aveghbuaba ko, me Koran ovavir boriba, me Ikiavıra Itir Godın Purirpenimın itiar akabar garir ingangarim iti. Salumın igharazir kam, a Koren otarim, egha Ebiasapın igiavotarim.

²¹ Ezi Meselemian otarim Sekaraia, a God bativamin Purirpenimın itiar akabar garir gumazim. ²² Me ingangarir kam damuasa 212plan gumaziba amısefe. Me

gumazir kabar ziaba ko men ikiziba, me itir nguibabar ziabar apengan vaghvaghera ada osira izaghiri. Atrivim Devit ko Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ingangarir kam isa gumazir kabagh aningi. ²³ Ezi gumazir kaba, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar gari. Ezi men ovavir boriba gin uaghan kamaghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarir kam damuam. ²⁴ Me Godin Dipenim avinizir divazimin miriar 4plan itir itiar akar 4plan kabar boroghin mitiva dar gari. Tiar akar mam, divazimin aruem anadi naghin itima, mam aruem uaghiri naghin itima, mam notin amadaghan itima, mam sautin amadaghan iti. ²⁵ Ezi dughiar mabar men aveghbuaba, uan nguibaba ataghiragha iza men akurvagha ingangarir kam gami. Men aveghbuar kaba, 7plan aruebar ingara, ua uan nguibabar zui. ²⁶ Ezi Livain anabamin gumazir 4pla, gumazir dapanibar ikia kamaghira iti. Me Godin Dipenim aven itir danganim ko bar pin kozir biziba arizir danganimin garir ingangarim iti. ²⁷ Me Dipenim geghuva mizarazibar Dipenimin tiaba kuamin ingangarim gamua iti. Kamaghin amizi, me dimagaribar Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganibar akui.

Livain anabamin gumazir igharazibar ingangariba

²⁸ Jerusalem tighar ikuvighamin dughiamin, Livain anabamin marasi, me Godin ingangaribar amuamin bizibar ganamin ingangarim iti, kar itariba ko mineba ko bizir maba sara. Ofa gamir gumaziba ofa damuasa da inigha zuir dughiaaba, ko ua ada inigha izir dughiaaba, gumazir kaba bar deravira da mengam. ²⁹ Ezi Livain anabamin igharaz darasi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar ganamin ingangarim iti, kar dakoziba ko bizir igharazir God baghavira itiba. Me uaghan plauan aghuim ko wain ko olivin borem ko pauran mughuriar aghuim itim ko ua pauran igharazir maba sara me dar gari. ³⁰ Ezi pauran igharagha gariba isa da ververir

ingangarim, a ofa gamir gumazibar ingangarimra.

³¹ Livain anabamin gumazir mam, an izam Matitia, a ofaba bagha plauan baraviba tuer ingangarim gami. Matitia, a Salumin otarir ivariam, egha a Koran ikizimin mav. ³² Ezi Kohatin ikizimin marasi, me zurara Sabatin dughiabar, God daningamin bretin rubuziba tuer ingangarim iti.

³³ Ezi Livain anabamin ikizibar gumazir dapanir maba, me onger akabar amuamin ingangarim iti. Gumazir kaba, me dimagariba ko aruebar ingangarir kam damuam. Me ua ingangarir igharaziba puvati. Kamaghin amizima, me Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir mabar akui.

Gumazir aruar kalabus ategha ua izegha Jerusalem itir mabar ziaba

³⁴ Kalabus ategha uamategha izezir gumazir kaba, me Livain anabamin adarazir gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba Jerusalem iti.*

Atrivim Solin ikizim

(Sapta 9:35--10:14)

Atrivim Solin adarazir ziaba *(1 Eghaghaniba 8:29-38)*

³⁵ Gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim Jeiel, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti. ³⁶ An otarir ivariam Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Ner, Nadap, ³⁷ Gedor, Ahio, Sekaraia, ko Miklot. ³⁸ Ezi Miklot gin, Simean afeziamin oto. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalem iti.

³⁹ Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis, a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. ⁴⁰ Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. ⁴¹ Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas.† ⁴² Ezi Ahas, a Jaran afeziam. Ezi Jaran otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. ⁴³ Ezi Mosa, a Binean

* **9:34:** Vezin kam, gumazir men ziaba ves 14-17in itiba, me migei. † **9:41:** Hibrun akam, vezin kamın, Ahasin ziam itir puvati. Ezi ni ves 42, ko 1 Eghaghaniba 8:35in gan.

afeziam, ezi Binea, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam. ⁴⁴ Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan.

10

Atrivim Sol uan otariba ko ariaghire (1 Samuel 31:1-13)

¹ Dughiar mamın, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamın Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are. ² Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua Solın otarir 3pla misoghezi me ariaghire. Solın otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua. ³ Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solın agıra. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba a mitivizi, a bar amughamuki. ⁴ Kamaghın amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimın diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremeka. Puvatighti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na daningiva na misueghti ki aremegham.”

Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghın amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. ⁵ Ezi gumazir igiar kam gari, Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. ⁶ Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko an adarasi, me bar moghıra ariaghire.

⁷ Ezi Israelian danganir zarimın itiba kamaghın oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghın oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gın Filistiaba iza nguibar ekiar kaba inigha dar iti.

⁸ Midorozim gıvazi, amımzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol

uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamın ireghav iti. ⁹ Ezi me Solın kuamın firim atugha, an dapanim ko midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akar aghuim inigha ghua Filistiabar nguazimın tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamiziba ko men asebv gei. ¹⁰ Egha me Solın midorozir korotiaba isa uan asebar ziaba fer dipenimın da ariki. Egha an dapanim inigha ghua asem Dagonın ziam fer dipenir birimın anegura. ¹¹ Ezi Israelian Jabesın nguibar ekiamın iti darasi, me Gileatın nguazimın aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimın eghaghanım baraki. ¹² Kamaghın amizi, midorozir gumazir gavgaviba dikavigha ghua Sol ko an otaribar kuaba inigha Jabesın ize. Egha Solın kuam ko an otaribar kuaba inigha ghua Jabesın nguibar ekiamın temer Okın povimın me isa mozim gati. Egha me bar moghıra me bagha aziava osemegha 7plan dughiabar me bagha dagheba ataki.

¹³ Sol Ikiavıra Itir Godın akam baraghizir puvati. A Ikiavıra Itir Godın Akar Gavgavım batoke. An oveaghuezibar duabar dia, nighnızim uabi daning tuavım uabın akakaghasa, dar azai. Kamaghın amizi, an areme. ¹⁴ A Ikiavıra Itir Godın nighnızim inian aghua. Kamaghın amizi, Ikiavıra Itir God a misoghezi an areme. Ezi God Jesin otarım Devit gamizi, an atrivimın oto.

Atrivim Devitın eghaghanım

11

(Sapta 11--21)

Devit Israelian atrivimın oto (2 Samuel 5:1-10)

¹ Ezi bizir kamın gın, Israelia bar iza Hebronın nguibamın Devitın gara, kamaghın a migei, “Ni oragh. E bar, ni ko inivafizir vamıra ko ghuzir vamıra. ² Sol fomıra en atrivimın itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavıra Itir God, nın God, ni mığia ghaze, ‘Ni sipsipbagh eghuvir gumazimın mın iki, nan gumazamizibagh ativaghım. Egh men atrivimın otogham.’” ³ Kamaghın amizi, Israelian gumazir dapaniba iza,

Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazim Samuelin akam garugha mikemezi mokin.

⁴ Dughiar mamın, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem, a Jebusian nguibamra. ⁵ Ezi Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham. Ezi puvati, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men divazir gavgavim avinizir nguibar ekiam ini. Nguibar ekiam kamın ziam Saion. Ezi gin, gumazamiziba a dibora ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” ⁶ Devit faragha nguibar ekiam kam ko misoghasa kamaghın uan midorozir gumazibav gei, “Gumazir manam bar faraghivira Jebusian gumazitam misueghti an aremegham, a nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam.” Ezi Seruian otarim Joap, a faragha ghua midorozim fore. Kamaghın amizi, Devit anemisevezi, a midorozir gumazibar gumazir dapanimin oto. ⁷ Kamaghın amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiam gavgavir kam gapera. Ezi gumazamiziba ziam a gatigha ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” ⁸ Ezi Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamın dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamın aven dar ingara izi. Ezi Joap ua nguibar ekiamın danganir igharazir mabar ingara ghuavira iti. ⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, Devit ko iti, bizir kam bangın, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekevegha ikia mamaghira iti.

*Devitin midorozir gumazibar ziaba
(2 Samuel 23:8-39)*

¹⁰ Kar Devitin midorozir gumazir bar gavgavir gumazir dapanibar ziaba. God Israelin kantri ginigha Devit atrivimin ikiasa anemisefe. Midorozir gumazir

kaba ko Israelian igharaz darasi, Devit atrivimin otivasa me bar an akurvagha pamtemin ingara ghuavira iti. Arazir kamın, Ikiavira Itir God uan akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto. ¹¹ Devitin midorozir gumazir gavgavir ziabar kara: Jasobeam, a Hakmonin adarazir gumazim. A midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanir 3plan faragha zui. Dughiar mamın, a uan afuzimin suiragha 300plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.

¹² Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. ¹³ Dughiar mamın, an Atrivim Devit ko Pasdaminin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamın, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamın, balin azenir mam iti. ¹⁴ Ezi Devit Eleasar ko, azenir kamın tongira mitighav ikia, Filistiaba nguazir kam inian men aghuagha, pamten me ko uariv sosi. Egha aning Filistian kabav soghezima me ariaghire. Arazir kamın, Ikiavira Itir God bar Filistiaba abirazi, Israelia deravira iti.

¹⁵ Devitin midorozir gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha zui, ezi gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamın Devit Adulamın dagiar torimin aven itima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha an ganasa ghu. Dughiar kamra, Filistiaba uaghan iza Refaimın danganir zarimin uari bagha averpenibar ingarigha iti. ¹⁶ Ezi dughiar kamın, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemın nguibam inigha gifa. ¹⁷ Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh Betlehemın nguibam avinizir divazimin tiar akamin boroghın itir mozir dipatam tuigh izi na danigham!”

¹⁸ Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghın oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me

abigha ghu. Egha Betlehemin nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge. ¹⁹ Egha Devit kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham." Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam, midorozir gumazir 3plan gavgavir kaba a gami.

²⁰ Ezi Abisai 30plan* midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim. An aveghbuam Joap. Dughiar mam, Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko, ziar ekiam iti. ²¹ Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir gavgavir igharazir kaba ko magh ghuzir puvati.

²² Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mam, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme. ²³ Egha dughiar igharazir mam, a Isipian gumazir bar dafar mam misoghezi an areme. Gumazir kam tuirivim 2 mita gafira. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi afuzir misiam bar ekevegha, mati iniba isair masinin ainin ruarimin min gari. Ezi Benaia ter otevir osimtizir mam inigha an boroghin ghugha a misogha, an dafarimin afuzim amikegha a birazi, an areme. ²⁴ Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ²⁵ An ziar ekiam, 30plan

midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv, uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti.

²⁶⁻⁴⁷ 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara:

Asahel, a Joapin dozim,
Betlehemin nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim,
Sama, a Harorin nguibamin gumazim,
Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim,
Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim,
Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim,
Sibekai, a Husan nguibamin gumazim,
Ilai, a Ahohin adarazir gumazim,
Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Banan otarim Helet, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
Itai a Ribain otarim, a Gibeian nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim,
Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim,
Hurai, a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim,
Abiel, a Araban nguibar ekiamin gumazim,
Asmavet, a Baharumin nguibamin gumazim,
Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim,
Gisonin nguibamin gumazim Hasemin otariba,
Jonatan, a Sagen otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Ahiam, a Sakarin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
Elifal, a Urin otarim,
Hefer, a Mekeran nguibamin gumazim,
Ahiya, a Pelonin nguibamin gumazim,
Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim,
Narai, a Esbain otarim,
Joel, a Natanin aveghbuam,
Miphar, a Hakrin otarim,

* **11:20:** Gumazir maba ghaze, dibobonir kam 3ra tu.

Selek, a kantri Amonian gumazim,
 Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
 Ira, a Itran ikizimin gumazim,
 Garep, a Itran ikizimin gumazim,
 Uria, a Hitian gumazim,
 Sabat, a Alain otarim,
 Adina, a Sisan otarim, a Rubenin anabamin midorozir gumazir dapanir mam, egha Adinan ikizimin 30plan gumazibar dapanimin iti,
 Hanan, a Makan otarim,
 Josafat, a Mitanin nguibamin gumazim,
 Usia, an Astarotin nguibamin gumazim,
 Hotamin otarimning Sama ko Jeiel, aning Aroerin nguibamin gumazimning,
 Jediael ko Joha, aning Simrin otarimning, aning Tisin nguibamin gumazimning,
 Eliel, a Mahavan nguibamin gumazim,
 Elnamin otarimning Jeribai ko Josavia,
 Itma, a Moapian kantrin gumazim,
 Ezi Mesoban nguibamin gumaziba, Eliel ko Obet ko Jasiel.

12

Benjaminin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

¹ Kisin otarim Sol, a Devitin gintizir dughiamin, Devit an ara ghua Siklakin nguibar ekiamin iti. Devit Siklakin itima, midorozir gumazir gavgavir maba iza a ko iti. Egha me an akuragha misosi. ² Me Benjaminin anabamin gumaziba, ezi Atrivim Sol men ikizimin mav. Gumazir kaba, barir pibar asa bar fozir gumaziba. Egha agharir kiriam o agharir guvimin barir piba ko katapelbar deraviram asi.

³ Men midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim, Ahieser. An dozim Joas, a men gumazir dapanir namba 2. Aning Gibeon nguibamin gumazim Seman otarimning. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara:

Jesiel ko Pelet aning Asmavetin otarimning,
 Beraka,
 Anatotin nguibar ekiamin gumazim Jehu,

⁴ Gibeonin nguibar ekiamin gumazim Ismaia, a Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanim, egha bar deravira misosi.
 Jeremaia, Jahasiel, Johanan,
 ko Gederan nguibar ekiamin gumazim Josabat,
⁵ ko Elusai, Jerimot, Bealia, Semaria,
 ko Haripin nguibar ekiamin gumazim Sefatia,
⁶ ko Koran nguibar ekiamin gumaziba Elkana, Isia, Asarel, Joeser ko Jasobeam,
⁷ ko Gedorin nguibar ekiamin gumazim Jerohamin otarimning Joela ko Sebadaia.

Gatin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

⁸ Devit gumazamiziba puvatizir danganimin itir mogomer danganir gavgavir kamini itir dughiamin, Gatin anabamin midorozir gumazir gavgavir maba Sol ategha ghua Devit ko iti. Me orabar suigha afuzibar misogha bar fo. Me misozir dughiaabar, men guaba bar ikuvigha, laionbar guabar min gari. Egha me mighsiabar itir asizir atiabar min bar puvira ivemari.

⁹⁻¹³ Men ziabar kara:

Eser, a men dapanim,
 ezi namba 2 Obadia,
 namba 3 Eliap,
 namba 4 Mismana,
 namba 5 Jeremaia,
 namba 6 Atai,
 namba 7 Eliel,
 namba 8 Johanan,
 namba 9 Elsabat,
 namba 10 Jeremaian igharazim,
 ezi namba 11 Makbanai.

¹⁴ Gatin anabamin gumazir kaba, me Devitin midorozir gumazibar gumazir dapaniba. Me bar midorozir gumazibar garir gumazir dapanir bar aghuiba. Egha me apaniba ko misozir dughiaabar, marazi 100plan apanibav sogha me abiri, ezi marazi 1,000plan apanibav sogha me abiri.

¹⁵ Azenir mamın, an iakinir faragha zuimin, midorozir gumazir kabara, Jordanin Fanemin aperiar ekiam abigha vongin ghue. Dughiar kamın, me aruem anadi naghın ko aruem uaghiri naghın gumazamizir danganir zarimin boroghın itibav sogha men gıntisi. Ezi gumazamiziba tintinibar are.

Benjamin ko Judan anabamningın gumazir maba Devitın midorozir gumazibar dapanibar otifi

¹⁶ Dughiar mamın, Benjaminın anabamın gumazir maba ko Judan anabamın gumazir maba iza, Devit modogha itir danganir gavgavir kamın an ganasa ize. ¹⁷ Ezi Devit ghua me batogha kamaghın me migei, “Ia navir amirizimın nan akurvaghı na bagh iziti deragham. Ki ia ko akam akır ian namakamın otivasa ifonge. Ki uabi osımtızitam ian itir puvatıgha, tong ia gasıghasıghızir puvatı. Kamaghın amızıma, ia na isi nan apanibar agharım datıghtı, en inazir afeziabar God a ian ganıva ia tuisıgham.”

¹⁸ Ezi men mav, Amasai, Godın Duam a gapazazıma, a kamaghın Devit migei, “O Jesin otarım Devit, e ni ko ikiasa. E nın adarazir ikiasa. Bar guızbangıra, nın God nın akurvası. Kamaghın amızı, ni ko nın akurvazir gumazıba, deravıra iki navir amirizim ko dabirabir aghuım ikiam.” Ezi, Devit me inıgha uan midorozir gumazıbar garır gumazir dapanıbar me arıki. Ezi Amasai gın Devitın 30plan midorozir gumazir gavgavıbar gumazir dapanımın oto.

Manasen anabamın gumazir maba Devitın midorozir gumazıbar dapanıbar otifi

¹⁹ Ezi Devit Filistiaba ko ghua, Atrivim Sol ko misoghasa zuıma, Manasen anabamın marazi Sol ategha Devit bagha ghue. Ezi Devit Filistiabar akurazir puvatı. Bizir kam kamakın, Filistiabar atrıvıba faragha Devit ko an adarazi batoke. Me kamaghın fo, Devit fomıra Solın akura. Kamaghın amızı, me atıatia ghaze, Devit ua midorozimın dughıamın, Solın adarazir akuragh Filistiabav soghti, me arıghıregham. Kamaghın amızı, atrıvıba kamaghın mıgırıgıam gamıgha

Devit amadazi, a zui. ²⁰ Devit uamategha Siklakın zuir dughıamın, Manasen anabamın midorozir gumazir kaba a ko zui. Men ziabar kara: Atna, Josabat, Jedıael, Maikel ko Josabatın ıgharazım ko Elihu ko Siletai. Manasen anabamın midorozir gumazir kaba, me vaghvagha 1,000plan midorozir gumazıbar gumazir dapanıbar itı. ²¹ Gumazir kaba, me bar midorozir gumazir bar aghuıba, ezi Devit me inıgha uan midorozir gumazıbar gumazir dapanıbar me arıki. Egha Devit gumazir misozıba ko bizıba okeba ko misozir dughıamın, gumazir dapanır kaba an akuragha me ko misosi. ²² Ezi arueba bar midorozir gumazir avırıba iza Devitın midorozir gumazıbar otıvasa mamaghıra itı. Ezi an midorozir gumazıbar dibobonım bar pın ghuavanabo, matı Godın midorozir gumazir okoruar bar dafamra.

Israelia bar moghıra Devitın akuraghti an atrıvımın otıvam

²³ Devit Hebronın nguıbar ekiamın itir dughıamın, Ikiavıra Itir God mikemezi moghın, midorozir gumazir avırım a damıghtı a Israelian atrıvımın otogh Solın danganıam inıasa, me a bagha ize. Me midorozir bizıba saram atera izi. Men anababar dibobonıbar kara.

²⁴ Judan anabamın adarazir tongın, 6,800plan midorozir gumazıba, me uan oraba ko afuzir ruarıba inıgha da sara ize.

²⁵ Ezi Simeonın anabamın adarazir tongın, 7,100plan midorozir gumazıba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuıba.

²⁶ Ezi Livain anabamın adarazir tongın, 4,600plan midorozir gumazıba ize. ²⁷ Ezi Jehoiada, a Aronın ovavır borıbar gumazir dapanım, a 3,700plan midorozir gumazıba inıgha ize. ²⁸ Ezi Sadok, a midorozir gumazir igiar bar gavgavım, a uabi uan ikızımın 22plan midorozir gumazir dapanıba ko ize.

²⁹ Ezi Benjaminın anabamın adarazir tongın, kar Atrivim Solın adarasi, men gumazir 3,000pla ize. Me faragha, men gumazir avırıba Sol ko ikia an gın zui, egha me datırıghın Devit bagha ize.

³⁰ Ezi Efraımın anabamın adarazir tongın, 20,800plan midorozir gumazıba

ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba, egha me uan ikizibar aven ziar ekiaba iti.

³¹ Ezi Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarazir tongin, 18,000plan midorozir gumaziba ize. Men adarazi uari me amisevegha me amadazi, me Devit damuti an atrivimın otivasa Hebronin ghu.

³² Ezi Isakarın anabamın adarazir tongin, 200plan gumazibar garir gumazir dapaniba ko midorozir gumazir men apengan ingariba, me bar ize. Gumazibar garir gumazir dapanir kaba, nighnizir aghuiba iti, egha me dughiar kamın bizir otiviziba ko Israelia damuamin bizibar mingariba, me bar dagh fo.

³³ Ezi Sebulunın anabamın adarazir tongin, 50,000plan midorozir gumazir bar aghuiba ize. Me Devitin akurvaghamin nighnizir bar vamira iti. Egha misoghamin bizir guar aviriba sara ize.

³⁴ Ezi Naptalin anabamın adarazir tongin, 1,000plan midorozir gumazibar dapaniba ko 37,000pla midorozir gumaziba ize. Me uan oraba ko afuzir ruaribar suigha ize.

³⁵ Ezi Danın anabamın adarazir tongin, 28,600plan midorozir gumaziba ize. Me zurara misoghasavira gara iti.

³⁶ Ezi Aserin anabamın adarazir tongin, 40,000plan midorozir gumaziba ize. Me uaghan zurara misoghasavira gara iti.

³⁷ Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Jordanin Fanemın aruem anadi naghin itir Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, me Jordanin Fanemın aruem anadi naghin iti, men adarazir tongin, 120,000plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozim damuamin bizir aviriba sara ize.

³⁸ Midorozir gumazir aghuir kaba bar, midorozir biziba atera iza Hebronin otifi. Me Devit damighti, a Israelian danganiba bar dar atrivimın otivasa, me bar nighnizir vamira iti. Ezi Israelian igharaz darasi, me uaghan nighnizir kamra iti.

³⁹ Gumazir kaba, men namakaba me bagha inigha izezir dagheba, me da apava aruer pumuning ko mizekimın Devit ko Hebronin iti. ⁴⁰ Bar guizbangira, Israelian kantrin itir danganiba bar dar iti darasi,

bar saghon itir Isakarın nguazim ko Sebulunın nguazim ko Naptalin nguazir notin amadaghan iti darazi uaghan, me bar kamaghin oregha bar akuegha dagher igharagha garir avirim atera Hebronin izi. Me plauan avirim ko wainın ovizir me apuziziba ko fikin ovizir me apuziziba ko wainın dipar aviriba ko olivin boreba, me da atera ize. Me dagher kaba isa donkiba ko kamelba ko bulmakaubagh isin da arigha da atera ize. Egha gumazamiziba damamin bulmakauba ko sipsipba, me uaghan da inigha ize.

13

Devit ghua Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam ini
(2 Samuel 6:1-11)

¹ Dughiar mamın, Devit uan gumazir dapanir 1,000plan gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan gumazibar gariba, ko uan gumazir dapanir igharaziba kamaghin me ko uariv gia men nighnizim bagha men azai. ²⁻³ Egha a bar moghira Israelian diagha kamaghin me migei, “Ki kamaghin nighnisi, e ti mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigh iziti deragham. Guizbangira, Sol atrivimın itir dughiamin, e bar Boksar kam baknighniki. Kamaghin amizi, ia nighnizir kam gifueghti, Ikiavira Itir God, en God, e Akar Dikirizir Gavgavimın Boksar kam inigh izisi ifueghti, e namakar Israelin kantrin itiba bagh akam amangam. Egh e uaghan ofa gamir gumaziba ko Livain uan nguibabar itiba sara me bagh akam amadagham. Eghti me bar moghira izi e ko uari akuvagham.” ⁴ Ezi gumazamiziba bar moghira iza uari akuvagha nighnizir kam gifongegha Devitin amamangati.

⁵ Kamaghin amizi, Devit Israelin kantrin iti darazi bagha bar akaba amangi, sautin amadaghan itir Isipin mitaghniamin boroghin Sihorin Fanemın ikegha bar ghua, notin amadaghan itir Hamatin zuir tuavir akamin tu. Ezi me Kiriati Jearimın mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam iniasa, bar

iza uari akufa. ⁶ Ezi Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam iniasa Judan nguazimın itir nguibam Balan zui, an ziar igharazim Kiriati Jearim. Me Boksiam kam miġia ghaze, Ikiavira Itir God, kar an Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam. Boksiam kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim. ⁷ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otivigha, ghua Abinadapin dipenimin oto. Egha me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamın akua tuavimın zui. ⁸ Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimın bar akongegha pamtem ighiabagh amua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, ko tambarinba ko dibiarir guar aviribav sogha sighabagh ivi.

⁹ Me ghua gumazir mamın nguazir asizimın oto, gumazir kamın ziam Kidon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kamın bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam irasava ami. Kamaghın amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamın suira. ¹⁰ Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God bar puvirama Usan aningaghegha atari. Ezi danganir kamra, Usa Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın miriamın maghıram areme. ¹¹ Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit atari. Ezi me danganir kam dibora ghaze, “God Uan Aningagharim Usa Ginge,” egha datirighın me uaghan kamaghira a diboravira iti.*

¹² Devit datirighın Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, “Ki manmaghın, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigh iziti a na ko ikiam?” ¹³ Kamagh amizi, Devit Boksiam inigh Devitın Nguibar Ekiamın mangan aghuagha, a inigha Jerusalemın zuir tuavim ategha

ghua, Getin nguibar ekiamın gumazir mam, Obetidomın dipenimın aneti. ¹⁴ Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomın dipenimın iti. Ezi dughiar kamın, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazigh ami.

14

Devit Jerusalemın ikia atrivimın iti (2 Samuel 5:11-16)

¹ Tairın nguibar ekiamın Atrivim Hiram, a uan gavmanın ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitın dipenimın ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko dagiabar bizibar ingarir gumaziba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivimın dipenimın ingari. ² Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghın fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimın ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghın fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men akurvaghasa, kamagh amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera.

³ Ezi Devit Jerusalemın ikia ua amuir igharazir maba inigha dar iti. Ezi an amuir kaba, otariba ko guivir maba bate. ⁴ A Jerusalemın ikiava otarir maba ini. Men ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, Solomon, ⁵ Iphar, Elisua, Elpelet, ⁶ Noga, Nefek, Jafia, ⁷ Elisama, Beliada ko Elifelet.

Devit Filistiaba ko misogha me abira (2 Samuel 5:17-25)

⁸ Filistiaba kamaghın oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimın oto. Ezi Filistiaba mangi me misuegh Devitın suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimın uaghiri. ⁹ Filistiaba iza Refaimın danganir zarimın otogha gumazamizibav sogha men biziba okei. ¹⁰ Ezi Devit kamaghın Godin azara, “Ki mangıva Filistian kabav sogham, o? Ki mangı me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a ikaragha ghaze, “Are, ni mangı. Ki me isi

* **13:11:** Akar kam, “datirighın,” a datirighın itir dughiam miġeir puvati. A gumazir akınafarir kam osirizimın dughiam miġei. **13:14:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

nin dafarim datighti, ni midorozimin me abiragham.”

¹¹ Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God mati aperm otogha, pamtemin ivemara nan dafarimin nan apaniba abiagharigha me gasighasiki.”

Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ekiam Aperm Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.”

¹² Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumazibav kemezi, me men marvir guabagh apongezi da isi.

¹³ Ezi Filistiaba gin ua danganir zarir kam izegha gumamazibav sogha men biziba okei. ¹⁴ Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki manmaghin damuam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men guaba moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin misoghsivira gan iki. ¹⁵ Ia oraghtima niginim otogham, mati gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh.” ¹⁶ Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Me me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikeggha ghua Geserin nguibar ekiamin tu. ¹⁷ Devit amizi bizir kam, kantribar gumamaziba bar moghira a bareggha ziar ekiam Devit ganidi. Ezi Ikiavira Itir God me gamizima, me bar Devitin atiatingi.

15

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Jerusalem mangasa

¹ Devit ua bagha Jerusalem dipenibar ingari, Jerusalem, a Devitin Nguibar Ekiam. Egha a uaghan Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa danganir mam akiri, egha me danganir kam, Purirpenir mam ingari. ² Ezi Devit kamaghin migei, “Ikiavira Itir God uan Akar

Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, Livain anabamin adarazi ginaba. Eghti me zurara an ingangarim damuam. Kamaghin amizi, Livain anabamin adarazira, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugh aneteram.” ³ Egha Devit, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangi danganir a bagha dikirizimin anerighasa Israelian diazima, me iza Jerusalem nguibamin uari akufa. ⁴ Egha a Aronin ovavir boriba, ko Livain anabamin adarazi akufa. ⁵ Men ziabar kara:

Kohatin ovavir boribar tongin 120plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Uriel.

⁶ Ezi Merarin ovavir boribar tongin 220plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Asaia.

⁷ Ezi Gersonin ovavir boribar tongin 130plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Joel.

⁸ Ezi Elisafanin ovavir boribar tongin 200plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Semaia.

⁹ Ezi Hebronin ovavir boribar tongin 80plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Eliel.

¹⁰ Ezi Usielin ovavir boribar tongin 112plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Aminadap.

¹¹ Ezi Devit gumazir kabar dia. Kar ofa gamir gumazim Sadok, ko ofa gamir gumazir igharazim Abiatar, ko Livain anabamin gumazir dapanir kaba, Uriel, Asaia, Joel, Semaia, Eliel ko Aminadap. ¹² Egha a kamaghin me migei, “Ia Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba, ia uan adarazi ko, arazir ia damuti ia Godin damazimin zueghamibar gin mangi. Arazir kam gin, ia mangi Ikiavira Itir God, Israelian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, danganir ki a bagha dikirizimin izam. ¹³ E faragha ghua a isir dughiamin, ia e ko ikezir puvati. E arazir aghuimin gin ghua faragha Godin azarazir puvati, e manmaghira damuam. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, bar pazaviram e gami.” ¹⁴ Ezi ofa gamir gu-

maziba ko Livain adarasi, arazir me uari damigh Godin damazimin zueghamin gami, egh me mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam. ¹⁵ Egha Ikiavira Itir God, fomira Moses mikemezi moghin, Livaiba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, me Boksiam aterir arazim gamua, Boksiamin iter otevir pumuningin suiragha, a fegha uan dipizibagh atigha a gisaghpugha zui. ¹⁶ Ezi Devit Livain adarazir gumazir dapanibav kemezi, me uan tarazi amiseveghti, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh zamin dughiamin, me onger akar aghuibar amu. Egh me uan bar akongezir arazim akakaghsi, pamtemin ighiabar amu gitaba ko tambarinba ko buabav sogh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam.

¹⁷⁻²¹ Ezi Livain gumazir dapaniba gumazir kaba amisefe:

Joelin otarim Heman,
Hemanin adarazir mav Asap, a Berekian otarim,
ko Kusaiian otarim Etan, a Merarin ovavir boribar mav.

Gumazir kaba, onger akaba bangi tambarinbav soghamin ingangarim iti. Ezi gumazir dapaniba, 3plan gumazir kabar akuraghasa ua Livain anabamin adarazir gumazir maba misefe. Livain adarazir gumazir kaba gitabav sozir ingangarim iti. Marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar pin ghuanabo. Gumazir kabar ziabar kara:

Sekaraia, Jesiel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliap, Masea, ko Benaia.

Ezi marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar iraghu. Gumazir kabar ziabar kara:

Matitia, Elifelehu, Miknea, Obetidom, Jeiel ko Asasia. Obetidom ko Jeiel, aning Godin Dipenimin itiar akabar garir adarazir gumazimning.

²² Ezi Kenania, a ingangarir kabar amuan

15:15: Ua Me Ini 25:14

bar fo, kamaghin amizi, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izamin ingangarir kabar ganasa Kenania amisefe. Kenania, a ighiam gamir gumazir kabar garir gumazim. ²³⁻²⁴ Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganasa gumazir maba amisefe, men ziabar kara:

Berekia, Elkana, Obetidom, ko Jehia.

Egha me ofa gamir gumazir maba amisevezima, me sighbagh ivia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha zui. Ofa gamir gumazir kabar ziabar kara:

Sebania, Josafat, Netanel, Amasai, Sekaraia, Benaia ko Elieser.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalem in ize (2 Samuel 6:12-22)

²⁵ Egha me bar uari akuvagha givagha, Devit, Israelian gumazir dapaniba ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, me Obetidomin dipenimin ghugha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Gumazamiziba bizir kam bagha bar akonge. ²⁶ Ezi Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir dughiamin, God men akura. Kamaghin amizi, me a bagha 7pla bulmakaun apuriba ko 7pla sipsipin apuribar ofa gami. ²⁷ Ezi Devit, ofa gamir gumazimin korotiar ruarir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir Livaiba ko, gitabav sogha ighiabagh amiba ko, ingangaribar garir gumazim Kenania, me bar moghira Devit kurkezi moghin kurke. Ezi Devit ikezi nir ruarir kam gisin, a uaghan ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. ²⁸ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalem zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava sighbagh ivia tambarinbav sogha gitan igharagha garir

kabav sozima, dar ararem bar pin mar ghuavanabo.

²⁹ Me Akar Dikirizir Gavgavimın Bok-siam atera Devitın Nguibar Ekiamın aven izir dughamın, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitın garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godın damazimın igharagha ighava uabi fa uabi ekurava, Ikiavira Itir Godın ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvatigha, navir kuram Devitın ikia a baseme.

16

¹ Ezi me Ikiavira Itir Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Bok-siam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimın aven aneti. Egha me Godın damazimın ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamın ofabagh ami. ² Devit ofabagh amigha givagha, Ikiavira Itir Godın ziamın, deraghvira gumazamizibar amuasa, an azai. ³ Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bretin rubuzim ko asızir tuzir me avimın tueziba ko wainın ovızir me apuziziba, me bar ada ini.

⁴ Egha Devit gin Godın ofa gamir gumazir maba amisefe, eghti me Ikiavira Itir Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Bok-siamın boroghın mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godın ziam fam. Me Godın dim a minabi an ziam fam. ⁵ Egha Devit Asap amisevezi, a gumazir kabar faragha zui. Ezi Sekaraia Asapın namba 2in iti. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara: Jeiel, Semiramot, Jehiel, Matitia, Eliap, Benaia, Obetidom ko Jeielın igharazim. Gumazir kabar ingangarim, me gitabav sogham. Eghti Asap brasın itaribav sogham. ⁶ Egha Devit ofa gamir gumazimning Benaia ko Jahasiel, Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Bok-siamın boroghın mangi sighbagh ivi-amin ingangarim bagha aning amisefe. ⁷ Aruer kam, a faragha zuir dughiar Devit Ikiavira Itir God minabaghamin onger akabar amuamin ingangarim isa Asap ko an adarazigh aningizim.

*Me Ikiavira Itir God
minabir ighiam gami*

(Onger Akaba 105:1-15; 96:1-13; 106:1; 106:47-48)

⁸ Asapın adarazi ighiar kam bati:

E bar Ikiavira Itir Godın ziam diponiva a minabaka.

Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar me mikimam.

⁹ E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam.

Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam.

¹⁰ Gumazamizir Ikiavira Itir Godın boroghın zuiba,

uan navir averiabar aven a bagh bar akongegh.

E an ziar aghuim ginighnigh an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham.

¹¹ E zurara Ikiavira Itir Godın boroghira mangi

uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham.

¹²⁻¹³ Ia Israelın ovavir boriba, Israel a Ekiamın ingangarir gumazim.

Ia Jekopin boriba, ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba.

Arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir an amiziba ko akar a en apanibagh asighasigha mikemeziba, ia uam adagh nighnighvira iki.

¹⁴ Ikiavira Itir God, a en God.

Egha nguazir kamın gumazamiziba bar me gativagha men gari.

¹⁵ Ikiavira Itir God e koma Akar Dikirizir Gavgavir mam gami,

egh zurazurara Akar Dikirizir Gav-gavir kam ginighnigham.

An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam.

¹⁶ An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gav-gavir kam akiri.

¹⁷ An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami, a Israelian ovavim,

- egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a ganingi, eghti a zurara iki mamaghira ikiam.
- 18 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki Kenanin nguazim ni daningam, eghti nguazir kam nin ovavir boribar nguazimin ikiam.”
- 19 Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha,
Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min pura Kenanin nguazimin iti.
- 20 Egha Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min pura tintinibar dagh aruavira iti.
- 21 Ezi God tarazi ataghizi, me me misogha me abinizir puvati.
A men akurvagha me bagha atrivir maba akar gavgaviba me ganiga atriviba dikabira,
- 22 egha ghaze, “Ki ua bagha misevezir gumamaziziba, ia me gasighasighan marki!
Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!”
- 23 Nguazir kamın gumamaziziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh onger akabar amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam, Ikiavira Itir God zurara en akurvasi.
- 24 Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar gun kantriba bar dar gumamazizibav kim.
- 25 Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati.
E an apengara ikiva an atiatingam.
- 26 Nguazimin itir gumamazizibar aseba, da pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin ingari.
- 27 Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia, egha uan Dipenimin iti.
- A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim.
- 28 Ia nguazimin itir ikizibar gumamaziziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh bar akongegh.
- 29-30 Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima, ia an ziar ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.
Ikiavira Itir Godin Araziba da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim.
Ia gumamaziziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*
Ia nguazimin gumamaziziba, ia an atiating egh akong.
Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki mikim suam,
“Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
A nguazimin ingarigha a gamizi, a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham.”
- 31-33 Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu.
Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh.
Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh.
Ia ruaribar temeba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh.
Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu.
A izi nguazimin gumamaziziba bar men araziba tuisigham.
- 34 Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi a zurara en apangkuva ikia mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabagham!
- 35 O God, ni datirighin en akuragh!
E gumamazizir bar igharazibar torimin iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi.
Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham.
E nin ziam fisi bar akuegham.

16:21: Jenesis 20:3-7 16:22: Onger Akaba 105:15 16:26: Ofa Gami 19:4 * 16:29-30: Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Hibrun akamin mingarim kamakin, “Ia kurkazir aghuiba ikegh izi, an ziam fi.” 16:34: 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

³⁶ E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God.
E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka.

Asapin adarazi ighiar kam bangegha givazi, gumazamiziba kamaghin migei, "Bar guizbangira!" Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fa ghaze, "Aleluia!"

Asap ko an adarasi, men ingangarim

³⁷ Dedit Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghira ikiva, aruebar vaghvagh Godin ziam famin arazibar faragh mangasa Asap ko an adarazi amisefe. Me zurara ingangarir kam damu kamaghira ikiam. ³⁸ Egha Dedit uaghan Asapin adarazir akurvaghasa ingangarim isa Jedutunin otarim Obetidom ko an adarazir tongin 68plan gumazibagh aningi. Ezi Obetidom ko Hosa Purirpenimin tiar akabar garir ingangarim iti.

Gibeonin nguibar ekiamin ofabar amuamin ingangarim

³⁹ Dedit Gibeonin nguibar ekiamin itir Purirpenmin ofa damuva an ganamin ofan ingangarim bagha Sadok ko ofa gamir gumazir igharaziba amisefe. ⁴⁰ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amuam. Ikiavira Itir God Israelia ganingizir ofa damuamin Arazir kaba, me dar gintigh. ⁴¹ Egha Dedit Ikiavira Itir God minabiva ighiaba bangasa Heman ko Jedutun ko Livain marazi a misefe. Ighiar kaba kamaghin ghu, "Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti." ⁴² Heman ko Jedutun, Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiaba bagh sighabagh ivi tambarinba ko buar guar aviribav soghamin ingangarim iti. Ezi Jedutunin otariba Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akabar ganamin ingangarim iti.

⁴³ Dedit ingangariba me ganigha givazi, gumazamiziba uamategha uan nguibabar zui. Ezi Dedit, deragh uan adarazir amuasa Godin azangsighasa, uamategha uan dipenimin zui.

17

Godin akam inigha izir gumazim Natan, Godin akamin gun Dedit migei (2 Samuel 7:1-17)

¹ Dughiar maba givazima, Atrivim Dedit uan dipenimin bar deraghavira ikia avughsi. Egha a kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Natan migei, "Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizimin bar deraghavira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Purirpenimin iti. Bizir kam derazir puvati."

² Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin amizi, bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi ni puram a damu."

³ Ezi dimagarir kam, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, ⁴ "Ni mangi nan ingangarir gumazim Dedit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati. ⁵ Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Ki fomira Isipin kantrin aven Israelia inigha azenan iza ghua datirighin tu, ki tintinibar danganir aviribar arua, Purirpenimin aven iti. ⁶ Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tam, azarazir puvati, 'Ni manmaghsua na bagha temer sidabar dipenitam, ingarizir puvati?'"

⁷ Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, "Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Dedit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. ⁸ Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kam, gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. ⁹⁻¹⁰ Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam

inizir dughiamin ikegha izi, ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

¹¹ “Ni aremeghti, me mozimin ni afaghti, ki nin boribar tongin otarit-amiseveghti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. ¹² Atrivir kamra, a na bagh dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. ¹³ Eghti kirara, an afeziamin min ikiti, a nan otarimin min ikiam. Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh nin otarim gasaraghan kogham. ¹⁴ Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam.” ¹⁵ Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme.

*Devit Ikiavira Itir God ko migei
(2 Samuel 7:18-29)*

¹⁶ Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. ¹⁷ O God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muziariba, egha ni arazir igharazir mam in ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi. ¹⁸ Kamaghin amizi, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. ²⁰ O Ikiavira

Itir God, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. ²¹ E Israelia, Isipin kalabusin itima, ni uam e ini, egha ni e gamizi, e nin gumazamizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kam in gumazamizir igharaziba, me, e nin gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba kantrin kam in otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar, dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi. ²² O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.

²³ “O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarir gumazim ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighti a zurara kamaghira iki. ²⁴ Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God.’ Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. ²⁵ O nan God, ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

²⁶ “O Ikiavira Itir God, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua, biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam damuti, a guizbangiram otogh. ²⁷ O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh deraghvira nan ikizim damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam.”

18

*Devit midorozimin aven
uan apaniba abira
(2 Samuel 8:1-18)*

¹ Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ua ghua Filistiaba ko misosi.

Egha me Filistiabav sogha me abinigha, Getin nguibar ekiam isava nguibar an boroghin itir maba sara ini. Ezi Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. ² Ezi gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abira. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa takisin min a ganidi. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam, egha a kantri Hamatin boroghin iti. Dughiar kamın Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin me abini. ⁴ Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 7,000plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 1,000plan karisba ini, egha 100plan hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura.

⁵ Dughiar kamın Sirian Damaskusin nguibar ekiamın itiba, me Atrivim Hadateserin akuragh misoghasa zui. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. ⁶ Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazamiziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. ⁷ Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalemın ghu. ⁸ A uaghan Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningın brasın aviriba ini. Solomon gin brasın kaba inigha Godın Dipenimın bizir kabar ingari, brasın tengin bar ekiam ko Godın Dipenimın guarir akinir ruarir pumuning ko brasın itariba ko bizir igharaziba sara.

⁹ Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit kantri Soban Atrivim Ha-

dateserin midorozir gumaziba abiragha gifa. ¹⁰ Dughiar aviribar Hadateser faragha, Toin apanim gami. Kamaghın amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghın Toi, uan otarim Hadoram, an ziar igharazim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, “Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghın a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghın amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge.” Ezi Hadoram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasın ingariziba a ganidi. ¹¹ Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godın ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ekiam. A kantrin igharaziba bar me misogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira dagh ami. Kar Idomia ko Moapia ko Amonia ko Filistiaba ko Amalekia.

¹² Ezi Seruian otarim Abisai, Devitin midorozir gumaziba inigha uaghira Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. ¹³ Ezi Abisai, Idomian ganasa midorozir gumaziba kantri Idomın tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

¹⁴ Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumazamizibagh ami. ¹⁵ Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanın akinafariba osirir gumazir faragha zuim. ¹⁶ Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupın otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarın otarim. Ezi Savsa, an atrivimın akinafariba osirir gumazim. ¹⁷ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar, gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba gavmanın gumazir dapanir ekiabar iti.

19

Devit, midorozimîn Amonia ko Siriaba abîra (2 Samuel 10:1-19)

¹ Bizir kamîn gîn, Amonian Atrivim Nahas aremezi, an otarim an danganim inigha atrivimîn oto. ² Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimîn Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimîn na gami.”

Kamaghîn amizi, Devit apangkuvir miğiriğiabar Hanunîn mikîmasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamîn, ³ kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim miğîa ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nîn afeziam danîngasa ize? Bar puvati. A ti ifar mongîva en kantri getiva an ganasa oda me amadazi me ize. Egh me gîn uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasîgham.”

⁴ Ezi Hanun akar kam baregha, Devitîn abuir gumazibar suigha men ghua-masîzibagh ise. Egha uaghan men koroti-
tiar ruariba arîghara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha a me amadazi me ghue. ⁵ Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsîgha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghîn abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangîti ian ghumasîziba uam otivigh giğvaghî ia Jerusalemîn izi.”

⁶ Amonia kamaghîn fo, me Devitîn abuir gumazibagh amizir bizir kam, an a bagh bar men anîngaghegham. Kamaghîn amizi, Hanun uan adarazi ko, me midorozir karisba ko karisbagh isin apia misozir midorozir gumazibagh ivezasa Mesopotemian adarazi ko, Sirian gumazir kantri Makan itiba ko, kantri Soban itir darazi bagha akam amada. Egha Hanun kantrin kabar midorozir gumazibagh ivezasa silvan maba amada, dar osimtizim 35,000 kilogremîn tu. ⁷ Ezi me 32,000plan midorozir karisba isava Hanun ganîngi. Ezi Makan atrivim uan midorozir gumaziba ko uaghan Hanunîn akurvaghâsa iza Medeban nguibar ekiamîn boroghîn danganim aghuîgha an iti. Ezi Amonîn

midorozir gumaziba uaghan uan nguibar ekiam ategha iza Israelia ko misoghâsa uari akuvagha iti.

⁸ Ezi Devit kamaghîn oraki, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghâsa zui. ⁹ Ezi Amonia uan nguibar ekiamîn azenan izegha misoghâsa uari arîgha, nguibar ekiam avînzîr divazîr tiar akamîn boroghîn tuivîghav iti. Ezi atrivir men akurvaghâsa izeziba uan adarazi ko, me uarira dadar torimîn tuivîghav iti. Egha misoghâsa uari arîgha iti.

¹⁰ Ezi Joap apanir kabar ganîgha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavîgh izi a ko misoghâm. Kamaghîn amizi, a Sirian gumazir gavgavîr deragha misozîr maba amisevegha me isa, dadar torimîn itir apanir kabar arava bizimîn me afe. Egha a uabi men dapanimîn ikia faragha tu. ¹¹ Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir îgharazîbar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazîbar arava men boroghîn uan midorozir gumaziba bizimîn me afa zui. ¹² Egha Joap kamaghîn Abisai miğei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangî e abînsî damutî, ia izi en akuragh. Eghtî Amonia ia adugh mangî ia abînsî damutî, e mangî ian akuragham. ¹³ Ia atiatingan markî! E uan gumazamîziba ko nguibar ekiar God e ganîngîziba bagh nîghnîgh pantemîn misoghâm. Eghtî Ikiavîra Itir God damuasa ifongezîr bizir aghuim a mar guizbangîrama otogh.”

¹⁴ Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghâsa ghua garima, me ara tintinîbar ghue. ¹⁵ Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazîr damazimîn ara ghua uan nguibar ekiam avînzîr divazîr ekiamîn aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalemîn ghu.

¹⁶ Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimîn me abîra, kamaghîn amizi, me uan midorozir gumazîbar diazîma me bar iza uari akufa. Egha me uarîr akurvaghâsa

gumazir maba amangizi, me ghua Sirian adarazir Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin itir gumazir maba ini. Ezi Sirian gumazir kaba iza men akura. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti. ¹⁷ Ezi Devit orazi, Siriaba iza uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua danganir Siriaba itimin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. ¹⁸ Ezi Israelia midorozimin bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 7,000plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobakin misoghezi, a danganir kamrama areme. ¹⁹ Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir adarazi garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba ua Amonian akurvazir puvati.

20

*Devit misogha Raban nguibar ekiam ini
(2 Samuel 11:1; 12:26-31)*

¹ Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba inigha uan apanibav soghasa zui. Ezi azenir Devit Siriaba abirazimin gin, orangtizimin dughiam givasava amima, Joap midorozir gumaziba inigha Amonia misoghasa zui. Me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiam ekiarugha midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha, Jerusalemra iti.

Joap Israelia ko pamten Amonia ko misogha ghua Raban nguibar ekiam ini. ² Ezi Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogram. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar

pin kozibar an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kam in ada ini. ³ Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sabar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalem in ghue.

*Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(2 Samuel 21:18-22)*

⁴ Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kam in me Geserin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir bar dafar ruarir mam misoghezi an areme, an ziam Sipai.

⁵ Dughiar igharazir mam in, Israelia ua Filistiaba ko uariv sosi. Ezi Jairin otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim Lami misoghezima an areme, a Goliatin aveghbuam. Lamin afuzir misiam bar ekevegga mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

⁶ Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafar ruaribar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. ⁷ Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav itima, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

⁸ Filistian gumazir kaba, me gumazir bar dafar ruarir Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

21

*Devit gumazamiziba medi
(2 Samuel 24:1-25)*

¹ Dughiar mamın, apanibagh amir gumazim Satan, osımtızim Israelia danıngasa, egha gumazamiziba mengasa Devitin nıghnızim fe.

² Ezi Atrivim Devit Joap ko mıdorozir gumazibar gumazir dapanir ıgharazir mabav gıa ghaze, “İa mangı İraelian gumazamiziba bar me mengegh. İa kantrin danganiba bar adar mangı, notın amadaghan Danın nguıbar ekiam ikegh, mangı sautın amadaghan Berseban nguıbar ekiamın otogh, gumazamiziba bar me mengegh. Kİ e uan gumazamizibar dıbobonim gıfoghasa.”

³ Ezi Joap kamaghın atrivim ikaragha ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, kİ kamagh ifonge, İkiavıra İtir God, a gumazamizibar dıbobonim damıghtı a bar ghuavanabogh, egh bar avırasemegham. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarım, kar en ingangarım puvati. Ezi nı tizimsua arazir kurar kam damuasava ami? Arazir kam tı osımtızim Israelia danıgham.” ⁴ Ezi atrivim gumazamiziba mengasa gavgavıgha Joap abıraghbırası. Kamaghın amızı, Joap uan mıdorozir gumazibar dapaniba ko atrivim ategha İraelian gumazamiziba mengasa ghue. Egha me gın uamategha Jerusalemın ize.

⁵ Me ghua otıvıgha gıvagha, Joap ghua kamaghın me uan darorımın gun atrivim geghari, “İraelia bar moghıra, men dıbobonım 1,100,000plan gumazibar tu, me mıdorozir gumazibar ingangarım damuam. Ezi Judan gumazibar dıbobonım a 470,000plan tu.” ⁶ Ezi Joap ingangarır atrivim a ganıgızır kam bar a gıfongezır puvati, kamaghın amızı, a Livain anabam ko Benjaminın anabamın adarazi mengezır puvati.

⁷ Ezi me İraelian gumazamiziba medır arazır kam, God bar a gıfongezır puvati. Kamaghın amızı, a mızazım Israelia gase. ⁸ Ezi Devit kamaghın God ko mıgeı, “Kİ bar onganıgha mıdorozır gumazıba menge. Kİ arazır kurar kamın osımtızır bar ekiam gamı. O İkiavıra İtir God, ga

uaning, kİ amızır arazır kurar kam, nı a gın amadagh.”

⁹⁻¹⁰ Ezi Gat, a gumazır Devit bagha Godın akam inıgha izım, İkiavıra İtir God kamaghın a mıgıa ghaze, “Nı mangı Devit mıkemegh, ‘Kİ İkiavıra İtir God, kİ guızbangıra mıgeı, kİ 3plan tuavıba nı ganıdı. Eghtı nı dar tam gınabaghtı, kİ anarıra gın mangıva, a ısı nı danıngam.’”

¹¹ Ezi Gat Devit bagha ghua kamaghın İkiavıra İtir Godın akamın gun a mıgeı, “İkiavıra İtir God tuavır 3plan kabar tam amısvasa nı bagha mıkeme. ¹² Nı 7plan azenıbar mıtırır ekiam nın kantrin otıvasa, nı ifonge? O, apanıba ızı ia mısoğhıan ağıntıghtı, ia arı mangı 3plan iakınıbar danganır ıgharazıbar ikiam? O, İkiavıra İtir God arımarıar kuratam amadaghtı an enselın dafarımın nın kantrin gumazamizıba 3plan aruebar me batıvam? Nı bar deraghvıra nıghnıgh uan ifongıamın na mıkemeghtı, kİ uamategh mangı na amadazır Godın mıkimam.”

¹³ Ezi Devit bar atıatıgha kamaghın Gat mıgeı, “Nı na mıgeır akar kam, osımtızır ekiam na ganıdı. Kİ fo, İkiavıra İtir God a zurara apangkuvir God. Kamaghın, a bızır manam a damusı a damu. Kİ kamaghın aghua, gumazamizıba e gasıghasıgham.”

¹⁴ Kamaghın amızı, İkiavıra İtir God arımarıar kuram amadazı, İraelian 70,000plan gumazamizıba arıaghire. ¹⁵ Ezi God Jerusalem gasıghasıghasa uan ensel amada. Egha İkiavıra İtir God garıma, enselın kam Jerusalem gasıghasıghasa zui, ezi a osımtızır kurar kam gumazamizıbar anıngan men apangkuvıgha, uan nıghnızım gıragha ensel mıgıa ghaze, “Markı. Me atakıgh.” Dughıar kamın İkiavıra İtir Godın ensel wıtın ovızıbar inıba kua dar dagheba ısır danganımın boroghın itı. Ezi danganır kam, an Araunan nguazım, a Jebusian ikızımın gumazım, an zıar ıgharazım Ornan.

¹⁶ Ezi Devit İraelian gumazır dapanıba ko azırakar korotıaba aghuıgha itı. Egha Devit kogha pın garıma, İkiavıra İtir Godın ensel, mıdorozır sabam uan agharımın an suıragha overıam ko nguazımın tızımın tughav ikıa Jerusalem gasıghasıghasa an

akuighav iti. Ezi Devit uan gumazir dapaniba ko nguazim girigha uan guaba isa nguazim mitua. ¹⁷ Egha Devit enselin kamın ganigha kamaghın Ikiavıra Itir God miğei, “Kırara ki arazir kuram gami, egha osımtızir ekiam iti. Ezi gumazamizir kaba, me sipsipbar mın iti, mevzika, me osımtızir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikızim ko erara, ni e gasighasigh.”

¹⁸ Ezi Ikiavıra Itir Godın ensel Devit mikimasa kamaghın Gat miğei, “Ni Jebusian gumazim Araunan witın ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimın manang, egh Ikiavıra Itir God bagh ofa gamir dakozitamın ingarigh.” ¹⁹ Ezi Gat Devit mikemezi moghın, Devit, Ikiavıra Itir Godın Akar Gavgavımın gın ghua me witın dagheba isir danganir kamın oto. ²⁰ Dughiar kamın, Arauna uan otarir 4pla ko witın dagheba isa iti. Egha me enselin ganigha, otariba ara ghua monge. ²¹ Arauna garima, Devit a bagha izi. Kamaghın, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghın ghua tevimning apirigha uan guam nguazim mitua.

²² Ezi Devit kamaghın Arauna miğei, “Ki witın ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganir kam, ki a givezasa izi. Ni an ivezim manmaghın anerisi, ki bar a givezam. Ki an Ikiavıra Itir God bagh ofabar amuamin dakozımın ingaram. Eghti arımarıar kurar kam gumazamiziba ategham.”

²³ Ezi Arauna kamaghın Devit miğei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba sara, ni pura da iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia miğiriba God danıngisi, ki bulmakaun kaba ni ganıdi. Ni uaghan avim arıghsi, witın ovizibar iniba kua dar dagheba isir ter ararir kaba daziba bagh ada inigh. Ni wit tuamin ofa damusi, witın kaba inigh. Atrivim, bizir kaba ki bar ada isa ni ganıdi.”

²⁴ Ezi Atrivim Devit kamaghın a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavıra Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazımın bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatızitam inigh izi, a bagh ofan bar isia

miğirizim damighan kogham. Kamaghın amizi, ki uan dagıaba isi nın bizir kabagh ivezam.” ²⁵ Egha Devit nguazir otevir kam giveza, 7 kilogrem gol isa Arauna ganıngi. ²⁶ Egha Devit danganir kamın Ikiavıra Itir God bagha ofa gamir dakozımın ingarigha, ofan bar isia miğiriba ko ofan God ko navir vamıran ikiamibagh ami. Egha Devit gumazamiziba bagha Ikiavıra Itir Godın azai. Ezi Ikiavıra Itir God an azangııziba baregha, overiamın avim amadazi, a izaghira ofa gamir dakozımın itir ofabar isi. ²⁷ Ezi Ikiavıra Itir God mikemezi, ensel midorozir sabam uam a isa an danganim gati.

²⁸ Dughiar kamın, Devit Araunan nguazımın ikia garima, Ikiavıra Itir God an miğirıgıaba barasi. Kamaghın amizi, Devit danganir kamın ikia Ikiavıra Itir God bagha ofabagh ami.

²⁹ Dughiar kamın, Ikiavıra Itir Godın Purirpenim ko ofaba bar isia miğirir ofa gamir dakozim, Gibeonın nguıbar ekiamın uari akuvir danganimın iti. Israelia fomıra gumazamiziba puvatızir danganimın itir dughiamın, Moses Purirpenir kamın ingari. ³⁰ Ezi dughiar kamın Devit Ikiavıra Itir Godın enselin midorozir sabamın atıngi, kamaghın amizi, a Gibeonın mangı Godın ifongiam giğofoghan aghua.

22

¹ Egha Devit Araunan nguazımra ikia kamaghın miğei, “E kagh Ikiavıra Itir Godın Gavgavımın Dıpenımın ingaram. Eghti ofan bar isia miğiribar amuamin ofa gamir dakozim uaghan kagh ikiam, eghti Israelia kagh izıva ofabar amuam.”

Devit Ikiavıra Itir God bagh Dıpenımın ingarasa biziba akiraghasi

(Sapta 22--29)

Solomon Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın ingaram

² Kantrin igharazibar gumazamizir maba izegha Israelian nguazımın itima, Atrivim Devit men diagha me akuvagha ingangarım me ganıngi. Marazi a dagıaba aghorasa me amısevegha me mikeme, eghti dagıar kaba me bar deravıra da

aghoram. Eghti me da inigh Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingaram. ³ Ezi Devit dikonibar ingarasa ainin bar aviriba inigha, ainin igharazibar itiar akaba gavgavim dar aningasa dar ingari. Egha a uaghan brasin bar aviriba inigha da akufa, ezi gumazitam dar osimtiziba tuisighan iburagham. ⁴ Ezi Tair ko Saidonin nguibar ekiamningin itir gumaziba, temer sidan aviriba inigha Devit bagha ize, ezi gumazitam dar dibobonim mengan iburagham. ⁵ Devit tighar ovengamin dughiamin, a kamaghin migei, “Nan otarim Solomon, a bar otarir igiam, egha a dipenibar ingaramin arazibagh fozir puvati. Ezi ki kamagsua, Solomon Ikiavira Itir God bagh Dipenir bar aghuitamin ingarighti, kantribar gumazamiziba bar moghira Dipenir kam bagh bar akuegh, egh ziar ekiam isi a daningam. Kamaghin amizi, ki uabi Solomon bagh biziba inigh da arighti, a Dipenimin ingaram.”

⁶ Egha Devit uan otarim Solomon mikemeghti a Ikiavira Itir God, Israelian God bagh Dipenimin ingarasa, Solomonin diazi a izi. ⁷ Egha David kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, ki uabi Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenir tamin ingarasa nighnisi, eghti gumazamiziba Godin boroghin izi an ziam fam. ⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ‘Devit, ni na bagh Dipenitamin ingaran kogham. Ni midorozir aviribagh amua gumazir aviribav suaghariki. Ki nin garima, ni bar gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni ingangarir kam damuan ki aghua. ⁹ Ki otarir tam ni daningasa, eghti an atrivimin otogh dabirabir aghuim ko avughsazim gumazamizibar aningam. Eghti ki kantrin igharazibar amuti, me an aningaghan kogham. Borir ki daningamin kam, ni ziam, “Solomon,” a datigh.* Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, ki dabirabir aghuim, ko navir amirizim, ko avughsazim Israelia daningam. ¹⁰ Atrivir kamra, Dipenir gumazamiziba nan boroghin

izi nan ziam famimin ingaram. A nan otarimin otoghti, ki an afeziamin otogham. Eghti an ovavir boribar gumazibara ki me damuti, me zurara Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam.’”

¹¹ Egha Devit ua kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, Ikiavira Itir God ni ko iki, egh nin akuraghti, ni Ikiavira Itir God, en God uabi mikemezi moghira a bagh deravira Dipenimin ingar. ¹² Ikiavira Itir God fofozir aghuim ko nighnizir aghuim ni daningasa ki ifonge, egh a ni amiseveghti ni Israelian atrivimin otoghamin dughiamin, ni deravira Ikiavira Itir God, en God, an Arazibar gin mangi. ¹³ Solomon, ni deravira uabi geghuv, egh Ikiavira Itir God Israelia e bagha Moses ganingizir arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa e mikemezibar gin mangiti, bizir ni damuamiba deraviram otivam. Ni mitigh bar gavgavigh, egh atiatingan marki. Ni bizitam ateghti, a ni damuti ni digavir kuram damigh puram onganan marki.

¹⁴ “Ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bar ingangarir dafam gamua 3,500 tan gol ko 35,000 tan silva akufa. Egha ki uaghan bras ko ainin aviriba akufa, eghti gumaziba dar osimtizim gifofoghsu iburagham. Egha ki uaghan temeaba ko dagiaba arighizi da iti. Eghti ni taba uam ada inigh. ¹⁵ Ni ingangarir gumazir aviriba iti. Kar dagiaba aghorir gumaziba, ko dagiabar dipenibar ingaramin fofoziba itir gumaziba, ko gumazir dipenibar ingariba ko gumazir bizir guar aviribar ingaramin fofozir gumaziba, ¹⁶ mati gol ko silva ko bras ko ainin ingarir gumaziba. Ni ingangarim damuti, Ikiavira Itir God ni ko ikiam.”

¹⁷ Egha Devit gin, Solomonin akuravghasa Israelian gumazir dapanibav gei. ¹⁸ A kamaghin me migei, “Ia fo, Ikiavira Itir God, en God ia ko iti. A na ataghizima, ki fomira nguazir kam in itir gumazamizir avirim misogha me agifa. Ezi me datirighin a ko ian apengan iti. Ezi arazir kam in, a dabirabir aghuim ko navir amirizim

22:7: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14 **22:8:** 1 Atriviba 5:3; 1 Eghaghaniba 28:3 * **22:9:** Hibrun akamin ziar kam, “Solomon,” a mong akar kam ko voroghira ghu, “dabirabir aghuim ko navir amirizim ko avughsazim.” **22:13:** Josua 1:6-9

ia ganingizi, ia deravira apiaghav itima, apaniba ua ia misozir puvati. ¹⁹ Kamaghin amizi, ia datirighin bar nighnizir vamira iki, egh ia bar gavgavigh Ikiavira Itir Godin Gavgavim'in ifongiam'in gintigh. Egh ia datirighin Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenim'in ingarigh. Egh gin ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikizir Gavgavim'in Boksiam ko itariba inigh, Dipenir kam'in dar arikigh. Dipenir kam'in, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin borogh'in iziva an ziam fam."

23

¹ Devit ghurigha givazir dughiam'in, a uan otarim Solomon amisevezi, a Israelian atrivim'in oto.

Devit Livaiba bagha ingangariba amisefi

² Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba akufa. ³ A mikemezima, gumaziba Livain anabam'in adarazi medima, Livaibar gumazir 30plan azeniba ikia dagh afiraziba, men dibobonim bar moghira 38,000plan gumaziba. ⁴ Ezi Devit kamaghin migei, "Gumazir kabar 24,000pla, Ikiavira Itir Godin Dipenim'in ingangaribar ganam. Eghti men 6,000pla, akinafariba osirir ingangariba ko kotiaba tuisighamin ingangaribar amuam. ⁵ Eghti men 4,000plan gumaziba, Ikiavira Itir Godin Dipenim'in itiar akabar gan a geghuv iki. Eghti men 4,000pla, Ikiavira Itir Godin ziam fisi buaba ko gitabav soghamin ingangaribar amuam. Ki Godin ziam fasa sighbaba ko dibiarir guar aviribar ingari. Eghti me bizir kaba inigh an ziam fi."

⁶ Livain anabam 3plan ikiziba iti. Egha me Livain otarir 3plan kabar otifi: Gerson, Kohat ko Merari. Ezi Devit datirighin men gumaziba isa 3plan ikizir kabar me ariki, eghti me uan ingangaribar amuam.

⁷ Gerson otarir pumuning iti, Ladan ko Simeil. ⁸ Ezi Ladan otarir 3pla iti. Otarir ivariam Jehiel, ezi an dozimning, Setam ko Joel. ⁹ Me bar moghira Ladanin adarazir gumazir dapaniba. Ezi Simeil otarir 3pla iti, kar Selomot ko Hasiel ko Haran.* ¹⁰ Ezi Simeil otarir 4pla iti: Jahat ko Sina ko Jeus

ko Beria. Sinan ziar mam, Sisa. ¹¹ Jahat, a Simein otarir ivariam, ezi Sisa, an girara irim. Ezi Jeus ko Beria otarir aviriba puvati, kamaghin amizi, aning'in ovavir boriba uari isafuragha uan ziaba osirigha ikizir vamiran otogha iti.

¹² Ezi Kohat otarir 4pla iti: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ¹³ Amramin otarimning'in ziamning kara: Aron ko Moses. Ikiavira Itir God Aron ko an ovavir boriba amisefe, eghti me zurara gumazamiziba God ganidir bizibar ganam. Egh uari akuvamin dughabar, me Ikiavira Itir Godin damazim'in pauran mughuriar aghuim zuiba tuva mughuriar aghuim damuti an otivam. Me uaghan Ikiavira Itir Godin ingangarim damu, egh uaghan an azangsighti, a deravira gumazamizibar amuam. ¹⁴ Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, an ovavir boriba uaghan Livain anabam'in gumazir igharazibar min otivigha iti. ¹⁵ Mosesin otarimning'in ziamning kara: Gersom ko Elieser. ¹⁶ Ezi Gersomin otarir ivariam'in ziam: Sebuil. ¹⁷ Ezi Elieser otarir vamira iti, an ziam Rehabia. Ezi Rehabia ovavir borir bar avirim iti.

¹⁸ Ezi Kohatin otarim Ishar, ezi Ishar, an otarir ivariam Selomit. ¹⁹ Ezi Kohatin otarir igharazir mam Hebron, an otarir 4pla iti. An otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam. ²⁰ Ezi Kohatin otarir igharazim Usiel, an otarir pumuning iti. An otarir ivariam Maika, ezi an girara irim Isia.

²¹ Ezi Livain otarir igharazim Merari, an otarimning'in ziamning kara: Mali ko Musi. Ezi Malin otarimning'in ziamning: Eleasar ko Kis. ²² Ezi Eleasar otariba puvatigha areme, a guivibara iti. Ezi an guivir kaba me kaghira uan afeziar dozim Kisin otaribar iti. ²³ Ezi Musi otarir 3pla iti: Mali ko Eder ko Jeremot.

²⁴ Gumazir kaba bar moghira Livain ovavir boriba, egha me bar Livain anabam'in ikizibar gumazir dapaniba. Me Livain anabam'in adarazir ziaba osira iza-ghirir dughiam'in, me men ziaba vagh-vagha men adarazir ziabar apengan men

23:1: 1 Atriviba 1:1-40 * **23:9:** Simein boribar dibobonir ves 9in itim, a ves 10 ko 11 min zuir puvati. Kamaghin amizi e fozir puvati, dibobonir manam a guizbangira. **23:13:** Ua Me Ini 28:1

ziaba osiri. Ezi Livain anabamın adarazir 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven ingangarim gami.

²⁵ Devit faragha kamaghın mikeme, “Ikiavıra Itir God, Israelian God, avugh-sazir bar aghuim uan gumamazibagh anıngi, egh a uabi Jerusalemın iki mamaghıra ikiam. ²⁶ Kamaghın amizi, datırighın Livaiba ua Ikiavıra Itir Godın Purirpenim ko ofabagh amir biziba ater daruan kogham.” ²⁷ Ezi gumaziba gın Devitın akar abuananabar gın ghua, egha Livain anabamın gumazibar ziaba osira uaghiri. Ezi Livain anabamın 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven ingarasa men ziaba isi.

²⁸ Livaibar ingangarim kamakın.† Me Aronın ovavir boribar akuragh Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven ingaramın ingangarim iti. Egha me uaghan Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven me uari akuvir danganiba ko danganir an avınizir divazımın aven itibar ganamin ingangarim iti. Ikiavıra Itir God bagha misevezir itarir ekiaba ko itarir doziba, da Ikiavıra Itir Godın damazımın mizeghti, Livaiba bizir kabar amuti da ua zueghamin ingangarim iti. Egha Livaiba uaghan Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven damuamin ingangarir igharazir maba uaghan iti.

²⁹ Me God ganıdir bretın rubuzibar pozir pumuningın ganamin ingangarim ikia, egha uaghan wit tuamin ofa bagh plauan aghuiba, ko yis puvatızir bisketba, ko bret tuamin ofaba, ko plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretba bar dar ganam. Me uaghan ofan kabar amuamin daghebar gan dar osımtıziba tuisighamin ingangarim iti. ³⁰ Egha mızaraziba ko guaratıziba bar, me Ikiavıra Itir Godın damazımın izi a minabıva an ziam famin ingangarim iti. ³¹ Me uaghan Ikiavıra Itir God bagh ofan bar isia mıghıribar amusi, me Sabatın dughiaba ko iakinir igiaba otivir dughiabar isar ekiaba, ko uari akuvir dughiaba, me arazir kam damu

mamaghıra iki. Godın Akar Gavgavıba mikemezi moghın, me dar gın mangıva dughiar ekiabar vaghvagh ofan manaba ko ofaba manmaghın dar amuam. Livaiba zurara Ikiavıra Itir Godın damazımın an ziam famin ingangarim iti. ³² Livaiba Ikiavıra Itir God Bativamin Purirpenim ko an Dıpenimın ganamin ingangarim iti. Egh me uaghan uan adarasi, kar Aronın ovavir boriba, me men akurvagh Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ingangaribar amuam.

24

Devit Godın ingangarim damuasa ofa gamir gumaziba amısva me arısi

¹ Kar Aronın ovavir boribar ikıziba. Aronın otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ² Ezi Nadap ko Abihu, aningın afeziam ikiavıra itir dughiamin, aning aremegha boriba puvati. Kamaghın amizi, Eleasar ko Itamar, aningra ofa gamir gumazımningın oto. ³ Ezi Devit atrivimın itir dughiamin, a kamaghsua, ofa gamir gumazibar ingangariba deravıram otivam. Kamaghın amizi, a ofa gamir gumazibar ikıziba vaghvagha ingangarim bagha me amısefe. Ezi Sadok ko Ahimelek an akuragha ingangariba isa ofa gamir gumazibagh anıdi. Sadok, a Eleasarın ovavir boribar mav, ezi Ahimelek a Itamarın ovavir boribar mav. ⁴ Aning garima, Eleasarın ovavir boriba gumazir dapanir avırıba iti. Kamaghın amizi, aning me tuiragha me isa 16plan ikızibar me arıki. Ezi Itamarın ovavir boriba, gumazir dapanir avırıba puvati. Kamaghın amizi, aning me tuiragha me isa 8plan ikızibar me arıki. ⁵ Devit ofa gamir gumazibar ingangarim bagha gumaziba amısevir dughiamin, a Eleasarın ikızımın gumazıbara amısevir puvati, o Itamarın ikızımra amısefe, puvati. A vırara aningın ikızımningın gumazıba amısvam. Aningın ikızımning me uaghara Godın ingangarir kam damuamin gumazıba iti. Egha me uaghara Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven ingangarim damuamin

^{23:26:} Godın Arazıba 10:8 ^{23:28:} Dıbobonıba 3:5-9 † ^{23:28:} E kamaghın gari, Devitın akam ves 26ın gıfa. Marazi ghaze akar kam ves 28ın ikegha ghua ves 32ın tu, a uaghan Devit mıgei. ^{24:2:} Ofa Gami 10:1-2

gumaziba iti. Kamaghin amizi, me satu gikarara gumaziba amisefe.

⁶ Eleasar ko Itamarin ikizimningin ovavir boriba, uari gitavtagha uaghara satu gikararava ofa gamir gumaziba amisefi. Me me amisevegha givazi, akinafariba osirir gumazim Livain anabamin gumazim Netanelin otarim Semaia, a men ziaba osiri. Ezi Atrivim Devit uan ingangarir gumazibar garir gumaziba ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira Semaian garima, a ziaba osiri.

⁷ Me faraghavira satu gikararai dughiamin, me Jehoiaripin ikizim amisefe. Namba ² Jedaian ikizim, ⁸ namba ³ Harimin ikizim, namba ⁴ Seorimin ikizim, ⁹ namba ⁵ Malkian ikizim, namba ⁶ Mijaminin ikizim, ¹⁰ namba ⁷ Hakosin ikizim, namba ⁸ Abiyan ikizim, ¹¹ namba ⁹ Jesuan ikizim, namba ¹⁰ Sekanian ikizim, ¹² egha namba ¹¹ Eliasipin ikizim, namba ¹² Jakimin ikizim, ¹³ namba ¹³ Hupan ikizim, namba ¹⁴ Jesebeapin ikizim, ¹⁴ namba ¹⁵ Bilgan ikizim, namba ¹⁶ Imerin ikizim, ¹⁵ namba ¹⁷ Hesirin ikizim, namba ¹⁸ Hapisesin ikizim, ¹⁶ namba ¹⁹ Petahian ikizim, namba ²⁰ Jeheskelin ikizim, ¹⁷ namba ²¹ Jakinin ikizim, namba ²² Gamulin ikizim, ¹⁸ namba ²³ Delaian ikizim, egha namba ²⁴ Masian ikizim.

¹⁹ Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi ingangaribar amuasa ofa gamir gumazibar ikizir kabav sefe. Men inazir afeziam Aron fomira ingarizi moghin, me ingaram. Ikiavira Itir God, a Israelian God, a fomira ingangarir kam damuasa Aron mikeme.

Livaibar ikizibar ziaba

²⁰ Kar Livain ovavir borir igharaziba, me uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Sebuel, an ziar igharazim Subael, a Amramin ovavir boribar mav.

Ezi Jeeda, a Sebuelin ovavir boribar mav.

²¹ Ezi Isia, a Rehabian ovavir boribar mav, a men gumazir dapanim.

²² Ezi Selomit, a Isharin ovavir boribar mav.

Ezi Jahat, a Selomitin ovavir boribar mav.

²³ Ezi Hebron* otarir 4pla iti: an otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba ³ Jahasiel, ezi namba ⁴ Jekameam.

²⁴ Ezi Maika, a Usielin ovavir boribar mav.

Ezi Samir, a Maikan ovavir boribar mav.

²⁵ Ezi Isia, a Maikan dozim.

Ezi Sekaraia, a Isian ovavir boribar mav.

²⁶⁻²⁷ Merarin ovavir borimningin ziamning kara: Mali ko Musi. Guizbangira, aning Merarin otarim Jasian otarimning.

Merarin otarir igharazibar ziabar kara: Soham, Sakur ko Ipri.†

²⁸⁻²⁹ Malin otarimningin ziamning kara: Eleasar ko Kis. Eleasar otariba puvati.

Ezi Jeramel, a Kisin ovavir boribar mav.

³⁰ Ezi Musin otaribar ziaba kara: Mali ko Eder ko Jeremot.

Gumazir kaba, me Livain anabamin ikizibar gumaziba.

³¹ Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba uan doziba ko, ingangarir manam damusi satu gikararang Livain anabamin ikizibav kemeghti, me a damuam. Aronin ikizimin ofa gamir gumaziba, kar men aveghbuaba, me amizir arazibar mirara me dagh ami. Ezi Atrivim Devit, ko Sadok, ko Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira men garima, me satu gikararai.

25

Devit Godin Dipenimin ighiam damuasa Livaibar adarazi amisefe

¹ Devit uan midorozir gumazibar dapaniba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven an ziam famin ingangaribar amuasa gumazir maba amisefe. Men ziabar kara: Asapin ovavir boriba, ko Hemanin ovavir boriba, ko Jedutunin

* **24:23:** Ziar kam Hebron, a Hibrun akamin vezin kamın itir puvati. Egha vezin kam 1 Eghaghaniba 23:19in mirara ghu, ezi Hebronin ziam ves 23:19in iti. † **24:26-27:** Hibrun akam vezin kamın mingarim deragha abighizir puvati.

ovavir boriba. Me Ikiavira Itir Godin akam gumazamizibav mikinamin ingangarim ikia egha gitan guar aviriba ko tambarinbav sogh uaghan akam me mikinam. Men ziaba ko ingangarir me amibar kara:

² Asapin otaribar tongin, me Sakur ko Josep ko Netania ko Asarela me amisefe. Asap uabi me gativagha men gari, egha atrivim me migeir dughiaabar, me Godin akam akuri.

³ Me Jedutunin otaribar tongin, 6plan gumazir kaba amisefe: Gedalia, Seri, Jesaia, Simei, * Hasabia ko Matitia. Ezi men afeziam Jedutun me gativagha men gari. Me Ikiavira Itir Godin akamin gun migiava a minabava, an ziam fava gitan igharagha garibav sogha ighiabagh ami.

⁴ Ezi Hemanin otaribar tongin, me gumazir kaba amisefe. Bukia, Matania, Usiel, Sebucl, Jerimot, Hanania, Hanani, Eliata, Gidalti, Romamtieser, Josbekasa, Maloti, Hotir ko Mahasiot. ⁵ Heman, a Godin akam isi atrivimin mikimamin ingangarim iti. God faragha ziar ekiam isi Heman daningasa akam akiri. Kamaghin amizi, an otarir 14pla ko guivir 3pla a ganingi. ⁶ Ezi Heman uan otaribagh ativagha men garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, an ziam famin ingangariba iti. Me gitan igharagha gariba ko tambarinbav sogh an ziam fiva ighiaba bangam.

Ezi Atrivim Devit Asap ko Jedutun ko Heman gativagha men gari.

⁷ Gumazir kaba ko Livain igharazir ighiabar amuamin foziba, men dibobonim 288. Me bar deravira ighiabagh amir fofozim ini, egha me bar deravira gitabav sogha fo. ⁸ Me bar moghira, satu gikararang foghasa, terara ingangarimin faragh mangam. Gumazir igiaba, o gumazir ghuriba, o gitabagh ikarara bar fogha givaziba, o tighar gitabagh ikararangamin fofozim iniamiba, me bar satu gikararai. Men ikiziba vaghvagha

12plan gumaziba iti.

⁹ Me faraghavira satu gikararava, Asapin ikizimin gumazim Josep ko an adarazi amisefe.

Egha namba 2in dughiamin, Gedalia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁰ Egha namba 3in dughiamin, me Sakur ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹¹ Egha namba 4in dughiamin, me Seri, an ziar igharazim Isri, me an otariba ko an adarazi amisefe.

¹² Egha namba 5in dughiamin, me Netania ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹³ Egha namba 6in dughiamin, me Bukia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁴ Egha namba 7in dughiamin, me Asarela, an ziar igharazim Jesarela, me an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁵ Egha namba 8in dughiamin, me Jesaia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁶ Egha namba 9in dughiamin, me Matania ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁷ Egha me namba 10in dughiamin, Simei ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁸ Egha me namba 11in dughiamin, Usiel, an ziar igharazim Asarel, me a ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁹ Egha me namba 12in dughiamin, Hasabia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁰ Egha me namba 13in dughiamin, Sebucl, an ziar igharazim Subael, me an otariba ko an adarazi amisefe.

²¹ Egha namba 14in dughiamin, me Matitia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²² Egha namba 15in dughiamin, me Jerimot ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²³ Egha namba 16in dughiamin, me Hanania ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁴ Egha namba 17in dughiamin, me Josbekasa ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁵ Egha namba 18in dughiamin, me Hanani ko an otariba ko an adarazi amisefe.

* **25:3:** Ziar kam, "Simei," datirighin Hibrun akamin itir puvati. A fomira ike, egha datirighin itir puvati. Ves 17 Simein gun migei.

- 26 Egha namba 19in dughiamin, me Maloti ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 27 Egha namba 20in dughiamin, me Eliata ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 28 Egha namba 21in dughiamin, me Hotir ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 29 Egha namba 22in dughiamin, me Gidalti ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 30 Egha namba 23in dughiamin, me Mahasiot ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 31 Egha namba 24in dughiamin, me Romamtieser ko an otariba ko an adarazi amisefe.

26

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

1 Livain anabamin gumazir maba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabagh eghuva dar garir gumaziba. Men ziabar kara:

Meselemia, a Koren otarim, a Asapin adarazir mav, egha a Koran ikizimin gumazim.

2-3 Ezi Meselemian otaribar ziabar kara: An otarir ivariam Sekaraia, ezi namba 2 Jediael, ezi namba 3 Sebadaia, ezi namba 4 Jatniel, ezi namba 5 Elam, ezi namba 6 Jehohanan, ezi namba 7 Elioenai.

4-5 God deragha Obetidom gamima, an otarir aviriba iti. Men ziabar kara: An otarir ivariam Semaia, ezi namba 2 Jehosabat, ezi namba 3 Joa, ezi namba 4 Sakar, ezi namba 5 Netanel, ezi namba 6 Amiel, ezi namba 7 Isakar, ezi namba 8 Peuletai.

6 Ezi Obetidomin otarim Semaia, an otarir maba iti. Me gumazir bar aghuiba egha bar gavgafi, kamaghin amizi, me uan ikizibar gumazir dapanibar otifi.

7 Semaian otaribar ziabar kara: Otni, Refael, Obet, Elsabat, Elihu ko Semakia. Elihu ko Semakia bizir aviribar ingaran bar fo.

8 Obetidomin ikizimin 62plan gumaziba, me bar gumazibar garir gumaziba, egha me bar gavgavigha uan ingan-garibagh fogha dagh ami.

9 Ezi Meselemian ikizimin gumazir 18pla, me bar deravira uan ingan-garibagh fogha dagh gami.

10-11 Hosa, a Merarin ikizimin gumazim. Hosan otaribar kara: An otarim Simri, a men dapanimin iti. (Simri, a guizbangira Hosan otarir ivariam puvati. An afeziam an amisevezi, a gumazir dapanimin oto.) Ezi namba 2 Hilkia, ezi namba 3 Tebalia, ezi namba 4 Sekaraia. Hosan ikizimin 13plan gumaziba, me tiar akabar garir ingangarim iti.

12 Itiar akabar garir gumazir dapanir kaba, me uan ikiziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akabar ikia dagh eghuva dar garir ingangarim gami, mati Livain gumazir igharaziba uan ingangaribagh ami moghin ami.

13 Ikizir kabar gumaziba bar moghira satu gikararang fofoghasa, me Ikiavira Itir Godin Dipenim itiar akar manamin gan a geghuvam. Men ikizim aviraseme, o avirasemezir puvati, ikizir kabar gumaziba bar moghira ingangarim iniam.

14 Me satu gikarara kamaghin foghasa, terara aruem anadi naghin itir itiar akamin gan a geghuvam. Ezi satu Meselemia amisefe. Ezi gin me ua satu gikarara kamaghin foghasa, Sekaraia itiar akar manamin gan a geghuvam, ezi satu itiar akar notin itim amisefe. Sekaraia, a Meselemian otarim, egha nighnizir aghuiba anidir gumazim. 15 Ezi satu gin sautin amadaghan itir itiar akamin gan a geghuvasa Obetidom amisefe. Egha satu, danganir biziba arizibar ganamin ingangarim bagha an otariba amisefe. 16 Egha satu, aruem uaghiri naghin itir itiar akam ko itiar akar me kamaghin diborim Saleket, aningin ganasa, Supim ko Hosa amisefe. Saleketin itiar akam, a pin ghuavanadir tuavimin boroghin iti. Me itiar akar kabar ganamin ingangarim damuasa, me ikizir

kaba amisefe, eghti ikizitam faragh ingarighti, gin ikizir igharazitam men danganim inigh ingaram.*

¹⁷ Arueba bar zurara, Livain 6pla aruem anadi naghin itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla notin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla sautin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi. Ezi 4pla danganir me biziba arizibar gara a geghufi. Me gumazir pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati, egha ua pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati. ¹⁸ Ezi 6plan gumaziba, aruem uaghiri naghin itir itiar akamin gara a geghufi.† Pumuning dipenimin gara a geghufi, ezi 4plan gumaziba tuavimin gari.

¹⁹ Gumazir itiar akabar garir kaba bar moghira Kora ko Merarin ikizimningin adarasi.

Livaiba amir ingangarir maba

²⁰ Livaibar gumazir mam Ahiya, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazim. Egha a uaghan gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha anidir bizir aghuiba itir danganimin gari. ²¹ Ezi Gersonin otarim Ladan, an ikizimin gumazir mam, an ziam Jehiel. ²² Ezi Jehielin otarimning, Setam uan aveghbuam Joel ko, aning Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir ingarim iti.

²³ Ezi Amram ko Ishar ko Hebron ko Usielin ikiziba, me bar ingangariba iti. Men ingangaribar kara:

²⁴ Amramin ikizimin gumazim Sebucl, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazir dapanim. A Mosesin otarim Gersom, an ovavir boribar mav.

²⁵ Sebuclin ikizimin gumazir mam iti, an ziam Selomit. A Gersomin aveghbuam Elieser, an ovavir boribar gumazim. Elieser, a Rehabian afeziam, ezi Rehabia, a Jesaian afeziam, ezi Jesaia, a Joramın afeziam, ezi Joram, a Sikrin afeziam, ezi Sikri, a Selomitin afeziam. ²⁶ Gumazamiziba God bagha

anidir bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, Selomit uan adarazi ko, me bizir aghuir kabar gara dagh eghufi. Atrivim Devit, ko ikizibar gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar gumazir dapaniba bizir aghuir kaba God bagha dagh inaba. ²⁷ Me midorozibagh amir dughiabar, me uan apaniba abira men bizir aghuir aviriba ini. Egha me gin God bagha bizir kabar mabagh inabagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim damuasa da inigha ize. ²⁸ Bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir kabar maba, Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ko Atrivim Sol, ko Nerin otarim Apner, ko Seruian otarim Joap, me da isa God ganingi. Ezi Selomit uan adarazi ko bizir kaba bar dagh eghuva dar gari.

²⁹ Ezi Isharin ovavir boribar tongin, me Kenania uan otariba ko, gavmanin ingangaribar amuasa me amisefe. Me akinafariba osirir ingangaribagh amua kotin aven Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi.

³⁰ Ezi Hebronin ovavir boribar tongin, me Hasabia ko an adarazir 1,700plan gumaziba amisevezi, me gavmanin ingangarim gami. Me Israelin nguazir aruem uaghiri naghin ikegha ghua, Jordanin Fanemin otozimin, me gavmanin ingangariba bar dagh ativagha dagh ami. Gumazir kaba me gavmanin ingangariba bar dagh fo, egha me Ikiavira Itir God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar adagh ativagha dagh ami. ³¹ Ezi Jeria, a Hebronin ovavir boribar adarazir gumazir dapanim. Namba 40in azenimin Devit atrivimin itima, me Hebronin ovavir boriba buri. Egha me garima, gumazir kabar aviriba, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Jaserin iti. Jaserin itir gumazir kaba, me bizir bar aghuir igharagha garir aviribagh amir fofozir gumaziba. ³² Ezi Atrivim Devit, Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir

† **26:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

danganir kabagh ativagh dar ganasa Jeria, ko an adarazi amisefe, men dibobonim 2,700in tu. Nguazir kaba, Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin faragha zuimin adarazir nguaziba. Ezi 2,700plan gumazir kaba me gumazir bar aghuiba, egha uan ikizibar gumazir dapaniba. Egha gumazamiziba God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar dagh ativagha dar gari.

27

Atrivimin gumazir dapaniba ko midorozir gumazibar dapanibar ziaba

¹ Kar Israelian ikizibar gumazir dapanibar ziaba, ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar ziaba, ko 100plan midorozir gumazibar gari gumazir dapanibar ziaba, ko akinafariba osirir gumazibar ziaba. Gumazir dapanir kaba, 12plan ikizir ekiabar gumazir ingangaribagh amibagh ativagha men gari. Ikizir kabar ikizir vamira zurara azenibar iakinir tamn ingarighti, gin ikizir igharazim men danganim inigh iakinir igharazimin ingaram. Ikizir kaba vaghvagha 24,000plan gumaziba iti. Men zibar kara:

² Sapdielin otarim Jasobeam, a iakinir faragha zuimin ingangarim damuamin 24,000plan gumazibar garir gumazir dapanim. ³ Egha a uaghan midorozir gumazibar gumazir dapanibar garir gumazir dapanim. A Peresian ikizimin gumazir mam.

⁴ Ezi Ahohin ikizimin gumazim Dodai, a namba 2 iakinimin ingangarim damuamin gumazir 24,000pla me geghuva men gari. Ezi Miklot an namba 2in ikia an akurvasi.*

⁵ Ezi Benaia, a ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim, a namba 3in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. ⁶ Benaia, an Atrivim Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar

mav, egha midorozir gumazir kabar gumazir dapanim. Ezi an otarim Amisabat an namba 2in ikia an akurvasi.

⁷ Ezi Asahel, a Joapin dozim, a namba 4 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Ezi an otarim Sebadaia, gin an danganim ini.

⁸ Ezi Samhut, a Isharin ikizimin gumazim, a namba 5 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.

⁹ Ezi Ikesin otarim Ira, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, a namba 6 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.

¹⁰ Ezi Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 7in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heles, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.

¹¹ Ezi Sibekai, a Husan nguibar ekiamin gumazim, a namba 8in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Sibekai, a Seran ikizimin gumazim.

¹² Ezi Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, a namba 9 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Abieser, a Benjaminin anabamin adarazir gumazim.

¹³ Ezi Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 10in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Maharai, a Seran ikizimin gumazim.

¹⁴ Ezi Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 11in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Benaia, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.

* **27:4:** Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

¹⁵ Ezi Heldai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 12in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heldai, a Otnielin ikizimin gumazim.

Gumazir dapanir Israelian anababagh eghuva men garibar ziaba

¹⁶ Israelian anababar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara:

Elieser, a Sikrin otarim, a Rubenin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Sefatia, a Makan otarim, a Simeonin anabamin adarazi gativagha men gari.

¹⁷ Ezi Hasabia, a Kemuelin otarim, a Livain anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Sadok, a Aronin ikizimin adarazi gativagha men gari.

¹⁸ Ezi Elihu, a Devitin avebar mam, a Judan anabamin adarazi me gativagha men gari.

Ezi Omri, a Maikelin otarim, a Isakaran anabamin adarazi gativagha men gari.

¹⁹ Ezi Ismaia, a Obadian otarim, a Sebulunin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Jeremot, a Asrielin otarim, a Naptalin anabamin adarazi gativagha men gari.

²⁰ Ezi Hosia, a Asasian otarim, a Efraimin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Joel, a Pedaian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin mam in adarazi gativagha men gari.

²¹ Ezi Ido, a Sekarain otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin adarazi gativagha men gari, me Gileatin Distrighin iti.

Ezi Jasiel, a Apnerin otarim, a Benjaminin anabamin adarazi gativagha men gari.

²² Ezi Asarel, a Jerohamin otarim, a Danin anabamin adarazi gativagha men gari. Kar Israelian anababar garir gumazir dapaniba.

²³ Ikiavira Itir God bar fomira akam akira ghaze, a Israelian gumazamizibar amighti, men dibobonim bar avirasemegh overiamin mikovezibar min otogham. Kamaghin amizi, Atrivim Devit gumazir igiar 20plan azenibar apengan itiba, a me mengezir puvati. ²⁴ Seruian otarim Joap, a gumaziba medir dughiamin, a ingangarir kam agivazir puvati. God gumaziba medir arazir kam gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Israelia puv me gami. Ezi bizir kam bangin, me gumazibar dibobonim, Atrivim Devit Amizir Bizibar Eghaghaniba Akinafarir kam in da osirizir puvati.

Atrivimin bizibagh eghuva dar garir gumazibar ziaba

²⁵ Adielin otarim Asmavet, an atrivimin dagiaba ko bizir aghuibar garir gumazim. Ezi Usian otarim Jonatan, a dagher dipenir tintinibar kantrin itiba ko nguibar ekiabar aven itiba ko nguibar dozibar itiba ko midorozir danganibar itir tauan bar gavgavibar gari. ²⁶ Ezi Kelupin otarim Esri, an azenibar ingarir gumazibar garir gumazim. ²⁷ Ezi Raman nguibar ekiamin gumazim Simei, an atrivimin wainin azenibar garir gumazim. Ezi Sefamin nguibar ekiamin gumazim Sapdi, a wainin dipaba arighamin danganibar garir gumazim. ²⁸ Ezi Gederin nguibar ekiamin gumazim Balhanan, an aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibar itir olivin temebara ko fighin temebar garir gumazim. Ezi Joas, olivin boreba arizir danganibar garir gumazim. ²⁹ Ezi Saronin danganir zarimin itir gumazim Sitrai, a Saronin danganir zarimin itir bulmakaubar garir gumazim. Ezi Atlain otarim Safat, a danganir zarir igharazibar itir bulmakaubar garir gumazim. ³⁰ Ezi Ismaelin ikizimin gumazim Obil, an atrivimin kamelbar garir gumazim. Ezi Meronotin nguibar ekiamin gumazim Jedea, a donkibar garir gumazim. ³¹ Ezi Hagarin ikizimin gumazim Jasis, a sipsipba ko memebar garir gumazim.

Gumazir kaba bar moghira, Atrivim Devitin bizibar garir gumazir dapaniba.

Gumazir nighnizir aghuiba isa Devit ganidibar ziaba

³² Jonatan, a Atrivim Devitin afeziar dozim, a nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidir gumazim. A fofozir ekiam ikia egha akinafariba osirir arazim bar a gifo. A Hakmonin otarim Jehiel ko, aning atrivimin otaribar sure gamir ingangarim iti.

³³ Ezi Ahitofel uaghan nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumazim. Ezi Arkan nguibar ekiamin gumazim Husai, an atrivimin roroar aghuim. ³⁴ Ahitofel aremezir dughiamin gin, Abiatar ko Benaian otarim Jehoiada, aning Ahitofelin danganim ini.

Ezi Joap atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim.

28

Devit Godin Dipenimin ingaramin araziba ko, me manmaghin an ingaramin arazibar gun gumazir aruabav gei

¹ Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba izi Jerusalem uari akuvaghassa, me bagha akam amada. Kamaghin amizi, Israelian anababar gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapaniba ko, gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivim ko an otaribar biziba ko asizibar garir gumazibar gumazir dapaniba, ko atrivimin dipenimin ingangaribagh amir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir gavgaviba ko, gumazir aruaba, me bar moghira iza Jerusalem uari akufa.

² Ezi Atrivim Devit dikavigha mitigha kamaghin me migei, “Ia nan aveghbuaba ko nan gumazamiziba, ki amir migirigiam ia a baragh. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Dikrizir Gavgavimin Boksiam arighasa a bagh Dipenir aghuitamin ingarasa uan navir averiamin pamten nighnisi. Eghti Boksar kam kagh avughsi, en Godin dagarimning arizir danganimin min ikiam. Ki Dipenir kam ingarasa nighnigha, a bagha biziba

bar da akuvagha gifa. ³ Ezi God kamaghin na migei, ‘Devit, ni midorozir gumazimra, egha gumazamizir avirimin misoghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nin iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba na bagh izi nan ziam famin Dipenir kam, ni an ingaram kogham.’

⁴ “Egha Ikiavira Itir God, Israelian God, Israelia gativagh men gan mamaghira ikiasa na ko nan ovavir boriba amisefe. A faragha Judan anabamin adarazi amisefe, eghti me Israelia gativagh men gan men gumazir dapanibar ikiam. Egha Judan anabamin gumazibar tongin, a nan afeziamin ikizim amisefe. Egha gin, a uan ifongiamin gin ghua, nan aveghbuabar tongin na amisevegha na gamizi, ki Israelia bar moghira, men atrivimin oto. ⁵ Ikiavira Itir God otarir aviriba na ganingi. Egha men tongin a Solomon amisefe, eghti a nan danganim inigh Israelian kantrin ganam. Israelin kantri, a guizbangira Ikiavira Itir Godin kantri. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, ‘Nin otarir kam, Solomon, anarira nan Dipenim ko an avinamin divazimin ingaram. Guizbangira, a nan otarimin ikiasa ki anemisefe. Eghti ki an afeziamin ikiam. ⁷ A datirighin ami moghin, nan Akar Gavgaviba ko bizir ki damuasa mikemezibar gin mangiti, ki an ikizimin adarazir gumaziba amsivti, me zurara atrivibar iki mangi mamaghira ikiam.’”

⁸ Egha Devit ua kamaghin gumazamizibav gei, “Ia Ikiavira Itir Godin gumazamizir datirighin kagh tuivighav itiba, ki e uan Godin damazim ko ian damazibar, ki guizbangira kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, ian God e ganingizir Akar Gavgavir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, nguazir aghuir kam in ikiam, eghti a ian nguazimra ikivira ikiam. Eghti ian ovavir borir gin otivamba uaghan zurara nguazir kam in iki mamaghira ikiam.

⁹ “Ezi nan otarim Solomon, ki ni migei, ni bar deraghvira uan afeziamin God gifogh an apengan ikisi, ni uan navir averiamin

aven nighnizir bar vamira iki. Egh ni an ifongiamin gin mangisi bar gavgafigh. Ikiavira Itir God en nighniziba ko ifongiabagh fo, kamaghin amizi, ni kamaghin damu. Ni an ifongiam gifoghsi bar gavgavighi, a nin amamangatighi ni deravira a gifogham. Egh ni akirim ragh a gasaraghti, a ni batuegh akirim ragh ni gasaraghti ni zurara an saghon ikiam. ¹⁰ Egh ni datirighin kamaghin fogh, gumazamiziba izi Ikiavira Itir Godin ziam famin Dipenim, an an ingarasa ni amisefe. Kamaghin amizi, ni gavgavigh Dipenir kamın ingar.”

¹¹ Devit mikemegha givagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin bizir osiziriba ko Dipenimin ingaramin nedazimin akinafarim isa Solomon ganingi. Nedazir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenir kamın danganiba, ko Dipenimin azuarir ekiam, ko danganir bizir aghuibar arighamiba, ko pin itir danganir doziba, ko aven itir danganir ekiaba, ko Danganir Bar Anogoroghezim, kar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighamin danganim. Boksir kamın asuam, kar God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim. Danganir kabar nedaziba, da bar akinafarir kamın iti. ¹² Godin Duam, Devitin akazir bizibar nedazibar kara: Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir uari akuvir danganim, ko me uari akuvir danganir ekiam okarizir danganir doziba, ko Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganiba, ko gumazamiziba Ikiavira Itir God ganidir bizir aghuiba arizir danganiba.

¹³ Akinafarir kam uaghan osizirir igharazir maba iti, dar kara: Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ingangarim damuamin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangarim bagh itariba ko bizir igharaziba, me manmaghin dar ingaramin arazim, da uaghan akinafarir kamın aven iti. ¹⁴ Osizirir kam, uaghan ghaze, gol ko silvan kapba ko itariba ko bizir igharazibar ingarsi, me gol ko silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. ¹⁵ Egh lamba ko da arighamin aghoriba bagh, me gol ko

silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. ¹⁶ Egh golin dakozibar ingarsi, me golin osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram, kar dakozir me bretba arigh da isi God daningamiba. Egh me silvan dakozibar ingarsi, me silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. ¹⁷ Akinafarir kamın me bizir kaba uaghan da osira izaghiri: Me fokba ko itariba ko kapbar ingarsi me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. Egh silvan itarir igharaziba bagh, me silvan osimtizir manmaghin itiba inigha, dar ingaram. ¹⁸ Ezi akinafarir kam uaghan bizir kabar gun migei: me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh, me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingaram. Egh me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarighi, aningin avizimning oneghirigh Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisin ikiam. Enselin kamning, Ikiavira Itir Godin karisin abanimin min ikiam.

¹⁹ Ezi Atrivim Devit kamaghin migei, “Akinafarir kamın itir nedaziba bar, Ikiavira Itir God uabi dar nedazibar nan akazi, ki da osiri.”

²⁰ Egha Atrivim Devit kamaghin uan otarim Solomon migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgavim, a nan God, a ni ko iti, a nin akurvaghham. Kamaghin amizi, ni mitigh bar gavgavigh ingangarir kam damu. Ni osimtizibar ganti, da ni abinan marki. Ni atiatingan marki. God ni ateghan kogham. Puvati. A ni ko iki mamaghira iki mangiti, ni an Dipenimin ingangarim agivaghham. ²¹ E Godin Dipenimin ingangaribar amuasa Livain anabamin ikiziba ko ofa gamir gumazibar ikiziba amisevegga gifa. Ezi ingangarir guar aviribar amuan bar foziba, nin akurvaghaha gara iti. Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira, nin migirigiabar gintighaha pura nıram oragha iti.”

29

Gumazamiziba Godin Dipenimin ingarasa bizir aghuiba arisi

¹ Ezi Atrivim Devit kamaghin gumazamiziba bar me miġei, “God uabi, nan otarim Solomon, uan Dipenimin ingarasa a ginaba. Ezi e bar fo, a bar igiamra ikia ingangaribar amuan fofozir ekiaba puvati. Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaramin ingangarir kam, a ingangarir dozim puvati, mati me nguazir kamın gumazamizibar dipenimin ingarasa. Puvati. A ingangarir bar ekiam. ² Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa pamten ingara bizir aviribar kiri, kar gol, silva, bras, ain, temeba, dagiar pizir aghuiba, dagiar gariba, ko dagiar bar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba uaghan, ki bar da inigha da ariki. ³ Ki uan Godin Dipenim bagha bar ifonge, kamaghin amizi, bizir ki akuvagha givazir kabagh isin, ki datirighin uabi uan gol ko silvaba aningi. ⁴ Kantri Ofirin golin bar aghuir ki aningizir kabar osimtizim, 100,000 kilogrem gafira. Ezi silvan aghuibar osimtizim 240,000 kilogremın tu. Bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiamın an biribar miriaba asingamin biziba. ⁵ Fofozir gumaziba uaghan silva ko golin kaba iniva Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar nedazibar ingaram. Ezi ian tinara datirighin ofan min uan bizitaba ko uabi isi, Ikiavira Itir God daningasa ifonge?”

⁶ Ezi ikizibar gumazir dapaniba, ko anababar gumazir dapaniba, ko gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivimin ingangaribar garir gumazir dapaniba, me Devitin migirigiar kam barazima a men navibagh inivima me uan ifongiamın gin ghua uan bizir aghuiba isa da anidi. ⁷ Me aningizir bizir kabar osimtiziba kamaghin ghu: gol 170,000 kilogrem gafira, ezi silva 340,000 kilogrem gafira, ezi bras 620,000 kilogremın tu, ezi ain 3,400,000 kilogrem gafira. ⁸ Ezi gumazir dagiar aghuir ivezir bar pin kozir igharagha gariba itiba, me da isa Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganimın da

ariki. Gersonin ovavir boribar mav Jehiel, a dagiar kaba arizir dipenimin garir gumazim. ⁹ Gumazamiziba garima, men gumazir dapaniba uan bizir aghuir aviribar aningasa naviba dikafi, egha me nighnizir bar vamira ikia uan ifongiamın gin ghua bizir kaba isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi gumazamiziba bar akonge. Ezi Atrivim Devit uaghan bar akonge.

Devit Ikiavira Itir Godin ziam fe

¹⁰ Egha Atrivim Devit gumazamizibar damazimin Ikiavira Itir Godin ziam fa kamaghin a minabi:

“O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziam Israelin God,

e nin gumazamiziba, e zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

¹¹ Ni gavgavir bar ekiam ikia, ziar ekiam ikia, bar pin mar iti, ni bar faragha iti.

Bar guizbangira, overiam ko nguazimin itir bizir kaba bar nin biziba.

Kamaghin amizi, ni biziba bar dagh ativagha dar atrivir ekiam.

¹² Nirara bar bizir aghuir aviriba e ganidi. Egha nirara biziba bar dagh atifa.

Nirara gavgavir ekiam kamın mingarim.

Nirara gumazamizibar amuti me gavgavigh ziar ekiaba iniam.

¹³ “En God, e datirighin ni minabava nin ziar bar ekiam fe.

¹⁴ “Ki uan gumazamiziba ko, e kamaghin mikiman kogham, e ni ganidir bizir kabar ghuaviba. Puvati. E pura gumazir kiniba, e bizitamın ghuavim ikiangizir puvati. Bizir kaba, kar bar nin bizibara. Ni faragha bizir kaba e ganingi, ezi e datirighin ua da isa ni ganidi. ¹⁵ E nin damazimin e iza pura guighav itir gumazamiziba ko azenan itir gumazamiziba, mati en inazir afeziaba. En ikirimirir nguazir kamın itim, a uaghan en suiraghan kogham. E otivigh dughiar otevimra ikegh arighiregham, mati nedazibar min, ghuariam aruem apazazi, da zuamira puvati. ¹⁶ O Ikiavira Itir God, en God, nirara ziar ekiam iniasa, e ni bagha

Dipenimin ingarasa bizir kaba kagh ada akufa. Ezi bizir ni bagha inigha izir kaba, da bar nin bizibara.

17 “Nan God, ni gumamazibar naviba tuisigha men garima, me arazir voroghira itibagh amima, ni navir amirizim isi. Ki bizir kam ginighnigha, uaghan nin ziar ekiam ginighnisi, ezi nan navim bizir kaba ni daningasa na dikavima, ki uan ifongiamin gin ghua da isa ni ganingi. Ezi arazir kamra, nin gumamazir kaba uan biziba isa ni ganingi. Ezi ki men ganigha bar akonge. 18 O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziaba Abraham ko Aisak ko Jekopin God, ni uan gumamazibar amuti, me ni bagh kamaghin garir nighnizim ko arazir aghuiba iki gavgavigh mamaghira ikiam. Egh ni uaghan men navir averiabar aven itir ifongiabar amighti, me nin porogh iki gavgavigh. 19 Ni nan otarim Solomonin nighnizim feghti, a nighnizir bar vamira iki nin Akar Gavgaviba, ko ni mikemezir akaba, ko arazir ni ifongezibar gin mangi, egh nin Dipenimin ingar. Dipenir kam, ki an ingarasa bizibar kiri.”

20 Egha Atrivim Devit kamaghin bar gumamazibav gei, “Ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fi.” Ezi gumamaziba oregha Ikiavira Itir God ko Atrivim Devitin damazimin dapaniba avigha nguazim giregha fuaghav ikia, Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, ziar ekiam a ganidi. 21 Egha gumamaziba amimzaraghan 1,000plan bulmakaun apurir igiaba, ko 1,000plan sipsipin apuriba, ko 1,000plan sipsipin nguziba inigha ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiribagh ami. Egha me uaghan wainin dipam ingamin ofabagh ami. Me uaghan Israelian gumamaziba bagha ofan igharazir avirir mabagh ami. 22 Egha me dughiar kam in isar ekiam gamua ofan igharazir kabar wainin dipaba ko asizir tuziba apava Ikiavira Itir Godin damazimin bar akonge.

Egha dughiar kamra, me Ikiavira Itir Godin ziamin olivin borem isa ua namba

2in dughiamin Solomonin dapanim gin-gegha, uam anemisevezi an atrivimin oto. Egha me uaghan ofa gamir gumazimin otivasa Sadok amisefe.

23 Ezi Solomon datirighin uan afeziamin danganim inigha Ikiavira Itir Godin gumamazibar atrivimin oto. An ingan- garim bar derazi Israelian gumamaziba bar an akabar girara zui. 24 Ezi gav- manin gumazir dapaniba, ko midorozir gumazir gavgaviba, ko Devitin otariba, me bar moghira Atrivim Solomonin apengan ikiasa akam akiri. 25 Ezi Ikiavira Itir God Solomon gamizi, a Israelian gumamazibar damazimin, a bar me gafiragha bar pin iti. Ezi God Solomon gamizi, a bar ekevegha ziar ekiam ikia Israelian atrivir faragha ikezibagh afira.

Devit areme

26 Jesin otarim Devit, a Israelian kantrin danganiba bar, dar atrivim. 27 A kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalem in atrivimin ike. 28 A gumamazibar damazimin bar ziar ekiam ikia, uaghan dagiar aviriba iti. A ikia ghua bar ghurigha givagha ovenge. Ezi an otarim Solomon gin, an danganim inigha atrivimin oto. 29 Atrivim Devit uan igiamin atrivimin ikia ghua ghurigha aremezi dughiamin amizi bizibar eghaghaniba, da akinafarir mabar iti. Akinafarir kaba, me kamaghin dar bori, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuelin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Gatin Eghaghaniba.* 30 Akinafarir kaba, Atrivim Devit amizir ingangarir ekiabagh eghara, uaghan a kantrin atrivimin ikia amizir bizibagh eghari. Egha da uaghan a bativizir bizir igharazibar eghaghanim gamua, egha Israelian gumamaziba ko nguazir kam in itir kantrin igharazibar eghaghanibagh ami.

29:23: 1 Atriviba 2:12 29:27: 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghaniba 3:4 * 29:29: Godin akam inigha izir gumaziba fomira osirizir akinafarir 3plan kaba, da ovenge, egha ua itir puvati. E fozir puvati, manmaghin garir eghaghaniba dar aven iti.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Namba 2 O 2 Eghaghaniba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanibar akinafarir Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akuar mam. Kamaghin, ni Namba 2in Eghaghanibar akinafarimin akar mingaribar gansi, ni Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akar faragha zuimin gan.

Namba 2in Eghaghanibar akinafarir kam, an Atrivim Solomonin eghaghanim gamua ghua dughiar Israelin kantri bigha akuar pumuningin ikia kantrin pumuningin otogha ghua, kantrin kamning uaghara apanibar dafaribar ikuvizir dughiamin tu. Akinafarir kam uaghan, kantri Israelin notin amadaghan itimin otivizir bizir aviribav kemezir puvati. A kantri Juda ko Jerusalem in nguibar ekiamin otivizir biziba, a dararam eghari.

Atrivim Solomonin eghaghanim

(Sapta 1–9)

God nighnizir aghuim isa

Solomon ganingi

(1 Atriviba 3:4-15)

¹ Devitin otarim Solomon, atrivir bar gavgavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekiar bar pin itim ini. ² Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko jasba, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian gumazamiziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migei. ³ Egha Solomon ko gumazamiziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin

danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kam in, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kam in iti. Bar fomira, Israelia gumazamiziba puvatizir danganim in itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kam in ingari. ⁴ Dughiar kam in, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalem in itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriati Jearimin nguibar ekiam in ghua Boksia kam in igha, iza Jerusalem in itir purirpenir kam in aneti. ⁵ Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonin itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin borogh in iti. Kar bras in dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hur in igiavotarim. Ezi Solomon gumazamiziba ko, me bar moghira ghua danganir kam in Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe. ⁶ Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha bras in ofa gamir dakozir kam in borogh in tugh a, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa gamir dakozir kam gisin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami.

⁷ Solomon ofa gamigha givazi, Ikiavira Itir God dimangan, uabi an akagha a migia ghaze, “Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam.”

⁸ Ezi Solomon kamagh in an akam ikaragha ghaze, “Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirigh in na gamizi, ki an danganim in igha atrivimin oto. ⁹ O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazamizir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham, mati nguazir kam in minemniaba. Kamagh in, ni datirigh in nan afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizbangira otivasa ki ifonge. ¹⁰ Ni datirigh in nighnizir aghuim ko fozim na daningasa ki ifonge, eghti ki deraghvira gumazamizir kabar ganam. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kabagh ativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki foziba bar puvati.”

¹¹ Ezi God kamaghin Solomonin akam ikaragha ghaze, “Nin azangsizim a bar dera. Ni bizir aviriba ko dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir puvati. Ni uan apanibagh asighasighasa nan azarazir puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir kamın ikiasa nan azarazir puvati. Ni gumazamizir ki ni ganingiziba deraviram men ganasa, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagha nan azai. ¹² Kamaghin, ki datirighin nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba ni daningam. Egh ki uaghan dagiar aviriba ni daningiva gumazamizibar amuti, me ziar ekiam ni daningam. Eghti bizir kamın, atrivir nin faragha ikeziba ko nin gin izamiba, ni bar me gafiragham.” ¹³ Ezi Solomon Gibeonin Godin ziam fer danganimin itir God bativamin Purirpenim ategha, uamategha Jerusalemın ghu. Egha a Jerusalemın atrivimın ikia Israelian gari.

Atrivim Solomon midorozir gumazir aviriba ko bizir aviriba iti
(1 Atriviba 10:26-29)

¹⁴ Solomon dughiabar zurara uan midorozir gumaziba bagha, midorozir karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba ikiamin nguibar ekiabar da arisi, ezi maba a ko Jerusalemın iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000plan hoziaba iti. ¹⁵ Solomon atrivimın itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba ko golin bar avirim inigha Jerusalemın ize. Ezi dughiar kamın silvaba bar avirasemegha dagiar kinibar mın pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati Israelin mighsıar muziaribar itir temeba. ¹⁶ Solomon, kantri Musri ko kantri Silisian, ua bagha hoziaba ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.* ¹⁷ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar izevim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar izevim 1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingangaribagh amir gumazir

kaba, me karisba ko hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia ko Sirian atriviba dagh ivesi.†

2

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bizibar akiri
(1 Atriviba 5:1-18)

¹ Solomon gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fasa, a Godin Dipenitamin ingarasa nighnisi. Egha a ua baghavira uaghan dipenitamin ingarasa nighnisi.

² Egha a 80,000plan gumaziba mighsiaba itir danganimin mangi dagiaba aghorasa me amisevegga, 70,000plan gumazir dagiaba ko bizir igharaziba sara ateramiba amisevegga, 3,600plan ingangarir gumazibar ganamin gumazir dapaniba amisefe.

³ Egha Solomon Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram bagha akam amaga ghaze:

“Ni fomira nan afeziam Atrivim Devitin akura, egha ni an Dipenimin ingarasa temer sidaba a bagha da amangi. Ezi ki kamaghin ifonge, ni datirighin uaghan arazir kamra na damuam. ⁴ Ki datirighin Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenimin ingaram. Dipenir kam, a God baghvira ikiam, eghti ki uan gumazamiziba ko dipenir kamın mangi mughuriar aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh e zurara Godin damazimın bretin rubuzir e ofan mın a daningamibar arigham. Egh e bar isia mighirir ofabar amuam. Egh e zurara mizaraziba ko guaratiziba bar, ko Sabatin dughiaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavira Itir God, en Godin ziam famin dughiar ekiar igharaziba, e a bagh ofan kabar amuam. A zurara arazir kam damuasa Israelia e mikeme.

⁵ “En God gavgavir bar ekiam ikiava godin igharaziba bar dagh afira. Kamaghin, ki bar Dipenir ekiamra ingaram.

⁶ Guizbangira, gumazitam God bagh dipenir tamın ingaran iburagham. E fo, overiar bar pin itim, en damazimın

1:12: 1 Eghaghaniba 29:25; 2 Eghaghaniba 9:22 **1:14:** 1 Atriviba 4:26 **1:16:** Godin Araziba 17:16 * **1:16:** Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, Kantri Musri, a Kantri Isipin ababanım gami. † **1:17:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarım abighizir puvati. **2:6:** 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 6:18

a bar ekefe, egha a uaghan Godin damazimin, bar sufi. Kamaghin, tinara a bagh dipenitamin ingaramin gavgavim iti? Ti puvatigham. Ki uaghan a bagh dipenimin ingaran iburaghburaki. Egha ki a bagh, paura tuti a isi migharir mughuriar bar aghuim damuamin danganimin min, Dipenimin ingarasa ifonge.

⁷ “Ki uabi, ki Juda ko Jerusalem in gumazir maba iti, fomira nan afeziam Devit, Godin Dipenir kam in ingangaribar amuasa me amisefe. Me bizir igharagha garibar amuamin fofoziba iti. Ni gumazir bizir igharagha garibagh fozir aghuitam amadaghti, a izi me ko ingar. Gumazir kam, gol ko silva ko bras ko ain in bizibar ingaramin fofozim iki. Egh nir pighagheviba, ko nir agheviba ko nir bluplaba ko, dighdirir bar aghuibar ingaramin fofozir bar aghuim iki. A uaghan nedaziba aghoramin fofozim iki.

⁸⁻⁹ “Ki uaghan kamaghin fo, nin ingangarir gumazir maba Lebanon in mighsiabar itir danganibar itir teme ba oka bar fo. Kamaghin, nin ingangarir gumaziba Lebanon in temer sidaba ko temer painba ko junipan teme ba okegh na bagh da amadaghti da izasa ki ifonge. Ki Dipenir bar dafar dirimin ingaram. Kamaghin, ki uan ingangarir gumaziba amadaghti me mangi, nin ingangarir gumazibar akuragh temer pozir dafam mikinam.

¹⁰ “Ni oragh, ki daghetaba nin ingangarir gumazibar aningam. Ki witin me mirmirigha givazimin 2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba, ko wain in dipar 400,000 litaba, ko olivin borer 400,000 litaba ia daningam.”

¹¹ Tairin Atrivim Hiram, Solomon in akam baregha givagha, akinafarim osira, Solomon in akam ikarvagha kamaghin a migia ghaze:

“Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge, kamaghin a ni gamizi, ni men atrivimin oto. ¹² E datirighin Ikiavira Itir God in ziam fam, a Israelian God. A uabi overiam ko nguazimin in-

gari. Egha otarir bar aghuir mam isa Atrivim Devit in danganim iniasava a ganingi. Devit in otarir kam a nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba iti. Egh a Ikiavira Itir God in Dipenimin ingariva, ua bagh tam in ingaram.

¹³ “Kamaghin, ki datirighin uan ingangarir gumazir faragha zuim Hiram nin akurvaghsi anemangam. A ingangarir guar aviribar amuamin fofozim ikiava, nighnizir bar aghuim iti. ¹⁴ An amebam Dan in anabamin adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin nguibar ekiam in gumazim. Hiram, a gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba ko teme bar bizibar ingaramin fofozim iti. Egha a uaghan nir pighagheviba, ko nir bluplaba, ko nir agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fofozim iti. Egha gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devit in ingangarir gumazibar akuragh ingaram.

¹⁵ “Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba ko wain in dipaba ko olivin boreba amangasa ki ifonge. ¹⁶ Nan ingangarir gumaziba Lebanon in mighsiabar ghuavanabogh temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Jopan nguibar ekiam in magiram. Eghti nin ingangarir gumaziba Jopan izi temer kaba inigh Jerusalem in mavanangam.”

*Me Ikiavira Itir God in Dipenimin ingari
(1 Atriviba 5:15--6:38)*

¹⁷ Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israel in aven itiba, bar me menge. Fomira Solomon in afeziam Atrivim Devit me menge, ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600 in tu. ¹⁸ Egha a mighsiaba itir danganim in itir dagiaba aghorasa men 80,000 plan gumaziba amisevegha, dagiaba ko biziba aterasa 70,000 plan gumaziba amisefe, egh men

ganti me deravira ingangarim damuasa 3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3

¹ Atrivim Solomon Jerusalemın aven, Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira Itir Godın Dıpenimın ingari. Mighsıar kamra, Ikiavira Itir God Solomonın afeziam Devit bato. Fomıra Jebusian adarazir gumazir mam Arauna, a mighsıar kamın wıtın ovızibar iniba kua dar dagheba isir danganimın ikia ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godın Dıpenimın ingarasa anemisefe. ² Solomon atrivimın itir dughiamın, namba 4ın azenimın, an namba 2ın iakinimın an aruer namba 2ın, a Dıpenimın ingangarim maghıram a gami. ³ Godın Dıpenimın biribar ababanıba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da kamaghın ghu, an ruarım 27 mita, ezi an arozim 9 mitan tu. ⁴ Ezi azuarir mam Dıpenimın itiar akamın amadaghan iti. An arozim 9 mitan tugha, Godın Dıpenimın arozim ko voroghıra ghu. Ezi an tuirivim, 54 mitan tu. Ezi me golin aghuim inigha, danganir kamın aven biriba bar dagh arıgha da ave. ⁵ Egha me temer painın arariba inigha Godın Dıpenimın aven itir Anogoroghezir Danganimın biriba bar dagh afughafuki. Egha me golin aghuim inigha ter ararir kabagh arıgha bar da ave. Egha golin kam gisin, me temer detın nedazıba ko senın dıgırıba aghore. ⁶ Atrivim golin kaba, kantri Parvaimın da ini. Egha a dagıar bar dirir ivezıba bar pın kozıba inigha, Godın Dıpenim asıngi. ⁷ A gol inigh, Dıpenimın danganıba bar dar pogh da avasa gumazamizıbav gei, kar dıpenir otavarazıba ko afıaba, ko birıba, ko tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apengan itıba. Egha me Dıpenimın birıbar enselin bar gavgavıbar nedazıbar ghore.

⁸ Egha Solomon me mikemezi, me Bar Anogoroghezir Danganimın ingari. An arozim 9 mita, egha Dıpenimın arozim ko voroghıra ghu. Ezi an ruarım uaghan 9 mitan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir Danganimın birıbar pogha bar da ave. Golin kamın osımtızim

20,000 kilogrem gafıra. ⁹ Me 500 grem gol inigha dıkonıbar dapanıbar pogha da ave. Egha me uaghan gol inigha ghuriar pın itimın danganir dozıbar birıbar pogha da ave.

¹⁰ Egha atrivimın ingangarir gumazıba enselin bar gavgavir pumuningın nedazimningın ingari. Egha me gol inigha bar moghıra aningın pogha aning avara. Egha Bar Anogoroghezir Danganimın aven aning asara. ¹¹⁻¹³ Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganimın amadaghan gari. Aningın avızimning kuiaghırıgha voroghıra iti. Ezi aningın avızıbar ruarıba vaghvagha, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselin mam agharir guvimın amadaghan mıtıghav iti, ezi an avızir mam agharir guvimın birim biragha an poro. Ezi enselin ıgharazim agharir kirıamın amadaghan mıtıghav iti, ezi an avızir mam agharir kirıamın birim biragha an poro. Ezi aningın avızir ıgharazimning ıza danganir kamın aven tongıra uaning bıra. Enselin kamningın avızıbar ruarıba bar moghıra 9 mitan tu. ¹⁴ Egha Bar Anogoroghezir Danganimın tiar akam avasa, me inir bluplaba, ko pıghaghevıba, ko aghevıba ko, inir ghurghurir aghuarıba sara inigha inir ekiam isami. Egha me enselin bar gavgavıbar nedazıba inir kamın da isamıgha, tiar akamın anegura.

*Me guarir akınir ruarir pumuningın ingari
(1 Atrivıba 7:15-22)*

¹⁵ Atrivim mıgeıma, me guarir akınir ruarir pumuningın ingarıgha Ikiavira Itir Godın Dıpenimın tiar akamın azenara aning asara. Aningın ruarımning uaghara 16 mitan tu. Me uaghan guarir akınir ruarımningın roghuar pumuning akırıgha guarir akınir kamning gisin aning atı. Guarir akınir ruarir kamningın roghuamningın ruarım, 2 mita ko 20 sentimitan tu. ¹⁶ Me gın senbar ingarıgha guarir akınir ruarir kamningın roghuamning garu. Egha me temer pomıgranetin ovızıbar nedazir 100plan ingarıgha, senın

kabagh isin da ike.* ¹⁷ Ezi me guarir akinir ruarimningin ingangariba agivagha, aning inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha guarir akinir ruarir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.†

4

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha ua bizir mabar ingari

(1 Atriviba 7:23-51)

¹ Atrivim Solomon mikemezi, me bras inigha ofa gamir dakozir mamın ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi an arozim uaghan 9 mitan tu, ezi an tuirivim 4 mita ko akuamin tu. ² Egha me brasın avırıba inigha da tuezı da isia amerezi, me bras tengin bar ekiamın ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamın arozimın ababanım 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimın ababanım, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanım, 13 mita ko 71 sentimitan tu. ³ Egha me bulmakaun apuribar nedazir bizir pumuning tengin kamın akamın miriabar da arigha a gighui. Ezi tengin kamın akam bulmakaun nedazıba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedazıba, 1 mita 1 mitan tızıbar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravıra nedazir kaba sara ingari. ⁴ Egha me 12plan bulmakaun apurıba brasın dar ingara, uaghan maghıra tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghın gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghın gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimın apengan ikia, egha uarir akuighav iti. ⁵ Tengin kamın brasın mitiar azenan ikegha ghua averiamın tuzim, a bar mitemegha, an ababanım, 8 sentimitan tu, mati gumazimın dafarimın

ababanım. Tengin kamın miriam mati kavın akam, egha akimarir aghuarir onezir mamın mın kuiagherigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an aven ikiam. ⁶ Egha me uaghan tengin muziarir 10plan ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin miriamın ada afe, egha 5pla notin amadaghan ada afe. Ezi tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin asızir tuzıba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumazıba a guruam.

⁷⁻⁸ Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan aghoribar ingari. Lamın aghoribar ingaramın arazimın Akar Gavgavım, a Moses Osirizir Arazıbar akınafarımın iti, ezi me deravıram an gintigha, lambar agharıba arazir kamın dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozıbar ingari. Egha lamın agharıba ko dakozıba isa, Godin Dipenimin aven, Anogoroghezir Danganımın aven da ariki. 5plan dakozıba ko 5plan lamın aghorıba notin amadaghan iti, ezi 5plan dakozıba ko 5plan lamın aghorıba sautin amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan itarir ekiabar ingari. ⁹ Me uari akuvamin danganir ekiam ko uari akuvamin danganir dozımın ingari. Danganir dozir kam, a ofa gamir gumazıbar danganim. Egha uari akuvamin danganir ekiamın tiar akabar ingari. Egha me bras inigha tiar akar kabar pogha, bar ada ave. ¹⁰ Egha me tengin ekiam inigh ghua Dipenimin guamin mıkebar sautin amadaghan itimın anefa.

¹¹ Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziarıba, ko ghuzıba kavamadir itarıba sara ingari. Egha datırighın Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangarıba bar ada agıfa. Kar Ikiavıra Itir Godin Dipenimin ingangarıba. ¹² Bizir Huram ingarizıbar kara: Brasın ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningın pın itir dapanimning ko, sen brasba ivemın mın dar ingarigha, a da isa guarir akinimningın dapanimningın asuamning asingi. ¹³ A

* **3:16:** Hibrun akam ghaze, me Bar Anogoroghezir Danganımın aven senin kabar ingari. Ezi bar guızbangıra, Bar Anogoroghezir Danganımın aven, me an bizıbar ingarir puvati. Kamaghın amızı, gumazir avırıba ghaze, me deragha akar kamın mingarımın osirizir puvati. † **3:17:** Hibrun akamın, zıar kam Jakın, akar kamın mirara ghu, “God a gamızı an oto.” Ezi zıam, Boas, akar kamın mirara ghu, “Godın gavgavımın aven.” **4:1:** Ua Me Ini 27:1-2 **4:6:** Ua Me Ini 30:17-21 **4:7-8:** Ua Me Ini 25:23-40

uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinimning dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti. ¹⁴ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari. ¹⁵ Egha uaghan tengin dipar bar ekiar kamın ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ¹⁶ Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isamigha dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

¹⁷ Atrivim Solomon Seredan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezı da isia ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ¹⁸ Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtızim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtızim gifozir puvati.

¹⁹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arızir dakozimin ingari. ²⁰ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari. Lambar ingaramin arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar aven iti, ezi me lamin aghoriba arazir kamın gin ghua dar ingari. ²¹ Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko,

lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari. ²² Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutıma migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

5

¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arızimin da ariki.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aneti (1 Atriviba 8:1-9)

² Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemın a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamın mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ³ Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ⁴ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. ⁵ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu. ⁶ Me ghua otivigha givazıma, Solomon Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamın guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa

damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

⁷ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁸ Enselin kamningin aviziba kuiagherigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁹ Boksiam aterir iter otevir kamning, bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin ruaghatevimning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghatevimning itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kam in azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti.* ¹⁰ Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviriba itir puvati, Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksiam kam garu.

Godin angazangarir ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizifa

(1 Atriviba 8:10-11)

¹¹⁻¹³ Gumazamiziba tighar uari kuvagh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangamin dughiamin, Godin ofa gamir gumaziba Godin damazimin zueghamin arazim gami. Ezi gumazamiziba iza uari kuvagha givazir dughiamin, Asap, ko Heman ko Jedutun, ko men otariba ko men adarasi, me inir ghurghurir bar aghuiba ikegha, aruem anadi naghin ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav iti. Gumazir kaba, me Livaibar tongin

5:8: 2 Eghaghaniba 3:10-13 * **5:9:** Migirigiar otevir kam, "Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti," a e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **5:10:** Godin Araziba 10:5

5:11-13: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11

† **5:14:** Ni 1 Atriviba 8:11 in gan. **6:4-8:** 2 Samuel 7:1-13; 1 Eghaghaniba 17:1-12

gumazir ighiabagh amua gitabav soziba. Me gitan guar aviriba ko brasin itarir aviribar suighav iti, ezi 120plan ofa gamir gumaziba sighabar suigha me ko tuivighav iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga bar fo, egha me uarir akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabir ighiabagh amir dughiamin, gumazir ighiabagh amiba ko sighabagh iviba, me bar tiarir vamiran ighiar bar aghuibagh ami.

Ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven anetigha givagha, me azenimin izir dughiamin, ighiam gamir gumaziba maghira dikavigha sighabagh iviava, brasin itariba ko gitabav sogha, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me kamaghin onge:

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi a zurara en apankuva ikia kamaghira iti."

Me tuivighavira ikia ighiar kam gamir dughiamin, ghuariam zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam bar a gizifa. ¹⁴ Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariam in aven isiragha bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura.†

6

¹⁻² Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mam in ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim."

Solomon migirigiaba isava gumazamizibagh anidi

(1 Atriviba 8:14-21)

³ Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsis. ⁴⁻⁸ Egha a kamaghin migei,

“E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amizir kam, deraghaviram an gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamın ingarighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghın iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamın ikegha iza datirighın, Israelia nan ziam fasa, ki ua bagh Dipenitamın ingarasa, nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha uaghan, uan gumazamizibar ganasa gumazitam amisevezir puvati. Egha datirighın, ki nguibar ekiar kam Jerusalem amisefe, eghti gumazamiziba an iziva nan ziam fam. Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh Dipenimın ingarasava amir nighnizir kam, a dera. ⁹ Ni uabi na bagh Dipenimın ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, a gin na bagh Dipenimın ingarighti, gumazamiziba an mangıva nan ziam fam.’

¹⁰ “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighın guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimın otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir kamın ingari, eghti Israelia an boroghın mangı an ziam fam. ¹¹ Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam arighasa, Dipenir kamın aven danganir mamın ingari. Boksar kamın aven, dagıar akuar pumuning iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aningın iti. A fomira me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

Solomon God minabi
(1 Atriviba 8:22-53; Onger Akaba 132:8-10)

¹²⁻¹³ Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimın, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimın boroghın tu. A me brasin ingarizir ofa gamir dakozimın ghuavanabogha a gisin miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimın boroghın, danganir me uari akuvimın iti. Dakozir kamın arozim, 2 mita ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20 sentimita,

ezi an tuirivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizibar damazimın, uan dafarimning fegha overiamın aka. ¹⁴ Egha kamaghın God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimın itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin ghua, uan ingangarir gumazamizir navir averiabar aven ni baghavira itiba, apanguvir ekiam men ikiavira iti. ¹⁵ Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighın a gamizi a guizin oto. ¹⁶ Kamaghın, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighın nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimın daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimın iki mamaghira ikiam.’ ¹⁷ O Israelian God, ki kamaghsua, nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.

¹⁸ “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamın ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki ni bagh ingaramın kam, a manmaghin nin tughatigham? ¹⁹ O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighın nan ararem ko azangsizim barakigh. ²⁰ Ni kamaghın migia ghaze, ‘Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghın izam.’ Ki kamaghın ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamın ganıva ni ko mikimamin dughıabar, ni nan migirigıaba baragham. ²¹ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba, e nin Dipenimın ganıva ni ko mikimamin dughıabar, ni en migirigıaba baragh en arazir kuraba gin amang.

²² “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a

inigh nîn Dîpenimîn aven izi, egh nîn ofa gamir dakozimîn boroghîn mangi, egh pazi gumazir kam damusi nîn azangam. Eghti nîn damazimîn bizir kam guizbangîra puvatighi, ni osîmtîzir kam gîn amadagh. ²³ O Ikiavîra Itir God, ni uan nguibamîn iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, egh deraghvîra men kotiam akîrigh. Egh ni mîzazim isi gumazir osîmtîzim gamizim gasi, egh osîmtîzir kuramîn uam a îkaragh. Egh ni osîmtîziba puvatîzir gumazim deraghvîra a damighti, gumaziba bizir kamîn ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati.

²⁴ “E Israelia, nîn gumazamiziba, e arazir kurabar amuti, bizir kam bangîn en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighi me e abîragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gîn amangîsi, nîn Dîpenimîn izi nîn ziam fi nîn azangsîghti, ²⁵ ni uan Nguibamîn iki e Israelia nîn gumazamiziba en azangsîziba baragh, en arazir kuraba gîn amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimîn mangîghti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomîra en inazir afeziabagh anîngîzimîn e atîgh.

²⁶ “E nîn gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba îkarvagh amozimîn anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dîpenir kamîn gan nîn ziam fi, nîn azangsîghti, ²⁷ ni uan Nguibamîn iki, e Israelia, e nîn ingangarir gumazamiziba, ni en azangsîziba baragh, en arazir kuraba gîn amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomîra e ganîngîzim gizi.

²⁸ “Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arîmariar ekiatam otogham, o amînir avimîn mîn isitam izi azenibagh asîghasîgham, o odezir avîriba daghebar amî da agîvam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arîmariar igharagha garir avîriba e gasîghasîgham, ²⁹ bizir kaba otivti, e Israelia nîn gumazamiziba, en tav osîmtîzir kabar tamîn mîzazim baragh, uan aghariba feqh nîn azangsîghti, ³⁰ ni Ikiavîra Itir God, ni uan Nguibamîn

ikîva en azangsîzim baregh en akuragh en arazir kuraba gîn amadagh. Nirara gumazamizibar nîghnîziba bar dagh fo, kamaghîn, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba îkarvagh ivezir kuram e danîng. ³¹ Ni kamaghîn damightima, e nîn gumazamiziba zurara nîn apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh anîngîzir kamîn ikiam.

³² “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me nîn adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nîn ziam bangîn, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangîra, me nîn ziar ekiam ko, ingangarir bar ekîar ni en gumazamizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nîn ziam fîsi, nîn Dîpenir kamîn izi, egh ni ko mîkîmam. ³³ O Ikiavîra Itir God, ni uan Nguibamîn iti, egh ni men dîmdiam baragh, egh bizir me damuasa nîn azangsîzibar amu. Kamaghîn, e Israelia, nîn gumazamiziba, e ami moghîn, nguazir kamîn gumazamiziba bar ni gifogh, egh nîn atiating nîn apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dîpenir kî ingarîzir kam, kar nîn Dîpenimra, eghti nguazir kamîn gumazamiziba an aven, me nîn boroghîra izam.

³⁴ “Egh danganir manamîn ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangî uan apanibav soghsî, nîn nguibar ekîar ni ua bagha mîsevezir kam ko Dîpenir kî ni bagha ingarîzir kam, guam a mîtuagh ni ko mîkîmtî, ³⁵ Ikiavîra Itir God, ni uan Nguibamîn iki, e uarir akurvaghasa ni ko mîgeir mîgîrîgiaba baragh en apangkuvîgh en akuragh.

³⁶ “Gumazamiziba bar moghîram arazir kurabagh amî. E arazir kurabar amighti, ni en atar en apanibar amamangatighi, me izi e ko misogh e abînigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghîra itimîn e isi kalabuziabar mîn e arîgham. ³⁷⁻³⁹ Eghti e men kantrin kamîn aven kalabuziar gumazamizibar mîn ikîva, uan arazir kuraba bagh nîghnîgh navibagh iraghti, Ikiavîra Itir God, ni e uarir akurvaghamîn azangsîziba baragh. Guizbangîra, e uan apanibar kantrin ikîva nîghnîzir gavgavim nîn iki, uan navir averiabar aven ni

baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekia ni ua baghavira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva, guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.' Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh.

⁴⁰ "O nan God, e nin Dipenimin itir danganir kamin iki ni ko mikimti, ni zurara en ganiva uan kuarim atigh en dimdiaba baragh.

⁴¹ "O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni dikavigh, uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi uan avughsir danganimin iki.

Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.

O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh, eghti nin arazir kam, a men kurkazir aghuimin min ikiam.

Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba, nin arazir aghuiba bangin bar akongegham.

⁴² O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim Devit ginighnigh. Guizbangira, ni zurara an apangkufi. Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim, akirim ragh a gasan marki."

7

Solomon Dipenir kam damighti, a Ikiavira Itir God baghvira ikiasa ofa gami

(1 Atriviba 8:62-66)

¹ Solomon God ko mikemegha givazi, God overiamin avim amadazi, a izaghira, ofan bar isia mighiriba ko ofan maba sara, bar adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim bar ekeveghe an Dipenir kam bar a gizifa. ² Ikiavira Itir Godin

angazangarir ekia kam Godin Dipenim gizifa, kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura. ³ Israelia avir kamin garima, a izaghirima, me gari, angazangarir bar ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizivagha an iti. Ezi me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin nguazimin arighizir dagiabagh isin, uan teviba apirigha dapaniba avigha, uan guaba isa nguazim mituagha, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fa ghaze:

"Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, egha a zurara en apangkuva ikia mamaghira iti."

⁴ Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. ⁵ Atrivim Solomon God bagha 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto. ⁶ Godin ofa gamir gumaziba vongin mitivizi, Livaiba vongin mitifi. Atrivim Devit ighiabar amuasa uan ingangarir gumazibav kemezi me ingarizir biziba, me da sara mitivighav iti. Devit fomira Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiamin, Livaiba gitaba ko bizir igharazibav sogha, Ikiavira Itir God minabir ighiabagh amua, bizir kabagh ikararai. Me ighiar kam gami, "Ikiavira Itir God, zurara en apangkuva ikia mamaghira iti." Ezi gumazamiziba datirighin mitivighav itima, Livaiba ighiar kam batima, ofa gamir gumaziba sighbagh ivi.

⁷ Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an in-

garizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamın ofabagh ami.

8-9 Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalemın iti. Gumazamizir avirim nguazir kamın danganiba bar dar ikegħa ize. Me notın amadaghan Hamatın nguibar ekiamın zuir tuavir akamın ikegħa, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tuzir darasi. Me Ikiavira Itir God, en Godın damazimın, 7plan aruebar uari akuvagħa ikegħa, ġin me ua 7plan arueba isafuragħa 14plan arueba bar me dar ike. Egha amınzaragħan me ua uari akufa.* 10 Ezi namba 7in iakinim, an namba 23in aruemin, Solomon ua gumazamiziba amadima, me uamategħa uan nguibabar zui. Me fo, Ikiavira Itir God, deraghavira Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan gumazamiziba Israelia gami. Kamagħin amizi, me bizir aghuir kabagħ nighnigha bar akongegħa uamategħa uan nguibabar zui.

God ua Solomon bato (1 Atriviba 9:1-9)

11 Solomon Ikiavira Itir Godın Dipenim ko, atrivimın dipenimın ingarigħa ġifa. A dipenir kamningin ingaramın nighniziba, a bar ada ġifa. 12 Ezi Ikiavira Itir God, dimangan a batogħa, kamagħin a migei, “Ki nin azangsiziba baregħa ġifa. Gumazamiziba izi nan ofa damuasa, ki dipenir kam amisefe. 13-14 Eghti ia nan akaba baragħan kogħ, arazir kurabar amuam, ki amozimın tivagħti a izan kogħam, o ki odeziba amadagħti da izi ian azenibar amam. O ia nan gumazamiziba, ki ia bagħ arimariar bar kuratam amadagħam. Eghti dughiar kamın, ia nan gumazamizir ki uan ziam fasa inabaziba, ia uari abiragħ, na ko mikim, nan borogħin izi na baghvira iki, egh ia uan arazir kuraba bagħ navibagħ iragħti, ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba baragħ ian arazir kuraba ġin amadagħ, egh ian nguazim damighiti, a ua deragħam. 15-16 Ki Dipenir kam

amisevezi a nan Dipenimın mirara ikiam, eghti gumazamiziba zurara Dipenir kamın nan borogħin izi, nan ziam fam. Kamagħin amizi, ki zurara Dipenir kamın ganiva, uan navimın aven a ġinighnigham. Nan Dipenim itir danganir kam, ki zurara ian dimdiaba baragħsi, ia bagħ gan ikiam. 17 Solomon, ni uan afeziam Devit amizi mogħin, ni navir averiamın aven na baghvira nighnigh nan damazimın deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi mogħin bizibar amu. 18 Ni kamagħin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighiti, a ġuizın otivam. Ki kamagħin Devit migia ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.’

19 “Egh ia na ategħ nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar ġin mangan kogħ, egh asebar ġin mangi dar ziaba fiti, 20 ki nguazir Israelia ia ganingizimın bar ia batuegħam. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti ki uaghan, akirim ragħ Dipenir ki uan ziam bagħa inabazim gasaragħam, egh uam a ġinighnighan kogħam. 21 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti ġin gumazir danganir kamın izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar atiatigh kamagħin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmagħsuavira nguazir kam gasighasigha, Dipenir kam sarama asighasiki?’ 22 Eghti gumazamizitaba men akam ikaragħ suam, ‘Bizir kamın mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguazir kamın ize. Ezi me akirim ragħa God gasaragħa, uan asebar ġin ghua dar ziaba fe. Kamagħin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizi a me bato.’”

8

Solomon amizir bizir igharaziba (1 Atriviba 9:10-28)

* 7:8-9: Ni 2 Eghaghaniba 5:3in gan. 7:13-14: 2 Eghaghaniba 6:37-39 7:18: 1 Atriviba 2:4

¹ Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, gin Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amizir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. ² Solomon dipenir kamningin ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a ganingizir nguibar ekiar ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekiar kabagh apia. ³ Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko Soban nguibar ekiamning ko misogha, me abiragha nguibar ekiar kamning ini. ⁴ Egha gin, a gumazamiziba puvatizir danganimin Tatmorin nguibar ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatin nguibar ekiar mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arizir dipenir ekiabar ingari. Egha a datirighin ua devira nguibar ekiar kabar ingari. ⁵ Egha Solomon gin Bethoronin Pin Itir nguibar ekiam, ko Bethoronin Vin Itir nguibar ekiam, uam aningin ingari. A divazir bar mitiar gavgavir ekiamin nguibar kamning avini. Egha a uaghan nguibar ekiar kamningin tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ainin ighuvibar ingari. ⁶ Egha a uaghan Balatin nguibamin ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari.

⁷ Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. ⁸ Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.* ⁹ Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati. A me isa midorozir gumaziba

ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir ingangarim ko, hoziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganingi. ¹⁰ Solomonin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapanibar dibobonim, a 250in tu.

¹¹ Solomonin amuim Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian atrivimin guivim. Fomira Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam danganir kam in iti. Kamaghin amizi, Solomon ghaze, "Nan amuir kam, Israelian Atrivim Devitin dipenimin ikian kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikezir danganiba, da bar zue, egha God baghavira iti." Kamaghin amizi, Solomon uan amuim bagha, nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a inigha ghuzi, an an iti.

¹² Solomon, Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kam in ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia migharizibagh ami. ¹³ Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, a dughiabar zurara ofabagh ami. A uaghan Sabatin dughiabar ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar ofaba, ko azeniba vaghvagha, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar ekiar 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ¹⁴ Solomon uan afeziam Devitin arazibar gintigha, bizir a damuasa mikemeziba, a zurara Godin ofa gamir gumaziba a men ikizibar, ingangariba bagha me taira. Egha a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh ingangarim damuasa Livaiba vaghvagha me taira. Ezi men marazi uaghan ighiabar amu Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me bagha inabaziba, me dughiabar vaghvagha dagh ami. Egha Solomon uaghan garir gumaziba men

* **8:8:** Akar kam, "datirighin ikia kamaghira iti," a datirighin en dughiar kam in migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei. **8:13:** Ua Me Ini 23:14-17; 34:22-23; Diboboniba 28:9-15; 28:16-29:39; Godin Araziba 16:16

ikiziba, a Godin Dipenimin tiar akabar ganasa vaghavagha me taira. Arazir kaba, God baghavira itir gumazim Devit, a me mikeme. ¹⁵ Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba bar deraghavira Atrivim Devitin akabar gintigha, ingangarir a damuasa me mikemeziba, me bar dagh ami. Egha me uaghan dagiaba arizir danganibar ganamin akar a me ganingizimin gintisi.

¹⁶ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa, ingangarir ekiam gami. An ingangarir gumaziba faraghavira Dipenim asasa dagiaba apengan da arigha ingangarir kabagh amua ghua Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi Dipenimin ingangariba bar givazi, Dipenir bar dirim oto.

¹⁷ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin ghu. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ¹⁸ Ezi Atrivim Hiramın kurir maba ko gumazir aghuir kurimin aven ingara ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomonın kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin aviriba inigha uamategha Atrivim Solomon bagha ize. Golin kabar osimtızim, 16 tanın boroghin tu.

9

Kantri Seban atrivir amizim Solomonın ganasa izi

(1 Atriviba 10:1-13)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghın oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghın amizi, atrivir amizim Solomonın fofozim gifofoghasa azangsızir gavgavibar an azangsıghasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalemın oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsızir a Solomonın azangsıghasa nighnighiziba, a bar dar an azangsısi. ² Ezi Solomon bar deraghavira an azangsıziba

ikarvaki. An azangsızir an azangsıziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ³ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonın nighnızir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivibar dipenir ekiar a ingarizimin gani. ⁴ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiaabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asızir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁵ Egha gin, a kamaghın Atrivim Solomon migei, “Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnızir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighın fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁶ Ki faragha nighnızir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighın ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighın gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnızir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe. ⁷ Ezi nin gumamaziziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnızir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁸ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto.”

⁹ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtızim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Fomira pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelin aven itir puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko Solomonın ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuir bighiziba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹¹ Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹² Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

*Solomon bizir bar aviriba iti
(1 Atriviba 10:14-19)*

¹³ Atrivim Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. ¹⁴ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrihbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁵ Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremın tu. ¹⁶ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremın tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghın diborimin da ariki, Lebanonın Ruarir Pizimin Dipenim.

¹⁷ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamın ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanın atariba inigha an kurke. ¹⁸⁻¹⁹ Atrivimin dabirabim bar

pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionın nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionın nedazir pumuning iti, mam vongın iti, ezi mam vongın iti. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningın boroghın, me laionın nedazir pumuningın ingarizi, mam vongın itima, mam vongın iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghın garir puvati.

²⁰ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonın Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonın dughiamın, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghın amizi, me silvan bizir katamın ingarizir puvati.

²¹ Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanın atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²² Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira. ²³ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi. ²⁴ Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi.

²⁵ Solomon, midoroziba bagha hoziaba ko karisba bagha danganir dozir bar aviribar ingari. Danganir da ikiamin kabar dibobonim, 4,000ın tu. Ezi a uaghan 12,000ın hoziar igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalemın iti, ezi maba,

a dar ganasa misevezir nguibar ekier igharazibar iti.

²⁶ Atrivim Solomon kantriba bar me gativagha men gari, a Yufretisin Fanemin ikegha ghua kantri Filistian otogha ghua kantri Isipin tu. ²⁷ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalem in ize. Ezi dughiar kam in silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini.*

*Solomon areme
(1 Atriviba 11:41-43)*

²⁹ Solomon amizir bizir igharaziba, an atrivimin itir dughiamin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, dar eghaghaniba bar akinafarir 3plan kabar iti: Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Akinafarim, ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir Gumazim Ahiyan Akinafarim, ko Akam Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar Akinafarim. Idon Akinafarim uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam batozibagh eghari. ³⁰ Solomon 40plan azenibar Jerusalem in atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. ³¹ Egha a uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Jerusalem in, an afeziam Devitin Nguibar Ekiam in anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

Atrivim Rehoboamin eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

*Notin amadaghan itir Israelin adarasi,
me Judaba ataki*

(1 Atriviba 12:1-19)

¹ Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi, Rehoboam me bagha ghu. ² Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomon in ara ghua Isipin iti. Ezi

Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kam in akam baraki. ³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.”

Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, ⁴ “Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtem in ingari. Kamaghin amizi, ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi, 3plan dughiaaba givaghti ia ua iziti, ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha, datirighin an ingangarir gumazibar otifi. ⁹ A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvaghham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsi n nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziam in gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekier bar aviriba

ia daningam. Nan afeziam benim in ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizim in gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizim in gin ghua, pamtem in gumazamizibav gei. A kamagh in me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benim in ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” ¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir God in akar dikirizim Nebat in otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirigh in uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamagh in amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizim in gin zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirigh in fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamagh in amizi, me pamtem in dia kamagh in migei, “E Devit in adarazir apengan ikian aghua. E Devit in adarazi puvati, e uaghan Devit in otarir kam in adarazi puvati. E Israel in gumazamiziba, e bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devit in adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tong in iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, fomira gumazir atrivim in ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiam in, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kam in akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalem in ghue. ¹⁹ Dughiar kam in ikegha iza datirigh in,* Israelian not in amadaghan itiba me akaba

batoghavira iti, me Devit in ikizim in tav atrivim in otogh men ganan me bar aghua.

11

Akam inigha izir gumazim Semaia God in akam akuri
(1 Atriviba 12:21-24)

¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalem in otogha, Juda ko Benjamin in anabamning in midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000 in tu. Rehoboam kamagsua, me mangi Israelian not in amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam. ² Ezi Ikiavira Itir God kamagh in an akam inigha izir gumazim Semaia migei, ³ “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjamin in anabamning in adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamagh in me mikim, ⁴ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamagh in migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamagh in amizi, Israelia ia bighiaghiri. Kamagh in ia uamategh uan nguibabar mangi.’” Ezi Semaia Ikiavira Itir God in akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Rehoboam nguibar ekiar maba avinizir divaziba gavgavim dagh anidi

⁵ Rehoboam Jerusalem in ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezi, me ghua kantri Judan nguibar ekiar maba avinizir divazir bar mitiar gavgaviba, gavgavim dagh anidi. ⁶ Me nguibar ekiar kaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningi: Betlehem, Etam, ko Tekoa, ⁷ ko Betsur, Soko, ko Adulam, ⁸ ko Get, Maresa ko Sif, ⁹ ko Adoraim, Lakis, ko Aseka, ¹⁰ ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekiar divazir gavgaviba avinizir kaba, Judan anabam ko Benjamin in anabam in adarazir nguazim in iti. ¹¹⁻¹² Me divazir kaba bar moghira gavgavim dagh aningi. Nguibar ekiar kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan midorozir gumazibar

10:15: 1 Atriviba 11:24-39 **10:16:** 2 Samuel 20:1 * **10:19:** Akar kam, “Dughiar kam in ikegha iza datirigh in,” an e datirigh in itir dughiar kam in gun migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizim in dughiam in gun migei.

dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba vaghvagh, midorozir gumazibar dapaniba vaghvagh dar gari. Egha a uaghan nguibar ekiar kabar midorozir dugh-abagh nighnigha, bizir aviriba arighizi da iti. A dagher bar aviriba, ko olivin boreba, ko wainin dipaba, ko orar ekiaba, ko afuziba ariki. Egha an arazir kamın nguibar ekiar kabagh amizi, da bar gavgafi. Egha a Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir atrivimin iti.

Ofa gamir gumaziba ko Livaiba Jerusalemın ize

¹³ Kantri Israelin danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko Livaiba uan nguibaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko iti. ¹⁴ Atrivim Jeroboam ko an gin otivir atriviba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar anogoregha me batoghezi, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir ingangarim gamir puvati. Kamaghin amizi, me uan dipeniba ko nguaziba ategha ghua Jerusalem ko Judan nguazimin danganir mabar iti. ¹⁵ Atrivim Jeroboam me batuegha givagha, a uabi nighsiabar orazibar pin asebar ziaba fasa gumazir kinir maba amisevezi, me ofa gamir gumazibar otifi. Ofa gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir bulmakaun apuribar nedaziba ko asebar marvir guabar ziaba fe.*

¹⁶ Ezi Israelian anababa bar dar gumazimir maba, Ikiavira Itir God, a Israelian God, egha men inazir afeziabar God, me a baghavira ikia an ziam fasa a bagha ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha ofa gamir gumaziba ko Livaibar gin Jerusalemın ize. ¹⁷ Gumazamizir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima, a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko Atrivim Solomon amizi moghin arazir aghuibagh ami. Ezi bizir kam Atrivim Rehoboamin akurazi, an atrivir bar gavgavimin oto.

Atrivim Rehoboam amuir aviriba ko borir aviriba iti

¹⁸ Atrivim Rehoboam, Jerimotin guivim Mahalatın iti. Jerimot, an Atrivim Devitin

otaribar mav. Mahalatın amebam, a Abihail. Abihailin afeziam, a Eliap, ezi Eliap, a Jesin otarim. ¹⁹ Ezi Mahalat otarir 3pla bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham. ²⁰ Ezi Rehoboam gin, Apsalomın guivim Makan iti. Ezi Maka 4pla otariba bate. Men ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko Selomit. ²¹ Rehoboam 18plan amuiba iti, egha uaghan 60plan amuir doziba iti. Ezi an amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiviba bate. Rehoboam amuir aviribar iti, egha a guizbangira Maka bar a gifonge. ²² Kamaghin amizi, a gin ovengamin dughiamin, an atrivimin otivasa, Makan otarim Abiya amisefe. Egha an Abiya atizi, a uan aveghbuabar faragha zui. ²³ Rehoboam nighnizir aghuim ikiava, uan otarir igharazir maba amisevezi, me ghua Judan Distrik ko Benjaminin Distrighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar gari. Egha a dagher aviriba me ganiga, me amuibar ikiasa, me bagha amizir bar aviriba ini.

12

Judaba arazir kuram gamizi, God puv me gami

(1 Atriviba 14:22-28)

¹ Rehoboam atrivir bar gavgavimin otogha kantri Judan garir dughiamin, a uan gumazamiziba ko me bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir Godin Arazibagh asara. ² Kamaghin amizi, Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ³ Atrivim Sisak uan midorozir gumazir bar avirim ko ize, eghti gumaziba me mengan iburagham. Egha a uaghan misoghamin karisin 1,200pla ko 60,000in midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba iti. Midorozir gumazir kaba, me kantri Isip ko kantri Libia ko kantri Suki ko kantri Itiopian gumaziba. ⁴ Midorozir gumaziba misogha, kantri Judan nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba inigha, iza Jerusalemın boroghin otifi.

⁵ Ezi Judan kantrin gumazir dapaniba, Sisak uan midorozir gumaziba ko men ara

11:15: 1 Atriviba 12:31 * **11:15:** Gumazir maba ghaze, aser kaba, memebar min gari.

iza Jerusalem, Rehoboam ko iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazim Semaia ghua me batogha, kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ia akirim ragha a gasara, kamaghin amizi, a datirighin akirim ragha ia gasara, egh Sisak ateghti a ia abiragham."

⁶ Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me akar kam baregha uari abiragha kamaghin migei, "Bar guizbangira, e arazir kuram gami. Ezi arazir Ikiavira Itir God amin, a guizin arazimra."

⁷ Ezi Ikiavira Itir God men garima, me uari abirazi, an akar igharazir mam uam uan akam inigha izir gumazim Semaia ganiga ghaze, "Ki garima, me uari abira. Kamaghin amizi, ki me gasighasighan kogham. Sisak Jerusalem misoghamin dughiamin, ki an ateghti, a bar me gasighasighan kogham. Guizbangira, ki men aningaghe, egh ki Jerusalem nguibar ekiam isi Sisak danighti a bar a gasighasighan kogham. ⁸ Ki Sisak ateghti, a me abiraghti, me an apengan iki an ingangarir gumazamizir kinibar otivigham. Eghti arazir kam, me ganigh fogh suam, nan ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a dera, ezi nguazir kam atrivibar ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a ikufi."

⁹ Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalemia ko misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ¹⁰ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. ¹¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiaabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti,

me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

¹² Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin garima, a bar uabi dikabiragha, an apengan iti. Kamaghin amizi, God ua Rehoboamin aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir puvati. Ezi dughiar kam, arazir aghuir maba kantri Judan aven ikiavira iti.

Rehoboam areme (1 Atriviba 14:21-22; 14:29-31)

¹³ Rehoboam a Jerusalem ikia atrivir bar gavgavimin oto. A 41plan azeniba ikiava, atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin iti. A Jerusalem iti, nguibar ekiar kam, Ikiavira Itir God, Israelin kantrin nguibaba bar dar tongin an amisefe, eghti danganir kam, Israelia bar an boroghin izi, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a kantri Amonian amizim, an ziam Nama. ¹⁴ Rehoboam uan navir averiamin aven Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangan aghua, kamaghin amizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

¹⁵ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, akinafarir kamningin iti: Godin akam inigha izir gumazim Semaian Eghaghanibar Akinafarim, ko Godin akam inigha izir gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim. Idon akinafarir kam aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti. Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ¹⁶ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Abiyan eghaghanim

13

(Sapta 13)

Judaba ko Israelia uariv sosi
(1 Atriviba 15:1-8)

¹ Jeroboam Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, Abiya, a Judan atrivimin oto. ² A 3plan azenibar

Jerusalemın atrivimın iti. Ezi an amebamın ziam Mikaia, a Urielın guvim. Uriel, a Gibeon nguibamın gumazim.

Dughiar kamın, Atrivim Abiya ko Atrivim Jeroboam uaning misosi. ³ Atrivim Abiya uan midorozir gumazir gavgavir 400,000plan miseveziba inigha Israelia ko misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir midorozir gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir arazibagh fo, ezi a me inigha Judaba ko misoghasa izi. ⁴ Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko, Efraimın anabamın mighsiaba itir danganimın uari akuvagha misoghasa gara iti. Ezi Abiya ghua, Semaraimın Mighsiamın mitigha kamaghın dia migei, “Jeroboam, ni Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh. ⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze, a zurara ikivira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam, an migirigiam kamaghın iti, Israelian atriviba zurara Devitın ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o puvati?”

⁶ “Fomira Nebatın otarim, Jeroboam, an Atrivim Solomonın ingangarir gumazimın iti. Egha a uan atrivimın aningaghegha, a barazir puvatigha an apanim gami. ⁷ Ezi gumazir kurar arazir kurar igharagha garibagh amiba, Jeroboam ko roroabagh ami. Egha Solomonın otarim Rehoboam men ifongiamın arazibar gin mangasa, me bar gavgafi. Dughiar kamın Rehoboam gumazir igiamra ikia kantrin ganamin araziba deragha dagh fozir puvati. Egha a men akaba munasan ibura. ⁸ Egha ia datirighın midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir guamning. Egh ia misogh, Ikiavira Itir Godın kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamın atrivibar otiv an ganasa Devitın ovavir boriba amisefe. ⁹ Ia uaghan Ikiavira Itir Godın ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronın ovavir boriba. Egha Livain anabamın adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziba ami moghin, ia uari uari bagha ofa gamir gumazir

igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemiseveghti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimın otogham.

¹⁰ “Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha a gasarazir puvati. Ezi Aronın ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia, Ikiavira Itir Godın ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi. ¹¹ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me God ganidir bretin rubuziba inigha, Godın damazimın zuezir dakozimın da arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamın aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragha a gasara. ¹² Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikiava, ia ko misoghasa midorozimın sighabagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki. Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham.”

¹³ Atrivim Abiya mighavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyan midorozir gumazibav misoghasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru. ¹⁴ Ezi Abiyan midorozir gumaziba ragha Israelian midorzir gumazibar ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa me ekiarugha gifa. Ezi me zuamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godın dei. Ezi Godın ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. ¹⁵ Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava araghasir dughiamın, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atiatigha are. ¹⁶ Israelia, Judabar damazimın arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki. ¹⁷ Egha Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me bar Israelia abinigha, men midorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan misuaghariki. ¹⁸ Dughiar kamın, Judaba kamaghın fo, Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar God,

a midorozimin men akurvagham. Me nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin amizi, me Israelia gafiragha bar me abira.

¹⁹ Dughiar kamın, Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin midorozir gumazibar agintigha ghua, Israelian nguibar ekiar 3pla ini. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan nguibar ekiar 3plan kabar boroghın itir nguibar dozir avırıba sara ini. ²⁰⁻²¹ Egha Abiya atrivir bar gavgavimın oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarir 22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya atrivimın ikia ghua aremezir dughiamın, Jeroboam uam atrivir gavgavimın ikezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God gın Jeroboam gasıghasıghizi, an areme. ²² Atrivim Abiya amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akınafarir kamın iti, me kamaghın a dibora ghaze, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Idon Eghaghanibar Akınafarim.

Atrivim Asan eghaghanim

14

(Sapta 14–16)

Asa Judan kantrin atrivimın oto

¹ Abiya uan inazir afeziabar mın aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamın aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimın iti. Egha Asa kantri Judan garir dughiamın, midorozitam otozir puvatigha ghua, 10plan azeniba gıfa. ² Ezi Asa Ikiavira Itir Godin damazimın arazir aghuibagh ami. ³ Egha a gumaziba ikizir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir dakozibagh asıghasiki. Egha a uaghan mıghsiabar pın itir aseba fer danganibagh asıghasigha, dagiar guarir dıghoriba itiba apıragherigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. ⁴ Egha a Judaba Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar Godin Araziba ko Akar Gavgavibar gıntıghasa, me mıgei. ⁵ Egha uaghan, Judan nguibar ekiaba itir aseba fer danganiba ko pauran mughuriar aghuim zuim tuer ofa gamir dakoziba, a bar da batoke. Egha a deragha kantrin garima, midoroziba puvatizi, gumazamiziba deraghavira iti.

14:11: 2 Eghaghaniba 13:14; 13:18

⁶⁻⁷ Egha Atrivim Asa kamaghın Judabav gei, “E uan nguibar ekiataba avınsi, divazir mıtıar ekiar gavgavitabar ingarigham. Egh midorozir gumaziba tuiv iki apanibar gansi, tauan ruaritaba, divazir gavgavir kabagh isın dar ingarigham. E uaghan tiar akar gavgavibar ingarigh, ainın iguguniba kunigham. E Ikiavira Itir God, en Godin ifongiamın gıntıghasa gavgafi, kamaghın amizi e bar deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en kantrin garima, osımtızitam e batozir puvati.” Egha Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me ghua Judan nguibar ekiar mabar, divazir mıtıar bar gavgavibar da avıni. Me ingangarir kam gamir dughiamın, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangatızir puvati, kamaghın amizi, midorozir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto. ⁸ Ezi Atrivim Asa, Judan anabamın 300,000plan midorozir gumaziba ko Benjaminın anabamın 280,000plan midorozir gumaziba iti. Judan anabamın gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminın anabamın gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamın araziba bar adagh fo.

Ikiavira Itir God Asan akurazi, a Itiopiaba abira

⁹ Asa, kantri Judan atrivimın itir dughiamın, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midorozir gumazir bizir dafam inigha Judabav soghasa izi. Seran midorozir gumazibar dibobonim 1,000,000ın tu. Egha a 300plan midorozir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamın otifi. ¹⁰ Me izava otivima, Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamın boroghın otivigha, Sefatan danganir zarimın Seran midorozir gumaziba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti. ¹¹ Ezi Asa kamaghın Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midorozir gumaziba avırasemezir puvati,

egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E fo, nirara gumazir gavgaviba puvatizibar akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, ni en akuragh! E ni baghavira gari. E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba ko misoghasava ami. O Ikiavira Itir God, nirara, ni en Godra. Ni nguazir kam in gumazitam in amamangatighti, a ni abiraghan kogham.”

¹² Asa God ko mikemegha givagha, Judan midorozir gumaziba ko me ghua Itiopiabav sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abirazi, me are. ¹³ Ezi Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko men agiragha ghua Gerarin nguibar ekiam in midorozir gumazir bar avirim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian kantrin midorozir gumaziba ua misoghan ibura. Ikiavira Itir God uan midorozir gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh asighasiki. Egha Judaba men bizir bar aviriba inigha ghue.

¹⁴ Ikiavira Itir God, Gerarin danganim in borogh in itir nguibar ekiabar gumazibagh amizi, me bar atiatingi, kamaghin amizi, Asa pura nguibar ekiar kaba bar ada ini. Bizir bar aviriba nguibar ekiar kabar iti, ezi Asan midorozir gumaziba bizir kaba inigha da atera ghue. ¹⁵ Egha Asan midorozir gumaziba uaghan danganir kam in sipsipbagh eghuvir gumazibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba inigha Jerusalem in ghue.

15

Atrivim Asa Judabar araziba akirmighasa me migei

¹ Dughiar mam in, Odet in otarim Asaria, God in Duam a gapasa. ² Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kamaghin a migei, “Atrivim Asa, ni oragh. Ni ko, Judan anabam ko Benjamin in anabam in adarasi, ia oragh. Ia Ikiavira Itir God in boroghira ikiti, a ia ko ikiam. Egh ia a buriva a baghvira ikiti, a ia ateghti, ia an borogh in ikiam. Egh ia akirim a gasaraghti, an akirim ia gasaragham. ³ Bar guizbangira, Israelia bar dughiar ruarim in, guiz in

God ko itir puvati, me akirim ragha a gasara. Egha me God in akabar men sure damuamin ofa gamir gumazitaba itir puvati. Egha me uaghan an Arazibar gin zuir puvati. ⁴ Ezi osimtizir ekiaba Israelia bativir dughia bar, me uamategha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha me a baghavira ikia a burima, a me ataghizi, me an borogh in izi. ⁵ Fomira, gumazamiziba uan nguibaba ategha, nguibar igharazibar zuima, gumazir kuraba me misogha paza me gami. Osimtizir ekiar aviriba nguazir kam in gumazamizibagh amima, me dabirabir aghuiba bar puvati. ⁶ God osimtizir igharagha garir aviriba me ganidi. Kamaghin amizi, me bar biaghiregga iti. Egha kantrin maba misogha kantrin igharaziba abiri. Ezi nguibar ekiaba uariv sosi. ⁷ Eghti iarara ingangarir aghuim damusi bar gavgafigh. Ia bar mativigh gavgavighti, Ikiavira Itir God ian ingangarim in gan, deravira ia damuam.”

⁸ Atrivim Asa, Odet in otarim Asarian akaba baraghizi, akar kaba, gavgavim an nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko Benjamin in anabam in nguazibar itir marvir guar God bar aghuaziba bar da batoke. Egha a uaghan Efraim in anabam in nguazim in itir mighsiabar itir danganibar ghua, nguibar ekiar a midorozim in in izibar marvir guaba saram otoke. Egha Asa ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir God in Dipenim in azuarim in guam in borogh in itir ofa gamir dakozir kam bar deraghavira anakiri. ⁹ Efraim in anabam ko Manasen anabam ko Simeon in anabam in adarazir avirim, me kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumazamizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin amadaghan Asa ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirigh in, gumazamizir kaba izi Judaba ko Benjamin in adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia.

¹⁰ Asa atrivim in itir azenir namba 15 in, an namba 3 in iakinim in, gumazamizir kaba iza Jerusalem in uari akufa. ¹¹ Egha dughiar kam in, me midorozim in aven inizir asizibar tongin, me 700plan bul-

makauba ko 7,000plan sipsipba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami. ¹² Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir averiabar aven, uari isi a daning an gintigham. ¹³ Egha me kamaghin migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiamra ikiam o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian aghuaghti, me a misueghti an aremegham. ¹⁴ Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin, akar dikirizir kam gamigha, bar pamten dia, uan sighthabagh ivi. ¹⁵ Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava a baghavira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me ganidima, osimtizitam me batozir puvati.

¹⁶ Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan garima, Maka aser amizim Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Kamaghin amizi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin danganir zarimin a gaborozia isi. ¹⁷ Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaaba bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir God baghavira iti. ¹⁸ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ¹⁹ Ezi dughiar kam in ikegha ghua namba 35in azenimin, Asa atrivimin itima, apanitam iza a ko misoghezir puvati.

16

Israelia Judaba ko misosi (1 Atriviba 15:17-22)

¹ Asa Judan atrivimin itir dughiamin, an namba 36in azenimin aven, Israelian Atrivim Basa dughiar mam in

uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha uam anevini, eghti gumazamiziba Judan danganimin mangigh izegh damuan kogham. ² Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itir maba sara inigha, Damaskusin nguibar ekiamin itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghin Atrivim Benhadat bagha akam amada, ³ “Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavitam damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati gan afeziamning amizi mokin. Ki ni bagha silvaba ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavim abighti, a uan midorozir gumaziba inigh mangi egh nan nguazim atakigh.”

⁴ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin anabamin nguazim bar moghiam a ini, kar nguibar ekiar me dagheba ko bizir igharaziba ariziba. ⁵ Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, divazim agivazir puvati. ⁶ Egha gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha izezima, Asa da inigha, Mispan nguibar ekiam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim, gavgavim aning ganingi.

Godin akam inigha izir gumazim Hanani Akar Gavgavim isa Atrivim Asa ganingi

⁷ Dughiar kam in, Godin akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara, kamaghin a migei, “Ni ti ghaze, Sirian atrivim nin akurvaghamin gavgaviba iti,

egha ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, uabin akurvaghassa an azangsihan aghua. Kamaghin amizi, ni uan apaniba ko Sirian Atrivimin midorozir gumaziba abiraghan iburagham. ⁸ Ni kamaghin fo, Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar aviriba ko midorozir karisin bar aviriba ko midorozir gumazir bar avirir hozi-abagh apiaghira misoziba iti. Ezi dughiar kamn, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiava, an azarazima, a nin akura. Ikiavira Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abira. ⁹ Gumazamizir uan navir averiabar aven Ikiavira Itir God baghavira itiba, me nguazir kamn danganir manamin iti, a zurara me buria deravira me bagha tintinibar gari. Egha a men akurvagha gavgavim me ganidi. Ezi ni uabin akurvaghassa Sirian atrivimin azarazir arazir kam, a derazir puvati. Kamaghin amizi, datirighin ni Judaba ko, ia deravira dapiaghan kogham. Apaniba zurara ia ko misogham.” ¹⁰ Godin akam inigha izir gumazim, Hananin migirigiar kaba Asa gamima, a bar puviram atari. Egha a mikemezi, me Hanani inigha kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa uaghan arazir kurabar Judan gumazamizir mabagh ami.

*Atrivim Asa areme
(1 Atriviba 15:23-24)*

¹¹ Atrivim Asa amizir arazir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamn iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ¹² Asa atrivimin itima, an azenir namba 39in, arimariar bar kurar mam an dgarimningin oto. Ezi Asa uabin akurvaghassa Ikiavira Itir Godin azangsizir puvati. A doktabara, men azangsis. ¹³ Ezi an atrivimin itir namba 41in azenimin, Atrivim Asa uan inazir afeziabar min areme. ¹⁴ Ezi me Devitin Nguibar Ekiamin a uabi gumazibav kemezi me a bagha okorezir dagiar torimin, anefa. Gumaziba paura ko borer mughuriar aghuim zuiba veregha, ada inigha torimin atizir dakozim gisin da inge. Egha me atrivimin kuan

isa dakozir kam gisin aneti. Egha me an apangkuvigha an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

**Atrivim Jehosafatin
eghaghanim**

17

(Sapta 17--20)

Jhosafat Judabar atrivimin oto

¹ Ezi Jehosafat uan afeziamin danganim inigha, Judan kantrin atrivimin oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar gavgafi, eghti Israelia izi me misoghan iburagham. ² Egha uan midorozir gumaziba, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavir avinizibar me arigha, uaghan Judan kantrin danganiba bar me ariki. Egha a Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar, midorozir gumazir maba ariki. Kar an afeziam Asa faragha midorozimin inizir nguibar ekiaba. ³ Jehosafat atrivimin itir dughiamin, a uan inazir afeziam Devitin min arazir aghuibagh ami. An asem Balin ziam fer puvati, kamaghin, Ikiavira Itir God a ko ikiava, an akurvasi. ⁴ Jehosafat uan afeziamin Godin gintigha, egha uaghan Godin Araziba bar deragha dar gintisi. A Israelin kantrin itir atrivibar min arazir kurabagh amir puvati. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God Jehosafat gamizi, an atrivir gavgavimin otogha, deravira Judan kantrin gari. Ezi Judan gumazamiziba bar bizir aghuiba inigha a bagha zui. Kamaghin, a dagiar aviriba ko bizir aviriba ikia, Judabar damazimin ziar ekiam iti. ⁶ A Ikiavira Itir Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha a kantri Judan danganiba bar dagh arua, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba bar adagh asighasigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asighasiki.

⁷⁻⁹ Jehosafat atrivimin ikia, an namba 3in azenimin aven, a uan gumazir aruar maba ko, Livain maba ko ofa gamir gumazir pumuning amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Araziba Itir Akinafarim inigh, Judan nguibar ekiaba bar dar mangi, arazir kabar gumazamizibar sure damu. Ezi, me Judan nguibaba bar dagh arui. Gumazir

aruar kabar ziabar kara: Benhail, Obadia, Sekaraia, Netanel ko Mikaia. Ezi Livaibar ziabar kara: Semaia, Netania, Sebadaia, Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko Adoniya ko Tobia ko Tobadonia. Ezi ofa gamir gumazimningin ziamningra kara: Elisama ko Jehoram.

Jehosafat bar atrivir gavgavim

¹⁰ Jehosafat atrivimın itir dughiamın, Ikiavira Itir God, Judan kantrin boroghın itir kantribar atriviba bar me gamizi, me bar Jehosafatın atiatingi. Kamaghın amizi, me izava a ko misozir puvati. ¹¹ Ezi Filistian marazi bizir aghuir maba inigha Jehosafat bagha ize, egha me uaghan takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Arabian gumazimiziba uaghan 7,700plan sipsipın apuriba ko 7,700plan memen apuriba inigha iza Jehosafat ganıngi. ¹² Ezi Jehosafat atrivir gavgavimın oto. Egha a gumaziba amangizi, me Judan nguibar ekiabar ghue. Egha me bizibar arıghamin dipenibar ingarigha, dagheba ko biziba isa dagh ariki. Egha midorozir gumaziba iki apaniba bagh ganasa danganir bar gavgavibar ingari. ¹³ Egha Jehosafat biziba arıghamin dipenir kabar aven bizir bar aviribar pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir gavgaviba Jerusalemın me ariki.

¹⁴ Midorozir gumazir kabanang, me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir dapaniba vaghvaha, 1,000plan midorozir gumazibar gari. Judan anabamın adarazir gumazir bar gavgavibar garim, an ziam Atna, a 300,000plan midorozir gumazibar gari. ¹⁵ An gumazir an girara irim, Jehohanan, a 280,000plan midorozir gumazir bar gavgavibar gari. ¹⁶ Gumazir dapanir aningın gin irim, an ziam, Amasia, a Sikrin otarim. A uabi isa Ikiavira Itir Godın ingangarim ganıga, 200,000plan midorozir gumazir gavgavibar gari.

¹⁷ Ezi Benjaminın anabamın adarazir midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanimın ziam, Eliada. A midorozir gumazir bar gavgavir aghuim, a 200,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim. Me bar orabar suigha pibar asa bar fo. ¹⁸ Ezi gumazir dapanir

Eliadan girara irim, an ziam, Jehosabat, a 180,000plan midorozir gumazibar gari. Me zurara uan midorozir bizibar suigha misoghasa gara iti. ¹⁹ Midorozir gumazir kaba bar moghira atrivimın ingangarim gamua, Jerusalemın iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar ekiar divazir bar gavgavir aviniziba, atrivimın midorozir gumaziba uaghan adar iti.

18

Godın akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze,

Atrivim Ahap aremegham

(1 Atriviba 22:1-28)

¹ Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba ko bizir bar aviriba iti, ezi gumazimiziba an ziam fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap ko akam akira ghaze, an otarim Ahapın guivimın ikiam, eghti kantrin pumuning uaning inigh deraghvira ikiam. ² Azenir maba ghua givazi, Jehosafat dikavigha, Atrivim Ahapın ganasa Samarian nguibar ekiamın ghu. Kamaghın, Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba ko sipsipın bar aviribav suegha, me bagha dagher dafam gami. Ahap Jehosafatın azaraghti, a mangi an akuragh Gileatın Distrighın itir, Ramotın nguibar ekiamın misoghasa nighnizim iti. ³ Egha Ahap kamaghın Jehosafat migei, “Ni na ko izam, o? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotın nguibar ekiam bagh misogh uam a iniam?”

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba, nin akurvaghasa pura iti. ⁴ Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godın ifongiam gifoka.”

⁵ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramotın nguibar ekiam uam a iniam, o ti puvatigham?”

Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. God nin akuraghti, ni me abiragham.”

⁶ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghın Atrivim Ahapın azara, “Ikiavira Itir God,

an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.”

⁷ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, egha akar aghuitamin na migeir puvati. Dughibar zurara, a na gasighasighamin akar kurabar na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

⁸ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamın diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

⁹ Dughiar kamın, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avınizir divazimın tiar akamın boroghın, itir nguazir zarir mamın aning afa. Kar witın ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamın tugha, gın otivamin bizibav gei.

¹⁰ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha bulmakaun komın mın garir bizir mamın ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komın kamın mın me giniv mangi, bar me agivagham.”

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotın nguibar ekiamın mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nın akuraghti, ni me abiragham.”

¹² Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia iniasa amadazim, a Mikaia inigha izi. Aning atrivim boroghın iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim

midorozimın Siriaba abiragham. Kamaghın amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamın atrivim mikim.”

¹³ Ezi Mikaia a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimın ziamın, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

¹⁴ Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotın nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam, ti puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotın nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nın akuraghti, ni me abiragham.”

¹⁵ Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamın guizbangira na mikim. Ni manadizoghın nan akam baragham?”

¹⁶ Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima, Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar mın pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”

¹⁷ Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghın oregha, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.”

¹⁸ Ezi Mikaia ua kamaghın migei, “Ni datirighın deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar, an agharir guvim ko agharir ikiriamın tuivighav iti. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotın nguibamin mangi

mīdorozimīn aven ovengam?’ Ezi en-selba vaghvaghā uan nighniziba Ikiavira Itir God ganīdi.

²⁰ “Me kamaghīn amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godīn damazimīn tugha, kamaghīn a mīgei, ‘Kī mangī a gī-faragh, a gekuigham.’

²¹ “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Nī man-maghīram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghīn Ikiavira Itir God mīgei, ‘Kī mangī Ahapīn akam inigha izir gumazibar amutī, me a gifaragham.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam mīgia ghaze, ‘Nī mangī a gifaraghti, a nighnizir gavgavim akam inigha izir gumazibar akamīn ikiam.’”

²² Ezi Mikaia bighavira Ahap mīgia ghaze, “Ikiavira Itir God, nī ikuvighasa a ifonge, egha nī gifarasa, duar kam amadazi, a nīn akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me nī gifaragha gīfa.”

²³ Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamīn Ahap mīgeima, an an boroghīn ghua an koviam mīsuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godīn Duam manmaghīn na ategha, nīn ghugha akar kam nī ganīngi?”

²⁴ Ezi Mikaia, Sedekaiān akam ikaragha ghaze, “Apaniba gīn izī Israelia ia abīnighī, nī arī mangī dipenitamīn aven danganir mogomemīn modogh ikiam. Egh dughiar kamra nī fogham, Ikiavira Itir God uabī akar kam na ganīngizi, kī an gun mīgei.”

²⁵ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam mīgia ghaze, “Nī Mikaiān suiragh nguibar ekiamīn garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangī. ²⁶ Egh kamaghīn aning mīkemegh, ‘Atrivim kamaghīn mīgei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretīn muziariba ko dipabara, a daning mangīti mīdorozim gīvaghti kī uamategham.’”

²⁷ Ezi Mikaia ua ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha Ahap mīgia ghaze, “Nī osimtīzitam inighan kogh ua deraghvira nguibamīn izegh, egh nī kamaghīn fogh suam, Akar kī mīkemezir kam, a Ikiavira Itir Godīn izezir puvati.”

Atrivim Ahap mīsoghasa zui (1 Atriviba 22:29-36)

²⁸ Kamaghīn amizi, Israelīn Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan mīdorozir gumaziba inigha, Siriaba ko mīsoghasa ghua, Gileatīn Distrighīn itir nguibar ekiam Ramotīn otifi.

²⁹ Ezi mīdorozim tīghar akuighīrighasava amima, Atrivim Ahap kamaghīn Atrivim Jehosafat mīgei, “Ga mīdorozim bagh mangī, kī uan atrivir korotiaba sueghīva korotiar igharazitabar aghuighīti, mīdorozir gumaziba nan atamangīgham. Eghtī nī uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelīan atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning mīdorozim bagha zui.

³⁰ Dughiar kamra, Sirian atrivim uan mīdorozir gumazir karisbar pīn tuiva mīsozibar dapaniba, akar gavgavim me ganīga ghaze, “Ia Israelīan atrivim baghvira gan a ko mīsogh, egh gumazir ziaba itir igharaziba o ziaba puvatiziba ko mīsoghan marki.” ³¹ Ezi me mīsozir dughiamīn, mīdorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatīn ganigha ghaze, a ti Israelīan atrivim. Egha me a mīsoghasa zuima, a tiarim akara deima, ezi Ikiavira Itir God an akura. God mīdorozir gumazibagh ekuizi me anetaki. ³² Ezi me fo, kar Israelīan atrivim puvati, egha me anetaki.

³³ Mīdorozim ghuavira itima, Sirian mīdorozir gumazir mam, uan barir pīmīn Israelia itī naghīn puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapīn mīkarzir, mīdorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisīn suizir gumazim mīgia ghaze, “Kī ikuvigha gīfa. Nī zuamīra ua karis giragh mīdorozir danganim atakigh.” ³⁴ Ezi mīdorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap mīdorozim ategh mangan iburaghuburaghizi, me karisīn aven puram anefazi, a Siriabar damazimīn uan karisīn aven aperaghav ikia Siriabar gara kamaghira itima, aruem gevima an areme.

19

Godīn akam inigha izir gumazim Jehu, Jehosafatīn atari

¹ Atrivim Ahap aremegha givazi, Atrivim Jehosafat bar deravira uamategha iza Jerusalem uan atrivir dipenimin oto. ² Ezi dughiar kamın, Godın akam inigha izer gumazim Jehu, a Hananin otarim, a ghua Atrivim Jehosafat batogha kamaghın a migei, “Ni ti ghaze, ni gumazir kurabar pogh men akurvaghamin arazim, ko gumazir Ikiavira Itir God gifongezir puvatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni arazir kamaghın garim gamizi, Ikiavira Itir God nın aningaghe. ³ Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir mabagh ami. Ni uan kantrin aven, itir aser amizim Aseran nedaziba itir guarir akinibagh asighasigha, Godın ifongiamın gintighasa gavgafi.”

Jhosafat kotiabar jasba amisefe

⁴ Atrivim Jehosafat Jerusalemın iti. Egha dughiar mabar, a dikava ghua uan gumazamizibar ganasa ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamın ikegha ghua notın amadaghan Efraimın anabamın mighsiaba itir danganımın tuifi. Egha a Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God bagh uamategh iza me migei. Ezi me a baregha uamategha God bagha ize. ⁵ Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin jasba amisevegha, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavım aviniziba bar me ariki. ⁶ Egha kotiaba tuisizir jasba, a kamaghın me migei, “Ia gumazamizibar ingangarim gamir puvati. Ia Ikiavira Itir Godın ingangarim gami, a uabi ia ko iti. Kamaghın amizi, ia kotiaba tuisighamin dughiabar, ia uari uan araziba bagh deravira gan. ⁷ Ikiavira Itir God, en God, kotiamın aven, guizin arazim giragh kotiaba baraghamin araziba, ko uan namakabar akabar akurvaghamin araziba ko, gumazamiziba ia apezeper dagiaba ia daningamin araziba, arazir kaba God bar dar aghua. Kamaghın amizi, ia gumazir kotiaba tuisiziba, ia Ikiavira Itir Godın atiatingiva bar an apengan iki, egh deraghvira uan arazibar gan.”

⁸ Jehosafat uan gumazir dapaniba ko uamategha Jerusalemın izezir dughiamın,* Jehosafat Livain marazi ko ofa gamir gumazir maba ko ikizibar gumazir dapanir maba amisefe, eghti me gumazamizir Ikiavira Itir Godın Akar Gavgaviba abiziba tuisighamin jasbar otivam, egh uaghan Jerusalemın nguibar ekiamın aven itir gumazamiziba uari adoghodozir migirigiba akirmigham. ⁹ Jehosafat kamaghın jasın kabav gei, “Ia ingangarir kam damuamin dughiamın, ia bar Ikiavira Itir Godın atiating an apengan ikiva, deraghvira an arazibar gin mangi. Ia ingangarir kam damuti, a deraghviram otivsi, ia uan navir averiabar aven bar ifongegh. ¹⁰ Eghti ian namakataba, nguibar ekiar igharazibar ikegh izi uarir akurvagh kotiaba tuisighsi ian azangti, ia men akuragh kotiaba tuisighamin arazir aghuibar men sure damu. Gumazim, gumazir igharazimın misoghezi an aremezir kotiam ko, gumazim Godın Araziba, ko an Akar Gavgaviba abighizir kotiam, ko gumazim arazir God ifongeziba abighizimın kotiam ko arazir God damuasa ia mikemeziba abighizir kotiam, ia men sure damuti, me Ikiavira Itir Godın damazimın osimtiziba puvatigham. Eghti ia ko ian adarasi, Godın damazimın osimtiziba puvatighti, God ian aningagheghan kogham. ¹¹ Ia deraviram oragh. Gumazir pumuning ian faragh mangi kotiabar ingangaribar ganam. Gumazamiziba Ikiavira Itir Godın Araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamın, Godın ofa gamir gumazibar dapanim Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Eghti gumazamiziba gavmanın araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamın, Ismaelın otarim Sebadaia, a Judan gumazir dapanim, a ian kotiabar faragh mangam. Eghti kotiabar ingangaribar, Livaiba ian akurvagham. Ikiavira Itir God, gumazir arazir aghuibagh amiba ko iti, kamaghın amizi, ia atiatingan kogh tuivigh gavgavigh ingangarir kaba bar dar amu.”

19:3: 2 Eghaghaniba 17:4-6; 30:19 **19:6:** Godın Araziba 1:17; Onger Akaba 82:1 **19:7:** Godın Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 9:14; 1 Pita 1:17 * **19:8:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. **19:9:** 2 Samuel 23:3

20

Apaniba izava Judaba ko misosi

¹ Bizir kabar gin, Moapia ko Amonia ko Amonin kantrin itir igharaz darasi,* me iza Judaba ko uariv sosi. ² Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat bagha iza kamaghin a migei, "Idomian midorozir gumazir avirir dafam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin vongin itir nguazim ategha ni ko misoghasa iza. Egha me datirighin Hasason Tamarin iti." Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin ziar mam. ³ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa. Kamaghin, a Judan kantrin danganiba bar adar itir gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, me bar dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam. ⁴ Ezi Judan danganiba bar adar itir gumazamiziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God ko mikimasa Jerusalem ize.

⁵ Egha me iza Jerusalem gumazamiziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir igiar me uari akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin tughu, kamaghin God ko migei, ⁶ "O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar God, ni uan Nguibamin ikiava, nguazimin ikiziba bar me gativagha men gari. Ni gavgavir bar ekiam iti. Eghti gumazitam ni misogh ni abiraghan kogham. ⁷ O en God, ni fo, e Israelia nin roroam Abrahamin ovavir boriba, e nin gumazamizibara. Ni gumazamizir fomira nguazir kam in apiaziba, ni me batoghezi me are, eghti nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira ikiasa ni e ganingi. ⁸ Ezi e dughiar ruarimin nguazir kam in ikegha gifa. En inazir afeziaba fomira nin boroghin mangi, nin ziam fasa Dipenir kam in ingari. Egha me an ingarigha givazir dughiamin, me kamaghin ni ko migia ghaze, ⁹ 'Ikiavira Itir God, osimtizitam e batogham, o apaniba iza e ko misogham, o arimariar kurar ekiatam otogham, o dagheba otevir dughiar ruaritam e batoghti, e iza Dipenir kam in guamin

nin damazimin tugham. Dipenir kam, a danganir e nin boroghin iza nin ziam famim. Egh e osimtizir kam ginighnigh uarir akurvaghsi nin azangsigham. Eghti ni en dimdiam baragh uam e iniam.'"

¹⁰ Egha Atrivim Jehosafat ua kamaghin God ko migei, "Ni Amonia ko Moapia ko Idomian ganigha gifa, me e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba Isip ategha iza ikizir kabar nguazimin otivir dughiamin, ni en inazir afeziaba ataghizi, me me ko misoghezir puvati. Kamaghin amizi, en inazir afeziaba me gitagha, me gasighasighizir puvati. ¹¹ Ezi me datirighin tong arazir aghuir en inazir afeziaba me gamizibagh nighnizir pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir ni uabi e ganingizir kam in e batueghasa izegha gifa. ¹² O, en God, midorozir gumazir avirir kaba e misoghasava ami. Ezi e me ko misoghamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ni uabi bar puv me damigh. Bar guizbangira, e fozir puvati, e manmaghin damuam. Kamaghin amizi, e uarir akurvaghasa ni baghavira gara iti."

¹³ Dughiar kam in, Judan gumaziba uan amuiroghboriba sara, me bar moghira, Ikiavira Itir Godin damazimin an Dipenimin boroghin tuivighav iti. ¹⁴ Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel, a gumazamizir kabar tongin tughav iti. Jahasiel, a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia, a Benaian otarim, ezi Benaia, a Jeielin otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazir kaba bar moghira, me Livain gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam pamten iza Jahasiel gizivazima, ¹⁵ a kamaghin migei, "O Atrivim Jehosafat, ko ia Jerusalem itir gumazamiziba ko ia Judaba bar, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghin ia migei: Ia midorozir gumazir avirir kam in atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvati. ¹⁶ Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsi Sisin mighsiamin ghuanadir tuavimin izam. Eghti ia mangi Jeruelin

* **20:1:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. **20:7:** Aisaia 41:8; Jems 2:23 **20:10:** Godin Araziba 2:4-19 **20:12:** Onger Akaba 25:15; 121:1-2 **20:15:** Ua Me Ini 14:13; Godin Araziba 1:29-30; 2 Eghaghaniba 32:7 **20:15:** Godin Araziba 20:1-4

gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin, aruem anadi naghin danganir zarimin me batogham. ¹⁷ Ia uari midorozir kam in misoghan kogham. Puvati. Ia mangi misoghamin danganimin pura tuivigh iki gan, eghti Ikiavira Itir God ian akuragh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir gumazamiziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan midorozim bagh mangi, eghti Ikiavira Itir God ia ko ikiam.”

¹⁸ Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin nguazim giregha an ziam fe. ¹⁹ Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemin dia Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe.

²⁰ Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin mangasava amua iti. Me tighar Jerusalem ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me migei, “Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin iki, egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha izir gumazibar akaba nighnizir gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba abiragham.” ²¹ Egha atrivim uaghan gumazamizibar nighnizibagh foghasa men azangsi, egha gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam bangasa me amisefe: Ezi me kamaghin ighiam bati.

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue,
ezi arazir kam, mati an kurkazir
aghuim.
E bizir kabagh nighnigh,
egh an ziam fi ighiaba bangam.
Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam.”

²²⁻²³ Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir ighiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir

God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar uarigh asighasiki. ²⁴ Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumazamiziba puvatizir danganimin itir tauan mam in oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinibar nguazimin irav iti, ezi me digavir kuram gami. Men tav angamira itir puvati, me bar moghira ariaghire.

²⁵ Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongin ghua garima, bizir bar aviriba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar aviraseme, kamaghin amizi, me aruer pumuning ko mizekimin bizir kaba isavira iti. ²⁶ Egha namba 4in aruemin, me iza danganir zarir mam in uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ginighnigha, an ziam fe. Bizir kam bangin, dughiar kam in ikegha iza datirighin, me danganir kam kamaghin a dibori, Godin Ziam Fer Danganir Zarim. ²⁷ Ikiavira Itir God men akuragha men apaniba abira, kamaghin amizi, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba an gin ikia, me bar akuegha uamategha Jerusalem in zui. ²⁸ Egha me gitabav sogha sighbagh ivi-ava Jerusalem in nguibar ekiam in aven zui, egha Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin ghua ziar ekiam a ganidi. ²⁹ Ezi kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghin oraki, Ikiavira Itir God Israelian akuragha men apanibav soghezi, me bar ariaghire. ³⁰ Ikiavira Itir God bar deraghavira Jehosafatin kantrin gari, kamaghin amizi, midorozitam uam otuzir puvatizi, Jehosafat uan gumazamiziba ko avughsi.

*Atrivim Jehosafat areme
(1 Atriviba 22:41-50)*

³¹ Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimın oto, egha 25plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. ³² Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami. ³³ Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godın gintigha tugha gavgavizir puvati.

³⁴ Atrivim Jehosafat amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimın otozir dughiamın ikegha ghua an aremezir dughiamın eghaghaniba, akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Hananin Otarim Jehun Eghaghaniba. Ezi akinafarir kam, akinafarir bar ekiamın aven iti, me kamaghın a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

³⁵ Dughiar mam, Atrivim Jehosafat Israelian Atrivim Ahasia ko poro, ezi atrivir kam arazir bar kurar aviribagh ami. ³⁶ Egha aning uaning inigh biziba ater kantri Tarsisın mangasa kurir ekiabar ingari. Ezi aningın ingangarir gumaziba Esiongeberın kurir ekiar kabar ingari. ³⁷ Ezi Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamın gumazim, a Godın akar bar gavgavimın kamaghın Jehosafat migei, “Ni atrivir kuram Ahasia ko roroam gami. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gua ingarizir kurir ekiabagh asighasigham.” Ezi kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisın mangan ibura.

21

¹ Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitın Nguibar Ekiamın, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimın anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimın oto.

Atrivim Jehoramın eghaghanim

(Sapta 21)

Jehoram Judan atrivimın iti (2 Atriviba 8:17-24)

² Atrivim Jehoram dozir 6pla iti. Men ziabar kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazir kaba, me bar Judan Atrivim Jehosafatın otariba. ³ Jehosafat gol ko silvan avirim ko bizir ivezir bar pin koziba isa uan borir kabagh aningi. Egha a uaghan Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavim avinizibar ganamin ingangariba me ganingi. Jehoram, a Jehosafatın otarir ivariam, kamaghın amizi, Jehosafat uan danganim inigh atrivimın ikiasa anemisefe. ⁴ Jehoram atrivimın otozir dughiamın, a uan kantri bagha gavgavigha, bar uan doziba ko Judan gumazir dapanir mabav soghezi me ariaghire.

⁵ Jehoram 32plan azeniba ikiava atrivimın oto, egha a 8plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. ⁶ A Israelian Atrivim Ahapın, guivimın iti. Kamaghın amizi, an Ahapın adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godın damazimın dagh ami. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitın ikizibar tongın gumazitam zurara atrivimın ikiam, eghti Devitın lamın angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghın amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.

⁸ Jehoram Judan atrivimın itir dughiamın, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amisefe. ⁹ Ezi Jehoram uan midorozir gumazir dapaniba ko karis bar tuiva misozir gumaziba inigha, Idomia misoghasa zui. Me ghua otivizi, Idomian gumaziba iza Jehoramın midorozir gumaziba ekiarugha me misoghasa. Ezi dimagarimın Jehoram midorozir gumazir karisbar zuiba inigha, bar pamtem

misogha me adugha ghue. ¹⁰ Egha, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Jehoram Ikiavira Itir God, uan inazir afeziabar God akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, dughiar kamın, Lipnan nguibamin gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

¹¹ Ezi Jehoram uaghan Judan kantrin mighsiabar itir danganibar asebar ziaba fasa danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalemın nguibar ekiamın gumazamizibagh ekuizi, me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, an damazimın arazir kurabagh ami.

¹² Dughiar mam, Godın akam inigha izir gumazim Elaija, Atrivim Jehoram bagha akınafarir mam osirigha anemaga ghaze, “Ikiavira Itir God, a nın ovavim Devitin God, akam kamaghin nın iti: Ni uan afeziam Atrivim Jehosafat ko nın inazim Atrivim Asa, ni aningın arazir aghuibar gintizir puvati. ¹³ Ni Israelian atrivir arazir kurabagh amibar gin ghua, Judaba ko Jerusalemia getuima, me akirim ragha God gasara. Ni Atrivim Ahap uan adarazi ko Israelia gamizi moghira ni a gami. Egha ni uan dozibav soghezi, me ariaghire. Me gumazir aghuiba, egha men araziba bar nın arazibagh afira. ¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nın gumazamiziba ko, nın amuiba ko boriba sara pazivira ia damuva, nın biziba bar dagh asighasigham. ¹⁵ Eghti ni uabi, arimariar bar kuram nın muriar averiamın ikiam. Eghti dughiaabar vaghvagh, arimariar kam bar ekeveghti, nın evenavim asighirigham.”

¹⁶ Ezi dughiar kamın, Ikiavira Itir God, Filistiaba ko Arabian Itiopian nguazimın boroghın itibagh amizi, me Jehoramın aningaghe. ¹⁷ Egha me iza kantri Juda misogha, Atrivim Jehoramın dipenimın itir biziba bar ada inigha ghu. Egha me an amuiba ko an otariba inigha ghue. Egha an otarir abuananam inigha ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar igharazim Ahasia.

¹⁸ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram gamizi, an atrivimın

muriamın oto. Arimariar kam a givaghan kogham. ¹⁹ Arimariar kam an itima, azenir pumuning gifa, ezi Jehoramın evenavim asiaghirizi, a mızazir bar kuram inigha areme. Ezi Judan gumazamiziba a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi mokin.

²⁰ Jehoram azenir 32pla ikia atrivimın oto, egha 8plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. Ezi an aremezir dughiamın, gumazitam an apangkuvizir puvati. Me atriviba afir danganimın anefazir puvati, me Devitin Nguibar Ekiamın anefa.

Atrivim Ahasia ko Atrivir Amizim Atalian eghaghanim

22

(Sapta 22)

*Ahasia Judan atrivimın oto
(2 Atriviba 8:25-29; 9:21-28)*

¹ Jehoram atrivimın itir dughiamın, Arabian gumazir maba midorozir gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me ariaghire. Egha me Jehoramın otarir abuananam Ahasia misoghezir puvati. ² Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimın oto. Egha azenir vamiran Jerusalemın atrivimın ike. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam. ³ An amebam nighnizir kurabar an sure gami, kamaghin amizi, an Ahapın ikizimın arazir kurabagh ami. ⁴ An afeziam aremezir dughiamın gin, an Ahapın adarazi inizi, me nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangin an araziba bar ikuvigha a gasighasisi. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba Ikiavira Itir Godın damazimın dagh ami, mati Ahapın ikizim amizi mokin. ⁵ Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian Atrivim Joramın porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi. Me Ramotın nguibar ekiamın boroghira uariv sosi, a Gileatın Distrighin itir nguibam. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. ⁶ Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilın nguibar ekiamın ikia, ua

deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima, Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

⁷ Ezi God fogha gifa, Atrivim Ahasia mangi Joramın gan ikiamin dughiar kamın, an a gasighasigham. Egha dughiar kamın Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin otarim Jehu bato. Ikiavira Itir God, Ahapın ikizim gasighasighasa, Jehu amisefe. ⁸ Ezi Jehu, Ahapın ikizim gasighasigha ghua Judabar gumazir dapanir maba ko Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir kaba Ahasian ingangaribagh ami. Ezi Jehu bar me misoghezi, me ariaghire. ⁹ A me misoghezi me ariaghiregha givazi, an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samarian nguibamin modogha iti. Ezi gumazir maba an ganigha a inigha Jehu bagha izezi, an a misoghezi an areme. Ezi me Ahasian kuam purama anetaghizi a itir puvati. Me kamaghın nighnigha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatin igiam, Jehosafat bar uan navir averiamın aven Ikiavira Itir God baghavira iti. Kamaghın amizi, me Ahasian kuam isa mozimın anefa. Ezi dughiar kamın, Ahasian ikizimın aven, Judabar atrivimın ikiva men ganamin gumazitam ua itir puvati.

Atalia Judabar atrivir amizimın oto
(2 Atriviba 11:1-3)

¹⁰ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghın akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa. Ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimın gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ¹¹ Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghın fozir puvati, Atrivim Jehoramın guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramizim, an ofa gamir gumazim Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga atrivimın otarir aremeghamibar tongın Joas inigha, amizir an ganamim ko, aning isa danganir me daguivsiaba arizimın aven aning modo. Kamaghın amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. ¹² Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar

kamın, Atalia Judan atrivir amizimın ikiavira iti.

Atrivim Joasın eghaghanim

23

(Sapta 23--24)

Me Joas amisevezi, an atrivimın oto
(2 Atriviba 11:4-16)

¹ Atalia atrivir amizimın itima, an namba 7ın azenimın, Godın ofa gamir gumazim Jehoiada bizitam damuasa nighnizir gavgavim iti. Egha a 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko migeima, me an akuraghasa a ko akar dikirizir gavgavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Jerohamın otarim Asaria, ko Jehohananın otarim Ismael, ko Obetin otarim Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin otarim Elisafat. ² Gumazir dapanir kaba Judan nguibar ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba inigha Jerusalemın ize.

³ Ezi gumazir kaba bar moghira Godın Dipenimın uari akuvagha, Atrivim Joasın apengan ikiasa akar dikirizir gavgavim gami. Ezi Jehoiada kamaghın me migei, "Ikiavira Itir God akar dikirizim kamaghın a gamigha ghaze, dughiabar zurara atriviba Devitin ikizimın otivam. Kamaghın amizi, Ia izi Joasın ganigh. An Atrivim Ahasian otarim, an atrivimın otivam. ⁴ Ezi e datirighın kamaghın damuam. Ia Godın ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Sabatin aruemin ingangarim damusi izi, 3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam, Godın Dipenimın tiar akabar ganam. ⁵ Eghti okoruar namba 2, atrivimın dipenimın gan, eghti okoruar namba 3, tiar akar me kamaghın diborim, Jesot, me an gan. Eghti gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godın Dipenimın uari akuvir danganir ekiamın iki. ⁶ Ofa gamir gumaziba ko Livain men akurvaziba, merara Godın damazimın zue, kamaghın amizi, me Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven mangam. Ia gumazamizir igharaziba ateghti, me aven mangan marki. Gumazamizir igharaziba, God mikemezi moghın azenan iki. ⁷ Livaiba uan midorozir

sababar suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghvıram an gan. Eghti a danganir manamın mangiti, me a sara mangi. Eghti gumazitam Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven iziti, Livaiba a misueghti an aremegh.”

⁸ Ezi Livaiba ko Judan gumazamiziba bar moghıra, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamın gın zui. Egha Sabatın dughiamın, gumazir dapaniba, gumazir ingangarim agıvaghya avughsasa amir kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın izi. ⁹ Dughiar kamın, Atrivim Devitın afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh anıngi. ¹⁰ Egha Jehoiada, Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın divazimın danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notın amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimın boroghın tuivıghav ikia, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarughya bar deraghvıra gara iti. ¹¹ Midorozir gumaziba uari akırigha mızua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasın akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasın dapanim garu. Egha Akar Dıkirızir Gavgavim itir akınafarır rıghızir mam a ganıngi. Egha me gın olivın borem Joasın dapanim gıngegha anemısevezi, an atrivimın oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghın dei, “Joas dughiar ruarimın atrivimın ikiam.”

¹² Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima nıgıner dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimın ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dıpenim ategha Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın danganir gumazamiziba uari akuva itimın zui. ¹³ A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghın, Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın guamın itir guarır akınimın boroghın tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sıghabagh ivibar

garima, me atrivir igiamın boroghın iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan sıghabagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abıgha dia ghaze, “İa gumazamizir kuraba. İa bar arazir kuram gamua na abınasa.”

¹⁴ Ezi Jehoiada Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın boroghın Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghın midorozir gumazir dapanıbar gei, “İa Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekıarugh a kurugh Ikiavıra Itir Godın Dıpenim avınızir divazimın azenan mangi. Eghti gumazitam an gın mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.” ¹⁵ Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godın Dıpenim ategha ghua atrivimın dıpenim avınızir divazir hoziaba aven zuir tiar akamın aven ghugha, a misoghezi an areme.

*Ofa gamir gumazim Jehoiada,
İkiavıra Itir Godın gın mangasa
gumazamizibar akurvası
(2 Atrivıba 11:17-21)*

¹⁶ Godın ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvası, me Ikiavıra Itir God ko Akar Dıkirızir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavıra Itir Godın gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurvası, me uarır tongın Akar Dıkirızir Gavgavim gamı. ¹⁷ Egha gın gumazamiziba asem Balın ziam fer dıpenimın ghua, bar a gasıghasıki. Egha me ofa gamir dakozıba ko asem Balın marvir guabagh asıghasıki. Egha me ofa gamir dakozir kabar boroghın Balın ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. ¹⁸ Ezi Jehoiada Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven itir ingangarıbar ganasa, Livain adarazir tongın, Godın ofa gamir gumazir maba ko Livain ıgharazıba sara me amısefe. İkızir kamning, Atrivim Devit fomıra ingarasa men ovavıbar kemezi moghıra me ingarı. Egh me Moses Osırızir Arazıba mıkemezi moghın, Ikiavıra Itir God bagh ofan bar isia mıghrıbar amu. Egh me Devit mıkemezi moghın, ofa damuamin dughiamın, me buabav sogh

ighiabagh amir gumazibav kimti, me ighiar bar akongezibar amu. ¹⁹ Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumazamiziba aven mangan kogham.

²⁰ Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. ²¹ Egha Judan gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalem in iti.

24

Joas uamategha Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri

(2 Atriviba 12:1-16)

¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha 40plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Joasin amebamin ziam Sibia, a Berseban nguibar ekiamin amizim.

² Godin ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiamin, Joas Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami.

³ Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas aningin itima, aning otariba ko guiviba bate.

⁴ Ezi dughiar maba ghuegha givazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa nighnisi. ⁵ Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba akuvagha kamaghin me migei, "Ia mangi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba bar me mikimti, me e uan Godin Dipenim akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara ingangarir kam damu. Egh ia datirighin zuamira mangi dagiar kaba inigh." Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.

⁶ Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghin an azara, "Manmaghin amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam.* Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?"

⁷ Amizir kurar kam Atalia atrivimin itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir Godin Dipenim akarigha aven ghuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas ingangarir kaba ua dar amuasa nighnisi.

⁸ Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksiar mam in ingari, egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin aneti. ⁹ Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalem gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganim in itima, Godin ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghin, me datirighin ua takisbar aningam. ¹⁰ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksiar kam gazuima, a bar izifa. ¹¹ Ezi Livaiba dughiar zurara boksiar kam in gari a izivavira itima, me a isa atrivimin ingangarir gumaziba bagha zui. Eghti atrivimin gumazir akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim, boksiar kam in dagiaba bar da inigh, egh boksiam uam a isi an danganim datigham. Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa, dagiar bar aviriba ini.

¹² Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha, Dipenim akirmighamin gumazibar

* 24:6: Ni, Ua Me Ini 30:11-16 in gan.

gumazir dapanibagh aningi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir kabagh ivezasa me ini. Dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir deravira dagiabar dipenibar ingariba ko, gumazir deravira ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi. Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar an anakiram. ¹³ Ingangarir gumazir kaba bar puvira ingarava Godin Dipenim bar deravira anakirizi, a fomira ikezi moghin otogha bar deragha bar gavgafi. ¹⁴ Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivazi, gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganingi. Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemeghti, me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba, ko pauran mughuriar aghuim zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven ingaramin bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua ofan bar isia mighiribagh ami.

¹⁵ Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme. ¹⁶ Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnisi. Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa.

Judaba akirim ragha God gasara

¹⁷ Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza Atrivim Joasin ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui. ¹⁸ Atrivim Joas Juda ko Jerusalem gumarazamiziba ko, me akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin an ziam fer puvati. Me guarir akimir aser amizim Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar ziaba fe. Me osimtizer bar dafam Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba uamategh a bagh izasa, an Akar Gavgavim uan akam

inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumazamizibav geima, gumazamiziba men akaba baraghan aghua.

²⁰ Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gumazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim girigha ghua bar me gafiragha mitigha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ia an Akar Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham. Ia tizim bagha arazir kam gami? Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara." ²¹ Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a misueghti, an aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizer divazimin aven, gumazamiziba uari akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme. ²² Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh nighnizer puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia duam suer dughiamin, a kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia amir bizir kam in ganigh ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam."

Me Joas misoghezi an areme

²³ Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha, Jerusalem nguibar ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaziba abini. Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire. Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusin nguibar ekiamin ghua, Sirian atrivim ganingi. ²⁴ Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, kamaghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira Itir God Sirian midorozir gumazir bizir muziarim ataghizi, me iza Judan midorozir gumazir bar avirim misogha me abira. Ikiavira Itir God, arazir kam in Atrivim Joasin arazir kuram ikarvagha ivezir kuram a ganingi. ²⁵ Midorozir kam in, Joas duar bar aviriba ini. Ezi

mīdorozim givazi, Siriaba uamategha uan nguibabar ghuezi, atrivimīn gumazir dapanir maba, me Joas, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarimīn misoghezi, an aremezir bizir kam ginighnisi. Egha me Joas amizir bizir kurar kam ikarvagh, a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi Joas gin uan dakozimīn akuima, me an dakozimīn a misoghezima an areme. Ezi an kuam, me atriviba afir danganimīn anefazir puvati. Me an kuam isa, Devitīn Nguibar Ekiamīn anefa. ²⁶ Atrivim misoghezi an aremezir gumazimningin ziamning, Sabat ko Jehosabat. Sabatin amebam Simeat, an Amonian adarazir amizim. Ezi Jehosabatin amebam Simrit, a Moapian adarazir amizim. ²⁷ Joasin otaribar eghaghaniba, ko Godin akam inigha izir gumazimīn migirigiar avirir a gasiba, ko a uamategha Godin Dipenim akirizir eghaghaniba, da bar moghira akinafarir me kamaghin diborimīn iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar Mingarir Maba. Joas aremegha givazi, an otarim Amasia an danganim inigha atrivimīn oto.

Atrivim Amasian eghaghanim

25

(Sapta 25)

*Amasia Judan atrivimīn iti
(2 Atriviba 14:2-6)*

¹ Amasia 25plan azeniba ikia, egha atrivimīn otogha, 29plan azenibar Jerusalemīn atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemīn nguibar ekiamīn amizir mam. ² Amasia arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimīn dagh amua, egha guizbangira uan navir averiamīn dar gintizir puvati.

³ Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamīn, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezi an aremezir kamning misoghezi aning areme.

⁴ Egha a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimīn itir

Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamīn aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazimīn borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti, me arimighiran kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.”

*Amasia ghua Idomia ko misosi
(2 Atriviba 14:7)*

⁵ Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminīn adarazi bar men diazi, me iza uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko 20plan azenibagh afiraziba amisevegha, me isa uan mīdorozir gumazibar me ariki. Egha a 1,000plan mīdorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan mīdorozir gumazibar garir gumazir dapaniba amisefe. Egha a ikiziba vaghvagha, men ganasa gumazir dapanir maba ariki. Ezi mīdorozir gumazibar dibobonim 300,000in tu. Me bar moghira afuziba ko orabar suigha misoghan bar fo. ⁶ Egha a uaghan 100,000plan mīdorozir gumazir aghuiba kantri Israelin ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osimtizim 3,000 kilogremīn tu.

⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam ghua kamaghin atrivim migei, “Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvati, ezi a me ko itir puvati. Kamaghin amizi, ni Israelian mīdorozir gumazir kaba inighti me mīdorozim bagh nin gin mangan marki.

⁸ Ni kamaghin fogh, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba abiragham, o men apaniba me abiragham. Kamaghin amizi, pura bizim, ni uan mīdorozir gumaziba ko Israelian mīdorozir gumaziba inigh mīdorozim bagh mangi, egh atiatingan koghiva bar pamtem misogham. God nin apanibar amighti, me ni abiragham.”*

⁹ Ezi Amasia akar kam baregha kamaghin akam inigha izir gumazimīn azara,

^{25:4}: Godin Araziba 24:16 * ^{25:8}: Hibrun akam deragha akar kamīn mingarim abighizir puvati.

“Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh ivezeziba, ki manmaghin dar amuam?”

Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, “Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagiar ni me ganingizir kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagh bar aviriba ni daningam, eghti da silvan ni aningizir kaba bar dagh afiragham.”

¹⁰ Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba amangizi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi me Judaba bagha naviba bar men ikufi.

¹¹ Egha gin Amasia gavgavim uan nighnizim ganigha, uan midorozir gumaziba inigha Idomia misoghasa Danganir Zarir Amangizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian midorozir gumazir 10,000pla misoghezi me ariaghire. ¹² Egha me ua 10,000plan gumazir igharazibar suigha me inigha mighsiar mam in ghuavanabo. Egha me isava davarir bar konir mam in me akunizi, me bar misaraghire.

¹³ Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamin, Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategha iza Judan nguibar ekiabav sosi, me Samarian nguibar ekiam in ikegha ghua, Bethoronin nguibar ekiam in tu. Egha me 3,000plan gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, me nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir bar aviriba inigha ghue.

Akam inigha izir gumazir mam Amasian atari

¹⁴ Atrivim Amasia Idomia misogha me abiragha givagha, men marvir guaba inigha uamategha Judan izegha, uan asebar min da atigha, dar ziaba fasa da bagha ofan min pauran mughuriar aghuim zuiba tue. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Amasian arazir kam in ganigha bar a baseme. Egha Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazim amadazima, a ghua kamaghin Amasia migei, “Ni tizim bagha ikizir igharazimin asebar ziaba fe? Ni fo, aser kaba uan adarazir akuragha nin dafarimin ua me inizir puvati. Ezi, ni tizim bagha dar ziaba fe?”

¹⁶ Godin akam inigha izir gumazim migiavira itima, Amasia an migirigiaba atugha kamaghin migei, “Tina nighnizim na daningasa ni amisefe? Ni uan akam dukuagh. Puvatighti, ki uan midorozir gumazitam mikemeghti, a ni misueghti ni aremegham.”

Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan akam dukumasa, egha ua kamaghin atrivim migei, “Ki datirighin fo, ni arazir kuram gamigha, datirighin nan akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, God datirighin ni gasighasigham.”

Amasia Israelia ko misosi (2 Atriviba 14:8-20)

¹⁷ Ezi gin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, “Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.”

¹⁸ Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.”

¹⁹ Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kam in ziar ekiam ini. Ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba, iregh bar ikuvigham.”

²⁰ Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Bizir kam in mingarim kamakin, Judaba Idomian asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, God Judaba isi men apambar dafarim darighasa nighnigha gifa. ²¹ Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko,

me nguibar ekiam Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi. ²² Me uariv sogha ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. ²³ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiam Judabar Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egha Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalem ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasigha, Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebam Itimin tu. Divazir kuvizir kam ababanim, a 200 mitan tu.

²⁴ Ezi Jehoas Jerusalem aven ghua, golba ko silvan nguibar ekiam itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiam maba isa kalabuziabar min me atigha kamaghin Amasia nigei, "Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham." An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiam kaba ko gumazamizir maba ko bizir iniziba sara inigha ua Samarian ghu.

²⁵ Ezi gin Israelian atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. ²⁶ Atrivim Amasia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kam itim, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

²⁷ Atrivim Amasia akirim ragha Ikiavira Itir God gasarazir dughiamin, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakinin nguibar ekiam ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakinin nguibar ekiam ghua, a misoghez an

areme. ²⁸ Ezi me an kuam inigha hozi-abagh atigha ua Jerusalem izegha, Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

Atrivim Usian eghaghanim

26

(Sapta 26)

Usia Judan atrivimin oto

(2 Atriviba 14:21-22; 15:1-7)

¹⁻² Atrivim Amasia uan inazir afeziabar min aremegha givazima, Judaba bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamin danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikiava atrivimin oto. An atrivimin itima azenir maba givazi, a ghua misogha apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egha nguibar ekiam kam danganir ikuviziba, a uam adar kiri.

³ Usia 16plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 52plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An amebam Jekolia, a Jerusalem nguibar ekiam amizim. ⁴⁻⁵ Usia atrivimin itir dughiamin, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiamin arazibar an sure gami. Sekaraia angamira itir dughiamin, Atrivim Usia God baghavira iti. Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha Usia Ikiavira Itir Godin ifongiamin gintighasa gavgavighavira itima, God an akurazi bizir an amiba bar deraghaviram otifi.

⁶ Egha Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egha a me misogha me abiragha, Getin nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibam avinizir divazim, a bar da akaraghariki. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimin danganir igharazibar nguibar ekiam igiabar ingari. ⁷ God Usian akurazi, a Filistiaba ko Meunia ko Gurbalin nguibar ekiam itir Arabian adarazi abini. ⁸ Usia atrivir bar gavgavimin otozi, kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin mitaghniamin tuzir gumazamiziba bar an ziar ekiamin migirigiam barasi. Ezi Amonia takisin min

daghaba a ganiga, uari an akakagha ghaze, me an apengan iti.

⁹ Egha Usia Jerusalem, nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim a ganidi. A tauan gavgaviba, Tiar Akar Mikebamin Itim, ko Danganir Zarimin Zuir Tiar Akam, ko Sighar Konimin min amizir divazim gisin tauabar ingari, eghti midorozir gumaziba dar iki apaniba bagh ganam. ¹⁰ Atrivim Usia a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba, danganir zariba ko aruem uaghiri naghin mighsiar muziaribar iti. Kamaghin amizi, Usia gumazamiziba puvatizir danganimin apaniba bagha garir gumaziba bagha tauan ruarir mabar ingari. Egha a uaghan an asiziba damasa dipar mozir aviribagh kui. Usia azenibar ingarava da oparir ingangarim bar a gifonge. Kamaghin amizi, a gumazamizibav kemezi, me dagheba bar deragha otivir nguaziba ko mighsiar dozibar, azenibar ingarigha, wainin ikariziba ko dagher avirir igharazir maba saram oparigha deraghavira dar gari.

¹¹ Atrivim Usia midorozir gumazir bar aviriba iti, ezi me misoghan bar fo. Ezi atrivimin akinafariba osirir gumazim Jeiel, ko midorozir gumazibar garir gumazim Masea, aning midorozir gumaziba mega vaghvagha okoruar me ikiamibar me ariki. Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir faragha zuim Hanania, ingangarir kam damuasa aningin faragha ghua aningin gari. ¹² Judan ikizibar gumazir dapaniba, me Usian midorozir gumazir gavgavir kabar dapanibar iti, ezi men dibobonim 2,600in tu. ¹³ Midorozir gumazibar dibobonim 307,500in tu. Ezi me bar gavgavigha atrivimin akuragh apanibav sogh me abinamin fofoziba iti. ¹⁴ Ezi Atrivim Usia misoghamin bizir igharagha garir avirim arighizi, da iti. Bizir kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba, midorozir korotiaba, barir piba ko katapelin asamin daghaba. ¹⁵ Egha a uaghan Jerusalem fofozir gumazir maba iti, ezi me katapelin bar dafabar

min masinbar ingarigha, da arighizi da iti. Eghti midorozim otivamin dughiamin, me katapelin min garir masinin kaba ater nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavimin ghuavanang, divazir mitiar sighar konim amadazir danganim gisin itir taua ko midorozir gumaziba apaniba bagha gara itir tauan gavgavibar dar arigham. Egh* me masinin kabar afuziba ko daghabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam.

Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akurvazima, a ingangarir bar aviribagh ami. Kamaghin amizi, Usia atrivir bar gavgavimin oto, ezi saghon itir nguibar ekiabar gumazamiziba an ziar ekiamin akaba barasi.

*Usia God barazir puvati
(2 Atriviba 15:5-7)*

¹⁶ Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua pauran mughuriar aghuim tuer ofa gamir dakozimin ofa damuasa zui. ¹⁷ Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui. ¹⁸ Egha me an atara kamaghin a migei "Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughuriar aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghavira iti. Ni bar osimtizir ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian kogham."

¹⁹ Dughiar kam, Usia, pauran mughuriar aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. An akar kam baregha, ofa

* **26:15:** Midorozir masinin kam mati katapelin ekiam. Me an dagiar ekiaba ko afuzibar uan apanibagh asivamangam. **26:16:** Godin Araziba 32:15; 1 Atriviba 13:1-4 **26:18:** Ua Me Ini 30:7-8; Diboboniba 3:10; 16:39-40 **26:19:** 2 Atriviba 5:25-27

gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan arimariam zuamiram an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazibar damazimin oto. ²⁰ Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariar kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu.

²¹ Atrivim Usian itir Lapan arimariar kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha an gara ghuavira itima, Atrivim Usia areme.

²² Ezi Atrivim Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozizir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim, an osirizir akinafarimin aven iti. ²³ Atrivim Usia uan inazir afeziabar min areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba afir danganimin ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Jotamin Eghaghanim

27

(Sapta 27)

*Jotam Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 15:32-38)*

¹ Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. ² Jotam Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ami,

26:23: Aisaia 6:1

mati an afeziam Usia amizi mokin. Jotamin afeziam faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghugha arazir kuram gami. Ezi Jotam arazir aghuim gamua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghuzir puvati. Ezi Judan gumamaziba arazir kurabagh amua ghuavira iti.

³ Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin, Tiar Akar Pin Itimin ingari. Egha me Jerusalem in aven itir danganim Ofelin boroghin, gavgavim bar divazim ganiga ingangarir aviribagh ami. ⁴ Egha an ingangarir gumaziba, Judan anabamin mighsiaba itir danganibar, nguibar ekiabar ingari. Egha mighsiar temer aviriba itibar, me midorozir gumaziba mangi iki ganamin dipenir gavgaviba ko tauan gavgavibar ingari. ⁵ Ezi gin, Jotam uan midorozir gumaziba ko, me ghua kantri Amonian atrivim ko an midorozir gumazibav sosi, egha Jotamin midorozir gumaziba, bar me abira. Egha Jotam, Amonia migia ghaze, ia takis na daningam. Ezi Amonia azenir kamra 3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wit ko 1,000 tan baliba isa Jotam ganingi. Amonia kamaghira azenir namba 2 ko namba 3 in biziba a ganingi. ⁶ Jotam Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin God ifongezir arazibagh ami. Kamaghin amizi, an atrivir bar gavgavimin oto. ⁷ Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan an amizir midoroziba ko arazibagh eghari. ⁸ Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. ⁹ Egha Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha ghua Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Ahasin eghaghanim

28

(Sapta 28)

Ahas Judan atrivim in iti
(2 Atriviba 16:1-4)

¹ Ahas 20pla azeniba ikia, atrivim in oto, egha 16plan azenibar Jerusalem in atrivim in iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Devit in min Ikiavira Itir God in damazim in arazir aghuibagh amir pu. ² Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin arazir kurabagh ami. A ingangarir gumazibav kemezi, me brasba inigha asem balin nedazim in ingari. ³ Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinom in Danganir Zarim in uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia mighiribar min me tue. Egha a fomira nguazir kam in ikezir gumazamizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam inigha Israelia ganingi. ⁴ Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughurir aghuim zuiba tue.

Siriaba ko Israelia iza
Judaba ko uariv sosi
(2 Atriviba 16:5)

⁵⁻⁶ Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazamiziba uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar God, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi, me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire. ⁷ Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahas in otarim Masea, ko atrivim in dipenim in garir gumazir Asrikam, ko atrivim in girara irir gumazir dapanim

Elkana. ⁸ Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiam in ghu.

Akam inigha izir gumazim Odet, Akar Gavgavim isa Israelia ganidi

⁹ Ezi dughiar kam in Ikiavira Itir God in akam inigha izir gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategha izir dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kam in ganigha gifa. ¹⁰ Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalem in gumazamizibar amighti, me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian God in damazim in deraghavira ikia, egha arazir kurar kam in uan namakabagh amigha osimtiziba iti. ¹¹ Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningaghegh bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia datirighin uan namakar ia kalabuzibar min arighiziba ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi."

¹² Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvati. Men ziabar kara: Johanan in otarim Asaria, ko Mesilemot in otarim Berekia, ko Salum in otarim Jehiskia, ko Hatlain otarim Amasa. ¹³ Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin midorozir gumazibav gei, "Ia kalabuziar maba inigh kagh izan marki. E Ikiavira Itir God in damazim in arazir kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir God in damazim in mangi bar ekevegham. Eghti Ikiavira Itir God in aningagharir ekiam en ikiam." ¹⁴ Midorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba ko bizir me Judan iniziba inigha, gumazir aruar kaba

ko Israelian damazibar da atigha, me ghue. ¹⁵ Ezi 4plan gumazir aruar kaba,* dikavigha kalabuziabar akurvasi. Me midorozir gumaziba midorozimin inizir korotiar maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganiga, dagheba ko dipaba me ganidi. Egha olivin borem isa marasinin min men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh afegha, bar moghira men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamin oto, nguibar ekiar kam, detin temer bar aviriba an iti. Egha Israelia me atigha uamategha Samarian ghu.

Atrivim Ahas uabin akurvaghasa Asiriabar azangisi

(2 Atriviba 16:7-9)

¹⁶⁻¹⁷ Israelia, Judabav sogha me abirazi bizir kabar gin, Idomia uamategha iza Judabav sogha me abira. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar min men suigha, me inigha ghu. Kamaghin amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangi an azaraghti, a izi an akuragham. ¹⁸ Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghin mighsiar muziariba ko sautin amadaghan itir Negevin danganimin itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abiragha, Betsemesin nguibar ekiam ko, Aijalonin nguibar ekiam ko, Gederotin nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghin itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizima da men nguibar ekiabar otifi. ¹⁹ Osimtizir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimin mingarim kamakin, Ahas arazir kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghasa nighnizir puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizir kaba ataghizi da otifi. ²⁰ Ezi gin Asirian

Atrivim Tiklat Pileses Judan ize, egha Ahasin akurazir puvati. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami. ²¹ Ezi Ahas, Tiklat Pileses apezeperasa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvati.

Atrivim Ahas bar God ataki

²² Atrivim Ahas osimtizir aviriba isir dughiamin, a Ikiavira Itir God ginighnizir puvati. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami. ²³ A kamaghin migei, "Siriaba faragha midorozimin na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham." Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizir ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba batifi. ²⁴ Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir ekiaba inigha tintinibar da abigharigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalem danganiba bar dar ofa gamir dakozibar ingari. ²⁵ Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumazamiziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar pin itir danganibar ingari. Egha arazir kam, Ahas Ikiavira Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasin aningaghe.

²⁶ Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otizir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kam in itima, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ²⁷ Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghugha anefa. Ezi an otarim Heskia an danganin inigha atrivimin oto.

* **28:15:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kaba "4plan gumazir aruar kaba," a deragha migeir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, "Ingangaribar garir gumazir dapaniba, gumazir aruar maba amisefe, ezi men ziaba akinafarir kalabuziabar garir gumazibar ziaba itir osizir mam in iti." **28:23:** 2 Eghaghaniba 25:14; Jeremaia 44:17-18 **28:27:** Aisaia 14:28

Atrivim Hese kian eghaghanim

29

(Sapta 29--32)

*Hesekia Judan atrivim in iti
(2 Atriviba 18:1-3)*

¹ Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivim in oto, egha 29plan azenibar Jerusalem in atrivim in iti. An amebam Abiya, a Sekaraian guivim. ² Hesekia Ikiavira Itir God in damazim in arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mok in.

Me Ikiavira Itir God in Dipenim gamizi, a ua zue

³ Hesekia atrivim in itima an azenir faragha zuim in, an iakinir faragha zuim in, a uam Ikiavira Itir God in Dipenim in tiar akaba kuigha, ada akirasa gumazir mabav keme. ⁴ Egha a God in ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezi, me iza aruem anadi nagh in Ikiavira Itir God in Dipenim in, danganir gumazamiziba uari akuvim in uari akufa. ⁵ Ezi a kamagh in me migei, "Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavira Itir God, en ovavibar God daningh. Bizir mizirizir maba Dipenir kam gamizi a God in damazim in zuezir puvati, ezi ia bar da inigh azenan mangi da makunigh. Egh Dipenir kam damighti, a bar zuegh, God baghvira ikiam. ⁶ En ovaviba deragha, Ikiavira Itir God, en God in akam in gintizir puvatigha an damazim in arazir kurabagh ami. Me Ikiavira Itir God ategha Dipenir a itim akirim ragha a gasara. ⁷ Egha me Ikiavira Itir God in Dipenim in azuarim in tiar akaba asegha, lam in isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatigha, Israelian God bagha ofa gamir dakozim in, ofan bar isia mighiribagh amir puvati.

⁸⁻⁹ "Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavira Itir God men aningaghegha me gasighasiki. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kal-abuziabar m in uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, Ikiavira Itir

God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atiatigha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo.

¹⁰ "Kamagh in amizi, ki datirigh in Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa uan navir averiam in aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham. ¹¹ Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamagh in fogh, Ikiavira Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamagh in amizi, ia bar deravira ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir God in damazim in tugh an ingangarim damuva, tuavim gumazamizibar akak-aghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim zuibar amuam."

¹² Atrivim in akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohat in ikizim in gumazimning. Ezi Apdin otarim Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin ikizim in gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gerson in ikizim in gumazimning. ¹³ Ezi Simri ko Juel, aning Elisafan in ikizim in gumazimning. Ezi Sekaraia ko Matania, aning Asap in ikizim in gumazimning. ¹⁴ Ezi Jehuel ko Simei, aning Heman in ikizim in gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel, aning Jedutun ikizim in gumazimning. ¹⁵ Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir God in damazim in uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira Itir God in akabar gintigha, atrivim me mikemezi mogh in, Ikiavira Itir God in Dipenim gamizi a ua zue. ¹⁶ Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir God in Dipenim damuti, a zueghasa an aven ghuegha, bizir God in damazim in zuezir puvatiziba, bar da inigha azenan ize. Me bizir kaba bar da inigha Ikiavira Itir God in Dipenim in guam in borogh in, danganir ekiar me uari akuvim in ize. Ezi Livaiba bizir kaba atera Jerusalem in azenan ghua, Kidron in fanem in danganir zarim giraghugha da ariki. ¹⁷ Me iakinir faragha zuim in aruer farazim in, Ikiavira Itir God in Dipenim avinizir divazim in aven itir biziba bar zueghamin ingangarim maghram a gami. Me ingara ghua namba

8in aruemin me Dipenimin azuarimin tiar akamin otifi. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin zueghasa, 8plan aruebar ua ingari. Iakinir kamın aruer namba 16in, me ingangarir kam agivazi, Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin ua zue.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gami

¹⁸ Godin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ingangarim agivagha, ghua Atrivim Heskian gara kamaghin a migei, “E Ikiavira Iti Godin Dipenimin itir biziba bar adagh amizi, da zuegha gifa. Ofan bar isia mighiribar amuamin dakozim ko, an ingangarir biziba bar moghira, egha dakozir me God ganidir bretba arizim ko, dakozimin ikiamin biziba, da bar moghira zue. ¹⁹ Atrivim Ahas fomira akirim ragha God gasara, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba itir danganibar da inigha, danganir igharazibar da arighizi, e uam a da inigha izegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gamir dakozimin boroghin da ariki.”

²⁰ Atrivim Heskia akar kam baregha givagha, bar mizaraghara Jerusalemın gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Me bar moghira iza uari akuvazi, a me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha zui. ²¹ Egha me 7plan bulmakaun apuriba ko, 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguziba ko, 7plan memen apuriba inigha da sara zui. Egh 7plan memen apurir kaba, me da Judan gumazamizibar arazir kuraba ko, atrivimin adarazir arazir kuraba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven amizir arazir kuraba, bar moghira dagh nighnigha, arazir kuraba gin amadir ofa damuam. Egha atrivim, asizir kabar Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dar ofa damuasa Aronin ovavir boribav keme. ²² Ezi me 7plan bulmakaun apuriba faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi. Ezi me gin 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua uaghan ofa

gamir dakozimin da kavamangi. ²³ Ezi gin atrivim gumazir aviriba ko tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua arazir kuraba gin amadir ofa bagha 7pla memen apuriba inigha izezi, atrivim ko gumazir kaba bar uan dafariba isa memen kabagh isin ariki.

²⁴ Egha atrivim kamaghin migei, “E Israelian gumazamiziba bar, me e bagh arazir kuraba gin amadir ofaba ko, ofan bar isia mighiribar amuam.” Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar men arazir kuraba gin amangamin ofaba bagha, 7plan memen kabav suegha, dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi.

²⁵ Atrivim Heskia, Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumazimning, Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganingizir Akar Gavgavimin gintigha, Livaibav kemezi, me gitaba ko, tambarinba ko, buaba inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven tuivighav iti. ²⁶ Livain kaba, Atrivim Devit fomira ikiararangizir gitaba ko bizir igharazibar suigha tuivighav iti. Ezi ofa gamir gumaziba uan sighabar suigha me ko tuivighav iti. ²⁷ Ezi Heskia ofan bar isia mighiribar amuasa, ofa gamir gumazibav kemezi, me maghira ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira Itir Godin ziam fer onger akabagh ami. Ezi ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar aghuibagh ami. ²⁸ Ezi gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. Me kamaghiram amua ghuavira itima, ofan bar isia mighiriba isigha bar gifa. ²⁹ Ofan kaba givazima, Atrivim Heskia ko, gumazamiziba bar moghira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ³⁰ Ezi Atrivim Heskia gumazir dapaniba ko, me Atrivim Devit ko akam inigha izir gumazim Asap, aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh ami. Egha me gin teviba apirigha dapaniba avigha Godin ziam fe.

³¹ Ezi Heskia gin kamaghin gumazamizibav gei, “Ia guizbangira bar uari

isa Ikiavira Itir God ganingi. Kamaghin amizi, ia an boroghin izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi.” Ezi gumazamiziba bar moghira atrivimin akam baregha ofaba inigha izi. Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia mighirir ofabar amuasa bar ifonge, ³² egha me 70plan bulmakaun apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin nguziba inigha Ikiavira Itir God bagha bar isia mighirir ofan kabar amuasa izi. ³³ Egha me uaghan 600plan bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipba ofabar min da inigha, Ikiavira Itir God daningasa izi. ³⁴ Ofa gamir gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi mighiramiba bagh asizibav sogh, dar inibav sa da aghoramin ingangarim bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarim zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kammin mingarim kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarir kam gamir puvati. ³⁵⁻³⁶ Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia mighirir aviribagh ami. Egha me ingangarir kamnaghiram amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar oviba tuava, bar isia mighirir ofaba bagha gumazamiziba inigha izezir wainba isa ofan min da inge. Atrivim Heskia uan gumazamiziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarir kaba zuamira gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

30

Me, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuamin biziba

30:2-3: Diboboniba 9:9-11

akiri

¹ Atrivim Heskia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumazamiziba bagha akam amada, eghti me izi Jerusalem in Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvagham. Egha a uaghan Efraim ko, Manasen anabamningin gumazamiziba bagha akinafariba amangi. ²⁻³ Me iakinir faragha zuimin isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomira ami mokin. Ezi ofa gamir gumazir aviriba Godin damazimin zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumazamiziba iza Jerusalem in uari akuvazir puvati. Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba, me iakinir namba zin isam damuasa akam akiri. ⁴ Atrivim ko gumazamiziba bar nighnizir kam bagha navir vamira iti. ⁵ Kamaghin amizi, me bar Israelin itir danganiba bagha akaba amangi. Me Berseban nguibar ekiar sautin amadaghan itimin ikegha ghua, Danin nguibar ekiar notin amadaghan itimin tu. Egh gumazamizibav kemeghti, me Ikiavira Itir God, a Israelian God bagh izi, Jerusalem in uari akuvagh God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelia bar moghira uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazira arazir kammin gintisi.

⁶ Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, akinafariba osirigha gumazir mabagh aniga kamaghin me migia ghaze, ia akinafarir kaba inigh bar moghira Israel ko Judan danganiba bar dar mangi. Akinafarir kabar itir akaba kamaghin migei, “Ia Israelian ikiavira itir varazira, Asirian atriviba ia gasighasighizir puvatiziba, ia oragh. Ia uamategh Ikiavira Itir God, a en ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam. ⁷ Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirim ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari

bizir kabar gani. ⁸ Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningh. Egh ia Jerusalem izi Ikiavira Itir God, en God zurara iki-asa ua bagha misevezir dipenimin an ziam fi. Ia kamaghin damuti, a ua ian aningaghan kogham. ⁹ Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar amuti, me ian adarazir apangkuvigh, ua me amadaghti me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, a bagh uamategh iziti, a ragh ua ian ganiva, ua ia iniam.”

¹⁰ Ezi gumazir kaba akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen anabamin nguazimningin itir nguibar ekiabar ikegha ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumazamizibav geima, gumazamiziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha, dibovir akabar gumazir kabav gei. ¹¹ Ezi Aser ko, Manase ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin damazimin uari abiragha Jerusalem ghue. ¹² Ezi God uabi Judabagh amima, me navir vamira inigha bar moghira atrivim ko, an gumazir dapanibar akamin gintigha iza Jerusalem uari akuvagha, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, isar kam gami.

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginihnihamin Isam gami

¹³ Egha iakinir namba 2in, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, gumazamizir bar avirir dafam iza Jerusalem uari akufa. ¹⁴ Egha me ghua Jerusalem itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziba ko, ofan migharir mughurir aghuim zuir ofa gamir dakoziba akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar oteyiba inigha, ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin da makuni. ¹⁵ Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginihnihamin Isam bagha

sipsipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighiramibar asiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zui.

¹⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazamizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. ¹⁷ Gumazamizir aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir gumazamizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Heskia me ginihnihamin kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh.” ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Heskian azangsizim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighasighizir puvati.

²¹ Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalem uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughiaabar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ²² Isar kamnin dughiamin, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh

ami, kamaghin amizi, Atrivim Hesehia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kamın, gumazamiziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi.

Me Godin ziam fer dughiam ua 7plan aruebagh isafura

²³ Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti. ²⁴ Ezi Atrivim Hesehia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi dughiar kamın, ofa gamir gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. ²⁵⁻²⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, notin amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalemın ikia bar akonge. Bar guizbangira, Devitin otarim Atrivim Solomonın dughiamin ikegha iza datirighin, bizir kamaghin garitam Jerusalemın otozir puvati. ²⁷ Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh gumazamizibar amuasa, Godin azangsisı. Ezi God uan Nguibamin ikia, egha uan ofa gamir gumazibar azangsizim barasi.

31

Hesehia Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba akiri

¹ Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumazamizir iza Jerusalemın uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua, dagiar guarir akiniba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminın

anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin anabamin nguazibar ghua, ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba saram asighasigha, bizitam ataghizir puvati. Egha me gin uamategha uan nguibabar zui.

² Atrivim Hesehia ofa gamir gumaziba ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha, me migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko, Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu. Ingangarir kaba: Me ofan bar isia mighiriba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fava, an Dipenimin ingangariba bar dagh ami.

³ Atrivim kamaghin migia ghaze, ofa gamir gumaziba, an divazimin aven an asizibar tongin asiziba iniva ofan bar isia mighiriba, zurara mizaraziba ko, guaratizibar dar amu. Egh me uaghan Sabatin dughia ko, iakinir igiaba ko, Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asiziba inigh ofa damu, mati Ikiavira Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba mikemezi mokin.

⁴ Egha atrivim kamaghin Jerusalemın gumazamizibav gia ghaze, me uan daghebar tongin daghetaba inigh ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da inigh izi. Gumazamiziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba deragh uan ingangarim damuam, mati Ikiavira Itir Godin Araziba mikemezi mokin. ⁵ Atrivimin akar kam, kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumazamiziba zuamira witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainın dipar bar aviriba ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da inigha izi. Me uaghan uan dagheba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. ⁶ Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba, me bar moghira vaghvagha uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha, egha dar okoruar mam inigha zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God, men God bagha

da ariki,* egha me bizir kaba bar ada inigha iza pozir aviribav kini.

⁷ Gumamaziziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu. ⁸ Ezi Atrivim Heskia ko, gumazir dapaniba ghua, gumamaziziba inigha izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam fa, Israelian gumamaziziba minabagha, me bagha bar akonge. ⁹ Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, “Manmaghin amizi ia dagher pozir avirir kaba iti.”

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God bar deraghavira uan gumamazizibagh amizi, me dagher bar avirim inigha an Dipenimin ize. E dagher kabar avirim ame, egha da agivan iburazi, dagher pozir bar aviriba ikiavira iti.”

¹¹ Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, biziba arighasa danganiba akira dar ingari. ¹² Egha me dagher kaba ko, bizir igharaziba ko, 10plan pozibar arighizir bizir kabar pozir mam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin biziba arighamin danganir kabagh ariki. Ezi Livain mam ziam Konania, a ingangarir kam garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simei, a ingangarir kam garir gumazir namba 2. ¹³ Atrivim Heskia ko, Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, aning Konania ko, Simein akurvaghasa, ua Livain maba amisefe. Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia. ¹⁴ Imnan otarim Kore, a Livain mav, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aruem anadi naghin itir tiar akamin garir gumazim. Atrivim ko, Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A gumamaziziba uan ifongiabar gin ghua, God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumamaziziba Ikiavira Itir God ganidiba inigh, ofan bar anogoroghez-

ibar naba inigh, da tuiragh ofa gamir gumazibar aningam. ¹⁵ Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuim gamua, ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazibar ikiziba bagha dagheba tuiragha me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikiziba bar me ganidima, tav daghetamin otevezir puvati, me bar moghira dagheba ini, gumazir igiaba ko, ghuriba sara. ¹⁶ Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba ikiti, me men ziaba isiva ikizibar ziabar apengan da osiram. Egh me daghebar aningamin dughiamin, me ziar kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh Godin ofa gamir gumazitamin ikizim mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin dughiam otoghti, me Jerusalem mangegh ingarti, me ua men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham.†

¹⁷ Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamin, me men ikizibar ziabar apengan da osirighi, me uari akuvagh, uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamin, me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba osiri. ¹⁸ Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guivir asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazurara Ikiavira Itir Godin damazimin uari uari zuamin ingangarim iti.‡ ¹⁹ Aronin adarazir ofa gamir gumazir maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh anidi.

²⁰ Heskia, Judan danganiba bar dar ofa gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin, arazir aghuiba ko, guizin arazibagh ami.

* **31:6:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. **31:10:** Malakai 3:10 † **31:16:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. ‡ **31:18:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

²¹ Hesehia uan navir averiamin aven God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha deraghavira ingara Godin Dipenim uam anekirigha Godin Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghin amizi, Hesehia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram otifi.

32

Asiriaba Jerusalemia misoghasa izi
(2 Atriviba 18:13-37; 19:14-29; 19:35-37;
Aisaia 36:1-22; 37:8-38)

¹ Atrivim Hesehia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh dar ganasa nighnisi. ² Ezi Hesehia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa. ³ Ezi Hesehia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura. ⁴ Dughiar kammin, me gumazir bizir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, "E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirika. E kamaghin damighti, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba ikian kogham." Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimirir dipar kaba bar ada apemegha da apiri.

⁵ Egha Hesehia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibav gei. Ezi ingangarir gumaziba divazir akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mammin ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiaru. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar apemezim, me ua gavgavim divazim ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar ingari.

⁶ Egha gin, Hesehia Jerusalemia gumazamizibar ganasa, midorozir gumazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar ekiamin tiar akamin boroghin uari akuvir danganir ekiamin, bar gumazamiziba akufa. Egha gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuibar me migei. A kamaghin me migei, ⁷ "Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kammin atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekevegha men gavgavim bar a gafira. ⁸ Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e bagh en apaniba abinam." Gumazamiziba atrivimin akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagh aningi.

⁹ Dughiar kammin Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakinin nguibar ekiamin misosi. Egha a uan gumazir dapanir maba amangizi, me an akabar gun Hesehia ko, Judabav kimasa Jerusalemia ghue. An akabar kara: ¹⁰ "Ki Asirian Atrivim Senakerip, ki foghasa, ia manmaghin garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati. ¹¹ Ki fo, Hesehia kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Hesehia ia gifari, ia nighnizir gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam inigham koghti, ia uari bagh ganigh. E ia ekiarughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatigh arighiregham. ¹² Ia fo, Hesehia kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vamira, mughuriar aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam.

¹³ "Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh asighasighizir pu? Bar puvati. ¹⁴ E kantrin aviriba

ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham? Ti puvatigham! ¹⁵ Ia Hesekia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki. Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira, ian God uaghan ian akuraghan kogham.”

¹⁶ Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira Itir God ko, an ingangarir gumazim Hesekia gami. ¹⁷ Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, “Ki kantrin igharazibav sozima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Heseikian God uaghan nan dafarim da, uan gumazamizibar akuraghan kogham. Bar puvatigham.” ¹⁸ Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalem inguubar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumazamiziba uan akam baregh, bar atiatigham. Eghti tuavir kamın, Asiriaba nguubar ekiam inian iburaghan kogham. ¹⁹ Asiriaba kamaghin nighnigha ghaze, Jerusalem God ti kantrin igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumazamiziba uari uan dafaribar dar ingari, kamaghin amizi, me dibovir akabar a gami.

²⁰ Atrivim Hesekia, Asiriabar akar kaba baregha, akam inigha izir gumazim Aisaia ko, aning uaningin akurvaghosa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emosin otarim.) ²¹ Ikiavira Itir God aningın dımdiam baregha enselin mam amadazi, a Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganimin ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, Atrivim Senakerip bar aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan asemın ziam fasa, an

dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme.

²² Arazir kamın, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesekia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavira ikia avughsi. ²³ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, Jerusalemın iza, Ikiavira Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesekia ganıdi. Dughiar kamın ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesekia ganıga ghuavira iti.

Hesekia arimariam ini
(2 Atriviba 20:1-3; 20:12-19; Aisaia 38:1-3; 39:1-8)

²⁴ Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamın, Atrivim Hesekia arimariam bar ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kamın, a Ikiavira Itir God ko migeima, Ikiavira Itir God an dımdiam ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arimariam gıvaghham. ²⁵ Heseikian arimariam gin gıvazi, a Ikiavira Itir God, an akurazir bizir ekiam kam ginighnizir puvati. A uabi fava, Ikiavira Itir God minabazir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God an aningaghegha, a ko, Juda ko, Jerusalemın gumazamizibagh asighasighasava ami. ²⁶ Ezi Hesekia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abira. Kamaghin amizi, an atrivimin itir dughiamın, Ikiavira Itir God me gasighasighizir puvati.

Hesekia ziar ekiam ko dagiar bar aviriba iti

²⁷ Hesekia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar ekiam iti. A ingangarir gumazamizibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, bizir igharazir ivezim bar pin kozibar arıghamin dipenibar ingari. ²⁸ Ezi an ingangarir gumaziba

uaghan witba ko, wainin dipaba ko, olivin boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar aviriba arighamin dipenir ekiabar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar ingari.²⁹ God bizir aghuir bar aviriba Hesehia ganingi, ezi Hesehia sipsipba ko, bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an ingangarir gumaziba a bagha nguibar ekiar aviribar ingari.³⁰ Atrivim Hesehia fomira Gihonin Emimirir Dipam pin anepirigha, Devitin Nguibar Ekiamin aruem uaghiri naghin, dipam bagha nguazimin aven torir ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesehia amizir biziba bar deraviram otifi.³¹ Babilonin kantrin itir gumazir aruaba, God kantri Juda gamizir mirakelin kam^{*} eghaghanim baregha, bizir kam mingarim gifoghasa gumazir maba amangizi, me Hesehia bagha izi. God Hesehian araziba ko, navir averiam gifoghasa a badava, dughiar kam Hesehia ataki.

Atrivim Hesehia areme (2 Atriviba 20:20-21)

³² Atrivim Hesehia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar eghaghaniba bar, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Akam Inigha Izir Gumazim Aisaia, A Emosin Otirim, a Irebam Min Garir Bizimin Ganizir Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghin diborim, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.³³ Atrivim Hesehia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghin anefa. An mozim atrivir igharazir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko, Jerusalemian gumazamiziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Manasen eghaghanim

33

(Sapta 33)

Manase Judan atrivimin iti (2 Atriviba 21:1-9)

¹ Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar Jerusalem in atrivimin ike.² Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kam in ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zuima, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir God in damazimin arazir kabagh ami, kar arazir God in damazimin derazir puvatiziba.

³ Fomira an afeziam Hesehia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin, Manase uadar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinafarir ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe.⁴ Egha an aseba bagha Ikiavira Itir God in Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalem in itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam."⁵ Ezi Manase, Ikiavira Itir God in Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari.⁶ A Hinomin danganir zarimin iraghugha, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighrimin min me tuezzi me bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diva, uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir God in damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha a isa Ikiavira Itir God in Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko, an otarim Solomon mikeme, "Jerusalem in nguibar ekiam ko

* **32:31:** Mirakelin kam, an eghaghanim, a 2 Atriviba 20:8-11 in iti. **33:2:** God in Araziba 18:9; 2 Eghaghaniba 28:3; Jeremaia 15:4 **33:4:** 2 Eghaghaniba 6:6 **33:7:** 1 Atriviba 9:3-5; 2 Eghaghaniba 7:12-18

an itir Dīpenir kam, kī uabī Israelian an-ababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. ⁸ Ia nan gumazamiziba, kī mikemezi moghin, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir kī ifongeziba ko, bizir kī damuasa ia mikemeziba, ia bar dar gin mangiti, nguazir kī fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighin apiaghav itim, kī an ia batueghan kogham.” ⁹ Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nihnzibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuvira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamīn ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamīn aven ize.

Manase navim gira

¹⁰ Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira Itir God da ataghiraghasa me migeima, me an akam baragha an gin zuir puvati. ¹¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Asirian atrivimīn midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza Judaba ko misogha me abira. Egha Asiriaba kalabuziamin min Manasen suiragha, akezim an atinim garugha, senin an dafarimning ikegha, a inigha Babilonin ghu. ¹² Ezi a bar osemegha Ikiavira Itir God, an ovavibar Godin damazimīn uabī abiragha, uamategha God bagha iza, ¹³ uabīn akurvaghasa an azangsi. Ezi God Manasen azangsim baregha an akuragha anetaghizi, a uamategha Jerusalemīn ghugha, ua kantri gativagha an gari. Egha Manase datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.

¹⁴ Bizir kabar gin, Manase Jerusalem avinizer divazimīn azenan itir divazir igiamin ingari. Me kamaghin danganir kam dibori, Devitin Nguibar Ekiam. Divazir kamīn tuirivim bar pin iti. Divazim aruem uaghiri naghin, danganir zarir Gihonin Dipar Emimirimīn ikegha ghua notin amadaghan tiar akar me kamaghin diborimīn tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelin mighsiam avini.

Egha Manase uaghan, Judan Distrighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapaniba amisefe. ¹⁵ Egha a ikizir igharazibar marvir guaba ko a uabī Ikiavira Itir Godin Dīpenimīn aven atizir aser nedazim batoke. Egha a uaghan, Ikiavira Itir Godin Dīpenim itir mighsiamin pin itir asebar ofa gamir dakoziba ko, Jerusalemīn danganir igharazibar itir ofa gamir dakoziba sara akaraghariki. Egha a bizir kaba inigha nguibar ekiamin azenan ghua bar ada makuni. ¹⁶ Egha a gin uamategha Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofaba ko, God minamamin ofaba bagha, asiziba inigha iza ofa gamir dakozimīn dar ofa gami. Egha a kamaghin Judabav gei, “Ia Ikiavira Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fi.” ¹⁷ Ezi gumazamiziba Atrivim Manasen akam baregha, ua asebar ziaba fer puvati. Me bar moghira Jerusalemīn izir puvati. Me uan mighsiabar itir danganibara ghua Ikiavira Itir God, men Godin ziam fa, egha ofaba a ganidi.

Atrivim Manase areme (2 Atriviba 21:17-18)

¹⁸ Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimīn iti, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Manase God ko mikemezir migirigiaba ko, akam inigha izir gumaziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziamin Manase mikemezir akar kaba, da uaghan akinafarir kamīn iti. ¹⁹ Ezi Atrivim Manasen eghaghanir maba akinafarir me kamaghin diborimīn iti, Godin Akam Inigha Izir Gumazibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Manasen arazir kurabagh eghara, an akirim ragha God gasarazir arazim geghara, an asebar ziaba fer danganir a ingarizibagh eghara, egha a ingarizir guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itibagh eghara, egha marvir guar a ingarigha dar ziaba febar eghaghanibagh eghari. Akinafarir kam uaghan, a navim giragha uabī abirazir arazim ko, a God ko migeima, God an dimdiam

baraghizir bizibagh eghari. ²⁰ Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me atrivimin dipenim avinizir divazimin aven anefa. Ezi an otarim Emon an danganim inigha atrivimin oto.

Emon Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:19-26)

²¹ Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha azenir pumuningra Jerusalem in atrivimin ike. ²² Emon in afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Amon in afeziam Manase fomira ingarizir marvir guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba fe. ²³ Emon in afeziam, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi abiragha navim gira, ezi Emon kamaghin amizir puvati. An arazir kurabar osimtizim ghuavira iti. ²⁴ Dughiar mam in, Emon in ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme. ²⁵ Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emon in otarim Josaia gamizi, a uan afeziam in danganim inigha men atrivimin oto.

Atrivim Josaian eghaghanim

34

(Sapta 34--35)

Josaia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 22:1-2)

¹ Josaia 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto, egha 31plan azenibar Jerusalem in atrivimin ike. ² Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar a dar gin mangasa bar gavgafi.

Josaia asebar marvir guaba batuegha da makuni

³ Josaia 15plan azeniba ikia, egha a namba 8 in azenir an atrivimin itir

dughiar kamra, a uan ovavim Atrivim Devit in God in ziam fa a baghavira iti. An namba 12 in azenir an atrivimin itir dughiam in, a uan ingangarir gumaziba amangizi me Juda ko Jerusalem in danganiba bar dagh arua, asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itiba bar dagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeaba ko, ain in ingariziba, bar dagh asighasiki. ⁴ A ghua garima, ingangarir gumaziba asem Balin ofa gamir dakozibagh asighasigha, dar boroghin itir paura mughuriar aghuim in ofabagh amir dakozibagh asighasiki. Egha me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, temeaba ko, ain in ingarizir aser mabar nedaziba sara asighasigha, dav sozima da misaraghira averenimin min oto. Egha me averenir kaba inigha ghua gumazamizir fomira aser kabar ofa gamizibar mozibagh isin da kavamangi. ⁵ Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha, men ofa gamir dakozibagh isin da tuezzi da isi. A bizir kabagh amigha givazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue.

⁶ Egha Josaia ghua Manasen anabamin nguazim ko, Efraim in anabam ko, Simeon in anabam ko, Naptalin anabamin nguazim in ghua bar not in amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha asighasighizir nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir dakoziba, a bar adagh asighasiki. ⁷ A Israel in danganir kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozibagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da misaraghari ghizi da averenimin min oto. Egha a uaghan Israel in nguazim in aven, pauran mughuriar aghuim gamir dakoziba bar dagh asighasiki. A ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalem in ghu.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, Godin Arazibar Akinafarimin api
(2 Atriviba 22:3-20)

⁸ Atrivim Josia 18plan azenibar atrivimın ikia, egha asebagh asighasighizir ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godın Dıpenim gamizi, aning Godın damazimın zue. A gın gumazir 3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an Godın Dıpenim uam anekırighasamin ingangarimın ganasa ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko, Jerusalemın nguıbar ekiamın garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimın akınafariba osirir gumazim Joa, a Joahasın otarim. ⁹ Gumazir kaba Ikiavira Itir Godın Dıpenimın itiar akamın garir Livaiba bagha ghue. Livaiba faragha Godın Dıpenimın ingangarimın akuraghasa, Manasen anabamın gumazamiziba ko, Efraimın anabamın adarazi ko, Israelian ikiavira itir varazira ko, Judan anabamın adarazi ko, Benjaminın anabamın adarazi ko, Jerusalemın nguıbar ekiamın itir adarazi da, dagiar maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia bagha ghu. ¹⁰ Egha me dagiar kaba Hilkia ganıngizi, a Ikiavira Itir Godın Dıpenim akırir ingangarimın garir gumazibagh anıngizi, me Dıpenim akıramın ingangarir gumazibagh ivese. ¹¹ Me, dıpenibar ingarir gumaziba ko, gumazir dagiabar dıpenibar ingara fozibagh ivese. Ezi me Godın Dıpenim avınizir divazimın aven dıpeniba uam adar ingarasa, dıpenir inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dıghoregha arıghiziba, dagh ivese. Fomıra Judan atriviba dıpenir kaba deravıram dar garir puvatızı, da ikufi. ¹² Gumazir dıpenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimın gumazir dapaniba, gumazir kabar ganasa Livain marazi amısefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikızimın gumazir kamning Jahat ko, Obadia ko, Kohatın ikızimın gumazir kamning, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain ıgharaziba, kar gitan guar avırıbar mısoghan bar foziba, ¹³ gumazir Dıpenimın ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godın Dıpenim avınizir divazimın aven ingangarir guar avırıbagh amıbar gari. Ezi Livain marazi akınafariba osirima, marazi

Godın Dıpenimın tiar akamın garima, marazi ingangarir ıgharazıbagh ami.

¹⁴ Livaiba dagiar gumazamiziba inigha Ikiavira Itir Godın Dıpenimın zuıba isavıra itima, ofa gamir gumazibar dapanim, Hilkia, Godın Arazıba Itir Akınafarir Rıghizimın api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha Moses ganıngizir Arazıba. ¹⁵ Ezi Hilkia kamaghın akınafariba osirir gumazim Safan mıgei, “Kı akınafarir rıghizir mamın api, a Ikiavira Itir Godın Dıpenimın aven iti. Akınafarir kam, Ikiavira Itir Godın Arazıbar Akaba an iti.” Egha Hilkia akınafarir kam isa Safan ganıngi.

¹⁶ Ezi Safan gın akınafarir kam inigha iza atrivim ganıga kamaghın a mıgei, “E ni mıkemzezi moghın bizıba bar adagh ami. ¹⁷ E Ikiavira Itir Godın Dıpenimın itir dagıaba bar ada inigha dıpenim akırıghasir ingangaribar garir gumazıba ko, ingangarir gumazıbagh anıngi.”

¹⁸ Egha Safan kamaghın mıgei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia, akınafarir kam na ganıngi.” Egha an akınafarir rıghizir kam onegha atrivimın damazimın a dıbori.

¹⁹ Ezi atrivim akınafarir kamın aven itir Godın Arazıbar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam abıki. ²⁰ Egha an ofa gamir gumazim Hilkia ko, Safanın otarim Ahıkam, ko, Maıkan otarim, Apdon ko, atrivimın akınafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimın ingangarir gumazim Asaia, a bar men diazi me izezi, a kamaghın me mıgei, ²¹ “Godın Arazıbar Akaba itir Akınafarir kı datırıghın inizir kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazıbar gın mangasa e mıgei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godın Akar kaba batuegha gıfa. Ezi bizir kam bangın Ikiavira Itir God bar en anıngaghe. Ezi datırıghın e Godın Akınafarir kamın apıgha gıfa. Kamaghın amızı, kı kamaghsua, ia mangı Ikiavira Itir Godın azaragh fogh, kı Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, Israelın ikiavira itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge.”

²² Gumazir kaba atrivimın akam baregha, me Godın akam inigha izir amızir mam ko mıkımasa nguıbar igiar Jerusalemın boroghın itimın ghu. Amızir kamın ziam,

Hulda. Hulda a Salumın amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimın garim. Salum a Tokhatın otarim, egha Hasran igiavotarim.

Hulda gumazir kabar akam baregha gıvagha, ²³ kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ikiavıra Itir God, Israelian God, a kamaghın mıgei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangı, kamaghın a mikemegh, ²⁴ Ki Ikiavıra Itir God, ki kamaghın mıgei: Me Judan atrivimın damazimın diponezir Akınafarimın itir Akaba, ki uabi bar dar gın mangı, Jerusalem ko, an itir gumazamiziba saram asıghasıgham. ²⁵ Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizıma, ki puvıram atari. Ki Jerusalemia bar men anıngaghe, ezi nan anıngagharir kam, a gıvaghan kogham.

²⁶ “Ezi datırıghın ki Ikiavıra Itir God, Israelian God, ki kamaghın Judan atrivim mikimasa. Me ni bagha Akınafarir kam diborima, ²⁷ ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghın mıgei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kınim ikiam. Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimın uabi abıra. Egha ni datırıghın uan korotiam abıgha, aziava nan dei. Kamaghın ki Ikiavıra Itir God, kamaghın ni mıgei, ki nin dımdiam baraki. ²⁸ Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalemın otivamin asıghasızir kamın ganıghan kogham. Puvati. Ni bar deraghvıra ikiam. Egh ni gın uan inazir afeziabar mın aremeghti, me nin kuam afagh gıvaghti, ki Jerusalem ko, an itir darazıgh asıghasıgham.’” Godın akam inıgha izir amizim Hulda, Ikiavıra Itir Godın akam gumazir kabagh anıgha gıvazi, me akar kam inıgha atrivim bagha uamategha ghue.

Gumazamiziba Ikiavıra Itir Godın apengan ikiasa akam akiri

(2 Atriviba 23:1-20)

²⁹ Ezi Atrivim Josaia Juda ko, Jerusalemın gumazir dapanıbar diazi, me iza uari akufa. ³⁰ Ezi atrivim ko, ofa gamir gumazıba ko, Livaıba ko, Judan gumazamizıba

ko, Jerusalemın itir gumazamizıba, me ghua Ikiavıra Itir Godın Dipenimın uari akufa. Me uari akuvagha gıvazi, atrivim Akar Dikirızir Gavgavim itir Akınafarir Rıghızir me Ikiavıra Itir Godın Dipenimın apızir kam inıgha, an itir akaba bar me bagha da dibori. ³¹ Atrivim Ikiavıra Itir Godın Dipenimın tiar akamın boroghın itir guarir akınimın boroghın tughav ikia, Ikiavıra Itir Godın damazimın Akar Dikirızir Gavgavim gamua kamaghın mıgei: A bar guızbangıra uan navir averiam ko, uan duamın aven, Godın Akar Gavgavıba ko, arazir a me ganıngızıba ko, arazir a ifongezıba, a bar dar amuam. Egh an Akınafarir kamın aven itir Akar Dikirızir Gavgavimın akaba bar dar gın mangam. ³² Egha Benjaminın adarazi ko, Jerusalemın itir ıgharazi darasi, me Akar Dikirızir Gavgavir kamın akabar gıntıghasa, atrivim mıgırıgıar bar gavgavim me ganıngı. Egha gın Jerusalemın gumazamizıba, me uan ovavıbar God ko amızir Akar Dikirızir Gavgavimın akabar gıntısi. ³³ Israelian danganıba bar asebar marvir guaba dar ikiavıra iti, ezi bizir kaba Ikiavıra Itir Godın damazimın bizir bar kurar a bar aghuazıba. Ezi Josaia marvir guar kaba bar adagh asıghasıki, egha Israelia Ikiavıra Itir God, uan Godın gıntıghasa, bar gavgafi. Ezi an atrivimın itir dughiamın, gumazamizıba Ikiavıra Itir God, men ovavıbar Godın gıntıghasa bar gavgafi, egha me anetaghızir puvati.

35

Me God Israelia Gitazir Dughiam Gıñıghnıghamin Isam gami

(2 Atriviba 23:21-23)

¹ Atrivim Josaia mikemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Gıñıghnıghamin Isam gami. Me iza Jerusalemın uari akuvagha, iakınir faragha zuımın, an aruer namba 14ın, me dughiar ekiar kam gıñıghnıgha ofa damuasa sipsipın nguzir bar avıribav soke. ² Ezi Josaia ofa gamir gumazıbav gıa ghaze, ia uamategh Ikiavıra Itir Godın Dipenimın uan ingangarım damu. Egha me deravıra ingangarır kam damuasa, a uaghan gavgavim men nıghnızıbagh anıdi.

³ Egha a uaghan akar mam Livaibagh aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me Ikiavira Itir Godin akamin Israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, "Ia mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-siam inigh, uan dipizibar aneter mangi, Devitin otarim Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-siam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba, ia deravira dar amu. Egh ia uaghan deravira Israelian akurvagh, kar Godin gumazamiziba. ⁴ Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akinafarim osirizi moghin, ia ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akar. ⁵ Ian ikiziba vaghvagh Israelian anababar ikizibar akurvaghsi, uan danganibar tuivigh me mizuum iki. ⁶ Ia Godin damazimin uari zuamin arazimin gin mangi uari zuegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, ofa damusi sipsipin nguzibav sogh. Egh ia ofan kam damusi biziba akar, eghti Israelia ofan kam in araziba Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, deraghvira dar gin mangam."

⁷ Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim Josaia uabi sipsipin nguzir bar avirim ko, memen nguziba ko, bulmakaun apuriba inigha gumazamizibagh aningi. Sipsipin nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000. ⁸ Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asizir aviriba gumazamiziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, Godin Dipenimin garir gumazir igharazinning Sekaraia ko Jehiel, me dughiar ekiar kam in uaghan ofa damuasa, sipsipin nguzir bar aviriba ko, memen nguziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600 in tu. Egha me 300plan

bulmakaun apuriba inigha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh aningi. ⁹ Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan dozinning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba: Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir aviriba ko, memen nguzir bar aviriba ini, dar dibobonim 5,000 in tu. Egha 500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir kaba bar, me da isa Livaibagh aningi. Eghti me God, Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir Godin ofa damuam.

¹⁰ Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi. ¹¹ Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi. ¹² Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagha ikizibar gumazamizibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami. ¹³ Ofan kam in bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipba ko, memebar tuziba inigha avimin da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizibar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumazamizibagh anidi. ¹⁴ Egha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima aminim piri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati.

¹⁵ Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimin

akam inigha izir gumazim Jedutun, fomira me mikemezi moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuziba tue. Kamaghin amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghiraghsi nighnighan kogham.

¹⁶ Aruer kamın, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dagh ami, mati Atrivim Josaia damuasa me mikemezi mokin. ¹⁷ Israelin gumazamizir Jerusalemın itiba, me dughiar kamın isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuavira itima, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa. ¹⁸ Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a bar deraghaviram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar Israelia fomira amizibagh afira, kar akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin ikegha, iza Atrivim Josaian dughiamin tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighin Atrivim Josaia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a bar deraghaviram oto. ¹⁹ Dughiar kamın, Josaia 18plan azenibar atrivimin itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam bar deraghaviram a gami.

*Isipia Judaba ko misogha Josaia misoghezi, an areme
(2 Atriviba 23:28-30)*

²⁰ Atrivim Josaia Ikiavira Itir Godin Dipenim akirizir bizir kabar gin, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemin boroghin itir Karkemisın nguibar ekiamın ghu. Josaia bizir kamın akam baregha uan midorozir gumaziba inigha Isipia ko, misoghasa zui. ²¹ Ezi Atrivim Neko kamaghin Josaia bagha akam amaga ghaze, “O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim

bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghin amizi, ni Godin anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham.” ²² God mighirigiar kam Atrivim Nekon akamin Josaia ganingizi an a baregha, midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghin amizi, Isipia deragh an gan a gifofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi. ²³ Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaia gase.

Ezi a kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh.” ²⁴ Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalemın ghu. Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalemın gumazamiziba, me bar Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi. ²⁵ Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamın iza datirighin, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaia ginighnigha azirakar ighiar kam gamuavira iti. Ezi osimtizibar dughiar, Israelia zurara arazir kamın gin ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akinafarimin iti. ²⁶⁻²⁷ Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an atrivir ingangarim faraghavira itimin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan, Josaia Ikiavira Itir Godin Akinafarimin Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh eghari.

**Apaniba kantri Juda
gasighasiki**

36

(*Sapta 36*)

Joahas Judan atrivimîn iti
(2 *Atriviba 23:30-35*)

¹ Josaian ovevemîn gîn, Judaba, an otarim Joahas inigha, borem an dapanim gingegha, anemisevezi a uan afeziamîn danganim inigha men atrivimîn oto. ² Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimîn oto. Egha iakinir 3plara Jerusalemîn atrivimîn ike. ³ Isipîn Atrivim Neko Jerusalemîn iza, atrivir ingan-garimîn Joahas agîfa. Ezi Joahas uam atrivimîn itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumamazibagh amima, me takisin mîn dagîaba a ganîdi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. ⁴ Ezi Atrivim Neko, Joahasin dozim Eliakim inigha a gamizi, a Joahasin danganim inigha Juda ko, Jerusalemîn atrivimîn oto. Neko Eliakimîn ziam adeggha ziam Jehoiakim a gati. Egha gîn, Neko Joahas inigha Isipîn ghuggha kalabuziar gumazimîn mîn aneti.

Jehoiakin Judan atrivimîn iti
(2 *Atriviba 23:36-24:7*)

⁵ Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimîn oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn ike. Jehoiakim Ikiavîra Itir Godîn damazimîn arazir kurabagh ami. ⁶ Jehoiakim Judabar atrivimîn itir dughiamîn, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan mîdorozir gumaziba ko iza Judan kantri mîsosi. Egha Nebukatnesar me abîraggha Atrivim Jehoiakimîn suiraggha kalabuziar gumazimîn mîn senbar a ikeggha, a inigha Babilonîn nguibar ekiamîn ghu. ⁷ Egha Nebukatnesar uaghan Ikiavîra Itir Godîn Dipenimîn aven itarir ekîar maba ko, itarir dozir maba inigha Babilonîn ghuggha, uan atrivir dipenimîn da ariki.

⁸ Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akînafarir

me kamaghîn diborimîn iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akînafarim. Akînafarir kam uaghan Jehoiakimîn arazir kuraba ko, an amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarim Jehoiakin, an danganim inigha atrivimîn oto.

Jehoiakin Judan atrivimîn iti
(2 *Atriviba 24:8-17*)

⁹ Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimîn oto. Egha 3plan iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalemîn atrivimîn ike. Egha a Ikiavîra Itir Godîn damazimîn arazir kurabagh ami. ¹⁰ Azenir kamîn, orangtizimîn dughiam gîvasava amima, Atrivim Nebukatnesar mîdorozir gumaziba amadazi, me ghua Jehoiakin isa kalabuziar gumazimîn mîn, a inigha Babilonîn ghu. Egha mîdorozir gumaziba uaghan Ikiavîra Itir Godîn Dipenimîn aven itir itarir aghuiba inigha Babilonîn ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinîn afeziar dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko Jerusalemîn atrivimîn oto.*

Babilonia Jerusalemia ko mîsogha nguibar ekiam ini

(2 *Atriviba 24:18-25:21; Jeremaia 52:1-11*)

¹¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimîn oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn ike. ¹² Sedekaia Ikiavîra Itir God, an Godîn damazimîn, arazir kurabagh ami. Ezi akam inigha izir gumazim, Jeremaia, Ikiavîra Itir Godîn akamîn gun a mîgeima, a uabî abîrava an akam barazir puvati. ¹³ Sedekaia bar akaba barazi puvatîgha, navim giragghan aghuaggha, Ikiavîra Itir God, Israelian God bagh, uamategh izan aghua. Nebukatnesar faraggha uabîn gîn mangasa Akar Gavgavimîn Sedekaia gamizi, a pura Godîn ziam dibora ghaze, a zurara Nebukatnesarîn akamîn gintigham. Egha

36:4: Jeremaia 22:11-12 **36:5:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **36:6:** Jeremaia 25:1-38; 36:1-32; 45:1-5; Daniel 1:1-2 **36:10:** Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2; 37:1; Esekiel 17:12-13 * **36:10:** 2 Eghaghaniba 36:9 kamaghîn mîgei, Jehoiakin 8pla azenibara ikia egha atrivimîn oto. Ezi 2 Atriviba 24:8 kamaghîn mîgei, Jehoiakin 18pla azenibara ikia atrivimîn oto. Ezi 2 Eghaghaniba 36:10 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinîn Avebam. Ezi 2 Atriviba 24:17 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinîn afeziar dozim. Fofozir gumazir avîribar nîghnîzim, akar 2 Atrivibar itim, a guizbangira, ezi akar 2 Eghaghanibar itim, a guizbangira puvati. **36:11:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **36:13:** Esekiel 17:15

Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarin akaba barazir puvatigha, uam an apengan itir puvati. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, kantrin igharazibar arazir bar kurar God bar aghuazibagh amua ghuavira iti. Me kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalem in itir a ua baghavira inabazim gamima, an an damazimin mize. ¹⁵ Ezi men inazir afeziabar God, a uan Dipenim ko, uan gumazamizibar apangkuvigha, ivighvigha me mikimasa uan akam inigha izir gumaziba amangi. ¹⁶ Ezi gumazamiziba, akam inigha izir gumazibar akabar aghuagha dar abara me dipovavira iti, ezi Ikiavira Itir Godin aningagharim oto. Egha an aningagharir kam an gumazamizibar ikiavira iti, ezi me a gitaviraghan tuaviba puvati.

¹⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Babilonin atrivim amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asighasiki. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua gumazir igiabav soghezi me ariaghire. Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko, amughamughiziba sara, bar tong men apangkuvizir puvati. Ikiavira Itir God bar Judaba isa Babilonin atrivimin dafarim gati. ¹⁸ Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gumazir dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonin ghu. ¹⁹ Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar ada akaraghariki. Egha nguibamin aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha bizir iveziba bar pin kozibagh asighasiki. ²⁰ Babilonin atrivim gumazamizir midorozimin ariaghirezir puvatiziba inigha ghua Babilonin kalabuziar gumazamizibar min me ariki. Ezi me pura men ingangarir gumazamizir kinibar min ikia ghua, kantri Persia tugha gavgavigha, Babilon dikabirazir dughiam

oto. ²¹ Israelia fomira uan nguazimin ikia, egha 7plan azenibar vaghvagha dar aven azenir vamira avughszim nguazim ganingizir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezir akam, guizbangiram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonin kalabuziabar min iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti.†

Atrivim Sairus kamaghin migei, Judaba uamategh uan nguibamin mangi

(Esra 1:1-3)

²² Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, a Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam. ²³ Kar Persian atrivim Sairusin migirigiam, "Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalem in nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. Ikiavira Itir God, a Israelia ian God, ia an gumazamiziba, ezi a ia ko iti. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalem in nguibamin mavanangam."

36:17: Jeremaia 21:1-10; 34:1-5 **36:19:** 1 Atriviba 9:8 **36:21:** Jeremaia 25:11; 29:10 † **36:21:** Ni Ofa Gami 26:33-35, ko Jeremaia 25:11 ko 29:10in gan. **36:23:** Aisaia 44:28

Esra Osirizir Akinafarim

O

Esra

Akar faragha zuim

Akinafarir Esra osirizim, a Judan Atrivibar 2 Eghaghaniba uam adagh iviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. 2 Eghaghanibar Akinafarimın aven, e gari, osımtıziba Israelia bativizi, men avırım ghua Babilonın kantrin kalabusın iti. Ezi Godın Dıpenir Jerusalemın itim ko Jerusalemın nguibar ekiam uabi bar ikuvigha iti. Ezi Ezran Akinafarimın, Judan marazi Babilonın kalabus ategha uamategha uan nguazimın Judan Distrighın ize. Egha me ua Godın Dıpenir igiam Jerusalemın an ingari.

Esran Akinafarimın aven, an akuar pumuning ko mıkezim iti.

1. Persian Atrivim Sairus mıkemezi, Judan marazi faragha Babilonın kalabus ategha uamategha Judan Distrighın ize (Sapta 1--2).

2. Judaba ua Godın Dıpenimın ingarigha, nımıra nımıra ua Godın ziam fer arazibar gın zui (Sapta 3--6).

3. Ezi azenir maba gıvazi, Judan marazi uamategha Jerusalemın izezi, Esra men gumazir dapanimın iti. Esra Godın Arazıbagh fofozir gumazir mam. Egha Godın ziam fer arazibar gın mangıva, an apengan ikıva, deragh dapiasa me mıgei (Sapta 7--10).

Israelia uamategha

Juda ko Jerusalemın izi

(Sapta 1--2)

Atrivim Sairus ghaze, Judaba uamategh uan nguazimın mangam

(2 Eghaghaniba 36:22-23)

1 Sairus kantri Persian atrivimın itir dughiamın, an azenir faraghavıra zuimın, Ikiavıra Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mıkemezir akam damighti, a guızın otivasa, Sairusın nıghnızim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar

da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam.

2 Kar Persian Atrivim Sairusın mıgırigiam, “Ikiavıra Itir God, a Godın uan Nguibamın itim, a nguazimın itir kantriba bar na ganıngizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighın aven Jerusalemın nguibar ekiamın, uan Dıpenimın ingarasa na amısefe. 3 Eghti gumazir manaba ian tongın iki, God me ko ikıti, me ateghti, me Jerusalemın mavanang Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ingar. A Israelian God, egha Jerusalemın itir God. 4 Eghti danganir manabar itir Israelian varazira, ia bar moghıra men akuragh bizir aghuiba me danıngti, me da inigh mangı. Ia silva ko gol, dagheba, asıziba, ingangarir biziba, ko bizir me Godın Dıpenimın ofa damuamin taba, uan ifongiamın gın mangı da isi pura me danıng. Kar Godın Dıpenir Jerusalemın nguibamın ikiamim.”

5 Ezi Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarazir gumazir dapaniba, ko ofa gamir gumaziba ko Livain anabamın adarasi, me gumazamizir God men duaba fezi me uamategh Jerusalemın mangasa ifongeziba, bar dikavigha, Ikiavıra Itir Godın Dıpenim uam an ingarsı mangasava ami. 6 Ezi men boroghın itir darasi, men akurvagha silvan itarir ekiaba ko gol ko dagheba me ganıngi. Egha uaghan bizir aghuir ivezim bar pın koziba sara me ganıngi. Egha Godın Dıpenimın ofa damuamin asıziba sara pura me ganıngi. Egha biziba aterir asıziba sara uaghan pura me ganıngi. 7 Ezi Atrivim Sairus uaghan, Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın itir itarir aghuiba ko, itarir dıpam apiba sara me ganıngi. Itariba ko itarir dıpam apiba, Atrivim Nebukatnesar fomıra ghua Israelia ko mısogha me abıragha Jerusalemın da inigha izegha, da isa uan asebar dıpenim gati. 8 Persian Atrivim Sairus datırighın bizir kaba isava Mitredat ganıngi, an atrivimın dagıar dıpenimın garir gumazim. Ezi Mitredat da meneggha da isa Sesbasar ganıngi, a Judan anabamın

gumazir dapanir bar ekiam.

⁹⁻¹⁰ Bizir kabar dibobonim a kamakin: 30plan golin itarir ofa damuamiba, ko 1,000plan silvan itarir ofa damuamiba, ko 29plan itarir igharaziba, ko 30plan golin itarir muziariba, ko 410plan silvan itarir muziariba, ko 1,000plan itariba ko dipaba apir itarir guar igharaziba.*

¹¹ Gol ko silvan itarir kaba, bar moghira dar dibobonim 5,400in tu. Ezi Sesbasar bizir kaba inigha, Israelian igharaziba ko Babilonin nguibar ekiam ategha Jerusalem in zui.

2

Israelian gumazamizir uamategha Jerusalem in ghuezibar dibobonim (Nehemia 7:4-73)

¹ Bar fomira, Nebukatnesar Babilonin atrivimin itir dughiamin, a ghua Judabav misogha men gumazamizir avirim inigha Babilonin kalabusin ikiasa me inigha ize. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. ² Judan anabamin gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Seraia, Relaia, Mordekai, Bilsan, Mispar, Bikvai, Rehum, Ko Bana. Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalem in mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara:

³⁻²⁰ Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.

Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.

Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 775.

Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,812. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)

Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.

Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 945.

Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.

Ezi Banin ovavir boribar gumaziba, 642.

Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 623.

Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 1,222.

Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 666.

Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,056.

Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 454.

Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam. Hesehia.)

Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 323,

Ezi Joran ovavir boribar gumaziba, 112.

Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 223.

Ezi Gibarin ovavir boribar gumaziba, 95.

²¹⁻³⁵ Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar iti, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehemin nguibamin gumaziba, 123.

Ezi Netofan nguibamin gumaziba, 56.

Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.

Ezi Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.

Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.

Ezi Rama nguibam ko Geban nguibamin gumaziba, 621.

Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.

Ezi Betel nguibam ko Ain nguibamin gumaziba, 223.

Ezi Nebon nguibamin gumaziba, 52.

Ezi Makbisin nguibamin gumaziba, 156.

Ezi Elamin nguibar igharazimin gumaziba, 1,254.

Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.

Ezi Lotin nguibam ko Haditin nguibam ko Ono nguibamin gumaziba, 725.

Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.

Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,630.

³⁶⁻³⁹ Kar ofa gamir gumazibar ikizir, uamategha Jerusalem in ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

* **1:9-10:** Ves 9 ko 10in aven, Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an adarasi, 973.
 Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.
 Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.
 Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

40-42 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)
 Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 128. (Ikizir kam inazir afeziam, Asap.)
 Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 139. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

43-54 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot, Keros, Siaha, Padon ko, Lebana, Hagaba, Akup ko, Hagap, Samlai, Hanan ko, Gidel, Gahar, Reaia ko, Resin, Nekoda, Gasam ko, Usa, Pasea, Besai ko, Asna, Meunim, Nefisim ko, Bakbuk, Hakufa, Harhur ko, Baslut, Mehida, Harsa ko, Barkos, Sisera, Tema ko, Nesia ko Hatifa.

55-57 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara: me uaghan uamategha Jerusalem ghue:

Sotai ko Hasoferet, Peruda ko, Jala, Darkon, Gidel ko, Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim, ko Ami.

58 Godin Dipenimin ingangarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim 392.

59-60 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim 652. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adan ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin, me deravira uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

61-62 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara uarir tongin uan inazir afeziabar ziaba bagha ruia dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara: Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin guivimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziar tamin ziar tamin apizir puvati, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti.

63 Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me mizuam iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

64-67 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.

Ezi men ingangarir gumaziba ko amizibar dibobonim 7,337.

Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim 200.

Ezi hoziaba 736.

Ezi kamelba 435.

Ezi donkiba 6,720.

Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagharigha, 245plan mulba inigha ize.

68 Egha Israelia iza Jerusalem itir Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa ofan min puram

akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim faragha ikezimin an ingaram. ⁶⁹ Gumazir bizir aviriba itiba, ko gumazir bizir muziariba itiba, me itir biziba, me dar mirara ghua biziba isa da anidi. Ezi golin osimtizim ghua 500 kilogremın tu. Ezi silvan osimtizim ghua 2,800 kilogremın tuzi, ofa gamir gumazibar korotiaba, da 100pla.

⁷⁰ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, ko gumazamizir igharazir maba, me Jerusalemın aven ko an boroghın iti. Ezi Godin Dipenimın onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimın tiar akar ekiamın garir gumaziba, ko Godin Dipenimın ingangarir gumaziba, me Jerusalemın boroghın itir nguibabar apia. Ezi Israelian gumazamizir igharaziba uan nguibar men inazir afeziaba fomira apiazibara iti.

Israelia uamategha Godin Dipenimın ingari

3

(Sapta 3–6)

Me uamategha

Godin ziam fer arazim gami

¹ Israelia bar, deravira uan nguibabar apiaghav itima, namba 7ın iakinim oto. Ezi me bar iza navir vamira ikia Jerusalemın uari akufa. ² Ezi Jehosadakın otarim Josua, ko ofa gamir gumazir igharaziba, ko Sealtielın otarim Serubabel uan adarazi ko, me bar uamategha Israelian God bagha ofa gamir dakozimın ingari. Kar, asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amir dakozim. Fomira, Godin gumazim Moses Osirizir Arazim, me an gın ghua dakozir kamın ingari. ³ Me distrighın kamın itir gumazir igharazibar atiata, egha puvati, me ofa gamir dakozir faragha ikezimin danganim, a gisin uam an ingari. Egha me mizaraziba ko guaratizibar Ikiavira Itir God bagha asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. ⁴ Ezi Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otozi, me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghın amua, bizir God damuasa me mikemeziba,

me dughiar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. ⁵ Egha me uaghan dughiar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amuavira ikia, egha iakinir igiamın dughiar ekiaba bagha ofabagh amua, uaghan Ikiavira Itir God ua bagha inabazi moghın, me isar ekiaba bagha ofaba a ganidi. Egha me uaghan uan ifongiamın pura daningamin ofabagh ami. ⁶ Gumazamiziba namba 7ın iakinimın dughiar faragha zuir aruemin, me dughiar kamın ofan bar isia mighiriba Ikiavira Itir God ganiga iza ghua kamaghira iti. Egha me tighar maghın Ikiavira Itir Godin Dipenimın ingarsi dagiar ekiar an apengan iki gavgavim a daningamiba, tighar dar arigham.

Me uamategha Godin Dipenimın ingari

⁷ Persian Atrivim Sairus, Israelian amamangatizi, me Lebanonın nguazimın itir temer sidaba iniam. Kamaghın, gumazamiziba dagheba ko temer olivin borem gumazir dapanibagh aningizi, me da isa Lebanonın kantrin nguibar ekiamning Tair ko Saidon, aningın gumazamizibar amadagha temer kabagh ivese. Ezi Tair ko Saidonın gumaziba uan temer sidan kaba inigha ongarim moghın ghua, Jopan nguibar ekiamın da amadazi da ize. Ezi Israelia uaghan dagiaba isava dagiabar aghorir ingangarir gumaziba ko dipenibar ingarir gumazibagh aningi.

⁸ Ezi Israelia uamategha Jerusalemın izezir dughiamın, dughiar maba ghua azenir pumuning oto. Egha ghua an iakinir pumuningın otozi, ingangarim guizbangira dikafi. Me datirighın Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingari. Gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielın otarim, ko ofa gamir gumaziba Josua, a Jehosadakın otarim, ko aningın adarazi bar, kar ofa gamir gumaziba ko Livaiba ko men marasi, bar kalabuziam ategha uamategha Jerusalemın izeziba, me ingangarir kam gami. Me Livain gumazir 20plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me me isa Ikiavira Itir Godin Dipenimın ingangarimın gumazir dapanibar me

2:70: 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3
29:12-38

3:2: Ua Me Ini 27:1

3:3: Diboboniba 28:1-8

3:4: Diboboniba

3:5: Diboboniba 28:11–28:31

amisefe. ⁹ Kamaghin amizi, Jesua uan otariba ko an ikizim, kar Livain anabamin gumaziba, me Katmiel uan otariba ko, kar Judan anabamin adarasi, me uari inigha ingangarir kamın faragha zui. Ezi Henadatın ovavir boriba, me uaghan men akura. Me uaghan Livain adarasi.

¹⁰ Ezi dipenimin ingarir gumaziba, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Ezi dughiar kamra, ofa gamir gumaziba uan ofa gamir korotiaba aghuigha, sighaba sara iza faraghavira iza uan danganim ini. Ezi Livaiba, kar Asapın adarasi, me vaghvagha tambarinbar suigha izi. Egha me bar Ikiavira Itir Godın ziam fe, Israelian Atrivim Devit fomira mikemezi mokın. ¹¹ Me bar akongegha uarira uari ikarvazir ighiabagh amua Ikiavira Itir Godın ziam fava a minabi:

“Ikiavira Itir God, a bar dera!

Guizbangira, a zurara Israelian apangkuvigha mamaghira iti.”

Me gara guizbangira fo, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godın Dipenimin dagiar ekiar an apengan iki gavgavim a daningamiba, me da arighizi da iti. Kamaghin amizi, me bar uan gavgavibar pamtemin tiariba akara Ikiavira Itir Godın ziam fe. ¹² Ofa gamir gumazibar gumazir ghurir aviriba, ko Livain gumazir ghuriba ko men anababar gumazir dapanir ghuriba, fomira Ikiavira Itir Godın Dipenir faragha ikezim ginighnigha, egha ingangarir gumazir kabar garima, me ua Dipenimin ingarima, me puvirama azi. Ezi gumazir igharaziba bar akongegha tiariba akara dei. ¹³ Araghasizim ko azirakam bar ekevezi, saghon mar itir gumaziba men niginir dafar kam baragha egha fozir puvati, me araghasi, o me azi. Me men niginimram orasi.

4

Apaniba Israelian ingangarim apirasa

3:10: 1 Eghaghaniba 25:1 **3:11:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **3:12:** Hagai 2:3 **4:2:** 2 Atriviba 17:24-41 **4:6:** Esta 1:1 * **4:7:** Akinafarir kamın migirigiam, ves 4:7 tugha ghua ves 6:18in, me Hibrun akamin an osirizir pu. Puvati. Me Aramin akamin an osiri.

¹ Ezi Juda ko Benjaminın anabamin apaniba orazima, Israelia kalabus ategha uamategha iza Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari. A Israelian God. ² Egha me ghua Serubabel ko anababar gumazir dapaniba batogha kamaghin me migei, “E ia ko Godın Dipenimin ingarasa. E uaghan ian Godın ziam fe. Bar fomira, Asirian Atrivim Esarhadon e amadazi e iza kantrin kamın iti. Egha e kagh izezir dughiamın ikegha iza datirighin, e ian God bagha ofabagh amuavira iti.”

³ Ezi Serubabel ko Josua ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia en akuragh Ikiavira Itir Godın Dipenimin ingaran e aghua. Persian Atrivim Sairus mikemezi moghin, e uari an ingaram.”

⁴ Fomira nguazir kamın izezir gumazir kaba me pazi me damuasava amua ghaze, men naviba ikuvigh egh atiatigh Godın Dipenimin ingangarim ategham. ⁵ Egha me dagiaba isa Persian gavmanın ingarir gumazir dapanibagh anigha Israelian ingangarim aghoriv kunasa me gaghori. Me kamaghin amua ghua gin Atrivim Dariusin dughiam oto.

Apaniba Judaba isa kot gati

⁶ Ezi dughiar maba givazi, Atrivim Darius aremezi, Atrivim Serksis an danganim inigha Persian atrivimin oto. An faraghavira zuir dughiaaba, Israelian apaniba akaba me gasir akinafarim osirigha a bagh anemada.

⁷ Ezi gin Serksis aremezi, Atrivim Artaserksis an danganim inigha Persian atrivimin oto. Ezi Bislam ko Mitredat koma Tabel, koma gumazir me ko ingariba akinafarim osirigha Persian Atrivim Artaserksis bagha anemada. Me Aramin akamin akinafarim osiri. Eghti gumazir a diponamim, Persian akamin a gigham.*

⁸ Ezi gavmanın gumazir faraghavira itim Rehum, ko Simsai provinsın kamın akinafariba osirir gumazimning, aning Jerusalemın itir adarazir kotim gamua Atrivim Artaserksis bagha akinafarimın kamaghin an osiri.

⁹ “Dughiar aghuim Atrivim, ki Rehum nin gavmanin gumazir faraghavira itim, ko Simsai provinsin kamın akınafariba osirir gumazim. Ga, ko ingarir gumaziba, me jasba, ko gavmanbar garir gumaziba, men nguibabar kara: Erekin provins, ko Babilonin kantrin ekiam ko Susan nguibar ekiam, a Elamin nguazimin itir nguibam. E bar ni bagha akınafarir kam osiri. ¹⁰ Fomira atrivir bar ekiam Asurbanipal, gumazamizir maba nguibar igharazibar men suigha me isa Samarian nguibar ekiam ko Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin me afe, me uaghan e ko akınafarir kam osiri.”

¹¹ Kar akınafarir me osirizim, me an mirara akınafarir igharazimin an osirigha anemada.

“Atrivim Artaserksis, e nin ingangarir gumaziba, e Yufretisin Fanemin vongin ikia, migirigiar maba iti. Egha e akınafarir kam ni bagha anemadi. ¹² O Atrivim, e kamaghsua, ni bizir kam gifogh. Judaba nin provinsin igharaziba ategha uamategha iza Jerusalemın nguibar ekiar kurar kam uam an ingari. Fomira nguibar ekiar kamın gumazamiziba, atrivimin akaba batozir gumazamiziba, egha me datirighin uan nguibamin dagiar ekiar an apengan ikia gavgavim a ganidiba ko biriba ua dar ingaravira ikia, egha anegivasava ami. ¹³ O Atrivim, ni kamaghın fogh, gumazamiziba nguibar ekiar kam uam an ingariva an biriba agivagh, egh me gavman daningamin dagiaba ko takisin igharaziba ko uam a daningan koghti, gin nin dagiar dipenimin dagiar aviriba puvatigham. ¹⁴ Ni en garava bizibar en akurvasi, kamaghın Judaba pazi ni damuva aghumsizim ni daningan e aghua. E kamaghsua, akınafarir kam ni oraghasa e ni bagha an osiri.

¹⁵ “E kamaghın ifonge, ni uan akınafariba osirir gumazibav mikemeghti, me mangi gavmanin akınafarir nin inazir afeziaba fomira osirizir osiziribar dipon. Jerusalemın gumazamiziba,

akaba barazir puvatizir darasi. Fomira inazir afeziabar dughiam, gumazamizir kaba, atriviba ko provinsbar gumazir dapaniba kamaghira osimtiziba me ganidi. Egha Jerusalemın gumazamiziba, atrivibar akaba batosi, kamaghın amizi, atriviba nguibar ekiar kam gasighasiki.

¹⁶ “Kamaghın, O Atrivim ni foghasa e kamaghın ni migia ghaze, me ua nguibar ekiar kamın ingariva, an biriba agivaghti, ni ua Yufretisin Fanemin vongin provinsin kabagh ativaghan kogham.”

Atrivim men akam ikara

¹⁷ Ezi atrivim kamaghın men akınafarimin akam ikara:

“Dughiar aghuim. Gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko provinsin akınafariba osirir gumazim Simsai, ko gavmanbar garir gumazir igharaziba, ia Samaria ko nguazir igharazir Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin itiba, akınafarir kam ia bagha zui.

¹⁸ “Akınafarir ia amadazim, me an gara Persian akamin ki oraghasa me a gigha a dibori. ¹⁹ Ezi ki akınafariba osirir gumazibav mikemezi, me akınafaribar gara egha fo, dughiar aviribar Jerusalemın gumazamiziba akaba barazi puvati, egha atrivibar akaba batosi. Ezi guizbangira gumazir kurar avirim nguibar ekiar kam gizifa. ²⁰ Fomira atrivir gavgaviba Jerusalemın gara ikiava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin kaba bar dagh ativagha dar gari. Egha me gavman daningasa gumazamiziba da dagiaba ko takisin igharagha garir aviriba isi.

²¹ “Kamaghın amizi, ia akar gavgavimra me bagh anemangi men anogoreghti, me ua nguibar ekiar kamın ingaran marki. Egh me nararama oragh ikiti ki me mikimam. ²² Ia zuamira mangi bizir kam damigh. Ia a damighan koghti, men ingangarim en atrivimin araziba ko dagiaba iniamin tuavibagh asighasigham.” ²³ Ezi me Atrivim Artaserksis da akınafarir kam inigha ghua Rehum ko Simsai ko gavmanbar

garir gumazir igharaziba bagha ghua me oraghasa a dıbori. Ezi me Judan gumazir Jerusalemın nguıbamın itiba, akar bar gavgavımın nguıbar ekiar kam uam an ingaran men anogoroke.

²⁴ Ezi Godın Dıpenir Jerusalemın itim, an ingangarım pura tugha mamaghıra iti. Egha kamaghıra ikia ghua Darius Persian atrivimın otozir dughiam, an azenir pumuning oto.†

5

Me ua Godın Dıpenir ingangarım gami

¹ Dughiar kamın, Godın akam inigha izir gumazimning, Hagai ko Sekaraia, Sekaraia a Idon ovavir borir mam. Aning gumazamizir Jerusalemın nguıbam ko Judan nguazimın itiba bagha Godın akamın gun me mıgei. Aning Israelian Godın ziamın gavgavımın mıgei. Godın kam bar pın ikia me gatifa. ² Ezi Serubabel, Sealtielın otarım, a ko Josua, Jehosadakin otarım, aning Godın akam inigha izir gumazir kamningın akam baregha, gumaziba inigha ua Jerusalemın Godın Dıpenimın ingari. Ezi Godın akam inigha izir gumazir kamning, men akurvasi. ³ Dughiar kamın, Tatenai, Yufretisin Fanemın vongın itir provinsın gavmanın gumazir dapanım. A ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Israelia amir biziba baregha zuamıra Jerusalemın ghu. Egha Godın Dıpenimın ingarir gumaziba kamaghın men azara, “Tina ia mikemezi, ia dıpenir kam uam an ingari.” ⁴ Egha me uaghan Dıpenimın ingarir gumazibar ziaba bagha men azai. ⁵ Ezi Godın damazim Judabar gumazir dapanıbar garavıra iti. Ezi Persian gavmanın gumazir dapanir pumuning gumaziba ingangarım damuan men anogoroghezir puvatigha, ghua Persian gumazir kaba ua Judaba amir bizir kamın gun mıgıa Darius bagh akınafarım osirigha, anemadagha mızua ghuav itima, an ikarvazimın akam ua ize. ⁶⁻⁷ Tatenai, Yufretisin Fanemın

vongın itir provinsın gavmanın gumazir dapanım, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me kamaghın Atrivim Darius bagha mıgıava osiri.

“Atrivim Darius, navir amırızim ko dabirabir aghuım nı ko iki.

⁸ “Nı kamaghın fogh, e Judan Distrighın ghuegha gari, Judaba uan Godın Gavgavıba Bar Itimın Dıpenim uam an ingari. Me dagıar dafar dıghorezıba isa, palangın ıghuvir me ıghuvızıbagh ısın da afa zui. Egha ingangarım me deragh an gara a gamızı, a bar deragha zuamıra ghuavıra iti.

⁹ “Ezi e men faragha zuir gumazıbar diagha men azara, tinara ian amamangatızı, ia Godın Dıpenim uam an ingara ingangarir kabagh ami? ¹⁰ Egha e uaghan men gumazir dapanir kabar ziaba bagha men azara, e ingangarir kamın faragha zuir darazir zıabagh fogh, da osirigh nı mikımam.

¹¹ “Ezi Judaba kamaghın e ikara, ‘E overiam ko nguazim gativazir Godın ingangarir gumazıba. En atrivir gavgavir mam fomıra Dıpenir kamın ingarigha anegıvazı, e datırighın uam an ingari. ¹² Fomıra en inazir afeziaba Godın uan Nguıbamın Itim gamızı, an atarava Kaldian gumazim Nebukatnesar, Babilonın atrivimın amamangatızı, a Godın Dıpenim apırigha bar a gasıghasıgha, gumazamızıba inigha ghua Babilonın kalabus gati. ¹³ Ezi gın Sairus Babilonın atrivimın itir dughiamın, an azenir faragha zuir kamın, an e mikemezi, e ua God Dıpenimın ingari. ¹⁴ Fomıra Jerusalemın itir Godın Dıpenimın aven, me Godın ziam fasa, gol ko silvan ingarızir itariba ko dıpaba apir itarir avırıba iti. Ezi Atrivim Nebukatnesar bar da inigha ghua Babilonın uan asemın dıpenimın ada ariki. Ezi gın Atrivim Sairus itariba ko dıpaba apir itarir kaba isa en gumazir mam Sesbasar ganıngi. Gumazir kam, Atrivim

4:24: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 † **4:24:** Ves 24, an a sapta 4 ves 5ın mıgırıgıar otevimın tugha zui. Ezi 4:6-23, Atrivim Darius aremegha gıvazı, azenir avırıbar gın bizir avırır otıvizıba, an dar gun mıgei. **5:1:** Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 **5:2:** Hagai 1:12; Sekaraia 4:6-9 **5:12:** 2 Atrivıba 25:8-12; 2 Eghaghanıba 36:17-20; Jeremaia 52:12-15 **5:13:** Esra 1:2-11

Sairus anemisevezi, a Judan Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. ¹⁵ Ezi Atrivim Sairus, Sesbasar migia ghaze, a ua bizir kaba inigh Jerusalem mangi, danganir Godin Dipenim faragha ikezimra, uam an ingarigh bizir kaba an aven dar arikigh. ¹⁶ Kamaghin amizi, Sesbasar Jerusalem izegha, Godin Dipenim bagha uam dagiar ekiaba isa, Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Dughiar kam iza datirighin ingangarim ghua, egha givazir puvati.’

¹⁷ “Atrivim e uari, ni uan akinafariba osirir gumazibav kemeghti, me Babilonin akinafaribar aven Atrivim Sairus mikemezir akar kam bagh deragh rui. Ni ti fogham, Atrivim Sairus a guizbangira Godin Dipenim uam an ingarasa me mikeme. Egh ni gin akam amadagh deragh e mikim suam, me dipenir kam uam an ingaram, o puvatigham.”

6

Me uam Atrivim Sairusin akaba buri

¹ Ezi Atrivim Darius mikemezi, an akinafariba osirir gumaziba Babilonin ghugha akinafarir Atrivim Sairus osiriziba bagha, gavmanin akinafaribar aven da buri. ² Egha me Babilonin dar apizir puvati. Me ghua Midianin Provinsin itir nguibar ekiam Ekbatanan tugha ruia akinafarir righizir mamın api. Ezi akinafarir kam kamaghin migei:

³ “Sairus atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuimin, a ghaze, me ua Jerusalem itir Godin Dipenimin ingaram. Egh danganir kam, me asiziba tue da isia mighirir ofabar amu egh ofan igharazir maba uaghan da inigh izam. Me Dipenim bagh dagiar ekiaba isi dipenimin apengan iki gavgavim a daningisi, dar arigham. Dipenir kamın siriam 27 mitan tughti, an arozm mangi 27 mitan tugh. ⁴ Egh me dipenir biribar ingarsi dagiar dafaba isi abiar 3pla uarigh isin dafi ghuavanang otogh, egh temer abiar ighuvir vamıram a gisin datigh, egh ua kamaghira an ingar

ghuavanang otogh. Egh atrivimin dagiar dipenimin dagiataba inigh bizir kabagh iveziva, egh ingangarir gumazibar ivezim uaghan me daning. ⁵ Egh me uaghan Godin ziam fisi, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itariba bar da inigh, mangi Jerusalem itir Godin Dipenir igiamin dar arikigh. Fomira Atrivim Nebukatnesar Jerusalem bizir kaba inigha Babilonin ize. Ezi ia datirighin ua da inigh mangi dar danganibar arigh.”

Atrivim Darius ghaze, me ingangarim damu mangivira iki

⁶ Atrivim Darius, a Sairus fomira osirizir akinafarimin gara fogha, uan ingangarir gumazir dapanibar akinafarim ikaragha kamaghin osiri:

“Dughiar aghuim, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir gua ko ingarir igharaziba, ki akar kam ia bagh anemadi. Ia pura Judabar gan, egh Godin Dipenimin ingangarim men anogoroghan marki. ⁷ Ia me ateghti, Judan Distrighin gavmanin gumazir faragha zuim ko men gumazir dapaniba Godin Dipenim faragha ikezi naghin uam an ingar.

⁸ “Kamaghin amizi, ki akar gavgavimin kamagh ia migei, ia uaghan Judan gumazir dapanibar akuragh Dipenir kamın ingar. Me bizitam bagh mikimti, ia bemira me bagh a givesegh. Ki dagiar ia Yufretisin Fanemin vongin itir provinsbar gumazamiziba dama takisin min isiba, ki davgei, kar atrivimin dagiaba. Kamaghin ingangarimin suighsuighan kogham. ⁹ Dughiabar zurara, Judan ofa gamir gumaziba, Godin uan Nguibam Itim bagh asiziba tue da isia mighirir ofaba, ko ofan igharazir mabar amusi, bizir manam bagh ia mikimti, ia da isi me daning. Bulmakaun apurir igiaba, sipsipin apuriba, sipsipin nguziba o wit, amangsizim, wainin dipam, o olivin borem, ia dughiatam ataghiraghan marki, ia zurara dughiabar me daning.

¹⁰ Ia kamaghin damuti, me Godin uan Nguibamin Itim ifongezir ofabar amuva, a ko mikimti, a na ko nan otaribagh nighnigh deragh e damuam.

¹¹ “Ki akar gavgavim, ua kamaghin ia migei. Tina akam baraghan kogham, gumazitaba an dipenir birimin agharitam asigh, aneminegh, an namnam giniva anemikizagh. Egh me an dipenim gasighasigh a damuti, a mati me bizir bar miziriziba inigha tintinibar dar pozim mikini. ¹² God, Jerusalem ginabagha ghaze, a kagh ikiam. Eghti ni tina, atrivitam o gumazir kinitam, ni akar kam batuegh Godin Dipenir Jerusalem Itim gasighasighti, God pazivira ni damigham. Ki Atrivim Darius, akar gavgavir kam gami. Ia bar deraghvira an gin mangi.”

Me God baghavira Dipenir kam amisefe

¹³ Ezi gavmanin gumazir dapanim Tatenai, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Atrivim Dariusin akar gavgavim baraki, egha bar a mikemezi moghiram ami. ¹⁴ Kamaghin amizi, Judan gumazir dapaniba ingangarim bar deraghavira a gamua ghuavira iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazimning Hagai, ko Idon ovavir borim Sekaraia, aning gavgavim me ganiga me abiri. Ezi Israelian God mikemezi moghin, me ingaravira ikia ghua anegifa. Egha Persian atriviba Sairus ko Darius ko Atrivim Artaserksis, me bar mikemezi moghira, Judaba Godin Dipenimin ingari. ¹⁵ Egha Darius atrivimin itir dughiamin, me namba 6in azenimin, Adarin iakinimin, namba 3in aruemin, me Godin Dipenim agifa.* ¹⁶ Egha Israelin gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba, Livaiba, ko gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir igharaziba, me bar Godin ziam famin isar ekiam gamua, Godin Dipenim isa an agharim garigha, bar akongegha ghaze, dipenir kam a Godin Dipenimra. ¹⁷ Me Godin Dipenim ginighnighamin ofabagh amua, 100plan bulmakaun apuriba, 200plan sipsipin apuriba, 400plan sipsipin nguziba

ko 12plan memen apuriba isa ofabagh ami. Me memen kaba, Israelin anababar 12pla vaghvagha, men arazir kuraba batoghasa dar ofa gami. ¹⁸ Egha uaghan me Jerusalem itir Godin Dipenimin arazibar gin mangasa, ofa gamir gumaziba ko Livaiba amisevegha, ingangariba ko ingangarir danganibar ua me arisi. Me Moses Akinafarimin Osirizi moghiram ami.

God Israelia Gitazir Dughiam, me a ginighnigha isam gami

¹⁹ Gin izir azenimin, iakinir faraghavira zuimin, namba 14in aruem, gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir kaba, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigha isam gamua bar akonge. ²⁰ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ruegha uari akirigha Godin damazimin zue. Egha Livaiba, God Israelia gitazir ofabar amuasa sipsipin nguzibav soke. Tuavir kam in me Israelian kalabus ategha ua izeziba, ko ofa gamir gumaziba, ko me uari bagha ofabagh ami. ²¹ Ofan me amir asizir tuzir kaba, Israelian kalabus ategha ua izeziba, me bar uari inigha da ame. Ezi uaghan nguazir kam in itir gumazamizir igharaziba, me ikizir igharazibar arazir miziriziba ategha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa ifonge, a Israelian God, me bar uari inigha ofan kabar asizir tuziba ame. ²² Me aruer 7plan bar akuegha Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an isam gami. Me fo, Ikiavira Itir God, Asirian atrivim gamizi a me ko navir amirizim inigha, Israelia Godin Dipenimin ingangarimin men akura. Kamaghin amizi, me guizbangira bar akonge.

Esra Jerusalem amizir ingangariba

7

(Sapta 7--10)

Esra Jerusalem oto

¹⁻⁵ Azenir aviriba givazima gin, Artaserksis Persian atrivimin itima, gumazir mam Babilonin iti, an ziam Esra. Esra an Aronin

6:14: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 * **6:15:** Judabar iakinim Adar, an en iakinimning Februari ko Masin otifi. **6:19:** Ua Me Ini 12:1-20

ovavir boribar mav. Esran inazir afezi-abar ziabar kara: Esra, a Seraian otarim. Ezi Seraia, Asarian otarim. Ezi Asaria, Hilikian otarim. Ezi Hilkia, Salumın otarim. Ezi Salum, Sadokın otarim. Ezi Sadok, Ahitupın otarim. Ezi Ahitup, Amarian otarim. Ezi Amaria, Asarian otarim. Ezi Asaria, Meraiotın otarim. Ezi Meraiot, Serahian otarim. Ezi Serahia, Usin otarim. Ezi Usi, Bukin otarim. Ezi Buki, Abisuan otarim. Ezi Abisua, Finiasın otarim. Ezi Finias, Eleasarın otarim. Ezi Eleasar, Aron otarim. Ezi Aron, a ofa gamir gumazibar dapanim.

⁶⁻⁷ Bar fomıra Ikiavıra Itir God, Israelian God, uan Araziba isa Moses ganıngi. Ezi Esra deravıra Moses Osirizir Arazibagh fo. Ezi dughiabar zurara, God deraghavıra Esra gami, kamaghın Esra bizir tiziba bagha Atrivim Artaserksisın azangısı, ana ganıdi. Egha Artaserksis atrivimın itima, an namba 7ın azenimın, Esra Israelian gumazamizir igharaziba ko Babilon ategha ua Jerusalemın zui. Men aven ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ko onger akabar faragha zuir gumaziba, ko Godın Dıpenimın garir gumaziba koma, Godın Dıpenimın ingangarimın gamir gumaziba. ⁸⁻⁹ Esra me ko, iakinir faraghavıra itimın, an aruer farazimın Babilon ategha Jerusalemın zui. Ezi God men akurazi, me iakinir namba 5ın, an aruer farazimın Jerusalemın oto. ¹⁰ Esra, Ikiavıra Itir Godın Arazibagh fogh deravıra dar gın mangasa, pamtemın ingarir gumazim. Egha a uaghan arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, deravıra Israelian sure damuti, me uaghan deravıra dar gın mangam.

Atrivim Artaserksis, Esra bagha akınafarim osiri

¹¹ Ofa gamir gumazir kam Esra, a uaghan Godın Arazibagh fozir gumazibar mav, a Ikiavıra Itir Godın Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, a bar dagh fo. Ezi dughiar kamın, Atrivim Artaserksis akınafarir mam osirigha Esra ganıngi. Ezi akınafarim kamaghın mıgei:

¹² “Ki Atrivim Artaserksis, ki kantrin atrivibar atrivir ekiam. Dughiar aghuim

Esra, ni ofa gamir gumazim, egha Godın Uan Nguibamın Itimın Araziba, ni bar adagh fo. ¹³ Ki akar gavgavimın uan ingangarir gumazibav kemegha ghaze, Israelian gumazamizir datırighın kagh itiba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, men nın gın Jerusalemın mangısı ifuegh, egh me mangi.

¹⁴ “Ki 7plan gumazir nighnızir aghuiba na ganıdiba ko, e ni amadaghti, ni mangı Jerusalem ko Judan gumazamiziba itir danganiba bar dar gan, egh kamaghın me gifogham, me Godın Arazibar suiragha dar gintisi, o puvati. Godın Arazimın Akınafarir kam, a nın agharimın iti, ezi ni an suiraghav iti. ¹⁵ Ezi ki uan fofozir gumaziba ko, gol ko silva ko bizir aghuitaba inigh Israelian God danıngasa. Eghti ni bizir aghuir kaba inigh mangı Godın Dıpenir Jerusalemın itimın dar arıgh. ¹⁶ Egh uaghan, ni Babilonın Distrighın inizir gol ko silvaba inigh mangı. Egh uaghan, bizir Israelia ko ian ofa gamir gumaziba Jerusalemın itir Godın Dıpenimın ingarasa puram anıngiziba, ni da inigh mangı.

¹⁷ “Ni deravıra dagıabar amu. Ni bulmakaun apuriba ko, sipsipın apuriba ko sipsipın nguziba, ko wit ko wain, givezegh da inigh mangı Jerusalemın itir Godın Dıpenimın otogh ofa gamir dakozimın ofa damu. ¹⁸ Ia ofan kabagh ivezegh gıvaghti gol ko silvan naba ikıvıra ikiti, ni uan adarazi ko ia uan God ko mikımıva, an nighnızim gifogh, dagıar kaba isi bizir a ifongezibagh ives. Egh ia fogh gıvagh bizir kabara, dagıar kabar dagh ivesegh. ¹⁹ Ia itariba ko dipaba apir itarir ia uan Godın Dıpenimın an ziam fasa me ia ganıngiziba, ia da inigh mangı bar da isi uan Godın Dıpenimın ada arıkigh. ²⁰ Eghti bizir kaba oteveghti, ia nan dagıar dıpenimın na da dagıataba inigh bizir otevezir igharaz tabagh ivesegh.

²¹ “Ki Atrivim Artaserksis, nan dagıar dıpenimın ingangarir gumaziba, me Yufretisın Fanemın vongın itir provinsın iti, ezi ki akar gavgavim me ganıdi.

Nan miġirigiam kamakin, ofa gamir gumazir kam Esra, Godin uan Nguibamin Itimin Araziba, a bar deravira dagh fo. A Godin Dipenimin ingarsi, bizir tizim bagh ian azangam, eghti ia zuamiram a daningigh. ²² Eghti bizir ia a daningamiba, da dibononir kam gafighan marki, Silva 3,400 kilogamra iki, wit 500 beghiabara iki, wain 2,000 litara iki, eghti olivin borem 2,000 litara iki. Eghti amangsizim a ifongezzi moghin ia a daning. ²³ Ia Godin Uan Nguibamin Itim, uan Dipenim bagha ifongezir biziba, ia bar ada isi Ezra daning. Ki kamaghin ifonge, Godin adarim, na ko nan boriba ko nan ovavir borir gin otivamiba, bar en ikian kogham.

²⁴ “Ia orakigh, ia ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, onger akabar faragha zuir gumaziba, Godin Dipenimin garir gumaziba, koma Godin Dipenimin ingangarim gamir gumaziba ko Godin Dipenimin ingarir gumazir igharaziba, ia takisin dagiaba me dam da inian marki.

²⁵ “Ki fo, Esra, nin God fofozir bar avirim ni ganingi, kamaghin ni ingangaribar faragha zuir gumaziba ko jasba, amiseveghti, me gumazamizir Yufretisin Fanemin vongin ikia Godin Arazibar gin zuiba, deragh me gativagh me damu. Egh ian gumazamizitaba deragh Godin Arazibagh foghan koghti, ni deragh men sure damuti, me fogh dar gin mangam.

²⁶ Eghti gumazitaba nin Godin Arazibar gin mangan kogham, o ki Atrivim Artaserksis, nan akar gavgaviba dar gin mangan kogham, eghti ni bar zuamira ivezir kuram me daningam. Ni me misueghti me aremegh, o me amadaghti me mangi saghon itir kantrin igharazitamin mangi, o men biziba inigh, o me isi kalabus datigh.”

Esra Godin ziam fe

²⁷ Ezi Esra ghaze, “Ikiavira Itir God, an en inazir afeziabar God, ki bar a minabagha an ziam fe! An Atrivim

7:25: Godin Araziba 16:18; Malakai 2:7; Matyu 23:2-3 osiri, ezi gumazir igharazim saptan igharaziba osiri. ^{*} abighizir puvati.

Artaserksis nighnizim fezi, a Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalem itim deragha a damuasa ifuegħa tuavir kam ati.* ²⁸ God nan apangkuvighavira ikia, kamaghin an atrivim ko nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumaziba, ko an ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba nighnizim me ganingizi, me nan akurvagħasa bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God, nan God, a nan akuragħa gavgavim na ganingizi, ki Israelian anababar gumazir dapanir aviriba uabin gin Jerusalem mangasa men azangsizima, me uaghan mangasa ifonge.”

8

Judan gumazir uamategħa Jerusalem ghuzibar ziaba

¹ Kar Israelian anababar gumazir dapanir Babilonin kalabus ategħa, Esran gin uamategħa Jerusalem ghuziba, men ziabar kara. Dughiar kam in Artaserksis atrivimin iti.

²⁻³ Gersom, a Finiasin ikizimin ovavir boribar mav.

Ezi Daniel, Itamarin ikizimin ovavir boribar mav.

Ezi Hatus, a Sekanian otarim, egha Devitin ikizimin ovavir boribar mav.

Ezi Sekaraia, Parosin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 150plan gumaziba Sekaraia ko ghue. Men ikizimin adarazir, akinafarir men inazir afeziabar ziaba itir mam, me an suira.

⁴ Ezi Elioenai, a Serahian otarim egha Pahatmoapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 200plan gumaziba a ko ghue.

⁵ Ezi Sekania, a Jahasielin otarim, ezi an adarazir 300plan gumaziba a ko ghue.*

⁶ Ezi Ebet a Jonatanin otarim, egha Adinin ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 50plan gumaziba a ko ghue.

7:26: Esra 6:11-12 ^{*} **7:27:** Esra uabi sapta 7:27-9:15

8:5: Hibrun akam deragħa miġirigiar kam in mingarim

- ⁷ Ezi Jesaia, Atalian otarim. Egha Elamin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 70plan gumaziba a ko ghue.
- ⁸ Ezi Sebadaia, a Maikelin otarim, egha Sefatian ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 80plan gumaziba a ko ghue.
- ⁹ Ezi Obadia, a Jehielin otarim, egha Joapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 218plan gumaziba a ko ghue.
- ¹⁰ Ezi Selomit, a Josifian otarim. An adarazir 160plan gumaziba a ko ghue.†
- ¹¹ Ezi Sekaraia, a Bebain otarim, egha Be-bain ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 28plan gumaziba a ko ghue.
- ¹² Ezi Johanan, a Hakatanin otarim, egha Asgatin ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 110plan gumaziba a ko ghue.
- ¹³ Ezi Elifelet ko Juel ko Semaia, me Adonikamin ikizibar ovavir boriba. Egha Adonikamin adarazir 60plan gumaziba, gumazir kaba ko ghue. Egha me dughiar kamra me ko ghuzir puvati. Me gin dughiar igharazimin ize.
- ¹⁴ Ezi Utai ko Sakur, aning Bikvain ikizimin ovavir boribar gumazimning. Bikvain adarazir 70plan gumaziba aning ko ghu.

Esra Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa Livain marazi amisefe

¹⁵ Ki Esra, ki me ko ghua Ahavan nguibar ekiamin Faner an amadaghan zuimin gumazamiziba akuvagha, me ko 3plan aruebar danganir kamnin iti. Egha ki ofa gamir gumazibar marazir garima, me en tongin ti, ezi Livain tav itir puvati. ¹⁶ Kamaghin amizi, ki gumazir dapanir 9plan diazi me izi. Gumazir kabar ziabar kara: Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Jarip, Elnatanin igharazim ko Natan, Sekaraia koma Mesulam. Egha ki uaghan fofozir aghuim itir gumazir pumuningin dia. Aningin ziamning, Joiarip koma Elnatan. ¹⁷ Egha ki me amadazima, me Ido bagha ghue. Ido a Godin Dipenimin ingangarir gumazim. Egha nguibam Kasifian gumazir dapanim.

Ki akam amaga ghaze, a koma, a ko ingarir gumazibar azaraghtima, a gumazitaba amadaghtima me izi, e ko Godin Dipenimin ingaram.

¹⁸ Godin apangkuvim e ko itima, a Livain gumazir mam e bagha anemada. An ziam Serebia, egha Malin adarazir mav. A deraghavira ingangaribagh ami. Ezi an otariba ko an adarasi, 18plan gumaziba a ko ize. ¹⁹ Ezi Ido uaghan Hasabia ko Jesaia amada. Aning Merarin adarazir gumazimning, egha uan ikizimin gumazir 20pla ko ize. ²⁰ A uaghan 220plan gumazir Godin Dipenimin ingangarim damuamiba amangi. Fomira Atrivim Devit uan gumazir dapaniba ko, gumazir kabar inazir afeziabagh inabazi, me Livaibar akura. Ezi 220plan gumazir kabar ziaba, akinafarir mamnin iti.

Esra Israelian gumazamiziba ko me bar moghira dagheba ategha God ko migei

²¹ E Ahavan Fanemin boroghin ikiava, ki kamaghin gumazamizibav gei, “E dagheba ateghiva uan Godin damazimin uari abinigham. Egh e Jerusalem mangamin dughiamin, e uarir akuraghsi an azaraghti, an e ko en boriba ko en bizibar ganam.” ²² Ki kamaghin me migei, ki tizim baghavira atrivimin azangsighan aghua, eghti a tuavimin en apanibar e geghuvamin hoziabagh apiaghirir gumaziba ko midorozir gumaziba na ganighai.

Ki atrivim ko itir dughiamin, ki kamaghin a mikeme, “En God a bar deraghavira gumazamizir an gin zuibagh ami. A uaghan gumazamizir an akabar gin zuir puvatiziba, a men atara mizazim me gasi.” Ki kamaghin atrivim mikeme, kamaghin amizima, ki midorozir gumaziba bagh an azangsighan aghumsiki. ²³ Egha e dagheba ategha uan God ko migeima, an en akam baragha, e geghuva deraghavira e gami.

Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin ofabar amuamin bizibar gan

²⁴ Ki Serebia ko Hasabia ko 10plan faraghavira zuir ofa gamir gumazir igharaziba misevegga, men diazi me ize. ²⁵ Bar fomira atrivim ko nighnizir aghuiba

† **8:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamnin mingarim abighizir puvati.

a ganidir gumaziba, ko gavmanin ingarir gumazir dapaniba, ko Israelian gumazamiziba bar, me silvaba ko golba ko itariba isa Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa na ganingi. Ezi ki da inigha dar osimtizim mengegha, da isava ofa gamir gumazir kabagh aningi. ²⁶ Bizir ki me ganingizir kaba, dar osimtiziba kamakin: Silvan osimtizim, 22,000 kilogrem, ezi golin osimtizim 3,400 kilogrem, ezi 100plan silvan itarir ekiar kabar osimtizim, da vaghvaghera 34 kilogrem.† ²⁷ Golin itarir ekiar 20pla, dar osimtizim vaghvaghera 8 kilogrem ko 400 grem. Brasin itarir ekiar pumuning, me bar deraghavira aningin ingarizi aning taghtasi, ezi aningin ivezim mati golin itarir ekiar pumuning.

²⁸ Ezi ki 12plan ofa gamir gumazibagh aniga kamaghin me migei, "Ia oragh. Ia Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, a ua bagha ia amisevezi, ia an damazimin zuegh an ingangarim damuam. Ezi kamaghira, itariba ko dipaba apir itariba uaghan Godin damazimin zue, egha da an bizibara. Ezi silva ko gol, gumazamiziba uan ifongiamin gin ghua da isa pura ofan min Ikiavira Itir God ganingi. ²⁹ Ia bizir kaba deravira dar gan mangi Jerusalem Godin Dipenimin otogh. Egh ia munagh da isiva, Godin Dipenimin aven itir danganimin mangi ofa gamir gumazir ekiaba ko Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia men damazimin bizir kabar osimtiziba meng men agharim darigham." ³⁰ Ki mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me e ko Jerusalem mangasa, silva ko gol ko itariba isi.

Esra ko Judan gumazir kalabusin ikeziba, me uamategha Jerusalem ghue

³¹ Kar iakinir faragha zuimin, namba 12in aruemin, e Jerusalem mangasa Ahavan Fanem ataki. Ezi en God e ko ikia, deravira en garima, bizir kuratam tuavimin e batozir puvati. Kamaghin apaniba iza e misoghezir puvatizi, okimakiar gumaziba tuavir miriamin mongegha uari fava en mikirava en biziba okemezir puvati.

³² Eghua Jerusalem otivigha, 3plan aruebar avughsa pura iti. ³³ Egha namba 4in aruemin, e Godin Dipenimin ghua silva ko gol ko itarir kabar osimtiziba mengegha, da isa ofa gamir gumazim Meremot ganingi. Meremot a Urian otarim. A ko Finiasin otarim, ofa gamir gumazim Eleasar, koma Livain gumazir pumuning, Josabat a Jesuan otarim, ko Noadia, a Binuin otarim ko me ganingi. ³⁴ Me bar uari inigha bizir kaba deravira da mengegha da guragha dar osimtizim gifogha ghaze, biziba bar iti. Egha da isa akinafarimin aven vaghvaghera da osiri.

³⁵ Dughiar kam, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba bar, asizir maba inigha iza Israelian God bagha asiziba tue da isia mighirir ofabar amuasa. Me Israelian anabar 12pla bagha bulmakaun apurir 12plan ofa gami. Egha uaghan sipsipin apurir 96pla, ko 77plan sipsipin nguziba isa ofa gami. Egha uaghan memen 12pla isa me uan arazir kuraba gin amangasa uaghan dar ofa gami. Asizir kaba bar, me avimin tue da bar isia mighirir ofabar min Ikiavira Itir God ganingi. ³⁶ Egha uaghan me akinafarir atrivim me ganingizim isava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gumazir dapanim ko, a ko ingarir gumazir igharazibagh aningizi me an ganigha, gin deravira Godin gumazamizibagh amua, Godin Dipenimin ingangarimin men akurvasi.

9

Judan marazi, arazir kurabagh amua God gifozir puvatizir ikizibar guivibar iti

¹ Bizir kaba bar givazima, gin Israelian gumazir dapaniba iza kamaghin na migei, "Israelian gumazamiziba ko ofa gamir gumazir maba ko Livaiba, God gifozir puvatizir darazir saghuiamin itir puvatigha men arazibagh ami. Kar arazir kurabagh amir ikiziba. Me Kenania ko Hitia, Persia, Jebusia, Amonia, Moapia, Isipia ko Amoria. ² Judan gumazir maba, uari ko uan otariba bagha men guivir mabar ikiasa me ini. Kamaghin amizi, e God ua bagha amisevezir darasi, e God gifozir

† 8:26: Hibrun akam deragha mighiriar kam mingarim abighizir puvati.

puvatizir gumamaziba ko porogha men min ami. Gumazir dapaniba ko ingan-garimin garir gumaziba kamaghin amima, gumazir igharaziba men gara uaghan men min ami.”³ Ezi ki migirigiar kam baregha, nan navim bar osemi. Ezi ki uan korotiam abiagharigha uan dapanir arizim ko ghuamasizibar suigha da asiaghariki. Ezi nan nighniziba bar otevezi ki puram aperaghav iti.⁴ Ki osemegha aperaghav ikia ghuavti guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi gumamaziba nan gara men marazi kamaghin fo, kalabus ategha ua izezir gumamaziba, deravira Godin gin zuir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha me Israelian Godin akabagh fogha an aningagharim ginighnigha bar atiatingi. Egha men avirim iza ki aperaghav iti naghin tugha nan gari.

⁵ Ezi guaratizimin ofa damuamin dughiam otozi, ki uan korotiar ruarim ko azenan itir korotiar ki abiaghariziba, da nan mikarzim in ikiavira itima, ki dikafi. Egha ki Ikiavira Itir God, a nan God, an damazimin uan tevimning apirigha uan agharimning fegha kamaghin God ko migei,⁶ “O God, ni nan God. Ki uan guam fegh nin ganan bar aghumsiki, Ki fo, en arazir kuraba bar ekevegha ghua en dapanibagh afiragha bar pin ghu. En osimtizim bar ekevegha ghua overiamin min pin mar ghuavanabo.⁷ Bar fomira, en inazir afeziabar dughiamin ikegha iza datirighin, en arazir kurabar osimtizim bar ekevegha ikiavira iti. En arazir kurar kaba bangin, ni en atriviba ko en ofa gamir gumaziba ko e isa, atrivir igharazibar agharim gatizi, me iza en suigha e misozi e ariaghiri, me en biziba okia, egha kalabuziabar min e atera ghue. E guizbangira bar ikuvigha aghumsigha kamaghira iti.

⁸ “O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en apangkuvigha, en ikiavira itir varazira ataghizima, e kalabuziam ategha, deravira nin nguazir bar zuezir kam in aven iti. Guizbangira, ni en akurazima, e mati kalabusin aven ikiavira

itima, ni gavgavim e ganingi. Egha ni en akuragha, en damazibagh amizi, e ua deravira gari.⁹ Guizbangira, e mati kalabusin itima, en God e ataghizi, e kalabusra ikiavira itir puvati. Ni en apangkuvigha Persian atrivibar damazimin deraghavira e gamua, ikirimirir igiam e ganidi. Ezi me nin Dipenir akaraghirezim uam an ingarasa en amamangarisi. Egha en akuravazima, e kagh Juda ko Jerusalem in deravira iti.

¹⁰ “O en God, bizir kaba bar otivizi, e datirighin ua manmaghin mikimam? Ni arazir aghuibar e gamima, e nin akar bar gavgaviba barazir puvati.¹¹ Nin akam inigha izir gumaziba, me nin inganarir gumaziba, me nin akar gavgavim isa kamaghin e migei, nguazir e aven mangi ini-amim, a nin damazimin zuezir puvati. Ezi, guizbangira, gumamazir nguazir kam in itiba, men araziba bar mizegha bar ikufi. Ezi men arazir kurar kaba nguazim bar anevara.¹² Kamaghin amizi, ia uan guiviba men otaribar aningan marki. Egh uan otariba men guivibar aningan marki. Egh me deravira ikisi ia men akurvaghan marki. Egh me damuamin biziba, ia men akurvaghan marki. Ia deraghvira nan akam baregh, egh deravira dapiagh gavgavigham. Eghti ian ovavir boriba nguazir kam in deravira dapiagh gavgavigh, nguazir kam in dagher aghuibar ami mamaghira ikiam.

¹³ “Bar guizbangira, ni kamaghin e mikemezi, e nin akam baraghizir puvatigha, arazir kurar avirim gamua osimtizir ekiam en iti. Ezi puvati, ni e gasighasigha bar e agivazir puvati. Ni en marazi ataghizima varazira ikiavira ikia kati.¹⁴ E bizir kabagh fo, egh e tizim bagh nin Akar Gavgaviba bareghan kogh, ua gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, e men ikiam? Kar bar arazir kuram. E fo, e kamaghin damightima, ni en aningagheghti, en ikiavira itir varazira me ua ikian kogham.¹⁵ O Ikiavira Itir God, ni Israelian God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e arazir kurabagh amima, ni pazavira

e gamima, en ikiavira itir varazira iti. Egha e fo, e nin boroghin mangasava, e gumazamizir aghuiba puvati. E arazir kurabagh amir gumazamiziba, egha e osimtizim ikia, nin damazimin tuivan ibura.”

10

Me God gifozir puvatizir amizibar ikian koghamin arazimin akam akiri

¹ Egha Esra, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin ikia nguazir kamin guivibar ikiamin arazimin osemegha, God ko migia nguazimin uabi ekunigha irighav ikia azia arazir kurar kabar gun migiavira iti. Ezi Israelian gumaziba ko amiziba, ko borir bar avirim, bar izava anekiarugha uaghan puvirama aziava arai. ² Ezi Sekania, a Jehielin otarim, egha Elamin ikizimin mav, a iza kamaghin Esra migei, “Bar guizbangira, e Godin akam batuegha God gifozir puvatizir amizibar iti. Ezi tuavir mam iti, eghti Israelian gumazamiziba tighar ua nighnizir gavgavim Godin ikiam. ³ E datirighin uan God ko akar gavgavim akirigh mikim suam, e uan amuir en gin zuir kaba ko men boriba, isi ua me amangighti, me ua uan nguibabar mangam. Ni ko gumazir Godin Akar Gavgavibar apengan itir igharaziba, ia e mikim. Eghti Godin Araziba manmaghin damusi e mikimti, e a damuam. ⁴ Ni dikavigh tugh, kar nin ingangarir ni damuamim. E ni ko navir vamira ikia nin girakirangin iti. Eghti ni gavgavigh a damu.”

⁵ Kamaghin amizi, Esra dikavigha ofa gamir gumazibar, gumazir dapaniba ko Livaiba ko Israelia mikeme, eghti me Sekania mikemezi moghin, akar dikirizim God ko a damuam. Egha me akar kam akiri. ⁶ Ezi Esra Godin Dipenimin tiar akam ategha Eliasipin otarim, Jehohanan itir danganimin ghugha, dimagarir kamin aziava, Israelian kalabus ategha ua izezibar arazir kurar kam ginighnigha, daghetam ko dipatam amezir puvati.

⁷ Ezi me akam amadagha ghaze, Juda ko Jerusalem itir kalabus ategha ua izezir

gumaziba, me bar izi Jerusalem uari akufagh. ⁸ Ezi gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba akar gavgavim me ganiga ghaze, dughiar 3pla tighar otogh givamimin, ia bar izi. Eghti gumazitam izeghan koghti, e an biziba a dama da iniam. Egh Israelian gumazamizibar tongin a batuegham.

⁹ Ezi 3plan dughiar kaba otogha gifa. Kar iakinir namba 9in, an aruer namba 20, Judan anabamin gumazamiziba ko Benjaminin anabamin gumazamiziba bar iza Jerusalem otifi. Egha me Godin Dipenimin boroghin uari akuvamin danganimin apia. Ezi maburan amozim ariki. Me osimtizir kamin migirigiaba baraghasa nighnigha atiatia itima, amozim iza mamaghira iti, ezi me arugharugha nisi.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazim Esra dikavigha tugh kamaghin me migei, “Ia nguazir kamin ikizibar amizir God gifozir puvatizibar iti, ezi arazir kamin, ia Godin akam batoke. Egha Israelian arazir kuram osimtizim gamima, a bar ekefe. ¹¹ Ia oragh. Ia datirighin, uan arazir kurabar gun Ikiavira Itir Godin mikim, a ian inazir afeziabar God. Egh a ifongezir arazibara ia dar amu. Egh en nguazimin itir ikizibar gumazamiziba ko poghan marki. Egh uaghan God gifozir puvatizir amizir ia itiba batokegh.”

¹² Ezi gumazamizir kaba bar pamtemin kamaghin migei, “Bar guizbangira! E ni migei moghira damuam.”

¹³ Egha me uaghan kamaghin migei, “En avirim bar ekefe. Ezi amozim uaghan ekevegha pamten izi, eghti e purama azenimin kamagh mitivigh iki akam akiran kogham. Osimtizir e amizir kam, e aruer vamira o aruer pumuningin anekirighan koghan. En avirim, arazir kurar kam uaghan an aven ti. Ezi e zuamira uari akirighan kogham. ¹⁴ Ia en amamangatightima, en gumazir dapanibara ikiva e bagh osimtizir kam akir. Ia dughiataba amiseveghti, gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba, vaghvagh iziti, nguibaba vaghvagh men gumazir dapaniba ko jasba, me ko bizir kam akiram. Eghti tuavir kamin en Godin aningagharir

kuram e ataghiragham.”¹⁵ Gumaziba bar migirigiar kamın amamangatizi, Asahelin otarim Jonatan, ko Tikvan otarim Jasea, aning aghua. Ezi Livain gumazim Sabetai koma Mesulam, aning uaghan aghuagha Jonatan koma Jasean niġnizim bagha gavgafi.

¹⁶ Ezi kalabus ategha izezir darasi, niġnizir kam gifonge. Ezi ofa gamir gumazim Esra, gumazir dapaniba amisevegha men ziaba osiri, me vaghvagha uan anababar ikizibar gumazir dapaniba. Ezi namba 10in iakinimın, an aruer faragha zuimın, me apiagha osımtızir kamın garava a tuisisi.¹⁷ Ezi iakinir 3plan ġin, gumazir ikizir igharazibar amizibar itiba, me men osımtızir kaba akirigha gifa.

Amizir God ġifozir puvatızibar pabar ziaba

¹⁸ Kar, ofa gamir gumazir God ġifozir puvatızir amizibar itiba, men ziabar kara:

Masea ko Elieser ko Jarip ko Gedalia. Me Josuan ikizim. Ezi Josua Jehosadakin otarim.¹⁹ Me uan amuiba batueghasa, akar gavgavim akiri. Me kamaghın fo, me arazir kuramın osımtızim iti. Egha men osımtızim bangın me vaghvagha sipsipın apurir mam inigha Godın ofa gami, eghti God men arazir kuramın osımtızim ġin amadagham.

²⁰ Ezi Hanani ko Sebadaia, aning Imerın ikizimın ovavir otarimning.

²¹ Ezi Harimın ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Masea, Elaija, Semaia Jehiel koma Usia.

²² Ezi Pasurın ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Elioenai, Masea, Ismael, Netanel, Josabat koma Elasa.

²³ Kar Livain gumazir amizir God ġifozir puvatızibar itiba ziaba:

Josabat, Simei, Kelaia, an ziar mam, Kelita, ko Petahia, Juda ko Elieser.

²⁴ Ezi Godın Dipenimın onger akabar faragha zuir gumazibar mav, a God

ġifozir puvatızir amizimın iti, a Eliasip, a uabira.

Ezi Godın Dipenimın tiar akar ekiamın garir gumaziba, God ġifozir puvatızir amizibar itiba, men ziabar kara: Salum, Telem ko Uri.

²⁵ Ezi Israelian gumazir igharaziba, me God ġifozir puvatızir amizibar iti, men ziabar kara:

Ramia, Isia, Malkia, Mijamin, ko Eleasar ezi mav Malkia ko Benaia, kar Parosın ikizimın ovavir boriba.

²⁶ Ezi Matania, Sekaraia, Jehiel, Apdi, Jeremot ko Elaija. Kar Elamın ikizimın ovavir boriba.

²⁷ Ezi Elioenai, Eliasip, Matania, Jeremot, Sabat, koma Asisa. Kar Satun ikizimın ovavir boriba.

²⁸ Jehohanan, Hanania, Sabai, ko Atlai. Kar Bebain ikizimın ovavir boriba.

²⁹ Mesulam, Maluk, Adaia, Jasup, Seal ko Jeremot. Kar Banin ikizimın ovavir boriba.

³⁰ Atna, Kelal, Benaia, Masea, Matania, Besalel, Binui, ko Manase. Kar Pahatmoapın ikizimın ovavir boriba.

³¹⁻³² Elieser, Isiya, Malkia, Semaia, Simeon, Benjamin, Maluk, ko Semaia. Kar Harimın ikizimın ovavir boriba.

³³ Matenai, Matata, Sabat, Elifelet, Jeremai, Manase, ko Simei. Kar Hasumın ikizimın ovavir boriba.

³⁴⁻⁴² Madai, Amram, Uel, Benaia, Bedea, Keluhi, Vania, Meremot, Eliasip, Matania, Matenai, Jasu, Bani, Binui, Simei, Selemia, Natan, Adaia, Maknadebai, Sasai, Sarai, Asarel, ko Selemian. Semaia, Salum, Amaria, ko Josep. Kar Banin ikizimın ovavir boriba.

⁴³ Jeiel, Matitia, Sabat, Sebina, Jadai, Joel, ko Benaia. Kar Nebon ikizimın ovavir boriba.

⁴⁴ Gumazir kabanang, bar God ġifozir puvatızir amiziba inigha dar iti, ezi amizir kabar marazi boriba bategħa gifa. Ezi Israelian gumazir kaba uan amuiba ko borir kaba batogħezi, me uamategħa uan

* **10:44:** Hibrun akam deragħa migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

nguibabar ghue.*

Nehemia Osirizir Akinafarim O

Nehemia Akar faragha zuim

Fomira, Nehemian Akinafarim, a Esran Akinafarir akuar mamın mın iti. Kamaghın amizi, akinafarir kam uaghan, Judan Atrivibar Eghaghanir Namba 2 uam a giviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. Nehemian Akinafarim akuar 3pla iti.

1. Persian atrivim, Judabar ganasa Nehemia amisefe, ezi Nehemia Jerusalemın ghugha, an divazir bar mitiar gavgavim uam an ingarasa Judabar arira. Egha uaghan men dabirabim ko Godın ziam fer ingangariba akirava men akurvasi (Sapta 1--7).

2. Esra Godın Akar Gavgaviba diborima, gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri (Sapta 8 ko 9).

3. Nehemia Jerusalem gativagha amizir bizibar eghaghanir igharaziba, da uaghan iti (Sapta 10--13).

Akinafarir kamın danganir aviriba da Nehemian arazibagh eghari. A gumazir Ikiavira Itir Godın apengan ikia zurara a ko migeim.

Nehemia ua Jerusalemın divazir bar mitiar gavgavimın ingari

(Sapta 1--7)

Jerusalem ikuvighavira iti, ezi bizir kam bangin, Nehemia bar osemi

¹ Eghaghanir kam, Hakalian otarim Nehemia an osiri.

Bar fomira Artaserksis atrivimın itima, an azenir 20ın aven, Kislevın iakinim oto. Ezi ki Nehemia ki Susan nguibar ekiamın iti, a gavmanın faragha zuir nguibar ekiam.* ² Ezi dughiar kamın Hanani nan aveghbuar mam ko gumazir bizir maba, Judan kantrin ategha iza Susan nguibar ekiamın otifi. Ezi ki me batogha fofoghasa

kamaghın men azara, Judan gumazamizir Babilonın kalabuziam ategha ghueziba, me ti Jerusalemın nguibamın otivigha deragha iti, o puvati? Ezi Jerusalemın nguibam uaghan deragha iti, o puvati?

³ Ezi me kamaghın migei, “Puvati. Gumazamizir Babilonın kalabus ategha uan nguazimın ghuezir varazira, me osimtızir ekiam iti. Ezi Ekiam gifozir puvatiğha Jerusalemın boroghın itiba, me paza me gamizi me aghumsızir ekiam iti. Ezi Jerusalem avinizir divazir bar mitiar gavgavim ikuvighavira iti. Ezi divazir tiar akar avim fomira isiziba, da uaghan kamaghira iti. Jerusalemia dar ingarizir puvati.”

⁴ Ezi ki akar kam baregha aperaghav ikia puv azi. Egha bar osemegha dughiar maba ki dagheba tagha, Godın Uan Nguibamın Itim ko migiavira iti. ⁵ Egha ki kamaghın God ko migei:

“O Ikiavira Itir Godın Uan Nguibamın Itim, ni gavgavir ekiam itima, gumazamiziba nın atiatia nın apengan iti. Ni Akar Dikirizir Gavgavim e koma a gamua, an gın ghua, egh ni akar dikirizir kam ateghan kogham. Eghti gumazamizir ni gifongegha nın Akar Gavgavibar gın zuiba, ni zurara bar men apangkuvavira iti. ⁶ O God, ki nın ingangarir gumazim, arueba ko dimagariba ki Israelian akurvaghasa nın azangsisı, me nın ingangarir gumazamiziba. Kamagh amizi ki kamaghın ifonge, ni kuarim atıgh deravira nan azangsim baragh. Ki guizbangira kamaghın nın damazimın migia ghaze, ki uan inazir afeziaba ko, arazir kuram gamigha gifa. Ezi erara pu. Puvati, Israelian gumazamiziba bar uaghan arazir kuram gami. ⁷ E nın damazimın arazir kuram gami. Fomira ni uan Akar Gavgaviba, ko arazir ni ifongeziba, ko bizir ni damuasa e mikemeziba, ni e bagha uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi e datirighın dar gın zuir puvati.

⁸⁻⁹ “Akar Gavgavir ni fomira isa Moses

* **1:1:** Iakinim Kislev, a Israelian iakinir namba 9, egha an en iakinimning Novemba ko Disemban otifi. **1:7:** Godın Araziba 28:14; Daniel 9:5 **1:8-9:** Ofa Gami 26:33; Godın Araziba 12:5; 30:1-5

ganingizim, ni a ginighnigh, egh a gin amangan marki. Ni kamaghin migha ghaze, 'Ia Israelian gumazamiziba akirim na gasaraghti, ki ia batueghti, ia tintinibar mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. Egh gin, dughiar ia saghon itir kantrin kamın, ia navibagh iragh ua na bagh izi nan akamin gin mangam. Eghti ki nguazir ua bagha misevezim, a nan ziam famin danganim, ki ian aku an mangam. Ia kantrin bar saghon itibar ikiti, ki ua ia inigh izam.' E ua ni bagha ize, kamaghin ki nin azai, ni uan akar dikirizimin gin mangi en akurvagh.

¹⁰ "E Israelia nin ingangarir gumazamizibar min iti. Egha e nin gumazamizibara. Ni uan gavgavir ekiamin, ni apanibar agharibar uam e inizi e ariaghirezir puvati. ¹¹ O Ekiam, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, e bar ni gifongegha egha nin ziam fe. Ki kamaghin ifonge, ni Israelian azangsiziba baragh. Egh ki uaghan, kamaghin ifonge, ni nan azangsizim baragh, ki nin ingangarir gumazim. Ki mangi atrivimin ganamin dughiamin, ni atrivim damighti, a nan apangkuvigh egh nan akuragh."

Ki atrivimin ingangarir gumazimin itir dughiamin, ki kamaghin God ko migei. Nan ingangarim kamakin, ki atrivimin wainin dipamin gara a bagha a inigha izima an anepi.

2

Nehemia Jerusalemın zui

¹ Ezi iakinir 4pla givazi, dughiar mam Atrivim Artaserksis apima, ki wainin dipam inigha a bagha izi. Dughiaba bar ki ingangarir kam gamua nan navim ko guam bar dera. Ezi dughiar kam nan navim bar osemegi nan guam bar derazir puvati. ² Ezi atrivim nan azara, "Manmagh amizi nin guam ikufi? Ni arei puvati, egha ni bizitam bagha navim ikufi?" Ame. Ki akar kam baregha digavir kuram gami. ³ Egha ki kamaghin atrivim migei, "O atrivim, ni dughiar ruarimin deravira

ikiam. Guizbangira, nan navim bar oseme. Nguibar ekiar me nan inazir afeziaba afazim, a bar ikuvighavira iti. Ezi divazir bar gavgavir kamın tiar akaba, avim fomira dar isizi, da uaghan kamaghira iti. Ki bizir kam ginighnigha bar oseme."

⁴ Atrivim akar kam baregha kamaghin nan azara, "Ki datirighin ni bagh tizim damuasa ni ifonge?"

Ezi ki zuamira uan navir averiamin aven uabin akurvaghasa Godin Uan Nguibamin Itimin azara. ⁵ Egha ki kamaghin atrivim migei, "O atrivim, ga uaning, nin navim nan deraghti, ki bizitam bagh nin azangam. Kamaghin, Ni ifuegh na amadaghti, ki Judan nguazimin mangi nguibar ekiar uan inazir afeziabar mozibar itimin otogh, uan namakabar akuragh, ua uan nguibar ekiamin ingaram."

⁶ Ki atrivim ko migeima, ezi atrivimin amuim an min aperaghav iti. Atrivim na baregha ghaze, "A dera, ni mangi. Ni dughiar ruarim o otevimin Judan nguazimin ikiam o? Ni manadzoghin ua izam?" Ezi ki uan nighnizimin gun a migei.

⁷ Ezi ki atrivim akinafarim Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin, gavmanin gumazir dapaniba bagha osirizir akinafarim bagha an azara. Eghti akinafarir kaba me mikemeghti, me na ateghti ki men nguibar ekiamin mangi, Judan Distrighin otogham. ⁸ Ezi uaghan ki Asap bagh akinafaritam osirasa atrivimin azara, gumazir kam Atrivimin ruaribar gari. Akinafarir kam a mikemeghti a temer taba na danightima ki da abigham. Eghti ter ararir kabar me Jerusalemın divazimin tiar akabar ingariva, uaghan dipenir divazir gavgavim itimin tiar akamin ingarighti, midorozir gumaziba an iki Godin Dipenimin ganam. Egh uaghan nan dipenim sara ingaram. Dughiar kamın, God na ko ikia nan akurvasi. Kamaghin amizi, atrivim bizir kabar nan amamangati.

⁹ Egha atrivim midorozir gumazir dapanir maba, ko midorozir gumazir hoziabagh apiazir maba, me amadazi, me iza na ko tuavimin ghuavira iti. Egha

e ghua Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin otifi. Egha atrivimin akinafarim isa provinsin kamın gavmanin garir gumazibagh aningi.

¹⁰ Ezi Bethoronin nguibamin gumazim Senbalat ko, Tobia an Amonian ikizimin ingangarir gumazir ekiar mam, aning orazi, ki Israelian akurvaghasa izi. Ezi aning bar na baseme.

¹¹ Kamaghın amizi, ki Jerusalemin otogha 3plan dughiabar pura iti. ¹² God fomira Jerusalem bagh damuamin nighnizir kam nan navir averiamin aven na ganingi. Ezi dughiar kamın, ki gumazitam mikemezir puvati. Egha ki ikia ghua dimagarir arizimin dikavigha gumazir maba ko, e apiazir danganir kam ategha nguibar ekiamin divazimin gari. Ki uabira uan donki gaperagha zui, ezi marazi uan suebar zui. ¹³ Dimagarim ikiavira itima, ki gumazir vabara ko, e nguibar ekiam ategha, Aruem Uaghiri Naghın Tiar Akamin azenan zui, kar me kamaghın diborim, Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha e ragha sautin amadaghan ghua mozir pam gita, Mozir par kam, me Kuruzir Ekiamin Mozir Pam, a gati. Egha e ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimin oto. E aruavira ikia izava, ki deravira divazir bar mitiar gavgavir me fomira dipirizim, ko tiar akar avimin isizibar gara da tuisisi. ¹⁴ Ezi gin e ragha ghua notin amadaghan ghua Mozir Pamın Tiar Akam ko Atrivimin Dipar Akarer Muziarimin oto. Ezi danganir kamın, tuavir kam kirizima, donkin ki aperazir kam mangan ibura. ¹⁵ Kamaghın amizi, dimagarir kamın, e Kidronin danganir zarim giraghue, egha ki deravira divazimin gari. Egha gin ua raghirigha tuavir e ghuezim, uam an izi. Egha iza tiar akar e ghuezim, e uam an oto. Kar Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha ua nguibar ekiamin aven zui.

¹⁶ Jerusalemin itir gumazir dapanir tam, bizir ki dimagarimin amizir katam gifozir puvati. Guizbangira, ki Judan tavın mikemezir puvati. Ki ofa gamir gumaziba, ko gumazir dapaniba ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko gumazir

igharazibar ingangarir e Judaba bar damuamim, ki me mikemezir puvati.

¹⁷ Ezi datirighın ki me akuvagha ghaze, “Ia ganigha fo, Jerusalem bar ikuvizi, an tiar akaba uaghan bar ikufi. Kamaghın amizi, e osimtızir ekiam ko aghumsızir dafam iti. Ezi datirighın e ua nguibar ekiamin divazimin ingaram, arazir kamın e gumazir e dipova itibar akabar kuagham.” ¹⁸ Egha ki uaghan God nan akurazir bizir aghuibar gun me mikeme. Egha atrivimin akar aghuim uaghan me mikeme.

Ezi me kamaghın akam ikaragha ghaze, “Bar dera. E datirighın ingangarir kam damuam.” Me na mikemegha gıvagha, me ghua ingaramin bizibar kiri.

¹⁹ Ezi Senbalat ko Tobia, ko Arabian gumazim Gesem, me bizir e damuamin akam baregha, me iza e dipova en ingarava aka kamaghın miğia ghaze, “Ia tizim damuasa? Ia ua nguibar ekiamin divazir bar mitiar gavgavimin ingarasa, a? Ia ti ghaze, ia kamaghın damuva atrivim ko misogh an akam batogham.”

²⁰ Ezi ki kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Godın Uan Nguibamin Itim, e an ingangarir gumaziba, an en akuraghti e ingangarir kam damigham. Ezi iarara, Jerusalem ian nguibar ekiam puvati. Fomira ian inazir afeziaba nguibar ekiar kamın ikezir puvati. Kamaghın amizi, ingangarir kam ian bizim puvati.”

3

Me ua Jerusalemin divazir bar mitiar gavgavimin ingari

¹ Ezi gumaziba ua Jerusalem avinizir divazimin ingari. Ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, ko ofa gamir gumazir igharaziba, tiar akar ekiar, me kamaghın diborim, Sipsipın Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha me anegıvagha, maghira God bagha inabazir danganimin Godın ziam fe. Egha gin me agasasa, tiar akamningın ingarigha a gasara. Egha me divazir ekiamin ingara ghua gumazir 100plan Apaniba Bagha Gara itir Taua ko Hananelin Tauan tu. Me anegıvagha God bagha inabazir danganimin, maghira

Godin ziam fe. ² Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, ofa gamir gumazibar boroghin ingara divazir namin ingari. Ezi Sakur, a Imrin otarim, a gumazir maba ko ingara ghua, Jerikon gumaziba ingari naghin oto.

³ Ezi Hasenan adarazi tiar akar ekiam, me kamaghin a dibori, Osiribar Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi. ⁴ Ezi Meremot gumazir maba ko divazir nar Osiribar Tiar Akam boroghin an ingara gavgavim a ganidi. Meremot a Urian otarim, egha Hakosin igavatarim. Ezi Mesulam gumazir maba ko, divazir nar igharazimin ingari, a Meremotin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Mesulam a Berekian otarim, egha Mesesabelin igavatarim. Ezi Sadok gumazir maba ko, divazir namin ingara ghua Mesulam adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Sadok a Banan otarim. ⁵ Ezi Tekoan nguibamin gumaziba an nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingara zui. Ezi Tekoan gumazir dapaniba, uari fava divazim faragha an garir gumazibar akaba baraghan aghua, kamaghin amizi, gumazir dapaniba uan daribar ingangaritam gamizir puvati.

⁶ Ezi Pasean otarim Joiada, ko Besodean otarim Mesulam, aning gumazir maba ko, ingara ghua divazir kam in tiar akar mam in ingari. Me Jesanan Tiar Akam a garisi. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi.

⁷ Ezi Gibeonin nguibamin gumazim Melatia, ko Meronotin nguibamin gumazim Jadon, ko Gibeonin nguibam ko Mispan nguibamin gumaziba, me divazir nam Joiada ko Mesulam adarazir boroghin an ingara, ghua Yufretisin Fanemin vongin itir, provinsin gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin dipenimin oto.

⁸ Ezi Harhaian otarim Uziel, ko gumazir maba, divazir nam, Melatia ko Jadonin adarazir boroghin an ingari.

Uziel, gumazir golin bizibar ingarir mam. Ezi Hanania ko gumazir maba divazir nam Uzielin adarazir boroghin an ingara ghua Divazir Nar Bar Ekiamin oto. Hanania, a borer mughuriar aghuibar ingarir gumazir mam. ⁹ Ezi Hurin otarim Refaia, gumazir maba ko, divazir nam Hananian adarazir boroghin an ingari. Refaia a Jerusalem itir distrighin akuar vuer mam in faragha zuir gumazir dapanim. ¹⁰ Ezi Harumapin otarim Jedaia, ko gumazir maba divazir nam in ingara an dipenimin boroghin oto. Ezi Hasapnean otarim Hatus, divazir nam Jedaian adarazir boroghin an ingari. ¹¹ Ezi Harimin otarim Malkia, ko Pahatmoapin otarim Hasup, gumazir maba ko divazir nam Hatusin adarazir boroghin an ingari. Egha me uaghan Tauan Bretba Tuer Danganimin divazimin ingari. ¹² Ezi Halohe sin otarim Salum, divazir nam Harimin adarazir boroghin an ingari. Ezi an guiviba an akuragha an ingari. Salum, a Jerusalem itir distrighin akuar igharazimin faragha zuir gumazir dapanim.

¹³ Ezi Hanun ko Sanoan nguibamin gumaziba, Danganir Zarimin Tiar Akamin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nar ekiamin, ingaravira ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimin oto, divazir nar kam in ruarim a 440 mitan tu.

¹⁴ Ezi Rekapin otarim Malkia, ko gumazir maba, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganim ua an ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha, egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Malkia, a Bet Hakeremin Distrighin gumazir dapanim.

¹⁵ Ezi Kolhosen otarim Salum, a Mispan Distrighin gumazir dapanim. A gumazir maba ko, ua Mozir Pamin Tiar Akam, an ingari. Egha ter ararir naba inigha tiar akam avasa a gisin ivemin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha, egha tiam asamin loghin gavgaviba ko

ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nam Selan Dipar Akarer Muziarim boroghin an ingara zui. Divazir nar kam atrivimin boroghin iti. Egha me uam an ingara ghua Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin ghuavanadir dagiar adidiamin oto. ¹⁶ Ezi Asbukin otarim Nehemia, a Betsurin Distrighin akuar mamın gumazir dapanim, a gumazir maba ko, divazir nam Salumin adarazir boroghin an ingara zui. Me divazimin ingara ghua, Atrivim Devitin mozimin otogha ghua, dipar akarer gumaziba ingarizim ko midorozir gumazir gavgaviba itir dipenimin boroghin oto.

Livain divazir bar mitiar gavgavimin ingargarimin faragha zuibar ziaba

¹⁷ Ezi Livain gumaziba divazir nar igharazibar ingari. Men ziabar kara: Banin otarim Rehum, ko Livain gumazir maba, divazir nam Nehemian adarazir boroghin an ingari. Ezi Hasabia, a Keilan Distrighin akuar mamın gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumazir maba, divazir nam Rehumın adarazir boroghin, uam an ingari. ¹⁸ Ezi Henadatın otarim Bavai, a Keilan Distrighin akuar igharazimin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumaziba, divazir nam Hasabian boroghin uam an ingara zui. ¹⁹ Ezi Jesuan otarim Eser, a Mispan nguibar ekiamin gumazir dapanim, a Livain adarazir marazi ko, divazir nam Bavain adarazir boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam ghua me midorozir biziba arızir dipenimin oto. Danganir kamın, divazim bar sikharkonim ati, ezi me Sigharkonim a garisi. ²⁰ Ezi Sabain otarim Baruk, Livain igharaziba ko, divazir nam Eserin adarazir boroghin an ingari. Me bar gavgavigha pamtem an ingara Sigharkonimin ikegha ghua ofa gamir gumazibar dapanim Eliasipin dipenimin tiar akamin oto. ²¹ Ezi Urian otarim Meremot, an Hakosin igavatarim, a Livain maba ko, divazir namın ingara Eliasipin dipenimin tiar akamin ikegha, ingara ghua an dipenimin kuebamın tu.

Ofa gamir gumazir, divazimin ingangarim gamibar ziaba

²² Ezi ofa gamir gumazir maba, divazir nar mabar ingari. Jerusalemın boroghin itir ofa gamir gumaziba, divazir nam Meremotın adarazir boroghin an ingari. ²³ Ezi ofa gamir gumazimning Benjamin ko Hasup, ko marazi ua divazir nar ofa gamir gumaziba ingarizimin ikegha, an ingara ghua aningin dipenimin miriamın oto. Ezi ofa gamir gumazim Asaria, a Masean otarim, egh an Ananian igiavotarim, a marazi ko, divazir nam uan dipenimin boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam, me Benjaminın adarazi ingarizir naghin suiragha, an ingara zui. ²⁴ Ezi ofa gamir gumazim Binui, an Henadatın otarim, divazir nam uam an ingara Asarian dipenimin boroghin ikegha ghua Sigharkonimin tu. ²⁵ Ezi ofa gamir gumazim Palal, a Usain otarim, marazir ko, divazir nam uam an ingara Sigharkonimin vongin ikegha ghua atrivimin dipenimin itir tauan tu. Tauan pin itir kam, a nguibar ekiamin garir gumazibar dipenimin boroghin tu. Ezi Parosin otarim Pedaia, marazi ko, divazir nar igharazim Palalin adarazir danganimın boroghin uam an ingari. ²⁶ Me divazimin ingara ghua, Dipaba Isir Tiar Akamin ko tauan gumaziba Godin Dipenim garimin tu. Tiar akar kam, aruem anadi naghin divazir nar kamın iti, ezi tauan kam aruem ghuaghiri naghin iti, ezi divazir me ingarizim, aningin tizimin iti. Divazir nar kam Ofelin boroghin iti. Danganir kam, Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, an iti.

Divazimin ingarizir gumazir igharazibar ziaba

²⁷ Ezi Tekoan nguibamin gumaziba, divazir nam Pedaian adarazir boroghin uam an ingari. Kar dughiar namba 2in, me ua divazimin ingari. Divazir nar kam, me tauan ekiar Godin Dipenim boroghin itimin vongin ikegha ghua Ofelin divazimin tu.

²⁸ Ezi ofa gamir gumazir maba divazir nam uam an ingari, a notin amadaghan itir Hozibaba Zuir Tiar Akamin boroghin iti. Me vaghvagha divazir nar men dipenibar boroghin itibar ingari. ²⁹ Ezi Imerin otarim Sadok, marazi ko, divazir nar ofa gamir gumazir kabar boroghin uam an

ingari. Kar, an dipenim boroghin itir divazir nam. Ezi Sekanian otarim Semaia, marazi ko, divazir nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingari. Semaia, a Godin Dipenimin Aruem Anadi Naghin Tiar Akamin garir gumazim. ³⁰ Ezi Selemian otarim Hanania, ko Salapin otarir namba 6 Hanun, aning gumazir maba ko, divazir nam Semaian adarazir boroghin an ingari. Aning divazir nam faragha an ingarigha, datirighin ua divazir igharazir mam uam an ingari. Ezi Berekian otarim Mesulam, marazi ko, me divazir nam Hanania ko Hanunin boroghin an ingari. Me Mesulam dipenimin boroghin an ingari.

³¹ Ezi Malkia, a gumazir golin bizibar ingarim, a gumazir maba ko divazir nam Mesulamin boroghin uam an ingara ghua, Godin Dipenimin ingarir gumazibar dipenimin tu. Dipenir kam, Godin Dipenimin dagiabar ingarir gumaziba uaghan an aven iti. Dipenir kam Godin Dipenimin tiar akamin vongin iti, me ghaze kar Uari Akuvamin Tiar Akam. Egha a divazir mikebamin, bar pin itir ghuriamin boroghin iti. ³² Ezi golin bizibar ingarir gumaziba ko dagiabar ingarir gumaziba, divazimin ingara divazir mikebamin bar pin itir ghuriamin ikegha ghua Sipsipbar Tiar Akamin tu.

4

Nehemia apaniba abira

¹ Ezi Senbalat kamaghin oraki, e Judaba divazir kamnin ingari. Ezi a puv atara dibovir akabar e gami. ² A uan roroaba ko Samarian midorozir gumazibar damazimin a kamaghin migei, "Judan gumazir amiraghmirazir kaba tizim damuasa? Me ti ghaze, me nguibar ekar kam uam anesaragham? Me ti ghaze, me uan God bagh ua ofabar amuam, a? Me ti ghaze, me Dipenir kamnin ingarigh dughiar vamiran aven anegivagham? Me ti ghaze, me fomira isizir bizibar pozibar tongin, dagiaba inigh ua dar divazir aghuimin ingaram?"

4:4: Onger Akaba 79:12; 123:3-4

³ Dughiar kam, Amonian gumazim Tobia, a Senbalatin boroghin tughav itima, a migirigiar kam gami. Ezi Tobia kamaghin migei, "Are, divazir me ingarir kam, a tugh gavgavighan kogham. Eghti afiar atiatam an ghuavanangti, divazim bar akarighiregham."

⁴ Gumazir maba iza Senbalat ko Tobian migirigiabar gun na migei. Ezi ki God ko migia kamaghin an azai, "O en God, ni akar kurar apaniba e gamiba barasi. Me pazav e gami, ki kamaghsua, ni uabi me ikarvagh. Ni me ateghtima okimakar gumaziba men biziba okimiva, me inigh nguibar saghuiabar itibar mangiva, me isi kalabuziam datigh. ⁵ Ni men osimtizim avaragh men arazir kurabagin amangan marki. Guizbangira, me divazimin ingarir gumazibar damazimin akar dibovir kurabagh amua ni gamizi, nin aningagharim men iti."

⁶ Ki God ko mikemegha gifa, egha dughiar otevimin e bar navir averiamin aven navir vamira ikia, puvira ingarima divazim ghuavanaga arighan ghu. Ezi an nar kamaghira tuzim ikiavira itima, e gin bar anegivagham.

⁷ Ezi Senbalat, ko Tobia, Arabian gumaziba, ko Amonia ko, Asdotia me kamaghin oraki, e Jerusalem divazimin ingangarir aghuim gamua divazir dipiraghireziba e bar dar ingari. Ezi me puvira en atara ghuavira iti. ⁸ Egh me uari inigh izi en ingangaribagh asighasigh e ko misoghamin akar mam akiri. ⁹ Ezi e men nighnizim baraki, egha uarir akurvaghasa Godin azavira iti. E arueba ko dimagaribar uarir ganasa gumazir maba amisevegga, ingangarim me ganiga ghaze, apaniba e gasighasighan kogham.

¹⁰ E Judaba ingarir dughiar, e ighiar kam gami:

"Bizir e aterir kaba bar oseme.

Ezi en aghariba bar amira.

Dagiabar ikuviziba bar aviraseme.

E manmagh divazir kamnin ingaram?"

¹¹ Ezi en apaniba kamagh uariv gei, "E mogomebar mangi Judaba batoghti, me en

ganighan kogham. Eghti e zuamira me misueghti, me arighiregham. Eghti me uan ingangarim agivaghan kogham.”

¹² Apaniba kamaghin miageima, en Judan marazi men boroghin ikia, zurara iza bizir apaniba e gasighasighasa amir bizibar gun e miagei.*

¹³ Kamaghin amizi, ki afuziba ko midorozir sababa ko barir piba iniasa ingarir gumazibav gei, egh me uari inigh vaghvagh uan anababa ko iki. Egh mangi divazir nar me tighar ingaribar akirangin iki apaniba bagh mizuam iki.

¹⁴ Ki ghua gumazamiziba bar deravira men gara fo, me osemegha bar atiatingi. Kamaghin amizi ki dikavigha gumazir dapaniba ko, ingangaribar ganamin gumaziba ko, gumazamiziba bar, kamaghin me miagei, “Ia apanibar atiatingan marki. Bizir ekiar kam, ia deragh a ginighnigh egh fogh, Ekiam bar gavgafi, ezi gumazamiziba bar an atiatingi. Kamaghin amizi, ia orakigh, ia uan namakaba ko amuiroghboriba ko dipeniba bagh deraghvira misogh gavgafigh.”

¹⁵ Ezi gin apaniba kamaghin oregha fo, me e damuamimin biziba e dagh fos. Egha me fo, God men tuavim apirizi me e gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, e Judaba bar uamategha ghua, vaghvagh uan divazimin ingangarim bagha ghue.

¹⁶ Egha dughiar kamin e ingangarir arazim gira. Egha ki ingangarir gumazibav gia ghaze, tarazi divazimin ingarti, tarazi tugh apaniba bagh gan iki. Egh apanibar ganamin gumazir kaba, afuziba ko oraba ko barir pibar suiragh, midorozir korotiabar aghuigh. Ezi gumazir dapaniba deravira Judan gumazamizibar akurvasi. ¹⁷ Ezi gumazir divazimin ingariba, divazimin ingara zuir biziba dafarir mamn dar suigha, egha dafarir vuemin midorozir bizibar suiki. ¹⁸ Egha gumazir ingariba vaghvagh midorozir sababa uan oghriabagh aghui. Ezi sigham givir gumazim, zurara uan sigham suigha apaniba bagha gara nan boroghin ikiavira iti.

¹⁹ Ezi ki gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba ko gumazamiziba bar, ki me miagei, “Divazim bar en ruaragha ekefe. Ezi divazim bar ruarazi, e vaghvagh saghuiabar uari arigh ingaram. ²⁰ Kamaghin amizi, ia sigham baregh, ia fogh suam, apaniba izi. Kamaghin, ia bar zuamira na bagh izi uari akufagh. Eghti en God e bagh apaniba ko misogham.”

²¹ Ki me mikemegha, e bar ua ingaravira ikia, arueba zurara dar mizarazibar ikia ghua aminim pirima, mikoveziba otivir dughiamin, marazi divazimin ingarima, marazi afuziba suigha apaniba bagha gari.

²² Dughiar kamin, ki kamaghin gumazamiziba ko men ingangarir gumazibav miagei, “Ia guaratizibar ingangarim agivagh, Jerusalem ataghiraghan marki, ia kagh ikiv an gan. E aruebar ingariva, dimagaribar divazimin ganam.” ²³ E bar moghira kamaghin ami, dimagaribar e uan ingangarir korotiaba suer puvati. Ki uan roroaba ko ingangarir gumaziba ko midorozir gumazir zurara nan gin zuiba, en korotiaba en mikarzibara itima e akui. Dughiaba bar e uan midorozir bizibar suighizi da en dafaribara iti.

5

Nehemia Judabar osimtiziba akiri

¹ Dughiar maba givazi, gumazir aviriba, uan amuiba sara, me uan namakar Judan itiba pamtem me gimobi. ² Men marazi ghaze, “E borir aviriba itima, dagheba en otefe. E damamin dagheba puvatizi, e arimighiram.”

³ Ezi marazi kamaghin miagei, “Kar dagheba puvatizir dughiam. Kamaghin amizi, e daghebagh ivezasa uan namakabar dagiar maba pura da ini. Ezi me ghaze, e da ikaraghan koghti, me en wainin azeniba ko dipeniba inighti, arazir kam, men bizir e iniziba ikarvagham.”

⁴ Ezi marazi kamaghin miagei, “E atrivim bagh takisin dagiaba isi a daningasa, uan namakaba da dagiaba pura da ini. Ezi me ghaze, e ti dagiar kaba ikaraghan koghti,

* **4:12:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **4:14:** Godin Araziba 10:17; 2 Samuel 10:12

me en dagher azeniba ko wainin azeniba inigh ivezir kam ikarvaghäm. ⁵ Me, en adarazira, me osimtızir kam e ganingı. En boriba uaghan men boriba ko magh ghue. Me ti ghaze, me e gafıra? Puvati, e bar magh ghue. E ua tuaviba puvati, en boriba men ingangarir gumamazibar otifi. Ezi e men dagıaba ikarvaghamin bizim bangın, en guivir maba uaghan men ingangarir amizibar otifi. Me uaghan en nguaziba ko wainin azeniba ini. Datırıghın e uan guiviba ua me iniamin tuaviba puvati.”

⁶ Ki gumamazizir kabar adarir akam baregha, nan navim bar oseme. ⁷ Ki osimtızir kam akırasa bar deravıra niğhnisi. Ki fo, gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba, osimtızir kam gami. Egha ki kamaghın me miğia ghaze, “İan aveghbuaba ian dagıaba ikarvazir dughiamın, ia me da dagıar ekiabara isi.” Kamaghın ki osimtızir kam akırasa gumamaziziba, bar men diazi me iza uari akufa.

⁸ Me uari akuvazi ki kamaghın me miğei, “İa bar fo, en gumamazitaba, ikızir iğharazimın pura ingangarir gumazir kinibar ikıtıma, e ua me givezisi pamtem ingar, dagıar rurir dafabar amuam. Ezi datırıghın, ia uan namakaba paza me gamua, me ataghizi, me pura ingangarir gumamazizir kinibar mın iti, ezi me e givesi.” Ki kamaghın me miğeima, gumazir dapaniba nımıra ikia akatam ikarazir puvati.

⁹ Ki ghaze, “Arazir ia amizim, derazir puvati. İa Godın atiating egh an apengan ikıva, arazir aghuıbar gın mangı. İa kamaghın damuti, en apaniba dibovir akabav kımın koghıva, en araziba dikabınan kogham. ¹⁰ Ki uan adarazi ko uan ingangarir gumaziba, e gumamazizir kaba ataghizi, me pura e da dagıaba inigha, tuavir kamın dagheba ko dagıaba ini. Kamaghın amizi, me ua da ikarvaghı me mikıman kogham. ¹¹ En dagıaba me ua da ikarvaghan marki. Me wit ko olivin borem ko wainin dipaba, kar me e da inizir biziba, me ua da ikarvaghan marki. Eghti,

men nguaziba ko wainin azeniba ko olivin azeniba ko dipenir ia me da iniziba, ia ua me daning.”

¹² Ezi gumazir dapaniba ghaze, “E ni mikemezi moghın damu men biziba me danigh, ua me da bizitam inian kogham.”

Ezi ki ofa gamir gumazibar diazi, me izi. Ezi ki ghaze, “İa gumazir dapaniba, ofa gamir gumazibar damazimın akar gavgavir kam akırigh, akar ia amizir kam deravıra an gın mangı.” Ezi me akar gavgavim akırı.

¹³ Ezi ki uan ivariam gikezir inim fıriğha a guraguraghizi an itir biziba ire. Ezi ki ghaze, “Gumazitam uan akar dikırizimın gın mangan koghti, God an dipenimın biziba ko an ingangarimın dagheba sara, a da guragureghti, a inir kamın mın pura ikiam. Mati ki inir kam guraguraghizi a pura iti moghın, gumazir kam biziba puvatiğh pura ikiam.”

Ezi gumamaziziba bar kamaghın miğei, “Bar guizbangıra,” egha me İkiavıra İtir Godın ziam fe. Egha gın me akam akırizi moghın me deravıra bizir kabagh ami.

Nehemia uabıra uabın akurvaghasa niğhnizir puvati

¹⁴ Ki 12plan azenibar Judan gavmanın faragha zuir gumazir dapanimın iti. Ezi dughıar kamın, Atrivim Artaserksis 20plan azenibar atrivimın ikia ghua, 32plan azenibar oto. Ezi azenir kabar ki uan adarazi ko e dagıar atrivim daghebagh ivezasa anıngiziba inizir puvati. ¹⁵ Gavmanın faragha zuir gumazir dapaniba, me nan faragha otogha gumamaziziba osimtıziba me ganıdi. Me, dughıaba bar dagheba ko wainin dipaba ko 40plan silvan dagıaba, me dama da isi. Ezi uaghan men ingangarir gumaziba gumamaziziba dikabırı. Ezi, ki Godın atiatia an apengan iti, kamaghın amizi ki arazir kam damuan aghua.

¹⁶ Egha ki uan adarazi ko, nguazitam givezezir puvati. Ki uan gavgavıbar da isa, ingangarir gumazibar akuragha, Jerusalemın divazimın ingari. Ezi nan

dipenimın ingarir gumaziba uaghan, ingangarir gumazibar akurvagha divazimın ingari.

¹⁷ Dughiaba bar 150plan gumaziba iza nan dipenimın dagheba api. Kar gumazir dapaniba ko Judabar gumazamiziba. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men gara, uaghan iza nan dipenimın dagheba api. ¹⁸ Ezi ki isair gumazibav gia ghaze, Dughiaba vaghvagh ia bulmakaun vamira ko, 6plan sipsipin igiar aghuiba ko, turarir aviriba ia dav sogh isam. Egh ia dughiar 10plan vaghvagh wainin dipar aviriba inigh izi. Ki fo, Judan gumazamizir aviriba osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, gumazir dapanim na ganingizir dagheba givezamin dagiaba, ki me dama da inian aghua. Ki uabi uan dagiabar daghebagh ivesi.

¹⁹ O God, ki nin azangsis, ni arazir aghuir ki gumazamizir kabagh amizir kam ginighnigh deraghvira na damu.

6

Gumazir maba Nehemia gasighasighasa akam akiri

¹ Ezi Senbalat, Tobia, Arabian gumazim Gesem ko en apanir igharazir maba orazi, e divazim agivagha an tiar akaba tighar dar ingar, dar danganiba dar arigham.

² Kamaghin amizi Senbalat ko Gesem me na bagha akam amaga ghaze, ni izi Onon Danganir Zarimın nguibar mamın ga bativam. Ezi ki fo, aning na gifaragh na gasighasighasa. ³ Egha ki aning bagha akam amaga ghaze, ki ingangarir bar ekiar mam gami, kamaghin amizi, ki izeghan kogham. Ki guan gansi pura ingangarim ateghti, ingangarir gumaziba ti ingangarim ategh egh ingarighan kogham. Bar puvatigham.

⁴ Ezi me migirigiar kamra 4plan dughiabar na bagha anemada. Ezi ki uaghan amizir migirigiar kamra me bagha anemadi.

⁵ Ezi Senbalat namba 5in dughiamin ua na bagha akinafarim osirigha, uan ingangarir gumazim ganingizi an a inigha na bagha ize. Dughiar kamın, an akinafarir kam, bizitamın a noghezir puvati, a pura

na bagh anemada. ⁶ Akinafarir kam kamaghin migei:

“Ki Senbalat, ki Gesem barazima, a kamaghin migei, en boroghin itir gumazir maba migirigiar mam gamizi an oto. Migirigiar kam kamakin: Ni ko Judan gumazamiziba atrivimın apengan ikian aghuagha, uari baghvira gumazir dapanim amiseveghti a misoghasa. Bizir kam bagha ia divazimın ingari. Egh ni uabi uabi damigh atrivimın otoghasava ami. ⁷ E orazi, Ni Godin akam inigha izir gumazibav mikemezi me Jerusalemın akam akun mikim suam, Judaba atrivir mam iti. Ki akavsiar kamın mingarim gifoghasa, kamagh ifonge. Ki foghti, atrivim uabi akar me ni mikemezir kam baregham. Kamaghin amizi, ga uaning akuvagh migirigiam akirigham.”

⁸ Ezi ki an akinafarim ikaragha ghaze, “Ni osirizir akaba guizbangin akaba puvati. Ni uan nighnizimın da osiri.”

⁹ Ki fo, me atiatim e daningti e ingangarim ategh anegivaghan koghasa, me akar kam gami. Egha ki Ikiavira Itir Godin azai, “Ki fo Nirara gavgavim na daningti, ki ingangarim damuam.”

¹⁰ Egha gin ki ghua Semaian gari, a Delaian otarim, Mehetabelin igavatarim, a uan dipenim ateghan kogham. Egha a kamaghin na migei, “Ga fo, apaniba dimagarimın izi ni misueghti ni aremegham. Kamaghin, ga mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimın Anogoroghezir Danganimın mangi modogh, tiar akaba aseka.”

¹¹ Ezi ki an akam ikaragha ghaze, “Ki, atiatia ara modir gumazim puvati. Ki uabin akurvaghsi arimangi Ikiavira Itir Godin Dipenimın modoghan kogham. Bar puvati.”

¹² Egha gin ki nighnigha ghua, egha kamaghin fo, Ikiavira Itir God akar kam Semaia ganingizir puvati. Guizbangira, Tobia ko Senbalat migirigiar kam damuasa a givese.

¹³ Aning nighnigha ghua ghaze, Semaia akam na daningti, ki mangi Dipenir kamın itir Anogoroghezir Danganimın mangi arazir kuram damuam. Guizbangira,

me nan ziam gasighasigh aghumsizim na daningasa, a givese.

¹⁴ Dughiar kamın, ki God ko miġia ghaze, “O God, ni nan God, ni Senbalat ko Tobia na gamizir arazim ġinighnigh, ivezir kuram isi aning daningigh. Ezi uaghan akam inigha izir amizim Noadia ko akam inigha izir gumazir igharaziba, me atiatir niġhnizibar na damuasava ami, kamaghın ni men arazim ġinighnigh ivezir kuram isi me daningigh.”

Divazir mitiar bar gavgavimın ingangarim ġifa

¹⁵ E 52plan dughia bar ingara zuima, Elulın iakinimın an dughiar 25plan otozima, Jerusalem avinizir divazir mitiar gavgavimın ingangarim ġifa. ¹⁶ Ezi kantrin en boroghın itiba ko en apaniba orazi, e divazimın ingangarim agifa. Egha me fo, en God en akurazi e ingangarir kam gami. Me uaghan fo, arazir kurar me e damuamiba bangin, men ziaba gumazir igharazibar damazimın irezima me aghumsigha atiati. ¹⁷⁻¹⁸ Dughiar kam, Judan gumazir dapanir Jerusalemın itir maba, Tobia ko navir vamira iti. Tobia faragha Sekanian guivimın iti, Sekania an Aran otarim. Ezi uaghan Tobian otarim Johanan, a faragha Mesulamın guivimın iti, Mesulam a Berekian otarim. Kamaghın amizi, dughiar e divazimın ingarimın, gumazir dapanir kaba Tobian akurvaghasa, a bagha akınafariba osirigha, a bagha da amadima, a me ikarvagha akınafariba me bagha da amadi. ¹⁹ Ezi dughiar maba gumazir dapanir kaba iza, Tobian arazir aghuimın gun na miġei. Egha ġin ki me miġeir akaba inigha ghua Tobia miġei. Ezi Tobia atiatim na daningasa akınafarir kaba osiravira iti.

7

¹ Datirighın divazimın ingangarim ġivazima, e an tiar akaba dar danganibar da arigha, uaghan Jerusalemın tiar akabar ganamin gumaziba misefe. Egha e uaghan Livain gumaziba ko gumazamizir Godın ziam fiwa, ighiabar amuamiba sara misevegha, ingangarim isa me ganingı. ² Egha ki Jerusalemın ganamin

gumazir pumuning amisefe. Gumazir mam, a nan aveghbuam Hanani, ezi mav Hanania a midorozir gumazibar faragha zuir gumazim. Hanania gumazir bar aghuim, a guizbangira Godın atiatia an apengan itima, an araziba gumazir igharazibar arazibagh afira. ³ Ezi ki aning miġia ghaze, “Gua Jerusalemın tiar akaba bar mizaraghara da kuan marki. Gua mizuam mangiti aruem anaboghti ia da kuigh. Eghti nguibamın garir gumaziba guaratizibar ingangarim ġivaghti, me tiar akaba pamtemın da asegh, egh ainın igugunir ruariba dav kinigh. Egh bizibar gansi uaghan Jerusalemın gumazitaba amisevegha. Egh ua gumazitaba amisevegha, me uaghan uan dipenibar boroghın divazimın gan.”

Israelian ua Jerusalemın izezibar dibobonim (Esra 2:1-70)

⁴ Jerusalemın nguibam, a nguibar bar ekiam. Ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Egha me uaghan an aven dipenir aviriba tighar dar ingaram. ⁵ Kamaghın amizi, God niġhnizim na ganingizi, ki gumazir dapaniba ko gavmanın ingarir gumaziba ko gumazamiziba bar me akuvagh men ziaba akınafarimın da osirigham. Ki kamaghın damuasava amua faragha, Babilon ategha ua Judan izezibar ziabar ganasa, men ziaba itir akınafarim buri. Egha a batogha ziar kabar api:

⁶ Bar fomira Atrivim Nebukatnesar Israelian aviriba inigha Babilonın kalabus gati. Ezi me azenir aviribar kalabusın iti. Egha ġin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. ⁷ Babilon ategha ua izezibar gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Asaria, Ramia, Nahamani, Mordekai, Bilsan, Misperet, Bikvai, Nehum, ko Bana.

Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalemın mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara.

8-25 Israelian anababar ikiziba, me Babilonin nguibam ategha uamategha uan nguibamin izeziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.

Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.

Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 652.

Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,818. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)

Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.

Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 845.
Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.

Ezi Binuin ovavir boribar gumaziba, 648.

Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 628.

Ezi Asgatın ovavir boribar gumaziba, 2,322.

Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 667.

Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,067.

Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 655.

Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam, Hesehia.)

Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 328.

Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 324

Ezi Haripin ovavir boribar gumaziba, 112.

Ezi Gibeonin ovavir boribar gumaziba, 95.

26-38 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar ike, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha izegha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehem ko Netofan nguibamningin gumaziba, 188.

Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.

Ezi Bet Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.

Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.

Ezi Rama ko Geban nguibamningin gumaziba, 621.

Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.

Ezi Betel ko Ain nguibamningin gumaziba, 123.

Ezi Nebon igharazimin nguibamin gumaziba, 52.

Ezi Elamin igharazimin nguibamin gumaziba, 1,254.

Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.

Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.

Ezi Lot ko Hadit ko Onon nguibabar gumaziba, 721.

Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,930.

39-42 Kar ofa gamir gumazibar ikizir uamategha Jerusalemın ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an gumaziba, 973.

Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.

Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.

Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

43-45 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalemın ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)

Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 148. (Ikizir kamın inazir afeziam, Asap.)

Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamın garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 138. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

46-56 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalemın ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot, Keros, Sia, Padon ko, Lebana, Hagaba, Salmai ko, Hanan, Gidel, Gahar ko, Reaia, Resin, Nekoda ko,

Gasam, Usa, Pasea ko,
Besai, Meunim, Nefusesim ko,
Bakbuk, Hakufa, Harhur ko,
Baslut, Mehida Harsa ko,
Barkos, Sisera, ko Tema ko,
Nesia ko Hatifa.

57-59 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara, me uaghan uamategha Jerusalem in ghue:

Me Sotai ko Soferet ko Perida
Jala, Darkon, Gidel ko,
Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim ko
Emon.

60 Godin Dipenimin ingarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim kara, 392.

61-62 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim, 642. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adon ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, me deravira gumazir dapanibar uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

63-64 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara, dar tongin uan inazir afeziabar ziaba buria dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara, Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin amizimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziatamin ziatamin apizir puvati, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti. 65 Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me pura iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin

dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

66-69 Israelian gumazir uamategha ghueziaba bar moghira, men dibobonim 42,360 in tu.*

Ezi men ingangarir gumaziba ko men ingangarir amizibar dibobonim, 7,337.

Ezi men onger akabar faragha zuir gumamazibar dibobonim, 245.

Ezi hoziaba, 736.

Ezi kamelba, 435.

Ezi donkiba, 6,720.

Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arisi, egha me 245plan mulba inigha ize.

70-72 Egha Israelia iza Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa, ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim fomira itimin an ingaram. Gavmanin faragha zuir gumazim gol aningi, an osimtizim 8 kilogrem in tu. Egha 50plan itarir golba, ko 530plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. Ezi ikiziba bar vaghvagha men gumazir dapaniba, 168 kilogrem gol, ko 1,250 kilogrem silva, da aningi. Ezi gumamazir igharaziba, 168 kilogrem gol, ko 140 kilogrem silva ko 67plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi.

73 Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba ko, Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumamaziba, ko Godin Dipenimin ingarir gumaziba, ko Israelian gumamazir igharaziba, me bar moghira uan nguibar men inazir afeziaba fomira inigha apiazibaram apiaghav iti.

Ezi dughiar kam in, iakinir namba 7 oto.

Esra Godin ziam famin arazibar gumamazibar akurvasi

7:65: Godin Araziba 33:8 * 7:66-69: Migirigiar otevir kam in akar mam datirighin Hibrun akamin itir puvati. Ezi e garima, migirigiar kam mati Esra 2:66-67 in voroghira ghu. Kamaghin ami, fozir gumaziba ghaze, a ti fomira ikegha datirighin itir puvati. 7:73: 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3

8

(Sapta 8--10)

Esra Moses Osirizir Arazibar Akinafarim gumazamiziba bagha a dibori

¹⁻² Iakinir namba 7in an dughiar faragha zuimin, Israelian gumazamiziba bar Jerusalemın nguibamın iza, Dipaba Isir Tiar Akamın uari akuvir danganımın uari akufi. Egha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim inigh izasa ofa gamir gumazim Ezra, an azai. A Judan Arazibagh fozir gumazibar mav. Akar kam fomıra Ikiavıra Itir God Israelia bagha a isa Moses ganıngizi, an an osirizi an akinafarımın iti. Dughiar kamın, gumazamiziba ko borir akaba baraghamın fofozim itiba, me bar foghasa iza uari akufa. Ezi Esra Akinafarir Kam inigha me uari akuvi naghın ghu.

³ Egha a bar mızaraghara, me Dipaba Isir Tiar Akamın boroghın tughu, gumaziba ko amiziba ko boriba bagha akar kam dibora ghua aruer arızımın tu. Ezi me kuariba arigha Moses Osirizir Akar Gavgavibar Akinafarir kam barasi.

⁴ Me faragha ter ararir maba inigha Esra tuiv akam diponasa osazarir mamın ingari. Kamaghın amizıma Esra datırighın a gısın tughu akam diponasa. Dughiar kamın, gumazir maba an agharir guvimın tuivıghav iti, men ziabar kara: Matitia, Sema, Anaia, Uria, Hilkia, ko Masea. Ezi ıgharazir maba an agharır kıriamın tuivıghav iti, men ziabar kara: Pedaiia, Misael, Malkia, Hasum, Hasbadana, Sekaraia, ko Mesulam.

⁵ Osazarir a tuzir kam, a mong pin iti, eghti gumazamiziba deragh an ganti, an akar kam diponam. Me an garıma, an Akinafarim tuıma, me bar moghıra dikavıgha tuıfi. ⁶ Ezi Esra ghaze, "E Ikiavıra Itir Godın ziam fam. A Godın Bar Gavgavir Ekiam Itim."

Ezi me bar aghariba fegha ghaze, "Bar guizbangıra! Bar guizbangıra." Egha me itevıba apırıgha dapanıba avıgha guaba nguazımın akuıgha Ikiavıra Itir Godın ziam fe.

⁷ Egha me ua tuivıma, Esra akar kam dibora an gun me mıgeıma, Livaıba akar

kamın mıngarımın gun me geghari. Livaıbar ziabar kara: Jesua, Bani, Serebia, Jamin, Akup, Sabetai, Hodia, Masea, Kelita, Asaria, Josabat, Hanan, ko Pelaia.

⁸ Ezi Esra Godın Akinafarir kam a dibori, ezi Livaıba aghumra akam gıghı an mıngarım abıghti, gumazamiziba fogham.

⁹ Gumazamizir kaba Akinafarir kamın aven itir akam baregha, men navıba bıghizi me aziava arai. Ezi gavmanın faragha zuir gumazim Nehemia ko, ofa gamir gumazim Esra ko, Livain anabamın gumazir men sure gamıba, me gumazamizıbav gıa ghaze, "Kar Ikiavıra Itir God, ian God, a baghavıra itir dughiar ekiam. Kamaghın amizi, ia navıba osemeğh arangan marki."

¹⁰ "İa uan dipenıbar mangı, isar ekiabar amu asızir aghuıba ko wainın isıngtızim amı. Egh daghetaba ko wainın taba isi gumazir dagheba puvatızıbar anıng. Kar Ikiavıra Itir Godın dughiar ekiam, kamaghın ian navıba osıman marki. Ikiavıra Itir God bagha bar akongezir arazim, a gavgavım ia danıngam."

¹¹ Ezi Livaıba gumazamizıbar tongın aruava, me mıgıa navır amırızim me ganıdi. Me ghaze, "Kar Godın dughiar ekiam. Kamaghın, ia navıba osıman marki, egh nımıra iki navır amırızim iki."

¹² Kamaghın amizi, gumazamizıba uan dipenıbar ghuegha, apava wainın dipaba apava, bar akuegha egha dagher naba isa gumazir dagheba puvatızıbıgh anıdi. Me datırighın Godın Akamın mıngarır kam gıfo, egha me bizir kabagh amı.

Averpenıbar İkiamin Dughiar Ekiam

¹³ Amımzaraghan, Israelian ikızıba bar dar gumazir dapanıba ko ofa gamir gumazıba ko Livaıba, me Godın Arazıbar aven Akar Gavgavıbar mıngarım gıfoghasa Esra bagha zui. ¹⁴ Ikiavıra Itir God fomıra Israelia bagha uan Arazıba isa Mosesın agharım gatızı, ana da osiri. Me datırighın Moses Osirizir Arazıbar gari, akar kam kamaghın, iakinir namba 7 otoghti, dughiar kam otoghti Israelia bar averpenıbar aven iki, egh Averpenıbar İkiamin Dughiar

Ekiam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi, me Jerusalem ko nguibar igharazibar gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, “Ia mighsiabar mangi olivin temebar aghariba ko dar dafariba ko ter guar avirir dafarir aviriba itiba inigh izi uari bagh averpenibar ingar. Ia Moses Osirizir Arazibar aven akar kamın gin mangi bizir kabar amu.”

¹⁶ Ezi gumazamiziba ghua ter dafariba inigha iza uan averpenibar ingari. Marazi uan dipenir siriar baravibagh isin dar ingari, ezi marazi uan dipeniba avinizir divazibar aven dar ingari, ezi marazi Godin Dipenim avinizir divazimın aven dar ingari, ezi marazi Dipaba Isir Tiar Akam ko Efraimın Tiar Akam boroghın uari akuva itir danganibar dar ingari. ¹⁷ Gumazamizir Babilon ategha uan nguibamın izeziba, me bar uari bagh averpenibar ingara egha dar iti. Bar fomira Nunin otarim Josuan dughiamın, Israelia kamagh garir averpenibar ingarigha, dar aven ikia isar kam gami. Ezi Josua aremezima, me gin arazir kam uam a gamir puvati. Israelia datirighın uam arazir kam gamua men naviba bar akonge.

¹⁸ Egha me 7plan dughiar isar kam gami, an dughiar farazimın ikegha ghua dughiar abuananamın, Esra Godin Arazibar Akınafarimın aven akaba dibori. Ezi dughiar namba 8 otozi, me uari akuvagha dughiar kaba agıvasa, Godin ziar ekiam fe, mati bizir a damuasa mikemezi mokın.

9

Gumazamiziba uan arazir kurabar gun migei

¹ Ezi iakinir kamra, an dughiar 24in, Israelia uari akufi. Egha me kamaghın uari Godin akakaghasa, me guizbangira uan arazir kuraba bagha osemegha, dagheba ataki. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha, nguazir mineziba isa uan dapanibar da kavamadi, egha tuavir kamın, me Godin akaghasa, me bar osemi. ² Israelian gumazamizir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko pozir arazim ategha gifa. Egha me

tuiva uan arazir kuraba ko uan inazir afeziabar arazir kuraba sara gun migei. ³ Gumazir maba 3plan auan tuivigha Ikiavira Itir Godin Arazibar Akınafarimın akaba dibori, a men God. Ezi gumazamizir kaba kuariba arigha da barasi. Egha gin, me ua 3plan auan, uan arazir kurabar gun God migha, an ziam fe. A men Ikiavira Itir God.

⁴ Livaiba akam akurir dakozimın ghua-vanadir adidiamın tuivighav ikiava, akam akura pamtemın Ikiavira Itir God, men Godin dia an azangısi. Men ziabar kara: Jesua, Bani, Katmiel, Sebania, Buni, Serebia, ko Banin igharazim ko Kenani. ⁵ Livain marasi, men ziabar kara: Jesua, Katmiel, Bani, Hasapnea, Serebia, Hodia, Sebania, ko Petahia, me Ikiavira Itir God ko mikimasa gumazamizibav gıa ghaze, “Ia dikavigh Godin ziam fi, a ian Ikiavira Itir God, e zurara an ziam fi mamaghıra ikiam.”

Gumazamiziba uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

⁶ Gumazamiziba kamaghın God ko migha ghaze:

“Ni uabıra ni Ikiavira Itir God. Ni overiam ko mikoveziba ko nguazim ko ongarim ko bizir bar adar itiba, ni bar dar ingari. Ni angamıra itir ikirimirim bar dagh anıngi. Nin Nguibamın itir enselba iteviba apıra nin ziam fe.

⁷ “O God, ni Ikiavira Itir God, Abram Babilonın kantrin itir nguibam, Urın itima, nırara a inigha kagh ize. Egha ni ziar kam Abraham a gati. ⁸ Ni an navim ko nighnızimın ganigha fo, a ni baghavıra iti. Kamaghın amizi, ni a ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Ni nguazir kam a danıngam, kar Kenania ko Hitia ko Amoria ko Peresia ko Jebusia ko Girgasian nguazim. Ni ghaze, Nguazir kam, ni a bagha inabazir nguazim, eghti an ovavir boriba an ikiam. Nin araziba bar dera, eghti ni uan akar dikirizir kam abıghan kogham. Kamaghın ni uan akar dikirizimın gin ghu.

9 “Ni fomira en inazir afeziaba Isipin kantrin itir dughiam, me osimtizir ekiabar aven itima, ni men gari. Ezi me Isip ategha Ongarir Aghevimin otozir dughiam, me uarir akurvaghasa nin arai, ezi ni men ararem baraki. 10 Ni fo, Isipia nin gumazamiziba abinigha paza me gami. Kamaghin, ni mirakelin gavgavibagh amua Isipian atrivim ko gavmanin ingangarir gumaziba ko an kantrin itir gumazamiziba, ni uan gavgavir ekiam men akakasi. Me dughiar kamın ziar ekiam ni ganiga iza datirighin oto. 11 Ni mikemezi, ongarim bigha akuar pumuningin irizi, nguazir midiarir tuavim otozi nin gumazamiziba ghua vongin oto. Ezi Isipin midorozir gumaziba nin gumazamizibar agiragha zuima, ni ongarir bar konim gamizi, a me avarazi me dagiabar min iraghue. 12 Ezi aruebar ni ghuariar ruarir ekiamin ikia zuima, me nin gin zui. Ezi dimagaribar ni avimin aven ikia zuima, nin angazangarim tuavim men akakazima me zui.

13 “Me Sainain Mighsiamin otozi, ni uan Nguibamin ikegha me bagha iza-ghira me migei. Egha bizir ni damuasa mikemeziba ko, Guizin Araziba ko, arazir ni ifongeziba ko, Akar Gavgaviba me ganingi. 14 Ni men sure gamua ghaze, Sabat, kar nan dughiamra. Egha ni uan Akar Gavgaviba ko arazir ni ifongeziba ko, nin Araziba, ni da isa uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi a gumazamizibagh aningi.

15 “Ezi gin mitiriam men azima, ni uan Nguibamin daghem me ganidima, me anepi. Ezi kuarim men pirima, ni dagiamin otivir dipam me ganidima, me anepi. Ezi nguazir kam, ni fomira me daningasa akam akirizim, ni datirighin me migia ghaze, me an aven mangi nguazir kam inigh a gativagham.

16 “Ezi en inazir afeziaba, nin akaba baraghizir puvatigha, uari fa nin akam

batogha, an gin zuir puvati. 17 Me nin akabar gin mangan aghua. Me mirakelin gavgavir ni men tongin amiziba, me bar da gin amada. Me uari fa puv akaba batogha, ua Isipin mangi ua kalabuziar ingangaribar amuasa, men faragha zuir gumazim, me uari bagha anemisefe. O God, ni nguazir kamın gumazamizibar arazir kuraba gin amadi. Ni en kuarkuvigha e gifuegha deragha e gami, egha bar nimira nimira en atari. Nin apangkuvir arazim ekevegha, ni en inazir afeziaba akirim me gasarazir puvati.

18 “Dughiar mam me golba inigha da tuezi da isigha ameregha dipam ara. Ezi me da isa mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min, nguzir kuizim, a fugha bulmakaun nguzimin ingari. Egha me ghaze, kar en god, a Isipin kantrin e inigha ize. Arazir kamın, me puvira nin ziam gasighasisi.

19 “Me kamaghin ami, ezi ni bar men apangkufi, egha me ataghizi me gumazamizibar puvatizir danganir kamın pura itir puvati. Ni me da ghuariar ruarir ekiar tuavim men akakazir kam inizir puvati. Egha uaghan ni me da, tuavim akakazir avir, dimagarimin angazangarim me dama a inizir puvati. 20 Ni, deragh ikiasa, uan Duar Aghuim isa me ganidima, a men sure gami. Egha uaghan men garima, mitiriam men azima, ni manan daghem me ganidi. Egha men garima, kuarim men pirima, ni dipam me ganidi. 21 Ezi 40plan azenir kabar aven me gumazamiziba puvatizir danganimin ghuavira itima, ni bar deragha men gara bizir me otevilla, ni bar men akurvasi. Dughiar kamın, men korotiaba biaghirezir puvati, ezi uaghan men sueba bava me gamir puvati.

22 “Ni en inazir afeziabar amamangatizi, me kantri Hesbonin Atrivim Sihon ko, kantri Basanin Atrivim Ok, aning misogha, aning dikabiragha, aningın nguaziba ini. Ezi nguazir kam a men

kantrin nguazir otevir mamın mın oto. ²³ Ezi ni ovavir borir bar aviriba me ganingi, mati overiamın mikovezibar dibobonim. Egha ni men amamangatigha, men inazir afeziaba daningasa akam akirizir nguazim, me uan apaniba abiragha a ini. ²⁴ Me Kenanian adarazir misozir dughiam, ni Kenania abiragha inazir afeziaba ataghizi me nguazir kam ini. Ni me ataghizi me uan ifongiamın gin ghua Kenanian gumaziba ko atriviba abinigha men nguazim sara ini. ²⁵ En inazir afeziaba misogha nguibar divazir gavgavibar aven itiba ko, nguazir dagheba deragha aghuiba ko, dipenir bizir aviriba izivaziba ini. Egha mozir par gumazir igharaziba kuizim isa, wainin azeniba ko, temer olivin aviriba ko, temer avirir aghuir dagheba itiba sara ini. Me nguibar kamın aperagha an dagher aghuir aviriba apava mikarziba aghua bizir aghuir ni me ganingizir kam bangin me bar akonge.

²⁶ “Ezi puvati, nin gumazamiziba ni baraghizir puvatigha, nin akaba batogha, akirim ragha nin Arazibar Akinafarim gasara. Nin akam inigha izir gumaziba akar aghuibar gun me migia ghaze, Ia bar uan God bagh ua izi. Ezi me oraghizir puvatigha, me misoghezi me ariaghire. Dughiar aviribar, me arazir kam gamua nin ziam gasighasisi. ²⁷ Kamaghın amizi, ni apanibar amamangatizi, me iza me misogha me gafiragha paza me gamua mizazim me ganingi. Ezi gin men osimtızimın aven, inazir afeziar kaba uarir akurvaghasa nin diava arai. Ezi ni uan Nguibamın ikia men dımdiam baragha, men apangkuvigha akurvazir gumazir maba amadazi, me apaniba batoke.

²⁸ “Ezi gin, me avughsegha dabirabir aghuimın dughiamın aven ikia, me uam arazir kurar mabagh ami. Ezi ni ua apanibar amamangatizi, me uan gavgavimın me abiragha me gatifa. Ezi gin me ua iza navibagh iragha uarir akur-

vaghasa nin azai. Ezi ni uan Nguibamın ikia men dımdiam barasi. Dughiar aviriba, me arazir kurar kam gami. Ezi ni zurara men apankuva apaniba da ua me isi.

²⁹ “Ni uan Arazibar Akinafarimın aven akabar gin mangasa ni me migei. Me fo, gumazitam dar gin mangi, tu-avir kamın a ikirimirir aghuim iniam. Ezi me uari fa nin Akar Gavgaviba barazi puvatigha, akirim nin Arazir ni damuasa mikemezibagh asaragha, arazir kurabagh ami. Men dapaniba gavgavizi me uan navibar kumi, kamaghın me nin akamın gin mangan aghua. ³⁰ Azenir aviriba ni amiraghatigha navibagh iraghasa me migei. Nin Duam akar kam isa nin akam inigha izir gumazibagh aningizi, me dar gun gumazamizibav gei. Ezi inazir afeziar kaba akam baraghan aghua. Kamaghın amizi, ni me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ati. ³¹ Ezi nin apangkuvim bar ekefe, kamaghın ni akirim me gasarazir puvatigha, me ataghizi me bar ikuvizir puvati. O God, ni bar en apangkufi, egha bar e gifonge!

³² “Ni en God, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam itir God. E bar nin atiatigha nin apengan iti. Dughia bar, ni uan Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin ghua, zurara en apangkufi. E datirighın osimtızir ekiam ateri, eghti ni e ginighnigh en akurvagh. Fomira Asirian atrivibar dughiamın ikegha iza datirighın, en atriviba ko gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba ko inazir afeziaba, me bar osimtızir kam atera iza datirighın tu. ³³ E arazir kuram gami, ezi ni izevir kuram e ganingi. E fo, nin arazir kam bar derazi, ni guizbangıra zurara uan akamın gin ghua en akurvasi.

³⁴ “Guizbangıra, en inazir afeziaba ko, en atriviba ko, en gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba, me nin Arazibar Akinafarimın aven itir akabar gin

9:24: Josua 11:23 **9:25:** Godin Araziba 6:10-11 **9:26:** Gumazir Dapaniba 2:11-16 **9:27:** Gumazir Dapaniba 2:18; 3:8-9; Onger Akaba 106:44 **9:29:** Ofa Gami 18:5 **9:30:** 2 Atriviba 17:13-18; 2 Eghaghaniba 36:15-16 **9:32:** 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:3-6; Esra 4:2; 4:10

zuir puvati. Me nin Akar Gavgaviba ko, Moses Osirizir Arazibar gin man-gan aghua. ³⁵ En atrivibar dughiamin, ni deragha en inazir afeziabagh amua, bizir bar aghuir aviriba me ganidi. Me nguazir ekiam gapia, ezi nguazir kamin dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi me bizir kam ginighnizir puvati. Me arazir kuraba ategha navibagh iragha, ua ni bagha izir puvati.

³⁶ “Datirighin, nguazir ni inazir afeziabagh aningizim, e an iti, ezi dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi e an aven ikia pura ingangarir gumazir kinibar iti. ³⁷ E arazir kuram gamigha gifa, kamaghin ni kantrin igharazibar atrivibar amamangatizi, me en gara e gatifa. Egha me bizir aghuir aviriba en nguazim otiviziba isi. Me gavgavir ekiam ikia, kamaghin me en mikarziba ko asizibagh ativazi, e men ifongiamin gin zui. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam iti!”

Nehemia Jerusalem ko Juda gatifa

(Sapta 10--13)

Gumazamiziba, Godin Akar Dikirizir Gavgavim gin mangasa akam akiri

³⁸ “E Israelia, e kamaghin migia ghaze, e bar arazir kuram gamizi, kamaghin God kantrin igharazibar atrivibagh amizi, me e gativagha en bizir aviriba en nguazim da isima, e osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, e Israelian gumazamiziba uari inigha navir amirizim ikia, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua, an osiri. Ezi en gumazir dapaniba ko, Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, akar kam osirigha gavgavim a daningasa men ziaba ko ababaniba isa akar kam gisin da arisi.”

10

¹ Israelia, God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua gavgavim a daningasa. Ezi gumazir faragha uan ziam osirizim, a gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia, an Hakalian otarim. Ezi Nehemian gin, Sedekaia uan ziam osiri.

²⁻⁸ Ezi Sedekaian gin ofa gamir gumaziba iza uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Seraia, Asaria ko Jeremaia, Pasur, Amaria, ko Malkia, Hatus, Sebania, ko Maluk, Harim, Meremot, ko Obadia, Daniel, Gineton, ko Baruk, Mesulam, Abiya, ko Mijamin, Masia, Bilgai ko Semaia.

⁹⁻¹³ Ofa gamir gumazibar gin Livaiba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Asanian otarim Jesua, Binui, a Henadatın ikizimın gumazim, Katmiel ko Livain marasi, ko Sebania, ko Hodia, Kelita, Pelaia ko Hanan, Mika, Rehop, ko Hasabia, Sakur, Serebia, Sebanian igharazim, Hodia, Bani, ko Beninu.

¹⁴⁻²⁷ Livaibar gin gumazir dapaniba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Paros ko Pahatmoap, Elam, Satu, ko Bani, Buni, Asgat, ko Bebai, Adoniya, Bikvai, ko Adin, Ater, Heskia, ko Asur, Hodia, Hasum, ko Besai, Harip, Anatot, ko Nebai, Makpias, Mesulam, ko Hesir, Mesesabel, Sadok, ko Jadua, Pelatia, Hanan, ko Anaia, Hosea, Hanania, ko Hasup, Halohe, Pilha, ko Sobek, Rehum, Hasapna, ko Masea, Ahiya, Hananin igharazim, ko Anan, Maluk, Harim ko Bana.

Akar Dikirizir Gavgavim akaba

²⁸ “E Israelian gumazamiziba, Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua an osiri. E bar, ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimın tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimın onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimın ingangarir gumaziba, ko gumazamizir igharaziba bar, e bar Godin Arazibar Akinafarimın aven itir akabar gin zui. Egha ikizir igharazibar gumazamiziba ko poghezir puvati. E uan amuiba ko, borir akam baregh nighnizir gavgavim an ikiamiba ko izi.

²⁹ E bar izava uan adarazi ko uan gumazir dapaniba ko uari akuvagha akar gavgavir mam gami. E Godin Arazibar Akinafarimin akabar gin mangasa. Akar kaba, God en inazir afeziabar aningasa uan ingangarir gumazim Moses ganingi. Ikiavira Itir God, en Ekiam ghaze, e an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko arazir a ifongeziba, e deraghvira dar gin mangi dar amuam. E an akam batueghti, Ikiavira Itir God e gasighasigham.

³⁰ “E ghaze, e ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, me ko poroghamibar amuan kogham.

³¹ “E ghaze, ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, wit ko bizir igharaziba inigh Sabatin dughiam ko Godin ziam feir dughiar ekiabar da inigh iziti, e dagh ivezan kogham.

“Ezi azenir namba 7in, e uan azenibar aven dagheba operan kogham, en nguazim pura ikiam.

“Egh gumazitam faragha zuir azenitam bizitam purama inighti, azenir namba 7in, e kamaghin mikim suam, a bizir kam ikarvaghan markiam.

³² “Azeniba bar e vaghvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim bagh silvan dagiar akuar muziarir tabar aningam.

³³ “Silvan kam, bizir kabagh ivezam: Godin damazimin me dakozim darighamin bret, ko dughiba bar me ofaba damuamin wit, ko dughibar zurara me asizir ofan bar isia mighiriba, ko bizir Sabatin dughiamin ofa damuamiba, ko iakinir igiamin isar ekiamin ofa damuamim biziba, ko dughiar ekiar igharazimin ofa damuamim biziba, ko Israelian arazir kuraba gin amadir ofaba, ko ofan igharaziba ko bizir igharazir Godin Dipenimin aven ingariba sara.

³⁴ “E gumazamiziba bar, ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, e Godin Arazibar Akinafarimin gin mangi, satu gikararangiva, tarazi amiseveghti

me dazibar kuegh, da inigh Godin Dipenimin iziti, ofa gamir gumaziba da isi, asizir gumazamiziba God bagha inigha iziba isi, ofa gamir dakozimin da tuam. Azeniba bar, me ikiziba vaghvagh daziba inigh mangasa, dughiar maba me bagha da amisefe. Me ofan kaba Ikiavira Itir God, en God daningam.

³⁵ “Azeniba bar e dagher faragha azenibar aniziba, ko ter ovizir faragha aniziba inigh Godin Dipenimin izam.

³⁶ “Egh e uan otarir ivariaba inigh ofa gamir gumaziba bagh Godin Dipenimin mangi, me amisevegh suam, me Godin adarazira. E bulmakauba ko sipsipba ko memen apurir nguzir ivariaba inigh God baghvira da misevegham. God uan Arazibar Akinafarimin aven e mikemezi moghin, e damuam.

³⁷ “Azeniba bar, e faragh iniamin wit, a mirmirighti, plaua otoghti e a inigh izam. Egh wainin dipam ko olivin borem ko ter ovizir igharaziba inigh egh Godin Dipenimin izi ofa gamir gumazibar aningam.

“Eghti Livaiba en nguibabar izamin dughiamin, e uan azenibar dagheba tuiraghti pozir 10plan otoghti, e pozitam isi Livain gumaziba me daningam.

³⁸ Eghti Aronin ovavir boribar tongin, ofa gamir gumazitam, a Livaiba ko izi dagher kabar 10plan poziba iniam. Eghti Livaiba dagher kaba tuiragh, dar 10plan pozibar, pozitam inigh Godin Dipenimin mangi, dagheba arighamin danganimin dar arigham. ³⁹ E Israelian gumaziba ko Livain ovavir boriba, en witin naba ko wainin dipar naba ko olivin boremin naba da inigh, Godin Dipenimin izi dagheba arighamin danganimin dar arigham, danganir kam, Godin Dipenimin itarir ekiaba uaghan an aven iti. Godin Dipenimin aven itir danganir kam uaghan, ofa gamir gumaziba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba,

uaghan me ikiamin danganim kagh iti.

“Bar guizbangira, e Godin Dipenimin garir ingangarir kam ateghan kogham.

“Akar Dikirizir Gavgavir kamın akaba, kamaghira tu.”

11

Jerusalemın apiazir gumazamizibar ziaba

¹ Dughiar kamın, Israelian gumazir dapaniba Jerusalemın iti. Ezi gumazamizir nguibar igharazibar itiba me satu gikararai, egh tuavir kamın me ikiziba tuiraghti, 10plan okoruaba otoghti me gumazir okoruatam amiseveghti, gumazir kaba mangi Jerusalemın ikiam. Kar Godin nguibar ekiamra. Eghti 9plan gumazir okoruaba nguibar igharazibar ikiam. ² Ezi gumazamizir maba uan ifongiamın gin ghua Jerusalemın iti. Kamaghın amizima Israelia me bagha bar akonge.

³ Ezi Israelian gumazamizir igharaziba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko Atrivim Solomonın ingangarir gumazibar ovavir boriba, me uan nguibaba ko uan nguazibara iti.

Gumazir dapanir Judan provinsın ikegha iza Jerusalemın apiaziba, men ziabar kara.

⁴ Judan anabamın adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Me gumazir dapanir pumuning iti. Ataia ko Masea. Ataia a Usian otarim, egha a Sekaraian igavatarim. Ataian ovavir igharazibar ziabar kara: Sekaraia an Amarian otarim, ezi Amaria a Sefatian otarim, ezi Sefatia a Mahalalelin otarim. Me bar Peresın ovavir boriba, ezi Peres Judan otarim.

⁵ Ezi Judan adarazir gumazir dapanir igharazibar kara, Barukın otarim Masea, a Kolhosen igavatarim. Ezi Kolhose Hasaian otarim, ezi Hasaia Adaian otarim, ezi Adaia Joiaripın otarim, ezi Joiarip Sekaraian otarim. Me Selan ovavir boriba, egha Judan anabamın adarasi.

⁶ Egha Peresın ovavir borir Jerusalemın itiba, me bar gumazir gavgavibara. Me bar moghira, men dibobonim, 468ın tu.

⁷⁻⁹ Benjaminın anabamın adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Salu ko Gabai, Salai, Joel ko Juda.

Salu a Mesulamın otarim, ezi Mesulam Joetın otarim, ezi Joet Pedaian otarim, ezi Pedaia Kolaian otarim, ezi Kolaia Masean otarim, ezi Masea Itielın otarim, ezi Itiel Jesaian otarim. Jerusalemın itir Benjaminın anabamın adarazi bar moghira, men dibobonim, 928ın tu.

Ezi Sikrin otarim Joel, Benjaminın adarazir faragha zuir gumazir dapanim.

Ezi Hasenuan otarim Juda, a Benjaminın adarazir mav. A gumazir dapanir Joelin gin zuim, a an akuragha Jerusalemın aven itir distrighın mamın gari.

¹⁰ Kar Jerusalemın itir ofa gamir gumazibar gumazir, dapanibar ziaba:

Joiaripın otarim Jedaia, ko gumazir dapanim Jakın, ¹¹ ko gumazir dapanim Seraia, a Hilikian otarim, ezi Hilkia a Mesulamın otarim, ezi Mesulam a Sadokın otarim, ezi Sadok a Meraiotın otarim, ezi Meraiot, a Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Ahitupın otarim, a fomira Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanimın ike. ¹² Me bar moghira 822plan gumaziba, me Godin Dipenimin ingangarim gami.

Gumazir dapanim Adaia, a Jerohamın otarim, ezi Jeroham a Pelalian otarim, ezi Pelalia a Amsin otarim, ezi Amsi a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia a Pasurın otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. ¹³ Ikizir kam, men gumazir dapanibar dibobonim, 242ın tu.

Ezi uaghan, gumazir dapanim Amasai, a Asarelın otarim, ezi Asarel a Asain otarim, ezi Asai a Mesilemotın otarim, ezi Mesilemot a Imerın otarim. ¹⁴ Ikizir kamın adarazir aven, 128plan midorozir gumazir gavgaviba iti. Midorozir gumazir kabar dapanim, an Hagedolimın otarim Sapdiel.

¹⁵ Livaibar gumazir dapanir Jerusalemin itibar ziabar kara:

Hasupin otarim Semaia, ezi Hasup a Asrikamin otarim, ezi Asrikam a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Bunin otarim.

¹⁶ Gumazir dapanimning Sabetai ko Josabat, aning Livain Godin Dipenimin azenan ingangaribar gari.

¹⁷ Gumazir dapanim Matania, a Mikan otarim. Ezi Mika, a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Asapin otarim.

Dughiar me Godin Dipenimin iza Godin ziam febar, Matania a gumazir God ko migia a minabir gumazir dapanimin iti.

Ezi Bakbukia, a gumazir dapanir mam, a Matanian akurvagha ingangarir kam gami.

Ezi uaghan, gumazir dapanim Apda, Samuan otarim, ezi Samua a Galalin otarim, ezi Galal a Jedutun otarim.

¹⁸ Livain Godin nguibar ekiar Jerusalemin itiba, me bar moghira men dibobonim, 284in tu.

¹⁹ Jerusalemin itir Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazibar, gumazir dapanimningin ziamning kara:

Gumazir kamning, Akup ko Talmon. Aning uan adarazi ko, me Dipenimin tiar akabar gara itir gumaziba, men dibobonim 172.

²⁰ Israelian marazi ko ofa gamir gumazir maba ko Livain maba, Judan nguibar igharazibar iti. Nguibar kaba men inazir afeziabar nguazibara iti. ²¹ Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumaziba Ofelin iti. Ezi Siha ko Gispa men ingangaribar garir gumazimning.

²² Ezi Banin otarim Usi, a Livain Jerusalemin itibar gari. Ezi Bani a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikan otarim, Asapin ovavir boribar adarasi. Ezi Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin aven onger akaba banger gumazibar gari. ²³ Persian atrivim uabi, akar gavgavim me ganiga ghaze, tinara dughiaba bar Godin Dipenimin aven ighiabar amuam. Egha

atrivim, me bagha dughiabar damamin dagheba me bagha da akiri.

²⁴ Ezi Petahia a Mesesabelin otarim, ezi Mesesabel a Seran ovavir borim, me Judan ovavir boriba. Petahia, a Persian kantrin ikiava, atrivimin boroghin ikia, an damazimin, Israelia bagha abuir gumazimin min iti.

Gumazamizir nguibar igharazibar itiba

²⁵ Gumazamizir aviriba uan nguibar uan nguazimin boroghin itibar iti. Judan gumazamizir maba nguibar ekiar pumuning ko mizekimin iti, Kiriya Arba ko an boroghin itir nguibaba, ko Dibon ko an boroghin itir nguibaba, ko Jekapsel ko an boroghin itir nguibaba. ²⁶ Ezi marazi nguibar kabar aven iti, dar ziabar kara: Jesua, Molada, ko Betpelet, ²⁷ Hasarsual, Berseba ko an boroghin itir nguibaba ko, ²⁸ Siklak, Mekona ko an boroghin itir nguibaba ko, ²⁹ Enrimon, Sora ko Jarmut ko, ³⁰ Sanoa ko Adulam ko aningin boroghin itir nguibaba ko, Lakis ko an boroghin itir nguaziba, ko Aseka ko an boroghin itir nguibaba. Kamaghin Judaba sautin amadaghan itir nguibam Berseban ikia iza, nguibar danganir ekiar kamnin itibar ikia ghua, Hinomin danganir zarir notin amadaghan itimin otifi.

³¹ Ezi Benjaminin anabamin gumazamizir maba, nguibar ekiar kaba, Geba ko Mikmas, Aija ko Betel ko dar boroghin itir nguibar doziba, ³² Anatot, Nop, Anania ko, ³³ Hasor, Rama, Gitaim ko, ³⁴ Hadit, Seboim, Nebalat ko, ³⁵ Lot ko Ono, kar gumazir digirir ingangaribagh amiba, me danganir zarir kamnin iti. ³⁶ Gumazir dapaniba, Livain Judabar tongin itibav gia ghaze, men tarazi uan nguibaba ategh, Benjaminin anabamin adarazir nguibabar mangi men tongin ikiam.

12

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ziaba

¹ Ofa gamir gumazir aviriba, ko Livaiba ghua, Sealtielin otarim Serubabel ko ofa gamir gumazibar dapanim Josua, aningin gin faragha Babilon ategha ua Jerusalemin ize.

²⁻⁷ Ofa gamir gumazibar ziabar kara:

Seraia, Jeremaia, Esra, Amaria, Maluk, Hatus, Sekania, Rehun, Meremot, Ido, Gineto ko Abiya, Mijamin, Madia ko Bilga, Semaia, Joiarip ko Jedaia, Salu, Amok, Hilka ko Jedaia.

Gumazir kaba, dughiar Josua ofa gamir gumazibar dapanim itim itir dughiam, me ofa gamir gumazibar tongin ikia, men faragha zuir gumazibar iti.

8-9 Livain ua izezibar ziabar kara:

Jesua, Binui, Katmiel, Serebia, Juda, Matania, Bakbukia, ko Uno. Matania uan adarazi ko, me gumazir God minabir ighiabagh amir gumaziba, ezi a men faragha zui. Gumazir kaba onger akar akuar mam bangezi me gin, Bakbukia ko Uno uan adarazi ko, me me ikarvagha ighiar akuar igharazim bange.

Ofa gamir gumazibar dapanim Josua, an ovavir boribar ziaba

10-11 Josua a Joiakim afeziam, ezi Joiakim a Eliasip afeziam, ezi Eliasip a Joiadan afeziam, ezi Joiada a Jonatan afeziam, ezi Jonatan a Jaduan afeziam.

Ofa gamir gumazibar itir ikizibar gumazir dapanibar ziaba

12-21 Joiakim ofa gamir gumazibar dapanim itir dughiam, ofa gamir gumazir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Meraia, a Seraian ikizim gumazir dapanim.
Ezi Hanania a Jeremaian ikizim gumazir dapanim.
Ezi Mesulam a Esran ikizim gumazir dapanim.
Ezi Jehohanan an Amarian ikizim gumazir dapanim.
Ezi Jonatan a Malukin ikizim gumazir dapanim.
Ezi Josep a Sebanian ikizim gumazir dapanim.
Ezi Atna a Harimik ikizim gumazir dapanim.

Ezi Helkai a Meraiotik ikizim gumazir dapanim.

Ezi Sekaraia a Idon ikizim gumazir dapanim.

Ezi Mesulam a Ginetonik ikizim gumazir dapanim.

Ezi Sikri a Abiyan ikizim gumazir dapanim.

Ezi Piltai a Moadian ko Miniaminik ikizim gumazir dapanim.

Ezi Samua a Bilgan ikizim gumazir dapanim.

Ezi Jehonatan a Semaian ikizim gumazir dapanim.

Ezi Matenai a Joiaripik ikizim gumazir dapanim.

Ezi Usi a Jedaian ikizim gumazir dapanim.

Ezi Kalai a Salain ikizim gumazir dapanim.

Ezi Eber a Amokin ikizim gumazir dapanim.

Ezi Hasabia a Hilkan ikizim gumazir dapanim.

Ezi Netanel a Jedaian ikizim gumazir dapanim.

22-23 Fomira Eliasip ko Joiada, Jonatan, ko Jaduan dughiam, me ofa gamir gumazibar dapanibar itima, Israelia ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba akinafarir mam da osiri. Arazir me amizir kam, me bar fomira a gamua iza Darius atrivim itir dughiam oto. Ezi Judan Atrivibar Eghaghanibar Akinafarimik aven, me uaghan Livain gumazir dapanibar ziaba osiri. Me fomira osira iza ofa gamir gumazibar dapanim Jonatan, a Eliasipik ovavir borim an dughiam oto. Ezi dughiar kam gin me arazir kam ataki.

Me Godin Dipenimik ingangarim isa Livaibagh aningi

24 Egha me Godin ziam fa a minabir dughiam, Atrivim Devit mikemezi moghin Livaiba ami. Devit a gumazir Godin akam akurim. Ezi Livaiba gumazir bizir pumuningin iti, bizir mam ighiar otevir mam bange, ezi bizir mam me ikarvagha ighiar akuar igharazir mam bange. Ezi Hasabia ko Serebia ko Jesua

Katmielin otarim, me ingangarir kam me ganingi.

²⁵ Ezi Matania, Bakbukia, Obadia, Mesulam, Talmon ko Akup, me Godin Dipenimin aven biziba arizir danganibar gari. Danganir kaba Godin Dipenir avinizimin divazimin tiar akabar boroghin iti.

²⁶ Livain kaba itir dughiamin, ofa gamir gumazibar dapanim Joiakim, a Josuan otarim, egha a Jehosadakin igiavotarim. Ezi dughiar kam Nehemia gavmanin faragha zuir gumazim iti. Ezi ofa gamir gumazim Esra, a ikia bar Moses Osirizir Arazibagh fo.

Nehemia Jerusalemın divazir mitiar gavvim isa God ganidi

²⁷ Ezi Jerusalemın divazim givazima, gumazamiziba iza uari akuvagha Godin ziam fava, divazim isa God ganidi. Dughiar kamın, me Livaiba bar men diazi me iza uari akuvagha, bar akuegha ighiaba banga Godin ziam fe. Me ighiabagh amir dughiamin, Livain marazi itarir kapabar suigha dav sozima, marazi gitan igharagha garibagh ikararai. ²⁸⁻²⁹ Kamaghın Livain Godin Dipenimin ighiabagh amiba, me Netofan nguibam ko Betgilgal, ko Geba, ko Asmavet ko me uari bagha ingarizir nguibar igharaziba, me dar ikegha iza uari akufa. Nguibar kaba Jerusalemın boroghın iti. ³⁰ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba Godin damazimin zueghamin arazim uarigh ami. Me uaghan arazir kamra, Jerusalemın gumazamiziba ko divazim ko tiar akabagh ami.

³¹ Ezi ki Nehemia, ki Judan gumazir dapaniba isa divazimin pin itir voroghira zuir danganimin ghuavanadi. Egha ki okoruar ekiar pumuningin me tuiragha ghaze, me bizir ekiamningin mangi nguibar ekiamin divazimin pin a gighu daru, ighiabar amu God minabam. Ezi okoruar mam agharir guvimin arua ghua, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganimin oto.

³² Ezi men gin, Hosia ko Judan gumazir dapanibar okoruar mamın adarazi zui. ³³⁻³⁵ Ezi ofa gamir gumazir maba men gin ghua sighbagh ivi. Men ziabar kara: Asaria, Esra, Mesulam, Juda, Benjamin,

Semaia, ko Jeremaia. Ezi Jonatanın otarim Sekaraia men gin zui. (Ezi Jonatan a Semaian otarim, ezi Semaia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikaian otarim, ezi Mikaia a Sakurın otarim, ezi Sakur a Asapın otarim.)

³⁶ Ezi Sekaraian ikizimin marazi an gin zui. Men ziabar kara: Semaia, Asarel, Milalai, Gilalai, Mai, Netanel, Juda ko Hanani. Me bar moghira ighiabar amuamin gitaba ko marvir igharagha garir aviriba inigha, da sara ghua dagh ikararai. Atrivim Devit, fomira gitaba ko marvir kabanang, a dagh ikararangı. Ezi Godin Arazibagh fozir gumazim Esra, a gumazir kabar faragha zui.

³⁷ Me arua ghua Mozir Pamın Tiar Akamin otogha adidiamın ghuavanaga Atrivim Devitin Nguibar Ekiamın oto. Egha Atrivim Devitin dipenir ekiam gitagha ghua Dipaba Isir Tiar Akamin oto. Tiar akar kam, nguibar ekiamın aruem anadi naghın amadaghan iti.

³⁸ Ezi Livain okoruar igharazim God minabaghasa, bizir ekiar igharazimin min ghua, agharir kiriamın amadaghan divazimin pin itir voroghira zuir danganim gisin arua zuima, ki men gin zui. Ezi gumazamizir bizir ekiar igharazim nan gin ghua, Tauan Bretba Tuer Danganim gitagha ghua, Divazir Nar Bar Ekiamın oto. ³⁹ Egha e danganir kam ategha ghua, Efraimın Tiar Akam gitagha ghua, Jesanan Tiar Akam gitagha ghua, Osiribar Tiar Akam gitagha ghua, Hananelin Taua gitagha ghua, Gumazir 100pla ikia garir Taua gitagha ghua, Sipsipbar Tiar Akamin tu. Egha uam arua iza Godin Dipenimin aven zuir tiar akar kamın oto. Me tiar akar kam kamaghın a dibori, Uari Akuvamin Tiar Akam.

⁴⁰ Kamaghın amizi, Livaibar okoruar ekiar pumuning ua Godin Dipenimin danganimin iza, Dipenim avinizir divazimin aven ghua, vaghvagha uan danganibar tivigha, ighiaba banga God minabi.

Gumazir nan gin izezir kabar tongin, gumazir dapanir igharaziba uaghan iti. ⁴¹⁻⁴² Ofa gamir gumaziba ko gumazir igharazir kaba, sighbagar suigha dagh ivi. Ofa gamir gumazibar ziabar kara:

Eliakim, Masea, Miniamin, Mikaia, Elionai, Sekaraia, ko Hanania. Gumazir igharazibar ziabar kara: Masea, Semaia, Eleasar, Usi, Jehohanan, Malkia, Elam ko Eser. Ezi Jesrahia gumazir ighiabagh amibar gara men faragha zuima, me bar pamtem deravira ighiabagh ami.

⁴³ Dughiar kamın me ofan aviriba God bagha dagh amua bar akonge. Bar guizbangira. Me fo, God me gamizıma, me bar akonge. Ezi amiziba ko boriba uaghan bar akonge. Ezi gumazamizir saghon itiba, me dımdıar nıgınim ko bar akongezir nıgınim barasi.

Gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvasi

⁴⁴ Dughiar kamra, me Godın Dipenimın aven bizibar arıghamin danganimın ganasa gumazir mabagh inaba. Danganir kabar, gumazamiziba dagher faragha azenibar aniziba, ko temer ovızir faragha aniziba, ko men bizir igharazir maba, me da isi God danıngam. Me uan azenibar dagheba tuiraghti, da pozir 10plan otoghti, me pozitam isi God danıngam, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi mokın. Eghti gumazir kaba ingangarir kam damuam: me gumazamizibar nguazibar mangi, dagheba inigh mangi, Godın Dipenim dar arıgham. Guizbangira, Judaba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar amir ingangarim bagha bar akuegha, navir aghuim men iti. Kamaghın amizi, me ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvaghasa, gumazir kaba amısefe. ⁴⁵ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Godın Akınafarimın aven itir Arazibar gın ghua, an ziam famin arazibar ingangarim gami. Egha uaghan gumazamiziba Godın damazimın zueghasa, Godın azangsıghamin arazim gami.

Ezi gumazir ighiabagh amiba ko Godın Dipenimın tiar akabar garir gumaziba, me uan ingangarim gami. Ingangarir kam fomıra Atrivim Devit uan otarim, Atrivim Solomon ko, aning men inazir afeziabar ikızir pumuning ganıngi.

⁴⁶ Bar fomıra, Atrivim Devit ko Asapın dughiamın, aning ighiaba batir gumazimning, gumazir onger akar kamın

faragha zuiba ingara, ighiaba banga God bagha bar akuegha a minabi. Ezi datirighın men ovavir boriba, gumazir ighiabagh amibar otifi. ⁴⁷ Serubabel ko Nehemia itir dughiamın, Israelia bar, me dughia bar zurara uan dagheba isa gumazir Godın Dipenimın ighiabagh amiba ko Dipenimın tiar akamın garir gumaziba bagha iza me ganıdi. Egha me bizir aghuiba isa Livaibagh anıdir arazim, mati me ofaba isa God ganıdi. Ezi ofan me Livaibagh anıngiziba, me ofan akuar vuem isa Aronın ovavir boribagh anıdi, mati Godın Akınafarim mikemezi mokın.

13

Israelia, God gifozir puvatızir gumazamiziba batosi

¹ Dughiar kamın gumazamiziba uari akuvazi, Livaiba me bagha Moses Osirizir Arazibar Akınafarim diborima, me a barasi. Ezi akınafarir kamın mıgırıgiar mam kamaghın mıgei, Amonia ko Moapia Godın ziam fer gumazamizibar aven izan kogham. ²⁻³ Ezi Israelia akar akınafarir kamın aven itim baregha, gumazamizir men ameboghfeziaba God gifozir puvatıziba, me me batosi. Egha me ghaze, me ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Akınafarir kamın mıngarim kamaghın: Dughiar Israelia Isip ategha izimın, Amonia ko Moapia dagheba ko dipataba me ganıngizir puvati. Egha gumazir kaba akam inigha izir gumazim Balam givese, eghti a God mikemeghti a Israelia gasıghasıgham. Ezi God Balamın akam girazi, a kamaghın mikemezir pu. Puvati. Balam ghaze, God deragh me damuam.

Nehemia bizibar kırı

⁴ Ofa gamir gumazim Eliasip, me fomıra en Godın Dipenimın biziba arıghamin danganim akırir ingangarim a ganıngi. Ezi Eliasip, a Tobian roroam. ⁵ Egha Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimın danganir ekiar mamın iti. Danganir kam, me fomıra ghaze, witın ovızir me ofabar amuamiba, ko pauran mughuriar aghuim zuim anıdim, ko Godın Dipenimın

ingangarim damuamin biziba, ko ofan gumazamiziba God ganidiba, me da isi danganir kam darigham. Ofan kaba, gumazamiziba Godin Akar Gavgavibar gin ghua faragha uan azenibar dagheba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam isa God ganidi. God bizir kaba isa Livaiba ko, gumazir ighiabagh amiba ko, tiar akabar garir gumaziba, ko ofa gamir gumaziba, a me bagha dagh inaba. Ezi Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar kam in iti.

⁶ Ki Nehemia, ki Jerusalem in itir puvatizir dughiam in, bizir kaba otifi. Ki faragha Atrivim Artaserksis in ganasa uamategha Persian kantrin ghu. Dughiar kam in a 32plan azenibar Babilon in atrivim iti. Dughiar maba givazima, ki uamategh Jerusalem in mangasa atrivim in azai. Ezi a nan amamangatizi ki uamategha ize. ⁷ Dughiar ki ghua Jerusalem in otozim in, me kamagh in na migei, Eliasip Godin Dipenim in avinizir divazim in aven, danganir ekiar mam isa Tobia ganingi. Arazir kurar an amizir kam a bar ikufi. ⁸ Kamagh in amizi, ki puv atara, Tobian biziba bar da isa azenim in da kuni. ⁹ Egha ki akar gavgavim me ganingizi, me Godin Arazibar gin ghua danganir kam gamizi, a Godin damazim in ua zue. Ezi ki ua me mikemezi, me Godin Dipenim in aven ingangarim damuamin biziba ko, ofa damuamin witba ko, pauran mughuriar aghuim anidim, me bar da inigha dar danganibar da ariki.

¹⁰ Ki uaghan kamagh in oraki, gumazamiziba ua dagheba isa Livaibagh anidir puvati. Kamagh in amizi, Livaiba ko Godin Dipenim in ighiabagh amir gumaziba, me Jerusalem ategha dagher azenibar ingarasa uamategha uan nguazibar ghue. ¹¹ Kamagh in amizi, ki gumazir aruabar atara egha men azara, "Manmagh amizi ia Godin Dipenim ataghizi a pura iti?" Egha ki Livaiba ko gumazir ighiabagh amibar diagha ua me inigha, Godin Dipenim in izezi, me uamategha uan ingangarim gami. ¹² Ezi Judaba bar, ua uan witba, ko

wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam inigha Godin Dipenim in iza, dar arighamin danganim gati. ¹³ Ezi ki ofa gamir gumazim Selemia ko, Godin Akinafarim gifozir gumazim Sadok, ko Livain gumazim Pedaia, me amisevegha ghaze, me Dipenir kam in aven itir danganir kabar kirigh an biziba mengam. Egha ki gumazir mam men akurvaghasa anemisefe. An ziam Hanan, a Sakur in otarim, egha Matanian igavotarim. Gumazamiziba ghaze, gumazir kaba arazir aghuibaram ami, ezi ki me amisefe. Ezi me uan namakaba bagh dagheba tuiragh da menegh da isi me daningam.

¹⁴ "O nan God, ni na ginighnigh. Guizbangira, ki nin Dipenim in ingangarim gamua nin ziam famin arazibar kiri. Nan ingangarir aghuim in akar nin akinafarim in itim, ni a batuegh a gin amadaghan, ki aghua."

¹⁵ Dughiar kam, ki Judan gumazamizir mabar gari, me Sabatin dughibar wainin oviziba dikava, da mirmira wainin dipaba isi. Ezi Judan igharaziba dagheba ko wainin dipaba, wainin oviziba, fighin oviziba, ko bizir igharazir maba sara donkibagh arigha, da inigha Jerusalem in izi. Ezi Sabatin dughiam in ki pamtem in me migia ghaze, "Sabatin dughiam in, gumazamiziba bar bizibagh ivezan markiam. Ki arazir kam in bar ian anogoroke."

¹⁶ Tairian gumazir maba faragha uan nguibar ekiam in ikegha Jerusalem in ize. Egha osiriba ko bizir igharazir aviriba sara inigha Sabatin dughiam in Jerusalem in izima, en gumazamiziba dagh ivese.

¹⁷ Ezi ki Judabar gumazir aruabar atara ghaze, "Ia orakigh! Ia bar arazir kuram gami. Ia Sabatin dughiam gamizi, a dughiar kinim in oto. ¹⁸ Ia fo, en inazir afeziaba fomira arazir kam gamizi, God ivezir kuram isa me ganiga, nguibar ekiar kam gasighasiki. Ezi datirighin ia Sabatin dughiam gasighasizir arazir kam gamuavira itima, Godin adarim ian

ikiavira iti.”

19 Egha ki pamtem kamaghin miġia ghaze, “Ia wighba bar Sabat otivamin dughiam, ia nguibar ekiamin divazimin tiar akaba bar dar kumigh. Sabatin dughiam otivsi, Fraide bar aruem ghuagherir dughiamra, ia tiar akaba bar dar kumigh, iki mangi Sabat givaghamin dughiamin otogh.” Egha ki uan ingangarir gumazir mabav keme, eghti me deraghvira gan gumazibar anogoreghti, me biziba Sabatin dughiamin da inigh da ateriva nguibar ekiamin izan kogham.

20 Dughiar mabar, gumazir biziba amadiba ko gumazir bizibagh ivezamiba, me Jerusalem in izi nguibar ekiamin divazimin azenan daku e mizuamti, e tiar akaba kuam. 21 Ezi ki men gara ghua kamaghin men atara ghaze, “Ia tizim bagha divazimin azenan ikiava akui. Aria, ia mangi. Ia Sabatin dughiamin ua iziti, ki ivezir kuram ia daningam.”

Me kamaghin oregha gin ua Sabatin dughiamin izir puvati. 22 Ezi ki gin Livaiba me miġia ghaze, “Ia Godin Arazibar gin mangi uari akirigh Godin damazimin zuegh. Egh dughiar ia zueghamim, ia izi divazimin tiar akabar ganti, gumaziba Sabatin dughiamin Godin Akar Gavgavimin gin mangam. Kar, Godin dughiar kamra. Eghti gumazir igharaziba uaghan uan biziba inigh nguibar ekiamin izan marki.”

“O nan God, ki nin azai, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi nan arazir aghuim ginighnigh, egh ni uaghan nan apangkufigh deravira na damu.”

23 Dughiar kamin, ki uaghan kamaghin gari, Judan gumazir maba Asdotia ko Amonia ko Moapian amizir mabar iti. 24 Ezi men borir maba Asdotian akam gifogha a miġei. Ezi marazi nguibar igharazibar akabagh fogha dav gei. Egha me Judabar akam gifozir puvati. 25 Egha ki gumazir kabar atara me misogha marazir dapanir ariziba asiaghariki. Egha ki kamaghin me

miġei, “Ia arazir kurar kam gami, kamaghin God ia gasighasigham.” Egha ki gumazir kabagh amizi, me Godin ziamin akar gavgavim akirigha ghaze, Me uan guiviba isi azenan itir ikizir igharazibar otaribar aningan kogham. Egh uan otariba isi men guivibar aningan kogham. Egh ia uari, ikizir igharazibar amizibar ikian kogham.

26 Ki kamaghin me miġei, “Ia ti fo, Israelian Atrivim Solomon, kantrin igharazibar amizibar ikia, egha bizir kam bangin arazir bar kurabar iri. Guizbangira, God bar Solomon gifongegha a gamizi, an atrivimin oto. Egha kantrin igharazibar atriviba bar men tongin, an fofozim bar ekevegha bar me gafira. Ezi, gumaka, a uabi, kantrin igharazibar amizibar iti, ezima me a getuima, an arazir kurabagh ami. 27 E ian arazir kurabar gin mangi ikizir igharazibar amizibar ikiam, egh e tuavir kamin Godin akam batogham. Ia ti, e kamaghin damuan ia ifonge?”

28 Dughiar kam ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, an otarim Joiada, an otaribar mav ikizir igharazir mammin amizimin iti. Amizir kam, an Horonian gumazim, Senbalatin guivim. Kamaghin amizi, ki Joiadan otarim batoghezi, an arav ghugha, ua Jerusalem itir puvati.

29 “O nan God, ni ofa gamir gumazir kabagh amizir arazir kurar kam ginighnigh. Me ofa gamir gumazibar adarazigh amizi, me nin damazimin mize. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir ni ofa gamir gumaziba ko Livaibagh amizir kam gasighasiki.”

30 Arazir kam bangin, ki ikizir igharazibar gumazamizir kurar en tongin itibar biziba batoke. Egha ofa gamir gumaziba ko Livaiba, vaghvagha me bagha, ki ingangariba me ganingi. 31 Ki gumazamizir maba ofa tuamin dazibar kuasa me a misefe. Egha uaghan me da inigh izamin dughiam amisefe. Egha uaghan dagher faragha azenibar aniziba, ko iter ovizir faragha aniziba, me ofan min da inigh izasa ki me mikeme.

“O nan God, ki n̄in azai, ki amizir arazir
kaba, ni dagh n̄ighn̄igh deragh na damu.”

Estan Eghaghanim O Esta Akar faragha zuim

Estan Akinafarimın eghaghaniba, Israelia kantri Persian itir bizir me bativizibar eghaghaniba. Esta uabi Israelian amizim egha ua Persian kantrin atrivimın amuim, o kwinın oto. Kamaghın amizi, Israelian apaniba me misogh me agivasava amima a men akura.

Dughiar bar ekiar Judaba bar ifongezim, me kamagh a dibora ghaze, Purimın Dughiar Ekiam. Ezi akinafarir kam Purimın Dughiar Ekiar kamın mingarim abiki.

Gumazir akinafarir kam osirizim, akinafarir kamın aven dughiatamin Godin ziam bar an osirizir puvati. Ezi ni eghaghanir kamın gan Godin apangkuvim ko an ifongiamra ganam.

Esta Persian kantrin kwinın oto

(Sapta 1–2)

Kwin Vasti atrivimın akam batoke

¹⁻² Ezi Atrivim Serksisin dughiamın, a Persian kantrin atrivimın iti, egha uan atrivir dabirabir Susan nguibamın itim gapiaghiri, Susa kar Persian nguibar ekiar gavgavim. Serksis 127plan provinsba uaghan dar gari, Indian kantrin ikegha ghua Itiopian kantrin tus. ³ An atrivimın azenir namba 3ın dughiam, a uan inganaribar faragha zuir gumaziba ko, gavmanın gumazir ekiaba isar ekiam bagha men dia. Ezi Persian kantri ko Midian kantrin midorozir gumazir dapaniba ko provinsbar garir gumaziba ko gumazir ekiaba me bar izegha a ko iti.

⁴ Ezi isar ekiar kam iakinir 6plan iti, ezi Atrivim Serksis uan dagiaba ko dipenimın itir bizir aghuiba gumazamizibar akakasi. Ezi me an bizir bar aghuir ganganir aghuibagh amibar gari.

⁵ Ezi iakinir 6plan kaba givazima, atrivim uan dipenimın divazimın aven a iti naghın isar ekiar igharazim gami. Susan

nguibar ekiar gavgavimın itir gumaziba bar, biziba itiba ko biziba puvatiziba, kar men isam. Me isar kam wan wighın an iti. ⁶ Me isam gamua itir danganir bar aghuim, gumaziba fomira dagiar agheviba ko ghurghuriba ko bluplaba ko, ongarimın itir zoghuaba ko, dagiar glasin mingariba inigha, nguazim dafegha ghuriar kamın ingari. Egha me isam gamir dughiamın me danganir kam inir ghurghurim ko pighaghevim ghuaragha benir aghuimın a ike. Egha iniba ikezir benir kam, me dagiar akinimın a guragha, silvan ringın aghuibar a gitui. Egha me golin dabirabiba ko silvan dabirabiba tintinibar dagheba apir danganir kamın ada afe. ⁷ Atrivimın ingangarir gumaziba wain isa golin dikirizir kavın digirir igharagha garibagh inge. Ezi atrivim uan bizir avirimın amodoghın, wain isa gumazir kabagh anigavira iti. ⁸ Egha Atrivim Serksis kamaghın an dipenimın ingarir gumazibav gei, gumazir wain gifueghavira itiba, wain me daningvira iki. Anogoroziba puvati.

⁹ Ezi dughiar kamın Kwin Vasti isar ekiam, amiziba baghavira, uaghan atrivimın dipenimın a gami.

¹⁰ Ezi isar ekiar kam ikia ghua namba 7ın aruemin otozima, atrivim wain amegha mong ongani. Egha uan ingarir gumazir 7plan diazima me a bagha izi. Men ziabar kara: Mehuma ko Bista, Harbona, Bikta, Abakta, Setar ko Karkas. ¹¹ Atrivim Serksis me amaga me migia ghaze, ia mangi Kwin Vasti inigh izi. Kwin Vasti uan kwinın dapanir asuam arugh izi. Kwin Vastin ganganim bar dera, kamaghın ki a isi uan nguibabar aven gumazir ekiaba ko, gumazir nan isamın izeziba bar men akakaghasa. ¹² Ezi ingangarir gumaziba ghua Kwin Vasti an migirigiabar gun a migei. Ezi kwin izan aghua. Ezi atrivim kamaghın oregha an muriam Kwin Vasti bagha bar moghira an ikufi.

¹³ Kar atrivimın arazim, a fofozir gumazibar azara, kar gumazir faragha zuir dughiabar arazibagh foziba. A men azaraghti, me gumazibar dabirabim ko arazir aghuiba a mikimti, a fogham.

Kamaghin amizi, a fofozir gumazibar diazima me ize, egh me a mikimti a man arazitamra kwin damuam. ¹⁴ Ezi gumazir kaba bar atrivimin boroghira ikia, men ziabar kara: Karsena ko Setar, Atmata, Tarsis, Meres, Marsena ko Memukan. 7plan gumazir kaba, me kantri Persia ko kantri Midian gumazir dapaniba, egha gumazir ekiar igharaziba me uaghan me gafira. Ezi atrivim me baragha men nighnizibar girara zui.

¹⁵ Egha a kamaghin 7plan gumazir kabav gei, "Ki Atrivim Serksis, ki uan ingarir gumaziba Kwin Vasti bagha me amada, ezi me ghua bizir ki a damuasa ifongeziba bagha a migeima, ezi a nan akam batoke. Ezi en arazim manmaghin bizir kam migei? E manmaghira kwin damuam?"

¹⁶ Ezi Memukan kamagh atrivim ko an gumazir dapanibav gei, "Atrivim ni orakigh, Kwin Vasti osimtizim nirarama atizir puvati. An osimtiziba isa bar nin gumazir dapaniba ko ni garir provinsbar gumazibagh ariki. ¹⁷ Guizbangira, ni garir nguibabar aven itir amiziba, me bar kwinin arazir kurar kam baragham. Egh amiziba kamagh mikimam, 'Atrivim Serksis Kwin Vasti migia ghaze amang an ganam, ezi kwin aghuagha atrivimin akam batoke.' Amiziba uaghan akaba batogh uan pabar akaba baragham kogham. ¹⁸ Dughiar kamra Persian ko Midian gumazir dapanibar amuiba kwin amizir arazir kam baregh, egh uan paba arazir kamra an gun me mikimam, egh amiziba akar kurabav kimiva arazir kurar aviribar amuam.

¹⁹ "Ezi atrivim, ni akar ki migeim gifueghiva, ni akam gumazamiziba bagh anemadagh kamaghin mikim suam, 'Vasti ua izi Atrivim Serksisin ganam kogham.' Ni akinafarir Persia ko Midian araziba aven itim, ni a inigh arazir kam osirigh. Eghti arazir kam iki kamaghira ikiam. Egh ni amizir aghuir igharazitam inighti, a

Kwin Vastin danganim inigh kwinin iki. ²⁰ Eghti nin akam nguibar ni gariba bar dar mangighti, amiziba bar uan pabar akaba baragh men apengan ikiam, gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara."

²¹ Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me migirigiar kam gifonge, kamaghin atrivim Memukan mikemezi moghin ami.

²² Egha atrivim akinafarim provinsin a gariba bagha anemada, egha gumazamiziba migeir men nguibamin akabar me osiri moghira me bagha ada osirigha, kamaghin migia ghaze, "Gumazimra uan dipenimin itir darazir ko biziba bar dar dapanimin ikiam."*

2

Esta kwinin oto

¹ Dughiar maba givazima, Atrivim Serksisin adarim amirazima, a ua Vasti gamizir arazim giniri, a Kwin Vasti agivaghti a ua kwinin ikian kogham. ² Ezi gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba a koma api-gha kamaghin a migei, "Ni ti ua bagh amizir igiar igharazitaba buriam. Me ganganir aghuiba iki egh uaghan araziba deragh. ³ Egh ni uan provinsin ni ativagha garibar gumazitaba miseveghti, me amizir igiar aghuiba inigh gavmanin nguibar ekiar gavgavim Susan izi, egh me isi dipenir ni amiziba akuvi naghin me arikigh. Eghti Hegai, gumazir nin amizibar garim,* a deragh men ganam. Eghti amiziba boreu uan mikarzarib aragh ugh uari asingiva, ganganir aghuibar amuam. ⁴ Eghti ni amizir kabar tav gifongegh, egh tav amiseveghti a Kwin Vastin danganim iniam." Atrivim oregha bar akar kam gifonge, egha kamaghin damuasa.

⁵ Dughiar kam Susan nguibar ekiar gavgavimin aven Judan gumazir mam iti, an ziam Mordekai. Mordekain afeziamin ziam, Jair. Jair a Simein ovavir borir mam, Kisin otarim. Mordekai, a Benjaminin adarazir mav. ⁶ Ezi faragha Babilonin

* **1:22:** Hibrun akam deragha akar otevir kam in mingarim abighizir pu. Gumazir maba akar kam gigha ghaze, "Gumazimra uan amuiroghboribar dapanim, egh a uan danganimin mikimam." * **2:3:** Hegai atrivimin amuibar ganamin ingangarim iti. Ezi Serksisin atrivir dughiamin, atriviba amuir aviribar ikia egha amuir doziba sara iti. Atriviba uan amuir doziba isa dipenibar da arizi, ingangarir gumazir maba men gari. Me ingangarir gumazir kaba men amuiba ko daku me gikarangan me atiatigha men turiar oviziba bar dar ghore. **2:6:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10

Atrivim Nebukatnesar, Judan Atrivim Jehoiakim ko Judan marazi inizi me ghua Babilonin kalabusin ike. Egha Mordekai inizi a me ko uaghan ghu. ⁷ Mordekai guivir mam iti, an ziam Esta, ezi guizin Hibrun akamin an ziam Hadasa, ezi Esta Mordekain afeziar dozimin guivim. Ezi an afeziar dozim uan amuim ko aning areme, ezi Mordekai Esta inigha uan borimin miraram a gami. Ezi Esta bar deragha ganganir aghuim gami.

⁸ Ezi Atrivim Serksis gumaziba ko amiziba bagha akam amaga ghaze, me amizir igiar aviriba inigh Susan nguibamin izi. Ezi me amizir igiaba inigha iza uaghan Esta inigha ize. Me Esta isa atrivimin dipenimin amiziba itir danganimin aneti. Ezi Hegai amizibagh ativagha men gari. ⁹ Hegai Estan garima a bar derazima a bar a gifonge. Kamaghin amizi, a mikarziba adir borem ko dagher bar aghuiba Esta ganingi. Egha amiziba itir dipenimin danganir faraghavira itim, an a isa Esta ganingi. Egha atrivimin dipenimin 7plan amizir igiaba amisevezima, me Esta ko ikia deragha a gami.

¹⁰ Mordekai faragha Esta migia ghaze, an atrivimin dipenimin mangi kamaghin mikiman kogham, a Judan amizim. ¹¹ Dughiaba bar Mordekai amiziba itir dipenimin divazimin tiar akam garuavira iti. A Estan ikirimirim gifoghasa a manmaghiram amua iti. Egha a uaghan foghasa bizir tizimra Esta bativam.

¹² Azenir vamiran aven, me amizibar mikarziba akiraghasezima men ganganiba bar dera. Iakinir 6plan me mean tememin apongezir boremin amizibar mikarziba aghefi. Egha iakinir 6plan igharazibar me borer mughuriar aghuim zuimin me aghefi. Bizir kabar gin me guivir igiaba vaghvagha me isa ghua Atrivim Serksisin akakasi. ¹³ Egh dughiar amizim atrivimin dipenimin mangasava amim, uabi ifongezi moghin uabi asingigh atrivimin dipenimin mangi. ¹⁴ Amizir atrivim bagha zuim, a guaratizimin iki mangiti aminim dutugham. Eghti amimzaraghan me a

inigh mangi amizibar dipenir igharazimin Sasgasin dafarim datigham. Sasgas, an atrivimin amuir dozibar dipenimin garir gumazim. Amuir kam uam atrivim bagh mangan kogham. Atrivim a gifueghiva an ziam diborogh an diaghtima a mangam. Tuaviba ua puvati.

¹⁵ Ezi datirighin Esta mangi atrivimin ganamin dughiam oto. Esta Abihailin guivim, Abihail a Mordekain afeziar dozim. Mordekai ua bagha Esta inigha uan borimin mirarama a gami. Gumaziba bar Estan gara bar a gifonge. Esta ghua atrivimin garir dughiamin a uan ifongiamin gin ghua uabi asingizir pu, puvati. An amizibar garir gumazim Hegai, a mikemezi korotiabaram aghui. ¹⁶ Ezi dughiar kam Serksis atrivimin iti 7plan azeniba. Azenir kam in iakinir namba 10 me a dibora ghaze Tebet, me an Esta inigha atrivim bagha zui.†

¹⁷ Ezi atrivim amizir igharazibar aghuagha Esta bar a gifonge. A Estan garima an amizir igharaziba bar me gafiragha, an ganganiba bar dera. Amizir igiar igharaziba Estan min atrivimin dighorim kuarizir pu. Kamaghin amizi, atrivim kwinin dapanir asuam an dapanim garu. Ezi Esta Kwin Vastin danganim inigha kwinin oto. ¹⁸ Egha Atrivim Serksis Esta kwinin otozir bizim bagha isar ekiam diboro. Egha uan gumazir dapaniba ko ingangarir gumazir dapanibar dia, eghti me isar ekiar kam bagh izam. A ghaze, “Nan kantrin itir gumazamiziba dughiar kam avughsam.” Egha atrivim uan bizir aviribar amodoghin, bizir aghuir aviriba isa gumazamizibagh aningi.

Mordekai atrivimin akurazima an osimtizim inizir pu

¹⁹ Ezi dughiar kam me amizir igiaba ua me akufa. Ezi dughiar kamra,‡ atrivim Mordekai amisevezima an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mam in iti. ²⁰ Mordekai faragha kamaghin Esta migia ghaze, ni gumazitam mikiman marki, egh suam, ni Judabar amizim. Ezi Esta an akamin mirara ghu, egha Mordekain

† 2:16: Iakinim Tebet, a en namba 10in iakinim Oktoban min iti. ‡ 2:19: Hibrun akam vezin kam in mingarim deravira bigha migeir puvati.

akaba baragha dar gïn zui, kar a zurarama amir arazim.

²¹ Mordekai, Atrivim Serksis in-gangarim gamir dughiamin, gumazir pumuning adarim atrivimin ikia a misueghti an aremeghasa akam misoke. Aningın ziamning, Biktana ko Teres. Gumazir kamning atrivim itir danganimin tiar akamin garir ingangarim gami. ²² Ezi Mordekai aningın migirigiar kam baregħa ghua Kwin Esta mikeme. Ezi Esta kamaghın oregha migirigiar kam isa atrivim ganingħa, ghaze, kar Mordekain akurvazim ni bagħa izi. Ezi atrivim fo, Mordekai akar kam baraki. ²³ Me akar aning mikemezimin mingarim gifogħasa amuvira ikia, egha a gifo a guizbangira. Egha me tememin aning agurazima aning areme. Egha atrivim kamaghın uan ingangarir gumazibav ġia ghaze, “Bizir otozir kam, e uan gavmanın akınafarimin aven eghaghanimın mın an osirigh.” Ezi me atrivimin damazimin a mikemezi mogħirama ami.

Haman Judabagh asighasighasa

3

(Sapta 3--5)

Haman Judaba kuvarımasa akam misoke

¹ Egha gın Atrivim Serksis gavmanın faragh mangasa gumazir mam amısefe, an ziam Haman, Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. ² Egha atrivim ingangaribar faragħa zuir gumazibav ġia ghaze, me Haman bagħ teviba apirıva an ziam fam. Me bar mogħira atrivim mikemezi mogħın ami, ezi Mordekai uabira puvati. Mordekai bar mogħira Haman bagħ teviba apiran aghua.

³ Ezi atrivimin ingangaribar faragħa zuir gumazir igharaziba ganigha kamaghın an azara, “Ni tizim bagħa atrivimin migirigiabar gın mangan aghua?”

⁴ Dughiar aviribar me Mordekain arazir kam bagħa a migei, ezi Mordekai men akaba baragħan aghua. Mordekai kamaghın me migia ghaze, “Ki Judan adarazir gumazir mam, kamaghın ki Haman bagħ uan tevimning apirighan kogħam.”* Ezi ingangaribar faragħa zuir gumaziba Mordekain migirigiar kamın gun Haman mikeme. Kamaghın me gan fogħasa, Haman ti Mordekai ateghti a kamaghira damuam, o puvatigham.

⁵ Ezi Haman gari Mordekai a bagħa teviba apiri puvatigha an ziam feir puvati, ezi an a bagħa an muriam bar an ikufi. ⁶ Haman gın kamaghın fo, Mordekai a Judabar mav, kamaghın a Mordekai gasighasighasa akam misoke. Mordekai uabira puvati. Haman tuavitam gınighnigh egh Judan Persian kantrin itir darazi bar mogħira me misueghti me arighireghasa nighnisi.

⁷ Dughiar kam Serksis atrivimin itima an namba 12 azenir kamın iakinir farazim Nisan, Haman ghaze, me satu gikararang egh iakinim ko dughiar aghuir Judabagh asighasighamim gifogħam. Me ikararegha gıvagħa kamaghın fo, namba 12 iakinim Adar,† an dughiar namba 13ın, Haman Judabagh asighasigham.

⁸ Egha Haman ghua kamaghın atrivim migei, “Gumazamizir igharazibar marazi nin kantrin nguibaba tintinibar dar aven iti. Egha kagh iti darazi amir araziba me ko dagħ amir puvati. Me bar ighara, egha atrivimin arazibar gın zuir puvati. Kamaghın ni me ateghti me ikivira ikiti, bizir kam nin akuragħan koghti, nin kantri deragh mangan kogħam. ⁹ Ore atrivim, ni ifuegh akam gumazamiziba bagħ anemadaghti, me bar gumazamizir kabav sueghti me arimighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni ifueghıva akam gumazamiziba bagħ anemadaghti, me gumazamizir kabav sueghti me arighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni kamaghın damighiti ki 10 tausen silvan dagıaba isi

* **3:4:** Haman, a Agakin adarazir mav, Agak, a Amalekian gumazim. Ezi Amalekia me Judabar apanim gami. Kamaghın amizi, Mordekai a bagħ tevimning apiran aghua. Ni Ua Me Ini 17:8-16 ko Godın Araziba 25:17-19ın gan.

† **3:7:** Iakinim Nisan, a en iakinimning Mas ko Eprilın mın iti. Ezi Adarın iakinim a en iakinimning Februari ko Masın mın iti. Kamaghın amizi, Haman damuasa migeir bizim bagħ mizuam mangiti namba 11 iakinim otoghti an a damuam.

nin dagiar dipenim datigham, eghti me dagiar kabar atrivimin ingangarir kam damuam.”

¹⁰ Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin mam iti, ringin kam atrivimin ziam ko nedazim an ikia egha an arazir an amiba gavgavim dagh anidi. Ezi atrivim migirigiar kam baregha ringin kam suegha Judabar apanim gamir gumazim Haman ganingi. ¹¹ Egha atrivim a migia ghaze, ki ifonge dagiaba ateghti da iki. Bizir tizim ni gumazamizir kabar amusi, a dera ni puram a damu.

¹² Ezi iakinir faragha zuimin dughiar namba 13in, Haman gumazir atrivimin akinafariba osiribar diazima me izi. Ezi a uan migirigiaba bar me mikemezi me a mikemezi biziba bar ada osiri. Me Atrivim Serksis garir nguibar kaba, me bar me bagha men nguibabar akabar me osirir arazimin min da osiri. An akinafariba gumazir dapanir ekiaba ko provinsbar garir gumazir dapaniba ko nguibabar garir gumazir ekiaba bagha da osiri. Ezi akinafariba bar Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin ababanim dar iti. Ringin ababanir kam kamaghin akagha ghaze, atrivim uabi akinafarir kaba osiri. ¹³ Ezi gumazir akinafarir kaba inigh mangamiba, me dikavigha atrivim garir nguibar kaba bar adar ghu. Akinafarir kaba bar kamaghin migia ghaze, “Adarin iakinimin namba 13in dughiamin ia Judan adarazi bar me misueghti me arimighiregh. Gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba ko, amiziba ko, boriba dughiar kamra bar me kuavaremegh, egh men apangkuvan marki. Dughiar kamra bar me kuavaremegh egh bar men biziba inigh. ¹⁴ Eghti gumazir dapaniba provinsba bar dar aven itir gumazamiziba bagh akinafarir kam diponti, me bar moghirama a baragh. Eghti dughiar kam otivti, me maghirama Judabav soghti me arimighiram.”

¹⁵ Ezi gumazir akinafarir kam inigha zuiba, me zuamira ghua kantrin kamin nguibaba bar a adagh arui. Egha me Susan nguibar ekiamin uaghan akinafarimin akam akuni, ezi gumaziba bar oraki. Ezi atrivim ko Haman, uaningra ikia wain

apava uaning migiava eghari. Ezi Susan itir gumazamiziba migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha nighnighava avenge.

4

Mordekai uabin akurvaghasa Estan azangisi

¹ Mordekai kamaghin oregha bar atingi. Kamaghin a uan korotiaba abigha bar oseme. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim isa uan dapanir arizim gaghui, egha tuavir kamin men akaghasa, a bar oseme. Egha a nguibar ekiamin aven arua pamten azirakar ighiabagh ami. ² A ghua atrivimin dipenimin tiar akamra tu, egha aven ghuzir puvati. A fo, gumazim aven mangisi, azirakar korotiar bibiziba aghuigh, aven mangan kogham. ³ Ezi dughiar kam atrivimin akinafarim kantrin kamin provinsba bar a dar ghuzi me oraki, ezi Judan gumazamizibar naviba bar osemezi me pamten diava arava azir ighi-abagh ami. Me arava daghetam apir puvati. Egha Judan gumazamizir aviriba azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim gaku.

⁴ Ezi Estan ingangarir amiziba ko an garir gumaziba a bagha ghua Mordekai amir arazibar gun a migei. Ezi Kwin Esta digavir kuram gamigha osemegha nighnighava avenge. Egha a korotiar maba Mordekai bagha da amaga danganir uari akuvimin ghaze, an azirakar korotiar maba suegh egh korotiar aghuir kabar aghuigh. Ezi Mordekai ada inian aghua. ⁵ Kamaghin Esta Hatakin diazi an a bagha izi. Hatak ana amizibar garir gumazir mam, atrivim faragha Hatak amisevegha ghaze, a Estan ingangarim damuam. Hatak izezima, Esta anemaga ghaze, ni mangi nguibar ekiamin tiar akamin Mordekai batogh. Egh an azaragh deragh fogh, a manmaghsua arazir kabagh ami?

⁶ Ezi Hatak nguibar ekiamin tongin atrivimin dipenimin tiar akamin ghua Mordekai bato. ⁷ Ezi Mordekai bizir Haman mikemeziba ko a gamiziba ko, Judaba ovengeghti, dagiar Haman mikemezir moghira gavmanin dipenim datighamba,

bar dar gun Hatak mikeme. ⁸ Egha akinafarir me Susan nguibar ekiamin osirigha provinsba bar dar amadaziba, Mordekai dar mam inigha Hatak ganingi. Akinafarir kam Judan gumazamizibagh asighasighamin migirigiaba an iti. Egha Mordekai a migia ghaze, akinafarimin mingarim Esta gegharagh a mikemegh. Hatak Esta mikemeghti a mangi uan gumazamiziba bagh atrivim gaghoniva kamaghin an azaragham, a Estan adarazir apangkuvighti me ovengan kogham.

⁹ Ezi Hatak uamategha ghua bizir Mordekai a mikemeziba, bar adar gun Esta mikeme. ¹⁰ Ezi Esta Mordekai bagha migirigiam uam Hatak ganingizi an a inigha ghua Mordekai ganingi. ¹¹ A ghaze, "Atrivimin akar dikirizir gavgavim kamaghin iti, gumazamiziba bar a gifo. A ghaze, ni tina pura uan nighnizimin atrivimin gansi, tiar akar aven itimin mangighan kogham. Bar puvati. Ni kamaghin damigh ni ovegham. A uabi nin diaghti ni mangiva an ganam. Tuavir vamira kamagh iti, ni aven mangiti atrivim nin ganigh uan golin atrivir fidizim feghti, ni oveghan kogham. Ezi datirighin, atrivim nan diazi ki an ganasa aven ghuzir puvatizi iakinir vamira gifa."

¹² Ezi Mordekai Estan migirigiam baregha, ¹³ a ikaragha nighnizim a ganiga kamaghin a migei, "Ni ghaze, ni atrivimin dipenimin iti, egha ghaze ni deraghvira ikiam. Ni Judaba en min uaghan mizazim iniam. ¹⁴ Ni aghumra kamaghin uabin asugh ikitima, akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham.* Ni oveghti nin afeziamin adarazi uaghan givagham. Eghti tina fogham? Ni ti tizim bagha kantrin kamnin kwinin oto? Ni kwinin otozir bizir kam, ka ti dughiar aghuir nin adarazi osimtizimin iti, ezi kar men akurvaghamin dughiar aghuim."

¹⁵ Ezi Esta a bagha kamaghin akam uam anemada, ¹⁶ "Ni mangi Judan Susan nguibamin itiba bar me inigh me akuvagh,

egh kamaghin damu. Ia aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba, ataghiragh na bagh nighnigh. Eghti ki uan ingangarir amiziba ko e uaghan kamaghira damuam. Eghti bizir kamnin gin, ki atrivim bagh mangam. E fo, ki mangamin arazir kam, kar ki atrivimin akar dikirizir gavgavim abigham. Egh ki kamaghin damigh ovengsi ovegham, akaba pu, a dera."

¹⁷ Ezi Mordekai atrivimin dipenimin tiar akam ategh ghua Esta a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami.

5

Esta, atrivim ko Haman isar ekiam bagh mangasa, atrivimin azangsi

¹ Ezi Esta 3plan dughiabar dagheba ta. Egha bizir kamnin gin a uan kwinin korotiaba aghuigha ghua atrivim iti naghin divazimin boroghin tughav ikia, atrivim apiaghiri naghin gari. Kar atrivim itir danganir ekiam. Ezi atrivim uan dabirabim gaperaghav ikia tiar akamin azenan gari. ² Egha a gari, Kwin Esta azenan tughav ikia egha atrivimin nighnizim gekuigha uabi mikini, ezi a bar a gifonge. Egha atrivim uan golin atrivir fidizim Estan akuigha anemadazima, Esta izava an ruaghativimin suira.

³ Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, "Kwin Esta, manmaghin amizi ni na bagha izi? Ni bizitam gifuegh na bagh izi egh na mikim, eghti ki, ativagha garir nguibamin biziba, ki tongira da abighiva egh akuatam ni daningam."

⁴ Ezi Esta an akam ikaragha ghaze, "O atrivim, datirighin dimangan ki isar mam ni bagh a damuam. Eghti ni ifueghiva, ni ko Haman isar ekiar kam bagh izasa ki nin azangsi."

⁵ Ezi atrivim akar kam gifuegha, Haman bagha akam amaga ghaze, a zuamira izeghiva aning Estan isamin mangiva an azangsizir bizim damuam. Kamaghin amizi, atrivim Haman ko Estan isam bagha ghu.

^{4:14:} Jon 12:27 * ^{4:14:} Estan akinafarimin aven me Godin ziam diborozir puvati, ezi migirigiar otevir kam, "akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham," an akar isin zuimin min iti. A kamagh mikimasa, "God tuavir igharazitam batoghti a en akuragham."

⁶ Egha isamin me wain apa ghua, atrivim ua Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, na mikim. Eghti nguibar ki ativagha garim ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam.”

⁷ Ezi Esta a ikaragha ghaze, ⁸ “Atrivim, ki ti nin damazimin derazi ni na gifonge, egh ni nan azangsizimin gin mangisi ifongeghti, Atrivim ki uam nin azangisi, ki gurumzaraghan isar igharazim ni ko Haman bagh uam a damuam. Ki kamaghin ifonge, gua gurumzaraghan isar kam in ua izam. Dughiar kam in bizir ki ifongegha ni mikimasava amim, ki ni mikimam.”

*Haman Mordekai misueghti
an aremeghasa tuavim akiri*

⁹ Ezi Haman dughiar kam in dagher danganim ategha bar akuegha navir amirizimin zui. Egha a ghua Mordekain garima an atrivimin dipenimin aven zuir divazimin tiar akamin min aperaghav iti. Egha tong dikavigha Haman gifuegha dughiam a ganidir puvati. A tong an atiatir puvati. An ganganir kam Haman gamizi an nighnizim ikuvizi a bar a basemegha puviram atari. ¹⁰ Egha Haman pura uan osimtizim abiragha uan dipenimin ghu. Egha uan namakabar diazi me izi, ezi a uaghan uan amuim Seres mikemezima a uaghan me ko iti.

¹¹ Ezi me otivigha givazima Haman men damazimin uabira uan ziam fe. Egha me migia ghaze, ki dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko, borir aviriba iti. Egha ghaze, atrivim na isa pin na atigha ingangarir ekiam na ganigi. Ezi ingangarir gumazir igharaziba bar nan apengan iti.

¹² Egha Haman ua kamaghin migei, “Kwin Esta, uabi isar ekiam mam gamigha gumazir igharazitamin diazir puvati. An atrivim ko narara inabazima ga ghu. Egha ghaze, guarara gurumzaraghan mangi a ko ua damam. ¹³ Egha ki Judabar adarazir gumazim Mordekain garima, an atrivimin dipenimin tiar akamin aperaghav iti. Ezi nan muriam a bagha bar ikufi. Ezi ki nighnizi, bizir aghuir ki mikemezi kaba pura biziba.”

¹⁴ Ezi Hamanin amuim Seres ko, an namakaba nighnizir mam batogha ghaze, “Ni nighnigh osiman marki. Ni gumazibav kemeghti, me temer ruaritam asaragh, eghti an ruarim 20 mitan tugh. Eghti ni gurum bar mizaraghara mangi atrivim mikemegh egh Mordekai inigh an firim dafagh an eguraghti an aremegh. Ni kamaghin damigh, navir amirizim inigh mangi damam.” Haman migirigiar kam gifuegha gumazibav kemezi, me Mordekai guasa temer mam asara.

**Judaba deravira ikiamin
tuavim bato**

6

(Sapta 6--10)

Atrivim ziar ekiam isa Mordekai ganigi

¹ Ezi dimagarir kamra atrivim deravirama akuizir puvati. Egha akinafarimin aven eghaghanir bizir an kantrin otivizi me osiriziba bagha me migei, eghti me da inigh izi a bagh dar ponam. ² Egha me Biktana ko Teresin eghaghanim dibori, aning atrivimin danganir a itimin garir gumazimning. Gumazir kamning atrivim misueghti an aremeghasa tuavir mam bato. Ezi gin Mordekai aningin nighnizim gifogha aningin gun mikeme.

³ Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “E bizir aghuir manamra Mordekai amizir ingangarir kam bagha a ikara?”

Ezi gumaziba kamaghin migia ghaze, “E bizitam guizbangira a ganigizir puvati.”

⁴ Ezi atrivim kamaghin men azara, “Nan ingangarir gumazitaba dipenir kam in iti, o puvati?” Ezi bar datirighira Haman atrivimin dipenir tiar akamin azenan tughav iti. An atrivimin azaragh egh mangi Mordekai temer a kuazazimin an firim dafagh a guasa. Kamaghin Haman uabi atrivimin dipenimin divazimin aven izi.

⁵ Ezi ingangarir gumaziba an ganigha kamaghin atrivim migei, “Haman izegha givagha ni mizua kagh iti. A nin ganasa.” Ezi atrivim ghaze, a inigh aven izi.

⁶ Ezi Haman aven izima atrivim a migia ghaze, “Gumazir mam iti, ezi ki ziar ekiam a daningasa. Egha ki fozir pu, ki bizir

aghuir manatam a daningam. Ezi nin nighnizim, ki manmaghiram a damuam?”

Ezi Haman uabira uabi ginighnigha ghaze, “Atrivim tinara bizir aghuir kamın a damuam? Ua gumaziba puvati, kar kirara.”

⁷⁻⁸ Egha Haman kamaghın atrivimın akam ikara, “Ni mikımti, me korotiar ni uabi azuim inigh mangi gumazir kam darugh. Egh ni uan hoziar mam inigh, atrivimın dapanir asuam isi hoziamın dapanim uaghan anesingigh. ⁹ Egh ni uan ingangarir gumazir faragh zuitam a miseveghti, a gumazir kam nin korotiamın anesingam. Eghti gumazir kam hoziam daperaghti, nin ingangarir gumazir kam a inigh nguibar ekiamın danganir uari akuvimın mangi. Egh aning mangamin dughiam ingangarir gumazim kamaghın dim mikim, ‘Ia bar gumazir kamın gan. Atrivim ziar ekiam a ganıngi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimın gan!’”

¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha Haman migia ghaze, “Bar dera! Ni zuamira mangi korotiam ko hoziam inigh, egh ziar ekiam Judabar gumazim Mordekai daningigh, a gumazir nan dipenir tiar akamın ingarim. Egh bizir ni mikemeziba, ni bar dar amigh.”

¹¹ Ezi Haman atrivimın korotiam inigha iza Mordekai garu. Ezi Mordekai hoziam gaperazi Haman a inigha ghua nguibar ekiamın uari akuvi naghın ghu. Aning ghuavira ikia Haman kamaghın gumazibar dia ghaze, “Ia bar gumazir kamın gan. Atrivim ziar ekiam a ganıngi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimın gan!”

¹² Aning kamaghın amigha gıvagha, gın Mordekai uamategha atrivimın ingangarim bagha ghu. Ezi Haman bar aghumsigha navim bar a basemezi, a uan guam avaragha ara uan dipenimın ghu.

¹³ Egha a uan amuim ko namakaba bizir a bativizibar gun bar me mikeme. An amuim ko an namakar fofozir avırıba itiba, me kamaghın a migei, “Datirighın nin ziam ko gavgavim Mordekai ni dama a iniasa. A Judan gumazim, ni anebınsi damuva avegham. A ni dikabiragh ni agıvaghham. Eghti ni puram an guraghav ikiam.”

Esta Hamanin gun atrivim migei

¹⁴ Egha me uariv giavira itima, atrivimın dipenimın aven ingarir gumaziba ofiti. Egh Haman inigh Estan isam bagh zuamira mangasa.

7

¹⁻² Ezi kar namba 2ın dughiam atrivim ko Haman ghugha Esta koma api. Me wain apa egha daghemın tongın atrivim uam Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikımasava amim, ni na mikim. Eghti, nguibar ki ativagha garim, ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam.”

³ Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki nin azangsisı, nin ifongiam nan azangsizimın ikiti, ni nan azangsizim ikaragh. Ezi nan azangsizimra kara, ki ko nan adarasi, e ovengan ki aghua. E angamira ikiasa. ⁴ Ki kamaghın oraki, gumazir mam ki uan adarazi ko e misueghti e aremeghamın tuavim atıgha gıfa. Me bar e kuavaremeghasa. Egh me ki uan adarazi ko e isi, pura kalabuziar amiziba ko gumazibar mın ikisi, e iniam, eghti ki ni mikımamın akaba puvatıgham. Ki osımtızim ni danıngan aghua. Ezi me bar e kuvarımasa, kamaghın ki bizir kamın gun migei.”

⁵ Ezi Atrivim Serksis kamaghın oregha Estan azara, “Tina atiatıba puvatıgha, ni migeir bizir kabar amuti da otıvasa. Ezi gumazir kam managh itı?”

⁶ Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Ki Haman migei. A en apanım damu egh e gasıghasıghasa.” Ezi Haman, Atrivim Serksis ko Kwin Esta, aningın guamningın bar aguaghfagha bar atıatingi. ⁷ Ezi atrivim puvıra atara dikavıgha pura dagher dakozim ategha azenan ghua uan dipenimın divazimın aven itir plauan azenimın ghu. Guızbangıra Hamanın ganıganım, atrivim bizir kam bagh osımtızim a daningam. A ua bagh Kwin Esta mikımıva a gaghorasa. A ghaze, an apangkuvım nan iki, egh atrivim na bagh mikımti, a na gasıghasıghan kogham. Kamaghın a dipenimın aven ikiavıra itı.

⁸ Egha a bar osemegha dakozir Esta aperaghav itimın uabi ekunıgha uabın akurvaghasa Esta gaghori. Ezi datirıghıra

atrivim azenimîn ikegha aven iza kamaghîn ganigha, pamten tuaragha miġei, “Gumazir kam ti nan dipenimîn nan damazimîn arazir kurabar kwin damuasa?”

Atrivim mikemezi, an ingangarir gumaziba maghira iza, Hamanin guam avara, arazir kamîn me gumaziba bar men akaghasa, atrivim Haman misueghti an aremegham. ⁹ Ezi atrivimîn dipenimîn ingangarir gumazir mam an ziam Harbona, a kamaghîn miġia ghaze, “Haman temer akinir mam uan dipenimîn boroghîn anesara. Ezi an ruarim 20 mitan tu. A Mordekai dafagh aneguasa ingarizir bizim, gumazir fomira atrivimîn akurazima an ovengezir puvatizim.”

Ezi atrivim akam amaga ghaze, “Ia mangi Haman isi temer akinir kamîn an firim dafagh aneguraghti, an aremegh.” ¹⁰ Ezi me Haman inigha, a Mordekai aguasa asarazir tememram Haman agura. Me kamaghîn amigha ġivazima atrivim navir amirizim isi.

8

Atrivim Judabav ġia ghaze, me uan apanibar midoroziba ikarvagh

¹ Ezi Judabar apanim Haman ovengezir dughiamra, Atrivim Serksis an dipenim ko an biziba bar ada isa Kwin Esta ganingî. Ezi Esta atrivim miġia ghaze, Mordekai na ko e ikizir vamira, a kamaghîn atrivim mikemezi Mordekai iza atrivimîn guamîn tu. ² Ezi atrivim uan dafarimîn ring suegha a isa Mordekai ganingî. Ringîn kam atrivimîn ziamîn ababanim an iti. Ringîn kamra Haman faragha uan dafarim garisi, ezi atrivim a inigha, Mordekai ganingî. Ezi datirighîn Esta Mordekai a misevezima, a Hamanin dipenim ko an biziba bar dagh ativagha dar gari.

³ Egha ġin Esta atrivim bagha ua ghugha, an dagarimningîn boroghîn iri, egha azia temeriba ira iti. Egha a gumazir arazir kurar kam gamiziba bagha atrivimîn azangsisî, eghti an apangkuvim iki me mikemeghti me uam arazir kurar Haman Judabar amuasa mikemezim damuan

kogham. ⁴ Ezi atrivim uan ġolin atrivir fidizim isa Estan amadazima, a dikavigha ghaze, ⁵ “Atrivim, ki ua nin azangsisî, nin ifongiam nan azangsisimîn iki, egh ni na gifongegh, egh ni nan akam gifongeghti, ki nin damazimîn deragham, kamaghîn ni nan azangsisim ikaragh. Egh akinafarir gavgavitam osirigh egh uan nguibar ekiaba bagh ada amadagh. Eghti me fogham, Haman a Agakin adarazir mav, a Hamedatan otarim, a Judabagh asighasighamin nighnizir kam me anetegh a damuan marki. ⁶ Osimtizir kam nan adarazi bativan ki bar aghua. Egh me nan adarazi bar me gasighasighti, nan dabirabim manmaghîn deragh ikivira ikiam?”

⁷ Ezi Atrivim Serksis kamaghîn Kwin Esta ko Judabar gumazim Mordekai miġei, “Gua fo, Haman Judabagh asighasighasava amima, kamaghîn ki tememîn anegurazima an areme. Ezi ki an biziba bar da isa Esta ganingî. ⁸ Ezi datirighîn guarara uan ifongiamîn ġin mangi akatam osirigh uan adarazi Judaba, me bagh anemangisi anemang. Gua akinafarim osiriva nan ziamîn gavgavim ko nan ringîn itir nedazim isi akinafarimîn porogh, eghti nin akaba gavgavim adar ikiam. Gumazamiziba bar fo, akinafarir nan ringîn nedazim itim, tav anebighan gavgaviba bar puvatigham.”

⁹ Ezi Mordekai atrivimîn akinafariba osirir gumazibav keme. Ezi me akinafariba osirigha da isa Judaba ko, gumazir dapanir ekiaba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba ko, 127plan provinsbar garir gumazir ekiaba, provinsin kaba da Indian provinsin ikegha ghua Itiopian provinsin tu, me me bagha vaghvagh da amada. Mordekai osirir gumazibav ġia ghaze, ia da osiriva men nguibabar akabar me osirir arazimîn akaba vaghvagh me bagh da osirigh, egh uaghan Judaba miġeir akamîn me bagh osirigh. Mordekai amir bizir kam, a iakinir namba 3 an ziam Sivan, an 23 aruemîn oto.* ¹⁰ Egha Mordekai atrivimîn ziamîn akinafariba osirigha ġivagha, atrivimîn ringîn nedazimîn dar poke. Egha gumazir

* **8:9:** Judabar kalendan iakinir namba 3 Sivan, kar Pentikosin dughiam. Ezi en iakinimîn dughiar kam kar Mei ko Jun.

akinafariba inigh mangamiba, me hoziar aghuir atrivim in ingangarimram amiba inigha, akinafarir kaba inigha zuamira nguibaba bar dar ghue.

¹¹ Ezi akinafarir kabar osiziribar ave-riabar, atrivim akar gavgavim dar iti. Da kamaghin migia ghaze, nguibar an ativagha garibar aven, Judaba ko misoghsi izi uari uari akiriva uari bagh gan, egh uarir akurvagham. Eghti atrivim garir nguibabar dar midorozir gumazir manaba, me iziva Judaba misoghsi iziti, atrivim Judabar amamangatigham. Eghti me uan ifongiamin gumaziba ko, amiziba ko, boriba ko misogh me agivagh men biziba bar ada iniam. ¹² Egha Haman faragha Persian nguibar ekiamin akar kam akiri, iakinir namba 12, an ziam Adar, an aruer 13in, a Judabagh asighasighasa dughiar kam ati. Ezi bizim ua raghiri, ezi dughiar Haman atizir kamra, Judaba uan apanibav sogham. ¹³ Ezi akinafarir kam a atrivim akar dikirizir gavgavim an iti, egh bar moghira nguibabar mangam, eghti gumazamiziba bar oregh fogham. Eghti Judabar apaniba izi, me misoghamin dughiam, akar gavgavim uaghan men amamangatigha ghaze, Judaba uaghan men midorozim ikarvagham. ¹⁴ Ezi atrivim migeima gumazir akinafariba inigha zuiba atrivim hoziabagh apiagha ivemara bar zuamira ghue. Egha me akar gavgavir kam bar Susan nguibar ekiamin aven uaghan anakuri.

¹⁵ Ezi me Mordekai atrivim korotiar ghurghurim ko blupla a garu. Egha inir pighaghevir ruarir mam uaghan a garu. Egha gin atrivim dapanir asuar aghuim a garu. A uabi asingigha atrivim dipenim ategha azenan zui. Ezi Susan gumazamiziba an ganigha bar akuegha pamten diava arai. ¹⁶ Ezi Judabar naviba derazima me amiragha iti. Me bar moghira bar akuegha fo, me uan apanim abiragha gifa. ¹⁷ Ezi nguibaba ko provinsba bar dar aven atrivim akar gavgavim otozi Judaba bar a baraki. Egha Judaba bizir kam bagha, dughiar kam isar ekiam gamigha avughsa ikia apa bar akuegha iti. Ezi Judabar azenan itir gumazir aviriba atiatigha

iza men tongin ikia Judabar min otiva Judabar arazibar gin zui.

9

Judaba uan apanibagh asighasiki

¹ Adarin iakinimin, an aruer namba 13 oto. Dughiar kamra atrivim faragha akar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, apaniba Judabagh asighasigh me abiraghasa. Ezi puvati, dughiar kam otozi Judaba ua raghirigha me gasighasigha me gafira. ² Dughiar kam atrivim garir provinsbar aven itir nguibaba, Judaba bar dar aven ikia uari akufa. Egha uan apanibar midoroziba ikarvaghasa uariv gia egha biziba akira iti. Ezi atrivim garir nguibabar gumazamiziba bar Judabar atiatigha bizitam me damuan ibura. ³ Egha provinsba garir gumazir dapaniba ko, gumazir aruaba ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, atrivim ingangaribar garir gumaziba, me bar Mordekain atiati. Kamaghin amizi, me bar Judabar akurvasi. ⁴ Kantrin kam gumazamiziba bar fo, Mordekai datirighin atrivim dipenimin aven gavgavir ekiam atrivim apengan a ini. Ezi dughiar kam an gavgavim ekiva ghuavanagavira iti. ⁵ Kamaghin amizi, Judaba uan ifongiamin gin ghua uan apaniba puvira me misuagharisi. Me midorozir sababar suigha me ko uariv sogha me misozi me ariaghiri.

⁶ Egha Susan nguibar ekiamra me gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. ⁷⁻¹⁰ Judaba uaghan Hamanin otarir 10pla bar me misoghezi me ariaghire. Haman a Judabar apanim gamir gumazim, a Hamedatan otarim. An otaribar ziabar kara: Parsandata ko, Dalfon, Aspata, Porata, Adalia, Aridata, Parmasta, Arisai, Aridai ko, Vaisata. Me ariaghirezima, Judaba men bizitam okemezir puvati.

¹¹ Ezi dughiar kamra Susan nguibar ekiamin aven ariaghirezir gumazibar dibobonimin eghaghanim ghua atrivim bato. ¹² Egha gin atrivim kamaghin Kwin Esta migia ghaze, "Susan nguibamra Judaba gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. Ezi Hamanin 10plan otariba uaghan ariaghire. Ezi nguibar ekiar

igharaziba e fozir puvati, ingangarim manmaghin ghuama!”

Egha atrivim ua kamaghin Estan azara, “Ni datirighin bizir tizim uam a gifonge? Ni ifongezir bizim bagh na mikemegh, eghti ki ni danigham.”

¹³ Ezi Esta atrivim ikaragha ghaze, “Ni nan azangsizim gifuegh, egh a ikaragh. Egh Judan Susan itibar amamangatighti me datirighin amizi moghin gurumzaraghan ua kamaghira damu. Egh Hamanin otarir ariaghirezibar kuaba inigh temer Haman asarazimin men firibar afegh me aguigh.” ¹⁴ Ezi atrivim me kamaghin damuasa a ifonge. Egha an akar kam Susan itir Judan gumaziba bagha anemada. Ezi me dughiar kam in azenara gumazibar damazibar Hamanin otaribar kuaba tememin me agui. ¹⁵ Ezi Adarin iakinimin, an aruer namba 14in Judaba Susan nguibar ekiamin uari akufa. Egha 300plan gumaziba nguibar ekiamin me misoghezi me ariaghire. Me ariaghirezima Judaba men bizitaba okemezir puvati. ¹⁶ Ezi atrivim garir provinsin igharazibar itir Judaba, me uaghan uarira uari akuva deravira ikiasa mighigha misosi. Me uan apaniba ko uariv sogha uan midoroziba ikarvasi. Egha gavgavigha misogha egha 75,000plan gumazir men aghuazibav soghezima me ariaghire. Ezi me ariaghirezima me men bizitam okemezir puvati. ¹⁷ Me Adarin iakinimin namba 13in aruemin, me apanibav soghezi me ariaghire. Ezi aruer namba 14in midorozitam uam otozir puvati, ezi Judaba dughiar kam in avughsa bar akuegha isar ekiam gami. ¹⁸ Ezi Judan Susan nguibar ekiamin itiba, me Adarin iakinimin aruer namba 13 ko 14in uan apanibav sogha me agiva ghuavira iti. Egha Adarin iakinimin namba 15in aruemin me avughsa bar akuegha isar ekiam gami. ¹⁹ Bizir kam bagha, Judan gumazamizir nguibar dozibar itiba bar bizir kam ginighnigha, Adarin iakinimin aruer 14in avughsa bar akuegha isar ekiam gamir dughiam. Me dughiar kam in uaghan uan bizir aghuiba uari ikarvagh a uari ganidi.

Me Purim arizir isar ekiam

²⁰ Ezi Mordekai bizir otivizir kaba bar ada osirigha givagha, Persian nguibar Judaba itibar ada mangi. Nguibar roghira itiba ko saghon itiba uaghara. ²¹ Egha a me migia ghaze, Adarin iakinimin namba 14in aruem ko 15in aruem, kar ia zurara bar akuegh ikiamin dughiam. ²² Aruer kamningin Judaba uan apaniba agifa. Ezi iakinir kamra men osimtizim ko arareba gifa, ezi Judabar naviba derazi me bar akonge. Ezi Mordekai me migia ghaze, ia isar ekiabav kim dar amu egh dar iki. Egh dagher aghuiba uari ikarvagh uari daning, egh gumazir biziba puvatiziba ia uaghan biziba me daning. ²³ Ezi Judaba Mordekai me mikemezi moghin ami. Ezi dughiar kam in azeniba vaghvagha me avughsa ikia isam gamuava apa, egha biziba uari ikarvagh a uari ganidir arazir kam, a men arazir me zurara damuamin min oto.

²⁴ Me fo, fomira Judabar apanim gamir gumazim Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. A Judabar apanim gamua, egh me misueghti me arimighirasa fofoghasa ikararer mam gamua egha dughiar mam bato. Ezi Hibrun akam me fofoghasa ikararem gamimin mingarim kamakin, dughiar kam “Purim,” a garisi. Dughiar kam, Haman Judaba bar me gasighasighasa a diboro.

²⁵ Ezi Esta atrivim bagha ghuzi atrivim akinafarir gavgavim osiri. Egha ghaze, “Fomira Haman Judaba bar me gasighasighasa akam ati, ezi datirighin osimtizir kamra uamategh izi a bativam.” Ezi me temer an asarazimram aneguragha, uaghan an otariba gui. ²⁶ Egha me bizir me bativizir kabagh nighnigha kamaghin ami. Ezi Mordekai akinafarim amaga ghaze, me dughiar kam in avughsam. Ezi kamaghin, me avughsazir dughiar kamning dibora ghaze, “Purimin Dughiar Ekiam.” Ezi ziar kam Purim, an mingarim kara, Satun Ikararem. ²⁷ Ezi Judaba dughiar kam gamizima, a me azenibar zurara damuamin arazimin min iti, eghti men ovavir borir gin otivamiba ko gumazamizir igharazir Judabar aven izamiba uaghan arazir kam in gin mangam.

Egh azeniba bar, dar dughiar pumuningin Judaba Mordekai me mikemezir dughiar kam ginighnigham. ²⁸ Egha me ghaze, Judan adarazir aven dipeniba vaghvagh men ovavir borir gin otivamiba ko, gumazamizir provinsba bar dar itiba ko, nguibar bar ekiabar itiba bar, me Purimin dughiam ginighnigh egh azeniba bar me avughsam.

²⁹ Egha Abihailin guivim Kwin Esta, ko Mordekai, aning akinafarir igharazir mam osiri. Ezi Purimin Avughsamimin migirigiam an iti. Ezi akinafarir kamin Kwin Esta migia, Mordekai faragha uabira osirizir akinafarim, gavgavim a ganidi. ³⁰ Egha aning Judan 127plan provinsin Persian kantri aven itiba bagha akinafarir kaba amangi. Akinafariba kamaghin migia ghaze, “Ua midoroziba puvati, ezi ia bar guizbangira naviba amiragh dabirabir aghuimin iki. ³¹ Egh ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia Purimin Dughiar Ekiaba dar suighvira iki. Mati ia faragha arava naviba osiava dagheba ataghirazir arazimin gin mangi. Ki Mordekai ko Kwin Esta, ga akar gavgavir kam bar moghira ia ganingi.” ³² Ezi Estan akar a Purimin Dughiar Ekiam bagha mikemezim gavgavim Purim ganidi. Ezi me akinafarir mamin an osirigha anetizima a iti.

otivamiba men dabirabim deraghvira iki mangivira ikiam.

10

Atrivim Serksis ko Mordekai ziar ekiam iti

¹ Ezi Atrivim Serksis ongarir dadarimin boroghin itir gumazamiziba ko, uan kantrin aven itir gumazamiziba inigha, me gamizi, me a garir nguazibar ingara iti. ² Ezi bizir ekiaba ko bizir aghuir atrivim amiziba ko, migirigiar arazir a Mordekai gamizi a gumazir ekiamin otoziba, me bar da isa Persian atriviba ko Midian atrivibar akinafaribar ada osiri. ³ Ezi Judan gumazim Mordekai a uabi atrivimin apengan ikia ingari, ezi Atrivim Serksis uabira an gumazir dapanimin iti. Ezi Judaba bar a gifuegha an ziam fe. Ezi a ingangarim gamima Judabar dabirabim bar dera. Kamaghira, me atiatingan kogham. Eghti men ovavir borir bar gin

Jopin Akinafarim

O Jop

Akar faragha zuim

Jopin Akinafarim, arazir aghuibagh amir gumazir mam geghari, gumazir kam osimtizir ekiam bato. An boriba bar ariaghire, ezi an bulmakauba ko bizir maba saram ovenge. Egha gin, a uabi arimariar ekiam bato. Kamaghin amizi, Jop osimtizir ekiamin aven ikia an navim bar osemi, ezi an namakar 3pla an apangkuvigha izava a ko iti. Egha Jop uan namakaba ko me osimtizir a batozir kam in mingarim bagha migirigiar ruarim gami.

Jopin namakaba Israelian nighnizir ghurimin gin zui. Me ghaze, gumazir arazir aghuibagh amibara, God deravira me gami. God osimtizim gumazim daningti, e fogh suam, gumazir kam arazir kuram gamizi, God an arazir kuram akirasa osimtizim a ganidi. Kamaghin Jopin namakar 3plan kaba ghaze, Jop uan arazir kuram ateghti, God faragha a gami moghin, ua deraviram a damuam. Ezi Jop kamaghin fo, a gumazir Godin damazimin derazim. Egha Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvatizi, God osimtizir kaba a ganingi.

Jop puvira God a gamizir bizir kabagh nighnigha, azangsizir ekiaba iti. Ezi da kamakin, "Godin Araziba manmaghin ti? An arazir aghuibaram ami, o? Nighnizir gavgavim Godin ikia an apengan itir arazim, an daghem manmaghin gumazamizibar ikirimirim bativam?" Jop uan nighnizir gavgavim ataghizir puvati, egha a uan azangsiziba God damuan atiatir puvati. Jop, ziar aghuir kam, Godin damazimin derazir gumazim, a uam a iniasa bar ifonge.

God deragha bighavira Jopin azangsizir gavgaviba ikarazir puvati. Egha a uan gavgavir ekiam ko uan fozozir ekiam Jopin aka. Ezi Jop, Godin migirigiar kam baregga ghaze, ki paza God gami.

Nan aningagharim bar ekefe, ezi ki akar kurabar ni mikeme.

Akinafarir kam, bar abuan, God ua deravira Jop gamigha, Jopin namakabar atari. Nighnizir me Jopin osimtizimin mingarim gata mikemeziba, da derazir puvati. Akinafarir kam kamaghin en akakasi, e kamaghin mikiman kogham: E Godin nighnizim ko araziba bar moghira dagh fogha gifa. God an Ekiam. Ezi an nighnizim ko fozozim, e gumazamiziba, en nighniziba ko fozoziba bar dagh afira.

Jop dughiar kuram bato

(Sapta 1--3)

God ko Satan, Jopin arazibav gei

¹ Bar fomira, Usin nguazimin itir gumazir mam, an ziam Jop. A gumazir bar aghuim, egha Godin damazimin arazir kuratam itir puvati. A Godin atiatia an apengan ikiava an ziam fava, zurara akirim arazir kurabagh asi. ² An amuim a bagha otarir 7pla ko guivir 3pla bate. ³ A uaghan 7,000plan sipsipba ko, 3,000plan kamelba ko, 1,000plan bulmakauba ko 500plan donkin amebaba iti. Egha a ingangarir gumazir aviriba ko ingangarir amizir aviriba iti. Bizir kaba bagha gumazamiziba bar an ziam fe, ezi a kantrin aruem anadi naghin itibar gumazibagh afiragha ziar bar ekiam iti.

⁴ Ezi Jopin otariba zurara ghua dughiar me vaghvagha uari bagha misevezibar, uan dipenibar isar ekiabagh ami. Men tav isam damuamin dughiam, a uan aveghbuaba ko, uan amizir 3plan diaghti me izi a ko damam. ⁵ Isabar dughiar girara, Jop zurara akaba amadima, me an dipenimin izi. Egha me Godin damazimin zueghasa, a me bagha ofabagh ami. A bar mizaraghara dikavigh vaghvagh me bagha asiziba bar isia mighirir ofabagh ami. A zurara arazir kam gami. A kamaghin nighnisi, me ti uan navir averiabar aven ti arazir kuram gamua paza Godin mikemeghama. Egha nighnizir kam bangin, a me bagha ofabagh ami.

⁶ Dughiar mam in Godin Nguibamin itir enselba iza Ikiavira Itir Godin damazimin

uari akufa. Ezi Satan uaghan iza men tongin iti. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an azara, “Ni managh ikegha izav oto?”

Ezi Satan kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamın danganiba bar dar mangigh izegh gami.”

⁸ Ezi Ikiavira Itir God Satanin azara, “Ni ti nan ingangarir gumazim, Jopin ganiz, o? Jop, a bar gumazir aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan atiatiava nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamın danganiba bar gumazitam an min itir puvati.”

⁹ Ezi Satan kamaghin Godin akam ikaragha ghaze, “Ni deravira Jop gami, kamaghin a ni baghavira iti. Ni ghaze, Jop nin dafarimin bizir aghuitam inighan kogh, egh ti nin apengan ikiam, o? Ki ghaze, ti puvatigham. ¹⁰ Ni zuraram a ko, an amuiroghboriba ko, an biziba deravira dar gari. Mati, gumazim divazir bar gavgavimin aven iti. Ni zurara deraviram a gamua bulmakauba ko asizir aviriba a ganingizi, da a itir nguazim bar a gizifa.

¹¹ Kamaghin, ni uan agharim aminegh, a da bizir aghuir kabagh asighasigh da agivagh, egh ni ganti an akar bar kurabar ni mikimam.”

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “Ni gan! Ki bizir aghuir kaba bar da isa nin agharim gati. Ni an biziba manmaghin dar amusi, dar amu. Egh Jop uabi, ni paziva a damuan marki.” Ezi Satan Ikiavira Itir Godin akam baregha anetegha ghu.

Dughiar namba 1in Satan osimtizim Jop ganingi

¹³ Dughiar mamın, Jopin otariba ko guiviba, me uan avebamin dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api. ¹⁴ Ezi ingangarir gumazir mam ivegha Jop bagha izegha kamaghin a geghari, “E akunimin ingarima, bulmakauba nguazim abizima, donkiba men boroghira graziba api. ¹⁵ Ezi Sabean gumaziba zuamiram

otivigha uan midorozir sababar ingangarir gumazirav soghezi me ariaghire, ezi me bulmakauba ko donkiba inigha ghue, ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

¹⁶ Gumazir kam migiavira itima, ingangarir gumazir igharazim otogha iza kamaghin migei, “Onimarir dafam, Godin avimin min overiamin ikegha taghtagha izaghira, sipsipba ko dagh eghuvir ingangarir gumaziba bar men isizi, me ariaghire. Ezi ki uabira osimtizir kamın miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

¹⁷ Gumazir kam migiavira itima, ingangarir gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin migei, “Kaldian 3plan gumazir okoruaba iza nin kamelba okemegha, nin ingangarir gumazirav soghezi me ariaghire. Ezi ki uabira ki miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

¹⁸ Gumazir kam migiavira itima, ingangarir gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin migei, “Nin otariba ko guiviba, nin otarir ivariamın dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api. ¹⁹ Ezi aminir dafam zuamira dikavigha gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha iza, me itir dipenimin 4plan mikebabagh ivarazi, a dipirigha me misoghezi, me ariaghire. Ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

²⁰ Ezi Jop kamaghin oregha bar osemegeha, dikavigha uan korotiar ruarim abigha uan dapanim gise. Egha Godin damazimin tevimming apirigha, uan guam nguazim mituagha Godin ziam fe. ²¹ Egha a kamaghin migei, “Nan amebam na batezir dughiamın, ki bizitam inigha izezir puvati. Ki bibiamra ize. Egh kamaghira, ki aremegh pura mangam. Ikiavira Itir God uabi bizir kaba na ganigha, egha datirighin ua da ini. Kamaghin, ki an ziam fe.”

²² Egha osimtizir kamın aven, Jop paza Godin mikemegha arazir kuratam gamizir puvati. An akatam God gasir puvati.

2

Dughiar namba 2 Satan osimtizim Jop ganingi

¹ Dughiar igharazir mam, enselba ua iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan iza uaghan men tongin ti. ² Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni managh ikegha izav oto?”

Ezi Satan kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamın danganiba bar dar mangigh izegh gami.”

³ Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni nan ingangarir gumazim Jopin ganiz, o puvati? A gumazir bar aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamın danganiba bar, gumazitam an min itir puvati. Ezi ni na apezepera na abirazi, ki ni ataghizi ni puram osimtizim a gati. Ezi a na ataghizir puvati. A fomiram ami moghin nan gin ghua kamaghira iti. An arazir kuratam gamir puvati.”

⁴ Ezi Satan kamaghin a ikaragha ghaze, “Guisi? Ki ghaze, gumazitam deravira ikisi, uan biziba bar da ateghiva ua uan ikirimirim givezam. ⁵ Kamaghin, ki ghaze, ni uan agharim aminegh an namnam ko agharibagh asighasigh, egh ni ganti, an nin damazimin bar pazivira ni mikemegham.”

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “A dera, ki a isa nin agharim gati. Ni arazir manamin a damusi ifuegh, ni a damu. Egh ni a misueghti an aremeghan bar marki.”

⁷ Egha Satan Ikiavira Itir God ategha azenan ghua duar bar gavgaviba Jopin mikarzim gariki. Da an dagarimningin apengan ikegha ghua an dapanimin tu.

⁸ Ezi Jop dikavigha nguibar ekiamin azenan, uan osimtizim akaghasa danganir me bizir kuraba makurimin ghua, averenimin tongin aperaghav iti. Egha nguazir miner akuar mamın suiragha uabi isavira iti. ⁹ Ezi an amuim ghua an gara kamaghin a migei, “Manmaghin amizi ni Godin suiraghavira iti? Ni anetakigh, egh an ziam gasighasigh, egh aremegh.”

¹⁰ Ezi Jop kamaghin uan amuim ikara, “Bar puvatigham. Ni amizir onganir mamın min migei. E bizir aghuariba God dama da isi. Egh manmaghsu an osimtiziba uaghan e daningti, e da inian kogham?”

Guizbangira, osimtizir kaba Jop bativizir dughiamin aven, an akar kuratam God mikemezir puvati.

Jopin namakar 3pla izava an gari

¹¹ Ezi Jopin namakar 3pla, osimtizir kurar a batozim baregha, a bagh mangi an ganasa akam misoke. Men ziabar kara: Elifas a Teman nguibar ekiamin gumazir mam, ezi Bildat a kantri Suhan gumazir mam, ezi Sofar a kantri Naman gumazir mam. Me dikavigha uan nguibaba ategha uari akuvagha Jopin apanguva gavgavim a daningasa zui. ¹² Me izavira ikia saghuiamin tuivigha an garima, an mikarzim bar ikuvizi, me deraviram a gifozir puvati, a guizbangira Jop o, gumazir igharazim. Egha me puvira pamten azia, uan korotiar ruariba abigha nguazir mineziba isa pin da akurima, da izaghiri men dapanibagh isin iri. ¹³ Egha me a ko 7plan arueba ko 7plan dimagaribar nguazimin apiaghav ikia garima, a mizazir dafam isi. Kamaghin amizi, me a ko migirigiar tam gamir puvati.

3

Jop dughiar amebam a batezimin atara migei

¹ Egha 7plan dughia bar gin, Jop bizibav gia amebam a batezir dughiam pazava a migei. ² A kamaghin migei:

³ “Kamaghin deraghai, dimagarir nan afeziam ghua nan amebam koma akuizi, a nan navim asangizim, God dughiar kam bar a kuavaremeghai.

Dughiar amebam na batezim, a dughiar kam bar a gin amadaghai.

⁴ God dughiar kam gamizi a bar mitarmangizi deraghai.

Pin Itir God, aruem ataghizi, a dughiar kam gisiraghan kozi deraghai.

- ⁵ A dughiar kam gamizi a bar mitarmegha, ghuariar piziba overiam avaraghiva aruemin angazangarim bar anepazazi, kamaghin deraghai.
- ⁶ Dimagarir ki borimin otozi amebam nan navim adaimin, mitarmer dafam anevarazi deraghai.
God dimagarir kam kalendan dughiabar tongin anetizir puvatizi deraghai.
Kamaghin, gumazamiziba iakinibar aruer igharazibar tongin a diborir puvatighai.
- ⁷ Gumazamiziba uarir ikiava bar akongezir arazim dimagarir kamin a gamizir puvatizi, deraghai.
Dimagarir kamin amiziba boriba batezir puvatizi, kamaghin deraghai.
- ⁸ Ki ghaze, gumazamizir akavsiabar ongarimin itir bizibav geir gavgavim itiba,
ko gumazir asem Leviatan fer gavgavim itiba,
me akar kuraba dughiar kam ganingizi, ti deraghai.
- ⁹ Dimagarir kamin aminim pirigha mamaghira itima, aminim itir mikovezir anadiba isian koghai,
ezi aminim itir angazangarir faragha otivim otoghan koghai, kamaghin deraghai.
- ¹⁰ Dimagarir kam, nan amebamin borir mitarim dukuazir puvatizi, ki datirighin osimtizir dafamin aven iti.
Kamaghin, ki ghaze, dimagarir kam ikuvigha deraghai.
- ¹¹ “Manmaghsua, ki uan amebamin navir averiamin itir dughiamin aremezir puvati?
Manmaghsua, amebam na batir dughiamin, ki aremezir puvati?”
- ¹² Tizim bagha amebam na isa uan apozim gatigha
otem na ganingi?
- ¹³ Ki ovegha datirighin ti navir amirizimin ikia,
egha akuava avughesai.
- ¹⁴ Ki ti atriviba ko men fofozir gumazibar min aremegha avughsa deravira ikiai.
Me nguibar ekia ikuviziba uari bagha ua deraghavira dar ingarigha gifa.
Egha me uaghan ariaghiregha, datirighin avughsa iti.
- ¹⁵ Gumazir aruar gol ko silvan uan dipenibagh arighizi, da bar izivaziba,
me datirighin bar ovea ghue.
Ki men min deravira dakuasa.
- ¹⁶ Kamaghin deraghai, ki amebamin navir averiamin aven aremegha,
aruemin angazangarimin ganighan koghai.
- ¹⁷ “Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, gumazir arazir kurabagh amiba datirighin arazir kabagh amir puvati.
Ezi gumazamizir amiraziba deraghaviram avughsi.
- ¹⁸ Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziaba datirighin amiraghirigha nimira iti.
Me uan gumazir me dikabira men garibar dimdiaba barazi puvati.
- ¹⁹ Danganir kamin, gumazamizir guar aviriba iti.
Gumazir kiniba ko gumazir ziaba itiba, me bar moghira an iti.
Danganir kamin, pura ingangarir gumazir kiniba, me ua uan gumazir men garibar apengan itir puvati.
Me firiaghiregha gifa.
- ²⁰ “Ki kamaghin azai, God gari, gumazamiziba osimtiziba ko dughiar kurabar itima,
a tizim bagha me ataghirazima me angamira iti?”
- ²¹ Gumazamizir kabanang aremeghasa bar ifonge, ezi ovevem me bativir puvati.
Me ovevem buria puvira ingari,
mati me nguazimin modozir bizir ivezir bar pin kozim bagha nguazim gutui.
- ²² Me ovevem batozir dughiamin,
me matmatiamin gara bar akonge.

²³ God gumazir kabar tuaviba bar ada piri, ezi me mangamin tuaviba monge.
Ezi me fozir puvati, me manmaghin damuam.
Ki kamaghin azai, Tizim bagha God me ataghizi ikirimirir angamira itimin angazangarim men iti.

²⁴ “Nan navir averiam ara mamaghira iti, ezi ki dagheba apir puvati.
Ki pazavira uabi baragha, zurara diava arai.
Ezi nan navir osimtizim, mati dipam afemozibagh izivagha emira zui.

²⁵ Guizbangira, bizir ki atiatiba, da na bativigha gifa, egha na gasighasisi.

²⁶ Kamaghin, ki navir amirizimin itir puvati.
Egh nimira daperagh iki avughsan kogham.
Bar puvati. Osimtizimra na gizifa.”

Elifasin migirigiar faragha zuim

4

(Sapta 4–5)

God gumazir aghuibar akurvagha, gumazir kuraba dikabiri

¹ Ezi Elifas, Jopin migirigiam baregha kamaghin migei:

² “Jop, ki tong mikemegham.
Ki ni mikimti, ni nan ataram, o puvatigham?
Ki pura ikian kogham.

³ Ni oragh. Ki fo, ni nighnizir aghuiba gumazamizir avirim ganingi, egha gavgavim gumazamizir osimtizibar aven itibagh aningi.

⁴ Gumazamizir osimtizibar aven ikia ireziba, ni migirigiar aghuiba me ganiga, ua me ghufezi me tuivigha gavgafi.

⁵ Ezi noka, datirighin dughiar kuram ni batozi, ni digavir kuram gamigha atiatia nin nighniziba ikufi.

⁶ Ni nighnizir gavgavim Godin ikiava, an ziam fava, an atiatia an apengan iti.

Ni zurara arazir aghuibagh amir gumazim.
Kamaghin datirighin, ni nighnizir bar gavgavim an iki, egh a mizuamti a nin akuragham.

⁷ “Jop, ni nighnigh, gumazir arazir aghuibagh amua, egha osimtizitam gumazitam gatizir puvatizitam, osimtizitam batogha aremez, o?
Ti Puvati.

⁸ Ki gari, gumazir arazir kurar aviribagh amiba, gin osimtizir aviriba ko dughiar kuraba me batifi.

Egha mati, gumazim azenimin ingarigha dagher aghuim azenimin anekaragha dagher aghuim asi.
Ezi gumazim dagher kuram akaragha, dagher kuram asi.

⁹ Gumazir arazir kurabagh amiba, God men aningagha me gasighasigha bar me a gefi, mati aminir gavgavim ivaima, avim ruarimin itir temebar isia bar da gifa.

¹⁰ Gumazir kuraba gumazir igharazibagh asighasizir dughiabar me bar akonge, mati laionin gavgaviba, me asizim misoghezir dughiamin pamten tiarim akara dazeri.

Ezi God gumazir kaba abira, egha puv me gasighasisi.

Ezi me mati atariba dipiraghirezir laionba, me uam asizibav soghti da arimighiran gavgaviba puvati.

¹¹ Kamaghin amizi, me mati laionin gavgaviba dagheba puvatigha ariaghiri, ezi dar nguziba tintinibar zui.

Ezi kamaghira, gumazir arazir kurabagh amiba arazir kamra me bativam.”

Godin damazimin gumazitam derazir puvati

¹² Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze:

“Dughiar mam sighsirir akar mam mogomemin iza nan kuarim giraghu.

- 13 Gumamaziziba dimagarimin pamten akuir dughiamin, ki migirigiar kam ini.
Ki akuava onanigha itima nighnizir avirim tintinimin nan dapanimin aven izi.
- 14 Dughiar kamın, atiatim na avarazi, nan mikarzim nighava agoi.
- 15 Ezi aminir muziarim iza nan guam seregha zui.
Ezi ki puviram atiatima nan mikarzimın ariziba dikafi.
- 16 Ki bizir mamın garima, a nimira tughav iti.
Ezi ki deragha fozir puvati, kar bizir tizim.
A nimira tughav ikia niginiba puvati.
Ezi tiarir dozim kamaghın migei,
- 17 ‘God gumamazizibar ingarizi me an apengan iti.
Kamaghın, tav ti Godın damazimın deraghan kogham.
A ti Godın mirara zueghan kogham. Bar puvati.
- 18 E fo, enselba God ko ikiava an ingan garim gami.
Egha dughiar maba me deravira uan ingan garim gamir puvati.
God men arazir mabar garima, da derazir puvati.
- 19 Ezi gumamaziziba, me nguazir kamın bizir kiniba.
Ezi ni ti ghaze, me enselbagh afiragh Godın damazimın deravira ikiam? Puvatigham.
God nguazim inigha gumazibar ini-vafizibar ingari,
ezi me zuamiram ariaghiri, mati gumamaziba bughiraviaba dikabiri.
- 20 Gumazim mizarazimın deravira ikegh egh guaratizimın ovegheti,
gumamazizir igharaziba uam a ginighnighan kogham.
- 21 Gumamaziziba tighar nighnizir aghuim ko fofozim iniamin dughiamin, ovevem zuamira me bativima, gumazir igharaziba men bizir aviriba isi,

mati gumazim averpenim ikezir beniba firizi a zuamira degiaghiri.’”

5

¹ Egha Elifas ua kamaghın migia ghaze:

- “Jop, ni akurvazim bagh dim!
Tina nin tiarim baregh izam? Ti puvatigham.
Enselin tam ti nin akurvaghasa nighnisi o?
- ² Gumazitam onanigh nighnizir aghuim puvatigh arazir aghuim damuan koghiva,
zurara navim ikuv aningaghiti, an arazir kam a damuti an aremegham.
- ³ Ki gari, gumazir onanir arazir kurabagh amiba, me deraghavira uan danganibar iti,
ezi ki zuamira me gasighasighasa Godın deima, a me gasighasiki.
- ⁴ Egheti men boriba deravira ikiamin tuaviba puvatigham.
Egheti kotin aven gumazir kuraba me abinamin dughiamin, namakar kotin aven men akurvaghamiba puvatigham.
- ⁵ Gumamazizir dagheba puvatigha kuariba piriba,
me izi gumazir kurar kabar azenibar dagheba iniam.
Egh me uaghan benir ataghataribar aven itir dagheba sara iniam.
Egh me uaghan men dagiaba ko bizir igharaziba sara inisi nighnigham.*
- ⁶ E fo, arazir kuraba ko osimtiziba, daghebar min nguazimın anagav otivir puvati.
Bar puvati.
- ⁷ E gumamaziziba, e uari osimtizir e bativibar mingariba.
E uari osimtizibagh amima, da otifi, mati itam isia afuaghira, avir muziaribagh asavamadi.”

God dughiar kuramin, ni geghuvam

⁸ Egha Elifas migia ghua ghaze:

4:13: Jop 33:15 * 5:5: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

“Ki ti ni aragha, osimtizir ekiaba atera ikiai,
ki da agivasa God gakaghora a ko
migiai.

⁹ A digavir kuram gamir bizibagh amima e
da tuisighan asa.

Da bar en nighnizibagh afirazi, e der-
agha dagh fozir puvati.

¹⁰ An amozim amadima,
a nguazim giza dipam isa azeniba ko
bizibagh anidi.

¹¹ A ziar ekiaba, ziaba puvatizir gumaza-
mizibagh anidi.

Egha azia naviba ikuvir gumazamiz-
ibar arareba agiva me gamima,
me ua deragha bar akuegha iti.

¹² “Ifavaribagh amir gumazamiziba,
a men nighniziba onganim dagh anidi,
ezi me damuasa ifongezir arazibagh
amir puvati.

¹³ Gumazamizir maba pazi igharaz
darazir amuasa, arazir kurar guar
aviribagh nighnisi,
ezi God men arazir kabagh amima da
meraram asighasisi.

Mati gumazim asizim bagha ivem atigha,
egha a uabi ivemin aven ghu.

Egha bizir me damuasa migeiba, da
pura ghua gifa.

¹⁴ Men nighniziba bar davdavizi, me
bizitam damighan kogham.

Aminim tiraghti aruem bar anangti,
me mitarmer ekiamin iti moghin, me
tuavir zuimin ganan kogham.

¹⁵ Ezi God gumazamizir biziba puvatizibar
akurvasi.

Ezi gumazir ekiar gavgaviba itir kaba,
me pura biziba,

me onganarazibagh amir gumazamiz-
ibagh asighasighan kogham.

¹⁶ Kamaghin, onganarazibagh amir gu-
mazamiziba nighnizir gavgavim
Godin ikia, uarir akurvaghasa a
mizua iti.

Eghti gumazir arazir kurabagh amiba
pazi me damuan kogham.

¹⁷ “Ni oragh. Godin Gavgaviba Bar Itim,
gumazitamin arazim akirmighti, gu-
mazir kam, a bar akongegham.

Kamaghin amizi, God ti ni akirmighasava
ami,

ezi ni an aghuzir akaba baragh
egh akirim ragh a gasan marki.

¹⁸ E fo, God osimtizim ko mizazim gumazi-
tam danigh,
egh a damighti, a gin ua ghuam-
aghegham.

¹⁹ Dughiar bar aviriba, a nin ganti,
ni osimtizimin aven ikiti, a nin
akuragham.

Eghti bizir kuratam ni gasighasighan
kogham.

²⁰ Eghti mitiriar ekiamin dughiamin, a
dagheba ni daningti, ni deraghvira
ikiam.

Egh midorozimin dughiamin a ni
geghuvti, nin apaniba ni misueghti
ni aremeghan kogham.

²¹ “Apaniba akar ifavaribar nin ziam
gasighasighsi damuti, God nin
akuraghti, men akaba ni abiraghan
kogham.

Eghti bizir kurar ni gasighasighamiba
otivti, God ni geghuvti, ni atiatingan
kogham.

²² Mitiriar ekiamin dughiam ko dughiar
kuramin, God ni geghuvam, eghti ni
navir aghuim iki bar akuegham.

Egh ni nguazir kam in itir asizir atiabar
atiatingan kogham.

²³ Egh nin azenir ni ingarim, dagiatam an
aven ikian kogham.

Eghti asizir atiaba ni ko navir
amirizimin iki deraghvira ni ko
ikiam.

²⁴ Eghti ni fogham, nin biziba bar der-
aghvira iti,
egh ni navir amirizimin iki uan purir-
penimin aven daperaghiv ikiam.

Egh ni ganti, nin sipsipba bar ikiti,
tam oveghan kogham.

²⁵ Ni uaghan kamaghin fogham, nin boriba
bar avirasemegham.

- Nin ovavir boriba avirasemegh, tintibar nguazimin grazibar min ikiam.
- 26 Egh ni gavgavigh iki mangi bar ghurighiva, ovegham, mati rais aghoramin dughiam otozi, gumazamiziba rais aghora an oviziba isi.
- 27 Jop, ni oragh. E deravira bizir kabagh nighnigha kamaghin fo, da bar guizbangira. Migirigiar kam, ki nin akurvaghasa a gami, ni deravira kuarim atigh migirigiam baregh, nighnizim inigh.”

Jop Elifasin akam ikara

6

(Sapta 6--7)

Jop mizazir ekiam isavira iti

- 1 Ezi Jop kamaghin Elifasin akam ikarvasi:
- 2 “O, ki uabin apangkufi. Ki ti uan navir osimtizim ko osimtizir na batoziba bar da isi, skel tam datigham!
- 3 Guizbangira, nan osimtizir kurar kaba, ongarir dadarimin itir gigimin osimtizim, bar a gafiragham. Kamaghin amizi, ki atarava migirigiar aviribagh ami.
- 4 Godin Gavgaviba Bar Itim, barir marasinin kuram itibar na gasi. Marasinin kurar kam nan namnamin aven ghuzi, nan nighnizim ikufi. God atiatim na daningamin bizir guar aviriba amadi.
- 5 “Donkin atiaba ko bulmakauba, damamin graziba ikiti, da diman kogham. Bar puvatigham.
- 6 Eghti dagher isingtiziba puvatiziba, e ti pura dar amam o? Puvati. E faragh amangsizim dar atigh, egh dar amam. Ezi tuarir aroriamin dipar kinim a isingiz o? Bar puvati.

- 7 Nan navir averiam dagher kamaghin garibagh ifongezir puvati. Da mati nan damazimin bar ikuvizir dagheba.*
- 8 “Oio, ki kamaghsua, God nan azangsizim baregh, nan azangsizimin mirara bizir kam damuam.
- 9 Ki kamaghsua, God na dikabiragh pamten na misoghti ki aremeka.
- 10 Ki fo, ki akirim ragha Godin akam gasarazir puvati, a Godin Bar Zuezim. Kamaghin, ki mizazir ekiam isa aremeghamin dughiam, ki kamagh mikim suam, a dera, pura bizim, ki bar akuegh uabi fi uabi akunam.†
- 11 Nan gavgaviba bar gifa, ezi bizir aghuir manatam uam na bativsi ki a mizuamam? Egh ki bizir tizim bagh ua iki navir amirizim ikiam? Nan ikirimirim givaghti, deragham.
- 12 Ni ghaze, nan gavgavim ti, bras ko dagiamin min iti, a? Bar puvati.
- 13 Bar guizbangira, nan gavgavim bar givazi, ki manmaghin uabi uabin akurvaghamin bizitam damuam? Bar puvati.
- 14 “Gumazim osimtizir ekiam itir dughiam, an namakar aghuiba a ko ikia bar an apangkufi. Arazir kam dera. Gumazamizir uan namakabagh ifongezir puvatiziba, me uaghan Godin Gavgaviba Bar Itimin atiatia an apengan itir puvati.‡
- 15 Ki garima, ia nan namakaba ia bar deraghavira na gifari. Ia mati amozim izi puvatizi daghuriba dake.
- 16 Amozir dughiamin daghuriba izevegha pamtemin emiri.

* **6:7:** Ves 5 ko 7 ghaze, Jop kamaghin akar isin zuim gami, Elifasin akam tong nan akurvazir puvati, mati daghem isingizir puvati. Kamaghin amizi, ki uan akabar gun migiavira iti. † **6:10:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. ‡ **6:14:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

17 Egha aruemin dughiamin daghurir kaba bar dakegha dipaba puvati.

18 Dughiar maba gumaziba uan kamelin biziba ateriba ko, tuaviba ataghiragha tuavir igharazibar zui.

Egh me dipaba puvatigh, tuavim ategh mangi daghurir kabar dipaba buriam.

Eghti dipar kaba dakeghti, me pura gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangi arimighiregham.

19-20 Teman nguibar ekiamin gumaziba ko Sabean gumazir biziba amadiba, uaghan kamaghiram ami.

Me ghaze, dipaba daghurir kabar ikiama, egh me uan kamelba inigh mangiti me dipabar amam.

Ezi me daghuribar garima, da bar dakezi, me digavir kuram gami.

Egha men nighniziba bar derazir puvatigha okam nighnisi.

21 Ia ti uaghan daghurir dakezir kabar min ami.

Ki ghaze, ia ti nan akurvaghasa ize, ezi ia nan garima, ki ikuvigha itima, ia bar puviram atiati.

22 Manmaghin ami?

Ki fomira bizir aghuitam uabi daningasa ti ian azara?

O, ki ti dagiabar uabin akurvaghasa gumazir igharazibar azagsighasa, ia apezepere?

23 O, ki ti apanibar dafaribar uabi iniasa ian azara?

O, ki atrivir kuramin dafarimin uabi givezasa ti ian azara?

Bar puvati.

24 "Aria, ia nan sure damuti, ki arazir kurar amiziba deragh dagh fogham.

Egh ki akam dukuagh iararam oragham.

25 E fo, fofozir gumazim guizin akam mikimti, an migirigiaba gumazir igharazibar nighnizibar amuti, me nighnizir gavgavim dar ikiam.

Ezi ia puram akam arai.

Ian akaba deravira nan arazibar osimtizitamın gun migeir puvati.

26 Osimtizir kam bar na gasighasiki.

Kamaghın, nan migirigiaba derazir puvati.

Ezi ia ghaze, da aminimin min pura ivai.

Egha ia ghaze, ia ti na akirigham? Bar puvati.

27 Ki ghaze, ia ti borir asaghasazibagh eghuvamin gumazim amisivisi, satu gikararangam.

Egh ia dagiaba inisi, ti uan namakaba amangam.

28 "Aria, e uari, ia deravira gan na tuisigh.

Ia fo, ki ia gifarir puvati.

29 Ia migirigiar kaba ko arazir derazir puvatiziba atakigh,

egh ia arazir aghuimra gin mangi nan araziba tuisigh.

Ki arazir kuratam gamizir puvati.

Kamaghın amizi, ia pazi na ginighnighan marki.

30 Ia ti ghaze, nan migirigiam derazir puvati.

Egha ia ti ghaze, ki fozir puvati arazir manam dera,

o arazir manam ikufi.

Bar puvati."

7

1 Egha Jop ua kamaghın migia ghaze:

"O God, e nguazir kamın itir ikirimirim a kamaghın iti, gumazamiziba bar puvira ingar ikiam,

mati gumaziba ingangarim damuasa e amikirvagha zui.

Egha mati gumazim uan ingangarir ivezim iniasa uabi abiragha,

bar pamten ingaravira iti.

2 E mati ingangarir gumazir kinibar min, danganir dughuaziba itibar ikiasa ifonge.

Egha e mati ingangarir gumazim ivezim iniasa ingarigha ivezim bagha mizua iti.

3 God nguazimin ikiasa na amisevegha na gamizi,

iakiniba iza zuima, nan ikirimirim mati pura bizir kinim,

egha mingarir aghuim puvatigha kamaghira iti.

Ezi zurara dimagaribar, nan navim osemegha ikia derazir puvatigha kamaghira iti.

- 4 Ki misiamin akua egha aminim zuamira tiasa ki ifonge.
Ezi dimagarim bar ruarazi, ki misiamin uabi gihavkiravira itima, aminim tira.
- 5 Ezi apizir muziariba ko nguazir mineziba, korotiabar min, nan namnam bar a noke.
Ezi duar akaziba zuamira nan duaba avezi,
duabar ganganiba, misingizi moghin gari.
Ezi duaba zuamira ua biaghiregha, mitiziba uam otifi.
- 6 Ezi uaghan, mati amizim zuamira mitarim girighizi moghin, nan dughiar ki nguazimin itiba, da iza zuamira zui.
Ezi nan ikirimirim derazir puvatigha kamaghira iti.
Ezi nan nighnizim ghaze, ki ua deraghan kogham.”
- Jop uan osimtizimin God migei*
- 7 Egha Jop ua kamaghin migia ghaze,
“O God, ni fo, mati gumazim ghuariam sue moghin, nan ikirimirim a bar otefe.
Ezi nan damazim ua bizir aghuir na bativambar ganam kogham.
- 8 Gumamaziziba datirighin nan gari, me gin ua nan ganam kogham.
Ni nan ganvira ikiti, ki pura puvatighti, ni ua nan ganam kogham.
- 9 Gumazim aremegh, Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam, mati ghuariam ua overiamin itir puvati, a uan danganim ategha ghu.
Nguibar kam in itir gumazim a ua izeghan kogham.
- 10 A ua izi uan dipenimin mangan kogham, eghti an adarazi a gin amadagham.
- 11 “Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnighamin dughiamin, ki uan akam dukuaghan kogham.
Ki osimtizir bar ekiam aterima nan navir averiam bar puviram arai.
Ki uan duamin aven bar oseme, kamaghin amizi, ki mikimam.
- 12 Manmaghin amizi, ni zurara kalabuziamin min na geghufi?
Ni ti ghaze, ki ongarimin itir kuruzir asem, egh ki bizibagh asighasigham.*
- 13 Ki ghaze, ki ti dakuam,
egh kamaghin ki uan mizazir kam gin amadagham.
- 14 Puvati, ki akuir dughiamin, ni atiatir irebar kuraba nan akakasi,
ezi ki aser guar igharazibar gari.
Arazir kam in, ni na gamizi ki bar atiatingi.
- 15 Ki kamaghin uabin apangkuvigha ghaze, me nan firim dafazi ki aremegha deraghai.
Ki iki uan mikarzim in, uam osimtizir kaba ateran aghua.
- 16 Ki bar amira.
Ki ua nguazir kam in ikian aghua.
God, ni osimtizim ua na daningan marki.
Nan dughiam bar otefe,
kamaghin, ni na ateghti ki pura ikiam.
- 17 “E gumamaziziba, e bar bizir tiziba, ni zurara puviram e ginighnisi?
Tizim bagha ni zurara en garavira iti?
- 18 Tizim bagha ni zurara mizarazibar en araziba tuisisi?
Egha ni manmaghsua en garavira ikia avughsaziba puvati?
- 19 Ki kamaghsua, ni uan guam giragh tong dughiar otevim in nan ganam marki, eghti ki tong avughseka.
- 20 Nan arazir kuram ti ni gasighasighizi, ni osimtizim na daningasavira nighnisi?
Ki mati asavamadir ababanimin min itima, ni zurara uan afuzibar na ginifi.
Ni gumazir e geghuvim, mati gumazir kalabuziabar suigha, me geghuvim.
Ezi ki ti osimtizir ekiam ni ganidi, o?
- 21 Ni manmaghsua nan arazir kuraba gin amangan aghua?
Kiran oveghangin ki ovegh mozir torimin irighiv ikiam.

* **7:12:** Fomira gumazir maba kuruzir aser ongarimin ikia bizibagh asighasizimin eghaghanim men iti. Ezi God a isa kalabus gatigha an gara iti. Egha eghaghanir kam in akar igharazir maba da Jop 9:13 ko 26:12-14 in iti. **7:17:** Onger Akaba 8:4; 144:3; Hibru 2:6

Eghti ni na buriamin dughiamin,
ni nan apighan kogham.”

Bildatin miğirigiar faragha zuim

8

(Sapta 8)

*Gumazir kuraba dughiar ruarimin ikian
kogham*

¹ Ezi Bildat, a Suhan kantrin gumazir
mam, a kamaghin miği:

² “Nin miğirigiam a kamaghira iti, egha
derazir puvatigha,
mati aminir ekiam ivai.

Ni dazoghin miğirigiar kam ategham?

³ Ni ti ghaze, Godin Gavgaviba Bar Itim
guizin uan arazim gigha e gamir
akar dikirizibagh nighnizir puvati?
Bar puvati.

An arazir aghuiba, zurara kamaghira
iti.

⁴ Nin boriba ti arazir kuram Godin
damazimin a gamizi,
a men arazir kuramra uam me ikara.

⁵ Eghti ni uabi Godin Gavgaviba Bar Itim ko
ikiva,
a ko mikimiva uabin apangkuvsı an
azang.

⁶ Egh ni gumazir aghuir Godin damazimin
derazimin otogh bar zueghti, God izi
nin akuragham.

A ni damighti ni fomira uan dipenimin
ikezi moghin ikiam.

⁷ A bar bizir aviritaba ua ni daningti,
da bizir avirir ni faragha ikezibagh
afiragham.

⁸ Ni inazir afeziar fomira ikezibar nighnizir
aghuibagh fogh,
egh men fofozim deraghviram a
tuisigh.

⁹ “E dughiar bar otevimra nguazimin iti,
mati nedazim aruem a gamizi a tu,
ezi ghuariam aruem apazazima a
zuamira puvati.

E boghimra otivigha fofozir muziarim
iti.

¹⁰ Fomira ikezir gumamaziziba fofozir
aghuiba ko nighnizir aghuariba iti.

Kamaghin, men nighnizir aghuiba ko
fofozir aghuiba nin sure damuam.

¹¹ “Ighuruniba ko graziba ti dipaba pu-
vatizir nguazimin deragha aghui?
Bar puvati.

Da danganir dipaba itibar deraviram
aghui.

¹² Ezi dipam dakezi, ighurunir kaba ko
graziba deragha aghuir puvati.

Gumamaziziba tighar da aghoramin
dughiamin, da suvighavira ikia
misingi.

Grazir maba grazir kabar min
zuamira midir puvati.

¹³ Gumamazizir akirim ragha God gasaraz-
iba,
me mati grazir kaba.

Me ikuvighamin tuavimin gin zui.

Me kamaghin nighnighan marki, me
deraghvira ikiam.

Puvati. Me ovengam.

¹⁴⁻¹⁵ Men nighnizir gavgavim ghaze, e de-
ravira ikiam.

Ezi puvati, me bar tuavir aghuim
ataki.

Me mati gumamazizir onganiba bogho-
borirmin dipenimin suiragh an
ghuavanangam.

Eghti boghoborir dipenim zuamira du-
tughti me pazavira iregham.

¹⁶ Gumamazizir kaba fomira mati grazir
gavgavibar min azenimin ike.

Me deraviram aghuima men biba
azenimin danganiba bar dar ghue.

¹⁷ Egha dagiabar suigha bar gavgafi.

¹⁸ Eghti gumazitam grazir kaba asighti, gu-
mazamiziba foghan kogham,
fomira grazir gavgavir mam danganir
kamin ike.

¹⁹ Guizbangira, gumamazizir akirim ragha
God gasiba, me bar akongezir
arazimin dughiam bar otefe.

Egh me arighireghti, igharaz darazi
otivigh men danganim iniam.*

²⁰ “Eghti gumazim arazir aghuibar amu,
egh Godin damazimin arazir kuraba
puvatighti,

* **8:19:** Hibrun akam, ves 16in tugh a ghua ves 19in tu, a deragha miği puvati. **8:20:** Jop 4:7; 21:30

God akirim ragh a gasan kogham.
 Gumazir arazir kurabagh amim,
 God an akurvaghan kogham.
 21 Jop ni oragh, God nin arazibar ganti da
 deraghti,
 a ni damighti ni navir aghuim ikiam,
 eghti ni dimiva bar akuegham.
 22 Egh a ni gifongezir puvatizir gumaza-
 miziba abiraghti, me bar aghum-
 sigham.
 Eghti gumazamizir arazir kurabagh
 amiba, me uan biziba sara bar oveg-
 ham.”

Jop Bildatin migirigiaba ikarvasi

9

(Sapta 9–10)

Jop, God ko akam akirasa

¹ Egha Jop kamaghin Bildatin migirigiam
 ikara:

² “Guizbangira, ki fo nin migirigiam, a
 guizbangira.

Gumazim Godin kotin otoghti,
 God manmaghin gumazir kamin
 arazimin ganiva a mikim suam,
 a nan damazimin derazir gu-
 mazim?

³ Gumazitam God ko akabar uaning
 misoghti,
 God 1,000in bizibar an azangsighti, gu-
 mazir kam azangsizir katam bar a
 ikaraghan kogham.

⁴ God nighnizir aghuim ko fofozim ko gav-
 gavir ekiam iti.
 Kamaghin, tinara a batuegh a gafi-
 ragham?
 Gumaziba puvati.

⁵ Egh an aningagheghamin dughiamin,
 a zuamira mighsiabagh isivaghsivazi,
 da zui,
 egha bar moghira dagh asighasisi.

⁶ A nguazim gavgavim a daningasa biz-
 ibagh nobaghnobazima,
 nguazim puvira ivazvasi.

⁷ A pura aruem mikemeghti, a isiraghan
 kogham.

A mikovezibar angazangariba apaza-
 ghti e dar ganan kogham.

⁸ A uabi overiam pin aneti.
 Ezi ongarim dipirima, an a gisin arui.

⁹ God mikoveziba bar dar ingarizi,
 da vaghvagha ziaba iti, mati Guezam
 ko lavibam ko sautin amadaghan
 itir mikovezir igharaziba.

¹⁰ A digavir kuram gamir bizir guar
 aviribagh ami,
 ezi da bar en fofozim gafira.

Ezi digavir kuram gamir arazir an amiba,
 e da mengiva avegham.

¹¹ “God nan boroghira izi na gitagh mangiti,
 ki an ganighan kogham.

¹² A bizir tizim gifonge, a puram a
 iniam, gumazitam an anogoroghan
 kogham.

Eghti tina an azangam, Ni tizim gami?

¹³ God uan aningagharimin suizi puvati.
 Rahap uan roroaba ko, a me gamizir
 arazim ni an gani.

God apanir kaba dikabirazi, me an
 apengan iti.

¹⁴ Ki gavgaviba puvati, egh tong Godin
 akam ikaraghan kogham.

Egh ki Godin kotin tugh, ki migirigiar
 manatamin a mikimam? Ki akaba
 puvatigham.

¹⁵ Ki gumazir arazir kurabagh amir pu-
 vatizim,
 egh ki Godin kotiamin aven,
 migirigiatamin a ikaraghan kogham.

Godra gumazamiziba tuisizir gumazim,
 egh a na isi kot darigham.

Ki fo, ki ua tuaviba puvati, egh ki an
 azaraghti a nan apangkuvigham.

¹⁶ Egh ki kotin akam akirsi an diaghti a
 izeghiva,
 ti kotiamin, nan akam bareghan
 kogham.

¹⁷ An aminir ekiam ko amozimin na
 abinasa aning amadi.

Ezi ki kamaghin nighnisi, ki osimtiziba
 puvatizi,
 a na gasighasighavira iti.

- 18 “God tong na ataghirazir puvati, ezi ki avughsezir puvati, kamaghin ki mizazim isavira iti.
Ezi bizir a na gamir kaba, da na gamima, ki osiavira iti.
- 19 An gavgavimın ababanim, nan gavgavim bar a gafira.
Egh ki kotin akam akirsi nighnighti, tinara a inigh kotin izam?*
- 20 Ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki bizitamın osımtızir tam itir puvati,
egh ki kotin mangi nan migirigiaba ikuvighti, God nan akam giraghti, ki deraghvira kot damighan kogham.
- 21 Guizbangira, ki bizitam pazava a gamizir puvati.
Egha ki nighnisi, ki pura bizir kinim, egha uan ikirimirir kam ki bar an aghua.
- 22 Ki fo, e bar magh ghue, gumazir kuraba ko gumazir aghuiba sara,
God bar e agivam.
- 23 Eghti dughiar kuram gumazamizir aghuibagh asighasighti,
a men osımtızim dipova an ingiarva akam.
- 24 God gumazir kuraba ataghizi me nguazir kam gativagha an gari.
Egha jasbar nighnizibagh amima, da onanigha deravira kotiabagh amir puvati.
God ti bizir kabar amuti, da otivan koghti, tinara dar amuti da otivam?
- 25 “Nan dughiar ki angamira ikiamiba, da atamra ghua gefi.
Da puvira ivemara gumazimın ivemarim gafira.
Kamaghin amizi, ki ua dughiar aghuim bativan kogham.
- 26 Dughiar kaba atamra gefi, mati kurim ongarimın atamra ivemari,
egha mati isam asizimın suighasa tuigha zuamira izaghiri.
- 27-28 Kamaghin deragham, ki uan navimın itir osımtızim gin amadagh,

- bar akongegh deravira ikiam.
Ki kamaghin damuasava amua,
egha osımtızir kam ko mızazir kam uam aningın atiati.
Ki fo, God, ni nan gari, ki nin damazimın gumazir kuramın mın iti,
kamaghin ki atiati.
- 29 Kamaghin ki tizim su uabi mikim suam,
ki gumazir aghuim?
Nan migirigiaba pura biziba, ezi ki bar amira.
- 30 Egh ki nin damazimın zueghsi, sopın bar aghuim inigh mangi,
dipar dikiriamın uabi rueghti,
- 31 ni na isi mozir konir beghneazim itimın na kunighti,
nan mikarzim bar pughpurigham.
Kamaghin, ki ti pura uabi ruegham.
Eghti nan korotiaba suam, ki ti bizir bar kurar mam,
egh nan mikarzimın aghuagham.
- 32 “God ti pura gumazir kinitam amuai,
ga ti kotiabar ghua uan migirigiaba akirai.
- 33 Ezi gumazir gan osımtızim baragh a tuisighamiba puvati,
a gan migirigiaba tuisigh gan adarim akiram,
- 34 egh Godin mikimti, a ua na misoghan kogh, egh puv na damuan kogham,
egh an atiatim na daningisi, bizir kurabar amuan kogham.
- 35 Kamaghin damuamin gumazitam ikiti,
ki ua Godin atiatingan kogham,
egh a ko uan osımtızim deravira a mikimam.
Guizbangira, ki kamaghin fo,
ki bizitamın osımtızitam itir puvati.”†

10

Jop uan ikirimirim bar an aghua

¹ Jop ua kamaghin migei:

“Ki angamira ikian bar aghua.
Ki aremeghti deragham.

* **9:19:** Hibrun akar datirighin itim ghaze, “Tinara na inigh kot bagh izam?” Ezi gumazir aviriba ghaze, Bar fomira akar kam, “Tinara a inigh kot bagh izam?” a itima, gin gumazir maba Hibrun akamın a giragha an osiri. **9:32:** Aisaia 45:9; Jeremaia 49:19; Rom 2:20 † **9:35:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- Kamaghin ki uan navir averiamin
aven itir osimtizir ekir kamın gun
mikimvira ikiam.
- 2 Ki kamaghin Godin mikimam, ni pura
kotin na tuisighan marki.
Ni nan atariva, nan osimtizimin gurara
na mikimasa ki ifonge.
- 3 “Gumazir ni uabi ingariziba, ni paza me
gamir arazim ko arazir kurar ni me
gamiba,
ni manmaghin nighnisi, da deraz, o?
Egha arazir kurar gumaziba damuasa
nighniziba,
ni da bagha ifongezir arazim, a deraz
o?”
- 4 Ni ti e gumaziba bizibar gari moghin, ni
dar gari,
ni arazir kabanang gami.
- 5 Ezi manmaghin ami, ni en min dughiar
otevimra ikegh ovengam o?
Ti puvatigham.
- 6 Ezi ni manmaghsua pamten nan arazir
kuraba ko osimtiziba buriasa in-
gari?
- 7 Ni fo, ki bizitamın osimtizitam itir puvati.
Ezi ni mizazim na gasi.
Egha ni fo, gumazitam nin dafarimin
ua na inighan kogham.
- 8 “Ni uabi nan inivafizimin ingari,
egha datirighin, ni ua na gasighasisi.
- 9 Ni nighnigh, ni gumazim nguazir
minemin ingarizi moghin,
ni nan ingari.
Ezi datirighin mamaghin ami?
Ni ti na damighti, ki ua nguazir
minemeniam gavaghasa?”
- 10 Ni nan afeziam gamizi, a navim nan
amebam ganingizi,
ki an borir mitarimin aven otoghava
aghui.
- 11 Ni aghariba ko agiriba nan inivafizim
gatizi, nan mikarzim gavgafi,
ezi ni nan agiriba ko aghariba avasa,
tuziba ko inim nan inivafizim gati.
- 12 Ni ikirimirir angamira itim na ganiga,
bar nan apangkufi.
Ni na geghuvima, ki angamira ikiavira
iti.
- 13 Ezi ki fo, ni na geghuvir dughiamin,
ni ua pazi na damuamin nighnizim iti.
- 14 Ni bar deravira nan garavira iti, eghti ki
arazir kuratam damighti,
ni nan arazir kuram gin amadaghan
kogham.
- 15 Ki arazir kuratam damighti,
guizbangira ni pazi na damigham.
Egh ki arazir aghuim damigh, kamaghin
nighnighan kogh suam,
ki gumazir aghuim. Puvati.
Osimtizir na bativiba bar na gasighasighizi,
ki bar aghumsiki.
- 16 Egh ki bar akuegh suam, ki gumazir
aghui,
eghti ni zuamira nan agiragham,
mati laion asizimin agiragha a misoghezi
an areme.
Egh ni na abinsi, digavir kuram gamir
arazir aviribar amuam.
- 17 Ni uan aningagharim akakaghsi,
ni osimtizir avirim amangam.
Nin aningagharim ekiva mizazir ekiam na
daningam,
mati midorozir gumazir bizir ekiam
na misoghasa otivaghiravira iti.
- 18 “God, ni tizim bagha na ataghizi amebam
na bate?
Kamaghin deraghai, ki uan amebamin
navimin aven aremezi
gumazitam o amizitam nan ganighan
koghai.
- 19 Ki amebamin navir averiamin aremezi
me maghira modogha na inigha
ghua,
matmatiamin mozimın na afaghai.
Arazir kam, mati ki nguazir kamın
otozir puvati.
- 20 Ezi God, ni fo, nan dughiam bar otefe,
kamaghin ni uam osimtizim na
daningan marki.
Ni na ateghti, ki tong navir amirizimin
ikegh ovengam.
- 21 “Egh gin ki nguazir kam ategh mangi
nguibar bar mitarmangizimin
ikiam,
egh uamateghan kogham.
- 22 Nguibar kamın itir biziba, da deragha
itir puvatigha bar ikufi.

Egha angazangariba bar moghira puvati, kamaghin amizi, mitarmemra nguibar kam avara.”

Sofarin migirigiaba

11

(Sapta 11)

*Jop navim giraghti,
God uam an apangkuvigham*

¹ Ezi Sofar Naman kantrin gumazim, a kamaghin Jop migei:

²⁻³ “Jop, ni migirigiar bar avirim gami,
Ni ghaze, nin migirigiar kaba ti e
damuti,
e suam ni gumazir aghuim.

Ni ti ghaze, nin migirigiar onganir kaba e
damuti,
e akabar kumigham.

Ni nighnizir aghuir aviriba paza dav keme.
Gumazir ni damuti, ni ti uan akar
kabar aghumsizim iniamin tam itir
puvati.

Ki uan akam dukuaghan kogham.
Ki ti nin migirigiaba ikaragham.

⁴ Ni ghaze, migirigiar ni amizir kaba, da bar
migirigiar aghuiba.
Egha ni uaghan arazir kuratam
gamizir puvatigha, Godin damazimin
dera.

⁵ Ki kamaghsua bar ifonge,
God uabi nin migirigiar kaba ikar-
vaghti deragham.

⁶ Egh a nighnizir aghuim ko fofozir
aghuimin mingarimin gun ni
mikimasa, ki ifonge.
Bizir aviriba mogomemin iti, kam-
aghin gumazamiziba deragh dagh
foghan kogham.*

Jop, ni kamaghin foghasa ki ifonge, God
dughorir amirazim nin ikiava,
arazir kurabar osimtiziba ko magh
ghuezir osimtizir ekiatam ni
ganingizir puvati.

⁷ “Godin Gavgaviba Bar Itimin fofozir
aghuiba ko nighnizir aghuiba,
ni ti bar dagh fogha iti? Puvati.

Egha ni ti an fofozimin mitaghniabar
abaragha iti?

Bar puvati.

⁸⁻⁹ Godin fofozimin ababanim, Godin
Nguibamin min bar pin iti.

Egha Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibam gafiragha bar vin mar
iraghu.

Godin fofozim bar ruaragha, nguazir
kamin danganir mikebaba bar dagh
afira.

Egha bar ekevegga ongarimin
mitaghniaba bar dagh afira.

Ni manmaghira Godin nighnizim ko
fofozim gifogham? Ti puvatigham.

¹⁰ God izi ni inigh kotin mangiva ni isi kal-
abus datighti,
tinara a mikim suam, markiam?

¹¹ God ifavarir arazibagh amir gumaza-
mizibagh fo.

A men ganti, me arazir kurabar amuti,
a me tuisigham.

¹² Ni ganti, donkin amebam gumazir bori-
tam bateghan kogham.

Kamaghira ni ganti gumazir nighnizir
aghuim puvatizim,
manmaghin fofozir aghuim ko
nighnizir aghuim iniam?†
Bar puvatigham.

¹³ “Jop, ni navim giragh uan agharimn-
ing fegh God ko mikimiva an
azangsighti,
a nin apangkuvigh nin akuragham.

¹⁴ Ni arazir kuratam damigh, egh akirim
ragh uan arazir kuram gasaragh.
Egh arazir kuram ateghti, a ua izi
nin purirpenimin aven ni ko ikian
marki.

¹⁵ Ni kamaghin damigh uam osimtiziba pu-
vatigh bar akuegham.
Egh ni gavgavigh bizitam in atiatingan
kogham.

¹⁶ Egh ni uan osimtizim ko mizazim gin
amadagham.

Egh ni uam aning ginighnighan
kogham,
mati aperiam ivemara ghua fanem gi-
raghuzi,

* **11:6:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. † **11:12:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

gumazamiziba a bakinighniki.
 17 Nin ikirimirim igiamin otogham.
 Egh bar deragham, mati aruem paza-
 ghar torimin ikia deraghavira sir-
 agha gari.
 Ezi osimtizir ni batozir kaba mati
 dimagarimin mitarmer ekiam, da
 ua nin ikian kogham,
 mati aruer igiamin mizarazim.
 18-19 Egh ni fogham, God bar deraghvira ni
 geghuvam.
 Eghti nin ikirimirim amiraghirighti, ni
 gavgavigh ikiam.
 Ni bizitamati atiatingan kogham,
 kamaghin amizi, ni dakuamin
 dughiam, ni bar deravira dakuam.
 Gumazir aviriba uarir akurvaghisi izi
 nin azangsigham.
 20 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
 me akurvazim bagh gan ikivira
 ikiam.
 Eghti puvatigham.
 Me Godin aningagharim gitaviraghisi tu-
 avir aviriba buriam.
 Eghti bar puvatigham, me damuva
 avegham, ovevemra me bativisi me a
 mizuam ikiam.”

Jop, Sofarin migirigiaba ikarvasi

12

(Sapta 12--14)

Jop uan namakabar migirigiabar aghua

- 1 Jop kamaghin Sofarin akaba ikarvasi:
 2 “Bar guizbangira, ia 3plan namakar
 kaba, ia nighnizir aghuim ko fofozir
 aghuim iti.
 Egh ia ti aremegh nighnizir aghuim ko
 fofozir aghuim sara,
 inigh mangi bar givagham.
 3 Ti puvatigham. Kirara, ki uaghan fofozim
 iti.
 Ian fofozim nan fofozim gafirazir pu-
 vati.
 Ia migeir biziba,
 gumazamiziba ti bar dagh fogha gifa.
 4 “Ezi datirighin ia nan namakaba, ia na
 dipofi.

Ki arazir aghuibagh amua, Godin
 damazimin arazir kuratam gamizir
 puvati.
 Egha ki fomira ia ko migeir migirigiaba, a
 da barasi.
 Ezi ia datirighin iza na dipova nan in-
 garavati.
 5 Gumazamizir deravira ikia osimtiziba me
 bativir puvatiziba,
 me gumazamizir onganarazibagh
 amua osimtiziba itibar ingaravati.
 Me mati gumazamiziba tuavimin gumazir
 mamin garima, a irasava amima,
 me bar a munamadazi, a degiaghiri.
 6 Ezi okimakiar gumazamiziba ko Godin
 akaba batozir gumazamiziba,
 men ikirimirim a dera.
 Me uan fofozim ko gavgavimin garima,
 bizir kamning me bagha ikirimirir
 aghuim gamima, an otifi,
 ezi bizir kam mati men asemn min
 oto.*

- 7-8 “Ia mangi asiziba ko kuaraziba ko
 osiribar azaraghti,
 me ian sure damu.
 Ia ifueghiva, uaghan mangi nguazir kamin
 azaraghti,
 a Godin Arazibar gun ian sure damu.
 9 Ikiavira Itir God ingarizir bizir kaba bar,
 da an amir bizibagh fo.
 10 Gumazamizibar ikirimirim ko bizir a in-
 garizir igharaziba sara,
 da bar an dafarimin iti.
 11 “En akatoriba dagheba apa dar
 isingtizim barasi, daghem isingiz, o
 a ikufi.
 Kamaghira en kuariba, migirigiaba
 barazima, e bar deravira da tuisisi.
 12 Guizbangira, gumazamizir ghuriba
 nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.
 13 Ezi Godin nighnizir aghuim ko fofozim,
 gumazamizir ghuribar fofozim bar
 a gafira.
 Egha uaghan gavgavir ekiam iti.
 14 “God bizitam gasighasighti, gumazitam
 uam an ingarighan kogham.
 God gumazitam kalabus datighti, gu-
 mazitam ua a inighan kogham.

* 12:6: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

15 Egh God amozimın anogoreghti, aruer ekiam otoghti, nguazim bar misigh gavgavigham.
Egh an amozir avırım amangti faneba bar aperiar ekiaba otivti, dipam nguazimın danganir avırıba avaragh dagh asıghasigham.

16 God gavgavir ekiam iti.
A bizir guar avıribar amuamin fofozir avırım iti.
Gumazamizir akar ifavaribav geiba ko gumazamizir akar ifavaribar gın zuiba,
me bar moghıra Godın agharımın iti.

17 Gumazir nıghnızir aghuıba atrıvıbagh anıdıba,
God men nıghnızir aghuarıba batozıma,
me onganıgha bıbiabaram arui.
Egha a uaghan jısbagh amıma,
me onganı.

18 God atrıvıbar ingangarıbar me agefi,
ezi me ua atrıvir korotiaba azuir puvati.
Me pura ingangarır gumazır kınıbar mın inır kınıba iti.

19 A ofa gamır gumazıbagh amıma, me onganıgha bıbiabaram arui.
Egha a gumazır ekiaba abırı.

20 Nıghnızır aghuıba isa gumazır dapanıbagh anıdıba, God men akatorıbar kumı.
Egha gumazamızır ghurıbar nıghnızır aghuım ko fofozım batosı.

21 A gumazır dapanıba abıra paza me gamı, egha gumazır gavgavıbar gavgavıba agefi.

22 A bizır mogomebagh amıma,
da azenıbagh ırı.
Egha an angazangarım gamıma,
a bar mıtarmangızır danganıbar otıvıma, danganır kaba bar angazangarı.

23 A kantrıbagh amıma, da gavgava zıaba iti.
Egha a gın uam adagh asıghası.

A kantrıbagh amıma, da otıva bar gavgafı, egha gın a dar gumazamızıba ınıgha ghua kantrın ıgharazıbar me kalabus garısı.

24 A kantrıbar gumazır dapanıbar nıghnızır aghuıba batoghezi,
me onganıgha puram arui,
matı me danganır bızıba puvatızımın puram arui.

25 Me matı gumazım danganır mıtarmemın ikıa tuavım burıa pura suıghsuisı.
Egha a me gamıma, me dipar onganıba apır gumazamızıbar mın purama aghuavtıfı.”

13

1 “Guızbangıra, ia mıgeır bızır kaba, kı fomıra da baregha dar ganıgha gıfa.
Kı bızır kabagh fogha gıfa.

2 Bizır ia fozıba kı uaghan dagh fo.
Ian fofozım, nan fofozım gafırızır puvati.

3 Kamaghın, kı ia ko mıkıman bar amıra.
Kı Godın Gavgavıba Bar İtim ko mıkımasa.
Kı uan osımtızır kam akırsı a ko ga mıgırıgıabar uanıng mısoghasa,
kamaghın kı ifonge.

4 Ezi iarara, mıgırıgıar ifavarır avırıbagh amı.
İa matı dokta gumazımın arımarıam akıran fofozım puvati.

5 Kamaghın amızı, ia ua mıkıman markı.
İa tı akabar kumıgh nımıra ikıtı,
gumazamızıba suam, ia nıghnızır aghuım ko fofozır aghuım iti.

6 “Egh ia deravıra kuarım atıgh
nan mıgırıgıaba baraghasa kı ifonge.

7 İa akam ara mıgırıgıar ifavarıbagh amı,
egha ia tı kamaghın nıghnısi,
mıgırıgıar kaba Godın akuragham?

8 Kı kamaghın garı, ian nıghnızıba tı Godın akuragh na abınasa.

9 God ia tuisıgh deravıra ian arazıba ko nıghnızıbar gantı ia deravıra ikıam,
o puvati?
İa tı gumazamızıbagh ifarı moghın God gıfaram o? Bar puvatıgham.

10 Kı fo, ia pura Godın akurvagh na abınsı navır averıamın na gınıghnıghtı,
God ian ataram.

11 Eghtı ia an gavgavır bar ekıamın gan bar atıatıgh akongam.

12 Aghuzir akar fomira ikeziba ia dav keme, da pura biziba, mati avrenim.
Ia kotin aven migeir akaba,
da gavgaviba puvati, mati beghneazim.”

Jop kamaghin atiatir puvati, God a misueghti an aremegham, kamaghin Jop mikiman atiatir puvati

13 Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Ia akabar kumighti ki uabira mikimam.
Bizir manam na bativsi, a mar na batif.
Ki uan akam dukuaghan kogham.

14 Ki atiatir puvati, ki Godin mikimasaviram amua iti.
Egh ki aremeghsi, a dera, pura bizim,
ki aremegham.

15 A dera, God na misueghti ki aremeghasa ifonge,
eghti ki a mizuamiva nighnizir gavgavim an iki mamaghira ikiam.

A nan ganti, ki an damazimin an gun mikim suam,
ki arazir kurabagh amir puvati.*

16 Gumazir arazir kurabagh amitam Godin guamin izan kogham.
Ki a mikimsi atiatingan koghti, a tuavir kamın na gifogh suam,
ki gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.
Egh a nan apangkuvigh nan akurvaghti ki deravira ikiam.

17 Datirighin ia deravira kuaribar arigh na baragh.
Eghti ki uan nighnizimin aven itir bizimin gun mikimasa.

18 Godin mikimamin migirigiaba, ki dagh fozi da iti,
ezi ki fo, Godin damazimin ki osimtiziba puvati.

19 Tinar na ko ga migirigiabar uaning misoghiva, na mikim suam, ki arazir kuram gami?
Tav ikiti, ki akam dukuagh, egh nimira iki aremegham.

20 “O God, bizir pumuningra ni aningın na damuasa, ki nin azangsi.
Ni nan azangsizir kamning gifueghti,
ki nin atiating egh nin mongan kogham.

21 Nan azangsizimning kamakin.
Ki kamaghin ifonge, ni uam osimtizim na darighan marki.

Egh atiatim na ganidir bizir kurabar amuan marki.

22 Ni kamaghin damigh, egh nan diagh na mikimti, ki nin migirigiaba ikarvagham.

O puvatighti, ki faragh ni mikimti, ni nan migirigiam ikaragh.

23 Ki arazir kurar manaba ko osimtizir manabagh ami?
Ni bighivira na mikimasa ki ifonge.

24 Tizimsua, ni akirim ragha na gasara?
Ni tizim bagha nan apanimin min na gami?

25 Ki mati raizin misevir kinim ko grazir midiarir muziarir mam, aminim a givav amadi.
Kamaghin, ni tizimsua atiatim na ganiga nan agintisi?

26 Ki igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ni ti dagh nighnighavira iti,
egha ni arazir kurar kaba ikarvagha osimtizir ekiam na garisi.

27 Ni senin nan suemning ikezi, ki daruan ibura.
Ki daruti ni nan gin danganiba bar dar mangi,
egh nan dagarir nozimning deravira aningın ganam.†

28 E gumamaziziba mati temem, apiziba anemezi a mazigha gifa,
egha mati korotiam barareba anepa toriba a gariki.”

14

1 “E gumamaziziba dughiar otevimra nguazir kamın iti,
egha amebam e batezir dughiamra, osimtiziba e bativavira ikia,
iza e aremezir dughiamın tu.

* 13:15: Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, “Egh a faragh na misueghti ki aremeghsi, ki bighivira an damazimin a mikim suam, ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki a mizuai, eghti a nan apangkuvigham.” † 13:27: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 2 E mati, akimarim mizarazimin otogha, guaratizimin misingi.
Egha uaghan e mati nedaziba, ghuar-iam aruem apazazi da zuamira puvarisi.
- 3 Kamaghin, ni manmaghsua en araziba tuisisi?
God, ki pura bizim, ezi manmaghsua ni na isa kot gati?
- 4 E gumazamiziba nin damazimin bar mize.
Eghti tina e damighti e nin damazimin zuegham?
Bar puvati.
- 5 Ni en ikirimirim ababanim atigha gifa, eghti e manmaghin dughiaa ko azenibar nguazir kamın ikiam?
Gumazitam uan ikirimirim bagh ua dughiatam gisivaghan kogham.
- 6 Kamaghin, ni datirighin na ateghti, dughiar ki itimin, ki avughsi navim deragham,
mati ingangarir gumazim an ingangarim guaratizimin givazi an navim dera.
- 7 “Ki fo, gumazitam temem okeghti, a ua ghuzim anangamin tuavim iti.
- 8 Tememin povim mising magiriti an biba kurigham,
- 9 eghti nguazim dipam ikiti, ghuzir igiam temer dakar me okezimin otogham.
Egh an aghung aguaba asi mati temer igiam.
- 10 Ezi e gumazamiziba kamaghin puvati, e ovengezir dughiam e bar givagham, eghti igharaz darazi uam en ganan kogham.
- 11 Dipar akareba ko dipar ekiaba dughiar mabar bar dakegham.
- 12 Kamaghira gumazamiziba ovea ua dikavir puvati,
egh mangi overiam givamin dughiamin, me kamaghira ikiti bizitam me gaghuraghan kogham.
- 13-14 “Gumazamizir oveaghueziba, me ti ua ikirimirir igiam iniam?
O God, kamaghin deragham, ni Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin na modogh mangi, nin

aningagharim bar amiraghamin dughiamin tugh.

Egh ni ua dughiatam, na ginighnighsi a ginabagh.

Eghti ki pura ni mizuam iki mangiti, dughiar ni na ataghiraghasa misevezim otogham.

15 Egh dughiar kamın, ni uabira uan ingangarim ginighnigham, kar kirara ni nan ingari.

Egh ki ua nin boroghın ikisi ni bar ifuegham.

Kamaghin amizi, ni nan diaghti, ki nin akam ikaragham.

16 Eghti dughiaa zurara, ni nan daroriba bar deravira dagh eghuvam.

Egh nan arazir kurabagh nighnighan marki.

17 Nan arazir kurar ki amiziba, ni bar da gin amadagh ua dagh nighnighan marki,

mati me biziba mitarim gaghuigha, an akam ikegha dagh nighnzir puvati.

18-19 “Ezi bizir kaba ti otivan kogham.

Ki biziba bar dar gari da ikufi.

Mighsiar gavgaviba dipiraghira pura nguazir kinimin oto.

Dagiar ekiaba sivaghsivagha uan danganir ikeziba ataghirasi.

Dipamin gavgavim dagiar ekiabagh ami da ghua sufi,

egha nguazim gikua anetera igharagha zui.

Ezi kamaghira, ni gari e gumazamiziba ghaze, e deravira ikiam,

ezi ni en nighnzir gavgavir kaba agivasa arazir guar aviribagh ami.

20 Ni uan gavgavimin me abiri me ariaghiri.

Egha me ariaghirir dughiam, men guaba igharagha gari,

ezi ni me amadima me Oveaghuezibar Nguibamin zui.

21 Eghti gin gumazamiziba ziar ekiam men otaribar aningam o, me men ziaba abin aghumsizim me daningam,

eghti gumazir ovengeziba bizir kamın ganan kogh, egh uaghan a gifoghan koghan.

22 Me mati gumazir uan inivafizimra mizazim barazim, egha osimtizir a bativiziba bagha azi.”

Elifasin migirigiar namba 2

15

(Sapta 15)

Gumazir kuraba ivezir kuram iniam

¹ Jop mikemegha givazi, Temanin nguibar ekiamin gumazim Elifas kamaghin a ikaragha ghaze:

² “Jop, ki ghaze, ni gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim.

Manmaghin amizi nin migirigiaba mati aminim, ezi ni puram akam arai?

³ Ni e adogha ghuavira iti, ezi nin migirigiaba deragha gumazitamin akurvazir pu.

Puvati.

⁴ Migirigiar kamaghin amiba, gumazamizibagh amima, me Godin atiatava an apengan itir puvati,

egha uam an damazimin ikia a ginighnizir puvati.

⁵ Ni arazir kuram gami, ezi bizir kam ni gamima ni migirigiar kabagh ami, eghti da ni amizir arazir kuraba avegh da mongegham.

Nin apezeperir migirigiaba bar dera, egha mati ifavaribagh amir gumazamiziba.

⁶ Ni tuisighamin arazim, a nan ingangarim puvati.

Nin akatorimra ni tuisigh pazi ni damuti,

ni fogh suam, ni arazir kuram gamigha gifa.

⁷ “Ezi manmaghin ami?

Tav ti nin faragha nguazir kamin otozir puvati?

Nin amebam ni batezir dughiamin, God ti tighar mighsiabar ingaram?

Bar puvati.

⁸ Jop, God uan Nguibamin enselba akuvagha me ko migirigiabagh ami, ezi ni dughiar kamin uaghan ikia oraghiz, o?

Ni ti uabira nguazimin itir gumazamizibar tongin, nighnizir aghuim ko fofozim iti?

Bar puvati.

⁹ Nin fofozim en fofozim gafirazir puvati.

Bizir tizim ni a gifo, e uaghan a gifo.

¹⁰ Gumazir ghurir ghurapaniba e ko iti.

Ezi men azeniba nin afeziamin azeniba bar dagh afira.

¹¹ “Jop, God nin mizazim amirvahasav ami, eghti nin navim amiragh nimira ikiam.

Ezi e nin asughasugha ni migiava, egha migirigiar aghuiba ni ganingi.

Egha ni ti ghaze, bizir God damuamim, a pura bizim, egha ni aghua?

¹²⁻¹³ Ni digavir kuram gamigha navir averiamin aven Godin atara damazimning atiaghirigha gari,

egha migirigiar kurar avirimin a gami.

Tizim nin nighnizim gasighasiki, ezi ni arazir kam gami?

¹⁴ “Gumazamiziba Godin damazimin zuezir puvati.

Gumazir amebam otezir tam, arazir aghuibaram amir puvati.

¹⁵ E gumazamiziba, enselba e gafira, ezi God men arazibar gari, da derazir puvati.

Overiamin itir biziba da an damazimin uaghan zuezir puvati.

¹⁶ Ezi e nguazir kamin itir gumazamiziba, e tong bar derazir puvati.

En araziba bar ikuvigha mughuasi.

E arazir kuram damuasa bar ifonge, mati gumazim kuarim an pirima, a dipam bagha areme.

¹⁷ “Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh.

Bizir ki ganigha fofozim iniziba, ki dar nin sure damuasava ami.

¹⁸ Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itir gumazamiziba da fofozir kam ini.

Me uari uan afeziaba da fofozir kam ini.

Ezi dughiar me nan sure gamizim, me migirigiatam modozir puvati.

- Me bar dar gun na mikeme.
 19 Gumamazizir kaba uan nguazimra iti.
 Ezi nguibar igharazibar gumazitam
 iza me ko ikia,
 egha men nighnizibagh asighasighizir
 puvati.
- 20 "Nan migirigiam kamakin:
 Gumamazizir kuraba me kamaghira
 nizazim ini mangi ovegham.
- 21 Me niginiba barazir dughiabar, me bar
 puviram atiati.
 Me ghaze, bizir kurar me gasighasighamim
 izi.
 Egh me suam, osimtiziba puvati, dughiar
 kamın apaniba izi,
 men bizibagh asighasigh men biziba
 okimam.
- 22 Me fo, bizir kuraba otiv bar me avam,
 mati mitarmem nguazim avara.
 Men nighnizim ghaze, me osimtizir
 kam gitaghan kogham.
 Egha me fo, apaniba midorozir sabamın
 me misoghti,
 me arimighiram.
- 23 Me dagheba buriagh arui, ezi dagheba
 itir puvati.
 Ezi me fo, dughiar ovezimın, dughiar
 bar kuram me bativam,
 mati mitarmem nguazir kam
 avara.
- 24 Men nighniziba derazir puvati, me
 pazavira nighnigha bar atiatingi.
 Bizir kam me abiragha, men
 nighnizibagh asighasisi,
 mati atrivim uan apanibagh
 asighasisi.
- 25 "Me ifaghata ghaze, me Godın Gavgav-
 iba Bar Itim bar a gafira,
 egha an akaba batogha an gavgavim
 iriaghiriasi.
 Kamaghın amizi, dughiar kurar kam,
 gumamazizir kurar kaba bativam.
- 26 Mati me midorozir korotiam arugha,
 midorozir oramın suiragha
 Godın misoghasavira zui.
- 27 Me datirighın deravira ikiava mikarziba
 bui,
 egha bizir aghuir aviriba iti.
- 28 Ezi nguibar ekiar me datirighın itiba iku-
 vigham,
 eghti men dipeniba dipirighiregh iku-
 vighti,
 me dar ikivira ikiam.
- 29 Eghti men dagiaba ko biziba bar geveg-
 ham.
 Egh gumazitam ua men ganighan
 kogham.
- 30 Me mitarmer osimtizir ekiar kam
 gitaghan kogham.
 Mitarmem nguazim avarazi moghın
 me avaragham.
 Godın aningagharim me gasighasigham,
 mati avim tememın isima, aminim an
 dafariba ko bizibagh iva tintinibar
 zui.
- 31 Me ifavarir arazimın suiraghavira ikia
 ghaze,
 bizir kam ivezir aghuim me
 daningam.
 Ezi puvati.
 Me bizir aghuitam inighan kogham.
 Men ifavarir arazimra, mati men
 ivezir kurar me iniamim.
- 32 Egh me azenir aviribar ikeghan kogh
 ovengam,
 mati temer igiam, gumaziba an oke.
- 33 Gumamazizir kaba ingangarir aviribagh
 ami, ezi da deraghaviram otivir pu-
 vati.
 Da mati wainın ikarizim wainın
 oviziba bati,
 egha da tighar aniamin dughiam,
 da puram asiaghiri.
- Me mati olivin temem akımarir avirim a
 batifi,
 egha bar suaghirezi, olivin oviziba
 tememın puvati.
- 34 Gumamazizir nighnizir gavgavim Godın
 itir puvatiziba, men adarazi pura
 ikiam.
 Me boriba puvatigham.
 Eghti gumaziba gumamazizibar azangsighti,
 me mong apezeperir dagiaba
 me givezagh me gakaghonti, me
 me bagh arazir kuram damigh,
 egh dagiar kaba inigh uari bagh
 dipenibar ingaram.
 Eghti dipenir kaba, da bar moghira
 isigham.
- 35 Ifavaribagh amir arazir guar aviribar
 nighnizim, men navir averiabar
 otifi,

mati borim amebamin navir ave-
riam in otifi.
Arazir kuram damuamin nighnizim men
naviba ko nighnizibagh izifa,
ezi me ifavarir avirim gami.”

Jop Elifasin akam ikara

16

(Sapta 16--17)

*Jop ghaze, God pazava a gami, ezi a
uabin akurvaghasa Godin azanglisi*

¹ Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikara:

² “Ki zurara migirigiar kaba baragha ghua,
ua da baraghan amira.

Ia tong bar nan akurvazir puvati.

³ Ia ghaze, Jop, ni akam ara ghuavira iti.

Ni dazoghin nimira ikiam?

Ni nighnizir manam ikia, egha nimira itir
puvatigha en migirigiaba baraghan
aghua?

Ni en migirigiaba ikarvaghavira iti.

⁴ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, ia nan dan-
ganim inigh, ki paza iti moghin ikiti,
ki ia deragha iti moghin ikiti,
arazir ia datirighin na gamir kamra ia
damuam.

Ki uan apangkuvim ian akakaghsi
puviram akam arangam.

Egh ki ia bativizir bizir kurar kabar
digavir kuram damigh dapanim
rongam.

⁵ Nan akatorimin ki migirigiar gavgavir
bar aviribar ia damuti, ian mizaziba
amiragh magiram.

⁶ Egha ki uabi kamaghin nighnisi,
ki mikimam, o ki akatorim
dukuagham,
a pura bizim, arazir kam nan akuragh
nan mizazim a givaghan kogham.

⁷⁻⁸ “Bar guizbangira, God bar nan gavgav-
iba agifa.

A na gamizi, ki bar agharim guragha
gavgaviba nan puvati.

Kamaghin nan namakaba nan gara bar
atiatigha ghaze,

ki ti arazir kuram gamizi, God nan
arazir kuram ikarvagha mizazim na
gasi.*

⁹ God bar nan aghuagha nan apanim gami.
A bar nan aningaghegha ataribagh
ivia, na gasighasisi.

¹⁰ “Gumamaziziba tuivigha na okarigha,
arazir kurabar na gami.

Me na dipova nan ingaravaka egha nan
koviam apese.

¹¹ Gumazir akirim ragha God gasava arazir
kurar aviribagh amiba,
God na isa men agharim gati.

¹² Fomira ki deraghvira ike, ezi God
otogha nan firimin suiragha bar na
misaraghariki,
egha puv na gamizi, ki bar ikufi.

A na gamizi,
ki an baribar asavamangamin aba-
banir mam in min oto.

¹³ Ezi an midorozir gumaziba na gasava-
madi.
Egha a nan navim atuzi, nan muriam
suiaghirigha nguazim giri.
God tong nan apangkuvir pu. Bar
puvati.

¹⁴ A nan tuavim apirigha puvira na misosi,
mati midorozir gumazir gavgavim
apanibar nguibar ekiam iniasa
pantem misosi.

¹⁵ Fomira, ki ziar ekiam iti, ezi datirighin,
ki onganarazibagh amua bar
aghumsiki.
Egha uan korotiaba suegha azir koro-
tiam aru.

¹⁶ Ki aziavira itima nan damazimning
begha nan mitarmangi.
Ezi nan guam bar aghevegha
igharagha gari.

¹⁷ Ki arazir kuraba puvati, ezi osimtizir
kaba pura na batifi.
Ki igharaz darazi paza me gamir pu-
vati.

Egha ki God ko migeir arazim ko nan
daroriba,
da bar Godin damazimin dera.

* **16:7-8:** Gumazir maba ghaze, Evezin kam kamaghin a giragham, “Bar guizbangira, God, ni bar nan gavgaviba gifa. Egha ni nan adarasi, me gasighasighizi me ariaghiregha gifa. Ni na gamima, ki agharim guragha egha nan mikarzim bar amira. Ezi gumaziba nan gara ghaze, Ki arazir kuram gami, egha ni nan arazir kurabagh ikarvagha bar puv na gami.” **16:18:** Jenesis 4:10; Esekiel 24:6-8

- 18 “O nguazim, ni oragh.
 Ki aremeghti nan ghuzim ireghti, ni
 ghuzir kam avan bar marki.
 Ni ghuzim ateghti, a puram azenimra iki,
 egh osimtızir kam akırsi Godın dımam.
 19 Ki fo, na bagha garir gumazir mam
 Godın Nguibamin iti.
 A fo, ki osimtızitam gamizir puvati.
 A nan akurvagh,
 kotin aven gavgavim nan migirigiabar
 anıngam.
 20 Nan namakaba na gifongezir puvatıgha,
 pazavıra na dipofi.
 Ezi ki Godın damazımın aziavıra iti.†
 21 Ki kamaghsua, gumazim uan na-
 makamın akuragha gumazir
 ıgharazim ko akam akiri moghın,
 akurvazir gumazitam nan akuragh na
 bagh God ko mikimıva, a ko akam
 akıram.
 22 Guizbangıra, ki dughiar otevimın
 angamıra ikiam,
 ti azenir vamıra, o azenir pumuningın,
 ki ovevemın tuavımın mangı ua
 izan kogham.”

17

- 1 “Nan ikırımırım ikuvıgha gıfa, ezi dughiar
 ki ovengamim, a bar roghıra ize.
 Ezi matmatiamra na mızua iti.
 2 Gumazamiziba na okarıgha tuıvıghav
 ikia dibovıbar na mıgei,
 ezi ki men gari, me arazir kurar kamın
 na gami.
 3 “O God, ni uabıra nan akuragh nan kal-
 abuziam givezeghti ki firıghırıgham.
 Gumazir kamaghın nan akur-
 vaghamin tam itir puvati.
 4 Ni nıghnızir aghuim nan namakaba dama
 da batoke,
 ezi me na abınasavıra nıghnısi.
 Kamaghın, me nan akuraghan kogham.
 Kamaghın amızı, ni me damıghti, me
 deragh otıvıghan kogh na gafıghan
 marki.
 5 O God, ni fomıra itir aghuzir akam
 gınıghnıgh,

‘Gumazitam dagıaba o bizıba inisi,
 uan namakam puram a isi kot
 datıgh,
 egh a uan borıba ko, uan arazir kuram
 bagh ivezir kuram iniam.’

- 6 “Datırıghın gumazamizıba Godın garıma,
 an osimtızir ekiam na ganıngızı, me
 nan guam gıpari.
 Danganıba bar me na dipova kamaghın
 mıgei,
 ‘İa gan, Jop arazir bar kuram gamıgha
 osimtızir ekıar kam ini.’
 7 Ki bar osemegha puvıram azi,
 bizir kam na gamıma nan damazımın-
 ıng bezi,
 ki deravıra gari puvati.
 Egha ki bar agharım gura.
 8 Gumazir aghuir osimtızıba puvatızıba,
 me gari, bizir kaba na batıvıma,
 me bar dıgavir kuram gami.
 Egha me gumazir kurabar gari, me de-
 ravıra iti,
 ezi bizir kam bangın men navıba bar
 ikufı.
 9 Ezi gumazamizir aghuıba uan arazir
 aghuıbar suıragh mamaghıra ikiam.
 Me arazir aghuıbara damuam, matı
 men dafarıba bar zuegha, gavgav-
 ıgha mamaghıra iti.*
 10 “Aria, ia ua mikim.
 Ki ian migirigiaba baragha fo,
 ian tav nıghnızir aghuarıtam ko fo-
 fozim itir puvati.
 11 Ki angamıra itir dughıam gıvasava ami.
 Bizir ki damuasa bar ifongezıba,
 ki datırıghın dar amuan kogham.
 12 Ki mıtarımın ikiavıra itıma, nan na-
 makaba ghaze,
 ‘Puvati, ni angazarımın iti.’
 Me ghaze, ‘Ni osıman marki. Aminim
 tıasava ami.’
 Ezi ki gari mıtarım ekiam ikiavıra iti.
 13 Ki Gumazamizir Oveaghuezıbar
 Nguıbam baghavıra mızua iti,
 eghti a nan dipenımın mın ikiam.
 Egh ki nguıbar kamın dakutı
 mıtarım na avaragham.

16:19: Jop 19:25 † 16:20: Hibrun akam, vezin kam deragha a mıgeir puvati. * 17:9: Hibrun akam, vezin kam deragha a mıgeir puvati.

- 14 Ki matmatiam ginighnigh kamaghin a diponam, 'Nan afeziam.'
Apizir nan mikarzim apiba, ki kamaghin dar ponam,
'Nan amizim,' ko 'Nan amebam.'
- 15 Ki suam, gin osimtizir kaba givaghti ki deravira ikiam,
guizbangira, ki ti puram mizuam ikiam.
Tinara na mikim suam, ki ua deragh ikiam?
Ti puvatigham.
- 16 Ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezi-
ibar Nguibamin magirigh,
egh ki ti ua deragh ikiamin tuavitam ikiam o?
Ti puvati."

Bildatin migirigiar namba 2

18

(Sapta 18)

*God gumazir kuraba
ivezir kuram me ganidi*

- 1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jopin migirigiam ikarvasi:
- 2 "Jop, ni dazoghin uan akam dukuagham?
Ni deravira uan migirigiaba tuisighti, e ni ko mikimam.
- 3 Ni manmaghsua kamaghin nighnisi,
e bulmakaubar min ikia fofoziba puvati?
- 4 Nin aningagharim nirara ni gasighasisi.
A bar bizibar ingarigha dar danganibara da ariki, egh da batueghan kogham.
A dagiar ekiabagh isivaghsivaghti, da mangiti nguazir kinim ikian kogham.
Bar puvati.
- 5 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God me gasighasisi.
A gumazamizir kaba agefi, mati gumazim lam amunge.
- 6 Eghti gumazamiziba ua lam in angazan-
garimin ganti,
a ua arazir kurabagh amibar dipenibar ikian kogham.
- 7 Gumazamizir kaba deravira itir dughiamin me pamten arui,

- ezi osimtizim me batozi, me dapaniba avigha nimiram arui.
Me paza igharaz darazir amuasa nighnizir aviriba iti,
ezi men nighniziba ghua meraram asighasisi.
- 8 Me mati asiziba aruima iver ekiam dar suisi,
egha mati asiziba, gumaziba da bagha okorezir mozibar ghuaghiri.
- 9 Me mati asiziba azuazimin aven zui,
10 egha me mati asiziba benibar dui,
benir gumaziba asizibar suighasa arighiziba.
- 11 Bizir atiatir ekiam me ganidiba,
da danganir me aruibar otiva men agintisi.
- 12 "Arazir kurabagh amir gumazamiziba,
me datirighin dagheba otevegha mitiriamra iti.
Ezi dughiar bar kuram otogha me gasighasighasava ami.
- 13 Gumazamizir kurar kaba, arimariar bar kuratam men mikarzibar otiv,
men soroghafariba ko bizibagh asighasigh me damuti me ovengam.
- 14 Me ghaze, men dipeniba ti men ikirimirim damuti, a bar deragham.
Ezi puvati, me puviram atiating ovengam.
- 15 Me oveghti, gin men ikizimin aven tav ua iki,
men dipenimin ikian kogham.
Eghti ikizir igharazimin gumazamiziba izi,
men dipenimin aven itir mughuriar kuram agivsi,
pauran me salfan dagiamin ingarizim fufugham.
Egh gin me uari dipenir kam in ikiam.
- 16 Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar givagham,
mati temem, an biba ko an aguaba misingizi a bar misingizi.
- 17 Eghti gumazamiziba bar me gin amadagham.
Eghti me ua nguazir kam in ziaba puvatigham.
- 18 Me angamira itir dughiamin, me aruemin angazangarimin gari.

- Ezi ovevem iza me batoghezi, me nguibar bar mitarmangizimîn ghue.
- ¹⁹ Men ikizim bar kuavaremegham, eghti me uari men boritaba, o men ovavir boritaba ikian kogham. Puvati. Me bar ovengam.
- ²⁰ Aruem anadi naghin itir gumazamiziba ko, aruem ghuaghiri naghin itir gumazamiziba, me bizir kurar gumazamizir kaba batozim bareghiva, digavir kuram damigh puviram atiatingam.
- ²¹ Osimtizir guar avirir kaba, gumazir kurar nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar amuiroghboriba ko, men dipenibar aven itir darazi sara, bar me bativam.”

Jop Bildatin akam ikarvasi

19

(Sapta 19)

Jop bar ikuvigha uabira iti

- ¹ Ezi Jop Bildat ikaragha ghaze:
- ² “Ian migirigiaba mizazir ekiam na ganiga, puvira na abira na gasighasisi. Ia dazoghin migirigiar kaba ategham?”
- ³ Dughiar aviribar ia na gasighasigha na abiri. Ia kamaghin amua tong bar aghumsizir puvati.
- ⁴ Ki guizbangira Godin damazimîn arazir kuratam damigham, eghti bizir kam nan bizimra, a ian bizim puvati.
- ⁵ Ia ti ghaze, ia gumazir aghuiba, ezi ki gumazir kuram? Ia gari, bizir kurar kaba na bativizi ia akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami.
- ⁶ “Ezi ki arazir kuratam gamizir puvati. God uan ifongiamra bizir kabagh ami. A uan iver ekiamin nan suiragha na amighiri.
- ⁷ Ia gan! God puvira na misoghavira iti. Ezi a na ataghiraghasa ki pamten diva arai. Ezi a nan dimdiam ikarvazir puvati. Egha a guizin arazimîn na gamir puvati.

- ⁸ A nan tuavim apirizi ki mangan asa. Egha mitarmem gamizi, a tuavir kam avarazi, ki tuavimîn garir puvati.
- ⁹ A nan ziar aghuim gasighasighizi, gumazamiziba ghaze, ki gumazir kuram.
- ¹⁰ A na gasighasigha bar na akaraghariki, mati gumazim dipenim akaraghariki. Ki faragha ghaze, a nan akuraghti ki deravira ikiam. Ezi puvati, a nan nighnizir kaba bar da batoke.
- ¹¹ God puvira nan atara egha kamaghin nighnisi, ki mati an apanim.
- ¹² A uan midorozir gumaziba amangizi, me iza nan dipenim okarigha na ko misosi.
- ¹³ “God nan ikizim gamizi, me na ategha ua na ko itir puvati. Ezi na ko itir darazi ua na gifozir puvati. Men damazibar, ki nguibar igharazimîn gumazimîn min iti.
- ¹⁴ Ezi nan anababa uaghan na ataki. Ezi nan roroaba na bakinighinigha gifa.
- ¹⁵ Gumazir fomira iza nan dipenimîn ikezi, me na ginamadagha gifa. Ezi nan ingangarir amiziba, me ua na gifozir puvati. Ki men damazimîn nguibar igharazimîn gumazimîn min oto.
- ¹⁶ Ki uan ingangarir gumazibar deima, me na bagha izir puvati. Ki uan akatorimîn migirigiar aghuibar me mikinam, ezi puvati, me nan akaba ikarvazir puvati.
- ¹⁷ Ki mikimasava amima, nan akatorim puvira mughuasi, ezi nan amuim, nan boroghin ikian aghua. Ezi guizin nan aveghbuaba, me nan gari, ki mati bizir kuram.
- ¹⁸ Nguibamin boriba na dipova na gasighasisi. Egh ki men damazibar mangiti, me akar kurabar na mikinam.
- ¹⁹ Nan namakar bar aghuiba, me datirighin bar nan aghua.

- Ki bar ifongezir gumaziba, me uaghan akirim na gasaragha na abinasava ami.
- 20 Ki bar agharim gurazi, nan mikarzim bar suiagherigha gavgaviba puvati. Ki bar ikuvigha, bar atam aremeghai. Egha ki fozir puvati, manmaghin amizi ki ovengezir puvati.
- 21 “God uan agharimin na misoghezi ki bar ikuvigha iti. Kamaghin, ia nan namakaba, e uari, ia nan kuarkuvigh deravira na damu.
- 22 Manmaghsua, God na gamizi moghira, ia pazavira na gami? Ia gari, ki paza itima, ia tizim bagha na abinasa migirigiar aviribagh ami?
- 23 “Oio! Ki kamagsua, ki God ko migeir akar kaba, gumazitam bar ada isi akinafaritamın da osirighti, da ikivira iki.
- 24 Kamaghin deragham, me ti nan akaba isi, dagiatamin dagiar tuizimin da aghoregh, egh taba ainin da osirighti, da iki mamaghira ikiam.
- 25 Ki fo, nan Akurvazir Gumazim, Godin Nguibamin iti, egh a gin nguazir kamin izi kotin aven tugh nan akurvagh na bagh mikimam.
- 26 Arimariar kuraba nan mikarzim gasighasighti, ki da sara ikivira iki Godin ganam.
- 27 Ki uabi uan damazibar an ganam, eghti a na bagh mikimam. Ki an ganti an nan roroamin min ikiam. Ki guizbangira Godin ganasa nan navim bar dikavigha iti.*
- 28 “Ia ti ghaze, Osimtızir Jop bativir kamin mingarim, anarira iti. Kamaghin, e a isi kot darighamin arazim atagheraghan kogham.
- 29 Ezi iarara, ia uari bagh ganigh. Ian migirigiar kabanagh Godin aningagharim damuti,

19:26: Onger Akaba 17:15; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2

a ivezir kuram ia daningiva mizazim ia gasegham. A kamaghin damighti, ia fogham, gumazir arazir kurabagh amiba Godin kotin otivam.”

Sofarin migirigiar namba 2

20

(Sapta 20)

Gumazir kuraba dughiar bar otevimin deravira ikiam

¹ Jop mikemegha givazi, kantrin Naman gumazim, Sofar kamaghin a ikarvasi:

² “Jop, ni oragh.

Nin migirigiam na gamizi, ki digavir kuram gamigha okam nighnisi.

Ezi ki nin migirigiam zuamiram a ikaraghasa.

³ Ni na akirmighasa migeir migirigiam, ki a barazi, a bar aghumsizim na ganingi.

Ezi ki bighivira nin akam ikarvaghasa.

⁴ Bar fomira God gumazamiziba nguazir kam gatizir dughiamin, tugh a iza datirighin,

⁵ gumazamizir arazir kurabagh amiba, dughiar otevimra, bar akuegha navir aghuim isi.

⁶ Gumazamizir kabanang gumazamizibar damazimin gumazir ekiabar otiva ziar ekiaba isi.

Me mati mighsiar mam, an ghuam pin mar ikia ghuariaba ko voroghira zui.

⁷ Gumazamizir kaba uan buaribar mirara ikuvigham.

Egh me bar ovengam.

Eghti gumazir fomira men gara me gifoziba, me kamaghin mikimam, gumazir kaba managh iti?

⁸ Gumazir kamaghin amiba, me irebamin min zuamira givaghti, gumaziba uam men ganam kogham.

⁹ Me ua uan nguibabar ikian kogham, eghti gumazitam ua men ganighan kogham.

¹⁰ Eghti men boriba uarir apangkuv, egh uarir akurvaghisi,

19:27: Hibrun akar ves 25in ikegha ghua ves 27in tuziba,

- gumazamizir onganarazibar azangsi²⁰gham. Me zurara gumazamizir igharazibar biz-
 Gumazir kaba ikivira iki, ibar gara dagh ifuegha da iniasa,
 onganarazibagh amiba da, okemezir egha tong avughsir puvati.
 bizir avirim uam ada ikarvaghham. Kamaghin God me ateghan koghti,
 me bizir me bar ifongezir kabar
¹¹ Egh me igiabara uan gavgaviba sara iki, suiraghan kogham.
- ¹²⁻¹³ “Gumazamizir kuraba, arazir kuram
 bar a gifonge, Bizir me gara ifongeziba, me pura da isi,
 egha me anetaghiraghan aghua. mati gumazim dagher aghuim apava
 Me mati gumazim dagher isingtizim gi- bar anegifa,
 fuegha a isa uan mizem in apengan ezi muziarir tam ua itir puvati.
 aneti, Egha me dabirabir aghuim itima,
 eghti daghem in isingtizim zuamira men biziba deraghaviram otifi.
 givaghan kogham. Eghti dughiar aghuir kam dughiar
 ovezim in ikegh ua givaghham.
- ¹⁴ Ezi men arazir kuram meraram
 asighasigham, ²² Me bizir aghuir avirir kaba ikiamin
 mati daghem gumazim in navir dughiam in,
 averiam in ghuaghira, kuruzir osimtizir ekiam me avaraghti bizir
 imezim in min otogha, a gasighasisi. kuraba bar me abinam.
- ¹⁵ Gumazamizir kuraba uan okimakar
 arazim in dagiar aviriba ko biziba
 akumakua, ²³ “Me bizir bar aghuir avirim iniam.
 dar pozibav kiri. Eghti God in aningagharim bar men
 ekeveghti,
 Eghti God bizir kaba batueghti da an osimtizir avirim, amozir
 mangam, ekiam in min me gingam.
- mati gumazim dagher aghuir aviriba
 amegha gin ua dar misi. ²⁴ God apaniba amadaghti,
 me ain in ingarizir midorozir sababa
¹⁶ Gumazamiziba akumakuir biziba mer- ko bras in ingarizir afuziba sara
 aram asighasigham, izam.
- mati kuruzim me givima, an imezim
 me misozima me ariaghiri. Eghti gumazamizir kuraba, apanibar
 midorozir sababar ariti,
¹⁷ Me bizir kaba pozibav kira ghaze, apaniba bras in ingarizir baribar me
 gasam.
- Bizir kaba me damuti me deravira
 dapiagh bar akongegham, mati
 faner ekiabar dipaba izevegha
 emiri. ²⁵ Eghti bariba me amikiragh men
 namnabar vong in otivam.
 Eghti gumazamizir kurar kaba uarira
 uan ghuzibar ganti,
 Ezi puvati, bizir aghuir kaba me bati- da barir kabar ikiti, me bar ati-
 van kogham. atigham.
- ¹⁸ Me bizir kaba pozibav kira ingangarir
 dafam gami. ²⁶ Dagiba ko bizir me akuvaziba bar
 ikuvigham, eghti mitarmem bar da
 avaraghham.
 Eghti gumazir kurar kaba uan biz-
 iba sara, avir nguazim in gumazitam
 atizir puvatizim in aven, bar oveg-
 ham.
- Eghti God igharaz darazi ateghti me
 bizir kaba iniam. ²⁷ God in Nguibam uabi, gumazamizir
 kabar arazir kurabar gun mikimam,
 eghti nguazir kam uaghan me isi ko-
 tiam darigham.
- Kamaghin amizi, gumazamizir ku-
 rar kaba bizir kabar ivezim in
 suiraghan kogh, da bagh bar
 akueghan kogham.
- ¹⁹ Guizbangira, me gumazamizir onga-
 narazibar apangkuvir pu.
 Puvati, me paza me gami.
 Me arazir ifavarir aviribagh amua gu-
 mazamizir igharazibar dipeniba isi.

28 God bar men aningaghe, egh a men arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, a men adarazi ko men dagiaba ko biziba bar moghira da kuavare-megham.

Mati aperiar ekiam otogha iza men biziba bar da inigha ghuezi, bizitam itir puvati.

29 God osimtizir kaba, gumazamizir kurabar aningasa, a dagh inabagha gifa.

Eghti me kamaghira gevegham.”

Jop Sofarin migirigiaba ikarvasi

21

(Sapta 21)

*Gumazamizir kuraba dabirabir aghuim
iti*

¹ Egha Jop ghaze:

² “Ki kamaghsua, ia deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ia kamaghin damu nan navim damuti, a deragham.

³ Ni teghti ki mikemeka. Ki mikemegh givaghti, ni dibovibar na mikim.

⁴ Ni oragh. Ki ti gumazibav gia me adoghodosi, o puvati? Bar puvati.

Ki God ko migeima a nan akam ikarazir puvati, kamaghin amizi, ki an osemegha nimira itir puvati.

⁵ Ia deravira nan gan, ia bar digavir kuram damigh, egh mikiman akabagh asagham.

⁶ Ki bizir kurar na bativizibagh nighnigha, puv atiatia nisi.

⁷ “Tizim bagha God arazir kurabagh amir gumazamiziba ataghirazi me ikia bar ghuri?

Egha tizim bagha a me ataghirazi me gumazir ekiabar otiva gavgaviba ikia bizir aviriba iti?

⁸ Gumazir kurar kaba boriba ko ovavir boriba iti.

Egha me ikia borir kabar gari, me aghuava ekefe.

⁹ Gumazir kurar kabar amuiroghboriba deraghavira uan dipenibagh apigha,

bizitam in atiatir puvati.

Ezi God uaghan ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati.

¹⁰ Men bulmakaun apuriba navim bulmakaun amebabagh anidima, da deraviram ota nguzir gavgavibarama oti.

¹¹ Gumazir kaba borir aviriba iti, Egha me borir kaba ataghirazi, me sipsipin nguzibar min, bizimin arua ikarara ighiabagh amuava arui.

¹² Gumazir maba gitaba ko buabav sogha marvibagh ivima, da ararer aghuibagh amima, borir kaba bar akongegha ighiabagh ami.

¹³ Dughiaba zurara gumazir kurar kaba, dabirabir aghuim isi. Me tighar ovegh, Gumazamizir Oveaghuezi-ibar Nguibamin mangisi, me arimariaba ko mizaziba puvatigham.

¹⁴ “Arazir kurabagh amir gumazamiziba kamaghin God migei, ‘Ni e ategh mangi. E nin akam baragh, egh an gin mangan aghua.’

¹⁵ Egha me uaghan kamaghin migei, ‘Godin Gavgaviba Bar Itim a tina, eghti e an apengan iki an ziam fam a? Egh e a ko mikim, bizir aghuir man-atam iniam? Bar puvatigham.’

¹⁶ Gumazir kaba dabirabir aghuim ikiava, bizir avirim isi. Ezi bizir kaba men gavgavibar otivir puvati.

Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurar kabar migirigiaba baraghan aghua, egh men nighnizibar gin mangan kogham.

¹⁷ “Dughiar aviriba God ti gumazir kurabagh amima, me ariaghirir puvati.

- Egha uaghan dughiar aviriba God osimtizibagh ami, da otiva me gasighasizir puvati.
 A men aningazir dughiamin,
 a dughiar aviribar mizazim me gasir puvati.
- 18 God dughiar aviribar me batozir puvati, mati aminir ekiam dadar midiaribagh ivai.
- 19 Ia ti kamaghin mikeme,
 ‘God afeziabar arazir kuram ikarvagha, men boriba pazavira me gami.’
- Ezi ki nighnisi, arazir kam derazir puvati.
 God gumazir kurabara mizazim me gasiti, me fogham,
 God men arazir kurabara ikarvasi.
- 20 Me uari uan damazibar,
 Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharim guizin an gan a gifogham.
- 21 Egh me mangi Gumamazizir Oveaghuezi-ibar Nguibamin ikiva,
 ua uan amuiroghboribar apangkuvan kogham,
 me manmaghira iti.
- 22 “E gumamaziziba, enselba e gafira, ezi God men araziba tuisisi.
 Kamaghin, tinara God e damuamin arazir aghuim bagh an sure damuam? Bar puvati.
- 23-24 Ki gumamazizir mabar gari, men dabirabimin ikirimirim, a bar dera.
 Me osimtiziba ko arimariaba puvatigh iki mangi, me ovengamin dughiam otogham.
- 25 Ezi gumamazizir maba dabirabir aghuarim puvati.
 Gumamazizir kaba men dabirabim deraz puvatizi, men navir averiaba bar oseme.
 Me tong akongezir arazir tam itir puvatigha ghua, dughiar me ovengezimin oto.
- 26 Ezi gumamaziziba ovia,
 mozim in itir dughiamin, arazir vamira me batifi.
 Apiziba men kuabagh izefi.
- 27 “Ki ian nighnizibagh fogha gifa.

Ia ti pazi na damu na abinasavira nighnisi.

- 28 Ia kamaghin mikeme,
 ‘Bizir guar aviriba gumazir ekiar arazir kurabagh amiba batifi,
 ezi men dipeniba ko biziba bar ikufi,
 ezi gumamaziziba ua men garir puvati.’
- 29 Egha ia ti gumazir nguibar igharazibagh aruir gumazibar azangsizir puvati,
 egha ia ti God arazir kurar, gumazir kuraba ganidiba bagha men azangsizir puvati, a?
- 30 Me guizbangira kamaghin ia mikimam,
 ‘God aningaghegh bizir kuram damighti, an otogh danganir mamin gumamazizibagh asighasighiva,
 gumamazizir arazir kurabagh amibagh asighasighan kogham.
 Puvati. A me ataghirazi me deravira iti.’
- 31 Kamaghin amizi, tinara gumamazizir kuraba kotin me tuisigham?
 Gumazitam me isi kotiam datighan kogham,
 egh gumazitam men arazir kuraba ikarvaghsi mizazim me danighan kogham.
- 32-33 Ezi gumamazizir kurar kaba over dughiamin, gumamazizir avirim iza uari akuva,
 me afasa me inigha matmatiamin zui.
 Gumazir maba men matmatiaba deravira dar gara iti.
 Ezi men kuaba aghumra ireghav iti.
- 34 Kamaghin ki fo, ia pura akam ara na gifarir gumaziba.
 Ia ghaze, migirigiar kaba ti gavgavim na daningam?
 Ezi puvati, migirigiar kaba tong nan akurvazir puvati.”

Elifasin migirigiar namba 3

22

(Sapta 22)

Jop navim giraghti, God bar deraviram a damuam

¹ Ezi Teman nguibamin gumazim Elifas, Jopin migirigiam ikarvasi:

- ² “E gumazir kiniba, e ti Godin akurvaghshi, bizibar amuam o? Puvatigham. Fofozir gumaziba uaghan puvatigham.
- ³ Ni ti ghaze, ni Godin damazimin derazir arazim, Godin Gavgaviba Bar Itimin akuraghti, a uan ingangarim damuam o? Egh ni arazir aghuibara damuva, ni suam arazir kam deravira God damuam? Bar puvati.
- ⁴ Egh ni Godin apengan ikiva an ziam fiti, a nin atariva, ni isi kotiam darigham, o? Bar puvati.
- ⁵ Jop, ni arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, God nin arazir kurar kaba bagha ni tuisisi.
- ⁶ “Ni arazir kabagh ami. Nin akar gumaziba ni ko akam akirigh biziba inigh, ua da ikarvaghham. Dughiar kamın, me ua nin biziba ikarvaghamin abanim bagha, ni men biziba isi. Egha ni bizir kabar suiragha gavgafi, egha ua me ganidir puvati. Marazi uan korotiaba ni ganingi, ezi ni ua da me ganingizir puvati, ezi me ua uan mikarzim avamin korotiaba puvati.*
- ⁷ Kuariba pirir gumazamiziba, ni dipaba me ganidir puvati. Egha mitiriaba azir gumazamiziba ni dagheba me ganidir puvati.
- ⁸ Ni gumazir ekiam ziam itim, kamaghin amizi ni ghaze, ni uan ifongiamin bizibar amuam. Egha ni gumazir igharazibar nguazir akuar maba ini.
- ⁹ Ezi amizir odiarir paba ovengeziba, iza uarir akurvaghasa nin azangsisi, ezi ni men akurvazir pu. Puvati. Ni me batozima me zui. Egha ni borir asaghasazir afeziaba puvatiziba uaghan akurvazir aghuitam me ganingizir pu. Puvati. Ni me abiri.
- ¹⁰ Nin arazir kaba bangin, bizir nin suigha ni gasighasighiziba otivigha bar moghira ni ekirugha, ni gamima, ni bar puviram atiati.
- ¹¹ Mati mitarmer ekiam ni avarazi, ni bizitamın garir puvati, mati aperiar ekiam bar moghira ni avara.
- ¹² “Jop, ni mikovezir bar pin itibar gan. Ezi Godin uan Nguibamin itim, a bar mikovezir kabagh afiragha pin mariti.
- ¹³⁻¹⁴ Bizir kam nin nighnizim gamima, ni ti kamaghin migei, ‘God bizir tizim gifo? An overiam gisin aruima, ghuariar ekiam anevarazi mitarmer ekiam a modo, ezi an en ganan kogham. A manmaghin en araziba tuisigham?’†
- ¹⁵ “Jop, ni manmaghin ami? Ni ti tuavir ghurir kuramin mangasa gavgafi? Gumazir arazir kurabagh amiba, me tuavir kamın zui.
- ¹⁶ Me tighar ghuram, God zuamira me agefi. Me bar kufi, mati dipenim faner ekiamın apinimın ikia ikufi. Egha mati aperiar gavgavim fanemin otogha dipenim gasighasigha an ingarizir temeaba ko dagiaba atera ghue.
- ¹⁷ Gumazir kaba kamaghin God migei, ‘Ni e ategh mangi.’ Egha me uaghan kamaghin mikeme, ‘Godin Gavgaviba Bar Itim bizir manamra e damuam?’
- ¹⁸ Egha me kamaghin fozir puvati God uabi me ataghizi me bizir aghuir aviriba isi. Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurabar migirigiaba baraghiva, men nighnizir avirimın gin mangan kogham.

* **22:6:** Elifas ghaze, Jop arazir kam gami, ezi Godin Araziba, Israelia arazir kam damuan bar men anogoroke. Ni Ua Me Ini 22:26-27 ko Godin Araziba 24:6 ko 24:10-13in gan. **22:9:** Godin Araziba 15:7-11 † **22:13-14:** Elifas ti deravira Jopin nighnizibagh fozir puvati. Jop faragha ghaze, God gumazir arazir kurabagh amibagh asighasizir puvati. (Ni sapta 21:19-33in gan.) Egha Jop kamaghin mikomezir puvati, God gumazir kabar ganiva men araziba tuisighan kogham. **22:18:** Jop 21:16

19 Gumazamizir Godin damazimin deraz-
iba gari, God ivezir kuram gumazir
kurabagh anidima, me bar akonge.
Ezi arazir kuraba puvatizir gumaza-
miziba, me gumazamizir kurar
kaba dibovir akabar me migei.

20 Me kamaghin migei, 'Bar dera. En apanir
kaba ikuvigha gifa.
Ezi avim men dagiaba ko bizir
aghuibar isi.'

21 "Jop, ni oragh. Ni datirighin God ko akam
akirigh,
a ko navir vamira iki.
Ni kamaghin damighti, a deravira ni
damuam,
eghti nin dabirabim ua deragham.

22 An aghuzir akar a ni daningamiba, ni bar
ada inigh,
egh deravira an migirigiaba isi uan
navim datigh.

23 Ni uamategh Godin Gavgaviba Bar Itim
bagh iziti,
a nin osimtiziba bar da givagh,
dabirabir aghuim ua ni daningam.
Egh ni akirim ragh uan arazir kurabagh
asaragh
dar saghon iki.

24 Kamaghin deragham, ni kantrin Ofirin
inizir golin bar aghuiba isi,
danganir kurabar da makunigh.

25 Egh ni Godin Gavgaviba Bar Itim ateghti,
a nin golin aghuiba ko silvabar
danganim inigh, egh nin bizir bar
aghuimin min ikiam.

26 Ni kamaghin damigh, egh Godin Gav-
gaviba Bar Itim deravira ni gamizir
bizim bagh bar akuegham.
Egh ni Godin damazimin navir zu-
ruzim iki an ganam.

27 Ni God ko mikimti, a ni baragh egh bizir
ni an azangsiziba ni daningam.
Egh ni God ko akam akirizir bizibar
amusu bar akuegham.

28 Egh ni bizir manam damuasa nighnisi,
God ni ateghti,
ni bizir kam damuti, a deraghviram
otogham.
Eghti God nin dabirabim damuti,

† 22:30: Hibrun akam, ves 29 ko 30 deragha aning migeir puvati.

bar akongezir arazim a gizivagham,
mati an angazangarim ni gisirazi,
ni deravira gara tuavimin zui.

29 Ni fo, gumazamizir uan ziaba feba, God
me abiri,
egha uari abirir gumazamiziba, a men
akurvazima,
me deravira iti.

30 E fo, God gumazamizibar garima, me
an damazimin bar zue, ezi a men
akurvasi.

Kamaghin amizi, ni arazir kuramin
osimtizitam ikian kogh, egh an
damazimin bar zueghti, a uaghan
nin apangkuv nin akurvaghti,
ni ovengan kogham."†

Jop Elifasin migirigiam ikarvasi

23

(Sapta 23--24)

Jop Godin kotin tuivasa atiatur puvati

1 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikar-
vasi:

2 "Ni oragh. Datirighin ki bar osemegha iti,
egha bizir kurar na gasighasizir kam
bagha puvira Godin mikimasava
ami.

Ki guizbangira uan ararem abinasava
amua,
egha bar amuava avenge.

3 Oio! God itir danganim, ki a gifogha
deraghai,
egha ki datirighira bighavira ghuav an
damazimin tughai.

4 Egha na batozir osimtizimin gun de-
raviram a migiai,
mati gumazim kotin aven eghari.

Ki uan kotiamin akurvaghsi,
migirigiar aviribar amuam.

5 Egh ki fogham, a ikarvazir manam nan
migirigiabar aningam,
eghti ki an nighnizim gifogham.

6 Ia ti ghaze, God nan apanim damuva, uan
gavgavimin na abiragham?

Bar puvatigham.
A bar deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baragham.

7 Ki Godin damazimin derazir gumazim,
 egh ki an guamin kotin tughti,
 a nan migirigiaba tuisighiva, de-
 raghvira nighnigh nan akam
 akirigham.

A nan migirigiam baregh bighivira kam-
 aghin mikimam, ki arazir kuratamin
 osimtizitam itir puvati.
 Eghti nan kotiam bar givagham.

8 “Ame! Ki aruem anadi naghin God buri,
 ezi a itir puvati.

Egha ki ghua aruem ghuaghiri naghin
 a buriava, an apizir puvati.

9 God uan ingangarim not ko sautin
 amadaghan a gami.

Ezi ki danganir kabar ghua a buriava,
 an apizir puvati.

10 Ezi God nan daroriba bar dagh fo.

Egh a bizitam na damigh fogham, ki
 golin min bar dera.

11 Tuavir God zuim, ki deraviram an zui.

Ki tuavir kam ataghizir puvatigha
 igharagha zuir puvati.

12 Ki an akam batoghezir puvati.

A na ganingizir akaba, ki bar dar gin
 zui.

Ki an akaba bar dagh ifongegha ghaze,
 da bar dera, egha dagher isingizibagh
 afira.

13 “Ezi God uabira, a bizitam damusi
 nighnighiti, tinara an nighnizim
 otevkiningham? Bar puvatigham.

A iti moghira iti.

Egh a bizitam damusi ifuegh,
 a puram a damuam.

14 Kamaghin amizi, bizir a na damuasa
 nighnizir manaba, an adar amuam.

A nighnizir aviriba iti, ezi e dagh fozir
 puvati.

15 Kamaghin amizi, ki an guamin tughamin
 bizir kam ginighnigha, puviram an
 atiati.

Ki an arazibagh nighnigha, nan
 aghariba puvira nisi.

16 Godin Gavgaviba Bar Itim nan gavgav-
 iba bar da agivagha,
 na gamizi, ki puviram atiati.

17 Ki faragha kamaghin ikezir pu.

Puvati. Godra mitarmer ekier kam
 amadazi a iza na avarazi,
 ki datirighin bar pazavira iti.

Egha ki mitarmer kamın tongin
 ikia, an diava aravira iti.”*

Jop Bildatin migirigiam ikarvasi

24

*Jop ghaze, God arazir aghuim gamir pu-
 vati*

¹ Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Godin Gavgaviba Bar Itim manmaghsua,
 gumazir kurabar araziba tuisighasa
 dughiatam ginabazir puvati?

Manmaghsua nighnizir gavgavim
 Godin itir gumazamiziba, pura
 Godin kotiam bagha mizua iti?

² Gumazir arazir kurabagh amiba igharaz
 darazir nguaziba okimasa,

egha men nguaziba iniasa men
 nguazir mitaghniabar ababanibagh
 isivaghsivasi,

egh me suam, ka ti men nguazimra.

Me men sipsipba okia uan sipsipbar
 tongin da arisi.

³ Gumazir kurar kaba, arazir kurar kam
 gami, me borir afeziaba ovengez-
 ibar, donkiba okei.

Egha me paba ovengezir amizibar ama-
 mangarizi, amizir kaba dagiaba
 pura da isi, egh da ikarvaghamin
 dughiar kamra,

me ua men dagiar me iniziba ikar-
 vaghamin abanimin min, men
 azenibar ingarir bulmakauba isi.

Kamaghin amizi, amizir kaba
 uan azenibar ingaramin bul-
 makauba puvatigha, dagheba
 puvati.

⁴ Gumazamizir dagiaba ko biziba pu-
 vatiziba, gumazir kurar kaba, me
 gamima me atiati,

egh me uan ifongiamin bizitam
 damighan kogham.

Nguazir kamın itir gumazamizir on-
 ganarazibagh amiba, me gumazir

23:10: Onger Akaba 66:10; 139:1-3; Jems 1:12 * **23:17:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **24:2:** Godin Araziba 27:17; Aghuzir Akaba 22:28; Hosea 5:10

- kurabar atiatia men saghon ikia uari monge.
- 5 Onganarazibagh amir gumazamizir kaba, mevzika, me mangi gumazamiziba puvatizir danganimin ikiam. Egh dagheba uan boribar aningsi donkin atiabar min pamten ingar dagheba buriam.
- 6 Me gumazir igharazibar nguazibar ghua dagher bar kurabara isi. Ezi gumazir kurabar ingangarir gumaziba men wainin azenibar wainin oviziba inigh givaghti, gumazamizir kaba mevzigh mangi azenir kabar aru wainin ovizir nar itiba akumakumam.
- 7 Me dimagaribar, mikarzir kinibar akuava arugharusi. Me uan mikarziba avamin biziba puvati.
- 8 Me mighsiamin itir danganimin itima, amozim me gizima me kumkui. Me dipeniba puvatigha amozimin moga daghar ekiabar apengan iti.
- 9 “Gumazir kurar kaba ghua, amizir paba ovengezibar, borir iririvir oteba apiba, me me da dagh etui. Me amizir kabar amamangarizima, me pura dagiaba isi. Dughiar kamra, me ua me ikarvaghamin ababanimin min, men borir kabar suirazi me iti. Egha gin borir kabagh amima, me pura men ingangarir gumazir kinibar otifi.
- 10 Gumazamizir kaba, mevzika, me uan mikarziba avamin korotiaba puvati. Me ghua gumazir igharazibar azenibar ingara, men dagher dipenibar witbar pozibav kiri. Egha me uari dagheba puvatigha mitiriam men azi.
- 11 Me olivin temebar tongin ikia dar oviziba mirmirir danganimin dagiamin da mirmiri, ezi olivin borem otifi. Ezi marazi wainin dipam iniasa wainin oviziba dikabirir danganimin da dikabiri,
- egha me uari wainin dipar kaba apir puvati, ezi kuarim puv men piri.
- 12 Nguibar ekiabar aven ovengasava amir gumazamiziba puviram arai. Me bar ikuvigha uarir akurvaghasa ara Godin dei. Ezi God men osimtizir kabagh nighnizir puvati.
- 13 “Gumazamizir maba God ifongezir arazibar tuavimin gin mangan aghua. Me arazir aghuibar apanim gamua da batosi, kar angazangarimin araziba.
- 14 Bar mizaraghara, aminim tighar tiam, gumazir kuraba dikavigh mangi biziba puvatizir gumazamizibav soghti me arimighirasa zui. Egha dimagaribar me biziba okimasava arui.
- 15 Poroghamiba uari bakeir arazim gamir gumaziba, me aruem bararti, a magirighi me mangi gumazir igharazibar amuiba ko dakuam. Me zuir dughiam, me uan guaba avegh suam, Tav nan gan na gifoghan kogham.
- 16 Dimagarimin okimakiar gumaziba dipeniba akara aven ghua biziba okei. Aruem men dughiam puvati, kamaghin amizi, aruemin, me tiar akaba asegha dipenir averiabara iti.
- 17 Gumazir kaba aruer ekiamin daruan atiatia, mati gumazir igharaziba dimagarimin daruan atiatia. Ezi dimagarim me gamima, me bar akonge.

- 18 **“Ia kamaghin migirigiar kabanang gami,
‘Gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar ruarimin ikian kogham. Puvatigham.
Aperiar ekiam zuamira izi me inigh mangigham.
Eghti God mikimti men nguazim ikuvigham.
Eghti gumazitam mangi men wainin azenimin ingaran kogham.*
- 19 *Aruem anaga isirazima ghuariar orangtizim ghua gefi.
Kamaghira, Gumazamizir Oveaghuezi-ibar Nguibam gumazamizir arazir kurabagh amiba isi,
ezi me bar gefi.*
- 20 *Eghti men mikarziba apizibar dagher isingtizimin min otogham.
Eghti tav ua me ginighnighan kogham.
Ezi men amebar me bateziba uaghan bar me gin amadagham.
Eghti men arazir kuraba uaghan bar givagham.’*
- 21 *“Gumazir kurar kaba paza furabaghatir amizibagh ami.
Egha amizir odiarir paba ovengezibar akurvazir puvati.*
- 22 *Ezi God uan gavgavimin, gumazir gavgavibar akurvazima, me dughiar ruaribar iti.
Egha dughiar me ghaze me ovengamim,
God ua me fema me deravira iti.*
- 23 *God me gamima, me nimiram apiav ikia osimtiziba men puvati.
Egha a zurara deravira men arazir me amibar gari.*
- 24 *Ezi me ziar ekiaba iti.
Me dughiar otevirar ikia gumazamizir igharazibar min zuamiram ovei.*

Me mati wit aghoramin dughiam otogha givazi,
gumaziba aneghori.†

25 *Nan migirigiaba guizin migirigiaba puvatighi,
tinara nan ifavarim azenim datigham?
Tinara nan akagh suam,
ki puram akam arai?”*

Bildatin migirigiar namba 3

25

(Sapta 25)

E gumazamiziba Godin damazimin pura biziba

¹ *Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jop ikarvasi:*

² *“God gavgavir ekiam ko biziba bar dagh ativaghamin fofozim ikia,
biziba bar dagh amima, da an atiatia puviram agoa nisi.*

*Egha a uan Nguibamin bizibagh amima,
da nimiram ikia dabirabir aghuim iti.*

³ *An midorozir gumaziba bar aviraseme,
ezi tav me menghan iburagham.
Ezi a uan angazangarim gamizi, a dangniba bar dagh isira.*

⁴ *Kamaghin amizi, e gumazamiziba manmaghin Godin damazimin deragham?*

*Amebam otevir gumazir manatam,
Godin damazimin zuegham? Bar puvatigham.*

⁵ *Ia gan. Iakinim ko mikovezibar angazangarim e dar garima da bar ekefe,
ezi Godin damazimin, da bar sufi.*

⁶ *Kamaghin amizi guizbangira, e nguazir kammin itir gumazamiziba, an damazimin zuezir puvati.*

*E mati nguazimin aghuviziba.
E pura bizir kiniba.”*

* **24:18:** Sapta 24:18 ikegha ghua sapta 28:28in tu, akar kaba deragha migeir puvati, tinara akam akuni. Elifas 3plan dughiar mikeme, ezi Bildat uaghan 3plan dughiar mikimam. Ezi Hibrun akar datirighin en itim, Sofar dughiar pumuningra mikeme. E fo, Bildatin akar abuananam (a sapta 25in iti) a bar otefe. Ezi uaghan, Jopin akar otevir maba an namakar 3plan fomira gun mikemezibar mirara ghu. Ezi bizir kam bagha, fofozir gumazir maba ghaze Sofarin ziam fomira kagh ike, egha gin an ovenge. Egha me ghaze akar kam, sapta 24:18-20in iti, kar Sofarin akar otevim. Ezi e guizbangira fozir puvati, fofozir gumazir kabar nighnizim dera o puvati. Kamaghin amizi, e akar datirighin Hibrun akamin itimin gin mangam. Jop ti guizbangira akar 24:18-25in itiba mikeme, e ghaze, a akar 24:18-20in aven itiba, a namakabar nighnizibar gun migei, egha akar 24:21-25in aven itiba, a men akaba ikarvasi. † **24:24:** Hibrun akam ves 18in ikegha ghua ves 24in tu, a deragha migeir puvati.

Jop Bildatin akam ikara

26

(Sapta 26--31)

Godin gavgavim bar en fozim ko nighnizim gafira

¹ Jop kamaghin Bildatin akam ikara:

² “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgaviba puvatizir kamın akurvasi.
Egha nighnizir aghuiba ko gavgaviba puvatizir gumazamizibar akurvazir gumazim.

Bar puvati. Ni tong nan akurvazir puvati.

³ Ni ghaze, ni nighnizir aghuim foziziba puvatizir gumazamizibagh anidir gumazim.

Egha ni ghaze, ni nighnizir aghuiba puvatizir gumazamiziba, ni men sure damuam.

⁴ Tinara nighnizim ni ganingizi, ni kamaghin bizibav gei?

Tinan duam fozizir aghuim ni ganingizi, ni kamaghin bizibar gun migei?

⁵⁻⁶ “Gumazamiziba ovea ghua ongarimın apengan itir Oveaghuezi-ibar Nguibamın iti, egha me Godin mongezir puvati.

Me Godin damazimın azenara iti.
A men garima, me atiatia nisi.

⁷ God overiamın ingarigha pura pin anetizi, a danganir bizitam faragha itir puvatizimın iti.

Egha nguazim atizi a pura iti, bizitam an suirazir puvati.

⁸ God amozim isa uan ghuariabar anetizi, da amozimın suirazi, a iti.

Dipar kam bar osemegha, an osimtizim ghuariaba abizir puvati.

⁹ God ghuariabagh amizi,
da iza iakinir ekiam avaragha Godin atrivir dabirabim modo.

¹⁰ An ongarim gisin, gumazimın damazim gan mangi givaghamin mitaghniam, iver agharimın min, a gighua an osiri.

Mitaghniar kam, aruem ko dimagarim abisi.

¹¹ God atarir dughiamın, mighsiaba ko overiam digavir kuram gamua agoa nisi.

¹² God uan gavgavir ekiamın ongarim gamizi, a pura nimira iti.

A uan nighnizir aghuimın, ongarimın itir kuruzir aser ekiam Rahapın gavgavim dikabira.

¹³ God uabi aminir ekiam amadazi a iza ghuariabagh ivarazi,
overiam uam angazangari.

Egha a uan dafarimın kuruzir aser ekiam birazima,
an areme.

¹⁴ Bizir an amizi otivizir kaba, da an gavgavir ekiamın pura bizir muziariba, e da baragha dar gari.

Eghti God bar uan gavgavim en akaghti, e akatam bar a mikiman iburagham.
Bar puvatigham.

Godin gavgavim bar ekefe.”

27

Jop arazir kuraba puvatigha ua bagha pamten migei

¹ Jop ua kamaghin migei:

² “Godin gavgaviba Bar Itim arazir aghuimın na gamizir puvati,
ezi ki datirighin paza iti.

A kotin deravira na baragha na tuisighizir puvati,

kamaghin amizi, a na gamizir arazibar ki adarim an iti.

Egha Godin zurara itimın ziamın ki guizbangira migei,

³ dughiaabar zurara God na ataghizi,
ki angamira ikiavira iti,

⁴ egha ki akar kuratam ko akar ifavari-
tam uan akatorimın a damighan kogham.

⁵⁻⁶ “Kamaghin ia deraghvira na baragh.
Amebam na batezir dughiamın ikegha iza datirighin, ki kamaghin fo,

nan nighnizim ko navir averiamın, ki Godin damazimın deravira iti.

Ki pamten kamaghin mikimasa, ki arazir kuratam gamizir puvatigha osimtiziba nan puvati.

Ki akar otevir kabara mikim mangi egh
ovegh mangam.

Kamaghin amizi, ki fo, akar ia na
migeir kaba, da guizbangiram ak-
aba puvati.

7 “Ki kamaghin ifonge, God ivezir kuram
nan apanibar aningam.

An arazir kurabagh amir gumazamiz-
ibar mirara me damu.

8 Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin
itir puvatigha, an gin zuir pu-
vatiziba,

God men ikirimirim agivaghti, me
bizir aghuir manam iniam?

Bar puvatigham.

9 Osimtizim me bativamin dughiamin, me
uarir akurvaghsi Godin dimti
a me baragham, o? Bar puvatigham.

10 Gumazamizir kamaghin amiba, Godin
Gavgaviba Bar Itim bagh bar
akueghiva,

zurara dughiabar a ko mikimam, o?
Bar puvati.

11 “Ki ian sure damighti ia Godin gavgavim
deravira a gifogham.

Egh bizir a damuasa nighniziba, ki dar
gun ia mikimam,

Kar Godin Gavgaviba Bar Itim.

12 Ia uari Godin arazir kabar ganigha gifa.

Egha ia manmaghsua akar mingariba
puvatizir kabav gei?

13 “Godin Gavgaviba Bar Itim, gumaza-
mizir kuraba ko paza igharaz
darazigh amir gumazamiziba, a
ivezir kuram me bagha an abaragha
gifa.

Egh mizaziba ko osimtizir kaba isi me
daningam.

14 Gumazir kaba borir aviriba ikiti,
apaniba borir kabav misoghti me
arimighiram.

Egh me zurara dagheba puvatigham.

15 Eghti gumazir kurar kaba arimighireghti,
men ikiavira itir adarazi arimariam
me damuti,

me uaghan arimighiregham,

eghti men amuir odiariba me bagh
azian kogham.

16 Gumazir kuraba silvan dagiar avirim ko
korotiar avirim akumakum,
nguazir minemniabar min, uan
dipenibar dar pozibav kinam.

17 Eghti gin gumazamizir Godin damazimin
deraziba izi,

men korotiar aghuiba ko silvan
dagiaba abigh uari daningam.

18 Gumazir kurar kaba dipenir aghuibar
ingari,

ezi dipenir kaba, dughiar ruarimin
ikeghan kogham.

Da mati boghoborir dipeniba ko averpenir
azenibar itim.

Da zuamira dipirighiregham.

19 Me dimagarimin dakuasava amua
garima, men biziba bar avirasemegha
deravira iti.

Egha mizarazimin me oseghe gara
digavir kuram gami,

Ame! Men bizir avirir kaba ua itir puvati.

Ezi me bar bizibagh asa.

20 “Bizir kuraba aperiamin min, me aviti
me puv atiatingam.

Bizir kaba ua ikian kogham, mati
aminir gavgavim dimagarimin
otogha dagh ivaragha ghu.

21 Aruem anadi naghin izir aminim me
asirafagha me inigha ghuzi,
me ua uan danganimin itir puvati.

22 Aminir kam uan gavgavir ekiam sara me
givai,

ezi me ari mangasa pamtemin ingari.

23 Egha me aminir kam batoghan ibura.
Aminim men ingarava aka dafaribav
sogha,

bar me batoke.”*

28

*E nighnizir aghuim ko fofozim danganir
manamin an apigham?*

1 “Gumaziba gol ko silva iniasa nguazimin
aven mozir bar konibagh tui.

* 27:23: Akar ves 13-23in itiba, akar otevir avirir Jopin namakar 3pla fomira gun mikemeziba mirara ghu. Kamaghin amizi, fofozir gumazir maba ghaze, kar Jopin akaba puvati, kar ti an namakar kabar mavin migirigiaba.

- Egha gol ko silva tuamin danganibar ingari, eghti avim dar minezibar isighti da bar zuegham.
- ² Egha me ain buria nguazim gutui.
Me nguazir torimin dagiaba isa da tuema kapa otifi.
- ³ Me nguazimin mozibagh tuima, dar toriba vin mar uaghiri,
eghti me ain itir dagiaba buriam.
Me lambagh abuava mozir kabagh tui,
ezi angazangarim mozimin itir mitarmem batozima,
dagiaba azenara otivima, me da isi.
- ⁴ Me nguazir torir kaba, saghon mar ada okori,
danganir kaba, gumazir igharaziba dar zuir puvati.
Me uarira ikia ingari.
Me nguazir torir kabar beniba uari dafegha dar suigha, uaghira mangi izegh gamua ingangarim gami.
- ⁵ Gumazir igharaziba, nguazim gisin azenibar ingara dagheba ko biziba opari.
Ezi gumazir nguazimin apengan ingarir kaba, me dagiaba abigha nguazim gikua a girazi,
a mati avim danganir mam bar an isizi moghin iti.
- ⁶ Ezi gumazir kaba nguazimin aven itir dagiabar aven Sapaian dagiar bluplan aghuariba isi.
Egha nguazimin aven uaghan golin minemeniam isi.
- ⁷ Isaba ko bagaba, nguazimin aven mozir konir me ingarizibar aven garir puvati.
- ⁸ Laionba ko asizir gavgavir igharaziba sara
torir kabar averiabagh aruir puvati.
- ⁹ “Gumaziba dagiar gavgaviba itir danganibagh kuava,
mighsiaba abizi da bar iraghue.
- ¹⁰ Me dagiabar aven dipar tuavibar ingari moghin, dagiaba aghora averara zui.
Egha me aven ghua garima, dagiar aghuir ivezir bar pin koziba iti.
- ¹¹ Me mozibagh ku ganti, dipam danganir kamın otivti me anepirigham,
eghti dipam nguazir torim gizivaghan kogham.
Eghti bizir aghuir nguazimin aven mongeghav itiba,
me da asigh azenim datigham.
- ¹² “Ezi e managh mangi fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim iniam?
Fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniamin nguibam managh iti?”
- ¹³ Guizbangira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim bizir bar ekiam,
egha dagiar ekiaba ko bizir igharaziba bar dagh afira.
Ezi gumazamiziba bizir kam deraviram a gifozir puvati.
Ezi fofozim ko nighnizir aghuarim nguazir kamın gumazamizibar tongin itir puvati.
- ¹⁴ Ongarim ko an apengan itir danganir bar koniba kamaghin migei,
‘Fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim, aning kagh itir puvati.’
- ¹⁵ Golin bar aghuim a pura bizim, ni a isi ua nighnizir aghuarim givezeghan kogham.
Fofozir aghuarimin ivezim bar pin ko, eghti ni silvan aghuarimin a givezeghan kogham,
silvan aghuarim, a pura bizim.
- ¹⁶ Ni kantri Ofirin golin bar aghuiba ko dagiar iveziba bar pin koziba, da isi aning givezeghan kogham.
- ¹⁷ Ni aning givesi, glasin dagiar ivezir bar pin kozim ko bizir aghuir golin ingariziba inigham,
noka, ni aning givezeghan kogham.
Da uaghan pura biziba.
- ¹⁸ Aningin ivezim, bar pin ikia adiarir aghuarim ko dagiar ghurghurir gavgavir glasin min taghtazimin ivezim bar a gafira.
Pelin ivezim bar pin ko, egha pelin ivezim uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim givezeghan kogham.
- ¹⁹ Topasin dagiar iangurir aghuarir me kantri Itiopian isiba ko avimin tuezir golin aghuiba,

da uaghan fofozir aghuarim ko
nighnizir aghuarim tong aning
givezeghan kogham.
Bar puvati.

20 “Ezi e managhira fofozir aghuarim ko
nighnizir aghuarim batogham?
Fofozim ko nighnizir aghuarim dan-
ganir manamra iti?”

21 Fofozim ko nighnizir aghuarim, gumaza-
miziba ko angamira itir biziba sara
bar men modo.
Kuarazir pin mighagha aruiba,
uaghan aningın garir puvati.

22 Ovengezibar Danganim ko Ovevem
uabi, aning kamaghın migei,
‘Ga mong aningın sighsirir akaba
baraki,
egha aningın ganizir puvati.’

23-24 “Ia oragh. God uabira nguazir kamin
danganiba bar dar gara,
egha overiamın apengan itir bizibar
gari.

Kamaghın, a uabira fofozim ko nighnizir
aghuarim itir danganim gıfo.
Egha tuavir aning bagha zuim gıfo.

25 Bar fomira, God nighnigha aminimın
gavgavimın abara,
egha uaghan nighnigha ongarir ekiam
ikiasa, a dipabar ababanım ati.

26 Egha a uaghan amozim damuamin araz-
iba arıki,
egha onımarım taghtagh mangamin
tuavım ati.

27 Bizir kabar gın God nighnizir aghuarımın
gara an araziba bar da tuisisi.
Egha nighnizir aghuarım gamizi a
tugha gavgavizi a ghaze, a bizir bar
aghuım.*

28 Egha God kamaghın gumazamizibav gei,
‘Ki ian Ekiam. Gumazir nan atiatia
nan apengan ikiava arazir kurabar
gın zuir puvatizim,
gumazir kam nighnizir aghuarım ko
fofozim iti.’”

29

*Jop uan dughiar aghuir faragha ikezim
gıniğhnisi*

¹ Jop ua kamaghın migei:

2 “Oio. Ki uabın apangkufi, ki fomira der-
agha ikezi moghın ikiasa ifonge.
Fomira God bar deraghavira na
geghufi.

3 A lamın mın itima, an angazangarım na
gisira.
A dimagaribar angazangarımın mın
tuavım nan akakazima, ki zui.

4 Fomira, God nan roroamın mın ikia, de-
ravira nan purirpenimın aven itir
ikizimın gari.

Ki faragha gavgavigha ikezi moghın,
ki datirighın ua kamaghira ikiasa
ifonge.

5 Fomira, Godın Gavgaviba Bar Itim, na ko
ikiavira itima,
nan boriba uaghan na ko iti.

6 Ezi nan bulmakauba ko memeba oter
eborir avırım na ganingı,
ezi olivin oviziba mirmirir dan-
ganimın aven, nan olivin boreba bar
izifa.

7 “Ki faragha nguibar ekiamın gumazir da-
panir mamın ikia,
egha ghua nguibar ekiamın tiar
akamın gumazir dapaniba ko uari
akuva ikia kotiaba barasi.

8 Gumazir igiaba nan gari ki izima, me uari
amikirvagha ghua saghon iti.
Ezi gumazir ghurapaniba, ziar ekiam
na daningisi dikavigh tuivigham.

9 Ezi gumazir dapaniba uaghan uan ak-
abar kumigh,
pura nimira ikiam.

10 Ezi gumazir bar ekiaba uaghan nan
akam baraghsi,
uan akabar kumigh nimira ikiam.

11-12 “Onganarazibagh amir gumazamiz-
iba uarir akurvaghasa nan deima, ki
men akurvasi.
Egha afeziaba puvatizir boriba, men
akurvazir gumaziba puvatizi, ki
men akurvasi.

* 28:27: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

28:28: Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10

Kamaghin amizi, na barazi ki bizibav geir gumazamiziba, me nan ziam fe.

Egha nan gari ki bizibagh ami darasi, me nan arazibar gara da bagha bar akonge.

13 Gumazamizir kiran oveghangin ovengamiba, ki men akurvasi, ezi me na minabi, egha God deravira na damuasa me a ko migei.

Ezi amuir odiariba, ki men akurvazima, me uan navir averiabar aven bar akonge.

14 Ki zurara Godin damazimin arazir aghuibagh amua, guizin araziba igharaz darazir akakasi, mati ki korotiar ruarir aghuim aru.

15 Ki mati damazir kurabar damazim, egha ki tuavim men akakasi, egha mati suer kurabar suem, ki men akurvazima, me deraviram arui.

16 Ki mati onganarazibagh amir gumazibar afeziam, egha men akurvasi. Gumazir ki fozir puvatiziba, ki kotin aven men akurvasi.

Igharaz darazi kotin aven akabar me abiri, ezi ki men akaba isa me bagha migei.

17 Gumazir arazir kurabagh amiba, ki men gavgaviba agiva, egha men dafaribar gumazir kiniba ua me isi. Mati gumazim afiar atiamin atariba apirigha asizir a ivirazim uam a ini.

18 “Ki ghaze, ki ti dughiar ruarimin nguazir kam in ikiam, egh deravira uan dipenimin iki mangi ovengam.

19 Ki ghaze, ki ti gavgavigh, temer dipar miriamin dikarazimin min, an biba dipar avirim isima, an dafariba dimagarimin ghuariam dagh irima, da bar derazi moghin ikiam.

20 Gumazamiziba nan ziar ekiam fivira ikiam. Eghti ki gavgavir igiam inivira ikiam, mati gumazim barir pir igiam dafa.

21 “Gumazamiziba damuamin araziba ki dar me migeima,

me akabar kumigha nimira ikia na barasi.

22 Nan migirigiba men navir averiabar ghuaghiri,

mati amozir pam emira aghumra nguazir averiamin ghuaghiri.

Ki mikemegh givaghti, me nan nighnizim ua migirigiar otevitam a isafuraghan kogham.

Puvati.

23 Me kuariba arigha bar deravira nan akam barasi.

Me akam bagha bar akonge, mati aruem dughiar ruarimin ganizi amozim ua izasa me bar akonge.

24 Ki dughiar aghuim me ganiga me ko migeima, me igharagha nighnisi, Ame! Manmaghsua gumazir ekiar kam e ko migei?

Ezi nan guamin ganganir aghuarim ko arazir ki me ko migiavira itim, gavgavim men navibagh anidi.*

25 Ki men gumazir dapanimin min iki-ava, arazir me damuamiba bagha, nighniziba me ganidi.

Ki gumazamiziba ko iti, mati atrivim uan midorozir gumazibar tongin iti.

Egha uaghan gavgavim men navibagh anidi, mati ovevem in dughiamin gumazir mam gavgavim isa azi darazigh anidi.”

30

Jop osimtizir a batozibav gei

¹ Jop ua kamaghin migei:

“Datirighin ziaba puvatizir gumazibar boriba, dibovir akabar na migei.

Men afeziaba pura bizir kinibar min ikia, egha gumazamizibar damazimin onganarazibagh amua, bizir aghuitam gamizir puvati.

Kamaghin garir gumaziba, ki me ataghizi me nan sipsipbagh eghuvir afiabar tongin itir puvati.

² Ki gari, me nan akurvaghamin gavgaviba puvati.

Me bar amiraghamiraki,

* 29:24: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- kamaghin amizi, ki ingarasa me migeir puvati.
- ³ Gumazir kaba, dagheba puvatigha aghariba gui,
egha men navir averiaba daghem bagha arai.
Me ara danganir misingizibar ghua pura dagher muziariba buri.
- ⁴ Egha tevsevir misoziba asia, dar biba ko dafariba api.
- ⁵ Egha me nguibamin boroghin izir dughiamin,
gumazamiziba me dagarvagha me batosi,
mati me okimakiar gumazibagh ami.
- ⁶ Kamaghin amizi, me ara ghua saghon itir mighsiabar avarir konir faner misingizibar danganibar ikia,
dagiar torir ekiaba ko nguazir torir ekiabar ti.
- ⁷ Me gumazamiziba puvatizir danganimin tevsevibar tongin arua donkibarin arai.
Egha tevsevir kabar tongin uari akuva moga iti.
- ⁸ Nguibamin gumazamiziba me fozorogha, me misogha me batoke.
Kar, onganarazibagh amua ziaba puvatir gumazamiziba.
- ⁹ “Ezi datirighin men boriba iza na dipova ighiabagh ami.
Me ghaze, ki ti pura bizim, egha nan ziam dibora a gasighasisi.
- ¹⁰ Me ghaze, ki bizir bar kuram, egha bar nan aghua.
Me na ategha saghon iti,
egha me nan boroghin izir dughiamin, me nan guamin iparan atiatir puvati.
- ¹¹ God bar na abiragha nan gavgaviba bar ada gifa,
kamaghin amizi, me atiatir puvatigha bizir manam damuasa ifuegha,
an na gamua arazir kurabar na gami.
- ¹² Ki uan agharir guvimin garima, gumazir igiar kurar bizim dikavigha,

na baghavira iza na misogha na batozima, ki aravira zui.
Me na gasighasighasa arazir guar aviribagh ami.

- ¹³ Ki me gitaviraghasa amima, me nan tuavim apirizi ki aran ibura.
Ki ikuvigha gifa, ezi me nan osimtizim damuti a bar ekivasa.
Ezi men anogoroghamin gumazitam itir puvati,
kamaghin me na gamizi, ki bar ikufi.*
- ¹⁴ Me mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin divazir gavgavim akarigha misoghasa ivemara nguibar ekiamin zui.
Egha mati ongarim dipiraghira niga dadarimin izi moghin,
me ivemara na bagha izi.
- ¹⁵ Bizir guar igharagha garir aviriba na bativa na gamima, ki puv atiati.
Nan ziar ekiam gifa, mati terafarim aminim a givarazi a ghu.
Nan dabirabir aghuim ko nan bizir aghuariba gifa,
mati ghuariam ghugha ua itir puvatizi, overiar kinim iti.
- ¹⁶ “Ezi kiran oveghangin nan ikirimirim givagham,
dughiaba bar ki osimtizim ko mizazim barasi.
- ¹⁷ Dimagaribar nan agharapaniba mizazim isi,
mati me afuzimin na ginifi.
Mizazim na gasir bizir kam na ataghirazir puvati.
A kamaghira iti.
- ¹⁸ God uan gavgavimin nan mikarzim gamizi a igharagha oto.
Egha pamtemin na amighiri,
mati korotiam nan firagharim amighiri.†
- ¹⁹ God na kunizi ki beghneazim giraghu,
egha ki mati nguazir minemeniam ko averenimin min pura iti.
- ²⁰ “O God, ki nin damazimin tugha uabin akurvaghasa nin dei,

* **30:13:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. † **30:18:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. Akar kam giraghamin tuavir igharazim, a kamakin, “Ezi mizazir kam otiva bar ekefe egha na gamima, ki tintinibar uabi otavkirima, ezi nan korotiaba bar aghamsigha nan firim ikegha gavgafi.”

ezi ni pura nan gari.
 Egha kuarim atigha
 nan dimdiam barazi puvati.
 21 Ni nan apangkuvir puvati.
 Ni uan gavgavimîn paza na gamuavira
 iti.
 22 Ni ter afarimîn min pin na kunizi aminim
 na inigha zui.
 Ni aminim gamima, a tintinibar na
 akuri.
 23 Ki fo, ki aremeghti ni na amadaghti,
 ki magari danganir ni gumazamizir
 oveaghueziba bagha inabazimîn
 ikiam.
 24 “Eghti gumazitam bar ikuvighsi damuva
 akurvazim bagh dimti,
 gumazitam ti a misogh pazi a damuam
 o? Bar puvati. †
 25 Kirara, ki faragha gumazir dughiar
 kurabar itibar kuarkufi.
 Egha biziba puvatizir gumazamizibar
 apangkufi.
 26 Ki kamaghin nighniki, nan dabirabir
 aghuim zurara ikiam,
 ezi puvati, dughiar bar kuram na bato.
 Ki ghaze ki angazangarimîn aven ikiam.
 Ezi puvati, mitarmem bar na avara.
 27 Nan navir averiam zuraram osej,
 ezi dughiaba zurara mizazim ko
 osimtizim na batifi.
 28 Ki paza itima nan mikarzim bar pigha
 igharagha gari.
 Ezi aruem na gapongezir pu.
 Puvati. Arimariam na gamima ki kam-
 aghin oto.
 Ki gumazamizibar tongin ikia akur-
 vazim bagha men azangsisî.
 Ezi me nan akurazir puvati.
 29 Ki mizazir ekiam isa pazavira iti,
 egha nan ararem mati afiar atiamin
 ararem ko ponemîn araremîn min
 iti.
 30 Nan mikarzim misigha pigha inge,
 ezi nan mikarzimîn inir muziariba tin-
 tinibar pura vuaghira iri.
 Ezi arimariar kurar kam nan
 mikarzim gamizi, a puvira fei.
 31 Ki fomira deravira ikia uan gita misogha
 uan marvim givi,

egha agoroger onger akabagh ami.
 Egha datirighin ki uan gita misogha
 azir akabagh ami,
 mati gumazim ovengezi me a gubai.”

31

*Jop ghaze, an arazir kuratam gamizir
 puvati*

1 Jop ua kamaghin migei:

“Ki uan navir averiamin aven uabi akar
 dikirizir gavgavim gamua ghaze,
 ki amizir igiatamin ganiva, nighnizir
 kuratamin iran kogham.
 2 Godin Gavgaviba Bar Itim
 a manmaghin en arazir kuraba ikar-
 vaghham?
 3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
 God dughiar kuram gamima,
 a me batifi, ezi bizir kam me
 gasighasigha bar me kuavarei.
 4 God bar nan arazibagh fogha,
 nan daroribar gari.
 5 “Ki arazir ifavaribagh amir puvatigha,
 tintinimin gumazamizibagh ifarir pu-
 vati.
 6 God guizbangira deravira nan araziba
 tuisigh egh fogham,
 ki bizitamin osimtizitam itir puvati.
 7 Ki tuavir aghuim ategh, egh nan navim
 bizir nan damazimning garibar gin
 mangi,
 arazir kuratam damigh, egh Godin
 damazimîn mizegham.
 8 Eghti God gumazir igharazimîn amaman-
 gatighti, a ki oparizir daghebar ami,
 egh nan azenim bar a gasighasigham.
 9 Nan namakamin amuim, ki a bagh navim
 dikav,
 egh mangi an dipenimin modogh iki
 an pam bagh oragham,
 a mangighti, ki mangi a ko dakuighti,
 10 kamaghin, nan amuim uabi mangi
 gumazir igharazibar ingangarir
 amizim gavagh men wit mirmiram.
 Eghti gumazir igharaziba a ko
 dakuam.
 11 Ki aghumsizir ekiam itir arazir kurar
 kam damighti me na isi kot datighti,

† 30:24: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.
 5:21

31:4: 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 36:7; Aghuzir Akaba

- ki an ivezir kuram iniam.
- 12 Arazir kurar kam, mati avir fefer gav-gavir gumazamizibar isim.
Ki guizin kamaghin damighti, avir kam bar nan isiva nan biziba sara bar a da givaghti,
ki mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
- 13 “Fomira, nan ingangarir gumazim o amizim migirigiam nan ikia na bagha izima,
ki deravira me baragha men osimtiziba akiran aghuaghti,
- 14 gin God nan arazir kuram tuisighamin dughiam iziti,
ki manmaghin an akam ikarvaghama? Bar puvatigham.
- 15 Guizbangira, God na gamizi ki amebamin navimin oto,
egha anarira ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh amizi,
me uan amebabar navibar otifi.
Godin kamra bar e gamizi,
e an damazimin magh gari.
- 16 “Ki zurara onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagha bizir me puvatiziba me ganidi.
Egha amuir odiaribar gari, me pura itir puvati,
ki uaghan men akurvasi.
- 17 Ki uan daghetamin anogoregha uabira anemezir pu.
Puvati, ki borir asaghasaziba uaghan men akuaghapi.
- 18 Ki uan igiamin ikia iza datirighin,
ki amuir odiariba ko borir asaghasazibar akurvasi.
Ki men afeziamin min men akurvagha me geghufi.
- 19 Ki gari, gumazitam korotiaba puvatigha puv arugharusi,
ezi ki ti an akurazir pu? Puvati.
- 20 Ki korotiar aghuir me nan sipsipin arizibar ingarizim a ganingi.
Korotiar kam fefem a ganidima, a nan ziam fa na minabi.
- 21 Ki ti borir asaghasaziba paza me gamuava, men biziba iniasa kot gifaraghai,
ki fo, gumazir dapanir igharaziba nan akabar min ghughai.
- 22 Ki kamaghin amizi, God nan dipizimningin mitaghniamin agharimning asizi aning irighai.
- 23 Ki Godin gavgavir ekiam ginighnigha puv atiati.
A gumazir arazir kurabagh amibagh asighasighasa, bizir kuraba amadi.
Kamaghin amizi, ki arazir aghuibaram ami.
- 24-25 “Ezi guizbangira, ki pamten ingara bizir aviriba ko dagiar aviriba iti.
Egha ki bar akuegha uabi uan ziam fer puvati.
Egha ki nighnizir gavgavim kamaghin itir puvati,
nan gol ko dagiaba ko biziba nan akuraghti ki deravira ikiam.
Puvati.
- 26-27 Ki garima, aruem bar deravira isira, ezi iakinim uaghan angangarir bar dirim iti.
Ezi nan navir averiam, aser kamningin ziamning fasa na dikavir puvati.
Ezi ki ziar ekiam aning daningasa uan dafarimningin torezir puvati.
- 28 Ki arazir kabar amu, egh ki Godin bar pin itim akirim ragh a gasaragham.
Eghti arazir kam bangin, me uaghan na isi kot datighti, ki ivezir kuram iniam.
- 29 “Ki garima, dughiar kuram nan apaniba batifi,
ezi men osimtiziba bangin, nan navim derazir puvatizi ki bar akongezir puvati.
- 30 Ki dughiatamin akam akarigha uan apanibagh asighasighasa Godin azangsighizir puvati,
kamaghin amizi, ki arazir kuram gamizir puvati.
- 31 Nan ingangarir gumazamiziba kamaghin migei,
‘A dagheba gumazamiziba bar me ganingizi men naviba bar izifa.
A gumazitam ataghizir puvati.’
- 32 Nguibar igharazibar gumaziba dakuamin danganiba puvatizi,

ki me ataghizi me pura nguibar ekiamin tuavibagh akuir puvati.
 Tuavibagh aruir gumaziba sara,
 ki me isa uan dipenimin zui.
³³⁻³⁴ Gumamazir igharaziba arazir kurar mabagh amua ti da modi.
 Ki uaghan arazir kuratam gamigha ti a modoghai,
 kamaghin amizi, ki uan dipenimra modoghav ikia,
 gumamazir igharaziba ko migeir puvatighai.
 Nan arazir kamin, me fogh suam, ki arazir kuram gamigha,
 nguibamin gumamazibar atiati.
 Eghti me na dipova nan ziam gasighasigham.
 Ezi puvati. Ki arazir kuratam gamizir puvati.
 Ki mongamin arazir kuraba puvati.
³⁵ “Oio, ki kamagsua, tav iki kuarim atigh na baragh.
 Ki kamaghin mikimam, ki arazir kuratam gamizir puvati,
 ki datirighin ababanitam damighti, a gavgavim nan akam daningam.
 Ki kamaghin ifonge, Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin nan migirigiaba bar da ikarvagh.
 A gumazir na isi kotiam darighamim, ki kamaghin ifonge,
 a uan kotiamin migirigiaba da isi akinafaritam in da osirigh.
³⁶ Eghti ki akinafarir kam bagh bar akongegh uan dipizimin azenara aneter,
 egh uaghan atrivimin dapanir asuamin min uan dapanim daghuam.
³⁷ Egh ki atrivimin borimin min Godin damazimin tugh,
 egh ki amizir bizibar gun bar a mikimam.
³⁸⁻³⁹ “Eghti ki gumazitam pazi a damu, an nguazim okemegh, a givezeghan kogh
 dagheba oparighti,
 nguazir kam uabi nan atar pamten arangti,
⁴⁰ wit ko balin ovizir ki opariziba,

benir dikoniba ko ogher kuraba dar danganim inigh
 nguazir kamin aghungam.”
 Jopin migirigiaba iza kagh tu.

Elihu, a Jop uan namakar igharaziba ko me migei

32

(Sapta 32--37)

Elihun nighnizim, a Jop ko mikemegh egh navir amirizim iniam

¹ Jopin namakar 3pla orazi Jop ua bagha gavgafi, a gumazir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizim, kamaghin amizi, me uam an akatam ikarvazi puvati. ² Ezi gumazir igiar mam, an ziam Elihu, a me ko ikia men migirigiaba barasi. An afeziam Barakel, a Busin adarazir mav, egha Ramin ikizimin aven iti. A kamaghin orazi Jop ghaze, an arazir aghuim gami, ezi God arazir kuram gami. Bizir kam bangin, Elihu puviram atara muriam Jop bagha bar ikufi. ³ Elihu garima, Jopin namakar 3pla fo, Jop arazir kuram gamizi, me akam a gasi. Me deraviram an migirigiatam ikarazir puvati. Kamaghin amizi, Elihu uaghan bar me baseme. ⁴ A gumazir igiam, ezi me ghurigha a gafira. Kamaghin amizi, a faragha nimira ikia gumazir ghuriba barazima, me migei. Me mikemegha givazi, datirighin a uan nighnizimin gun Jopin mikimasava ami. ⁵ Elihu uaghan orazima, gumazir 3plan kaba, migirigiaba puvatizi, a bar me baseme.

⁶ Elihu datirighin dikavigha kamaghin migei:

“Ia gumazir aruaba, ki gumazir bar igiam, egha ian apengan iti.
 Kamaghin ki faragh uan fofozimin ia mikiman bar atiatigha uaghan aghumsiki.

⁷ Ki kamaghin nighnisi, ia gumazir ghuriba mikimiva,
 egh fofozir aghuiba ko nighnizir aghuibar gun mikim.

⁸⁻⁹ Ezi azenir aviriba ti gumazim gamima, a fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti.

- Puvati, Godin Gavgaviba Bar Itimin Duam, iza nighnizir aghuim gumamaziziba e ganidi.
- Ezi gumazir ghuriba kamaghin tuisighan kogh suam,
arazir manam Godin damazimin derazi manam ikufi.
- 10 Kamaghin ia na baraghti,
ki uabi, uan fofozir nan itibav kimasa.
- 11 “Ia oragh. Ia Jop ko mikimasa fofozir aghuim ko nighnizir aghuarim itir migirigiaba bagha ruia puv ingari.
Ki ia mizua bar deravira ian migirigiaba baragha da tuisisi.
- 12 Ki bar deravira kuarim atigha, ia migeir migirigiaba baraki.
Ki orazi, ian migirigiatam Jopin migirigiaba ikaragha kamaghin migeir pu,
a guizbangira migei puvati.
- 13 Ia kamaghin uarira uariv kiman koghama, e nighnizir aghuim buria egha a inigha gifa.
E God ateghti anarira Jopin migirigiaba ikarvaghama.
E gumazir kiniba a ikaraghan koghama.
- 14 Jop uan migirigiaba na gasir puvati, a ia migei.
A na gasiti, ki a ikarvaghamin migirigiaba,
ian migirigiabar mirara mangan koghama.
- 15 “Jop, ni gan. Nin namakabar nighniziba otefe.
Me ua ni mikimamin migirigiabagh asagha nimira iti.
- 16 Me pura tuivighav ikia nimira iti,
kamaghin amizi, ki me mizuaman koghama.
Ki mikimasa.
- 17 Ki uan fofozimin gun ni mikim egh uaghan nin migirigiaba ikarvaghama.
- 18 Nan navim migirigiaba bar a gizifa.
Aminir ekiam ivai moghin, nan navir averiam pamtem nan ingari, ezi ki ni mikimama.
- 19 Migirigiar ki ni mikimamiba bar nan navim gizivagha iti,

mati wainin misevir, me asizir memen inimin ingarizim,
wainin igiam an itima a buigha bighasava ami.

- 20 Guizbangira ki mikemegh deragh uabi baragh, navir amirizim ikiam.
- 21 Ki tavin gin mangan koghama.
Nan navimin itir bizim, ki guizbangira bighivira aneghurigh a mikimama.
Ki gumazitam apezeper akar isingtizir tam a mikemeghan koghama.
- 22 Gumamaziziba akar isingtizibar me apezeperir arazim,
ki a gifozir puvati.
Ki kamaghin damighti,
Godin nan ingarizim zuamira na gasighasighama.”

33

Godin arazir gumamaziziba akiramim, Elihu an gun migei

- 1 “Jop, ki datirighin ni mikimamin migirigiaba,
ni deravira kuarim atigh bar deravira da baragh.
- 2 Ki bar datirighira migirigiar kabar gun ni mikimasava ami.
- 3 Ezi migirigiar ki ni mikimamin kabanang,
ni da baragh kamaghin fogh,
ki Godin damazimin derazir gumazim,
egh nan navimin itir nighniziba, ki bighivira deravira dar gun ni mikimama.
- 4 “Godin Gavgaviba Bar Itimin duam nan ingari,
egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminim isa, na giveragha na gamizi,
ki angamira iti.
- 5 Jop, ki kamaghin ifonge,
gan migirigiar uariv soghamiba, ni deraghvira dagh nighnigh.
Ni nan damazimin tugh egh uan nighnizim mikimama.
- 6 Godin damazimin ga magh gari.
A nguazimin virara gan ingari.
- 7 Kamaghin amizi, ni nan atiatingan marki.
Ki osimtizim ni daningan kogh, egh ni abinan koghama.

8-9 “Ki kamaghin nin migirigiaba baraki.
Ni pamtem migia ghaze,
‘Ki arazir kuratam gamizir puvatigha,
Godin damazimin zue, ezi bizitamin
osimtizim nan itir puvati.
10 Ezi God uan apanimin min osimtiziba na
darighasa tuaviba buri,
mati a gumazir kurabagh ami mokin.
11 A senin nan dagarimning ike,
a bar deravira nan daroriba ko ki amir
bizibar gari.’
12 “Jop, ni oragh.
Migirigiar ni amizir kaba, da derazir
puvati.
Ezi datirighin ki kamaghin ni mikimasa.
Godin fofozim ko gavgavim bar ekefe,
egha bar gumazamizibar fofozim
ko gavgavim gafira.
13 Ni tizimsua akam God gasa ghaze,
a gumazamizibar migirigiaba ikar-
vazir puvati?
14 E fo, God tuavir aviribar uan akamin e
migei.
Ezi e gumazamiziba deragha an akam
gifozi puvati.
15 “E dimagaribar uan misiabagh akuir
dughiabar,
God irebar guar aviriba en akakasi.
16 Egha irebar kabar aven, e uan arazir
kuraba akirasa,
an akar modoghav itim isa azenim
gatigha nighniziba e ganidi.
Egha akar kam gamizi,
a en nighnizibar ikia gavgafi.
17 Egh arazir kamin a gumazamizibar
anogoreghti,
me arazir kurabar amuan kogham.
Egh uari fan kogham.
18 A kamaghin aghua, e arazir kurabar
amuti,
en apaniba e misoghti e arighiregh
mangi Oveaghuezibar Nguibamin
ikiam.
19 “Dughiar maba God gumazamizibar
arazir kuraba akirasa arimariaba
me ganidi,

ezi me misiabagh irav ikia men
aghariba aven mizaziba isi.
20 Me daghebar aman bar aghua.
Me bar ifongezir dagheba, me da isa
me ganidi,
ezi me dar gari da mati bizir bar
kurabara.
Ezi me dar aman ibura.
21 Me mikarziba suegha bar aghariba gui,
ezi men aghariba azenim gire.
22 Men ikirimirim bar givasava ami,
ezi ovevem in enselba bar me agivasa
me mizuai.
Ezi me Oveaghuezibar Nguibamin
mangasava ami.
23 “Eghti Godin enselin bar avirim in tongin
enselin tam izi,
gumazir kamin akuragh, egh arazir
aghuir a damuamimin gun a
mikemegham.
24 Eghti enselin kam, gumazir kamin
apangkuvigh kamaghin Godin
azangam,
‘Ni gumazir kamin apangkuvigh,
aneteghti an Oveaghuezibar
Nguibamin mangan marki.
Ki uam a givezamin tuavim batogha
gifa.’*
25 Eghti gumazir kamin mikarzim ua gav-
gavigh igiam in otogham,
mati a fomira igiam in ikezi mokin.
26 Gumazir kam datirighin God ko mikimti
an a baragham.
God an akurazi an ovengezir puvati,
kamaghin amizi, a Godin
damazimin izi an ziam fi bar
akuegham.†
27 Egh gumazir kam bar akuegh ighiam
bangi gumazamizir igharazibav kim
suam,
‘Ki arazir aghuibar tuavim ataki, kam-
aghin ki arazir kuram gami.
Arazir kam bangin God ti ivezir bar kurar
ekiatam na ikaragha na ganighai.
Ezi puvati, a nan apangkuvigha kam-
aghin amizir puvati.

33:8-9: Jop 10:7; 16:17; 27:5-6 33:10: Jop 13:24; 19:11 33:11: Jop 13:27 33:15: Jop 4:13 * 33:24: Hibrun
akam, ves 23 ko 24in akar otevir mabar deragha dav geir puvati. † 33:26: Hibrun akam, vezin kam deragha a
migeir puvati.

- 28 A ua nan ikirimirim givese, ezi ki Oveaghuezibar Nguibamın ghuzir puvati.
Ki angamıra ikiavıra iti, egha aruemin angazangarimın gara bar akonge.’
- 29 “Guizbangıra, dughiaba zurara God arazir kabar gumazamizibagh ami.
Dughiar pumuning, o pumuning ko mikezimın ghua dughiar avırıba, a kamaghın amuavıra iti.
- 30 A ua men ikirmıribagh ivesi, ezi me Oveaghuezibar Nguibamın zuir puvati.
Me angamıra ikiavıra iti, egha aruemin angazangarimın gara bar akonge.
- 31 “Jop ni datırıghın oragh.
Ki mıgırıgıar maba iti, ki dar ni mikimasa.
Kamaghın amızı, ni akam dukuagh,
egh kuarım atıgh deravıra na baragh.
- 32 Ki kamaghsua bar ifonge, gumazamizıba fogh suam,
ni gumazır arazır kuratam gamızır puvatızım.
Egh ni mıgırıgıa taba iki mıkımtı,
ki ni baraghasa.
- 33 Ni mıgırıgıaba puvatıgh,
egh nımıra iki na baragh.
Eghti ki nın sure damuti,
ni fofozır aghuım ko nıghnızır aghuım inıam.”

34

Elihu ghaze, Jop paza mıgıa akam God gası

- ¹ Elihu ua kamaghın mıgıa ghaze:
- ² “İa nıghnızır bar aghuıba itır gumazıba, ia bar deravıra kuarıbar arıgh, nan akaba baragh.
İa gumazır fofozır aghuıba itıba, ia na baragh.

- ³ Akatorım daghem apava a barası, a bar ısıngız o, a ikufı.
Kamaghıra, kuarım mıgırıgıam baragha a tıısısı, a deraz o, a ikufı.
- ⁴ E uarı bagh mıgırıgıaba tıısıgh foghım, manam dera, ezi manam ikufı.
- ⁵ “Jop kamaghın mıkeme, ‘An arazır kuratamın osımtızıtım itır puvati, ezi God arazır aghuımın a gamızır puvati.
- ⁶ A bıızıtamın osımtızım itır puvatıgha arazır kuratam gamızır puvati, ezi God tı ghaze, a ifavarır gumazım, egha bar a gasıghasıki.
Mati God uan barımın a gasezır duam, uam akumıghan kogham.’
- ⁷ “Gumazır manatamıra Jopın arazım damuam?
A puvıra akaba God gası, mati dı pam ivemarı.
- ⁸ Egha a uaghan gumazır kuraba koma arua,
me amır arazır kurabagh ami.
- ⁹ A ghaze, e God ifongezır arazıbar amutı bıızır aghuır manatam e batıvam?
Tı puvatıgham.
Kamaghın an arazır kurar kabagh ami.*
- ¹⁰ “Kamaghın amızı, ia nıghnızır aghuıba itır gumazıba ia na baragh.
Godın Gavgavıba Bar İtım arazır kuratam damıghan kogham.
Bar puvatıgham.
- ¹¹ A deravıram en arazıba tıısıgha, en arazır e amıbar mıram, e ikarvası.
- ¹² Bar guızbangıra, Godın Gavgavıba Bar İtım pazı gumazıtım damıghan kogham,
egh arazır kuratam damıghan kogham.
- ¹³ Ezi tınara faraghavıra nguazır kam gatıvagha gavgavım God ganıngı?
Bar puvati.

34:5: Jop 27:2; 31:6 * **34:9:** Sapta 21:7-13ın aven, Jop ghaze, Gumazır arazır kurabagh amıba, God ıvezır kuram isa me ganıga me gasıghasızır puvati. Egha Sapta 21:15ın aven, Jop ghaze, Gumazır kuraba mıgeır akaba, da akar Elihu kagh amıbar mırama ghu. Akar Elihu Jop gasarazım, a guızın akam puvati. Ezi sapta 21:16, Jop ghaze, An arazır kurabagh amır gumazamızıba ko navır vamıra ısır puvati. **34:10:** Jenesıs 18:25; Godın Arazıba 32:4; Onger Akaba 92:15; Rom 9:14 **34:11:** Onger Akaba 62:12; Esekıel 33:20; Matyu 16:27; 2 Korın 5:10; 1 Pıta 1:17

14 God uan navir averiamin aven uabi
ginihnih,
egh uan Duam ko an aminir angamira
itir ikirimirim anidim, a uam aning
inighti,
15 biziba bar zuamiram arimighiregham,
eghti gumazamiziba uamategh
nguazim gavagham.

16 “Jop ni oragh. Ni nihnzir aghuim iki,
egh kuarim atigh na baragh.

17 Ni manmaghin nihnisi, Godin Gav-
gavim Itim,
a ti deravira nguazir kamın gu-
mazamizibagh ativagh men ganan
kogham o?

Ezi manmaghsua, ni akam arazir
aghuibagh amir God gasa ghaze,
a ti arazir kuram gamigha guizin
arazimin gin mangan aghua?

18 Gumazir kinitam kamaghin atrivitam
mikemeghan kogh suam,
ni atrivir bar kuram.

Egh gumazir aruatam kamaghin a
mikemeghan kogh suam,
ni gumazir bar kuram.

19 God uabi gumazamizibar ingarizi, me an
damazimin magh ghue.
A gari, gumazamizir biziba itiba, ko
biziba puvatizir gumazamiziba, me
bar moghira magh ghue.

20 A gumazamiziba bar me gamima, me
zuamiram ariaghiri,
gumazamizir ziar ekiaba itiba o
gavgavir ekiaba itir puvatiziba, me
pura biziba.

Dimagarir arizimin, a me gami me digavir
kuram gamima,
a uabi uan gavgavimin men ikirimiriba
gefi.

21 “E managh zui, Godin damazim en araz-
iba bar dar gari.
Dughiaba bar, an damazim deravira
en daroribar garavira iti.

22 Dimagarir bar mitater pizi tam ikiti,

Godin damazimin arazir kurabagh
amir gumazamiziba ti an aven
modogham o?

23 God en arazir kurabagh fogha gifa,
kamaghin amizi, a da tuisighamin
dughiatam amisivan marki.

24 Dughiar a gumazir dapaniba gevim,
a men arazibagh fofoghasa ingarir pu-
vati.

A men arazibagh fogha gifa,
a pura me batogha, gumazir igharaz-
iba men danganibagh arisi.

25 A men arazir kurabagh fogha,
kamaghin a dimagaribar me agiva me
dikabiri.

26 A gumazir kaba amizir arazir kuraba
bangin,
gumazamizir igharaziba ganasa, a
men damazibar me gasighasisi.

27 A fo, me akirim ragha a gasaragha,
an Akar Gavgavibar gin mangan
aghua.
Kamaghin amizi, a me gasighasisi.

28 Me onganarazibagh amir gumazamiz-
iba paza me gami,
ezi me Godin deima, a men ararem
barasi.

29-30 God nimira iki bizitam damuan koghti,
tinara suam God arazir kuram gami?
Egh a uan guam modoghti, tina an
boroghin mangi an guamin ganam?
Bar puvati.

God gumazamiziba ko kantribagh ati-
vagha bar dar gari,
eghti gumazir kuratam atrivimin
otoghan kogh, egh gumazamizibagh
asighasighan kogh,
mati gumazim asizimin suighasa
azuazimin ingari.†

31 “Tan tinara orazi Jop kamaghin God
mikeme,
‘God osimtiziba na garizima ki da ateri,
egh ki uam arazir kuratam damighan
kogham.‡

32 God bizir ki fozir puvatiziba, da nan
akaghti,

34:15: Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 12:7 **34:21:** Jop 31:4; Jeremaia 16:17; 32:19 **34:22:** Onger Akaba 139:12; Amos 9:2-3; Hiebru 4:13 † **34:29-30:** Hiebrun akam, ves 29 ko 30 deragha aningın migeir puvati. ‡ **34:31:** Hiebrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. **34:32:** Jop 13:19; 24:25

- ki arazir kuratam damigh, egh bar moghira da ategham.'
- 33 "Jop, ni God amir bizibagh ifongezir puvati.
Ni kamaghin nighnighan marki,
ni uabi ifongezir biziba God dar amuam.
Ni uabi uabi tuisigh, egh arazir manamin gin mangi a damusi, ni a damu.
Kar nan ingangarim puvati.
Arazir manam nin deraghti,
ni datirighin fofozir aghuarir kamin gun e mikim. §
- 34 "Ki gari, gumazir fofozir aghuim ko nighnizir aghuim itiba,
me nan akar kam baregh suam,
- 35 'Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha migei.'
- 36 Jop gumazir arazir kurabagh amibarin bizibav gei.
Ezi nan ifongiam kamakin,
God kamaghira a damu mangivivra ikiti a fogh suam,
a migirigiar kabar amuvira ikiam, o ti puvatigham.
- 37 Jop arazir kuram gamigha,
arazir kam gisin Godin akaba batosi.
A en tongin ikia en migirigiaba batogha,
egha atara akaba God gasi."

35

Elihu ghaze, Jopin akaba ikufi, egh an atari

- ¹ Elihu migiavira ua kamaghin migei:
- ² "Jop ni ghaze, nin arazim dera,
egha Godin arazim gafira.
Nin migirigiar kam ti deraz o, puvati?*
- ³ Ni uaghan ghaze, ki arazir kuratam damighan koghti,
bizir kam manmaghin nan akuragham?
Egh uaghan bizir aghuir manatam na bativam?
- ⁴ "Jop, ki datirighin ni ko nin namakabar akaba ikarvaghasa.
- ⁵ Ni kogh pin deraghvira overiamin itir ghuariabar gan.
Da bar pin mar iti.
Kamaghira, God bar pin iti.
- ⁶ Ni arazir kuratam damigh, egh ni a gasighasighan kogham.
Ni arazir kurar avirim gami, ezi da pura bizim.
- ⁷ Egh ni zurara arazir aghuibar amuti,
da manmaghin an akuragham?
Ni arazir kuraba puvatigh,
egh tuavir kamin, ni bizir aghuir manatam isi God daningam? Puvatigham.
- ⁸ Arazir kurar ni amiba, da gumazamiziba eraram asighasisi.
Ezi arazir aghuir ni amiba, da gumazamizibaram akurvasi.
- ⁹ "Gumazir gavgaviba gumazamiziba dika me abiri.
Ezi gumazir kaba uarir akurvaghasa bar pamten gumazir ekiar aghuibar diava arai.
- ¹⁰ Ezi gumazitam kamaghin deir puvati,
'Godin Nan Ingarizim, a managh iti?
A dughiar kurabar gavgavim en navibagh anidima,
e bar akuegha ighiabagh ami.
- ¹¹ God fofozir aghuarim gumazamizibagh aningizi, me asizir atiaba ko kuarazibagh afira,
egha akurvazim bagh, a bagh mangan aghua.'
- ¹² Guizbangira, gumazamiziba akurvazim bagha Godin diava arai.
Ezi me gumazir uarira uari feba ko arazir kurabagh amiba,
God men dimdiaba barazi puvati.
- ¹³ Men nighniziba derazir puvati,
kamaghin amizi, me puram an diava arai.
Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim, men dimdiaba baraghan kogham.
- ¹⁴ Jop, ni kamaghin migia ghaze,
Ni Godin garir puvati.

§ 34:33: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. * 35:2: Dughiar aviribar Jop ghaze, An arazir kuratam gamizir puvati. (Ni sapta 10:7 ko 27:5-6in gan.) Ezi akar Elihu Jop gasarazir kam, a guizin akam puvati. 35:3: Jop 7:17-20 35:6: Jop 22:2-3 35:14: Jop 9:11; 23:8-9

Ni uaghan ghaze,
ni dughiar bar ruarimin a mizuaima,
a kotin aven nin azangsizim akirizir
puvati.

Kamaghin amizi Jop, God ti nin
dindiam bareghan kogham.

¹⁵ Ni uaghan kamaghin migia ghaze,
God ivezir kuram isa gumazir arazir
kurabagh amibagh anidir puvati.
Egha men arazir kurabagh nighnizir
puvati.†

¹⁶ “Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba
derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha, pura
bizibav gei.”

36

God e akirasa osimtiziba e ganidi

¹ Elihu ua kamaghin migei:

² “Jop, ki migirigiar maba gavgavim ua
Godin akam daningamiba ikiavira
iti.

Kamaghin amizi, ni nimira ikiti, ki tong
uam nin sure damika.

³ Fofozir aghuir aviriba nan navim gizifa.
Ezi datirighin ki kamaghin nin akak-
aghasa, Godin Nan Ingarizim,
a zurara voroghira itir arazibagh ami.

⁴ Bar guizbangira, ki akar ifavaritam gamir
puvati.

Ki fofozir gumazimin min, ni ko iti,
ezi nan fofozim gumazir igharaz-
ibar fofoziba bar dagh afira.

⁵ “Ni oragh! God gavgavir bar ekiam iti,
egha a uan fofozimin gavgavimin, a
ifongezir biziba bar dagh ami.

Egha a gumamazibar aghuazir
puvati.

⁶ Arazir kurabagh amir gumamaziziba, a
men ganiva men amamangatighti,
me dughiar ruarimin ikian kogham.
Egha onganarazir gumamaziziba, a
men akurvagha men osimtiziba
akiri.

⁷ God gumazir an damazimin deraziba, a
deravira men gara me geghufi,

ezi gumamazizir kiniba ziar ekiam me
ganidi,

mati me atrivibagh ami.

⁸⁻⁹ Eghti dughiar kuram otoghti, osimtizim
gumamaziziba ikegham,

mati me senba ko beniba gu-
mazimin soroghafariba ike.

God kamaghin men akagha ghaze,
Me uarira uan ziaba fava arazir kurar
aviribagh ami.

Kamaghin amizi, dughiar kuram
me batifi.

¹⁰ A me gamima, me deraviram akaba
barasi.

Egha uam arazir kurabar amuan men
anogorosi.

¹¹ Me an akaba baragh an apengan iki,
egh dughibar zurara navir amirizim
ko dabirabir aghuim ikiam.

¹² Me oraghan aghuaghti, apaniba me
misueghti,
me arimighiram.

Egh me uari foghan kogham,
bizir tizim me bato.

¹³ “Gumamazizir nighnizir gavgavim
Godin itir puvatiziba,

an osimtiziba me garizir dughibar,
me Godin aningagha,
uarir akurvaghasa an azangsizir pu-
vati.

¹⁴ Me aghumsizir arazibagh amir gumaza-
mizibar tongin ikia,
egha igiabaram ovei.

¹⁵ God gumamazizibagh amima, me
osimtiziba ko mizaziba isi.

Arazir kamin, God arazir aghuibar
amuasa gumamazizibar sure gami,
egha tuavir kamin a ua me isi, ezi me
deravira iti.

¹⁶ “Jop, ni gan, ni datirighin osimtizir ekiam
atera atam ovenge.

Ezi God ua ni iniasa bar ifonge,
egh ni damighti, ni deravira daperagh
firighirigham.

Eghti a dagher bar aghuiba ko biziba
ni daningam.

¹⁷ Ezi datirighin God nin gari,
ni mati gumazir arazir kurabagh
amim,

^{35:15}: Jop 21:7-34 † ^{35:15}: Hibrun akam, ves 14 ko 15 deragha aning migeir puvati.

egha ni isa kotiam gatigha osimtizim ni ganingi.

Ezi ni manmaghin osimtizir kam gitagham? Ti puvatigham.

18 Kamaghin ni deraghvira ganigh, nin aningagharim ni damuti, ni God dipovan marki.

Egh ni ua suam, ni uabi givezamin ivezim a bar ekefe, egh ni God ateghan marki.

19 Nin bizir aviriba ko nin gavgavim, datirighin nin osimtizir kam agivaghan kogham.

20 Ni dimagarim otivsi puvira nighnighan marki, kar gumazamiziba zuamira puvarithamin dughiam.

21 Ni faragha arazir kurabagh ami. Bizir kam bangin ni foghasa, God osimtiziba ni ganingi.

Kamaghin ni ua bagh ganigh, ni uam arazir kuratam bar an aven mangan marki.*

22 “Ni deraviram oragh. God gavgavir ekiam ikia bar pin ti. Egha a tisan bar aghuim. Tina ua an min en sure damuam? Bar puvati.

23 Tinara God damuamin bizibar a mikimti, a adar amuam? Egh tina kamaghin a mikim suam, ‘God, ni arazir kuram gami?’ Gumazitam kamaghin mikemeghan kogham.

24 Gumazamiziba God ingarizir bizibar gara, egha onger akabagh amua an ziam fe. Kamaghin amizi, ni uaghan an ziam fi.

25 Gumazamiziba bar God amizir bizibar gani, egha me saghon ikia deragha dagh fozir puvati.”

Godin fofozim ko gavgavim bar pin iti

26 Elihu ua kamaghin migia ghaze,

“E manmaghin God gifogham, a bar ekevegha bar pin iti.

E uaghan manmaghin an azenibagh fogham. Bar puvatigham.

27 A nguazir kamin dipam isa ghuavanaga a gamima, an amozimin oto.

28 Egha amozir ofiziba ko ghuariar overiamin itiba, izaghira nguazim gizima, gumazamiziba dipar avirim isi.

29 E kamaghin fozir puvati, ghuariar manaba ekevegha overiam avara, mati Godin Purirpenim.

E fozir puvati, arariba manmaghin ghuariabar apengan ikia tingazi.

30 God onimaribagh amima, da tintinimin danganiba bar dar taghtasi.

Egha ongarir konim avarazi, a mitarmemin aven iti.

31 God ghuariaba ko amozibagh atifa, egha arazir kamra a gumazamiziba bar me gativagha deravira men gari.

Egha amozim gami an azenibagh izima gumazamiziba dagher aviriba iti.

32 An uan dafarimningin onimarim korogha, afuzimin min, bizir a inivasa ifongezim ginifi.

33 Arariba tingazima, e fo, aminim ko amozim otogham. Ezi bulmakauba uaghan fogha arazir mabagh ami.”

37

1 “Arariba dagarvazima, ki nisi, ezi nan dighorim na ginifi.

2 Ia araribar dagarvaziba baragh. Mar Godra pamten dia migei.

3 An onimaribagh amima, da taghtagha overiamin danganiba bar dar zui.

Egha nguazir kamin apinir mammin ikegha apinir mammin ghu.

4 Ezi e gin orazi, a pamten dia migei, ezi e an gavgavim barasi.

God kamaghin amima onimarim taghtagha tintinibar zui.

* 36:21: Hibrun akam ves 16 ikegha ghua ves 21in tuzir akar otevir maba deragha dav geir puvati.

- 5 “Godin tiarim, mati ararim dagarvasi,
a bar igharagha ghugha an ararem bar
dera.
Egha an amir biziba bar, en
nighnizibagh afira.
- 6 A migeima aisin amozim nguazim giri.
A migeima, amozir bar ekiam nguazir
gizi.
- 7 Arazir kamın, a gumazamizibar amuti me
ingaran kogham.
A kamaghın damuti, an amir biziba,
gumazamiziba deragh dagh fogham.
- 8 Dughiar kamın asızir atiaba,
uan danganibar mangi mongegh
ikiam.
- 9 Aminir gavgaviba uan danganibar ikegha
izi.
Egha aminir ekiar kaba orangtizim
inigha izi.
- 10 God uan akatorimın aminim giverazi ais
otifi.
Egha dipar ekiabagh amima, da aisin
mın otiva bar gavgafi.
- 11 A dipar avirim isa ghuariar ekiabar aven
da akufi,
ezi onimariba dar tongın ikia tagh-
tagha tintinibar zui.
- 12 God uabi migeima, ghuariaba ighuagha
arui.
Da ghua gumazamiziba itir dangani-
bar, God damuasa mikemezir biz-
ibagh ami.
- 13 God kamagsua amozim amadi, dughiar
maba a gumazamizibar arazir
kuraba akirasa,
egha dughiar maba, a men apangkuva
arazir aghuim me damuasa.
- 14 “Jop, ni kuarim atigh nimira iki puram
oragh,
egh God amir bizir ekiar igharagha
garibagh nighnigh.
- 15 God Akar Gavgavim ghuariabagh
aningizi, onimariba dar aven ikia
taghtagha tintinibar zui.
Ni ti kamaghın foz, o?
- 16 God overiamın ghuariaba guizi, da pura
guighav iti.
A ghuariabagh amir arazir kam, ni ti a
gifoż, o?

- God fofozir aviriba ikia, digavir kuram
gamir arazimın, ingangarir aghuir
kabagh ami.
Ezi ni fofozir kamaghın garim puvati.
- 17 Ni korotiam aruzi, aminir fefer sautin
amadaghan izim ni gamima,
doriba nin azima, ni bar puvira sokosi.
Ni manmaghın aminir fefer kamın
tivagham.
Bar puvatigham.
- 18 God overiamın ingarigha, a isa an dan-
ganimın anetizi, a ikia gavgafi.
Ezi overiam mati guabar garir bizimın
mın iti, me brasın ganganir kamın
ingari.
Ezi ni ti Godın akuragh kamaghın
bizitamın ingarigham?
Bar puvatigham.
- 19 En nighniziba derazir puvati, mati e
mitatemın aven iti,
ezi e manmaghın nighnigh egh God ko
mikimam?
Kamaghın amizi, ni migirigiar e God
mikimamibar en sure damuam o
puvati?
Ti puvatigham!
- 20 God oraghti, ki migirigiam an ikiti, a ti
kuarim atigh na baragham, o?
A ti mighigh nan akabagh nighnighan
kogham.
Gumazitam ti bar onganigh, God a
misueghti, an aremeghsi kamagh
mikimam.
Ti bar puvatigham.*
- 21 “Aminim ghuariabagh ivarazi, overiam
bar zuegha itima,
aruem bar deravira isira,
ezi e an angazangarimın ganan
iburaghburaki.
- 22 Ni gan, Notın amadaghan angazangarir
ekiam overiamın oto,
an ganganim mati gol.
Kar God uabın kurkegha,
uan angazangarim ko gavgavim sara
izi,
ezi gumazamiziba an gara
puviram atiati.
- 23 Godın Gavgaviba Bar Itim, a bar pın iti,
eghti e an boroghın mangan kogham.

* 37:20: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

A gavgavir ekiam iti, egha guizin araziba
 ko arazir aghuibara gin ghua,
 puram e abirir arazim gamir puvati.
 24 Kamaghin amizi, gumazamiziba an
 atiati.
 Ezi gumazir uarira uari feba ghaze,
 me fofozir aviriba iti,
 God gumazir kaba barazi puvati.”

Ikiavira Itir God, Jopin akam ikara

38

(Sapta 38--39)

Bizir God amiziba, Jopin fofozim gafira

1 Ikiavira Itir God aminir ekiam ko
 amozimin aven ikia kamaghin Jopin akam
 ikaragha ghaze:

2 “Jop, ni nighnizir aghuim ko fofozim pu-
 vati.

Ni bar manmaghin garir gumazim,
 egha ni fofoziba puvatigha tintinibar
 migirigiar aviribagh ami?

3 Ni datirighin guizin gumazimin min tugh.
 Eghti ki azangsizibar ni damuti, ni nan
 azangsiziba ikarvagh.

4 “Jop, dughiar ki nguazir kamin in-
 gara egha gavgavim an mingarim
 ganidimin, ni managh ike?

Ni bizir kaba deragh dagh fogh na
 mikim.

5 Tinara, deraghvira nighnigha nguazir
 kamin mitaghniaba ariki?

Tinara benim inigha nguazir kam
 garigha, an ruariba ko arozibar
 ababanibagh amuagh arui?

Ni ti bizir kabagh foz o?

6 Gavgavim nguazir kam daningamin
 guarir akiniba, managh mitivighav
 iti?

Ezi tinara dagiar, nguazim isin iki, gav-
 gavighambar ingari?

7 Ingargarir kam otozir dughiamin,
 mikoveziba an ganigha bar
 akongegha ighiabagh amima,
 enselba dia bar akonge.

8 “Dughiar ongarim nguazim abigha
 azenan otogha anadimin,

tinara an tiar akam asarazi,
 a itir danganimra iti,
 ezi aperiam otozir puvati?

Kirara, ki bizir kam gami.

9 Dughiar ongarim igiamram otozimin,
 kirara ghuariaba isa, anevara,
 mati amebam inim isa uan borir
 iririvim gike.

Ki migharir piziba isa ongarim avarazi,
 mitarmer bar ekiam anevara.

10 Kirara ongarimin mitaghniar atigha, an
 miriabar divazir gavgavibar min a
 da ase,
 eghti ongarim anebigh aven mangiva
 avegham.

11 Ki ongarim migia ghaze,
 ‘Ni ongarir ekiam, ni dikav bar pin
 mavanang dipir izi kaghira tugh.
 Ni mitaghniar kam fagh vongin man-
 gan marki.’

12 “Jop, ni ti pura migeima aminim tira?
 Ni ti dughiabar vaghvagha mizarazibar
 dughiabar bori?

13 Mitarmem mati inir mitiar ekiamin min
 dimagarimin nguazim ave,
 ezi gumazir kuraba mitarmemin aru-
 ava arazir kurabagh ami.

Ni ti dughiatamin mizarazim mikemezi an
 otogha mitarmem batoke,
 ezi gumazir kuraba digavir kuram
 gamigha tintinibar are?

14 Mizarazimin, aruem angazangarim biz-
 ibagh anidima da bar azenara iti,
 ezi bizir dimagarimin mongeziba, e
 deravira dar gari.

15 Aruemin dughiam, gumazir kuraba
 mitatemin uan arazir kuraba amir
 puvatigha,
 gumazamizibagh asighasighamin
 gavgavim puvati.

16 “Jop, ni ti ongarir dikinim giraghugha, an
 ganiz o?
 Egha dipaba an otivi danganibar ganiz
 o?

17 Oveaghuezibar Nguibar mitarmemin
 aven itim,
 ni ti ghua an tiar akamin ganiz o?
 Ti puvati.

- 18 Nguazir kam bar ekefe, ezi ni ti an mitaghniaba bar dagh fogha mati? Ni fogh na mikemegh.
- 19 “Jop, ni managh mangiva, angazangarim otivir danganim bativam? Egh ni managh mangiva, mitarmem otivir danganim bativam?”
- 20 Ni angazangarim ko mitarmem mangamin tuavim, ko aning uamategh izamin tuavim, ni ti aningın akagham?
- 21 Jop, ki angazangarim ko mitarmemin ingaramin dughiam, nin amebam ti ni bategha gifa. Kamaghın ni aningın danganim gifo.
- 22 “Jop, ni ti ghua ais ko aisın amozim itir danganimın ganiz o?”
- 23 Ki dar ingarizi, da pazi gumazir igharaz darazi damu, me misoghamin dughiam mizuai.
- 24 Tuavir onımarim taghtagha tintinibar zuim, ni ti a gifo, a managh iti? Egha ni ti fo, aminim aruem anadi naghın managh ikegha iza tintinibar nguazimın zui?
- 25 Tinara amozir ekiam bagha tuavim atızı, a nguazimın izaghiri? Tinara ararir tingazir kaba bagha overiamın mangamin tuavim ati?
- 26 Tina amozibagh amima, da gumazamiziba puvatızir danganiba ko nguazir mıdiaribagh izi?
- 27 Nguazir kam faragha pura iti, ezi temeba ko graziba an puvati. Ezi datırighın amozim a gamizi, grazir bar avırım nguazir kamın otifi.
- 28 “Jop, dimagarimın ghuariam ko amozim ti afeziatam iti, o puvati?”
- 29 Ezi tina ais ko aisın amozimın amebar aning batezim?
- 30 Ais irir dughiamın dipaba gavgavigha dagıabar mın iti. Egha ais bar ongarim avara.
- 31 “Jop, ni gavgavim iki mikovezir taba akuvaghti, da overiamın itir danganir vamıran ikiam? Egh ni mikovezir bar avırir kam ikezir benim firigh me ateghti, me tintinibar mangam? Ti puvatıgham.
- 32 Mikovezir bizir kaba, ni ti tuavim dar akakagh, egh azeniba vaghvagh dughiar manamra da otivasa, ni dav gei?
- 33 Ni ti overiamın bizir a damuasa mikemezibagh fogham o? Egh ni ti nguazimın itir bizibar amighti, da uaghan arazir kabar gın mangam? Ti puvatıgham.
- 34 “Ni ti ghuariabar dimti, da ni baregh amozir ekiam amadaghti, a ni giri aperiamın mın otogh ni avaragham o?”
- 35 Egh ni managh mangisi onımarim amangti, a ti kamaghın ni mikımam, ‘Ki nin ingangarim damuasa pura iti.’
- 36 Aperiam otivamin dughiam, tina fofozir aghuim kuarazibagh anıdi? Tina fofozim tuaribagh anıdima, aminim tiasava amir dughiamın, da ati?*
- 37 Tina ghuariaba bar da mengamin fofozim iti? Ghuariaba mati nguazir mıneba overiamın iti, ezi tina da fufughti amozim izighiram?
- 38 Eghti nguazimın mınemeniam ua porogh gavgavigham.”
- Tina fofozim kuaraziba ko asızibagh anıngi?*
- ³⁹⁻⁴⁰ Ikiavıra Itir God ua kamaghın mıgei:
- “Jop, laionba uan mogomer danganiba ko toribar ikia mizuai itima, ni ti asızibagh ami da roghira izima, laionba dav sogha da apa, uan mitiriaba agefi?”

41 Ezi kuarazir kotkotba, dagheba pu-
vatigha puram arua dagheba burir
dughiaba, ko men nguziba daghem
bagha nan deir dughiaba,
tinara dagheba me ganidi?
Kirara.”

39

1 “Ni ti fo, azenibar dughiar manamra,
mighsiamin itir memen amebaba
oti?

Ni ti garima, asizir dian amebaba uan
nguziba bati?

2-3 Ni ti foghama, iakinir manabara,
memen nguziba ko dian nguziba
amebabar navibar aven iti?

Egha ni ti fo, dughiar manamra
memen amebaba uan teviba apira
nguziba bati?

4 Meme ko dian nguzir kaba uan amebaba
ko, tuziba ko ruaribar ikia ekevegha
gavgafi.

Me ekevegha givagha, uan amebaba
ategha bar ghue.

Egha ua izir puvati.

5 “Tina donkin atiabar beniba firizi,
da uan ifongiabar gin ghua pura tin-
tinibar zui?

6 Ki danganir gumazamiziba ikia ingarir
puvatizir isa me ganingi,
kar danganir grazir aghuiba aghuir
puvatizim, kar amangsizir avirim
itir nguazir kuram.

7 Donkin atiaba fo, me nguibar ekiabar ikiti
gumazamiziba benibar me ikiva, in-
gangarim damusi pamten me dagar-
vaghham.

Kamaghin me akirim ragha nguibar
ekiamin niginim ko dagarvazibagh
asara.

8 Egha me pura mighsiabagh arua,
egha damasa terafariba ko graziba
buri.

9 “Jop, bulmakaun atiaba ti ni baghingan-
garim damuam o?

Egh dimagarimin da ti izi nin bul-
makaubar dipenim dakuam o?

10 Ni ti benim bulmakaun atiam dafagh a
damuti, a bizir osimtizibagh ekuam
o?

O ni a damuti, a ter otevim kur-
vagh nguazim abigh nin azenimin
ingaram?

11 Ni fo, bulmakaun atiam gavgavir ekiam
iti,
ezi ni ghaze, a nin akuragh nin ingan-
garir ekiabar amuam?

12 Ni ghaze, a mangi nin azenimin witin
aniziba inigh izi,
nin danganir witin misevibav sogha
da amisevimin izam o?

13 “Poneba* bar akongezir dughiaba, me
uan aviziba onava dav sosi.

Egha me kuarazir benibar min avizir
ekiaba ko arizir aghuiba itir puvati.

Ni ti men gara me gifo?

14 Poneba uan aroriaba pura nguazimin
dar atigh, egh da ategh mangigham,
ezi nguazim fefem dagh anidi.

15 Egha da tong kamaghin nighnizir puvati,
gumazitam, o asizitam da dikaraghham.

16 Poneba deravira uan aroriabagh amir
puvati,
da mati poner igharazim otezir arori-
abar min dagh ami.

Da kamaghin nighnizir puvati, dar arori-
aba ikuvighti,
dar ingangarir ekiar aroriaba batim
pura mangigham.

17 Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim
dagh aningizir puvati,
kamaghin amizi, da arazir kabagh
ami.

18 Ezi da dikavigha ivemarir dughiabar,
da bar puvira ivemara, uan aviziba
pamten dav sogh,
egh hos ko, gumazir a gaperazim gafi-
ragham.”

19 “Jop, ni ti gavgavim hoziabagh anidi?
Egha ni ti arizir ruariba, dar tuebagh
arisi?†

20 Nirara ti hoziabagh amima, da odezibar
min bar pin uari akuri?

* 39:13: Poner Israelin itiba, en ponebar min garir puvati. † 39:19: Akar vezin 19in ikegha ghua 25in tuziba, da hoziar midorozir gumaziba apiaghira midorozim bagha zuibav gei.

- Hoziba bar puv avighagha pamten arai, ezi men arareba atiatim gumazamizibagh anidi.
- 21 Men gavgavir ekiam me gamima, me bar akongegha pin uari akura, egha sueroghofariba nguazim misosi.
Egha midorozim bagha pamten ivemara zui.
- 22 Hoziba atiatir puvatigha, nighnizir aviribagh amir puvati. Midorozir ekiam a pura bizim, da akirim a gasaraghan kogh, ari mangi modoghan kogham.
- 23 Da midorozir gumaziba atera ivemarima, men barir mitariba tingazi, ezi afuzir ruarir gumaziba suighiziba aruem dagh amima, da taghtasi.
- 24 Me sigham givir dughiam, hoziaba pura nimira itir puvati, dar naviba dikavima, da misoghasavira amua egha ivemara zui.
- 25 Me sigham givir dughiam, hoziaba arai. Da tighar midorozimin boroghin mangam, da saghon ikiavira ikia midorozimin mughuriam barasi.
Egha hoziaba midorozir gumazibar dapaniba barazima, me pamten midorozir gumazibar dei, ezi midorozir gumaziba misoghasa pamten dia migei.
- 26 “Kuarazir isaba, ni ti fofozim ko nighnizim dagh aningizi, da overiamin mighagha arua, egha dikava uan aviziba onava migha sautin amadaghan zui?”
- 27 Kuarazir bagaba ti ni mizuai, ni dav ke-meghti, da mighsiabar mavanang pin uan mikonibar ingaram?
- 28 Da mighsiabar ghua dagiar ekiaba itir danganir kurabar, uan mikonibar ingari.
Danganir kurar kaba, kar dar danganir mogomer gavgaviba.
- 29 Da uan danganir kabar ikia deravira saghon mar asizibar gari.

- 30 Ezi bagabar nguziba, asizir kabar ghuzibar amasa bar ifonge.
Midorozimin dughiamin gumazir kuaba tintinimin nguazim girav itima,
bagaba iza danganir kamın uari akufi.”

Jop God migei

40

(Sapta 40:1-5)

Godin azangsiziba, Jop da ikarvaghan ibura

- 1 Ikiavira Itir God kamaghin Jopin azai:
- 2 “Jop, ki Godin Gavgaviba Bar Itim, nin migirigiaba na ko misosi?
Egha ni akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami.
Ezi datirighin ni nan azangsiziba ikarvaghassa ki ni mizuai.”

3 Jop kamaghin Ikiavira Itir God ikara:

- 4 “Ki pura bizir kinim.
Ki manmaghin nin akaba ikarvaghham?
Ki akam dukuagh nimira ikiam.
- 5 Ki migirigiar bar avirim gami,
kamaghin amizi, ki ua mikiman kogham.”

God, Jopin migiavira iti

(Sapta 40:6--41:34)

Jop guizin gumazimin min tuivasa, God a migei

- 6 Ezi Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia, kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze:
- 7 “Jop, ni guizin gumazimin min tugh, eghti ki bizibar nin azangsighti, ni nan akaba ikarvagh.
- 8 Ni migia ghaze, nin araziba derazi ni gavgafi.
Egha ni tizimsua akam na gasa ghaze, ki arazir aghuim gamir puvati?”
- 9 Nin gavgavim ko nan gavgavim ti magh ghu?

- Ki pamtem miġia araribar min dagarvasi.
Ezi ni ti uaghan nan min damuam?
- 10 “Ni kamaghin otivsi, nan danganim inigh, egh nan atrivimin kurkazir aghuiba inigh dar aghuigh, egh ziar ekiam inigh gumazamizibagh ativagh,
bar men pin iki.
- 11 Egh ni ganti gumazamiziba uan ziaba fiti, ni puv men aningaghi bar me abinigh.
- 12 Ni gumazamizir akaba batozibar gan me dikabin.
Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me itir danganibara, zuamira bar me diki me mirmirigh.
- 13 Egh Oveaghuezibar Nguibamin, kal-abuziar danganimin me arikigh.
Egh me isi nguazir torim datighti, gumazamizir igharaziba ua men ganan kogham.
- 14 Ni bizir kabar amighti, ki nin ziam fi suam,
ni uan gavgavimin gumazir arazir kurabagh amiba, abiragha bar me agifa.”

God uabira, asizir bar gavgavim hipopotamus gativagham

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin miġia ghaze:

- “Jop, ni mangi asizir bar gavgavim hipopotamusin gan, da bar ekefe.
Ki uabi dar ingarizi moghin uaghan nin ingari.
Hipopotamusba bulmakaubar min graziba ko ter afariba api.
- 16 Dar namnaba bar ekevegha bar gavgafi.
Dar naviba ko akiriba uaghan bar gavgafi.
- 17 Dar ipeba tuivigha gavgafi, mati sidan temeba,
ezi dar soroghafariba gavgavir ekiam iti.
- 18 Dar aghariba bar gavgafi, egha mati brasin gavgavimin ingarizir ainba.

- Dar soroghafariba bar gavgafi, mati ainin otevilla.
- 19 Ki God, ki ingarizir asizibar tongin, hipopotamusba bar me gafira.
Ki dar ingari, egh kirara dar gavgaviba abinam.*
- 20 “Hipopotamusba apir graziba, da mighsiabar iti.
Danganir kaba, asizir atiaba uarigh ikararagha arui.
- 21 Hipopotamusba temer dikoniba itibar azebabar irav iti,
egha danganir dakarabar, ighurunir povibar modi.
- 22 Egha da temer dipar miriabar itibar aguabar apengan mogava avughsi.
- 23 Aperiam otogh pamten ivemarti, da atiatingan kogham.
Aperiam Jordanin Fanemin otogh,
bar izivagh dar akatoribar aven mangiti, da pura uarir asugh nimira ikiam.
- 24 Tinara dar suiragh da ikegham?
Tinara azuazimin ingarigh, benibar dar atinibar afeghti, da kalabuziamin ikiam?
Ti puvatigham.”

41

Ongarimin itir goar bar ekiam, an asizibar atrivimin iti

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin miġia ghaze:

- “Jop, ni ti akezim akunigh ongarimin itir goar ekiam kamun guragham?
Ni ti an mizem benir gavgavimin a ikegham?
- 2 Ni ti an atinim benir gavgavim a dafagh a gekuigh mangigham?
Egh ni ti uaghan akezim isi an aghozim dafagham?
- 3 Ni manmaghin nighnisi?
Ni ti an suiragh a ikeghti, a uabin apangkuvighsi nin azangsighti, ni aneteghti a mangam o?
Egh a ni apezeper akar isingtiziba nimira ni mikimam o?
- 4 A ti ni ko akar gavgavim akirigh,

* 40:19: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. 41:1: Onger Akaba 74:14; 104:26; Aisaia 27:1

- zurara ni bagh ingaram o?
- ⁵ Ni ti a ko ikararangam,
mati ni kuarazim ko ikararangasa
benimin a ike?
O, ni ti benimin a ikeghti,
nin ingangarir amiziba a kurvagh
mangam?
- ⁶ Daghaba bagha ingarir gumamaziziba
ti, an ivezim bagh akabar uari
adogham?
Egh me ti an asiziba aghoregh,
da inigh mangi danganir biziba
amadi naghin da amangam?
- ⁷ Ni ti afuzir aviribar a ginifti,
da an mikarzim ko dapanim
gizivagham?
- ⁸ Aria, ni uan agharimning a gisin datigh,
egh an gavgavimin ganigh, ua kam-
aghin damuan kogham.
A puvira ni misueghti,
ni an midorozir kam gin amadaghan
kogham.
- ⁹ “Ni ongarimin itir goar ekier kamin
ganigh, egh ni bar atiatigh nirizim
nin agharapaniba asivkinti,
nin gavgaviba bar givagham.
Kamaghin amizi, ni ongarimin
itir goar ekier kamin suighsi
nighnighan marki.
- ¹⁰ Tinara an navim giniv, a ko misogh
anebiragham?
Gumazir kamaghin amitam itir pu-
vati.
Ezi kamaghin tina na ko misogh na
abiragham?
Ti puvatigham.
- ¹¹ Nguazir kamin biziba da bar nana,
kamaghin amizi, tina faragh biziba na
danighti,
ki an biziba ikarvagh?
Bar puvatigham.*
- ¹² “Ki datirighin ongarimin goar ekier
kamin suebagh eghanam, da man-
maghin gari,
an namnam gavgavir aghuarim iti.
Ezi ki bizir kam bangin mikimiva,
uan akam dukuaghan kogham.
- ¹³ Tinara an inimin itir naziar gavgaviba
adegham?
Tinan afuzim an inim ko naziar
gavgavim viraram aning abizagh
vongin otogham?†
- ¹⁴ An atarir ekier aviriba itima gumaza-
miziba bar dar atiatingi.
Kamaghin amizi, tina an akam
akarigham?
- ¹⁵ An akiragharimin itir naziar gavgaviba,
da bar uarir kumigha gavgavim an
inim ganidi.
- ¹⁶ An naziaba bar deravira uarigh ku-
migha gavgavizi,
aminim dar tongin mangighan
kogham.
- ¹⁷ Da bar uari savsuiragha gavgavizi,
bizitam da kuighan kogham.
- ¹⁸ “An asir dughiamin, avim an fetoribar
otiva azenan iza tintinibar zui.
Ezi an damazimning isia mati aruer
ebariba mizarazimin siragha anaga
aghefe.
- ¹⁹ Avir mizariaba an akatorimin oti-
vaghira,
biaghira tintinibar zui.
- ²⁰ Ezi miturir an fetorimin otivim,
mati minem avim gisin ikia siaghkua
miturim otifi.
- ²¹ A uan akatorim akarir dughiamin, an
aminim avim gamima, an otifi.
Ezi avim an akatorimin ikiava oti-
vaghiri.
- ²² “An firagharim bar gavgafi,
ezi gumamaziziba an gara puviram
atiati.
- ²³ An inivafizimin itir tuziba bar uarigh
asavkonegna,
bar gavgavigha ighuam zuir puvati.
Bar puvati.
- ²⁴ An navir averiam bizitam in atiatir pu-
vati.
An navir averiam bar gavgafi,
mati dagiar ekier raiziar miseviba
mirmirim.
- ²⁵ “A dikavigh tughamin dughiam,

^{41:11}: Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12 * ^{41:11}: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

† ^{41:13}: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- atrivir gavgaviba uaghan puviram
atiati.
- Me oraghti a dipam misogh tingaghiti,
men agharapaniba pura men
amiraghti,
me bizitam damuan iburagham.
- 26 Gumaziba midorozir sababar an
okasava ami, o me afuzir ekiaba ko
dozibar a ginivasava ami, da pura
biziba.
Bizir kaba a gasighasighan kogham.
- 27 A dar gari, da pura biziba.
An ainin gari, a mati dadar midiarim,
egha brasin gavgavimin gari, a mati
ter kurum.
- 28 Gumaziba baribar a gasiti,
an arimangighan kogham.
Me katapelin dagiabar a gasiti,
a da baraghti, mati ter afariba an nam-
nam giri.
- 29 An aghorir ekiar misozibar gari,
da mati grazir midiariba.
An afuzir magameba baragha da dipova
ghaze,
da pura bizir kiniba.
- 30 “Goar ekiamin navimin itir naziaba bar
ghumigha,
mati nguazir minem misaraghirezi, an
arariba ghumi.
Egh a nguazir apengtizim daruti,
an naziar kaba nguazim abigham.
- 31 An ongarimin aven aruir dughiam, on-
garim isiaghtui,
mati dipam minemin aven isiaghtui.
- 32 An ongarim garuir dughiam,
an tuavir a zuim, pupuvir bar
ghurghuriba an ikia taghtasi.
- 33 Goar ekiam bizitam in atiatur puvati.
Asizir tam an min itir pu.
Bar puvati.
- 34 A gari, asizir ekiar maba uaghan ziar
ekiaba iti,
ezi a ghaze, Da pura biziba.
Asizir ekiaba pura uan ziaba fe,
ezi a bar dar atrivimin iti.”
- Jop Ikiavira Itir Godin akaba
ikarvasi**

42

(Sapta 42:1-6)

Jop aghumsigha navim gira

- 1 Ezi Jop kamaghin Ikiavira Itir Godin
migirigiaba ikarvagha ghaze:
- 2 “Ki datirighin fo, nirara biziba bar dar
amuamin gavgavim iti.
Egha ni uan ifongiamin gin ghuava
amir ingangariba,
tav dar anogoreghan kogham.
- 3 Ni kamaghin nan azara,
“Tina nighnizir aghuim ko fofozim
puvatigha tintinibar migirigiar
aviribagh ami, egha ki damuasa
amir biziba posi?”
Ki fo, ki bizibar mingariba deravira dagh
fozir puvatigha,
egha migirigiar onganir aviribagh ami.
Bizir igharagha garir aghuarir ki
mikemeziba,
da nan fofozim ko nighnizim gafira.
- 4 “Ezi ni kamaghin na mikeme,
‘Jop, ni deravira kuarim atigh nan
migirigiaba baragh.
Eghti ki bizir maba bagh nin azangsighti,
ni nan azangsiziba ikarvagham.’
- 5 Ikiavira Itir God, ki fomira pura gumaza-
mizibar akaba baragha, egha ni gifo.
Egha datirighin ki uabi uan damazimin
nin gari.
- 6 Kamaghin amizi, ki uan migirigiaba ko
uabira uabin aghumsiki.
Egha datirighin nguazir minemeniam
ko averenim gaperaghav iti,
nan arazir kam kamaghin nin ak-
agham,
ki navim giragha gifa.”
- Ikiavira Itir God, Jopin
namakabav gei**
- (Sapta 42:7-9)
- Ikiavira Itir God Jopin namakabar atari*
- 7 Ikiavira Itir God Jop mikemegha
givagha, kamaghin Teman nguibar
ekiamin gumazim Elifas migei, “Nan
ingangarir gumazim Jop, a guizin akamin
nan arazibar gun migei. Ezi ia an min

guizin nan arazibar gun miġeir puvati. Kamaghin amizi, ki ni ko nin namakamningin atari. ⁸ Bizir kam bagh ia mangi 7plan bulmakaun apuriba ko sipsipin apurir 7pla inigh, nan ingangarir gumazim Jop bagh mangi. Egh dav suegh, bar isia mighirizir ofabar amu. Eghti nan ingangarir gumazim Jop, ia bagh na ko mikim nan azangsihti, ki a baregh ian apangkuvigham. Nan ingangarir gumazim Jop, ia an min guizin nan arazibar gun miġeir puvati. Kamaghin, ki a baregh, ian akar ifavariba bagh ia gasighasighan kogham.”

⁹ Ezi Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas ko, Suhan kantrin gumazim Bildat ko, Naman kantrin gumazim Sofar, me ghua Ikiavira Itir God me mikemezi moghin ami. Ezi a Jopin azangsizim baregha men apangkufi.

God bar deraghavira Jop gami

(Sapta 42:10-17)

Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim ua Job ganingi

¹⁰ Jop uan namakaba bagha God ko mikemezir dughiamin girara, Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim uam a ganingi. Egha a fomira itir bizibar dibobonim gisin dagh iviragha, ua bizir aviriba isa Jop ganingi. ¹¹ Ezi Jopin aveghbuaba ko, an buaramiziba ko an namakar fomira itiba, iza an dipenimin a koma api. Egha osimtizir Ikiavira Itir God a ganingizibagh nighnigha, an apanguva gavgavim a ganidi. Egha me vaghvagha silvan dagiar maba ko gol ringin mam a ganingi.

¹² Dughiar kam in Ikiavira Itir God mong bar deraghavira Jop gami. Ezi an ikirimirir abuananam in azeniba, da an osimtizimin faragha zuir azenibagh afiragha bar dera. Ezi Jop 14,000plan sipsipba ko, 6,000plan kamelba ko, 2,000plan bulmakauba ko, 1,000plan donkin amebaba ini. ¹³ Egha Jop uam otarir 7pla ko guivir 3pla ini. ¹⁴ Guivir faragha zuim, a ziam Jemima a gati, Jemiman girara irim Kesia, ezi abuananam in ziam, Kerenhapuk. ¹⁵ Jopin

guivir kaba men ganganiba bar dera, ezi nguazir kam in aven, amizitam kamaghin garir puvati. Ezi Jop uan otariba bagha nguazim ko biziba abizir dughiam, a uan guiviba bagha uaghan nguazim ko biziba abiki.

¹⁶ Egha osimtizir kam in gin, Jop uam 140plan azenibar ikegha, uan boriba ko igiaba ko ovavir boriba ko men boribar gani. ¹⁷ Egha a bar deravira ikia ghua bar ghurighava areme.

Godin Ziam Fer Onger Akabar Akinafarim O Onger Akaba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian Onger Akaba itir akinafarim. Onger akar akinafarir kamın itir maba, me Jerusalemın nguibamın ikia Godın Dıpenimın da bange. Ezi onger akar kabar maba, gumazamiziba uari osımtıziba ikia, Godın ziam fer dughiamın dar gun mıgei.

En ganganimın, gumazir avırıba ti onger akar kaba dughiar vamıran da osirizir puvati. Me dughiar igharaz igharazıbar kamagh ami. Ezi gın gumazir igharazıba da akuvagha akinafarir vamıra gami.

Onger akar kaba ko God ko mıgeir arazir kaba, dar nıghnızir avırıba iti. Akinafarir kamın aven akar kaba iti:

onger akar Godın ziam feba,

ko uan arazir kuraba bagh God ko mikimti a da gın amangamin akaba,

ko osımtıziba ko mızazıba izir dughiamın, akurvazim bagha God ko mıgeir akaba,

ko atrivim amısvamimin dughiar ekiabar onger akaba,

ko nıghnızir gavgavimın gun Godın mikimamin ighıaba,

ko onger akar God mınamamıba,

ko uan navir kuraba ko osımtıziba agıvısi God ko mıgeir arazim,

ko God ko mikimti an apanıbagh asıghasıghamin arazim,

ko onger akar gumazamiziba da baragh dar mıgırıgıabar gın mangamıba.

God ko mıgeir arazir kaba ko onger akar kaba, da gumazamiziba e itir ikirimirir kam bar ada avaragha dar gun mıgei. En dughiar e bar akongezıba iti, en dughiar e osımtızıba isıba iti. En dughiar e igıabara itıba iti, en dughiar e ghuramıba iti. E dughiar mabar arei, egha dughiar mabar

en navıba dera. Onger Akabar Akinafarir kam, a ikirimirir e datırıghın itir ikiamın dughıaba ko magh ghu, egha fomıra iza datırıkın onger akar kaba Godın gumazamizıbar nıghnızıba gavgavim dagh anıga, egha men ikirimirimın men akurvası.

Akinafarir namba 1*

1

(Onger Akaba 1--41)

Godın damazımın derazir gumazamizıba ko, gumazamizir arazir kurabagh amıba

¹ Gumazamizir kamaghın amıba, me bar akongegh:

me gumazamizir arazir kurabagh amıbar akaba baragha men gın aruir puvatıgha,

tuavir gumazamizir kuraba zuıba, me men gın zuir puvatıgha,

Godın akaba batogha da dipovir gumazamizıba ko, apiaghirir puvatı.

² Gumazamizir kaba, bar Ikiavıra Itir Godın Arazıbagh ifongegha, dimagarıba ko aruebar dar gara pantem dagh nıghnıghavıra iti.

³ Me matı temem, me dipar mıriamın anekara.

A uan dughıamra bava, dafarıba mıdir puvatı.

Kamaghıra, bizir me amıba bar, da deraghavırama otıfi.

⁴ Ezi gumazamizir arazir kurabagh amıba, me kamaghın ikian kogham.

Bar puvatı.

Aminim raızın mısevıbagh ivarazı da zui moghın, bizir me amıba deragh otıvan kogh,

dagheba dar puvatıgh pura mangam.

⁵ Kamaghıra, gumazamizir arazir kurabagh amıba,

God uan kotıamın me batuegh ıvezir kuram me danıngtı,

me Godın damazımın derazir gumazamizıbar saghon ikiam.

* 1:: Hıbrun akamın aven, me Onger Akabar Akinafarımın 5plan otevíbagh ami, me dar bora ghaze, 5plan akinafarıba. 1:1: Onger Akaba 26:4; Aghuzir Akaba 14:15 1:2: Josua 1:8; Onger Akaba 119:1; 119:35; 119:47; 119:92 1:3: Aısaia 3:10; Jeremaia 17:8; Esekiel 47:12 1:6: Jon 10:14; 2 Timoti 2:19

6 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir
Godin damazimin deraziba,
a me geghuv deragh men ganam.
Eghti gumazamizir arazir kurabagh
amiba,
me bar ikuvigh ovegham.

2

God atrivim ginaba

1 Manmagharam amizi, Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba, akaba batozir
arazim damuasa uariv gei?
Manmagharam amizi, ikizir igharaz-
ibar gumazir dapaniba, arazir
kurabar amuasa uari ko akam
misoke?

Men akar kabar daghetam,
otoghan kogham.

2 Nguazir kamın itir atriviba, midorozim
bagha uari akufi.

Ikiavira Itir God ko atrivir a ua bagha
inabazim,

gumazir dapaniba aning dikabinasaPuvatighti, an adarim zuamirama otoghti
tuaviba buri.

Me kamaghın miġia ghaze,

3 “Aning e ikezir senba e da aghorarigham.
Benir aning e ikezir gavgavir kaba, e
da firigham.”

4 Ekiam uan Nguibamin atrivir dabirabim
gaperaghav ikia,
me dipova men ingaravati.

5 A me bagha navim bar an ikuvizi, an Akar
Gavgavim me miġei.

Ezi an adarir ekiar kam me gamima,
me bar atiatima,
a me miġia ghaze,

6 “Ki uabi gumazir atrivimin ikiamin kam
amisevegha gifa.

Ki uabi a isa Saionin Miġhsiar ua bagha
inabazimra anefazi,
an aperaghav iti.”

7 Ezi atrivim kamaghın miġei,
“Ki datirighın Ikiavira Itir God na
mikemezir bizibar gun mikimam.
A ghaze, ‘Ni nan otarim, ezi datirighın
ki nin afeziamın oto.’

8 Ni nan azaraghti ki ikiziba bar ni
daningam.

Ni nguazir kamın itir kantriba bar me
gativagh men ganam.

9 Ni uan agharir gavgavimin men suiragh
men ganam.

Ni me abighti, me nguazir mineba
biaghiri moghin bighiregh,
mizumzuiaribar iregham.”

10 Kamaghın amizi, ia atriviba,
ia kuariba arigh oregh nighnizir
aghuim iniam.

Ia nguazimin gumazir dapaniba,
ia akar kam baregh deravira uari bagh
ganam.

11 Ia uari isi God danigh, egh an apengan
iki.

Egh agorogem sara bar atiatingigh.

12 Ia uari amiragh teviba apirigh magiri,
an dagarimningın tor.

Puvatighti, an adarim zuamirama otoghti
ia arimighiregham.

Guizbangira, an aningagheghti
an aningagharim zuamirama
otogham.

Eghti gumazitam God bagh izi an aven
modogh,

nighnizir gavgavim an iki bar
akuegham.

3

*Gumazir mam mizaraghara gavgavim
iniasa God ko miġei*

Devit uan otarim Apsalomın arav ghugha,
dughiar kamın ighiar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, nan apaniba me bar
aviraseme.

Me nan apanim gamua egha pazavira
na gami.

2 Men aviriba na miġia ghaze,
“God nin akuraghan kogham.”

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

³ Ezi men akar me migeir kam a guizbangira puvati.

Ikiavira Itir God, nirara nan midorozir oramin min iti, ezi ki nin uabi modi.

Nirara nan akurvazima ki uan apaniba abiri.

Ni nan osimtiziba agevima, ki tughavavgavighavira iti.

⁴ Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei.

Ezi a uan mighsiar ua baghavira in-abazimin ikia

na baragha nan akurvasi.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵ Ki misiamin akuava onganigha, egha gin oseghe bar deravira iti.

Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira nan gari.

⁶ Nan apanir 10,000pla danganiba bar na ekiaru,

ezi ki men atiatir puvati.

⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni dikavigh izi nan akuragh.

Guizbangira, ni mati gumazim uan apanibar koviabav sozi moghin, ni nan apaniba aghumsizim me ganidi.

Ni mati gumazim uan apanibar atariba apirizi moghin,

ni gumazir kurar kaba abiri.

⁸ Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvagha uam e ini,

ezi bizir katam bar e gasighasighizir puvati.

Ni bar deraghavira uan gumazamizibagh ami.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

4

Gumazim dimagarimin gavgavim iniasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima, me gitabav sosi.

¹ O God, nan Akurvazir Gumazim, ni nan akuragha nan apaniba abira, ezi ki nin dei, ni nan akuragh.

Fomira osimtizir bar ekiam nan itima, nan navim bar na baseme,

ezi ni nan akurazi osimtizim datirighin gifa.

Ni datirighin nan apangkuvigh nan dimdiam barakigh.

² O gumaziba, dughiabar manmaghin, ia akar aghumsiziba na gasi nan ziam gasighasivira ikiam?

Egh dughiabar manmaghin, ia nguazir kamın bizir kinibagh ifueghvira ikiam?

Ia dughiabar manmaghin arazir ifavarim gifueghvira ikiam?

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

³ Ia akar kam bar deragh a gifogh.

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, God ua baghavira me ginaba.

Ezi ki an diazi, a nan azangsizim barasi.

⁴ Ia atar uari bagh gan, egh arazir kuratam damuan marki.

Ia uan misiabagh ireghiv iki, migirigiar kam ginighnigh uan akabar kumigh.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵ Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva,

ofan a ifongezibar amu.

⁶ Gumazamizir aviriba bizir aghuibar gan, bar akueghasa ifonge.

3:4: Onger Akaba 4:3; 43:3 **3:6:** Onger Akaba 23:4; 27:3; 118:10-13 **3:7:** Jop 16:10; Onger Akaba 22:21; 57:4; 58:6 **3:8:** Onger Akaba 28:8; 29:11 **4:1:** Onger Akaba 17:6; 18:6; 18:18-19 **4:3:** Onger Akaba 6:8-9; 50:5; 135:4 **4:4:** Onger Akaba 77:6; 119:11; Efesus 4:26 **4:5:** Godin Araziba 33:19; Onger Akaba 51:19; 62:8 **4:6:** Diboboniba 6:26; Jop 7:7; 9:25

O Ikiavira Itir God, nin guamin angazangarim e gisirazi moghin, ni bar e gifuegh en boroghira iki, egh en apangkuvigh en akurvagh.

⁷ Wit ko wainin oviziba azenibar aghua bar puvira bema, gumaziba da bagha bar akonge.

Ezi ni na gamizi ki ni bagha bar akongezir arazim, nan navir averiam bar a gizivagha, wit ko wain gifongezir arazim guizbangira bar a gafira.

⁸ Ki misiamin ghua atiatir puvatighava akui. Ikiavira Itir God, nirara deragha na akumakua nan garima, ki deraghvira ikia atiatir puvati.

5

Gumazim deragh uabi geghuvasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Ezi gumazir onger akar kam in faragha zuim gumazibav geima me itabagh ivi.

¹ O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh, egh kuarim atigh nan ararem baragh.

² Ni nan atrivim ko nan God, ki ni ko migei, ni nan ararem baragh.

³ O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar ni ko migeima, ni na barasi. Aruem anadir dughiabar ki ni ko migei.

Kar mati nan ofa ki a isa ni ganidi, ezi ni datirighin na ikarvaghasa ki ni mizua iti.

⁴ Ni Godin arazir kurabagh ifongezir puvatizim. Kamaghin, gumazamizir arazir kurabagh amiba nin boroghin ikian kogham.

⁵ Gumazamizir uarira uari feba, me nin damazimin ikian kogham.

Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, ni bar me gifongezir puvati.

⁶ Gumazamizir ifavaribagh amiba, ni me gasighasisi.

Egha gumazamizir gumazibav sozi me ariagheriba ko ifavaribagh amiba, ni bar men aghua.

⁷ Ni zurara nan apangkufi, kamaghin, ki nin Dipenir miriamin aven mangam.

Ki dipenir ni ua bagha inabazimin izi, nin atiatigh uan tevimning apirigh nin ziam fam.

⁸ O Ikiavira Itir God, nan apaniba bar avirasemegha na gasighasighasa. Kamaghin ni nan aku mangiti, ki nin guizin arazimin tuavimin gin mangam.

⁹ Nan apaniba, me guizin akam bar a gifozir puvati.

Me gumazir igharaziba me gasighasighasavira nighnisi.

Men akatoriba mati gumazamizibar moziba akaba akari; me migeima ovevem otifi.

Gumazamiziba me baragh men gin mangisi, me ifavarir akar bar isingtizibav kimam.

¹⁰ O God, ni men arazir kuraba tuisigh ivezir kuram me daning.

Ni men nighnizir kurar kabagh iraghti, me bar onganigh.

Me arazir bar kurar aviribagh amua nin akam batosi,

kamaghin ni me batueghti me nin saghon iki.

¹¹ Egh gumazamizir ni bagha iza nin aven modiba,

ni me ateghti me bar akongegh.

Gumazamizir ni ativagha gariba, men naviba deraghti,

me ighiabar amu bar akongegh.
 Gumamazir bar ni gifongeziba,
 me bar akongegh nin ziam fi.
 12 O Ikiavira Itir God, gumamazir nin
 akamin gin zuiba,
 ni bar deraghavira me gami.
 Nin ifongiam oramin min me avaragha me
 modima,
 me bar deraghavira iti.

6

*Gumazim osimtizim ikia uabin akur-
 vaghasa God ko migei*

Devit onger akar kam osiri.
 Gumazir onger akar kam in faragha zuim,
 gita gikararang ongasa me mikeme.

1 O Ikiavira Itir God, ni adarim iki
 pamten na mikiman marki.
 Nin navim ikuvighti,
 ni ivezir kuram na daningan marki.

2 O Ikiavira Itir God, ki bar osemegha ua
 gavgaviba puvati,
 ezi ni nan apangkufigh.

Nan gavgaviba bar gifa,
 eghti ni gavgavir igiam na daningighti
 ki ua deragham.

3 O Ikiavira Itir God, nan navim osimtizir
 ekiam a itaragha ghuaghiri.
 Ezi dughiaba manmaghin,
 osimtizir ekiam kam nan navir
 averiamin ikivira ikiam?

4 O Ikiavira Itir God, ni iragh izi
 nan akuragh ua na inigh.
 Nin apangkuvim zurara ikia mamaghira
 iti,
 ni uan apangkuvim ginirigh nan
 akuraghti
 ki ovengan kogham.

5 Gumamazir oveaghueziba,
 me ua ni ginighnizir puvati.
 Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin,
 tina ua nin ziam fam?

6 Ki dia ghuavti, nan gavgaviba bar gifa.
 Nan temeriba zurara dimagaribar nan
 misiam giri,
 ki ara ghuav itima,

nan dapanir aghoghonim bar
 kumkumi.

7 Nan apanir aviriba iti,
 kamaghin amizi, ki dughiabar aziavira
 iti.

Nan damazimning nan bezi,
 ki deragha bizibar garir puvati.

8 Ikiavira Itir God nan azirakam baregha
 gifa,
 kamaghin, ia gumazir arazir kurabagh
 amiba,
 na gitagh.

9 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir God ko
 migeima,
 a na baregha gifa.

Ki a ko migeir migirigiaba, a da
 baregha gifa.

10 Nan apaniba osimtizir ekiam inigh,
 bar aghumsigh atiatigham.

Me zuamira na ategh onganigh ari
 tintinibar mangegham.

7

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

Benjaminin adarazir gumazir mam an
 ziam Kus, an arazir mam gamizi, Devit a
 basemegha onger akar kam osiri.

A God ko migia a bange.

1 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
 ki ni bagha iza nin uabi apazagha uan
 apanibar modo.

Ni nan akuraghti, nan apanir nan
 agintiziba na misueghti,
 ki aremeghan kogham.

2 Puvatightima, laion gumazim gasighasizi
 moghin,
 me na gasighasigh nan mikarzim
 abighirarigham.

Me na gekuigh mangighti,
 gumazir nan akuragh na iniamiba pu-
 vatigham.

3 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki arazir
 kuram damigham,
 o gumazir igharazitam gasighasigham,

4 o ki uan namakam gifaragh puram akatam a gasam,
o ki arazir kuramin pura uan apanim damighti,
5 ni nan apanibar amamangatighti, me nan agiragh nan suiragh.
Egh na dikabiragh magiri nan mikarzim bar a gasighasigh,
anetighti a pura nguazim girighiv iki.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

6 O Ikiavira Itir God,
ni aningaghegh dikavighasa ki ifonge.
Apaniba bar aningaghegha na misosi,
ni izi nan akuragh.
O nan God, ni gumazibar araziba tuisighamin dughiam amisefe,
kamaghin ni dikavigh izi nan akuragh.
7 Ni bar ikiziba akuvaghti, me ni okarigh.
Egh ni uan atrivir dabirabir pin itim daperagh
bar me gativagh men gan.

8 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizibar araziba tuisisi.
Ni fo, ki guizin arazir aghuibara ami.
Kamaghin amizi, ni nan araziba tuisighamin dughiamin nan akuragh.

9 O God, ni bar Godin aghuimra.
Ni gumazamiziba bar men navir averiaba ko nighniziba tuisisi.
Ni gumazamizir kurabar arazir kuraba bar ada gifagh.
Egh nin damazimin derazir gumazamiziba,
ni me damuti, me tugh gavgafigh.

10 God nan oramin min,
na geghuva nan garir gumazim.
Gumazamizir an akam baragha an gin zuiba,
a men akurvagha ua me isi.

11 God guizin arazimra gumazamizibar araziba tuisisi.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a zurara me dikabira ivezir kuram me ganidi.

12 Gumazim uan navim giraghan koghti,
God uan midorozir sabam aminam.
Egh a uan barir pim dafagh midorozim bagh mizuam ikiam.

13 A gumazir kurar kabav sueghti me aremeghasa
uan midorozir biziba akirigha gifa.
An afuzir aviba itiba men akuighav iti.

14 E gari, gumazir kuram arazir kuram damuasa uan nighnizim akirigha gifa.
A zurara ifarava, osimtizir kabagh amima da otivavira iti.

15 A gumazir igharaziba mozir torir kamin magirasa, me bagh a gikui.
Egha a uabi mozir torir a kuizir kam giraghu.

16 Kamaghira, osimtizir an amizim, anariram avaragham.
Akam adariba ko, midorozir a igharaz darazi damuasava amiba,
da raghirigh anariram asighasigham.

17 Ikiavira Itir God a bar guizbangira dera,
kamaghin ki bar a minabagham.
Ki Godin Bar Pin Itimin ziam fiva,
a bagh ighiaba bangam.

8

Godin ziar ekiam ko gumazibar ziar aghuim

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai.

1 O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam.
Nguazir kamin nguibaba bar dar gumazamiziba,

- nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.
Ezi nin ziar ekiam bar overiam gizifa.
- ² Borir bar iririviba uaghan nin ziam fe.
Nin apaniba ko, nin akam batozir darazi ni men tuavim apirasa, divazir bar gavgavim ati.
- ³ Ki kogha pin overiar ni uan dafarimin ingarizimin gara,
egha uaghan iakinim ko mikovezir uan danganir ni me arighizibar gari,
- ⁴ ki kamaghin nighnigha ghaze,
e gumamaziziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi?
- E pura biziba.
Manmaghiram amizi, ni bar puvirama e ginighnisi?
- ⁵ Ni uabi en ingarigha, e isa uabin apengan e ati.
Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi,
bizir ni ingariziba bar en apengan iti.
- ⁶ Bizir ni ingarizir kaba bar,
ni dagh ativagh dar ganasa e amisefe.
Biziba bar moghira ni da isa e gumamaziziba en suemningin apengan da ariki.
- ⁷⁻⁸ Bizir kaba bar moghira:
Sipsipba, bulmakauba, asizir ruarimin itiba ko,
overiamin itir kuaraziba,
ongarimin osiriba ko ongarimin aven aruir biziba,
da bar en apengan iti.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, ni en God.
Nguazir kamın nguibaba bar dar gumamaziziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.

9

Gumazim Godin guizin arazir bagha a minabi

- Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akar kamın faragha zuim, a gumamazizibav kimti, me Almut Labenin tiarimin gin mangi ighiar kam bangam.
- ¹ O God, ki uan navir averiamin ni minabaghasa.
Ki ni amir ingangarir aghuir kaba bagh gumamazizibav kimasa.
- ² Ki ni ginighnigh ni bagh ongi bar akuegham.
O Godin Bar Pin Itim, ki ni bagh ongi egh ziar ekiam ni daningam.
- ³ Nan apaniba nin ganigha ara ghua,
nin damazimin daghiregha bar ariaghire.
- ⁴ Ni uan atrivir dabirabim gaperagha guizin arazimin gumamazizibar araziba tuisisi.
Egha nan araziba guizin arazimin da tuisigha ghaze,
ki osimtiziba puvati.
- ⁵ Ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar araziba tuisigha gifa.
Gumamazizir kuraba, ni bar me gasighasigh men ziaba angarighti,
gumamaziziba me ginighnighan kogham.
- ⁶ Ni bar apanibagh asighasigha gifa,
eghti me ikuvigh iki mamaghira ikiam.
Men nguibar ekiaba sara, ni bar dagh asighasigha gifa,
eghti gumazitam ua me ginighnighan kogham.
- ⁷ Ezi Ikiavira Itir God zurara uan atrivir dabirabim daperaghav iki mamaghira ikiam.
A guizin arazimin gumamazizibar araziba tuisigham.
- ⁸ A uan guizin arazir kabar gin ghua gumamazizibar araziba tuisisi.

8:2: Onger Akaba 44:16; Matyu 21:16; 1 Korin 1:27 **8:3:** Onger Akaba 111:2 **8:4:** Jop 7:17-18; Onger Akaba 144:3; Hibru 2:6-8 **8:6:** Jenesis 1:26-28; 1 Korin 15:27; Efesus 1:22; Hibru 2:8 **9:2:** Onger Akaba 5:11; 83:18
9:5: Godin Araziba 9:14; Aghuzir Akaba 10:7 **9:7:** Onger Akaba 102:12; 102:26; Hibru 1:11 **9:8:** Onger Akaba 96:13; 98:9 **9:9:** Onger Akaba 37:39; 46:1; 91:2

A uan arazir aghuimın gumamaziz-
ibagh ativagha men gari.
 9 Ikiavıra Itir God osımtıziba itir gumaza-
miziba bagha
 dipenir gavgavir mamın mın iti.
 Eghti apaniba osımtızibar anıngamin
 dughiabar,
 me an aven mangegh muegham.
 10 O Ikiavıra Itir God, gumamazizir ni
 bagha iziba,
 ni akirim giragha me gasir puvati.
 Kamaghın gumamazizir ni gıfıziba,
 me nıghnızir gavgavim nın iti.
 11 Ikiavıra Itir God, Saionın nguibamın ikia
 uan atrivir dabirabim gaperaghav iti.
 E a bagh ongıva an ziam fam!
 E Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
ibar tongın iki,
 arazir an amizibar gun mikimıva
 an ziam fam.
 12 Ikiavıra Itir God, gumamazizir mızaziba
 isiba, a me gıñıghnısi.
 A me baragha uan kuarimning dukuir
 puvati.
 Gumamazizir arazir kurabar me gamiba,
 a men arazir kuraba ikarvasi.
 13 O Ikiavıra Itir God, ni nan apangkufıgh!
 Apaniba na garızir osımtıziba ni dar
 gan.
 Kı bar ovengasava amir dughiabar,
 ni nan akurvagha ua na isima kı der-
 aghavıra iti.
 14 Kamaghın amizi, ni na gamizir biziba,
 kı bar dagh eghan nın ziam fam.
 Nı ua na inizir bizim bagh, kı Saionın
 nguibamın tiar akamın tughıv iki,
 bar akuegh an gun mikımam.
 15 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba en
 suighasa, nguazimın toribagh tui.
 Egha me uari dagh iraghue.
 Me en suighasa azuaziba guizi,
 azuaziba merara suiki.
 16 Ikiavıra Itir God, guızın arazimın gu-
 mazamiziba tuisızir dughiamın,
 a uan arazir aghuim akakasi.

Gumamazizir kuraba, igharaz darazigh
 asıghasıghasa amir biziba
 meraram asıghasısi.
 (Nı akar kam gıñıghnıgh kuarimın
 aven bar aghumra ighiam
 damu.)
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
 17 Gumamazizir kuraba ko Kantrin
 Igharazibar Gumamazizir akirim
 ragha God gasaraziba,
 me bar moghıra mangı Gumamazizir
 Oveaghuezibar Nguibamın ikiam.
 18 Dughiabar zurara, God onganaraz-
 ibagh amir gumamazizibagh
 nıghnıghavıra iti.
 Gumamazizir osımtıziba itiba, me
 nıghnızir gavgavim ikia kamaghın
 fo,
 God men akurvagham.
 A me ateghti
 me puram a mızuam ikian
 kogham.
 19 O Ikiavıra Itir God, ni dikavıgh izi.
 Nı nguazimın gumamaziziba ateghti,
 me gavgavıgh ni gafiraghan
 marki.
 Nı Kantrin Igharazibar Gumamazizibar
 amighti,
 me nın kotın aven nın damazimın tu-
 fıgh.
 Egh ni guızın arazimın men araz-
 iba tuisıgh.
 20 O Ikiavıra Itir God, ni me damighti me
 bar atiatingıgh.
 Nı Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
 iba kamaghın me damighti,
 me bar fogh suam me gavgavıba
 puvati,
 me pura bizir kınıba.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

9:10: Godın Arazıba 31:6-8; Onger Akaba 37:25; 70:4; 91:14 9:11: Onger Akaba 107:22 9:12: 2 Samuel 4:11;
 Onger Akaba 9:18; 10:17; 22:24; 37:25; Aisaia 49:14-15; Hibru 13:5 9:14: Onger Akaba 13:5; 20:5; 35:9 9:15:
 Onger Akaba 7:15; 94:23; Aghuzir Akaba 5:22; 26:27 9:16: Ua Me Ini 14:31; Aghuzir Akaba 5:22 9:17: Jop 8:13;
 Onger Akaba 50:22 9:18: Onger Akaba 12:5; Aghuzir Akaba 23:18; 24:14 9:20: Onger Akaba 62:9; Aisaia 31:3;
 Esekiel 28:2

10

*Gumazim uabın akurvaghasa God ko migei**

- ¹ O Ikiavıra Itir God, ni manmaghsuavıra nan saghuiamın tughav iti?
Ki osimtiziba itir dughiabar, ni manmaghsuavıra nan modi?
- ² Gumazir kuraba uari fa,
egha gumazir onganarazibagh amibagh asighasighasa men agıntisi.
Ni me damighti, me nguazir torir gumazir igharaziba magirasa kuiziba, me uari dar magari.
- ³ Gumazir kuram uabi fa,
uan navir averiamın aven itir arazir kurabagh ifonge.
Gumazir bizir avıribagh ifongezim,
an akar kurabar Ikiavıra Itir God mığiava, akirim ragha a gasi.
- ⁴ Gumazir kuram ifaghata ghaze, ki bar bizibagh fo.
A ghaze, ki nighnızir aghuir avırıba iti.
Egha God gıñighnızir puvati.
A ghaze, “God, arazir kurar ki amibar gari puvati.
A nan arazir kaba ikaraghan kogham.”
- ⁵ Gumazir kam amir biziba, da bar deraghavırırma otifi.
Egha a ifaghata, bar tong nin nighnızibagh fozir puvati,
egha uan apanıba men apanim gami.
- ⁶ A uabıra uabi gıñighnıgha ghaze, ki tughavavgafi.
Bizitam bar na munamadaghan koghti,
ki osımtızıtım batoghan kogham.
- ⁷ An atamra paza bizıbav gıava, gumazamızır ıgharazıbagh asıghasıghasa mıgei.
A gumazamızıbar amutı me atıatın-gasa, bizıbar me gıfara atamra mıgei.

An arazir kuraba ko osimtızıbar amutı da otıvasa atamra bizıbav gei.

- ⁸ Gumazir kamagħın amim, nguıbamın aven modogħav iti.
A iki ganam, gumazir aghuım izıtı an a mısuegħtı an aremegħam.
A gumazir gavgavıba itir puvatızıba bagħa modogħav ikıa gari.
- ⁹ A laıonın mın uan torımın modogħa gara itı.
A modogħ iki egh gumazir onganarazıbagħ amıbar suıghasa.
A uan ıver ekıamın men pıgha men suıgha me amıkırvagħa zui.
- ¹⁰ Gumazir kurar kam nımıram apıav ikıa gara,
gumazir gavgavıba puvatızıba,
a uan gavgavır ekıar kamın me abıri.
- ¹¹ Gumazir kuram kamagħ nıghnıgha ghaze,
“God tı arazir kurar kı amır kaba, mıghıgha dagħ nıghnızır puvati.
A uan damazımning dukuagħa, nan garır puvati.”
- ¹² O Ikiavıra Itir God, ni dıkavıgh izı!
Egh gumazir kurar kaba ıvezır kuram ısı me danıngıgh!
Ni osımtızıba aterır gumazamızıba, me bakınıghnıghan markı!
- ¹³ Gumazir kuram akırım ragħa ni gasaragħa uan navır averıamın ghaze,
“God tı, kı amızır arazır kurar kaba uam ada ikaraghan kogham.”
- ¹⁴ Gumazamızır kurabar arazır kuraba, ni dar ganıgha gıfa.
Egha mızazıba ko, osımtızır me gumazamızır ıgharazıbagħ anıdıba, ni dagħ fogħa gıfa.
Ni osımtızıba aterır gumazamızır kabır akurvagħasa mızua itı.

* **10::** Gumazir maba ghaze, Onger Akabar Akinafarımın sapta 10, a sapta 9ın akınafarır otevir mam. **10:2:** Onger Akaba 7:16; 9:15; Aghuzır Akaba 5:22 **10:3:** Onger Akaba 94:4; Rom 1:32 **10:4:** Onger Akaba 14:1-2; 53:1 **10:5:** Onger Akaba 12:5; Aısaıa 26:11 **10:6:** Aısaıa 56:12; Akar Mogomem 18:7 **10:7:** Jop 20:12; Onger Akaba 12:2; Rom 3:14 **10:8:** Onger Akaba 17:11; Habakuk 3:14 **10:9:** Onger Akaba 17:12; Maıka 7:2 **10:11:** Jop 22:13; Onger Akaba 94:7; Esekıel 9:9 **10:14:** Onger Akaba 68:5; 2 Timotı 1:12; 1 Pıta 4:19

- Ni zurara, borir afeziaba ariaghireziba, ko gumazir gavgaviba puvatigha uari ni ganidiba, ni men akurvasi.
- 15 Ni gumazir kurar kabar gavgavim bar anegifagh.
Egh me amir arazir kurar kam uam an ganan kogham.
- 16 Ikiavira Itir God atrivimin iki mamaghira ikiam.
Egh a uan nguazimin, Kantrin Igharazibar Gumamazizir kuraba batueghti,
me bar moghira givagham.
- 17 O Ikiavira Itir God, gumamazizir osimtiziba atera nin apengan itiba, ni men dimdiam baragh gavgavim isi men navir averiabar aningigh.
- 18 Ni, borir afeziaba ariaghireziba ko, gumazir osimtiziba itiba, ni men arareba baragh men akuragh.
Ni uan guizin arazimin men araziba tuisighti me iki.
Eghti nguazimin gumamaziziba uam osimtizim me darighan kogham.

11

- Gumazim nighnizir gavgavim Godin iti*
Devit onger akar kam osiri.
An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha, onger akar kam osiri.
- ¹ Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia kamaghin fo, a na geghuva nan gari.
Ni ti onganigh kamagh na mikim suam,
“Ni kuarazimin min mighegh mighsiamin mavanang.”
- ² Guizbangira, gumazir kuraba uan barir pibagh afezha gifa.
Me aminirbirimin uan baribar gumazir aghuibagh asasava ami.

- ³ Gumamaziziba arazir aghuiba ateghti biziba bar ikuvighti,
gumazir arazir aghuibar gin zuim manmaghira damuam?
- ⁴ Ikiavira Itir God uan Dipenimin aven ikiavira iti.
A uan Nguibamin atrivimin ikiavira iti,
egha gumamaziziba amir biziba a bar moghira dar gara da tuisisi.
- ⁵ Ikiavira Itir God, a gumamazizir aghuiba ko kuraba uaghara men araziba tuisigha men gari.
Egha gumazir misoghasa ifongeziba, a uan navir averiamin aven bar men aghua.
- ⁶ An avir bar puvira isia feim gumazir kurabagh inge.
Kar a men ivezir kuram ikarvazima, men mikarziba bar puvira men feima me mizazir kuram isi.
- ⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God arazir aghuibagh ami.
A uabi arazir aghuim bar a gifonge.
Gumamaziziba an akam baragh an gin mangiva,
an guamin ganam.

12

- Godin gumamaziziba uarir akurvaghasa God ko migei*
Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamın faragha zuim, stringin 8pla itir gita gikararang ongasa me mikeme.
- ¹ O Ikiavira Itir God, ni en akuragh.
Gumamazizir aghuiba bar puvati?
Ni ua gumamazizir zurara nighnizir gavgavir nin ikiavira itibar ganan kogham.
- ² Gumamaziziba bar, gumamazizir igharaziba ko ifavaribagh ami.
Me asuir akaba uariv gia egha uarira uarigh ifari.

10:16: Onger Akaba 145:13; Jeremaia 10:10; Daniel 4:34; 1 Timoti 1:17 **10:17:** Ua Me Ini 22:23; Onger Akaba 9:12 **10:18:** Onger Akaba 82:3; Aisaia 11:4 **11:1:** Onger Akaba 2:12; 121:1 **11:2:** Onger Akaba 37:14; 64:3-4
11:3: Onger Akaba 87:1; 119:152 **11:4:** Maika 1:2; Matyu 23:16-22 **11:5:** Jenesis 22:1; Jems 1:12 **11:6:** Onger Akaba 75:8; Jeremaia 4:11-12; Esekiel 38:22 **11:7:** Onger Akaba 7:9-11; 16:11; 33:5 **12:1:** Aisaia 57:1; Maika 7:2 **12:2:** Onger Akaba 41:6; Jeremaia 9:8; Rom 16:18

³ Ikiavira Itir God, ni gumazamizir igharaz darazi apezeperiba ko gumazamizir uari fa migeiba, ni bar men akabar kumigh.

⁴ Me kamaghin migia ghaze, “E mikimsi ifongegh e mikimam. Gumazitam en anogoroghan kogham. Tinara e gativagh en ganam?”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Gumazamizir onganarazibagh amiba, gumazamizir igharaziba paza me gamizi me mizaziba isa ara iti.

Me nan akurvazim iniassa bar ifonge. Ki datirighin dikavigh izi men akurvagh.

⁶ Godin akam bar guizbangira. An akam mati me avimin silva tuazima, a 7plan dughiabar isigha bar zue.

⁷⁻⁸ O Ikiavira Itir God, gumazamizir kuraba, me danganiba bar dar iti. Guizbangira, nguazimin itir gumazamizibar nighnizim, arazir kuram a bizir bar aghuim.

Kamaghin amizi, ni bar deravira e geghuv en gan.

Eghti gumazamizir kurar kaba e gasighasighan kogham.

13

Gumazim Godin akurvazim bagh an azangsi

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ni manadzoghin ua na ginighnigham?

Ni ti bar na gin amadagha ma?

Ni manadzoghin uan guam nan akaghtima ki an ganigham?

² Ni manadzoghin osimtizir ki isir kaba givagh?

Dimagariba ko aruebar, mizazir kaba ti nan ikivira ikiam, o?

Ni manadzoghin nan akuraghti,

ki ua apanibar apengan ikian kogham?

³ O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ni na ginighnigh ki ni ko migeir migirigiaba baragh.

Egh gavgavim ua na danighti ki ovengan kogham.

⁴ Apaniba kamaghin mikiman marki suam, e anebiragha gifa.

Ki irighamin arazir kam, me an ganigh a bagh bar akueghan marki.

⁵ Ki nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze,

ni nan apangkuvigha ikia kamaghira iti.

Ni nan akurvaghasa ki bar ifonge.

⁶ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira na gami.

Kamaghin ki an ziamin onger akabar amuva, ziar ekiam a daningam.

14

Gumazamizibar arazir kuraba (Onger Akaba 53)

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze,

“God itir puvati.”

Gumazamizir kaba, me bar gumazamizir kurabara.

Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.

² Ikiavira Itir God uan Nguibamin pin ikia, nguazimin itir gumazamizibar garima,

men tav nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri,

ti puvati.

³ Me bar tuavir aghuim ataki.

Me bar moghira ikuvigha magh gari.

Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.

Bar puvati.

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
 “Gumamazir arazir kuram gamiba,
 nighnizir aghuitam men itir puvati.
 Me bret apa anegevi moghin, me nan gumamaziziba agefi.
 Egha me tong na ko migeir puvati.”

⁵ God gumamazizir an akam baragha an gin zuiba, a me ko iti.
 Kamaghin amizi, gumamazizir arazir kurabagh amir kaba,
 a me ginobaghti me nighiva akong bar atiatigham.

⁶ Gumamazizir onganarazibagh amiba,
 Ikiavira Itir God me akumakua deragha men garima, me an aven modi.
 Kamaghin, gumazir arazir kurabagh amiba,
 me onganarazibagh amir gumamaziziba damuasa migeir bizibar ingaravati.

⁷ Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi.
 Ikiavira Itir God, uan gumamazizibar akuraghti me deravira ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham.
 Guizbangira, Israelian naviba deragham.

15

God ifongezir arazir e damuamiba

Devit onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, tinara nin Dipenimin ikiam?
 Tinara mighsiar ni ua bagha inabazim dapiam?

² Gumazim, God ifongezi moghin biziba bar dar gin ghua,
 arazir aghuiba zurara dagh amua,

egha zurara uan navir averiamin aven guizin akam ginighnigha guizbangira migei,
 a nin Dipenimin aven ikiam.

³ Gumazir kam, gumazir igharazibar ziabagh asighasizir puvati,
 egha arazir kurabar uan namakabagh amir puvati,
 egha akar kinibar pura uan roobav geir puvati,
 gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam.

⁴ Gumazir kam, akirim ragha God gasarazir gumamaziziba, a bar men aghua,
 egha gumamazizir Godin apengan ikia an atiatiba, a men ziaba fe,
 egha uan akar dikirizibar giraraghua bizibagh ami.

Bizir kam osimtizir ekiam a daningti, a nighnigh suam, a pura bizim.

A guizbangira uan akar dikirizir kamnin gin mangam.

Gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam.

⁵ Gumazir kam uan dagiaba amadima, gumazir igharaziba pura da ini,
 egha me ua da ikarvazir dughiamin, a dagh isin ua dagiataba isir puvati.

Gumazir arazir kuratam gamizir puvatizitam kotin tughiv ikiti,
 gumazitam kotiam gifarisi anepezeper dagiaba a daningti,
 a dagiar kaba inian marki.

Gumazir kamaghin amim,
 a tugh gavgavigh irighan kogham.

16

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

¹ O God, ni deragh na geghuv egh nan gan.

- Ki deraghvira ikiasa ni bagha iza nin aven modi.
- ² Ki kamaghin Ikiavira Itir God migia ghaze, “Ni nan Ekiam. Bizir aghuir ki datirighin itiba, da nin agharimrama otifi.”
- ³ Godin gumazamizir nguazir kamın itiba, me bar gumazamizir aghuiba. Ki me ko ikiasa bar akonge.
- ⁴ Gumazamizir aseba bagha ivemara zuiba, me osimtizir aviriba ateram. Ki me ko uari akuv asebar ziaba fi, asizibav sogh me ko ofa damuan aghua.
- ⁵ Ikiavira Itir God, nırara nana, bizir igharaziba ua puvati. Bizir ki oteveziba, ni da na ganidi. Ezi nan ikirimirim nin dafarimin iti.
- ⁶ Ki bizir aghuiba nin dafarimin da ini. Bar guizbangira, bizir kaba da bar guizbangira dera.
- ⁷ Ikiavira Itir God nan sure gamima, kamaghin ki an ziam fe. Nan navir averiam dimagaribar nan sure gamima, ki datirighin deraghavira nighnigha bar bizibagh fo.
- ⁸ Ki fo, Ikiavira Itir God zurara nan boroghira iti. A bar roghira ikia gavgavim na ganidima, ki atiatava agoir puvati.
- ⁹ Kamaghin nan navir averiam bar akonge. Ezi nan duam bar akonge. Ezi nan mikarzim bar bizitamın atiatir puvati.
- ¹⁰ Ki fo, ni na ateghti ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın magiran kogham. Ni gumazir ua baghavira inabazim ateghti,

- a mozir konimin iki kurighan kogham.
- ¹¹ Ni uabi ikirimirir aghuarim iniamin tuavim nan akagha gifa. Ki nin damazimin ikiti, nan navir averiam agorogem bar a gizivagham. Ki nin boroghira iki zurara bar akueghvira ikiam.

17

- Arazir kuratam gamizir puvatizir gumazim, a God ko migei*
- God ko migeir migirigiar kam, Devit an osiri.
- ¹ O Ikiavira Itir God, ki nin damazimin dera, egha osimtizir me na gariziba bagha nin dia ghaze, ni na baragh nan akuragh. Ki guizbangira ni ko migei, ni nan akuragh.
- ² Guizin arazir gumazamiziba tuisizim, ni a gifo. Kamaghin ni nan kotiamın nan akuragh.
- ³⁻⁴ Ni uabi nan navir averiam gifo. Ni dimangan na bagha iza nan araziba tuisigha gifa, egha nan arazir kuratamın apizir puvati. Gumazamizir igharaziba akar kurabav gei, ezi ki bar gavgavigha ghaze, ki akar kuratam mikiman kogham. Ki nin Akar Gavgavimın suiragha an gin gua, adariba ko midorozir arazibar gin zuir puvati.
- ⁵ Dughiabar zurara ni nan akakazir tuavimra, ki an gin zui. Ki tuavir kam ategha pura tintinibar zuir puvati.
- ⁶ O God, ki fo, ki ni ko migeir migirigiaba ni da barasi. Kamaghin amizi, ki nin dia ni ko migei. Ki ni ko migeir migirigiar kaba, ni kuarim atigh da baragh.

16:3: Onger Akaba 101:6; 119:63 **16:4:** Josua 23:7; Onger Akaba 32:10; 106:37-38 **16:5:** Onger Akaba 23:5; 119:57; 125:3 **16:6:** Jeremaia 3:19 **16:7:** Onger Akaba 73:24; 77:6 **16:8:** Onger Akaba 27:8; 73:23 **16:8:** Aposel 2:25-28 **16:9:** Onger Akaba 13:5; 30:12; 108:1 **16:10:** Onger Akaba 49:15; 86:13; Aposel 13:35 **16:11:** Onger Akaba 36:7-8; 43:4 **17:3-4:** Onger Akaba 16:7; Sekaraia 13:9; Malakai 3:2-3; 1 Pita 1:7 **17:5:** Onger Akaba 119:133 **17:7:** Onger Akaba 31:21

7 Ni uan apangkuvir arazir kam azenara anekagh,
uan gavgavimîn en akuragh.
Eghti e ni ko iki nin aven modoghti,
apaniba e gasighasighan kogham.

8 Ni uabi uan damazir tuzim geghuva der-
agha an gari moghin,
ni na geghuv deragh nan ganam.
Mati tuarir amebam uan nguziba aku-
makua uan avizimningin apengan
me modi moghin,
ni na avaragh na modogh.

9 Kamaghin gumazir kurar kaba na
gasighasighan kogham.
Me datirighin bar nan apanim
gamigha na okarigha gifa.

10 Me gumazamizir igharazibar apangu-
vir nighnizitam tong bar men itir
puvati.
Me akaba akara egh uarira uan ziaba
fe.

11 Me datirighin nan diariba pegha iza bar
na okarigha gifa.
Me na abiraghti ki magirasa dafariba
na gasegha gifa.

12 Me mati laion asizim misueghti an are-
meghasa,
na bagha modogha mizua iti.

13 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
Egh nan apanibav sogh bar me
abinigh.
Ni uan midorozir sabam inigh egh gumazir
kurar kaba ko misogh,
men dafaribar ua na inigh.

14 O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavir
ekiamin nan akuraghti,
gumazir kaba nan ikirimirir kam
agivaghan kogham.
Nguazir kamîn bizir gumaziba uari bagha
akuviba,
ni men dafaribar ua da inigh.
Ki fo, gumazamizir ni bar ifongeziba, ni
men mitiriaba agefi.
Men boriba dagher aviriba iti.

Ezi me uan ovavir borir gin
otivamiba bagha bizir aghuiba
arisi.

15 Eghti kirara, ki gumazir nin damazimîn
derazim,
ki nin guamin ganam.
Ki dakuigh osegh dikavigh fogh suam,
ni na ko iti, egh ki bar akuegham.

18

*Ikiavira Itir God en akurvazima, e uan
apaniba abiri*

(2 Samuel 22:1-51)

Devit a Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
mazim, an onger akar kabar faragha zuir
gumazim ginighnigha onger akam osiri.
Dughiar kam Ikiavira Itir God, Devitin
apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a
ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir
God bagha onger akar kam gami.

1 O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganidi,
ezi ki ni bagha bar ifonge.

2 Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gav-
gavim min iti.

A nan dagiar ki aven uabi modimin
min ikia,
nan akuragha nan apaniba da ua
na ini.

Nan God, a dagiar ekiamin min iti,
ezi ki uan apanibar ara ghua an modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.

A nan akuragh nan ganamin gavgavim
ikia,
egha nan divazir bar gavgavimîn min
iti.

3 E Ikiavira Itir Godin ziam feka!
Ki an deima a nan akurvazima,
apaniba na gasighasighizir pu-
vati.

4 Guizbangira, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimîn min na iki-
agharigha gifa,
Mati ongarim dikava dipiraghira,
na avasava ami.

5 Ovevem bar na inizi ki Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
magirasava ami.

17:8: Godin Araziba 32:10; Onger Akaba 91:1; 91:4; Sekaraia 2:8; Matyu 23:37
73:7 17:15: Onger Akaba 4:6-7; 16:11; 1 Jon 3:2 18:1: 2 Samuel 22:47-50
Akaba 116:3 18:4: Jona 2:5-7

17:10: 1 Samuel 2:3; Onger Akaba
18:2: Hiebru 2:13 18:4: Onger

- Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.
- 6** Ki osimtizir ekiamin ikia egha pamten Ikiavira Itir Godin dei. Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai. Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima, an an kuarir torim giraghu.
- 7** Kamaghin amizi, a nan apanibar atari. Egha mikimkizim gamizi an otogha, mighsiabagh inobagnobasi.
- 8** Migharim Ikiavira Itir Godin atinimin otivaghiri, ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi. Egha mizariaba ira tintinibar zui.
- 9** God overiam kuigha izaghiri, ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti.
- 10** Mati a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi. Mati aminim avizimning ikia, God inigha bar atamra izi.
- 11** An aminirbirim gamizi an anevara. Mati a purirpenimin aven modoghav itima, amozimin miturir piziba anevara.
- 12** A ghuariar pizibagh amizi, angazan-garim bar da avarazi, onimarim ko amozir ofizir ekial dagiabar min gariba, ghuariar pizir kam abigha azenim giri.
- 13** Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia tiarim akara pamten dagarvasi. Godin Bar Pin Itim uan akam akarizi, an akaba mati onimarim ko amozir ofizir ekial dagiabar min gariba daghira izaghiri.
- 14** An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba, an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui.
- 15** O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam, mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi. Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi,
- ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba bar azenim gire.
- 16** Ikiavira Itir God pin ikia uan agharim amadazi, a izaghira nan suiragha na gekui. An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.
- 17** Dughiar kam in nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men dafaribar ua na ini.
- 18** Ki dughiar kuramin itima nan apaniba iza na ko misosi. Ezi Ikiavira Itir God na geghuva nan gari.
- 19** A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti. A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini.
- 20** Ki arazir aghuimin gin zui. Ezi bizir kam bagha Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami. Ki Godin damazimin zue, ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
- 21** Ikiavira Itir God, a nan God. Ki akirim ragha a gasarazir puvati. Ki guizbangira an Akar Gavgaribar gin zui.
- 22** Ki zurara bizir a damuasa e mikemezibagh nighnisi. Egha ki arazir a ifongeziba batoghezir puvati.
- 23** A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati. Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari.
- 24** Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti. Kamaghin a nan arazir aghuir kam in ganigha, a ikaragha arazir aghuimin na gami.
- 25** Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim, ni uaghan an ataghirazir puvati. Gumazir nin damazimin derazim, ni uaghan arazir aghuim an akakasi.

26 Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim,
ni uaghan uan arazir zuezibar an akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.

27 Gumazamizir uari abiriba, ni men akurvasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.

28 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni angazangarim na ganidi.
Egha na da mitarmem batosi.

29 Ki nin gavgavimin uan apanibav sogham.
Ki uan Godin akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me abiragham.

30 Godra, an araziba da guizbangira egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, gumazir kam deraghvira ikiam.

31 Ikiavira Itir God, a bar guizbangira God.
A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa.

32 Godra nan daroribar na akumakui, egha gavgavim na ganiga deragha nan garima,
ki zui.

33 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.

34 A midorozir arazibar nan sure gamizi, nan agharimning barir pir me ainin ingarizim, gekuamin gavgavim iti.

35 O God, ni uan oram na ganingizi, ki an girakirangin modozi, ni nan apanibar dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi,
ki gumazamizibar damazimin ziar ekiam iti.

36 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi ki an ghua,
apighsigha irizir puvati.

37 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me agifa.

38 Ki me gasezi me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge.

39 Nirara midorozim damuasa gavgavim na ganingi,
ezi ki me misogha me abirazi,
me nan dagarimningin apengan iti.

40 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha na gasegha uam are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba,
ki bar me gasighasiki.

41 Gumazir kaba uarir akurvaghassa diava arai,
ezi men akurvaghamin gumaziba puvati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai,
ezi a men dimdiaba barazir puvati.

42 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin nguazir beghneaziba dika zui.

43 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dapanimin oto.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba,
ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha dar gari.

44 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin na baregha zuamira iza,
nan guamin uan teviba apirigha nan akam barasi.

45 Men gavgaviba bar givazi,
me nirizim ko agorogem sara na bagha izi.

46 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti.
A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam.

18:27: Onger Akaba 101:5; Aghuzir Akaba 6:17
4:37 18:31: Godin Araziba 32:31; 32:39; 1 Samuel 2:2; Aisaia 45:5
Habakuk 3:19 18:36: Aghuzir Akaba 4:12

18:28: Jop 29:3
18:30: Onger Akaba 17:7; 119:140; Daniel
18:33: Godin Araziba 32:13; 2 Samuel 2:18;

God nan akurvazim in ikia ua na inizi,
kamagh in, ki an ziam fam.

47 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba,
Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumamaziziba
isa nan apengan me ati.

48 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ni nan apanibar damazibar ziar ekiam
na ganingi.

Ni nan akurazi,
midorozir gumaziba na misoghezi ki
aremezir puvati.

49 Kamagh in amizi, Ikiavira Itir God,
ki Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
ibar tong in iki nin ziam fi,
onger akar nin ziam feba bangam.

50 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivim in iki-
asa na ginabagha na amisefe.
A nan akurvazima, ki uan apanibav
sogha me abiri.

A zurara nan apanguva mamaghira iti.
Nan gin otivamin ovavir boriba,
a kamaghira me damu mangivira
ikiam.

19

*God ingarizir biziba, an ziar ekiam en
akakasi*

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gu-
mazim ginighnigha onger akam osiri.

1 Overiam God in gavgavir ekiam ko ziar
ekiam en akakasi.
Bar guizbangira, bizir pin itiba, da an
gun e geghara ghaze,
a bar deragha dar ingari.

2 Arueba zurara sigha gara, bizir kamin
gun migei.
Ezi dimagariba uaghan bizir kamin en
akakagha ghuavira iti.

3 Aruem ko dimagarim mikimamin akaba
puvatigha migeir puvati.
E aningin migirigiatoba barazir puvati.

4 Ezi e aruem ko dimagarim in gara fofoziba
isi.
Akam inigha izir gumazibar aka-
toribar otivir migirigiba,

da ghua nguazir kamin nguibaba bar
dar otozi,
gumamaziziba bar, men kuariba
da baraki.
Overiam in pin, God aruem bagha
purirpenir mam in ingari.

5 Aruem otogha anaga,
mati gumazim amuim in ikiasa bar
akuegha, a itir danganim ategha
azenan izi.
Aruem anaga,
mati gumazir gavgavim itim
pantem ivemara bar akonge.

6 Aruem dikavigha overiam in miriam in
anagava otogha
ua vong in uaghiri.
Ezi bizitam an fefer gavgavir
kamin modoghan kogham.

7 Ikiavira Itir God in Araziba, da bar
guizbangira,
egha ikirimirir aghuim e ganidi.
E nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God in
akabar ikiam.
Ezi fofoziba puvatizir darasi,
a fofozir aghuim me ganidi.

8 Ikiavira Itir God in akaba bar deravira en
sure gami.
An akar kaba en sure damuti, e
uan navir averiabar da bagh bar
akuegham.

An Akar Gavgaviba angazangarim e
ganidi,
egha fofozir bar aghuim en nighnizibagh
ariki.

9 Ikiavira Itir God in atiatia an apengan itir
arazim,
a bar deragha zuegha ikia mamaghira
iti.
Bizir Ikiavira Itir God damuasa mikemezibar
arazim,
a bar guizbangira deragha voroghira
zui.

10 God in akam bar deragha bar gol gafira.
E fo, gumaziba gol tuema, a isigha
golin aghuimram oto.
Guizbangira, God in akam,
golin isigha bar derazir avirim gafira.
God in akam bar isingi, egha hani gafira.

- A guizbangira bar hanin isingizim
gafra.
- ¹¹ Ki nin ingangarir gumazim.
Nin akaba fofozim na ganidi,
ki dar gin zuima,
nan dabirabim bar dera.
- ¹² Tinara uabi uan osimtizir an itibagh
fogham?
O Ikiavira Itir God, arazir kurar ki
amizir maba, ki dagh fozir puvati.
Ni nan arazir kurar kaba batueghti,
ki nin damazimin zuegham.
- ¹³ Ki nin ingangarir gumazim, ni bar der-
agh na geghuv nan ganti,
ki uabi fer arazim ko akaba batozir
arazir kuram,
bar na gativaghan marki.
Kamaghin ki arazir kuratam damuan
koghiva,
deravira ikiti osimtiziba nan pu-
vatigham.
- ¹⁴ O Ikiavira Itir God, nan ifongiam ka-
makin,
ni nan migirigiaba ko nan navir ave-
riamin aven itir nighnizibagh fogh
dagh ifuegham.
O Ikiavira Itir God, ni nan dagiar ekiamin
min itima, ki nin aven uabi modi.
Ni nan Akurvazir Gumazimra!

20

Gumazim uabin akuragh midorozim damuasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha an osiri.

¹ Ni osimtizim ikiamin dughiamin, Ikiavira
Itir God nin dimdiam ikaragh nin
akurvagh.

A en ovavim Jekopin God, a ni geghuv
nin ganam.

² A Saionin Mighsiamin ikia uan Dipenimin
iti,
egh a uan akurvazim ni bagh ane-
madagh gavgavim ni daningam.

³ Ofan ni a bagha amiba, a bar dagh
nighnigh,
egh nin ofan bar isia mighiribagh
ifuegham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁴ Ni bizir tizim gifuegha navim a bagha ni
dikafi,
God a isi ni daningam.

Bizir ni damuasa nighniziba,
a dar amighti da bar otivigham.

⁵ Ni uan apanibav sogh me abiraghti,
e bizir kam bagh bar akuegham.

E bizir kam ginighnigh uan Godin
ziam fam.

E ghaze, ni Ikiavira Itir Godin azangsizir
biziba,
an ada ikaragh da isi ni daningam.

⁶ Ki datirighin fo, Ikiavira Itir God,
uabi uan atrivir a ua baghavira
misevezir kam, an an akurvasi.

A uan Nguibar aghuimin ikia, an
azangsiziba barasi.

Egha uan gavgavimin an akurvazima,
a midorozimin uan apaniba abiri.

⁷ Gumazir maba nighnizir gavgavim uan
midorozir karisbar ikia ghaze, da
men akurvagh.

Ezi marazi nighnizir gavgavim uan
hoziabar ikia ghaze, da men akurv-
vagh.

Ezi eia, e nighnizir gavgavim uan Ikiavira
Itir Godin ziamin ikia
kamaghin fo, a en akurvagh.

⁸ Gumazamizir kamaghin amiba,
me asaghpora ira bar puvarisi.
E puvati.

E dikavigh tuivigh gavgavigham.

⁹ O Ikiavira Itir God,
ni atrivimin akuraghti a uan apaniba
abinigh.

E nin deir dughiabar,
ni en dimdiam ikaragh en akuragh.

21

God atrivimın akurazi, an an ziam fe

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

¹ O Ikiavıra Itir God, ni gavgavim isa atrivim ganingizi, a bizir kam bagha bar akonge.

Ni a gamizi, a uan apanibav sogha me abira,

 bizir kam bagha a guizbangıra bar akonge.

² Bizir a uan navir averiamın ifongeziba ni a ganigha gifa.

Bizir a iniıasa nın azarazir kam, ni an anogroghezir puvati.

 (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua

 ighiam gami.)

³ Ni a bagha iza bizir aghuiba isa a ganiga, atrivimın dapanir asuar me golin aghuimın ingarizim isa, an dapanim garu.

⁴ A ikirimirir aghuim bagha nın azarazima, ni a isa a ganıngi.

 Guizbangıra, ikirimirir a ikiamin dughıaba, da bar ruaragh iki, mamaghıra ikiam.

⁵ Ni an akurazima, a gavgavim ko ziar ekiam iti.

 Ni uabi gavgavir ekiam ko ziar ekiar kam a ganıngi.

⁶ Bar guizbangıra, ni bar deraghavırama a gami,

 egh ni deravıram a damu kamaghıra ikiam.

Ni an boroghıra ikıti,

 a bizir kam bagh bar akuegham.

⁷ Atrivim nıghnızir gavgavim Ikiavıra Itir Godın iti.

 Godın Bar Pın Itir kam, an apanguvıghavıra iti,

 kamaghın atrivim tugh gavgavıgh mamaghıra ikiam.

⁸ Ni uan agharımın uan apanibar suıgham.

 Ni uan agharir guvımın, ni gifongezir puvatızir darazir suıgham.

⁹ An azenaram otogh izamin dughiamın, avim bizibar isia da gevi moghın, a me agıvaghıam.

 Guizbangıra, Ikiavıra Itir God puv men ataram,

 mati gumazim bizim tuvaremezi a bar iraghuzi moghın, God me agıvaghıam.

 An anıngagharım avımın mın men isi bar me gasıghasıgham.

¹⁰ Ni, men ovavir borir nguazir kamın gın otıvamıba, ni bar me mısuęghti me arımıghıregham.

 Eghti men borıtam ua nguazir kamın ikian kogham.

¹¹ Me arazir kuratabar pazi ni damuasa, nıghnigha akam akırıgha gıfa.

 Eghti men nıghnızir kam, a dagheba puvatıgham.

¹² Guizbangıra, ni uan barıba men guamın dagh asavamangıti, me raghıregh arı mangęgham.

¹³ O Ikiavıra Itir God, ni dıkavıgh uan gavgavım sara izıti,

 e ıghıaba bangı nın gavgavır ekıam fam.

22

Gumazim osımtızim ikia akurvazım bagha dia, egha ıghıam banga God mınabi

Devit ıghıar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim gumazamıızııav kemezi me tıarır kamın ıghıam bange, “Mızarazımın asızır dian amebam.”

¹ O nan God, nan God,

 ni tızım bagha na atakı?

Ni manmaghsua saghon ikia nan ararem baragha

 nan akurvaghan aghua?

² O nan God, kı aruebar nın deıma, ni na barazır puvati.

 Kı dımagarıbar nın azangıghavıra ikia tong avughısır puvati.

³ Ezi nırara bar deragha zuegha, arazır aghuıbaram amua,

- uan atrivir dabirabim gaperaghav itima, Israelia nın ziam fe.
- 4 Fomira en ovaviba nıghnızir gavgavim nın iti.
Me nıghnızir gavgavim nın itima,
ni men akurazi, men apaniba me abırazir puvati.
- 5 Me nın diava araima, ni men akuragha ua me ini.
Ezi nıghnızir gavgavir me nın itir kam,
a pura ghuzir puvati.
- 6 Ezi kırara, ki gumazim puvati, ki pura apızir kuramın mın iti.
Gumamazıba bar nan atara na dipova na dikabıra, akırıba ıgha na gası.
- 7 Gumamazıba bar nan gara akaba na gasa,
mızeba onga na garıgha uan dapanıba roi.
- 8 Me ghaze, “Ni nıghnızir gavgavim İkiavıra İtir Godın iti.
A manmaghsua nın akuragha ua ni inizir puvati?
God ni gifongegha ni bagha bar akonge,
egha manmaghsua a nın akurazir puvati?”
- 9 O God, ni nan amebamın navir averiamın na inıgha azenan na atızı,
ki uan amebamın otem apavıra itima,
ni na geghuva deragha nan gari.
- 10 Nan amebam na batezir dughamın iza datırıghın, ki nıghnızir gavgavim nın iti.
Nan amebam na batezir dughamra,
ni nan Godın iti.
- 11 Osımtızim bar nan boroghın izegha gıvazi,
nan akurvaghamın gumazıba puvati.
Kamaghın amızı, ni nan saghon ikian marki!
- 12 Nan apanir avırıba bulmakaun apurıbar mın na ekiarugha gıfa.
Me mati, Distrik Basanın bulmakaun gavgavıba.
- 13 Me, laion uan akam akara asızıbav sogha dagh asıghasızi moghın,
me na gasıghasıghasava ami.
- 14 Nan gavgavıba bar gıfa,
mati me dipam nguazim gıngezi a ghua pura gıfa.
Nan namnamın agharıba bar nan apunapuni.
- Kendel purama emıra uaghırı moghın,
nan navir averiam purama amıragha uaghırı.
- 15 Nan kuarmızim mınır bıghızir mamın mın na mısingi.
Ezi nan mızem iza nan akatorımın aven pura itoroghav iti.
Ni na ataghızı,
ki nguazir mınemeniamın mın irıghav ikia bar ovengasava ami.
- 16 Gumazir kuraba bar na ekiarugha gıfa,
mati afıaba bar asızim okarıgha gıfa.
Me nan suemning ko dafarımning gınivaghası.
- 17 Nan agharıba bar azenim gırezi,
gumazir kaba nan ganıgha na dipova bar akonge.
- 18 Me nan korotiaba tuiragh uarıra uarı danıngasa,
da bagha satu gıkararai.
- 19 O İkiavıra İtir God, ni nan saghon ikian marki.
Ni nan Akurvazir Gumazim,
ni zuamıra izı nan akuragh.
- 20 Ni nan akuraghtı men midorozir sabam na atughan kogham.
Ni nan akuraghtı, gumazir afıabar mın itir kaba na mıssueghtı ki aremeghan kogham.
Ki angamıra ikıvıra ikiam.
- 21 Laionba asızir atıabav sogha da api moghın, me na ağıvasa.
Egha bulmakaun atıabar mın uan kombar na gınvıasa.
Kamaghın amızı, ni nan akuragh men dafarıba da ua na inıgh.

22:4: Onger Akaba 78:53; 107:6 22:6: Jop 25:6; Onger Akaba 31:11; Aisaia 41:14; 49:7 22:7: Aisaia 53:3; Matyu 27:39; Mak 15:29; Luk 23:35 22:8: Matyu 27:43 22:9: Onger Akaba 71:5-6 22:10: Aisaia 46:3; 49:1
22:11: 2 Atrivıba 14:26; Onger Akaba 72:12; Aisaia 63:5 22:14: Onger Akaba 73:26; Daniel 5:6 22:15: Onger Akaba 38:10 22:18: Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34; Jon 19:24 22:19: Onger Akaba 22:11; 70:5 22:21: Onger Akaba 34:4; 118:5 22:22: Onger Akaba 40:10; Hibru 2:12

22 Ki uan adarazir tongin iki nin ziamin gun me mikimam.
Gumamaziziba uari akuvamin danganimin,
ki men tongin iki nin ziam fam.

23 Ki kamagh mikim suam,
“Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti darasi, ia an ziam fi.
Ia Jekopin ovavir boriba, ia ziar ekiam a daning.
Ia Israelia, ia an damazimin tugh an ziam pirafi.”

24 Gumamazizir onganaraziba,
a men osimtizibar gara pura da ataghirazir puvati.
A kamaghin migeir puvati, men osimtiziba pura biziba.
A men saghon itir puvati.
A men azangsziba barasi.

25 Gumamaziziba uari akuvagh nin ziam famin dughiamin,
ki ni amizir biziba bagh nin ziamra fam.
Egh gumamazizir nin atiatia nin apengan itibar damazimin,
ki fomira nin ofa damuasa akam akirizir biziba,
ki ni bagh dar damuam.

26 Gumamazizir onganaraziba,
me damasa ifongezi moghin, dami bar izivagh ikiam.
Gumamazizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me an ziam pirafi.
Men naviba amiragh deraghvira iki mamaghira ikiam.

27 Nguazimin itir ikiziba bar,
me Ikiavira Itir God ginighnigh,
a bagh izi an guamin teviba apirigh an ziam fam.

28 Me fogh suam,
Ikiavira Itir God atrivimin ikia,
kantriba bar dar gumamazizir-
ibagh gativagha men gari.

29 Bar guizbangira, gumamazizir uarira uari feba, an guamin teviba apirigh an ziam fam.
Eghti gumamazizir ovengasava amiba,
me bar Godin guamin teviba apirigh an ziam pirafam.

30 Gumamazizir gin otivamiba, Ekiamin ingangarim damuam.
Gumamaziziba, uan ovavir borir gin otivamiba,
me an akamin gun me mikimam.

31 Gumamazizir men amebaba tighar me batamiba, me gin otivighti, me me mikim suam,
“God uabi uan gumamazizibar akuragha ua me ini.”

23

Ikiavira Itir God, a na geghuvir gumazim

Devit ighiar kam osiri.

1 Ikiavira Itir God, a gumazir deragha uan sipsipbagh eghuva dar garimin min iti.
Kamaghira, a deragha na geghuva nan gari.

Kamaghin ki bizitam in otevezir puvati.

2 A na inigha ghua grazir aghuiba itir danganimin na atizi,
ki dagh isin irav iti.

A na inigha dipar aghuiba itir danganibar zuima,
ki dar boroghin avughsa iti.

3 A gavgavir igiam na ganidi.
A fomira uan ziar ekiam bangin mikemezi moghin,
a na inigha tuavir aghuibara zui.

4 O God, ni na ko iti.
Kamaghin, ki danganir zarimin mangiva ovevem in tuavir mitarmemin mangi,
egh bizir kurabar atiatingan kogham.

Ni uan asadivir aghorir sipsipbagh eghu-
vimin suirazi,

22:24: Onger Akaba 31:22; 69:17; 69:33; Hibiru 5:7 22:25: Onger Akaba 35:18; 40:9-10; 61:8 22:26: Onger Akaba 40:16; 69:32 22:27: Onger Akaba 2:8; 82:8; 86:9 22:28: Onger Akaba 47:7-8; Sekaraia 14:9 22:29: Onger Akaba 89:48 22:30: Onger Akaba 102:18; 102:28 22:31: Onger Akaba 71:18; 78:6 23:1: Onger Akaba 34:9-10; Aisaia 40:11; Jon 10:11; 1 Pita 2:25 23:2: Onger Akaba 36:8; Esekial 34:14; Akar Mogomem 7:17
23:3: Onger Akaba 5:8; 19:7; 85:13 23:4: Onger Akaba 16:8; 27:1; Aisaia 43:2; Maika 7:14

ki an gara fo, ni na geghuv deragh nan ganam.

Kamaghin, nan navim bar nan dera.

⁵ Ni na bagha daghem gamigha azenara na dafazi,
nan apaniba bar nan gari.

Ni nan diazi ki iza ni ko aperazi,
ni borem isa nan dapanim ginge.
Ezi nan itarim bar izivagha
fasfagha iri.

⁶ Bar guizbangira, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazim,
dughiabar zurara na ko ikiam.
Eghti ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin iki mamaghira ikiam.

24

God a bar atrivir ekiam

Devit onger akar kam osiri.

¹ Nguazir kam ko an itir biziba bar,
da bar Ikiavira Itir Godin bizibara.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar
uaghan an bizibara.

² An ongarir konibar aven mati akinir
guariba asegha,
nguazimin ingarigha a isava dipar
kabagh isin anefazi
a bar gavgafi.

³ Tinara Ikiavira Itir Godin mighsiamin
ghuavanangam?

Tinara an Dipenimin aven mangam?

⁴ Gumazamizir kamagh amiba,
merara an aven mangam.

Men navir averiaba ko, me amir araziba
ko, nighniziba zue,
egha asebar ziaba fer puvatigha,
igharaz darazi ko akam akirigha
egha gin me gifarir puvati.

⁵ Kamagh amir darasi, Ikiavira Itir God
deragh me damu,
ua me inigh men akuragh me dipon
suam,
me nan damazimin dera, egha
osimtiziba puvati.

⁶ Gumazamizir kamagh amiba, kar me God
buri.

Me Jekopin Godin boroghira ghua
a baghavira iti.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁷ Ia tiar akaba, ia uari kuighiregh!

Ia tiar akar fomira itiba, ia bar
arokegh.

Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam
Itim aven izam.

⁸ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a
tinara?

A Ikiavira Itir God uabi.

A gavgavir bar ekiam ikia
uan apanibav sogha me abiri.

⁹ Ia tiar akar ekiaba, ia uari kuighiregh!

Ia, tiar akar fomira itiba, ia bar
arokegh.

Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam
Itim aven izam.

¹⁰ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a
tinara?

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a guizbangira Atrivir Gavgavir
Bar Ekiam!

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

25

Gumazim, God an daroriba deragh dar ganiva a ko ikiasa, a God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God,
ki datirighin uan navir averiamin aven
nin ziam fava nin azai.

² Ni nan God, ezi ki nighnizir gavgavim
nirara iti.

O God, nan nighnizir gavgavir kam
pura mangighti ki aghumsighan
aghua.

Ni nan akuraghti,
nan apaniba na abiragh na dipovan
kogham.

23:5: Onger Akaba 78:19; 92:10; Luk 7:46 **23:6:** Onger Akaba 25:7; 25:10; 27:4-6; 2 Korin 5:1 **24:1:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12; 1 Korin 10:26 **24:2:** Onger Akaba 104:5; 136:6; 2 Pita 3:5 **24:3:** Onger Akaba 15:1 **24:4:** Onger Akaba 15:4; Aisaia 33:15-16; Matyu 5:8; 1 Timoti 2:8 **24:6:** Onger Akaba 27:8; 105:4 **24:7:** Aisaia 26:2; Hagai 2:7; Malakai 3:1 **25:1:** Onger Akaba 86:4; 143:8 **25:2:** Onger Akaba 31:1; 41:11 **25:3:** Aisaia 49:23

- 3 Gumamazir nighnizir gavgavim nin itiba,
apaniba me abin aghumsizim me daningan kogham.
Gumamazir pura nin akaba batoziba,
merara aghumsizim iniam.
- 4 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuiba nan akakagh.
Egh tuavir ki mangamiba, ni dar nan sure damu.
- 5 Ni nan God, ni nan akuragha ua na ini.
Kamaghin, ni uan guizin akamin gin mangamin arazibar nan sure damuti,
ki dughiabar zurara nighnizir gavgavim nin ikiam.
- 6 O Ikiavira Itir God, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazir ni e gamiba,
da fomira ikia iza datirighin iti.
Ni datirighin ua dagh nighnighiva dar amu mangivira iki.
- 7 Ki uan igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ko nan arazir akaba batoziba,
ni dagh nighnighan marki.
O Ikiavira Itir God, ni deragha na gamua bar nan apangkufi,
kamaghin amizi ni na ginighnigh.
- 8 Ikiavira Itir God bar dera, ezi an araziba bar guizbangira.
Kamaghin amizi, a gumamazir arazir kurabagh amiba,
a uan arazibar gin mangasa men sure gami.
- 9 Gumamazir uari abira an apengan itiba,
a men faragha ghua tuavim men akakazima, me arazir aghuibaram ami.
Egha arazir a ifongezibar men sure gami.
- 10 Gumazim Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim ko an Akar Gavgavibar gin zuima,
an an apangkuvighavira iti.
Egha a mikemezi moghira deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir puvati.
- 11 O Ikiavira Itir God, nan arazir kuraba bar aviraseme.
Kamaghin, ni uan ziam bagh uan akar dikirizimin gin mangi,
nan arazir kuraba gin amadagh.
- 12 Gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim,
Godra, a bagha atizir tuavir aghuim an akaghti,
an an mangam.
- 13 Gumazir kam zurara dabirabir aghuim inivira ikiam.
Eghti an ovavir boriba nguazir aghuir kam inighti,
a men nguazim gavagh iki kamaghira ikiam.
- 14 Gumamazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba,
a men namakam gami.
Egha uan Akar Dikirizir Gavgavim azenara anakazi
me a gifo.
- 15 Ki zurara uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin gara a mizuai,
ezi a bizir na gasighasighasava amibar aven ua na isi.
- 16 O God, ki uabira ikia osimtizim aterima nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin amizi ni nan kuarkuvigh na bagh izi.
- 17 Osimtiziba nan navimin aven ikia ekiva ghuavira iti.
Ni nan akuraghti osimtizir kaba na abinan marki.
- 18 Ni nan osimtiziba ko mizazibar gan,
egh nan arazir kuraba gin amadagh.
- 19 Ni ge, nan apaniba bar avirasemegha,

25:4: Onger Akaba 27:11; 86:11 25:5: Onger Akaba 40:1; 43:3; 79:9 25:6: Onger Akaba 98:3; 103:17 25:7: Jop 13:26; Onger Akaba 31:19; 51:1 25:8: Onger Akaba 32:8; 86:5; 92:15 25:9: Onger Akaba 23:3; 27:11
25:10: Onger Akaba 40:11; 103:18 25:11: Ua Me Ini 34:9; Onger Akaba 79:9 25:13: Onger Akaba 69:36;
Aghuzir Akaba 1:33; Jeremaia 23:6 25:14: Jenesis 17:1; Jop 29:4; Aghuzir Akaba 3:32 25:15: Onger Akaba 123:2; 124:7 25:16: Onger Akaba 69:16; 143:4 25:17: Onger Akaba 40:12; 107:6 25:18: Onger Akaba 31:7; 103:3 25:19: Onger Akaba 3:1-2; 9:13

bar nan aghuagha guizbangira nan apanim gami.

²⁰ Ni nan akuragh deragh nan ganti, me na abinti ki aghumsighan kogham.

Nirara nan akurvasi, ezi ki ni bagha iza nin aven modi.

²¹ Nin araziba dera, egha bar guizbangira. Ezi ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizua ghaze, ni zurara na geghuv deragh nan gan.

²² O God, ni uan gumamaziziba Israelia ua me inighti, osimtizir kaba ua me abinan kogham.

26

Arazir kuratam itir puvatizir gumazim God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim pamtem nin iti, egha nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.

Kamaghin, ni nan gun mikim suam, ki gumazir aghuim.

² O Ikiavira Itir God, ni bar nan araziba ko, nan nighniziba ko, nan navim tuisigh ingangarim na danigh, deragh na gifogh.

³ Guizbangira, nin apangkuvim nan faragha ghua tuavim nan akakasi. Ni na mikemezi moghira deragha bizibagh amua zurara nan faragha zui, ezi ki zurara nin guizin arazimin gin zui.

⁴ Ki ifavaribagh amir gumamaziziba ko arua me ko apiav itir puvati.

⁵ Ki gumamazizir arazir kurabagh amibar gin daruan bar aghuagha me gitavirasi.

⁶ O Ikiavira Itir God, ki uan dafariba ruegha kamagh uabi akagha ghaze, ki osimtiziba puvati.

Egha ki iza nin ofa gamir dakozir miriamin arua nin ziam fe.

⁷ Ki ni minabava ni bagha onger akar mam banga nin ingangarir bar aghuir ni amizibar gun migei.

⁸ O Ikiavira Itir God, Dipenir ni itim ki bar a gifonge. Danganir kam, nin angazangarim ko gavgavir ekiam bar a gizivagha iti.

⁹ Ki fo, mati amizim uan dipenim bar anevia ghuzi moghin, ni gin gumamazizir arazir kurabagh amiba avigh mangi na sara inigh mangan marki.

Egh uaghan gumazir gumazibav sozi me ariagheriba, ni me sara na gasighasighan ki aghua.

¹⁰ Gumamazizir kaba, me zurara arazir kurabar amuasavira ikia, egha dagiaba isa arazir kurabar amuasa gumazir igharazibagh ivesi.

¹¹ Ezi ki uabi, ki nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati. Eghti ni nan kuarkuvigh ua na inigh.

¹² Ki nguazir aghuimra tugha gavgafi. Bizitam na gasighasighsi damuva avegham.

Ki gumamazizir aviribar tongin iki, egh Ikiavira Itir Godin ziam fam.

27

Godin ziam fava a ko migeir migirigiaba
Devit onger akar kam osiri.

¹ Ikiavira Itir God, a nan angazangarim ko nan Akurvazir Gumazim. Ezi ki gumazitamin atiatingan kogham.

25:21: Onger Akaba 41:12 **25:22:** Onger Akaba 130:8 **26:1:** 2 Atriviba 20:3; Onger Akaba 28:7; Aghuzir Akaba 20:7 **26:2:** Onger Akaba 17:3; 139:23; Sekaraia 13:9 **26:3:** 2 Atriviba 20:3 **26:4:** Onger Akaba 1:1
26:5: Onger Akaba 1:1; 31:6; 139:21-22 **26:6:** Onger Akaba 73:13 **26:9:** 1 Samuel 25:29; Onger Akaba 28:3
26:10: Godin Araziba 16:19; 1 Samuel 8:3; Aisaia 33:15 **26:12:** Onger Akaba 22:22; 40:2; 107:32 **27:1:** Onger Akaba 118:14; Aisaia 33:2; 60:20; Maika 7:8

Ikiavira Itir God, a dipenir gavgavimîn
mîn na modogha na geghuva nan
garima,
ki atiatir puvati.

² Mati afiam asizimîn tuzibar amasava ami
moghin,
nan apaniba na gasighasighsi iziva,
bizibagh asaghpor iregham.

³ Midorozir gumazir aviriba bar na
ekiarughamin dughiamîn, ki atiatin-
gan kogham.
Nan apaniba na ko misoghsî izamin
dughiamîn,
ki nighnizir gavgavim Godin iki
egh tugh gavgavigham.

⁴ Ki bizir vamira bagha Ikiavira Itir Godin
azaragha gifa.
Bizir ki bar ifongezimra kara:
ki angamira itir dughiamîn, ki an
Dipenimrama aven ikiam.

Ki an ganganir aghuimîn gan an boroghin
iki bar akueghasa.
Ki an Dipenimîn iki a baghvira ikiva an
nighnizim gifofoghsî an azangam.

⁵ Eghti osimtiziba otivamin dughiamîn
a uan Dipenimîn bar deravira na
modogham.

A na isi uan Purirpenimîn aven na
modogham.
A na isi dagiar gavgavimîn pin mar na
afagham.

⁶ Nan apanir na okarigha itiba, ki bar me
abiragham.
Egh bar akongegh dimiva arang an
Purirpenimîn a bagh ofa damuam.
Egh onger akabar amu Ikiavira
Itir Godin ziam fam.

⁷ O Ikiavira Itir God, ki nin deir dughiamîn,
ni nan kuarkuvigh nan migirigiaba
baragh na ikarvagh.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni kamagh na migia
ghaze,

“Ni bar na nan boroghira izi na baghavira
iki
na gifofoghsî nan azangsigh.”

Eghti ki ni ko ikisi bar nin
boroghira mangam.

⁹ Ni uabi nan mongan marki.

Ki nin ingangarir gumazim, ni nan
God, nan Akurvazir Gumazim.

Ni dughiar aviribar nan akurvasi.

Ni nan atar nan aghuagh, egh na
ataghiraghan marki.

¹⁰ Dughiar mabar nan amebam ko
afeziam akirim na gasaragha nan
aghuaghuasi,

ezi ni Ikiavira Itir God, ni na geghuva
deragha nan gari.

¹¹ O Ikiavira Itir God, ki damuasa ni
ifongezir araziba, ni dar nan sure
damu.

Ki apanir aviriba iti,
kamaghin ni tuavir aghuimra nan
akaghti ki an mangam.

¹² Ni na ateghti nan apaniba na inigh me
ifongezî moghin na damuan marki.
Me akar ifavaribagh amua egha atia-
tim na ganidi.

¹³ Nighnizir gavgavir kam nan ikiavira
itima, ki kamaghin fo,
ki nguazir kamîn angamira iki ganti,
God deraghvira uan gumazamiz-
ibar amuam.

¹⁴ Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
iki a bagh mizuam.
Nin navim osiman marki.

Ni tugh gavgavigh mamaghira iki mangiti
a izi nin akuragham.

28

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko
migei*

Devit onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, nirara dagiar gav-
gavimîn mîn na modozi,
ki nin apazangin itima ni na geghufi.

27:2: Onger Akaba 9:3; 14:4 **27:3:** Jop 4:6; Onger Akaba 3:6 **27:4:** Onger Akaba 18:6; 23:6 **27:5:** Onger Akaba 17:8; 31:20; 40:2; 50:15 **27:6:** Onger Akaba 3:3; 107:22 **27:7:** Onger Akaba 4:3; 13:3; 61:1 **27:8:** Onger Akaba 34:4; 105:4; Amos 5:6 **27:9:** Onger Akaba 6:1; 40:17; 69:17; 94:14 **27:10:** Aisaia 40:11; 49:15; Jon 16:32; 2 Timoti 4:16-18 **27:11:** Onger Akaba 5:8; 25:4; 86:11 **27:12:** Godin Araziba 19:18; Matyu 26:60; Aposel 9:1 **27:13:** Jeremaia 11:19 **27:14:** Onger Akaba 62:5; Aghuzir Akaba 20:22; Aisaia 25:9 **28:1:** Onger Akaba 83:1; 88:4; 143:7

Ki uabin akurvaghsi nin dimamin dughiamin,
ni gumazir kuarir onganimin min na baraghan koghan marki.

Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baraghan koghti,
ki ti ovegh mangi Oveaghuezibar Nguibamin mangigham.

² Ni orakigh, ki uabin akurvaghsi uan dafarimning fegh
nin Dipenimin akagh nin dimiva arangti,
ni nan kuarkuvigh nan akuragh.

³ Gumamazir arazir kurabagh amiba,
me akar isingtiziba uan namakaba ko dav gia, egha men navir averiaba bar ikufi,
ni gumazir kamaghin amiba sara na abiraghan marki.

⁴ Gumamazir kamagh amiba, ni me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daning.
Bizir kurar manam me a gami,
ni anarira ikaragh uam a isi ivezimin min me daning.

⁵ Ikiavira Itir God me bagha amizir ingan garir ekiaba me dagh nighnizir puvatigha ghaze,
a uan dafarimningin bizir ekiatam gamizir puvati.
Kamaghin, a me gasighasigh bar me kuavaremegham.

⁶ Ki Ikiavira Itir Godin ziam fe.
Guizbangira, ki uabin akurvaghasa a ko mikemezi a na baraki.

⁷ Ikiavira Itir God uabi gavgavim isa na ganiga,
nan oramin min ikia na modi.
Ezi ki nighnizir gavgavim an iti.
A nan akurvagha na gamima,
ki uan navir averiamin, a bagha bar akuegha
onger akabagh amua a minabi.

⁸ Ikiavira Itir Godin gumamaziziba, a uabi men gavgavim.
Egha atrivir a ua bagha inabazim,

a uabi a geghuva deragha an akurvasi.

⁹ O Ikiavira Itir God, ni uan gumamazizibar akuragh.

Kar gumamazizir ni ua baghavira inabaziba,
ni deraghvira me damu.

Ni sipsipbar garir gumazimin min,
me inigh me ater mangi,
deragh men gan kamaghira iki.

29

Godin dimdiam, e aminim ko amozir ekiamin aven a barasi
Devit onger akar kam osiri.

¹ Ia Godin Nguibamin itir enselin gavgav-
iba,
ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia an gavgavim ko an ziar ekiam bagh bar akongegh.

² Ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiamin gun mikim.
Egh an damazimin zuegh iki an ziam fi.

³ Ikiavira Itir Godin tiarim ongaribagh isin izima, da bar a barasi.
Godin Gavgavir Bar Ekiam Itim, araribar min pamten dagarvasi.
An akam ongarimin danganiba bar dagh isin pamten dagarvagha da avara.

⁴ Ikiavira Itir Godin dagarvaziba gavgav-
iba dar iti.
A dagarvazima, gumamaziziba a baragha an atiatia an ziam fe.

⁵ Ikiavira Itir Godin dagarvazima,
an tiarim Lebanonin kantrin itir temer sidaba apiragharisi.

⁶ A Lebanonin kantrin mighsiabagh amizi,
da bulmakaun nguzibar min uari ekura uanaga izaghiri.

A Hermonin Mighsiam gamizi,
a bulmakaun apurir igiabar min uari ekura uanaga izaghiri.

⁷ Ikiavira Itir Godin tiarim otiva onimarim gamima a taghtasi.

⁸ Ikiavira Itir Godin tiarim,

a gumazamiziba puvatizir danganim gamima, a nighava agoi.
Guizbangira, a Kadesin gumazamiziba puvatizir danganim gamizi, a puvira nighava agoi.

⁹ Ikiavira Itir Godin tiarim pamtem asizir atiabagh amima, da agoa otamin dughiaba ataghiragha puram oti.

Ezi ruarimin ter afarir angamtiziba purama asiaghira iri.

Ezi Godin Dipenimin aven itir gumazamiziba bar pamtem dia ghaze, "God uabira gavgavim ko ziar ekiam iti!"

¹⁰ Ikiavira Itir God uan atrivir dabirabim gaperagha ongarir konibagh ativagha dar gari.

A en atrivimin ikia, egh mamaghira ikiam.

¹¹ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba gavgavim me ganiga, deragha me gamua dabirabir aghuim ko navir amirizim me ganidi!

30

Gumazir mam God minaba a ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Me onger akar kam banga egha Godin Dipenim a baghavirama a ginaba.

¹ O Ikiavira Itir God, nan osimtiziba na abirazi, ni ua na fegha anabogha nan akura.

Egha nan apaniba ataghizi me na dipovezir puvati.

Kamaghin amizi, ki bizir kam bagha bar akuegha nin ziam fe.

² O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki uabin akurvaghasa nin dei, ezi ni nan arimariam gamizi ki ua dera.

³ O Ikiavira Itir God, ki atam aremeghai, ezi ni na gamizi ki ua dikafi.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghugha gifa.

Ezi ikirimirir ki itir kam, ni ua na ganingi.

⁴ Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia a bagh onger akabar amu an ziar bar zuezim fi.

Egh bizir an amizibagh nighnigh aminabi.

⁵ Guizbangira, a en atarir adariba, da dughiar otevimra iti.

Ezi dughiar e nguazir kam in itimin, a uan navim sara e gifongegha deragha e gami.

Dimangan en temeriba iregham, egh amimzaraghan e deragh iki bar akuegham.

⁶ Ki deragha ikia ghaze, "Bizitam na munamadaghan kogham."

⁷ O Ikiavira Itir God, ni uan navim sara na gifongegha deragha na gamizi, ki mati mighsiar mam tughavagafi.

Ni nan modozir dughiamin, ki bar puvirama atiati.

⁸ O Ikiavira Itir God, ki ni ko migia pamten nin dia nin azai.

Ekiam, ni nan akuragh.

⁹ Ki oveghti bizir aghuir tizitam otogham? Ki ti dagiar torimin magirighti, bizir kam tinan akuragh?

Gumazamizir oveaghueziba me ti ua nin ziam fam?

Me ti ua dikavigh mikim suam, ni me mikemezi moghira zurara ni me bagha deragha bizibagh ami?

Bar puvatigham.

¹⁰ O Ikiavira Itir God, ni na baregh nan apangkufigh.

O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazimin iki!

¹¹ Ni nan navir osimtizim batoghezi ki bar akuegha ighiabagh ami.

Ki faragha azirakar korotiaba aghui, ezi datirighin ni nan azirakar korotiaba suegha,

nan azirakam oteghavkinizi nan navim derazi ki bar akonghe.

¹² Ikiavira Itir God, ki uan akam dukuaghan kogham.

29:10: Jenesis 6:17; Jop 38:8; 38:25; Onger Akaba 28:8 Akaba 28:1; 86:13 **30:4:** Ua Me Ini 3:15; Onger Akaba 135:13; 149:1 Korin 4:17 **30:6:** Jop 29:18; Onger Akaba 10:6; 62:2; 62:6

30:2: Onger Akaba 6:2; 88:13; 103:3 **30:3:** Onger Akaba 103:9; Aisaia 26:20; 2 **30:11:** Fofozir Gumazim 3:4; Aisaia 20:2; Jeremaia 31:13

Ki uan navir averiamin onger akabar
amu egh nin ziam fam.
Egh zurara ni minabivira ikiam.

31

Gumamazir Ikiavira Itir Godin apengan itiba a deragha men gari

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ki nin aven modoghti
ni na geghuv deragh nan ganasas, kamaghin
ki ni bagha ize.

Ni na ateghti nan apaniba na abinti,
ki aghumsighan kogham.

Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kam in gin
mangi nan akuragh!

² Ni nan dimdiam baregh zuamira nan
akuragh!
Ni dagiar ekiam in min na modogh.

Ni divazir gavgavim in min iki na
ekiarughti,
nan apaniba na abinan kogham.

³ Guizbangira, ni uabi nan dagiar ekiam in
min iti.
Ni nan divazir bar gavgavim in min
ikia deragha na geghufi.

Ni uan ziar ekiam bangin, ni fomira
mikemezi moghin,
ki zui naghin, ni nan faragh mangi nan
akua na geghuv.

⁴ Ni nan danganir mogomem in min iti.
Nan apaniba modogha na bagha gu-
razir azuazir kam,
ni nan akuraghti a nan suighan
kogham.

⁵ O Ikiavira Itir God, ki uan duam nin da-
farim garisi.
Ni guizin arazibagh amir God,
ni nan akuragha ua na inigha gifa.

⁶ Marvir guar gavgaviba puvatizibar ziaba
fer gumamaziziba,
ni bar men aghua.

Ezi ko,
ki nighnizir gavgavim nin iti.

⁷ Ni zurara nan apangkufi,
kamaghin ki ni bagha bar akonge.
Guizbangira, bizir kurar na bativiba, ni
bar dar gari.

Egha nan navir averiamin aven itir
osimtiziba,
ni bar dagh fo.

⁸ Ni nan akurazi
ki apanibar dafaribar itir puvati.
Ni nan akurazi ki deragha iti.

⁹ O Ikiavira Itir God, ki osimtizir ekiam ikia,
egha azia ghua nan damazimning
bezi,

nan gavgaviba bar gifa.

Kamaghin, ni nan apangkufigh.

¹⁰ Osimtizir kam, na gamua nan ikirimirim
otefe.

Ki aziavira iti, egh kamaghin ki
dughiar ruarim in ikeghan kogham.

Osimtizir ekiam nan itima, ki gavgaviba
puvati.

Nan agharapaniba nan amiraghamirasi.

¹¹ Nan apaniba na dipova na migei.

Ezi nan namakaba nan aghuagha akar
kurabar na migei.

Ezi nan roroaba uaghan nan atiatia ghaze,
God ivezir kuram a ganidi.

Ki tuavim in zuir dughiar,
gumaziba nan gara nan ari.

¹² Gumazim aremezi gumamaziziba bar a
gin amadazi moghin,
me na gin amada.

Ki mati, nguazir minem bighizi,
me na makuni.

¹³ Ki orazi, apanir aviriba uari akuva
girakirangin moghin aghumra uariv
gei.

Me atiatim na daningasa uari akuva
na gasighasighasa akam misosi.

Egh na misueghti ki aremeghasa
uariv gei.

¹⁴ O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki nighnizir gavgavim nin iti.

¹⁵ Ki datirighin itir ikirimirim kam,
ki a isa nin dafarim gati.

Ni nan akuragh

- nan apanir nan agintizibar da-
faribar ua na inigh.
- 16 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan
guam na mituazi an angazangarim
na gisirazi moghin,
kamaghira ni bar na gifuegh nan
boroghira iki.
- Ni zurara nan apangkuvighavira iti.
Kamaghin, ni nan akurvagh!
- 17 O Ikiavira Itir God, ki nin azangsisu, ni
nan akuragham.
Ni apanibar amamangatighi me
na abiraghti ki aghumsizim inian
marki.
Gumazir kuraba mar ikuvighiva aghumsigh.
Me mar oveng mangi Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin magiri,
egh akabar kumigh iki.
- 18 Gumazir kaba uari fa akaba batogha,
gumazir aghuiba dipova akar kurabar
me migei.
Egha ifavarir akabav gei.
Ni me gasighasighi, me uam akaba
akaran kogham.
- 19 Gumazir nin atiatia nin apengan itiba,
ni men akurvaghasa bizir aghuir
aviriba me bagha dagh ami.
Gumazir nighnizir gavgavim nin ikia nin
aven modiba,
ni deravira me gami.
Egha gumazamizibar damazibar
ni zurara men akurvasi.
- 20 Men apaniba me gasighasighasa akabar
kiri,
eghti dughiar kamin, ni me avaragh
deraghvira me geghuvti
me me gasighasighan kogham.
Me nin dafarimin apengan ikiti,
apanibar akar kuraba me gasighasighan
kogham.
- 21 Ikiavira Itir God bar nan apangkufi,
ezi ki ghaze, ki an ziam fam!
Nan apaniba na ekiarugha na gasighasighasa
amima,

- God uan gavgavimin nan akurazi ki
deravira iti.
- 22 Ki faragha bar atiatigha kamagh
nighnisi,
Ikiavira Itir God, ni na batoghezi ki ua
nin boroghin itir pu
Puvati, ni nan ararem baregha
nan akura.
- 23 Ia gumazamizir God baghavira itiba,
ia bar moghira a gifongegh!
Gumazamizir zurara an gin zuiba,
a bar deraghavira me geghuva men
gari.
Egha gumazir uari fa akaba batoziba,
a ivezir kuram me ganidi.
- 24 Ia gumazamizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba,
ia uan navibar aven atiatingan kogh,
egh tugh gavgavigh mamaghira
iki.

32

- Gumazim uan arazir kurabar gun God
migeima, an an arazir kuraba gin amada*
Devit onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamaghin a dibori,
Maskil.
- 1 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha
da avara,
eghti gumazamizir kaba bar
akuegham.
- 2 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuram mengvira
ikian koghti,
arazir ifavaritam an ikian kogham,
eghti gumazamizir kaba bar
akuegham.
- 3 O God, ki uan arazir kurabar gun ni
mikemezir puvatigha,
dimagariba ko aruebar ara kamaghira
ikia
ghua nan aghariba bar nan amira.
- 4 Dimagariba ko arueba, ni ivezir kuram na
ganingizi

31:16: Diboboniba 6:25-26; Onger Akaba 4:6; 67:1 **31:17:** 1 Samuel 2:9; Onger Akaba 25:2; 115:17 **31:18:** 1 Samuel 2:3; Onger Akaba 12:3; Jut 1:15 **31:19:** Aisaia 64:4; 1 Korin 2:9 **31:20:** Jop 5:21; Onger Akaba 27:5; 32:7 **31:21:** 1 Samuel 23:7; Onger Akaba 17:7 **31:22:** Aisaia 38:11-12; Jona 2:4 **31:24:** Onger Akaba 27:14 **32:1:** Onger Akaba 85:2; 103:3 **32:1:** Rom 4:7-8 **32:2:** Jon 1:47; 2 Korin 5:19 **32:3:** Onger Akaba 31:10; 38:8; 39:2-3

nan gavgaviba bar gifa.
 Mati aruer ekiam nguazim
 gaboima a bar misingi.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

⁵ Datirighin ki uan arazir kuraba bar dar
 gun Ikiavira Itir God mikemezi,
 an ada gin amadagha gifa.
 Egha ki uan arazir kuratam modozir pu-
 vati,
 ki bar da aghurigha ni mikeme.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

⁶ Kamaghin dera, nin gumazamiziba
 osimtiziba bativ,
 egh zurara ni ko mikimti,
 osimtizim aperiar ekiamin min me avigh
 mangisi izi,
 me avigh mangighan kogham.
⁷ Nirara nan mogomer danganim,
 ki nin aven modima osimtiziba na
 abirir puvati.
 Ki osimtizibar aven itima,
 ni na ekiarugha nan akurvasi.
 Kamaghin ki pamten dia ighi-
 abagh amua nin ziam fe.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,
 Tuavir ni mangamim,
 ki nin sure damu deragh ni
 gegharaghti, ni an mangam.
 Ki deravira nin sure damu egh nin
 gan ni geghuvam.
⁹ Ni hoziaba ko donkibar min onganan
 marki,
 mati me ain ko benir ruaribar men
 akabagh aghuigha me getuima me
 izi.
 Puvatighti me izeghan kogham.

¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba
 osimtizir aviriba bativam.
 Ezi gumazir nighnizir gavgavim
 Ikiavira Itir Godin itiba,
 me zurara an apangkuvir ekiamin
 aven deragh ikiam.

¹¹ Ia gumazamizir arazir aghuibagh
 amiba,
 Ikiavira Itir God ia bagh amizir biz-
 iba, ia da bagh naviba deragh bar
 akongegh.
 Ia Godin damazimin zuezir gumazamiz-
 iba,
 ia bar pamten dim mikim bar
 akongegh.

33

Godin ziam fer onger akam

¹ Ia gumazamizir aghuiba, ia Ikiavira Itir
 God ia bagha amizir bizir aghuim
 bagh bar akongegh.
 Arazir kam bar dera:
 ia an akam baragha an gin zui
 darasi, ia an ziam fi.
² Ia kulele ko gitan stringin 10pla itim
 misogh,
 Ikiavira Itir God bagh ighiam damu an
 ziam fi.
³ Ia onger akar igiaba osirigh da bangi,
 egh deragh gita misoghti an ararem
 deraghti,
 ia bar akongegh pamten dim
 mikim.
⁴ E fo, Ikiavira Itir Godin akam a
 guizbangira iti.
 Ezi an akam mikemezi moghira, a zu-
 rara guizin arazibar gin ghua ingan-
 gariba bar dagh ami.
⁵ Ikiavira Itir God, a en arazir aghuiba ko
 guizin araziba bar dagh ifonge.
 An apangkuvir arazim, nguazimin itir
 gumazamiziba bar me ave.
⁶ Ikiavira Itir God fomira mikemezi, aruem
 ko iakinim ko mikoveziba,

32:5: Ofa Gami 26:40; 2 Samuel 12:13; Jop 31:33; Onger Akaba 103:12; 1 Jon 1:9
32:6: Onger Akaba 46:1-3; 69:1; 69:13
32:7: Gumazir Dapaniba 5:1-31; Onger Akaba 31:20; 91:1; 121:7
32:8: Onger Akaba 25:8; 33:18
32:10: Onger Akaba 16:4; Aghuzir Akaba 13:21; Rom 2:9
32:11: Onger Akaba 7:10; 64:10; 97:12
33:5: Onger Akaba 11:7; 37:28; 119:64
33:6: Jenesis 1:14-19; 2:1; Onger Akaba 104:30; Hibru 11:3
33:7: Ua Me Ini 15:8; Josua 3:16; Onger Akaba 78:13

- ko overiamin pin itir biziba bar otivigha iti.
- ⁷ Gumazim dipam isa itam guruizi moghin, an ongarim isa danganir vamiran anekufa.
- Egha ongarim gamizi a bar konegha nguazimin apengan itir danganimin vin mar iraghu.
- ⁸ Ia nguazimin itir gumamaziziba, ia Ikiavira Itir Godram atiating an apengan iki.
- ⁹ A mikemezi nguazir kam puram oto. An Akar Gavgavim mikemezi, biziba bar nguazir kam in otifi.
- ¹⁰ Kantrin Igharazibar Gumamaziziba damuasava nighnizir biziba, Ikiavira Itir God dagh amima da ghua puvarisi.
- Ikizir igharaziba damuasa akabav sozир migirigiaba, an adar tuaviba apiri.
- ¹¹ Ikiavira Itir God damuasava amir biziba, da gavgavigh mangivira ikiam. A uan navir averiamin aven itir nighnizim giraghan kogham. An nighnizim zurara ikivira ikiam.
- ¹² Kantrin tam God baghavira ikiti, Ikiavira Itir God deravira a damuti a bar akongegham. Kantrin kam in gumamaziziba God ua baghavira me ginaba.
- ¹³ Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, nguazimin itir gumamaziziba bar men gari.
- ¹⁴ A uan Nguibamin ikia, egha nguazimin bar deragha en gari.
- ¹⁵ A uabi nighniziba ko navir averiabar ingarigha da isa gumamazizibagh ariki, egha bizir me amiba a bar dagh fo.
- ¹⁶ Atrivim midorozir gumazir aviriba ikiti, me an akuragh midorozim damu an apaniba abiraghan kogham.
- Ezi kamaghira midorozir gumazim uan gavgavimin apaniba abiraghan kogham.
- ¹⁷ Midorozir hoziam midorozir gumazimin akuraghti, a uan apaniba abiraghan kogham. Apaniba midorozir gumaziba abiraghti, men hoziaba men akuraghan kogham.
- ¹⁸ Ia oragh! Gumamazizir Ikiavira Itir God in atiatia an apengan itiba, an damazim men iti. Gumamazizir kaba, me nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iti.
- ¹⁹ A deragh gumamazizir kabar ganti me angamira ikiam. Mitiriam aghamin dughiam otoghti, a men akuraghti me daghem bagh ovengan kogham.
- ²⁰ E Ikiavira Itir God baghvira mizuamiva, nighnizir gavgavim an ikiti an e geghuvam. A en oramin min iti, ezi e an aven modima a en akurvasi.
- ²¹ E nighnizir gavgavim an ziar bar zuezimin iti. Kamaghin, e uan navir averiabar aven a bagh bar akongegham.
- ²² O Ikiavira Itir God, e nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia nin akurvazim bagha mizuai. Kamaghin amizi ni en apangkuvigh mamaghira iki.

34

God bar deragha Devit gamizi, an an ziam fe

Devit, Abimelek ko ikia ifarava onganizi moghin amima, Abimelek a batoke. Devit uamategha ghugha onger akar kam osiri.

¹ Ki zurara ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.

Ki an ziam fi mamaghira ikiam.

33:9: Onger Akaba 148:5 **33:10:** Onger Akaba 2:1-3; Aisaia 8:10; 19:3 **33:11:** Jop 23:13; Onger Akaba 40:5; Aghuzir Akaba 19:21; Aisaia 55:8 **33:12:** Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 28:9; 144:15 **33:13:** Jop 28:24; Onger Akaba 11:4; 14:2 **33:14:** 1 Atriviba 8:39; 8:43; Onger Akaba 102:19 **33:15:** 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 10:8; Onger Akaba 119:73 **33:16:** Onger Akaba 44:6; 60:11 **33:17:** Onger Akaba 20:7; 147:10; Aghuzir Akaba 21:31 **33:18:** Jop 36:7; Onger Akaba 32:8-10; 1 Pita 3:12 **33:19:** Jop 5:20; Onger Akaba 37:19; Aposel 12:11 **33:20:** Onger Akaba 62:1; 115:9; Aisaia 8:17 **34:1:** 1 Samuel 21:13-15; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; 2 Tesalonika 1:3; 2:13

- 2 Ikiavira Itir God nan akurazir bizir kam bangin,
ki a minabava a bagha bar akonge.
Gumazamizir osimtiziba ateriba me bizir kam uaghan a baragh,
men naviba bar moghira deragham.
- 3 E bar moghira an ziar ekiamin gun mikimiva,
egh an ziam fam!
- 4 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizima, a nan azangsizim baraki.
A nan atiatiba bar da batoghezi, ki datirighin navir amirizimin iti.
- 5 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me bar akongegh.
Men nighnizir gavgavir kam, a iki gavgavighi
me aghumsighan kogham.
- 6 Gumazamizir onganarazibagh amiba Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha men osimtizibar aven deragha men akurvasi.
- 7 Ikiavira Itir Godin ensel, gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a me apaza men akurvasi.
Eghti osimtiziba me gasighasighan kogham.
- 8 Ia kamaghin ganigh fogh suam,
Ikiavira Itir Godin araziba da bar moghira dera.
Gumazim God bagh mangi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki,
egh a deragh iki bar akuegham.
- 9 Ia Ikiavira Itir Godin gumamaziziba, ia an atiating an apengan iki.
Gumazamizir an atiatia an apengan itiba me bizitamın otevezir puvati.
- 10 Dughiar mabar laionin nguziba dagheba puvatizi,
mitiriaba men azi.
- Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God ikia an apengan itiba,
me bizir aghuiba bagha asaghasazir puvati.
- 11 Nan boriba, ia izi na baraghti ki ian sure damuti,
ia zurara Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.
- 12 Nin dabirabim deraghasa ni ifongez, o? Ni dughiar ruarimin iki bar akongeghasa ifonge?
Are!
- 13 Ni kamaghin ikisi, akar kurabav kiman koghiva
ifavarir akaba atakigh.
- 14 Ni akirim ragh arazir kurabagh asaragh,
egh arazir aghuibara damu.
Egh navir amirizimin gumamazizir igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki.
- 15 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumamaziziba,
a deragha men gara, men arareba barasi.
- 16 Ikiavira Itir God gumamazizir arazir kurabagh amiba,
a me batogha men aghua.
Kamaghin, me oveghti
gumamaziziba ua me ginighnighan kogham.
- 17 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumamaziziba,
me Godin deima a me barasi.
A men akurvazima osimtiziba me abirir puvati.
- 18 Gumamazizir naviba osia itiba,
Ikiavira Itir God bar men boroghira iti.
Egha gumamazizir osimtizir ekier me abinasava amiba,
a men akurvasi.
- 19 Osimtizir bar aviriba gumazir aghuiba batifi.

34:3: Onger Akaba 69:30; Luk 1:46 34:4: Onger Akaba 18:6; Matyu 7:7; Luk 11:9 34:6: Onger Akaba 3:4; 34:17-19 34:7: 2 Atriviba 6:17; Daniel 6:22; Sekaraia 9:8; Hibru 1:14 34:8: Onger Akaba 2:12; 1 Pita 2:3 34:9: Onger Akaba 31:23 34:10: Jop 4:10-11; Onger Akaba 84:11 34:12: 1 Pita 3:10-12 34:13: 1 Pita 2:22 34:14: Aisaia 1:16-17; Rom 12:18; Hibru 12:14 34:15: Jop 36:7; Onger Akaba 34:6; 34:17 34:16: Aghuzir Akaba 10:7; Jeremaia 44:11; Amos 9:4 34:17: Onger Akaba 34:6; 34:15; 34:19; 145:19-20 34:18: Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; 66:2 34:19: Aghuzir Akaba 24:16; 2 Timoti 3:11-12 34:20: Jon 19:36

- Ezi Ikiavira Itir God men akurvazima
osimtizir kaba me abirir puvati.
- ²⁰ Ikiavira Itir God guizbangira men akurazima,
men agharitam dipiriaghirizir puvati.
- ²¹ Gumazamizir kuraba, bizir kurar aviriba me damuti, me arimighiram.
Godin damazimin derazir gumazamiziba,
God men apanibagh asighasigham.
- ²² Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazamiziba,
a ua me iniam.
Egh gumazamizir a bagha ghua an aven modiba,
a deragh men ganti,
me ovengan kogham.

35

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, gumazir nan atara na ko misoziba,
ni men atar me ko misogh.
- ² Ni dikavigh uan midorozir biziba inigh,
uan oramin suiragh izi nan akuragh.
- ³ Ni uan afuzim ko ghuaram inigh izi gumazir nan agintiziba ko misogh.
Ni na mikim suam,
ki nin Akurvazir Gumazim!
- ⁴ Gumazir kaba na misueghti ki aremeghasava ami.
Ni me abiraghti me aghumsikigh.
Me na gasighasighasa akabav sosi.
Ni men agintigh me damighti me okam nighnigh.
- ⁵ O Ikiavira Itir God, aminim pipiabagh ivai da migha zui moghin,
nin ensel gumazir kurar kabar agintigh me batokegh.
- ⁶ Ikiavira Itir Godin ensel me batueghti me mangi.
Tuavir me zuir kam, an a damighti aminim an pirighti a bar apighsigham.
- ⁷ Ki arazir kuratamin me gamizir puvati,

ezi me nan suighasa modogha azuazim ati.

- Torir ki magiramim, me a gikuigha gifa.
- ⁸ Me foghan koghti,
ni me damighti, dughiar bar kuram me batogham.
Me na gasighasighasava atizir azuazir kam,
a meraram asighasigham.
- ⁹ Ki kamagh fogh suam,
Ikiavira Itir God nan akuragha ua na ini.
Eghti ki uan navir averiamin aven bar akuegham.
- ¹⁰ Ki bar uan navir averiamin aven kamagh mikim suam,
“O Ikiavira Itir God, gumazitam ua nin min itir puvati.
Gumazamizir gavgaviba puvatiziba, ni deravira men akurvasi.
Gumazamizir onganarazibagh amiba,
ni deravira me geghufi.
Ezi gumazamizir gavgavir bar ekiaba itiba me gasighasighasa amuava avenge.”
- ¹¹ Gumazamizir ifariba, arazir kurar ki amir puvatiziba bagha pura kotin aven akam na gasa na migei.
- ¹² Ki arazir aghuibara me gami, ezi me arazir kurabar na gami.
Kamaghin amizi, ki uabira ikia nan navim bar oseme.
- ¹³ Me arer dughiabar, ki men apangkuva azirakar korotiaba aghua uabi abiragha,
me bagha dagheba ataghiragha pamtem God ko migei.
- ¹⁴ Ki me bagha God ko migia, mati ki uan aveghbuam o namakam ginighnigha a bagha God ko migei.
Nan amebam aremezi ki an apangkuvigha a bagha aziagha rui moghin,
ki me bagh azi.
- ¹⁵ Ki osimtizimin irizir dughiamin,
me uari akuva na dipova na migia bar akonge.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba,

- me puram akaba na gasa na miġia ghuavira iti.
- 16 Me arazir bar kurabar ġin ghua, osimtizim na ġariġha dibovir akabar na miġiavira iti.
Me na gifongezir puvatigha nan gara uan atariba kuskusi.
- 17 O Ekiam, ni dughiar bar ruarimin me mizua itima me kamaghiram ami.
Ni manadzoghin bizitam damuam?
Ni nan akuragh ua na inighti, me ua na gasighasighan kogham.
Me laionbar min amua na misosi, ni men dafaribar ua na inigh.
- 18 Ni kamaghin damighti, nin gumazamizir aviriba uari akuvamin dughiamin, ki men tongin ni minamam.
Guizbangira, ki gumazamizir aviribar tongin nin ziam fam.
- 19 Gumazamizir maba pura nan apanim gami.
Ni me ateghti me osimtiziba na darigh na abinan marki.
Men na bagha naviba pura men ikufi.
Kamaghin, ni me ateghti me osimtizir na ġariziba bagh,
damaziba ighighiri na dipov bar akueghan marki.
- 20 Me tong igharaz darazi ko dabirabir aghuimin ikiasa miġeir puvati.
Me gumazamizir nimira ikia deragha nguibamin apiaghav itiba, bagha uari akuva ikia, ifavarir akabagh amua
me gasighasighasavira uariv gei.
- 21 Me pamten miġia akaba na gasa ghaze,
“Bar guizbangira, e nin gari ni arazir kurabagh ami!”
- 22 O Ikiavira Itir God, gumazir kamaghin amiba ni uabi men ganigha gifa.
Ekiam, ni uan akam dukuagh ikian marki.
Ni nan saghon ikian marki.
- 23 O Ekiam, ni nan God,
ni osegh dikavigh izi,
gavgavim isi nan akabar aning,
egh na bagh mikim.

- 24 O Ikiavira Itir God, ni nan God, nin araz-iba da bar dera.
Ni uan arazir aghuibar ġin mangi nan akuraghti
nan apaniba ganigh fogh suam, ki arazir kuraba puvati.
Ni me ateghti
me nan osimtizimin gan bar akongeghan marki.
- 25 Ni men amamangatighti
me kamagh mikiman marki,
“Bar dera! Bizir e damuasa bar ifongezim,
an otogha gifa!
E bar a gasighasigha gifa.”
- 26 Gumazir osimtizim na gatigha bar akongezir kaba,
ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsikigh.
Me nan ziam abira uan ziaba fe.
Ni men ziaba abin aghumsizim me daning.
- 27 Ezi gumazamizir maba kamaghin ifonge, ni na dipon suam ki nin damazimin dera.
Gumazamizir kaba bar akuegh pamten dimiva kamaghin mikim suam,
“Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
God kamaghin ifonge, an ingangarir gumazim deraghvira ikiam.
Bizir kam bagh a bar akongegh.”
- 28 Eghti ki nin arazir aghuibar gun mikim,
egh dughiabar zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

36

Gumazir kurabar arazir kuraba

- Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Devit, an onger akar kam osiri.
An onger akabar faragha zuir gumazim ġinighnigha onger akar kam osiri.
- 1 Arazir kuram, a gumazir kuramin navir averiamin ikia nighniziba a ganidi.
Gumazir kabanang, me tong Godin atiatia an apengan itir puvati.
Bar puvati.
Me bar akirim ragha God gasara.

- 2 Guizbangira, me uari uan zia bagh
nighnigha uari uan ziaba fe.
Me kamaghin fozir puvati,
God me isi kot darigh egh me
amizir arazir kuraba tuisigham.
- 3 Men akatoribar akaba ikuvizi, me zurara
bizibagh ifari.
Egha arazir aghuibara amuamin fo-
fozir aghuitam itir puvati.
- 4 Me uan misiabagh irav ikia arazir
kurabara damuasa nighnisi.
Me zurara tuavir kuramin nighnizibar
gin mangasavira nighnisi.
Egha tong akirim ragha arazir ku-
ratam gasarazir puvati.

Godin arazir aghuim

- 5 O Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar
ekevegga
uanaga overiamin suira.
Ezi ni zurara guizin arazimin gin ghua uan
nighnizim gighavkirir puvati,
ezi nin arazir kam uaghan bar
ekevegga uanaga,
overiamin itir ghuariabar suira.
- 6 Nin arazir aghuim bar ekevegga mighsiar
ekiabar min tughav iti.
Nin kotin aven itir arazimin mingarim,
e deragha a gifozir puvati.
An ongarimin min bar konegga
vin mar iraghu.
- O Ikiavira Itir God, ni gumamaziziba ko
asiziba virara deravira me geghuva
men gari.
- 7 O God, nin apangkuvir arazim bar derazi
e bar a gifonge.
Gumamaziziba bar ghua nin aven
modi.
Mati tuarir nguziba uan ame-
bamin avizimningin apengan
ghua modi.
- 8 Nin Dipenimin dagher aviriba itima,
nin gumamaziziba apa izivagha mam-
aghira iti.
Mati ni uan faner aghuimin gumaza-
mizibar amamangatizi, me anepi
moghin,

- ni bizir aghuir bar aviriba e ganidi.
- 9 Biziba bar, ni dar ikirimirim mingarim,
mati dipar ikirimirir aghuim anidim.
Kamaghin, nin angazangarimin amodoghin,
e deravira bizibar gari.
- 10 Gumamazizir ni gifoziba, ni men
apangkuvigh kamaghira iki.
Gumamazizir nin damazimin deraz-
iba, ni deragh me damu.
- 11 Ni gumazir uari fava akaba batoziba
ateghti,
me na dikabinan marki.
Egh gumazir arazir kurabagh amiba
ateghti,
me nan agiraghti ki aran kogham.
- 12 Ia gan.
Gumazir arazir kurabagh amiba
daghiregga nguazimin fueghav iti.
Me ua dikavan kogham.

37

*God gumamazizir aghuiba deragh me
damuva, gumamazizir kuraba pazi me
damuam*

Devit onger akar kam osiri.

- 1 Ni gumamazizir kuraba amir araziba
bagh nighnigh osiman marki.
Egh me amir bizibar gan navim
dikavan marki.
- 2 Guizbangira, me graziba midii moghin
zuamira misigham.
Egh ter afarir gariba imua midii
moghin,
zuamira misigh puvarigham.
- 3 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
iki,
egh arazir aghuibar amu.
Egh ni nguazir kam in iki deragh
ikiam.
- 4 Ni Ikiavira Itir God bagh bar akueghti,
a bizir nin uan navir averiam ifongez-
iba ni daningam.
- 5 Ni uabira uabi isi Ikiavira Itir God danigh,
egh nighnizir gavgavim an ikiti, a nin
akuragham.
- 6 A nin arazir aghuim damighti,
nin arazir aghuir kam,

36:5: Onger Akaba 57:10; 108:4 36:7: Rut 2:12; Onger Akaba 17:8; 31:19; 91:4 36:8: Jop 20:17; Onger Akaba 16:11; Akar Mogomem 22:1 36:9: Jeremaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 1 Pita 2:9 37:1: Onger Akaba 73:3; Aghuzir Akaba 23:17; 24:1; 24:19 37:2: Onger Akaba 90:5-6 37:4: Aisaia 58:14 37:5: Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25; Luk 12:22; 1 Pita 5:7 37:6: Jop 11:17; Maika 7:9

- aruem aruer arizimîn isiragha
gavgavizi moghin isiragham.
- 7 Ni Ikiavira Itir Godin damazimîn uabin
asugh a mizumamti,
a nin akuragham.
Gumamazizir taba uan nighnizibar gin
mangi bizir aghuir aviriba initi,
ni men gan navim dikavan marki.
Eghti gumamaziziba arazir kurabar amuti,
ni dagh nighnigh osiman marki.
- 8 Ni atar egh osiman marki.
Bizir kaba ni gekuighti ni arazir kuram
damigham.
- 9 Gumamazizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba,
me uan nguazimîn iki deraghvira
ikiam.
Eghti gumamazizir kuraba bar
ikuvigham.
- 10 Dughiar ruarim puvatighti,
gumamazizir arazir kurabagh amiba
pura puvarigham.
Ni men nguibabar me buriva
men apighan kogham.
- 11 Gumamazizir uari abira aghumra itiba,
me deragh uan nguazim dapiagh
bizir aviriba inigh bar akuegh
ikiam.
- 12 Gumamazizir arazir kurabagh amiba,
me gumamazizir aghuibagh asighasighasava
amua,
men atara atariba kuskusi.
- 13 Ekiam kamaghin fo,
gumamazizir kuraba givaghamin
dughiam a izi.
Kamaghin a men ingaravati.
- 14 Gumazir kuraba uan midorozir sababa
asia,
egha beniba uan pibagh afi.
Me gumamazizir onganarazibagh
amiba ko, asaghasaziba ko, gu-
mazamizir aghuibagh asasa.
- 15 Puvatigham.
Men midorozir sababa raghiregh mer-
ara misueghti me arimighiregham.
Eghti men piba, bar moghira
dipirighiregham.
- 16 Gumazir aghuimîn bizir muziarim,
a gumamazizir kurabar bizir
aviribagh afira.
- 17 E fo, Ikiavira Itir God gumazir kurabar
gavgavim agivagham.
Egh a gumamazizir aghuiba deragh
me geghuv men ganam.
- 18 Ikiavira Itir God gumamazizir an
akamin gin zuiba,
a deravira me geghuva men gari.
Ezi nguazir me itim, a bar moghira men
nguazimîn min iki
mamaghira ikiam.
- 19 Me dughiar kurabar osimtiziba bativan
kogham.
Egh dagheba oteveghamin dughiamin,
me dagheba oteveghan kogham,
me dami mamaghira ikiam.
- 20 Eghti gumamazizir kuraba me bar iku-
vigham.
Ikiavira Itir Godin apaniba, me graz-
iba ko akimarir aghuibar min bar
iregham.
Me migharimîn min dughiar ote-
vimîn iki
mangigh bar puvarigham.
- 21 Gumazir kuram, a pura gumazibar biz-
iba isa da ikarvazir puvati.
Gumazir aghuim, arazir aghuibagh
amua
pura biziba isa gumazir igharaz-
ibagh anidi.
- 22 Gumamazizir Ikiavira Itir God deragha
amiba,
me nguazir kam inigh deraghvira an
ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God asighasighamin gu-
mazamiziba,
me puvarigham.
- 23 Ikiavira Itir God ifongezi moghin, a gu-
mazamiziba daruasa
me bagha tuavim ati.
A gumazitamin arazim bagh bar
akongeghiva,
an a geghuv gavgavim a daningti, a
tugh gavgavigham.
- 24 Ikiavira Itir God uan dafarimîn gumaza-
mizir kabar suiragh men akuraghti,
me ua dikavigh tuivigham.

37:7: Onger Akaba 62:1; Aisaia 30:15; Jeremaia 12:1 37:8: Onger Akaba 73:3; Efesus 4:26 37:9: Jop 27:13-14;
Aisaia 57:13 37:10: Jop 20:9; Hibru 10:36-37 37:11: Matyu 5:5 37:16: Aghuzir Akaba 15:16; 16:8; 1 Timoti
6:6 37:23: 1 Samuel 2:9; Aghuzir Akaba 16:9

Kamaghin gumazamizir kaba irighsi
damuamin dughiam,
me bar ireghan kogham.

25 Ki uan igiamin ikia iza datirighin ki
ghurigha gari,
God akirim ragha gumazir aghuitam
gasarazir puvati.

Ki uaghan garima,
men boriba dagheba puvarigha da
bagh azangsighezir puvati.
Bar puvati.

26 Gumazamizir aghuiba zurara apangkuva
biziba isa pura gumazamizibagh
anidi.
Ezi God bizir bar aghuiba isa me ganidi
moghin, a boriba isa me ganidima
me bar akonge.

27 Ni uan arazir kuraba akirim ragh dagh
asaragh,
egh arazir aghuibara amu.

Egh ni zurara deravira nguazir
kamin ikivira ikiam.

28 Ikiavira Itir God, an arazir aghuibara
ifonge.

Kamaghin, a uan gumazamiziba me
ataghirazir puvati.

A dughubar zurara me geghuva arazir
aghuibara me gami.

Egh a gumazir kurabar boribagh
asighasigham.

29 Gumazamizir aghuiba, God me
ganingizir nguazim inigh,
a dapiagh iki mamaghira ikiam.

30 Gumazamizir aghuiba, migirigiar
aghuibaram ami.

Men migirigiaba bar moghira
nighnizir aghuiba ikia
guizin arazimin gumazamizibar
akurvasi.

31 Me uan Godin Akar Gavgavim isa
uan navir averiabagh atigha,
deragha arui.

32 Gumazir kuram gumazir aghuim
misueghti an aremeghasa,
a bagha mizua gara iti.

33 Ikiavira Itir God gumazamizir aghuiba
ataghirazima,

apaniba me misozi me ariaghirir pu-
vati.

Gumazir kuram gumazir aghuim isi kot
datighti,

Ikiavira Itir God gumazir aghuim
ateghti,

gumazir kuram kotin aven a gafi-
ragh anebiraghan kogham.

34 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
iki a mizuamiva an akabar gin
mangi.

Ni kamaghin damuti a ziar ekiam isi ni
daningam.

Eghti nguazir a ni ganingizir kam
ni a iniam.

Egh ni uabi ganti a nin apanibagh
asighasigham.

35 Ki gumazir kuramin garima, a gavgavir
ekiam iti.

A Lebanon kantrin temer sidan min
ekeveggha tughav ikia,

temer igharaziba bar dagh afira.

36 Ki gin uamategha zuima, gumazir kam
ua itir puvati.

Ki a bagha gara,
bar an apizir puvati.

Bar puvati.

37 Gumazamizir Godin damazimin deraz-
iba, me osimtizitam itir puvati.

Ni men gan fogham.

Me navir amirizimin ikia deraviram
apiazi,

men ovavir boribar dabirabim der-
agha ikia mamaghira iti.

38 Gumazamizir kuraba me bar pu-
varigham.

Eghti men ovavir boriba uaghan bar
gevegham.

39 Ikiavira Itir God uabi, gumazamizir an
damazimin derazibar akura.

Me osimtizar aven ikiava, a
baghavira ghua an aven modima,
a me geghuva deragha men gari.

40 Ikiavira Itir God men akuragha ua me
ini.

Me an boroghin ikia an aven modi.

Ezi a gumazamizir kurabar dafaribar uam
me inizi,

me deraghavira iti.

38

Gumazim osimtizim ikia, God ko migei

Devit kamaghin ifonge, God an osimtizibar gan dagh nighnigham. Kamaghin an onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ni aningagharim iki, egh nan ataran marki.

Ni adarim nan iki, egh ni ivezir kuram na daningan marki.

² Ni uan baribar na gasegha, na abirazi ki iraghu.

Ni uan agharimin na misoghezi, ki iraghu.

³ Ni adarim nan itima, ki mizazir ekiam isi. Nan arazir kuram bangin,

nan namnam arimariam bar anevara.

⁴ Nan arazir kuraba bar na avaragha gifa, ezi osimtizir kaba mati ki bizir avirir maba ateri ezi da bar osemi.

Ezi kamaghin, ki da ateran iburaghuburaki.

⁵ Ki arazir onganir bar kuram gami.

Kamaghin amizi, nan mikarzim in itir duaba emimiziba ikia bar kuri.

⁶ Nan navir averiam osimtizir ekiam ikia, egha bar moghira na itaragha ghuaghiri,

ezi ki nguazimin fuaghav iti.

Ki dughiabar zurara a ginighnigha aziavira iti.

⁷ Nan mikarzim fei, mati avim nan mikarzim in isima,

arimariam bar na akuati.

⁸ Arimariam bar guizbangira na akuatizi, ki onganigha bizitam ginighnizir puvati.

Mati bizir mam nan navir averiam in ikia na dikabiri.

Nan navir averiam osimtizir ekiam an itima,

ki mizazim isava arai.

⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan ifongiar ekiam gifo.

Nan navir arerer kam nin modozir puvati.

¹⁰ Nan dighorim bar pamten nan ingari.

Nan gavgaviba givazi,

nan damazimning nan pirizi ki ua deragha garir puvati.

¹¹ Ezi nan namakaba ko nan roroaba, me nan duabar ganan atiatigha, nan boroghin izan aghua.

Nan adarazi uaghan nan saghon iti.

¹² Gumazir na misueghti ki aremeghasava amiba,

me na bagha azuazim guragha gifa.

Gumazir na gasighasighasava amiba, me zurara pazavira na damuasavira migei.

Egha me dughiabar zurara na gasighasighasavira akabav sosi.

¹³ Ki gumazir kuarim onganizimin min ikia, egha me barazir puvati.

Ki gumazir migeir puvatizimin min ikia, akam akarigha migeir puvati.

¹⁴ Guizbangira, ki gumazir kuarir onganimin min ikia,

egha men akaba baragha da ikarvazir puvati.

¹⁵ O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuai.

O Ekiam, ni nan God, nirara uabi nan migirigiba ikarvaghham.

¹⁶ Ki nin azangsis,

“Nan apaniba na abirazir bizir kam bagh bar akongeghsi, ni men amaman-garighan marki.

Ki irizir bizir kam, me a mikim na dipova bar akongeghan marki.”

¹⁷ Ni fo, mizazir ekiar kam nan ikia kamaghira iti,

ezi kamaghin ki irasava ami.

¹⁸ Ki datirighin uan arazir kurabar gun ni migei,

da bar osimtizir ekiam nan navim ganidi.

¹⁹ Nan apanibar mikarziba bar deragha gavgafi.

Gumazir aviriba pura nan apanim gamua nan aghua.

²⁰ Ki arazir aghuibar me gamima, me arazir kurabar na ikarvasi.

Ki arazir aghuimin gin zui, ezi me bizir kam bagha nan apanim gami.

- 21 O Ikiavira Itir God, ni na ataghiraghan marki.
Ni nan God, ni nan saghon ikian marki.
- 22 O Ekiam, ni nan Akurvazir Gumazim.
Ni zuamira na bagh izi nan akuragh.

39

Gumazir osimtizim itimîn akam

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kamîn faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ Ki uabira uabi migia ghaze,
“Ki amir araziba bagh deravira uabin ganam.

Ki uan mizem bagh deraghvira ganti,
a na isi arazir kuratam datighan kogham.

Gumazir kuraba na ko ikiti,
ki mizer otuaritam mikiman kogham.”

² Ki bar nimira ikia, egha bizir aghuitam bar a migeir puvati.

Kamaghin, nan osimtizim bar ekevegha ghuavanabo.

³ Ki bizir kam dughiabar zurarama a ginighnighavira ikia,
nan navir averiam osimtizim a gizivavira iti.

Ezi ki migia ghaze,

⁴ “O Ikiavira Itir God, ni nan ikirimirimîn dughiamîn ruarim nan akagh.

Ki dughiar manamrama ovengam?

Ni na mikemegh,
ki nguazir kamîn ikiamin ikirimirim a ruara, o an otefe?”

⁵ Ni ti nan ikirimirimîn dughiabagh amizi da bar otefe.

Nan ikirimirimîn dughiar kam nîn damazimîn a pura bizimîn oto.

Gumamaziziba bar, men ikirimirim mati gumazim akamîn aminim giverazi a zui.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁶ Gumamaziziba bar, men ikirimirim mati aruem temem gisirazi an nedazim otogha iti.

Egha me bizir aviriba iniassa puvira ingari, ezi men ingangarir kaba pura zui.

Gumamaziziba angamira ikia bizir aviriba uari bagha da akuva, egha fozir puvati,

men ovevemîn gin tinara da iniam.

⁷ O Ekiam, ki datirighin ua tina mizuamam? Puvati.

Nan nighnizir gavgavim nirara ikiti, ki zurara ni mizuamam.

⁸ Ni nan arazir kuraba gin amadagh, egh uam na inigh.

Ni gumazir kurar onganibar amamangatighti

me na dipova nan ingarvakan marki.

⁹ Ni uabi osimtizir kam na ganingi.

Ezi kamaghin, ki akam akarigh bizitam mikiman kogham.

Ki uan akam dukuagh pura ikiam.

¹⁰ Ni ivezir kuram isi na daningvira ikian marki.

Ni mizazim na gasezi ki atam areme.

¹¹ Ni gumazimîn arazir kuram ikarvagha osimtizim a ganidi.

Egha bizir a ifongeziba, ni bar dagh asighasisi,

mati barereba ko omebaba da apima da mazava akuaghiri.

Bar guizbangira, gumazimîn ikirimirim mati aminim varagha ghu.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

¹² O Ikiavira Itir God, ni nan azangsiziba baragh.

Egh nan ararem baregh nan akuragh.

Nan temeriba irir dughiar kam, ni kuarim atigh na baragh.

Ni fo, nan ovaviba dughiar otevimîn nguazir kamîn ikezi moghin,

ki uaghan dughiar otevimîn nguazir kamîn ikiam.

¹³ Ni ivezir kuram ua na daningan marki.

Ni na ateghti ki uabira ikiti, nan navim tong deraka.

Egh ki gin ovegh nguazim bar anetaghiragham.

40

Godin ziam fer onger akam

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ Ki dughiar bar ruarimin Ikiavira Itir God mizua itima,
a nan ararem baregha nan akura.

² Ki mati gumazim torir konimin aven ikia oveghasava amima,
Ikiavira Itir God nan suiragha na gekuigha anabo.

Mati ki beghneazim bar a giraghugha an aven itima,
a ua na asigha dagiar ekiam gisin na afazi, ki gavgavim inigha tu.

³ An onger akar igiar mam nan akam gati.
Kar onger akar e uan Godin ziam famim.

Gumazamizir avirim kamaghin ganigh atigh an apengan ikisi,
nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam.

⁴ Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me bar akongegh.

Gumazamizir kaba, me gumazir uari uan ziaba febar gin zuir puvatigha,
uamategha asebar ziaba fer puvati.

⁵ O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni bizir aghuir bar aviriba e bagha dagh ami.

Gumazitam nin min amir puvati, ni bar me gafira.

Ni e bagha bizir aghuir aviribagh ami.

Dar dibobonim bar ghuavanabozi,
ki da mangan ibura.

⁶ Asizir e misogha ni bagha ofa gamiba ko, bizir aghuir e ofan min isa ni ganidiba,
ni dar aghua.

Asizir e ni bagha avimin tuazi bar isigha mighiriziba ko, arazir kuraba gin amangamin ofaba,
ni dar aghua.

Nin ifongiamra kara, ni nan nighnizim kuighti,
ki nin akaba baragh dagh fogh dar gin mangam.

⁷ Ki datirighin ghaze,

“God, kira kara. Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin,

ki datirighin izegha gifa.

⁸ O nan God, ki nin Akar Gavgaviba uan navimin aven ada arigha,
nin ifongiamin gin mangasa bar ifonge.”

⁹ O Ikiavira Itir God, gumazamiziba uari akuva nin ziam fer danganimin,
ni en akurazir akar aghuir kam, ki an gun me mikemegha gifa.

Ni fo, ki me mikim mangivira ikiam.

¹⁰ Ni en akuragha ua e inizir bizir aghuir kam, ki a modozi a narara itir puvati.
Ki gumazamiziba uari akuvir dan-ganibar kamaghin migia ghaze,

Ni zurara en apangkufi,
egha mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati.

¹¹ O Ikiavira Itir God, ki fo, ni nan apanguvir arazir kam, ni anegivaghan kogham.

Ni zurara uan guizin akamin gin mangi,

na gifongezir arazir kam bagh na geghuv nan akurvaghham.

Gumazim uabin akurvaghasa Godin azai
(Onger Akaba 70)

¹² Guizbangira, arazir kurar bar avirim na okarigha itima,
ki da mangan iburaghuburaki.

Nan arazir kuraba bar na abiragha givazi ki ua garir puvati.

Dar dibobonim bar nan dapanir arizibar dibobonim gafirazi,

40:2: Onger Akaba 27:5; 69:2; Jeremaia 38:6; 38:10-13 **40:3:** Onger Akaba 32:7; 33:3; 64:9 **40:4:** Onger Akaba 84:12; 125:5 **40:5:** Onger Akaba 71:15; 139:17-18; Aisaia 55:8-9 **40:6:** Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Maika 6:6-8
40:6: Hibru 10:5-7 **40:8:** Onger Akaba 37:31; 2 Korin 3:3 **40:10:** Onger Akaba 89:1; Aposel 20:20; 20:27
40:12: Onger Akaba 18:5; 38:4; 65:3

nan navim bar nan amirazi ki gavgav-
iba puvati.

- 13 O Ikiavira Itir God, ni ifuegh
zuamira izi nan akuragh!
- 14 Gumamazir maba na misueghti ki are-
meghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba
aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumamazir maba dar
gara bar akonge.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me
mangi.
- 15 Gumazir maba na migia ghaze,
“A mara! Ni magh a baragh!”
Ni me damighti
me amir arazir kam bagh
aghumsizir dafam inigh.
- 16 Gumamazir ni bagha iziba,
men naviba deraghti, me ni bagh bar
akongegham.
Gumamazir nin akurvazim iniasa bar
ifongeziba,
me zurara ni minabiva kamaghin
mikim suam,
“Ikiavira Itir God,
a bar ekevegha bar pin iti!”
- 17 Kirara, ki gavgaviba puvatigha uabira
uabin akurvaghan iburaghburaki.
Ezi Ekiam na ginighnisi.
O nan God, ni uabi nan akuragha ua na ini.
Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi
nan akuragh!

41

*Gumazim arava uabin akurvaghasa
God ko migei*

- Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gu-
mazim ginighnigha onger akam osiri.
- 1 Gumazir onganarazibagh amir gumaza-
mizibagh nighnigha men akur-
vazim, a bar akongegh.
Guizbangira, an osimtizim ikiamin
dughiamin Ikiavira Itir God an
akurvagham.
- 2 Ikiavira Itir God deragh a geghuv an
ganti, an angamira ikiam.

A uan nguazimin ikiti, Ikiavira Itir God
bar deragh a damuam.

- God aneteghti apaniba uan ifon-
giamin gin mangi anebiraghan
kogham.
- 3 Gumazir kam arimamin dughiamin,
Ikiavira Itir God a ko iki gavgavim
a daningam.
Egh an arimariam damighti, a deragh
ghuamaghegham.
- 4 Ezi ki uabi, nan migirigiam kamakin,
“O Ikiavira Itir God, ki nin akam batuegha
arazir kuram gami.
Eghti ni nan apangkuvigh nan
arimariam agifagh.”
- 5 Nan apanibar naviba nan ikuvigha na
dipova kamaghin migei,
“A zuamira aremeghti deragham,
eghti e ua a ginighnighan kogham.”
- 6 Gumazir iza nan garir maba, me ifara
pura migirigiar kinibar na migei.
Me na mikim nan azang kamaghin
foghasa, ki arimariar kuram iti.
Egh azenan danganiba bar dar
mangi nan arimiamin gun me
mikimam.
- 7 Apaniba bar na gifongezir puvati,
egha nan arimiamin gun aghumra
uarira uari geghari.
Me kamagh nighnisi, bizir kuram
na gasighasigham.
- 8 Me kamaghin migia ghaze,
“Bizir bar kuram a inigha gifa.
A uan misiar irighav itim ategh
dikavighan kogham.”
- 9 Nan roroar aghuim, ki nighnizir gav-
gavim an iti.
Gumazir na ko dagheba apim, nan
apanimin oto.
- 10 O Ikiavira Itir God, ni nan kuarkuvigh
egh nan arimariam agifagh.
Eghti ki gumazir kabar arazir kurar
kam ikaraka.
- 11 Apaniba na abiraghan koghti,
ki fogh suam, ni bar na gifonge.
- 12 Ni nan gari, nan daroriba nin damazimin
dera.

Kamaghin amizi, ni ua na inigh nan
suiraghti
ki nin boroghin iki mamaghira
ikiam.

- 13 E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Is-
raelian God.
Eghti gin otivamin ovaviba bar, me
uaghan an ziam fam.
Guizbangira!
Bar guizbangira!

Akinafarir namba 2

42

(Onger Akaba 42--72)

*Gumazim uan nguibam ategha saghon
ikia God ko migei*

Kar Koran adarazir onger akam.
A gumazir onger akar kamın faragha zuim
ginighnigha onger akam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.

- 1 Asizir atiam dipatam amasa ariaghira
ivemara daghurir muziaribar
uaghiri moghin,
O God, ki nin boroghin ikiasa bar
ifonge.

- 2 O God, ni Godin Angamira Itim, ki ni
bagha kuarim bar puvira nan piri,
mati gumazim kuarim an pirizi a
dipatam amasa.

God, dughiar manamra ki bar nin
boroghira mangi
egh nin ziam fam?

- 3 Ki zurara arueba ko dimagaribar aziavira
iti,
ezi nan temeriba mati nan dagher ki
zurarama apim.

Dughiabar zurara gumazamiziba nan
azangsigha ghaze,
“Nin God managh iti?”

- 4 Ki fomira gumazamizir avirimın faragha
ghua
me inigha Godin Dipenimın aven ghu.
Ki me ko zuir dughiamin,
gumazamizir avirir kam Godin ziam
fa a minabava pamten tiariba akara
onger akabagh ami.

Ki bizir kabagh nighnigha egha
nan navim bar moghira bi-
aghiri.

- 5 Ki uan navir averiamın aven uabira uabin
azangsigha ghaze, ki tizim bagha
bar oseme?
Ki osiman kogham.

Kamaghin dera, ki ua nighnizir gavgavim
Godin ikiva, uam an ziam fam.

Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

- 6-7 Nan God, ki orazi osimtıziba aperiamin
min afora na bagha izi.

Mati dipav sizim Jordanin Fanem ko
Hermon ko Misan mighsiamningin
ikegha afora niga izaghiri.

Ongarir konim, ongarir bar konezimin di-
ava a migei.

Ezi dipar dagiabar zaghiriba niginir
dafam gami.

Ni ongarim gamima, a dikava dipiraghira,
ghua bar ongarir dadaribar ghua-
vanadi.

Kamaghira, osimtızir ni na ganidir kaba,
mati dipav siziba iza na misogha na
ave.

- 8 Ki kamaghsua ifonge, Ikiavira Itir God
aruemin nan apangkuvti,
ki dimagaribar a bagh onger akabar
amuva a ko mikimam.

A Godin ikirimirir aghuim na
ganidim.

- 9 God, a dagiar ekiamın min gavgavim na
ganidi,

ezi ki kamaghin a migei,

“Ni manmaghsua na ginighnizir puvati?”

Ni manmaghsua nan apaniba ataghizi
me na abirazi,
nan navir averiam bar na
baseme?”

- 10 Dughiabar zurara nan apaniba na
dipova nan azangsigha ghaze,

“Nin God a managhira iti?”

Ezi men azangsizir kam afuzimin min
nan mikarzim ginivima,
ki aremeghasava ami.

- 11 Ki uan navir averiamın aven uabira
uabin azangsigha ghaze, ki tizim
bagha bar oseme?

Ki osiman kogham.

Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gav-
gavim Godin ikiva, uam an ziam
fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

43

*Gumazim uan nguibam ategha saghon
itir kantrin ikia God ko migei*

¹ O God, gumamazir akirim ragha ni ga-
siba na abinasa.
Ni nan akuragh gavgavim isi nan ak-
abar aning, egh na bagh mikimti
me kamaghin fogham, ki arazir
kuratam gamizir puvati.
Ni gumazir ifara arazir kurabagh
amibar dafaribar nan akuragh ua
na inigh.

² O God, ki ni baghavira zuima ni na modi.
Ni manmaghsua nan aghuagha na ba-
toke?

Manmaghsua nan apaniba na abirazi,
nan navim osemegha kamaghira iti?

³ Ni uan guizin akam amadagh uan
angazangarim akaghti,
aning tuavim nan akagh uam na inigh
Saionin Mighsiar ni ua bagha in-
abazimin,
Dipenir ni uabi itimin mangam.

⁴ O God, ni nan God, nirara nan navim
gamima
a derazi ki bar akonge.

Ki nin ofa gamir dakozimin mangi,
egh uan gita misogh nin ziar ekiam
fam.

⁵ Ki uan navir averiamin aven uabira uabin
azangsigha ghaze, ki tizim bagha
bar osemi?
Ki osiman kogham.

Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gav-
gavim Godin ikiva, uam an ziam
fam.
A nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

44

*Apaniba paza Israelia gamima, me uarir
akurvaghasa Godin azangsisi*

Kar Koran adarazir onger akam.
A gumazir onger akar kamın faragha zuim
ginighnigha an osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.

¹ O God, e uan kuarir toribar orazi,
en inazir afeziaba bizir ekier ni men
dughiamin fomira me bagha amiz-
ibar e geghani.

² Ni uabi uan gavgavimin ikizir igharazibar
gumamazibar nguazimin me bat-
uegha,
uan gumamaziziba isa nguazir kamın
me arighizi me gavgavigha iti.

Ni ivezir kuram isa Kantrin Igharazibar
Gumamazibagh aningi.

Egha en inazir afeziabagh amizi, me
deravira ikia borir bar aviriba bate.

³ En inazir afeziaba uan midorozir sababar
midorozim gamua nguazir kam in-
izir puvati.

Me uan agharibar misogha uan gav-
gavibar apaniba abirazir pu.

Bar puvati.

Ni uabi me gifongegha me ko itima,
nin angazangarimin gavgavim me
gisirazi,
me nin gavgavimra, uan apaniba
abini.

⁴ Ni nan atrivim ko nan God.
Ni Akar Gavgavim aningizima, Jekopin
adarazi uan apanibav sogha me
abiri.

⁵ E nin gavgavimin amodoghin
e uan apanibav sogha me abira.

⁶ Ki nighnizir gavgavim uan barir pim ko
baribar itir puvati.

Da nan akuraghti ki uan apaniba
abiraghan kogham.

⁷ Nirara en akurazi
en apaniba e misogha e abirazir pu-
vati.

En aghuazir gumaziba, ni me abirazi
me aghumsigha okam nighnisi.

⁸ O God, nirara e nin ziam fi,
egh ni minabi mamaghira ikiam.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁹ Ni datirighin manmaghsua akirim ragha
e gasara?

Kamaghin en apaniba uam e abirima,
e aghumsisi.

En midorozir gumaziba misoghasa zuima,
ni ua me ko zuir puvati.

¹⁰ Ni kamaghin e gamizi, e uan apanibar
atiatigha are.

Ezi en apaniba uari bagha bar en biz-
iba ini.

¹¹ Ni e ataghizi, e sipsipin me misueghti
aremeghamibar min iti.

Ni en nguazimin e batuegha e aman-
gizi, e tintinibar ghua

Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibar tongin pura iti.

¹² Ni uan gumazamiziba isa gumazir
igharaziba pura ingangarir gumazir
kinibar ikiasa me amangizi,

gumazir kaba dagiar ekiatamin me
givezezir puvati.

¹³ Ni kamaghin e gamizi, en boroghin itir
darasi,

dibovir akabar e migia en ingaravati.

¹⁴ Bizir ni e gamizir kammin eghaghanim
otozi,

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba a
baregha

dapaniba roa aghumsizir akabar
e migia en ingaravati.

¹⁵⁻¹⁶ Ki zurara orazima, gumaziba dibovir
akabar na migia aghumsizim na
ganiga

bar akar kurabar na migei.

Ki uaghan zurara garima, apaniba ko gu-
mazir ivezir kuram na daningasava
amiba

mizazim na gasi.

Kamaghin amizi ki zurara
aghumsizir bar dafam isima a
bar nan avara.

¹⁷ O God, en nighnizimin, e ni ataghizir
puvati.

Nin Akar Dikirizir Gavgavim, e
anebighizir puvati.

Ezi bizir kurar kaba e batifi.

¹⁸ E akirim ragha ni gasarazir puvati,
egha nin tuavim ataghizir puvati.

¹⁹ Ni guizbangira e abira, mati ni asizir
atiaba itir danganimin e ataghizi,

e akurvaziba puvatigha uarira iti.

Ni mitarmer bar ekiamin e
avarazi e an aven iti.

²⁰⁻²¹ O en God, e nin ziam fan koghiva,
godin ifavaribar ziaba fiti ni fogham.

Ni guizbangira gumazibar navir averiabar
itir nighnizir mogomeba,

ni bar dagh fogha gifa.

²² E nin gin zui, ezi bizir kam bangin me
zurara e misozima e ariaghirasava
ami.

Me kamaghin nighnigha ghaze, e mati
sipsipin gumaziba misueghti are-
meghasavirama amibar min,
me e misoghasa.

²³ O Ekiam, ni manmaghin amigha
akuavira iti?

Ni osegh dikafigh.

Ni akirim ragh e gasaraghvira
ikian marki.

²⁴ Ni manmaghsua uan guam bar en
modo?

Egha apaniba pazavira e gamir araz-
iba ko mizazir e isir kabar garir pu-
vati?

Ni en osimtizim bakinighnighan
marki!

²⁵ E nguazim gisin daghirezi,

en mikarziba mati gumaziba
ariaghiregha

nguazim gireghav iti.

²⁶ O God, ni uan apangkuvir arazim
ginighnigh

dikavigh izi en akuragh,

egh uam e inighti e arimighiran
kogham.

45

*Atrivim amuimin ikiamim dughiamin
onger akam*

Kar Koran adarazir onger akam.

Kar, gumazim amizim gifongezir ighiam.

Gumazir onger akar kabar faragha
zuim gumazibav gia ghaze, me Akimarir

Aghuibar tiarimîn gîn mangî, ighiar kam bangî.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ Migirigiar aghuir avirir maba nan nighnizimîn izi.

Ki onger akar kam osirighti me atrivim bagh a diponam.

Nan mizem mati finfinim,
a gumazir akinafariba osira fozozimîn
mîn ikia onger akar kam osiri.

² O atrivim, ni gumazir ganganir aghuim gamim.

Gumazir igharazitam nîn mîn garir puvati.

Migirigiar nîn akamîn otiviba bar deravira zui.

Ezi God deragha ni gamua mamaghira iti.

³ Ni atrivir bar gavgavim.

Ni adiarir bar aghuim gamizi nîn ziam bar pin mar iti.

Ni uan midorozir sabam inigh
uan oghiriam gikegh misoghsi gan.

⁴ Ni atriviba bar dar faragha ghua ziar ekiam iti.

Ni guizin akam ko arazir aghuim baghavira misoghasa,
uan hoziam gaperagha ghua misogha uan apaniba abira.

Eghti nîn midorozir arazim gavgavim sara mangiti,

gumazir kuraba bar nîn atiatigham.

⁵ Nîn bariba bar ghumigha,
apanibar dighoriba okorava aven zui.

Ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibav sogha me abirima,

me nîn suemningin apengan iti.

⁶ Nîn atrivir dabirabir God ni ganingizim,
a zurara iki mamaghira ikiam.

Eghti ni guizin arazimîn uan gumamazizibagh ativagh men ganam.

⁷ Ni arazir aghuibara ifuegha, arazir kuraba bar dar aghua.

Kamaghin amizi, God ni amisevegha,
ni ziar ekiam ikiasa a borem nîn danim ginge.

A kamaghin ni gamizi ni bar akonge,
ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir igharaziba bar me gafira.

⁸ Mea ko kasia ko alo, dar mughuriar aghuim, nîn korotiar ruarimîn ikia mughuriar aghuim zui.

Me elefanin ataribar digirir igharagha garibar ingarigha,

atrivir dipenim asigha ni
bar akueghasa me gitabagh iklararai.

⁹ Atrivibar guivir maba, me nîn ziaba itir amizibar tongin ikia
nîn dipenimîn aven iti.

Ezi amizir igiar nîn amuimîn otoghamim,
a nîn agharir guvimîn tughav iti.

A Ofirin kantrin golin asingizir korotiar aghuim arugha tughav iti.

¹⁰ Amizir igiar atrivimîn ikiasava amim, ki datirighin a mikimasa.

O guivim, ni kuarim atigh deragh nan migirigiaba baragh.

Ni uan nguibamin gumamaziziba ko, nîn afeziamîn dipenimîn itir darazi gin amadagh.

¹¹ Ni kamaghin damuva atrivimîn damazimîn ganganir bar aghuim damuti,

a nîn gan ni gifuegham.

A nîn gumazir ekiam,
ni an akaba baragh dar gin mangi.

¹² Tairin kantrin gumamaziziba ni bagh bizir aghuiba inigh iziti,

dagiar aviriba itir gumaziba,

ni me ginighnighsi me uaghan dagiaba ni daningam.

¹³ Atrivimîn amuir bar igiam, an akua itir danganimra ikia

ganganiba bar dera.

A korotiar me tret golin nuavigha kurkezim aru.

¹⁴ Korotiar an aruzir kam dirir bar aviriba iti,

ezi me an akua atrivim bagha zui.

A zuima an namakar amizir igiaba,
me uaghan an akua zui.

¹⁵ Men naviba men derazi me bar akuegha ghua,

atrivimîn dipenimîn aven zui.

16 O atrivim, ni datirighin otarir aviriba
ikiti,
me nin inazibar danganiba inigh
atrivibar ikiam.
Ni me damighti me ziar ekiam iki,
nguazir kamın gumamaziziba bar me
gativagh men ganam.
17 Ki nin ziar ekiamın gun mikimti,
gumamazizir gin otivamiba ni
ginighnighvira ikiam.
Eghti dughiar gin izamiba,
gumamaziziba zurara nin ziam fi ma-
maghira ikiam.

46

God e ko iti

Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamın faragha zuim
gumamazizibav kemezi, me ighiar ziam
“Amizir Igiaba,” an tiarimın a bange.
1 God en danganir mogomemın min ikia,
e akumakua deragha en gara, gav-
gavim zurarama e ganidi.
Dughiar e osimtızir ekiabar aven itibar,
a en akurvaghasa gara iti.
2 Mikimkıziba otivti, mighsiaba dipirighiri
ongarir torimın magiriti,
e atiatingan kogham.
3 Ongarim dikav pamten dipirighiri mangi
mighsiabav soghti, da nuighnuigham,
eghti e akongan kogham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
4 Godın Nguibam, a Godın Bar Pın Itim ua
bagh a ginaba, egha an aven iti.
Ezi faner bar ekiar mam an torimın
ivemarima,
gumamaziziba dipar kam bagha
bar akonge.
5 God Nguibar kamın aven iti, ezi Nguibar
kam ikuvighan kogham.
Amınim tighar tisi damuti,
God an akuragham.
6 Kantrin aviribar gumamaziziba digavir
kuram damigh uarira uariv
sogham.

Eghti atriviba uan gumamaziziba ko
bar iregham.
Eghti Godın tiarim ararimın min da-
garaghti,
nguazim puram ameregh magiram.

7 Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, an
e ko iti.
A Jekopın God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

8 Aria! Ia izi Ikiavira Itir God amizir bizibar
ganigh.
A nguazimın amizir biziba,
ia dar gan digavir kurabar
amuam.
9 A nguazimın otevíba bar dar midoroziba
agefi.
Egha barir piba ko afuzibar suigha da
apiragharigha,
oraba aviba dagh arizi da isi.
10 A kamaghin migia ghaze, “Ia uarir asugh
nimira iki.
Egh deragh na gifogh, ki guizbangira
God.
Kantriba bar nan ziam fi.
Nguazir kamın itir gumamaziziba bar
kamaghin mikim suam,
Kirara ki ekevegha bar pın iti.”

11 Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim,
an e ko iti.
A Jekopın God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

47

God gumamaziziba bar men atrivimın iti

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar gumazir onger akar kamın faragha
zuimın onger akam.
1 Ia gumamaziziba bar, ia God bagh bar
akongegh,

egh uan dafaribav sogh pamtem
dimiva
onger akabar amuva an ziam fi.

² Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim,
an atrivir ekiamin ikia nguazir kam
gativagha an gari.
Kamaghin amizi, e bar an atiati-
ava an apengan iti.

³ God ikizir igharaziba bar me abirazi, e me
gatifa.
A Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
ibagh amizi, me en apengan iti.

⁴ E Jekopin ovavir boriba, ezi God bar e
gifonge.
God Kenanin nguazim e bagh a gin-
abagha,
a isa e ganingi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁵ God uan Nguibamin ghuavanangamin
dughiamin,
gumazamiziba bar akuegha tiariba
akari,
ezi sighbagh ivir gumaziba dagh
ivi.

⁶ E God bagh ongiva an ziam fam!
A en atrivim, e a bagh ighiabar amuva
ziar ekiam a daningam!

⁷ God, a nguazimin itir gumazamiziba bar
men atrivim.
E a bagh ongiva an ziam fam!

⁸ God uan atrivir dabirabim gaperagha,
nguazir kamın itir kantriba bar dagh
ativagha dar gari.

⁹ Gumazamizibar gumazir dapaniba,
me Abrahamin Godin gin zuir gu-
mazamiziba ko uari akuvagh ikiam.

Nguazimin itir atriviba bar men midorozir
gumazibar oraba, da bar Godin biz-
iba.
Eghti me bar an ziam fam!

48

*Saionin nguibam, ziar ekiam iki egh
ikivira ikiam*

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar Godin ziam fer onger akam.

¹ Ikiavira Itir God, ziar ekiam iti.
E Godin mighsiamin ghuavanang,
egh an nguibar ekiamin aven
mangi an ziar ekiam pirafam.

² Saionin Mighsiar kam, an ganganim bar
deragha bar pin mar iti.
A notin amadaghan iti, ezi atrivir
ekiamin nguibam an iti.

Ezi nguazimin gumazamiziba
mighsiar kam bagha bar ifonge.

³ God nguibar kamın ikia, midorozibar
dughiabar uan gumazamizibagh
eghuva men akurvazima,
me deravira iti.

⁴ Atriviba uan midorozir gumaziba ko uari
akuva,
Saionin nguibam ko misoghasa izi.

⁵ Me iza nguibamin gara atiatim men
anadima,
me agoava ara zui.

⁶ Me nguibamin gara nighava agoa
mizazim isi,
mati amizim borim batasa mizazim
isi.

⁷ Aminir ekiam aruem anadi naghin
ikegha iza, Tarsisin nguibamin
kuribagh asighasizi moghin,
ni me gasighasikigh.

⁸ God fomira amizir bizibar akaba, e pura
da baraki.
E datirighin uan damazibar uan Godin
Nguibamin ikia garima, a bizir
kabagh ami.

A Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
kamaghin a uan nguibamin gara gav-
gavim isa a ganidima,
a tugh gavgavigh, egh kamaghira
ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁹ O God, e nin Dipenimin aven ikia

- nin apangkuvir arazir kam ginighnighavira
iti.
- 10 Nguazir kamın gumazamiziba bar fo, ni
ziar ekiam iti.
Egha me bar nin ziam pırafi.
Ni arazir aghuim gamua gumaza-
miziba me gativagha men gari.
- 11 Saionın nguibamın aven itir gumaza-
miziba bar akongegh.
Ni arazir aghuimra gin ghua gumaziba
bar men araziba tuisisi.
Kamaghın Judan aven itir nguibabar gu-
maziba,
me bar akongegh.
- 12 Ia Israelia, ia bar izi
Saionın nguibam avınizir divazimın
azenan daruva, an dipenir ruarir
gumaziba iki ganamiba meng.
- 13 Ia Saionın nguibam avınizir divazim de-
ragh an ganigh nighnizim inighıva,
deragh an itir dipenir gavgavibar
ganigh.
Egh ia gin, deraghvıra gin oti-
vamin ovavibagh eghanam.
- 14 Ia kamagh me mikim suam,
“Godın kam a en God, a zurara ikia kam-
aghıra iti.
Egh a zurara en faragh mangı tuavim
en akakagham.”

49

*Gumazim dagıaba ko bizir avırıbara
nighnisi, a gumazir onanim*

Kar Koran adarazir onger akam.

Kar onger akabar faragha zuir gumazimın
onger akam.

1 Ia bar moghıra bizir kam baragh.

Ia nguazir kamın itir gumazamiziba,
ia bar kuarıba arıgh deragh nan
akam baragh.

2 Ia gumazir ziaba itıba ko ziaba pu-
vatizıba,

dagıaba itir gumazamizıba, ko
dagıaba puvatizıba, ia akar kam
deragh a baragh.

3 Nan navir averiam nighnizir aghuir mam
an dikafi.

Ki nighnizir aghuir kam mikimti a fo-
fozir aghuim ia danıngam.

4 Ki faragh aghuzir akar tabav kemegh,
gıta misogh aghuzir akar kamın
mingarım bangı ia mikımam.

5 Gumazir kuraba na ekiaruzı, ki dughiar
kurabar ikia,
egha dughiar kurar kabar atiatir pu-
vati.

6 Gumazir bizir avırıba itir kaba,
me uan bizıbagh nighnıgha uari uan
ziaba fa migırıgıabagh ami.
Ezi ki men atiatir puvati.

7 E fo, gumazitam uabi uan mikarzim
givezeghan kogham.

Egh a uabi uan ikirimirim givesı
dagıatam God danıngan kogham.
Bar puvati.

8-9 Guızbangıra, gumazimın ikirimirim
givezamin ivezim, a bar pın ko.
Gumazim angamıra ikisi dagıaba God
danıghtı,

God aneteghti an angamıra
dughiar ruarımın ikeghan
kogham.

Bar puvatıgham.

10 E fofozir gumazamizıbar garıma, me
uaghan ariaghiri.

Ezi gumazamizir kuraba ko gu-
mazamizir onganıba, me uaghan
ariaghiri.

Gumazamizir kaba bar uan dagıaba ko
bizir aghuıba ateghti,
gumazamizir ıgharazıba da inıam.

11 Gumazamizir kaba faragha uari nguaz-
ıba iti.

Datırıghın matmatiaba men nguıbar
me zurara ikıamıbar mın ikıam.

12 Gumazimın zıar ekıam, an ovengamin
tuavım apırıghan kogham.

Puvati. E bar asızıbar mırarama
arımıghıram.

13 Arazir kamnang, a gumazamizir uarıra
uarıgh nighnıgha bizir avırıba itıba
batıvam.

Gumazamizir kamaghın amıba me
nighnizir aghuıba puvati,

me bizir isir kaba bagh bar akuegh,
 uaghan kamaghiram ovengam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

14 God me amisevegha ghaze, me sipsipbar
 min arighiri,
 Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin
 mangam.

Eghti ovevem me geghuv men
 garir gumazimin min ikiam.

Me uan dipenir aghuiba ateghti, men
 mikarziba bar kurighireghti, me
 Gumamazizir Oveaghuezibar
 Nguibamin ikiam.

Eghti amimzaraghan, gumamazizir
 aghuiba gumamazizir kabagh ativagh
 men ganam.

15 Eghti God nan akuragh ua nan
 ikirimirim givezeghti,
 Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin
 gavgavim ua nan suighan kogham.
 A ua bagh ua na iniam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

16 Gumazitam dagiar aviriba inigh egh
 dipenir ekiatamin ingarigh ua bagh
 bizir bar aghuiba a darighti,
 ni bizir kam ginighnigh osiman marki.

17 Ni fogha gifa, a gin aremegh bizir
 katam sara mangighan kogham.

An bizir aghuir kaba, a ko Gumaza-
 mizir Oveaghuezibar Nguibamin
 mangighan kogham.

18 An angamira itir dughiam, a bizir kabar
 gara da bagha bar akonge.

Egha bizir aviriba iniasa bar pamten
 ingarima,
 gumaziba a migia ghaze,
 "A gumazir bar aghuim."

19 An aremegh uan inazir afeziaba ko,
 nguibar uam aruer angazangarimin
 garir puvatizimin ikiam.

20 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin
 tuavim apirighan kogham.

Puvati. E bar asizibar mirarama
 arighiram.

50

God gumamazibar araziba tuisisi

Asap onger akar kam osiri.

1 Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ikiavira
 Itir God.

An aruem anadi naghin ikegha ghua
 aruem uaghiri naghin itir gumaza-
 miziba bar men dei.

2 God Saionin nguibamin ikia uan
 Dipenimin iti.

Nguibar kam a bar deragha ganganir
 aghuim gami,

Godin angazangarim Saionin otiva a gisir-
 agha

nguazir kam bar an ghu.

3 En God a izi, egha a nimira izir puvati.
 Avir ekiam bizir aviribar isia an
 faragha izima,
 amozim ko aminir ekiam a sara
 izi.

4 An overiam ko nguazimin diazi,
 aning izi uaghan iki ganti,
 a guizin arazimin gin mangi
 uan gumamazizibar araziba
 tuisigham.

5 God ghaze,

"Ia nan gumamaziziba, ia na bagh izi.

Ia na ko Akar Dikirizir Gavgavim
 gamigha gavgavim a daningasa,
 asizibav sogha ofa gami."

6 Overiam uabi ghaze, Godin Araziba bar
 moghira dera.

Guizbangira, a uabi guizin arazimin
 gin ghua

gumamazizibar araziba tuisisi.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

7 God ghaze,

"Nan gumamaziziba, ia oraghti ki
 mikimam.

Ia Israelia, ki kotin aven tugh ia gasir
 akamin gun mikimam.

Ki uabira God, ki guizbangira ian
 God.

8 Ki ofan ia amiba bagha ian atarir puvati.

- Ki ian garima,
ia zurara nan damazimin ofa
bagha amua avimin da tue da
bar isia mighiri.
- 9 Ki ian divazibar aven ian bulmakaun
apuriba ko memen apuriba inian
aghua.
- 10 Guizbangira, ruarimin itir asizir atiaba
bar nana.
Mighsiaba bar dar itir bulmakauba,
da bar vaghvagha nan asizibara.
- 11 Kuarazir mighsiabar itiba, ki vaghvagha
dagh fo.
Asiziba ko apizir tuzibar aven aruiba,
da bar nana.
- 12 Mitiriam nan aghiti, ki dagheba bagh ian
azaraghan kogham.
Guizbangira, nguazim ko bizir an
itiba, da bar nan biziba.
- 13 Ki ti bulmakaun tuziba api, o?
Ki ti memen ghuzim api?
Bar puvati.
- 14 “Kamaghin deragham, ia bar God
minabagh.
Kamaghin garir ofa ia a damu.
Ki Godin Bar Pin Itim, bizir aghuir ia na
daningasa mikemegha givaziba,
ia da isi na daning.
- 15 Osimtizim ia bativamin dughiamin,
ia nan dimti ki ian akuragham.
Eghti ia nan ziam fam.”
- 16 God kamaghin gumamazir arazir
kurabagh amibav gia ghaze,
“Ia tizim bagha nan arazir ki ifongeziba
pura dar bori?
Ian arazir kam tong ian akurazir pu-
vati.
Egha tizim baghavira nan Akar
Dikirizir Gavgavim purama a
migei?”
- 17 Ki ia akir ia mikiman ia aghuagha,
nan akaba girakirangin ada arisi.
- 18 Ia okimakiar gumazibar gara me ko na-
makabagh ami.
Egha ia poroghamiba uari bakia uari
ko akuir gumamaziziba koma arui.

- 19 “Ia zurara akar kurabav gia,
ian mizeba ifavarim ataghirazir pu-
vati.
- 20 Ia uan aveghbuaba girakirangin me
migia,
me isa kotiabagh arisi.
- 21 Ia bizir kabagh amima, ki akam akarigha
bizitam migeir puvati.
Ia ghaze, ki ti ia ko e magh ghue?
Bar puvati.
Ki datirighin ia isi kot datigh azenara
ian guabar ian atariva akam ia
gasam.
- 22 “Ia deraghviram oragh!
Ia gumamazir akirim ragha na
gasaraziba.
Ia kamaghin damuti, ki ia gasighasighti,
gumazitam ian akuragh ua ia inighan
kogham.
- 23 Gumazim a na minabi, mati a na bagha
ofa gamua nan ziam fe.
Gumamazir nan akamin gin zuiba,
ki men akuragh ua me iniam.”

51

Gumazim uan arazir kuraba gin aman- gasa God ko migei

- Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha an osiri.
Devit Batseba ko arazir kuram gamizi,
Godin akam inigha izir gumazim Natan,
iza akam a gasara. Ezi Devit uan arazir
kuram ginighnigha ighiar kam osiri.
- 1 O God, ni uan apangkuvir arazimin gin
mangi,
egh nan apangkufigh.
Ni apangkuvir ekiar kam nan iki,
egh nan arazir kuraba batokegh.
- 2 Gumamaziziba rua ua zue moghin,
ni na rueghti nan arazir kuraba
mangighti
ki zueka.
- 3 Ki fo, ki arazir kuram gamigha gifa.
Egha arazir kurar ki amizir kam,
ki a ginighnighavira iti.

- 4 Ki bar nırara, nın damazimın arazir kuram gami.
Ni uan arazir aghuimın gın ghua na isa kot gatıgha,
nan arazir kuraba bagha ivezir kuram na ganıngi.
- 5 Ki uan amebamın navir averiamın aven ikiavıra itima,
arazir kuraba nan iti.
Arazir kurar kaba nan mıkarzimın ikiavıra itima
nan amebam na bate.
- 6 Ki fo, ni kamaghın ifonge, ki uan nıghnızimın aven nın guızın akamın gın mangam.
Kamaghın, ni uan nıghnızir aghuim isi nan navir averiam datıgh.
- 7 Ni hisopin ter aguar muziaritam inigh a isi dipam darugh,
egh nan mıkarzimın a kavamadaghti, ki nın damazimın zueka.
Egh na rueghti ki bar zuegh nır ghurghurimın mın bar ghurghurika.
- 8 Bar guızbangıra, ni bar na dikabıragha egha nan arazir kuraba ikaragha gifa.
Datırighın nan navir averiam deraghti ki bar akuegham.
- 9 Ni nan arazir kuraba ua dar ganan marki.
Ni da batuegh ua adagh nıghnıghan marki.
- 10 O God, ni nan navir averiam damıghti a zuegh ua igiamın otogh.
Eghti nın ifongiar aghuim nan aven iziti ki nırara ganam.
- 11 Nın Duam nan aven iti,
ezi ni uabın boroghın na batuegh, na da uan duam inian marki.
- 12 Ni faraghavıra ua na inizi ki ni bagha bar akonge.
Ni datırighın bar akongezir arazir kam na danıngıgh.
Ki nın akabar gın mangamin ifongiar kam, ni ua na danıngıgh.
- 13 Eghti ki gumazir arazir kurabagh amiba nın akamın me mıkımam,
eghti me ni bagh izam.
- 14 O God, ni nan Akurvazir Gumazim, kamaghın ni nan akuraghti, ki uan arazir kurar kam bagh ovengan kogham.

Kamaghın amizi, ni nan akurazir bizir kam bagh,
ki pamten ighiabar amuam.
- 15 O Ekiam, ni nan akuraghti, ki deragh eghaghanıbagh fogh nın ziam fam.
- 16 Ki fo, ni kamaghın aghua, ki asızim inigh izi ni bagh an ofa damuam.
Ki ofa damusi asızim mısuegh a tuaghti, a bar isi mıghıran ni aghua.
- 17 O God, ni kamaghın ifonge, ki ofan mın bar uabi abıragh bar nın apengan ikiam.
Gumazamizir uari abıra navıbagh izıba,
ni akırım ragha me gasir puvati.
- 18 O God, ni uan ifongiamın gın mangı Saionın gumazamizıbar akuragh,
egh Jerusalemın nguıbamın dıvazıba uam adar ingarıghti da tuıfıgh.
- 19 Dughıar kamın me ofan aghuir nın damazimın derazıba ko, asızim tuaghti a bar isi mıghırıghamin ofa,
me da isi ni danıngam.
Me uan bulmakaun apurıba inigh nın ofa gamır dakozimın izi ni bagh dar ofa damuam.

51:4: 2 Samuel 12:13; Luk 15:21; Rom 3:4 **51:5:** Jop 15:14; Efesus 2:3 **51:6:** Onger Akaba 15:2; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5 **51:7:** Diboboniba 19:18; Aisaia 1:18; Hibru 9:19 **51:8:** Onger Akaba 35:10; Aisaia 35:10; Joel 1:16 **51:9:** Jeremaia 16:17 **51:10:** Onger Akaba 78:37; Matyu 5:8; Aposel 15:9; Efesus 2:10 **51:11:** 2 Atrivıba 13:23; Aisaia 63:10-11; Jeremaia 7:15 **51:12:** Onger Akaba 13:5 **51:13:** Onger Akaba 22:27; Aposel 9:21-22 **51:14:** 2 Samuel 12:9; Onger Akaba 35:28; 71:15 **51:15:** Ua Me Ini 4:15; Onger Akaba 9:14 **51:16:** Onger Akaba 40:6 **51:17:** Onger Akaba 34:18

52

Gumazir arazir kurabagh ifongezim, a gumazir onganim

Devit ighiar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

Idomian gumazim Doek, Solin dipenimin ghugha ghaze, Devit Ahimelekin dipenimin ghu. Dughiar kamın Devit ighiar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ O gumazir ekiam, ni manmaghsua uabi fa, arazir kurar ni Godin gumazamizibagh amiziba bagha bar akonge?

Godin apangkuvim men ikia mamaghira iti.

² Nin mizem resan min bar ghumigha ifavaribagh ami da otifi.

Dughiabar zurara ni gumazamizibagh asighasighasa migei.

³ Ni arazir aghuim bar an aghuagha arazir kuram baghavira ifonge.

Ni guizin akam gifongezir puvatigha, ifarasa bar ifonge.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

⁴ Ni ifarir gumazim!

Ni uan akamin gumazamizibagh asighasighasa bar ifonge.

⁵ Ni orakigh, God bar ni gasighasighti ni ikuvigh kamaghira ikiam.

A nin dipenimin nin suiragh ni batuegh bar ni agivaghti, ni ua nguazir kamın ikian kogham.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

⁶ Godin gumazamiziba kamaghın nin ganigh atiatingam.

Me nin ingariva aki kamaghın mikimam,

⁷ “Ia gumazir kamın gan! Gumazir kam God a geghuv egh deragh an ganan an aghua.

A uan dagiaba ko bizir aviribagh nighnigha ghaze, an arazir kuraba an akuraghti a deragh ikiam.”

⁸ Ezi ki, olivin tememin min Godin Dipenimin aven tughav ikia deravirama aghui.

Ki nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iki mamaghira ikiam.

⁹ O God, ni nan akurazi ki zurara ni minabivira ikiam.

Ki gumazamizibar damazibar nin ziam fi kamagh mikim suam,

“God arazir bar aghuimin na gami.”

53

Gumazamizibar arazir kuraba (Onger Akaba 14)

Devit onger akar kam osiri.

Kar onger akar kabar faragha zuir gumazimin onger akam.

A gumazamizibav kemezi me Mahalatın tiarimin ighiar kam bange.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ Gumazamizir onganiba uan navir avirabar aven nighnigha ghaze, “God itir puvati.”

Gumazamizir kaba me bar gumazamizir kurabara.

Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.

² God uan Nguibamin pin ikia nguazimin itir gumazamizibar gari,

men tav ti nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri, ti puvati.

³ Me bar tuavir aghuim ataki.

Me bar moghira ikuvigha magh gari.

Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu. Bar puvati.

⁴ God kamaghın migia ghaze,

“Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.

Me bret apava anegevi moghin, me
nan gumazamiziba a gefi.

Egha me tong na ko migeir pu-
vati.”

⁵ Gumazamizir kamaghin amiba atiatir
bar dafam me bativam.

Fomira atiatir kamaghin garitam me
batozir puvati.

Guizbangira, God bar uan gumazamizibar
apanibar aghua.

Me ariaghirezi, a men aghariba tin-
tinibar da kavkinizi, da irezi, me bar
aghumsiki.

Kamaghin, a bar me gafiragha
gifa.

⁶ Ki kamaghin ifonge, Israelian akur-
vaghamin gumazitam Saionin
nguibamin ikegh azenan izi.

God uan gumazamizibar akuraghti
me deravira ikiti, Jekopin ovaviba
bar akuegham.

Guizbangira, Israelian naviba de-
ragham.

54

God nan Akurvazir Gumazim

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar
an onger akam. Gumazir kam, gumazir
gitabav sozibav kemezi me ighiam gami.

Sifia ghua Sol migia ghaze, Devit men
tongin modoghav iti. Ezi Devit dughiar
kamin ighiar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.

¹ O God, ni uan ziar gavgavimin nan
akuragh gumazir kurabar dafaribar
ua na inigh.

Ni uan gavgavir bar ekiamin nan
akuraghti, ki firighirika.

² O God, ki ni ko migei, ni na baragh.

Ni kuarim atigh nan migirigiaba
baragh.

³ Nguibar igharazibar gumaziba na
misoghasa izegha gifa.

Gumazir igharaz darazigh asighasiziba,
me na misueghti ki aremeghasa.

Gumazir kaba kamaghin nighnisi,
God a pura bizim.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁴ Bar guizbangira, God uabira nan akur-
vasi.

Ekiam nan akurvazima, ki deravira
ikia, angamira ikiavira iti.

⁵ Nan apaniba, God mar mizazim me gasi.

Egh arazir kurar me na gamiba,
a maghira da otevkigh da isi me
gasegh.

Ni mikemezi moghira deragha bizibagh
amua, uan nighnizim gighavkirir
puvati.

Egh kamaghira, ni bar nan apaniba
agivagham.

⁶ O Ikiavira Itir God, ni bar derazi ki ni
minaba.

Ki uan ifongiamin ni bagh ofa
damuasa bar ifonge.

⁷ Ni nan akurazima, osimtizer na bativiba,
tam na abirazir puvati.

Ki nin gari, ni nan apanibagh bar
me gasighasiki.

55

Gumazim God an akurvaghasa, an a ko migei

Devit ighiar kam osiri.

Kar onger akabar faragha zuir gumazimin
onger akam.

A gumazir gitabav sozibav kemezi me
ighiam bange.

Me onger akar kam kamaghin a dibori,
Maskil.

¹ O God, ki ni ko migei ni na baragh.

Ni uan kuarim dukuaghan marki.

² Ki ni ko migeir migirigiaba, ni deragh da
baregh,

egh uamategh da ikaragh.

Osimtizer kam bar na gasighasighasava
ami.

³ Nan apaniba na gasighasighasa pamtem
migei.

Gumazir kurar kaba na abiri, ezi nan
navir averiam derazir puvati.

Me osimtizir aviriba na garigha puvira nan atara,
bar nan apanim gami.

⁴ Bizir kam na gami, nan navim bar na baseme.
Ezi ki bar atiatigha aremeghasava ami.

⁵ Atiatim bar puvira nan anadima ki agoa nizima,
atiatim bar na avara.

⁶ Ezi ki ghaze,
“Ki kuarazir bunbamin min aviziba ikiti deragham.
Ki danganitamın mangi iki avughsisı, mighegh an mangam.

⁷ Ki mighegh saghon mangi,
gumazamiziba puvatizir danganimın avughsi ikiam.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

⁸ Ki zuamira mighegh mangi ua bagh danganitamın apigh,
egh uabi modogh aminir ekiam ko amozim gitagham.”

⁹ O Ekiam, ki gari, gumazamiziba nguibar ekiamın aven midoroziba fora dagh ami da otifi.
Kamaghın ni nan apanir kabar mizebar amighti,
da osemeghti me deragh bizibav kiman kogham.

¹⁰ Arueba ko dimagaribar me nguibar ekiamın divazir gavgavibagh isin arui.
Nguibar ekiamın gumazamiziba arazir kurar aviribagh amua osimtizibagh ami.

¹¹ Nguibar ekiar kamın aven an danganiba bar,
gumazamiziba tintinibar uari gasighasighasava amua, arazir igharazibagh ami da otifi.

Tuavir miriaba ko biziba amaga dagh ivezir danganiba bar,
gumaziba gumazir igharazibav gia me abira,
ifara pura men biziba isi.

¹² Nan apanitam akar kuram na mikemeghti,
ki pura uabi abiragh purama an akamin osimtizim ateram.
Gumazir ki fozitam akatam na gasi na mikimti
ki uabi isiva an modogham.

¹³ Ezi nirara, ni bar nan namakamra.
Nirara, ni nan roroamra, egha bar nan boroghira iti.
Egha nirara ni arazir kurar kabar na gami.

¹⁴ Ga fomira uaning ko aruava bizibar uaning migia,
gumazamizir igharaziba ko Godın Dipenimın zui.

¹⁵ Arazir kuram bar nan apanibar naviba ko dipenibagh izifa.
Kamaghın amizi, me zuamirama arimighireghasa ki ifonge.

Me angamira itir dughiamın,
me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi.

¹⁶ God nan akuraghasa ki an dei.
Eghti Ikiavira Itir God, nan akuragh ua na iniam.

¹⁷ Mizaraziba ko aruer ariziba ko dimagaribar,
ki uan osimtiziba bagh a ko mikimiva arangti
a na baragham.

¹⁸ Gumazir aviriba na ko misosi,
ezi ki osimtizir ekiatam uan mikarzimın a inizir puvati.
God bar deraghavira nan gara uamategha na inigha izi.

¹⁹ Bar fomira, God atrivimın iti, egha datirighın atrivimın ikiavira iti.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

Gumazir Godın atiatir puvatiziba, me uan arazir kurabagh ighan aghua.
Kamaghın amizi, God uabi nan azangsızim baregh, egh midorozimın apaniba abiragham.

- 20 Nan namakam, a uan namakabara misosi.
Egha me ko fomirama amizir akar dikirizim abiki.
- 21 A uan akamin, akar isingtizibar na migei, egha nan apanim gamuavira iti.
A uan akamin na ko navir amirizimin ikiasa migei.
Ezi mizer otevir a migeiba, da mati midorozir sabar ghumtizimin min na aghori.
- 22 Osimtizir ni aterir kaba bar, ni da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh, eghti an ada ater gavgavim ni daningam.
Gumazir Godin damazimin deraziba, a me ateghti bizitam me gasighasighan kogham.
- 23 O God, gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba ko, gumazir ifariba, me uan igiabara ikivira ikiti, ni me batueghti me mozir bar konimin magirigh bar ovengegh.
Eghti ki uabi nighnizir gavgavim nin iki mamaghira ikiam.

56

Gumazir nighnizir gavgavim itim God ko migei

Filistiaba Getin nguibamin Devitin suirazi, Devit ighiar kam osiri.
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

Gumazir onger akabar faragha zuim, a gumazamizibav gei me tiarir kam in gin ghua ighiam bange, "Kuarazim temer saghon itim gaperaghav iti."

- 1 O God, ni nan apangkufigh.
Gumaziba zurara na misogha nan agintisi.
Me dughiabar zurara arazir kurabar na gami.
- 2 Nan apanir kaba kamaghin ami, me mizaraghara na ko misogh mangi guaratighin givaghham.
Gumazir bar aviriba uari fa nan apanim gami.

- 3 O God, ki atiatir dughiabar, ki nighnizir gavgavim nin ikivira ikiam.
- 4 Ki Godin akam fa, egha nighnizir gavgavim Godin ikia atiatir puvati.
Gumazir kinitam, arazir manatamin na damuam? Puvati.
- 5 Dughiaba bar, bizir ki amiba nan apaniba dagh asighasisi.
Egha zurara na gasighasighasa tuaviba buri.
- 6 Me na misueghti ki aremeghasa uari akuva, nan tuaviba isa mogav ikia, nan daroribar nan akuvamadi.
- 7 O God, ni men arazir kurar me amir kaba bagh arazitam men akagh.
Ni uan aningagharim akagh egh gumazir kaba bar me agifagh.
- 8 Ni na gifo, ki osimtiziba aterava ara iti.
Ni nan temerir irir kaba, ni bar ada mengegha uan akinafarimin ada osiri.
- 9 O God, ki kamaghin fo, ni na baghavira iti.
Egh ki nin dimamin dughiamin, ni nan apanibar amighti me aregham.
- 10 Ki Godin akam ginighnigha a fe.
Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin migirigiaba pirafam.
- 11 Ki nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin, ki bizitamin atiatir puvati.
Gumazir kinitam arazir manatamin na damuam? Puvati.
- 12-13 O God, bizir ki fomira damuasa ni ko akam akirizim, ki a damuam.
Ni nan akurazi ki ovengezir puvati.
Ni nan akurazi ki asaghpora irizir puvati.
Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara ni ko daru, nin angazangarimin aven daru mangivira iki ovegham.
Egh bizir ni amizir kaba bagh ni minabiva ofa isi ni daningam.

55:21: Onger Akaba 12:2; 28:3; 59:7; Aghuzir Akaba 5:3-4 21:13-15 56:3: 1 Samuel 30:6; 2 Eghaghaniba 20:3 Onger Akaba 56:4; Rom 8:31 56:11: Onger Akaba 56:4

55:22: Onger Akaba 37:5; 1 Pita 5:7 56:1: 1 Samuel 56:4: Onger Akaba 118:6; Aisaia 31:3; Hibru 13:6 56:9:

57

Gumazim akurvazim bagha Godin azangsi

Devit Solin aravghugha dagiar torir mamın ikia ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamın gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.”

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

¹ O God, ni nan apangkuvigh nan akuragh.

Ki nin boroghira ikia bar deragha iti,
mati tuarir nguziba uan amebamın avizibar apengan modoghav ikia deraghavira iti.

Ki kamaghira deravira iki mangiti,
bizir na gasighasighamin kaba mangi givagham.

² Godin Bar Pin Itim, a God,
ki uabın akurvaghasa an dei.

Bizir ki oteveziba,
a bar ada isa na ganidi.

³ God uan Nguibamın iti, ezi ki a ko migeir migirigiaba,
a da baregh nan akuragh ua na iniam.

A gumazir na gasighasighamba abınigh egh ua na iniam.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

God bar nan apangkuvigha mikemezi moghira,

a zurara uan akamın gin ghua bizibagh ami.

⁴ Nan apaniba bar na okarizi ki men torimın akui.

Me laionbar mın gumazibar amasa men atariba baribar mın bar ghumi.

Ezi men mizeba sabar ghumtizir pumuning itimın mın bar ghumi.

⁵ O God, ni overiamın uan gavgavim akaghti,

nguazimın gumazamiziba ganigh fogh suam,

nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti.

⁶ Nan apaniba nan suighasa na bagha ivem agura.

Mati gumazim asizir atiamın suighasa azuazim agura.

Ki magiramın mozim, me tuavir ki zuimın an okorezi osimtizir ekiam nan iti.

Ezi puvati, me atamakuigha uari torir kam giraghue.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁷ O God, ki uan navir averiamın nighnizir gavgavimra nin ikia,

egha nighnizir igharaziba ua nan puvati.

Ki gitabav sogh
nin ziam famin ighiabar amuasa.

⁸ Ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogham.

Eghti dar ararer aghuim otivti aruem bigh anangam.

⁹ O Ekiam, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ni minamam.

Gumazamiziba bar moghira oraghti,
ki nin ziam fi ighiam bangam.

¹⁰ Ki fo, ni en apangkuvir arazim, a bar ekefe,

egha overiamın ababanımın tu.

Ni zurara amir arazir aghuir kaba e da meng mangiti,

da mangi overiamın ghuariabar suiragham.

¹¹ O God, ni overiamın uan gavgavim akaghi.

Eghti nguazimın gumazamiziba ganigh fogh suam,

nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti.

57:1: 1 Samuel 22:1; 24:3; Onger Akaba 56:1; 63:7
Aghuzir Akaba 30:14

57:7: Onger Akaba 108:1

57:2: Onger Akaba 38:8

57:4: Onger Akaba 55:21; 64:3;

57:10: Onger Akaba 36:5; 103:11; 108:4

58

God gumazir kurabagh asighasighasa

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kimti, me tiarir kamın gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.”

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

¹ Ia gumazir dapaniba, ia kotiabar deragha biziba baragha dav gei, o?

Ia gumamazizibar migirigiaba deragha da baragha da tuisisi, o puvati? Ti puvati.

² Ian nighniziba arazir kurabara damuasa dikafi.

Ia nguazimin gumamazizibagh asighasighasaviram ami.

³ Gumazir arazir kurabagh amiba, me mangamin tuavim ataki.

Men amebaba me batezir dughiamin ikegha iza datirikin, me ifaravira iti.

⁴ Men migirigiaba mati, kuruzimin aven itir imezir kuram dagh izifa.

Egha me kuruzimin min, uan kuarir toribav konegha biziba barazir puvati.

⁵ Kuruziba oraghti, gumazim marvim giviti, kuruzir kaba dikavigh ighiam.

Gumazir kurar kaba, me kuruzir mariviba barazir puvatizibar min ami.

Marvibagh ivir fofozir gumazim marvim giviti,

kuruzim oreghan kogham.

⁶ O God, ni arazir kurabagh amir gumazir kabagh asighasikigh.

Ikiavira Itir God, me laionin misozibar min ikia puvira misosi.

Ni men ataribav sogh, bar da apirarigh da asigh.

⁷ Ni me damighti, me dipam nguazimin aven uaghiri moghin mangi pura puvatigh.

Ni me dikabinti, me gumazim grazim dikabiri a uaghira midii moghin me misingigh.

⁸ Ni me damuti, me demdembar min arimighiregh puvatigh.

Ni me damighti, me borim amebamin navir averiamrama aremezi moghin iki.

Egh amebam gin a bateghti an aruemin ganighan kogham.

⁹ Gumazim temer muziarim voroghirama anetuzi moghin, God bar zuamira me gasighasigham.

Me angamira ikiavira itima, God men aningaghegha bar moghira me agifa.

¹⁰ God, gumamazizir arazir kurabagh amibagh asighasigham.

Eghti gumamazizir aghuiba arazir kamın ganigh bar akuegh, gumazir kurabar ghuzibar uan dagariba ruam.

¹¹ Gumazir igharaziba uaghan ganigh fogh suam,

“Bar guizbangira, gumazir aghuiba me ivezir aghuim isi.

Bar guizbangira, God ikia kotin aven nguazimin itir gumamazizibar araziba tuisisi.”

59

Gumazim apaniba a gasighasighan koghasa, God ko migei

Devit ighiar kam osiri. Atrivim Sol, Devit misueghti an aremeghasa, gumazir maba amangizi me an dipenimin zui. Ezi dughiar kamın, Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kimti, me tiarir kamın gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.”

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

¹ O nan God, ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.

Egh deragh nan ganti, me na gasighasighan kogham.

² Ni gumazir arazir kurabagh amibar dafarimin ua na inigh.

Ni gumazir na gasighasigh na misueghti ki aremeghamibar dafaribar ua na inigh.

- ³ Ni gan, gumazir kurar misoziba na misueghti ki aremeghasa, uari akuvagha zuamira ghua uan danganibar mueghav ikia na bagha gari.
O Ikiavira Itir God, ki arazir kuratam gamizir puvati.
- ⁴ Guizbangira, ki osimtiziba puvati.
Ezi me na misoghasa ivemara ghua uan danganibar ikia, na bagha gara iti.
Ni uan danganim ategh dikavigh izi nan gan nan akuragh.
- ⁵ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God.
Ni dikavigh zuamira izi ivezir kuram isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aning.
Gumazir uan namakaba isa apanibar dafaribagh ariziba, ni men apangkuvan marki, ni bar me gasighasikigh.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁶ Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha, afiabar min aroava nguibamin azenan arui.
- ⁷ Ni men akar otuariba baragh, men migirigibaba mati midorozir sabamin min bar ghumi.
Me ghaze, "Tina e baregham."
- ⁸ O Ikiavira Itir God, ni dibovir akabar gumazir kurar kabav kimiva, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men ingarvaki.
- ⁹ O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari.
Nirara ni nan danganir mogomem.
Kamaghin, Ki ni baghavira gara iti.
- ¹⁰ Nan God apangkuvim nan iti, a izi nan akuragh.
A nan apaniba abinamin dughiam, a nan amamangatighi, ki iki men ganti, a me gasighasigham.
- ¹¹ O God, ni me misueghti me arimighiran marki.
Ki kamaghin aghua, nan gumazamiziba bizir ni amir kam bakinighnigham.
Ni uan gavgavimin me abinigh egh pura tintinibar me aghamsikigh.
Ekiam, ni en oramin min itima, e nin aven modi.
- ¹² Me zurara arazir kurabar amusi mikim uari fiti,
ni azuazim asizimin suirazi moghin men suiragh.
Me nin ziam akar kurabar a migia egha zurara ifari.
- ¹³ Kamaghin amizi, ni uan aningagharim men akagh me misueghti me arimighiregh.
Ni men tav ateghti a ikian marki, ni bar me kuavaremegh.
Ni kamaghin damighti, nguazimin gumazamiziba bar fogham, ni Jekopin ovavibar God.
Ni uaghan nguazimin gumazamiziba bar men atrivim.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ¹⁴ Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha, afiabar min aroava nguibamin azenan arui.
- ¹⁵ Me afiabar min, damisi dagheba buri daru, egh damegh izivaghan kogh, me puvira dapuriva arangam.
- ¹⁶ Osimtizir bar aviriba faragha na bativizi, ni nan divazimin min iti.
Ki nin aven modogha itima ni bar deragha nan gari.
Kamaghin, ki mizarazibar vaghvagh nin gavgavim ko apangkuvir arazim ginighnigh, ighiabar amu nin ziar ekiam fam.
- ¹⁷ O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari.
Nirara ni nan danganir mogomemin min ikia, egha bar nan apangkufi.

Bizir kaba bagha,
ki ighiam bangi nin ziam fasa.

60

*Gumazim uabin akuragh uabi iniasa,
God ko migei*

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamın gin mangi ighiar kam bangam, “Akar Dikirizir Gavgavimın akımarir aghuim.”

Ighiar kam kamagh en sure gami. Bar fomira Devit Sirian gumaziba ko misosi, kar Mesopotemian nguazim ko Soban kantrin adarasi. Ezi Joap uamategha izegha Idomın kantrin ghua Danganir Zarir Amangsızir Avirim Itimın ikia, me misogha men 12,000pla gumazibav soghezi me ariaghire. Dughiar kam Devit ighiar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

¹ O God, ni akirim ragha e gasaragha uam en garir puvatizi,
en apaniba e misogha e abira.

Ni adarim en ikia kamaghın ami,
ni datirighın uamategh izi en akuragh.

² Ni Israelin nguazim gamizi mikimkizim a batozi a tongira bigha torir bar ekiam iti.
Ni a gamizi a bigha akuar pumuning iti.

Kamaghın, ni uam an akuamning inigh aning dukuaghti a ua gavgafigh.

³ E nin gumazamiziba, ni osimtizir aviriba e ganingi,
mati ni wainın onganım e ganıdima, e anepava ongani.

⁴ Ni nir avizitam fegh ghuavanaboghti,
nin atiatia nin apengan iti darazi an ganigh fogham.

Eghti men apaniba men agıntıghti,
me arı izi nin nir avizim batogh an apengan deragh ikiam.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

⁵ Ni bar ifongezir darazi bar deravira iki-asa,
ni uan agharir guvir gavgavimın en suiragh en akuragh.

Ni en azangsızim baragh!

⁶ God uan Dipenimra ikia ghaze,
“Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa.

Ki datirighın Sekemın nguibamın nguazim ko Sukotın danganir zarım abıgh, egh uan gumazamizibar anıngam.

⁷ Guizbangira, Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana.

Ezi Eframın nguazim a nan midorozir dapanir asuamın mın iti.

Ezi Judan nguazim mati nan atrivir fidizim.

⁸ Moapın kantri, a nan itarir dipar ki ruemın mın iti.

Idomın kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arızimın mın iti.

Ezi Filistiaba, ki midorozimın me abiragha bar akuegha pamten dei.”

⁹ O God, tinara na inigh gavgavim itir nguibar kamın aven mangam?
Tina nan faragh mangiti, ki Idomın kantrin ekiamın aven mangam?

¹⁰ O God, ni akirim ragha e gasaras ti?
Ni ti en midorozir gumazibar akuravaghan aghua?

¹¹ O God, gumazibar gavgavibar akuravazim a pura bizim.
Kamaghın amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham.

¹² E fo, Godın akurvazimra, e uan apanibav sogh me abınigham.

A uabi en apanibav sogh me agivaghham.

61

Gumazim deragh uabin ganasa God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kimti me ighiam bangam.

- 1 O God, ni kuarim atigh nan dimdiam baragh,
ki ni ko migeir migirigiaba ni deragh da baragh.
- 2 Ki uan nguibamin saghon iti, ezi nan navim bar oseme.
Ni nan akurvaghasa ki nin dei.
Ni na inigh mangi dagiar gavgavimin aven na modoghti,
nan apaniba na gasighasighan kogham.
- 3 Nirara ni nan divazir bar gavgavimin iti, ezi ki an modima,
nan apaniba na abinamin tuaviba puvati.
Nirara dipenir ruarir gavgavimin min bar deragha nan gara na geghufi.
- 4 Nan ifongiam kamakin, ki zurara nin dipenimin iki mamaghira iki mangi ovegham.
Ki, tuarir nguziba uan amebamin avizimin apengan ikia deragha iti moghin,
ki nin apengan bar deravira iki-asa.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 5 God, ki ni ko akam akirigha mikemezir biziba ni da baregha gifa.
Gumazamizir nin atiatia nin ziam feba, ni bizir aghuiba me ganidi.
Arazir kamra ni uaghan bizir aghuiba na ganidi.
- 6 Ni atrivim ateghti, an azenir aviribar angamira ikivira iki.
Ni aneteghti, a dughiar ruarimin nguazimin ikegh.
- 7 O God, ni aneteghti a nin damazimin dughiar ruarimin atrivimin iki.
Ni bar a gifongegha mikemezi moghira deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir puvati,
kamaghira ni bar deragh a geghuv an gan.

- 8 Ni kamaghin damuti, ki dughiabar zurara akar faragha ni ko dikirizibar gin mangi,
zurara ighiaba bangi nin ziar ekiam fam.

62

God uabira deragha en gara e geghufi

Devit igiar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha, onger akar kam osiri.

- 1 Godra, ki nighnizir gavgavim an ikia a baghavira mizua iti.

Anarira, a nan akurvazima ki angamira ikiavira iti.

- 2 Godra, a nan dagiamra, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi.

A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki akongan kogham.

- 3 Ia dughiaba manmaghin, na gasighasighasa na bagha izi?

Ia ghaze, ki divazir ghurimin min irigh bar dipirighiregh bar givaghham.

- 4 Ki ziar ekiam iti, eghti ia na abiragh nan ziar ekiar kam gasighasighasa.

Ia ifavarir arazim bar a gifonge.

- Ia uan akabar God deragh na damuasa ia a migei,

ezi ian navir averiaba ghaze,

“God a gasighasikigh.”

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- 5 Ki nighnizir gavgavim Godra ikia a baghavira iti.

Anarira deragha nan garima, ki angamira ikiavira iti.

- 6 Godra, a nan dagiam, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi.

A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki akongan kogham.

- 7 God uabira nan akurvagha ziar ekiam na ganidi.

A nan dagiamin min itima, ki an aven modi.

- 8 Nan adarasi, ia zurara nighnizir gav-
gavim Godin iki.
Egh osimtizir ia itiba ko nighnizir ia
itiba, ia bar da isi a daning.
E ia a bagh mangi an aven mon-
gegh deraghvira ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 9 Gumazir kiniba mati, aminim pura
akamin otiva zui.
Gumazir ziaba itiba, me uaghan pura
biziba.
E men osimtiziba tuisigh fogham, me
guizbangirama osemes ti.
Men osimtiziba akamin otivir aminim
ko magh ghue.
- 10 Ia midorozir arazim ko okimakar
arazim kamaghin aning ginighnighan
marki,
“Aning dera, aning e damighti e dagiar
aviriba ikiam.”
Ian dagiaba ko ian biziba bar avirasemeghti,
ia kamaghin mikiman marki,
“Bizir kaba darara en gavgaviba.”
- 11 Nan orarazim, God dughiar aviribar ka-
maghin migei,
“Ki God, ki gavgavir ekiam iti.
- 12 Ki zurara gumazamizibar apangkufi.
Ekiam, ni gumazamiziba amir in-
gangariba baghvira ivezim isi me
daningam.”

63

Gumazim God ko ikiasa a ko migei

Devit ghua Judan Distrighin aven itir gu-
mazamiziba puvatizir danganimin ikia,
ighiar kam osiri.

- 1 O God, ni nan God, ki nin ganasa
ni baghavira mizua iti.
Ki mati, dipaba puvatizir danganimin ikia
dipam bagha ariaghiri moghin,
nan duam ni ko ikiasa ifongezi,
ki bar uabi isa ni ganing.

- 2 Ki nin Dipenimin aven nin ganasa ifonge,

- ni uan gavgavim ko ziar ekiam nan
akaghasa ki ifonge.
- 3 Nguazir kamin ikirimirim a dera,
ezi nin apanguvir arazim a gafiragha
bar moghira dera.
Kamaghin, ki nin ziam fe.
- 4 Ki angamira ikivira iki,
ni minabiva nin ziam fivira ikiam.
Ki uan dafariba fegh ghuanabogh
ni ko mikimam.
- 5 Nan duam bar deraghavira ikia mati,
gumazim dagher aghuiba amegha bar
ikiri.
Kamaghin, ki bar akuegha nin
ziam fa ighiabagh ami.
- 6-7 Ni dughiabar zurara nan akurvasi.
Ezi ki dimagaribar uan misiam
girighav ikia nirara nighnisi.
Ki tuarir nguzim uan amebamin avizimin
apengan iti moghin,
ki bar nin boroghin ikia,
bar akuegha ighiabagh ami.
- 8 Nan duam ni ko poroghav iti,
ezi nin agharim deragha na avara.
- 9 Gumazir na misueghti ki aremeghasava
amiba,
me Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin mangam.
- 10 Me midorozim damu an aven oveghti,
afiar atiaba men mikarzipar amam.
- 11 Eghti Atrivim God bagh bar akuegham.
Gumazir Godin ziam dibora a koma
akam akiriziba, me an gin mangi bar
akuegham.
Gumazir ifariba, God men akabar
kumighti me mikiman kogham.

64

Gumazim God a geghuv deragh an ganasa, an a ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Kar gumazir onger akabar faragha zuimin
ighiam.

- 1 O God, gumazir kuraba na gasighasighasava
ami,

62:10: Aisaia 61:8; Esekiel 22:29; Luk 12:15; 1 Timoti 6:10
Matyu 16:27; Rom 2:6; 1 Korin 3:8; Akar Mogomem 2:23
63:6-7: Onger Akaba 42:8; 61:4; 119:55; 149:5

62:12: Jop 34:11; Onger Akaba 103:8; Jeremaia 17:10;
63:1: 1 Samuel 23:14; Onger Akaba 42:2; 84:2; 143:6
63:8: Aisaia 26:9 63:11: Godin Araziba 6:13; Aisaia 45:23

ezi ki osimtizir bar ekiamin aven iti.
Ni nan migirigiam barakigh,
eghti me na misueghti ki ovengan
kogham.

² Gumazir kuraba modogha uari akuvagha
na misogh na gasighasighasa ak-
abav sosi.
Kamaghin, ni deragh na geghuv na
modoghti me na gasighasighan
kogham.

³ Me migeir migirigiaba bar ghumigha
midorozir sabamin min nan
mikarzim aghori.

Men akar kuraba nan akuighav iti,
mati gumazim igharazitav
gasasava barir pim ana
akuighav iti.

⁴ Me atiatir puvatigha mongeghav ikia,
akaba gumazir aghuibagh asa me
migei.
Kamaghin me bar zuamirama asi.

⁵ Me gumaziba bagh azuazim aguaraghti a
men suighasa me uariv gei.
Me arazir kurar kam damuasa nimira
uarira uariv gia, gavgavim uari
ganiga ghaze,
“Tina e gifogham?”

⁶ Me arazir kurabar amuasa akam
misueggha givagha ghaze,
“E arazir kuram damuasa nighnizir
aghuir mam batogha gifa.

E damuasa amir bizir kam, gumazitam bar
a gifozir puvati.”
Guizbangira, e gumazibar nighniziba
ko navir averiabagh fozir puvati, da
bar modo.

⁷ Me kamaghin damuti God uan barimin
me gaseghti,
me zuamira duar ekiam inigham.

⁸ Me gumazir igharazibagh asighasighasa
migei,
kamaghin God meraram asighasigham.
Eghti gumaziba men gan beniba
aku
men ingariva akam.

⁹ Gumazamiziba bar Godin atiatingam.

64:5: Onger Akaba 10:11; 59:7; Aghuzir Akaba 1:11
Akaba 33:12; 36:8; 84:4

Egh God amizir bizir kam mikim zu-
rara a ginighnigham.

¹⁰ Gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
me Ikiavira Itir God bagh bar
akongegh a bagh mangi bizir kurar
kamin modogham.

Gumazamizir navir aghuiba itiba,
Ikiavira Itir Godin ziam fam.

65

*Godin gumazamiziba bar akueggha a
minabi*

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ O God, e Saionin nguibamin mangi nin
ziam fam.

Egh fomira ni ko akam akirizir bizir
kabar amighti,
da guizbangirama otivigham.

² Ni guizbangira en migirigiaba barasi.
Kamaghin, e gumazamiziba bar
moghira ni bagh mangam.

³ E uan arazir kuraba bagh ni bagh
mangam.

En arazir kurabar osimtiziba e
abirima e bar iraghue,
ezi nirara en arazir kuraba gin
amadi.

⁴ Gumazamizir ni uan Dipenimin ikiasa
miseveggha inigha ghueziba, me bar
akongegh.

Nin Dipenir kam, bizir bar aghuir
aviriba an iti.

Kamaghin, e nin Dipenimin gu-
mazamiziba uari akuvi naghin
iki,
navir amirizim ikiam.

⁵ O God, ni en akurvasi.

Ni en azangsiziba baragha ingangarir
bar ekiar aghuibagh ami.

Gumazamizir nguazir kamin saghuiamin
itiba, me nighnizir gavgavim nin iti.
Men marazi uaghan ongarir bar
ekiamin vongin saghon ikia,
nighnizir gavgavim nin iti.

⁶ Ni uan gavgavimin mighsiabagh amizi,
da otivigha uan danganibara iti.

64:10: Onger Akaba 32:11; 58:10; 68:3 **65:4:** Onger

- Nin gavgavir kam bar moghıram ekefe.
- ⁷ Ongarim dikavima, nırrama a mıgeıma, an aghumra irıghav ikia dipiraghirir puvati.
Ni gumazamizibar midorozibagh ami da gefi.
- ⁸ Gumazamiziba bizir kabar gara bar nin atiatingi.
Me aruem anaga uaghiri naghın bizir ni amir kabar gara,
ni bagha bar akongegha, pamten diava arai.
- ⁹ Ni nguazim damuti a deravıra ikiasa, ni amozim amadima a izi.
Ni nguazim gamima a deravıra itima, dagheba a gisin deraghavıram aghui.
- God, nin Fanem dipaba bar a gizivazi,
a ivemara ghua danganibar ghuaghira datir puvati.
Arazir kamın, dagher avırıba nguazir kamın otifi.
- ¹⁰ Ni amozir avırıba amadima, da azenıbagh izi,
ezi dipam nguazimın aven ghuaghiri.
Dıpam nguazim gami an amıraghirizi dagheba deraghavıram aghui.
- ¹¹ Ni danganir manamın iti, dagher aghuıba danganir kamın iki bar avırasemegham.
Ni bar en deragha daghebagh amıma, da otıva bar avıraseme.
- ¹² Danganir dadaba itıba, bulmakauba ko sipsıpa dagh izefi.
Azenir avırıba mıghsiabar ikıti, mıghsiaba bar akongegh.
- ¹³ Danganir dadaba itıba, sipsıpın bar avırıba itı.
Danganir zarir mıghsiabar tongın itıba, wıtıba bar dagh izıfa.
Bizir kaba bar moghıra gumazir God bagha bar akuegha an zıam febar mın damuam.

66

Me God minabıva an zıam fasa onger akabagh ami

- Gumazir mam, gumazir onger akabar faragha zuım gınıghnıgha ıghıar kam osiri.
- ¹ Ia nguazimın itir gumazamizıba bar,
God bagh pamtem dımıva bar akongegh an zıam fı.
- ² E ıghıaba bangı an zıar ekıamın gun mıkim,
an zıar ekıam fıti, a bar pın iki.
- ³ E Godın mıkim suam,
“Bizir ni amıba da bar dera.
Nin gavgavım bar moghıram ekefe,
ezi nin apanıba bar atıatıgha, nin damazımın uan tevıba apırı.”
- ⁴ Nguazımın gumazamizıba bar nin zıam fava,
ıghıabagh amua zıar ekıam ni ganıdi.
(Ighıam gamua an suıam atugha avughsegha ua ıghıam gamı.)
- ⁵ Ia izı God amızır bizıbar ganıgh.
A gumazamizıbar tongın bizır bar ekiabagh ami.
- ⁶ An ongarım gamızı a dakezi, nguazır mıdiarım otozi,
en ovavıba puram a gısın arua dipam abıgha ize.
Me ıza vongın otıvıgha, bizır an amızır kam bagha bar akonge.
- ⁷ A gavgavır bar ekıam ikia, atrıvımın ikia mamaghıra itı.
A kanrıbar gumazamizıba amır ıngarıba, a bar deragha dar gari.
Gumazır akaba batozıba uarı fan markı.
(Ighıam gamua an suıam atugha avughsegha ua ıghıam gamı.)
- ⁸ Ia bar moghıra izı, e uan Godın zıam fam.
E an zıam fıti gumazamizıba bar e baragham.
- ⁹ A bar deragha e geghuva en garıma e angamıra ikıavıra itıma,
arazır kuram e abırazır puvati.

65:9: Onger Akaba 46:4; 72:6; 104:13; 104:24; 147:8; 147:14 **66:1:** Onger Akaba 100:1 **66:4:** Onger Akaba 67:3; 96:1-2; 117:1 **66:5:** Onger Akaba 46:8 **66:6:** Ua Me Ini 14:21; Josua 3:14-17 **66:9:** Onger Akaba 121:3
66:10: Onger Akaba 17:3; Aısaıa 48:10; Sekaraıa 13:9; 1 Pıta 1:6-7

- 10 Gumazim avimîn silva tuagha an kuraba isa da makuri da bar zuezî moghin, e osimtiziba ateri, God en gara e tuisigh foghasa, e gavgavis o puvati. Egha tuavir kamîn an e gamizi, e zue.
- 11 Ni osimtizir ekiaba e gariki, mati ni e bagha azuaziba guizi e dar aven ghue.
- 12 Ni en apanibar amamangatizi, me e dikabiragha bar e righiriki. E mati avim ko dipam e avarazi, e aningîn tongin arui. Ezi ni datirighin e inigha danganir aghuimîn ize.
- 13-14 Osimtizim faragha na batozi, ki ni koma akam akira ghaze, ki asizir avimîn tue bar isia mighirizim isi, ofan min ni daningam. Ki datirighin akar dikirizir kamîn gin mangi, nin Dipenimîn mangi ofan kam damuam.
- 15 Ki asizir mikarziba sara itiba inigh izi, ofan min da isi ni daningiva, da tueghti da bar isi mighiram. Ki sipsipin apuriba tueghti, ofan kamîn mughuriar aghuim nin mangam. Ki bulmakaun apuriba ko memeba inigh izi ni bagh ofa damuam. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 16 Ia gumazamizir Godin atiatia an apengan itiba, ia izi nan akam baragh. God nan akurvaghasava amizir biziba, ki dar gun ia mikimam.
- 17 Ki faragha uabin akurvaghasa an dia, egha uaghan an ziam fasa onger akabagh ami.
- 18 Ki ti arazir kuram uan navir averiamîn a gifongezi, Ekiam nan azangsizim bareghan koghai.
- 19 Puvati. A na baregha gifa.

- A guizbangira, ki a ko migeir mighirigiaba ana da baregha gifa.
- 20 God nan azangsizim batoghezir puvati. Egha uan apangkuvir arazim na dam a inizir puvati. Kamaghin amizi, ki an ziam fam.

67

Me dagher igiaba inigha, da bagha God minabi

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami.

- 1 God, e kamaghin nin azai, ni deraghvira e damuva en apangkuv. Mati nin angazangarim e gisirazi moghin, ni ragh en gan en akurvagh. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 2 Eghti nguazimîn gumazamiziba ganigh nin arazibagh fogham. Me kamaghin fogham, ni gavgavir bar ekiam ikia men akurvasi.
- 3 O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni gifuegh nin ziam fi. Guizbangira, me nin ziar ekiam pirafam.
- 4 Ni guizbangira gumazamizibar araziba tuisigha, tuavir aghuim men akazi, me nin ifongiamîn girara zui. Kamaghin amizi, gumazamizibar naviba bar akueghiva, ighiaba bangi nin ziam fam. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 5 O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni gifuegh nin ziam fi. Guizbangira, me nin ziar ekiam pirafam.
- 6 God, ni en God, ni bar deragha e gami. Ezi dagher aghuir aviriba en nguazibar otifi.

⁷ Bar guizbangira, God deragha e gami.
Nguazimîn gumazamiziba bar an atiating an apengan iki.

68

God Israelian akurazi me bar akonge

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kabar faragha zuim,
gumazibav geima me Godin ziam fa ighiam bange.

¹ Gumazamizir Godin apanim gamiba,
a zuamira dikavigh izi tintinimîn me batuegham.

Gumazamizir Godin apanimîn itiba,
me a gitagh aregham.

² Aminim migharim givai a ghua puvatizi moghin,
God uan apaniba batuegham.

Kandel isia an dipam suaghiri moghin,
gumazamizir kuraba Godin damazimîn ikuvigham.

³ Gumazamizir aghuiba, Godin damazimîn naviba deragh bar akuegh iki mamaghira ikiam.

⁴ God ghuariabagh aperagha overiamin zui.

Ia an tuavim akir.

An ziam kara, Ikiavira Itir God.

E an damazimîn bar akuegh,
ighiaba bangi ziar ekiam a daningam.

⁵ God uan Nguibamîn ikia, borir amebogh-feziaba ariaghireziba deragha men gara,

paba ariaghirezir amiziba deragha men gari.

⁶ Gumazamizir uarira itiba, a men adarazi isa me ko me akufi.

Ezi me uari ko ikia deragha iti.

A kalabusin itir gumazamiziba inigha azenan izegha,
me gamizi me deragha iti.

Ezi gumazamizir akaba batoziba,
a me gamizi me nguazir dipaba puvatizibar iti.

⁷ O God, ni fomira uan gumazamiziba men faragha ghua,

me inigha iza gumazamiziba puvatizir danganim garui.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁸ Bar guizbangira, Israelian God, ni izegha gifa.

Ni izegha givazi, Sainain Mighsiam mikimkizim a gunabavira iti.

Mikimkizim otozi amozir dafam ariki.

⁹ O God, ni amozir dafam amadazi, a nguazir kurar kam giza a gamizi a ua dera.

¹⁰ Nin gumazamiziba nguazir kamîn nguibabar ingari.

Ni bar dera, egha ni dagheba isa onganarazibagh amir gumazamizibagh anidi.

¹¹ Ekiam uan akam isa amizir aviribagh aningizi,

me a inigha ghua an gun migei.

¹² Akar me kurir kam kamaghin migia ghaze,

“Atriviba uan midorozir gumaziba ko, me bar moghira aregha gifa.”

Ezi amizir nguibamîn itibara,
gumaziba misogha inizir biziba uarigh anidi.

¹³ Men marazi sipsipba ko ikia atiatigha pura aghumra iti.

Amizir kaba uaghan silva ko gol uarir kurkegha,

kuarazir ozamîn mîn ganganiba bar dera.

Ozamîn avizimning silvan mîn taghtasi, ezi an namnam golin mîn taghtasi.

¹⁴ Atrivir maba Salmonin Mighsiamin iti.

Ezi Godin Gavgaviba Bar Itim men agirazi, me tintinimîn are.

Egha aisin amozim gamizi, a mighsiar kam gizi.

¹⁵ O Basanin Mighsiar ekiam,

ni ruarir akirir aviriba iti.

¹⁶ Ni mighsiar ekiar ruarir akirir aviriba itim,

God ua baghavira mighsiar igharazim
ginabagh a gisin dapiasa.
Ezi ni manmaghsua, Godin mighsiar
igharazimin gara nin navim oseme?
Guizbangira, Ikiavira Itir God,
mighsiar kamın daperagh iki mam-
aghira ikiam.

17 Ekiam Sainain Mighsiam ategha iza uan
Dipenimin iti.
An midorozir gumazir bar aviriba,
karisin gavgavir bar aviribagh api-
agha a ko izi.

18 God mighsiar kamın ikiasa
bar pin ghuavanaga,
kalabuziar gumazir avirim inizi,
me a ko ghue.

Gumazir an akam batoziba, a men bizir
bar aghuiba, me dam a da ini.
Kamaghın amizi, O Ikiavira Itir Godin
Gavgavim, ni kagh ikiam.

19 E Ekiamın ziam fam.
A dughiabar vaghvagha en akurvagha
en osimtıziba ateri.
God uabi en Akurvazir Gumazim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

20 En God, a uabi God, an en akurvasi.
Ikiavira Itir God, an en Ekiam, an en
akurvazima, e ariaghiri puvatı.

21 Bar guizbangira, God uan apanibar da-
paniba abighırarıgham.
Gumazamizir kaba, me zurarama
arazir kurabagh ami.

22 Ekiam kamaghın miğia ghaze, “Ki
Basanın ian apaniba inıgh ua-
mategh izam.
Me ongarir konimın bar vın mar
ikiam, pura bizim,
ki ua me inıgh azenan izegham.

23 Ia uan apaniba bar me agıvagh, men
ghuzıba uan dagarıba ruegh.
Eghtı ian aflıba, men ghuzıbar ami
mangı uan ifongıaba agıvagham.”

24 O God, ni nan Atrivim.

Gumazamiziba bar nin gari ni
apanim ko misogha anebiragha, bar
akuegħa izi.

Me bar mogħira nin gari,
ni ghua uan Dipenimin aven ghu.

25 Gumaziba onger akam gamua faragħa
zui.
Ezi guivir igiaba tongira ikia tambar-
ınbav sosi.
Gumazir gitabav sozıba abuan iti.

26 Me kamaghın onge,
“E Godin gumazamiziba,
e uari akuvagħa gıfa, e Godin ziam
fam.
E Israelia, e Godin adarasi,
e Ikiavira Itir Godin ziam fam.”

27 Benjaminın ikızir muziarim men
faragħa zui.
Men girara, Judan anabamın gumazir
dapanıba uan adarazi ko zui.
Ezi men girara, Sebulun anabamın
gumazir dapanıba me zui.

28 O God, ni uan gavgavim en akagh.
Gavgavir ni faragħa en akazi kamra, ni
datırıghın en akagh.

29 Atrivıba bizir aghuıba inıgha iza, nin
Dıpenir Jerusalemın itimın
ni ganıdi.

30 Ni Asızir atiar dakarabar itir kamın atari
mogħın, ni Isipın atar.*
Ni bulmakaun apurıba uan nguzıba ko
men atari mogħın,
ni Kantrin Igharazıbar Gumaza-
mizıbar atar.
Ni men atar mangıti, me ni bagħ tevıba
apırıgh uan silvaba ni danıng.
Gumazir midorozıba forıba, ni bar
men agıntıghtı
me arı tintinıbar mangegħ.

31 Isipın atrivim uan ingangarir gumazıba
amadagħti,
me Jerusalemın mangı nin akam
baragħam.
Eghtı Itiopiaba ni ko mikımsı uan
dafarıba fam.

32 Ia Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba,

68:18: Efesus 4:8 68:19: Onger Akaba 55:22; 65:5; Aisaia 46:4 68:20: Onger Akaba 49:15; 56:13 * 68:30:
Gumazir maba ghaze, “Asızir atiar dakarabar itir kam,” kar kantri Isipın akar ısın zuim.

ia onger akabar amu
 egh Godin ziam fi.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

³³ Overiar kam fomira iti, ezi God a gaper-
 agha zui.

Ia orakigh. God bar pamtemin dei.

³⁴ Ia gumamaziziba bar, Godin ziar
 ekiamin gun mikim.

A Israelian atrivim.
 An gavgavir ekiam, e overiamin
 pin an ganam.

³⁵ Israelian God uan Dipenimin iti, ezi e an
 atiatingam.

A gavgavir ekiam isa uan gumamaziz-
 ibagh anidi.

E Godin ziam fam!

69

*Gumazim uabin akurvaghasa Godin
 azangsis*

Devit ighiar kam osiri.
 Gumazir onger akar kabar faragha zuim
 gumazibav gia ghaze,
 “Me Akimarir Aghuibar tiarimin gin
 mangi, ighiar kam bangi.”

¹ O God, nan akuragh.
 Dipam na avaragha anaga nan
 firagharimin tu.

² Ki beghneazim itir dipamin suegha
 uaghiri.

Ki tugh gavgavighamin nguazir gav-
 gaviba puvati.

Ki dipar konimin arua zuima,
 dipam bar na avaraghasava ami.

³ O God, ki nin dia ghua nan dimdiaba bar
 moghira givagha taghizi,
 nan kuarim nan pirizi, nan gavgaviba
 gifa.

Ki uabin akurvaghasa fomira ni bagha gara
 ikia ghua,
 nan damazimning na gami.

⁴ Gumazir bar avirim pura nan apanim
 gami.

Men dibobonim bar nan dapanir
 arizibagh afira.

Nan apaniba arazir kurabar na gami,

ezi bizir me na gamir kaba mingariba
 puvati.

Apanir kaba na gasighasighasa, akar
 ifavaribar na gami.

Ki men bizitam okemezir puvati,
 me pura uan akaba na gasa ghaze,
 ki bizitaba pura me daningam.

⁵ God, ni na gifo ki gumazir onganim.
 Nan arazir kurabar osimtiziba nin
 damazimin mongezir puvati.

⁶ O Ekiam, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim, ni nan dimdian baragh,
 ni na baraghan koghti, nighnizir gav-
 gavim nin iti darasi aghumsizim
 iniam.

O Israelian God, ni nan dimdian baragh,
 puvatighti, gumamaziziba nin ziam
 fe darazi dipova, akar kurabar me
 mikimam.

⁷ Ni bangin, gumamaziziba dibovir akabar
 na migeima
 ki aghumsisi.

⁸ Nan aveghbuaba gumazir igharazimin
 gari moghin nan gari.
 Ezi nan adarazi nguibar igharazibar
 gumazimin gari moghin nan gari.

⁹ Nan navir averiam bar nin Dipenim gi-
 fuegha a baghavira iti.
 Egha ki pamtemin Dipenir kam in-
 gara deragha an garima, a der-
 aghavira iti.

Gumamazizir maba akar kurabar
 ni migei, ezi men akaba nan izi.

¹⁰ Ki dagheba ataghiragha, arazir kam in ki
 nin damazimin uabira uabi abiri.
 Ezi gumamaziziba akar kurabar na
 migei.

¹¹ Ki azirakar korotiaba azui,
 ezi gumamaziziba na dipovava akar
 kurabar na migiavira iti.

¹² Gumaziba tuavir akabar uari akuva ikia,
 na geghara na migei.

Gumaziba wainin dipaba apava on-
 ganigha, na dighora onger akabagh
 ami.

¹³ O Ikiavira Itir God, ki uabi bizir kabagh
 nighnizir puvati, ki ni ko mikimasa.

Ni dughiatamin uan ifongiam ko apangkuvir ekiamin gin mangi nan azangsizim ikaragh.

Ni na ko akam akirigha givagha an gin zui. Kamaghin, ni guizbangira nan akuragh.

14 Ni beghneazir kamin aven ua na inighti, ki an aven mangi ovengan kogham.

Ni deragh na geghuv nan ganti, nan apaniba na gasighasighan kogham. Eghti osimtizir kam, dipar konimin min na avaraghan kogham.

15 Ni na ateghti aperiam na avan marki. Ni na ateghti ki mozimin magirighti, a na avan marki. Ni na ateghti dipar konim na avan marki.

16 O Ikiavira Itir God, ni zurara nan apangkuvir arazir kam bar dera, kamaghin ni zurara nan azangsiziba baragh. Nin apangkuvim zurara nan iti, kamaghin ni izi nan akuragh.

17 Ki nin ingangarir gumazim, kamaghin ni nan mongan marki. Osimtizir ekiam nan iti, kamaghin ni zuamira nan azangsiziba ikaragh.

18 Ni nan boroghin izi egh nan akuragh. Ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.

19 Gumamazir akar kurabar na migeiba, ni dagh fogha gifa. Egha ni fogha gifa, me na dipovava aghumsizim na ganingi.

20 Akar kurar kaba, nan nighnizim gasighasigha nan navim gamizi, a bar moghirama osemi. Ezi gavgaviba ua nan puvati. Ki ghaze, gumazitaba ti tong nan apangkuvam, ezi bar puvati.

21 Mitiriam nan azima, me aguiam daghem gatigha na ganingi. Ezi kuarim nan pirima, me pura wainin kuram amasa na ganingi.

22 Kamaghin deragham,

dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar, men isar ekiar kaba me damuti me iri, mati azuazim asizim misoke.

23 Ni men damazibar amighti aminim men pirighti, me ua ganan kogham. Ni men akiragharibar amighti, me tugh gavgavighsi damuva avegham.

24 Ni puvira men atar mizazim me gasi. Nin aningagharir kam me initi me oveng.

25 Eghti nguibar me itir kam pura ikiti, ni gumazitaba ateghti, me men purirpenibar ikian marki.

26 Gumamazir maba, ni faragha men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki, ezi gumazir kurar kaba paza me gamuavira iti. Gumamazir maba, ni men mikarzipagh asighasighizi me mizaziba inizi, gumazir kuraba osimtiziba me garigha dibovir akabar me migei.

27 Ni gumazir kurar kabar arazir kurabagh nighnighvira iki. Egh me ateghti me nin gumamazibar aven izan marki.

28 Ni gumamazir kabar ziaba, akinafarir zurara itimin aven da angarigh. Egh men ziaba, nin damazimin zuezir gumamazibar ziaba koma ada osiran marki.

29 O God, ki osimtizir ekiam atera mizazim isi. Nan akuragh ua na inighti ki ua deraka.

30 Ki Godin ziam fi egh onger akabar amuam. Egh a minabiva an ziar ekiamin gun mikimam.

31 Ikiavira Itir God, ki damuamin arazir kam, ni a bagh bar akongegham. Me bulmakauba tue da bar isia mighirir ofaba dera,

- eghti nan arazir kam Godin damazimin bar dagh afiragham.
- 32 Gumazamizir osimtiziba ateriba, me God nan akurazir bizimin ganigh bar akuegham.
Gumazamizir Godin ziam feba, me ua gavgavir igiam iniam.
- 33 Ikiavira Itir God gumazamizir biziba puvatizibar azangsiziba barasi, egha uan gumazamizir kalabusin itiba, a me gin amadir puvati.
- 34 Ia overiam ko, nguazim, ongarim ko osiriba ko, bizir bar ongarimin itiba, ia bar Godin ziam fi.
- 35 Guizbangira, God Saionin nguibamin gumazamizibar akuragh, men apanibar dafaribar ua me inigh, Judan nguibaba ua dar ingaram.
Godin ingangarir gumaziba nguibar kabar aven deraghvira ikiva, nguazir kaba bar ada iniam.
- 36 Eghti Godin ingangarir gumazibar ovavir boriba, nguazir kaba iniam.
Gumazamizir kaba bar God gifongegh, nguazir kam in iki mamaghira ikiam.

70

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

(Onger Akaba 40:13-17)

- Devit, God an osimtizibar gan an akurvaghasa, an onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
- 1 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni ifuegh zuamira izi nan akuragh!
- 2 Gumazamizir maba na misueghti ki aremeghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumazir maba dar gara bar akongeh.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi.

- 3 Gumazir dibovir akabar na migeiba, ni bar aghumsizir ekiam me daningigh,
eghti me uan arazir kurar me amir kam bagh, akongegh fogham.
- 4 Eghti gumazamizir ni baghavira zuiba, men naviba deraghti, me bar akuegh iki.
Gumazamizir kaba, ni bar moghira ua me ini.
Ni me bagha amizir ingangarir kam me bar a gifongeh.
Egh me zurara kamagh mikim suam,
“God, a guizbangira bar dera.”
- 5 O God, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghuburaki.
Kamaghin, ni zuamira na bagh izegh.
O Ikiavira Itir God, nirara nan akurvagha ua na isir gumazim.
Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

71

Gumazir ghurim God ko migei

- 1 O Ikiavira Itir God, ki ni ko ikiti ni na geghuv na avaragh nan ganti, gumazir kuraba na gasighasighti ki aghumsighan kogham.
Ni me ateghti me na abinan marki.
- 2 Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kam in gin mangi nan akuragh!
Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baregh ua na inigh.
- 3 Ni dagiar ekiam in min na modogh.
Ni divazir gavgavim in min iki na ekiarughti, nan apaniba na abinan kogham.
Ki nin aven modogh ikiam.
Nirara deragh na geghuv nan ganti, ki deragh ikiam.
- 4 Nan God, ni gumazir kurabar dafarimin ua na ini.
Me arazir kurabar amuasa bar gavgafi.
- 5 Ekiam, ki nighnizir gavgavim nin iti.

- Ki fomira uan igiamra ikia, nighnizir
gavgavim Ikiavira Itir God, nin ikia,
iza datirighin ikia kamaghira iti.
- 6 Nan ikirimirir ki itir kam, a nin agharimra
iti.
Nan amebam na batezi dughiamra, ni
na geghuva deragha nan gara iza
datirikin.
Kamaghin, ki nin ziam zuraram a
fam.
- 7 Na bativizir biziba, gumazamizir aviriba
dar ganigha fo,
ni na geghuv nan ganasava gavgafi.
- 8 Dughiabar zurara,
ki nin ziar ekiam fi, an gun gumaza-
mizibav kimasa.
- 9 Ki ghurigha givagha gavgaviba puvati,
ni na ategh akirim ragh na gasan
marki.
- 10 Nan apaniba na misueghti ki are-
meghasa
uari akuvagha akabav sosi.
- 11 Me ghaze, "God anetegha givazi, gu-
mazir an akurvaghamba puvati.
Aria, e an agiragh an suiraka."
- 12 O God, ni na ategh nan saghon ikian
marki.
O nan God, ni zuamira izi nan akuragh.
- 13 Gumazir akaba na gasiba, ni me abinigh
bar moghira me agifagh.
Me na gasighasighasa, ni me
gasighasigh men ziaba abinighi,
me okam nighnigh bar aghum-
sigham.
- 14 Ni nan akurvaghshi, ki ni mizuam
nighnizir gavgavim nin ikiam.
Egh nin ziam fi mangivira ikiam.
- 15 Ki nin arazir aghuimin gun gumazamiz-
ibav kimam.
Bizir aghuir ni amir kabar diboboniba,
ki deragha dagh fozir puvati.
Ni ua na inizir arazir kam, ki
dughiabar zurara an gun me
mikimam.
- 16 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nin
gavgavir ekiam ginighnigh nin ziam
fam.
Egh kamaghin akam akun suam,

- "Ikiavira Itir God uabira dera."
17 O God, ki igiamra ikia iza datirighin, ni
nan sure gami.
Ezi bizir aghuir ni amir kaba, ki
dughiar kam in dar gun mikimvira
ikiam.
- 18 Ki datirighin ghurigha givagha bar ghu-
rapani.
God, ni na ataghiraghan marki.
Ni na ko ikiti,
ki nin gavgavir ekiam in gun gumaza-
mizir gin otivamibav kimam.
- 19 God, nin arazir aghuim nguazir kam in
danganiba bar dagh izivagha, ua-
naga overiam in tu,
egha gumazamizibar damazibar
azenara iti.
Ni ingangarir bar ekiam gami.
Ezi nguazir kam in gumazitam nin min
garir pu. Bar puvati.
Ni bar moghira me gafira.
- 20 Osimtizir kaba ni na bagha da amangizi
da izi.
Ezi ki fo, ni gavgavim ua na daningam.
Ki mati aremegha nguazir torim in ikia fo,
ni ua na inigh azenan izam.
- 21 Ni nan ziam damighi a bar ekevegh,
egh na damighi ki navir amirizim
ikiam.
- 22 Ki gita misoghti an ararer aghuim otivti,
ki nin ziam fam.
O nan God, nin akam a bar
guizbangira, ezi ni na ataghirazir
puvati.
Kamaghin, ki nin ziam fam.
Ni, Israelian God in Bar Zuezim,
ki buam misogh ighiam bangi ziar
ekiam ni daningam.
- 23 Ki ighiam bangi bar akongegh dimam.
Ki nin ighiaba bangi, egh uan akamra
da bangan kogham.
Puvati. Ni ua na inizir bizir kam bagh,
ki uan navim ko, nighnizim sara nin
ighiaba bangam.
- 24 Gumazamiziba na gasighasighasava
amima,
ni me abirazi me bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara

arazir aghuir ni amizir kamın gun gumazamizibav kimam.

72

God atrivimın akurvaghasa, gumazim a bagha God ko migei

Solomon ighiar kam osiri.

¹ O God, ni uan arazir aghuiba deravira atrivim geghan.

Eghti a kotin aven deragh gumazamiziba tuisigham.

Nin kotiar araziba, da bar guizbangira zui, egh ni atrivir kamın akuraghti an kotiar araziba guizbangira mangi.

² Eghti a nin gumazamiziba ko gumazir onganarazibagh amiba, an arazir aghuimra me gativagh, guizin arazimın gin mangi men araziba tuisigham.

³ Ni men ingangaribar aven bizir aghuir aviribar amuti, men dabirabim deragham.

Ni gumazamizibar amuti, me arazir aghuibar gin mangi.

⁴ Atrivim deragh onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagh men osimtiziba akiram. A biziba puvatizir gumazamizibar akurvagham.

Egh gumazir igharaz darazi gasighasighasava amiba, a me abinam.

⁵ O God, ki kamaghın nin azai. Aruem ko iakinim isiragh ikivira ikiti, nin gumazamiziba zurara nin ziam fam.

⁶ Ni atrivim damighti a gumazir aghuimın min ikiti, an arazir aghuiba, amozim azenibagh izi, dagheba dar aghui moghin ikiam.

⁷ A ikivira ikiamin dughiar kam, gumazamiziba arazir aghuimra gin mangam.

Iakinim isiraghavira itir dughiamın, dabirabir aghuim otiv mangivira ikiam.

⁸ An atrivimın iki ongarimın roghira itir gumazamiziba ko saghon itiba, a me gativagh men ganam.

Eghti an nguazir oteviba, Yufretisin Fanemın ikegh mangi nguazir kam bar an mangam.

⁹ Atrivir kamın apanir maba dipaba puvatizir danganimın iki a bagh teviba apiram.

An apaniba an damazimın nguazim giregham.

¹⁰ Spenin kantrin atriviba ko arighatizibar atriviba, me bizir aghuiba a daningam.

Egh uaghan, Seban kantri ko, Arabian kantrin atriviba, me a bagh takisba inigh izam.

¹¹ Atriviba bar izi a bagh teviba apiram.

Eghti kantriba bar, dar gumazamiziba an ingangaribar amuam.

¹² Guizbangira, an onganarazibagh amir gumazamizibar dimdiaba baragha men akurvasi.

Gumazir onganarazibagh amua akurvaziba men puvatiziba, a uabi men akurvasi.

¹³ Gumazamizir onganarazibagh amua gavgaviba puvatiziba, a men apangkufi.

Gumazir biziba puvatiziba a ua me isi.

¹⁴ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gasighasigh me abinsi damuti, a men akuragh ua me iniam.

An ifongiam bar men ekevezi, an arazir kabar me gami.

¹⁵ Atrivimın ikirimirim a ruaragham.

Eghti Arabian kantrin gumaziba gol a daningam.

Gumazamiziba a bagh God ko mikimti, God zurara deravira a damu an akurvagham.

¹⁶ Dagher aviriba Lebanonın kantrin otivi moghin, gumazamizibar azenibar otiv.

Eghti gumazamiziba bar avirasemegh nguibabar iki,

- egh grazibar min danganiba bar dar iki.
- 17 Gumamaziziba, atrivir kamın ziam ginamangan kogham.
Dughiaba bar, aruem tighar maghin anangti, gumamaziziba ziar ekiam atrivir kam daningam.
Egh gumamaziziba an ziam fam.
God deragha atrivim gamir arazir kam bagh,
me uaghan kamaghira deragh uari damusi Godin azangsigham.
- 18 E Israelian Ikiavira Itir Godin ziam fam.
A bar uabira arazarazir aghuir kabagh amima da otifi.
- 19 E zurara an ziar aghuir kam fivira ikiam.
Bar guizbangira. An ziar Ekiam nguazir kam bar a gizifagh.
- 20 Kar Jesin otarim Devit,
an azangsiziba kamaghira tu.

Akinafarir namba 3

73

(Onger Akaba 73--89)

Gumazir arazir kurabagh amiba, God mizazim me gasam

Asap ighiar kam osiri.

- 1 God bar guizbangira Israelian dera.
Egha an damazimin zuezir gumamaziziba, a bar men dera.
- 2 Ki guizbangira arazir kuramin irasa bar gefi.
Nan suemning mati apighsighizi,
ki uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami.
- 3 Gumazir maba uari fa dagiar aviriba isi.
Kamaghin amizi, ki gumazir kurar kabar bizibar gara,
nan navim da bagha dikafi.
- 4 Men mikarziba mizaziba puvatizi me dera.
Me gavgavigha mikarziba deraghvira ikia naviba fiki.
- 5 Me gumazir igharaziba osimtiziba ateri moghin, me osimtiziba aterir puvati.
Gumazir igharaziba aterir osimtizir kaba

- bar me bativir puvati.
- 6 Kamaghin amizi, me uari fer arazir kam mati, me deragha uan mikarzibar kurti.
Me pura gumazir igharazibav sogha me gasighasisi.
Ezi arazir kam me avara, mati me korotiaba isa uan mikarziba ave.
- 7 Men nighniziba ko navibar aven,
arazir kurar avirir me damuasa ifongeziba otivaghiri.
- 8 Me dibovir akabar gumazir igharazibav gia uari fa,
arazir kurabar me damuasa nighnizibagh ami.
- 9 Me mizer otuaribar Godin uan Nguibamin itimin migei.
Me uarira uan ziaba fe,
gumamaziziba men gin mangasa me arazir kam bagha bar gavgafi.
- 10 Me kamaghin damuti,
Godin gumamaziziba men akabagh ifuegh,
nighnizir gavgavim dar ikiam.
- 11 Gumazir kurar kaba ghaze, "E amir biziba God dagh foghan kogham.
Godin Bar Pin Itim,
en arazir e amiba, a tam bativisi damuva avegham."
- 12 Gumazir kurar kabar arazim kamakin,
men dabirabim derazi, me bizir aviriba ikia,
egha ua inivira ikiasa.
- 13 Ki uabi bar deravira uan navir averiam geghuvima, a Godin damazimin zuezi,
ki arazir kuratabagh amizir puvati.
Nan arazir kam, a ti pura ghuz o?
- 14 O God, ni arueba ko dimagaribar mizaziba na ganigavira iti.
Ezi osimtizir kaba, mizarazibar fofoziba na ganidi.
- 15 Ki gumazir kurabav gei moghin, nin gumamaziziba akar otevitam me mikemeghti,
me okam nighnigham.
Ki kamaghin amizir puvati.

- 16 Ki mighigha osimtizir kabagh nighnigha, dar mingaribagh foghfoghasa amuava avenge.
- 17 O God, ki kamaghin amua ghua amiragha nin Dipenimin aven ghu. Ki nin Dipenimin aven ikia nan nighnizim derazi, ki bizir gumazir kuraba bativamibagh fofosi.
- 18 Guizbangira, tuavir me aruiba ni dagh ami da bar apighsiki, egha me gami me ira bar moghira ikufi.
- 19 Me bar moghira ikuvamin arazir kam, a bar zuamira me batogham. Eghti me ovengamin arazir kam bar moghira men ikuvigham.
- 20 O Ekiam, me mati gumazim irebamin ganizi, an amimzaraghan pura gifa. A mizarazimin irebam ginighnizima, a uam an nighnizimin itir puvati.
- 21 Ki faragha bizir kabagh nighnigha nan navim bar oseme. Mati, ki bizir kurar mam amezi, nan navir averiam puvira na gami.
- 22 Nan nighnizim nan otevezi, ki deragha nin arazibagh fozir puvati. Ki asizir atiar nighniziba puvatizimin min, nin damazimin an arazibagh ami.
- 23 Bar guizbangira, ki ni ko zurara iti, ezi ni nan dafarimin suira.
- 24 Ni uan akar aghuimin, tuavir ki daruamibar nan akakasi. Ni gin na inigh mangiti, ki ni ko nin Nguibamin ikiam.
- 25 O God, tina ua nin Nguibamin iki deragh nan ganam? Ni bar uabira, ua gumaziba puvati. Ki bar ni gifonge. Ki nguazir kam in ua bizitam gifongezir puvati.
- 26 Nan nighnizim ko nan mikarzim ua gavaviba puvatighiti, God, ni uabi gavavim nan navir averiam daning.
- Ki ua gumazir igharazitamin ganan kogham. Ni bar uabira ki nin ganam.
- 27 Bar guizbangira, gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar moghira givagham. Gumazir faragha nin gin ghua datirighin ni ataghiziba, ni me gasighasigham.
- 28 O God, ki nin boroghira itir arazir kam, a bar dera. Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan divazir gavgavim, ezi ki nin aven modi. Bizir ni amiba, ki bar adar gun mikimam.

74

Gumazim God ko migei, eghti a Israelian akurvagham

Asap onger akar kam osiri.

Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.

1 O God, ni manmaghsua akirim ragha e gasara?

E nin gumazamiziba, ni navim en ikuvigh en atar kamaghira ikiam, o?

2 Ni fomira ua bagha e ginaba, ni e ginighnigh.

Ni e givezegha givazi, e nin adarazira.

Ni faragha Saionin Mighsiamin ike, egh ni ua mighsiar kam ginirigh.

3 En apaniba nin Dipenim ko an itir biziba bar dagh asighasiki.

Ni dikavigh izi bizir me fomira asighasighizir kabar ganigh.

4 Nin apaniba nin Dipenim inigha givagha, paza bizibagh amua dia ghaze, me God abiragha gifa.

Me nin biziba inigha, uan bizir men abaniba itiba isa dar danganibagh ariki.

5 Me mati gumazim ruarimin temeba okava da aghorogharighizi moghin, me temer nin dipenimin ingariziba, bar ada okava da aghore.

6 Temer me fomira digirir aghuibagh amiziba,
apaniba hamaba ko sobiabar dav sogha da akari.

7 Nin Dipenir ni uabi aven itir kam,
me a gasighasigha, a gaborozi a isi.
Me danganir gumamaziziba iki ni ziam famim bar a gasighasiki.

8 Me uan navir averiabar aven bar e abinigh guizbangira e gasighasighasa nighnigha,
e God ko migeir dipenir en nguazimin itiba, bar dagh aponge.

9 E gan fofoghamin arazarazitaba bar itir puvati.
Da bar moghira ghuegha gifa.
Ezi Godin akam inigha izir gumazitam uam e ko itir puvati.
Osimtizer kam givamin dughiam, en tav bar a gifozir puvati.

10 O God, dughiaba manmagh apaniba ni dipovam?
Me nin ziam akar kurabar a mikimvira ikiam?

11 Ni manmaghsua en akurvaghan aghuagha,
agharimning girakirangin amadagha puram en gari?

12 Bar guizbangira, O God, ni fomirama en atrivimin ikia,
dughiar aviribar en akurvazi, e midorozibagh amua uan apaniba abiri.

13 Ni uan gavgavimra ongarir ekiam tongiram anebiki.
Egha maburan osirir ongarimin itibar dapaniba abighizi da ariaghire.

14 Ni guar bar ekiamin dapanim abighizi,
ongarir mariamin itir gumamaziziba aneme.

15 Faneba ko daghuriba, ni dipaba dagh atizi da ivemara uaghiri.
Ni faner ekiabagh ami da dati.

16 Ni angazangarim ko mitatem in ingari,
egha aruem ko iakinimin ingarizi aning pin uan danganimningin iti.

17 Nguazim mangi tuivamin danganiba, ni dar ababaniba arigha gifa.

Azenibar aven, aruem ganamin dughiaba ko amozim izamin dughiaba, ni da arigha gifa.

18 Ikiavira Itir God, ni okinighnighan marki.
Nin apaniba gumazir onganibar min nighnigha ghaze,
ni mati pura bizim egha ni dipova ni migei.

19 Nin gumamaziziba gavgaviba puvati.
Asizir atiam kuarazir muziarim misuegha anemezi moghin,
apanir kaba bar moghira me agivan marki.
Kamaghin, ni me isi apanibar dafaribar arighan marki.
E nin gumamaziziba, apaniba mizazim e gasi.
Ezi e nin azai, ni e ginighnigh kamaghira iki.

20 En nguazibar danganiba bar, gumazir kuraba dar moga ikia tintinimin midorozibagh ami.
Kamaghin amizi, ni e ko dikirizir akar kam, ni uam a ginighnigh.

21 Ni gumazir kuraba ateghti,
me gumazir igharaziba dikaragh bar me abinan marki.
Ni biziba otevezir gumamazizibar akurvaghti,
me nin ziam fi.

22 O God, ni dikavigh izi pamten apanibav kim suam,
iarara osimtizim gami, ki puvati.
Egh gumazir akaba batogha dibovir akabar ni migeiba,
ni me ginighnigh bizitam damu.

23 Nin apaniba tiariba akara akar kurabar ni migei.
Me akaba akara pamtem migiavira iti.
Kamaghin amizi, ni men arazir kurar me amir kabagh nighnighvira iki.

75

God gumazamizir kuraba abinigha, gumazamizir aghuibar akura

Asap onger akar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kîmti, me tiarir kamîn gin mangî ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.”

¹ O God, e zurara ni minaba egha nin ziam fe.

E nin ziar ekiamin gun miġia,
bizir igharagha garir ni amibagh eghari.

² God kamaghin miġia ghaze,
“Kî kotiamin dughiar mam amisevegha givazima a iti.

Nan kotiam guizbangira zui.
Egha ifarir puvati.

³ Nguazir kam, mikimkizim a batoghti,
an itir gumazamiziba akongam.

Nguazimin mingarir apengan itim,
kî an suiraghti a iki gavgavigham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁴ Kî gumazamizir akaba batogha pura uan ziaba febv ġia ghaze,
‘Ia uari fiva akaba batoghan marki.’

Kî gumazamizir kurabav ġia ghaze,
‘Ia uarira uan gavgavibagh nighnigh uan ziaba fan marki.’

⁵ Ia uan gavgavibagh nighnigh da bagh ifaghatan marki.

Egh pamten akabagh iti, dibovir akabar na mikiman marki.’”

⁶ Gumazamizibar araziba tuisighamin gumazitam, an aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin ko, not ko sautin amadaghan ikiva otoghan kogham.
Puvatigham.

⁷ God uabira en araziba tuisisi.
A gumazamizir maba fa, igharaziba abiri.

⁸ Ikiavira Itir Godin aningagharim kamaghin iti.

A kavin mamîn suira, ezi wainin igiar gavgavir ekiam itim a gizifa.

An a ingezi gumazamizir kuraba anepa bar anegifa.

Arazir kamra, gumazamizir kuraba Godin kotin otivigh, egh bar gevegham.

⁹ Kî uabi zurara Jekopin God bagh ighiaba bangivira iki an ziam fam.

Egh an akabar gun mikimam.

¹⁰ Eghti God gumazamizir kurabar gavgaviba bar ada givagham.

Egh an damazimin derazir gumazamiziba, a gavgavim ua me daningam.

76

God midorozim gamua uan apaniba abira

Asap onger akar kam osiri.

Onger akar kam kar Godin ziam fer onger akam. Onger akar kamîn faragha zuir gumazim, gumazibav ġia ghaze, me gitabav sogh.

¹ Judan adarazi bar deravira God gifo.
Israelia an ziar ekiam fe.

² An Dipenim Jerusalemîn nguibamin iti.
Egha Saionin Miġhsiamin ikia kamaghira iti.

³ A danganir kamîn uan apanibar afuziba ko,
oraba, ko midorozir sababa ko,
midorozir bizir igharaziba sara apiraghariki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁴ God, ni atrivibar ekiam egha ziar ekiam iti.

Nin ziam bar pin ikia, egha miġhsiar ekiabar ziar ekiabagh afira.

Ni miġhsiar uan apanibav sogha me abiragha uamategha ize.

⁵ Ni men midorozir gumazir gavgavibav sogha men bizir aghuiba bar ada ini.

Ezi midorozir gumazir kaba datirighin ariaghirezi,

gumazir iki misogh ua men biziba iniamba puvati.

6 O Jekopin God, ni men atarigha givazi,
hoziaba ko gumazir hoziabagh apiaz-
iba ariaghiregha nguazim gireghav
iti.

7 O God, ni men ataran bighangin, tinara
nin damazimin tuivam?
Bar puvati.

Gumamaziziba bar puvira nin
atiati.

8-9 Ni uan Nguibamin ikia gumamaziziba
isa uan kotiam gati.

Ni dughiar kamın tugha kotiamın gun
me migei.

Egha ni iza gumamazizir igharaz darazi
paza me gamiba, ni men akurvasi.
Gumamaziziba bar atiatigha mikiman
asa.

Me pura uan akabar kumigha iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10 Gumaziba naviba men ikufi,
ezi bizir kam gumazir igharazibagh
ami me nin ziam fe.

Gumazir midorozim gamua deragha
ikiavira itiba,
me nin ziam fam.

11 Ikiavira Itir God a nin God,
ni a ko Akar Gavgavim akirigh,
egh guizbangira akar dikirizir
kamın gin mangi.
Egh ifaran marki.

E Ikiavira Itir Godin atiatingam,
kamaghin, gumamaziziba bar a bagh
bizir aghuiba inigh mangi.

12 An atrivir akaba batoziba abiri.
Egha nguazimin atrivibagh ami
me bar an atiati.

77

*Gumazim osimtizim itir dughiamin a
God ko migei*

Asap onger akar kam osiri.

An onger akar kamın faragha zuir gu-
mazim Jedutun ginighnigh a bagha onger
akar kam osiri.

¹ Ki osemegha uabin akurvaghasa arava
God ko migei.

A na baraghasa ki pamten an dei.

2 Osimtiziba na bativir dughiaba,
ki Ekiam buriava an dei.
Ki dimagaribar uan dafariba favira ikia a
ko migia,
navir amirizim inizir puvati.

3 Ki God ginighnigha nan navim arai.
Ki God ginighnigha nan navim bar na
basemezi
damaziba nan siri.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 God na gamima ki dimagaribar akuir pu-
vati.
Nan navim bar na basemezi ki
mikiman asa.

5 Ki dughiar fomira ghueziba ko, azenir
fomira ghuezibagh nighnisi.

6 Ki dimagaribar uan onger akar kam
ginighnisi.
Ki nighnigha ikia, egha uabira uabin
azangsis:

7 “Ekiam zurara akirim ragh na gasam o?
Egh a ua na gifongeghan kogham o?”

8 An apangkuvir arazim nan ikiavira iti, o
puvati?
A na ko dikirizir akar kam na ko
ikiavira iti, o puvati?

9 God en akurvaghasa ua nighnisi o puvati?
An en apangkuvir arazim, an adarim
ti anepirighama?”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10 Ki nighnizir kam gamua nan navim na
baseme.
Ezi ki ghaze,
“Godin Bar Pin Itim, datirighin
nan akurvaghan aghua.”

11 O Ikiavira Itir God, ki digavir kuram
gamir araziba ko,
ingangarir ekier ni faragha amiziba, ki
uamategh dagh nighnigham.

12 Ki guizbangira digavir kuram gamir
araziba ko,
ingangarir ekier ni faragha amiziba, ki
uamategh dagh nighnigham.

- 13 O God, arazir ni amiba, da bar deragha guizbangira zue.
Ezi godin ifavaritamın gavgavim ni gafirazir puvati.
- 14 O God, nırara mirakelbagh amua, uan gavgavir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men aka.
- 15 Nin gavgavimra ni uan gumazamizibar akuragha me ini.
Gumazamizir kaba, me Jekop ko Josepin ovavir boriba.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 16 O God, fomira dipaba nin gara nin atiati. Ongarir konimın aven, mikimkiziba tintinibar otifi.
- 17 Ezi amozir ekiaba izaghirima, onımariba danganıba bar dar taghtasi,
ezi arariba pamten dagarvasi.
- 18 Nin arariba amınir ekiamın tongın dagarvasi.
Ezi onımariba taghtagha bar nguazim gisisi,
ezi nguazim mozorogha sıvagh sıvasi.
- 19 Ni ongarir torimın arua zuima, tuavir aruim, ongarir konimın iti.
Ezi nin diaritam tuavir kamın itima, gumazitam an ganizir puvati.
- 20 Ni sipsipbar garir gumazimın mın, gumazamizibar faragha ghua me inigha zui.
Egha ingangarim Moses ko Aron ganingizi, aning men faragha ghua men gari.

78

Gumazamiziba God gamizi a bar me baseme

Asap nighnızir aghuim isi gumazamizibar anıngasa onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

- 1 Nan gumazamiziba, ki ian sure damuamin migirigiaba ia deragh da baragh.

Nan akamın otivir migirigiaba, ia deragh kuariba arigh da baragh.

- 2 Ki akar ısın zuibar bizir mogomemın itıbav kimam.
Eghaghanir kaba fomıra ikegha iza datırighın otifi.
- 3 Akar kaba en inazir afeziaba fomıra dav mikemegha gifa.
Ezi e bizir kaba baregha dagh fo.
- 4 E akar kaba uan borıbar ghuangsigghan kogham.
Borir igiar datırighın otıvamıba, e kamagh me geghanam,
Ikiavıra Itir God, a gavgavir ekiam iti.
A ingangarir ekiabagh amua, mirakelın arazarazir avıribagh ami.
- 5 God Akar Gavgavıba isa Israelian gumazamizıbagh anıngi.
Jekopin ovavir borıba akar kabar gın mangasa, a da isa me ganıngi.
A fomıra en inazir afeziaba kamaghın me mikeme,
“İa bar deraghvıra nan Akar Gavgavıbar uan borıbar sure damu.”
- 6 Eghtı men borir gın otıvamıba uaghan dagh fogh,
egh me uaghan uan borıbagh eghanam.
- 7 Me kamaghın damuva, nıghnızir gavgavim Godın iki,
egh bizir an amizıba gın amangan kogham.
Me bar an Akar Gavgavıbar gın mangam.
- 8 Me uan inazir afeziabar arazıbar gın mangan marki.
Men inazir afeziaba orazir puvatıgha Godın akam batoke.
Egha nıghnızir gavgavim an itir puvatıgha, an akaba zurara dar gın zuir puvati.
- 9 Fomıra Efraimın adarazi pıba ko barıba inigha mısoghasa zuıma, mıdorozim otozi me are.
- 10 Me Godın Akar Dikirızir Gavgavim batuegha, an akamın gın zuir puvati.
God men apangkuvıghavıra iti.
- 11 A men damazıbar amizir mirakelba ko, bizir an amizıba, me da gın amada.

- 12 God en inazir afeziabar damazibar
Isipin kantrin aven,
a Soanin nguibamin mirakelbagh ami.
- 13 God ongarim abighizi ongarim vong ko
vongin tughav itima,
a Israelian akua an torimra ghua
vongin oto.
- 14 An aruebar ghuariamın tongın ikia men
faragha zui.
Egha dimagaribar avimın angazan-
garimın aven ikia men faragha zui.
- 15 A gumamaziziba puvatızir danganimın
dagıaba abızı, dipar nguazimın aven
mar itiba otifi.
Egha dipam uan gumamazizibagh
anıdima me da api.
- 16 A dipabagh amızı, da dagiamın azenan
otiva,
fanemın mın ivemara ghuaghiri.
- 17 A kamaghın amima, me gumamaziziba
puvatızir danganimın ikia,
akaba batoghavıra ikia, Godın Bar Pın
Itimın damazimın arazir kurabagh
amuavıra iti.
- 18 Me God isi ingangarim datıgh an gan
foghasa,
egha dagher me bar ifongezir kam
bagha bar puvıra an diava arai.
- 19 Me God dipova ghaze,
“Gumamaziziba puvatızir danganir
kam, God ti dagher avırıba e
danıngam, o?”
- 20 A guizbangıra faragha dagıam mısoğhezi
dipam azenan otogha afora uaghiri.
Ezi a datırıghın bret ko asızim e
danıngam, o?”
- 21 Ikiavıra Itir God kamaghın me baregha
an adarim bar ekevezi,
an avim Jekopın adarazi bagha ane-
madazi a izaghiri.
- 22 Me kamaghın nıghnızı puvati:
A uan gavgavimın men akuraghti me
deragh ikiam.
Egha me nıghnızir gavgavim an
itir puvati.
- 23 An nıghnızim men ikiavıra itima,

- a pın overiam mikemezi a kuiaghiri.
- 24 Egha a uan Nguibamin manan daghem
isa gumamazizibagh anıdi.
Gumamaziziba damasa, a me bagh
manan daghem* anemadazi a iri.
- 25 Enselba apir dagheba, God dar avırıba
isa me ganıngizi,
me da amegha bar izefe.
- 26 God uan gavgavimın, aruem anadi
naghın ko sautin amadaghan izir
aminim amadazi
a ivai.
- 27 A nguazir minemniaba ko, ongarir
gigimın mın,
kuarazir avırıba amangizi da izaghiri.
- 28 God kuarazir kaba amangizi da dan-
ganir me itimın,
bar men purirpenibar mırıabara iri.
- 29 Dagher gumamazizir kaba iniasa
ifongeziba, God da me ganıngi.
Ezi me da apa ghua bar izefe.
- 30-31 Me apima dagheba men akatoribar
ikiavıra itima,
God men atara
Israelian gumazir igiar gavgav-
ıbav soghezi me ariaghire.
- 32 God bizir kabagh ami, ezi me arazir
kurabagh amua ghuavıra iti.
A mirakelbagh ami, ezi me nıghnızir
gavgavim an itir puvati.
- 33 A mati gumazim uan akamın aminim
giverazi an otogha ghua pura gıvazi
moghın,
A bar zuamıra me gasıghasıghizi me
ariaghire.
- 34 God men maraziv soghezi me
ariaghirezi,
men marazi guizbangıra navibagh
iragha ua God bagha ize.
- 35 Me ua nırıgha ghaze,
e Godın Bar Pın Itimın aven moga egha
deragha iti.
Ezi a en akuragha uam e ini.
- 36 Mıgırıgıar me amir kaba, da bar
guizbangıra puvati,
me a gifarava a mıgei.

78:13: Ua Me Ini 14:21-22

78:14: Ua Me Ini 13:21-22

78:15: Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13

78:18:

Ua Me Ini 16:2-15; Diboboniba 11:4-23; 11:31-35

78:24: Jon 6:31

* 78:24: Mana, a dagher manmagh garim. Ni

foghsi, Ua Me Ini 16:31in an gan.

78:35: Ua Me Ini 15:13; Godın Arazıba 7:8; Aısaia 41:14; 63:9

78:37: Aposel

8:21

- 37 Me an akabar gin zuir puvati,
egha a me ko Dikirizir Akar Gavgavim
abiki.
- 38 Ezi a men apangkuvighavira ikia,
men arazir kuraba gin amadagha,
me gasighasizir puvati.
A dughiar aviribar uan adarim aminivagha
men akazir puvati.
- 39 An nighnizim, me gumazibara,
men ikirimirim dughiar ruarimin itir
puvati.
Men ikirimirim mati,
aminim dughiar bar otevimra
varagha ghugha gifa.
- 40 Me gumamaziziba puvatizir dan-
ganimin,
dughiar aviribar an akam batosi.
Me dughiar aviribar a gami an
navim oseme.
- 41 Me zurara Godin gavgavim gifofoghasa,
a gavgavis ti o puvati?
Egha arazir kabagh amua,
Israelian Godin Bar Zuezim
gamizi,
an navim bar osemegha men
atari.
- 42 God men akuragha men apanibar da-
fariba da ua me inizir gavgavir kam,
me a ginighnizir puvati.
- 43 A mirakelin arazir kaba,
Isipin kantrin aven, Soanin nguibamin
dagh ami da otifi.
- 44 A Isipian fanebagh amizi ghuzim dar
otozi,
gumamaziziba damamin dipaba pu-
vati.
- 45 A berezir aviriba ko, mitivir aviriba me
bagha da amangizi,
berehiba me givima, mitiviba men
azenibagh asighasiki.
- 46 An apiziba ko, odeziba amangizi,
da iza men azenibar aghuir dagheba
ko zuravariba bar ada ame.
- 47 An amozir ofizir dagiabar min gariba
amangizi,
da men wainin ikarizibagh ira bar
dagh asighasiki.
- An ais gamizi
- a men fighin temebagh ira bar dagh
asighasiki.
- 48 An aisin amozir ofizir ekiaba amangizi
da iza,
men bulmakaubagh asighasiki.
An onimaribagh amizi,
da asizir igharazibagh asighasiki.
- 49 An adarir bar ekiam men ikia men
aningaghegha,
bar moghira me gasighasighasa en-
selin aviriba amangi.
Ezi me iza me gasighasigha
osimtizir bar ekiam me ganingi.
- 50 A men atara me ataghizi me itir puvati.
An arimariar ekiam me ganingizi me
aria bar ariaghire.
- 51 Isipian adarazir otarir ivariaba, a
vaghvagha bar me misoghezi me
ariaghire.
- 52 A sipsipbagh eghuvir gumazimin min,
uan gumamazizibar faragha ghua,
men akua gumamaziziba puvatizir
danganimin ghu.
- 53 A me ko zuima me atiatir puvatigha der-
aghavira ghuava otifi.
Ezi men apaniba, ongarim bar
moghira me avara.
- 54 A me inigha ghua uan nguazir a ua
bagha inabazimra me ati.
Nguazir mighsiar kam, a uan gav-
gavimin a ini.
- 55 Israelia izezi, a ikizir igharazibar
gumamaziziba batuegga, nguazir
kaba abigha
da isa Israelian anababagh aningi.
Ezi me pura, men dipeniba inigha
deragha dagh apiaghav iti.
- 56 Me Godin gavgavim gifofoghasa, a gav-
gavis, ti puvati?
Egha me Godin Bar Pin Itimin akaba
batogha ghaze, a gavgaviba puvati.
Egha an Akar Gavgavibar gin zuir
puvati.
- 57 Men inazir afeziaba faragha amizi
moghin, me an akaba batogha
nighnizir gavgavim dar itir puvati.

Me mati barir pim ikirazi, gumazim
asi bariba ikizirigha zui.

58 Me mighsiabar ghua asebar ofa gamir
dakozibar ingarizi, God puvira men
atari.
Me marvir guabar ingarizi, Godin
navim me bagha bar ikufi.

59 God bizir kabar gara adarir ekiam ikia,
egha bar Israelian aghua.

60 A Dipenir Silon nguibamin itimin ikia, e
ko iti.
A datirighin Purirpenir kam ataki.

61 An apanibar amamangatizi me an Akar
Dikirizir Gavgavim itir Boksiam
inigha ghu.
Boksiar kamın me an gavgavir
ekiam ko, an guamin angazangarir
ekiamın gari.

62 A uan gumamazizibar atara,
me ataghizi men apaniba me
misoghezi me ariaghire.

63 Men otarir igiaba midorozimin aven bar
ariaghirezima,
men amizir igiaba ikiamin gumaziba
puvati.

64 Apaniba men ofa gamir gumazibav sozi
me ariaghirima,
men amuiba men apangkuva men
azian iburaghruraki.

65 Ekiam akuavia osegha,
mati gumazir igiam wainin dipam
amegha gavgavigha tintinibar dia
migei.

66 A uan apanibav sogha me abinigha men
agintighizi me ghuegha,
aghumsizir dafam isa kamaghira iti.

67 A Josepin adarazir ovavir boribar aghua.
A Efraimin anabamin adarazi
amisevezir puvati.

68 A Saionin Mighsiar a ifongegha uabi itim
ko Judan anabam,
a ua bagha a ginaba.

69 A Saionin Mighsiar kamın uan
Dipenimin ingarizi,
a gavgavigha overiamin min pin iti.
A mati nguazir a ingarizir kamın min
anetizi,

a gavgavigha ikia mamaghira iti.

70 Godin ingangarir gumazim Devit, uan
sipsipbar gara itima,
God a inigha uan gumamazizibar
ganasa anemisefe.

71 A sipsipbar garir ingangarim an
anogoregha,
Israelian atrivimin ikiasa anemisefe.
A Godin gumamaziziba me
geghuv deragh men ganam.

72 Devit uan navir aghuimin gin ghua der-
agha men gari.
Egha uan fofozir aghuimin men
faragha ghua bizibagh ami.

79

Israelia uarir akurvaghasa God ko migei
Asap onger akar kam osiri.

1 O God, Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
iba nin nguazimin ize.
Egha Dipenir ni ua bagha inabagha
itim gamizi, a bar moghira nin
damazimin mizegha ikufi.
Egha me Jerusalem bar a
gasighasiki.

2 Me nin gumamazizibav soghezi me
ariaghirezi,
me nin ingangarir gumazir kabar
kuaba isa kuaraziba ko asizir
atiabar daghebar min dagh aningizi,
da da ame.

3 Me nin gumamazizibav soghezi me
ariaghirezi,
men ghuziba dipamin min Jerusalem
nguibar averiam bar a gimiri.
Ezi gumazir men kuabar suigh me
mozibar arighamitam ua itir
puvati.

4 Gumamazizir en boroghira itiba e dipova,
en ingaravaka,
akar kurabar e migei.

5 O Ikiavira Itir God, ni en ataravira iti o?
Ni dughiar ruarimin en atar iki kam-
aghira ikiam o?
Ni navim en ikuvigh, nin
aningagharim avimin min isi
kamaghira ikiam o?

78:60: Josua 18:1; Jeremaia 7:12-14; 26:6 78:61: 1 Samuel 4:4-22 78:70: 1 Samuel 16:11-12; 2 Samuel 7:8; 1
Eghaghaniba 17:7 78:72: 1 Atriviba 9:4 79:1: 2 Atriviba 25:8-10; 2 Eghaghaniba 36:17-19; Jeremaia 52:12-14
79:5: Onger Akaba 85:5; Esekiel 38:19

- 6 Ni kantrin ni gifozir puvatigha ni ko migeir puvatiziba, ni men atarti deragham.
- 7 Me kamaghin amua, Jekopin ovavir boriba bar me misuagharigha, men nguazim bar a gasighasiki.
- 8 Ni en inazir afeziaba amizir arazir kurabagh nighnighiva, paziva e damuan marki. En nighnizir gavgaviba datirighin bar iraghuegha gifa. Kamaghin, ni zuamira en apangkufigh.
- 9 O God, ni Godin En Akurvazim. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh en akuragh uam e inigh, en arazir kuraba gin amadagh.
- 10 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba manmaghsu kamagh e mikimam, “Ian God mana?” Ni uan gumazamizibar ghuziba ikarvagh, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mizazim me gasiti e ganika.
- 11 Ni kalabusin itir gumazamizibar ararem baragh. Ni uan gavgavir ekiamin, gumazir apaniba misueghti aremeghasava amiba, uam men akuragh.
- 12 O Ekiam, apanir kaba akar kurabar ni mikeme. Kamaghin, ni men arazir kurar kaba ikaragh bar moghira me agifa.
- 13 Nin gumazamizir nin sipsipbar min itiba, zurazurara ni minamam. En ovavir borir gin otivamiba, me uaghan nin ziam fi kamaghira ikiam.

80

Israelia ua tugh gavgavighasa, God ko migei

Asap onger akar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim, a gumazamizibav kimiti, me tiarir kam in gin

mangi ighiar kam damuam, “Akar Dikirizir Gavgavimin akimarir aghuim.”

- 1 O Israelia geghuvir gumazim, ni deravira e barakigh. Ni sipsipbar min Josepin ovavir boribagh eghuva, deragha men gari. Ni uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia, enselin bar gavgavibar pin iti. Ni uan angazangarim e gisiragh.
- 2 Ni Efraim ko, Benjamin ko, Manase, men anababar ovavir boriba, ni uabi men akagh. Ni uan gavgavim akagh izi en akuragh.

- 3 O God, ni uamategh e inigh iziti e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam. Ni uan angazangarim e gisiragh, en apangkuvigh en akuraghti, e ovengan kogham.

- 4 O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ni dughiar bar ruarimin uan gumazamizibar atara, me ni ko migeir migirigiaba ni da barazir puvati.

- 5 Ni e gamizi, e bretin min uan temeriba apava, kavin temerir izivirizim, dipamin min uarir guri.

- 6 Ni gumazir en boroghin itibar arirazi, me iza en nguazim iniassa uariv sosi. En apaniba e dipovava en ingaravati.

- 7 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uamategh e inigh iziti, e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam. Ni uan angazangarim e gisiragh, en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.

- 8 Ni uan gumazamiziba wainin ikarizimin min Isipin me asigha me inigha ize. Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba batuegha, men nguazibar uan gumazamiziba, wainin ikarizimin min me arke.

- 9 Ni wainin ikarizir kam bagha nguazim azenegha anekara.
Ezi an aghua an biba bar nguazim giraghuzi,
an aghua ghua bar uabi aroke.
- 10 Wainin ikarizir kam aghua, ekiva an dughuazim mighsiaba bar ada aghuazi,
an aghariba sidan temer ekiaba bar ada avara.
- 11 An aghariba aghua ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugha,
iza Yufretisin Fanemin tu.
- 12 Ni datirighin manmaghsua wainin azenim avinizir divazim bar anekaraghariki?
Gumamaziziba datirighin tuavimin daru, an oviziba okimam.
- 13 Dar atiaba a dikabinti,
asizir atiaba anemam.
- 14 O Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uam e ginighnigh,
uan Nguibamin pin iki vanginan wainin ikarizir kam deraghvira an gan.
- 15 Ni uabi uan agharir guvimin wainin ikarizir kam akara.
Ni wainin biar igiam akarazi an aghua gavgavigha gifa.
- 16 En apaniba anetugha a isa avim mikinigha gifa.
Ni uaghan me atugh me gasighasighti deragham.
- 17 Nin gumamazizir ni ua bagha inabaziba,
ni me gamizi me ekeveggha bar gavgafi.
Ni men akuragh deragh men gan.
- 18 Ni kamagh damighti e uam akirim ragh ni gasan kogham.
Ni en akuraghti e angamira deravira iki nin ziam fam.
- 19 O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni uamategh e inigh iziti,
e ua dikavigh tuivigh fomira ikezi moghin ua ikiam.
Ni en boroghin ikiti, nin angazangarim e gisiraghti, ni deragh e damu.

Egh en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.

81

Dughiar ekiabar ighiaba

Asap ighiar kam osiri.

Gumazir ighiar kamın faragha zuim, gumazibav kemeghti me Gatin nguibamin gitabav sogham.

1 Godin e geghuva deragha en garim,
e a bagh pamtem dimiva bar akuegham.

E, ighiaba bangi Jekopin Godin ziam fam.

2 Ia faragh gitaba ko ukulelebagh ikarangiva,
tambarinbav soghti dar arareba deravirama otiv.

3 En isar ekiam otivamin dughiamin,
iakinir igiam otoghti ia sighthabagh ivi.

Egh iakinim izi pazaghar torimin tughti,
ia ua sighthabagh ivi.

4 Arazir God ifongezir kam, a Israelia e ganingi.

Kar bizir Jekopin God damuasa e mikemeziba.

5 God Isipia ko misozir dughiam an akar kam, e Josepin ovavir boriba an e ganingi.

Ki akar otevir kam baragha fozir putati tina a migei.

6 Ki orazi a kamaghin migia ghaze,
“Ia dipizibar itir osimtiziba, ki bar da adeggha gifa.

Mitarir osimtizir ia ateriba,
ki da isa nguazim dafeggha gifa.

7 Ia osimtizir bar ekiam ikia nan deir dughiamin,
ki ian akura.

Ki overiamin pin, arariba dagarvazir naghin uan mogomer danganimin ikia,
ian dimdiam baregha a ikara.

Ki Meriban mozir pamin ikia,
ian nighnizir gavgavim gifofogghasa arazarazir mabagh ami.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

- ⁸ “Nan gumamaziziba, ki Akar Gavgavim ia mikim ia akirasa.
O Israelia, ia deraghvira nan akam baragh.
- ⁹ Ia marvir guabar ziaba fan marki.
Ia kantrin igharazibar asebar ziaba fan marki.
- ¹⁰ Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ki Isipin ia inigha azenan ize.
Ia nighnizir gavgavim na ikiti, ki bar deravira ia damuam.
Mati kuarazir nguzim akam akarigha itima, an amebam biziba atera iza an akam mikiri.
- ¹¹ “Nan gumamaziziba, me nan akaba baraghan aghua.
Bar guizbangira, Israelia uari abinigha nan apengan itir puvati.
- ¹² Kamaghin, ki me ataghizi me uan navibar kumigha uari uan arazir kurabar gin ghua,
uan ifongiabar bizibagh ami.
- ¹³ Ki kamagsua, nan gumamaziziba Israelia nan akaba baragh nan arazibar gin mangam.
- ¹⁴ “Me kamaghin damuti, ki zuamira uan gavgavir ekiamin men apanibav suegham.
Ki men apaniba bar me abinigham.
- ¹⁵ Nan aghuazir gumamaziziba, me atiatir ekiam sara na bagha izi.
Eghti ki men apanimin iki mamaghira ikiam.
- ¹⁶ Eghti ia, ki dagher bar aghuiba ko, ruarimin itir haniba ia daningti, ia dami bar izevegham.”

82

God an atrivir ekiam

Asap ighiar kam osiri.

- ¹ Dughiar mamın aseba Godin Nguibamin uari akuvazi,

God uan dabirabir danganim gaper-
agha
men faragha ghua, akam me gasa kamaghin me migei.

- ² A ghaze,
“Ia paza kotiaba tuisigha,
gumazir arazir kurabagh amiba bar me gifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ³ Ia deragh gumamazizir uarira uarir akurvaghan koghamiba ko, borir afeziaba ariaghirezibar akurvagh.
Ia gumamazizir osimtiziba ateriba ko, onganarazibagh amir gumamaziziba, deragh me damu.
- ⁴ Gumamazizir gavgaviba puvatiziba ko, onganarazibagh amiba,
ia gumazir kurabar dafariba da ua me inigh.
- ⁵ “Me nighnizir aghuitam men itir puvatizi, me bizitam gifozir puvati.
Me mitatemın nguazir kam garua,
arazir aghuitam gumamazizibar akurvaghasa a gamir puvati.
- ⁶ “Ki Godin Bar Pin Itim kamaghin migia ghaze,
Ia aser muziarir kaba, ia bar nan boriba.
- ⁷ Ia gumaziba ariaghiri moghin uaghan arimighiregham.
Ia atrivir igharaziba iri moghin uaghan iregham.”
- ⁸ O God, ni dikavigh izi nguazimin gumamaziziba bar me gativagh men araziba tuisigh.
Nguazimin itir gumamaziziba bar nin gumamaziziba.

83

God Israelian apaniba bar me agivasa, gumazim God ko migei

Godin ziam fer ighiam, Asap an osiri.

- 1 O God, ni akam dukuagh pura ganan marki.
Ni pura uabin asugh nimira ikian marki.
- 2 Ni gan, nin apaniba me midoroziba fori da otifi.
Ezi gumazir nin aghuaziba nin akaba batosi.
- 3 Me nin gumazamiziba paza me damuasa muegha me bagha gara iti.
Gumazamizir nin apengan iti ni eghuvir kaba,
gumazir kurar kaba me gasighasighasa.
- 4 Me ghaze,
“Ia izi e Israelin kantri bar a gasighasighti, a ziaba puvatighti, me uam a ginighnighan kogham.”
- 5 Kantrin kaba Israel abinasa uari akuvagha,
nighnizir vamiram amigha akam misoke.
- 6-7 Ikizir kabanang: Idomia, Ismaelia, Moapia, Hakria, ko Gebalia, Amonia, Amalekia, Filistia, ko Tairin nguibamin gumazamiziba.
- 8 Asirian kantri uaghan men aven ghugha Moapia ko, Amonian akura.
Me Lotin ovavir borir bar gavgaviba.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 9 O God, ni faragha Midiania gamizi moghin ni me damigh.
Ni kamaghira Kisonin Fanemin Sisera ko, Jabin aning gasighasiki.
- 10 Ni dughiar kamin Endorin nguibamin aning gasighasighizi,
aningin kuamning ikia kuri.
- 11 Ni faragha Orep ko, Sep gamizi moghin, ni men midorozir gumazir dapanibar amigh.
Men gumazir dapaniba, ni faragha Seba ko, Salmuna gamizi moghin me damigh.
- 12 Gumazir kaba bar ghaze,
“E Godin nguazir bar aghuir kam inigh an afeziam ikegham.”

- 13 O God, ni uan aminir gavgavimin me giveraghti,
me minezibar min mighi tintinibar mangekh givagham.
Ni me giveraghti, mati aminim raizin misevibagh iverazi,
da migha ghuezi moghin, me mighi mangekh.
- 14 Avim ruariba ko mighsiabar isia akara zui moghin,
ni men agintighti me aregh.
- 15 Kamaghira, ni amozir ekiam amadaghti a izi men agiraghti me aregh.
Ni aminir ekiam amadaghti, a iziti me atiating.
- 16 O Ikiavira Itir God,
Ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsigh,
ni baghvira ikiam.
- 17 Nan ifongiam, ni me abiraghti me bar atingigh aghumsigh kamaghira iki.
Ni aghumsizim me danigh, me misueghti me arimighiregh.
- 18 Ni kamagh damighti me guizbangira ganigh fogh suam,
“Ni bar uabira nin ziam, Ikiavira Itir God.
Nirara Godin Bar Pin Itim,
egha nguazir oteviba bar dagh ativagha dar gari.”

84

Gumazim Godin Dipenim bar a gifonge

- Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai.
- 1 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Nin dipenim a bar moghira dera.
- 2 Nan navir averiamin, ki nin dipenimin, dughiabar zurara gumaziba uari akuvi naghin aven ikiasa.
Nan ifongiam kamakin, ki bar nin Dipenim gifonge.
Ni Godin angamira itim.
Ki uan mikarzim ko nighnizim sara, ni bagh bar akuegh, ighiabar amuam.
- 3 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ni nan God ko nan atrivim.
Kuarazir muziariba nin ofa gamir
dakozimin boroghira uari bagha
mikonibar ingara,
ota uan nguzibar gari.

⁴ Nin Dipenimin aven itir darasi,
men naviba deragha bar akonge,
me zurara nin ziam fava ighiaba
bati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁵ Gumamazir nin gavgavim iniasava
amiba,
ni bagha Saionin Mighsiamin mangasa
ifongeziba,
me bar akongegh.

⁶ Me dipar atuir dipaba puvatizibar zui.
Danganir kamın ziam Temeriba Itir
Danganir Zarim.

Me mozir dipaba danganir kamın dagh
amizi da otifi.
Mizarazibar amoziba izima mozir
dipar kaba izefi.

⁷ Me tuavimin ghua nin gavgavim isa
ghuavira ikia gavgafi.
Me mangi Saionin Mighsiamin otivigh
Godin ganti a ikiam.
Godin kam, a godba bar dar pin iti.

⁸ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni Jekopin God.
Ni nan azangsizim barakigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁹ O God, ni en atrivimin gan deragh a damu.
A uabi oramin min e moga deravira e
geghufi.

Ni uabi ua bagha a ginabazi, an atrivimin
iti.
Ni deraviram a damu.

¹⁰ Ki aruer vamiran nin dipenimin gumaz-
iba uari akuvi naghin iti, a bar dera.
Aruer kam, a 1,000plan aruer ki
nguibar igharazimin itibagh afira.

Ki uan Godin Dipenimin tiar akamin tughiv
ikiasa bar akonge.

Ki gumazir kurabar dipenibar ikian
aghua.

¹¹ Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an
aruemin min tuavim en akakagha,
oramin min e modi.
A en apanguva egha ziar ekiam e
ganidi.

A gumazir an damazimin deraziba,
a uan bizir aghuiba men anogorzir
puvati.

¹² O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
gumamazir nighnizir gavgavim nin
itiba,
me zurara bar akuegham.

85

*Gumazim God, an adarazigh eghuvasa a
me bagha God ko migei*

Kar Koran anabam, men ighiam.
A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha an osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ni deragha uan
nguazim gamigha,
Jekopin ovavir boriba ua men inizi me
deragha,
faragha ikezi moghin iti.

² Ni uan gumamazizibar arazir kurar me
amiziba, ni da gin amada.
Ni men arazir kuraba batoghezi da ua
itir puvati.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

³ Ni faragha men atara men aningazi.
Ni arazir kam, datirighin uam a gamir
puvati.

⁴ O God, ni en Akurvazir Gumazim.
E nin azangsisi, ni en ataran marki,
ni uam e inigh ua bagh izi.

⁵ Manmaghin ami, ni en atar kamaghira
ikiti,
nin adarim givaghan kogham o?

⁶ Ni ua ikirimirir e itir kam damighti a
igiamin otogh,

gavgavim e daningti e tuivigh gavgav-
igham.

Eghti e nin gumamaziziba, ni bagh
bar akuegh nin ziam fam.

7 O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en
apangkuvir arazir kam en akagh,
en akuragh uam e inighti e deragh
ikiam.

8 Ki uan kuarim atigh Ikiavira Itir Godin
Gavgavim Itim, an akam baragham.
E an gumamaziziba arazir kurar e
amibar gin mangan kogh, uan navir
averiabar aven a baghvira ikiti,
a mikimti e navir amirizim ikiam.

9 Bar guizbangira, an akurvazim, an gu-
mazamizir an ziam fava an ati-
atia an apengan itiba, bar men
boroghira iti.

An angangarim e gisiragha en
akura,
a uabi e ko en nguazir kamın iki
mamaghira ikiam.

10 Dughiar kamın, gumamaziziba
uarir apangkuvigh, guizin arazir
aghuibar zurara uarir amuam.
Me Godin damazimın deragh iki, navir
amirizimın iki, deragh uari ko dapi-
agh ikiam.

11 Gumamaziziba nguazimın iki, bar
guizbangira Ikiavira Itir Godin gin
mangi
nighnizir gavgavim an ikivira ikiam,
eghti Godin uan Nguibamın Itim
me damighti me an damazimın
zuegham.

12 Guizbangira, Ikiavira Itir God en
akuragh bizir aghuiba isi e
daningam.
Eghti nguazir en azeniba itiba, dagher
bar aviriba dar aghungam.

13 Ikiavira Itir God, gumamazizibar
amighti, me arazir an damazimın
derazimın gin mangam.
Eghti arazir kamra, God ua izamin tu-
avim atigham.

86

*Gumazim God ko mikimti God an akur-
vagham*

Devit God ko migeir migirigiaba osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ki uabira uabin akur-
vaghamin gavgaviba puvati.
Kamaghın, ni na baragh.

2 Ki nin ingangarir gumazim, ki nighnizir
gavgavim nin ikia, nin gin zui.
Kamaghın amizi, ni ua nan akuragh na
inighti, ki ovengan kogham.

3 O Ekiam, Ki dimagariba ko aruebar nin
dei,
kamaghın, ni nan apangkufigh.

4 Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.
Ki uan navir averiamın aven ni
baghavira iti.
Kamaghın, ni na damighti nan navim
bar akongegh.

5 O Ekiam, ni bar dera,
egha gumazibar arazir kuraba gin
amadi.

Egha ni ko migeir gumamaziziba,
ni apangkuvir ekiam men ikia, men
azangsiziba barasi.

6 O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim
deragh a baregh
nan akuragh.

7 Ki fo, ni na baregh nan akurvagham.
Kamaghın, ki osimtızim itir dughiam,
ki uabin akurvaghasa nin dei.

8 O Ekiam, ni iti moghın ua godin tam itir
puvati.
Tav ni ingari moghın ingari puvati.

9 O Ekiam, ikizibar gumamazizir ni in-
gariziba bar izi,
nin ziar ekiam bagh teviba apirigh, nin
ziam fam.

10 Ni bar uabira mirakelin bar aghuibagh
ami,
Ni uabira God.

11 Ikiavira Itir God, arazir ki gin mangasa ni
ifongeziba,
ni deravira dar nan sure damigh.

Eghti ki darara nighnigh,
zurara dar gin mangi nin ziam fam.

86:5: Nehemia 9:17; Onger Akaba 25:8; Joel 2:13; Jona 4:2 **86:7:** Onger Akaba 17:6; 50:15; 77:2 **86:8:** Godin
Araziba 3:24; 2 Samuel 7:22; Jeremaia 10:6 **86:9:** Onger Akaba 66:4; Aisaia 66:23; Akar Mogomem 15:4 **86:10:**
Onger Akaba 72:18; Aisaia 44:6-8; Mak 12:29 **86:11:** Onger Akaba 25:5; Jeremaia 32:39

- 12 O Ekiam, nan God, ki uan navimin aven ni minabiva, nin ziar ekiam zurarama a fasa.
- 13 Ni zurara bar nan apangkufi. Kamaghin, ni ua na inizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.
- 14 O God, akaba batozir gumazir maba datirighin iza na ko misoghasa. Gumazir kurar kaba nin akabar gin zuir puvatigha, uari akuvagha na misueghti ki aremeghasa.
- 15 O Ekiam, apangkuvir arazim ko, akurvazir arazim bar ni gizivazi ni zuamirama atarir puvati. Ni bar en apangkuvigha, deravira uan akamin gin ghua egha nighnizim giraghirazir puvati.
- 16 Ni uamategh na bagh izi egh nan apangkufigh. Ki nin ingangarir gumazim, nan amebam uaghan nin ingangarir amizim, a na bate. Kamaghin, ni nan akuragh gavgavim na daning.
- 17 O Ikiavira Itir God, Ni bizitam damighti an otogh, nan akaghti ki fogh suam, ni bar na gifonge. Eghti nan apaniba uaghan ganigh fogham, ni nan akuragha gavgavim na ganingi.
- Kamaghin, me uan arazir kurar me amizir kam ginighnigh, bar aghumsigham.

87

Me Jerusalem bagha bar akonge

- Kar Koran ovavir boribar ighiam. Godin ziam fer ighiam.
- 1 Ikiavira Itir God, uan Nguibam, uan mighsiamin an ingari. Kar Saionin Mighsiam.
- 2 Israelin nguazimin itir nguibaba bar, dar tongin, Ikiavira Itir God, Jerusalemra bar a gifonge.
- 3 Ia Godin Nguibamin aven itir gumazamiziba, ia deragh oragh, God ghaze, ni nguibar bar aghuim.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

- 4 God ghaze, “Ki gumazamizir nan akam baragha an gin zuiba mengamin dughiamin, ki uaghan Isipin kantrin gumazamiziba ko, Babilonin kantrin gumazamiziba ko, Filistian ikizim ko, Tairin nguibamin gumazamiziba ko, Itiopian kantrin gumazamiziba, ki uaghan bar me mengam. Me uaghan Jerusalem in adarasi.
- 5 Ki kamaghin Jerusalem mikimam, ‘Kar gumazamiziba bar men nguibam.’” Godin Bar Pin Itim, uabi Jerusalem asaragh, a damighti a bar gavgavigham.
- 6 Ikiavira Itir God, uabi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ziaba osirigh, men ziaba isi Jerusalem in gumazamizibar ziaba sara me akuvagham. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 7 Jerusalem in itir gumazamiziba bar akuegh ighiaba bangam. Me suam, “O Jerusalem, bizir aghuir e itiba, ni bar dar mingarim.”

88

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

- Kar Koran ovavir boribar ighiam. Esran ikizimin gumazir mam Heman, ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kam in faragha zuim me mikemezi, me “Mahalat Leanotin,” tiarimin a bange. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
- 1 O Ikiavira Itir God, nan God, ni nan akuragha ua na ini. Ki uabin akurvaghasa aruebar nin diava, dimagaribar ni ko migei.
- 2 Ni kuarim atigh nan azangsiziba baragh. Egh deragh nan ararem baragh nan akuragh.
- 3 Osimtizir aviriba na bativima,

- ki Gumamazir Oveaghuezibar
Nguibamin boroghin mangasava
ami.
- 4 Gumazir maba ariaghiregha ghua mozir
konimin mangasava amima,
ki uaghan men aven ikia, me ko zui.
Ki guizbangira gavgaviba nan pu-
vati.
- 5 Ki mati, me na ataghizi ki gumazir
oveaghueziba ko men danganimin
iti.
Ki mati, gumazim me a misoghezi, an
aremegha gumaziba ariaghira itir
danganimin iti.
Ki mati, gumazir ni bar gin
amadagha akurvazi pu-
vatizibar min iti.
- 6 Ni na isa mozir bar konir kam mikinisi,
ki mozir bar konir kamın danganir bar
mitatangizimin iti.
- 7 Nin aningagharim bar na avara,
mati ongarir ekiam dipirigha na
abirazi ki aven iraghu.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 8 Ni kamaghin amizi, nan namakaba
ganigha nan atiatigha bar nan
saghon iti.
Bizir kam na ikiagharighizi, ki azenan
izan ibura.
- 9 Osimtizir kam nan iti, ki anetera ghuavti
damaziba nan ikufi.
O Ikiavira Itir God, ki aruebar vagh-
vagha zurara ni ko migei, ni nan
akuragh.
- 10 Gumazir oveaghueziba, ni ti me bagha
mirakelbagh ami, o?
Me ti ua dikavruugh nin ziam fam, o?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 11 Gumazir ovegha mozim gireghav itiba,
me ti nin apangkuvir arazimin uariv
gei, o?
Me ti danganir bar kurar kamın kam-
aghin uariv gia ghaze, God mikemezi
moghira e bagha deragha bizibagh

amua, uan nighnizim gighavkirir
pu.

- Puvati, me kamaghin migeir pu-
vati.
- 12 Gumamazir Oveaghuezibar Nguibar
mitater kamın itiba,
ni amir arazir kabar gari, o?
O me danganir bar mitater kurar
kamın ikia, nin akurvazir arazimin
gari, o?
- 13 O Ikiavira Itir God,
ki mizarazibar uabin akurvaghasa, zu-
rara ni ko migei.
- 14 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua
akirim ragha na gasara?
Ni manmaghsua uan guam nan modo?
- 15 Ki uan igiamra ikia mizazir kamra isa iza
datirighin atam areme.
Ni mizazir ekiam na gasezi, nan
agharapaniba bar nan amira.
- 16 Nin aningagharir ekiam bar na avarazi,
ni na misogha bar na gasighasiki.
- 17 Ni kamaghin na gamizi, osimtiziba
arueba ko dimagariba sara bar na
ekiaru.
Mati aperiam otogha ghua nguazir otevíba
bar da avara.
- 18 Ni nan roroar aghuiba ko namakabagh
amizi, me bar na ataki.
Ki aminirbirimra a ko, ga roroamning
gami.

89

*Osimtizir mam Israelin kantrin aven
otozi me onger akar kam gami*

Esran ikizimin gumazir mam Etan, an
onger akar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.

1 O Ikiavira Itir God, ki zurara nin apangku-
vimin gun, gumamazizibav kimiva
ongam.

Ki uan akamin, pamten gin otivamin
boribav kim suam,
God mikemezi moghira, a zurara der-
aghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir pu-
vati.

- ² Ki fo, n̄n apangkuvim a ikia mamaghira iti.
N̄i zurara deraghavira e gamua dughiatam̄n e ataghirazir puvatizir arazir kam,
a bar ekevegha overiam̄n m̄n gavgavigha ikia mamaghira iti.
- ³ N̄i kamagh̄n miḡia ghaze,
“Ki gumazir mam ginabagha a koma Akar Dikirizir Gavgavim gami.
Ki uan ingangarir gumazim Devit ko,
Akar Gavgavim gamigha gifa.
- ⁴ Ki kamagh̄n a miḡia ghaze, ‘N̄n adarazira zurara atrivibar otivam.
N̄n adarazir aven atrivitam otogh,
iki mamaghira ikiam.’”
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁵ Ikiavira Itir God, n̄n Nguibam̄n itir enselba n̄i amir mirakelba bagh, ighiaba bangi n̄n ziam fam.
Me gara fo, n̄i zurara deraghavira e gami, egha dughiatam̄n e ataghirazir puvati,
egh me arazir kam ginighnigh uari akuv n̄n ziam fam.
- ⁶ O Ikiavira Itir God, n̄n Nguibam̄n aven, tav n̄n m̄n itir puvati.
N̄n nguibam̄n enseltam n̄i ko magh ghuzir puvati.
- ⁷ N̄n Nguibam̄n enselbar gumazir dapaniba, me uari akuva bizibav ḡia n̄n atiatia n̄n apengan iti.
Ensel̄n igharazir n̄i okarigha itiba, me uaghan atiatia n̄rarama apengan iti.
- ⁸ O Ikiavira Itir God̄n Gavgaviba Bar Itim.
Gumazitam bar gavgavigha n̄n m̄n itir puvati.
O Ikiavira Itir God, n̄i zurara deraghavira e gami,
egha dughiatam̄n e ataghirazir puvati.
- ⁹ N̄i ongarir ekiar gavgavim gativagha an gari.
- A pamten dikavima, n̄i a gami a pura amiragha irighav iti.
- ¹⁰ N̄i Isip, asizir atiar ekiam̄n m̄n, an gavgavim abiragha bar a gasighasiki.
N̄i uan gavgavir ekiar kam̄n, uan apaniba bar me abinizi me tintinibar are.
- ¹¹ Overiam ko nguazim, aning n̄ina.
N̄i nguazim̄n ingarizima biziba bar an iti.
- ¹² N̄i nguazim bar, an not̄in amadaghan ikegha ghua sautin amadaghan biziba virara dar ingari.
Gumazamiziba n̄n ziam fe mogh̄n,
Tabor ko Hermon̄n Mighsiamning,
n̄i bagha bar akuegha ighiam banga n̄n ziam fe.
- ¹³ N̄i gavgavir bar ekiam iti.
Ezi n̄n gavgavir kam a bar ekefe.
- ¹⁴ N̄i atrivim̄n ikia uan gumazamizibagh ativagha, men akurvagha deravira men gari.
N̄n kotiar araziba da bar dera.
N̄i gumazamiziba bar men apangkuvigha, zurara deraghavira me gami,
egha dughiatam̄n me ataghirazir puvati.
- ¹⁵ O Ikiavira Itir God, gumazamizir ighi-abagh amua n̄n ziam feba, me bar akongegh.
N̄n angazangarim me gisirazi mogh̄n, n̄i bar me gifuegha men boroghira iti.
- ¹⁶ N̄i bar deravira me gamima,
me bar akuegha dimagariba ko aruebar n̄n ziam fa ighiabagh ami.
- ¹⁷ Nirara, n̄i gavgavim e ganidi, ezi e n̄i bagha bar akonge.
N̄i bar deragha e gamua en akurvazima, e uan apaniba ko misogha me abiri.
- ¹⁸ O Ikiavira Itir God, n̄i uabi e geghuv en ganamin gumazim, oramin m̄n e ganingi.
N̄i Israelian God̄n Bar Zuezim,
n̄i arazir aghuimrama amuava,
atrivim e ganingi.

God Akar Dikirizir Gavgavim Devit koma a gami

19 Ni fomira irebamin min gari bizimin aven, uan ingangarir gumazir ni ifongezibav gia ghaze,

“Ki midorozir gumazir bar aghuir mam amisevegha gifa.

Ki gumamazibar tongin anemisevegha, an atrivimin ikiasa ki atrivir dapanir asuam a garu.

20 Ki uan ingangarir gumazim Devit, an apigha anemisevegha uan borem a ginge.

A ian atrivimin ikiam.

21 Nan gavgavim zurarama a ko iki, mamaghira ikiam.

Nan gavgavim zurara a ko iki gavgavighvira ikiam.

22 An apaniba a misogh anebiraghan kogham.

Gumazir kuraba anebiraghti, a irighan kogham.

23 Ki uabi an apaniba abinigh, an aghuazibav sueghti, me arimighiregham.

24 Nan apangkuvim a ko ikiti, ki zurara deraghvira a damu, egh dughiatamin aneteghan kogham.

Ki uan gavgavim a danighti a bar gavgavigham.

25 Ki Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itir nguaziba bar a daning mangi, Yufretisin Faner dadarimin tugham.

Eghti an adagh ativagh dar ganam.

26 A kamagh na mikim suam, Ni nan God nan afeziam.

Ni dagiamin min ikia na moga nan akurvasi.

27 Ki David amisevezi a nan otarir ivariamini iti.

A nguazimin atriviba bar dagh afiragh,

men atrivir dapanimin ikiam.

28 Ki zurara an apangkuv an akurvagh mamaghira ikiam.

Ki a ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, a gavgavigh iki mamaghira ikiam.

29 Dughiabar zurara an ovavir boribar aven, men gumazitam atrivimin ikiam.

Atrivir kaba me Israelia gativagh men gan

iki mangiti, overiar kam givagham.

30-32 “An ovavir boriba nan akam batuegh, bizir ki damuasa mikemezibar gin mangan koghiva,

akirim ragh arazir ki ifongezibagh asaragh,

nan Akar Gavgavibar gin mangan koghti,

ki men arazir kurar me amizir kam ginighnigh,

mizazir kuram me daningam.

33 Ki uan ingangarir gumazim Devit bar an apangkuvigh,

egh deraghvira uan akar dikirizimin gin mangi zurara deraghvira a damu egh dughiatamin aneteghan kogham.

34 Ki uan Akar Gavgavir a ko dikirizir kam abighan kogh,

uan akatam uamategh a giraghan kogham.

35 “Ki Godin bar zuegha arazir aghuibara amim.

Ki uan ziamin akam akira ghaze, Ki Devit gifaran kogham.

36 An ovavir boriba iki mamaghira ikiam.

An adarazi gumamazibagh ativagh men ganam,

mati aruem isiragha mamaghira iti.

37 Me iakinimin min isiragh mamaghira iki, kamagh gumamazibar akagham,

nan akam a bar guizbangira.”

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

Etan orazi apaniba atrivim misogha anebirazi, an a bagha azi

38 Ni datirighin uan atrivir ni ua baghavira inabazim,

ni an atara anetegha akirim ragha a gasara.

- 39 Ni a ko dikirizir akar gavgavir kam abigha gifa.
Ni an atrivir dapanir asuam isa nguazimin anekunizi a mize.
- 40 Ni an nguibar ekiamin divaziba akaraghariki,
ezi dipenir ekiaba bar ikufi.
- 41 Ezi gumazamizir anebigha aruiba an biziba okei.
An boroghin itir gumaziba dibovir akabar a migei.
- 42 Ni an apanibagh amizi me anebiragha,
bar akonge.
- 43 Ni an midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin gavgaviba puvati.
Ezi me a misogha anebira.
- 44 Ni anebirazi a uam atrivimin itir puvatigha,
ua gumazamizibagh ativagha men garir puvati.
- 45 Ni a gamizi a zuamira ghuri.
Egha aghumsizir dafam a ganingi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

Me uarir akurvaghasa God ko migei

- 46 O Ikiavira Itir God, ni dughiar ruarimin en modogh iki kamaghira ikiam, o?
Nin aningagharim ti avimin min isi kamaghira ikiam, o?
- 47 O Ikiavira Itir God, ni e ginirigh en ikirimirim otefegh.
Ni en ingarizi e iti, e ua bar moghirama ovegh pura gevegham.
- 48 Tinara angamira iki kamaghira iki, ovengan kogham?
Tinara uabin gavgavighvira iki,
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin mangan kogham?
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 49 O Ekiam, ni en apangkuvighavira iti o?
Ni Devit ko dikirizir akar kam, manmaghiram a damuam?
- 50 O Ekiam, ni na ginirigh, ki nin ingangarir gumazimin iti, gumaziba dibovir akabar na migei.

Gumaziba bar moghira na dipova akar kurabar na migei.

- 51 O Ikiavira Itir God, ni atrivimin ikiasa na ginabazi,
nan apaniba nan ingarava aka akar kurabar na migei.

- 52 E zurara Ikiavira Itir Godin ziam fi kamaghira ikiam.
Bar guizbangira.

Akinafarir namba 4

90

(Onger Akaba 90--106)

Godin migirigibaba ko gumazimin migirigibaba

Kar Moses God ko migeir onger akam. Moses a guizbangira God baghavira itir gumazim.

- 1 O Ekiam, ni bar guizbangira en dipenir, e aven itimin min itima,
en inazir afeziaba fomira nin aven ikia iza, datirighin e iti.
- 2 Ni tighar mighsiaba ko nguazir kam in-garam, ni Godin ikia kamaghira iti.
Ni uaghan gin iki kamaghira ikiam.
- 3 Ni nguazimin gumazamizibagh amima, me arimighira ua ghua nguazim gava.
Ni ghaze, "Ia nguazimin gumazamiziba, ia arimighiri ua nguazim gavagh."
- 4 Nin nighnizim 1,000plan azeniba, da mati aruer vamira.
Dughiar kam, boghinaron aruemin min zuamira gifa.
Mati dimagarim dughiar otevimin ghua gifa.
- 5-6 Ni aperiamin min otogha gumaziba inigha zuima, me bar ariaghiregha ireghav iti.
Me irebamin min bar dughiar otevimin iti.
Me mati dadar moniba, aruemanadi me aghua ruari.
Ezi aruem uaghirima me midia uaghiri.
- 7 Ni adarim en ikia, e gasighasisi.

Ni adarim en iti, ezi e bar nin atiatingi.

⁸ Ni en arazir kuraba bar adar gari.

En arazir kurar e mogava amiba, ni bar ada isa azenim garigha gifa.

⁹ Nin adarim, e nguazimin itir ikirimirir kamın dughiam otefe.

Bar guizbangira, e zuamira givagham, mati e ghuariaba sue moghin ami.

¹⁰ E 70plan azenibar iti, e gavgavigh 80plan azenibar ikiam.

Azenir e itir kabar dughiaaba, e zurara ingangarir ekiabagh amua osimtizibarama ateri. Azenir kaba zuamira geveghti, e uaghan mangegham.

¹¹ Tinara nin adarir ekiamın gavgavim gifo?

Ni atarima gumazamiziba nin atiati, tinara men atiatiir kam gifo?

¹² Ni deragh en sure damuti, e uan ikirimirimın dughiam gifogham, an otefe.

E fofozir aghuim ikiva, dughiaaba vaghvagh deraghvira bizibar amuam.

¹³ O Ikiavira Itir God, nin aningagharir kam ti dughiar ruarimın ikivira ikiam, o? E nin ingangarir gumaziba, ni en apangkuv.

¹⁴ Ni zurarama en apangkufi.

Nin apangkuvir kam mizarazibar e gizivira iki.

E dughiaabar iki zurara onger akabar amuva, naviba deragh ikiam.

¹⁵ Ni faragha azenir aviribar osimtizim e ganingi.

Ni osimtizir e ganingizir kabar arueba mengegh, dar mirara datirighin e damighti e bar akuegham.

¹⁶ E nin ingangarir gumaziba, ni uan ingangarir gavgaviba en akagh.

Ni uaghan en ovavir boriba, ni uan ingangarir gavgavir aghuiba men akagh.

¹⁷ O Ekiam, ni en God, e kamaghin ifonge, ni en apangkuvigh deraghvira e damu.

Bizir e amiba mar deraghvirama otiv.

Ni guizbangira bizir e amiba, ni gavgavim dar aningighti, da gavgavigh mamaghira iki.

91

God e geghuvir gumazim

¹ Gumazim, Godin Bar Pin Itim, deragh an gansi an a bagh mangiti, God deragh an ganam.

A Godin Gavgaviba Bar Itimin boroghın ikiti, God dughuazimin min anevaragham.

² Gumazir kam Ikiavira Godin mikim suam,

“Ni nan divazir gavgavimin min itima, ki nin aven uabi moga deravira iti.

Ni nan God.

Ki nighnizir gavgavim nirara iti.”

³ Bar guizbangira, God bar deragh ni geghuv nin ganti, Bizir kuratam azuazimin min modogh iki,

nin suiragh ni gasighasighan kogham.

Ni an dafarimin aven ikiti, arimariar kuratam ni inighti, ni aremeghan kogham.

⁴ A tuarir amebam uan nguziba ave moghin, uan avizimningin ni avaraghti ni aven ikiam.

Kamaghira, ni Ikiavira Itir God, an apengan ikiti a deravira ni modogh ni geghuv nin ganam.

A ifarir puvati.

A zurara uan akar a mikemezibar gin mangi, nin oramin min iki, deravira nin ganam.

⁵ Dimagaribar aruir duar kuraba, ni dar atiatingan marki.

- Ni aruemin, bizir zuamira ni gasighasizi tamın atiatingan kogham.
- 6 Ni arimariar ekiar dimangan ni bativamiba, ko bizir kurar aruemin ni gasighasighamibarmen Akurvazir Gumazimin ikiam.” atiatingan kogham.
- 7 Gumazir 1,000pla nin boroghin arimighireghti, 10,000pla nin agharir guvimin arighiregham, eghti ni deragham. Bizir kuratam nin boroghin izan kogham.
- 8 Ni ganti arazir kurar gumaziba ni gamiba, God uam ada ikarvagham.
- 9 Ni bizir kurabar atiatia Ikiavira Itir God bagha zui. Godin Bar Pin Itim, a nin divazimin min ikia, guizbangira ni geghuva nin gari.
- 10 Kamaghin, bizir kuratam ni bagh izan kogham. Arimariar ekiatam nin dipenimin boroghin mangan kogham.
- 11 Ni daruamin dughiabar, Ikiavira Itir God, ni bagh uan enselba Akar Gavgavim me mikimtima, me deraghvira nin ganam.
- 12 Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham.
- 13 Ni laionba ko, kuruziba ko, laionin igiaba ko, kuruzir kurar ekiaba dikabinam.
- 14 God kamaghin migia ghaze, “Gumazir nan ziam gifogha na gifongegha nan poroziba, ki ua me inigh, deragh me geghuv men ganam.
- 15 Eghti me na ko mikimti, ki me baragham. Egh osimtizim me batoghti ki me ko ikiva, ua me inigh ziar ekiam me daningam.

- 16 Egh ki men ikirimirim men ivezimin min a damighti a mangi ruaragham, egh ki uamategh me inigh me ko ikiam.

Egh ki ua me inigh
 ”

92

Godin ziam fer onger akam

- Ighiar kam, a Godin ziam fer ighiam. Me Sabatin dughiabar ighiar kam gami.
- 1 Ikiavira Itir God, ni Godin Bar Pin Itim, arazir ni minaba ighiabagh amua nin ziam fer kam, a dera.
- 2 Ni nan apangkuvir araziba, ki mizarazibar dar gun mikimam. Ki dimagaribar zurara, ni deraghavira na gamir arazir kamın gun mikimam.
- 3 Ki gita ko kulele ko boam misoghti da ararer aghuim damu nin ziam fam.
- 4 Ki nin ingangarir aghuim ginighnigha ighiam gamua bar akongezi, nan navim dera.
- 5 O Ikiavira Itir God, nin nighnizim bar ekevezi, ni ingangarir bar ekiabagh ami.
- 6 Gumazir nighnizir aghuiba puvatigha onganiziba, me bizir kabagh foghan kogham.
- 7 Gumazir kuraba dadabar min zuamiram otivam. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aviriba inigh deraghvira ikiti, ni bar me gasighasigham.
- 8 Kamaghin, Ikiavira Itir God, ni uabi atrivimin iki kamaghira iki.
- 9 E fo, gumazir nin apanimin itiba me arimighiregham. Gumazir arazir kurabagh amiba, ni me abinighti me tintinibar ari mangam.
- 10 Ni na amisevegha gavgavir ekiam na ganingizi, ki bar akongez.

91:6: 2 Atriviba 19:35; Jop 5:22 91:7: Josua 14:10 91:8: Onger Akaba 37:34; 58:10 91:11: Onger Akaba 34:7; Matyu 4:6; Luk 4:10 91:12: Matyu 4:6; Luk 4:11 91:13: Gumazir Dapaniba 14:6; Daniel 6:22; Luk 10:19 91:14: Onger Akaba 9:10; 59:1; 145:20 91:15: 1 Samuel 2:30; Jop 12:4; Jon 12:26 92:5: Onger Akaba 139:17; Aisaia 28:29; 55:8-9; Rom 11:33-34

Gavgavir kam bulmakaun gavgavim
ko magh ghu.

¹¹ Ki uan apanibar gari me ikuvigha gifa,
ezi ki gumazir kurabar ararem barasi.

¹² Gumazir Godin damazimin deraziba, me
deragh otivigham.

Me mati iruem dagher aghuiba bata,
egha uaghan Lebanonin kantrin
itir sidan temer ekiabar min
aghungi.

¹³ Me mati, temer me Ikiavira Itir Godin
Dipenimin oparigha givaziba.

Da en Godin Dipenimin aven aghua
egha deragha gara iti.

¹⁴ Da ghurizir dughiamin, dar dagheba
ikiavira iti.

Dar dafaribagh arighavira itima, da
gavgavigha midir puvati.

¹⁵ Da kamagh amua gumazamizibav gia
ghaze,

“Ikiavira Itir God a bar guizbangira, a
ifarir puvati.

A dagiamin min itima, ki an aven modima
a nan akurvasi.

Arazir kuratam an itir pu.

Bar puvati.”

93

God atrivimin iti

^{1a} Ikiavira Itir God, an atrivimin ikia,
ziar bar ekiam ikia, gavgavir ekiam iti.

^{1b} A nguazir kam gamizi,
a uan danganimra ikia

bar gavgavigha kamaghira iti.

² O Ikiavira Itir God, biziba tighar otivam,
ni fomira ikia kamaghira iti.

Ni atrivimin ikia zurara ikia kam-
aghira iti.

³ Ikiavira Itir God, ongarir konim mighigha
niga,

bar pamten dipira tingazi.

⁴ O Ikiavira Itir God, nin gavgavir ekiamin,
nin Nguibamin itir biziba, ni bar dagh
ativagha dar gari.

Ongarim dipira nidir niginim, a sufi.

Nin gavgavim a gafiragha bar ekefe.

⁵ Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba iki
kamaghira ikiam.

Nin Dipenim zurara zuegh kamaghira
ikiam.

Bar guizbangira!

94

God gumazamiziba tuisigh, gumaza- mizir kuraba abinigh, gumazamizir aghuibar akuragham

¹ Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabar
araziba ikarvazir God.

Ni datirighin uan aningagharim men
akagh.

² Ni gumazamizibar amighti me nin ko-
tiamin tuivam.

Ni datirighin gumazir akaba batozibar
arazim ikarvagh,

ivezir kuram me daning.

³ O Ikiavira Itir God, dughiaba manmaghin
ikiavira iti,

ezi gumazamizir kurar kaba uan
arazir kuraba bagha bar akonge?

⁴ Gumazamizir kuraba akaba batogha, uan
arazir kuraba bagha bar akonge.

Me amir arazir kaba bagha uarira uari
fe.

⁵ O Ikiavira Itir God,
me osimtiziba nin gumazamizibagh
arigha me abiri.

⁶ Me paba ariaghirezir amiziba ko,
borir afeziaba ariaghireziba ko,

Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir en nguazimin itibav

sozima,

me ariaghire.

⁷ Me ghaze,

“Ikiavira Itir God en garir puvati.
E amir bizir kaba, Jekopin God

mighigha dagh nighnizir puvatigha
dar garir puvati.”

⁸ Ia gumazamizir nighnizir aghuiba pu-
vatiziba,

ia oregh deragh fogh.

Ia bar gumazir onganiba,

ia manadzoghin fofozitam ikiam?

92:12: Onger Akaba 1:3; 52:8; Aisaia 65:22; Hosea 14:5-6

92:13: Onger Akaba 100:4; 135:2

92:14: Onger

Akaba 1:3; Jon 15:2

93:2: Onger Akaba 45:6; 90:2; Azir Akam 5:19

93:5: Onger Akaba 19:7; 29:2; 96:9; 1 Korin

3:17 **94:1:** Aisaia 35:4; Nahum 1:2; Rom 12:19

94:3: Jop 20:5; Onger Akaba 13:2

94:9: Ua Me Ini 4:11;

Aghuzir Akaba 20:12

- 9 God en kuaribar ingari.
God oragham ti, o puvatigham?
God en damazibar ingari.
God uabi ganam ti, o puvatigham?
- 10 A uabi kantriba bar dar gumazamiz-
ibagh ativagha
men gara men sure gami.
A me akiram o, puvatigham?
- 11 Ikiavira Itir God, a bar gumazamizibar
nighnizibagh fo.
Bizir me damuasa nighniziba, an a
dagh fogha gifa.
Da migharimin min zuamira
mangigh, otivan kogham.
- 12 O Ikiavira Itir God,
ni uan Akar Gavgavimin gumazitam
sure damighti,
gumazir kam bar akuegham.
- 13 Ni kamaghin damigh avughsazim a
danigham.
Eghti osimtiziba a bativan kogh mangi,
gumazamizir kuraba arimighiregh
mozimin magiregham.
- 14 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uan
gumazamiziba ateghan kogham.
An akirim ragh me gasaraghan
kogham.
- 15 Gin, gumazamiziba kotin dughiamin
guizbangira mikimam.
Eghti gumazamizir Godin damazimin
deraziba,
me kotiamin migirigiar aghuibar
gin mangam.
- 16 Tinara nan akuragha gumazamizir
kuraba dikabira?
Tinara nan akuragha
arazir kurabagh ami da otivir gu-
mazamiziba batoke?
- 17 God zuamira nan akurazir puvatizi,
ki ti fomira matmatiam giraghughai.
- 18 Ki kamagh nighnigha ghaze,
“Nan dagarim apighsighizi, ki datirighin
irigham.”
Puvati.
Ikiavira Itir God bar nan apangu-
vigha nan suirazi,
ki arazir kuramin irizir puvati.

- 19 Ki bizir aviribagh nighnigha nan navim
osemezir dughiamin,
ni nan navim gamizi
a bar akongegha amiragha iti.
- 20 Gumazamizir kurar kaba, gumazamiz-
iba arazir kurabar amuasa, me
bagha akar gavgaviba akiri.
Ni gumazir kamaghin amiba ko in-
garir puvati.
- 21 Me uari akuva gumazir aghuibav soghti
me arimighirasa akabav sosi.
Me gumazir arazir kurabagh amir pu-
vatiziba, pura me isa kotiabar arigh,
me misoghti me arimighirasa.
- 22 Ikiavira Itir God, a nan akurvaghasa bar
gavgafi.
Nan God dagiamin min iti,
ezi ki an aven modima, a nan
akurvasi.
- 23 Apaniba arazir kurar bar aviribagh ami,
ezi a men arazir kurar kaba ikar-
vagham.
Ikiavira Itir God, en God, a men arazir
kurabagh nighnigh,
me misoghti me arimighiregham.

95

Ia izi, e Godin ziam fam

- 1 Ia izi, e ighiaba bangi Ikiavira Itir Godin
ziam fam.
A en dagiamin min ikia e moga en
akurvasi,
e a ginighnigh onger akabar
amuam.
- 2 E an boroghira mangi a minabiva,
pamten dim ighiabar amu
an ziam fi bar akuegham.
- 3 E fo, Ikiavira Itir God, a Godin Bar Gav-
gav-
iba Itim.
An atrivir gavgaviba bar itim,
egha godin ifavariba bar dagh
afira.
- 4 A nguazimin aven itir danganir koniba,
ko mighsiar bar pin itiba,
a bar dagh atifa.
- 5 A uabi ongarim ko nguazimin ingari,
ezi aning uaghan an bizimningra.

- ⁶ Ikiavira Itir God en ingari.
Ia izi, e an boroghin mangi dapaniba
avigh,
teviba apirigh uari a danigh an
ziam fam.
- ⁷ A uabira en God.
E an gumamaziziba,
E sipsipbar min amima
a uabi e geghuva deragha en gari.
Ia bar deragh an akam barakigh!
- ⁸ God kamagh ia migia ghaze,
“Ia inazir afeziaba fomira gumamaziziba
puvatizir danganimin ikia,
Meriban danganimin otogha, nan
akam batoke.
Me gin Masan danganimin ikia, uam akam
batoke.
Ia me amizir arazir kamin gin mangi
uan navibar kuman marki.
- ⁹ Me guizbangira nan ingangarir gavgav-
ibar gani.
Egha nighnizir gavgavim nan itir pu-
vatigha,
nan gavgavim tuisigh fofoghasa
nan azai.
- ¹⁰ Gumamazizir kabar naviba bar saghon
ikia nan gin zuir puvati.
Tuavir ki me bagh atizim, me zurara a
gitavirasi.
Kamaghin, ki 40plan azenibar gu-
mazamizir kabar aningaghe.
- ¹¹ Kamaghin amizi, ki aningagheghe
kamaghin me migia ghaze,
“Me nan aghuvsazir danganimin aven
mangighan kogham.
Bar puvati!”

96

God nguazimin gumamaziziba bar me gativagha men gari

- ¹ Ia bar moghira onger akar igiatam,
Ikiavira Itir God bagh a bangi.
Ia nguazimin gumamaziziba bar, a
bagh ighiabar amu.

- ² Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a bagh onger
akabar amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv
mikim suam,
Ikiavira Itir God zurara en akur-
vasi.
- ³ Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an
amibar
gun kantriba bar dar gumamazizibav
kim.
- ⁴ Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar
gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir
puvati.
E an apengara ikiva an atiatingam.
- ⁵ Nguazimin itir gumamazizibar aseba,
da pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin in-
gari.
- ⁶ Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam
ikia,
egha uan Dipenimin iti.
A bizir aghuiba ko gavgavimin
mingarim.

- ⁷ Ia nguazimin itir ikizibar gumamaziziba
bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko
gavgavim bagh, bar akongegh.
- ⁸ Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima,
ia an ziar ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimin
mangi.
- ⁹ Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar der-
agha bar zue, arazir kaba mati an
kurkazir aghuim.
Ia gumamaziziba bar moghira an
arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*
Ia nguazimin gumamaziziba, an
atiating egh akong.

- ¹⁰ Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar
tongin iki mikim suam,
“Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.

95:7: Onger Akaba 80:1; 100:3 **95:7:** Hibru 3:15; 4:7 **95:7:** Hibru 3:7-11 **95:8:** Diboboniba 14:22; Godin
Araziba 6:16 **95:8:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13 **95:11:** Diboboniba 14:20-23; Godin Araziba 1:34-36;
12:9-10; Hibru 4:3-5 **96:7:** Onger Akaba 29:1-2 **96:9:** 2 Eghaghaniba 20:21; Onger Akaba 33:8; 93:5; 114:7
* **96:9:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Hibrun mingarim
kamakin, “Ia kurkazir aghuiba iki egha izi nan ziam fi.” **96:10:** Onger Akaba 9:8; 67:4; 93:1; 98:9

- A nguazimîn ingarigha a gamizi a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham.
Ikiavira Itir God, gin uan kotin arazir aghuimîn gin mangiva,
gumamazizibar araziba bar da tuisigham.”
- ¹¹ Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh nigînir dafam damu.
Ia ongarimîn aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh.
- ¹² Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh.
Ia ruaribar temeba,
ia uaghan ighiabar amu bar akongegh.
- ¹³ Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimîn ighiam damu.
A izi nguazimîn gumamaziziba bar me gativagh men ganam.
Ikiavira Itir God, uan arazir aghuimîn gin mangi, gumamaziziba bar me gativagh,
uan guizin akamîn men araziba tuisigham.

97

God an atrivir bar ekiam

- ¹ Ikiavira Itir God, an atrivimîn iti.
Nguazimîn itir gumamaziziba, ia bar akueghti,
arighatizibar itir gumamaziziba,
ia dimiva bar akongegh.
- ² Overiar migharir piziba an okarizi,
an arazir aghuimîn gumamazizibagh ativagha men gari.
- ³ Apanir a gasighasighasava amiba, avim an faragha ghua
men isia me gasighasiki.
- ⁴ An onimaribar angazangaribagh ami,
da nguazimîn taghtazima,
nguazim nighava agoi.
- ⁵ Ikiavira Itir God, a nguazir kamîn God.
A izima, mighsiaba pura amera uaghira dipabar min otifi.

- ⁶ Overiam uabi, kamaghin akam akura ghaze,
“God arazir aghuibaram ami.”
Ezi gumamaziziba bar an angazangarim ko gavgavimîn gari.
- ⁷ Gumamazizir marvir guabar ziaba feba bar aghumsiki.
Aseba teviba apirigh Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- ⁸ Saionin nguibamin itir gumamaziziba, bizir kam barasi.
Judan nguibabar itir gumamaziziba, nin kotiar arazir aghuir kam bagh
bar akuegh, men naviba deragham.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, Ni Godin Bar Pin Itim,
ni nguazimîn gumamaziziba bar me gativagha men gari.
Ni ziar ekiam ikia, bar asebagh afira.
- ¹⁰ Arazir kurabar aghuazir gumamaziziba, Ikiavira Itir God bar me gifonge.
Gumamazizir a baghavira itiba, a men apaniba da ua me inigha,
me geghuva deragha men gari.
- ¹¹ God angazangarim isa gumamazizir aghuibagh aniga,
me gamizi men naviba bar akonge.
- ¹² Gumamazizir aghuiba, ia bizir Ikiavira Itir God amiba bagh, bar akongegh.
Ia bizir kabagh nighnigh a minabagh.
Ia an ziar zuezir aghuim ginighnigh,
a pirafi.

98

God gumamaziziba bar men Atrivim

- Kar Godin ziam fer onger akam.
- ¹ Ia onger akar igiatam Ikiavira Itir God bagh, a bangi.
A uan agharimîn bizir aghuir igharagha garibagh ami.
A uan gavgavir ekiamîn amodoghin,
midorozir kam gamua apaniba abira.
- ² Ikiavira Itir God, apaniba ko misogha me abirazir bizimîn gun mikeme,

a uan akurvazir arazim isa
gumamazizibar akazi me bar an
gari.

³ A Israelian apangkuvigha
men akuraghasa dikirizir akar kam
ginighnighavira ikia,
me ataghizir puvati.

Kantribar gumamaziziba Godin gari,
an apaniba ko misogha me abiragha,
uam e ini.

⁴ Nguazimin gumamaziziba, ia Ikiavira Itir
God bagh bar akongezir ighiabar
amu.

Ia onger akaba pamten dar amuva bar
akuegh an ziam fi.

⁵ Ia gitabav sogh, Ikiavira Itir God bagh
ighiabar amu.

Ia boabav soghti, dar arareba bar der-
agh.

⁶ Ia sighbaba ko itabagh iviva,
pamten dimiva Ikiavira Itir Godin
ziam fi,
a en atrivim.

⁷ Ni ongarim, ni ko nin itir osiriba, ko bizir
nin aven itiba,
ia bar pamten dim mikim.

Ni nguazim, ni ko nin itir gumamaziziba ko
bizir nin itiba,
ia bar onger akabar amu.

⁸ Ia faner ekiaba, ia dafaribav sogh.
Ia mighsiaba, ia ighiabar amuva bar
akongegh.

⁹ Ikiavira Itir God izi nguazim gativagh an
ganam.

An atrivimin iki, guizin arazimin gu-
mazamizibar araziba tuisigham.

Kamaghin amizi, ia a bagh bar
akuegh onger akabar amu.

99

God an atrivir bar ekiam

¹ Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
Kamaghin gumamaziziba an atiatiava
agoi.

A uan atrivir dabirabim enselin bar gav-
gavibar torimin a gapera,
kamaghin amizi, nguazim agoi.

² Saionin nguibamin aven,

Ikiavira Itir God bar ziar ekiam
ikia,
gumamazizibagh ativagha men
gari.

³ Gumamaziziba bar anarira nighnigh,
ana atrivim, egha gavgavim ko ziar
ekiam itima, an ziam bar zue.
Me an ziar ekiam fi.

⁴ Atrivir gavgavim, ni arazir aghuiba
bagha ifonge.

Ni arazir aghuimra Israelia e gamizi e
an gin zui.

Ni e gamizi,
e kotin aven deragha gumamazizibar
araziba tuisisi.

⁵ Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en God.
An arazir aghuiba, ko an damazimin
zuezir arazibara amir God.

Kamaghin, ia an boroghin mangi
teviba apirigh,
an ziam fi.

⁶ Moses ko Aron, aning Ikiavira Itir Godin
ofa gamir gumazimningin iti.

Samuel uaghan God ko migeir gu-
mazir mam.

Me bar Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha me ikarvasi.

⁷ God ghuariar ruarir ekiamin tongin ikia,
Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba
me ganingizi,
me dar gin zui.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni uan
gumamazizibar azangsiziba barasi.

Ni men arazir kuraba ikarvagha
mizazim me gasi.

Ni uabi men akazi me fogha ghaze,
ni Godin men arazir kuraba gin
amadim.

⁹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam,
a en God, e an mighsiamin an ziam
fam.

Ikiavira Itir God, a en God,
a Godin arazir aghuibaram
amim.

100

God minabir ighiam

- ¹ Ia nguazimîn itir gumazamiziba bar,
ia Ikiavîra Itir God bagh pamtem
dimîva,
bar akongegh an ziam fi.
- ² Ia Ikiavîra Itir Godîn ingangarim damu
an ziam fi bar akongegh.
Ia an boroghîn izîva
bar akongezir igghiaba bangi.
- ³ Ia kamaghîn fogh,
Ikiavîra Itir God a guizbangîra God.
A uabi en ingarizîma e an adarazira.
E an gumazamiziba,
egha an sipsipbar mîn iti.
- ⁴ E an Dipenimîn aven mangî
an ziam fiva a mînamam.
E a mînabagh
an ziar ekiam bar a pîrafam.
- ⁵ E fo, Ikiavîra Itir God arazir aghuibaram
amua,
egha zurara bar en apangkuvighavîra
iti.
A damuasa mikemegha gîvazir biziba,
a zurara dagh amua kamaghîra iti.

101

Atrivimîn akar dikîrizim

Devit igghiâr kam osiri.

- ¹ O Ikiavîra Itir God,
ki arazir aghuim ko apangkuvir
arazim ginighnighîva igghiam
bangam.
Bar guizbangîra, ki ni baghvîra igghiâr
kam bangam.
- ² Ki nîn damazimîn deraghvîra tuavir
aghuimra mangîti
gumazitam nan gan akatam na gasan
kogham.
- O God, ni manadzoghîn izî nan
akuragham?
Guizbangîra, ki uan dipenimîn aven
iki gumazamizibagh ativagh men
ganîva,
uan navir averiamîn aven der-
aghvîra nighnigh biziba bar dar
amuam.

- ³ Egh ki itî naghîn, arazir kuratam bar ikian
kogham.
Gumazamizir akîrim ragha ni gasiba
ki men aghua.
Ki me ko daruan kogham.
- ⁴ Ki ifavarir arazimîn gin mangan kogham.
Egha ki arazir kurabagh nighnighan
aghua.
- ⁵ Gumazamizir moga girakîrangîn igharaz
daraziv geiba,
ki bar me gasighasigham.
Egh ki gumazamizir ifaghata uari uan zi-
aba feba ateghti
me ikian kogham.
- ⁶ Ezi gumazamizir nighnîzîr gavgavim
Godîn ikiavîra itiba, ki me gifonge.
Merara na ko nan dipenimîn ikiam.
Eghti gumazamizir Godîn damazimîn de-
ravîra tuavir aghuimîn zuiba,
merara nan ingangaribar amuam.
- ⁷ Eghti gumazir akar ifavaribagh amitam
nan dipenimîn aven ikian kogham.
Gumazamizir ifariba na ko ikian
kogham. Bar puvatîgham.
- ⁸ Eghti dugghiaba vaghvagh,
en kantrin aven itir gumazamizir
kuraba, ki me asighasigham.
Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba,
ki me batueghti,
me ua Ikiavîra Itir Godîn nguibar
ekiamîn ikian kogham.

102

Gumazim osîmtîzim ikia God ko mîgei

- ¹ O Ikiavîra Itir God,
ki uabîn akurvaghâsa nîn dei,
ni nan dimdiam barakigh.
- ² Ki osîmtîzim ikîti,
ni nan modogh akîrim ragh na gasan
markî.
Ki nîn dimamin dugghiam,
ni zuamîra na îkaragh nan akuragh!
- ³ Guizbangîra, nan ikîrimîrim mîgharimîn
mîn dugghiar otevimîn ikegha ua
ghugha gîfa.

100:3: Onger Akaba 79:13; 95:7; Esekiel 34:30-31; Efesus 2:10
7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11
5:5; 40:4 **101:5:** Onger Akaba 18:27; 50:20; Jeremaia 9:4
100:5: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13;
101:3: Godîn Araziba 15:9; Onger Akaba
101:6: Onger Akaba 119:1 **101:7:** Onger Akaba
52:2-5

- Ezi nan mikarzim mati avir ekiam nan isi moghin puvira nan fei.
- 4 Ezi nan navir averiam mati, me dadar midiaribar min, na dikaragha na abirazi, ki iraghu. Ezi ki bar osemegha daghebar aghuagha damasa nighnizir puvati.
- 5 Ki mizazim baragha pamten arai. Ezi nan mikarzim ikuvizi, ki agharim gura.
- 6 Ki kuarazir bagabar min gumamaziziba puvatizir danganimin uabira iti. Egha kuarazir mighiamin min danganir kurar gumaziba ikian aghuazibar iti.
- 7 Ki misiamin akuima, nan damazimning kuiagherighavira iti. Ki uabin apangkufi. Ki kuarazir dipenir siriabagh apiavtimin min uabira iti.
- 8 Ezi dughiabar zurara, nan apaniba migirigiabagh amua na dipova na gasighasisi. Egha me gumamazizir igharazibagh asighasighasa nan ziam dibora ghaze, osimtizir ki inizibar min me uaghan da iniam.
- 9-10 Ni adarir ekiam ko aningagharim nan iti, egha ni na inigha mati gumamaziziba bizir miziriziba makurir danganimin da makuri moghin ni na makuni. Kamaghin amizi, ki bar osemegha dagheba api moghin api moghin, avir sirim api ezi nan damazimningin teriba dipamin min itarim girima, ki anepi.
- 11 Nan ikirimirimin dughiam mati nedazim zuamira ghua guaratizimin gifa. Ezi ki angamira itir ikirimirimin dughiam bar otefe. Ki mati dadam aghua ghua misigha gifa.
- 12 O Ikiavira Itir God, nirara gumamazizibagh ativagh men ganvira ikiam. Eghti gumamazizir gin otivamiba nin ziar ekiam gifogham.
- 13 Eghti ni dikavigh izi Saionin nguibamin apangkuvigham.

Ezi datirighin dughiar apangkuvamim oto.

Ni datirighin an uabin torogh, egh an akurvagham.

14 Saionin nguibam ikufi.

Ezi nin ingangarir gumamaziziba bar a gifonge.

A datirighin ikuvigha mati nguazir minemniamin otozi, me bar an apangkufi.

15 Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavimin atiating, an apengan ikiam.

Eghti nguazimin atriviba an gavgavim ko angazangarir gavgavimin atiatingam.

16 Ikiavira Itir God, gin ua Saionin nguibamin ingarigh, egh uan gavgavim ko angazangarim sara gumamazizibar akagham.

17 Egh a uan gumamazizir fomira pura taghiziba, a men azangsiziba baragham.

Egh men azangsizibar aghuaghan kogham.

18 Bizir Ikiavira Itir God amir kam, tav akinafarimin an osirigh, eghti en ovavir borir gin otivamiba a gifogh, egh uaghan an ziam fam.

19 Gumazir osiramin kam kamaghin osiram:

“Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, egha nguazir kamin vanginani gari.

20 A gara orazi,

kalabuziar gumamaziziba uan osimtiziba aterava arai.

A gari, me marazi isa kotiam garigha egha ghaze, me arighregham.

God men akuraghasa ifonge, eghti me firighregh, egh ovengan kogham.”

21-22 Kamaghin amizi, ikizir aviribar gumamaziziba ko kantribar gumamaziziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi, uari akuvagh Saionin nguibamin ikiva, an ziam pirafam.

- Guizbangira, me Jerusalemin
nguibamin ikiva ziar ekiam a
daningam.
- ²³ Guizbangira, ki igiamra itima, God nan
gavgavim gasighasiki.
Egha na gamizi, nan ikirimirim
dughiam ofefe.
- ²⁴ Kamaghin, ki ghaze, O nan God, ni ikia
mamaghira iti.
Ki igiamin ikiavira iti, ki ghurizir pu-
vati.
Ni datirighin na inigh mangan
marki.
- ²⁵ Ni bar faraghavira nguazir kam
in ingari,
ezi a gavgavigha ikiavira iti.
Ni uan dafarimningin,
overiam ko bizir pin itibar ingari.
- ²⁶ Overiam ko nguazim bar ikuvigh
givagham,
eghti ni zurara ikiam.
Guizbangira, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.
Ni aning damighti aning givagham,
mati gumazim korotiar ghurim
suegha a makuni.
Eghti aning bar givagh
ua ikian kogham.
- ²⁷ Ezi ni ikia kamaghira iti, egha gevir pu-
vati.
Eghti nin azeniba givaghan
kogham.
- ²⁸ E nin ingangarir gumazamiziba.
Ni deraghvira en boribar ganti,
me deraghvira ikiam.
Egh ni men ovavir borir gin otivamibar
akuraghti,
me deraghvira ikiam.

103

God bar en apangkuvigha bar e gifonge

Devit ighiar kam osiri.

- ¹ Ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki uan duam ko, navir averiam ko,
namnam sara
Ikiavira Itir Godin ziar aghuim
pirafam!
- ² Ki Ikiavira Itir Godin ziam fiva,

- bizir aghuir a na gamiba da
bakinighnighan kogham.
- ³ A nan arazir kuraba bar da gin amaga,
nan arimariabagh amizi,
da ua dera.
- ⁴ A nan akuragha ua na inizi,
ki ovengezir puvati.
A bar na gifongegha nan
apangkufi.
- ⁵ Ki nguazimin itir dughiamin,
God bar nan deragha bizir bar aghuir
aviribar na ganidi.
Kamaghin amizi, ki gumazir igiamin min
gavgavigha,
kuarazir bagamin min igiamra iti.
- ⁶ Ikiavira Itir God ingangarir aghuim
gumazamizibar akurvaghasava a
gami.
Men marazi faragha gumazir arazir
kurabagh amibar apengan ikia gav-
gaviba puvati.
Ezi a bar men akuragha deragha
me gamizi me deravira iti.
- ⁷ Bar fomira, a uan araziba isa Mosesin aka.
Egha Israelia, a ingangarir gavgavir
kaba men tongin dagh amizi me dar
gani.
- ⁸ Ikiavira Itir God en kuarkuva
an apangkuvim en iti.
A bar en apangkuvigha
zuamiram en atarir puvati.
- ⁹ An atara ghuavira itir puvati.
An atara egha adarimin suirazi,
a dughiar ruarimin itir puvati.
- ¹⁰ E arazir kurar bar aviribagh ami,
ezi an en arazir kuraba ikarvagh e
daningamin bizim,
an a gamir puvati.
- ¹¹ Gumazamizir an atiatia an apengan
itiba,
a bar men apangkufi.
A men apangkuvir ababanim,
a bar ekefe,
mati an overiamin pin ikegha
izaghira nguazimin tu.

102:24: Jop 36:26; Onger Akaba 90:2; Aisaia 38:10; Habakuk 1:12
43:10; Malakai 3:6; Jems 1:17 **103:3:** Aisaia 33:24; Jeremaia 17:14
Aisaia 40:31 **103:8:** Jems 5:11 **103:10:** Esra 9:13 **103:11:** Onger Akaba 57:10; Efesus 3:18 **103:12:**
Aisaia 43:25; Maika 7:18

102:25: Hibru 1:10-12 **102:27:** Aisaia
103:4: Onger Akaba 34:22; 56:13 **103:5:**

- 12 E fo, aruem anadi naghin ikegha ghua
aruem uaghiri naghin,
kar tizir bar ruarim.
Kamaghira, Ikiavira Itir God en arazir
kuraba batoghezi,
da bar en saghon mar iti.
- 13 E fo, afeziaba uan boribar apangkuvi
moghira,
Ikiavira Itir God uan gumazamizir an
atiatia
an apengan itibar apangkufi.
- 14 A kamaghin fogha gifa, a uabi nguazim
inigha en ingarizi,
e mati pura nguazir minemniaba.
- 15 E gumazamiziba, en angamira itir
ikirimirim grazibar min,
dughiar ruarimin itir puvati.
E dughiar bar otevimra
ruarimin akimarimin min
ikegha ariaghiri.
- 16 Ezi aminim akimarir kam giverazi a irizi,
gumazamiziba uam an garir puvati.
- 17 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin
apengan ikia an atiatiba,
a zurazurara men apangkufi.
Egh men ovavir borir gin otivamiba,
a uaghan deragh me damuvira ikiam.
- 18 Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir Godin
Akar Dikirizir Gavgavimin gin zui,
egha an Akar Gavgaviba barasi.
- 19 Ikiavira Itir God, uan Nguibamin ikia
uan atrivir dabirabim gaperaghav
ikia,
bizibagh ativagha bar adar gari.
- 20 Ia Ikiavira Itir Godin midorozir enselba,
ia gavgaviba iti.
Ia kuariba arigha an akaba
baragha dar gin zui.
Ia an ziam fam.
- 21 Ia Godin Nguibamin itir midorozir en-
selba,
ia an ingangarir enselin an ifongiamin
gin zuiba,
ia bar Ikiavira Itir Godin ziam
fam.
- 22 Ia danganiba bar dar itir biziba,
a ian ingarigha ia gativagha ian gari,

ia bar moghira Ikiavira Itir Godin
ziam fam.

Eghti ki uabi uaghan Ikiavira Itir Godin
ziam fam!

104

*Ikiavira Itir God biziba bar
dar ingari, ezi e an ziam fam*

- 1 Ki uan navir averiamin
Ikiavira Itir Godin ziam fam!
- O Ikiavira Itir God, nan God, ni bar pin iti.
Nin ziam bar pin ikia
egha ni atrivir bar ekiam.
- 2 Angazangarim ni avara, mati gumazim
inim avara.
Ni overiam atizima mikoveziba bar iti,
mati gumazim purirpenim
asaragha benimin a ikezima a
iti.
- 3 Ni uan dipenim dipar pin itibagh isin an
ingari.
Ezi overiamin mighariba, da mati nin
karis,
ezi aminim ni atera zui.
- 4 Ni aminim amadima, a nin akaba atera
zui.
Ezi ni overiamin onimariba ko avir
mizariaba dagh amima,
da nin ingangarir gumazibar iti.
- 5 Ni fomira nguazir kam atizi,
a bar deraghavirama aperagha gav-
gafi.
Egha bar mozorozir puvati.
- 6 Ni ongarim atizi a ikia
inimin min nguazim avara.
Ezi dipar kam mighsiaba bar ada
avara.
- 7 Ni gin ongarim pamten a mikemezi an
arav ghu.
Nin tiarim ararimin min dagarvazima,
ongarim a baragha a foregha
ghugha gifa.
- 8 Ongarim mighsiaba bar da ategha
afora danganir zaribar uaghire.
Egha danganir ongarim ikiasa ni inabazir
kamin,
a datirighin an ikia kamaghira iti.

- 9 Ongarim ikiamin danganim, nîrara an abaragha gîfa, eghtî ongarim nî atizir danganir kam gitaviraghan kogham. Gîn ongarim ua nguazir kam bar an evaraghan kogham.
- 10 Nî nguazimîn aven ivemarir dipabagh amima, da nguazir averiamîn otivigha danganir zaribar afora, egha mîghsiabar tongîn ivemara uaghiri.
- 11 Asîzîr atiaba dipar kam api, ezi donkin atiaba dipar kamram api. Ezi kuariba ua men pîrir puvati.
- 12 Overiamîn pîn mîghagha aruir kuaraziba iza, temer dipar mîriamîn tuivighav itibar uan mikonibar ingari. Egha ter aguabar apiagherava arai.
- 13 Nî uan Nguibamîn ikia egha amozim amadi, a mîghsiabagh isîn izi. Nî ingangarir aghuim gamua nguazir kamîn akurazi, bizir aghuiba nguazir kam bar a gizîfa.
- 14 Nî bulmakauba apir dadabagh ami da otifi. Ezi e gumazamiziba oparir biziba, nî uaghan dagh amizî da otivizî, e dar dagheba isi.
- 15 Nî en akurazîma, e wainîn ikariziba opara dar oviziba mîrmîra, dar dipaba apa en naviba bar akonge. Egha en guaba taghtaghasa, e olivîn temer boreme isa uan guabagh azui. Egha e dagheba opara, da apava, en mîkarziba gavgafi.
- 16 Amozim izîma, Lebanonîn temeba dipar avîrim isî. Sidan temer kabanang, Ikiavîra Itir God fomîra da opari. Ezi kar an temeba.
- 17 Sidan temer kaba, kuaraziba iza dar uan mikonibar ingari. Ezi kuarazir fîrir ruariba temer painbar uan mikonibar ingari.
- 18 Memen atiaba mîghsiaba itir danganibagh arui, ezi iriaba mîghsiabar itir dagiar toribar modi.
- 19 Nî iakinimîn ingarigha, azenir vamîran iakiniba vaghvagh dar dughiabar ada arîki. Ezi aruem magîramîn dughiam gîfo.
- 20 Nî mîtatem gamî, a dimagaribar otifi. Ezi dimagaribar asîzîr atiaba arui.
- 21 Laionba asîzîba burîa pamten dei. Egha asîzîr nî me ganîdîba burî.
- 22 Aruem anadîma me uamategha ghua, uan mogomer danganibar zui.
- 23 Gumaziba uan ingangaribagh amua ghua garîma, aruem uaghiri me gefî.
- 24 O Ikiavîra Itir God, nî bizir bar avîrimîn ingari! Nî bar fofozîr ekîam ikîa bizir avîrir kaba bar dar ingari. Ezi bizir nî ingarizîr kaba nguazîm bar a gizîfa.
- 25 Ongarîm bar ekefe, ezi angamîra itir bizir avîriba itî, osîrîr ekîaba ko dozîba, ko bizîr îgharazîba an itî. Ezi e da mangan ibura.
- 26 E gari, kurîba ongarîm gîsîn ivemara zui, ezi maburan osîrîr ekîar nî faragha ingarizîba ongarîmîn îkarara uari akura uanaga izaghiri.
- 27 Angamîra itir bizîba bar nîrara gari, mîtirîam men azîr dughîam nî dagheba me danîngasa me nîrara mîzuaî.
- 28 Nî dagheba me ganîdîma me api. Nîrara dagher aghuiba me ganîdî, men naviba îzevegha tughatî.
- 29 Guîzbangîra, nî akîrîm ragha me gasarazî me atîatî. Men angamîra itir îkîrîmîrîm, nî me dama a înzî me arîaghirî, egha men mîkarzîba ua nguazîr mînemnîamîn oto.

30 Ni ikirimirir angamira itim anidir
aminim me ganingizi,
me angamira iti.

Ni nguazimin bizir igiabagh amima
da otifi.

31 E ghaze, Ikiavira Itir Godin gavgavim ko
angangarir ekiam zurara iki ma-
maghira ikiam.

Eghti Ikiavira Itir God, bizir a ingariz-
iba bagh bar akongegham.

32 A nguazimin garima,
mikimkizim puram a batifi.
A dafarim mighsiabagh arizima,
mighariba pura dar otifi.

33 Ki angamira itir dughiar kam
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu,
egh an ziam pirafegh gin ovengam.

34 A na gamima, ki bar akonge.
Ki kamagsua ifonge,
a nan onger akabagh ifuegham.

35 Nan ifongiam kamakin,
ni arazir kurabagh amir gumazamiz-
iba bar me gasighasikigh.
Gumazamizir kuraba bar moghira gevegh
ua ikian kogham.

Ki uan navir averiamin aven
Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

105

*God uan gumazamiziba ko, men onger
akam*

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a
minabaka.
Egh ingangarir ekiam an amizibar gun
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar me mikimam.

2 E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh
an ziam fam.
Egh bizir aghuir an amizibar gun
mikimam.

3 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin
boroghin zuiba,
uan navir averiabar a bagh bar
akongegh.

E an ziar aghuim ginighnigh,
an ziar ekiam bar a pirafi bar
akuegham.

4 E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira
mangi
uarir akurvaghsi an gavgavim bagh
an azangsigham.

5-6 Ia Abrahamin ovavir boriba,
Abraham an Ekiamin ingangarir gu-
mazim.

Ia Jekopin boriba,
ia Ikiavira Itir God ua baghavira
inabazir gumazamiziba,

ia arazarazir ekiaba ko
ingangarir gavgavir an amiziba ko
akar a en apanibagh asighasigha
mikemeziba,
ia uam adagh nighnighvira iki.

7 Ikiavira Itir God, a en God.
A nguazir kamın gumazamiziba bar
me gativagha men gari.

8 Ikiavira Itir God e koma Akar Gavgavir
mam gami,
egh zurazurara Akar Dikirizir Gav-
gavir kam ginighnigham.
An Akar Dikirizir Gavgavir kam
ginighnigh mangivira ikiam.

9 An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir
kam gami.
Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gav-
gavir kam akiri.

10 An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop
koma a gami,
a Israelian ovavim,
egha Akar Dikirizir Gavgavir kam
gavgavim a ganingi,
eghti a zurara iki mamaghira
ikiam.

11 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ki Kenanin nguazim ni daningam,
eghti nguazir kam
kar nin ovavir boribar
nguazim.”

12 Fomira Israelia bar avirasemezir pu-
vatigha,

- egha Kantrin Igharazibar Gumamazibar min pura Kenanin nguazimin iti.
- 13 Egha Kantrin Igharazibar Gumamazibar min pura tintinibar dagh aruavira iti.
- 14 Ezi God tarazi ataghizi,
me me misogha me abinizir puvati.
A men akurvagha me bagha
Akar Gavgaviba atrivibagh aniga me dikabira ghaze,
- 15 “Ki ua bagha misevezir gumamaziziba,
ia me gasighasighan marki!
Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!”
- 16 Ikiavira Itir God mitiriar aghazir ekiam amadazi,
a nguazimin oto.
A men daghebagh amizi,
da bar gifa.
- 17 E fo, a Josep amadazi
a uan adarazir faragha ghua Isipin kantrin iti.
Me dagiaba bagha Josep amadazi,
a Isipin kantrin aven ingangarir gumazir kinimin min iti.
- 18 Ezi Isipia paza a gamua
senin gavgavimin an suemning gike.
Egha ain ring an firim dafa.
- 19 Ezi Josep ikia ghuavira itima,
bizir a mikemeziba guizbangiram otifi,
Ikiavira Itir Godin akam kamaghin aka,
Josepin akaba da guizbangira.
- 20 Ezi gin Isipin atrivim gumazir mam amadazi,
a ghua kalabusin Josep inigha azenim gati.
Guizbangira, gumamazizir aviribar garir atrivir kam Josep ataghizi,
a firiaghiri.
- 21 Atrivir kam Josep inigha
uan bizibar ganasa gumazir dapanimin aneti.
- Ezi Josep Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti.
- 22 Josep atrivimin dipenimin ingarir gumaziba ko, gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba,
a me gativagha men sure gami.
- 23 Jekop gin ghua Isipin kantrin otogha,
nguibar igharazimin gumazimin min puram an guraghav ikia iti.
- 24 Ikiavira Itir God uan adarazir akurazi,
me borir aviriba bate.
A me gamizi, men dibobonim men apanibar dibobonim gafira.
- 25 God Isipia gamizi,
me an gumamazizibar apanim gamua,
egha pazi me damuasa tuaviba buri.
- 26 Gin, God uan ingangarir gumazim Moses ko Aron, a misevezir gumazim, an aning amada,
ezi aning Isipin kantrin zui.
- 27 Aning Isipin kantrin ikia
Godin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazibagh ami.
- 28 Isipia Godin akam batoghavira iti.
Kamaghin amizi, God mitarmer bar ekiam gamizi,
a men nguazim avara.
- 29 A men dipabagh amizi, da bar ghuzibar otivizi,
men osiriba bar ariaghire.
- 30 Mitiviba otiva bar avirasemegha men nguaziba bar adagh izifa,
egha uaghan atrivimin dipenir ekiam gizifa.
- 31 God mikemezi, bereziba ko itiba otiva bar avirasemegha
men nguazim bar a gizifa.
- 32 Amozimin danganimin, God amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba amadazi da nguazimin izaghiri.
Ezi onimarim taghtagha nguazimin izaghira men nguazim gasava amadi.

- 33 God tuavir kamın men wainın ikarıziba ko men fighın temebagh asıghasıki, egha men nguazımın temeba bar ada apıragharıki.
- 34 A mıgeıma, odezıba otıfı.
Ezi dar dıbobonım bar ghuavanabozi, gumazıtım dar ponan iburagham.
- 35 Odezır kaba, bizır dafarıba itıba, bar ada ame.
Dagher me oparızıba, uaghan odezır kaba bar ada ame.
- 36 God Isıpıan adarazı bar, men otarıır ivarııba bar me mııoghezi me arıaghire.
- 37 A gın Israelia inıgha Isıpın kantrı ategha azenan ghu.
Me gol ko silvan avırııba inıgha da sara ghue.
Egha me bar moghıra mıkarzıba deragha gavgavıgha azenan ızı.
- 38 Dughıar kamın Isıpıa Israelian atıatingı.
Me zuıma, datırıghın Isıpıa bar akongeh.
- 39 God ghuarıar ekıar mam isa overıamın pın anetızı, a me avara.
Ezi a dımagarıbar ghuarıam gamızı an avımın mın isıa ısıragha angazangarım me ganıdı.
- 40 Me dagheba bagha an azangası, ezi a kuarazıba amadazı da ızı me da ame.
Egha a uan Nguıbamın bretba isa me bagha da amadazı, me da apa bar ızefe.
- 41 A dagıam gamızı, a kúiaghirızıma, dııam otogha ivemara ghua dııaba puvatızır danganıın Faner ekıamın mın oto.
- 42 Guızbangıra, İkıavıra İtır God uan ingangarır gumazım Abraham koma Akar Dıkırıızır Gavgavım gamı, egha an a gıııghnıghavıra ikıa, bizır kabagham ımı.
- 43 Kamagham ımızi, a uan gumazamızıba inıgha zui.

Gumazamızır kaba, a ua baghavıra me amısefe,
ezi me bar akuegha ıghıabaghamıa zui.

- 44 A gumazamızır ıgharazıbar nguazıba isa me ganıngı.
Egha uan adarazır amamangatızı, me gumazamızır kabar azenıba ko nguııaba ını.
- 45 God kamagham ıfongeh,
İsraelia zurara an arazır a ıfongezıba ko an Arazıbar gın mangam.
Kamagham ımızi, a me bagha bizır aghur kabagham ımı.

Aleluia!

E İkıavıra İtır Godın zıam pırafam!

106

God uan gumazamızıba arazır aghuıbar me gamı, ezi me arazır kurabagham ımı

¹ E İkıavıra İtır Godın zıam fam!

An arazıba bar dera,
ezi a zurara en apanguıva ikıa mamaghıra ıtı.
Kamagham ımızi, e bizır kam bagham ımınabagham.

² Tına an ingangarır ekıar an amızıba bar, dagh eghanam?
Tına an arazır aghur an amıba bar da bagham an zıam fam?
Gumazamızıba puvatıgham.

³ Gumazamızır an Akar Gavgavımın gın ghua arazır aghuıbagham amıba, me bar akongegham.

⁴ O İkıavıra İtır God, nı uan gumazamızıbar akurvagham ızı egh na gınırıgh.
Nı men akurvagham egh uaghan nan akuragham.

⁵ Nı ua bagha mııevezır gumazamızıba kımın ganti,
men dabırabım deraghtı me bizır aghuıba ınıam.

Eghti ki uaghan me ko bar akuegham.
E nin gumazamizibara,
kamaghin e bar akuegham.

⁶E, en ovaviba fomira arazir kuram gamizi moghin,
arazir kuram gamigha gifa.
E arazir mizirizir guar aviribagh ami.

⁷Fomira, en ovaviba Isipin kantrin aven ikia,
ni amizir bizir ekiar kaba deragha dagh nighnizir puvati.

Ni bar men apangkuvigha dughiar aviribar men akurvasi,
ezi me nin apangkuvir ekiar kam bakinighnisi.

Egha me ghua Ongarir Aghevimin otivigha,
Godin Bar Pin Itimin akam batoke.

⁸God uan ziar ekiam bangin,
uan gavgavir ekiam akakaghasa ua men akura.

⁹An Akar Gavgavim Ongarir Aghevim ganingi, ezi a dakegha masingi.
Ezi a gumazamiziba inigha ongarir torir kam in apengan itir nguazimin tuavir dakirtizimin zui.

¹⁰A gumazamizir kabar apanibar da-faribar ua me ini.
A men akuragha men apanibar gavgavim dikabira,
ezi me me gasighasighizir puvati.

¹¹Ongarim bar men apaniba avezi, me bar ariaghire.
Men tav uam angamira iti puvati.

¹²Dughiar kam in Israelia an akam nighnizir gavgavim an ikia,
an ziam fava ighiabagh ami.

¹³Egha me bar zuamira an amizir bizir kam gin amada.
Egha me uan nighnizibar gin ghua bizibar amuasa,
egha faragha Godin akam bagha an azangsizir puvati.

¹⁴Me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia

daghem bagha naviba puvira dikava,
God ko itir arazim ategha an araz-
iba tuisigh foghasa
an gavgavim bagha azai.

¹⁵God, me an azangsizir bizimin ganigha a ikara,
egha uam arimariar bar ekiam gamizi,
a me bato.

¹⁶Gin me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
egha men marazi Moses ko Aron navim aningin ikufi,
aning Ikiavira Itir Godin ingan-garir gumazimning.

¹⁷Ezi nguazim akam akarizi Datan ko Abiram uan adarazi ko me torir kam giraghuezi
nguazim iza ua dukuagha me ave.

¹⁸Ezi avim izaghira men gin zui darazir isia,
egha gumazir kuraba bar men isi.

¹⁹Me Horepin Mighsiamin ikia gol isa bulmakaun mam in ingarigha an ziam fe.

²⁰Me Godin ziar ekiam akirim ragha agasaragha,
dadaba apir bulmakaun nedazimin ingarigha
Godin danganimin aneti,
egha an ziam pirafi.

²¹⁻²²Godra, Isipin kantrin ingangarir eki-abagh amigha,
Israelia ua me ini.

Egha a Isipin kantrin ingangarir bar ekiar aghuibagh ami,
egha Ongarir Aghevimin bizir igharagha garibagh ami, ezi gumazamiziba digavir kuram gami.
Ezi Israelia ua Godin men akurazir kam a bakinighniki.

²³Kamaghin, God ghaze, a uan gumazamizibagh asighasigham.
Ezi God inabazir ingangarir gumazim Moses dikavigha abuir gumazimin min Godin damazimin tu,
egha Israelian akurazi Godin aningagharir kam iraghuzi,

- God me gasighasighizir puvati.
- 24 God akar dikirizim me ganiga ghaze,
a nguazir aghuim me daningam.
Ezi me akar kam nighnizir gavgavim an itir
puvatigha,
nguazir kam gifongezir puvatigha,
an aven mangan aghua.
- 25 Egha me uan purirpenibar aven ikia
atara migirigiar aviribar God gimoba
ghuavira ikiava,
egha Ikiavira Itir Godin akamin
gin zuir puvati.
- 26 Kamaghin amizi, God akar dikirizim me
daningasa,
uan ziam dibora ghaze,
bar guizbangira, a me damuti,
me gumazamiziba puvatizir
danganimin ikiva arimighiram.
- 27 A men gin otivamin ovavir boribar
amuti,
me mangi gumazamizir igharazibar
tongin ikiam,
egh kantrin me itir kabar iki
oveng mangam.
- 28 Me gin aser mam, an ziam Bal,
me Peorin nguibamin an gin ghua a ko
poroghav ikia,
egha ofan me aser angamira itir
puvatizir kabagh aningiziba
ame.
- 29 Ezi me amizir arazir kurar kam bangin,
Ikiavira Itir God atara,
arimariar ekiam me bagh ane-
madazima a ize.
- 30 Finias dikavigha
gumazamizibar arazir kurar kam
ikara,
ezi arimariar kam me ataki.
- 31 God bizir Finias amizir kam ginighnigha
egha a dibora ghaze,
a nan damazimin dera.
A deragh iki mangivira ikiam.
- 32 Israelia gin Meriban dipamin ikia amir
araziba God gamizi an atari,
ezi Moses me bangin osimtizir ekiam
ini.
- 33 Guizbangira, men arazir kam Moses
gamizi an atarava bar osemegha
deragha nighnizir puvatigha paza
mikeme.
- 34 Ikiavira Itir God ghaze, ia Kenanin gu-
mazamiziba bar me misueghti me
arimighiregh.
Ezi me me misoghezi me ariaghirezir
puvati.
- 35 Israelia kantrin igharaziba ko ikia
men guiviba ko otariba uarir iti.
Egha me amir arazir kuraba
uaghan me ko dagh ami.
- 36 Me men asebar marvir guabar ziaba fe,
ezi kamaghin men arazir kurar kam
azuazimin min men suiragha
me gasighasiki.
- 37 Me uari uan otariba ko guiviba isa aseba
bagha me misozi me ariaghirima,
me men ofa gami.
- 38 Me uari uan otariba ko guivibav sozi me
ariaghiri.
Men boriba osimtizitaba puvati,
ezi me me isa pura me misozi me
ariaghiri,
ezi me me isa Kenanian aseba
bagha ofa gami.
- Men arazir kammin, men boribar ghuziba
ira egha men nguazim gamizi,
a Godin damazim mize.
- 39 Me arazir kam gamua uari uari gami
me Godin damazimin mize.
Arazir kam Godin damazimin mati, gu-
mazamiziba uari isa uari ko tintini-
bar akuir arazim.
Me arazir kam gamua egh Godin akam
deragha an gin zuir puvati.
- 40 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar
atara
egha ua me gifongezir puvati.
- 41 Egha me isa Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar dafaribagh ariki,
ezi men apaniba me gativagha men
gari.
- 42 Men apanir kaba me gativagha men gara
me dikabiragha paza me gami,

- ezi me pura uan apanibar gavgav-
ibar apengan iti.
- 43 Dughiar aviribar God uan gumazamiz-
ibar akurvasi,
ezi me akam batogha uari uan
nighnizibar gin zui.
Me kamagh amua arazir kuram
bar an aven ghugha gifa.
- 44 Me Ikiavira Itir God ko migeir dughia-
bar, a men arareba barasi,
egha men osimtizimin gara
men apangkufi.
- 45 A ua uan Akar Dikirizir Gavgavim
ginirigha
ua bar men apangkufi.
Egha ua uan nighnizim gira.
- 46 A ua men apanir men suirazibar
nighnizibagh irazi,
me Israelian apangkufi.
- 47 O Ikiavira Itir God, en God, ni datirighin
en akuragh!
E gumazamizir bar igharazibar
torimin iti,
ni uam e akuvagh uam e inigh en
nguazimin izi.
Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar
ekiam minabagham.
E nin ziam fisi bar akuegham.
- 48 E Ikiavira Itir Godin ziam feka,
a Israelian God.
E datirighin ko, gin izamin dughia-
bar zurara an ziam feka.
Gumazamiziba bar mikim suam,
“Bar guizbangira!”
- E Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Aleluia!

Akinafarir namba 5

107

(Onger Akaba 107–150)

*Gumazamiziba osimtizibar aven ikia
Godin deima, a men apangkuvigha men
akura*

- 1 Ikiavira Itir God a dughia-
bar zurara en
dera,

- a zurara en apankuva ikia mam-
aghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam!
- 2 Ia, Ikiavira Itir God ua inizir gumazamiz-
iba,
ia bar a minabi.
Guizbangira, a ian akuragha en apanibar
dagariba da ia inis.
- 3 An aruem anadi naghin ko aruem uaghiri
naghin ko not ko sautin itir gumaza-
miziba,
bar ia akuvagha ia inigha ize.
- 4 Ezi ian marazi gumazamiziba puvatizir
danganimin ikia
tintinibar arua deragha fozir puvati,
me nguibatamin boroghin iti o pu-
vati.
- 5 Ezi mitiriaba ko kuariba men pira men
azi,
ezi me ghaze,
me givagham.
- 6 Me osimtizir kamın ikia,
egha Ikiavira Itir Godin diava an
azangsizima,
a men osimtizir kamın aven men
akura.
- 7 A me inigha biaghatigha ghua
nguibar ekier me an aven dapiamin
mamin me ati.
- 8 Kamaghin, Ikiavira Itir God zurara men
apangkuvigha
arazir aghuimin me gamizir bizim
bagha,
me a minabi.
- 9 Guizbangira, a kuariba pirir adarasi,
dipaba me ganidima, me apa bar izefi.
Ezi mitiriaba azi darasi,
a dagheba me ganidima, me apa bar
izefi.
- 10-11 Ezi ian marazi Godin Bar Pin Itimin
akam batuegha,
egha an akam baraghizir puvati.
Kamaghin, me kalabusin dipenimin ikia
egha mitater kuramin iti.
Men apaniba ainin senba isa me
ikezima
me osimtizir ekiamin aven iti.
- 12 Ezi God me dikabirazi,

107:1: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 107:9: Onger Akaba 34:10; Luk 1:53 107:10-11: Jop 36:8; Aisaia 9:2; Luk 1:79

- me asaghpora ira ingangarir ekiam
gamua
men gavgaviba bar gifa,
ezi men akurvaghamin gumaz-
iba puvati.
- 13 Me osimtızir kamın ikia,
egha Ikiavıra Itir Godın diava an
azangsizima,
a men osimtızir kamın aven men
akura.
- 14 Ikiavıra Itir God me inigha men senba
firigha,
danganir mıtater kurar kamın me
inigha
azenan ize.
- 15 Kamaghın, me Ikiavıra Itir God zurara
men apangkuvigha arazir aghuimın
me gamızir bizim bagh,
a minamam.
- 16 Me fo, a gumaziba brasın gavgavimın
ingarızir tiaba abiagharigha,
kalabuziar dipenimın ain baba
akaragharisi.
- 17 Guizbangıra, ian marazi bar arazir
kurabagh ami.
Egha arazir kurar me amir kaba
bangın
me arımariar kuraba ini.
- 18 Me dagheba inian aghuagha
ovengasava ami.
- 19 Men ikirimirim ikuvizi me pazavıra ikia,
egha Ikiavıra Itir Godın dei.
Ezi a men akuragha men osimtızir
kam agifa.
- 20 A uabi migeima,
an akar kam men mikarzibagh amizi
da ua dera.
Ezi a matmatiamın ua me ini.
- 21 Kamaghın, me Ikiavıra Itir God zurara
men apangkuvigha arazir aghuimın
me gamızir bizim bagh,
a minamam.
- 22 Me a minamamin ofabar amuva,
an amizir bizir aghuibar gun gumaza-
mizibav kimsi
bar akongegh onger akabar amu.
- 23 Ezi ian marazi kuribar aven ingara
ongarir ekiaba bar dagh arua
egha biziba amaga dagh ivesi.
- 24 Kurimın ingarir gumazir kaba, me
Ikiavıra Itir God amizir bizir kabar
gani.
An ongarir ekiamın bizir aghuir
kabagh ami.
- 25 A mikemezi, aminir ekiam ongarir
konimın oto,
egha ongarim fema, a dikafi.
- 26 Ezi kuriba a gisin bar pin uavanaga egha
bar vin mar uaghiri.
Ezi kurimın ingarir gumaziba bar ati-
atingi,
me fo me bar moghıra bar iku-
vigham.
- 27 Me gumazir dipar onganiba amegha on-
ganigha purama aruibar mın
kurim gisin arui,
egha kurimın akurvaghamin nighniziba
bar puvati.
- 28 Me osimtızir kamın aven ikia,
Ikiavıra Itir Godın deima
a men akuragha men osimtızim
agifa.
- 29 An aminir ekiam gamizi an amıra,
ezi ongarim amiragha
uaghirigha ua dikavir puvati.
- 30 Me ongarimın gari an amiragha irighav
itima,
me bar akonge.
Ezi Ikiavıra Itir God me inigha
nguibar me mangi ikiamın ongarir
mikebamın ghu.
- 31 Kamaghın, me Ikiavıra Itir God zu-
rara gumazamizibar apangkuvigha
arazir aghuimın me gamızir bizim
bagh,
a minamam.
- 32 Me gumaziba uari akuvir danganibar
Godın gumazamiziba ko uari akuy,
egh me an ziar ekiamın gun mikim.
Me gumazir aruaba ko dapi bizibav kim,
dughiar kamın me Ikiavıra Itir Godın
ziam fam.
- 33 Ikiavıra Itir God faner ekiaba ko dipar
atuibagh ami,
da dati.
- 34 Egha nguazir dagheba deragha aghuim
gamizi,
a ragha otogha amangsızir nguazimın
otozi

bizitam bar an otogha aghuir pu-
 vati.
 Nguazir kamın itir gumazamiziba arazir
 kurabagh ami,
 kamaghın, Ikiavıra Itir God osımtızir
 kaba me ganıngi.
 35 Egha gin Ikiavıra Itir God, gumazamiz-
 ıba puvatızir danganir mıdiariba,
 dıpar akareba dagh arisi.
 Egha nguazir dıpaba puvatızibar,
 a faneba arıghızıma da afora ivemari.
 36 Me nguazir kabar mıtiriaba azir gu-
 mazamiziba ariki,
 ezi me nguıbar ekiamın ingarigha an
 aven iti.
 37 Ezi me dagheba opara, egha wainın
 beniba oparı,
 egha dagher avırıba ikia, wainın ovızir
 avırıba iti.
 38 Ikiavıra Itir God uan gumazamiziba bar
 deragha me gami,
 ezi me borir avırıba bate.
 Ezi a bulmakaun avırıba me bagha dagh
 amizi
 da otifi.
 39 Men apaniba me ko misogha,
 bar me dikabıragha osımtızir bar
 ekiam me ganıngi.
 40 Ezi Ikiavıra Itir God men apanıbar gu-
 mazir dapanıbagh amizi,
 me pura bizir kınıbar mın iti.
 A me gamizi me tintinıbar arua
 danganir mısingızir tuavıba pu-
 vatızıba, pura dagh arui.
 41 Gumazir bizıba puvatızıba, osımtızir
 avırıbar aven iti,
 ezi a men akurazi, me deragha iti.
 A men amizıbagh amizi, me borir avırıba
 bati.
 Ezi men adarazi avırasemegha mati
 sipsipın bizıbar mın bar avıraseme.
 42 Ezi gumazamizir Godın damazımın der-
 azıba, bizir kamın ganıgha
 men navıba bar men dera.
 Ezi gumazamizir kuraba mikıman asagha
 purama akabar kumıgha nımıra iti.
 43 Eghti ia gumazamizir nıghnızir aghuıba
 itıba,
 ia deraghvıra bizir kabagh bar dagh
 nıghnıgh.

Egh kamagh akam akarigh suam,
 Ikiavıra Itir God bar en apangkuvıgha
 ikia
 mamaghıra iti.

108

*Gumazim apanıba dikabınasa Godın
 azangsisi*

(Onger Akaba 57:7-11; 60:5-12)

Godın ziam fer ıghiar kam, Devit an osiri.
 1 O God, ki uan navir averiamın aven
 nıghnızir gavgavımra nın ikia,
 egha ua nıghnızir ıgharazıba nan pu-
 vati.
 Datırıghın nan navim dikavtı,
 ki gitabav sogh
 nın ziam famın ıghıabar amuasa.
 2 Aminim tiraghtı,
 ki daguım ategh dikavıgh uan gita ko
 kulele misogham.
 Ki dagh ikararangtı, dar ararer aghuım
 otıvtı
 aruem bigh anangam.
 3 O Ikiavıra Itir God, ki Kantrin Igharaz-
 ıbar Gumazamizıbar tongın nı
 mınamam.
 Gumazamizıba bar moghıra oraghtı,
 ki nın ziam fı ıghıam bangam.
 4 Ki fo, nı en apangkuvir arazım,
 a bar ekefe, egha overiamın aba-
 banımın tu.
 Nı zurara amir arazir aghuir kaba
 e da meng mangıti,
 da mangı overiamın ghuariabar
 suıragham.
 5 O God, nı overiamın uan gavgavım ak-
 aghtı,
 nguazımın gumazamizıba ganıgh
 fogh suam,
 nın gavgavım bar ekevegha
 me gafıragha pın iti.
 6 Nı bar ifongezir darazi bar deravıra iki-
 asa,
 nı uan agharir guvir gavgavımın en
 suıragh en akuragh.
 Nı nan azangsızım baragh!
 7 God uan Dıpenımıra ikia ghaze,
 “Ki apanıba ko misogha me abıragha gıfa.
 Ki datırıghın Sekemın nguıbamın
 nguazım ko Sukotın danganir zarım
 abıgh,

- egh uan gumamazibar aningam.
- ⁸ Guizbangira, Gileatin nguazim ko Man-
asen nguazim, aning nana.
Ezi Efraimin nguazim a kon midorozir
dapanir asuamin min iti.
Ezi Judan nguazim, mati nan
atrivir fidizim.
- ⁹ Moapin kantri, a nan itarir dipar ki
ruemin min iti.
Idomin kantri, a nan danganir ki uan
dagarir asuaba arizimin min iti,
egha nana.
Ezi Filistiaba ki midorozimin me abiragha
bar akuegha pamten dei.”
- ¹⁰ O God, tinara na inigh
egh nguibar gavgavim itir kamin aven
mangam?
Tina nan faragh mangiti
ki Idomin kantrin ekiamin aven
mangam?
- ¹¹ O God, ni akirim ragha e gasaras ti?
Ni ti en midorozir gumazibar akur-
vaghan aghua?
- ¹² Gumazibar gavgavibar akurvazim, a
pura bizim.
Kamaghin amizi, ni en akuraghti
e uan apaniba ko misogham.
- ¹³ E fo, Godin akurvazimra,
e uan apanibav sogh me abinigham.
A uabi en apanibav sogh
me agivagham.

109

Gumazir osimtizim itimin dimdiam

- Godin ziam fer onger akar kam, Devit an
osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim
ginighnigha an osiri.
- ¹ O God, ki nin ziam a pirafa.
Ni nimira ikian marki.
- ² Gumamazizir kuraba ko gumamazizir
ifavariba na gasighasighasa.
Me nan gara ifara akar kurabar na
migia
nan apanim gami.
- ³ Me na ekiarugha nan aghuazir akabar na
migei.
Guizbangira, me migeir migirigiaba,
mingariba puvati.

- ⁴ Ki me gifuegha me bagha God ko migei.
Ezi me nan atara akaba na gasi.
- ⁵ Ki arazir aghuibar me gami,
ezi me arazir kuraba nan arazir
aghuiba ikarvasi.
Ki bar me gifonge,
ezi me ki me gifongezir arazir kam
ikarvagha na gifongezir puvatigha
bar nan aghua.
- ⁶ Ki ghaze, ni jasin kuratam a miseveghti,
a nan apanim kotiamin a baragh egh a
tuisigh.
An apanitamrama,
an kotiam baragh.
- ⁷ Jasin kotiam barazir kam oraghti,
migirigiaba mangiti,
a mikim suam, gumazir kam
guizbangira arazir kuram gami,
a isi kalabus datigh.
Nan apanim, God ko mikimti,
jasin kurar kam an akar kam gifogh
egh mikim suam,
a God ko migeir arazir kam, an
arazir kuram.
- ⁸ Nan ifongiam, a bar zuamiram aremegh,
eghti gumazir igharazitam an dan-
ganim inigh.
- ⁹ An aremeghti an boriba afeziaba pu-
vatighi,
an amuim uaghan paba puvatigham.
- ¹⁰ An boriba dipeniba puvatigh egh onga-
narazibar amu ikiasa ki ifonge.
Eghti gumaziba me itir dipenir ku-
ramin me batuegham.
- ¹¹ Nan apanir kam gumazitabar bizitaba
inigh egh da ikaraghan koghti,
ki kamaghsua, me izi uan biziba ika-
rugh an nguazim inigh.
Eghti nguibar igharazibar gumaziba izi
bizir a ingangarim gamua ivezeziba
bar ada da inigham.
- ¹² Ki kamaghsua, gumazitam bar an
apangkuvan marki.
Gumazitam kamaghin an boribagh
nighnigh suam,
me afeziaba puvati egh men
apangkuvan marki.
- ¹³ Ki kamaghsua, an ovavir boriba uaghan
bar arimighiregham,

- eghti gin otivamin adarazi ua gumazir kamın ziam ginighnigh a diponan kogham.
- 14 An inazir afeziaba amizir arazir kuraba, Ikiavira Itir God uabi adagh nighnigh.
Egh an amebamin arazir kuraba gin amangan marki.
- 15 Ikiavira Itir God me amizir arazir kurar kam ginighnighvira iki,
eghti gumazamiziba gumazir kamın adarazi nighnizitam ua men ikian bar marki.
- 16 Gumazir kam tong apangkuvir nighnizitam igharaz darazir itir puvati.
A gumazir biziba oteveziba ko, biziba puvatiziba ko, naviba osemegha itiba,
a paza me gamua ghua me misozi me ariaghire.
- 17 A faragha gumazamizibagh asighasighasa ifuegha akar kurabar me migei,
egh a datirighin uabi bar moghira ikufigh!
- A God deragh gumazamizir igharazibar amuasa a me bagha Godin azangsighan aghua,
eghti uaghan gumazitam God deragh a damusi an a bagh Godin azangsighan marki.
- 18 Dughiabar a migeir migirigiaba,
a gumazir igharazibagh asighasighasa migei,
ezi an migirigiar kam mati an adiarir a uan mikarzimın kurkezim.
Kamaghın dera, an akar kurar kam dipar an apimın mın an namnamın aven iki.
Egh boremin mın an agharibar aven magiri.
- 19 An akar kurar kam, a korotiam aruzi moghin anevaragh,
egh letiamın mın uan ivariam gighuigh iki kamaghira iki.
- 20 Ikiavira Itir God mizazir kamra gumazir na isa kot garizibar arighasa, ki ifonge.
- Guizbangira, gumazir kaba akar bar kuraba na migei.
- 21 O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uan ziar ekiam bangin, ni Akar Gavgavim akirizi moghin ni nan akuragh.
Ni bar deragha egha zurara nan apangkufi,
kamaghın ni nan akuragh.
- 22 Ki biziba bar puvatigha purama aperaghav ikia,
uan navir averiamın aven mizazir kuram barasi.
- 23 Aruem anaga bizibagh isirazi dar nedaziba ghua guaratighin gevi moghin,
ki mangigh givaghasa ami.
Aminim odezibagh ivai da migha ghua gevi moghin,
ki uaghan dar mın mighegh mangigh givagham.
- 24 Ki dagheba ategha egha nan tevir akuriba gavgaviba puvati.
Ki bar agharim gurazi, agharir suiaba bar nan amira.
- 25 Gumazamiziba nan gara egha na dipofi,
egha me uan dapaniba roa egha nan ingaravati.
- 26 O Ikiavira Itir God, nan God,
ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghın, ni nan akuragh egh uam na inigh.
- 27 Ni nan apaniba kamagh men akaghti, me fogh suam,
nirara nan akuragha egha uam nan ini.
- 28 Me, ni na gasighasighsi me ni mikimam.
Eghti puvatigham. Ni deravira na damuvira ikiam.
Gumazir na gasighasighasava amiba ni me abinasa ki ifonge.
Eghti, ki nin ingangarir gumazim,
nan navim nan deragham.
- 29 Nan apaniba aghumsizir dafam iniasa,
ki ifonge,
eghti gumazamiziba men aghumsizir arazir kam bar an ganam.

- 30 Gumazamiziba Godin ziam fasa uari akuvir dughia bar, ki an ziam fam.
Egh akar ekiamin Ikiavira Itir God minamam.
- 31 Guizbangira, apaniba gumazamizir onganaraziba isi kot datigh kamagh mikim suam, me arimighiram.
Ezi, God gumazamizir onganarazibar gara men akurvasi.

110

Ikiavira Itir God gavgavim isa atrivim ganidir ighiam

Kar Godin ziam fer onger akam. Devit an osiri.

- 1 Ikiavira Itir God, nan Ekiam migia ghaze, "Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighi me nin dagarimningin apengan ikiam."

- 2 Ikiavira Itir God ni damighi, ni Saionin nguibamin iki gavgavir ekiam iki nguibar aviribagh ativagh dar ganam.
God ghaze, ni uan apanibagh ativagh.

- 3 Ni uan apanibav soghamin dughiam, nin gumazamiziba uaghan ni ko mangi nin akurvagh, egh ia Godin mighsiamin ghuvanangam.

E gari ghuariabar amariba dimagaribar ira azenibagh iri da aghua dagher aviriba iti.

Kamaghira, ni dughia bar zurara gavgavim ini mamaghira iki, egh gumazir igiamin min otogham.

- 4 Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ni koma anekirigha gifa, egh uan nighnizim giraghan kogham.
A ghaze, "Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam."

Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam."

- 5 Ekiam gavgavim ni daningasa ni ko iti. Eghti an aningagharir dughiam otoghti an atriviba tintinimin me misogh me gasighasigham.
- 6 A nguazimin gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh, egh midorozir danganibar a gumazir aviribav soghti me arimighiram.
An atrivir aviriba ko misogh me abinam.
- 7 Atrivim tuavir miriamin ivemarir daghurir dipabar ami, egh a gavgavim inigh, uan apaniba dikabiragh.

111

*Godin ziam fer ighiam**

- 1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Gumazamizir God baghavira itiba, me uari akuvamin dughiam, ki men tongin ikiva, uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiva Ikiavira Itir God minamam.

- 2 Ikiavira Itir God amir biziba, da bar bizir bar aghuiba.

Gumazamizir Ikiavira Itir God, bar a gifofoghasa ifongeziba, me an ingangariba bar deragh dagh fogham.

- 3 Bizir an amiba, e dar gara an ziar ekiam fa egha fo, an atrivir gavgavir ekiam a bar dera.
An arazir aghuir kam zurara ikivira iki mamaghira ikiam.

- 4 Ikiavira Itir God zurara gumazamizibar nighnizibagh amima, me zuraram an amir digavir kuram gamir arazibagh nighnighvira iti.
Ikiavira Itir God en apanguva en akurvasi.

110:1: Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42-43; Aposel 2:34-35; 1 Korin 15:25; Efesus 1:20-22; Kolosi 3:1; Hibru 1:13; 8:1; 10:12-13 110:4: Hibru 5:6; 6:20; 7:17; 7:21 * 111: Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagha dar gin ghua ighiar kamin vesba osira bar ghua va vezin abuananam in oto.

⁵ A gumazamizir an atiatiba, a dagheba me ganidi.

Egha a uan Akar Gavgavir a gumazamiziba ko dikirizir kam, a zuraram a ginighnisi.

⁶ A uan gavgavim uan gumazamizibar ak- agha

Kantrin Igharazibar Gumazamizibar nguaziba isa uan gumazamizibagh aningi.

⁷ An araziba, da bar guizbangira egha bar dera.

E an Akar Gavgaviba nighnizir gav- gavim adar iki egh dar gin mangam.

⁸ God Akar Gavgavir kaba e ganiga ghaze, da gavgavigh iki mamaghira ikiam.

Guizbangira, God guizin arazir aghuimin gin ghua

Akar Gavgavir kaba e ganingizi da bar dera.

⁹ A ua uan gumazamizibagh ivezegha ua me ini.

Egha Akar Gavgavim me koma anakira ghaze,

Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.

Ikiavira Itir God, an arazir aghuibaram amua bar derazir God,

ezi gumazamiziba an ziar ekiam ginighnigha ghaze,

a bar pin kozi, me an atiatia an apengan iti.

¹⁰ Gumazitam nighnizir aghuim inisi a faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.

Gumazamizir an Akar Gavgavibar gin zuiba,

me fofozir aghuiba ikiam.

Eghti e an ziam fi iki mamaghira ikiam.

112

*Gumazir aghuiba me bar akongegham**

¹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an Akar Gavgavimin gin mangasa bar ifongeziba, me bar akongegh.

² Gumazir aghuibar boriba, nguazir kam in iki ziar ekiaba ikiam.

Men ovavir boriba, Ikiavira Itir God deravira me damuam.

³ Men adarazi dagiar aviriba initi, men biziba bar avirasemegham.

Me deraghvira arazir aghuimin gin mangiva iki mamaghira ikiam.

⁴ E fo, mitarmem iti, ezi gumazir aghuim, gumazir aghuir igharazibar akurvaghasa angazan- garimin min anagava otogha, men apangkuvigha, aminirbirim gisira.

⁵ Gumazir guizbangira migia pura uan biz- iba anidim, an ingangariba a guizbangira dagh amuti, an dagiaba isir tuaviba de- ravira mangiti, a bar akongegham.

⁶ Gumazir aghuim irighan kogh egh tugh gavgavigh mamaghira ikiam. Eghti gumazamiziba a ginighnighvira ikiam.

⁷ An osimtizir otivibar migirigiaba baragh atiatingan kogham.

Puvatigham, a tugh gavgavigh nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam.

⁸ A nighnizir aviribagh amua atiatir puvati. A fo, God gin an apaniba dikabiragham.

⁹ A bizir bar aviriba gumazir onganaraz- ibagh amibagh anidi.

Ezi an arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam.

Egh a nguibamin aven ziar ekiam ikiti, gumazamiziba an ziam fam.

111:10: Jop 28:28; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10 * **112::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagher dar gin ghua ighiar kam in vesba osira bar ghuava vezin abuananam in oto. **112:4:** Jop 11:17; Onger Akaba 97:11 **112:7:** Onger Akaba 57:7; 64:10 **112:9:** 2 Korin 9:9

10 Gumazir kuraba, gumazir aghuimîn
dabirabimîn ganiva puvîram
ataram.
Egh men naviba men ikuvighti,
men gavgavim me ateghti me pu-
ram amîragh magîri gîvaghâ.
Guizbangîra, bizir aghuir me iniasa mîzua
itiba,
me da inighan kogham.

113

*Godîn Araziba bar dera, kamaghîn e ziar
ekiam a danîngam*

¹ E Ikiavîra Itir Godîn ziam fam!

O Ikiavîra Itir Godîn ingangarir gumaza-
mîziba,
ia Godîn ziam fi.

² E bar moghîra an ziam datîrighîn ko, gîn
sara a fi
mangîvîra ikiam.

³ E Godîn gumazamîzir aruem anadi
naghîn ikegh ghua aruem uaghîri
naghîn itiba,
e bar moghîra Ikiavîra Itir Godîn ziam
fam.

⁴ Ikiavîra Itir God, kantribar gumazamîz-
iba bar me gativagha men garima,
me an ziam fe.

An gavgavim ko ziar ekiam bar ekevegha
overiam gafiragha bar pîn mar iti.

⁵⁻⁶ Ikiavîra Itir God, a en God, gumazitam
an mîraram amîr puvati.

An atrivîr bar ekiamîn ikia bar pîn iti.
Egha bar pîn ikia overiam ko
nguazim vîrara vîn beragha an-
ingîn gari.

⁷ A gumazamîzir onganarazir nguazir
mînemniabar tongîn itiba, men
akura.

A gumazamîzir biziba puvatîgha av-
erenimîn tongîn itir kaba,
a iza me fe.

⁸ A gumazamîzir kaba isa uan gumazamîz-
ibar gumazir dapaniba ko me atîzi,
me me ko apiaghav iti.

⁹ An amîzir boriba batir puvatîziba der-
agha me akîrizi,
me borîr avîriba bata bar akonge.

E Ikiavîra Itir Godîn ziam fam!

114

*Godîn gumazamîziba Isipîn kantrin
azenan izezir ighiam*

¹ Israelia me Jekopîn ovavîr boriba,
me Isipîn kantri ategha azenan ize.

Kar akar igharazibav geir gu-
mazamîziba, men kantri.

² Dughiar kam, Judaba, Ikiavîra Itir God
baghavîra itir gumazamîzibar mîn
iti.

Guizbangîra, Israelia God me gati-
vagha men gari, ezi me an gumaza-
mîzibar mîn iti.

³ Dughiar kam, Ongarîr Aghevîm Godîn
gavgavimîn garava egha arav ghû.

Ezi Jordanîn Fanem pura mitîghav ikia
ua ivemarîr puvati.

⁴ Ezi mîghsîar ekiaba memebar mîn uari
akuri.

Ezi mîghsîar muziariba sipsipîn nguz-
ibar mîn uari akuri.

⁵ O Ongarîm, nî manmaghsuava arav ghû?
O Jordanîn Fanem, nî manmaghsua ua
ivemari puvati?

⁶ O mîghsîar ekiaba, ia manmaghsua
memebar mîn uari akuri?

O mîghsîar doziba ia manmaghsua
sipsipîn nguzibar mîn uari akuri?

⁷ O nguazim, datîrighîn Ekiam a izi, nî
nîghîva akong.

A Jekopîn God a izegha gîfa,
ezi nî an damazimîn nîghîva
akong.

⁸ Godîn kam, a dagiam gamîzi, a mozîr
dîpamîn mîn oto.

Guizbangîra, a mîghsîar gavgavim
gamîzi,

a dîpar nguazimîn aven afora
azenan izimîn mîn oto.

115

God uabîra a guizbangîra God

¹ O Ikiavîra Itir God, nî zurara bar en
apangkuvîgha mamaghîra ikia,
egha e ataghîrazîr puvati.

Kamaghin amizi, e zurara nin ziamra fam.
E uari uan ziaba fan kogham.

² Manmaghirama amizi, Kantrin Igharaz-
ibar Gumamaziziba kamaghin en
azangsigha ghaze,
“Ian God managh iti?”

³ Me kamagh fozir puvati, en God uan
Nguibamin iti,
egha a bizir tizim uan ifongiamin a
damusi ifuegh, ana damuam.

⁴ Kantrin Igharazibar Gumamaziziba,
silva ko gol isa uan marvir guabar
ingari.
Me uari uan dafaribar dar ingari.

⁵ Ezi marvir guar kaba, da akatoriba ikia
egha migeir puvati,
Da damaziba ikia bizibar garir puvati.

⁶ Da kuariba ikia, egha orazir puvati,
egha atiniba ikia bizibav ghuriabagh
amir puvati.

⁷ Da dafariba ikia, bizibar suizir pu.
Da sueba ikia, egha aruir puvati.
Da akaba akarti tiariba pu-
vatigham.

⁸ Guizbangira, gumazir marvir guar kabar
ingariba,
me uari marvir guar me ingarir kabar
min iti.
Gumazir nighnizir gavgavim mar-
vir guabar itiba, me uaghan dar
min iti.

⁹ O ia Israelian gumamaziziba,
ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin iki.
A deragha ia gamua egha ian
akurvasi.

¹⁰ O ia Aronin adarasi, ia ofa gamir gumaz-
iba,
ia Ikiavira Itir God nighnizir gavgavim
an iki.
A deragha ia gamua ian akurvasi.

¹¹ O ia gumamazizir Ikiavira Itir Godin ati-
atiba,
ia nighnizir gavgavim an iki.
A uavira deragha ia gamua ian
akurvasi.

¹² Ikiavira Itir God zurara e ginighnigha
mamaghira iti.

Egh a deravira e damuam.

A, e Israelia deravira e damuam.

Egh uaghan Aronin adarasi,
me ofa gamir gumaziba, a de-
ravira me damuam.

¹³ Gumamazizir Ikiavira Itir Godin atiat-
iba,
a deragh me damuam,
gumamazizir ziaba itiba ko ziaba
puvatiziba uaghara,
a deragh me damuam.

¹⁴ Ki ghaze, Ikiavira Itir God borir bar
aviriba,
ia ko ian gin otivamin ovavir boribar
aningam.

¹⁵ Guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam
ko nguazimin ingarizim,
a bar deravira ia damu.

¹⁶ Nguibar bar pin itim, kar Ikiavira Godin
bizimra.
A nguazir kam isa gumamazizibagh
aningi.

¹⁷ E fo, gumamazizir ariaghiriba me uan
nguibamin iraghue.
Egha Ikiavira Itir Godin ziam fer pu-
vati.

¹⁸ Ezi e datirighin angamira itir gumaza-
miziba,
e Ikiavira Itir Godin ziam minabi
mamaghira ikiam.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

116

*God gumazir mamın akurazi, an a
minabi*

¹ Ikiavira Itir God nan dimdiaba ko
azangsiziba barasi.
Kamaghin ki bar a gifonge.

² Dughiaba bar a nan azangsiziba
baraghavira iti,
kamaghin dughiar ki angamira itir
kam,
ki a ko mikimvira ikiam.

³ Ki faragha aremeghasava amima,

ovevem benimın mın na ikezi ki iti.
 Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam
 gıñighnıgha atiatia
 egha navim bar osemeghavıra iti.

⁴ Ki Ikiavıra Itir Godın ziam dibora a miğia
 ghaze,
 “O Ikiavıra Itir God, ki ni gaghori,
 ni nan akuragh ua na inigh, puvatıghti
 ki ovegham!”

⁵ Guizbangıra, Ikiavıra Itir God zuraram en
 kuarkuva en akurvasi,
 egha a bar dera.

En God, an apangkuvim itir God.

⁶ Gumazamizir uarira uarir akur-
 vaghamın gavgavıba puvatızıba,
 Ikiavıra Itir God men akurvasi.
 Kamaghıra ki faragha gavgavıba bar pu-
 vatızı,
 osımtızıba na gasıghasıghasava
 amıma, a nan akura.

⁷ Ki fo, Ikiavıra Itir God bar deragha na
 gami.
 Kamaghın, ki datırıghın navir
 amırızımın ikıva avughısi ikıam.

⁸ O Ikiavıra Itir God, ni nan akurazi, ki
 aremezir puvati.
 Ni nan temerıba adısi.
 Egha na geghuvıma ki irızir pu-
 vati.

⁹ Ki angamıra itir dughıamın,
 ki zurara Ikiavıra Itir God ko daruam.

¹⁰ Ki faragha ghaze,
 “Osımtızır ekıam na avaragha na
 dıkabırıghasava amı.”
 Ezi dughıar kamın ki niğhnızır
 gavgavım Ikiavıra Itir Godın
 ikıavıra ikıa kamaghın miğei.

¹¹ Ki dughıar kamın puv atiatia bar ose-
 megha ghaze,
 “Ki niğhnızır gavgavım gumazıtamın
 ikıan kogham.
 Ki niğhnızır gavgavım Ikiavıra Itir
 Godra ikıam.”

¹² Ikiavıra Itir God bar deravıra na gami.
 Eghti ki ua bizir tızımrama a
 danıngam?

¹³ Ki ti wainın kavın tam a danıgham,

eghti ofan kam kamaghın akagh suam,
 Ikiavıra Itir God ua na ini.

A ua na inızir bizir kam bagh
 ki an zıamın dımıva a mınamam.
¹⁴ An gumazamızıba izı uarı akuvamın
 dughıam,
 ki a koma amızır Akar Dıkırızır Gav-
 gavır kam, ki a damuam.

¹⁵ Ikiavıra Itir God ua bagha inabagha bar
 ifongezır gumazıtam aremegham,
 eghti an damazımın gumazır kamın
 ovevem, bar bizir ekıamın mın
 ikıam.

¹⁶ O Ikiavıra Itir God, ki nın ingangarır
 gumazım.
 Nan amebam faragha nın ingangarır
 amızımın ike,
 ezi datırıghın ki nın ingangarır gu-
 mazımın ikıa
 egha nın ingangarım gamı.
 Ezi ni benır na ikeızıba fırizı
 ki datırıghın fıriaghırı.

¹⁷ Ki ni mınabısi ni bagh ofa damuam,
 egh nın zıamın dımıva a fam.

¹⁸ Ki faragha ni koma akar dıkırızım gamı.
 Ki datırıghın Akar Dıkırızır Gavgavır
 kamın gın mangı
 nın gumazamızıbar damazıbar
 anakagham.

¹⁹ O Ikiavıra Itir God, ki Jerusalemin
 nguıbamın mangı,
 nın Dıpenımın aven ofa damuam.

Aleluia!
 E Ikiavıra Itir Godın zıam fam!

117

E bar Ikiavıra Itir Godın zıam fam!

¹ Ia Kantrın Igharazıbar Gumazamızıba
 bar,
 Ikiavıra Itir Godın zıam fı.

Ia ikızıba bar,
 an zıamın onger akabar amu.

² Guizbangıra, an apangkuvım e bagha zu-
 rara ekeveghavıra iti.
 Egha a zurara uan akamın gın ghua
 e ataghırızır puvati.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

118

*Me God men akuragha apaniba abirazir
bizim bagha a minabi*

¹ Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
egha a zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

Kamaghin amizi, e a minamam!

² E Israelian gumazamiziba, e kamaghin mikim suam,
“A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.”

³ Aronin adarazi uaghan kamaghin mikim suam,
“A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.”

⁴ Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba e bar moghira uaghan kamaghin mikim suam,
“A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.”

⁵ Ki faragha bar osimtizir ekiam ikia Ikiavira Itir God ko migia an deima,
a na baregha
nan osimtizir kam agifa.

⁶ Ikiavira Itir God na ko itima ki atiatir puvati.
Ki fo, gumazamiziba arazitamin na damighan kogham.

⁷ Ikiavira Itir God uabi nan akurvasi.
Ki Ekiamra ganti,
a nan apaniba abinigh me gasighasigham.

⁸ Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham.
Eghti e nighnizir gavgavim gumazamizibar ikian kogham.

⁹ Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,

gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham.

Eghti e nighnizir gavgavim gumazir dapaniba ko atrivibar ikian kogham.

¹⁰ Apanir aviriba faragha na ekiaru,
ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me dikabira.

¹¹ Guizbangira, me danganiba bar na ekiaruzi
ki tongira iti.

Ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki bar me agifa.

¹² Me aparibar min bar na ekiaru.
Egha me dadabar avimin min zuamira isigha munge.

Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me gasighasiki!

¹³ Nan apaniba faragha na ko midorozim pamten a gamua
na abinasava ami.

Ezi Ikiavira Itir God nan akura.

¹⁴ Ikiavira Itir God uabi na gamizima,
ki gavgavigha onger akam bangava an ziam fe.

A zurara ua na ini,
ezi ki an ziam fasa.

¹⁵ Ia oragh! Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan purirpenibar aven ikia
bar akongegha dia kamaghin migei,
“Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.

¹⁶ Ikiavira Itir Godin gavgavimra en akura.
Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.”

¹⁷ Ki fo, ki aremeghan kogham. Puvati.
Ki angamira iki,
egh bizir Ikiavira Itir God amizibagh eghanam.

¹⁸ Ki fo, Ikiavira Itir God nan arazir kuraba akirasa mizazir ekiam na gase,
egha na ataghizi ki aremezir puvati.

¹⁹ Ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin na baghtiar akaba kuighti,
ki aven mangi egh a minamam.

20 Kar Ikiavira Itir Godin tiar akam,
eghti gumazamizir an damazimin der-
azibara an aven mangam.

21 O Ikiavira Itir God, ni ki ni ko mikemezir
migirigiam baraki,
egha nan akurazi, ki deragha iti.
Kamaghin ki ni minabi.

22 Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba
aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim
gava.

23 Ikiavira Itir God uabi bizir kam
gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.

24 Ikiavira Itir God uabi, dughiar aghuir
kam e ganingi.
Kamaghin en naviba deraghti, e bar
akuegham.

25 O Ikiavira Itir God, ni en akurvaghasa e
nin azangisi.
Ni en akuraghti, bizir e amiba, da bar
deragham.

26 E ghaze, gumazir Ikiavira Itir Godin ziam
ko gavgavimin izim,
God deragh a damu!
E Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia,
gumazir kam in ziam fe.

27 Ikiavira Itir God, a uavira guizbangira
God.
A bar deraviram e gamua an angazan-
garim e gisira.

Kamaghin, e bar akongegh temer aguabar
suigh
ofa gamir dakozimin mikebabar itir
bulmakaun kombar min garir biz-
ibagh ighuraruam.

28 O God, ni nan God,
ezi ki ni minabaghasa.
Ni nan God,
ki ziar ekiam ni daningam.

29 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en
dera,
egha a zurara en apangkuvigha ikia
mamaghira iti.

Kamaghin amizi e a minamam!

119

Godin Akamin Osiziriba, da bar dera

1 Gumazamizir, men daroriba Ikiavira
Itir Godin damazimin osimtiziba
puvatiziba,
Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, me
bar akongegham!

2 Gumazamizir kaba uan navir averiabar
aven nighnizir vamiran ikiava,
an akabar gin ghua bar akonge.

3 Bar guizbangira, gumazir kaba arazir
kurabar gin zuir puvati.
Me Ikiavira Itir Godin Arazibara gin
zui.

4 Ni uan akaba e ganigha givagha ghaze,
e deraghvira dar gin mangam.

5 Ki kamagsua ifonge,
ki nin arazir ni ifongezibar gin mangisi
bar gavgavigham.

6 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnighvira
ikiam.
Kamaghin ki aghumsighan kogham.

7 Ki deragh bizir ni damuasa e mikemeziba
bagh nighnighiva,
bar uan navim sara nin ziam fam.

8 Arazir ni ifongeziba, ki dar gin mangasa.
Ni na ataghiraghan marki!

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin zui

9 Gumazir igiam, a tuavir manamin Godin
damazimin zuegham?
A nin akamin suiragh gavgavigh an gin
mangi, egh zuegham.

10 Ki uan navir averiamin aven nighnizir
vamiran ikiava, nin ingangarim
damuasa.
Ni nan akuraghti ki nin Akar Gavgav-
iba ataghiraghan kogham.

11 Ki nin akam uan navim ko nighnizimin
aning gati.
Kamaghin, ki arazir kuratam nin
damazimin a damighan kogham.

12 O, Ikiavira Itir God ki nin ziam fe.
Ni uan arazir ifongezibar nan sure
damu.

13 Bizir ni damuasa e mikemeziba,

- ki dar gun gumazamizibav gei.
 14 Dagi ar aviriba ko bizir aviriba, ki dagh ifonge, ezi God gifongezir arazim, bar bizir kabagh afira.
 Ezi ki nin akaba bagha bar akonge.
 15 Nin akaba, ki deravira dagh nighnigha dagh ami.
 Egha deragha dar gara da tuisisi.
 16 Ni ifongezir araziba, ki dar gin mangasa bar akonge.
 Egh da gin amangan kogham.

Gumazim Godin Akar Gavgaviba uan navir averiamin dar gin zui

- 17 Nan ifongiamra kara, ki angamira iki, egh nin akamin gin mangam.
 Kamaghin ki nin ingangarir gumazim, ni bar deraghvira na damu.
 18 Ni nan damaziba kuighti ki bizir bar aghuiba,
 nin Arazibar aven dar ganam.
 19 Ki dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghan kogham.
 Ni uan Akar Gavgaviba nan mongan marki.
 20 Nan navir averiam bizir God damuasa mikemezibar gin mangasa,
 dughiabar zurara na dikafi.
 21 Gumazamizir nin Akar Gavgaviba batogha akirim ragha nin akabagh asiba,
 ni men atariva me gasighasigham.
 22 Ezi kirara, ki nin akabar gin zui, ezi gumazamizir kaba akar kurabar na migia na dipofi.
 Me uam akar kabar na mikiman ki aghua. Ni men anogorokegh.
 23 Gumazir dapaniba uari akuvagha, na misoghasa akam misosi.
 Ezi ki nin ingangarir gumazim, ki zurara nin akabar suiragh dagh nighnigham.
 24 Nin akaba bar deravira nan sure gamizima, ki da bagha bar akonge.
 Da deravira nan akurvazi, ki deraviram arui.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

- 25 Ki aremeghasava amua nguazir minemeniabagh iraghu.
 Eghti nin akam mikemezi moghin, ni na fegh gavgavim ua na daningigh.
 26 Ki uan araziba bar dar gun ni mikemezi, ni nan akam ikara.
 Ni uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.
 27 Ni nan akuraghti ki nin akabar aven itir akar mingaribagh fogham.
 Ki nin akar aghuiba zurara dar gan dagh nighnigham.
 28 Nan navim bar na basemezi nan temeriba iri.
 Nin akam mikemezi moghin, ni gavgavim nan navim daningigh.
 29 Ni nan akuraghti ki ifavarir tuavim ategham.
 Ni ifongezir arazir aghuimin na damu, egh uan Arazibar nan sure damu.
 30 Ki nin gin mangasa akam akirigha, egha bizir ni damuasa na mikemezibagh nighnisi.
 31 O, Ikiavira Itir God,
 ki akar ni na ganingizimin suiragha an gin zui.
 Ni na ateghti aghumsizir arazitam na bativan marki.
 32 Ni fofozir arazir aghuir aviriba na daningti,
 ki nin Akar Gavgaviba atamra dar gin mangisi nighnigham.

Gumazim fofozim uabi daningasa Godin azangsi

- 33 O, Ikiavira Itir God, ni uan arazir ifongeziba zurara nan sure damu,
 eghti ki dughiaba bar adar gin mangam.
 34 Ni uan Arazibar mingaribar amighti da azenara ikiti,
 ki bar moghira uan navimin dar gin mangam.
 35 Ki nin akar kam bagha bar akonge.
 Tuavir ki mangamim ni nan akaghti, ki nin Akar Gavgavibar gin mangam.
 36 Ni nan navim damighti a nin akabar gin mangisivira dikav.
 Nan navim bizir igharaziba bagh dikavan ki aghua.

37 Nan akuraghti ki mingariba puvatizir arazir kuraba akirim ragh dagh asaragham.

Nin akam mikemezi moghin ni deraghvira na damu.

38 Gumazir nin atiatiaava nin apengan itiba, ni gavgavim me ganidi.

Kamaghira, ki nin ingangarir gumazim, ni uan akar dikirizir kamin gin mangi deragh na damu.

39 Ki aghumsizir akaba baraghan aghua, ni nan akuraghti akar kaba na abinan koghham.

Guizbangira, bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.

40 Ki nin akabar gin mangasa bar ifonge.

Nin Araziba da bar dera, kamaghin ni ikiavira itir ikirimirim na daning.

Gumazim Godin Akar Gavgavim, nighnizir gavgavim an iti

41 O Ikiavira Itir God, ni faragha akar dikirizim gamizi moghin, ni uan apangkuvim, azenara nan akagh egh ua na inigh.

42 Ki nin akam nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin, ni nan akuraghti akar kurar gumamaziba na migeiba, ki da ikarvaghham.

43 Bizir ni damuasa na mikemeziba, ki nighnizir gavgavim dar iti. Kamaghin, ni gavgavim na danighti, ki nin guizin akam dughiabar anekunvira ikiam.

44 Ki nin Arazibar suiragh dar gin mangivira ikiam.

45 Ki nin akabar gin mangasa ifonge. Kamaghin, arazir kuratam nan mikarzim in itir puvatizi ki firiaghiri.

46 Ki aghumsighan kogh nin akabar gun atrivibav kimam.

47 Ki nin Akar Gavgavir kaba guizbangira bar dagh ifonge.

Kamaghin ki da bagha bar akonge.

48 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnizi da derazi, ki bar dagh ifuegha ni minabi.

Ki zurara nin arazir ni ifongezir kabagh nighnigham.

Gumazim ghaze, Godin akam a guizin bizim

49 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha na koma akam akirizir bizim ginighnigh.

Nin akar kam na gamizi ki nighnizir gavgavim nin iti.

50 Nin akar dikirizim ikirimirir aghuim na ganidi.

Kamaghin amizi, osimtiziba na bativir dughiamin, ki navir amirizimin iti.

51 Gumazir akaba batoziba dibovir akabar na migei,

ezi ki nin Araziba ataghirazir puvati.

52 O, Ikiavira Itir God, bizir ni damuasa e mikemeziba, ni fomira e ganingizi ki dagh nighnisi,

ezi da gavgavim na ganidi.

53 Gumazir kuraba nin Araziba abigha arazir kurabagh ami,

ezi nan navim bar men ikuvigha men atari.

54 Ki uan nguibam ategha saghon itir danganibar ikia,

nin arazir ni ifongezibar ighiabagh ami.

55 O, Ikiavira Itir God, ki dimagaribar nin ziam ginighnigha,

egha nin Arazibar gin zui.

56 Nan arazir ekiamra kara, ki dughiabar zurara nin akabar gin zui.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin mangasa

57 O, Ikiavira Itir God, ki ni koma akar dikirizim gamigha ghaze, ki nin akamra gin mangam.

Nan nighnizim ua bizitam in itir puvati. Ni bar uabira ki nin ganam.

58 Ni faragha na ko akam akirizi moghin, ki datirighin uan navir averiam in pamten nin azangsigha ghaze, ni nan apangkufigh.

59 Ki uan daroribagh nighnigha givagha,

nin akabar gin mangasa ni koma akam akiri.

60 Nin Akar Gavgavir kaba ki zuamira dar gin mangasa,

ki suighsuighan aghua.

61 Gumazir kuraba na gekuigh na inigh uan arazir kuraba bagh mangasava ami.
Ezi puvati, ki nin Arazibagh nighnighavira iti.

62 Ki dimagarir arizibar dikava apiav ikia, bizir ni damuasa e mikemeziba bagha nin ziam fe.

63 Gumazamizir nin akabar gin ghua nin atiatia nin apengan ikia ingangarim gamiba,
ki men namakam.

64 O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim nguazir kamın gumazamiziba bar me gizifa.
Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.

Godın Akar Gavgaviba deragha en akurvasi

65 O, Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim,
ni uan akamın mikemezi moghin arazir aghuimın na gami.

66 Ki nighnizir gavgavim nin Akar Gavgavibar iti.
Kamaghın, ni nighnizir aghuiba ko fozir aghuiba na daning.

67 Ki fomira tighar mizaziba iniamin dughiam, ki nin gin zuir tuavim ataki.

Ki datirighın nin akaba baragha dar gin zui.

68 Ni bar deragha nin apangkuvim bar ekefe.
Kamaghın, ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.

69 Gumazir uari feba ifavarir akar aviribar na mikeme.
Ezi ki uan navir averiamın aven nighnizir vamira ikia, nin akabar gin zui.

70 Gumazir kaba uan navibar kumigha nighnizir aghuiba men puvati.
Ezi ki nin Araziba bar dagh ifonge.

71 Ni bar deragha mizazim na gase.
Ni mizazim na gasezir bizir kamın, ni arazir ni ifongeziba nan aka.

72 Ki dagiar aviriba ikiva bar akueghan kogham.
Nin Arazimra ki bar a gifonge. A dagiaba bar dagh afira.

Godın Akar Gavgavim a bar dera

73 Ni uabi nan ingarigha deragha nan gari.
Ni datirighın nighnizir aghuiba na daning, uan Akar Gavgavibar nan sure damu.

74 Ki nighnizir gavgavim nin akamın iti.
Kamaghın, gumazamizir nin atiatiba me nan gan egh bar akuegham.

75 O, Ikiavira Itir God, ki fo bizir ni damuasa mikemeziba da bar guizbangira.
Ni bar na gifuegha, nan araziba akirmighasa osimtizim na ganingı.

76 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha akar dikirizimın gin mangi,
nan apangkuvigh gavgavim nan navim daning.

77 Ki nin Araziba bar a dagh ifonge.
Kamaghın amizi, ni nan apangkuvighi, ki ikirimirir aghuim iniam.

78 Gumazir uari feba akar ifavaribar na migia,
pura na isi kotiam darighasa.

Ki ghaze, gumazir kamagh amiba ni aghumsizim me daningigh.
Eghti ko, ki nin akaba zurara dagh nighnighvira ikiam.

79 Nin atiatia, egha nin akabar gin zuir gumazamiziba,
me na bagh izi na ko ikiam.

80 Nan akuraghti ki bar uan navir averiamın arazir ni ifongezibar gin mangam.
Egh arazir kamın ki aghumsighan kogham.

Gumazim uabın akurvaghasa God ko migei

81 Ki fomira uabın akurvaghasa, ni mizua ghuava amira.
Ezi nan gavgavim bar gifa. Ki nighnizir gavgavim nin akamın ikiavira iti.

82 Ni faragha akam akirizi moghin ki nin ganasa, ikia ghua nan gavgaviba bar givazi, ki amira.

Ki kamaghın migia ghaze, “Ni manadizoghın nan akuragham?”

83 Ki memen nir me dipaba tuasa isamizir ghurimın mın ikuvizi, me a makuni.
Ezi arazir ni ifongeziba, ki dar suiraghavira iti.

- 84 Ki nin ingangarir gumazim, manmaghin dughiaabar ki zurara ni mizuum ikiam?
Ni man dughiamin nan apaniba mizazim me gasam?
- 85 Gumazir uari feba nin Arazibar gin zuir puvatigha,
nan suighasa na bagha modogha azuazim agura.
- 86 Ki nin Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim dar iti.
Ezi gumazir kuraba uan akar ifavaribagh amua arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ni nan akuragh.
- 87 Gumazir kurar kaba bar atam na misoghezi ki aremeghai.
Ki kamaghin aghuagha nin akaba ataghirazir puvati.
- 88 Ni zurara nan apangkuf, egh deragh nan akurvagh.
Kamaghin, ki nin akabar gin mangivira ikiam.

Gumazim nighnizir gavgavim Godin Akar Gavgavimin iti

- 89 O, Ikiavira Itir God, nin akam ikivira ikiam.
A nin Nguibamin iki mamaghira ikiam.
- 90 Nin akam mikemezi moghin ni zuraram an gin zui.
Ni nguazim an danganimram anetizima a ua mozozir puvati.
- 91 Biziba bar nin ingangarim gami.
Kamaghin amizi, ni uabi mikemezi, biziba uan danganibara ikia, iza datirighin ikia kamaghira iti.
- 92 Ki nin Arazibagh ifongezir puvatizi,
ni mizazim na gasegha na misoghezi ki aremeghai.
- 93 Ki nin akabar gin ghua egha angamira iti,
kamaghin, ki da ataghiraghan kogham.
- 94 Ki zurara nin akabar gin zui, egha ki ni baghavira itir gumazim.
Ni nan akuragh.
- 95 Gumazir kuraba na misueghti ki aremeghasa na bagha mizua mueghav iti.

Ezi ki uabi, ki zurara nin akabagh nighnighavira iti.

- 96 Ki kamaghin fo, biziba bar givamin ote-viba iti.
Ezi nin Akar Gavgavim bar dera, egh dughiaabar vaghvagh zurara ikivira ikiam.

Gumazim Godin Akar Gavgavim bagha bar ifonge

- 97 Ki nin Arazim bagha bar ifonge.
Egha arueba ko dimagaribar a ginighnighavira iti.
- 98 Nin Akar Gavgavir kam na ko zurara ikia, egha fofozir aghuim na ganidi.
Akar Gavgavir kam, nan fofozim gamizi a nan apanibar fofozibagh afira.
- 99 Ki zurara nin guizin akabagh nighnisi.
Kamaghin ki fofozir aghuim ikia uan tisabagh afira.
- 100 Ki nin akabar gin zui.
Kamaghin, nan fofozim gumazir arubar fofozibagh afira.
- 101 Ki nin akamin gin mangasa ifonge.
Kamaghin, ki arazir kuramin gin mangaghua.
- 102 Ni uabi uan akabar nan sure gami,
kamaghin bizir ni damuasa e mikemeziba, ki dar suiraghavira iti.
- 103 Nin akaba da bar isingi.
Nin akar kabar isingtizim bar hanin isingtizim gafira.
- 104 Nin akaba nighnizir bar aghuim na ganingi,
kamaghin ki arazir kuraba bar dar aghua.

Godin akam an angazangarimin min iti

- 105 Nin akam a lam in angazangarimin min,
tuavim nan akaghagha angazangarim na ganidima ki zui.
- 106 Ki ni ko akam akira ghaze,
ki guizbangira bizir ni damuasa e mikemezibar gin mangam.
- 107 O, Ikiavira Itir God, osimtizir bar ekiam na avara.
Nin akam mikemezi moghin, nan akuraghti ki angamira ikivira ikiam.

108 O, Ikiavira Itir God, ki ni ko migia egha ni minabi.
Ki ni minabir migirigiar kaba mati, ki uan ifongiamin gin zuir ofan min da ni ganidi.

Ni da inigh, egh bizir ni damuasa e mikemeziba, ni deraghvira nan sure damu.

109 Ki uabi zurara atam ovia taghirasi.
Ezi nin Arazim, ki a bakinighnighan kogham.

110 Gumazir kuraba mati azuazim asizimin suighasa, na bagha mongegha ikia azuaziba gui.

Ezi ki nin akaba ataghirazir puvati.

111 Nin akaba, ki dar suirazi da nan ikia kamaghira iti.

Akar kaba nan navim gami a bar akonge.

112 Ki mikemegha gifa, ki nin arazir ni ifongezibar suiragh,
dar gin mangivira iki mangi ovegham.

Godin Akar Gavgaviba e gamizi e deravira iti

113 Gumazir maba nighnizir vamira itir puvati,
men nighniziba biaghire.

Gumazir kamaghin amiba ki bar men aghua.

Ki uabi, nin Araziba bar dagh ifonge.

114 Nirara nan mogomer danganim, egha oramin min na apazagha na modozi ki deravira iti.

Ezi ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.

115 Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba ia na gitagh.

Eghti ki uan Godin Akar Gavgavibar gin mangam.

116 Ni gavgavim na daningasa na koma akam akirigha gifa, eghti ki angamira ikivira ikiam.

Nin akar dikirizir kam, ki nighnizir gavgavim an iti.

Ki akar kam bagh aghumsighan aghua.

Kamaghin, ni uan akar dikirizimin gin mangi gavgavim na daning.

117 Ni nan suiraghti ki deraghvira ikiam.

Eghti, ki zurara nin arazir ni ifongeziba baragh dar gin mangam.

118 Gumazamizir nin arazir ni ifongezibar aghuaziba, ni akirim gigha me gasi.
Men ifavarir akabar daghetam otoghan kogham.

119 Ni kamaghin nighnisi,
nguazir kamnin itir gumazamizir kuraba bar,

mati bizir kurar gumazamiziba maku-nasava amiba.

Kamaghin amizi, ki bar nin akabagh ifonge.

120 Ki bizir ni damuasa e mikemezibagh nighnisi.

Egha kamaghin, ki bar nin atiatima, nan mikarzim nighava agoi.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin

zui

121 Arazir aghuir ki ni ko gumazamizibagh amiba, da nin damazimin bar dera.

Ni na ateghti nan apaniba arazir kuramin na damuan marki.

122 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan akurvaghsi na ko akam akiram.

Egh gumazir uari febar amaman-gatighti me osimtizim na daningan kogham.

123 Ki nin akurvazim bagha mizua ghuava amira.

Nin akar dikirizir aghuim, ki a iniasa dughiar bar ruarimin mizua ghuava amira.

124 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi deravira na damu.

Egh deraghvira uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.

125 Ki nin ingangarir gumazim,
kamaghin ni nighnizir aghuim na danighti, ki nin akabagh fogham.

126 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba nin Araziba zurara da abisi.

Ni datirighin mizazim me gasi.

127 Kamaghin amizi, ki nin Akar Gavgaviba bar adagh ifonge.

Ki nin akam gifongezir arazir kam, a gol gifongezir arazim bar a gafira.

128 Kamaghin amizi, Ki nin akaba bar dar gin zui.

Egha tuavir kurar igharaziba, ki bar dar aghua.

Gumazim Godin Akar Gavgavimın gın mangasa

129 Nın akaba bar moghıra dera,
kamaghın, ki uan navir averiamın
aven bar dar gın zui.

130 Gumazim igharazitavın akuragh
nın akabar mıngharibar an sure
damighti,
nın akamın angazangarim an navir
averiamın ikiam.

Akar kam nighnızir aghuiba puvatızir gu-
mazamizibar amuti,
me nighnızir aghuiba ikiam.

131 Ki nın Akar Gavgaviba uan navir ave-
riamın dagh ifonge.

Mati gumazim dipam bagha kuarim
an pirima, a dipam apima an an
kuarmızimın uaghiri.

132 Ni gumazamizir nın ziam gifongeziba,
ni me gifongezi moghin,
ni na bagh izi nan apangkufigh.

133 Ni faragha na ko akar dikirizim gamizi
moghin deragh na gativagh nan gan.
Eghti arazir kuram na damighti ki
irighan kogham.

134 Ni uam na inighti, gumazir akaba na
gasiba na gasighasighan kogham.
Eghti ki nın akabar gın mangam.

135 Ki nın ingangarir gumazim, ni nan
boroghın ikiti, nın angazangarim na
gisiraghti, ni deragh na damu.
Egh arazir ni ifongezibar nan sure
damu.

136 Gumazamiziba nın Arazibar gın zuir
pupati.
Kamaghın ki puvıram azima nan
temeriba dipamın mın ivemari.

Godin Akar Gavgaviba da bar guizbangıra

137 O, Ikiavıra Itir God, ni guizbangıra bar
dera.
Ezi bizir ni damuasa mikemeziba da
bar dera.

138 Akar ni e ganingiziba,
da bar deragha bar guizbangıra.

139 Nan apaniba nın akabagh nighnızir pu-
vati.
Kamaghın amizi, nan navim avimın
mın nan isi.

140 Ki nın ingangarir gumazim, ki nın akar
dikirizimın ganigha a tuisigha fo, a
bar guizbangıra.

Egha akar dikirizir kam ki bar a gi-
fonge.

141 Ki gumazir kınim ezi gumazamiziba na
dipofi,
ezi ki nın akabagh nighnıghavıra iti.

142 Nın arazir aghuim a zurara ikiavıra iti,
ezi nın Araziba da bar guizbangıra.

143 Osımtızir ekiaba na batifi,
ezi ki nın Akar Gavgaviba bagha bar
akonge.

144 Nın akaba da bar deragh iki mamaghıra
ikiam.

Ni nighnızir aghuim na danighti ki
angamıra iki mamaghıra ikiam.

Gumazim uabın akurvaghasa God ko migei

145 O, Ikiavıra Itir God, ki uan navir ave-
riamın aven nighnızir vamıra ikiava
ni ko mikimasa.

Ni nan migirigiam barakigh.

Ki nın arazir ni ifongezibar gın
mangam.

146 Ki datirighın nın dia ghaze,
ni ua na inighti ki nın akabar gın
mangam.

147 Aminim tiasava amima ni nan akur-
vaghasa ki nın dei.
Ki nın akaba nighnızir gavgavim dar
iti.

148 Ki dimagaribar akuir pupati.
Ki nın akar dikirizim gınıghnıghavıra
iti.

149 O, Ikiavıra Itir God, ni bar nan
apangkufi, kamaghın ni nan
migirigiaba barakigh.

Ni bar moghıra dera, kamaghın ni na
akumakum nan ganti, ki deraghvıra
ikiam.

150 Gumazir nighnızir kuraba nan itiba, na
gasighasighasa nan boroghıra izi.
Gumazir kaba nın Arazibar saghon
ikia, dar gın zuir pupati.

151 Ezi Ikiavıra Itir God, nın Akar Gavgav-
iba da bar guizbangıra.

Ezi ni uabi, ni bar nan boroghıra iti.

152 Bar fomıra ki nın akabagh fo.

Ni uan akar kam gamizi a ikia mamaghira iti.

Gumazim uabin akurvaghasa Godin dei

- 153 Ki nin Araziba bakinighnizir puvati.
Kamaghin, ni nan osimtizar gan nan akuragh.
- 154 Ni faragha na ko akam akirizi moghin,
ni nan akuragh ua na inigh ikirimirir
aghuim na daning.
- 155 Gumazir kuraba arazir ni ifongezibar
gin zuir puvati,
ezi ni ua me inian kogham.
- 156 O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar
ekefe.
Ni faragha mikemezi moghin, ni nan
akuraghti ki angamira ikiam.
- 157 Gumazir aviriba arazir kurabar na
gamua egha na gasighasighasa,
ezi ki nin akaba ataghizir puvati.
- 158 Gumazir akaba batoziba, me nin Akar
Gavgavibar gin zuir puvati.
Gumazir kaba, ki men gara nan navim
bar ikuvizi, ki bar men amira.
- 159 O, Ikiavira Itir God, ni nan gari, ki nin
akaba bar dagh ifonge.
Ezi ni bar nan apangkufi, kamaghin ni
uam na inighti ki angamira ikiam.
- 160 Nin akar kam a guizin akamra.
Bizir ni damuasa mikemeziba da zu-
rara ikia mamaghira iti.

*Gumazim Godin Arazibar gin mangasa
bar akonge*

- 161 Gumazir dapaniba arazir kurabar na
gami, ezi men arazir kurar kaba,
mingarir aghuitam itir puvati.
Ezi ki zurara nin akabagh nighnighavira
iti.
- 162 Ki nin akaba bagha bar akonge.
Mati gumazim dagiar aviribar apigha
da isa bar akonge.
- 163 Ki guizbangira ifavarir arazim bar an
aghua,
egha nin Araziba ki bar dagh ifonge.
- 164 Dughiaba bar, a dar 7plan dughiabar,
ki bizir aghuir ni damuasa mikemezibagh
nighnigha nin ziam fe.

- 165 Gumazamizir nin Arazibagh ifongez-
iba, me navir amirizimin ikia bar
deraghavira iti.
Eghti bizitam me damighti me asagh-
poregh ireghan kogham.
- 166 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim
bagha ni mizua,
nin Akar Gavgavibar gin zui.
- 167 Ki nin akaba bar uan navir averiamin
dagh ifonge.
Egha zurara dar gin zui.
- 168 Ki nin akaba, ko nin arazir aghuiba bar
dar gin zui.
Ezi ni bar nan arazibagh fogha gifa.

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko
migei*

- 169 O, Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim
baragh nan akuragh.
Ni faragha mikemezi moghin,
nan akuragh fofozir aghuim na
daningigh.
- 170 Ni faragha na mikemezi moghin,
nan azangsizim baragh nan akuragh.
- 171 Arazir ni ifongeziba, ni zurara nan sure
gami.
Kamaghin ki zurara nin ziam fam.
- 172 Nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira,
kamaghin ki dagh nighnigh, egh ighi-
abar amuam.
- 173 Ki nin akaba zurara dar gin zui.
Kamaghin, ni zurara nan akurvaghsi
gan iki.
- 174 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim
bagha ara ni mizuai.
Ezi nin Araziba na gami ki bar akonge.
- 175 Ni na damighti ki angamira iki, egh nin
ziam fam.
Eghti bizir ni damuasa e mikemeziba
en akuragham.
- 176 Ki nin ingangarir gumazim.
Ki sipsipin ovengezimin min tuavir
aghuim ataki.
Ki nin Akar Gavgaviba gin amadir puvati,
kamaghin amizi, ni na bagh izi na buri.

119:160: Onger Akaba 119:89; 119:142; 119:152

119:165: Aisaia 32:17

119:172: Onger Akaba 119:138

119:176: Aisaia 53:6; Jeremaia 50:6; Matyu 18:12; Luk 15:4

* 120:: Godin gumazamiziba an ziam fasa Godin

Dipenimin ghuavanaga ighiaba banga zui.

120

*Gumazim uabın akurvaghasa God ko migei**

Godın Dıpenımın ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ Ki osımtızim itir dughiamın,
ki uabın akurvaghasa Ikiavıra Itir
Godın diava araima,
a nan dımdiam barasi.

² Ki ghaze, “O Ikiavıra Itir God, gumazir ifariba na gasıghasıghasava ami.
Ni men akar ifavaribar ua nan akuragh,
men dafaribar ua na inigh.”

³ Ia gumazir ifariba, God mızazir manmaghıra garim ia danıngam?
Egh a manmaghıra garir arazim ian arazir kuraba ikaragham?

⁴ God ti afuzir ghımtızim inigh ia ginivam.
A ti avir bar puvıra isim inigh ia dapongam.

⁵ Maia! Ki uabın apangkufi!
Ki Mesekia ko Kedarian tongın pazava aperazi moghın,
ian tongın datırighın pazava apera.

⁶ Gumazir igharaziba ko deragh dapian aghuaziba,
ki dughiar ruarımın ian tongın ikegha,
bar amıra.

⁷ Ki uabi dabirabir aghuim baghavıra migei,
ezi me midorozim baghavıra migei!

121

Ikiavıra Itir God, a gumazir deravıram e geghuva en garim

Godın Dıpenımın ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ Ki uan akurvazim bagha mıghsiaba kuzorogha dar gari.
Eghı gumazir nan akurvaghamim managhıra ikegh otogh izam.

² Ikiavıra Itir Godın overiam ko nguazımın ingarızim,

a bar uabıra nan akurvasi.

³ A Godın akuir puvatızim.
A ni akumakum deragh nın ganti,
ni irıghan kogham.

⁴ A Israelia akumakua deragha men gari,
egha dughiatamın bar akuızir puvati.

⁵ Ikiavıra Itir God, nın boroghıra ikia,
mati dughuazim ni avara.
Egh ni geghuva deragha nın gari.

⁶ Aruem isiragh ni dapongeghan kogham,
eghtı dimangan iakinim ni gasıghasıghan kogham.

⁷ Ikiavıra Itir God ni geghuv deragh nın ganti,
bizir kuratam ni gasıghasıghan kogham.

⁸ Ni uan dıpenim ataghıraghamın dughiam,
a ni geghuv deragh nın ganam.
Egh ni ua izamin dughiam, a kamaghıra damuam,
a datırighın ko, dughiar gın izamibar,
kamaghıra damuam.

122

Me Jerusalemın nguıbam gıñıghnıgha ıghiam gamua bar akonge

Devit ıghiar kam osiri.

Godın Dıpenımın ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ Ki orazi, me kamagh na mıgia ghaze,
“Ia dikavıgh e mangı Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın mangam.”
Ki kamaghın oregha bar akonge.

² E datırighın otıvıgha gıvagha,
Jerusalemın nguıbam avınızir dıvazımın aven tuıvıghav iti.

³ Me Jerusalemın nguıbamın ingarızı,
a gavgavıgha ganganim datırighın bar dera.

⁴ God faragh Israelian anababav kemezi me iza kagh Ikiavıra Itir God mınabazi moghın,
me datırighın izava ami.

- ⁵ Danganir kam, atrivim kotiaba barazir dipenim iti.
Kar Atrivim Devitin ovavir boriba kotiaba baragha da tuisizir danganim.
- ⁶ Ia Jerusalem bagh Ikiavira Itir God ko mikim.
Eghti a navir amirizim Jerusalem in iti darazir anighti,
me navir amirizimin ikiva deragh ikiam.
- ⁷ Gumazamizir Jerusalem in divazimin aven itiba deragh ikiva,
ua midorozim damuan kogham.
- ⁸ Ki uan adarazi ko, uan namakabagh nighnigha,
kamaghin Jerusalem migia ghaze,
“Ni amiragh nimira ikiti midoroziba nin aven otivan marki.”
- ⁹ Ki, Ikiavira Itir God, en God, an Dipenim ginighnisi.
Egha Jerusalem bar deraghvira ikiasa ki a bagha God ko migei.

123

Gumazim Godin apangkuvim iniasa a ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ O, Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin atrivimin itima,
ki kogha nin akurvazim bagha gari.
- ² Ingangarir gumazim, a uan gumazir dapanimin ganti, an an akurvaghham.
Ingangarir amizim, a uan amizir dapanimin ganti, an an akurvaghham.
Kamaghira, e Ikiavira Itir Godin ganvira iki mangiti,
a uan apangkuvim en akakaghham.
- ³ O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba arazir kurabar e gami,
kamagh ni en apangkufigh.
- ⁴ Dughiar bar ruarimin dagiaba itir gumazamiziba dibovir akabar e migia,
uari fa pazava e gami.
Ezi e bar amira.

124

Godin gumazamiziba, a uabi men akurvazim

Ighiar kam, Devit an osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ Ikiavira Itir God en akuraghan koghti, e manmaghira damuam?
Ia Israelia azangsizir kam ikaragh mikim suam:
- ²⁻³ En apaniba faragha naviba en ikuvigha e misoke.
Ikiavira Itir God en akurazir puvatizi,
apaniba pazavira en atara bar e gasighasighai.
- ⁴ Puvatizi apaniba aperiamin min e inigha ghuzi
dipam e avarazi moghin e oveghai.
- ⁵ Mati aperiar ekiam
bar e adugha ghueghai.

⁶ E datirighin Ikiavira Itir God minabaghham.
A itima en apaniba asizir atiamin min e givir puvati.

⁷ Mati gumazim kuarazimin suighasa azuazim gura,
e kuarazimin min mighegha a gitagha ghu.

Me gurazir azuazir kam dutu-aghiri,
ezi e a gitagha ghu.

⁸ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a uabira en akurvasi.

125

God uan gumazamizibagh amizi, me deragha apia

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ Gumazamizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba,
me Saionin Mighsiamin min iti.
Mighsiar kam bar gavgavigha mozoroziba puvati,
a iki kamaghira ikiam.
- ² Kamaghira, mighsiaba Jerusalem in nguibam ekiaruzi moghin,
datirighin ko gin Ikiavira Itir God,

uan gumazamiziba ekiarugh men ganam.

³ Gumazir arazir kurabagh amiba,
Godin gumazamizibar nguazim gati-
vagh zurara men ganan kogham.

Me kamagh damuti,
Godin gumazamiziba uaghan arazir
kurabar amuam.

⁴ O, Ikiavira Itir God, gumazamizir ni
baghavira ikia nin akamin gin zuiba,
ni deraghvira me damu.

⁵ Ni gumazir kurabagh asighasigh,
egh gumazir ifara uan nighnizibar gin
zuiba sarama asighasikigh.

Eghti Israelia deraghvira ikiam.

126

Israelia God men akurvaghasa me a ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ Ikiavira Itir God uam e inigha
Saionin nguibamin ize,
ezi dughiar kam e ghaze,
e mati irebamin gari.

² Kamaghin, e akava ighiabagh amuavira
iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba e migia ghaze,

“Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa
maburan ingangarimram ami.”

³ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God en
akurvaghasa bar ingangarir ekiam
gami,
kamaghin e datirighin naviba deragha
bar akonge.

⁴ O Ikiavira Itir God, ni ua deraghvira e
damuam.
E mati dipaba puvatizir danganimin
itir faneba dipaba dake,
ni amozim damighti a ua iziti da
izevegham.

Kamaghira, ni e damuti e izivagham.

⁵ Gumazir aravira dagheba opariba,
me dar dagheba iniva
bar akuegh dimiva arangam.

⁶ Guizbangira, gumazir aravira dagher
oviziba atera ghua da opariba,
me dar dagheba inigh
uamategh ighiabar amu da ater
izam.

127

God arazir aghuimin me gamizi me an ziam fe

Ighiar kam, Solomon an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

¹ Ikiavira Itir God uabi dipenimin ingar.
Puvatightima, dipenir kam in ingarir
gumaziba pura an ingarigham.

Ikiavira Itir God uabi nguibamin gan.
Puvatightima, nguibar kam in garir gu-
maziba pura ingarigham.

² E dagheba ko dagiaba bagha bar
mizarazibara dikava ingara zui
aminiba piri.

E pura ingangarir kabagh ami.

Ikiavira Itir God uabi gumazamizir a
ifongeziba biziba me ganidima,
me pura ikia avughsi.

³ Boriba, kar bizir aghuir Ikiavira Itir God
anidiba,
da bar dera.

⁴ Gumazir igiamin boriba,
mati afuziba midorozir gumazir
mamin dafarimin iti.

⁵ Gumazir borir aviriba itim a bar
akongegh.

A uan apaniba ko kotiam damuamim
dughiamin,
me kotiar danganimin an akur-
vagham.

Eghti an kotiam deragh
mangam.

128

God gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a deragha me gami

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

¹ Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia
an apengan ikia, an akaba baragha
dar gin zuiba,
me bar akongegh.

- 2 Ingangarir ni amibara ni dar dagiaba inigh
bizir ni ifongezibagh ivezam.
Eghti bizir ni amiba bar deraghti
ni bar akuegham.
- 3 Nin amuim, wainin ikarizimin min
ava ovizir aviriba iti moghin, a borir
aviriba batam.
Nin boriba bar avirasemegh nin avir
miriam,
olivin temer igiabar min bar an
okarigham.
- 4 Bar guizbangira,
gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an
apengan itim,
a kamaghirama otogham.
- 5 Ikiavira Itir God, uan Dipenimin aven
Saionin Nguibamin iti,
a deragh ni damu.
Ni zurara nguazimin itir dughiam,
ni Jerusalem in nguibamin itir bizibar
gantida deraghvirama otiv.
- 6 Ki kamaghsua, ni dughiar ruarimin iki
uan igiar boribar gan.
Eghti Israelia deraghvira iki.

129

*Israelia uan apanibagh asighasighasa
God ko migei*
Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

- 1 Israel, ni uan igiamin ikegha iza,
datirighin nin apaniba ni gamizir
arazir kuraba,
ni dagh eghan.
- 2 Ni kamaghin mikim suam,
“Ki uan igiamin ikia iza datirighin, nan
apaniba arazir kurabar na gami.
Me kamaghin na gamua egha na
abirazir puvati.
- 3 Me nan akirim ifozorozima a duar ru-
ariba iti.
Ezi duar kaba mati me azenir ekiam
oparasa an nguazim abiaghariki.
- 4 Ezi Ikiavira Itir God an araziba dera,
a ikia kalabuziar kam in ua nan aku-
razi

ki firiaghiri.”

- 5 Ki ghaze, Saionin Nguibamin apanimin
itir darasi,
e men agintighti
me uam ari uan nguibabar
mangegh
bar aghumsika.
- 6 Me dipenir siriabagh isin aghuir grazibar
min aghungam.
Da aghung ua zuamira misigham.
- 7 Gumaziba grazir kabar ikiziba ikia,
egha da atera zuir puvati.
- 8 Gumamaziba gumamazir kabar
boroghin mangi kamaghin mikiman
marki,
“Ikiavira Itir God deragh ia damu!
Ikiavira Itir Godin ziamin
ia deraghvira iki.”

130

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko
migei*

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

- 1 O, Ikiavira Itir God,
nan navir averiam bar osemezi ki nin
dei,
ni nan akuragh.
- 2 O Ekiam, ni na barakigh.
Ki ni migeir migirigiaba ko nan
arareba ni da baregh
nan akuragh.
- 3 O, Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba
mengegh dar suiragh ikiti,
Ekiam, en tinara nin damazimin tugh
gavgavigham?
- 4 Nirara arazir kuraba gin amadi,
kamaghin amizi, e nirarama atiating
nin apengan ekiam.
- 5 Ki uabin akurvaghasa ifongegha,
Ikiavira Itir God, a mizua iti.
Egha nighnizir gavgavim an
akamin iti.
- 6 Ki uan navir averiamin aven,
Ekiamin akurvazim bagha a mizua ti.

Ezi nan arazir kam a gumazir dimagarimin
bizibar gara itima aminim men itir-
razir arazim,
a bar a gafira.

⁷ E Israelia, Ikiavira Itir God zurara bar en
apangkufi,
egha e ikuvighan koghasa an en akur-
vasi.

Kamaghin amizi, ia nighnizir gav-
gavim an iki.

⁸ A uan gumazamiziba Israelia men
akuragha ua me ini,
egh men arazir kuraba gin amangam.

131

*Gumazim nighnizir gavgavim ikia God
ko migei*

Ighiar kam, Devit an osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

¹ O Ikiavira Itir God, ki akaba batogh uabi
uan ziam fan aghua.

Ki bizir ekiaba ko bizir ki damuan ibu-
raziba dagh nighnizir puvati.

² Ki datirighin deragha aperagha navir
amirizim iti,
mati borim uan amebamin otem
ategha a ko aghumram aperaghav
iti.

Kamaghira, nan navim purama
amiragha irighav iti.

³ O Israelia, ia datirighin nighnizir gav-
gavim Ikiavira Itir God iki,
kamaghira iki mangivira iki.

132

*Gumazamiziba Godin Dipenim bagha
bar akonge*

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer
ighiam.

¹ O Ikiavira Itir God, Devit uabi ko, a inizir
osimtizir ekiar kaba,
ni dagh nighnighvira iki.

² O Ikiavira Itir God,
Ni Jekopin God, Godin Bar Gavgavir
Ekiam Itim.

Devit ni ko dikirizir akaba
ni dagh nighnighvira iki.

³ Devit ghaze,

“Ki uan dipenimin ghuavanaboghan kogh,
uan misiam mitoghan kogham.

⁴ Ki dakusi uabi abinan kogham.

Eghti nan damazimning komeghan
kogham.

⁵ Ki kamaghira deragh dakuan kogh mangi,
ki Ikiavira Itir God bagh Dipenimin
ingarsi danganitam batoghvira
givagham.

A Jekopin God, Godin Bar Gav-
gavir Ekiam Itim.”

⁶ E Betlehemin nguibamin ikia, Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiamin
akam baraki.

Egha ghua Kiriari Jearimin nguazimin
an apigha a inigha ize.

⁷ E ghaze, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin
mangi,

egh an atrivir dabirabimin guamin
teviba apirigh an ziam fam.

⁸ O, Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi uan
avughsir danganimin iki.

Ni uan Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam sara izi.

Boksiar kam, a nin gavgavir bar
ekiam aka.

⁹ Nin ofa gamir gumaziba me zurara arazir
aghuibara damuam.

Arazir aghuir kaba men kurkazir
aghuimin min ikiam.

Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba,
bar akuegh pamten kamagh dimiva
arang mikimam.

¹⁰ O, Ikiavira Itir God, ni faragha uan ingan-
garir gumazim Devit koma akam
akirizi moghin,

ni datirighin uan Atrivir ni ua bagha
inabazim, akirim ragh a gasan
marki.

¹¹ Ni Devit ko akam akirigha gifa, egh uan
nighnizim gighan marki.

Ni kamaghin migia ghaze,

“Ki nin gin otivamin adarazir aven otaritam damighti
an Atrivimin otogham,
eghti nin gin, ana Atrivimin ikiam.

12 Nin otariba, ki men sure gamir akaba baregh
nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangiti,
nin ovavibar otariba, uaghan Atrivibar iki
mamaghira ikiam.”

13 Ikiavira Itir God, Saion Nguibam ua bagh a ginaba.
A nguibar kam bar a gifuegha,
zurarama an ikiasa a ginaba.

14 A ghaze, “Ki nguibar kam bar a gifonge.
A nan avughsizir danganim,
ki an aven iki mamaghira ikiam.

15 Ki Saion deragh a damu bizir bar aviriba isiva a daningam.
Eghti an itir gumazamizir onganaraziba,
ki dagheba me daningam.

16 Ki Saionin itir ofa gamir gumaziba ingangarim me danighti,
me ki nguazimin gumazamizibar akurvagh ua me iniamin akam, me me mikimam.
Eghti Saionin gumazamiziba bar akuegh tiariba akaram.

17 “Ki Devitin adarazir aven gumazitam damighti
an otogh Atrivir bar gavgavimin ikiam.

Ki an miseveghti,
a mati lamin angazangarimin min isiragh gavgavigh iki
mangivira ikiam.

18 An apaniba, ki me damighti
me aghumsizir bar ekiam inigham.

Eghti an ativaghamin gumazamiziba,
men kantri gavgavigh iki
mamaghira ikiam.”

132:17: 1 Atriviba 11:36 133:1: Jenesis 13:8

133

Godin adarazi uari ko ikia, navir vamiran itir arazim a bar dera
Devit ighiar kam osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ Ia oragh, kamaghin bar dera,
e Godin adarazi bar navir vamiran ikiva,
uari ko dapiagh aveghbuabar min ikiam.

² Arazir kam mati olivin tememin borer aghuim,
me a isa Aronin dapanim ginge.
Ezi an emira uaghira an ghuamasizimin uaghira,
egha uaghira an evarimin itir korotiamin tu.

³ Arazir kam uaghan mati, ghuariar dipam Hermonin Mighsiamin ira,
izaghira Saionin Nguibam gisin itir mighsiabagh iri.

Danganir kamin, Ikiavira Itir God, gumazamizir navir vamiran itiba bar deragha me gami.

A ikirimirir zurazurara itim me ganidi me iki mamaghira ikiam.

134

E Ikiavira Itir Godin ziam fam

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba,
ia iziva an ziam fi.

Ia dimagaribar an Dipenimin tuivav ikia an ingangarim gami,
ia an ziam fi.

² Ia Godin Dipenimin aven dafariba fi a ko mikim egh an ziam fi.

³ Ikiavira Itir God, a Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a Saionin nguibamin iki,
egh bar deragh ia damu.

135

Godin ziam fer onger akam

¹ Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia ziar ekiam a daning!

Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba,
ia an ziam fi.

² Ia gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin
tuivighav itiba,
ia an ziam fi.

³ Ikiavira Itir God a bar dera,
kamaghin ia an ziam fi.

An apangkuvim bar en ekefe,
kamaghin ia an ziam fi ighiabar amu.

⁴ Ikiavira Itir God ua baghvira Jekop gin-
aba,
kamaghin Israelia kar bar Godin
adarazira.

⁵ Ki kamaghin fo, Ikiavira Itir God gavgavir
ekiam iti,
egha aseba bar dagh afira.

⁶ An overiam ko, nguazim ko, ongarim, ko
ongarir konimin bizim damuasa,
an a gami.

⁷ Ana amozimin migharir pizibagh ami, da
nguazir oteviba bar dar zui,
ana onimaribagh ami, da taghtagha
amozim sara izi.
An aminim gami, a dikava ivava
danganiba bar dar zui.

⁸ A Isipian otarir ivariaba ko,
men asizir apurir faragha otivizir
aviribav soghezi, da ariaghire.

⁹ A Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaz-
iba, me damighti me foghasa,
a mirakelba ko digavir kuram gamir
arazibagh ami.

¹⁰ Ikiavira Itir God, kantrin aviribagh
asighasigha,
atvirir gavgavir aviribav soghezi, me
ariaghire.

¹¹ An atrivir gavgavir kabar maraziv
soghezi me ariaghire,
Sihon Amorian atrivim, ko Ok a Basa-
nian atrivim, ko Kenanian atriviba,
bar moghira.

¹² An Atrivir kabar nguaziba, isa uan gu-
mazamiziba Israelia ganingi.
Eghti da men nguazibara min ikiam.

¹³ O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba zu-
rara kamagh ni mikim suam,
ni uabi guizbangira God.

Gumazamizir gin otivamin kaba
me ni gifogham.

¹⁴ Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar
araziba tuisigh, egh suam,
me osimtiziba puvati.

Egh a uan ingangarir gumazibar
kuarkuvam.

¹⁵ E fo, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
me silva ko golba isa,
uan dafaribara marvir guaba kiri.

¹⁶ Marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha
migeir puvati.
Da damaziba ikia bizibar garir puvati.

¹⁷ Da kuariba ikia, egha orazir puvati.
Me ikirimirir e datirighin ikiava
angamira itir kam puvati.

¹⁸ Guizbangira, gumazir marvir guar
kabar ingariba,
me uari marvir guar me ingarir kabar
min iti.

Gumazir nighnizir gavgavim marvir
guabar itiba,
me uari dar min iti.

¹⁹ Ia Israelia, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaz-
iba,
ia an ziam fi.

²⁰ Ia Livain adarasi, ia Ikiavira Itir Godin
ziam fi.
Ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin ati-
atiba,
ia an ziam fi.

²¹ Saion, an ziar mam Jerusalem,
a Ikiavira Itir Godin nguibam.
Ia an itir gumazamiziba,
an ziam fi.

Aleluia!

Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

136

God minabir ighiam

¹ Ikiavira Itir God, bar arazir aghuibar e
gami, kamaghin e a minabagham.

- A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ² Ikiavira Itir God, godin ifavaribagh afiragha bar ekefe.
Kamaghin e a minamam.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ³ Ekiam nguazir kamın gumazir ekiaba bar dagh afira.
Kamaghin e a minamam.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ⁴ A uabira mirakelin ekiabagh ami.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ⁵ A uan nighnizir aghuimin overiamin ingari.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ⁶ A nguazim isa dipabagh isin an ingarizi an aperaghav iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ⁷ An aruem ko iakinimin ingari.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ⁸ An aruem atizima an aruemin isiragha gari.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ⁹ A iakinim ko mikoveziba atizima me dimagarimin isira.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁰ A Isipian otarir ivariabagh soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹¹ A Israelian gumazamiziba inigha Isipin kantri ategha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹² A uan gavgavir ekiamin, ua me inigha ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹³ An Ongarir Aghevim gamizi a tongira biaghiri.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁴ A uan gumazamizibar faragha ghua, ongarir kam biaghirizi naghin, an an tongira me inigha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁵ A Isipin atrivim ko an midorozir gumaziba avigha Ongarir Aghevimin me makunizi me dipam amegha ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁶ A uan gumazamizibar faragha ghua me inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghuava otifi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁷ An atrivir bar gavgavibav soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁸ An atrivir ziaba itibav soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁹ An Amorian Atrivim Sihon, a misoghezi an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²⁰ A Basanian Atrivim Ok, a misoghezi an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²¹ An atrivir kabar nguazim isa uan gumazamizibagh aningi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²² A nguazir kam isa uan ingangarir gumazim Israel ganingizi, nguazir kam men nguazimra min iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

- 23 En apaniba e abirima an e ginighnighavira iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 24 A en apanibar dafaribar uam e ini.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 25 A dagheba isa gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 26 Bizir kabanang bagh, e Godin uan Nguibamin itim minamam!
Bar guizbangira, a zurara en apangkuvigha mamaghira iti!

137

Israelia Babilonin kantrin kalabusin ikiavira ikia Jerusalem in nguibam bagha arai

- 1 E Babilonin Faner miriabar apiaghav ikiava,
Saionin nguibam ginighnigha a bagha azia iti.
- 2 E uan gitabav sozir puvati,
e purama da isa en boroghin itir temer aguabar da gui.
- 3 Gumazir e isa kalabus garighiziba ghaze,
“Ia ighiabar amu en navibar amuti da deraghti e bar akuegham.
Ia Saionin nguibamin ziam dighor e bagh ighiabar amu.”
- 4 E manmagh suvira kantrin igharazimin iki,
egh Ikiavira Itir Godin onger akabar amuam?
Kar en kantri puvati,
e kamaghin damuan kogham.
- 5 O Jerusalem in Nguibam, ki ni gin amadagh,
gita inigh uan agharir guvimin uam a misoghan kogham.
- 6 O Jerusalem, ki ni isa faraghavira uan dighorim gamigha ni bagha bar akonge.
Ki ua ni bakinighnigh ni isi uan nighnizim datighan koghti,

nan tiarim ikuvighti ki ighiabar amuan kogham.

- 7 O Ikiavira Itir God, ni dughiar gumaziba Jerusalem gasighasizi, Idomia e gamizir arazim ginighnigh.
Me ivivigha ghaze,
Jerusalem in dipeniba bar dipirighiregh nguazim giregh.
- 8 O Babilonia, ia orakigh.
Ia bar ikuvigham!
Ian arazir kurar ia e gamizir kam,
gumazir uam a ikarvaghim,
a bar akongegh.
- 9 Gumazir kam nin borir iririviba inigh,
dagiabav kinighti me bar ikuvigham.
Kamaghin, gumazir kam bar akuegham.

138

Gumazim God minabi

Ighiar kam, Devit an osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God,
ki uan navir averiamin aven bar ni minaba.
Egha asebar damazibar,
ki ighiar nin ziam febagh ami.
- 2 Ni zurara bar na apangkuvigha bar deragha nan gari.
Nin akam ko nin ziam kamaghin en akagha ghaze,
ni bar ekevegha bizir igharaziba bar dagh afira.
Kamaghin, ki nin Dipenim uan guam a misuegh,
teviba apirigh egh nin ziam fam.
- 3 Ki nin deima, ni dughiar kam in nan dimdiaba barasi.
Egha uan gavgavim na ganigavira iti.
- 4 Ni migei, nguazir kam in atriviba uari nin akam baraki,
kamaghin me nin ziam fam.
- 5 Me nin ziar ekiam ko gavgavim ginighnigh,
ni amizir biziba bagh ighiabar amuam.

6 O Ikiavira Itir God, ni bar faraghavira ikia
 egha bar pin iti.
 Gumazir uari abira nin apengan itiba,
 ni me ginighnisi.
 Egh gumazir uari feba,
 me nin damazimin uari mongiva aveg-
 ham.
 7 Osimtizir aviriba na batifi,
 ezi ni nan gari ki deragha iti.
 Nan apaniba nan atari,
 ezi ni me ko misogha
 uan gavgavimrama ua na ini.
 8 Ikiavira Itir God, ni na ko dikirizir akamin
 gin mangi biziba bar dar amu.
 Ni nan apangkuvigha ikia mamaghira
 iti.
 Ingangarir ni damuasa nighnizim,
 ni a damu bar anegifagh.

139

*God e gifogha givagha bar deraghavira
 en gari*

Devit onger akar kam osiri.
 A gumazir onger akabar faragha zuim
 ginighnigha an osiri.
 1 O Ikiavira Itir God,
 ni nan navim tuisigha givagha
 na gifo.
 2 Ni nan saghon ikia nan nighniziba ko,
 ki amir biziba ko, ki apia dikavir araz-
 iba,
 ni bar dagh fo.
 3 Ni nan gari ki ingari, o ki akui,
 ki amir araziba,
 ni bar dagh fo.
 4 O Ikiavira Itir God, ki tighar mikimamin
 dughiam,
 ni fogha gifa ki tizim mikimam.
 5 Ni danganibar bar nan miriaba
 ekiarugha,
 uan gavgavir ekiamin bar deragha
 nan gari.
 6 Nin fofozir kam bar pin ikia,
 egha nan nighnizim bar a gafira.
 7 Ki managhira mangigh, nin duam
 ategham?

Ki managhira mangigh nin modogham?
 Bar puvati.
 8 Ki nin Nguibamin mangam, ni uaghan iti.
 Ki Gumamazir Oveaghuezibar
 Nguibamin ikiam, ni uaghan ti.
 9 Ki nguibar aruem anadi naghin ititam
 ikiam,
 o aruem uaghiri naghin itir nguibar
 saghuiamin ikiam,
 10 ni kagh iki tuavim nan akakagh
 nan akurvaghham.
 11-12 Ki suam, "Aminir birim ni na
 avaraghti,
 aruer angazarim ni iragh
 mitatemin otogh."
 Nin nighnizim mitater kam a guizin
 mitatem puvati.
 Dimagarim, a uaghan aruem mirara
 isiragha gari.
 Nin damazimin, aruem ko
 dimagarim magh gari.
 13 Guizbangira, ni nan mikarzim
 ingarir
 dughiam,
 ni nan amebamin navir averiamin
 aven bar nan ingarizi,
 nan mikarzim bar moghira iti.
 14 Ni nan mikarzim ingari,
 ezi nan mikarzim bar deragha
 igharagha gari.
 Kamaghin ki nin ziam fe.
 Bizir ni ingariziba, da bar dera,
 ezi ki guizbangira uan navir ave-
 riamin aven bizir kabagh nighnigha
 dagh fo.
 15 Ki uan amebamin navir averiamin aven
 modoghav ikia nimiram irivima,
 ni nan agharibar garima da ekiva uari
 isavsuiki.
 16 Nan amebam tighar na batamin
 dughiam,
 ni faragha nan ganigha gifa.
 Bar fomira, ki tighar nguazimin otivam,
 ki nguazir kam in ikiasa ni ifongezi
 moghin dughiba ni da osirigha gifa.

138:7: Onger Akaba 23:3-4 139:1: Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3 139:2: 2 Atriviba 19:27; Matyu 9:4;
 Jon 2:24-25 139:3: Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3 139:4: Hibru 4:13 139:7: Jeremaia 23:24; Jona 1:3
 139:11-12: Jop 34:22; Daniel 2:22; Hibru 4:13 139:15: Jop 10:8-9; Fofozir Gumazim 11:5

- 17 O God, ki manmaghira nin nighnizibagh fofogham?
Nin nighniziba bar avirasemegha bar pin iti,
ezi ki dagh foghamin tuaviba puvati.
- 18 Ki nin nighniziba mengti,
dar megemem mangi ongarimin gighibagh afiragham.
Ki akuigha uam osezir dughiamin,
ni na ko ikiavira iti.
- 19 O God, ni gumazir kurabav sueghti me arimighireghasa ki ifonge.
Gumazir misoziba na atakigh.
- 20 Gumazir kaba, nin ziam akar kurabar a migei.
Egha pura nin ziam diborava, a gasighasisi.
- 21 O Ikiavira Itir God, gumazir ni gifongezir puvatiziba, ki bar men aghua.
Gumazir uari fa ni gasighasighasava amiba,
nan navim me bagha bar ikufi.
- 22 Ki bar guizbangira me gifongezir puvati.
Ki garima me nin apanibar min iti.
- 23 O God, ni nan navir averiam tuisigh egh deragh nan nighnizim gifogh.
- 24 Ni bar deragh na tuisigh egh deragh na gifogh,
ifavarir arazitam ti nan nighnizimin ikiama.
Nan akuragh nan aku,
ikirimirir zurara itimin tuavimin mangi.

140

Gumazim deragh uabin ganasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God, ni nan akuraghti,
gumazir kuraba ko midorozibagh amir gumaziba, na gasighasighan kogham.
- 2 Me zurara uan navir averiabar aven arazir kurabagh nighnigha,

zurara gumamazibar tongin adaribagh amima,
da otifi.

- 3 Men mizebar otivir akaba,
kuruzir ataribar min bar ghumi.
Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,
men akatoribar ikia mati kuruzim imezir kuram an aven iti.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

- 4 O Ikiavira Itir God, ni deragh nan ganti,
gumazir kurabar gavgavim na abiraghan kogham.

Ni uan dafarimin na avaraghti
gumazir misoziba na gasighasighan kogham.

- 5 Gumazir uari uan ziaba feba, nan suighasa na bagh azuazim benir gavgavibar an ingarigha a gura.
Me asizimin min nan suighasa a isa nan tuavim gati.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

- 6 Ki Ikiavira Itir God migia ghaze, Ni nan God.
O Ikiavira Itir God, nan ararem baregh nan akuragh.

- 7 O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam,
ni gumazir bar gavgavir ekiam itim,
ni nan akuragh ua na inigh.

Ki faragha apaniba ko misozi,
ni na modozi ki deraghavira iti.

- 8 O Ikiavira Itir God, gumazir kuraba iniasa migeir biziba,
ni da me daningan marki.

Egh arazir kurar me damuasa akabav sogheziba,
ni dar damighti da guizin otivan marki.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

- 9 Apanir na ekiaruzir kaba uari fe.
Ni me damighti me na abinan kogham.

- Bizir me na damuasava amiba,
ni da otevkɪnɪghtɪ da meraram otiv.
- ¹⁰ Ni dagiar isibar avim amadaghtɪ a me giri
men isi.
Tarazi ni me isi torir konimɪn me ku-
nɪghtɪ
me uam anangan tuaviba pu-
vatɪgham.
- ¹¹ Gumazir akaba igharaz darazi gasiba,
men akatam guizbangɪram otoghan
kogham.
Kamaghɪn dera, gumazir misoziba,
bizir bar kuratam me batogh bar me
agɪfagh.
- ¹² O Ikiavɪra Itir God, ki fo, gumazamizir
onganaraziba ni men akurvasi.
Egha osɪmtɪziba itir gumazamiziba,
ni deragha men osɪmtɪzibar gara
me akɪrmɪsi.
- ¹³ Guizbangɪra, gumazamizir aghuiba nɪn
ziam fi,
zurara ni ko iki kamaghɪra ikiam.

141

Gumazir mam dɪmangan God ko mɪgei

Devit onger akar kam osiri.

- ¹ O Ikiavɪra Itir God, ki datɪrɪghɪn nɪn
azangsisi,
ni zuamɪra nan akuragh.
Ki uabɪn akurvaghasa ni ko mɪgei,
ni nan azangsɪzim barakigh.
- ² Ki guaratɪzibar ofa gami, ni mɪgharɪr
mughuriar aghuim zuim barazi
mogħɪn,
ki ni ko mɪgeir mɪgɪrɪgɪaba, ni da
baragh da iniasa ki ifonge.
- ³ O Ikiavɪra Itir God, ni deragh nan aka-
torimɪn gan,
egħ ki mɪgeir mɪgɪrɪgɪaba ni ifongezi
mogħɪn ki me mɪkimam.
- ⁴ Ni na ategħti nan navim arazir kuraba
bagħ dikavan marki.
Ki gumazir kuraba ko uari akuva
arazir kuratam damuan kogham.
Ni na ategħti,
ki me ko men isar kurabar ikian
kogham.

- ⁵ Gumazir aghuim nan apangkuvigh,
arazir aghuim damusi nan atar
fofozim na danɪngti,
kamaghɪn a dera.
Kamaghɪn, ki gumazir kuraba ko
namakabar amuan kogham.
Ki zurara God ko mɪgɪa ghaze,
a men arazir kuraba uam ada ikar-
vagham.
- ⁶ Gumazitaba gumazir kurar kaba inigh
me gasɪghasɪghtɪ,
me fogħ suam, nan akam a bar
guizbangɪra.
- ⁷ Me gumazir kurar kabar aghariba inigh,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamɪn
mozir torim mɪkɪnɪgham,
mati gumazim temer akuam
abiagħarɪghɪzi
an muziariba tintinimɪn ire.
- ⁸ O Ekiam, ni Ikiavɪra Itir God,
ki nɪghnɪzɪr gavgavim nɪn ikiavɪra ikia,
egħa nɪn aven modi.
Ni deravɪra nan ganti
ki ovengan kogham.

- ⁹ Ni deragh nan ganti,
gumazir kuraba na bagħa modogħa
guizir azuazir katam na suiragħan
kogham.
- ¹⁰ Ni gumazir kurabar amɪghtɪ,
me uari uan azuazibar guighɪv iki.
Eghɪ ki puvatɪgham.
Ki bar deravɪra darutɪ,
bizitam na gasɪghasɪghan kogham.

142

Gumazir mam uabɪn akurvaghasa God ko mɪgei

Devit dagiar torimɪn aven ikia, ighiar kam
osiri.

- Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.
- ¹ Ki uabɪn akurvaghasa Ikiavɪra Itir Godɪn
dei.
Ki an apangkuvim bagħa pamten a
gagħorava a mɪgei.
- ² Na bativir araziba ko osɪmtɪziba
ki bar dar gun a mɪgei.

3 Tuavir ki mangamim, nan apaniba nan suighasa azuazir mam gura, ezi nan navim osemezi, ki ghaze, ki ikuvigham.

Nirara, ki mangamin tuavim ni a gifo.

4 Ki uabin boroghin gari, gumazir nan akurvaghamiba puvati. Ezi gumazir nan gan na geghuvamiba puvati. Ki mongamin danganiba puvati.

5 O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki nin dei.

Nirara ni nan eghuvir gumazim.

Ki kamaghin ifonge, ki angamira ikiavira itir dughiam, nirara na ko ikiam.

6 Gumaziba arazir kurabar na gamua egha bar gavgafi, ezi ki me abinasava amuava avenge.

Nan navim bar oseme. Kamaghin, ki uabin akurvaghasa nin dei, ni na barakigh.

7 Ni osimtizer kamim aven uam na inighti, ki an firighirigh egh deravira ikiam. Ni bar deravira na gami.

Kamaghin, gumazamiziba uari akuvagh ikiti, ki men tongin nin ziam fam.

143

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh.

Ni arazir aghuibaram amua, bar guizbangira migia ifarir puvati.

Ki ni ko migeir migirigiaba ni kuarim atigh da baragh.

2 Gumazitam bar zuegha nin damazimin itir puvati.

Kamaghin, ni uan ingangarir gumazim isi kotiam datigh a tuisighan marki.

3 Nan apaniba nan agintigha bar na abira. Egha na isa kalabuziar danganir mitatemin na atizi, ki fomirama oveaghuezibar min iti.

4 Kamaghin nan nighnizim ikuvizi, nan navim osemegha mamaghira iti.

5 Ki fomiram otivizir biziba uam a dagh niri. Egha ni fomira ingarizir bizir aghuiba, ki uam adagh nighnisi.

6 Kuarim na misingizi, ki dipatamara amasa bar ifongezi moghin, nan duam ni ko mikimasa bar ifonge. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

7 O Ikiavira Itir God, nan nighnizir gavgavim iraghu.

Ni nan dimdiam baragh.

Ni uabi nan mongan marki, ki ti ovegh mangi oveaghuezibar nguibamin mangigham.

8 Ki nighnizir gavgavim nin iti, ni mizaraziba vaghvagh apangkuvir ekiar nan itir kam bagh, na mikimvira iki.

Ki uan navir averiamin aven ni baghavira iti. Kamaghin ki mangamin tuavim ni nan sure damu.

9 O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni bagha zui, ni na modogh.

Ni nan apanibar dafaribar uam na inigh.

10 Ni nan God, ki kamaghsua, ni deravira nan sure damuti, ki nin ifongiamra gin mangam.

Nin duam deravira na damuti, ki tuavir aghuimin mangam.

11 O Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam bangin, ni akam akirizi moghin ni uam na inigh.

Ni arazir aghuibaram ami.

Kamaghin, ni nan osimtizir na bativibar aven uam na inigh.

¹² Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni bar nan apangkufi.

Kamaghin amizi, gumazir nan apanim gamiba ko na gasighasighasava amiba,
ni me misueghti me bar arimighiregh.

144

God atrivimin apaniba abirazi, an a minabi

Ighiar kam, Devit an osiri.

¹ Ikiavira Itir God, ni dagiar ekiamin min itima

ki an aven modozi
ni deragha nan gari.

Kamaghin ki nin ziam fe.

A midorozir arazibar nan aka.

² A dagiar ekiamin min itima, ki an aven modi.

Egha dipenir gavgavimin min itima, ki an aven iti.

Egha a nguibar gavgavimin min ikia nan akurvasi.

Egha nan oramin min itima,
ki an uabi apazagha deragha iti.

Ki nighnizir gavgavim an itima,
a na ko ikia nan akurvazi ki deravira iti.

A gumazamizir igharazibagh amizi me nan apengan iti.

³ O Ikiavira Itir God, e gumazamizir kiniba.
Manmagh amizi, ni e ginighnigha deragha en gari?

E pura bizir kinibar min iti,
ezi ni manmaghsua mighigha e ginighnisi?

⁴ E mati gumazim, uan akatorimin dughiar vamiran aminim givera.

E dughiar bar otevimra ikiam,
mati aruem isirazi nin nedazim dughiar otevimra ikegha
ua zuamira puvati.

⁵ O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh izighiri.

Egh uan agharim mighsiabar amadaghti
dar miturir ekiaba otiv.

⁶ Ni uan onimarim damighti a taghtagh,
apanibar agiraghti me tintinibar aregh.

Ni uan baribar me gasiti me aregh.

⁷ Ni uan dafarim amadaghti a izighiri, na gekuighti

ki dipar konir kaba ategh uam anaboka.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.

⁸ Gumazamizir kaba guizbangira migeir puvati,

me akar ifavaribagh ami.

Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze,
me guizbangira migei.

⁹ O God, ki nin ziam fi egh ighiar igiatam bangam.

Ki gita misogh ni bagh onger akam damuam.

¹⁰ Ni atrivibar akurvazi
me misogha uan apaniba abiri.

Ki nin ingangarir gumazim Devit,
ni nan akuragha nan apaniba da uam na ini.

¹¹ Ni nan apanir pazavira na gamibar dafaribar, nan akuragh ua na inigh.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.

Gumazamizir kaba guizbangira migeir puvati, me akar ifavaribagh ami.

Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze,
me guizbangira migei.

¹² E kamaghin ifonge, en otarir igiaba aghung mangi ekevegh,
temebar min gavgavigham.

Eghti en guivibar ganganiba bar deragham,

mati Atrivimin dipenir ekiamin aven itir dipenir akinibar itir nedazir bar aghuiba.

¹³ E uaghan kamaghin ifonge, en azenibar dagheba bar mighighvira otiti,
en dagher peniba izivagham.

Eghti en sipsipba nguzir aviriba bati,
mangi mamaghira ikiam.

¹⁴ En bulmakauba oti mamaghira ikiam.

Eghti dar nguzitam ikuvighan kogh,
 egh tam aremeghan kogham.
 E kamaghin aghua, e oraghti
 gumazitam o amizitam, osimtiziba
 ater tuangiva arangam.

¹⁵ Gumazamizir God kamaghin deragha
 me gamiba,
 me bar akongegh.
 Gumazamizir Ikiavira Itir God inizi, a men
 Godin min iti,
 me bar akongegh.

145

*Ighiar Godin ziam fem**

Ighiar kam, Devit an osiri.

¹ Atrivim, ni nan God, ki nin ziar ekiam
 fam.
 Ki nin ziar ekiam pirafi mangivira
 ikiam.

² Bar guizbangira, dughiaba vaghvagh bar,
 ki zurara ni minamam.
 Egh ki zurazurara nin ziam pirafi ma-
 maghira ikiam.

³ Dughiaba bar, Ikiavira Itir God bar ziar
 ekiam iti, e an ziar ekiam fi mam-
 aghira ikiam.
 E an gavgavim gifoghsa damuva aveg-
 ham.
 En nighniziba otefe.

⁴ Ekiam, gumazamizir datirighin itiba, me
 gumazamizir gin otivamiba bizir ni
 amibar gun me mikimiva,
 nin ziam fam.
 Me arazarazir bar ekiam ni amiz-
 iba,
 me dagh eghanam.

⁵ Faraghavira Itir Atrivir Ekiam, ki nin gav-
 gavim ko,
 nin atrivir araziba ko, ingangarir eki-
 abagh nighnigham.

⁶ Guizbangira, ki nin ziar ekiam itir bizibar
 gun mikimam.
 Gumazamiziba nin ingangarir gav-
 gavir ekiam ni amizibagh egharavira
 ikia,

⁷ ghua nin arazir aghuim ko, nin
 apangkuvir arazim, geghara
 onger akam bange.

⁸ Ikiavira Itir God bar en kuarkuva e gi-
 fueghavira iti.
 A bar en apangkuvigha zuamiram en
 atarir puvati.
 Kar bar bizir ekiam.

⁹ Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men
 deragha,
 bizir a ingariziba sarama apangkufi.
 Bar guizbangira.

¹⁰ Kamaghin, Ikiavira Itir God, bizir
 angamira itir ni ingariziba bar
 moghira nin ziam fam.
 Eghti ni baghavira itir gumazamiziba
 ni minamam.

¹¹ Me nin gavgavimin gun mikim suam,
 ni biziba bar dagh ativagha dar gari,
 da bar dera.
 Ezi nin ziam bar pin iti.

¹² Nin ingangarir ekiam ni amiziba ko,
 ni biziba bar dagh ativaghamin
 arazim,

144:15: Onger Akaba 33:12 * **145::** Arazir Israelia gin ghua akaba osirir maba, da mong ighara. Hibrun akamin me 22plan letabar uan akaba osiri. Egha dughiar maba, me osirir akaba 22plan akuabar da bisi. Ezi dar akuar kaba, vaghvagha dar akar faragha zuibar faragha zuir letaba, letan igharazim iti. Me ikizir igharazibar akar, Hibrun akamin daghizir dughiamin, me Hibrun akamin arazir kamamin gin ghua dagh izir puvati. E fo, Aruamin akamin migirigiba 21plan letaba iti. An letabar dibobonim mong Hibrun letabar dibobonimin min ghu. Ezi kamaghin Aruamu Baibelin Onger Akabar Akinafarim sapta 145, e Hibru akamin arazir kamamin gin ghua, a gira. Eghti ni gan fogham, a manmaghin mangam. Ni ighiar kamamin ganti 21plan letaba ikiam, vezin faragha zuim, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta A an iti. Namba 2 ves, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta B an iti. Egha ighiar kam kamaghira ghua ves 21in oto. Ighiar kamamin aven ves, 8 ko 9 aning ighiar kamamin aven itir nighnizir ekiamin gun migei, kamaghin amizi leta I vezin kamning virara aningin iti, egha gavgavim nighnizir ekiam ighiar 145in itim ganidi. Hibrun akamin arazir kam kaghira itir puvati, me uaghan arazir kamra gin ghua akinafarir kaba uaghan a da osiri. Kar Azir Akam 1-5 ko Onger Akabar Akinafarim sapta 9, ko 10, ko 34, ko 37, ko 111, ko 112, ko 119, ko Aghuzir Akabar Akinafarim sapta 31. **145:8:** Diboboniba 14:18; Onger Akaba 103:8

- me dar gumamazizibav kintí me
fogh suam,
ní ziar ekiam ko gavgavir ekiam
iti.
- 13 Nguazimín itir gumamaziziba ko,
biziba bar,
ní dagh ativagh dar gan mamaghira
ikiam.
Ní bizibagh ativaghamin arazir
kam, givaghan kogham.
God uan akar dikirizimín gin ghua biziba
bar dagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.
- 14 Osimtíziba itir gumamaziziba, Ikiavira
Itir God men akurvasi.
Gumamazizir, men apaniba me
abiniziba,
Ikiavira Itir God ua me fava gav-
gavim me ganídi.
- 15 Pín garir angamira itir biziba, me ní rara
gari.
Ezi mítiriaba men azir dughiaba,
ní men akurvagha dagheba me
ganídi.
- 16 Ruarimín itir biziba ko, nguibamín itir
biziba bar,
ní dagheba me ganídi me apa izivagha
kuatígha iti.
- 17 Sín itir arazir aghuibara, Ikiavira Itir
God, dar girara ghua bizibagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.
- 18 Te navir averiaba zuegha Ikiavira Itir
Godín dei,
a bar men boroghira ikiam.
- 19 Uaghan, gumamazizir an atiatia an
apengan itiba,
a bizir me ifongeziba bar da isi me
daníngam.
A uaghan men arareba baragh
men akurvagh ua me iníam.

146:6: Onger Akaba 115:15; 117:2; Aposel 4:24; 14:15

- 20 Vezir kuram, Ikiavira Itir God a isi gu-
mazamizir arazir kurabagh amiba,
me daníngiva,
bar me gasighasígham.
Egh gumamazizir bar a gifongeziba,
a bar me akumakum deragh men
ganam.
- 21 Zurazurara, kí Ikiavira Itir Godín ziam
fam.
Eghti bizir angamira itir a ingariziba,
me an ziam fí iki mamaghira
ikiam.

146

*Ikiavira Itir God, men akurvazima, me
an ziam fe*

- 1 E bar Ikiavira Itir Godín ziam feka!
Kí uan navir averiamín aven uabira uabi
mígia ghaze,
kí Ikiavira Itir Godín ziam fam!
2 Nan dughiar kí nguazimín ikiamimín, kí
an ziam fam.
Kí ighiaba bangí an ziam fí kamaghira
iki,
mangí uan ovevem batogham.
- 3 Ia uarir akurvaghisi nguazir kamín
atriviba ko, gumazir dapaniba, me
giníghnighan markí.
Me pura gumazir kíriba, me ían
akuraghan kogham.
- 4 Me arimíghiregh pura ua nguazim gav-
agh,
bizir me damuasa mikemeziba,
me dar amighan kogham.
- 5 Gumazitam níghnizir gavgavim Jekopín
Godín iki suam,
Ikiavira Itir God nan akuragham,
gumazir kam bar akongegh.
- 6 God, overiam ko nguazim, ko ongarimín
ingarigha, dar itir biziba bar dar in-
gari.
God dughiabar zurara bizir a gun
mikemegha givazibar gin ghua dagh
ami.
- 7 A gumamazizir gavgaviba puvatíziba, de-
ragha me gamízí, me dera.

- A mitiriaba aziba, dagheba isa me ganidi.
 A kalabuziar gumamaziziba firi,
 me kalabus ataghiragha azenibar izi.
 8 A gumamazizir damazir okavrizibagh
 amima, me datirighin ua gari.
 Gumamazizir, men apaniba me
 abiniziba, a ua me fava gavgavim
 me ganidi.
 Ikiavira Itir God, an damazimin derazi
 adarasi,
 a bar me gifonge.
 9 Kantrin Igharazibar Gumamazizir en
 nguazimin itiba, Ikiavira Itir God de-
 ragha men gari.
 Amizir paba ariaghireziba ko, borir
 afeziaba ariaghireziba,
 a me fava men akurvasi.
 A gumamazizir arazir kurabagh
 amiba, a men tuaviba apaghapaki.
 10 Ikiavira Itir God, Atrivimin iki mam-
 aghira ikiam.
 Ia Saionin gumamaziziba,
 ian God, a Atrivimin iki, zurara
 ikivira ikiam.

Aleluia!

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

147

En God ziar ekiam ikia gavgaviba bar iti

- 1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!
 E ighiabagh amua uan Godin ziam fer
 arazim dera.
 An ziam fer arazir kam a
 guizbangirama bar dera.
 2 Ikiavira Itir God ua Jerusalemn nguibam
 akirigha,
 Israelian gumamazizir Babilonin kal-
 abus itiba,
 ua me inigha ize.
 3 An osimtiziba aterir gumamazizibagh
 ami me ua dera.
 Egha men duaba nogha dagh ami da
 uam agui.
 4 A mikovezibar ingarir dughiam,
 a vaghvagha da menegha
 ziaba dagh arigha dagh fo.

- 5 En Ekiam, a bar gavgavigha, ziar bar
 ekiam iti,
 an fofozim bar pin iti,
 ezi e an fofozim bativsi damuva
 avegham.
 6 A gumamazizir uarira uan naviba abira
 itiba, a men dafaribar suigha
 me fe me dikafi.
 Egha arazir kurabagh amir gumamaziz-
 iba,
 a me dikabiri me nguazim giri.
 7 Ia Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh
 a minamang.
 E uan God bagh gitabav soghti,
 dar ararer aghuiba a bagh mangi.
 8 An overiamin ghuariaba arighizi,
 amozim nguazimin izaghirava,
 mighsiabagh izima graziba dar otifi.
 9 A dagheba isa asiziba bar me ganidi,
 ezi kuarazir nguziba daghem bagha
 arai,
 a men akuaghapi.
 10 A hoziabar gavgavim ko,
 midorozir gumazibar gavgavim
 bagha bar akongezir puvati.
 11 A gumamazizir an atiatiaa, nighnizir
 gavgavim an apangkuvir arazimin
 itiba,
 a me baghavira bar akonge.
 12 O Jerusalemia, ia Ikiavira Itir Godin ziam
 fi!
 O Saionia, ia uan Godin ziam fi!
 13 A nin divazimin tiar akabagh amizi da
 gavgafi,
 egha nin gumamaziziba arazir
 aghuimin me gami.
 14 A nin nguazir mitaghniabar aven,
 dabirabir aghuim gumamaziziba
 bar me ganiga, navir amirizim me
 ganidi.
 Egha ian azenibar daghebagh ami da
 deragha aghui.
 15 Ikiavira Itir God, nguazimin Akar Gav-
 gavitam amadaghti,
 bizir a mikemezir kam zuamira
 nguazimin otogham.

- 16 A ghuariaba amadazi da iza avivkiabar min
izaghira, nguazim avara.
- 17 An aisin amozir ofizir dagiabar min
gariba amadazi,
da izaghira ongarimin gigibar min
nguazim giri.
Eghti gumazitam an amadazir
orangtazir kamın ikıva aveg-
ham.
- 18 A gın ua mikemezi aisin kam dipamin
oto.
Ezi an aminim amadazi a dipam gi-
vaima a ivemari.
- 19 A uan arazir a ifongeziba ko,
bizir a damuasa e mikemeziba isa
Israelia ganingi.
- 20 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba an
Akar Gavgavir kabagh fozir puvati,
kamaghın bizir kam, a me bagh a
gamizir puvati.

Aleluia!

E bar Ikiavıra Itir Godın ziam fam!

148

*Overiam ko nguazimin itir biziba bar
Godın ziam fi*

- 1 Ia Ikiavıra Itir Godın ziam fi!
Ia Godın Nguibamin bar pin iti darasi,
ia an ziam fi.
- 2 Ia enselba, ia bar moghirama an ziam fi!
Godın Nguibamin itir midorozir en-
selba uaghan an ziam fi.
- 3 Aruem ko iakinim, gua uaghan an ziam fi!
Mikovezir angazangarir gavgaviba
itiba, ia uaghan an ziam fi.
- 4 Godın Nguibar bar pin itim, ni uaghan an
ziam fi!
Dipar overiamın pin itiba, ia uaghan
an ziam fi.
- 5 Ikiavıra Itir God mikemezi bizir kaba
otifi!
Kamaghın me bar an ziam fi.
- 6 A uabi mikemezi me uan danganibarama,
otivigha iti.
Me dar iki kamaghıra ikıva,
an akabar gın mangam.
- 7 Ia nguazimin itir biziba bar,
ia Ikiavıra Itir Godın ziam fi.

148:6: Jop 38:33; Jeremaia 33:20; 33:25

Ia bizir kabanang.

- Ongarir konimin aven itir kuruzir eki-
aba ko osiriba ko
- 8 onimariba ko dagiabar min garir
amozir ofizir ekiaba ko amoziba ko
migharir piziba ko
aminir ekiar an Akar Gavgavibar gın
zuiba,
ia bar Ikiavıra Itir Godın ziam fi.
- 9 Ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doz-
iba,
ko temer oviziba itiba ko sidan temeba
ko,
- 10 ruarim ko nguibamin asiziba bar
moghıra ko goaba ko kuaraziba,
ia bar moghıra Ikiavıra Itir Godın
ziam fi.

- 11 Ia nguazir kamın itir atriviba,
ko kantriba ko gavmanın gumaziba ko
gumazir dapaniba ko
- 12 gumazir igiaba ko amizir igiaba ko
gumazir ghuriba ko boriba,
ia bar Ikiavıra Itir Godın ziam fi.

- 13 Bar guizbangıra, Ikiavıra Itir God, an
ziam bar ekevegha gumamazizibar
ziaba bar dagh afıra,
egha an ziar ekiam bar pin ikia
nguazim ko overiam gafıra.
Kamaghın amizi, biziba bar
moghıra an ziam fi.
- 14 A bar Israelia gifonge.
Me bar an gumamazizibara.
Me bar an boroghıra itima,
a me gamima me gavgavighavıra iti.
Egha me bar an ziam fe.

Aleluia!

Ia Ikiavıra Itir Godın ziam fi.

149

*Godın gumamaziziba uan apaniba
abiragha, an ziam fe*

- 1 Ia bar Ikiavıra Itir Godın ziam fi!
Ia ighiar igiam, a bagh a bangi.
Ia gumamazizir a baghavıra itiba,
ia an ziam fasa misevezir dughiaba,
ia uari akuv ziar ekiam a daning.
- 2 Ia Israelia, God ian ingari,
ezi ia an bizir kam bagh bar akongegh.

Ia Saionin nguibamin gumazamiziba,
ia uan atrivim bagh bar akongegh.

³ Ia ighiabar amuva an ziam fiva ighi.
Ia gitaba ko, tambarinbav sogh
an ziam fi.

⁴ Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh
ifonge.

Gumazir uari abira igharaz darazir
apengan itiba, a men ziaba fava,
me gami me midorozim gamua
uan apaniba abiri.

⁵ Godin gumazamiziba uan apaniba ko,
midorozim gamigha me abiragha
gifa.

Me datirighin bar akongegh.
Me dimagariba sara uari akuvir
dughiabar,
me God bagh bar akongezir
ighiabar amu.

⁶ Me pamtem dimiva Godin ziam fi.
Me midorozir sabar ghumtiziba uan
dafaribar da suikigh.

⁷ Egh kantrin igharaziba akirsi misogh,
mizazim me gasi me abinigh.

⁸ Apanibar gumazir dapaniba ko atriviba,
me senin ainin ingarizibar me
ikegham.

⁹ Me God osirizi moghira me damuam.
Godin gumazamiziba arazir kam-
naghira damu, uan apaniba akiram.
God baghavira itir gumazamizir kaba,
arazir kamra damu,
uan apaniba abinigh ziar ekiam
iniam.

Aleluia!

Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!

150

Godin ziam fer ighiar abuananam

¹ God uan Dipenimin itima, e an ziam fam.
A gavgavir bar ekiam ikia uan
Nguibamin itima,
e an ziam pirafam.

² A bar bizir ekiabagh ami.
E ziar ekiam a daningam.

A bar faraghavira ikia, an ziar ekiam bar
pin mar iti.

E an ziam fam.

³ E sighbagh iviva, dibiariba ko gitabav
sogh,

Ikiavira Itir Godin ziam pirafam.

⁴ E tambarinbav soghiva, ighi an ziam fam.
E gitan avirir igharagha garibav
soghiva, itabagh iviva ziar ekiam a
daningam.

⁵ E brasin itaribav soghti da bar puvirama
arangti,

e Ikiavira Itir Godin ziam fam.

⁶ E bizir bar angamira itiba,
e bar Ikiavira Itir Godin ziam fam.

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!
Aleluia!

Dabirabir Aghuimîn Aghuzir Akaba O Aghuzir Akaba Akar faragha zuim

Israelia akar bar otevir isingtîzir gumazamizibar ikîrimîrim akîr dabirabir aghuim men akakaghamibagh ifonge. Akar otevir kaba me Inglisîn akamîn kamagh da dibori: ol Provep. Dabirabir Aghuimîn Aghuzir Akabar akînafarir kamîn aven, me akar otevir avîrir kaba, kar Israelian tisaba gumazamizir igiabar sure gamiba. Dughiar maba, e Aruamîn gumazamiziba kamagh dibora ghaze, Aghuzir Akaba.

Bizir bar faragha zuir dabirabir aghuim me danîngam, me kamagh a dibori, nîghnîzir aghuim ko fofozir aghuim. Akînafarir kam, kamaghîn en aka, nîghnîzir gavgavim Ikiavîra Itir Godîn itir arazim, ko an atiatia an apengan itir arazimra, aning nîghnîzir aghuim ko fofozir aghuimîn mîngarim.

Akînafarir kamîn averiam, dabirabir aghuimîn mîgirîgiar avîriba en aka. A e uan amuiroghboriba ko deragh dapiamin tuavim en akakasi. Egha dagiar îngangaribar amu igharaz darazi ko deragh dapiamin tuavim en aka. Igiabar akar bar avîriba iti, me da baragh egh gumazir uari fa orazir puvatîziba ko daruan kogham. Kamaghîn dera, e uarira uari abînigh gumazamizir onganarazibar akurvagh.

Akînafarir kamîn otevir maba, Godîn Akar Gavgaviba, gavgavim dagh anîdi. Ezi akar maba fofozir gumaziba uari dar gara dagh fo, da en ikîrimîrimîn akurvaghasa, ezi me dar gun mîgei. Me mîgirîgiar kaba bar da isa akînafarir kamîn da osiri, eghti da dabirabir aghuim en akakagham.

Nîghnîzir aghuim, a bizir bar aghuim

(Sapta 1--9)

1:1: 1 Atriviba 4:32 **1:5:** Aghuzir Akaba 9:9; 14:6; Fofozir Gumazim 9:11 **1:7:** Jop 28:28; Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 9:10; 15:33

Akînafarir kam a gumazamiziba bar men akurvagh

¹ Akînafarir kam a Solomonîn aghuzir akar otevir aghuiba an iti, a Devitîn otarim, a Israelian atrivim.

² Egh akar kaba, nîghnîzir aghuim e danîngîva, egh uaghan en sure damuam.

Eghti e mîngariba izivazir akaba, deraghvîra dagh fogham.

³ Egh akînafarir kamîn itir akaba, dabirabir aghuimîn tuavim, en sure damuam.

Eghti e arazir aghuimîn gîn mangîva, egh gumazamiziba bar deragh me damuva, arazir magh garimîn bar me damuam.

⁴ Eghti gumazir fofozir muziariba itiba, akar kam men akurvaghti me nîghnîzir aghuiba iniva,

egh fofozir aghuim gumazamizir igiabar anîngti, me deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghîva egh tuavir aghuimîn gîn mangam.

⁵ Eghti akînafarir kam gumazir fofoziba itiba bar men akurvaghti, me fofozim inivîra ikiam.

Egh gumazir nîghnîzir aghuiba itibar sure damuti, me tuavir aghuimîn gîn mangîsi nîghnîgham.

⁶ Egh akar kam men akurvaghti, me aghuzir akaba ko akar isîn zuibagh fofoghîva,

egh gumazir fofozibar akar aghuiba ko akar mogomebagh fofogham.

⁷ Eghti nî nîghnîzir aghuim inisi, nî faragh Ikiavîra Itir Godîn apengan iki an atiating.

Ezima gumazir nîghnîzir aghuiba puvatîziba, me fofozir aghuiba ko suren akaba inian aghua.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

⁸ Nan borim, nî uan amebam ko afeziamîn aghuzir akaba baragh egh aningîn akaba batogham marki.

- 9 Eghti aningın akaba ni damuti nin dabirabimın ganganim deragham, mati ni adisir aghuim gami, ezi nin ganganim dera.
- 10 Nan borim, arazir kurabagh amir gumamaziziba arazir kuram damusi ni gaghonti, ni men akam baraghan marki.
- 11 Eghti kamagh garir gumaziba kamaghın mikimam, “Ni izi, e mangi tuavir miriamın muegh ganam. Eghti gumazir manaba iziti, e me misueghti me arimighiregham. Gumazir manaba iza uarir akurvaghamin tuaviba puvati, e uan ifongiamın gin mangi pura me misueghti me arimighiregham.
- 12 Me angamira ikivira iki iziti, e zuamiram otivighiva me misoghti me arimighiregham, mati ovevem gumamaziziba bativi me ariaghira Gumamazizir Oveaghuezi-ibar Nguibamın ghuaghiri.
- 13 Egh e gumazir kabar bizir aviriba initi da bar en dipenibagh izivagham.
- 14 Ni izi en akuragh, egh e koma bizir aviriba iniam.”
- 15 Nan borim, kamagh garir gumaziba ko daruan marki, men saghuiamın ikiva egh men gin mangan marki.
- 16 Kamagh garir gumaziba zurara arazir kurabar amuasa bar ifonge. Egha zurara gumazibav soghti me arighirasava ami.
- 17 E fo, kuaraziba nighnizir aghuiba ikia garima, gumazim da bagha ivem arisi, ezi da kamaghın garava ara zui. Ezi kamaghın amir gumaziba nighnizir aghuiba puvati, me ivezir kuramın arimangamin nighniziba puvati.
- 18 Ezi kamagh garir gumaziba uari uari bagha azuaziba adui, da me misoghti me arimighiram.
- 19 Ezi gumazir misogha okeba, me arazir kamın gin zui, me arimighiram. Bizir me okeba, da me gasighasigham.
- Gumazir nighnizir aghuimın gin zuir puvatiziba, me osimtizir ekiaba bativam*
- 20 Nighnizir aghuim, a mati amizim tuavibar biziba amaga dagh ivezir danganibar tuivav ikia gumamazizibar dei.
- 21 Egha a gumaziba danganir uari akuvim ko, gumamazizir aviriba itir danganibar tuivav ikia, egha kamaghın dei,
- 22 “Ia gumamazizir nighniziba puvatiziba, ia zurara kamaghira ikiasa, a? Ia gumamazizir onganiba! Ia fofozir aghuim inian aghuagha egha dibovibar a migei. Ia manadizoghın arazir kam ataghiragham?”
- 23 Ia oragh! Ki akar gavgavimra ia migei, ia uan arazir kuraba atakigh. Ki ian sure damuva egh nighnizir aghuiba ia daningam, eghti ia nan akamın gin mangi.
- 24 Ia na bagh izasa ki uan agharim amadagha ian dei. Ezi ia aghuagha izezir puvati.
- 25 Ki ia akirasa migei, ezi ia aghua. Egha ia bar moghira akirim ragha nan akam gasara.
- 26 Eghti osimtizir ekiam ia batoghti ia ikuvighamin dughiamın, ki uaghan bar puviram akiva, dibovir akabar ia mikimam.
- 27 Dughiar kuram zuamiram otogham, mati aminir gavgavir kuram bizibagh asighasisi. Eghti osimtiziba ko mizaziba ia batogh ia gasighasigham, mati aminir bar ekiam oto.
- 28 “Dughiar kamın ia uarir akurvaghisi nan dimti, ki oreghan kogham. Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.
- 29 Guizbangira, ia fofozir aghuim batoke.

- Egha Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiatingan aghua.
- ³⁰ Dughiar ki ia akirasava amim, ia akirim ragha na gasara.
Egha nan akar aghuim batoke.
- ³¹ Kamaghin amizi, ia datirighin uan arazir kurar ia amiba bagh
ivezir bar kuram iniam, mati gumazim dagher kuram amegha puviram arei.
- ³² Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba, zurara akiribagh igha na gasi, ezi men arazir kam me misozima, me ariaghiri.
Me ghaze, me bar bizibagh fogha gifa, egha me mati gumazir onganiba. Ezi men nighnizir kam meraram asighasigham.
- ³³ Ezi gumamazizir deraghavira nan akam baraziba, me deraghvira ikiam.
Egh osimtiziba men puvatighti, me atiatingan kogh, egh me fogham, bizir kuratam me batoghan kogham.”

2

Gumazir nighnizir aghuimin gin zuiba deraghvira ikiam

- ¹ Nan borim, ni nan akam baragh,
egh deraghviram nan akar gavgaviba isi uan navim datigh. Nan akar kaba bar pin ko.
- ² Egh nighnizir aghuim anidir akaba baragh.
Egh ni fofozir aghuim inisi pamten ingar.
- ³ Egh ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagh azangsighti aning ni bagh izam,
mati ni uabin akurvaghasa gumazir mam in dei.
- ⁴ Egh ni nighnizir aghuim bativsi pamtem in ingar, mati gumazim silvan nguazim in aven itim a buri,
egha mati gumazim bizir aghuir mongeziba, a da buri.
- ⁵ Egh ni bizir kabar amuva, egh ni Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatir arazim bar a gifoghiva,

- egh ni bar deraghvira God gifogham.
- ⁶ Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim e ganidi.
Egha a fofozim ko deragha nighnizir arazim in mingarim.
- ⁷ Egha a gumamazizir arazir aghuibar gin zuiba, nighnizir aghuiba me ganidi.
Gumamazizir deraghaviram aruiba, a bar deraghavira men garima me osimtiziba puvati.
- ⁸ God gumamazizibar gari, me gumamazizir igharaziba deragha arazir magh gariba me gami, ezi a deravira men gara men akura.
Egha gumamazizir an tuavim in gin zuiba, a deravira me geghufi.
- ⁹ Nan borim, ni nan akam bareghiva, egh nighnizir aghuim in gin mangiva, egh tuavir aghuir ni mangamim a gifogham.
Egh ni arazir aghuim gifoghiva, egh uaghan arazir magh garim in gumamazizibar amuamin arazim gifogham.
- ¹⁰ Egh ni nighnizir aghuir aviriba iniva, ni uan fofozim bagh bar akuegham.
- ¹¹ Ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuim in gin mangam.
Eghti arazir kam, deravira nin ganam, mati ni divazim in aven deravira iti. Eghti fofozir aghuim ni geghuvam.
- ¹² Eghti nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni gumazir arazir kurabagh amiba ko akar kurabav geibar gin mangan kogh.
- ¹³ Gumazir kaba tuavir aghuim ategha tuavir mitatem in zui.
- ¹⁴ Egha me arazir kurabar amuasa bar akonge.
Egha arazir me amizir kam, me a bagha bar ifonge.
- ¹⁵ Gumazir kaba ifarava, men araziba bar ikufi.
- ¹⁶ Eghti gumazir igharazim in amuim ni ko dakusi apezeperir akabar ni mikimam,

- eghti nighnizir aghuim nin akuraghti ni an akam baraghan kogham.
- 17 Kamagh garir amizim, fomira uan igiamra pamin ike, egha datirighin a gin amadagha anetaki.
A fomira Godin damazimin dikirizir akam datirighin a bakinighniki.
- 18 Ni amizir kamın gin an dipenimin ghua, kar ni ovever tuavimin zui.
- 19 Gumazir a bagha zuiba, me ua izir puvati.
Me ikirimirir aghuim bagha zuir tuavim ataki, egh ua izeghan kogham.
- 20 Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ikiva,
egh ni gumazir aghuibar tuavimin mangi, egh arazir aghuibar gin mangi.
- 21 Eghti gumazir aghuiba en nguazimin ikiam.
Eghti arazir kuraba puvatizir gumaziba kagh iki mamaghira ikiam.
- 22 Eghti gumazim uan azenimin ogheba asimoghin,
God gumazir arazir kurabagh amiba asigh me batuegham.

3

Nighnizir aghuim dabirabir aghuim ni daningam

- 1 Nan borim, ki nin sure damuamin akar gavgavir kam ni a bakinighnighan marki.
Ni zurara a ginighnigh a damu.
- 2 Ni akar kamın gin mangiva, egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva, bar deraghvira daperagham.
- 3 Egh ni gumazir igharazibagh ifongezir arazim ko, igharaziba ko poroghav itir arazim ataghiraghan marki.
Egh ni arazir kamın gin mangiti, a mati kurukazir aghuimin min nin firimin ikiam. Egh ni deraghvira arazir kam isi uan navim datigh.
- 4 Egh ni kamaghin damigh, God ko gumazamizibar damazimin ziar ekiam iniam,

eghti me ni gifongegham.

- 5 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki.
Egh kamaghin nighnighan marki, nan fofozimra nan akurvagham.
- 6 Bizir ni bar amiba, ni Ikiavira Itir Godra nighnigh egh dar amu,
eghti a tuavir aghuir ni mangamimra nin akagham.
- 7 Ni suam, nan fofozimra a guizbangin bizim. Puvati.
Ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva an atiating, egh arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh.
- 8 Ni kamaghin damuti, arazir kam bar deraghvira nin akuragham,
mati marasin nin mikarzimin akuravazima, ni deraghavira iti.
- 9 Egh ni uan azenimin faragha mitighizir dagheba inigh ofan min da isi Ikiavira Itir God daningigh,
egh uaghan biziba ko dagiaba abigh God daning, egh bizir kamın ziar ekiam God daningam.
- 10 Egh ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin azenibar daghebar amuti da otiv, dagher aviriba ikiam.
Eghti ni uan dagher dipenibar aghuti da izivaghti, nin wainin mineba wainin dipam bar izivagh egh fashagham.
- 11 Nan borim, Ikiavira Itir God arazir kurar manam bagh ni akirti,
ni osimiva egh ataran marki.
- 12 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir God ifongeziba a me akirmisi,
mati afeziam uan otarir a bar ifongezim akiri.
- 13 Gumazim nighnizir aghuim ko fofozim ini,
a bar akongegh.
- 14 Guizbangira, nighnizir aghuim bar deragha
silva ko gol gafira.

- 15 Nighnizir aghuim, dagiar aghuir bar pin
koziba bar dagh afira.
Egha uaghan bizir igharazir ni bar
ifongeziba bar dagh afira.
- 16 Nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni
dughiar ruarimin nguazimin ikiam.
Egh ziar ekiam ni daningiva egh bizir
aviriba ni daningam.
- 17 Nighnizir aghuim zurara nin navim
damuti an amiragh ikiam.
Egh nin dabirabim damuti a der-
aghviram otogham.
- 18 Nighnizir aghuim, mati temer ikirimirir
aghui anidimin min iti.
Kamaghin, gumazir nighnizir aghuimin
suiraziba, me ikirimirir aghuimin
ikia egha bar akonge.
- 19 Ikiavira Itir God nighnizir aghuimin
nguazir kam in ingari,
egha a fofozir aghuimin overiam in in-
gari.
- 20 Egha nighnizir aghuimin dipar ekier
nguazir averiam in itim gamizi an
akariagherigha anabo.
Egha ghuariabagh amima, da uari
akuvima amozim izi.
- 21 Nan borim, ni bar deragh gan, egh uan
nighnizir aghuim ko tuaviba tuisizir
arazimin suiragh gavgavigh,
egh tuavir aghuimin gin mangi. Ni
aning atagherighan marki.
- 22 Nighnizir aghuim ko fofozim ikirimirir
ruarim ni daningiva,
egh kurukazir aghuimin min nin
firimin ikiam.
- 23 Eghti ni deraghvira tuavimin mangiti,
bizitam nin dagarim mitighti ni
irighan kogham.
- 24 Egh ni akuir dughiamin ni atiatingan
kogham.
Ni bar deraghvira dakuam.
- 25 Eghti dughiar kuram zuamiram otogh
gumazir kurabagh asighasighti, ni
atiatingan marki.
Dughiar kamagh gariba izam, mati
amozir dafaba ko aminir gavgav-
iba izi, eghti ni nighnizir aviribar
amuan marki.
- 26 Ni fo, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
God in iki,
eghti a ni ekierugh egh nin ganam,
eghti apaniba uan ivebar ni inighan
kogham.
- 27 Eghti gumazitam bizitam puvatigh egh
uabi daningisi nin azangsighti,
ni kamaghin mikiman marki, "Puvati."
Ni a damuamin tuavim ikiti, ni a
daningigh.
- 28 Eghti ni uan namakamin akurvaghamin
tuavitam ikiva, ni datirighin an
akurvagh. Ni kamaghin a mikiman
marki,
"Ni tong orarkegh.
Ni gurumzaraghan iziti, ki ni
daningam."
- 29 Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi
me damusi nighnighan marki.
Me kamaghin nighnisi, ni men na-
makar aghuim.
- 30 Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir
puvatizir tam,
ni puram an atar akabar a gasan
marki.
- 31 Ni igharaz darazigh asighasisir gumaza-
mizibar ganiva men biziba bagh
navim dikavan marki.
Egh ni men tuavimin gin mangan
marki.
- 32 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi
gumazir arazir kurabagh amibagh
ifongezir puvati.
Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha
egha men boroghira izi.
- 33 Ikiavira Itir God ghaze, gumazir kuraba
uan amuiroghboriba sara bar
arighiregham.
Egha a gumazir aghuiba uan
amuiroghboriba ko deraghavira me
gamua, egha men gari.
- 34 Gumazir uari fava dibovir akabar
igharaz daraziv geiba, God dibovir
akaba me mikim me ikarvaghham.
Egha gumazir uan ziaba dikabiriba
God bar deravira me gami.
- 35 Gumamazir nighnizir aghuiba itiba,
ziar ekiaba iniam.

Eghti gumamazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uari uan ziabagh asighasigh aghumsigham.

4

Ia fofozir aghuim ko nighnizir aghuim inigh

¹ Nan boriba, ki ian afeziam, ia bar deraghvira nan aghuzir akam baragh, egh ia mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham.

² Aghuzir akar ki ia ganidir kam, a bar dera, eghti ia an suiragh gavgafigh.

³⁻⁴ Nan amebam borir igharazir tam batezir puvati, a nararam ote, egha a bar na gifonge.

Ezi ki aghirimra itir dughiamin uan afeziamin dipenimin itima, a nan sure gamigha kamaghin na migei, "Nan akam deraghviram a inigh uan navim datigh, egh an gin mangi, egh ni bar deraghvira ikiam.

⁵ Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba inigh.

Egh ni nan akam batogh a bakinighnighan marki.

⁶ Ni nighnizir aghuim ataghiraghan marki. Ni bar a gifongegh, eghti a bar deraghvira ni geghuvam.

⁷ Nighnizir aghuim, a bar bizibar faraghvira iti.

Guizbangira, ni gin bizir igharazir aviriba iniam, ezi nighnizir aghuim a bar dagh afira, ezi ni a inisi pamtem ingar.

⁸ Ni nighnizir aghuim gifuegh pamtemin an suiragh, eghti a ziar ekiam ni daningam.

⁹ A kurukazir aghuimin min nin dapanimin iki, egh a mati atrivimin dapanir asuamin min ikiam."

Tuavir aghuim ko tuavir kuram

¹⁰ Nan borim, ni bar deraghvira nan akam baragh,

egh ni dughiar bar ruarimin ikiam.

¹¹ Ki nighnizir aghuimin nin sure gami, egha nin akua tuavir aghuimin zui.

¹² Ni tuavir kamin mangiti, bizitam nin tuavim apirighti ni irighan kogham.

¹³ Aghuzir akar aghuim, a nin ikirimirim mingarim.

Kamaghin ni zurara an suiragh deraviram a geghuv, egh ane-taghiraghan marki.

¹⁴ Ni gumazir kurabar tuavimin mangan marki,

egh men arazibar gin mangan marki.

¹⁵ Egh ni bar moghira tuavir kam gitagh, akirim a gasaragh mangi bar an saghon iki.

¹⁶ Gumazir kuraba arazir kuratam damusi nighnigh egh dakuighan kogham.

Me arazir kuratam gumazir igharazitam damighvirama, egh me deraghvira dakuam.

¹⁷ Arazir kuram ko arazir gumazir igharaziba paza me gamim, aning mati men daghem ko dipar me apimning.

¹⁸⁻¹⁹ Gumazir kurabar tuavim mitarmer bar ekiamin min iti.

Gumazir kaba tuavir kamin ghua irava fozir puvati, bizir manam men dagaribav tifi.

Ezi gumazir aghuibar tuavim mati aruem anaga isiragha, angazangarim bar ekevegha ghua aruer arizimin tu.

²⁰ Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh nan akam baragh.

²¹ Ni akar kam deraghviram an suiragh. Egh a isi uan navim datigh.

²² Ni nan akam inigh, eghti akar kam ikirimirir aghuim ni daningti nin mikarzim ghuamagheghti, ni bar deraghvira ikiam.

²³ Ezi nighnizir aghuir nin ikirimirim akakazim, a nin nighnizimin otifi.

Kamaghin amizi ni zurara uan nighnizim deraghviram an gan.

²⁴ Ni akar ifavariba ko akar kurabav mikiman marki.

²⁵ Ni tuavir ni mangamimra deraghviram an gan.

- Egh ni tintinimîn ganan marki.
²⁶ Ni faragh deragh nighnigh, egh gin mangî bizibar amu.
 Eghti nin araziba bar deraghvîram otivam.
²⁷ Ni zuir tuavir aghuim, ni ane-taghiraghan marki.
 Egh ni agharir guvim ko ikiriamîn gin mangî arazir kuratam bar a damuan marki.

5

Ni gumazir igharazimîn amuim oke-megh a ko dakuan marki

- ¹ Nan borim, ni deraghvîra kuarim atigh nan akam baragh.
 Ki nighnîzir aghuim ko fofozir aghuim ni daningasa.
² Eghti ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghîva egh tuavir aghuimîn gin mangam.
 Eghti nin migîrigîaba mati gumazim fofozir aghuim ikia mîgei.
³ Ni fogh, amizitam uan pam ategh, ni gakueghsi, a ni apezeperîva akar aviribar ni mikimîva egh ni gekuigham.
 Eghti an akaba zuimîn mîn bar isingigham.
⁴ Eghti ni an migîrigîabar gin mangîghîva, gin an akabagh nighnighî da bar nin ikuvigham.
 Amizir kamîn akaba mati ni marasinîn mîsozim ame. Egha a uaghan mati mîdorozir sabamîn mîn ni ginifi.
⁵ Ezi amizir kamaghîn amim, a nin akua Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamîn zui. Kar ovever tuavimra.
⁶ A ikîrimîrir aghuimîn zuir tuavimîn mangasa nighnîzir puvati.
 A kamaghîn fozir puvati, a tuavir kuramîn ghua pura zui.
⁷ Nan boriba, deraghvîra kuariba arighîva nan akam baragh,
 ia akar kam bakînighnîghan marki.
⁸ Ni bar amizir kamaghîn amimîn saghon iki.

- Egh ni an dipenimîn tiar akamîn boroghîn mangan marki.
⁹ Ni a bagh mangîgh, egh uan ziar aghuim gasighasigham.
 Eghti an pam nin apangkuvighan kogham. A ni misueghti ni uan igiamram ovegham.
¹⁰ Bizir aghuir ni pamtem ingara iniziba, da gumazir igharazibar dafaribar mangîgham.
¹¹ Eghti arimariam ni inighti ni bar agharim guragham.
 Egh ni ovengamin dughiam, ni dakozimîn irighîv iki mîzazim iniva arangam.
¹² Egh ni kamaghîn mikîmam, “Ki bar ongani. Ki manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua.
 Me na akîrasa mîgeir akaba, ki da baraghan aghua.
¹³ Gumaziba aghuzir akabar na mîgei, ezi ki men akaba barazir puvati.
¹⁴ Ki datîrighîn bar moghîra ikufi, egha gumazamizibar damazibar aghumsiki.”
¹⁵ Ki ua ni mîgei, ni gumazir igharazimîn mozir dipam aneman marki.
 Ni uan amuimra ko iki, egh anarîra ko daku, mati gumazim uan mozir dipamram api.
¹⁶ Ni amizir igharaziba ko dakuti, me boriba bateghti, borir kaba gin nin akuraghan kogham.
 Nin amuimra ni bagh boriba bati.
¹⁷ Ni amizir igharaziba ko dakuti, nin boriba nin akurvaghan kogham.
 Me gumazir ni fozir puvatîzibar akurvaghî. Arazir kam ikufi, nin boribara, ni ko iki.
¹⁸ God nin amuim deraghvîram a damuti, a mati nin mozir dipam,
 eghti ni a bagh bar akuegham.
¹⁹ An ganganim bar derazi an araziba bar aghungi.
 Egha a bar ni gifonge, kamaghîn amizi ni zurara a ginîghnîghîva, egh bar a gifongegh. Egh ni zurara an otemning bagh bar akongegh.

- 20 Nan borim, ni manmaghsua gumazir igharazimin amuim ginighnighvira ikia a gifuegha, an otemningin suighasa?
Arazir kam bar ikufi.
- 21 Ni fogh, Ikiavira Itir God ni amir biziba a bar dar gari,
egha bar deraghavira nin arazibar gara dagh fo.
- 22 Gumazimin arazir kuram,
ivemin mirara an suira, egha mati benimin min a ikiaghariki.
- 23 Kamagh amir gumazim, a uan ifongiam dikabirir puvatigha arazir bar onganim gami,
eghti an arazir kamning a misueghti an aremegham.

6

Kar arazir maba, ni dar gin mangan marki

- 1 Nan borim, gumazitam gumazir igharazitam da puram an bizim ini, egh tighar uam a ikarvagh, ezi ni a ko akam akirigha givagha ghaze,
“Ni a ikarvaghan iburaghti, ki ni bagh a ikarvagh.” Nin arazir kam bar derazir puvati.
- 2 Nin akar dikirizir kam nirara ikiaghariki, mati ni uabi ivem agurazi a nin suira.
- 3 Nan borim, ni gumazir kam in apengan itima, a ni ikiaghariki. Kamaghin ni iver kam zuamiram an azenim girigh.
Ni ua mangi a mikemegh, gua akar dikirizir kam ua anekirigh ni firighirigham. Arazir kam nin ziam abirazi ni aghumsisi. Pura bizim. Ni mangiva anekirigh.
- 4 Ni avughsi dakusi nighnighan marki, ni zuamira mangi.
- 5 Ni iver kam firigh,
mati asizim o kuarazim ivemin uabi firigha arav ghu.
- 6 Ia gumazir amiraziba, ki kamaghin ia mikimasa.
Ia mangiva sibabar araziba deraghvira dar ganigh, egh nighnizir aghuim inigh.
- 7 Sibaba, da gumazir dapaniba ko gumazir men faragha zuiba ko gumazir me gativagh men ganamiba, bar puvati.
- 8 Ezi dagher aviriba itir dughiamin, sibaba dagheba akufi,
egha dagheba otevir dughiam bagha da arisi.
- 9 Ni gumazir amirazim, ni dughiar ruarimin akui.
Ni manadizoghin uan misiam ategh dikavam?
- 10 Ezi ni ghaze, “A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar ovezimin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham.”
- 11 Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amim min otogham.
Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme.
- 12 Gumazir kuraba puram arua ifavaribagh ami.
- 13 Egha me deraghavira uan akabar bighavira migeir puvati.
Me uan namakabagh ifarasa arazir igharagha garibagh amua, uan damaziba ko dafariba, ko suebar araziba akakasi.
- 14 Egha me zurara navimin aven ifavarir nighnizibagh amua arazir kurabar amuasa nighnisi,
egha gumazibagh amima me gumazir igharazibar aningazi.
- 15 Eghti osimtizir ekiam zuamira me batogham, egh me gasighasigham.
Eghti me ua deraghamin tuaviba puvatigham.
- 16 Ikiavira Itir God 7plan arazir kurar kabar amuan anogoregha bar dar aghua:
- 17 Gumazir uabi uabi fem, gumazir igharazibar gara ghaze,
me pura biziba.
Gumazir akar ifavaribav geim.
Gumazir pura gumazir igharazibav sozi me ariaghirim.

- 18 Gumazir arazir kuram damuasa nighnizim.
Gumazir zuraram arazir kuram damuasa ivemarim.
- 19 Gumazir kotiamin aven ifavarir akabav geim.
Gumazir aveghbuabagh ami me uarir aningazim.
- Ni gumazir igharazimin amuim ko dakuan marki*
- 20 Nan borim, ni uan afeziam ko amebamin akar gavgaviba baragh,
egh da bakinighnighan marki.
- 21 Ni aningin akaba inigh uan navim datigh, egh zurara dar gin mangi,
eghti da nin firimin kurukazir aghuimin min ikivira ikiam.
- 22 Ni daruamin dughiamin, akar kam tuavim nin akakagham.
Egh ni dakuamin dughiamin, akar kam nin ganam.
Egh ni dikavamin dughiam, akar kam nighnizir aghuim ni daningam.
- 23 Akar Gavgavir kaba, mati lamin angazangarim, tuavim nin akakagham.
Aningin akaba nin dabirabir aghuim bagha ni migei, egha ni akiri.
- 24 Aningin akaba nin akurvaghti,
ni gumazir igharazimin amuimin apezeperir akam baraghan kogham.
- 25 Ni amizir munamin mikarzir ganganir aghuimin ganiva a gakongan marki.
A nin ganiva ni gekuighti ni a bagh mangan marki.
- 26 Gumazitam tuavimin amizim koma akua arazir kuram gami, a ivezir ekiam damuan kogham, mati dagher muziarimin ivezim.*
Ezi gumazitam, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar ivezir ekiam damuam. Egh a uaghan aremegham.
- 27 Ni avim uan evarim boroghin an suiraghti,
nin korotiam ti isigham, o?
- 28 Ni avim gisin daruti,

* **6:26:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba akam gigha ghaze, "Egh ni zurara tuavimin amizim bagha arui, ni uan biziba bar da tegh egh onganarazir gumazim min ikiam." **6:32:** Aghuzir Akaba 7:7-13

- avim ti nin suemin isigham, o?
- 29 Kamaghira, ni gumazir igharazimin amuim ko dakuighti,
me bar pazavira ni damighti ni bar ikuvigh ivezir kuram gitaviraghan iburagham.
- 30 Gumazitam mitiriam an aghiti a daghetam okemeghti,
me mighigh an ataran kogham.
- 31 Me bizir an amizir kamin apighiva a isi kotiam datighiti,
a bizir kaba bar da ikarvagh, an dipenimin itir biziba bar ada da inigham.
- 32 Ezi gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar derazir puvatigha egha bar ongani.
Gumazir kam, a uabi uabi gasighasisi.
- 33 Gumazamiziba a misoghiva akar kurabar a mikimiva an ziam gasighasigham,
eghti aghumsizim an iki mamaghira ikiam.
- 34 E fo, gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, an osimtizir ekiam gami.
Kamaghira, amizir kamin pam bar puvira aningaghegh bar pazavira gumazir kam damigh ivezir kuram a daningiva, egh an apangkuvighan kogham. Bar puvatigham.
- 35 An arazir kurar kam ikarvaghamin dagiatam inian aghuagham.
An aningagharir ekiar kam givaghan kogh kamaghira ikiam.

7

- 1 Nan borim, akar kam bar pin ko,
ni pamtem nan akamin suiraghti a nin nighnizimin iki.
- 2 Ni nan akam deraghviram an gin mangi,
ni deraghvira ikiam.
Egh deraghvira nan akamin gan, mati ni uabi uan damazim geghufi.
- 3 Ni nan akam inigh uan navim datighiti a iki mamaghira ikiam,
mati ring zurara nin dafarimin iti.

- ⁴ Nighnizir aghuim, ni ko mamaghira ikia,
mati nin buaramizim ni ko iti.
Fofozim, a mati nin roroar aghuim.
- ⁵ Eghti gumazir igharazimin amuim uabi
ko dakusi apezeperir akabar ni
mikim ni gaghonti,
nighnizir aghuimra ni mikemeghti, ni
an akamin gin mangan kogham.
- Gumazir igiabar ikiangsizir akaba*
- ⁶ Dughiar mam in ki uan dipenimin aven
winduan borogh in tughav ikia
egha tuavimin gari.
- ⁷ Egha ki gumazir igiabar garima me tu-
avimin mangigh zegh gami.
Egha me nighnizir aghuiba ko fofoziba
puvati. Egha mav bar paza ghu.
- ⁸ Egha gumazir igiar kam,
amizir kurar mam in dipenimin
borogh in arui.
- ⁹ Ezi aruem iraghugha givazi,
aminim bar pirasava ami.
- ¹⁰ Ezi amizir kam tuavimin amizimin min
kurukegha, gumazir kam gekuigh
uabi mikinasa.
Egha amizim ghuava a bato.
- ¹¹ Amizir kam, an aghumsizir puvatigha
puv ifaghati,
egha deragha dipenimin apiaghirir
puvati.
- ¹² Egha a zurara gumaziba buria
tuaviba ko biziba amadir danganiba
ko uari akuvir danganiba bar dagh
arui.
- ¹³ Ezi ki garima, amizir kam gumazir igiar
kam muigha an tori.
Egha an damazimningra gara egha ka-
maghin a migei,
- ¹⁴ “Ki datirigh in ofan mam gami,
ezi ofan kam in asizir nar mam nan
dipenimin iti.
- ¹⁵ Kamaghin amizi, ki uan dipenim ategha
egha ni buriasa izi.
Egha ki ni bato.
- ¹⁶ Ki uaghan misiar aghuim uan dipenimin
anekiri.
Egha ki Isip in kantrin inir avaver dirir
aghuiba itiba isa, misiar kam in da
ghuani.
- ¹⁷ Egha ki pauran mughuriar bar aghuim
zuiba,

misiar kam ginge.

- ¹⁸ Ni na ko izi!
Ga uaning gikararangiva daku mam-
aghira ikiti aminim tiragham.
- ¹⁹ Ni nan pam in atiatingan marki.
A dipenimin itir puvati. A saghon
ghugha maghira iti.
- ²⁰ A dagiar aviriba inigha da sara ghu. Egh
zuamira izeghan kogham.
Wigh in pumuning givaghti a ua izam.”
- ²¹ Egha amizir kam, gumazir kam in navim
damuti a dikavasa,
akar isingtizir aghuiba ko apezeperir
akabar a gifarava a gakaghora an
navim ginifi.
- ²² Ezi gumazir kam amizir kam in akam
baregha zuamira amizir kam in gin
dipenimin ghu,
mati bulmakau me a misueghti an are-
meghasa a inigha zui. Egha mati
asizir mam azuazimin aven ghu.
- ²³ Ezi gumazir kam kamaghin fozir puvati,
afuzitam an dighorim mitivam.
A mati kuarazir mam mighegha ivem
itir danganimin zui. Egha a fozir
puvati, ivem an suiraghti an are-
megham.
- ²⁴ O nan boriba, ia oragh,
ia deraghvira nan akam baragh.
- ²⁵ Ia uan naviba ateghti
da amizir kamaghin amimin gin man-
gan marki.
- ²⁶ Guizbangira, gumazir bar aviriba
amizir kamaghin amimin agharimin
ariaghire.
- ²⁷ An bighan zuir tuavim mati ni ovevem
bagha firim mikinigha ghu.
Ia tuavir kam in mangam, ia Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
zuir tuavimin ghugha gifa.

8

Nighnizir aghuim, en akurvasi

- ¹ Nighnizir aghuim, mati amizir mam
tughav ikia
egha en dei.

- 2 Egha a tuavimîn boroghîra itir danganir pîn tibar tuivav ikia egha uaghan tuavir akabar tuivav iti.
- 3 Egha a nguibar ekiamîn danganir uari akuvimîn tughav ikia, kamaghîn dei,
- 4 “Kî gumamaziziba bar ian dei.
- 5 Ia gumazir fofoziba puvatiziba, ia izi fofozim ini.
Ia gumazir nîghniziba puvatiziba ia nîghnizir aghuim ini.
- 6 Ia deraghvîra na baragh, kî akar bar aghuim ia mikîmasa.
Nan akam guizîn araziba ian ak-
agham.
- 7 Kî zurara guizbangîn akamîn gun ia mîgei.
Kî akar kurar maba bar adar aghua.
- 8 Nan akaba da guizbangîra.
Kî akar ifavarir tam mikemeghan kogham.
- 9 Gumazir nîghnizir aghuim ko fofozim itiba,
me bar nan akam gifogha ghaze, akar kam bar guizbangîra.
- 10 Nan aghuzir akaba ko fofozim, aning bar deragha silva ko golin aghuim gafira.
Kamaghîn ia silva ko gol bagh nîghnighan marki. Ia pamtem nan akaba inisi nîghnigh.
- 11 “Kî uabi kî nîghnizir aghuim, egha kî dagîar igharagha gari bar pîn koziba ko bizir ia bar ifongezibagh afira.
- 12 Kî dabirabir aghuimîn arazim gîfo.
Egha kî fofoziba bar iti, egha kî biziba bar da tuisighamin fofozim iti.
- 13 Ezi gumazir Ikiavîra Itir Godîn apengan ikia an atiatiba, me arazir kurabar aghua.
Kî, akaba batozir arazim ko, gumamaziziba uarira uan ziaba fer arazim ko, bizir kurabagh amir arazim ko, akar ifavaribav geir arazim, kî bar dar aghua.
- 14 Kî nîghnizir aghuim gumamazizibar aningîva, egh men akurvaghti me ingangarir aghuibar amuam.
Kî nîghnizir aghuim ko gavgavir ekiam iti.
- 15-16 Kî atriviba ko gavmanîn gumazir dapanibar akurvazima me uan kantribagh ativagha bar deraghavîra men gara,
egha arazir aghuiba arîsi, eghti men kantribar gumamaziziba arazir aghuibar gîntîgham.
- 17 Ezi gumamazizir manaba gavgavigha na buri, me nan ganam.
Ezi gumamazizir manaba na gifonge, kî uaghan bar me gifuegham.
- 18 Kî ziar ekiam ko dagîar avîriba isi gumamazizibar aningasa.
Kî men akurvaghti me arazir aghuimîn gîn mangîva, bizir bar aghuiba iniam.
- 19 Ezi bizir kî me ganîdiba,
bar guizîn gol ko guizîn silva gafira.
- 20 Kî zurara arazir aghuimîn gîntîsi.
Kî dughiaba bar guizîn arazibar gîn zui.
- 21 Kî bizir aghuir avîriba gumazir na gifongezibar dipenibagh arîsi.
Ezi men dipeniba bar izefi.
- 22 “Bar fomîra fomîra, Ikiavîra Itir God tîghar bizibar ingaramin dughiam, a faragha nan ingari.
Egha a gîn bizir igharazibar ingari.
- 23 Bar fomîra, a tîghar nguazimîn ingaram, a nan ingarizî kî iti.
- 24 A tîghar ongarim ko dipabar ingaram, kî faragha oto.
- 25 A tîghar mîghsîar ekiaba ko dozibar ingaram, kî faragha oto.
- 26 A nguazir asîzir zariba ko nguazir mînemîniar tamîn ingarizir puvatîzi,
kî faragha oto.
- 27 Kî Ikiavîra Itir God ko itima, an overiam gamizîma, an oto.
Kî itima, an overiam ko ongarim uaning mitivi naghîn mîtaghniam ati.

- 28 Ki itima, a ghuriabagh amizima da overiamin iti.
Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga nguazim bar agizivazi ongarir ekiam oto.
- 29 Ezi an Akar Gavgavimin ongarim migia ghaze, Ongarim, ni izivagh mangi mitaghnar ki atizimin tugh, egh an ikiavkinan marki.
Ki itima, God nguazim ikiamin danganimin abara.
- 30 Ikiavira Itir God ingangarir kabagh amir dughiamin, ki a ko itima a na misevezi, ki mati fofozir gumazim ingangarimin gari.
Dughiaba zurara ki a ko itima, a na bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko ikiasa bar akonge.
- 31 Dughiaba bar ki nguazimin itir bizir a ingarizibar gara bar akonge. Egha ki gumazamiziba bagha bar akonge.
Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin bar akuegha ikia mamaghira iti.”
- 32 Ezi nighnizir aghuim ua kamaghin migei, “Nan boriba, ia deraghvira nan akam baragh egh nan arazibar gin mangi.
Ia kamaghin damuva, ia bar akuegham.
- 33 Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko fofozim iniam.
Egh ia akirim ragh nighnizir kam gasan marki.
- 34 Gumazamizir deraghvira nan akam baraziba, me bar akongegh.
Me zurara dughiabar iza nan dipenimin tiar akamin boroghira tuivav ikia egha na mizuai, ezi ki akam me ganidi.
- 35 Na inizir gumazamiziba, me ikirimirir aghuim isi.
Ezi Ikiavira Itir God bar me gakonge.
- 36 Ezi gumazamizir na inizir puvatiziba, me uarira uarigh asighasisi.
Ezi gumazamizir bar na gifongezir puvatiziba, me mati gumazamizir ovevem gifongeziba.”

9

Nighnizir aghuim gumazamizibar dei

- 1 Nighnizir aghuim, amizimin min, uan dipenimin ingari.
Egha a gavgavim dipenim daningiva egh anesingasa, 7plan guarir akinibar dighoribagh amigha da kuni.
- 2 Egha an asizim misuegha dagheba isai, egha wain sara vereverezi, a isingi.
Egha a dagher dakozim akirigha gifa.
- 3 Egha uan ingangarir amiziba amangizi me ghua nguibamin tongin danganir mighsiamin tuivighav ikia kamaghin dia migei,
- 4 “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba,
ia nighnizir aghuimin dipenimin izi.
- 5 Nighnizir aghuim ia migia ghaze,
Ia izi nan daghebar amiva, egh wainin dipar ki ia bagha veregha givazimra ami.
- 6 Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izi ikirimirir aghuim ini.
Egh ia nighnizir aghuimin tuavimin mangi.”
- Gumazir pumuningin arazimning*
- 7 Ni gumazir uabi fa dibovir akabav geim akiram, an akar kuram ni ikaragham.
Eghti ni gumazir kuram akiram, a ni misuegh nin mikarzim gasighasigham.
- 8 Kamaghin, ni akaba batozir gumazim akiran marki. A bar nin aghuagh nin apanim damuvira ikiam.
Eghti ni gumazir nighnizir aghuim itim akirighti, a ni gifuegham.
- 9 Ni gumazir nighnizir aghuim itim, akam a daningam, eghti nighnizir aghuiba a giziv mangivira ikiam.
Egh ni gumazir aghuimin sure damuti, an fofozim ekiv mangivira ikiam.
- 10 Ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. God a bar deragha arazir kuratam an itir puvati.

- Ni fofozir aghuim inisi, ni faragh deraghvira a gifogh.
- 11 Nighnizir aghuim ni damuti ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva, ni azenir aviribar ikiam.
- 12 Ni nighnizir aghuim inigh, egh ni uabin akurvagham.
- Egh ni uabi fi dibovir akabav kimiva, egh ni uabira uabi gasighasigham.
- Arazir onganim, gumamazibar dei*
- 13 Ezi arazir onganim mati amizir mam pura ifaghata tintinibar tiarim akari.
- Egha arazir aghuim gifozir puvati.
- 14 Ezi an dipenim nguibamin tongira danganir pin itimin iti.
- Ezi a tiar akamin boroghin aperaghav iti.
- 15 Egha gumamazibar gari, me uan ingangariba bagha zui, ezi a uabin bighan izasa men dei. A kamaghin migei,
- 16 “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba, ia nan dipenimin aven izi!
- 17 Dipar ni okemeghamim, a bar isingigham.
- Eghti dagher ni modogh damamim, a uaghan bar isingigham.”
- 18 Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir puvati, an dipenim mati oveaghuezibar dipenim.

Me fozir puvati, gumazir a bagha ghueziba, me datirighin Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin iti.

Solomonin akar aghuiba

10

(Sapta 10:1--22:16)

Solomonin aghuzir akar oteviba

1 Kar Atrivim Solomonin aghuzir akar oteviba, da dabirabir aghuimin arazimin gun migei:

Borim nighnizir aghuim ko fofozim ikiam, eghti an afeziam bar akuegham. Eghti borim arazir onganimin gintighti, an amebam bar osemegham.

2 Ni arazir kuramin gin mangiva egh dagiaba bar izivaghti, nin dagiaba ni

damuti ni deraghvira ikian kogham. Eghti ni arazir aghuimin gintighti, God nin akurvaghti ni dughiar ruarimin ikiam.

3 Ikiavira Itir God gumazir aghuiba ataghrazi me mitiriaba sara itir puvati. A gumazir kuraba ataghrazi, me bizir me ifongeziba isir puvati.

4 Ni ingarir puvati, ni biziba puvatigham. Egh ni bar puvira ingariva, egh ni bizir aviriba ikiam.

5 Gumazir nighnizir aghuim itim, a dagheba asir dughiamin a da isa da akufi. Ezi dughiar kamim gumazir akua ingarir puvatizim, an adarazi a bangin bar aghumsigham.

6 God gumazir aghuiba deraghavira me gami. Ezi gumazir kuram, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnigha, nighnizir kurar kaba modi.

7 Gumazir aghuitam aremegham, gumamaziziba a ginighnigh egh bar akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri, gumamaziziba zuamiram me bakinighnisi.

8 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibar akar aghuiba barasi. Ezi gumazir onganigha puram akam araim, a bar ikuvigham.

9 Gumazir aghuiba deraghvira ikiam. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a uan arazir kuraba mongiva avegham, God adagh fogham.

10 Gumazir guizin akam avaragha a modim, an osimtizibagh ami da otifi. Gumazir pura guizin akaba bigha migeim, a gumamazibagh amizi, me navir amirizimin ikia deraviram apia.

11 Gumamazizir aghuibar akaba, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi gumamazizir kuraba me gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ezi men akaba men nighnizir kurar kaba modi.

12 Navir kuramin arazim osimtiziba fema da otifi. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim, an arazir kuraba bar da ave.

13 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zurara uan nighnizir aghuimin gun migei. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fidizimin an akiragharim misuegham.

14 Gumazir nighnizir aghuim itim zurara fofozir avirir igharaziba isa egha zuamira dar gun migeir puvati. Eghti gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura tintinibar akabav kim mangiti, osimtizim zuamiram otogham.

15 Gumazamizir dagiar aviriba itiba, men dagiar aviriba me geghuva men garima, me deraghvira iti, mati nguibamin divazir gavgavim anekiaruzi an gumazamiziba deravira iti. Ezi onganarazibagh amir gumazamiziba biziba puvati, kamaghin me ikuvigham.

16 Gumazir aghuim ikirimirir aghuim iniam, mati gumazim uan ivezir aghuim isi. Ezi gumazir kuraba arazir kurar aviribagh amima da otifi.

17 Gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anerkiram, eghti a ikirimirir aghuimin tuavimin ikiam. Eghti gumazim, me anerkirasav amima ana aghua, a tuavir kam gitagha gifa.

18 Gumazim igharaztavin aghuagha navir kuram an ikia, egha bizir kam mongasava ami, kamaghin a zurara akar ifavaribav gei. Ezi gumazim igharaztavin girakirangin a migei, a mati gumazir bar onganim.

19 Gumazir akar aviribav geim, an akar kabar arazir kuraba otifi. Ezi gumazim akar aviribav geir puvati, a nighnizir aghuim iti.

20 Gumazir aghuimin akaba mati guizin silva. Ezi gumazir kuramin nighniziba pura biziba, egha da bar derazir puvati.

21 Gumazir aghuimin akaba zurara gumazamizir aviribar akurvasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, men nighniziba bar paza zui, kamaghin me arimighiram.

22 Ikiavira Itir God uabi bizir aghuiba e ganidi, egha an osimtiziba e ganidir puvati.

23 Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kurar igharazibar amuasa bar akonge. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, me arazir aghuibar amuasa bar akonge.

24 Gumazamizir kuraba bizir aviribar atiati, eghti bizir kaba me bativigham. Eghti gumazamizir aghuiba bizir aghuir me bar ifongeziba iniam.

25 Dughiar kuram gumazamizir kuraba batogham, bizir kam bar me agivagham, mati amozir ekiam izima aperiam me avigha ghu. Ezi gumazamizir aghuiba zurara gavgavigha egha deraghvira iti.

26 Ni gumazir amirazim inighti a nin ingangarim damuan marki. Guizbangira, ni bar an aghuagham, mati ni dagher avivizim amezi a nin akam misosi, egha mati avir migharim nin damazimningin zui.

27 Ni Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam. Ezi gumazamizir kuraba dughiar otevimin ikegh, egh me aremegham.

28 Gumazamizir aghuiba Ikiavira Itir God mizuamti, a dughiar aghuim me daningam, eghti me bar akuegham. Eghti gumazamizir kuraba pura mizuamiva, dughiar aghuimin ganighan kogham.

29 Ikiavira Itir God bar deraghavira gumazamizir aghuibar gari. Egha a gumazamizir arazir kurabagh amiba gasighasisi.

30 Gumazamizir aghuiba deraghavira uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti gumazamizir kuraba kamaghin ikeghan kogham.

31 Gumazamizir aghuiba nighnizir aghuir aviriba ikia, egha me dar gumazamizibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim, me an migirigiam atugham.

32 Gumazir aghuim bar fo, akar manaba gumazamizibar akurvasi. Ezi gumazir kurabar akaba gumazamizibar navibagh amima me osei.

11

1 Gumazir biziba amadiba, ko gumazir bizibagh iveziba, me gumazamizibagh ifara pura biziba me dama da isima, Ikiavira Itir God men arazir kam bar an aghua. Egha a gumazir biziba deraghavira da amaga egha dagh iveziba, a bar me gakonge.

² Gumazir uarira uan ziaba feba bar aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri.

³ Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me uan ifavariba bangin bar ikuvigham.

⁴ Ikiavira Itir God nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gin mangam, nin arazir kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan kogham.

⁵ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba men akurvaghti, me tuavir aghuimin mangam. Ezi gumazir kuraba, men arazir kurabara, me gamima me iri.

⁶ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba, men akurvazi me deraghavira iti. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer arazimra, me ikiaghariki.

⁷ Gumazir kuraba ghaze, me uari uan gavgavibar bizir aghuir aviriba iniam. Egh me aremeghamin dughiamin, me bizir kaba inighan kogham.

⁸ Osimtizim gumazir aghuim batoghti, Ikiavira Itir God an akurvaghamin, eghti osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh amibar otivti, tina men akurvaghamin.

⁹ Gumazir kuraba mikimti, men migirigiaba gumazamizir igharazibagh asighasigham. Ezi gumazir aghuibar nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me deraghvira ikiam.

¹⁰ Gumazir aghuibar dabirabim deraghaviram otoghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham. Eghti gumazir zurara arazir kuram gamuavira itim aremeghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham.

¹¹ Gumazir aghuiba zurara arazir aghuiba uan nguibar averiamin dagh ami, ezi da nguibam gamima a dera. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me akar kurar igharazibav gei, ezi bizir kam nguibam gasighasisi.

¹² Gumazim akar kurabar gumazir igharazibav giava me gasighasisi, a mati gumazir onganim. Ezi gumazir nighnizir

aghuim itim, a uan akam dukuagha egha puram akar kabav geir puvati.

¹³ Gumazir migirigiar aviribagh amim, a uan guizin roroamin akar mogomebar gun migei. Ezi gumazir uan roroam baghavira itim, a uan guizin roroamin mogomer akabar gun migeir puvati.

¹⁴ Gavmanin gumazir dapaniba nighnizir aghuiba baraghan kogh, egh deraghvira gumazamizibar ganiva egh tuavir aghuimin men akakaghan koghti, kantri ikuvigham. Eghti gumazir aviriba nighnizir aghuiba isi gavmanin gumazir dapanibar aningti, kantri deraghvira ikiam.

¹⁵ Gumazir mam pura bizir mam inigha, a ikarvaghana ni koma akam akiri, egha a uabi a ikarvaghan ibura, kamaghin ni gin osimtizir ekiam ikiam. Ni deraghvira ikisi, arazir kam akirim ragh a gasaragh.

¹⁶ Amizir apangkuvir arazibagh amim, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Ezi gumazir apangkuvir puvatiziba, me dagiar aviriba ko biziba iniasa ifonge.

¹⁷ Ni gumazir munamin apangkuvigha deraghaviram a gami, egha arazir kamnin ni deragha uabi uabi gami. Egha ni gumazir igharazim deragha a gamir puvati, kamaghin ni pazavira uabi uabi damuam.

¹⁸ Gumazir kuraba inizir biziba, me ghaze da men akuraghamin, da bar men akuraghan kogham. Da mati pura bizir kiniba. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me guizin ivezir bar aghuim iniam.

¹⁹ Gumazir arazir aghuim pamten an gin zuiba, me ikirimirir aghuim iniam. Ezi gumazir arazir kurabar amuasa bar gavgaviba, me arimighiram.

²⁰ Ikiavira Itir God, gumazir nighnizir kuraba itiba, bar men aghua. Egha a gumazir deraghviram aruiba, bar me gakonge.

²¹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amiba tuisigh, egh pazivira me damuam. Eghti gumazir arazir aghuibagh amiba, me kotiamin miseveghirigham.

²² Amizir ganganir aghuim gamir mam, a zurara deragha nighnigha bizibagh amir

puvati, a mati dam me bar deraghvıram anesigha, golin ringin aghuim an atinim garu.

²³ Ikiavıra Itir God bar gumazamizibar nighnıziba ko men ifongiabagh fo. Ezi gumazamizir aghuiba me nighnızir aghuiba iti. Kamaghın amizi, a bizir aghuiba me ganıdi. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me nighnızir kuraba iti, kamaghın amizi, a men arazir kuraba ikarvasi.

²⁴ Gumazir maba uan dagiaba ko biziba isa gumazir igharazibagh anıga egha men akurvasi. Egha me gın uari uan ingangaribar dagiar avırıba isi. Ezi gumazir maba ghaze, me gumazir igharazibar akurvaghısa iti, egha me aghuagha uan dagıabar suira, egha gın me uari bar dagıaba puvati.

²⁵ Gumazamizir biziba isa gumazir igharazibar akurvazim, a uabi bizir avırıba isi. Egh nı gumazir igharazibar akurvaghti, me uaghan nın akurvaghıam.

²⁶ Gumazim, me an daghebagh ivezasava amima a uan daghebar anogoroke, eghti me akar kurabar a mikimam. Eghti gumazim uan dagheba ateghti gumazamiziba dagh ivezegham, me bar a gakuegham.

²⁷ Gumazir arazir aghuim bagha ingarava an gın zuim, gumazamiziba bar a gifuegham. Eghti gumazir arazir kuram gamuavıra itim, dughiar kuram a bativam.

²⁸ Gumazim suam, nan dagıabara nan akurvaghti ki deraghvıra ikiam, puvati, a mati temer dafarir midiarim iri. Eghti gumazir aghuiba me bar deraghvıra ikiam, mati temer dafarir igıaba an iti.

²⁹ Gumazim uan adarazir osımtıziba me darıgh mangıti, gın an afeziam aremeghti, a bizitam bar a inian kogham. Eghti kamaghıra gumazir nighnızir aghuiba puvatıziba, me biziba bar ada ategham, egh me pura gumazir nighnızir aghuiba itibar ingangarir gumazir kınıbar mın ikiam.

³⁰ Arazir aghuimın daghem, a mati ikırımırir aghuim anıdir temer. Ezi gumazir nighnızir aghuim itim, a gumazir igharazibagh amima me izıva a ko ikiasa ifonge.

³¹ E fo, gumazir aghuiba me nguazir kamın ikia uan araziba bagha ivezir aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir kurabagh amiba me uan ivezir kuram gitaghan kogham. Ikiavıra Itir God guızbangıra me danıngam.

12

¹ Gumazir fofozim gifongezim, a gumazir igharazim an arazir kuraba bagha anekırısa, a bar akonge. Ezi gumazim, a igharazitav an arazir kuraba akırısa amima an aghua, a mati bar gumazir onganım.

² Gumazamiziba arazir aghuimın gın zui, Ikiavıra Itir God bar me gifuegha an navım bar men dera. Egha gumazir arazir kurabar igharaz darazir amuasa nighnıziba, Ikiavıra Itir God ghaze, a me gasıghasıgham.

³ Gumazim arazir kuram gamı, bizir kam an akurvaghti a deraghvıra daperagh egh gavgavıghan kogham. Ezi gumazim arazir aghuimın gın zui, a mati temer bıba ikia bar iraghu, eghti gumazıba anesıv avegham.

⁴ Gumazir tamın amuım arazir aghuım gamı, ezi bizir kam zıar ekıam an pam ganıdi. Ezi amızim arazir kurar avırıbagh amızı, an pam aghumsızı, ezi amızir kam mati arımarıar kuram an pamın agharıbagh amua, egha an pam gasıghası.

⁵ Gumazamizir aghuıba zurara arazir aghuir magh garıbar bar gumazamizıbar amuasa nıghnızı. Ezi gumazamizir kuraba zurara gumazamizıbagh ifarır arazıbagh nıghnızı.

⁶ Gumazamizir kurabar akaba, osımtızıba gumazamizıbagh anıga me gasıghası. Ezi gumazamizir aghuıbar akaba, gumazamizir osımtızıba itibar akurvası. Ezi gumazamizir kaba me deraghvıra ikiam.

⁷ Gumazim arazir kuram damıgh, a bar ikuvıghtı an adarazı uaghan bar gıvaghıam. Eghti gumazir aghuımın adarası, me deraghvıra ikı mamaghıra ikiam.

⁸ Gumazim nighnızir aghuım ikiam, eghti gumazamizıba an zıam fam. Eghti

gumazimîn nighnizim ikuvigham, eghti me an ziam dikabiragham.

9 Ingangarir gumazir kinim uan dagheba bagha puvira ingara, egha an dabirabim dera. Egha an dabirabim, gumazir ifara uan ziam fa dagheba otevimîn dabirabim gafira.

10 Gumazir aghuiba uan asizibar apangkuva egha deraghavira men gari. Ezi gumazir kuraba bar pazaviram uan asizibagh ami.

11 Gumazim deraghavira uan azenimîn ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a ingangarir aviriba pura dagh ami, da an akuraghan kogham.

12 Gumazir kuraba gari, gumazir maba arazir kurabagh amua bizir aviriba isi, ezi me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi gumazir aghuiba me uan arazir aghuibar biziba isi.

13 Gumazir kurabar akaba, men suiki. Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti, me an misiviregham.

14 Nin migirigibaba ko araziba da deraghti, bizir kaba nin akuraghti ni ivezir aghuim iniam.

15 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me ghaze, men arazibara dera. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir igharaziba ataghirazi me nighniziba me ganidi.

16 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me zuamira gumazir bizibar me gamibar aningagham. Eghti gumazitam, gumazir nighnizir aghuim itim akar kuramîn a mikemeghti, an akar kam gin amadagham.

17 Gumazir guizbangira migeim, a kotin aven ikia guizbangin akamin gun migei. Egh a gumazir ifarim, kamaghin a kotin aven akabagh ifari.

18 Gumazim deraghvira nighnizir puvatigha migei, an akaba gumazir igharazimîn navim gasighasigham, mati midorozir sabam a miti. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a mati marasinin aghuim gumamazizibar akurvasi.

19 Ifavarir akam, a dughiar otevimra ikiam, eghti gumamaziziba a bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a dughiar ruarimîn iki mamaghira ikiam.

20 Gumamazizir arazir kurabar amuasa nighniziba, me uarira uarigh ifari. Ezi gumazir gumamazizibar akurvaghti me navir amirizimîn ikiasa nighnizim, a uabi bar akongegham.

21 Gumamazizir aghuiba osimtiziba bativir puvati. Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi.

22 Ikiavira Itir God bar moghira gumamazizir akar ifavaribav geiba, bar men aningagha men apanim gami. Egha a gumamazizir guizbangin arazimîn gin zuiba, me bagha bar akonge.

23 Gumazim bizibar amuamin nighnizir aghuim gifo, a zuamira uan nighnizir aghuimîn gun migeir puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuiba puvati, a puram akam arai. Ezi gumamaziziba an akaba baragha egha me fo, a mati gumazir akam araim.

24 Gumazir puvira ingarim, an atrivimîn min otogham. Ezi gumazir amiraziba, me pura ingangarir gumazir kinibar min otivagham.

25 Gumazir zurara nighnizir aviribagh amim, an navir averiam bar a basemeghti, an nighniziba ikuvigham. Eghti gumazitam gumazir kam akar aghuimîn a mikimti, an navim deragham.

26 Gumazir aghuiba tuavir aghuimîn uan namakabar akakasi. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba tuavir aghuim ategha tuavir kinimîn ghu.*

27 Gumazir amiraziba asizitam misoghsi mangi, a misuegh a inighan kogham. Ezi gumazir puvira ingariba, me uan ingangariba a gefi.

28 Gumazir arazir aghuimîn gin zuim, a ikirimirir aghuarim iniam. Egh gumazir tuavir aghuir kamîn gin zuim, an ovevemîn tuavimîn gin zuir puvati.

13

1 Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan afeziamîn akam baragham. Ezi akaba

* 12:26: Hibrun akam deragha vezin kamîn mingarim abighizir puvati.

batozir gumazim, a gumazir igharaziba anekiran an aghua.

² Gumazim akar aghuibar gumazamizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh asighasizir araziba bagha bar ifonge.

³ Gumazim faragh deraghvira nighnigh egh gin bizibav kim, egh a deragh ikiva ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar aviribav geiba, me ikuvigham.

⁴ Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa bar ifonge, egh da inighan kogham. Ezi gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba uan ifongiabar ada iniam.

⁵ Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar aghua. Ezi gumazir kuraba aghumsizir arazibagh ami.

⁶ Gumazir arazir aghuim gamim, an arazir kamra a geghuvima a deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, men arazir kurabara me gasighasisi.

⁷ Gumazir maba biziba puvatigha ifara ghaze, "E dagiar aviriba ko bizir aviriba iti." Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati gumazir dagiaba puvatiziba moghin iti.

⁸ Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim paziva a damusi mikimam, eghti a uabi uan dagiabar me givezegh, deragh ikiam. Eghti gumazir biziba puvatiziba, me nighnizir aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba itir puvati, ezi gumazir kuraba pazi me damighan kogham.

⁹ Gumazir aghuim, mati lam isia angazangarir ekiam anidi. Ezi gumazir kuraba, mati lam mungeghasava ami.

¹⁰ Akaba batogha uabi fer arazim, adaribagh amima da otifi. Egh gumazim gumazir igharaziba ateghti me nighnizim a daningam, gumazir kam nighnizir aghuim iti.

¹¹ Gumazim ingarir puvatigha zuamira pura dagiaba isi, an dagiaba zuamira pura givaghham. Ezi gumazim ingara nimira nimira dagiar muziariba akufi, eghti an dagiaba bar avirasemeghiva anangam.

¹² Gumazim bizitam iniasa nighnigha dughiar ruarimin pura mizua iti, egh an navim bar osemeghvira ikiam. Egh a

bizir kam inigh, egh nighnigh suam, nan ikirimirim bar dera, egha a bar akonge.

¹³ Gumazim gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningasava amima, an aghua, kamaghin a uabira uabi gasighasigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a bar akar kabar gin mangi, egh a deraghvira ikiam.

¹⁴ Gumazir nighnizir aghuiba itibar akaba, da mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir ni gasighasighamim ni a miseveghirigham.

¹⁵ Gumazim nighnizir aghuim ikiam, gumazamiziba a gifuegham. Ezi gumazir ifariba, me tuavir kuramin zui.

¹⁶ Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, faragha bar deragha nighnigha egha gin bizibagh ami. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan arazir onganiba azenara da akakasi.

¹⁷ Gumazim akar ifavarim inigha iza egha akam gira, ana osimtizim iniam. Ezi gumazim akam inigha iza akar kam deragha anebigha a migei, egh a gumazamizibar akuraghti me deraghvira ikiam.

¹⁸ Gumazim, gumazir igharaziba anekiran an aghua, a biziba puvatigh egh bar aghumsigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekirigham, eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningam.

¹⁹ Gumazim bizitam iniasa a ginighnigha, egha a gin a ini, an navim bar deraghti a bar akuegham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kuraba akirim ragha dagh asan aghua.

²⁰ Gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim ko porogha a koma arui, a uaghan nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim, gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko poroghiva, an osimtizim bativam.

²¹ Osimtiziba zurara gumazir arazir kurabagh amiba, me buria me batifi. Ezi gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam. Mati men ivezim.

²² Gumazir aghuim aremezi, an igiaba an bizir aviriba isi. Eghti gumazir arazir

kuram gamim, uan dagiaba akuvam, eghti gumazir aghuiba gin an biziba iniam.

²³ Dagher aviriba gumazir onganaraz-ibagh amibar azenibar otifi, ezi gumazir aruar kuraba pazava amua, me dikabira men dagheba isa zui.

²⁴ Afeziam uan borim arazir kuram bagha a misoghezir puvati, kamaghin a borim gifongezir puvati. Ezi afeziam borim gifonge, ana misogha egha anakiri.

²⁵ Gumazir aghuiba dagher aviriba iti, ezi gumazir arazir kurabagh amiba zurara mitiriaba sara iti.

14

¹ Amizir nighnizir aghuim itim, a bar deraghavira uan dipenimin averiam akira deragha an gari, ezi an adarazi a ko deravira ikia gavgafi. Ezi amizir nighnizir aghuiba puvatizim, a uabi uan dipenim ko uan adarazi gasighasisi.

² Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti. Ezi gumazir arazir ifavarimin gin zuim, "A ghaze, Ikiavira Itir God pura bizim."

³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin migirigiaba osimtiziba a ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an migirigiaba an akurvazi, a deraghvira iti.

⁴ Ni bulmakaun nguazim gituitam ikian kogham, an dagher itarim pura misevir kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti, dagher aviriba nin azenimin ikiam.

⁵ Gumazim guizbangira arazimin ganigha migei, a kotiamin guizbangira mikimam. Eghti gumazir ifarim, an migirigiaba deragh mangan kogham.

⁶ Gumazir nighnizir aghuiba dibovir akabar dav gei, an ada inisi iburagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir aghuim inisi deravira a iniam.

⁷ Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizibar saghon iki. Me nighnizir aghuitam ni danighan kogham.

⁸ Gumazir nighnizir aghuim itim, deraghvira uan darorim ginighnisi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me

uarira uari gifara, men nighniziba derazir pu.

⁹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir kurabagh amua dipova ghaze, da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir aghuibagh amizi, God bar me gifonge.*

¹⁰ Gumazim uabi uan navim gifo, an osimtizim ko a bar akongezir arazim, a uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam an navimin aven itir bizitam gifoghan kogham.

¹¹ Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh bar moghira givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me bar moghira deraghvira iki gavgavigh mangivira ikiam.

¹² Gumazir maba ghaze, men araziba derazi, me tuavir aghuimin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

¹³ E akiti, navir osimtizim e ateghan kogham. Eghti nin bar akongezir arazim mangi givaghti, navir osimtizim a ikivira ikiam.

¹⁴ Gumazir kuraba uan arazir kurar me amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi gumazir aghuiba uarira uan arazir aghuiba bagha ivezir aghuim ini.†

¹⁵ Gumazir fofozir muziarim itiba, pura akar igharaziba nighnizir gavgavim dar ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a faragh deraghavira nighnigh egh gin bizim damuam.

¹⁶ Gumazir nighnizir aghuim itim, a deraghavira gara egha osimtizibagh itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a deravira nighnizir puvatigha ifaghatava pura bizibagh ami.

¹⁷ Gumazir zuamiram aningaziba, arazir onganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a pura nimira iti.

¹⁸ Gumazir fofozir muziariba itiba, men araziba mati gumazir onganibar araziba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini. ¹⁹ Gumazir arazir kurabagh amiba, me gumazir aghuibar apengan ikiam, egh apangkuvim bagh azangsighti me men akurvagham.

13:24: Aghuzir Akaba 19:18; 22:15; 23:13-14; 29:15-17 abighizir puvati. **14:12:** Aghuzir Akaba 16:25; Rom 6:21 abighizir puvati.

* **14:9:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim

† **14:14:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim

20 Gumamazizir biziba puvatiziba, gumamaziziba ko men namakaba sara bar men aghua. Ezi dagiaba itir gumamaziziba, me namakar aviriba iti.

21 Gumazim, uan nighnizimin aven gumazir igharazim gasighasisi, an arazir kuram gami. Ezi gumazim, gumamazizir biziba puvatizibar apangkufi, a bar akongegh.

22 Gumamazizir arazir kurabar amuasa nighniziba, men nighniziba bar pazivira mangam. Ezi gumazir arazir aghuim damuasa nighnizim, gumazir igharaziba a gifuegha navim an iti.

23 Ni mighigh ingar, egh ni ivezir aghuim iniam. Egh ni pura daperagh ikiva migirigiamra damuam, ni biziba puvatigham.

24 Gumamazizir nighnizir aghuiba itiba, dagiaba uan ivezir aghuimin min da iniam. Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba, gumamaziziba bar fo, me ongani.

25 Gumazim arazir mamın ganigha, kotın guizbangira an gun mikimti, me gumazir arazir kuram gamizir puvatizim misueghti, an aremeghan kogham. Eghti gumazir osimtiziba puvatiziba puram aremeham.

26 Gumazim Ikiavira Itir Godın atiat-ing an apengan iki, a tugh gavgavigh, egh bizitamın atiatighan kogham, eghti an boriba uaghan deraghvira ikiam.

27 Ikiavira Itir Godın atiatia an apengan itir arazim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi arazir kam a gumazimin akuraghti, bizir a gasighasighamim, an a miseveghirigham.

28 Atrivim gumamazizir avirim gativaghti, gumamaziziba ziar ekiam a daningam. Eghti atrivim gumamazizir vabaram ativagham, egh a gumazir kinimin min ikiam.

29 Gumazir zuamiram aningazir puvatizim, a nighnizir aghuim iti. Ezi gumazim zuamira aningazi, a uabi isa igharaz darazir akagha ghaze, an ongani.

30 Gumazim navir amirizimin iti, an mikarzim deraghvira ikiam. Ezi gumazim biziba bagha zurara navim igharaz

darazir ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

31 God gumamaziziba bar men ingari, ezi gumazim gumazir onganarazibagh amiba dikabiri, a mati God dikabiri. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar apangkuva deragha me gami, arazir kam ziar ekiam God ganidi.

32 Gumamazizir kuraba uan arazir kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumamazizir aghuiba me bizitam bagh nighnighan kogham. Men ovevemın dughiam otoghti, men nighnizir gavgavim men akuraghti me suam ovevem a pura bizim.

33 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fo, nighnizir aghuim ko fofozir me iniamba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba ko iti.

34 Gumamaziziba arazir aghuimin gin mangiti, men kantri ziar ekiam iniam. Eghti me arazir kuram damuvira ikiti, men kantri aghumsizim inivira ikiam.

35 Atrivimin ingangarir gumaziba ingangarir aghuim gamima, atrivim bar akonge. Eghti ingangarir gumaziba ingangarir kuram damigh, egh aghumsizim atrivim danighti a bar men aningaghegham.

15

1 Gumazim nin aningagham, ni nimiram an akam ikarvaghti, an aningagharim amiragham. Egh ni uan akabar gumazir igharazim pazav a mikemegh, a damighti a bar puvira nin aningaghegham.

2 Gumazim nighnizir aghuim ikia akam akuri, a gumamazizibagh amima me nighnizir aghuim ko fofozim baka. Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akam akuri, a puram akam arava pura migei.

3 Ikiavira Itir God bar bizibar garima da bar nguazimin otifi, egha a uaghan gumazir aghuiba ko gumazir kurabar gari.

4 Gumazim ghuamagheghamin akamin gun gumamazizibav gei, eghti akar kam mati temer ikirimirir angamira itim anidimin min gumamazizibar amuti, me deraghvira ikiam. Ezi gumazim akar

kuramın gumamazizibav keme, a men nighnizibagh asighasisi.

⁵ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a uan afeziamın akam batoke. Ezi gumazim gumazir igharaziba ataghizi me anakiri, a nighnizir aghuim iti.

⁶ Gumazir aghuiba, bizir aviriba iti. Ezi gumazir kurabar dagiaba, osimtizim meraram anidi.

⁷ Gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumamaziziba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me kamaghın amir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God, gumazir arazir bar kurabagh amiba, God men ofaba bar dar aghua. Egha God ko migeir gumazir aghuariba, a bar me gakonge.

⁹ Ikiavira Itir God gumazir arazir bar kurabagh amiba a bar men aghua. Egha gumazir arazir aghuibar gın zuiba, a bar me gifonge.

¹⁰ Gumazir tuavir aghuim ataghizim, a ivezir kuram iniam. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anakiran aghua, an aremegham.

¹¹ Ikiavira Itir God gumazir ovengezibar gara, egha Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibam sara gari. Egha a uaghan e nguazimın gumamaziziba, en nighniziba ko ifongiabagh fo.

¹² Akaba dipovir gumazim, a igharazitav anakiran an aghua, egha gumazir nighnizir aghuim itimın azaraghti, a nighnizim a danıngan aghua.

¹³ Gumazimın navim bar akonge, an guam deragham. Eghti gumazimın navim osemeghti, an nighniziba ikuvigham.

¹⁴ Gumazir nighnizir aghuim itim, bizir igharazibagh fofoghasa bar puvira ingari. Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara pazavira migei.

¹⁵ Gumazir biziba puvatizim, pazavira ikia egha osimtizir ekiam iti. Gumazir navir aghuim ikia bar akongezim, an dughiaba bar mati isabagh amir dughiam.

¹⁶ Ni bizir aviriba puvatigha, Ikiavira Itir Godın atiati an apengan iti, nın ikirimirim,

gumazir dagiar aviriba ko osimtizir avirim itim, an ikirimirim gafira.

¹⁷ Gumamazizibagh ifongezir arazim, kar bizir ekiam. Ni uan namakaba ko ikia, ia zuravaribaram api, a bar dera. Ezi arazir kam, gumazir ni ifongezir puvatizim ko ikia bulmakaun asizim apim, bar a gafira.

¹⁸ Gumazir zuamiram aningazim, a gumazir igharazibagh amima, me atari. Ezi gumazir navir amirizim gumamazizibar adariba dikabiri, me ua navir vamira iti.

¹⁹ Gumazir amirazim ghaze, nan ikirimirim ikufi, egha uan ikirimirimın tuavim akiran amira. Ezi an ikirimirim mati, a pura ruarim akara zui. Ezi gumazir aghuim fo, an ikirimirim bar dera, mati a tuavir ekiam garui.

²⁰ Otarir nighnizir aghuim ko fofozim itim, an afeziam ko amebam bar akonge. Borir arazir onganımın gın zuim, a uan afeziam ko amebam gakongezir puvati.

²¹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir onganiba bagha bar akonge. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, zurara arazir aghuımın gın zui.

²² Ni ingangarir tabar amuasa ifonge, ni faragh gumazir avirir igharazibar nighnizir aghuiba iniam, eghti nın ingangarim deraghvıram otogham. Ni kamaghın damighan kogh, ni pura ingarigham.

²³ Gumaziba migia ghuavira iti, ezi nın dughiamın ni migirigiar aghuir mamın me damigh, ni arazir kam bagh bar akuegham.

²⁴ Gumazim nighnizir aghuim ikia tuavir isın zuımın ghua, an ikirimirim iki mangivira ikiam. Kamaghın a uamategh Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamın magirighan kogham.

²⁵ Ikiavira Itir God, gumazir uabira uan ziam femın dipenim gasighasigham. Egh an amizir pam aremezim, an akuragham, eghti gumazir igharaziba amizir kamın nguazim inian kogham.

²⁶ Ikiavira Itir God, gumamazizir kurabar nighnizir kuraba, a bar dar aghua. Ezi Godın damazimın zuezir

gumazamizibar akar aghuiba, God da bagha bar akonge.

²⁷ Gumazim dagiabar gara navim dikava egha arazir igharagha garir kurabar amuasa, kamaghin a uan adarazi osimtizim me ganingi. Ezi gumazitam, gumazir igharaziba arazir kurabar amuasa anepezepera dagiaba a daningasa, ezi gumazir kam ghaze, "Puvati, ki ian dagiar kaba inian aghua," kamaghin gumazir kam deraghvira ikivira ikiam.

²⁸ Gumazir aghuim, a faragh deragh nighnighiva, egh gin gumazir igharazibar akaba ikarvagh. Ezi gumazir kuram zuraram akar kurabara migei.

²⁹ Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amibar saghuiamin iti. Egha a gumazamizir aghuir a ko migeiba, a men azangsiziba barasi.

³⁰ Ni gumazimin guamin garima a bar akuegha iti, eghti nin navim deragham. Egh ni akar aghuim bareghti, bizir kam gavgavim nin mikarzim daningam.

³¹ Gumazim deraghavira kuarim atighti, gumazir igharazim anekir an akurvaghti, a deraghvira ikiam. Egh gumazir kam nighnizir aghuim ko fofozimin itir gumazibar tongin ikiam.

³² Gumazim, gumazir anekiramimin akam batuegham, kamaghin a uabira uabi gasighasisi. Eghti gumazim, gumazir anekiramibar akam baraki, an nighnizim ko fofozim deragh otogham.

³³ Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, a tuavir nighnizir aghuim ko fofozim iniamim. Eghti ni uabi dikabiraghan koghiva, ni ziar ekiam inighan kogham.

16

¹ E bizibar amuasa nighnisi, Ikiavira Itir God faragh amamangatighti, e akatam mikimam.

² E kamaghin nighnigha ghaze, "en araziba bar Godin damazimin bar zue." Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar mingariba a bar dagh fo.

³ Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh. Eghti a bizibar amuti da deraghviram otivam.

⁴ Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da ingangariba iti. Ezi kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir arazir kurabagh amibar ingarigha, dughiar abuananamim ovengasa me amisefe.

⁵ Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata uari uan ziaba feba bar men aghua. Ezi e kamaghin fo, Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangeghan kogham. Puvati. A ivezir kuram me daningam.

⁶ Gumazim Ikiavira Itir God bar a gifuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amangam. Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, egh an arazir kurabagh itagham.

⁷ Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir kamagh garibar amuti, Ikiavira Itir God an akurvaghti, a gumazamiziba bar deraghvira me ko ikiva, uaghan uan apaniba deraghvira me ko ikiam.

⁸ Ni bizir muziariba ikia, egha ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, kamaghin nin ikirimirim dera. Egha nin ikirimirim, gumazir tuavir kurabar dagiaba isa uaghan arazir kurabagh amimin, ikirimirim gafira.

⁹ E zurara bizibar amuasa nighnisi. Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daruamibar en akakasi.

¹⁰ Atrivim akam gumazamizibagh anidi, mati Ikiavira Itir God a ganingizir akabar gun migei. Egha kotin gumazamiziba tuisizir dughiam, a bar deravira me tuisisi.

¹¹ Gumazamiziba biziba tuisighasa bizibar abaraghti, da mangi mitemra tugham, eghti Ikiavira Itir God men arazim gifuegham. Biziba tuisighamin arazim, kar Godin bizimra. A gan fogh suam, e gumazamizibagh ifaragham ti, puvatigham.

¹² Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir kuram. Guizbangira, gavman arazir aghuitam damighti, a iki gavgavigham.

¹³ Gumazim guizin akam akunasa atrivim ifonge.

14 Atrivim gumazir mamın aningaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amirizimın ikiam.

15 Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakuwegham, a deraghvira gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimın arazir kam, mati ghuariam amozimın akua iza, daghebagh amima da ani.

16 Ni nighnizir aghuim ko fofozim ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira.

17 Gumazamizir aghuiba arazir kuramın gin zuir tuavim gitavirasi. Gumazim uan darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira ikiam.

18 Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam fer arazim, aning ni damighti ni irigh bar ikuvigham.

19 Gumazir onganarazibagh amim uabira uabi dikabiri, ezi arazir kam deragha, gumazir uari uan ziaba fa, igharaz darazir biziba okia uarigh anidim, a bar a gafira.

20 Gumazim deraghviram an sure gamir gumazibar akam baregh, dabirabir aghuim ikiam. Gumazim bar nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva, a bar akuegham.

21 Gumazamiziba fo, gumazir nighnizir aghuim itim, a deragh araziba ko, nighnizir igharagha gariba tuisigham. Egh a gumazir migirigiar aghuibagh amim, gumazamiziba an suren akaba baraghsi bar ifueghiva dar gin mangam.

22 Gumazir nighnizir aghuim itim, a mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me onganizir arazibagh ami, ezi bizir kam me gasighasisi.

23 Gumazir nighnizir aghuim itim, a faragha deraghavira nighnigha, gin migirigiar aghuim gami. Ezi bizir kam gumazamizibagh amima me an migirigiaba baraghasa bar ifonge.

24 Migirigiar aghuim mati hani, a bar isingigha, gumazamizibar mikarziba gavgavim me ganidi.

25 Gumazamizir maba ghaze, men araziba derazi me tuavir aghuimın gin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

26 Ingangarir gumazamiziba fo, me puvira ingarighan kogh, dagheba puvatigham. Egha bizir kam me gamima, me puvira ingari.

27 Gumazir bar kuram, a gumazamiziba pazi me damuasa tuavir igharaziba buri. Egha an migirigiaba mati avir dafam me gasighasisi.

28 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, gumazamizibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi. Ezi gumazir girakirangin migeim, a gumazim gamima a namakamın atari.

29 Gumazir misozim, uan anav apezepera, a inigha tuavir kuramın zui.

30 Ni gari, gumazim uan damaziba pira gumazir igharazim mikinti, ni fogh, gumazir kam arazir kuram damuasa nighnisi. Ni gari, gumazim pamten uan akam dukua, ni fo, an arazir kuram gami.

31 Gumazamiziba, gumazir ghuribar dapanir arizir ghurghuribar gari, me fo, gumazir ghuriba me arazir aghuibar gin ghua, dughiar ruarimın nguazimın iti. Kamaghin, me ziar ekiam me ganidi.

32 Gumazim zuamira aningazir puvati, an arazir aghuim gami. Ezi arazir kam, midorozir gumazimın arazim gafira. Ezi gumazim uabi gativagha uabin gari, a gumazir pamten misogha nguibar mam inimizim, ana gafira.

33 Gumazir satu* gikarareba, me foghasa, bizir manam me a damuam. Ezi Ikiavira Itir God, uabira satu gamima a men azangsiziba ikarvasi.

17

1 Gumazim uan amuiroghboriba ko deraghavira ikia, dagher kurar abuananaba iti, arazir kam deragha, gumazir uari ko atariba ko, isar ekiam gamir arazim, bar a gafira.

2 Ingangarir gumazim nighnizir aghuim ikia, uan ingangarim gami, a uan gumazir

16:25: Aghuzir Akaba 14:12 16:32: Aghuzir Akaba 19:11 * 16:33: Satun ikararem, a katin ikararemın min ghuzir puvati, a mong ighara. Ni bar fofoghsi, Ua Me Ini 28:30in gan.

a gativazimîn borimîn mîn otogham. Eghti gumazir a gativazimîn borir kuram, ingangarir gumazir kamîn apebamîn ikiam. Eghti gumazir a gativazir kam aremeghti, me an dagiaba ko biziba tuiragh an boribar aningiva, egh uaghan ingangarir gumazir kam sara daningam.

³ Ikiavira Itir God kamaghin fofoghasa, e gumazir aghuiba o gumazir kuraba, egha en naviba badagh foghasa, mati me avimîn gol ko silva tuaghiva aningîn gifoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati.

⁴ Arazir kurabagh amir gumazamiziba, akar kuraba bagha orasi. Ezi ifavaribagh amir gumazamiziba, akar ifaraviba bagha orasi.

⁵ God bar gumazamizibar ingari, egh gumazitam gumazir onganarazibagh amir gumazim akar asuibar a migei, a God gasighasisi. Ezi gumazim, gumazir igharazibar gari, me osimtiziba isima a bar akonge, a ivezir kuram iniam.

⁶ Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti, a me bagha bar akonge. Kamaghin amizi, bizir kam gumazamizibagh amima me ziar ekiam a ganidi. Ezi boriba uan amebaba ko afeziaba bagha bar akonge.

⁷ Akar aghuim migeir arazim, kar gumazir nighnizir aghuim puvatizir arazim puvati. Ezi bar guizbangira, arazir ifavarim, kar gumazir aruamin arazim puvati.

⁸ Gumazim arazir kuram damuasa igharazir tav apezepera dagiaba isa me ganidi, a kamaghin nighnisi, dagiar kaba mati akavsiam an akurvaghti a uabi uan ifongiamin gin mangi bizibar amuam.

⁹ Gumazim, namakaba a gifongegh deraghvira a ko ikisi, a me a gamir arazir kuraba gin amang. Ni fogh, ni uan namakam amizir arazibar gun mikim mangivira ikiti, an atar gua uaning abigham.

¹⁰ Ni gumazir nighnizir aghuim itim akirsi, ni dughiar vamiran a mikemeghti, a fofozir ekiam iningham. Egh ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim akirsi, ni 100plan dughiabar a ifozoreghti, a uan araziba oteghiv kinighan kogham.

¹¹ Gumazir arazir kurabagh amim, a midoroziba forima da otifi. Eghti me gumazir kuratam amadaghti a izi puv a damigham.

¹² Ni asizir bean amebamin nguzitam okemegh, tuavimin bean amebar kam batoghti, a puvira nin atarighti, ni bar kuramra iningham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, arazir kurabagh amuavira iti, ni a batoghiva, ni bar ikuvigham. Eghti adarir arazir kam, a bean amebamin adarir arazim gafiragham.

¹³ Me gumazir mam arazir aghuimin a gami, ezi gumazir kam arazir kuramin me ikara, eghti an amuiroghboriba zurara dughiar kuramin ikiam.

¹⁴ Gumazim akam adarir mam gamizi an oto, a mati gumazim dipam apirizir divazir ekiam torim a gati. Kamaghin an arazir kam ateghti, adarir ekiaba otivan kogham.

¹⁵ Ikiavira Itir God, kotin arazir kamning bar aningîn aghua: pura gumazimin arazir kuraba ataghirazir arazim ko, gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me gasighasizir arazim.

¹⁶ Gumazim nighnizir aghuiba puvati, a fofozir kam givesi damuva avegham.

¹⁷ Namakar aghuiba zurara e gifongegha mamaghira iti. Ezi osimtizibar dughiabar aveghbuaba en akurvaghasa amua iti.

¹⁸ Gumazitam pura bizitam inigh, egh a ikarvaghan ibura, egh a ikarvaghsi ni mikim suam, ni na ko bizir kam ikarvaghamin akam akirigh. Ni a ko akam akiran marki. Ni akam akirigha, kar ni onganigha gumazir nighniziba puvatizimin min iti.

¹⁹ Gumazir arazir kuram gifongezim, a uaghan midoroziba forasava ami. Ezi gumazir uabi uan ziam fem, an osimtizimin aven mangasava ami.

²⁰ Gumazim nighnizir kuraba ko ifavarir akaba zurara dav gei, a deraghvira ikian kogham. Puvati. An osimtizibara ruiam.

²¹ Otarim nighnizir aghuiba puvatighti, an afeziam bar osemegham.

²² Navir aghuimin arazim, a mati marasin aghuim gumazim damuti a deraghvira ikiam. Eghti gumazimin nighnizim

ikuvigham, bizir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

²³ Gumazir arazir kuram gamim kotin iti, gumazamiziba kotiam gasighasighasa anepezepera dagiaba moga a ganidi, eghti a bar akuegh dagiar kaba inigh egh kotiam gasighasigham.

²⁴ Gumazir fofozim itim, a nighnizir aghuim iniasa bar puvira ingari. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an onganigha tintinibar gara bizir igharagha gariba iniasa bar puvira ingari.

²⁵ Borim arazir onganimin gin zui, an amebam ko afeziam navimning ikuvigh egh bar osemegham.

²⁶ Kot mikimti, gumazir arazir kuram gamizir puvatizim a kotiam givezam, ezi kotiar arazir kam bar ikufi. Egh kot mikimti me, arazir aghuim gamir gumazir aruaba isi, pura mizaziba me daningam, eghti kotiar arazir kam uaghan bar ikuvigham.

²⁷ Gumazir fofozir aviriba itim, a mighigha migeir puvati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira aningazir puvati.

²⁸ Kamaghin amizi, gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a uan akam dukua, eghti gumazamiziba suam, a nighnizir aghuim ko fofozim iti.

18

¹ Gumazir bar uabira itim, a uabira uabi ginighnisi. Egha gumazir igharazir nighnizir aghuiba itiba, a men nighnizibagh ifongezir puvati.

² Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a nighnizir aghuim ko fofozim iniasa bar akongezir puvati. A pura uabi fava egha uan nighniziba aghurasa ifonge.

³ Gumazir arazir kurabagh amim, a ghaze, "Gumazir igharaziba me pura biziba." Egha men zibagh asighasigha me gamima me aghumsisi.

⁴ Gumazim nighnizir aghuim ikia migei, an akaba bar guizbangin akaba, ezi nighnizir aghuir avirim an akar kabagh izifa, mati dipam mozir pam gizivagha emira ira zui.

⁵ Gumazim arazir kuram gamigha kotin tu, ni an akurvaghan marki. Ni kamaghin damu, gumazir arazir kuratam gamizir puvatizimin tuavim apirighti, kotiam an osimtizim akirighan kogham.

⁶ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a igharaz darazi ko akabar uariv sosi. Ezi me an akaba baregha, a misoghasa.

⁷ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, akabav gei, egha a uabi paza uabi gami. A mati, ivemin uabi ikezima, ivem an suiragha a gasighasiki.

⁸ Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

⁹ Gumazir amirazim a gumazir bizibagh asighsizimin aveghbuamin min ami.

¹⁰ Ikiavira Itir Godin ziam mati dipenir gavgavim. Eghti gumazir aghuiba, ivemariva an mangiva deraghvira ikiam.

¹¹ Dagiaba itir gumazamiziba ghaze, "Men dagiaba divazimin min me avini, eghti me deraghvira ikiam, mati nguibam divazir gavgavim anevini."

¹² Gumazir ifaghata egha uan ziam fem, a gin ikuvigham. Ni ziar ekiam inisi, ni faragh uabi dikabiragh.

¹³ Ni faragh oregh, egh gin akam ikaragh. Ni kamaghin damighan kogh, ni arazir onganin damigh, aghumsigham.

¹⁴ Gumazim ariava an nighnizim gavgavigha ikiavira iti, kamaghin an arimariar kam dikabiragham. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, a manmaghin ua deragham?

¹⁵ Gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozim iniasa puvira ingari, egha bizir aviribagh fofosi. Egha deravira gumazir an sure damuamiba barasi.

¹⁶ Ni gumazir aruatam ko mikimsi, a bagh izi bizir aghuitam inigh iziti, a ni ateghti ni an ganam.

¹⁷ Gumazir kotin tughav ikia faragha migeim, ni an akam baregh mikim suam, akar kam ti guizbangira. Eghti gumazir igharazim an akar kam akirsi an azangsigham, eghti ni an akar kam

baregh foghan kogham, tinan akaba ti bar guizbangira.

18 Kotiam gumazir aruamningin tongin aning akirighan kogh, egh kotiam satu gikararangiva gumazim amiseveghti kotiam givagham.

19 Ni uan aveghbuam damuti an navim nin ikuvigham, eghti a uan nighnizim suiragh ni gifueghan kogham. A mati gumazamiziba nguibamin divazimin tiam asarazi, gumaziba aven mangan ibura. Ezi gumazir pumuning akabar uaning misogha dafarimningin suirazir puvati, bizir kam aningin tuavim apirighi aning navir vamiran ikian kogham, mati tiar akar gavgavim gumazimin tuavim apirizi, a dipenimin aven mangan ibura.

20 Nin migirigiaba deraghti, nin navim bar akuegham.

21 Nin migirigiaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damuti a deraghvira angamira ikiam, o da uaghan gumazim damuti a ikuvigham. Kamaghin amizi, ni migirigiar aghuibav kimamin arazim gifongegh, ni deraghvira ikiam.

22 Ni amuimin iti, bizir kam bar dera. Bizir kam kamaghin nin aka, God ni bagha bar akuegha egha an navim bar nin dera.

23 Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagiaba itir gumazim migia, uabin akurvaghasa an azangsis. Ezi dagiaba itir gumazim pamten an akam ikara.

24 Gumazim namakar aviriba itima, me an akurvazir puvati. Ezi gumazir maba, guizin namakaba iti. Namakar kamning deragha uaningin porogha navir vamiran iti. Egha aningin arazim, aveghbuar pumuningin tongin itir arazim gafira.*

19

1 Gumazim biziba puvatigha, a gumazir aghuim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatigha ifavaribagh amim, bar a gafira.

2 Gumazim bizitamin ingarasa gavgafi, egha bizir a damuasa ifongezir kam a deragha a gifozir puvati, ezi arazir kam derazir pu. Egha gumazim zuamira ingangarir tam damuasa, a ingangarim damuti a deraghviram otoghan kogham.

3 Gumazamizir maba arazir onganibagh amua egha uarira uari gasighasigha, egha gin osimtizim isa Ikiavira Itir God garigha an atari.

4 Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir dagiar aviriba itir puvatizim, an namakaba aneteghti a ua namakaba puvatigham.

5 Gumazim kotiam gifaragh, a ivezir kuram iniam. Me aneteghti a pura mangighan kogham.

6 Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me apezeperam. Eghti gumazir bizir aghuiba anidim, gumazir aviriba a ko namakam damuam.

7 Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuagham. Ezi kamaghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me migia me apezeperi, ezi an akaba pura biziba.

8 Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara nighnizir aghuim ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan nighnizimin an suiragham, kamaghin a dabirabir aghuim ikiam.

9 Gumazir kotiam gifarazim, a ivezir kuram iniam. Me kamagh garir gumazir ifarim misueghti an aremegham.

10 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a dagiar aviriba iti, bizir kam derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanimin otoghiva gumazir arubagh ativagh men ganam, bizir kam a bar ikufi.

11 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham. An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir kurabagh nighnizir puvati.

12 Atrivim atariva aningagham, a mati laion pamten tiarim akara dazeri. Ezi

18:24: Aghuzir Akaba 17:17 * 18:24: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 19:13: Aghuzir Akaba 10:1; 21:9; 27:15

an navim deragha, gumazamizibar akurvaghosa ifonge, a mati amozim daghebagh izima da deraghaviram otifi.

13 Otarir nighnizir aghuiba puvatizim, an osimtizir bar ekiam uan afeziam ganidi. Ezi gumazimin amuim, an atara migia migirigiar aviribagh ami, a mati amozim dipenir isiriamin torimin izaghira, zurara muziaribar iravira iti.

14 Nin afeziam ko amebam dipenim ko dagiaba ko biziba ni daningam. Eghti God uavira amuir nighnizir aghuim itim ni daningam.

15 Gumazir amiraziba zurara akuavira iti. Gumazir puram apiav itim, a dagheba puvatigh egh mitiriabara ikiam.

16 Gumazir Godin Arazibar gin zuim, a deraghvira iki ikuvighan kogham. Ni Godin Araziba akirim ragh dagh asaragh, ni aremegham.

17 Ni onganarazibagh amir gumazimin apangkuvigha bizim a ganingi, mati ni Ikiavira Itir God bizim puram a ganidi, eghti Ikiavira Itir God gin bizir kam ikarvagh.

18 Nin borim akam batosi, ni anekirighti, ana arazir aghuimin gin mangam. Ni aneteghti ana arazir kuramin gin mangam, mati ni ovengasa an amamangati.

19 Gumazir zuamiram adaribagh amim, a uan arazir kurabar osimtiziba ateram. Eghti ni an akuragh an osimtizim agivagh, kamaghira ni gin uam an akuragh.

20 Ni gumazim ateghti a nin sure damuva nighnizir aghuim ni daningti, ni gin nighnizir aghuim ko fozozim ikiam.

21 Gumazamiziba bizir aviribar amuasa nighnisi. Ezi bizir Ikiavira Itir God damuasa nighnizim, bizir kamram otivam.

22 Gumazim akar a uabi amiziba, gavavigha dar gin zui, gumaziba a gifonge. Guizbangira, kamaghin derazir puvati, gumazim onganarazibagh amir gumazimin ikiam, kamaghin derazir puvati. Egha onganarazibagh amir gumazimin, a gumazir aghuim, a gumazir ifarim bar a gafira.

23 Ni Ikiavira Itir Godin atiati an apengan ikiam, arazir kam ikirimirir aghuim ni daningam. Eghti ni avughsi deraghvira iki mamaghira ikiti, bizir kuratam ni gasighasighan kogham.

24 Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

25 Ni gumazir akaba dipovim misueghti, gumazir nighniziba puvatizim ganigh fogham, a uabi arazir aghuimin gin mangam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuiba itiba akirti, men fozozim bar deraviram otogham.

26 Borir tam uan afeziam paziva a damuva, uan amebam dipenimin a batuegham, kamaghin a uan adarazi damuti me bar aghumsigham.

27 Nan borim, ni ua nighnizir aghuimin sure damuan aghuagh, ni gumazir nighniziba puvatizibar arazibar gin mangam.

28 Arazir kuram gamir gumazim kotin otogh, bar akuegh kot gifaragh anegivagh. Ezi arazir kuram, a bar kamagh amir gumaziba, men dagher isingtizimra.

29 Gumazir akar kuraba ko akar asuibav geiba ivezir kuraba iniam. Eghti gumaziba, gumazir nighniziba puvatiziba, men akiriba fozoregham.

20

1 Gumazir dipar onganir aviriba apim, an akar asuiba ko akar kurabav mikimiva egh pura misogham. Guizbangira, gumazim dipar onganim ataghizi an a gatifa, a nighnizir aghuiba puvati.

2 Atrivimin adarim ko aningagharim, atiatim gumazamizibagh anidi, mati laionin ararem. Ni atrivim damuti an aningaghegham, ni ovegham.

3 Gumazir akirim ragha midorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara akamadaribagh amima da otifi.

4 Gumazir amirazim dagheba oparir dughiamin a uan dagher azenimin ingarir puvati. Egh dagheba iniamin dughiamin,

a mangi pura uan azenimın dagheba buriam.

⁵ Gumazimın niğhnizim mati mozir dipam, bar kone, ezi gumazir fofozir aghuim itim, a niğhnizir kam gekuigh azenim datigham.

⁶ Gumazamizir aviriba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezi gumazamizir vaghvazibara guizbangıra gumazamizir igharaziba ko namakabagh ami.

⁷ Afeziatam, a gumazir aghuim, egha arazir aghuimın gin zui, eghti an gin zamin boriba bar akongegham.

⁸ Atrivim kotiaba barazir dughiam, a deraghavıra kotiaba bagha izir gumazamizibar migirigiaba tuisigha dagh fo, bizir manam dera, manam ikufi.

⁹ Tinara kamaghın mikim suam, “Ki Godın damazim uabi uabi gamigha bar zue. Ezi datirighın arazir kuratamin osımtizitam nan itir puvati.” Ti puvati.

¹⁰ Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifongezi, gumazamizir biziba amadiba me paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavıra Itir God bar an aghua.

¹¹ E gumazir mamın arazibar ganıva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh fogham, me deraghavıram ami, o me pazava ami.

¹² Ikiavıra Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganıngi, egha biziba baraghamin kuariba e ganıngi.

¹³ Ni gumazir zuraram akuim, ni dagıaba puvatigh ni onganarazibagh amir gumazimın mın otogham. Ni dikavigh ingarıva, egh ni dagher aviriba ikiam.

¹⁴ Gumazim bizitam givezasa amima, bizir kamın ivezim bar pın kozi, a miğıavıra ikia ghaze, bizir kam guizbangıra derazir puvati, kamaghın me bizimın ivezim isıvaghti a izighiri. A gin bizir kam givezegha ghua uan ziam fa uan namakabav gıa ghaze, an ivezim bar izaghirizi, a dagıar bar muziarimın a gıvese.

¹⁵ Gumazimın akam niğhnizir aghuim gumazamizibagh anıdi, arazir kam bar

guizın bizim, egha gol ko dagıar igharagha gara bar pın kozibagh afıra.

¹⁶ Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesı akam akırigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nın bizitam puram a inisi ni ko akam akırti, ni bizir kamın ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

¹⁷ Bizir ni ifavarir arazim gamua pura inizim, ni suam, a mati dagher aghuim isıngi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramın mın otoghıva, mati gigimın mın nın akam gizıvagh.

¹⁸ Ni faragh niğhnizir aghuim igharazitav dam a inighti, nın ingangarım mangam. Kamaghıra, ni apanım misoghsi, ni faragh deraghvıra igharazitav da niğhnizim inigh fogham, ni manmaghın misogham.

¹⁹ Gumazir puv girakırangın migeim, ni modogh a mikeghti, a mangı akar kamın gun igharazitav mikemegham. Kamaghın, ni gumazir tintinıbav geim ko poghan markı.

²⁰ Gumazim uan afeziam ko amebam akar kurabar aning mikemegham, an aremegham, mati lam dimagarımın munge.

²¹ Gumazim, an amebam ko afeziam ikiavıra iti, a zuamıra aningın danganim inigh biziba inighti, bizir kaba deraghvıra ikian kogham.

²² Ni gumazir igharazim ni gamizir arazir kuraba ikarvaghsi niğhnighan markı. Ni niğhnizir gavgavım Ikiavıra Itir Godın iki, a mızuamti a nın akuragham. Egh nın osımtizir kam agıvagh.

²³ Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavıra Itir God bar an aghua.

²⁴ E nguazir kamın itir dughiamın, Ikiavıra Itir God e bagha tuavıba bar adagh inabazı da iti. Ezi e manmaghın tuavir kabagh fogham, da managh zui? Bar puvati.

²⁵ Ni faragh deraghvira nighnigh, egh ofa isi God daningisi akar dikirizir gavgavim damigham. Ni akar dikirizir gavgavim zuamiram a damigh, ni gin akar kam puviram a ginighnigham. Egh ni kamaghin damuva, uabi gasighasigham.

²⁶ Atrivir nighnizir aghuim itim, kotiabagh amuava, deraviram arazir kurabagh amir gumamaziziba tuisigha fogha, men apangkuvir puvatigha, ivezir kuram me ganidi.

²⁷ En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham.

²⁸ Atrivim arazir aghuimra uan gumamazizibagh amuava, men apankuva, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimin Atrivimin ikiam.

²⁹ Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumamazizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arazir ghurghuriba iti, ezi gumamaziziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi.

³⁰ Ni gumazir arazir kuram gamizim misueghti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimin otogham.

21

¹ Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamin gin zui, mati dipam daghurimin ivemari.

² E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko navir averiaba tuisigha, en arazir kabar mingariba deravira dagh fo.

³ E arazir aghuiba ko, Godin damazim derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kam e ofaba God ganidir arazim bar a gafira.

⁴ Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi, arazir kuram bar me gizifa.

⁵ Gumazir puvira ingariba, me zurara deraghavira nighnigha ingangaribagh ami. Ezi men ingangariba deraviram

otivima, me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir atamatam ingariba, men ingangarim deragh otoghan koghti, me biziba izivaghan kogham.

⁶ Gumazim migirigiar ifavaribagh amuava dagiar aviriba ko biziba isi, an ovever tuavimin iti. Guizbangira, gumazir kam in dagiaba ko biziba mati ghuariam dughiar bar otevimin ikegh, bar givaghham.

⁷ Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir aghuibar amuan aghua. Me gumazir igharaziba paza me gami. Eghti men arazir kamra me agivaghham.

⁸ Gumazir arazir kuram gamim, a ifavarir tuavimin zui. Ezi gumazir osimtiziba puvatiziba, me arazir aghuibagh ami.

⁹ Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira.

¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurabar amuasa mitiriaba men azi. Egh me gumazir men boroghin ititam in apangkuvighan kogham.

¹¹ Me, gumazir akaba dibova akabav geim ivezir kuram a danighti, gumazir nighniziba puvatizim ganighiva, nighnizir aghuim ko fofozim iniam. Eghti me gumazir nighnizir aghuim itimin sure damighti, an fofozim bar deraghviram otogham. ¹² Godin arazim a bar dera, egha arazir gumazir kuraba uan dipenibar aven amiba, a bar dagh fo. Egh a gumazir kaba me gasighasigham.

¹³ Ni uan kuarimning migoroghti, onganarazibagh amir gumamaziziba uarir akurvaghsi nin dimtima ni me baraghan kogham, eghti gin gumamaziziba ni dimdiam bareghan kogham.

¹⁴ Gumazitam nin atarighti, ni bizim mogomemin a daningighti, an adarim amiraghham.

¹⁵ Gumamaziziba kotin deragha araziba tuisisi, gumamazizir aghuiba me bar akuegham. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba men navir averiaba bar moghira ikuvigham.

16 Gumazir nighnizir aghuimın tuavim ataghizim, an ovegh mangi gumazir ariaghireziba ko ikiam.

17 Gumazir dagher aghuim ko wainın dipaba apava bar akongezim, an dagiaba givaghti, a biziba puvatigham.

18 Osimtizim gumazamizir aghuiba batoghti, gumazamizir arazir kurabagh amiba, men danganiba inigh osimtizir kaba ateram.

19 Gumazim, gumazamiziba puvatizir danganimın uabira iti, a dera. Arazir kam, an amizir zurara atara puvira migeim ko itir arazim, a bar a gafira.

20 Gumazir nighnizir aghuim itim, a bizir igharagha garir aghuir aviriba uan dipenimın ada akufi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan biziba agefi.

21 Gumazir arazir aghuim ko igharaz darazir apangkuvir arazimın gin zuim, a dughiar ruarimın deraghvira ikiti, me arazir aghuimın a damuva, ziar ekiam a daningam.

22 Gumazir nighnizir aghuim itim, a nguibam inisi tuavir aghuim midorozir gumazibar akagham. Eghti gumaziba kamagh mikimam, nguibamın divazim bar gavgavizi, apaniba anekaran iburagham. Eghti midorozir gumaziba mangi misoghiva, nguibamın midorozir gumazir gavgaviba dikabiraghiva, nguibam iniva divazir kam gasighasigham.

23 Gumazir faragh deragh nighnigh bizibav kimamim, a uabin akurvaghti osimtiziba a bativan kogham.

24 Gumazir akaba batozim, a ifaghata akar asuibar gumazir igharazibav gei. Egha zurara uabi uan ziam fasa gavgafi.

25 Gumazir amirazim biziba iniasa ifonge, egha a ingangaribagh amir puvati. Eghti an ifongiar kam a damighti, an aremegham.

26 Gumazir amirazim, bizir igharagha gariba iniasa zurara nighnisi. Ezi gumazir aghuim bizir avirim gumazir igharazibagh aniga da bagha nighnizir puvati.

27 Ekiam gumazir arazir kurabagh amibar ofa bar aghua. Ezi gumazim

arazir ifavarimın gin ghua ofabagh ami, ezi Ekiam ghaze, arazir kam bar ikufi.

28 Gumazim kotiam gifaragh, egh aremegham. Eghti gumazir deraghvira akaba baragha da tuisizim, a mikimti, gumazamiziba deraghviram an akam baragham.

29 Arazir kurabagh amir gumazim kamaghın amua ifara ghaze, ki gumazir aghuim. Eghti gumazir aghuim zurara deraghvira uan darorim ginighnigh, bizibar amuam.

30 Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ko bizibar amuamin fofozim iki, egh ni Ikiavira Itir Godın apanimın ikiti, nin fofozir aghuir kam nin akuragham kogham.

31 Midorozir gumaziba uan hoziaba midorozim bagha dar kiri. Eghti Ikiavira Itir God uabira me damuti me apaniba dikabiragham.

22

1 Gumazamiziba ghaze, ni gumazir aghuim, ezi me ziar ekiam ni ganidima, arazir kam bar dera. Guizbangira, ziar ekiam iniamin arazim, a dagiar aviriba iniamin arazim, bar a gafira.

2 Ikiavira Itir God gumazamiziba bar adar ingari, gumazamizir dagiaba izivaziba ko gumazamizir onganarazibagh amiba.

3 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gara fo, osimtizim a bativasava amima, a uabi modogha a gita. Ezi gumazir nighniziba puvatizim, an osimtizimın garima an an tuavimın itima, a ghua a batogha, osimtizim ateri.

4 Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir Godın atiati an apengan iki, dagiar aviriba ikiva, ziar ekiam ini, deraghvira ikiam.

5 Bizir gumazamizibagh amima me daighira ikuvim, da gumazamizir arazir kurabagh amibar tuavimın iti. Eghti gumazim deragh ikisi, a deraghvira uan darorimın ganiva, bizir kurar kabagh itaviragh.

6 Ni arazir aghuimın gin mangisi uan borimın sure damuti, a tuavir kamın mangivira iki mangi a bar ghurigham.

⁷ Gumazir dagiaba izivaziba gumazir biziba otevezibagh atifa. Ezi gumazir pura biziba inigha tighar da ikarvaghambiba, me gumazir pura biziba me ganidiba, men ingangarir gumazir kinibar min iti.

⁸ Gumazir arazir kuram gamizim, dughiar kuram a bativam, eghti a ua gumazir igharaziba pazi me damuan kogham.

⁹ Gumazir biziba isa gumazir igharazi bagha anidiba, me dagheba isa onganarazibagh amibagh anidi. Kamaghin, Ekiam me bagha bar akongegha deravira me gami.

¹⁰ Ia gumazir akaba dibovir akabav dav geiba, batueghti, akamadariba ko akar kuraba givaghambiba.

¹¹ Gumazim Godin damazimin zurara zuegh iki, akaba deraghti, atrivim an ro-roamin otogham.

¹² Ikiavira Itir God deraghavira gumazir fofozir aghuim akakazimin gara, gumazir ifavaribar akaba, da dikabiri.

¹³ Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin ki tuavimin azenan mangighti, laion na misueghti ki aremegham!"

¹⁴ Amizir akar asuibar gumazibav gia me isava me ko akuim, an akam mati mozir mam bar kone. Eghti Ikiavira Itir God gumazitamin arazir kuraba ikarvaghiva, an an teghti a mozir kamin magirigham.

¹⁵ Boriba onganigha arazir igharagha garibagh ami. Ezi kamaghin ni me akirsi me misueghti, me arazir kam ategham.

¹⁶ Gumazim arazir kuramin onganarazibagh amir gumazamizibagh amuava, men biziba isi, ko gumazir dagiaba izivazir gumazim bizir aghuim isa a ganidim, gumazir kamaghin amimning, uaning gumazir onganarazibagh amimningin min ikiam.*

Gumazir nighnizir aghuiba itibar 30plan akar aghuiba

22:8: Jop 4:8; Hosea 10:13 **22:10:** Aghuzir Akaba 26:20 * **22:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **22:20:** Hibrun akam akar otivir kam deragha a gifozir puvati, "30plan akar aghuiba." Gumazir maba kamaghin a gira, "Akar maba, da bar dera." Ezi marazi ghaze, "Fomira itir akaba." **22:28:** Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 23:10

(Sapta 22:17--24:34)

¹⁷ Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko fofozim itibar akabar nin sure damuasa. Ni deraghviram akar kam baragh, egh a ginighnigh. ¹⁸ Nighnizir kam nin navir averiamin ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nin navim deragham.

¹⁹ Ki datirighin akar kamin gun mikimasa, eghti ni uabi a baraghiva, guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam. ²⁰ Ki 30plan akar aghuiba osiri, da deragh nin sure damuva nighnizir aghuim ko fofozim ni daningam.† ²¹ Kamaghin ni guizin akamin mingarim gifogham. Egh gumaziba ni amadaghti ni mangi fogh, akar manam guizbangira, ni foghiva deraghvira me geghanam.

Akar aghuir namba 1

²² Ni kamaghin nighnighan kogham suam, onganarazibagh amir gumazamiziba me pura gumazir kiniba, ezi ni pura men biziba isi. Eghti kamaghin me kotiamin otoghti, ni kotiamin me dikabinan marki. ²³ Guizbangira, Ikiavira Itir God me bagh ganiva egh men akurvaghambiba. Eghti gumazitam pazi gumazir onganarazibagh amiba me damighti, Ikiavira Itir God pazi gumazir kam damighambiba.

Akar aghuir namba 2

²⁴ Ni gumazir zuamiram atara puram aningaziba, me ko roroabar amuan marki. ²⁵ Ni kamaghin damu, ni men arazim inighti, gin bizir kuraba azuazimin min ni misuegh ni gasighasighambiba.

Akar aghuir namba 3

²⁶ Gumazim igharazitav dam pura bizim inighti, ni a ikarvaghisi puram akam akiran marki. ²⁷ Ni bizir kaba ikaraghan koghti me nin biziba bar da inigh, nin dakozim uaghan a inighambiba.

Akar aghuir namba 4

²⁸ Egh nın ovaviba bar fomıra nın nguazımın mitaghniam gatızir ababanım gısvagh mangın marki.

Akar aghuir namba 5

²⁹ Eghti gumazir ingangarir aghuım gamım, an Atrivımın ingangarir gumazımın otogham. Kamaghın amir gumazım, a gumazir ziaba puvatızımın ingangarir gumazımın otivan kogham.

23

Akar aghuir namba 6

¹ Ni aperagha ikia gumazir aruar mam koma api, egh ni dagher me ni daningamımra nıghnıgh, dagheba apir arazir aghuımın gın mangı. ² Egha ni puv apir gumazım, ni uan ifongiam abıragh. ³ Egh ni gumazir aruar kamın dagher aghuıba bagh puv ivızivıghan marki. Da ni gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatızım damıgham.

Akar aghuir namba 7

⁴ Ni dagıaba bar ızıvazir gumazımın mın otıvsı pamten ingaran marki. Ni nıghnızir aghuım ikıva, egh kamaghın damuan kogham. ⁵ Ni dagıar avırıba ınıghtı, da zuamıra gıvaghham. Dagıaba gıvaghamin arazım, mati kuarazir isam avızıba ikia mıghegha bar ısın mar ghu.

Akar aghuir namba 8

⁶ Ni gumazir uan bizıbar suıghavghıra dar anogorozım ko daman marki. Egh ni an dagher aghuım bagh ivızivıghan marki. ⁷ Ni a ko damıtı a kamaghın ni mıkimam, “Ni ızı, uan ifongiamın gın mangı taba ua dar ami.” Egha a guızbangıra mıgeir puvatı. A uan nıghnızımın aven ni damamin dagheba an ada amısefe. ⁸ Eghti ni gumazir kamın arazım gıfogh, egh dagher amezir kabar mıghsı damuam. Eghti nın asuir akar ni a mıkemızıba, da pura gıvaghham.

Akar aghuir namba 9

⁹ Ni gumazir nıghnızir aghuıba puvatızım ko mıkıman marki. Ni nıghnızir aghuım a danıgam, a bar aghuaghham.

Akar aghuir namba 10

¹⁰ Bar fomıra me nguazıbar mitaghıniaba arıki, ezi ni mitaghniar kabagh ısıvaghın marki. Egh ni ameboghfeziar oveaghuezıbar borıbar nguazıba ınıan marki. ¹¹ Ezi İkiavıra İtir God uabı mati borır kabar anabar gumazımın mın, men akurvaghamin ingangarım ıtı. Egh a kotıabar aven men akurvaghısı bar gavgavıgh ikiam.

Akar aghuir namba 11

¹² Me nın sure damutı, ni bar deraghvıra suren akar aghuıbar suıragh. Egh ni deraghvıra fofozir aghuım ıtır akaba baragh.

Akar aghuir namba 12

¹³ Ni borım akırsı, a mısoghsı atıatın-gan marki. Ni aghorımın a mısogh, an aremeghan kogham. ¹⁴ Guızbangıra, bizır kam an akuraghti, a Gumazamızır Oveaghuezıbar Nguıbamın mangıghan kogham.

Akar aghuir namba 13

¹⁵ Nan borım, ni nıghnızır aghuım ko fofozım ınıghtı, nan navım bar deraghham. ¹⁶ Eghti ni guızın akam mıkımtı, nan navır averıam bar akueghham.

Akar aghuir namba 14

¹⁷ Ni gumazir arazır kurabagh amıbar arazıbagh ifongeghan marki. Ni zurara gavgavıgh İkiavıra İtir Godın atıating an apengan iki. ¹⁸ Ni kamaghın damuva, egh ni gın dughıar aghuım batıvam, egh ni zuamıram oveghan kogham.

Akar aghuir namba 15

¹⁹ Nan borım, ni nan akam baragh, nıghnızır aghuım ınıam. Egh uan darorıba deraghvıra dagh nıghnıgh. ²⁰ Egh ni puv wainın dıpaba apır gumazamızıba ko puv apır gumazamızıba ko poghan marki. ²¹ Guızbangıra, wainın dıpaba apa onganızır gumazamızıba ko puv apır gumazamızıbar otıvıgham. Ezi gumazır apava puram akuım, a dughıar otevimra korotıar bıaghırezıba uan mıkarzım avam.

Akar aghuir namba 16

22:29: 1 Atrivıba 11:28; Aghuzır Akaba 10:4; Fofozır Gumazım 9:10; Matyu 25:21; Rom 12:11 **23:4:** Aghuzır Akaba 28:20; 1 Timoti 6:9-10 **23:10:** Godın Arazıba 19:14; 27:17; Aghuzır Akaba 22:28 **23:13:** Aghuzır Akaba 13:24; 19:18; 29:15

²² Ni uan afeziar ni gamizi ni datirighin itim, ni an akam baragh. Egh nin amebam ghurighti, ni a bakinighnigh an aghuaghan marki. ²³ Egh ni guizin arazim ko, nighnizir aghuim ko, suren akaba ko, fofozir igharazir maba bagh gavgavigh da inigh. Egh ni arazir kaba makunan marki.

²⁴ Guizbangira, gumazim nighnizir aghuim ikia arazir aghuimin gin zui, ezi an afeziam bizir kam bagha bar akonge. ²⁵ Ni arazir aghuir kabar gin mangiti, nin afeziam ko ameban ni batezim, aningnin navimning bar deragh bar akuegham.

Akar aghuir namba 17

²⁶ Nan borim, ni deraghvira nan akam baragh nan arazibar gansi bar akongegh. ²⁷ Guizbangira, tuavimin amizim ko, amizir pam ikia gumaziba isava akuim, aning mati mozir bar konezim. ²⁸ Ezi amizir kamaghin amim, okimakiar amizimin min gumaziba bagha mizua gara iti. Egha a gumazir aviribagh etuima me uan amuiba ataghirasi.

Akar aghuir namba 18

²⁹ Gumazir manaba osimtizir ekiaba ikia, egha uari uarir apangkufi? Ezi gumazir manaba puvira migia midoroziba forima da otifi? Ezi gumazir manabar mikarziba duaba puram otiva isi? Ezi gumazir manabar damaziba zuraram men aghefi?

³⁰ Kar gumazir wainin dipar aviriba ko dipar onganir maba saram apiba, kar merara. ³¹ Guizbangira, wain ganganir aghuim gamua, kavin aven angazangarim ikia, nin kuarighmizimin dera. Egh ni wain ateghti a ni gekuan marki. ³² Ni anemegh, gin kamaghin uabi baragham, a mati kuruzim ni givizima an imezim nin mikarzimnin aven ghu. ³³ Eghti nin nighnizim ikuvighti, ni suam, ni bizir igharagha garibar gari. Egh ni pura bizir onganir igharazibav kimam. ³⁴ Egh ni dakusi, ni uabi baragh, mati ni kurimin dipenim gisin itima ana ongarimin ghua ni isa vong ko vongin ni akuri. ³⁵ Egh ni kamaghin mikimam, "Me na misozi, ki

orazir puvati. Manmagh amizi ki dikavizir puvati? Ki dikavigh ua dipar onganitam ramasa."

24

Akar aghuir namba 19

¹ Ni gumamazizir arazir kurabagh amibar arazibagh ifueghan marki. Egh men poghsi nighnighan marki. ² Guizbangira, me gumamazizibagh asighasighasa nighnigha, zurara osimtizibar amuti da otivamin arazibav gei.

Akar aghuir namba 20

³ Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a dipenir aghuimin ikiti, an amuiroghboriba gavgavigh ikiam. ⁴ Kamagh garir gumazim, a bizir aghuir avirir bar pin kozibagh ivezegh uan dipenimin dar arigham.

Akar aghuir namba 21

⁵ Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a gumazir gavgaviba itim. Nighnizir aghuim bar deragha gumazir gavgavimin arazim gafira. ⁶ Guizbangira, atrivim nguibar igharazim ko misoghsi, a faragh gumazir midorozimin arazibagh fozim da nighnizim inigham. Atrivim, gumazir nighnizir aghuiba a daningamin aviriba ikiti, a midorozim gafiragham.

Akar aghuir namba 22

⁷ Nighnizir aghuim bar pin kogha, gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin nighnizim a gafira. Gumamaziziba apiaghav ikia bizir ekiaba bagh akabav sosi, ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, puram akam dukuagha aperaghav iti.

Akar aghuir namba 23

⁸ Gumazir arazir kuram damuasa nighnizir aviribagh amim, me a dipon suam, osimtizibagh amir gumazim.

⁹ Gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir derazir puvatizibar amuasa nighnisi, ezi arazir kaba bar arazir kuraba. Ezi gumamaziziba, dibovir akabav geir gumazimin gara ghaze, a gumazir kuram, e bar an aghua.

Akar aghuir namba 24

¹⁰ Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir suiaba amiraghti, ni guizbangira gavgaviba puvatigham.

Akar aghuir namba 25

¹¹ Kot pazi mikim suam, me gumazim misueghti an aremegham, ni uamategh mangi gumazir kam uam a inigh an akurvagham. ¹² Ni kamaghin mikiman kogh suam, "Ki bizir kam gifozir puvati. Kar nan bizim puvati." Puvatigham. Ikiavira Itir God deraviram nin gara, bar deraviram nin nighniziba tuisisi. Egha a nin akar kamın mingarim gifo. Egh a gumamaziba amizir araziba bagh vaghvagh me ikarvagh ivezim me daningam.

Akar aghuir namba 26

¹³ Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamin isingi. ¹⁴ Ezi ni kamaghin foghasa ki ifonge, nighnizir aghuim a uaghan deragha bar isingi. Eghti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram aremeghan koghham.

Akar aghuir namba 27

¹⁵ Ni gumazir kuramin min modogh, gumazir aghuimin dipenimin ganiva, an dipenim akarigh an biziba okiman marki.

¹⁶ Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, egha zurara ua dikafi. Eghti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batoghti, me bar ikuvigham.

Akar aghuir namba 28

¹⁷ Ni uan apanimin ganti, dughiar kuram a batoghti, ni bar akueghan marki. A uan dagarim bizitam gasegh irisi damuti, ni an ingarvakan marki. ¹⁸ Ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin gantima ni bar akueghti, a navir kuram nin ikiva egh nin apanir kamın ataran koghham.

Akar aghuir namba 29

¹⁹ Ni mighigh gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh nighnighan marki. Egh uaghan men arazibagh ifueghan marki. ²⁰ Guizbangira, gumazir kaba me dughiar

aghuim bativan koghham. Me lamin avim mungezi moghin, arighiregham.

Akar aghuir namba 30

²¹ Nan borim, ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva atrivimin apengan iki. Egh ni gumamazir Ikiavira Itir God ko atrivim, aningin akaba batoziba, men saghon iki. ²² Guizbangira, gumamazir kamagh gariba, me zuamira ikuvigham. Ezi e fozir puvati, Ikiavira Itir God ko atrivim, osimtizer manam me daningam.

Akar aghuir igharazir maba

²³ Gumazir nighnizir aghuiba itiba, akar kamın gun mikeme. Gumaziba kotin izima, kotiaba tuisizir gumazim akurvazim marazi daning egh marazi dikabinam, arazir kam bar ikufi. ²⁴ Ezi gumazir arazir kuram gamizim, me a kot datighti, jas aneteghti a pura mangiti, kantrin gumamaziziba bar jasin kam gifueghan koghiva, akar kurabar a mikimam. ²⁵ Eghti jas gumazir arazir kuram gamizim ivezir kuram a daningam, jas deraghvira iki bizir avirir aghuiba iniam.

²⁶ Gumazitam, guizbangin akam ni ikara, a guizbangira nin namakam.

²⁷ Ni faragh uan azenibar ingarigh dagheba oparigh, egh gin dipenimin ingar.

²⁸ Ni kotin guizbangira mikim, egh gumazir arazir kuram gamizir puvatizim gifaragh puram a mikimiva a dikabinan marki. ²⁹ Egh ni kamaghin mikiman marki, "Ki datirighin arazir kuramin a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra ki a damuam."

³⁰ Dughiar mam, ki arua ghua gumazir mamın dagher azenim ko wainin azenimin gari. Gumazir kam a nighnizir aghuiba puvati, egha gumazir amirazim. ³¹ Ezi ogher kuram ko dikonir beniba dagher azenir kamın ave. Ezi dagiar divazir azenir kam avinizim, a dipiriaghirigha iri. ³² Ezi ki dagher azenir kamın ganigha, nighnizir aviribagh amua, fofozir aghuim ini.

³³ Guizbangira, gumamazir amiraziba ghaze, "A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar ovezimin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham." ³⁴ Ni

kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amimin min otogham. Mati okimakar gumazim nin biziba bar da okeme.

Solomonin aghuzir akar otevíba

25

(Sapta 25--29)

¹ Kar Solomonin aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi Heskia, Judan atrivim, an osizirir gumaziba, me akar kaba osiri.

² God bizir aviriba uan nighnizimin ada monge. Kamaghin amizi e ziar ekiam a ganidi. Atrivim bizir avirir en mongezibar mingariba buriavira iti. Kamaghin amizi, e ziar ekiam a ganidi.

³ Bizir overiamin itiba, da bar pin iti, ezi bizir ongarimin itiba, da bar vin iti, eghti e dagh foghfoghsiburagham. Kamaghira, atrivimin nighniziba bar, gumazir kinitam deragh dagh foghan kogham.

⁴ Me silva isi avimin a tuaghti an poghezir dagiar minezir kuraba asighireghti, silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuimin ingarigham. ⁵ Ezi kamaghira, me gumazir arazir kurabagh amiba batueghti, me ua atrivim ko ikian kogham, eghti atrivim bar arazir aghuim damuti, nguibam gavgavigh ikiam.

⁶ Ni atrivim ko ikiva, kamaghin nighnighan marki, ni gumazir ekiam, ni gumazir aruabar danganim inian marki.

⁷ Kamaghin, ni gumazir aruar tamin danganim inighti, atrivim gin otoghti me ni batuegham. Arazir kam dera, ni pura gumazir kiniba ko ikiti, me gin ni mikemeghti ni mangi gumazir aruaba ko iki. Egh ni gumazitamin gantima an arazitam damighti, ⁸ ni suam, an arazir kuram gami, egh zuamira mangiva akam a gasiva a kotiam datigham. Arazir kam ikufi. Gumazir igharazim bizir kam guizbangin a gifogh, a gin nin akaba dikabiraghti, ni aghumsigham.

⁹ Ni bizitam bagha migirigiatam uan tavin iti, ni mangi gumazir kam ko akam akirigh. Egh ni bizir kamin mogomer akatam baraki, ni akar kamin gun a mikiman marki. ¹⁰ Ni kamaghin damuti, gumaziba gin oregh suam, ni akar modim aghuri, egh me aghumsizim ni danigham. Egh me nighnizir kurabar ni damuvira ikiam.

¹¹ Gumazim akar mam bar deraghavira a migei, an akam mati nedazir aghuim me golin an ingarigha silvan anesingi.

¹² Gumazir nighnizir aghuim itim, uan anav akiri, ezi gumazir kam oregha ghaze, akar kam bar guizbangira. Egha ghaze, nan namakar kamin akam mati golin kurukazir bar aghuim.

¹³ Gumazir akam inigha izim, iza deraghvira gumazir aruar anemadazibar akamin gun migei, a me gamima me bar akonge, mati gumaziba me azenibar ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba apa bar akonge.

¹⁴ Gumazamiziba bizir aghuim aningasa akam akirigha egha aneningizir puvati, me mati aminim ko ghuariam izi, ezi amoziba puvati.

¹⁵ Ni nimira migiava zuamiram atarir puvati, ni gumazir nin akam baraghan aghuazibar amuti, me navibagh iragham. Egh ni uaghan gumazir dapanibar nighnizibagh iragham.

¹⁶ Ni hanin garima a tememin iti, ni damisi puningra dami. Ni aviribar amegh, nin navim bar izivaghti ni migham. ¹⁷ Egh ni zurara uan anavin dipenimin mangan marki. A nin aghuagh ua ni gifueghan kogham.

¹⁸ Gumazim akar ifavarim kotin uan anav gasara, a mati midorozir sabam, o afuzim, o temer otevimin a bira.

¹⁹ Ni fo, gumazir mam a gumazir ifarim, ezi ni ghaze, a dughiar kuramin nin akuragham, ni mati atarir kuraba ikia damasa, o mati suer kuram ikia egha daruasa.

²⁰ Ni ghua gumazimin garima a bar osemezi, ni agoroger ighiabagh amua, gumazir kamin akurvazir pu. Bar puvati.

Ni mati gumazim aminir orangtızimın dughiamın uan korotiam sue, o mati gumazim wainın dipam isa an duam ginge.

²¹ Nın apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pırti, ni dipatam a daning.

²² Nın arazir aghuir kamın a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham. Eghti İkiavıra İtir God, nın arazir kam bagh bar deraghvıram ni damuam.

²³ Girakırangın mıgeir akaba gumazim gamima an guam mısingi, mati aminim amozim inigha izi.

²⁴ Gumazim uan dipenimın siriain uabıra aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amızir atara puv mıgeim ko dipenimın aven itir arazim, a bar a gafıra.

²⁵ Gumazim nguıbar saghuıamın izezir akar aghuim baraki, a bar akuegham, mati gumazim kuarim bar an pırizi, a dipar orangtızim api.

²⁶ Gumazir kuram arazir kuram damusi gumazir kuram gekuıgham, a mati mozir par aghuim negenem an oto.

²⁷ Ni hanin avıribar aman marki. Egh ni uaghan ziar ekiam uabi daningisi pamtem ingaran marki. Arazir kamning derazir puvati.*

²⁸ Gumazim uan aningagharim tıvan iburaghti, gumazir igharazıba a dikabıragham. Kamagh garir gumazim mati nguıbar mam divazıba an puvati, eghti apanıba aven mangı a gasıghasıgham.

26

¹ Gumazamizıba ziar ekiam isi gumazir nıghnızir aghuıba puvatızim daningasa, ezi arazir kam derazir puvati. A mati, aisin amozim aruem garir dughiamın izi, o mati amozim daghebagh izi dughiamın izi.

² Gumazim arazir kuram damıghan koghtıma, gumazamizıba pazıva a damusi God mıkımti akar kam a guızın otoghan kogham. Men akaba mati kuarazıba zurara mıghagha arua, danganitam gaperazir puvati.

³ Gumazıba hoziaba aghorıbar dav sogham. Egh ainın donkıbar akabar aghu, me damuti da men ifongiabar gın mangam. Egh gumazir arazir onganıbagh amıba, fidızıbar men akıragharıbar suegham.

⁴ Gumazir nıghnızir aghuıba puvatızim, an akar onganımın ni mıkımti, ni an akam ikaraghan marki. Ni a ikaragh, an mın otogham.

⁵ Gumazim nıghnızir aghuim puvatıgha akar onganım ni mıkımti, ni an akam ikaragh. Kamaghın a fogh suam, an fozım ekevezir puvati.

⁶ Ni gumazir nıghnızir aghuıba puvatızim amadaghti, a gumazir ıgharazım bagh akam inıgh mangıgham, kamaghın arazir kamın ni uabıra uabi gasıghasısi, mati ni uabi uan suem atugha a makuıngha mızazir ekiam isi.

⁷ Gumazir nıghnızir aghuim puvatızim, a pura aghuzir akar otevir aghuıtım mıkımsı iburagham, mati gumazim suer kuram ikia daruan ibura.

⁸ Gumazim ziar ekiam isa gumazir nıghnızir aghuıba puvatızim ganıdi, arazir kam mati a katapelın asasa, dagıam isa katapel garugha pamtemın a ikezi dagıam zuir puvati.

⁹ Gumazir nıghnızir aghuim puvatızim, an aghuzir akar otevir aghuıtım mıkımasa, a mati, gumazim dipar onganım amegha onganıgha benir dikonıba itımın suırazi, dikonıba an dafarım mıtıfi.

¹⁰ Gumazir ekiam ingangarım isa gumazir nıghnızir aghuim puvatızim ganıgha, uaghan gumazir pura tintınıbar aruıbagh anıngi, a mati gumazim pım dafagha pura tintınıbar asavamaga, egha gumazir avırım gasıghasısi.*

¹¹ Gumazir nıghnızir aghuim puvatızim, arazir onganır a fomıram amızım a uam a gamuavıra iti, a mati afıam mıgha egha ghua ua uan mııızıba api.

¹² Gumazir nıghnızir aghuim puvatızim, e fozızir aghuımın an akuraghan kogham.

25:21: Matyu 5:44 **25:21:** Rom 12:20 **25:24:** Aghuzir Akaba 21:9; 21:19 * **25:27:** Hıbrun akam deragha vezın kamın mıngarım abıghızır puvati. * **26:10:** Hıbrun akam deragha vezın kamın mıngarım abıghızır puvati. **26:11:** 2 Pita 2:22 **26:12:** Aghuzir Akaba 29:20; Luk 18:11; Rom 12:16

Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e guizbangira bar an akuraghan iburagham.

13 Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin amizi, ki azenan mangan kogham."

14 Gumazir amirazim uan dakozim girighav ikia zurara uabi gighavkiravira iti. A mati tiar akamin itir ainsisin min mangi izegh gami.

15 Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

16 Gumazir amirazim ghaze, "Nan fofozim, 7plan gumazir deraghavira nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim gafira."

17 Gumazir pumuning uaningin atari, gumazir mam ghua aningin mavin akuraghasa migei, gumazir kam mati gumazim afiar atiamin garima an arua zuima, a ghua an kuarimningin suira.

18-19 Gumazim uan namakam gifaragha, gin kamaghin migei, "Ki pura dibovibav gei," a mati gumazir onganim, an afuziba isa tintinibar iniva, aviba itir aghoriba pura tintinibar da makuri.

20 Me dazibar avim atighan koghti, avim mungegham. Eghti gumazamiziba girakirangin mikiman koghti, akam adariba bar givagham.

21 Daziba avibagh amima avim deravira isi. Ezi adaribagh amir gumazim, gumazibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi.

22 Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

23 Gumazim arazir aghuim damuasa mighighavira migia, an nighnizimin, ana arazir kuram damuasa, a mati nguazir minem, me silvan a nomkezima, an gananim bar dera.

24 Gumazir igharazibar aghuazir gumazim, a pura me apezepera me migeima,

me ghaze, a me gifonge. Ezi an nighnizimin aven a pura me gifari.

25 Gumazir kamaghin amimin akaba nin kuarimningin isingigham. Eghti ni an akabar nighnizir gavgavim dar ikian marki. Bar guizbangira, nighnizir kuraba an navim gizifa.

26 A uan nighnizir kam modogham, eghti gumazamiziba an arazir kuram gifogham.

27 Gumazim igharazitav magirasa a bagha mozim gikuigha, a uabi mozir kam giraghu. Egha mati gumazim dagiam popoegha mighsiamin ghuvanadi, dagiam ua puegha izaghira a gisin ghu.

28 Gumazim akar ifavaribar gumazir igharazibav geim, bizir kam kamaghin en aka, a me gifongezir puvatigha me gasighasighasa. Ezi gumazim zurara apezeperir migirigiabagh ami, bizir kam gumazamizibagh amima me derazir puvati.

27

1 Ni gurumin bizitam damusi ifaghati pura mikiman marki. Ni guizbangira fozir puvati bizir manam gurumzaragham otivam.

2 Gumazir igharaziba nin ziam feir arazim, a dera. Eghti ni uabi arazir kam damuan marki.

3 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazir onganiba, da osimtizir ekiaba e ganidi. Osimtizir kaba da gigimin osimtizim ko dagiar ekiamin osimtizim gafira.

4 Gumazir atarim ko aningazim, mizazim isa gumazir igharazibagh aniga, bar paza me gami. Navimin aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvigha, adarir arazim ko aningazir arazim gafira.

5 Ni azenara gumazimin arazir kuram bagh a migei, a dera. Arazir kam a ni modogha gumazim gifongezim arazim gafira.

6 Guizin roroaba nin akurvaghasa mizaziba ni ganidi. Ezi apaniba pura ni gifara, arazir aghuir avirim ni gami.

⁷ Gumazim amezima an navim bar izivazi, a ghaze, hanin isingizim ko dagheba bar, da derazir puvati, Ezi mitiriam gumazim in aghezi a ghaze, dagheba bar moghira dera. Dagher misoziba, da uaghan an akamin isingi.

⁸ Gumazim uan nguibam ategha tintinibar arui, a mati kuarazir mam uan mikonim ategha egha pura tintinibar mighagha arui.

⁹ Sanda ko borer mughuriar aghuim zuiba, da e gamima e bar akonge. Ezi namakaba en akurvaghasa nighnigha, migirigiar aghuiba e ganidi. Me kamaghin e gamima, e guizbangira bar akonge.

¹⁰ Ni akirim ragh uan namakaba ko nin afeziamin namakabagh asan marki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni mangi uan aveghbuam batogh, egh uabin akurvaghsi an azangan marki. Guizbangira, gumazir nin boroghira itim, a nin aveghbuar saghuiamin itim gafira.

¹¹ Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fozim inighti, nan navim deragham. Eghti gumazitam akatam na gasiti, ki an akam ikaragham.

¹² Gumazir nighnizir aghuim itim, a kamaghin fogh, osimtizim a bativam, eghti a uabi modogh a gitagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin iti, ezi a ghuava a batogha aneteri.

¹³ Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

¹⁴ Ni bar mizarazimra tiarim akarigh dughiam isi uan namakam danigham, a mati ni akar kuram isa a ganidi.

¹⁵ Gumazitam in amuim, zurara atarava migirigiar aviribagh amuavira iti, a mati amozim dipenir inogorimin torim izaghira, zurara nimira nimira iravira iti. ¹⁶ Ezi an pam a damuti an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam

aminimin tivaghasava ami, o a borem uan dafarimin an suigha amuava avenge.

¹⁷ Ni sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham. Kamaghira, gumazir pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aningin nighniziba ghuvanabogha bar ghumi.

¹⁸ Gumazim uan tememin ovizim amisi, a deraghvira temer kamin gan. Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a deraghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam.

¹⁹ Gumazim dipamin aven gari, a uabi uan guamin gari. Ezi gumazim deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir gumazim.

²⁰ Gumazamizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveaghuezibar Nguibam, gumazamiziba a gizivaghan kogham. Gumazamiziba ovengivira ikiam. Kamaghira, gumazamiziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh, kamaghira ikivira ikiam.

²¹ Me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati. Kamaghira, gumazamiziba, gumazimin ziam fa, an gara anesavsuigha fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram.

²² Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganim ateghan kogham.

²³⁻²⁴ Nin dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri gativir dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghin, ni uan sipsipba ko memeba deraghvira dar gan. ²⁵⁻²⁶ Ni dadabar ganti da nin nguazimin otiv ruarti, ni uan asiziba bagh da aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otivam. Eghti ni gin memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim givesegh. Egh ni sipsipin ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam. ²⁷ Egh ni uan memebar oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuiroghboriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

28

¹ Gumazir arazir kurabagh amiba puram atiatia aragharui. Ezi gumazir aghuiba laionbar min tuiva gavgavigha atiatir puvati.

² Kantrin gumazamiziba gavman akirasa uarira uariv sozima, gumazir dapanir igiar aviriba zuraram otivasava ami. Eghti gumazir dapanir nighnizir aghuim itim, a kantri damuti a gavgavigh deraghvira ikiam.

³ Gumazir biziba puvatizim, dikavigh onganarazibagh amir gumazamiziba dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar daghebagh asighasisi.

⁴ Gumazamiziba akirim ragha Godin Akar Gavgavibagh asara, me gumazir arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me gumazir kuraba pamten me dikabiri.

⁵ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me arazir aghuiba deragha da tuisigha fozir puvati. Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuim tuisigha bar a gifo.

⁶ Gumazir biziba puvatigha arazir aghuimin gin zuim, a deragha, dagiaba izivagha arazir kurabagh amir gumazim, bar a gafira.

⁷ Gumazir igiam Godin Akar Gavgavibar gintisi, a nighnizir aghuim iti. Egh a gumazir arazir kurabagh amiba ko porogh, uan afeziam damuti a bar aghumsigham.

⁸ Gumazitam gumazamiziba ateghti me a da pura biziba inigh tighar a ikaragham, a me da uan dagiabagh isin ua dagiataba iniva, dagiar kabar suiraghan kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumazamizir onganarazibagh amibar apangkuvigh men akurvaghamin gumazimin dafarimin mangam.

⁹ Gumazim Godin akamin araziba akirim ragha dagh asaragh, God ko mikimti God a bareghan kogham. Ezi a God ko migeir arazir kam, God an gara bar an aghua.

¹⁰ Gumazim gumazir aghuibagh ifaraghti, me arazir kuram damighti, an

arazir kurar kamra a gasighasigham. Ezi gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim, Godin dafarimin bizir aghuiba iniam.

¹¹ Dagiar aviriba izivazir gumazamiziba ghaze, me fofozir aviriba iti. Ezi onganarazibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba ikiam, me men araziba bar dagh fo.

¹² Gumazir aghuiba, me kantri gativagha an garima, gumazamizibar naviba derazima me bar akonge. Ezi gumazir kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi, gumazamiziba men modi.

¹³ Gumazim uan arazir kuram modogh, an amir ingangaritam deragh otoghan kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba bar da ghurigh, akirim ragh arazir kurar kabagh asaraghti, God an apangkuvigham.

¹⁴ Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha navim gavgafi, a dughiar kuram iniam.

¹⁵ Kantrin gumazir dapanim, a gumazir arazir kurabagh amim, egha gumazir onganarazibagh amiba dikabira, laionin min pantemin tiarim akara, asizim bean min amua daghem buriagha arui.

¹⁶ Kantrin gumazir dapanim, nighnizir aghuiba puvatigham, a puv gumazamiziba dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumazamizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a dughiar ruarimin deraghvira ikiam.

¹⁷ Gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, a bar paza uabi baragham. Eghti gumazamiziba an akuraghan kogham. Eghti a deravira daperaghan koghiva, mangi an aremeghamin dughiamin otogham.

¹⁸ Gumazim arazir aghuimin gin zui, a deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram gamim, a zuamira ikuvigham.

¹⁹ Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim pura ikia uan ifongiabar arua ingangaribagh amir puvati, a bar onganarazibagh amir gumazimin min ikiam.

²⁰ Gumazim arazir aghuimîn gîn zui, God bar deraghvîram a damuam. Ezi gumazir zuamîra dagîar gumazimîn otivasa bar puvîra ingarim, God aneteghti a pura mangîghan kogham. Puvati. God ivezir kuram a danigham.

²¹ Gumazim pazi gumazitamîn kotîn an akuraghîva, igharazitav dikabîragham, arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir arazir kurabar amuasava amiba iti, gumazitam me apezeperegh dagîar muziarir taba me danîngti, me kotiam gasighasigham.

²² Gumazir uan bizibar anogorozim, a zuamîra dagîar gumazimîn mîn otivasa puvîra ingari. Egha a kamaghîn fozir puvati, an onganarazibagh amir gumazimîn otogham.

²³ Nî gumazimîn araziba akîrti, a gîn bar nî gakuëgham. Ezi arazir kam, an apezeperir akaba, bar dagh afira.

²⁴ Gumazim uan afeziam ko amebamîn biziba okemegha ghaze, “Ki arazir kuram gamizir puvati,” a mati gumazir bizibagh asighasîzimîn mîraram ami.

²⁵ Gumazim bizir avîrim iniâsa puvîra nîghnîsi, an arazim gumazir avîribar amuti me ataram. Ezi gumazir pamten nîghnîzir gavgavim Ikiavîra Itir Godîn itim, a deraghvîra ikîva egh bizir avîriba ikiam.

²⁶ Gumazim ghaze, an fofozimra an akuraghti a biziba bar dar amuam, kamaghîn a nîghnîzir aghuiba puvati. Ezi gumazim nîghnîzir aghuimîn arazimîn gîntisi, a deraghvîra ikiam.

²⁷ Gumazir, onganarazibagh amir gumazamiziba biziba me ganîdim, a bizitamîn oteveghan kogham. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar gara men akurvaghasa ifongezir puvati, gumazamiziba akar kurabar a mikîmam.

²⁸ Gumazir kuraba kantrin gumazir dapanibar itima, gumazamiziba men modi. Egh me arîghireghti gumazir aghuibar adarazi gumazir dapanibar ikî deravîra ikiam.

29

¹ Me dughiar avîribar gumazir mam akîrti, an akaba batoghvîra ikiam, kamaghîn a zuamîra ikuvigham. Eghti an akurvaghamîn tuaviba ua puvatîgham.

² Gumazir aghuiba kantri gativagha an gari, gumazamiziba bar akonge. Ezi gumazir arazir kurabagh amim kantri gativagha an garima, gumazamiziba bar osemegha ararer kuram gami.

³ Gumazir nîghnîzir aghuim iniâsa bar ifongezim, a uan afeziam gamima a bar akonge. Ezi gumazim, tuavimîn amizibar gîntisi, a bar uan dagîaba ko biziba makuri.

⁴ Atrivim arazir aghuimîn kantri gativagh an ganti, kantri ikî gavgavigham. Ezi atrivim gumazamizibar dagîaba iniâsa pura nîghnîsi, a uan kantri bar a dikabîragh a gasighasigham.

⁵ Gumazim uan namakabagh ifarîva me apezeperam, a mati namakamîn suighasa ivem agura.

⁶ Gumazim arazir kuram damigham, a mati uabîra uabîn suighasa ivem agura. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me bar akuegha ighiabagh ami.

⁷ Gumazamizir aghuiba me onganarazibagh amir gumazamizibar osîmtîziba bagha nîghnîgha, men akurvagha osîmtîzir kaba kîri. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, arazir kamîn mîngarim gîfozîr puvati.

⁸ Gumazamizir dîbovir akabav geiba nguibamîn itir gumazamizibagh amima men naviba isia anîngagha, adarir kurabar uarira uari ganîdi. Ezi gumazamizir nîghnîzir aghuiba itiba, me gumazamiziba amînivima, me ua navir amîrizim îsi.

⁹ Gumazir nîghnîzir aghuim itim, a gumazir nîghnîzir aghuiba puvatîzir mam kot gati, ezi gumazir nîghnîzir aghuiba puvatîzir kam, akar dikabîriba ko dîbovir akabav gîavîra ikîa akam ara, nîmîra itir puvati.

¹⁰ Gumazir igharaz daraziv sozi me ariaghirim, a gumazir aghuibagh ifongezir puvati. Ezi gumazir aghuim,

28:27: Godîn Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 19:17; 22:9

Samuel 2:25; 2 Eghaghaniba 36:16

29:2: Esta 8:15; Aghuzir Akaba 11:10; 28:12; 28:18

deragha vezin kamîn mîngarim abîghîzir puvati.

28:28: Jop 24:4; Aghuzir Akaba 28:12; 29:2

29:1: 1

* **29:10:** Hibrun akam

gumazir igharaziba deraghavira ikiasa a ifonge.*

11 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim a uan aningagharim azenim gati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim a uan aningagharim dikabiragha an suirazi a iti.

12 Kantrin gumazir dapaniba, akar ifavariba baraghti, gumazir arazir kurabagh amiba, merara an gumazir dapanibar ikiam.

13 Ikiavira Itir God bar gumazamizibar damazibar ingarizi, me bizibar gari. A uaghan onganarazibagh amir gumazamiziba ko, me dikabirir gumazamiziba uaghara men damazibar ingari.

14 Atrivim deragh gumazir onganarazibagh amibar kotiam tuisighti, gin izamin dughiba an adarazir atrivim in ikivira ikiam.

15 Ni uan borim akirsi a misoghti, a nighnizir aghuim iniam. Eghti borim zurara uan ifongiam in gin mangiva, uan amebam damuti an aghumsigham.

16 Gumazir arazir kurabagh amiba, kantri gativaghti, arazir kuram mangivira ikiam. Guizbangira gumazir kaba dughiar ruarim in ikeghan kogham. Eghti gumazir aghuiba men ganti, me irigh ikuvigham.

17 Ni uan borim akirighti, an arazir aghuim damuti, ni navir amirizim iki bar akuegham.

18 Ikiavira Itir God, akam gumazamizibagh aningizir puvatizi, me tintinibar arazir igharazir avirim gamighai. Ezi gumazir God in Akar Gavgavibar gin zuim, a bar akongegham.

19 Ni pura uan ingangarir gumazim akabaram a mikim, an araziba akirighan kogham. A nin akar kam bareghiva, an gin mangan kogham.

20 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e an akuraghti a fofozim iniam. Ezi gumazir faraghavira nighnizir puvatigha bizibav geim, e an akurvaghan iburagham.

21 Nin ingangarir gumazim suvighavira itir dughiam, ni dughibar biziba isa a

ganidi, a gin bar nin otarim in mirara ikiam.†

22 Gumazir zuamiram aningazim, gumazir igharazibagh amima me atari, a uabi arazir kurar aviribagh ami.

23 Gumazim ifaghata uabira uan ziam fe, me an ziam dikabiragham. Eghti gumazim uabi uan ziam dikabiraghti, me an ziam fam.

24 Gumazim okimakiar gumazim in akuragha, a uabi uab in apanim gami. Egh aning amizir arazir kam aghurighirighti, me a isi kotiam datigham. A kotin aven akam modoghti, God a gasighasigham.

25 Gumazitam gumazir igharazibar atiatingti, an atiatim, mati a ivem agurazi, ivem an suira. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God in itim, a deraghvira ikiam.

26 Gumazir avirim, kantrin gumazir dapanim me gifueghasa me akabar anepezeperi. Ezi Ikiavira Itir God uabira en akaba deravira da tuisigha en akurvasi.

27 Gumazamizir aghuiba, gumazamizir arazir kurabagh amiba bar dar aghua. Ezi gumazamizir kuraba, gumazamizir arazir aghuibar gin zuiba bar dar aghua.

Akar aghuir igharaziba

30

(Sapta 30--31)

Agur mikemezir akar maba

1 Kar Agur in akaba, a Jaken otarim, an akar kaba dar gun Itiel ko Ukal aning migei.*

2 Agur kamagh in mikeme: Ki gumazim in min itir puvati. Guizbangira, ki gumazim in min nighnizir puvati. Nan nighnizim bar ikufi. 3 Ki nighnizir aghuim ko fofozim in izir puvati. God a bar derazi, ki a gifozir puvati. 4 Tinara God in Nguibam in ghuvanabogha an ganigha ua izaghira bizir a ganizibar gun migei? Ezi tinara uan dafarimning in aminim in suira? Ezi tinara dipam isa overiam in itir ghuariabar aneti, mati gumazim bizim inigha inim gatigha, a

29:17: Aghuzir Akaba 13:24; 22:15; 23:13-14 29:18: 1 Samuel 3:1; Amos 8:11-12 † 29:21: Hibrun akam deragha vezin kam in mingarim abighizir puvati. * 30:1: Gumazir maba ghaze, Agur saptan kam in akaba bar a dar gun mikeme. Ezi marazi ghaze, a ti an akar mabara mikeme. E fozir puvati, Agur ko Itiel ko Ukal me bar terara.

30:4: Jon 3:13

nomke? Ezi tinara nguazibar mitaghniaba akira da arighizi da iti? Gumazir kamın ziam tina? Ezi an otarimın ziam tina? Ni na mikim! Ni ti foz, o? Puvati.

⁵ Godın akam, a bar guizbangira. Ezi bizir a damuasa migeiba, da bar guizin otifi. Egha a bar deraghavira gumazamizir a bagha zuiba, divazimın mın me avinigha men gari, mati oram, midorozir gumaziba modorozimın ghua an suigha uarir pisi. ⁶ Eghti ni Godın akam gisin, uabi uan akam isafuragh an gun mikimam, egh suam, kar Godın akamra. Ni kamaghın damuti, a nın atar ni akirighti, gın gumazamiziba fogh suam, ni gumazir ifarim.

⁷ O God, ki bizir pumuning bagha nın azangasa, eghti ni na daningasa ki ifonge. Ki nguazimın ikiamin dughiamın, ⁸ ni nan akuraghti, ki akirim ragh ifavarir arazibagh asaragham. Eghti ni na ateghti, ki dagiaba izivazir gumazimın mın otivan kogh, egh uaghan onganarazibagh amir gumazimın mın otivan kogham. Ni dughiar vamıran vaghvagh daghebara na daning. ⁹ Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva, akirim ragh ni gasaragh egh mikim suam, “Ikiavira Itir God, a tinara?” Egh ki onganarazibagh amir gumazimın mın otoghıva, ti okimıva uan Godın ziam dikabiragham.

¹⁰ Ni gumazir dapanim bagh mangi girakirangın an ingangarir gumazitam mikiman marki. Ni kamaghın damuti, ingangarir gumazim God ko mikimti, a pazi ni damighti, ni osimtızim inigham.

¹¹ Gumazamizir maba ghaze, “God pazivira men amebaba ko afeziabar amuam.” ¹² Ezi gumazamizir maba ghaze, “Me arazir kuratam gamizir puvati.” Ezi puvati, men arazir kuramın osimtızim ikiavira iti, ezi me Godın damazimın bar mize. ¹³ Ezi gumazamizir maba uan ziaba fa ghaze, e bar derazi, gumazir igharaziba me pura biziba. ¹⁴ Ezi gumazamizir maba bar pazavira onganarazibagh amir gumazamizibagh ami. Men atariba mati sababa ko afuaba men akabagh izivazima, me onganarazibagh amir gumazamizibagh amua bar me agıvasa.

¹⁵ Ghuziba apir mikınbam a guivir pumuning iti, ezi aning kamaghın arai, “Na Daning, na Daning.”

Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifongıaba gıvaghan kogham:

¹⁶ Kar, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam,
ko amizir furabar itim,
ko nguazim dipam isa, egh tıghar izıvam,
ko avim isia mamaghıra iti.

¹⁷ Gumazitam uan amebam ko afeziamin akam batuegh, dibovir akabar aning mikim, egh aremeghamın dughiamın, me an kuam afaghan kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighti, kuarazir isaba an mikarzim amegham.

¹⁸ Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati:

¹⁹ Kar, kuarazir isam pın mıghagha aruir arazim,
ko kuruzim dagıam gisin rozir arazim,
ko kurim ongarim gisin aruir arazim,
ko gumazim amizir igiam gifongezir arazim.

²⁰ Pamın itir amizim, gumazir igharazıba koma akua, egha kamaghın ami: a dagheba amegha akam ruegha ghaze, “Ki arazir kuratam gamizir puvati.”

²¹ Arazir 4pla da nguazimın otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kabar aghuagha, bar puvıra ivazvasi. ²² Arazir kaba kamakın:

Ingangarir gumazir kınim atrivimın otogha amir arazim,
ko gumazir nıghnızir aghuıba puvatızim puvıra apir arazim,

²³ ko amizir fomıra gumaziba a gifongezir puvatızim, a datırighın pamın iti, an arazim,
ko ingangarir amizim uan amizir dapanimın danganim inizir arazim.

24 Ezi nguazir kamın 4plan asıziba ko apizir muziariba ikia, nighnızir bar aghuiba iti:

25 Sibaba gavgaviba puvatıgha, me dagheba otevir dughiam bagha, dagheba akuva ada arisi.

26 Ezi iriaba uaghan gavgaviba puvatıgha dagıar ekiabar tızibar mikonibar ingari.

27 Ezi odeziba atriviba puvatıgha me bar uari inıgha okoruamın arui.

28 Ezi mızıviar muziariba, e uan darımın dar suıgham. Ezi da atrivimın dipenimın iti.

29 Ezi 4plan biziba bar ganganir aghuim gamuava arui:

30 Laionba bar gavgavıgha, bar asızir mabagh afıra. Egha da arua bizitamın atiatir puvatı.

31 Ezi tuarir apuriba, uan dapaniba fava arui, ezi memen apuriba arui, ezi atrivim a bar gavgavıgha arua fo, apanitam a gafıraghan kogham.

32 Ni arazir onganım gamua ifaghata uabıra uan zıam fava, arazir kurabar amuasa nıghnısi. Ni uan akam dukuagh, arazir kam atakıgh. 33 Ni fo, ni bulmakaun oter eborım inıgh a gıghıti, bata otogham. Egh ni gumazir ıgharazımın atinım mısuęhtı, ghuzım otogham. Kamaghıra, ni gumazamızıbar amutı me atartı, mıdorozım otogham.

31

Atrivim Lemuelın akar aghuiba

1 Kar atrivim Lemuelın akaba. An amebam nıghnızir aghuim a danıngasa akar kamın a geghani.

2 Nan otarım, kı Godın azarazi, a ni isa na ganıngi. Ezi kı uabı ni bategha, bar

ni gifonge. Kamaghın ni deraghvıra nan akam baragh. 3 Ni amızıba ko ikararang me ko daku uan gavgavım me danıngan markı. Guızbangıra, kamagh garır amızıba atrıvıbagh amıma me ikufı. 4 O Lemuel, ni oragh! Ni atrıvıba, wainın dipabar aman markı, egh dipar onganır ıgharagha garıba sara damısi navım dikavan markı. 5 Me dipar onganıbar amıva kantrin arazıba gın amadagh, uaghan onganarazıbagh amır gumazamızıba pazı me damuam. 6 Dipar onganım ko wain, kar gumazamızır ovengasava amıba ko osımtızır ekiaba itır gumazamızıbar bizımning. 7 Me ifuegh damıva, uam onganarazıbagh amır dabırabıba ko osımtızır bar ekiaba dagh nıghnıghan kogham.

8 Ni, gumazamızır uan osımtızıbar gun mıkıman koghamıbagh nıghnıgh, kotın aven men akuragh mıkım. Egh ni kotın aven mıkım gavgavıghtıma, kot arazır aghuıbar onganarazıbagh amır gumazamızıba me damu. 9 Egh ni uabı kotıam baragh, arazır aghuımra damu. Egh onganarazıbagh amır gumazamızıba ko bizıba puvatızır gumazamızıbar akurvagħ.

*Amuir aghuımın arazıba**

10 Guızbangıra, gumazım tı amızır arazır bar aghuıba itımın ikısi, a bar pamtem da burıam. Kamaghın garır amızım, a bar deragha pın ikia dagıar ıvezıba bar pın kozıba bar dagh afıra.

11 Amızır kamagh amım, an pam uan navır averıamın aven nıghnızır gavgavım an ikia deraghvıra a gıfo, a zuraram arazır aghuıbar gın zui. Eghtı an amuım an akuraghtı, a bizır avırıba ikıam.

12 Amızır kam dughıaba vaghvagha arazır aghuıbara, uan pam gamı.

13 Egha a tretın aghuır me sıpsıpın arızıbar ingarızıba, ko tretın aghuır ıgharagha garıba inıgha, korotıaba ısamasa bar akonge.

* **31:9:** Israelian akaba osırır arazım, a mong ıgharagha ghu. Hıbrun akamın aven, me 22plan letaba ikia uan akaba osırı. Dughıar maba, me akaba osırıasa, 22plan vezba o danganıbar me akar kaba vaghvagħ dar faragh ikıasa letaba arısi. Gumazıba Hıbrun akam gıgha akar ıgharazıba osırır dughıabar, me zurara Israelian arazır kamın gın ghua da osırır puvatı. Hıbrun akamın aven, Aghuzır Akabar 31:10-31 arazır kamın gın zui. Hıbrun akamın arazır kam, danganır vamırın itır puvatı, me danganır ıgharazır kabar arazır kamın gın zui: Azırakam 1-4 ko Onger Akaba 9-10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 119 ko 145. **31:10:** Aghuzır Akaba 12:4; 18:22; 19:14

¹⁴ Egha a mati kurir ekiaba ami moghin, saghon ghua dagheba isi, kamaghin amizi an adarazi me dagher aviriba iti.

¹⁵ Amizir kamagh amim, aminim tighar bar tiragham, an osegha dikavigha uan pam ko boriba bagha dagheba tue. Egha uan ingangarir amiziba bagha ingangariba abigha me ganidi.

¹⁶ Amizir kamagh amim, a faragha nguazir mamın ganigha deravira nighnigha, a givese. Egha gin a uan dagiar a faragha iniziba inigha, wainın ikizimın ovizibagh ivezegha, da opari.

¹⁷ Amizir kam, dughiatamın amirazir puvati. An amizir gavgavir bar puvira ingarim.

¹⁸ Egha an lam munger puvatigha isivira itima, a ingara ghua dimagarir arizimın tu. Egha uan bizibagh amaga dagh ivezir ingangarimın garima, a deraghvira zui.

¹⁹ Kamagh amir amizim, uabi ua bagh tretbagh irigha, inibar ingari.

²⁰ Egha a gumamazibar gari, me biziba oteveghe onganarazibagh amima, a biziba isa me ganidi.

²¹ Egha a uan pam ko boriba bagha korotiar bar aghuiba isamigha givazi da bar deragha iti. Eghti amozir orangtizir dughiam iziti, a ua korotiaba me bagh dagh nighnighan kogham.

²² Egha a uabi uan dipenimın itir dakoziba aver inibar ingari. Egha a inir ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevır aghuiba inigha ua bagha korotiaba isai.

²³ Ezi nguibamın gumazir dapaniba ziar ekiam an pam ganidi. Ezi an pam men tongin uaghan men gumazir dapanir mam.

²⁴ Ezi dughiar aviribar amizir kam korotiar aghuiba isava, letiabar ingarima, biziba amadir gumamaziziba izava dagh ivesi.

²⁵ Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim itima, aning mati korotiamın mın anevara. Egha a bizir gin otivambar atiatir puvati.

²⁶ A gumamazizibagh ifueghe men sure gamua, deragha bighavira me migei. Egha an migirigiba, da nighnizir aghuiba ko fofozir aghuim iti. ²⁷ Egha a uan dipenimın biziba deravira dar gara dagh iporporir

puvati. A puvira ingara ingangarir aghuim gami.

²⁸ Ezi an boriba dikavigha uan amebamın ziam fava a dibora ghaze, “Kar en amebar bar aghuimra.” Ezi an pam uaghan an ziam favira ikia ghaze,

²⁹ “En nguibamın aven amizir aviriba arazir bar aghuibagh ami, ezi ni bar deragha, bar me gafira.”

³⁰ Amizitam akar isingtiziba e daningti, e foghan kogham, a guizbangira migei o, a ti ifari. Ezi e fo, amizir ganganir aghuim gamim, a kamaghira ikivira ikian kogham. Ezi amizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatim, e amizir kamın ziam fam.

³¹ Bar guizbangira, e amizir kamın arazim ko ingangarir aghuir an amizim ginighnighiva, ziar ekiam a daningam. Eghti gumamaziziba bar an ziam fam.

Fofozir Gumazim Ikirimirimın Mingarim Buri O Eklisiastis Akar faragha zuim

Akinafarir kamın, fofozir gumazir mam uan nighnizimın gun miği. Fofozir gumazir kam a bizir aviribagh nighnisi. A deraghavira gumazamizibar gara me asavsuisi. Egha a bizir bar aviribar garima, da osımtızim an navim ganıdı. Egha a gumazamizibar ikirimiribar gari, da bar otevegha derazir puvati. Bizir bar avirir gumazamiziba amiba, dar dagher aghuitam otivir puvati. Kamaghın fofozir gumazir kam kamaghın miğia ghaze, ikirimirir gumazamiziba itir kam, an mingariba puvati.

Godra, a ikirimirir kamın Afeziam. Ezi e gumazamiziba, e deragh Godın Arazibagh foghan kogham. Kamaghın akar gavgavir kabanang, e da baragh dar aghuaghan kogham. Ezi fofozir gumazir kam kamaghın e miğia ghaze, ia dar amiraghan marki. Manmagh amizi e deragha fozir puvati, God nguazir kamın ikiasa dughiar otevim vaghvagha e ganıngi, eghti dughiar kamın aven e nguazir kamın iki pamtem ingariva bar akongegham. Kamaghın deragham.

Gumazir aviriba Godın akınafarimın aven akınafarir mamın gari, akar kamaghın gariba an aven itima, me an gara digavir kuram gami. Egha akınafarir kam bizir mam en aka, a kamakın. Gumazir manam osımtızir aviriba ateri, a uaghan Godın adarazir aven ikiam. Akinafarir kam gumazamizir bar aviribar akura. Guizbangıra, me uari osımtıziba ikia nighnizir aviribagh ami. Fofozir gumazir kam osirizi moghın, bizir kaba me batifi. Egha me akınafarir kamın garir dughiamın, me kamaghın fo, me uarira itir puvati. Me Godın adarazir aven iti. Ezi bizir kaba me gamima me uam God me bagha dikirizir akar Godın akınafarimın itibagh nighnisi.

Biziba bar mati pura biziba

¹ Kar gumazir bar fofozir mamın akaba, a Devitin otarim, a Jerusalemın nguibamın ikia atrivimın iti:

² Bar fofozir gumazir kam kamaghın miğia ghaze,

“Biziba bar, dar mingariba bar mongezi, bar guizbangıra, e dagh fozir puvatiğha bar okam nighnisi.”

³ E bar, overiamın apengan itir dughiamın e ingangarir mitiabagh amua, egha da ikivira ikiamin ivezir aghuir manabara isi?

Puvati. Da tong bar en akurvazir puvati.

⁴ Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba otiva men danganiba isima, nguazir kam kamaghıra iti.

⁵ E garima, aruem anaga uaghıra zuamıra ivemara uamategha an anadir danganımın zui.

⁶ E gari, amınim sautın amadaghan ivava anaga notın amadaghan vua uaghiri.

Egha a kamaghıram amua ghuavıra iti.

⁷ E gari, faneba bar emıra ongarimra uaghiri, ezi ongarim izevir puvati.

Egha gın dipaba uamategha ghua dipar suiabar ghuegha uamategha emıra ua izaghiri.

⁸ Nguazir kamın biziba bar zurara ghuavıra itima e dar gara dagh nighnigha bar dar amıra.

Guizbangıra, e bizir kabar amirvagha dar gun mikimamin migirigiabagh asa.

E bizir kabar garir ifongiam a gevir puvati, e pura dar gara kamaghıra iti.

E bizir kaba barazir ifongiam a gevir puvati, e da baraghavıra iti.

⁹ Bizir fomıram otiviziba, da gın uam otivam.

Bizir God fomıram amiziba, a ua dar amuam.

Bizir igiatam, overiamın apengan itir puvati.

¹⁰ Dughiar mabar gumazamiziba kamaghın miği, “İa gan, kar bizir igiar mam.”

Ezi puvati.

Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamın tighar otivamin dughiamın, da iti.

¹¹ Fomiram en inazibar dughiamın otivizir biziba, gumazitam dagh inirighan kogham.

Eghti gumazamizir en gın otivamiba, me e ginirighan kogham.

Fofozir ekiam, a pura bizim

¹² Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim ikia, Jerusalemın nguibamın ike.

¹³ Ki overiamın apengan otivir bizibar fofozim iniassa dagh nighnisi, egh ki deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa. Guizbangira, ingangarir God e gumazamiziba en boribagh aningizir kam, a bar oseme. ¹⁴ Overiamın apengan otivir biziba bar, ki deraghavira dar ganigha egha ki kamaghın fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghua, an suighan ibura.

¹⁵ Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburagham.

Ezi bizir puvatiziba, e da mengan kogham.

¹⁶ Ki uabi kamaghın nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalemın nguibamın atrivimın ikezir atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo. ¹⁷ Ki nighnizir aghuim pamtemın a buria ingara, uaghan onganizir arazimın mingarim buria ghuava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighın fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim iniamim, a mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghua an suighan ibura.

¹⁸ Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itim, a nighnizir aviriba aterima da anebiri.

Ezi an fofozim ghua bar ekevegha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2

Agoroger araziba, dar mingariba puvati

¹ Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Egha ki inivafizimın agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Egha ki datirighın fo, a uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ² Ki kamaghın fo, akazir arazim, an arazir onganım. Ezi agoroger arazim tong en akurvazir puvati. ³ Ki nighnizir aghuir kamın mingarim gifoghasa ingaravira iti. Kamaghın, ki inivafizir agoroger arazim bagha wainın dipaba apir arazim gamua a tuisisi. Ki kamaghın foghasa, gumazamiziba dughiar otevimın overiamın apengan ikiti, bizir manamra men akuragham?

⁴ Ki ingangarir avirir dafabagh amizi gumazamiziba da bagha ziar ekiam na ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh amuava, wainın azenibar ingari. ⁵ Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven temer dagher aghuiba batiba iti.

⁶ Egha ki uan temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh kui. ⁷ Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir kinibagh ivese. Ezi men boriba, nan dipenimın aven nan ingangarir gumazamizibar mın iti. Ezi ki bulmakauba ko sipsipın aviriba iti. Gumazir fomira Jerusalemın nguibamın itiba, nan mın bulmakauba ko sipsipın aviriba itir puvati.

⁸ Ki ua bagha gol ko silvan dagiar aviriba isi. Ezi kantrin igharazibar atriviba ko provinsın igharazibar gumazir dapaniba, me uan dagiaba isa na bagha da amadi. Ezi ki ighiabagh amir gumazamiziba, me na bagha ighiabagh ami. Egha ki amuir dozir aviriba iti, ezi me na damuti nan navim bar deragham. Gumaziba bar, arazir kam bagh bar akongegham.

⁹ Ki bizir kaba bar da inizi, da na gamima nan ziam bar ekefe. Ezi fomira Jerusalemın nguibamın itir gumazitam nan mın bizir aghuir aviritaba itir puvati. Nan fofozir aghuiba uaghan, na

ataghirazir puvati, da na ko ikiavira iti. ¹⁰ Ki tong uan ifongiam dikabirazir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifonge, ki puram a iniam. Egha ki amizir ingangarir kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam, a kamakin, a nan ingangarimin ivezim. ¹¹ Egha gin ki uan dafarimningin ingarizir bizir kaba bar dar gara, da tuisigha deraghavira dagh nighnigha ghaze, bizir kaba, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. Ia oragh, e bar, overiamin apengan itir dughiamin e ingangarir mitiabagh ami, eghti da pura mangi dar dagher aghuiba puvatigham. Da tong en akuraghan kogham.

Nighnizir aghuim mati pura bizim

¹² Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin gumazir igharazitam nan danganim inigh atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar puvati. Kamaghin amizi, ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir onganibar mingaribagh nighnighavira iti.

¹³ Ki nighnigha givagha, kamaghin fo, nighnizir aghuim, an arazir onganiba bar dagh afira, mati aruemin angazangarim mitarmem gafira. ¹⁴ Fofozir gumazamiziba me deragha tuavimin garava an zui. Ezi gumazamizir onganiba, mati gumaziba mitarmemin tuavimin zui. Bizir kam a guizbangira, ezi ki nighnigha ghua nighnizir ekiar mam na bato. A kamakin, aning uaghara ovevem aning bativam.

¹⁵ Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim, uaghan na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir kaba, manmaghin nan akuragham? Bar puvatigham. Egha ki uan navir averiamin aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ¹⁶ Ki fo, gumazamizir gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guizbangira, gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam e ginirighan kogham. Ezi ovevem

dughiam, fofozir gumazim, gumazir onganim gafiraghan kogham. Puvati. E bar moghram ovengam! ¹⁷ Ezi bizir overiamin apengan otivir kaba bar moghram osimtizim nan navim ganidi. Kamaghin, ki uan ikirimirim bar an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura.

Ingangarir mitiabar mingariba ko dagheba puvati

¹⁸ Ki overiamin apengan ikia zurara puvira ingari. Egha ki fogha gifa, ingangarir mitiar ki amizir kaba, gumazir igharazim izi nan danganim inigh dar ganam. Kamaghin, ki ingangarir kaba bar dar aghua. ¹⁹ Eghti gumazir nan danganim iniamim, ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganim. Egh a izi, ki uan fofozir aghuimin overiamin apengan amizir ingangarir mitiar kabar ganigh dar ghuavimin ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mingarim modozi, e a gifozir puvatigha okam nighnisi. ²⁰ Kamaghin, ki overiamin apengan ikia ingangarir mitiar amizir kabagh nighnigha nan navim ikuvigha bar oseme. ²¹ E garima, gumazir maba, fofoziba ko nighnizir aghuim ikia egha uan fofozir kam ko nighnizir aghuir kam sara ingara biziba deragha dagh amua, bizir bar aviriba isi. Egha me gin ariaghirezi, gumazir igharaziba pura men biziba isi, me men min fofozir kamagh gariba itir puvati. Arazir kam a derazir puvati, egha uaghan an mingarim aven modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²² E zurara overiamin apengan ikia puv ingarava bizir aviriba uaghan dagh nighnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamin ivezir aghuir manatam e ikaragham? Bar puvati. ²³ Dughiar e nguzimin itir kaba, mizaziba e batifi, ezi en ingangariba osimtiziba e ganidi. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa amua, dagh nighnighavira ikia avughsaziba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an

mīngarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²⁴ Arazir mam bar dera, egha arazir igharazibagh afira. A kamakīn: E pamtem ingarigh egh uan ingangaribar dagheba ini dar amīva, dagh ifongegh bar akuegham. Kī arazir kamīn gara egha fo, bizir aghuir kaba en biziba pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afeziam, egha a da isa e ganīdi. ²⁵ Guizbangira, God puvatighi, e manmaghīn dami, bar akueghīva arazir kabar amuam? Bar puvatigham. ²⁶ Guizbangira, God ifongezir gumazamiziba, a nighnizir aghuim ko fofozim ko, bar akuegha itir arazim me ganīdi. Ezi arazir kurabagh ami darasi, a me gamima, me ingara dagheba ko biziba isa da akumakua da isa God ifongezī darazigh anīdi. Arazir kam, uaghan an mīngarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimīn suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

3

Biziba bar moghira, vaghvagh otivamin dughiaba iti

¹ Overiamīn apengan otivir biziba vaghvagh, da uan dughiabaram otifi:

² Amiziba otamin dughiaba iti,
ezi e bar arimighiramin dughiaba iti.
Egha e dagheba oparamin dughiaba iti,
egh e dagheba asiamin dughiaba iti.

³ Egha e gumazibav soghti me arimighiramin dughiaba iti,
egh e me damuti me ghuamaghamin dughiaba iti.

Egha e biziba angararighamin dughiaba iti,
egh e bizibar ingaramin dughiaba iti.

⁴ Egha e aziamin dughiaba iti,
egh e akamin dughiaba iti.

Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughiaba iti,
egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughiaba iti.

⁵ Ezi paba uan amuiba ko dakuamin dughiaba iti,

egh aning uaning ko dakuan koghamin dughiaba iti.

Egha paba uan amuibar suighamin dughiaba iti,
egh an suighan koghamin dughiaba iti.

⁶ Egha e bizir ovengeziba buriamin dughiaba iti,
egh da buri mangi da ateghamin dughiaba iti.

Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaba iti,
egh e pura da makunamin dughiaba iti.

⁷ Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaba iti,
egh e da isamamin dughiaba iti.

Egha e mikiman kogh nimira ikiamin dughiaba iti,
egh e mikimamin dughiam iti.

⁸ Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaba iti,
egh e men aghuaghamin dughiaba iti.
Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaba iti,
egh me ko deravira dapiamin dughiaba iti.

⁹ Gumazamizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarir me amiba bagha da isi? ¹⁰ God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, kī deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa. ¹¹ God, biziba bar otivamin dughiabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimīn otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh foghan kogham. ¹² Kī bizir kabagh nighnigha ghua kamaghīn fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakīn, e nguazir kamīn itir dughiamīn, e arazir aghuibar amu bar akuegh ikiam. ¹³ Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim ini daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganīdir bizir aghuiba.

¹⁴ Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam gisin datighan kogham. Egh gumazitam ua Godin arazitam batueghan kogham. God gumazamiziba an atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami. ¹⁵ Bizir datirighin otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi.

Gumamazizibar araziba derazir puvati

¹⁶ Ezi ki arazir mamın garima a uaghan overiamın apengan iti. E fo, jasba kotiamın aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gumamazizibar osimtiziba tuisigham. Ezi puvati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar puvati. Me dughiar maba arazir bar kurabar gintisi. ¹⁷ Ezi ki ua kamaghin nighnisi, God gumamaziziba kotiam darighamin dughiamın, a gumamazizir an damazimın deraziba ko gumamazizir kuraba, a me bagh dughiam atigh, men araziba tuisigham. ¹⁸ Egha ki uaghan kamaghin nighnisi, God gumamazizibar araziba tuisighi, me kamaghin fogh suam, e gumamaziziba, en araziba uaghan asizibar arazibar mın iti. ¹⁹ Ki ghaze, E gumamaziziba uaghan asizibar mın ovengam. Asiziba ovei, ezi e gumamaziziba uaghan ovei. Gumamaziziba ko asiziba uagharam ikirimirir angamira itim anidir aminim ikia, arua bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimirir kamın iti. Kamaghin, gumamazizibar ikirimirim asizibar ikirimirim gafirazir puvati. Aningın ikirimirimın mingarim uaghara aningın modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ²⁰ Gumamaziziba ko asiziba uaghara, ovea ghua nguazimın zui. E fo, God nguazir minemeniam inigha, gumazimın inivafizimın ingari. Kamaghin, an aremegh, uamategh nguazir minemeniam gavagham. ²¹ Ezi, gumazir maba kamaghin migia ghaze, gumazim aremezi an duam Godin Nguibamın ghuavanadima, asizimın duam nguazimın

ghuaghiri. Ezi tinara bizir kamın ganigh a gifogham?

²² Ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam arazir igharazibagh afira. Arazir kam a kamakin. Ingangarir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a izevir aghuir God e bagha misevezimra. Ezi tinara, e arimighiregh givaghti en gin otivamin biziba en akagham?

4

¹ Overiamın apengan itir bizir gumamaziziba amiba, ki ua dagh nighnigha fo, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumamaziziba dikabira osimtiziba me garizima, me bar puviram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanın gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghin, gavman uaghan men akurvazir puvati. ² Ezi ki kamaghin nighnisi, gumamazizir ovengeziba, me bar dera, me nguazimın itir gumamazizibar mın osimtiziba aterir puvati. Oveaghuezibar dabirabim, an angamira itir gumamazizibar dabirabim gafira. ³ Ezi gumamazizir tighar nguazimın otivamiba, me arazir kurar gumamaziziba overiamın apengan amibar ganizir pu. Kamaghin me bar dera, egha gumamazizir nguazimın itibagh afira.

⁴ Egha ki uaghan arazir mamın gari, gumamaziziba ingangarir mitiabagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kamın mingarim kamakin, me uan namakabar garima, me bizir aviriba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan men mın otivasa ingangarir aviribagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. ⁵ Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan amiragha pura nguibamın itim, a gumazir onganim. Egh an gavgavim givaghti an aremegham. ⁶ Ezi ki kamaghin nighnisi, kamaghin dera, e bizir muziariba iki, navir amirizim sara ikiam. Gumazir maba bizir aviriba bagha nighnigha pamtem ingara osimtizir

aviriba sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

⁷ Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamin apengan iti, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ⁸ A kamakin, gumazir mam a uabira iti, egha boriba ko aveghbuaba puvatigha ingaravira ikia avughsaziba an puvati. Egha a bizir bar aviriba ikia kamaghin nighnisi, bizir kaba tighar nan ifongiam agivagham. Ki mangi zurara ingarvira ikiam. A kamagh uabi uabi migeir puvati, "Ki tizim bagha pura ingangarir mitiar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki oveghti tinara bizir kaba iniam? Puvatigham." Gumazir kamaghin amimin araziba, da bar kufi. Ezi ki datirighin fo, arazir kam uaghan, an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

⁹ Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inigh ikiti, deragham. Eghti gumazir pumuning uaning inigh ingarti, aningin ingangarim deragham. ¹⁰ Eghti tav irighti, tav an agharimin suiragh uam a fegham. Ezi uabira itir gumazim, gumaka, a irighti tina an akuragh a fegham? Bar puvatigham. ¹¹ Gumazir pumuning arugharugh, egh uaning inigh dakuva, aningin mikarzimning fengam. Eghti tav uabira dakuva, an arugharugham. ¹² Gumazir vamira, an apaniba a misogh bar anegivagham. Ezi gumazir pumuning, me aning misoghan iburagham. Guizbangira gumazitam, benir pumuning ko mikezim inigh da ruivigh ikarizim girighti da zuamira dighoreghan kogham.

¹³⁻¹⁴ Gumazir igiar biziba puvatizitam o kalabuziar gumazir tam, aningin tav kantrin atrivimin ikiti deragham. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nighnizir aghuiba baraghan aghua, ezi an arazim bar ikuvigha onani. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a nighnizir aghuimin

ikia, atrivir ghurir kam gafira.

¹⁵ Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganim ini, ezi overiamin apengan tir gumazamiziba bar atrivir igiar kam in gin zui. ¹⁶ Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumazamiziba, me an amizir bizir ekiar kabagh nighnizir puvati. Egha ki datirighin fo, uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.*

5

Ni pura mikim akar dikirizimin God damuan marki

¹ Ni deraghvira uan arazibagh nighnighiva, Godin Dipenimin aven mangi. Puram aven mangan marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar min puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofoziba puvatighava dagh ami. Kamaghin amir gumazamiziba, me deragha fozir pu, bizir manam Godin damazimin dera. ² Ni faragh navir averiamin aven deravira nighnigh, gin dikavigh uan akatorimin mikim. Egh ni God ko migeir dughiamin migirigiar aviribar amuan marki. God a gavgavir ekiam ikia uan Nguibamin iti, ezi e gumazir kiniba nguazir kam in iti. Kamaghin, ni an damazimin migirigiar aviribar a damuan marki. ³ E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha navim isia dagh nighnigh, irebabar ganam. Kamaghira ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganim puvira bizibav gei. ⁴ Egh ni akar dikirizi tam in God damighiva, zuamiram an gin mangi a damigh. Egh ni uan akar dikirizimin gin mangi damighan kogh, ni mati gumazir onganim. God kamaghin amir gumazamizibagh ifongezir puvati. Kamaghin ni akar dikirizim gami, egh ni an gin mangi a damigh. ⁵ Egha ni akar dikirizimin God gamigha an gintizir pu, kar arazir aghuim puvati, arazir bar kuram.

* **4:16:** Hibrun akam ves 13-16 aningin itir akar isin zuimning deragha aning abighizir puvati. **5:2:** Aghuzir Akaba 10:19; Matyu 6:7 **5:4:** Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21-23; Onger Akaba 66:13-14; 76:11 **5:5:** Aghuzir Akaba 20:25; Aposel 5:4

Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar dikirizim gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam damuan marki. ⁶ Egh ni puram akar dikirizim damighiva, an gin mangan kogh, ni arazir kuram gami. Egh ni akar dikirizir tam damigh, egh gin Godin ofa gamir gumazim mikiman marki suam, "Ki deragha nighnizir puvatigha, akar dikirizir kam gami." Ni tizim bagh God damighti an aningagharim nin ikiam? Ni kamaghin damuti, a nin aningaghegham. Egh ni ingangarir mitiabagh amua inizir bizibagh asighasigham. ⁷ Ni gumazir zurara irebabar garim, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Kamaghin, ni zurara Godin atiating an apengan iki.

Ni gumazir dagiar aviriba itimin otivsi nighnighan marki

⁸ Ni gavmanin ganti, a gumazir onganarazibagh amiba osimtiziba me darighiva, men kotiaba deragh da akiran kogh, me ateghti me deragh dapian koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir kamın mingarim kamakin. Ingangarir gumazir dapaniba arazir kabagh amima, men garir gumazir ekiar maba, men ingangaribar gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir men garir kaba, me uaghan gumazir ekiar maba ikia men gara osimtiziba me garisi, me arazir kamra me gami. ⁹ Egha me arazir kam gamima, gumazamiziba uan nguazibar azenibar ingara dagheba amaga dar iveziba isima me bar men dagiaba tuiragha uarira uarigh anidi. Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba isi.*

¹⁰ Gumazim dagiar aviriba iniasa puviram nighnizima, dagiar muziarir a isiba, an ifongiam agivaghan kogham. Ezi gumazim, dagiar aviriba itir gumazimin min otivsi nighnighiva, bizir a isir kaba, an ifongiam agivaghan kogham. Kamaghin, dagiam bagha bar ifongezir arazim ko bizibagh ifongezir arazim, da uaghan dar mingariba mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ¹¹ Egh gumazimin ivezim

mavanangti, an ikizir gumazir avirim iziva an dipenim gizivagh an daghebar amam. Kamaghin, gumazim uan dagiaba ko bizibar garava, a uabi ua bagh bizitam givezan kogham. ¹² Ingangarir gumaziba, me dagher aviriba iti, o dagher muziariba iti, me dimangan deravira dakuam. Ezi dagiar aviriba itir gumazim, a zurara uan bizir avirir kabagh nighnighava, deraghav akuir puvati.

¹³ Ki gara overiamin apengan itir arazibar garima, arazir bar kurar mam iti. Gumazir mam, gin izamin osimtizimin atiatigha pura tintinibar bizibagh ivezamin ifongiam dikabiragha, uan dagiaba atigha deraghaviram dar gara iti. ¹⁴ Egha gin an dagiar ingangarim akuia ghirizi, an dagiaba bar givazima, a uan borim daningamin biziba pu.

¹⁵ E fo, en amebam e batezir dughiamin, a bizitam saram e batezir puvati, e puram bibiabara iti. Kamaghira, e ovengamin dughiamin, e pura bibiabara mangam. E guizbangira bizir aviriba iniasa ingangarir mitiabagh ami, egh e aremeghamin dughiamin, e bizir katam sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangan kogham. ¹⁶ Ezi kar uaghan bar osimtizir kurar mam, e pura dafarir kinibar nguazir kamın ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar uamategh mangam. Egha e nguazir kamın tir dughiamin, e pura ingangarir mitiabagh ami, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuav an suighan ibura. ¹⁷ Nguazir kamın tir dabirabim, a derazir pu, mati e zurara osimtizim ikia ovevemın mitarmemin aven apia dagheba api. E zurara navir kuram isava, atarava, arimariaba isi. ¹⁸ Guizbangira, ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam bar deragha arazir kam gafira. Arazir kam, a kamakin, God e ganingizir dughiar otevir overiamin apengan ikiamimin, e uan ingangarir e amizibar ivezim inigh daghebar ami bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir God e bagha misevezimra.

¹⁹ Eghti God dagiaba ko bizitaba gumazi-

* **5:9:** Hibrun akam deragha ves 9in itir akamin mingarim abighizir puvati. **5:15:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; 1 Timoti 6:7

tam danightima, a fogh suam, da ivezir God a bagha inabaziba. Egh an adar gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko dabirabimın gan egh navir amirizim inigh ikiti, kamaghın deragham. Bizir kaba, kar God anıngizi bizir aghuiba. ²⁰ Egha God gumazir kam ataghizi a uan dabirabir aghuimın gara, bar akuegha mamaghıra ikia, kamaghın nıghnızir pu, ki dughiar otevimın nguazir kamın ikiam.

6

İkirimir kam, osımtıziba an iti

¹ Ki overiamın apengan ikia osımtızir kurar mamın garima, gumazamiziba aneterava ingangarir dafam gami. ² God gumazir mam dagıar avırıba ko, bizir avırıba ko ziar ekiam, da a ganıngi, ezi a ifongezir bizitamın otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganıngizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir ıgharazim bizir kaba anetaghizi an ada inıgha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvıgha, an mıngariba mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnisi.

³ Eghti gumazitam borir 100pla ikıva, nguazir kamın azenir avırıbar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gın aremeghti, me deragh a bagh mozim gıkuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guızbangıra mıgei, borir amebamın navimın aven aremezim, a gumazir azenir avırıbar nguazir kamın itim gafira. ⁴ Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemın anefazir dughiamın, me a gınamadagha gıfa. ⁵ Egha borir kam, an aruer angazangarımın ganizir puvatıgha, bizitam bar a gıfozir puvati. Egha borir kam datırıghın avughıazir aghuim gamua iti. Kamaghın, borir kamın dabirabim, gumazir bizir avırıba itir kamın dabirabim gafira. ⁶ Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam 1,000ın azenıba o 2,000ın azenıbar nguazir kamın ikiti, an dabirabim, borir kamın dabirabim

gafiraghan kogham. Guızbangıra, e bar moghıram oveng nguıbar vamıran mangam.

⁷ E dagheba inıasa, kamaghın, e zurara ingari. Ezi dagher e ısıba, da en ifongiam agevir puvati. ⁸ Manmaghın amizi, fofozir gumazim fofozıba puvatızir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir bizıba puvatızim, arazir aghuimın gumazamizıbar damazımın a damıghti, bizir kam manmaghın an akuraghti, a ikıvıra ikiamın ivezir aghuir manam inıam? ⁹ Gumazir maba ghaze, e bizir guar avırıba inısi nıghnıghan kogham. Arazir kam uaghan an mıngarıba aven mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnisi, mati gumazim amınımın suıghasa ivegha ghuava an suıghan ibura. Kamaghın dera, bizir tızir e inıgha gıvazıba, e dagh ifuegh dar suıragh ikiam.

¹⁰ Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomıra God da otıvasa mıkezezi, da datırıghın otıvaghiri. Egha God en arazıbagh fogha gıfa. Kamaghın e a ko uari batoghan kogham. Guızbangıra, an gavgavım en gavgavım gafira. ¹¹ E fo, e mıgırıgıar adoghodozir avırıbav kımıtıma, da manmaghın en akurvaghım? Bar puvati. Puvıra mıgeir arazim, a tong en akuraghan kogham, e pura mıgei. ¹² E dughiar bar otevimın nguazir kamın iti, ezi en ikırımırım, a dagheba puvatıgha uaghan an mıngarıba mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnisi. En ikırımırım, mati ghuarım aruem apazazıma, temer dughuazim zuamıram arav ghu. Ezi tına kamaghın fo, e arazir aghuir manamın gıntıghım? Ezi tına kamaghın fo, e ovegh gıvaghti, bizir manaba overiamın apengan otıvam?

7

Nıghnızir aghuir avırıba

¹ Gumazamizıba kamaghın nıghnıgh suam, nı gumazir bar aghuim, nıghnızir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pın itim gafira. Eghti dughiar nı ovengamım, a dughiar nın amebam nı batezim gafiraghan.

² Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamın ikıtıma, ni a bagh mangi. Arazir kam, a me dipenim ikia isar eki-abagh amir arazim gafira. Guizbangıra, e bar moghıra ovengam. Kamaghın, e nguazir kamın iki bar deravıra ovevemın arazim gıñıghnıgham.

³ E bizitam bagh navim ikuvigh osemegh ikıtı, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangıra, navir osımtızıba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam e gami e arazir aghuim gıfıfıfıgha egha akonge.

⁴ Egha gumazir nıghnızir aghuıba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumazamızir nıghnızir aghuıba puvatızıba, me inıvafızir agoroger arazir avırıbagh amir gumazamızıba ko ikiasa.

⁵ Gumazamızir nıghnızir aghuıba itıba, nın atar, ni akırnıgham, ni me baregh men gın mangıtı arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganım zıar ekıam isa ni ganıdır arazim, gafırıgham.

⁶ Egh gumazamızir nıghnızir aghuıba puvatızıba akıtı, men akazıbar mıngarıba puvatıgham. Mati benır ataghatarım avımın ikia isia tıngazı, egha a mınem gamıma a ısır puvatı. Arazir kam uaghan pura bızım, an mıngarıba puvatı.

⁷ Gumazir nıghnızir aghuım ikıava gumazır ıgharazıbar bızıba ko dagıaba, pura dagh ekua da isi, a mati gumazır onganım. Eghtı gumazım apezeperır dagıaba inıtı, an arazır kamın, a uabı uan nıghnızır aghuım gasıghası.

⁸ Eghtı gumazıtım ıngangarım foregh a damuasava amı, kar arazır aghuım. Egha an an ıngarava anegıfa, arazır kam bar deragha arazır ıngangarım damuasava amım, gafıra. Ezi gumazır navım amıragha uabın asugha nımıra itım, a dera. An arazım, gumazır uabıra uabı femın arazım, bar a gafıra.

⁹ Nı zuamıra gumazır munamın anıngagheghan markı. Anıngagharım, a gumazır nıghnızır aghuıba puvatızımın arazım.

¹⁰ Nı kamaghın mıkıman markı, “Man-maghın amızıma, dughıar fomıra ikezım,

datırıghın tır dughıam gafıra?” Gumazır nıghnızır aghuım puvatızım, a kamaghın azangıgham.

¹¹ Gumazamızıba bar overıamın apengan ikı nıghnızır aghuım ikıva, men akurvagh ikıvıra ikıamın ıvezır aghuımın mın ikıam. Bızır kam, a bar dera, mati afezıam aremeghasava amua uan bızır aghuıba isa uan borıbagh anıngı. ¹² Nıghnızır aghuım ko dagıam, anıng uaghara dughıar kurabar en akurvası. Egha nıghnızır aghuım ko fofozım, dagıam gafıra, egha deravıram en akurvazıma, e deravıra ikı mamaghıra ikıam.

¹³ God amızır bızıba, ia bar deraghvıra, dagh nıghnıgh. Egh God bızıtım damıghtı a ikızırıghtı, tınara uam anemınegham?

¹⁴ Nın ikırımırımın bızıba bar deravıram otıvtı, ni bar akuegh ikı. Eghtı dughıar kuram ni batoghtı, ni kamaghın fogh suam, God dughıar aghuıba ko dughıar kuraba e bagha da amadı. Kamaghın, e fozır pu, bızır manam gın otıvam.

¹⁵ Kı nguazır kamın ikıa arazır avıravırıbar gara ghaze, nan ikırımırım, an mıngarıba mongezı kı dagh fozır puvatıgha okam nıghnısi. Egha kı gumazır mabar garıma, me arazır aghuıbar gıntıgha, egha arıaghire. Ezi kı gumazır mabar garı, me arazır kurabagh amua, egha dughıar ruarımın nguazır kamın itı. ¹⁶ Kamaghın e uan damazımın uarı fı, arazır aghuım ko nıghnızır aghuımın gıntıghısi, bar pamten ıngaran kogham. E tı, uarıra uarıgh asıghasıgham. ¹⁷ Egh e uaghan arazır kuraba ko arazır onganıbar gıntıghısi bar pamten ıngaran kogham. E tı God ovengasa e bagha ınabazır dughıamın avırıgham. ¹⁸ Nı uabı tuavır aghuımın gın mangı, egh arazır aghuımın suırıagh, egh arazır kuramın suıghan markı. Gumazım Godın atıatıa an apengan itı, a bızır manam damutı, a bar deravıram otogham.

¹⁹ Eghtı gumazır dapanır ekıar 10pla, nguıbar ekıar mamın akuragh a damutı, a tugh gavgavıgham. Ezi nıghnızır aghuım, a gumazıtımın akuraghtı, a bar gavgavıghı nguıbar ekıar kamın gavgavım gafırıgham.

²⁰ Godin damazimin derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami.

²¹ Ni gumamazibar akaba bar, da baraghan marki. Egh ni kuarim atigh deragh me baraghti, nin ingangarir gumazim ti akar kuram ni daningam. ²² Guizbangira, ni kamaghin fogh, ni uabi dughiar aviribar akar kurabar gumazir igharazibav migei.

²³ Ki bar fofozir gumazimin otivasa, kamaghin ki bizir kabar mingariba bativasa bar deravira da tuisigha dagh nighniki. Ezi nan nighnizim otefe. ²⁴ Bizir otivir kabanangin mingaribagh foghamin ingangarim, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vin mar iti. Kamaghin, tinara bizir kabar mingaribagh fogham? Bar puvati. ²⁵ Ki nighnizir aghuiba ko fofozir aghuibar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mingaribagh foghasa ingangarir dafam gami.

²⁶ Ki ingara ghua kamaghin fo, amizir maba osimtizir bar ekiaba e ganidi, ezi da ovevem in osimtizim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en suighamin iveba. Ezi men dafariba mati sen e ikirarigham. God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem gitagh arimangigham. Eghti ivem, arazir kurabagh amir gumazimin suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati. ²⁷ Ezi fofozir gumazim kamaghin migei, Bar guizbangira, ki bizir kabar mingariba bativasa bar nimira nimira ingara ghua datirighin bizir mabar arazim gifo. ²⁸ Ki ghua amiziba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenin gumazibar tongin, ki gari, gumazir aghuir vabara iti. Egha ki amizir aghuitamin garir puvati. ²⁹ Egha ki nighnizir ekiar mam bato, a kamakin, God gumamazibar ingarigha ghaze, me an damazimin dera. Ezi me uari nighnizir aviriba ko tuavir guar aviribar gin zui.

8

¹ Fofozir gumamazibara bar biz-

ibar mingaribagh fos. Kamaghin tina men fofozim gafiragham? Guizbangira, gumazimin navim ikuvighiti an guam misigham, eghti nighnizir aghuim ko fofozir aghuim a damuti an guam angazangarigh, bar akongegham.

Ni atrivimin akamin gin mangi

² Ki kamaghin migei, ni atrivimin akamin gin mangi. Ni God ko dikirizir akam ginighnigh, egh atrivimin akaba batoghan marki. ³ Egh ni atrivim ko iki zuamiram anetaghiraghan marki. Egh nin akaba ko atrivimin akaba uariv soghti, ni akaba gavgavan marki. Ni kamaghin fogh, atrivim ni bareghan kogham, a uan ifongiamin gin mangam. ⁴ E bar fo, atrivim mikimtima, gumamaziziba bar an akamin gin mangi. Eghti gumazitam kamaghin an azangishan kogham, "Ni tizim bagha kamaghin ami?" ⁵ Gumazir atrivimin akaba bar dar gintizim, a deravira ikiam. Eghti nighnizir aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko dughiam gifogham. ⁶ E fo, e gumamaziziba en osimtiziba bar ekevezi e da ateri. Ezi da akiramin tuavir aghuim ko da akiramin dughiar aghuim iti. ⁷ E fofozir pu, bizir manam gin otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin gumaziba puvati. ⁸ Gumazim ovengamin dughiamin, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevem in dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimin dughiamin, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan nguibabar mangan kogham. Egha gumazim arazir kuramin gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiraghan iburagham.

E bar akongezir arazimin gintigham

⁹ Ki bizir kabar garava, gumamazizir overiamin apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kamin ki garima, gumazir ekiar maba gumamazizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami. ¹⁰ Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimin anefa. Gumamaziziba anefagha uamategha gumazir kurar arazir kurabagh

amim, aven itir nguibar ekiamin ghue. Egha me izir dughiar kamın, me gumazir kurar kamın ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi.*

¹¹ Dughiar mabar, gumazamiziba uan arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghın bizir kam gumazamizibar nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti. ¹² Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimin nguazir kamın ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghın miġia ghaze, “Gumazim Godin atiatigh an apengan iki, deravira ikiam. ¹³ Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A Godin atiatia an apengan itir puvati, kamaghın a bar dughiar otevimin nguazir kamın ikiam.”

¹⁴ A guizbangira, me onganigha kamaghın miġei, ezi ki arazir mamın garima, a me miġeir moghın otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumazamizir Godin damazimın deraziba, ivezir kurar gumazamizir kuraba iniamim isi. Ezi gumazamizir kuraba, Godin damazimın derazir gumazamizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

¹⁵ Ezi ki kamaghın nighnisi, e bar akueghamin arazimın ġin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e ġintighamba puvati. Kamaghın e overiamın apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamın apengan itimın, e bar akongezir arazim damu ikiam.

¹⁶ Ki gumazamizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati.

¹⁷ Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimın otivizir bizir kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi

amiragham. Eghti fofozir gumazamiziba suam, e dar mingaribagh fogha ġifa, me guizbangira miġeir puvati. Me dagh foghan kogham.

9

Bizir kamra bar e bativam

¹ Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghın fos, Godin damazimın derazir gumazamiziba ko, gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godin agharimın iti. God uabi, gumazamizibagh ifongezir arazim ko gumazamizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumazamiziba fozir pu, bizir tiziba ġin otivam. ² Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumazamizir Godin damazimın deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godin damazimın zuezir darasi, ko Godin damazimın mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatingiziba, a bar me batogham. ³ Egh e overiamın apengan itir gumazamiziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakın: ovevem. Gumazamiziba nguazimın itir dughiamın, me fo, me aremegham, egha dughiaaba bar ovevemın arazim bagha nighnigha navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha ġin me uaghan ariaghiri. ⁴⁻⁵ Afiar angamira itim, laionın aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumazamizir angamira itiba, gumazamizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me bativti, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam ġifozir puvati, egh me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ġinamadagha ġifa. ⁶ Gumazamiziba ariaghirezir dughiamın, men ifongiam ko adariba ko gumazir igharazimın bizibagh

* **8:10:** Hibrun akam deragha ves 10in akabar mingarim abighizir puvati.

ifongezir arazim, da bar gifa. Ezi gumazamizir kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham.

⁷ Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam ami navir amirizim inigh. God arazir kamın amamangati. ⁸ Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki. ⁹ En ikirimirim mati pura bizimın mın itima an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirir kam, ni overiamin apengan a misevezir dughiabar, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezir aghuimın mın ni bagha anemisevegha ni ganingi. Kamaghın ni overiamin apengan iki, uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim amuir aghuimın mın a ko iki bar akongegham. ¹⁰ Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gavgavim sara a damu. Ni fo, Oveaghuezi-ibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko nighnizitam damuan kogham. Danganir kamın, ni nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam inian kogham.

¹¹ Ki uamategha overiamin apengan bizir mamın gari. Gumazir bar puvira atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afirazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afirazir puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatabar bar e bativam. ¹² E fozir pu, e dughiar manam osımtızim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemın aven ghuzi an an suiragha iti.

Gumamazibar arazir aghuim ko arazir kuram

¹³ Ki overiamin apengan ikia ua bizir mamın garima an oto. Ezi ki kamaghın nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimın nedazir bar aghuim. Bizir ki garim kamakin. ¹⁴ Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumamazir aviriba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir

mam uan midorozir gumaziba inigha a ko misogh a dikabinasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri. ¹⁵ Ezi nguibar kamın, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnizir aghuim ko fofozim iti. Egha an nighnizir aghuimın, a nguibar kam uan apaniba dam a iniasa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada. ¹⁶ Ezi ki kamaghın mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumamazibiba kamaghın nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir aghuim pura bizir kinimın mın iti. Kamaghın me an akaba barazir puvati.

¹⁷ Gumazir nighnizir aghuiba itim uan akabar asughasugh nimira mikimti, e da baraghti, deragham.

Kamaghın amir gumazimın akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gumazibar atrivim,
an tiarir arozim gafira.

¹⁸ Nighnizir aghuim, a midorozimın bizibagh afira.

Eghti gumazitam arazir kurar tam damighti,
an arazir aghuir avirim gasighasigham.

10

¹ E fo, bereziba mughuriar aghuim zuir boremin sivafarimın aven magiri arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir muziarim, gumazimın nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham.

² Gumazir uan navimın aven nighnizir aghuim itim, an arazir aghuibagh ami. Ezi gumazir uan navimın aven nighnizir aghuim itir puvatizim, an onganigha arazir kurabagh ami. ³ Egh gumazir kam pura tuavimın daruti, an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnizir aghuiba puvati.

⁴ Eghti nin gumazir dapanim nin atarti, ni uan ingangarim ataghiraghan marki. A fogh suam, ni osımtızim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram ginamadagham.

⁵ Ki overiamin apengan ikia ua garima, gumazir maba osimtizir bar dafar mam gami. Ezi osimtizir kurar kam, a gumazir dapanibar osimtizimra. ⁶ Gumazir dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizibagh anidi. Egha dughiar mabar ingangarir mong derazir puvatiziba isa dagiar aviriba itir gumazamizibagh anidi. ⁷ Ezi ki garima, ingangarir gumazir kiniba, hoziabagh isin apiagha zuima, gumazir ekiaba mati ingangarir gumazir kinibar min suebar zui.

⁸ Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a ti uabi an magirigham. Eghti gumazitam me dagiabar ingarizir divazir gavgavim abighti, kuruzim ti a givigham. ⁹ Eghti gumazitam mighsiamin dagiar dafaba abighirarighti, dagiaba ti a misuegham. Eghti gumazitam temem abighti, temem ti a misueghti a mizazim iniam. ¹⁰ Eghti gumazimin sobiam ghumighan koghti, an anemineghan kogh, a temem okisi ingangarir dafam damigham. Eghti gumazim nighnizir aghuim ikiva, a ingangarir aghuim damuti, an ingangarimin dagher aghuim otogham. ¹¹ Eghti gumazim kuruzim damighti a nimira ikiamin arazim gifogh, a deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a givighti, an fofozim manmaghin an akuragham? Bar puvati. ¹² Gumazir nighnizir aghuim itimin akaba, da ziar ekiam anariram anidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizimin akaba, da a dikabiri. ¹³ Egh gumazir kam dikavigh mikimiva, a pazi bizir onganibav mikimam. Eghti an migirigiaba givamin dughiamin, an migirigiaba bar ikuvigham, mati gumazir bar onganimin migirigiaba. ¹⁴ Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me migha mamaghira iti. E fozir puvati, bizir manam gin otivam. Egha e fozir puvati, bizir manam e aremegh givaghti, a gin nguazimin otivam.

¹⁵ Gumazir nighnizir aghuiba bar puvatizim uan dipenimin mangasa tuaviba buriava avenge. Kamaghin amir gumazim, a pura ingangarir mitiabagh

amua, an gavgavim pura gefi.

¹⁶ O gumazamizir ian kantrin atrivim aghirimra itim, Iavzika! Ian gumazir faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura isabara amuvira ikiam. Eghti osimtizir ekiabara ian kantrin kam bativam. ¹⁷ Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir ziam itir tamin borim, eghti ian gumazir faragha zuiba, me dagheba ko wainin dipaba apir dughiamin da ami gavgavim uari daningam, egh dipar onganir aviriba apir arazibar amuan kogham, eghti kantrin kam, a bar deravira ikiam.

¹⁸ Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim angarighireghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham.

¹⁹ Dagem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainin dipam gumazim gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim damuamin bizir aghuim.

²⁰ Ni uan akuir danganimin aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiagar kurabar me damuan marki. Ni kamaghin damuti, kuarazitam ti nin migirigiaba inigh mangi me danigham.

11

Ni deragh nighnighiva ingangarim damu

¹ Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam. ² Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kam in otivam. Kamaghin, ni uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh.

³ E fo, dipam overiamin pin itir ghuariabagh izivazima, amozim nguazim giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti, a danganir irizimin, a irighiv ikiam. ⁴ Eghti ni aminim ko amozimin dughiam bagh aning mizuam mangi azenitamin ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham. ⁵ God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghin fozir pu, manmagh amizi,

borir igiam, amebamın navimın aven iti, ezi an duam iza an aven ghuzıma an angamıra iti. Kamaghıra God amir bizıba, e dagh foghan kogham. ⁶ Ni daghetaba mızazarımın da oparıva, taba guaratızımın da opar, ni kamaghın fozir puvati, dagher ni mızazarımın oparızıba o ni guaratızımın oparızıba deravıram otivıgham, o da uaghara deravıram otivam.

⁷ Angazangarım a bizir aghuım, ezi e aruemın angazangarımın gara, bar akonge. ⁸ Ni nguazir kamın itir azenıbar, ni bar akuegh iki. Egh e azenir avıribar iki, bizir kaba bakınıghnıghan kogham, e bar azenir avıribar, mıtarmemın iki Gumazamızir Oveaghuezıbar Nguıbamın ikiam. Ezi bizir gın otivamıba, dar mıngarıba mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi.

Gumazamızir igıabar sure damuamın akaba

⁹ Ia gumazamızir igıaba, ia igiamra itir dughıamın, ia bar akongegh iki. Ia uan nıghnızıba ko ifongıamın gıntıgh. Kamaghın ia uarı bagh gan, God uan kotıamın dughıam, a ian arazıba tuisıgham.

¹⁰ Ia igiamra itir dughıam, a ruarazir puvati. Kamaghın amızı, bizir osımtızıba ia ganıdıba, ia puv dagh nıghnıghan markı. Egh ia, bizir mızazir ian mıkarzıbagh anıdıbar gıntıghan markı. Kı datırıghın fo, ia igiamın itir ikırımırım uaghan, mati an mıngarıba mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi.

12

¹ God bar en ingarı, kamaghın, ia igiamra itir dughıamın, ia a gınıghnıgh. Ia kamaghın a gın amadagh gın ghurıghtı, dughıar kuram ia batoghtı, ia vaghvagh kamaghın mıkımam, “Kı uan ikırımırım gakongezir puvati.” ² Eghtı dughıar kamın ian damazıba ikuvıghtıma, ia kamaghın nıghnıgh suam, aruem ko iakınım ko mıkovezıba deragha ısır puvati. Ezi amozir ghuarıam ua iza danganır vamıran iti. ³ Eghtı dughıar kamın, ian dafarıba gavgavıba puvatıgh inıgham. Eghtı ian sueba

gavgavıba puvatıgh ikızırıgham. Eghtı ian atarıba bar asıghıregh vaghvazıba ikıtı, ia dagher gavgavıbar aman kogham. Egh ian damazıba ikuvıghtı, ia deravıra bizıbar ganan kogham. ⁴ Egh ian kuarır torıbar bar pırıghtı, ia dıpenımın azenan otıvir nıgınıba baraghan kogham, mati me wit mırımırır dagıamın tıngagharım, ko marvır ararır avırıba. Eghtı ia dakuamın dughıamın, kuarazıbar araremıra ia gaghunam. ⁵ Eghtı ia danganır pın itıbar atıatingıva, tuavıbar aruan buraghubregham. Ian dapanarızıba ghurghurıghtı, ia daruan asaghasıgham. Eghtı bizıba ia damutı, ian navıba da bagh dıkavan kogham. Eghtı ia aremegh mangı nguıbar ia zurara ikıamımın ikiam. Eghtı ian nguıbamın iti darası, me arang azır akabar amu ikiam.

⁶ Ia tıghar aremeghamın dughıamın, ia God gınıghnıgh. Guızbangıra, ia kamaghın ovengam, mati lamın sılván sen dutuaghrızı, an golin itarım ırıgha ikuvızı, an avır angazangarım munge. Egha mati, me mozır dıpamın mınem dafagha dıpam tua a gekuava anadı benım dutuaghrızı, nguazır mınır dıpam tuım, ırıgha bar mısaraghrıe.* ⁷ E fo, God fomıra nguazır mınemenıam isa gumazımın ingarı. Eghtı gın ia aremeghtı ian mıkarzıba ua nguazır mınemenıam gavagham. Eghtı ian duar God ia ganıngızıba, uamategh God bagh mangam.

⁸ Fofozır gumazım kamaghın mıgeı, Bizıba bar, dar mıngarıba bar mongezi e dagh fozır puvatıgha bar okam nıghnısi.

Akınafarımın akar abuananam

⁹ Fofozır gumazır kam bar nıghnızır aghuım iti, kamaghın a gumazamızıbar sure gamı. An akar aghuıba ko aghuzır akar avırıba bar deravıra dagh nıghnıgha da tuisısi. Egh an akar manam gınıghnıghtı, a guızbangıra mıkımtı, an akınafarımın an osıram. ¹⁰ Egha an akar aghuıba burıa akar gumazamızıbar

12:1: 2 Samuel 19:35; Aghuzır Akaba 22:6; Azır Akam 3:27

* **12:6:** Hıbrun akamın ves 2-6 da akar ısın zuıbara

mıgeı, ezi akar kabar mıngarıba da deragha otızır puvati.

kuaribar isingiziba bagha ingangarir dafam gami. Egha bar deravira guizin akar kaba osiri.

¹¹ Fofozir gumazimin akaba mati aghorim, me aneminezi a ghumi. Aghorir kam, mati sipsipbar garir gumazim an suiragha sipsipbagh eghuva tuavim dar akakasi. Egha fofozir gumazim akar aghuiba akumakua akinafarimin aven da osiri, eghti akar kaba bar dughiar ruarimin ikiam, mati dikoniba me palang gafuzi da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganingi.

¹² Nan borim, ki akar abuananam ua ni mikimasa. Ni nan akam baragh. Gumazamiziba akinafarir aviriba osiri, ezi ingangarir kamaghin amim a gevir puvati. Ni zurara akinafaribar ganti, nin mikarzim bar amiragham. Kamaghin ni bizir kam bagh deravira gan.

¹³ Ki, nighnizir kaba bar dar gun ni mikemegha givagha, egha nighnizir abuananam ni mikimasa. Egh akar kaba bar ada givasa, ki kamaghin migei, e gumazamiziba en ikirimirimin faragha zuir bizim, a kamakin. E Godin atiating an apengan iki, an akabar gintigham. ¹⁴ Guizbangira, God e amizir araziba bagh uan kotin aven e tuisigham. Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisigham.

Solomonin Onger Akam

O Solomon Akar faragha zuim

Akinafarir kam, me ighiamin min an osiri, ezi gumaziba ko amiziba ongezir akaba da vaghvagha akar otevir kabar aven iti. Da kamakin, onger akar otevir mam, gumazim amizir a bar ifongezimin migei. Ezi onger akar otevir mam, amizim a bar ifongezir gumazimin migirigiaba ikarvasi. Ezi akar isin zuir bar aghuiba, aningin onger akar otevir kabar aven ti. Egha da bar deravira kamaghin en akakasi, gumazim amizim bagha bar akonge, ezi amizim uaghan gumazim bagha bar akonge.

Godin Akinafarimin akinafarir igharazir mabar aven, Godin akam inigha izir gumaziba ko gumazir igharazir maba sara kamaghin akar isin zuim gami, Israelia me Godin amuimin min iti. Kamaghin amizi, Israelia akinafarir kam in gara fo, God bar me gifuegha arazir aghuibar me gami. Ezi me uaghan bar God gifonge. Ezi Kraisin gin zuir gumamazir maba, me akinafarir kam kamaghin an gari, kar Krai uan sios ko aningin akar isin zuim. Krai uan sios bar a gifonge, ezi an sios uaghan bar a gifonge.

Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarimin aven, God gumazim ko amizimin ingari, eghti aning uaning porogh ikiam. (Ni Jenesis 2:24in gan.) Akinafarir kam gavgavim akar kam ganidi, egha kamaghin en akakasi, God gumazir aghuim o amizir aghuim isi ni danighti, ni a bagh bar akongegh. Kar Godin bizir aghuir a pura ni ganingizim.

1

¹ Onger akar kam a bar dera,
egha onger akaba bar dagh afira.
Me Solomon ginighnigha a baghavira
ighiar kam osiri.

Onger akar faragha zuim

1:1: 1 Atriviba 4:32

Amizir igiamin onger akam

² Dughiar aviribar ni nan tori,
ki kamaghsua,
ni zurara kamaghira damuvira iki.
Guizbangira, ni na gifuegha,
na baghavira iti.
Ni na gifongezir arazir kam, a bar isingi,
egha wainin aghuimin isingtizim
gafira.

³ Nin mikarzim mughuriar bar aghuim iti.
Ki nin ziam baregha bar akonge,
mati ki sandan aghuim bagha bar
akonge.

Kamaghin, amizir igiaba bar ni gifonge.

⁴ Ni na inigh ga zuamira ari mangam.

Ni mati nan atrivim,
egh ni na inigh mangi uan danganir
akuimin mangi.

Egh ga uaghara bar akongegham.

Ni bar na gifonge, kamagh amizi ga
bar akonge.

Gan agoroger kam,
a bar wainba apir gumazibar agoroge-
bagh afira.

Ni bar deragha bar igharagha gari.

Kamaghin amizi, amizir igiaba bar ni
bagha pura iri.

⁵ O Jerusalem in itir amizir igiaba, ia oragh.

Nan mikarzim piki,
Ezi ki ganganir aghuim gami.

Nan mikarzim pigha,
mati Kedarin purirpenim.

Ezi nan ganganim bar dera,
mati inir aghuir Solomonin dipenimin
guighav itiba.

⁶ Guizbangira, nan mikarzim piki,
ezi ia kamaghin nighnighan marki,
ki ti pura ingangarir amizir kinim.
Puvati.

Aruem na gapongezi,
nan mikarzim kamaghin oto.

Nan tuebaba nan atara na gamizi,
ki ghua wainin azenibar gari.

Kamaghin amizi, ki deragha uan mikarzim
geghuvir puvati.

⁷ O nan roroar bar aghuim,

ki bar ni gifonge.

Ni na mikemegh,

ni uan memen okoruam inigh managh mangam?

Da danganir manamin mangigh grazir aghuiba bativ dar amam?

Egh aruer ekiamin, da mangi managh muegh avughsam?

Ni na mikemeghti,

ki ni buriamin ingangarir ekiam damuan kogham.

Ni na mikemeghan koghti

ki ti initam inigh uan guam avaragh, egh memebagh eghuvir gumazir igharazibar memen okoruabar tongin ni buriam.

Gumazir igiamin onger akam

8 O nan amizir dirim, nin ganganim bar deragha

amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira.

Ni nan gansi,

ni memebar diarir nozibar gin mangi.

Ni dar gin mangi, egh ni grazir aghuibar apigham,

eghti nin memeba dar amam.

Grazir kaba sipsipbagh eghuvir gumazibar averpenibar boroghin iti.

9 O nan dighorim,

nin kurkaziba bar derazi nin ganganim bar dera,

mati hoziaba kurkegha

Isipin atrivimin karis getui.

10 Kurkazir nin dapanir arizimin guighav itiba,

nin koviamning gamima, a dafo.

Ezi nin manmaniar aghuiba nin firimin itima,

nin firim bar dafo.

11 Eghti e golin kurkazir tabar ingarigh, silvan kurkazir igharaziba sara ingarigh,

egh ki da isi ni daningam.

Amizir igiamin onger akam

12 Nan atrivim uan dakozim gakua, egha borer aghuir ki uabi gaghuizimin mughuriam isi.

13 Nan roroar ki bar ifongezim, a mati pauran anezir mughuriar aghuim itim, nan evarim gisin irighav ikiava akui.

14 Nan roroar ki bar ifongezim, a mati akimarir mughuriar aghuim zuim, a Engedin nguibamin wainin azenibar otifi.

Gumazir igiamin onger akam

15 Ame! Ni amizir bar dirim ezi ki bar ni gifonge.

Ezi ni uaghan na gifonge,

ezi nin damazim bar dera mati kuarazir bunbamin damazim.

Amizir igiamin onger akam

16 Ame! Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni bar dera.

Nin ganganiba bar dera,

ezi ki bar ni gakonge.

Gan misiam mati, grazir garir aghuim.

17 Temer sidan aguar kaba,

mati gan dipenir akoriba.

Ezi painin temeba mati

gan dipenir afiaba.

2

1 Ki mati ruarimin akimarir dirim, a pura Saronin danganir zarimin oto.

Egha ki mati akimarir aghuarim,

a mighsiabar tongin itir danganir zarimin ti.

Gumazir igiamin onger akam

2 Ki garima, nan dughorir amizim, an amizir igiar igharazibar tongin ikia mati akimarir dirim dikoniba itir ikarazibar tongin iti.

Amizir igiamin onger akam

3 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a gumazir igiar igharazibar tongin ikia,

mati temer dagher aghuiba itim, a ruarimin ikia temer igharazibar tongin ti.

Aruer ekiamin dughiam ki an dughuazimin aven ikiasa bar ifonge.

Temer kamnin oviziba bar deragha nan akatorimin bar isingi.

4 A na inigha isar ekiam bagha uan dipenir ekiamin ghu.

A bar na gifonge, ezi ki a bagha bar akonge,

mati nir aghuir me isa gan dagher
dipenimîn ga avarazim, ki a
bagha bar akonge.

- ⁵ Nan roroam, ki bar ni gifonge,
ezi nan damaziba nan sirizi, nan
agharapaniba bar nan amira.
Ga uaning, ni ter oviziba ko wainin ovizir
me apuzizir taba na danighti,
ki dar amegh ua gavgavim iniam.
⁶ Ki ghaze, Nan roroam uan agharir kiriam,
nan dapanimîn aghorogham.
Eghti an agharir guvim, a nan nam-
nam muigham.
⁷ O Jerusalemîn amiziba, ki kamaghin ian
azai,
ia dian asizir atiar aghuibagh
nighnigh,
egh na ko akam akirigh suam,
Ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim
apiran marki,
egh iki mangiti gan ifongiam
givagham.

Onger akar namba 2

Amizir igiamîn onger akam

- ⁸ Ki oragha fo, nan roroar gumazir ki bar
ifongezim na bagha izi!
Ki garima, a mighsiabagh isin uabi
akura ivemara izi.
⁹ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
a pamten ivemari, mati dian asizir
apurir gavgavir mam.
Ame! A izegha givagha en dipenimîn
divazim azenan tughav ikia wind-
uan aven gari.

Gumazir igiamîn onger akam

- ¹⁰ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim
kamaghin na migei:
“O nan amizir ki bar ifongezim,
ni nan amizir dirim,
ni dikavigh azenan izi,
egh na ko, ga ari mangam.
¹¹ Ni amozimîn atiatingan marki,
amozir dughiam a gifa.
¹² Ezi akimariba nguazir kamîn danganiba
bar a da avara,
ezi kar onger akabar dughiam.
Aruer kuaraziba tintinimîn ruaribar
onger akabagh ami.

- ¹³ Ezi fighin temeba be.

Ezi ruarimîn beniba akimariba otifi,
ezi dar akimariba mughuriar aghuiba
zui.

- O nan amizir ki bar ifongezim,
nan amizir dirim,
ni dikavigh azenan izi,
egh ga ari mangam.”

- ¹⁴ Ni uan dipenimîn aven ikia,
mati kuarazir bunbam saghon itir
mighsiamîn dagiar torir muziarimîn
modoghav iti.

Ni azenan iziti, ki nin guar dirimîn ganiva,
egh nin tiarir isingtizim baragham.

- ¹⁵ Gan wainin ikarizibar, akimariba otifi.
E fo, afiar atiar muziariba aru-
ava tintinibar wainin azenibagh
asighasighasava ami.

Kamaghin amizi, ni afiar atiar muziarir
kabar suikigh,
eghti da gan azenimîn aven izegh gan
wainin ikarizibagh asighasighan
kogham.

Amizir igiamîn onger akam

- ¹⁶ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki
an amuim,
ezi a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akimarir aghuibar tongin ghuzi, da
graziba api moghin,
a na ko ikiasa bar akonge.
¹⁷ A dagh eghuv dar gan mangiti
aminim tiraghti, mitarmem ari
mangigham.
O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni
zuamira raghirigh ari mangi,
mati asizir dian apurir aghuir mam
ivemara mighsiar ekiabagh isin ara
zui.

3

- ¹ Ki dimagaribar zurara akuava, irebabar
gumazir ki ifongezir kamîn gari.
Egha irebamîn aven ki pamtemîn
a ginighnigha danganiba bar a
buriavira ikia ghua,
egha an apizir puvati.
² Ki irebamîn aven dikavigha, nguibar
ekiamîn aven a buriagh arui.

Ki nguibar ekiamin tuaviba ko, gumazimiziba uari akuvir danganiba ko danganiba bar dagh arui.
 Egha ki bar ifongezir gumazir kam buria, egha ki a batozir puvati.
³ Ezi nguibar ekiam geghuvir gumaziba arua iza na bato.
 Ezi ki men azara,
 "Gumazir ki ifongezir kam, ia ti an ganiz, o puvati?"
⁴ Egha ki me ategha ghua maghira gumazir ki ifongezir kam in api.
 Ki a bagha ghua a muki,
 egha ki an ataghiraghan aghua.
 Egha ki a inigha uan amebamin dipenimin ghu,
 egha ga amebar na batezim in danganir akuimin aven ghu.
⁵ O Jerusalem in amiziba, ki kamagh in ian azai,
 ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh,
 egh na ko akam akirigh suam,
 ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apiran marki,
 egh iki mangiti gan ifongiam givaghham.

Onger akar namba 3

Amizir igiam in onger akam

⁶ Bizir tizim gumazimiziba puvatizir danganim ategha izi?
 Bizir kam, mati migharim me sanda ko pauran anezir, me iter balsan eborim in ingarizim tuema an migharim otifi.
 Ezi an mughuriam,
 mati pauran aghuir dagiar ingan garibagh amir gumaziba amadim.
⁷ Ia gan! Me akuriar aghuim inigha a gupugha izi.
 Ezi Atrivim Solomon uabi a gaperaghav iti.
 Ezi 60plan midorozir gumaziba a ko izi.
 Me Israelian midorozir gumazibar tong in itir midorozir gumazir gavgaviba.
⁸ Me fomira dughiar aviribar misoke.

Egha me midorozir sababar misogha bar fo.
 Me bar moghira vaghvagha uan midorozir sababa suiki.
 Me fo, apaniba dimagaribar iza me misosi,
 kamagh in amizi, me deravira uari bagha gara iti.
⁹ Atrivim Solomon uan gumazibav kemezi, me kantri Lebanon in temer aghuiba inigha
 a bagha akuriar aghuim in ingari,
 mati dipenir muziarir mam.
¹⁰ Akuriar aghuir kam in sueba, me silvan dar ingari,
 ezi an dabirabir danganim me golin an ingari.
 Ezi me akuriar aghuir kam in danganir apiagherim in pilo, atrivim in inir pighaghevim in anevara.
 Jerusalem in amiziba deravira dabirabir kam asingi.
 Me atrivim bagha ingangarir kam damuasa bar ifonge.
¹¹ O Jerusalem in amiziba, ia azenan izi Atrivim Solomon in ganigh.
 Atrivim in dapanir asuam an dapanim in iti.
 Atrivim Solomon amuim in itir dughiam in, an amebam dapanir asuar kam isa an dapanim garu.
 Ezi dughiar kam in a bar akonge.

4

Gumazir igiam in onger akam

¹ O amizir ki ifongezim, nin ganganim bar dera.
 Bar guizbangira, ni amizir dirim.
 Ni uan guam mongasa nir avizim uan dapanim gike.
 Ezi ki nin damazimning in gari, aning kuarazir bunbam in damazimning in min dikiravira gara bar dera.
 Nin dapanir arizim girakirang in guraghav itim, pigha ruaragha bar dera,
 mati memen pizir okoruam bar akuegha, uari fa kura Gileat in Mighsiam in ghuaghiri.
² Nin atariba bar ghurghuri,

mati sipsipin mikarzir ghurghuriba,
me dar arizibagh isegha datirighira
da rue.
Nin ataritam asiaghirizir pu,
Puvati. Da bar deravira iti.
3 Nin iriviba bar aghevegga, mati benir
aghevim.
Nin akatorim bar aghungigha, bar
dera.
Inim nin guam avara,
ezi ki nin koviamningin gari, aning
dafo,
mati pomigranetin ovizir aghevir
akuam.
4 Nin firagharim bar ruaragha bar dera,
mati Atrivim Devitin tauan ruarir
aghuim.
Ezi nin firagharimin itir manmaniar
aghuiba,
mati midorozir gumazir aviribar
oraba taghtagha tauan ruarir kam
guighav iti.
5 Nin otemning mati dian asizir aghuarir
pumuning,
akimaribar tongin graziba api.
6 Aning mati mighsiar mamning,
mughuriar aghuiba itir biziba bar
aning gizifa,
mam sandan anezim, ezi mam pau-
ran balsamin temer eborimin in-
garizim.
Ki mangi mighsiar kamningin iki mangiti
aminim tiraghti, aruem oviram.
7 Nan amizir ki bar ifongezim, nin gan-
ganim bar dera.
Nin mikarzim duar kuritam an itir pu-
vati.
8 Nan amuim, ni na ko izi,
egh ga Lebanonin Mighsiaba ategh
mangam.
Ni Amanan Mighsiam ko Senirin Mighsiam
ko Hermonin Mighsiar orazim
ategh izighiri.
Ni fo, laionba ko asizir atiar
igharaziba mighsiar kabar iti.
9 Ni nan amuim,
egha ni guizin nan dighorim asi.
Ni dughiar vamiran pura damazir
ofizimningin nan gara,
egha nan dighorim asi.
Ki nin firimin itir manmaniamin gara

bar ni gifonge.
10 Ni nan amuim,
egha ni guizin nan dighorim,
ni bar na gifonge,
ezi ki bar akonge.
Nin ifongiar kam, a bar isingi,
egha wainin isingtizim gafira.
Sandan mughuriar ni uabi gazuir kam,
a pauran mabar mughuriaba bar dagh
afira.
11 O nan amuim,
nin migirigiaba, nan kuarimin aven
bar isingi.
Nin akamin torir araziba, nan akamin bar
isingi,
mati hani akatorimin isingi.
Ni nan tozezi, ki bar akonge,
mati ki bulmakaun oter eborim ko ani
api.
Nin korotiaba mughuriar aghuim iti,
mati Lebanonin Mighsiabar mughuriar
aghuim.
12 O nan amuim, ni bar nan dighorim.
Ni mati azenir divazim itim,
eghti gumazitam an mangan kogham.
Ni mati mozir dipar mam,
egha azenir kam in aven iti,
eghti gumazitam aven mangan
kogham.
13-14 Ni mati azenir aghuim,
temer bar aghuiba an iti.
Temer maba dagher aghuiba iti,
ezi maba mughuriar aghuim zuir
boreba iti.
Maba me dar sandan aghuibar dar ingari,
egha maba, daghebagh amima, da
isingi.
Temer kaba, dar oviziba bar isingigha,
nguazir kam in ter oviziba bar dagh
afira.
Dar eboriba bar isingigha, nguazir
kam in ter eboriba bar dagh afira.
15 Ni mati mozir dipam izivagha fashagha
ivemara ghua,
ikirimirir zurara itim anidim azenir
kam ganidi.
Ni mati daghurir suiar dipaba
Lebanonin Mighsiabar otiva ivemara
izaghira azenir kam in izim.

Amizir igiamin onger akam

16 O notin aminim, ni osegh dikafigh.
 O sautin aminim, ni dikavigh izi.
 Gua dikavigh izi nan azenim givang,
 egh danganiba bar dar amuti,
 da azenir kamın mughuriar
 aghuim ikiam.
 Eghti nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
 uan azenimın iziva, egh an ter ovizir
 bar aghuibar amam.

5

Gumazir igiamın onger akam

1a O nan amuim, ni bar nan dighorimra,
 ki uan azenimın izegha gifa.
 Egha nan sanda ko temer eborir
 mughuriar aghuiba itiba,
 ki da akufa.
 Ki uan hanin aghuim amegha,
 uan bulmakaun oter eborim ko
 wainin dipam amegha gifa.

Amizibar onger akam

1b Gua namakar aghuimning,
 gua deravira uaning gifongegh,
 mati gua dagheba ko dipaba apa,
 ghua bar izifa.

Onger akar namba 4

Amizir igiamın onger akam

2a Ki dimagarimın akuima,
 nan nighnizim ingaravira iti.
 Egha ki irebamın aven uan roroar gumazir
 ki bar ifongezimın garima,
 a nan tiar akam gafughafusi.

Gumazir igiamın onger akam

2b O nan amuim, ni guizin bar nan
 dighorim,
 ni kuarazir bunbamın mın ikia
 guizbangira bar dera.
 Ni tiam kuighti ki aven izam.
 Dimagarimın ghuariam izaghira nan da-
 panim rue.
 Ezi nan dapanarizim kumkumi.

Amizir igiamın onger akam

3 Ki uan korotiar ruarim suegha gifa.
 Ki tizim bagh uam aneghuam?
 Ki uan dagariba ruegha gifa.
 Egh dikavigh daruan aghua.
 Tizim bagh nan dagariba ua
 mizegham?

4 Ki orazi, nan roroar gumazir ki bar
 ifongezim,
 tiam kuighasa uan dafarim isa aven
 tiar torimın amadagha tiar akamın
 igugunimın suirazi,
 nan mikarzim na dikafi,
 ezi ki a baghavira ikia bar akonge.

5 Ki uan roroar ki bar ifongezim bagha tiam
 kuasa dikafi.
 Ki uan dafarim isa tiar akamın gugunim
 darighasava amima,
 ezi sandan nan dafarimın itim, ira
 tiar akamın igugunimın poro.

6 Ki uan roroar gumazir ki bar ifongezim
 bagha tiam kui.
 Ki gari, ezi puvati, a zuamira ua ragha
 ghugha gifa.
 Ezi ki an garir puvati.

Ki an migirigiabagh nighnigha
 nan navim a bagha bar ikufi.

Ki a buriagharua, an apizir puvati.

Ki an deima, a na ikarazir puvati.

7 Ezi nguibar ekiamın divazim geghuvir
 gumaziba na batogha,
 na misogha na mikarzim gasighasigha,
 egha ki azenan azuir korotiam ini.

8 O Jerusalemın amiziba, ki akar gavgavim
 ia ganiga ghaze,
 Ia nan roroar gumazir ki bar ifongezir
 kam, ia a batoghiva, a mikim suam,
 ki bar a gifonge.
 Bizir kam bagha nan agharapaniba
 nan amirazi, nan damazimning nan
 siri.

Amizibar onger akam

9 O amizir dirim, nin ganganim bar der-
 agha
 amizir igharazibar ganganiba bar
 dagh afira.

Ni ifongezir roroar gumazir kam,
 a gumazir manmaghin garim?

A ti e amizir igharaziba en paba bar dagh
 afira,
 kamaghin amizi ni ghaze,
 e ni ko akar kam akiram.

Amizir igiamın onger akam

10 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a
 bar gavgavigha,

an guam bar derazi, an damazimning dafozi, an mikarzimning ganganim bar dera,

egha gumazir tausen plan aviribar ganganim gafira.

¹¹ An dapanim bar deragha golin min dafo. An dapanarizim pigha bar dera, mati kuarazir pizimin arizim.

¹² An damazimning bar dafogha, mati kuarazir bunbamning ruegha givagha, dipar miriamin aperaghav iti.

¹³ An koviamningin bar deragha mati temer eborir mughuriar aghuim itiba azenim gizifa.

An iriviba, mati akimarir aghuim. An migirigiaba bar dera, mati sandan mughuriar aghuim.

¹⁴ An agharimning bar dera. Egh uan dafarimningin kurka ringin ivezir pin koziba aghui.

An navir asizim bar ghurghurigha, bar dafo. Ezi an letiam me dagiar bluplan ivezir pin kozibar anesingizi, a uan ivariam gike.

¹⁵ An suemning mati guarir akinir pumuning, me dagiar ghurghurir aghuibar aningingari.

Ezi aning golin taghtazir pumuning gisin tughav iti.

An ganganim bar deragha, mati sidan temer diriba, egha mati Lebanonin kantrin mighsiar ekiaba.

¹⁶ A nan torima, ki an isingtizim isi. An mikarzim bar moghira na gamima, ki bar a gifonge.

O ia Jerusalem in amiziba, ki ifongezir gumazir kam, a nan roroar aghuim, an ganganim kamaghin gari.

6

Amizibar onger akam

¹ O ni amizir dirim, ni bar amizir igharazibagh afira.

Nin roroar gumazir ni bar ifongezim managh ghu?

Ni e mikemeghti, e nin akuragh a buriam. A tuavir manamin ghu?

Amizir igiamin onger akam

² Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, uan azenim giraghu.

Azenir kam, bizir mughuriar aghuiba itiba, a gizifa.

An memen okoruam azenimin graziba api,

ezi an akimarir aghuiba akumakua da arisi.

³ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim, ezi a nan pam,

mati a uan memeba inigha akimarir aghuibar tongin ghuzi, da graziba api.

Onger akar namba 5

Gumazir igiamin onger akam

⁴ O ki ifongezir amizim, nin ganganim bar dera,

mati Tirsan nguibar ekiam, ko Jerusalem in nguibar ekiam.

Nin ganganim nan damazimin, ni amizir bar dirim,

mati gumazir mam gari, midorozir gumaziba uan ababanir inir avizibar suigha izi,

ezi ki digavir kuram gamigha mikiman asa.

⁵ Ni nan ganan ki aghua.

Ni nan gara nan muriam aghorima, ki okam nighnisi.

Nin dapanarizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar dera,

mati memen pizir okoruam bar akuegha, uari fa kura Gileatin Mighsiamin ghuaghiri.

⁶ Nin atariba bar ghurghuri, mati sipsipin ghurghurimin ariziba me datirighira da rue.

Nin ataritam asiaghirizir pu. Puvati. Da bar deraghavira iti.

⁷ Inim nin guam avara, ezi ki nin koviamningin gari, aning dafogha,

mati pomigranetin ovizir aghevira akuam.

⁸ Atrivim amuir aviriba iti.

60plan kwinba, ko 80plan amuir doz-
iba.

Egha amizir igiar avirir maba
uaghan iti,
ezi gumazitam men dibobonim
gifozir puvati.

⁹ Ezi ko, ki amizir ifongezir vamira iti.

A bar amizibagh afira,
ezi ki bar a gifonge.

An amebam, uan guivibar tongin, bar a
gifuegha,
a bagha bar akonge.

Amizir igiaba bar an garava,
an ziam fe.

Atrivimin amuir ekiaba ko, amuir doziba,
a bagha bar akuegha ighiabagh ami.

¹⁰ Muna tinara nan gari?

An guam mati aminim tirazi,
aruer ekiam isiragha dafo.

An guam bar angarigha, mati
iakinir aruem isira.

An ganganim nan damazimin bar amizir
dirim,

mati gumazir mam garima, midorozir
gumaziba uan ababanir inir
avizibar suigha izi,
ezi ki digavir kuram gamigha
mikiman asa.

¹¹ Ki izaghirigha givagha azenimin aven
itir temer aghuir oviziba itibar
tongin iti.

Ki temeba ko dar akimarir otivibar
ganasa danganir zarimin ize.

Ki wainin ikarizir mumuriba, ko
temer dagher aghuiba itibar
akimaribar ganasa ize.

¹² O nan amizim, ki nin gara,
egha agorogem na misosi.

Ki kamaghin nighnisi,
ki mati gumazir aruar mamın karisin
aven iti.*

Amizibar onger akam

^{13a} O Sulamin ikizimin amizim,
ni uamatengegh,
ni uamatengegh.

Ni uamategh iziti, e nin ganika!

Amizir igiamin onger akam

^{13b} Ki Sulamin ikizimin amizim,
ia tizim bagh nan ganti,

ki midorozir gumazir okoruar
pumuningin tongin igham
gighiam?

7

Gumazir igiamin onger akam

¹ O ki ifongezir amizim, ni bar amizir
igharazibagh afira,
egha mati atrivimin guivim.

Ni dagarir asuaba aghuizi,
nin dagarimning bar aghungi.

Nin oghiriamningin ganganimning, bar
dera,
mati nedazir mamning, fofozir gu-
mazim dagiar aghuimin aning
aghore.

² Nin overapanim,
mati itarir mam, me wainin dipam ko
pauran isingtizim verezi, an a gizifa.

Nin navim bar dera,
mati witin pozir mam, me akimarir
aghuaribar an kuruke.

³ Nin otemning bar dera,
mati asizir dian atiar aghuarir
pumuning.

⁴ Nin firagharim bar dera,
mati tauan ruarir ghurghurim.

Nin damazimning bar dera,
mati dipar akarer muziarir Hes-
bonin nguibar ekiamin tiar akamin
boroghin itimning.

Nin atinim bar dera,
mati Lebanon geghuvir gumazibar
tauan ruarim.
Me an ikiava, Damaskusin
nguibar ekiam geghufi.

⁵ Nin dapanim nin namnam gisin ikia bar
dera,
mati atrivimin dapanir asuam,
egha mati Karmelin Mighsiar
orazim.

Nin dapanir arizir girakirangin guraghav
itim, pigha ruaragha bar deragha
taghtasi,
mati atrivimin inir aghuim.

Egh nin dapanarizir kam,
atrivim damuti, a ni gakuegh, nin kal-
abuziar gumazimin min otogham.

* **6:12:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

6 O nan amizir ki ifongezim, ni amizir bar dirim.

Ki bar ni gifonge,
ezi nin biziba bar na gamima,
ki bar akonge.

7 Nin ruarim bar dera,
mati iruem voroghira tughav iti.

Ezi nin otemning,
mati iruer foroziamning.

8 Ki ghaze, ki iruer kamın mavanang,
egh an dagheba iniam.

Ki nin otemningın gari,
aning mati wainın orozaghar ovizir aviriba itimning.

Ezi nin akamın otivir mughuriam,
mati ter ovizir mughuriar aghuim itim.

9 Ni nan torima bar dera,
mati wainın bar aghuim, nan amizimın akatorimın amiraghavira emiri.

Ni nan tora,
mati ga uaning inigha akua wainın isingtizim api.

Amizir igiamın onger akam

10 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ki an amuim,
ezi a bar na gifonge.

11 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ni na ko izi.
Ga dimagarimın ruarimın mangi,
egh nguibar dozibar iki dakuam.

12 Egh mizaraghara dikavigh mangi
wainın ikarizir azenibar ganam.
Dar atiba ko akimariba ti oneghama?
Egh uaghan pomigranetin ovizir aghuiba ber temebar ganam,
dar akimariba ti onez, o puvati?

Ga wainın azenir kamın iki,
egh ki uabi isi ni daning kamaghın nın akagham,
ki bar ni gifonge.

13 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ki temer ovizir aghuiba ini,
ter ovizir kaba e dav gia ghaze,
amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da apima,

dar mughuriam gumazim damuti,
an amuim ko daku, egh boriba batam,

ki da isa tiar akamın boroghın da ati,
eghti ni dar amam.

Ki fomira maba ini,
egha maba ki datirighira da ini.

Ki uan ifongiam isa ni baghavira aneti.

Egh ga ter ovizir kamın mughuriam ini ga uan ifongiam damuti, a dikavam.

8

1 Nan amebam ti ni bategha, otem ni ganingizi,
kamaghın deraghai.

Kamaghın, ki tuavir ekiamın ni batogh,
nın torti gumazitam pazi ga ginighnighan kogham.

2 Egha ki ni inigha ga uan amebamın dipenimın ghuzi,
ni deravira nan sure gamighai.

Ezi ki, wain ko pauran isingtizim sara verezim,
a isa ni ganighai.

Egha ki uan pomigranetin ovizibar dipaba ni ganingizi, ni da ameghai.

3 Ki ghaze, nan roroam uan agharir kiriam nan dapanimın aghorogham.
Eghti an agharir guvim, a nan nam-nam muigham.

4 O Jerusalemın amiziba, ki kamaghın ian azai,
ia na ko akam akirigh suam,
ga uaning gifongezir arazim, ia an tuavim apiran marki,
egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 6

Amizibar onger akam

5a Ia gan. Munar amizir manam gumazamiziba puvatizir danganim ategha izi,
egha uan roroar gumazir a ifongezim dukuagha aning izi?

Gumazir igiamın onger akam

5b Ga temer ovizir aghuiba itimın povimın ikiava,

kî nîn ifongiam gamizi, a dikafi.
Nîn amebam temer kamîn ape-
bamîn nî bate.

Amizir igiamîn onger akam

6 Nî uan navir averiamîn aven, narara
ifongegh,
egh uam amizitam gifueghan marki.
Nî amizir igharazitam uan dafarimîn an
suighan marki.

Kîrara, nî nan dafarimîn suigh.
Nan ifongiam nî bagha bar gavgafi,
mati Ovevem nî iniasa gavgafi.
Kamaghira, nan ifongiam nî bagha puvîra
dikafi,
mati avîm isia pamten dikafi.

7 Ifongiar arazim, an avir mîzariamîn mîn
isi,
kamaghîn ongarir ekiaba anemungan
iburagham,
eghti aperiar ekiaba izîva
anegîvaghan kogham.

Gumazitam nan ifongiam givesî nîghnîgh,
uan dagîaba ko bizîba isi na
danîngti, tam tughatîghan kogham.
Kî dagh ifueghan kogham.
Kî pura nî gifuegham.

Amizir igiamîn tuebabar onger akam

8 En buaramizim suvîghavîra iti
ezi an otemning tîghari.
An amizir ekiamîn otoghti,
gumazitam an ikîsî damuti,
e manmaghîn a bagh damuam?

9 En buaramizim nguibar ekiamîn
dîvazimîn mîn deravîra ikîti,
e dîvazir kam gîsîn a bagh silvan tauan
a geghuvamimîn ingaram.

Eghti a nguibar ekiamîn tiar akamîn mîn
ikîti,
e temer sidan ararir gavgavîbar
anepîrigham.

Amizir igiamîn onger akam

10 Kî mati nguibar ekiam ekîaruzir
dîvazim,
ezi nan otemning mati tauan ruarir
pumuning.

Kî ifongezir gumazim nan gari,
kî aghuigha amizir ekiamîn oto.
Egha kî an damazimîn bar dera.

Gumazir igiamîn onger akam

11 Atrivim Solomonîn wainîn azenim Bal-
hamonîn nguîbamîn iti.

Gumazîba azenir kamîn ingarsî,
me vaghvagh 1,000 silvan dagîaba
isi Atrivim Solomon danîng.

12 Solomon mar uan 1,000 silvan dagîaba
îni.

Ezî gumazir azenimîn ingarîba,
me mar uan 200 silvan dagîaba
îni.

Ezî kî bizir kabagh nîghnîzîr puvati,
kî uabî, nan wainîn azenim iti.
Kî uabî wainîn azenir kamîn gari.

13 O amizir kî ifongezim,
nî azenimîn aven ikî mîkîmtî, kî nîn
tiarim baragham.

Nan namakaba uaghan nîn tiarim
baraghasa.

Amizir igiamîn onger akam

14 O nan roroar gumazir kî bar ifongezim,
nî uamategh atamra izasa kî ifonge,
mati dian asîzîr atiar aghuim
mîghsîabagh isin ivemara izî,
mîghsîar kaba, bizir mughurîar
aghuir avîriba dar iti.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Aisaian Akinafarim O Aisaia Akar faragha zuim

Aisaia Godin akam inigha izir gumazim, a Jerusalemın itir dughiamın Asiriaba iza, notin amadaghan itir kantri Israel gasighasighasa izi. Egha me uaghan kiran oveghangın iza sautin amadaghan iti Judan kantri gasighasighai.

Aisaian akinafarir kam, e 3plan akuabar an abiki.

1. Sapta 1--39. Dughiar kamın, Asirian midorozir gumaziba, Judabagh asighasighasa bar roghira izezima, Aisaia akinafarir kam osiri. Aisaia faragha mong uabi geghani (Sapta 1--12).

Dughiar kamın Judabar gumazamizir bar aviriba, bar puv atiatia itima, Aisaian akam osimtızir me batozir kamın mingarımın gun me migei. A kamaghın migei, bizir kam Asirian ifongiamın otozir pu. Puvati, Judaba akirim ragha God gasara, kamaghın me uari osimtızim iti. Kamaghın amizi, God me gasighasighasa.

Aisaia kamaghın migei, Judaba uan gumazir ekiaba ko, me Ikiavira Itir Godin apengan ikiva, arazir aghuibara gintigh. Egh me kamaghın damu, me deravira ikiam. Me arazir kurar kabar gintighvira ikiti, God me gasighasigham.

Egha Aisaia uaghan gın otivamin dughiar aghuimın akam akuri. Atrivim Devitin ovavir borir mam, an atrivimın otoghti, nguibar aviribar gumazamiziba, bar dughiar aghuim iniam.

2. Sapta 40--55. Akinafarımın akuar kamın, a Judaba Babilonın kalabusın ikiamın dughiamın gun migei. Bizir kaba, da akinafarir akuar faragha itimın itir bizibar gın otifi. Judaba naviba osemegha itima, Godin akam inigha izir gumazim, dughiar aghuim otoghtima, me bar akueghamin dughiamın gun me migei. God a biziba bar dar afeziam. A ghaze, Judabar apaniba me inigh mangiti,

me bar uan nguibamin saghon ikiam, eghti God me ginamadaghan kogham. A fomira me gamizir akar dikirizibagh nighnighavira iti. Egh a Persian Atrivim Sairus amiseveghtima, a uan ingangarim damuva, Judaba amadaghti, me uamategh uan nguibamra izam. Egha Godin akam inigha izir gumazim uaghan kamaghın migha ghaze, Israelian agharımın, God nguazir kamın gumazamiziba bar deravira me damuam.

Akinafarımın akuar kamın migirigiar avirir maba uaghan kamaghın iti, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazir mam otogh, mızazim inigh, egh gumazamizibar akuragham. Kraisın gın zuir gumazamizir aviriba kamaghın nighnızir gavgavim iti, kar Iesusra.

3. Sapta 56--66. Akinafarımın akuar kam, Judaba uamategha iza Jerusalemın itima, Godin akam inigha izir gumazim, akam me ganidi. Akinafarir kamın migirigiar maba kamaghın migei, God uan akar dikirizim ginighnighavira iti, ezi bizir kam, gavgavim Judabar navibagh anidi. Ezi akinafarir kamın migirigiar otevir maba kamaghın me migei, Me Godin apengan ikiva, an ziam fer arazir aghuibar gintighiva, Godin ziam fiva, an amamangarighiva, egh ofaba a daning. Me uaghan gumazamizir biziba puvatizibagh nighnigh, men akurvagh.

Akar aghuir mam, Aisaia 61:1-2in iti, Iesus uan ingangarim foregh a damuamin dughiamın, an a diborima, gumazamiziba a barakis. (Ni Luk 4:16-21in gan.)

Aisaian akinafarir kamın migirigiar avirir maba Godin gumazamizibar akuravazima, me navir amirizim isi. Migirigiar kaba Godin gavgavimın gun migei. Gumazamiziba, osimtızir guar aviribar isa dar mızaziba barasi. God guizbangira men afeziam, egh a men akurvagh. E Kraisın gın zuir gumazamiziba kamaghın fo, Iesusın ikirimirim ko an ovevemın, Godin akam inigha izir gumazim mikemezir akabar daghem oto.

**Aisaia Godin akam Juda ko
Jerusalemın itir
gumazamiziba mikiri**

(Sapta 1–12)

¹ Akinafarir kam, Emosin otarim Aisaia, an akaba an iti. Ezi a irebamın min garir bizibar garima, Ikiavira Itir God uan akam isa a ganingi, eghti a Judan nguazimın gumazamiziba ko Jerusalemın nguibar ekiamın gumazamiziba* akam me mikınam. Ezi Usia, ko Jotam, Ahas, ko Hesekia, me Judan kantrin atrivibar itir dughiabar Aisaia akar kam akuni.

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar atari

² Ikiavira Itir God kamaghın migei:
“O overiam, ni kuarim atigh, eghti nguazim, ni uaghan oragh.

Borir ki garima ekeveziba,
me datirighın nan akaba batosi.

³ Bulmakauba uan ghuavibagh fo.
Ezi donkiba men ghuaviba dagheba me ganidi me apir danganibagh fo.
Ezi nan gumazamiziba, Israelia, me kamaghın na gifozir puvati, ki me geghufi.

Ezi bulmakauba ko donkiba, dar fofozim bar men fofozim gafira.”

⁴ Iavzika! Ia gumazamizir bar kuraba, ian araziba uaghan ikufi.

Ia zurara arazir kurabagh amuavira itima, ian arazir kuram ia gekua ghuaghiri.

Ia Israelia, ia uan Ikiavira Itir God ategha gifa.

Guizbangira, ia akirim ragha Israelian Godın Bar Zuezim gasara.

⁵ Egha manmaghsua ia Godın akam batoghavira iti?

Ia ti zurara mızaziba inian aghua, a? Israelia, ia mati gumazir me bar puv misoghezim,

ezi an mikarzim ikufi, egha gavgaviba puvati.

Ezi duaba bar an dapanim gizifa.

⁶ Duaba an dapanim bar anegirigha uaghira an suemningın tu,

ezi an mikarzitam pura itir puvati.

Duar igharagha garir aviriba an mikarzimın iti,

ezi an mikarzim pura fifiki.

Me an duaba ruezir puvatigha da nomkezir puvati.

Egha me tong marasin tam dagh aghuizir puvati.

⁷ Ian apaniba ian kantri gasighasigha givagha, ian nguibabagh apongezi da isi.

Egha ia garavira itima, me ian azenibar ian dagheba isi.

Nguibar igharazimın gumaziba iza ian kantrin biziba bar dagh asighasighizi, nguazir kinim oto.

⁸ Saionın nguibam, me gumagh ataki.

A uabira iti, egha gavgaviba puvati.

A mati, averpenim gumaziba wainın azenibar tongın an ingari.

A mati, averpenir muziarir kurar mam, me melonın azenir ekiamın tongın an ingarizi a uabira mitighav iti.

A mati, nguibam an apaniba, anerugha gifa.

⁹ Ezi Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai.

Ezi bar guizbangira, e bar geveghe givaghai,

mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning, bar ikufi.

¹⁰ Ia Jerusalemın gumazir dapaniba ko, gumazamiziba,

ia mati fomira Sodom ko Gomoran ikezir gumazir kurabar min iti.

Egh ia datirighın bar deravira kuariba arigh Ikiavira Itir Godın akam baragh, a en God.

A, ian sure damuamin akam, ia deraviram a baragh.

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghın migei,

“Ia ti kamaghın nighnisi, ia na gamir ofan guar avirir kaba, ki dagh ifonge, a?”

1:1: 2 Atriviba 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1–20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-9; 28:1-27; 29:1–32:33 * **1:1:** Judan nguazim, a sautin amadaghan itir kantrin iti. Ezi Jerusalemın nguibar ekiam, a Judan nguazimın aven iti, ezi Godın Dipenim ko Judan atriviba, an aven iti. **1:2:** Jeremaia 2:12; 22:29; Maika 1:2; 6:1-2 **1:3:** Jeremaia 9:3; 9:6 **1:9:** Jenesis 19:24; Rom 9:29 **1:11:** Aisaia 66:3; Jeremaia 7:21; Maika 6:7 **1:11:** Amos 5:21-22

Bar puvati.
 Ki ia sipsipba inigh izi da tueghti, da bar isi
 mighirighamin ofaba,
 ki bar dar aghua.
 Egh ian asizir deragh aghungizir asizibar
 oviba,
 ki uaghan dar aghua.
 Ki uaghan bulmakaun apuriba ko, sipsipin
 nguziba ko, memen apuribar ghuz-
 iba,
 ki bar dar aghua gifa.

12 “Ia nan ziam fasa izir dughiamin, ia
 nimira iza nan Dipenim avinizir
 divazimin aven izir puvati.

Bar puvati.

Ia pura iza aruava niginir dafam gami.

13 Ia na bagh ofaba inigh izisi pura ingan-
 garir dafabar amuan marki.

Guizbangira, ki ian ofaba bar dar
 aghua.

Egha ia tuer pauran mughuriar aghuiba,
 dar mughuriar kurabara nan
 atinimin zui.

Ki iakinir igiabar ia nan ziam fer dugh-
 aba ko, Sabatba ko, nan ziam fer
 arazir igharazir ia amibar ganan
 bar aghua.

Ia izi uari akuvagh arazir kurabar
 amuasa izi.

Kamaghin amizi, ki bar arazir kabar
 aghua.

14 Ki, iakinir igiabar ia nan ziam fer araziba
 ko, ia mizevezir isar ekiar igharaz-
 iba,

ki uan navir averiamin aven bar dagh
 ifongezir puvati.

Bizir kaba bar osimtizim na ganidi,
 ezi ki da ateran porporegha bar dar
 amira.

15 “Egh ia uan dafariba fegh na ko mikimti,
 ki ian ganan kogham.

Egh ia dughiar aviribar na ko mikimti,
 ki uan kuarimning migorogham.

Guizbangira, gumazir ia misoghezir
 ariaghireziba,
 men ghuziba ian dafaribar pueghavira
 iti.

16 Ki ian garima, ia amir araziba bar
 ikufi.

Ia mangi ruva, uari zuegh uan arazir kurar
 ian pogheziba bar da adangigh.

Egh uam arazir kurabar amuan
 marki.

17 Ia arazir aghuim ko, guizin arazimin
 fofozim inigh.

Egh arazir aghuir kam bagh ingar bar gav-
 gavigh iki.

Egh gumazir igharaz darazi dikabiriba,
 men arazir kuram akirighiva
 nighnizir aghuiba me daning.

Egh ia borir ameboghfeziaba oveaghuez-
 iba ko, amizir paba oveaghueziba,
 deravira me damu.

Egh uaghan gumazamiziba pazi me
 damuti, ia men akurvagh.

18 “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia migia
 ghaze,

Ia izi, e uari akuvagh deraghvira
 nighnigh akam akirigham.

Ki garima, ia arazir kurar aviriba iti,
 egha ia mati nir ghurghurim, me
 nguazir aghevim a gasighasigha
 givazi moghin iti.

Eghti ki ia zuegh ia damuti, ia
 ua buruvir ovizimin min bar
 ghurghurigham.

Guizbangira, ian arazir kuraba, mati ter
 ovizir aghevir ighiabagh amimin
 min gari.

Eghti ki ian arazir kuraba gin
 amadaghti,

ia arinir ghurghurimin min bar
 ghurghurigham.

19 Egh ia ifueghiva nan akabar gin iziti, ian
 dabirabim bar deragham,
 eghti bizir aghuiba ian azenibar otivti,
 ia dar amam.

20 Egh ia aghuagh nan akam batueghti,
 ian apaniba izi ia misoghti, ia
 arighiregham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
 gifa.”

*Ikiavira Itir God Jerusalemian araziba
 akirmighasa*

- 21 O Jerusalem in nguibar ekiam, ni fomira deravira nan akamin gintisi, egha ni datirighin tuavibar amizimin min oto.
Fomira, gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko, gumazir kotiamin aven guizin arazibar gintiziba, ni gizifa, egha datirighin, gumazir gumazamizibav sozi me ariagheriba, ni gizifa.
- 22 Ni fomira silvan aghuimin min gari, egha ni datirighin mati kapa akuaghiregha gifa.
Ni fomira mati wain, a bar singi, egha ni datirighin, mati wain me dipam sara a iverezi a isingtiziba puvati.
- 23 O Jerusalem, nin gumazir dapaniba, me gumazir akaba batoziba, egha me uaghan okimakiar gumazibar namakaba.
Me zurara kotiabar dughiamin, me gumazir arazir kurabagh amibar amamangatizi, me uarir akurvaghasa me givizivigha, dagiaba ko biziba me ganidi, ezi me men akurvasi.
Egha me kotiaba barazir dughiamin, me borir ameboghfeziaba oveaghuezibar akurvazir puvati,
Egha me uaghan deragha kuariba arigha oragha, amizir paba oveaghuezibar osimtiziba akirir puvati.
- 24 Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ki Israelian Atrivir Bar Gavgavim, egha ki kamaghin migei,
“O Jerusalem, ni datirighin nan akaba baragh.
Ki uan apaniba, ivezir kuram me ikarvagh, eghti me uam osimtizim na darighan kogham.
- 25 O Jerusalem, ki ingangarir gavgavim foregha, nin arazir kuram akirmigham, mati gumaziba silvan itir mineziba amisivasa da tue moghin, ki bar avir pamtemin isimin ni tuam.
- Kamaghira, ki ian arazir miziriziba adangasa.
- 26 Egh ki uamategh ian jasba ko ian gumazir dapanir aghuibar arighiva, deraghavira kotiaba baraziba arigham, mati fomira nin ikezir darazi.
Eghti gumazamiziba kamaghin ni dipon suam,
Nguibar Ekiar Godin Damazimin Derazim,
ko Nguibar Ekiar Deravira Godin Akamin Gintizim.”
- 27 Ikiavira Itir God, kotiamin aven uan guizin arazimin gin mangi
Jerusalem in araziba bar deraviram da tuisigh, egh gin uam a iniam.
Arazir aghuir kamra, a ua Jerusalem in gumazamiziba iniam.
Kar gumazamizir navibagh iragha uan arazir kuraba ataghiziba.
- 28 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin akam batoziba, ko gumazamizir arazir kurabagh amiba, a me gasighasigham.
Gumazamizir akirim ragha God gasiba, a bar me agivagh.
- 29 Ia faragha temer okin ekiabar tongin, asebar ziaba fava
temer kaba bagha bar akonge,
egh gin ia amizir arazir kurar kaba bagh aghumsigham.
Ia faragha aseba fasa azenibar ingarigha, dar anogoregha ghaze,
da asebar ziaba famin danganiba aghegha pura iti.
Egh gin ia navibagh iragh,
egh arazir ia faragha amizibagh nighnigh bar aghumsigham.
- 30 Ia temer okin ekiam misigha aremezi moghin, ia arimighiregham.
Egh ia mati azenim dipaba puvatigha kuvizi moghin, ia ikuvigham.
- 31 E fo, ogher misigha givaziba zuamira isi, ezi arazir kamra gumazamizir gavgaviba ko bizir me amiziba bativam.
Avir kuram, uaghara zuamiram men sigham,
eghti dughiar kam in gumazitam men akurvaghsi
avim amungan iburagh.

2

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim gumazamiziba bar me daningam
(Maika 4:1-3)

¹ God, Judan kantri ko Jerusalemın nguibar ekiamın gumazamiziba mikimasa, irebamın mın garir bizimın aven uan akam isa Emosın otarim, Aisaian aka. ² A ghaze:

Gın otivamin dughiar tamın, mighsıar Ikiavira Itir Godın Dipenim tughav itim,
ziar bar ekiam iniam.

Egh a pın mar iki mighsıar igharaziba bar dagh afiragham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam.

³ Kantrin avıribar gumazamiziba izi suam, "İa izi e Saionın Mighsıamın mavanangam, a Ikiavira Itir Godın mighsıam. Kar Jekopın Godın Dipenim.

E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.
Egh a uabi misevezir tuavim, e an gın mangam."

Moses Osirizir Araziba, Saionın Mighsıamın ikegh mangiti gumazamiziba a iniam.

Guizbangıra, Jerusalemın nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi uan gumazamizibar aningamim,
eghti me azenan mangi an akam akunam.

⁴ A jasin mın iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisıgh, men osımtıziba deragh da akirti, me uari inıgh deragh ikiam.

Egh me uan midorozir sababa inıgh, dav soghti,
da baravıgh nguazıbagh tuir ainbar mın otivıgham.

Egh me uan afuzıav soghti, da ikizırıgh sabar azenıbar ingarıbagh ami moghın, otivıgham.

Egh danganıba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikıva,
ua midorozir arazıbar sure damuan kogham.

⁵ O Jekopın ovavir borıba, ia izi. Ikiavira Itir God uan Akar Gavgavıba isa uan angazangarımın mın e ganıdi.

Da angazangarım mın tuavim en akakasi, egha an Akar Gavgavıba, deravıra tuavim en aka.
Eghti e Akar Gavgavir kabar gın mangam.

Ikiavira Itir God uan ziar ekiam akagham

⁶ Asebar gın zuir arazir guar avıriba, Jekopın ovavir borıbagh izıfa, ezi me mati Filistian gumazamiziba.

Ezi kukunir gumazıbar arazir kuraba, me aruem anadı naghın itir kantriba dama da ini.

Ezi me datırıghın Kantrin Igharazıbar Gumazamizıbar arazıbar gıntisi. Kamaghın amizi, O Ikiavira Itir God, nın gumazamizıba, Jekopın ovavir borıba, ni akirim ragha me gasara.

⁷ Silva ko gol, İsrailın nguazım bar a gizıfa, ezi me uan bizir aghuıba mengan ibura.

Me hosın bar avıriba iti, egha me uan karıba, bar da mengan iburagham.

⁸ Ezi men marvir guaba, men nguazım gizıfa.

Ezi me uari uan dafarıbar ingarızir godın ifavarıbar nedazıba dar zıaba fa tevıba apiri.

⁹ O God, ni gumazamizıba bar me dikabıraghti me bar aghumsıgham. Egh ni gumazamızir kaba, men arazir kuraba gın amadagh ua me fan markı.

¹⁰ İa gumazamizıba, ia arı mangı dagıar torıbar mongegh.

İa nguazıbar mozıba okoregh dar aven mongegh.

Guizbangira, ia Ikiavira Itir Godin ganti,
an atrivimin min uan angazangarir
ekiam ko gavgavim sara iziti,
ia akong bar atiatigham.

11 Ikiavira Itir God otivamin dughiamin,
a gumazamizir uarira uari feba bar
me abiragham,
eghti me bar aghumsigham.

Eghti a uabira dughiar kamın ziar ekiam
iniam.

12 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
uabi gumazamizir uarira uan ziaba
feba abinasa dughiar kam amisefe.
Egh dughiar kamra, bizir ekiar gu-
mazamiziba gara bar akuegha uan
ziaba feba,
a bar dagh asighasigham.

13 A Lebanonin kantrin itir temer sidan
ruarir diriba ko,
Basanin Distrighin itir temer okin gav-
gaviba saram asighasigham.

14-15 Egh a mighsiar ekiabagh asighasigh,
egh tauan ruariba ko nguibar ekiamin
divazir mitiar bar gavgaviba saram
asighasigham.

16 A Tarsisin nguibar ekiamin kurir
aghuiba,
ko kurir ekiar bar dirir igharaziba, bar
dagh asighasigham.

17-18 Ikiavira Itir God otivamin dughiamin,
a gumazamizir uarira uari feba bar
me abiragham, eghti me bar aghum-
sigham.

Eghti marvir guaba uaghan bar
gıvaghham.

Eghti Ikiavira Itir God uabira dughiar
kamın ziar ekiam iniam.

19 Egh gin izamin dughiamin,
Ikiavira Itir God dikavigh nguazir
kamın gumazamiziba izevir kuram
me daningsi izam.

Gumazamiziba bar an ganti, an atrivimin
min uan angazangarir ekiam ko
gavgavim sara iziti,
me bar puviram atiating, ari mangi
dagiar toribar mongegh ikiam.

Tarazi nguazibar moziba okoregh
dar aven mongam.

20 Dughiar kamın gumazamiziba marvir
guar me gol ko silvan ingarigha dar
ziaba feba, me da inigh mangi,
kuarziba ko aghunababa itir dangani-
bar da makunam.

21 Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, uan
aningagharim ko angazangarir gav-
gavim sara gumazamizibar araziba
tuisighsi izam.

Eghti gumazamiziba atiatigh izevir
kuram gitaghsi, ari mighsiar ekiabar
ghuavanegh
mozir torir kuiziba ko dagiar
toribar aven mongegh ikiam.

22 Ia gumazir kiniba kamagh me
ginighnighan marki, egh suam, me
ian akurvaghham.

Puvati. Me dughiar otevimra ikegh
arimighiregham.

Mati gumazim abuan duam suasa
uabi gekuigha gıfa.

3

Jerusalemın gumazamizibar dabirabim bar ikuvigham

1 Ia oragh! Ekiam, a Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim,
a kiran oveghangin Jerusalem ko Ju-
dan gumazamiziba, me da, men
akurvaziba ko biziba bar da bat-
uegham,

kar bizir me gamima men
dabirabim deraziba.

A men dagheba ko dipaba bar da
agıvaghham.

2 A men midorozir gumazir gavgaviba ko
midorozir gumazir igharaziba sara
batuegham,

egh kotiaba barazir gumaziba ko,
Godin akam inigha izir gumaziba
ko, kukunir gumaziba ko, nguibar
ekiabar garir gumazir dapaniba
batuegham.

3 Egh a uaghan midorozir gumazibar
gumazir ekiaba ko, gavmanin gu-
mazir ekiaba ko, gumazir nighnizir
aghuiba atrivim ganidiba, a bar me
batuegham.

Egh gumazir bizir igharagha garir aviribar ingariba ko, gumazir imez-ibagh amiba batuegham.

⁴ Egh ki pura otarir igiaba ateghti, me Jerusalem ko Judan gumazir dapanibar otivigham.

Egh me uan ifongiar onganibar kantrin ganiva, arazir guar aviribar amuam.

⁵ Egh gumazamiziba uarigh afighafighsi, igharaz darazi dikabinam.

Namakaba uaghan uari dikabinam.

Eghti gumazamizir igiaba, me uan gumazamizir ghuribar akaba munasi, me batogham.

Eghti gumazamizir nighnizir kuraba itiba, me gumazamizir nighnizir aghuiba itibar akaba batogham.

⁶ Eghti dughiar kamın, gumazim uan aveghbuamra bagh mangi kamaghın a mikim suam,

“E gari, ni daghuamin korotiar ruarir mam iti.

Ni en gumazir dapanimın otoghıva, danganir kurar me bizir kuraba makunir kam gativagham.”

⁷ Eghti a kamaghın men akam ikaragham, “Ki ian akurvaghamin tuaviba puvati.

Ki uaghan dagheba ko iniba nan dipenimın puvati.

Ia na miseveghti, ki ian gumazir dapanimın otivan marki.”

⁸ Jerusalem ko Juda, men migirigiaba ko ingangariba,

Ikiavıra Itir God dikabırava, an ziar ekiam gasighasisi.

Egha me arazir kurar kaba an damazimın dagh ami.

Kamaghın amizi, dughiar kuram me batozıma, me akuiaghirıgha uaghiri.

⁹ Egha me kotiaba barazir dughiabar, me ifongezir gumazamizibaram akurvagha igharaz darazi dikabıri.

Ezi men arazir kamra, me isa kotiam garısi.

Sodomia fomıram amizi moghıra,

me gumazamizir igharazibar damazibar arazir kuram damuan aghumsızir puvati.

Mevzika!

Me ikuvigham. Me uari arazir kuram gamigha an osımtızim ateri.

Kamaghın amizi, me uan arazir kuramın ıvezim ateram.*

¹⁰ Gumazir Godın damazimın derazıba, ia me mikemegh,

Me uan ingangaribar ıvezir aghuim iniam, kamaghın, me bar akongegh.

¹¹ Ezi gumazamizir kuraba, mevzika! Me bar ikuvigham!

Me uan dafaribar amizir arazir kuraba, gumazir igharazıba me ikarvagh

arazir kurar me amizir kabara, me danıngam.

¹² O nan gumazamizıba, iavzıka!

Ian gumazir dapanıba ia gifara ia gamızı, ia men gın tuavir kurabar ghue.

Ezi borir igiaba ko amizıba ia gativagha, ia dikabıra paza ia gamı.

¹³ Ezi Ikiavıra Itir God gumazamizıba bar men kotiaba baragha, me tuisighasav ami.

¹⁴ Egha Ikiavıra Itir God uan gumazamizıbar gumazir dapanıba ko gumazir aruaba ko kotiam gamua kamaghın me mıgei,

“Nan gumazamizıba matı, nan wainın azenim, ezi iarara azenir kam gasighasıgha, an itir bizıba bar da okeme.

Ia gumazamizir bizıba otevezıbar apangkuvir puvati. Bar puvati.

Men bizir muzıarıba, ia me da da ısava uan dipenıbar da pozıbav kırı.

¹⁵ Tina ia mikemezıma, ia nan gumazamizıbagh asıghasısi, a?

Ia gumazir bizıba puvatızıba paza me gamı,

* **3:9:** Gumazir maba kamaghın nighnisi, akar kam ababanir pumuningın tongın iti, “Ni men guabara ganigh fogh suam, kar gumazir arazir kurabagh amiba.”

mati me gumazim isa, nguazim
 mikinigha an dapanim dikaragha
 nguazim gisin a righirisi.
 Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim,
 ki guizbangira ia migei, ia bar arazir
 kuram gami.”

*Saionin itir amizir puv uari feba, me bar
 ivezir kuram bativam*

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Ia Saionin itir amizibar gan.

Me ghaze, me bar pin mar iti.

Me aruir dughiabar, gumamaziba men
 ganasa

me uan suer kurkazibar amuti
 da tingaghasa, me pura darorir
 afangtizir kabagh ami.

Me arua uan dapaniba fezi, men firiba bar
 ruara,

ezi men damaziba pura tintinibar gu-
 mazibar gari.”

17 Kamaghin amizi, Ekiam amizir kaba
 ivezir kuram me danigham.

Ikiavira Itir God Saionin amizibar
 amuti, duaba men dapanibagh
 izivagham,

eghti me men dapanibar ariziba
 bar dagh iseghti, me bar
 aghumsizir dafam iniam.†

18-19 Eghiti dughiar kamın, Ekiam Saionin
 amizibar kurkaziba, bar me da ada
 adeggham. Kar men kurkaziba: suer
 averiaba ko, segiaba ko, boavtariba ko,
 kuarir kurkaziba ko, dafarivteba ko,
 dapaniba aver nir aviziba ko, 20 dapaniba
 kurkamın soriba ko, men daveriaba ko,
 miteba ko, forivtarir muziarir borer
 mughuriar aghuim zuim azuiba ko, bizir
 me suigha akavsiar arazibagh amiba ko,
 21 ziaba itir ringin aghuiba ko, ngueba ko,
 22-23 korotiar bar aghuiba ko, azenan azuir
 korotiar ruariba ko, saketin aghuiba ko,
 dagiaba azuir forivtariba ko, guabar garir
 ganganiba ko, korotiar me nir ghurghurir
 aghuibar isamiziba ko, dapanir asuaba
 ko, inir aghuiba. Ekiam bar me dama da
 adeggham.‡

† 3:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. ‡ 3:22-23: E datirighin deragha fozir puvati, fomira ikezir kurkazir kaba, da ti manmaghira gari.

24 Eghiti dughiar kamın, Saionin amiziba,
 fomira deragha kurti moghin ua ku-
 rukan kogham.

Me borer mughuriar aghuim zuiba
 puvatigham,

eghti men mikarziba bar puvira
 mughaghham.

Me ua miteba uan ivariaba amighinan
 kogham,

egh uan ivariaba pura benir kinibar
 uari amighinan.

Me ua deraghvira uan dapanir arizibar
 akirigh da asingan kogham,

eghti men apaniba izi, men dapanir
 ariziba bar dagh iseghtima, me
 onariba misegh ikiam.

Me korotiar bar diriba ua da aghuan
 kogham,

egh me korotiar bibizir kurabar
 aghuam.

Eghiti men guar bar aghuiba, men apaniba
 kalabuziabar dighoribar min me
 aghor me tuegham.

Eghiti me bar aghumsigham.

25 O Jerusalem, nin apaniba, nin midorozir
 gumazir gavgaviba ko nin gumazir
 igharaziba misoghti,

me arighiregham.

26 Egh me nin biziba bar da inigham.

Ni mati amizim, me bar an korotiaba
 suezi, a pura bibiamra nguazim
 gaperaghav iti moghin ikiam.

Eghiti nin gumamaziba nin ganti,

bizir kaba ni bativti, men naviba bighti
 me bar puv aziam.

4

1 Dughiar kamın, 7plan amiziba gumazi-
 tamın suiragh a muigh, kamaghin
 pamtem a gakagham,

“E dagheba ko korotiaba uari uarir akur-
 vagh ikiam.

E paba puvatigha bar aghumsiki.

Kamaghin amizi, e uari, ni en pam
 gavagh.”

Jerusalem ua deragh zuegh ikiam

² Dughiatam gin otoghti, Ikiavira Itir God Ter Aguam damighti, a ua ghuzir igiam otogham. Eghti a nguazim damuti dagher aghuiba otivam. Eghti Israelian ikiavira itir varazira, me bizir kabar ganti, da bar deraghti, me bar akuegham. ³ Jerusalemın ikiavira itir gumazamizir kaba, me Saionın ikiavira itir varazira, God angamira ikiasa me amisevegha gifa, egha uan akinafarimın men ziaba osiri. Egh a datirighın me dipon suam, me an gumazamizibara. ⁴ Ekiam Jerusalemın nguibam damighti, a ua deragh zueghasa. A uan gavgavir ekiamın, avimın mın izi gumazamizibar araziba tuisigh, egh Saionın amizibar arazir mıziriziba bar da ruva da gin amadagham. Egh uaghan Jerusalemın gumaziba, gumazir igharaziba misozi men ghuziba irezir araziba ruegham. Dughiar kamın Jerusalem zuegh givagham.

⁵ Gumazamiziba Saionın Mighsiamın pin Godın ziam fısi uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ghuariatam damighti, an otogh Saionın Mighsiam avaragham. Aruebar, ghuariam a gisın ikiam, egh dimagaribar, a migharim ko avir mızariar angazangarimın mın isi ikiam. Ghuariar kam, averpenimın mın an mighsiam gisın guraghiv iki, an ziar ekiam ko angazangarir ekiamın aven itir bizir aghuiba, an a da avaragham. ⁶ Averpenir kam mati, Godın gavgavim ko angazangarimın ababanım, a Jerusalem avıva, aruer bar gavgavim apazagham, egh uaghan amozir ekiabar dughiamın, a Jerusalem damuti, a deravira ikiam.

5

Wainın azenimın ighiam

¹ Ia oraghti, ki uan namakar ki ifongezim bagh onger akar kam bangam. Nan onger akar kam, ki uan namakamın wainın azenim geghari. Nan namakam, mighsiam gisın itir nguazir mam iti, dagheba an deragha aghui, ezi a nguazir kamın wainın azenimın ingari. ² A nguazim abiagharigha, dagiaba amisevegha,

4:5: Ua Me Ini 13:21; 24:16

wainın ikarızir agharir bar aghuiba amisevegha da isa da opari. Egha wainın azenir kamın torimın, a dipenir bar pin itimın ingari, an an aven ikıva wainın azenimın ganam. A dipenir kamın aven, wainın ovıziba diki da righırighasa, dagiar mozir mam gıkuı. Ingangariba bar gıvazıma, a datırighın wainın ovızıbar ganasa mızua ghaze, “Da ti deravıram otıvıghtı dar daghem ısıngıgham.” Ezi puvati. Ikarızıba deragha ber puvatıgha, ovızıba bar suvıgha akam mısosi. ³ Ezi nan namakam kamaghın mıgıa ghaze: “İa Judan kantrin itir gumazamizıba ko Jerusalemıa, ia datırighın na ko nan wainın azenım tuisigh ga mikım, Tina osımtızım iti? Nan osımtızım, o nan wainın azenımın osımtızım?” ⁴ Ki fo, wainın azenım deraghvıra bıva ovızir aghuıba ikiasa, ki ingangarir aghuım gamı. Ezi manmaghın amızı wainın ovızıba bar suvıgha akam mısosi? Bizir ki ua damuamin tam ti iti, ezi ki a gamızir puvati? ⁵ Ki datırighın uan wainın azenım damuamin arazımın gun ia mikımam. Ki azenım avınızir divazım akarigh a gasıghasıgham. Egh ki wainın azenım avınızir divazım akarıghtı a irıgham. Eghtı asızir atıaba wainın azenımın aven mangı azenım dikabın wainın ikarızıbar amıva, dagh asıghasıgham. ⁶ Ki nguazım damıghtı ruarım a batoghti dikonıba itir ikarızıba azenır kamın avegham. Ki wainın azenımın ogher kuraba asian kogh, egh ikarızıbar agharıba aghoran kogh. Ki uaghan ghuariabav kemeghti,

da amozimîn tivaghti a wainîn azenir kam gizan kogham.”

⁷ Ikiavîra Itir Godîn Gavgaviba Bar Itimîn wainîn azenim, a Israelian gumazamiziba.

Bar guizbangîra, Judan gumazamiziba, an oparizir wainîn agharir aghuir a bar ifongeziba.

Me guizin arazir aghuîbara damu ikiasa a ifonge, ezi puvati. Me gumazibav sozi me ariaghiri.

Me arazir aghuîbar igharaz darazir amuasa a ifonge, ezi puvati.

Ararer kuram men danganibar otiva ghuavîra iti.

Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

⁸ Iavzika, ia dipenir avîriba ko nguazibagh iveza egha uari baghavîra dar poziba mikîri darasi, ia bar ikuvigham.

Kîran oveghangîn ia nguaziba ko biziba bar da inighti, igharaz darazi dapiamin danganibagh asagham.

Eghti ia uarira nguazir kamîn ikiam.

⁹ Kî orazi, Ikiavîra Itir Godîn Gavgaviba Bar Itim kamaghîn miğei:

“Bar guizbangîra, dipenir bar dirir dafar kabanagh, da ikuvigham, eghti gumazitaba dar ikian kogham.

¹⁰ Me wainîn azenir ekiam oparigham, eghti wainîn ikarîziba wainîn ovîzir avîriba dar ituighan kogham, egh da wainîn dipar bar muziarimra otogham.

Egh me 10plan witîn ovîziba itir mîtariba oparigh, egha dagh eghuvamin dughiamîn, me mîtarir vamîra daghuigham.”

¹¹ Iavzika! Ia gumazir bar mîzarazibara dikavava wain ko, dipar onganir igharagha garir avîrir gavgaviba apiba,

ia bar ikuvigham!

Ia da apava onganigha ikia ghua dimagariba aghori.

Ia bar ikuvigham.

¹² Ia isabagh amua, wain apava, gitaba ko buabav sogha, marvibagh ivia, ighiar guar avîribagh ami.

Egha ia arazir kaba bar dagh fo.

Egha Ikiavîra Itir God amir biziba, ia fofozim dar itir puvati.

¹³ Kamaghîn amizi, Ikiavîra Itir God ghaze, “Bar guizbangîra nan gumazamiziba, ia na gifoghan aghua,

kamaghîn ian apaniba ia inigh mangi nguîbar igharazimîn ia isi kal-abuziam darigham.

Ian gumazir aruaba ko gumazamiziba, me dipaba ko dagheba puvatigham, egh me bar ikuvigham.

¹⁴ Jerusalemîn itir darasi, ia datîrighîn isabagh amua bar akuegha iti,

ezi bar guizbangîra, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamîn, uan akam bar anekarigha, gumazir aruaba ko gumazamiziba tuasa me mîzua iti.

Iavzika, ia bar ikuvigham.”

¹⁵ Gumazamiziba bar, me bar aghum-sigham.

Gumazamizir uarira uan ziaba feba, God me dikabîragham, eghti me ua ziaba puvatigham.

¹⁶ Ikiavîra Itir Godîn Gavgaviba Bar Itim uan arazir aghuimîn gumazamiziba akîr men akagham, egh a uabî ziar ekiam iniam.

Egh a uabî gumazamizibar akagh suam, a Godîn arazir aghuîba ko arazir zuruzibaram amim.

¹⁷ Nguîbar ekiaba bar ikuvighti, ogheba aghung bar nguîbaba avaragham. Eghti sipsipîn nguziba ko memeba izî danganîr kamîn oghebar amam.

¹⁸ Iavzika, ia gumazir igharazibagh ifarasa bar ifuegha arazir kurabagh amiba, ia bar ikuvigham.

Ian arazir kurar kaba ian poghezi, ia da ataghiragham iburagham.

¹⁹ Ia kamaghîn miğîa ghaze,

“E kamaghîn orasi, Israelian Godîn Bar Zuezim,

- a bizitamın e damusi egh a zuamıram a damuam.
Egh e kamaghın ganigh, an nighnızim gıfogham.”
- 20 Iavzika, ia bar ikuvigham.
Ia ghaze, arazir kuram a dera, ezi arazir aghuim a ikufi.
Egha ia ghaze, mıtarımem an angazan-
garim, ezi angazangarim a mıtarımem.
Egha ia ghaze bizir akatorımın ikia mısozım a isıngı,
ezi bizir akatorımın ikia isıngızım, a mısoı.
Ia bar ikuvigham.
- 21 Iavzika, ia ghaze, ia nighnızır bar aghuıba ikiava ian fıfozım, ıgharaz darazır fıfozıbagh afıra.
Ezi puvatı.
Ia bar ikuvigham.
- 22 Iavzika! Ia gumazır dıpar onganım apava, egha bizır kam bagha ia zıar ekıam isı.
Ezi ia bar ikuvigham.
Ian gavgavıba ko fıfozıba, da dıpar onganım ververamın fıfozımıra itı.
Iavzika! Ia bar ikuvigham.
- 23 Iavzika! Ia kotın aven akaba tuisıghamın dughıamın, gumazır arazır kurabagħ amıba uan osımtızıba akırasa, ia apezepera dagıaba ia ganıdıma,
ia me atagħırızıma me zui.
Egha ia gumazır osımtızıba puvatızıbar akaba deragħa da tuisızır puvatı.
- 24 Ia İkiavıra İtir Godın Gavgavıba Bar İtimın akaba baragħan aghua.
Ia akırım ragħa İsrailian Godın Bar Zuezımın Akar Gavgavıbagħ asaragħa gıfa.
Kamaghın amızı, ia dadar mısingızıbar mın ikuvigham,
matı dar bıba kurıgha gıvazi,
dar akımarıba asiagħıra nguazım gıra, mınezıbar mın mıgha ghue.
Osımtızır kam bar zuamıram ia batogħam,
- matı avım isıa ghua dadar mısingızıbagħ ırıgha zuamıra isıgha gıfa.
- 25 İkiavıra İtir God uan gumazamızıbar anıngagħe.
Egha datırıghın uan agharım ghufegħa me gasıghasıghasa gara itı.
A dughıar vamıran agharım akunıghtı, mıkmızım otogħtı,
mıghsıaba ivazvagħtı, gumazamızır bar avırım arıghıregham.
Eghtı men kuaba nguıbar ekıamın tuavıbar buarır pozıbar mın pura tintınıbar ırıghıv ikıam.
İkiavıra İtir God kamaghın damuam, eghtı bizır kam an anıngagħarım aghıvagħan kogħam.
Puvatı. A ıvezır kuram isı me danıngvıra ikıam.
- 26 Egh İkiavıra İtir God kantrın bar sagħon itımın mıdorozır gumazıba bagħ dımdıar ababanıtam damıghtı,
me ızı an gumazamızıbagħ asıghasıgham.
Ia gan!
Mıdorozır gumazır kaba bar puvıra ivemar akızırıgh ızam.
- 27 Mıdorozır gumazır kaba, me bar gumazır gavgavıbara.
Men tav, an suem a gamıma, a ırasa amır puvatı.
Men tav, an damazım akur puvatı.
Men tav, uan mıtem bar deravıram an amıghınızı a fıriagħırızır puvatı.
Men tav, dagarır asuar bar gavgavımning aruzı anıngın benıba dıghoragħırezır puvatı.
- 28 Men barıba bar ghumızı,
me pıbar afegħa, egha asasavıra gara itı.
Men hozıaba bar gavgafı,
ezi men hozıabar dagarır puzıba matı dagıar bar gavgavıba egh bıghıran kogħam.
Men karısa bar puvıram akızırısı,
ezi dar wılba amınır ekıamın mın ıvemarı.
- 29 Mıdorozır gumazıbar dımdıar ararem,
matı laıon asızımın gıntıgha għuav an suıragħa, a dazerı mogħın me dıava arai.

Midorozir gumaziba mati laion uan asizim
 misuegha a inigha zui moghin,
 me uan apanibar suigha me atera zui.
 Eghti gumazitam uam me inian
 iburagham.

³⁰ Eghti dughiar kamin, midorozir gumaz-
 iba izi Judan kantri gasighasigham,
 egh me bar pamtemin dim niginir
 dafam damuam,
 mati ongarim dipira iza ongarir
 dadarim gira tingazi.

Eghti gumazitam ian kantrin kamin ganti,
 a bar ikuvighti,
 ghuariar piziba aruemin angazan-
 garim apazaghti,
 kantrin kamin danganiba bar
 mitarmegham.*

6

*God Aisaian diazi, an akam inigha izir
 gumazimin oto*

¹ Atrivim Usia aremezir azenimin, ki ire-
 bamın min bizimin gari moghin Ekiamın
 garima, a uan atrivir dabirabim gaper-
 aghav iti. Ezi dabirabir kam bar na gafi-
 ragha pin iti. Ezi an aruzir korotiam a
 bar ruaragha an Dipenir averiam bar a ini.
² Ezi enselin bar gavgaviba an okarigha
 iti. Egha enselba bar vaghvagha 6plan
 aviziba iti. Me uan avizir mamning isa uan
 guaba ava, egha avizir mamningin uan
 mikarziba nogha, egha avizir mamningin
 migha zui.* ³ Egha me dia ongava uarira
 uariv gia ghaze:

“Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 an arazir kurabar saghon ikiava Bar
 Zue,
 a Bar Zue,
 a Bar Zue!
 An angazangarim ko gavgavim ko ziar
 ekiam,
 bar nguazim avara.”

⁴ Ezi ki ikiava orazima, enselba dia
 ongema, Dipenimin akinir tiar akamin

* **5:30:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **6:1:** 2 Atriviba 15:7; 2 Eghaghaniba 26:23 * **6:2:** Enselin avizir 6pla itir kaba, da enselin igharazibar min garir puvati. Enselin kaba me Hibrun akamin kamaghin me dibori, “Serafim.” Ezi men akam Godin akinafarimin aven danganir vamiran iti. **6:3:** Akar Mogomem 4:8 **6:4:** Akar Mogomem 15:8 **6:5:** Gumazir Dapaniba 6:22; 13:22; Jeremaia 1:6 **6:9:** 2 Korin 3:14-15 **6:9:** Matyu 13:14-15; Mak 4:12; Luk 8:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27

itiba ivazvagha nisi. Ezi ki garima,
 migharim Dipenim gizifa.

⁵ Ezi ki atiatigha ghaze, “Maia, ki
 ikuvigha gifa. Nan mizem zurara akar
 kurabav giavira iti, ezi ki gumazamizir
 mizer akar kurabav geiba ko iti. Ki
 arazir kurabagh amir gumazim, egha
 datirighin ki Atrivimin ganigha gifa, a
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
 Ki uan damazimningin an ganigha gifa,
 kamaghin amizi, ki aremegham.”

⁶ Ezi enselin kabar mav, ghua akamimin
 min garir bizim isa ofa gamir dakozimin
 itir avir mikiamin suiragha, mighagha na
 bagha izi. ⁷ Egha avir mikiar kam nan
 akam gatigha uam a ini, egha kamaghin
 na migei, “Ni oragh. Ki avir mikiar kam
 nin akam gati, ezi God datirighin nin arazir
 kuraba gin amadagha, nin osimtizim
 adangi, ezi ni zue.”

⁸ Ezi ki orazima, Ekiam kamaghin ensel-
 bar azangsis, “Ki tinaram amangam? Tina
 e bagh akam inigh mangi gumazamizibav
 kimam?”

Ezi ki ghaze, “Ni na amadaghti, ki
 mangam.”

⁹ Ezi Ekiam akar kam Israelian gu-
 mazamizibar aningasa na mikemegha na
 amada:

“Ia zurara ganiva, egh deragh bizitamın
 ganighan kogham.

Ia uaghan zurara oraghiva, egh ia de-
 ragh bizitamın mingarim gifoghan
 kogham.”

¹⁰ Egha a uaghan kamaghin mikeme:

“Ni gumazamizir kabav kimiva, men
 nighnizibar amighti, da pirigh,
 egh men kuaribar amighti, me akam
 baraghan aghuagh,
 egh men damazibar amighti, me
 ganan iburagham.

Puvatightima, me ua bizitamın ganigh akam baregh an mıngarım gıfogham.

Egh me navibagh iragh egh na bagh iziti,
ki men arazir kuraba gın amadaghti, me ua deragham.”

¹¹ Egha ki kamaghın an azara, “O Ekiam, ki ingangarir kam damu mangi man dughiamın tugham?”

Ezi a kamaghın nan akam ikaragha ghaze:

“Ni ingangarir kam damu, mamaghıra iki mangiti

nguibar ekiaba bar ikuvigham,
eghti nguazim ikuvighi,
dıpeniba pura mısevır kınıbar ikiam,
eghti gumazamizitaba uam a dar ikian kogham.

¹² Ki İkiavıra İtir God,
ki gumazamiziba bar men agıraghti,
me bar uan nguıbam ategh saghon mangegham,
eghti men kantri gumazamizitaba uam an ikian kogham.

¹³ Eghı gumazamizir vaghvazir taba nguazir kamın ikıvıra iki,
me uaghan gevegham.

Eghı kantrin gumazamiziba bar kuavare-megham,
eghti gın nan gumazamizir bızir igiam otivigham,

mati temem me an okegha a gaborozı a isıgha gıvazi, ghuzir igiaba an otoghav aghui.”

7

God Atrivim Ahas mıgıa ghaze, ni niğhnizir gavgavim iki gavgavigh iki

¹ Dughiar kam, Usian otarım Jotam, ezi Jotam Ahasın afeziam. Ezi Ahas Jerusalemın aven, Judan atrivimın itima, midorozim oto. Resin, a Sirian atrivim, ezi Remalian otarım Peka, a İsrailian atrivim,

aning ghua Jerusalemia ko misosi. Egha aning a inian iburaghburaki.

Ezi midorozim tıghar Jerusalemın otivam, ² Judan Atrivim Ahas, a Devitin ovavir borım, a kamaghın oraki, “Siriabar midorozir gumaziba İsrailian midorozir gumazibar akuraghasa İsrailin nguazımın izegha gıfa.” Ezi atrivim uan gumazamiziba ko, me bar puvıram atiatia bar puv nısi, mati amınim temebagh ivai.

³ Ezi İkiavıra İtir God kamaghın Aisaia mıgei, “Ni uan otarım Searjasup inigh gua mangi Atrivim Ahas batoghsı, Mozir Dıpar Pın İtimın daghurımın mavanang, dıpar kam a uaghıra Jerusalemın otifi. Egh gua mangi tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimın boroghın iki, atrivim batogham.*

⁴ Ni kamaghın atrivim mıkim suam, A gavgavigh iki, egh a pura tintinımın mıgıriğıaba baraghti da an navim abinan marki. An aghumra iki, egh Atrivim Resin uan adarazi ko Remalian otarım İsrailian atrivir kamın atiatingan marki. Atrivir kamningın anıngagharım mati avim kiran oveghangın mungeghasava ami, ezi mıgharımram otifi. ⁵ Guızbangıra, Siriaba, ko Efraimın adarasi, ko İsrailian atrivim, a Remalian otarım, me Judan Atrivim Ahas abınasa akam akırı. ⁶ Me kamaghın mıgıa ghaze, me izi kantri Judan gumazamiziba ko mısoğh atiatim an gumazamizibar aning, ua bagh kantri inigh, egh Tabelin otarım amıseveghı an atrivimın ikiam.†

⁷ “Ezi ki Ekiam, ki İkiavıra İtir God, ki kamaghın mıkemegha gıfa:

“Bizir kam otoghan kogham.
Bar puvatigham.

⁸ İa fo, Sirian kantrin faragha zuir nguıbar ekiam, an ziam Damaskus.
Ezi Atrivim Resin, a Damaskusın nguıbam gativagha an gari.

İa ganti, 65plan azeniba gıvaghti,
İsrailian kantri, bıghiregh egh bar gıvagham.

6:11: Maika 3:12 **7:1:** 2 Atrivıba 16:5; 2 Eghaghanıba 28:5-6 * **7:3:** Hıbrun akamın, ziam Searjasup an mıngarım an mırrara ghu, “Gumazamizir varazıra uamategh izam.” † **7:6:** E gumazir kamın ziam gıfozir puvati, me kamaghın a dibori “Tabelin otarım.” Fofozir gumazıba kamaghın niğhnısi, a Sirian adarazir gumazir mam.

9 E fo, Israelian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, a Samaria.

Ezi Remalian otarim Peka, a Samaritan nguibamin atrivimin ikia a gativagha an gari.

Kamaghin amizi, Ahas, ni oragh. Ia nighnizir gavgavim Godin ikian kogh, egh ia uaghan tugh gavgavighan kogham.”

10 Egha Ikiavira Itir God, uam akar igharazim isa Ahas ganingi. 11 A kamaghin Ahas mikimasa Aisaia mikeme, “Ni Ikiavira Itir God, nin God, an azaraghti, an ababanir arazitam akagh. Ni ababanir manatamin gansi ifongegh an azaragh. Egh ni, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ababanir tamın ganasa, o ababanir overiamın ikegha izir ababanir tam, o danganir ni ifongezir manam, ni puram azaraghti God nin akagham.”

12 Ezi Ahas ghaze, “Ki mirakelin tamın gansi azangsighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim ko araziba, dar gan da tuisighan aghua.”

13 Ezi Aisaia an akam ikaragha ghaze, “Ia Atrivim Devitin ovavir boriba, ia bar deraghviram oragh! Ian araziba gumazamizibagh amima me bar ian amira. Ia uaghan nan God, kamaghiram a damuti a ti ian amiragham, o? 14 Kamaghin, Ekiam uabi ababanir tam nin akagham. Ababanir kam kamakin. Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darigham.” †

15 “Eghti an aghung mangi egh biziba tuisighamin nighnizim iki suam, bizir manam a dera an a damuam, ezi bizir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh dughiar kamın, a hani ko sis amam,

daghem sis, me bulmakau ko sipsipin oter eborimin dar ingari. §

16 “O Atrivim Ahas, ni datirighin atrivir kamningin atiati. Eghti aningın kantrining bar ikuvigham, eghti aningın nguazimning pura ikiam. Dughiar kamın borir kam, arazir manam a dera an a damuam, ezi arazir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh a tighar dagh foghamin dughiamin bizir kaba otivam. 17 Eghti Ikiavira Itir God ni ko nin gumazamiziba ko nin adarazi bagh dughiar bar kuram amadaghti a izam. Dughiar Judaba ko Israelia uari abigha ikia iza datirighin, osimtızir tam me batozir puvati. Ezi datirighin osimtızir bar kuram me bativam. Osimtızir kam a kamakin: Ikiavira Itir God, Asirian atrivimin amaman-gatighi, a Judaba bagh izam.

18 “Eghti dughiar kamın Ikiavira Itir God bobemin Isipian diaghtima, midorozir gumazir bar avirim, saghon mar Isipin Faneba bar dar suiabar ikegh, berezir bizir bar avirimın mın izam. Egh an Asiriba bobemin men diaghti me aparir okoruabar mın izam. 19 Egh me kantri Judan danganiba bar dagh izivagham. Me danganir moziba bar dagh izivagh, dagiar toriba ko ogheba aghuir danganiba ko benir dikoniba itiba bar dagh izivagham.

20 “Dughiar kamın, Ekiam Yufretisin Fanemin vingin Asirian atrivim inigham. An Ekiamın resan mın otogh, egh ia Judaba, a ian dapanarizibagh isam. A ian ghuamasizibagh isiva, ian dapaniba ko mikarzir ariziba sara isam.

21 “Eghti dughiar kamın, apaniba izi ian bulmakauba ko sipsipbav sogham. Eghti gumazitam bulmakaun vavira ko sipsipin pumuningra ikiti, 22 da oter eborir aviribar amuti da otivam. Eghti an oter eborir kam inigh damamin sisin ingaram. Eghti

7:14: Aisaia 9:6; Matyu 1:23; Luk 1:31; 1:34 † 7:14: Hibrun akamin, ziam Emanuel, an mingarim kamaghin ghu, “God e ko iti.” § 7:15: Israelia gumazamiziba puvatizir danganimın ikiavira itir dughiamin, me dagher aviriba puvati. Egha me kamaghin oraki, Kenanin nguazim haniba ko oter eborir aviriba iti, egha me ghaze kar dagher bar aghuibara. Ni Ua Me Ini 3:8in gan. Egha me gin iza Kenanin nguazimın otivigha garima, hani ko oter eborim, aningra itir puvati, dagher guar aviriba uaghan iti. Kamaghin amizi, gumazir maba kamagh nighnisi, gumazir maba ghaze, borir kam dagher aghuibara damam, mati hani ko sis. Ezi gumazir maba ghaze, akar kamın mingarim bar igharavira iti. Me ghaze, azeniba bar dar dagheba bar ikuvigham. (Ni ves 21-25in gan.) Ezi dagher guar pumuning iti, hani ko oter eborir damamin o daghem sis, me oter eborimin an ingari.

gumazamizir ikiavira itir varazira, me haniba ko sisbar amam.

²³⁻²⁴ “Dughiar kamın ian azeniba bar moghira ikuvigham. Datirighın wainın azeniba da wainın ikarızir 1,000pla iti, ezi azeniba vaghvagha dar ivezim 1,000 kina. Eghti gın temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh azenir kaba avegham. Eghti gumaziba danganir kabar asıziba burisi, me uan barir piba sara mangam. ²⁵ Datirighın gumazamiziba miğhsiar dozibar dagheba opari. Eghti gın temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh miğhsiar dozir kaba bar, da avegham. Gumazamiziba dikonibar atiating egh me uam mangi azenibar ingaran kogham. Puvati. Me pura bulmakauba ko sipsipba ateghti, darara danganir kabar daru dagheba buriam.”

8

Asiriaba misoghsi izi Damaskus ko Samarian bizir aghuiba okemegham

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın na migei, “Ni osirsi bizir ekiatam inigh, egh a gisin en akamın letan kinir kabar, ziar kam osirigh, ‘Me Zuamiram Okemegh Zuamiram a Inigh Mangi.’ Ni bar deraviram an osirigh, eghti gumazamiziba deraviram an ganıva a diponam.* ² Egh akar ni osiramin kam gavgavim a danıngisi, ni gumazir aghuir kamning inigh, ofa gamir gumazim Uria ko Jeberekian otarim Sekaraia, aning ganti, ni an osir.”

³ Ezi ki gın ghua uan amuim, a Godın akam inigha izir amizir mam, a koma akui. Ezi a navim asegha otarim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghın na miğia ghaze, “Ni ziar kam a datigh, ‘Me Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi.’† ⁴ Borir kam tıghar kamaghın fogh suam, kar nan amebam ko nan Afeziam, ezi dughiar kamra, Asirian kantrin midorozir gumaziba izi Damaskusın nguibar ekiam ko Samarian nguibar ekiamın bizir aghuiba okemegh, mangi uan atrivim danıngam.

* **8:1:** Hibrun akam bizitamın mıngarim deragha bigha mikemezir puvati. † **8:3:** Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Asaia, an amuim uaghan akam inigha izir amizir mam. ‡ **8:7-8:** Hibrun akamın ziam Emanuel kamaghın ghu, “God e ko iti.” Aisaia 7:14ın aven, Aisaia ghaze, boritam otoghti me ziam Emanuel a darigham. Aisaia ti borir kam gıniğhnigha ghaze, “Emanuel.”

Ezi borir kamın ziamın mıngarim kamakin, Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi.”

Asirian atrivim Judaba dikabınasava ami, ezi God me ko iti

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghın na migei:

⁶ “Ki Ekiam, ki Jerusalemın boroghın itir dipam Siloan mın iti, egha zurara aghumra ivemari.

Ezi Judan gumazamiziba kamaghın niğhnisi, Ki ti gavgaviba puvati. Egha me Atrivim Resinın gavgavim ko Israelin atrivir kamın gavgavim gıniğhnigha, atiatir bar ekiam men itima, agorogem me misozima aghariba men amira.

⁷⁻⁸ Kamaghın amizi, ki Ekiam, ki Yufretisın Fanem damighti, an aperiam bar ekevegh danganiba bar da avaragham.

Dipam nguibaba bar da avaragh, Yufretisın Fanemın miriamın ikegh izi kantri Judan otogham, egh dipam bar buigh iziv anang gumazimın firagharimın tugham.

Yufretisın Fanem, an Asirian kantrin atrivir gavgavim uan midorozir gumaziba ko men nedazim.

Ezi e fo, God e ko iti! Egha deravira e geghuvam, mati kuarazir avızir bar ekiamning itim, an aning onegha miğha ghua en nguazim bar, deravira an gari.”‡

⁹ Ia deraviram oragh, ia kantrin roghira itiba ko saghon itibar gumazamiziba.

Ia uari akuvagh misoghsi gan iki. Eghti ian gavgavim bighirighti, ia digavir kuram damigh puram onganım damuam.

10 God e ko iti.
 Kamaghin amizi, bizir ia damuasa
 nighnizim,
 ia a damuti, ian tuavim pirighi,
 bizir kam otoghan kogham.
 Ia bizir aviribav mikimam,
 eghti dar dagheba puvatigham. §

Aisaia uan adarazi ko me Godram atiating

11 Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim barazima, a nan anadima, a kamaghin na migei, "Ni gumazamizir kabar nighniziba ko arazibar gin mangan marki.
 12 Gumazamiziba kamaghin mikim suam, gumazir maba kantri Juda gasighasighasa akam akiri, eghti ni uan adarazi ko kamaghin nighnighan marki, akar kam a guizbangira. Bar puvati. Egh gumazamiziba puviram atiating nighamin dughiamin, ia men min puvirama atiatingan marki.
 13 Ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim, a Godin Bar Zuezim, egha arazir aghuibara ami. Ia anariram atiatingiva an apengan iki. 14-15 A gumazamizibar mogomer danganir bar gavgavimin min iti. Egha a dagiamin min Israelia ko Judan gumazamiziba aruir tuavimin iti. Eghti men aviriba uan dagariba asi daghiri ikuvigham. Ezi Jerusalem gumazamiziba, an azuazimin min men suighasa iti. Eghti men aviriba azuazir kam in guam. Jerusalem gumazamiziba, ki guizbangira azuazimin min men suighasa iti."

Ekiam damuasa mikemezir biziba, Aisaia dar mizua iti

16 Nan suren gumazibar damazimin, Ikiavira Itir God na ganingizir akar kaba,

ki da osirigh, da righiva da ikegh kandelin gris in anemighirigh,
 uan ababanim isi kandelin gris datighti, da deraghvira ikiam.**

17 Egh ki datirighin, Ikiavira Itir God damuasa mikemezir biziba, ki puram a mizuam da bagh gan ikiam. Ki fo, an akirim ragha Israelian gumazamizibagh asagha gifa, egh a ua ragh men ganan kogham. Eghti ki nighnizir gavgavim an ikivira ikiam.

18 Ia gan. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Saionin Mighsiamin ikiava, borir kaba na ganingi. Ezi ki uan boriba ko an e atizi e Israelian gumazamiziba bagha, ababanimin min iti. Eghti me en ganiva, Godin Arazibagh nighnigham. ††

Godra uan gumazamiziba bizir aghuiba me ganidi

19 Eghti gumazamiziba ia mikimti, ia mangi gumazamizir oveaghuezibar duaba ko mikim, me da nighniziba iniam. Egha me kuarazibar min imoba, sighsirir akabar migei. Ezi gumazamizir oveaghueziba, me nighniziba gumazamizir angamira itibar aningan iburagham. Kamaghin amizi, e tizim bagh aseba ko gumazamizir oveaghueziba da nighniziba iniasa ivemara me bagha zui? Puvati. Arazir kam ikufi. Me uan God bagh mangi. 20 Me Godin Araziba ko an Akar Gavgaviba ko, an nighnizim gifogh. Egh me kamaghin damighan kogham, me mitarmemin averara ikiti, aminim me bagh tiragham kogham, eghti me dughiar aghuitamin ganighan kogham. †† 21 Puvati. Me bar dughiar kuram iniam. Me navir osimtizir dafaba

§ 8:10: Hibrun akar kam Emanuel a kamakin, "God e ko iti," a ziar kam ko magh ghu Emanuel. Ni Aisaia 7:13-15 ko 8:7-8in gan. 8:12: 1 Pita 3:14-15 8:14-15: 1 Pita 2:8 ** 8:16: Aisaia akam osirigha ghaze, Gumazamiziba Godin akabar gin mangan koghti, God ghaze a bizir kabar amuti da otivam. Egha Aisaia akar kabar akinafarim righa, a savsuigha, kandelin gris isa tongiram a gati, egha a uan ababanim isa kandelin gris gisin ati, eghti gumazitam an akaba angaran kogham. Kamaghin amizi, bizir kaba gin otivighi, gumazamiziba an akinafarir akar irighizir kam kuigh akar an osiriziba dipon kamaghin guizin fogh suam, Aisaian akaba, da guizbangira. 8:17: Hibru 2:13

8:18: Hibru 2:13 †† 8:18: Aisaia Godin akam akunigha gifa. A datirighin aghumra iki ganti, God damuasa ifongezir bizibar amuam. Eghti gumazamiziba Aisaian ganiva egh an boribar ziabar mingaribagh nighnighiva, a me mikemezir akabagh nighnigham. Ni Aisaian boribar izibar mingaribagh fofoghsi, ni Aisaia 7:3 ko 8:3-4in gan. Ves 17-18in akar kam, "Israelin gumazamiziba," a kantri Israel ko kantri Judan gumazamizibav gei. †† 8:20: Ves 19 ko 20in, Hibrun akar deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

ikiti, mitiriaba men aghiti, me pura tin-
tinibar kantrin aven daruam. Mitiriam
me damuti me atar, akar kurabar uan
aseba ko atrivim mikimam. Me kogh
overiamin ganiva, ²² vin nguazimin gan,
egh me bar bizir aghuitamin ganighan
kogham. Bar puvati. Me osimtiziba ko
dughiar kuramra danganiba bar da gan
ikiam, mati aminirbirim bar me avara.
Egh me osimtizim gitaviragh arimangamin
tuaviba puvatigham.

9

*Godin, gumamaziziba bar akueghsi, an
atrivir aghuim me daningam*

¹ Eghti gin, osimtiziba aterir darasi,
me uam osemeghan kogham. Ia fo,
Ikiavira Itir God, fomira Naptali ko Se-
bulunin anababar nguibaba bar dagh
asighasighizi, me bar aghumsiki. Eghti gin
dughiatam iziti, tuavir ongarimin zuimin
boroghira itir danganim, ko Jordanin
Fanemin dadarir vongin itir danganim,
a Galilin Distrighin nguazim, danganir
kam Kantrin Igharazibar Gumamazizir
aviriba uaghan an aven iti, nguibar kaba
uaghan bar moghira, men dughiar kuraba
da givaghti, me ziar ekiam iniam.*

² Gumamazizir arazir kurabar mitatem
aven aruiba,
me datirighin angazangarir ekiamin
gari.

Me danganir mitatemin apiaghav ikiava
aremeghasava ami,
ezi datirighin aminim tirazi angazan-
garim me gisira.

³ Ikiavira Itir God, ni uan gumamazizibagh
amizima, me bar aviraseme,
Ni me gamizi, me bar akonge.

Me nin damazimin bar akongezir arazir
kam,
mati me azenibar dagheba asia da
bagha bar akonge.
Egha mati midorozir gumaziba
midorozim gamigha givagha,

bizir me iniziba da tuiragha uari
ganiga bar akonge.

⁴ Gumamaziziba bar akongezir bizim, a
kamakin:

Ni fomira Midianin kantrin gavgaviba
apiragharighizi moghin,
datirighin men apanibar gavgav-
iba apiragharigha gifa.

Guizbangira, apaniba faragha nin gumaza-
mizibagh ativagha,
me gamima, me mati bulmakaun
mam, gumazim ter ararim isa an
tuem gatigha,

ingangarim zuamiram a damuasa,
a gaghora a misosi.

Ezi ni apanibar aghoriba ko ter arariba
apiragharighizi,

me ua nin gumamaziziba paza me
gamir puvati.†

⁵ Guizbangira, midorozir gumaziba
midorozir korotiar aghua ghua
misoziba,
avim bar dar isigham.

Men dagarir asuaba ko men korotiar gu-
mazibar ghuziba itiba,
avim bar adar isigham.

Eghti osimtiziba bar givaghtima,
dughiar aghuim otogham.

⁶ Bar guizbangira, otarir mam amebam e
bagha a bate,
a borir God e ganingizir mam.

Eghti an e gativagh en ganamin arazir
kam,
mati gumazim dipenir akinir dafam
uan dipizim gatigha aneteri.

Kar an ziaba,
Gumazir Nighnizir Bar Aghuiba
Anidim,
ko Godin Gavgaviba Bar Itim,
ko Afeziar Zurara Ikiavira Itim,
ko Atrivir Dabirabir Aghuim ko Navir
Amirizim Anidim.

⁷ Eghti atrivir kam, Atrivim Devitin dan-
ganim inigh,
Devitin atrivir dabirabim daperagh
gumamazizibar ganam.

9:1: Matyu 4:15 * **9:1:** Asiriaba izava kantri Israelin misogha, Sebulun ko Naptalin anababar nguibaba ko nguibar igharaziba ko Galilin Distrighin notin amadaghan itir nguaziba ini. Ni 2 Atriviba 15:29in gan. Kantrin kam in danganir kam, an ziar mam Galili. **9:2:** Matyu 4:16; Luk 1:79; Efesus 5:8; 5:14 † **9:4:** Fomira Midiania paza Israelia gami, ezi Gideonin dafarimin Ikiavira Itir God men gavgaviba apiri. Ni Gumazir Dapaniba 6:1-6 ko 7:9-25in gan. **9:6:** Aisaia 7:14; Luk 2:11; Jon 3:16; Taitus 2:13 **9:7:** 2 Atriviba 19:31; Daniel 2:44; Luk 1:32-33

Eghti a gumamazibagh ativagh men ganamin gavgavir kam, an ekiv mangivira ikiam.

Kamaghin midoroziba ua puvatighti, gumamaziziba navir amirizimin ikia, deraghvira dapiagh iki mamaghira ikiam.

Atrivir kam, guizin arazimin gin ghua biziba deragha da tuisigha, Godin arazir aghuibara amuasavira iti.

A kamaghin damuti, an atrivir ingangarim datirighin ikegh gavgavigh mangivira ikiam.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gumamaziziba guizbangira bar me gifonge, kamaghin amizi, a bizir kam damighti an otogham.

Ikiavira Itir God Israelia gasighasiki

⁸ Ekiam mikemegha givagha ghaze, a kantri Israel gasighasigham, kar Jekopin ovavir boriba.

Eghti dughiar kurar kam me batoghti,

⁹ Samaritan nguibar ekiamin itir gumamaziziba ko, Efraimin adarasi, me bar kamaghin fogh suam, Ekiamra bizir kam in me gami.

Egha me datirighin ghaze, me bar pin mar iti, egha uarira uan ziaba fe.

Me kamaghin migei,

¹⁰ "Apaniba en brighin dipeniba akaragharigha, en temer fikba okaghariki. Ezi e da bagha naviba ikuvir pu, da pura biziba.

Puvati. E dagiaba aghoregh dipenir bar gavgavibar ingaram.

Egh temer fikbar danganibar, temer sidan bar aghuiba oparam."

¹¹⁻¹² Ezi Ikiavira Itir God Israelian aningaghe, kamaghin amizi, a men apanibar naviba fegha gifa, eghti me izi me misogham.

An aruem anadi naghin Siriabar naviba fe, me Atrivim Resinin adarasi.

Egha a uaghan aruem uaghiri naghin Filistiabar naviba fe.

Egha a uaghan Israelia misogh, me dikabinasa Atrivim Resinin apanibar naviba fe.

Ekiam kamaghin amigha gifa,

ezi bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.

Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

¹³ Ezi Israelian gumamaziziba navibagh irazir puvati.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ivezir bar kuram me ganingi, ezi me uamategha a baghavira izir puvati.

¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, kantri Israel gasighasiki.

Guizbangira, an aruer vamiran Israelin dapanim ko puem atu.

A dughiar vavira, a iruer dafarim ko ighurunim gighizazi aning iri.

¹⁵ Dapanim, a gumazir aruaba ko gumazir ziar ekiaba itibar ababanim.

Ezi puem, a gumazir akam inigha iziba, me akar ifavaribar gumamazizibagh anidiba, men ababanim.

¹⁶ Gumazir dapaniba tuavir aghuim ko arazir aghuim men akazir puvati.

Kamaghin amizi, gumamaziziba okam nighnigha pura tintinibar ghue.

¹⁷ Gumamazizir kaba bar moghira God ategha arazir kurabagh ami.

Me bar akar kurabav gei.

Kamaghin amizi, Ekiam bar moghira me gasighasigham.

A gumazir igiatam ateghtima a ikian kogham.

Egh an amizir paba oveaghueziba ko borir ameboghfeziaba oveaghuezibar apangkuvighan kogham.

Ekiam kamaghin damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.

Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.†

¹⁸ Gumamazizibar arazir kurabara me gasighasisi.

^{9:17}: Aisaia 5:25; Maika 7:2 † ^{9:17}: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

Mati avim benir ataghatariba ko ogher kurabar isia ghua, temer dafaribagh irigha ghua, ruarir ekiam girizi a isi.

Ezi maburan migharim dikavigha ghuavanadi.

¹⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bar aningaghegha, nguazir kamın ruaghatevibar itir gumamaziziba bar me gasighasiki.

A mati avim ruarir ekiamın isia bar a gasighasighizi moghin, bar me gasighasiki.

Gumamaziziba uaghan vaghvaghera men nighnizibar gin ghua,

igharaz darazi dikabınasava ami. §

²⁰ Me gumamazizir igharazibar biziba, tintinibar da okimasa.

Eghti bizir kaba men ifongiaba agivan kogham.

Me mati gumazim dagher aviriba apavira ikiava izivazir puvati.

Egha me uaghan arazir kamra, uan ikizibagh amua me gasighasisi. **

²¹ Manasen anabamın adarasi, Efraimın anabamın adarazi abınasa, ezi Efraimia Manaseba abınasa.

Egha aning uaghan Judaba abınasa.

Kamaghın amizi, Ekiam me ateghti me uarira uarigh asighasigham,

eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.

Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

10

¹⁻² Iavzika! Ia gumamazizir kamagh amiba, ia bar ikuvigham.

Ia gumazir onganarazibagh amibagh ifar men biziba iniasa

arazir igiar igharagha garir aviriba arigha, da osirigha me gasighasisi.

Ia arazir kurar kaba arigha dar gin zuima, nan gumamazizir onganaraziba kotin aven, uan biziba bagha mikimasa izima,

ia guizin araziba ategha arazir kurar ia arizir kabar, me dikabırıma, me bizir me iniamba isir puvati.

Egha arazir kamra, ia amizir paba oveaghuezibar biziba okiava, borir ameboghfeziaba oveaghuezibar biziba saram okei.

³ God ian arazir kurar ia amir kaba ikarvagh, ia gasighasighti, ia manmaghin damuam?

Dughiar kam, a kantrin saghon itimın gumaziba inigh iziti,

me aminir gavgavimın mın izi ian bizibagh asighasighti, ia manmaghin damuam?

Ia ti ivegh mangi tina dama akurvazim iniam?

Ian ziar ekiam ko bizir avirir ia iniziba, ia ti managh dar arighti, da deraghvira ikiam?

Bar puvatigham!

⁴ Ia bizitam damuva avegham. Bar puvatigham.

Ian tarazi midorozimın arimighiregham.

Me ian tarazir suigh mangiti, ia kalabuziabar tongin bar atiatigh teviba apirigh mamaghira ikiam.

Ia osimtizir bar kurar kam gitaghan kogham.

Ikiavira Itir God bizir kabar amuti, da ia bativam,

eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.

Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

Asirian kantri ikuvigham

⁵ Egha Ikiavira Itir God kamaghın migei: Asirian kantrin gumamaziziba, mevzika!

Me bar ikuvigham.

Ki uan gumamaziziba puvira men atari.

Kamaghın ki datirighın ingangarim isi Asirian kantrin gumamazizibar aningti,

me nan aghorimın mın otoghti,

gumamazizir nan navim gamima a ikuviziba,

me ivezir kuram me daningiva me gasighasigham.

§ 9:19: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. ** 9:20: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. 10:5: Aisaia 14:24-27; Nahum 1:1-3:19; Sefanaia 2:13-15

6 Nan gumazamizir kaba na ategha uamategha nguazir kamın bizibagh amua, na gamizi ki bar men aningaghe.
 Kamaghın amizi, ki Asiriaba amadaghti, me mangi gumazamizir ki aningaghavira itir kabagh asighasigh, egh me dikiti me mati gumazim tuavir beghneazim diti moghin me magiram.
 Egh me uan ifongiabar gin mangi men bizir aghuiba me dama da mikegh, da inigh uan kantrin mangam.

7 Ezi Asirian atrivimın nighnizim, nan nighnizim ko voroghira ghuzir puvati.
 A ghaze, a kantrin avirir igharaziba uaghan bar dagh asighasigh, da agivasa nighnisi.

8 A uabi fa kamaghın migia ghaze,
 “Ki ghaze, ki kantrin aviribar atriviba abinigha men nguibar ekiaba ini.
 Ezi atrivir ki abiraziba, me nan midorozir gumazibar, gumazir dapanibar iti.

9 Ki misogha nguibar ekiar kaba ini:
 Kalno, Karkemis, Hamat, Arpat, Samaria, ko Damaskus.

10 Ki kantrin aviriba abiragha fo, men asebar marvir guar aviriba men iti.
 Ezi men aser kaba, da tong men akurvazir puvati.
 Ki ghaze, marvir guar kaba, Jerusalem ko Samarian marvir guabagh afira.

11 Ki Samaria ko an aseba ko marvir guabagh asighasigha gifa.
 Egh arazir kamra, ki Jerusalem ko an aseba ko marvir guabar amuam.”

12 Asirian atrivim ghaze, a bar pin mar ikia bar gavgafi, egha a uabira uan ziam fe. Eghti gin nan Ekiam, a faragha mikemezi moghin, a Saionin Mighsiamin iki, a Jerusalemın nguibar ekiam, a uan ingangariba bar dar amigh givaghti, a gin uamategh mangi ivezir kuram Asirian atrivim daningam. ¹³ Ekiam orasi, Asirian atrivim uabira uabi fa, kamaghın migei:
 “Ki bizibar amuamin nighnizir bar aghuim iti.

Kamaghın amizi, nan gavgavim ko fozimın, ki bizir kabagh ami.
 Ki kantribar mitaghniaba akaragharigha gifa, ezi da bar nan apengan iti.
 Egha bizir bar aghuir me akumakua arighiziba, ki da ini.
 Ki bar gumazir gavgavim, kamaghın ki kantrin kabar atrivibagh afiragha, me dikabini, mati bulmakaun apurir ekiam misosi.

14 Nguazir kamın itir kantriba bar, mati kuarazir mikonir mam, ki, men bizir aghuiba, mati kuarazir mikonimın, gumazim kuarazir aroriaba isi moghin, nimir bar da ini.
 Kuarazir amebaba ikia, nan gari puvati.
 Mevzika! Kuarazir amebatam uan aroriaba bagha ara nan agintighizir puvati.
 Ki pura men biziba okemegha da inigha ghu.”

15 Atrivim uabi uan ziam fe, ezi Ekiam kamaghın azaragha ghaze,
 Sobiatam ti uabi fi kamaghın mikim suam, a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suirazimın gavgavim gafira, a?
 Puvati, nighnizir kam ongani.

Eghti son tam ti uabi fi suam, a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suiragha temem pun-gizim gafira, a?
 Puvati, nighnizir kam ongani.

Eghti itazitam ti uabi fi suam, a uabi gumazitamın suiragh, a inigh misoghsi mangam, a?
 Puvati. Nighnizir kaba, bar on-gani.

16 Ezi Ekiam, a Ikiavira Itir Godın Gavgav-iba Bar Itim,
 a ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti.
 Egh a datirighın arimariar bar kuratam amadaghti,
 an Asiriabar midorozir gumaz-ibar amu, men gavgavir ekiam agivagham.
 Egh a uaghan avim damighti,
 a dikavigh isi mangi men biziba bar da agivagham.

17 Ekiam, a Israelian Godın Bar Zuezim,

a Israelian gumazamizibar angazan-
garimin min iti.

Egh Asiriaba, an avir bar dafamin min
otogh,

men kantri daboroghti, a isigham.

Egh dughiar vamiran, a Asirian oghevsevir
kurabar apueghti,
da bar isigham.

18 Egh afiragh mangi temer ekiaba ko
nguazir aghuir azenibar ingaramim
sara daboroghti,

da bar isigham.

Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigh,
bar men duaba ko mikarziba
agivagham,

mati arimariam gumazim puv a
gamizi, an gavgavim bar magiri
ameregh givagham.

19 Eghti Asirian kantrin temer vaghvaz-
ibara mitivighiv ikiti,

borir iririvitam uaghan da menghan
fogham.

*Gumazamizir ikiavira itir varazira, ua-
mategham*

20 Jekopin ovavir boriba, datirighin uan
apanibar atrivir me misogha itim, me an
atiatighava, an apengan ikia uarir akur-
vaghasa an dia. Eghti gin izamin dughiam
otoghti, Israelian ikiavira itir varazira,
apanir kam bagh gan uarir akurvaghsi
nighnizir gavgavim an ikian kogham. Pu-
vati. Dughiar izamimin, me Ikiavira Itir
God baghvira iki nighnizir gavgavim an
ekiam. A Israelian Godin Bar Zuezim, eghti
me guizin an akamin gin mangi uarir akur-
vaghsi, anarira mizuamam. 21 Gin, Jekopin
ovavir boribar gumazamizir ikiavira itir
varazira, me uamategh Godin Gavgavir
Ekiam Itim bagh izam.* 22 Fomira, Is-
raelian gumazamiziba, mati ongarimin
itir gigimin min, bar aviraseme. Ezi God
ghaze, me bar ikuvigham. God uan arazir
aghuimin gin mangiva ivezir kurar kam
me daningam. Eghti gin men gumaza-
mizir ikiavira itir varazira uamategh uan

nguibabar izam. 23 Ekiam, a Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a nguazir
kamin kantriba bar, a ivezir kuram isi me
daningasa mikemegha gifa, egh a bar me
gasighasigham.

24 Nan Ekiam, a Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei,
“Ia nan gumazamizir Saionin nguibar
ekiamin itiba, ia Asiriabar atiatingan
marki. Me, Isipia fomira uan itaziba
isa ia misogha, paza ia gamizi moghin,
me ia damuam, eghti ia men atiatin-
gan marki. 25 Nan navim ia bagha
ikuvighavira iti, kamaghin, ki Asiriaba
ataghizi me ia gasighasisi. Eghti ki, kiran
oveghangin, uan adarir ian itim agivagh,
egh raghirigh Asiriabagh asighasigham.

26 Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki me misogham, mati ki fomira
Midiania, Orepin Dagiamin boroghin
benim isa me fozorogha me misoke. Egha
mati, ki fomiram Isipin kantrin, uan
asdivir aghorim ghufegha ongarim gisin
amadazi, apaniba ongarir torimin bar
ikufi.† 27 Asiriaba datirighin ia gativagha
ia gasighasisi, mati gumazim ter otevim,
bulmakaun firim gatigha, an abirima, a
ingangarim gami. Datirighin Asiriaba bar
deraghaviram apiazi, ia paza iti. Ezi men
arazir kam na gamima, nan navim puvira
nan isi. Kamaghin, ki gin izamin dughiar
kamin, ki Asiriabar gavgavim agivaghti,
me uam osimtiziba ia daningan kogham.”‡

Apaniba Jerusalemia misoghasa izi

28 Apaniba Ain nguibar ekiam boroghin
iza a gitagha, Mikronin nguibar
ekiamin otivigha gifa.

Me uan dagheba ko biziba isa Mik-
masin nguibar ekiamin da ariki.§

29 Me uaghira daghurir dipamin faghafi-
agha, binigha ghuanaga,
dimangan Geban nguibar ekiamin
akui.

Raman nguibar ekiamin itir gumazamiz-
iba bar atiatingi.

* 10:21: Hibrun akamin akar kam, “Gumazamizir varazira uamategh izam,” a mati Aisaian otarir mammin ziam. Ni
Aisaia 7:3in gan. 10:22: Rom 9:27 † 10:26: Ni Gumazir Dapaniba 7:23-25in gan. ‡ 10:27: Hibrun akam
deragha migirigiar kammin mingarim abighizir puvati. § 10:28: Nguibar ekiamin igharazir kaba da notin amadaghan
Jerusalem boroghin iti, kamagh amizi, notin amadaghan itir apaniba Jerusalem gasighasighsi iziva, me faragh Ain
nguibar ekiam ko nguibar ekiam kaba batogham, dar ziaba ves 28-32in iti.

Ezi, Gibeon nguibar ekiamin itir gumazamiziba, kar Atrivim Solin nguibar ekiam, me anetegha are.

³⁰ O Galimin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia pamtemin dim. Ia Laisan nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia kuariba arighiva oragh.

Ia Anatotin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, iavzika!
Ia ti akabagh asa.

³¹ Matmenan nguibam ko Gebimin nguibamin itir gumazamiziba, me uari mongasa danganiba buriava, aregha gifa.

³² Apaniba datirighin Nopin nguibar ekiamin otivigha gifa. Egha Saionin Mighsiamin amadaghan gara, uan dafariba apira, uan gavgaviba akakagha ghaze, me Jerusalem in nguibar ekiam gasighasighasa uari baraki.

³³ Ia oragh!
Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a gumazir ziar ekiam ko gavgavim itiba dikabiragham.

Me datirighin temer ekiar ruaribar min iti, eghti a me okiti me iregham.

³⁴ Me mati Lebanonin temer aghuibar min mitivigha gavgavigha iti, egha mati temer dafar ruarir bar ruarir pizimin itibar min iti. Egh a me gasighasigham, mati gumazim sobiam inigha temer ekiar kaba okiti da iregham.

11

Atrivir igiam, dabirabir aghuim me daningam

¹ Jesin ovavir boriba, mati temer povim me an okegha givazi, an dakam ikiavira iti. Egh ti gumazir mam otogham,

mati temer ghuzir igiam temer dakar kam in otogh manangam.*

² Eghti Ikiavira Itir Godin Duam izi gumazir kam gizivagh a ko iki, egh fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a daningam.

Eghti an atrivir gavgavimin ikiva, deraghvira ingangarim damuamin fofozim ikiam.

Egh a deraghvira Ikiavira Itir God gifogh, an atiatingiva zurara an apengan ikiam.

³ Eghti Ikiavira Itir Godin atiatir arazir kam a damuti, a bar akuegh mamaghira ikiam.

Egh kotiaba baraghamin dughiam, a pura gumazimin ganganimin ganiva, a tuisighan kogham.

Egh a gumazamizir tintinimin migeir akaba, a pura da baragh da tuisighan kogham.

Bar puvatigham.

⁴ A kotin aven guizin arazir aghuimin gin mangi, onganarazibar migirigiaba baragh, deraghvira me tuisigham.

A nguazir kam in itir gumazir uari abira aghumra itiba, a men osimtiziba baragh, me tuisigh men akurvagham.

An akam me daningti, nguazir kam in gumazir kuraba, ivezir kuram iniam. A mikimti, gumazir kurar akaba batoziba arimighiram.

⁵ An arazir aghuim mati gumazim letin uabi amighiri, an an ikiti, a gumazamizibar ganam.

Eghti an nighnizir gavgavir arazir aghuim gamim, mati inim gumazimin evarim avara, an an ikiti, a uan ingangarim damuvira ikiam.

⁶ Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh deraghvira ikiam,

11:1: Aisaia 53:2; Jeremaia 23:5; Sekaraia 3:8; Aposel 13:23; Akar Mogomem 5:5; 22:16 * **11:1:** Jesi, an Atrivim Devitin afeziam. (Ni 1 Samuel 16:10-13 in gan.) Temer ghuzir igiar kam oto, a mati Devitin ikizimin otozir atrivir igiam in ababanim. **11:2:** Aisaia 61:1; Matyu 3:16; Jon 16:30; 2 Timoti 1:7 **11:4:** Aisaia 9:7; 49:2; Malakai 4:6; 2 Tesalonika 2:8 **11:5:** Efesus 6:14 **11:6:** Aisaia 65:25

eghti lepatba, da kaziar ekiabar min
gari, da memen nguziba ko dakuam.
Eghti bulmakaun nguziba ko laionin igiaba
daru egh uari inigh damam,
eghti borir dozir mam men gan men
aku men faragh mangam.

7 Eghti bulmakauba ko beaba uari inigh
damiti,
men nguziba uari inigh dakuam.
Eghti laionba bulmakaubar min
dadabar amam.

8 Eghti borir dozir oteba apavira itiba,
me kuruzir imeziba itibar mozibar
boroghira ikararangam.
Eghti borir oteba ataghiziba,
uan dafariba isi kuruzir kuraba itir
mozibar aven dar arigh, egh der-
aghvira ikiam.

9 Dughiar kamın, nguazimın itir gumaza-
miziba bar deraghvira Ikiavira Itir
God gifogham.
Eghti fofozir kam, nguazimın otevíba
bar dagh izivagham,
mati ongarim bar ghua uan dan-
ganimra tu.

Kamaghın amizi, God baghavira itir
mighsiamın itir gumazamiziba
ko, gumazamizir igharaziba bar
moghira
uari inigh deraghvira ikiva,
tav pazi tav damuan kogh, egh me
gasighasighan kogh.

*Judan gumazamizir ikiavira itir
varazira, me uamategh izam*

10 Eghti dughiar kamın, atrivir igiam, Jesin
ovavir boribar tongin otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar
kamın oto.
Eghti gumazamiziba bar an ganti,
a me bagh ababanimın min
ikiam.

Eghti gumazir kamra, kantribar gumaza-
miziba a bagh izi a baghvira ikiam.
Eghti an Dipenir an avughsi ikiamim,
bar gavgavigh ziar bar ekiam ikiti,
an angazangarim bar me gisir-
agham.

11 Egh gin ua izamin dughiamın, Ekiam
uamategh uan agharim ghufegh uan
gavgavim akagh, uan gumazamiziba
inigh uamategh izi, men nguibabar me
arigham. Kar gumazamizir ikiavira itir
varazira, me kantri Asiria ko, Isip ko,
Itiopia ko, Elam ko, Babilonian kantri
ko, Hamat ko, Mediterenianın Ongarir
Ekiamın arighatizibar ikiavira itiba.

12 Kantriba bar dar gumazamiziba gansi,
Ekiam nir avizim ghufegh aba-
banimın min anesaragham,
egh a Israelia ko, Judan gumaza-
mizir apaniba inigha ghua kalabuz
gatiziba, a ua me akuvagham.

Me datirighin tintinibar ikia nguazir ru-
aghatevíba bar dar iti,
eghti Ekiam ua me inigh izam.

13 Eghti gin kantri Israel ua navir kuram
kantri Judan ikian kogham.
Eghti kantri Juda, uam kantri Israelin
aningagheghan kogham.
Puvati. Aning uaning inigh der-
aghvira dapiam.

14 Aning uaning inigh mangi aruem
uaghiri naghin itir Filistiaba ko
misogham.
Egh aning misoghiva aruem anadi
naghin itir gumazamizibar bizir
aghuiba iniam.

Aning kantri Idom ko Moap ko, Amonin
gumazamiziba dikabiragh,
kantrin kaba gativaghti, me men
apengan ikiam.

15-16 Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim
damighti a bar dakegham.
Egh aminir fefer bar puvira ivaim
damighti a izam,
eghti aminir kam, Yufretisin
Fanem damighti a daki mangi
suvigham.

Egh a 7plan dipar eghuravibar emir
mangam.

Kamaghın amizi, dughiar kamın
tuavim, tuavir ekiamın min bar
ekevegh aruegham,

eghti gumazamiziba Asiria ategh daru iziti, men dagarir asuaba tong kumkumighan kogham. Tuavim Israelia bagha kuiagherizi me Isip ategha izezi moghin, bizir kam uaghan kamaghiram otivam.

12

Ekiam minabir ighiam

¹ Eghti gin izamin Dughiam otoghti, ia Israelia kamaghin igham damuam:

“O Ikiavira Itir God, ki nin ziam fe. Ni nan aningaghe, ezi nin aningagharim gifa, ezi ni bar deraghavira nan asughasugha gavgavim na ganidi. Ezi datirighin nan navim deraghavira iti.

² “Ia oragh! God nan akuragha ua na ini. Eghti ki nighnizir gavgavim an ikiva atiatingan kogham. Ikiavira Itir God, a Godra, a na gamima, ki gavgavigha iti. Guizbangira, a nan Akurvazir Gumazim, ezi ki an ziam fava onger akam gami.”

³ Mozir dipam, gumazir kuariba piriba, anepa bar akonge. Ezi kamaghira, God uan gumazamizibar akuragh ua me inighti, me bar akuegham.

⁴ Dughiar kam in ia kamagh mikimam:

“E Ikiavira Itir God, an ziam dipon, egh a minabiva, uarir akurvaghsi an dimam. Egh ingangarir ekiar an amizibar gun kantribar gumazamiziba bar moghira me mikimiva, an ziar ekiam in gun mikim.

⁵ Ia Ikiavira Itir God in ingangarir bar ekiar an amiziba bangin, a bagh onger akabar amu an ziam fam! Ia nguazir kam in gumazamiziba bar me mikim suam,

God ingangarir ekiabagh ami.”

⁶ O Saion in Mighsiam in itir gumazamiziba, ia fo, Israelian God in Bar Zuezim, a ian tong in ikia ingangarir ekiabagh amua, ziar bar ekiam iti.

Kamagh in amizi, ia pamten dimiva arang bar akuegh onger akabar amu.

Aisaia, God in akam in, gun kantrin mabav gei

13

(Sapta 13--23)

God kantri Babilon gasighasigham

¹ God kantri Babilon gasighasighasa, kamagh in, a irebamin min garir bizim in aven, akam isa Emos in otarim, Aisaia ganingi. ² A kamagh in migei:

“Ni nan nir avizir pin itim isi ababanim in min temeba puvatizir mighsiar mam in a kuasagh, eghti midorozir gumaziba an ganigh izi uari akuvagh ikiam.

Ni pamtem in men dimti, me zuamira izi. Eghti ni uan dafarim ghufegh, Babilon in itir gumazir aruar uan ziaba feba, tiar akar ekiabar amadaghan men akagh, egh me amadaghti, me mangi me ko misogh.

³ Ki Babilon bagha nan navim bar nan ikufi, egha ki uabi uan midorozir gumazir aghuir bar gavgaviba amisevegga, men diazi, me ize.

Egha ki Akar Gavgavim me mikeme, eghti me mangi Babilonia ivezir kuram me daningam.

Midorozir gumazir kaba, ziar ekiaba iti, egha Babilon misoghasa bar akonge.”

⁴ Ia mighsiabagh is in niginir dafar kam baragh, kar gumazir bar aviribar niginim.

Kantrin aviribar midorozir gumaziba iza uari akufa.
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 misoghasa uan midorozir gumaziba akufa.
⁵ Me kantrin bar saghon itimin ikegha ize, egha me mati Ikiavira Itir Godin piba ko bariba.
 A bar aningaghegha, me akuvagh me damuti,
 me nguazir kamin itir kantribagh asighasigh, bar me agivagh.*

⁶ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa.
 Kamaghin amizi, ia bar puviram aziva arang.
 Dughiar kamin, Godin Gavgavim Bar Itim, dughiar bar kuram amadaghti a izam.

⁷ Bizir kam bangin, gumazamizibar aghariba bar men amiraghti, men gavgaviba bar givaghti, me uan navibar aven bar atiatingam.

⁸ Me nigh bar atiatighiva, mizazir bar ekiaba baragham,
 mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, me mizazim iniam.
 Me digavir kuram damuti, men guabara uarir akakagh suam,
 me mizazir bar ekiam isi.
 Egh me uarira uan guabar ganamin dughiamin,
 me bar atiatigham.

⁹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a izi,
 kar Ikiavira Itir God uan aningagharir ekiam sara izasa misevezir dughiam,
 egh nguazir kamin itir ruaghateviba bar dagh asighasighiva,
 gumazamizir arazir kurabagh amiba me bar me agivagham.

¹⁰ Dughiar kamin, mikoveziba bar dar angazangarim mungegham.
 Egh aruem otoghti, an angazangarim mitarmegham,

eghti iakinimin angazangarim puvatigham.

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 "Gumazamizibar arazir kuraba nguazir kam gizifa,
 kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham.
 Gumazamizir uarira uan ziaba feba, ki me dikabiragham.
 Gumazamizir igharaz darazi paza me gamua uari feba,
 ki pazi me damigh men ifaghatir arazim agivagham.

¹² Gumazamizir bar avirim arighiregham, egh ki vaghvaziba ateghti, me ikiam.
 Egh ni kantri Ofirin golin bar aghuim burian asaghasaghizi moghin,
 ni me burian asaghasegham.

¹³ Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 uan aningagharir bar dafam sara izam.
 Egh ki overiam ko nguazim damighi, aning nigham,
 egh nguazim isivagh uan danganim ategham."

¹⁴ Dughiar kamin, gumazamiziba bar puviram atiatingiva aregham,
 mati asizir atiam, gumazim ruarimin ghua a gasasava amima,
 an arav ghuzi moghin, me arimangegham.
 Egh mati sipsipbar garir gumaziba puvatizi, me onganigh pura tintinibar zui moghin,
 me tintinibar ari uamategh pura uan nguibabar mangam.

¹⁵ Egh gumazir manam, apaniba an suira, me uan midorozir sababar a biraghti, an aremegham.

¹⁶ Egh apaniba, borir iririviba, men amebabar aghariba da me amikiva,
 egh amebaba ko afeziaba ganvira ikiti,

* **13:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, Hibrun akam, a "Nguazir kamin itir kantriba bar;" a dav geir puvati. Me ghaze, Hibrun akam kamaghin migei, "Kantrin kamra nguibaba bar an iti." **13:6:** Joel 1:15 **13:8:** Onger Akaba 48:6; Aisaia 21:3 **13:10:** Esekiel 32:7; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13; 8:12 **13:13:** Hagai 2:6

me boriba isi dagiaba itir nguazim gapizti, me arimighiram.
Eghti apaniba men dipenibagh asighasigh, men biziba okimiva, men amubar suigh, me abin arazir kurabar me damuam.

¹⁷ Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ki, Midbar navibagh inivima, me Babilonia misoghasa izi.

Me Babilonian silva ko gol bagha nighnigha misoghasa izir puvati.

¹⁸ Me bar Babilonia agivasa nighnizim bar gavgafi.

Me gumazir igiaba uan pibar me gasiti, me arighiregham.

Eghti borir ekiaba ko muziariba, me men apangkuvighan kogham.”

¹⁹ E fo, Babilonin nguibar ekiam, a bar deragha nguibar ekiar mabagh afira.

Babilonian gumazamiziba, me uan nguibar ekiamin ziar aghuim bagha bar akonge.

Eghti God Sodom ko Gomora gasighasighizi moghin, a Babilon gasighasigham.

²⁰ Gumazitam ua nguibar kam in ikian kogham.

Eghti uaghan Arabian gumaziba izi uan averpenitam danganir kam in anesaraghan kogham.

Eghti sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba inigh iziti,

da danganir kam in iriv iki avughsan kogham.

²¹ Nguibar kam pura danganir kinim gavaghti, asizir atiaba iziva an ikiam.

Eghti dimagarimin, kuaraziba dipenibar ikiam.

Eghti poneba uaghan ikiti, memen atiaba uari akun nguibar ekiam in mangi izegh damuam.

²² Eghti, atrivibar dipeniba ko gumazir ekiabar dipeniba,

afiar atiaba izi dar iki, pura dapur ikiam.

Bar guizbangira, Babilon ikuvighamin dughiam, a roghira izegha gifa.

14

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ua me iniam

¹ Eghti Ikiavira Itir God uamategh Jekopin ovavir boribar apangkuvigham. A ua bagh Israelia misevegham. Egh a men aku uamategh men nguazimra mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi me ko iki, men gumazamizibagh avagham. ² Guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Israelia inigh men aku uamategh Israelian nguazim in izam, kar Ikiavira Itir God in nguazim. Eghti Israelia, gumazamizir kabar amuti, me pura Israelian ingangarir gumazamizir kinibar otivigham. Fomira Israelia kalabus gatizir darasi, me datirigh in, Israelian kalabuziabar aven ikiam. Me fomira Israelia dikabiragha paza me gami, me datirigh in Israelian apengan ikiti, me me gativagham.

Atrivir bar gavgavir irizimin ighiam

³ Ia Israelia, Ikiavira Itir God ian mizazim ko dughiar kuram agivaghti, ia deravira ikiam. Igharaz darazi ia abirima, ia men ingangarir mitiabagh ami, eghti osimtizer kam, datirigh in givagham. ⁴⁻⁵ Eghti Ikiavira Itir God kamagh in damighti, ia Babilon in atrivim ginighnigh ighiar dibovir akar kam damuam. Ighiar kam kamakin:

“Maia! Ia ganigh, atrivir gavgavim irigha gifa.

Manmaghin amizi, atrivir puvira atara uan ziam fer kaba iri?

Ikiavira Itir Godra, paza gumazibagh amir gumazir kurar kabar gavgavim agifa.

⁶ Atrivir kaba pura gumazamizibar aningaghegha paza me gami.

Egha me arazir kurabar kantrin igharazibagh amua, me gasighasighan avughsir puvati.

Me dughiaba bar, kantrin igharazibar
atara
osimtizir kuraba me ganiga me gatifa.

7 “Ezi datirighin nguazir kamın ruaghate-
viba bar, avughsa navir amirizimın
iti.
Dar gumamaziziba bar akuegha ighi-
abagh ami.

8 “Ezi Lebanonin kantrin ruarimın itir
temer painba ko, temer sidaba,
oregha fo,
Babilonin atrivim aremegha gifa.
Kamaghin amizi, me uaghan bar akonge.
Me ti ghaze, ‘Gumazitam ua iziva e
okan kogham. Bar dera!’

9 “Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamın,
me ni iniasa bar akuegha
biziba akira iti.

Danganir kam ti kamaghin migia ghaze,
Ia gumazir aruaba, dikav.

Ezi ia atriviba, ia uan atrivir dabirabiba
ataghiragh.
Ia bar izi gumazir izir kam batogh.

10 Me bar moghira ni dipov migirigiar
kamın ni damuam,
‘Maia, e kamaghin nighnisi,
nin gavgavim ti bar en gavgavim
gafira.

Ezi nin gavgavim datirighin bar givazi
ni en min iti.
Ni gavgaviba puvati.’

11 “Ni fomira kurkazir aghuibar uabin
kurtima, gumamaziziba gitaba
misogha,
ighiabagh amua, nin ziar ekiam fe.

Ezi datirighin, ni Gumamazizir Oveaghuez-
ibar Nguibamın itima, nguazimın
apiziba nin dakozim gavagham.

Eghti ni me gisin dakuam.
Eghti kuruzir muziariba blan-
ketin inimın min ni avaragham.

12 “Ni fomira ziar bar ekiam ike.
Gumamazizibar damazimın, ni mati
mizarazibar anadir mikovezir ove-
riamın ikia isimın min iti.
Ezi noka, ni datirighin irigha gifa.

Ni fomira midorozir gumazir gavgavim
itim.

Ni kantrin aviriba agevir gumazim.

13 Ni ti kamaghin nighnisi,

‘Ki mikovezibagh afiragh, bar pin mar ove-
riamın mavanabogham.

Egh ki uan atrivir dabirabim isi,
Godin mikovezibagh isin bar pin
mar anefagham.

Egh ki uaghan izi, notin amadaghan
itir mighsiar aseba iza uari akuvi
naghin,
a gisin bar pin mar daperaghiv
ikiam.

14 Ki ghuariabagh isin bar pin mar ghuana-
bogh,
Godin Bar Pin Itimın min ikiam.’

15 “Ezi noka, ni irigha gifa,

ni bar vin mar magiri Gumamazizir
Oveaghuezibar Nguibamın iki,
egh ni bar apengan ikiam.

16 Egh nguibar kamın, oveaghuezir gu-
mazamiziba nin apigh bar digavir
kuram damigham.

Egh me dikiravira nin gan kamaghin
azaragham,

‘Gumazir kamra ti, nguazim gamizi a ivaz-
vazima,
kantrin igharazibar itir atriviba atia-
tia nisi, guisi?’

17 Gumazir kamra ti, nguibar ekiabagh
asighasighava, nguazim gamima,
a nguazir kinimın oto?

Gumazir kamra ti, kalabuziam gatizir
gumamazizibar apangkuvizir pu-
vatigha, me ataghizi,
me uamategha uan nguibabar ghuzir
puvati?

Are, gumazir kamra!’

18 “Atrivir igharaziba over dughiamın,
gumamaziziba bar deravira men
kuabagh amua,
mozir bar aghuibar me afi.

19 Ezi ni puvati.

Nin kuam mati, gumazim temer
aguam kurasa an anetugha aneku-
nizi moghin,

me nin kuam akunizima a mozim giraghu.
 Nin kuam tuavimın gumazir igharazir midorozimın ovegezibar kuabar pozimın apengan iti.
 Ezi gumamaziziba a dika ivemara mangi izegh gami.
 Men duaba bar moghira,
 gumazir ovegha givazibar mozimın, bar vın mar magiram.
²⁰ Ni uan kantri gasighasigha, uan gumamaziziba misoghezi, me ariaghire.
 Kamaghın amizi, me atrivir igharazibar mın deravira nin kuam akirigh, anefaghan kogham.
 Atrivir kurar kamın boriba, nguazir kamın bar givaghti, bar deragham.
²¹ Kamaghın, an boriba, ia bar da inigh izi, egh men inazir afeziabar arazir kuraba ikarvaghı, me misoghti me arighiregh.
 Eghti men tav ua ikian kogh, atrivimın otogh, ua kantribar ganan kogham.
 Egh ua nguazir kamın danganiba bar dar mangi nguibar ekiabar ingaran kogham.”

*Ikiavira Itir God
 Babilonia gasighasigham*

²² Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim kamaghın miği:

“Ki Ikiavira Itir God, ki uabi dikavigh mangi Babilonia misoghıva, me gasighasigh bar me agivagham.
 Ki men tav ateghtıma a ikian kogham.
 Bar puvati.
 Gumaziba ko, amiziba ko, boriba, bar givagham.”

²³ Ki mati amizim uan bizimın mineziba avi moghın, ki uan bizim isi Babilon bar anevigh anegivagham.
 Ki Babilon damighti, mughuriar kuram itir beghneazim bar anevagham.
 Eghti asizir atiaba an ikiam.
 Ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim,

ki mikemegha gifa.”

*Ikiavira Itir God,
 Asiriabagh asighasigham*

²⁴ Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim kamaghın akar dikirizir mam gami:

“Bar guizbangira, bizir ki damuasa nighnigha givazim, ki a damuam.”

²⁵ Asiriaba nan nguazimın iza, nan gumamazizibagh amizi, me osimtızir bar ekiam ateri.
 Asiriaba pamtemın Israelia abırıma, me puvira ingari, mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim an tuem gatigha, anebırıma, a ingari.

Eghti Asiriaba, Israelian nguazir mighsiabar ikivira ikiti, ki me dikabin bar me righirigham.
 Egh osimtızir ekiar Israelia aterir kam, ki bar anegivagham.”

²⁶ Nguazir kamın itir kantrin gavgaviba, Ikiavira Itir God arazir kamra me damuasa nighnigha gifa.
 Kamaghın amizi, a me gasighasighasa uan agharim ghufegha gara iti.

²⁷ Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, kamaghın damuasa nighnigha gifa, ezi tina an anogoregham?
 A uan agharim ghufegha gifa, eghti tav an agharim medagh magiran iburagham.

*Ikiavira Itir God
 Filistiabagh asighasigham*

²⁸ Atrivim Ahas aremezi azenimın, Ikiavira Itir God akar mam anıngi. Akar kam kamakın:

²⁹ “İa Filistian gumamaziziba, ia oragh. Aghorir ian misoghezir kam, a dipiriaghirigha gifa, eghti ia bizir kam bagh bar akongan marki.
 Gın kuruzitam oveghti, kuruzir kuratam an danganim iniam.
 Egh kuruzir kam, a kuruzir bar kuram bateghti,

an aviziba iki, egh mighi mangi
izegh damuam.*

- 30 Gumazamizir onganarazibagh amiba,
me deravira ikiam.
Gumazamizir biziba puvatiziba, me
navir amirizim iniam.
Eghti ia Filistiaba, ki mitiriba azir dughiar
bar ruarim amadaghti, a izam.
Eghti mitiriar azir kam, ian ikiavira itir
varazira damuti,
me bar mitiriam bangin arighiri
bar gevegham.

- 31 “Ia Filistian nguibar ekiaba ko, gumaza-
mizir men itiba,
ia bar moghiram atiatingiva, nighiva
akong puv aziva, pamtemin dim
gan,
midorozir gumazir bar bizir dafam, notin
amadaghan ikegha izi.
Me izima, mati avir miturim men
girakirangin ofifi.
Midorozir gumazir kaba, me midorozir gu-
mazir bar gavgaviba,
ezi, men tav uabira gin izir puvati, me
bar moghira uari inigha izi.”

- 32 E Israelia, e ganti, Filistian abuir
gumaziba izi uarir akurvaghsi en
azangsighti,
e manmaghin men akam ikar-
vaghham?
E kamaghin men akam ikarvaghham,
“Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin in-
garigha a gamizi a tughavagafi.
Ezi an gumazamiziba osimtizir ekiaba
me bativir dughiabar,
me a bagh mangi an aven modogh
deravira ikiam.”

15

Ikiavira Itir God Moapia gasighasigham

- 1 Ikiavira Itir God kantri Moap
ginighnigha akar kam aningi:

Apaniba dimagarimin iza kantri Moapin
otogha,

Arin nguibar ekiam gasighasisi.

Me ghua Kirin nguibar ekiam gasighasighizi,
Moapin kantri datirighin bar ikufi.

- 2 Kamaghin amizi, Dibonin nguibar
ekiamin itir gumazamiziba,
mighsiabar ghuavanabogha,
asebar ziaba fer danganibar aziava
ara iti.

Moapia bar fo, Nebon nguibar ekiam ko,
Medeban nguibar ekiam bar iku-
vizima,
kamaghin me aningin apangkuvigha
azi.

Me bar aning bagha osemegha,
uan dapanir ariziba ko, ghuamasizir
arizibagh ise.

- 3 Egha azir korotiaba aghuigha,
nguibar ekiabar tuavibagh arui.

Marazi uan dipenibar avughsamin dan-
ganibar iti,
ezi marazi uari akuva itir danganibar
iti,

Me bar puv azima, temeriba men damaz-
ibar izaghira,
egha uaghira nguazim giri.

- 4 Hesbonin nguibar ekiam ko, Elealen
nguibar ekiamin itir gumazamiziba,
me uaghan bar puviram azi,
ezi Jahasin nguibar ekiamin itir
gumazamiziba, men azir akaba
barasi.

Ezi midorozir gumazir gavgaviba uaghan
osemegha ara dei.

Guizbangira, Moapian gavgavim bar
gifa.

- 5 Mevzika! Ki uaghan Moapian apangku-
vigha, me bagha azi.

Ki garima, me uan nguibam ategha,
ara ivemara

Soarin nguibar ekiam ko, Eklat
Selisian nguibar ekiamin zui.

Me aziavira ghua Luhitin nguibar
ekiamin tuavimin ghuavanadi.

Egha me uan osimtizir ekiam ginighnigha
pamtem aziava ara

* 14:29: Fofozir gumazir maba ghaze, Asirian atrivir mam aremezir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, ti akar kam akuri. An akar isin zuir kam in kamaghin migei, atrivir igharaziba atrivir kam in danganim iniam, eghti men arazir osimtizim kantrin igharazibagh aningamim bar ekevegham, egh atrivir kam in arazibagh afiragham. 15:1: Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11

Horonaimin nguibar ekiamin tu-
avimin zui.
Ezi men ararem bar ekefe.
6 Me fo, Nimrimin dipam bar misingizi, an
apininin itir oghevseviba uaghan
masingi.
Me ghaze, Danganir kam, oghevse-
viba ko, temeba ti uam an aghungan
kogham.
7 Ezi Moapia uan nguibamin ikiava,
uari bagh akumakumizir bizir
aghuiba, me da saram ari.
Me kantri Moap ategha, Temeba
Itir Danganir Zarir tuavimin
zui.
8-9 Bar guizbangira, me uarir akur-
vaghamin ararem bar ekevegha
men kantrin danganiba bar dar ghu.
Eklaimin nguibar ekiam ko, Berelimin
nguibar ekiam ko,
kantri Moapin itir nguibar ekiar
aviribar gumazamiziba, men
ararem baraki.
Guizbangira, Moapian ghuzim Di-
monin dipam gizifa.
Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
A uam puv Moapia damigham.
Moapian arav ghueziba ko, kantri Moapin
ikiavira itir varazira,
a laionin bar kuram mikemeghti, a izi
bar me gasighasigham.*

16

1 O Moapin atrivim, e Moapian gumaza-
miziba ara iza Idomin nguibar
ekiam Selan iti.
Eghti atrivim, ni sipsipin nguziba isi da
amadaghti, da Saionin Mighsiamin
mangam.
Sipsipin kaba, Saionin Mighsiamin gu-
mazamiziba dar ganigh fogh suam,
e uam dagiaba takisin min me
daningam.
Gumazir sipsipin kaba inigha zuiba,
me gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin zuir tuavimin mangi,
Jerusalem in otivigham.
Jerusalem, Saionin guivimin aba-
banim gami.

2 Egh me kamaghin Judan gumazamizibav
mikim,
Apaniba en nguibabar en agirazi,
e ara ghua Arnonin Fanemin miriamin
ikia,
deragha itir puvati.
E mati kuarazir nguziba uan mikonimin
suaghiregha
pura tintinibar ruarimin aven arui
moghin,
e ara pura tintinibar arui.
3 Ezi, e kamagsua, ia en akaba tuisighiva,
kotin aven guizin arazimin gin
mangi en akuragh.
E kamaghin ifonge, ia en danganir
mogomemin min otogh.
E mati gumaziba temer ekiamin apengan
mangi aruer dafamin mizazimin
uari muegh, an orangtizimin ikiam
moghin, e izi ian kantri uari
mongam.
En apaniba en nguibabar en
agirazima, e datirighin pura guighav
iti.
Kamaghin, ia ua e isi, apanibar agharim
datighi,
me izi pazi e damuan marki.
4 E uari, e Moapian gumazamizir
aragharuiba, ia e ateghti,
e izi ian tongin ian nguazimin ikiam.
Eghti ia en ganiva e mueghti,
en apaniba e gasighasighan kogham!

“E fo, osimtizir datirighin e bativir kaba
givaghti,
en apaniba en kantri ategh mangi ua
pazi e damuan kogh,
5 eghti danganir kam in, atrivir mam
otogham.
A Devitin ovavir boribar gumazir
mam.
Egh a uan gumazamiziba bar men
apangkuvigh,
egh zurara guizin arazimin gin mangi
men ganam.
A uan gumazamizibar osimtiziba baragh,
egh zuamira me tuisigh me
akirmigham.
Egh a zurara arazir aghuibar amusi
gavgavigham.”

* 15:8-9: Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

6 Ezi Judaba Moapian akar kam baregha, me kamaghin uarira uariv gei, "E Moapian arazir uari febar eghaghaniba baregha gifa.

Me puv ifaghata uarira uan ziaba fa, migirigiar guar aviribagh ami.

Me ghaze, me uarira ikia, gumazamizir igharazibagh afragha, me dipofi.

E fo, Moapia me gumazamizir ifariba. E nighnizir gavgavim men akabar ikian kogham.

7 "Kamaghin amizi, e Moapian gumazamiziba ateghti, me uan kantrin osimtizim ko mizazim bagh aziva arangam.

Me fomira Kirheresin nguibar ekiamin ikia, wainin ovizir midiarir me apuzizir aghuiba api.

Men bizir aghuiba, da bar moghira ikuvigha gifa, kamaghin amizi, me datirighin dagher aghuir kabagh nighnigha, bar uarir apangkuvighav arai.

Mevzika!
Gumazamiziba bar men apangkuvigh me bagh aziam.

8 Me uaghan uan wainin azenir aghuir Hesbonin nguibar ekiam ko, Sipman nguibar ekiamin boroghira itibagh nighnigha, dar apangkuvavira iti.

Kantrin igharazibar atriviba fomira, wainin azenir kabar wainin dipabar amasa bar ifonge.

Ezi wainin dipar kaba me gamima, me bar onani.

Ezi wainin azenir kaba datirighin, bar misigha ikuvigha gifa.

Moapia fomira wainin azenir bar aviriba ike,

da Hesbon ko Sipman nguibar ekiamningin ikegha, ghua notin amadaghan Jaserin nguibar ekiamin ghua, aruem anadi naghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin tu.

Egha maghira ghua Amangszim Itir Dipar Akarem girigha ghua vongin aruem uaghiri naghin tu.

9 "Ki Jaserin nguibar ekiam ko, Sipman wainin azeniba bagha azi.

Ezi nan damazir temeriba uaghan Hesbon ko, Elealen nguibar ekiamning gisin iri.

Ki fo, ia bar ikuvigha gifa,

kamaghin amizi, ian gumazamiziba wainin azenibar mangi, wainin ovizir andiziba kuarsi bar akuegh dim ivemar mangigh izegh damuan kogham.

10 Wainin azenir kaba, da fomira bar puvira be, ezi gumazamiziba da kuarir dughiamin, me bar akonge.

Ezi datirighin bar akongezir arazir dimdiar kam gifa, ezi gumazamiziba ua bar akongeghamin ighiabagh amir puvati.

Ezi gumazamiziba uam wainin itarir ekiamin, wainin oviziba mirmirir puvati.

Ikiavira Itir God men akaba dukuagha, me bar akongezir arazir dimdiar kam agifa.

11 Kamaghin amizi, ki Moapia ko, Kirheresin nguibar ekiamin gumazamiziba bagha nan navim bar osemi.

Gumazamin navim bar osemegha gita misogha ighiar amirizibagh ami moghin, nan navim bar osemi.

12 Moapian gumazamiziba uan asebar zibaba fasa mighsiabar ghuavanega, dar dipenibar aven dar dei.

Me arazir kabagh amua pura uan gavgaviba agefi.

Ezi men arazir kam tong men akurvazir puvati."

13 Moapia ikuvighamin migirigiar kaba, Ikiavira Itir God bar fomiram dagh amigha gifa. 14 Egha Ikiavira Itir God datirighin ua kamaghin migei, "Moapia uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir 3plara iti. 3plan azenir kabanang, dar arueba ki vaghvagha, bar deraghavira da medi. Ezi namba 3in azenimin, ki mikemezi moghin ki bizir kabar amuam. Moapin ziam datirighin bar pin iti, egha gin bar givagham. Gumazamizir bar avirim datirighin kantri Moapin iti, eghti

men kantri ikuvamin dughiamin, gumazamizir varazira an ikiva gavgaviba puvatigham.”

17

Ikiavira Itir God, kantri Siria ko Israelia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God Damaskusin nguibar ekiam ikuvighasa akar kam aningi. A kamaghin migei:

“Ia oragh! Apaniba Sirian kantrin nguibar ekiam Damaskus gasighasigham, eghti a bizir kuraba akurir danganir pozimin otogham.

² Gumazamizitaba uam Aroerin Distrighin nguibabar ikian kogham.

Eghti an nguibaba, pura sipsipbar danganibagh avagham.

Eghti a ua dar amuti, da atiatingamin gumaziba puvatigham, kamaghin amizi, sipsipin kaba devira ikiam.

³ Apaniba, kantri Israelin nguibar gavgavibagh asighasigh, egh uaghan Damaskusin gumazamizibagh gativagham.

Datirighin kantri Israel ko Siria, aning ziar ekiamning itima, gumazamizir avirim aningin iti.

Eghti kantrin kamning bar ikuvighti, gumazamizir varazira ikiam.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Dughiar kamın, Jekopin ovavir boribar ziar ekiam givagham.

Men bizir aghuir bar aviriba ko, gumazamizir bar avirim givagham, eghti men kantri biziba bar puvatigh pura ikiam.

Egha mati arimariam gumazir gavgavir dafam batozi, a bar agharim gura.

⁵ Israelia datirighin bar avirasemegha, mati witba Refaimin danganir zarimin bar puviram otifi.

Eghti apaniba me gasighasigh givaghamin dughiamin,

me bar avirasemeghan kogham,

mati me azenimin witba akoregha givazi, witin vaghvaziba mitivighav iti.

⁶ Egha me mati, temer oliv, gumazim aghorim inigha a misogha olivin ovizir aviriba ini, ezi datirighin olivin ovizir puningra anghuamin itima,

ovizir vaghvaziba an aguabar iti.

Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegha gifa.”

⁷ Dughiar kamın, gumazamiziba navibagh iragh,

Israelin Godin ziam fi nighnizir gavgavim an ikiam,

a Godin men ingarizim,

a Israelian Godin Bar Zuezim.

⁸ Egh me uamategh uari ingarizir ofa gamir dakoziba bagh mangan kogh, egh ua aser amizim Aseran ziam fan kogh,

egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, dar ziaba fan kogham.

Egh pauran mughuriar aghuim zuim isi aser amizim Asera bagh me ofa gamir dakozibar uam a tuan kogham.

Me uari uan dafaribar ingarigha asebar ziaba fer bizir kaba, me bar da agivagham.

⁹ God Israel gasighasighamin dughiar kamın, men nguibar ekiam gavgaviba, bar ikuvigh pura ikiam, da mati nguazir kamın fomira ikezir darazir nguibabar min ganam. Israelia fomira misoghasa izima, me uan nguibaba ategha are, ezi nguibar ekiam kaba pura mighsiabagh isin itima, ruarim ada avara.*

¹⁰⁻¹¹ O Israelia, God ian akurvazir bizir kam, ia a ginighnizir puvati.

Dughiar kurabar, a mati dagiar bar ekiam,

17:1: Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1 **17:7:** Maika 7:7 * **17:9:** Vezin kam, Hibrun akam deragha mighizir kamın mingarim abighizir puvati.

ia ghua an aven uari moga deravira iti.

Ezi bar guizbangira, ia a gin amadagha bar a ginighnizir puvati.

Ia igharaz darazir asebar ziaba fava, ia ghaze, aser kaba ian akuraghti, ia deravira ikiam.

Egh ia mizaziba ko arimariaba iki bar ikuvigh deragh ikian kogh, egh uamategh deraghamin tuaviba puvatigham.

Mati ia wainin azenim oparigha, wainin ikarizibar dafaribar gari, da zuamiram akimariba otivima, ia bar akonge.

Ezi ia dar dagheba inighan kogham. Puvati.

Wainin ikarizir kaba misighti, azenim bar ikuvigham.

God kantrin gavgaviba dikabira

¹² Ia niginir ekiar kam baragh!

Kar kantrin aviribar midorozir gumaziba uari akuvir niginim.

Men niginim mati, ongarim pamtem iza dadarimin dipiraghira tingazi.

¹³ Apaniba mati, aperiar dafam aforegha izi.

Eghti God men atariva pamtem me mikemeghti, me uamategh ari uan nguibabar mangam.

God men agiraghti, me pura mangam, mati aminim mighsiabar dikavigha, raizin misevibagh varazi, da pura tintinibar zui, egha mati aminir dafam pamtem iza, nguazir mineziba avizi da tintinibar ghuavanadi.

¹⁴ Guaratizibar, apaniba iza nguibam korima, gumazamiziba bar atiatingi.

Egha mizarazibar me itir puvati.

God, arazir kamın, en apanibar tuaviba apirima,

me iza pazav e gamua, en biziba okeir puvati.

18

Ikiavira Itir God, akam Itiopian kantrin

iti

¹ Itiopian kantrin dipabar vongin itir gumazamiziba, mevzika! Nguazir kamın apizir aviriba an ikia, migha mangin izegh gami.

² Me uan abuir gumaziba amadima, me ighuruniba inigha, da ikegha botbar ingarigha, dagh apiagha Nailin Fanemin uaghiri.

Ia Itiopiabar abuir gumaziba, ia zuamira zuir gumaziba, ia uamategh uan kantrin gavgavimin mangi, kantrin dipar aviriba itim.

Kantrin kamın itir gumazamiziba, me bar ruarigha, mikarziba bar dera.

Ezi ian kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti, ezi kantrin igharaziba bar an atiatingi.

³ Ia gumazamizir nguazir kamın ruaghatevim bar an itiba, ia bar oragh.

Ia ganti, me ababanitam mighsiabar a kuazaghti, ia deraviram an gan.

Egh ia oraghti me sightham giviti, ia kuariba arigh deragh a baragh.

⁴ Ikiavira Itir God kamaghın na mikeme, “Ki uan Nguibamin ikiava, gumazamizibar arazibar gara, puram aghumra ikia men gari.

Egha ki me gasighasighasa navim dikavir puvati.

Ki me mizua pura nimira iti, mati aruem nguazim gisirazima, an fefem ghuavanadi.

Egha ki mati dagheba iniamin dughiam roghira izima,

ghuariaba dimagaribar iza azenibagh iri moghin,

ki nimira ikia me mizuavira iti.”

⁵ Guizbangira, kantrin kam bar gavgafi, mati wainin ikarizim deraviram otogha, an akimariba otivigha irezi, wainin oviziba kiran oveghangin aniam.

18:1: Sefanaia 2:12 * **18:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, vezin kam kantri Itiopian migei. Ezi gumazir igharaziba ghaze, a kantri Asirian migei.

Gumazim aningaghegha wainin ovizir
ghuariba itir aguam atuzi a irizi
moghin,

God kantrin kam gasighasigham.*

⁶ Ikiavira Itir God apaniba amadaghti,
me izi kantrin kam bar a gasighasigham,
eghti kantrin kam in midorozir gu-
mazibar kuaba pura tintinibar
nguazim gireghiv ikiam.

Eghti kuarazir isaba ko, ruarimin itir asizir
atiaba izi men kuabar amam.
Aruem in dughiam in, isaba izi dar
amiti,

orangtizimin dughiam in, ru-
arimin itir asizir atiaba izi kuar
kabar amam.

⁷ Dughiar kam in, Itiopian kantrin gu-
mazamiziba bizir bar aghuiba inigh
mangi

Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim
daningam.

A kantrin gavgavim. A kantrin
dipar bar aviriba itim.

Kantrin kam in itir gumazamiziba bar ru-
arigha, mikarziba bar dera.

Egha kantrin kam, midorozimin ziar
ekiam iti, ezi kantrin igharaziba bar
an atiatingi.

Eghti me uan bizir aghuiba inigh izi
Saion in Mighsiam in izam.

Ikiavira Itir God, ua bagha danganir
kam amisefe,

eghti gumazamiziba an izi, an
ziam fam.

19

Ikiavira Itir God Isipia gasighasigham

¹ Isipia bar ikuvighasa, Ikiavira Itir God
akar kam me bagha an aningi.

“Ia gan! Ikiavira Itir God ghuariam gisin
aperaghav ikia,
ivegha akigha Isip in kantrin izi.

A izi otogham in dughiam in, Isipian aseba,
bar puvira nighti,

Isipian gumazamiziba bar puviram
atiatingiva,

gavgaviba amiragh magirigh bar
givagham.”

² Egha Ikiavira Itir God kamagh in migei,
“Ki Isipian navibagh inivti, me uarira uariv
sogham.

Aveghbuaba uarira uariv soghtima,
namakaba uarira uariv sogham.

Isipian nguibar ekiaba uarira uariv
soghtima,

provinsba uaghan uarira uariv
sogham.

³ Ki Isipia damighti men gavgavim givaghti,
me okam nighnighiva,

bizir me damuasa nighniziba, me
dar amuan kogham.

Egh me uan asebar azangti, da ti men akur-
vagham.

Egh me mangi, gumazir oveaghuez-
ibar duabar azangsigham,

me bizir manam damuam.

Me imezibagh amir gumaziba ko
kukunir gumazibar nighnizibagh
foghsi

men azangsigham.

⁴ Ki Isipia isiva, atrivir kuratamin agharim
datighti,

a men ganam.

A gumazir bar aningaghezim,
a men gan, deragh me damuan
kogham.

Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir God in Gavgaviba
Bar Itim,

ki mikemegha gifa.”

⁵ Eghti Nailin Fanem bar dakegh magiriti,
nguazim otogh bar misingigham.

⁶ Daghurir dipar izava Nailin Fanem
giniviziba,

aghumra daka uaghirima, mughuriar
kuram otifi.

Eghtima ogheba ko ighurunir
dipamin itiba bar misingigham.

⁷ Eghti me fanemin miriam ko an
akamin borogh in oparizir dagheba
misingti,

aminim vang bar da inigh mangigham.

⁸ Eghti gumazir Nailin Fanemin osiriba
isiba,

uam osiribar guan kogh, uan iver eki-
aba akuniva osiriba inian kogham.

Kamagh in amizi, men naviba bar ose-
meghti,

me aziva arangam.

⁹ Eghti korotiabar ingarir biziba uam otivan kogham.

Eghti gumazir iniba nuaviba ko amizir korotiaba isaiba, me bar amiragh, bar osemegh puviram aziam.

¹⁰ Eghti Isipian gumazir dapaniba bar ikuvighti, dagiaba bagha ingarir gumazamiziba, men navir averiaba bar me basemegham.*

¹¹ Soanin nguibamin gumazir ekiaba, me gumazir onganiba.

Ezi gumazir nighnizir aghuiba Isipin atrivim ganidiba, me migirigiar kuraba a ganidi.

Fofozir gumazir kaba vaghvagha atiatir puvatigha kamaghin Isipian atrivim gifara

uari fa migia ghaze,

“Ki fofozir gumazibar gin zuir suren gumazibar mav.

Ki fomira itir atrivibar ovavir borimra!”

¹² Egha me managh uan fofoziba moegha, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Isipia damuamin bizibar gun ni mikemezir puvati?

Bar puvati.

¹³ Soanin nguibam ko, Memfisin nguibar ekiam, aningin gumazir ekiaba, me gumazir onganiba.

Ezi Isipian gumazamizibar gumazir dapanir ekiaba, me uaghan deragha kantrin garir puvati.

¹⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God, Isipian nighnizim gasighasigha gifa.

Bizir kam bangin, Isipia amir biziba, bar ikuvigha ghua,

mati wainin dipar onganimezir gumazim uan mimizim dikaragha, atam irighai.

¹⁵ Gumazitam kantri Isipin akuraghti, a deragh ikian kogham.

Gumazir ekiam o pura gumazir kinim,

a bizitam damuan kogham.

Ikiavira Itir God Isipia ivezir kuram me daningti, me navibagh iragham

¹⁶ Gin izamin dughiamin, Isipia kamaghin osimtiziba ateriva, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ganti, a me misoghsi uan agharim ghufeghti, me amizibar min bar atiatigh nigham. ¹⁷ Egh dughiar kamin, Isipian gumazamiziba oraghti, me kantri Judan ziam diboroghti, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ko a damuamin bizibagh nighnigh, bar moghiram an atiating nigham.

¹⁸ Dughiar kamin, Isipian gumazamizir an 5plan nguibar ekiabar itiba, me Hibrun akam mikimam. Egh nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim baghvira iki an apengan ikiam. Nguibar ekiar kabar mam, me ziar kam a darigham, “Aruemin Nguibar Ekiam.”†

¹⁹ Eghti dughiar kamin, Isipin kantrin tongin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir tam ikiam. Eghti me uaghan Isipin kantrin mitaghniamin, Ikiavira Itir God baghvira itir dagiar dipenir akinir mam asaraghti, a tughiv ikiam. ²⁰ Dagiar dipenir akinir kam ko, ofa gamir dakozir kam, Isipin nguazimin ikiti, gumazamiziba aningin gan, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ginighnigham. Eghti apaniba izi pazi me damuamin dughiamin, me Ikiavira Itir Godin dimti, an Akurvazir Gumazitam amadaghti, a izi men akuragh ua me iniam. ²¹ Eghti Ikiavira Itir God uabi isi Isipian akaghti, me a gifogh suam, a uabi Ikiavira Itir God. A kamaghin damighti, Isipia bar deragh a gifogh, an ziam fi, uan asiziba tuer ofaba ko witin oviziba tuamin ofaba, da inigh a bagh mangam. Egh me akar dikirizibar a damuva, egh me damuasa mikemezir bizibar amuam. ²² Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ivezir kuram Isipia daningam. Arazir an amir kamin, a men arazir kuraba akirmighasa. Eghti gin me navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God bagh mangiti, a men

* **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † **19:18:** Akinafarir ghurir maba Hibrun akamin ziar kam iti, “Aruemin Nguibar Ekiam.” Ezi maba ziar kam iti, “Ikuvighamin Nguibar Ekiam.”

azangsiziba baragh, me damuti, me ghua-maghegh deravira ikiam.

²³ Dughiar kamın, tuavir ekıar mam Isipın kantri ko Asirian kantrin tongın ikiam. Eghtı Asiriaba daru Isipın kantrin mangıti, Isipia daru Asirian kantrin mangam. Eghtı kantrin kamningın gumazamiziba Ekiamın ziamra fam. ²⁴ Eghtı dughiar kamın, kantri Israel, Isipın kantri ko Asirian kantri, me roroabar otogh uari inigh deraghvıra ikiam. Eghtı God me bangın, nguazimın itir kantriba bar, dar gumazamiziba bar deragh me damuam. ²⁵ Egh Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, bizir aghuıba me daning kamaghın mikımam, “Isipia, kı deravıra ia damuam, ia nan gumazamiziba. Egh ia Asiriaba, kı deravıra ia damuam, ia gumazamizir kı uabi ingariziba. Egh ia Israelia, kı deravıra ia damuam, ia gumazamizir kı ua bagha miseveziba.”

20

Aisaia amizir arazir kam, a God damuamin bizim akakasi

¹ Asirian Atrivim Sargon mıgeıma, an midorozir gumazir dapanir ekiam, Asirian midorozir gumaziba inigha ghua Filistian kantrin aven, Asdotın nguıbar ekiamın misosi. Ezi azenir kamra, God akar kam Aisaia ganingı. ² Ikiavıra Itir God fomıram Emosın otarım Aisaia, arazir kam damuasa a mıgia ghaze, Aisaia azir korotiar an aghuiziba adegh bibiamra iki, egh uan dagarımın, dagarir asuaba suegh pura suer kinibar daru. Ezi Aisaia Ikiavıra İtir Godın akam baregha, a mikemezi moghın ami.

³ Ezi gin, Ikiavıra İtir God kamaghın mıgei, “3plan azenir kaba bar moghıra, nan ingangarir gumazim Aisaia, korotiar tam ko dagarir asua tam aruzir puvatıgha, puram arui. Ezi an arazir an amizir kam, a bizir bar kurar Isipın kantri ko, İtiopian kantri bativamin ababanım. ⁴ Eghtı Asirian atrivim mangı, kantri Isip ko kantri İtiopia misogham. Egh a kantrin kamningın gumazamizir

igiaba ko, gumazamizir ghurıba inigh mangı kantrin ıgharazir tamın me kal-abuziam darıgham. Egh me mangamin dughiamın, me korotiaba ko dagarir asuataba aghuıghan kogham, me pura daruam. Me pura bibiabara iki, bar aghumsıgham. ⁵ Gumazamiziba kantri İtiopia ko kantri Isipın gara men ziamning fa ghaze, Aning ti en apanıbav soghsi en akurvagham, egh me guızbangıra digavir kuram damıgh, bar aghumsıgh, navıba bar ikuvıgham. ⁶ Dughiar kamın, Filistian gumazamizir ongarir miriamın itıba, me kamaghın uarıra uariv kimam, ‘Maia! E kantrin gavgavir kamning, en akurvaghasa, e aningın azaragha ghaze, me en akuraghtıma, Asiriaba ua izi e gasıghasıghan kogham. Ezi ia gan, kantrin kamningra datırıghın ikufi. Ezi e Asirian midorozir afuzıba gitavıraghan tuavıba ua puvatı.’”

21

Ikiavıra İtir God, Babilonın nguıbar ekiam gasıghasıgham

¹ Ikiavıra İtir God, Babilon ikuvıghamin akar kam aningı, an ongarımın boroghın gumazamiziba puvatızir danganimın itı.

Ia oragh, osımtızir bar dafam ko, bizıbagh asıghasızir arazim me batogham.

Apanıba izi mati, aminir bar gav-gavım, Negevın danganim, a sautın amadaghan itir gumazamiziba puvatızir danganimın ikegha,

pamtem ivegha iza bizimın mın nguazim avıgha izi.

Gumazamiziba puvatızir danganir kam, gumazamizıbagh amıma me bar atıati.*

² Ezi God bizir bar kurar mam nan aka, kı irebamın mın garir bizimın, an gani. Kı orazi, Ikiavıra İtir God kamaghın mıgei:

“Babilonia, me gumazamizıbagh ifara paza me gamı darasi.

19:23: Aisaia 27:13; 35:8; 62:10 * **21:1:** Hıbrun akamın zıar kam Babilon itir puvatı. A ghaze, “Danganir midıarir kinir ongarımın boroghın itim.” Ezi a mati Babilonın akar ısın zuım.

Egha me arazir kam gamima a ghua
bar ekefe.
Kamaghin amizi, ia kantri Elamin itir
midorozir gumaziba,
ia izi Babilonia misogh.
Eghti ia Midian kantrin midorozir gumaz-
iba,
ia izi nguibar ekar kam an ekarugh.
Ki osimtizer Babilonia gumazamizir
igharazibagh anidiba agivagham.”

³ Irebar kam na gamima, ki bar atiatigha
aguaghfagha,
mati amizim borim batasa mizazim isi
moghin,
ki mizazir bar dafam isi.
Ki bar atiatigha nan nighnizim bar ikufi,
egha ki bizitamın ganan bar
aghuagha,
akatom baraghan bar aghua.

⁴ Nan dapanim onganizi,
nan mikarzim atiatim bangin nisi.
Aruem iraghugha givazi, aminirbirim
nguibam avarazi dughiaba,
ki zurara guaratiziba bagha bar
ifonge.
Ezi datirighin puvati, aminirbirim otozi ire-
bam na gamima,
ki bar atiatingi.

⁵ Ki irebar kamın garima,
gumazamiziba isar dafam damuasa
biziba akiri.
Egha me inir dafaba nguazimın da
ghuanizi
gumaziba dagh apiagha dagheba ko
dipaba api.
Ezi gumazir mam zuamira iza ka-
maghin dei,
“Ia gumazir aruaba, apaniba izegha gifa.
Ia dikavigh uan midorozir oraba asigh
misoghsı gan.”

⁶ Ezi Ekiam kamaghin na migia ghaze:

“Ni apaniba bagh ganamin gumazitam
amiseveghti,
a tugh gavgavigh gan iki.

Egh a bizir manamin ganigh,
ni mikimam.

⁷ Egh a ganti, gumazim karis daperaghti,
hoziar pumuning a geku izi mangiti,
maba kamaghira aning tiv izam.
A gumazibar ganti, me donkiba ko,
kamelbar apiagh izam,
eghti, a bar deravira ganiva, kuarimning
atigh oragham,
bizir tizimram otivam.”

⁸ Ezi apaniba bagha garir gumazir kam,
laionin min tiarir dafam akara,
pamten kamaghin dei,
“Ekiam, ki arueba ko dimagariba bar,
apaniba bagh ganamin danganir
kamın tughav ikia
bar deravira me bagha gara iti.

⁹ Egha ki datirighin gumazibar garima,
gumazim karis gaperazi hoziar
pumuning a gekuigha izi, ezi maba
kamaghira aning tiva izi.”

Egha gumazir kam ua kamaghin migei:
“Babilon ikuvigha gifa, a ikuvigha gifa.
Ezi men asebar marvir guaba
nguazim giregha
bar misaraghire.”

¹⁰ Ezi ki ghaze:

“O ia nan gumazamiziba, ian apaniba ia
misoke,
mati gumaziba witin ovizibav sosi.
Ezi ki datirighin, Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim na ganingizir akam,
ki ia mikemegha gifa,
kar Israelian God.”

*Godin akam inigha izir gumazim, Ido-
mian azangsizim ikara*

¹¹ Ikiavira Itir God, Duman nguibar
ekiamın otivamin bizibar gun migei.

Idomian kantrin itir gumaziba dia kam-
aghin azangsisi,

“O apaniba bagha garir gumazim,
dimagarim manadizoghın givagham?”

21:9: Akar Mogomem 14:8; 18:2 † **21:11:** Hibrun akam, ves 11 ko 13, aningın mingarim bigha mikemezir puvati. Gumazir maba ghaze, Duman nguibar ekiam, a Arabian nguibar ekar mam. Jenesis, sapta 25:13-15, ziar kam Duma, a ziam Tema ko Kedar ko iti. (Ni saptan kamın ves 14-16in gan.) Ezi ves 11 uaghan kantri Idomın migei. Kamaghin amizi, gumazir maba ghaze, vezin kamın ziam Duma a kantri Idom.

A bar guizbangira, dughiar manamin
gıvaghām?”†

12 Ezi ki apaniba bagha garir gumazim,
ki kamaghın men akam ikaragha
ghaze,

“Aminim tiragh izam, ezi datirighın
dimagarim ikiavira iti.

Eghti ia uam azangsiğhsı,
ia uamategh iziv azang.”

Ekiam Arebia gasıghasıgham

13 Arebia bar ikuvighasa, Ekiam akar
kam anıngi.

Ia Dedanian gumaziba, ia kamelin
bizibagh apiagha,
danganir dipaba puvatizibagh aruava,
bizibagh iveza da amadi.

Egh ia ari mangi
Arabian ruarimin danganir dipaba
puvatizimin muegham.

14 O ia Teman nguazimin itir gumazamiz-
iba, ia dikavigh mangi,
gumazamizir kuariba bar puv me
pirir kaba,
ia dipaba inigh me bagh mangi.

Ia Teman gumazamiziba,
gumazamizir ruarimin arav ghuezir
kaba,
ia dagheba inigh me bagh mangi.

15 Men apaniba midorozir sababa ko, piba
inigha
iza puv me misosi, kamaghın amizi,
me are.

16 Ezi Ekiam kamaghın na mikeme,
“Kedarın nguibar ekiamın itir gumazamiz-
iba, uan bizir aghuiba sara bar gıvaghamin
azenir bar vamira iti. Ki bar deravira
azenir kamın dughıaba vaghvagha da
medi, egh azenir kam gıvamin aruer
kamra, ki me damuasa mikemezir bizibar
me damuam. 17 Kedaria, me midorozir
gumazir bar gavgavıba, egha me pıbar
misoghan bar fo. Egh me bar gıvaghti,
midorozir gumazir buangningra ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki
mikemegha gıfa.”

* **22:1-2:** Asiriaba iza Jerusalem ekiaruzir dughiamın, Jerusalemın gumazıba Asiriabar atiatıgha tuivıgha gavgavıgha me ko misoghezir puvati. Jerusalemın gumazir maba arasava ami, ezi Asiriaba men suıgha me misoghezi me ariaghıre. Ezi marazi nguibar ekiamın aven ikia arımarıaba ko mıtirıam bangın ariaghıre. † **22:3:** Hıbrun akam deragha mıgırıghar kamın mıngarım abıghızir puvati.

22

*Ikiavira Itir God, Jerusalemın gumaza-
mizıbar atari*

1-2 Ikiavira Itir God, Irebamin Min Garir
Bizıba Otivamin Danganir Zarım bagh
akar kam anıngi.

Ia Jerusalemın itir gumazamizıba, ia bar
manmaghıra nıghnıgha,
dia nıginir dafam gamua, egha bar
akonge?

Ia uan dipenir inogorıbar ghuavanega
pantem deıma,
ian nıginim nguıbar ekiamın ruaghat-
evıba bar dar ghu.

Ian gumazir ariaghırezıba,
me midorozir gumazir gavgavıbar
mın misoghava ariaghırezir pu-
vati.*

3 Ia fo, ian midorozir gumazir dapanıba
ara bar saghon ghue.

Ian gumazıba uan apanıbar midorozim
ıkarvaghan pıba ko bizıba puvati.

Kamaghın amizi, apanıba men aıgha
zuamıra bar moghıra men suiki.†

4 Kamaghın ki ia mıgei,
Ia nan navım damuti,
a nımıra ikisi damuan markı.

Nan navım bar ikuvizi ki azia iti,
kamaghın amizi, ia na ateghti ki uabıra
ikiam.

Nan gumazamizıba bar ikufi,
ezi ki me gınıghnıghav arai.

5 Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar İtim,
nan Ekiam,
an osımtızir guar avırıba ia batıvamin
dughıam amısevegħa gıfa.

Osımtızir kaba, Irebamin mın
Garir Bizıbar Garir Danganir
Zarımın ia batıvam.

Dughıar kamın, apanır bar avırım izıva
pantemın dımıva ivemar mangı
ızeğħ damuti,

ia dıgavır kuram damıgh onganıgham.
Egh me nguıbar ekiamın dıvazır gavgavım
akarti,

ia atiatingti, ian dimdiam bar saghon
mangi mighsiabar tugham.

⁶ Elamin kantrin midorozir gumaziba, me
piba ko baribar suiki,
egha me misoghasa hoziaba ko
karisba sara izi.

Ezi Kirin nguibar ekiamin midorozir gu-
maziba,
me misoghasa uan oraba sara izi.

⁷ Misoghamin karisba ian danganir zarir
bar aghuiba bar dagh izefe.
Ezi midorozir gumaziba hoziaba
mikirvazir karisbagh apiagha,
men nguibar ekiamin tiar akabar
otivigha givagha misoghasa
gara iti.

⁸ Ia fo, Ikiavira Itir God,
ua kantri Juda geghuva an garir pu-
vati.
Ia fomira kamaghin fo,
ia misoghamin bizir aviriba isa
dipenir me kamaghin diborim gati,
Lebanonin Ruarir Pizimin Teme-
bar Ingarizir Dipenim.
Ezi ia ti datirighin ghaze, apaniba izi ia
ko misoghti,
ia misoghamin bizir kaba ian
akuraghti, ia deraghvira ikiam.

⁹⁻¹⁰ Egha ia kamaghin gari, Jerusalemin
daghabar ingarizir divazir bar mitiar
gavgavim,
an danganir aviriba akuaghiregha
ikuvigha iti.
Egha ia Atrivim Devitin nguibar ekiam
Jerusalem,
ia an dipeniba bar da menge.
Egha ia dipenir maba akaragharigha
dar daghaba inigha nguibar ekiamin
divazim akirmiki.
Egha ia dipam, Mozir Dipar Vin Itimin
magirasa,
ia afemozibagh gikui.

¹¹ Egha ia mozir dipar mam, nguibar
ekiam avinizir divazimningin
tongiram a gikui.
Eghti mozir dipar ghurir nguibar
ekiamin azenan itim, a ivemar izi
nguibar ekiamin aven itir mozir
dipar igiamin magiram.

Ia bizir kabagh amua, egha tong God
ginighnizir puvati.
Bizir ia bativamin kaba, a fomira ia
bagha da amisefe.
Egha bizir kabar ingarizi, da otifi.

¹² Egha bizir kaba otivir dughiamin,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, nan Ekiam, a kamaghin ifonge,
Ia aziv arang kuarkuv, egh uan da-
paniba bar dagh isegh,
egh azir korotiabar aghuigh.

¹³ Egh ia gan! Ia azir arazibagh amir pu-
vati.
Ia akazim gamua bar akuegha iti.
Egha ia sipsipba ko bulmakaubav sogha,
isar dafam gamua,
egha wainin dipaba api.
Egha ia kamaghin migei,
“E fo, e gurumin ovengam, kamaghin
amizi,
ia izi e dami wainin dipabar
amam.”

¹⁴ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uabi na batogha migirigiar kam nan
kuarim gati,
“Ki ian arazir kurar kam gin amadaghan
kogh,
mamaghira iki mangi ia are-
meghtimra givagham.”
Kar Ikiavira Itir God, Godin Gav-
gaviba Bar Itim, a nan Ekiam,
an akam.

Ikiavira Itir God Sepna batuegham

¹⁵ Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, a migia ghaze:

Ni mangi Sepnan ganigh, gumazir kam
atrivimin dipenimin biziba bar dar
gari.
Egh ni akar kam a mikim,
¹⁶ “Sepna, ni nguaziba ko ikiziba kagh itir
puvati.
Tinara nin amamangatizi, ni uabi fa
pin itir mighsiamin ghua,
ua bagha dagiam abigha torim
okore,
eghti dagiar torir kam, ni bagh mozir
bar aghuimin otogham?”

17-18 “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgavim, a? Bar puvati!
 Ni kamaghin fogh, Ikiavira Itir God,
 bar pamtemin nin suiragh, ni mun-
 umigh ni righti,
 ni balin muziarimin min otogham.
 Egh a ni akunighti, ni akigh mangi
 bar saghon itir nguazir ekiatamin
 irigham.
 Egh ni danganir kamın aremegham.
 Egh ni karisin bar dirir ni bar ifongezir
 kaba ategham.
 Ni datirighin atrivimin ingangarim gami.
 Egh ni gin aghumsizim atrivimin
 adarazir ganidir gumazimin
 otogham.†

19 “Ikiavira Itir God ingangarimin ni
 agivagh ni batueghti, ni pura ikiva ua ziaba
 puvatigham. 20 Bizir kam otoghti, ki uan
 ingangarir gumazim Eliakimin diaghti
 a izam. A Hilikian otarim. 21 Eghti ki
 korotiar ruarir kam isi Eliakim darugh,
 miter atrivimin ingangarir gumazim
 uan ivariam gitim a gikegh, ni amir
 ingangarimin gavgavim inigh an dafarim
 datigham. Eghti an afeziamin min otogh
 bar moghira Jerusalem nguibamin gu-
 mazamiziba, ko Judian nguibaba bar me
 gativagh men ganam. 22 Eghti ki Ikiavira
 Itir God, ki Atrivim Devitin dipenimin kiba
 isi, an dafarim datigham. Eghti a tiam
 kuighti tav a dukuaghan kogham. A tiam
 dukuaghti tav a kuighan kogham. 23 Ki
 a damighti, a ingangarir kam bagh bar
 gavgavigham, mati purirpenibar suizir
 afughafuziba, da purirpenimin suirazi a
 danganir vamira ikia gavgafi. Eghti an
 adarazi bar moghira ingangarir an amir
 kam bangin ziar ekiam iniam.

24 “Eghti an adarazi ko an boriba ko
 namakaba, me bar moghira an guighiv
 iki, uarir akurvaghsi an azangsigham.
 Me, mineba ko mitariba akezir mamın
 guraghav iti moghin, me an guighiv
 ikiam.”

25 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
 Itim, ua kamaghin migei, “Dughiar kamın

akezir kam, a faragha gavgavigha iti, egh
 a datirighin asighirigh irigham. Eghti bizir
 an guighav ikia osimtizim a ganidiba, me
 bar ikuvigham. Ki Ikiavira Itir Godin Gav-
 gaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

23

*Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam
 gasighasigham*

1 Bizir Tairin nguibar ekiamin oti-
 vamiba, Ikiavira Itir God, dar akam anidi:

O ia gumazir kurir ekiabar ongarim
 garuiba, iavzika!

Ian nguibar ekiam Tair, a bar ikuvigha
 gifa,

ezi tam uam an itir puvati.

Ia Tarsisin nguazimin ikegha, uamategha
 iza Saiprusin Arighatizim ategha,
 uan nguibam bagha izi,
 egha dughiar kamın ia asighasighizir
 arazir kam baraki.

Kamaghin amizi, ia naviba iku-
 vigh aziv arang.

2 Ia ongarir miriamin itir darasi,
 ia Saidonin nguibar ekiamin itir
 dagiaba bagha ingarir gumaziba,
 ian naviba osemegh, uan akaba
 dukuagh.

Ia Saidonin nguibar ekiamin gumaz-
 iba,
 kuriba bizir aviriba ia bagha da
 inigha izi.

3 Egha ia ongarir bar konim gisin arua,
 kantrin aviribar ghua
 biziba amaga, dagh ivezagha arua,
 egha ia ziar ekiam isi.

Ian kuriba Isipin kantrin ghua,
 Nailin Fanemin ghua, Siharın Dan-
 ganir Zarimin amadaghan ghua,
 witin oviziba ko, biziba inigha ia
 bagha izi.

Ezi ia dar dagiabar ingangaribagh
 amua,
 dar dagiaba isi.

† 22:17-18: Hibrun akam vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. 22:22: Akar Mogomem 3:7 23:1:
 Esekiel 26:1-28:19; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

⁴ Ia Saidonin nguibar ekiamin gumamaziziba, ian nguibar ekiar bar gavgavir ongarir miriamin itim, a bar ikuvigha gifa.

Ongarim ti ian nguibam ginighnigha ghaze,

“Iavzika! Nan boriba bar moghiram ovegha gifa.

Ezi ki mati, amizim borim batasa, mizazim barazir puvatizi moghin iti.

Egha ki mati, amizir gumamazizir igiar bar aghuiba bata, egha deragha dar gari puvatizim.”

Kamaghin amizi, ia bar aghumsigh!

⁵ Eghti Isipia, Tairin nguibar ekiamin otivizir bizir kaba baregh, bar atiating, egh men gavgaviba bar givagham.

⁶ Ia gumamazizir ongarir miriamin itiba, ia naviba ikuvigh, aziv arangiva, ari bar saghon Tarsisin nguazimin amadaghan mangi.

⁷ Tair nguibar ekiar bar gavgavir fomira itim, a nguibar ekiar ia a bagha bar akongezim.

Fomira nguibar ekiamin itir gumamaziziba uan marazi amangizi, me nguazir saghon itibar ghua, nguibar ekiar igiabar ingara da aghui.

Ezi tizim bagha, nguibar ekiar kam uabi ikuvigha iti?

⁸ Tinara migiava arazir kurar kam gamizima, a Tairin oto, nguibar ekiar kam atriviba amisevezi, me nguibar ekiar igharazibagh ativagha dar gari?

Ezi a dagiaba bagha, biziba amaga dagh ivezir ingarir gumaziba, atrivibar otaribar min itima, nguazir kam in itir gumamaziziba bar, ziar ekiam me ganidi.

⁹ Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migeima, arazir kam oto.

Gumazir uan gavgaviba ko, uan ziar ekiaba fa bar akongeziba, Ikiavira Itir God me dikabinasa.

Egha a uaghan gumazir ziar ekiaba itibar ziaba dikabinasa, bizir kam gami.

¹⁰ Ia Tarsisin nguazimin itir gumamaziziba,

ia uan ifongiamin bizibar amu, mati Nailin Fanemin aperiar dafam otogha afora pura tintinibar zui.

Ia fo, Tairin nguibar ekiamin itir gumamaziziba ua ikian kogh, ian ifongiamin tuaviba apiran kogham.*

¹¹ Ikiavira Itir God uan agharim ghufegha gifa, an ongarim gisin an amadagha, kantrin ongarir miriamin itir kabagh asighasighasava ami.

Kamaghin amizi, kantrin kabar itir gumamaziziba atiatiava agoi.

A Kenanin nguazimin nguibar ekiar gavgavir kabagh asighasighasa akam anigha gifa.

¹² A kamaghin migei:

“O Saidonin nguibar ekiar dirim, gumaka! Ni uabin akurvaghan kogham.

Nin bar akongezir arazim givagh ua ikian kogham.

Ni bar ikuvigh, egh deravira ikian kogham.

Kamaghin amizi, ia Saidonian gumamaziziba, ia dikavigh ari Saiprusin Arighatizimin mangi.

Egh ia uaghan avughsamin danganiba puvatigham.”

¹³ Ia Kaldian nguazim deraghviram an gan. Men kantri bar givazi, gumazitam uam an itir puvati.

Ia fo, Asiriaba men kantri gasighasiki, egha men nguazim gamima, a ruarimin itir asizir atiabar nguibam gava.

Asiriaba dakoziabar ingarizima, da Kaldiabar nguibar ekiamin divazir gavgavim bar anevinizi, nguibar ekiam an aven iti.

Egha me dakozir kabagh isin tuivigha me misosi.

* **23:10:** Hibrun akam vezin kam in deragha bigha mikemezir puvati. † **23:13:** Vezin kam in, Hibrun akam deragha mikemezir puvati.

Me nguibar ekiaŕ kamın divazir gavgavir
kam akaraghariki,
egha bar nguibar ekiabagh asighasiki.†

14 O ia gumazir kurir ekiabar ongarim
garuiba, iavzika!

Ia Tarsisın nguibamın ikegha iza garima,
ian nguibar ekiaŕ gavgavim, a bar iku-
vigha gifa.

Kamaghın amizi, ia naviba iku-
vigha aziva arang.

15 Bizir kaba otivamin dughiamın,
gumazamiziba 70plan azenibar, Tairın
nguibar ekiam ginamadagham. Kar
atrivim ikiamın azenibar dibobonim.
70plan azenir kaba gıvaghı, Tair tuavimın
amizimın mın ikiti, gumaziba a dighor
ighiam damuam. Ighiar kamın migirigiaba
kamakın:

16 O tuavimın amizim, me ni ginamadagha
gifa.

Kamaghın ni gita inigh nguibar ekiam
daru.

Egh ni ighiabar amuva, onger akar bar
aghuibar amu,
eghti gumaziba ua ni ginighnigham.

17 Eghti 70plan azeniba gıvaghı, Ikiavira
Itir God, Tairın nguibar ekiam damighı,
a uamategh nguibar gumazamiziba iza
biziba amaga dagh ivezimın mın otogham.
Egh Tairın nguibar ekiam, nguazir kamın
itir kantrin igharaziba, bar me apezeperti,
me izi a ko dagiar ingangaribar amuam,
mati tuavimın amizim, a gumaziba
apezeperima, me a bagha izi. 18 Egh
dagıaba ko, bizir tizir Tair isiba, a ua
baghvira da isi, dar pozim mikınan
kogham. Puvati. Da Ikiavira Itir Godın
bizibar mın ikiam. Eghti Tair inigha pozim
mikinizir bizir kaba, Ikiavira Itir Godın
damazimın ikiamın gumazamiziba bar
da inigham, egh me damamin dagher bar
aviriba ko, korotiar aghuir daghuamin bar
aviriba ikiam.

**Ikiavira Itir God Saionın
Mighsiam gisin iki,
gumazamiziba bar me
gativagh men ganam**

24

(Sapta 24--27)

*Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigh,
egh a uabi gumazamizibagh ativagham*

1 Ia deraviram oragh! Ikiavira Itir God
nguazim bar a gasighasighti,
a bar nguazir kinimın otoghti gumaza-
miziba puvatigham.

A nguazim dikaragh a righirigham.
Egh a gumazamizibar amighti, me ari
tintinibar mangegham.

2 Gumazamizir dabirabir igharagha
garibar itiba, me bar moghiram
osımtizir vamira bativam.

Godın ofa gamir gumaziba ko, gu-
mazamizir kiniba,

gumazir dapaniba ko, ingarir gumaz-
iba,

amizir dapaniba ko, amizir kiniba,
biziba amadir gumaziba ko, bizibagh

ivezir gumaziba ko,
gumazir munam ko, akam akirigh

dagıaba a danighti a gin uam ada
ikarvaghamin arazim gamir gumaz-

iba ko,
gumazir munamın dagıaba iniasa a ko

akam akirir arazim gamir gumaz-
iba,

gumazir dagıaba itiba ko, gumazir biz-
iba puvatiziba,

me bar moghira dughiar kuram
bativam.

3 Nguazim bar moghira ikuvigh pura
ikiam.

Bizir kaba otivasa Ikiavira Itir God
mikemegha gifa.

4 Nguazir bar misingigha, an gavgavim
gifa, ezi an azirakar amirizibagh
ami.

Ezi gumazamizir ziaba itiba,
men gavgaviba uaghan gifa.

5 Gumazamizibar arazir kuraba bangın,
nguazim Godın damazimın bar
ikufi.

Me akirim ragha Godın Arazibagh
asara.

Me arazir God ifongeziba munasa
amuavira iti.

Me God ko Akar Dikirizir Gavgavir iki
mamaghira ikiamim abiki.

6 God men arazir kurabar osımtizim
bangın mikemezi,

dughiar bar kuram nguazimîn otozi,
 gumazamizir bar avirim, avir
 ekiam men isigha gifa,
 ezi bar varazira iti.
 A kamaghin damighti,
 gumazamiziba uan arazir kurabar
 osimtiziba ateram.
 7 Egha me garima, wainin ovizir igiaba
 midîima,
 wainin ikariziba uaghan midîi.
 Ezi gumazamizir wainin dipaba apa bar
 akongeziba,
 me datirighin naviba bar osemegha iti.
 8 Me ua bar akuegha, dia uan tambarinbav
 misozir puvati.
 Ezi me bar akongezir arazir isam
 gamim a uam otozir puvati.
 Ezi ighiar me gitan guar aviribav soghava
 amim,
 a bar gifa.
 9 Me wainin dipaba apir dughiamin, me ua
 ighiabagh amir puvati.
 Men osimtiziba me gamima,
 dipar onganim ua men akatoribar
 isingizir puvati.
 10 Nguibar ekiamin itir biziba bar moghira
 ikufi.
 Ezi dipenibar tiar akaba bar pirigha
 itima,
 gumazitam dar aven mangan
 iburagham.
 11 Ezi gumazamiziba damamin wainin
 dipaba puvati,
 kamaghin amizi, me nguibar ekiabar
 tuavibar mitivighav ikia
 wainin dipaba bagha dei.
 Gumazamiziba bar akongezir arazim gifa,
 ezi navir kuram ko navir osimtizimra
 nguazimîn ruaghateviba bar, dar
 ghu.
 12 Nguibar ekiam bar ikufi,
 ezi an divazir gavgavimîn itir tiar akar
 ekiam irigha bar akaraghire.
 13 Arazir kamra, nguazir kamîn itir gu-
 mazamiziba bar me bativam,
 eghti gumazamizir varazira ikiam,
 mati gumaziba olivin oviziba kuarigha da
 inigha givazi,
 ovizir vabara olivin tememîn guighav
 iti.

Egha mati me wainin oviziba inigha givazi,
 vaghvazibara wainin azenimîn iti.

14 Ezi ikiavira iti varazira, me bar akuegh
 ighiabar amuam.
 Gumazamizir aruem uaghiri naghin
 itiba,
 me Ikiavira Itir Godin ziar
 ekiam ko, gavgavim bagh bar
 akuegham.
 15 Kamaghin amizi, ia aruem anadi naghin
 itir gumazamiziba,
 Ikiavira Itir Godin ziam fi.
 Ia ongarimîn arighatizibar itir gumaza-
 miziba,
 ia bar moghira ziar ekiam a daning,
 a Israelian God, Ikiavira Itir God.
 16 Ia oragh!
 Nguazir kamîn ruaghatevir bar
 saghon itibar gumazamiziba,
 me bar akongezir ighiabagh ami.
 Ezi men ighiam kamakin,
 “Ikiavira Itir God, arazir aghuibagh
 ami.
 Kamaghin amizi, e bar ziar ekiam
 a ganidi.”
 Ezi ki kamaghin migei,
 “Iavzika! Ki bar akueghan kogham.
 Nan navim bar osimtizir dafam iti,
 ezi nan ikirimirim pura givasava
 ami.
 Ki garima, gumazir arazir kurabagh
 amiba ko akar ifavaribagh amiba,
 igharaz darazigh ifara paza me
 gami.
 17 Ia nguazir kamîn itir gumazamiziba,
 iavzika!
 Dughiar kuram ko, torir ekiam ko, iver
 ia avaragh ian suighamba,
 me ia mizua iti.
 18 Eghti gumazitam dughiar kurar kamîn
 migirigiam bareghiva arimangam,
 a torir ekiamin magirigham.
 Egh a uamategh anabogh arî mangîsi,
 ivem gasagham.
 Guizbangira, overiam kuighirighi, amozir
 ekiam nguazim giram.
 Eghti nguazimîn mingarim nigham.
 19 Nguazim bar puvira nigh bighiri,
 akaba akarighiregh ikiam.

20 Nguazim ivazvagh,
 mati gumazim wainin dipam apava
 onganigha mangin izegh gami.
 Egh mati averpenir muziarimin min,
 aminir gavgavim a givaima, a mangin
 izegh damuam.
 Gumazamizibar arazir kuramin osimtizim,
 bar osemezi nguazim an ateran
 ibura.
 Kamaghin amizi, nguazim irigh, ua
 dikavighan iburagham.”

21 Eghti Ikiavira Itir God uabi misevezir
 dughiamin,
 a Godin Nguibamin itir midorozir gu-
 maziba ko,
 nguazir kam gativir atriviba,
 ivezir kuram isi me daningam.

22 God me akuvagh me isi kalabus
 datigham,
 mati me kalabuziar gumazamiziba
 inigha torir mam gati.
 Egh a me dukuaghti, me dughiar ruarimin
 kalabuziamin ikiam,
 egh a gin ivezir kuram me daningam.

23 Dughiar kam, Ikiavira Itir Godin Gav-
 gaviba Bar itim, uan angazangarir
 ekiam ko, uan gavgavim sara izi,
 Jerusalem in itir Saionin Mighsiamin
 iki, gumazamizibagh ativagh men
 ganam.

Eghti an gumazamizibar gumazir faragha
 zuiba an ganam.
 Eghti an angazangarim pamtem me
 gisiraghti,
 aruem ko iakinimin angazan-
 garim pura bizir kinimin min
 otogham.

25

Ikiavira Itir Godin ziam fer ighiam

1 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ezi ki nin
 ziam fasa.
 Ni nan akurvaghasa bizir aghuir
 igharagha garibagh ami.
 Ni fomira damuasa mikemezir biziba,
 ni guizbangira dagh amigha gifa.
 Kamaghin amizi, ki ziar ekiam ni
 ganidi.

2 Ni nguibar ekiabagh amizi, da minezir
 pozibar otifi.
 Nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba,
 bar ikufi.

Ezi apanibar nguibar ekiar kabar gavgav-
 iba bar gifa,
 ezi me ua dikavan ibura.

3 Kantrin gavgavibar gumazamiziba, ziar
 ekiam ni daningam.
 Eghti kantrin kurabar nguibar ekiaba,
 me nin atiatingam.

4-5 Gumazamizir biziba puvatiziba,
 ni deravira me geghuva men gari.
 Gumazamizir onganarazibagh amiba,
 osimtizibar dughiamin itima,
 ni men mogomer danganir bar gav-
 gavimin min iti.

Atrivir kurabar adariba ko aningaghariba,
 mati aminir gavgavim iza dipenir
 birim ginifi.

Ezi ni mati averpenim me avarazi,
 aminir gavgavim iziva me ginobagham
 kogham.

Ezi gumazir kurabar adariba,
 mati aruemin fefem dipaba puvatizir
 danganimin ikegha pamtem me
 gisira.

Ezi ni mati, me tememin dughuazimin
 apengan ikia,
 aruemin fefemin uari apasi.

Ezi aminim ko amozimin dughiamin,
 ni biziba puvatizir gumazamiziba
 avarazi
 me deravira iti,
 ezi aruer gavgavim me gapongezir pu-
 vati,

mati overiamin ghuariaba
 aruemin fefeim avarazi,
 nguibam bar orangei.

Ni ifaghatir apanibar akaba dukumizi,
 atrivir kurabar dimdiaba pura
 gefi.

God Saionin Mighsiamin isar ekiam damuam

6 Egh Saionin Mighsiam, Ikiavira Itir Godin
 Gavgaviba Bar Itim,
 isar bar ekiam kantribar gumazamiz-
 iba bar me bagh a damuam.
 Eghti isar kam bar deragham, egh asizir
 bar aghuir oviba itiba ko,

damamin wainin dipar bar aghuiba
an ikiam.

7 Datirighin gumamazizir naviba ose-
megha itiba,
me mati gumazim aremezi,
me a bagha osemegha korotiar
piziba aghui.

Eghti Ikiavira Itir God,
Saionin Mighsiamin iki, gumamaziz-
iba bar men ovever osimtiziba
agivam,
mati me gumazir kuam avarazir
niravizir kam, a me dama
anedegham.

8 Egh God ovevem dikabiragh,
a gasighasigh, bar a gafiragham.
Ikiavira Itir God, en Ekiam, men ararem
agivagham,
egh bar gumamazizibar damazibar
teriba bar da adizam.

Egh a uan gumamazizir aghumsigha itiba,
a men aghumsiziba bar da givagham.
Kar, Ikiavira Itir God kamaghin
damuasa mikemezir akam.

9 Ezi bizir kaba otivamin dughiamin, gu-
mazamiziba kamaghin mikimam,

“Ikiavira Itir God, en God.
E nighnizir gavgavim an iki, a mizuum
ikiti,
anarira izi en akuragh uam e
iniam.

A uabira Ikiavira Itir God, egha an en
akura.
Kamaghin amizi, a uam e inizir bizir
kam bagh,
e bar akuegham.”

God kantri Moab gasighasigham

10 Eghti Ikiavira Itir God bar deravira
Saionin Mighsiamin ganti, a der-
aghvira ikiam.

Egh a Moapian gumamaziziba fofozim
me daning.

Egh apanibar amamangatighti,
me izi me gasighasigh me abinigham,

mati bulmakauba uari uan
buariba dikabiri, da dadabar
aven zui.*

11 Egh Moapia, mati gumazim ongarir torir
ekiamin ikiava,
ovengan atiatia ongarir dadarimin
mangasa nighnigha,
uan dafarimningin pamtemin ongarim
misogha

afozofogha zui moghin,
me osimtizir kam gitaviraghsi
arazir bar igharazibar amuam.

Eghti Ikiavira Itir God uan dafarimin me
abiraghti,
me fogh suam, bizir me uari fasa amir
kaba,

da men akuraghan kogham.†

12 Eghti God Moapian nguibar ekiabar
divazir gavgaviba akararigham.
Divazir kaba datirighin pin mar iti.

Ezi an adar amuti, da bar daghiri nguazim
giregham.

Da bar iregh nguazir minemniabar
tongin irighiv ikiam.

26

God uan gumamazizibar amuti me uan apaniba dikabiragham

1 Dughiatam gin otoghti, Judan
nguazimin itir gumamaziziba ighiar kam
damuam:

En nguibar ekiaba bar gavgafi!
Ikiavira Itir God, a uabi en divazir bar
mitiar gavgavimin min iti.

An en akurvazima,
e uan apaniba dikabiri.

2 Ia nguibar ekiamin tiar akar ekiaba
kuigh,
eghti Godin damazimin derazir gu-
mazamiziba aven izam.

Gumamazizir kaba zurara Ikiavira Itir
Godin apengan ikia,
nighnizir gavgavim an iti.

3 O Ikiavira Itir God, gumamazizir nin
apengan itiba,

25:8: 1 Korin 15:54; Akar Mogomem 7:17; 21:4 25:9: Jenesis 49:18; Onger Akaba 20:5; Taitus 2:13 25:10:

Aisaia 15:1-16:14; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 * 25:10: Matmena a Moapin
kantrin nguibar ekiar mam. Ezi Hibrun akam Matmena, an ziamin mingarim kamaghin min ghu, “Davir danganim.”

A mati Godin akam inigha izir gumazim dibovir akabar Moapin nguibar ekiar kammin ziam gami. † 25:11: Hibrun
akam vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. 26:2: Aisaia 45:25; 60:11; 60:18; 60:21; 62:1-2 26:3: Aisaia
27:5; 57:19; 66:12

me zurara ni baghavira iti.
 Kamaghin amizi, ni me gamima,
 navir amirizimin arazim me gizifa.
 4 Ikiavira Itir God, en God, a en mogomer
 danganir gavgavim,
 mati dagiar gavgavir ekiam.
 Egh a zurara kamaghira ikiam.
 Kamaghin e guizbangira nighnizir gav-
 gavim Ikiavira Itir Godin ikiva,
 zuraram an apengan ikiam.
 5 Gumazamizir ziar ekiam bar pin itiba,
 Ikiavira Itir God me dikabiri.
 Egha a nguibar ekiam gavgaviba akaragharighizima,
 da bar nguazim gire.
 6 Nguibar nguazim girezir kaba,
 gumazir onganaraziba ko gumaza-
 mizir gavgaviba puvatiziba,
 datirighin iza uan suebar me
 dikabira me gisin arui.
 7 O God, gumazamizir nin damazimin der-
 aziba,
 ni me zuir tuavim akirizi, a voroghira
 iti.
 Ikiavira Itir God, nin damazimin derazir
 gumamaziziba,
 ni me bagha tuavim akirizi a dera.
 8 O Ikiavira Itir God, e nin Akar Gavgavibar
 gin zui,
 egha e ni baghavira gara,
 nirara mizua iti.
 Egha uan navir averiabar aven nin ziar
 ekiam bar a gifongegha ghaze,
 gumamaziziba bar ni gifogh
 zurara ni ginighnigham.
 9 Dimagaribar mitiriam nan azi moghin,
 nan nighnizim nirara iti.
 Egha mizarazibar, ki uan navir averiamin
 aven
 ni ko ikiasa bar ifonge.
 Ki fo, ni nguazir kam in itir gumamazizibar
 araziba tuisisi,
 eghti me ganiva guizin nin araziba de-
 raghvira dagh fogham.
 10 Eghti ni gumamazizibar araziba tuisigh
 gumamazizir kurabar apangku-
 vighti,
 me ti nin arazir derazibar fofozim
 inighan kogham.

Egh me gumazamizir nin damazimin der-
 azibar nguazimin ikiva,
 me arazir kurar kabar amu mam-
 aghira ikiam.
 Egh me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko
 gavgavim ginighnighan koghiva,
 an apengan ikian kogham.
 11 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir
 kurabagh asighasighasa
 uan agharim ghufegha gifa.
 Ezi me an ganizir puvati.
 Egh ni me ateghti, me an gan fogh suam,
 uan gumamazizibar akurvaghasa
 bar ifonge.
 Eghti gumazir kurar kaba bar aghum-
 sigham.
 Eghti ni uan apaniba bagha atizir avir
 kam,
 bar me dapongti me isigh.
 12 O Ikiavira Itir God, ni en ingangariba
 akirmigha dagh amizi,
 da deraviram otifi.
 Kamaghin amizi, ni dabirabir aghuim ko
 navir amirizim isi
 e daningigh.
 13 O Ikiavira Itir God, en God,
 gumazir ekiam igharaziba fomira e
 gativaghava en gari.
 Ezi e ziar ekiam niraram anidi.
 14 Gumazir ekiam kaba datirighin
 ariaghiregha gifa.
 Me ua itir puvati, egh me ua dikavan
 kogham.
 Ni men gavgavim dikabiragha, me
 gasighasighizima, me bar ikuvigha
 gifa.
 Ezi gumamaziziba ua men ziabagh
 nighnizir puvati.
 15 O Ikiavira Itir God, ni en kantri gamima,
 a bar ekefe.
 Ni en kantrin gumamazizibagh amizi,
 men dibobonim bar ghuavanabo.
 Ni en nguazimin mitaghniaba aruegha bar
 dagh isifa.
 Ezi bizir kam bangin, nin ziar ekiam
 ghua bar ekefe.

16 O Ikiavira Itir God, ni uan gumamaziziba
puv me gamima,
men gavgaviba gifa.

Egha me osimtizibar tongin ikia ni bagha
iza osimtizir dafam sara
sighsirir akabar ni ko migei.

17 O Ikiavira Itir God,
e mati amizim borim batasa mizazim
isa pamtemin arai moghin,
e nin damazimin mizazim isi.

18 E, mati amizim borim batasa,
osimtizir dafam atera, egha mizazir
dafam isa
nighnigha ghaze, bizir aghuitam ti
otivam.

Ezi puvati. E bizitam gamizi an otozir pu-
vati.

E mati, amizim boritam batezir pu-
vati,
a pura aminir kinim bate.

Guizbangira, e uan nguazimin itir apaniba
dikabinamin gavgaviba puvati,
egha uan nguazimin dabirabir
aghuitam gamizir puvati.

Egha e nguazir kamın ikiasa borir
aviritaba batezir puvati.*

19 O Ikiavira Itir God, ni uan gumaza-
mizir oveaghuezibar amuti, me ua
dikavigham.

Ni uan gumamazizir ovengezibar
kuabar amuti, me gin ua angamira
ikiam.

Ia mozimın itir kuaba,
ia ua osegh dimiva bar akuegh ighi-
abar amuam!

O Ikiavira Itir God, ni mati dimagarimın
ghuariam nguazir misingizim gir-
ima,

oghevsevir igiaba a bativi moghin,
ni gumamazizir oveaghuezibar amuti,
me nguazim ategh ua dikavam.

*Ikiavira Itir God, izezir kuram isi uan
gumamazizibar aningam,
eghti me gin deraghvira ikiam*

20 Ia nan gumamaziziba, ia uan dipenibar
aven mangi uan tiaba asegh.

Ia dughiar otevimra muegh ikiti,
Ekiamın aningagharim givaka.

21 Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibam
ategha izaghiri,
egh nguazir kamın itir gumamaziz-
ibar arazir kurabar ikarvaghamin
ivezim me daningam.

Eghti gumazir igharazir darazi me
misoghezi me ariaghireziba,
nguazim uabi ovengezir gumazir
kabar ghuziba mongan iburagham.
Bar puvatigham.

A gumamaziziba amizir arazir kurar
kaba bar da azenim datigham.

27

1 Eghti dughiar kamın, Ikiavira Itir God uan
gavgavir bar ekiam akakagham.

A izi ongarimın itir kuruzir aser dafar
kam Leviatan,
ivezir kuram isi a daningiva a
gasighasigham.

A uan midorozir sabar ekiam gavgavir bar
ghumizim inigh,
kuruzir bar puvira daghdagha tintini-
bar aragharuir kam atughti
an aremegham.

2-3 Dughiar kamın, Ikiavira Itir God ighi-
atam kamaghın a bangam:

“E wainın azenir aghuimın ighiam
damuam.

Ki, Ikiavira Itir God, ki bar deraviram
azenir kamın gari.

Egha ki zurara dipam a ganidi.

Gumazitaba ti iziv a gasighasigham,
kamaghın amizi, ki dimagariba ko
aruebar deraviram an gari.

4 Ki datirighın uan wainın azenir kamın
atarir puvati.

Egh ki ganti, ogher ataghatariba itiba ko,
ogher kurataba a bativighti,

ki, mati midorozir gumazim uan
apanibav sozi moghin,
ki dagh asighasigham.

Ki avim daborogh, ogher kaba bar dar
aboroghti
da isigham.

5 Egh apanir kaba, ki men gansi,
me na bagh izi na ko deragh ikisi, me

* 26:18: Hibrun akam vezin kamın mingarim deragha bigha mikemezir puvati. 27:1: Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; 104:26

akar dikirizir tam damigham.”

⁶ Gın izamin dughiamın, Israelia, Jekopin ovavir boriba, me wainın ikarizir akımariba itimın min mitigh gavgavigh, egh borir aviriba batam, mati wainın ikariziba ovizir aviriba ituigham.

Eghti men otivir dagheba, bar avirasemegh, mangi nguazimın danganiba bar dagh izivagham.*

⁷ Ikiavira Itir God, Israelian apaniba puv me gamizi moghin, Israelia gamizir puvati. Guizbangira, a igharaz darazigh amizi moghin, Israelian gumazamizir aviribav soghezi, me ariaghirezir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba amadazi, me kalabuziamın zuir dughiamın, a puv me gami.

A men aningaghegha uan aminir gavgavim amadazima, a iza me avigha ghu, mati aminir gavgavim aruem anadi naghin ikegha iza, men biziba avigha ghu.

⁹ Egh Israelia guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God men arazir kurabar osintiziba agivam,

eghti me uan asebar ofa gamir dakoziba apirighiva, dar dagiaba amsariraghti da nguazir minemniamın min otogham.

Egh me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okirarigh.

Egh paura tuema a mughuriar aghuim zuir dakoziba, bar dagh asighasikigh.

Tuavir kamın, Ikiavira Itir God men arazir kuraba gın amadagham.

¹⁰ Nguibar ekıar kam fomira divazir bar gavgavim iti, egha datirighin a bar ikuvigha iti.

A datirighin pura nguibar dadar kinim min itima, gumazitaba uam an itir puvati.

Egha bulmakaubar nguibamın min otozi, da iza uari akuva ikia, dadaba ko tevsevibar dafariba apava, kagh avughsa iti.

¹¹ Ezi temer kabar aguaba misigha givazi, dar aguaba dipiraghira nguazim girima, amiziba avibar arighasa iza dagh eghufi.

Nguibar ekıar kamın itir gumazamiziba, me bar onanigha akaba baraghan aghua,

kamaghın, arazir kam me batifi.

Kamaghın amizi, God, a Godın men ingarizim,

a men apanguvir puvatigha deragha me gamir puvati.

¹² Egh Ikiavira Itir God bizir kabar amuamin dughiamın, a uan gumazamizir tintinibar kantribar itiba iniam, Yufretisın Fanemın ikegh mangi Isipın kantrin tugham. A vaghvagh me iniam, mati gumazim witin oviziba righirigha dar miseviba ategha, witin ovizir aghuibara isa itarim garisi. ¹³ Eghti dughiar kamın sighamın ararem bar ekevegham. A Israelian dimam, men apaniba fomira me batoghezima, me ghua kantri Asiria ko, kantri Isipın ovegha ikiavira iti. Eghti me uamategh Jerusalemın izi, Ikiavira Itir Godın mighsiamram an ziam fam.

Ekiam, Jerusalemın gumazamizibar araziba akirmigham

28

(Sapta 28--35)

Ekiam Samarian nguibar ekıar bar aghuim gasighasigham

¹ O Efraimın anabamın adarasi, iavzika! Ian nguibar ekıar bar aghuim Samaria bar ikuvigham.

Ian gumazir aruaba wain apava onanigha,

Samarian ziam bar puviram a fa kamaghın migia ghaze, a nguibar ekıar bar gavgavim.

* **27:6:** Vezin kamın Hibrun akamın mingarim deragha bigha mikemezir puvati.

A mighsiar bar muziarim gisin iti,
a nguazir bar aghuir dagheba
oparamimin tongin iti,
egha a bar deragha gari,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh
arizir akimaribar min,
bar dera.

Egh ian nguibar ekiam dughiar ruarimin
ikeghan kogh,
mati akimarim misigha ikuvizi
moghin, ikuvigham.*

² Bar guizbangira, Ekiam ia dikabinasa
ikizir bar gavgavir mam amisevegha
gifa.

Eghti me aminir gavgavimin min iziva,
amozim ko aisin amozimin min bar
pamtemin ia giriva,
ia amisararigh, ia fi nguazim
mikinigham.

³ Egh me ia dikabin ia gisin daruam,
ia Efraimin anabamin adarasi, ian gu-
mazir aruaba wainin dipaba apava
onganigha,
ian nguibamin ziam bar pin mar a
fe.

⁴ A mighsiar bar muziarim gisin iti,
a nguazir bar aghuir dagheba
oparamimin tongin iti,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh
arizir akimaribar min
bar dera.

Egh ian nguibar ekiar kam dughiar ru-
arimin ikeghan kogham,
mati akimarim misigha ikuvizi
moghin, ikuvigham.

Egh a zuamira givagham,
mati temer fighin mam in ovizim,
mabagh afiragha faragha anizi,
gumazir mam zuamira a inigha
aneme.

⁵ Eghti dughiar kamin, gumazamizir
ikiavira itir vabara,
me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim bagh bar akuegham.

A uabi atrivimin dapanir asuar aghuimin
min ikiam,
egh mati akimarir bizim me uan da-
panibagh aghui.

⁶ Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim isi

kotiaba barazir gumazir aruabar
anighti,
me guizin arazimin gin mangi de-
raghvira kotiaba tuisigham.

Eghti a gavgavim isi nguibar ekiamin tiar
akabar itir midorozir gumazibar
aningam,
eghti me apaniba ateghti,
me aven izi gumazamizibav
soghan kogham.

*Godin ofa gamir gumaziba ko Godin
akam inigha izir gumaziba Aisaia dipofi*

⁷ Godin ofa gamir gumaziba ko, Godin
akam inigha izir gumaziba,
uaghan wainin dipaba ko dipar on-
ganiba puv da apava onganigha,
asaghporghira nuighnuigha
men daroriba derazir puvati.

Godin akam inigha izir gumaziba, me ire-
bamin min garir bizibar ganasa,
God men akakazir biziba, me deragha
dar garir puvati.

Ezi Godin ofa gamir gumaziba, men
nighniziba derazir puvatigha,
gumazamizibar osimtiziba deragha
da tuisizir puvati.

⁸ Dakozir me apiaghav ikia dipar onganiba
apiba,
men mimiziba bar dagh izifa, ezi dar
danganiba bar mizegha iti.

⁹ Gumazir aruar kaba, nan akam barazir
dughiamin, me kamaghin migia
ghaze,

“Gumazir kam bar tinara sure
damuasa?

E biziba bar dagh fogha gifa, ezi a tinan
sure damuasa?

E borir aghegheviba puvati,
egha datirighiram amebamin
otem ataki.

¹⁰ A zuraram akar kabaram ami,
mati borir iririviba azava ghaze, ta ta
da da ni ni na na.

Migirigiar kaba mingariba pu-
vati.”†

¹¹ Bar guizbangira, gumazamizir kaba,
nan akaba baraghan bar aghua,

* **28:1:** Vezin kamin, Aisaia Samarian nguibar ekiam migei. Samaria, a notin amadaghan itir kantri Israelin nguibar ekiar mam. † **28:10:** Vezin kamin, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati (ves 13 uaghan.) **28:11:** 1 Korin 14:21

kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan akam nguibar igharazimin gumazim danighti,
 a uan nguibamin akamin mikim gumazamizir kabav kimam.
 12 God uabi uan gumazamiziba nguazir otevir kamın me ariki,
 egha kamaghin me mikeme,
 “Ia danganir kamın avughsi navir amirizim inigh iki.
 Ia gumazamizir osımtıziba aterava amiraziba,
 ia nguazir kamın avughsi nımıra iki.”
 Ezi me an akam baraghan aghua.
 13 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi men sure damuam,
 eghti me aghuagh kamaghin mikim suam,
 Godın akam mingariba puvati, mati borir iririviba azafi.
 Egh me bar onganigh dughiar kuram inıtıma,
 men apaniba, mati azuazim asızımın suirazi moghin,
 me inigh mangi kalabus darıgham.

God dagiar bar aghuir gavgavim Saionin Mighsiam darıgham

14 Ia gumazir aruar Jerusalemın itir gumazamizibar gariba,
 ia deraghvira Ikiavira Itir Godın akam baragh.
 Ia na dipova ghaze,
 nan akam a pura bizim.
 15 Egha ia ti kamaghin migei,
 “E Ovevem ko akar gavgavim akırigha gıfa.
 E Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar gavgavim akırigha gıfa,
 kamaghin, e ikuvighan kogham.
 Dughiar kurar manam aperiamın min e bativam, e a gitagham.
 En nıghnızir gavgavim kamaghin iti,
 en ifavarir akaba ko ifavarir arazir guar igharagha garir avırıba, en akurazıma,
 e deravıra iti.”
 16 Ezi Ikiavira Itir God, nan Ekiam, kamaghin migei,

“Ia gan! Ki datırıghın dagıar mam isa, Saionın Mıghsiamın anerisi.
 Ezi a dipenim aterir dagıamın min oto.
 Ki deravıra a tuisıgha ghaze,
 a dagıar aghuir bar gavgavim, egha an ıvezim bar pın ko.
 Gumazamizir nıghnızir gavgavim an itıba, me zuamıram atıating nıghan kogham.†
 17 Ki Godın guızın arazim damighti,
 a mati gumazir mam bizimın ruarımın ababanım tuisıghsi, benim amıkırıvagh bizimın ruarımın dibobonım gıfogham,
 egh men arazıba tuisıgham.
 Eghti arazir aghuım,
 mati gumazir mam bizıbar osımtızıba gan dagh foghsi,
 a skelin min otogh ian akaba tuisıgham.
 Ia ti ghaze,
 ian arazir ifavarıba ian akuraghti, ia deravıra ikiam.
 Ezi puvati. Ki bar dughiar kuram damighti a ia batogham.
 Egha ia, mati aperiar dafam otogha gumazamizıbagh asıghasıghızı moghin,
 ia bar ikuvigh mangi mongamin danganıba puvatıgham.
 18 Egh ki ia Ovevem ko amızir akar dıkırızir gavgavim uaghan anetughıva,
 ia Gumazamizir Oveaghuezıbar Nguibam ko, akar dıkırızir gavgavim agıvagham.
 Eghti dughiar bar kuraba ia batıvtıma, ia bar moghıra ikuvigham.
 19 Dughiar kurar kaba ia ateghan kogham. Puvati.
 Da dimagarıba ko aruebar zurara ia bativ mamaghıra ikiam,
 mati amızim bizimın uan dipenim zurara anevıavıra iti.”
 Egh ia guızbangıra Godın akar kabar mingarıbagh foghıva, puv atıating nıgham.

28:16: Onger Akaba 118:22-23; Rom 9:33; 10:11; 1 Pita 2:6 † **28:16:** Gumazir maba, vezin kamın akuar abuananam gıgha ghaze, “Dagıar kamın zıam kamakın, ‘Gumazir guızbangıra nıghnızir gavgavim itıba, me atıatingıva akongan kogham.’”

20 E fo, gumazim dakozim dakuasava amima,
dakozim bar otevezi an suemning pura guraghav iti, ezi a dakuan ibura.

Egha gumazim dakuasava amima, an nir avavem bar suvizi a uan mikarzim deragh anevaraghan kogh, egh dakuan iburagham.

Kamaghira, ia bar osemegham, eghti ian akurvaghamin tuaviba bar puvatigham.

21 Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira Perasimin Mighsiam ko Gibeonin danganir zarim gamizi moghin, dikavigh uan gavgavim ko aningagharim sara izam.

Egh ingangarir a nighnizim, an a damuam.

Egh ia ingangarir kamın ganti, a bar igharagh otogham.

22 Kamaghin amizi, ia Godin akaba batogha da dipovir arazir kam atakigh. Puvatighti, ian kalabuziamin aven itir arazir kam, a bar ekevegh mamaghira ikiam.

Ki kamaghin oraki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, mikimti ian kantrin kam bar moghira ikuvigham.

Gumazamizibar fofozir aghuim, a Godra ikegha izi

23 Ia kuariba arigh, deragh nan akaba baragh.

24 Gumazitam dagher oviziba oparasa, zurara dughiabar akunimin ingaravira iti, o? Puvati.

A ti dughiabar pura nguazim gikuavira iti? Puvati.

25 A nguazim gikuigha, anekirasegha givagha, zuravariba opari.

A witin oviziba, bar voroghram da oparava, balin oviziba igharagha da opari.

Egha, a uaghan azenir kamın miriamin, raizin guar avirir igharaziba opari.

26 An God uabi, azenimin ingaramin arazir aghuim, bar deraviram an sure gami.

27 Egha zuravarir muziaribar oviziba ini-amim dughiamin, gumazir kam, ter ararir bar dafam isa pamtem zuravaribav sozir puvati.

Egha a wilbaro tiva ghua zuravaribagh isin da mira zuir pu.

Bar puvati.

A ter agharir bar muziarim inighiva, zuravarir muziarir kabar oviziba inisi, bar aghumra dav sogha da kuari.

28 A witin oviziba dikabinamin arazim bar a gifo, egha an adar bretbar ingaram.

Egha a witin oviziba, ko witin miseviba, da amisivasa hos ko wilkar isa witin ovizibagh isin ghua da mirmira zui.

Egha a deravira aghumra ghua dar gara ghaze,

A witin oviziba amisar dagh asighasighan kogham.

29 Ingangarir kabar fofozim ko nighnizir aghuim, bar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ize.

A uabira fofozir aghuir guar aviriba ko nighnizir aghuim bar a gizifa.

29

Ikiavira Itir God, aminim ko mikimkizim ko avimin min Jerusalemın izam

1 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, "O Ariel, Ariel, ni nguibar ekiar Atrivim Devit fomira ikezim, Jerusalem, noka!

Ni bar ikuvigham.

Ni datirighin nan ofa gamir dakozimin min iti.

Ki garima, azeniba zurara iza zuima, ni uan isar ekiabar arazibar gin ghuavira iti.

Egh ni gin bar ikuvigham.

2 Ki osimtizim inigh iziti a ni bativam.

Eghti ni bar osemegh tiarim akariva arangam.

Ni nan ofa gamir dakozimin min iti,

eghti ghuzim bar ni ruegh ni avaragham,

mati gumaziba ofa gamir dakozim gisin asizibav sozi,

dar ghuziba ofa gamir dakozim
avarazi moghin ni avaragham.*

³ Ki nin apaniba inigh iziti,
me ni ekiarugham.

Egh me ni misoghsi, nguaziba inigh
nin divazir gavgavimin miriamin
uarigh isin darigh divazim bar an
okarigham,
egh nguazir kam gisin dakozibar in-
garigh, mitivigh ni misogham.

⁴ Eghti ni bar moghira degeghirighiti,
nguazim ni avaragham.

Eghti ni bar nimira, nimira mikimam,
mati ariaghirezir gumamazibar
duaba nguazimin aven ikia
migei.

Egha mati, tiarir mam nguazimin
minemniabar tongin ikia, aghumra
sighsirakabav geima,
tiarir bar muziarim an ikegha azenan
izi.”

⁵ Ezi apanir iza ni misozir kaba,
me nguazir minemniamin min bar
aviraseme.

Men gumazir ekiar kuraba bar avirasemegham,
mati me witin ovizibar amasa, dav soz-
ima,
dar miseviba pura tintini-
bar mizi moghin, me bar
avirasemegham.

Ezi bar zuamira,

⁶ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
otoghiva,
arariba ko mikimkizim, ko niginir bar
dafam, ko aminir bar gavgavim,
amozir bar dafam ko,
avir mizariar bar kurar biziba bar da
tueghamim sara izam.

⁷ Eghti kantrin igharazibar midorozir gu-
mazir avirir Ariel ko misogha paza a
gamiziba,
da uam ikian kogham.

Ezi me nguibar ekiam iniasa ingarizir
dakoziba, da pura givagham,
mati Jerusalemia irebar kuramin men
ganizi mokin.

Egh mati irebamin min garir bizim
dimangan otogha zuamira pura zui
moghin,

an apaniba zuamira bar givagham.

⁸ Ezi kantrin aviribar midorozir gumazir
avirir kaba, Saionin Mighsiam ko
misoghasa ize,
egh me bar a dikabiraghan kogham.
Bar puvatigham.

Mati mitiriam azir gumazim irebamin gar-
ava, an aven api,
egha an osezir dughiamin, a uabi
barazi, mitiriam an aghavira iti.

Egha mati gumazim dipam amasa kuarim
bar a misingi,
egha a irebamin aven gari, a dipam
api.

Egha, a dikavizir dughiamin, a uabi barazi,
kuarim an piravira iti.

God gumamazibagh amizi me ongani

⁹ Ia Juda ko Jerusalem in gumamaziziba, ia
okam nighnigh onganighvira iki
damazir okavirizibar min daru.

Ia gumazim wainin dipam ko dipar on-
ganim apava deragha aruir puvatizi
moghin arui.

Egha guizbangira, ia wain ko dipar on-
ganiba apa onganim gamir puvati.

¹⁰ Ikiavira Itir God ian damazibagh amizi
pariam puv ian azi.

Ia mati gumazim akuav aremezi
moghin akui.

Ezi God uaghan uan akam inigha izir gu-
mazibar damaziba okafi,
ezi me ganamin bizibar garir puvati.

Egha God uaghan an akam inigha izir gu-
mazibar damaziba avara,
ezi me God amir bizibar garir puvati.

¹¹ Kamaghin amizi, God irebamin min
garir bizim in aven nin akakaghamin
biziba, ni dar mingaribagh foghan
kogham. Mati me akaba aven itir
akinafarim righa, kendelin gris a gatigha,
pantemin a dukuazi a gavgavizi, me
a diponasa ni ganingi. Egh ni ti gu-
mazir akinafariba dibora fozitam, akar

* **29:2:** Ves 1 ko 2, Hibrun akamin ziam Ariel, Aisaia a isa Jerusalem garisi. Fofozir gumaziba deragha ziar kam in mingarim gifozir puvati. Marazi ghaze, “Godin laion.” Ezi marazi ghaze, “Godin mighsiam.” Ezi aviriba me ghaze, “God bagha ofa gamir dakozim.” Ezi vezin kamning aning nighnizir kam in gin zui. **29:10:** Rom 11:8

akinafarimın itir kaba diponsi a mikimti, a suam, “Akinafarir bar dukuagha gav-gavizir kam, ki a diponan iburaghburaki.”

¹² Eghti ni ti gumazir akinafariba dibora fozir puvatizitam, akinafarimın itir akar osiziriba diponsi a mikimti, a kamaghın mikimam, “Ki akinafariba dibora fozir puvati.”

¹³ Ezi Ekiam kamaghın miġia ghaze:

“Gumazamizir kaba uan akatoribara nan ziam fe,
ezi men naviba ko niġniziba bar nan saghon iti.

Me guizbangira nan ziam fer puvati.

Me gumaziba pura uari amizir otivizir arazibar ġintisi.

Me arazir kabar men sure gamizi, me pura uan akatoribara dar bori,
ezi da men navir averiabar aven zuir puvati.

¹⁴ Kamaghın amizi, ki uamategh bizir bar igharagha garitabar amuti,
da gumazamizir kaba bativam.

Eghti me bar digavir kuram damigham.

Eghti ki gumazamizir niġnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adegham,

egh ki men fofozir gumazamizibar fofoziba bar da aġivagham.”

Ikiavira Itir God bizibar amuti da igharagh otogham

¹⁵ Gumazamizir uan niġnizir kuraba ko uan arazir kuraba Ikiavira Itir Godın da mongasava amiba, mevzika!

Me bar ikuvigham!

Me arazir kurar kaba, mogomer danganiba ko dimagaribar dagh amua kamaghın miġia ghaze,

“Tinara en ganigh e ġifogham?”

¹⁶ Me biziba otavkira bar da adafi.

Egha me kamaghın miġei,

“Gumazir nguazir minemin ingarim, a nguazimın min gari.”

Manmaghın ami?

Pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghın a mikim suam,

“Ni nan ingarizir puvati,” miġirigiar kam ti deraz, o?

Egh pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghın a mikim suam,

“Ni bizitam ġifozir puvati,” miġirigiar kam ti deraz, o?

Bar puvati.

¹⁷ Kiran oveghangın biziba bar igharagh otivigham.

Lebanonın kantrin ruarir piżim, bar nguazir aghuir azenibar ingaramim gavagham.

Eghti azenir bar aghuiba ruarir piżim gavagham.

¹⁸ Eghti dughiar kamın kuarir orazir puvatiziba,
akinafarir me osirizimın akaba baragham.

Eghti damazir kurar bar mitarmemın aven itiba,
ua ganam.

¹⁹ Eghti gumazamizir uari abiriba,
me Ikiavira Itir God bagh bar akuegham.

Eghti gumazamizir biziba puvatiziba,
me uaghan Israelian Godın Bar Zuezim bagh bar akuegham.

²⁰ Eghti gumazir ekiar kuraba, men gav-gaviba ġivagham.

Eghti gumazir Godın akam batogha a dipoviba, me puvarigham.

Eghti gumazir arazir kurabar amuasa bar ifongeziba,
me bar moghira bar ikuvigham.

²¹ Egh arazir kamra uaghan, gumazir pura ifara igharaz darazi isa kot gariziba,
ko gumazir osimtizibagh amibar akurvagha akar ifavaribagh amiba,
ko gumazir kotiam adavadavighti,
eghti gumazir Godın damazimın deraziba kotiamın me ġafiraghan kogham,

gumazir kaba, me bar moghira bar ikuvigham.

²² Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God, kar Godın fomira Abrahamın akurazim, a datirighın kamaghın Israelian gumazamizibav ġei:

“Ia Jekopin ovavir boriba ia uam
aghumsighan kogh,
egh ian guaba uam pighatomegh
ganan kogham.

²³ Ia ingangarir ki ian tongin amizibar gan,
egh guizbangira kamaghin fogh suam,
ki Israelian God,
ki Jekopin ovavir boribar Godin
Bar Zuezim.

Eghti ia nan ziam fiva nan apengan ikiam.

²⁴ Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba
itir puvatiziba,
datirighin nighnizir aghuiba iniam.
Ezi gumazamizir imoba puv akaba batoz-
iba,
me nan akaba baraghshi
bar ifuegham.”

30

*Ikiavira Itir God kamaghin migei, Isipia
Judabar akurvaghan kogham*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Judan adarasi, me nan boriba me bar
ikuvigham, me bar orazir puvatizir
darazi.

Me nan nighnizimn gintizir puvati.
Me uan nighnizibar gintigha ghua
kantrin igharazim ko roroam gami.
Egha tuavir kamn, me arazir kurar bar
avirim,
uan arazir kurar faragha amizibagh
siriabagh arisi.

Mevzika.
Kamaghin amizi, me bar ikuvigham.
² Me Isipia ko akam akirasa nan nighnizim
bagha nan azarazir puvati,
eghti Isipian atrivim men akuragh
men ganti,
apaniba me gasighasighan
kogham.

³ Eghti men nighnizim deragh ingaran
koghti me bar aghumsigham.
Osimtizir me bativamin kam,
Isipin atrivim men akuragh me
apazaghan kogham.

⁴ E fo, Judan atrivim Soanin nguibar ekiam
ko Hanesin nguibar ekiamin, Isipin
abuir gumaziba batoghasa,

uan abuir gumaziba ko ingangarir gu-
mazir faragha zuiba amadazi, me
ghua otivigha gifa.

⁵ Eghti Isipia men akurvaghshi bizitam
damighan kogham. Bar pu-
vatigham.

Kamaghin amizi, Judaba aghumsigh
bar uarir apangkuvigham.

Me aghumsizir bar ekiamra Jud-
abar aningam.”

⁶ Ekiam, a Negevin danganimin, sautin
amadaghan itir gumazamiziba puvatizir
danganimin itir asizir atiaba, akar kam me
ganingi. A kamaghin migei:

“Judan gumazir aruaba sautin amadaghan
itir gumazamiziba puvatizir dan-
ganir kam garui.

Kar gumazamiziba osimtiziba bati-
vamin danganir kurar mam.

Laionin amebaba ko apuriba ko, kuruzir
gumazamizibagh iviba ko, kuruzir
kurar mighhegha zuiba ko,
asizir atiar kuraba danganir kamn iti.

Ezi gumazir aruar kaba ingangarir dafam
gamua, bizir bar aghuir ivezim bar
pin koziba isa,
donkiba ko kamelbagh isin arigha
ghua,

kantrin men akurvaghan koghamiba
bagha da atera zui.

⁷ Isipin kantri, kantrin igharazibar akur-
vaghsha migiava,
a men akurvazir puvati.

Kamaghin amizi, ki datirighin ziar igiar
kam a gati,

‘Maburan Kuruzir Aser Puram Aper-
aghav Itim.’”

*Gumazamiziba Godin akam baraghan
aghua*

⁸ Ikiavira Itir God gumazamizibar
damazimin, me amir arazibar
eghaghanibar akaba, dagiamin da
osirigh da aghorasa na mikeme.

Egh uaghan eghaghanir kam
akinafarir righizimin da osirigh.

Eghti migirigiar kam zurara iki gumaza-
mizibar akakagh suam,

9 me gumazamizir bar puviram akaba barazir puvatiziba.
 Me zurara Ikiavira Itir Godin akaba batosi, a men Afeziam.
 Egha me zurara ifarava, an suren akaba baraghan aghua.

10 Egha me kamaghin Godin ganganir gumaziba ko an irebamın min garir bizibar garir gumazibav gei,
 “Ia ua irebamın min garir bizibar ganan marki.
 Egh ia uan akabar kumigh.
 Ia uam arazir aghuiba ko arazir zuezbabar gin mangisi e mikiman marki.
 E oraghasa ifongezir akar e apezeperibaram e mikim,
 kar bizir aghuir otivan koghamiba.

11 Ia ingangarir kam atakigh, egh bar saghon ikiva, en tuavim apiran marki.
 E Israelian Godin Bar Zuezimın akaba baraghan aghua.”

12 Ezi Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
 “Ia nan Akar Gavgavim munasava akirim ragha na gasara.
 Egha ia kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze,
 Ifavarir arazim ko igharaz darazi dikabirir araziba ian akuragham.

13 Kamaghin amizi, ia arazir kuram gamigha gifa,
 ezi arazir kurar kam bar ia gasighasigham,
 mati bibizir muziarim divazir ruarimın ghuamın ikia bar ekefi,
 egha kiran oveghangin dipirasava ami.
 Egh divazim dipirigh zuamira irigham.

14 Bar guizbangira, ia bar ikuvigham,
 mati nguazir minem bigha akuar bar mizumzuiaribar ire,
 ezi akuar ekiatam itir puvati,
 me akua tam isi avim isir danganimın mangi avir mikiam tuighan kogham.
 O akua tam inigh mangi
 mozir dipamin an dipaba tuan iburagham.”

15 Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,
 “Tuavir ia deravira ikiamim, a kamakin.
 Ia uamategh na bagh izi, egh avughsi ikiti,
 ki ian akurvagham.
 Eghti ia navir amirizimın iki nighnizir gavgavim narara ikiva, ia gavgavigh ikiam.”
 God kamaghin mikeme, ezi ia an akar kamın gin mangan bar aghua.

16 Egha ia ghaze, “Puvati! E hoziabar apiagh puv ari mangam.”
 Ezi God ghaze, “Guizbangira, ia ari mangi!”
 Ia ghaze, “En hoziaba puvira ivemaram.”
 Ezi God ghaze, “Ian apanibar hoziaba bar puvira ivemar ian gintigham.”

17 Ian apanibar midorozir gumazir vamira izi misoghsı dimti,
 ian 1,000plan midorozir gumaziba puv aregham.
 Egh men midorozir gumazir 5plara izi ian dimti,
 ia bar moghira dikavigh nguibar ekiam ategh aregham, eghti gumazitam ua ikian kogham.
 Eghti ian gumazir ikiavira itir varazira bar uarira ikiam,
 mati me inir avizim guasa temer vamira mighsiar itimın a kuasa.

18 Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Godin guizin arazibagh amim.
 Kamaghin amizi, a ian apangkuvighasa ifongiar bar ekiam iti.
 A uan apangkuvim ian akakaghasa ia mizua iti.
 Gumazamizir nighnizir gavgavim an ikiva, uarir akurvaghasa a mizua itiba,
 me bar akuegham.

Ikiavira Itir God, deravira uan gumazamizibar amuam

19 Ia Jerusalemia, ia Saionin Mighsiamin iti, ia ua kuarkuv aziv arangan kogham.
 Ezi Ikiavira Itir God datirighin ian apangkuvigha, deravira ia damuasa gara iti. Egh ia uari bagh an azangsigh an

dĩnti, a zuamira ian dindiam baregh ian akuragham. ²⁰ Guizbangira, Ekiam ia gamizi, ia osĩmtizir dafam ateri, egha ia mati gumazim daghebar otevezi moghin iti. Ezi a ia ko ikia ian sure gami. Eghti gin ia uam a burian kogham. Ia uari uan damazibar an ganam.* ²¹ Egh ia daruamin dughiamin tuavimin atamakuigh, ia ti tuavir agharir guvimin amadaghan itimin mangam, o agharir kiriamin amadaghan itimin mangam, eghti a ian gin iki ia mangamin tuavim ia mikimam. ²² Egh ia uan asebar marvir guaba, ia fomira dar ingarigha silva ko golin da noke. Egh ia marvir guar kaba batogh dar ganti da mati bizir kuriba, egh ia kamaghin me mikimam, "Ia kamatigh. E ua ia gifongezir puvati."

²³ Eghti Ekiam ia oparizi dagher oviziba bagh amozim amadaghti, a izighiri da ruam, eghti da deravira nguazir kamin otivam. Eghti ia dagher aviriba ikiam. Eghti ian bulmakauba uaghan damamin grazir aviriba ikiam. ²⁴ Egh ia uaghan uan azenibar dagher aghuiba inigh izi, egh bar deravira da akuvagh, uan bulmakauba ko donkin ian nguazim abigha ingariziba bagh, fogh ko sped isi dagh iniv da aghamsigh me daningam. ²⁵ Dughiar Ekiam misevezimin, dughiar bar kuram ian apaniba batoghtima, me pura tintinibar arimighiregham, eghti men divazir gavgavir kaba bar ikuvigham. Eghti dughiar kamin, dipaba mighsiaba bar dar otiv ivemar izighiriti, ia dipatamin oteveghan kogham. ²⁶ Eghti dughiar kamin, iakinimin angazangarim aruemin angazangarimin min siragham. Eghti aruem isiragh gavgavighti an angazangarim bar ekevegh, a fomira garir angazangarim gafiragham. Mati ni 7plan aruebar aruer angazangariba inigha aruer vamira gisafura. Ikiavira Itir God uamategh uan gumazamiziba deravira me damu men mizaziba ko osĩmtiziba adeghti me ghuamagheghamin dughiamin, bizir kaba otivam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi Asiriba daningam

²⁷ Ia gan! Ikiavira Itir God nguibar saghon itimin ikia dikavigha uan gavgavir ekiam sara izi.

A bar puvirama atarima, avim ko avir miturim an aningagharim akakasi.

A migeir dughiamin,

avir biziba bar da isiamim an akatorimin otifi.

²⁸ An aningagharim biziba bar dagh asighasisi,

mati aperiam otogha ivemara biziba bar da ava ghua, gumazimin firagharimin tu.

Ikiavira Itir God kantriba bar uan agharimin men suigha,

me ikuvasa a pura tintinibar me kavkiri.

Egha a men nighnizibagh amima, da deragha ingari puvatizi,

a me inigha danganir me mangan ifongezir puvatizibar zui,

mati gumazim hoziamin daroribar an aku mangasa,

ainin otevim an akam garu.

²⁹ Eghti ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia bizir kabar ganti da otivti,

ia Godin ziam fer arazim bagha isar ekiaba dimagaribar dagh ami moghin,

ia bar akongezir ighiabar amuam.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin mighsiamin mavanang bar akuegh uan itabagh ivi ighiabar amuam,

kamaghira ia men min bar akuegham.

Ikiavira Itir God a mati dagiar gavgavim, egha a uabi Israelian mogomer danganim.

³⁰ Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an dindiar gavgavim baragham,

egh me an aningagharimin mizazim baragham.

An avir gavgavir biziba bar da isiamim sara izam,

egh uaghan aminir gavgavim ko amozim ko maburan amozir ofizir dagiabar min gariba, sara izam.

Eghti arariba dagarvaghti,

* **30:20:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati. **30:29:** Godin Araziba 32:4

gumazamiziba an aningagharim in ganam.

³¹ Ikiavira Itir God in dindiam kantri Asiria damuti, a bar atiatigham.

Eghti a uan aghorim in suiragh Asiriaba misogh mamaghira ikiam.

³² Ikiavira Itir God, Asiriabav sozir dughiam in, God in gumazamiziba bar akueghiva,

gitaba ko buar guar aviriba misoghiva, Ekiam me misozir aghorim in tingagharim girara mangam.

³³ Me Asirian atrivim in kuam tuasa avim arighasa mozir mam gikuigha gifa.

Egha me mozir kam gituima a bar vin mar iraghugha bar aroke, ezi me dazir aviribar kuegha dar pozim mikini.

Eghti Ikiavira Itir God, an aningagharim pamtem otogh,

mati aminim pamtem in avim giveraghti, a bar puvira isigham.

31

Ikiavira Itir God uan gavgavim akazi, kantrin gavgaviba daghire

¹ Ia abuir gumaziba, ia kantri Isipin ghuava uarir akurvaghasa, men azangsi, iavzika!

Ia bar ikuvigham.

Ia Isipian hoziaba ko men karisin aviriba ko karisin suizir gumazir bar gavgaviba, ia nighnizir gavgavim dar iti.

Ia ti ghaze, Isipia ian akuragham.

Egha ia Israelian God in Bar Zuezim, nighnizir gavgavim an itir puvati.

Egha ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God in azangsizir puvati.

Kamagh in amizi, ia bar ikuvigham. Iavzika!

² Ikiavira Itir God, fofozir aghuim iti.

A dughiar kuram gumazamizir kurabar aningsi, me daningam.

Egha a zurara uan akabar gin zui.

A dikavigh gumazir kuraba ko, gumazir arazir kurabagh amibar akurvazir gumaziba ko misogham.

³ Isipia, me aseba puvati, me pura gumazir kiniba.

Men hoziaba uaghan en hoziabar min gari, da aseba puvati.

Eghti Ikiavira Itir God uan gavgavim akagh ivezir kuram me daningamin dughiam,

kantrin gavgavir kam irighi kantrin an akurazim uaghan irigham.

Egh aning uaghara bar ikuvigham.

⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God kamagh in na migha ghaze,

“Ia fo, laion in tam, sipsip in a misoghezim amisi dazer iki, egh sipsip in kam ategh arimangighan kogham.

Eghti sipsipbar gari gumazir avirim izi a dagarvaghti,

a men atiatigh arim mangighan kogham.

Kamaghira, ki Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim,

ki dikavigh Saion in Mighsiam in apanibav soghsi izighiram,

eghti bizitam nan tuavim apirighan kogham.

⁵ E fo, kuaraziba pin migha, egha deraghvira uan mikonibar itir nguzibagh eghufi.

Kamaghira, ki Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim,

ki deragh Jerusalem geghuv deragh an ganam.

Ki zurarama an borogh in iki mangin izegh damu

a getiva deragh an ganiva an akurvagham.”*

⁶ Ia Israelia, ia Ikiavira Itir God, deragha a barazir puvatigha an akaba batosi.

Egh ia uan navibagh iragh uamategh a bagh izi.

⁷ Ikiavira Itir God izamin dughiam in, ia asebar marvir guaba makunigham.

Kar nedazir ia uari uan dafaribar silva ko gol isa dar ingariziba.

31:1: Aisaia 30:2; Esekiel 17:15; Daniel 9:13; Hosea 7:7 ves 5 mikemezi mokin. Eghti gumazamiziba akirim a gasaraghtima, (ni ves 1-3 in gan) a uaghan izighiri Jerusalem misogham, mati ves 4 mikeme.

* **31:5:** God uan nguibar ekiam Jerusalem geghufi, mati

Ia kamaghin amigha arazir kuram gami.

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin miġia ghaze, "Midorozir sabar tam Asirian kantri misogh egh bar me agivagham.

Midorozir sabar kam, a gumazibar sabam puvati, ki uabi anemadaghti a mangam.

Asiriaba midorozir sabar kam gitaviraghsi aregham,

eghti men midorozir gumazir igiaba kalabusin mangi

pura ingangarir gumazir kinibar min otivigham.

⁹ Atiatir bar ekiam, Asiriaba batoghti, men nguibar ekiar gavgavim irigham.

Men midorozir gumazibar dapaniba, bar atiatigh uan midorozir inir avizir asaraghav itim ategh

onganigh puviram aregham."

Kar Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim.

A Saionin Miġhsiamin ikia, avimin min iti.

A Jerusalem in nguibar ekiamin ikia, danganir ekiar avir pamtemin isimin min iti.

32

Atrivir aghuim kantrin ganam

¹ Ia oragh! Atrivitam otivam!

Atrivir kam, arazir aghuimin gin mangi, kantrin kam gativagham.

Eghti kantrin gumazir dapaniba, me guizin arazimin gin mangi, gumazamizibagh ativagh men ganam.

² Gumazamiziba akurvazim bagh iziti, gumazir dapanir kaba deravira vaghvagh bar deravira men akurvagham.

Gumazir dapanir kaba, gumazamizibar danganir mogomemin min ikiam, eghti dughiar amozir ekiaba ko aminir ekiaba iziti, me mangi men uari mongam.

Eghti me mati dipaba puvatizir danganimin, dipam ivemara an zui moghin iki,

egh mati dagiar ekiam aruem apazagha, danganir orangtizimin min iti.

Aruem bar gavgavighi, gumazamiziba mangi an apazangin dapiagh iki avughsam.

³ Gumazamizir bizibar gariba, men damaziba okavighan koghti, me deravira bizibar ganam.

Eghti gumazamizir kuariba deraziba, men kuariba deraghvira ikiti,

me deravira biziba baragham.*

⁴ Eghti gumazamizir faragha deragha nighnigha bizibagh amir puvatiziba, me datirighin biziba deragh dagh nighnigh dar amuam.

Eghti gumazamizir mikimasa mizeba osemeziba,

me deravira bizibav kimam.

⁵ Eghti arazir ziar ekiam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, gumazir onganibagh amibagh anidim, a bar givagham.

⁶ Guizbangira, gumazir arazir onganibagh amiba, me migirigiar onganibagh ami,

egha me zurara bizir kurabar amuasa nighnisi.

Me arazir Ikiavira Itir God aghuazibagh amuava,

egha akar ifavarir aviriba Ikiavira Itir God gasi.

Egha me mitiriaba azir gumazamiziba, dagheba me ganidir puvati.

Egha kuariba pirir gumazamiziba, dipaba me ganidir puvati.

⁷ Ezi ifavarir gumazamiziba, nighnizir kurar bar aviriba men dapanibagh izifa.

Me gumazamizir biziba puvatiziba, dikabinasa men kotiaba adafi.

Me, onganarazibagh amir gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba,

me kotin aven ifavarir arazir igharazibar migirigiar me gami.

⁸ Ezi gumazamizir aghuiba me ziar ekiaba iti, me zurara arazir zuezibagh ami.

Egha me arazir aghuibar amuasavira iti.

Amiziba azirakabar amu

* 32:3: Ni Aisaia 6:9-10in gan.

9 Ia Jerusalemian amiziba, ian daborabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
Egh ia deravira kuariba arigh nan akam baragh.

10 Ia datirighin navir amirizimin iti.
Egh ia oragh, azenir vamira givaghti, ia bar atiating nigham.
Ia ganti, ian wainin azeniba ko, dagher igharazibar azeniba, da ua ban kogham.

11 Datirighin ian daborabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
Egh ia atiating nighiva akong uan korotiar aghuiba suva, azirakar korotiabar aghuam.

12 Ia uan azenir obarir aghuiba ko wainin azenir aghuiba bagh uan osimtiziba akakaghsi, ia uan evaribav misogh azirakabar amu.

13 Benir ataghatariba ko oghevsevir kuraba nguazir kam avaragham, kamaghin ia nan gumazamiziba nguazim bagh azirakabar amu.
Guizbangira, ia dipenir bar dirir ia bar ifongeziba, ia fomira dagh nighnigha da bagha bar akonge, egh datirighin ia da bagh azirakabar amu.
Ia fomira uan nguibar ekiamin ikia bar akonge, egh gin, ia a bagh osemegham.

14 Bar guizbangira, atrivim uan dipenim ategham.
Eghti gumazamiziba bar moghira nguibar ekiar kam ateghti
gumazamizibar niginir me ingara mangin izegh gamir kam, ua ikian kogham.
Eghti midorozir gumazibar divazir gavgavim ko, dipenir suer ruarir midorozir gumaziba ikia apaniba bagha gariba, da bar moghira pura iki bar ikuvigham.
Eghti afiar atiaba dughiar bar ruarimin danganir kam in ikiam.
Eghti donkin atiaba an aven darusi bar akuegham,
eghti sipsipba ko bulmakauba izi oghevsevibar amam.

Ikiavira Itir God daborabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam

15 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia uan Duam, uam e bagh anemangam.
Eghti dughiar kam in, gumazamiziba putatizir danganim,
azenir bar aghuim otogham,
eghti bizir bar igharagha gariba a bativam.
Eghti azeniba, dagher aviribar amuti da otivam,
mati temeba pura ruarir pizimin aghui.

16 Dughiar kam in, gumazamiziba nguazir kam in ruaghateviba bar dar iki, arazir aghuiba ko guizin arazibara damuam.

17 Gumazamiziba arazir aghuim damuti, tuavir kam in daborabir aghuim otogham.
Eghti gumazamiziba uam atiatingan kogh, nimira iki nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavigh kamaghira ikiam.

18 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Nan gumazamiziba, me daborabir aghuim ikiam, egh me deravira iki avughsi,
uan nguibabar aven navir amirizimin iki, egh bizitamin atiatingan kogham.

19-20 Eghti aisin amozim mar iri ruarir ekiamin itir temeba bar dagh asighasigh,
egh uaghan nguibar ekiamin dipenibagh iriti, da bar nguazim giregham,
eghti ia Ekiamin gumazamiziba bar deravira ikiam.
Egh ia uan dagher oviziba nguazir dipam iti naghin da oparam,
egh ia uan bulmakauba ko donkiba ateghti,
da uan ifongiabar daru oghevsevibar ami ikiam.

33

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin dimti, a deravira men ganam

1 Ia kantrin igharazibagh asighasizi darasi, iavzika!
Ia bar ikuvigham.

Bar guizbangira, ia datirighin ikuvizir puvati.
 Ezi ia kantrin igharazibagh asighasighamin dughiam,
 a gifa, eghti ia uari ikuvigham.
 Ia igharaz darazigh ifarava, uan akar dikiriziba abigha
 me isa apanibar agharim garisi.
 Bar guizbangira, tarazi datirighin ia gifarazir puvati.
 Eghti ia igharaz darazigh ifaramin dughiam, a givagham.
 Eghti igharaz darazi ia gifar, ia isi apanibar dafarim darigham.
² O Ikiavira Itir God, en nighnizim nirara iti. Ni en apangkuvigh zurara dughiabar e ekiarugh
 uan gavgavimin deragh en gan.
 Egh osimtizibar dughiamin en akurvagh e damuti,
 e uan apaniba dikabiraka.
³ Gumamaziziba nin dimdiam barasi, mati arariba dagarvazima me ari.
 Kantrin bar gavgaviba nin garima, ni dikavigha uan gavgavim men akazi, me atiatia tintinibar ari.
⁴ Ezi bizir me ara taghiziba, Israelian gumaziba izi zuamiram da iniam.
 Mati odezir bizir avirim mighegha iza azenibagh apiagha,
 men dagheba apa bar ada gifa.
 Ezi kamaghira, gumaziba zuamira izi men biziba ater mangam.
⁵ Ikiavira Itir God, ziar ekiam ikiava, bar pin uan Nguibamin iti.
 Egh a uan guizin arazim ko arazir aghuim amadaghti,
 a izi Jerusalem mikebaba bar da avaragham.
⁶ Egh ia Ikiavira Itir Godin gumamaziziba, a zurara deragh ian ganiva,
 ia damuti ian dabirabim deragh gavgavigh ikiam.
 Egh a bizir aghuiba ia daningti ia deraghvira ikiam.
 A nighnizir aghuiba ko, fofozir aviriba ko, arazir an atiatia an apengan itiba, da bizir bar aghuibar min,

an ada isa ia ganidi.

⁷ Ia munagh ganigh!
 Midorozir gumazir gavgaviba tintinibar tuavibar mitivighav ikia akurvazim bagha diava arai.
 Ezi abuir gumaziba midorozim agivasa ingangarir mitiam gami,
 ezi midorozim givazir puvati.
 Kamaghin amizi, abuir gumaziba datirighin bar puviram azi.
⁸ Tuavir ekiaba pura itima, gumamaziziba ua dar mangi izegh gamir puvati.
 Gumamaziziba akar dikirizir me amiziba, me da abiki.
 Ezi gumazim uan damazimin bizimin ganigha, kotin aven guizbangiram an gun migeima,
 me nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua.
 Egha me gumazir igharazibar gara ghaze, me mati pura biziba.*
⁹ Ezi nguazim uabi bar osemegha azirakabagh amima, an gavgavim gifa.
 Lebanonin ruaribar temeba midii, egha bar aghumsiki.
 Ezi Saronin Danganir Zarim bar misingigha dipaba puvatizir danganim gava.
 Ezi Basanin Distirighin temeba ko, Karmelin Mighsiamin temebar dafariba da midia suaghiri.
Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganam
¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki datirighin dikavigh ingangarim damuam,
 eghti gumamaziziba ganigh nan ziar ekiam fam.
¹¹ Ia nan apanim gami darasi, ia pura bizir dagheba puvatiziba bagha nighnigha ingangarir mitiabagh ami.
 Ia mati, gumazim uan azenimin ingangarir dafam gami,
 ezi puvati, dadar misingiziba ko oghevsever kiniba puram an otifi.
 Ian ingangarir mitiar kam avimin min otogh

* 33:8: Hibrun akam deragha ves 6-8in akabar mingarim deragha anebighizir puvati.

bar ia agivagham.
 12 Egh ia mati me gumazibar aghariba tuezi, da arinimîn otozi moghîn, ia otivigham.
 Egha mati me benir ataghatarim tuazima an averenimîn otozi moghîn, ia otivigham.
 13 Ia gumazamizir roghira itiba, ko nguibar saghon itiba, ia ingangarir gavgavir ki amizibar migirigiaba baragh egh ia nan ziar ekiam ko gavgavimîn gun mikim!”
 14 Saionîn itir gumazamizir arazir kurabagh amua Godin damazimîn mizeziba, me bar atiatighava agoi.
 Egha me kamaghîn migei,
 “Ikiavira Itir Godin aningagharim, an avir bar gavgavimîn mîn isiava, biziba bar da gefi.
 An ofa gamir dakozimîn itir avim zurara isia mamaghira iti.
 Ezi en tongin tinara a ko ikiam?”
 15 Gumazamizir kabanang Ikiavira Itir God ko ikiam:
 Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ko gumazamizir guizbangira migeiba, ko gumazamizir ua baghavira biziba iniasa igharaz darazi dikabirir puvatiziba, ko gumazamizir gumaziba apezeperir dagiaba isi me daningti, me a bagh arazir kuram damuamin aghuaziba, ko gumazamizir gumazir mam gumazir igharazitam misueghti an aremeghan me oraghan aghuaziba, ko gumazamizir arazir kurabar ganan aghuaziba.
 16 Gumazamizir kamaghîn amiba, me bar deravira ikiam.
 Me mati gumazim mighsiam gisin mogomer danganir bar gavgavimîn modoghav iti moghîn deravira ikiam.
 Eghti bizitam me dikabiraghan kogham.

Eghti me zurara damamin dagheba ko dipaba ikiam.

Ikiavira Itir God, dughiar bar aghuim isi Jerusalem daningam

17 Ia uan atrivir dirim uam an ganti, a uan atrivir korotiar bar aghuibar aghuigh, kantri deraviram an ganam.
 Egh ia uan kantrin ganti, a bar aruegh bar ekevegham.
 18 Egh ia uamategh dughiar kurar ia batozir kam ginirigh, egh kamaghîn azangsigham,
 “Apanibar gumazir dapanim izava en dagiaba ko biziba inigha dar osimtizibagh foghasa da tuisigha, da mega atrivir kuram ganingiziba, me managh iti?
 Apanibar gumazir dapanim izava en tauan ruariba mengeziba, me managh iti?
 Ti puvati.”
 19 Akaba barazir puvatigha uarira uan ziba fer gumazir kaba, ia ua men guatamin apighan kogham.
 Egh ia ua me uan akabar migeir migirigiaba baraghan kogham, akar me mikimamim, gumazitam deragh an mingarim gifoghan kogham.
 20 Ia Saionin gan, an ziar mam Jerusalem, a nguibar ekiar e zurara Ekiamin ziam fer dughiar ekiabar uari akuva itim.
 Danganir e avughsa deravira itim.
 A purirpenir gavgavimîn mîn mitigh gavgavigham,
 eghti gumaziba an afughafuziba asigh, an beniba aghoregh, a inigh mangan kogham.
 21 Ikiavira Itir God uan gavgavim ko ziar ekiam Jerusalemîn aven e bagh anekagham.
 Egh a Jerusalem damighti, a bar kantrin dirimîn mîn ikiam, an aven faner ekiaba ko daghurir dipar muziarir aviraviriba ikiam.
 Eghti midorozimîn kurir me pul gamua zuiba ko kurir ekiaba,

- dipar kabar izan kogham.
- ²² Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi,
jasin min iki,
egh en atrivimin iki,
en gumazir deravira en ganamim min
iki,
egh en Akurvazir Gumazimin
ikiam.
- ²³ Apaniba Jerusalem inisi bar iburaghbu-
regham.
Me mati kurimin ingangarir gu-
maziba kurimin ikiti a ivemaran
kogham.
Mati kurimin mas mitigha gavgavizir pu-
vati.
Ezi an beniba firiaghirezi, an sel
kuiaghirizir puvati.
Kamaghin amizi, apaniba ari mangi bizir
aviriba ateghti da ikiti,
Jerusalemia ivemar izi bizir kaba
iniam.
Gumazir suer kuraba uaghan izi men gin
otivigh, uaghan bizir avirir tabar
ganti,
da ikivira ikiti,
me uari bagh da inigh mangam.
- ²⁴ Eghti dughiar kamın, Jerusalemın itir
gumazitam kamaghin mikiman
kogham,
“Ki arimariam iti.”
Eghti Ikiavira Itir God
Jerusalemın itir gumazamizibar
arazir kuraba ginamangam.

34

God kantri Idom gasighasigham

- ¹ Ia nguazir kamın itir kantriba bar dar
gumazamiziba, ia izi.
Ia ikiziba bar izi uari akuvagh akar
kam baragh.
Nguazim ko an itir biziba bar moghira,
ia uaghan kuariba arigh deraghviram
oragh.
- ² Ikiavira Itir God, kantriba bar me ko
midorozir gumaziba, bar men
aningaghegha me bagha navim isi,
egha me aremeghasa, a mikemegha
gifa.

- ³ Eghti men kuaba, gumaziba mozibar da
afeghan kogham.
Puvati. Da pura iki kur mughuriam
mangam.
Eghti men ghuziba mighsiaba avaragh
daghuribar emir magiram.
- ⁴ Aruem ko, iakinim ko mikoveziba bar
moghira kuarigh iregh givagham.
Eghti overiam mati akinafarim me a
irigha a nomke.
Mikoveziba ko bizir overiamın ikia isiba,
mati wainın ikarizibar dafarir
midiariba ko fighin temebar ovizir
midiariba,
misigha ira nguazim girezi
moghin nguazim giram.
- ⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Nan aningagharim, a midorozir sabamın
min iti,
egh midorozir sabar kam pin ikegh,
ivezir kuram aningamin ingan-
garim agivagh,
egh overiam ategh magari,
Idomia bagh izi ivezir kuram me daningiva
me misoghti me arimighiram.
Kar ki asighasighasa mikemegha
givazir darasi.”
- ⁶ Eghti Idomian ghuzim ko ovim, Ikiavira
Itir Godın midorozir sabam bar
anegiragirigham,
mati sipsip ko memen ghuzim ko
ovim, gumaziba ofa damuasa dav
sozi
men ghuziba ko ovim men da-
fariba agiragiri.
- Ikiavira Itir God kantri Idomın aven
Bosran nguibar ekiamın,
gumazamizir bar avirim misueghti me
arimighiregham.
Mati a uabi Bosran iki ofan bar
dafam damuam.
- ⁷ Egh Ikiavira Itir God, uaghan bulmakaun
atiaba ko bulmakaun igiaba ko bul-
makaun apurir bar gavgaviba, dav
soghti da arimighiriti,
dar ghuziba ko oviba Idomın kantrin
nguazim giregh anevaragham.
- ⁸ Ikiavira Itir Godın nguibar ekiam Saion,
apaniba a dikabiravira iti.

Kamaghin amizi, a me ikarvaghamin
 azenir mam amisevegha gifa.
 Eghti dughiar kam otoghti,
 a ivezir kuram isi me daningam.

⁹ Idomin kantrin faneba, koltan min isia
 amera zui moghin otogham.
 Eghti nguazimin mineziba dagiar avir
 isibar min otivam.
 Eghti Idomin nguazim kolta isi
 moghin isiam.

¹⁰ Avir kam mungeghan kogham. Puvati.
 An arueba ko dimagaribar isi gavgav-
 igh mamaghira ikiti, an migharim
 zuraram otivam.
 Eghti Idomin nguazim pura iki
 mangiti men ovavir borir gin oti-
 vamiba, men danganiba inigh
 mangi dughiabar iki mamaghira
 ikiam.
 Eghti gumazitam ua danganir
 kamın mangan kogham.

¹¹ Eghti a, isaba ko, taragiaba ko, anebaba
 ko, mighiaba dar danganim gav-
 agham.
 Ikiavira Itir God Idomian biziba bar da
 agivagham,
 egh Idomin nguazim damighti a pura
 ikiam,
 mati nguazim fomirama otogha pura
 ikezi moghin ikiam.

¹² Men gumazir aruaba ko gumazir da-
 paniba ua ikian kogham.
 Eghti atrivitam ua kantrin kamın
 ganan kogham.

¹³ Beniba ko oghevsevir dikoniba itiba
 atrivimin dipenim ko dipenir
 igharazibar avi da avegham.
 Eghti afiar atiaba izi iki arangti,
 poneba izi dipenir kabar dakuam.

¹⁴ Eghti asizir atiar guar aviriba izi dan-
 ganir kamın uari akuvagh ikiam.
 Eghti memen atiaba uaghan izi iki
 dinti,
 amizir aser dimagaribar aruim uaghan izi
 dakusi,
 danganir kamın daguir danganiba
 buriam.

¹⁵ Eghti mighiaba izi uan aroriabar arighsi,
 danganir kamın izi mikonibar in-
 garsi danganiba buriam,
 egh da aroriaba arighti, da afueghti
 da uan aviziba kuigh uan nguz-
 ibar gan ikiam.
 Eghti isar apuriba ko isar amebaba,
 me uaghan izi ikiam.

¹⁶ Ia Ikiavira Itir Godin akınafarir
 righizimin aven ganiva,
 ia bizir kabar migirigiabar ganti, da
 ikiam.
 Asiziba, o kuaraziba, o bizir tiziba,
 akınafarim dar gun migei,
 da bar izi kantri Idomin nguazimin
 ikiam.
 Egh da vaghvagh asizir amebaba
 ko apuriba ikiam.

Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi da izasa
 dav keme.

An Duam da akuvagh, da inigh izam.*

¹⁷ Ikiavira Itir God uabi Idomin nguazim
 abigha,
 asizir kaba bagha da tuiragha dagh
 aningi,
 eghti da zurara danganir kamın iki mangiti
 dar ovavir borir gin otivamiba, dar
 danganiba inigh
 mangi dughiabar iki mamaghira
 ikiam.
 Nguazir kam, Ikiavira Itir God da
 bagha aneti.

35

God ua bizibagh amizi da deragha otifi

¹ Gumazamiziba puvatizir danganiba,
 ko nguazir misingiziba, da bar
 akuegham.

Akamarir aghuiba otivigh gumamaziz-
 iba puvatizir danganiba avaraghti,
 da bar akongegham.

² Egh nguazir midiarir kam, akamarir
 aviriba an otogh oneghti, an gan-
 ganim bar deraghti,
 a bar akuegh pamten dimiva arangam.
 Ikiavira Itir God dirir aghuim isi nguazir
 midiarir kam daningti, an ganganim
 bar deragham,

34:10: Akar Mogomem 14:11; 19:3 * **34:16:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha
 mikemezir puvati. **35:1:** Aisaia 27:6; 27:10; 41:18-19; 55:12-13

egh Lebanonin ruarir ekiam ko,
 Karmelin Mighsiam ko,
 Saronin Danganir Zarimin gan-
 ganir aghuimin mirara ganam.
 Eghti gumazamiziba Ikiavira Itir Godin
 angazangarim ko gavgavimin
 ganiva, egh uaghan en Godin ziar
 ekiamin ganti,
 an atrivimin kurkazir aghuimin
 min ikiam.
³ Ia atiatim itir gumazamizibar amuti,
 me atiatingan kogh tuivigh gavgavigh
 iki.
 Egh gavgaviba puvatizir gumaza-
 miziba gavgavim me daning.
⁴ Ia gumazamizir atiatiba me mikim suam,
 "Ia tuivigh gavgavigh, egh atiatingan
 marki.
 Ian God izi ian akuragh,
 egh ivezir kuram isi ian apanibar
 aningiva bar me gasighasigham."
⁵ Dughiar kamın, gumazir damazir
 okaviriziba ua ganti,
 gumazir biziba barazir puvatiziba,
 uam oragham.
⁶ Eghti gumazir suer kuraba, uari akun
 mavanang izighiram,
 mati ruarimin itir asizir mam, me dia
 a garisi.
 Eghti gumazir migeir puvatiziba,
 me pamten dim, egh bar akuegham.
 Eghti dipaba otiv gumazamiziba puvatizir
 danganibar mangi,
 egh nguazir misingizibar itir fanebar
 ivemar magiram.
⁷ Egh gigir misingizim, dipar akaremin min
 otogham.
 Nguazir dipaba faragha puvatiziba,
 nguazimin aven ivemarir dipar atu-
 iba,
 dar otivigh ivemar izighiram.
 Afiar atiabara ikezir danganir
 misingizir kam, dadar aviriba ko
 ighuruniba an otivam.
⁸ Eghti tuavir ekiam kagh ikiti, me kam-
 aghin a dipon suam,

kar "God Ua Baghavira Inabazir Tu-
 avim."
 Eghti Godin damazimin arazir kurabagh
 amir gumazitam an daruan
 kogham,
 kar Godin gumazamizibar tuavimra.
 Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itiba
 ko gumazamizir nighnizir aghuiba
 oteveziba,
 me an atam akuighan kogham, me a
 gifogh an mangam.*
⁹ Laionin tam ko, asizir kurar misozitam
 tuavir kamın mangan kogham.
 Asizir aningazir taba tuavir ekiar kam
 daruan kogham.
 Gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha
 ua inizibara,
 tuavir kamın daruam.
¹⁰ Gumazamizir Ikiavira Itir God men
 akuragha ua iniziba, me ua izi,
 Saionin Mighsiamin bagh iziva, bar
 akongegh ongi, tiariba akariva tu-
 avir kamın izam.
 Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
 bar akongezir arazir kam a men iki me
 gizivagh kamaghira ikiam.
 Eghti mizaziba ko osimtiziba me
 ategh, ua men ikian kogham.

Asiriaba Jerusalemın nguibar ekiam iniasa

36

(Sapta 36--39)

Asiriaba Jerusalem iniasava ami
(2 Atriviba 18:13-37; 2 Eghaghaniba
32:1-19)

¹ Hesekia 14plan azenibar an atrivimin
 itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip,
 uan midorozir gumaziba ko iza Judaba
 ko misogha, me abiragha men nguibar
 ekiar divazir gavgaviba aviniziba bar da
 ini. Egha me Jerusalem inizir puvati.
² Senakerip, Lakisin nguibar ekiamin ikia
 uan abuir gumazim ko midorozir gumazir
 bizir dafam amadazi, me Lakis ategha,
 Atrivim Hesekia bagha Jerusalemın zui.
 Me an boroghın ghua otifi. Dughiar

35:3: Hibru 12:12 **35:4:** Aisaia 34:8; 61:2 **35:5:** Matyu 11:5; Luk 7:22 **35:6:** Luk 11:14; Jon 5:8-9; 7:38;
 Aposel 3:8 **35:8:** Aisaia 11:16; Jeremaia 14:8; Matyu 7:13; 1 Pita 1:15-16 * **35:8:** Hibrun akam deragha vezin
 kamın mingarim abigha migeir puvati. **35:9:** Aisaia 5:29; 13:22; 51:10; 62:12 **35:10:** Aisaia 1:27; 65:19; Akar
 Mogomem 7:17; 21:4

kamin, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an ghuaghira Jerusalem otifi. Daghurir kam, a tu-avir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin iti. Asiriaba otivigha danganir kamin tuivighav iti.

³ Ezi Israelin gumazir dapanir 3pla ghuav a bato. Kar, Hilikian otarim Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko Asapin otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba bar a da osirir gumazim, me zui. ⁴ Ezi 3plan gumazir kaba ghuava Asirian abuir gumazir kam batozi, an akar gavgavimin me migia ghaze, “Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin akar gavgavir kam Heskia mikemegh. A kamaghin migei, ‘Heskia, ni gavgavir manam ikia egha nan apengan ikian aghua? ⁵ Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baraghan aghua. ⁶ Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa, ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an rughatevim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim abuar misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi, misoghamin dughiamin a izi nin akuraghan kogham. ⁷ Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Heskia, ni uabi ghua, mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam fam.’

⁸ “Heskia, ni izi nan gumazir ekiam, Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati. ⁹ Egha ni kamaghin nighnsi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko

karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham. ¹⁰ Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha, a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi.”

¹¹ Ezi Eliakim ko, Sepna ko Joa akar kam baregha, kamaghin Asiriabar abuir gumazim migia ghaze, “Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatightima, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham.”

¹² Ezi abuir gumazir kam kamaghin akam ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam pura akar kamin ia ko ian gumazir ekiam, a iarara mikimasa na amadazir pu. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem ekiarugham, eghti dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam.”

¹³ Ezi Asirian abuir gumazim, divazim gisin apiaghav itir gumazamizibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, “Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh! ¹⁴ Atrivim kamaghin migei, Ia Heskia baraghti, a ia gifaran marki. Heskia ian akuraghti, ia deragh ikian kogham. ¹⁵ Ia Heskian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim iki suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalemnin nguibar ekiam inighan kogham. ¹⁶ Ia Heskian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, egh ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. ¹⁷ Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin

mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti.

¹⁸ “Hesekia ia gifaragha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!’ Ia Hesekia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. ¹⁹ E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam ko Sefarvaim ko misozima, men aseba managh ikia, egha men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. ²⁰ Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiraghan kogham? Bar puvatigham!”

²¹ Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, men Atrivim Hesekia faragha an akam ikarvagh bizitamin mikiman men anogoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. ²² Ezi Asirian abuir gumazim mikemezir migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abiagharigha ghua abuir gumazimin migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

37

*Hesekia uan osimtizimin
gun Aisaia migei
(2 Atriviba 19:1-17)*

¹ Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian atrivimin abuir gumazimin akam baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ² Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi, me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasu zui. Ezi gumazir kaba, azirakar korotiaba aghuigha zui. ³ Me ghuava otivigha kamaghin

Aisaia migei, “Atrivim Hesekia ghaze, Kar osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimin min ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. ⁴ Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, egh gumazir kamaghin amizim, God ivezir kuram a daningam. Kamaghin amizi, ni en akuragh God ko mikimti, Ikiavira Itir God, e varazira en akuraghti, e ovengan kogham.”

⁵⁻⁶ Ezi Aisaia Hesekian akam baregha, kamaghin gumazir an akam inigha izir kabav gei, “Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni akar a nan tiraghtirazir kam, mighigh a ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. ⁷ Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighti an okam nighnigham. Egh a migirigiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighti, me a misueghti an aremegham.’”

*Asiriaba ua Jerusalem
gasighasigha migei
(2 Atriviba 19:8-19)*

⁸ Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato.

⁹ Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu. ¹⁰ Senakerip kamaghin akinafarim osiri, “Hesekia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia

ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. ¹¹ E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghiram a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. ¹² Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam, Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Ezi men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. ¹³ Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managhira iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire.”

¹⁴ Ezi Atrivim Heskia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. ¹⁵⁻¹⁶ Egha Heskia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamın kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. ¹⁷ O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, egh deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. ¹⁸ O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. ¹⁹ Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. ²⁰ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin

en akuragh Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamın kantribar gumazamiziba bar kamagh ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

*Aisaia Godin akamin gun atrivim migei
(2 Atriviba 19:20-37)*

²¹ Ezi Emosin otarim Aisaia, Heskia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ia ua uari iniasa nan azangsiki. ²² Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

“Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.

Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.

²³ Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?
Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?

Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?
Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim,
ni bizir kabar na gami!

²⁴ Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,
me nin ziam fa nan ziamin tira.
Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.

Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanega,
egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumazamiziba aven zuir puvatizimin,
ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.

²⁵ Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.
Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba,
da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.

Egh ni mangi Isipin Faner ekiabar aruti,
nin sueba dipar kabar amuti da misingam.

26 “Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.

Ki, nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.

Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha,

mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.

27 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.

Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.

Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi

da midii moghin misigha iti.

Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,

grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati.

28 “Ezi ki bar moghira ni gifo, nin dabirabir araziba ko dikavir araziba, ko iza zuir araziba, ki bar dagh fo.

Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo.

29 Nin aningagharir nan itir akaba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo.

Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham.

Egh ni amikirigh, tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim uam an mangigham.’”

30 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hesekia ganiga kamaghin migei:

“Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba oparan kogham.

Ia azenir kam in witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami,

egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami,

egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami.

Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam.

31 “Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham.

32 Eghti apaniba Jerusalem gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam.

Gumazamizir ikiavira itir varazira, iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti.

33 “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, ‘Asiriabar atrivim, uan midorozir gumaziba ko, Jerusalem aven izan kogham.

Egh me uan baritam in aseghti, a nguibar ekiar kam in aven izeghan kogham.

Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kam in aven izeghan kogham.

Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiam in divazir miriam in nguazim arighti, a ghuavanaboghan kogham.

Bar puvatigham.

34 Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a izezir tuavim uam an mangam.

Kamaghin amizi, a Jerusalem aven izeghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

35 Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh,

egh bizir kamning bangin,

ki nguibar ekiar kam in ganiva an akurvagham.’”

36 Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganim in, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi

amnim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari. ³⁷ Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin iti.

³⁸ Egha a dughiar mamn uan asem Nisrokin dipenimn ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningn ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratn kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamn danganim inigha, Asirian kantrin atrivimn iti.

38

Atrivim Heskia arimariam itima, Ikiavira Itir God an akura (2 Atriviba 20:1-11; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

¹ Dughiar kamn, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Heskia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosn otarim Aisaia ghuava an ganigha kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Nin arimariam givaghan kogham, a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghin amizi, ni gumazamizir nin dipenimn itibav kemeghti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.'"

² Ezi Heskia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimn averiamn birimn gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ³ "O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamn aven ni baghavira ikia nin ifongiamn gn ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan kogham." Egha Heskia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Aisaia migei, ⁵ "Ni mangi kamaghin Heskia mikemegh, 'Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni ateghti, ni ua 15plan

azenibar ikegh gn ovengam. ⁶ Egh ki nin akuragh, Asiriabar atrivimn amamangatighi, a ni abiragh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham.

⁷ "Ki Ikiavira Itir God, ki ababanitam ni danighi, ni kamagh fogh suam, ki damuasa akam akirigha givazir bizim, ki a damuam. ⁸ Ni gan! Ababanir kam kamakin, Atrivim Ahas fomira ingarigha asarazir adiriziam, ia an dughuazibar gara aruemn auaba medi. Aruem datirighin ghuaghiri, eghti ki a damighi, a timira uamategh overiamn mangiti, an angazangarimn dughuazim adiriziamn 10plan ighuvibar pin uamategh ghuavanabogham.'"

Ezi aruem uaghira adiriziamn dughuazim gamima, a zuamira timira uamategha pin ghua adiriziar ighuvir 10in pin itimn tu, a datirighin 10plan auan a faragha ikezi moghin iti.

⁹ Ezi Heskia ua ghuamaghegha akar kam osira ghaze:

¹⁰ Ki kamaghin uabi gnighnigha ghaze, ki ti uan igiamram aremegh nguazir kam ategham.

Egh mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamn ikiam.

¹¹ Ki ghaze, ki gumazamizir angamira itibar tongn iki ua Ikiavira Itir Godn ganighan kogham.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamn mangi,

egh ua nguazir kamn itir gumazamizir angamira itibar ganighan kogham.

¹² Nan angamira itir ikirimirir kam, mati averpenim, gumaziba anepirigha a inigha ghu.

Ki ghaze, nan ikirimirim, mitarir ruarimn min ruaragham, egha ki mitarimn min a girighavira iti. Ezi puvati.

Nan ikirimirir ki datirighin itir kam, mati amizim mitarim girizi moghin, me zuamiram anetughti, an oteveggham.

38:3: Nehemia 13:14 **38:7:** 2 Atriviba 20:8 * **38:8:** Judabar arazim kamaghin. Atrivim Ahas asarazir adiriziam, a men kloghin min iti. Aruem an garima, an dughuazim, adiriziar ighuvibar gisira, ezi me dughuazim gara fo, kar auan manam.

- God, nan i kirimirir angamira itim ni zuamira anegifagh.
- 13 Ki dimagaribar nighnigha ghua mizarazibar tu, egha ghaze, Ni laionin min nan aghariba apiri. Ni dughiaba bar na gamima, nan i kirimirir kam givasava ami.†
- 14 Ki mizazim isa ara deima, nan arareba gavgaviba puvati, mati kuarazir nguzimin ararem. Nan arareba, da kuarazir bunbamin ararebar min bar nimiram arai. Ki dughiar bar ruarimin akurvazim iniasa, kogha overiamin garava araima, nan damazimning teriba ira na gamizi, ki bar amira.
- O Ekiam, ki osimtizer bar ekiam iti, ezi ni iziva nan akuragh.
- 15 Egh ki manmaghira mikimam? Ikiavira Itir God, nan akurvaghasa akam akirigha gifa, egha a datirighin bizir kabagh amizi da otifi. Kamaghin amizi, ki uan navir averiamin aven osimtizer ekiar na batozir kam ginighnisi, egh pura uabi abiragh nimira iki mangi ovengamin dughiam otogham.
- 16 O Ekiam, ni i kirimirim isi gumazamiz-ibar aningti, me angamira ikiam. Ezi bizir na bativizir kaba, da i kirimirir igiam nan duam ganingi. Ni nan arimariam agivagha na gamizi, ki ua dikavigha ghuamaghe.‡
- 17 Ezi osimtizer ekiar na bativiba, ki dar gara fo, da nan akurvaghasa otifi. Ezi datirighin, ni bar moghira nan arazir kuraba gin amadagha gifa. Ni bar moghira na gifuegha nan amaman-gatizir puvatizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.
- 18 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba, me nin ziam fan kogham. Egh ni uan gumazamiziba bagha zurara amir bizir aghuiba, me dar ganan kogham.
- 19 Gumazamizir angamira ikiavira itiba, guizbangira merara, ki datirighin nin ziam fe moghin, me nin ziam fa ni minabi. Amebaba ko afeziaba, ni zurara amir bizir aghuiba, me dar gun uan boribav gei.
- 20 Ikiavira Itir God nan akuragha na gamizi ki ua ghuamaghe. Eghti dughiaba bar, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, gitabav sogh, ighiaba bangi an ziam fam. E datirighin angamira itir dughiar kam, e kamaghira zurara a ziam fivira ikiam.
- 21 Aisaia faragha kamaghin migia ghaze, "Atrivimin ingangarir gumaziba, fighin ovizir me apuzizi taba inigh, da mirmirigh dipatam darugh da munumigh da inigh izi, Heskian okar gavgavim dukuaghti, a ua deragham."
- 22 Ezi Heskia faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, "Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?"

39

Babilonin Atrivim Merodak, gumaziba amangizi me Jerusalem in ize (2 Atriviba 20:12-19)

- 1 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Heskia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Heskia bagha da inigha zui.
- 2 Ezi Heskia men akaba baregha givagha bar akongegha, me inigha uan dipenim

† 38:13: Ves 11-13, Hibrun akam deragha dar akar mabar mingarim abighizir puvati. ‡ 38:16: Hibrun akam deragha ves 15 ko 16, aningin akabar mingariba deragha da abighizir puvati.

ko, dagiaba itir dipenim ko bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba, ko golba, ko pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hesehia bizitam modozir puvati. An atrivimın dipenim avınizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

³ Ezi Babilonın izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godın akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghın Atrivim Hesehian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamın gumaziba?”

Ezi Hesehia kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonın gumaziba, me nan ganasa saghuiamın ikegha ize.”

⁴ Ezi Aisaia kamaghın Hesehian azara, “Me bar bizir tizimra nın dipenimın aven an gani?”

Ezi Hesehia kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamın men modozir puvati.”

⁵ Ezi Aisaia kamaghın Hesehia miġia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itimın akam ni mikimam.

⁶ Ikiavira Itir God kamaghın migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam ġin iziti, Babilonia izi, nın atrivir dipenimın itir biziba bar ada inigh, egh bizir nın inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonın kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. ⁷ Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumamazizibar mın otivighi, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghiti, me Babilonın atrivimın dipenimın aven ingaram.’”

⁸ Ezi Hesehia akar kam baregha, kamaghın Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godın akar ni na migeim, a dera.” Guizbangira, Hesehia kamaghın niġniġha ghaze, “Ki datirighın atrivimın itir dughiar kamın, bizir kurar kaba otivan kogham. E

pura navir amirizimın ikiti midoroziba puvatigham.”

God uan gumamaziziba ua me iniam

40

(Sapta 40--55)

Dughiar aghuim Godın gumamaziziba bativamin akam

¹ Ian God ghaze:

“Ia gavgavim isi nan gumamazizibar aningti,

me navir amirizimın iki.

² Ia apangkuvim itir akar aghuir kam isi, Jerusalemın nguibamın gumamaziziba me mikim gavgavim me daning.

Egh kamaghın nan gun me mikim suam, ki Ikiavira Itir God,

ki uan dafarimın men arazir kuraba ikaragha bar dughiar ruarimın me ataghizi me kalabusın ike.

Ezi datirighın ki men mizaziba ko ingangarir ekiam agivagha

men arazir kuraba ġin amadazi, me firighire.”

³ Ezi gumazir tiarir mam kamaghın dia ghaze,

“Ia gumamaziziba puvatizir danganimın,

Ikiavira Itir God baghiva tuaviba azeniva dar kir.

⁴ Egh danganir zariba apemiva, miġhsiaba ko akiribagh kuti da magiri.

Egh tuavir ikiziriziba, ia dar ingarighi, da voroghira mineghirigh.

Egh tuavir kuraba, ia deraghvira da akir.

⁵ Eghti Ikiavira Itir Godın angazangarir gavgavim ko ziar ekiam azenim girighi,

nguazir kamın gumamaziziba bar moghiram an ganam.”

Kar Ikiavira Itir Godın, akatorimın otozir migirigiam.

⁶ Ezi tiarir mam kamaghın miġia ghaze,

“Ni akam akun.”

Ezi ki ghaze,

“Ki akar manam akunam.”

Ezi tiarir kam na ikaragha ghaze,
 “Ni kamaghin mikim suam,
 Gumamaziziba nguazir kam in ikivira
 ikian kogham,
 me oghevseviba midii moghira
 misigham.

Me ruarimin itir akimariba suaghiri
 moghin,
 dughiar ruaribar itir puvati.

⁷ Ikiavira Itir God aminir fefeim amadima,
 oghevseviba midima, akimariba
 midia suaghiri.

Bar guizbangira, gumamaziziba
 oghevsevibar min, bar moghira
 gevegham.

⁸ E fo, oghevseviba midii, ezi akimariba
 suaghiri.

Ezi en Godin akam,
 a zurara ikia kamaghira iti.”

⁹ O Saionin gumamaziziba, ia mighsiar
 ekiamin mavanangiva, akar aghuim
 akun.

O Jerusalem in gumamaziziba, ia
 pamtem in dimiva akar aghuim
 akun.

Ni atiatingan kogh, akam akun Judan
 nguibabav kim suam,
 “Ia gan, ian God a izi!”

¹⁰ Ia gan. Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a uan
 gavgavir ekiam sara izi.

A uan apaniba dikabiragha gifa.

Egha a uan gumamaziziba, ua me inigha
 izi,
 mati bizir aghuir a midorozimin me
 dikabiragha inizir biziba.*

¹¹ A sipsipbagh eghuvir gumazimin min,
 uan gumamaziziba deragha me
 geghuva men gari.

A zurara uan agharimningin sipsipin
 nguziba akumakua,
 me isa uan evarim garigha, me ater-
 agha arui.

A sipsipin amebar nguzir bar muziariba
 itiba, a men asughasugha,
 me isa tuaviba men akakagha, men
 akua zui.

Israeli God, an aseba bar dagh afira

¹² Gumazitam ongarim tuisighasa uan da-
 farimin bar a tuigha an suirazir pu-
 vati.

Gumazitam overiamin arozim
 gifoghasa uan dafarim onegha an
 suiragha an abarazir puvati.

Gumazitam nguazir minezim tuisighasa
 uan itarim inigha bar moghira a
 tuizir puvati.

Gumazitam, mighsiar ekiaba ko
 dozibar osimtizar dibobonim
 gifofoghasa, uan skel inigha da
 medir puvati.

¹³ Gumazitam bizibar amuamin fofozim,
 Ikiavira Itir God in sure damuan
 kogham.

Gumazitam an faragh mangi nighniziba
 a daningan kogham.

¹⁴ Ikiavira Itir God fofozim bagha gumazi-
 tam in azarazi,
 a ti guizin arazimin tuavimin an sure
 gami?

Bar puvati.

Gumazitam nighnizir aghuiba ko fo-
 fozir aghuir a itir kabar God in sure
 gamizir puvati.

Bar puvati.

¹⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
 kantribar garima, me mati pura biz-
 iba.

Me mati dipar muziarir ofizir
 vamira ira miner ekiam giri.

Egha mati gumazim nguazir minezir
 muziarir bar vamiran osimtizar
 gifoghsi
 a inigh skel datighti, an osimtizar pu-
 vatigham.

Kantriba bar, God in damazimin guizbangira
 bar sufi.

A saghuiam in itir arighatizar
 garima, men osimtizar
 mati nguazir minezir kinim.

¹⁶ Egh gumamaziziba asiziba bar dav
 suegh, Lebanon in ruarimin temeba
 okegh,
 da inigh izi avir ekiam atigh, asizir
 kaba bar da tueghti,

40:10: Aisaia 62:11; Akar Mogomem 22:12 * **40:10:** Akar kam gighan tuavir igharazim uaghan iti, a kamakin,
 “An apaniba abiragha givagha, bizir aghuiba sara ize, a da isi uan gumamazizibar aningasa.” **40:11:** Esekiel
 34:15; Jon 10:11; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; 5:4 **40:13:** Rom 11:34; 1 Korin 2:16

- da bar isi mighirighamin ofa damuam.
Eghti men ofan kam Godin damazimin pura bizimin min otogham.
- 17 Nguazir kamın kantriba bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin pura biziba.
Me pura bizir kiniba.
- 18 Kamaghin amizi, tinara Godin min gari?
Guizbangira, bizitam a ko magh garir puvati.
- 19 Ezi, asebar marvir guaba, gumazir digiribagh amiba,
me da aghora dar ingari.
Ezi golin ingarir gumaziba me golin da nomke,
egha da ikiasa silvan senbar ingari.†
- 20 Gumazamizir onganarazibagh amiba,
me temer aghuir bar gavgavir zuamira kurighan koghamiba amisefi.
Egha gumazir digiriba deragha dagh amiba me migei.
Ezi me me bagha asebar marvir guaba temebar dar aghori.
Gumazir kam bar deravira marvir guar kam tememin aneghoreghti,
a tugh gavgavigh iki irighan kogham.‡
- 21 Ia ti fozir puvati?
Egha ia ti oraghizir puvati?
Gumazitam ti ia mikemezir puvati,
ezi ia bar fomira iza datirighin bizir kam gifozir puvati?
- 22 Godin overiamin pin uan atrivir dabirabim gaperaghav itim,
a bizir kaba bar dar ingari.
Egha an overiam, inimın min an onegha, averpenimin min a kuasa.
Ezi an damazimin, nguazir kamın gumazamiziba bar suvigha, odezibar min iti.
- 23 An atriviba ko gumazir ziaba itiba abirima,
me ua ziaba puvati.
- 24 Atriviba mati, akimarir igiaba gumazamiziba datirighira da opari, ezi dar biba tighar nguazimin magiram.
Eghti Ekiam aminir fefem amadaghti, a izamin dughiamin, me zuamira misingam.
Eghti aminim minezir muziarimin min, me giveragh mangigham.
- 25 Ezi Godin Bar Zuezim azaragha ghaze,
“Tinara nan min gari?
Guizbangira, gumazitam na ko magh gari puvati.”
- 26 Ia pin overiamin gan!
Tinara mikoveziba ko overiamin itir bizibar ingarizi, da otifi?
Bizir kaba, Godin midorozir gumazibar min iti.
A ziaba dagh arigha dar pone.
An adar dibobonim gifogha, vaghvagha dar ziabagh fo.
A gavgaviba bar iti, kamaghin amizi, bizir pin itir katam ovengan kogham.
- 27 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia manmaghsua puvira imoba kamaghin migei,
“Ikiavira Itir God, en osimtizar garir puvati.
E dughiar kuraba bativima, en God en akurvaghan aghua.”
- 28 Ia ti kamaghin oregha fozir puvati,
Ikiavira Itir God, a Godin zurara ikia mamaghira itim.
A nguazir kam ko an itir biziba bar moghira dar ingari.
An amiragha amirazir puvati.
Egha an gavgavim gevir puvati.
Eghti gumazitam an nighnizim gifofoghsı damuva avegham.
- 29 A gavgaviba puvatizir gumazamiziba gavgaviba me ganıdi.
Ezi men gavgaviba amiragha uaghirima, a me gamizi,
me uamategha gavgaviba isi.

40:17: Onger Akaba 62:9; Daniel 4:35 40:18: Aposel 17:29 † 40:19: Fofozir gumazir maba ghaze, senba mati pura adiarir kiniba. Ezi fofozir gumazir igharazir maba ghaze, senba nedazibar suigham, puvatighi nedaziba iregham. ‡ 40:20: Hibrun akam deragha vezin kamın akar mingarim abighizir puvati. 40:21: Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; Rom 1:19-20 40:28: Onger Akaba 147:5; Rom 11:33

30 Dughiar mabar, gumazir igiabar gav-gaviba gefi.

Ezi me amirvagha pura iri.

31 Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia, an gavgavim bagha a mizua itiba, a gavgavir igiam me daningti, me zurara gavgavighvira ikiam.

Me dikavigh deraghvira mangam, mati kuarazir bagaba overiamin mighagha arui.

Me ivemar mangi, egh avighaghan kogham, me daru mangi, egh amirvaghan kogham.

41

Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian akuragh ua me iniam

¹ God kamaghin migei:

Ia kantrin roghira itimin gumazamiziba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba, ia uan akaba dukumigh nan akam baragh.

Ia bar deravira nighnigh kotin izi uan akaba tuisighamin dughiamin dav kim.

E uari akuvagh akaba tuisigh dar gan egh fogh suam, tinan akam a guizbangira.

² Tinara aruem anadi naghin atrivim garugha a fezi, a kantriba ko misogha ghua egha bar moghira me abini.

Godra kantriba an agharim gatigha, a gamima, an atrivir igharaziba abiri.

An midorozir sabam ko pim bar me agefi, ezi me mati nguazir mineziba ko raizin afezibar min otozi, aminim me giva zui.*

³ A zuamira me bativa, me gasighasigha me gitaviragha zui, ezi me bizitamin a damuan ibura,

mati aminim uabi a inigha zuima, a tong nguazim dikarazir puvati.

⁴ Tinara bizir kabagh amizi da otifi?

Ki Ikiavira Itir Godra, ki dagh ami.

Ki nguazim gamizi an otozir dughiamin, ki zurara bizibagh amima, da nan ifongiamin nguazir kammin otifi.

Ki Ikiavira Itir God, ki bar faraghavira iti.

Egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin, uaghan ikiam.

⁵ Saghuiamin itir arighatiziba bar men gumazamiziba, ko nguazimin otevilla bar dar itir gumazamiziba, me ki amizi bizibar ganigha, puv atiatia nisi.

Egha me iza uari akuvagha,

⁶ me uan naviba gavgavim dar aningasa, uarira uariv gei.

⁷ Egha me asebar marvir guabar ingari.

Gumazir digiribagh amiba, golin bizibar ingarir gumazibav gia ghaze, ia ingangarir bar aghuimram ami.

Ezi golin misogha anakiri gumaziba, kamaghin ainin bizibar ingarir gumazibav gei,

Aia, ia bar deraviram ada isavsuiki.

Egha me gin da iran atiatigha, dikonibar dagh afughafuki.

⁸ Ezi ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ki ia amisevezi, ia nan ingangarir gumazamizibar iti. Ia nan roroam Abrahamin ovavir boriba.

⁹ Ki nguazir kammin ruaghatevimin itir nguibar bar saghon itimin ia inigha ize.

Egha ki kamaghin ia mikeme, ia nan ingangarir gumazamizibar iki.

Ki ua bagha ia ginaba, egha ki ian aghuagha akirim ragha ia gasarazir puvati.

¹⁰ Ki ian God, egha ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan marki. Ki ia damuti ia gavgavighti,

40:31: Onger Akaba 103:5 * **41:2:** Akar kam, "Aruem anadi naghin itir atrivim," a ti kantri Persian Atrivim Sairus. Ni Aisaia 44:28 ko 45:1 ko 46:11in gan. **41:4:** Aisaia 44:6-7; 46:10; Akar Mogomem 1:8; 1:17 **41:8:** 2 Eghaghaniba 20:7; Jems 2:23 **41:9:** Godin Araziba 14:2; Onger Akaba 135:4 **41:10:** Josua 1:9; Aisaia 44:2; Rom 8:31

ki ian akuragham.
 Ki bar deravira ian ganiva,
 uan gavgavir ekiamin ian apaniba
 abinam.
 11 Ia gan! Ian aningagha ia isa kot bagha
 zui darasi,
 me ia dikabinan iburagh bar aghum-
 sigham.
 Gumazir ia misoghasa amiba,
 me pura bizir kinimin min otogh bar
 givagham.
 12 Ia misogha ia gasighasighava amir gu-
 mazir kaba,
 ia me buri men apighan kogham.
 Me pura nguazir kam ategh bar
 puvarigham.
 13 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian
 boroghira ikia,
 gavgavim isa ian agharir guvim
 ganiga kamaghin ia migia ghaze,
 Ia atiatingan marki.
 Kirara, ki ian akurvagham.
 14 Ikiavira Itir God ghaze:
 "O Israelia, ia avirasemezir puvatigha gav-
 gaviba puvati.
 Ki ian akurvagham.
 Ki Israelian Godin Bar Zuezim,
 ian Akurvazir Gumazim.
 15 Ia gan! Ki ia damighti, ia wit dikava
 a mirmiri ter ararir bar dafar me
 ainin dikonibar afughafughizimin
 min otogham.
 Kar ter ararir igiam, ezi an dikonibar
 atariba bar ghumi.
 Egh bizir ian tuaviba apira osimtiziba
 ia ganidiba, ia da dikabinigham.
 Mati ia mighsiaba abiagharizi da
 uaghira nguazir minemniamin otifi.
 16 Ia osimtizir kaba isi pin da akunam,
 mati gumazim nguazir minezim
 ruegha pin anakunizi, aminim a
 givaragha ghu.
 Egh ia Ikiavira Itir God bagh bar
 akuegham.
 Egh ia Israelian Godin Bar Zuezimin
 ziam fam.
 17 "Gumamazir onganarazibagh amiba
 dipaba puvatigha,

men kuariba bar men pirizi, me
 dipaba buri.
 Me nan deima, ki Ikiavira Itir God, ki men
 migirigiaba barasi.
 Ki Israelian God, ki me ginamadaghan
 kogham.
 18 Ki fanebar amuti, dipaba mighsiar
 temeaba aghuir puvatizibar otiv afor
 dar izighiram.
 Egh ki dipar emimiribar amuti, da
 danganir zaribar otiv monmoniba
 anangam.
 Egh ki dipar akarebar amuti, da danganir
 dakirtizibar otivam.
 Egh ki dipaba puvatizir daghuribar
 amuti, dipaba dar otiv dagh izivam.
 19 Egh ki sidan temeaba ko, pain ko, oliv
 ko, saipres ko, temer guar igharagha
 garibar amighti,
 da dipaba puvatizir danganimin
 otivigh aghungam.
 20 Ki kamaghsua, gumamaziziba ganigh
 fogh suam,
 ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar
 Zuezim, ki uan gavgavir ekiamin
 bizir kabagh ami.
 Ki bizir kaba bar dar ingarizi, da
 otifi."

Aseba da guizin godba puvati

21 Ikiavira Itir God, a Jekopin anabamin
 atrivim, a kamaghin migia ghaze,
 "Ia kantrin igharazibar aseba, ia uan akar
 otevir ia mikimamiba deragh da
 akirigh, uan akaba gavgavim dar
 aningsi kotin iziti,
 kot deragh ian migirigiaba tuisigh da
 baragham.
 22 "Ia faragha, bizir gin otivamibar gun
 mikeme.
 Egh datirighin akar kaba kot geghan,
 egh bizir kabar mingariba abigh e
 mikimti,
 e deraghvira da tuisigh dagh fofogh
 suam, da guizbangira otoz, ti puvati.
 Egh ia gin otivamin bizibar gun mikim.
 23 Egh ia gin izamin arazibar gun e
 mikim, eghti bizir kaba otivamin
 dughiamin,

- e kamaghin fogh suam, ia guizin godba, o puvati.
 Ia bizir aghuitam, o bizir kuratam damuti,
 e ian gavgaviba deraghvira dar ganam.
- 24 E fo, ia pura bizir kiniba, kamaghin amizi, ia bizitam damighan kogham.
 Ezi gumazamizir ian ziaba feba, me uaghan bizir kurabar min otivizi, ki bar men aghua.
- 25 “Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam amisefe.
 Gumazir kam ziar ekiam na ganidi.
 Ezi ki datirighin notin amadaghan a inigha izi.
 Ezi a mati, gumazir nguazir minebar ingarim, a minemin ingarasa nguazim dikabiri moghin,
 an atriviba dikabira me abiri.
- 26 Ia kantrin igharazibar aseba,
 ian tongin tina ghaze, bizir kaba otivam? Puvati.
 Ian tongin tinara migirigiar tam damighti,
 e kamaghin mikimam, a guizbangira migei.
 Ian tav kamaghin mikemezir puvati, bizir kaba otivam.
 Guizbangira, gumazitam ian tav barazima, a migirigiatam gamizir puvati.
- 27 Ki uabi faraghvira, bizir kaba otivasa ki dar gun Saion mikeme.
 Ezi datirighin ia garima, ada otivigha gifa.
 Ki datirighin Jerusalemın akar aghuim akunasa abuir gumazir mam amadagha gifa.†
- 28 “Ki aser kabar garir dughiamın, me migirigiatam gamizir puvati.
 Egh me nighnizir aghuitam damuan kogham.
 Egh men tav nan azangsiziba ikaraghan kogham.
- 29 Ia gan! Aser kaba da pura bizir kiniba.
 Dar nedaziba mati aminim pura ivai.
 Da bizitam damuamin gavgaviba puvati.”

42

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin migirigiba

1 Ikiavira Itir God ghaze:

Ia gan! Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
 egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.

Egha uan Duam isa a gati.

Eghti a nguazir kamın kantribar gumazamiziba guizin arazimin gin mangisi me tuisigham.

2 A mikimamin dughiamın, a pamten akam akarigh mikiman kogham.

A tuavibar tuiv aghurighvira pamten mikiman kogham.

3 Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar anepirighan kogham,

egh lamın pamtem isir puvatizim, a anemungeghan kogham.

Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi, guizin arazim damighti a iki gavgavigham.

4 Eghti osimtizitam a dikabiraghan kogham.

A pamten ingar mangiva, dughiar a guizin arazimin gin mangi gumazamiziba tuisighamim otogham.

Egh an otogh gavgavigh nguazir kam bar an ikiam.

Ezi saghon itir arighatizibar gumazamiziba,

me arazir God uarir sure damuamibav mizua iti.

5 Ikiavira Itir God, an overiamın ingarigha a isa inimın min an onegha aneti.

Egha nguazir kamın ingarigha, an itir biziba bar dar ingarigha dagh amizi, da otivigha aghui.

Egha angamira ikiamın aminim ko gavgavim isa nguazir kamın gumazamizibagh aningi.

Godın kamra, uan ingangarir gumazim migia ghaze,

† 41:27: Vezin kam, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. 42:1: Aisaia 43:10; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; 9:35; Jon 3:34; Efesus 1:6 42:1: Matyu 12:18-21 42:5: Aposel 17:24-25

- 6 “Ki Ikiavira Itir God, ni nan arazir aghuimin bizibar amuasa ki nin dia. Egh nin agharimin suiragh, deragh ni geghuv nin ganam.
Egh ni bangin, ki Akar Dikirizir Gavgavim nguazir kamın gumazamiziba ko a damuam.
Egh ni damuti, ni kantribar gumazamiziba, bar men angazangarimin min ikiam.
- 7 Ni ingangarir kam damuam:
Ni damazir okavirizibar amuti, me ua ganam.
Egh kalabusin itir gumazamizir danganir mitarmemin apiaghav itiba, ni me damighti me firighiregham.
- 8 “Kirara, ki Ikiavira Itir God, kar nan ziam. Ezi ki uabira, ia nan ziar ekiamra fi.
Ia gumaziba ingarizir marvir guatamin ziam fan bar marki.
- 9 Ia ganigh! Bizir ki fomira otivasa mikemeziba,
da datirighin otivigha gifa.
Ki bizir igharazir tighar otivamibar gun ia mikimam.
Eghti ia dagh foghvira ikiti, da gin otivam.”

Gumazamiziba bar; Ikiavira Itir Godin ziamra fi

- 10 Ia nguazir kamın itir gumazamiziba bar, ia ighiar igiam bangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia gumazir kuribagh aruiba ko ongarimin osiriba, ia an ziam fi.
Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba, ia ighiar igiaba bangi.
- 11 Ia dakightizir danganimin itir nguibabar gumazamiziba ko, Kedarian adarasi,
ia tiariba akar an ziam fi.
Ia Selan nguibamin gumazamiziba, ia mighsiabar mavanegh dim mikim bar akongegh.
- 12 Ia gumazamizir roghira itiba, ziar ekiam Ikiavira Itir God daning.
Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
ia bar moghira an ziam fi.

- 13 Ikiavira Itir God mati, midorozir gumazir gavgavim, egha a datirighin misoghasa zui.
A tiarim akara diava mati, gumaziba midorozim foreghasa misoghamin arazibagh amua, misoghasa gara iti.
Egha a gavgavim ikia, uan apaniba ko misoghasa atiatir puvatigha,
bar me abini.
- 14 Ikiavira Itir God ghaze,
“Ki dughiar ruarimin uabin asugha aghumra ikia, bizitam gamizir puvati.
Datirighin, ki amizim navim asegha otasa mizazim isa arai moghin, ki pamten diava arai.
Egha bar avighaghegha, nan akam ko nan atinim pamten aminim gekua aven ghua azenan izi.
- 15 Ki mighsiaba bar dagh asighasigh, egh temeaba ko grazibar amighti, da misigham.
Egh ki faner ekiaba ko dipar akarebar amighti,
da bar dakegham.
- 16 Ki uan gumazamiziba inigh tuavir me fomirama aruizir puvatizimin me atighti, me an mangam.
Me datirighin mati damaziba okavigha aminirbirimin iti.
Eghti ki aminirbirim me dam anedegh, angazangarim me daningam.
Tuavir fightizir kurar me fomiram aruiziba, ki da akozeghti,
me tuavir voroghira ireghav itibar aruam.
Ki guizbangira, me gin amadaghan kogham.
Bizir ki damuasa mikemezir kaba, ki tam ateghan kogham.
Ki guizin dar amighti, da otivam.
- 17 Gumazamiziba marvir guabar ziaba fanighnizir gavgavim dar ikia ghaze,
da men guizin godba.
Ezi ki bar gumazamizir kaba batuegh me damuti,
me bar aghumsigh uan nighnizibagh iragham.”

Israelia, gumazamizir damazir okaviriziba ko kuarir onganibar min iti

18 Ikiavira Itir God ghaze:

“O Israelia, ian damaziba pirizi, ian kuariba bar ongani.

Ia uan damaziba kuigh ganiva, egh kuariba arigh oragh!

19 Ia nan ingangarir gumazamiziba, ki ua bagha ia amisefe, eghti ia na baghvira iki, nan abuir gumazibar min iki nan akam inigh mangam.

Egha ia gumazir damazir okaviriziba ko, kuarir onganibar min iti, egha bar damazir ikuviziba ko kuarir onganiba, bar me gafira.*

20 Bizir bar aviriba, ia dar ganigha dar akaba baraki. Egha bizir kaba, ia deragha dar gari puvati, egha deragha kuariba arigha, akar kam baraghizir puvati.”

21 Ikiavira Itir God, arazir aghuibaram ami. Kamaghin amizi, a uan Akar Gavgav-iba isa ia ganingi.

Eghti gumazamizir igharaziba dar ganigh kamaghin fogh suam, Akar Gavgavir kaba, bar deragha bar pin iti.

22 O Israelia, ia datirighin bar paza iti. Apaniba ia gasighasigha ian biziba okemegha da inigha ghue.

Me uaghan pamtem ian suigha ia inigha ghua kalabuziar dipeniba ko toribar aven ia ariki.

Ia mati pura bizir kiniba, apaniba ia okemegha ia inigha ghue, ezi ian akurvagh ua ia iniamin gumaziba puvati.

23 Ezi datirighin ikegh mangi, ian te deragh kuariba arigh nan akam baragham?

24 Tinara mikemezi, apaniba iza, e Jekopin anabamin gumazamizibagh asighasiki?

E Israelia, tinara e isa en apanibar agharim gatizi, me izegha en biziba okeme?

Ikiavira Itir God uabi arazir kam gami.

E akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha arazir kurabagh amua, an Akar Gavgaviba batogha, a ifongezi moghin zuir puvati.

Kamaghin amizi, a uabi bizir kam gamizi, an oto.

25 A en apanibar amamangatizi, me iza e ko misosi.

Ezi tuavir kamın, a uan aningagharim isa e Israelia, e gingezi, an e avara.

An aningagharim avimin min bar en isi.

E arazir kamın gara, egha deragha fozir puvatigha, bizitam gamir puvati.

43

God uan gumazamizibar akurvagha ua me ini

1 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, Ikiavira Itir God ian ingarigha ia gamizi,

ia gumazamizir ikizir vamiran otozi, a kamaghin ia migei:

“Ki ian akuragha givagha, ian ziaba ia gariki,

ki ua baghvira ia amisefe.

Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

2 Ia dipar konibagh iri mangiti, ki ia ko mangam.

Ia faneba abigh vongin mangiti, da ia avan kogham.

Eghti ia avir ekiar puvira isimın aven mangiti, a ian isian kogham.

3 Ki Ikiavira Itir God, ian God, Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim.

Ia apanibar dafarimin itir dughiamin, ki Isipia ko, Itiopiaba ko, Sebaba, me isi

* 42:19: Vezin kam, Hibrun akam an mingarim deragha bigha an gun mikemezir puvati. 43:1: Aisaia 42:6; 44:6; 44:21; 45:4 43:2: Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 91:3; Daniel 3:25-27

ian danganim inisi apanibar
agharim datigh ia givezeghti, ia
firighirigham.

⁴ Ki ia isa uabin dighorim gamigha,
bar moghira ia gifongegha,
ziar ekiam ia daningasa.

Kamaghin amizi, ki gumazamizir igharaz-
itaba inigh ian danganimin inisi
apaniba bagh me amadagham.
Guizbangira, kantrin igharaziba ian
danganim iniam.

⁵ Ki ia ko iti,
kamaghin ia atiatingan marki.

Ian adarazi me aruem anadi naghin ko
aruem uaghiri naghin iti,
eghti ki me akuvagh uamategh men
aku izam.

⁶ Ki not ko sautin itir gumazamizibav ke-
meghti, me ia ateghti,
ia uamategh izam.

Ki kantrin bar saghuiamin itiba, me
mikimti,
me nan otariba amadaghti, me ua-
mategh uan nguibamin izam.

Ki gumazamizir nguazir kamın oteviba
bar dar itiba, me mikimti,
me nan guiviba amadaghti,
me uamategh uan nguibamin
izam.

⁷ Ia nan gumazamizibara,
ki vaghvagha ian ingari.

Ki uan ziar ekiam ko gavgavir ekiam
bagha,
ian ikizimin ingarigha ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian
ganiva
nan ziam fam.”

*Israelia kotin aven God bagh oteviba
akakagham*

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,

“Ia gumazamizibar diaghti me izi uari ak-
ufagh.

Guizbangira, me damazir okaviriziba
ko orazi puvatizibar min ikia,
egha me ganamin damaziba
ko akam baraghamin kuarir
toriba iti!

⁹ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uari
akuvagha iza kotin damazimin tuiv-
igha gifa.

Men tinara gin otivamin bizibar gun
mikimam?

Ezi men tongin gumazir manam faragha
bizibar gun mikemezi, da datirighin
otifi?

Tinara kotin aven tugh suam, an
aser mam barazima, a bizir gin
otivamibar gun mikeme, ezi da
datirighin guizbangiram otifi?
Bar puvati.”

¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,

“Israelia, ia na ko ikia uan damazibar nan
gara na gifo,
egh ia kotin aven nan gun mikim.

Ia nan ingangarir gumazamizibar otivasa,
ki ua baghavira ia amisefe.

Ki ghaze, ia na gifogh nighnizir gavgavim
nan iki, deragh na gifogh suam,
ki bar uabira ki guizbangira God.

Fomira godin tam nan faragha ikezir pu-
vati,
egh godin tam uam otogh nan dan-
ganim inighan kogham.

¹¹ Ki uabira, ki Ikiavira Itir God,
egha ian Akurvazir Gumazim,
ezi ian akurvazir gumazitam ua itir
puvati.

¹² Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.

Kirara, ki bizir damuamimin gun
mikeme.

Egha ki mikemezi moghin, ian akuragha
gifa.

Egha ki ian akurvazir bizimin gun
akam akuri.

Ezi ian akurvazir godin igharazitam ua itir
puvati. Ki uabira.

Ezi ia uan damazibar bizir kaba bar
dar ganigha fo.

Egh kotin aven, ia nan gun mikim.

¹³ Datirighin ko dughibar zurara,
ki guizin Godin ikiam.

Ki gumazamizitabar suiraghti me nan
agharimin ikiti,

tina nan gavgavim iriagh, nan
agharimin me batuegham? Bar
puvatigham.

Egh ki ingangaritam damuti,
gumazitam nan ingangarim tivaghan
kogham.”

*Israelian Babilonin kalabusin itiba, God
ua me iniam*

¹⁴ Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar
Zuezim, ian Akurvazir Gumazim, a
ghaze,

“Ki ian akurvaghsi midorozir gumaziba
amadaghti, me izi Babilonia ko
misogham.

Eghti Babilonia ari mangi, uan kurir
me bar akongezibar mavanegh,
uan nguibam ategh bar ari
mangegham.*

¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar
Zuezim.

Ki ian ingarigha ia gamizi, ia gumaza-
mizir ikizir vamiran iti,
ezi ki ian atrivimin iti.”

¹⁶ Ikiavira Itir God ghaze,

“Ki fomira ongarir bar ekiam tongiram
anebigha tuavim ati.

¹⁷ Egha ki midorozir gumazir aviribagh
amizi, me uan karisba ko hoziaba
sara tuavir kamn ghue,
egha me bar ikuvigha ua dikavizir pu-
vati.

Me mati gumazim lam giverazi
a zuamira munge.

¹⁸ Ezi datirighin ki ghaze,

Ia bizir ki fomiram amizibara,
nighnighan marki.

¹⁹ Ia gan! Ki bizir igiam damuasava ami.

Ezi bizir kam a datirighin otifi, ezi ia ti
an ganiz, o puvati?

Ki danganir misingizibar tuavibar in-
gariva,

egh ki dipabar amuti, da gu-
mazamiziba puvatizir danganir
kamn ivemaram.

²⁰ Nan gumazamizir ki ua bagha
miseveziba, me dipabar ami,

ki dipam damighti, a danganir
masingizimin otoghti,

bizir kam bangin asizir atiaba, ko afiar
atiaba, ko poneba
ziar ekiam na daningam.

²¹ Gumazamizir kaba, bar akuegh nan ziar
ekiamin gun mikimasa,
ki ua bagha men ingarigha me gamizi,
me nan adarazir otifi.”

*Israelian arazir kuraba, osimtizim God
ganidi*

²² Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia
ghaze:

O Israelia, ia Jekopin adarasi, ia nan
ziam dibora, a fer puvati.

Manmaghin amizi ia amiragha
nan aghua?

²³ Egha ia asiziba tue da bar isia mighirir
ofaba bagha sipsipba na daningasa,
da inigha izezir puvati.

Egha ia uan navir averiabar aven,
ia nan ziam fa na ginighnizir pu-
vatigha ofabagh ami.

Guizbangira, ki ia na daningamin ofan
guar bar aviriba ko, pauran me
temer balsamin eborimin in-
garizimin ofabagh nighnigha,
osimtizir bar aviriba ia gisin arizir pu-
vati.

²⁴ Ezi ia ofa damuasa uan dagiaba isa,
na bagha ighurunir mughuriar
aghuim zuibagh ivezezir puvati.

Egha ia ofaba bagha sipsipba na
daningasa, ia dar ovir aghuir
aviriba sara na ganingizir puvati.

Kamaghin amizi, ian arazir kuraba na
gamima, ki osimtizim ateri.

Ezi bizir kam na gamizi, ki ian arazir
kurabar aghua.

²⁵ Kirara, ki God, ki uan ziar ekiam
baghavira nighnisi,

kamaghin ki ian arazir kuraba bar da
gin amada.

Egh ki ua ian arazir kurar kabagh
nighnighan kogham.

²⁶ Ia ti ghaze, ia arazir kurar tabagh amizir
puvati.

Egh ia kotin aven deraghvira mikim
uan nighniziba azenim darigh ote-
viba akakagham,

eghti e nighnizir vamira damu akam akir
mikim suam,

* **43:14:** Hibrun akam deragha vezin kamn mingarim abigha an gun migeir puvati. **43:16:** Ua Me Ini 14:21-29
43:25: Aisaia 1:18; 44:22; Esekiel 36:22; Aposel 3:19

ian nighniziba ti dera.

²⁷ Ezi bar puvati! Ian inazir afeziar bar faraghavira ikezim, arazir kuram gami,

ezi ian gumazir dapaniba uaghan nan akam batoke.†

²⁸ Kamaghin amizi, ian ofa gamir gumazibar dapaniba,

ki me gamizi, me nan damazimin mizegha bar aghumsiki.

Ia Jekopin anabamin adarasi, ia bar moghira ikuvighasa ki ian amamangatis.

Gumazamizir igharaziba ia dipov ian ingarav akasa, ki men amamangati.

44

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akurvasi

¹ Ikiavira Itir God ghaze,

“Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia oragh!

Ki uabi ia amisevezi, ia nan ingangarir gumazamizibar iti.

² Ki Ikiavira Itir God, ki fomira ian ingarigha ia gamizi, ia ikizir vamiran oto.

Ia uan amebabar navir averiabar ikezi, me tighar ia batamin dughiam, ki ian ingarigha deravira ian gari.

O Jesurun, ia nan gumazamizibar ikiasa ki fomira ia ginabagha gifa.

O Jekopin anabamin gumazamiziba, ia nan ingangarir gumazir aghuibar min iti.

Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

³ Ki mati gumazim dipam isi nguazir dipaba puvatizibagh ingiva,

egh dipam damighti, a nguazir midiaribar ivemaram.

Kamaghira, ki uan Duam isi ian boribagh ingiva,

ian ovavir boriba deragh me damuam.

⁴ Eghti me deraghvira aghungam, mati grazir garir dipaba itibar min gananiba deragham.

Egh mati, temer faner miriabar aghuibar min ganam.

⁵ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, men tarazi nighnizir gavgavim nan ikiam.

Men tarazi kamagh mikim suam, ‘E Ikiavira Itir Godin adarasi.’

Men tarazi suam, ‘E Jekopin anabamin adarasi.’

Eghti tarazi uan agharibar kamaghin osiram, ‘E Ikiavira Itir God baghavira iti darasi.’

Men tarazi suam, ‘E Israelian adarasi.’”

Gumazir asebar marvir guabar ingariba, me bar ongani

⁶ Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim, a men Akurvazir Gumazim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

A kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, kirara ki bar faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam.

Ezi godin tam ua itir puvati.

Kirara, ki God.

⁷ Tinara, nan min gari?

Godin tam ikiva, a uabi nan damazimin uan eghaghanimin gun e mikim.

Egh uabi abigh uan otevirar en akagh.

Kirara bar fomira gumazamizibar ingarigha nguazir kam gati.

Eghti godin tam ti guizbangira ikiva, a bar fomira otozir biziba ko bizir gin izamibar gun e mikimti,

e bar moghira bizir kabagh fofogham.*

⁸ Nan gumazamiziba, ia nigh akongiva atiatingan marki.

Bizir otivamin kaba, ki fomira dar gun ia mikemegha gifa.

Ezi ia uan damazibar dar ganigha na gifo, egh kotin aven ia nan gun mikim.

Godin tam ua itir puvati!

Bar puvati.

Ki uavira ki ian dagiar ekiamin min itima, ia nan aven uari modi.

† 43:27: Inazir afeziar bar faraghavira itir kam, a ti, Jekopra.

44:6: Aisaia 41:4; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 22:13

44:3: Aisaia 35:7; Joel 2:28; Jon 7:38; Aposel 2:18

* 44:7: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati. 44:8: Godin Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 41:22; 43:10-12

- Ki bizir kam bar a gifo, a bar guizbangira!
- 9 “Gumazir marvir guabar ingariba, men ingangariba dagheba puvatigham.
Ezi nedazir me gara da bagha bar akongezir kaba, da pura bizir kinibar min iti.
Ezi aser kabar ziaba fer gumazamiziba, me mitatemın aven iti moghin, bizitamın ganigh a gifoghan kogham,
kamaghın kotin aven me uan asebar akuragh deraghvira da bagh mikıman kogham.
Kamaghın amizi, me onganigh aghumsigham.
- 10 Me manmaghin nighnigha, aser kabar marvir guabar ingari?
Nedazir kinir kaba, tong bar men akuraghan kogham.
- 11 Ia gan! Gumazamizir digiribagh amir kaba, me pura nguazir kamın itir gumazir kinibara, egha marvir guabar ingari.
Kamaghın amizi, gumazamizir marvir guabar ziaba feba, me bar aghumsigham.
Ki ghaze, me bar izi nan damazimın kotin tuifigh.
Bar guizbangira, ki me damighti, me bar atiatigh bar aghumsigham.
- 12 “Gumazir ainbar bizibar ingara foziba, me ainba isa avim garigha aser kabar marvir guabar ingari.
Me uan gavgavibar hamana suigha ain misogha, nedazir kabar ingari.
Egha me dar ingarir dughiabar, mitiriam men aghiti
me dipaba ko daghebar aman koghti, men gavgaviba bar moghira gevegham.
- 13 “Ezi gumazir temebar nedazibar ingara foziba,
- me temem inigh marvir guam akirsi, an abaragh bar deraghvıram anekirigham.
Egh finfinimın marvir guar kamın nedazim tememın bar deravira anapan an osiram.
Egh gin tuizim inigh osizirimın girara mangi, aneghoreghti,
gumazir igiar bar diritamın nedazim bar deravırama otoghan ikiam.
Eghti me marvir guar dighorezir kam inigh,
a isi uan aseba feir dipenimın anetigham.
- 14 Me temer sidaba isa ingangarir kam gami.
Me faraghavira ruarir ekiabar ghua okın temer igiar aghuıbar gara dagh ifefi,
egha me uaghan amozimın dughiam mızua iti.
Eghti amozim iziti, da aghung mangi ekeveghti,
me mangi da okegh izi ingangarir kam damuam.
- 15 Temer kabar maba me dar daziba isava avıba arigha dar fii.
Egha maba me da arizi da isima, me dar bretba tue.
Egha me temer otevir igharazimın marvir guamın ingari,
egha an damazimın tevımning apirigha an ziam fe.
- 16 Me temer kam isa arazir kabar a gami.
Me anebigha a isa uan dagheba ko asiziba tuava,
apa uan kuvıbav gori da ghua bar izefi.
Egha uaghan, me avimın fıngasa avıba arisi.
Me avimın fıa ghaze, ‘Avim bar deragha nan mikarzimın izima, ki bar deragha uabi barasi.’
- 17 Egha temer kabara, me uari uan marvir guabar ingari.
Egha me tevıba apira dar ziaba fe.
Egha me kamaghın dia mıgei,
‘Ni nan god, kamaghın amizi, ni nan akuragh.’
- 18 “Gumazamizir kamaghın amıba,

me bar guizbangiram ongani.
Bizitam ti men damazibagh amizi, me
damazir okaviriziba ikia bizibar
gari puvati.

Bizitam ti men nighnizibagh amizi, me
ghua bar ongani.

19 Gumazim nighnizir aghuim iki,
arazir kam tuisigh egh kamaghin
mikimam,

‘Ki temer otevir kabar mabar avim ati,
egha uaghan bretba ko asiziba tuegha da
ame.

Egh tizim bagh ki an otevir kam
inigh, bizir bar kurar kam in marvir
guamin ingarigh,

uan tevimming apirigh an ziam
fam?’

Guizbangira, gumazamizir onganir kaba,
me nighnizir aghuiba puvatigh
migrigiar katam damuan kogham.

20 Men nighniziba bar ikuvizi, me bar
arazir kuram gami.

Egha mati gumazim averenim ame.

Gumazamizir kaba deragh ikiamin tuavi-
tam itir puvati.

Egha me kamaghin fozir puvati, bizir
me suizir kaba, da pura temer
kiniba,

da guizin godba puvati.”

*Ikiavira Itir God uan gavgavimin, Is-
raelia ua me ini*

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi,
ia nan ingangarir gumazamizibar min
iti,

egh ia bizir kabagh inirigh.

Ki ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran
otogha, nan ingangarir gu-
mazamizibar min iti.

Eghti ki ia gin amangan kogham.

22 Ian arazir kuraba, ki da adeggha da isa pin
da akunizi, aminim da inigha ghu.

Nin arazir kuraba givagham, mati
ghuariaba aruem mizaraghara
anadi, da a sara ghuegha gifa.

Ki ian akurvagha deravira ian gari,
kamaghin amizi, ia uamategh na bagh
izi.”

23 Ikiavira Itir God uan ziar ekiam ko gav-
gavim akagha Israelian akuragha
ua me ini.

Kamaghin amizi, O overiam, ni ighi-
abar amu bar akongegh.

Nguazimin aven itir biziba bar, ia
uaghan tiariba akar.

O mighsiaba ko temer ruarimin itiba,
ia uaghan tiariba akar.

24 “Ki Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gu-
mazim,

ia uan amebamin navir averiamin
ikezi a tighar ia batamin dughiamin,
ki uabi, uan adarazir otivasa ian
ingari.

Ki kamaghin ia mikimasa:

Ki uabira bizibagh amizi da otifi.

Ki uabira overiam ko nguazimin ingarigha,
aning isa aningin danganimin aning
ati.

25 Bizir gin otivamibar gun migeir gumaz-
iba,
ki me gamizi, me okam nighnigha,
men migrigiaba paza zui.

Ezi kukunir gumaziba, ki men nighnizibagh
amima, me okam nighnisi.

Ezi fofozir gumaziba, ki me gamizi, me
ongani.

26 Nan ingangarir gumazim nan akam
akuniva,

bizir gin otivamiba, ki a mikimti, a
mangi gumazamizibav kim,
eghti ki a migeir akar kabar amuti,
da guizbangiram otivam.

Ki kamaghin migia ghaze, gumazamiziba
ua Jerusalem in ikiam.

Egh Judan nguibar ekiaba me ua-
mategh dar ingaram.

Nguibar apaniba asighasighiziba,
ki uamategh da feghti, da dikavigh tu-
ivigham.

27 Ki kamagh mikim suam, ongarim ni
dakegh, eghti a dakegham.

Egh ki uaghan faner uaghira ongarim
ginivizibar amighti, da misigham.

28 Ki ghaze, kirara atrivimin ikiasa Sairus
amisefe.

Eghti a nan gumazamiziba deraghvira
men ganam,

44:22: Aisaia 43:1; 43:25; 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19

44:28: 2 Eghaghaniba 36:23; Esra 1:2

44:24: Aisaia 40:22; 43:14; 45:12

44:25: 1 Korin 1:20

mati sipsipbagh eghuvir gu-
mazim uan sipsipba deravira
me geghufi.

Eghti a ingangarir ki ifongezibar amuam.
A mikimti, me Jerusalem uam an in-
gariva,
nan Dipenim uam anesam.”

45

Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa Sairus amisefe

¹ Ikiavira Itir God, a Sairus atrivimin ikiasa anemisevegha givagha, gavgavim a ganingi.

Eghti a kantrin igharazibav sogh,
men atrivibar gavgaviba agivaghti,
me aghumsigham.

Eghti ki pura Sairus bagh men nguibabar divazibar tiar akaba kuti,
gumazitam ua da dukuman koghti,
Sairus aven mangi, uan apaniba dikabinam.

Egha Ikiavira Itir God kamaghin Sairus migia ghaze:

² “Ki nin faragh mangi danganir fightizibar amighti, da magari voroghira ikiam.

Egh divazir gavgavimin tiar akar ekar me brasin ingariziba akararigham.

Egh ainin igugunir ekar me tiar akaba gavgavim dar aningasa atiziba dar ghoregham.

³ Ki dagiaba ko bizir aghuir nguibar kamin gumazamiziba danganir mogomebar atiziba,
inigh ni daningam.

Eghti ni kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, Israelian God,
ki uabi nin ziam diborogha, ua bagha nin dia.

⁴ “Nan ingangarir gumazim Jekop, an adarazi Israelia,
me gumazamizir ki ua baghavira miseveziba,
ki men akurvaghasa nin diazi ni ize.

Ni guizbangira na gifozir puvati,

ezi ki nin ziam diborogha nin diagha ziar ekiam ni ganingi.

⁵ Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ezi ua godin igharazir tam itir puvati.

Ki uabira iti, ezi ua godba bar puvati.

Ni na gifozir puvati,
ezi kirara ki gavgavim ni ganidi.

⁶ Ki kamaghsua, nguazir kamin gumazamiziba,

me aruem anadir naghin ikia ghua aruem ghuaghiri naghin tu,

me bar moghira fogh suam,

kirara ki Ikiavira Itir God,
ezi ua godin tam itir puvati.

Kamaghin amizi, ki bizir kabagh ami.

⁷ Kirara, ki mikemezi, angazangarim ko mitarmem oto.

Egha kirara gumazamizibagh amima,
me deravira iti.

Ki me gamima, me osimtizir ekiaba batifi.

Ki Ikiavira Itir God,
kirara bizir kabagh amima da otivaghiri.

⁸ “O overiam ko ghuariaba,
ia nan akurvazim ko dughiar aghuim,
gumazamizibagh ingi,
mati amozim nguazim giri.

O nguazim, ni mati, ni uan akam akarigh,
nan akurvazim inighti

an aghungiva arazir aghuim damighti,
a gumazamizibar navibar aven iki gavgavigham.

Ki, Ikiavira Itir God,
ki uabi uan gumazamizibar akurvaghasa bizir kabar ingarizi da otifi.”

Ikiavira Itir God uabira biziba bar dar gari

⁹ E gumazamiziba, God en ingari, e mati pura bizir kiniba.

Kamaghin gumazir Godin atara a migeim, a bar onгани.

Gumaka, a bar ikuvigham.

God mati gumazir nguazir minebar ingarimin min iti.

Ezi e nguazir minebar min, biaghiregha
pura tintinibar nguazim gireghav
iti.

Ia bizir kam ginighnigh.

Nguazir mam ti dikavigh mangi gu-
mazir a inigha minemin ingarizim,
kamaghin an azaragham,

“Manmaghin ami? Ni na inigha
bizir tizimin ingari?”

Eghti nguazim ti kamaghin atar mikimam,
“Ni tizim bagha bizir ni ingarizir
kam, an suighamin agharimningin
ingarizir puvati?”

¹⁰ Eghti gumazitam ti borir bar agheghe-
vitamin gan kamagh an amebam ko
afeziamin azaragham,

“Kar bizir tizim gua a gamizi, an oto?”

Gumazir kam, guizbangira bar gumazir
onganiam.

Gumaka, a bar ikuvigham.

¹¹ Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar
Zuezim.

Egha a Godin men ingarizim, a me
gamizi

me ikizir vamiran gumazamiz-
ibar oto, a kamaghin migia
ghaze,

“Ia gin otivamin biziba bagh nan azangam.

Egh arazir manam ki an gin mangi uan
boribar ganiva,

egh arazir manam ki an gin mangi
uan dafarimningin ingangarim
damuam,

ia dar amusi, bar na mikiman
marki.

Bar markiam.

Kar nan bizir ki damuamibara.

¹² Kirara, ki nguazimin ingarigha,
nguazir kam in itir gumazamizibar in-
garizi, me an iti.

Ki uan gavgavimin overiamin ingarigha
pin anetizi, a iti.

Kirara, ki aruem ko iakinim ko
mikovezibagh ativagha dar gari.

¹³ Kirara Atrivim Sairus gamizi,
a nan ingangarir aghuibagh ami.

Tuavir a mangamiba, ki dar kirighti,
a nan nguibam Jerusalem uam an in-
garam.

Egh a nan gumazamiziba kalabusin ua me
firigh, me ateghti me mangam.

Gumazir a givezamiba puvatigham, a
pura ingaram.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

¹⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Kantri Isip ko Itiopian dagiaba ko biziba,
da Israelia ian biziba.

Eghti apaniba kantri Sabeen itir gu-
mazir ruariba kalabus datigh, ia
bagh me amadaghti me izi,

pura ian ingangarir gumazir
kinibar min ikiam.

Egh me ian guabar uan teviba apirigh ka-
maghin mikim suam,

‘Bar guizbangira, God ia ko iti.

A uabira bar guizbangira God, ezi
godin tam ua itir puvati!’”

¹⁵ Ni Israelian God, ni men Akurvazir Gu-
mazim,

egha gumazamizir igharaziba, ni
uabin me modi.

¹⁶ Asebar marvir guabar ingarir gumaziba
bar guizbangira okam nighnigh bar
aghumsigham.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akuragha
gifa.

Egh a me damighti, me zurara der-
aghvira iki mamaghira ikiam.

Egh okam nighnighan kogh,
aghumsighan kogham.

¹⁸ Ikiavira Itir God,
anarira God.

A nguazim ko overiamin ingarizi, aning
gavgavighavira iti.

Nguazim pura ikiasa God an ingarizir
puvati.

Biziba ko gumazamiziba bar moghira
nguazimin ikiasa, an an ingari.

Egha a ghaze, “Kirara, ki Ikiavira Itir
God,

ezi ua godin tam ua itir puvati.

¹⁹ Ki saghon ghugha mitatemin modogha
uan akam akurir puvati.

Ki uan gumazamiziba, Jekopin ovavir
boriba, ki kamaghin me mikemezir
puvati,

'Ia pura mangi gumazamiziba puvatizir danganibar na buri.'

Kamaghin puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki guizin akam akuri, ezi nan akaba da guizbangira zui."

Nguazimin itir gumazamiziba bar Godin apengan ikiam

²⁰ Ikiavira Itir God ghaze,

"Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ikiavira itir varazira, ia izi uari akufagh!

Ia gumazamizir midorozimin aven deravira ikia, ikiavira itiba, ia bar moghira kot bagh izi!

Me uan marvir guar me pura ter otevir kinibar ingariziba, da inigha tintinibar dar atera izi.

Ki men gara ghaze,

Me guizbangira nighnizir aghuiba bar puvati.

Me uarir akurvaghasa asebar dei, ezi da gumazitamın akuraghamin gavgaviba puvati.

²¹ Ia gumazamiziba bar moghira izi kotin aven uari bagh mikim.

Ia fofoghsi uarira uarir azangsigh suam,

godin manamra a fomira bizir datirighin otivasa mikemeziba,

da datirighin guizbangirama otifi?

Kirara, ki God, ki bizir kabav kemezi, da datirighin otifi.

Ezi ua godba puvati.

Ki Godin arazir aghuibaram amim, egha ki ian Akurvazir Gumazim.

Ezi ua godba puvati, kirara ki God.

²² "Ia nguazir kamin saghon itir danganibar gumazamiziba, ia bar na bagh izi.

Kirara ki God, ezi godin tam ua itir puvati.

Kamaghin amizi, ia na bagh iziti,

ki ian akurvaghti, ia deravira ikiam.

²³ Ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan ziamin pin akakagha mikeme,

egh ki uan akam akirigha mikemezir bizir kam, ki a giraghan kogham.

Nan migirigiam kamakin,

gumazamiziba bar moghira nan guamin teviba apirigh nan ziam fam.

Egh me akam akirigh suam, e uari Godin apengan ikiam.

²⁴ Egh me kamagh mikim suam, Godra arazir aghuimin en akurvagha gavgavim e ganidi.

Eghti gumazamizir an aningagheziba, bar moghira an damazimin izi, egh aghumsizir ekiam inigham.*

²⁵ Eghti Israelian ovavir boriba, Ikiavira Itir God me damuti, me uan apaniba abiragha ziar ekiam inizir bizir kam bagh bar akuegham."

46

Ikiavira Itir God, uabira gavgavim iti, ezi marvir guaba, da pura nedazir kiniba

¹⁻² Ikiavira Itir God kamaghin migei,

"Ia Babilonia, ian aser kamning, Bel ko Nebo, ia aningin ziamning fava, egha aningin marvir guamning atera, aningin ziamning famin dughiar ekiabagh arui.

Eghti aningin ziar ekiamning givaghti, ia aningin ganti, aning uaningin akurvaghamin gavgaviba puvatigham.

Egh apaniba izi Babilonin nguibar ekiam gasighasighti, ia donkibar aning ikegham.

Eghti donkiba, mevzika, da ingangarir dafam damu, aning ater mangi ia ko kantrin igharazimin kalabusin ikiam.

³ "Ia Israelin ikiavira itir varazira ia oragh, ia Jekopin anabamin adarasi, ian amebaba ia batezir dughiamin, ian gumazamizir ikizir igiamin otivizir dughiamin ikegha iza datirighin, ki ia inigha ia atera, bar deravira ian gari.

⁴ Ki ian God, ki ian ganvira iki mangi,

45:22: Onger Akaba 22:27; 65:5 45:23: Jenesis 22:16; Rom 14:11; Filipai 2:10-11; Hibru 6:13 * 45:24: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha gun mikemezir puvati. 46:4: Onger Akaba 71:18

ia bar ghurigh dapanir arizir
ghurghuriba otivighamin dughiam
otogham.

Ki fomira uabi ian ingara ia gamizi, ia gu-
mazamizir ikizir vamiran oto,
egh ki zurara ia ateriva, ian gan ian
akurvagh.

⁵ “Tinara nan min gari? Puvati.

Ki gumazir manamra ko magh gari?
Bar puvati.

Ia nan araziba, bar tinara ko da tuisigham?
Bar puvatigham.

Gumazitam ki amir araziba uaghan
dagh amua kagh iti, o puvati?
Bar puvati.

⁶ Gumazir maba marvir guabar ingarasa
gol ko silvan bar aviribar pozim
mikira,
dar osimtiziba tuisisi.

Egh me gol ko silvan bizibar ingarir fofozir
gumazim givezeghti,
a me bagh marvir guabar ingaram.
Eghti me teviba apiriva, an ziam
fam.

⁷ Egh me marvir guar kam uan dipizibar
afegh, aneter mangi,
danganir me anesasa dikirizimin ane-
saraghti, a mitighiv ikiam.

Marvir guar kam uabi daru danganir
igharazimin mangan kogham.
Kamaghin amizi, a danganir me
anetizir kamra iti.

Egh gumazir an deibar dimdiaba ikar-
vaghan koghiva,
egh dughiar kurabar men akurvaghan
kogham.
Bar puvati.

⁸ “Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia akar ki akurir kam, ia bar deraviram
a ginighnigh.

⁹ Egha ki fomiram amizir biziba, ia ua dagh
nighnigh.

Ki uabira ki God, ezi ua godin tam ua
itir puvati.

Ki uabira ki God, ezi ua godin tam
nan min itir puvati.

¹⁰ Bizir tam tighar otivamin dughiamin, an
otogh manmaghin givagh,

ki bizir kam in gun migei.

Ki bar fomira bizir otivambar gun mikeme,
ezi gin bizir kaba ki mikemezi
moghiram otifi.

Egh ki bizir manatam damusi ifongegh, ki
puram a damuam.

Eghti ki damuasa ifongezir bizir
kam, bizitam nan tuavim apirighan
kogham.

¹¹ Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam
izasa an diagha gifa,

eghti a isamin min mighegh izi ki
damuasa nighnizir bizibar amuam.

Ki damuasa mikemezir bizir kaba,
ki mikemezir moghira an adar
amuam.

Bizir ki damuasa miseveziba, ki dar
amuam.*

¹² “Ia gumazir akaba barazir puvatiziba, ia
nan akam baragh.

Ia ti ghaze, dughiar ki uamategh ian
akuragh

ia iniasa misevezim, a saghon
ikiavira iti, a?

¹³ Bar puvati. Nan akurvazim, a bar
roghira izegha gifa.

Eghti ki ua mizuaman kogham.

Israelia, ki zuamira izi ian akurvagh
apanir ia abiriba,

ki bar puv me damighti, ia ua deravira
ikiam.

Egh ki uaghan Saionin nguibar ekiamin
akurvaghti, a deravira ikiam.

Ki uan ziar ekiam ko gavgavim
damighti,

aning Israelia ian tongin azenim
girigham.”

47

*Ikiavira Itir God ghaze, Babilon iku-
vigham*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian
nguibar ekiam migei,

“O Babilon, ni fomira mati atrivir amizim
uan atrivir dabirabim gaperaghav
iti moghin,

46:9: Godin Araziba 32:7; Aisaia 41:26-27; 42:9 * **46:11:** Gumazir kam, “aruem anadi naghin itir gumazim,” an Atrivim Sairus. (Ni Aisaia 41:2-3in gan.) **47:1:** Aisaia 13:1-14:23; Jeremaia 50:1-51:64

ziar ekiam iti.
 Ni nguibar bar aghuimîn mîn itima,
 kantrin igharazitamîn midorozir
 gumaziba ni dikabirazir puvati,
 kamaghîn amizi, ni mati amizir bar
 igiar patamîn itir puvatizim mîn,
 bar deravira iti.
 Ezi datirighîn puvati.
 Nîn gavgavim givaghti,
 ni uan atrivir dabirabim ategh
 nguazir kinim dapiam.
 Nîn mikarzim fomira deragha iti moghîn,
 ua ikian kogham.
 Egh gumaziba ua nîn ganti, ni deragh
 kurkegh daruan kogham.
 Bar puvati.
 2 Ni ingangarir amizir kinimîn mîn in-
 garam.
 Ni uan dapanim avarazir nir avizim
 adegh, uan korotiar dirir otighîn
 aruzim sueghti,
 nîn dagariba azenara ikiti, ni wit
 mirmirir dagiaba poghpogham.
 Egh uan inim fegh
 mavanabogh faneba abigh
 mangam!
 3 Gumaziba nîn korotiaba sueghti,
 ni bibiamra iki bar aghumsigham.
 Ki nîn arazir kuram ikarvaghsi ivezir bar
 kuram isi ni daningti,
 gumazitam nan anogoreghan kogham.”
 4 Israelian Godin Bar Zuezim, a en Akur-
 vazir Gumazim.
 An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim.
 5 Ikiavira Itir God kamaghîn Babilonia
 migei,
 “Babilon, Kantrin Igharazibar Gumaza-
 miziba ua kamaghîn ni diponan
 kogh suam,
 ‘Kantriba bar men atrivir amizim.’
 Kamaghîn amizi, ni uan akam dukuagh
 mangi
 mitarmemîn daperagh nimira iki.
 6 Ki bar puvira uan gumazamizibar atari,
 egha ki ua uan gumazamizibar mîn
 me ginighnizir puvati.
 Egha ki ni ataghizi, ni iza paza me gamua,
 egha ni tong men apangkuvizir pu.

Bar puvati.
 Ni bar pazavira me gamua osimtizir bar
 dafam me ganingi.
 Egha ni uaghan gumazamizir ghurib-
 agh amima me osimtizir dafam
 ateri.
 7 Ni ghaze, ni atrivir amizimîn iki mam-
 aghira ikiam,
 kamaghîn amizi, bizir kaba ko bizir
 gin ni bativamiba,
 ni deragha dagh nighnizir puvati.
 8 “Ni dughiar aghuim baghavira nighnizir
 amizim,
 ni akar kam baragh!
 Ni ti ghaze, ni deravira ikiti, bizir kuratam
 ni batoghan kogham.
 Egha ni kamaghîn uabi migia ghaze,
 ‘Ki uabira ki gavgaviba bar iti, ezi tav nan
 mîn itir puvati.
 Ki amizir pam ko boriba ariaghirezimîn
 mîn otoghan kogham.’
 9 Ezi noka, arazir kamning zuamira ni bati-
 vam.
 Dughiar kamra nîn pam aremegham,
 eghti nîn boriba uaghan bar
 moghiram arighiregham.
 Ni ti kamaghîn nighnisi, ni imeziba ko
 akavsiar gavgavir aviriba iti,
 ezi bizir kaba nîn akuraghan kogham.
 Bar puvatigham.
 Ni bar dughiar kuram batogham.
 10 “Ni ti kamaghîn nighnisi,
 Nîn arazir kuraba ni damuti, ni mitigh
 gavgavigham.
 Egha ni kamaghîn nighnisi,
 Ni amir bizir kaba, gumazitam dar
 garir puvati.
 Nîn fofozir bizir guar aviribar ingariba,
 nîn nighnizim adavizima,
 ni kamaghîn uabîn migia ghaze,
 ‘Ki uabira, ki gavgavim iti, ezi tav
 nan mîn itir puvati.’
 11 Dughiar bar kuram ni batogham,
 eghti ni akavsiamîn gavgavimîn a gi-
 taviraghan kogham.
 Osimtizir dafam zuamira ni batogham,
 eghti ni an tuavim apiramin bizitam
 damuan kogham.

Bizir bar kurar ni nighnizi da ni bativan
koghamiba,
da ni batogh bar ni gasighasigham.

12 “Kamaghin ti dera, ni igiamra ikia imez-
iba ko akavsiar gavgavibar fofoziba
inigha dagh amua fozì moghin,
ni pamtem dar amu ganigh.

Da ti nin akuragham.

Da ti nin apanibar amuti,
me atiatigh aregham.

13 Fofozir gumazir aviriba nighnizim ni
ganidima,
nin nighnizim deravira ingarir puvati.
Egha ni mikovezibar garir akavsiabagh
amir gumaziba bagh akam amada.
Gumazir kaba, me overiam ko
mikovezibar gara zurara iakinibar
ni bagha iza,
bizir ni bativamibar gun ni migei.
Ezi me ti nin akuragham.

14 “Ezi puvati, me mati ogheba misigha iti,
ezi avir mam gumazir kabar isi me
gasighasigham.
Eghti me uarira uarir akurvaghan
kogham.

Bar guizbangira, me kamaghin mikiman
marki,
‘Ki mangi avir miriamin daperagh uan
mikarzim fefem a daningam.’
Puvati. Avir kam bar men
isigham.

15 Bar guizbangira, ni igiamra itima
gumazir nighnizim ni ganiga nin akur-
vaziba,
me bar onganigh,
men tav nin akuraghan kogham.”

48

Gumazamiziba ziar ekiam Godra daning

1 Ia Jekopin anabamin adarasi, ia gumaza-
mizir Israelin ziam itiba, ia Judan
ovavir boriba, ia oragh!

Ia gavgavim uan akam daningasa,
Ikiavira Itir Godin ziam dibora ak-
aba akiri.

Egha ia ghaze, ia Israelian Godin ziam fe.
Egha ia ifara guizbangira an apengan
ikiava,

guizin akaba ko arazir aghuibar
gin zuir puvati.

2 Egha ia uarira uan ziaba fa ghaze,
ia God baghavira itir nguibar
ekiar kamìn gumazamiziba.

Egha ia Israelian Godin akurvazim iniasa a
mizua iti.
An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim.

3 A kamaghin ia migei,

“Bar fomira, ki gin otivamin bizibar akam
akuni.
Egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.

4 Ki kamaghin bar fo, ian dapaniba mati
dagiaba ko ain,
ezi ia nan akabar gintizir puvati.

Kamaghin amizi, ki fomira bizir gin oti-
vamibar akar kam akuni,
egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.

5 Ki kamaghin aghua, ia ti mikim suam,
ian marvir guar ia temeba ko ainbar
ingarizir nedazir kaba,
me bizir kabagh amizi, da otifi.

Ki bar aghua,
kamaghin amizi, ki fomira bizir gin
otivamibar gun ia mikemegha gifa.

6 “Bizir ki fomiram otivasa mikemeziba,
da otivigha givazi ia dar gani.

Ezi ia datirighin kamaghin mikim suam,
‘Ekiam, a guizbangira migei.’

Egh ki datirighin bizir igiar otivamibar gun
ia mikimam,
kar bizir mueghav itir ki fomira ia
mikemezir puvatiziba,
ia tighar da baragham.

7 “Bizir kaba, ki datirighin dar ingari,
ki fomira dar ingarizir puvati.

Ia faragha zuir dughiamin,
ia da baragha dagh fozir puvati.

Ki datirighin mikimti, bizir bar igiaba
otivam, bizir fomiram otivizir pu-
vatiziba.

Eghti ia kamaghin mikiman kogham,
‘E bizir kabagh fogha gifa.’

Guizbangira, ia fomira bizir kaba
bar dagh fozir puvati.

8 Ki kamaghin fo, ki ian ingara ia gamizi,

ia gumamazizir ikizir vamiran otozir
dughiamin ikegha, iza datirighin,
ia akaba munasa da barazir pu-
vatizir adarasi.
Egha ki fo, ia ifavarir gumamaziziba.
Kamaghin amizi, ki bizir kabar gun ia
mikemezir puvatizi,
ia dagh fozir puvati.

9 “Ki bar ia basemegha bar ia agivasava
ami.
Egha ki zurara uan ziar ekiam
ginighnigha,
ia bagha uan aningagharim
dikabiri.

Kamaghin amizi, ki ia gasighasighan
kogham.

Eghti gumamazizir igharaziba nan
ziam fam.

10 Ki ia damighti ia zueghasa nighnisi,
egha ki avimin ia tuezir puvati,
mati gumazim silvan mineziba
adangasa avimin da tue.

Ia uan arazir kuraba ataghiraghasa,
ki osimtizir guar aviriba ataghizi, da ia
batifi.*

Ki tuavir kamın ian nighniziba ko
araziba tuisisi.

11 Ki uan ziar ekiam ginighnigha arazir
kamın ia gami.

Gumamaziziba nan ziam gasighasigh
a dikabin, ziar ekiam igharaz
darazir aningan ki aghua.

Bar guizbangira, me ziar ekiam
narara daningam.”

*Ikiavira Itir Godra, Sairus amisevegha a
gamima, a Babilonia dikabira*

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia Israelia, ia gumamazizir ki diaziba,
ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan
akam baragh!

Ki uabira ki God.

Kirara, ki bar faraghavira iti,
egh ki ikivira iki mangi bar gin
dughiar abuananamin uaghan
ikiam.

* **48:10:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abigha a mikemezir puvati. **48:12:** Aisaia 44:6; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **48:13:** Onger Akaba 102:25; Aisaia 40:26 † **48:16:** Ves 48:16in akar faragha itim, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. Ezi an namba 2in akam, e fozir puvati, tinara ghaze, God anemada. Gumazir maba ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akamra. Ezi marazi ghaze, kar Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin akam. (Ni Aisaia 42:1in gan.) Ezi marazi ghaze kar Atrivim Sairusin akam.

13 Ki uan dafarimningin nguazim gamigha
gavgavim an povim ganingizi a gav-
gafi,
egha ki overiam isa an danganimin
aneti.

Egha ki overiam ko nguazimin diazir
dughiamin,
aning zuamira ivegha iza nan
damazimin tu.

14 “Ia bar moghira, ia izi uari akuvagh, nan
akam baragh!

Asetam fomira kamaghin akatam ia
mikemezir puvati,

‘Gumazir Ikiavira Itir God bar ifongezim,
Godin ingangarim damusi, a izi Ba-
bilonia ko misogham.

Ikiavira Itir Godin gavgavimin, a Ba-
bilon dikabiragham.’

Aseba kamaghin mikemezir pu-
vati.

15 Gumazir kam izasa, ki uabi ia mikeme.
Ki uabi izasa an dia.

Ezi ki uabi a inigha iza a gamima,
a deravira ingara an ingarimin
daghem oto.

16 “Ia nan boroghira izi nan akam baragh!
Fomira iza datirighin, ki mogomer
danganitamin ikia otivamin bizibar
gun migeir puvati.

Bar puvati.

Bizir kaba tighar otivamin dughiamin,
ki faragha ikia dar garima da otifi.”

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan
Ekiam,

uan Duam na ganiga na amadazima,
ki an Duamin gavgavim sara izi.†

*Ikiavira Itir God uan gumamaziziba der-
agh me damuasa iti*

17 Ezi Ikiavira Itir God, ian Akurvazir
Gumazim, a Israelian Godin Bar
Zuezim, a kamaghin migei,

“Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ki zurara ian sure gamua,

arazir zuruzir ia gintigh deravira
 ikiamiba ian akakasi.
 18 Ia ti nan Akar Gavgaviba baraghizi, ki
 ian akurazi ia datirighin deravira
 ikiai,
 ezi ia dabirabir aghuimin ikiai, mati
 fanemin dipaba zurara iziva gevir
 puvati.
 Egh arazir aghuim ti ian ikia gavgavigha
 mamaghira ikiai,
 mati ongarim, ongarir dadarimin
 dipiraghira kamaghira iti.
 19 Egha ian boriba otiva,
 mati ongarir dadarimin gigimin min
 bar avirasemeghai.
 Ezi men ziaba nan damazimin
 givaghan koghai.”
 20 Ia kantri Babilon ategh,
 nguibar kamin gumamazibar
 arimangigh.
 Egh ia bar akuegh pamtemin tiariba akar,
 egh kamaghin akam amadaghtima
 a nguazir kamin ruaghatevibar
 mangi,
 “Ikiavira Itir God uamategha uan
 ingangarir gumazim Jekop,
 uam a ini.”
 21 Fomira Ikiavira Itir God uan gumaza-
 mizibar akua, me inigha danganir
 dipaba puvatizimin ize,
 ezi me dipam bangin ariaghirezir pu-
 vati.
 A dipam gamizima, a dagiamin oto.
 A dagiam kuizi, dipam iri me anepi.
 22 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
 “Gumamazir arazir kurabagh amiba,
 me dabirabir aghuim batoghan
 kogham.”

49

*Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim,
 angazangarimin min kantriba bar dar
 ikiam*

1 Ia saghon itir arighatizibar gumamaziz-
 iba ko, saghon itir kantriba,
 ia nan akam baragh.

Nan amebam tighar na batamin
 dughiamin,
 Ikiavira Itir God, na amisevegha
 givagha ziam na gati.
 2 Egha a nan akatorim gamizi, nan
 migirigiaba deraviram otiva,
 mati midorozir sabar bar ghumtizim,
 gumamazibar navibagh inifi.
 Ezi a uan agharim isa deravira na
 avaragha na geghuvima,
 ki an aven modo.
 A barir aghuir ghumtizimin min na
 akirigha, na isa danganir uan barir
 ghumtiziba arizimin na modozi,
 ki an ingangarim damuasa mizua iti.
 3 Egha a kamaghin na migei,
 “Israel, ni nan ingangarir gumazim,
 ni bangin, ki uan gavgavim ko ziar
 ekiam isi
 gumamaziziba bar men ak-
 agham.”
 4 Ezi ki kamaghin uabira uabi migia ghaze,
 “Ki bar puvira ingangaribagh ami, ezi
 nan gavgaviba pura gefi.
 Ezi ingangarir ki amir kabar
 daghetam otozir puvati.
 Ezi ki pura ingangarir kabagh amir puvati,
 ki Ikiavira Itir God bagha dagh ami.
 Ingangarir ki amir kabar ivezim,
 nan God a isi na daningam.”
 5 Nan amebam tighar na batamin
 dughiamin,
 Ikiavira Itir God Jekopin adarasi Is-
 raelia, a men aku ua bagh izasa, na
 amisefe.
 Kamaghin amizi, nan God, ziar
 ekiam na ganiga, gavgavim na
 ganingi.
 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
 6 “Ki faragha ingangarir kam ni ganiga
 ghaze,
 Ni Jekopin adarasi, Israelian ikiavira
 iti darasi,
 ni gavgavim me daning ua me
 inigh izi.
 Kar ingangarir ekiam puvati.
 Ezi ki datirighin ingangarir ekiam ni
 daning, egh ni damighti,

48:18: Godin Araziba 32:29; Onger Akaba 81:13; 119:165
 17:1-6; Diboboniba 20:2-11 48:22: Aisaia 57:21 49:1: Jeremaia 1:5 49:2: Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:16
 49:6: Aisaia 42:6; Luk 2:32; Aposel 13:47; 26:23

ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
 bagh angazangarimîn mîn ikiam.
 Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
 iba bar men akuragh
 ua me iniam.”

⁷ Ikiavira Itir God, Israelian Akurvazir Gu-
 mazim, men Godin Bar Zuezim, a
 ghaze,
 Gumazir kam, Kantrin Igharazibar
 Gumazamiziba gara ifongezir pu-
 vatizim.

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an
 gara ghaze, a bizir bar kuram.

Egha kantribar atriviba a gamizi, a
 men ingangarir gumazir kinimîn
 mîn iti.

Egha Ikiavira Itir God datirighin kamaghin
 gumazir kam migei,

“Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin
 Bar Zuezim, ki uan ingangarim
 damuasa ni amisefe.

Egha ki uan akar dikiriziba abizir
 puvati.

Kamaghin amizi, atriviba nin gan, egh
 mitivigh nin ziam fam.

Eghti gumazir aruaba nguazim girigh
 fuaghiva,

ziar ekiam, ni daningam.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin uan in-
 gangarir gumazim migei,

“Ki uabi ua ni inigh, deragh ni damuasa
 dughiam amisefe.

Dughiar ki ian akurvaghosa atizir
 kam, an otozi, ki nin ararem baregha
 nin akura.

Egha ki bar deravira ni geghufi.

Egh ni bangin, ki nguazimîn itir gu-
 mazamiziba ko Akar Dikirizir Gav-
 gavim damuam.

Egh ki Israelin nguazim damighti, a ua de-
 ragh otogham.

Eghti Israelian adarazi uamateghti,
 ni me bagh men nguazir
 datirighin pura itim tuiragh, ua
 me daningti, me a dapiam.

⁹ Ki faragh kamaghin kalabusin itir gu-
 mazamizibav kimam,

‘Ia azenan izi!’
 Ki kamaghin mitarmemîn itir gumazamiz-
 ibav kimam,
 ‘Ia angazangarimîn izi!’

“Eghti me kalabuziam ategh uamategh
 uan nguazimîn izam.

Egh me tuavibar mangi, damamin
 dagheba ikiam,

mati sipsipba mighsiar graz-
 iba puvatizibar ghua, dagher
 aviriba batifi.

¹⁰ Gumazir men apangkuvim bar deravira
 men ganam,

mati gumazir sipsipbar garim, sip-
 sipba inigha ogher aviriba itir dan-
 ganim ko dipar aghuiba itir dan-
 ganim bagha me inigha zui.

Kamaghin me dipam ko daghebar oteveg-
 han kogham,

eghti aminir fefem ko aruer dafam
 men mikarzibar apongan kogham.

¹¹ Ki ingarizir mighsiaba akirmigh, tuaviba
 aghorti da mighsiabagh isin mangi
 vongin otivam.

Ki uan tuavir ekiam damighti, a der-
 aghvira otogham.

¹² Ia gan! Nan gumazamiziba nguibar bar
 saghon itibar ikegh izam.

Marazi not ko aruem uaghiri naghin
 ikegh izam.

Marazi uaghan Aswanin nguibamin
 amadaghan ikegh izam.”*

¹³ O overiam, ni bar akongezir ighiabar
 amu.

O nguazim, ni bar akuegh tiarim akar.
 O ia mighsiaba, ia bar akongezir ighiabar
 amu.

Ia ganigha fo, Ikiavira Itir God, gav-
 gavim isa uan gumazamizibagh
 aningizi,

me navir amirizimîn iti.

Me osimtizir aviriba ateri,
 ezi datirikin Ikiavira Itir God, men
 apangkuvigha deraghvira me gami.

¹⁴ Ezi Saionin nguibamin gumazamiziba
 kamaghin migia ghaze,

49:8: 2 Korin 6:2 **49:10:** Onger Akaba 121:6; Aisaia 33:16; 35:7; Akar Mogomem 7:16-17 * **49:12:** Hibrun
 akam ghaze, “Sinim,” ezi e fozir puvati nguibar kam managhira iti. Gumazir aviriba kamagh nighnisi, Godin akam
 inigha izir gumazim, an Aswan nguibar ekiamin migei, a kantri Isipin nguibar ekiar sautin amadaghan itir mam.

“Ikiavira Itir God, en Ekiam,
ti e bakinighinigha akirim ragha e
gasaraghama.”

15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men
akam ikaragha ghaze,
“Amebatam ti otezir borir iririvimin
apangkuvigh otem a danighan
kogham o?

Amebatam ti kamaghin damuam,
ezi ko, ki ia bakinighnighan
kogham. Bar puvatigham.

16 “Ki ni gin amadaghan kogham.
Nigan! Ki nin nedazimin ingarigha nin
ziam uan dafarimningin an osira,
aneghorezi a iti.

Egha ki zuraram an gara ni
ginighnisi.

17 Nin boriba zuavira uamategha izi,
ni gasighasighizir darasi, me ni ategh
bar aregham.

18 Ni uan dapanim fegh pura tintinibar
gan!

Nin boriba uari akuvagh ni bagh izam.

Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikivira ikiam,
kamaghin amizi, ki guizbangira ia
migei,

‘Ni, mati amizim pamin ikiasa bar
akuegha kurkazir aghuibar uabin
kurti moghin,

ni ua me inigh me bagh bar
akuegham.’

19 “Guizbangira, ni bar moghira ikuvigha
bar pura iti.

Ezi gin nin boriba uamategh izi bar
ni gizivaghti, ni me arighamin dan-
ganiba puvatigham.

Eghti ni gasighasighizir darasi, me bar nin
saghon ikiam.

20 Dughiar kam in, nin borir amebaba kal-
abusin ikia me bateziba, me kam-
aghin ni mikimam,

‘Nguazir kam a bar sufi. E nguazir
asizir ekiatamin ikiasa.’

21 Eghti ni kamaghin uabira uabi mikimam,
‘Tinara borir kaba bar na ganingi?

Nan boriba ovengezi, ki ua boriba
batan kogham.

Apaniba na kalabus darighasa na inigha
ghu.

Tinara borir kaba bategha dar gari da
ghuava ekefe?

Ki fo, ki uabira iti, ezi borir kaba
bar managhira ize?’”

22 Ikiavira Itir God, en Ekiam, kamaghin
Jerusalem in gumamazizibav gei,

“Ki uan inir avizim asaraghti, an aba-
banimin min ikiam,
eghti ki uan dafarim, ababanimin min
uaghan a ghufegham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba
an ganigh nin boriba uam ada inigh
izam.

Me nin otariba uan evaribar arigh me
inigh izam.

Me nin guiviba isi uan dipizibar
afegh me inigh izam.

23 Atriviba ko atrivir amiziba uan boribar
gari moghin, nin boribar ganam.

Me nin ziam fisi,
nin suemningin boroghin uan
teviba apirigh, dapaniba avigh
nguazim ginivigham.

Eghti ni fogh suam, ki uabira, ki Ikiavira Itir
God.

Gumamazizir nighnizir gavgavim nan
ikia, nan akurvazim bagha mizua
itiba,

me na mizuam iki aghumsighan
kogham.”

24 Eghti apaniba izi misogh midorozir gu-
mazir gavgavir tam in adarazi kal-
abuziam datigh an bizir aghuiba
inighti,

a ti dikavigh uamategh uan adarazi ko
men biziba inigham o?

Bar puvatigham.

25 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalem
migei,

“Ki guizbangira nin adarazi ko nin bizir
aghuiba, apanir gavgaviba ko
atrivir kuraba dam ada iniam.

Ni misozir gumaziba, ki ni bagh men
midoroziba ikarvagh,

egh nin boribar akuragh ua me
inigham.

26 Egh ki nin apanibar amuti, me uarira uariv sogh uarigh asighasigham, mati gumazim uan namakabar tuz-ibar amam.
 Me pamtem uarira uariv sogham, mati gumazim uan namakabar ghuz-iba apa bar ongani.
 Eghti nguazir kamın gumazamiziba bar bizir ki amizir kamın ganigh, me kamaghın fogh suam,
 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
 Ki gumazir uamategha uan gumazamiziba isim.
 Ki ian Akurvazir Gumazim.
 Ki Jekopin adarazir Godın Gavgav-iba Bar Itim.”

50

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghın Israelian gumazamizibav gei:

“Jerusalemın nguibar ekiam, mati ian amebam.
 Ia ti ghaze, gumazim uan amuim batuegha bar anemadazi a ghuzi moghin,
 ki akirim ragha bar a gasara, a?
 Egh ia mamaghın nighnighti, akinafarir poroghamiba uari ataghırazımın akam, a managh iti?
 Egha ki uaghan gumazıtamın bizitam inizir puvatıgha, uam a ikarazir puvati.
 Ezi ia tizim bagha kamaghın nighnıgha ghaze,
 ia nan boriba, ki uan ikarvazim akırmıghsi,
 dagıaba bagh pura ingangarir gumazir kınıbar mın gumazir ıgharazıbar ingarsı, ia amadagham?
 Kamaghın puvati.
 Ian arazir kurar avırıbara na gamıma, ki ian anıngaghegha,
 akirim ragha Jerusalem gasaragha, a isa gumazir ıgharazıbar agharım gati.

2 “Egha ki iza ia bagha rui gari, ezi manmaghın amizi gumazıtam itir puvati?

Egha ki ian deir dughıamın, ia tizim bagha nan dımdıam ikarvaghan aghua?

Ia ti ghaze, ki ua ia inian gavgavıba puvati.
 Ia ghaze, ki ian akurvaghamın gavgavıba puvati.

Ki mikımti, ongarım bar dakegham.

Ki mikımtıma, faner ekiaba bar dakegh gıgir kınıbar otıvıgham.

Eghti dar osırıba arımıghıregh kuram.

3 Egh ki uaghan overıam damıghti a bar pıgham,

mati gumazim ovengezi, ana bagha azırakar korotıam aru.”

Gumazamiziba Ekıamın ingangarir gumazım pazav a gamı

4 Ikiavira Itir God, en Ekıam, nan sure gamıgha,

uan akabar ıgharaz darazır sure damuamın fıfozir aghuım na ganıngı.

Ezi ki an akam inıgha, gumazamızır amıgha pura itıba,

deraghvıra men sure damuva gavgavım me danıngam.

Egha zurara mızarazıbar, a na gaghurıma, ki dıkava suren gumazımın mın, an mıgırıgıaba baraghasa bar ifonge.

5 Ikiavira Itir God, en Ekıam, uan akam baraghasa nan kuarımning kuizi, ki an akam batoghezır puvati.

Egha ki akirim ragha a gasarazır puvati.

6 Ki pura uabi isa apanıbar taghızı, me aghorımın nan akıragharım mısogha, nan ghuamasızıba asi.

Me akar kurabar na mıgei,

ki men gari me nan guam gıparıma, ki uan guam men modozır puvati.

7 Guızbangıra, Ikiavira Itir God, nan Ekıam, nan gara nan akurvası,

kamaghın amızı, men akar kurar katam na abırızır puvati.

Ki fo, ki amır ingangarır kam bagh aghumsızım inıan kogham,

kamaghın amızı, ki gavgavım uabi ganıga uan ingangarım gamı.

8 God bar nan boroghıra ikıa ghaze,

arazir kuratam nan itir puvati.
Eghti apanir tuivighav itir kabar tav na isi
kot datigh,
akatom na gasi na mikemeghan
kogham.

Bar puvatigham.

⁹ Ia gan! Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a
uabira nan akurvasi.
Ezi ua tina na mikim suam, ki arazir
kuram iti? Puvati.
Akaba na gasi darasi,
me mati korotiaba barareba da api, da
okozokoregha bar ikuvizi moghin,
me bar moghira ikuvigham.

¹⁰ Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan
ikia, an ingangarir gumazimin ak-
abar gintiziba,
ia atiatingan marki.

Ia angazangarim puvatigha mitarmemin
arui darasi,
ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin ikiva a mizuam iki.

¹¹ Ia gan! Ia nighnizir gavgavim Ekiamin
itir puvati,
ia mati gumamaziziba tuavir
mitarmebar mangasa, uari uan
adenir avibagh aboi,
ia uan arazir kamın gin mangi, e
ganika.

Ia mangi ikiamin danganim,
Ekiam an amisevegha gifa, a mizazir
bar kuram iniamin danganim.*

51

*Gumamaziziba nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin gavgavimin iki*

¹⁻² Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia arazir aghuimin gintighasa a bagha
pamten ingara, Ikiavira Itir Godin
ifongiam buria a baghavira itir
darasi,
ia nan akam baragh!
Ia uan inazir afeziam Abraham ko ame-
bam Sara ginighnigh.
Aning mati dagiam, ki aning abigha ia
ini.
Ki Abrahamin diazir dughiamin, a
boriba puvati.

Ezi ki deragha aning gamizima,
aningin ovavir borir bar avirim otifi.

³ “Ki Ikiavira Itir God, nguibar datirighin
ikuvigha itir kam Saionin, ki bar an
apangkufi.
Egh ki an osimtiziba, bar dar amighti
da givagham.

A datirighin mati gigir kinimin min iti,
eghti, ki bizir avirir bar aghuibar
amuti da a bativighti,
an azenir ki Idenin ingarizimin
min gan bar deragh gan ikiam.
Eghti bar akongezir arazim bar a
gizivaghti,
an itir gumamaziziba zurara ighiar na
minabibar amu ikiam.

⁴ “Ia nan gumamaziziba, ia deraghvira nan
akam baragh.

Ki dabirabir aghuimin arazim bagh
gumamaziziba bar men sure
damuam,
eghti nan guizin arazim, angazan-
garimin min kantriba bar dar
ikiam.

⁵ Ki men akuragh ua me iniamin dughiam,
a roghira izegha gifa.
Ki arazir aghuimin gin mangi, uan gav-
gavimra kantriba bar dar ganam.
Saghon itir arighatizibar gumamaziziba,
nighnizir gavgavim nan gavgavimin
iki,
egh uarir akurvaghsi, na mizuam
ikiam.

⁶ Ia kogh pin overiamin ganiva,
egh vin nguazimin gan!
Overiar kam, migharimin min mangigh
givagham,
eghti nguazim, inimin min bighiregh
givagham.

Eghti gumamaziziba, itibar min pura tin-
tinibar bar arighiregham.
Ezi nan arazir gumamazizibar akur-
vagha ua me isim,
a zurara iki givaghan kogham.

⁷ “Ia arazir aghuim deragha a gifogha

50:9: Jop 13:28; Onger Akaba 102:26; Aisaia 51:6-8
abighizir puvati. **51:1-2:** Aisaia 51:7; Rom 9:30-32

* **50:11:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim
51:6: Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10

- uan navir averiabar aven nan akamin
suiragha gavgavizir darasi,
ia gumazir ian atarava akar kurabar
ia gamua, ia gasighasizibar atiatin-
gan marki.
- ⁸ Barareba inim apa bar anegivazi moghin,
me bar givagham.
Eghti nan arazir gumazamizibar
akurvagha ua me isim, givaghan
kogham. Bar puvati.
A zurara iki mamaghira ikiam.”
- ⁹ O Ikiavira Itir God, ni osegh dikafigh!
Ni fomiram amizi moghin, dikavigh
uan gavgavir ekiam sara izi en
akuragh.
- Nirara, ni Rahap a bira, ongarimin itir ku-
ruzir aser dafar kam,
egha ni bar aneghoragharighizi, a bar
mizumzuiaribar ire.
- ¹⁰ Egha nirara, gumazamiziba firighirigh
daru mangasa ongarir konim
gamizima,
a misingizi tuavim oto.
- ¹¹ Kamaghira, gumazamizir Ikiavira Itir
God akuragha ua iniziba, me ua-
mategh izi,
Saionin Mighsiamin boroghin iziva,
bar akongegh tiariba akariva tuavir
kamin iziva ongam.
Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
bar akongezir arazir kam, a men iki
me gizivagh kamaghira ikiam.
Eghti mizaziba ko osimtiziba me
ategh ua men ikian kogham.
- ¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gu-
mazamiziba migei,
“Ki uabi, ki gavgavim ian navibagh
aniga, ian osimtizibagh ami da gefi.
Kamaghin amizi, ia tizim bagha gumaza-
mizir igharazibar atiati?
Me gavgaviba puvati.
Gumazamiziba bar zuamira
arimighiregh, mati ogheba
zuamira misingi.
- ¹³ Ki Ikiavira Itir God, ia ti na bakinighinigha
gifa.
Kirara, ki ian ingari.
Ki overiam an danganimram anetigha,
- nguazimin ingarigha, gavgavim an
mingarim ganingi.
Ezi ia tizim bagha gumazir kurar ia dikabin
ia gasighasighamibar atiati?
Gumazir kaba bizitam in ia damighan
kogham.
Men aningazir kuram pura
givagham.
- ¹⁴ Kalabusin ikia osimtiziba aterir darasi,
me mozimin aven kalabusin iki
arimighireghan kogham.
Puvati.
Me zuamira kalabus ategh
azenan izegh pura ikiam.
Egh me damamin dagher aviriba
ikiam.
- ¹⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.
Ki ongarim gamima, ongarim dipira
iza niginir dafam gami.
Nan ziamra kara,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
- ¹⁶ Ki uan akaba ia ganingi, eghti ia nan
akaba bar deraghvira da akunam.
Egha ki bar deravira uan agharimin ia
monge.
Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim
isa aningin danganibaram arighizi,
aning bar gavgavighavira iti.
Ezi ia Saionin gumazamiziba, ki kamaghin
ia mikeme,
‘Ia nan gumazamizibara.’”
- Ekiam ua Jerusalem aningazir puvati*
- ¹⁷ O Jerusalemia, ia dikafigh.
Ia dikavigh uamategh tugh gavgafigh.
Ikiavira Itir Godin aningagharim, mati
wainin kap a ia ganingi,
egha a ia gamizi, ia bar anepava
anegivagha, bar ongani.
- ¹⁸ Jerusalem in nguibar ekiam,
nin borir tuavim nin akakagh, nin da-
farimin suiragh mangamiba puvati.
Boritam nin dafarimin suiragh,
ni damuti, ni deragh daruan
kogham.
- ¹⁹ Ni bar osimtizir dafam ateri,
ezi tina nin apangkuvigh nin navim
damighti, a ua deragham?
Apaniba iza ni abigha, ni gasighasiki.

Egha me uaghan nın gumazamizir avırım, midorozir sababar me misozima, me ariaghire.
 Ezi mitiriaba azir dughiar ekiam ni bato.
 Ezi ni ghaze, ki nın navir osımtızim agıvsi, bizitamın nın akuragham?
 Bar puvati.

20 Nın gumazamiziba gavgaviba puvatiğha, men damaziba men sıri, me tuavir mırıabar pura tintinibar irav iti.
 Me mati asıziba, azuaziba dar suighizi, da tintinibar ira iti.
 Egh me bizitam damuan iburagham.
 Ikiavıra Itir God, ian God, uan anıngagharım ko ivezir kuram me gingezi, me bar ikuvigha iti.

21 Kamaghın amizi, Jerusalemia, ia oragh!
 Ia osımtızir bar avırıba atera, mati amizim bar puv ongananganigha iti.
 Ni wainın dı pam amegha onganizir pu. Puvati.
 Ekiamın anıngagharımra ni gamima, ni bar onganı.

22 Ezi Ikiavıra Itir God, nın God, a nın Ekiam,
 a gumazir kotın aven nın akurvazima ni uan apanıba dıkabırım, a kamaghın mıgei,
 “Ni ganigh! Nan anıngagharımın aven itir itarir nın agharımın itir kam, ki anedangi,
 kar itarir ni an apava onganigha pura tintinibar ingarızim.
 Eghti ni gın ua kavın kamın wainın dı pam aman kogham.

23 Eghti ki itarir kam isi
 gumazir paza ni gamıbar agharım datıgham.
 Me fomıra akar gavgavım ni ganıga ghaze, ni nguazım girıghıv ikıti, me ni diki, nın akıragharım gısın daru,
 mati me nguazır kinim gısın arui.”

52

Ikiavıra Itir God gumazamiziba inigh uamategh Jerusalemın izam

1 O Saion, ni dıkavigh tugh gavgavigh!
 O Jerusalem, ni God baghavıra itir nguıbar ekiam!
 Ni kurkazır bar aghuıba uabın kurkegh ganganır bar aghuım damuam.
 Guızbangıra, Ekiam gıfozir puvatızıba, me gumazır uan mıkarzır mogomer inıba aghorezır puvatızıba, ko Godın damazımın zuezır puvatızıba,
 me uam nın aven izan kogham.

2 O Jerusalem, noka! Ni datırıghın kalabuzıamın iti,
 egh ni dıkavigh uan mıkarzımın nguazıba apisigh.
 O Saion, senın nın fırim gıkezıba, ni da adangıgh mangı, uan atrıvir dabırabım daperagh.

3 Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei,
 “Gumazıtam na gıvezezır puvatıgha, nan gumazamizıba inıgha ghuzı, me an ingangarır gumazamizır kınıbar otıfı.
 Puvati.
 Kamaghın amizi, ki ua me inisi, me gıvezan kogham.
 Puvati. Ki pura ua me inıam.

4 Ki Ikiavıra Itir God, ian Ekiam, ki kamaghın mıgei,
 Fomıra nan gumazamizıba ghua Isıpın itır dughıamın,
 me mati gumazamizır pura guıghav itıbar mın ghua
 pura kantrın kamın iti.
 Ezi gın, Asırıaba ıza ingangarır gumazamizır kınıbar mın me inıgha ghu.
 Asırıaba na gıvezezır puvatıgha pura me inıgha ghu.

5 Ezi ki garıma, Babilonia uaghan arazır kamram ami.
 Me pura nan gumazamizıba inıgha ghua kalabuzıam gatı,
 egha nan adarazır gumazır dapanıbagh amizi, me bar puvıram azi.
 Ezi ki bizıtam inızır puvati.
 Gumazamizıba zurara na dı povava, nan zıam gasıghasısi.

6 Kamaghin amizi, ki uabi misevezir dughiamin, ki uabi uan gumazamiziba ua me iniam, eghti me deravira nan ziam gifogham. Egh me kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God, ki uabira biziba bar dar gun migei.”*

7 Godin akar aghuim inigha izir gumazamizibar darorim, a bar dera. Me mighsiabar pin ikegha akar aghuim inigha iza Saionin aven iza kamaghin migei, “Ia dabirabir aghuim ko navir amirizimin iki! Bizir bar aghuiba ia bativam, God ian akurvaghti ia deravira ikiam. Eghti ia Saionin gumazamiziba, ian God, an atrivimin ikiam.” Eghti gumazamiziba akam inigha izir gumazamizibar gansi bar akuegham.

8 Ia oragh. Ian gumazir nguibar ekiamin bizibar gariba, uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God uamategh Saionin nguibamin izam, eghti me bar akuegh pamten dimiva, arangiva onger akabar amu.

9 Ia Jerusalem in nguibar apaniba asighasighizimin gumazamiziba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan gumazamizibar osimtiziba agivagha gavgavim isa me ganingi.

A Jerusalem in nguibamin itir gumazamiziba ua me ini. Kamaghin amizi, ia bar akuegh pamten dimiva onger akabar amu.

10 Ikiavira Itir God uan gavgavim, kantribar gumazamiziba an ganasa, anakagha gifa. Eghti a uan gumazamizibar akuragha ua me inizir gavgavir ekiam, nguazir kam in gumazamiziba bar an ganam.

11 Ia bar moghira Babilon atakigh! Ia dikavigh zuamiram azenan izi! Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir God in damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Egha ia Ikiavira Itir God in Dipenimin itariba ateri darasi, ia uari God in damazimin zueghamin arazimin gin mangi.

Ia bar moghira uari zuegh izi. 12 Ia fomira Isip ategha zuamiram aravghuzi moghin, ia Babilon ategh zuamira ari izan kogham. Puvati. Ia bar aghumra daru izam. Eghti Ikiavira Itir God, a ian faragh mangam. Egh uaghan ian gin izam, egh a bar deragh ian gan, ia geghuv ian aku izam.

Ikiavira Itir God in ingangarir gumazim, gumazamizibar arazir kurabar osimtiziba ateri

13 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia oragh, bizir nan ingangarir gumazim amiziba, da bar moghira deraghviram otivigham. Eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningiva, an ziam bar a pirafam.

14 Me faragha an mikarzim ko guam gasighasighizi, gumazamiziba an garima, a nguazir kam in gumazimin min garir puvati. Gumazamiziba digavir kuram gamua an ganan atiatingi.

15 Eghti gin kantrin aviribar gumazamiziba ko men atriviba, me bizir fomira nighnigha ganizir puvatizibar gan dagh fofogham. Gumazamizir eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham. Kamaghin amizi, me digavir kuram damigh, pura ganiva uan akabar kumigh, bizitam mikiman asagham.”

* 52:6: Hibrun akam deragha ves 4-6 in akabar mingariba abigha dar gun mikemezir puvati. 52:7: Onger Akaba 93:1; Aisaia 61:1; Nahum 1:15; Rom 10:15; Efesus 6:15 52:11: 2 Korin 6:17 52:14: Aisaia 53:2-3 52:15: Rom 15:21 53:1: Jon 12:38; Rom 10:16

53

¹ Ezi gumamaziziba akam ikaragha ghaze, “Tinara datirighin, e orazir akaba nighnizir gavgavim adar iti?

Terara, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi, me dar gani?

² Guizbangira, Ekiam uan ingangarir gumazim ataghizi, a mati temer mam nguazir misingizimin oto.

Ingangarir gumazir kam, an ganganim tong en damazibar derazir puvati, kamaghin amizi, a ziaba puvati.

Ezi bizir aghuitam an itir puvati, eghti e an ganiva a gakongam.

³ Ezi gumamaziziba akirim ragha a gasaragha, pazavira a gamua bar a gifongezir puvati.

Ezi mizaziba ko osimtizir aviriba a gizifa.

Gumamaziziba an ganan aghuagha, uan guaba monge.

Egha akirim ragha bar a gasara.

Ezi e an gara ghaze, a pura gumazir kinim.

⁴ “E nighnigha ghaze, God ti ivezir kuram a ganiga, a misogha osimtizir kabagh amizi, da a batifi.

Ezi puvati.

Ingangarir gumazir kam, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri.

⁵ Ezi en akaba batozira arazim bagha, me an ekianim bira.

Arazir kurar e amiba bangin, me a dikabiragha a gasighasiki.

Egha me puv a misozima an mikarzim tintinibar biaghire,

mizazir a inizir kam e gamizi, e ghua-maghegha ua deragha bar deravira iti.

⁶ Guizbangira, e bar moghira sipsipbar min tintinibar arua,

vaghvagha uan ifongiabar gin arui.

Ezi Ikiavira Itir God, en arazir kuraba ikaravaghsi pazaviram e damuan firin, a kamaghin amizir puvati.

A uan ingangarir gumazim gamizi, a en danganim inizi, e iniamin mizaziba, an ada isa a ganingi.”

⁷ Gumaziba ingangarir gumazir kam pazav a gami,

ezi a uabi dikabira mizazir kuram ini.

Egha migirigiar tam gamizir puvati.

A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi,

me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.

Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima,

a bizitam migeir puvati.*

⁸ Ezi me guizin arazim oteghavkinigha, puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu,

ezi kot a migia ghaze, an aremegham.

Ezi me a misoghezi an areme.

Egha an adarazir tav kamaghin nighnigha fozir puvati,

a men danganim inigha mizazir me uari iniamin an a ini,

egha en arazir kuraba gin amangasa areme.†

⁹ Ezi me an kuam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, dagiar aviriba itir gumaziba ko anefa.

Ezi e fo, a uabi arazir kuratam gamizir puvati,

egha a uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, uabi uan ifongiamin gin ghua

uan ingangarir gumazir kam dikabiragha a gamizi, a mizazim isi.

A fo, ingangarir gumazim gumamazizibar arazir kuraba gin amangisi,

53:2: Aisaia 11:1; 52:14 53:3: Matyu 27:30-31 53:4: Matyu 8:17; 1 Pita 2:24 53:5: Rom 4:25; 1 Korin 15:3; Hibiru 5:8; 1 Pita 2:24 53:6: Aisaia 53:11; Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18; 1 Pita 2:25 53:7: Matyu 26:62-63; Mak 15:3-5; Luk 23:9; Jon 19:9; Akar Mogomem 5:6 53:7: Aposel 8:32-33 * 53:7: Fofozir gumaziba deragha fozir puvati, tinara akar ves 7-9in itimin mikeme. Marazi ghaze, Ikiavira Itir God mikeme. Ezi marazi ghaze, gumamaziziba mikeme. Ezi marazi ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akam. † 53:8: Hibirun akam deragha ves 8in akar avirir mabar mingariba abighizir puvati. 53:9: Matyu 27:57-60; 1 Pita 2:22 53:10: Onger Akaba 22:30; Jon 1:29

osimtiziba agivamin ofan min uan
mikarzim anighti, an ikirimirim bar
ruaraghti, a uan ovavir boribar
ganam.

Egh ingangarir an amim, Ikiavira Itir God
ingarasa ifongezir araziba, a dar
amuam.

Egh a bizir kabar amuti, da der-
aghviram otivam.

¹¹ Ezi osimtizir ekiar an aterezir kamın gin,
a bizir bar aghuibar ganti da otivam,
eghti a bar akuegham.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghın migei,
“Nan ingangarir gumazir nan damazimın
derazir kam, a deraghavira na gifo.

Egha a gumazamizir aviribar arazir
kuraba ateri,
egh arazir kamın a me damuti,
me nan damazimın derazir gu-
mazamizibar otivigham.

¹² “Kamaghın amizi, gumazamiziba an
gari, a mati gumazir kuram.

Egha a gumazamizir avirimın arazir
kurabar osimtiziba atera, uabi isa
me bagha areme.†

Egha a gumazamizir arazir kurabagh
amibar akurvaghasa God ko migei.

Kamaghın amizi, ki gumazir gavgavir
bar ekiaba itibar tongin, ziar ekiam
a daningam.

Egh mati midorozir gumazir gavgaviba,
uan apaniba dikabiragha men bizir
aghuariba inigha,

da tuisigha uan adarazigh aningizi
moghın,

ki bizir aghuiba isi a daningam.”§

54

Ikiavira Itir God bar Jerusalem gifonge

¹ Ikiavira Itir God kamaghın migei,

“O Jerusalem, noka! Ni mati amizir
furabaghatim.

Ni boritam batezir puvati.

Ni mati amizir borim batasa an mizazim
inizir puvatizim.

Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.

Egh ni gin borir bar aviriba inighti,
nin boribar dibobonim, amizir uan
pam ko itimin boribar dibobonim
gafiragham.

Kamaghın amizi, ni bar akuegh dimiva
ighiabar amu.

² “Egh ni uan averpenim asamimın dan-
ganir mitaghniyam a gisifagh,
egh uan averpenir ekiam asaragh.

Egh ni uan averpenim bar an arokegh,
egh an beniba ateghti da tong ruaragh,
egh averpenim gavgavim a daningamin
afughafuziba isi pamtemın nguazimın
dagh afughafughti, da magireghti,
ni beniba pamtemın afughafuzir
kabagh ikegh.

³ Guizbangira, nin nguazim aruegh bar
ekevegh,
agharir guvimın tugh mangi agharir
kiriamin tugham.

Eghti nin ovavir boriba Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba dikabinam.

Egh nguibar apaniba asighasighizir
pura itiba, me ua da inigh, dar api-
agh ikiam.

⁴ “O Jerusalem, ni uam aghumsighan
kogham.

Ni osimiva atiatingan marki.

Gumazamiziba ua dibovir akabar ni
mikiman kogham.

Ni fomira aghumsizim ikezir dughiaba
ginamadagham.

Ni fomira uabira ikia,

mati amizimın pam ovengezi, a uabira
ikia, bar aghumsigha osemi.

Kamaghın amizi, ni dughiar faragha
ghuzir kam uam a ginighnighan
kogham.

⁵ “Gumazir nin ingarizim, a nin pamın min
iti.

An ziam kara, Ikiavira Itir Godın Gav-
gaviba Bar Itim,

a Israelian Godın Bar Zuezim,

53:11: Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18 **53:12:** Aisaia 50:6; Mak 15:28; Luk 22:37; 23:34; Rom 3:25 † **53:12:** Akar faraghavira 53:12in itim, gumazir maba ghaze, e kamaghın a giragham, “A gumazamizir arazir kurabagh amibar danganim inigha me iniamin osimtizim an a ini.” § **53:12:** Ves 53:12, an akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghın a giragham, “Kamaghın amizi, ki gumazamizir kaba isi a daningam, mati bizir a midorozim gafiragha iniziba. Egh a dagh ativagh dar ganam.” **54:1:** Galesia 4:27

a nin Akurvazir Gumazim,
a nguaziba bar dagh ativagha dar
garir God.

6 “Guizbangira Ikiavira Itir God ghaze, ki
nin diaghti ni uam na bagh izam.
Ni mati amizir igiam uan pam in ikezi,
an pam gin anetaghizi, an navim
bigha bar oseme.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni ua izi.

7-8 “Ki Ikiavira Itir God, nin Akurvazir Gu-
mazim, ki ghaze,
ki dughiar bar otevimin ni ategha,
datirighin ki apangkuvir ekiam nin
iti.
Kamaghin amizi, ki ua ni inigh izam.
Ki dughiar otevimin bar puvira nin
atara, uan guam modo.
Ki datirighin nin apangkuvir ni gifuegh,
zurara deraghvira ni damuam.

9 “Ki fomira Noa ko akam akira ghaze,
ki nguazim gasighasighsi uam ape-
riam damighti, an otivan kogham.
Kamaghira, ki guizbangira ni migia
ghaze,
ki fomira Noa ko akam akirizi moghin,
ki uam ni ko akam akira ghaze,
ki nin aningaghegh, ni batueghan
kogham.

10 Ki Ikiavira Itir Godin bar ia gifongezim,
ki ghaze, mighsiaba ko akiriba ti
sivaghsivagh mangi bar givagham,
eghti nan apangkuvir arazir ian itim, a
gavgavigh iki mamaghira ikiam.
Ki fomira ia ko Akar Dikirizir Gav-
gavim, e uari inigh deragh ikiasa a
gamigha gifa.
Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavir
kam abighan kogham.”

11-12 Ikiavira Itir God ghaze,
“O Jerusalem in nguibam, noki, gu-
mazitam nin apangkuvizir puvati,
egha osimtizir aviriba ni garigha ni
apirizi ni iri.
Eghti ki dagiar bar aghuiba inigh ua nin
ingarighti,

ni nguibar bar aghuim otogham.
Ki dagiar aghuir ivezim bar pin koziba
inigh nguazimin dar afegh, adagh
isin ni afagham.
Egh divazir gavgavim ni gighuigh an
ingarigh,
egh ki dagiar igharagha gara taghtazir
aghuiba inigh, divazimin tiar ak-
abar ingarigh,
uaghan divazimin min, dipenir bar pin
itibar ingarigham.

13 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi nin boriba bar
men sure damuam,
eghti me dabirabir bar aghuim ikiam.

14 Ki uan arazir aghuimin gin mangi ni
damighti, ni gavgavigham.
Eghti gumazir ni dikabiraghamin tam
ua nin boroghin ikian kogham.
Eghti ni bizitam uam an atiatingan
kogham.
Atiatar arazim nin saghon ikiam.

15 Eghti gumazitaba ni ko misoghsa iziti,
ni kamaghin fogh suam, ki me
amadazir puvati.
Me uan ifongiamin izi.
Kamaghin amizi, tina ni misoghasa izi,
a uabi kuram iniam.

16 “Ki uabi gumazir ainin bizibar ingaribar
ingarigha, fofozim me ganingi.
Egha me avim atigha, a givima a
dafogha pamtem isima, a ain isava
avim gatizi, avim an isima a bar
puvira isi.
Ezi me ain inigha a misozima a bar-
avizima, me misoghamin bizir guar
aviribar ingari.
Egha kirara, ki uaghan midorozir gumaz-
ibar ingarizi,
me bizir kaba isa misogha kantrin
igharazibagh asighasisi.

17 Eghti misoghamin bizir katam ni
gasighasighan kogham.
Eghti ni mitigh gavgavigh gu-
mazir pura migirigiaba ni gasibar
migirigiaba ikarvagh, am,
eghti men migirigiaba gavgaviba bar
puvatigham.

Ezi arazir kamra ki deravira uan ingan-
garir gumazamizibar garava,
me gamizi, me uan apaniba dikabiri.
Nan arazir kam, a ivezir aghuimin
min, ki a isa uan inganrarir gumaza-
mizibagh anidi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

55

*God uan gumazamiziba deravira me
damuasa me migei*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“O gumazamizir dipam bagha kuariba
piriba,
ia na bagh izi dipabar ami.
Ia gumazir dagiaba puvatiziba, ia na bagh
izi, dagheba inigh dar ami.
Ia izi wainin dipaba ko oter eborim
inigh, dar iveziba puvati.
² Manmagh amizi, ia inganrarir dafam
gamua uan dagiaba isa pura bizir
ian akurvazir puvatiziba bagha da
agefi,
ezi mitiriaba ian aghavira iti?
Ia kuariba arigh deravira nan akam
baragh, ki mikemezi moghin damu,
egh dagher guar aghuir avirir ki ia
ganingiziba izivagham.
Dagher kaba bar isingigh gav-
gavim ia daningam.
³ Ia nan gumazamiziba, ia izi kuariba arigh
na baragh,
ian ikirimirim deragham.
Eghti ki Atrivim Devit ganingizir apangku-
vir arazim ia daningsi,
Akar Dikirizir Gavgavim ia ko a
damigham,
eghti a gavgavigh ikivira ikiam.
⁴ Ia oragh, ki Devit gamizi,
a gumazir ekiamin otogha, Kantrin
Igharazibar Gumazamizibagh ati-
vagha men gari.
Anarira, nan gavgavim isa gu-
mazamizibar aka.

⁵ Ia fomira kantrin igharazir maba, ia
me gifozir puvati, ezi me uaghan ia
gifozir puvati.
Eghti ia men dimam.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian
Godin Bar Zuezim,
ki datirighin ziar ekiam isa ia
ganingigha gifa.
Kamaghin amizi, ia kantrin kabar amighti,
me zuamira ivegh ia bagh izegham.”

⁶ “Ikiavira Itir God bar ian boroghira ikia ia
mizua iti.
Kamaghin, ia datirighin a buri izi an
dimiva, a baghvira iki.
⁷ Eghti gumazamizir arazir kurabagh
amiba uan arazir kuraba ategh,
uam adar amusi nighnighan kogham.
Egh me uamategh Ikiavira Itir God, en God,
a bagh iziti,
a men apangkuvigh men arazir
kuraba gin amangam.”

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,
“Ia gumazamiziba ian nighniziba, nan
nighnizibar min zuir puvati.
Ezi nan araziba, ian arazibar min itir
puvati.
⁹ Overiam bar nguazim gafiragha pin mar
iti moghin,
nan araziba ko nighniziba,
da ian araziba ko nighniziba bar
dagh afira.

¹⁰ E fo, amozim overiamin ikia izaghira,
pura uamategha ghuavanadir pu-
vati.
A dipam nguazim ganiga, daghebagh
amima da azenibar aghuima,
gumazamiziba da isa dar maba
apava, maba opari.

¹¹ Ezi kamaghira, nan akam uaghan, pura
uamategh na bagh izeghan kogham.
Puvati. A ki mikemezi moghira bizibar
amuti da otivam.
Eghti inganrarir ki damuasa ifongeziba,
a adar amuti dar dagheba otivam.

¹² “Ia kalabus ategh bar akuegh mangam,

55:1: Jon 4:14; 7:37; Akar Mogomem 3:18; 21:6; 22:17

55:6: Matyu 5:25; 25:11; Jon 8:21; 2 Korin 6:1-2

55:8: 2 Samuel 7:19 55:9: Onger Akaba 103:11

55:3: 2 Samuel 7:8; Onger Akaba 89:28; Aposel 13:34

55:7: Onger Akaba 130:7; Jeremaia 3:12; Esekiel 18:27-28

55:10: 2 Korin 9:10

55:11: Aisaia 54:9

eghti ki ia inigh iziti,
ia navir amirizim ikiti, bizir ia
damuti ia atiatingamin tam, ia
damuan kogham.

Mighsiaba, ian damazibar ighiabar amu
bar akuegham,
eghti temeaba bar akuegh dafaribav
sogh ighiabar amuam.

¹³ Temer kurar dikoniba itir danganim,
datirighin temer painba a bativ an
aghungam.

Eghti temer muziarir bar aghuiba
datirighin benir ataghatariba ikezi
naghin ikiam.

Egh temer aghuir kaba zurara danganir
kamin otivam, eghti bizir kam aban-
animin min ikiam.

Eghti gumazamiziba zurazurara bizir
kamin gan,
Ikiavira Itir God amizir ingan-
garir gavgavibagh nighnigham.”

Ikiavira Itir God, Jerusalem in igiam in atrivimin ikiam

56

(Sapta 56--66)

*Gumazamizir Ikiavira Itir God in apen-
gan itiba, an Dipenim me bagha kuiaghiri*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:
“Ia nan gumazamiziba, ki ian akur-
vaghamin dughiam, a bar roghira
ize.

Gumazamiziba ganti, ki ua ia iniam.
Kamaghin amizi, nan gumazamiziba, ia
nan guizin arazibar gin mangi
arazir aghuibar amu.

² “Gumazamiziba arazir aghuibar gin
mangasa gavgavigha,
Sabatin araziba deraviram dar gin
ghua,
egha arazir kurabagh amir puvati, me bar
akongegh.
Ki deraghvira me damuam.”

³ Kantrin igharazibar gumazamizir
Ikiavira Itir God in gumazamiziba

ko itiba, me kamaghin uarira uariv
kiman marki,
“Ikiavira Itir God e ateghti, e uam an
gumazamiziba ko ikian kogham.”
Puvati.

Ezi gumazir me an mikarzir mogomemin
ovizim amisevegha givazim,
a kamaghin nighnigham kogham,
“Ki boriba puvatigh, egh ziam puvatigham.
Ki mati temer mam misigha gifa.”
Puvatigham.

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazir kamaghin amiziba, me Sabatin
arazibar gin mangi,
egh arazir ki ifongezibar gin mangi,
egh ki uan gumazamiziba ko
amizir Akar Dikirizir Gav-
gavimin akabar gin mangiti,

⁵ ki men ziam itir ababanitam uan
Dipenimin aven anetigham.

Eghti gumazamiziba zuraram an gan
me ginighnigham.

Eghti men ziar ekiam, gumazir boriba
itibar ziaabagh afragham.

Ki men ziam damighti a givaghan
kogham.”

⁶ Ikiavira Itir God ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba,
me Ikiavira Itir God in gumazamiziba
ko ikiasa ifonge.

Egha na bagha ingara bar na gifuegha, nan
gin iza nan ziam fa, nan apengan
ikia,

Sabatin dughiba deravira dar gin zui.

Egha ki Akar Dikirizir Gavgavir uan gu-
mazamiziba ko amizim,
me deravira an suiragha an gin zui.

⁷ Ezi gumazamizir kaba, ki me inigh uan
Mighsiamin mavanangam.

Me nan Dipenir na ko migeimin ikiti, ki
me damuti me bar akuegham.

Me nan ofa gamir dakozim izi, asizim tu-
aghti a bar isi mighirighamin ofa ko,
ofan igharaziba na daningti,
ki da iniam.

Guizbangira, nan Dipenimin ingangarimin
mingarim kamakin,
kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba
na ko Migeir Dipenim.

⁸ Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam ghaze,
 Ki Israelian gumazamizir apaniba
 inigha kalabus gatiziba, ki ua-
 mategh me inigh izam.
 Egh gumazamizir ki kalabusin inigha iza
 akuvaziba,
 ki ua gumazamizir igharazir taba
 inigh me gifuragham.

God Israelian gumazir dapanibar atari

⁹⁻¹⁰ Israelian gumazir dapaniba, deragha
 gumazamizibar garir puvatizi, God
 akar kam gami,

“Apaniba ia datirighin izi.

Ia ruariba ko mighsiabar asizir atiabar
 min izi.

Ia izi Israelian gumazir dapanibagh
 asighasigh.

Gumazir dapanir kaba, bizir kurar izi
 kantri gasighasighamibar gun gu-
 mazamizibav kimamin ingangarim
 iti.

Egha me deragha uan ingangarim
 gamir pu. Puvati.

Me mati gumazir damazir okaviriziba,
 apaniba bagha gara ikia bizitamın
 garir puvati.

Egha me mati afiar dapurir pu-
 vatiziba,
 me okimakiar gumazimın ganigh,
 a dapuran kogham.

Fofozir muziaritam men dapanimın itir
 puvati.

Me dakuasavira gara, irebar igharagha
 garibar ganasa bar ifonge.

¹¹ Me afiabar min daghem bagha bar ikufi,
 egha tong izivazir puvati.

Me mati sipsipbar garir gumazim uan
 ingangarim gifozir puvati.

Me vaghvagha uan ifongiabar gintisi.

Me uarira uarigh nighnigha bizibagh
 amua uarira uarir akurvasi.

¹² Me uari akuvazir dughiamın, me vagh-
 vagha kamaghın uariv gia ghaze,

‘Aria, ia izi, ki wainın dipam inigh,
 e anemi mangi e uan ifongiaba
 agivaka.

Egh e, gurunzaraghan uam uari akuvagh
 bar an dafam damuam.’”

57

*Israelia orazi puvatigha, asebar ziaba
 favira iti*

¹ Gumazamizir aghuiba ariaghirir
 dughiamın,
 gumazamiziba men gara men
 apangkuvir puvati.

Egha me kamaghın nighnizir puvati,
 Ekiam gumazamizir kaba ataghizi,
 me ovea zui, me gin izamin dughiar
 kurabagh itaviragham.

² Gumazamizir arazir aghuibagh amiba,
 me ovengamin dughiamın,
 me uan mozibar akua, avugh sazir bar
 aghuim ini ikiam,
 eghti dughiar kuratam me bati-
 van kogham.

³ Ekiam kamaghın migei,
 “Ia gumazamizir arazir kurar guar
 aviribagh amiba,
 ia kukunir amizibar boriba,
 ia gumazamizir poroghamiba uari
 bakiava uari isava akuir arazim
 gamir gumazamizibar boriba,
 ia tuavimın amizibar boriba,
 ia kagh izi.

⁴ Ia gumazir akaba barazir puvatiziba ko
 ifavarir gumazamizibar boriba,
 ia dibovir akar kuramın tina migei?
 Ia akaba ikizirigha, mizeba onga tina
 garisi?
 Ki fo, ia arazir kurar kaba nararam
 ami.

⁵ “Ia asebar ziaba fasa, ian inivafizibar
 ifongiamın agorogem dikavima,
 ia ghua temer ekiabar apengan uan
 godın ifavaribar ziaba fer dangani-
 bar,
 poroghamiba uari isava akuir
 arazim gami.

Egha ia uan boribav sozi da ariaghirima,
 ia da isa danganir zarimın dagiar eki-
 abar tongın
 aseba bagha ofan min da tue.

⁶ Egha ia danganir kamın dagiabar gara
 ghaze, ian aseba dar aven iti.
 Ezi da ian godba.
 Ia asebar ziabagh nighnigha,

wain inger ofa ko witin ofaba me ganidi.

Ia arazir kabagh amua ghaze,
ki uan nighnizim giragh ian apanguvam?

Bar puvatigham.

⁷ Ia mighsiabar ghuavanaga aseba fer danganibar ofa gamua,
poroghamiba uari isava akuir arazim gami.

⁸ Ia bar akirim ragha na gasara.

Ia uan asebar nedaziba uan dipenibar aven tiar akabar boroghin da gui.

Ia dar ziaba fasa, tintinibar tuavir amiziba ko tuavimin gumaziba isa me ko dakuasa, uan dakozir ekiabar ingari,

egha dar misiaba adangizi, da pura mizua iti.

Ia dakozir ekiar kabagh nighnigha bar ifonge.

Egha ia dagiaba me ganidima, me izima,

ia men bibiamra itir mikarzipar gara bar akonge.

Egha ia me ko dakozir ekiar kabagh isin poroghamiba uari isav akuir arazim gami.

⁹ Ia paura ko sandan mughuriar bar isingtizim zuim uari gaghua,
asem Melekin ziam fasa zui.

Egha ia asebar ziaba fasa, abuir gumaziba amadima,

me aseba buria nguibar bar saghon tibar zui.

Egha ia uaghan me amadima, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghua, dar duaba buri,

eghti ia dar ziaba fisi damuam.

¹⁰ Ia aseba buria ingangarir dafam uari ganingi,

ezi ian gavgaviba gifa.

Egha ia bizir kam barazir puvatigha ghaze,
'E pura uan gavgaviba agefi. E ti arazir kam ateka.'

Puvati.

Ian inivafizimin ifongiar kurar kam gavgavigha ia getuima,
ia ghuavira iti.*

¹¹ "Ia bar tinaram atiatia,
na gifara akirim ragha na gasaragha bar na bakinighniki?

Ki ti bar dughiar ruarimin ian atarizir puvati, kamaghin amizi,

ia ua nan atiatir puvati.

¹² Ia ti ghaze, ia arazir aghuibaram ami.
Ian arazir ia amiba, ki da azenim datigham.

Eghti da tong ian akuraghan kogham.

Bar puvatigham.

¹³ Egh osimtizim ia bativamin dughiamin,
ia ti marvir guar ia akuvazir kabar dimti,

me izi ian akuragham, o?

Bar puvatigham.

Da gavgaviba puvati, aminir bar muziarim me givaragh mangigham.

Ezi gumazamizir na bagha iza nighnizir gavgavim nan ikia nan aven modoghav itiba,

me nguazir kam iniam.

Me uaghan mighsiar ki ua bagha inabazir kam inigh an ikiam."

God gumazamizibar arazir kuraba gin amadagh, egh dughiar aghuim me daningam

¹⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Nan gumazamiziba ua na bagh izi.

Kamaghin amizi, ia me bagh deraghvira tuaviba akir,

egh tuavim apirizi biziba isi da makun.

Puvatighti, bizir katam men suetam mitightima

me daghiregham.

¹⁵ "Kirara, ki God, ki ziar bar pin itim ikia,
egha zurara iti.

Ezi nan ziam bar zue.

Ki bar pin ikia uan Nguibar Zuezimra iti.

Egha ki uaghan gumazamizir uari dikabira, uan arazir kuraba ataghiragha navibagh iraziba,

ki me ko iti.

Egha ki gavgavim men navibagh aniga,
men ikirimirim gamima,
a ua deraghaviram oto.

* **57:10:** Hibrun akam deragha ves 8-10in akabar mingarim abigha mikemezir puvati. **57:15:** Onger Akaba 147:3; Aisaia 33:5; 40:28; 66:2 **57:16:** Onger Akaba 85:5; 103:9; Maika 7:18

16 Ki uan gumazamiziba zurara akam me gasi men ataran kogham.

Ki men atar me damuti, men ikirimirim ikuvigh bar givagh, men ikirimirir kam, ki uabi me ganingi.

17 Me faragha bizir aviriba iniasa, arazir kurar guar aviribagh ami, kamaghin amizi, nan aningagharim men ikia, puv me gamua, egha uan guam men modo.

Ezi me akaba barazir puvatigha, uan ifongiabar gintisi.

18-19 “Me amir arazir kuraba, ki dar ganigha gifa, egh ki me gasighasighan kogham.

Puvati. Ki men arazir kuraba adeghti, me ua ghuamaghegham.

Egh gumazamizir osimtiziba ikiava araiba, ki men aku tuavim men akagh me damuti,

me osimtizir arazim ataghiragh, na minabi bar akueghamin ighiabar amuam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Bar guizbangira, nan navir amirizim ko dabirabir aghuim, gumazamizir roghira itiba ko nguibar saghon itiba baghavira iti.

Ki me damighti me ua deraghti, ki dughiar aghuim me daningam.

20 Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me uan arazir kuram ateghan kogham.

Me mati ongarim zurara dipira iza, minezir guar avirim atera iza ongarir dadarimin da akuri.”

21 Nan God kamaghin migei, “Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham.”

58

Ia dagheba ataghiragh, egh uaghan arazir kurabar amuan marki

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei, “Ni bar pamtemin dim!

Egh aghumra diman marki!

Ni tiarir arozim akar, mati sigham arang kamaghin nan gumazamiziba mikim, me nan Akar Gavgavibar gintizir puvati.

Ni Jekopin ovavir boribar arazir kurabar gun me mikim.

2 Guizbangira, me nan ifongiam gifoghasa ifuegha, bizir ki damuasa mikemezibar aghuazir puvatigha, dughiaabar zurara nan ziam fer arazibagh ami.

Me ifara ghaze, me nan boroghira ikiasa bar akonge.

Me ifara, arazir aghuibar deragh uari damuasa nan azangsi.

Bar puvati, gumazamizir kaba bar moghira ifari.

Me guizbangira akirim ragha nan akabagh asaragha arazir kurabagh ami.

3 Me kamaghin na migei, “Ikiavira Itir God, ni en gari, e dagheba ataghiragha uari abiri, ezi ni tizim bagha en akurvaghamin bizitam gamir puvati?”

“Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin men akam ikaragha ghaze,

Ia oragh!

Ia dagheba ataghiraghamim dughiar ia inabazimin, ia uarira uan bizibagh nighnigha, paza uan ingangarir gumazamizibagh ami.

4 Ia oragh! Ia ti ghaze, ia dagheba tagh na ko mikimam.

Ezi ian araziba guizbangira bar igharagha ghu.

Ia atara misogha, dafariba apira gumazir igharaziba me misoghavira iti.

Egh ia dagheba ataghiraghamin dughiamin arazir kurar kabar amuti, ki bar ian dimdiatam bareghan kogham.

5 Ia ti ghaze, ia dagheba ataghirazir araziba, ki da misevegha dagh ifonge, a?

Ia azirakar korotiaba aghuigha uan daniba avigha uaghira,
 mati ighurunim aminim a givarazi, a
 nguazim girighav iti,
 egha ia avernim gisin akua
 uaghan uari abinasa arazir
 maba saram ami.
 Egha ia ti ghaze, arazir kaba ti na damuti,
 ki navir aghuim ian ikiam, a?
 Bar puvati.

6 “Ia dagheba ataghirazir arazir kamaghin
 garim, ki an aghua.
 Ezi nan ifongiam kamakin, ia arazir
 kuraba ko gumamazir igharaziba
 dikabira paza me gamir araziba, bar
 ada atakigh.
 Gumamazir kaba, mevzigh mati ia kal-
 abuziabar min beniba ko senbar me
 ike,
 Egha mati ia bulmakauba ter ararim
 men firibagh ike,
 egh me damuti me ian ingangarim
 damuam.
 Ian arazir kam bar ikufi.
 Ki ghaze, Ia arazir aghuimin me
 damuva men senba aghoregh,
 me ateghti me mangi.”

7 God kamaghin migei,
 “Arazir ki ifongezim a kamakin:
 Ia dagheba isi mitiriaba azir gumaza-
 mizibar aning.
 Ia gumazir onganarazibar ganti, me
 dakuamin dipeniba puvatighti,
 ia me inigh uan dipenibar mangi.
 Ia gumazimin ganti, a uan mikarzim
 avamin iniba puvatighti,
 ia iniba a daning.
 Ia uan adarazir ganti me osimtiziba initi,
 ia men akurvagh.

8 “Eghti ia arazir ki ifongezir kabar amuti,
 ki zuamira ian osimtiziba agivagh,
 mati aruemin angazangarim isir-
 agha mitatem agifa.
 Egh ki ian mikarzibar amuti, ia zuamira ua
 deragham.
 Ki arazir aghuim gamir Ikiavira Itir
 God,
 ki ian faragh mangam.

Egh ki angazangarim ko gavgavim sara ian
 gin iziva,
 egh deraviram ian ganam.

9 Egh ia na ko migia nan deir dughiam,
 ki Ikiavira Itir God, ki ian dimdiam
 baragham.
 Eghti dughiar ia uarir akurvaghsi na bagh
 arangamimin,
 ia fogh suam, ki ia ko iti.

“Eghti ia guizbangira igharaz darazi
 dikabirir arazim ko paza me gamir
 arazim ategh,
 dafariba me gasa, akar kuraba migeir
 arazim atakigh.

10 Egh ia gumamazizibar ganti me bizibar
 otevegh dagheba puvatighti, ia uari
 baghvira nighnighan marki,
 ia men apangkuvigh bizir me otevez-
 iba isi me daning.

Egh gumamazir osimtiziba ateribar gan,
 men akurvagh.
 Ia kamaghin damuti,
 ki bar deravira ia damuam.
 Nan dughiar aghuim ia batogham,
 mati aruer angazangarir bar gav-
 gavim isiragha mitarmem agifa.

11 “Ezi ki Ikiavira Itir God, ki zurara de-
 ravira ian gara
 ia mangamin tuavim ian akakagh,
 bizir ian ifongiaba agivamba ia
 daningam.

Ia datirighin mati nguazir dipaba pu-
 vatizim, a bar ikuvighav iti,
 eghti ki ia damighti ia bar der-
 agh gumamazir bar gavgavibar
 otivigham.

Egh ia bar deravira ikiam, mati azenir
 dipar avirim itim,
 egha mati mozir dipam datir puvati.

12 Egh ia nguibar ikuviziba ua dar ingaram.
 Ia dipenir ghurir fomira ikezir dan-
 ganiba, ua dar dipenibar ingaram.

Eghti me kamaghin ziar kamning ia
 darigham,
 ‘Nguibar Ekiamin Divazir Gavgavir
 akuaghireziba ua Dar Ingarir Gu-
 mazamiziba’ ko,

‘Nguibamin Aven Itir Tuaviba ua Deraviram da Akiri Darasi.’”

Ia Sabatin dughiamin araziba deraviram dar gintigh, egh bar deravira ikiam

¹³ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia Sabatin dughiamin araziba abighan marki, kar dughiar ki ua bagha misevezim.

Egh ia dughiar kamın uari uan bizibar amusi nighnighan marki.

Ki Ikiavira Itir God, ia nan dughiar kam bar a gifongegh kamaghin a ginighnigh, kar nan dughiar bar ekiam.

Egh ia pura tintinibar mangi uan ingan-garibar amuava,
uan migirigiar guar aviribar amuan marki.

¹⁴ Egh ia Sabatin dughiamin arazibar gintigh, ki Ikiavira Itir God, ia na bagh bar akuegham.

Egh ki ia damuti, ia uan apaniba dikabiraghti,

ki ian aku mangi mighsiar bar pin itibar mavanangvira ikiam.

Egh ki fomira ian inazir afeziam Jekop ko an adarazi ganingizir nguazim ia daningti,

ia dagher bar aviriba iki, egh bizir bar aviriba iki bizitamın oteveghan kogham.”

Akar kam Ikiavira Itir Godın akatorimın ize.

59

Israelia arazir kuramin gin mangasa bar gavgafi

¹ Ia oragh! Ia kamaghin nighnighan marki, Ikiavira Itir God ian akurvaghamin gavgaviba puvati.

Egh ia kamaghin nighnighan kogham, an kuariba pirizi, e an deir dimdiaba, an ada barazir puvati.

² Ian arazir kurabaram amima, God uan guam ian modogha, ian dimdiaba barazir puvati.

Ian arazir kuraba mati, davarir konim ia ko ian God abighizi, ia an saghon iti.

³ Egha ian dafariba gumaziba misozi me ariaghirima,
men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.

Ian dafariba arazir kurabagh ami.

Ian akaba, akar ifavarir guar aviribagh ami.

Akar kurabar ian mizebar otivaghiri.

⁴ Ia deravira kotiabagh amir pu. Puvati.

Ia akar ifavaribagh amua, pura gumazir igharazibagh ekua kotiam bagha zui.

Egha ia migirigiar ifavarir guar aviribagh ami,

eghti me iararam oragh igharaz darazi dikabinam.

Ian nighniziba ko naviba, arazir kurabar amuamin araziba dagh gizifa,

ezi ia arazir kurar guar aviribagh amima da otifi.

⁵⁻⁶ Ian nighnzir kuraba, mati kuruzir divimin aroriaba.

Eghti gumazitam kuruzir divimin aro-riaba abigh dar amegh, an aremegham.

Eghti aroriar kabar aven kuruzir nguziba otivigham.

Kamaghira, ian nighnzir kuraba osimtızir guar aviribagh ami da otiva,

gumazir igharazibar ikirmiribagh asighasisi.

E garima, boghoboriba uan dipenibar ingari, eghti apizir muziariba mighi izi dar poghti, me dar amam.

E fo, gumazitaba boghoboribar dipeniba inigh, dar inibar ingarigh, korotiabar min dar aghuan kogham.

Ia boghoboribar min ikia igharaz darazigh ifarasa men suigha, paza me gamua men ikirmiribagh asighasisi.

Guizbangira, ian ingangarir kurar ia amiba, da ian modoghan kogham.

Puvati. Ian arazir kuraba azenim giram.

⁷ Ia zuraram arazir kuram damuasa bar ifonge.

Egha ia zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri.

Ia bizir kurabara damuasa nighnisi.

Egha ia gumazamizibar ikirimirim gasighasighasava arua bizibagh ami.

⁸ Ia navir amirizimîn tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.

Ian ikirimirim, guizîn arazim an itir puvati,

ia mati tuavir ikizirizimîn zui.

Ian araziba bar derazir puvati,

eghti gumazitam ian gin tuavir ia zuimîn mangi,

navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham.

Gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri

⁹ Ezi gumazamiziba kamaghîn migei:

“O God, e datirighîn fo, e arazir kurar kam gami,

ezi bizir kam bagha ni uan guizîn arazim en akazir puvati.

Ezi nîn arazir aghuim, e batozir puvati.

E mati, gumazamiziba mitarmemîn iti moghîn iti.

Egha e dughiar aghuim e bativasa, e bar ifuegha a mizua iti,

mati aruemîn angazangarim anang e gisiragham.

Ezi puvati.

E mitarmer dafamîn tongîn arua, egha osimtizir igharagha garir aviriba batifi.

¹⁰ Osimtizir kaba e gamima, e mati gumazir damazir okavirizibar mîn tuavim buriagh arui.

Egha pura arua ghua dipenir birimîn suighasava amuav avenge.

Egha e aruer arizimîn arua

mati gumazamiziba mitarmemîn arua, uan sueba isa dagiabagh asa daghiri.

E ghaze, e ti bar gavgavigha deravira iti, puvati.

E gumazamiziba ariaghirezi moghîn iti.

¹¹ Osimtizir kaba e gamima, e bar osemegha arai, mati afiar atiaba aroi.

E dughiabar aghumra ikia aziavira iti, mati kuarazir bunbaba aghumram arai.

E Godîn guizîn arazim bagha mizua iti. Bar puvati.

E Godîn akurvazim bagh an gara iti. Ezi a bar en saghon iti.

¹² “O Ikiavira Itir God, en arazir kuraba nîn damazimîn bar aviraseme.

Egha da e isa kot gati.

Ezi akaba batozir arazimîn osimtizim, en poroghavira iti.

Ezi e uari uan arazir kurar e amibagh fo.

¹³ Ikiavira Itir God, en God, e arazir kuramîn ni gamigha, akirim ragha ni gasaragha ni barazir puvati.

E igharaz darazi dikabiragha, akaba barazir puvatizir arazir guar aviribagh ami.

E igharaz darazigh ifarasa tuavir bar aviribagh nighnigha, dar gun migei.

¹⁴ E arazir kabagh amima, en arazir kam guizîn nîn arazim ko arazir aghuim gamima,

aning en saghon iti,

kamaghîn amizi, ni en akuragha, uam e inizir puvati.

E arazir zuruzim ko guizîn migeir arazim ataghizi, aning en itir puvati.

Egha e uari akuvir dughiabar, arazir kamning uaghan itir puvati.

^{15a} Guizîn arazitam en itir puvati.

Eghti gumazitam uan arazir kuraba ateghti,

igharaz darazi pazav a damusi tuaviba buriam.”

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar amuti me deravira ikiam

^{15b} Ikiavira Itir God garima, gumazamiziba guizîn arazim gamir puvati,

ezi a navir aghuim men itir puvati.

¹⁶ A garima, gumazamiziba paza gumazir igharazibagh amima, men akuraghamin gumazitam itir puvati.

- Ezi a kamaghin ganigha digavir kuram gami.
Egha uabi uan gavgavim ko uan arazir aghuimin, a ua me inigha, me gamizi me deravira iti.
- 17 An arazir aghuir a zuraram amiba, evarimin pizir korotiamin min aneru.
Egha a gumamazibar akurvaghamin gavgavim ginighnigha, an nighnizir kam mati a dapanir asuar gavgavimin min aneruzi, an an dapanim ave.
- Egha gumazir kuraba ivezir kuram me ikarvaghamin gavgavim, uan midorozir korotiamin min aneru.
Egha uan aningagharir ekiam, korotiar ruarimin min aneru.
- 18 Egh Ikiavira Itir Godin aningagharimin, a uan apanibar arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham.
Egh a uaghan gumamazizir kantrin roghira itiba ko, saghon itir arighatizibar gumamaziziba, puvira me damu ivezir kuram me daningam.
- 19 Ikiavira Itir God puv ingara, mati aminim iza dipam giverazi, dipam bar puvira ivemari moghin, Ikiavira Itir God izam.
Eghti nguazir kamın ruaghateviba bar dar itir gumamaziziba, aruem anadi naghin tughu ghua aruem uaghiri naghin, me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim gifogh, an ziamin atiating an apengan ikiam.
- 20 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki men Akurvazir Gumazimin min Saionin izam.
Ki Jekopin ovavir borir uan arazir kuraba ataghiziba, ki ua bar me iniam.”
- 21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migei,

- ‘Ki uan Duam ko uan Akaba ia ganingizi, da ia ko iti.
Akar kaba, ia ko ikivira ikiti, ia dar gun mikimam.
Eghti gin ian boriba ko ian ovavir boriba, me uaghan zurara nan akam akunam.
Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.’
Ki Ikiavira Itir God, kar nan akamra!”

60

Godin angazangarir ekiam ko gavgavim Jerusalemin ikiam

- 1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, nan gavgavir ekiam otogha angazangarimin min ni gisira.
Nan ziar ekiam otogha, mati aminim tirazi aruem anadi.
Kamaghin amizi, ni dikavigh aruemin min isiragh.
- 2 Ni gan, ghuariar piziba nguazir kamın danganiba bar da avara.
Mitater kuram, kantriba bar da modi.
Eghti Ikiavira Itir God otoghti, an angazangarir gavgavim ni bagh izi, ni gisiraghti gumamaziziba an ganam.
- 3 Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nin angazangarir kamın ganigh, ni bagh izam.
Eghti atriviba uaghan nin angazangarir ekiar kamın ganigh, dikavigh ni bagh izam.
- 4 “Ni kogh pin tintinibar ganti, nin gumamaziziba uari akuvagh ni bagh izam.
Nin otariba nguibar saghuiabar ikegh me ko daru izam.
Nin guivibar ameboghfeziaba, me guribagh afegha izi moghin,
Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nin guiviba isi uan guribar afegh izam.
- 5 Eghti ni bizir kamın ganigh, nin guam angazangarimin min taghtaghti, nin navir averiam bar akuegham.

Guizbangira, kurir ekiaba, bizir aghuir aviriba inigh ongarim abigh ni bagh izam,
eghti ni dagiaba ko bizir aghuiba nguazir kamın kantriba dam ada iniam.

⁶ Midianın kantri ko Efan kantri, aningin gumamaziziba, uan kamelin aviriba inighti,
da bizir aghuir aviriba ater ni bagh izam.

Egh uaghan Seban kantri gol ko pauran me iter balsamın eborimın ingariziba inigh ni bagh izam.

Ki Ikiavira Itir God, me tuavimın izi nan ziar ekiam fam.

⁷ “Eghti Kedaria ko Nebaiotia uan sipsipba ni bagh da inigh izam.

Eghti ki uan gumamazizibar ganti, me uan sipsipba inigh nan ofa damusi nan ofa gamir dakozimın iziti,
ki men gan bar akuegham.

Eghti ki uan Dipenir dirim damighti, a ziar ekiam inigh bar pın ikiam.

⁸ “Munar bizir ghurghurir tiziba ghuarimın mın garima, amınim ada inigha ongarim gisın izi,
egha mati kuarazim migha uamategha uan mikonim bagha izi?

⁹ Kar, Tarsisın nguibar bar saghon itimın kuriba.

Bar guizbangira, saghon itir arighatizibar gumamaziziba uarir akurvaghasa na mizua iti.

Egh me nın boriba inigh uamategh ni bagh me amangisi, kurir ekiam kaba amangiti, me izam.

Egh gumamazizir kaba uaghan gol ko silyan avirim isi kurir kabar da ameghti, da izam.

Me garima, ki bar deravira ni gamizi, ni ziar ekiam iti,

kamaghın amizi, me arazir kam gami.

Me fo, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godın Bar Zuezim,
egha me ziar ekiam na daningasa kamaghın ami.*

¹⁰ “O Jerusalem, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba izi ua nın divazir gavgavibar ingaram.

Eghti men atriviba nın ingangarim damuam.

Ki faragha bar puv nın atara ni gasighasiki. Egha datirighın, nan navim nın itima, ki nın apangkufi.

¹¹ Kamaghın nın divazir gavgavibar tiar akaba, arueba ko dimagaribar kuighiregh ikiti,

Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan dagiaba ko biziba ni bagh ada inigh izam.

Egh me uaghan uan atriviba inigh iziti, me nın ingangarir gumazir kinibar otivam.

¹² Ezi kantrin nın apengan ikia nın ingangaribar amuan aghuaziba,
me bar moghira ikuvigh bar givagham.

¹³ “Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Lebanonın kantrin ruarir ekiamın ghuavanegh,

temer painın bar ruariba ko, saipresba ko temer ruarir igharaziba saram okegh da inigh ni bagh izam.

Eghti gumaziba izi temer kaba inigh, nan Dipenimın ingarigh anesaraghti, an ganganim bar deragham.

Dipenir kam, ki an aven ikia uan dagarimning arizir danganim.

Egh ki a damighti, a bar pın iki, ziar ekiam ikiam.

¹⁴ Egha fomira paza ni gamua bar ni gifongezir puvatizir darasi,

men ovavir boriba uan dapaniba avigh ni bagh izi, nın apengan ikiam.

Egh me nın suemın boroghın, uan teviba apirigh, nın ziam fam.

Egh me kamaghın ni diponam,
‘Ikiavira Itir Godın Nguibar Ekiam’ ko,
‘Saion, Israelın Godın Bar Zuezimın Nguibar Ekiam.’

¹⁵ “O Jerusalem, ni bar ikuvigha pura itima, gumazitam nın tuavibar mangi izegh gamir puvati.

* **60:9:** Ni Aisaia 51:5ın gan. **60:11:** Akar Mogomem 21:25-26 **60:14:** Akar Mogomem 3:9

Ni mati amizim, an pam an aghuagha anetegha arav ghuzi moghin iti.
Eghti, ki ni damighti, ni bar deragh pin ikiti, gumazamiziba ni bagh bar akuegham.

Eghti ni zurazurara kamaghira ikiam.

16 Ni kantrin igharazibar bizir bar aghuibara initi, atriviba uan bizir aghuiba ni daningam, mati amizim otem uan borim ganidi.

Eghti ni kamagh fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.

Ki uan gumazamiziba ua me isir God, ki nin Akurvazir Gumazim, ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Gavgavim.

17 “Ki nin brasba inigh, da ikarvagh golba isi ni daningam.

Ki nin ainba inigh, da ikarvagh silvaba ni daningam.

Ki nin temer arariba inigh, da ikarvagh brasba ni daningam, egh nin daghaba inigh, da ikarvagh ainba ni daningam.

Eghti atrivitam ua nin gan, pazi ni damuan kogham.

Ki nin atrivibar amuti, me navir amirizim ko arazir aghuimin gin mangi deraghvira nin ganam.

18 Egh nguazir kamnin ruaghatevir ni gariba, gumazamiziba ua tintinibar uariv soghan koghti, ni bizir asighasizir niginitam bareghan kogham.

Eghti nin divazir gavgavimin ziam kamaghin ikiam, ‘Ekiam Gumazamizibar Akurvasi.’

Eghti nin divazir gavgavimin tiar akar ekiamin ziam kamaghin ikiam, ‘E Ekiamin Ziam Fam.’

19 “Aruem ua ni bagh angazangarimin min ikian kogham,

eghti dimangan, iakinim uam angazangarim ni daningam kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki uabi aruem ko iakinimin min, angazangarim ni daning mamaghira ikiam.

Ki nin God, ki gavgavim ko angazangarir ekiamin min ni gisiraghti, ni ganganir bar aghuarim damuam.

20 Ki Ikiavira Itir God, ki zurara nin angazangarimin min ikiti, nin osimtizibar dughiam givagham.

Eghti ni ua aruem uaghirir arazimin ganan kogham.

Egh ni ua, iakinim uaghirir arazimin ganan kogham.

21 Nin gumazamiziba bar moghira arazir aghuibara damu,

egh ki me bagha misevezir nguazim me a inigh, a dapiagh zurara ikiam.

Guizbangira, nan dafarimin, ki men ingarigha me gamizi me ikizir vamiran gumazamizibar otogha, mati ki temer oviziba oparizi, da biar aviriba otifi.

Ki kamaghsua, ki kamaghin damighti, ikizir igharazibar gumazamiziba ganiva,

ziar ekiam na daningam.

22 O Jerusalem, gumazir nin ikia ziam puvatizim, a gumazamizir ikizir dafamin afeziamin otogham.

Ezi ikizir muziariba, me bar avirasemegham, mati kantrin bar ekiar gavgavibar gumazamizibar min otivigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha misevezir dughiam, ki bizir kabar amuti, da zuamiram otivigham.”

61

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deravira me damuamin dughiam otogha gifa

1 Ikiavira Itir God, akar aghuim gumazamizibav kinasa na misevegha, boreman dapanim ginge,

kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Duam, a nan iti.

Egha uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam,

gumazir osimtizibar apengan itiba,
men osimtiziba givagham,
eghti kalabusin itir gumazamiziba, me
bagh kalabusin tiar akam kuighti,
me kalabus ategh firighiregh
mangam.

² A kamaghin akam akunasa na
mikemegha na amada:

Ikiavira Itir God gumazamizibagh
ifongezir dughiam, an otogha gifa.

Dughiar kamın, God ivezir kuram isi
men apanibar aningam.

Egha, a gumazamizir osemegha aziba,
gavgavim men navibar aningasa na
amada.

³ Gumazamizir Saionin nguibamin aven
ikiava aziba,
ki bar akongezir arazim ko navir
amirizim me daningti, me gavgav-
igham.

Egh ki averenir me uan dapanibagh atiziba
adegh,
kurkazir aghuiba men kurkegham.

Ki borem me daghuighti,
me bar akuegh, men osimtizir ararem
givagham.

Egh me ua uan gavgavim inigh, gumazim
korotiar aghuim aruzi moghin,
Ikiavira Itir God bagh bar akongegh
onger akar aghuibar amuam.

Egh me temer Okin, Ikiavira Itir God, uabi
oparizibar min,
tuivigh iki deraghvira Ikiavira Itir
Godin gin mangi an ziar ekiam fam.

⁴ Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba,
ia fomira ikuvizir nguibar ekiaba ua
da akir,

egh bizir ikuvigha givagha
azenir aviribar ikegha givaziba
akiram.

⁵ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi
ian ingangaribar amuam.

Me ian sipsipba ko bizibar ganiva,
ian akunibar ingarigh dagheba
oparam.

Egh me uaghan ian wainin azeni-
bar ganam.

⁶ Eghti ia uari Ikiavira Itir Godin ofa gamir
gumazibar min ikiti,
me ziar kam Godin ingangarir gumaz-
iba ia darigham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ia bagh bizir aviriba inigh iziti,
ia bizir bar aviriba ikiam.

Eghti ia bizir avirir me ia daningamiba
bagh,
bar akuegham.

⁷ Ia faragha bar aghumsizir dafam inigha
uan guaba monge.

Egh gin ia uari uan nguazim inigh a
dapiagh bizir bar avirim initi,
da bizir ia faragha inimizibagh afi-
ragham.

Eghti ia bar akongegh iki kamaghira
ikiam.

⁸ Ki Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
Ki guizin araziba baghavira iti.

Egha okimakiar arazim ko paza
igharaz darazigh amir araz-
ibagh ifongezir puvati.

Nan gumazamiziba osimtizir aviriba ateri,
ezi datirighin ki bar guizbangira bizir
aghuiba me daningam.

Egh ki me koma Akar Dikirizir Gavgavitam
damighti
a iki mamaghira ikiam.

⁹ Eghti nan gumazamizibar ovavir boriba,
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar
tongin iki ziar ekiam ikiam.

Eghti gumazamiziba men ganigh fogh
suam,
gumazamizir kaba me nan adarasi, ezi
ki Ikiavira Itir God, ki uabi deravira
me gami.

¹⁰ Godin ingangarir gumazim ghaze:

Ki uan Ikiavira Itir God bagh bar
akongegham.

Guizbangira, a nan akurazi, an arazir
aghuim mati korotiar ruarim na
avara,

egha mati gumazim amuimin iki-
asa deragha kurke,

egha mati amizim pamın ikiasa
deragha kurke.

Kamaghin amizi, an navir averiamin
aven itir bar akongezir arazim bar
na gizifa.

- 11 Ki fo, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
uan arazir aghuim ko uan akurvazir
arazim nan akagham,
mati nguazim dagher oviziba an aven
ikia biaba otiva anaga azenim giri.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
Ekiamin arazir kamın ganigh
an ziam fam.

62

Jerusalem ziar igiam ini

- 1 Ki Saionin nguibam bagh zurazurara
Ekiam mikimvira ikiti,
a deravira a damuam.
Guizbangira, ki Jerusalemın nguibam
ginighnighvira iki,
kamaghin ki uan akam dukuaghan
kogham. Bar puvatigham.
Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti, arazir
aghuimin dughiam Jerusalemın gu-
mazamiziba batogham,
mati aruemin angazangarim mizarazimin
otifi.
Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti,
an akurvazir arazimin dughiam
Jerusalemın gumazamiziba batogham,
mati adenir angazangarim dimagarimin
otifi.
2 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba ganti, God Jerusalemın akur-
vagh suam, ni nan damazimin dera.
Eghti atriviba ganti, God gavgavim ko
ziar ekiam isi ni daningam.
Egh me ziar igiam ni darigham,
kar ziar Ikiavira Itir God uabi ni
daningamim.
3 Jerusalem, ni atrivimin dapanir asuar
kurkazir aghuiba itimin min ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God, ian God, da-
panir asuar aghuir kam uan da-
farimningin an suiragham.
4 Eghti gumazamiziba ua kamaghin ni
diponan kogh suam,
“Ekiam ni ategha gifa.”
Eghti nin nguazim gumazamiziba ua kam-
aghin a diponan koghham,
“Nguazir kam, gumaki, a bar ikuvigha
pura iti.” Puvatigham.

Kamaghin amizi, me kamaghin fogham,
Ikiavira Itir God navir aghuim nin
ikiava, ni bagha bar akonge.

- Egh me ziar igiam kamaghin ni dipon
suam, “God bar a gakonge.”
Ezi nin nguazim mati amizim, an pam uam
a inigha, a bagha bar akonge.
Eghti nin nguazim me kamaghin a
diponam, “An amizir pamın itimin
min iti.”

- 5 Eghti nin otariba ni inigh, ni ko der-
aghvira ikiam,
mati gumazir igiam amizir igiamin
ikia, aning uaning ko deravira iti.

Guizbangira, nin God bar ni gakuegham,
mati gumazim igiamra amuimin ikia
uan amuim gakonge.

- 6 O Jerusalem, nin divazir mitiar gavgav-
ibar pin, ki apaniba bagha garir gu-
maziba afe,
eghti ganganir gumazir kaba, arueba
ko dimagaribar uan akabar ku-
mighan kogham.

Ki kamaghin me mikeme,
“Ia Ikiavira Itir Godin deir gumaza-
miziba, ia avughsan marki.

- 7 Ia an dimvira iki mangiti, a Jerusalem
damightima,
a uamategh tugh gavgavighamin
dughiam otogham.

Eghti dughiar kamın, Jerusalem nguazir
kamın gumazamizibar damazimin,
bar pin ikiam.”

- 8 Ikiavira Itir God akar dikirizim gami,
ezi an gavgavir ekiamin, an akar
dikirigha mikemezim, guizbangiram
otogham.

Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalemın
migei,

“Ki uamategh apaniba ateghtima me izi,
nin gumazamizibar witba ko bizir
me ingangarir dafam gamuava
opariziba inian kogham.

Ki ua Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba ateghti, me izi nin gumaza-
miziba ingarizir wainin dipaba
inian kogham.

Puvatigham.

9 Nin gumamazizibara witin anigha givaziba inigh bretbar ingarigh dar amam.
Egh me ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.
Eghti nin gumamaziziba wainin ovizir andiziba inigh wainin dipabar ingaram.
Egh me da inigh nan Dipenimin divazimin aven izi, dar amiva bar akuegham.”

10 Ia datirighin Jerusalem in itir darasi, ia zuamira bar moghira nguibar ekiam atakigh.
Ia nguibam ategh azenan mangi, ia gumamazizir uamategha iziba bagh deravira tuavim akir.
Ia me bagh deravira tuaviba azeniva, tuavim apirizir dagiaba isi da makun.
Egh Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gansi, ia inir avizir ababanim asaragh.

11 Ia oragh! Ikiavira Itir God, kamaghin nguazir kam in gumamaziziba bar me mikemegha ghaze:
“Ia Saionin nguibamin gumamaziziba bagh mangi kamaghin me mikim suam,
‘Ia gan, ian Akurvazir Gumazim, a izi! A faragha midorozim gamua apanibagh afiragha, gumamaziziba bizir aghuibar min me inizi, me a ko izi.’”

12 Me gumamazizir kaba kamaghin me diponam,
‘God Baghavira Itir Gumamaziziba’ ko,
‘Ikiavira Itir God, ua Inizir Gumamaziziba.’
Egh me kamaghin ian nguibam diponam,
‘Nguibar God Bar Ifongezim’ ko,
‘Nguibar Ekiar God ua Izegha Itim.’”

63

Ekiam ivezir kuram isa uan apanibagh anidi

1 Ia gan! Mar gumazir manam atrivimin min bar deravira kurkegha Idomin kantrin aven,
Bosran nguibam ategha azenan izi?
Mar gumazir manam uan dapanim aviragha uan gavgavir ekiam sara izi?
Ezi an korotiam bar aghevezi moghin gari.

“Kar ki Ekiamra.
Ki gumamazizibar akurvazir gavgavim iti, egha ki kamaghin mikimasa,
nan arazir aghuimin, ki men apaniba abiragha gifa!”

2 Nin korotiaba tizim bagha bar aghefe?
Da mati gumazim wainin dipabar ingarasa, wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin aven ghugha,
wainin oviziba dikabirima,
wainin dipar agheviri avirim otozi moghin aghefe.

3 “Ki uabira, ki wainin oviziba dikabira da mirmiri moghin, kantriba dikabiri,
ezi kantrin tam in gumazitam nan akurazir puvati.

Ki men atara bar men aningaghe,
egha bar pamtem in me dikarazi,
men ghuziba pura tintinibar asavamaga, nan korotiabagh ira dar poke.

4 Ki uan navir averiam in aven uan gumamazizibar apaniba ikarvagh,
me gasighasighamin dughiam ginighnighavira iti.

Ezi datirighin dughiar ki ua gumamaziziba iniamim otogha gifa.

5 Ki garima, nan akurvaghamin gumaziba puvati, kamaghin amizi,
ki digavir kuram gami.

Ezi nan gavgavim ko nan aningagharimra na gamima,

ki uan gumamazizibar apaniba abira.

6 Nan aningagharir bar ekiam na gamima,

62:11: Aisaia 40:10; Akar Mogomem 22:12 * 62:11: Akar kam gighan tuavir igharazir mam kamakin, “Egha a bizir aghuiba isiva uan gumamazizibar aningasa, da sara izi.” 63:1: Aisaia 34:5-17; Jeremaia 49:7-22; Esekial 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 63:3: Akar Mogomem 14:20; 19:13-15 63:5: Onger Akaba 44:3; 98:1; Aisaia 59:16

ki ikizir aviribar gumazamiziba dikabini.
 Ki puv me gamua uan aningagharim men akazi, me a baraki,
 mati me nan aningagharim itir itarimin wainin dipam ame, egha bar onгани.
 Ezi ki me misogha
 men ghuziba isa nguazim ginge.”

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin arazir aghuim ginighnisi

⁷ Ki Ikiavira Itir Godin apangkuvir ekiamin gun mikimasa.
 Egh an arazir aghuim bagh an ziam fam.
 E Israelia, God en akurvagha bizir aghuir bar aviriba isa e ganidi.
 Egha bar deravira e gamizi, e an ziam fe.
 Guizbangira, a bar e gifuegha apangkuvir ekiam en iti.

⁸ E fo, Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa,
 “Gumazamizir kaba, me nan gumazamizibara.
 Egh me nan akaba batogh, na gifaran kogham.”
 Kamaghin amizi, a men osimtizibar tongin men Akurvazir Gumazimin oto.

⁹ Egha me mizaziba ko osimtiziba aterir dughiamin,
 Ekiam uaghan me ko mizaziba ko osimtiziba ateri.
 God uabi, ensel o abuir gumazimin min otogha ua me ini.
 Bar fomira an ifongiam ko apangkuvim men ikiavira iti,
 kamaghin amizi, a dughiar bar rarimin me atera bar deravira men gari.
 Bizir kam bagha, a men akurvasi.

¹⁰ Guizbangira, me a barazir puvatighava, an Duam gamima a bar oseme.
 Kamaghin amizi, God uabi men apanimin min otogha,
 me ko misosi.

¹¹ Egha me gin God fomiram amizir bizibagh nighnisi.

Men nighnizim uamategha Moses ko an gumazamizibar ghua kamaghin migei:

“Ikiavira Itir God managh iti?

A fomira uan gumazamiziba ko, men gumazir dapaniba inigha izima,
 me iza ongarim abigha vongin oto.

Ikiavira Itir God managh iti?

A fomiram uan Duam amadazi, a men tongin iti.

¹² A uan gavgavir bar ekiam isa Moses ganingi.

Ezi an ongarim tongiram an abighizi, an akuar pumuningin otozi, an gumazamiziba vongin ghue.

Ezi arazir kamin, a zurara ikiamin ziar ekiam ini.

¹³ A men faragha zuima, me tuavir ongarir bar konimin itimin aruava an gin zui.

Egha me ghua dipaba puvatizir danganimin itir, hoziar atiabar min pamtemin dika ghua daghirezir puvati.

¹⁴ Ikiavira Itir Godin Duam uabi, an gumazamiziba avugh sazim isa me ganingi,
 mati bulmakauba ghua danganir zarimin ikia ogheba apava, avughsa iti.”

Ikiavira Itir God, ni kamaghin ifonge, gumazamiziba bar nin gavgavim ko ziar ekiam gifogham.

Kamaghin amizi, ni uan gumazamizibar akua zui.

Israelia Ikiavira Itir God men akurvaghasa, me an azangsisi

¹⁵ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, nguibar kam nin gavgavim ko angazangarim a gizifa.

Eghti ni pin iki vazimin en gan.

Ni tizim bagh dikavigh uan arazir e baghavira itim ko gavgavir ekiam en akakaghan aghua?

Ni ti uamategh uan apangkuvim ko ifongiar uan navir averiamin aven itim, en akakaghan aghua.

Ni ti uam e gifongezir puvatiz, o?

¹⁶ O Ikiavira Itir God, ni bar guizbangira en Afeziam.

En inazir afeziamning, Abraham ko Jekop,

aning ua e ko itir puvati, egha e gifozir puvati.

Ezi nirara, ni fomiram en Akurvazir Gumazimin ikia, e geghuva deragha en gara iza datirighin tu.

¹⁷ O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua e gamizi, e tintinibar ghua nin akabar gin zuir puvati?

Egha manmaghsua, ni en naviba ko nighnizibagh amizi,

e nin atiatia nin apengan itir puvati?

E nin ingangarir gumazir ni ua baghavira inabaziba,

e nin anabamra, egha ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni uamategh e ko iki.

¹⁸ E nin gumazamizibara.

Ezi Dipenir ni ua baghavira inabazim, a bar dughiar otevimin en agharimin iti.

Ezi gin en apaniba iza nin Dipenim gasighasiki.

¹⁹ Ezi e datirighin mati gumazamizir ni fomira me gativazir puvatiziba.

Egha mati gumazamizir ni uan ziam me gatizir puvatizibar min iti.

64

¹ O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh kagh izighiri!

Ni kamaghin damuti, mighsiaba nin damazimin atiating bar puviram akongam.

² Ni gumazim dazir suzibar avim atizi, dipam isiaghtui moghin,

ni uan ziar ekiam isi uan apanibar akagham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin damazimin atiating bar puviram akongam.

³ Ni fomira izaghira bizir igharagha garir e ganizir puvatizibagh amizi da otivima, e dar gara digavir kuram gami.

Ni izaghirir dughiar kamın,

ni mighsiabagh amizi da nin damazimin bar puviram agoi.

⁴ Bar fomira iza datirighin, gumazitam uan damazimin gara uan kuarim atigha orazi, godin nin min iti tam, ua itir pu.

Bar puvati.

Ni uabira, gumazamizir nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuaiiba, ni me bagha pamtem ingara men akura.

⁵ Gumazir arazir aghuibara damuasa ifuegha nin tuavim ginighnigha an gin zuiba, nirara me bativa me gifonge.

E fo, ni faragha en ataravira itima, e tong uan arazir kuraba ataghirazir puvati.

E dughiar bar ruarimin arazir kurabar amuasa bar gavgavighavira iti.

Ezi marki, ni uan gavgavir ekiam sara izi uam e inigh.*

⁶ E nin damazimin arazir kurabagh amigha, bar mize.

E amir arazir kaba e ghaze, da ti derazi e dagh ami,

arazir kaba nin damazimin bar ikuvigha, mati inir avizir bar pughpurizim.

En arazir kurar kabara e gamima, e aminim ter afarir midiaribagh ivarazi da ghuezi moghin, e bar misigha atam ariaghire.

⁷ Gumazitam nin ziam dibora ni ko migeir puvatigha, akurvazim bagha nin boroghin zuir puvati.

E ghaze, en arazir kuraba bangin, ni bar uan guam en modogha e ataghizi,

64:4: Aisaia 30:18; 40:31; 1 Korin 2:9 * **64:5:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abigha mikemezir puvati. **64:6:** Onger Akaba 90:5-6; Aisaia 48:1; Jeremaia 4:11-12

- en arazir kuraba e gasighasighizi,
e bar ikuvigha iti.
- ⁸ O Ikiavira Itir God, ni en Afeziam, ni mati
minebar ingarir gumazim.
Ezi e mati, gumazim nguazim isa uan
dafarimningin nguazir minebar in-
gari.
Ezi ni uan dafarimningin en in-
gari.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, ni zuraram en arazir
kurar e amibagh nighnigh
puv en aningaghan marki.
Ni kamaghin nighnigh, e bar nin gumaza-
miziba,
ni tong en apangkufigh.
- ¹⁰ Nin nguibar ekiaba, danganir kinibar
min iti,
ezi Saion, a gumazamiziba puvatizir
danganimin min oto.
Guizbangira, Jerusalem bar moghira iku-
vizi,
gumazitam an itir puvati.
- ¹¹ Ezi nin Dipenir e an mangi nin ziam
famim,
a uaghan avim an isizi, a bar moghira
ikufi.
Fomira Dipenir kam bar dipenir dirim,
ezi en inazir afeziaba an ghua nin
ziam fe.
Egha datirighin a ikuvizi,
bizir aghuir e ifongeziba, da uaghan
bar ikuvigha iti.
- ¹² O Ikiavira Itir God, ni bizir kabar gara,
en akuragh bizitam damuasa nin
navim ni dikafi, o puvati?
Ni ti kamagsua,
e osimtizir aviriba ater mangivira
ikiam, o?
Ni en migirigiaba baragha da ikarvaghan
aghua, o?
E ghaze, ni ti en akuragham.

65

*God gumazir akaba barazir pu-
vatizibagh asighasigh, uan ingangarir
gumazamiziba deravira me damuam*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

- “Gumazamizir na bagha azai puvatiziba,
ki men dimdiaba baragh, men akur-
vaghasa me mizua iti.
Gumazamizir na burir puvatiziba, na
bagh izasa ki me mizua iti.
Ki fo, me bar nan saghon ikia nan ziamin
nan diman aghua.
Ezi ki kamaghin men dia ghaze,
‘Kirara kagh iti. Ki kagh iti.’
- ² Ki zurara dughubar gumazamizir nan
akaba batoziba ua me iniasa me
baghavira ikia
uan dafarim amadagha men azangsighavira
iti.
Kar gumazamizir uan arazir kurabar tu-
avibar gin mangasa bar ifongeziba.
Me uan ifongiabar gintisi.
- ³ Egha me zurara nan damazimin arazir na
damuti,
ki men aningagheghambagh ami.
Me azeniba itir danganibar uari akuva ikia
aseba bagha ofabagh amua,
asebar ofa gamir brighin dakozibar
ghua, pauran migharim otivim tuti,
a mughuriar aghuim mangasa me
a tue.
- ⁴ Egha me ghua gumazir oveaghuezibar
mozibar boroghin apiaghav ikia,
men migirigiaba iniasa men azangsigha
iti.
Egha dimagaribar me danganir kabar ikia
asebar ziaba fe.
Egha me dabar tuziba apava,
asizir guar igharagha garir nan
damazimin zuezir puvatizibar
siariba api.
- ⁵ Egha me kamaghin igharaz darazi migia
ghaze,
‘E uari isa asebagh aniga da baghavira
itima, dar gavgaviba en iti,
kamaghin amizi, ia bar en saghon iki.
Ia en poghan marki.’
Gumazamizir kaba amir araziba, ki bar
dar aghua.
Me na gamima, ki bar men
aningaghezi, nan aningagharimin
migharim nan atinimin otifi.
Mati avim isia bar gavgavizi moghin,
nan aningagharir men itim givaghan
kogham.

6 “Ia oragh! Ia gumamazir kuraba, ki Ikiavira Itir God, ian arazir kuraba uan akinafarimin da osiri. Egh nimira ikian kogham. Puvati.

Ki bar ia gasighasigh,
ian arazir kurabar ivezimra ia ikarvagh.

7 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki ia damuti,
ia uan arazir kurabar osimtiziba ko uan inazir afeziabar osimtiziba saram ateram.

Ian inazir afeziaba mighsiabar ghuvanega,
asebar ziaba fer danganibar, ofan migharir mughuriar aghuiba zuibagh ami.

Egha me mighsiabar pin ikia arazir kurar aviriba nan damazimin dagh amua, egha arazir kamın na dipova aghumsizim na ganidi.

Kamaghin amizi, ki men arazir kurar me amizibar ivezimra me daningam.”

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazitam wainin ikarazir ovizir kurar aviriba itiba makunsi damuti,
gumazir igharazim suam,

‘Ni tong orarkegh. Ki wainin ovizir aghuir mabar garima, da an iti.

E da inigh wainin aghui tabar amigh,
dar ami bar akongegham.’

Kamaghira, ki Ikiavira Itir God, ki fo,
Israelia nan ingangarir gumamaziziba, ezi ki me baghavira ikia,
bar moghira me gasighasighan kogham.

9 Judan anabamin adarasi, me Jekopin ovavir boriba, ki bar deraghvira me damuam.

Ki me damuti, me bar gumamazizir bar aviribar otivigh, nan mighsiabar dapiagham.

Gumamazizir kaba, ki me amisevezi me nguazir kamın nan ingangarir gumamazizibar min iti.

Egh me nguazir kamın ikiam.

10 Eghti men sipsipba ko bulmakauba nguazir kam gizivagham.

Da Saronin danganir zarir aruem uaghiri naghin tugh mangi, Akorin danganir zarir aruem anadi naghin tughti,

men sipsipba ko bulmakauba bar avirasemegham.

Egh grazir aviriba ikiti, me dar ami avughsi ikiam.

Gumamazizir na gifuegha na buria na baghavira itiba, ki bizir kabar me damuam.

11 “Ia akiriba igha Ikiavira Itir God gasiba,
ia nan mighsiam Saionin, nan ziam fer arazim ataki,
kamaghin amizi, ia bar dughiar kuram iniam.

Ia Gat ko Menin ziamning fasa, aning bagh isar ekiabagh amua wainin dipabar ofabagh ami.

Aser kamning, ia ghaze,
aning ia gami ia uan apaniba dikabira, egha ia dughiar aghuim isi.

12 Ezi ki ia bagha dughiar igharagha garim amisevegha gifa.

Ian apaniba izi, uan midorozir sababar ia misoghti, ia arimighiregham.

Ia uan teviba apirigh, avigh dapaniba nguazimin ganti, apaniba ian firiba aghoram.

Ia fo, ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati.

Ki uaghan uan akam ia mikeme, ezi ia angin zuir puvati.

Ia nan akaba batogha, arazir kurar ki bar aghuaziba nan damazimin dagh ami.

Kamaghin amizi, dughiar kurar kam ia bativam.

13 Kamaghin ki, Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghin migei,

Bar guizbangira, nan ingangarir gumamaziziba guizbangira dipaba ko dagher aviriba ikiam,

eghti akirim ragha na gasi darasi, ia mitiriamra iki, damamin dipaba ko dagheba puvatigham.

Bar guizbangira, nan ingangarir gumamaziziba, me bar akuegh ikiam, eghti ia bar aghumsigham.

14 Nan ingangarir gumazamiziba, men navir averiaba guizbangira bar akongezir arazim me gizivaghti, me bar akongezir ighiabar amuam.

Eghti ian naviba osimtizir ekiam dagh izivaghti, ian nighniziba deragh ingaran koghti, ia bar puviram aziv arangam.

15 Eghti nan adarazi me akar kuramin igharaz darazir aningsi, me kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, en Ekiam, gumazir kurar kabagh asighasighizi moghin, ia gasighasigham.'

Kamaghin amizi, gumazamiziba ian ziabagh nighnigh suam, da bizir kuraba.

Eghti God ziar aghuir igiam isi uan ingangarir gumazamizibar aningam.

16 Eghti me uam osimtizir fomiram amiziba bar da bakinighnigham.

Eghti ki Ikiavira Itir God, me fomiram amizir osimtiziba ua dar ganan kogh, bar ada ginamadagham.

Ki Godin bar guizbangira bizibav migeim, kamaghin migei:

Nguazir kamın ruaghateviba bar adar itir gumazamiziba, deragh uari damusi nan azangsigh,

egh gavgavim uan migirigiabar aningsi, kamaghin mikimam:

Bar guizbangira, Godin ziar bar pin itim, a uabira nan gara fo, nan akam a guizbangira."

Jerusalemın igiamın aven, biziba bar moghira deravira ikiam

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia ganigh! Ki overiar igiam ko nguazir igiamın ingarasava ami.

Eghti gumazamiziba ua fomiram otivizir bizibagh nighnighan kogh.

Guizbangira, ia bar da bakinighnigham.

18 Ia bizir igiar ki datirighin ingarizim bagh naviba deragh zurara bar akuegh iki.

Ia gan! Jerusalemın igiar ki ingaramin kam,

a nguibar gumazamiziba bar ifuegh bar akueghamim,

eghti an gumazamiziba navir aghuimın ikiam.

19 Ki uaghan Jerusalem bagh bar akuegh uan gumazamiziba bagh navir aghuim ikiam.

Eghti Jerusalemın igiamın aven, gumazamiziba mızazim isava arair niginiba ua puvatighti,

gumazamizibar, azirakaba puvatigham.

20 Eghti borir muziariba uaghan igiabara iki ovengan kogham.

Eghti gumazamiziba dughiar bar ruarimın iki mangi bar ghurigham.

Tarazi 100plan azeniba ikiti, gumazir igharaziba men ganiva mikim suam, me ti bar gumazamizir igiabara iti.

Eghti men tarazi 100plan azeniba agivaghan kogh aremeghti, igharaz darazi suam, Ekiam ti uabi me gamizi me ariaghire.

21 "Nan gumazamiziba dipenibar ingariva dar ikiam.

Egh me wainın azeniba opariva, dar ingar dar wainın ovizibar amam.

22 Apaniba ua izi nan gumazamiziba batogh men dipenibar dapiaghan kogham.

Egh men wainın azeniba inigh, wainın ingar dar aman kogham.

Nan gumazamiziba, temer bar gavgavibar mın, dughiar bar ruarimın ikiam.

Gumazamizir ki ua bagha miseveziba, me uari ingarizir bizibar ganiva, dughiar bar ruarimın bar akuegham.

23 Ingangarir me amiba puram mangighan kogham. Dar dagheba otivam.

Eghti dughiar kuratam men boriba batoghan kogham.

Guizbangira, kar gumazamizir ki deravira damuamibar boriba.

Ki Ikiavira Itir God, ki bar deravira me damu

men gin otivamin boriba sara
damuam.
24 Egh me ifongezir biziba bagh nan
azangsighti,
ki men azangsiziba ikarvaghham.
Me na ko mikimvira ikiti,
ki me baregh men akurvaghham.
25 Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba
uari inigh damam.
Eghti laionba, bulmakaubar min oghe-
bar amam.
Eghti kuruziba nguazimin
minezibar amam.
Egh da nan mighsiamin ikiva, bar moghira
bar deravira uari inigh ikiva,
egh pazi uarir amuan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

66

*Ikiavira Itir God uan apaniba dikabiragh,
egh an apengan itir darazi deragh me
damuam*

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning arizir
danganim.
Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?
Eghti danganir manamra nan avugh-
sazir danganimin min ikiam? Bar
puvatigham.
2 Ki uabi, uan dafarimningin overiam ko
nguazim ko biziba bar dar ingarizi,
da otivigha iti.
Nan navim kamaghin amir gumazamiz-
ibar iti:
Gumazamizir uari abirava, uan arazir
kuraba bagha osemegha,
nan akam baregha nan atiatia nigha,
nan apengan itiba,
ki men gara bar me gifonge.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.
3 “Gumazamizir maba uan ifongiar ku-
ramin gintigha arazir kurabar
amuasa bar ifonge.

Egha me uari kamaghin nighnigha
ghaze, me guizbangira nan ziam fe.
Egha me amir ofan kaba, ki bar
dar aghua.
Ki garima, me bulmakaubav sogha na
bagha ofabagh amua,
merara uaghan gumazir maba isa, me
misuegha uan aseba bagha ofabagh
ami.
Me na bagha sipsipin nguzibar ofabagh
amua,
me uaghan afiaba isa dav suegha,
aseba bagha dar ofabagh ami.
Me witba isa na bagha ofabagh amua,
me uaghan uan aseba bagha dabar
ghuzibar ofabagh ami.
Me na bagha pauran me iter balsamin
eborimin ingarizimin ofabagh
amua,
egha uaghan asebar marvir guaba
bagha ofabagh ami.*
4 Eghti kirara, ki me amir arazir kam
baghvira osimtizim amiseveghti me
aneteram,
kar osimtizir me ateran bar atiatin-
gizim.
Guizbangira, ki men dei, ezi me nan
dimdiam ikarvaghan aghua.
Ki uaghan uan akam me mikiri, ezi me
an gintighan aghua.
Puvati. Me nan akaba munasi.
Egha arazir kurabara nan damazimin
dagh ami,
kar arazir kurar ki bar aghuaziba.
5 “Ia Ikiavira Itir Godin akam baragh an
apengan ikia, an akamin atiatia agoi
darasi,
ia akar ki datirighin ia mikinamim
baragh!
Ia an gintighasa bar gavgafi,
kamaghin amizi, ian adarazi bar ia
gifongezir puvatigha, akirim ragha
ia gasaragha ghaze, ia men tongin
ikian kogham.
Egha me dibovir akabar ia migia, kam-
aghin migei,

65:24: Onger Akaba 32:5; Aisaia 55:6; Daniel 9:21-23

65:25: Aisaia 11:6-9

66:1: Matyu 5:34-35; 23:22

66:1: Aposel 7:49-50

66:2: Onger Akaba 34:18; 51:17; Aisaia 57:15

* 66:3: Hibrun akam vezin kamim

deragha gumazir kaba mikemezir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, God ti kamaghin migei, ofan me amiba da bar an damazimin zuezir puvatizi, a bar dar aghua.

- ‘Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam ko izi ia damuti, ia bar akongeghti, e ganika.’
Ezi ki kamaghin ia migei, Ia men ganti, me bar aghumsigham.†
- 6 Ia nguibar ekiamin aven otivir dimdiar ekiar munam baragh!
Egh nan Dipenimin aven otivir niginir dafar kam baragh!
Ki Ikiavira Itir God, mar nan dimdiam ko niginimra.
Ki uan apanibar arazir kuraba ikarvagh a ivezir kuram me daningasa an gun migei.
- 7 “Nan nguibar ekiam mati, amizim borim zuamiram a bate.
A borim batasa mizazim baraghizir puvatigha, a bate.
- 8 Gumazitam fomira bizir kam in ganigha, a baraghizir puvati!
Kantrin tam ti dughiar vamiram otozir puvati!
Bar guizbangira, ikizir ekiatam dughiar vamiran, zuamiram otozir puvati.
Bar puvati!
Eghti Saion borim batisi mizazim baragh, a bar zuamiram uan boriba bategham.
- 9 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian azai, Ki ti amizim gamima a borim batasa mizazim isi, egh manmaghsua, ki an navim apirighi, an borim otoghan kogham?
Bar puvatigham.
- 10 “Ia Jerusalem gifongezir darasi, ia a ko bar akongegh.
Ia gumazamizir a bagh azia itiba, ia datirighin a bagh bar akongegh.
- 11 A datirighin deravira ikiti, ia an aven itir bizir aghuir avirim inisi bar akuegham.
A mati amebam otem boribagh anidiram.
Eghti ia mati, an boriba an otem ami bar izivagh navir amirizimin ikiam.”
- 12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ia oragh! Ki Jerusalem in nguibar ekiam damighi, a zurara bar deravira ikiam.
A kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba iniam.
Mati faner zurara emira ivemara gevir puvatizi moghin,
bizitamin oteveghan kogham.
Ia bizir kaba iniva bar akuegham,
mati borim amebamin otem apava bar akongezi,
amebam a ifragha aruima a bar akonge.
Egha amebam a isa
uan apozim gatigha a gikararaima,
a bar akonge.
- 13 Ia Jerusalem in nguibar ekiam in gumazamiziba,
amebam deravira uan borimin gara akar aghuimin a migeima, a navir amirizim iti moghin,
ki bar deraghvira ian gan
navir amirizim isi ia daningti, ia deraghvira ikiam.
- 14 Ki ia gamizir bizir kam, ia an ganigh ian naviba bar akueghiti,
ian mikarziba bar gavgavighiti ia deravira ikiam.
Eghti gumazamiziba kamaghin fogh suam,
Ikiavira Itir God uan gavgavimin uan ingangarir gumazamizibar akura.
Egha apanibara, a men atarima, me an aningagharimin mizazim barasi.”
- 15 Ia gan! Ikiavira Itir God avim sara izam, mati a uan karis daperagh aminir bar gavgavimin min bar puv akigh izam.
Eghti an aningagharimin avivzariaba, an apanibar isiti,
a ivezir kuram me daning, bar me agivagham.
- 16 Guizbangira, Ikiavira Itir God, avim isi, ivezir kuram gumazamizibar aningam.
Eghti an midorozir sabam, gumazamizir bar avirim in arazir kuraba ikarvagh

† 66:5: Hibrun akam deragha vezin kam in mingarim abighizir puvati. 66:7: Akar Mogomem 12:5

me misoghti, me arimighiregham.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Gumamazir maba, asebar ziaba fasa
 uari zueghamin arazibar gin ghua,
 egha uan azenibar itir marvir guabar
 ziaba fer danganibar ghua,
 men tongin itir gumazir da-
 panimin gin zui.†
 Egha me dabar tuziba ko kuarziba ko bizir
 igharazir nan damazimin zuezir pu-
 vatiziba saram api.
 Egh me bar moghira ikuvigh bar
 givagham.”

*Kantriba bar men gumamaziziba,
 Ikiavira Itir Godin apengan ikiam*

18 Ikiavira Itir God ghaze,
 “Ki gumamazizibar nighniziba ko arazibar
 ganigha fo,
 kar dughiar ki gumamaziziba bar me
 akuvamim.
 Kantriba bar dar itir gumamaziziba ko
 akar igharazibav migeir gumaza-
 miziba, me bar moghira izam.
 Me izi uari akuvaghamin dughiamin,
 me nan angazangarir ekiam ko gav-
 gavimin ganam.§
 19 Eghti ki men tongin ababanitam asaragh
 men akagham.
 Egh ki gumamazizir ikiavira itir
 varazira amangiti,
 me saghon itir arighatizibar
 gumamazizir igharaziba bagh
 mangam.
 Egh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun
 gumamazizir tong oraghizir pu-
 vatizibav kimam.
 Ki kantrin kaba bagh me amangiti, me
 mangam,
 Tarsisin kantri ko, Pulin kantri ko, Lidian
 kantri,
 me barir pibar asir fofozir
 aghuim itir gumaziba.
 Egh Tubalin kantri, ko Grikin kantri,
 ko nguibar arighatizir ongarir torir
 saghon itiba, me bagh mangam.
 Gumamazizir ikiavira itir varaziran ka-
 banang,

kantrin kaba bagh mangegh nan
 ziar ekiam ko gavgavimin gun me
 mikimam.

20 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, gumaza-
 mizir kaba mangi,
 ian namakar kantrin kabar aven itiba,
 me me isi Ikiavira Itir Godin ofan
 min me inigh na bagh izam.
 Egh me isi hoziaba ko, karisba ko,
 dabirabir akuriaba ko, donkiba ko,
 kamelbar afegh,
 men aku na bagh nan mighsiamin itir
 nguibar ekiam Jerusalem in izam.
 Israelia zurara witin oviziba ofabar min,
 da isa itarir nan damazimin zuez-
 ibagh arigha, da atera na bagha nan
 Dipenim izi moghin,
 me men aku na bagh izam.

21 Eghti ki men tarazi amiseveghti
 me ofa gamir gumazibar otivti,
 tarazi Livaibar adarazir otivam.”
 Kar Ikiavira Itir God mikemezir akaba.

22 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
 Overiar igiam ko nguazir igiar ki in-
 garasava amir kamning,
 aning nan damazimin iki gavgav-
 igh mamaghira ikiam.

Eghti kamaghira ian ovavir boriba iki
 gavgavigh mamaghira ikiti,
 ian ziam zurara ikivira ikiam.

23 Eghti iakinir igiar otivamba ko Sabatin
 dughiar ekiar nan ziam famiba,
 nguazir kamin itir ruaghateviba bar
 dar itir gumamaziziba izi nan
 damazimin teviba apirigh,
 bar moghira izi nan ziam fam.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

24 “Me nan Dipenim ategha zuir
 dughiamin,
 me gumazir nan akaba munasa na
 barazir puvatizibar kuabar ganti,
 me ireghiv ikiam.

Me ariaghiregha givagha pura tintinibar
 nguazim gireghav iti.

Ezi apizir muziariba men kuaba
 amivira iki mangi da givaghan
 kogham.

† 66:17: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.
 kamin faragha itir akamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati.
 Mogomem 21:1 66:24: Mak 9:48

§ 66:18: Hibrun akam deragha vezin
 66:22: Aisaia 65:17; 2 Pita 3:13; Akar

Eghti avir men kuabar isim
uaghan mungeghan kogham.
Men kuaba bar bizir kuribar min ganti,
gumamaziba bar dar aghuagham.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarim O Jeremaia Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Jeremaia Jerusalem itima Babilonian Atrivim Nebukatnesar iza Judabagh asighasiki. Jeremaian akar aviriba a Judaba ko Israelia dughiar kam bagha ikiangsizir akaba me ganingi. Eghti gumazamiziba aseba ategh navibagh iraghan koghti, God me gasighasigham. Ezi me Jeremaia migeir akaba baraghan aghua. Ezi Jeremaian akar maba, Godin akar dikirizim gun me migei, God gin Judabar apangkufigh men akuraghti, me uamategh uan nguazim inizam.

Jeremaian akinafarim akam inigha izir gumazir igharazibar akinafariba mong men ighara. A kamakin, Jeremaia uabi an eghaghanir aviriba an aven iti. Jeremaia uabi Godin akam akunasa ifongezir puvati, a pura uan ifongiam abiragha Godin ifongiamin gin ghu. A dughiar aviribar navim osemegha uabira uabin apangkufi. Egha a uan navir osimtizim modozir puvati. A guizbangira an gun mikemezi, an migirigiba akinafarir kam in iti. Jeremaia Judaba bar me gifonge, ezi God Akar Gavgaviba a ganidima, an adar gun mikimasa ifongezir puvati. Ezi gumazamiziba an akam baraghan aghuagha a gasighasighasava amima, a me bagha pamten God migei.

Jeremaian akar bar aghuir mam sapta 31:31-34 in iti. Jeremaian akam kagh God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiar damuamin akabar gun migei. Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, me dagiam ko akinafarimra an osirighan kogham. A gumazamizibar navir averiabar ikiti, me uari an gin

mangisi bar ifuegham. E Iesusin gin zuir gumazamiziba, Godin Duamin ingan-garimin gara Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam ginighnisi.

God uan akam akunasa Jeremaian dia

(Sapta 1)

Azenir God uan akam isa Jeremaia ganidiba

¹ Akinafarir kam, Jeremaia mikemezir migirigiba an iti. Jeremaia, a Hilikian otarim, a ofa gamir gumazir mam, a Benjaminin anabamin gumazim, egha Anatotin nguibamin iti. ² Ezi Emonin otarim Josaia, a Judan kantrin atrivim in itima, an 13plan azenibar dughiamin Ikiavira Itir God, akar kaba isa Jeremaia ganingi. ³ Ezi gin Josaian otarim Jehoiakim atrivim in itima, Ikiavira Itir God, ua akar aviriba isa Jeremaia ganigavira ikia ghua Josaian otarim Sedekaia atrivim in itir dughiamin, an namba 11plan azenimin tu. Ezi azenir kam in namba 5 iakinimin, apaniba Jerusalem gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimin kalabusin me ariki.

God, uan akam inigha izir ingangarim damuasa Jeremaian dia

⁴ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze:

⁵ “Ki tighar nin amebamin navir averiamin aven nin ingaramin dughiam, ki ni gifogha, ni ginabagha gifa. Nin amebam tighar ni batamin dughiamin, ki kantribar tongin akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa ni amisefe, ni na baghavira ikiamin gumazimin ikiasa, ki ni amisevegha gifa.”

⁶ Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti puvatigham. Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki gumazir bar igiam, egha ki akam akunamin arazibagh fozir puvati.”

⁷ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

1:2: 2 Atriviba 22:3–23:27; 2 Eghaghaniba 34:8–35:19
Eghaghaniba 36:5-8; 36:11-21

1:3: 2 Atriviba 23:36–24:7; 2 Atriviba 24:18–25:21; 2
1:5: Onger Akaba 139:15-16; Aisaia 49:1; 49:5 **1:6:** 1 Atriviba 3:7

“Ni kamaghin mikiman marki suam,
ki gumazir bar igiam.
Egh ki gumazamizir manaba me bagh ni
amangam,
ni me bagh pura mangi.
Egh akar ki bar ni mikemeziba,
ni dar gun me mikim.

⁸ Ki ni ko iki egh nin akurvaghham.
Kamaghin, ni men atiatingan marki.
Ki Ikiavira Itir God, ki ni
mikemegha gifa.”

⁹ Egha Ikiavira Itir God, uan dafarim isa
nan akam gatigha, kamaghin migei:

“Ni oragh. Ki datirighin uan akaba isa nin
akam garisi,
eghti ni dar gun mikimam.

¹⁰ Ezi datirighin dughiar kamın, ki kantrin
igharazir aviribar gumazamizibav
kimamin gavgavim ni ganidi.
Eghti ni biziba asiamin gavgavim,
ko biziba apirarighamin gavgavim,
ko bizibagh asighasighamin gav-
gavim,
ko biziba dikabinamin gavgavim,
ko bizibar ingaramin gavgavim,
ko biziba oparamin gavgavim,
ki bar da isa ni ganidi.”

God bizir pumuning isa Jeremaian aka

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin nan
azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi
ki a ikaragha ghaze, “Ki amonin temer
aguamin gari.” ¹² Ezi Ikiavira Itir God, ka-
maghin na migei, “Ni deragha migei. Kam-
aghin, ki uabi uan akam deraviram an gari.
Eghti, ki mikimamin biziba guizbangiram
otivam.”*

¹³ Egha Ikiavira Itir God bizir igharazim
nan akagha nan azara, “Jeremaia, ni
tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki
notin amadaghan gari minem isiaghkua
ikia, en amadaghan fuaghanadaghsava
ami.” ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
na migei, “Bizir kam a kamakin: Bizir
bar kurar mam notin amadaghan ikegh
izi, en nguazir kamın gumazamiziba
bar me gasighasigham. ¹⁵ Ni gan! Ki
Ikiavira Itir God, ki datirighin ni migei,

ni deraghvıram oragh. Ki datirighin
notin itir kantribar atrivibar diaghti, me
uan midorozir gumaziba ko izam. Eghti
atrivir kaba izi uan atrivir dabirabiba
Jerusalemın tiar akabar boroghın dar
afegham. Egh me nguibar ekiam aghuizir
divazir gavgaviba akararigham. Egh me
uaghan Judan nguibar igharaziba kam-
aghira dar amuam. ¹⁶ Nan gumazamiziba
akirim ragha na gasaragha, uari bagha
marvir guabar ingarigha, dar damazimin
dapaniba avia da bagha ofan mughuriar
aghuiba zuibagh amua dar ziaba fe. Me
kamaghin amua, bar arazir kuram gami.
Kamaghin, ki me isi kot datigham.

¹⁷ “Ezi Jeremaia, ni uabira uabi akirigh
dikavigh mangi akar ki ni mikemeziba ni
dar gun me mikim. Ni men atiatingan
marki, ni atiatingti ki ni damighti, ni men
damazibar bar atiatigham. ¹⁸ Jeremaia, ni
orakigh. Ki datirighin ni gamizi ni nguibam
avinizir divazir gavgavimin min gavgav-
igha, mati ainin dipenir akinir guarim, ko
divazir me brasin ingarizimin min gavgafi.
Eghti Judan atriviba ko, atrivimin ingan-
garibar faragha zuir gumazir dapaniba ko,
ofa gamir gumaziba ko, nguazir kamın
itir gumazamizir bar gavgaviba, me ni
dikabiragh ni abiraghan kogham. ¹⁹ Ki
Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, Ki uabi
ni ko iki nin akurvaghham. Eghti gumazir
kaba nin apanimin ikiva, ni dikabiragh ni
abinsi damuva avegham.”

Jeremaia Godın akam Judaba ko Jerusalemia mikiri

2

(Sapta 2--25)

Israelia datirighin Ikiavira Itir God ataki

¹ Ikiavira Itir God na migia ghaze:

² “Ni Jerusalemia bagh mangi nan akamin
gun kamagh me mikim:

Ikiavira Itir God ghaze, ia bar faraghavira
nan gumazamizibar otivizir
dughiamın,

* **1:12:** Hibrun akam, “Amon,” an akar otevir kam ko magh ghu, “Ni deragha gari.”

ia mati amizim igiamra pamın ikia
uan pam gifongezi moghin,
ia uari isa na ganigha na gi-
fueghavira iti.

Egha ia na baghavira ikia gumazamiziba
puvatizir danganimın nan gın zui,
kar nguazir gumazitam dagheba
oparizir puvatizim.

³ Egha dughiar kamın ia Israelia, ia nan
gumazamizibara ikia,
mati nan azenimın itir dagher faragha
aniziba.

Ezi nan dagher kabar maba isir gumaza-
miziba,
osımtızim me batozi ki me gasighasiki.
Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha
gıfa.”

Israelian inazir afeziabar arazir kuraba

⁴ Ia Jekopin ovavir boriba,
ia bar Israelian ikiziba,
ia bar Ikiavira Itir Godın akam
baragh.

⁵ Ikiavira Itir God kamaghın mıgıa ghaze:
“Ian inazir afeziaba arazir kurar manamın
gari, ki a gamizi,
me na ategha bar nan saghon ghue?
Egha marvir guar kınibar ziaba fema,
da tong men akurvazir puvati.

⁶ Me na gınıghnızir puvati.
Egha me bizir ki men akurvaghasava
amiziba dagh nıghnızir puvati.
Kırara Isipın kantrin me inigha men akua
ize.
Ezi me pura danganir dıpaba puvatizir
ekiam abiki.

Danganir kam, pura gigir kınim an iti,
egha mozir konir kuraba tintinibar an
iti.
A gumazamiziba puvatizir danganim
ko amoziba izir puvatizim.
Danganir kam, mıtater kuram
anevara.
Gumazamiziba uaghan danganir kam
garuir puvatıgha,
uaghan an itir puvati.

⁷ Ki ian inazir afeziaba inigha nguazir
aghuir dagheba deravıram aghuir
kamın me ariki.
Ezi ia an ikia dagher aghuiba ko ter
ovızir aghuiba apa bar akonge.
Egha dughiar ia nan nguazimın itim, ia an
ikia arazir kurar bar kuribagh ami,

egha ia nguazir ki ia ganıngızir kam
gamizi,

a nan damazimın bizir bar
mızezimın mın oto.

⁸ Ezi nan ofa gamir gumaziba uaghan na
gınıghnızir puvati.

Ezi Moses Osirizir Arazibagh fozir gu-
maziba, me uaghan na gıfozir pu-
vati.

Ezi ian atriviba, me akırım ragha na
gasara.

Ezi ian akam inigha izir gumazamiz-
iba me asem, Bal, an ziamın gun
mıgei.

Me bar moghıra bizir kınir men akur-
vaghan koghamıbar ziaba fe.”

*Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba isa
kot gati*

⁹ Ikiavira Itir God, kamaghın mıgıa ghaze:
“Ia amizir arazir kurar kaba bagh,
ki ia isi kot datıgham.

Egh ki uaghan ian boriba, ko ian ovavir
borir gın otivamıba,
ki me isi kot datıgh me tuisıgham.

¹⁰ Ia kurım inıgh mangı Saıprusın
Arıghatızimın mangı,
an aruem ghuaghiri naghın iti.
Egh ia Saıprusian arazıbar
ganıgh.

Egh ia uaghan gumazıba amadaghtı,
me aruem anadı naghın amadaghan
Arabian nguazimın mangı,
egh bar deraghvıra men arazıbar
ganıgh.

Ia gantı arazir ia amir kaba, men tarazir
dar amuam ti?
Bar puvatıgham.

¹¹ Ezi kantrin ıgharazıbar aseba, da
guızbangıra godba puvati.

Ezi gumazamizir kaba uan aseba
ataghıragha godın igıabar gın ghua
dar ziaba fer puvati.

Ki God, ki gavgavım ikia, zıar ekiam ti.
Ezi ia nan gumazamizıba, ia na
ategha godın kurar ian akurvazir
puvatızıbar gın ghua
dar ziaba fe.

¹² Kamaghın amızı, Ikiavira Itir God kam-
aghın mıgıa ghaze,
“O overiam, ni Israelian arazir kurar kamın
ganıva dıgavir kuram damu.

Egh ni atiating navim ikuvigh mamaghira iki.

13 Nan gumazamiziba arazir kurar pumuning gami.

Ki mati, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim me bagha fasfagha iri.

Ezi me akirim ragha na gasara. Me uari bagha dipabar suighasa dagiaba okora toribagh ami.

Ezi me okorezir dagiar mozir dipar kaba tintinibar bighireghti, dipaba dar aven ikian kogham.’”

Israelia akirim ragha God gasaragha, uari uarigh asighasiki

14 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migia ghaze:

“Israelia, ia pura ingangarir gumazir kinibar min itir puvati, ia firiaghirezir gumazamiziba.

Ian amebaba ti ingangarir amizir kinibar ikia ia batezi, kamaghin ia ti firiaghiregha azenan izeghan koghai. Bar puvati.

Ia firighiregh ikiti, manmaghsu apaniba asizibar min ian gintigh ia misoghinarigham?

15 Apanir kaba Israelia abiragha mati laionbar min pamtemin me dazera tiariba akara iti.

Egha me Israelian nguazim gamizi a danganir kinir mammin min iti.

Egha ian nguibabagh apongezi da isigha, nguibar sueribar otifi.

16 Ia Israelian gumazamiziba, Isipin nguibar ekiar kamning,

Memfis ko Tapanesin midorozir gumaziba, me izi

ian dapanir tuaribagh isegham.*

17 Israelia, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia inigh tuavir aghuimin izasa,

ezi ia aghuagha akirim ragha na gasara.

Ia uari kamaghin amizi, osimtizir kam ia bato.

18 Ia bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Isipin mangi,

men akurvazim bagh men azangam, mati ia Nailin Fanemin dipam amasa?

Egh bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Asirian mangi,

men akurvazim bagh men azangam, mati ia Yufretisin Fanemra masa?

Arazir kam tong ian akuraghan kogham. Bar puvatigham.†

19 Ian arazir kuramra puv ia damigham.

Ia akirim ragha na gasara, ezi ian arazir kam bangin ia bar ikuvigham.

Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia na ataki, egha ua nan apengan itir puvati.

Kamaghin amizi, ia deraghvira nighnigh, egh kamaghin fogham,

ian arazir kaba bar kufi, egha mizaziba ia ganidi.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

Israelia, Ikiavira Itir Godin gin mangan aghua

20 Ikiavira Itir God, a ua kamaghin migia ghaze:

“Israelia, ia oragh.

Fomira ia uari nan akabar gin mangi nan apengan ikian aghuagha, ingangarir ki ia ganingizim ategha ghaze,

‘Ingangarir e damuasa ni e ganingizim, e a damuan kogham.’

Egha ia mighsiabar ghuanaga ruarir ghuribar temer ekiabar apengan, marvir guabar ziaba fe.

2:13: Aisaia 12:3; 65:11; Jeremaia 17:13 * 2:16: Vezin kam ti osimtizir Isipian Atrivim Neko kantri Juda ganingizir akar isin zuimin gun migei. Ni 2 Atriviba 23:33-35in an gan. † 2:18: Judan gumazir aruaba kamaghin nighnisi, Judaba kantrin gavgavibav kemeghti me men akuragham, eghti apaniba me abiraghan kogham. Gumazir aruar maba kamaghin nighnisi, me kantri Isip ko namakabar amuam, ezi marazi kantri Asiria ko namakabar amuasa. Ezi Jeremaia kamaghin men akakaghasa, God uabi men akurvaghti me deravira ikiam. Kantrin gavgavir kaba men akuraghan kogham. God mati dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim. (Ni ves 13in gan.) Me tizim bagh saghon itir kantribar fanebar mangi dipam amasa?

Ia mati, tuavimîn amizimîn mîn
ghua gumazir aviriba ko tintini-
bar akui moghin ami.†

21 Ki nguazir kamîn ia ati,
mati gumazim uan azenimîn wainîn
ikarizir aghuir mam ginabagha
anekara,
eghti a gin biva ovizir bar aghuiba
ikiam.

Ezi manmaghin amizi ia datirighin iragha
ruarimîn wainîn ikarizir atiamîn mîn
oto?

22 Ian mikarziba arazir miziriziba dar
puegha gavgafi,
Ia ti ghaze, ia osimtizir kaba rusi sopin
gavgavibagh ivezegh,
da ruti da givagham.
Bar puvati.

Ian arazir mizirizir ian mikarzipar poghez-
iba, nan damazimîn ikiavira iti.
Ki ikiavira Itir God, ian Ekiam.

23 Ia uarir ghuangsigh kamaghin mikiman
kogham,
E asem Balin ziam fezir puvati.

Ia arazir kurar ia Hinomîn danganir
zarimîn ikiava amizim ginighnigh.
Ia asizir kamelin amebur igiamîn mîn
apuriba buria ivemara danganiba
bar dagh arui moghin,
ia asebur ziaba fasa ivemaragha
arui.

24 Egha ia uaghan mati, donkin amebur
atiamîn mîn,
an iakinir a donkin apuriba buriam
otozi,
an ada buria gumazamiziba pu-
vatizir danganibagh arui.

A kamaghin damuti tav an ifongiar kam
abiniva avegham.
Egh uaghan donkin apuriba a bativsi
iburaghuburagham kogham.
Me an dughiamrama a bativam.

25 Israelia, ia asebur ziaba fisi ivemar dar
gin mangan marki.

Ia kamaghin damuva, ian dagarir
asuaba ti dighoraghireghti,
ian kuariba bar ia misigham.

Ezi ia ghaze, En ifongiam aser kabar iti,
ezi e dar gin mangivira ikiam.
E nin akam baragham aghua.”

Israelia aghumsizir ekiam iniam

26 Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei:

“Me okimakar gumazimîn suirazi an
aghumsighizi moghin,
kamaghira ia Israelia bar aghum-
sigham.

Ian atriviba, ko gumazir dapaniba, Godin
ofa gamir gumaziba, akam inigha
izir gumazamiziba, ko Israelian gu-
mazamiziba bar,
ia uaghan aghumsizim iniam.

27 Ia dagiaba ko temebar dikirizir marvir
guabar ziaba fa ghaze,
Da en ingarigha ikirimirim e ganingi.

Da en afeziabara.
Egha ia akirim ragha na gasara.
Egha osimtiziba isir dughiar,
ia uarir akurvaghasa nan dei.‡

28 Ezi marvir guar ia uari ingariziba,
dar dibobonim Judan nguazimîn itir
nguibabar dibobonim gafira.
Kamaghin amizi, ia osimtizim itir
dughiam, ia men dimti,
da ian akurvaghamin tuavitam iki, ian
akurvagh. Ti puvatigham!”

29 Ikiavira Itir God, ua kamaghin Israelia
miglia ghaze:

“Ia uari nan akam batoke,
egha manmaghsua akam na gasa na
migei?

30 Ian marazi ki ivezir kuram me ganiga,
me misoghezi me ariaghire,
ezi ian aviriba ki ia gamizir bizir
kamîn ganigha,
me uan arazir kuraba ataghizir
pu.

† 2:20: Akar isin zuir kam kamakin. Israel a mati amizir mam, ezi God mati an pam. Ezi Israelia Godin ziamra fan aghua. Puvati. Me ghua tintinibar asebur ziaba fe, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba ko akui. Tuavimîn amizir pura gumaziba koma akuimîn akar isin zuir eghagham dughiar aviribar Jeremaian akinafarimîn iti, egha a uaghan Godin akam inigha izir gumazir igharazibar akinafaribar iti. Gumaziba temer ekiabar azebaba ko mighsiabagh isin asebur ziaba fasa danganibar ingari. 2:22: Jop 9:30; 14:17; Hosea 13:12

‡ 2:27: Gumazamiziba temeba ko dagiaba isa asebur marvir guabar ingari. Me ghaze, me ingarizir aser kaba ikirimirir angamira itim me ganingi. 2:28: Godin Araziba 32:37; Gumazir Dapaniba 10:14; Aisaia 45:20

Bar puvati.
Ia mati laionba asiziba zuamira dar suigha
dav sozi da ariaghiri moghin,
ia nan akam inigha izir gumaziba,
midorozir sabamin me misoghezi
me ariaghire.

31 Ia Israelian datirighin iti darasi,
ki Ikiavira Itir God, ki ia mikimasa.
Ia deraghvira kuariba arigh,
nan akam baragh.
Ia ti ghaze, ki bizir kuram, egha mati dan-
ganir dakightizim?
Ki mati danganir bar mitatem, a? Bar
puvati.

Egha manmaghsua ia nan gumazamiziba
ghaze,
Datirighin e uari uan ifongiabar gin
mangi tintinibar daruam.
E ua ni bagh izan kogham.

32 Egha ia ti ghaze, guvir igiaba me uan
kurkazir aghuiba ategham, o pu-
vatigham?

Eghti amizir igiar pamin ikiamim,
uan kurkazir korotiar aghuiba
bakinighnigh dar aghuan
kogham, o?
Puvatigham.

Ezi ia nan gumazamiziba, fomira iza
datirighin ia na ginighnizir puvati.
Gumazitam ti, dughiar ia na
bakinighnighavira itibar dibobonim,
mengiva avegham.

33 "Israelia, ia gumazamiziba uari isava
akuir arazim deragha a gifogha a
buriagha arui.

Ezi ian arazir kurar kaba, tuavimin
amizibar arazir kurabagh afira.
Ia kamaghin amir arazim bar a
gifo, ia ti tuavimin amizibar
sure damuam.

34 Gumazir onganaraziba ian dipeniba
akarigha okimasa dar aven ghuzir
puvati.

Bar puvati.

Ezi ia pura me misoghezi me ariaghire.
Men ghuziba ian korotiabar puegha
ikiavira iti.
Ian arazir kurar kabanang bagh,
ki osimtizim ia daningam.

35 Ia ti ghaze, ia osimtiziba puvati.
Egha ghaze, ki ua ian ataran kogham.
Ia uan arazir kurabar ghuangsighti,
ki ia isi kot datigh ia tuisigh, ivezir
kuram ia daningam.

36 Ezi ia manmaghin amigha tuavir mamin
gin ghua anetegha
zuamira ghua tuavir igharazimin gin
zui?

Isipia tong ian akuraghan kogham, eghti ia
bar aghumsigham,
mati Asiria ian akurazir puvatizi ia
aghumsighizi mokin.

37 Ki Ikiavira Itir God, gumazir ia nighnizir
gavgavim men itiba,
ki akirim ragha me gasaragha gifa.
Eghti me bizitam ian akuragh,
ia bagh bar a damighan kogham.
Kamaghin, ia uaghan Isipia ategham,
egh dughiar kamin ia aghumsigh
naviba bar osemegham."

3

Israelia Ikiavira Itir God ategha gifa

1 Ikiavira Itir God ua Israelia migia ghaze:
"Gumazim uan amuim batueghti a mangi
gumazir igharazimin ikegh,
egh uamategh uan par faragha ikezim
bagh izeghti,
an par faragha ikezim uam a inian
kogham.

A kamaghin damighti, kantrin kamin
nguazim nan damazimin bar
mizegham.

Israelia, ia tintinibar gumazir aviriba
isa me koma akuigha gifa.

Egha datirikin ia uamategh na
bagh izasa, a?*

2 Ia kogh mighsiabar ganiva deraghvira
nighnigh.

Ia mighsiar kabanangin, ti dar tam
gisin gumaziba ko amiziba uari
isava akuir arazim gamizi moghin,
asebar ziaba fez, o?

Puvati, ia mighsiabar vaghvagha
arazir kam gami.

Ia aseba baghavira iti,

3:1: Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 2:20; Esekiel 16:26-29

* 3:1: Ni Jeremaia 2:20in itir akamin gan.

mati tuavimîn amizim, tuavir mîriabar apiav ikia gumaziba bagha gari.

Egha uaghan mati Arebiabar mîn gumazamiziba puvatîzir danganibar mogav ikia

gumazibar biziba okimasa me mîzua iti.

Ia mati amizim gumaziba isa me koma akuir arazir kuram gami moghîn, uan nguazim gamizi, a nan damazimîn bar mîze.

³ Ezi bizir kam bangîn, ki amozimîn tivazima, a tong ian nguazim gizezir puvati.

Ezi ia tuavimîn amizimîn mîrarama amua, akam baraghan aghuagha, aghumsîzir puvati.

⁴ Ia datirîghîn na mîgia ghaze, 'Ikiavîra Itir God, ni en afeziam, egha igiamra e gifongegha iza datirîkin.

⁵ Ia kamaghîn na mîgia ghaze, ni ti zurara en aningaghi egh zurara en ataran kogham.'

Ia kamaghîn mîgia, egha uan ifongiamîn gîn ghua arazir kurar avîribagh amua ghuavîra iti."

Israelia ko Judaba, nîghnîzir gavgavir Ikiavîra Itir Godin itir arazim ataki

⁶ Dughiar kamîn Josaia atrivimîn itima, Ikiavîra Itir God, kamaghîn na mîgei, "Jeremaia, Israelia me nîghnîzir gavgavir nan itir arazim, me anetegha gîfa. Me tuavimîn amizim ami moghîn, me mîghsiabar ghua dar ghuanaga dar itir temer ekiabar apebabar asebar ziaba fe. Ni bizir kamîn ganiz, o? ⁷ Ki kamaghîn nîghnîgha iti, me uan arazir kurar kabar amîgh gîvagh, gîn ua na bagh izam. Ezi puvati, me ua izezir pu. An buaramizim Juda, amizir par ikîzibagh asîghasîzir kam, a Israelian arazimîn gani.† ⁸ Juda garima, Israelia

nîghnîzir gavgavim nan itir puvatîgha, gumaziba isa da koma akuir arazim gami. Ezi ki par ikîzimîn anegîvasa akînafarim osirîgha a ganîngi. Ezi an buaramizim Juda arazir kamîn ganîgha, atiatir puvatîgha nîghnîzir gavgavir nan itir arazim ataki. A uaghan ghua asebar ziaba fe, mati tuavimîn amizim arazir gumaziba okia me isava akuim gami. ⁹ A ghaze, an arazir tuavimîn amiziba gumaziba okia me isava akuir kam, a pura bizim. Egha a dagiaba ko temebar marvir guabar ziaba fe. A kamaghîn amua, nguazir kam gamizi, a nan damazimîn bar mîze. ¹⁰ Israelin buaramizim Juda, nîghnîzir gavgavir nan itir arazim ategha, arazir kurabagh ami, egha guîzbangira uan navim girazir puvatîgha ua na bagha ize. Bar puvati. A ifara navim gira. Ki Ikiavîra Itir God, ki mîkemegha gîfa."

¹¹ Ikiavîra Itir God mîgia ghuavîra ikia ghua kamaghîn mîgei:

"Israelia ko Judaba, anîng na ataghîragha ghua arazir kurabagh ami.

Egha Judabar arazir kuraba bar Israelian arazir kurabagh afira.

¹² Kamaghîn amizi, Jeremaia, ni dikavîgh notîn amadaghan mangî dimîva nan akamîn gun kamaghîn me mîkim, Ki Ikiavîra Itir God, ki ghaze, Israelia, ia nîghnîzir gavgavir nan itir arazim ataki,

mati amizim uan pam ategha par igharazimîn iti.

Nan apangkuvir arazim a bar ekefe.

Kamaghîn ia uamategh na bagh izi.

Ki ua navir kuram ian ikî zurara ian anîngaghan kogham.

¹³ Ki Ikiavîra Itir God, ki ghaze, Israelia, ia bîghîvîra kamaghîn mîkim,

'E osîmtîzim gamîgha gîvagha uan Ikiavîra Itir God, en God, akîrim ragha a gasaragha gîfa.

3:3: Jeremaia 6:15; 8:12; Esekiel 3:7 **3:6:** 2 Atriviba 22:1–23:30; 2 Eghaghaniba 34:1–35:27 † **3:7:** Jeremaian dughiamîn, kantri Israel notîn amadaghan ua tir puvati. Apaniba fomîra a gasîghasîgha gîfa. Akar otevir kamîn, God gumazamizibav kemezi, me bizir fomîra Israel batîvizibagh nîghnîgh. Kamaghîn amizi, danganir kamîn ziar kam "Israel," a gumazamizir kagh notîn amadaghan Judan kantrin ikezibar kantrin ababanîm gami. Ezi Jeremaian akînafarimîn danganir avîriba, ziar kam Israel a Jerusalemîn gumazamizibav gei, egha Judan danganir maba sara. Me uaghan Jekopin ovavir boriba, an ziar igharazim Israel. Kamaghîn amizi, apaniba Israelia inîgha ghua not amadaghan kantrin igharazimîn me isa kalabus gatîzi, Judan kantri gumazamiziba ua ziar kam Israel inîgha uari uari gati.

Egha uaghan, e nin akabar gin zuir puvati.
E temer ekiabar apebabar ghua
arazir kuram gamua asebar ziaba
fe.'

14 "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia
ghaze,
Ia gumazamizir akirim ragha na
gasaraziba,
kirara ian Ekiam,
ezi ia nan boribara.
Ki vaghvagh ian nguibaba ko ikizibar
aven,
ian tarazi inigh ua uan mighsiam
Saionin izam.
Kamaghin amizi, ia uamategh na
bagh izi.

15 Eghti gumazamizir zurara nan arazi-
ibara gin zuiba ki me amiseveghti,
me fozim ko nighnizir aghuim
sara ian gan ia geghuv ian faragh
mangam.

16 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia
ghaze,
Dughiar gin zamin kamin, ian
dibobonim ian nguazimin bar
avirasemegham.

Eghti gumazamiziba ua nan Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam mikiman
kogham.

Egh ia Boksar kam gin amadagh uam
a ginighnighan kogham.

Egh ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar
igiatam,
uam an ingarighan kogham.

17 Eghti dughiam iziti gumazamiziba kam-
aghin mikimam,
Jerusalem uabi, a Ikiavira Itir Godin
atvirir dabirabimin min iki.

Eghti kantriba bar dar gumazamiziba izi
an uari akuv,

Ikiavira Itir Godin ziar ekiam fam.

Egh me uan navir averiabar aven
damuasa ifongezir arazir kuraba ko
men arazir akam batoziba,
me ua dar gin mangan kogham.

18 Eghti dughiar kamin Judaba ko Israelia,
uari inigh notin amadaghan itir
nguazir me itim ategh izi uari
akuvagham.

Egh me izi nguazir ki ian inazir afezi-
abagh aningizimin ikiti, nguazir
kam men adarazir nguazimin min
iki, kamaghira ikiam."

Israelia aseba atakigh

19 Ki Ikiavira God, ki ua kamaghin migei,
"Israelia, ki fomira ia damighti ia
guizbangira nan boribar otivasa
nighnisi.

Egha nguazir bar aghuir kam ia
daningasa bar akonge.

Nguazir dirir kam, gumazamizir igharaz-
ibar nguaziba bar dagh afira.

Eghti ia an iki mamaghira ikiam.

Ki kamaghin ia ginighnigha ghaze,
ia na dipon suam,

Ni en Afeziam.

Egh ia zurara nan gin izi, uamategh
mangan marki.

20 Ezi puvati. Ia Israelia, ia na tegha
givagha,

mati amizim pamin ikiava anetegha
par igharazimin iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

21 Gumazamiziba orazi, niginir dafam
mighsiabagh isin otifi.

Kar Israelian gumazamizir arazir
kurabagh amiba

puviram arava azia ikia, uarir
apangkuvighasa azangsighavira
iti.

Me fo, me Ikiavira Itir God, men God,
me anetegha tuavir kurar igharazimin
ghue.

Kamaghin me pamtem azi.

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia akirim gigha Ikiavira Itir God gasa zuir
boriba,

ia uamategh a bagh izi.

Eghti a ian arazir kuraba bat-
ueghti, ia ua ghuamaghegham."

Ezi gumazamiziba kamaghin an akam
ikaragha ghaze,

"Ni en Ikiavira Itir God, en God,

kamaghin e uamategha ni bagha
ize.

23 E fo, e mighsiabar pin ikia asebar ziaba fa niginir dafam gamir arazir kam, tong bar guizbangirama en akuraghan kogham.

Ikiavira Itir God, en God, a uabira Israelia en akuragham.

24 E aser aghumsizim itim, Bal, e an ziam fer dughiamin, e uan sipsipba ko, bulmakauba ko, otariba ko, guiviba ko bizir aghuir en inazir afeziaba ingara iniziba, e bar ada gifa.

E uan igiagara arazir kurar kam gamuavira ikia iza datirighin tu.

25 O Ikiavira Itir God, en God, e uan inazir afeziaba ko, uan mugabara ikia arazir aghumsizir kurabar ni gamua iza datirikin tu.

E nin akabar gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, e bar aghumsigh guaba avigh nguazim mituagham.

Egh teghti, en aghumsizir kam inimin min e avaraghti, e a sara ikiam.”

4

Israelia Ikiavira Itir God bagh izisi uan navibagh iragh

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia Israelia, ia na bagh izisi, egh na baghvira izi.

Ia pura tintinibar tuavir igharazibar mangan marki.

Bar marki, ia nighnizir gavgavim narara iki.

Egh marvir guar ki bar aghuaziba nan damazimin da batokegh.

2 Egh ia gavgavim uan akabar aningsi, kamaghin mikim suam,

E Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, e guizbangira migei.

Egh dughiar kam in ia guizin akam ko, arazir aghuim ko, arazir voroghira zuimin gin mangi akar kam damuam.

Egh ia kamaghin damuti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba deragh uari damusi nan azangti,

ki deragh me damuam, mati ki deravira ia gami mokin.

Eghti me ziar ekiam na daningam.”

3 Ikiavira Itir God, kamaghin Judaba ko Jerusalemia migia ghaze:

“Ia akaba barazir puvatigha, naviba bar gavgafi.

Ia tong uan navibar amighti da amiragh,

mati nguazir ararir gavgavim me anebigha anemisarizi moghin iki.

Ian arazir kuraba ian dabirabibagh asighasisi.

Ia uan arazir kuraba adegh da maku-nigh,

mati gumazim akunimin ingarigha, an tongin aghuir ikarizir dikoniba itiba asizi, dagheba deraviram aghui.

4 Ia Judaba ko Jerusalemia, ia na bagha uan mikarzir mogomebar inibar ghoregha na ko akam akirizi moghin,

kamaghira ia na baghvira iki uari isi na daning.

Ia kamaghin damighan koghti, nan aningagharim avir ekiamin min otogh,

ia amizir arazir kuram bagh ian isiti, gumazitam anemungueghan kogham.”

Apaniba Judaba ko misoghasa

5 Ikiavira Itir God, Judaba ko Jerusalemia akam me mikinasa kamaghin na mikeme.

An akam kamakin:

“Ia kantrin danganiba bar dar mangi sigham givi.

Egh gumamazizibar dim me mikim suam,

‘Ia izi bar moghira uari akuvagh,

egh mangi divazir gavgaviba itir nguibabar aven mangi uari mon-gegh.’

6 Egh ia nir avizir gumamaziziba ganigh foghfoghamim,

ia a feghti me an ganigh ari Saionin mangam.

Ki apanibagh amizi me bar pazavira ia gasighasighasa

notin itir nguazim ategha izi.
 Kamaghin amizi, ia sughsughan marki,
 ia ivemar mangi mongegh.

⁷ Apanir kaba uan nguibam ategha mati
 laion uan mogomer danganir itim
 ataki.
 Apanir kaba nguibar aviribagh
 asighasigha izi.
 Me izi Judan kantri bar a gasighasighti a
 bar ikuvighti,
 gumazamiziba ua nguibar kabar ikian
 kogham.”

⁸ Ikiavira Itir Godin aningagharir ian itim
 givazir puvati,
 an aningagharim ikiavira iti.
 Kamaghin amizi, ia azirakar korotiabar
 aghuigh aziva,
 azirakar ighiar amirizibar amu.

⁹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
 “Dughiar kamın, atrivim uan gumazir da-
 paniba ko bar atiatigham.
 Eghti ofa gamir gumaziba, ko akam
 inigha izir gumaziba,
 digavir kuram damigham.”

¹⁰ Ezi ki kamaghin migei:
 “Ame! Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
 ni Judaba ko Jerusalemia gifara ghaze,
 Kar me deraghvira ikiamin
 dughiam.
 Ezi puvati, datirighin apaniba izi,
 uan midorozir sababar me misoghti
 me arimighiram.”

Apaniba aminir fefemin min izi

¹¹ Eghti apaniba izamin dughiamın,
 Ikiavira Itir God kamaghin Judaba ko
 Jerusalemia mikim suam,
 “Aminir fefem nguazir mighsiar gumaza-
 miziba puvatizibar ikegh dikavigh,
 nan gumazamiziba iti naghin vang
 izam.
 Aminir kam nimira izi arazir kuraba
 batoghasa puvati,
 mati aminim nimira iza witin ovizibar
 misevibagh ivavamadi mokin. Pu-
 vati.

¹² Aminir kam bar gavgavigh izi,
 bar me gasighasigham.

Ki uabi gumazamizir kaba isa kot gatigha
 gifa,
 egha ki ivezir kuram me daningasava
 ami.
 Kamaghin amizi, ki uabi mikemezi
 apaniba izi,
 mati aminir kuram izi.”

¹³ Ezi ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir Godin
 akamin, kamaghin gumazamizibav
 gei,
 “Ia gan! Apaniba ghuariar pizimin min
 pighatome,
 men midorozir gumazibar karisba,
 mati aminir bizibagh asighasizim
 pamten iza tingagha nidi,
 ezi men hoziaba mati kuarazir
 bagabar min akizirigha bar
 puvira izi.

Evzika!
 E datirighin bar ikuvigha gifa.

¹⁴ O Jerusalemia, ia manadizoghın uan
 navir averiamın aven itir nighnizir
 kuraba batuegham?
 Ia bar uan arazir kuraba batuegh
 zueghti,
 Ikiavira Itir God, ian akuragham.

¹⁵ Ia gan, gumaziba Danin nguibar ekiam
 ko Efraimin mighsiaba ategha iza,
 osimtizir kamın akam akura izi.

¹⁶ Ikiavira Itir God, gumazir kabav gia
 ghaze,
 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
 ibav kemegh,
 ‘Apaniba Judan otivigha gifa.’
 Egh ia Jerusalemia kamaghin me
 mikemegh,
 ‘Apaniba nguibar saghon itiba ategha
 iza,
 Judan nguibaba ko misosi.
 Me nguibar kaba avinigh, pamten tiariba
 akar,
 egh akar ekiamın gumazamizibav
 kimam.’

¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia
 ghaze,
 Ia Jerusalemia nan akam batoke.
 Kamaghin, apaniba Jerusalem avinigham,
 mati gumaziba dagher azenim
 divazimin min an okari.

¹⁸ Ia uari osimtizir kabagh amigha,

tuavir kuramın ghū.
 Ezi bizir kam bagha ia bar
 osimtizir ekiam ini.
 Ian arazir kurabara ia gamima,
 ia mizazir kam isima,
 ian naviba biaghire.”

*Jeremaia uan adarazi bar men
 apangkufi*

¹⁹ Jeremaia kamaghın miġei:
 “Ki tizim bagha mizazir dafar kurar kam
 isi?
 Ki mizazir kurar kam isima, nan navir
 averiam bar na basemezi,
 nan diġhorim bar pamten na
 ginivima,
 ki bar mikirighasava ami.
 Mizazir kam bar na abirazi nan niġhnizim
 uaghan bar nan ikufi.
 Ki midorozir gumaziba barazi,
 me midorozim bagha pamtemın
 sighabagh ivi.
 Kamaghın amizi, ki uan akam dukuagh,
 nimira ikian kogham.

²⁰ Ki garima, me kantrin aven itir dan-
 ganiba bar dar gumazamiziba paza
 me gamua
 me gasighasizima, biziba bar moghira
 ikufi.
 Ki garima, me zuamira en purir-
 penibagh asighasiki.

²¹ Egħti dugħiar manatamra apaniba e
 ategħ ua uan nguibabar mangam.
 Egħ me manadizoghın sigham givia,
 nir avizim ghufēr arazim ategħam?
 Ki arazir kamra ikia ghua bar
 amira!”*

²² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghın na
 ikaragħa ghaze,
 “Nan gumazamiziba fofozir aghuiba pu-
 vati,
 egħa na gifozir puvati.
 Me boribar mın fofoziba puvatigha bar on-
 gani.
 Egħa arazir kuram gamir arazim me
 bar a gifogħa,
 arazir aghuibar amuamin arazim
 me bar a gifozir puvati.”

Jeremaia irebamın mın bizimın gani

* **4:21:** Me apanibar ganti me izamin dugħiam, me nir avizim ghufegħ sigham giviam, egħti gumazamiziba oregh
 arı mangı, nguibar divazir gavġaviba itibar mongegħam. Ni saptan kamın, ves 5 ko 6ın gan. **4:23:** Jenesis 1:2;
 Aisaia 5:25

²³ Ki Jeremias ki garima,
 nguazim bar ikuvigha pura itima,
 bizir aghuitam a ġisın itir puvati.

Ezi ki overiamın ġari,
 angazangaritam an itir puvati.

²⁴ Ezi ki miġhsıabar garima,
 mikimkizim adagħ nuabima,
 dar għuaba mangıgh zegħi gami.

²⁵ Ezi ki tintinibar ġara gumazitamın apizir
 puvati.
 Ezi kuaraziba miġħa tintinibar bar
 ghue.

²⁶ Ezi ki ua garima, fomira nguazir otevir
 biziba bar deravırama aghuiba,
 da datirighın dipaba puvatizir dan-
 ganir kinibar otifi.

Ezi nguibar ekiar nguazir kamın
 itiba bar ikufi.
 Kar Ikiavira Itir Godın anıngagħarım bar
 ekevegħa,
 bizir kabagh amizi da otifi.

²⁷⁻²⁸ Egħa Ikiavira Itir God, kamaghın miġia
 ghaze,

“Ki bizir kabar amıghtı da otivasa uan
 niġhnizim gamıgħa ġıfa.
 Egħ ki ua uan niġhnizim ġiragħan
 kogħam.

Nguazir kam, ki a damıghtı a mangı bar
 danganir kinimın otogħam.

Egħ ki bar a gasighasıgħan kogħam.
 Egħti bizir mıngarır kam bagħ, nguazim
 azırakar onger akabar amuti,
 overiam pın piġħatomegħam.”

²⁹ Ki Jeremaia, ki garima, midorozir gu-
 mazir maba hoziabagh apiazi,
 gumazir maba uan pıbar suıgħa
 midorozim bagħa izi.

Ezi gumazamizir danganir kabar itiba, me
 baregħa, bar mogħira uan nguibaba
 atagħıragħava are.

Men marazi ara ghua ruaribar aven
 monge,
 ezi marazi ghua dagıar torıbar
 aven monge.

Ezi nguibaba bar mogħira pura misevir
 kinibar itima,
 gumazamiziba puvati.

³⁰ O Jerusalem, ni ikuvighamin dughiamin, ni manmaghin damuam?
 Nin gumazir fomira bar ni gifongegha ni ko akuir kaba,
 me datirighin nin aghuagha, ni misueghti ni aremeghasava ami.
 Kamaghin amizi, ni pura korotiar aghevir aghuubar aghuan marki,
 egh me golin ingarizir kurkazibar uabin kurkian marki,
 egh uan damazimning aghivan marki.
 Kurkazir kaba tong nin akuraghan kogham.

³¹ Ki ararem barazi, mati amizim otasava amir ararem.
 Egha uaghan mati amizim datirighiram otirimirir igiam gami, egha mizazir ekiam isi.
 Kar Saionin nguibar ekiamin ararem.
 A bar avighagheghega, uan aghariba kavkira, kamaghin migei,
 “E uarir apangkufi! E ikuvigha gifa.
 Apaniba e misueghti e arimighiram.”

5

Jerusalemia bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze:
 “Ia Jerusalem gumamaziziba, ia uan tuaviba bar dar aru,
 uan biziba amadir danganibar ganigh fogh suam,
 gumamazizir aghuitam iti, o puvati.
 Egh ia ganti, gumamazizir arazir aghuim ko guizin arazimin gin zuitam ikiti,
 ki nguibar ekiar kamın arazir kuraba gin amadagham.
² Egha ia gavgavim uan migirigiabar aningasa
 Ikiavira Itir Godin ziam dibora pin arigha migei,
 kar ia ifara pura migei.”

³ Ezi ki Ikiavira Itir God ikaragha ghaze:

5:1: 2 Eghaghaniba 16:9; Esekiel 22:30

“Ki fo, ni gumamazizir deravira guizin arazimin gin zuiba, ni bar me gifonge.
 Egha ni gumamazizir kabav soghezi, me mizazim baraghizir puvati.
 Ni me akirasa me gasighasighizir bizir kam, me an ganigha fofozim inian aghua.
 Men dapaniba dagiabar min gavgafi, ezi me uan navibagh iraghan aghua.
⁴ Ezi ki ghaze,
 Gumamazizir kaba, pura onganarazibagh amir gumamazizibar min ikia,
 egha fofoziba bar men puvati.
 Egha me Ikiavira Itir God, men God, a me damuasa ifongezir araziba, me deravira dagh fozir puvati.
 Kamaghin, me arazir onganibagh ami.
⁵ Kamaghin amizi, ki mangi gumazir dapanibar gan, me ko mikimam.
 Me ti Ikiavira Itir God, men God, a me damuasa ifongezir arazibagh fo.
 Ezi ki fo, gumazir dapanir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin akaba batueghega,
 an ifongiamin gin mangan aghua.
⁶ Gumamazizir kaba arazir kurar aviribagh amua,
 egha dughiar aviribar Ikiavira Itir God, akirim ragha a gasara.
 Bizir kam bagh, men apaniba, laionin ruarir ghuribar itiba azenan izi me misoghti me arimighiram.
 Apanir kaba, afiar atiar danganir kinibar itibar min izi me gasighasigham.
 Apanir kaba, kaziar atiar ekiabar min izi,
 Judan nguibar ekiabar boroghin mongegh iki ganam,
 eghti gumazim o amizitam nguibam ategh azenan iziti,
 apaniba kaziar ekiar kabar min uari fi me mikin, men mikarziba abighirarigham.”

⁷ Ikiavira Itir God akar kam Jerusalemın nguibamin itir gumamazizibav gia ghaze,
 “Bizir me ifongeziba, ki bar ada isa me ganingi,

ezi me ua na ategha aser kabar gin zui,
mati gumazim uan amuim
ategha, tuavimin amizibar gin
ghu.

Kamaghin, ki manmaghsuvira ian arazir
kuraba gin amangam?
Bar puvatigham.

⁸ Gumazir kabar naviba, gumazir igharaz-
ibar amuiba bagha dikafi,
mati afiar apurir gavgaviba, afiar
amebaba bagha naviba dikafi.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Gumazamizir kaba nan ziar ekiam
gasighasisi.

Kamaghin, ki guizbangira gumazamizir
kabar arazir kuraba ikarvaghiva,
bar me gasighasigham.

¹⁰ “Ia Israelian apaniba,
ia mangi men wainin azenibar aruva
dagh asighasigh.
Egh bar dagh asighasighan marki.

Purama adar aghariba aghoregh.
Wainin ikarizir agharir kaba, da nan
biziba puvati.
Kamaghin amizi, ia dar aghariba
aghoregh.

¹¹ Guizbangira, Israelia ko Judabar gu-
mazamiziba, me akirim ragha bar
na gasaragha gifa.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

*Ikiavira Itir God, apaniba amangighti
me Israelia gasighasigham*

¹² Israelia Ikiavira Itir God, an gin mangan
aghuagha ifara ghaze:

“Ikiavira Itir God, arazir kuratam damighti
an e batoghan kogham.
Apaniba iziva e misoghan kogham,
eghti mitiriar ekiatam otoghan
kogham.

¹³ Guizbangira, akam inigha izir gumaziba
akar kabar e migei.

Ezi men akar kabar mingariba puvati,
da mati aminim ivai.

Ikiavira Itir God, akatam me ganingizir
puvati.

Kamaghin, bizir manam me a migei,
bizir kamra ua ragh maghira me
gasighasigham.”

¹⁴ Gumazamizir kaba akar kamagh garir
mabav keme,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na
migia ghaze,

“Jeremaia, migirigiar ki ni ganidiba ni
darara Israelia mikim.
Migirigiar nin aka torimin otivamin
kaba, da avimin min otiv mangi.

Eghti gumazamizir kaba dazibar min ikiti,
nan akam me giri, mati avim men isi
moghin, bar men isigham.”

¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia ia
migia ghaze,

Ia Israelia, ia oragh!
Ki saghon itir nguibar mamim
midorozir gumaziba inigh iziti,
me ia ko misogham.

Me fomira uan kantrin ikia iza datirikin,
egha me gumazamizir bar gavgav-
iba.

Egh ia men akar me migeim mikiman
iburagham.

Egh uaghan a gifoghsi damuva
avegham.

¹⁶ Men midorozir gumaziba bar moghira,
midorozir gumazir bar gavgaviba.

Egha me barir pibar asa bar fogha,
gumazamizibagh asi me ariaghiri.

¹⁷ Ia ti ghaze, ian nguibaba divazir gavgav-
iba dar iti,

eghti ia deravira dar aven ikiam.

Bar puvatigham.

Apanir kaba izi ian nguibar kabagh
asighasigham.

Egh ian azenibar itir dagheba ko
dipenibar itiba sara,
dar ami da agivagham.

Egh ian otariba ko guivibav soghirarigh,
ian sipsipba, bulmakauba, bar a dav
soghirarighti
da arighiregham.

Egh me ian wainin ikariziba, ko fighin
temebagh asighasigham.

- 18 Egha Ikiavira Itir God, dughiar kamin ua kamaghin na migei,
 “Apaniba dughiar kamin izi, egh Israelia bar me gasighasighan kogham.
- 19 Eghti gumazamizir itiba kamaghin nin azangsigham,
 ‘Manmaghsua Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha e gasarazi, bizir kurar kam e bato?’
- Eghti Jeremaia, ni me mikim suam,
 ‘Ia akirim ragha na gasara, ia uan nguazimin ikia kantrin igharazibar asebar apengan ikia dar ziaba fe.
 Kamaghin, ia datirighin gumazamizir igharazibar kantrin mangi an iki, pura men ingangarir gumazir kinibar min iki, men ingangarim damu men apengan ikiam.’”

Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim gumazamizibagh aningi

- 20 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
 Ni akar kam isi Jekopin ovavir boriba ko Judan nguazimin itiba me daningigh:
- 21 Ia gumazamizir nighnizir aghuiba ko foziba puvatiziba.
 Ia damaziba ikia, bizibar garir puvati.
 Egha ia kuariba ikia, biziba barazir puvati.
- Ia datirighin kuariba arigh deraghvira nan akaba baragh.
- 22 Ikiavira Itir God kamaghin ia migia ghaze,
 Ia manmaghsua nan damazimin atia-tiava agoir puvati?
- Ki ongarim dipir izi mitivasa danganimin abaragha gifa,
 ezi ongarir dadarim an ongarim dipir izi
 tuivamin divazimin min iki mamaghira ikiam.
- Eghti ongarir ekiam pamten dipir izi,
 egh divazir kam azovagh mangighan kogham.
- 23 Ezi ia gumazamiziba bar igharaghava ami.

- Egha bar puvira nan akaba batogha uan nighniziba bar dar kumi.
 Egha akirim ragha na gasaragha tintinibar ghue.
- 24 Ki Ikiavira Itir God, ian God.
 Ezi ia nan apengan ikian aghua.
 Egha ia kamaghin nighnizir puvati,
 ki uabi azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiamin,
 amozim amadi, a izi.
 Egha ki uabi daghebagh amima da uan dughiamram otivima,
 ia azenibar, vaghvagha zurara da isi.
- 25 Ezi ian arazir kurar kabara bizir aghuir kabar tuavim apirizi
 ia da isir puvati.
- 26 “Nan gumazamizibar tongin marasi, arazir kurabagh amir adarasi.
 Me gumazamizir igharaziba arazir kurabar me damuasa mizua iti.
 Mati gumazim kuarazim izi ivemin aven mangasa aneguragha a mizua iti.
- 27 Me ifavarir arazibagh amua gumazir igharazibar bizir aviriba puram ada isi.
 Mati gumazim ivem aguragha kuarazir aviriba inizi an akiram izifa.
 Egha arazir kamin me gavgavigha ikia,
 dagheba ko bizir aviriba iti.
- 28 Egha me bar puvirama apava naviba ifiki.
 Me arazir kurabar amuasava atiatir puvatigha dagh ami.
 Me kotin aven guizin arazibar gin zuir puvatigha,
 arazir kamin borir afeziaba ariaghireziba, arazir kurabar me gami.
 Ezi onganarazibagh amir gumazamiziba osimtiziba itima,
 me men akurvazir puvatigha, men osimtizir kaba agevir puvati.
- 29 “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira migei,
 Ki gumazir kabar arazir kuraba bagh pazivira me damigham.
 Bar guizbangira, ki gumazamizir kabanang ikarvagh
 ivezir kuram me daningam.

30 Guizbangira, bizir bar kurar atiatim anidim nguazir kamın oto.

31 Ki garima, akam inigha izir gumaziba, uari uan akaba akuri, egha gumazamizibagh ifari.

Ezi ofa gamir gumaziba, gumazamizibagh ativagha akam inigha izir gumazibar akar ifavarir kabar gın zui.

Ezi nan gumazamiziba arazir kam bar a gifonge.

Ki mızazir kuram ia gaseghti ian arazir kurar kam gıvaghm.

Eghti dughiar kamın men tinara ian akuraghm?”

6

Apaniba iza Jerusalema misosi

1 Ia Benjaminın anabamın adarasi, ia Jerusalem ategh arı mangi.

Puvatıghti, ia bar ikuvighm.

Ia Tekoan nguibamın aven sıghabagh ivi mangi,

Bet Hakeremın nguibamın avim atıghti an mıgharım mavanangam, eghti gumazamiziba an ganıgh fogh arı mangam.

Bizir kurar ia gasıghasıghamım notın amadaghan dikavıgha, bar roghıra izi.

2 Saionın nguibar ekiam, mati guivir bar dirir mam, a nguibar ekıar bar aghuım.

Ezi İkiavıra İtir God nguibar ekıar kam bar moghırama, a gasıghasıgh anegıvaghm.

3 Atrıvıba uan mıdorozır gumazıba ko Jerusalem mısoghsı izam, mati sıpsıpar garır gumazıba uan sıpsıpa ko izam.

Me azenan nguıbam ekıarugh, vaghvagh nguazır akuar nguıbam boroghın itıba, uan averpenıbar ingaram.

Egh mıdorozır gumazır kaba sıpsıpın okoruar dafabar mın bar avırasemegham.

4 Eghti gumazır men faragha zuıba kamaghın mıkımam, “Aria, e mısoghsıvıra gan ikiam.

E aruer arızımın dikavıgh mangı me korogh, me mısogham.”

Egh me gın kamaghın mıkımam, “Amei, e tıghar mıdorozır bizıbar akıram, amınım pırı.

5 Kamaghın amızı, markı, e dımagarımın mıdorozım foregh, men dıvazır gavgavıbagh asıghasıgham.”

6 İkiavıra İtir Godın Gavgavıba Bar İtim, bar deravıra nguıbar ekıar kamın averıamın ganı.

Egha kamaghın mıdorozır gumazıbagı,

“Nguıbar ekıar kamın gumazamizıba, uan namakaba bar arazır kurabar me gamua me abırı.

Kamaghın amızı, nguıbar ekıar kam osımtızır bar ekıam inıam.

Ia mangı temeba okegh izı dıvazır gavgavımın mırıamın dar pozım mıkınıgh nguazım adav kınıghtı, a fıgh uanaboghtı,

ıa mangı a gısın mıtıvıgh nguıbar ekıam ko mısogham.

7 Kı orazı, arazır kuram, mati dıpaba mozır pamın ikıa zuraram otıvavıra itı moghın,

zurara Jerusalemın otıfı.

Me zurara nguıbar ekıamın aven bıızıbagh asıghasıgha, gumazamızır ıgharazıbagh sısa.

Kı men garı, men avırıba duaba ikıa egha arımarıaba itı.

8 O Jerusalemıa, ıa nan akam barakıgh. Puvatıghtı, kı zuamıra akırım ragh ıa gasaraghm.

Egh kı ıa damıghtı ıa nguıbar sırıam gavaghtı, gumazamizıba puvatıghm.”

İsraelia akam bar a batoke

9 Kı Jeremaıa, İkiavıra İtir Godın Gavgavıba Bar İtim, kamaghın na mıgeı,

“Apanıba İsralıan gumazamızır vaghvazır ikıavıra itıba ateghtı, me ikıan kogham, me bar me gasıghasıgham.

Mati gumazıba ghua wainın azenımın wainın ovızıba bar da kuarızı tam itır puvatı.

Kamaghin ti deragham, ni faragh mangi
 Jerusalem in aven akam akunigh.
 Mati gumazim ghua wainin azenimin ave-
 riam getiagha arua gari,
 wainin ovizir vaghvazir maba iti.
 Kamaghira, gumazamizir vagh-
 vaziba ti nin akam baregham.”

10 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akam ikaragha
 ghaze:

“Ki ikiangsizim me daning me mikimti,
 tina men tongin na baregham?
 Me kuarir toriba puvati.

Men naviba gavgavizi me nin akam
 baraghan aghua.
 Me nin akam migia ghaze, a bizir ku-
 ram, egha a gifongezir puvati.

11 Ezi Ikiavira Itir God, nin aningagharir ni
 men itir kam uaghan na gizifa.
 Ezi ki an suiraghti a dughiar ruarimin
 nan ikian ki aghua. Ki bar amira.”

Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha
 ghaze:

“Ni nan aningagharir kam isi, borir pura
 tintinibar tuavibar ikarara itiba ko,
 gumazamizir igiar uari akuva itiba me
 gingegh.

Egh uaghan poroghamiba ko gu-
 mazamizir bar ghuriba, uaghan
 me gingegh.

12 Ki Ikiavira Itir God, ki kantrin kamin
 itir gumazamiziba uan gavgavir
 ekiamin bar me gasighasigham.

Egh igharaz darazir amamangatighti,
 me izi men dipeniba ko nguaziba
 ko men amuiba iniam.

13 Men gumazamizir ziaba puvatizibar
 ikegha ghua, gumazamizir ziaba
 itibar tuziba,

me bar moghira ifara uari baghavira
 nighnigha,
 arazir kurar aviribagh amua
 dagiaba ko biziba isi.

Ezi gumazir ofa gamiba, ko akam inigha
 izir gumaziba,
 me uaghan arazir kurar kamin gin
 ghua ifavaribagh ami.

14 Nan gumazamiziba, duar dafaba isia iti,

ezi ofa gamir gumaziba ko akam
 inigha izir gumaziba men duabar
 gari,
 da pura biziba,
 egha deraghvira da akira da nozir pu-
 vati.

Egha me akar aghuimin gumazamizibav
 gia ghaze,
 ‘Biziba en derazi e deraghavira iti.’
 Me kamaghin migei, ezi guizbangira
 bizitam deragha itir puvati.

15 Me ti arazir kurar me amizibar aghum-
 sighama?

Bar puvati. Me tong aghumsizir pu-
 vati.

Kamaghin, ki men igharaz darazigh
 asighasighizi moghin,
 ki gumazamizir kaba mizazim me
 daning me gasighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
 gifa.”

*Israelia, Ikiavira Itir Godin akamin gin
 mangan aghua*

16 Ikiavira Itir God uan gumazamizibav gia
 ghaze:

“Ia tuavir akamin mitigh nighnigh, ia
 tuavir manam mangisi ifuegh, an
 mangi.

Ia tuavir aghuir ian inazir afeziaba
 faragha ghuezim bagh gan an apigh
 an mangi.

Ia tuavir kamin mangiti, bizitam osimtizim
 ia daningan koghti,
 ian naviba purama amiraghirigh
 nimira ikiam.”

Ezi Israelia a ikaragha ghaze,

“Ti puvatigham,
 E tuavir mamin gin mangan
 aghua.”

17 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,

“Ki ian faragh mangi ikiangsizim ia
 daningamin gumaziba amisevegha
 gifa.

Egha ki kamaghin ia migei,

‘Osimtizim otivamin dughiamin me
 sigham giviti,
 ia deravira me baragh.’”

Ezi me ghaze,
 “Ti puvatigham.

E gumazir kabar akaba bareghan
 kogham.”

18 Ezi Ikiavira Itir God, nguazimin itir
 kantriba bar me migia ghaze:

“Ia izi bar uari akuvagh uan damazibar
 gan oraghti,
 ki Israelia damuamin bizibar gun ia
 mikimam.

Ia uan damazibar bizir kabar
 ganam.

19 O nguazim, ni oragh!

Nan gumazamiziba na ginamadagha,
 Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir
 puvati.

Kamaghin, ki men arazir kurar kaba ikar-
 vagh,

uan gumazamizir kabagh asighasigham.

20 Me ofa gamua nan ziam fasa

Seban adarazi da pauran mughuriar
 aghuim zuim ko, saghon itir gumaz-
 iba da borer aghuim givese.

Egha ghaze, bizir kaba nan damazimin de-
 ragham.

Bar puvati.

Ki ofan me tue bar isia mighiriba ko ofan
 igharazir me na bagha amiba,

ki bar adagh ifongezir puvati.

Ki da inighan kogham.

21 Ki Ikiavira Itir God ki ghaze,

Ki gumazamizir kabar amighti me
 asaghpore igham.

Egha ameboghfeziaba, ko boriba, gumaza-
 miziba ko

men namakar men boroghin itiba sara
 arimighiregham.”

Apaniba notin amadaghan ikegha izi

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Ia gan! Midorozir gumaziba notin
 amadaghan ikegha izasava ami.

Me bar gavgavigha, bar saghon ti.

Egha me misoghasa

midorozir biziba akira iti.

23 O Saion, ni mati guivir dirim!

Ezi apanir kaba, me apangkuviba pu-
 vatizir gumaziba.

Me gumazir igharazibagh asighasighasa
 bar ifonge.

Me barir piba ko barir afuziba suisi.

Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam oti-
 vam.

Mati ongarim gigim gira tingazi.

Egh me uari darigh mitivigh iki,
 egh Babilon ko misoghsivira gan
 ikiam.”

24 Ezi Jerusalema kamaghin migei:

“E apanir kam, an eghaghanim baregha
 gifa.

Egha e men atiatia agharapaniba bar
 en amia.

E nighnighava avenge, en ararem mati,
 amizim borim batasa mizazir ekiam
 isava arai.

25 Apaniba me bar gumazir kuraba, egha
 danganiba bar adar iti.

Egha misoghasavira gara itima e ati-
 atingi.

Kamaghin amizi, e tuaviba ko
 azenibar aruan kogham.”

26 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin migei:

“O, nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
 ia azir korotiabar aghuigh averenim
 gipoghpogh.

Ia fo, apanir izi ia gasighasighamim pura
 kaghiram otoghti,

ia atam mangeghti me ia gasighasigham.

Kamaghin, ia puvirama aziva, azir onger
 akaba bangi.

Mati poroghamimning borir bar
 vamirara iti, an aremezi, aning a
 bagh azia an kuarkufi.”

Gumazamiziba mati silvan kuram

27 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia
 ghaze,

“Jeremaia, ki ni isa uan gumazamizibar
 tongin ni ati.

Eghti ni gumazamiziba tuisigh, mati
 gumaziba silva tuava a gifofofi
 moghin, me tuva me gifofogham,
 men araziba guizbangira dera, o ti
 puvati.”

28 Ezi ki an akam ikaragha ghaze:

“Gumazamizir kaba me akaba batogha,
 akaba uarigh asa girakirangin uarira
 uariv gei.

Me ifavaribagh amua men araziba bar ikufi.

Egha men naviba ain ko brasin min bar gavgavigha,

arazir kurabar amuasa bar gav-gafi.*

29 Nan gumamaziziba mati silvan mineziba itiba,

ni masinin avim giviti a puvira isi minezir dar itir kabar isigh da batueghan kogham.

Ingangarir gumaziba pura ingangarir kam damigham.

Kamaghira, nan gumamaziziba arazir kurabagh ami,

egh arazir kurar kaba me da ateghan kogham.

30 O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha uan gumamazizibagh asaragha gifa.

Kamaghin amizi, me silvan kurar me otoghezibar min iti.”

7

Godin Dipenim, Judabar amuti, me Godin damazimin deraghvira ikian kogham

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 2 “Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin tugh, kamaghin mikim: Ia Judan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua an ziam fe darasi, ia kuaribar arigh an akam baragh.

3 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelia ian God, ki ghaze, Ia uan daroriba ko arazibar kirigh deraviram otoghti, ki ia teghti ia deraghvira uan nguazimin ikiam. 4 Ia kamaghin migei, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim.’ Egha ia kamaghin migia uarira uarigh ifari. Dipenir kam tong ian akuragh ia damuti, ia Godin damazimin deraghvira ikian kogham.*

5 Ian daroriba ko arazir ia datirighin amiba, ia da ategh tuavir aghuimin gin mangi. Egh arazir aghuibara uari damu

iki. 6 Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizir ia ko itiba, pas me damuan marki. Egh borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba ia paza me damuan marki. Egh ia uan nguazir kam in aven, gumamazizir osimtiziba itir puvatiziba pura me misoghti me arighiram marki. Egh ia asebar ziaba fan marki. Ian arazir kam ia gasighasigham. 7 Ia nan akar kaba bar dar gin mangiti, ki ia teghti ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kam, ia an iki deravira iki mamaghira ikiam.

8 “Ia uarir gan. Ia akar ifavarir kaba nighnizir gavgavimin dar iti. Ada tong ian akuraghan kogham. 9 Ia gumazir igharazibar biziba okiava, egha gumazibav sozi da ariaghiri. Egha poroghamiba uari isava akuir arazim gamuavira iti. Egha uan akaba gavgavim dar aningasa akam akiri, egha ia guizbangira akar ifavaribagh ami. Egha ia asem Bal, a bagha ofan mughuriar aghuim zuibagh ami. Egha ia aser ia faragha fozir puvatizibar ziaba fe. 10 Ia arazir kabagh amigha nan Dipenir ki uan ziam fasa inabazimin aven izegha nan ziam fa ghaze, E deraghvira iti. Ia gin nan Dipenim ategha azenan ghuegha arazir kurar ki ifongezir puvatizibagh amuvira iti. Ia ghaze, Kar ti arazir aghuim, a? 11 Ia Dipenir kam in nan ziam fasa ki a ginaba. Ezi ia ghaze, kar okimakiar gumaziba modir danganim, a? Ki Ikiavira Itir God uabi guizbangira migei, arazir ia amiba, ki bar adar ganigha gifa.

12 “Kamaghin, ia mangi Silon nguibar ki uan ziam fasa faragha inabazimin, ki amizir bizibar ganigh. Nan gumamaziziba Israelia, me arazir kuram gami, kamaghin amizi, ki nguibar kam bar a

* 6:28: Marazi kamaghin nighnisi, ves 28in ikegha ghua ves 30, migirigiar Ikiavira Itir God Jeremaia mikemezir kam, a ves 27in itir akam, a uam a geghari. * 7:4: Gumamaziziba ti akar Onger Akaba 132:13-14in aven itim ginighnigha, egha me kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir Godin Dipenim Jerusalem iti. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God zurara Jerusalem geghuvam. A bizir kuraba ateghti da Jerusalem koma an itir gumamaziziba bativan kogham.

7:11: Aisaia 56:7; Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46

7:12: Onger Akaba 78:60; Jeremaia 26:6

gasighasiki.† 13 Ezi ia uaghan arazir kurar kabagh amuavira ikia zuima, ki dughiar aviribar ia arazir kurar kaba ataghiragh navim giraghasa ia mikemezi, ia oraghan aghua. Ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati. 14 Ia guizbangira kamaghin nighnighan marki egh suam, nan Dipenir kam ian akuraghti, ia deravira ikiam. Ki fomira ian inazir afeziaba, me mikemezi, me nan ziam fasa kagh an ingari. Datirighin ki Silon nguibam gasighasighizi moghin, a gasighasigham. 15 Egh ia Judaba, ki Efraimin anabamin adarazi batoghezi moghin, ia batuegh ua ian ganan kogham.”‡

Israelia Ikiavira Itir Godin akam batoke

16 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Jeremaia, ni ua gumazamizir kaba bagh nan azangsigh nan dimiva arangan marki. Ki nin azangsizitam bareghan kogham, kamaghin ni men akurvaghsi nan azangan marki. 17 Ni uabi Judan gumazamizibar garima, me uan nguibabar aven arazibagh amua, egha Jerusalem in nguibamin tuavir toribar arazibagh ami. 18 Men boriba dazibagh eghuva izima, afeziaba aviba arisi, ezi amebaba bisketba tuasa plaua gami, kar aser amizir kam, Astarten me a bagha ofa gami, me a dibora ghaze, Overiamin Garir Atrivir Amizim. Egha me uaghan aser igharagha gariba bagha wain isa me bagha ofa gami. Me kamaghin amua paza na damuasava ami. 19 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Me kamaghin amua paza nararam amir pu. Bar puvati. Me paza uarira uarigh amua aghumsizim uarira uarigh aningi. 20 Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, men Ekiam, ki uan aningagharim bar a isi nguibar ekar kam in gumazamiziba, ko asiziba, ko temeba, ko dagheba, ki bar me gingegham. Nan aningagharim avir ekiam in min iriti tav anemungeghan kogham.”

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gei, “Ki Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia mikimasa. Ia fo, ofan maba, ia asiziba inigh dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham, egh dar tuziba aman kogham. Ezi ofan maba, ia dar tuziba, ki amamangati, ia dar amam. Ezi ki ghaze, Marki! Ia bar ada inigh dar ami, da pura bizim. 22 Ia bizir kam ginighnigh: ian inazir afeziaba, ki Isipin me inigha izir dughiam in, me ofan tuezi bar isia mighiriziba ko ofan igharaziba, ki tam damuasa me mikemezir puvati. 23 Ki kamaghin me mikeme, ‘Ia nan Akar Gavgavir ki ia migeiba baragh deraghvira dar gin mangiti, ki ian Godin ikiti, ia nan gumazamizibar min ikiam. Eghti biziba bar ian deragham.’ 24 Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Men naviba arazir kurabar amuasavira nighnigha, uan ifongiabar gin ghua akirim ragha na gasaragha, uamategha bar saghon ghuavira iti. 25 Ian inazir afeziaba Isip ategha izezir dughiam in iza datirighin, ki uan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ian inazir afeziaba akam me daningasa ivivigha me amagavira iti. 26 Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Egha akaba batogha men faragha zuir ovavibagh afiragha arazir kurabagh ami.

27 “Jeremaia, ni Israelian gumazamiziba akar kabar me mikimti, me da bareghan kogham. Ni men dimti, me nin dimdiam ikaraghan kogham. 28 Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘Kantrin kam in gumazamiziba, Ikiavira Itir God, men God in akam in gin ghuzir puvati. Egh God ateghti a me akirmighasa me nighnizir puvati. Egha guizin akam in gin zuir tuavir kam, me bar anetaki.’”

Gumazamiziba Hinomin danganir zarimin ikia arazir kurabagh ami

29 Jerusalemia, ia uan azirakar arazim akakagh uan dapanir arizibagh isegh da

† 7:12: Josuan dughiam in, Israelia Ikiavira Itir God in Purirpenim Silon nguibamin anesara. (Ni Josua 18:1 in an gan.) Ezi ofa gamir gumazim Elin dughiam in, God in Purirpenim Silon iti. (Ni 1 Samuel 1-3 in an gan.) Ezi dughiar Filistiaba Israelia abirazir kam in me ti Silon nguibam gasighasiki, ezi gin nguibam pura ikiavira iti. (Ni 1 Samuel 4 in an gan.) 7:13: 2 Eghaghaniba 36:15; Aisaia 65:12; Jeremaia 35:17 ‡ 7:15: Israelian akar kam, a fomira notin amadaghan kantri Israel in adaraziv gei. Ni Jeremaia 3:7 in ganigh. 7:18: Jeremaia 44:17-19 7:23: Ua Me Ini 15:26; Ofa Gami 26:12; Aisaia 3:10

makunigh. Nín gumazamiziba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningagharir ekiam iti. Egha a gumazamizir kabar aghuagha akirim ragha me gasara. Kamaghin, ia mighsiabar ghuavanegh azirakar ighiaba bangi.

³⁰ Ikiavira Itir God kamaghin miġia ghaze, “Judaba nan damazimín arazir kurar aviribagh ami. Me marvir guar ki ifongezir puvatizir kaba isa, nan Dipenir ki uan ziam fasa inabazir kamín aven da ariki. Egha kamaghin nan Dipenim gamima, a nan damazimín bar mize.

³¹ Egha me Hinomín danganir zarimín ghua ofa gamir dakozibar ingara da dibora ghaze, Tofet. Egh me uari uan otariba ko guiviba inigh ofan mín avimín ada tuam. Arazir me amir kamín nighnizitam nan navir averiamín itir pu. Bar puvati. Ki kamaghin damuasa akatam me mikemezir puvati. ³² Ki Ikiavira Itir God, ki ikiangsizim me ganiga ghaze, Ġin gumazamiziba ua danganir kam, Tofet o Hinomín danganir zarim a darighan kogham. Apaniba dughiar kamín Judan gumazamizir aviribav sueghti, me arimighiram. Eghti Tofetín danganim, a Judabar matmatiar danganimín mín ikiti, men kuaba bar a gizivaghti, men kuaba afamin danganiba ua puvatigham. Eghti me danganir kam kamagh a diponam, Danganir Gumazibav Sozi Me Ariaghirim. ³³ Eghti gumazir kuar aviriba pura nguazimín ireghiv ikiti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar tuzibar amam. Eghti gumazir kuaraziba ko asizir atiaba batoghamiba puvatigham. ³⁴ Eghti gumazamiziba ua Judan nguibaba ko Jerusalemín tuavibar ikian kogham. Ki bizir kaba bar dar amighti, da otivam, eghti navir aghuimín arazim ko, agoroger arazim ko, poroghamir igiabar isar ekiaba, da bar givagham. Eghti kantrin kamín danganiba ikuvigh ikiam.”

8

¹ “Ki Ikiavira Itir God, ua kamaghin miġei. Dughiar kamín ian apaniba, matmatiabar mangi, Judabar atriviba ko, gumazir dapanir, ofa gamir gumaziba,

akam inigha izir gumazir dapaniba, ko Jerusalemín aven itir gumazamizir igharaziba sara bar men agharibagh kuigham. ² E fo, Judaba bar aruem ko iakinim ko mikovezibagh ifonge. Egha me bizir kaba bagha iteviba apira dar ziaba fava, da ko miġia, egha uarir akurvaghasa dar azangsisí. Kamaghin amizi, dughiar ġin izamim, men apaniba Judabar aghariba inigh tintinibar buarir aviribar mín nguazimín ada akunigham. Eghti, aruem, ko iakinim, ko mikoveziba, men agharibagh isiragham. Eghti men aghariba inigh da oparamin gumaziba puvatigham. ³ Eghti Judan gumazamizir kurar kantrin kamín aven ikiavira itiba, ki men amangighti, me kantrin igharazibar tintinibar mangegham. Egh gumazamizir ikiavira itir varazira, me angamira ikisi nighnighan kogham, me ovengsivira ifuegham. Ki Ikiavira Itir Godín Gavgaviba Bar Itim kamaghin mikemegha gifa.”

Judaba uan arazir kurabar aghumsizir puvati

⁴ Ikiavira Itir God, kamaghin gumazamizibav kimasa na miġei:

“Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin miġei. Ia fo, gumazamiziba daghira, egha me ua dikavrosi.

Egha ia fo, me tuavim ataghiragha ghua, egha me ua tuavimín izi.

⁵ Ezi Jerusalemín gumazamizir kaba na ategha, ua izir puvati.

Me zurara akiribagh igha na gasi.

Me ifavarir arazimín ġin mangasa bar gavgavigha,

ua na bagh izan aghua.

⁶ Ki kuarim atigha me barazi, me deragha guizin akatam na miġeir puvati.

Egha men tav uan arazir kuraba ġin amangasa miġeir puvati.

Egha nan azangsigha ghaze, ki arazir kurar manamrama ami?

Me vaghvagha uan ifongiabar ġirara ghua,

mati hoziaba midorozim bagha ghuaba arigha ivemara ghuavira iti.

⁷ E fo, kuarazir ekiaba ko doziba miġhegh mangi ikegh,
ua izamin dughiam me a gifo.

Ezi nan gumamaziziba, me bizir ki damuasa mikemeziba me dar ġin zuir puvati.

⁸ “Manmagħin amizima ia Judaba ghaze, ‘E niġnizir aghuim ko fofozim iti. Ikiavira Itir God uan Araziba e ganingi.’

Bar guizbangira, nan Arazibagh fozir gumaziba bar adagh iragħa akar ifavariba osiri.
Kamagħin amizi, ia kamagħin mikiman marki.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ian fofozir gumaziba nan akabar aghuagħa akirim ragħa dagħ asara.

Manmagħsua me ghaze, me datirighin fofoziba iti? Puvati.

Me datirighin azuazim asizimin suizi mogħin, dughiar kuram men suiragħti me bar aghumsigħam.

Egħti men niġniziba bar ikuvigham.

¹⁰ “Men gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba sara arazir kurar kam gami. Ezi men ofa gamir gumaziba ko akam inigħa izir gumaziba uagħan gumamazimizibagh ifari.

Kamagħin, ki men azeniba ko amuiba isi azenan itir gumazir igħarazibar anigam.

¹¹ Nan gumamaziziba, mati duar dafaba isia iti, ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigħa izir gumaziba men duabar gari,

da pura biziba, egha deraghvira da akira da nozir puvati.

Egha me akar aghuimin gumamazimizibav ġia ghaze,

‘Biziba en derazi e deraghavira iti.’

Me kamagħin miġei, ezi guizbangira bizitam deragħa itir puvati.

¹² “Me ti arazir kurar me amizibar aghumsigħama?

Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati.

Kamagħin, ki men igħaraz darazigh asigħasigħizi mogħin, ki gumamazizir kaba mizazim me daning, me gasigħasigħam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegħa ġifa.

¹³ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira miġei,

Ki bar me aġivagħam.

Me mati wainin ikariziba ko figħin temeġa, da ua ber puvati, ezi dar dafariba misingħi.

Ezi kamagħin ki apaniba amadagħti me izi me dikabiragħam.”

¹⁴ Egħti Judaba kamagħin mikimam:

“Manmagħin amizi e puram apia?

E uari akuvagh mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mongam.

Egh e nguibar kabar aven arighiram.

E arazir kuramin Ikiavira Itir God gami, a en God.

Ezi a ghaze, e ovengam.

A ivezir kuram e daningam,

mati gumazir mam marasinin kurar gumazibagh asigħasizim me daningħti me aneremam.

¹⁵ E ghaze, e deravira dapiam, egha e deragħa apiazir puvati.

Egha e ghaze, ua deragħamin dughiam iti,

ezi apaniba iza e gamima, e bar atiatingħi.

¹⁶ Ezi apaniba notin amadagħan, Danin anabamin adarazir nguazimin otivigha ġifa,

ezi e hoziaba barazi me bar puv avighagħa pamtemin arai.

Ezi hoziar kaba araima, en nguazir oteġiba ivavzizima, e bar puvirama atiati.

E fo, apaniba Jerusalem in nguibam ko an tir gumazamiziba ko, bar en nguazim in itir biziba bar dagh gasighasighasa izi.”

17 Ezi Ikiavira Itir God kamagh in migei:

“Ia oragh. Ki apaniba amadaghti, da mati kuruzir kurabar min ia bagh izi ia giviam.

Ia me damuti me nimira iki, me ia ateghamin tuaviba puvati. Bar puvati.”

Ki Jeremaia ki bar uan adarazir apangkufi

18 Ki Jeremaia, ki kamagh in migei:

“Nan apangkuvir ekiam ko navim bar os-eme, ezi nan nighniziba bar ikufi.

Nan osimtizim agivamin tuaviba puvati.*

19 Mevzika, nan adarazi nguazir oteyiba bar adar ikia egha ara kamagh in dei, ‘Ikiavira Itir God ua Saion in nguibamin atrivim in itir puvatighama, a?

Egha a manmaghsua en akurazir puvati?’”

Ezi Ikiavira Itir God kamagh in akam ikaragha ghaze:

“Manmaghsua ia nan gumazamiziba kantrin igharazibar asebar nedazibar ingara

egha dar ziaba fe?

Ian arazir kam na gamima, ki bar ian aningaghe.”

20 Ezi gumazamiziba kamagh in diava ara migei:

“Aruem garir dughiam gifa, ezi me azenibar aven itir dagheba bar ada asigha gifa.

Ezi God ua e iniasa nighnizir puvati.”

21 Ki Jeremaia, ki uan gumazamizir ki bar ifongezibar garima, me dighoraghire, ezi nan nighniziba ikufi.

Ki bar osemegha aziava aravira iti.

22 Ki orasi, Gileatin nguazim ti marasin in aghuiba uam an iti.

Egha me ti uaghan doktan maba iti.

Ezi manmagh amizi, nan gumazamiziba ghuamaghezir puvati?†

9

1 Ki ghaze,

Kamagh in deragham,

nan dapanim dipamin min ikiti, nan damazimning mozir dipar zurara anaga ivemarim in min iki.

Eghti ki arueba ko dimagaribar nan gumazamizir ki bar ifongeziba, apaniba misoghezi ariaghireziba, me bagh aziva arangvira ikiam.

2 Kamagh in deragham,

ki ti gumazamiziba puvatizir dangani-tamin mangi

tuavir miriam in averpenir gumaziba daru dakuamin tamin ingarigh, an aven ikiam.

Nan gumazamiziba bar, God in itir nighnizir gavgavim in arazim anetegha,

asebar gin ghua arazir mizirizibagh ami.

Kamagh in amizi, ki ti me ategh mangi saghon ikiam.

3 Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:

“Mati gumazim pir baribar asiva aman-gasa ami moghin,

ifavarim nan gumazamizibar akatoribar otiv mangasava ami.

Egha men ifavarir arazim, men kantrin bar ekefe.

Ezi nan gin zuir guizin arazim a itir puvati.

Akar ifavarim bar ekefe.

* 8:18: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 8:22: Jeremaia 14:19 † 8:22: Jeremaia danganir kam akar isin zuim in a migei. Judaba Gileatin Distrigh in marasinba isi. (Ni Jenesis 37:25 in gan.) Ezi Jeremaia kamagh in fo, arimariar an gumazamiziba batozir kam, kar men arazir kurar me amiba bagha arimariar kam me bato. Ezi doktan aghuiba ko marasinba me damighi me ghuamagheghan kogham.

Ezi me nighnizir gavgavim nan itir puvati.”

4 “Ia gumamaziziba kamaghin fogh, ian namakaba ko aveghbuaba ifara, mati ia uan inazir afeziam Jekopin min ifari.*

Kamaghin amizi, ia bar me bagh deraghvira gan, nighnizir gavgavim men akabar ikian marki.

5 Gumamaziziba bar moghira uan adarazigh ifara, egha guizin bizitam migeir puvati. Men mizeba ifavarir arazim bar a gifozi, me arazir kurar kam gamua ghuavira iti.

Me uarigh ifarir arazir kam, uarira uarir akakasi. Egha me uan navibagh iraghan aghua.†

6 Me uarira uari abirir arazim gamua ghuavira ikia, egha ifavarir arazibagh amuavira iti. Me nighnizir gavgavim nan iki, nan gin mangan aghua. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

7 Kamaghin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migia ghaze:

“Ki uan gumamazizibar araziba tuisigh, mizazim me daningiva men gan me gifofogham, mati gumazim silva isa avimin a tua, an mineziba misiva da batozi mokin. Ki gumamazizir kabar arazir kuraba bagh damuamin tuavitam ua itir puvati. Bar puvati.

8 Men mizeba, mati barir gumazibagh asi me ariaghiriba. Me ifavarir gumamaziziba.

Me uan namakaba akar aghuibar me migia, egha men navir averiaba, me me gasighasighasa nighnisi, mati gumazim asizimin suighasa azuazim agura.

9 Bar guizbangira, ki gumamazizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva, bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

10 Ki Jeremaia, ki garima, Mighsiaba ko tuziba itir danganiba, me bar adagh apongegha dagh asighasighizi gumamaziziba ua dagh aruir puvati.

Ezi bulmakaubar arareba puvatizi, kuarazibar arareba ua dar otivir puvati. Kamaghin ki dagh nighnigha puvirama azi. Ki da bagha osemegha azir akam bange.

11 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ki Jerusalem gasighasighti a irigh dagiar pozim mitigham.

Egh afiar atiabar danganimin otogham. Eghti ki Judan nguibar igharazibagh asighasighti, nguibaba pura ikiti gumamaziziba dar ikian kogham.”

12 Ezi ki Jeremaia kamaghin Ikiavira Itir God migei,

“Nguazir kam tizim bagha ikuvigha gifa, egha gumamaziziba puvatizir danganimin min iti? Gumazir manatam Ikiavira Itir God nighnizim a danighti, a bizir kamin mingarimin gumamazizibav kimam?”

13 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze:

“Bizir kamin mingarim kamakin. Gumamazizir kaba nan Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvatigha, nan akam batuegha, tuavir ki men akazimin gin zuir puvati.

14 Men navir averiaba gavgavigha uan ifongiamin gin ghua men inazir afeziaba men sure gamizi moghin,

9:4: Jenesis 27:36 * 9:4: Israelian inazir afeziam Jekopin ziamin mingarim kamakin: Ifari. Ezi a guizbangira gumazir igharazibagh ifari. Ni Jenesis 27:36in gan. Vezin kam a nighnizir kam an aven iti. † 9:5: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

me aser Balbar ziaba fe.
 15 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgav-
 iba Bar Itim, Israelian God, ki ghaze,
 Ia gan, ki gumazir kabar amighti me
 osintizir ekiaba iniam,
 mati me dagher akabav sozibar
 amam.
 Me bar ivezir kuram iniam,
 mati me imeziba itir dipabar
 amam.

16 Ki me batuegh me amadaghti, me mangi
 tintinibar kantrin fomira men inazir
 afeziaba ko me fozir puvatizibar
 tongin me ko ikiam.

Eghti ki apanibar amamangatighti,
 me men gintigh mangi dughiar ki me
 gasighasighamim otogham.”

Jerusalemia azirakar amirizibagh ami

17 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
 Itim, kamaghin migei:

“Bizir ia bativir kaba, ia deravira dar gan.
 Egh azir akabagh amir amizibar di-
 agh!

Ia amizir gumazir kuaba bagha igiar
 amirizibagh amua fozibar diagh me
 inigh iziti,
 me azirakar amirizibar amu.”

18 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:

“Are, me zuamira iziva e bagh azirakar
 ighiabar amu.

Me pamtem azi mamaghira iki
 mangiti,
 e aziti temeriba en damazibar iziv
 otiv iram.

19 Guizbangira, Saionin nguibar ekiamin
 aven,

gumazamiziba kamaghin ara egha
 azirakar ighiabagh amua ghaze,

‘Aio! E bar ikufi!

Apaniba en dipenibagh asighasigha
 gifa.

Ezi e uan nguazim ategham.
 Kamaghin e bar aghumsiki.’”

20 Ezi ki ghaze:

Ia Jerusalem in amiziba,
 ia kuariba arigh Ikiavira Itir Godin
 akam baragh.

Ia uan guiviba azirakar ighiabar men sure
 damu.

Egh vaghvagh namakaba azirakar
 kam in men sure damu,

21 “Ovevem e batogha gifa.

A en dipenir gavgaviba ko danganir
 mogomoebar aven izegha gifa.

Boriba ikarara tuavibar itima ovevem me
 batifi.

Egha uari akuvir danganibar gumazir
 igiaba batifi.”

22 Ikiavira Itir God mikimasa na migia
 ghaze,

“Ariaghirir gumazamizibar kuaba pura
 tintinibar nguazimin ikiam,
 mati afiar buariba, ko witin ikiziba
 pura tintinibar irav iti.

Ezi gumazir dagh eghuvamiba pu-
 vati.”

23 Ikiavira Itir God ghaze:

“Fofozir gumazim uan fofozim bagh bar
 akuegh uabi fan marki.

Eghti gumazir gavgavim uan gav-
 gavim bagh bar akuegh uabi fan
 marki.

Eghti dagiaba izivazir gumazim
 uan dagiaba bagh bar akuegh
 uabi fan marki.

24 Gumazim bar akueghsi, a bizir bar
 vamira bagh bar akongegham. Bizir
 kam kamakin:

Ki Ikiavira Itir God, a na gifozir bizim
 bagh bar akongegh.

Ki zurara nguazimin gumazamiziba bar
 men apangkufi.

Egha ki zurara guizin arazimin gin
 ghua arazir aghuibar me gami.

Ki arazir kam damuasa bar akonge.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
 mikemegha gifa.”

25 “Ikiavira Itir God ghaze,

Gumazir uan mikarzir mogomebar iniba
 aghorezir kaba,

men araziba azenan paza zui, egha me
 nan akamin gin zuir puvati.

Gumazir kaba, dughiam iziti ki
 puv me damigham.

26 Ia nguibar kabar gumaziba,

kar Isipia, Judaba, Idomia, Amonia,
Moapia ko gumazir pura gumaza-
miziba puvatizir danganimin ikia
uan dapanir dakurir arizibagh isezi
da oteveziba,

gumazamizir kaba me gumazir
God gifozir puvatiziba.

Ezi Israelia uaghan men arazibar gin zui.
Israelian gumaziba uan mikarzir
mogomer iniba aghoregha,
uan navir averiabagh irazir pu-
vati.
Egha me mati gumazir uan mikarzir
mogomer iniba aghorezir pu-
vatiziba.”

10

*Ikiavira Itir God an atrivim, ezi aseba
pura biziba*

¹ O Israelia, ia deraghvira Ikiavira Itir
Godin akam baragh. ² A kamaghin migia
ghaze:

“Ia kantrin igharaziba amir arazibar gin
mangan marki.

Me overiamin igharagha garir otivir
bizibar gara bar atiatingi.

Ezi ia dar ganiva, atiatingan
marki.

³ Ezi gumazir kabar arazir men aseba feba,
da guizin araziba puvati.

Me temer mam ruarimin an okegha,
digiribagh amir gumazibagh
aningizi,
me temer kamin asemn marvir guam
akiri.

⁴ Egha gumaziba gol ko silvan marvir guar
kam asigha,

hama ko dikoniba inigha, a iran
aghuagha a gafu.

⁵ Ezi marvir guar kaba biziba dar puvati,
da nedazir kiniba.

Kuaraziba izi gumazibar azenibar zu-
ravariba ko daghebar amisi, dar gan
atiatingasa

me dar ingarigha da ase.

Men marvir guar kaba migeir puvati.

Egha da aruir puvatizi, gumaziba da
ateragha arui.

Me ian tav gasighasighan kogham, kam-
aghin ia dar atiatingan marki.

Me uaghan bizir aghuitam
damighti an otoghan kogham.”

⁶ Ikiavira Itir God gavgavir bar ekiam iti,
ezi ua godin tam nin min itir puvati.

Nin ziam gavgavir ekiam iti.

Egha ni bizir igharagha garibagh
amima da nin gavgavim aka.

⁷ Ni kantriba bar dar gumazamiziba bar
me gativagha men gari,

ezi me bar nin atiating nin apengan iki
nin ziamra fam.

Ezi nguazir kamin fofozir aghuiba itir gu-
maziba ko atriviba,

men tav nin min amir puvati.

⁸ Gumazir kaba bar fofoziba puvatigha bar
ongani.

Marvir guar me temebar dikirigha
arighizir kaba, pura biziba,

da fofozir aghuir manatam me
daningam? Bar puvati.

⁹ Aser marvir guar kaba, me dar kurkiasa,
Tarsisin nguibamin ghua silva isa,

egha ghua Ufasin nguibamin gol ini.

Egha iza gol ko silvan ingarir darazigh
anidi,

eghti me uan marvir guaba avam.

Egha me inir blupla ko pighagheviba
isamigha

asebar marvir guar kabar kurti.

Kurkazir marvir guar kabar itiba,

kar digiribagh amir fofozir gumaziba
ingangarir kaba bar dagh ami.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, a guizbangira God.

A Godin zurara ikia mamaghira itim,

egh atrivimin iki mamaghira
ikiam.

Ezi an aningagharim nguazim gamima,

a ivazvasi, eghti gumazamiziba der-
aghvira ikian kogham.

¹¹ “Israelia, ia kamaghin nighnizir gav-
gavim Godin itir puvatizir gumaza-
mizibav kim,

‘Ian aseba overiam ko nguazimin ingarizir

puvatizi,

da ua nguazim ategh an ikian kogham,

egh overiamin apengan ikian kogham.’”

*Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 51:15-19)*

12 Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamın ingari.

A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gavgafi.

A uan fofozimin overiamin ingaran onegha gifa.

13 A tiarim akarigha migeima, overiam bar pamtemin tingazi.

Ezi ghuariar piziba nguazir otevirbar migha iza, egha uari akufa.

God onimaribagh amima, da taghtazima amozim izaghiri.

Egha aminim asirafima, a uan danganim ataghiragha izi.

14 Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati.

Gumazir marvir guaba golin dar ingariba, me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham.

Kar guizin godba puvati.

Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati.

15 Kar me dibovir akabav kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba.

Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti me bar ikuvigham.

16 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar adar ingari.

Egha bizir kabar min garir puvati.

A Israelia amisevezi me an adarazira iti.

An ziamra kara:

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ikiavira Itir God Judaba batuegham

17 O Jerusalemia, apaniba ia ekiarugha gifa.

Ezi ia uan biziba bar ada akuvagh da inigh mangi.

18 Ikiavira Itir God, kamaghin ia migia ghaze,

“Dughiar kamın ki nguazir kamın itir gumazamiziba batueghti me mangegham.

Ki osimtizir ekiam me danighti, me mizazir ekiam baragham.”

19 Eghti Jerusalemia kamaghin mikimam:

“Maia, e ikuvigha gifa.

Osimtizir ekiam e batogha duamin min bar ekevegha misingizir puvati.

Ezi marki, osimtizir kam e batogha givazi e aneteram.”

20 Jerusalem ikuvigha gifa, egha pura iti, mati purirpenir mam dipirigha iri.

A mati en purirpenibar benir dar suighiziba dighoraghirezi da dipiraghiregha ire.

Ezi gumazamiziba bar Jerusalem ategha ghuegha gifa,

mati en boriba bar ariaghiregha tav ua itir puvati.

Kamaghin amizi, ua Jerusalem ingaramin gumazitam ua itir puvati.

21 Ezi kantrin gumazir dapaniba onganigha fofoziba puvati,

egha nighnizir aghuim bagha Ikiavira Itir Godin azangsizir puvatigha ire.

Kamaghin me deragha ingangarir aghuim gamizir puvati,

ezi apaniba iza gumazamiziba batoghezi me tintinibar ghuegha kantrin igharazibar iti,

mati sipsipbar garir gumazim deragha dar garir puvatizi, afiar atiaba sipsipba batoke.

22 Ia oragh! Niginir ekiar mam notin amadaghan oto.

Kar apanibar midorozir gumazibar mighsizir niginir dafar kuram, me niga akizirigha izi.

Me uan nguibam ategha Judan nguibaba ko misoghasa izi.

Me Judan nguibaba bar ada agivaghti, da afiar atiabar nguibamin otogham.

Jeremaia uan gumazamizibar akurvaghasa Godin azara

- 23 O Ikiavira Itir God, ki fo, e gumazamiziba uari uan daroriba gativaghan kogham.
E mangamin tuaviba, e deragha dar garir puvati.
- 24 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuimin e akirmigh, pura en aningaghan marki.
Ni en aningaghehti e bar moghira ikuvigham.
- 25 Egh Kantrin Igharazibar Gumazamizir nin ziam dibora a fer puvatiziba, ni men aningaghi me gasighasigh.
Gumazamizir kaba, e Jekopin adarasi, me en maraziv soghezi me ariaghire.
Me bar e agivagha en nguaziba ko dipeniba sara bar dagh asighasiki.
Kamaghin amizi, ni me gasighasigh.

11

Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim abiki

1 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, 2 “Ni deraghvira nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baregh mangi Judaba ko Jerusalem gumazamizibav kemegh: 3 Ni mangi me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ia migia ghaze, Gumazir manam nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangan koghti, ki a damighti a bar ikuvigham. 4 Ki fomira ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gamizi, a gavgavigha kamaghira iti. Dughiar me Isip ataghizim, danganir kam bar puv fei, mati avim men isi, ezi ki me inigha iza kamaghin me migei, ‘Ia nan Akar Gavgaviba bar adar gin mangi, egh ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin ikiam. 5 Ki ian inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha nguazir aghuim isi me daningasa, kar nguazir bar aghuir biziba an ikia deraviram aghuim. Ia nan Akar Gavgavimin gin mangiti, ki a isi ia daningam.’ Nguazir kam ia datirighin an iti.” Ezi ki Jeremaia Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “Bar guizbangira! Bizir kam otogham.”

6 Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, “Ni nan migirigiar kaba isi Judan nguibaba

ko Jerusalem tuavir aguabar mangi, dar gun ivivigh me mikim: Ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baragh, dar gin mangi! 7 Ki ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza datirighin, ia ikiangsiha ivivigha ia migia ghaze, ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. 8 Ezi ian inazir afeziaba nan akam barazir puvatigha an gin zuir pu. Puvati. Me akaba batogha uan ifongiabara gintigha arazir kurabara damuasavira nighnisi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavim mikemezi moghira, ki ivezir kuraba me ganidi.”

9 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Judaba ko Jerusalemia, nan akamin gin mangan aghuagha, akiribagh iragh na gasasa akam misoke. 10 Me uamategha men ovaviba amizir arazir kurabar gin zui. Men ovaviba fomiram amizi moghin me nan akam baraghan aghua. Israelian kantri ko Judabar kantri, aning uaghara asebar gin ghua men ziaba fe, egha Akar Dikirizir Gavgavir ki men ovaviba ko amizim abigha gifa. 11 Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki zuamira bar me gasighasighti, me itavraghamin tuaviba puvatigham. Egh me akurvazim bagh nan dimiva arangti, ki me bareghan kogham. 12 Eghti Judaba ko Jerusalemia, aser me ofan mughuriar aghuim zuiba anidiba bagh mangam. Egh me aser kabar dimti, da dughiar kurar kam in aven men akuraghan kogham.

13 “Judaba, ian aser ia ziaba febar dibobonim, ian nguibar ekiabar dibobonim ko magh ghu. Egha ia aghumsizim itir asem Bal bagha, ofan migharir mughuriar aghuim zuim damuasa dakozir aviribar ingari. Ezi dakozir kabar dibobonim da Jerusalem nguibar ekiamin tuavir aguabar dibobonim ko magh ghu. 14 Jeremaia, gumazamizir kaba dughiar kuram bativamin dughiamin, ni me bagh na ko mikiman marki. Ni me bagh pamten nan diman marki. Ni men akurvaghsi nan azangsihan marki. Guizbangira, me uarir akurvaghsi nan dimti ki me bareghan kogham.”

15 Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gia ghaze:

“Ia gumazamizir ki bar ifongeziba, ia arazir bar kurar aviribagh ami, kamaghin, ia nan ofa gamir Dipenimin aven mangan kogham.

Ki ian amamangatighti, ia aven mangam.

Ia uaghan uari bagha ofa damuasa asiziba na bagha da inigha iza ghaze, ofan kaba ian akurvaghti ia ikuvighan kogham. Bar puvatigham.

Ki ia gasighasighamin dughiamin, ia bar biziba puvatigh bar akongeghan kogham.*

16 Ki faragha ia dibora ghaze, Israelia ia mati olivin temer aghuir mam bava ovizir aghuiba iti.

Eghti ki datirighin olivin temer kam avim a datighti,

avim ararimin min pamten dagarvagh, temer kam gaseghti, a isiva aguaba bar dipirighiregh bar givaghham.

17 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki tememin min nguazir kam in ia akara, egha datirighin ia gasighasighasa migei.

Ki garima, ia Israelin kantri ko Judan kantrin gumazamiziba, ia ofan mughuriar aghuim zuiba isa asem Bal bagha, dagh ami.

Ezi ian arazir kurar kam na gamizi, ki bar ian aningaghe.”

Gumaziba Jeremaia misueghti an aremeghasa akam misoke

18 Ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir God ko migia ghaze:

“Ikiavira Itir God, gumazamizir maba paza na damuasa migei.

Ezi me damuasa amir bizir kam, ni an gun nan akazi, ki fo.

19 Ki faragha fozir puvati, me paza na damuasa na bagha akam misosi.

Ki mati sipsipin nguzim gumaziba a misueghti an aremeghasa an akua zui.

Ezi gumazir kaba akam misuegtha ghaze,

‘Aria, e datirighiram a misueghti an aremegham,

mati gumazim temem bema, me an dughiamrama an oti mokin.

E bar a kuavaremeghti, gumazamiziba uam an ginighnighan kogham.’

20 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni arazir aghuimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi.

Ni deravira men nighniziba ko naviba tuisisi.

Ki osimtizir kam isa nin dafarim gati.

Ki fo, Ni gumazamizir kaba ivezir kuram me daningiva bar me gasighasigham.”

21 Ki orazi Anatotin nguibamin gumazir maba na misueghti, ki aremeghasa kamaghin na migia ghaze, “Ni Ikiavira Itir Godin ziamin uam akatam mikiman marki. Ni ua tam mikimti, e ni misueghti ni aremegham.” Ezi Ikiavira Itir God, nan dimdiam baregha kamaghin na migei,

22 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei: Ki Anatotin gumazamiziba pazivira me damighiva, ivezir kuram me daningam. Ki me misoghsi apaniba amadaghti me izi men gumazir igiabav sueghti me arimighiregham. Eghti dughiar kam in, Anatotin gumazamiziba dagheba puvatighti, men otariba ko guiviba arimighiram. 23 Anatotin gumazamizir paza ni damuasava amiba, ki me ikarvagh me gasighasighamin dughiam, ki a ginabagha gifa. Men tarazi miseveghirighan kogham. Me bar moghira ikuvigham.”

12

Jeremaia osimtizim ikia Ikiavira Itir Godin azangsis

1 O Ikiavira Itir God, ni kotiaba tuisizir arazim a bar dera, ezi ki zurara uan osimtizim akirsi akamadaram ni ko a damuan kogham.

Ezi arazir ki fozir puvatizir maba iti, ezi guizin nin arazir kotiaba tuisizim, ki a bagh nin azangsighasa.

* 11:15: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

Manmagħiram amizi gumazamizir arazir kurabagh amiba me zurara deragħa iti?

Ezi manmagħ amizi, ifavaribagh amir gumaziba deraghavira ikia ghuavira iti?

² Ni me isa nguazir kam garighizi, me deraghviram otiva, mati gumazim temem akarazi, an biba nguazim giraghuezi, temem aghuigha bava oviziba iti.

Me zurara nin ziam diborava, men nighniziba nin saghuiamin iti.

³ O Ikiavira Itir God, ni bar na gifogħa, ki amir araziba sara fo.

Egha na tuisigha bar deravira na gifo.

Ni na bagħ apanir kaba batueghasa, ki ifonge.

Mati gumaziba sipsipbav suegħti da aremegħasa, da inigha zui.

Ki nin azai, ni inabazir dughiamin, ni me misuegħti me arighiregham.

⁴ Gumazamizir kaba arazir kurabagh ami. Egha uaghan me ghaze,

“Bizir e bativamin kaba, Jeremaia bar dar ganighan kogħam.”*

Kamaghin amizi, ni gumazamizibar arazir kurabar osimtiziba ikarvaghā nguazim gamizi,

an aghazagħarizi, graziba bar misinghi.

Ezi asiziba ko kuaraziba tintinibar ariagħiri.

Ezi ki nin azai, Ni dazoghin bizir kam agivagħti, nguazim ua deragħam?

⁵ Ezi Ikiavira Itir God na ikaragħa ghaze:

“Jeremaia, osimtizir ni datirighin isir kam, a gin otivamin osimtizim min garir puvati.

Ni gumaziba ko ia tuavimin ivemar, ni me gitaviragħsi damuva avegham, ni avighaghegham,

egħ ni manmagħin hoziaba ko ivemaram?

Ni nimira uan kantrin aven danganir azen-tuzimra deragħ iki,

ni manmagħin mangi Jordanin Fanemin boroghin itir ruarir averiamin ikiam?

⁶ Ezi nin aveghbuaba ko nin adarazi akirim ni gasaragħa,

osimtizim ni darigh pazi ni damuasa akam misoke.

Egha uari akuvagħa ni ekiarugħa givagħa, bar nin suighasa roghira izi.

Kamaghin amizi, me izi akar aghuibar ni mikimti, me baragħan marki.”

Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba bar me baseme

⁷ Ikiavira Itir God ghaze,

“Israelian gumazamizir ki ua bagħavira miseveziba,

ki akirim ragħa me gasaragħa gifa.

Gumazamizir ki bar gifongezir kaba, ki datirighin apanibar amaman-gatighi,

me me dikabiragħam.

⁸ Nan gumazamizir kaba, nan apanim gamigha,

na dikabinasa pamten diava arai,

mati laionin mam ruarimin ikia pamten aroi.

Kamaghin, ki me gifongezir puvati.

⁹ Nan gumazamizir ki ua bagħavira in-abaziba,

me mati kuarazir mam, kuarazir isaba iza anekiarugħa a gasighasisi.

Ki kantrin igharazibar diagħti me izi nan gumazamizir ki ua bagħavira in-abazibagh asighasigham,

Mati gumazim asizir atiabar diagħti, me uaghan izi kuarazir kam amam.

¹⁰ “Kantrin Igharazibar Gumazamizibar gumazir dapanir aviriba iza,

nan wainin azenir dirim gasighasiki.

Me azenir dirir kam dikezi,

a danganir midiarimin min iti.

Ezi gumazamiziba uam an itir puvati.

¹¹ Egħti nguazir kam pura ikiti, gumazamiziba an puvatigham.

* **12:4:** Gumazir maba kamaghin akar kam gira, “God bizir e amibar gari puvati.” Gumazamiziba kamaghin Jeremaian mikimam, egh me ti kamaghin nighnigh suam, a men faragħ ovegham. O me ti ghaze, me uari an misuegħti an aremegħam. Ni Jeremaia 11:18-23in an gan. **12:5:** Jeremaia 49:19; 50:44

A dipaba puvatizir danganimin min otogham.

Eghti nguazim ikiva aziti, ki a baragham.

Eghti nguazir kamın itir gumaziba, ua a ginighnighan kogham.

¹² Eghti apanir aviriba otivigh, gumazamiziba puvatizir danganir mighsiabar tuavimin izi, biziba bar dagh asighasigham.

Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki apanibar amuti, me ian kantrin otevir mamın ikegh, mangi otevir igharazimın gumazamiziba bar me gasighasigham.

Eghti gumazitam ua deragh ikian kogham.

¹³ Ia Israelia witin oviziba oparigh, da iniamim dughiamın, ia benir dikonibar ganti darara ikiam.

Ia pura ingangarir mitiabagh amua bizir muziaribara isi.

Ki Ikiavira Itir God, nan aningagharim ian ikiavira iti,

kamaghın ia witin ovizir muziariba bangin aghumsigham.”

Ikiavira Itir God, Israelian boroghın itir kantriba bagha akar dikirizim gami

¹⁴ Ikiavira Itir God kamaghın migei, “Ki Israelian boroghira itir kantriba akam men iti. Me arazir kurabagh amua, egha nguazir ki uan gumazamizibagh aningizir kam pazav a gami. Ni oragh! Ki apanir kaba men nguazimra me batuegham. Judaba uaghan apanibar tongin uan nguazir ki me ganingizimra iti, eghti ki uaghan me batuegham. ¹⁵ Ki bar moghira me batuegh givagh, gin ua men apangkuvigh, men aku men nguazibara mangam. ¹⁶ Eghti nan gumazamiziba nan ziam fer araziba, me dughiar kamın dar gan dagh fofogham. Fomira gumazir kaba nan gumazamiziba, me aser Balin ziamın guizbangira mikimasa pin arigha migei, egha nan gumazamizibar sure gami. Me datirighın uari nan ziamın pin darigh guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God, a zurara

iki mamaghira ikiam. Me arazir kabar gin mangi, uaghan nan gumazamizibar otivigham. ¹⁷ Eghti kantrin tamın gumazamiziba nan akam bareghan aghuaghti, ki me batuegh bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

13

Ikiavira Itir God, inimın akar isin zuimın Jeremaia migei

¹ Ikiavira Itir God kamaghın na migia ghaze, “Ni mangi inir aghuitam givezegh, a ikegh. Egh inir kam isi dipam daghuan marki.” ² Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, ki ghua inir mam givezegha a ike. ³ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghın na migei, ⁴ “Inir ni ivezegha uan ivariam gikezir kam, a inigh dikavigh Peratin Fanemın mangi, egh inir kam isi dagiar torimın aven a modogh.”* ⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God mikemezi moghın amua, inir kam Peratin Fanemın a modo. ⁶ Ezi aruer aviriba ghua givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghın na migei, “Ni dikavigh uamategh Peratin Fanemın mangi, egh ki ni mikemezi ni modozir nir kam uam a inigh.” ⁷ Ezi ki Peratin ghugha, inim modozir danganim gutui. Egha ki inim inigha an garima, a ikuvigha givagha, ua ingangariba an puvati.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghın na migei, ⁹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın migei: Ki Judaba ko Jerusalemia uari uan ziaba feir arazim abiraghti, me inir ikuvizir kamın min ikuvighi, men ziar ekiam givagham. ¹⁰ Gumazamizir arazir kurabagh amir kaba, me uan kuaribav konegha nan akaba baraghan aghua. Men naviba gavgavizi, me uan nighnizibar gin zui. Egha asebar gin ghua men ziaba fe. Egh gin gumazamizir kaba ikuvigham, mati inir kam ikuvigha ingangariba an puvati. ¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki faragha Israelin kantrin gumazamiziba ko Judan kantrin gumazamiziba bar me gamizi, me nan porogha gavgavizi moghın, mati gumazim inim isa uan ivariam gikegha, anemighirizi a gavgafi. Ki

12:15: Jeremaia 48:47; 49:6; 49:39 **12:16:** Josua 23:7; Aisaia 49:6; Jeremaia 3:17; 16:19 **12:17:** Onger Akaba 2:8-12; Aisaia 60:12 * **13:4:** Ziar kam Perat, gumazir maba kamaghın a ginighnisi, a Yufretisin Fanem. **13:10:** Jeremaia 9:14; 11:8; 16:12

kamaghsua, me nan gumazamizibara iki, egh nan ziam fi na bagh bar akuegh ziar ekiam na daningam. Ezi me na baragh nan gin mangan aghua.”

Jerusalemia nguazir minem in min ikuvigham

¹² Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangi kamaghin Israelia mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Gumazamiziba wainin dipam isa nguazir minebagh fufuzi da izefe.’ Eghti Jerusalemia ti oregh ni mikim suam, ‘Ni ghaze, e ti bizir kam gifozir puvati, a?’ ¹³ Eghti ni kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ki uabi nguazir kamin itir gumazamiziba wainin dipam men gunasava ami, eghti me bar onganigham. Devitin ikizimin atriviba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Jerusalemin gumazamiziba bar, mati wainin dipam nguazir minem gizivazi moghin, wainin dipam me gizivagham. ¹⁴ Ki gumazamizir kaba bar me gasighasigham, mati gumazim nguazir mineba isa uariv sosi da biaghiri moghin. Men ameboghfeziaba ko, boriba sara ki me ginighnigh men apangkuvighan kogham. Bizitam bar nan tuavim apirighan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’”

God ivezir kuram isi Judabar aningam

¹⁵ Ia Judaba, Ikiavira Itir God, ia mikemegha gifa.

Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh.

Egh ia ifaghati uari fan marki.

¹⁶ Ia datirighin Godin akurvazimin angazangarim bagha garavira iti.

Eghti gin Ikiavira Itir God, angazangarir kam giraghti, a mitarmer bar ekiamin otogham.

Guizbangira, dughiar kuram otogham, mati Ikiavira Itir God ian nguibaba mitarmem dar anighti, ia mighsiabar pin daruva asaghpur tintinibar iregham.

Kamaghin, arazir kam faragha otivamin dughiamin, ia zuamira ziar ekiam isi Ikiavira Itir God, ian God, a daning.

¹⁷ Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia mati an sipsipin bizim, a deravira ia geghufi.

Ia nan akam baraghan aghuaghavira ikiti, apaniba izi, ia inigh mangi, kantrin igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar min ia arigham.

Eghti, ki uabira modogh ikiva ian ifaghatir arazim ginighnigh, ia bagh pamtem aziti, temeriba nan damazinning gizivagh izighiram.

¹⁸ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze:

“Ni mangi akar kam isi atrivim uan amebam ko aningin mikim suam, Gua gin ua kantri gativaghan kogham. Guan atrivir dapanir asuar dirimning, pura bizir kinimningin min otogham.

Kamaghin amizi, gua atrivir dabirabimning atakigh.

¹⁹ Apaniba izi Judan sautin amadaghan itir Distrik Negev, an itir nguibaba ekiarugh dar divazibar tiar akaba asegham.

Me Judaba bar me inigha nguibar igharazimin, pura ingangarir gumazir kinibar min me arighsi, me inigh mangegham.

Kamaghin amizi, Judan gumazitam ua nguibabar tiar akaba kuigh mangi izegh damuan kogham.

²⁰ “O Jerusalem in nguibar ekiam, ni kogh notin amadaghan izir midorozir gumazibar ganti, me ni bagh izam.

Gumazamizir ni bar ifuegha deragha me geghuva men gariba,

† 13:20: Ves 20-27in aven itir migirigiaba, God akam isa Jerusalemian mikiri. Egha a kamaghin akar isin zuimin migei, Jerusalem uabi mati amizir mam, egha an akar kam amizir kamra mikiri. Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba me mati an boriba.

- me mati sipsipin dirir ni me bagha
bar akongeziba, me managh
iti?†
- 21 Eghti gumazir ni namakabagh amigha
akurvaghiziba,
me izi ni dikabiragh ni gativam.
Eghti ni manmaghin me mikimam?
Ni amizim otasa mizazim isi moghin,
ni ti mizazir bar kuram baragham.‡
- 22 Egh ni ti uan navir averiamin aven uabi
uabin azangsigham,
manmaghin amizi, bizir kurar kaba na
batifi?
Ni kamaghin fogh, Nin arazir kuram bar
ekefe.
Kamaghin amizi, gumaziba nin koro-
tiaba suegha arazir kurabar ni gami.
- 23 Eghti Itiopian kantrin gumazamiziba,
men mikarzir piziba, mikarzir
ghurghuribar otivam, ti puvati.
Eghti kaziar atiam, me a dibora ghaze,
lepat,
a ti uan mikarzir dighdiriba itiba
giragham, a?
Bar puvati.
Kamaghira, arazir kurar kam, nin araz-
imra,
ezi ni aneteghan kogham.
- 24 O Jerusalem, ki nin arazir kurar kam
bangin
aminim gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikegha iza, witin afezibagh
ivai da zui moghin,
ki nin gumazamiziba batuegham.
- 25 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
ni na bakinighinigha ifavarir aseba
nighnizir gavgavim dar iti.
Kamaghin amizi, bizir ni bativir kaba,
ki deraghavira fogha da misevegha
gifa,
eghti da ni bativam.
- 26 Ki uabi nin korotiam fegh uanaboghti,
gumazamiziba nin mikarzir mogomemin
ganti,
ni bar aghumsigham.
- 27 Ki uabi gari, ni arazir bar kurar ki
ifongezir puvatizibagh ami.

† 13:21: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.
Esekiel 6:13

- Ni asebar gin mangasa pamtemin in-
gara, mighsiaba ko danganir tuziba
itibar dar ziaba fe.
Ni mati gumazim uan roroamin amuim ko
dakuasa an giriabagh suagha arui,
egha mati hoziar apurim pamten
hoziar amebamin gin ghuava aroi.
O Jerusalem, nin araziba bar mize,
egh ni kamaghira iki mangi manadizoghin
ua zuegham? Bar puvatigham.
Noka! Ni bar ikuvigham.”

14

Judan kantri amoziba puvati

- 1 Dughiar kamin Judan kantri amoziba
izi puvatizima, Ikiavira Itir God, an gun
miglia akar kam isa Jeremaia ganingi:
- 2 Judan kantrin gumazamiziba bar
osimtizir ekiamin ikia azi.
An nguibabar aven itir gumazamiziba
bar pazavira iti.
An gumazamiziba tintinibar nguazim gi-
rav ikia puviram azima,
men azirakam Jerusalem in nguibamin
ikegha, nan kuarim bagha ghua-
vanadi.
- 3 Men gumazir dapaniba dipaba tuasa in-
gangarir gumaziba amangizi,
me mozir dipabar ghuegha gari mozir
paba dakegha gifa.
Ezi me miner miseviba ua da inigha
nguibar ekiamin ghue.
Egha me paza uari baragha aghum-
sigha, osemegha uan guaba monge.
- 4 Amoziba Judan kantri gizir puvatizi,
nguazim bar misingi.
Kamaghin amizi, gumazir azeniba
opariba,
bar osemegha aghumsigha uan guaba
monge.
- 5 Ezi asizir atiaba nguziba batima, da
damamin graziba puvati.
Kamaghin, me uan nguziba ataghirazi,
da pura iti.
- 6 Ezi donkin atiaba mighsiabar tuivav
ikia, afiar atiabar min avighagha
pamtemin aminim isi.

13:27: Aisaia 65:7; Jeremaia 5:8;

Da pamtem damamin graziba bagha ruia gari.
Ezi graziba bar puvati,
kamaghin men damaziba bar mikirvagha iraghue.

⁷ Ezi nan gumamaziziba kamaghin na ko migia dia ghaze,

“Bar guizbangira, e akirim ragha ni gasaragha givagha, arazir kurar avirim gami.

Ezi en arazir kurar kaba e isa kotiam gati.

Ezi Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam ginighnigh,
en apangkufigh.

⁸ E Israelia zurara uarir akurvaghasa nirara nighnigha ni mizua iti.

Egha osimtizar dughiabar ni uam e isi.

Ezi manmagh amizi, ni datirighin e gifozir puvatizi moghin iti?

Manmagh amizi, ni nguibar igharazimin gumazir guraghav itimin min iza dimagarir vamiran e ko ikegha ghu?

⁹ Manmagh amizi, ni gumazir okam nighnizimin min, en akurvaghamin gavgaviba puvati?

Manmagh amizi, ni mati, midorozir gumazim uan apaniba abinamin gavgaviba puvati?

Ikiavira Itir God, e bar fo, ni kamaghin amir puvati.

E fo, ni en tongin itima, e nin gumamazizibara iti.

Kamaghin, ni e ataghiraghan marki.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, gumamazizibagh nighnigha ghaze:

“Me pura tintinibar daruasa bar ifuegha, deragha uan daroribar garir puvatigha akirim na gasara.

Ezi ki Ikiavira Itir God, ki arazir kam bagha bar me gakongezir puvati.

Ki datirighin men arazir kurar kabagh nighnigh,
me ikaragh ivezir kuram me daningam.”

¹¹ Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze:

“Jeremaia, gumamazir kaba, ki deragh me damusi,
ni me bagh nan azangsighan marki.

¹² Eghti me ti na bagh dagheba ataghiragh nan akurvazim bagh na ko mikimti,
ki me bareghan kogham.

Eghti me ti, ofan na bagh tueghti bar isi mighiramiba ko, witin ofan tuamiba, na daningti,
ki dagh ifuegh da inighan kogham. Puvati.

Ki apaniba amadaghti, me izi me misueghti me arimighiregham.

Egh ki me damuti, me dagheba puvatigh arimighiregham.

Egh ki arimariar ekiabar amuti,
da me bativti me arimighiregham.”

¹³ Ezi ki an akam ikaragha ghaze,

“Oio, Ikiavira Itir God, en Ekiam, ni oragh. Nin akam inigha izir gumazir maba akar igharagha garibar gumamazizibav gei.

Me kamaghin nin akam akura ghaze, Apaniba ia misueghti ia arimighireghan kogham.

Egh ia dagheba otevegha arimighireghan kogham.

Egh Ikiavira Itir God deragh ia damighti, ia nguazir kam bar deraghvira an ikiam.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei: “Akam inigha izir gumazir kaba nan ziamin ia migia, ifavarir akabar ia migei.

Ki me amangizir puvati, egha uaghan akatam me ganingizir puvati.

Akam inigha izir gumazir kaba, me uari uan nighnizibar migei.

Me ghaze, me irebamin min garir bizibar gara migei.

Puvati, me ifari.

Egha bizir otivamiba me dav gia, pura migei.

¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki gumazir iza nan ziamin akam akunizir kaba, ki men gun ni migia ghaze,

Ki me amangizir puvati.
 Me ifara pura iza nan ziamin ghaze,
 ‘Midoroziba ko dagheba puvatighamin
 dughiam kantrin kamın otivan
 kogham.’
 Ezi ki ia migei,
 Midoroziba ko mitiriar arazimra,
 Godin akam inigha izir gumazir
 kabara bativ bar me kuavare-
 megh.
 16 Eghti gumazamizir akam inigha izir gu-
 mazir kabar akaba baraghiziba,
 me midorozim ko dagheba puvatizir
 bizim bagh arimighiriti,
 me men kuaba isi Jerusalemın nguibar
 ekiamın tuavir toribav kinighti,
 gumazir men kuaba isi mozibar
 afamiba bar puvatigham.
 Eghti men amuiroghboriba uaghan, arazir
 kamra men kuaba bativigham.
 Ki garima, Jerusalemia arazir ku-
 ram gami, kamaghın ki bar me
 gasighasigham.”
 17 “Jeremaia, ni gumazamizibar apangku-
 vamin akamın me mikim. Ni kam-
 aghın mikim,
 ‘Ki Jeremaia, ki arueba ko dimagaribar
 azivira ikiti,
 nan damazimning temeriba dagh
 izivagh mamaghira ikiam.
 Nan gumazamiziba, guivir ki bar
 ifongezimın min, ki bar deravira
 men gari.
 Ezi apaniba nan gumazamiziba
 puvira me misoagharighizi,
 me bar moghira ikufi, mati me
 duar dafar kuraba iti.
 18 Ki nguibar ekiamın azenan ghua gari,
 midorozimın ariaghirezir gumazibar
 kuaba irav iti.
 Egha nguibar ekiamın tuavibar aven arua
 gumazir dagheba otevezibar gari,
 me ariava men mikarziba ikuvigha
 aghariba guni.
 Ki arua garima,
 akam inigha izir gumaziba ko ofa
 gamir gumaziba purama arua
 bízitam gifozir puvati.’”

14:20: Nehemia 9:2; Onger Akaba 32:5; Jeremaia 8:14
 7:5-9

*Jeremaia amozim amangasa Godin
 azangisi*
 19 Ezi ki kamaghın Ikiavira Itir Godin
 azangisi,
 “O Ikiavira Itir God, ni bar akirim ragha
 Judan kantri gasara, o?
 Ni Saionın nguibar ekiamın gumaza-
 miziba bar me gifongezir puvati, a?
 Egha ni manmaghsua, bar e gasighasighizi,
 e ua deraghan kogham?
 E ghaze, e ti deraghvira dapiam.
 Ezi puvati, e deragha apiazir pu-
 vati.
 E ghaze, e ti osimtiziba ategh, avughsi
 deravira ikiam.
 Ezi puvati, apaniba iza e gamima
 e bar atiatingi.
 20 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, e fo,
 e uan inazir afeziaba ko, arazir kurar
 aviribagh amua,
 nın damazimın e dar osimtiziba
 iti.
 21 Ni uan ziar ekiam bagh akirim ragh e
 gasan marki.
 Nın Dipenim, a mati nın atrivir
 dabirabir aghuim,
 ni a ginighnigh, apaniba ateghti
 me Dipenir kam paza a damuan
 marki.
 Egh ni e ko amizir Akar Dikirizir Gav-
 gavir kam ginighnigh
 anebighan marki.
 22 Kantrin igharazitamın aser kuratam
 amozim damighti an arigham ti?
 Puvati.
 O overiam uabi amozim e danigham
 ti? Bar puvati.
 Ikiavira Itir God, en God, nırara ni bizir
 kamagh garibagh ami da otifi.
 Kamaghın amizi, e nighnizir gavgavim
 nın iti.”

15

Judaba bar ikuvigham

1 Egha Ikiavira Itir God, kamaghın na
 migei, “Jeremaia ni oragh. Moses ko
 Samuel nan boroghın iziva, gumazamizir
 kabar akurvaghsi izi nan damazimın
 tugh na ko mikim nan azangam, eghti
 ki apangkuvitam men ikian kogham. Ni

15:1: Ua Me Ini 32:11-14; Diboboniba 14:13-19; 1 Samuel

gumazamizir kaba batueghti me mangi!
Nan mukuragh! Ki ua kagh men ganan
aghua. ² Eghti me ti kamaghin azangam, 'E
managhira mangam?' Eghti ni me mikim
suam:

"Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Men gumazamizir ki arimariar kuramin
arimighirasa amiseveziba,
me arimariar kuraba iniam.
Eghti gumazamizir ki midorozir sabamin
ovengasa amiseveziba,
me mangi misogh arimighiram.
Eghti gumazamizir dagheba otevegh
arimighiran ki miseveziba,
me dagheba puvatighiva arimighiram.
Eghti gumazamizir mangi nguibar
igharazimin kalabusin ikiasa ki
miseveziba,
me mangi nguibar igharazibar kal-
abusin ikiam.

³ "Ki Ikiavira Itir God, ki bizir gu-
mazamiziba bar me agivamin ⁴plan
kaba amangi: Apaniba me misoghti
me arimighireghti, ariaba men kuaba
kurvagh mangiti, da dighorti kuarazir
pin mighagha aruiba izighiri dar tuzibar
amiti, asizir atiaba izi dar naba bar
ada ami da agivagham. ⁴ Eghti Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki Jud-
abagh amizir kam baregh atiatigh digavir
kuram damigham. Ki garima, Hesejian
otarim Manase, a Judan atrivimin ikia,
Jerusalem in aven arazir bar kurabagh
ami. Ezi bizir ki amir kam, a Manasen
arazir kuram ikarvasi."

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin diagha ghaze:
"O Jerusalem gumazamiziba, tina ian
apangkuvigham?
Eghti tina ia bagh aziam?
Eghti tina ian kuarkuv ia gifofogham,
ia deragha iti o puvati?
Gumaziba puvati.

⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
ia akirim na gasaragha bar nan
saghon iti.
Ezi ki uabi uan agharimin ian misogh,
ia gasighasighasava ami.

Ki dughiar aviribar ian apangkuva ghua,
datirighin ki aghua.

⁷ "Judan gumazamiziba uan arazir
kurabagh irazir puvati.
Kamaghin amizi, ki Judan nguibaba
vaghvagha dar gumazamiziba bar
me inigha,
me givaragha me batoghezi me
ghuezi moghin,
mati aminim witin afezibagh ivarazi
da ghue.

Ki uan gumazamiziba bar me gasighasigha
men boribav soghezi me ariaghire.

⁸ Eghti men midorozir gumazir ariaghirez-
ibar amuir odaribar dibobonim
nan damazimin bar ghuanabogh,
ongarir gigimin dibobonim gafi-
ragham.

Ki aruer arizimin apaniba amadazi, me iza,
men midorozir gumazir igiabav
soghezi me ariaghire.

Ezi bizir kam gumazir igiar kabar ame-
babagh amizi,
me digavir kuram gamigha, osimtizir
ekiamin ikia bar atiatingi.

⁹ Ezi amizir borir ⁷pla batezim, an boriba
bar arimighireghti,
amebar kam in navir averiam bar iku-
vigh, mati minemin min isikuam,
eghti an kuarmizim mati asizir
agharim an guraghti, an angam
aremeghsi damuam.

Amebar kam in dughiar aghuim, ua
dughiar bar kuramin otoghti, a bar
aghumsigham.

Mati an aruer arizimin itima, aruem
zuamira iraghugha gifa.

Kamaghira, Judan ikiavira itir varazira, ki
apaniba amangighti,
me izi me misueghti me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa."

Jeremaia uan osimtizimin gun God migei

¹⁰ Ki kamaghin migei:

"Ki bar uabin apangkuvigha osemegha ka-
maghin uabira uabin migei,
O nan amebam, ni ti tizim baghavira
na batezi ki nguazir kam in ize?"

Gumamazir nguazir kamın itiba nan akaba ikarvazima, ki akamadariba me koma adagh ami.

Ki gumazitamın amamangatizi, a pura nan bizitam inizir puvati.

Ki gumazitam pura na da bizitam inizir puvati.

Ezi gumaziba bar moghira nan atara ghaze, ki ikuvigham.”

11 Ezi Ikiavira Itir God, ghaze:

“Ni osiman marki. Ki nin akuraghti ni deraghvira ikiam.

Eghti ki apanibar amighti, me osimtizim ko dughiar kuramin aven ikiva,

uarir akurvaghsi ni bagh izi nin azangsigham.”*

12 Egha Ikiavira Itir God, gumamazizibav gia ghaze:

“Gumazitam ain ko bras apiramin gavgav-iba puvati.

Ezi apanir notin amadaghan iziba, me bras ko ainin min bar gavgafi.

13 Ia nguibar kamın ikia arazir kurar bar aviribagh ami.

Eghti ki bizir kam ikarvaghamin ivezimın min, ian dagiaba ko bizir aghuiba isi, pura apanir kabar aningam.

14 Egh ki ian apanibar amighti me ia inighti ia pura men ingangarir gumazir kinibar iki,

nguazir ia fozir puvatizimın mangam.

Nan aningagharir ian itim, ki a damighti an avim min bar puvira ian isi iki kamaghira ikiam.”

15 Ezi ki Jeremaia ki kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir God, ni biziba bar dagh fo, egha gumazir paza na gamiba, ni bar me gifo.

Kamaghin, ni gumazir nin ziam bagha dibovir osimtiziba na garizibar ganiva, na ginighnigh nan akuragh.

Egh gumazir na gasighasizir kaba, ni ivezir kuram me ikaragh.

Ni ti men sughsughti, me na misueghti ki aremegham.

16 O Ikiavira Itir Godın Bar Gavgaviba Itim, ni uan ziam na garizima, ki ni nan anavira.

Ezi nin akam na batogha, mati nan daghemra min iti,

mati dagher mam, gumazim, a isa anepava gavgavim namnam ko duam ganidi.

Ezi nin akam na gamima, ki uan navir averiamın aven bar akongegha nan navim dera.

17 Ki gumazir dughiar aghuiba baghavira itiba ko apiavkia

bizibav gia atir puvati. Bar puvati.

Gumamazir arazir kurar me amiba bangin, aningazim na gizifa.

Kamaghin, ki uabi abiragha bar nin apengan ikia uavira iti.

18 Manmagh amizi mizazir kam nan ikiavira iti?

Egha manmagh amizi, me osimtizim na ganigavira iti, mati duaba nan mikarzimın ikiavira ikia midir puvati?

Ki garima, ni nan akurazir puvati, mati gumazim mozir pam bagha ghua garima,

a dakezi a tam amezir puvati.”

19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na ikaragha ghaze:

“Ni akar kabanang ategh navim giragh ua na bagh iziti, ki ua ni inighti, ni ua nan ingangarim damuam.

Egh ni akar kuraba akurir arazim ategh, akar aghuimram akunam,

egh ni nan akatorimın min iki nan akamin gun mikimam.

Eghti gumamaziziba nin akaba baragh nin gin mangam.

Ni men akaba baragh men gin mangan marki.

20 Ki gumamazir kabar damazimın ni damighti,

ni brasin divazimın min tugh gavgav-igham.

Ki datirighin nin akuragha, ni ko iti.

* 15:11: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

Eghti gumazamizir kaba nin apanim damuva ni dikabiraghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.

²¹ Ki gumazir arazir kurabagh amiba ko apangkuviba puvatizir gumaziba, men agharim da ua ni inighti, me ua ni gasighasighan kogham.”

16

Jeremaia Godin Akar Gavgavim akunamin ingangarim iti

¹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “Ni nguazir kamın amizitamın ikian marki, egh ni boriba puvatigh. ³ Ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamın itir boriba ko, men amebaba ko afeziar me batamiba, ki me bativamin bizibar gun ni mikimasa. ⁴ Me bar arighiregham. Tarazi arimariar kuraba iniva arimighiram. Eghti apaniba izi taraziv soghti me arighiram. Eghti men tarazi dagheba puvatighiva, arimighiram. Eghti gumazir men kuabar apangkuv aziva, me isi mozibar afamiba puvatigham. Eghti men kuaba pura tintinibar afiar buaribar mın nguazim giriv ikiam. Eghti kuarazir pın mighagha aruiba ko asizir atiaba men kuabar amam.

⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei: Ni gumazir ovevem gibua itibar pizir isam bagh, men dipenimın mangan marki. Gumazamizir kaba, ki ua deragh men apangkuv me damu navir amirizim me ko a inian aghua. Kamaghin, ni me bagh azirakar ighiabar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. ⁶ Ki ghaze, nguazir kamın gumazamizir ziaba itiba, ko ziaba puvatiziba sarama arighiregham. Eghti gumazir men kuaba mozibar afamiba puvatigham. Eghti gumazir me bagh aziva uan apangkuvim akakagh mikarzim aghoriva, dapanir arizim gisamiba puvatigham. ⁷ Eghti gumazitaba gumazir aremeziba bagh azi ikiti, gumazir me bagh dagheba ko dipaba ater izi men navibar amuti, me navir amirizimın iki nimira

ikiamiba puvatigham. Eghti men amebaba ko afeziaba aremeghti, gumazir izi gumazir kabagh ibua itiba bagh dagheba ko, dipaba ater izi me daning, me ko ikiva gavgavim me daning me ko ikiamiba puvatigham.

⁸ “Ni gumazamizir isar ekiabagh amibar dipenibar mangi, me ko iki dagheba ko dipabar aman marki. ⁹ Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei, gumazamiziba ua nguazir kamın ikian kogham. Eghti bar akongezir arazim ko navim deragha itir arazim ko poroghamiba uarir itir arazim, ki bar moghira da agivagham. Eghti gumazamizir datirighin itiba, uari uan damazibar bizir kamın ganti, an otivam.

¹⁰ “Jeremaia, ni kamaghin me mikimti, me ti kamaghin ni mikimam, ‘Manmaghin amizi, Ikiavira Itir God bizir kurar kabar amuti da e bativasa migei? En arazir manam ikufi? E uan God, Ikiavira Itir God, arazir kurar manamın a gami?’ ¹¹ Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘Ian inazir afeziaba nan akam batuegha, na ategha ghua asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki arazir kabar ia damuasa. ¹² Ezi ian arazir kuraba bar ian inazir afeziaba amizir arazir kurabagh afira. Ia vaghvagha nan akam batogha, uari uan nighnizir kurabar gin zui. ¹³ Kamaghin amizi, ki nguazir kamın ia batueghti, ia mangi, nguazir igharazir ia ko ian inazir afeziaba fomira fozir puvatizimın ikiam. Ki ian apangkuvighan kogham, kamaghin amizi, ia nguibar kamın arueba ko dimagaribar ia asebar ziaba fam.’”

Ikiavira Itir God ua gumazamiziba inigh men nguibamra izam

¹⁴⁻¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, “Ki gumazamizir kaba batuegh, gin ua men aku nguazir ki men inazir afeziabagh aningizimın izam. Me datirighin uan akam gavgavim a daningisi mikim suam, ‘Bar Guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itim, a Isipin e inigha en akua ize, e an ziamın gun migei.’ Egh ki ua men aku izamin dughiam, me

arazir kam giragh kamaghin mikim suam, 'Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, notin amadaghan itir kantri ko kantrin igharazir an e amadazi e ghua ikeziba, a ua e inigha en akua en nguazimin ize, ezi e an ziamin gun migei.'"

Judaba Ikiavira Itir Godin mongiva avegham

¹⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Ki apaniba amadaghti, me iziva Judan gumazamizibar suigh me iniam, mati gumazim uan ivem akunigha osirir aviriba ini. Eghti gin ki uam apanir igharaziba ameghti, me mangi gumazamizir mighsiabar mongeziba, ko dagiar toribar mongeziba, buri men suigham, mati gumazim ruarimin asiziba buria dar suisi. ¹⁷ Me amir biziba bar nan modozir puvati. Da bar nan damazimin azenara iti. Me uan arazir kuraba mongiva avegham. ¹⁸ Me nguazir ki me ganingizir kam, marvir guar kurar kaba isa nan nguazim garighizi, da nan damazimin mize. Kamaghin ki me amizir arazir kuramin ivezim giviragh, ua a ikaragham."

Gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir God gifogham

¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganiga, nan danganir mogomemin min ikia, egha osimtizibar dughiabar ni nan akurvasi. Nguazir kam in oteyiba bar dar gumazamiziba bar, ni bagh izi kamaghin mikimam: En inazir afeziabar aseba, da pura bizir kiniba, da e gifara, en akuraghan kogham. ²⁰ Gumaziba uari baghvira godin tabar ingaram ti? Puvati. Marvir guar gumaziba ingariba, da guizbangira godba puvati.

²¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ni oragh! Ki gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar vamirara men sure damigham. Dughiar kam in ki men sure damuti, me nan gavgavir ekiam gifogham. Egh me fogh suam, Nan ziam, Ikiavira Itir God."

17

Ikiavira Itir God, Judabar arazir kuraba bagha me gasighasiki

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Judaba, arazir kurar ia amiba kar ian arazir ia zurarama amiba da zurara ian ikivira ikiam. Mati gumazim tuizimin akar oteyiba aghorezi moghin, ia dar uan navir averiar gavgavibar da osirigha, da isa ofa gamir dakozibar 4plan mikebabar, bulmakaun komba aghoregha da osiri. ² Ian gumazamiziba zurara asebar ofa gamir dakoziba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itibagh nighnisi. Ia marvir guar kaba isa azenara temer ekiaba bar dar apengan da asava, maba mighsiar pin itibar ada asezi da tuivighav iti, ezi ia dar ziaba fe. ³ Ia mighsiar kaba ko azenan itir tuzibar ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki ian dagiaba ko ian bizir bar aghuiba isi apanibar aningam. Ia uan kantrin aven arazir kurar avirim gami. Kamaghin, ian arazir kuraba bangin, ki apanir kaba ateghti, me ia ofa gamir dakoziba iniam. ⁴ Ian arazir kurar ia amir kaba bangin, ki ia damighti ia nguazir ki aningizir kam ategham. Egh ki ia damighti ia nguazir ia fozir puvatizimin pura uan apanibar ingangarir gumazir kinibar otivigham. Guizbangira, nan aningagharim mati avir mam isia iti. Ia uari avir kam uam a gamizi a dikafi. Eghti avir kam isi mamaghira ikiam."

Gumazir pumuningin arazim

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Gumazim akirim ragha na gasaragha, nighnizir gavgavim gumazir kinimin ikia ghaze, ki uan gavgavimin uabin akurvagh devira ikiam, gumazir kam a bar ikuvigham. ⁶ A mati temer muziarim dipaba puvatizir danganimin ikiava aghui. Danganir kam gumaziba puvatizi, nguazim amangsizim a gizifa. Gumazir kamaghin garim, dabirabir aghuiba puvatigham.

7 “Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim nan itiba,
ki bar deraghvira me damuam.
8 Me mati temem me dipar miriamin anekara.
Ezi temer kamın biba nguazim giraghuegha dipam isi.
Ezi aruem garir dughiam, an atiatir puvati.
An dafariba angamira ikiavira iti.
Egha amoziba izir puvatizir dughiaabar, a nighnizir aviribagh amir puvati.
A bar ikia mamaghira ti.”

Ikiavira Itir God, gumazamizibar araziba bar moghira da tuisisi

9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
“Gumazamizibar navir averiaba arazir kurabara damuasavira me dikafi.
Egha men nighniziba bar kufi.
Ezi tina arazir kamın mingarim gifogham?
Bar puvati.
10 Ki Ikiavira Itir God, kirara, ki gumazamizibar navir averiaba ko men nighniziba aven men gari.
Egha vaghvaghera gumazamizibar araziba tuisigha,
me amir arazaraziba bar da ikarvaghera ivezim me ganidi.”

Me arazir kurabagh amua isir dagiaba, da ovengam

11 Gumazim ifariva bizir aviriba iki,
a mati kuarazir mam, kuarazir igharazimın aroriaba okemegha dagh isin itima da afoaghirezi,
an adar nguziba ini.
Ezi gumazir kamın dagiaba ko biziba,
da gumazir kam tighar ghurighamin dughiam da ovengam.
Eghti gin, gumazamiziba fogham,
a mati gumazir onganim.

Israelia uarir akurvaghera Ikiavira Itir God mizuai

12 En Godin Dipenim, a mati Godin atrivimın dabirabir bar aghuim.
A fomira ziar ekiam ikia, iza kamaghira iti.
13 Ikiavira Itir God, e Israelia zurara nighnizir gavgavim nin ikia,

ni en akurvaghera e ni bagha mizuai iti.
Gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar aghumsigham.
Men ziaba, gumazamiziba zuamira me bakinighnigham,
mati gumazim uan ziam nguazimın an osirizima a zuamira angaraghire.
Ezi gumazir kaba ni ataki.
Ikiavira Itir God, ni mati emimir pam, dipar ikirimirim e ganidimın min iti.

Jeremaia uabin akurvaghera Ikiavira Itir Godin azangsisi

14 O Ikiavira Itir God, ni nan arimariam akirighti, ki bar guizbangira ghuamagheka.
Ni nan akuraghti, ki guizbangira deraghvira ikiam.
Ki ziar ekiam niraram anidi.
15 Israelia kamaghin na dipova migia ghaze,
“E manadizoghın ganti, Ikiavira Itir God, bizir kurar a damuasava mikemezir kabar amuti,
da otivam?
A datirighin guizbangira dar amuti, da otivti, e dar ganika!”
16 Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh eghuvir ingangarir kam na ganingi,
mati gumazir sipsipbagh eghuvim.
Ezi ki ingangarir kam ataghizir puvati.
Ezi ni fo, ki dughiar kuram gumazamizir kaba bativasa me bagha ni mikemezir puvati. Bar puvati.
Ki nin damazimın mikemezir akaba, ni bar deraghvira dagh fo.
17 Ni na damuti ki bar puviram atiatingan marki. Puvati.
Ni dughiar kurabar aven, nan mogomer danganir aghuimın min iti.
18 Egh datirighin ni paza na gamir gumaziba, aghumsizim me daningighti,
me digavir kuram damighti,

ki digavir kuram damigh
 aghumsighan kogham.
 Ni men arazir kuram bangin dughiar ku-
 ram damighti, a me batogh
 bar me gasighasikigh.

*Judaba Sabatin dughiamin damuamin
 araziba*

¹⁹ Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ni mangi nguibar ekiamin divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Gumazamizibar Tiarakam, ni an boroghin tughiv iki. Kar Judan atrivibar nguibar ekiamin aven mangigh izegh gamir tiar akam. Egh ni gin anetegh mangi Jerusalem tiar akar igharaziba uaghan bar dar boroghin tughiv iki. ²⁰ Egh ni gumazamiziba kamaghin me mikim suam, ‘Ia Judan atriviba, ko Judan gumazamiziba, ko Jerusalemian tiar akar kam in mangigh izegh gamiba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. ²¹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: Ia deraghvira uan ikirimirim bagh nighnigh. Egh Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem aven mangisi, tiar akar kabar aven mangian marki. ²² Egh ia uaghan Sabatin dughiamin, uan dipenibar itir biziba ater daruan marki. Egh ingangaribar amuan marki. Ki ian inazir afeziabav kemezi moghin, ia Sabatin dughiam amiseveghti, a na baghvira iki. ²³ Ezi ian ovaviba nan akam batuegha, nan gin zuir puvatigha, nan suren akar aghuiba baraghan aghua. ²⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Ia nan akam barakigh! Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem aven izan marki. Ia Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikiti, ia an ingangaritam bar a damuan marki. Ia nan akamin gin mangi, ²⁵ eghti atriviba zurara Devitin ikizimin otivam, egh me Devitin ikizimin atrivir dabirabim dapiam. Eghti atriviba uan gumazir aruaba ko, hoziabar apiagh, karisbar tuivigh Jerusalem tiar akabar aven mangi izegh damuam. Eghti Judaba ko Jerusalemia tiar akar kabar mangi izegh damuam. Egh dughiabar zurara gumazamiziba Jerusalem ikiam.

²⁶ Eghti gumazamiziba Judan kantrin danganiba bar da ategh, uan ofaba inigh nan Dipenimin izam. Me Judan nguibar ekiaba ko, Jerusalem boroghin itir nguibaba ko, Benjamin anabamin nguazim ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negev iti naghin, me danganir kaba bar da ategh, Jerusalem izam. Me izi, asizir tue bar isia mighirir ofaba ko, asizir igharazibar ofaba ko, witba tuer ofaba ko, mughuriar aghuim zuir ofaba ko, na minabir ofaba, me da inigh na bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam. ²⁷ Egh ia nan akamin gin mangan aghuagh, Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikian kogh, ia biziba inigh Sabatin dughiamin Jerusalem tiar akabar aven mangigh izegh damuti, ki tiar akar kaba avim dar atighti da isiam. Eghti Jerusalem itir dipenir ekiaba bar isigham. Eghti tav avir kam amungeghan kogham.’”

18

God mati nguazir minebar ingarir gumazim

¹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ² “Ni dikavigh gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin magiritima ki ua ni mikimam.” ³ Ikiavira Itir God, na mikemegha givazi, ki gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin ghua garima, a minebar ingarir wilin boroghin aperaghav ikia minemin ingara a gighavkiri. ⁴ A garima, dughiar mabar nguazir miner a uan dafarimin ingarir kam, an damazimin mong derazir puvati. Egha a ua miner kam in nguazir kamra inigha an suiragha, ua an ingara uan ifongiamin gin ghua nguazir miner igharagha garimin ingari.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei. ⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki akar mam Israelia ian iti. Ki ti gumazir nguazir minemin ingarizi moghin bizibar ia damuan kogham, a? Puvati, ki uan ifongiamin gin mangam. Mati gumazim

minemin ingarasa nguazimin suirazi an an dafarimin iti moghin, ia Israelia nan dafarimin iti. ⁷ Egh ki kamaghin mikim suam, gumazamizitaba o kantrin tam, ki me abinigh me batuegh, me gasighasighsi me damuam. ⁸ Eghti kantrin kamın gumazamiziba navibagh iraghti, ki uan nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham. ⁹ Egha dughiar mabar ki kantrin maba gavgavim me daning, men akurvaghti me deravira ikiasa migei. ¹⁰ Eghti me nan damazimin arazir kuram damuti, ki uan nighnizim giragh, me damuasa mikemezi moghin me damuan kogham.

¹¹ “Jeremaia, ni kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia oragh! Bizir kurar ki ia damuamim, ki anekirigha gifa. Ki ivezir kuram ia daningasava ami. Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kuraba ategh, uan dabirabiba akirigh arazir aghuibara gin mangi.’ ¹² Eghti gumazamiziba kamaghin nin akam ikaragham, ‘Marki e aghua. E uari uan nighnizibar gin mangasa ifonge. E bar moghira nin akam baragham aghua, e uan navir averiar kurabar gin mangasa.’”

Gumazamiziba Ikiavira Itir God gin amada

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

“Ni mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar azaragh fogh,
me tong kamaghin oraghiz, o?

Israelia amizir arazir kurar kaba,
kantrin igharazir taba uaghan,
Israelian min arazir kurabagh
amiz, o? Puvati.

Israel, mati nan guivir igiar ki bar ifongezimin min iti.

Ezi an arazir bar kurar ki bar ifongezir
puvatizim gami.

¹⁴ Lebanonin kantrin dagiar mighsiaba,
ti dughiar tabar ais dar amera ira
uaghiri o? Ti puvati.

Mighsiar kabar dipar orangtiziba ti
dati, o?
Bar puvati.

¹⁵ Ezi nan gumazamiziba bar na gin amada.

Egha me aseba bagha ofan migharir
mughurir aghuim zuibagh ami.

Me kamaghin amua iregha, tuavir men
afeziba fomira gin zuim ategha,
datirighin tuavir aguar kurar kabar
zui.

¹⁶ Kamaghin, men nguazim ikuvigha pura
danganir kinimin min iti.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba danganir kamın izi an
ganigh,

dapaniba rongiva dibovir akabar me
damuva misoribar aningiva,
digavir kuram damigh bar atiatigham.

¹⁷ Eghti ki uan gumazamiziba akirim me
gasaragh men akuragham koghti,
apaniba izi men agiraghti me
aregham.

Mati aminim aruem anadi naghin ikegha
pantemin iza
tintinimin bizibagh ivaima, da zui.”

Gumazamiziba Jeremaia paziva a damuasa

¹⁸ Gumazamiziba kamaghin migia
ghaze, “Jeremaia guizbangira akatamin
migeir puvati. Kamaghin, e Jeremaia
misoghsı tuaviba buriam. E ghaze, Ofa
gamir gumaziba suren akam akurir in-
gangarim ataghiragham kogham. Eghti gu-
mazir nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba
itiba, me uan nighnizim ko fofozir aghuim
ateghan kogham. Eghti akam inigha izir
gumaziba Godin akam e mikimvira ikiam.
Kamaghin amizi, e Jeremaia baragham
kogham. E a isi kotiam darigham.”

¹⁹ Ezi ki Jeremaia, ki kamaghin God ko
migei, “Ikiavira Itir God, nan dimdiam
barakigh. Ni nan apaniba mikemezir
akam ginighnigh. ²⁰ Gumazitam arazir
aghuim damuti, gumaziba ti a ikaragh
arazir kuram a daningam, o? Puvati.
Eghti gumazir kaba na gasighasigham,
me mati gumazim mozim gutui, eghti
asizim atamakuigh an magirigham. Ni,
arazir ki fomira amizim ginighnigh. Ki nin
boroghira iza me bagha nin azangsigha
ghaze, ni uan aningagharim agivagh,

gumazamizir kaba deraghvira me damu. ²¹ Ezi datirikin, ni men boribar amuti, me dagheba puvatigh arighiregham. Egh apaniba ateghti, me izi gumazitabav sueghti me arighiregh. Eghti gumazitaba arimariar kurataba ini arighiri. Eghti gumazir igiaba midorozimin arighiri. Kamaghin, men amuiba boriba ko paba puvatigham. ²² Nan apaniba nan suiragh na gasighasighasa, mati asizim mozimin magirasa mozim gutui, egha mati gumazim asizimin suighasa azuazim aguragha a mizua iti. Kamaghin amizi, ni zuamira gumazir kuraba ameghti me izi gumazir kaba ko misogh, me gasighasikigh, eghti me bar puviram atiatingiva, uan dipenibar aven mongegh bar puviram arangam. ²³ Ikiavira Itir God, ni fo, me na misueghti ki aremeghasava ami. Eghti ni men arazir kuraba gin amangan marki. Men osimtiziba agivan marki. Ni men aningaghvira ikiva, men apanibar amuti, me izi nin damazimin me dikabiragh.”

19

Judaba nguazir minem bighizi moghin bar ikuvigham

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangiva nguazir minebar ingarir gumazim da nguazir minetam givesegh. Egh miner kam inigh mangi gumazamizibar gumazir dapanir taba ko ofa gamir gumazibar dapanir taba inighti, me ni ko mangi. ² Egh ia mangi Jerusalem divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Mineba Biaghirezir Tiarakam, an boroghin mangi Hinomin Danganir Zarimin otogh. Egh ni kagh tugh nan akam akun suam,* ³ ‘Ia Judan atriviba ko Jerusalem gumazamiziba, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei. Ki bizir bar kuram damighti, a danganir kamın otivam. Eghti gumazamizir bizir

otivamin kamın akaba bareghamiba, me bar digavir kuram damigham. ⁴ Ki kamaghin damuamin bizimin mingarim, a kamakin, gumazamizir kaba akirim ragha na gasaragha, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Gumazamizir kaba, ko men ovaviba, ko Judan atriviba, me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi datirighin, me aser kabar ziaba fe, egha arazir kamın me danganir kam gamima a nan damazimin bar mize. Me uaghan pura gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi, me ariaghirezi men ghuziba danganir kam gire. ⁵ Egha me Jerusalemın asem Balın ziam fasa danganibar ingarigha, uari uan boriba isa ofan bar isia mighiribar min, avimin da tua asem Bal bagha ofa gami. Arazir ia amizir kam a nan arazim puvati. Ki kamaghin arazir kam damuasa me mikemezir puvati. Bar puvati. Egha uaghan arazir kamagh garir tam ki me daningasa nighnizir puvati. ⁶ Egha Ikiavira Itir God ghaze, me gin ua danganir kamın ziam, Tofet o Hinomin Danganir Zarim a darighan kogham. Puvati. Me kamaghin danganir kam diponam, Danganir Zarir Gumazir Aviribav Sozi Me Ariaghirim!

⁷ “Judaba ko Jerusalemia danganir kamın bizir aviribar amuasa nighnisi, ezi ki men tuavim apirighti me dar amighan kogham. Eghti ki apaniba ameghti, me izi me misueghti me arimighiregham. Eghti ki kuaraziba ko asizir atiaba ameghti, da izi men kuabar amegham. ⁸ Eghti Jerusalem ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kamın izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam. Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh atiatingam. ⁹ Apaniba Jerusalemia misoghsi, izi men nguibar ekiam avinigham. Eghti bizir kam an osimtizir bar ekiam Jerusalemia danighti, dagheba bar men puvatigham. Eghti gumazamiziba uari uan boribav sogh dar amiva, egh uari uan namakabav sogh me

19:2: 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 32:34-35 * **19:2:** Ni Jeremaia 7:30-33in gan. **19:5:** Ofa Gami 18:21 † **19:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazamiziba ti igharaz daraziv sogh me amam, akar kamaghin amizim 2 Atriviba 6:26-29in iti. O me ti igharaz darazir kuabar mikarzibar asizibar amam, mati Azirakam 2:20 ko 4:10in iti? E deravira foghan kogham.

amam.’†

¹⁰ “Jeremaia, ni akam akunti gumamaziziba ni baragh nin ganti, ni nguazir miner ni suirazim ni anemisarakigh. ¹¹ Egh kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze: Ki Judan kantrin gumamaziziba ko Jerusalem in gumamaziziba bar, nguazir minem amisaragharihizi moghin me misararigham. Eghti gumazitam uam anakirighan kogham. Eghti Tofetin danganim, Judabar matmatin min otoghti, men kuaba danganim kam bar a gizivagham. ¹² Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migia ghaze, ki nguibar ekiam kam ko, an itir gumamaziziba arazir kam in me damigham. Ki Tofetin danganim gamizi moghin, Jerusalem in nguibar ekiam damigham. ¹³ Ia Jerusalem in nguibar ekiam in itir dipeniba ko Judabar atrivibar dipenir siriabagh isin ghua mikoveziba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh amua, aseba bagha wain inger ofabagh ami. Eghti Jerusalem in itir dipenir kaba bar moghira Tofetin danganim in min otoghti, gumamazizibar kuaba dar aven iki Godin damazim in bar mizegham.’”

¹⁴ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki Tofetin danganim in ghugha an akam akuri. Egha gin, ki Tofet ategha Ikiavira Itir Godin Dipenim in ghua, Dipenir miriam in uari akuvir danganim in tughu, kamaghin gumamazizibar dia me migei. ¹⁵ “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘Ia deraviram oragh! Ia akaba batogha, nan akam baraghan aghua. Ezi kamaghin bizir kurar ki ia damuasa mikemeziba, ki dar amighti, da bar ian nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar otivam.’”

20

Jeremaia akar gavgavimra ofa gamir gumazim Pasur ganingi

¹ Jeremaia akar kam akurir dughiam in, Imer in otarim Pasur, an ofa gamir gumazir mam. A Ikiavira Itir Godin Dipenim geghuvir gumazibar, gumazir dapanim, a ikiava orazi, Jeremaia akam akuri. ² Ezi Pasur midorozir gumazibav kemezi,

me Jeremaian suiragha, a misuegha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenim in divazim in itir Benjamin in Tiarakar Pin Itim in ghugha, a isa kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. ³ Egha amimzaraghan, Pasur kalabus in Jeremaia isa azenim gatizi, Jeremaia kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ziam Pasur ni gatigha, ni diborir puvati. A ziar igharazir kam ni gatigha ni dibora ghaze: Atiatim Danganiba Bar Dar Ikiam. ⁴ Egha Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti, ‘Ki bizir kuram damighti a ni ko nin roroabar amighti ia bar atiatingam. Egh ni ganti apaniba midorozir sabam in nin roroabav soghti me bar arimighiram. Egh ki Judaba bar me isi Babilon in atrivim in agharim datighti, a taraziv sueghti me arimighireghti, a tarazi me inigh mangi Babilon in pura ingangarir gumazir kinibar min me arigham. ⁵ Eghti ki apaniba ateghti me izi midorozir gavgavim Jerusalem in a damu dagiaba bar ada iniva, gumamazizibar bizir aghuiba ko Judan atrivibar dagiaba ko, biziba bar ada akumakumigh Babilon in mangigham. ⁶ Pasur, ni oragh. Ni ko nin dipenim in itir darasi, ia bar Babilon in mangi kalabus in ikiam. Ni akar ifavaribar uan roroabav keme. Kamaghin, ni uan roroar kaba ko ia Babilon in aremegham. Eghti me nguibar ekiam kam in ia afegham.’”

Jeremaia osemegha, Ikiavira Itir God ko migei

⁷ O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarim damuasa na apezeperezi, ki nin apezeperir akar kam baraki. Ni bar gavgavizi, nin akam bar na gafirazi, ki pura nin apengan ghu. Ezi datirighin gumamaziziba na dipova nan ingaravati.

⁸ Ki zurara nin akam akurima, ni na gamima ki tiarim akara kamaghin dia migei, “Midorozim otoghti, ia ikuvigham!”

Ezi gumamaziziba akar kam baragha, zurara aghumsizim na ganiga akar kurabar na migei.

⁹ Ki kamaghin uabira uabi mikimam,

ki ti ni gin amadagh ua nin ziamin nin
akamin gun me mikiman kogh,
egh ki kamaghin nin akam ginighnigh
suam,
nin akam mati avim nan navir
averimin ikia,
nan agharibar isia iti.

Ki ua nin akam mikiman koghasava
amuava avenge.
Bar puvati.

10 Ki orazi, gumazamiziba bar nimira
uarira uariv gia ghaze,
Jeremaia, a ghaze, bizir kurar kam bar
danganibar iti,
an e damuti e atiatingam.

Kamaghin e a isi kotiam datika.
E datirighirama a isi gumazir ekiabar
damazimin kotiam darigham.

Nan namakaba kamagsua ifonge,
bizir kurar na bativir kaba na
dikabiragham.

Me ghaze, "E ti a gifaragh a dikabiraghiva,
an arazir kuram ikarvagham."

11 Ezi Ikiavira Itir God, mati midorozir gu-
mazir bar gavgavir mam,
a nan akurvaghasa nan boroghin
tughav iti.

Eghti gumazir izi pazi na damuamin kaba,
bizir kuram me batoghti me
daghiregham.

Egh me bar aghumsighti,
men aghumsizir kam iki mamaghira
iki givaghan kogham.

12 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni gumazamizibar nighniziba ko navir
averiaba tuisigha dagh fo,
ezi nin kotiam a bar guizin araz-
imra gin ghua bar dera.

Ezi ki uan osimtizir kam isa nin dafarim
garisi.

Kamaghin amizi, ki ghaze, ni nan
apaniba ivezir kuram me daningti,
ki ganika.

13 E fo, Ikiavira Itir God, gumazamizir on-
ganarazibagh amiba,
a bar men akuragha gumazir kurabar
dafarim da ua me ini.

Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God bagh
ongiva,

an ziam fam.

14 Nan amebam na batir dughiar kam,
God a gasighasighizi deraghai.

Egha God bizir aghuitam dughiar kam in a
gamizi,
a an otozir puvatizi deraghai.

15 Ezi dughiar kam in gumazir mam akam
inigha nan afeziam bagha ghua, ka-
maghin a migei,
"Nin amuim otarim bate."

Ezi nan afeziam oregha bar akonge.
Ezi God gumazir akam inigha afeziam
bagha ghuzim paza a damuasa ki
ifonge.

16 Ikiavira Itir God, nguibar ekiabagh
asighasighizi moghin,
gumazir kam ikuvighasa ki ifonge.

Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kabar
apangkuvizir puvati.

Ezi bar mizaraghara, gumazamiziba
apanibar ganigha bar puviram azi.

Egha aruer arizimin apaniba nguibamin
aven zegha misoghasa pamten dei.
Gumazir kam, arazir kamra, God a
gasighasighasa ki ifonge.

17 Gumazir kam, nan amebamin navir ave-
riamin na misoghezi ki aremeghai.
A kamaghin amizi, nan amebamin
navir averiam na afazi mozimin min
otoghai.

Ezi puvati. Gumaka!

18 Manmaghsua ki amebamin navimin
ikegha otogha osimtizir kamagh
garibar ikia,
egha zurara bar puviram aghumsisi?
Ki bar uabin apangkufi.

21

*Ikiavira Itir God, Atrivim Sedekaian
azangsizim baraghizir puvati*

1-2 Atrivim Sedekaiia, gumazir pumuning
Jeremaia bagha aning amada. Aning in
ziamning, Malkian otarim Pasur, ko
Masean otarim Sefanaia, an ofa gamir
gumazir mam. Aning Jeremaia migia
ghaze, "Babilonin Atrivim Nebukatnesar,
e ko misosi. Ezi ni e bagh Ikiavira Itir Godin
azaraghti, an en akuraghasa e ifonge. A ti
e bagh mirakelin tam damigham, a fomira

en adarazi bagha amizi mokin. Eghti a mirakelin kam Atrivim Nebukatnesar damighti anetegh mangam.” Me migeima, Ikiavira Itir God, migirigiam isa Jeremaia ganidi.

³ Ezi Jeremaia aningın akam ikaragha ghaze, “Gua mangi Sedekaia mikim suam, ⁴ Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghın migia ghaze, ‘Datirighın Babilonın atrivim, Kaldiabar midorozir gumaziba ko iza Jerusalemın divazim ekiaru. Ezi Israelian midorozir gumaziba midorozir bizibar suigha divazimın azenan gara Babilonia ko misosi. Eghti ki ian midorozir bizir kabagh iraghti, da nguibar ekiamın tongira ikiti, ki kagh bar moghira da akuvagh pozir ekiam mikinigham. ⁵ Ki uabi bar ian aningaghegh ian atariva uan gavgavim sara ia misogh bar ia gasighasigham. ⁶ Egh ki nguibar ekiar kamın aven itir gumazamiziba ko asizitaba arimariar kuraba me danighti, me arimighiregham. ⁷ Ki Ikiavira Itir God ki ua kamaghın migei. Gumazamizir avirim, arimariar kaba ko, midorozir kam ko, dagheba puvatighamin dughiam bangın arighiram. Egh gin ki Atrivim Nebukatnesar ko an midorozir gumaziba ateghti, me Atrivim Sedekaia uan gumazir ekiaba ko gumazamizir ikiavira itiba inigh mangam. Apanir kaba Israelia ia misoghti ia aremeghasa bar ifonge. Nebukatnesar kuarkuvim ko, ifongiam ko, apangkuvir arazim tong ian ikeghan kogham. Egh ian tav ateghti, a ikian kogham.’”

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Jeremaia, ni kamaghın gumazamizibav kim suam, ‘Ia oragh! Ikiavira Itir God tuavir pumuning ian aka. Tuavir mam, an angamira itir ikirimirimın zuir tuavim, ezi tuavir igharazim, an ovevemın zuir tuavim. ⁹ Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamın aven itiba, me arimighiregham. Apaniba izi me misogham, eghti tarazi dagheba men puvatighti me arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram me gasighasighti, me arimighiregham. Eghti gumazamizir angamira ikiasa ifongeziba, me nguibar ekiar kam ategh mangi pura uari isi, Babilonian divazimın azenan ikia misoghasa garir darazi pura uari isi me

danigh, men gin mangi, angamira iki mati apaniba midorozim gafiragha suirazir pura ingangarir gumazamizibar kinibar mın ikiam. ¹⁰ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migia ghaze, Ki Jerusalemın nguibar ekiam gasighasighasa nighnigha gifa. Ki ua deraghvira a damuan aghua. Ki Babilonın atrivimın amamangatighti, a nguibar ekiar kam inigh uan midorozir gumazibav kemeghti, me a daboroghti, a bar moghira isigh ikuvigh puvatigham.’”

Ikiavira Itir God, Judan atrivimın adarazigh asighasigham

¹¹⁻¹² Ikiavira Itir God, ua ia mikimasa kamaghın na migia ghaze:

“Ia Judan Atrivim Devitin anabamın ikizim,
ia nan akam baragh!
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın ia migei,
Ia zurara mizarazibar kotin gumazamiziba tuisizir arazim a deraghvira mangi.
Egh gumazim gumazir igharazitamin bizim okemegh osimtizim a danighti,
ia gumazir osimtizim itir kamın akuragh an osimtizim akirigh.
Ia kamaghın damighan koghti, ki ian arazir kurar kam bagh,
nan aningagharim avimın mın bar ekeveghti,
ki pazavira ia damigham.
Eghti gumazitam anemungiva avegham.

¹³ “O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira ni migei.
Ni oragh! Ni bar pin mar aperaghav ikia danganir zarir vin itibar gari.
Ni mati dagiar bar pin itim.
Ni ghaze, ‘Tina izi e misogham?
Tinara iziva en nguibar e aven modimın aven izam?’
Ezi puvati.

¹⁴ Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazavira ia damigham.
Ki avim damighti a Jerusalemın nguibar ekiamın otogham,
mati avim ruarir arizimın dikavigha isi,

egh avir kam atrivimîn dipenimîn isiti,
Jerusalemîn dipeniba uaghan bar
moghîra isigham.
Ki Ikiavîra Itir God, ki mikemegha
gîfa.”

22

*Jeremaia atrivim uan gumazamiziba ko,
akam me mikîri*

¹ Ikiavîra Itir God kamaghîn migei,
“Jeremaia ni Judan atrivimîn dipenimîn
magîrîva, egh akar kam akun. ² Ni kam-
aghîn mikim: O Judan atrivim, ni Atrivim
Devitîn atrivir dabirabim gapiaghîri, ni
Ikiavîra Itir Godîn akam baragh. Ni uan
gumazir dapaniba ko nîn gumazamizir
atrivimîn dipenimîn tiar akar kabar
mangî izegh gamiba, ia bar moghîra
akam baragh. ³ Ikiavîra Itir God kam-
aghîn migei, ia arazir aghuîbara damu.
Eghti gumazitam gumazir igharazimîn
bizim okemegha osîmtîzim a ganîngi, ia
gumazir osîmtîzim itir kamîn akuragh
an osîmtîzim agîfagh. Ia borir afeziaba
ariaghîreziba, ko amizir paba ovengeziba,
ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir
ia ko itiba, ia pazi me damuan marki.
Egh ia uaghan uan nguazir kamîn aven,
gumazamizir osîmtîziba itir puvatîziba,
pura me misoghti me arîghîram marki.
⁴ Egh ia nan akamîn gîn mangîti, atriviba
zurara Atrivim Devitîn ikîzimîn otivam.
Egh atriviba hoziaba ko karisbar apiagh,
egh atrivimîn dipenimîn divazimîn tiar
akamîn mangî zegh damuam. Eghti gu-
mazir dapaniba ko gumazamiziba, me uan
atrivim ko daruam. ⁵ Egh ia nan akamîn
gîn mangan koghti, ki Ikiavîra Itir God,
ki bar guîzbangîra uabi uan ziam dibora
ghaze, dipenir kam ki a gasîghasigham.
⁶ Ki Ikiavîra Itir God, ki Judan atrivimîn
dipenim mîgîrîgîar kam an iti:

“O atrivimîn dipenim, ki nîn garima, ni bar
dera,
nîn ganganim bar deragha mati Dis-
trik Gileatîn ruarir ekiam,
egha mati kantri Lebanonîn
mîghsîar ekiaba.

Eghti ki ni damighti, ni pura nguazir
kinimîn mîn ikiam,
mati danganir mîsingîziba ko nguîbar
gumazamiziba itir puvatîziba.

⁷ Ki apaniba ameghti, me izi ni
gasîghasigham.
Me uan sobiaba ko midorozir biziba
inigh izi, nîn dipenir akinir me sidan
temebar ingarîziba okegh da abigh,
dar ararir kaba inigh avim
mikînigham.

⁸ “Eghti gîn, kantrin igharazir avîribar
gumazamiziba danganir kam daruam.
Egh me Jerusalem faragha itir dan-
ganimîn ganîva, kamaghîn uarîra uarir
azangsigham, ‘Ikiavîra Itir God man-
maghsua arazir kamîn nguîbar ekiar
kam gami?’ ⁹ Egh me uari kamaghîn
uari îkarvaghî, ‘Bizir kamîn mîngarim
kamakîn. Gumazamizir kaba, me Ikiavîra
Itir God, men God, me an Akar Dîkîrîzîr
Gavgavim akîrim ragha a gasara. Egha me
asebar ziaba fa dar apengan iti.’”

*Gumazamiziba me Atrivim Joahas bagh
aziam*

¹⁰ Ia Judaba, ian Atrivim Josaia aremegha
gîfa,
ezi ian apangkuv a bagh azian marki.
Ezi Atrivim Josaian otarim Joahas e ategha
gîfa.
A uamategh uan nguîbamîn izeghan
kogham.
Kamaghîn amizî, ia Joahas bagh
puv azi.*

¹¹ Joahas, an ziar mam Salum, a uan
afeziam Josaian danganim inigha,
Judabar atrivimîn oto.
Egha Joahas Jerusalem ategha
gîfa.

Ikiavîra Itir God Joahas gînîghnîgha kam-
aghîn mikeme,
“Gumazir kam ua izeghan kogham.

¹² Apaniba a inigha nguîbar igharazimîn
ghu.
Ezi a uan nguazir kamîn ganighan
kogham. Puvati.
A kantrin igharazimîn are-
megham.”

Jeremaia akam Atrivim Jehoiakim mikiri

- ¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
 “Gumazim ua bagha ingarizir dipenim ginighnigha,
 an arazir kurabar gin ghua dipenir kamın ingarir gumaziba paza me gami.
 An akar gumaziba ingangarir kam gamua,
 an dipenimın ghurıar pın itibar ingarizi,
 a guızın arazim ategha me gıvezir puvati.
 Me pura ingari.
 Gumaka Gumazir kam bar ikuvigham.”
- ¹⁴ Gumazir kam ti kamaghin migei,
 ‘Ki ua baghavira dipenir ekiamra ingaram.
 Eghti an ghuriamın pın danganir ekiaba ikiam.
 A dipenir kamın winduan ekiabar ingari.
 Egha temer Sidan ararir aghuıbar dar ingarigha
 Egha ter araribar uan dipenimın birıbagh afughafuki.
 Egha penın aghevımın dipenim asingi.’
- ¹⁵ “O atrivim, ni sidan temer ararir avırıba iti,
 egha ti ghaze, da ni gamıma ni atrivir aghuımın oto, a?
 Nın afezıam, gumazir ıgharazıbar mın dagheba ko dipaba apava bar akonge.
 Egha a guızbangıra arazir aghuıbar gumazamızigah ami.
 Ezi dabırabır aghuım iti.”
- ¹⁶ Dughıar onganarazıbagh amir gumazamızigah ko, bizıba puvatızır gumazamızigah, me kotıamın otıvıma,
 nın afezıam men akaba arazir aghuımıra gin ghua me tuisısi.
 Ezi gumazamızigah bar moghıra dabırabır aghuım iti.
 Ki Ikiavıra Itir God, ki guızbangıra migei,
 arazir kamaghın amızim, kar guızbangın na gifozir gumazamızigah arazim.”
- ¹⁷ Ezi ni uabıra uabi ginighnigha,

egha zurara bizir ıgharagha garıba inıasa puv a dagh ifueggha,
 ifavarir arazim gamuava bizir kaba isi.

Egha ni pura gumazir arazir kurabagh amir puvatızıav sozi me ariagghıri.
 Egha ni gumazamızigah dıkabıra paza me gami.”

¹⁸ Ezi bizir kam bangın, Ikiavıra Itir God Jehoiakim ginighnısi, a Josıan otarım, Judabar atrivim. Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın migei:

“Jehoiakim aremeghamın dughıamın, gumazamızigah an apangkuv, egh a bagh azıan kogghıva kamaghın mikımam.

‘O noki, nan aveghbuam,’

‘O noki, nan amızim.’

Egh me kamaghın mikıman kogham,

‘O noki, en gumazir aruam,’

ezi ‘Noki, en atrivim.’

Puvati, me bar kamaghın mikemeghan kogham.

¹⁹ Me an kuam donkin kuamın mın a batoke.

Egh me an kuam amıkırigh, a inıgh mangi,

Jerusalemın divazımın azenan a makunıgham.”

Ikiavıra Itir God Jerusalemia bagha Akar Gavgavim iti

²⁰ Ikiavıra Itir God kamaghın migei:

“Jerusalem, gumazir ni me gifueggha me ko arazir kurabagh amıba,
 me bar ikuvıggha gıfa.

Kamaghın amızı, ni mangi,

Lebanon mıghsıar ekiaba ko Basan mıghsıam ko Abarımın Mıghsıamın ghuavanabogh,

pamtemın dımıva azi.

²¹ Ni deragha itir dughıabar ni bizir avırıba itıma,

ki akam ni ganıngi.

Ezi ni kamaghın migei, ‘Ki nın akam baraghan aghua.’

Ni zurara nan akam batosi.

Ni kamaghın amir arazir kam,

ni uan igiamra itir dughiamin a gamua
iza datirighin tu.

22 Kamaghin amizi, apaniba aminir gav-
gavimin min iziva,
nin gumazir dapaniba inigh mangam.
Apaniba izi nin gumazir ni ifuegha me
ko arazir kurabagh amiba inigh
mangiti,
me kantrin igharazimin kalabusin
ikiam.
Egh dughiar kam in uan arazir kurar ni
amiziba bagh,
bar aghumsigham.

23 Me faragha Lebanonin temer sidan
temer ararir aghuibar nin dipenimin
ingari,
ezi ni dabirabir aghuim iti.
Ezi noka, ni mizazir ekiam iniam,
mati amizim borim batasa mizazir
ekiam isi moghin,
ni bar puviram arangam.

Ikiavira Itir God Atrivim Jehoiakin migei

24 “Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia ma-
maghira iti, ezi ni Jehoiakin, Judan atrivim
ki guizbangira ni migei. Ni nan atrivimin
ziar ekiam ko gavgaviba akakaghamin
ringin min nan dafarir guvimin ikiam, ki
bar ni gifueghan koghiva, ni batuegham.†
25 Egh ki ni isi ni gasighasighamin gu-
mazibar anigam, kar ni atiatir gumaziba.
Ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan
Kaldian midorozir gumaziba ko me migei.
26 Ni uan amebam ko, ki gua inigh, gua
isi kantrin igharazim mikinigham. Kar
guizbangira guan kantrin guan amebam-
ning gua batezir puvatizim, eghti gua an iki
mangiva an aremegham. 27 Ia uamategh
uan nguazimin izisi ifuegh, egh uam an
izeghan kogham.”

28 Ezi Jeremaia kamaghin migei:

“Manmagh ami? Gumazir kam Jehoiakin,
a mati nguazir miner kurar mam
bighizi
gumamaziziba an aghuaz, o?
Manmaghsua Ikiavira Itir God an boriba
sara
nguazir me fozir puvatizimin me aku-
nasa?

29 O Israelian nguazim, Israelian nguazim,
Israelian nguazim,
ni Ikiavira Itir Godin akam baragh!”

30 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Ni kamaghin gumazir kam in eghaghanim
osirigh.
Gumazir kam, mati gumazim boriba
puvatizi moghin,
bizir an amiba bar deragh otivan kogham.
Bizir kam bangin, an boritam an dan-
ganim inigh,
Devitin atrivir dabirabim daperagh,
Judan nguazim gativaghan
kogham.”

23

*Atrivir bar aghuim Israelia gativagh
men ganam*

1 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ia gumazir dapaniba, lavzika! Ia bar
ikuvigham. Ia nan gumamaziziba paza me
gami. Ia sipsipbar gari gumazir kuraba,
ia men agintigha me gasighasizima me
tintinibar zui. 2 Kamaghin, ki Ikiavira Itir
God, Israelian God, ki bighavira gumazir
dapanir nan gumamazizibagh ativiba
me migia ghaze, Ia nan sipsipba batogha
men agintizi me tintinibar ara ghue. Ia
deragha men gara me geghuvir puvati.
Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
ia amizir arazir kurar kam, ki deraghvira
an gan egh a ikarvagh. 3 Gumamazizir
ki amangizi ghua kantrin igharazibar
itiba, ki ua men ikiavira itir varazira
aku izi me isi men divazimin aven me
arigham. Eghti me borir aviriba bativa
bar avirasemegham. 4 Ki Ikiavira Itir
God, ki ghaze, Ki gumazir dapanir igiaba
amiseveghti, me deraghvira gumamazizir
kaba sipsipbar min me geghuv men
ganam. Eghti gumamaziziba bizitam in
atiatingan koghiva, osimtizitaba puvatigh,
egh men tav ovengeghan kogham.

5 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migia ghaze, Dughiam iziti, ki Atrivim
Devitin adarazir tongin, gumazir aghui
tam amisevegham. Eghti a Temer Ghuzir
Igiam temer dakamin otogha aghui

22:24: 2 Atriviba 24:8-15; 2 Eghaghaniba 36:9-10 †
Jeremaia 32:37; Esekial 34:13 23:5: Jeremaia 33:14-16

22:24: Jehoiakinin, an ziar igharazim Konia. 23:3:

moghin ikiam. Gumazir kam atrivimin iki, nighnizir aghuim iki, ingangarim damuam. Egh guizin arazimin gin mangi nguazir kamın gumazamiziba arazir aghuibar me damuam. ⁶Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, Israelin nguibamin itir darasi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, 'Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.'

⁷⁻⁸ "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei. Ki gumazamizir kaba batoke, egha ki ua men aku men nguazimra izasa dughiar mam ginaba, eghti me deraghviram an ikiam. Me datirighin gavgavim akam ganidir arazim kamakin: Me kamaghin migei, 'Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a Isipin kantrin e inigha ize, e an ziam dibora guizbangira migei.' Ezi dughiar ki me inigha izezimin, me arazir kam giraghti, akar igharazitam an danganim iniam. Eghti me kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a kantrin notin amadaghan itim ko kantrin igharazir e amangiziba, adar uam Israelia e inigha en akua en nguazimra ize, e an ziam diborogha guizbangira migei.'"

Jeremaia, a Godin akam inigha izir gumazir ifavaribar gun akam akuri

⁹ Ezi Jeremaia Godin akam inigha izir gumazibagh nighnigha kamaghin migei:

"Ki Ikiavira Itir God gifo,
 egha an akar bar zueziba sara fo.
 Egha ki garima, Godin akam inigha izir gumaziba arazir kurabagh amua,
 Godin akabar gin zuir puvati.
 Ezi bizir kam bangin nan nighnizim bar ikufi.
 Ezi ki atiatia nan aghariba bar puvira nisi.
 Ki mati gumazim wainin dipar onganir aviriba amegha givagha bar onгани.

¹⁰ Nguibar kamın gumazamizir avirim Ikiavira Itir God ataki,
 egha amiziba ko gumaziba uan paba ko amuiba ataghiragha,
 tintinibar uari isava akui.

Gumazamiziba zurara tuavir kurabar gin zui,
 egha me uan gavgaviba isa puv arazir kuramra aniga,
 gumazamizir igharaziba paza me gami.

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, uan akamin gin ghua nguazir kam gasighasiki.

Ezi graziba bar misiga gifa, ezi nguazim azi.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

¹¹ "Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei,
 Godin akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba uaghan Godin akaba batosi.

Egha me nan Dipenimin aven in-gara, arazir kurabar amuasa atiatir puvati.

¹² Kamaghin amizi, tuavir me zuir kam, ki a damighti a bar apighsigham,
 eghti mitatem bar me avaragham.

Eghti ki bar mighighvira me abinti me iregham.

Ki me gasighasighasa dughiam ginabagha gifa,

eghti dughiar kamın ki bar puv me gasighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

¹³ "Ki fomira Samarian Godin akam inigha izir gumazibar garima,
 me kamaghira arazir kurar ki bar aghuazim gami.

Me asem Balin ziamin, akam akuri,
 egha nan gumazamizibar akua tuavir kuramin zui.*

¹⁴ Ezi ki datirighin Jerusalemın gumazir Godin akam inigha izibar gari,

* **23:13:** Samaria, a not amadaghan kantri Israelin nguibar ekiam. Jeremaian amebam a batezir puvatizir dughiamin, apaniba Samarian nguibam gasighasigha, an gumazamiziba inigha ghua me isa pura ingangarir gumazamizir kinibar me ati. **23:14:** Jenesis 18:20; Esekiel 16:49

me arazir bar mizirizibagh ami.
Ezi men arazir kuraba bar kurigha,
Samaritan akam inigha izir gumazibar
arazibagh afira.

Me amuir ikiziba ko, par ikiziba abizir
arazim gamua,
egha uaghan ifavarimin arazim gami.

Me gumazir arazir kurabagh amiba gav-
gavim me ganidi.

Kamaghin amizi, gumazitam akirim
ragha arazir kabanang gasarazir
puvati.

Ki Jerusalemian garima, me bar gumaza-
mizir kuraba,
mati Sodom ko Gomora.

15 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki Godin akam inigha izir gu-
mazir kabagh nighnigha kamaghin
migei,

Jerusalemian itir akam inigha izir gu-
maziba, nan akaba barazir puvati,
ezi arazir kam bar moghira
nguazir kam bar anevara.

Kamaghin amizi, ki mizazir bar ekiam me
daningam.

Ki mati marasinin misozim me ganiga,
me gamima me anepi,
egha mati, ki me gamima me
gumazamizibagh asighasizir
imezir dipam ame.”

16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
kamaghin Jerusalemia migei, “Ia Godin
akam inigha izir gumaziba migeir akaba
baraghan marki. Me ia gifara ghaze ia
deraghvira ikiam. Me uan nighnizibar
aven irebabar min garir bizibar gara ia
migei. Ki akar kaba me ganidi puvati.

17 Gumazamizir nan akam baraghan
aghuaziba, akam inigha izir gumazir kaba
kamaghin me migei, ‘Ia dabirabir aghuim
ikiam.’ Egha gumazamizir akaba batogha,
uan nighnizibar gin zuiba, akam inigha
izir gumazir kaba, kamaghin me migei,
‘Bizir kuram, ia bativan kogham.’”

18 Ezi Jeremaia kamaghin migei:

23:24: 1 Atriviba 8:27; Onger Akaba 139:7; Amos 9:2-3

“Godin akam inigha izir gumazir katam,
bar Ikiavira Itir Godin Nguibamin
ikia uari akuvir dughiamin ikegha,
Godin akatam ko an nighnizir
aghuitam inizir puvati.

Gumazir kaba deraghavira kuarim atigha
Godin akam baragha fozir puvati.

19 Ia gan!

Ikiavira Itir Godin aningagharim
aminir gavgavim ko amozimin min
gumazir kuraba bativam,
mati aminir bar gavgavir kuram,
men dapaniba dikabinam.

20 Ikiavira Itir Godin aningagharim ikivira
iki mangi,
bizir a damuasa nighniziba bar ada
givagham.

Egh dughiar abuananam, in,
ia gumazamiziba bizir kaba der-
aghviram adagh fogham.”

21 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ki akam inigha izir gumazir kaba
amadazir puvati.

Me uan avivizibar ghua uan ak-
aba akuri.

Ki akatam me ganingizir puvati,
ezi me akam inigha izir gumazimin
min akam akuri.

22 Me ti na ko nan Nguibamin ikia uari
akuvir dughiamin ikegha,
nan nighnizitam inigha,
egha me ghua guizbangira nan ak-
abar gun nan gumazamizibav
kemeghai.

Ezi akar kam gumazamizibagh amizi,
me arazir kurar me amiba ategha, ua-
mategha na bagha izeghai.

23 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ian
azangsis:

Ia ti ghaze, ki ti roghira kagh itir dan-
ganir kam in Godra, a? Puvati.

Ki danganiba bar dar God. Ki
roghira ikia, egha uaghan
saghon iti.

24 Eghti gumazitam mangi igharagh
modogham,
eghti ki Ikiavira Itir God, ki ti an
ganighan kogham?

Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki bar overiam ko nguazimin iti.
Kamaghin amizi, ki gumazir kamın gari.

²⁵ “Ki akam inigha izir gumaziba nan ziamın gun migeir akar ifavariba baregha gifa. Me kamaghin migei, ‘Ki irebamın gani. Ki irebamın gani.’ ²⁶ Akam inigha izir gumazir kaba, manadizoghın navibagh iragh uan akar ifavarir gumazamizibav geir kaba ataghıragham? Bar puvatıgham. ²⁷ Me uari uan irebabar gun uarira uariv gei, egha me ghaze bizir kam gumazamizibar amuti, me na gın amadagham, mati men inazir afeziaba fomira na gın amadagha, asem Bal bagha tevibar pıra an ziam fe. ²⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, akam inigha izir gumazitam irebar kınitamın ganigh, uan irebar kınim geghanam. Eghti ki akam isi gumazitam danighti, a nan akar kam deraghvıram anekunigh. Nan akam mati wıtın dagher aghuım, ezi akam inigha izir gumazir kabar akaba, da pura biziba, mati wıtın miseviba. ²⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, nan akam mati avım. Egha mati haman ekiam, a dagiaba bıgha dagh amima, da mınemınıar kınıba iri.

³⁰ “Kamaghın amizi, ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira akam inigha izir gumazir kabar apanım gami. Me uarira uan akaba okıava ifara ghaze, me na dama akaba ini. ³¹ Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akam inigha izir gumazibar garıma, me pura mızebav gıa kamaghın mıgıa ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir Godın akam.’ Kamaghın amizi, ki men apanım gami. ³² Ia gan! Ki Ikiavira Itir God, ki garıma, akam inigha izir gumazir kaba, uan ifavarir irebabar gara dar gun gumazamizibav gei. Egha me gifara ghaze, ki da isa me ganıdı. Me akar ifavarir ıgharagha garır avırıba akuri, ezi bizir kam gumazamizibagh etuıma me nan saghon iti. Ki me amadazır puvatıgha, ingangarım me ganıngızır puvati. Kamaghın amizi, me gumazamizibar akurvazır puvati. Bar puvati. Kamaghın

amizi, ki men apanım gami. Ki Ikiavira Itir God, ki mıkemegha gıfa.”

Judaba osımtızım Ikiavira Itir God ganıngı

³³ Ikiavira Itir God kamaghın Jeremaia mıkeme, “Gumazamizıba o, Godın akam inigha izir gumazıba o, ofa gamır gumazıtam, me ti izı kamaghın nın azangıgham, ‘Ikiavira Itir God, akar osımtızım itıtam iti, o puvati?’ Eghti nı a ikaragh nan akar kamın gun mıkim suam, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki akam ian iti. Iarara osımtızım na gati. Kamaghın amizi, ki ia batuegham.’† ³⁴ Eghti akam inigha izir gumazıtam o, ofa gamır gumazıtam o, gumazır kınıtam, ti kamaghın mıkimam, ‘Ikiavira Itir Godın akam, bar oseme.’ Eghti ki gumazır kam ikarvagh osımtızım a danıngıva, an adarazi sara osımtızım me danıngam. ³⁵ Ia uan namakaba ko aveghbuabav geır dughıamın, ia kamaghın mıkim, ‘Ikiavira Itir God, manmaghın akam ikara?’ o ‘Ikiavira Itir God, akar manam mıkeme?’ ³⁶ Eghti ia ua kamaghın mıkıman markı, ‘Ikiavira Itir Godın akam, a bar oseme.’ Puvati. Ian akabara, osımtızım ia ganıdı. Ezi ia uari nan akam adavadafı. Ki Godın zurara ikıa mamaghıra itım. Ki Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar Itım, ki ian God. ³⁷ Eghti gumazıtam akam inigha izir gumazıtamın azangıghı, a kamaghın mıkim, ‘Ikiavira Itir God akar manamın nı ikara?’ o ‘Ikiavira Itir God manmaghıra mıkeme?’ ³⁸ Eghti ia kamaghın mıkimam, ‘Ikiavira Itir Godın akam bar oseme,’ ki Ikiavira Itir God, ki deraghavıra ia mıgei. Ki akar kamın mıkıman ian anogoroke, ezi ia nan akam batuegha ua mıgei, ‘Ikiavira Itir Godın akam bar oseme.’ ³⁹ Ezi guizbangira, ki ia inıgh ia asırafagh, ia akunighti ia nan saghuıamın mangıgham. Ki kamaghıra ia damuva, ia ko ian ovavıbagh anıngızır nguıbar ekıar kam, ki uaghan a makunıgham. ⁴⁰ Ki ia damıghtı, gumazır ıgharazıba dıbovir akaba ia gasıtı, ia bar aghımsıgham. Eghti

† 23:33: Me Hıbrun akamın aven, akar kam, “akam,” ko akar kam, “osımtızım,” anıngın arerem voroghıra ghu. Akar kamın arerem, a mıngarır pumunıng iti. Jerusalemaıa kamaghın a gıngıhıngıgha dıbovir akabar kamaghın a dıborı, “Ikiavira Itir Godın akam bar oseme.”

aghumsizir kam iki mamaghira ikiam, eghti ia a gin amadaghan kogham.”

24

Ki Jeremaia, ki fighin temebar ovizibar gani

¹ Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Jerusalem abiragha givagha, Judaba inigha ua Babilonin ghu. A uaghan Atrivim Jehoiakimin otarim ini, otarir kamın ziar mam Jehoiakin, an ziar igharazim Jekonia. Egha a uaghan Judan gumazir ekiaba ko fofozir gumazir, bizir aghuibar ingariba ko ainin bizibar ingarir gumaziba sara inigha Jerusalem ataki. Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God bizir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka, ezi an aven ki akirar pumuningin garima, fighin oviziba akirar kamningin iti. Akirar kamning, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin iti. ² Fighin ovizir faragha azenibar ania iti moghin, akirar mam fighin ovizir bar aghuiba an iti. Ezi akirar igharazim fighin ovizir bar kuraba an iti, ezi gumazamiziba dar aman iburagham. ³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Jeremaia, ni bizir tizimin gari?” Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki fighin ovizibar gari. Fighin aghuiba da bar dera, ezi fighin kuraba, da bar ikufi, gumaziba dar aman iburagham.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam kamakin: ⁵ “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Judan gumazamizir ki me batoghezi, me ghua Kaldian nguazimin ghueziba, ki men garima, me mati fighin ovizir aghuiba. ⁶ Ezi ki bar deraghvira men ganiva, deraghvira me geghuvam. Egh ua me inigh nguazir kamın izam. Ki gavgavim me daning me abinan kogham. Ki me akaragh me asian kogham. ⁷ Egh ki men navir averiabar aven nighnizir aghuiba me daningti, me kamaghin fogh suam, Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Eghti me ua na bagha iziva, na ko navir vamiran ikiam. Egh nan gumazamizibar otivighti, ki men Godin ikiam.

⁸ “Ki, Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Atrivim Sedekaia uan gumazir dapaniba ko, Jerusalemian gumazamizir uan nguazimin ikiavira itir varazira, ko gumazamizir Isipin ghueziba, ki gumazamizir kaba pazi me damigham, mati gumazim paza fighin ovizir kurar gumaziba daman iburazibagh ami. ⁹⁻¹⁰ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Judan amizir biziba baregh, digavir kuram damigh, egh bar atiatigham. Guizbangira, ki apaniba ameghti me izi Judan gumazamizir ikiavira itibav sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba putatigh arighiram, eghti arimariar kuram tarazigh asighasighti me arimighiram. Ki me batueghti me tintinibar mangegham. Eghti arazir kamın, ki nguazir ia ko ian ovavibagh aningizir kamın aven, ki bar ia agivagham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba, ki Judaba batoghezi me dar ghueziba, me pazivira me damuva me dipovam. Egh gumazamizir kaba uan apanibar atar akar kurabar me mikim suam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’”

25

Atrivim Nebukatnesar Judabagh asighasigham

¹ Ikiavira Itir God Judabav kimamin akam iti, egha akar kam isa Jeremaia ganingi. Dughiar kamın Josaian otarim Jehoiakim, a Judabar atrivimin itima, an namba 4in azenim oto. Ezi Nebukatnesar Babilonin atrivim itima an namba 1in azenim oto. ² Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akar kam Judaba ko Jerusalemia mikiri. A kamaghin me mikeme:

³ Emonin otarim Josaia, a Judabar atrivimin itima, an namba 13in azenimin, ki Jeremaia Ikiavira Itir God na ganingizir akam akuravira ikia iza namba 23in azenim gifa. Ezi ia a baragham aghua.

⁴ Ikiavira Itir God, ia bagha dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, kar an ingangarir gumaziba. Ezi ia uan kuariba apirigha men akaba

baraghan aghua. ⁵ Godin akam inigha izir gumazir kaba ghaze, “Ia bar vaghvagh navibagh iragh, tuavir kurar ia gin zuim atakigh, egh arazir kurar ia amiba atakigh. Egh arazir kaba ateghti, Ikiavira Itir God ia ateghti, ia nguazir a ia ko ian ovavibagh aningizir nguazimin deraghvira iki mamaghira ikiam. ⁶ Ia asebar gin mangi egh dar ziaba fiva dar ingangaribar amuan marki. Egh ia aser kabar marvir guabar ingariva, Ikiavira Itir God damuti, a ian aningaghan marki. Ia Ikiavira Itir Godin akamin gin mangiti, a pazi ia damighan kogham.”

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nan akam inigha izir gumazim nan akar kamun gun mikemezi, ia nan akam baraghan aghua. Puvati. Ia asebar marvir guabar ingara, na gamima, ki aningaghe. Ezi arazir kam bangin, ia paza uarira uarigh ami.

⁸ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ia nan akam baraghan aghua. ⁹ Kamaghin amizi, ia oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki notin amadaghan itir ikizibar diaghiva, egh uaghan Babilonin Atrivim Nebukatesar, an diagham, a nan ingangarir gumazimin min ami. Egh ki me inigh iziti, me nguazir kam ko an boroghin itir kantriba dagh asighasigham. Eghti me ikuvigh mamaghira ikiam. Eghti gumazamizir igharaziba men ganigh, akirim ragh me gasi dibovir akabar me mikimiva, egh digavir kuram damuva, egh puviram atiingam. Eghti nguazir kamun gumazamiziba aghumsizim iki mamaghira ikiam. ¹⁰ Egh ki men navir aghuimin agoroger arazim ko, bar akongezir arazim ko, gumaziba amuibar ikiamin arazim, ki bar ada givagham. Eghti witin oviziba mirmiramin gumaziba puvatigham, kamaghin wit mirmiramin dagiaba ua tingaghan kogham. Eghti lamin angangariba ua danganir kamun puvatigham. ¹¹ Eghti nguazir kam bar ikuvigh danganir kinim otogham. Eghti

70plan azenibar, nan gumazamizir kaba, Babilonin atrivimin ingangarir gumazir kinibar ikiam.

¹² “Eghti 70plan azeniba givaghtima, ki Babilonin atrivim ko an gumazamiziba, ki men arazir kurar me amiba ikarvagh puv me damigham. Egh Babilonin kantri gasighasigham, an ziar mam Kaldia. Eghti Babilonin nguazim pura iki mamaghira ikiam. ¹³ Ki Babilon gasighasighasa mikemezir biziba, Jeremaia bar adav keme. Ki bizir kaba bar dar amuti, da otivigham. Jeremaia osirizir akinafarir kam, ki kantriba bar dagh asighasighasa mikemezir akaba bar an iti. ¹⁴ Ki ivezir kuram isi Babilonin gumazamiziba, men arazir kurar me amiziba bagh me daningam. Eghti kantrin igharazir aviribar atrivir gavgaviba me dikabin me damuti, me pura ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuam.”

God gumazamiziba bar me gasighasighasa

¹⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin na migei, “Jeremaia, wainin kavin ki suirazir kam, kar nan aningagharimin ababanim. Ni kavin kam inighti, ki ni amadaghti, ni gumazamizir aviriba bagh mangigh, me damighti, me wainin kavin kamun itim ami. ¹⁶ Eghti ki apaniba ameghti, me, me misoghiva, me gasighasigham, kamaghin me mati, me wainin dipar kabar amegh givagh, gumazir onganibar min otivigh, bar pazivira daruam.”

¹⁷ Ezi ki Ikiavira Itir Godin dafarimin wainin kavin kam inigha, gumazamizir kaba bagha ghugha, me gamizima me aneme.* ¹⁸ Ki faragha ghua Jerusalem ko Judan nguibar igharaziba, ko atriviba, ko Judan gumazir dapaniba, ki me gamizi, me wainin dipar kam ame. Egha Judan atrivim ko gumazir dapaniba bar ikuvizi, nguazir kam pura nguazir kinimin oto. Ezi gumazamizir igharaziba Judan kantrin gara, akirim ragha me gasa dibovir akabar me migia, bar digavir kuram gamua, puviram atiati. Egha gumazamizir

25:10: Aisaia 24:7; Jeremaia 7:34; 16:9; Esekiel 26:13; Hosea 2:11; Akar Mogomem 18:22-23 **25:11:** 2

Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 29:10; Daniel 9:2 * **25:17:** Jeremaia kamaghin migia ghaze, gumazamiziba amezir kavin dipar kamun akar isin zuim kamakin: God men arazir kuraba ikarvagh ivezim kuram me daningam. Ni Jeremaia 46-51 in uaghan an gan.

kaba akar kurabar uari uan apanibav kimasa, kamaghin me migei, "Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham." Bizir kaba datirighin bar moghira otivigha gifa. ¹⁹ Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba ko, ²⁰ gumazamizir igharazir Isipin tongin itiba sara bar me ganingi. Egha ki ghua Usin nguazimin atriviba ko, Filistian nguazimin atriviba sara, ki bar me ganingi. Filistia nguibar kaba iti: Askelon, Gasa ko, Ekron ko Asdotin nguibamin ikiavira itir varazira. ²¹ Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Idomin kantri ko, Moapin kantri ko, Amonia ko, ²² Tairin atriviba ko, Saidonin atriviba ko, ongarimin vongin itir nguibabar atriviba sara, ki bar me ganingi. ²³ Egha ki ghua Dedanin gumazamiziba ko, Teman gumazamiziba ko, Busin gumazamiziba ko, gumazamizir uan dapanir minedevir arizibar pira da oteviba, sara bar me ganingi. ²⁴ Egha ki ghua Arabian atriviba ko, gumazamiziba puvatizir danganimin itir ikizir igharagha gariba, men atrivibagh aningi. ²⁵ Egha ghua Simrin atriviba ko, Elamin kantrin atriviba ko, Midian kantrin atriviba ko, ²⁶ nguazir notin amadaghan itibar atriviba, men marazi saghon itima, marazi roghira iti, ki vaghvagha bar me ganingi. Ki nguazir kam in kantriba bar dar atriviba, ki bar me ganingi, ezi me aneme. Ezi bar abuan Babilonin atrivim abuananam ame.

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, "Jeremaia, ni akar kam gumazamizir kabav kemegh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin migei, 'Ki apaniba amadaghti, me izi ia misogh ia gasighasigham, eghti ia wainin dipar kam ami mangivira iki wainin dipar bar aviribar amiva, ia bar onganigh, mighiva nguazim giregh ua dikavan kogham.' ²⁸ Jeremaia, me ti nin dafarimin kavin kam inian aghuaghti, ni kamaghin me mikim, 'Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ia a inigh aneremi! ²⁹ Ia oragh! Ki nguazir kam in gumazamiziba bar pazivira me damigham. Ki Jerusalem in bizir kam faragh a damuam, kar nan nguibamra, ki

uan ziam fasa a ginaba. Ezi ia ti ghaze, ki ia gitagham, a? Bar puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ki apaniba ateghti me mangi nguazir kam in gumazamiziba bar me misoghham.'

³⁰ "Jeremaia, ki ni ganingizir akaba, ni bar adar gun mikemegh. Ni gumazamizir kaba kamaghin me mikemegh:

"Ikiavira Itir God uan Nguibamin overiamin ikiva,
pantemin tiarim akarigh uan gumazamizibav kimam.

A pantemin nguazir kam in uan gumazamizibar diagham,
mati gumaziba wainin dipaba otivasa wainin oviziba dika dei moghin dimam.

³¹ An dimdiar kam in niginim, bar nguazim avaragham.

Ezi dimdiar kam in mingarim kamakin.
Ikiavira Itir God nguazir kam in gumazamiziba bar me tuisigham.

A kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darigham.

Egh ana apaniba ameghti me mangiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibav soghti, me arimighiram.

Ikiavira Itir God, a kamaghin mikeme.

³² "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:

Ia oragh. Kantriba bar ikuvigham.

Bizir kam, faragh kantrin tam in otogham,
egh mangi bar kantribar otivam.

Ezi asighasizir kam, mati aminir ekiam bar saghon dikavigha iva iza nguazim bar a garui."

³³ Eghti dughiar kam in, Ikiavira Itir God gumazamizibav misoghti me arighiriti, men kuaba tintinibar nguibaba bar dar ikiam. Eghti men apangkuv aziva, men kuaba akuva, me afamin gumaziba puvatigham. Men kuaba afiar buaribar min tintinibar nguazimin iriv ikiam.

³⁴ Ia gumazamizibar gumazir dapaniba ko me geghuva men gariba,

mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipbagh eghufi, ia bar puvirama azi.

Apaniba izi ia misoghti ia arimighiramin dughiam otogha gifa.

Eghti gin me gumazamizir ikiavira itiba batuegham.

Kamaghin amizi, ia nguazim giregh a gipoghpogh.

Ia nguazir miner aghuim irigha biaghirezi moghin, ia iregh bar ikuvigham.

³⁵ Sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia ari mangi bizir kurar kam gitaghamin mogomer danganiba puvati.

³⁶ Ikiavira Itir God danganir men sipsipba apir grazibagh asighasiki.

Kamaghin amizi, ia oragh!

Datirighin sipsipbagh eghuvir gumaziba bar puv aziava arai.

³⁷ Ikiavira Itir God bar puviram ian aningaghe.

Kamaghin amizi, a mati sipsipba avughsa nimira itir danganir grazir aghuiba itibagh asighasiki.

³⁸ Ikiavira Itir God dikavigha, laionin min uan danganir mogomem ataki.

Ikiavira Itir God bar aningaghegha apaniba amangizi, me iza Judabav sosi.

Ezi men nguazim bar ikuvigha, danganir kinim gava.

Gumazir dapaniba ko gumazamiziba Jeremaian akam batoke

26

(Sapta 26--36)

Gumazamiziba Jeremaia misueghti an aremeghasa

¹ Josaian otarim Jehoiakim, a Judan atrivimin otivir dughiamin, Ikiavira Itir God, kamaghin Jeremaia migei, ² “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven mangi, me uari akuvir Danganimin tughiv ikiva, Judan itir

nguibabar gumazamiziba akam bar me mikim. Kar gumazamizir nan Dipenimin aven iza nan ziam feba. Eghti akar ki ni ganingiziba, ni me mikemegh. Ni akatam ataghiraghan marki. ³ Egh dughiar ni nan akaba bar ada akunam, eghti gumazamiziba nin akam baragh, egh navibagh iragh, egh arazir kurar me amiba ategham. Eghti ki nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham. ⁴ Ni akar kamın me mikemegh, ‘Ikiavira Itir God kamaghin ia mikimasa: Ia nan akam baragh, ki ia ganingizir Arazibar gin mangi. ⁵ Egh nan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ia ganingizir akaba, ia bar dar gin mangi. Dughiar aviribar ki akam inigha izir gumaziba amadima, me iza akam ia mikiri, ezi ia men akabar gin zuir puvati. ⁶ Egh ia nan akam batueghti, ki Dipenir kam gasighasigham. Mati ki fomira uan dipenim Silon nguibamin a gamizi mokin. Eghti nguibar igharazibar gumazamiziba gin uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin me mikimam, “Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikuvigham.” ’”

⁷⁻⁸ Ezi Jeremaia dikavigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha, Ikiavira Itir God a mikemezir akar kaba bar dar gun gumazamiziba bar me mikeme. Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba bar akam baraki. Ezi Jeremaia mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba bar an suigha ghaze, “Na aremegh. ⁹ Manmaghsua ni Ikiavira Itir Godin ziamin, akar kurar kam akuri? Ni kamaghin mikiman marki, Dipenir kam Silo ikuvizi moghin a ikuvigham. Egh ni kamaghin mikiman marki, nguibar kam ikuvigham, eghti gumazamiziba uam an ikian kogham.” Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir gumazamiziba, me bar iza Jeremaia ekiaru.

¹⁰ Ezi dughiar kamın Judan gumazir dapaniba atrivimin dipenimin ikia, egha bizir kabar akaba barasi. Egha me dikavigha ghuavanaga, Ikiavira Itir

Godin Dipenim avinizir tiar akamin otifi. Egha me uan dabirabibagh apia. Men dabirabiba Ikiavira Itir Godin Dipenimin avinizir divazimin aven mangamin tiar akam boroghin iti, tiar akar me kamaghin diborim, Tiarakar Igham. ¹¹ Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira me migei, "Gumazir kam kamaghin mikeme, nguibar ekiar kam ikuvigham. Ia uari an akar kam baraki. Kamaghin amizi, bizir kam bangin, an aremegham."

¹² Ezi gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira, Jeremaia kamaghin men akaba ikara, "Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki akam inigha izir gumazimin akar ia oraghizir kam, an gun mikeme. A uabi ghaze, Dipenir kam ko nguibar ekiar kam ikuvigham. ¹³ Eghti datirighin ia uan daroriba ko arazibar kirigh. Egh ia Ikiavira Itir God, en Godin akamin gin mangi. Egh ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God uan nighnizim giraghiva, bizir a ia gasighasighasa mikemezibar amighan kogham. ¹⁴ Ezi ko, ki ian agharimin iti. Ia bizitam in na damusi, egh ia a ginighnigh suam, ian arazir kam deragh voroghira mangiti, ia a damu. ¹⁵ Ezi ki kamaghsua, ia deraghavira kamaghin fogh. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki iza akar ki ia mikemezir kabav gei. Eghti ia na misueghti ki aremegham, ia kamaghin fogh, ia gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim puram a misueghti an aremeghti, ia an osimtizim iniam. Eghti osimtizir kam a nguibar ekiar kam in ikiva, uaghan bar moghira nguibar kam in gumazamiziba sara ikiam."

¹⁶ Jeremaia mikemegha givazima, gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira dikavigha ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumazibav gia ghaze, "Gumazir kam, Ikiavira Itir God, en God, an ziam in akam akuri. An osimtiziba puvati, kamaghin amizi, e a misueghti ana aremeghan kogham."

¹⁷ Ezi Judan gumazir aruar maba dikavigha kamaghin uari akuvagha itir

gumazamizibav gei, ¹⁸ "Fomira, Hesehia Judan atrivimin itir dughiam in, Moresetin nguibamin itir Godin akam inigha izir gumazim Maika, akam Judabav kira ghaze, 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Jerusalem in biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Egh Saion nguazir kinimin min ikiti, gumazamiziba an dagher azenibar in-garam. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.' ¹⁹ Maika kamaghin migei, Hesehia ko Judaba bar moghira ti a misoghezi an areme, a? Bar puvati. Hesehia Ikiavira Itir Godin apengan ikia, egha uan gumazamiziba bagha an azangsisu. Ezi Ikiavira Itir God nighnizim giragha, bizir kurar a me damuasa mikemezibagh amizir puvati. Ezi erara, arazir e Jeremaia damuasa mikemezim, an osimtizir ekiam inigh izi e datigham!"

²⁰ (Ezi gin gumazir mam, an ziam Uria, a Godin akam inigha izir gumazir mam, a Ikiavira Itir Godin ziam in akam akuri. Uria a Semaian otarim, egha Kiriati Jearimin nguibamin gumazim. A Jeremaia mikemezi moghin, Jerusalem in nguibar ekiam ko Judan nguazim ikuvighasa a mikeme. ²¹ Ezi Atrivim Jehoiakim uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba ko, me Urian akar kam baraki. Egha atrivim a misoghasa amima, Uria atiatigha ara Isipin ghu. ²² Egha Atrivim Jehoiakim, Akborin otarim Elnatan amadazi a gumazir maba ko me Isipin ghue. ²³ Me ghua Uria inigha atrivim bagha ize. Ezi atrivim gumazibav kemezi me midorozir sababar a misoghezi an aremezi, me an kuam isa gumazir kinibar matmatiam mikini.)

²⁴ Ezi gumaziba iza Jeremaia misueghti an aremeghasa amima, Safanin otarim Ahikam Jeremaian akurazi, me paza a gamizir puvati.

27

Kantriba bar, Atrivim Nebukatnesarin apengan ikiam

¹ Josaian otarim Sedekaia, Judan atrivimin itir dughiam in, Ikiavira Itir God

kamaghin Jeremaia mikeme, ² “Ni ter ararir ruarir taba inigh, benir ruarir dar afamiba inigh, mati gumazim ingangarim damuasa bizir kamning isa bulmakaun tuem garizi moghin, da isi uan tuem datigh. ³ Egh ni tuebagh arizir ter araribar ingarigh, vaghvagh Idomin atrivim ko, Moapin atrivim ko, Amonin atrivim ko, Tairin atrivim ko, Saidonin atrivim, me bagh ada amadagh. Ni fo, atrivir kabar gumazir dapaniba, en atrivim Sedekaia ko mikimasa Jerusalem in ize. Kamaghin amizi, ni tuebagh arizir ter ararir kaba isi me daningigh, eghti me da inigh uan atriviba bagh mangi. ⁴ Ni kamaghin men atrivibav mikimsi gumazir kabav kemegh: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin akam ian atrivibar iti: ⁵ Ki uabi uan gavgavir ekiamin nguazir kam in ingari, egha ki uaghan gumazamiziba ko, asizibar ingarizi da nguazir kam in iti. Ki uabi uan ifongiamin gin ghua, nguaziba abigha gumazamizibagh anidi. ⁶ Ki datirighin ian kantriba isa, Babilonin Atrivim Nebukatnesar ganidi, a nan ingangarir gumazim. Egha uaghan ki asizir atiaba isa bar a ganingi, eghti gin me an apengan ikiam. ⁷ Kantriba bar an apengan iki, egh uaghan an otarim ko, an igiav otarir gin otivamim sara men apengan ikiam. Me Babilonin apengan iki mangi, ki Babilon gasighasighamin dughiar ki misevezimin tugham. Dughiar kam in, kantrin aviriba ko atrivir gavgaviba Babilonin dikabiragh, me damuti me pura men ingangarir gumazir kinibar otivigham.

⁸ “Egh kantrin igharaz tam in gumazamiziba Atrivim Nebukatnesar ateghti, a me gativagh men ganan aghuagham, mati gumazim ingangarim damuasa ter ararim isa bulmakaubar tuebagh ariki, eghti ki kantrin kam paziva a damigham. Egh ki Ikiavira Itir God, ki apaniba amadaghti me izi me misogham. Eghti me dagheba otevegh arimariar kuraba iniam. Eghti arazir kabar, ki Atrivim Nebukatnesar ateghti, a kantrin kam in gumazamiziba bar me agivagham. ⁹ Kamaghin amizi, ia atriviba, ian akam inigha izir gumaziba

ko, ian kukunir gumaziba ko, ian irebabar mingaribar gun migeiba ko, ian imezibagh amir gumaziba ko, ian akavsiabagh amir gumaziba, ia kuaribar arigh me baraghan marki. Gumazir kaba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. ¹⁰ Me ia gifari. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti ia uan nguaziba ategh saghon mangegham. Egh ia bar ikuvigham. ¹¹ Eghti kantrin tam in gumazamiziba Babilonin atrivim ateghti, a me gativagh men ganam, kar mati bulmakau pura uabi isa gumazimin taghizi a ter ararim isa an tuem gatigha, egha ingarasa a getui. Eghti ki gumazamizir kaba ateghti, me deraghvira uan nguazimin ikiva, uari bagh dagher azenibar ingaram. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹² Ezi ki Jeremaia, ki akar kamra Judan Atrivim Sedekaia ganingi. Ki kamaghin a mikeme, “Ia Judaba, ia uan tueba isi Nebukatnesarin ter araribar apengan ada amangigh, aneteghti a uan gumazamiziba ko, me ia gativagh ian ganam. Ia kamaghin damu, ia deraghvira ikiam. ¹³ Ikiavira Itir God mikemegha gifa: Ni uan gumazamiziba ko Babilonin apengan ikian aghuaghti, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram inigh arimighiregham. Ni uan gumazamiziba ko, onganigh akaba batoghti, bizir kaba ia gasighasigham. ¹⁴ Ia fo, akam inigha izir ifavarir gumaziba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. Puvati, me pura ia gifari. Ia men akaba baraghan marki. ¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki me amadazir puvati. Me nan ziam in akar ifavarim akuri. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti, ia uan nguibam ategh bar ikuvigham. Ezi akam inigha izir ifavarir gumazir akaba ia mikiriba, me uaghan bar ikuvigham.”

¹⁶ Ki ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar me bagha kamaghin akam akura ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akam inigha izir gumazir ifavarir kabar akaba baraghan marki. Me ghaze, ‘Me kiran oveghangin

Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir Babilonin itiba, me bar ada inigh ua Jerusalemizam.' Godin akam inigha izir gumazir ifavarir kaba pura ia gifari. ¹⁷ Ia men akam baraghan marki. Ia Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam. Puvatightima, nguibar kaba ikuvigham. ¹⁸ Gumazir kaba, me guizbangira akam inigha izir gumaziba, egh me guizbangira Ikiavira Itir God, dama akam inigh izisi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin azaraghti, an apaniba ateghti me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba, ko atrivimin dipenimin itir bizir aghuiba ko, Jerusalem danganir igharaziba bar moghira, dar itir bizir naba inigh Babilonin mangan kogham.

¹⁹⁻²¹ "Atrivim Nebukatnesar Jerusalem izegha, Judan Atrivim Jehoiakin ini, a Jehoiakimin otarim. Egha uaghan Juda ko Jerusalemian gumazir dapaniba ini. Egha men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha a bizir aghuir maba ataghizi da Jerusalem iti. A brasin dipenir akiniba ko, tengin ekiar me brasin ingarizim ko, me brasin ingarizir bizir me tengin doziba isin afamiba, me bizir kaba inizir puvati. Egha uaghan ingarizir bizir aghuir nan Dipenimin itir maba ko, atrivimin dipenimin itiba ko, bizir igharazir Jerusalem itir maba inizir puvati. Ezi ki God, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin ia migei, ²² 'Apaniba bizir kaba bar ada inigh Babilonin mangam. Eghti bizir kaba Babilonin iki mangi dughiar ki inabazimin, ki uam adagh inirigham. Eghti dughiar kam in ki ua me inighti, me ua Jerusalem ikiam.'"

28

Hanania gumamazibagh ifari

¹ Azenir kam in, Sedekaia Judan atrivim igiamra an otogha atrivimin ikia zuima an namba 4in azenim. Egha azenir kam in namba 5in iakinimin, Gibeonin nguibamin gumazir mam, a Godin akam inigha izir gumazim Hanania, Asurin otarim, a iza

Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iza ofa gamir gumaziba ko gumamaziziba bar moghira, men damazimin akar mam Jeremaia ganidi. A kamaghin migei, ² "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, 'Babilonin atrivim ia gativagha, mati gumazim ter ararim isa bulmakaun tuem gatigha a gativa. Ezi ki ter ararir ian tuebagh atiziba, ki dar pirigha gifa, ezi da ua ia gativagh ian ganan kogham. ³ Azenir pumuning ikivira ikiti, ki ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir kaba bar ada inigham, kar bizir Nebukatnesar inigha Babilonin ghuziba, ezi ki ua da inigh Jerusalem izam. ⁴ Egh ki uaghan Judan Atrivim Jehoiakin, a Jehoiakimin otarim, a inigh egh Babilonin kalabusin itir marazi sara ua men aku Judan nguazimin izam. Guizbangira, ki Babilonin atrivim ian tuebagh arighizir ter arariba, ki kaba apirigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.'"

⁵ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia datirighin dikavigha ofa gamir gumaziba ko, gumamazizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin tuivighav itibar damazimin, Godin akam inigha izir gumazim Hananian akam ikarvasi. ⁶ Jeremaia kamaghin migei, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni mikemezi moghin damuasa ki ifonge. Ikiavira Itir God nin akam inigha izir gumazimin akar kabar amuti, da guizbangiram otivigham. Egh a uan Dipenimin biziba uam ada iniam. Egh Babilonin itir gumamazizir kaba, a ua me inigh Jerusalem izam. ⁷ Ezi datirighin gumamaziziba ko ia bar moghira oraghti, ki akar igharazim mikimasa. ⁸ Bar fomira iza datirikin, Godin akam inigha izir gumaziba en faragha otifi. Me kamaghin migia ghaze, Midorozir ekiaba ko, mitiriar ekiaba ko, arimariar kuraba, da kantrin aviriba bativ, uaghan nguibar ekiabar otivam. ⁹ Eghti akam inigha izir gumazibar tav kamaghin mikim suam, Gumamaziziba dabirabir aghuim ikiam, e foghan kogham, akar kam a guizbangira, o puvati. Eghti gin,

akam guizbangiram otoghti, e datirighin fogham, Bar guizbangira, Ikiavira Itir God akar kam isa, akam inigha izir gumazim ganingha anemadazi a ize.”

¹⁰ Jeremaia akar kam mikemegha givazi, Hanania ter ararim Jeremaia uabi uan tuem gatizir kam ini. Egha Hanania ter ararir kam bar anepiraghariki. ¹¹ Egha a gumazamizibar damazimin tughha ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme. Ezi arazir kamra, ki ter ararir Nebukatnesar tintinibar kantribar gumazamizibar tuebagh ariziba apirarigham. Azenir pumuning givaghan koghtima, ki kamaghin damigham.” Jeremaia akar kam baregha ghu.

¹² Godin akam inigha izir gumazim Hanania, a Godin akam inigha izir gumazim Jeremaian firimin itir ter ararir kam apiriaghati, ezi dughiar maba givazima, gin Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migia ghaze, ¹³ “Ni mangi akar kamın gun Hanania mikemegh. Me tememin ingarizir ter ararir kam ni anepirigha gifa. Ezi ni ainin igiatamin ingarigh, egh ter ararir ni dipirizir kamın danganim datigh. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ki uabi ainin me ingarizim inigha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar moghira men tuebagh ariki, ezi me pura Babilonin Atrivim Nebukatnesarin ingangarir gumazamizibar iti. Egha ki asizir atiaba sara a ganingizi, da uaghan an apengan iti.” ¹⁵ Jeremaia akar kam mikemegha givagha, ua kamaghin Hanania migei, “Hanania, ni oragh. Ikiavira Itir God ni amadazi ni izezir puvati. Ezi ni gumazamizibagh ifarazi, me nin akar ifavariba nighnizir gavgavimin dar iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migei: Nin akaba gumazamizibagh ekuizi, me nan akaba barazir puvati. Kamaghin, ki nguazir kamın ni agivagham. Ni azenir kamnaghiram aremegham.”

¹⁷ Ezi azenir kamra an namba 7in iakinim ikiavira itima, Godin akam inigha izir gumazim Hanania aremegha gifa.

29

Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarim osiri

¹ Jeremaia Jerusalemın ikiava, akinafarim osirigha gumazamizir kaba bagha anemada: Gumazir dapanir ikiavira itiba ko, ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamizir Babilonin itiba. Gumazamizir kaba bar moghira, Atrivim Nebukatnesar faragha Jerusalemın me inigha, Babilonin kalabus darighasa men akua ghue. ² Babilonia faragha iza Jerusalemın izegha, Atrivim Jehoiakin ko gumazamizir avirim inigha men akua Babilonin ghuegha gifa, ezi gin Jeremaia akinafarir kam osiri. Me atrivim ko an amebam, ko atrivimin dipenimin ingarir gumazir ekiaba ko, Judaba ko Jerusalemian gumazir dapaniba ko, fofozir gumazir bizir aghuibar ingariba ko, ainin bizibar ingarir gumaziba, me bar moghira ghue. ³ Dughiar kamın Judabar Atrivim Sedekaia, a Safanin otarim Elasa ko, Hilcian otarim Gemaria, aning amadazi aning Babilonian Atrivim Nebukatnesar bagha zui. Ezi Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarir kam isa aning ganingizi aning a inigha zui. Akinafarir kam kamaghin mikeme, ⁴ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme. Ia Judaba, ia oragh. Ki Jerusalemın ia batuegha ia amadazi ia Babilonin ghue. ⁵ Egh ia uari bagh dipenibar ingariva, dagher azeniba opariva, azenir kabar dagheba ini. ⁶ Egh ia gumaziba amuibar ikiva boriba bati. Eghti ian otariba gin amuibar ikiva uari, uari bagh boriba bati. Egh ia ikizir avirir ekiam ikiam. Ia uari uari damuti, ian dibobonim magiran marki. ⁷ Ki ian akua nguibar ekiam ia datirighin itir kamın ghu. Eghti ia nguibar ekiam kam bagh pamten ingar deragh a damuti an amiraghirigh deraghvira ikiam. Eghti ia a bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, a nguibar ekiam kam deraghviram a damuam. Guizbangira, nguibar kam amiraghirigh deraghvira ikiti, ia uaghan amiraghirigh deraghvira ikiam. ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba

Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira ia migei, ia akam inigha izir ifavarir gumaziba ko kukunir gumaziba, ia me ateghti me ia gifaran marki. Egha ia garir irebar aghuiba, gumazir dar mingariba abigha ia migeiba, ia me baraghan marki. ⁹ Akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar kaba, da pura ifavarir akaba. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki akatam me ganingizir puvati.

¹⁰ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Akar kamın mingarim a kamakin. Babilon ia gativagh ian ganasa, ki 70plan azenibagh inaba. Eghti azenir kaba givaghtima Babilon ikuvigham. Eghti dughiar kamın ki ia ginirigh, ua ian aku Jerusalemın izam, kar ki uan akar dikirizimın gin mangiva a damuam. ¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki bizir ian akurvaghisi damuamiba, ki adagh nighnigha dagh fogha gifa. Ki deraghvira ia damuti ia navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiasa ki ifonge. Ki pazi ia damuan aghua. Ia bizir ki damuamin kabagh nighnigh, dughiar kam mizuam ikiti, an otogham. ¹² Egh dughiar kamın ia nan boroghın iziva, egh nan dimiva, egh na ko mikimti, ki ian dimdiam baragham. ¹³ Eghti dughiar kamın ia uan ifongiaba ko navir averiabar na buri nan gansi bar pamtemın ingaram. Ia kamaghin damu nan apigh nan boroghira izam. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki ia ateghti ia nan boroghira izam. Eghti ki ua ia damuti ia deraghvira ikiam. Eghti ki kantriba ko danganir ki ia batoghezi ia ghueziba, ki me da bar moghira ia akuvagh ia iniam. Egh ki ua ian aku danganir ia fomira ikezimın mangam.

¹⁵ “Ia ti ghaze, ia Babilonın itir dughiamın, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumaziba, ia ganingi.* ¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, atrivir datirighin Judan kantri gativagha Devitin atrivir dabirabim gaperaghav itir kam ginighnigha, egha ian akar gumazir ia ko kalabusin ikezir puvatizibagh nighnigha, kamaghin migei:

¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ki apaniba amadaghti me izi gumazamizir Judan ikiavira itir daraziv sogham. Eghti ki me damuti me dagheba puvatigh, arimariar kuram iniam. Me bar fighin kurabar min otivigham, eghti gumazamiziba dar aman iburagham. ¹⁸ Egh ki kamaghira damuvira mangi midorozir ekiaba ko, dagheba puvatighamin dughuiba ko arimariar kurabar amuti, da me bativira ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kurar ki Judaba me damuasa mikemezibar akam baregh, bar digavir kuram damigh atiatingam. Egh ki Judaba batueghti me tintinibar mangegham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba pazi me damuva, dibovir akabar me mikimam. Egh gumazamizir kaba uari uan apaniba akar kurabar me mikimsiva, kamaghin me mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’ ¹⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, me nan akam batoghezi, kamaghin ki bizir kabar me damuam. Ki dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, me nan ingangarir gumaziba. Ezi me ia bagha izima, ia men akaba baraghan aghua. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegh gifa.

²⁰ “Ia gumazamizir ki Jerusalemın bar ia batuegha, ia amadazi ia Babilonın ghueziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deraghviram abaragh. ²¹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki akam inigha izir gumazir ifavarir pumuning ginighnisi. Kar, Kolaian otarim, Ahap ko, Masean otarim, Sedekaia. Egha ki kamaghin migei, Aning nan ziam gifara akam akuri. Kamaghin amizi, ki aning isi Babilonın Atrivim Nebukatnesarin agharim datigham. Eghti a kamaghin mikimam, me ian damazibar aning misueghti aning aremegham. ²² Ezi ia Judan Babilonın itiba, ia namakatam akar kuramin a mikimamin dughiamın, ia kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God

29:10: 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 25:11; Daniel 9:2

29:11: Aisaia 40:9-11; Jeremaia 30:9-10; 30:18-22

29:12: Onger Akaba 50:15; 145:19; Jeremaia 33:3

29:13: Godin Araziba 4:29; 1 Eghaghaniba 22:19; 2

Eghaghaniba 6:37; Jeremaia 24:7

29:14: Aisaia 43:5-6; Jeremaia 16:15; 23:8; 30:3

* **29:15:** Ikiavira Itir God ua

akam inigha izir gumazibar gumazir pumuningin, a ves 20-23in aven gun migei.

ni gasighasigham, mati a Sedekaia ko Ahap gamizi, Babilonin atrivim avimin aning gaponge.’²³ Aning Israelian tongin bar arazir kuram gami, egha aning namakabar amuiba koma akuava, nan ziam gifara akam akuri. Ki akar kam me ganingizir puvati. Kirara, ki aning gara aning gifogha givagha aningin gun migei. Kamaghin amizi, ki aning gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Jeremaia akar gavgavim isa Semaia ganingi

²⁴ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Jeremaia, ni Nehelamin nguibamin gumazim Semaia akar kam a mikemegh.²⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme, Semaia, ni uan nighnizimin gin ghua, Masean otarim Sefanaia, a ofa gamir gumazir mam, a ko ofa gamir gumazir igharaziba bar, ko gumazamizir Jerusalem in itiba bar moghira, ni uan ziamin akinafarim osirigha me bagha anemada. Nin akinafarim kamaghin mikeme: ²⁶ Sefanaia, Ikiavira Itir God ni amisefe, eghti ni ofa gamir gumazimin iki, ni Jehoiadan danganim inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ganam. Eghti gumazitam ifaragh onganigh akam inigha izir gumazimin min akam akunti, kar nin ingangarir ni damuamim: Ni a isi kalabus datigh, an sueba ko dafariba ikegh, ainin an firim dafagh. ²⁷ Egha ni manmaghsua Anotin nguibamin gumazim Jeremaia akiran aghua? Kar gumazir ian tongin akam inigha izir gumazimin min akam akurir gumazim. ²⁸ E Babilonin kagh itir gumazamiziba, an e bagha akam amadagha ghaze, ‘Ia dughiar ruarimin kalabusin ikiam. Kamaghin amizi, ia uari bagh dipenibar ingariva, azenibar dagheba opariva, azenir kabar dagheba ini.’”

²⁹ Ofa gamir gumazim Sefanaia, Semaian akinafarim inigha Jeremaia bagha ghugha, a bagha akinafarir kam dibori. ³⁰ An a diponegha givazima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa Jeremaia ganingi, ³¹ “Jeremaia, ni akam isi bar Judan

Babilonin kalabusin itir adarazi bagh anemadagh, kamaghin me mikim suam: Ikiavira Itir God, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia ginighnigha ghaze, ki ia bagha Semaia amadazir puvati. Ezi an akam inigha izir gumazimin min akamin gun ia mikeme, egha ia gamizima, ia akar ifavarir kam nighnizir gavgavim an iti. ³² Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia, gumazamizibagh etuima me nan akaba batosi. Kamaghin amizi, ki a ko an adarazi puv me damigham. Egh bizir aghuir ki uan gumazamiziba bagh damuti da otivighamiba, an adarazir gumazitam, bizir kabar gansi ikeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

30

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

¹ Ikiavira Itir God kamaghin akam Jeremaia ganiga ghaze, ² “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni akinafaritam inigh, egh ki ni ganingizir akaba bar ada osirigh. ³ Ki Ikiavira Itir God, nan gumazamiziba Israelia ko Judaba, me ua deraghvira ikiasa, ki me bagha dughiam amisevegha gifa. Ki ua men aku nguazir ki men ovavibagh aningizimin izam, eghti a ua men nguazimra otogham.”

⁴ Ikiavira Itir God Israelia ko Judabagh nighnigha ghaze:

⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme:
E orazima, gumazamiziba navir amirizimin itir puvatigha,
bar atiatia digavir kuram gamua bar puviram azi.

⁶ Manmaghin ami?
Gumaziba ti boriba bati, a? Puvatigham.
Ezi manmaghsua, ki gumazibar garima, me vaghvagha dafariba isa uan navibagh ariki,
mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin arai.

Manmaghsua, men guaba igharagha otivigha gari,
mati gumazim bar puviram atiati.

7 Iavzika! Dughiar bar kurar mam oti-vasava ami.
Egha dughiar kam bar dughiar kurar maba bar adagh afira.
Nan gumazamiziba, Israelia, me dughiar kamın osımtızir bar ekiam iniam.
Eghti ki ua me iniam.”

8 “Egh dughiar kamın apaniba Israelian tuebagh atızir ter ararir kaba ki da apırigh, men kalabuziam agıvaghām. Eghti me ua pura igharaz darazir ingangarir gumazir kınibar mın ikian kogham. Puvati. Ki Ikiavıra Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghın mikeme. 9 Ki Ikiavıra Itir God, men God, me nan apengan ikiam. Eghti ki me bagh Atrivim Devitin ovavir boribar tav amıseveghti, a me gativagh men ganam. Eghti me an apengan ikiam.”

10 Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei:
“Ia Israelia, ia Jekopın ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingıva dıgavir kuram damuan marki.
Bar guızbangıra, ia kantrin saghon itir kamın kalabusın iti.
Eghti ki ua ia inıghti,
ia ua uan nguazimra izegh, deraghvıra dapiaghām.
Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham.

11 Ki Ikiavıra Itir God, ki ia ko iki ian akurvaghām.
Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongın itiba, ki bar me agıvaghām.
Egh ki ia agıvaghan kogham.
Guızbangıra, ki puv ia damıghām,
ki arazir voroghıra itim gınıghnıgha ia akırı.”

12 Ikiavıra Itir God ua kamaghın mıgei:
“Ia Israelia, me puv ia mısoke,
eghti ian mızazim ikivıra ikıti, ian duar ekiaba akumıghan kogham.

13 Ki ian akurvaghı, ia bagh na ko mikımamin gumaziba puvati.
Egha uaghan ian mıkarzıba akırıghti, da ua deraghamin marasınba puvati.

14 Ia arazir kurar avırıbagh amıgha osımtızir ekiam iti.
Kamaghın amızı, ki ia gasıghasıki, mati gumazim uan apanımın apangkuvir puvatıgha, a gasıghasıki.

Kamaghın amızı, iavzika, gumazir fomıra ian namakabagh amızıba, me ia gın amadagha gıfa,
egha me ua ia gınıghnızir puvati.

15 Ia uan duar kaba bagh azırakar avırıbar amuan marki.
Duar kaba akumıghan kogham.

Ia arazir kurar avırıbagh ami, egha osımtızir ekiam iti.
Kamaghın ki arazir kamın ia gamı.

16 Guızbangıra, ia gasıghasızir adarası, me uari ikuvıghām.

Ian apanıba mangı saghon itir nguıbabar kalabusın ikiam.

Gumazir paza ia gamıgha ian bizıba oke-mezıba,
apanıba pazı me damuva, men bizıba okımam.

17 Ian apanıba kamaghın mıgei:

‘Saion mati bizir kınım, egha bar ikufı.

Ezi gumazıtım an apangkuvir puvati.
Ki uabi ian mıkarzıbar amıghti, da ua deraghām,
egh ian duabar amıghti, da mısigham.’
Ki Ikiavıra Itir God, ki kamaghın mıkemegha gıfa.”

18 Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei:

“Ki Jekopın adarazir apangkuvıgh, egh men akuraghām.

Eghti me uari bagh dıpenıbar ingar, egh deraghvıra ua uan nguazımın ikiam.

Egh Jerusalem fomıra ikezi moghın, me uam an ingaram.

Egh atrıvımın dıpenım me an danganımra an ingaram.

19 Eghti Israelia na mınabır ıghıabar amuam.

Egh me ıghıabar amuva, egh bar akongegham.

Eghti ki me damıghti me bar avırasemegham, egh me ua varazıra ikian kogham.

Eghti ki gumazamızir ıgharazıbar amıghti,

me men ziaba dikabiraghan kogham,
me ziar ekiam me daningam.
20 Israelia fomira gavgavizi moghin ikiam.
Eghti ki men akuraghti me deraghvira
uan nguazim dapiagham.
Eghti gumazir pazi me damuamiba,
ki puv me damigham.
21 Eghti men gumazitam uabi men gumazir
dapanir ekiamin otogh, me gativagh
men ganam.
Ki uabi gumazir kamın aku uabin
boroghira izam.
Guizbangira, gumaziba uan ifongiabar gin
ghua nan boroghira izir puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.
22 Eghti ia Israelia, ia nan gumazamiz-
ibaram otoghti,
ki ian Godin ikiam.”
23 Ia gan! Ikiavira Itir Godin aningagharim
gumazir kuraba bativasava ami,
mati aminir gavgavim ko amozir
ekiam me bato,
egha mati aminir ighuagha aruim
men dapaniba abini.
24 Ikiavira Itir Godin aningagharim iki
mangivira ikiti,
bizir a damuasa nighniziba, a bar
moghira dar amu da givagham.
Eghti ia dughiar abuananamın,
bizir kabagh fogham.

31

*Israelia uamategh izi deraghvira uan
nguibamin ikiam*

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Dughiar ki inabazimin, ki Israelian ikiziba
bar men Godin ikiam,
eghti me nan gumazamizibaram
otogham.

2 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:

30:23: Jeremaia 23:19-20; 25:32 * **31:2:** Ves 1 ikegħa ghua 22in aven itir akaba, da Israelian gumazamizibar gun migei, me fomira notin amadaghan Judan kantrin Israelin kantrin ike. Gumazamizir kaba arazir kurabagh amima, God apaniba taghizi me me inigha ghua uan kantri ike, me kamaghin a dibori, “Kantri kam notin amadaghan iti.” Ni ves 8in gan. Me dughiar ruarimin kantrin kamın ikezi, eghti datirighin God ua me inigh Israel kantri bagħ izeghti me bar moghira ikizir vamiran otivigh deravira iki Godin apengan ikiam. Samarian nguibar ekiam Israelin kantri nguibar mam. Ni ves 5in gan. Efraim anabamin adarasi, a Israelian ikizir dafam. Ezi God Efraimin ziam dibori dughiam, a Israelian notin amadaghan iti darazi bar moghira me dibori. Ni ves 6 ko 9 ko 18 ko 20in gan. **31:3:** Godin Araziba 4:37; Onger Akaba 25:6; Jeremaia 24:6

Apaniba Israelia misozima, men ikiavira
itir varazira apanibagh itagħa
ara ghua gumazamiziba puvatizir
danganimin iti.

Ezi ki me gifuegħa, arazir aghuibar me
gamima,
me ghua avughszir danganimin
ghue.”*

3 Ikiavira Itir God, danganir saghuiamin
ikegħa, e bagħa izegħa kamaghin
migei,

“Ia Israelia, ki ia damighti ia na gifuegħ
nan boroghira izasa,
kamaghin ki zurara ia gifonge, ezi
nan ifongiamin arazir kam iki mam-
aghira ikiam.

Guizbangira, nan apangkuvim
ian itima, ki ia baghvira iti.

4 Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar
ifongezim,
ki ia damighti ia ua kantrin gav-
gavimin ikiam.

Egh ia akuegħ, mati amizir igiaba buabav
sogħa,
egħa ighiam gizir marazi ko
akueghiva ighavamang iki.

5 Egh ia uam uari, uari bagħ Samarian
mighsiabar wainin azenir igiabar
ingar.

Egh ia wainin azenir kaba oparizir
darasi,
ia uari uan wainin ikarizir kabar
oviziba iniva bar akuegħam.

6 Eghti dughiar kamın, Efraimin an-
abamin adarazir gumazir eghuvir
mighsiabar itiba,
me kamaghin dimam,

‘Ia bar moghira dikavigh izi, e Saionin
Mighsiamin mavanangam.

E Ikiavira Itir God bagħ mangam, en
God.’”

⁷ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
 “Ia, Jekopin adarazi bagh bar akongegh
 ighiabar amu,
 gumazamizir kaba gumazir igharaz-
 ibagh afira.

Ia pamtem, ziar ekiam na daningamin
 ighiabar amu, egh kamaghin mikim,
 ‘Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiz-
 iba ua me inigh,
 kar Israelian ikiavira itir
 varazira.’

⁸ Bar guizbangira, ki notin amadaghan itir
 nguibar kam ko nguazir otevíba bar
 uan gumazamiziba inigh,
 ua men aku izam.

Damazir kuraba itir gumaziba, ko suer
 kuraba itir gumaziba ko, amizir
 navir adaseba ko, amizir boriba
 batasava amiba,
 me uaghan izam.

Eghti gumazamizir avirim ua-
 mategh nguibar kamín izam.

⁹ Ki men aku izamin dughiamin, me
 uan arazir kurar me amiziba gin
 amangisi,
 na ko mikim azi, na ko tuavimin izam.

Ki me inigh men faragh mangi dipar
 aghuim itir danganimin otogh,
 men aku tuavir aghuibar mangiti, me
 ireghan kogham.

Guizbangira, ki Israelian afeziamin
 min itima, Efraim nan otarir
 ivariamín min iti.

¹⁰ “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
 ia deraghvira kuaribar arigh nan
 akam baragh, ki Ikiavira Itir God.

Egh ia nan akar kamín gun bar
 gumazamizir ongarimín vongin
 saghon arighatizibar itibav kin.

Ia kamaghin me mikim,
 ‘Ikiavira Itir God Israelia batoghezi me tin-
 tinibar ghue,
 ezi a ua me inigh izam.

Egh a ua deraghvira men ganam,
 mati gumazim uan sipsipbar gara me
 geghufi.’

¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki apanir gavgavibar
 agharimin,
 ua Jekopin gumazamiziba, inigham.

¹² Eghti me izi Saionin Mighsiamin tugh bar
 akuegh,
 egh bar pamtemin araghasi dim ighi-
 abar amuam.

Egh bizir bar aghuir Ikiavira Itir
 God me ganingiziba bagh bar
 akuegham.

Egh me wit ko, wain ko, olivin boreba
 ko, sipsipba ko, bulmakaun ki me
 ganingiziba,
 me da bagh bar akuegham.

Egh me bar deraghviram otivigham,
 mati dagher azenim dipamin otevezir
 puvati.

Egh me ua pazi ikian kogham.

¹³ Eghti dughiar kamín guivir igiaba bar
 akuegh kumatizibagh ighiam,
 eghti gumazir igiaba ko, gumazir
 ghuriba uaghan bar akuegh ku-
 matizibagh ighiam.

Ki men azir akaba agivagh, me damuti men
 naviba bar deraghham.

Ki men navibar itir osimtizar amuti,
 da amiragh ikiti, me bar akuegham.

¹⁴ Ki gumazamizibar amuti, me ofan
 aviriba inigh na bagh izam.

Eghti kamaghira, ofa gamir gumaziba
 dagher aghuir aviriba ikiam.

Eghti ki bizir bar aghuiba uan gumazamiz-
 ibar aningti,

me bizitamín oteveghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
 gifa.”

Ikiavira Itir God Israelian apangkufi

¹⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Me Raman nguibamin tiarir mam barasi,
 azir akam ko tuatem.

Reselin boriba ua itir puvati.

Kamaghira, a uan ovengezir boriba bagha
 azi.

A navir amirizim inian aghua.†

¹⁶ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,

Resel, ni uam azian marki.

Ni uan damazimin teriba adisigh.

31:8: Godin Araziba 30:4; Aisaia 42:16; Esekiel 34:16; Maika 4:6 **31:15:** Jenesis 35:16-19; Matyu 2:18 † **31:15:** Resel a Jekopin amuim, ezi Israelia kamaghin nighnisi, a men inaghamir amebam. Me fo, Reselin kuam afazir mozim Raman nguibamin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir kaba kamaghin migei, Resel Raman nguibamin ikia uan ovavir borir oveaghuezibagh nighnigha aziavira ikia iti.

Nin azir akam pura zuir puvati.

Nin boriba apanibar kantri ategh ua ni bagh izam.

17 Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei: ni bizir otivamin kam ginighnigh.

Nin boriba uamategh uan nguibamin izamimin dughiam ni a mizuam.

18 “Ki Efraimin adarazir azir akam baregha gifa.

Me azia kamaghin migei:

‘Tkiavira Itir God, ni e akirasa, mizazim e ganingi,

mati gumazim bulmakaun igiar orazir puvatigha akaba batozim misosi.

Ikiavira Itir God, nirara en God, kamaghin ni ua e ateghti, e uamategh ni bagh izam.

19 E ni ategha givagha, datirighin e ua uan nighnizibagh iragha gifa.

Egha e uan osimtizim gifozir dughiamin, e osemegha bar aghumsiki, egha dapaniba avingi.

Faragha en adarazi gumamazir igiabar min ike, egha me arazir kurar aviribagh ami.

Egha datirighin e uan arazir kuraba, bar dar aghumsiki.’

20 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:

Ki bar Efraim gifonge, a nan otarim.

Ki zurara an ziamin dia, egha puv a ginighnisi.

Dughiar mabar ki an atari.

Ezi guizbangira ki a ginighnigh an apangkuvigham.

21 “Ia Israelia, ia uan nguibam ategha ghuzir tuavir kam, ia deragh a ginighnigh,

egh ia ua izisi, ababanir taba uari bagh ada asegh.

Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar ifongezim,

ia datirighin uamategh uan nguibabar izi.

22 Ia mati nan guivim, egha ia akirim na gasara.

Ia manadizoghin navir pumuning itir arazim ategham, egh ua na bagh izam?

Ki Ikiavira Itir God, ki arazir igiam atizi a nguazir kam in oto.

Arazir kam kamakin:

Mati amizim ua uan pam gifuegha, an ikiasa an azangsisisi.”†

Ikiavira Itir Godin gumamaziba dabirabir aghuim ikiam

23 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme:

“Ki gin Judan nguazim damighti, a deraghvira ikiam.

Eghti Judaba uan nguazim ko nguibar ekiabar ikiam.

Egh me fomira mikemezi moghin ua mikim suam,

‘Ni Ikiavira Itir Godin mighsiam, Ikiavira Itir God nin ikia, bar arazir aghuibagh ami!

Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damu!’

24 Gumazir azenibar ingariba ko, gumazir sipsibagh eghuva, egha dar gariba sara uaghan,

me Judan nguaziba ko nguibar ekiabar ikiam.

25 Eghti gumazitam in mikarzim amiragham, ki ua gavgavim a daningam.

Eghti gumazitam amiragh damaziba an siram, ki gavgavir igiam a daningam.”

26 Ezi ki osegha dikavigha tintinibar gari, egha ghaze, ki deragha akui. §

27 “Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki dughiar mam amisefe, egh ki gumamaziba ko asizibar amighti, da Judaba ko Israelian nguazimin otiv bar avirasemegham. Mati gumazim dagher azenimin ingarigha, dagher aviribagh amizi da otifi. 28 Ki fomira da asiasa dar gara, da abigha, egha dagh asighasigha paza dagh ami. Egha datirighin, ki dar ganiva, dar ingariva da oparti da

† 31:22: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § 31:26: Akar kamin mingarim deragha otozir puvati, egha uaghan kamaghin deragha otozir puvati, tina akar kam akuni. A ti Jeremaia, o ti gumazir igharazim? E faghan kogham. 31:28: Jeremaia 1:10; 44:27; Daniel 9:14 31:29: Esekial 18:2

deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁹ Eghti dughiar kamın gumazamiziba ua kamaghin akar isin zuir kamın mikıman kogham: Afeziaba ko amebaba wainın ovızir angamtıziba api. Ezi wainın ovızir kaba isingtiziba puvatıgha boribar akabav sozi men atariba me giri. ³⁰ Puvati. Dughiar kamın, gumazitam arazir kuratam damigham, a uabi aremegham. Mati gumazim wainın ovızir anızir puvatıziba amezi, da an akam misozi an atariba a giri.”

³¹ Egha Ikiavira Itir God miğia ghua kamaghin miğia ghaze, “Dughiam a iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirızir Gavgavir Iğiam damuam. ³² Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Akar Dikirızir Gavgavir Iğiam, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirızir Gavgavim, an an mın mangan kogham. Fomira itir dughiam, ki uan dafarimın men suigha me inigha Isipın kantri ategha azenan ize, egha ki men pamın mın itima me nan amuimın mın iti. Egha me Akar Dikirızir Gavgavir Ghurir kam abiki. ³³ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia miğei, Gın izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirızir Gavgavim damighti, a kamaghin mangam: Ki uan araziba men nıghnızibar arigh, egh da isıva men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godın ikıtıma me nan gumazamizibar ikiam. ³⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangıra miğei, dughiar kamın gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam, ‘Ia Ikiavira Itir God gıfogh.’ Puvati. Me bar moghıra na gıfogh, gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba. Eghti ki men arazir kuraba gın amadaghıva ua dagh nıghnıghan kogham.”

³⁵ Ikiavira Itir God angazangarim anıngasa aruemin ingari,
egha a iakinim ko mikoveziba dimagaribar angazangarim anıngasa dar ingarigha, dar danganibar da ariki.

Egha an ongarim fezi, ongarir ekiaba dikava pamtemın dipiraghıra tingazi.

An ziam kamakin, Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar İtim.

A kamaghin mikeme:

³⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangıra miğei,

Israelian adarasi, me zurara iki mamaghıra ikiam,

mati aruem ko iakinim ko mikoveziba.

Eghti aruem ko iakinim ko mikoveziba, me uan ingangarir ki me ganıngızim damuan kogham,

eghti dughiar kamra Israelian adarazi gıvaghıam.

³⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,

Gumazitam ti overiamın danganıbar abanıba bar da inıgh,

egh gumazir kam ti nguazimın dıkinimın magırıgh,

nguazimın otevíba bar dar ganıgh deraghvıra dagh foghti,

eghti dughiar kamra ki Israelian gumazamiziba akirim ragh bar me gasaraghıva,

men arazir kurar me amizıba ikarvaghıam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gıfa.”

³⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin miğei, “Ki dughiar mam amısefe, eghti me ua Jerusalemın ingaram, nan nguıbar ekiar kam. Jerusalemın divazir notın amadaghan ghuzimın ababanım, an Hananelın Tauan ikegh mangı divazimın Mikebamın Tiar Akamın tugham. ³⁹ Eghti an mıtaghnıam mangı Garepın mıghsıar dozımın, aruem ghuaghırı naghın tugham, egh ua ragh mangı Goan nguıbamın tugham. ⁴⁰ Egh nguıbamın mıtaghnıamın mangı sautın amadaghan mangı Kidronın danganır zarımın mıriam gıghuıgham. Nguıbamın mıtaghnıamın aven nguazır kam, matmatıam ko danganır averenıba akurım iti. Eghti aruem anadı naghın

31:30: Godın Arazıba 24:16; Aısaia 3:11; Esekıel 18:4; 18:20 **31:31:** Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korın 11:25; 2 Korın 3:6 **31:31:** Hıbru 8:8-12 **31:33:** Jeremaia 24:7; 32:40; Hıbru 10:16 **31:34:** Aısaia 11:9; Maıka 7:18; Habakuk 2:14; 1 Tesalonıka 4:9; Hıbru 10:17

nguazir zarimîn ruaghatevibar itir danganir kaba, bar moghîra uaghan nguibar kamîn mitaghniâmîn aven ikiam. Eghti mitaghniâm aruem anadi naghîn mangî Hozîaba Zuir Tiar Akamîn tugham. Eghti nguazir nguibar ekiar kamîn aven itiba, kar bar nan nguibabara, ki Ikiavîra Itir God. Eghti apaniba izi nguibar kam gasighasigh, uam an biziba akararighan kogham. Puvatigham. Nguibar kam a deraghvîra iki mamaghîra ikiam.”

32

Jeremaia nguazir otevir mam givese

¹ Ezi namba 10în azenimîn Sedekaia Judan atrivimîn itir dughiamîn, Ikiavîra Itir God akam isa Jeremaia ganîngi. Kar Atrivim Nebukatnesar Babilonîn atrivimîn iti a namba 18în azenim.

² Ezi dughiar kamîn Babilonîn atrivimîn midorozir gumaziba, Jerusalemîn nguibamîn divazim azui, ezi Godîn akam inigha izir gumazim Jeremaia Judan atrivimîn dipenimîn boroghîn itir danganimîn kalabusîn aven iti.

³⁻⁵ Jeremaia faragha kamaghîn Godîn akam inigha izir gumazimîn mîn akam akuri, “Ikiavîra Itir God kamaghîn mikeme: Bar guizbangîra, ki Babilonîn atrivim ateghti a nguibar ekiar kam iniam. Eghti Sedekaia Babilonian arimangighan kogham, kar Kaldiaba. Puvati. Ki Ikiavîra Itir God, ki Babilonîn atrivim ateghti an an suiragham, eghti Sedekaia, Nebukatnesarîn guamîn tugh, gua uaghara uaningîn gan, egh ni an azangsziba deraghvîram ada ikarvaghâ. Nebukatnesar Sedekaia inigh Babilonîn mangighi, a nguibar ekiar kamîn iki mangî dughiar ki uam a ginighnighamimîn tugham. Kamaghîn amizi, ia Babilonia misoghsî damuva, ia me dikabiragham kogham. Ki Ikiavîra Itir God, ki mikemegha gîfa.” Ezi Atrivim Sedekaia akar kam baregha, kamaghîn Jeremaian atara ghaze, “Tinara ni mikemezi, ni Godîn akam inigha izir gumazimîn mîn akar kam akuri?” Egha Sedekaia maghîra Jeremaia inigha kalabus gati.

⁶ Kar Jeremaian akamra. Ki Jeremaia, ki kalabusîn itir dughiamîn, Ikiavîra Itir God kamaghîn na mikeme:

⁷ “Ni oragh. Nîn aveghbuam, Hanamel, a nîn afeziar dozim Salumîn otarim, a ni bagh izam. Egh a nguazir Anatotîn itim givesi nîn azangam. Ni fo, ni an aveghbuar bar an boroghîra itim, ezi ni nguazir kam givezamin faragh mangamin gumazim.”*

⁸ Ezi Hanamel gin iza danganir midorozir gumaziba iti naghîn kalabusîn nan gani, Ikiavîra Itir God mikemezi mokin. Ezi Hanamel kamaghîn na mikeme, “Ni Anatotîn nan nguazim givesegh, a Benjaminîn anabamîn nguazibar nguazir otevir mam. Ni fo, ni nan aveghbuar roghîra itim, ni nguazir kamîn faragh mangî a givezamin gumazim. Ni ua bagh a givezeghti, nguazir kam nîn nguazimra ikiam.” Egha Hanamel uabi mikemegha givazi, ki fo, kar Ikiavîra Itir Godîn akamra, eghti ki Ikiavîra Itir God ifongezî moghîra damuam.

⁹⁻¹⁰ Egha ki nguazir kam givese. Ki nguazim givezasa akam akirigha an osirigha, gumazir mabar damazibar, uan abanim a gati. Egha ki nguazir otevimîn ivezim bagha 200 silvan dagiaba mengeggha, da isa Hanamel ganîngi.

¹¹ Egha ki nguazim givezasa akar dikirizir akinafarir pumuning osiri, ezi akinafarir kamning bizir ga damuasa akam akirizir akaba aningîn iti. Ezi akinafarir mam ki a dukua, ezi igharazim ki a dukuazir puvati. ¹² Egha ki akinafarir otevir kamning inigha Baruk ganîngi, a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. Ezi gumazir aviriba nan garima, ki nguazim givezasa bizir kabagh ami. Nan aveghbuam Hanamel ko, gumazir akinafarimîn men ziaba osiriziba, ko Judan gumazir danganir kamîn aperaghav itiba, me bar moghîra bizir kabar garima, ki dagh ami. ¹³ Gumazir kaba garavîra itima, ki kamaghîn Baruk mîgei, ¹⁴ “Ikiavîra Itir Godîn Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghîn mîgei, ‘Baruk, ni akar dikirizimîn akinafarir kamning inigh, dukuazir puvatizim ko dukuazim.

Egh aning isi nguazir minetam darugh, eghti aning deraghvira dughiar ruarimin ikiam.’”

¹⁵ Guizbangira, arazir kamin mingarim kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, a ghaze, Gin gumazamiziba ua dipeniba ko, nguaziba ko, wainin azeniba nguibar kamin a dagh ivezam.

Jeremaia Ikiavira Itir God ko migei

¹⁶ Nerian otarim Baruk, akar dikirizir gavgavim itir akinafarim inigha givazi, ki kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, ¹⁷ “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nin gavgavir ekiamin, ni overiam ko nguazimin ingari. Ni bizitam damusi iburaghan kogham. ¹⁸ Ni zurara tausenin gumazamizir aviribar apangkufi. Eghti gumazitam arazir kuratam damigham, ni ivezir kuram a daningiva, uaghan an boriba ko an arazir kuraba ikarvaghham. God ni bar gavgafi, ezi nin gavgavim bar en gavgavim gafira. Ezi nin ziam kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim. ¹⁹ Ni bizir aghuibar amuasa nighnisi. Ni gavgavim ikia, egha ni ingangarir ekiabagh ami. Ni gumazamiziba amir biziba ni bar adar gari. Egha ni vaghvagher gumazamiziba amir araziba tuisigha, arazir me amibar ivezimra ikarvagh me ganidi.

²⁰ “Ni fomira Isipin kantrin mirakelin ekiabagh ami. Egha ni Israelia ko gumazamizir igharaziba bar, men tongin arazir kamagh garibagh amuavira iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba bar ziar ekiam ni ganidi. ²¹ Nin gavgavir ekiamin, ni mirakel bagh amua, egha bizir ekiar igharagha garir aviribagh ami, egh Isipia damuti me bar atiatigham. Ezi arazir kamin ni uan gumazamiziba Israelia, ua Isipin me inigha azenan ize. ²² Egha ni men ovaviba ko akam akirizi moghin, ni nguazir kam me ganingi. Nguazir kam bar dera, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. ²³ Me nguazir kam inigha an ikia, egha nin akaba ko Arazir Ni Me Ganingiziba, me dar gin zuir puvati. Me nin akam batuegha

nin Arazibar ikiavkini. Kamaghin amizi, ni bizir kurar kabagh amizi, da me batifi.

²⁴ “Ni gan. Datirighin Babilonia me misoghasava amua, Jerusalem ekiarugha gifa. Me nguibar ekiamin divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibam iniasa. Apanir kaba me misozima, me dagheba puvatigha, arimariar kuraba me batifi. Kamaghin Kaldiaba Jerusalem iniam. Bizir ni mikemeziba, da otivigha gifa, ezi ni datirighin dar gari. ²⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uabi nguazir kam givezasa kamaghin na mikeme, ‘Ni gumazamiziba inigh iziti, me uan ziaba akinafarir dikirizir kamin ada osiram.’ Ezi Kaldiaba me nguibar ekiar kam iniasava ami.”

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ²⁷ “Ni gan! Ki uabi ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar moghira men God. Ki bizitam damuan iburaghan kogham. ²⁸ Kamaghin amizi, ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar ko Kaldiabar midorozir gumaziba, ki me ateghti me nguibar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁹ Me izi nguibar ekiar kam daboroghti a isigham. Eghti avir kam dipeniba bar dar isigham, dipenir kaba gumazamiziba faragha dagh isin ghuavanaga, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba aser Bal bagha dagh amua, wainin ofaba aser igharaziba bagha da inge. Ezi gumazamiziba amir arazir kaba na gamima ki bar aningaghe.

³⁰ “Israelia ko Judaba, me igiamra ikia iza datirikin, me nan damazimin arazir kurabaram ami. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Me arazir kurar kamin na gamima, ki aningaghe. ³¹ Me Jerusalem iningarir dughiamin ikegha iza datirikin, Jerusalemia na gamima ki bar aningaghe. Kamaghin amizi, ki nguibar ekiar kam uam an ganan aghuagha a gasighasighasa. ³² Israelia ko Judaba na damuti ki bar men aningaghivira ikiasa,

me arazir kurar igharagha garibagh amuavira iti. Gumazamizir kiniba ko, atriviba ko, gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalem in itir gumazamiziba, me bar moghira arazir kurabagh ami. ³³ Me akirim ragha na gasaragha, nan borogh in izir puvati. Ki dughiar aviribar men arazir kuraba bagha men sure gami, ezi me nan akam baraghan aghua, egha dar gin zuir puvati. ³⁴ Ki uan ziam fasa inabazir dipenir kam, me asebar marvir guaba aven da asezi, da bar kuri. Egha arazir kam in me dipenim gamima, a nan damazim in bar mize. ³⁵ Egha me Hinom in danganir zarim in asem Bal in ziam fasa danganim akiri. Egha me uari uan boriba isi asem Molekin ofa damuasa. Ki kamagh in damuasa me mikemezir puvati. Ezi ki uaghan arazir kam me daningasa nighnizir pu. Bar puvati. Me arazir bar kurar kurizir kam damuan ki ifongezir puvati. Me kamagh iram amua Judabar naviba fezi, me arazir kurar kam in osimtizim iti.”

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuam

³⁶ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamagh in migei, “Gumazamiziba kamagh in migei, ‘Apaniba e misozima, e dagheba puvatizi, arimariar kuram e gasighasisi. Eghti arazir kam in Ikiavira Itir God, Babilon in atrivim ateghti a en nguibar ekiar kam iniam.’ Ezi ki nguibar ekiar kam ginighnigha, egha akar igharazim iti. ³⁷ Bar guizbangira, ki aningaghegha atara gumazamiziba batoghezi me ghuezir kantriba, ki kantrin kaba da ua me iniam. Egh men aku ua nguazir kam in izeghti, me deraghvira ikiam. ³⁸ Egh me nan gumazamizibar ikiti, ki men God in ikiam. ³⁹ Ki men navir averiabar aven navir vamira me danighti, me tuavir vamiran gin mangam. Egh me zurara nan atiating nan apengan ikiti, ki me ko men boriba sara deraghvira me damuam. ⁴⁰ Egh ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.

Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam. Ki kamagh in akam akirigh suam, Ki deragh me damuamin arazim ateghan kogham. Egh ki nighnizir aghuim me daningam, eghti me nan atiating nan apengan ikiam, egh me ua na ateghan kogham. ⁴¹ Egh ki uaghan uan navir averiam in aven nighnizir vamira ikiam, kar ki me gakuegh deraghvira me damuam, egh me ateghti me deraghvira nguazir kam in ikiam.

⁴² “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamagh in migei, Ki faragha bizir kurar mabagh amizi da otiva, me gasighasiki. Ezi, kamaghira, ki me bagh akam akirizi moghira, ki datirigh in bizir aghuir avirim damuti da me bativti, me dabirabir aghuim ikiam, ⁴³ Gumazamiziba ghaze, ‘Ikiavira Itir God nguazir kam isa Kaldiaba ganingi. Kamagh in amizi, nguazir kam a ikuvigha gifa, ezi gumazamiziba ko asiziba an itir puvati.’ Ezi kirara, ki ghaze, gin Judaba ua uan nguazim dapiagh, egh me nguazim uam a givezegh anemangam.

⁴⁴ “Gumazamiziba nguazim givesi akar dikirizibar akinafariba da osiram. Egh men damazibar gumazamizir maba me akar dikirizim damuva, uan ababani-bar arighiva akinafarir kabar kumam. Da nguazir otevir kaba: Benjamin in anabam in nguaziba ko, Jerusalem in borogh in itir danganiba ko, Judan nguibar ekiar igharaziba ko, mighsiar dozir aruem uaghiri nagh in itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negev in danganim sara. Eghti dughiar kam in, ki Judan kantri damighti, a ua deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

33

Ikiavira Itir God uan akar dikirizim damuti a guizbangira otogham

¹ Jeremaia, atrivim in divazim in aven itir midorozir gumazibar danganim in kalabusin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar igharazim a ganiga ghaze, ² “Ki Ikiavira

32:33: Jeremaia 2:27; 7:13; 7:24 **32:34:** 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:30-31; 19:1-6 **32:35:** Ofa Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:31 **32:37:** God in Araziba 30:3; Jeremaia 23:6; Esekiel 37:21 **32:38:** Jeremaia 30:22; 31:33 **32:40:** Aisaia 55:3; Jeremaia 31:31-33

Itir God, ki bizitam damusi a ginighnighiva, ki bizir kam damighti an otogham. Ki Ikiavira Itir God, kar nan ziamra. Ezi ki kamaghin migei: ³ Ni nan dimti, ki nin dimdiam ikaragham. Egh bizir ekial modogha itir ni fozir puvatiziba, ki dar gun ni mikimam.

⁴ “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki Jerusalem dopeniba ko, Judan atrivimin dopenibagh nighnisi. Apaniba iza Jerusalem avinigha, an divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha, divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibar ekiam ini-asava ami. Ezi Jerusalemia uari uan dopeniba apirigha, divazim gavgavim a daningasa dagiaba ko, ter ararir otevilla inigha ghua divazimin boroghira da ariki. ⁵ Egha me dikavigha Kaldiabav soghasava ami. Ezi ki Jerusalemian arazir kuraba bagha ataravira ikia, bar puviram me aningaghegha, men akuraghan aghua. Kamaghin, apaniba me misoghti me arighiram, eghti men kuaba men nguibar ekiamin dopenibagh izivagham.

⁶ “Eghti ki gin nguibar ekial kamim akuragham, eghti nguibar ko an gumazamiziba ua deragh otivigham. Eghti ki dughiar bar aghuim me danighti, me deragh dapiaghti, apaniba me misoghan kogham. ⁷ Ki dughiar kamim Judaba ko Israelia damighti me ua deraghvira ikiam. Egh me damighti me uan gumazamizir fomira ikeziba, ikezi moghin gavgavigh ikiam. ⁸ Me na batuegha, arazir kuram gami. Ezi ki men arazir kuraba ginamadagham, egh men arazir kurabar osimtizim agivagh me damighti, me nan damazimin zuegham. ⁹ Eghti nguazir kamim gumazamiziba bar bizir avirir aghuir ki Jerusalemia gamizibar ganigham. Egh gumazamizir kaba bar akuegh navir amirizim nan ikiva, ziar ekiam na daningam. Egh gumazamizir kaba Jerusalemian dabirabir aghuimin ganiva, bizir aghuir ki Jerusalem ganingizibar ganiva, atiating nighiva akong digavir kuram damigham.”

¹⁰ Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Datirighin gumazamiziba ghaze, ‘Nguibar ekial kam ikuvigha gifa, ezi gumazamiziba ko asiziba an tir puvati. Judan nguibaba ko Jerusalem tuaviba pura iti, ezi gumazamiziba ko asiziba dagh aruir puvati.’ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Gumazamiziba gin ua nguibar ekial kamim ikiam. ¹¹ Egh me navir aghuimin ikiva, bar akuegh poroghamiba uarir ikiamin isabar amuam. Egh gumazamiziba na minabir ofaba inigh Ikiavira Itir Godin Dopenimin izam. Egh me ofaba inigh izi, kamaghin ighiaba bangam:

“Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bar deravira e gami.

A zurara bar en apangkufi.
Kamaghin, e a minamam.

“Dughiar kamim, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kam damighti a fomira ikezi moghin ua deraviram otogham.

¹² “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme: Datirighin nguazir kam ko an itir nguibaba ikuvigha iti, ezi gumazamiziba ko asiziba dar itir puvati. Ezi gin, gumazamiziba ua nguibar kabar ikiam. Eghti grazir aghuiba dar aghungam, eghti sipsipbagh eghuvir gumaziba kantrin kamim nguazir otevilla bar, ua uan ingangarim damuam. Me graziba itir danganir aghuibar sipsipbar aku mangiti me aghuvsam. ¹³ Egh me uan sipsipba mengam. Ingangarir kam, me uan mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, Negevin sautin amadaghan iti naghin ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, Jerusalem boroghin itir nguibaba ko, Judan nguibar ekiaba bar, me ingangarir kam damuam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God ghaze: Dughiar ki misevezim iziti, ki faragha Israelia ko Judaba, me ko dikirizir akam, a guizbangiram otivam. ¹⁵ Ki dughiar kamim, Devitin adarazir aven gumazir

bar aghuitam a damighti an otogham, mati Temer Ghuzir Igiām temer aguamīn otogham. Gumazir kam atrivimīn iki arazir aghuimīn gīn mangi, guizīn arazimīn nguazir kamīn itir gumazamizibagh ativagh men ganam. ¹⁶ Eghti dughiar kamīn Jerusalemīn nguibar ekiāmīn itir darasi, me dabirabir aghuim ko navir amīrizimīn ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtīziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, “Ikiavira Itir God, A Guizīn Arazir Aghuimīn Mīngarim.” ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghīn mīgei: Devitīn ikīzimīn, Israelia zurara atrivibar otiv ikiam. ¹⁸ Eghti uaghan Livain anabamīn ikīziba, me ofa gamir gumazibar ikiam, egh me zurara nan damazimīn na bagh ofan igharagha garibar amuam, kar ofan bar isia mīghīriziba ko, witin ofaba ko, ofan igharaziba.

¹⁹ Ikiavira Itir God kamaghīn Jeremaia mīkeme, ²⁰ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira mīgei: Ki aruem ko, dimagarim ko, akam akirigha gifa, eghti aning zurara dughiar ki aning bagha inabazimīn otivam. Ezi gumazitam nan akar dikirizir gavgavir kam giraghan kogham. ²¹ Ezi kamaghira, gumazitam nan Akar Gavgavir ki Devit ko dikirizir kam abighan kogham, Devit nan ingangarir gumazim. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghīn ghaze, Devitīn ikīzimīn, atriviba zurara otivira ikiam. Ezi uaghan, ki Livain anabamīn ofa gamir gumaziba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Livain ofa gamir gumaziba, me zurara nan ingangarir gumazibar ikiam. Eghti gumazitam Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham. ²² Gumaziba mikoveziba ko, ongarimīn gigiba mengiva avegham. Eghti kamaghira ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nan ingangarir gumaziba, Livaiba, me damighti, men ovavir boriba bar avirasemeghti, gumazamiziba me mengan iburagham.”

²³ Ikiavira Itir God kamaghīn Jeremaian mīgei, ²⁴ “Gumazamiziba ghaze:

‘Fomira Ikiavira Itir God Israelia ko Judaba me amisevezi, me a baghavira ikizir pumuningin iti. Ezi datirighin an akirim ragha me gasaragha gifa.’ Gumazamizir kaba akar kamagh garibav gia, egha me nan gumazamizibagh ifongezir puvatigha, ghaze, men ganganimin, nan gumazamizibar kantri ovegha gifa. ²⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko Akar Gavgavim akirigha, overiam ko nguazim bagha bizir ki damuasa mikemeziba bar da ariki, ²⁶ ezi bar guizbangira, ki Jekopin ovavir boriba ko nan ingangarir gumazim Devitīn ikīzim, akirim ragh me gasaraghan kogham. Puvati. Ki Abraham ko, Aisak ko, Jekopin ovavir boriba gativsi, Devitīn ovavir boribar tongin atrivibar amuti me otivam. Guizbangira, ki kuarkuvim men iki me damuti, me ua deraghvira ikiam.”

34

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Sedekaian iti

¹ Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Jerusalemia ko, Judan nguibar ekiaba ko misozir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Nebukatnesarin apengan itir kantriba bar dar ikizibar midorozir gumaziba, me bar Nebukatnesarin gin ghua Jerusalem misosi. Dughiar kam, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ² “Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian God, ki ghaze, ni Judan Atrivim Sedekaia bagh mangigh kamaghin a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, ki nguibar ekier kam isi Babilonin atrivim daningam, eghti an a daboroghti a isigham. ³ Sedekaia, ni an arimangan marki. Puvati. Ni ikiti me nin suiragh ni inigh a bagh mangam. Ni an guamin tugh, egh gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangsiziba deraghviram ada ikarvagh. Eghti me nin aku Babilonin mangam. ⁴ O Judan Atrivim Sedekaia, ki Ikiavira Itir God, ki akar igharazir kam nin iti. Ni deraghvira nan akar kam barakigh: Me ni misueghti ni aremeghan kogham. ⁵ Puvati. Ni deraghvira iki mangi,

egh aremegham. Eghti ni aremeghamin dughiamin, me pauran mughuriar aghuim itim tuegh, ziar ekiam ni daningam, mati me nin Judan atrivibar itir ovaviba bagha amizi mokin. Egh me azi mikim suam, 'O noki, en gumazir aruam.' Ki Ikiavira Itir God, ki akam akirigha egha mikemezi moghin bizir kam otivam."

⁶ Atrivim Sedekaia Jerusalem itima, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghua akar kaba bar a mikeme. ⁷ Ezi dughiar kam in, Babilonin atrivimin midorozir gumaziba Jerusalemia ko, Lakisin nguibam ko, Asekan nguibam ko misosi. Apaniba faragha Judan nguibar divazir gavgabiba itir maba bar ada ini, ezi nguibar 3plan kabara ikiavira iti.

Judaba ingangarir gumazir kiniba paza me gami

⁸ Atrivim Sedekaia ko Jerusalem gumazamiziba ko, akar gavgavim akirigha ghaze, Men ingangarir gumazamizir kiniba, me me damighti me firighiregham. Ezi dughiar kam in, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. ⁹ Me kamaghin akam misoke. Israelian gumazitam o amizitam, namakar tam in ingangarir gumazir kinimin ikiti, a gativazir gumazim aneteghti a firighirigh iki. Kamaghira, Judaba namakabar suiraghti me men ingangarir gumazamizir kinibar ikian kogham. ¹⁰ Gumazir dapanir aviriba ko gumazamizir avirir maba akar dikirizir gavgabir kam gifonge, egha me bar akam misuegha ghaze, me pura men ingarir gumazamizir kinibar suighan kogham. Me akam misuegha gifa, egha me ingangarir gumaziba ko, ingangarir amiziba ataghizi me firighire. ¹¹ Egha me gin nighnizim giragha, egha gumazir kaba ko amizir kaba inigha, me gamizima me ua ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

¹² Kamaghin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingigha ghaze, ¹³ "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Me Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki kalabuziar danganim in me inigha azenan ize. Egha gin ki me ko Akar Gavgavim

akiri. Akar Dikirizir Gavgabir kam kamaghin migei: ¹⁴ 'Ia zurara azenir namba 7in vaghavagh, uan ingangarir gumazamizir kinibar amuti me firighiregham. Ian namakaba me ian uari amangiti, ia me inighti me ian ingangarir gumazamizir kinibar otivigh, ian ingangaribar amuam. Egh me ingar mangivira iki 6plan azeniba givagh. Eghti azenir an girara irimra, ia me ateghti me pura mangi.' Ian ovaviba akar kam gifo, egha me nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati.

¹⁵ "Ia faragha akar kam bar an gin zuir puvati. Egha bar boghimra, ia navibagh iragha guizin araziba nan damazimin dagh ami. Ia vaghvagh namakar ingangarir gumazamizir kinibar mikimti, me ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibar ikian marki. Egh uaghan ia nan Dipenimin tuivigh, Akar Dikirizir Gavgavim nan damazimin a damuva mikim suam, Ia uan namakaba ateghti, me pura mangi. ¹⁶ Egha datirighin ia uan nighnizibagh iragh, gumazamizir ia me ataghizi me uan ifongiam in pura ghueziba, ia ua me inigha, me gamizi me ua ian ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Ezi arazir kam in ia nan ziar ekiam dikabira.

¹⁷ "Ezi bizir kam bagha, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ia nan akamin gin zuir puvati, egha ia aveghbuar kaba ko namakaba, ia ategh mangasa, ia me mikemezir puvati. Egh ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: ki ia ateghti ia uari pura mangam. Guizbangira, ia pura mangi aremegham. Apaniba ian taraziv sueghti ia arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuraba iniva arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizibar akam baregh, atiating digavir kuram damigham. ¹⁸ Ian ovaviba fomira nan damazimin Akar Dikirizir Gavgabir kam gamua, akam akiramin arazimin gin ghua, bulmakaun nguzim misuegha, akuar pumuningin anebiki. Egha ia bulmakaun akuar kamningin tizimningin arui. Ezi gin ian gumazamizir aviriba Akar

Dikirizir Gavgavir kam abiki. Kamaghin amizi, ki ia damighti ia bulmakaun nguzir ian ovaviba misoghezir kamın miraram otogham. ¹⁹ Gumazamizir bulmakaun akuamningin tizimin aruiziba, me akar dikirizim abighti, ki kamaghin bar moghira me damuam. Kar Judaba ko, Jerusalemın gumazir dapaniba ko, atrivimın gumazir dapanir ekiaba ko, ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir igharaziba bar. ²⁰ Ki me isi apanibar dafarim datighti, apaniba me misueghti me arimighiregham, eghti kuaraziba ko asiziba izi men kuabar amam. ²¹ Egh uaghan, ki Atrivim Sedekaia uan gumazir aruaba ko me isi apanir me misoghti me arimighirisi damuamin kabar dafarim datigham. Kar Babilonın atrivimın midorozir gumaziba. Guizbangira, Babilonia ia ategha ghue.* ²² Eghti ki Ikiavira Itir God, ki mikemeghti, me ua izi Jerusalem ko misogh egh nguibar ekiar kam iniam. Egh men nguibar ekiaba, avimın dar apongegham. Eghti ki Judan nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibar kiniba ikiti, gumazamiziba dar puvatigham.”

35

Rekapia deravira uan ovavibar akabar gin zui

¹ Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimın itir dughiamın, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ² “Ni mangi Rekapın adarazir gumazamizibar ganiva, egh me ko mikimiva men aku nan Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven itir danganir mam bagh izi. Egh ni wain isi me danighti me aneremam.” ³ Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki ghua Rekapian mav ini, an ziam Jasia. A Jeremaian otarim, egha Habasinian igiavotarim. Ki an aveghbuaba ko, an otariba ko, Rekapın adarazir gumazir igharaziba bar me inigha, ⁴ men akua Ikiavira Itir Godın Dipenimın ghu. Egha ki men akua Ikdalian otarim Hananın adarazir danganimın ghu. Hanan a Godın akamın gin zuir gumazir

mam. Danganir kam, a Ikiavira Itir Godın Dipenimın gumazir ekiabar danganimın boroghın iti. Egha a Masean danganim gisın iti, a Salumın otarim. Masea, a Ikiavira Itir Godın Dipenimın gumazir ekiar faragha itim, egha a Dipenibar Tiar Akabar gari gumazim.

⁵ Ezi ki wainın miner izivirizim ko kavın dipaba apiba inigha Rekapın adarazi ganiga, kamaghin me migei, “Aria, ia dami.” ⁶ Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, “Noki, e wainın dipam aman kogham. En ovavim Jonadap, Rekapın otarim, a ikiangsizir mam e ganiga, e ko en ovavir boriba wainın dipabar aman en anogoroke. Bizir kam bangın, e wainın dipaba apir puvati. ⁷ Jonadap uaghan e migia ghaze: Ia dipenibar ingaran marki, egh azeniba operan marki, egh wainın azenibar ingaran kogh, uaghan wainın azenitam ikian marki. Puvati. E zurara averpenibar ikiam. Egh akar kabar gin mangam, egh e zuamiram oveghan kogham. E dughiar ruarimın nguazir kamın ikiam. ⁸ En ovavim, Rekapın otarim Jonadap, e ganingizir akar kaba e zurara bar dar gin zui. E uan amuiba ko boriba sara wainın dipaba apir puvati. ⁹ E dipenibar ingarir puvatigha, egha e wainın azeniba ko azenir igharaziba puvati. ¹⁰ E purirpenibar iti, ezi arazir kamın, e Jonadap e ganingizir akaba bar adar gin zui. ¹¹ Ezi dughiar Babilonın Atrivim Nebukatnesar iza nguibar ekiar kam ko misozima, e Kaldia ko Sirian midorozir gumazibar atiatingi, egha e Jerusalemın ikiasa akam misoke. Kamaghin amizi, e datirighın Jerusalemın ikiavira iti.”

¹² Me mikemegha givazima, ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ¹³ “Ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni mangi Judaba ko Jerusalemia kamaghin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, ia nan akamın gin mangamin arazimın, ki ian sure damuasa. ¹⁴ Fomira Rekapın otarim Jonadap, uan adaraziv gia ghaze, me wainın dipabar aman kogham. Ezi

* **34:21:** Jeremaian akınafarimın itir akaba, biziba otivizir dughiamın gin deravira zuir puvati. Jeremaia saptan kamın aven akunizir akaba, da bizir otivizibar eghaghanim, Jeremaia 37:5 ko 37:11in iti. **35:1:** 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7

fomira ikegha iza datirighin tugh a zui, Rekapia uan ovavimin akaba deraviram dar gin ghua, egha wainin dipaba apir puvati. Ezi ki dughiar aviribar akaba ia ganidi, ezi ia nan akam barazir puvati. ¹⁵ Nan akam inigha izir gumaziba, ki dughiar aviribar me amadima, me ia bagha izi, me nan ingangarir gumaziba. Me kamaghin migia ghaze: Ia vaghvagh uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ategh, uan araziba akirigh. Egh ia asebar gin mangiva, dar ziaba fan marki. Ia nan akar kam in gin mangiva, nguazir ki ian ovaviba ko ia ganingizir kam, deraghviram an ikiam. Nan akam inigha izir gumaziba akar kam in gun ia mikeme, ezi ia nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati. ¹⁶ Rekapin otarim, Jonadapin adarasi, deravira uan ovavimin akabar gin zui. Ezi ia gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati. ¹⁷ Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ki fomira akam ia mikini, ezi ia kuariba arigha akar kam barazir puvati. Ki ian diazi, ia nan dimdiam ikarazir puvati. Bizir kam bangin, ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kuraba bar adar amuti da ia bativam.”

¹⁸ Egha gin, Jeremaia kamaghin Rekapia migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a ghaze: Ia uan ovavim Jonadapin akaba baragha, egh an akaba bar dar gin ghua, a damuasa ia mikemezir biziba ia bar adagh ami. ¹⁹ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, ki ian migei, ia Rekapin otarim Jonadapin adarasi, ian ovavir boriba zurara nan ingangarim damuamin gumazamizibar ikiam.”

36

Jeremaia, Godin akam gumazamiziba bagh a diponasa Baruk migei

¹ Ezi azenir namba 4, Josaiian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganiga ghaze, ² “Ni akinafarir tam inigh bizir Israel ko, Juda ko, kantrin igharazibar otivamin akaba bar ada osirigh. Ni akar kaba bar ada osirigh, ki Atrivim Josaiian dughiamin faragha ni ganingizir akabar ikegh izi, datirighin otoziba sara, ni bar ada osirigh. ³ Eghti Judaba bizir kurar ki me damuamibar akar kaba baregh, uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ateghti, ki men arazir kuraba ko osimtiziba gin amadagham.”

⁴ Ezi Jeremaia dikavigha Nerian otarim, Barukin diazi, a ize. Ezi Jeremaia akar Ikiavira Itir God a ganingiziba bar dar gun a mikeme, ezi Baruk akar kaba akinafarir mam in bar ada osiri. ⁵ Ezi gin Jeremaia kamaghin Baruk migei, “Ki uabi ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangighan kogham.* ⁶ Kamaghin amizi, ki osirasa ni mikemezir akinafarir kam, ni a iniasa ki ifonge. Ni dagheba ataghirazir dughiar ekiatam bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangiva, Godin akar kaba Judan nguibabar gumazamiziba bagh adar pon. Dughiar kam in me bar moghira uari akuvagh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiva, uaghan akar kam baragham. ⁷ Ikiavira Itir God atara bar gumazamizir kaba bar men aningaghe, egha bizir kuratamin me damuasa migei. Eghti gumazamiziba ti uan arazir kurar me amiba ategh, Ikiavira Itir God ko mikimti, a men dimdiam baragham.”

⁸⁻⁹ Ezi namba 5 in azenimin, an namba 9 in iakinimin, Jehoiakim Judan atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba uarir akurvaghasa, Ikiavira Itir Godin azangsighasa, dagheba ataghiraghasa dughiar mam amisefe. Ezi Jerusalem in itir gumazamiziba ko Judan nguibabar gumazamiziba bar iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Ezi dughiar kam in Baruk bizir Jeremaia a mikemeziba bar adagh ami. A Ikiavira Itir Godin akaba itir

36:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 * **36:5:** E fozir puvati, manmaghin amizi Jeremaia Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangan aghua. A ti kamaghin nighnisi: an aven mangiti me pazi a damigham o, an aven mangan atiatingiz o, a ti arimariar tam iti o, gumazir aruaba ti aven mangan an anogoroke.

akinafarim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ¹⁰ Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin aven tughav ikia, Jeremaian akar akinafarir kamın itiba bar ada dipone, ezi gumamaziziba bar da baraki. Baruk danganir mamın tiar akamın tughav ikia akinafarir kam dibori. Danganir kam, a Safanin otarim Gemarian danganim. A fomira Safanin atrivimin akinafariba osirir gumazimin iti. Danganir kam, a danganir me uari akuvimin pin ikia, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamın boroghira iti. Me ziam, Tiarakar Igiam a garisi.

Baruk atrivimin gumazir dapaniba bagha akinafarim dibori

¹¹ Mikaia, a Gemarian otarim, egha Safanin igiavotarim. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia, Baruk barazima, a Ikiavira Itir Godin Akar Akinafarir kamın itiba dibori. ¹² Egha an atrivimin dipenimin iraghu. Egha atrivimin akinafariba osirir ingangarir gumazimin danganimin aven ghua garima, gumazir dapanir aviriba api-aghav iti. Gumazir dapanir kabar zi-abar kara: Akinafariba osirir ingangarir gumazim Elisama ko, Semaian otarim Delaia, ko Akborin otarim Elnatan, ko Safanin otarim Gemaria, ko Hananian otarim Sedekaia. Ezi gumazir ekiar maba uaghan iti. ¹³ Baruk gumamaziziba bagha diponezir akar akaba, Mikaia faragha da baregha, bar dar gun gumazir dapanir kaba me geghani.

¹⁴ Gumazir dapanir kaba, me Mikaian akam baregha, Baruk iniassa gumazir mam amada. Gumazir kamın ziam, Jehudi, a Netanian otarim, egha Selemian igiavotarim, ezi Selemia, a Kusin otarim. Ezi Jehudi ghua kamaghin Baruk migei, “Ni akinafarir gumamaziziba bagha diponezir kam inigh, egh ni izi.” Ezi Baruk akinafarir kam inigha, gumazir dapaniba bagha ize. ¹⁵ An otogha givazima, gumazir dapaniba a migei, “Ni daperagh egh akinafarir kam diponti e a baragham.” Ezi Baruk akinafarir kam me bagha a dibori. ¹⁶ Me akinafarir kamın akaba bar ada baragha, atiatigha digavir kuram gami, egha uarira uarir gari. Egha me kamaghin Baruk

migei, “Bar guizbangira, e mangi bizir kabar gun atrivim mikemeka.” ¹⁷ Egha me kamaghin Barukın azara, “Ni e mikemegh. Ni manmaghsua akar kaba osiri? Jeremaia ti migeima ni da osiri, a?” ¹⁸ Ezi Baruk me ikaragha ghaze, “Bar guizbangira. Jeremaia akar kaba bar na ganingi, ezi ki finfinim inigha, an akaba akinafarir kamın bar ada osiri.” ¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghin Baruk migei, “Ni mangi Jeremaia inigh gua mangi modogh. Ni gumazitam ateghti a gua modir danganim gifoghan marki.”

Gumazir mam atrivim bagha akinafarim dibori

²⁰ Ezi gumazir dapaniba Barukın darfarimin da akinafarim inigha, a isa Elisaman danganimin aneti, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. Egha me dikavigha atrivimin ganasa uari akuvir danganimin ghugha, bizir otivizir kabar gun a migei. ²¹ Atrivim akar kaba baregha, akinafarir kam iniassa Jehudi amada. Ezi Jehudi ghua Elisaman danganimin akinafarim inigha atrivim bagha ize. Egha an atriviba ko gumazir ekiar atrivimin boroghira tuivigha itiba, me bagha a dibori. ²² Kar bizir namba 9in iakinimin otiviziba, kar orangtizimin dughiam. Dughiar kam, atrivim uan dipenir a zurara orangtizimin dughiamın itimin ikiava, avimin boroghira aperaghav ikia, uan mikarzim fefem a ganidi. ²³ Ezi Jehudi akinafarim dibora iti, egha osizirir mabar ponegha givazima, atrivim afuar dozir mam inigha, Jehudi diponezir akar otevir akinafarimin itir kam atugha a isa avim mikini. Jehudi akinafarim dibora ghuavira itima, atrivim kamaghira amuavira ghua, akinafarir otevir maba bar da tue. ²⁴ Atrivim uan gumazir dapaniba ko me bar akar kaba baraki. Egha me tong atiatia digavir kuram gamizir puvatigha, uan arazir kurabagh nighnigha, egha osemegha uan korotiaba abighizir puvati. ²⁵ Ezi Elnatan ko, Delaia ko, Gemaria, me atrivim akinafarim tuan me bar aghuagha gavgavigha a gakaghori. Ezi atrivim men akam baragham aghua. ²⁶ Egha atrivim uan otarim Jeramel ko, Asrielin otarim Seraia, ko Apdelin otarim Selemia, akar

gavgavimra me ganiga ghaze, Ia mangi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko akinafariba osirir gumazim Baruk, aningin suiragh. Ezi Ikiavira Itir God aning modozi, me aningin apizir puvati.

Ikiavira Itir God akinafarir igharazim osirasa Jeremaia migei

²⁷ Atrivim, Baruk osirizir akinafarir kam tuazi a isizi, an gin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ²⁸ “Ni akinafarir igharazim inigh, Atrivim Jehoiakim tuazi isizir akinafarir kam in itir akabar mirarama ada osirigh. ²⁹ Egh ni uaghan, atrivim bagh kamaghin akam osir suam:

“Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Atrivim Jehoiakim, ni akinafarir kam tuagha kamaghin mikeme, ‘Tizim bagha Jeremaia akar kam osirigha ghaze, Babilonin atrivim izi nguazir kam gasighasigh, gumazamiziba ko asiziba bar me misueghti, me arighiregham?’ ³⁰ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Jehoiakim ginighnigha kamaghin migei, an adarazir gumazitam atrivimin otogh, Devitin atrivir dabirabim daperaghan kogham. Eghti Jehoiakim aremeghamin dughiam, me an kuam isi nguazimin anekunighti, aruem a dpongti, dimagarimin ghuariam a giram. ³¹ Eghti ki an arazir kuraba ikarvaghsi, a ko, an boriba ko, an ingangarir gumazir ekiaba sara bar pazivira me damigham. Egh ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kurabar amuti da Jerusalemia ko Judaba bativam. Ki akar kam me ganingizi, me a baraghan aghua.”

³² Ezi Jeremaia akinafarir igiam inigha, egha akinafariba osirir gumazim Nerian otarim, Baruk ganingi. Egha Atrivim Jehoiakim tuazi akar akinafarir kabar itiba, Jeremaia bar adar gun mikeme. Egha uaghan kamaghira ghuzir akar igiar maba

sara mikeme. Ezi Baruk akar kaba bar da isa akinafarir igiamin ada osiri.†

Jeremaia mikemezi moghin, God bar pazavira Juda ko Jerusalem gami

37

(Sapta 37:1--40:6)

Ikiavira Itir God akam Sedekaian iti

¹ Babilonin Atrivim Nebukatnesar, faragha Josaian otarim, Sedekaia amisevezi, a Judan atrivimin oto. An Atrivim Jehoiakinin danganim ini. Jehoiakin, an ziar mam Konia, egha a Jehoiakimin otarim. ² Dughiar kam in, Jeremaia Ikiavira Itir God, a ganidir akabav gei, ezi Sedekaia uan gumazir dapaniba ko gumazamiziba ko me bar moghira deragha kuariba arigha, akar kam barazir puvati.

³ Egha dughiar mam in, Sedekaia, Selemian otarim Jehukal ko, ofa gamir gumazim Sefanaia, a Masean otarim, aning amadazi, aning Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghua kamaghin a migei, “Atrivim ghaze, Ni e bagh Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim.” ⁴ Dughiar kam in Jeremaia tighar kalabusin mangam. A zurara gumazamizibar tongin uan ifongiamin mangi izegh gami. ⁵ Ezi uaghan dughiar kam in, Kaldiabar midorozir gumazir Jerusalem misoghasava amiba orazima, Isipin atrivimin midorozir gumaziba, Isip ategha Jerusalem in izi. Kamaghin, Kaldiaba Jerusalem ataki.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God akam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi, ezi an akam isa Jehukal ko Sefanaia mikiri. Ikiavira Itir Godin akam kamakin, ⁷ “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Judan atrivim nan azangsigh na gifoghasa gua amada, egh fogh suam, ki ian akuragham, ti puvatigham? Eghti ni kamaghin atrivim mikim, Isipin midorozir gumaziba ian akurvaghasa Isip ategha izi. Ezi me izi ia

† **36:32:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, akinafarir igiar kam in itir akaba, da datirighin Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarir kam, an akar faragha zuir akabar aven iti, e da dibori. Egha e fozir puvati, migirigiar kaba me managh ada osiri, egha me ti managh ikegha uam ada osira ghu. **37:1:** 2 Atriviba 24:17; 2 Eghaghaniba 36:10

batoghan kogham. Puvati. Me tuavimîn uamategh ua uan kantrin mangam. ⁸Eghti Babilonia uamategh izi Jerusalema misoghiva, nguibar ekar kam iniam. Egh me nguibam daboroghti a isigham. ⁹Kamaghîn amizi, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira Akar Gavgavimîn ia migei, Ia uarira uarigh ifar suam, 'Kaldiaba uamategh Jerusalemîn izeghan kogham.' Akar kamaghîn garim, a guizîn akam puvati. Me ua izam. ¹⁰Ia ti Kaldiaba me misogha, men midorozir gumazir aviriba bar me abirazi deraghai. Men midorozir gumazir ikivira ikiamin varazira ti duar ekar aviriba ko midorozimîn osimtiziba iki uan averpenibar ikegh, me guizbangira ua dikavigh izi nguibar kam daboroghti a isigham."

Me Jeremaia isa kalabus gati

¹¹Kaldiabar midorozir gumaziba orazi, Isipîn atrivimîn midorozir gumaziba Jerusalem bagha izi. Ezi Kaldiaba Jerusalem ategha ghue. ¹²Ezi dughiar kamîn Jeremaia Jerusalem ategha Benjaminîn anabamîn nguazimîn mangasa, egh uan namakabar tongin men nguazir otevir mam iniasa. ¹³A ghua Jerusalemîn divazimîn tiar akar kamîn oto, me kamaghîn a dibori, Benjaminîn Tiarakam. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir mam, tiar akar kamîn tugha gumazamizibagh eghuva, men gari me mangi izegh gami. Gumazir dapanir kamîn ziam, a Iriya, a Selemian otarim, egha Hananian igiavotarim. Ezi Iriya Jeremaian suiragha ghaze, "Ki fo, ni ari mangi Kaldiaba ko ikiasava ami." ¹⁴Ezi Jeremaia kamaghîn an akam ikaragha ghaze, "Ni ifari. Ki Kaldiaba bagha zuir puvati." Ezi Iriya nighnizir gavgavimîn Jeremaian akabar itir puvati. Kamaghîn, a Jeremaian suiragha a inigha, gumazir dapaniba bagha ghu. ¹⁵Gumazir dapaniba Iriyan akam baregha, puvira Jeremaian atari. Egha me benimîn a misuegha a isa atrivimîn akinafariba osirir gumazim Jonatanîn dipenimîn kalabus gati. Me faragha Jonatanîn dipenim kalabusin min a gami. ¹⁶Dipenir kam, an kalabuziar

danganim nguazimîn aven iti. Me Jeremaia danganir kamîn a kalabus gati, ezi a dughiar ruarimîn iti.

¹⁷Ezi gin, Sedekaia Jeremaian aku atrivimîn dipenimîn izasa me mikeme. Ezi Sedekaia amizir bizir kam, gumazir igharaziba a gifozir puvati. Ezi aning uaningra ikia egha Sedekaia kamaghîn Jeremaian azara, "Ikiavira Itir God akatam ni ganingi, o puvati?"

Ezi Jeremaia ghaze, "Are, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam a kamakin. Me ni isi Babilonîn atrivim dafarim darigham."

¹⁸Egha Jeremaia kamaghîn Sedekaian azara, "Ki arazir kurar manamîn ni gami, o nin gumazir dapanitam, o nin gumazamizibagh amizi, ia na isa kalabus gati? ¹⁹Nin akam inigha izir gumazir maba kamaghîn akam akunigha ghaze, 'Babilonîn atrivim izi ni ko kantrin kamîn misoghan kogham.' Egha datirighîn akam inigha izir gumazir kaba managh iti. ²⁰Ezi uaghan, ga uaning, gumazir ekiam, ki bizir mam bagh nin azangsighasa. Ni nan apangkuvigh, ua na amadaghti, ki akinafariba osirir gumazim Jonatanîn dipenimîn mangan marki. Puvatightima, ki an dipenimîn iki mangiva aremegham." ²¹Jeremaia mikemegha givazima, Atrivim Sedekaia migeima, me Jeremaia isa atrivimîn divazimîn aven midorozir gumazibar danganir mamîn, Jeremaia isa kalabus gati. Egha atrivim me mikemezi, me dughiba bar bretba tuer dipenimîn, bretba vaghvagha da isa iza Jeremaia ganidi. Me arazir kam gamuavira ikia, ghua nguibar ekiamîn bretba bar givazir dughiam otozi, me ua kamaghîn amir puvati. Dughiar kabar, Jeremaia kamaghira midorozir gumazibar danganimîn kalabusin ikiavira iti.

38

Me Jeremaia isa mozir mam gati

¹⁻³Jeremaia kamaghîn akam gumazamizibav mikiri, "Ikiavira Itir God ghaze: Gumazamizir nguibar ekar kamîn itiba, me arighiram. Apaniba taraziv sueghti me arimighiregham, tarazi dagheba puvatigh arighiram, tarazi arimariar kuram pazi me

damighti me arimighiregham. Kamaghin amizi, me angamira ikisi, me nguibar ekiam ategh Babilonin midorozir gumaziba bagh mangi. Egh me Babilonia ateghti me men suiraghti, me arimighireghan kogham. Ikiavira Itir God uaghan kamaghin migei, 'Ki Babilonin atrivimin midorozir gumaziba ateghti me nguibar ekiam kam iniam.'

Ezi atrivimin gumazir dapanir maba, Jeremaian akar kam baraki. Men ziabar kara: Matan otarim Sefatia ko, Pasurin otarim Gedalia ko, Selemian otarim Jehukal ko, Malkian otarim Pasur.

⁴ Ezi gumazir dapanir kaba ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazir kam Jeremaia, a migeir akaba, nguibar ekiam kam in ikiavira itir midorozir gumaziba ko, gumazamizibar navir averiaba ko, nighniziba ko gavgavim dikabiri. Gumazir kam, men akuraghti me deragh ikian aghua. Puvati. A me ikuvighasa a ifonge. Kamaghin amizi, ni a misueghti, an aremegh." ⁵ Ezi Atrivim Sedekaia kamaghin men akam ikaragha ghaze, "A ian dafarimin iti. Ki ian anogoreghan kogham." ⁶ Ezi gumazir kaba Jeremaia inigha mozir dipar mam in ghu. Egha me benim in an agharimning ikegha, aghumra anetaghirazima a mozimin uaghira, mozir kam in dikinimin tu. Mozir kam a dipatam an itir puvati. Nguazir beghneazimra an iti. Ezi Jeremaia mozir dikinimin tuzi an suemning nguazir beghneazir kam giraghu. Kar atrivimin otarim Malkian mozim, a midorozir gumazibar danganim in ikia atrivimin dipenim avinizi divazimin aven iti.

⁷ Ebetmelek a Itiopian kantrin gumazir mam, an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mam, a kamaghin akam baraki, me Jeremaia isa mozir kam gati. Ezi dughiar kam in, atrivim Benjaminin Tiarakamin borogharam aperaghav ikia, gumazamizibar kotiam barasi. ⁸ Ezi Ebetmelek atrivimin dipenim ategha, atrivim bagha ghua, kamaghin a migia ghaze, ⁹ "Ga uaning, gumazir aruam, gumazir kaba arazir bar kuramin, akam inigha izir gumazim Jeremaia gami. Me a isa mozir mam mikini. Eghti a mozir kam in ikiva,

dagheba puvatigh aremegham. Ni fo, dagheba nguibar ekiam kam in bar puvati."

¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha, kamaghin Itiopian gumazim Ebetmelek migei, "Ni mangi, na ko itir gumazibar tongin gumazir 30pla inigh, egh ia mangi mozir kam in Jeremaia gekuigh anang. Eghti an aremeghan kogham." ¹¹ Ezi Ebetmelek gumazir kaba inigha atrivimin dagaiba itir dipenimin apengan itir danganir mam in ghu. Egha me inir ghuriba inigha Jeremaia itir mozir kam in ghu. Egha Ebetmelek inir ghurir kaba isa benir gavgavim gikegha, Jeremaia bagha da kunizi da ghuaghiri. ¹² Egha a kamaghin Jeremaia migei, "Inir kaba uan reziarning datigh, egh benir gavgavim inigh izi dagh isin uabi gikegh. Eghti e ni gekuamin dughiam in, benim ni aghoran kogham." Ezi Jeremaia Ebetmelek mikemezi moghiram ami. ¹³ Ezi me Jeremaia gekuizi a mozimin anabo. Egha me ua Jeremaia isa midorozir gumazibar danganim gatizi a ikiavira iti.

Sedekaia ua Jeremaia ko migei

¹⁴ Ezi gin, Atrivim Sedekaia gumaziba amangizi, me God in akam inigha izir gumazim Jeremaia iniasa ghue, egha me an akua iza Ikiavira Itir God in Dipenir tiar akar namba 3 in atrivim bato. Aning uaningra ikiava, atrivim kamaghin Jeremaia migei, "Ki bizitam bagh nin azangasa. Eghti ni deraghviram a ikaragh. Ni akam nan mongan marki."

¹⁵ Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki akamin gun ni mikemeghti, bar guizbangira, ni na misueghti ki aremegham. Ki ti nighnizir aghuim ni daningti, ni nan akam baragham kogham."

¹⁶ Ezi Atrivim Sedekaia akar dikirizir mam Jeremaia bagha a gamigha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God in bar pin itim, a God in ikirimirir angamira itim isa gumazamizibagh anidim, ki an ziamin ni migei, ki ni misueghti ni aremeghan kogham. Egh ki ni isi gumazir ni gasighasighamibar dafarim datighan kogham. Bar puvatigham."

¹⁷ Ezi Jeremaia kamaghin Sedekaia migei, "Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar

Itim, Israelian God, a ghaze, Ni midorozim ategh, egh Babilonin atrivim in gumazir dapaniba ateghti me ni inigh, ni misueghti ni aremeghan koghti, me nguibar kam daboroghti a isighan kogham. Eghti ni uan amuiroghboriba ko ia deraghvira ikiam. ¹⁸ Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan kogham, eghti ki me ateghti me nguibar kam inigham, egh me a daboroghti a isigham. Eghti ni uabi men arimangighan kogham.”

¹⁹ Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaia migei, “Ki Judan ara ghua Babilonia ko itir darazir marazir atiatingi. Kamaghin Babilonia ti na isi Judan kabar dafarim datighi, me pazivira na damigham.”

²⁰ Ezi Jeremaia ghaze, “Me ni isi Judabar dafarim datighan kogham. Puvati. Ni Ikiavira Itir God nan akam garugha ni ganingizir akaba bar adar gin mangi, egh ni deraghvira ikiti, me ni misueghti ni aremeghan kogham. ²¹ Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan koghti, bizir kurataba ni bativigham. Ikiavira Itir God irebam in min garir bizir mam in aven, bizir kam nan aka. ²² Ezi irebar kam in ki Babilonian garima, me amizir nin dipenim in ikiavira itiba, me inigha men akua Babilonin atrivim in gumazir dapaniba bagha ghue. Ezi ki amizir kaba barazi me kamaghin migei:

“O Atrivim Sedekaia, ni namakabar akam baraki,
me ni gifaragha ni dikabira.
Datirighin dughiar kuram ni bato,
mati nin dagarimning nguazir beghneazim giraghu.
Ezi namakaba anetaki.’

²³ “Ki irebar kam in gani, egha ki fo, bar guizbangira, Babilonia nin amuiroghboriba iniam. Ezi ni uaghan men ariv avegham. Puvati. Babilonin atrivim nin suiragham. Egha ni akam batoghezir arazim bangin, Babilonia nguibar ekiam kam daboroghti a isigham.”

²⁴ Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, “Ni, ga uan akam in gun gumazir igharazitam mikiman marki.

Ni mikemeghiva, aremegham. ²⁵ Gumazir dapaniba kamaghin oregh suam, ga uaning mikeme, egh me ti izi kamaghin nin azangsigham, ‘Ni manmaghin atrivim mikeme? Ezi atrivim akar manam ni mikeme? Ni e mikemegh. Ni akar kam mongan marki. Puvatighi, e ni misueghti ni aremegham.’ Me akar kamagh garitam ni mikemeghti, ²⁶ ni kamaghin men akam ikaragh, ‘Puvati. Ki atrivim ko migia, egha an azangsis, a ua na amadaghti ki Jonatanin dipenim in kalabus in ikian kogham. Puvatighi, ki dipenir kam in iki mangi aremegham.’”

²⁷ Egha gin gumazir dapanir kaba bar Jeremaia bagha izegha, an azangsis. Ezi ana atrivim a mikemezi moghin, kamaghin men akaba ikara. Ezi gumazitam atrivim ko Jeremaian akatam baraghizir puvati. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ua an azangsighan iburagha, Jeremaia ategha ghu. ²⁸ Ezi Jeremaia midorozir gumazibar danganim in ikiavira ikia ghua, apaniba Jerusalem inizir dughiam in tu.

39

Babilonia me Jerusalem ini (Jeremaia 52:1-11)

¹ Egha namba 9 in azenim in Sedekaia atrivim in ikia ghua, namba 10 in iakinim in otogha ghua an namba 10 in iakinir kam in aruem in oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar me inigha iza, Jerusalem in nguibar ekiam korogha a iniasa misosi. ² Me misogha ikiavira itima iakinir 6pla gifa, ezi Sedekaia atrivim in itir azenir namba 11 otozi, azenir kam in namba 4 in iakinim oto, egha an namba 9 in dughiam in, me divazim in vuer mam akarigha, Jerusalem in aven ghue. ³ Egha dughiar kam, Babilonin atrivim in gumazir dapaniba bar nguibar ekiam in aven ghue. Gumazir dapanibar ziabar kara: Nergal Sareser ko, Samgar Nebo ko, gumazir ekiam faragha zuim Sarsekim ko, midorozir gumazibar dapanim Nergal Sareser. Me ghua nguibar ekiam in divazir kam in Arighan Itir Tiarakam in ghuegha, nguibar ekiam gativaghasa a gapiagha

iti.* 4 Judan Atrivim Sedekaia uan midorozir gumaziba ko me bar moghira garima, Babilonia izima, me are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamın ghua, nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua tuavimin zui. 5 Ezi Babilonin midorozir gumaziba men agirazi, me ghua Jerikon nguibar ekiamin boroghın itir danganir zarimin otozi, me Sedekaian suira. Egha me a inigha Atrivim Nebukatnesar bagha ghu. Ezi dughiar kamın Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam.

6 Ezi Babilonian atrivim Riplan nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me misuaghariki. 7 Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu.

8 Ezi Kaldiabar midorozir gumaziba Jerusalemın ikia atrivimin dipenim ko gumazamizibar dipenibagh apongezi da isi. Egha Jerusalem avinizir divaziba bar da akaraghariki. 9 Ezi Nebusaradan, a Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim, a Jerusalemın iti, a Jerusalemın gumazamizir ikiavira itiba bar me inigha, men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua, an gara a ko ikezibar akua, me inigha Babilonin kalabus bagha ghu. 10 Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir maba ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Gumazamizir kaba nguaziba ko biziba puvati. Ezi a dughiar kamın wainin azeniba ko, azenir igharaziba sara me ganingi.

Atrivim mikemezi, Jeremaia kalabus

ataki

11 Atrivim Nebukatnesar Jeremaia ginighnigha, egha Jerusalemın Nebusaradan bagha anemada, Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim. Nebukatnesarin akam kamakin, 12 “Ni mangi Jeremaia inigh deraghviram an gan. Ni pazi a damuan marki. Ni an ifongiamin gin mangiva, bizir manam ana damuasa nin azai, ni a damu.” 13 Ezi Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim Nebusaradan, a ko an gumazir ekiar an apengan ikia faragha itimning, Nebusasban ko Nergal Sareser, aning ko Babilonin gumazir ekiar igharaziba, me bar dikavigha, 14 gumaziba amangizi, me midorozir gumaziba itir danganimin ghua Jeremaia ini. Egha me Jeremaia isa, Gedalian dafarim gati. Gedalia, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Me, Jeremaia inigh an dipenimin mangasa Gedalia migei. Kamaghın, Jeremaia ua uan nguibamin ghua uan namakaba ko Judan nguazimin ikiavira iti.

Ikiavira Itir God akam Ebetmelek ganingi

15 Jeremaia faragha midorozir gumazibar danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghın akam isa a ganiga ghaze, 16 “Ni Itiopian gumazim Ebetmelek bagh mangi, kamaghın a mikim suam: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghın mikeme, Ki fomira nguibar ekiar kam gasighasighasa, ezi datirighın nan akamin daghem otogham. Ki nguibar ekiar kam deraghvira a damuan kogham. Ezi ni uabi bizir ki damuasa mikemezibar ganam. 17 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemes, Ki bizir kam damuamin dughiam, ki nin akuraghti, me ni isi gumazir ni atiatibar dafaribar atighan kogham. 18 Ki deraghvira nin akurvagh nin ganam, eghti me ni misueghti ni aremeghan kogham. Ni nighnzir gavgavim nan iti, kamaghın ni aremeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

* 39:3: Gumazir dapanir kabar ziaba ko men ingangariba me deragha da abighizir puvati.

40

Nebusaradan Jeremaia ko migei

¹ Nebusaradan Jeremaia ataghizi a firiaghrigha zuir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Babilonia Jeremaia ko, Judaba ko, Jerusalemia inigha senbar me ike, egh men aku kalabus bagh Babilonin mangam. Egha me Raman nguibamin otivir dughiamin, gumazir dapanir faragha zuim Nebusaradan, Jeremaian garima a me ko iti, ezi a anetaghizi a firiaghrigha ghu. ² Ezi dughiar kamın Nebusaradan kamaghın Jeremaia migei, “Ikiavira Itir God, nin God, bizir kurar kantrin kamın otivamimın gun mikeme. ³ Egha datirighın Ikiavira Itir God mikemezi moghın bizir kabagh amima da otifi, Ia Israelia Ikiavira Itir Godin akaba batuegha, an damazimın arazir kuram gami. Ezi bizir mingarir kam bagha, bizir kaba ia batifi. ⁴ Ni oragh. Datirighın ki senin nin dafarimning ikezir kam firi, ezi ni datirighın firighrigh iki. Egh ni na ko Babilonin izisi, kamaghın ni izi, eghti ki deraghvira nin ganam. Ni aghuagh marki, a dera ni iki. Ezi kantrin kamın danganir manaba ni dar mangasa ifonge, ni pura mangi.”

⁵ Jeremaia akar kam baregha, Nebusaradan ataghizir puvati. Kamaghın amizi, Nebusaradan Jeremaia migia ghua ghaze, “Puvatighti, ni Gedalia bagh mangi, an Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Babilonin atrivim Judan nguibabagh ativagh dar ganasa anemisefe. A gumazamizir maba ko kagh ikiti, ni a ko iki. Ni aghuaghiva, managh mangasa ifonge, ni mangi.” Egha Nebusaradan bizir aghuir mam ko dagher maba sara Jeremaia ganigha anetaghizi, a ghu. ⁶ Ezi Jeremaia ghua Gedalia bagha nguibam Mispan ghu. Jeremaia a gumazamizir Judan nguazimın ikiavira itibar tongin me ko iti.

Me Jeremaian akua Isipin zui (*Sapta 40:7--45:5*)

40:7: 2 Atriviba 25:22-24

Gedalia Judan gavmanin gumazir faragha zuimin iti (*2 Atriviba 25:22-24*)

⁷ Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantrin danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghın akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia Judan nguazimın, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi a onganarazibagh amir gumazamiziba ko borir Babilonia inigha Babilonin kalabusin ghuezir puvatizir kabar ganamin ingangarim iti. ⁸ Ezi gumazir dapanir kaba uan midorozir gumaziba inigha, me Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael ko, Karean otarimning Johanan ko Jonatan, ko Tanhumetin otarim Seraia ko, Netofan nguibamin gumazim Efain otariba ko, Makan nguazimın gumazim Jesania. ⁹ Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, “Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kamın ikiva, Babilonin atrivimın apengan iki deraghvira ikiam. ¹⁰ Ki uabi, ki Mispan kagh ikiam. Babilonia izi en ganamin dughiam, ki Judaba e uan abuir gumazimın ikiam. Iarara, ia uamategh nguibar ia inizir kabar mangi, wainin ikarizir oviziba ko ovizir igharazir aghuiba inigh, wain ko borebar ingar, egh gin izamin dughiam bagh ada isi minebar arigh.”

¹¹ Ezi dughiar kamın Judan marazi Moap ko, Amon ko, Idom ko kantrin igharazibar iti. Me kamaghın akam baraki, Babilonin atrivim gumazamizir varazira ataghizi me Judan nguazimın itima, ezi atrivim me gativagh men ganasa, Gedalia amisefe, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. ¹² Ezi Judan gumazamizir apaniba me batoghezi me ghuezir nguibar kaba, me da ategha uamategha Judan nguazimın ize. Egha me Gedalian ganasa Mispan ghue. Egha gin, wainin ikarizir oviziba ko, ovizir igharazir aghuiba azenibar da isava, me wainin aviriba ko dagher aghuiba iti.

*Ismael Gedalia misoghezi an areme
(2 Atriviba 25:25-26)*

¹³ Ezi dughiar mamın, Karean otarim Johanan ko, Judan midorozir gumazibar, gumazir dapaniba, me kantrin danganir mabar ikegha Gedalia bagha Mispan ize. ¹⁴ Egha me kamaghın a migei, “Amonın kantrin Atrivim Balis, ni misueghti ni aremeghasa, Netanian otarim Ismael amadazi, a ize. Ni bizir kam gifo, o puvati?” Ezi Gedalia men akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ¹⁵ Ezi Johanan ko Gedalia uaningra itir dughiamın, Johanan nimira kamaghın Gedalian migei, “Ga uaning. Ni na ateghti ki mangi Ismael misueghti ana aremekka. Gumazitam bizir kam gifoghan kogham. Ni aneteghti a ni misueghti, ni aremeghti, Judan datirighın iza ni akuvagha itiba, me tintinibar mangegham. Eghti en gumazamizir ikiavira itir varazira, e bar ikuvigham.” ¹⁶ Ezi Ahikamın otarim Gedalia kamaghın Karean otarim Johanan akam ikaragha ghaze, “Ni arazir kam damuan marki. Ki fo, ni Ismaelın gun migeir akar kam, a guizın akam puvati. Ni ifari.”

41

¹⁻² Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivimın ikizir mam. An atrivimın gumazir dapanir faragha zuir mamın ike. Babilonın atrivim Judan gavmanın faragha zuir gumazimın ikiasa Gedalia amisefe, ezi azenir kamın, an namba 7ın iakinim otozi, Ismael 10plan gumaziba inigha, Gedalian ganasa Mispan ize. Egha me Gedalia ko apiagha apir dughiamın, Ismael 10plan gumaziba ko me dikavigha, uan midorozir sababa inigha Gedalia misoghezi an areme. ³ Ezi Ismael uaghan Judan Gedalia ko Mispan itiba sara misuegha, Kaldiabar midorozir gumazir dughiar kamın Mispan itiba sara misoghezi, me ariaghire.

⁴ Ezi amımaraghan, gumaziba fozir puvati, Gedalia aremegha gifa, ⁵ ezi Sekemın nguibam ko, Silon nguibam ko, Samarian nguibamın gumazir 80pla arua iza Mispan boroghıra izi. Me wit ko pauran mughuriar aghuim zuim inigha, İkiavira

İtir Godın Dıpenim bagha Jerusalemın mangi ofa damuasa zui. Gumazir kaba uan ghuamasızibagh isava, uan korotiaba abigha, tintinibar uan mikarzibar ghora uan apangkuvim ko osımtızim akakaghasa. ⁶ Dughiar kam, Netanian otarim Ismael men gari, me izima, a Mispa ategha, me gifara aziava me bagha tuavimın zui. A ghaze, an azirakam ti gumazibar amuti, me suam, a me ko apangkuvir kam iti. Egha a ghua me batogha kamaghın me migei, “İa izi, Ahikamın otarim Gedalia, ia an ganasa ai ifonge.” ⁷ Me nguibar ekiamın aven ghuezi, Ismael uan adarazi ko me gumazir avirir kabav suegha, men kuaba akunizi me mozir dipar ekıar mam giraghue. ⁸ Ezi gumazir kabar tongın itir 10plan gumaziba kamaghın migei, “Ni en misueghti e aremeghan marki. E tuzimın dagher bar avırıba mongezi da iti, witba ko, balıba ko, olivın boreba ko, hanıba. E da ni danıngam.” Ezi Ismael men akam baregha, 10plan gumazir kabav soghezi me ariaghirezir puvati.

⁹ Mozir dipar kam, Judan Atrivim Asa, fomira ghaze, İsrailian Atrivim Basa izi Mispan misoghıva, nguibar ekiam avınighti, Mispan gumazamizıba dipamın oteveghan kogham. A Mispan gumazamizıba dipamın oteveghan aghuagha an a gıkuı. Mozir dipar kamra, datirighın İsmaelın adarazi me Gedalia misoghezi an aremezir dughiamın, me gumazir kuar kaba inigha mozir kam gaghuizi, mozir kam izıfa.

¹⁰ Ezi gın, Ismael Mispan itir gumazamizir ıgharazıba inigha, Mispa ategha, men akua Amonın kantrin zui. Babilonın midorozir gumazibar dapanım Nebusaradan, a faragha gumazamizir kaba, Mispan nguıbamın me ataghizi me itıma, a men ganasa Gedalia amısefe. Ezi Judan atrivimın guıvıba uaghan men tongın iti.

¹¹ Ezi Karean otarim Johanan, ko Judan midorozir gumazibar dapanir maba, me Netanian otarim Ismael amizir arazir kuraba bar da baraki. ¹² Kamaghın amizi, me dikavigha uan midorozir gumazıba inigha, Ismael misoghasa an gıntıgha zui.

Me an gintiġha ghua Gibeonin nguibamin itir dipar akarer ekiamin boroghram a bato. ¹³ Ezi Ismael Mispan inigha a ko izezir gumazamiziba, me Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir mabar ganigha, bar akonge. ¹⁴ Egha me bar Ismael ategha, ivemara Karean otarim Johanan bagha ghue. ¹⁵ Ezi Johanan adarazi Ismaelin suighasa amima, a uan gumazir 8pla ko, me ara ghua Amonin kantrin ghue.

¹⁶ Ezi Karean otarim Johanan, ko gumazir dapanir an gin zuiba, me Ismaelin dafarimin ada ua Mispan gumazamiziba ini. Midorozir gumazir igharaziba ko, men amuiroghboriba, ko atrivimin ingangarir gumaziba, me ikizir kammin tongin iti. Gumazamizir kabara, Netanian otarim Ismael faragha Gedalia misuegha givagha, egha kalabuziabar min bar me inigha Mispa ategha Gibeonin ghu. Ezi datirighin me bar Gibeon ategha ghue. ¹⁷⁻¹⁸ Johanan men aku Isipin mangasava ami. Ezi me fo, Ismael Gedalia misoghezi an areme, gumazir kam Babilonin atrivim Judan nguazim gativagh an ganasa anemisefe. Egha me atiatia nighnisi, Kaldiaba ti men otivizir biziba baregham, egh izi me gasighasigham. Kamaghin amizi, me Isipin mangasa ifonge. Egha me Betlehemin nguibamin boroghira, Gerut Kimhamin nguibamin otivigha iti.

42

Gumazamiziba Ikiavira Itir God ko mikimasa Jeremaian azangsi

¹ Egha gin, Karean otarim Johanan ko, Hosaijan otarim Jesania ko, midorozir gumazir maba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, me bar dikavigha, ² Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghue. Egha me kamaghin a migei, “E uari, ni Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, a en gumazamizir ikiavira itir varazira an en akuragham. E fomira aviraseme, ezi datirighin ni garima, e bar ikizir muziariba iti. ³ E kamaghsua, Ikiavira Itir God, nin God, tuavir manamin e mangam, ko bizir

tizir e damuamim, an e mikemegh.” ⁴ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia kamaghin migei, “A dera. Ki ian akamin amamangati. Ezi ia nan azarazi moghin, ki Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimam. Eghti Ikiavira Itir God akar manamin na ikaraghti, ki an gun ia mikimam. Ki akatam ian modoghan kogham.”

⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin Jeremaia migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nin God, e an akaba bar adar gin mangam. Ikiavira Itir God guizin araziba ko, voroghira zuir araziba zurara adagh ami. Eghti e an akar, an e bagha ni ganingizibar gin mangan koghti, a uan kotin aven e tuisigham. ⁶ Ikiavira Itir God e bagha en azangsiziba ikarvagha ni ganidir akar kaba, da pazi e damuam o, da deragh e damuam, e pura dar gin mangam. Bar guizbangira, e Ikiavira Itir Godin akabar gin mangam, an en God, ezi e deraghvira ikiam.”

Ikiavira Itir God Jeremaian azangsim ikara

⁷ Ezi Jeremaia Ikiavira Itir God ko migeima, 10plan dughiabar gin, an akam a ganingi. ⁸ Ezi Jeremaia dikavigha, Karean otarim Johanan ko midorozir gumazibar dapanir a ko itiba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, a men diazi me a bagha ize. ⁹ Ezi a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir God ko mikimasa nan azangsi. Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin migei: ¹⁰ Ia Judan nguazimin kagh ikiti, ki gavgavim ia daningigh, egh ia dikabiraghan kogham. Guizbangira, bizir kurar ki ia gamizir kam, a na gamima ki bar osemi. Kamaghin ki ia akaragh, ua ia asighan kogham. ¹¹ Ia Babilonin atrivimin atiat, ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ia ko iti. Egh ki ian akuragh an dafarimin ua ia inigham. Kamaghin, ia uam an atiatingan marki. ¹² Ki ian apangkuvigh, egh a damuti, a uaghan ian apangkuvigham. Egh ia ateghti, ia uamategh uan nguazimin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

13 “Ezi ia nan akaba batoghan marki, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia kamaghin mikiman marki, ‘E Judan nguzimin ikian aghua. 14 Puvati. E Isipin mangam. E Isipra ikiti, apaniba e misueghan kogham. Eghti gumazamiziba misoghsi sighbagh iviva, en diman kogham. Eghti e daghebar oteveghan kogham. E pura Isipin ikiam.’ 15 O Judan ikiavira itir varazira, ia oragh! Ia akar kamaghin amizim mikemeghti, ki Ikiavira Itir God, ki akam ian ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia migei, Ia ti gavgavigh mangi Isipin ikiti, 16 bizir ia atiatiba, da Isipin ia bativam. Apaniba ia misoghti ia arighiram, egh ia dagheba puvatigh arighiram. 17 Gumazamizir otuegh gavgavigh, mangi Isipin ikiamiba, me bar arighiregham. Apaniba taraziv sueghti me arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiram. Ki bizir kurar kabar amuti, da me bativti, men adarazi bar givaghti, men ikiavira itir varazira, ua ikian kogham.

18 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei: Ki faragha puvira Jerusalemian aningagha, bar pazavira me gasighasiki. Eghti kamaghira, ia Isipin mangighi, ki bar puvira ian aningaghegh, bar pazavira ia gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki ia gamiziba bareghiva, atiating, digavir kuram damigham. Egh me pazi ia damuva, egh dibovir akabar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apaniba mikimsi, me kamaghin mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’ Egh ia ua uan nguazir kamın ganighan kogham.”

19 Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam akunigha givagha, kamaghin migei, “O ia Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, ia oragh! Ikiavira Itir God, Isipin mangan ian anogoregha mikeme. Ezi ia akar ikiangsizir ki datirighin ia ganingizir kam deraghviram a ginighnigh. 20 Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimasa nan azangsiha, kamaghin migei, ‘Jeremaia, ni mangi Ikiavira Itir God, en God,

ni a ko mikim, egh an azaraghti, an akam e daningigh. Eghti akar manam a ni danighi, ni e mikemeghti, e an gin mangam.’ Ezi ia datirighin arazir igharazim damuasava ami. Ian arazir kam, a bar derazir puvati. A ia damuti, ia ikuvigham. 21 Ikiavira Itir God, ian God, a ia daningasa na ganingizir akam, ki datirighin ia ganingi. Ezi ia akar kamın gin zuir puvati. 22 Kamaghin, ia deraghvira fogh, danganir ia mangi ikiasa amir kam, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiregham.”

43

Me Jeremaia inigha, gumazamizir ikiavira itir varazira sara Isipin ghue

1 Akar Ikiavira Itir God, men God, gumazamizibav kimasa Jeremaia mikemeziba, Jeremaia dar gun gumazamizibav kemegha givazima, 2 Hosaian otarim Asaria, ko Karean otarim Johanan, ko gumazir akaba batozir maba, me kamaghin Jeremaia migei, “Ni ifari. Ikiavira Itir God, en God, e mangi Isipin ikiasa en anogorogha, e mikimasa ni amadazir puvati. Bar puvati. 3 Kar Nerian otarim Baruk, anarira e dikabinasa nin nighnizimin fe. Ni Kaldiaba e inigh e misueghti e aremeghasa, o en aku kalabus bagh Babilonin mangasa ni ifonge.” 4 Egha me akar kam mikemezi, ezi Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir maba, ko gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir Godin akam batogha, Judan nguazimin ikian aghua. 5-6 Karean otarim Johanan uan gumazir dapaniba ko, me dikavigha, Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, bar moghira me inigha zui. Gumazir kaba, ko amiziba ko boriba, apaniba fomira me batoghezi me kantrin igharazibar ghueziba, me fomira uamategha Judan nguazimin ize. Ezi datirighin Johanan uaghan, Judan atrivimin guiviba ko gumazamizir igharaziba ini. Kar Nebusaradan, Babilonin midorozir gumazibar gumazir faragha zuim, me gativagh men ganasa

Gedalia amisefe. Ezi datirighin Johanan ko gumazir dapaniba, Judan gumazamizir kaba ko, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko Nerian otarim Baruk, bar me inigha zui. ⁷ Egha me men akua bar Isipin ghu. Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin akam batoke. Egha me ghua nguibam Tapanesin otifi, kar Isipin kantrin nguibar mam.

⁸ Me Tapanesin itima, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, ⁹ “Ni mangi dagiar ekiar taba inigh mangi Isipin atrivimin dipenir nguibar kamin itimin tiar akamin apengan, nguazim gikuigh an aven dar afegh. Judan marazi nguibar kamin iti, me nin ganti, ni a damu.* ¹⁰ Egh Judan kaba kamaghin me mikemegh: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: Ki Ikiavira Itir God, ki uan ingangarir gumazim Babilonin Atrivim Nebukatnesarin diagham. Eghti a danganir kamin izam. Egh dagiar ki mozim gikuigha dafezir kabagh isin, uan atrivir dabirabim afagham. Egh a uaghan uan purirpenim asaragh, nguazir otevir dagiar kaba itir kam avaragham. ¹¹ A izi Isipin kantri gasighasigham. Ki gumazir maba me arimariar kuram inigh arighirasa me amisefe, eghti dughiar kamin me arimariar kuram iniam. Ezi gumazir maba me mangi kantrin igharazimin kalabusin ikiasa, ki me amisefe, eghti dughiar kamin me kalabusin mangam. Ezi ki gumazir maba me mangi misogh arighirasa, me amisefe, eghti dughiar kamin me mangi misoghiva arighiram. ¹² Egh ki Isipin asebar ziaba fer dipenibar apongegham. Dipenir kaba, da Isipin asebar marvir guaba dar iti. Eghti Nebukatnesar marvir guar katabar apongiva, taba inigh uan kantrin mangam. Egh a Isipin kantrin biziba bar ada batuegham, mati sipsipbagh eghuvir gumazim, uan korotiamin piba batosi. A Isipba bar me gafiragham. Egh a kantrin kam ategh deraghvira mangam. ¹³ A Isipin ikiamin dughiamin, a dagiar dipenir akinir ruarir dipenir kamin itiba apirigham, gumazamiziba zurara

dipenimin ghua, aruemin ziam fe, mati men asem. Egh a bar Isipian asebar ziaba fer dipeniba, bar dar apongti da isigham.”

44

Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itibagh anidi

¹ Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itir daraziv kinasas Jeremaia ganingi. Me Mikdolin nguibam ko Tapanesin nguibam ko, Memfisin nguibam ko, Isipin sautin amadaghan itiba. Ezi Jeremaia kamaghin me migei, ² “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalem ko Judan nguibar ekiabagh amizir bizir kuraba, ia bar a dar gani. Ia gan, da datirighin bar ikuvigha iti. Ezi gumazamiziba uam adar itir puvati. ³ Judan kaba me arazir kurar aviribagh ami, ezi bizir kam na gamima ki men aningaghe. Me asebar ziaba fe, egha ofan migharir mughuriar aghuim zuiba me ganidi. Me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi ia Judan kagh itiba, ko ian inazir afeziaba uaghan, ia bar moghira aser kabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki Judan gumazamizibagh asighasiki. ⁴ Ki faragha dughiar aviribar uan ingangarir gumaziba amangi, me Godin akam inigha izir gumaziba, me Judaba ia bagha ize. Egha me kamaghin nan akam akura ia gakaghori, ‘Ia arazir kurir ki aghuazir kabar amuan marki.’ ⁵ Ezi Judan kaba kuariba arigha akar kam barazir puvati, egha an gin zuir puvati. Me uan arazir kuram ataghizir puvati, egha me asebar ofa gamir arazim ataghizir puvati. ⁶ Kamaghin amizi, ki bar men aningaghegha, Judan nguibaba ko Jerusalem tuaviba bar pazavira dagh amua dagh asighasiki. Ezi me ikuvigha kamaghira iti.

⁷ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelin God, ki datirighin kamaghin migei: Ia manmaghsua uarira uari gasighasighasava ami? Ia arazir kam damuti, ian Judabar tongin itir gumaziba ko amiziba ko boriba, bar moghira ikuvigham. Egh ian ikiavira itir

* **43:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

varazira ua ikian kogham. ⁸ Ia datirighin Isipin ikia, egha ia uan dafaribar asebar marvir guabar ingara, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba, aser igharagha garibagh anidi. Ezi ian arazir kam na gamima, ki bar puviram aningaghe. Eghti kamaghin ia ikuvigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar ia dipova, akar asuir kurabar ia mikimam. Egh me uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' ⁹ Ian inazir afeziaba ko atriviba, ko atrivibar amuiba, arazir kuram gami. Egha ia uaghan uan amuiba ko arazir kuram gami. Ia bar moghira arazir kam Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar arazir kam gami. Ia ti bizir kurar kaba ginamadagha gifa, a? ¹⁰ Fomira ikeghe iza datirighin, ia arazir kurar kabar aghumsizir puvati. Egha ia nan atiatia nan apengan itir puvatigha, nan Araziba ko arazir ki ifongeziba, ki da isa ia ko ian ovavibagh aningi, ia dar gin zuir puvati.

¹¹ "Kamaghin ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme: Ia Judaba, ki ia gasighasighasa nighnigha gifa. Ezi ian tav ikian kogham. ¹² Ia Judan ikiavira itir varazira, ia izi Isipin ikiasa gavgafi. Iarara, ki bar ia gevegham. Egh ia Isipin ikiamin dughiamin, ia arighiram. Apaniba izi ian taraziv soghti ia arighiram, ian tarazi dagheba puvatighiva arighiram, gumazir aruaba ko gumazir kiniba sara. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bizir ki ia gamizir kaba baregh, me atiating, digavir bar kuram damigham. Egh me ia dipov, ia gasighasigh akar kurar asuibar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apanibav mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' ¹³ Ia Isipin itir darasi, ki Jerusalem amizir arazir kamra, ki ia damigham. Apaniba taraziv sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti tarazi arimariar kuram iniva arighiram. ¹⁴ Ia Judan datirighin Isipin ikiavira itir varazira, ia Judan nguazimin mangasa bar ifonge. Ezi ian tav asighasizir kam

gitaghan kogham, egh uamategh uan nguazimin mangighan kogham. Ia bar moghira ikuvigham. Eghti gumazir bar vaghvazibara uamategh arı mangı uan nguazimin mangam."

¹⁵ Dughiar kamin, Judan avirir ekiam iza uari akuvagha itima, Jeremaia akar kam akuri. Judan Isipin sautin amadaghan itiba, me uaghan iti. Gumaziba bar uari akuvagha ikia, kamaghin fo, men amuiba ofan mughuriar aghuim zuiba aseba bagha dagh ami. Egha gumazir kaba uan amuiba ko kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, ¹⁶ "Ni Ikiavira Itir Godin ziamin akaba e mikiri. Ezi e akar kam bareghan kogham. Puvati. E aghua. ¹⁷ E bizir e damuasa akam akiriziba, e dar amuam. E ofan mughuriar aghuim zuiba, aser amizir kam bagh dar amuam, me kamaghin a dibori Overiamin Kwin. Egh e wainin ofaba a gingam. Mati e fomira, en ovaviba ko atriviba, ko en gumazir dapaniba, e bar moghira Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amizi moghin dagh ami. E ofan kaba Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar dagh ami. E dagh amir dughiaabar, e dagher aviriba ikia deraghavira iti, ezi bizir kuratam e batozir puvati. ¹⁸ E fomira ikeghe iza datirighin Overiamin Kwin baghava wainin ofaba ko, ofan igharazir avirir amir kaba ategha, e biziba bar puvati. Apaniba iza en marazi misoghezi me ariaghire, ezi marazi dagheba puvatigha ariaghire." ¹⁹ Ezi amiziba ua kamaghin migei, "E guizbangira, Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amua, bisketba tua dagh amima da an nedazimin otifi. Egha e wainin ofaba a ginge. Ezi ni ti ghaze, en paba ti arazir kamin aghua, a? Puvati, me arazir kaba bar dagh fogha, da bagha bar akonge."

²⁰ Jeremaia akar kam bareghe, egha gumaziba ko amiziba virara, kamaghin men akam ikaragha ghaze, ²¹ "Fomira ia ko, ian ovaviba, ko atriviba, ko gumazir dapaniba, ko gumamazir igharaziba bar, ia Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar ikia, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Ezi ia ti ghaze, Ikiavira Itir God, ti ian arazir kabagh

nighnizir puvati, a? Puvati. A deraghvıram dagh fogha dagh nighnisi. ²² Ia arazir bar kuribagh ami, ezi gin Ikiavıra Itir God ian arazir kurar kam bar a giporpore. Bizir kam bangın, a ian nguazim gamizi, a ikuvigha nguazir kinimın oto. Ezi gumazitam an itir puvatigha iza datirighın tu. Kamaghın amizi, Kantrin Igharazibar Gumamazıba akar kurabar uan apanıbav kimasa kamaghın migei, ‘Ia Juda ikuvizi moghın, ia ikuvigham.’ ²³ Ia aseba bagha ofan mıgharır mughuriar aghuim zuibagh amua, egha arazir kuraba, Ikiavıra Itir Godın damazimın dagh ami. Egha ia an Arazıba ko an arazir a ifongezıba batuegha, an akabar gin zuir puvati. Kamaghın amizi, dughıar kurar ia batozim ikiavıra iti.”

²⁴ Egha Jeremaia uam akar maba bar Judabav keme. An akam amizıbagh asa, kamaghın migei, “Ia bar Judan Isipın itıba, deragh kuarıbar arıgh, Ikiavıra Itir Godın akam baragh. ²⁵ Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, İsraelian God, a ghaze: Ia uan amuıba ko, uan akar dikırızimın bizıbar amutı da otıvasa. Ia kamaghın akam akırıgha mıkememe, ‘E ofan mıgharır mughuriar aghuim zuim tuegh, Overiamın Kwin bagh wainın ofaba ingasa akam akırı. Ezi bar guızbangıra, e akar dikırızır kam damutı an otıvam.’ Aria, ia bizir ia damuasa akam akırızıba, ia mangı dar amutı da otıv.

²⁶ “Ia Judan Isipın itı darazı bar, ia deraghvıra kuarıba arıgh Ikiavıra Itir Godın akam baragh. Ikiavıra Itir God kamaghın migei: Kı uan zıar ekıam bagha pın arıgha guızbangıra migei: Ia Judan tav Isipın kantrin ikıvıra ikıva, akar dikırızır tam uan zıamın a damıghan kogham. Ia ua kamaghın mıkemeghan kogham, ‘Bar guızbangıra, Ikiavıra Itir Godın pın ikiavıra itimın zıam, e uan akam gavgavım a ganıga migei.’ Bar puvati. ²⁷ Kı Ikiavıra Itir God, kı guızbangıra migei, Kı deraghvıra ia damuan kogham. Puvati. Kı paza ia damuasa ian gari. Ia Judan Isipın itı darası,

kı apanıba amadaghtı, me izı ian tarazıv soghırarıgham. Eghtı tarazı dagheba puvatıgh arımıghıregham. Egh ia bar geveggham. ²⁸ İan vaghvazıbara mıdorozimın ikuvıghan koghıva, Isip ategh ua Judan nguazimın mangam. Ia Judan ikiavıra ikıa iza Isipın ikezır varazıra, ia dughıar kamın deraghvıra fogham, tınan akam bar gavgafi, nan akam, o ian akam?

²⁹ “Kı Ikiavıra Itir God, kı guızbangıra migei, Kı ian akakaghıı bizıtam kamaghın a damıgham. Ia kantrin kamın ikıamın dughıamın, kı ia gasıghasıgham. Ia bizir kamın ganıgh, egh ia fogham, nan akam pura mangıghan kogham. Puvati. ³⁰ Bizir kı ia damuamım a kamakın, Isipın Atrıvım Hofra, kı a isı apanır a mııueghtı ana aremeghamımın dafarım darıgham. Arazır kamra, kı faragha Judan Atrıvım Sedekaıa gamı. Babilonın Atrıvım Nebukatnesar Sedekaıan apanım gamı, egh a mııueghtı an aremeghasa, kı a isa Nebukatnesar ganıngı.”*

45

Jeremaia Ikiavıra Itir Godın akam isa Baruk ganıdı

¹ Namba 4ın azenimın, Josaian otarım Jehoiakım, Judan atrıvımın itir dughıamın, Godın akam inıgha izır gumazım Jeremaia akam isa Nerian otarım Baruk ganıngı. Jeremaia Ikiavıra Itir God a ganıngızır akaba, bar adar gun mıkememe. Ezi Baruk akınafarır mamın ada osiri. Egha anıng ingangarır kam gamır dughıamın, Jeremaia kamaghın Baruk mıkememe, ²⁻⁴ “Baruk, nı oragh. Nı kamaghın mıkememe, ‘Aio! Kı osımtızır avırıba ko mıızazır avırıba itı, ezi Ikiavıra Itir God ua nan osımtızıbagh isıvagha ghu. Kı ikiavıra ikıa, ghua bar iporpore. Nan osımtızıba da gevir puvati. Da kamaghıra itıma, kı bar amıragha avughıazıba puvati.’ Ezi Baruk, nı oragh. Ikiavıra Itir God, İsraelian God, nı mıkımasa kamaghın na mıkememe, ‘Kı Ikiavıra Itir God, kı guızbangıra migei. Kı datirighın bizir kı ingarızıba abııı. Ezi

44:22: Jeremaia 25:11; 25:18; 25:38 **44:30:** 2 Atrıvıba 25:1-7 * **44:30:** Jeremaian eghagham, a sapta 44ın gıfa. Dughıar kamın, Jeremaia Isipın kantrin ikıa egha ghurıgha gıfa. Ezi fıfozır gumazıba ghaze Jeremaia Isipın kantrin ikıa ghua areme. **45:1:** 2 Atrıvıba 24:1; 2 Eghaghamıba 36:5-7; Daniel 1:1-2 **45:2-4:** Jeremaia 1:10

ki oparizir biziba, ki da asiam. Bizir ki biǵhiva asiamin kaba, da bar nguazir kamın gumazamiziba bar me bativam.
⁵ Ezi manmaghın amizi, bizir aghuibara ni bativasa ni ifonge? Ni niǵhnizir kam atakigh. Guizbangıra, ki Ikiavıra Itir God, ki nguazir kamın gumazamiziba bar pazavıra me damigham. Egh ki nın akuragham, eghti ni danganir manamın mangam, me ni misueghti ni aremeghan kogham.’”

Ikiavıra Itir God kantrin maba miǵirigiam dar iti*

46

(Sapta 46--51)

Isipia midorozimın ire

¹ Ikiavıra Itir God, kantrin maba bagha akam ikia, egha akar kam isa Jeremaia ganıngi.

² Akar mam, Isipia bagha ghu. Akar kam, a Isipin atrivim Nekon midorozir gumaziba bagha ghu. Midorozir gumazir kaba Yufretisın Fanemın boroghın, Karkemisın nguibamın otifi. Ezi namba 4ın azenimın, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimın itima, Babilonın Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Isipia misogha me dikabıra. Dughiar kamın, Ikiavıra Itir God Babilonia ginıǵhnıgha akar kam isa Isipia ganıga ghaze:

³ “Ia Isipia, ia oraba inıgh, mangı misoghsı uari arıgh gan iki.

⁴ Ia hoziabar kir. Eghti ia midorozir gumazir hoziabagh apiaghıra misoziba, ia uan hoziabar apiagh.

Ia uan midorozir dapanir asuabar aghuıgh, tuivıgh misoghsı gan iki. Ia uan afuziba akırıva, egh ia vaghvagh uan midorozir korotiabar aghuıgh.

⁵ Ezi datırıghın manmaghın ami? Ki Ikiavıra Itir God, ki Isipian garima, me bar puvıram atiatıgha ara uamategha ize.

Apaniba men midorozir gumazir gavgavıba dikabıra, ezi Isipia midorozim ategha zuamıra ua ize.

Me atiatir biziba da tintinibar iti.

Kamaghın me ua ikıgha girakırangın garir puvati.

⁶ Egha gumazir puv ivemariba ko misozir gumazir gavgavıba, me apanibar arıv avegham. Puvati.

Me notın amadaghan ikia, tintinibar onganıgha Yufretisın Fanemın boroghıra ire.

⁷ “Ikızir manaba, Isipin kantrin itir Nailin Fanemın mın ekefe?

Me gavgavıgha, mati faner ekiam aperiar gavgavım an otogha zui.

⁸ Kar Isipin adarazıra.

Me Nailin Fanemın mın ekevegha otivıgha, mati faner ekiam aperiam an oto.

Isipin gumazamiziba kamaghın mikeme: ‘Ki bar ekevegh otogh nguazimın danganıba bar ada avaragham.

Egh ki nguıbabagh asıghasıghıva, dar itir gumazamiziba saram asıghasıgham.

⁹ Ia nan hoziaba, ia ivemar mangı.

Ia nan karısba, ia bar puvıra ivemar.

Ia nan midorozir gumazir gavgavıba, ia Itıopia ko Libian kantrining, ia anıgın midorozir gumazıba, ia oraba suızir gumazıba, ia Lidian kantrin pıbar asir gumazıba, ia bar moghıra mangı misogh.’

¹⁰ “Isipia kamaghın mikemegha gıfa.

Ezi midorozir kam, kar Godın Gavgavıba Bar İtimın bizim.

A en Ekiam.

Egha dughiar kamın a uan apanıba ivezir kuram me ikarvası.

Midorozim bar gavgavızı, gumazıba pura tintinibar ariaghırı.

Mati midorozir sabam mıtiriam puv an azıma,

a gumazıbar mıkarzıba ko ghuzıba apava, bar izıfa.

* 46:: Jeremaia Jerusalemın Godın akam akuri dughiamın, God dughiar mabar kantrin ıgharazir tintinibar itıba bagha akaba isa a ganıdı. Akar kaba me bar ada isafuragha Godın Akam İnıgha İzir Gumazım Jeremaian Akınafarımın aven bar abuan ada arıki. 46:2: Aısaia 19:1-25; Esekıel 29:1--32:32

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
gumazamizir kabav soghezi me
ariaghire.

Egha mati, a uabi notin amadaghan,
Yufretisin Fanemin boroghin ofa
gami.”

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Kantri Isip, ni mati guivir igiar mam du-
aba nin mikarzim otifi.

Ni Gileatin mangigh danganir kamin
marasinin aghuiba buri.

Egh ni marasinin igharagha gariba
bagh, bar puvira ingar da inighan
kogham.

Marasinin tam nin duabar amuti, da
akumighan kogham.

12 Nin midorozir gumaziba tintinibar are,
egha me uarira uarigh ivezegha, uari
inigha ire.

Ni midorozimin irigha bar aghumsiki,
ezi kantrin igharaziba nin aghumsizir
akam baraki.

Nin ararem bar nguazir kamin
danganiba bar adagh izifa.”

Atrivim Nebukatnesar iza Isipia misosi

13 Babilonin Atrivim Nebukatnesar izi
Isipin kantri ko misoghamin dughiamin,
Ikiavira Itir God akar mam isa uan akam
inigha izir gumazim Jeremaia ganingi.
Akar kam kamakin:

14 “Ia Mikdol ko Memfis, ko Tapanes ko,
Isipin itir nguibar maba sara akam
akun.

Egh kamaghin me mikim, ‘Apaniba
otivigh puv ia misoghirarigh,
egh ian kantrin aven bizir
aviribagh asighasigham.

Kamaghin amizi, ia Isipia, uan midorozir
biziba akirigh
tuivigh misoghsi iki.

15 Manmaghsua Apis, an aser ia bul-
makaun apurir ingarizim,
an arav ghu, egha tugha gavgazir
puvati?

An mingarim kamakin,
Ikiavira Itir God uabi anakunizi a
iraghu.

16 Ezi Ikiavira Itir God, Isipian avirim
gamizi, ia tintinibar ire.

Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaz-
iba uariv gia ghaze:

Aria, e ti Isip ategh uamategh uan gumaza-
miziba bagh mangam.

Apaniba kantrin kam gasighasisi,
kamaghin amizi, e uamategh uan
nguibamra mangam.’

17 Ia ziar igiam kamaghin Isipin atrivim
daningigh,

Gumazim Puram Akam Arava Tintini-
bar Ifaghata Uan Dughiamin Atam
Ghuzi A Gifa.”

18 Ezi atrivimin ziar bar guizbangiram
atrivimin itim, a Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim.

A kamaghin mikeme,

“Ki zurara angamira iti, ki guizbangira
migei:

Gumazitam izam.

Eghti an gavgavim bar gumazir igharaz-
ibar gavgavim gafiragham,
mati Taborin Mighsiam bar ruaragha,
mighsiam mabagh afira.

Egha mati Karmelin Mighsiam ongarir
dadarimin ikia,
bar pin mar iti.

19 Ia Isipia, ia mangi kantrin igharazibar
kalabusin ikiam,
kamaghin amizi, ia uan bizibar kir.

Apaniba Memfis gasighasigham,
eghti nguibar kam pura ikiam,
eghti gumazamiziba ua an ikian
kogham.”

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Isipin kantri, mati bulmakaun ame-
bar igiar bar dirim.

Ezi difuar bar kurar mam notin
amadaghan ikegha iza a givi.

21 Ezi igharaz darazir gumaziba, Isipia uan
midorozir gumazibar ikiasa
me givese.

Egha Isipia bar deraghavira men gari, ezi
me bar deraghavira iti,
mati bulmakaun mikarzim saram
aghungiziba.

Egha apaniba otivizir dughiamin, gumazir
kaba midorozim ategha are.

Ezi Isipin midorozir gumaziba uaghan kamaghin ami.
 Ezi midorozimin aven, dughiar bar kuram me batozi, me bar ikufi.
 Kamaghin amizi, me midorozim bagha tuivigha gavgavizir puvati.
 Ezi dughiar kamın me arazir kurar me amiziba bagha ivezir kuram isi.

22 “Apaniba bizir ekiamin arua izima, Isipia bar atiatigha nimira kuruzimin min uari amikirivegha are, egha me niginir tam gamizir puvati.

Apaniba sobiabar me misoghasa izi, mati gumazim sobiam suiragha temeba okasa izi.†

23 Isipia me aviraseme, egha me bar gavgavigha, mati ruarir ekiamin temeba bar uari anighafiri, ezi gumaziba aven mangan asaghasaki.

Ezi apanibar midorozir gumazibar dibobonim bar ghuavanabo, egha odezibar dibobonim gafira, eghti gumazitam men dibobonim mangan iburagham.

Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, apaniba bar Isipia agivagham, mati gumaziba ruarir ekiamin temeba bar ada oke.

24 Ki Isipia isa notin amadaghan itir gumazibar dafarim gatizi, me bar aghumsiki.”

25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, kamaghin migei, “Ia oragh. Tebesin nguibamin asem Emon, ko Isipin atrivim ko, men aser igharaziba ko, Isipin kantrin aven itir biziba bar ko, an atrivim ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, gumazamizir nighnizir gavgavim uan atrivimin itiba, me bar moghira, ki ivezir kuram isi me daningam. 26 Atrivim Nebukatnesar uan gumazir dapaniba ko Isipia misueghti me arighireghasa. Ki

Isipia isi Babilonian dafarim darigham. Eghti gin, gumazamiziba fomira Isipin apiagha ikezi moghin, gumazamiziba ua Isipin nguazimin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba iniam

27 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingiva digavir kuram damuan marki.

Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir kamın kalabusin iti.

Eghti ki ua ia inighti, ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiagham.

Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham.

28 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki ia ko iki ian akurvagham.

Kamaghin amizi, Ia Israelia, ia nan adarasi, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingan marki.

Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin iti.

Eghti ki kantrin kaba bar me agevegham.

Egh ki ia agivagham kogham.

Guizbangira, ki puv ia damigham, ki arazir voroghira itim ginighnigha ia akiri.”

47

Ikiavira Itir God akam Filistian adarazir iti

1 Ikiavira Itir God akam Filistian kantrin adarazir iti. Dughiar kamın Isipian atrivim tighar Gasa misogham, kar Filistian nguibar ekiar mam. Ezi God akam isa an akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. 2 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia gan!

Apaniba notin ikia uari akuvasava ami,

† 46:22: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. 46:27: Aisaia 41:13-14; 44:2

46:27: Jeremaia 30:10-11 46:28: Jeremaia 10:24; 30:11 47:1: Aisaia 14:29-31; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

mati notin amadaghan itir dipaba
bar ekefe.
Egha da bar puvira ivemara,
dar aperiaba bar gavgafi.
Apaniba nguazir kam avaragham,
mati aperiam nguazim ko an itir biz-
iba bar ada avegham.
A nguibaba ko dar itir gumaza-
miziba saram avaragham.
Kamaghin nguibar kabar gumazamiziba
bar atiatingiva,
pamtemin dimiva, bar puviram
arangam.

³ Eghti hoziaba ivemar iziti,
dar suer puziba puvira nguazim
misogh tingaghti, me da baragham.
Eghti me karisbar niginim baraghti
da puvira ivemarti, dar wilba
pamtemin tingagham.
Eghti gumazamiziba bar puviram atiat-
ingiva, aregham.
Eghti ameboghfeziaba onganigh
uan boribagh nighnighan koghiva,
me mizuamighan kogham.

⁴ “Filistiaba gasighasighamin dughiam a
izegha gifa.
Ki men tuavim apirigham, eghti me
ua Tair ko Saidonin akuraghan
kogham.
Fomira Filistian ovaviba Kritin Arighatizim
ategha iza Filistian nguibar ekiabar
iti.
Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir God,
ki nguibar ekiamin itir Filistian
varazira gasighasighasava ami.

⁵ Gasaba, men naviba bar osemi, ezi me
uan dapanir ariziba apiri.
Ezi Askelonin nguibam bar ikufi.
Ia danganir zarir kam in ikiavira
itir varazira, ian apangkuvim
manadzoghin givaghti,
ia tintinibar uan inivafiziba aghorir
arazim ategham?

⁶ Ia kamaghin dia ghaze,
‘O Ikiavira Itir Godin midorozir
sabam, ni manadzoghin e gasighasizir
ingangarir kam ategham?
O midorozir sabam, ni uamategh uan
asuamin aven magiri.

Ni ingangarir kam ategh avughsi.’
⁷ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ingangarir kam
isa uan midorozir sabam ganingi.
Ki Askelonia ko ongarir dadarimin
itir gumazamizir igharaziba sara
misoghasa midorozir sabar kam
amada.
Kamaghin, a nimira iki avughsan
kogham.”

48

Moapin kantri ikuvigham

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Israelian God, a Moapin kantri ginighnigha
kamaghin mikeme:
“Iavzika, Nguibar ekiam Nebon gumaza-
miziba.
Apaniba Nebo bar a gasighasigham.
Me Kiriataim dikabiragham, a
nguibar divazir gavgavim itim.
Me a gasighasigham.
Eghti nguibar kam in gumazamiziba
bar aghumsigham.

² Moapin ziar ekiam a iraghugha gifa.
Apaniba Hesbonin nguibamin otifi,
egha me Moapia gasighasighamin
arazimin akam misosi.
Me kamaghin migei,
‘Aria, e mangi gumazamizir kaba bar
me agivaka,
eghti Moapin kantri ua ikian
kogham.’
Ia Matmenia, apaniba bar ia gasighasighti,
ia matmatin mangam.

³ “Ia dimdiar ararer ekier Horonaimin
nguibamin otozim baragh.
Me kamaghin dei:
Biziba bar ikufi.

⁴ Moap ikuvigham,
eghti men boribar ararem bar ekeveg-
ham.

⁵ Moapia, me aregham.
Me bar puv arava, Luhitin tu-
avimin ghuavanaga, Horonaimin
nguibamin ghuaghiri.
Ezi men ararem ghuavira ikiava
bar ekefe.

⁶ Me kamaghin migei: Ia zuamiram aregh.

Puvatighi ia ikuvigham.

Ia asizir atiabar min mangi gumamaziziba puvatizir dan-ganimin mongegh.*

7 “Moap, ni ingarizir biziba ko, dagiaba bagha pamtemin nighnigha ghaze: Bizir kaba nin akuraghti ni deraghvira ikiam.

Ezi nin nighnizir kam derazir puvati.

Kamaghin amizi, nin apaniba midorozimin ni dikabiragham.

Egh me nin aser kam Kemos inigh mangi kantrin igharazimin kalabus datigham.

Egh me uaghan Kemosin ofa gamir gumaziba ko, an ingan-garir gumazibar dapaniba sara iniam.

8 Apaniba izi nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibatam deragh ikian kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin, me danganir zariba ko, danganir mighsiabar itibagh asighasigham.

9 “Moap, ki amangsizim nin nguazim datigham.

Eghti nin nguibaba bar ikuvigh pura ikiam.

Eghti gumazitaba dar ikeghan kogham.”†

10 Gumamaziziba Ikiavira Itir God me ganingizir ingangarim damuan aghuaghti, a me gasighasigham. Egh a gumazir igharaziba midorozir sabamin me misueghti me arimighirisi gumazitam mikemeghti, gumazim a damighan koghti, Ikiavira Itir God a gasighasigham.

Moapin nguibaba bar ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Moapin kantri fomira igiamra ikegha iza datirighin dughiar kam in tu, apanitam iza a gasighasighizir puvati,

egha gumamaziziba inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabus gatizir puvati.

Moap mati wainin aghuim, gumaziba an ingarigha, anetaghizi a iti.

Me dipar misevir tabar a ruizir puvati. Ezi an isingtizim kamaghira ikia, egha an mughuriam dera.

12 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:

Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kam in ki gumazitaba amadaghti me izi Moapia gasighasigham, mati gumaziba iza wainin kam nguazir kam in a ingegha, wain ruir mineba abiaghariki.

13 Eghti dughiar kam in Israelia asem Betel bangin aghumsighizi moghin, Moapia asem Kemos bangin bar aghumsigham.

Me ghaze, aser kam, a men akuragham.

14 Ia Moapia, manmaghsua ghaze, ia midorozir gumazir gavgaviba, egha ia bar midorozibar misogha fo?

15 “Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei:

Apaniba izi Moap gasighasigh, an nguibaba iniam.

Me Moapian gumazir igiar diribav soghararigham.

16 Moap ikuvighamin dughiam a roghira izegha gifa.

Asighasizir kam a bar zuamiram otogham.

17 Ia Moapian boroghira itir darazi ko, gumazir an ziar ekiam gifoziba, ia an apangkuvigh kamaghin azi mikim,

‘Iavzika, ian nguibar kam in ziar ekiam ko gavgavim a irigha gifa.’

18 “Gumazir Moap gasighasighamin ingan-garim itim,

* 48:6: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. 48:7: Diboboniba 21:29; Aisaia 46:1-2; Jeremaia 43:12; 49:3 † 48:9: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

a ia batogh ian divazir gavgavibagh asighasigham.
 Kamaghin amizi, ia Dibonin nguibar ekiamin gumazamiziba,
 ia mati atrivimin guivir dirim uan ziam fe,
 egh ia uan ziar ekiaba gin amadagh, gumazir kinibar min nguazir midiarim dapiagh.

19 Ia Aroerin nguibar ekiamin gumazamiziba,
 ia mangi tuavir miriamin tuivigh ganti, gumazamiziba me ari izam.

Eghti ia men azaragh,

‘Bizir tizim otozi ia ari?’

20 Eghti me kamaghin akam ikaragh,

‘Moapin kantri a ikuvigha gifa, egha datirighin a bar aghumsiki.

Kamaghin amizi, ia apangkuv, bar pamtemin azi.

Ia Arnonin Fanemin mangiva, kamaghin gumazamizibav kemegh,
 Moap ikuvigha gifa.’

21 “Mighsiabar pin danganir voroghira itibar nguibar ekiaba, me uan ivezir kuram isi. Nguibar ekiar kaba kara: Holon, Jasa, Mefat, 22 ko Dibon, Nebo, ko Bet Diplataim, 23 ko Kiriataim, ko Betgamul, ko Betmeon, 24 Keriot ko Bosra. Moapin nguibar ekiar roghira itiba ko, saghon itiba, me bar moghira ivezir kuram ini. 25 Apaniba Moapin gavgavim dikabira. Ezi Moap uabin akuraghasa bizitam gamizir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Moap dikabiragh

26 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Moap na batoke, kamaghin amizi, apaniba a dikabinasa ki ifonge.

Egh a damighti a mati gumazim dipar onganimezi moghin otogham.

A uan mimizibagh isin daku, egh tintinibar poghpogham,
 eghti gumazamiziba an ingariva akam.

27 Moap, ni fomira akar asuibar Israelia migia,
 men ingarav ake. Manmaghin ami?

Ni ti ghaze, Israelia okimakiar gumazimin min iti, ezi ni men ziam dikabira, egha zurara me geghara dapaniba roi, a?

28 “Ia Moapia, ia uan nguibaba ategh mangi dagiabar tongin mongegh.
 Ia kuaraziba danganir kurabagh isin mikonibar ingari moghin damu.

29 “E bar Moapian akaba batozir arazim gifo.

A uabi uan ziam fe, egha puv ifaghata, egha ghaze, a bar dera.

30 Ki Ikiavira Itir God, ki an akaba batozir arazim gifo.

A ifaghata puram akam arai,
 ezi an amir biziba, tam otivir puvati.

31 Kamaghin amizi, ki Moapia bar moghira me bagh azir akabar amuam.

Ki Kirheresin gumazamizibar apangkuvam.

32 Jaserin nguibam ikuvizir dughiamin, ki azi.

Eghti Sipman nguibam, ni ikuvighti, ki ni bagh azivira ikiam.

Sipma, nin wainin azeniba, da bar avirasemegha ghua,

Amangsizim Itir Dipar Akaremin miriamin tugha ghua, Jaserin dipar akaremin tu.

Apaniba izi wainin ikarizir ovizir aghuiba, ko nin temer taba saram asighasigham.

33 Moapian nguazim dagher aviribagh amima da otifi,

ezi gumazamiziba da isa bar akonge.

Eghti, agoroger arazir kam ko akazim, da bar givagham.

Ki a me damighti, me ua wainin oviziba dika da mirmirir miner ekiabar aven, wain damuan kogham.

Egh me bar akongiva dimiva arang wainin oviziba dikabinan kogham.

Guizbangira, me dimiva araghasi, egh me agoroger araghasizibar amuan kogham.

34 “Moapia bar puviram arangiva,
 Hesbonin nguibamin ikegh mangi,
 Elealen nguibar ekiam ko notin

- amadaghan, Jahasin nguibamin tugham.
- Egh Soarin nguibamin ikegh mangi Horonaimin nguibam ko sautin amadaghan Eklat Selisian nguibamin tugham.
- Guizbangira, men kantrin nguibaba bar ikuvigham.
- Eghti Nimrimin Fanem uaghan bar dakegham.
- ³⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Moapian adarazir ghua mighsiabar pin itir danganibar ghua, ofan mughuriar aghuim zuiba ko ofan igharazir maba sara uan aseba bagha dagh amiba, ki bar me agivagham.
- ³⁶ Guizbangira, Moapia inizir bizir aghuiba, da bar ovegham. Kamaghin amizi, Kirheresin nguibamin gumazamiziba ko Moapia bar moghira, ki uan navimin aven bar men apangkufi.
- Ki mati gumazim apangkuvir ekiam ikia, egha marvim givia azirakar onger akabagh amua iti.
- ³⁷ “Moapia bar uan dapanir ariziba ko ghuamasiziba apir bar adar apangkuvigham. Egh me tintinibar uan dafaribar ghoriva, apangkuvir korotiabar aghuigham.
- ³⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki Moapin kantri gasighasigham, mati nguazir miner ingangariba puvatiziba, gumazim ada abiaghariki. Kamaghin amizi, Moapin kantri ararer bar ekiam otogham. Eghti me pin dipenibar azuaribar ikiam, o danganir me iviriabagh amua uari akuva itibar ikiva, bar puviram aziam.
- ³⁹ Bar guizbangira, Moap bar bighiregham, eghti gumazamiziba bar puv arangam. Moap, a aghumsizir gumazimin min otoghiva, uan guam modogham.
- Moapin boroghira itir kantribar gumazamiziba bizir kamin ganti, a Moapin otivti, me bar atiatigh dibovir akar Moapin mikimam.”
- Moap asighasizir kam gitaghan kogham*
- ⁴⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:
- “Ia gan. Apaniba Moap gasighasighasa bar puvira izi, mati kuarazir isam asizim iniasa, uan avizimning onegha tuigha iraghu.
- ⁴¹ Apaniba nguibaba iniva, egh danganir misozir gavgaviba sara iniam. Eghti dughiar kamin, Moapian midorozir gumaziba atiatigh, okam nighnigham, mati amiziba boriba batasa mizazim isi.
- ⁴² Ki Ikiavira Itir God, Moapia uari fa na batoke. Kamaghin amizi, Moap bar ikuvigham. Gin kantri Moap ua ikian kogham.
- ⁴³ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, atiatim gumazamizibagh anidir biziba ko, mozir ekiaba ko azuaziba, da Moapian gumazamizibagh asighasighasa me mizua iti.
- ⁴⁴ Eghti gumazitam atiatim gumazamizibagh anidir bizibar, ari mangam, a mozir ekiamin magiram. Egh a mozim ategh anangiva otoghti, ivem an suiragham. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki Moapia gasighasighasa dughiar kam amisefe, ezi ki me gasighasighasava ami.
- ⁴⁵ “Moapian gumazamiziba apanibar atiatigha, ari mangi Hesbonin nguibamin mon-gasa. Ezi Puvati. Mati Hesbonin nguibam fomira Atrivim Sihonin dughiamin isizi moghin, me an garima a ua isia iti. Kamaghin amizi, me nguibamin aven mangeghan kogham.

Me bizitam damuamin gavgaviba puvati.
 Avir kam kantrin kamın biziba bar adagh apongezi da isi.
 Kantrin kamın mitaghniamin boroghın iti darasi, ko kantri kamın aven itir mighsiabar pın iti darasi,
 midorozim bagha bar ikuvigha puv misozir gumazir kaba, me bar moghıra isigham.

46 “Ia Moapia, iavzika.
 Ia asem Kemosın gumazamiziba, ia ovegha gifa.
 Apaniba ian otariba ko guivibar suigh, me inigh mangi,
 kantrin igharazimın me isi kalabus darigham.

47 “Eghti dughiar abuananamin, ki Moapian dabirabim damighti a ua deragh.
 Ki Ikiavıra Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavıra Itir God, Moapia kot darighasa mikemezir akar kaba,
 da datirighın gifa.

49

Ikiavıra Itir God Amonia gasighasigham

¹ Ikiavıra Itir God, akam Amonian gumazamizibar iti. A kamaghın mikeme:

“Manmaghın ami?
 Israelia ti otariba puvati, me uan afeziabar nguaziba iniam, a?

Ezi men tarazi ti uan nguazir kabar iti, o?
 Manmaghsua aser Milkomın ziam fer adarasi,
 Gatın anabamin adarazir nguazim ini?

Manmaghsua Amonia ghua
 Israelian nguibabar iti?

² Ki Ikiavıra Itir God, ki mikeme:
 Bar guizbangıra ki dughiar mam amisefe,
 egh dughiar kamın ki apaniba ameghti me izi,

Raban nguibam misogham, kar Amonın kantrin nguibar ekiam.
 Me nguibar kam gasighasigham, eghti a pura minezir akuvazibar mın ikiam.
 Eghti apaniba nguibar ekiamın boroghıra itir nguibabar apongam.
 Eghti, Israelia gın ua Amonia inizir nguazir kam iniam.
 Ki Ikiavıra Itir God, kar nan akam.

³ “Ain nguibar ekiam ikuvigha gifa,
 kamagh amizi, Hesbonın nguibar ekiamın gumazamiziba, ia pamtemın azi.
 Ia Raban gumazamiziba, ia uaghan azi.

Apaniba izi asem Milkom a inigh, mangi kantrin igharazimın kalabus datigham,
 egh an ofa gamir gumaziba ko Amonian gumazir dapaniba sara iniam.
 Kamaghın amizi, ia azirakar korotiar pizibar aghuigh, apangkuvir onger akaba bangi.
 Egh ari mangi uan dagher azenibar mongegh.

⁴ “O Amon, ni fo, nın danganir zariba bar dera,
 ezi ni zurara uabi fa, dagher danganir kamın otiviba bagha migia, egha bar akonge.

Ni akaba batozir guivimın mın iti, ni manmaghsua akar kabav gei?
 Ni uan dagiaba ko bizibagh nighnigha, ghaze,
 “Tina izi na misogham?”

⁵ Ia oragh. Ki Ikiavıra Itir Godın Gavgaviba Bar itim, ki ian Ekiam,
 ki guizbangıra migei, ki nın boroghın itir darazi bar me feghti,
 me izi ni damuti, ni bar ati-
 atigham.

Eghti me ia batueghti,
 ia ari tintinibar danganibar mangegham.
 Eghti ua ia geghuv ia akuvamin gumaziba puvatigham.

⁶ “Eghti gın izamin dughiam,

ki ua ian dabirabim damuti, a ua der-
agham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

Ikiavira Itir God Idomia gasighasigham

⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Idomian gumazamiziba akam men
iti.

A kamaghin migei:

“Manmaghin ami?

Temanin Distrighin gumazamiziba ti
nighnizir aghuiba ko fofoziba pu-
vati, a?

Ezi fofozir gumaziba ti akar aghuibav geir
arazim ataki, a?

Men nighnizir aghuim ko fofozim
ovegha gifa, a?

⁸ Dughiar ki arazir kurar ia amiziba bagh
ivezir kuramin ia ikarvaghaimim, ki
anemisevegha gifa.

Egh ki dughiar bar kuram damighti, a
Idomia bativam.

Ia Ison ovavir boriba, ia bar ikuvigham.

Kamaghin, ia Dedanin gumazamiziba,
ia nguibam ategh ari mangi der-
aghvira mongegh.

⁹ “Gumaziba iza wainin ikarizir ovizir
andiziba isir dughiamin,
me ti bar ada isir puvati.

Me maba ataghirasi.

Okimakiar gumaziba dimagaribar izir
dughiamin,

me ti bizir me ifongezibara isi.

¹⁰ Eghti ki ua Ison ovavir boribagh
asighasighamin dughiamin,
ki ian biziba bar adagh asighasigham.

Ki ian mogomer danganiba bar adagh
asighasighti,

ia ua mongan kogham.

Ian boriba ko, ian namakaba ko, ian
boroghira itir darasi,
ia bar moghira ikuvigham.

Egh Idomian adarazi bar geveg-
ham.

¹¹ Ia Idomia, ia uan boriba bagh
nighnighan marki.

Ian afeziaba arighireghti, ki uabi ian
boribar ganam.

Eghti ian amuiba uari, uari isi nan
dafarim darigham.”

¹² Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ki gumazamizir avirim ivezir kuram me
daningam. Osimtizir ekiaba puvatizir
darasi, ki uaghan me gasighasigham. Ezi
Idom, ni ghaze ki ni gitagham, a? Bar
puvati. Ki ni gitaghan kogham. Ki
uaghan ni gasighasigham. ¹³ Ki Ikiavira Itir
God, ki guizbangira uabi uan ziamin pin
arigha, kamaghin migia ghaze, ki Bosran
nguibam bar pazaviram a gasighasigham,
eghti a danganir kinimin otogham. Eghti
igharaz darazir gumazamiziba bizir ki
Bosran amizir kaba baregh, me atiat-
ingiva, digavir kuram damigham. Egh me
dipov akar asuibar Bosran mikimam. Ezi
gumazamizir kaba uari akar kurabar uan
apanibav kimamin dughiamin, me kam-
aghin mikimam, ‘Ia Bosra ikuvizi moghin
ia ikuvigham.’ Ki Idomian nguibabara
bar dagh asighasigham, eghti da ikuvigh
mamaghira ikiam.”

¹⁴ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin
na migei:

“Ki gumazir mam amadazi
a ghua akam kantriba bar dar gu-
mazamizibav kinigha ghaze:

Ia bar uari akuvagh dikavigh mangi Ido-
mia misogh.

Ia me misoghsi uari akirighasi iki.”

¹⁵ Ikiavira Itir God kamaghin Idomin
kantri migei:

“Idom, ni oragh.

Ki ian gavgaviba abighti, kantrin igharaz-
ibar gavgaviba ian gavgavibagh afi-
ragham.

Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh
dibovir akabar ia mikim egh
akirim ragh ia gasaragham.

¹⁶ Ni ifaghata ghaze, ni kantrin igharaz-
ibagh amima me puviram atiati.

Egha ni ti ghaze, ni bar dera.

Puvati, ni uabi fer nighnizimra ni
gifari.

Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam,
 divazimin min avinizima,
 ia mighsiamin bar pin mar iti.
 Ni uan nguibam kuarazir isaba uan
 mikonibar ingarir danganibar an
 ingari.
 Eghti ki ni gekuighti ni izighiram.
 Ki Ikiavira Itir God, kar nan
 akam.”

17 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 “Idomia ikuvigham,
 eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
 miziba Idomin nguazimin izi,
 bizir kurabar ganti, da an ikiam.
 Eghti me, me dipov aki misoribar
 aning,
 digavir kuram damigh ati-
 atingam.

18 Ki fomira Sodomn nguibam ko Go-
 moran nguibam ko, nguibar aningin
 boroghira itiba saram asighasiki.
 Ezi da nguibar kinibar otifi.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
 Bizir kamra Idomin otogham,
 eghti gumazitam an ikeghan
 kogham.

19 Ki zuamira Idomian nguazimin me bat-
 uegham,
 mati laionba sipsipbagh ami mokin.
 Laion Jordanin Fanemin boroghin itir ru-
 rarir pizimin ikegha otogha ghua,
 sipsipba graziba apa itir danganir
 aghuimin men gintiki.
 Ezi ki gumazitam amiseveghti,
 a nguazir kam gativagh an ganam.
 Ki kamaghin damuamin dughiamin,
 gumazir manam na ko ga akamin
 uaning misogham?
 Ezi tina nan min gavgavir kam iti?
 Eghti gumazir sipsipbar garir manam
 na ko apanim damuam?
 Bar puvatigham.

20 “Ki gumazamiziba ko boriba uaghan bar
 me batuegham,
 mati laion sipsipba bar me misuegha,
 egha men kuaba amikirvaghera zui.
 Eghti Idomin kantri uabi,

ki damuamin bizim bagh digavir ku-
 ram damigham.

Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar
 arigh oragh,
 egh bizir Ikiavira Itir God Temanin
 nguibar ekiam ko Idomin kantri
 sara damuasa nighniziba baragh.
 21 Idomin kantri irighamin dughiamin,
 mikimkizim nguazimin otoghti niginir
 ekiam otogham.

Eghti Idomian ararem otogh ekevegh
 mangi,
 Ongarir Aghevimin tugham.

22 Ia gan! Apaniba Bosran nguibam
 gasighasighasa puvira izi,
 mati isam mighegha pin ghuavan-
 abogha,
 tuigha izaghira asizim iniasa
 aviziba one.

Eghti dughiar kamn, Idomin midorozir gu-
 maziba atiatigh okam nighnigham,
 mati amiziba boriba batasa mizaziba
 barasi.”

*Ikiavira Itir God, Damaskus ivezir ku-
 ram a daningam*

23 Ikiavira Itir God akam Damaskusin
 nguibar ekiamin gumazamizibar iti. A ka-
 maghin migei:

“Hamat ko Arpatin nguibar ekiamningin
 gumazamiziba,
 me bativamin bizir kuraba me da
 baregha, digavir kuram gami.

Me atiatia, nirizir agorogem sara ikia der-
 agha apiazir puvati.
 Me mati ongarir ekiam dipiraghira
 puv ingara amiraghirigha itir pu-
 vati.*

24 Damaskusin gumazamiziba ua gavgav-
 iba puvati.
 Me mati amizir mam arasa atiatim a
 gamima an aran ibura.

Me mizazir ekiam ko osimtizim iti,
 mati amizim borim batasa mizazim
 isi.

25 “Nguibar ekiar kam ziar ekiam itima, ki
 bar a gifonge.

Ezi ki datirighin ikiangsizim ia ganidi:

49:18: Jenesis 19:24-25 49:23: Aisaia 17:1-3; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1 * 49:23: Hibrun akam deragha
 migirigiar kamn mingarim abighizir puvati.

Ia nguibar kamın itir gumazamiziba ari mangi.

Apaniba otivigha izi.

Ia ikian marki!

²⁶ Ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei:

Dughiar kamın apaniba Damaskusin gumazir igiavav sueghti,
me arighirıva, tintinibar uari akuvir danganibar iriv ikiam.

Eghti apaniba bar moghıra Damaskusin midorozir gumazibav sueghti,
me arighiregham.

²⁷ Ki Damaskusin nguibam avinizir divazim avim a datighti,
avir kam uaghan Atrivim Benhadatin dipenir gavgavim uaghan an isigham.”

Ikiavira Itir God Kedar ko Hasor; ivezir kuram aning daningam

²⁸ Ikiavira Itir God, Kedarın ikizim ko Hasorın nguazimın aven itir distrighbar adarazi akam men iti. Babilonın Atrivim Nebukatnesar me misogha me dikabiragha gifa. God datirighın kamaghın Kedarian apanibav gei:

“Ia dikavigh mangi Kedarian misogh.

Ia aruem anadi naghın itir gumazamizir kaba bar me agifagh.

²⁹ Egh men purirpeniba ko sipsipba ko, purirpenibar iniba ko, men bizir maba saram ater mangi.

Egh uaghan men kamelba inigh mangi.

Egh kamaghın men dim:

Bizir ia damuti ia atiatingamim, a bar danganibar iti.”

³⁰ Ikiavira Itir God, kamaghın Hasorın gumazamizibav migei,

“Babilonın Atrivim Nebukatnesar, a ia gasighasighasa nighnigha gifa.

Kamaghın amizi, ia ivemar saghon mangegh, deraghvıra mongegh.”

³¹ Ikiavira Itir God kamaghın Babilonia migei:

“Ia dikavigh mangi,

gumazamizir deraghvıra ikia bizitam bagha nighnzir puvatizibav sogh.

Men nguibam divaziba puvati.

Kantrin gavgavir tam men boroghın itir puvati.

Me uarira iti.

³² Ia men kamelba ko men bulmakauba ko sipsipba inigh.

Gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganımın ikia, egha uan dapanir dakurir arızibagh isiba, ki me batueghti me tintinibar mangegham.

Ki Ikiavira Itir God, ki apaniba ia damighti, ia tintinibar danganiba bar dar otivighti,

Hasor bar dughiar kuram batogham.

³³ Eghti Hasor afiar atiabar danganımın min otogham,
egh a ikuvigh mamaghıra ikiam.

Eghti nguibar kam pura ikiam.

Gumazamiziba ua an puvatigham.”

Ikiavira Itir God, Elamın kantri gasighasigham

³⁴ Ikiavira Itir God, akam Elamın kantrin gumazamizibar iti. Ezi Sedekaia Judan atrivimın otozir dughiamra, God akar kam maghıra a isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi:

³⁵ Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar itim, a kamaghın migei:

“Barir pim, a mati Elamın kantrin agharim,
ezi me apaniba dikabinasa bar gavgafi.

Eghti ki men barir piba apırarigham.

³⁶ Ki nguazir kamın danganiba bar apanibar afeghti,

me tintinibar izi Elamia misogham,
mati amınir gavgaviba iza me gasighasiki.

Ezi ki me batueghti,
me tintinibar danganiba bar dar mangi,

eghti Elamın gumazamiziba tintinibar kantriba vaghvagh dar ikiam.

- 37 Apaniba izi Elamia misoghti me arighiramin dughiam,
ki me damighti me foghiva, bar puviram atiatigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki uan aningagharim akakaghsi,
bizir bar kuram damighti, an Elam batogham.
Egh ki midorozir gumazibar amighti,
me, me misogh men agintigh mangiti,
me bar arighireghamin dughiamin tugham.
- 38 Ki Ikiavira Itir God, ki uan atrivir dabirabim Elam datigh, me gativagham.
Egh ki men atrivim ko an gumazir dapaniba sara misogh rarigham.
- 39 “Egh dughiar abuananamin, ki Elamian dabirabim akirighti,
a ua deragh otogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

50

Ikiavira Itir God akam kantri Babilonin iti

- 1 Babilonin nguibar ekar Kaldian nguazim itim, Ikiavira Itir God akam an gumazamizibar iti. An akar kam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Ezi Jeremaia kamaghin akar kam akuri:
- 2 “Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangi, akam me mikin.
Ni nir avizim fegh ghuanang,
eghti gumazamiziba an ganigh, izi akam baragh.
Egh akam mongan marki.
Ni mangi kamaghin me mikemegh,
‘Apaniba Babilonin nguibam inigha gifa.
Babilonin aser kam, Bel, a bar aghumsiki.
Ezi asem Marduk digavir kuram gami.
Ezi Babilonin asebar marvir guaba bar aghumsiki,

ezi dar nedazir kuriba digavir kuram gami.’”*

- 3 Gumazamiziba not ategh izi Babilonia misogham.
Egh apanir kaba bar Babilonin nguibam gasighasigham,
eghti a pura danganir kinimin otogham,
eghti gumazamiziba an ikian kogham.
Gumazamiziba ko asiziba bar anetegh aregham.

Israelia uamategh uan nguazimin mangam

- 4 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Bizir kaba otivamin dughiamin,
Israelian gumazamiziba ko Judaba uari akuvagh ua uan nguazimin izam.
Me iziva navibagh iragh aziva, uamategh na baghvira izam.
Ki Ikiavira Itir God, men God.
- 5 Me Saionin Mighsiamin mangisi,
tuavir an mangamim bagha azangsisi.
Me kamaghin mikim suam,
‘Aria, e mangi Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim damika,
egh an gumazamizibar ikiam.’
Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki maghira ikiam.
Eghti gumazitam a ginamadaghan kogham.
- 6 “Nan gumazamiziba sipsipbar min ovegha iti.
Me geghuvir gumaziba me gamima me tuavir aghuim ataki,
egha tintinibar mighsiamin arui.
Me tintinibar mighsiamin arua,
egha uan avughsir danganir divazim itim gin amada.
- 7 Ezi gumazir maba men gara me misosi.
Ezi men apanir kaba kamaghin migei:
‘Gumazamizir kaba, uari arazir kuramin Ikiavira Itir God gami.
Ikiavira Itir God, danganir aghuimin min iti, me an mangi deraghvira ikiam.

50:1: Aisaia 13:1--14:23; Aisaia 47:1-15 * 50:2: Aser kaba angamira itir ikirimirim puvati, ezi gumazir kaba akar isin zuimin migia ghaze, da aghumsigha digavir kuram gami. 50:6: Aisaia 53:6; 1 Pita 2:25

Men ovaviba nighnizir gavgavim an ikia,
 a men akuraghasa me a mizua iti.
 Ezi Ikiavira Itir Godin kam, me
 anetegha arazir kuram gami.
 Kamaghin ami, e me gasighasigh egh,
 osimtiziba puvatigham.’”

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 “Ia Israelia ko Judaba, ia Babilon ategh ari
 mangi.
 Mati memen apurim memen mabar
 faragha zui moghin,
 ia kalabuziar gumazamizibar
 faragh mangi.

⁹ Ki notin gumazamizir gavgavizir aviriba
 feghiva, Babilonin misoghsa men
 aku izam.
 Me tuivigh uarir akuigh, egh Babilonia
 ko misogh me dikabiragham.
 Apanir kaba barir pibar asa bar fo, egha
 me asavamadir dughiamin,
 me ni gitaghan kogham.
 Kamaghin, ia Babilon atakigh.

¹⁰ Eghti me Babilonin bizir aghuiba iniam.
 Gumazir vaghvaziba bizir aviriba
 iniva, egh uan ifongiaba agivagham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
 gifa.”

Babilon bar moghira ikuvigham

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 “Ia Babilonia, ia nan kantri gasighasiki,
 egha nan gumazamizibar biziba ini.
 Mati bulmakaun nguzim raizin miseviba
 dikabira uabi fa uabi ekura, egha bar
 akongezi moghin,
 ia bar akongegh.
 Egha ia hoziar apuribar min
 tiariba akara bar akonge.

¹² Ezi ian kantri Babilon bar aghum-
 sigham,
 eghti an ziar ekiam bar moghira
 irigham.
 Eghti a bar kantrin kuramin min ikiva,
 kantrin igharazibar tongin ziaba pu-
 vatigham.
 Egh a danganir misingizim ko
 danganir kinimin min ikiam.

¹³ Ki Ikiavira Itir God, ki puvira ian
 aningazi,

ki ia damuti ian kantri bar moghira
 ikuvigham,
 eghti gumazamiziba an ikian
 kogham.

Ezi gumazir igharaziba danganir kam
 mangamin dughiamin,
 me Babilonia ia bativizir bizir kurabar
 ganiva,
 dibovir akabar ia damuva misoribar
 aningiva,
 digavir kuram damigh bar ati-
 atigham.”

¹⁴ Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin
 apanibav keme:

“Ia barir pibar asavamadir darasi, ia Ba-
 bilonin nguibam ekiarugh, egh tuiv-
 igh misogh.
 Ia uan barir afuzibar bar a gasegh!
 Ia tam ataghiraghan marki.
 Babilonia me arazir kuramin Ikiavira Itir
 God gami,
 kamaghin amizi, ia nguibar kam bar a
 gasighasikigh.

¹⁵ Ia an divazir gavgaviba ko an tauaba
 apirarighti da daighireghti,
 a ua misoghan iburagh, ia teghti ia a
 inigh,
 dughiar kam in ia danganiba bar,
 adar dimiva tiariba akar.
 Egh a faragha igharaz darazigh asighasighizi
 moghin,
 ia datirighin bar a gasighasikigh.

Ki Ikiavira Itir God, ki ivezir kuram a
 daning, a gasighasighasava ami,
 kamaghin amizi, ia bar puv a damigh.

¹⁶ Ia bar Babilonia agifagh,
 eghti gumazir dagheba oparitam
 ko, gumazir dagheba iniamiba
 puvatigham.

Eghti kantrin igharazir Babilonin itiba,
 ia Babilonia gasighasizir gumaziba,
 me ian atiatingam.

Egh me zuamira Babilon ategh uamategh
 uan kantribar mangegh,
 uari uan gumazamizibara me ko
 ikiam.”

Israelia ua deravira uan nguazim dapi- agham

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Israelia mati sipsipin mam,
ezi nguibar maba mati laionba, me a
gasighasighasa an agintisi.

Asirian atrivim faragha an suiragha
aneme.

Egha gin Babilonin Atrivim Nebukat-
nesar an aghariba ame.

18 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, Israelian God,
ki mikeme.

Ki fomira Asirian atrivim gasighasighizi
moghin,

ki Babilonin atrivim ko an kantri
gasighasigham.

19 Ki Israelia inigh, sipsipbar min men aku
ua men danganimin izam,

eghti me Karmelin Mighsiam ko,
Basanin Distrik ko, Efraimin
Mighsiam ko, Gileatin Distrighin,
dar grazibar amam.

Me puvira dar ami mangi naviba
bar izevegham.

20 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei:

Dughiar kamın ki Israelia ko Judan ikiavira
itir varazira,

kar ki taghizi deravira itiba,
ki men arazir kuraba gin
amadagham.

Eghti arazir kuratam ko osimtızir tam men
ikian kogham.

Eghti gumazitam akatam me gasisi
damuva avegham.”

*Ikiavira Itir God bar pazivira Babilonia
damigham*

21 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian
apanibav gei:

“Ia mangi Babilonia misogh.

Ia Merataimin nguazimin gumaza-
miziba ko, Pekotin nguazimin itir
adarazi ko misogh.

Egh puv me misuegh men bizibagh
asighasigh.

Ia nan akaba bar adar gin mangi.

22 Midorozimin niginim, Babilonian
nguazimin aven otogh bar ekeveg-
ham,

eghti kantrin kam bar ikuvigham.

23 Babilon mati hamam mam, tintinibar
nguazir kamın kantriba bar da
misaraghariki.

Ezi datirighin ia Babilonin apaniba,
kantrin kam apirigh, a gasighasikigh,
datirighin hamam kam bar
misarighiregham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
an ganigh,

bar digavir kuram damigh, bar
moghiram atiatigham.”

24 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Babilon, ki nin suighasa azuazir mam ati,
ezi ni a gifozir puvati, a managh iti.

Ki Ikiavira Itir God, ni nan apanim gami,
kamaghin amizi, azuazir kam nin
suiragham.”

25 Ikiavira Itir God Babilonin aningaghe,
egha uan midorozir biziba aven itir
dipenimin tiar akam kuigha,

midorozir biziba inigha azenan
ize.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an
Ekiam, a ingangarir ekiam mam ua
iti,

a Babilonin kantri damuasa.

26 Ia apanir saghon danganiba bar adar
itiba, ia bar izi Babilonia misogh.

Ia dagheba arızir dipeniba bar adagh
asighasikigh.

Egh Babilonin biziba bar ada inigh, tintini-
bar dar pozibav kinigh,

mati gumaziba raiziaba aghora dar
pozibav kini.

Ia bizitam ko gumazitam ateghti a
ikian marki.

27 Mati gumaziba bulmakaubav sozi
moghin,

ia Babilonin midorozir gumazir gav-
gaviba bar me misoghırarıkigh.

Ikiavira Itir God me gasighasighamin
dughiam an otivasa,

kamaghin amizi, me bar moghira iku-
vigham.

28 Ia bar oragh!

Israelia ko Judan marasi, me Babilon ategha ara uamategha Saionin izi.
 Me kamaghin mikimasa izi,
 “Ikiavira Itir God, en God, a ivezir kuram isa gumazir an Dipenim gasighasiziba ikarvasi.”

29 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme:
 “Babilon bar puvira ifaghata na batoke, ki Israelian Godin Bar Zuezim.
 Kamaghin amizi, ia gumazir barir pibar asa foziba, ia izi Babilon misogh.
 Ia Babilon korogh deragh anevinigh.
 Egh ia Babilonin tav ateghti an ari mangan marki.
 Me igharaz darazigh asighasighizi moghin, ia pazi me damuva, bar me gasighasikigh.

30 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Dughiar kamın ia apaniba, Babilonian gumazir igiavav soghirarigham, eghti me danganir uari akuvibar tintinibar iriv ikiam.
 Egh ia Babilonin midorozir gumazibav soghti me arighiram.

31 “Babilon, ni oragh! Ni ifaghata uabi fer gumazimin min ami.
 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 ki nin Ekiam,
 ki guizbangira migei, Ki nin apanim gami.
 Ki ni gasighasighamin dughiam otogha gifa, ki ivezir kuram ni daningam.

32 Babilon, ni kantrin akaba batozim, ni irigh bar ikuvighti, gumazir ua ni gifueghamiba puvatigham.
 Ki avim nin nguibabar atighti, eghti avir kam nin biziba bar dar isigham.”

33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin mikeme:
 “Apaniba faragha Israelia ko Judaba bar me abira.
 Egha apaniba me isa kalabus gati,

egh me ateghti me mangan me aghua.”

34 Ezi men Akurvazir Gumazim, a gavgavir ekiam iti,
 ezi an ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
 A men akuragh men apaniba abiragham.
 Egh a dabirabir aghuim isi nguazir kamın gumazamiziba bar me daningam.
 Eghti Babilonia puvatigham.
 A me damighti me pazivira ikiam.

35 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
 “Babilonin kantri ikuvigham.
 Eghti Babilonin gumazamiziba ko gumazir dapaniba ko, fofozir gumaziba sara ikuvigham.

36 Babilonin akam inigha izir gumazir ifavariba ikuvigh,
 gumazir onganibar min otivigham.
 Babilonin midorozir gumaziba ikuvigham, egh me bar ati-atigham.

37 Babilonin hoziaba ko karisba bar ikuvigham.
 Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir Babilonin akurvaziba, me bar ikuvigham.
 Me amizibar min otivigh gavgaviba puvatigham.
 Babilonian bizir bar aghuiba ikuvigham.
 Apaniba izi bizir kaba inigh, ada ater mangegham.

38 Asebar marvir guaba da nguibar kam gizifa.
 Ezi Babilonia aser kabar gin ghua, dar atiatia gumazir onganibar min otifi.
 Kamaghin amizi, aruem dughiar ruarimin Babilonian gan me inigh mangiti, men faneba ko daghuriba bar misigham.

39 Eghti kamaghira, gin izamin dughibar gumazitam ua Babilonin ikian kogham.
 Eghti kaziar atiaba ko afiar atiaba ko poneba, darara ikiam.

40 Kì fomira Sodomìn nguibam ko Gómoran nguibam ko, nguibar aningìn boroghira itiba saram asighasiki.
Ezi da nguibar kinibar otifi.
Kì Ikiavira Itir God, kì mikeme:
Bizir kamra Idomìn otogham,
eghti gumazitam an ikeghan kogham.

41 “Ia gan! Midorozir gumaziba notìn amadaghan ikegha izasava ami.
Me bar gavgavigha atrivir aviriba ikia,
egha bar saghon ti.
Egha me misoghasa midorozir biziba akira iti.

42 O Babilon, nì mati guivir dirim.
Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatizir gumaziba.
Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge.

Me barir piba ko barir afuziba suisi.
Me hoziabar apiagh iziti, nigìnir ekiam otivam.

Mati ongarim gigim gira tingazi.
Egh me uari darigh mitivigh iki, egh Babilon ko misoghsivira ikiam.
O Babilon, nì mati guivir dirim.

43 Babilonìn atrivim apanir kabar eghaghanim baraghti me iziti,
an atiatigh egh agharapaniba bar an amiragham.
An atiatigh nighnighiva avegh, egh an ararem mati,
amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai.

44 “Mati laionba sipsipbagh ami moghìn,
kì zuamira Babilonia men nguazimra me batuegham.

Laion Jordanìn Fanemìn boroghìn itir rurarir pizimìn ikegha, otogha ghua sipsipba graziba apa itir danganir aghuimìn men agintisì.

Ezi kì gumazitam amiseveghti,
a nguazir kam gativagh an ganam.
Kì kamaghìn damuamin dughiamìn,
gumazir manam na ko ga akamìn uaning misogham?

Ezi tina nan mìn gavgavir kam iti?
Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam?
Bar puvatigham.

45 Ia deraghvira kuaribar arigh, bizir kì Babilonìn kantri damuasa nighniziba baragh!

Kì uaghan gumazamiziba ko boriba sara bar me batuegham,
mati laion sipsipba, bar me misuegha, dar kuaba amikirvaghazui.

Ezi Babilonìn kantri uabi,
kì damuamin bizim bagh digavir kuram damigham.

46 Apaniba Babilon iniamin dughiamìn, mikimkizim nguazimìn otoghti nigìnir ekiam otogham.

Eghti Babilonian ararem otogh ekevegh mangiti,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar a baragham.”

51

Ikiavira Itir God Babilonìn apanim gami

¹ Ikiavira Itir God kamaghìn mikeme:
“Kì tarazir nighniziba feghti me bizir aviribagh asighasigham,
egh me mati aminir gavgavimìn mìn izi,
Babilonìn kantri ko an itir gumazamiziba sara misogham.

² Kì gumazitaba ameghti me izi aminim raiziabar misevibagh ivarazi da ghuezi moghìn Babilonia giveragham.
Me aminimìn mìn an nguazimìn a giveragh an biziba bar da batuegham.

Me a gasighasighamin dughiam,
me tintinibar danganibar bar otivigh izi a gasighasigham.

³ Ia Babilonìn apaniba, kì kamaghìn ia migei,
Ia zuamira Babilonìn midorozir gumazibav sogh.

Me tighar uan midorozir korotiabar aghuva, egha tighar uan pibar afam,
ia Babilonìn gumazir igiaba ko midorozir gumaziba bar me gasirarikigh.

Ia men tav ateghti a ikian marki.
Bar markiam.
Ia bar moghira me agifagh.

⁴ Ia uan barir afuzibar Babilonia gasiti,
me arighiri kuaba tintinibar Babilonin
kantrin tuavibar iregham.”

⁵ Israelia ko Judaba faragha uan
nguazimin itir dughiamin,
me Israelian Godin Bar Zuezim
damazimin arazir kurar aviribagh
ami.

Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
an akirim ragha me gasarazir pu-
vati,
egha me ataghizi me mati amizir paba
ovengezibar min pura itir puvati.

⁶ Ia Israelia ko Judaba, ia arimangegh der-
aghvira ikiam.
Puvatighti, ia Babilonian tongin iki,
men osimtizim bangin me ko iku-
vigham.

Datirighin Ikiavira Itir God, Babilonin
arazir kuraba bagh ivezir kuram a
daningamin dughiam.

Kamaghin amizi, ia zuamira Babilon
ategh mangi.

⁷ Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin
kantriba, ivezir kuram isi bar adar
aningasa,
ezi Babilonin kantri an ingangarir
kam gami.

Babilon golin kavin mamin min Ikiavira
Itir Godin dafarimin iti.

Egha kantrin igharazibagh amima, me
kavin kamin wain ame.

Egha me datirighin tintinibar on-
gani.

⁸ Eghti Babilon uabi zuamira irigh iku-
vigham.

Kamaghin amizi, ia a bagh aziva an
apangkuv.

Ia mangi a bagh marasinba inigh, an du-
abar aghuighti da akumigham.

Eghti a ti ua deragham.

⁹ Eghti Israelia ko Judaba an aven iki kam-
aghin mikimam,

“E kalabuziar gumazamiziba pura Babilon
damuti, a ua deraghasa,
ezi a ua deragha otozir puvati.”

Egh me gin kamaghin mikimam,

“Marki. E fo, Babilonin osimtizim a bar
ekefe, egha overiamin pin ghuavan-
abo.

Eghti Ikiavira Itir God bar pazivira Ba-
bilon damuam.

Kamaghin, e Babilon ategh
uamategh vaghvagh uan
nguibabar mangam.

¹⁰ Ikiavira Itir God Babilon gasighasiki,
ezi arazir kamin a en gumazamizibar
arazir aghuiba azenim gati.

Aria, e Saionin mangiva,
Ikiavira Itir God, en God amizir biz-
ibar gun mikimam.”

¹¹ Ia Babilonin apaniba, ia midorozim bagh
mangisi

uan afuziba aminiva, oraba ini.

Ikiavira Itir God ghaze, Babilonia an
Dipenim gasighasiki,

ezi a ivezir kuramin me ikarvaghasa.

Egh a Midian atrivibar nighniziba feghti,
me Babilonia misogham.

A tuavir kamra, bar Babilon
gasighasigham.

¹² Ia apaniba, ia nir avizir ababanim
ghufeghti,

midorozir gumaziba mighvira misogh,
Babilonin nguibar ekiamin
divazim akarika.

Ia midorozir gumaziba arighti, me nguibar
ekiam bagh arav iki,

egh uan ingangarim deragh a damu.

Ia midorozir gumazibav kemeghti me
mangi mongegh,

Babilonia misoghsi damu iki.

Ikiavira Itir God, Babilonin gumazamiz-
ibagh asighasighasa mikemegha
gifa,

egha datirighin a bizir kam damuasa.

¹³ O Babilon, ni dipar aviriba ko bizir
aghuir bar aviriba nin nguibamin
iti.

Ezi ni ikuvamin dughiam a roghira
izegha gifa.

Nin ikirimirim mati tretin mam,
me datirighin aneghorasava ami.

14 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a guizbangira uan ziamin pin arigha
mikeme.

A kamaghin mikeme:

“O Babilon, ki apanibar gumazir okoruar
avirim inigh iziti, me ni misogh, ni
dikabiragham.

Me nin nguazim gizivagham, mati
odezir okoruam.

Egh me ni gafiragh ni abinamin
dughiamin,
me bar akuegh pamtemin dimam.”

*Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 10:12-15)*

15 Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir
kamin ingari.

A uan nighnizir aghuimin nguazir
kam isa uan danganimra anetizi, a
gavgafi.

A uan fofozimin overiamin ingara
an onegha gifa.

16 A tiarim akarigha migeima, overiam bar
pamtemin tingazi.

Ezi ghuariar piziba nguazir otevirar
migha iza,
egha uari akufa.

God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.

Egha aminim asirafima,
a uan danganim ataghiragha izi.

17 Ezi gumazamiziba, me bar onganigha
bizitam gifozir puvati.

Gumazir marvir guaba golin dar in-
gariba,

me bizir me ingarizir kaba bagh
bar aghumsigham.

Kar guizin godba puvati.

Marvir guar kaba, da aminir
datirighin en ikia angamira itir kam
puvati.

18 Kar me dibovir akabav kimasa pura in-
garigha arighizir bizir kiniba.

Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin
dughiam iziti, me bar ikuvigham.

19 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir
boribar God, a uabi biziba bar dar
ingari.

Egha bizir kabar min garir puvati.

A Israelia amisevezi me an
adarazira iti.

An ziamra kara:

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Babilon mati Ikiavira Itir Godin ifanim

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Babilon, ni mati ki misoghasa in-
izir bizir mam, ni nan ifanim
min iti.

Ki ni inigha, kantrin aviriba
misaragharigha,
egha nguibar gavgavir aviribagh
asighasiki.*

21 Ki ni inigha midorozir hoziaba,
ko gumazir hoziabagh apiaziba
amisaraghariki.

Ki ni inigha, midorozimin karisba ko,
gumazir karisbar suiziba saram
asighasiki.

22 Ki ni inigha, bar gumaziba ko amiziba
amisaraghariki.

Egha gumazir igiaba ko gumazir
ghuriba, ki bar me amisaraghariki.
Egha gumazir igiaba ko amizir
igiaba, ki bar me amisaraghariki.

23 Ki ni inigha sipsipba ko me geghuva men
garir gumaziba sara misaraghariki.

Ki ni inigha bulmakaun ainba
mikirvagha nguaziba abiziba ko,
dar ghuaviba sara misaraghariki.

Egha ki ni inigha gavmanin gu-
maziba ko, gumazir dapaniba
amisaraghariki.

24 “Egha ki Ikiavira Itir God, ki mikeme,
Babilonian arazir kurar me Saionin
amiziba bar, ki ada ikarvagh ivezir
kuram me daningam.

Eghti ia Israelia ko Judaba, ia bizir
ki damuamin kabar ganam.

25 “Babilon, ni oragh. Nin gavgavim bar
ekevegha mati mighsiar ekiam,
egha nguazir kamin danganiba bar
adagh asighasiki.

Ezi bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki
nin apanim gami,

* 51:20: Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, ves 20in ikegha ghua ves 23, akar kaba Babilonin gun migei. Ni Jeremaia 50:23in an gan. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a gumazamizir igharazibar gun migei.

ki uan gavgavim itir dafarimningin
nin suiragh, ni isi davarir konimin ni
akunighti,
ni poghpogh magiri nguazimin otoghti,
avim bar ni agivagham.

26 Eghti gumazitam dipenimin mikebamin
asisi, nin aven dagiatam inighan
kogham.

Gumazitam uan dipenimin ingarsi,
dipenim aterir dagiatam, nin aven
a inighan kogham. Puvati.

Ni bar ikuvigh kamaghira ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

Apaniba izi Babilonia misogham

27 Ia kantrin aviribar tongin akaba amang,
egh nguaziba bar dar gumazamizibar
tongin sigham givi,
eghti me Babilonia misoghsi biz-
iba akir.

Ia Araratba ko, Miniba ko, Askenasba, men
diaghti me izi.

Egh midorozim bagh gumazir ekiar
tam amisefegh.

Midorozir gumaziba uan hoziabar apiagh,
egh odezir okoruamin min izam.

28 Egh uaghan Midian atriviba ko, gumazir
dapaniba ko, gumazamizir Midian
gavman gativagha an gariba, ia men
diagh.

Ia kantrin avirir me gativibar gumaz-
ibar amuti,
me bar izi Babilon misoghsi biziba
akir.

29 Ikiavira Itir God Babilon gasighasighasa
mikemegha gifa,
egh a damighti a danganir kinimin
otogham,
eghti gumazitam ua an ikian
kogham.

Eghti Ikiavira Itir God ingangarir kam
damuamin dughiamin,
mikimkizir dafam nguazim bativira
ikiam,
mati gumazim mizazir bar kuram
isima mikarzim a gasi.

30 Babilonin midorozir gumaziba midorozim
ategh, midorozir dipenir gav-
gavimin aven ikiam.

Egh me amizibar min ikiva, gavgaviba
puvatigham.

Apaniba Babilonian dipenibar apongiva,
egh nguibabar divazibar tiar akaba
akaram.

31 Gumazir akaba inigha izir aviriba,
ivemar mangi ivivigh Babilonin
atrivim mikimam,

Abuir gumazir kaba izi a mikim suam,
Apaniba nin nguibar ekiamin
danganiba bar ada inigha gifa.

32 Apaniba dipabagh iregh vongin
mangamin tuaviba inigh,
tintinibar dakarabar itir ighurunibar
apuegham.

Eghti Babilonin midorozir gumaziba bar
puviram atiatigh,
egh tintinibar onganigham.

33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
Israelian God, a kamaghin mikeme:

“Babilon, a guivir dirimin min iti.

Eghti mati gumaziba raizin daghem
iniasa a dikabiri moghin,
apaniba a dikabinigham.

Ezi ingangarir kam damuamin dughiam,
a roghira izegha gifa.”

34-35 Ezi Jerusalemin nguibar ekiam kam-
aghin migei:

“Babilonin Atrivim Nebukatnesar puvira
na misoke, mati a na apava bar na
agifa.

A mati aser mam bar na tuavareme.

Egha nan bizir aghuibar uan navim
gazuima a izifa.

Ezi ki mati itarir mam, an amegha
givazi, dagher nataba an itir puvati.

Egha gin a bar na disa.

Babilonia bar nan mikarzim gasighasiki,
ezi nan ghuzim ire.

Kamaghin amizi, me osimtizim iti,

ezi Ikiavira Itir God men osimtizir kam
ikarvagham.”

*Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi Is-
raelian apanibar aningam*

36 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Jerusalem, ni oragh!

Bar guizbangira, ki nin akuragh
Babilonia ni gamizir osimtizim
ikaragham.

Ki Babilonian faneba ko dipavsiziba
bar dar amighti, da dakegham.

37 Ki Babilon gasighasighti, an dagiar poz-
ibara ikiam.

Eghti an afiar atiabar danganimin
otoghti,
gumazamiziba an puvatigham.

Eghti gumazir igharaziba ian ganigh,
akirim ragh ia gasi, dibovir akabar ia
mikimiva,
bar digavir kuram damigh
puviram atiatingam.

38 Eghti Babilonia laionbar min tiariba
akar dimdiar kuram damuam.
Me laionin nguziba asizibar amasa
puvira aroi moghin damuam.

39 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei:

Men naviba arazir kurabar amusi
dikavamin dughiamin,
ki isar ekiatam me bagh a damighti,
me dipar onganir aviribar amiva,
bar ikuvigham.

Egh me gin dakuv onganigh,
egh ua dikavighan kogham.

40 Mati gumaziba sipsipin nguziba ko,
sipsipin apuriba ko, memen apurib-
agh ami moghin,

ki men aku danganir me misoghti me
arimighiramimin mangam.”

41 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia bar gan! Nguazir kamin gumazamiziba
bar ziar ekiam isa Babilonia ganidi,
ezi apaniba izi a misogh, a iniam.

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an
ganigh,
digavir kuram damigham.

42 Apaniba Babilonia avaragham,
mati ongarim dipiraghira iza bar
gigim avara.

43 An nguibar ekiaba bar ikuvigham.
Eghti kantrin kam danganir dakightizir
kinyinin min ikiam.

Eghti gumazamiziba an ikian koghiva,
a daruan kogham.

44 Ki mizazim Bel gasegham, a Babilonin
asem.

Ki a damighti bizir a tuavaremeziba,
uam a dar migham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uam an izan kogham.

Eghti Babilonin divazir ekiam bar
akarighirigham.†

45 “Ia nan gumazamiziba, ia Babilon ategh
aregh.

Ia vaghvagh aregh deraghvira ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki puv Babilonian
aningaghe.

Kamaghin, ki ti ia ko me saram
asighasigham.

Kamaghin, ia zuamira ari
mangegh.

46 Ia tintinibar akar nguazir kamin
otiviba baragh,

ian naviba digavir kuram damuti
ia atiatingan marki.

Ia orazima, azenir mam in akar mam
oto, ezi azenir igharazimin akar
igharazim oto.

Me midorozir ekiaba otivir ak-
abav gei, ezi atrivir mam atrivir
igharazim misosi.

47 Ki dughiar mam amisefe, egh dughiar
kamin,

ki Babilonin nguibamin asebar marvir
guabagh asighasigham.

Eghti Babilonin nguibam bar aghum-
sigham.

Eghti apaniba izi Babilonin gumazir
aviribav soghirarighti,
men kuaba tintinibar Babilonin
nguazim giregh ikiam.

48 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Bizir aviribagh asighasizir gumazir
maba,
me not ategha Babilonia misoghasa
izi.

Kamaghin, overiam ko nguazim, ko an-
ingin itir biziba,

da Babilon iramin dughiamin bar
akongegham.

49 Babilonin arazir kamra,
Israelia gamizi moghira, a ikuvigham.

† 51:44: Babilonia kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba inigha ghua ofabar min da isava uan asebagh aningi. Ni ves 34-35in an gan. Aser kam mati bizir aghuir kaba tuavareme, eghti datirighin Ikiavira Itir God a damighti a uam adar mighti, gumazir igharaziba ua uan biziba iniam. 51:48: Akar Mogomem 18:20 51:49: Akar Mogomem 18:24

- Ezi kantrin aviriba Babilonin agharimin ariaghire.”
- ⁵⁰ Eghti ia Israelia, Babilonia ia gasighasighizir puvatizir darasi, ia zuamira Babilon ategh ari mangegh.
Guizbangira, ia uan nguibamin saghon iki,
egh ia Ikiavira Itir God ginighnigh.
Egh ia Jerusalem bakinighnighan marki.
- ⁵¹ Egha datirighin ia kamaghin migei:
“E bar aghumsiki.
Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin anogoroghezir danganimin aven ghue.
Egha me akar kurabar e mikeme.
Kamaghin amizi, e bar aghumsiki.”
- ⁵² Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamın, ki Babilonian kantrin asebar marvir guabagh asighasigham.
Egh Babilonin danganiba bar, gumazir aviriba midorozimin mizaziba iniva, puram arangam.
- ⁵³ Eghti Babilon ti overiamin ghuanabogh, egh misoghamin danganir gavgavimin ingarighti,
ki gumaziba ameghti, me izi a gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”
- ⁵⁴ Ararer ekiam Babilonin otogham.
Apaniba bar pazivira Babilonin kantri gasighasigham.
Eghti niginir ekiam otogham.
- ⁵⁵ Eghti apanir aviriba izi Babilonia misogh, niginir ekiam damuam, mati ongarimin niginim.
Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon gasighasighasa,
egha an akar arozim dukumasava ami.
- ⁵⁶ Gumazir bizibagh asighasiziba, me izi Babilon misogh me dikabiragham.
Egh me Babilonin midorozir gumaziba kalabus darigh,
- men piba apirarigham.
Ikiavira Itir God, a Godin guizbangin ivez-iba ikarvazim.
Egh guizbangira a Babilonian arazir kuraba bagh ivezim me daningam.
- ⁵⁷ Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:
“Ki Babilonin gumazir dapanibar amighti, me wainin dipabar ameghiva onganigham.
Kar fofozir gumaziba ko, gumazir ekiaba ko, gavmanba ko, midorozir gumaziba.
Me daku onganigh, ua dikavighan kogham.
- ⁵⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze:
Apaniba Babilonin kantrin ekiam avinizir divazir gavgavim tintinibar an akararighti,
an divazir otevitam ikian marki.
Egh an tiar akar ekiabar apongegham.
Bizir kam kamakin. Kantriba bar dar gumamaziziba pura ingari.
Eghti bizir me ingariziba, da bar isigham.”
- Jeremaia Babilonia bagha akam amada*
- ⁵⁹ Ezi namba 4in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Jeremaia akar mam Babilonin anemada. Ezi dughiar kamın, Atrivim Sedekaia Babilonin mangasava amima, Seraia a ko mangasa. Seraia a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. An atrivimin ingangarir gumazim. Jeremaia akar kam isa a ganingi. ⁶⁰ Jeremaia bizir kurar bar Babilonin otivamiba bagha akam akinafarimin an osiri, kar akar Ikiavira Itir God a ganingiziba. ⁶¹ Ezi Jeremaia kamaghin Seraia migei, “Ni mangi Babilonin otoghamin dughiam, ni akar kaba bar adar ponegh. ⁶² Egh ni kamaghin God ko mikim, ‘O Ikiavira Itir God, ni nguibar kam gasighasighasa mikemegha gifa, eghti gumazitam ko asizitam an ikian kogham. Eghti dughiabar zurara danganir kam pura ikiam.’ ⁶³ Seraia, ni akinafarir kam

diponegh God ko mikemegh, dagiatam akinafarir kamın a righıva anekunighti, a Yufretisin Fanemın magırigh. ⁶⁴ Egh nı kamaghın Ikiavıra Itir Godın akam akun, ‘Ki Ikiavıra Itir God, ki bar Babilon gasıghasıgham. Babilon akinafarir kamın min magıram, egh uam otoghan kogham.’”

Jeremaian akam iza kagh tu.

Apaniba Jerusalem gasıghasızir eghaghanim

52

(Sapta 52)

*Babilonia Jerusalemia misogha men
nguıbar ekiam ini*

(2 Atriviba 24:18--25:7; Jeremaia 39:1-10)

¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian ıgharazimın guivim, a Lipnan nguıbar ekiamın gumazir mam. ² Sedekaia, Jehoiakimın arazibar gın ghua, egha Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami.

³ Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavıra Itir God gamızı, a bar men anıngaghe. Egha Ikiavıra Itir God gumazamızir kaba bar me batoghezi, me an guamın saghon ghue.

Ezi gın Sedekaia, Babilonın atrivim, a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

⁴ Egha namba 9ın azenimın Sedekaia atrivimın ikia ghua, namba 10ın iakinimın otogha ghua namba 10ın iakinir kamın aruemin oto. Ezi Babilonın Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguıbam iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguıbar ekiamın divazir gavgavimın boroghıra dar pozim mikini. Egh me nguazim adav kınighti, da figh ghuavanaboghti, me mangı dagh ısın mitivigh nguıbar ekiam ko misogham. ⁵ Me azenir vamıra ko akuamın Jerusalem avinigha iti. Ezi

Sedekaia 11plan azenibar atrivimın iti, ⁶ ezi an namba 4ın iakinimın otogha ghua, namba 9ın aruem otozi, men dagheba bar gıfa. Kamaghın amızı, Jerusalemın gumazamıziba mitiriam bar puv men azi. ⁷ Dughiar kamın Babilonia divazimın vuer mam akarigha Jerusalemın aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemın midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimın suebar ghuava atrivimın dagher azenimın otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamın ghua, Jerusalemın nguıbar ekiamın otivigha ghue. Egha me Jordanın Fanemın danganir zarimın ghuaghirir tuavimın zui. ⁸ Ezi Babilonın midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agıragha ghua Jerikon nguıbar ekiamın boroghın itir danganir zarimın a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.

⁹ Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonın atrivim bagha ghu. Ezi dughiar kamın Atrivim Nebukatnesar Riplan nguıbamın iti, an Hamatın nguazimın aven itir nguıbam. Ezi Nebukatnesar uan kotın aven Sedekaian gara egha ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amızimın ivezim iniam. ¹⁰ Ezi Babilonian atrivim Riplan nguıbamın ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimın bar me misuagharıki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me misuagharıki. ¹¹ Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senın ada ikegha, a inigha Babilonın ghua. Egha a isa kalabus gatızı a ikia ghua areme.

*Babilonia Jerusalem gasıghasiki
(2 Atriviba 25:8-17)*

¹² Nebukatnesar Babilonın atrivimın itima, ezi an namba 19ın azenim otogha ghua an namba 5ın iakinimın, an namba 10ın dughiam oto. Ezi dughiar kamın, Nebusaradan, an atrivimın garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonın atrivimın ingan-garim gativagh an ganasa Jerusalemın ize. ¹³ Egha a Ikiavıra Itir Godın Dipenim ko

Judan atrivimın dıpenim ko, Jerusalemın gumazir aruabar dıpeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dıpeniba bar, a vaghvaghera dagh aponge. ¹⁴ Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanın gın zuiba, me bar moghıra Jerusalem avınizir dıvazim gasıghasıgha bar anekaraghariki. ¹⁵ Nebusaradan gumazamizir Jerusalemın ikiavıra itiba inıgha ghua, Babilonın kalabus gati. Men marasi, onganarazibagh amir gumazamiziba. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, me inıgha Babilonın kalabus bagha ghue. Egha fofozir gumazir bizir ıgharagha garir avırıba akırıbar akua, Babilonın kalabuzıbar mın me inıgha ghue. ¹⁶ Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazımın ikiavıra iti. Egha a me mıgıa ghaze, ia wainın azenıba ko, azenir ıgharazıbar gan iki.

¹⁷ Egha Babilonia ghua Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ghuegha, brasın guarir akınıba ko, tengın dozıba pın da afasa brasın ingarizir osazarıba apıraghariki. Egha me uaghan tengın dıpar ekiar me brasın ingarizim abiki. Israelia fomıra kamaghın a dıbori, “Ongarim.” Egha me brasın kaba bar da inıgha Babilonın ghue. ¹⁸ Babilonia uaghan averenim iniamın itarıba ko, savolın muzıarıba ko, lamba munger bizıba ko, itarir ofan ghuzıbar arıghamıba ko, pauran mughuriar aghuım zuıba tuer itarıba ko, Judaba Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven, ingarasa amızir brasın bizıba sara me da ini. ¹⁹ Egha Nebusaradan uaghan bizir gumazıba gol ko silvan ingarizıba ini, kar itarir muzıarıba ko, itarir avım aterıba ko, ofan ghuzıba arızir itarir ekiaba ko, mıneba ko, lamın aghorıba ko, itarir pauran mughuriar aghuım zuir tuezir itarıba ko, wainın ofabar arıghamın itarir ekiaba sara ini.

²⁰ Atrivim Solomon fomıra bras inıgha guarir akınir kamning ko, tengın ekiar me kamaghın dıborim “Ongarim,” adar ingari. Egha uaghan a bras inıgha bulmakaun 12plan nedazıba tengın ekiar kamın apengan itımın ingara,

egha wilkarın itarir ekiar dagh isın darıghamıbar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ada ariki. Ezi brasın kabar osımtızim bar ekefe, eghti gumazıtam dar osımtızim gıfıfıghı, da isi skel tam darıghan iburagham. ²¹⁻²² Gumazıba fomıra ababanir vamıran brasın guarir akınir kamningın ingari. Anıngın ruarımning 8 mitan tu, ezi anıngın arozımning 5 mita ko 30 sentimitan tu. Me dıpenir akınir pumuning paip brasın ekiamningın mın anıngın ingari, ezi bras mıtımegha an mıtım, 7 sentimita ko akuamın tu. Egha guarir akınimning dapanımning, me brasın anıngın ingari, ezi dıpenir akınir kamning mong ekefe. Ezi dapanir pın ghuavanadım 2 mita ko 20 sentimitan tu. Ezi me bras inıgha ıver nuzımın mın anesıngı, mati temer pomıgranetın ovızıba. Me pomıgranetın kaba tintınıbar ıver nuzımın mın da ike. Egha me guarir akınir kamningın dapanımning gıghuıgha, anıng asıngı. ²³ Guarir akınimning vaghvaghera 100plan pomıgranetın ovızıba anıngın dapanımningın iti. Egha 96plan pomıgranetıba anıngın 4plan mırıba iti.

*Judaba ghua Babilonın kalabusın iti
(2 Atrivıba 25:18-21)*

²⁴ Nebusaradan, Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam, an ofan gamir gumazıbar dapanım Seraıa, ko Seraıan apengan itir gumazım Sefanaıa, ko Godın Dıpenimın tiar akamın garir gumazir 3plan ıgharazıba sara ini. ²⁵ Egha Jerusalemın, gumazir dapanir Jerusalemın midorozir gumazıbar garım ini. Egha nıghnızıba Judan atrivim ganıdir gumazir 7pla ini. Egha a Judan midorozir gumazıbar gumazir dapanıbar akınafarıba osırir gumazım ini, kar gumazir gumazıba isıma, me midorozir gumazıbar otıvım. Egha a 60plan gumazamizıbar garıma me Jerusalemın ikiavıra iti, ezi a uaghan me ini. ²⁶ Egha Nebusaradan gumazamizir kaba bar me inıgha Babilonın atrivim bagha Rıplan nguıbamın ghu. ²⁷ Kar Hamatın nguazım.

Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati. ²⁸ Nebukatnesar inigha ghua kalabus gatizir gumazamizibar dibobonim, a kamakin: Namba 7in azenimin an atrivimin itir dughiam, a Judan 3,023plan gumazamiziba ini. ²⁹ Egha a namba 18in azenimin atrivimin itir dughiamin, a 832plan Jerusalemian gumazamiziba ini. ³⁰ Ezi a namba 23in azenimin atrivimin itir dughiamin, gumazir dapanir faragha zuim, Nebusaradan, Judan gumazamizir 745pla inigha kalabus gati. Me bar moghira men dibobonim, 4,600plan gumazamiziba.

Babilonin atrivim, a kalabusin Atrivim Jehoiakin fri

(2 Atriviba 25:27-30)

³¹ Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonin 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak, Babilonin atrivimin oto. Egha azenir kam in aven an namba 12in iakinim otogha ghua, namba 25in aruemin otozi, Evil Merodak Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin anegifa. ³² Evil Merodak arazir aghuimin a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonin kalabusin ikezibar dabirabim gafira. ³³ Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiaabar Babilonin atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu. ³⁴ Babilonin atrivim mikemezi, me dughiaabar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghiram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

Gumazamiziba Jerusalem Bagha Aziava Arai O Azir Akam Akar faragha zuim

Babilonia Jerusalem gasighasizir dughiamin, gumazamiziba bar uan nguibar ekiar aghuimin apangkufi, ezi Godin akam inigha izir gumazim, Jeremaia akinafarir kam osiri. Fomira Jerusalem nguibar ekiam ko Godin Dipenir an aven itim, aning mati God Israelian adarazi ko itir nedazim aka. Ezi Jerusalem ikuvizir dughiamin, Israelian nighnizir gavgavim mong irizi, men nighniziba derazir puvati. Kamaghin amizi, me an kuarkuvigha zurarama azi.

Akinafarir kamın saptaba vaghvagha mati ighiar maba, gumazamiziba Jerusalemın apankuva a bagha azir onger akabagh ami. Judan adarazi me dughiar ekiabar, osimtızir me batozir kam gınıghnıgha ighiar kabagh ami.

Israelian arazir me akar kam osirizim, me kamaghin Inglisin a dibori, "Poetry." A Hibrun akamın mong igharagha amizir arazir mam, men akam alfabetin 22plan letaba iti. Me dughiar mabar akam osirasa 22plan akuabar ana osiri, egha me an osirir dughiam, me letaba uan akamın alfabet osiri moghin vaghvagha da osira iraghu. Ezi gumazir maba Hibrun akamın akar maba igha da osirir dughiamın, me men arazir kamın gın ghua an osirir puvati. Ezi e fo, Aruamın akam osiramın 21 letaba iti, a bar Hibrun akamın letabar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, Aruamın akamın akinafarir kam (Azir Akam), e Hibrun akamın arazimın gın ghua a gıra, ni e an osirizir arazir kamın ganam, a manmaghin zui. Ni bar deravira akinafarir kamın gan, ni ganti Saptı 1, 2, 4, ko 5, ni ganti vezin kaba vaghvagha alfabet letabar gın zui. Namba 1 leta ves 1, kar leta A. Ezi ves 2, namba 1 leta, a

* 1:: Saptı 1–5 Aruamın letaba Hibrun akamın poetrin arazim gın ghua an osiri, vesba bar moghira alfabetin letaba gın zuir osizirim iti.

leta B, da bar kamaghira ghua, vezin abuananamın namba 1 leta, a leta Z. Hibrun akam 22plan letaba iti, ezi Aruamın akam 21plan letaba iti, egha uaghan Aruamın akam letan kam i, akaba osirir dughiam a faragha itir puvati, a letan mabar tizibar iti. Kamaghin amizi, e dughiar mabar vezin pumuning pumuningın da isafufusi. Akinafarir kamın Aruamın akamın saptı 3, 66pla vesba iti. Kamaghin amizi, e Hibrun akamın gın ghua, akuar faragha zuim, a ves 1-6, kar Leta A. Egha ves 7-9, kar leta B. Egha 10-12, kar leta D, ghua akuar abuananamın, ves 64-66, kar leta Z. E kamaghira an osira 3pla ves isafufuki. Hibrun akamın, kamaghin amizir osirir arazim, an akinafarir kamra itir pu. Puvati, a uaghan Onger Akaba 9, 10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 112 ko 119 ko 145, ko Dabirabir Aghuim saptı 31 a uaghan iti.

*Jerusalem osimtızir ekiam iti**

- 1 Aio! Jerusalem, gumaka! A fomira gumazamizir avirim iti, ezi gumaka, a datirighin bar puvati. A fomira kantrin igharazibar tongin ziar ekiam iti, ezi datirighin an osimtızir dafam iti, mati amizim, an pam areme. A fomira, mati atrivimin amuimin ikia, egha nguibaba bar dagh atifa, ezi datirighin apaniba bar an abirazima a mati ingangarir amizir kinimin min iti. Gumaki!
- 2 Bar fomira nguibar igharaziba an namakar aghuibar ike, egha datirighin nguibatam osimtızir kamın aven an akuragha gavgavim a ganidir puvati. An namakar kaba a gifaragha datirighin an apanibar otifi. Kamaghin amizi, Jerusalem datirighin dimagaribar puvirama azima, an temeriba ira mamaghira iti.
- 3 Datirighin apaniba bar pazavira Judabagh amuava,

me inigha ghua kantrin igharazimîn
me isava kalabus gati.

Me pura ingangarir gumazamizir
kinibar mîn me gamima me iti.

Apaniba an agîntizima, ana aran iburazi
me an suirazi a iti.

Judaba datirighîn kantrin igharazibar
tongîn ikiava, deragh daperagh
avughsamin danganir aghuiba
puvati.

Bar puvati.

⁴ Ezi tuavir ekîar Saionîn nguibar ekiamîn
zuim pura ikiava azia iti,
gumazamiziba uam a garui puvati.

Me Godîn ziam famin isar ekiaba bagha
uari akuvamin dughiaba bagha a
garuir puvati.

Kamaghîn amizi, Saionîn zuir tuaviba
pura ikiava azia iti.

Nguibar ekiamîn itiar akaba pura iti.

Ezi ofa gamir gumaziba bar puvîram
aziava naviba bar oseme,
mati gumazim mîzazim barasi.

Ezi Saionîn amizir igiaba bar osîmtizir
ekiam barasi.

Ezi Saionîn nguibar ekiam uabi bar
pazavîra uabi barasi.

⁵ Faragha Jerusalemîn apaniba a gatifa.

Egha apanir kaba nîmîra apiaghav
ikia an apangkuvir puvati.

Me kamaghîn fo,

Jerusalemia osîmtizitam me danighan
kogham.

Me fo, Jerusalemia bar arazir kurar
avîribagh ami,

kamaghîn amizîma Ikiavîra Itir God
mîzazir ekîar kam me ganîngi.

Ezi an apaniba Jerusalemîn boriba inigha
ghua,

bar saghon me isava kalabus gati.

⁶ Guizbangîra datirighîn Saionîn ziar
ekiam irigha gîfa,

mati atrivimîn guivim uan diriba sue.

An gumazir dapaniba mîtiriam men az-
ima, men gavgaviba bar gîfa,
mati asîzîr dian atiaba mîtiriam men
azima, me grazibar amasa da buri-
ava avenge.

Egha me bar amiagha gavgaviba
puvati.

Apaniba men agîntizima, men aghara-
paniba bar men amîrazi,
me apanibar aran ibura.

⁷ Ghuezir dughiabar bizir aghuir
faragha Jerusalemîn ikezir ka-
banang, da datirighîn bar ikuvigha
itima,
gumazamiziba anetegha tintinibar
ghue.

Egha me datirighîn bizir aghuir a
fomîra ikeziba bagha nîghnîsi.

Dughiar Jerusalemîn apaniba an gumaza-
miziba isimîn, igharaz darazi an
akurazir puvati.

Egha apanîr kaba an garima, a bar
pazavîra irî,

ezi me bar a dipova puvîrama an
ingaravati.

⁸⁻⁹ Igharazi darazi fomîra Jerusalemîn
ziam fe.

Ezi an gumazamiziba bar arazir
kurabagh ami,

egha bar mîzegha, mati bizir kurir
mamîn mîn mughuasi.

Kamaghîn amizi, igharaz darazi datirighîn
an garima a bibiamra itima,
me aghumsîzîr ekiam a ganîdi.

Egha me bar an aghua.

Ezi Jerusalem mîzazir dafam isava,
egha aghumsîgha pamtem aziava uan
guam modo.

Fomîra an arazir kuraba bar azenimra iti,
mati amizimîn korotiam bar mîze.

Ezi a kamaghîn nîghnîzîr puvati, a
ikuvigham.

Kamaghîn amizi, a datirighîn ikuvizi,
gumazitam datirighîn bar an apangku-
vizir puvati.

Ezi a kamaghîn mîgei,

“O Ikiavîra Itir God, nî nan osîmtizir
kamîn gan.

Apaniba bar na abîragha gîfa, ezi kî
bar ikufi.”

¹⁰ Kamaghîn amizi, noka! Jerusalem, nîn
bizir bar aghuariba,
apaniba bar ada okeme.

Ikiavira Itir God faragha Akar Gavgavim aniga ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumamazizir kaba, me Godin Dipenimin aven mangan kogham.

Kar Godin gumamaziziba uari akuvamin danganim.

Ezi men midorozir gumaziba datirighin aven izezi,
Jerusalemia bizir kurar kamın garima an oto.

11 Mitiriam Jerusalemian gumamazizibar azima,
me bar pamten dagheba bagha rui.

Egha bar puvirama azi.
Me bar uan bizir aghuibara dagiaba bagha da amagava,
daghebagh ivezava apava mong deragha iti.

Ezi Jerusalem kamaghin migei,
“O Ikiavira Itir God, ni kagh gan.
Me bar pazavira na gami.

12 “Nan gumamaziziba fomira kamaghin mizazitam inizir puvati,
ezi marazi ghaze, kar pura bizim.

Jerusalem, gumamazizir an boroghin tuavimin aruibar dia ghaze,
‘Ia kagh gan, ki bar mizazir dafam ateri.

Ikiavira Itir God nan aningaghegha mizazir dafam na ganingi.’

13 “Nguibar kam, ki Jerusalem, Ikiavira Itir God avim amadazima a izaghirava,
nan agharibar isiava nan gavgavim gamizi ki amira.

A iver mam gamigha pamten nan suira.
Egha na akunizima ki ghua akiribar moghin iri.

Egha a na taghizima,
ki zurara bar pazavira uabi baragha damaziba nan siri.

14 “Osimtizir kaba, Ekiam bar da isafuragha da ikeghava nan firim gike.

Nan arazir kurabar osimtizir kaba bar osemegha nan gavgaviba bar ada gifa.

Ezi Ekiam na isava apanibar agharim gatizi,
ki me ko misoghan kogham.

15 “Puvatigham.

Ekiam bar nan midorozir gumazir gavgaviba akirim ragha me gasara.

An apanibar midorozir gumazibar diazima,
me izava na ko misoghava nan gumazir igiaba bar pazavira me gami.

Ekiam Judan kantrin gumamaziziba bar me dikava me righiriki,
mati gumazim wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin, wainin oviziba dikava da righiriki.

16 “Righirighizir bizir kam na gamizima nan temeriba iri.

Ezi na ko osimtizir kamın ikiva gavgavim na daningamin gumaziba ua puvati.

Apaniba bar na abiragha givazi nan boriba bar pazavira iti.”

17 Saion uabin akurvaghasa uan agharim amadima,
tav gavgavim a ganidir puvati.

Ezi Ikiavira Itir God an namakabar diazima,
me an apanibar otivigha tintinibar moghin izava a ko misosi.

Me an garima, a mati bizir mizirizir mam.

18 Tuighsizir arazim, Ikiavira Itir God uabi na tuisiki.

Ki Jerusalem, ki kamaghin migei, ki uabi Ikiavira Itir Godin akaba batoke,

kamaghin amizi, arazir na batozir kam, a dera.

Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia deravira nan akar kam baragh.

Ia gari, ki mizazir ekiar kam isi.

Apaniba nan gumazir igiaba ko amizir igiaba inigha ghua

nguibar bar saghon itimin me isava kalabus gati.

19 Ua tav nan akuraghan kogham.

Ki uabin akurvaghasa uan namakabar dei.

Ezi puvati, me na gifara nan apanim gami.

Nan ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, mitiriam bar puvira men azima, me damiva deragh ikiamin dagheba buria, bar ingangarir dafam gami.

Ezi dagheba puvatizima gumazir kaba bar moghira ariaghire.

²⁰ Vanginan kagh nan gan, O Ikiavira Itir God!

Ki bar osimtizir dafam ikiava bar pazavira iti.

Ki uabi ni baraghizir puvatigha nin akaba bar da batoke, kamagh amizi nan nighniziba bar ikufi.

Apaniba nan tuavibar nan gumazamizibav soghezi me ariaghire.

Ezi dipenibar itir gumazamiziba uaghan ariaghire.

²¹⁻²² Zurara igharaz darazi nan mizazir kam in azir akam barasi.

Egha tav tong gavgavim na ganidir puvati.

Nan apaniba uaghan ni na ganingizir osimtizir kam baraki.

Egha me bizir ni na gamizir kam bagha bar akonge.

Ni fomira fofozim na daningasava dughiar kam ginaba,

ezi datirighin dughiar kam oto.

Ezi ki kamagsua, ni na gamizi moghira nan apanibar amigh.

Zurara ki mizazim isava arai.

Ni nan arazir kurabagh nighnigha ivezir kuram na ganingi.

Ezi datirighin, ni nan arazir kurabagh nighnigha, bar pazavira na gamizi moghira,

ni dagh nighnigh nan apaniba kamaghira men araziba ikaragh.

Ki mati amizim mizazim isava arai moghin arai,

ezi nan navim bar ikuvigha, mati amizim arimariar bar ekiam iti.

2

Ikiavira Itir God bar pazavira Jerusalem gami

¹ Ame! Saionin nguibar ekiam aghuir kam, noka!

Ekiam nin aningaghegha mamaghira iti,

ezi an aningagharim mati overiar pizim nguazim avarazi mitatem oto.

Fomira kantri Israelin, Jerusalem in nguibar ekiam, an ganganim bar deragha an ziam bar pin iti,

ezi datirighin Ekiam anekunigha anebirazima, nguibar ekiam kam bar ikuvigha iti.

Ezi Ekiam Jerusalem gasighasizir dughiam, a uan Dipenir nguibar ekiam in itim ginighnizir pu.

Puvati. A nguibar ekiam bar a gasighasiki.

² Bar guizbangira, Ekiam Jekopin ovavir boribar apangkuvizir puvatigha, bar men dipenibagh asighasiki.

A bar men aningaghegha men nguibar ekiam gavgavir aghuarir Judan kantrin aven itiba, a tintinibar bar ada apiraghariki.

A kantri ko an itir gumazir dapaniba sara a bar me abirazima me bar aghumsiki.

³ Datirighin Ekiam bar aningaghegha Israelian gavgavim gasighasighizi me bar amira.

Ezi apaniba Israelia misoghasa izima a men akurazir puvati. Bar puvati.

A bar Jekopin ovavir borir kabar nguazim gasighasiki, mati avir bar ekiam isia biziba bar ada agifa.

⁴ Egha a Saionin nguibar ekiam in apanim gamigha,

an itir gumazamiziba, uan barir pimin me gasasa men akuighav iti.

A uabi uan gavgavimin Jerusalem in gumazamizir e bar ifongeziba, a bar me misuaghariki.

An aningagharim

- mati avir fefem Jerusalemın nguibar ekiamın isi.
- 5 Faragha Ekiam Israelian apanim gamigha men kantri bar a gasighasiki.
A men nguibar ekiar gavgavibagh asighasigha egha uaghan men atrivibar dipenir diriba tintinibar da apiraghariki.
Egha Judan adarasi, an osimtizir ekiaba me ganidima me naviba bar osemegha azia mamaghira iti.
- 6 Gumazim uan azenimın itir averpenim apiriaghatizi moghin,
Ikiavira Itir God uan Dipenir me a bagha ghua an ziam fem a gasighasiki.
Egha arazir kamın, Ekiam, me an ziam fer isar ekiabar dughiaba ko, Sabatin dughiaba sara a bar da gifa.
Kamaghira, Jerusalemın itir gumazamiziba ua isar ekiaba ko Sabatin dughiabar an ziam fer puvati.
Ekiam bar atriviba ko ofa gamir gumazibar aningaghegha, men ingangaribar me agifa.
- 7 Ghua tintinibar Godın Dipenimın aven itir apanir kaba, Ekiam uan Dipenim ko ofa gamir dakozim isa men taki.
Egha apaniba ataghizi, me Jerusalem ko an itir atrivibar dipenir gavgaviba ini.
Egha me an Dipenimın ikia niginir ekiam gami, mati Israelia fomira an Dipenimın ikia isar ekiabagh amua an ziam fe mokin.
Kamaghira, Ekiam uabi, bar uan ofa gamir dakozim ko an Dipenim, a bar akirim ragha aning gasaragha gifa.
- 8 Ikiavira Itir God Saionın nguibar ekiar aghuimın divazir gavgavim akarasa nighnisi.
- A bar deravira an divazimın gara ane-savsuisi,
egha mati dipenimın ababanim damuasa benim inigha an ababanim gamigha givagha,
bar a gasighasiki.
A ingangarir kam damuasa iburaghubrazir puvati.
A bar divazir gavgavim akara a gasighasiki, ezi da bar ikuvigha gifa.
Divazir kaba mati gumazamiziba bar ikuvigha azia mamaghira iti.
- 9 Kar divazimın itiar akaba, God tintinibar da akarizi, da vazim gireghav iti.
Egha itiar akaba asir tiar iguguniba an ada apiraghariki.
Ezi da mizumzuiaribar otifi.
Egha da nguazimın irezima nguazir mineziba ada avara.
Ezi apaniba men atriviba ko gumazir dapaniba inigha kantrin igharazibar ghua kalabus gariki.
Ezi ofa gamir gumaziba ua deravira Godın Akar Gavgaviba gumazamizibagh eghari puvati.
Ezi Godın akam inigha izir gumaziba ua irebabar mın garir bizibar garir puvatigha,
ua Ikiavira Itir God da migirigiaba isir puvati.
- 10 Merara, Saionın gumazir aruaba, me pura nguazim gapiaghav ikia akabar kumigha nimira iti.
Me osemegha nguazir mineziba uan dapanibagh aghuigha azir akar korotiar piziba aghui.
Ezi Jerusalemın amizir igiaba bar osemegha dapaniba avigha pura nguazimın gari.
- 11 Nan navim bar osemezi, ki bizir bar kurar Jerusalemın otivizibagh nighnigha azia, kamaghira ikia ghua nan damazimning na gami.
Ki uan gumazamizibar gari, me bar ikuvigha onganarazibagh amua itima, ki bar pazavira uabi barasi.

Ki garima, borir iririviba ko borir igiaba
pura nguibar ekiamin tintinibar tu-
avir arizibar ariaghira irav iti,
kamaghin amizi, nan dighorim bar
biki.

12 Nguibar kamın itir borir kaba,
mitiriam ko dipam bagha mikirvagha
arava uan amebabar gari.

Me ghaze, Mamo, dagheba,
dagheba, mitiriam en azi.

Me pura tuavir arizibar ariaghira irav iti,
mati midorozir gumaziba midorozimin
aven ariaghira irav iti.

Ezi men amebaba men suigha itima
me men dafaribar ariaghire.

13 O, nan guivim Jerusalem, ki bar nin
apangkufi.

Osimtızir ni inizir kam, nguibar eki-
atam a inizir puvati.

Ezi ki manmaghin garir migirigia tam
damuva
gavgavim nin navim daningam?

Nin osimtızim, mati ni duar ekiam ati,
egha ongarimin min bar kone.

Ezi tinara ua ni damighti ni ua
ghuamaghegham?

14 Pura ni gifarir gumazir Godin akam
inigha iziba, me ni gifara ghaze,
me irebamin min garir bizibar gani.

Puvati, me bar ni gifara.

Me nin akuraghti ni deragh ikiasa,
nin arazir kurabar gun ni mikemezir
puvati.

Me Godin akamin gun migeir ingan-
garimin abazim gami,
ezi men akaba ni gamizi, ni bar navim
girazir puvati.

15 Raghirağa uan dapaniba roava ni
dipovava, atiniba muno kura iparav
amaga sighsirir akabar uariv gei
darasi,

kar Jerusalemian gumazamizir
nguibar ekiar kam garuiba, me nin
gari.

Egha me ifara digavir kuram gamua
dafariba nin akakagha arui.

Egha me kamaghin ni migia ghaze,
“Kar ti nguibar ekiar bar aghuir me
migiava ghufir kamnang, a?

Nguazir kamın itir gumazamiziba bar, me
ti bar a gifonge, a?

Ti bar puvati!”

16 Saghuiba ko roghira itir nin apaniba
bar,

nin aghuagha akar bar kurabar ni
migia ni gasighasighasa.

Egha atariba kuskugha
iriviba tagharigha nin ingaravaka ka-
maghin migei,

“Bar guizbangira e Jerusalem gasighasigha
gifa.

Dughiar e migia mizua itir kam a
datirighin otogha gifa.”

17 Tiziba Ikiavira Itir God fomira damuasa
nighnighizi moghin

a datirighin a gami.

A fomira kamaghin migia ghaze,
Israelia an akam batueghti, a bar me
gasighasigham.

O Jerusalem, a datirighin nin apangkuvir
puvati.

A nin apanibagh amizi me bar gavgav-
igha ni abiragha gifa.

Ezi ni ikuvizi bizim bangin me bar akonge.
A me gamizi me gavgavir bar ekiam iti.

18 Uarir akurvaghsi uan navir averiabar
Ekiamin dimiva an azangsigh.

O Saion, noka!

Nin divazir mitiar gavgaviba uaghan,
arueba ko dimagaribar puviram
aziam,

eghti nin teriba iri mamaghira iki,
mati aperiam otogha ivemari.

Ni avughsan marki,

ni azi mamaghira iki.

19 Virara dafarimning feghiva,
dimagaribar dughiar aviribar Ekiamin
dim.

Ni pamtemin a ko mikimiva

an damazimin uan navir averiamin
aven itir osimtızim ko nighnizimin
gun an mikim.

Nin boriba mitiriam bangin ariaghira
tintinibar nin tuavibagh irav iti.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin
boribar apangkuvighsi,
ni uabin gun a mikim.

20-22 Zurara Jerusalemia kamaghin migei,
“O Ikiavira Itir God, ni bizir kurar ni uan
adarazi gamizir kamın gan.

Amizir bar uan boribagh ifongeziba,
me datirighin uan boribar kuaba
api.

Ezi apaniba nin Dipenimin aven ghuegha,
ofa gamir gumaziba ko nin akam
inigha izir gumazibav soghezi me
ariaghire.

Apaniba uaghan nan amizir igiaba ko
nan gumazir igiaba afuzibar bar me
ginivizi,
me ariaghire.

O Ikiavira Itir God, ni bar nan gumaza-
mizir kabar aningaghe,
egha ni tong men apangkuvir puvati.
Bar puvati.

Ni bar me misoghezi me ariaghire.

Zurara, ni bar nan aningaghegha tintini-
bar apanibar diazi,
me izava bar pazavira na gami.

Apanir bar aviriba ize, mati gumaza-
mizir bar avirim isar ekiam gamir
dughiamin otivi moghin,
otivigha dughiar kamın uari akufa.

Egha apaniba nan gumazamiziba bar me
misoghezi me ariaghire,
ezi tav ua itir puvati.

Ki bar uan gumazamizibagh ifongegha de-
ravira me geghufi.

Ezi nan apaniba izava bar me agifa.”

3

*Ki navim giragha, Ikiavira Itir God nan
osimtiziba agivasa, a mizuai*

1-6* Aio! Ikiavira Itir God nan aningaghegha
fofozim na ganingi,
ezi ki bar osimtizir ekiam ateri.

A na gamima ki bar tuavir mitatemın zui.

* **3:1-6:** Akinafarir kamın danganir mabar Jerusalem uabi akam akuri. Ezi saptan kamın, puvati. Gumazir akam akurir kam, a Israelian gumazim, ana osimtizir a bativiziba ko osimtizir Israelian igharaz darazi bativizibar gun mikimasa. **3:13-15:** Jop 30:9; Onger Akaba 69:12; Jeremaia 20:7

Ki bar angazangaritam itir puvatigha
puram arui.

A dughiarbar zurara mizaziba nararam
anidi.

A gumazir igharaziba kamaghin arazi-
tamın me gamizir puvati.

A na misogha, nan aghariba apiragharighizi,
nan inivafizim bar amiragha gavgav-
iba puvati.

An osimtizir igharagha gariba na ganingizi
da na okarigha mizazim na gasi mati
ki kalabusin iti.

A na gamizi ki bar mitater ekiamın aven iti,
mati gumazamiziba fomira ariaghiregha
iti.

7-9 Bar guizbangira, a bar na okarizi, ki
azenim giran ibura.

Mati me senin osimtizibar na ikezi ki
kalabuziamın iti.

Ki zurara uabin akurvaghasa Ekiamın dei.
Ezi a tong bar kuarim atigha nan
dimdiam barazir puvati.

Ezi ki mangasava amir danganiba, ana da
piri.

Mati me dagiar dafaba nan tuavim
apiri.

10-12 Datirighin Ekiam na gasighasighasa,
a mati asizir atiam asizir tam misuegh
anemasava a bagha modogha gara
iti.

Ekiam na gamizi ki uan tuavim ataghizi a
na gasighasiki,

mati asizir atiam asizir mamın
agiragha ghua a misuegha, a ku-
rugha ghua bar an aneghoragh sue,
ezi ki datirighin bar ikufi.

Ekiam uan barir pim dafagha na gasasa
nan akuighav iti.

13-15 Egha a uan barir afuzibar nan navim
gase,

ezi an barir afuziba nan navim oko-
regha nan ovizimning miti.

Ezi nan gumazamiziba bar datirighin na
dipovava

dughiaaba bar nan ingarav ati.

A bar osimtızir kurar avırıba na ganıngizi
ki bar izifa.
Mati gumazim na gaghora dipar
puvıra mısözim na ganıngizi, ki a
tuavareme.

16-18 Faragha a bar pazavıra na gami.
A mati nan guam isava nguazim gasezi
dagıaba nan atariba apıragharıki.
Egha a mati ki bar aghumsigha
atiatigha guagha uaghıra av-
erenimın modo.
Ki uam navir amırızim ko agoroger
arazimın itir puvati.
Egha dabirabir aghuımın arazim gın
amada.
Kamaghın amizi, ki ghaze, Ikiavıra Itir God
bizitam na danıngan kogham,
eghti ki dughıar ruarımın nguazir
kamın ikeghan kogham.

19-21 Ganganir ki uabın gara uabi
gıñhızim, mati ki pura guraghav
ikiava arui.
Egha ki uan osimtızir ekiabagh
nıñhısi.
Ezi bizir kam mızazir ekiam na ganıngi,
mati ki marasının kuram ame.
Ki dughıabar zurara bizir kabagh
nıñhıgha,
nan navim bar oseme.
Egha ki bizir ıgharazim gıñhıñısi,
ezi bizir kam na gamıma ki gavgvav-
ıgha Ikiavıra Itir God mızua iti,
a nan akuragham.
Bizir kam a kamakın.

22-24 Ghuariaba zurara mızarazıbar iri
moghıra,
Ikiavıra Itir God, nın apangkuvir
arazir kam, zurara e ko iti.
Ikiavıra Itir God zurara en apankuva,
uan navim isa bar e ganıgvıra iti.
Ezi an arazir kam a gıvaghan kogham.
Kamaghın amizi, e fo, e bar ikuvizir
puvati.
Ezi an apangkuvir kam, dughıabar zurara
otıvavıra iti.
O God, nın arazir kam, a bar deragha ma-
maghıra iti.

Ki ghaze, ki bizir ıgharazıbagh nıñhıghan
kogham.

Bar guızbangıra, Ikiavıra Itir God
uavıra, a nan Akurvazim.

Ezi a nan akuraghasa ki gavgvav-
ıgha a mızua iti.

25-27 Ia gumazamizir Ikiavıra Itir God
buria, egha uarir akuraghasa a
mızua itıba,
a deraghavıra ia gami.

Kamaghın ti deragham, gumazamizıba
nımıra ikıva
Ikiavıra Itir God mızuamti, a ua me
iniam.

Egh uaghan kamaghın ti dera,
gumazamizıba uan igıabara osımtızıba
ater, egh nımıra iki.

28-30 Kamaghın amizi, Ekiam osımtızıtım
gumazıtım danıngıghti,
gumazir kam danganıtımın mangı
uavıra nımıra iki.

Gumazıtım uabi abıragh nımıra iki ganti,
Ekiam ua an akuragham.

Eghti gumazıba a mısoghıva dibovir akaba
ko adarir kurabar a damuti,
a pura uabi isıva men teghti, me mar a
damu.

31-33 Marki, Ekiam zurara akirim ragh
e gasan kogham.

A osımtızıba isava gumazamizıbagh
anıgava,
egha a gın ua men apangkufi.

Guızbangıra, a Godın puvıra gumazamiz-
ıbar apangkuvım.

A uaghan mızazıba ko osımtızıba
me danıngasa ifongezir puvati.

34-36 Nı ge! Ekiam bar arazir kurar kabar
aghua:

Arazir gumazıba pazava kalabuziar
gumazıbagh amua me dikabırıba,
ko arazir gumazıba kotıamın gumazıbagh
ıfara me dikabırıba,
ko Godın Bar Pın Itımın damazımın,
gumazir maba guıızın arazıbar
amuan men anogrosi.

Guizin arazir kaba, kar God
damuasava e mikemezir araz-
iba.

37-39 Nguazimin gumazir manamra
mikemeghti, biziba otivam? Ua
gumaziba puvati,
Ekiam uabira nighnigh mikemeghti,
biziba otivam.†
Godin Bar Pin Itim migeima,
bizir aghuiba ko bizir kuraba otifi.
Eghti gumazitam tizim bagh,
uan arazir kuram bangin ivezir kurar
a inizim bagh imomam?‡

40-42 Oraghiva arazir aghuibar amuva, e
bar deravira uan araziba ko uan
daroriba tuisigham.
Egh e uan arazir kuraba ateghiva ua-
mategh Ikiavira Itir God bagh izam.
Egh e Godin Uan Nguibamin Itim ko
mikimsi, e pura aghariba fan
kogham.
E bar guizbangira uan navibar God ko
mikimiva kamaghin mikimam,
“E ni barazi puvatigha arazir kuram gami,
ezi ni en arazir kuraba gin amadazir
puvati.”

43-45 Puvati. Ni en agiragha en misoghezi e
ariaghire.
Nin aningagharim e avara, egha ni bar
en apangkuvir puvati.
Ni en aningaghegha uan kuarimning
migoro.
Mati ni overiamin itir ghuariar bar
pizir mitiamin uabi avarazi,
en migirigiaba mavanang ni bati-
van ibura.
Ni bar e abirazima, igharaz darazi ghaze e
bar mizegha,
mati pura dagariba adizir bizim.

46-48 Roghira itir apaniba bar,
en aghuagha akar bar kurabar e migia
e gasighasighasa.
Ezi bizir otivir kaba bar e gamizima,

e mati mozim giraghuezi moghin ati-
atigha iti.

E bar ikuvigha iti.

Ki uan gumazamizibar garima, me bar on-
ganir arazibagh amua itima,
ki me bagha azia teriba ira,
mati faner ekiam ivemari
moghin, ivemara kamaghira iti.

49-51 Saghon mar ikegha izi, ki uan azir
akam agivaghan kogham.
Kamaghin amizi, nan temeriba iri ka-
maghira ikiam.

Ki azi kamaghira iki mangi, Ikiavira Itir
Godin Uan Nguibamin Itim beragh
vanginan deraghvira nan ganiva na
ginighnigham.

Ki uan nguibar ekiamin itir amizir igiabar
garima,
me bar dughiar kuram isima, nan
navim bar osemi.

52-54 Tav tong bizir mingarir tam nan itir
puvati.
Me pura nan apanim gamua na buria
na misueghti ki aremeghasa.
Egha mati gumazim kuarazimin
agintizi moghin nan agintisi.

Egha mati me angamira na fegha mozim
mikini,
egh dagiaba na mikinighti ki are-
meghasa.

Ezi mati dipar dafam na avarazi,
ki ghaze, ki aremegham.

55-57 Uan kuarimning dukuman marki! O
Ikiavira Itir God, ga uaning!
Ni nan azir akam baragh,
ki mati gumazim mozir bar
konimin iti moghin ikia nin
ziamin dei.

Egha bar pazavira ikiava uabin akur-
vaghasa nin dei.

O Ekiam!

Ki kamaghin nin dei, ezi ni nan dimdiar
kam baraki.

† 3:37-39: Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, “God amamangatighan koghti,
gumazitam bizitam damighti ana otoghan kogham.” ‡ 3:37-39: Gumazir maba, vezin kamamin kamaghin
migei, Hibrun akam ghaze, “Gumazim arazir kuram damighti, God ivezir kuram a daningighti, a imoman marki.”

3:40-42: Onger Akaba 119:59; 139:23; 2 Korin 13:5

3:43-45: Onger Akaba 97:2; Azir Akam 2:1; Sekaraia 7:13

3:55-57: Onger Akaba 145:18; Aisaia 41:10; 41:14; Jeremaia 38:9; Jona 2:2; Aposel 16:24-25

Ki nin deir dughiamin, ni nan boroghin izava kamaghin na migei, "Ni atiatingan marki."

58-63 Vezir bar kuram, ki a ini. O Ekiam, ni nan akuragha apaniba abira. Ni ua na inizi ki deragha iti.

O Ikiavira Itir God, ni jasin min nan garima, gumazir kaba arazir kurar aviribar na gami.

Ga uaning! Ni tong nan akuragh arazir aghuibar na damu.

Ekiam, ni fo, me nan apanim gamua na dipova kamaghira iti.

Me arazir kurabar na damuasa nighnigha migirigiar kurabar na gami.

Me zurara dughiaabar sighsizir akaba ko imobir akabar na gamua, egha na misoghasa na bagha tuaviba buria akabav sosi.

Ni ganam, me managh dapiaghiv ikiam, o me dikavigh managh mangam, me dughiaabar zurara na dighora dibovir onger akabagh ami.

64-66 Zuamira! O Ikiavira Itir God, ni men arazir kabagh nighnighiva, me ikaragh arazir kabara ua me daning.

Ni osimtizir kurabar men navibar aning, onganim men nighnizibar aningigh. Ni ivezir kuram men daningiva bar me gasighasikigh.

Ni men aningaghegh asizibar min men agintigh bar me misogh me agifagh, eghti men tav tong Ikiavira Itir Godin overiamin apengan itir nguazir kam uam an ikian bar marki.

4

Jerusalemian apaniba me misozir dughiamin Jerusalemia bar dughiar kuram ini

1-2 Aio! Saionin gumazamiziba, mevzika, me bar ikuvigha iti.

Me fomira mati golin dagiar bar pin kozimin min taghtagha bar dera.

Ezi me datirighin bar mighovegha, ua dagiar bar pin kozimin min taghtazir puvati.

Fomira Ekiamin gumazamizir kaba mati, Godin Dipenimin itir dagiar bar pin kozir bar aghuibar min iti.

Me datirighin bar tegha, mati dagiaba misaraghira tintinibar nguibar ekiamin tuavibagh ire.

Gumazamizir igiar kaba datirighin ua ziba puvati.

Me datirighin mati nguazir minner ghurir, gumaziba ingarizibar min gari.

3 Boribara, nan gumazamiziba deravira uan boribar garir puvati.

E gari, afiar atiar amebaba oteba uan nguzibagh arisi.

E fo, afiar atiaba derazir puvati.

Ezi nan gumazamiziba afiar atiabar min arazir aghuim gamir pu. Puvati.

Me mati, ponebar min danganir dakirtizimin arazir kurabagh amua iti.

Me deragha uan boribagh amir pu. Puvati.

Me bar akirim ragha me gasara.

4 Daghem bagha pura tintinibar aruava, gumazamizibar azangsizir boriba, tav daghetam me ganingizir puvati.

Ezi borir aghegheviba otem bagha kuariba men piri.

5 Ezi fomira dagher bar aghuir aviriba iti darasi, me datirighin dagheba puvatigha daghem bangin ariaghiri.

Ezi men kuaba pura nguibar ekiamin tuavibar irav iti.

Me fomira bar bizir aviriba ikia dar kurka iti.

Me datirighin bar biziba puvatigha onganarazibagh amua ikia, egha bizir kuraba makurir danganibar damasa dagheba buri.

6 Faraghavira, Ekiam Sodom gasighasizir dughiamin, a bar zuamira a gasighasiki.

- Ezi nan adarazi Jerusalemia,
men arazir kuraba bar Sodom
gumamazibar arazir kurabagh
afra.
- Kamaghin amizima, Ekiam bar pazavira
Jerusalemia gami.
Ezi apaniba bar pazavira Jerusalemia
gamizi moghin,
pazavira Sodomia gamizir puvati.
- ⁷ Gumazir dapaniba fomira bar deravira
ikia men mikarziba bar dera.
Me bar gumazir gavgaviba,
mikarziba bar zuegha dafogha,
mati dagiar pin kozibar min tagh-
tasi.
- ⁸ Ghuezir dughiabar men mikarziba
bar dera,
ezi datirighin men mikarziba
pighatomegha bar ikuvigha
mighofe.
- Egha me tuavibar aruir dughiabar, gu-
mazamiziba deragha men gara me
gifozi puvati.
Me bar aghariba gunigha men
mikarziba bar misingi.
- ⁹ Ia gumazir faragha midorozimin aven
oveaghuezibagh fo,
me bar dera, me angavsighin faragha
ovegha ghue.
- Ezi gin ariaghirezir darazi dughiar ru-
arimin daghem bagha amua,
mitiriar mizazir ekiaba isa ghua, bar
aghariba guigha gin ariaghire.
- ¹⁰ Kar borir ariaghiribar kuaba, mevzika.
Men amebaba fomira bar uan boribar
apangkufi.
Ezi boriba ariaghirezi,
amebaba uari uan boribar kuaba
avigha da api.
Apaniba iza nan gumamazibav sozir
dughiamin,
arazir kam oto.
- ¹¹ Maia! Ikiavira Itir God bar Saionin
aningaghe,
egha uan aningagharim a ginge.
- A Saionin nguibar ekiam avimin a
gaborozi,
a bar isi.
- ¹² Nighnizir atriviba ko nguibar igharaz-
ibar gumamazibar itim,
me ghaze,
apaniba ti Jerusalem abiragh
an tiar akaba akarigh, nguibar
ekiamin aven mangeghan
kogham.
- ¹³ Nguibar ekiamin itir ofa gamir gu-
maziba ko, akam inigha izir gumaz-
iba uari arazir kuram gamua,
Jerusalemin gumamazizir aghuibav
soghezi, me ariaghire.
Kamaghin amizi, God apaniba ataghizima,
me bar Jerusalem gasighasiki.
- ¹⁴ Ofa gamir gumaziba ko akam inigha
izir gumaziba, gumamazizir
ariaghirezir kabar ghuziba men
korotiabar puegha,
bar Godin damazimin mize.
Ezi me bar osimtizir dafam iti.
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko
akam inigha izir gumaziba,
datirighin onganigha pura tintinibar
tuavibagh arui.
Ezi gumamaziziba men boroghin
mangan aghua.
- ¹⁵ Pamtemin, gumamaziziba kamaghin
men dia ghaze,
“Ia e gitagh.
Ia Godin damazimin mize,
ia en boroghin ikian marki.
Ia kamatigh, en kantrin ikian
marki.”
Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko
akam inigha izir gumaziba,
ara ghua tintinibar kantrin igharaz-
ibar aghunababar min guav iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba uaghan me batogha
ghaze, ia bar e gitagh.
- ¹⁶ Roghira kagh me ikian kogham, Ikiavira
Itir God uabi me amadazima,

me tintinibar mar ghuezi, a ua me
ginighnizir puvati.

Guizbangira, ofa gamir gumaziba ko gu-
mazir dapaniba,
ua gumazamizibar damazimin ua zi-
aba puvati.

17 Saghon mar, e pura gumazir izi ua-
mategh en akurvaghamiba bagha
gara iti.

E pura tuavir akabar gara ghua
damaziba e gami.

Egha e pura gara me mizua itima, me tong
izir puvati.

Kantrin igharazitam tong en akuraghan
kogham.

18 Tuaviba bar, apaniba e gasighasighasa
en daroribar aravima,
e ua daruan atiatingi.

E bar givamin dughiam roghira ize.

Me en dughia dibori, en dughiar
abuananam izegha gifa.

19 Uaghan e ara zuima, en apaniba en
agintisi.

Me bar zuamira ivegha izava e ekiaru,
mati kuarazir bagam ove-
riamin ikegha izaghira asizimin
suighasa.

Me mighsiabar en agintigha zui.

Men marazi danganir dakirtizimin,
e bagha mongegha gara ikia en
suiki.

20 Vaghvagh kamaghin fogh,

atrivir Ikiavira Itir God inabazir kam,
a en ganti e an apengan ikiva,
en dabirabim deraghti e kantrin
igharazibar min deravira ikiam.

A uaghan e ko ikia e geghuva en akur-
vagh, en gara itir gumazim.

Ezi puvati. Me uan mozir
azuazimin an suira.

21-22 Zuamira! Idomin gumazamizir Usin
nguazimin itiba,

ia datirighin dibovir akabar amu bar
akongegh suam, Saionin nguibar
ekiam datirighin bar ikufi.

Ia ganti, Ekiamin aningagharim mati
wainin dipar onganimin kap,
an a isiva Saionin gumazamizibar
aningti me anemam.

A uaghan a isi ia daningam, eghti ia uaghan
onganigh puvira mizebav kimam.

Mati ia uan mikarzibar korotiaba
suegh bar aghumsigham.

Zurara, ia Saionin gumazamiziba, ia arazir
kurabagh ami.

Ezi datirighin Ekiam ian arazir kuraba
ikarvagh mizazim ia gasegha gifa.

Kamaghin amizi, kalabuziar ian gumaza-
miziba ikezim,

datirighin gifa, eghti ia deraghvira
ikiam.

Ezi Idom, Ekiam nin arazir kuraba
aghurigh azenim datigh,

mizazim ni daningighti ni fogham,
kar nin arazir kurabar ivezim.

5

*Jerusalemia uarir apangkuvighasa
Ikiavira Itir Godin azai*

¹ Aio! Ikiavira Itir God, bizir e bativiziba ni
adagh nighnigh,
en apangkufigh.

Ni kagh en gan.

E bar pazavira ikia

egha gumazamizir igharazibar
damazimin bar aghumsiki.

² Bar guizbangira, en nguazim kantrin
igharazimin gumazamizibar da-
farimin iti.

Ezi me en dipenibar iti.

³ Dughiar e itir kam,

e mati afeziaba puvatigha borir
asaghasazibar min iti.

Egha e bar pura iti,

mati amizir odiarir paba ariaghirez-
iba.

⁴ E fomira daziba ko dipaba pura da isi,
ezi datirighin e dagiar ekiabar iveza,
daziba ko dipaba isi.

⁵ Faragha iza datirighin, apaniba bar e
abiragha mamaghira itima,
e bar amira.

* 5:5: Hibrun akamin me kagh deragha akam abighizir puvati.

- Me tong e ataghizima, e avughsir puvati.*
- ⁶ Gatirighin e dagheba puvatigha, Isipia ko Asiriabar apengan ikia men azangsizima, me dagheba amadima e dagh ivesi.†
- ⁷ Ghuezir inazir afeziar kaba arazir kuram gamigha, oveaghue. Ezi e datirighin men osimtizimin ivezir kuram isi.
- ⁸ Ia Babilonian ingangarir gumazir kiniba e gativagha en gari, ezi gumazir me dama e iniamba puvati.
- ⁹ Kar gumazir e gasighasighamiba tintinibar en kantrin iti. E dagheba burir dughiabar, okimakar gumazir kaba, e misoghti e arimighirasa me en tuaviba asia iti.
- ¹⁰ Mitiriar avir mizazir igharaziba en azi. Ezi en mikarziba fei, mati avim isi.
- ¹¹ Nan apaniba en amuiba ko guivir igiar Saion ko Judan nguibar ekiamin itiba, pura men suighava arazir kurabar me gami.
- ¹² Nguibar kamin gumazir dapaniba, apaniba me inigha benibar men firiba dafegha me gui. Egha en gumazir aruaba, me arazir aghuitamin me gamir puvati.
- ¹³ Otarir igiaba me puvira me abirima me pura witin oviziba mirmira, dazir ikizir osimtizir bar dafaba ateragha arui.
- ¹⁴ Puvati. Gumazir aseba datirighin ua nguibar ekiamin tiar akamin apiav itir puvati.
- Ezi gumazir igiaba ua marvibagh ivia dibiarijav sozi puvati.
- ¹⁵ Roghira roghira, en agoroger en navibar itiba gifa. E ighiabagh amir arazir kam e ataghizi, e datirighin azir akamrama amua iti.
- ¹⁶ Saion, en ziar ekiam iraghugha gifa. E uari arazir kuram gamigha, arazir kurar kam bangin, e datirighin bar tegha gifa. Evzika!
- ¹⁷⁻¹⁸ Tina en akuragham, e ghaze Saionin Mighsiam bar ikuvigha givagha, afiar atiabar nguibamin min oto. Ezi e a bagha arei moghin uari baragha aziavira itima, en damaziba e gami.
- ¹⁹ Uaghan ni, Ikiavira Itir God, ni Atrivir ikia mamaghira itim. En ovavir boriba uaghan zurara nin apengan iki, mamaghira ikiam.
- ²⁰ Vanginan kagh en gan, ni tizim bagha zurara e bakinighinigha akirim ragha e gasara?
- ²¹⁻²² Zurara ni ko ikiamin arazim, ni ua e damuti e an gin mangam. O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha bar e gasaragha bar en aningaghe. Ni ti bar e gin amadagham, o? E ua ni bagh izasa. E ghaze, ni faragha deragha e gamizima, e deragha ikezi moghin, ni kamaghira ua e damu.

† **5:6:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, “E fomira Isipia ko Asiria en akurvaghasa me ko akam akiri.” **5:16:** Jop 19:9; Onger Akaba 89:39; Aisaia 3:9-11 **5:19:** Onger Akaba 10:16; 45:6; 90:2; 102:12; 102:26 **5:21-22:** Onger Akaba 80:3; 80:7; 80:19; Jeremaia 31:18

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Esekielin Akinafarim O Esekiel Akar faragha zuim

Esekiel, a Godin ofa gamir gumazir mam, a uaghan akam inigha izir gumazim. A gumazamizir apaniba inigha ghua Babilonin kalabus gatiziba, a men tongin ikia, bizir gin otivambar gun gumazamizir bizir pumuning virara me migei. Gumazamizir maba Esekiel ko Babilonin iti, ezi gumazamizir maba Jerusalemra iti.

Akinafarimin aven danganir mabar Esekiel, Ikiavira Itir God pazavira Judabar amuamin ikiangsizir Akar Gavgavibar me migei. Egha danganir mabar a ghaze, God gumazir Judabagh asighasighiziba, men araziba tuisigh osimtizir ekiam me daningam. Egha akar otevir igharazibar, Esekiel kamaghin migia ghaze, God gumazamizibar amighti me navir amirizimin ikiam. A ghaze, God dughiar aghuim damighti a gin otivam. Eghti Israelia ua uan kantri damighti a ua tughti, me ua God bagh Dipenir igiamin ingaram.

Ezi Judan gumazamizir Babilonin itiba, me nighnizir aviribagh ami. Me ua Godin nguibar ekiamin itir puvatigha, Godin Dipenimin saghon iti. Kamaghin amizi, me fozir puvati, God me ko ikiavira iti, o ti puvati? Ezi Esekiel Godin akabar me migia, men nighnizibar amighti da gavgavighti me kamaghin fogham, God me ko ikiavira iti. Egha arazir aghuibar amuasa vaghvaghera gumazamizibar naviba fer akabar me migei.

Dughiar aviribar God irebabar min garir bizibar migirigiar Esekiel migei. Ezi Esekiel bizir a garir kabagh eghari. An migirigiar kabar mingariba dughiar mabar azenara iti e dagh fogha da baraghasa ifonge. Ezi migirigiar mabar mingariba

mongezi, e deragh dar mingaribagh fofoghasa divaghdivasi.

God akam inigha izir ingangarim Esekiel ganingi

(Sapta 1--3)

Esekiel Godin atrivir dabirabimin gari

¹ Ki Esekiel, ki Judabar tongin Babilon Kantrin aven Kebarin Fanemin boroghin iti. Babilonia faragha e inigha iza kalabus gatizi, e danganir kamın iti. Ezi azenir namba 30, an iakinir namba 4, egha an aruer namba 5, ki irebamin min garir bizimin garima, overiam kuiagherizi, ki Godin gari. ² Babilonia atrivim Jehoiakin Jerusalemın a inigha Babilon kantrin ghuzi, azenir 5pla givazi, gin, bizir kaba otifi. ³ Ki Esekiel, Godin ofa gamir gumazim Busin otarim. Ki kantri Babilonin Kebarin Faner miriamın ikia, Ikiavira Itir God barazi, a na migeima an gavgavim iza na avara.

⁴ Ezi ki kogha, notin amadaghan pin garima, Ame! Aminir ekiam miturir ekiar mitiam sara izi. Ezi onimariba miturir mitiar kamın aven taghtazima, an angazangarim avimin min bariba sigha ghuavira iti. Ezi avir kamın tongin bizir mam brasin min angazangarigha taghtasi. ⁵ Ezi miturir mitiar ekiar kamın tongin ki gari, bizir angamira itir 4pla iti. Dar namnaba, gumazimin namnamın min gari. ⁶ Egha da vaghvaghera 4plan guaba ikiava 4plan aviziba iti. ⁷ Dar sueba gumazamizibar suebar min minaghire, ezi dar dagarir oniba mati bulmakaun dagarir beraba. Dar dagariba ko dagarir beraba, mati me bras dagh aghuizi, da taghtasi. ⁸ Ezi dar namnabar miriar 4pla vaghvaghera aviziba iti. Egha 4plan avizibar apengan da vaghvaghera gumazamizibar dafaribar min dafariba iti. Ezi dar aviziba ko guaba kamaghin iti. ⁹ Ezi bizir angamira itir 4plan kaba, vaghvaghera uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha, mati bok-siam 4plan ruaghateviba iti. Egha da zuir dughiabar, da kamaghira ikia uari inigha

zui, egha namnaba gighavkîra tintinibar zuir puvati.

¹⁰ Egha bizir angamîra itir 4plan kaba, da vaghvagh 4plan guaba iti. Gumazir guam faragha iti, ezi laionin guam agharir guvimin itima, bulmakaun guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam, girakirangin iti. ¹¹ Bizir angamîra itir kaba uan aviziba kuizima dar avizir suiaba uarigh inifi, ezi dar avizir igharaziba, me dar uan namnaba ave. ¹² Ezi bizir angamîra itir kaba vaghvagha Godin Duamin gin bighatighavira zui. Egha uan namnaba ighaghira tintinibar zuir puvati.

¹³ Ki bizir angamîra itibar tongin gari, mati adenir avim isia, bizir angamîra itir kabar tongin ghua ua izi. Ezi avimin angazangarim bar gavgavigha onimarimin min taghtagha tintinibar zui. ¹⁴ Ezi bizir angamîra itir kaba, mati onimarim taghtasi, ezi da mangi zegh gami.

¹⁵ Ki bizir angamîra itir kabar gari, da vaghvagha dar boroghin, wilin mam nguazim gisirara iti. Egha da vaghvagha wilin vamira vamira iti. ¹⁶ Ezi wilin kaba magh gari, da vaghvagha dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. Egha uaghan da vaghvagha dar aven wilin igharazir mam ua vaghvagha wilin kabar aven dagh ighuvagha iti. ¹⁷ Ezi wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. ¹⁸ Wilin kabar rimba ekevezi dar tuiriviba pin iti, ezi ganamin damaziba bar wilin kaba noegha iti. Ezi ki dar gara bar atiatingi. ¹⁹ Bizir angamîra itir kaba sivaghsivagh mangiti, wilin kaba uaghan mangam. Eghti bizir kaba nguazim ategh pin ghuavanangti, wilin kaba uaghan ghuavanangam. ²⁰ Godin Duam managh zui, ezi bizir angamîra itir kaba uaghan zuima, wilin kaba uaghan da ko zui. Bizir angamîra itir kabar duam, wilin kabagh apazagha iti, kamaghin amizi, da bar uari inigha virara zui. ²¹ Bizir angamîra itir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, bizir angamîra itir kaba mangiti wilba uaghan mangam. Eghti

da tuivighti, wilba tuivigham. Eghti bizir angamîra itir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam.

²² Ezi ki bizir angamîra itir kabar dapanibagh isin gari, bizir mam mati itarir bar dafam fuaghav iti. Egha a glasin aghuir mam in min bizir angamîra itir kabar dapanibagh isin onegha taghtasi.

²³ Bizir angamîra itir kaba itarir dafamin min garir bizir kam in apengan ikia, uan aviziba kua uarir amangizi, dar suiaba uarir suisi. Ezi dar avizir igharazir pumuning vaghvagha dar namnaba ave.

²⁴ Egha da migha zuima, ki dar avizibar niginim barazima, mati ongarim dipira tingazi, egha mati midorozir gumazir okuruar gavgavir mam misoghasa zui, egha mati Godin Gavgaviba Bar Itimin tiarim, ararimin min dagarvasi. Egha da mighagha ghua tuivigha, uan avizibar kumi. ²⁵ Ki orazima, gumazimin tiarim, bizir angamîra itir kabar dapanibagh isin itir itarir ekia fuaghav itimin ikegha izi. Ezi bizir angamîra itir kaba tuivigha uan avizibar kumi.

²⁶ Ezi itarir ekia kam gisin mati atrivir dabirabir me dagiar bar gavgavir bluplan ingarizim, ezi atrivir dabirabim gisin, mati gumazim a gaperaghav iti. ²⁷ Ezi ki gumazir kam in gari, an ivariam in ikegha uanadi, a brasin min angazangarigha taghtasi. Ezi an angazangarim avimin min bar ekefe. Egha an ivariam in ikegha uaghiri, ki gari, mati avim isia bar ekeveghe bar an okari. ²⁸ Ezi angazangarir kam, ekianimin min overiam in ikia dirir aghuiba an iti. Angazangarir ki gari kam, kar Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim a izi.

Ezi ki an ganigha, irigha uan guam isa nguazim gatigha orazima, migirigiam kamaghin na bagha izi.

2

God, akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa Esekiel amisefe

¹ Ezi tiarir kam kamaghin na migia ghaze, "O nguazir kam in gumazim, ni

dikavigh tughti, ki ni mikimasa.” ² God na migiavira itima, an Duam na bagha iza nan aven ghua, na fezi ki dikavigha tu. Egha ki God barazima, a ua kamaghin na migia ghaze. ³ “O nguazir kamın gumazim, ki datirighin Israelia bagha ni amadi. Me gumazamizir akaba barazir puvatiziba, me nan akam batoke. Me uan inazir afeziabar min akaba batogha, akiribagh igha na gasi, mati men inazir afeziaba fomira amizi mokin. ⁴ Men naviba gavgavizi me nan akam barazir puvati. Ezi ki ni amadaghti, ni me bagh mangi kamaghin me mikim suam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia bagha akar kam amada.’ ⁵ Eghti e pura ganam, gumazamizir kaba ti nin akam baregham, o an aghuaghām. Bar guizbangira, kar gumazamizir akaba barazir puvatiziba. Egh me kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazir mam me ko iti.

⁶ “Ezi nguazir kamın gumazim, ni men migirigiar me ni gamibar atiatingan marki. Me nin akaba dikabiragh ni abinam, mati ni benir ataghataribar torimin iti moghin ikiam. Egh uaghan mati ni tuighakabagh isin aperaghav iti. Eghti ni gavgavigh. Me akaba batozir adarasi. Kamaghin amizi, ni men akabar atiatingan marki. ⁷ Ni fo, kar akaba batozir adarasi. Me ni baraghām, o ti puvatighām, ni pura nan akabar me mikim mangivira iki.

⁸ “Nguazir kamın gumazim, nirara, akar ki ni migeiba, ni deragh da baragh. Egh gumazamizir akaba batozir kabar min akaba batoghan marki. Ni uan akam akarigh bizir ki ni daningamim ami.”

⁹ Ezi ki garima, Ame! Dafarir mam miniaghirigha na bagha izi, ezi akinafarir righizim an iti. ¹⁰ Ezi God akinafarir righizir kam nan damazimin an onezi, ki garima, tuater arareba ko, azirakar ighiaba ko, gumazamiziba osimtiziba itir akaba, me da osirizi, da vong ko vong sara iti.

3

¹ Ezi God kamaghin na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni akinafarir righizir kam amegh givagh, egh mangi

Israelian adaraziv kim.” ² Ezi ki uan akam akarizima, an akinafarir righizir kam amasa a isa nan akam garu. ³ Egha a kamaghin na migei, “Nguazir kamın gumazim, ni akinafarir righizir kam amiti, nin navim bar izifagh.” Ezi ki anepima, a nan akamin ikia, hanin min isingi.

⁴ Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, ni Israelian adarazi bagh mangiva, ki ni mikemezir akabar me mikim. ⁵ Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir akar igharazibav geiba bagha ni amadir puvati. Ki Israelian adarazi baghavira ni amadi. ⁶ Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirir, uan akabav kinti ni foghan koghamiba bagha ni amadir puvati. Ezi kamaghin ti deraghām, ki kantrin igharazir kaba bagh ni amadaghti, me nin akaba baragh dar gin mangam. ⁷ Israelian adarasi, me oraghan aghuaghām. Me bar moghira akaba barazir puvatigha naviba bar gavgafi. Kamaghin amizi, men tav tong bar ni migeir akatam bareghan kogham.

⁸ “Ni oragh! Men nighniziba gavgavizi moghin, ki nin nighnizim damighti a gavgavighām. Ezi men naviba gavgavizi moghin, ki datirighin nin navim damighti a men damazibar gavgavighām. ⁹ Ki nin nighnizim damighti ni daimonin dagiamin min gavgavighām. Eghti ni men ganganibar ganiva digavir kuram damu men atiatingan marki. Me bar akaba batozir adarasi.”

¹⁰ Egha God ua kamagh na migia ghaze, “Nguazir kamın gumazim, ni deraviram migirigiar ki ni mikimamin kaba uan kuarir torimningin da baregh, da isi uan navim datigh dagh nighnighvira iki. ¹¹ Nin gumazamiziba iza Babilonin kalabusin iti, ni me bagh mangi me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa na mikemezi biziba ki ia migei. Eghti me uari, me ni baraghām, o puvatighām.”

¹² Ezi Godin Duam na fezi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim uan danganimin ikegha izima, ki uabin girakirangin niginir dafam barasi. ¹³ Ezi niginir dafar izir kam, kar 4plan angamira

itir bizir kaba uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha uanaga izaghiri, ki dar niginim barasi. Ezi wilin kaba dar boroghin ikia uaghan niginir ekiam gami, mati mikimkizir ekiam izi. ¹⁴ Ezi Godin Duam na fegha na inigha zuima, ki paza uabi baragha atara nan navim bar osemi. Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. ¹⁵ Ezi ki iza Israelia kalabusin itir nguibam, Telabipin oto. Nguibar kam Kebarin Fanemin miriamin iti. Ki danganir kamin ikia, 7plan aruebar bizitam damuamin gavgaviba puvatigha, puram aperaghav ikia bizir ganizir kabagh nighnigha bar osemegha iti.

Ikiavira Itir God, Israelia geghuv men ganasa Esekiel amisefe (Esekiel 33:1-9)

¹⁶ Ezi 7plan arueba givazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ¹⁷ “Nguazir kamin gumazim, ki Israelia geghuv men ganasa ni amisefe. Egh ki me mikimsi akatam mikemeghti, ni oreg, ikiangsizim me daning me mikim. ¹⁸ Eghti gumazitam arazir kurabar amighti, ki aremeghsi a mikimam, eghti ni ikiangsizir akamin a mikim suam, a navim giragh uan arazir kuraba ategh, angamira ikiam. Ni a mikemeghti, a uan arazir kurabagh iraghan kog, ovegham. Ni a mikemeghan koghti, an arazir kuraba ikivira ikiti an oveghti, an ovevem in osimtizim nin ikiam. ¹⁹ Egh ni uabi, ni arazir kurabagh amir gumazir kam mikemeghti an arazir kuraba ataghiraghan aghuagh aremegham. A uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. Eghti ni an ovevem in osimtizim ateran kogham. Egh arazir kamin, ni uabi uan ikirimirim in akuragh, ovengan kogham.

²⁰ “Eghti gumazir aghuitam uan arazir aghuim ategh arazir kuram damighti, ki an tuavim apirighti, an aremegham. Ni dughiar kamin ikiangsizir akam a mikemeghan koghti, a uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. A faragha amizir arazir aghuiba, ki dagh nighnighan kogham. Puvati. An aremegham. Eghti an ovevem in osimtizim nin ikiam.

²¹ Eghti ni gumazir aghuitam arazir kurabar anogorogh ikiangsizir akamin a mikemeghti, a nin akam baregh arazir kurabar amuan koghiva, aremeghan kogham. Eghti arazir kamin, ni uabi uan ikirimirim in akuragh ovengan kogham.”

God Esekiel gamizi, an mizem osemezi, a mikiman asa

²² Ki danganir kamra ikiavira itima, Ikiavira Itir Godin gavgavim na bagha iza na avara. Ezi ki orazima, a kamaghin na migei, “Ni dikavigh danganir zarimin magiriti, ki munagh ni ko mikimam.” ²³ Ezi ki dikavigha danganir zarimin zuima, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim munagh tughav iti. A mati ki faragha Kebarin Fanemin miriamin ikia ganizir angazangarir gavgavimin mirara gari. Ezi ki uan tevimning apirigha guam isa nguazim gati. ²⁴ Ezi Godin Duam nan aven iza na gamizi ki dikavigha tu. Egha na ko migia ghaze, “Ni mangiva uan dipenimin aven mangi uan tiar akam asaragh. ²⁵ Nguazir kamin gumazim, ni oragh! Me benir gavgavibar ni ikeghti, ni ua gumazamizibar tongin daruan kogham. ²⁶ Eghti ki nin mizem damighti, an anang nin akar averiam apirighti, ni mikiman asagham. Eghti ni uam akaba batozir ikizir kam, ni me akirsi me mikiman kogham. ²⁷ Eghti gin ni nan akam gumazamizibav kinsi ifongeghti, ki nin mizem damighti, ni ua mikimam. Egh ni me mikim suam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa mikemezir akaba.’ Eghti tarazi ni baraghsi ifuegham, a dera, me mar ni baragh. Eghti tarazi oraghan aghuagh, marki, me mar aghuagh. E fo, me gumazamizir akaba batoziba.”

Esekiel akam akura ghaze, Jerusalem ikuvigham

4

(Sapta 4--24)

Apaniba Jerusalem gasighasigham

¹ Egha God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi brighin tam inigh nguazim datigh, egh

Jerusalemın nguibar ekiamın nedazim brighın kam osirizi moghın an aghoregh. ² Egh brighın kamın boroghın, ni mati midorozir gumaziba nguibar ekiar mam avınigh a misogh a iniamin arazibar ababaniba, ni bar dar arikigh. Egh daghurimın ababanim damighti a nguibar ekiar kam bar anevınigh, egh nguazibagh kuva nguibar ekiar kamın divazimın boroghın dar pozibav kinigh. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuvanang tuiv iki misoghamibar mın ikiam. Egh midorozir gumaziba iki misoghamin averpeniba nguibar ekiamın boroghın dar ababaniba arikigh. Egh nguibar ekiamın divazim ginivti an akarighirisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, egh dagh afughafuzir ababanibar moghın, ni bar moghira dar ababanim nguazimın dar amu. ³ Egh ni dar ababaniba arigh givagh, ainın itaritam inigh anekirigh a isi ni uabi ko nguibar ekiamın tongın anesaragh, egh ni uan guam nguibar ekiam mituagh, egh nguibar ekiar kam bagh misogh a iniamin ababanim damu. Eghti Israelian gumazamiziba bizir kamın gan fogham, gin midorozir gumazitaba izi Jerusalemın nguibar ekiam gasighasigham.”

⁴⁻⁵ “Ni kamaghın damigh givagh, egh ragh uan agharir kiriam moghın mitogh, 390plan dughiabar irighiv iki arazir kurar Israelia amizibar osimtizibar ivezir kuram ateram. Ki 390plan dughiaba ni ganıngi, ezi dughiar kaba Israelin ikizim osimtizir me ini ikiamim, a 390plan azenibar dibobonim ko magh ghu. Kamaghın amizi, ni bar dughiar ruarir kamın me amizir arazir kurabar osimtizim iniam. ⁶ Ni kamaghın damigh givagh, namba 2ın dughiamın ua mitogh. Egh ni uan agharir guvim moghın mitogh egh irighiv iki, egh Judan gumazamiziba amizir arazir kurabar osimtizimın ivezir kuram ateram. Ki 40plan dughiaba ni ganıngi, ezi dughiar kaba Judabar ikizimın osimtizir me ini ikiamin azenibar dibobonim ko magh ghu.

⁷ “Ni irighiv ikiva, apaniba Jerusalem ini-asava amir ababanir nedazir itibar gan. Egh ni mati midorozim damuasava ami moghın damu, egh nan akam isi kam-

aghın pamtem an gun mikim, ‘Nguibar ekiar kam ikuvigham.’ ⁸ Ni orakigh, ki benir gavgavimın ni ikeghti ni uabi gighivkinisi damuva avegham. Ni kamaghira iki mangi, dughiar ki ni ganıngizir kaba, da mangi bar givagham.

⁹ “Ni datirighın, witın igharagha gari taba ko, balin taba ko, ngeuzir igharagha garir taba inighiva bar moghira da isi itarir ekiatam datigh, dagh asegh da veregh ua bagh bretın tabar ingarigh da tuegh. Ni 390plan dughiar kabar uan agharir kiriamın ofizibara irighvira ikiva darara dami iki. ¹⁰ Egh dagher aruer vamıran ni damamin osimtizim, 200pla gremra tu, a tong ua sivazir puvati. ¹¹ Egh uaghan dipar ni aruer vamıra damamim a 1 litara tugh, a tong uam afiraghan marki. ¹² Egh ni bret tusi gumazir buariba inigh dar arikigh. Buariba misıngighti, ni da inigh dar avim atigh bretba tu. Ni gumazamizibar damazimın bizir kabar amuti, me ni amir bizir kabar ganam.”

¹³ Ikiavıra Itir God ua kamaghın miğia ghaze, “Arazir ni amir kaba, kar Israelia damuamin arazibar ababaniba. Ki gin apanibar amamangatighti, me mangi Israelia ko misoghiva me inigh kantrin igharazimın mangigham. Eghti me kantrin igharazimın iki dagher nan damazimın zuezir puvatizibar amam.”

¹⁴ Ezi ki an akam ikaragha ghaze, O Ikiavıra Itir Godin Ekiam, “Ni orakigh! Ki kamaghın damighan kogham. Bar puvati. Ki uan igiamın ikegha iza datirighın, nın damazimın mizezir puvati. Egha asızir atiaba misozir asıziba ko, uari ariaghirir asızibar tuziba, ki uan akamın tam amezir puvati. Egha dagher nın damazimın zuezir puvatiziba, ki uan akamın tam amezir puvati.”

¹⁵ Ezi a nan akam ikaragha ghaze, “Mamaghın, ki nın amamangarisi, ni gumazir buariba ategh egh bulmakaun buaribara inigh avim atigh bretba tu.”

¹⁶ Egha a ua kamaghın na miğei, “O nguazir kamın gumazim, ni oragh! Ki Jerusalemın daghebar amighti da bar otevegham. Eghti gumazamiziba atiatim

sara, aruer vamirara men tughatighamin damamin daghebara ikiam. Eghti gumamazibar dipabar daghem, ki anetughti, me arueba vaghvagh dughiar vamiran dipam ami bar osemegham. ¹⁷ Eghti dagheba ko dipaba bar men oteveghti, me osimtizir ekiamin iki uarira uarir ganam. Me gumamazizir arazir kurabagh amiba, kamaghin amizi, ki ivezir kuram me daning men dagheba ko dipabar amighti, da bar oteveghti, me bar aghariba gunigham.”

5

Esekiel uan dapanir arizim gise

¹ God ua kamaghin migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, ni mangi midorozir sabar bar ghuntizir tam inigh resan min an suiragh uan ghuamasizim ko dapanir ariziba bar adagh isegh. Egh arizir kaba bar da isi skel datigh dar osimtizim gifogh, egh 3plan pozibar da tuiragh da arikigh. ² Egh 390plan aruebar gin ivezir kurar kam givaghti ni dikafigh. Eghti arazir kam kamaghin Israelian akagham, apaniba Jerusalem inigha gifa. Ni dikavigh uan arizir pozir faragha itim inigh, Jerusalemın akazir ababanım gamir brighin kam gisin datigh, a daboroghti a isi. Egh arizir pozir namba 2 inigh, brighin kamın miriam daruva da akun, uan midorozir sabamın tintinibar ada aghor mangi. Egh arizir pozir namba 3 inigh da akunighti, aminim da ater tintinibar mangi. Eghti ki uan midorozir sabam inigh arizir kabar gintigh mangam. ³ Egh ni arizir vabara ateghti da ikiti, ni da inigh uan azenan itir korotiamın miriam gitorogh da isamigh. ⁴ Egh arizibar tongin, ni ua taba inigh avim mikinighti da isi. Eghti dar avim isi mangi Israelin ikizim girigh, bar moghira men isigham.”

⁵ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin na migei, “Ni Jerusalemın nguibar ekiamın gan, ki a isa kantrin igharazibar nguibabar tongiram aneti. Ezi me bar an okarigha iti. ⁶ Ezi Jerusalemia, bizir ki damuasa me mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha, me

amir arazir kuraba, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba amir arazir kuraba bar dagh afira. Me bar akirim ragha bizir ki damuasa me mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongezibar gin zuir puvati. ⁷ Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jerusalemia, ia oragh! Ia arazir ki ifongeziba batuegha bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvatigha, kantrin ian boroghin itiba men arazibagha ami. Ezi arazir kurar ia amiba, kantrin igharaziba amir bizir ki damuasa mikemezibar arazir kuraba bar dagh afira. ⁸ Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, nan agorogetam tong ian itir pu. Bar puvati. Ki ian apanimın min iti. Egh kantrin igharazibar damazibar, ki ian araziba tuisighti gumamaziziba bar ian ganam. ⁹ Ia arazir ki ifongezir puvatizir bar aviribagh amigha gifa. Ezi ki ivezir kuram ia daningiva arazir fomira amizir puvatizir kaba, datirighin ia damuam. Egh ki ua gin kamaghin ia damighan kogham. ¹⁰ Eghti arazir kurar ia amizibar ivezir kuram, ia ameboghfeziaba uan boribav soghiva dar tuzibar amiti, boriba uan ameboghfeziabav sogh men tuzibar amam. Ki pazivira ia damuam, eghti ariaghirezir puvatizir darasi, ki me aghamsighti me tintinimın nguazir kamın danganir igharazibar mangegham.

¹¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara ikia uan ziamın guizbangira migei. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba, nan Dipenimın aven dagh amizi nan Dipenim nan damazimın bar mize. Eghti ki ian apangkuv ian asughasuighan kogham. Ia mati gumazim uan dapanir arizim bar a gise. Kamaghira, ki guizbangira bar ia gasighasigham. ¹² Ki ia isi 3plan okoruabar ia arigham. Eghti namba 1in okoruam, mitiriar ekiam ian aghiti arimariaba ia damuti ia nguibar ekiamın aven arighiregham. Eghti namba 2in okoruam, apaniba izi nguibar ekiamın azenan midorozir sababar me misoghti me arighiregham. Eghti namba 3in okoruam, ki me aghamsigh tintinimın me amangighti me nguazimın danganiba

bar dar mangeghti, ki apanibar amamangatighi me uan midorozir sababa inigh men agintigh mangi me misoghinarigham.

¹³ “Egh ki kamaghin damighi nan adarir ekiam ko aningagharim givagham. Bizir kaba otivti, ia nan akam ginighnigh fogham, ki Ikiavira Itir God, ki asetamin amamangatighi, a nan danganim inighan kogham. ¹⁴ Ki ia gasighasighi, kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamiziba izi ian gan kamaghin mikimam, ‘Mevzika! Me bar moghira ikufi. Ikiavira Itir God, men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki.’

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, nan aningagharim ia bagha bar nan ekefe, ezi ki bar pazavira ia damu ia gasighasigham. Eghti arazir kam kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamizibar damazimin ikiangsizir arazimin min otogham. Eghti me ian ganigh atiatigh nighnizir aviribar amuam. Egh me dibovir akabar ia mikimti ia bar aghumsigham. ¹⁶ Egh ki ian dagher damamibar amighi,* da bar oteveghti, mitiriaba puv ian agham. Eghti mitiriar aghazir kam, mati me baribar ia gasima, ia mizazir ekiaba isi moghin uari baragham. ¹⁷ Egh ki mitiriar aghazir ekiam ia bagh anemadagh, asizir atiabar amamangatighi, da ian boribav soghinarigham. Egh ki arimariar bar kurabar amamangatighi da ia bagh izam. Egh ki apaniba amadaghti, me izi bar ia misoghinarigh ia agivagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

6

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar gin zuibar atari

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “O nguazir kamin gumazim, ni Israelin kantrin mighsiabar amadaghan ganiva nan akamin gun dav kim, ³ egh suam, Ia Israelin kantrin mighsiaba ia Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan akam isa ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba, ko daghurir ekiaba, ko danganir zariba,

ia ganidi! A ghaze: Ki apanibar amamangatighi me izi, gumazamiziba asebar ziaba fer danganir pin itiba bar dagh asighasigham. ⁴⁻⁵ Egh apaniba, ian ofa gamir dakoziba, ko ian ofan migharir mughuriar aghuim zuim gamibar dakoziba bar da apirarigham. Egh ki apanibar amuti, me Israelian gumazamiziba bar me misoghinarigh, men kuaba ian marvir guabar damazibar da akunighi, da ireghiv ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighi, me men aghariba ian ofa gamir dakozir kabar mariabar tintinibar da aghamsighi da ireghiv ikiam. ⁶ Egh apaniba, Israelin nguibar ekiaba bar dagh asighasighi da ikuvigham. Eghti men mighsiabar pin itir danganir ia asebar ziaba feba ko, men ofa gamir dakoziba ikuvigh pura ikiam. Eghti ian asebar marvir guaba me bar dagh asighasigham. Egh mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba bar da akararighi, Israelia amir arazir kurar kaba bar moghira givagham. ⁷ Eghti apaniba Israelin kantrin averiam bar a daru, egh gumazamizibav soghinarigham, eghti ariaghirezir puvatigha angamira itiba ganigh kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁸ “Ki tarazi ateghti, me ikivira ikiam. Eghti tarazi midorozimin tintinibar aregh mangi kantrin igharazibar ikiam. ⁹ Me saghon itir kantrin igharazir kabar kalabusin iki, na ginighnigh kamaghin fogh suam, me uan navir averiabar aven akirim ragha na gasara, ezi arazir kam bar na abira. Me uan damazir kurabar aseba bagha pamtem garava, bar dagh ifonge, ezi arazir kam na gamima, ki bar me baseme. Me fo, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Eghti me uan arazir kurar mizirizir amiziba bagh bar aghumsigham. ¹⁰ Egh me kamaghin fogh suam, Kirara ki Ikiavira Itir God. Egh me fogham, Akar Gavgavir ki amizim, a purama akar kinim puvati.”

¹¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ia uan dafaribav sogh, pamtemin dagaribar nguazim dikiva, osemezi

* **5:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **5:17:** Akar Mogomem 6:8 **6:8:** Aisaia 6:13; Jeremaia 30:11; 44:14; 44:28; Esekiel 7:16 **6:10:** Jeremaia 5:12-14; Esekiel 6:7

moghin kamagh mikim, 'Mevzika! Israelin ikizim, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.' Kamaghin amizi, apaniba iziva men tarazi, bar me misoghirarigham. Eghti men tarazi, mitiriaba ko arimariaba me damuti, me arighiregham. ¹² Men tarazi saghon iki arimariaba bangin arimighiram. Eghti tarazi roghira ikiti apaniba izi me misoghti me arimighiram. Eghti angamira ikiavira iti darasi, mitiriar ekiam men aghiti me arimighiregham. Kamaghira, ki men aningaghegh bar izevir kuram me daningam. ¹³ Eghti apaniba, Israelian gumazamizibar marvir guabar ofa gamir dakoziba, ko mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba, ko temer ekiabar apebaba, ko me aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim gamir danganibar Israelian tabav soghirarighti, men kuaba pura tintinibar ireghiv ikiam. Eghti dughiar kamın, Israelia arazir kamın gan fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. ¹⁴ Ki uan agharim men nguazimin anemadaghti a bar moghira ikuvigham. Ki notin amadaghan Diplan nguibamin ikegh mangi gumazamiziba puvatizir danganir sautin itimin otogh, men nguaziba bar dar amighti, da gumazamiziba puvatizir danganibar min ikiam. Ki men nguibatam ateghti a ikian kogham. Da danganir kinibar min ikiam. Eghti gumazamiziba deravira na gifogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God."

7

God Israelia agivam

¹ Ikiavira Itir God kamagh na migei: ² O nguazir kamın gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Israelin nguazibar itir gumazamizibav gia ghaze:

Kar dughiar abuananam!

Dughiar abuananam a nguazir ote-
viba bar dar otivasava ami.

³ Ia Israelia, ian dughiar abuananam otogha gifa.

Eghti ki datirighin uan aningagharim
ia bagh anemadagh,
ia amizir araziba tuisigham.

Egh arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviriba ikarvagh
ivevir kuram ia daningam.

⁴ Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviribagh ami.

Arazir kaba bangin, ki izevir kuram isi ia
daningam.

Eghti ia bizir kamın ganigh fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migia ghaze:

Ia gan! Bizir kurar ia gasighasighamin
kaba,
uari tivaghtivagh izivira iki bar
moghira ia agivagham.

⁶ Ia gan! Ian dughiar abuananam
datirighin roghira izegha gifa,
egha ia agivasava ami.

⁷ O Israelin nguazimin itir gumazamiziba,
ia bar moghira,
ian dughiam roghira izegha gifa.

Eghti ia ua mighsiabar uari akuv bar
akueghan kogham.

Ia datirighin atiatim sara uari akuv
akong ikiam.

⁸ Ki ian arazir kurar ia amizir kaba bagh ia
tuisigh,

zuamira ian arazir kurar avirir ki
ifongezir puvatizir kaba ikarvagh
ivevir kuram ia daning,

egh uan aningagharim ia gingeghti,
ia osimtizir ekiaba iniam.

⁹ Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir
aviribagh ami.

Arazir kaba bangin, ki izevir kuram isi ia
daningam.

Eghti ia bizir kamın ganigh, fogh
suam,

ki Ikiavira Itir God, ki bizir kurar
kaba amada.

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei:

Ia gan! Dughiam otogha gifa!

Ezi asighasizir ekiam otivasa.

Israelia zurara uan namakabar ikuvava,
arazir aghuibar me gamir puvati.

Me zurara uari pirafir arazim gami.

11 Men arazir kurar kaba ghuavira ikia
datirighin ekeveghe gifa.

Kamaghin amizi, ki men bizir aghuir
aviriba bar dagh asighasigham.

Egh men ziam abiraghti,
me uam arazir kurabar amuan
kogham.*

12 Osimtizim otivamin dughiam a roghira
izeghe gifa.

Eghti dughiar kamın gumamaziziba
bizibagh ivesi akongan marki.

Eghti gumamazizir biziba amangasa
amiba naviba osiman marki.

Dughiar kamın ki gumamaziziba bar
me gasighasigham.

13 Eghti gumazitam uan biziba amangiti
tav adagh ivesi ifuegh,
aning dughiar kamın angamira ikivira
iki,

ua uan biziba amang dagh iveza-
min arazim damuan kogham.

Gumamaziziba bar moghira arazir ku-
ram gami, kamaghin men tav ikian
kogham,

me bar moghira givagham.

Nan akam a gavgafi, egh a
guizbangiram otivam.

14 Nan aningagharim gumamazizir kaba
bar men iti.

Kamaghin amizi, me midorozim
damusi sigham givi biziba akiriva,
men gumazitam midorozim bagh
mangan kogham.

God ivezir kuram Israelia ganidi

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

Apaniba Jerusalem anekiarughe gifa.

Eghti gumamazizir nguibar ekiamın
azenan itiba,
apaniba me misoghti me
arimighiram.

Eghti gumamazizir nguibar ekiamın aven
itiba,
dagheba men oteveghti,

arimariar igharagha garir aviriba me
damuti,
me arimighiram.

16 Eghti midorozimın ariaghirezir pu-
vatizir darasi, me arı mighsiabar
mangam.

Egh uan arazir kurar me amizibagh
nighnigh
naviba bar osemegh puvirama
aziam.

Eghti men azirakam,
mati danganir zaribar itir kuarazibar
ararebar mın mangam.

17 Eghti men aghariba men amiragh gav-
gaviba puvatighi,
men teviba me ginuighnuigham.

18 Eghti me azirakar korotiabar aghuigh,
puvirama atiating akongiva,
bar aghumsigh,

uan dapanir ariziba bar dagh isegh
dapanir tuziba ikiam.

19 Me faragha silva ko gol mighigha aning
gagoima,

aning me gamizi, me arazir kurar
aviribagh ami.

Egha me fo, Ikiavira Itir God, uan
aningagharim men akaghamin
dughiamın,

men gol ko silva men akuraghan
kogham.

Guizbangira, men gol ko silva, men
mitiriar aghazir ekiar kam
agivagham kogham.

Kamaghin amizi, me pura uan gol ko
silva isi bizir kurabar mın, tintinibar
tuavir toribar da akunti,

da Godın damazimın bizir
mizirizibar mın otogham.

20 Me gol ko silva itir dughiamın, me ku-
rukazir bar aghuibar ingara uarir
kuruka,

egha da bagha bar akongegha
da isa aser aviribar marvir guabar
ingari.

Marvir guar kaba ki dagh ifongezir pu-
vatigha, bar a dar aghua.

Kamaghin amizi, ki bizir kabar
amighti

da men damazibar bar bizir
mizirizibar otivigham.

* 7:11: Hibrun akam ves 10 ko 11 deragha aningın mingarim abighizir puvati.

21 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin miġia ghaze:

Ki gumazir kurar azenan itibar amamangatiġti me uan kantri ategh izi, Israelian bizir kaba bar ada okemegh mangi, egh dar arazir kurar bar aviribar amuam.

22 Egh ki men amamangatiġti me nan Dipenir aghuimin aven mangi a damiġti, a nan damazimin mizegham. Eghti ki men anogoreghan kogham. Bar puvati.

23 Israelin nguazimin itir danganiba bar, gumazamiziba arazir kurar aviribar uari gamua, egha men nguibar ekiamin aven me uan avirim misozi me ariaghira ghuavira iti.

Kamaghin amizi, datirighin senbar ingarigh me ikirarighamin dughiam oto.†

24 Ki kantrin bar kurar igharazibar gumazibar amamangatiġti me izi Israelian dipenibar me batoghti, me ari mangiti, me men dipenibainiam.

Egh Israelia asebar ziaba fer danganiba me bar ada akararigham. Eghti men gumazir gavgavir uan ziaba feba, atiatiġh, ua uari pirafan kogham.

25 Eghti dughiar bar kuram Israelia bagh iziti, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikisi bar damuva avegham. Bar puvatiġham.

26 Eghti osimtizir ekiaba uari tivaghtivagh me bagh izam, eghti bizir kurar otivir aviribar akaba uari tivaghtivagh me bagh iziti, me da baragham.

Egh bar atiatiġiva nan nighnizibagh fofoghsi, akam inigha izir gumazibar azangsighti, bar aningaghe.

ki akaba me daningan kogham.

Eghti ofa gamir gumaziba men sure damuamin akaba puvatiġti, men gumazir dapaniba me daningamin nighnizir aghuiba puvatiġham.

27 Eghti men atrivimin navim bar a basemeghti, an nighniziba bar an ikuvigham.

Eghti nguazir kam in gumazamiziba atiatiġiva akongam.

Ki men arazir kurar me amiziba bar da bagh ivezir kuram me daningam. Me faragha gumazir igharaziba isa kot gatigha me tuisizi moghin, ki datirighin arazir kurar me amiziba bagh me tuisiġham.

Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

8

Israelia arazir kuraba Godin Dipenimin aven dagh ami

¹ E kantri Babilonin kalabusin itir dughiamin, azenir namba 6in, an iakinir namba 6in, an aruer namba 5 otozi, ki uan dipenimin aperaghav itima, Judan gumazir dapaniba iza na ko e apiaghav iti. E apiaghav itima, Ikiavira Itir Godin Duam na bagha iza na avara. ² Ezi ki kogha pin gara irebamin min garir bizimin garima, bizir mam mati, gumazimin nedazim avimin min isi. Ezi gumazir kam in mikarzim ko, ivariam in ikegha uaghiri, ki an gari, a mati avim isi. Ezi an ivariam in ikegha ghuanaga ki garima, a isia bar puvira taghtasi.

³ Ezi ki garima, gumazir kam mati, uan dafarim aneminigha nan dapanir arizimin suira. Ezi irebamin min garir bizir kam in aven, Godin Duam na ghufegha nguazim ko overiam in tizimin ghua na inigha Jerusalem in ghua Godin Dipenimin otogha ghua, notin amadaghan itir divazimin tiar akamin tu. Danganir kam in, Israelia faragha aser mam in marvir guam atizi a iti. Ezi God bizir kam bagha

† 7:23: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. 7:26: Godin Araziba 32:23; Jeremaia 4:20; Azir Akam 2:9 8:2: Esekiel 1:27 8:4: Esekiel 1:28

⁴ O Israelia, ki e uan Godin angazangarir gavgavimin gari. Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia ganizir angazangarim.

⁵ Ezi a kamagh na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni kogh notin amadaghan gan.” Ezi ki garima, aser mamın marvir guam tiar akamın boroghira ofa gamir dakozimın boroghın asaraghav iti. Ezi God bizir kurar kam bagha bar aningaghe.

⁶ Egha a kamaghın na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni Israelin ikizimın arazir kurar me amibar gari? Me amir arazir kaba, ki bar dar aghua. Da bar ikuvigha, nan Dipenimın na batosi, egha na gamima ki bar men saghon iti. Ni gin me damuamin arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizibar ganam, da ni datirighın garir arazir kurar kabagh afiragham.”

⁷ Egha a nan akua ghua divazir Godin Dipenimın avinizimın aven zuir tiar akamın otozi, ki garima, torir mam divazimın iti. ⁸ Egha God kamaghın na migei, “Nguazir kamın gumazim, ni divazimın torir kam akarigh a damighti an arokegh.” Ezi ki divazimın torim asigha garima, tiar akar mam iti.

⁹ Ezi a kamagh na migei, “Ni aven mangiva arazir bar kurar mizirizir ki ifongezir puvatizir me amibar ganigh.”

¹⁰ Ezi ki aven ghua garima, God ifongezir puvatizir asizir mizirizibar nedaziba ko kuruziba, danganir kamın divaziba bar a dagh izifa. Israelin ikizim fer marvir guaba uaghan iti. ¹¹ Ezi ki garima, Israelian gumazir dapanir 70pla danganir kamın aven iti, ezi Safanin otarim Jasanias, a uaghan me ko iti. Me bar moghira vaghvagher itarir pauran mughuriar aghuim zuibar suighav itima, mighariba dar dikava ghuavanadi.

¹² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghın na migei, “Nguazir kamın gumazim, Ni gan! Israelian gumazir dapaniba mitarmemın mueghav ikia arazir kurar kabagh ami. Me vaghvagher uan marvir guaba bagha ofa gamir dakoziba iti. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti men garir puvati. Ikiavira Itir God ti akirim ragha nguazir kam gasara.”

¹³ Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghın na migei, “Ni men ganti, me arazir kurar

ekiar ki ifongezir puvatizir aviribar amu mangivira ikiam. Ezi arazir kurar me amir kaba, me faragha amizir arazir kurabagh afira.”

¹⁴ Egha a na inigha ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimın divazir notin amadaghan itir tiar akamın otogha na migia ghaze, “Ni gan! Amizir munaba ghaze, men asem Tamus areme, ezi me an apanguva a bagha azia iti.”

¹⁵ Egha a ua kamaghın na migei, “Nguazir kamın gumazim, ni bizir kamın ganiz, o? Ni arazir bar kurar mabar ganigha gifa, ni datirighın ua arazir bar kurar ki aghuazir igharagha garibar ganam, da arazir ni faragha ganigha givaziba bar dagh afira.”

¹⁶ Egha a ua nan akua ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimın bar aven ghua an Dipenimın tiar akamın boroghın oto. Ezi ki garima, Dipenimın tiar akam ko ofa gamir dakozimın tizimın 25plan gumaziba iti. Me akiriba ighegha Ikiavira Itir Godin Dipenim gasaragha guaba aruem anadi naghın gara tevibar pirigha avighav iti.

¹⁷ Egha a ua kamaghın migei, “O nguazir kamın gumazim, ni bizir kamın ganiz, o? Judan ikizim, arazir bar kurar ki aghuazibagh amuava, Israelin nguazim bar an gumazamizir igharaziba bar men apanim gami. Men arazir kurar kamın, me ghaze, ki ti pura bizim, egha na dipova arazir bar mizirizibar na gami. Ezi ni oragh! Me amir arazir kurar kaba na gamizi ki bar men aningaghe. ¹⁸ Kamaghın amizi, ki bar pazivira me damigham. Egh uan aningagharim anegivagham. Ki tong men apanguv men asughasughan kogham. Me pamtem nan dimiva arangam, eghti ki bar me bareghan kogham.”

9

God ivezir kuram isa Jerusalem ganidi

¹ God na mikemegha givagher, tiarim akarigha pamtemın dia migei, “Ia, gumazir nguibar ekiamın itir gumazamizibav soghti me arighiramiba, ia vaghvagh midorozir sababar suigh kagh izi.” ² Ezi ki gari, gumazir 6pla divazimın notin

amadaghan itir itiar akamin boroghin ikegha izi. Me bar vaghvaghera gumazibav soghamin midorozir sababar suiki. Ezi gumazir igharazir mam me ko izi. A korotiar ghurghurir bar aghuir mam aruzi, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav iti. Me bar izegha ofa gamir brasin dakozimin miriamin boroghin mitifi.

³ Ezi Israelian Godin angazangarir gavgavir ekiam, enselin bar gavgavim a gisin ikia avughsegha, anetegha uanaga Godin Dipenimin tiar akamin boroghin zui. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzir kamın dia, ⁴ egha kamaghin a migei, “Ni dikavigh Jerusalemın nguibar ekiam bar an averiam daruva gumazamizir men namakaba amir arazir kurar God aghuazibar osemegha itiba, ni me bativ, men guaba osizirir ababanim me darigh.”

⁵ Ezi ki orazi God kamaghin gumazibav soghamin midorozir sababar suighizir gumazir 6plan kabav gei, “Ia dikavigh an gin mangi nguibar ekiamin aven gumazamizibav soghti, me arimighiregh. Egh men tavın apangkuvigh aneteghti an angamira ikian marki. ⁶ Ia gumazir dapanir akirim ragha Godin Dipenim gasaraziba faragh me misoghırarigh, egh mangi gumazir ghuriba, ko guiviba ko otarir igiaba, ko amiziba ko boriba, bar me misoghırarıkhıgh. Egh osizirir ababanim guabar itir gumazamiziba, ia me misueghti me arimighiran marki.” Ezi me dikavigha ghua gumazir dapanıbar soghezı me ariaghıre.

⁷ Egha God kamaghin 6plan gumazir kabav gei, “Ia nan dipenim avinizir divazimin aven iti darazi bar me misoghırarıghtı men kuaba nan Dipenim gizıfagh. Eghtı bizir kam bangın nan Dipenim nan damazimin bar mızegham. Aria! Ia dikavigh mangı.” Ezi me nguıbar ekiamın danganıba bar dagh arua ghua gumazamizıba bar me misuagharısı.

⁸ Me gumazamizıbar soagharızir dughıamın, kı uabıra ikia Godın Dipenımın

aven iti. Egha ki nguazim girıgha fuagha, uan guam nguazim mituagha diava ara ghaze, “O Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ni uan anıngagharım isi Jerusalemıa gingamın dughıamın, ni Israelian ikiavıra itir varazıra bar me gasıghasıgham, o?”

⁹ Ezi a na ikaragha ghaze, “Israelın ikızım ko Judan ikızım arazir kurar bar avırım gamı, ezi osımtızır bar ekiam iti. Nguazır kamın, arazır gumazıba uarır soghava ariaghirım bar ekefe. Ezi nguıbar ekıar kamın gumazamizıba uarır ikızırızır arazım bar izıfa. Me ghaze, Ikiavıra Itir God ti nguazır kam akırım ragha a gasara. Egha en garır puvatı. ¹⁰ Ezi kı men ganıva tong men apangkuv men asughasughan kogham. Kı arazır me ıgharaz darazıgh amızıbara, uam da ikarvagh dar me damuam.”

¹¹ Ikiavıra Itir God mikemegha gıvazı, kı garıma, gumazır korotiar ghurghurır bar aghuım aruzım, osizırır bizıba itır mıtarrır muzıarım an oghıriamın mıtım gıtoroghav itı, a uamategha ıza kamaghın Ikiavıra Itir God mıgei, “Ni na mikemezi moghın kı amıgha gıfa.”

10

Godın angazangarır ekıam an Dipenım atakı

¹ Kı garıma, bizır mam matı itarır bar dafam, enselin bar gavgavır kabar dapanıbagh ısın pın itı.* Ezi itarır bar dafar kam gısın, bizır mam matı atrıvır dabırabım me dagıar bluplan aghuımın an ingarızı a itı. ² Ezi Ikiavıra Itir God, gumazır inır ghurghurır aghuım aruzım mıgıa ghaze, “Ni mangı ganıgh, 4plan wılba, da enselin bar gavgavır kabar apengan itı. Ni wılbar tongın mangıva dafarım amadagh, avıvkiataba inıghıva nguıbar ekıam gısın tintınıbar da kavamadagh.” Ezi kı garıma, a zui.

³ Ezi a Dipenımın aven zuıma, enselin bar gavgavır kaba, Dipenımın aven sautın amadaghan tuıvıghav itı. Dughıar kamın, ghuarıam Dipenım avınızır divazır averıam, bar a koro. ⁴ Ezi Ikiavıra Itır

9:4: Akar Mogomem 7:3; 9:4; 14:1 **10:1:** Esekiel 1:26; Akar Mogomem 4:2 * **10:1:** Enselın bar gavgavır kaba, bizır 4plan angamıra itir kabar mırara gari. Esekiel sapta 1, a irebamın mın garır bizim, a gun dav gei. **10:2:** Akar Mogomem 8:5

Godin angazangarir bar gavgavim, enselin bar gavgavir kaba ategha pin ghuava, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin tu. Ezi ghuariam ghua Godin Dipenim bar a koro. Ezi Godin angazangarir bar ekiam Dipenim avinizir divazim gisirazi a taghtasi. ⁵ Ezi enselin bar gavgavir kabar aviziba tingazir niginim, me divazir ekiaz azenan itimin aven uaghan da baragham. Dar avizibar niginim, mati Gavgaviba Bar Itir Godin tiarim.

⁶ God gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, Ni enselin bar gavgavir kaba boroghin mangi, wilbar tongin avivkiataba inigh. Ezi an aven ghua wilin mam boroghin miti. ⁷ Ezi enselin bar gavgavir kabar mav uan dafarim amadagha avir men tongin itimin, avivkiar mam inigha a isava gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzimin dafarim gatizi, ana inigha zui.

⁸ Ki garima, enselin bar gavgavir kaba, mati gumazibar dafaribar min dafariba ikia, dafariba vaghvaghera dar avizibar apengan iti.

⁹ Ki ua garima, 4plan wilba vaghvaghera enselin bar gavgavir kabar boroghin iti. Wilin kaba mati dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. ¹⁰ Ezi wilin 4plan kabar ganganiba da magh gari, egha da vaghvaghera dar aven wilin igharazir vamira vaghvaghera dar tongira iti. ¹¹ Wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. Wilin faragha itim guam danganir manam misuegh mangiti, wilin igharaziba uaghan an girara mangi pura bighiratigh mangam. ¹² Enselin bar gavgavir kabar namnaba, ko men akiraghariba ko, dafariba ko, aviziba ko, men wilin 4pla, ganamin damaziba bar dagh izifa. ¹³ Ezi ki orazi, tiarir mam wilin kaba ziam me garigha ghaze, "Wilin Ive-mariba."

¹⁴ Enselin bar gavgavir kaba vaghvaghera 4plan guaba iti. Enselin bar gavgavimin guam faragha iti, ezi gumazimin guam agharir guvimin itima, laionin guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam girakirangin iti.

¹⁵ Enselin bar gavgavir kaba, da bizir angamira itir 4plan kabar min magh gari, ki faragha Kebarin Fanemin ikia irebamin min garir bizimin aven dar gani. Egha datirighin ua irebamin min garir bizir kam in ua men gari. Ezi me dikavigha mighegha ghuavanadi. ¹⁶⁻¹⁷ Enselin bar gavgavir kaba mangiti, wilin kaba dar miriamin iki uaghan mangam. Eghti enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigh mighegh ghuavanangti, wilin kaba uaghan nguazim ategh bighiratigh ghuavanangam. Enselin bar gavgavir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir kaba tuivighiti, wilba tuivigham. Eghti enselin gavgavir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam.

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim Godin Dipenimin tiar akam ategha ghua enselin bar gavgavir kabagh isin iti. ¹⁹ Ezi ki garima enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha mighegha nguazim ataghiraghera ghuanadi, ezi wilin kaba dar miriabar ikia uaghan ghuanadi. Da ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinisi divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin tuifi. Ezi Israelian Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim me gisin iti.

²⁰ Ezi ki fo, enselin bar gavgavir kaba, kar bizir 4plan angamira itir kabara, ki faragha Kebarin Faner miriamin boroghin dar garima, da Israelian Godin gavgavimin apengan iti.

²¹ Enselin bar gavgavir kaba vaghvaghera 4plan guaba ko 4plan aviziba iti. Egha men avizibar apengan me vaghvaghera gumazibar dafaribar min, dafariba iti.

²² Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia 4plan angamira itir bizibar guabar ganizi moghin, ki datirighin ua dar guabar gari. Enselin bar gavgavir kabar guaba danganir manamin mituagh mangisi pura bighiratigh mangam. Me uan namnaba gighaghira tintinibar zuir puvati.

11

Israelia ikuvigham

¹ Bizir kabar gın, Godin Duam na ghufegha na inigha ghua, Godin Dipenim avinizir divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin na ati. Ezi ki itiar akamin boroghin 25pla gumazibar gari me iti. Ezi ki men tongin Asurin otarim Jasia ko Benaian otarim Pelatian garima, aning iti. Aning gumazamizibar faragha zuir gumazir dapanimning.

² Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba nighnizir kuraba ikia, arazir kuram damuamin tuavim buri. Egha uan nighnizir kurar kaba Jerusalem gumazamiziba me ganidi. ³ Me ghaze, ‘E datirighin dipenibar ingaramin dughiam puvati. E dera. En nguibar ekiam mati isaghapir minem, ezi e asizir tuzibar min an aven iti.’ ⁴ Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ni akam inigha izir gumazimin min, bizir gin otivamibar gun akam me gasi me mikim.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam nan aven izegha akar kam na migia ghaze, “O Israelin ikizim, kar nin nighnizim. Ezi nin nighnizimin averiam, ki bar moghrama a gifo. ⁶ Ia nguibar ekiam kamin averiamin gumazamizir aviribav sozi me ariaghirezima, men kuaba nguibar ekiamin tuaviba bar adagh izefe.

⁷ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, Jerusalem nguibar ekiam kam mati isaghapir minem, ezi ariaghiregha ireghav itir kuar kaba asizir tuzibar min an aven iti. Kamaghin ti puvatigham, ki Jerusalem nguibar ekiamin ia batueghti ia mangi azenan ikiam. ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migi, Ki fo ia midorozir sababar atiatia iti. Ki gumazir midorozir sababav soziba amangighti, me ia misoghsi izam. ⁹ Ki nguibar ekiamin aven ia inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Egh arazir kamin, ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningam. ¹⁰ Ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningti, apaniba Israelin kantrin mitaghnamra, midorozir

sababar ia misoghti ia arimighiram. Eghti arazir kamin ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ¹¹ Nguibar ekiam kam a nin isaghapir minemin min ikian kogham. Egh ia minemin min asizir tuziba an averiamin ikian kogham. Ki ian arazir kuraba ikarvagh Israelin kantrin mitaghnamra, bar pazavira ia damigham. ¹² Eghti ia kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, ia arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha bizir ki damuasa ia mikemeziba abisi. Egha kantrin igharazir ian boroghin itibar gin ghua men arazibagh ami.”

¹³ Ki Godin akamin me migiavira itima, Benaian otarim Pelatia irigha maghirama areme. Ezi ki tevimning apirigha guam nguazim girigha pamten kamaghin dia migi, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, manmaghin ami? Ni ti Israelian gumazamizir ikiavira itir varazira ni bar me kuvarimasa o?”

God Israelian kalabusin itir darazi bagha amizir akar dikirizim

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migi: ¹⁵ “O nguazir kamin gumazim, ni ko nin aveghbuaba, nin namakaba, ni ko kalabusin itiba, me Israelin ikizim, ia bar moghira, Jerusalem itir gumazamiziba ia ginighnigha ghaze, ‘Tkiavira Itir God, me batoghezi me ghua bar nguibar saghuamin itimin iti. Guizbangira, a nguazir kam isa e ganingizi, a guizbangira en nguazimra.’ ¹⁶ Eghti ni uan namakar Babilonin kalabusin itiba kamaghin me mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kirara ki ia aghamsigha ia amangizi, ia tintinibar kantrin saghon itibar ghue. Ia datirighin iki nan ziam famin dipeniba puvati. Eghti ki dughiar ovezimin danganir ia ghua itir manaba ki uabi ia ko ikiti, ia nan ziam fivira ikiam.’

¹⁷ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Kantrin igharazir ki faragha ia amangizi ia ghua itir kabar, ki ua ia inigh izi ia akuvagh, Israelin nguazim isi ua ia daningam. ¹⁸ Egh me uamategh Israelin nguazimin izeghiva asebar marvir guar ki bar aghuaziba, bar da batokegh. ¹⁹ Eghti ki me damuti, me

navir vamiran ikiam. Ki duar igiam isi men navir averiabar atigham. Faragha men navir averiaba dagiabar min bar gavgafi. Eghti ki men navir averiabar amuti, da amiraghamiregh na gifuegh na baghvira ikiam. ²⁰ Egh me arazir ki ifongeziba guizbangira dar suiraghiva, deravira bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam. Egh me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam. ²¹ Egh gumazamizir asebar marvir guar ki bar aghuazibar zibaba feba, ki me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

Godin angazangarir gavgavim Jerusalem ataki

²² Egha gin, enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha mighheghasava amua, wilin kaba dar miriabar ikia uaghan uanangasa. Dughiar kamın, Israelin Godin angazangarir gavgavim me gisin iti. ²³ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim nguibar ekiam ategha ghuanaga aruem anadi naghin itir mighsiam gisin iti. ²⁴ Ezi Godin Duam irebamin min garir bizimin aven na fegha uamategha na inigha Israelian kalabuziaba itir naghin kantri Babilonin ize. Ezi irebamin min garir bizir kam gifa. ²⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God nan akazir biziba bar dar gun kalabusin itir gumazamizibav gei.

12

Esekiel gumazim kalabusin zuir ababanim gami

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamın gumazim, ikizir ni datirighin men tongin itir kam, me akaba batozir darasi. Me damaziba ikia gari puvati. Egha me kuariba ikia biziba barazir puvati. Me akaba batogha orazir puvatizir ikizim.

³ “Kamaghin amizi, nguazir kamın gumazim, ni datirighin uan biziba inigh, mati gumazim kalabus bagha nguibar saghuiamin itimin mangasa. Egh aminim tighar pirsı damuti, ni mangiti me bar nin

ganigh. Ki kamaghin ifonge, me ni amir bizir kamın mingarim deragh a gifogh. Me gumazamizir akaba batoziba, egh me ti an mingarim deragh a gifoghan kogham. ⁴ Aruem pazaghar torimin ikivira ikiti me nin ganvira ikiti, ni kalabus bagh mangisi uan biziba ini. Egh aruem magiriti, me ganvira ikiti ni ifar mati kalabusin mangasa ami moghin mangi. ⁵ Me ganvira ikiti ni divazimin toritam asigh, uan biziba ater torir kamın aven mangi vongin otogh. ⁶ Egh me ganvira ikiti ni uan biziba dipizim datigh mitarmemin mangi. Ni mangi uan guam avaragh, egh foghan kogham, ni nguazir manamin zui. Ni amir arazir kam, ababanir arazim Israelin ikizimin akagham.”

⁷ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ki ami. Aruer kamın ki gumazim kalabuziam bagh mangasa biziba isi moghin ami. Egha aminim pirima, ki uan dafarimin divazimin torim gamigha azenan ghu. Me bar garima ki biziba uan dipizim gatigha mitarmemin zui.

⁸ Ezi aminzaraghan, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ⁹ “Nguazir kamın gumazim, Israelian akaba batoziba kamaghin nin azaragham, ni tizim gami? ¹⁰ Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki me migia ghaze, kar atrivir Jerusalem gativagha an garim, ko Israelin ikizir Jerusalemın munagh itibar migirigiam.* ¹¹ Ni me mikim suam, bizir ni amizir kam, a Jerusalemia bativamin bizimin ababanim. Eghti apaniba kalabuziabar min me inigh mangi, kantrin igharazimin me isi kalabus darigham. ¹² Atrivir men tongin itim, uan biziba dipizim datigh mangi uan dafarimin divazimin toritam damigh, uan biziba ater torir kamın aven mangi vongin otoghiva mitarmemin mangam. A mangi uan guam avaragh uan damazimningin nguazimin ganan kogham. ¹³ Eghti ki uan ivem aguraghti an an suiragham. Egh a inigh Babilonin nguibar ekiamin mangigham, kar Kaldiabar nguazim. Eghti a nguazir kamın

11:20: Onger Akaba 105:45; Jeremaia 24:7; Esekiel 14:11 **11:22:** Esekiel 43:2-5 **12:2:** Aisaia 1:23; 6:9-10; Jeremaia 5:21; Matyu 13:13-14; Mak 8:18; Jon 9:39-41 * **12:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **12:13:** 2 Atriviba 25:7; Jeremaia 52:11

ganighan kogham.† Egh a nguazir kamın iki mangi aremegham. ¹⁴ An dipenimın itir darasi, ki bar me kavkinigham, eghti an ingangaribagh amir gumaziba ko an midorozir gumaziba, ki me damighti me tintinibar mangegham, eghti gumaziba me misoghsi me buriam.”

¹⁵ “Ki me aghamsighti me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghın fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. ¹⁶ Ki men varazira ateghti me iki, midorozim ko, dagheba otevir dughiam ko, arimariar kurabar arimighireghan kogham. Egh kantrin igharazibar tongin iki, me amizir arazir kurar ki bar aghuaziba me uari dar gun mikimam. Eghti me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

Esekiel nighava agoi

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghın na migei, ¹⁸ “O nguazir kamın gumazim, ni nighvira uan daghem ami, egh atiating akongiva dipam ami. ¹⁹ Egh ni nguazir kamın itir gumazamiziba bar moghira me mikim suam, kar Ikiavira Itir Godın Ekiamın akam, a Jerusalemın gumazamizir Israelin nguazimın itiba bagha izi. Nguazir kamın itir darasi, me dughiaaba bar uan namakaba pazavira me gamua arazir kurar aviribagh ami. Bizir kam bangin, apaniba izi men biziba bar da avigh mangegham. Kamaghın amizi, me atiatingvira daghebar amiva, atiatingvira dipabar ami. ²⁰ Nguibar ekier datirighin gumazamiziba izivaziba ikuvigham. Eghti kantri pura danganir kinimın mın ikiam. Eghti Israelia kamaghın fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.”

Dughiar ovezimın akam inigha izir gumazimın migirigiam guizbangiram otivam

²¹ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, ²² “O nguazir kamın gumazim, bizir tizim bagha Israelian gumazamiziba zurara akar otevir kam gami? Me ghaze, ‘Akam inigha izir gumaziba bizir gin izamibav gia ghaze, da otivam. Ezi azenir aviriba iza zui, irebabar mın garir bizir kabar aven

otivir akaba guizbangira otivir puvatigha pura zui.’ Ezi ki Israelian aghuzir akar kamın aghua. ²³ Ni datirighin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam kamaghın mikimasa. Aghuzir akar me zurara migeir kam ki datirighin anegivagham. Me Israelin kantrin aven uam a mikiman kogham. Ni kamagh me mikim suam, ‘Dughiam otogha gifa. Eghti irebamın mın garir bizibar akaba, da vaghvagh guizbangira otivam!’

²⁴ “Ezi datirighin, akam inigha izir gumazir maba Israelin gumazamizibar tongin ikia irebamın mın garir bizibar gara, akar ifavariba ko apezeperir akavsiabar gun me migei. Eghti ki Israelin ikizimın aven bar arazir kam agivagham. ²⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki uabi Israelia me ko mikimam. Eghti bizir ki mikemeziba, da zuamiram otivam. Ia akaba batozir ikizim, ia oragh! Ia aremeghan kogh ikivira ikiti, ki mikemezi moghin damuam. Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghın mikeme.”

²⁶ Ikiavira Itir God ua kamagh na migei, ²⁷ “Nguazir kamın gumazim, Israelin ikizim ghaze, ‘Esekiel, irebamın mın garir bizibar gara, egha gin otivamin bizibar migirigiar gun migei. Ezi bizir a migeir kaba datirighin otivan kogham. Puvati, da bar gin otivam.’ ²⁸ Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam me ikaragha ghaze, Ki sughsughan kogham. Bizir ki mikemeziba, da datirighin otivam. Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghın mikemegha gifa!”

13

God, akam inigha izir gumazir ifavaribar atari

¹ Ikiavira Itir God kamaghın na migei, ² “O nguazir kamın gumazim, ni mangi Israelin akam inigha izir gumazibav kim. Men marazi uan nighnizibar gin ghua, gin otivamin bizibar gun migei. Ni pamtemın men atar me mikim. Ni kamaghın me mikim, ‘Ia Ikiavira Itir Godın akam barakigh.’

† **12:13:** Dughiar kabar gin, Babilonia, Atrivim Sedekaian suiragha egha a inigha a isi kalabus darighasa Babilonin ghu. Me a gamizi, an damazimning okafi. Ezi arazir kamın akar isin zuir kam a guizbangira oto. Egha a bar uan damazimningin Babilonin nguazimın ganizir puvati, egha a nguazir kamın areme. Ni eghaghanir kam, 2 Atriviba 25:7 ko Jeremaia 52:11, an gan.

3 “Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Akam inigha izir gumazir onganir kaba, Mevzika! Me bar ikuvigham! Me irebabar min garir bizibar garir puvati. Me uari uan navir averiabar aven itir bizibar gin ghua, uan nighnizibar dav gei. 4 O Israelian gumazamiziba, ian akam inigha izir gumaziba, mati afiar atiaba nguibar ekiam ikuvizir mam puram a garui. 5 Me nguibar ekiam avinizir divazir akaraghirezir danganibar gara ua dar ingarir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin midorozim otoghti, ia Israelia tuivigh gavgavighan kogh apanibav soghan iburagham. 6 Akam inigha izir gumazir ifavarir kaba, me irebabar min garir bizibar aven itir biziba, da bizir ifavariba. Me gin otivamin bizibar migirigiabav gei, ezi da guizbangira puvati. Me ghaze, me Ikiavira Itir Godin akabav gei. Ezi puvati, Ikiavira Itir God me amadazir puvati. Egha me ti manmaghin nighnigha ghaze, men migirigiabar dagheba otivam? Bar puvatigham.

7 “Ki ia mikimasa, ia irebamın min amizir bizir ia gariba, da guizbangira puvati. Ezi gin otivamin bizir ia migeiba, da akar ifavariba. Ia ghaze, kar Ikiavira Itir Godin migirigiaba. Ezi puvati. Ki akatam ia mikemezir puvati! 8 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin me migia ghaze, ian migirigiaba guizbangira puvati. Ezi ia irebamın min garir biziba, da gumazamizibagh ifari. Kamaghin amizi, ki ia ko itir puvatigha, navim ia bagha bar ikufi. 9 Ia akam inigha izir gumazir ifavariba irebamın min garir bizibar gara akar ifavaribagh amua, egha gin otivamin biziba deraghavira gumazamizibagh eghari puvati. Kamaghin amizi, ki pazivira ia damigham. Nan gumazamiziba uari akuvagh ikiti, ia men tongin ikeghan kogham. Eghti ian ziaba uaghan Israelin ikizimın osirizir ziabar aven ikian kogham. Eghti ia ua Israelin nguazimın izeghan kogham. Egh ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.

10 “Ia akam inigha izir gumazir ifavariba, ia ifara nan gumazamizibav

gia ghaze, men dabirabim bar dera. Ezi guizbangira men dabirabim bar derazir puvati! Nan gumazamizibar dabirabim mati, gumazim divazimın ingarizi a guizbangira deragha gavgavizir puvati. Ezi ia akam inigha izir gumazir ifavariba izava, divazir kurar kam penin ghurghurim a gaghui. Ezi datirighin divazir kamın azenan itir ganganim bar dera. Ezi puvati. A guizbangira irigh ikuvigham. 11 Ni mangi gumazir penin ghurghurimın aghuizir gumazir kabav kim suam, men divazim akarighirigham. Ki amozir izi mamaghira ikiamim amadagham. Eghti amozir ofizir ekiam dagiabar min gariba a gisin iram, eghti aminir gavgavim a givangam. 12 Eghti divazim irightima, me bar ian azangsigham, ‘Divazir kam bar gavgavizir puvati! Ian penin ghurghurim tong divazimın akurazir puvati. Ia e gifari.’”

13 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, nan aningagharimın, ki amozir izi mamaghira ikiamim, ko amozir ofizir ekiam dagiabar min gariba, ko aminir gavgavim amadaghti, da divazir kam gasighasigham. 14 Divazir ia penin ghurghurimın aghuizir kam, ki anekararigh, an divazir mingarimın aven itir dagiaba aghamsighti da pura tintinibar ikiam. A degeghirigh bar ia misoghırarigham. Eghti ia bar fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

15 “Kamaghira, divazir kam ko gumazir divazim penin ghurghurim aghuzir kaba, me nan aningagharimın gavgavim baragham. Eghti ki ia mikim suam, divazim a itir puvati, kamaghira, te penin ghurghurim a gaghui, me uaghan ikian kogham. 16 Akam inigha izir gumazir ifavarir manaba, irebabar min garir bizibar gara, Jerusalem migia ghaze, an dabirabim bar dera, ezi guizbangira an dabirabim bar derazir puvati. Kamaghin amizi, ki adagh asighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God amizir imezibagh amibar atari

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O nguazir kamın gumazim, ni Israelian amizir imezibagh amibar atar, me zurara gin otivamim bizibar gun migeir kabav gei. Akar me migeir kaba me uan nighnizibar dagh ami. Ni nan akam inigh mangi me mikim. ¹⁸ Ni me mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migia ghaze, ‘Iavzika! Ia amizir kuraba, ia gifa! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibar agharibagh azui. Egha akavsiabar amuamin iniba isamigha da isa men dapaniba ave. Gumazamizir otevíba ko ruariba, ia kamaghira bar moghira me gami. Eghti me bizir kaba uari darigh gavgavim inigh gumazamizir igharazibagh ativaghasa. Ia amizir kaba uarira uarigh nighnigha, gumazamizir maba paza me gamua marazi deragha me gami. Ia ghaze, arazir ia amir kam ti dera? Bar puvati. ¹⁹ Ia nan gumazamizibagh ifara ghaze, ia ziar ekiam na ganidi. Ezi puvati, ia nan ziam abiravira iti. Ia akuzir arazim gamua gumazamizir mabav sozi me ariaghiri, egha marazir akurvasi. Gumazir ki ovengan ifongezir puvatiziba, ia me misozi me ariaghiri, egha ki ovengasa ifongezir gumazamiziba ia deragha me gami. Ezi gumazamiziba ian arazir kam bagha bar ifongegha bretin otevíba ko balin muziaribar ia givezima, ia arazir kurar kabagh ami.

²⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, Ia oragh! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibagh ativaghasa men agharibagh azui. Mati gumazim ruarimin kuaraziba buri moghin ia gumazamizibagh ami. Ezi ki daveriar kaba bar dagh ifongezir puvati. Ia agharibagh aghuizir daveriar kaba, ki bar da aghoreghti, ia uam akavsiabar amuan kogham. Eghti gumazamizir ia ativazir kaba ua ian apengan ikian kogham. ²¹ Egh ki uaghan akavsiabar amuamin inir ia gumazamizibar dapaniba aveziba adegham, eghti nan gumazamiziba firighiregh ua ian apengan ikian kogham. Eghti ia kamaghin mikim suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

²² “Ia akar ifavarir bar aviribagh amua, gumazamizir aghuibar nighnizibagh

asighasiki. Ezi ki uabi me gamizi, me osemzir puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amibav gia, gavgavim me ganidima me uan navibagh ighasa nighnizir puvati, kamaghin amizi, me zurara itir ikirimirim inighan kogham. ²³ Kamaghin amizi, ia ua irebabar min garir bizir ifavaribar ganan kogham. Eghti gin otivamin bizibar apezeperir akar ia amiba, da bar givagham. Eghti ki uan gumazamizibar akuragh ua ia da me inighti, ia ua me gativagh men ganan kogham. Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.’”

14

Gumazamiziba asebar ziaba fan, God aghua

¹ Dughiar mam Israelian gumazir dapanir maba, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi. ² Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, ³ “O nguazir kamın gumazim, gumazir kaba uan naviba isa asebagh aningizi, arazir kam bangin men arazir kuraba ghua bar ekefe. Me bar uan asebagh ifongegha da ataghiraghan aghua. Me datirighin pura iza nighniziba bagha nan azangsisi. Eghti ki guizbangira men azangsizim ikarvaghan aghua.”

⁴ Datirighin ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, Israelin ikizimin tongin gumazitam uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin an arazir kuraba mangi bar ekeveghti, a uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, a pura izi nighniziba bagh Godin akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, nan ikarvazim kamakin, ki fo, a ziar ekiaba aser aviribagh anidi. ⁵ Aser kaba Israelin ikizim gamizi, me akirim ragha na gasara. Ezi nan ifongiam kamakin, ki ua men navir averiaba iniasa nighnisi, eghti me na baghvira ikiam.

⁶ “Ezi datirighin, ni Israelin ikizimin mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, ia navibagh iragh, uan aseba akirim ragh dagh asaragh, arazir kurar ki bar aghuaziba da atakigh.

⁷ “Eghti Israelin ikizimin gumaziba o amiziba, o Kantrin Igharazibar Gumazamizir uan kantri ategha iza Israelia ko itiba, akirim ragh na gasaragh uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin men arazir kuraba mangi bar ekeveghti, me uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, egh me pura izi nighniziba bagh nan akam inigha izir gumazimin azangsiham, eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi men ikarvazim me daningam. ⁸ Ki men apanim damu, egh uan gumazamizibar tongin me batuegham. Eghti ia Israelia bizir ki me gamizir kam ganigh, egh kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, gumazamizir akirim iragha a gasiba, arazir kam me gami.’ Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.

⁹ “Eghti gumazir kamagh garitam izi nan akam inigha izir gumazitam apezeper a damuti, an akatam a danigham, bizir kam mingarim mati, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nan akam inigha izir gumazim gifarazi an akar kam a ganingi. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a daningiva Israelian gumazamizibar tongin a batuegham. ¹⁰ Eghti nan akam inigha izir gumazim ko, gumazir nan ifongiam gifofoghasa ghuava an azarazim, aning uaghara ivezir kurar magh garim iniam. ¹¹ Ki kamaghin damigh, Israelin ikizimin tuavim apirighti me uam akirim ragh na gasan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogh nan damazimin mizeghan kogham. Eghti me nan gumazamizibara ikiti, ki men Godin ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God vaghvagha gumazamizibar arazir kurabar gari

¹² Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ¹³ “Nguazimin gumazim, kantrin tamin gumazamiziba arazir kuram damighiva nighnizir gavgavim nan ikiam koghti, ki uan gavgavim men akagh men daghebar amighti da mangi bar otevegham. Ki mitiriam azir dughiam me bagh anemadaghti, gumazamiziba ko asiziba virara

daghem bangin arighiram. ¹⁴ Gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kam in ikiai,* ki 3plan gumazir kabagh nighnigh egh gumazamizir arazir kurabagh amibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁵ “Ki maghsuegh, asizir atiaba amadaghti da izi gumazamizibav soghirarigham, egh nguazim damighti atiatim bar anevaraghti, gumazitam a daruan kogham. ¹⁶ Ezi gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kam in ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deraghvira ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham. Eghti nguazim ruarir kinimin otogham.

¹⁷ “Egh ki maghsuegh, midorozir sababar suighizi apaniba kantrin kam bagh me amadaghti, me izi gumazamiziba ko asiziba uaghan bar me kuavaremegham. ¹⁸ Ezi gumazir aghuir 3plan kaba kantrin kam in ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh, men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.

¹⁹ “Egh ki maghsuegh, arimariar kuratam amadaghti a bar atamra kantrin kam gimirighti, ki uan aningagharimin gumazamiziba ko asizibav soghirarigham. ²⁰ Ezi gumazir 3plan kaba, Noa, Daniel ko Jop, kagh ikiai. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh men otariba ko guivibar

14:12: Ofa Gami 26:14-35; 1 Atriviba 8:33-40 * **14:14:** Noan eghaghanimin akaba, Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarim, sapta 6in ikegha ghua sapta 9in tu. Ezi Jopin eghaghanimin akaba da Jopin Akinafarimra iti. Ezi Danielin eghaghanimin akaba da Danielin Akinafarimra iti.

apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.

²¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei, ki uan ivezir kurar 4plan kaba isi Jerusalem da amangam, kar midoroziba, ko mitiriam azir dughiam, ko asizir atiaba, ko arimariar kuram. Eghti da gumazamiziba ko asiziba uaghara me misoghinarigham. ²² Eghti varazira ikivira ikiam, kar Israelian otariba ko guiviba. Ki gin men aku azenan izam, eghti me ia bagh iziti, ia me amir arazibar gan. Men araziba bar ikufi. Eghti ni uan navir averiamin fogh suam, ivezir kurar ki Jerusalem bagha amadazim, a voroghira ghu. ²³ Eghti ia kamaghin fogham, ki amizir biziba da mingarir aghuiba itima, ki dagh ami. Ni men arazir kurabar ganigha fo, ki me ikarvaghamin arazim bagh navir amirizim inigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

15

Wainin ikarizimin akar isin zuim

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei:

² “O nguazir kamın gumazim, ni manmaghin nighnisi, wainin ikarizim, a ti derazir puvati.

Wainin ikarizimin agharim, ruarir arizimin temebar agharibar tongin manmaghin deragh aghung, dagh afiragham?

Ti puvati.

³ Ni a isi bizitamın ingarigham, o? Egh ni wainin ikarizir otevitam inigh, biziba guamin akezibar ingarigham, o?

Ti puvatigham.

⁴ An avim damuamin bizim a bar dera. An ruaghatevimning isighti an arizim ganadam tong isighti, ni a isi an bizitamın ingarigham, o?

Ti puvatigham.

⁵ Avim tighar an isiam, ingangariba an puvati.

Ezi datirighin avim tong an isighti,

a guizbangira ingangariba bar an puvatigham.”

⁶ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Kamaghira, mati wainin ikarizir ruarir arizimin temebar tongin itim, a derazir puvati. Kamaghin, ki dazimin min anemisevezima, me a gaborozi a isi. Kamaghira, ki Jerusalemın itir gumazamiziba inigh pazavira me damigham, me mati avim arighamin daziba. ⁷ Ki men apanim damuva ivezir kuram me daningam. Me ti avim gitaviraghsi damuva avegh bar isigham. Ki pazavira me damightima, me fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. ⁸ Me nighnizir gavgavim nan itir puvati. Kamaghin amizi, ki nguazir kam damighti a danganir kinimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa.”

16

Jerusalem mati amizim uan pam ataki

¹ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, ² “O nguazir kamın gumazim, ni akam Jerusalemia gasi me mikim suam, me bar arazir kurar ki bar aghuazibagh ami. ³ Ni Jerusalem mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Jerusalem, ni amizir mamın min iti. Nin afeziam ko amebam gumazamizir arazir kurabagh amibar tongin ikegha ize. Nin afeziam Amorian adarazir gumazim. Ezi nin amebam Hitian adarazir amizim. Ezi nin amebam Kenanın nguazimin ni bate. ⁴ Amebam ni batezima, tav nin overapanir sazim atugha ni ruezir puvati. Me amangsizim ni gaghuizir puvati, egha inir avizibar ni nomkezir puvati. ⁵ Tav bar nin apangkuvigha bizir katam ni gamizir puvati. Amebam ni batezir dughiamın, tav ni gifongezir puvati. Me pura ni isa danganir arozir kinimin ni akunizi, ni pura irighav iti.

⁶ “Ezi ki arua iza nin garima, ni uan ghuzim gipoghposi. Ghuzim ni avara, ezi ki ni ateghti ni aremeghan aghua. Egha ki ghaze, ‘Ni angamira ikiam. ⁷ Egh aghung ghuavanang, mati akimarir bar aghuim

azenimîn iti.' Kamaghîra, ni aghua gav-gavigha ruaragha amizir igiamîn oto. Nîn otemning otozi, nîn mikarzimîn ariziba otivigha gîfa. Ezi ni bibiamra ikiavîra iti.

⁸ “Kî ua iza nîn garima, ni gumazimîn ikiamin dughiam otogha gîfa. Ezi kî uan azenan azuir korotiam inigha an onegha nîn mikarzim avara. Egha kî nîn ikiasa ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi ni konanamra. Kî Ikiavîra Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gîfa.

⁹ “Egha kî dipam inigha nîn mikarzim ruava, nîn ghuzim adîza olivin mughuriar aghuim zuir borem nîn mikarzim gaghui. ¹⁰ Egha kî korotiar bar aghuir me tretin digirir bar aghuubar isamizim ni garu. Egha dagarir asuar bar aghuiba ni ganigha, inir bar aghuim nîn dapanim gike. Egha azenan azuir korotiar bar aghuim ni garu. ¹¹ Egha kî kurkazir bizir aghuiba ni ganingi. Kî daveriaba nîn agharimning gaghuigha, senin aghuim isa nîn firimîn da. ¹² Egha ni uan atinim daghuasa kî ring ni ganingi. Egha ni uan kuarimning daghuasa ringning ni ganingi. Egha kî dapanir asuar bar dirim isa nîn dapanim garu. ¹³ Ezi ni uabin kurkamin silva ko golin bar avirim iti. Egha ni zurara, korotiar aghuir me tretin digirir aghuubar isamizir aghuiba azui. Kî bretin me plauan bar aghuimîn ingarizim ko hani ko olivin borem isa ni ganingizi ni da api. Nîn ganganiba bar deraviram oto. Ezi ni atrivir amizimîn oto. ¹⁴ Nîn ganganiba deraviram otozi, Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, nîn eghaghanim gîfo. Kî uabi ni asingizi ni ganganir bar aghuim gamua taghtasi. Kî Ikiavîra Itir Godin Ekiam, kî kamaghin mikeme.

¹⁵ “Ezi ni nighnizir gavgavim uabin ikia ghaze, ni amizir bar dirim, egha tuavimîn amizimîn min oto. Ni uan ganganir aghuim bangin, gumazir aviriba mangigh zegh gamima, ni me gekua me koma akui. Ezi nîn ganganir aghuim, gumaziba bar men bizir aghuimîn min oto. ¹⁶ Ni uan korotiar maba isa asebar ziaba fer danganiba asingi. Ni danganir kabar tuavimîn amizimîn min amua

pura uabi isava gumazibagh anidi. Nîn arazir kurar kam, a bar ikufi.* ¹⁷ Ni gol ko silvan ni uan mikarzimîn kurkiasa kî ni ganingiziba da inigha gumazibar nedazibar ingari. Egha nedazir kaba ko poroghamiba uari bakiava akuir arazim gami. ¹⁸ Kî ni ganingizir korotiar aghuir me tretin digirir bar aghuubar isamiziba, ni da isa nedazir kabagh aghui. Egha kî ni ganingizir olivin boreba ko pauran mughuriar aghuim itiba, ni da isa nedazir kaba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. ¹⁹ Kî dagher bar aghuiba ni ganingi, mati plauan bar aghuim ko olivin boreba, ko haniba, ezi ni aser kabar naviba iniasava me baghavira nighnigha, ofan min dar men ofa gami. Bar guizbangira, ni arazir kabar dagh ami, kî Ikiavîra Itir Godin Ekiam, kî kamaghin miği.

²⁰ “Ni na bagha otezir otariba ko guiv-iba, ni me misuegha asizibar min me isa marvir guaba damasa ofabagh ami. Ni fo, nîn arazir tuavibar amiziba amir arazir kam, a derazir puvati. Ezi ni ti ghaze, ni amir arazir kuram ti pura bizim, ezi ni arazir kurar avirim damu mangivira ikiasa. ²¹ Ni kamaghin ifuegha, ni nan boribav suegha me isa marvir guaba bagha ofabagh ami. ²² Ni uan arazir kurar kî bar aghuaziba ko, nîn arazir ni tuavimîn amizimîn min amibar gin ghua, tong uan aghirimra ikezir dughiam ginighnizir puvati. Dughiar kamîn ni bibiamra ikiava uan ghuzim gîpoghposi.”

Jerusalem, tuavimîn amizimîn min oto

²³ Ikiavîra Itir Godin Ekiam ua kamaghin miği ghaze, “Iavzika! Ia bar moghira ikuvigham. Iavzika! ²⁴ Ia tuaviba bar, dar gumazamiziba uari akuvir danganibar ghua asebar ziaba fer arazim ko tuavimîn amizibar arazim, aning damuasa danganibar ingari. ²⁵ Ni ghaze, ni bar amizir ganganir bar aghuim gamim, egha gumaziba tuavibar izima, ni me gekua uan mikarzim isa pura gumazir kinibagh anidi. Egha nîn arazir tuavimîn amiziba amir arazir kam, ekiva ghuavira iti. ²⁶ Ezi Isipian nîn boroghin itir darasi, kar gumazir

* **16:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamîn mingarim abighizir puvati.

mikarziba puvira dikaviba, ni men amamangatizi, me iza ni ko misiabagh akui. Ezi nin arazir tuavibar amiziba amir arazim ekiva ghuavira ikia na gamima, nan navim ikuvizi ki nin atari.

²⁷ “Ni oragh! Ki uan aningagharim ni gingegha uan gavgavimin pazavira ni gamigha, ni ganingizir biziba, ki ua ni dama da ini. Ki ni isava Filistiabar agharim gatizi me uan ifongiabar gin ghua pazavira ni gami. Me bar nin arazir kurar mizirizir kabar aghuagha dar aghumsisi.

²⁸ “Gumazir igharazir kaba iza ni ko akua nin ifongiam agivazir puvati. Kamaghin amizi, ni Asirian gumazibar gin ghua mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha ruiagha arui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti. ²⁹ Egha ni uaghan Babilonian, dagiaba bagha ingarir gumaziba, ni men gin arua mati tuavimin amizimin min, ni me koma akui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti.

³⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ni uan ifongiamin gin ghua, aghumsizir puvatigha tuavimin amizimin min ami. Mati, nin navir averiamin aven, arimariar ekiam an iti. ³¹ Tuaviba bar, gumaziba uari akuvir danganibar ni asebar marvir guabar ziaba fasa danganibar ingarava tintinimin gumaziba koma akuir arazim gami. Egha ni tuavimin amizir igharazibar min amir pu. Bar puvati. Me dagiaba iniasa arazir kam gami. Ezi ni arazir kam gamua dagiaba inian aghua. Ni uan ifongiam agivasa pura me koma akui.

³² “Ni mati amuir uan pam atagharazim. Egha gumazir ni fozir puvatiziba ko, poroghamiba uari bakeir arazim me koma a gami. ³³ Tuavimin amiziba bar, dagiaba isi. Ezi ni puvati. Ni bizir aghuiba isa gumazir ni ifongeziba bar me ganidi. Egha tuavir kam in ni me apezepera me getuima, me tintinibar ikia iza ni ko dakuasava ami. ³⁴ Ni tuavimin amizir igharazibar min amir puvati. Tav kamaghin tuavir amizimin min otivasa ni migia ni gaghonezir puvati. Ni dagiaba isir puvati. Ni dagiaba isa me givesi! Guizbangira, ni bar amizir igharaghav amim.”

Godin aningagharim Jerusalem gisin iti

³⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “O Jerusalem. Ni tuavimin amizim, ni nan akam barakigh! Ki Ikiavira Itir God.

³⁶ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ni uan ifongiar ekiamin gin ghua uan korotiaba suegha bibiamra ikia, tuavir amizimin min uabi isava gumazir ni ifongeziba pura uabi me ganidi. Egha ni uan marvir guar ki bar aghuaziba baghavira ikia, uan boribav sogha da isa asebar ofa gami. ³⁷ Nin arazir kaba bangin, ni gifongezir gumaziba, ki bar me akuvaghham. Gumazir ni ifongeziba, ko ni aghuaziba sara, ki men aku iziti, me bar ni okarigh tuivighti, ki nin korotiaba sueghti, me bar nin ganti, ni bibiabara ikiam. ³⁸ Nin arazir poroghamiba uari bakeir arazim ko gumazibav soagharizir arazim bangin, ki ivezir kuram ni daningam. Egh gumazibar ghuziba irezir bizir kurar kam ikarvagh, uan aningagharim akagh pazavira ni damighti, ni ovengam. ³⁹ Ki ni isi gumazir kabar agharim datighti, me nin danganir ni gumaziba koma akua, egha asebar ziaba feba, me bar da akararigh dagh asighasigham. Me nin korotiaba ko kurkazir aghuiba bar da inigh mangi ni ateghti ni bibiabara ikiam.

⁴⁰ “Gumazir kaba gumazir igharazibar diaghti, me izi dagiabar ni ginivigh, uan midorozir sababar ni aghorarigh bar ni nguemsirigham. ⁴¹ Egh gumazir kaba nin dipenibar apongiva amizir aviribar damazimin ivezir kuram ni daningam. Tuavir kam in, ki nin arazir tuavimin amizimin arazir kam agivaghham. Egh ki uaghan ni damighti, gumazir ni gifongeziba, ni ua pura bizir aghuiba isi me daningiva me apezeper me gekuan kogham. ⁴² Eghti nan aningagharim givaghti ki amiraghham. Egh navim ua ni bagh ikuvan kogham. Egh ki navir amirizim iki, ua nin ataran kogham.

⁴³ “Ni aghirimra itima, ki bar deravira ni gami, ezi ni bizir kam bakinighinigha egha arazir kurar kabagh ami. Ni guizbangira arazir kurar avirir ki aghuazibagh ami. Egha ni manmaghsua, tuavimin amizimin

arazir kam gami. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kaba ikarvagh egh ivezir kuram ni daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Guivim uan amebamin araziba ini

⁴⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “O Jerusalem, gin gumazamiziba nin gan aghuzir akar otevir kamin ni mikimam, ‘Guivim uan amebamin araziba bar ada ini.’ ⁴⁵ Guizbangira, nin araziba bar nin amebam ko nin avenemebabar arazibar mirara ghu. Me uan paba ko boribagh ifongezir puvati. Nin amebam Hitian amizim, ezi nin afeziam Amorian gumazim.

⁴⁶ “Nguibar ekiam Samaria, a notin amadaghan iti, a mati nin avenemebam. Ezi nguibar ekiam Sodom, a fomira sautin amadaghan ike, a mati nin afumim. Ezi nguibar dozir an boroghin itiba, da mati an guiviba. ⁴⁷ Amizir kamning faragha arazir bar kurar ki bar aghuazibagh ami. Ezi ni aninghin dagarir noziba dikiva aninghin min arazir mizirizibar amuasava ami. Ezi dughiar otevimin nin arazir bar kurar ni amiba bar aning amir arazir kurabagh afira.

⁴⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Nin afumim Sodom ko nguibar dozir an boroghin itiba, me ni ko nin nguibar dozir nin boroghin itibar mirara, arazir bar kurar katabagh amizir puvati.

⁴⁹ “Ni oragh. Nin afumim Sodom uan guiviba ko, me gavgavigha uari fava, dagher avirim ikia navir amirizimin ikia nimira iti. Ezi men osimtizim kamakin, me onganarazibagh amir gumazamizibar akurvaghan aghua. ⁵⁰ Me ifaghata uari fava, egha nan damazimin ki aghuazir arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, ki men arazir kurabar ganigha me batoke.

⁵¹ “Samarian arazir kuraba avirasemezir puvatizi, dar dibobonim mong nin arazir kurabar dibobonimin apengan iti. Nin arazir kuraba an arazir kurabagh afiragha bar mize. Ia 3plan amiziba, ki ian arazir kurabar gari, nin arazir kurabara bar ikufi. Ezi amizir igharazimningin arazir kuraba, ki dar gari, da mati pura biziba.

⁵² Kamaghin amizi, ni datirighin uan arazir mizirizibar aghumsizim iniam. Ki ian gara bar ian araziba tuisigha ghaze, nin arazir kuraba bar ikuvizi ki bar dar aghua. Ezi amizir igharazimning, nan damazimin amizir aghuimningin min oto. Bizir kam bangin, ni datirighin uan aghumsizir ekiam iniva navim bar ikuvigham.”

God deravira Sodom ko Samaria damuam

⁵³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O Jerusalem, datirighin Sodom ko, Samaria uan guiviba ko, me bar ikuvighavira iti. Eghti ki me damighti, men dabirabim ua deragham. Ki garima, ni aninghin tongin ikia bar ikuvighavira iti. Eghti ki uaghan ni damighti, nin dabirabim ua deragham. ⁵⁴ Ni uan arazir kuraba bangin uabin aghumsigham. Eghti amizir igharazimning, nin aghumsizimin gan, fogh suam, aning deravira zui.

⁵⁵ Eghti amizir igharazimning ki aninghin akuragham, Sodom uan guiviba ko, Samaria uan guiviba ko, men dabirabim mati me faragha ikezi moghin ua deragham. Eghti ki uaghan ni ko nin guivibar akuraghti ian dabirabim mati ia faragha iti moghin ua deragham. ⁵⁶ Dughiar ki tighar ni gasighasighamimin, ni gavgavigha ifaghata uabi fa, egha Sodom dipova ghaze, Sodom bar ikufi. ⁵⁷ Ezi nin arazir kurar ni faragha amiziba datirighin azenim gire. Ezi gumazamizir igharazir nin boroghin itiba, me ni gifongezir puvati. Nin dibovir arazim a ua iza nirara iti. Ezi Idom ko, an boroghin itir darazi ko, Filistia ko, an boroghin itir darasi, me bar ni dipova nin aghua. ⁵⁸ Ni datirighin uan arazir miziriziba ko, arazir kurar avirir ki aghuaziba bagh ivezir kuraba iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

Godin Akar Dikirizir Gavgavir Igiam zurara iki mamaghira ikiam

⁵⁹ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migia ghaze: “Ni fomira na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha akam akirigha ghaze, ni an gin mangam. Egha ni uan akar dikirizimin aghuagha Akar Dikirizir Gavgavim abiki. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kamra, a ikarvagh.

⁶⁰ Ezi kirara, ki dughiar ni uan igiamra itimin, ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, egh gin ki a ginighnighvira ikiam. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. ⁶¹ Nin avenemebam ko nin afumim gin ua ni bagh izeghti, ki aning ateghti, aning nin guivimningin min ikiam. Arazir kam, a nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ni ko amizimin aven itir puvati. Ki uan ifongiamin gin mangi a damuam. Eghti dughiar kamn, ni amizir arazir kuraba, ni dagh nighnigh aghumsigham. ⁶² Ki uan Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ni ko a damuam. Eghti ni fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. ⁶³ Ni amizir arazir kuraba, ki bar ada gin amadagham, eghti ni dagh nighnigh bar aghumsigh mikiman akabagh asagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

17

Ikiavira Itir God kuarazir bagamning ko wainin ikarizimin akar isin zuim migei

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
² “O nguazir kamn gumazim, ki kamagh-sua, ni akar isin zuitam Israelia mikim, eghaghanir otevir kamn aven, mingarir mam modoghav iti. ³ Ni kamaghin Israelia mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze:

Bar maburan kuarazir bagar mam iti,
 an aviziba bar ekevegga ariziba bar ruarigha dirir aghuiba ikia ganganir bar aghuim gami.

A mighegga Lebanonin Mighsiabar ghua temer sidan mamn ghua amiri.

⁴ Egha an suiam apirigha a inigha mighegga ghua dagiaba bagha ingangaribagh amir nguazir mamn ghugha, a isa biziba amaga dagh ivezir gumazamizibar nguibar ekiamin anekara.

⁵ Egha a dikavigha mighegga Israelin nguazimin ghua wainin ikarizir mamn biam asigha,

azenir mamn nguazir bar aghuimin an opari.

Nguazir kam, a dipar miriamin ikia bar dera,
 eghti gin wainin ikarizir kam an iki aghung mangi bar ekevegga.

⁶ Ezi wainin ikarizimin biar kam aghua vazimra aghariba asava wainin ikarizimram oto.

An aghariba aghua iragha kuarazir bagam iti naghin gari,
 ezi an biba diza bar vin mar uaghiri.
 Ezi wainin ikarizimin aghariba ko an dafariba bar aviraseme.

⁷ “Ezi kuarazir bagar ekar igharazir mam uaghan iti.

An aviziba bar ekevegga arizir aviriba iti.

Ezi wainin ikarizir kam nguazir a itir kamn aghua,
 egha a uan biba ko agharibagh iragha kuarazir bagar kam itir danganimin da amangi.

Wainin ikarizim nighnisi,
 kuarazir bagar igharazim tir nguazim ti dipar aghuim a daningam.

⁸ Ezi nguazir wainin ikarizir kam faragha itim,
 a guizbangira nguazir bar aghuim.

A dipar bar aviriba ikiava, ikarizim damuti,
 an aghung dafariba muriva,
 biva oviziba ikiava bar deragham.

⁹ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin nin azai,
 Wainin kam deravira ikiava aghungam?
 Ti puvatigham.

Kuarazir bagar faragha izim ti izi biba sarama anesigh an oviziba adeggh,
 an aghariba apirigh da ateghti da misinggham.

Gavgaviba puvatizir gumazim o gumazir kinir puningra,
 me ti wainin ikarizir kam asighirafagham.

¹⁰ Ni oragh! Me wainin ikarizir kam nguazir aghuimin an opari.

Eghti a deraghvira ikiva aghungam, o?
Ti puvatigham.

Aruem anadi naghin ikezir aminim izi a
givantgi, a imuigham.

A danganir a faragha aghuimra, iki
bar misigham.”

Akar isin zuimin mingarim

¹¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei, ¹² “Ni mangi Israelin ikizir akaba
batozim azaragh, me ti akar isin zuir
kamin mingarim gifos, ti puvati? Akar
isin zuir kamin mingarim kamaghin ghu.
Babylonian atrivim, Jerusalem izegha
atrivim ko an gumazir dapaniba ua bagha
me inigha Babilonin ghu. ¹³ Babilonin
atrivim, Judan kantrin ikiavira ikiava,
Judan kantrin atrivimin adarazir mav
inigha a ko akar dikirizir gavgavim gami.
A ghaze, gumazir kam, a Judan kantrin
atrivir igiamin otogham. Egha ghaze,
atrivir igiam an apengara ikiasa. Egha
a Judan kantri ateghasa amua gumazir
ziaba itiba, a me inigha kalabusin ghu.
¹⁴ Babilonin atrivim ghaze, atrivir igiam
akar dikirizir gavgavir kamin gin man-
gan aghuagh, a uan kantri damuti a
ua gavgavigh dikavigh Babilon misoghsi
damuam, eghti Babilonin atrivim ua izi bar
Judan kantri gasighasigham. ¹⁵ Ezi Judan
atrivir igiar kam Babilonin atrivimin
akam batuegha, Isipin atrivim bagha
akam amadagha ghaze, a hoziaba ko
midorozir gumazir aviritaba amadaghti
me an akurvaghsi izam. Ni manmaghin
nighnisi, atrivir igiar kam deravira ikiam,
o? Puvatigham. A Babilonin atrivimin
akar dikirizir gavgavim abiki. Kamaghin
amizi, Babilonin atrivim izi pazaviram a
damigham.

¹⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan
ziamin guizbangira kamaghin migei: Ju-
dan atrivim mangi Babilonin kantrin kal-
abusin iki mangi aremegham. Bizir kamin
mingarim kamakin, Babilonin atrivim
anemisevezi, an atrivir igiamin iti. Egha
a Babilonin atrivim ko akar dikirizir gav-
gavim gamua ghaze, an an apengan ikiva
bizibar amuam. Egha a uabi akar dikirizir

gavgavimin aghuagha anebiki. ¹⁷ Eghti
Babilonia izi, Jerusalem nguibar ekiam
ekiarugh nguazim giku divazim boroghin
dar pozibav mikinigham. Egh me nguazir
pozir kabagh isin tuivigh iki midorozim
damuam. Me kamagh nighnigha ghaze,
gumazir avirim arighiregham. Eghti
Isipin atrivimin midorozir gumazir avirir
bar gavgavim, midorozimin dughiamin
izi men akuraghan kogham. ¹⁸ Ia or-
agh! Judan atrivir igiam, akar dikirizir
gavgavimin aghuagha anebiki. Egha a
bizir kaba bar dagh ami. A datirighin
arimangighan kogham.

¹⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan
ziamin guizbangira kamaghin migei: Ki
atrivir kam ikaragh pazavira a damigham.
A guizbangira nan ziamin akar dikirizir
gavgavim gami, egha anebiki. ²⁰ Ki an
suiragham, mati gumazim asizibar suizir
ivem onegha a mikinizi an an suira.
Ki a inigh Babilonin mangi munagh an
arazir akirim ragha na gasarazim tuisigh,
egh ivezir kuram a daningam. ²¹ An
midorozir gumazir gavgavir aghuiba,
me bar arighiregham. Eghti midorozir
gumazir ikiavira itir varazira, me tin-
tinimin suaraghirigham, mati aminim iza
ivaima biziba tintinibar ghue. Eghti ia
kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God,
ki mikemegha gifa.”

God Israelian akuraghasa akam akiri

²²⁻²³ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kam-
aghin migei:

“Ki uabi, ki sidan temer ruarim an aguar
muziarir bar pin ititam atugham.
Egh a inigh mangi Israelin mighsiar
igharazir bar dagh afirazimin an
anekaragham.

Eghti temer kam aghuigh ekevegh aguar
ruariba iki biva, oviziba ikiam.

Egh a sidan temer bar dirimin otogh,
sidan temer mabagh afiragham.

Eghti kuarazir guar aviriba izi an aguabar
dapighiri aruemin uari apazam.

Egh me an aguar kabar mikonibar in-
garam.

²⁴ Eghti nguazir kamın itir temeşa, me bar kamaghın fogh suam, ki İkiavıra İtir God.

Ki temer ruariba otima, da uaghiri, egha temer igiabagh amima, da aghua ghuavanadi.

Ki temer dafarir angamtizibagh amima, da midii.

Egha temer dafarir midiaribagh amima, dar dafariba angamıra iti.

Ki İkiavıra İtir God, ki mikemegha gıfa, egh ki mikemezi moghın, ki biziba bar dar amuam.”

18

Gumamazıba bar God vaghvagha men arazıbar gari

¹ İkiavıra İtir God kamaghın na miğia ghaze, ² “İa manmaghsua zurara İraelian nguazim gıniğniğha aghuzir akar kamın a miğei?

“Afeziaba ko amebaba wainın ovızir angamtizıba api.

Ezi wainın ovızir kaba isıngtizıba puvatıgha

borıbar akabav sozi men atariba me giri.’

³ “Ki İkiavıra İtir Godın Ekiam, ki zurara angamıra ikia mamaghıra iti, ki uan ziamın bar guizbangıra ia miğei, İraelia ia uarıra uarir tongın aghuzir akar kam mikıman kogham! ⁴ İa oragh! Gumamazıba bar men ikirimirim, nan bizim, afeziam ko amebamın ikirimirim ko borımın ikirimirim, nan bizim. Eghti gumazir arazir kuram gamizim, anarıra aremegham.

⁵ “Gumazitam ti bar deragh, arazir kuraba an puvatıghti, gumazir kam deraghvıra ikiam. ⁶ Gumazir kam, miğsiabar pın itir aseba famın danganıbar zuir puvatıgha me bagha ofa gamua dar dagheba apir puvatıgha, İraelin asebar marvir guabar ziaba fer puvatı, egha gumazir ıgharazıbar amuıba koma akuir puvatı, egha uaghan amızir uan iakinıbar sozim koma akuir puvatı. ⁷ Egha a ıgharaz

darazi abıra arazir kurabar me gamir puvatı. Egha gumazir ıgharazıbar bizıba okeir puvatı. Egha a uan namakamın amamangatzı, a pura ada dagıar kaba ini, ezi namakam ua da ikarvaghamin ababanımın mın a uan bizıba isa a ganıngi. Egha gın namakar kam iza uan dagıar kaba ikarvaghısa, ezi gumazir aghuir kam ua namakamın bizim a ganıdi. Egha gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darası, a dagheba isa me ganıdi. Egha korotiaba puvatızir darası, a korotiaba isa me ganıdi.

⁸ Egha an namakam an dagıaba pura da inıgha ua da ikarvaghısa, an dagıar an anıngizim gısın ua dagıaba ısir puvatı. Egha gumamazıba kotıaba bagha izi, a guızın arazımın gın ghua men kotıaba tuisisi. Egha an arazir kurabar amuan aghua. ⁹ Gumazir kamaghın amım, an arazir ki ifongezıba ko bizir ki damuasa ia mikemezıba baragha deravıra dar gın ghua dagh ami. Gumazir kam, nan damazımın dera, kamaghın amızı, an angamıra iki mamaghıra ikiam. Ki İkiavıra İtir Godın Ekiam, ki kamaghın mikeme.

¹⁰ “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazıbar soghti me arımıghıram, kar otarımın osımtızimra.

¹¹ An afeziam arazir kabagh amir puvatı, otarım uabıra arazir kabagh ami. A miğsiabar pın itir aseba famın danganıbar ghua da bagha ofa gamir dagheba api. Egha gumazir ıgharazıbar amuıba koma akui. Egha dagher me aser marvir guaba bagha ofa gamızıba apava gumazir ıgharazıbar amıba ko arazir kurar ki aghuazıbagh ami. ¹² Egha a gumamazızir onganarazıba abıra arazir kurabar me gami. Egha gumazir ıgharazıbar bizıba okei. Eghti namakatam an dagıar a inızıba ikarvaghısi iziti, gumazir kurar kam ua namakamın ababanir bizim a danıghan kogham, a pura ua bagha a ini. Egha marvir guabar ziaba fe. Egha arazir kurar ki aghuazir ıgharazıbagh ami. ¹³ Egh an namakam an dagıaba inıgh, ua da ikarvaghısi, an dagıar an anıngizim gısın, a ua dagıar ıgharazıba isi. Gumazir kam

ti angamira ikiam ti? Puvatigham. A ikian kogham. An arazir kurar ki aghuazir kabagh ami, kamaghin amizi, an ovengam. A uabi uan osimtizim bangin ovengam.

14 “Eghti gumazir kurar kam in otarim, uaghan otaritam ikiti, otarir kam uan afeziamin ganti, an arazir kurabar amuam. Eghti a uan afeziamin min arazir kurabar amuan aghuagham. 15 Egh otarir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar mangan kogh, da bagh ofabar amu, dar daghebar aman kogham. Egh gumazir igharazibar amuiba ko dakuan kogham. 16 Egh a igharaz darazi arazir kurabar me damuan aghuagham. Egh gumazir igharazibar biziba okiman aghuagham. Egh a uan namakamin amamangatizi, a pura ada dagiar taba inigh, eghti namakam ua da ikarvaghamin ababanim inian aghuagham. Egh gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isi me daningam. Egh korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isi me daningam. 17 Egh an namakam an dagiaba pura da inigh, egh ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin ababanim inighan kogham. Egh an arazir kurabar amuan aghuagham. A bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba baragh deravira dar gin mangi dar amuam. Otarir kam, uan afeziamin arazir kurabar osimtiziba inigh, da bangin aremeghan kogham. Puvatigham. An angamira ikiam. 18 An afeziam bar arazir igharagha garibagh ami. A ifara biziba okiava zurara arazir kurabar igharaz darazigh ami. Kamaghin amizi, a uabi uan arazir kurar an amizibagh ipurigh aremegham.

19 “Ezi ia kamaghin azai, ‘Tizim bagha, otarim afeziamin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham?’ Ezi ian azangsimin ikarvazim kamakin. An otarim nan arazir aghuiba ko arazir ki ifongezibar suiragha deravira dar gin zui, kamaghin amizi, an aremeghan kogh deravira ikiam. 20 Gumazim an arazir kuram gami, anariram aremegham. Otarim afeziamin arazir kurabar ivezir

kuram inian kogham. Eghti afeziam, otarimin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham. Gumazir arazir aghuim gamizim, an an ivezir aghuim iniam. Eghti gumazir arazir kurabagh amim, a da bangin ivezir kuram iniam.

21 “Gumazir arazir kurabagh amitam arazir kuraba ategh arazir ki ifongezibar suiragh arazir aghuibar amuam, an aremeghan kogham, an angamira ikiam. 22 A datirighin arazir aghuibagh ami. Egha a faragha amizir arazir kuraba ki da gin amada, egh ua dagh nighnighan kogham. Kamaghin amizi, an angamira ikiam. 23 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei. Gumazir arazir kurabagh amiba ariaghiri, ki bizir kam bagha bar akongezir pu. Puvati. Ki kamagsua, me navibagh iragh angamira ikiasa ki ifonge.

24 “Eghti gumazir aghuitam arazir aghuiba ategh, arazir miziriziba ko arazir kurar ki aghuazibar amu, egh an angamira ikian kogham. A faragha amizir arazir aghuitam, ki tam ginirighan kogham. An akirim ragha na gasara, kamaghin amizi, a uan arazir kuraba bangin ovengam.

25 “O Israelin ikizim, ia zurara kamaghin migei, ‘Ekiam amir arazir kaba, da derazir puvati.’ Israelia, ia deravira nan akam baragh. Ia ghaze, nan araziba ti ikufi. Bar puvati. Iarara ian arazibara bar ikufi! 26 Gumazir aghuitam, arazir aghuim ategh arazir kuram damigh an osimtizim ikiam. Egh a uan osimtizir kam bagh an ovengam. 27 Eghti gumazir kuratam, arazir kuram ategh arazir aghuim damu, an aremeghan kogham. A deraghvira ikiam. 28 An arazir kurar amizir kam gifogha givagha, anetegha arazir aghuimin gin zui. Bizir kam bangin, an aremeghan kogham. An angamira iki deraghvira ikiam. 29 Ezi ia Israelin ikizim, ia ghaze, Ekiam amir araziba, derazir puvati. Ezi puvati. Ian arazibara bar ikufi.

30 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, O Israelin ikizimin gumamaziba, ki vaghvagh bar ian araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ia nav-

ibagh iragh, ia amir arazir kuraba ategh, akirim ragh dagh asaragh. Eghti ian arazir kuraba ia gasighasighan kogham. ³¹ Arazir kurar ia amiba, ia bar ada atakigh. Egh nighnizir igiam ko navir igiam inigh. O Israelin ikizim, ia manmaghsuava oven-gasava ami? ³² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Ian tav aremeghan ki bar aghua. Kamaghin amizi, ia uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh, egh ia angamira ikiam.”

19

Esekiel azirakar ighiam bange

¹ Ikiavira Itir God Israelian atrivir pumuning bagha azirakar ighiar kam bangasa na mikeme:

² Nin amebam bar laionin amebam aghuim. A laionin apurir ekiabar tongin ikia uan nguzibar akuaghapi.

A uan nguzibar gara dagh eghuvima, da aghuava ekefe.

³ A uan nguzir mam deragha a geghuva an garima, an aghuigha bar dera.

An asiziba burir arazimin an akakasi, ezi gin a gumazamizibav sogha me api.

⁴ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bar laionin kamın eghaghanim baregha, a bagha azuazimin min mozim gikuizi laion iza mozir kam giraghu.

Ezi me akezim an koviamin guragha anemikirigha Isipin kantrin ghu.

⁵ Amebam a bagha dughiar ruarimin a mizua itima, a izezir puvati.

Ezi a tagha ua nguzir igharazir mam inizi an an danganim ini, ezi an an gara a geghuvima, a bar mikarzim saram aghungigha, laionin igiar aghuimin oto.

⁶ A bar ekevegha givagha laionin igharaziba koma arui.

A uaghan asiziba buri dav sogh, egh dar amamin arazimin fofoziba ini. Egha uaghan gumazamizibav sogha me api.

⁷ A men dipenir gavgaviba akaragharigha, men nguibar ekiabagh asighasisi.

A tiarim akara dazerima, nguazir kamın gumazamiziba bar puvirama atiati.

⁸ Kantriba ko provinsin an boroghin itiba bar dar gumaziba, a misoghasa tintinibar uan nguibabar iza uari akufa.

Egha me mozimin aven laionbar suizir iveba onegha an suira.

⁹ Me akezimin an guragha a inigha boksiar mam garugha

a inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Egha a isa kalabus gati.

A uam ari mangi Israelin mighsiabar man-gan kogham.

Eghti gumazamiziba uam an dazezerir tiarim baraghan kogham.

¹⁰ Nin amebam mati wainin ikarizir me dipar miriamin dikarazim.

Egha a dipar aviriba iti, kamaghin amizi, an agharir aviriba ikia puvira be.*

¹¹ Wainin ikarizir kamın aghariba bar gav-gafi, ezi me da isa dar atrivibar asadivibar ingari.

Wainin ikarazir kam aghua agharir aviriba ko dafarir bar aviriba ikia, bar ruaragha overiamin suighasava ami.

Ezi gumazamiziba bar saghon mar ikia an gari,

a bar ruaragha aghariba ko dafarir aviriba iti.

¹² Ezi gumazir an aningagheziba biba saram anesigha a isa nguazim mikini.

Ezi aminir bar puvira ivaim aruem anadi naghin ikegha iza an ovizibagh ivarazi, da kuaraghiregha misingi.

Ezi an agharir gavgavim misingizi, me a gaborozi a isi.

¹³ Me datirighin a inigha dipaba puvatizir danganimin ghua, nguazir dakightizimin anekara.

* **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

14 Ezi avim ikarizir kamın agharir gav-gavimın otogha
vaghvagha an aghariba ko ovizibar
isizi,
a ua agharir gavgaviba puvati.
Egh da ua atrivimın asadivimın mın
otoghan kogham.
Kar azirakar ighiar dughiar
aviribar ongezim.

20

Israelia Godın gıntizir puvati

1 E Babilonın kalabusın mın itima, azenir
namba 7ın, an iakinir namba 5, an aruer
namba 10 otozi, Israelian gumazir da-
paniba na bagha iza, Ikiavıra Itir Godın
ifongiam gifofoghasa nan damazimın api-
aghav iti. 2 Ezi Ikiavıra Itir God kam-
aghın na migei, 3 “O nguazir kamın gu-
mazim, ni nan akamın gun gumazir da-
panir kabav kim suam, ki Ikiavıra Itir
Godın Ekiam kamaghın ia migei. Ia man-
maghsua nan ifongiam gifofoghasa nan
azangsıghasa izi? Ki Ikiavıra Itir Godın
Ekiam, ki zurara angamıra ikia mamaghıra
iti, ki uan ziamın bar guizbangıra ia migei,
ia pura ize. Ki bizitamın ian azangsızitam
ikaraghan kogham. Bar puvatıgham.

4 “O nguazir kamın gumazim, ni men
arazir kurar me amiziba bagh akam me
gasi me tuisıgham. Ni me isi azenara me
atigh me tuisıgh. Ni men inazir afeziaba
amizir arazir bar kurar ki aghuazibar gun
me mikim. 5 Ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam
mikemezi moghın, ni me mikim. Ki Israelia
ginabazir dughiamın, ki Jekopin ikizimın
ovavir boriba ko Akar Gavgavim akırigha
uabi isa men aka. Dughiar kamın, me
Isipın nguazimın itima, ki uabın gun me
mıgia ghaze, ki Ikiavıra Itir God, ki ian
God. 6 Dughiar kamın ki akar dikırizim
gamua ghaze, ki Isipın nguazimın me inıgh
nguazir ki me bagha inabazimın mangam.
Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir
maba bar dagh afıra. Nguazir kam bar
derazi dagheba an ikia, bar deraghavıram
aghui. 7 Ezi ki kamaghın me migei, ia
bar moghıra vaghvagh Isipian marvir guar
mızırızir ia bar ifongeziba makunıgh. Ki

Ikiavıra Itir God, ian God, ki me mikeme,
bizir ia damuti ia nan damazimın zueghan
koghamiba, ia dar ziaba fan marki. 8 Ezi
me akaba batogha, oraghan aghua. Men
tav uan marvir guar mızırızir me bar
ifongezitam a makunizir puvati. Egha me
Isipian aseba ataghırazir puvati. Me Isipın
itima, ki ghaze, ki ti uan anıngagharım
me gıngegh mızazir kuram me danıngam.
9 Ezi puvati, ki kamagh amizir puvati.
Ki kamaghın damıghıva, uabi uan ziam
abiri moghın damuam. Dughiar kamın,
Israelia Kantrin Igharazibar Gumamazı-
ibar tongın itima, ki men damazibar uabi
isa Israelian akagha Akar Dikırızir Gav-
gavım Israelia koma a gamıgha ghaze,
ki Isipın kantrin aven me inıgh azenan
mangam. Kamaghın amizi, dughiar kamın
ki uan ziar ekiam bangın, mızazir kuram
Israelia ganıngızir puvati.

10 “Egha ki me inıgha Isip ategha gu-
mazamiziba puvatızir danganimın ize.
11 Ki uan arazir ki ifongeziba, ki da isa me
ganıga, bizir ki damuasa me mikemeziba,
men sure gami. Men tina Akar Gavgavıba
baragha dar gıntisi, me deravıra ikiam.
12 Egha ki Sabatın dughiam isa me ganıga,
na ko men tongın ababanımın mın aneti.
Me dughiar kamın avughııva kamaghın
fogham, ki Ikiavıra Itir God, ki me gamıma
me nan damazimın zue. 13 Egha Israelin
ikızim gumamazıba puvatızir dan-
ganimın ikia na barazir puvati. Me arazir
ki ifongeziba abıgha bizir ki damuasa me
mikemeziba, me dar aghuagha akırıbagh
ıghegha na gasara. Kar Akar Gavgavıba,
men tina dar gıntıgh, egh deraghvıra
ikiam. Me bar moghıra Sabatın arazımın
gın zuir puvatıgha anebıragha ghaze, a
pura dughiar kınim. Me gumamazıba
puvatızir danganimın itima, ki ghaze, ki
ti uan anıngagharım me gıngegh mızazir
kuram me danıngam. 14 Ezi puvati,
ki kamaghın amizir puvati. Kantrin
Igharazibar Gumamazıba nan garıma,
ki Israelia Isipın kantrin aven me inıgha
azenan ize. Kamaghın amizi, dughiar
kamın ki uan ziar ekiam bangın, mızazir
kuram Israelia ganıngızir puvati. 15 Egha

ki gumamaziziba puvatizir danganimin akar dikirizim gamua me migia ghaze, ki me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangan kogham. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. ¹⁶ Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan navir averiabar aven asebar ziaba fasa. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua.

¹⁷ “Egha ki men apangkuvigha, gumamaziziba puvatizir danganimin me gasighasizir puvati. ¹⁸ Ki men boriba gumamaziziba puvatizir danganimin me migia ghaze, ia uan ameboghfeziaba amizir araziba, ia dar suighan marki. Ia bizir me damuasa ia mikemezibar gintighan marki. Egh men asebar ziaba fi uari damu nan damazimin mizeghan marki. ¹⁹ Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh dar amu. ²⁰ Ia nan Sabatin dughiam damighti, a nan damazimin zuegh iki. Eghti a na ko ian tongin ababanimin min ikiam. Eghti ia kamaghin nighnigh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God.

²¹ “Ezi dughiar kamın otivizir borir kaba, gumamaziziba puvatizir danganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha arazir ki damuasa me mikemeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgavir men tina dar gintigh, egh deragh ikiamiba. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumamaziziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam. ²² Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamın ki uan

ziar ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati. ²³ Me gumamaziziba puvatizir danganimin itima, ki Akar Gavgavir mam me ganiga ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. ²⁴ Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan inazir afeziabar asebar ziaba fasa zurara da bagha gari. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua. Kamaghin amizi, ki ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham.

²⁵ “Ki uaghan arazir ki ifongezir igharazir maba ko, bizir ki damuasa mikemeziba me ganingi. ²⁶ Ki men amamangatizi, me uari uan aseba bagha ofabagh amua nan damazimin bar mize. Egha ki men amamangatizi me uan otarir ivariaba isa aseba bagha me misogha ofabagh ami. Nan nighnizim kamakin, me ti arazir kurar kabar amuva, bar digavir kuram damigh uan arazir kaba bar da ategham. Egh me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

*God Israelia damighti,
me nguazir kamın araziba ategham*

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamın gumazim, ki Israelia migeir akaba, ni me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ian inazir afeziaba, arazir igharazir mam gamigha, nan ziam abiragha akirim ragha na gasara. ²⁸ Nguazir ki me bagha inabazir kam, ki me inigha nguazir kamın ize. Ezi gin me temer ekiaba ko mighsiabar gara kamaghin nighnisi, kar danganir aghuir asebar ziaba famiba. Egha me zurara danganir kabar ofabar amuasa iza, asiziba inigha ghua dar ofa gamua dar mughuriar aghuim isa aseba bagha pin da amadi. Egha me wainba inigha iza dagh ingegha aseba bagha ofa gami. Me kamaghin amuava na gamima, ki bar men aningaghe. ²⁹ Egha ki men azangisi,

'Ia manmaghsua ghua mighsiar kabar ghuavanaga asebar ofa gami?' Kamaghin amizi, Israelia, fomira iza datirighin danganir ofa gamir kaba kamaghin dar bori, 'Pin Itir Danganiba.'

³⁰ "Kamaghin amizi, ni mangi Israelin ikizim mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ia manmaghsua uan inazir afeziabar arazir kurabar gin zui? Ia me amizir arazir kurar ki aghuazir kabagh amuava men asebar gin ghua nan damazimin mize. ³¹ Ia tuavimin amizimin min aser ki bar aghuaziba bagha ofa gamuavira ikia, uan boribav sogha me isa da bagha ofabagh ami. Bar fomira iza datirighin, ia arazir kam gamua, nan damazimin bar mize. Egha ia Israelia bar tong aghumsizir puvatigha, na bagha izava nan ifongiam gifofoghasa nan azangsi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki ian amamangatighan koghti, ia nan ifongiam bagh azangsihan kogham.

³² "Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min ikiva men min temeba ko dagiabar ziaba fasa. Eghti ki ti ian amamangatighi ia kamaghin otogham. Bar puvatigham. ³³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki uan gavgavimin uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingam, egh ian atrivimin ikiam. ³⁴ Ia tintinimin kantrin igharazibar kalabusin itima, ezi ki datirighin ia itir kantrin kabar ia inigh izi danganir vamiran ia akuvagham. Egh ki datirighin uan gavgavimin, uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingegh uan gavgavim ian akaghti, ia a gifogham. ³⁵ Ki ia inighiva, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Puvatizir Danganimin mangighiva, egh ki munagh ikiva ian damazibar ian arazir kuraba bagh ia tuisigham. ³⁶ Ki arazir kamra, ian inazir afeziaba Isipin kantrin boroghin gumamaziziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki men arazir kuraba tuisiki. Eghti kamaghira, ki gin uaghan ia tuisigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki

kamaghin mikeme.

³⁷ "Ki datirighin danganir kamir mati, sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipbagh eghuva asadivim suirazi sipsipba an apengan iti an ada medi moghin, ki ia gativagh ia damighti, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim baragham. Eghti ki bar deraghvira vaghvagh ian araziba bagh ia tuisigham. ³⁸ Ian tongin itir akaba batogha arazir kurabagh amir gumamaziziba, ki me batueghti, me ua ian tongin ikian kogham. Me datirighin kantrin igharazibar nguazibar ikia kalabuziamin iti, eghti ki dar me inigh azenan izam. Eghti me ua Israelin nguazimin aven mangan kogham. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

³⁹ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki datirikin kamaghin migei, O Israelin ikizim, ia ti na baraghan aghuagh, egh ia vaghvagh datirighin pura iki mangi, uan ifongiabar gin mangi uan asebar ziaba fi. Egh ia asebar ofa damuti, ian ofan arazir kam ua nan ziar zuruzim abinan kogham.

⁴⁰ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, kotiar kam givaghtima, ia nan gumamaziziba bar uamategh Israelin nguazimin mangi nan mighsiar ruarir bar pin ghuavanabozir kamir mangi nan ziam fam, eghti ki bar ia gakuegham. Ia uan ofaba ko, ian bizir ia ifongegha faragha atiziba ko, ian bizir bar aghuir na baghavira itiba, ia na bagh ada inigh izi na daningti ki bar akuegham. ⁴¹ Ia tintinimin kantrin igharazibar ghuegha dar aven itiba, ki ia inigh azenan izi, egh ki mughuriar aghuim zuir ofaba bagha bar akongezi moghin, ki ia bagh navim deragh bar akuegham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, bizir ki ia gamir kabar ganigh kamaghin fogh suam, nan araziba bar zue. ⁴² Ki ia inigh Israelin nguazimin izam, kar nguazir ki ian inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim. Eghti dughiar kamir, ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ⁴³ Eghti ia uan arazir kurar ia amiziba ko, arazir ia uari uari gamua nan damazimin zuezir puvatizibagh inirigham. Ia amizir arazir mizirizir kaba bangin, ia bar uarir ikuragh suam, e bar ikufi. ⁴⁴ O Israelin ikizim, ki uan ziar aghuim bangin deragha ia gami.

Ki ian arazir kurabar ivezir kuram isa ia ganingizir puvati. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

Avim sautin amadaghan otogham

⁴⁵ Ikiavira Itir God na migia ghaze, ⁴⁶ “O nguazir kamın gumazim, ni sautin amadaghan ganiva pazavira sautin mikimiva, Negevin danganımın itir gumazamiziba puvatizir danganir arozımın atariva akam a gasi. ⁴⁷ Ni Negevin danganım mikim suam, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei, ki avitam atighti, a nin aven itir temer angamtiziba ko misingiziba bar, a dar isigham. Eghti bizitam avir ekiam amungeghan kogham. A sautin amadaghan ikegh mangi notin amadaghan otogham. Eghti gumazamiziba bar, men mikarziba an mizariabar fefem bar men isigham. ⁴⁸ Eghti gumazamiziba bar ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki avir kam ati, eghti gumazitam anemungeghan kogham.”

⁴⁹ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, ki kamaghin an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki manmaghira akar kam akunam. Gumazamiziba zurara ki migeir akar isin zuir kaba baragha ghua na giporpore.”

21

God uan midorozir sabamin Jerusalemia misoghinarigham

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “O nguazir kamın gumazim, ni munagh Jerusalemın ganiva kamaghin Israelin nguazımın itir gumazamiziba akam me gasi me mikim suam, me arazir kurabagh amir ikizim. Gumazamiziba asebar ziaba fer danganiba, ki uaghan dagh ifongezir puvati. ³ Ni nan Akar Gavgavim isi kamaghin Israelin nguazımın itir gumazamizibav kim suam, ki Ikiavira Itir God ghaze, ki ian apanim damuva, uan midorozir sabamin bar ia misoghinarigham, ian gumazamizir aghuiba ko kuraba sara. ⁴ Guizbangira, ki ian gumazamizir aghuiba ko kuraba

uaghara me misoghsi sautin amadaghan ikegh uan midorozir sabamin me misogh mangi notin amadaghan tugham. ⁵ Eghti gumazamiziba bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God uabi uan midorozir sabam an misevimin anesigha gifa, egh ki uam a isi anerugham kogham. Puvati. Ki bar puvira ia damigham.”

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamın gumazim, ni mangi gumazamizir kabar kuabatighin azenara tugh tiarim akar arang, mati nin dighorim bighasava ami. ⁷ Eghti me ti nin azaragham, ni tizim bagha tiarim akarava arai? Eghti ni kamaghin me mikim suam, ia bativamin bizımın migirigiam izegha gifa. Dughiar kurar kam, izi otoghti, atiatim ian navibagh izivaghti, ian agharapaniba ian amiraghti ia gavgaviba puvatighti, ian sueba inighiva akongam. Ia deraghviram oragh, dughiar kuram otivasav ami. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikeme.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ⁹ “O nguazir kamın gumazim, ni gin izamin bizımın gun gumazamizibav kim suam:

“Ekiam kamaghin migei:

Midorozir sabar mam iti,

midorozir sabar kam me aneminezi a bar ghumigha iti.

Me uaghan borem a gaghuizi a bar zuegha taghtasi.

¹⁰ Me misoghasavira aneminezi a iti.

Me uaghan borem a gaghuizi a zuegha onimarımın min taghtasi.

Ezi ia nan gumazamiziba, ia ti ghaze, ia deravira iki bar akuegh ikiam?

Bar puvati.

Ki migirigiar gavgaviba ia gamua mizazim ia gasima,

ia tong nan akam barazi puvatigha da batoke.

¹¹ Midorozir sabar kam, me datirighira borem a gaghuizi a bar zuegha iti.

A ingangarım damuasa me anekiri.

Me aneminegha borem a gaghuigha a isa gumazir gumazibav soghti me arimighiramımın dafarım garisi.

¹² O nguazir kamın gumazim, ni pamtemın tiarım akar puv azi.

Midorozir sabar kam, me a inigh nan gumazamizibav sogham.

Egh uaghan Israelian gumazir dapanibav sogham.

Eghti me bar arighiram.

Aia! Nin navir averiam bar bighti, ni uan evarim misoghiva azi.

13 “Ki datirighin uan gumazamiziba osimtizim me danigh men ganigham, me navibagh iraghan koghti, bizir kaba me bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.

14 “Nguazir kamın gumazim, ni datirighin, gin izamin bizim mikim uan dafaribav sogh.

Eghti midorozir sabam okivira iki mangi gumazamizir aviriba okiti me arimighiregham.

Kar midorozir sabar kuar aviriba kurim.

15 Midorozir sabar kam, nan gumazamizibagh amima, me gavgaviba puvatigha daghiri.

Midorozir sabar kam, onimarimin min taghtagha nguibar ekiamin tiar akamin ikia kuaba akunasavira gara iti.

16 O midorozir sabam, ni agharir guvimin amadaghan dughor kuniva, agharir kiriamin dughor kun.

Ni midorozir sabar ghumtizim!

Ni manmaghin uabi ighavkirir dughibar, ni danganiba bar gumazamizibav sogh.

17 Ki uaghan uan dafaribav sogh mamaghira iki mangiti, nan aningagharim givagham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Babylonian atrivim izi Jerusalem misogham

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 19-20 “O nguazir kamın gumazim, Babilonian atrivim uan midorozir sabam suiragh izamin tuavir pumuning amisefe. Tuavir kamning uaghara kantrin vamiran ikegh izam. Ni tuavir akar kamningin bizitam osirigh anesaragh. Eghti atrivim izi an ganigh fogham, tuavir mam Amonian

nguibar ekiam Raban zui. Tuavir akar igharazim, a kantri Judan nguibar ekiam Jerusalemın zui. ²¹ Eghti Babilonian atrivim iziva tuavir akamningin ni osirigha asarazir bizimin miriamin mitigham. Egh a tuavir manamra mangisi fofoghsi, faragh uan barir pibar midorozir akavsiabar amu, uan afuzir mizebagh ivivamang daghinobagh inobagham. Egh a uan afuzitam Raban akagh, egh tam Jerusalemın akakagham. Eghti atrivim afuzir vamira iniam. A uaghan asebar azangsiighsi, ofa gamizir asizir dighorimin ganiva anesavsugham. ²² Ezi afuzir atrivim uan agharir guvimin suirazim, barir pimın afuzim Jerusalemın akaghti, a fogh me mikim suam, me mangi Jerusalemın midorozim damuam. Egh me Jerusalemın itiar akabar aven mangisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, dagh afughafugham. Egh midorozir gumaziba tiariba akariva, temer bar ekiar kaba inigh mangi nguibar ekiamın itiar akaba akaram. Egh Jerusalem konsi, nguazibagh kuva nguibar ekiar kamın divazimin boroghın dar pozibav kinam. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuavanang tuivigh iki misoghamibar min ikiam.

²³ “Jerusalemın gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, bizir kam a guizbangira puvati. Me fo, me fomira Babilonian atrivim ko akar dikirizibagh amua ghaze, me an apengan ikiam. Kamaghin amizi, me ghaze, midorozitam me bativan kogham. Ezi puvati. Babilonian atrivim, men arazir kuraba bangin akam me gasi, men suigh me isi kalabus darigham.

²⁴ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Israelia ian mikimasa, ian arazir kuraba aghua ghua bar ekefe. Ki ian arazir kurar kaba gin amadaghan kogham. Ia arazir kurar kaba azenara dagh ami, ezi gumazamiziba ian arazir kurabagh fo. Osimtizir ekiam ian iti. Kamaghin amizi, ki ia isi ian apanibar agharim darigham.

²⁵ “Ni Israelin atrivim, ni nan akaba batogha arazir kurabaram amir gumazim,

ki nin arazir kuraba ikarvaghamin
dughiam,
a izegha gifa.

26 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
migei,
ni uan atrivir dapanir asuam ko inir ni
dapanim ikezim suegh.

Biziba kamaghira ikian kogham, da
ighighiregham.

Ki onganarazibagh amir gumazamiz-
ibar amighti, me gavgaviba ikiam!
Eghti ziaba itir adarasi, ki me
abiragham!

27 Asighasigham, asighasigham!

Guizbangira, ki nguibar ekiam gasighasighti
a bar ikuvigham.

Asighasizir arazir katam fomira
nguazimin otozi, gumazitam an
ganizir puvati.

Nguibar kam pura iki mangi gumazir ki
inabazimin dughiamin otogham.

Eghti ki nguibar ekiam isiva an da-
farim darigham.”

God pazavira Amonia damuam

28 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin
migei, “O nguazir kamin gumazim, ni gin
otivamin bizimin gun Amonian mikim.
Gumazir kaba akar kurabar Israelia migia
akaba me gasi. Eghti ni me mikim suam:

“Midorozir sabar mam, me an misevimin
anesizi a gumazibagh asighasighasava
ami.

Me gumazamiziba misoghinarighasa
borem a gaghuizi
a zuegha onimarimin min tagh-
tasi.

29 Ia Amonia irebamin min garir bizir
ifavariba ia dar gari,
egha gin otivamin bizir ia migeiba, da
guizbangira puvati.

Ia ghaze, ia uari midorozir sabar kamin
suiragh, egh gumazir nan akaba
batogha arazir kurabagh amibav
soghinarigham.

Ezi irebar kam, guizbangira puvati.

Bar guizbangira, ian arazir kuraba ikar-
vaghamin dughiam izegha gifa,
ezi ia a damighan kogham.

30 “Ia midorozir sabar kam isi uam an
misevim darugh!

Ian amebam ia batezир nguazim, a ian
nguibamra,

ki ian arazir kuraba isi azenim
datigh ia tuisigham.

31 Ki uan aningagharim ia gingegh ia
gasighasigham,

mati avir mizariaba mighi ia bagh
mangam.

Egh ki ia isi bar puvira aningazir gumaz-
ibar agharibar arigham,

kar bizibagh asighasizir fofozim itir
gumaziba.

32 Avim ia gasighasigham,

eghti ian ghuziba ian nguazimra iram.

Eghti tav ua ia ginighnighan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.”

22

Jerusalemia arazir kurar aviribagh ami

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei,

2 “O nguazir kamin gumazim, Jerusalem
nguibar ekiamin gumazamiziba, gumaza-
mizir avirimin misoghezi me ariaghire.

Kamaghin amizi, ni me isi kotiam datigh
me tuisigham, o? Ni bighivira me amir
arazir mizirizir ki aghuazibar gun me
mikemeghti, me fogham. 3 Egh ni nguibar
ekiar kam mikim suam, ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam ki ghaze, ia Jerusalemia uari
uan gumazamizir avirim misuaghariki.

Egha ia uari bagha marvir guabar in-
gara dar ziaba fava, egha ia uari ka-
maghin amigha nan damazimin mize.

Kamaghin amizi, ki ia gasighasighamin
dughiam roghira ize. 4 Ia gumazamizibar
ghuzibagh amizi, da ire, egha marvir
guabar ingarigha nan damazimin mize,

ezi arazir kurar kabar osimtizim ian
iti. Kamaghin amizi, ian dughiam izegh
gifa! Arazir kam bangin, ki kantrin
igharaziba bar men amamangatighti, me
ian aghumsizimin ganiva ia dipov ian
ingaravakam. 5 Kantrin ian boroghin itiba
ko kantrin saghon mar itiba ian gara fo, ia
arazir bar kurabagh amir gumazamiziba.
Kamaghin amizi, me ian ingaravati.

6 “Ia oragh! Ian tongin itir Israelian gumazir dapaniba bar uari uan gavgaviba fava igharaz daraziv suagharisi. 7 Ian aven itir gumazitam tong deravira uan ameboghfeziabar akaba baragha men apengan itir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba ia me abiri. Egha ian tongin itir amizir odiarir paba ovengeziba, ko ameboghfeziaba ariaghrezir boriba, ia men biziba isa pazavira me gami. 8 Ia ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha ia Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim.

9 “Ian gumazamizir maba, akar ifavaribar igharaz darazigh amua me misoghizarighasava ami. Ezi ian marasi, asebar ofa gamir dagheba api. Ezi marasi, zurara uan inivafizir agorogeban arazimin gin ghua aghumsizir arazibagh ami. 10 Ezi ian marasi, uan afeziabar amuiba koma akui. Ezi marasi, amizir uan iakinibav sozir dughiabar me ko arazir kurabar amuasa me gakaghoru. 11 Ezi marazi poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ezi igharaziba uan otaribar amuiba koma akui. Ezi marasi, uan afeziabar guiviba koma akui. 12 Ezi ian gumazamizir maba, iveziba isa ghua igharaz daraziv suagharisi. Ezi marasi, uan namakabar dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghsi an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba ini. Ezi marasi, uan namakar gumazibagh ifara me gami me atiatima, me me da dagiaba isa bizir aviriba iti. Ia bar na gin amadagha na ginighnizir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

13 “Ia gan! Ia okimakiabagh ami darasi, ko igharaz daraziv suagharizi darasi, ki ian aningaghe, kamaghin amizi, ki ivezir kuram ia daning uan dafaribav sogham. 14 Dughiar ki pazavira ia damuamin kamin, ia uan navir averiabar aven osimtizir kam ateriva puvira atiatingam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin, ki damuam. 15 Ki ian gumazamiziba inigh tintinimin kantrin igharazibar me agham-

sigham, eghti arazir kuraba dutugh mangi givagham. 16 Eghti kantrin igharaziba ian ganiva ian aghuagh mikim suam, ia pura bizir kinim. Eghti ia uari fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Godin aningagharim mati avir ekiam

17 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 18 “O nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim, ki bar men amira. Me mati gumaziba silva iniasa dagiaba avir ekiamin minemin aven da tuema, da amera egha emira dar muziarir kurar ingangariba puvatiziba iri. Ezi me da isa da makuni. 19 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, ia nan ikiangsizir akam deravira a baragh. Ia silvabar min amir puvati, ia mati dar muziarir kurar ingangariba puvatizir kaba. Kamaghin amizi, ki bar moghira ia akuvagh ia inigh mangi Jerusalemn nguibar torimra mizazim ia gasam. 20 Nan adarim ko aningagharim mati avir ekiam. Gumaziba silva iniasa avir ekiamin dagiaba minemin da tue moghin, ki ia tuam. Me dagiaba akuvagha avim givima a pamten isima, dagiaba amera dipamin min emira iri moghin, ki ia akuvagh ian atar ian aningagham. 21 Ki ia inigh ia akuvagh mizazim ia gasegham. Guizbangira ki bar ian aningaghe. Kamaghin amizi, nan aningagharim avir ekiamin min bar ian isigham. Eghti ia ameregham. 22 Egh ia mati silva minemin aven avir ekiamin isia ameri moghin, ia datirighin nan gavgavim ganiva deravira na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan aningagharim ia gingegha mizazim ia gase.”

Israelin gumazir dapaniba arazir kurabagh ami

23 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei. 24 “O nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, me arazir kurar aviribagh amizi, men nguazim nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki bar men aningaghe, egh mizazim me gasisi amozim amadaghan kogham. 25 Gumazir dapanir ian tongin itiba mati, laionba asizim misuegha an kuamin

miriam dazera an tuziba asiagharigha da api. Me gumamazibar dagiaba ko men bizir aghuiba isi. Egha uan namakabav soghezi me ariaghire. Men arazir kamın, amuir avırım paba puvatigha odیارibar iti. ²⁶ Men ofa gamir gumaziba, nan Akar Gav-gavibar gın zuir puvatigha da abiki. Egha ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha me fozir puvati, bizir tizim bar zue, ezi bizir manam nan damazimın pura bizim. Egha nan damazimın zuezir biziba ko bizir mızırızibar gun gumamazibar sure gamir puvati. Me bar moghira Sabatin arazimın gın zuir puvati. Egha me uarir uan tongın nan ziam abıragha ghaze, nan ziar ekiam a pura bizir kınim.

²⁷ “Ian gumazir aruaba, mati afiar atiaba asızim misuegha uarir tongın an kuam getuima, a dıghoraghire. Me bizir avırıba ikiasa gumazıbav suagharıgha, egha ifara pura men biziba isi. ²⁸ Akam inıgha izir gumazir ifavarıba, me gumazıbar arazir kurar kaba moga mati gumazıba bırım, penın ghurghurım a gaghui. Egh irebamın mın garır bizir ifavarıbar garava, gın otivamin bizir ifavarıbav gei. Guızbangıra, kı İkiavıra İtir God, kı akatam me mıkemezır puvati. Ezi me ifara ghaze, me İkiavıra İtir Godın Ekiamın akam mıgei. ²⁹ Nguazır kamın itir gumamazıba, uan namakabagh ifara bizıba okei. Egha zurara arazır kurabar onganarazıbagh amir gumamazıbagh amua pazavıra me gami. Egha Kantrin İgharazıbar Gumamazıbir men tongın itıba abıra men bizıba okei, egha me guızın arazım ategha kotiamın aven men tuavım apırı.

³⁰ “Kı gumazır men tongın itir kamaghın garıtam, a bagha ruia an apızır puvati. Tinara nguazır kamın gumamazıba bagh nan damazımın tughıva, nguıbar ekiam avınızır dıvazır akaraghirezıba akıram. Eghtı kı nguıbar kam gasıghasıghan kogham. Kı kamaghın damuamın gumazıtamın apızır puvati. ³¹ Kamaghın amızı, men arazır kurar me amızıba bangın, kı uan anıngagharım avımın mın a isa me gıngegha me gasıghasıki. Kı İkiavıra İtir Godın Ekiam, kı kamaghın mıkeme.”

23

Amızır pumuning, tuavımın amızımın arazıbagh ami

¹ İkiavıra İtir God kamaghın na mıgei. ² “O nguazır kamın gumazım, guıvir pumuning itı. Amebar vamıra anıng bate. ³ Guıvir kamning uan igıamra ikıa İsipın kantrin ikıa, deravıra itir arazım ategha tuavıbar amızımın arazımın gın ghua pura tintınımın gumazıba ko ikarara uan mıkarzımning isa me ganıdı.

⁴ Avenemebam, an zıam Ohola, a Samarian nguıbar ekiamın ababanım gamı. Ezi an afumımın zıam Oholıba, a Jerusalemın nguıbar ekiamın ababanım gamı. Kı uaghara anıngın itı, ezi anıng nan borıba batı.

⁵ “Ohola, a nan amuımra, egha a pura tintınımın gumazıba koma akuir arazır kam bagha bar ikuvıgha, Asırıan mıdorozır gumazıba, a bar me gifongegha zurara me bagha an mıkarzım dıkava me baghavıra itı. ⁶ Asırıan mıdorozır gumazır kaba, me gumazır aruar zıaba itıba, ko mıdorozır gumazır dapanıba, egha me korotıar bar aghuir bluplaba azui. Mıdorozır gumazır igıar kaba hozıabagh ısın apıav ikıa mısosı. Ohola gumazır igıar kabır marvır guaba sara garı me an damazımın bar derazı, an navım me bagha dıkavızı, a me ko arazır kuram gamı. ⁷ An Asırıan kantrin faragha zuir gumazır igıaba, men tuavır amızımın mın otozı, an agoroger kam a gamıma, me a ko arazır mızırızıbagh ami. Egha an Asırıan marvır guabar zıaba bar da fava, egha uan arazır kam bangın a mıze. ⁸ A uan igıamra İsipın ikıa tuavımın amızımın arazır kam, a gamuavıra itı. Dughıar kamın, gumazıba a koma akua a ko ikararaima, a uan mıkarzım isa me ganıga ghuvıra itı. ⁹ Kamaghın amızı, kı a isa, Asırıan gumazır a bar ifongegha, me baghavıra itıbar agharım gatı. ¹⁰ Ezi me an korotıam suezıma, a bıbıabara itı. Egha me mıdorozır sabamın Ohola mısoğhezi ana aremezi, me an guıvıba ko otarıba bar me ini. Ezi amızır tintınıbar itıba, Ohola batozır arazır kamın eghaghanım baregha

sighsirir akabar nimirā, kamaghin uariv gei, 'A uan arazir kurabar ivezim ini.'

¹¹ "An afumim Oholiba garima, arazir kam Ohola batozi, a bizir kam ginighnizi pu. Bar puvati. An arazir pura tintinibar gumaziba koma akuir kam gamuavira iti, an arazir kuraba bar Ohola amizir arazir kurabagh afira. ¹² A uaghan Asirian gumazir dapaniba ko, ziaba itiba ko, midorozir gumazibar midorozir korotiar aghuiba azuiba ko, gumazir hoziabagh isin apiav ikia misoziba, a me baghavira ikia bar me gifonge. Gumazir kaba bar, me gumazir igiar bar diriba. ¹³ Ki kamaghin an arazir kamın garima, a bar ikuvigha, uan avenemebamın mirara ghu. Aningın araziba bar mize.

¹⁴ "Oholiba arazir kurar kabagh amua ghuavira iti. A Babilonian gumazir aruabar nedazibar gari, me birimın penın aghevimın men nedazibar ingarigha da aghefe. ¹⁵ Egha dar ivariabar letiabar da amighini, egha iniba isa uan dapanibagh ikezi dar otevir muziariba guighav iti. Oholiba Babilonian gumazir aruar kabar nedazibar gari da bar an damazimın derazi, ¹⁶ an navim dikavizi, a maghira Babilonian gumazir kaba bagha akam amadagha ghaze, Kaldian kantrin gumaziba iziva a ko dakuam. ¹⁷ Ezi Babilonia izava a ko poroghamiba uari koma akuava amir arazir kurabagh ami. Men agorogem me gami me an gin ghua arazir kurar igharazibar a gamizi a bar mize, ezi a men aghuagha akirim ragha bar me gasara. ¹⁸ Oholiba bibiamra ikia azenara arazir kurabagh ami, ezi gumaziba bar a gifo, an amizir bar kuram. Ezi ki an avenemebamın aghuazi moghin, ki an aghuagha akirim ragha a gasara. ¹⁹ Ezi a tintinimın gumaziba koma akuir arazir kam gami an ekiva ghuavanagavira iti, mati a faragha Isipin igiamra ikia tuavimın amizimın arazir kam gami. ²⁰ An navim arazir kurar kam bagha puv a dikafi. Guizbangira, gumazir kabar mikarzir mogomeba bar ekeveghe mati donkin aminasiziba, ezi a da baka. Men aminasizibar dipaba mati hoziabar aminasizibar dipaba.

²¹ "Oholiba, ni Isipin guivir igiamra ikia amizir arazir kaba bagha bar ifonge.

Dughiar kamın gumaziba nin otemning gikararava ni koma akui."

God Oholiba gasighasigham

²² Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "O Oholiba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki fo, ni ifongezir gumaziba, ni bar men aghuagham. Eghti ki me damighi me adarim nin iki, egh tintinibar ikegh izi pazi ni damu ni gasighasigham. ²³ Ki Babilonia ko Kaldian gumaziba bar, ko Pekotia ko, Soaba ko, Koaba ko, Asirian gumaziba bar, me akuvagh me inigh izam. Me gumazir igiar diriba, ko gumazir ziaba itiba, ko gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba, me bar hoziabagh isin dapiaghti ki me inigh izam. ²⁴ Me midorozir gumazir avirir ekiam ko karisba ko biziba aterir dakoziba sara notin amadaghan ia misoghsi izam. Me orar ekiaba ko orar doziba ko midorozir dapanir asuaba inigh uarir pigh izi bar ni ekiarugham. Ki ni isi men agharim datighi, me uan arazibar gin mangi bizir me ni damuasa mikemezibar gintigh ivezir kuram ni daningam. ²⁵ Ki nin atara ni bagha nan muriam bar kufi, kamaghin amizi, ki me ateghti, me uari uan aningagharimın ni damuam. Me nin atinim ko kuarimning atugh, egh nin ikivira ikiamın adarasi, me midorozir sabamın me misoghırarigham. Bar guizbangira, me ni da nin otariba ko guivibar suighi, gumazamizitaba ikivira ikiti me angamira me dapongti me isiam. ²⁶ Me nin korotiaba bar da surarigh nin bisba ko ringin diriba inigham. ²⁷ Ni tuavimın amizimın araziba ko arazir mizirizir ni fomira Isipin nguazimın ikia iza datirighin amiziba, ki bar ada agivagham. Eghti ni uam asebar ziaba fan kogh, egh ua Isipia ginighnighan kogham."

²⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Ni gan! Ki ni isi gumazir ni ifongezir puvatizibar agharim datighi, me izi pazi ni damigham. ²⁹ Gumazir kaba, bar nin aghua, kamaghin amizi, me nin bizir ni ingara iniziba bar da inighiva, ni ateghti, ni bibiamra ikiam. Mati ni fomira arazir mizirizibagh amua tuavimın amizimın mın bibiamra ike. ³⁰ Ni kantrin igharazibar arua men asebar ziaba fava

tuavimîn amizimîn mîn amua, uabi uabi gamigha nan damazimîn mize. Kamaghîn amizi, ki ni damuti, ni osimtizir kaba iniam. ³¹ Ni uan avenemebamîn diarir nozibar gîn zui. Kamaghîn amizi, ki a ganingizir ivezir kurar kavîn izivazir kam, ki a isi ni daningighti ni anemam. ³² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghîn miġia ghaze:

“Ki bar pazavira ni damigham,
 ki paza nin avenemebam, gamizi moghîn pazi ni damigham.
 Ki ni damighti ni ivezir kuram iniam, mati ivezir kuram itir kavîn bar izivazir mam ni aneremam.
 Eghti gumazamiziba bar nin gan ni dipov nin ingaravakam.
³³ Kavîn kam, mati ki nin avenemebam Samaria, ganingizir kap.
 Ni anemegh onganigh bar osemegh atiatigham.
³⁴ Ni wainîn kam ami bar an agivaghäm, egh kavîn kam abigh an akuar misaraghirezibar amisi damuam.
 Egh an akuar misaraghireziba isi uan otemning abighirarigham.
 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghîn mikemegha ġifa.”

³⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghîn miġei, “Ni na gîn amadagha akirim na gasara. Kamaghîn amizi, ni uan inivafizir agorogem ko tuavimîn amizimîn arazim bagh mizazim iniam.”

God amizir kurar kamning gasiġhasiġham

³⁶ Ikiavira Itir God kamaghîn na miġei, “O nguazir kamîn gumazim, ni Ohola ko Oholiba akam aning gasi aning tuisiġh, aning amizir arazir kurar ki aghuazibar gun aning mikim. ³⁷ Aning amizir poroghamiba uari bakeir arazim gamimning, egha gumazibav sozi me ariaghiri. Aning uaghan poroghamiba uari bakeir arazim, uan marvir guaba ko dagh ami. Aning na bagha boriba bate, egha me misuegħa me isa aseba bagħa ofa gami. ³⁸ Aning arazir kamnangram amizir puvati. Aning nan dipenim gamizi a bar mize. Aning bar mogħira Sabatin arazimîn gîn zuir puvatigha anebiragħa ghaze, a pura dugħiar kinim. ³⁹ Aning uan boribav

suagħarigha da isa asebar ofa gamizir dugħiar kamra, ua nan Dipenimîn ghughā a gamizi a nan damazimîn bar mize. Aning nan Dipenimîn arazir bar mizirizibagh ami.”

⁴⁰ “Aning zurara sagħuamîn itir gumaziba bagħa akaba amadima me izi. Ezi aning ghua ruava uan damaziba aghiva bisin aghuibar uaningin kurti. ⁴¹ Egha dabirabir bar aghuim gapera, ezi aningin guamningin, me bizir aghuiba dakozimîn da avara. Bizir aghuir me avezir kabar tongin, nan miġharir mugħuriar aghuim zuim koma olivîn borer ki me ganingizim uaghan iti. ⁴² Ezi aning orazi, gumazir avirimîn niġinim oto. Gumazir iġharagħa garir aviriba izi. Me marasi, wainîn dipaba apa onganizir gumazir kuraba, me gumazamiziba puvatizir danganimîn ikegħa ize. Ezi amizir kamning, daveriaba uan agharibagh aghuigha atrivir dapanir asuar bar aghuimning uan dapanimning garu. ⁴³ Ezi ki uabi uabi miġia ghaze, ‘Amizir kamning ti poroghamiba uari bakeir arazim gamua bar amiraghama. Ezi puvati, gumazir kaba ghua aning ko arazir mizirizibagh amuavira iti. ⁴⁴ Me zurara amizir kamning bagħa ghua tuavimîn amizimîn arazimîn mîn aning gami. Ohola ko Oholiba, kar amizir arazir mizirizibagh amimning. ⁴⁵ Aning arazir kurar poroghamiba uari bakeir arazim ko iġharaz daraziv soagħarizir arazim gami. Kamaghîn amizi, jasin arazir aghuibagh amiba, kotiamîn aven aningin arazir kaba bagħ aning ikuvighsi aningin mikimam. Me fo, aning arazir kurar kabagh amima aningin dafariba ghuziba dar iti.’

⁴⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghîn miġei: Ki midorozir gumazir okoruatamîn aku iziti, me pazavira aning damuti aning atiatighti me aningin biziba oke-megħam. ⁴⁷ Me dagħabar aning giniv, midorozir sababar aning okiva, aningin boribav sogħirarigh, aningin dipenibar apongegham. ⁴⁸ Eghti nguazir kamîn aven, ki arazir mizirizir kam batuegham. Eghti amiziba arazir kamîn ganigh fogħam, me aningin mîn arazir mizirizir kabar amuan kogħam. ⁴⁹ Gumazamizir kaba, guan arazir miziriziba ko asebar ziaba fer arazir

kurar kaba bangin gua ikaragh, mizazim gua daningam. Eghti gua kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

24

Jerusalem mati miner mam

¹ E namba 9in azenimin Babilonin kalabuzin itima, an namba 10in iakinimin, an namba 10in aruem otozi,* Ikiavira Itir God kamagh na migei. ² “O nguazir kamın gumazim, ni datirighin aruer kamın dughiam osirigh. Datirighin, dughiar kamra, Babilonian atrivim ghua, Jerusalem ekiarughasava ami. ³ Ni ikizir akaba batozir kam, ki me bagha ni ganidir akar isin zuir kam isi, me mikemegh:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin me migei,
Ni minem isi avim dafagh,
egh dipam a gingeghti a izifagh.

⁴⁻⁵ Egh sipsipbar tongin, sipsipin bar aghuir mikarzim sara ititam inigh a misuegh aneghoregh,
an gurir tuzir bar aghuim ko an sueba, ko an agharir aghuiba inigh minem daghuigh.
Egh agharir igharaziba isi asizibar apengan da amangigh,
egh asizir aghariba ko tuziba avikigh.

⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalemın nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.
A gumazamizir aviribav suaghariki.
A mati miner mam, an averiam bizir miziriziba an iti,
me tong a rueghan kogham.
Ni asizir tuzir kaba ko aghariba vaghvagh da inigh azenim darigh,
eghti tam ua minemin aven ikian marki.
Guizbangira, Jerusalemia bar ikuvigham.

⁷ Guizbangira, men arazir kuram azenimra iti.
Me mati, gumazim, misoghezi an aremezi, an ghuzim dagiam gire.

Gumazir kamın ghuzim nguazim girezi nguazir mineziba anevaragha a modozir puvati.

A dagiar azenan itim gisin ire.

Kamaghira, me azenara gumazamizibar damazimin kamaghin amima,
me bar men gari.

⁸ Kirara, ki ghuzim gamizi
a dagiar azenan itim gisin ikia mamaghira itima, ki an gari.

Eghti me modoghan kogham.

Kamaghin amizi, ki men arazir kuram ginighnigh,
puviram atariva a ikarvaghham.

⁹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalemın nguibar ekiar kam,
a bar ikuvigham.

A gumazamizir aviribav suaghariki.

Ki uabi dazibar pozim mikinam.

¹⁰ Ni dazir aviriba inigh izi!

Egh avim atigh a givi!

Egh asiziba amangsim ko iriziba sara da vereghti, da isi.

Eghti asizir tuziba isi mangiti dipam dakeghti,
asizir aghariba bar isigh mighirigh.

¹¹ Ni datirighin minevsevim isi avivkiabagh isin anefaghti,
a isi mangi bar aghefegh.

Miner kam, a bar mize,

eghti minemin itir mineziba isi mangi bar givaghti,
minem ua bar zuegham.

¹² Ezi ki fo, avim miner kamın minezibar isi da agivaghan kogham.

Nan ingangarim pura ghu, ezi ki bar amira.

¹³ O Jerusalem, miner kamın itir mineziba, da nin arazir mizirizibar ababanım gami.

Ki zueghasa ni gamima,
ni mizeghvira iti.

Ni zueghan kogh iki mangi

dughiar nan aningagharım givaghamımın tugham.

¹⁴ Ki Ikiavira Itir God kamaghin mikeme,
ki ia gasighasighamin dughiam izi.

Ki a damu,

* **24:1:** Kar e azeniba vaghvagha da diborir diboboniba. Ezi kar azenir vamiran iakiniba dar dughia bar dibobonim a 588. Dibobonir kam a Kraisin otrivimın faragha iti. **24:2:** 2 Atriviba 25:1; Jeremaia 52:4

egh ian arazir kuraba ateghan kogham.

Egh ian apangkuvighan kogham.
Ki ia amizir arazir kuraba tuisigh,
da bagh ivezir kuram ia daningam.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Godin akam inigha izir gumazim Esekiel, an amuim areme

¹⁵ Ikiavira Itir God kamaghin na migei.
¹⁶ “O nguazir kamın gumazim, ki fo ni uan amuim bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ki zuamira ni dam amizir kam inighti ni pura ikiam. Eghti ni a bagh azian kogh temeriba iran marki. ¹⁷ Eghti tav nin ararem baraghan marki. Ni nimira iki uan navir averiamin aven osemegh. Ni zurara ami moghin uan inim isi uan dapanim gikeghiva uan dagarir asuabar aghuigh, egh gumazim aremezi me a bagh aziava amir araziba, ni dar amuan marki. Ni uan guam avan marki. Egh ni azia itir darazi ni daningamin daghebar aman marki.”

¹⁸ Dughiar kamın, bar mizaraghara ki gumazamiziba ko migia iti. Ezi guaratighin nan amuim areme. Ezi amimzaraghan ki Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ami.

¹⁹ Ezi gumazamiziba kamaghin nan azai, “Ni manmaghsua kamaghin ami? Ni bizir kamın mingarimin gun e mikim.”

²⁰ Ezi ki kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God na migia ghaze: ²¹ Ni Israelin ikizimin mangi akar kam me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia nan Dipenim bagha bar akongegha ghaze, a bar deragha gavgafi. Ia Dipenir kam bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ia uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Ia bizir kam gifogh, ki a gasighasighti a bizir kinimin min otogham. Eghti ian borir Jerusalemın ikiavira itiba, me midorozimin aven arimighiregham. ²² Eghti dughiar kamın, ia ki amizi moghin damu. Egh uan akaba avan marki. Egh ia, azia itir darazi ia daningamin daghebar aman marki. ²³ Ia zurara ami moghin, iniba isi uan dapaniba ikeghiva dagarir asuabar aghuigh. Egh ia aziva arangan marki. Ia uan arazir kurabagh nighnigh

aghariba guigh, uari uan navir averiabar aven osemegh azi. ²⁴ Esekiel ia bagha abanim gami, ezi ia an amizi moghira damu. Bizir kaba otoghamin dughiamin ia fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

²⁵ Ikiavira Itir God ua migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, nan Dipenim men tongin itima me an gavgavim ko dirimin gara, ziar ekiam isa naviba bar akonge, egha me bar faraghvirama anerigha zurara bar a gifonge. Me uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Eghti ki me da a batuegham. Egh uaghan men boriba me dama da inigham. ²⁶ Ki kamaghin damuamin dughiamin, tav dughiar kurar kamın Jerusalemın miseveghirigh ni bagh izi ni mikimam. ²⁷ Eghti dughiar kamra, ni ua bizibav kimam. Eghti ni gumazir kam ko mikim, egh ua nimira ikian kogham. Arazir kamın, ni mati abanimin min ikiva fozim gumazamizibar aningam, eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

Esekiel akam akura ghaze, kantrin igharaziba ikuvigham

25

(Sapta 25--32)

God Amonia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
² “O nguazir kamın gumazim, ni Amonian nguazimin gan akam me gasi me mikim suam, me ikuvigham. ³ Ni kamaghin me mikim: O Amonia, ia Ikiavira Itir Godin Ekiam migeir migirigiaba, deragh da baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Ia nan Dipenimin garima, a ikuvigha ikia bizir kinimin oto. Ezi Israelin nguazim, apaniba izegha a gasighasiki. Ezi apanir igharaziba Judan ikizim inigha kalabuziabar min me inigha kantrin saghuiamin itimin ghua me isa kalabus gati. Ezi ia men gara men ingaravaka ghaze, ‘A dera!’ ⁴ Kamaghin amizi, ki aruem anadi naghin itir gumazibar amamangatighti, me izi ia abinigh ian nguazim inigham. Egh me ian kantrin

aven, ian tongin uari bagh uan averpeni-bar ingariva dar ikiam. Egh ia damamin azenibar itir dagheba ko ian bulmakaun oter eboriba, me dar amam. ⁵ Ki Raban nguibar ekiam gasighasigh a damighti, a kamelbar arighamin danganimin otoghti, da iki grazibar amam. Eghti ki Amonin nguazim damighti a sipsipbar arighamin danganimin otoghti, da an aven iki avughsam. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelin nguazim bar an aghuagha, uan dafaribav sogha bar akuegga uari fa uari akuri. ⁷ Kamaghin amizi, ia oragh! Ki uan gavgavim itir agharim amadagh, ia isi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar agharim datighti, me bar ia gasighasigh ia kuavaremeghti, ia ua kantrin tamim min ikian kogham. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

God ghaze, Moapin kantri ikuvigham

⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ia Moapia ko Seiria ghaze, Ia gan! Judan ikizim, me mati kantrin igharazibar mirara iti. ⁹ Kamaghin amizi, ki apanibar amamangatighti, me izi Moapin kantrin mitaghniamin boroghin itir nguibar ekiar gavgavibagh asighasigham. Egh me men nguibar ekiar dirir kaba, Bet Jesimot, Balmeon, ko Kiriataim, bar dagh asighasigham. ¹⁰ Eghti apaniba aruem anadi naghin ikegh iziti, ki Moapia ko Amonia isi apanibar agharim datighti, me me abinigh men nguazim inigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uam Amonin kantri ginighnighan kogham. ¹¹ Guizbangira, Ki Moapia amizir araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

God ghaze, Idomin kantri ikuvigham

¹² Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Idomia ikarvazir arazim gamua, egha bar arazir kurabar Judan ikizim

gamizi, arazir kurar kam bar ekefe. Me osimtizir ekiam uari gati. ¹³ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ki datirighin uan agharir gavgavim isi Idomin kantrin amadagh, a gasighasigham. Egh Temanin nguibamin ikegh midorozir sabamin gumamaziziba ko asizibav soghararigh mangi Dedanin nguibamin tugham. Eghti Idomin kantri pura ikiam. ¹⁴ Ki Idomian arazir kuraba ikarvagham. Kamaghin amizi, ki uan gumamaziziba, Israelia, me amadaghti me mangi me misogham. Eghti Idomia nan adarim ko aningagharir ekiar kam iniam. Egh Idomia uari nan ikarvaghamin arazim gifogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegga gifa.”

God ghaze, Filistiaba ikuvigham

¹⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Filistiaba fomira ikegga iza datirighin, me uan navir averiabar aven Judabar apanim gamua, apangkuvir arazim men puvatigha ikarvazir arazim me gamua, arazir kurabar me gamua me gasighasigha ghuavira iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki uan agharir gavgavim amadagh Filistiaba bar me abiragham. Men ziar mam Keretia, kar ongarir dadarimin ikiavira itir darasi, ki bar me gasighasigham. ¹⁷ Ki adarir ekiam men iti. Ki me amizir arazir kuraba ikarvagh, pazavira me damu me gasighasigh me akuatigham. Eghti me nan mizazim inigh, egh me kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

26

God ghaze, Tair ikuvigham

¹ E kalabusin itima, namba 11in azenim, an iakinir mamim aruer faragha zuim otozi,* Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamim gumazim, Tairin nguibar ekiamin gumamaziziba bar akuegga tiariba akara kamaghin migei:

25:8: Aisaia 15:1-16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 **25:12:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 **25:15:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **26:1:** Aisaia 23:1-18; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 * **26:1:** Hibrun akam iakinibar dibobonim itir puvati.

“Bar dera, Jerusalemın nguibar ekiam, a ikuvigha gifa,
ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba ua an mangi
dagiär ingangaribar amuan
kogham.
Me datirighin e baghvira izi dagiaringan-
garim damuti
e bizir bar aviriba ikiam.

³ “Kamaghin amizi, datirighin, ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam ghaze:

“O Tairia, ia oragh, ki ian apanim.
Ki kantrin aviribar gumazibar aku ia
misoghsi izam,
eghti me ongarim dikava izi
moghin izam.

⁴ Me ian nguibar ekiam avinizir divaziba
akararigham.
Eghti ki bar dar tauaba avigh da maku-
nigham.

Egh ki nguibar kamın nguaziba bar dar
aning da adeghti,
dagiär kinimra ikivira ikiam.

⁵ Egh dagiar kam ongarimın tongin ikiti,
osiriba isir gumaziba, uan iveba
a gisin da onegh aruemin dar
arigham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikeme,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
izi
ia inigh pazavira ia damuam.

⁶ Me uan midorozir sababar ian kantrin
aven itir nguibar dozibar gumaza-
mizibav soghirarigham.
Eghti Tairia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

⁷ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ka-
maghin migei: Babilonin kantri gativir
atrivir bar gavgavim Nebukatnesar, ki an
aku iziti, a Tairia ia ko misogham. A notin
amadaghan ikegh izi, uan hoziaba ko,
karisba ko, hoziabagh isin dapiamin gu-
maziba ko, midorozir gumazir bar avirim
sara izam.

⁸ “A izi, nin kantrin aven itir nguibar doz-
ibar gumazamiziba,

midorozimin aven me misoghti me
arighiregham.

Apaniba izi nguibar ekiam ekiarugh
nguazim giku divazim boroghin da
pozibav kinigham.

Egh me nguazir pozir kabagh isin tuivigh
iki midorozim damuam,
egh uari mongsi birir gavgavibar
amuam.

⁹ Egh me temer bar ekiaba inigh mangi
nguibar ekiamın divaziba akararigh,
egh uan sobiar bar gavgavibar
divazimin tauaba akurarigham.

¹⁰ An hoziaba bar avirasemegh ivemar izi
nguazim dikiti,
nguazir mineziba dikav bar ia
avaragham.

Eghti men midorozir gumazir hoziabagh
apiaziba ko, dar wilba, ko dar
karisba, pamtem ivemar izi,
nguibar ekiamın tiar akabar mangigh
zegh damuam.

Eghti hoziar kaba niginir bar ekiam
damuti ian divaziba vazvagh.

¹¹ Men midorozir gumazibar hoziaba,
ian tuavir dozibar akizirigh izi ia
dikabirigham.

Eghti apaniba midorozir sababar ian
gumazamizibav soghirarigham.

Eghti ian dagiar dipenir akinir
gavgavir ekiaba magiri nguazim
giregham.

¹² Ian apaniba ian dagiaba okimiva,
ia dagiaba bagha amadir biziba tin-
tinimın da iniam.

Me ian divaziba akurarighi da iriti,
me ian dipenir bar aghuiba akararigh
bar adagh asighasigham.

Egh me ian dagiaba ko temeaba ko nguaziba
isi
ongarimın da makunigham.

¹³ Eghti ki ian onger akaba ko,
gitabav sozir arazim bar ada
agivagh.

¹⁴ Ki ian nguibam damighti, dagiar kinimra
an ikivira ikiam.

Eghti dagiar kamın, osiriba isir gumaz-
iba,
uan iveba a gisin da onegh da
aruem darigham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme,
gumazitam ua ian nguibar ekiamin ingarighan kogham.

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Tairin nguibar ekiamin gumamaziziba kamaghin me migei: Ian nguibar ekiam akarighiregh irighti, gumamazizir ongarir miriamin itiba, me nguibam akaraghirezir niginim baragh, egh gumamaziziba mizazir ekiam isir niginim baragh, uarir tongin gumamazizibav sozi me ariagherir niginim baragh, digavir kuram damigh akongam. ¹⁶ Kantrin ongarir miriamin itibar atriviba, uan atrivir dabirabiba ategh, uan atrivir korotiaba ko tretin diribar isamizir korotiar azenan azuiba suegh, pura nguazim dapiagh atiatingiva inighiva akong mamaghira ikiam, eghti men nirizir agorogem givaghan koghan. ¹⁷ Me ni bagh azirakar ighiar kam damuam:

“Ziar ekiam itir nguibar ekiam, ni bar ikufi!
Gumamazizir nguibar ekiar kamin itiba, fomira ongarimin ize,
Egha kurir aviriba ikia ongarim bar a gativagha,
ongarimin ingangarir kaba me faragha dagh ami.

Egha ongarir dadaribar boroghin nguibabar itir darazigh amizi,
me atiatia okam nighnigha digavir kuram gami.

Ezi datirighin ni ua ongarimin itir puvati.
Noki!

¹⁸ Datirighin dughiar kamra,
ni irigha gifa.

Ezi ongarimin boroghin itir darasi,
inighava agoi,
ezi arighatizibar gumamaziziba atiatia,
pazava otozir arazir kamin aguaghfa.

¹⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Tair, ki ni damighti ni pura ikiam, mati nguibar ekiar akaraghirezimin min, nin gumamaziziba

puvatigham. Ki ongarir konir gavgavimin ni avaragham. ²⁰ Ki nin amadaghti, ni Oveaghuezibar Nguibamin magiri gumamazizir bar fomira ikeziba ko ikiam. Ki ni damighti, ni nguazimin apengan magiri nguibar ekiar ki asighasighiziba ko zurara ikiam. Bizir kam bangin, gumazitam ua nin danganimin ikian kogham. Eghti ni ua nguazir kamin nguibar aghuitamin min otogham kogham. ²¹ Ki ni gasighasigh ni damighti, ni mati bizir kuramin min otogh gumamazizibar amuti me atiatingam. Gumamaziziba ni buriva, nin apighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

27

Tairin nguibar ekiam ikuvizi, Esekiel a bagha azi

¹ Ikiavira Itir God kamagh na migei. ² “O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiam ikuvigham, kamaghin amizi, ni a bagh azirakar ighiam bangi. ³ Nguibar ekiar kam, ongarir dadarimin boroghin ikiava, gumamazizir ongarir miriabar itiba ko dagiaba bagha bizibagh iveza da amadir ingangaribagh ami. Ni a mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei:

“O Tair, ni uabi uan ganganir bar dirim migia a pirafi.

⁴ Nin ingarizir gumaziba, kurir dirimin min nin ingari,
ezi ongarir torim, a nin nguibar mitaghniamin min iti.

⁵ Me Hermonin Mighsiamin ghua painin temer aghuiba inigha kurir kamin ingari.

Me Lebanonin ruarimin ghua sidan temer aghuim inigha,
kurimin tughav itir guarir akinim asara.

⁶ Egha me Basanin nguazimin ghua temer okin aghuiba inigha an pulbar ingari.

Egha Saiprusin Arighatizimin ghua temer aghuiba inigha, kurimin ghuriamin ingari.

- Egha elefanin atariba inigha an ghuriam asingi.
- 7 Egha me Isipin kantrin ghua inir bar aghuir mam inigha kurimin duir inimin ingari.
Inir kam me digirir bar aghuiba tretin da isami.
Eghti kurim saghon mar iziti, gumazamiziba bar deragh an ganam.
- Egha me Saiprusin Arighatizimin ghua bluplan nir aghuiba ko, inir pighaghevir maba inigha kurimin da gui.
Eghti kurimin ingangarir gumaziba dar apengan dapiv ikiam.
- 8 Me Saidonin nguibar ekiam ko Arvatin nguibar ekiamin ghua, pul damuamin gumaziba ini.
O Tair, nin ingangarir gumazir fofoziba itiba,
me nin kurimin suizir gumaziba.
- 9 Gebalin nguibamin gumazir aruaba, me kurimin ingarir fofozir gumaziba, me ni ko arua, kurimin toriba apirir ingangarim gami.
Tairin nguibar ekiam, kurir kam a nin abanin gami,
ezi nin fofoziba itir gumaziba, kurimin suizir gumazibar min ami.
Kantrin igharazibar kuriba bar ni bagha ize, egha dar ingarir gumaziba, nin nguibar ekiamin aven ghua nin biziba amadir dipenibar, dagiaba bagha ingangarir bizibagh ami.
- 10 Persian kantri ko Lidia ko Libia, men marasi, nin midorozir gumaziba.
Me uan oraba ko dapanir asuaba nin divazibar da gui.
Gumazir kaba nin akuragha misoghezi, ni ziar ekiam ini.
- 11 Arvatin nguibamin midorozir gumaziba nin divazir gavgavir mitiabagh isin, tuivav ikia apaniba bagha gari.
Ezi Gamatin midorozir gumaziba nin tauan ruaribagh isin ikia, apaniba bagha gara iti.
Gumazir kaba uan oraba nin divazibar da guigha ni gamima,
- nin ganganim bar dera.
- 12 “Ni kantri Spen ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gami.
Ezi me ni da bizir bar aviriba iniasa, silva ko ain ko bizir igharazir maba sara isa ivezimin min ni ganidi.
- 13 Ni kantri Grik ko, kantri Tubal ko, kantri Mesek ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gamua,
dar ikarvazim bagh ingangarir gumazir kiniba ko bizir avirir me brasin ingariba isi.
- 14 Ni Togarman nguibar ekiamin gumazamiziba ko dagiaba bagha ingangaribagh ami.
Egha uan biziba uari ikarvagha uari ganiga,
me dama ingangarim damuamin hoziaba, ko hoziar mangi misoghamiba ko donkiba isi.
- 15 Dedanin gumazamiziba ni ko ikarvazir arazim gami,
ezi ongarimin miriabar itir gumazamiziba, ni ko ikarvazir arazim gamua,
elefanin atariba ko ebonin temer piziba ni ganiga ni da bizibagh ivesi.
- 16 Sirian gumazamiziba, ni ko biziba uari ikarvasi.
Me dagiar bluplan ivezim bar pin koziba ko, inir pighaghevir aghuiba ko, inir me tretin diribar isamiziba ko, ongarimin dagiar bar aghuir pin koziba, ni ganiga,
nin bizir me ifongezibagh ivesi.
- 17 Juda ko Israelia ni ko biziba uari ikarvasi.
Me Minitin nguazimin itir azenibar aghuir wit ko, hani ko, olivin borem ko, marasin ko, bizir igharaziba ni ganiga,
nin bizir me ifongezibagh ivesi.*
- 18 Ezi Damaskusin gumazamiziba ni ko dagiaba bagha ingangarim gamua, egha wainin dipar me Helbonin nguibar ekiamin iniziba ko,
sipsipbar arizir me Saharin danganimin iniziba, isa ni ganidi.

* 27:17: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

- 19 Wedanin adarazi ko Grikba ko Usalian adarazi† dagiaba bagha ingangarim ni koma a gami.
Egha me ain ko, borer me temer igharagha garir mamın ingarizim ko, ighurunir mughuriar aghuim zuiba, me da isa,
bizir avirir me ni da iniamibagh ivezasa bizir kaba inigha ize.
- 20 Ezi Dedanin gumazamiziba hoziabar satelin apengan arizir nir mitiaba isa, nin biziba bagha, ni ko ikarvazir arazim gami.
- 21 Ezi Arabian gumazamiziba ko kantri Kedarin gumazir dapaniba, ni ko dagiaba bagha ingara,
uan sipsipin nguziba ko sipsipin apuriba ko memeba,
nin biziba bagha, da isa ni ko ikarvazir arazim gami.
- 22 Ezi kantri Seba ko Raman nguibar ekiamin dagiaba bagh ingangaribagh amir gumaziba, ni ko ikarvazir arazim gami.
Me uan gol ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, ivezim bar pin kozi dagiaba isa,
ni ganigha, ni da bizibagh ivezasa.
- 23 Ezi Haranin nguibar ekiam ko, Kane ko Idenin gumaziba, ko kantri Seba ko, Asur ko Kilmatin kantri, men gumazir dagiaba bagha ingangaribagh amiba,
ni ko ikarvazir arazim gami.
- 24 Me ikarvazir arazim gamua, korotiar bar aghuiba ko, korotiar pighagheviba ko, korotiar me tretin diribar isamiziba ko,
blanketin mitiar me ghuriabar ghuaribar, nedazir aghuariba itiba, me da riga benibar da ikegha ni bagha da inigha ize.
Me bizir kaba ni daningigh, bizir ni da iniamibagh, ivezam.
- 25 Ezi kurir bar ekiaba, nin bizir avirir kaba, kantrin igharaziba bagha da ateragharui.
Ni uabi, mati kurir bar ekiar mam, ongarir torimin bizir bar avirim ateri.
- 26 “Ezi nin pul gamir gumaziba ni inigha ongarir torimin zuima,
aruem anadi naghin aminim iza ni givarazi,
ni bar saghon mar ghua uabi gasighasiki.
- 27 Ezi nin dagiaba ko, dagiaba bagha amadir bizir aghuiba ko, kurkazir biziba ko, kurimin suirazir gumaziba ko, nin ingangarir gumaziba ko, nin kurimin ingarir gumaziba ko, nin biziba amadir gumaziba ko, nin midorozir gumaziba ko, kurimin aruir gumaziba,
me bar kurimin itima, kurim ikuvizima, me bar ongarir torimin ovenge.
- 28 Ezi kurimin suizir gumaziba, pamtem tuavara deima men tuater ararem otozi,
gumazamizir ongarir dadarimin itiba a baragha nighava agoi.
- 29 “Ezi kurir igharaziba, ongarim ategha dadarimin ghue.
Ezi kuribar suizir gumaziba, ko gumazir pul gamiba,
kuribar faghafiagha nguazimin tuifi.
- 30 Egha me bar puvira ni bagh aziava arai.
Egha me uan osimtizim akakagha,
nguazir mineziba isa uan dapanibav kira averenim gipoghposi.
- 31 Me ni bagha uan dapanir arizibar suigha da asiagharigha,
azirakar korotiar bibiziba aghui.
Me ni bagha arava men navir averiaba bar ikufi.
- 32 Me ni bagha azirakar ighiam gamua ghaze,
‘O Tair, nguibar ekiar igharazitam ni ikuvizi moghin garir puvati.
Tair datirighin ongarir torimin aven nimira iti.’
- 33 Ni dagiaba bagha ongarir torimin azenan amadir biziba, da kantriba bar dar ifongiaba agifa.
Atriviba, nin bizir ni amadiba bangin, biziba bar izifa.

† 27:19: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. 27:25: Akar Mogomem 18:11-19

- 34 Datirighin ni ikuvigha ongarir torir konimin aven iraghu.
Nin biziba ko gumazir nin ingariba, me bar ni ko ongarim giraghuegha givagha puvati.
- 35 Ongarir dadarimin itir gumazamiziba bar, nin biarim baregha digavir kuram gami.
Men atriviba uaghan agoava atiati, ezi atiatim me gami men guaba igharagha gari.
- 36 Ni bar ikuvigha gifa, egh ua ikian kogham.
Ezi nguazir kamin dagiaba bagha ingarir gumazamiziba bar, akongiva atiating ghuariaba su suam, nguibar kam batozir bizim, uaghan ti e batogham.”

28

God ghaze, Tairin atrivim ikuvigham

1 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin na migei, 2 “O nguazir kamin gumazim, ni Tairin atrivim mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin a migei:

Ni puvira uabi fa, uabi migia ghaze, ni godin mam.

Ni ghaze, ni godin mam min atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi ongarim ni ekiaru.

Ni ghaze, nin nighnizim godin mam nighnizim ko magh ghu.

Ezi puvati! Ni pura nguazir kamin gumazir kinim!

Ni god puvati.

3 Ni ghaze, nin fofozim bar ekeveggha, Danielin fofozim gafira, eghti bizitam nin modoghan kogham.

4 Nin fofozim ko ingangaribar amuamin fofozim ni gamima, nin gol ko silva bar aviraseme.

5 Ni fofozir bar aghuir dagiar ingangaribagh amiba ikia, egha dagiar aviriba uam ada isi.

Egha uan dagiar avirir kaba bagha uabi fa, uan navir averiamin aven puvira ifaghati.

6 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei: Ni ghaze, ni godin mam min fofozim iti.

7 Kamaghin amizima, ki apanir bar kurabar aku ni gasighasighsi izam. Eghti ni fofozir ekiamin amodoghin amua inizir bizir aghuiba ko ziar ekiam ni ganidir bizir diriba, me bar adagh asighasigham.

8 Me bar ni gasighasigh ongarir torimra ni misueghti ni aremegh, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.

9 Me izi ni misoghamin dughiamin, ni ti kamaghin me mikim suam, ki godin mam.

Ni misoghamin adarazi iziti, ni men guamin gumazir kinimin otogh aremegh uam angamira ikian kogham.

Dughiar kamin ni fogh suam, ni pura nguazir kamin gumazir kinim! Ni god puvati.

10 Apanir azenan izezir kaba ni misueghti, nin ovevem bar ikuvigh, egh mati gumazir mizirizir kinimin min otogham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Akar Gavgavir kam anigha gifa.”

11 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei: 12 “O nguazir kamin gumazim, ni mangi Tairin atrivim bagh azirakam damu, a mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ni migei:

Ni faragha gumazamiziba bar me gafiragha gumazir aghuimin oto.

Ezi nin fofozim bar ekeveggha ni gamizi nin ganganiba bar dera.

13 Ni mati Idenin azenimin iti, kar Godin azenir aghuim.

Egha ni dagiar guar avirir igharagharir bar pin koziba uabin kurti.

Me golin diriba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari.

Dagiar kabar kara, rubi, topas, daimon, beril, kanilian, jaspera, sapaia, emeral koma ganet.

- Ni nguazimin otozir dughiamin, ki ni bagha dagiar kaba bar dar ingari.
- 14 Ki kagh enselin bar gavgavim, isa ni geghuvasav aneti.
Ni nan mighsiamin ikia dagiar aghuir taghtazir kabagh isin arui.
- 15 Ki nin ingarizi, ni otozir dughiamin, nin araziba bar dera.
Egha iza datirikin, ni arazir kurabagh amua nan damazimin osimtizim iti.
- 16 Ni zurara bizibagh iveza da amadi.
Ezi bizir kam ni gamima, ni akamadariba ko arazir kurabagh ami.
Ezi ki uan Mighsiamin, bizir mizirizir kinimin min ni batosi.
Ezi enselin bar gavgavir ki ni geghuvasava atizim dikavigha,
dagiar aghuir taghtazir kabar tongin ni inigha da ategha mar ghu.
- 17 Ni ganganir bar aghuim gamua, uabi uabi fe.
Egha fofozir aghuim ikia ghaze,
fofozir kam ziar ekiam ko gavgavim ni daningam.
Kamaghin amizi, ki ni kavkinizi ni nguazim giri.
Ki ni isi azenara atrivir igharazibar damazim datighti, me nin iririm deragh an ganam.
- 18 “Ni bizibagh iveza da amaga, arazir kurar aviribagh amua,
nan ziam fer danganibagh amizi, da bar mize.
Kamaghin amizi, ki nin nguibar ekiam avim a gatizi,
a isia ghua nguazir kinim oto.
Ezi gumazamizir nin gariba, ni men damazimin averenimin oto.
- 19 Ezi ni bar ikuvigha gifa.
Egh ua nguazir kam in ikian kogham.
Gumazamiziba bar moghira, ni batozir arazir kam in biarim baregha,
puvira aguava atiatia digavir kuram gami.”

*God ghaze, Saidonin
nguibar ekiam ikuvigham*

- 20 Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
- 21 “O nguazir kam in gumazim, ni Saidonin nguibar ekiam in ganiva, a ikuvighsi a mikim:
- 22 “Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin ia migei.
O Saidonia, ki ian apanim gami.
Ki ian tongin uan gavgavim ian akagham,
eghti gumazamiziba nan ziar ekiam fam.
Ki ian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram ia daningam.
Egh uan ziar bar zuezim ian akagham.
Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
- 23 Ki arimariar kuraba ia bagh da amangam.
Egh apanibar amangighti me bar tintinimin izi ia ekiarugh,
egh ian gumazamizibav soghirarigham.
Egh ghuzim damighti, a ian tuavibar emiram.
Eghti ia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.”

God deraghvira Israelia damuam

- 24 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Israelin ikizimin boroghin itir kantrin igharaziba, men apanim gamua dibovir akar kurabar me migei, mati benir atariba ko dikoniba gumazimin mikarzim mitifi. Egh me gin uam arazir kam damuan kogham. Eghti dughiar kam in, Israelia deragh na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God in Ekiam.
- 25 “Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin migei, ki Israelin ikizir ki aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar amangizibar tongin ua me inigh, me akuvagh me inigh izam. Eghti kantriba bar Israelian ganti, ki uan zuezir arazim isi men akagham. Eghti Israelin gumazamiziba ua uan nguazimra ikiam. Kar nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizim. 26 Me nguazir kam in deravira iki, egh dipenibar ingariva wainin azeniba oparam. Men boroghin itir gumazamizir men apanim gamua dibovir akar kurabar me migeiba, ki ivezir kuram me daningam. Eghti Israelia, deravira ikiam. Eghti me

kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, men God.”

29

God ghaze, Isipin kantri ikuvigham

¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 10in, an iakinir namba 10in, an namba 12in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei: ² “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin atrivimin ganiva, a ko Isipia bar ikuvighsi a mikim. ³ Ni kamaghin a mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Isipin atrivimin migia ghaze, Ki nin apanim gami.

Ni mati, goar bar dafar Isipin dipabar itim. Ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra.

⁴ Ki akezir taba isi nin aghozimningin guraghiva, osirir dipamin itibar amighti, da nin naziabar puegham.

Egh ni ko osirir nin naziabar pueghav itiba saram ekuigh, azenim mikinigham.

⁵ Ki ni ko osirir kaba isi dipaba puvatizir nguazim mikinigham.

Eghti nin kuam, me nguazim gikuigh anefaghan kogham, a pura nguazim girighiv ikiam.

Ki daghemin min a isi kuaraziba ko asizir atiabar aningighti, da nin kuam amam.

⁶ Eghti Isipin gumazamiziba bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

Ni fo, Israelia akurvazim bagha Isipia ian gari.

Israelia ghaze, ni mati, men asadivir aghorir gavgavim. Ezi puvati.

⁷ Me daruasa nin suirazi, ni dipirigha, men dipizibagh amizi da mizazir kuram ini.

Me nin suirazi, ni mati ighurunir kinimin min dipirizi, men sueba amirazi, me ira uan ogaba amiki.

⁸ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki apaniba inighti me midorozir sababa inigh iziva ia ekiarugh nin gumazamiziba ko asiziba bar me misoghinarigham. ⁹ Eghti Isipin kantri, a ikuvigh nguazir kinir biziba puvatizimin min ikiam. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

“Atrivim, ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra. ¹⁰ Kamaghin amizi, ki ni ko nin Nailin Fanemin apanim damuam. Ki Isipin nguazim bar a damighti a nguazir kinimin ikiam. Ki notin amadaghan Mikdolin nguibar ekiamin ikegh mangi sautin amadaghan Aswanin nguibar ekiamin mangi Itiopian nguazir mitaghniamin tugham. ¹¹ Eghti 40plan azenibar, gumazitam o asizitam an ikiva, a daruan kogham. ¹² Ki Kantri Isip gasighasighti, a bar ikuvigh nguazir kamin kantrin ikuviziba, bar dagh afiragham. Eghti 40plan azenibar, Isipin nguibar ekiaba bar ikuvigh, nguibar ekiar igharazir ikuvizibagh afiragham. Ki Isipia damighti, me mati nguaziba puvatizi moghin mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam.

¹³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: 40plan azeniba givaghti, Isipian aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar itiba, ki ua me inigh izam.

¹⁴ Egh me ateghti me Isipin kantrin sautin amadagham ikiam, kar guizin men ovavibar danganimra. Me kagh ikiti, men kantri gavgaviba puvatigham.

¹⁵ Eghti men kantri pura bizir kinimin min otogham. Eghti me uam kantrin igharazibagh ativan kogham. Ki me damighti me ziaba puvatigh, fomira kantrin igharazibagh ativazi moghin gavgaviba puvatigham. ¹⁶ Eghti Israelin ikizim uam akurvazim bagh Isipian azangsighan kogham. Isip ikuvizir eghaghanim Israelia damuti, me fogh suam, me arazir kuram gami. Egh Israelia ua kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

Atrivim Nebukatnesar Isip abiragham

¹⁷ E kalabusin itima, azenir namba 27in, an iakinir faraghavira itimin, an aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God na migia ghaze, ¹⁸ “O nguazir kamin gumazim, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Tairin nguibar ekiam misoghavira iti. A uan midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin bizir osimtiziba ateri. Egha bizir kam bangin men dapanariziba asiaghirezi men dipizir iniba bar dizaghire. Ezi atrivim ko an midorozir gumaziba pura mizaziba inigha, uari bagha Tairian bizitam inizir puvati. ¹⁹ Ezi datirikin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ki Isipin nguazim isi Atrivim Nebukatnesar daningam. Eghti a Isip gasighasigh, an dagiaba ko bizir aghuiba bar da isi uan midorozir gumaziba uan ivezimin min da inigh mangigham. ²⁰ Ki an ingangaribar ivezimin min Isipin nguazim isi a daningam. Guizbangira, an midorozir gumaziba na bagha ingari. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

²¹ “Bizir kam otoghamin dughiamin, ki Israelin ikizim damighti me ua gavgavigham. Eghti Esekiel, ki nin amamangatighti ni men tongin mikimti, me bar ni baragham. Egh me kamaghin bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

30

Ikiavira Itir God Isip gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “O nguazir kamin gumazim, ni nan akaba inigh dar gun mikim:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Iavzika!
Dughiar kuram a izi.

³ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize.
Kar dughiar God gumazamizibagh asighasighamim.

Dughiar kamin, overiamin ghuariar ekiaba otivighti,
God kantribar araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam.

⁴ Dughiar kamin apaniba izi Isipia misogham.

Eghti Itiopiaba osimtizir ekiam iniam.
Eghti Isipin gumazamizir avirim arighiram.
Apaniba bar a gasighasigh anekararighti a ikuvigh ikiti,
me an itir bizir aghuiba bar da inigh mangegham.

⁵ “Midorozimin aven,
Itiopian gumazamiziba ko,
Putin gumazamiziba ko,
Lidian gumazamiziba ko,
Libian gumazamiziba ko,
nan gumazamiziba
uaghan arimighiregham.

⁶ “Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Gumazir manaba Isipian akurvagha me bagha misosi, me bar arimighiregham.
Egh notin amadaghan Mikdolin nguibamin ikegh mangi,
Sautin amadaghan Aswanin nguibamin tugham.

Eghti Isipin midorozir gumazir gavgavir ikia uari feba, me bar arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

⁷ Isipin nguazim bar ikuvighiva,
kantrin igharazibar nguazir ikuviziba bar dagh afiragham.

Eghti an nguibar ekiaba bar akarighiregh iki,
kantrin igharazibar nguibar ekiar ikuviziba bar dagh afiragham.

⁸ Ki avim Isip datighti a isiti,
gumazir an akuragha a bagha misoziba arighiregham.
Eghti Isipia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

⁹ “Dughiar kamin, Itiopiaba deraviram api-
agha ghaze,
bizir kuratam me bativan kogham.

Eghti Isip ikuvightima, ki gumazitaba amadaghti
me kuriba inigh mangi Itiopiabav kim suam,
Isip bar ikuvigha gifa.

Eghti Itiopiaba bar atiatigh digavir kuram damigham.

- Ia ikiangsizir akam baragh!
Dughiar kurar kam, bar roghira izi!
- 10 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Ki Babilonian Atrivim Nebukatnesar amamangatighi,
a Isipin gumazamizir aviriba agivagham.
- 11 A uan midorozir gumazir bar kuraba ko iziva Isipin nguazim bar a gasighasigham.
Me izi uan midorozir sababar Isipia misogharighi,
Isipin nguazim gumazir kuaba bar a gizivagham.
- 12 Ki Nailin Fanem damighi a dakegham.
Egh Isip isi gumazir arazir bar kurabagh amibar dafarim datigham.
Egh ki azenan izezir gumazamizibar amamangatighi,
me izi nguazim ko a gisin itir biziba bar dagh asighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.
- 13 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Ki Isipin kantrin nguibar ekiam Memfis, an marvir guaba ko aseba bar adagh asighasigham.
Eghti tam ua Isipin atrivimin ikian kogham.
Egh ki gumazamiziba bar me damighi me bar atiatigham.
- 14 Ki Isipin sautin amadaghan itir nguibar ekiam Patros damighi, biziba bar an puvatigham.
Egh notin amadaghan nguibar ekiam Soan, avim a datighi a isigham.
Egh ki nguibar ekiam Tebes, an gumazamiziba tuisigh ivezir kuram a daningam.
- 15 Pelusiumin nguibar ekiam, a Isipin nguibar ekiar bar gavgavim,
ki uan aningagharim a gingegh a damighi,
an gumazamiziba osimtiziba ini maburan mizaziba ateram.
Egh Tebesin nguibar ekiam,
- ki an gumazamizir avirim bar me gasighasigham.
- 16 Ki Isip avim a datigham.
Eghti nguibar ekiam Pelusium, maburan osimtiziba ko mizaziba iniam.
Eghti apaniba Tebesin nguibar ekiamin divaziba akararigham.
Eghti Memfisin nguibar ekiam, apaniba dughiaabar zuraram an izivira ikiti,
an nguibar ekiam aperiam a batogham.
- 17 Eghti Heliopolisin nguibar ekiam, ko Bubastisin nguibar ekiam, aningin gumazir igiaba midorozimin arighiregham,
eghti aningin gumazamizir igharaziba, apaniba me inigh mangi kantrin igharazimin me kalabuziabar min me arigham.
- 18 Isipia faragha uan gavgaviba bagha bar akongegha uari fe.
Eghti ki bar Isipin gavgaviba abiragham.
Eghti mitarmer kuram,
Tapanesin nguibar ekiam avaragham.
Overiamin ghuariar pizir tam Isip avaraghti,
apaniba an gumazamiziba bar me inigh kalabuziabar min me arigham.
- 19 Ki Isipian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram isi me daningighi,
me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”
- Isipin atrivimin gavgavim gifa*
- 20 E kalabuziabar min itima, namba 11in azenimin, an faragha zuir iakinimin, namba 7in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 21 “O nguazir kamin gumazim, ki Isipin atrivimin gavgavim abira, mati ki an agharim misogha anepiri. Ezi tav an agharim noghezir puvati, eghti a ua deragh gavgavighi, a ua midorozir sabamin suigham. 22 Datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki Isipin atrivimin apanim gami. Egh ki an agharimning uaghara aning misogh aning apirigham. Eghti an agharir aghuim ko agharir dipirighirizim suirazir

mīdorozir sabam ateghti a iriḡham. ²³ Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. ²⁴ Eghti ki Babilonian atrivimīn agharimning damighti aning gavgavigham. Ki uan mīdorozir sabam an dafarim datigham. Ki Isipin atrivimīn agharimning apirighti, a mīzazir bar ekiam iniam. Egh Babilonin atrivimīn damazimīn mati gumazim aremeghasava amua bar puvira tuava arai. ²⁵ Guizbangira, ki Isipin atrivim damighti a gavgaviba puvatigham. Egh ki Babilonian atrivim damighti a gavgavigham. Ki uan mīdorozir sabam isi a danighti, a Isipian akaghti me bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ²⁶ Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

31

God ghaze, Isipian atrivim mati temer sida

¹ E kalabuzibar mīn itima, azenir namba 11in, an iakinir namba 3in, an aruer bar faraghavira zuimīn, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamīn gumazim, ni Isipian atrivim ko an gumazamizir aviriba me mīkim suam:

“Ia Isipia gavgavir bar ekiam iti.

Bizir manamra, ia an mīn gavgafi?

³ Ia Asirian kantri giḡniḡniḡ, a fomira tugha bar gavgavigha iti, mati Lebanonin kantrin itir temer sida ruaragha tughav ikia, aguar diriba ikia dughuazir aghuim isa ruarim ganidi.

Egha bar ruaragha ghuanaga overiamin ghuariabar suiragha iti.

⁴ Dipar aviriba nguazimīn aven ikia temer kam gamizi an aghua ruara.

Ezi dipar emimirir mam nguazimīn aven ikia, dipam temer sida ganidima an aghua bar ekefe.

Ezi dipar isin emirim ivemara ghua temer kamīn povim boroghin ghua, uaghan ruarimīn itir temer igharazir tintinibar itiba bar dar zui.

⁵ Dipar emimirir zurara itir kam bangin, temer kam deraghaviram aghua bar ruaragha

ruarimīn temer igharaziba bar dagh afira.

Ezi an aguaba aghua bar ekevegha ruari.

⁶ Ezi kuarazir guar igharagha garir avirim an aguabar mikonibagh ami.

Ezi asizir atiaba iza an apebamīn oti.

Ezi kantrin gavgavibar gumazamiziba, temer gavgavir kamīn dughuazimīn apengan avughsa iti.

⁷ Temer kam, aguar bar ruariba ikiava, an ruarimīn ganganim bar dera.

Ezi an biba nguazimīn aven bar iraghuezi a dipar aviriba isi.

⁸ Godin azenim Idenin aven, temer sidan tam a ko magh garir puvati.

An ganganim bar dera.

Ezi temer guar igharaziba, an mīn aguar ruariba itir puvati.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki temer kam gamizi, an ganganim bar deragha aguar bar aviriba iti.

Ezi Idenin azenimīn itir temeaba, da an gara an mīn otivasa.

¹⁰ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam bar ruaragha ghuariabar suiragha, uabi fa ghaze, bizir tizitam na batogham?

¹¹ Kamaghin amizi, ki an aghuagha, a isa kantrin igharazibar atrivimīn agharim gati. Ezi atrivir kam temer kamīn arazir kuram bangin ivezir kuram a ganingi.

Ezi ki uabi a makunigha gifa. ¹² Kantrin kurar igharazibar adarazi iza, an okegha anetaghizi, a iriḡhav iti. Ezi an aguaba tintinibar miḡhsiaba ko danganir zaribar ire.

Kantrin igharazibar gumazamizir an aguabar dughuazibar apengan itiba, anetegha igharagha ghue. ¹³ Eghti kuaraziba izi temer irizir kam gisin dapiam,

eghti asizir atiaba izi an aguabagh isin daruam. ¹⁴ Kamaghin amizi, datirighin ikegh mangiva temer deravira dipam isava

aghuir ruaribagh amiba, ua puvatigham.

Temeba bar arighiram, mati gumazamiziba ariaghira ghua Oveaghuezibar Nguibamın iti.

15 “Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghın migei: Temer kam, Oveaghuezibar Nguibamın ghuzir dughiamın, ki nguazimın apengan itir dipabagh amizi, da azir akam gamua bar anevara. Ki dipabar anogoroghezi, da uam emirir puvati. Ki mitarmem gamizi, a Lebanonın Mighsiaba avarazi, da temer kam bagha azi. Ezi ki ruarir ekiamın temeba bar dagh amizi, da misingi. 16 Ki temer kam, mozim magıramın temer igharaziba sara, da isi Oveaghuezibar Nguibamın me akunamin dughiamın, dar iririmın tingagharım, kantriba bar a bareghıva akongam. Eghti Idenın azenimın temeba ko Lebanonın temer bar aghuıba ko, temer igharazir deravira dipam isıba, me an iririmı baregh bar akongegham. 17 Gumazamizir an dughuazimın apengan ikezıba, kar kantrin an akurvaghizıba, me a ko Oveaghuezibar Nguibamın mangi apanıba faragha midorozir sabamın misoghezir gumazıba ko ikiam.

18 “Isipın atrivim, ni ko nın gumazamizir avırım, ia mati temer kam, nguazir kamın ikia bar ruaragha gavgafi. Ezi Idenın azenimın aven temetam nın mın ruaragha gavgavizir puvati. Ezi datirighın, me ni okeghti ni iri, mati Idenın ikezi temeba bar ariaghire. Ni Oveaghuezibar Nguibamın mangi, God gifozir puvatizıba ko midorozimın aven ariaghirezir darazi ko ikiam. Arazir kaba, da Isipın atrivim ko an gumazamizir avırım batıvam. Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki mikemegha gıfa.”

32

Isipın atrivim ikuvigham

1 E kalabuzıabar mın itıma, namba 12ın azenim otozi, an iakinir namba 12ın, an aruer faragha zuımın, Ikiavira Itir God kamaghın na migei: 2 “O nguazir kamın gumazim, ni Isipın atrivim bagh azirakar ighiar kam bangıva a mikim suam:

“Atrivim, ni uabi mıgia ghaze, ni mati laionın mam kantribar tongın iti.

Ezi puvati, ni goar ekiar mamın mın ongarım abıghava arui.

Ni fanebagh aruıma nın dagarıba dipaba ditıma da kovakova nedi.

3 Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam ki kamaghın migei:

Ki ikizir igharazıbar gumazamizir avırıba inıgh izi me akuvagh men damazimın,

ki uan iver ekiam ni mikınıgh ni gekuıgh azenim mikınıgham.

4 Egh ki ni isi nguazimın azenara ni akunıgham.

Eghti kuarazir pın mıghagha aruıba ko nguazir kamın asızir atıaba izi, ni amı bar izevegham.

5 Ki nın asızir nataba mıghsiabav kınıgh, egh nın asızir nar ikuvıba isi, danganır zarıbav kınıghti, danganır zarıba bar izevegham.

6 Ki nın ghuzim ingeghti, a danganıba bar dar emır mangam.

Egh fanebagh izevegh mıghsiaba avegham.

7 Ki ni gasıghasıghamın dughiamın, ki overıam avaragh mikovezıbar angazangarıba amungegham.

Egh overıamın ghuarıabar amıghti da aruer angazangarım apazaghti a ısıraghan kogham.

Eghti iakinim uaghan ısıraghan kogham.

8 Guızbangıra, ki overıamın angazangarıba bar ada mungegham.

Eghti nın kantri bar mitarmegham. Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghın mikeme.

9 “Ki ia amadaghti ia kantrin ia fozir puvatıbar mangi

dar aven kalabuzıabar mın ikiam.

Eghti ikizir igharazıbar gumazamizir avırım,

ki ni gasıghasıghızir bıarır kam baregh bar atıatıgham.

10 Ki ni gamızir bızir kam, Kantrin Igharazıbar Gumazamizıbar amıghti,

me digavir kuram damigham.

Men atriviba ian biarim baregh
atiatigham.

Ki uan midorozir sabamin ni gasighasighti,
atriviba ko men gumazamiziba bizir
kamın ganigh,
puvira atiatingiva nighiva
akongam.

Egh me vaghvagh uarigh nighnigh kam-
aghın mikim suam,
God ti arazir kamra uaghan e
damigham.

11 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Isipin
atrivim migia ghaze:
Babilonin atrivim uan midorozir
sabamin ni misoghsi izam.

12 Ki kantrin kurar kabar midorozir gu-
mazir bar gavgaviba amangighti,
me izi uan midorozir sababar
nin gumazamizir avirim bar me
misoghırarigham.

Egh me bizir aghuir, ia Isipia da bagha uan
ziaba fa bar akongeziba,
me bar dagh asighasigham.

13 Eghti nin bulmakaun dipar aviriba itir
danganibar ikiava apiba,
ki bar adav soghırarigham.

Eghti bulmakauba ko gumazamiziba ua iki
dipaba dikan kogham.
Egh dar amuti da nengan kogham.

14 Ki ian dipabar amighti da dikirigh,
olivın boremin min amıraghvira emir
mangam.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki
mikemes.

15 Ki Isipin nguazim gasighasighti a ikuvigh
nguazir kinimin min ikiam.

Egh ki uaghan gumazamiziba ko bizir
an aven itibagh asighasigham.

Eghti me kamaghın fogh suam, ki
Ikiavira Itir God.

16 Eghti kantrin igharazibar amiziba,
Isipin kantri ko an itir gumazamizir
avirim bagh azirakar ighiar kam
bangam.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Ki
mikemegha gifa.”

*Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin
itiba*

17 E kalabuziabar min itima, azenir
namba 12in, an akınir faragha zuimin,
aruer namba 15in, Ikiavira Itir God, kam-
aghın na migei:

18 “O nguazir kamın gumazim,
ni Isipin gumazamizir avirir kam bagh
azi.

Egh ni me amadaghti,
me mangi kantrin gavgavir igharaz-
ibar gumazamiziba ko, Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin
magiri.

19 Ni kamaghın Isipian mikim suam,
ia ghaze, ia ti bar deragha gumaza-
mizir igharazibagh afira? Bar pu-
vati.

Ia magiri gumazir Oveaghuezibar
Nguibamin,
God gifozir puvatizir gumazamiziba,
me ko ikiva avughsi.

20 “Isipia gumazamizir midorozir
sabamin ariaghırezibar tongın, me
arımıghıram. Ki me isa apanibar dafarım
gati, ezi me Isipin gumazamizir avirim
misoghasava ami. 21 Eghti Oveaghuez-
ibar Nguibamin aven, gumazir faragha
midorozimin ziar ekiaba ikeziba, Isipia ko
Isipin akuragha misoghezir darazi mikim
suam: kar Gumazir God gifozir puvatiziba,
me midorozir sabamin ariaghıregha iza-
ghıra Oveaghuezibar Nguibam gıreghav
iti.

22 “Asirian kantri uaghan Nguibar kamın
iti, ezi an midorozir gumazibar moziba
uaghan iti. Apaniba midorozimin aven
bar moghıra me misuaghariki. 23 Ezi
men kuaba afir moziba, Oveaghuezibar
Nguibamin saghuıamın itir danganım
iti. Ezi Asirian kantrin mozim uabi, an
midorozir gumazibar moziba an okarizi,
a men torimin iti. Asiriaba faragha
angamıra itir dughıamın, me gumazamiz-
ibagh amizi, me puvırama aguava atiati.

24-25 “Kantri Elam, ko an midorozir
gumaziba bar moghıra midorozimin
ariaghıre. Ezi an midorozir gumaz-
ibar moziba bar an mozim okarizi, a
tongıra iti. Elamia God gifozir puvatıgha,
me angamıra ikiavıra ikia gumaza-
mizir avirim gamizi, me aguava atiati.

Me datirighin uaghira Oveaghuezibar Nguibamin ikia, gumazir aremezibar tongin ireghav ikia bar aghumsiki.

26 “Kantri Mesek ko kantri Tubal, ko aninghin midorozir gumazir avirim uaghan danganir kamın iti. Ezi aninghin midorozir gumazibar moziba bar aninghin mozimning okarizi, aning tongira iti. Kantrin kamninghin gumaziba God gifozir puvatigha, midorozimın aven bar ariaghira. Aning angamira ikiavira itir dughiamın, aning kantrin aviribar gumazamizibagh amizi me aguava atiati. 27 Me nguibar kamninghin midorozir gumazir kaba, mozibagh arigha gumazir onganarazibagh amibar mın pura me afi. Me fomira midorozir gumaziba mozibagh arizir arazibar ghın ghua me afir puvati. Me men arazir kurar me fomiram amizibar ghın ghua, men midorozir sababa men dapanibar aghonegha, men oraba men agharibagh isin ariki, ezi me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri. Mesek ko Tubal angamira itir dughiamın, aning gumazamizir bar avirim atiatim me ganingi. Kamaghın amizi, aninghin arazir kurabar osimtızim aninghin ikiavira itima aning areme.

28 “Eghti kantri Isip uaghan ikuvigh mangi, apaniba midorozimın misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba, me God gifozir puvati.

29 “Ezi kantri Idom uaghan Oveaghuezibar Nguibamin iti. A uan atriviba ko gumazir dapaniba ko iti. Fomira Idomia midorozir gumazir bar gavgavibar mın ike. Egha datirighin, me ariaghiregha ghua apaniba midorozimın misoagharighizi gumaziba ko iti. Gumazir kaba God gifozir puvati.

30 “Ezi notin amadaghan itir atriviba uaghan bar danganir kamın iti. Ezi Saidonia me ko iti. Idomia fomira bar gavgavigha gumazamizir aviriba atiatim me ganidi. Egha datirighin me ariaghiregha, ghua gumazir igharazir apaniba midorozimın aven misoagharighiziba ko iti. Gumazamizir

kaba God gifozir puvati. Egha me gumazamizir faragha Oveaghuezibar Nguibamin itiba ko, virara ivezir kurar magh garim inigha, men mın bar aghumsiki.

31 “Isipin atrivim, danganir kamın izegh gantima, gumazir igharazir aremeziba danganir kamın ikiam. Eghti a navim deragham, egh uan midorozir gumazir avirir ovengeziba bagh bar aghumsighan kogham. Kar an midorozir gumazir apaniba misogheziba. Ki ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghın mikeme. 32 Ki uabi Isipin atrivim gamizi, a uan midorozir gumaziba ko gumazamizir avirim atiatim me ganingi. Ezi datirighin, apaniba midorozimın an midorozir gumazir avirim misoghırarighti, me mangi Oveaghuezibar Nguibamin iki apaniba midorozimın misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba me God gifozir puvati. Ki ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghın mikemegha gifa.”

God Israelia damighti me ua deraghvira ikiasa, Esekiel akam akuri

33

(Sapta 33--37)

God Israelia geghuv men ganamin gumazimın mın ikiasa, Esekiel amisefe (Esekiel 3:16-21)

1 Ikiavira Itir God na migia ghaze:
2 “O nguazir kamın gumazim, ni uan gumazamizibav kim suam: Ki apaniba amadaghti, me kantrin tamın mangiti, kantrin kamın gumazamiziba ti uan tav amiseveghti, a men nguazir mitaghınam geghuv an ganamin gumazimın otogham.
3 A ganti, apaniba iziti, a gumazamiziba fofoghsı sıgham giviam. 4 Eghti gumazitam sıghamın ikiangsızir ararem bareghıva, arı mangi uabi mongan aghuaghti, apaniba izıva a misueghti an aremegham. Eghti an ovevemın osimtızim, a uabi a iniam.
5 Eghti gumazir kam sıghamın ikiangsızim baregh aran aghuaghti, apaniba mar a misueghti an aremegh, kar an osimtızimın an areme. Guizbangıra, a ti oregha ara

ghua modogha, ti osimtizim batoghan koghai. ⁶ Eghti eghuvir gumazitam apanibar ganti me iziti, a ikiangsizim damu sigham giveraghan koghti, apaniba izi gumazibav soghti me arighiregham. Eghti gumazamizir uan arazir kuraba akirizir puvatigha ariaghire, kar men osimtizim puvati. Kar eghuvir gumazir kamin osimtizim, a ikiangsizim me ganingizir puvati.

⁷ “Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ki Israelin ikizim geghuvasa ni amisefe. Ikiangsizir akar ki ni daningamiba, ni oragh me mikim. ⁸ Ki gumazitamın ganti an arazir kuratam damuti, ki suam, an aremegham. Eghti ni ikiangsizim a daning a mikim suam, a uan navim giragh arazir kurar kaba atakigh. Ni a mikiman aghuaghti, an arazir kuraba kamaghira ikiti an aremegham. Eghti nan damazimin, an osimtizimin ghuzim nin dafarimin ikiam. ⁹ Eghti ni ikiangsizir akam arazir kuram gamir gumazim mikemeghti, a uan arazir kuraba ataghiraghan aghuaghti, an arazir kurar kam an iki a gasighasighti an aremegham. Eghti ni bizir kamin osimtizim puvatigham, egh ni ovengan kogham.”

Ikiavira Itir God, arazir kurabagh amir gumazamiziba aremeghan an aghua

¹⁰ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Israelin ikizim mikim suam: Ia ghaze, e akiriba God gasaragha arazir kurar aviribagh amigha bar oseme, egha da bagha aghariba guni. E manmaghin angamira ikiam? ¹¹ Ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira ikia, egha ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Arazir kurabagh amir gumazamiziba ariaghirima, nan navim derazir puvati. Ki kamaghsua, me arazir kuraba ategh angamira ikiasa ki ifonge. O Israelin ikizim, ia oragh! Arazir kurar ia amiba, ia da atakigh, egh ua na bagh izi. Ia tizim bagha ovengasa?”

¹² “Ezi datirighin, nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, gumazir aghuim arazir kuram gami, an arazir aghuir a faragha amiziba an akuraghan kogham. Eghti arazir kurabagh amir gumazim uan arazir kuraba ateghti, ki a gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuitam arazir kurabar amuam, egh an arazir aghuir a faragha amizibagh nighnigh, da bangin nan damazimin deraghvira ikian kogham. Bar puvati. ¹³ Ki gumazir aghuibav gia ghaze, me deraghvira ikiam. Eghti gumazitam nighnigh suam, an arazir aghuir an amiziba an akuraghti a deravira ikiam, egh arazir aghuiba ategh arazir kurabar amuam, eghti ki an arazir aghuir a fomirama amizibagh nighnighan kogham. Bar puvati. A datirighin uan arazir kuraba bangin an aremegham. ¹⁴ Egh ki gumazir kuraba me mikim suam, ia aremegham. Eghti gumazir arazir kuram gamim, an akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibar amuam, ¹⁵ an aremeghan kogham. Egh a uan namakam da ikarvaghamin ababanimin min inizir bizim, a uam a daningam. Egh an okemezir biziba a ua dar aningam. Egh an arazir ki ifongezir ikirimirir aghuim anidibar gintigh aremeghan kogham, an angamira ikiam. ¹⁶ An arazir aghuibar gintighi, kamaghin ki an arazir kuraba gin amadaghti an angamira ikiam.

¹⁷ “Ezi nin gumazamiziba ghaze, arazir Ekiam amizir kam derazir puvati. Bar puvati. Men arazir me amibara derazir puvati. ¹⁸ Eghti arazir aghuibagh amir gumazim, uan arazir aghuiba ategh arazir kurabar amu, egh da bangin ovegham. ¹⁹ Eghti arazir kurabagh amir gumazim arazir kuraba ategh arazir aghuibar amu, egh da bangin angamira ikiam. ²⁰ Ezi Israelin ikizim, ia ghaze, arazir Ekiam amir kam a derazir puvati. Ki gin ia amir arazibara, da bagh vaghvagh ia tuisigham.”

Jerusalemın nguibar ekiam ikufi

33:7: Jeremaia 1:17; 26:2; Esekiel 3:17; Aposel 5:20
Samuel 14:14; Esekiel 18:23; 18:31; 2 Pita 3:9

33:9: Esekiel 3:19-21; Aposel 13:40-41; 13:46

33:11: 2

33:13: Esekiel 3:20; 18:24

33:21: 2 Atriviba 25:3-10; Jeremaia

39:2-8; 52:4-14

²¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 12 otozi, an iakinir namba 10 in aven, an aruer namba 5 in, Jerusalem in ikezir gumazir mam ara na bagha iza na migia ghaze, “Jerusalem in nguibar ekiam, apaniba a inigha bar a gasighasiki.”
²² Gumazir kam tighar izamin guaratizir faragha zuimin, Ikiavira Itir God in gavgavim, aminimin min nan mikarzim in izi. Ezi gumazir kam amimzaraghan mizaragharam oto. Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God ua mikimamin gavgavim na ganingi.*

Gumamazizir kantri Israel ikiavira itiba, me arazir kurabagh ami

²³ Ikiavira Itir God kamagh in na migei, ²⁴ O nguazir kam in gumazim, Israel in nguazim in itir danganir ikuvizibar ikiavira itir gumamaziziba ghaze, Abraham a gumazir vamira, ezi nguazir kam bar moghira an anam. Ezi e bar avirasemegha ghaze, ti guizbangira, God nguazir kam e ganingi. ²⁵ Kamagh in amizi, ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, kamagh in migia ghaze: Ia ghuziba itir asiziba apavira iti. Egha ia asebar ziaba fava gumamaziziba sozi me ariaghiri. Ia tizimsua ghaze, nguazir kam a ian nguazim? ²⁶ Ia zurara midorozibagh ami da otifi. Egha ia arazir kurar ki aghuazibagh ami. Ia bar moghira poroghamiba uari bakeir arazibagh ami. Egha manmaghsua ia ghaze nguazir kam a iananam? Bar puvati, ia a inighan kogham.

²⁷ “Ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziam in bar guizbangira ia migei: Danganir ikuvizibar ikiavira itir gumamaziziba, apaniba izi me misoghirarigham. Ezi nguibabar azenan itir gumamaziziba, ki asizir atiabar amuti, da izi me misogh me amam. Eghti mogomer danganiba ko dagiar toribar moga iti darasi, arimariar kuraba me damuti me arighiram. ²⁸ Ki nguazir kam damighti a ikuvighti gumamaziziba ko biziba an puvatigham. Egh ki me damighti, me uari fava amir ifaghatir arazim, a

bar givaghham. Eghti Israel in mighsiaba bar ruaribagh avagh, mitemeghti me dar aruan aghuaghham. ²⁹ Gumamazizir arazir kurar ki aghuazibagh amiba, ki pazavira me damighti, nguazim ikuvighti gumamaziziba ko biziba an puvatigham. Eghti me kamagh in ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Gumamaziziba God in akam inigha izir gumazim in migirigiabar gintizir puvati

³⁰ Ikiavira Itir God kamagh in migei, “Nguazir kam in gumazim, nin gumamaziziba nguibar ekiam in divazim in borogh in ikia, uan dipenibar tiar akabar uari akuva ikia ni ginighnigha, kamagh in uariv gia ghaze, ‘Ia izi. E mangi Ikiavira Itir God datirigh in e mikimamin akaba baraghham.’

³¹ “Nan gumamaziziba ni mikimamin migirigiaba baraghasa, nin damazim in uari akuvagha apiaghav ti. Egha arazir ni damuasa me migeiba, me dagh amir puvati. Me gumamaziziba uari isava akuava amir arazibagha amua, egha dagiaba iniasavira nighnigha iti. ³² Ni kamagh in fogh, me nin akaba barazima, da mati gumazim amizim gifuegha uan gita misogha, uan tiarir aghuim in ighiar aghuibagh ami. Ezi me pura da baragha, dar gin mangan aghua. ³³ Eghti gin, nin migirigiaba guizbang in otivti, me kamagh in fogh suam, God in akam inigha izir gumazir mam men tong in iti.”

34

God, Israelian gumazir dapanibar araziba tuisisi

¹ Ikiavira Itir God kamagh in na migia ghaze, ² “O nguazir kam in gumazim, ni Israelian gumazir dapanibar atar ikuvighsi me mikim suam: Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamagh in ia migei: Iavzika! Ia ivezir kuram iniam. Israelia mati sipsip in bizim, ezi ia mati sipsipbagh eghuvir gumaziba. Ia uarira uarir akuaghapi. Egha ia uan sipsipbar akuaghapi puvati. ³ Ia sipsip in aghuir mikarziba sara itibav sogha da apava, dar arizibar ingarizir korotiabar uarir kurti. Egha ia dar akuaghapi puvati.

* **33:22:** Ni Esekiel 24:25-27 in gan. **33:33:** 1 Samuel 3:20; Esekiel 2:5

⁴ Ia sipsipin gavgaviba puvatiziba, deragha men garir puvati. Egha arimariaba itiba, ia men arimariaba agevima, me ua ghuamazir puvati. Egha duaba itiba, ia men duaba nozir puvati. Egha tintinibar zuiba, ia ua me isa izir puvati. Egha ovengeziba, ia me burir pu. Puvati. Ia uan gavgavimin dagh ativagha bar pazavira dagh ami. ⁵ Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati, kamaghin amizi, da pura tintinibar zui, ezi asizir atiaba dav sogha da api. ⁶ Nan sipsipba tintinibar arua mighsiabar ghuavanadi. Egha pura tintinibar nguazir kamın danganiba bar dar zui. Ezi tav me bagha gara me burir puvati.

⁷ “Kamaghin amizi, datirighin ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh: ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati. Kamaghin amizi, asizir atiaba dav sogha da api. Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba tong nan sipsipba burir puvati. Me deraghasa uarira uarir akuaghapi, egha sipsipbar akuaghapi puvati. ⁹ Kamaghin amizi, ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deragh a baragh: ¹⁰ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, ki ian apanim gami. Ki uan sipsipba ian dafariba dam ua da inigham, egh ia ateghti ia ua sipsipbagh eghuvir gumazibar min ikian kogham. Egh ia ua uarira uarir akuraman kogham. Ki uan sipsipba ian akatoriba da ua da inighti, ia uam damamin sipsipba puvatigham.”

Ikiavira Itir God, a uabi sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

¹¹ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei, “Ia oragh. Ki uabi uan sipsipba buriva ua me inigh izi deraghvira men ganam. ¹² Nan sipsipba tintinibar ghuegha, mitarmer ekiamin aven iti. Ezi ki gumazir dagh eghuvimin min da akumakum da inigh izam. ¹³ Ki kantrin igharazibar mangi ua da inigh Israelin

kantrin izam, kar dar nguazimra. Eghti da mighsiaba ko faneba ko gumaziba itir danganibar boroghin iki, grazibar ami deraghvira ikiam. ¹⁴ Egh da Israelin mighsiabar ikiva grazir aghuibar amam. Da nguazir aghuimin iki avughsi deraghvira ikiam. ¹⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, ki uabi uan sipsipbagh eghuv dar ganam. Egh ki uabi men aku aghuvsazir danganir aghuimin mangam. ¹⁶ Eghti nan sipsipin taba oveghti, ki mangi da buri da bativ ua da inigh izam. Egh sipsipin tintinibar ghueziba, ki ua dar aku izam. Eghti taba ikuvigh duaba ikiti, ki dar duaba akir da nogham. Eghti taba arimariaba ikiti, ki da akirighti da ua ghuamaghegham. Egh sipsipin mikarziba sara itiba ko sipsipin gavgaviba, ki dagh asighasigham. Guizbangira, ki guizin arazim damu, egh sipsipbagh eghuv dar ganam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki vaghvagh ian araziba tuisigham, egh ki sipsipba vongin dar arigh, memeba vongin dar arigham.

¹⁸ “Ian marazi grazir aghuiba apava, naviba izefi, egha grazir ikiavira itiba, ia pura da dika da mirmiri. Ia dipar dikiriaba amegha givagha, gin ia da dikabira dagh amima, da nedi. ¹⁹ Ezi nan sipsipin igharaziba, grazir ia dika mirmiriziba apava, dipar ia dikabiri negariba api. Ian arazir kam, a bar ikufi.

²⁰ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Ia oragh! Ki vaghvagh ian araziba tuisigh ia tuiragham. Egh ia sipsipin gavgavir mikarziba sara itiba ki vongin ia arigh, egh vongin sipsipin gavgaviba puvatizibar arigham. ²¹ Ia sipsipin gavgaviba itiba, ia zurara sipsipin gavgaviba puvatiziba uan komba ko, uan dapaniba ko, uan namnabar da munamadima, da tintinibar zui. ²² Kamaghin amizi, ki uan sipsipba ia da da inighti, ia ua pazavira dar amuan kogham. Ki vaghvagh uan sipsipba tuisighiva sipsipin aghuiba vongin dar arigh, egh sipsipin kuraba vongin dar arigham.

34:5: Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Aisaia 56:9; Jeremaia 12:9; Matyu 9:36; Mak 6:34
34:12: Aisaia 40:11; Esekiel 30:3; Joel 2:2 **34:13:** Aisaia 65:9-10; Jeremaia 23:3; Esekiel 28:25 **34:14:** Onger Akaba 23:2; Jeremaia 33:12 **34:16:** Maika 4:6; Matyu 18:12-14; Mak 2:17; Luk 5:32

²³ “Ki uan ingangarir gumazim Devit, an ikizimin gumazitam amiseveghti, a sipsipbagh eghuvir gumazimin ikiam. Egh a deravira dar ganam. ²⁴ Eghti ki Ikiavira Itir God, ki men Godin ikiam. Eghti atrivitam, mati nan ingangarir gumazim Devitin min me gativagh men ganam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁵ Me navir amirizimin iki deragh dapiagh ikisi, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Me misoghararighamin asizir atiaba, ki bar ada givagh, eghti da ua men nguazimin ikian kogham. Guizbangira, nan sipsipba deravira ikiva ruarir ekiabar dakuam.

²⁶ “Ki deravira uan gumamaziziba ko nguazir nan mighsiam avinizibar amuam. Egh amozir dughiamin, ki amozir aviribar amuti da nguazim giri a damighti a bar deragh. ²⁷ Eghti men azenibar itir temeba oviziba ikiam. Eghti azenibar dagheba otivam. Ki kantrin apanir nan gumamaziziba isa kalabuziabar min me atizim, ki kantrin kamın dafarimin ua me inigh izam. Eghti me bar moghira uan nguazibar deravira dapiagh ikiam. Egh dughiar kamın me fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ²⁸ Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ua me abinan kogham. Eghti asizir atiaba ua me misoghararigh me aman kogham. Me deravira ikiti, tav ua me damuti me atiangan kogham.

²⁹ “Ki men nguazim damuti, dagheba bar deraviram an aghungam. Eghti mitiriaba gumamazizibar azir arazim, a givagh. Eghti kantrin igharaziba ua me dipovan kogham. ³⁰ Eghti Israelia bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God men God, egha me ko iti. Ezi me nan gumamaziziba, me Israelin ikizim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei.

³¹ “Ia nan gumamaziziba, ia nan sipsipbar min ikia, nan nguazimra iti. Ezi ki daghebar ian akuaghapa, ia geghuva, egha ian Godin iti. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

35

God Idomia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “O nguazir kamın gumazim, ni Seirin Mighsiamin ganiva, Idomin kantri ikuvighsi akam a gasiva a mikim. ³ Egh gumamazizibav kim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:

Ni oragh! Seirin Mighsiam, ki nin apanim gami.

Ki uan agharim nin nguazimin amadagh ni damighti ni ikuvighti,
gumamaziziba ko biziba nin puvatighti,
ni pura ikiam.

⁴ Ki nin nguibar ekiabar amighti da ikuvighti,
gumamaziziba ko biziba dar puvatighti, da pura ikiam.

Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁵ “Ia Idomia fomira Israelian apanim gami, egha ki ivezir kuram me ganidir dughiamin, apaniba iza me misozima, ia apanibar akuragha Israelia misoghezi me ariaghire. ⁶ Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam angamira itim, ki guizbangira ghaze, apaniba ian agintigh ia misoghtima ia arimighiram. Ia fomira gumamazizibav sozi me ariaghirir arazimin atiatingizir puvati, kamaghin amizi, datirighin apaniba ia misueghti ia arimighiram. ⁷ Ki Seirin Mighsiam damighti, a danganir kinimin otoghti, gumamaziziba ko biziba bar an puvatigham. Eghti gumamazizir an mangigh zegh gamiba, ki bar me kuavaremeghti, me ua ikian kogham. ⁸ Ki nin gumamazizibar kuabar amuti, da mighsiabar pura tintinibar iriv ikiam, egh uaghan danganir zariba ko daghurir dakeziba bar, men kuaba dagh izevegham. ⁹ Ki nin nguazim ko nguibar ekiabar amighti, da pura ikiti, gumamaziziba ko biziba ua dar aven ikian kogh kamaghira ikiam. Eghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

¹⁰ “Ia kamaghin miġia ghaze, Juda ko Israelin kantrin nguazimning, ian nguazimning, eghti ia aning gativagham. Ezi puvati, ki Ikiavira Itir God, ki men God, ki nguazir kamningin iti. ¹¹ Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki uan ziamin guizbangira miġei, ki ian arazir kuraba ikarvagh. Ia Israelian aghuagha men atara navir kuram men ikia pazavira me gami. Kamaghin amizi, ki arazir kurar kabara ikarvagh, dar ivezir kuram isi ia daningam. Ki tuavir kam in uabi isi Israelia akakaghti, me nan arazir ki ia gasighasighamimin ganiva, deravira na gifogham. ¹² Eghti ia Idomia kamaghin deravira fogh suam, ki Ikiavira God, ki orazima, ia Israelian miġhsiaba dipova akar kurabar kamaghin dav keme, ‘Israelian miġhsiaba ikuvigha bar gifa. Eghti e datirighin kantrin kam inigh a gativagham.’ ¹³ Ia Idomia puv ifaghata uari fa akar kurabar na miġei. Ki ian miġirigiar kaba baregha gifa. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miġei: Ki bar moghira ia gasighasighi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin ganigh bar akongegham. ¹⁵ Nan gumazamiziba, Israelin ikizim, ikuvigha itir dughiamin ia bar akonge. Kamaghira, ia Idomia, ki datirighin me batozir osimtizimin mirara bar moghira ia gasighasigham. Eghti Seirin Miġhsiam ko ian kantrin danganiba, da danganir bar ikuvizibar min otogham. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.”

36

God deravira Israelia damuam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na miġei: O nguazir kam in gumazim, ni Israelin miġhsiaba kamaghin me mikim: “O Israelian miġhsiaba, ia Ikiavira Itir Godin miġirigiam baragh. ² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miġei: Nin apaniba akam ni gasi suam, ‘Bar dera! Miġhsiar ekiar kaba datirighin e dar ghuaviba ikegham!’

³ “Kamaghin amizi, ni ikuvighsi dav kim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin

miġei: Israelin boroghin itir kantriba iza, ia ekiarugha ia abinigha, ia gasighasigha ia inigha kantrin igharazibagh aningi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia dipova akar kurabar ia gasa ia miġei. ⁴ Kamaghin amizi, O Israelin miġhsiaba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia mikimasa. Ian miġhsiaba ko, daghuriba ko, danganir zariba ko, danganir asighasighiziba ko nguibar ekiar akaraghiregha biziba bar puvatiziba, kantrin igharazir Israelin boroghin itiba, ian biziba okiava ia dipova akar kurabar ia miġei.

⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia miġei: Ki aningagharir ekiam avimin min, kantri Idom ko kantrin igharazibar ikia, pamtem ia miġei. Ia zurara navir averiar kuraba ikia bar akongegha ghaze, ki pura bizim, egha nan nguazim ini. Egha nguazir kam in aven itir tuziba ko ruaribagh ifongegha uari bagh an biziba okemegha, dar ghuaviba ikiangi.

⁶ “Kamaghin amizi, ni Israelin nguazim ginighnigh a mikim suam: Ia miġhsiaba ko daghuriba ko danganir zariba, Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia miġei: Kantrin igharaziba ia dipova akar kurabar ia miġei, kamaghin amizi, ki uan aningagharir ekiam sara kamaghin ia mikimasava ami. ⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam akam kirigha guizbangira miġia ghaze, Israelin boroghin itir kantriba, me uaghan igharaz darazi dipov akar kurabar me mikimam.

⁸ “Eghti Israelin miġhsiaba, ia gisin temeaba ua muriva Israelin ikizim bagh uam oviziba ituam. Me bar kiran oveghangin uamategh uan nguibabar izam. ⁹ O miġhsiaba, ki ia baghavira iti. Kamaghin amizi, ki deraghvira ian ganti, Israelia ian dagher azenibar ingaram. ¹⁰ Ki Israelin ikizim bar moghira me damighti, me bar avirasemegh ian ikiam. Eghti me ua nguibar ekiaba ko danganir men apaniba asighasighizibar ingaram. ¹¹ Ki ian itir gumazamiziba ko asiziba bar dar amighti, dar dibobonim mavanangam. Ian dibobonim bar ghuavanaboghti, gumazamiziba bar avirasemegham. Ki

ia damighti, gumamaziziba ian danganir mikebaba bar dar ikiam, mati ia fomira ikezi moghin ikiam. Eghti ian dabirabim bar deragham, egh ia fomira ikezi dabirabim bar a gafiragham. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ¹² Egh Israelia, nan gumamaziziba, ki men aku mangiti me ia dapiagh, deravira ikiam. Egh me ian ghuaviba ikegham. Eghti ia men nguazibar min ikiam. Egh ia ua men boribagh asighsighan kogham.

¹³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Gumamazizir maba ghaze, ‘En nguazir kam, a gumamaziziba api, egha a guizbangira en boribagh asighasisi.’ ¹⁴ Ezi datirighin ikegh mangam, ia ua gumamazizibar aman kogham, egh ia uan boribagh asighsighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. ¹⁵ Eghti kantrin igharaziba, Israelin mighsiaba dipova akar kurabar ua ia mikiman kogham. Ia mighsiaba datirighin, ua men aghumsizir akaba baragham kogham. Egh ia ua uan kantrin gumamazizibar amuti, me arazir kuram bangin irighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

God Israelia gamizi, me gumamazizir igiabar oto

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God uan akam isa na ganiga ghaze, ¹⁷ “Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim uan nguazimin itir dughiamin, me arazir bar mizirizibagh amua, nguazir kam gasighasiki. Me mati, amizim uan iakinir arimariabagh amua nan damazimin mize. ¹⁸ Me gumazir avirim misoghezi me ariaghire. Egha me marvir guabar ziaba fe, egha uan nguazim gamizima, a nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki uan aningagharim me gingegha, ivezir kuram isa bar me ganingi. ¹⁹ Ki men arazir kurar me amizir kaba tuisigha da ikarvagha me batoghezi, me tintinibar kantrin igharazibar ghue. ²⁰ Me tintinibar ghuezi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba men garima, me nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura

ziar kinim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir Godin adarasi. A me gamizi, me an nguazim ategha gifa.’ ²¹ Ezi ki fo, Israelia ghuezir danganiba bar, kantrin kabar gumamazizibar tongin nan ziar bar zuezim dipovava a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi ki uan ziam bagha oseme.

²² “Kamaghin amizi, ni akar kam Israelin ikizim daningh: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze: Ia kantribar gumamazizir igharazibar tongin itima, me ian gara nan ziar bar zuezim dipova a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Bizir gavgavir ki damuamin kaba, ia Israelin ikizim, ki ia ginighnigha dagh amir pu. Bar puvati. Ki uan ziar ekiam baghavira nighnigha dar amuasa. ²³ Ki uabi Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, ia Israelia, ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin, nan ziar ekiam gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar amighti, me ganigh fogh suam, ki uabi Ikiavira Itir God, ezi nan arazir ki ia gamiba, da bar moghira zue. Eghti me ziar ekiam na daningam.

²⁴ “Bizir ki ia damuamin kam a kamakin, ki kantrin ia datirighin itibar, bar ia inigh izi ua ian nguazimra ia arigham. ²⁵ Egh dipar dikiriam inigh, ian dapanibagh isin a kavamang ian arazir kuraba batueghti, ia nan damazimin bar zuegham. Egh ian arazir kurar ia marvir guaba fem bagh, ia rueghti ia zuegham. ²⁶ Egh ki ian navir averiabar amighti da ua igiabar otivigham. Egh duar igiam ia datigham. Ian naviba faragha dagiabar min gavgafi. Ki datirighin ian navir kuraba batuegh nighnizir igiam isi ian navir averiabar arigham. ²⁷ Egh ki uan duam isi ia daningam, eghti a ian navir averiabar ikiam. Egh ia fiti, ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar gin mangam. ²⁸ Egh ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam. Egh ia nan gumamazizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam.

29 “Ki ian akuragh ia damuti, ia ua nan damazimin arazir mizirizibar amuan kogham. Ki ian dagher azenibar amighti, da dagher aviriba ikiam. Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham. 30 Ki ian temer bebar amighti, da ovizir bar aviriba iki bar avirasemegham. Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham. Eghti ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazimin uam aghumsighan kogham. 31 Egh ia uan arazir kurar ia amiziba ko arazir mizirizir ki aghuazibagh nighnigham. Egh arazir kurar kaba bangin, ia uari dar aghuaghiva bar aghumsigham.

32 “O Israelin ikizim, ia kamaghin fogh, ki ian akurvaghasa arazir kabagh amir pu. Puvati, ki uan ziar ekiam ginighnigha dagh ami. Ki kamaghsua, ki arazir kabar amuti, ia uan arazir kurabagh nighnigh bar osemeagh aghumsigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

33 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki ian arazir kuraba batueghti ia zueghamin dughiamin, ki ia ateghti ia ua uan nguibar ekiabar ikiva, ua danganir ian apaniba asighasighizibar ingaram. 34 Gumazamiziba faragha ian nguazir ikuvizibagh arua dar garima, da pura ikia bar mitemegha ruarir ekiabar min gari. Eghti ki dar amighti, ia ua dar ingariva oparam. 35 Eghti me bar suam, manmagh amizi, nguazir kam faragha pura ikia ruarir ekier mitiamin min gari, egha datirighin, a deraviram oto, mati Idenin azenim. Manmagh amizi, nguibar ekier me akara asighasighizir bar ikuviziba, Israelia datirighin ua dar ingarigha, vaghvagha da avinigha divazir gavgavibar ingari. Ezi gumazamizir bar avirim vaghvagha uam adar aven iti. 36 Eghti kantrin ian boroghin ikiavira itiba fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nguibar ekier ikuviziba, ki ua dar ingari. Egha nguazir pura itiba, kirara uam ada opari. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavavim gami. Guizbangira, ki dar amuam.

37 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Israelin ikizim ua men amamangatighti, me uarir akurvaghsi ua

nan azangsigham. Eghti ki me damighti, men gumazamiziba sipsipin okoruar mamın min, bar avirasemegham. 38 Me Jerusalemın ofa damuasa inigha izir sipsipbar min, me bar avirasemegham. Eghti Israelia ua ingaramin nguibar ekier kabagh izivagham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

37

Esekiel gumazamizibar agharir avirimın gari

1 Ikiavira Itir Godin gavgavim nan izezi, an Duam na inigha ghua danganir zarir mamın na ati. Danganir kam, gumazamizibar agharir aviriba an iti. 2 Egha a na inigha, ga ghua danganir zarir kam garua, agharir pozir bar avirimın garima, agharir kaba bar misigha ireghav iti. 3 Ezi a kamaghin nan azara, “Nguazir kamın gumazim, ni manmaghin nighnisi, agharir kaba, da ua gumazamizibar min otivigh angamira ikiam, o puvatigham?”

Ezi ki a migia ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uabira fo, ki fozir puvati.”

4 Ezi a kamaghin na migei, “Ni nan akar kam agharir kabav kim suam: Ia agharir midiariba, ki Ikiavira Itir God, ia nan akam baragh. 5 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin agharir kabav gei: Ki aminim ia daningam, eghti ia ua gumazamizibar min otivigh angamira ikiam. 6 Ki agiriba ko tuziba ia darigh, egh mikarzir inimın ian agiriba ko tuzir kaba avegham. Egh ki ia damighti ia gumazamizibar min otivighti, ki aminim ia danighti ia angamira ikiam. Eghti ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

7 Ezi ki a mikemezi moghin amua, akam akuravira ikia orazima, Maia! Niginir dafar kuram oto. Ki oraghavira itima, aghariba tingazi. Egha ki garima, aghariba uamategha uan danganibara ghua uariv tifi. 8 Egha gin ki agiriba ko tuzibar garima, da uam agharibar poke, ezi dar mikarziba otivigha da avara. Ezi me gumazamizibar min otifi, ezi aminim men aven ghuzir puvati.

9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Nguazir kamın gumazim, ni kamaghin

aminim mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavim aminim ganiga ghaze: Ni nguazir kamın otevir 4pla bar dar ikegh izi mikarzir kinir kabar aven mangiti, me uamategh angamira ikiam.”¹⁰ Ezi ki an akar kam akurima, aminim mikarzir kuar kabar aven zuima, me angamira itir ikirimirim inigha, bar moghira tuifi. Me gumazamizir bar avirim oto. Ezi men dibobonim bar ghuavanabo.

¹¹ Ezi a kamaghın na migei, “Nguazir kamın gumazim, Israelin ikizim, mati agharir misingizibar min aremezi moghin iti. Egha me zurara ghaze: En aghariba misigha gifa. E ua deraghvira ikian kogham. Egh e bar givagham.¹² Kamaghın amizi, ni nan akam me mikinasa ki ifonge, egh kamaghın me mikim suam: O nan gumazamiziba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ian gumazir kuaba afezir mozibagh kuigh, ia inigh azenan izegh, egh ia inigh ua Israelian nguazimın mangam, kar ian nguazim.¹³ O nan gumazamiziba, dughiar ki ian mozibagh kuigh ia feghamimın, ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.¹⁴ Egh ki uan Duam ia danighti, ia angamira ikiam. Eghti ki ua ian aku ian nguazimra mangam, eghti ia an iki deraghvira ikiam. Eghti ki kamaghın damuamin dughiamın, ia deraghvira fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam.”

Israelia kantrin vamiran otogham

¹⁵ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze,
¹⁶ “O nguazir kamın gumazim, ni ter araritam inigh akar kamın an osirigh: ‘Kar Judan adarazi ko Israelian igharazir me ko itiba, men ter ararim.’ Egh ni ter ararir igharazitam inigh akar kamın an osirigh, ‘Kar Josepin adarasi, me Efraimın anabamın gumazamiziba ko Israelian me ko iti adarazir ter ararim.’

¹⁷ “Egh ni ter ararir kamningın ruaghat-evimning uaghara uan dafarimın aningın suiragh, egh aning isafuraghti, aning ter ararir vamiran min iki.¹⁸ Eghti nin gumazamiziba nin azaragham, bizir kamın

mıngarim manmakın?¹⁹ Eghti ni kamaghın mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei: Ia gan! Ter ararir kam, a Josepin adarazir ababanim gami, me Efraimın anabamın gumazamizir Israelia ko itiba, men ter ararim, ki a inigh, Judabar ter ararim sara isafuragham. Egh aning damighti aning nan dafarimın ter ararir vamiran min ikiam.

²⁰ “Ni uan dafarimın osizirim itir ter ararimning uaghara aningın suiraghti, gumazamiziba aningın ganam.²¹ Eghti ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei: Israelia ghua kantrin igharazibar tongın itibar aven, ki me akuvagh, me inigh ua men nguazimın izam.²² Ki me damighti me kantrin vamiran otogh uan nguazimın ikiam. Eghti Israelin mighsiabar pin, atrivir vamirara me gativagh men ganam, eghti me bighan kogh ua kantrin pumuningın ikian kogham.²³ Me ua aseba ko bizir ki aghuazibar ziaba fan kogh, nan damazimın mizeghan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogham. Ki men akuragh arazir kurar me amibar me firighti, me ua uarigh asighasighan kogham. Ki me damighti me nan damazimın zuegham. Dughiar kamın, me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam.²⁴ Eghti nan ingangarir gumazim Devit, an ikizimın tongın gumazitam men atrivimın ikiam. Me bar uari inigh atrivir vamiran apengan ikiti, a uabira me geghuvam, mati sipsipba geghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi. Dughiar kamın, me deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam.²⁵ Me nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizimın aven ikiam. Kar nguazir men inazir afeziaba ikezim. Me uan boriba ko men gin otivamin ovavir boriba, me zurara nguazir kamın iki mamaghira ikiam. Nan ingangarir gumazim, Atrivim Devit, an ikizimın gumazitam me gativagh men gan mamaghira ikiam.²⁶ Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti a iki mamaghira ikiam. Me Akar Dikirizir Gavgavimın gin mangi navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam. Eghti ki deravira

me damuam. Ki me damighti, me ekiva bar avirasemegham. Egh ki uan Dipenim men tongin anetighti, a iki mamaghira ikiam. ²⁷ Nan Dipenim men tongin ikiti, ki men Godin ikiti, me nan gumazamizibar ikiam. ²⁸ Nan Dipenim zurara men tongin ikiam, eghti kantriba bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki Israelia ginaba, eghti me na baghvira ikiam.”

Atrivim Gokin Eghaghanim

38

(Sapta 38--39)

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Gokin iti

¹ Ikiavira Itir God kamagh na migia ghaze, ² “O nguazir kamın gumazim, ni Atrivim Gok mikim. Gok, a Magokin nguazimın gumazim. A Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningın atrivir faragha zuim. Ni ikuvighsi a mikim. ³ Ni kamaghın a mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın ni migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningın atrivir faragha zuim. Ki nin apanim gami. ⁴ Ki ni damighti ni ighighiregham, eghti ni ko nin midorozir gumaziba bar, ki akezibar ian aghozibar aghuigh, ia gekuigh ia inigh mangigham. Nin hoziaba, ko hoziabagh isin apiaghiri gumaziba, ko midorozir gumazir uan midorozir biziba ateriba, ko midorozir gumazir oraba ko midorozir sabar itir bar avirim, ki bar ia gekuigh ia inigh mangam. ⁵ Ezi Persian kantri ko Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba bar ia ko iti. Egha me bar oraba ko midorozimın dapanir asuaba iti. ⁶ Ezi kantri Gomerin midorozir gumaziba ko, kantri Bet Togerman notin amadaghan itir midorozir gumaziba, me uaghan ia ko iti. Ezi ikizir igharazir aviriba uaghan ia ko iti. ⁷ Atrivim Gok, ni midorozim bagh biziba akir. Egh midorozir gumazir ni ativaziba, me uari akuvagh uaghan midorozim bagh uari akir. Eghti ni deraghvira me geghuv. ⁸ Ni dughiar ruarimın mizuam mangiti, gin dughiar abuananamın ki nin diagh ni

amadaghti, ni kantri Israel bagh mangam. Kantrin kam bar fomira midorozimın aven ikuvigha dughiar ruarimın gumazamiziba puvatizir danganimın min iti. Ezi ki an gumazamiziba kantrin igharazibar tongin me akuvagha me inigha uamategha men nguazimın izezi, me datirighin navir amirizimın uan nguazir mighsiabar iti. Gin izamin dughiam otoghti, ni mangi kantrin kam misogham. ⁹ Ni uan midorozir gumaziba ko, kantrin igharazibar midorozir gumaziba, ia nguazir kamın gumazamizir kabav soghsi mangam. Ia amozir ekiam ko ghuariam mitarmegha izi moghin, men nguazim avaragham.

¹⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın Gok migei: Dughiar kam otoghti, nighnizir taba ni bativti ni arazir kuratabar amusi nighnigh, dar amuamin tuaviba buriam. ¹¹ Ni suam: Kantrin kamın gumazamiziba navir amirizimın ikiava deravira iti. Men nguibar ekiaba bar, divazir gavgavir da aviniziba ko tiar akar gavgaviba puvati. Kamaghın amizi, ki pura aven mangi me korogham. ¹² Men nguibar ekiaba faragha ikuvizi, me kantrin igharazibar ikegha uari akuvagha uan nguazimın ize. Egha me datirighin, bulmakauba ko biziba ikiava nguazir kamın kantribar tongira iti. Eghti ni mangi me gasighasigh men biziba okemegh da inigh mangi. ¹³ Eghti kantri Seba ko kantri Dedanin gumazamiziba, ko kantri Spenin dagiaba bagha ingarir darazi ko, an midorozir gumazir igiaba bar, me izi kamaghın ni mikimam: Ni ti biziba okimasa ize. Ni ti uan midorozir gumazir aviriba akuvagh izi, egh me korogh men bizibagh asighasigh men silva ko gol ater, men bulmakauba ko men bizir aghuir aviriba inigh mangasa.

¹⁴ “Nguazir kamın gumazim, ni nan akam an gun Atrivim Gok mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei: Ni ganti, nan gumazamiziba Israelia deravira dapiagh ikiam. Eghti ni dughiar kamra dikavigh me bagh mangi. ¹⁵ Ni saghon notin amadaghan ikegh, uan midorozir gumazir gavgavir avirir dafam

inigh Israelia misoghsî izam. Midorozir gumazir avirir kaba, me kantrin igharazir aviribar tongin ikegh izi, egh me bar hoziabar apiagh ni ko izam. ¹⁶ Ni nan gumazamiziba Israelian apanim damusi izam, mati amozir ekiamin ghuariar pizim me avara. Dughiar abuananam otoghti, ki ni isi uan nguazim misoghsî ni amadagham. O Gok, ki kamaghsua, ni damighamin arazir kamîn, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akagham, eghti me na gifogh suam, ki Godin bar zuezim. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Fomira nan ingangarir gumaziba, kar nan akam inigha izir gumaziba, ki me mikemezi, me ikiangsizir akaba Israelia ganiga ghaze: Ki gin izamin dughiatamin apaniba amadaghti me Israelia gasighasigham. Ezi Gok, ni apanir kam, ezi dughiar kam izi.’”

God pazavira Atrivim Gok damuam

¹⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim Gok Israelin nguazim misoghamin dughiamin, nan aningagharim puvira dikavigham. ¹⁹ Ki atariva navir kuram iki, nan aningagharim avimin min na dikavti, ki kamaghin mikim suam: Ki mikimkizir ekiam amadaghti, a Israelin nguazimin otogh a ginobaghnobagham. ²⁰ Ongarimin itir osiriba, ko overiamin itir kuaraziba, ko nguazimin itir asizir ekiaba ko doziba, ko gumazamizir nguazir kamîn itiba, da bar nan damazimin puvira akongiva atiatingam. Mighsiaba iriti danganir kuraba bighiram, eghti nguibar ekiaba avinizir divaziba akarighiram. ²¹ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir ekiam damighti, a nan mighsiabar tongin Atrivim Gok gasighasigham. Eghti an midorozir gumaziba uan midorozir sababar uari uariv soghirarigham. ²² Ki Atrivim Gokin araziba tuisigh pazavira a damighti arimariar kuraba a giram. Eghti midorozimin aven an midorozir gumazir ovengezibar ghuziba emir ivemaram. Eghti ki amozir dafar kuraba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko avim, ko salfan dagiar avir bar puvira isim

amadaghti, da a ko an midorozir gumaziba, ko gumazamizir an akurazibagh isin iram. ²³ Arazir kamîn, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akaghti me fogham, ki Godin bar zuezim, egha ki ziar ekiam iti. Eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

39

Ikiavira Itir God Atrivim Gok abira

¹ “O nguazir kamîn gumazim, ni nan akamin gun Atrivim Gok mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim, ni oragh! Ki nin apanim gami. ² Ki ni giraghti ni bar saghon mar notin amadagham ikegh izi, Israelin mighsiabar otoghiva Israelia misoghsî izam. ³ Eghti ki nin agharir kiriamin suirazir barir pim ko, nin agharir guvimin itir baribav sueghti da iregham. ⁴ Eghti Gok, ni uan midorozir gumaziba ko nin akurazir darasi, ia Israelin mighsiabar arighiregham. Eghti ian kuaba, kuarazir guar aviriba, ko asizir atiaba dar amam. ⁵ Ia arimighiregh azenara nguazim gireghiv ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

⁶ “Ki Magokin nguazim ko ongarir dadaribar deravira apiaghav itir gumazamiziba avim me datigham. Eghti me bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁷ “Ki kamaghin damightima, nan gumazamiziba Israelia, nan ziar bar zuezim gifogham. Ki ua uan ziar bar zuezim damighti, me uam aghumsizim na daningan kogh, egh kamaghin mikiman kogham, a pura bizim. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zuezim.

⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze: Dughiar ki mikemezim, a kiran oveghangin otogham. Bar guizbangira, dughiar kam zuamiram otoghti, ki bizir kabar amuam. ⁹ Gumazamizir Israelin nguibar ekiabar aven itiba, me uan nguibaba ategh mangi midorozir bizir apaniba pura taghizi itiba iniam. Kar men oraba ko,

barir piba ko, barir afuziba ko, afuzir ruariba ko, midorozir ifaniba. Me dazibar min dar avibar arigh mangi 7plan azenibar tugham. ¹⁰ Egh me ua 7plan azenir kabar ua ruariba ko, tuzibar dazibar kuan kogham. Me avibar arighsi midorozir bizir kabar ikiziba ater mangi dar avibar arigham. Gumazir men biziba okemeziba, Israelia kamaghira, me ikaragh men biziba okemegham. Apanir men bizibagh asighasighiziba, Israelia uaghan me ikaragh men bizibagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

Gokin midorozir gumaziba afamin nguazim

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bizir kaba bar otivightima, ki Israelin nguazimin Gok afisi nguazim a danigham. Danganir kam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin aruem anadi naghin danganir zarimin ikiam, egh gumamazir mangigh izegh gamibar tuavim apirigham. Me gin Gok uan midorozir gumaziba ko, danganir zarir kam in bar me afam. Egh me ziar kam a darigham, ‘Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarim.’ ¹² Israelin ikizim, 7plan iakinibar gumazir kuaba afir ingangarim damu mangi givaghti, nguazim ua deragh zuegham. ¹³ Israelin nguazimin itir gumamaziziba bar, gumazir kuar kabar afamin ingangarim damuam. Dughiar kam in, ki uan ziar ekiam ko gavgavim men akaghti me nan ziam fam. Egh me uaghan, uan kuabar afamin ingangarir kam bangin ziar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. ¹⁴ Me gumaziba amiseveghti, me mangi nguazim daru gumazir kuar nguazimin ikiavira itiba buri, da isi mozibar afam. Me kamaghin damighti, nguazim ua zuegham. Me 7plan iakinibar kamaghin kuaba buriamin ingangarim damuam. ¹⁵ Me Israelian nguazimin averiam zurara mavanaboghin izighirigh damuva agharitabar apigh, egh ifevim damigh ababanimin min dar boroghin anesaragham. Eghti gumazir kuaba afiba izi, agharir kaba inigh mangi Gokin Midorozir Gumazibar Danganir

Zarimin dar afam. ¹⁶ Eghti nguibar ekiar tam danganir kam in boroghin ikiam. Eghti me ziar kam a darigham, ‘Midorozir Gumazir Bizir Ekiam.’ Me kamaghin ingangarir kam damighti nguazim ua deragh zuegham.

¹⁷ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: O nguazir kam in gumazim, ki kamaghsua, ni kuarazir guar aviriba ko, asizir atiar tintinibar itiba bar dar diaghti, me izi uari akuvagh ofan ki me bagh damuamin kam ami. Kar Israelin mighsiabar isar bar ekiam. Da iziva gumazir kuar kabar tuzibar amiva dar ghuzim dozam. ¹⁸ Ia iziva midorozir gumazir bar gavgavir kabar tuziba amiva, men ghuziba dozam, mati me Basanin Distrighin itir sipsipba ko, memeba ko, bulmakaun mikarziba sara itiba ofan min ada api. ¹⁹ Ki ofa damuasa ami moghin gumazir kabav soghirarighti, kuaraziba ko asiziba izi dar tuzibar amiva naviba bar izevegham, egh men ghuzibar ami mangi mati, me dipar onganiba apava ongani. ²⁰ Me izi nan dagher dakozimin hoziaba ko, dagh apiaghirir gumaziba ko, midorozir gumazibar tuzibar ami mangi bar izevegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

Ikiavira Itir God, ua Israelia inigham

²¹ Ikiavira Itir God ua migia ghaze, “Ki gumamazizibar arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba dughiar kam in nan gavgavir ekiamin ganigh fogham, egh ziar ekiam na daningam. ²² Egh dughiar kam in ikegh mangi dughiaba bar, Israelin ikizim kamaghin deragh fogham, Ki Ikiavira Itir God, ki men God. ²³ Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ki Israelin ikizim gamizir bizir mingarim gifogham. Dughiar kam in Israelia nan akam batuegha arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, me kantrin igharazimin kalabuziabar min ghue. Ezi ki akirim ragha me gasaragha me ataghizima, apaniba me abira midorozibar me misoghariki. ²⁴ Me arazir mizirizir bar kurabagh ami. Ezi ki

akirim ragha me gasarazi, me uan arazir kurar kabar ivezim ini.

²⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jekopin ovavir borir kantrin igharazibar kalabuziabar min itiba, ki datirighin men apangkuvigh ua me inigh, men ikizim damighti me ua deragham. Egh ki uan ziar zuruzim deragh an ganti, gumazitam anebiraghan kogham. ²⁶ Israelia ua deraghvira uan nguazimin ikiti, gumazitam ua me damuti, me atiatingan kogham. Egha me faragha akirim ragha na gasaragha amizir arazir kurabagh nighnigh, aghumsizir ekiam iniam. ²⁷ Ki apanibar kantribar tongin ua uan gumazamiziba inigh izam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelia gamizir bizir kamın ganigh fogh suam, nan araziba bar zuegha dera. ²⁸ Eghti Israelia ki me gamizir bizibagh nighnigham. Ki me amadazi me ghua kantrin igharazibar kalabusin min itima, ki ua me akuvagha me inigha men nguazimin ize. Ki men tav ateghti, a kantrin kabar aven ikivira ikian kogham. Eghti me kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, men God. ²⁹ Ki uan Duam isi Israelin ikizim gingegham, egh uam akirim ragh me gasaraghan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

God, gin kantri Israelin otivamin bizir aghuibar Ezekelein akakasi

40

(Sapta 40--48)

Ikiavira Itir God Ezekelein inigha Jerusalemın ghu

¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 25 otozi, an iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 10in, Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. Kar apaniba Jerusalemın nguibar ekiam inigha givazi, an azenir namba 14in gin otozi dughiam. Dughiar kamra Ikiavira Itir God uan Duamin aven na inigha Jerusalemın ghu. ² Ezi ki irebamin min garir bizimin garima, God na isa Israelin nguazimin

ghua mighsiar mamın bar pin na ati. Ezi ki garima bizir mam sautin amadaghan mighsiar kamın ikia, mati nguibar ekiamın min gari. ³ A na inigha bar roghira ghuzi, ki garima gumazir mam brasin min taghtasi. A divazimin tiar akar mamın miriamın tughav ikia bizibar abarir aghorim ko, bizibar abarir benim, uan dafarimin aningın suiraghav iti.

⁴ Egha gumazir kam kamaghin na migia ghaze, “Nguazir kamın gumazim, ni gan! Deraghvira kuarim atigh! Akar ki ni migeiba baragh! God bizir kam bagha ni inigha ize, kamaghin amizi, ni deraghvira bizir ki nin akakaghamibar gan. Egh ni gin mangi bizir kabar gun Israelian ikizim mikemegh.”

Ezekelein aruem anadi naghin itir divazimin tiar akamin gani

⁵ Ki ganizir bizir kam, a Godin Dipenim, ezi divazir mam anevini. Gumazir kam uan bizibar abarir aghorim inigha divazimin abari. Aghorir kamın ruarim 3 mitan tu. Ezi divazir kamın tuirivimin ababanım a 3 mitan tu, ezi a mitemezir ababanım 3 mitan tu. ⁶ Egha a tiar akar aruem anadi naghin itimin ghu. A dagiar adiriziar itariba dika ghuanaga aven zuir danganımın tiar akamin gara an abari. Ezi aven zuir tuavimin ruarımın ababanım 3 mitan tu. ⁷ An aven ghua garima, gumazir divazimin garibar danganir mizuariba vong ko vongin sara iti. Egha dar aroziba ko ruariba bar moghira, 3 mita, 3 mitan tu. Ezi danganir kaba abighizir birim, an arozimin ababanım, 2 mita ko akuamin tu. Dangandir kabagh itagh sivagh mangi, aven zuir tuavim iti, an tiar akam Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam dangandir muzarir bar aven zuimin ruarımın abari, ezi an ababanım 3 mitan tu. ⁸⁻⁹ Ezi an aven zuir tuavir kamın azuarir dozimin abarima, an arozimin ababanım 4 mitan tu. Azuarir dozimin miriamningın birimning vong ko vongin ikia, aningın arozim 3 mitan tu. Azuarir dozimin vongin, tiar akar Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam ghua tiar akar kamın miriamın

vong ko vongin itir guarir aknimningin arozimningin abarima, aningin ababanim uaghara 1 mitan tu.

¹⁰ Gumazir divazimin garibar danganir muziarir 6pla, da aven zuir tuavimin miriamningin iti. Ezi danganir kabar ababaniba vaghvagha magh ghue. 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. Ezi guarir aknir dar tongira itibar ababaniba, uaghan uaghara ghu. ¹¹ Egha gumazir kam gin uamategha ghua tiar akar aven mangamimin abari. Ezi tiar akamin arozim uabi 6 mita ko akuamin tu. Eghti me tiam kuamin dughiamin, an arozimin ababanim 5 mitan tu. ¹² Ezi divazimin garir gumazibar danganir muziariba, da birir oteyiba iti. Dar tuiriviba 50 sentimita, ezi dar aroziba uaghan 50 sentimita. Ezi danganir kabar ruariba ko aroziba uaghara magh ghuegha, 3 mitan tu. ¹³ Gumazir kam, divazimin garir gumazibar danganir mam in aven girakirangin ikegha, an abaragha ghua vongin itir danganir mam in akirangin tu. Ababanir kam 12 mita ko akuamin tu. Ababanir kam, a dipenir siriamin, otevir mam in ikegha ghua vongin otevir mam in tuzimin ababanim, an mirara ghu. ¹⁴ Egha gumazir kam gin ghua azuarir dozimin abari. An tuirivim 10 mitan tu. Ezi tiar akar vongin azuarir dozimin itim, an miriamningin guarir aknir pumuning iti, egha a bar ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, uari akuvir danganim oto.* ¹⁵ Ezi Dipenim avinizir divazimin azenan itir tiar akamin ikegha, bar aven ghua azuarir dozimin vongin otozimin ruarim, 25 mitan tu. ¹⁶ Ghurir kaba bar moghira, winduan doziba iti. Ezi gumazir divazimin garibar danganibar biriba, da bar winduaba iti. Egha dar guarir akniba, misizibar min garir temem detin nedaziba iti.

Esekiel, divazimin aven danganir ekir uari akuvimin gari

¹⁷ Egha gumazir kam na inigha ga danganir kaba ategha, Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua 30plan danganir muziarir igharazibar garima,

da divazir ekir kam in pueghav iti. Me fomira dagiar aviriba isa nguazim gatigha daruamin danganimin ingari. Daruamin danganir kam, danganir muziarir kabar guamin ikia divazir ekir kam in averiam bar an avini. ¹⁸ Egha daruamin danganir kam bar ghua Dipenim avinizir divazir tiar akaba itibar tu. Daruamin danganir kam in ruarimin ababanim, tiar akabar arozibar ababaniba ko magh ghue. Ezi uari akuvir danganir ekir kam vazimin itima, Godin Dipenim pin iti. ¹⁹ Danganir uari akuvir ekir kam, bar moghira divazir namba 2 anevini. Divazir namba 2in kam, Godin Dipenim an aven iti. Divazir namba 2in kam in aven, uari akuvir danganir igharazim ikia, egha a mong pin iti. Ezi namba 2in divazir kam in aruem anadi naghin, tiar akar mam iti. Ezi gumazir kam nguazir divazir kamningin tuzimin itimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua, aven itir divazir namba 2in tiar kam in tu. Ezi nguazir kam in ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel notin amadaghan itir tiar akamin gari

²⁰ Ezi gumazir kam divazir ekir notin amadaghan itir tiar akamin abanasa zui. Egha tiar akamin ruarim ko arozimin abari. ²¹⁻²² Ezi notin amadaghan itir tiar akam, an danganir muziarir 6pla iti, 3pla vongin itima 3pla vongin iti. Tiar akar kam ko, an danganir muziariba ko, biriba ko, azuarir dozim ko, winduan doziba ko, temer aghuibar nedaziba, dar ababaniba aruem anadi naghin itir tiar akamin danganiba ko magh ghue. Tiar akamin danganibar arozimin ababanim 12 mita ko akuamin tu. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu. Ezi tiar akar kam in adiriziar dik i mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da dik i pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. ²³ Ezi notin amadaghan itir divazir ekiamin tiar akam, an vongin, namba 2in divazimin tiar akar mam iti. Aning aruem anadi naghin itir tiar akamning ko magh ghu. Ezi gumazir kam tiar akar kamningin tuzimningin itir nguazimin abari. An

* **40:14:** Me Hibrun akam kagh deragha a mingarim abighizir puvati.

azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua aven itir divazir namba 2in tiar kamın tu. Ezi nguazir kamın abanim, 50 mitan tu.

Esekiel sautin amadaghan itir tiar akamin gari

²⁴⁻²⁶ Ezi gumazir kam na inigha sautin amadaghan ghu, egha ga ghua divazir ekiamin tiar akamin oto. Egha tiar akar kamın danganiba ko guarir akiniba ko azuarir dozim, dar ruarim ko arozimin abari. Ezi tiar akar kamın aven itir danganiba ko azuarir dozim, da winduan doziba ikia, da tiar akar igharazimning itir biziba ko bar moghira magh ghue. Ezi danganir kamın ruarimin abanim, 25 mitan tu, ezi an arozim 12 mita ko akuamin tu. Ezi tiar akar kamın adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. Egha adiriziamin boroghın itir guarir akinimning, vong ko vongin itima, aning misizimin min garir detin temer nedaziba iti. ²⁷ Ezi sautin amadaghan, namba 2in divazim, uaghan tiar akar mam iti. Gumazir kam ghua nguazir divazimningin tiar akar kamningin tizimin itimin abari, mati a faragha aruem anadi naghın abanim gamizi mokin. Nguazir kamın abanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel namba 2in divazimin tiar akabar gari

²⁸ Ezi gumazir kam na inigha ga namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, danganir me uari akuvir igharazir Godin Dipenimin guamin itimin oto. Ezi gumazir kam sautin amadaghan itir tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba, tiar akar igharazibar ababaniba ko uaghara ghu. ²⁹ An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin abanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin abanim, 12 mita ko akuamin tu. ³⁰ Danganir kam, azuarir ekiaba an vong ko vong sara iti. Azuarir kabar

ruarim 12 mita ko akuamin tu, ezi dar aroziba 2 mita ko akuamin tu.† ³¹ Azuarir kaba, me azenan uari akuvir danganir ekiam guam amisuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedaziba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

³²⁻³⁴ Ezi gumazir kam na inigha ga aruem anadi naghın itir tiar akamin aven ghua, me uari akuvir danganir igharazir mamın oto. Egha aven mangamin tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghu. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin abanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin abanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarim, me azenan uari akuvir danganir ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

³⁵⁻³⁷ Ezi gumazir kam na inigha ga ghua notin amadaghan itir namba 2in divazimin tiar akamin oto. Egha aven mangamin tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghu. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba ko, azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin abanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin abanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarir dozim, an azenan uari akuvir danganir ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

Esekiel danganir me ofabar amuamimin gari

³⁸ Ezi divazir namba 2in notin amadaghan itir tiar akamin azuarimin boroghın, danganir mam uaghan iti. Danganir kamın tiar akam, azuarimin boroghın iti. Me ofan bar isia mighiriba

† 40:30: Hibrun akam vezin kam deragha an mingarim abighizir puvati.

bagh asiziba inigh izi, danganir kamın aven da ruam. ³⁹ Tiar akar kamın boroghın itir azuarir kam, an aven, 4plan dakoziba iti, pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Ezi me ofa damuamin asiziba isa dagh arigha dav sosi. Ofan kabanang, ofan avim bar isia mighiriziba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba. ⁴⁰ Ezi notin amadaghan itir tiar akamın boroghın itir azuarir kam, an azenan, 4plan dakozir igharaziba ua iti. Da azuarir kamın ghuvanadir adiriziamın boroghın iti. Dakozir pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. ⁴¹ Ezi datirighın ofa damuamin asizibav soghamin dakozir 8pla iti. 4plan dakoziba, azuarimın azenan itima, 4plan dakoziba, azuarimın aven iti. ⁴² Ezi dakozir 4plan igharaziba, ua iti, me dagiabar adar ingari. Dakozir kabar turivibar ababanim 50 sentimita, ezi dar ruariba ko arozibar ababanim 75 sentimitan tu. Me dakozir kabagh isin, afuaba ko bizir igharaziba arisi, kar asizibav sogh, ofan bar isi mighiramibar amuamin biziba. ⁴³ Ezi asiziba aguamin akeziba, me azuarir kamın aven itir biribar da dui. Akezir kabar ruaribar ababaniba, 7 sentimita ko akuamin tu. Ezi me ofa damuamin asizir tuziba dakozir kabar da arisi.

Esekiel ofa gamir gumazibar ghuriabar gari

⁴⁴ Ezi gumazir kam na inigha namba 2in divazimın aven ghua, uari akuvir danganimın aven otogha garima, God bagha ighiabagh amir gumazibar danganimning iti. Danganir mam, notin itir tiar akamın boroghın ikia guam sautin misoke. Ezi danganir igharazim, sautin amadaghan itir tiar akamın boroghın ikia, guam notin misoke. ⁴⁵ Ezi gumazir kam kamaghın na migei, “Danganir guam sautin misoghezim, kar ofa gamir gumazir Godın Dipenimın ingangaribar garibar danganim. ⁴⁶ Ezi danganir guam notin misoghezim, kar ofa gamir gumazir ofan dakozibar ingangaribagh amiba, men danganim. Me Livain anabamin ovavir

boribar aven otivigha Sadokin ovavir boribar adarazira. Merara, Ikiavira Itir Godın boroghın mangi an ingangarim damuam.”

Aning Godın Dipenimın oto

⁴⁷ Ezi gumazir kam Godın Dipenimın uari akuvir danganimın abarima, an ruarim 50 mita, ezi an arozim uaghan 50 mita, egha aning uaghara ghu. Ezi ofa gamir dakozim, Godın Dipenimın faragha iti.

⁴⁸ Ezi gumazir kam ua na inigha ghua Godın Dipenimın otogha an azuarir mam nan aka. Egha an tiar akamın boroghın itir guarir akinir vong ko vongin itimningin abari, aningın ababanim uaghara ghugha, 2 mita ko akuamin tu. Ezi Godın Dipenimın tiar akamın arozimın ababanim,† 7 mitan tu. Ezi birir otevir tiar akamın miriamningın itimning, aning uaghara ghugha 1 mita ko akuamin tu.

⁴⁹ Ezi azuarir kamın ruarimın ababanim 10 mitan tu. Ezi an arozimın ababanim 5 mita ko akuamin tu. Egha adiriziam, danganir me uari akuvimın ikegha azuarir kamın anabo. Ezi guarir akinir dafar pumuning azuarir kamın tiar akamın miriamningın mitighav iti.

41

¹ Ezi gumazir kam na inigha Godın Dipenimın aven ghu. Ga garima, Anogoroghezir Danganim iti. Egha a tiar akamın boroghın itir guarir akinimning vong ko vong itimın abarima, aningın arozim 3 mitan tu. ² Ezi a tiar akamın arozimın abarima, an ababanim 5 mitan tu. Ezi tiar akamın miriamningın birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aningın arozimın ababanim 2 mita ko akuamin tu. Egha gumazir kam Anogoroghezir Danganir kamın abarima, an ruarimın ababanim, 20 mita, ezi an arozimın ababanim 10 mitan tu.

³ Egha a bar aven ghua Danganir Bar Anogoroghezimın oto. Egha a tiar akamın boroghın itir guarir akinir vong ko vong itimningın abarima, aningın

† **40:48:** Akar ababanir kamningın itim ua datirighın Hibrun akamın itir puvati. Akar kam fomira ikia iza datirighın a itir puvati. Akar kam ikiavira itir dughiamın, gumazir maba Grikin akamın a gira, ezi akar kam akinafarir me Grikin akamın an osirizimın iti.

arozimning, 1 mitan tu. Ezi tiar akamin arozimin abanim, 3 mitan tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aningin arozimningin abanim 3 mita ko akuamin tu.* ⁴ Egha a Danganir Bar Anogoroghezir kamın abarima, an ruarim ko arozim, aning uaghara ghua 10 mitan tu. Egha a kamaghın na migei, “Danganir kam, a Danganir Bar Anogoroghezim.”

Ezekiel Godin Dipenimin poghezir ghuriabar gari

⁵ Ezi gumazir kam Godin Dipenimin birir mitiamin abari, ezi an abanim 3 mitan tu. Godin Dipenim azenan danganir muziarir aviriba anevinigha iti. Egha danganir kabar arozimin abanim, 2 mitan tu. ⁶ Danganir muziarir kaba, da uari gisin ikia ghua anaga 3plan ghuriaba iti, ezi 3plan ghuriar kaba, vaghvaghera 30plan danganir muziarir kaba iti. Me dar ingarir dughiamin, me dipenir akiniba asegha akoriba dagh isin da arigha 3plan ghuriar danganir muziariba itiba, pin dar ingari. Eghti dar otevilla izi Godin Dipenimin birim biraghan kogham. ⁷ Danganir muziarir Godin Dipenimin avinizir kaba, dar ghuriar dar itiba kamaghın iti: Danganir vanginan itiba, dar arozim 2 mitan tu. Ezi dar pin danganir muziarir ghuriar namba 2in itiba, dar ababaniba mong ekevegha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi dar pin danganir muziarir ghuriar namba 3in itiba, dar ababaniba mong ekevegha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi adiriziar mam, ghuriar vanginan itimin ikegha pin ghua namba 2in ghuriamin ghua bar pin namba 3in ghuriamin oto.†

⁸ Ki gari, Godin Dipenim ghuriar vazimin itim biragha azenan ghuzir daruamin tuavim, a ghuriar kabar apengan dar mingarimin min ikia, Dipenir miriaba bar da avini, egha a ghuriar pin itibar mingariba gavgaviba dagh anidi. Mingarir kam, nguazimin ikegha pin ghua daruamin tuavimin tu, an tuirivimin abanim

3 mitan tu. ⁹ Danganir muziarir kabar azenan itir divazimin mitiamin abanim, a 3 mita ko akuamin tu. Ezi vanginan itir nguazir pura itim, a Godin Dipenim avinizir danganir muziaribar ikegha ghua, ¹⁰ Godin Dipenim avinizir dipenir igharazir mabar oto. Danganir aruir kam, Dipenim bar anevinigha gumaziba daruamin tuavimin min iti, ezi an arozimin abanim 10 mitan tu. ¹¹ Ezi danganir muziarir kabar aven mangamin tiar akar pumuning iti, egha aningın azenan aruir tuavim guam a misuegha iti. Egha tiar akar mam a Godin Dipenimin sautin amadaghan itima, mam notin amadaghan iti. Ezi ki ua garima, pin itir tuavim, kar danganir muziariba avinizir tuavim, an arozimin abanim, 2 mita ko akuamin tu.

Godin Dipenimin abanim

¹² Godin Dipenimin akirangin aruem uaghiri naghın, dipenir ekiar mam iti. Egha Godin Dipenim avinizir nguazir pura itim, guam a misuegha iti. Dipenir kamın arozimin abanim, a 35 mitan tu, ezi an ruarim 45 mitan tu. Dipenir kamın birir azenan ghuzim, an mitiamin abanim a 2 mita ko akuamin tu.

¹³ Egha gumazim Godin Dipenimin ruarimin abarima, a 50 mitan tu. Egha a gin nguazir Godin Dipenim avinizim ko aruem uaghiri naghın itir dipenibar abari. A Godin Dipenimin tiamin mikebamin ikegha an abara ghua dipenir igharazir kamın girakirangin oto. Ezi an abanim 50 mitan tu. ¹⁴ Egha a Godin Dipenimin guam ko nguazir kinir vong ko vong sara itimin ruaribar abari, dar abanim bar moghira uaghan 50 mitan tu.

^{15a} Egha a ghua, Godin Dipenimin akirangin itir dipenimin abari, dipenir kam Godin Dipenim avinizir nguazir kinim guam a misuegha iti. A dipenir kam ko an dipenir ruarir vuem ko vuemin itimning, dar ruaribar abarima, dar abanim uaghan 50 mitan tu.

Ezekiel Godin Dipenimin aven an biribar digiribar gari

* **41:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Ezi akar kam, datirighın itir Grighın akamin gin zui. † **41:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

15b-16 Godin Dipenimin aven zuir danganim, ko an azuarir faragha itimin birim ko Anogoroghezir Danganimin birim, ko winduan ruariba ko, 3plan birir tiar akamin boroghin itiba, me temer arariba isa, ghuriamin ikegha ghua winduabar otogha, birir kabar pogha da ariki. Egha uaghan temer arariba winduaba aven dagh ase.

17 Me Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganimin biriba ko, tiar akam gisin danganir pin itimin biriba ko, Dipenimin aven zuir danganimin biriba nedazibar digiribar gin ghua da aghore.† 18 Digirir kam kamakin: temer aghuir mamın nedazim iti, ezi an gin enselin bar gavgavir mamın nedazim iti, ezi an gin detin tememin nedazim iti, egha ghua dar nedaziba kamaghira uari aghoravkira ghua, danganir kam bar a ini. Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha guar pumuning iti. 19 Mam gumazir guam iti, ezi igharazim laionin guam iti. Egha aningin guamning detin tememin gari, detin temer roghira itir vong ko vongin itimningin gari. Digirir kamaghira gariba, bar Dipenimin biribagh izifa. 20 Egha da vanginan itir ghuriamin ikegha uanaga tiar akabagh afiragha isin tu. 21a Anogoroghezir Danganimin guarir akinimning, 4plan miriaba iti. Egha aning magh gari.

Esekiel ofa gamir dakozimin gari, a Ikiavira Itir Godin boroghin iti

21b-22 Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamin tiar akamin boroghin, bizir mam iti, a ofa gamir dakozir mamın mın gari. Ofa gamir dakozir kam, me temer araribar an ingari. An tuirivimin ababanim, 1 mita ko akuamin tu, ezi an arozimin ababanim, 1 mitan tu, ezi an ruarim 1 mitan tu. An mikebaba, ko an dikanim,§ ko an miriaba, me temer araribar dar ingari. Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Ofa gamir dakozir kam, a zurara Ikiavira Itir Godin damazimin tughav iti.”

Godin Dipenimin tiar akaba

23-24 Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akam, tiar pumuning iti. Tiar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me hinsbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiam, da sivagh sivagh mangi uarigh puegham. Ezi kamaghira Danganir Bar Anogoroghezim uaghan tiar pumuning iti.

25 Ezi me Anogoroghezir Danganimin tiamningin, detin temeaba ko enselin bar gavgavibar nedazibar ghore, mati nedazir me Dipenimin aven itir biribar ghore. Ezi tiar akar azuarimin aven mangamimningin azenan, me temer araribar dipenir ivem, tiar akam gisin an ingari. 26 Ezi aven mangamin azuarimin birimningin, vong ko vong, winduan ruariba ko detin temebar nedaziba iti. Ezi Dipenimin miriaba avinizir danganir muziariba, dar biriba uaghan nedazir kabanang dar iti.

42

Ofa gamir gumazibar dipenir pumuning

1 Egha gumazir kam na inigha azenan itir danganir me uari akuvimin aven otogha, Godin Dipenimin notin amadaghan dipenir ruarir mamın gari. Dipenir kam, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti, egha an mikebar mam Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti. 2 Dipenir kamın ruarim, 50 mitan tu, ezi an arozim, 25 mitan tu.

3 Dipenir kamın kuebam daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizim bira, egha azenan itir danganir me uari akuvir ekiamın guam a misuegh iti. Me ghuriar 3pla dipenir kamın dar ingara ghuanabo. 4 Dipenir kamningin tizimin, daru aven mangamin tuavim iti. An arozimin ababanim, 5 mitan tu. Ezi an aven zuir danganim notin amadaghan iti, an arozim, 50 sentimitan tu. 5 Dipenir kamningin namba 3in ghuriamin danganir muziariba, da namba 2in ghuriam

† 41:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. § 41:21b-22: Hibrun akam, akar kam, “an dikanim,” a guizbangira ghaze, “an ruarim.” Fomira itir gumazir maba akinafarir kamın akam gira, egha ghaze, akar kam ghaze, “an dikanim.” 42:3: Esekiel 40:17; 41:10

ko namba 1in itir ghuriamin danganir muziariba mong dar sufi. Me namba 3in ghuriamin ingarir dughiam, me mong anesuvagha an ingarizi, an danganir muziariba sufi. ⁶ Dipenir kamningin ghuriaba me dipenir akinibagh isin da arighizir puvati, mati me uari akuvir danganimin boroghin itir dipenir igharazibar ingari. Puvati. Namba 1in ghuriam, a nguazim gaperagha namba 2in ghuriam ko namba 3in ghuriam gavgavim aning ganidi. Kamaghin amizi, pin itir ghuriamin danganir muziariba mong sufi.

⁷⁻⁸ Dipenir namba 2in ruarimin ababanim, a 25 mitan tu. Ezi dipenir ruarir faragha itimin ruarimin ababanim, a 50 mitan tu. Dipenir ruarir faragha itim, me an guamin vongin divazir mamın ingari, ezi an ruarim, mati dipenir ruarir namba 2in ruarimin min ikia, 25 mitan tu. Divazir kam, a danganir uari akuvamin azenan itimin miriamin iti. ⁹⁻¹⁰ Divazir kam, ko dipenir ruarir faragha itir kam, aningın tızimın daruamin tuavim iti. Gumazitam dipenir kamın aven mangisi, azenan ikia uari akuvir danganim ategh divazimin mikebamin boroghın aven izi, aruem anadi naghın ikegh mangi, daruamin tuavir kamın aven mangam.*

Ezi dipenir igharazir pumuning, aning uaghan Godin Dipenimin vongin, danganir uari akuvimin boroghın sautin amadaghan iti.† Egha daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti. Egha aningın mikebamning Godin Dipenimin girakirangın itir dipenir ekiam mong an boroghira iti.

¹¹ Dipenir kamningın ababaniba, dar aroziba ko ruariba ko tiar akaba, da bar moghira notin amadaghan itir dipenimningın ababaniba ko magh ghue. Ezi dipenir kamningın tızimın, daruamin tuavir aven mangamim, aningın tiamningın iti. ¹² Gumazitam sautin itir dipenimningın aven mangisi, divazimin mikebamin boroghın aven izi, aruem anadi naghın ikegh izi, daruamin tuavir

kamın aven izam. Tuavir kam, a notin amadaghan itir tuavimin mirara gari.

¹³ Ezi gumazir kam kamaghın na migei, “Notin itir dipenir kamning ko sautin itir dipenir kamning, Godin Dipenim avinizir nguazir kinimin vongin ikia, egha uaghan Godin danganibara, egha bar zue. Ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghın zuiba, me dar aven ikia ofan bar zueziba api. Ki dipenir kabagh amizi da zue. Kamaghın amizi, ofa gamir gumaziba ofan bar zueziba kagh dar arigham. Kar witba tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osımtıziba agıvamin ofaba. ¹⁴ Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin aven ikegh, me azenan uari akuvir danganim mangisi, me korotiar zueziba suegh dipenir kabar danganir mızuarir kabar aven dar arigham. Korotiar zuezir kaba me Ikiavira Itir Godin ingangarim damuasa da azui. Egh korotiar igharaziba aghuigh azenan itir danganir gumazamiziba uari akuvimin mangam.”

Gumazir kam divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin abari

¹⁵ Gumazir kam Godin Dipenimin aven tir danganibar abaragha gıvagha, na inigha ga ghua aruem anadi naghın itir tiar akamın azenan otogha, a Godin Dipenimin avinizir divazir ekiamın abari. ¹⁶ A bizibar abarir aghorim inigha aruem anadi naghın divazimin ababanim gamima, a 250 mitan tu. ¹⁷⁻¹⁹ Egha a ghua notin amadaghan ko, sautin amadaghan ko, aruem uaghiri naghın divazir kamın abarima, dar ababanibar ruariba vaghvagha 250 mitan tu. ²⁰ Godin Dipenim avinizir divazir kam, a 4plan miriaba iti, ezi dar ababaniba bar 250 mitan tu. Divazir kam, Godin bizir zueziba, ko nguazir kamın gumazamizibar bizir kiniba, tongira da abigha iti.

43

Ikiavira Itir God, uamategha uan Dipenimin ize

* **42:9-10:** Akar ves 3in ikegha ghua 10in tuziba, Hibrun akam deragha migirigiar kabar mangarim abighizir puvati.

† **42:9-10:** Hibrun akar datirighın itim, ghaze, “aruem anadi naghın.” Fomira itir gumazir maba akınafarir kam akabagh iragha da osiri, egha me ghaze, akar kam, sautin amadaghan itir naghın migei.

1 Gumazir kam na inigha divazir tiar akar aruem anadi naghin garimin amadaghan ghu. 2 Ezi ki garima, Israelian Godin angazangarir ekiam ko gavgavim aruem anadi naghin ikegha izi. Ezi angazangarir ekiam ko gavgavim izir dughiamin, ki niginir ekiam barazima, a mati ongarir ekiaba dipira tingazi. Ezi Godin angazangarim nguazim gamima a bar dafogha taghtasi. 3 Irebamin min garir bizir kam mati ki faragha irebamin min garir bizir mamamin aven, God Jerusalem gasighasighasa ami. Ezi irebamin min garir bizir igharazim, ki Kebarin Fanemin miriamin ikia an gani. Irebar ki datirikin garir kam, aning ko magh ghu. Kamaghin amizi, ki uabi fegha nguazim mikinigha guam nguazim gati. 4 Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam ko gavgavim iza aruem anadi naghin amadaghan tiar akamin aven iza Godin Dipenimin aven ghu.

5 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam na fegha na inigha bar aven itir danganir me uari akuvimin ghu. Ezi ki kagh garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Godin Dipenim gizifa. 6 Ezi gumazir kam nan boroghin tughav ikiavira iti, ezi ki orazima, gumazir mamamin tiarim Godin Dipenimin aven ikia na migei. 7 A kamaghin na migei, "O nguazir kamamin gumazim, dipenir kam kar nan atrivir dabirabimin danganim. Egha a uaghan nan dagarir onimning ikiamin danganim. Ki Israelin ikizim zurara men tongin kagh ikiva, me gativagh men gan iki mamaghira ikiam. Israelin ikizim ko men atriviba, me faragha nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Egh gin izamin dughiamin, me ua kamaghin damuan kogham. Me faragha asebar ziaba fa arazir bar kurabagh amua mati amizim tuavir amizibar arazibar gin zui. Egh gin me ua kamaghin damuan kogham. Eghti men atrivibar kuaba, ua danganim kamamin ikian kogham. 8 Men atriviba faragha uan dipeniba nan Dipenimin boroghin

dar ingari. Ezi men dipenir tiar akaba nan Dipenimin tiar akam boroghira iti. Ezi divazir vamira me dipeniba ko na dipenim abigha iti. Ezi me arazir bar kurar ki aghuaziba me dagh ami. Ezi bizir kamamin, me nan ziar zuruzim gamizi, a nan damazimin bar mize. Bizir kam bangin, ki bar men aningaghegha me gasighasiki. 9 Me datirighin ua asebar ziaba fan marki, mati tuavir amizimin arazir an amiba. Egh me uan atrivibar kuaba nan saghon da arikigh. Me kamaghin damighti, ki zurara men tongin iki mamaghira ikiam."

10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, "O nguazir kamamin gumazim, ni Dipenimin ganganir gin ikiamimin gun Israelin ikizim mikim me geghan. Eghti me uan arazir kurar me amiziba bagh aghumsigham. 11 Me uan arazir kurar me amizibar aghumsigh givaghti, ni Godin Dipenimin digiriba ko ganganimin gun me mikim. An ababaniba, ko tiar akar aven ghua azenan iziba ko, an averiamin itir biziba ko, an aven ingaramin araziba ko, an bizir ki damuasa mikemeziba, ni bizir kaba men damazibar bar ada osirighti, me bar nan akabar gan dar gin mangi dar amu.

12 "Kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim: Mighsiar orazir Godin Dipenim aperaghav itim, an danganiba bar anevinigha itir danganiba, da bar moghira zuegh na baghvira ikiam. Guizbangira, kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim."

Ofa gamir dakozimin ababaniba

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Kar ofa gamir dakozimin ababanim. Ofa gamir dakozir kamamin mingarimin povir nguazim gaperaghav itim, an tuirivimin ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi an povimin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozm, an ababanim, 50 sentimitan tu. Divazir dozir mam, an mingarir povir kamamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, 25 sentimitan tu. 14-15 Ofa gamir dakozir kam a 3plan miteba iti. An povim gisin aperaghav itir miter namba 1, an tuirivimin ababanim 1 mitan tu.

Ezi miter kamın miriamın ikegha aven zuir danganimın arozim, an ababanım, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisın itir namba 2ın mitem, an tuirivimın ababanım, a 2 mitan tu. Ezi miter kamın miriamın ikegha aven zuir danganimın arozim, an ababanım, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisın itir namba 3ın mitem, an tuirivimın ababanım 2 mitan tu. Miter bar pın itir kam, kar ofaba tuer danganim. Ezi ofaba tuer danganim, bulmakaun kombar mın garir biziba, an mıkebar 4pla gaseghav iti.

¹⁶ “Ofa gamir dakozimın ofaba tuer danganim kamın siriam, an ruarimning ko, arozimningın ababanıba uaghara ghuegha 6 mitan tu. ¹⁷ Ofaba tuer danganim kam, an apengan itir miter namba 2, an ruarimning ko arozimningın ababanıba magh ghugha 7 mitan tu. Ezi miter namba 2ın miriamın ikegha aven zuir danganimın arozim, an ababanım, 50 sentimitan tu. Ezi divazir dozir mam, a miter kamın miriaba azenan isın ikia bar anevini, ezi an tuirivimın ababanım, a 50 sentimitan tu. Ezi adırızıar mam, ofa gamir dakozim gasaraghav ikia, guam aruem anadi naghın misuegha iti.”

*Ofa gamir dakozim,
me a isa God ganıdi*

¹⁸ Ikiavıra Itir God, kamaghın na mıgia ghaze, “Nguazir kamın gumazim, ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ki kamaghın mıgei: Kar bizir ki damuasa mikemeziba, me ofa gamir dakozim gisın asızıba tue da mıghırir ofabar amuva, ofan bar isi mıghıramim damuamin asızir ghuzıba, a gisın da kavamangsi, ofa gamir dakozimın ingarigh gıvaghı, dughıar kamra, ni arazir kabar gın mangı dar amu. ¹⁹ Ni bulmakaun apuritam inigh Livain anabamın ofa gamir gumazıba, me Sadokın ovavir borıbar maba, me danıngıgh. Merara izı nan boroghın nan ingangarım damuam. Egh ofa gamir gumazir kaba bulmakaun apuritam misuegh gumamazıbar arazir kuraba gın amangamin ofa damu. Ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ki Akar Gavgavir kam gamı. ²⁰ Egh ni bulmakaun kamın ghuzıtaba inıghıva ofa gamir dakozimın,

mıkebabar komın 4plan kabar aghuıgh. Egh gumamazıbar arazir kuraba gın amangısi ofa gamir dakozir namba 2ın mitemın mıkebabar aghuva, an divazir dozir bar anevinizim a daghuıgh. Ni kamaghın damıghtı, ofa gamir dakozim nan damazimın zueghıva, na baghavıra itir bizimın mın ikiam. ²¹ Ia bulmakaun apurım inıgh, Godın Dıpenım avınezir divazimın aven itir danganim God inabazımra mangı, arazir kuraba gın amangamin ofan mın, a misuegh an ofa damu. Danganim kam, a Anogoroghezir Danganimın azenan iti. ²² Egh amızaraghan, ia memen apurır duaba puvatızıtam inıgh, egh arazir kuraba gın amangamin ofan mın ofa damu. Eghtı ofan kam ofa gamir dakozim damıghtı, a zuegham. Mati ia faragha bulmakaun apurımın ghuzım gamızı mokın. ²³ Ia kamaghın ofa gamir dakozim damıghtı a zuegh gıvaghı, ia bulmakaun apurır duaba puvatızı tam inıghıva, sipsipın okoruamin tongın sipsipın apurır duaba puvatızıtam inıgh, ²⁴ Ikiavıra Itir Godın damazimın izı. Eghtı ofa gamir gumazıba amangsızım isi aning gısuaghsuegh, ofan bar isia mıghırızımın mın, aning isi Ikiavıra Itir God bagh ofa damu. ²⁵ Ia 7plan aruebar, ia vaghvagh aruer vamıran memen tam inıgh izı arazir kuraba gın amangamin ofan mın a misuegh ofa damu. Egh uaghan bulmakaun apurıtam ko sipsipın okoruamin tongın sipsipın apurıtam inıgh izı. Eghtı asızır kaba, duatam dar mıkarzıbar ikian markı. ²⁶ Ofa gamir gumazıba aruer 7plan ofa gamir dakozim damıghtı a zueghı, ofan kabar amuam. Me kamaghın ofa gamir dakozim damıghtı, a nan bizımra an mın ikiam. ²⁷ Eghtı 7plan aruer kaba gıvaghı, namba 8ın aruemın ikegh mangı, ofa gamir gumazıba, Israelia ia bagh ofa damuam. Me ofan tue bar isia mıghırızıba ko, gumamazıba God ko navır vamıran ikiamın ofabar amuam. Me kamaghın damıghtı, ki ofan kaba bagh bar akongegh da inıam. Ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ki kamaghın mıkemegha gıfa.”

44

Aruem anadi naghin itir tiam dukuaghav iti

¹ Ezi gumazir kam na inigha, ga ua Godin Dipenimin aruem anadi naghin amadaghan itir divazimin ghua ki gari, an tiam dukuaghavira iti. ² Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Tiar kam dukuaghvira iki kuighirighan kogham. Gumazitam an aven mangan kogham. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, kirara ki an aven ize. Kamaghin amizi, a kuighirighan kogh kamaghira ikiam. ³ Atrivimin otarimra, Ikiavira Itir Godin damazimin daghebar amis tiar akamin aven izi Dipenimin aven dapiam. A tiar akamin aven iziva, Dipenimin aven mangamin azuarimin aven izam, egh gin a mangisi a kamaghira tuavir kamra azenan mangam.”

Godin gumazamizibara, Godin Dipenimin aven mangam

⁴ Egha gumazir kam na inigha ga notin amadaghan itir tiar akamin aven ghua, Godin Dipenimin tiamin oto. Ezi ki garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam, Ikiavira Itir Godin Dipenim bar a gizifa. Kamaghin amizi, ki degiaghirigha uan guam nguazim gati. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni deravira ganigh. Bizir ni garava orazir kaba, ni deravira dagh nighnigh. Ki bizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamiba ko Akar Gavgaviba ni mikimasa. Eghti ni deravira fogham, tinara Godin Dipenimin aven mangigh uam azenan izam, eghti tina puvatigham.

⁶ “Ni Israelin ikizir akaba batozir kamin mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Israelin ikizim, ia amir arazir kurar ki bar aghuaziba, Ia da atakigh! ⁷ Ia na bagha ofabagh amua asizir aghuiba ko, oviba ko, ghuziba na ganidir dughiabar, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatizi me nan Dipenimin aven ize. Me uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati, egha

uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me nan Dipenimin aven ize, ezi tuavir kamin ia nan Dipenim gamizi, a nan damazimin mize. Ia arazir kurar ki bar aghuazir aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abiki. ⁸ Ia nan bizir bar zuruziba deravira dar garir puvati. Egha ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arizima, me ian danganim inigha nan Dipenimin ingangarir kabagh ami.

⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin ikizimin tongin ititam, a uan mikarzir mogomemin inim atughan kogh, egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim nan ikian kogh, gumazir kam, nan Dipenimin aven izan kogham. Bar puvatigham.”

Livaiba ofa damuamin ingangarim damuan kogham

¹⁰ Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Israelin ikizim akirim na gasaragha bar nan saghon zuima, Livain anabamin adarazi uaghan, nan aghuagha asebar ziaba fa nan saghon ghu. Kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. ¹¹ Ki kamagsua, me nan Dipenimin aven ingangaribar amuam, egh nan Dipenimin tiar akaba deraghvira dar ganam. Egh gumazamizibar akurvagh, ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba bagh asizibav soghiva, ofabar amuva gumazamizibar damazimin tuiv, me bagh Godin ingangarim damuam. ¹² Ezi puvati, me ua Israelin ikizimin faragha ghua, asebar ziaba fe, egha me gamizi me asaghpora ira arazir kuramin aven zui. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki akar dikirizim gamua guizbangira kamaghin me migei, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. ¹³ Eghti me nan boroghin izi ofa gamir gumazibar iki nan ingangarim damuan kogham. Me nan damazimin ofan zueziba ko anogoroghezir bizitam boroghin mangan kogham. Me uan arazir kurabagh nighnigh bar aghumsigham. Egh arazir kurar ki bar aghuazir me

amiziba bagh, ivezir kuram iniam. ¹⁴ Eghti ki me amiseveghti, me nan Dipenimîn ganiva an aven damuamin ingangariba bar dar amuam.”

Ofa gamir gumazibar ingangariba

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miġia ghaze: Ofa gamir gumazir Livain anabamin itiba, me Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimîn, merara nan Dipenimîn aven itir biziba deravira dar garava, nan ingangarim bagha gavgafi. Kamaghin amizi, merara nan ingangarim damusi nan boroghin izi, na bagh ofabar amusi asizibar oviba ko ghuziba isi ofabar min na daningam. ¹⁶ Merara nan Dipenimîn aven izam. Merara nan ingangarim damusi nan dakozim boroghira izam. Merara nan bizibar ganam.

¹⁷ “Ofa gamir gumaziba, namba zin divazir nan Dipenim avinizimîn tiar akamin aven mangi uari akuvir danganimîn otivsi, me ofa gamir gumazibar korotiar me inir ghurghuribar ingarizibar aghuigh. Me nan Dipenimîn boroghin uari akuvir danganir kamîn aven iki, nan ingangarim damuamin dughiamîn, me sipipin arizibar ingarizir korotiabar aghuan marki. ¹⁸ Me inir ghurghurir avizir ruarir taba dapanir asuabar min uan dapanibagh ighuigh. Egh trausiziar otevilla isi uan korotiar ruaribar apengan dar aghuigh. Egh doriba men aghan koghsî me inir ruariba ikiva, miter gavgavibar uan ivariba amighinan marki. ¹⁹ Me azenan ikia uari akuvir danganimîn gumazamiziba bagh mangisi, me Godin Dipenimîn aven ingangarim damuasa aghuizir korotiaba suegh danganir muziarir zuezibar dar arikigh. Egh me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangi. Puvatightima, gumazamizir kiniba men korotiar bar zuegha anogoroghezibar suigh, egh me arimighiregham. Kamaghin amizi, me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangam.

²⁰ “Ofa gamir gumaziba uan dapanir ariziba apir, bar adagh isiti da dapanir tuziba ikian marki. Egh me uan dapanir ariziba ateghti da mangi ruarighan marki. ²¹ Ofa gamir gumaziba, aven ikia uari akuvir danganimîn aven mangisi, wainin tam aman marki. ²² Ofa gamir gumazitam, amizir pam taghizir tamîn ikian marki. A Israelin ikizimîn amizir igiar gumazitam koma akuzir puvatizitamîn ikiti deragham. Egh a uaghan ofa gamir gumazir aremezimîn amuir odiarimîn ikiti deragham. A gumazir kinir ovengezitamîn amuir odiarimîn ikian marki.

²³ “Ofa gamir gumaziba, bizir na baghavira itiba ko nguazir kamîn bizir kiniba, nan gumazamizibar sure damu. Egh bizir manam, nan damazimîn zue, ezi bizir manam nan damazimîn mize, ni dar men sure damuam. ²⁴ Akam adaritam otoghti, ofa gamir gumaziba nan Akar Gavgavibagh isin tugh men adarim tuisigh. Me isar ekiabar Arazibar suigh, dagh nighnigh dar gin mangi, arazir ki ifongezibar amuva, egh Sabatin dughiamîn arazimîn gin mangiti, a na baghvira itir dughiamîn min ikiam.

²⁵ “Ofa gamir gumazitam, ovengezir gumazir kuamin boroghin mangi an suiragh, nan damazimîn mizeghan marki. Egh an tavira, mati an afeziam o amebam, o an borir tam, o an aveghbuatam, o an amizir patamin itir puvatizim aremeghti, a men kuabar suigh dar afegh, egh a nan damazimîn mizegham. ²⁶ Egh gin a uan nan damazimîn zueghamin arazibar gin mangi ua nan damazimîn zuegh givaghiva, gin a 7plan aruer igharazibar ua pura iki mizuamam. ²⁷ Aruer kaba givaghti, a gin Godin Dipenim avinigha uari akuvir danganimîn mangi, ua bagh arazir kuram gin amangamin ofa damu. Egh a kamaghin, ua Godin Dipenimîn Anogoroghezir Danganimîn aven mangi ua ingaram. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.

²⁸ “Ofa gamir gumaziba, Israelin nguazimîn aven nguazitam inian kogham.

44:17: Ua Me Ini 28:39-43; Ofa Gami 16:4 **44:19:** Ofa Gami 16:23; Esekiel 42:13-14 **44:20:** Ofa Gami 21:5
44:21: Ofa Gami 10:9 **44:22:** Ofa Gami 21:7; 21:13-14 **44:23:** Ofa Gami 10:10 **44:25:** Ofa Gami 21:1-4
44:28: Diboboniba 18:20

Me nan ingangarir kam ini, a mati men bizir aghuir ki me ganingizim. Kirara, ki bizir aghuir me inigh zurazurara suiragh ikiamin kam. ²⁹ Ofa gamir gumaziba, me wit tuamin ofa, ko arazir kuraba gin amangamin ofa ko, osimtiziba agivamin ofaba, dagher kaba kar ofa gamir gumazibar dagheba. Egh Israelin nguazimin aven, bizir gumazamiziba na bagha arighizi da na baghvira itiba bar, ofa gamir gumaziba da iniam. ³⁰ Gumazamiziba faragha anizir dagheba asighiva, dar tongin dagher bar aghuir faraghavira itiba inigh ofa gamir gumazibar aningam. Egh bizir igharazir gumazamiziba isa nan ingangarim bagha anidiba, ofa gamir gumaziba uaghan da iniam. Gumazamiziba dughibar zurara bretba tuva, faraghivira tuamin bretba, me ofan min da isi ofa gamir gumazibar aningigh. Egh gumazamiziba kamaghin damuti, nan bizir aghuiba men dipeniba ko ikizibagh izivagh.

³¹ “Ofa gamir gumaziba, kuarazim o, asizir uabi aremezir tam aman marki. Egh asizir igharazim misuegha atizir asizim uaghan, me aneman marki.”

45

Israelia Ikiavira Itir God bagh nguazir tam ginabagh

¹ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Ia uamategh uan kantrin mangegh, Israelia uan nguazim abigh, uan ikiziba vaghvaha me daningiva, ki Ikiavira Itir God, na bagh nguazir ekiatam atigh. Eghti an ruarim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozim 10 kilomitan tugham.* Eghti danganir kam bar moghira zueghiva na baghvira ikiam. ² Nguazir kam in aven, ia Godin Dipenimin ingarsi danganitam ginabagh. Nguazir kam in 4plan miriabar ababaniba bar moghira 250 mitan tugham. Egh ia ua nguazir otevir igharazitam amiseveghti, a Godin Dipenim ikiamin nguazir otevir kam

avinighti, an arozim 25 mitan tughti, a pura ikiam. ³⁻⁵ Eghti ia nan nguazir ekiar kam, akuar pumuningin anebighti, akuar pumuning aning ababanir vamiran iki. Nguazir kamningin ababanimin ruarimning uaghara 12 kilomita ko akuamin tugh, eghti aning in arozim, 5 kilomitan tugh. Nguazir kamning in tam, ki ofa gamir gumaziba bagh a ginabagh, kar nguazir nan Dipenim itir kam. Ofa gamir gumazir nan Dipenimin aven ingangaribar amuasa nan borogh in iziba, me nguazir ki me bagha inabazir kam in uari bagh dipenibar ingaram. Ezi nguazir kam a danganir bar zuruzim, egha a nan bizimra, nan Dipenim uaghan danganir kam in aven ikiam. Eghti ki uan nguazir kam in otevir igharazim isi Livain adarazir aningam. Livaiba nan Dipenimin ingangarir igharazibagh ami. Egh me nguazir kam in uan nguibar ekiabar ingaram.†

⁶ “Danganir zuruzir kam in miriam, danganir igharazir mam an borogh in ikiam. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti an arozimin ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kam a Israelin gumazamiziba bar men nguazim, eghti me an uan nguibar ekiam in ingaram.”

God atrivim bagh nguazim ginaba

⁷ Ikiavira Itir God ua kamagh in migei, “Ia nguazir otevir pumuning atrivim bagh aning ginabagh. Nguazir otevir faragha zuim, an aruem anadi nagh in amadaghan nan nguazimin miriam ko nguazir ian nguibar ekiam itimin miriam in ikegh, mangi aruem anadi nagh in amadaghan Israelin kantrin nguazibar mitaghniamin tugh. Eghti namba 2 in nguazir otevim, aruem uaghiri nagh in amadaghan nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazimin miriam in ikegh, mangi aruem uaghiri nagh in Israelin kantrin nguazir mitaghniamin tugh. Kamagh in amizi, nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazim, ko atrivimin nguazir otevimning, da

44:29: Diboboniba 18:8-19 **44:31:** Ofa Gami 22:8 * **45:1:** Hibrun akar datirigh in itim, akar kam kamagh in migei, “5plan kilomita.” Ezi gumazir fomira itir maba, akar kam Grigh in akamin kamagh in a gira, “10plan kilomita.”

† **45:3-5:** Hibrun akar datirigh in itim, akar kam kamakin, “20plan danganiba.” Egha gumazir fomira itir maba, akar kam Grigh in akamin a gira, “Men nguibar ekiam.”

Israelin kantrin danganir kam bar a iniam. Nguazir kam, aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, mangi aruem uaghiri naghin itir mitaghniamin tugham. Eghti nguazir kamın ekiamın ababanım, Israelian anababa vaghvagha ghuaviba ikiangizir nguazibar ababaniba ko magh mangigh. ⁸ Israelin nguazimın aven, atrivim ua baghvıra nguazim ikiam. Eghti gin atriviba, nan gumazamiziba abın ua men nguaziba inian kogham, mati atriviba faragha amizi mokin. Atriviba gin Israelin ikizimın anababa, vaghvagh men nguaziba me daningam.

⁹ “Ki Ikiavıra Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelian atriviba, ia bar dughiar ruarimın arazir kurabagh ami! Ia kuaba kurir arazim ko igharaz darazi abirir arazim atakigh. Bizir manam dera ia damu. Ia uamategh nan gumazamiziba, men nguazim me dama a inisi, me batoghan marki. Ki Ikiavıra Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei.”

Ia guizin arazimın gintigh bizibar ababanibar amu

¹⁰ Ia bar guizin arazimın gintigh, bizibar osımtıziba ko ababanibar amu. ¹¹ Efa, a bizir midiariba tuisigh dar osımtızimın ganamin bizim. Ezi bat, a bizir dipamin itibar ababanım damuamin bizim. Aningın bizibar abarir ababaniba uaghara magh ghu. Kamaghin amizi, efan 10pla, a homan vamıra ko magh ghu. Ezi batin 10pla, homan vamıra, o korin vamıra ko magh ghu. Bizir guar aviriba bar, me homan ababanımın gin ghua, dar osımtıziba ko ababanibar adagh ami. † ¹² Bizibar osımtızibar ababanım kamakın: 20plan gera, sekelin vamıra. Ezi 60plan sekel, minan vamıra. §

¹³ “Ia Israelia dagher biziba ofan mın da inigha na bagha izi, ia kamaghin dar ababanibar amu. Ia witin 60plan efa iki, egh dar tongin efan vamıra isi ofa damu. Egh balin 60plan efa iki, dar tongin efan vamıra isi ofa damu. ¹⁴ Egh ia uan temer olivin

borer 100plan batba iki, ia dar tongin batin vamiran isi ofa damu. ¹⁵ Egh sipsipin Israelin nguazimın dadaba apir 200pla iki, ia dar tongin sipsipin vamıra isi ofa damu. Ia bizir kaba inigh izi, wit tuamin ofaba, ko ofan bar isia mighiriba, ko na ko navir vamıra ikiamın ofaba, ia dar amu. Ia ofan kabar amutıma, ki ian arazir kuraba gin amadagham. Ki Ikiavıra Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁶ “Kantrin kamın gumazamiziba bar, bizir kaba inigh Israelian atrivim bagh mangıva ofabar amuam. ¹⁷ Kar atrivimın ingangarir a damuamim: ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wain ko olivin boreme inger ofaba ko, dughiar ekiabar isaba ko, iakinir igiabar dabirabiba ko, Sabatin dughiaba ko, Israelin ikizimın dughiar ekiar igharazir God inabaziba. Atrivim, Israelin ikizimın arazir kuraba agıvsi, ofan kabar amuam. Ofan kabanang: arazir kuraba gin amadir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, ofan isia bar mighiriba ko, God gumazamiziba ko navir vamiran ikiamın ofaba.”

Godin ziam famin dughiar ekiaba

¹⁸ “Ki Ikiavıra Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Azeniba vaghvagha dar iakinir faragha itimın, an aruer farazimın, ia Godin Dipenim damighti a zueghsi, bulmakaun apurir igiar duaba puvatızitam inigh an ofa damu. ¹⁹ Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amangamin ofan kamın ghuzitaba inigh, Godin Dipenimın guarir akinir tiar akamin boroghin itibar aghuva, ofa gamir dakozir namba 2in mitemın mikebar 4pla daghuva, aven itir danganir me uari akuvimın tiar akabar boroghin itir guarir akinibar aghu. ²⁰ Iakinir kamın, an namba 7in aruemin, tina deraghvıra fozir puvatıgha atamakuigha arazir kurar manam gami, ia a bagh ofan kabar amu. Egh tuavir kamın, ia Godin Dipenim damuti a zuegham.

²¹ “Iakinir faragha zuimın, an namba 14in aruemin, ia God Israelia Gitazir

45:10: Ofa Gami 19:36 † **45:11:** Ababanir kamning, homa ko kor, aningın ababanım 175 litan ghu. Ezi ababanir kamning efa ko bat, aningın ababanım, 17 lita ko akuamin tu. § **45:12:** Sekelin osımtızim, 11 gremın tu, ezi minan osımtızim, 648 gremın tu. Hibrun akam vezin kamın aven, “60plan sekel,” a migeir puvati. A ghaze, “20plan sekel, ko 25plan sekel, ko 15plan sekel.” Ezi kar 60plan sekel. **45:21:** Ua Me Ini 12:1-20; Diboboniba 28:16-25

Dughiam bagh Isar Ekiam damu. Egh aruer 7plan, ia yis puvatizir bret amam. ²² Isar ekiamin dughiar faragha zuimin, atrivim uan arazir kuraba ko kantrin kamın itir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, arazir kuram gin amangamin ofa damusi bulmakaun apurir igiatam isi ofa gamir gumazibar anighti, me an ofa damu. ²³ Isar kamın arueba vaghvagh, atrivim Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, gumazamiziba inigha izir bulmakaun apurir igiar 7pla, ko 7plan sipsipin apurir duaba puvatiziba isi ofabar amu. Egh 7plan dughiar kabar vaghvagh a uaghan memen apurim isi arazir kuraba gin amangamin ofabar amuam.

²⁴ “Egh atrivim bulmakaun apurir kaba ko sipsipin apurir kaba iniva vaghvagh 14 kilogrem wit ko 3 lita olivin borem sara inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba, bulmakauba ko sipsipin kaba isi ofa damuva, wit ko olivin borem sara ofa damuam.

²⁵ “Eghti iakinir namba 7in, an aruer namba 15in, Averpenibar Ekiamin Dughiar Ekiam ko Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam otogh mangi 7plan aruebar tugham. Eghti atrivim 7plan aruer kabar vaghvagh da inigh izi ofa gamir gumazibar aningam. Ofan kaba, arazir kuraba gin amangamin ofaba ko, avimin bar isia mighirir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, olivin boremin ofaba. Asizir kaba ko, witba ko, olivin borebar dibobonim, da God Israelia Gitazir Dughiamin ofabar dibobonim ko magh ghu.”

46

God, atrivim damuamin ofabav gei

¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Aven itir danganir me uari akuvimin tiar akar aruem anadi naghin itim, wighba vaghvagh, dar 6plan ingangarir aruebar, tiam dukuagh iki mamaghira iki. Egh Sabatin dughiam ko iakinir igiamin isar ekiamin dughiamin, tiam kuighirigham. ² Godin ziam famin dughiam otoghti, atrivim azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir

dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin aven otogh, an tiar akamin guarir akinimin boroghin tughiv ikiam. A ganti, ofa gamir gumaziba izi, an ofan bar isi mighiramim ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amigh givaghti, atrivim tiar akamin boroghira ikiva tevimning apirigh, dapanim aviragh, Godin ziam fam. Egh gin uamategh azenan mangam. Eghti me tiar akam asaraghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. ³ Sabatin dughiauba ko iakinir igiabar isaba bar, kantrin kamın gumazamiziba uaghan tiar akar kamın azenan Ikiavira Itir Godin damazimin iki, an ziam fi teviba apirigh dapaniba avigham.

⁴ “Sabatin dughiauba bar, atrivim izi Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, 6plan sipsipin nguzir duaba puvatiziba ko sipsipin apurir duaba puvatizir tam inigh izi. ⁵ A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izam. A sipsipin nguziba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izam. A witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3 litan olivin borem sara inigh izi.

⁶ “Egh atrivim iakinir igiamin isam bagh, a bulmakaun apurir igiatam ko 6plan sipsipin igiaba, ko sipsipin apurir ekiar vamira, duaba dar mikarzibar puvatiziba, ana da inigh izam. ⁷ A bulmakaun apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiaba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3plan litan olivin borem sara inigh izi. ⁸ Atrivim nan ziam fisi, an azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin tiar akamin aven otogham. Egh a nan izam fegh givagh ua mangisi, a izezi moghin ua mangi azenan itir me uari akuvir danganimin otogham.

⁹ “Isar ekiabar dughiabar, kantrin kamın gumazamiziba Ikiavıra Itir Godın ziam fısi izi, tina notın amadaghan itir tiar akamın aven izegh, a uamategh mangisi, a sautın amadaghan itir tiar akamın azenan mangi. Eghti tina sautın amadaghan itir tiar akamın aven izegh, a uamategh azenan mangisi notın itir tiar akamın azenan mangi. Tav aven izezir tiar akam moghın uam azenan mangan kogham, a vongın itir tiar akamın otogh azenan mangi. ¹⁰ Gumazamiziba aven izisi, atrivim uaghan me ko aven izam. Eghti me azenan mangisi, atrivim uaghan me ko azenan mangam. ¹¹ Isar ekiabar dughiaba ko ofa gamir dughiar ekiabar, gumazitam ofa damusi a bulmakaun apurir tam iniva, 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir ekiar tam iniva, 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiataba iniva, a uan ifongiamın gın mangi wıtın avıritaba sara inigh izi. Egh wıtın avırir kaba bagh olivın borer da ko voroghıra mangamiba inigh izi. Dar ababanım kamakın: a 14 kilogrem wit iniva, 3plan litan olivın borem sara inigh izi.

¹² “Atrivim uabi, Ikiavıra Itir God bagha, uan ifongiamın gın mangamin ofa a danıngam, kar ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamıran ikiamın ofaba, a da isi a uan ifongiamın gın mangamin ofabar mın, da inigh izi. Dughiar kamın, me a bagh namba 2ın divazımın aruem anadi naghın itir tiar akam kuighti, an aven mangıgham. Egh a uan ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamıran ikiamın ofabar amuam, mati a zurara Sabatın dughiabar ofa gami moghıra, an ofabar amuam. Egh a uam azenan mangiti, me tiam dukuagh.”

God, me dughiabar vaghvagh ofan damuamibav gei

¹³ Ikiavıra Itir God ua kamaghın migei, “Mızarazıbar zurara, ia sipsipin igiar azenir vamıra ikia duaba puvatızitam inigh izi, Ikiavıra Itir God bagh ofan bar isia mighirimın mın ofa damu. Ofan kamaghın amızim, ia dughiabar zurara a damu. ¹⁴ Egh uaghan mızarazıbar zurara,

ia ofan bar isia mighıramım damusi asızım iniva, wıtın aghuir kilogremın pumuning ko olivın borer litan tam sara inigh izi aning veregh. Kar wit tuamin ofa. Arazir mızarazıbar Ikiavıra Itir God bagh ofa damuamin kam, a iki mamaghıra ikiam. ¹⁵ Ia kamaghıra sipsipin igiam ko wit ko olivın borem inigh izi, mızarazıbar zurazurara Ikiavıra Itir God bagh ofan bar isia mighıribar amu mamaghıra iki.”

Atrivimın nguazım

¹⁶ “Ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ki kamaghın migei: Atrivim nguazir otevir tam isi, bizir aghuımın mın uan otarım danıgham, eghti nguazir kam, an an ghuavım ikegham. Nguazir kam zurara an otarımın adarazir nguazımra. ¹⁷ Eghti atrivim uan nguazir otevir mam isi, uan ingangarır gumazır mam danıghti, azenır namba 50 otoghti, a nguazır inızır kam uam atrivım danıngam. 50plan azenıbar zurara, Judaba ua bizıba ikarvaghamin arazır kam damuam. Dughiar kam otoghti, nguazır kam uam atrivımın nguazım gavagham. Kar an bizımra, ezi a uan otarıba ko uan ovavır borıba, me zurara an ghuavım ikegham.

¹⁸ “Eghti atrivim gumazamizıbar nguazıtam me dama a inıan kogham. A nguazır manam isi uan otarıtam danıngisi, a uan nguazımra isi a danıngam. Eghti nguazır kam an otarımın bizımra. A gumazamizıba abınıva men nguazıba me dama da inıan kogham. Kamaghın amızı, nan gumazamizıba uan nguazıbar iki deraghvıra dapiagham. Me aghamsıgh tintınıbar nguazır ıgharazıbar mangan kogham.”

Esekiel Godın Dıpenımın ofa tuer danganıbar gari

¹⁹ Gumazır kam na inıgha, namba 2ın divazımın tiar akamın aven ghua, daruamin nguazır kınır Godın Dıpenım avınızımın otogha notın itir dıpenımın oto. Dıpenır kamın danganır dozıba, da Godın danganıbara, egha da bar zue. Dar aven, ofa gamır gumazır Ikiavıra Itir Godın boroghın zuıba dar iti. Ezi gumazır kam aruem uaghırı naghın itir danganım nan aka. ²⁰ Egha kamaghın na

migei, “Danganir kamın aven, ofa gamir gumaziba, osımtızıba agıvamin ofaba ko arazir kuraba gın amangamin ofabar asızir tuzıba inıgh izı da avıgham. Egh me uaghan wit tuamin ofaba inıgh izı danganir kamra da tuam. Ofa gamir gumazıba bizir zuezı taba inıgh, azenan gumazıba uari akuvir danganımın mangan kogham. Puvatıghtıma, gumazir kınıba bizir bar zuegha anogoroghezir kabar suıghıva me ovengam. Kamagħın amızı, bizir zuezir kaba bar men sagħon ikiam.”

²¹ Egha gumazir kam na inıgha azenan ghua, me uari akuvir danganımın otogħa an mıkebar 4pla nan akakası. Kı garıma, an mıkebar 4pla vaghvagħa ua danganir muzıarır maba itı. ²² Danganir muzıarır kaba, dar ababanıba magħ għu. Dar rurarıbar ababanım, 20 mitan tu, ezi dar arozıbar ababanım, 15 mitan tu. ²³ Da vaghvagħa bıırır dagıabar ingarızır mam itı. Ezi avım arıghamın danganım dar bıırıbar poroghav itı. ²⁴ Ezi gumazir kam kamagħın na mıgei, “Kar ofan dagħeba tuamin danganım. Godın Dıpenımın ingangarır gumazıba, gumazamızıba ofa damuasa inıgha izır asızıba inıgh, me kagħ adar tuzıba avıgham.”

47

Dı pam Godın Dıpenımın ikegha emıra għuagħırı

¹ Egha Esekiel ghaze, gumazir kam ua na inıgha Godın Dıpenımın tiar akamın ize. E fo, Godın Dıpenım aruem anadı nagħın gari. Dughıar kamın, kı garıma, Ame! Dı pam tiar akar aruem anadı nagħın itımın apengan otogħa emıra għuagħırı. Ezi sautın amadagħan itır tiar akam uaghan dı pam an otogħa sautın amadagħan itır ofa gamır dakozımın boroghın emıra għuagħırı, ofa gamır dakozım gıta. ² Ezi a na inıgha ghua tiar akar notın amadagħan itımın azenan ghugħa, ga dı vazır ekiar Godın Dıpenım avınızımın azenan għu. Egha ga arua dı vazımın mıriamın azenan ghua tiar akar aruem anadı nagħın itımın oto. Egha kı dı pamın garıma, a sautın amadagħan itır

dı vazımın tiar akamın apengan otogħa emıra zui.

³ Ezi gumazir kam uan ababanır benim inıgha dı pamın mıriamın ghua an ruarımın abarı, a aruem anadı nagħın għuagħırı 500 mitan tu. Ezi a na mıgıa ghaze: Ga dı pam girıgh mangam. Ezi kı an gın ghua dı pam girıgha vongın zuıma, dı pam nan dı amnıngın tu. ⁴ Ezi a ua dı pamın mıriamın sıvagħa ghua an abarıma, a 500 mitan tu. Ezi a nan akua dı pam girıgha vongın zuıma, dı pam nan itevımningın tu. Ezi a ua dı pamın mıriamın sıvagħa an abarıma, a 500 mitan tu. Ezi a ua nan akua dı pam girıgha vongın zuıma, dı pam nan ivarıamın tu. ⁵ Ezi a ua dı pamın mıriamın sıvagħa an abarıma, a 500 mitan tu. Dı pam kagħ faner ekiamın otogħa bar kone. Ezi kı an aven daru vongın mangan ibura. Gumazır uabı afozofogh damuan fozıtım, a tı tong an aven mangam. Kar faner ekiar gumazıtım vongın mangan kogħamım. ⁶ Ezi gumazır kam kamagħın na mıgei, “O nguazır kamın gumazım, nı tı bizır kaba deravıra dar gari?” Egha gumazır kam ua na inıgha faner dadarımın mıriamın għu.

⁷ Kı kagħ otozır dughıamın, kı garıma temer bar avırım, faner mıriamningın uagħara bar izıvagħa itı. ⁸ Ezi a kamagħın na mıgei, “Dı par aruem anadı nagħın ikegha ivemarım, a Jordanın Fanemın ghua Araban danganır zarımın għuagħırı, egha bar ghua Amangsızım Itır Dı pamın tu. E fo, ongarır kam, amangsızım bar a gızıfa. Eghtı faner kam a damutı, a dı par aghuımın otogh amangsızım puvatıgham. ⁹ Eghtı faner kam zuir danganıba, asızır ıgharagħa garıba izı an boroghın ikiam. Eghtı osırır avırıba an ikiam. Guızbangıra, faner kam Amangsızım Itır Dı pam damutı a deragħam. Egh faner kam ivemara għuagħırır nagħın, bizıba bar angamıra ikiam. ¹⁰ Eghtı osırıba ısır gumazıba, Amangsızım Itır Dı pamın mıriamın boroghın tughıv iki, Engedin dı pam emırava otıvı nagħın ikegh, bar mangı Eneklamın dı pam emırava otıvı nagħın tugh, osırıba burıam. Egh me danganır

kamın uan iveba aruemin da onegh da kırkiram. Eghti Mediterenianın Ongarir Ekiamın itir osirir guar aviriba iti moghin, da kagh ikiam. ¹¹ Eghti danganir kamın boroghin itir dipar muziarir beghneazim izivaziba, dar dipaba deraghviram otivan kogham. Puvatigham, amangsizim dagh izivaghham. ¹² Ezi Godin Dipenimin otozir faner kamın miriamningin, temer igharagha garir aghuiba otiv bivira ikiam. Temer kabar dafariba da misingan kogham. Temer kaba, dipar iza Godin Dipenimin otozimin boroghin iti, kamaghin amizi, da iakinibar zurara bivira ikiam. Eghti gumazamiziba temer kabar ovizibar amiva, dar dafariba iniva uan duaba ko arimariaba akiram.”

Kantri Israelin nguazir mitaghniaba

¹³⁻¹⁴ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ki bar fomira akar dikirizim ian inazir afeziaba bagha a gamua ghaze, ki Israelin nguazir kam isi ia danighti, a zurara ian nguazimra ikiam. Kamaghin amizi, ia nguazir kam deraghvira a tuisigh bar uari romegh Israelian anabar 12pla bagh anebigh me daning. Anababa bar, da vaghvagh nguazir otevir tam iniam, eghti Josepin anabam, a nguazir otevir pumuning iniam. Nguazir kamın mitaghniabar, kara.

¹⁵⁻¹⁶ “Nguazir kamın mitaghniyam, a Notin amadaghan Mediterenianın Ongarir Ekiamın miriamın ikegh, mangi aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonın otogh mangi, nguibar ekiam Hamatin mangamin tuavir akar ekiamın otogh mangi, nguibar ekiam Sedatin mangi, Berota ko Sibraimın nguibar ekiamningin otogham. Sibraim, a nguibar ekiam Damaskus ko nguibar ekiam Hamat, aningın mitaghniyamın tizimın iti. Eghti ian mitaghniyam bar mangi nguibar ekiam Tikonın tugham. Tikon, a Hauranın Distrighin mitaghniyamın iti. ¹⁷ Kamaghin amizi, Israelin nguazimın mitaghniyar notin itim, a Mediterenianın Ongarir Ekiamın ikegh, bar vongin mangi aruem anadi naghin amadaghan mangi, nguibar ekiam Enonın otogham. Nguibar

kam, Damaskusın nguazim ko Hamatin nguazimın mitaghniyamın iti. Kar Israelin nguazir notin amadaghan itir mitaghniyam.

¹⁸ “Eghti aruem anadi naghin nguazir mitaghniyam, a nguibar ekiam Damaskus ko Hauran Distrighin tizimın ikegh mangi, Jordanın Fanemın magiri sautin amadaghan mangi, Gileatin Distrik ko Israelin nguazimın tizim abighiva bar sautin mangi, Amangsizim Itir Dipamin tugham. Kar Israelin nguazir aruem anadi naghin amadaghan itir mitaghniyam.

¹⁹ “Eghti sautin itir nguazir mitaghniyam, a nguibar ekiam Tamarın ikegh mangi, aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipam itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniyamın itir fanemın magiri, Mediterenianın Ongarir Ekiamın otogham. Kar Israelin nguazir sautin amadaghan itir mitaghniyam.

²⁰ “Eghti aruem ghuaghiri naghin itir nguazir mitaghniyam, a Mediterenianın Ongarir Ekiam. A sautin ikegh ongarimın dadarimın mangi, bar notin amadaghan mangi nguibar ekiam Hamatin otogham. Kar Israelin nguazir aruem ghuaghiri naghin amadaghan itir mitaghniyam.

²¹ “Ia arazir kamın gin mangi nguazir kam, uari bagh uan anababa ko, anebigh vaghvagh uari daningam. ²² Nguazir kam, a zurara ia ko ian ovavir boribar bizimra min ikiam. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko tina ian tongin ikia boriba isi, ia nguazir kam abigha uari ganidir dughiam, ia uaghan nguazir asizitaba me bagh da abigh me daningigh. Me mati bar Israelian gumazamizibar min, ia arazir aghuibar me damu. Eghti me uaghan Israelian anababar tongin, nguazir oteviba ia ko da inighti, da zurara me ko men ovavir boribar nguazibara ikiam. ²³ Kantrin igharazibar gumazamizir iza ia ko ian gumazamizibar tongin apiaziba, me uaghan uari bagh danganir me itibar nguazir otevitaba iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

48

Me notin itir nguazim abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Israelian anababar ziabar kara:

"Kantri Israelin nguazir mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh mangi, aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogham, kar nguibar ekiam Hamatin zuir tuavir akam. Egh an mitaghniar mangi nguibar ekiam Enonin otogh mangi, nguibar ekiamning Damaskus ko Hamatin mitaghniamin tugham. Eghti Danin anabamin adarasi, notin amadaghan itir nguazir kam, nguazir otevir kam iniam. Men nguazimin mitaghniar, kantrin kam aruem anadi naghin itir mitaghniar ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham.

²⁻⁷ "Ezi Aserin anabamin nguazim Danin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Naptalin anabamin nguazim, Aserin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Manasen anabamin nguazim, Naptalin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Efraimin anabamin nguazim, Manasen anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Rubenin anabamin nguazim, Efraimin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Judan anabamin nguazim, Rubenin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha, ghua aruem uaghiri naghin tu."

God ghaze, Israelin kantrin tongira, nguazir ekiar mam ikiam

(Esekiel 45:1-8)

⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Judan anabamin nguazimin mitaghniamin, sautin amadaghan nguazir otevir ekiar mam ikiam. Ia an ingangarir bar igharazim bagh anebigh igharaghvira anetigh. An arozinin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, kar arozir notin ikegh mangi sautin otoghamim. Eghti nguazir otevir kam, aruem anadi naghin ikegh mangi aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin

otogham, an ruarimin ababanim mati Israelin anababar nguazibar ruarimin ababanim. Eghti Godin Dipenim nguazir otevir kam tongira ikiam.

⁹⁻¹⁰ "Nguazir kam tongira, ia nguazir otevir tam isi Ikiavira Itir God bagh anetigh. An mitaghniar notin itim ko mitaghniar sautin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 12 kilomita ko akuamin tugham. Eghti an mitaghniar aruem anadi naghin itim ko mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kam, a ofa gamir gumazibar nguazimra. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim, nguazir otevir kam tongira ikiam. ¹¹ Nguazir kam bar zuegh na baghvira iki. Egh ofa gamir gumazibar tongin, Sadokin ovavir boriba, me na baghvira ikiamin gumaziba, a men nguazimra. Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava nan ingangarim bagha gavgafi. Mati Livain anabamin adarazir marazi amizi moghin, me amizir puvati. Kamaghin amizi, na baghvira ikiamin nguazir kam, ia me baghvira anetigh. ¹² Kamaghin amizima, ki nguazir otevir kam isi me daningam. A bar moghira anogoregh, bar zuezir nguazimin ikiam. Nguazir kam mitaghniar, a Livain anabamin nguazir mitaghniar ko poroghiv ikiam.

¹³ "Eghti Livain anabamin adarasi, men nguazim, ofa gamir gumazir kabar nguazimin miriamin mitaghniar ko poroghiv ikiam. Eghti an ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozinin ababanim, 5 kilomitan tugham. ¹⁴ Nguazir me bigha Ikiavira Itir God baghvira ikiamim, a nguazir bar aghuir nguazir igharaziba bar dagh afiraghamim. Eghti ofa gamir gumaziba an akua tam isi dagiaba bagh anemangan kogham. Me bizir igharaziba bagh a ikarvaghan kogham. Me gumazir igharazitam amamangatighti, an a inian kogham. Bar guizbangira, a Ikiavira Itir Godin nguazimra, egh bar anogoregham.

15 “Nguazir zuruzir kamın akuigha itir danganir igharazim, a pura nguazir kinim. An ruarimın ababanım, 12 kilomita ko akuamın tughti, an arozimın ababanım, 2 kilomita ko akuamın tugham. Nguazir kamın, nguibar ekiar mam an tongın iki, eghti nguibar ekiamın gumazamiziba, an uan dipenibar ingaram. Eghti an danganir maba pura ikiam. 16 Eghti nguibar ekiar kam avınizir divazimın miriar 4pla, dar ababaniba uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. 17 Nguibar ekiam avınizir nguazir azenan itim, a pura ikiam. Eghti an arozimın ababanım, 125 mitan tugham. 18 Men nguibar ekiam, gumazamizibar nguazimın tongın an ingarigh givaghti, nguibar ekiam nguazim abighti nguazir otevir pumuning otogh, vong ko vong iki pura ikiam. Nguazir otevir tam, aruem anadi naghın ikiti, nguazir otevir igharazim aruem ghuaghiri naghın ikiam. Eghti aningın ruarimningın ababanımning uaghara 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kamning, gumazamizir nguibar ekiamın aven ingar ikiamiba, aningın ingariva opar aningın daghebar amam. 19 Israelın gumazamiziba nguibar ekiar kamın aven ikia ingariba, me nguazir kamningın azenibar ingariva oparam.

20 “Eghti nguazir ekiar otevir kam, an aven, nguazir me God bagh datighamim ko ofa gamir gumazibar nguazim, ko Livain anabamın adarazir nguazim, ko gumazamizir nguibar ekiamın itibar nguazim, da bar nguazir ekiar kamın ikiam. Eghti an ruarimning ko arozimningın ababaniba, uaghara mangi 12 kilomita ko akuamın tugham.

21-22 “Nguazir na baghvıra ikiamın kam, ko gumazamiziba itir nguibar ekiamın nguazir kam, aning nguazir bar ekiamın tongıra iti. Eghti ki nguazir bar ekiam isi, ingangarir igharazim bagh anetigham. Nguazir an vong ko vongın itimning, aning atrivimın nguazimningra. Nguazir otevir mam, na baghvıra ikiamın nguazimın ikegh mangi aruem anadi naghın Jordanın Fanemın tugham. Eghti nguazir otevir igharazim, na baghvıra ikiamın nguazimın ikegh mangi aruem ghuaghiri

naghın Mediterenianın Ongarir Ekiamın tugham. Eghti nguazir otevir nan Dipenim an torimın ikiamim, ko gumazamizibar nguazir men nguibar ekiam ikiamim ko Livaibar nguazim, da bar atrivimın nguazimın torimra ikiam. Egh mangi notın amadaghan Judan anabamın nguazir mitaghniamın otogham. Egh mangi sautin amadaghan, Benjaminın anabamın nguazir mitaghniamın tugham.”

Anabar igharazibar nguazir oteviba

23-27 Ikiavıra Itir God ua kamaghın miği, “Israelın anabar igharazibar nguaziba, ia me bagh nguazir otevir kaba isi me daningam:

“Nguazir me bigha God bagh datighamimın mitaghniam, sautin amadaghan itir nguazim, a Benjaminın anabamın adarazir nguazir otevim. Men nguazimın mitaghniam, kantrin kamın aruem anadi naghın itir mitaghniamın ikegh, ua izi aruem uaghiri naghın amadaghan mangi, Mediterenianın Ongarir Ekiamın tugham.

“Ezi Simeonın anabamın nguazim, a Benjaminın nguazir otevimın akuighav iti. Ezi Isakarın anabamın nguazim, a Simeonın nguazir otevimın akuighav iti. Ezi Sebulunın anabamın nguazim, a Isakarın nguazir otevimın akuighav iti. Ezi Gatın anabamın nguazim, a Sebulunın nguazir otevimın akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghın ikegha ghua, aruem uaghiri naghın tu.

28 “Nguazir me bigh Gatın anabamın adarazi daningamim, kantrin kamın sautin itir nguazir mitaghniamın iti. A nguibar ekiam Tamarın ikegh mangi aruem uaghiri naghın amadaghan bar mangi, dipaba itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipın nguazir mitaghniamın itir fanemın magiri bar mangi Mediterenianın Ongarir Ekiamın otogham. Kar Israelın kantrin sautin amadaghan itir mitaghniam. 29 Ia arazir kamın gin mangi nguazim abigh Israelın anababar aningighti, me dar iki uari bagh da iniam. Ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ki kamaghın mikemegha gifa.”

God Jerusalemın tiar akabar gun miği

30-34 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gin otivamin nguibar ekiam avinamin divazim, an azenan mangamin tiar akar 12pla iki. Eghti divazir kamın 4plan miriaba vaghvagh dar ababaniba, uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. Egh divazimın miriar 4plan kaba vaghvagh, 3plan tiar akaba iki. Tiar akaba, Israelin anababar ziaba vaghvagh dar iki. Tiar akar notin amadaghan ikiamibar ziabar kara: Ruben, Juda, ko Livai. Ezi tiar akar aruem anadi naghin ikiamibar ziabar kara: Josep, Benjamin, ko Dan. Ezi tiar akar sautin ikiamibar ziabar kara: Simeon, Isakar, ko Sebulun. Ezi tiar akar aruem uaghiri naghin ikiamibar ziabar kara: Gat, Aser, ko Naptali. ³⁵ Kamaghin amizi, nguibar ekiam avinizir divazimın 4plan miriaba, dar ababanim bar moghira 9,000 mitan tugham. Eghti dughiar kamın ikegh mangi zurazurara ikiamin dughiamın, me nguibar ekiar kamın ziam dipon suam, ‘Ikiavira Itir God Kagh Iti.’”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim O Daniel Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim a 6plan eghaghaniba ko 4plan irebabar akaba an iti. Me akinafarir kam Judaba osimtiziba sara itir dughiamin an osiri, ezi akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa. Kar men akurvaghti me kamaghin fogh suam, God gumazamizir bar deragha an pozibar akurvasi. Eghti gin God men osimtiziba givagh dabirabir aghuim me daningam.

Danielin akinafarim, akuar pumuning iti.

1. Sapta 1--6. Kar Daniel ko an namakabar eghaghaniba. Dughiar aviribar apaniba pazi me damuasa, ezi kamaghin me pamten nighnizir gavgavim Godin ikia egha arazir aghuibagh ami, ezi apaniba me damuamin bizim me ibura.

2. Sapta 7--12. Kar Daniel ganizir irebaba. Dughiar kamın, God gifozir puvatizir gumazamizibar kantriba bar gavgavigha iti. Eghti me ti Godin gumazamiziba bar me agivaghham. Ezi irebar kaba kamaghin men akakasi, God uan gumazamizibar akuragh, egh kantrin kabar gavgaviba agivaghham. Eghti gin Godin gumazamiziba bar deraghvira ikiam.

Daniel uan namakaba ko men eghaghanim

(Sapta 1--6)

Judan gumazir igiar maba atrivimin dipenimin iti

¹ Fomira Jehoiakim Judabar atrivimin itima, azenir pumuning ko mikezim givazima, Babilonin kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalemın nguibar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir

gumaziba nguibam bar an ekiaru. ² Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatizima, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avirim inigha Godin Dipenimin kavın aghuiba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonın kantrin ghua uan asebar dipenimin ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dipenir kamın aven itir danganir mogomemin da ati.

³ Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongin gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimin ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas migei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakimın anabamra ganiva gumazir igiagara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh. ⁴ Egh a kamaghin garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikiva, namnar aghuiba ikiva, egh tav mikarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir aviriba ikiva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamira fofozim inigham. Eghti me atrivimin dipenimin ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damuti me Babilonın akam osiriva egh a diponam. ⁵ Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughiaba bar dagher me apiba ko wainın dipar me apiba, me atrivimin dipenimin itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mikezimin sure damighiva gin me atrivimin ingangarir gumazibar otivam.

⁶ Men tongin misevezir gumazibar zibar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba. ⁷ Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha Hanania a Satrak a gati, egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego a gati.

⁸ Ezi Daniel dagheba ko wainın dipaba ko bizir me atrivimin dipenimin isa me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba ko wainın dipam amegh, Godin damazimin

1:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7

1:2: 2 Atriviba 20:17-18; 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10; Aisaia 29:7-8

1:8: Esekial 4:13; Hosea 9:3

mizegham.* Kamaghin amizi, a uabin akurvaghasa Aspenasin azangsis, eghti me dagher igharazitam a daningam. ⁹ Ezi God Aspenas gamima a Danielin apangku- vigha an akurvaghasa. ¹⁰ Egha Aspenas kamaghin Daniel migei, “Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo, a ia bagha dagheba ko dipaba amisevegha gifa. Eghti ia mikarziba suegh aghariba guigh, egh ia, ia ko izezir gumazibar min ganan koghtima, a na misueghti ki aremegham.”

¹¹ Aspenas faragha Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men ganasa gumazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghin a migei, ¹² “Ni kamaghin e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra, da e daning mangi 10plan dughiabar tugh. ¹³ Egh 10plan dughiar kabar gin, ni gumazir igiar atrivimin dagheba apibar ganiva, egh ni en gan. Egh ni fogham, en mikarziba men mikarzibar min deraviram oto, o puvati? Egh ni gin bizir tizimin e damusi, ni puram e damu.” ¹⁴ Ezi gumazir men garim, a Danielin akamin gin ghua Daniel mikemezi moghin ami.

¹⁵ Ezi 10plan dughiabar gin, men gananim bar deragha, men mikarziba saram aghua gavgavigha, gumazir igiar atrivimin dipenimin amezibagh afira. ¹⁶ Ezi gumazir men garim, an atrivimin dipenimin dagheba ko wainin dipaba isa zurara munagh da arisi. Egha azenibar oparir daghebara me ganigavira iti.

¹⁷ Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar amuamin fofozim ko, akinafaribar gara dagh fozir fofozir aghuim, ko nighnizir aghuim me ganing. Egha God Daniel fofozim a ganingizima, a irebaba ko irebamin min garir bizibar mingaribar gun mikimamin fofozim ti.

¹⁸ Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir pumuning ko mikezimin sure

agifa, dughiar Atrivim Nebukatnesar in- abazim. Ezi Aspenas me inigha atrivim bagha ghu. ¹⁹ Ezi atrivim me ko migiava kamaghin gari, Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men fofozim gumazir igiar mabar fofozibagh afira. Kamaghin amizi, a me inizima me an ingangarir gumazibar otifi. ²⁰ Egha atrivim bizir aviribar men azangsiha, me ko migia gari, men fofozim Babilonin fofozir gumazibar fofoziba, bar moghira me gafira. Atrivimin irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba bar, me Judan gumazir 4plan kabagh afiraghan kogham. Bar puvati.

²¹ Egha Daniel dughiar ruarimin atrivimin ingangarim gami. Egha a ingara ikiavira itima, Sairus Babilonin atrivimin oto.

2

Nebukatnesarin irebam

¹ Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimin iti. Egha dimagarir mam, a irebamin gani. Ezi irebar kam a gamima a bar osemegha akuava avenge. ² Kamaghin amizi, irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, me bagha akam amada. Eghti me izi an irebamin mingarimin gun mikimam. Egha me iza atrivimin guamin tuivizi, ³ a kamaghin me migei, “Ki irebamin ganizi, irebar kam na gamima nan navim bar osemi. Kamaghin amizi, ki irebamin mingarim gifoghasa.”

⁴ Egha me kamaghin Aramin akamin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Atrivim,* ni bar deraghvira iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh uan irebamin e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.”

⁵ Ezi atrivim kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia bizir

* **1:8:** Danielin nighnizimin mingarim, a deragha bigha migeir puvati. Guizbangira, Babilonia bizir guar avirir God Israelian anogrogheziba me dapi. Ezi Israelian Araziba, wainin dipabar amasa men tivazir puvati. Babilonia ti dagheba uan aseba ofabar min dagh anidi, ezi bizir kabar Daniel daman aghua. O a ti ghaze, an atrivimin dagher aghuiba iniam, egh arazir kam an atrivim kamaghin an akagha ghaze, a bar atrivim aningizir akabar gin mangam.

1:9: Jenesis 39:21 **1:20:** 1 Atriviba 10:1 * **2:4:** Akar kagh ikegha ghua Daniel 7:28in tuziba, me Hibrun akamin dar osirizir puvati. Me Aramin akamin an osiri.

ki irebamın ganizibar gun na mikemeghan kogh, egh uaghan an mingarimın gun mikemeghan koghti, ki midorozir gumazibav kemeghti, me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh asighasighıva, dar amuti da bar ikuvigham. ⁶ Egh ia vırara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghın datirighın, ia irebam ko an mingarimın gun na mikim.”

⁷ Egha me uam atrivim migei, “Ni irebar kamın gun e mikemeghti, e an mingarimın gun ni mikimam.”

⁸ Ezi atrivim kamaghın migei, “Ki ian ifavaribagh fogha gıfa. Ia dughiar ruarim mizuamasa, kamaghın ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati. ⁹ Guizbangıra, ia bizir ki irebamın ganizibar gun na mikemeghan koghıva, ia bar osimtızir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vamıra inıgha ghaze, ia na gifar mangiti ki uan nıghnızim otevkınıgham. Kamaghın, ia irebar kamın gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh.”

¹⁰ Ezi fofozir gumazir kaba atrivimın akam baregha, kamaghın a ikaragha ghaze, “Atrivim, nguazir kamın gumazitam bizir ni damuasa e mikemezim damıghan kogham. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir ekiatam, uan irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko akavsiar ifavaribagh amir gumazitam, an azangsızir katamın a gamızir puvati. ¹¹ Atrivim, bizir ni en azangsıziba, e dav kıman ibura. Ezi gumazitam dar amıghan kogham. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumaziba ko itir puvati.”

¹² Ezi atrivim akar kam baregha bar puviram atari. Kamaghın amizi, a midorozir gumaziba bagha akam amadagha ghaze, me Babilonın fofozir gumaziba bar me misueghti me aremegham. ¹³ Ezi midorozir gumaziba ghua, Daniel uan namakaba ko me misueghti me aremeghasa me buriagha arui.

God irebamın mingarim Danielın aka

¹⁴ Ezi atrivimın midorozir gumazibar garir gumazim Ariok, dikavıgha Babilonın fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa zui. Ezi Daniel a mikimasa deravıra nıghnıgha, ¹⁵ kamaghın Ariokın azara, “Manmaghsua, atrivim fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa migirıgiar gav-gavir kam gami?” Ezi Ariok bizir otivizir kabar gun a migei.

¹⁶ Ezi Daniel fofozir gumaziba aremeghan aghuagha, zuamıra ghua atrivimın migia ghaze, “Ni tong dughiam na danighti ki irebamın mingarimın gun mikimam.”

¹⁷ Ezi atrivim akar kam amamangatizi, Daniel uamategha uan dipenimın ghugha uan namakaba, Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otiviziba bar dar gun me mikeme. ¹⁸ Egha apangkuvim bagha Godın Uan Nguibamın Itim ko mikimasa me migei. Egh uaghan irebar mogomemın itim bagh azangsighti, an an mingarim en akagham. Eghti e Babilonın fofozir gumazir ıgharaziba ko aremeghan kogham. ¹⁹ Ezi dimagarir kamra God, atrivimın irebamın mingarim Danielın aka. Ezi Daniel Godın Uan Nguibamın Itimın ziam fa, ²⁰ egha kamaghın migei:

“God, ki nın ziam fi mamaghıra ikiam.

Guizbangıra, fofoziba ko gavgavıba bar nına.

²¹ Ni amozim ko aruemın dughiam gatıfa, egha ni uabi gumazibagh inabi, da atrivibar otifi,

egha ni men ingangaribar me a gefi.

Egha fofozir aghuıba ko nıghnızir aghuıba gumazibagh anıdi.

²² Egha God ni bizir aven modoghav itir me fozir puvatıziba men akakasi.

Ezi zurara angazangarim nın iti,

ezi ni mitatemın itir bizıba, ni dagh fogha gıfa.

²³ Nan ovavıbar God, ni fofozim ko gav-gavim na ganıngi

egha ni nan dimdıam baraki,

egha bizir e nin azangsighizir kam, en aka.

Egha ni atrivim in irebam in mingarim, en aka. Ki bizir kam bagha ni minabagha, bar nin ziam fe.”

Daniel irebam in mingarim in gun atrivim migei

²⁴ Egha Daniel Ariok bagha ghu, gumazir kam atrivim Babilon in fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi Daniel kamagh in a migei, “Ni fofozir gumazibav sueghti me aremeghan marki. Ni na inigh atrivim bagh mangi, eghti ki irebam in a geghaniva irebam in mingarim in gun a mikimam.”

²⁵ Ezi zuamira Ariok Daniel inigha atrivim bagha ghugha, kamagh in atrivim migei, “Ki Judan adarazir mav inigha izi, me fomira kalabuziar gumazir mam in min an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebam in mingarim in gun ni mikimam.”

²⁶ Ezi Daniel, an ziar mam Beltesasar, atrivim kamagh in an azara, “Ni nan irebam ko an mingarim mikimam in fofozim iti?”

²⁷ Ezi Daniel kamagh in atrivim migei, “Atrivim, fofozir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam, ko akuzibagh amir gumazitam, me bar modoghav tir bizir kam in mingarim abighiva avegham. ²⁸ Ezi God in Uan Nguibam in Itim, a iti, a bizir mogomebar mingariba azenim garisi. Atrivim, God bizir gin otivamibar nin akaghasa irebar kam ni ganingi. Ezi ki datirigh in irebar ni uan dakozim in akua ganizim in, gun ni mikimam.

²⁹ “Atrivim, ni akuima God irebam in bizir gin otivamiba nin aka. Ezi God in kam, a bizir mogomeba azenim garisi. Egha bizir gin otivamiba nin aka. ³⁰ Egha God in kam bizir modoghav itim nan aka. Kirara fofozir ekiam ikia egha fofozir gumazir igharazibagh afirazir pu. Puvati. God bizir kam nan aka, eghti ni uan irebam in mingarim ko nighnizibagh gifogham.

³¹ “Atrivim, ni irebam in garima marvir guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavigha bar puvira taghtasi. Ezi ni an ganigha

bar atiatingi. ³² Me golin puvira taghtazim in an dapanim in ingari. Egha an evarim ko agharimning, me silvan aning in ingari, egha an ivariam me bras in dar ingari. ³³ Egha an sueming me ain in aning in ingarigha, an dagarimning in vin, me uaghara ain ko nguazim veregha aning in ingari. ³⁴ Ezi dughiar ni marvir guar kam in garavira itim in, dagiam a uabi mighsiam in kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. A uabi izaghira marvir guar kam misogha an dagarir me nguazim ko ain in ingarizimning misoke. Ezi aning bar misaraghire. ³⁵ Ezi ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva, ko gol, da bar biaghiregha mati raiz in miseviba, ni da isa da makuri. Ezi amanim dagh ivavamadi, ezi minezir taba ua itir puvati. Ezi dagiar marvir guar kam misoghezim, an aghua mighsiar ekiam in otoghava nguazir kam bar anevara.

³⁶ “Kar irebar ni ganizim. Ezi datirigh in ki irebam in mingarim in gun ni mikimam.

³⁷ Atrivim, ni faraghavira ikia, egha atrivir maba bar dagh afira. Ezi God in Uan Nguibam in Itim, a nin amamangati zi ni atrivim in iti. Ezi a gavgavim ni ganiga egha ziar ekiam ni ganingi. ³⁸ Egha ni gamima, gumazamiziba bar, ko asiziba, ko kuaraziba bar, ni me gatifa. Ezi ni dapanir me golin ingarizim in min iti.

³⁹ “Eghti atrivir mam nin gin otivam, egha a nin min gavgavighan kogham. Egha gin atrivir mizekim otoghiva, nguazir oteviba bar dagh ativagham. Ezi atrivir kam mati bras. ⁴⁰ Eghti ua gin namba 4 in atrivim otivam. An ain in min gavgavigham. E fo, ain bizibav sozima da bigha minemniaba iri. Ezi kamaghira atrivir kam kantrin fomira ikezibar gavgaviba bar dagh afiragh ada givagham. ⁴¹ Ezi ni irebam in kamagh in gari, bizir kam in dagarimning ko dagarir puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezi bizir kam in mingarim kamakin. Gumazamizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari abigh, men tarazi gavgavigha ikivira ikiam. Ain ko nguazim virara dagarir pumuning in iti, a kamagh in nin aka, dar gavgavim ain in min gavgavigha egha bar gavgavighan kogham.

⁴² Ezi dagarir puzir me ain ko nguazim ingarizim, a kamakin, kantrin otevir mam ainin min gavgavigham. Eghti an otevir mam nguazim min gavgavighan kogham.

⁴³ Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kam in dagarim in ingari. Ezi bizir kam in mingarim kamakin. Atrivim gumazamizir biaghireziba, ua me akuvasa nighnisi. Eghti me atrivir igharazibar guivibar iki, egh me deragh uari ko poroghan kogham.† Kamaghira ain deragha nguazim ko pozir puvati.

⁴⁴ “Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimin, Godin Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumazamizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki maghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki maghira ikivira ikiam. ⁴⁵ Ni dagiam in gari, a uabi mighsiam in pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiar kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiar kam, a God gumazamizibagh ativaghamin dughiam in ababanim.

“Godin ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamin ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam.”

Atrivim ziar ekiam Daniel ganingi

⁴⁶ Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimming apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi. ⁴⁷ Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, “Ni irebar modozir kam in gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi.”

⁴⁸ Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe.

Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Ezi Daniel ziar ekiam iti. ⁴⁹ Egha Daniel Babilonin provinsin gatifa. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsis. Ezi atrivim an azangsizir kam in amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3

Nebukatnesar marvir guamin tevimming apirigh a ziam fasa gumazamizibav gei

¹ Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mam in ingari. Ezi marvir guar kam in ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti. ² Ezi me anetigha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me migia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavman in faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekiar faragh zuiba ko, nguibamin gavman in garir gumaziba ko, dagiabar garir gumaziba ko, jasba ko, nguibabar gavman in gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an ziam fisi izam. ³ Ezi gavman in gumazir ekiar kaba iza bar marvir guam itir nagh in dughiar namba wan in an ziam fasa bar uari akufa.

⁴ Egha gavman in gumazir akam akurir mam pamten kamagh in diagha migei, “Ia nguibaba bar dar gumazamiziba, kantriba bar dar gumazamiziba, nguibabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh! ⁵ Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghti da arangam. Egh ia ighiar kam baragh, uan teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam in ziam fi. ⁶ Eghti gumazitam tevimming apirigh aviragh, marvir guamin ziam fan koghti, e zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isim in aven anekunigham.”

† 2:43: Aramin akam deragha akar otevir kam in mingarim abighizir puvati. 2:48: Daniel 2:6; 4:9; 5:11

⁷ Kamaghin me ighiam baragha, nguibaba bar dar gumamaziba ko kantriba bar dar gumamaziba ko nguibabar akaba bar, maghira teviba apirigha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamın ziam fe.

Me Judan gumazir 3plan gun mikeme

⁸ Ezi dughiar kamın Babilonin gumazir maba iza Judan gumamazibar ziabagh asighasighasa men gun atrivim mikeme. ⁹ Egha me kamaghin Atrivim Nebukatnesarin migei, “Gumazir ekiam, ni iki mamaghira ikiam!” ¹⁰ Atrivim, ni gumamaziba bar kamaghin me migia ghaze, me sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, gumamaziba bar teviba apirigh avigh, golin marvir guar ni ingarigha asarazir kamın ziam fam. ¹¹ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh marvir guamin ziam fan koghti, ni zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isimın aven anekunigham. ¹² Ezi Judan gumazir pumuning ko mikezir kaba, Satrak, Mesak, ko Abetnego, kar ni Babilonin provins gativagh an ganasa me amisefe, ezi me nin akam batoke. Egha me nin asebar ziaba fer puvati, egha uaghan teviba apirigha aviragha golin marvir guar ni asarazir kamın ziam fer puvati.”

¹³ Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam baregha bar puviram atara egha ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh na bagh izi. ¹⁴ Me izegha givazima a kamaghin men azai, “Satrak ko Mesak ko Abetnego, me ghaze ia nan aseba ko godin marvir guar ki asarazir kam ia uaghan teviba apira aviragha an ziam fer puvati. Guizbangira, o? ¹⁵ Ezi datirighin, ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir guar kamın ziam fi. Ia kamaghin damuan koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti me ia isi danganir ekiar avir bar pamten isimın aven ia kunigham. Eghti godin manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia inigham?”

¹⁶ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego atrivim ikara, “Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati.

¹⁷ E guizin Godin ziam fe. Ni mikemezi moghin e damigh, eghti en Godin gavgavim itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko danganir ekiar avir bar pamten isim, e a gitagham. God en akuragham. ¹⁸ Eghti an en akuraghan koghti, ni bizir kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva, egh uaghan teviba pirighiva aviragh golin marvir guar ni asarazir kamın ziam fan kogham.”

Me Satrak, Mesak ko Abetnego isava avim mikini

¹⁹ Nebukatnesar akar kam baregha egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego men aningaghegha, an damazimning bar aghefe. Egha a uan ingangarir gumazibav kemeghti me avim atighti a puvira isiam. Avim faragha kamaghin isizir puvati.

²⁰ Egha a uan midorozir gumazir gavgabav gia ghaze, me Satrak, Mesak ko Abetnego, ikegh me isiva danganir ekiar avir bar pamten isimın me kunigh.

²¹ Kamaghin, me 3pla uaghara men korotiar ruariba ko siotba ko dapanir asuaba sara me ikeghava, me isa danganir ekiar avir bar pamten isimın, me akuni.

²² Dughiar kam atrivim faragha migeima me avim gamima a bar pamtemin isia mizariaba zui. Kamaghin, midorozir gumazir me inigha avir danganir ekiamin ghueziba, avir mizariaba bar men isizi me ariaghire. ²³ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me avimin torim giraghue. Ezi me ikezir beniba kamaghira iti.

²⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha digavir kuram gamigha zuamira dikavigha tu. Egha kamaghin gumazir nighnizir aghuiba a ganidibar azara, “E 3plan gumaziba ikegha me isa avim mikini, o puvati?” Ezi me a ikara, “Are, atrivim, e manmaghiram ami.”

²⁵ Ezi a ghaze, “Manmaghin amizi ki 4plan gumazibar garima me avimin torimin arui? Egha benir e me ikeziba, ua men namnabar itir puvati. Egha avim uaghan men isir puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar borimin min gari.”

Avim 3plan gumazibar isizir puvati

²⁶ Ezi Nebukatnesar danganir ekiar avir bar pamten isimın tiar akamin boroghira

ghugha kamaghin dei, “Satrak! Mesak! Abetnego! Ia Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba! Ia azenan izi!” Ezi me avim ategha azenan ize. ²⁷ Ezi gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir aruar faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, me iza Judan gumazir 3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughuriar tam zuir puvati.

²⁸ Ezi atrivim kamaghin migei, “E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godin ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan gumazir an ziam fa egha nighnizir gavgavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovengan atiatingizir puvati. Egha godin igharazitam tevimning apirigha an ziam feir puvati. Me uan Godin ziamra fe. ²⁹ Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin, godin igharaz tam uan gumazamizibar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, ki migirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba bar Godin kam a dipova, akar kuratamin a mikiman kogham. Egh nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men sueba ko aghariba asighti, me aremegham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh asighasigham.”

³⁰ Ezi atrivim mikemegha givagha, egha Satrak, Mesak ko Abetnego ingangarir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingangarir kam ingangarir me faragha amizim gafira.

4

Nebukatnesarin namba 2in irebam, a temer ekiamin gani

¹ Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam amada. An akam kamakin:

Ia bar deraghvira iki!

² Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa.

³ God arazarazir bar ekiabar en aka!
Egha bar gavgavigha mirakel bagh ami!

God iki mamaghira ikiam;
an atrivimin dughiaba zurara ikivira ikiam.

⁴ Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingangaribar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirim ikia, egha bar akuegha iti. ⁵ Ezi dimagarir mam in ki irebamin ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebamin aven ganizir biziba na gamizi ki digavir kuram gami. ⁶ Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagha akam amada, eghti me izi irebamin mingarimin gun na mikimam. ⁷ Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba, me bar ize. Ki irebamin gun me migeima, me irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. ⁸ Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asem in ziam. Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki uan irebamin gun a migei. Ki kamaghin a migei:

⁹ “Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim, ki fo, aser bar gavgavibar duaba, nighnizim ni ganingizi, ezi bizitam nin pin kogh, nin modoghan kogham. Ezi ni datirighin nan irebam baragh, egh an mingarimin gun na mikim.

¹⁰ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garima, temer bar dafam nguazim bar moghira an tongira tughav iti. ¹¹ Egha an aghua bar ekiva ghuanaga overiamin suira, nguazimin itir gumazamiziba bar an gari. ¹² Ezi temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh amima, nguazimin

asizir atiaba iza an apengan avughsi, egha da bar an oviziba api.

¹³ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamın garavıra itima enselin mam Godın Nguibamın ikegha izaghiri, an enselin maba ko me bizibar garir enselba. ¹⁴ Egha pamtemın dia ghaze: Ni temem okeghti a irigh. Egh an aguaba aghoregh, an dafariba aghor da makunigh, an oviziba tintinibar da kunigh. Egh asizir an apebamın itiba batokegh, egh kuarazir an aguabar itiba batokegh. ¹⁵ Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimın grazibar tongın iki, eghti ainın kuakar ekiatam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar mın dadabar ami ikiam. ¹⁶ Egh gumazir kam, a 7plan azenibar gumazamiziba nighnizi moghın nighnighan kogham, ana asizibar mın nighnigh ikiam. ¹⁷ Ezi bizibar garir enselba bizir kaba otivasa me mikeme, eghti angamıra itir gumazamiziba bar kamaghın fogham, Godın Bar Pın Itim bar gumazamizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamın gın ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimın ikiasa me amisevima me otifi.”

¹⁸ Egha ki ua kamaghın Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa. Nan fozir gumaziba irebamın mıngarimın gun na mikıman ibura. Kamaghın amizi, Beltesasar, ni datirighın an mıngarimın gun na mikıman. Ki fo, aser bar gavgvibar duba nighnizim ni ganıngi, kamaghın nırara na mikıman.

Daniel irebamın mıngarimın gun migei

¹⁹ Ezi Daniel irebamın mıngarim gıfogha gıfa, kamaghın amizıma a bar osemegha dıgavir kuram gamıgha, atrivimın mikıman atiati.* Ezi atrivim kamaghın a migei, “Beltesasar, irebar kam ko an

mıngarim ni damuti ni osımıva atiatingan marki.”

Ezi Beltesasar a ikara, “Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge! ²⁰ Ni temer ekiar mamın gani, a bar ruaragha ghuanaga overiamın suira, ezi nguazir kamın gumazamiziba bar an gari. ²¹ A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimın itir gumazamiziba bar dar amegh izıvaghı. Ezi asizir atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraziba an aguabar mikonibar ingari.

²² “Atrivim, nırara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgvım bar ekevegha pın ti, ezi nin gavgvım nguazimın itir gumazamiziba bar dar gari.

²³ “Ezi ni garıma, enselin mam Godın Nguibamın ikegha izaghıra ghaze, ‘Ni temer kam okegh a gasıghasıkıgh, egh an dakam ateghti a nguazimın iki. Egh ainın kokam ko bras inigh an povim gıghuıgh. Eghti ghuariar dıpaba dımangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba ko ikiam.’

²⁴ “Atrivim, irebar kamın mıngarim kamakın, kar Godın Bar Pın Itim mikemezir bizim, ni batıvam. ²⁵ Ni gumazamizibar nguıbam ategh, mangıva asizir atiaba ko ikiam. Ni bulmakaubar mın dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Eghti dımagarımın ghuariar dıpaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghıra iki, mangı kamaghın fogham, Godın Bar Pın Itim bar gumazamizibagh atıfa. Ezi a uabi uan ifongiamın, gumazıba mısevıma me atrıvıbar otıfi. ²⁶ Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimın aven ikiasa mikeme. Bizir kamın mıngarım kamakın, ni bar kamaghın fogh mikim, God Uabıra Nguazimın Bizıba Bar Dagh Atıfa. Ni fogha gıfa, egha gın ni uam atrıvımın otıvam. ²⁷ Kamaghın amızı, atrıvım, ni datirighın ki ni mikımanın akamın gın mangam:† Ni arazir kurabar amuan koghıva, arazir aghuıbar amu, egh gumazamizir onganarazıbar apangkuf. Ni

* **4:19:** Akar kam, 4:19ın ikegha ghua 4:33ın tu, kar akar otevir mam Atrivim Nebukatnesar gumazamiziba bagha anemada. (Ni Daniel 4:1ın ganıgh.) Egha kagh atrivim bizir a batıvizıbagh eghanızir puvati. † **4:27:** Gumazir maba ghaze, vezın kam, a dughıar Nebukatnesar uam atrıvımın otıvamım a mıgeır puvati. Me ghaze, Daniel kamaghın mikeme, atrıvım arazir aghuıbar amuti, bizir kurar kaba a batıvan kogham.

kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam.”

²⁸ Ezi Daniel mikemezi moghira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi. ²⁹ Ezi 12plan iakiniba givazi, atrivim dughiar mamın uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui. ³⁰ Egha kamaghin migei, “Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar dera. Nan gavgavimın ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogha, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamizibar akakaghasa.”

³¹ A migiavira ikiava egha orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikegha izi. Tiarir kam kamaghin migei, “Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam barakigh. Kantrin ni ativazir kam, ki datirighin ni dam a inigham. ³² Eghti ki ni batueghti ni ua gumazamiziba ko ikian kogham. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egh ni 7plan azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. A uabi uan ifongiamın, gumazibagh amima me atrivibar otifi.”

³³ Ezi bizir ensel mikemeziba, da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumazamizibar tongin a batoghezi, a bulmakaubar min dadaba api. Egha dimagarimın ghuariar dipaba an namnam giri. Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati kuarazir puzibar min gari.

Nebukatnesar Godin ziam fe

³⁴ Gin 7plan azeniba givazi, ki Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki an ziam fam. Egha ki kamaghin migei:

God atrivimın iki mamaghira ikiam.

Eghti an atrivir kam dughiabar ikivira ikiam.

³⁵ A gari, nguazimın itir gumazamiziba mati pura biziba.

An Nguibamin itir enselba ko nguazimın itir gumazamiziba an apengan iti, a bar me gatifa.

Egh a bizitam damusi an a damuam, eghti gumazitam an anogoreghan kogham.

Guizbangira, gumazitam kamaghin an azangsighan kogham,

Ni bizir tizim gami. Bar puvati.

³⁶ Ezi ki migirigiar kam gamir dughiamin, nan nighnizim ua dera, ezi ki ua uan ziar ekiam ini. Egha datirighin ki kantrin faragha ativazim, ki uam a gativagh an ganamin gavgavim ini. Ezi gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba, ko nan gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi ki uam atrivimın ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekiar ki faragha inimiz gafira.

³⁷ Egha datirighin ki Nebukatnesar, ki Atrivir Uan Nguibamin Itim bagha bar akonge, egha an ziam fa ziar ekiam a ganidi. Ki fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dikabiri.

5

Atrivim Belsasarın isar ekiam

¹ Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamın otogha, dimagarir mamın a isar ekiar mam gamua, egha uan gumazir ekiar tausen plan diazi me isar kamın izegha, a ko wainın dipam api. ² Egha me wainın dipam apavira itima, Belsasar, gol kapba ko silvan kapba inigh izasa uan ingangarir gumazibav migei. Kavın kaba, an afeziam Nebukatnesar Jerusalemın nguibamin itir Godin Dipenimın ghugha da inigha Babilonın nguibamin ize. Atrivim ghaze, a uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko an amuir doziba ko, me bar kavın kabar wainın dipabar amam. ³ Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba golin kapba inigha ize. Ezi gumazamiziba bar kavın kabar wainın dipaba api. ⁴ Egha me wainın dipaba apa ikiava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko ain, ko temem, ko dagiamın, ingarizir marvir guabar ziaba fe.

⁵ Me kamaghin amima, gumazimın dafarim zuamira birimın otogha birim gisin osiri. Danganir kamın lam isia an angazangarim bar ekefe, ezi atrivim bar deraghavira dafarir kamın garima, an osiri. ⁶ Egha a bar atiatigha, an atiatir

guam asaragha, an gavgavim givazi, an soroghafariba a ginisi.

⁷ Ezi a kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a pamten dei. Me izegha givazima, atrivim kamaghin me migei, “Gumazitam akar kam diponegh an mingarimin gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim a danighti aneghuam. Egh ki golin sen an firimin daghti, a ziar ekiam iniam. Eghti ki a damighti a namba 3in gavmanin gumazimin ikiam.”

⁸ Ezi fofozir gumaziba aven izegha givazi, atrivim akar kam bar me mikemez, men tav akar kam diponan ibura. Egha men tav akar kam in mingarimin gun atrivim mikemezir puvati. ⁹ Kamaghin amizi, Atrivim Belsasar bar atiatingi. Egha an atiatir guam asaragha an gavgavim givazima, an soroghafariba a ginisi. Ezi an gumazir ekiaba nighnighava avenge, kamaghin amizi, me bizitam damuan ibura.

¹⁰ Dughiar kam atrivimin amebam niginir kam baraki, niginir atrivim uan gumazir ekiaba ko me amizim. Egha a isar ekiam itir danganimin aven ghugha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki. Ni bizir kam ateghti an osimtizim ni daningan marki. ¹¹ Ni oragh, gumazir mam nin kantrin iti, ezi aser bar gavgavibar duaba nighnizim a ganingi. Ezi dughiar nin afeziam atrivimin itimin, nin afeziam gumazir kam in garima, a fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. Egha an fofozim bar ekevegha aser gavgavibar fofozimin min ghu. Ezi nin afeziam Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa, irebabar mingaribar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, bar men gumazir dapanimin ikiasa anemisefe. Nin afeziam kamaghin ami. ¹² A fo, gumazir kam bar fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba iti, egha irebabar mingariba ko akar isin zuiba, ko bizir mogomebar mingaribar gun migei. Kamaghin amizi, ni Daniel bagh akam amadagh. Atrivim Nebukatnesar ziam Beltesasar a gati. Ni a mikemeghti a izi

akar birimin itimin mingarimin gun ni mikimam.”

Daniel akar dipenir birimin itimin mingarimin gun migei

¹³ Egha me Daniel inigha aven ghuzima, an atrivimin boroghin tughav iti. Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni Daniel, ni ti Judan gumazir mam? Ni ti Judan adarazir mav, fomira nan afeziam, Atrivim Nebukatnesar, ni inigha ize? ¹⁴ Ki kamaghin oraki, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, ezi ni fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. ¹⁵ Ki fofozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimin itim diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi puvati, me mikiman ibura. ¹⁶ Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nin firimin datighti ni ziar ekiam iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham.”

¹⁷ Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, “Marki, ki ni da bizir aghuitam inighan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam daningigh. Ezi Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimin gun ni mikimam.

¹⁸ “Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nin afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pin ti. ¹⁹ A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguibaba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghin ami, a gumazitam in ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam. ²⁰ Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godin Ikiavira Itim, atrivimin ikian a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganim ataki. ²¹ Ezi Godin Ikiavira Itim gumazamizibar nguibamin a batoke, ezi an nighnizim, gumaziba nighnizi moghin

nighnizir puvati, an asizibar min nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin amua ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumazamiziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me atrivibar otifi.

²² “Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi dikabirazar puvati. ²³ Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Uan Nguibamin Itim, ni nan ziam dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam Godin Dipenimin iniziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba api. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeba ko, dagiamin ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiaba barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimirim ko ni amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati. ²⁴ Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri. ²⁵ Akar kam kamakin:

‘Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.’

²⁶ “Akar kam in mingarim, ‘Dipon,’ a kamakin,
God ni atrivimin ikiamin dughiaba diponsi.

Datirighin nin dughiar abuananam.

²⁷ Ezi akar kam in mingarim, ‘Tuisigh,’ a kamakin,
God nin araziba tuisigha gifa, ezi an ababanim kamaghin nin aka,
ni arazir aghuibagh amir puvati.

²⁸ Ezi akar kam in mingarim, ‘Abikigh,’ a kamakin,
God nin kantri abighizi, an vuer mam Midian kantrin ghu,
ezi an vuer mam Persian kantrin ghu.”*

²⁹ Ezi Atrivim Belsasar zuamira uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar

aghevim Daniel garugha egha golin sen an firimin da. Egha Daniel gamizi a Belsasarin gavmanin namba 3in gumazir dapanir ekiamin oto.

³⁰ Ezi dimagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonin Atrivim Belsasarin misoghezi ana areme. ³¹ Ezi Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikiava, datirighin Babilonin atrivimin oto, egha kantrin kam gativagha an gari.

6

Me Daniel akunizi a laionba itir mozim giraghu

¹ Dughiar kam Darius atrivimin otogha givagha, egha 120plan gavmanin faragha zuir gumaziba amiseveghti me kantrin aven tir nguibabagh ativagh dar ganam.

² Ezi atrivim, Daniel ko gumazir igharazir pumuning a me amisevezi, me gavmanin faragha zuir gumazir kabagh ativagh, atrivimin ingangaribar ganam. Eghti atrivimin ingangaribar tongin bizitam ovengan kogham. ³ Ezi atrivim, Danielin ingangarimin garima a bar dera, egha gavmanin faragha zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazinning a men ingangaribagh afira. Kamaghin amizi, atrivimin nighnizim a Daniel amiseveghti a kantrin gumazir dapanimin ikiam. ⁴ Ezi gavmanin faragha zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamiram amimning, me nighnizir kam gifongezir puvati. Egha me Danielin ingangarimin aven gari, a bizitam paziva a damighti, me a kot darigham. Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egha an ingangarim bar dera. A ifarir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati, kamaghin amizi, me an arazir kuratamin apizir puvati. ⁵ Egha me uarira uariv gei, “E Danielin ingangarimin aven arazir kuratam batoghan kogh egh, a kot darighiva avegham. Egh arazir a uan Godin gin ghua amibar ganiva, tuavitam batoghiva a kot darigham.”

⁶ Egha me atrivimin ganasa ghugha kamaghin a migei, “Atrivim Darius, ni deraghvira iki mamaghira ikiam! ⁷ Ezi e

5:22: 2 Eghaghaniba 33:23; 36:12 * 5:28: Aramin akamin, akar kam “Abikigh,” a Persian kantrin ziamin mirara ghu.

bar, n̄n gumazir ekiar n̄n kantri gati-vamiba, e gavman̄n gumazir dapaniba, ko gavman̄n faragha zuir gumaziba, ko distrigh̄n faragha zuir gumaziba, e bar, n̄i akar bar gavgavitam damuasa, e akam akirigha gifa. En ifongiam kamak̄n, n̄i gumazamiziba bar me mik̄im, eghti 30plan dughiaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mik̄iman mark̄i. Me n̄irara n̄i ko mik̄im. Eghti gumazitam akar gavgavir kam batueghti, n̄i anekunighti a laionba itir mozim̄n magiri. ⁸ Ezi atrivim, n̄i gumazibav kemeghti me akar gavgavir kam akinafarim̄n an osirighti, n̄i uan ziam osirighti an akar gavgavir kam a damuti a gavgavigham. Eghti gumazamiziba bar an gin mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh iki mamaghira ikiam. Gumazitam anebighan kogham.” ⁹ Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar kam osirizi, a uan ziam akinafarir kam̄n an osiri.

¹⁰ Egha Daniel atrivim̄n akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama ami moghin, a dikavigha uan dipenim̄n ghu. Egha a bar ghuriam̄n pin itir danganim̄n ghugha, winduan Jerusalem̄n amadaghan itim̄n bar an boroghira tevimning apirigha, God ko migia egha an ziam fe. A dughiar vamira, 3plan dughiabar God ko migei. ¹¹ Ezi Danielin apaniba bar moghira uari inigha, an dipenim̄n ghua an garima, a uan God ko migei. ¹² Egha me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Atrivim, guizbangira n̄i ghaze, gumazamiziba 30plan dughiabar n̄irara mik̄imam. Egh me asetam o gumazitam ko mik̄iman kogham. Gumazitam akar gavgavir kam batueghti, n̄i anekunighti a laionba itir mozim̄n agiram.”

Ezi atrivim ghaze, “Are. Akar gavgavir kam tugha bar gavgafi, kar Midia ko Persian akar gavgavim, a ikivira ikiam.”

¹³ Egha me atrivim migei, “Daniel, gumazir kam Judan adarazir mav, me fomira kalabuziar gumazir mam̄n min an kantrin a inigha kagh ize, a n̄n akaba batogha, n̄i atizir akar gavgavim̄n gin zuir puvati. A zurara 3plan dughiar vamiran, dughiar 3plan dughiabar dughiar vamiran

uan God ko migei.” ¹⁴ Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar osemi, egha Danielin akurvaghosa tuaviba buria ghuavira itima aminim piri.

¹⁵ Ezi Danielin apaniba uamategha atrivim bagha izegha kamaghin pamten a migei, “Atrivim, n̄i e Midia ko Persian arazim gifo. A kamak̄n, atrivim akar gavgavitam damighti, akar gavgavir kam iki mamaghira ikiam.”

¹⁶ Ezi atrivim gumazibav geima, me Daniel inigha laionbar mozim̄n anekunizi a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, “N̄n Godin n̄i nighnizir gavgavim an ikia egha zurara teviba apira an ziam fer kam, a n̄n akuragh.”

¹⁷ Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar ekiar mam inigha mozir akam apiri. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan ringin dafaribagh aghuizir ababaniba isa dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel damuan gumazamizibar anogoroke. ¹⁸ Egha gin atrivim uamategha uan dipenim̄n ghu. Egha dimagarir kam̄n daghetam amezir puvatigha, gumazamizibar diazi me iza a koma aperazir puvati. Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati.

¹⁹ Ezi aminim tirazima bar mizaraghara atrivim dikavigha zuamira ghua mozim̄n ghu. ²⁰ Ana otogha givagha, bar osemegha kamaghin dei, “Daniel, n̄i Godin Ikia Mamaghira Itim̄n ingangarir gumazim! N̄n Godin n̄i nighnizir gavgavim an ikia zurara teviba apira an ziam fer kam, a n̄n akuragha laionbar akabar kuazi, da n̄i amezi o puvati?”

²¹ Ezi Daniel mozim̄n aven ikia kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, n̄i deraghvira iki mamaghira iki! ²² God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasighasighizir puvati. A fo ki deraghavira ikia, egha arazir kuratam n̄i gamizir puvati. Kamaghin, a nan akura.”

²³ Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozim̄n Daniel gekuigh azenim darighasa gumazibav gei. Me mozim̄n a gekuigha azenim gatigha givagha, an garima, Daniel guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, kamaghin amizi, laionba duatam a gatizir puvati.

²⁴ Ezi atrivim miġeima me gumazir Daniel isa kot gatizir kaba ko, men amuiba ko boriba inigha laionbar mozim mikini. Ezi me tighar nguazim giram, laionba pirara men suigha men mikarziba aghoraghsua men aghariba orovoregha me tuvareme.

²⁵ Ezi Atrivim Darius, nguazir kamın itir nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar me bagha akinafarim osira ghaze:

“Ia bar navir amirizimın iki!

²⁶ Ki kamaghın ia miġei, ia nan kantrin gumazamizir ki ativaziba, ia ziar ekiam Danielin God daning, egh Godin kamın atiating an apengan iki.

“Kar Godin Iki Mamaghira Itim, egh an atrivimın iki mamaghira ikiam. An Dughiar an Atrivimın Iki-amim ko an gavgavim ġivaghan kogham.

²⁷ A gumazamizibar akurvagha ua me isi; an arazaraziba ko mirakelba overiam ko nguazimın dagh ami.

Bar guizbangira, a Danielin akurazi laionba a gasighasighizir puvati.”

²⁸ Ezi Darius atrivimın ikia ghua ġin Persian Atrivim Sairus uaghan atrivimın itima, Daniel dughiar ruarimın gumazir dapanimın iti. Egha uaghan gumazir bar ekiamın iti.

Daniel uan irebabagh eghari

7

(*Sapta 7--12*)

Daniel 4plan asizibar irebamın gani

¹ Dughiar Belsasar Babilonın kantrin atrivim itima, an azenir farazimın, ki Daniel, ki dimagarir mamın dakozim girighav ikia irebamın mın bizimın gani. Egha ki irebar kamın eghaghanim akinafarir mamın an osiri.

² Kar bizir ki dimagarimın irebamın ganiziba. Amınim danganiba bar dar iza ongarim gamima a dikafi, egha dipira tintinibar zui. ³ Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha igharagha gariba, ongarim ategha azenan izi.

⁴ Ezi farazim laionın mın gara, avizimning ikia taragiar ekiamın mın gari. Ki garavira itima me an avizimning asigha an suemning asarazi a gumazim mın tughav iti. Ezi me gumazibar niġhnizim a ganingı.

⁵ Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean mirara gara uan suemningın tu. Egha an asizir mamın iviragharir 3pla uan akamın da isaghvira, ezi tiarir mam a miġia ghaze, “Aria, ni asizir tuzir aviribar ami!”

⁶ Egha ki garavira itima asizir atiar kaziamın mın gari, ezi me a dibora ghaze lepat, an oto. An akiragharim avizir 4pla an iti. Da kuarazir avizibar mın gara, dapanir 4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar ganamin gavgavim a ganingı.

⁷ Egha ki garavira itima, namba 4in asizir bar dafam oto. An guam bar igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram an atiatingı. An ainın atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh asighasisi. Egha ġin minezir ireziba dikava da misaragharisi. Asizir kam 10plan komba an dapanimın iti. Kamaghın amizi, a 3plan asizir faragha otivizibar mın garir puvati.

⁸ Egha ki miġigha 10plan kom kabar gara, komın dozir mamın garima a mabar tongin oto. Ezi komın igiar kam 3plan komın faragha itiba asi. Ezi komın igiar kam gumazimın damazimning ko akam iti. Egha bar akongegha, uabi uan ziam fe.

Daniel irebamın garima, Fomira Fomira Itir Gumazim iti

⁹ Ezi ki irebamın garima me atrivir dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir dabirabir mam gaperaghav iti. Egha an koro tiaba ghuariamın mın bar ghurghurizi, an dapanir ariziba sipsipin arizibar mın

7:3: Akar Mogomem 13:1; 17:8 **7:4:** Akar Mogomem 13:2 **7:7:** Akar Mogomem 12:3; 13:1 **7:8:** Akar Mogomem 13:5-6 **7:9:** Akar Mogomem 1:14; 20:4 * **7:9:** Vezin kamın akar kam, “Fomira Fomira Itir Gumazim,” a Godin ġun miġei. **7:10:** Akar Mogomem 5:11; 20:12

bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir kam, wilba iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mizariaba dar ikiava anekiarugha anevara.* ¹⁰ Ezi avivzariaba dabirabim otivaghira bar ekevegha dipamin min buigha izaghira tintinibar zui. Ezi tausen tausenin gumamaziziba Gumazir Kam bagha ingari, ezi milionin gumamaziziba an damazimin tuivighav iti. Egha marazi kotiabar amuasa akinafariba tui.

¹¹ Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4in asizimin komin dozir kam uabi uan ziam favira iti. Egha ki garima me namba 4in asizir kam misuegha an kuam inigha ghua avim mikiniza a bar isi. ¹² Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me dar gavgaviba agifa, eghti da ua bizibagh ativagh dar ganan kogham. Egha me zuamira dav soghezi da ariaghirezir puvati. Me da ataghizima da dughiar bar otevimin ike.

¹³ Ezi nan irebar ki dimagarimin ganizir kam, ki gumazir mam, a Gumamazizibar Otarimin min ki an gani. A ghuariamintongin ikegha nan boroghin izi. Ezi me a inigha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir Kam ganingi.† ¹⁴ Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam uabi a gamizi an atrivimin otozi, a gavgavim ko ziar ekiam a ganingi. Eghti ana atrivimin ikiti, an gavgavim mamaghira ikiam. Eghti an atrivir inganagarim givaghan kogham. Eghti nguibaba bar dar gumamaziziba, ko kantriba bar dar gumamaziziba ko nguibabar akaba bar, me bar an apengan iki a bagh ingaram.

Irebar kamın mınгарım

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamin dar ganigha digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh ami. ¹⁶ Egha ki gumazir kabar mav bagha ghu, an atrivir dabirabimin boroghira tughav iti, ezi ki uan irebamin gun mikimasa an azangsis. Ezi an an mingarimin gun na migei. ¹⁷ A ghaze, "Asizir 4plan ekiar kaba, da kantrin

gavgavir 4plan ababanim, da nguazir kamın otivam. ¹⁸ Eghti gin Godin Bar Pin Itimin gumamaziziba, me gavgavim inighiva, biziba bar dagh ativagh, iki mamaghira ikiam."

¹⁹ Ezi ki akar kam baregha givagha, namba 4in asizir kam bar a gifoghasa. A mabar min garir puvati, ezi ki bar ana ati-atingi. A bizir aviriba uan brasin dagarir puzibar da isa, da apava ainin ataribar da orovorogha dagh asighasisi. Egha gin minezir ireziba dikava da misaragharisi. ²⁰ Ezi ki uaghan, 10plan komın an dapanimin itiba ko komın dozir gin otozim, ki dagh foghasa. Egha komın dozir kam a 3plan komın faragha itiba asizi da ire. Ezi a damazimning ikia, akam ikia, egha akam arava uabi uan ziam fe. Egha ki komın dozir kamın gara, ki bar atiatingi. Ki komba bar dar atiatiava, egha dozir kam ki bar an atiatingi. ²¹⁻²² Ezi irebar kam ki an garima, komın kam Godin gumamaziziba ko misogha ikia, me dikabira ghuavti Fomira Fomira Itir Gumazim oto. Egha a komın kam isa kotiam gatigha kamaghin migei, Godin Bar Pin Itimin gumamaziziba, me kotiamin aven komın kam gafira. Ezi dughiam otozima Godin gumamaziziba, me biziba bar dagh ativamin gavgavim ini.‡

²³ Ezi gumazir ki azarazir kam, a kamaghin na mikeme, "Irebar kamın mingarim kamakın, namba 4in asizir kam, a namba 4in kantrin ababanim gami. Egha a kantrin igharazibar min ganan kogham. A kantrin igharaziba bar dagh asighasigh da dikabiragh egh da givagham. ²⁴ Ezi 10plan komın kaba, da 10plan atrivibar ababanim, me kantrin kamın otivam. Eghti gin atrivir igharazitam otogham, egh an atrivir faragha itibar min ganan kogham. An atrivir 3pla batuegham. ²⁵ Eghti an akar kurabar Godin Bar Pin Itim mikimiva, egh an gumamaziziba

7:13: Matyu 24:30; 26:64; Mak 13:26; 14:62; Luk 21:27; Akar Mogomem 1:7; 1:13; 14:14 † **7:13:** Aramin akamin ziar kam, "Gumamazizibar Otarim," Iesus uabi dibori mokin. **7:14:** Akar Mogomem 11:15 **7:18:** Akar Mogomem 22:5 **7:21-22:** Akar Mogomem 13:7; Akar Mogomem 20:4 ‡ **7:21-22:** Akar kam, Aramin akam, deragha an mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kam kamakın, "Gumazim ghaze, Godin Bar Pin Itimin gumamaziziba me gumazir igharazibagh afira." Ezi gumazir maba ghaze, akar kam kamakın, "Gumazir Godin Bar Pin Itimin gumamaziziba gavgavim me ganidim, a kotiam gatifa." **7:24:** Akar Mogomem 17:12 **7:25:** Akar Mogomem 12:14; 13:5-6

dikabinam. Egh me Arazir God Me Ganingiziba ko, dughiar ekier Godin ziam feba, da batoghsî damuam. Egh an azenir pumuning ko mîkezim ko akuamin Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. §

²⁶ “Eghti an dughiar kam givaghti, Godin kotiam otivam, eghti ana atrivir kamin gavgavim agiva, egh bar a gasighasigham.

²⁷ Egh Godin Bar Pin Itim, a nguazimin atriviba bar dar gavgaviba isi uan gumazamizibar aningam. Eghti me atrivibar iki mamaghira ikiam. Eghti kantriba bar Godin gumazamizibar apengan ikiva, egh ingariva men akaba baragham.”

²⁸ Kar irebar ki ganizim eghaghanim, a kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi, egha atiatur guam asara, egha ki bizir kaba puviram a dagh nighnisi.**

8

Daniel irebamin sipsipin mam ko memen mamn gari

¹ Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin itima, ki bizir igharazir mam irebamin min an gani. ² Ki irebamin uabin garima, ki zuamira ghua Elamin provinsin oto. Egha Susan nguibar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin boroghin. ³ Egha ki garima sipsipin apurir mam fanemin boroghin tughav iti. Egha komin pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komin mam farazimin gin otogha bar ruara. ⁴ Ezi ki sipsipin apurir kamin garima, ana aviragha ivegha ghua aruem uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham. Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. A biziba uan ifongiamin dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe.

⁵ Ezi ki bizir kamin mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha memen apurir mamn garima, an aruem ghuaghiri danganim ategha izi. A bar puvira ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi

komin bar ekier vamira an damazimningin tizimin tughav iti. ⁶ Ezi komin pumuning itir sipsipin Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim, memen kam an ganigha puv ivegha ataravira sipsipin kam bagha ghu. ⁷ Egha ki an garima a sipsipin misosi. Ezi memen kam bar aningaghegha, gavgavim uabin akuigha ivegha ghua, sipsipin apurim uabi a gasegha an komning apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan gavgaviba puvati, ezi meme anekunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kamin akurvaghamin bizitam itir puvati. ⁸ Egha memen kam bar puvira ifaghata, uan gavgavim akakasi. Egha an gavgavim bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam dipiri. Ezi an danganimin 4plan komin igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komin 4plan kaba nguazimin 4plan ruaghateviba bar dar gari.

⁹ Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin kabar mam gisin aghui. Egha komin igiar kamin gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia gumazamizir sautin amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko, God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin me dikabira. ¹⁰ Ezi komin kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin Nguibamin itir midorozir enselbar min misosi. Ezi komin kam mikovezir maba kunizi da nguazim giraghue, ezi a me dikabini. ¹¹ Egha komin kam uaghan Godin Nguibamin midorozir gumazibar atrivim dikabinasa. An atrivim bagha zurara ofa gamir arazim agivagha, Godin Dipenim gasighasigha a gamima a bar mize. ¹² Gumazamiziba arazir kurabagh ami, kamaghin komin kam gavgavim inigha Godin Nguibamin midorozir gumaziba me dikabinasa, egh dughiaabar zurara ofa gamir arazim agivasa.* Ezi Godin akaba bar guizbangira, ezi komin kam Godin guizin akam gasighasiki. Ezi gumazamiziba uam an gin zuir puvati. Ezi biziba bar komin kam dar amuasa, a pura

§ 7:25: Aramin akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, an azenir pumuning ko mîkezim ko akuam migei. Ezi marazi ghaze, akar kam, a guizbangira, akar mogomem, egha an osimtizim kam givaghamin dughiam deragha an gun migeir puvati. 7:27: Akar Mogomem 20:4; 22:5 ** 7:28: Aramin akam kagh gifa. Me akar sapta 8in ikegha ghua 12in tuziba, Hibrun akamin an osiri. 8:10: Akar Mogomem 12:4

* 8:12: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

dagh ami.

¹³ Egha ki enselin mam barazima a miğeima enselin igharazir mam kamaghin an azai, “Bizir kurar e irebamın garir kaba, da dazoghın gıvaghım? Gumamazıba dazoghın ua Godın ofa damuam. God bar aghuazir bizim an Dipenimın iti, kamaghın a uan Dipenim ataki, eghti dughiar manamın arazir kurar kam gıvaghım? Eghti dughiar manamın komın kamın gavgavım gıvaghım? Eghti a ua Godın Dipenim gasıghasıghan koghıva, Godın Nguıbamın mıdorozir gumazıba uan suemningın me dıkabınan kogham?”

¹⁴ Ezi ki orazima enselin igharazim a ikaragha, kamaghın miğei, “Fomıra me mızarazıba ko guaratızıbar ofa God ganıdı. Eghti bizir kurar kam itir dughiamın, me 2,300plan ofaba God danıngan kogham.† Dughiar kam gıvaghti, me Godın Dipenim akırıva, ua Godın ofa damuam.”

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki irebar kamın garavıra ikia, egha ki an mıngarım gıfoghasa puvıra nıghnısi. Egha ki garıma gumazir mam zuamıra nan boroghın tughav iti.‡

Ensel Gabriel irebamın mıngarımın gun miğei

¹⁶ Ezi ki gumazir mamın tiarım barazi a Ulain Fanemın ikia dia egha kamaghın miğei, “Ensel Gabriel, ni bizir Daniel ganızir kamın mıngarımın gun mıkım.”

¹⁷ Ezi Gabriel iza nan boroghın tuzı, ki bar atiatıgha, nguazım girıgha fuaghav iti. Ezi Gabriel kamaghın na miğei, “Ni pura nguazımın gumazım, ezi ki kamaghı-sua, ni irebar kamın mıngarım gıfogh. Irebar kam, nguazım gıvaghımın bizıbar mıgırıgıam an ti.”

¹⁸ A mıgıavıra itıma, nan damazıba nan sirizi, ki ira mıtogha akuava ongani. Ezi a nan suıragha na fezi ki tu.

¹⁹ Ezi a miğei, “Ki Godın anıngaharım gıvaghımım dughiamın, ni mıkımasa. Kar God inabazir dughiar abuananam. Bizir kaba ni irebamın ganızı moghın otıvam.

²⁰ “Sıpsıpın apurır komın pumuning itir ni ganızım, a kantri Midia ko kantri Persian ababanım. ²¹ Ezi memen apurır ni ganızım, a kantri Grikın ababanım. Egha an damazımningın tongın tughav tir komın ekiar kam, a kantri Grikın faragha itir atrıvımın ababanım. ²² Ezi ni ganızır komın ekiar dipırızır kam, 4pla komın maba an danganı otıfi. Bizir kamın mıngarım kamakın. Kantri Grik bıgh kantrin igiar 4pla ikiam. Egh me gavgavıba puvatıghım, matı fomıra kantri bıghızır puvatızı mokın.

²³ “Ezi kantrin kabar gavgavım gevir dughiamın, gumamazıbar arazır kuraba bar pazav otoghti, dughiar kamra, atrıvir tam otogham. A bar gumazır kuram. Egh an akaba batoghıva, navım gavgavıgh ifavarıbar amuam. ²⁴ An otogh gavgavıgh ikiam, ezi kar guızbangıra an gavgavım puvatı. Eghti a bizır avırım gasıghasıghıva, bizıba bar dar amusi nıghnıgh, a pura dar amuam. A gumazır gavgavıba itıbagh asıghasıgh, egh Godın gumamazıbagh asıghasıghım. ²⁵ Egh a gumamazıbagh ifaramın fofozır aghuım ikıva, egh an ifavarır arazır kamın an afıragh bar pın ikiam. Egh a uan navır averıamın nıghnıgh suam a bar ekefe. Eghti gumamazıba suam me deravıra itı. Puvatı, a zuamıra dıkavıghıva men avırıbagh asıghasıghım. Egh a dıkavıgh Atrıvir Atrıvıba Bar Dagh Afırazır Kam mısoğhsı damuam. Eghti dughiar kamın gumazıtım a gasıghasıghan kogham, a uabı kuram inıam.”

²⁶ Ki guaratızıba ko mızarazıbar ofabagh amır arazım, ki an irebar mıngarımın gun ni mıkeme. Ezi bizır ni ganızıba da otıvam. Egh bizır kaba zuamıram otıvıghan kogham, kamaghın ni irebar kamın akar mogomer kamın gun gumamazıbazı kimın markı.

²⁷ Ezi ki akar kam baregha gıvagha, bar oseme, egha dughiar mabar ki arei. Ezi arımarıam gıvazıma, ki dıkavıgha ua ingangarır Atrıvım Belsasar na ganıngızım

† **8:14:** Hibrun akam, dıbobonır kam itı, 2,300ın arueba. Me vaghvagh arueba mengtı, da 2,300plan arueba. Egh me zurara mızarazıba ko guaratızıbar ofa gamır dughıaba mengtı, da 1,150plan aruebar tughım. ‡ **8:15:** Gumazır kam, ensel Gabrielra. (Ni ves 16 ko 17ın gan.) Ezi Daniel ghaze, a gumazır mamın mın an gani. **8:16:** Luk 1:19; 1:26

bagha ghu. Egha ki irebar kam puv a ginighnigha, nighnizir aviribagh amua deragha an mingarim gifozir puvati.

9

Daniel Israelia bagha God ko migei

¹ Darius, Serksisin otarim, a kantri Midian gumazim, egha a kantri Babilonin atrivimin iti. ² An azenir farazim, ana atrivimin itima, ki Daniel, ki Godin akinafariba gara da dibori. Egha, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia, Ikiavira Itir God a ganingizir akam, ki a ginighnisi. A ghaze, Jerusalem 70plan azenibar ikuvighvira ikiam. ³ Ezi ki Ikiavira Itir God ko migei, Ekiam. Osimtizim nan navimin itima, ki daghetam apir puvatigha, azir akamin korotiaba aghuigha, averenim isa uan mikarzim gaghui. Ki kamaghin ikia, egha pamtem God ko migei.

⁴ Ezi ki Israelian gumazamizibar arazir kurabar gun uan Ikiavira Itir Godin gavgavim migei. Ki kamaghin migei, "O Godin Ekiam, ni gavgavir ekiam iti, ezi e nin ziam fe. Egha ni zurara e koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin girara zui. Egha ni zurara gumazamizir ni gifuegha, nin akamin gin zuiba, ni bar men apangkufi.

⁵ "E gumazamizir derazir puvatiziba. E arazir kuram gami, egha nin gin zuir tuavim ataki. E nin akam batuegha, Akar Gavgaviba ko, bizir ni damuasa e mikemeziba e dagh amir puvati. ⁶ Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, e men akam barazir puvati. Me nin ziamin, akam en atrivibav kira, en gumazir dapanibav kira, egha en ovaviba ko en kantrin itir gumazamiziba bar me mikini.

⁷ "Ekiam, ni arazir aghuibagh amima, ezi en arazir kuraba aghumsizir ekiam e ganingi. Ezi kar bar guizbangira, e Judan nguibamin iti, o e Jerusalem in iti, o Israelian gumazamizir kantrin roghira itiba ko saghon itiba bar. Guizbangira, e nin akam batoghezi, kamaghin ni e amadazi e tintinibar ghue, ezi aghumsizir kam en mikarzibar ikiavira iti.

⁸ "O Ikiavira Itir God, e ko, en atriviba ko en gumazir dapaniba ko en ovaviba, arazir kuraba ni gamigha aghumsizir ekiam e ganingi. ⁹ E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam en God, en apangkuvigha en arazir kuraba gin amadi. ¹⁰ En Ikiavira Itir Godin Gavgavim, e nin akam barazir puvati. Akar Gavgavir kam, nin akam inigha izir gumaziba ni e mikimasa me mikeme, ezi e an gin zuir puvati. ¹¹ Ezi e Israelia bar nin Akar Gavgaviba abigha, nin akam barazir puvati. Egha akirim ragha nin akam gasara. E arazir kuram ni gami. Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba tuisigha gifa. Egha Akar Gavgavir kam ni Moses ganingizi an an osiri. Ni ivezir kuram gumazamizir akirim ragha nin akam gasaraziba me daningam. Ni ivezir kurar kam e gingegha gifa. ¹² Egha ni en gumazir dapaniba ko e damuasa mikemezi moghin, ni bizir kam gami. Egha ni Jerusalem puv a gamigha, bar pazaviram a gasighasiki. Jerusalem gasighasizir arazir kam, a nguazimin itir nguibar igharazibagh asighasizir arazim bar a gafira. ¹³ Ezi ni Moses osirizir akabar aven mikemezi moghin e osimtiziba isi. Ezi datirighin e uaghan arazir kuram gamir arazim ataghizir puvati, egha ni Ikiavira Itir God, en God, ni e gakongasa e bizitam gamizir puvati. Egha e nin guizin akam barazir puvati. ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba ikarvaghaha iti. Ezi datirighin ni a gamigha gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e nin akam barazir puvati.

¹⁵ "O Ekiam, en God, ni uan gavgavim akaghava uan gumazamiziba Isipin kalabusin me inigha ize. Ezi datirighin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ingangarir ni amizir kamin gavgavim ginighnighavira iti. Egha me ziar ekiam ni ganidi. Bar guizbangira, e arazir kurar avirim gamigha nin akam batoke. ¹⁶ O Ekiam, ni en arazir kuraba ko en ovavibar arazir kurabar ganigha, egha puv e gamigha, Jerusalem in nguibar ekiam gasighasiki. Ezi Jerusalem boroghira itir kantribar gumazamiziba, me bar

dibovir akabar Jerusalem miġiava, e nin gumamaziziba sara miġei. E kamaghsua, ni uam Jerusalem ataran marki. Bar guizbangira, kar nin nguibam a nin miġhsiam gisin ti. Ni fomira an ingangarir aghuir avirim e bagha dagh ami, ezi ni ua kamaghin e bagh damuasa e ifonge.

17 “O en God, nan dimdiam ko azangsizim barakigh. Ki kamaghsua, ni uan ziar ekiam ginighnigh, ua uan Dipenir me asighasighizir kam akirigh, eghti me bar fogh suam, ni Ekiam. 18 O nan God, en ararem baregh, en gan. Ni osimtizir kam in gari an en ti, ezi osimtizim nin nguibar ekiam in ti. E gumazir aghuibar min nin azangsighan kogham. E fo nin apangkuvim iti, kamaghin e nin azangsisi. 19 O Ekiam, en dimdiam baragh! O Ekiam en arazir kuraba gin amadagh! O Ekiam, e baragh egh en akuragh! Jerusalem in nguibar kam ko an gumamaziziba sara, e nin adarazira. Kamaghin amizi, ni suighsuighan marki. O nan God, ni uan ziar ekiam ginighnigh egh zuamira en akuragh!”

Ensel Gebriel, Jeremaian akamin mingarimin gun miġei

20 Ki Daniel, ki God ko miġiavira iti, egha uan arazir kuraba ko Israelia, me nan gumamaziziba, men arazir kuraba sara, ki dar gun miġei. Egha Ikiavira Itir God, nan God ki an azangsisi, eghti a uan Dipenim ua miġhsiar kam gisin an ingarighi a tugham. 21 Ezi ki God ko miġiavira itima, enselin kam Gebriel, ki uan irebar farazimin an gani, ezi a datirighin miġhegha izaghira

danganir ki itimin ize. Ezi dughiar kam, bar guaratizimin ofa gamir dughiam. 22 Egha a iza kamaghin na miġei, “Daniel, ki nin nighnizim akirasa ize. Eghti ni fofozir aghuir aviriba ikiam. 23 Daniel, ni God ko miġeir dughiar kamra, a nin azangsizim ikaragha gifa. God bar ni gifonge, kamaghin amizi, ki a nin azangsizimin ikarvazir akam inigha ni daningasa izi. Ezi ni datirighin deraghviram oraghti ki akar ni diponezir kam in mingarimin gun ni mikimam.

24 “Ni 70plan dughia bar, 7plan azeniba akuvagh kamaghira damu mangi 490 in azenibar otogham.* Kar dughiar God inabazim, a nin gumamaziziba ko nin nguibam Jerusalem, a uamategh men arazir kuraba akirigh da avegham. A gumamazizibar arazir kuraba bar ada agivaghti, me arazir aghuim damu mamaghira ikiam. Eghti God in Dipenim uam a baghvira ikiam.† Eghti a bizir kabar amuti, akam inigha izir gumazibar akaba ko irebaba guizbangiram otivam.

25 “Ni oreghiva, kamaghin fogh: Dughiar Jerusalem uam an ingaramin miġirigiam otogh mangi 49plan azeniba givaghtima, gumazir God en akurvaghasa misevezim, an otogham. Eghti me ua Jerusalem in ingariva, nguibar ekiam in aven tuavibar ingariva, afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiam in divazir gavgavim gighuigham. Eghti Jerusalem 434plan azenibar kamaghira ikiam, eghti azenir kaba, kar osimtiziba ikiam in azeniba.‡ 26 Egh 434plan azeniba givaghti, me

9:21: Luk 1:19; 1:26 * 9:24: Daniel 9:24 in, akar namba 1. God in akam inigha izir gumazim Jeremaia ghaze, Israel in kantri ikuvigh iki mangi 70plan azeniba givagham. Ezi vez in kam in, ensel Gebriel kamaghin miġei, “70plan azenir kaba,” da guizbangira 70plan azeniba puvati, da 70plan wikba. Gumazir aviriba ghaze, akar kam, “wikba,” Hibrun akamin mingarim kamakin 7plan azeniba. Kamaghin amizi, 70plan wikba, kar 70plan azeniba, ezi ni 7plan azeniba inigh 70plan dughia bar da akuvaghti, da bar moghira 490plan azenibar otogham. Ezi marazi ghaze, puvati, Hibrun akam wikbara miġei. Ezi gumazir maba ghaze, a pura bizir gin otivamibar akar is in zuibav gei, egha dughiar tam in ababanim gamizir puvati. † 9:24: Daniel 9:24 in akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, “A danganir anogoroghezir tam ua baghvira an amisevegham.” Eghti arazir kam in, “God uabi gumazitam amisevegham, a gumazir bar zuegha arazir aghuibagh amim.” ‡ 9:25: Gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, “E kamaghin oregh fogham, me ua Jerusalem in ingaramin miġirigiam otoghti, 7plan dughia bar, 7plan azeniba akuvagham in dughiam ko 62plan dughia bar, 7plan azeniba akuvagham in dughiam givaghti, God misevegham in gumazir ekiam kam otogham. Dughiar kam in, me ua Jerusalem in ingariva, nguibar ekiam in aven tuavibar ingariva, egh ua afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiam in divazir gavgavim gighuigham. Eghti azenir kaba, osimtiziba itir azenibar min ikiam.” § 9:26: Hibrun akam deragha vez in kam in mingarim abighizir puvati.

gumazir God en akurvaghasa misevezim misueghti an aremegham. Eghti an bizitam ikian kogham. Eghti atrivir gavgavir mamın midorozir gumazir bizir ekiam iziva Jerusalem ko Godın Dipenim gasighasigham. Eghti dughiar abuananamın, mati aperiam faner ekiamın otogha, biziba atera zui. Eghti midorozir ekiam iki mangiti, God mikemezi moghin, dughiar abuananam otogham. ²⁷ Eghti atrivir kam gumazamizir avirim ko akar dikirizir gavgavim damuam, eghti me an akam baragham. Eghti akar dikirizir gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Egh mangi azenir 3pla ko akuamin givaghti, an arazir Godın ofa gamim agivagham. Eghti me bizir kurar God bar aghuazim isi Godın Dipenim gisin anetigham, kamaghın a uan Dipenim ategham. Eghti gumazir bizibagh asighasizim dipenir kamın iki mangi, God a gasighasighasa inabazir dughiam otogham.”**

10

Daniel Taigrisin Fanemin miriamın iki-ava irebamın gani

¹ Ezi Sairus 3plan azenibar kantri Persian atrivim itima, God akam aghurigha Daniel ganingi. Danielın ziar mam Beltesasar. Ezi akar kam bar guizbangira, egha mong bar pin kozi, an osemegha ghaze, a manmaghin a gifogham?* Ezi God irebamın an gun migei.

² Ezi dughiar kabar ki, Daniel, ki 3plan wikbar osemi. ³ Egha dagher isingtizitam amezir puvatigha, asizitam ko wainin dipatam nan akatorim giraghuzir puvati. Egha boretam uabi gaghua egha uan dapanir arizim akirizir pu, bar puvati, ezi wighin pumuning ko mikezim gifa.

⁴ Ezi ki iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 24in, Taigrisin Faner ekiamın miriamın tughav iti. ⁵ Egha uan guam fegha garima, gumazir mam korotiar bar ghurghurim arugha, letiar

golin aghuimin ingarizim ike. ⁶ Egha an mikarzim dagiar angazangarim itimin min taghtasi. Ezi an guam mati onimarim taghtasi. Ezi an damazimning avimin min dafogha isi. Ezi an aghariba ko sueba da brasin min ghurghurizi, an tiarim mati gumazir aviriba migei.

⁷ Ezi ki, Daniel, ki uabira irebar kamın gani. Ezi na ko itir darasi, me bizitamın ganizir puvatigha men mikarziba pura me dikafi. Ezi me atiatiava ara ghua monge. ⁸ Ezi ki bar uabira ikia digavir kuram gamir irebar kamın gani. Egha ki ua gavgaviba puvatizi, nan guam ovever guam asaragha bar ikufi. ⁹ Egha ki an tiarim baregha, egha nguazim girigha akuava onganigha, uan guam nguazim tua.

¹⁰ Ezi gumazir mam uan dafarimin nan suira. Egha na ghufezi ki uan dafarimning ko tevir akirimningin tu. Egha ki nuighnuigha irasa amuavira iti.

¹¹ Ezi ensel kamaghın na migei, “Daniel, God ni gifonge. Eghti ni dikavigh bar deraghvira na baraghti, ki bizir ni mikimamim ni mikimam. God uabi na amadazi ki ize.” Egha a mikemegha givazima ki dikafi, egha tughu aguavira iti.

¹² Ezi a ua kamaghın migei, “Daniel, ni atiatingan marki. Dughiar farazimra ni uabi dikabiragha egha an fofozim iniasava ami. Ezi dughiar kamra, God nin dimdiam baraki. Egha datirighin na amadazi, ki nin azangsizim bangin ize. ¹³ Ki zuamira izasa, ezi puvati. Aser kurar Persian nguibar ekiam gativazim, 21plan dughiabar nan tivazi ki ike. Ezi ki uabira Persian atriviba ko itima gumazir nan akurvaghamiba puvati. Kamaghın amizi, enselbar faragha zuir enselin mam, an ziam Maikel, a nan akuraghasa ize.† ¹⁴ Ezi ki bizir gin nin gumazamiziba bativamim mikimti ni foghasa ize. Ni irebamın min ganizir bizir kam, a bizir gin izamibar eghaghanim nin aka.”

¹⁵ Egha a kamaghın migeima, ki uan guam nguazim mituagha migirigiaba nan

9:27: Daniel 11:31; 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 ** **9:27:** Hibrun akam ves 27in akar avirim deragha a migeir puvati. Kamaghın amizi, gumazir maba akar kam gira arazir igharazibar an osiri. * **10:1:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. **10:5:** Akar Mogomem 1:13-15; 2:18; 19:12 **10:12:** Daniel 9:3-4; 9:22-23; Aposel 10:4 **10:13:** Daniel 10:20-21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 12:7 † **10:13:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

puvati. ¹⁶ Ezi enselin kam nguazimin gumazamiziba en min gari, egha uan dafarim isa nan akam gati. Ezi ki akam akarigha kamaghin a migei, “Ekiam, ki irebar kamın ganigha bar atiatigha, puvira nigha gavgaviba gifa. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki migirigiar manatam ni mikimam? Ki mati ingangarir gumazir uan gumazir ekiamın damazimin tughav itim. Egha ki gavgaviba puvatigha avighazi.”

¹⁸ Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi. ¹⁹ Egha a kamaghin na migei, “God bar ni gifonge, ezi ni navir amirizimin ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavgafigh.” Egha a mikemegha givazima, ki bar gavgavigha egha kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, ni gavgavim na ganigha gifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun na mikim.”

²⁰⁻²¹ Ezi a kamaghin na migei, “Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin Akar Akınafarimin aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize. Egh ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Eghti midorozir kam givaghti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura.”

11

¹ Ezi, azenir faragha zuimin Midian kantrin gumazim Darius Babilonin kantrin atrivimin itima, ki ensel Maikelin akura.

Isip ko Sirian atrivimning uaning misosi

² Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, “Daniel, ni oragh. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagh an ganam. Eghti gin atrivitam uam otogham. Egh namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir

aviriba ikiva, kantri Persian atrivir maba bar dagh afiragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighi me kantri Grik ko misoghsi damuam. ³ Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumazamizir aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam. ⁴ Eghti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighi, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganam kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamın gavgavimin min gavgavighan kogham.

⁵ “Eghti dughiar kamın, Isipin atrivim,* gavgavim ikiam. Eghti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an gavgavim bar ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham. ⁶ Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining damighti aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamın gavgavim dughiar ruarimin ikeghan koghti, an pamın gavgavim givagham. Eghti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me me misueghti me aremegham.†

⁷ “Eghti gin amizir kamın anabatam Isipin atrivimin otogham. Egh atrivir kam Sirian atrivimin midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamın divazir gavgavimin aven mangi, misoghiva me kuavaremegham. ⁸ Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir me silva ko golin ingariziba, ko bizir aghuir igharaziba sara, inigh Isipin mangam. Eghti bizir kabar gin azenir tabar midoroziba puvatigham. ⁹ Eghti gin Sirian atrivim Isipin mangi egh

10:19: Gumazir Dapaniba 6:23 **10:20-21:** Akar Mogomem 12:7 * **11:5:** Hibrun akamin me deragha kantrin kamning, Isip ko Siria, aningin ziamning deragha aning diborir puvati. Me ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” egha “Sautin amadaghan itir kantri.” Ezi sapta 11in vezin aviriba, e dar gara ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” a guizbangira Sirian kantri migei. Ezi “Sautin amadaghan itir kantri,” a Isipin kantri migei. Ezi sapta 11in vezin abuananam, marazi ghaze, akar kam ua Isip ko Siria migeir puvati. Me ghaze, a kantrin igharazibav gei. † **11:6:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, vezin kam an amizir kamın borim migei, egha an afeziam migeir puvati.

Isip ko misogham. Egh midorozim ategh, ua uan kantrin mangam.

10 “Sirian atrivimın otariba, midorozir gumazir aviriba inigh me akuvagh midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimın otaritam, midorozir gumazir kaba inigh zuamira mangi aperiain min men nguibaba avaragham. Egh me nguibar divazir gavgavim itim ko misogham, kar nguibar Isipin atrivim ativazim.

11 “Eghti Isipin atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh, egh an midorozir gumazir avirim dikabiragh kalabus datigham. 12 Egh a midorozir kam dikabiragh, egh kamaghın a bar akuegh uan ziam fam. A tausenplan midorozir gumazir avirim misueghti me arighiregham, eghti an gavgavim dughiar ruarimın ikian kogham.

13 “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangıva midorozir gumazir avirim akuvaghti, men dibobonim fomira misoghezir midorozir gumazibar dibobonim gafiragham. Eghti azenir gin izamim, a uamategh izi midorozir gumazir gavgavir avirim inigh mangi Isipin atrivim ko misogham. Egh me dagher aviriba ko bizir aviriba sara inigh mangam.

14 “Eghti dughiar kamın gumazir avirim Isipin atrivimın apanimın ikiam. Ezi Daniel nin adarazir marasi, me aningagharir arazim iki, irebamın ganigh, bizir kam bagh dikavigh misoghsi damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham. 15 Eghti Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko, me izi nguibar gavgavir mam divazimın min anerugh nguibam inisi misogh, egh a dikabiragham. Eghti Isipin midorozir gumaziba ua misoghan kogham. Eghti men midorozir gumazir gavgavir aghuiba, uaghan misoghamın gavgavıba puvatigham. 16 Eghti, Sirian atrivim uan ifongiamın bizibar me damuam. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamizibagh

aningizir kam inigh, egh nguazir kam gasighasighamin gavgavim an dafarimın ikiam.

17 “Egh gin Sirian atrivim uam uan midorozir gumaziba bar me inigh, Isipin kantri ko misoghsi mangısi nighnigham. Egh kantrining uaning inigh deragh ikiasa, a uan guivim amadaghti a mangi Isipin atrivimın amuimın ikiam. A ghaze, tuavir kamın a Isipin nguibam dikabiragham. Eghti an nighnizir kam guizin otoghan koghti, a bizitam inighan kogham.† 18 Eghti gin a mangi nguibar ongarimın miriamın itiba ko misogh, egh nguibar aviriba dikabiragham. Eghti kantrin igharazimın gumazir dapanim, a Sirian atrivim uabi fer arazir kuram dikabiragh, egh an arazir kurar kamra a ikaragh, bar a dikabiragham. 19 Eghti Sirian atrivim uamategh uan nguibamın mangigh, nguibar ekiamın divazimın ikiam. Egh a irigh bar gıvaghti, me uam an ganighan kogham.

20 “Eghti atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ativaziba bizir aghuiba ua bagh da inisi nighnigh, egh gumazitam amadaghti, a nguibar bar aghuir kamın mangi me abın men dagiaba iniam. § Egh atrivir kam midorozimın aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimın ikegh ovengam.”

Sirian kantrin itir atrivir kuram

21 Ezi ensel ghua kamaghın Daniel mıgei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamın atrivimın otoghan kogham, a uan nighnizimın atrivimın otogham. Egh a zuamira otogh akar asuibav kimıva akar ifavarıbar amu, egh Sirian atrivimın ikiam. 22 Eghti midorozir gumazir avirim a misoghsi izıti, a me dikabiragh bar me a gevegham. Egh uaghan, a Godın Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam

† 11:17: Hibrun akam deragha vezin kamın mıngarım abıghizir puvati. § 11:20: Hibrun akam deragha vezin kamın mıngarım abıghizir puvati. Gumazir maba ghaze, “nguibar bar aghuir kam,” a Jerusalemın nguibar ekiam mıgei. Ezi marazi ghaze, a Godın Dıpenir Jerusalemın itim mıgei. ** 11:22: Gumazir maba ghaze, akar kam ofa gamir gumazibar dapanimın mıgeir puvati. Me ghaze, gumazir dapanir igharazim atrivim ko akam akiri.

dikabiragham.** 23 An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kamın an gavgavim bar ekevegham. 24 Eghti kantrin maba navir amirizimın iki misoghsi nighnighan koghti, a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a bizir aghuir a misogha iniziba, a uan roroaba ko da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim. Egh a nguibar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsi nighnigh, egh a men tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam.

25 “Egh atrivir kam Isipin atrivimın atiatighan kogham. Egh, a midorozir gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da inigh, egh uaghan Sirian atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a bar foghan kogh, egh kamaghın, a irigham. 26 Isipin atrivimın gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham. 27 Egh gin atrivir kamning uaning inigh daperagh damam. Egh aningın nighniziba bar ikuvighti, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning dar amighan kogham. God bizir kabar amuasa inabazim dughiam a tighar otivam. 28 Egh Sirian atrivim, bizir a midorozimın iniziba, bar da inigh izam, egh a ua uan nguibamın mangam. Egh gumazamiziba Godin ziam fer arazim gasighasighsi nighnizir tam damuam. Ezi bizir a damuasa ifongeziba, a pura dar amuam. Egh gin a uamategh uan nguibamın mangam.

29 “Eghti dughiar God inabazimın, Sirian atrivim Isipin mangighiva ua Isip ko misogham, egh a dughiar kamın a faragha

me misogha me abinizi moghin, ua kamaghın damighan kogham. 30 Eghti Romın gumazamiziba kuribar iziva a misogham, eghti a bar atiatigham. Egh a bar puv atariva uamategh mangi, gumazamizir Godin ziam fer arazim gasighasighsi damuam. Egh a gumazamizir akirim ragha God gasaraziba men migirigiaba ko nighnizibar gin mangam.

31 “Eghti an midorozir gumaziba otivigh Godin Dipenim damuti a Godin damazimın mizegham. Egh me Israelian tivaghti, me zurara ofa gamir arazim damuan kogham, egh bizir bar kuratam Godin Dipenimın a damighti a tugham, kamaghın a uan Dipenim ategham.†† 32 Egh atrivim gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, akar bar isingtizir aghuibar me mikimtima, me an gin mangam. Eghti gumazir Godin apengan itiba, me tuivigh gavgavigh an akaba batogham.

33 “Eghti Israelin gumazir dapanir fofozir aghuiba itiba, me gumazamizibar akurvagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti men tarazi, apaniba midorozir sababar me misoghti me arimighiram, egh tarazi me me dapongti me arimighiram. Egh me gumazir dapanir tabar bizitaba okimiva me isi kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarimın a damighan kogham. 34 Eghti dughiar me Godin gumazir dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men akurvagham. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men akurvagham. 35 Eghti apaniba gumazir dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osimtizir kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimın bar zuegham. Eghti arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God inabazir dughiar abuananamın tugham.

36 “Eghti Sirian atrivir kam uan ifongiamın bizibar amuam. Egh a uabi uan ziam fiva kamaghın mikim suam, ki aseba bar dagh afira. Egh

†† 11:31: Daniel 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 11:31: Akar kam, “bizir bar kuratam,” an akar bar faraghavira itim, a Daniel 9:27in iti. 11:32: Daniel 11:21; 11:34; Maika 5:7-9; Sekaraia 10:3-6 11:36: 2 Tesalonika 2:3-4; Akar Mogomem 13:5-6

an akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itimin ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti Godin aningagharimin dughiam otogham. Guizbangira, God uan nighnizimin gin mangi, biziba bar dar amuam. ³⁷ Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin zuir asemn aghuagham. Egha, a uabi migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaragham.†† ³⁸ Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam, a nguibar ekiar divaziba itibar gari. Ezi atrivir kamn ovaviba aser kamn ziam fomiram a feir puvati. Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam. ³⁹ Eghti a nguibar divazir gavgaviba itibav soghsi mangi, egh a uabin akurvaghsi men aser kamn azangsigham. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivimin iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar mn me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvagham.

⁴⁰ “Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh kantrin aviriba aperiar dafamin mn otogh me arigham. ⁴¹ Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumamazizibagh aningizir nguazir aghuir kamn otogham. Egh me tausen tausenin gumamazizibav soghirarigham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amonin nguazir otevir ekiam inighan kogham. ⁴² Eghti atrivir kam nguibar avirim dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a deraghvira ikian kogham. Puvati. ⁴³ Egh a Isipin ivezir ekiaba itir bizir aghuir maba ko gol ko silvan avirim inigham. Egh kantri Libia ko Itiopia dikabiraghti,

aning an apengan ikiam. ⁴⁴ Eghti gin gumaziba aruem anadi naghin ko notin ikegh iziva akar tam a mikemeghti, akar kam a damighti a digavir kuram damigh bar aningaghegham. Egh a navim bar an ikuvighti, a pamtem misogh gumamazizir avirim kuavaremegham. ⁴⁵ Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mamn dar ingaram, nguazir kam a Mediterenianin Ongarir Ekiamn miriam ko Godin Dipenim itir mighsiamn tizimin iti. Mighsiar kam bar zuegha bar deragha taghtasi, kar Godin mighsiam. Eghti atrivir kam bar givagham, eghti tav an akuragham kogham.”

12

Dughiar abuananam

¹ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamaghin migei, “Dughiar kam otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar Israelin gumamazizibar garir ensel, an otogham. Eghti dughiar kamn osimtizir bar ekiam otivam. Egha fomira osimtizir kamaghin garitam nguazir kamn nguibatamin otozir puvati. Ezi dughiar osimtizir kam otivamim, Israelian gumamazizir men ziaba Godin akinafarimin aven itiba God ua me iniam. ² Eghti God gumamazizir avirir ovengeziba ua me fiti me ua dikavam. Men marazi zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti men tarazi bar aghumsighiva kamaghira ikivira ikiam. ³ Eghti gumazir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itiba, me mikoveziba isi moghin isi taghtagham. Eghti gumazir gumamazizir avirim arazir aghuibar gin mangasa men sure gamiba, me zurara mikovezibar mn isi taghtagh mamaghira ikiam. ⁴ Ezi datirighin a na migia ghaze, ‘Ni Daniel, ni akaba itir akinafarir kam dukuagh, egh kendel gris a datighti, an akaba modogh ikiam. Egh akinafarir kam dukuagh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham.

†† **11:37:** Hibrun akam deragha vezin kamn mingarim abighizir puvati. **12:1:** Matyu 24:21; Mak 13:19; Akar Mogomem 7:14; 12:7 **12:2:** Aisaia 26:19; Matyu 25:46; Jon 5:29 **12:3:** Daniel 11:33-35; Matyu 13:43; 1 Korin 15:41-42; Jems 5:20 **12:4:** Akar Mogomem 22:10 * **12:4:** Amos 8:12 vezin kamn itir akamin mirara ghu. Ezi Hibrun akam deragha akar kamn mingarim abighizir puvati. Gumazir avirim ghaze an mingarim kamaghin ghu, “Gumamazizir avirim danganiba bar dar aruam, egh bizir guar aviribar fofozir aviriba iniam.”

Eghti gumazamizir avirim pamtem akar kamın mingarim gifoghsı damuva avegham.’”*

Dıpar miriamın itir enselningın irebam

⁵ Ezi ki Daniel, ki gın garima, gumazir pumuning fanemın miriamningın tughav iti. Mam vongın itima, ezi mam vongın iti. ⁶ Ezi aningın mav, enselin korotiar ghurghurim arugha mong fanemın pın itim kamaghın an azangsıgha ghaze, “Dughiar manamra bizir me ganıva atiatingamıba gıvaghı?”

⁷ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, a uan agharimning vıram aning ghufegha Godın Nguıbamın akui. Egha kamaghın mıgei, “Ki Godın Mamaghıra İtimın ziamın, bar guızbangıra mıgei. Bizir ni ganıva atiatingamıba, azenir pumuning ko mıkezim ko akuamın mangıva gıvaghı. Eghti me Godın gumazamizıbar gavgavım dikabıraghti, eghti me bar ikuvıgha, dughiar kamra bizir kaba uaghan gıvaghı.”†

Enselningın irebamın mingarım

⁸ Ezi a mıgeıma, ki a baregha, akamın mingarım gifozır puvati. Egha ki kamaghın an azai, “Gumazır ekıam, bizır kaba manmaghın gıvaghı?”

⁹ Ezi a kamaghın nan akam ikaragha ghaze, “Daniel, ni mangı. Guızbangıra, akınafarım ni a dukuagha gıfa. Eghti akar kamın mingarım modogh mamaghıra ikı mangı dughiar abuananam otogham. ¹⁰ Eghti bizır kaba otıv gumazamizıbar amuti me arazır aghuıbar amuam. Egh me Godın damazımın zueghı. Egh gumazamizır fofozır aghuıba ko nıghnızır aghuıba itir kaba, merara bizır kamın mingarım gifogham. Eghti gumazamizır kuraba me bizır kamın mingarım gifoghan kogham. Egh me arazır kurar avirim damuam.

¹¹ “Eghti gın apanıba İsraelian tıvaghti me zurara ofa gamır arazım damuan kogham. Eghti bizır bar kuratam me Godın Dıpenımın aven anesaraghti, kamaghın

a uan Dıpenım ategham, kar God bar aghuazır bizım. Dughiar kam ikı mangı, 1,290plan dughıaba gıvaghtıma, bizır kurar kam gıvaghı. ¹² Eghti gumazamizır God bagha tuıvıgha gavgavıgha itıba, a mızuam mangıti 1,335plan dughıaba gıvaghti, me bar akuegh ikıam.

¹³ “Eghti ni, Daniel, ni datırıghın tugh gavgavıgh mangıti dughiar abuananam otogham. Eghti ni aremegham, egh ni gın ua dikavıghı, egh dughiar abuananamın God ni bagha inabazır bizıba, ni da inıam.”

12:7: Akar Mogomem 10:5; 12:14 † **12:7:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarım abıghızır puvati. Gumazır maba ghaze, a azenir pumuning ko mıkezim ko akuam mıgei. Ezi gumazır maba ghaze, akar kam, a guızbangıra akar mogomem, egha osımtızır kam gıvaghıamın dughıam deragha a mıgeir puvati. **12:10:** Akar Mogomem 22:11 **12:11:** Daniel 9:27; 11:31; Matyu 24:15; Mak 13:14

**Godin Akam Inigha Izir
Gumazim
Hosean Akinafarim
O
Hosea
Akar faragha zuim**

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akinafarim, a 12plan Godin akam inigha izir gumazibar akinafarir otevirbar faragha zuir akinafarim. Godin akam inigh izir gumazibar akinafarir igharazibar, akam inigh izir gumazim Aisaia ko, akam inigha izir gumazim Jeremaia ko, akam inigha izir gumazim Esekiel, men akinafariba, kar akinafarir bar ruariba. Kamaghin amizi, akinafarir otevir 12plan kaba, me kamaghin da dibora ghaze, akam inigha izir gumazibar akinafarir otevir 12pla.

Dughiar kantri Asiria iza Israelin kantri bar a gasighasighasava amimin, Hosea notin amadaghan Israelin nguazimin ikia, Godin akabar gun migei. Kar, osimtizer ekiamin dughiam, ezi dughiar kamın Israelia bar deraghavira ikezir puvati.

Akar Hosea gun mikemezir mam, an otevir pumuning iti. An otevir mam, a gumamaziziba uan arazir kuraba akirasa Akar Gavgavimin me migei. Me God ategha asebar marvir guabar gin zui. Ezi an akar otevir igharazim, a bar guizbangira Godin apangkuvim ko gumamazizibagh ifongezir arazimin gun migei. A uaghan, Godin arazir an arazir kuraba gin amadim ko, gumazir arazir kuram gamizim uam a inizir akabar gun migei.

Hosean ikirimirimın araziba, Godin arazir kamın ababanımın mın oto. Hosean amuim ghua arua poroghamiba uari bakeir arazibagh ami, Arazir kamra, Israelia uari God ategha tintinibar asebar marvir guabar gin zui. Ezi gin Hosea ua uan amuim ini, ezi bizir kam a God uan gumamazizibar apankuva ua me inizir ababanımın mın iti. God bar uan

gumamazizibagh ifonge, egh a me ateghan kogham.

**Hosea uan amuim
ko an boribar eghaghanim**

(Sapta 1--3)

¹ Akar kaba, Ikiavira Itir God, Hosea ganidi, a Berin otarim. Dughiar kamın aven, Usia atrivimın ike, ezi an gin Jotam atrivimın ikezi, an gin Ahas atrivimın ike, ezi an gin Hesekia, me bar kantri Judan atrivibar itima, Jehoasin otarim Jeroboam, a kantri Israelin atrivimın iti.

Hosean amuim boriba bati

² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, Hosean dughiar bar faragha zuimin, akam isa a ganiga kamaghin a migei, "Nan gumamaziziba ua na gifongezir puvati, egha asebar ziaba fe, mati tuavimın amizir tintinimın gumaziba koma akuim. Ni kamaghin men akakagham, ni mangi tuavir amizitam inigh an ikiti, a poroghamiba tintinibar uari bakeir arazim damuvira ikiam. Eghti an boriba, tuavimın amizim oteghamin boribar mın ikiam."

³ Ezi Hosea ghua Diplaimın guivim Gomer inigha an ti. Ezi gin Gomer navim asegha otarim bate.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni otarim, ziar kam, 'Jesril,' a datigh. Ni fo, Israelian atrivibar inazir afeziam Jehu, a faragha atrivibar nguibam Jesrilin ikia, atrivir pumuning misoghezi aning areme. Kamaghin amizi, kiran oveghangin, ki an arazir kuram ikarvagh Israelian atrivir datirighin itim ivezir kuram a daningam. Egh ki Jehun ikizimin aven gumazitam ateghti, tav uam Israelian atrivimın ikian kogham. Kar ziam Jesrilin mingarim. Gumamaziziba otarir kamın ziam baraghiva Jehu amizir arazir kuram ginighnigham. ⁵ Egh dughiar kamın, ki Israelian midorozir gumazibar gavgavim Jesrilin danganir zarimın a gasighasigham."

⁶ Ezi gin Hosean amuim Gomer ua navim asegha borir guivim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Hosea migei, "Ni ziam, 'Loruama,' a datigh. Ziar

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-8; 28:1-27; 29:1--32:33
1:4: 2 Atriviba 10:11

kamın mınğarımra kara, ki ua Israelia me gifongeghan kogh, men arazir kuraba gın amadaghan kogham. ⁷ Ki Judan gumazamiziba, bar me gifongeghavıra iti. Ki Ikiavıra Itir God, men God, ki uan gavgavımın men akurvagham. Ki midorozir sabam ko, barir pim inigh me bagh misogh men akuraghan kogham. Ki men akurvaghsi midorozir gumaziba ko hoziaba amadaghan kogham. Puvati, ki tuavir igharazim iti.”

⁸ Ezi gın Hosean guivim, Loruama, otem ataghizi, Gomer ua navim asegha otarir igharazim bate. ⁹ Ezi Ikiavıra Itir God Hosea miğia ghaze, “Ni ziar kam a datigh, ‘Loami.’ Ziar kamın mınğarımra kara, Ia Israelia, ia nan gumazamiziba puvati. Eghti ki ian Godın ikian kogham.”

Israeli kantri ua deravıra ikiam

¹⁰ Israelia ua bar avırasemegham, mati ongarir dadarımın gigim, eghti me me mengan iburagham.

Datirighın God kamaghın me miğei, “Ia nan gumazamiziba puvati.”

Egh gın dughıatam iziti, a kamaghın me mikim suam,

“Ia Godın Zurazurara Angamıra Itimın boriba.”

¹¹ Eghti ikizir kamning, Juda ko Israel ua uaning akuvagh, kantrin vamıran otogham.

Me gumazir men faragh mangamin vamıra amıseveghti, men kantri, ua kantrin bar gavgavımın otogham, eghti me damuamin biziba, da bar deravıram otivam.

Me mati God ingarizir azenımın mın otogham, mati Jesrılın azenir aghuim.*

Bar guızbangıra, God ingangarir kam damuamin dughıam, a bar dughıar ekiam.

2

¹ Datirighın, ia Israelia, uan adarazigh nıghnıgh, ziar kamning me darıgh, “Ia

Godın Gumazamizibara,” ko “God Bar Ia Gifonge.”

Israelia God ataki, mati Gomer Hosea ataki

² Ezi God akar ısın zuim uan gumazamizibagh amua ghaze:

“O nan boriba, ian amebam ua nan amuımın mın itir puvati, ezi ki uam an pamın mın itir puvati.

Ia pamten, a mikim a gakaghonti, a uan arazir tintinımın gumaziba ko akuim atakigh.

A ua tuavımın amızımın arazim damuan marki.

³ An arazir kam ateghan koghti, ki an koroıaba sueghti, a bibiamra iki bar aghumsıgham.

Ki a damıghti, a nguazir bar kuramın mın otogham.

Nguazir kam, bar mısingizi temeba ko bizıba an aghuir puvati, egha dıpar apıba an puvati.

Arazir kamın ki a gasıghasıgham.

⁴ An boriba, me tuavımın amızim otezir borıbar mın iti.

Kamaghın amızı, ki an borıbar apangkuvan kogham.

⁵ Men amebam kam uan pam ategha, tintınıbar gumazir igharazıba ko akua navım asegha aghumsızıba puvati, egha kamaghın miğei,

‘Ki gumazir ki ifongezıbar gın mangam.

Me dıpaba ko, dagheba ko, koroıaba ko, olıvın boreme ko, wainın dıpaba ko, bizir maba sara na ganıdı.’

⁶ “Kamaghın amızı, ki temer dıkonıba itıba inıgh an tuavım apırıgham.

Ki dıvazımın mın an tuavım avınıgham, eghti a gumazir kaba bagh mangan kogham.

⁷ A ifongezir gumazıbar gın ivegh mangı, egh me batoghan kogham.

A me burısı mangıva, egh men apıghan kogham.

1:7: 2 Atrıvıba 19:35; Sekaraıa 4:6 **1:10:** Jenesıs 32:12; Hosea 2:23; Jon 1:12; Rom 9:26; 1 Pıta 2:10; 1 Jon 3:1

* **1:11:** Akar kam ghaze, God ingarizir azenım, Hıbrun akamın me a dıbora ghaze, Jesrıl. Borır 3plan zıaba, faragha bizir kurabar ababanım gamı. Ezi datirıghın zıar 3plan kaba bizir aghuıbar ababanım gamı.

Egh a kamaghin mikimam, 'Ki faragha der-
aghavira iti, ezi datirighin puvati.
Kamaghin amizi, ki ti uamategh uan
par faragha ikezim bagh mangam.'

8 "A kamaghin foghan aghua, ki uabi
dagheba ko, wainin dipam ko, olivin
borem ko, silva ko, gol ko, bizir
maba sara bar a ganingi.

Ezi puvati, a bizir bar aghuir kaba
inigha ghua asem Balin ziam fe.

9 Kamaghin amizi, dagheba asiamin
dughiam otoghti, ki dagheba ko
wainin a ganingiziba,
ki ua da inigham.

Egh korotiaba ko bizir aghuir a
ganingiziba,
ki ua da inigham.

10 Egh a ifongezir gumazibar damazimin,
ki an korotiaba suegham.
Eghti gumazitam nan dafarimin
uam a inighan kogham.

11 Dughiar ekiar a bar akongeziba, ki bar
da agivagham.
Dughiar ekiar kaba kamakin.
Kar, dughiar ekiar zurara azeniba bar dar
otiviba, ko, iakinir igiaba,
ko, Sabatin dughiaaba, ko, Godin ziam
fer dughiar igharaziba sara.

12 Ki an wainin ikariziba ko fighin teme-
ba ki bar dagh asighasigham.

A ghaze, a gifongezir gumaziba temer
kaba isa an ivezimin min a ganingi.

Eghti asizir atiaba izi wainin azeniba ko
fighin temebagh asighasigham.

Eghti wain ko fighin azenir kaba ru-
rarir kinibar otivigham.

13 A dughiar ruarimin na ginamada,
egha ghua migharir mughuriar
aghuim zuir ofaba isa asem Bal
bagha ofabagh ami.

Egha kurkazir aghuaribagh amua
gumazir a ifongezibar gin arui.

Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a
danigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei."

*Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar
me gifonge*

2:15: Josua 7:24-26

14 Egha Ikiavira Itir God uam akar isin
zuimin kamaghin migei:

"Ki akar aghuimin amizir kam mikimiva,
egh uam a gekuigh gumazamiziba pu-
vatizir danganimin mangigham.

Egh an asughasugh anepezeperiva, kam-
aghin a mikimam,
'Ki bar ni gifonge.'

15 Egh ki wainin azeniba isi ua a daningam.
Egh danganir zarir kam me kam-
aghin a dibori, 'Osimtizar Dan-
ganir Zarim,' ki a giragham,
eghti a bizir aghuir gin izamiba
bagh mizuamamin danganimin
otogham.

Eghti nan amuim danganir kam in aven iki
nan akamin gin mangam,
mati a fomira igiamra itir dughiamin,
Isip ategha izava amizi mokin."

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Is-
raelia migei:

"Ia dughiar kam in, nan amuimin min iki
kamaghin na dipon suam, 'Ni nan
pam.'

Egh ia ua kamaghin na ginighnighan
kogh suam,

'Ni aser kam Bal, ni nan Ekiam.'
Puvati.

17 Ki ia ateghti,
ia amizir kam in min uam asem Balin
ziam diponan kogham.
Bar puvatigham.

18 "Dughiar kam in, ki asizir atiaba ko,
kuruziba ko, kuaraziba koma akar
dikirizir gavgavim damigham.

Eghti da nan gumazamizibagh
asighasighan kogham.

Egh midorozim gamir biziba, mati barir
piba ko, afuziba, ki bar ada
apirarigham.

Eghti nan gumazamiziba navir
amirizimin iki nguazir kam in ikiam,
egh uam atiatingan kogham.

19 "Israel, ki ni damighti ni nan amuimin
min otogham,

egh ni kamaghira iki mamaghira
 ikiam.
 Ki arazir aghuim ko guizin arazimin ni
 damuam, egh ni ateghan kogham.
 Egh ni gifuegh mamaghira ikiam,
 egh nin apangkuvira ikiam.
 20 Ki uan akar dikirizimin gintigham,
 eghti ni nan amuimin min iki mam-
 aghira ikiam.
 Egh ni fogh suam,
 kirara, ki nin Ikiavira Itir God.
 21-22 Ki Ikiavira Itir God,
 ki dughiar kamın uan gumazamiziba
 Israelian azangsiziba baragham.
 Egh amozim amadaghti, a nguazim gizam.
 Eghti men azenibar dagheba ko,
 wainba ko, olivin temer me borem
 isiba,
 biva avirasemegham, mati Jesrilin
 azenir aghuim.*
 23 Egh ki uan gumazamiziba nguazir
 kamın me arighti,
 me aghung azenir aghuir ki in-
 garizimin min ikiam.
 Ki faragha kamaghin uan gumazamizibav
 gia ghaze,
 ‘Ki Ia Gifongezir Puvati.’
 Egh gin ki bar me gifuegham.
 Ki faragha kamaghin me migei,
 ‘Ia Nan Gumazamiziba Puvati.’
 Egh gin ki kamaghin me mikim suam,
 ‘Ia nan gumazamizibara.’
 Eghti me kamaghin nan akam ikaragham,
 ‘Ni en God.’”

3

Hosea ko an amuir kuram

1 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na
 migei, “Ni ua mangi uan amuim gifongegh.
 Ni faragha uan amuim gifonge, ezi a ghua
 poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ni
 bar a gifongegh, mati ki uan gumazamiz-
 iba Israelia bar me gifonge. Guizbangira,
 me na ategha aseba bagha ghue, egha
 wainin ovizir me apuziziba isa asebar ofa
 gami. Me kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir
 God me gifueghavira iti.”

* **2:21-22:** Vezin kamın, Godin akam inigha izir gumazim Israelia migei, egha a ziam, “Jesril,” Israelia garisi. God bizir kurar a Israelia gamizim giragha, ua deragha me gami. Kamaghin amizi, ves 21-23in aven, God Hosean borir 3plan ziabagh ira. Ni uaghan Hosea 1:11in gan. **2:23:** Jeremaia 31:27; Sekaraia 13:9; Rom 9:25; 1 Pita 2:10 **3:5:** Jeremaia 31:9; 50:4-5; Esekiel 34:24

2 Kamaghin amizi, ki dikavigha ghua
 150 kina ko, 6plan balin beghiaba uan
 amuim uam a givese. 3 Egha ki kamaghin
 a migei, “Guizbangira, ni nan amuimra,
 ezi datirighin ki ni ko dakuighan kogham.
 Ni faragh dughiar ruarimin pura ikegh,
 dughiar kamın, ni tuavimin amizimin min
 ikian marki. Ki ni baghvira mizuamam.”
 4 Kamaghira, Israelia dughiar ruarimin
 tong pura ikegham. Egh me atriviba
 ko gumazir dapaniba puvatigham. Me
 aseba bagh ofabar amuan kogham. Egh
 dagiar guariba, ko nedazir me dar gara
 bizir gin otivamibagh fofoziba, ko marvir
 guaba, me bar da ategham. 5 Dughiar
 kam givaghti, Israelia uamategh Ikiavira
 Itir God, men God bagh izi, akongiva ati-
 atingvira an ziamra fam. Egh me Atrivim
 Devitin ovavir borir mamın gin mangam.
 Egh me Ikiavira Itir Godin akamın apen-
 gan ikiti, gin izamin dughiamin a bizir
 aghuariba me daningam.

Hosea Godin aningagharimin gun Israelia migei

4

(Sapta 4--13)

*Ikiavira Itir God migirigiam isa Israelia
gasi*

1 Kantrin kamın itir gumazamiziba,
 Ikiavira Itir God mati kotin aven kamaghin
 migirigiam me gasi:

“O Israelia, ia Ikiavira Itir Godin akam
baragh!

A kamaghin ia migei,

‘Kantrin kamın gumazamiziba guizin
arazibar gin zuir puvati.

Egha gumazamizir igharazibagh
ifongezir puvati.

Me kamaghin nighnizir puvati, ki
men God.

2 Me akar kurabar gumazamizibav gei.

Me uarigh ifarava,
gumazamizibav sozi me ariaghiri,
egha igharazibar biziba okiava,

egha poroghamiba uari bakeir arazim gami.
 Me arazir kurar avirim saram ami,
 egha gumazamizibav suagharigha ghuavira iti.
 Ezi arazir kam bar ekevegha ghuavira iti.
³ Kamaghin amizi, nguazir kam osimtizim ikia misigham.
 Ezi nguazimin itir gumazamiziba, ko an itir biziba bar,
 kar asiziba ko, kuaraziba, ko, osiriba, da bar arimighiregham.”

Ikiavira Itir God akam ofa gamir gumazibagh asi

⁴ Egha Ikiavira Itir God mati kotin aven ua kamaghin migei:

“Gumazitam akam gumazamizibagh asan kogham. Markiam.

Ia ofa gamir gumaziba, arazir kurar kamın mingarim a ian iti.

Ezi gumazamiziba migirigiam ian iti.

⁵ Ia zurara ingangarim gamua, deraghavira ingarir puvatigha asaghpovavira iti.

Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan kamaghiram ami.

Kamaghin amizi, ki Israel gasighasigham, a mati ian amebam.

⁶ Nan gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, me ikuvigham.

Ia ofa gamir gumaziba uaghan, nan gin zuir puvati, egha nan fofozim batuegha gifa.

Kamaghin amizi, ki ia batuegham.

Egh ian otariba ateghti,
 me nan ofa gamir gumazibar ikian kogham.

⁷ “Ia ofa gamir gumaziba bar aviraseme, egha kamaghin ia arazir kurar avirim gami.

Ia datirighin ziar ekiaba iti.

Eghti ki ia abiraghti, ia bar aghumigham.

⁸ Nan gumazamizibar arazir kuraba mati ian daghem.

Kamaghin amizi, me arazir kurabar amuvira ikiasa ia bar ifonge.

⁹ Ki pazi gumazamizibar amighti, me ikuvigham.

Eghti ia ofa gamir gumaziba, men mirara ikuvigham.

Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazi ia damuam.

¹⁰ Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha pura asebar gin zui.

Kamaghin amizi, ia dagher aghuibar amiva, egh izivaghan kogham.

Ia borir aviriba inisi, asebar ziaba fiva, poroghamiba uari bakeir arazim damuva,

egh ia boriba puvatigh kamaghira ikiam.”

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar ziaba febar aningaghe

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Wainin dipaba apir arazim ko, tuavir amiziba ko, akuir araziba, nan gumazamizibar nighnizibagh amizi,
 me onganigha, deraghavira nighnizir puvati.

¹² Egha me akar mogomeba azenim darighasa,

pura ter otevirar ingarizir marvir guabar azangisi.

Me ghaze, ter otevir kaba,
 bizir me foghasa ifongezibar gun me mikimam.

Me na ategha gifa, egha asebar gin zui,
 mati amizir mam tintinimin gumaziba koma akui.

¹³ Me mighsiabar orazibar ghuavanaga ofabagh ami.

Pin itir temer kabar apengan dughuazir orangtizim iti.

Kamaghin amizi, me temer ekiabar apengan ikia ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami.

Kamaghin amizi, ian guiviba tuavimin amizibar min tintinimin gumaziba koma akui.

Ezi ian otaribar amuiba poroghamiba uari bakeir arazim gami.

14 “Ia uari uaghan asebar ziaba fer dipenibar itir, tuavimîn amizibargin arui.

Egha ia me ko ikiava me ko asebar ofa gami.

Ezi kamaghin ki ian guiviba ko, ian otaribar amuibar arazir kuraba ikaraghan kogham.

Egha ki bighavira kamaghin ia migei, ‘Ia gumazamizir nighnizir aghuariba puvatiziba, ia ikuvigham.’

15 “Ia Israelian gumazamiziba mati amizim tintinimîn gumaziba koma akui, egha ia na ategha gifa.

Ia deraghvira ganigh, ia Judan gumazamizibar amamangatighti, me ian mîn arazir kamra damigh uaghan osimtizim ikiam.

Ia Gilgal ko, Betelin mangi ofabar amuan marki.

Ia aningin mangiti, aning uaghan nguibar kuramningin mîn otogham.

Egh ia nguibar kamningin iki, ki Ikiavira Itir Godin Zurara Itimîn akakagh nan ziamin akar dikirizibar amuan marki.

16 Israelian dapaniba bar gavgafi, mati bulmakaun amebar igiar akaba batoziba.

Me ghaze, Ikiavira Itir God me geghuvam,

mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipin nguzibagh eghufi.

Ki garima, me puv akaba batosi, eghti ki manmaghin me geghuvam? Ti puvatigham!

17 Efraimia bar uari isa asebagh anigha dar gin zui.

Marki, ia me ateghti me mar uan ifongiabar gin mangi.

18 Men gumazir aruaba aghumsizir arazim bar a gifonge.

Kamaghin amizi, me wainin aviriba apava ongani,

egha gin me poroghamiba uari bakeir arazim tintinimîn a gami.*

19 Ia oragh! Ki aminir gavgavim bizibagh ivai da zui moghin,

ki me inigh mangiti me ikuvigham.

Eghti me ofan asebagh amizibagh nighnigh,

bar aghumsigham.”

5

1-2 “O ofa gamir gumaziba, ia akar kam baragh.

Ia Israelia, deravira kuaribar arigh nan akam baragh.

Ia atrivimîn adarasi, ia oragh.

Ia kotin aven tughti, ki deravira ian osimtiziba tuisigham.

Ki fo, ia ofa gamir gumaziba azuazimîn mîn gumazamizibagh ifarava me gekua,

Mispan nguibam ko Taborin Mighsiamin asebar ziaba fe.

Kamaghin amizi, ia gumazamizir aviribar nighnizibar suirazi,

me okam nighnisi.

Ia mati asizir atiabar suizir mozibar mîn iti.

Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isi bar ia daningam.

3 Ia Efraimia ko Israelia, ki ian arazibagh fo.

Ia manmaghin nan modogham?

Ia nan gin zuir puvati, egha ia bar nan damazimîn mize,

mati amizir tintinimîn gumaziba koma akuim.”

Israelia ua Ikiavira Itir God bativan kogham

4 Israelia uan God ategha asebar ziaba fema,

men arazir kam tuavir amizimîn arazibar mîn iti.

Arazir kam me gativagha, pamten men nighniziba ikiagharisi,

eghti me uamategh uan God bagh izeghan kogham.

5 Israelian arazir uari fem, a me isa kot gati.

Israelia ko Efraimian arazir kuramra me gamima me asaghporghire.

Ezi Judaba uaghan me ko ire.

6 Ikiavira Itir God me ategha gifa.

* **4:18:** Hibrun akam deragha vezin kamîn mingarim abighizir puvati. **5:6:** Aisaia 1:15; Jeremaia 14:12; Esekiel 8:6; Maika 6:6-7

Kamaghin amizi, me sipsipba ko bulmakauba inigha a bagha iza, an ofa damuasava ami.

Mevzika, me uam a batoghan kogham.

⁷ Bar guizbangira, me Ikiavira Itir God ategha gifa, mati amizim uan pam ataki, egha tintinimin gumaziba koma akua men boriba bate.

Ezi men boriba kamaghin fozir puvati, Godra guizin men afeziam.

Kiran oveghangin iakinir igiamin dughiamin, apaniba izi, me gasighasigh men nguazim saram asighasigham.

Judaba ko Israelia uariv sosi

⁸ Ia Gibeon gumaziba, ko Raman gumaziba, ko Betelin gumaziba ko Benjaminin anabamin gumaziba, ia bar sighabagh ivi.

Ia pamten dimiva ivemar mangi midorozim damu.

⁹ Dughiar kamra ia Efraimia bar ikuvigham.

Ki ia migei, guizbangira, bizir kam ki mikemezi moghin, a Israelin anababar tongin otogham.

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia oragh. Judan gumazir dapaniba, mati gumaziba gumazir igharazimin nguazir otevim okimasa nguazir mitaghniabagh sivaghsivasi.

Ki men arazir kurar kam bangin men aningaghegh me gasighasigham, mati aperiam otogha bizibagh asighasisi.

¹¹ Efraimia uan atrivimin akar gavgavimin gin ghua marvir guar kinibar ziaba fe.

Kamaghin amizi, ki kotin aven me tuisigh ivezir kuram me daningiva me dikabinam.

¹² Kamaghira, ki Efraimia ko Judaba virara me gasighasigham, mati apizir bizibagh asighasizim.

¹³ “Efraimia uarir gara fo, me puv arei.

Ezi Judaba uari uan duar ekiabar gari. Egha me dikavigha kantri Asirian ghua uarir akurvaghasa atrivir ekiam gakaghora an azangsi.

Ezi Asirian atrivim men arimariabagh amima, me ghuamazir puvati.

A men duabagh amima, da ua aguir puvati.

¹⁴ Ki datirighin bar gavgavigh laionin gavgavimin min otogh

Efraimia ko Judabav sogham.

Ki uabi tintinimin me abighirarigh me kurvagh mangiti, gumazitam men akuraghan kogham.

¹⁵ “Ki uan gumazamiziba ategh uamategh uan nguibamin mangam.

Eghti me uarira iki uan arazir kurabar ivezir kuram ini mangiti, mizazir kam givaghamin dughiam otogham.

Me uan arazir kurabar ikarvazim bagh ivezir kuram ko mizazim iniam, egh gin me uamategh na bagh izi na buriam.

Me pazi uari baregh, egh gin me ua na baghvira izam.”

6

Gumazamiziba guizin navim girazir puvatigha ghaze, me ti ua Ikiavira Itir God bagh mangam

¹ Ezi gumazamiziba kamaghin migei:

“Aria, e uamategh Ikiavira Itir God bagh mangam.

An e abiagharigha gifa, egh a ti e damuti, e ua deraviram otogham.

An e misoghezi duaba e batifi, egh a duar kaba ua da ikegham.

² Dughiar pumuning o pumuning ko mizezim mangi givaghti, an e damuti e ghuamaghegham.

A ti uam e feghti, e an damazimin deravira ikiam.

³ E Ikiavira Itir God gifoghsi, bar puvira ingaram.

E fo, mizarazibar, aruem zuraram anadi.

E fo, aruem garir dughiaba givaghti,
 amozir dughiabar, amoziba
 nguazim giri.
 Kamaghira, e fo, Ikiavira Itir God iziva
 deravira e damuam.”

*Ikiavira Itir God gumazamizibar
 migirigiba ikarvasi*

⁴ Ezi Ikiavira Itir God men akam
 ikaragha ghaze:

“Ia Israelia ko Judaba, ki manmaghin ia
 damuam?
 Ia na gifongezir arazim, a zuamira
 gifa.

Mati mizarazimın ghuariam a zuamirama
 asigha ghuavanabogha puvati.
 Egha uaghan mati ghuariar dipam
 dadabagh irezi,
 aruem anadi da zuamira misigha
 gifa.

⁵ Kamaghın amizi, ki uan akam akunasa,
 akam inigha izir gumaziba amangi.
 Eghti me akam ia mikinti, akar kaba
 ian arazir kuraba tuisigh
 osımtızir ekiam ia danıngam.

Bizir ia damuasa ki ifongezim, ia a baregha
 a gifogha gifa.

Bizir kam, azenimra ikia kamaghın iti:

⁶ Guizbangira, Ki apangkuvir arazim gi-
 fonge,
 ki ofan kinibagh ifongezir puvati.

Ia zurara ofan bar isia mighiribagh ami, ezi
 ki dar aghua.

Ki bizir kam bagha bar ifonge, a ka-
 makin,
 ia deraghvira na gifogh nan
 akamın gin mangi.

⁷ “Gumazamizir kaba, bar faraghavira
 otozir gumazim Adamın mın ikia,
 Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko
 amizim abiki.*
 Me zuamira akirim ragha na
 gasara.

⁸ Arazir kurabagh amir gumazamiziba ko
 gumazibav sozi me ariaghirir gu-
 mazamiziba,
 me Gileatin nguibar ekiam gizifa.

⁹ Ofa gamir gumazibar okoruaba
 mati okimakiar gumaziba tuavir
 miriabar uari akuva,
 moga gumazibagh asighasigha, men
 biziba okei.

Egha tuavir Sekemın nguibar ekiamın
 zuımın,
 me gumazamizir Godın ziam fasa
 zuibav sozi, me ariaghiri.
 Me gumazir bar kuraba.

¹⁰ Ki arazir bar kurar mamın garima, a
 Israelin otifi.
 Nan gumazamiziba asebar ziaba fava
 egha nan damazimın bar mize.
 Efraimian arazir kam mati, gumazir
 ghua tuavir amiziba ko akuım.

¹¹ “O Judaba, ia uakan, ki ia amizir araziba
 bagh ian anıngaghamın dughiam
 ginabagha gifa,
 eghti ia ivezir kuram iniam, mati gu-
 mazim uan azenimın dagheba asi.
 Egh gin, ki uan gumazamizibar amuti,
 me ua deraghvira ikiam.”

7

¹ “Ki Israelia damuti me ua deraghasa
 ifonge. Ezi puvati.

Ki Efraimian arazir kurabar garima,
 da azenara otifi.

Ki Samarian nguibar ekiamın gumazamiz-
 ibar bizir kurar me amibar gari.
 Me uari uarigh ifara dipeniba akara
 biziba okei.

Ezi men okoruar kurar maba
 nguibar ekiamın tuavibar gumaza-
 mizibar biziba pura da isi.

² Ki men arazir kuraba gin amadaghan
 kogham. Puvatigham.

Ezi me bizir kam ginıghnızir puvati.

Men arazir kuram me avara,
 ezi ki zurara men arazir kurar kamra
 gari.”

Me arazir kuram damuasa akam akiri

³ Egha Ikiavira Itir God kamaghın migei:

“Gumazamizir maba tintinimın arazir
 kurabar amuasa akam akiri,

6:6: 1 Samuel 15:22; Jeremaia 22:16; Maika 6:8; Matyu 9:13; 12:7; Jon 17:3 * **6:7:** Hibrun akam deragha vezin
 kamın mıngarım abıghızir puvati. **7:2:** Onger Akaba 9:16; 90:8; Jeremaia 17:1

- egha atrivim ko an gumazir dapaniba apezepera me gifari.
- 4 Me bar poroghamiba tintinibar uari bakia uari koma akuir gumazamiziba.
Men navir averiaba arazir kam bagha isi, mati bret tuamin danganimin min iti.
Bretba tuer gumazim avim atizi a isi, egh aneteghti a ikiti bret buigham.
Bret buigh givaghiti, an avim giveraghti a dafogh isi bar ekevegham.
Men arazim a kamaghin zui.
- 5 Atrivim isar ekiam gamir dughiamin, a uan gumazir dapaniba ko, me wainin dipar bar aviriba ame.
Egha me bar onganigha arazir onganibagh amua,
dibovir gumaziba ko arazir kuram damuamin akam misosi.
- 6 Men nighnizir me bizir kuram damuasa amim,
mati bret tuer danganimin min fei.
Ezi dimagarimin gumazir danganir kamin bretba tuem, an akui,
egha me mati avivkiabar min isi, ezi migharimram otifi.
Egha mizarazimin da bar puvira isi.*
- 7 “Me bret tuamin danganimin min puvira aningaghegha,
gumazir dapaniba ko atriviba vaghvaghera me misoghezi me ariaghire.
Men arazir kurar kam men kantrin aven itima,
ezi gumazitam nan dia na ko migeir puvati.”
- Israelia ghaze, kantrin igharaziba men akurvagham*
- 8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Efraimia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko porogha men arazibar gin zui,
mati amizim bretin ingarasa plaua ko olivin borem isa da verevere.
- Kamaghin amizi, men araziba derazir puvati,
mati bret deragha isizir puvati.
- 9 Israelia kantrin igharaziba ko pozir arazir kam, a men gavgavim abiragha gifa,
ezi me bizir kam gifozir puvati.
Me mati gumazir ghurir apanim, ua gavgaviba puvati,
egha me uaghan bizir kam gifozir puvati.
- 10 Israelian arazir akaba batozim me isa kot gati.
Ezi me navim girazir puvati,
egha Ikiavira Itir God, men God, me uam a bagha izir puvati.
Bizir kurar aviriba me batozi,
me God baghavira ikian aghua.
- 11 Efraimia, mati kuarazir onganir mam, egha tintinimin uari akuri.
Faragha me akurvazim bagha Isipin azara,
egha gin me akurvazim bagha uaghan ivemara Asiriaba bagha ghue.
- 12 Egh dughiar me mighi mangamimin, ki uan iver ekiam pin aneguragh men suigham.
Me arazir kuram damusi uari akuvti, ki zuamira ivezir kuram me daningam.
- 13 “Mevzika! Me bar ikuvigham.
Me na ategha gifa, egha nan akam batosi.
Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.
Ki faragha men akurvaghasava amima,
me nan moga na gifari.
- 14 Me ifara na ko migei, egha gumazir na gifozir puvatizibar min uan misiabar irav ikia puv arai.
Me dagheba ko wainin dipaba iniasa uan asebar deir dughiabar,
me tintinimin uan mikarzibar ghoru,
mati na gifozir puvatizir gumazamiziba.

* 7:6: Akar kam, gumazir maba amizir bizibagh eghari. Ezi e datirighin fozir puvati, bizir manamra dughiar kamin oto. Vezin kamin aven, “gumazir danganir kamin bretba tuem,” a gumazir kabar gumazir dapanimin akar isin zuim gami. 7:7: Onger Akaba 14:4; Aisaia 9:13; Hosea 7:16; Sefanaia 1:6 7:9: Aisaia 1:7; Hosea 4:6 7:10: Hosea 5:4-5; 7:7; 7:14 † 7:14: Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Me akirim na gasa puvira nan akaba batosi.†
 15 Guizbangira, kirara men akurazi, me ekevegha gavgafi.
 Egha me arazir kuramin na damuasa akam akiri.
 16 Osimtizar dughia bar, me uarir akurvaghasa na bagh izir pu.
 Puvati, me aser gavgaviba puvatiziba baghavira zui.
 Me paza zuir tuavir kam, a mati barir pir kuram.
 Men gumazir dapaniba uari fa ghaze, me gavgavim ikia uari uan apaniba midorozimin me abinigham.
 Ezi puvati. Me midorozimin aven arimighiregham,
 eghti Isipia puvira men ingaravakam.”

8

Israelia asebar ziaba fema, God me isa kot gati

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin mi gei:
 “Ia midorozim damusi sigham givi.
 Apaniba atamra izi nan Dipenim misoghasava ami,
 mati kuarazir isam asizim iniasa zuamira mighegha nguazimin izaghiri.
 Guizbangira, nan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki,
 egha nan akam batoke.
 2 Israelia nan dia ghaze,
 ‘Ni en God, e ni gifol’
 3 Ezi puvati, me arazir aghuim ataki.
 Kamaghin amizi, apaniba men agintigham.
 4 “Nan gumazamiziba gumazir dapaniba amisevima,
 ki men amamangarizir puvati.
 Me uan silva ko golba isa uari bagha marvir guabar ingari.
 Kamaghin amizi, ki gumazamizir kabagh asighasigham.
 5 O Samariaba, ki ian golin bulmakaun marvir guar kam bar an aghua.

Kamaghin, ki bar ian aningaghe.
 Ki kamaghin ifonge, me uan arazir kurar kam zuamiram anetakigh.
 Ezi ti puvatigham.
 6 Israelian ingangarir gumazir mam marvir guar kam in ingari.
 Bizir kam, a God puvati, a pura nedazir kinim.
 Bar guizbangira, ki bulmakaun kam abighirarighi,
 a pura minezir kinimin otogham.
 7 Men arazir kuram, mati pura aminir muziarim,
 eghti arazir kurar kamra, gumazamizibagh asighasigham,
 mati aminir ekiam iza gumazamizibagh asighasisi.
 Egha mati witin azenir dagheba misevir puvatizim,
 ezi bretbar ingaramin witba puvati.
 Eghti witin kurar kam dagher bar muziariba miseveghti,
 kantrin igharazimin gumazamizibara izi dar amam.
 8 Israelia ua derazir puvati.
 Me kantrin igharazibar miraram oto.
 Datirighin me mati nguazir minem biki,
 egh me ua nan ingangarim damuan kogham.
 9 Me donkin atiabar min puvira akaba batosi,
 egha uan ifongiabar gin zui.
 Egha uarir akurvaghasa Asiriaba bagha ghua men azangsisi.
 Egha me uarir akurvaghasa kantrin igharazibar atrivibagh iveza me apezeperi.
 10 Ezi datirighin ki bar me akuvagh pazi me damuam.
 Dughiar ovezimin, Asirian atrivim bar me abinigh,
 egh osimtizar ekier bar kuram me darigham.
 Eghti gin me avirasemeghan kogham.
 11 “Efraimia arazir kuraba gin amadir ofa damuasa,
 ofa gamir dakozir aviribar ingari.
 Ezi ofan kaba derazir puvati.

- Kamaghin amizi, me arazir kurar avirim gamuavira iti.
- 12 Ki men sure damuasa uan arazir aviriba osiri.
Ezi me arazir kabar garima, da mati ikizir igharazibar arazir igharagha gariba.
Egha me dar gin zuir puvati.
- 13 Me ofan aviribagh amua ofa gamir asizibar tuziba api.
Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ofan kabagh ifongezir puvati.
Kamaghin amizi, ki datirighin men arazir kurabagh inirigh,
ivezir kuram isi me daningam.
Ki me amadaghti, me mangi
ua Isipin kantrin otogh kalabuziabar min ikiam.
- 14 “Israelia ghaze, atriviba ti men akur-
vaghamin gavgaviba itima,
me atrivibar dipenibar ingari.
Bar guizbangira, ki God, ki gumazamizibar ingari.
Ezi me bizir kam gin amada.
Judaba uaghan osimtizir kamra iti,
me divazir gavgaviba itir nguibar eki-
abar ingari.
Egha ghaze, me deravira ikiam.
Ezi puvati, ki avim amadaghti,
a izi nguibar ekiar kaba ko atriv-
ibar dipenibar isigham.”

9

God ivezir kuram Israelia daningam

- 1 O Israelia, ia God gifozir puvatizir gumazamizibar min ikia,
isar ekiaba ko nan ziam fer dughiabar bar akongezir arazim gami.
Ia arazir kam atakigh.
Ia akirim ragha uan God gasaragha gifa,
egha an gin zuir puvati.
Ia danganiba bar, asem Balin ziam fe,
mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akui.
Egha ghaze, Bal ian azenibagh amima,
dagher aviriba otifi, mati tuavimin amizimin ivezim.
- 2 Ezi kiran oveghangin ia dagheba,
ko wainin dipaba puvatigham.

- 3 Egh ia Efraimia, ia uam Ikiavira Itir Godin nguazimin ikian kogham.
Eghti ian tarazi uamategh mangi Isipin kalabuziabar min ikiam.
Eghti ian tarazi uaghan Asirian kantrin mangi kalabuziabar min ikiam.
Ia kantrin kamningin iki dagher God anogoroghezibar amam.
- 4 Ia ikizir igharazibar kantrin ikiamin dughiamin,
ia asiziba ko wainin dipaba ofan min Ikiavira Itir God daningan kogham.
Ian dagheba ia damighti, ia Godin damazimin mizegham,
mati dagher me gumazir kuamin azia,
egha apim,
ezi dagher kam me gamizi, me mize.
Dagher kaba, ia pura naviba izivsi da iniam.
Ia dagher nar katam inigh
Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi an ofa damighan kogham.
- 5 Eghti Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiam iziti,
ia manmaghin damuam?
Ia ofa damuamin tuaviba bar puvatigham.
- 6 Ia oragh! Gin osimtizir ekiam otoghti,
ia tintinibar ari mangedham.
Eghti Isipia izi ia batogh ia inigh mangiti,
ia Isipin kantrin otivigh kalabuziabar min ikiam.
Egh ia iki mangi arighireghti, me uan nguibar ekiam Memfisin ian kuabar afegham.
Ia uamategh uan nguibamin izeghan kogham.
Puvatigham.
Eghti ian silvan dagiaba ko dipeniba ko ian bizir aghuiba pura ikiti,
ruarim aghung bar da avaragham.
- 7 God pazi ia damuamin dughiam otogha gifa.
Eghti ia uan arazir kurar amizibar ivezir kuram iniam.
Arazir kam otoghamin dughiamin, ia Israelia fogham,

kar dughiar God ia ikarvaghämim.
Ia kamaghın na mıgei,
“Akam inıgha ızır gumazır kam on-
gani.

Gumazır Godın Duam itir kam, a
nıghnızır aghuıba puvatı.”

Ia gumazamızıba, ian arazır kuram bar
ekefe,
kamaghın amızı, ia bar na gifongezır
puvatı.

⁸ God uabı Akar Gavgavım uan gumaza-
mızıbar anıngasa,
akam inıgha ızır gumazımın mın na
amada.

Ezi danganır kı aruıba bar, ia nan
suıghasava amı,
matı gumazım kuarazıba guasa ivem
adı.

Egha Godın Dıpenımın uaghan
nan apanım gamı.

⁹ Ia arazır kuram gamuavıra itı,
matı ian inazır afeziaba fomıra
Gıbean nguıbar ekıamın amızı
mokın.

Kamaghın amızı, God ian arazır kurabagh
nıghnıgh,
ia ikarvagh ıvezır kuram ia danıngam.*

*Israeliän arazır kuraba ko dar ıvezır ku-
ram*

¹⁰ Egha İkiavıra İtir God kamaghın mıgei:

“Kı faraghavıra ian apızır dughıamın, ia
bar dera,
matı wainın ikarızım nguazır
mıdıarımın otogha deraghavıra be.

Ezi ian inazır afeziaba, matı temer
fıkın ovızır faraghavıram anıba.

Egha gın me Peorın Mıghsıamın otıvıgha,
egha faraghavıra asem Balın zıam
fava aghumsızır arazıba baghavıra
itı.

Me bar aser kam gifonge, egha an
mırara bar ikufı.

¹¹ Efraimian gavgavım mangı gıvaghäm,
matı kuarazım mıghegha ghu.

Eghı men amızıba navıba asang
borıba batan kogham.

¹² Tarazı borıba batıtı,
kı me mısuęhtı, me arımıghıreghäm.
Kı tav atęhtı a ikian kogham.

Kı gumazamızıba atęghämın dughıamın,
bizır kuraba tintınımın me batıvam.
Mevzıka!”

¹³ Egha Hosea kamaghın mıgei:

“O İkiavıra İtir God, Efraimia faragha, matı
Tairın nguıbar ekıamın mın bar de-
ravıra itı.

Ezi kı garıma, apanıba ızava Tair
gasıghasıki.

Eghı arazır kam uaghan Efraimian otı-
vam.

Apanıba ızı men borıbav soghtı me
arımıghıram.

¹⁴ O İkiavıra İtir God, nı ti ıvezır manam me
danıngam?

Nı men amızıbar amutı me navıba
asangan kogham.

Nı amızır borır ırırıvıba itıba men oter
eborıbar amıghtı da mısingıgh,
eghtı me oteba borıbar anıngan
kogham.”

¹⁵ Egha İkiavıra İtir God ua kamaghın
mıgei:

“Efraimia fomıra Gilgalın ikıa egha
faraghavıra arazır kurar kabagh
amı.

Ezi dughiar kamra, kı uaghan men
anıngagha men atarı.

Gumazamızıba arazır kurar avırım
gamıma,
men gumazır dapanıba uaghan nan
akaba batosı.

Kamaghın amızı, kı uan dıpenımın me batı-
ueghäm.

Egh ua me gifueghän kogham.

¹⁶ Efraimia borıba batan kogham,
matı temem an bıba mısigha gıfa, egh
ua ban kogham.

Eghı tarazı borıba batıtı, kı borır me bar
ıfongezır kabav soghtı,
me arımıghıreghäm.”

*Hosea ghaze, God pazavıra Efraimia
damuam*

¹⁷ Gumazamızır kaba nan Godın akaba
batogha an akamın gın zuır puvatı.
Kamaghın amızı, an akırım ragh uan
gumazamızıbagh asaragham.

* **9:9:** Nı Gumazır Dapanıba sapta 19 ko 20ın gan. **9:10:** Dıbobonıba 25:1-5

Eghti me kantrin igharazibar tongin
pura guighav itir gumamazibar min
ikiam.

10

¹ Israelia bizir avirim ikia, mati wainin
ikarizir aghuim puvira be.
Men bizir aghuiba bar avirasemegha
iti.

Kamaghin amizi, me asem bagha ofa gamir
dakoziba ko dagiar guarir akinir
aviribar ingara,
egha bar deravira dagiar guarir akinir
kabar kurti.

² Me ifarir gumamaziziba.
Kamaghin amizi, me uan osimtizibar
ivezir kuram iniam.

Ikiavira Itir God men ofa gamir dakoziba,
ko dagiar guarir akiniba apirarigham.

³ Kiran oveghangin, Israelia kamaghin
mikimam,

“E Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir pu-
vati,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir God en
atrivim batoke.

Egh e atrivim ikiti,
a manmaghin en akurvagham?
Ti puvatigham.

⁴ Atriviba en akurvaghasa pura migirigiar
kinibagh ami.

Me puram akar gavgaviba akira,
egha kantrin igharazibar atriviba
ko puram akabav sosi.”

Israelia arazir aghuim ategha, arazir ku-
ram gamuavira iti.

Ezi arazir kurar kam, mati imezim
itir ogher kurar gumamazizibagh
asighasizim.

⁵ Golin bulmakaun nedazir Betelin itir
kam,
Samaritan nguibar ekiamin itir gu-
mazamiziba, me a bagh akongiva
arangam.

Guizbangira, apaniba an kurkaziba
adegham.

Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba
ko an gumamaziziba bar,

me an apangkuv egh aziam.

⁶ Eghti Asiriaba golin bulmakaun nedazir
kam inigh mangi,
mati me takis gavman ganidi moghin,
me uan atrivir ekiam daningam.

Israelia fofozir gumazibar akabar gin zui,
ezi fofozir gumazibar akaba dagheba
puvati.

Kamaghin amizi, apaniba Israelia
abiraghti,
me bar aghumsigham.

⁷ Israelian atrivim, apaniba a inigh
mangigham,
mati dazir suzim, aperiam a inigha
ghu.

⁸ Asebar ziaba fer danganiba, da
mighsiabar pin iti,
ezi Israelia kagh men ziaba fa arazir
kurabagh ami.

Eghti God danganir kabagh asighasigham,
eghti ogheba ko benir dikoniba
aghung ofa gamir danganir kaba
avegham.

Eghti gumamaziziba apanibar mongsi,
kamaghin mighsiabav kimam,
“Ia e gisin iriva e mongegh.”

Ikiavira Itir God ghaze, Israel ikuvigham

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Fomira Israelia Gibeian nguibar ekiamin
ikia arazir kuramin na gami,
egha arazir kurar kam ataghizir pu-
vati.

Kamaghin amizi, apaniba izi gumamazizir
kurar kabav sogh,
egh mangi Gibeian tugham.*

¹⁰ Kamaghira, ki gumamazizir arazir
kurabagh amir kabav soghasa akam
misuegga gifa.

Egh ki pazavira me damigham.
Me arazir kurar avirim gami.

Kamaghin amizi, ki kantrin igharazibar
amuti,

me izi uari akuvagh me misogham,
egh me inigh ingangarir gumaza-
mizir kinibar min me ikirarigh
me inigh mangam.

11 “Fomira Efraim mati bulmakaun ameb-
bar igiar mam,
a rais dikabinasa deravira sure gami,
eghti gumazamiziba raizin
daghem iniam.

Egha a ingangarir kam bar a gifonge.
Ingangarim faragha bar an dera, ezi
datirighin ki a damighti,
an ingangarim bar osemegham.

Datirighin ki Israel ko Juda damighti, aning
bulmakaun min,
gumazim temem an firim gikeghti,
a nguazim abizir bizim gekuam.

A ingangarir dafam damuva, bizir kam
gekuti,
temem an firim aghoram.

12 Ki kamaghin Israelia ko Judabav gei,
‘Ia arazir kurar kam ategh, arazir aghuibar
amu, egh guizbangira nan ziam fi,
mati gumazim azenir igiamin
nguazim abigha dagheba oparima,
da deraviram aghua dagher
aviriba bati.

Datirighin ia ua Ikiavira Itir God bagh izi.
Ia ua na bagh iziti, ki bar deravira ia
damuam.’

13 Ezi ia kamaghin amir pu.
Puvati, ia mati gumazim azenimin in-
gari,
ezi ian azenibar, ia arazir kuram
ko ifavarir arazim opari.

Kamaghin amizi, ian azeniba, dagher
kuraba dar aghui,
ezi ia da api.

“Ia ti ghaze, ian midorozir gumazir avirim
ian akuragham.

Ia ghaze, ia deravira ikiamin tuavim
gifogha gifa.
Ezi puvati.

14 Kamaghin amizi, ian apaniba izi ia
misogham,
egh ian nguibar ekier divazir gavgav-
iba itibagh asighasigham.

Osimtizer kam, mati Atrivim Salman
fomiram amizir arazim,
a Betarbelin nguibar ekiam ko
misogha bar a gasighasiki.

An adarazi men boriba ko amiziba isa
nguazimin me apizima,
me tintinibar ariaghiri.

15 Ia Betelia, ia arazir kurar avirim gami,
kamaghin amizi, bizir kurar kam-
aghira garitam ia bativam.

Aruem anangti, me Israelian atrivim
misueghti,
an aremegham.”

11

*Gumazamiziba Godin akaba batosi, ezi a
me gifueghavira iti*

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei:

“Israel borir aghirimin min itima, ki bar a
gifonge.

Ezi nan borir kam Isipin kantrin itima,
ki an diazima an azenan ize.

² Ezi dughiar aviribar gin, nan akam inigha
izir gumaziba nan gin mangasa Is-
raelian gumazamizir kabar dei.

Ezi akam inigha izir gumaziba
men deima, me dughiabar zurara
akiribagh igha me gasi.

Nan gumazamiziba asem Bal bagha
ofabagh ami.

Me mughuriar aghuim zuir ofaba
marvir guaba bagha dagh ami.

³ Ki uabi, ki Efraimia geghara me afi, mati
borim daruasa, afeziam a geghara
anefi.

Egha ki uaghan uan agharimningin
men suigha me ateri.

Ki deraghavira men gari, ezi me kamaghin
fozir puvati,

kirara ki me gamizi, me ghuamaghe.

⁴ Ki bar me gifongegha men apangkuvigha
deragha me gamua men asugha-
sugha,

me inigha uabi da izegha, men
osimtizer me ateriba adangi.

Egha ki aviragha men akurvagha
dagheba me ganidi.

⁵ “Ezi me ua na bagh izan aghua.

Kamaghin amizi, me ua Isipin mangi,

o Asiriaba me gativagh men ganam.
 6 Midorozir ekiam otoghti, apaniba nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akar ekiam akarigh, ivemar nguibar ekiamin aven mangi me ko misogham.
 Nan gumazamiziba uan ifongiamin gin zui, kamaghin amizi, midorozir kam me agivagh.
 7 Me zurara akirim na gasi, kamaghin ivezir kurar ki me daningamim, me a gitaghan kogham.
 Me uarir akurvaghsi asebar dimam. Eghti aser kinir kaba men akuraghan kogham.
 8 “O Efraimia, ki ia ateghan kogham, egh ian ari mangighan kogham. Egh ki bar ia kuavaremeghan kogham, mati ki Atma ko Seboimin nguibar ekiamning bar moghira aning kuavareme.
 Ki bar ia gifonge, kamaghin amizi, ki bar ia gasighasighan kogham.
 9 Nan aningagharim ian ti. Eghti ki pazi ia damuan kogham. Egh ki ua ia gasighasighan kogham.
 Nan araziba gumazamizibar arazibar min zuir puvati. Ki Godin Bar Zuezim, ezi nan araziba bar deragha bar zue, egha ki ia ko iti. Ki atar izi bar ia gasighasighan kogham.
 10 “Ki uan gumazamizibar apaniba atiatim me daningisi, pamtemin dimam, mati laion tiarim akara dazeri. Eghti nan gumazamiziba atiating akongiva, aruem ghuaghirir danganim ategh zuamira izi nan gin mangam.
 11 Me puviram atiating nighiva akong zuamira Isip ko Asiria ategh izam,

mati kuaraziba migha zui. Eghti ki men aku uamategh men nguibar me itimin izam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Israelia ko Judaba Ikiavira Itir God ataki

12 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Efraimian gumazamiziba bar dughiar aviribar na gifari. Ki Godin Bar Zuezim, ki zurara uan akar dikirizimin gin zui. Ezi Judaba nan apengan ikia gav-gafi.”*

12

1 Bizir Efraimia arueba ko dimagaribar amiba, da bar moghira ikuvigha meraram asighasisi. Ifavarir arazim ko midorozir arazim men tongin bar ekefe. Me kantri Asiria ko ingarasa akam akiri. Egha me olivin borebar dagiar ingan-garim gamua da isa Isipin da amadi, ezi Isipia dagh ivesi.
 2 Ikiavira Itir God Judaba tuisighamin migirigiam iti. Egh a Israelia amizir arazir kuram ikarvagh ivezir kuram me daningam.
 3 Men inazir afeziam, Jekop, a uan avegh-buam ko, aning uan amebamin navir averiamin ikia, uaning misosi. Gin Jekop ekeveggha givagha God ko misosi.
 4 Dughiar kamin, a Godin ensel ko misogha a gafra. Egha Jekop uabin apanguvasa puvira Godin ingarava ara, an azangsisi. Dughiar igharazimin, God Betelin nguibamin Jekop bato, egha a ko migei.*
 5 Jekop ko migeir Godin kam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

11:8: Godin Araziba 29:23 11:9: Diboboniba 23:19 * 11:12: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 12:3: Jenesis 25:26 12:3: Jenesis 32:24-26 12:4: Jenesis 28:10-22 * 12:4: Jekop, a Israelian inazir afeziam, ezi an gin otivamin ovavir boriba, me uan inazir afeziam ko itima God a ko migei. Ezi me ghaze, God “e ko migei.”

E kamaghin an ziam diponam, Ikiavira
Itir God.

⁶ Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim
uan Godin ikiva uam a bagh izi.

Egh ia apangkuvir arazim ko guizin
arazimin gin mangi.

Egh a ian akurvaghsi ia a mizuam.

*Israelian arazir kurabar osimtizim bar
ekefe*

⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Efraimia, Kenanian gumazir dagiaba
bagha ingaribar min dagiar ingan-
garibagh amua,

egha arazir aghuim sara dagh amir
puvati.

Me gumazir iza men bizibagh ivezibagh
ifarasa bar ifonge.

Me amadir biziba, me guizin ivezibar
mirara da amadir puvati.

⁸ Egha me kamaghin migei:

‘E dagiaba itir gumazibar otivigha gifa.

E bizir aviriba iti.

Eghti gumazitam kamaghin mikiman
kogham,

e okimakiar arazim gamua dagiar gu-
mazibar otifi.

E arazir kuratam gamizir puvati.’

⁹ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ian ifavarim
gifogha gifa.

Ki fomira kantri Isipin ia inigha ian
akua azenan ize.

Egh ki ia damuti, ia uan dipenir aghuiba
ategh ua purirpenibar dakuam,

mati ki ia ko gumazamiziba puvatizir
danganimin itima, ia amizi mokin.

¹⁰ “Ki uan akam inigha izir gumaziba ko
migei,

egha irebamin min garir bizir aviribar
me mikeme.

Egha akam inigha izir gumazibar aka-
toribar,

ki akar isin zuibar Israelia migei.

¹¹ Ezi me orazir puvati.

Me Gilgalin nguibar ekiamin arazir
kurar aviribagh ami.

Kamaghin amizi, me guizbangira
bizir kinibar min otogham.

Me Gilgalin nguibar ekiamin ikia bul-
makaun apuriba isa
uan ofa gamir dakozir kurabar
ofabagh ami.

Eghti ki ofa gamir dakozir kaba apirighti,
da dagiar pozir kinibar min azenara
ikiam.”

¹² Bar fomira en inazir afeziam Jekop, ara
Mesopotemian kantrin ghu.

Egha an amizimin ikiasa, gumazir
igharazimin sipsipbagh eghufi.

Egha tuavir kamin a gumazir
kamin guivim givese.

¹³ Israelia Isipin itir dughiamin, Ikiavira
Itir God uan akam inigha izir gu-
mazir mam amada,

ezi a me inigha Isip ataki.

Egha akam inigha izir gumazir
kam deravira me geghufi.

¹⁴ Guizbangira, Efraimia arazir kurar
avirim gamima, men Ekiam men
aningaghe.

Kamaghin amizi, me osimtizir kam
bangin arighiram.

Me Ekiamin ziam dikabiri,
kamaghin amizi, a pazi me damigham.

13

God Israelia gasighasigham

¹ Fomira Efraimin anabamin adarazi
migeima,

anabar igharazibar gumazamiziba
atiatiav agoi, egha orasi.

Efraimia uari Israelian anababar
tongin uan ziam fe.

Egha Efraimin adarazi ua asem Balin ziam
fava arazir kamin arazir kuram
gamigha gifa.

Kamaghin amizi, me arighiregham.

² Egha datirighin me arazir kuram gamua
ghuavira iti.

Me uari bagha marvir guaba silvan
dar ingara egha dar ziaba fe.

Gumazir maba uari dagh nighnigha, egha
uan dafaribar dar ingari.

Egh nedazir kaba bagh ofa damuasa
gumaziba amisefe.

Me bulmakaun nedazir kabar tori.

Amei! Kar gumazamizir anabar bar kuraba.
 3 Kamaghin amizi, gumazamizir kaba mizarazimin ghuariamın min pura givagham.
 Me dimagarimin ghuariamın min iti, eghti aruem anangti, ghuariam zuamira misingigham.
 Me raizin misevibar min aminim dagh ivangti, da pura tintinibar mangam.
 Egh me avir migharimin min pin ghuvanang pura givagham.
 4 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
 “Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin ia inigha ian akua azenan ize.
 Ki uabira, ki ian God.
 Ua godin igharaziba puvati.
 Kirara ki ian Akurvazir Gumazimra!
 5 Ia gumazamiziba puvatizir danganimın itima,
 ki deravira ia geghufi.
 Danganir kam, aminir fefem itima, dipaba an puvati.
 6 Ezi gin ia nguazir aghuimin otogha dagher aviriba ikia, egha biziba bar iti.
 Ia bizir kaba inigha givagha egha ifaghata uari fa ghaze,
 ia uari uan gavgavibar da ini.
 Egha kamaghin ia na ginamada.
 7 Kamaghin amizi, ki ian tuavibar mongiva ia mizuamam,
 mati laion ko kaziar atiar igharaziba ami moghin,
 ia misoghti ia arimighiram.
 8 Ki uabi fegh ia mikinigh, egh ian evariba abigham,
 mati bean amebam, an nguzim ovengezi an a bagh atari.
 Egh ki ia abighirarigh egh zuamira ia tuigham,
 mati laion ko asizir atiar igharaziba ami mokin.
 9 “O Israelian gumazamiziba, ki uabira ian Akurvazir Gumazim.

Ezi ia aghua, kamaghin ia ikuvigham.
 Iavzika!
 10 Ia atrivim ko gumazir dapaniba uari daningasa nan azara.
 Eghti me manmaghin ian akurvagham?
 Me bar ian akuraghan kogham.*
 11 Ezi ki aningaghegha atriviba ia ganingi.
 Ezi datirighin ki bar puvira ian aningagha,
 ian atriviba batuegha gifa.
 12 “Ki Efraimian arazir kuraba bar, uan akinafarimin aven da osirigha givagha,
 deravira da atizi da iti.
 13 Israelia deravira ikian firin, me onganigha egha aghua.
 Men arazir kam, mati borim amebamin navimin itima,
 amebam a batasava amima, an azenan otivan aghua.
 14 Ki ti Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim da ua me inigham, a? Puvatigham.
 O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti?
 O ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti?
 Apanguvir arazim ti nan damazimin modogham.†
 15 “Efraimia bar avirasemegha Israelian anabar igharazibagh afira.
 Ezi ki aruem anadi naghin aminir fefem amadagham,
 eghti a men mozir dipabar amuti da dakegham.
 Egh men bizir aghuiba bar da inigh mangigham.
 16 Samariaba bar nan akaba barazir puvati, kamaghin amizi, me ivezir kuram iniam.
 Apaniba izi me misoghti me arimighiram.
 Egh borir doziba isi nguazimin me apisti, me uaghan arimighiram.

13:4: Ua Me Ini 20:3; 2 Atriviba 18:35; Aisaia 45:21-22

13:5: Godin Araziba 8:11-17

13:10: 1 Samuel

8:5-6 * 13:10: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 13:11: 1 Samuel 10:17-24; 15:26 † 13:14: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Vezin kamin nighnizim kamaghin migei, God Israelia pazi me damigh egh me amadaghti me Gumazamizir Oveaghuezibar

Nguibamin mangam.

Egh amizir navir adasebar naviba abigham.”

Israelia uan arazir kuraba ategh, uam Ikiavira Itir God bagh izam

14

(Sapta 14)

Israelia ua Ikiavira Itir God bagh izasa, Hosea me migei

¹ O Israelia, ian arazir kuraba ia gamizi, ia asaghpora ire.

Kamaghin amizi, ia uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.

² Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh izi, ofan min kamaghin a ko mikim:

“O God, ni bar moghira en arazir kuraba gin amadagh, egh e ni daningamin bizir aghuiba inigh.

Datirighin e bulmakaun apuriba misogh nin ofa damuan kogham.

Puvatigham. Arazir aghuir e fomira damuasa ni ko akam akiriziba, e dar amuam.*

³ Asiriaba en akuraghan kogham.

Eghti midorozir hoziaba en akuraghan kogham.

E uan dafaribar marvir guabar ingari, egh gin e kamaghin ua dav mikiman kogh suam,

‘Kar en aseba.’

E fo, e mati asaghasazir borir e geghuvamin amebaba ko afeziaba puvati, ezi nirara, zurara en apangkufi.”

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia deravira dapiam

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki gumamazizir na ataghizir kaba ua me iniam.

Ki uan navir averiamin bar me gifuegh,

uam men ataran kogham.

⁵ Ki Israelia deravira me damuam, mati amozim danganir misingizim gizi.

Ki me damuti, me akimarir aghuiba ko Lebanonin temer ekiabar min otivam.

Temer kabar biba bar nguazir averiamin ghuaghiri.

⁶ Me deraghvira otogham, mati tememin ghuzir igiaba otifi.

Men ganganim bar deragham, mati olivin temer dirimin min bar dera.

Eghti gumamaziziba bar me bagh bar akuegham,

mati me kantri Lebanonin temer sidabar mughuriar aghuariba bagha agoi.

⁷ Me ua izi na ko ikiti, ki me geghuvam, mati me nan orantizir dughuazimin apengan iti.

Eghti men azeniba dagher aviriba ikiam.

Egh borir aviriba batam,

mati wainin azenimin itir wainin ikariziba deraghavira oviziba bati.

Egh me ziar ekiaba ikiam,

mati Lebanonin kantrin wainin dipar bar aghuir faraghavira itim.

⁸ “O Efraimia, ia ua marvir guabar ziaba fan kogham.

Ki uabira, ian azangsiziba baragham.

Egh deraghvira ia geghuvam.

Eghti ia nan apengan ikiam,

mati gumazim aruemin dughiamin, temer ekiamin dughuazimin apengan aperaghav iti.

Ia isir bizir aghuiba bar, kirara dar mingarim.”

Akar abuananam

⁹ Gumazir nighnizir aghuarim itiba, me akinafarir kamın aven tir migirigiaba, me dar fofozir aghuim iniam.

Ezi ki kamaghsua, me akar kam ginighnigh, egh an gin mangam.

Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi gumamazizir aghuariba dar gin zui.

Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, me dar gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, me asaghpora iri.

* **14:2:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. **14:9:** Aghuzir Akaba 10:29; Daniel 12:10; Jon 8:47; 2 Korin 2:16; 1 Pita 2:7-8

**Godin Akam Inigha Izir
Gumazim
Joelin Akinafarim
O
Joel
Akar faragha zuim**

Akinafarir kam, Godin akam inigha izir gumazim Joel mikemezir migirigiaba an iti, ezi a Godin akam inigha izir gumazimin gun mikemezir puvati, a gumazir manmaghin amizimra. Kantri Persia gavgavigha itir dughiamin a ti ike, kar dughiar Israelian gumamaziziba Babilon ategha ua Judan nguazimin izezim.

Dughiar bar kurar mam kantrin otozi, Joel an gari. Aruer ekiam isiragha biziba bar dagh amizi, da bar misingizi, odezir bizir ekiam uaghan otogha, dagheba ko bizibagh asighasighasava ami. Joel bizir kamın garima, a mati, gumamazizir Godin apanim damuasava amiba, ikiangsizir akar mam me bagha izi. Me arazir kurabar amu mangiti, Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamın Dughiam otoghti, a gumamazizir kurabagh asighasigh, gumamazizir an ifongiamın gin zuiba deravira me damuam.

Joel gumamazizibav gia ghaze, me uan navibagh iraghti, God men apangkuvigham. Akam inigha izir gumazim Joelin akabar aven, akar dikirizir ekiam mam iti, akar kam a Joel 2:28-32in iti. A ghaze, God uan Duam amadaghti, a gumamaziziba bagh izam, gumamazizir aseba ko igiaba uaghara. God uan Duam Iesusın suren gumamaziziba bagha anemadazir dughiamın gin, Pita kamaghın migia ghaze, Bizir kam, a Godin akam inigha izir gumazim Joelin akam gamizima a guizbangiram oto. Ni Aposel 2:1-42in gan.

**Odeziba Judan kantri
gasighasigha, ua
gumamaziziba inigha God
bagha izi**

1:6: Akar Mogomem 9:8

(Sapta 1:1--2:17)

Gumamazizibar dagheba ko biziba bar ikuvizi, me azi

¹ Kar Ikiavira Itir Godin akam, a Petuelin otarim Joel bagha ize.

² Ia gumamazizir aruaba, ia oragh.

Ia Judan nguazimin itir gumamaziziba bar, kuariba arikigh.

Ki datirighin otivir biziba bagh ian azangsighasa.

Fomira bizir kamaghin garitam

ti ian dughiam ko ian inazir afeziabar dughiamın otoz, o puvati?

³ Ia bizir kamın gun uan boribav kim.

Eghti ian boriba uan boribav kimti,

men boriba gin otivamin adaraziv kim.

⁴ Odezir guar igharagha garir 4pla otivigha, bizir nguazimin aghuibar dafariba bar ada gifa.

Faragha zuir odeziba da kun odeziba, da bizir dafarir maba api.

Ezi dar girara, odezir bizir avirir mighagha aruiba,

iza bizir maba api.

Ezi dar girara, odezir febaba uari fa kura iza

bizir dafarir maba api.

Ezi dar girara, odezir akiraba, kar odezir bar ekiam bizibagh asighasiziba,

da izir dughiamın bizitam itir puvati, da bar da agifa.

⁵ Ia gan, odezir kaba bar ian wainın ovizibagh asighasiki.

Kamaghın amizi, ia gumazir mighigha wainın dipam apava onganiziba,

ia osegh dikavigh azi!

Ia gumamazizir wainın dipaba apiba,

ia uaghan uan wainın dipar isingtiziba bagh azi.

⁶ Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazir bizir ekiam en kantri bar a noke.

Da bar gavgavigha bar aviraseme, ezi e da diponan ibura.

Ezi dar atariba bar ghumi, mati laionın atariba.

Egha mati laionin amebam uan atarir afuzibar asizibav sogha da aghor- agharisi.

⁷ Da en wainin ikarizibagh asighasigha, en fighin temeaba apima da midia dipiraghire.

Da temer iniba bar da amezi, dar aguaba ghurghurigha misigha iti.

⁸ Ia gumamaziziba, ia azi, mati guivir igiam gumazir igiamin iki- asa a ginabazi an areme, ezi a uan pam bagha puv azia, azirakar korotiar piziba aghui.

⁹ Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ofa damuamin dagheba ko wainin dipaba puvati.

Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin ofa damuamin biziba puvati. Kamaghin amizi, me azi.

¹⁰ Azeniba pura ikia dagheba puvati. Azenimin itir dagheba bar ikufi, kamaghin amizi, nguazim pura ikia misingi.

Ezi wainin oviziba bar misigha gifa. Ezi olivin borer igiam givasava ami.

¹¹ Witba ko, baliba ko, dagheba ko, bizir maba sara bar ikufi. Kamaghin amizi, ia gumazir azenimin ingariba ko, gumazir wainin azenimin ingariba, ia naviba osemegh azi.

¹² Wainin ikariziba ko fighin temeaba bar misingi.

Ezi temer igharazir ovizir aghuiba itiba, da uaghan misingi.

Kamaghin amizima, gumamazizibar arazir bar akongezim, a bar gifa.

¹³ E uan Godin Dipenimin ofa damuamin dagheba ko wainba puvati.

Kamaghin amizi, ia ofa gamir gumazir ofa gamir dakozimin ingangarim gamiba, ia azirakar korotiar piziba aghuigh egh azi.

Ia dimagarimin azirakar korotiar piziba aghuigh,

Godin Dipenimin aven mangekh iki mangiti aminim tiragh.

¹⁴ Ia gumamaziziba bar me mikemeghti, me dagheba atakigh.

Egh Judan nguazimin itir gumamaziziba bar men diaghti, me izi Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin uari akuvagh, an dimiva arang.

¹⁵ Bar guizbangira, dughiar kuram kiran oveghangin otivam, kar Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam.

Kar Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gav- gavimin ivezir kuram gumamazizibar aningamin dughiam.

Ezvika!
E uarira uarir apangkufi, dughiar kam, a bar moghira ikuvigham.

¹⁶ En dagheba en damazimin bar ikuvigha gifa, e manmaghira damuam?

E uan Godin Dipenimin mangi, bar akuegh ighiabar amuan kogham.

¹⁷ Nguazimin aven dipaba puvati, ezi dagher oviziba nguazimin aven ariaghire, ezi dagheba otivir puvati.

Kamaghin amizi, ruar dipenir dagheba ariziba, da pura ikia ikufi.

¹⁸ Graziba puvatizi, bulmakaun okoruaba mitiriam puvira men azi, kamaghin amizi, me arai, egha dar okoruaba pura tintini- bar aruava onгани.

Ezi sipsipin okoruaba uaghan mitiriam men azi, ezi me aghariba gunigha bar amira.

¹⁹ Temeaba ko graziba bar misingi, mati avivzariam dar isi.

Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, ki pamten ni ko migia nin dei.

²⁰ Faneba ko, daghuriba ko, dipar atuiba bar misingigha gifa, ezi graziba mati avim bar adar isi.

Kamaghin amizi, asizir atiaba uaghan nin dei.

2

Odeziba mati Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin ikiangsizir akam

- ¹ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a bar roghira izi.
Kamaghin amizi, Saionin nguibam, a Godin mighsiamra, ia a gisin iki, sighthabagh iviva dibiaribar tong.
Eghti Judan nguazimin itir gumazamiziba bar nighiva akong.
- ² Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiar kam, a bar mitarmegham, eghti ghuariar pizir aviriba overiam apazagham.
Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazibar bizir bar ekiam, zuamira mighsiabar otifi, mati aminim tiasava amua bar mitarmangi.
Bizir kamaghin garitam fomiram otozir puvatigha iza datirighin, egh bizir kamaghin garitam gin uam otivan kogham.
- ³ Da mati, avim dadabar isi moghin dagheba ko, graziba, ko, bizir igharaziba sara bar ada agifa.
Danganir da tighar mangamiba, da bar deragha, mati Idenin Azenim.
Ezi danganir me ter afariba ko, graziba amegha givaziba, da mati danganir misingizim.
Da bizitam ataghizi, a itir puvati.
Bar puvati.
Da biziba bar ada gifa.
- ⁴ Odezir kaba, mati midorozir hoziabar min, ivemara izi.
- ⁵ Da mighsiar orazibar uari akura ghuavanadir dughiamin, dar niginim mati, karisba dagiabagh isin ghua tingazi, egha mati tuzim isia mizariaba dikava tingazi.
Egha mati midorozir gumazir bizir bar ekiam, midorozim damuasava ami.

- ⁶ Da roghira izir dughiamin, gumazamiziba bar atiatigha, men guaba ighegha igharagha gari, egha me bar dukome.
- ⁷ Odezir kaba, midorozir gumazibar min ivemara izi.
Egha nguibar ekiamin divazir gavgavimin bira ghuavanadi.
Egha mati midorozir gumaziba bizim voroghira zui.
Egha me ragha tuavir igharazitamin zuir puvati.
Me vaghvagha uan bizim ataghirazir puvati.
- ⁸ Me ghua gumazir igharazitabar tuaviba apirir puvati.
Me vaghvagha bigha ghuavira iti.
Me ghua men afuziba ko barir pibar atiatir puvati, eghti bizitam men tivaghan kogham.
- ⁹ Me ivemara nguibar ekiabar zui.
Me divazir gavgavibar ghuavanaga ghuaghira nguibar ekiabar aven zui.
Egha dipenibar biribar ghuavanaga winduabar aven ghuaghiri, mati okimakiar gumaziba.
- ¹⁰ Me zuima nguazim mati mikimkizim a ginobazi a ivazvasi, ezi overiam mati God a ginobazi a nidi.
Ezi aruem ko iakinim mitarmangizi, mikoveziba ua isir puvati.
- ¹¹ Ikiavira Itir God uan midorozir gumaziba Akar Gavgavim me ganidi, ezi an migirigiaba mati ararim dagarvasi.
An midorozir gumaziba bar aviraseme, eghti gumazitam me diponiva avegham.
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, gumazamizibar amuti, me bar atiatigham.
Eghti tinara dughiar kam in aven mangi ikuvighan kogh, deravira ikiam?
Ti puvatigham.

God navibagh ighasa gumazamizibar dei

- ¹² Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Guizbangira, bizir kurar kaba bar otivam,
eghti ia datirighira uan navibagh iragh
ua na bagh izi.

Egh dagheba ategh uan navir ave-
riaba sara azi ua na bagh izi.

¹³ Ia pura uan korotiaba abighiva azir
arazim damuan marki.

Ian navir averiaba aven bighiregh, ian
ararem akagham.

Ia fo, Ikiavira Itir God gumazamiziba bar
me gifongegha bar men kuarkufi.

Egha zuamirama atarir pu. Puvati.

An apangkuvim bar moghira men ekefe.

Egha a zurara uan nighnizim gighasa
ifongeghavira ikia,

egha gumazamizibar arazir
kuraba ikarvazir puvati.

Kamaghin amizi, ia ua Ikiavira Itir
God, ian God bagh izi.

¹⁴ Ia ua Ikiavira Itir God, ian God, ia a bagh
iziti,

a ti uan nighnizim giragh, deraghvira
ia damuam, egh dagher aviriba ia
daningam.

Eghti ia a bagh ofa damuamin
dagheba ko wainba ikiam.

¹⁵⁻¹⁶ Ia Saionin Mighsiamin iki sigham givi.
Egh uari akuvagh dagheba ateghamin
dughiam ginabagham.

Egh gumazamiziba bar me akuvagh, me
mikimti,

me nan ziam fisi, uan bizir kuraba ko
arazir kuraba ategh,

nan damuzimin bar zuegh.

Men gumazamizir ghuriba ko, borir eki-
aba ko otem apir borir iririviba, me
bar moghira,

ni me inigh izi.

Poroghamir igiaba, me uan
dipeniba ategh uaghan izi.

¹⁷ Nan ofa gamir gumaziba, me nan ingan-
garir gumaziba, ni me mikemeghti,
me Godin Dipenimin azuarim ko, ofa
gamir dakozimin tongin tugh

aziva arang kamaghin mikim,

‘O Ikiavira Itir God, e nin gumazamizibara.
Ni uan gumazamizibar apangkufigh.

Puvatighti, kantriba bar, akirim ragh e
gasaragh

dibovir akabar e mikimam.

E nin azai, ni Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba ateghan koghti,
me e dipova kamaghin mikiman
kogham, Ian God managh iti?’”

God uamategh uan gumazamiziba deravira me damuam

(Sapta 2:18--3:21)

*Ikiavira Itir God daghebagh amizi da
uam otifi*

¹⁸ Ezi gin, Ikiavira Itir God, bar puvira uan
nguazim ginighnigha,
uan gumazamizibar apangkufi.

¹⁹ Egha Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba ikaragha kamaghin me migei:

“Ia gan! Datirighin ki dagheba ko wain
dipaba, ko olivin boreme ia danighti,
ian dagheba avirasemegham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
dibovir akabar ia damuan kogham.

²⁰ Eghti ki notin amadaghan itir odeziba
batueghti, da ian saghon mangam.

Da danganir misingizir gumazamiziba
itir puvatizimin mangam.

Dar okoruar faragha zuim, ki da batueghti,
da Amangsizim Itir Dipar Akaremin
magiram.

Eghti dar okoruar igharazim, ki da bat-
ueghti,

da Mediterenianin Ongarir Ekiamin
magiram.

Dar kuaba kurigh mughuriar bar
aninganir kuram otivam.

Bar guizbangira, ki arazir gavgavir
bar ekiam damuam.

²¹ “Ki Ikiavira Itir God, ki arazir bar gav-
gavir ekiaba ni bagha dagh ami.

Kamaghin amizi, O nan nguazim, ni
atiatingan marki.

Ni bar akongegh navim deragh.

²² Graziba uam gumazamiziba puvatizir
danganibar otifi.

Ezi temeaba ua be.

Ezi fikin temeaba ko wainin
ikariziba dagher aviriba iti.

Kamaghin amizi, ia asizir atiaba, ia
atiatingan marki!

23 “Ia nan damazimın deraghasa,
 ki ian akurvagha amozir avırıba ia
 ganıdı.
 Amozir dughiabar iakinir faragha zuıba, ki
 amozıba ia ganıga,
 egha uaghan amozir dughiabar gın
 ızır iakinıba, ki amozıba ia ganıdı.
 Kamaghın amızı, ia Saionın gumazamizı-
 ıba, ia bar akongegh.
 Ki İkiavıra İtir God, ian God,
 ki ian akurvaghasa amızır bizıba,
 ia da bagh bar akongegh.

24 Witin inıba kua dar dagheba ısır dan-
 ganıba, bar izevegham.
 Eghti wain dıtır danganıba ko olivin
 ovızıba mırmirir danganıba,
 wainın dıpaba ko, olivin boreba
 bar dagh ızıvagh fasfagham.

25 Ki uabi, midorozir gumazıbar mın,
 odezir okoruar kaba ia bagha da
 amangi.
 Maba, odezir bızır avırır mıghagharuıba,
 maba, odezir febaba,
 maba, odezir bar ekiar bizıbagh
 asıghasızıba,
 maba, da kunodezir bizıba aghorıba,
 da bar izegha ian dagheba ame.
 Kamaghın amızı, ki ua da ikaragh der-
 aghvıra ia damuam.

26 Ia dagher avırıbar amı, egh bar izeveg-
 ham.
 Ki dıgavır kuram gamır arazır aghuır
 avırıba ia bagha dagh amı.
 Eghti ikızır ıgharazıbar gumazamizıba, me
 nan gumazamizıbar amutı,
 me uam aghumsıghan kogham.
 Eghti kamaghın, ia İkiavıra İtir
 God, ian God, ia an zıam fam.

27 Kamaghın amızı, ia İsraelia, ia fogh
 suam,
 Ki ian tongın iti.
 Ki İkiavıra İtir God, ian God, ezi
 godın ıgharazıtam nan mın itir
 puvatı.
 Eghti ikızır ıgharazıbar gumazamizıba, me
 ia damutı,
 ia uam aghumsıghan kogham.”

*God uan Duam isi gumazamizıba bar me
 danıngam*

28 İkiavıra İtir God kamaghın mıgıa ghaze:
 “Dughiar gın ızamımın
 ki uan Duam gumazamizıba bar me
 gıngegham.
 Eghti ian otarıba ko guıvıba Godın
 akam inıgha ızır gumazıbar mın
 mıkımtıma,
 ian gumazır ghurıba irebabar
 gantıma,
 ian gumazır igıaba irebabar mın
 amızır bizıbar ganam.

29 Egh dughiar kabar ki uaghan uan Duam
 isi,
 uan ingangarır gumazıba ko ingan-
 garır amızıbagh ingegham.”

*İkiavıra İtir Godın Kotiar Ekıamın
 Dughıamın arazarazıba*

30 Egha İkiavıra İtir God, ua kamaghın
 mıgei:
 “Ki pın overıamın dıgavır kuram gamır
 arazıba akakagh,
 uaghan nguazımın dıgavır kuram
 gamır arazıbar amuam.
 Eghti ghuzım ko, avım ko,
 mıgharır pızır ekiaba otıvam.

31 Eghti aruem mıtarımeghti,
 iakinım ghuzımın mın otogham.
 Bizır kaba faragh otıvıghtı,
 gın İkiavıra İtir God İzamın Dughıar
 Ekıam otogham.
 Dughıar ekiar kam otoghti, gu-
 mazamizıba bar atıatıgham.

32 Eghti dughiar kamın, İkiavıra İtir Godın
 zıamın dıaghamın adarası,
 a men akurvagham.
 Eghti İkiavıra İtir God mıkemızı moghın,
 gumazamızır Saionın Mıghsıam ko
 Jerusalemın nguıbamın itıba,
 men tarazı oveghan kogham.
 Gumazamızır İkiavıra İtir God ua bagha
 inabazıba,
 me men tongın ikı deraghvıra ikıam.”

2:25: Joel 1:4 2:27: Aisaia 45:5; Esekiel 37:26-28; 39:22; 39:28; Joel 3:17 2:28: Sekaraia 12:10; Jon 7:39
 2:28: Aposel 2:17-21 2:30: Matyu 24:29; Mak 13:24; Luk 21:11; 21:25 2:31: Aisaia 13:9-10; Malakai 4:5;
 Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13 2:32: Aisaia 11:11; 11:16; Obadia 1:17; Maika 4:7;
 Rom 9:27; 10:13; 11:26

3

God kantriba bar dar gumamaziziba akuvagh kotiam damuam

¹ Egha Ikiavira Itir God ghaze:

“Ia oragh! Gin izamin dughiamin, ki Jerusalem ko Judan gumamazizibar amighti, me ua deragh otivigham.

² Eghti ki kantriba bar dar gumamaziziba bar me inigh izi, danganir zarir mamın otogham.

Me danganir zarir kam kamaghın a dibori, God Gumamaziziba Tuisisi.

Ki kagh me akuvagh, arazir me nan gumamazizibagh amiziba bagh akam me gasam.

Gumamazizir kaba, me nan gumamazizir ki ua bagha inabazibara.

Kantrin kabar gumamaziziba, nan nguazim inigha anebigha uarigh aningi, egha Israelia inigha tintinimın kantrin igharazibar ghue.

³ Egha me nan gumamaziziba bagha satu gikarara uari uari amisevegha gari, terara vaghvagh me iniam.

Egha me Israelian otariba amaga, dar ikarvazimın, uari bagha tuavimın amiziba isi.

Egha me Israelian guivir doziba amaga, uari bagha dagiaba isa wainın dipabagh ivesi.

⁴ “Ia Tair ko, Saidonın nguibamningin adarazi ko, Filistian kantrin danganiba bar, ia manmaghin na damuasa?

Ia ti ghaze, Ki arazir kuram gamizi, ia na ikarvaghasa a?

Ia kamaghın nighnighti, ki zuamira ian arazir kuram ikaragham.

⁵ Ki fo, ia nan gol ko, silvan biziba ko, bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba sara,

inigha ghua uan asebar ziaba fer dipenibar da ariki.

⁶ Ia Tair ko, Saidon ko, Filistiaba, ia Jerusalem ko, Judan danganir igharazibar gumamaziziba inigha, bar saghon ghua me amada,

ezi Grikba me givezezi, me pura men ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar otifi.

⁷ Ezi datirighın ki ua me inighti, me ua danganir ia me amangiziba ategham.

Eghti ia me gamizir arazimra, ki a ikarvagh ia damuam.

⁸ Ki Judabar amamangatighti, me ian otariba ko guivibagh ivezam.

Egh me inigh Sabean kantrin ikizir saghon itimın me amadagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

⁹ Egha God akar kam Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin mangi a mikimasa Joel mikeme,

“Ia God ko midorozim damusi biziba akir iki, egh midorozir gumaziba bar men dighti, me izi uari akuvagh, egh misoghsi mangam.

¹⁰ Ia uan nguazibagh tuir ainbav soghti, da midorozir sababar mın otifigh. Egh uan sabar ikizirizir azenibar ingaribav soghti, da afuzibar mın otifigh.

Eghti gumazir gavgaviba putatiziba, uaghan midorozir gumazibar otivam.

¹¹ Ia kantrin roghira itibar gumamaziziba, ia bar moghira zuamira izi, danganir zarir kamın uari akufagh.”

O Ikiavira Itir God, ni uan midorozir gumazir gavgaviba amadaghti, me izi apanir kaba ko misogh.

¹² Ezi God kamaghın migei:

“Kantribar gumamaziziba bar, dikavigh danganir zarir kamın izi.

Me danganir zarir kam kamaghin a
dibori, God Gumamaziziba Tuisisi.
Ki danganir kam daperagh,
Israelin boroghin itir kantribar gu-
mazamiziba bar men arazir kuraba
tuisigham.

13 Ikizir kaba, me bar gumamazizir
kuraba!
Kamaghin amizi, ia sabar ikiziriziba
inigh me aghor, mati daghem
anigha gifa.

Egh pamten me dikabin, mati gumazim
wainin oviziba dikabiri danganimin
da diti.

Ezi wainin dipaba bar izivagha fassasi.
Eghti, gumamazizir kaba kamaghira
bar ikuvigham.”

14 Gumamazizir bar avirim, bar avirasemegh
kotiam bagh danganir zarir kamin
uari akuvagham.

Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam,

bar dughiar ovezimn danganir
zarir kamin otivam.

Danganir zarir kamin ziar igharazim,
God Ivezir Kuram Gumamazizibar
Aningasa Mikeme.

15 Eghti aruem ko iakinim mitarmeghti,
mikoveziba ua isian kogham.

*God uan gumamaziziba bar deravira me
damuam*

16 Ikiavira Itir God, Jerusalemn aven
Saionin Mighsiamin pamtemn
deima,
an dimdiam mati ararim dagarvasi,
ezi overiam ko nguazim nisi.

Ezi God uan gumamazizibagh eghufi, eghti
me ikuvighan kogham.

A Israelian mogomer danganimin min
iti.

17 A kamaghin migei,

“Dughiar kamin ia Israelia fogham, kirara
ki Ikiavira Itir God, ian God.

Saion, nan mighsiamra, ki danganir
kamin iti.

Ki Jerusalem damighti, a nan nguibar eki-
amra ikiam,

eghti azenan itir darazi uam an aven
mangan kogham.

18 Dughiar kamin, wainin azenir aviriba
otivigh mighsiaba avegham,
eghti mighsiar muziariba bar, bul-
makaun aviriba dar ikiam.

Eghti gin Judan nguazimn itir daghurir
dakeziba, dipar aviriba zurara dagh
izivagh ivemaram.

Eghti dipatam Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ikegh azenan izi,
emir ivemar Akasin Temeba Itir
Danganir Zarimin mangam.

19 Isipin kantri ko Idomin kantri, aningin
midorozir gumaziba iza,
Judaba ko misogha, pura gumaza-
mizir osimtiziba puvatiziba,
me misoghezi me ariaghire.

Kamaghin amizi, Isipin nguazim danganir
midiarimin min otogham,
eghti Idomin nguazim danganir
kinimin min otoghti,
gumazitam uam an ikian kogham.

20-21 Eghti gumazir, gumamazizir kabav
soghezi me ariaghireziba,
ki men arazir kurar kamra ua me ikar-
vagh.

Osimtizim itir gumazir kaba,
ki men tav ateghti a ikian kogham.

Eghti nan gumamazizir Jerusalem ko Ju-
dan danganir igharazibar itiba,
me zurara iki mamaghira ikiam.

Eghti ki Ikiavira Itir God, ki
Saionin Mighsiamin ikiam.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Amosin Akinafarim O Amos Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Amos, a gumazir akam inigha izir igharazir Godin Akinafarimın aven itir akinafaribar itiba, a ti men faragha oto. Amos a Judan kantrin aven itir nguibar dozir mamın gumazim, egha a faragha sipsipbagh eghuva dar garir gumazim. Ezi God uan gumazamizir Israelin kantrin aven notin amadaghan itiba bagha, uan akam me mikınasa anemisefe. Dughiar kamın, Israelia deravira ikia, egha osımtızir ekiataba bativizir puvati.

Ezi Israelia ghaze, me deravira iti, ezi Amos me mıgıa ghaze, Me Godin damazimın derazir puvati. Gumazamizir onganarazibagh amua men tongın itiba me deragha men gara me gamir puvati. Egha uan namakaba arazir aghuibar me gamir puvati. Ezi Amos akar bar gavgavim men nıghnıziba ko araziba akırasa me ganıngi. A ghaze, me uan navibagh iraghan koghti God bar ıvezir kuram me danıngam. Ezi Israelian gumazir ekiaba kamaghın a baregha, uam anemadaghti a Judan kantrin mangasa mıgei.

Ezi Amos gumazamizibav gıa ghaze, Me kamaghın nıghnıghan markı suam, God me amir araziba mıghıgha dagh nıghnızir pu. Bar puvati. Men nıghnızir kaba kamaghın men akagha ghaze, Me bar Godin saghon iti. Me bar deravira kamaghın fogh suam, God a men Ikiavıra Itir God, egha biziba bar dar amuamin gavgavim iti. Egha a uaghan ıvezir kuram me danıngamin gavgavim iti.

**Israelia osımtızir dafam
itima, Amos Godin akam me
mikiri**

(Sapta 1:1–5:3)

God akam isa Amos ganıngi

¹ Kı Amos, kı Tekoan nguibar ekiamın gumazim, egha kı sipsipbar garir gumazim. Kı irebamın mın garir bizimın garima, God akar kam na ganıngi. Dughiar kamın, Usia Judan kantrin atrivimın itima, Joasın otarim Jeroboam, Israelin kantrin atrivimın iti. Kı bizir kam irebamın mın an ganıgha gıvazı, azenir pumuning gıvazıma, mikımkızim oto.

*Ikiavıra Itir God ıvezir kuram isi gumazamizibar anıngamin gavgavim iti
(Amos 5:8-9; 9:5-6)*

² Amos kamaghın mıgei:

“Ikiavıra Itir God, Jerusalemın nguibar ekiamın Saionın Mıghsiamın iti. Egha an azenan iza pamtemın dıa darvası.

Ezi grazir aghuariba ko, Karmelin Mıghsiamın orazimın itir terafariba bar mısingi.”

Ikiavıra Itir God, Sirian kantrin gumazamizibar araziba tuisısi

³ Amos kamaghın mıgei:

“İa oragh! Ikiavıra Itir God Akar Gavgavir kam ia ganıga ghaze, Sirian kantrin aven itir nguibar ekiam Damaskus, an gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavıra iti. Me Gileatin Distrıghın itir gumazamiziba bar me dıkabıragha me abını.

Kamaghın amızı, nan anıngagharim guızbangıra me bagha bar ekefe, ezi kı ıvezir kuram me danıngam.

⁴ Kamaghın amızı, kı avim isi Atrivim Hasaelin dıpenim mikınıghtı, avim Atrivim Benhadatın nguibar ekiar gavgavıba bar dar isıgham.

Nguibar kaba, dıvazir bar gavgavıba da avınızı da gavgavıgha iti.

⁵ Kı nguibar ekiar kam Damaskus, an ainın tiar akabar dıvazir gavgavıba bar ada akararıgham.

Egh kı Avenın Danganır Zarımın itir gumazamiziba batuegh,

uaghan Beteden kantrin atrivim
batuegham.*
Eghti kantri Sirian itir gumazamiziba
mangi
aruem anadi naghin itir nguazim
Kirin, aven kalabusin min ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme!”

God Gasan nguibar ekiamin gumazamizibar araziba tuisisi

⁶“Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Filistian kantrin aven itir nguibar ekiam
Gasa,
an gumazamiziba arazir kurabagh
amua ghuavira iti.

Me ikizir mabar gumazamiziba inigha
ghua Idomin kantrin kalabusin min
me ati.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.

⁷Kamaghin amizi, ki avim isi
Gasan nguibar ekiamin itir divazim
mikinighti,
avim an dipenir gavgaviba bar
dar isigham.

⁸Egh ki Asdotin nguibamin itir gumazamiziba bar me batuegh,
uaghan Askelonin atrivim batuegham.

Egh uan gavgavimin Ekronin nguibar ekiam gasighsigh,
Filistian ikiavira itir varazira, ki me misueghti, me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme!”

God Tairin nguibar ekiamin gumazamizibar araziba tuisisi

⁹“Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba,
arazir kurabagh amua ghuavira iti.

Me ikizir mabar gumazamiziba bar
me isa Idomin kantrin me amadazi,
Idomia me isa kalabusin min me
ati.

Me fomira ikizir kaba ko deragh dapiasa
akam akiri,
ezi puvati, me datirighin uan akar
dikirizim abiki.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.

¹⁰Ki avim isi Tairin divazim mikinighiva,
an aven itir dipenir gavgaviba bar dar
apongegham.”

God Idomin kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

¹¹“Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Idomin kantrin aven itir darasi,
arazir kurabagh amua ghuavira iti.

Me uan adarazira Israelia, men agintigha,
men marazi† midorozir sababar me
misozi me ariaghirima,
me tong men apangkuvir pu.

Bar puvati.
Men aningagharir arazir kam men
tongin ikiavira iti.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.

¹²Kamaghin amizi, ki Temanin Distrighin
avim akunighti a magiram.
Eghti ki Bosran nguibar ekiamin
itir dipenir gavgavibar apongti da
isiam.”

God Amonin kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

¹³“Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Amonian kantrin gumazamiziba, arazir
kurabagh amua ghuavira iti.
Me ua nguazitaba iniasa misosi,

* **1:5:** Avenin Danganir Zarim ko Beteden kantri, aning Damaskusin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha Hibrun akam, ziar kam Avenin Danganir Zarim akar kammin mirara ghu, “Arazir Kurabar Danganir Zarim.” Ezi ziam Beteden an akar kammin min iti, “Bar Akongezir Nguibam.” Egha ziar kamning, gumazamizir God asighasighamibar araziba akakasi. **1:6:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **1:9:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:19; Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **1:11:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 **† 1:11:** Israelia, me Jekopin ovavir boriba, ezi Idomia me Jekopin avebam Ison ovavir boriba. Ni Jenesis 36:1-8in ganigh. **1:13:** Jeremaia 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-7; Sefanaia 2:8-11

egha Gileatin Distrighin itir
amizir naviba adaiba, me men
naviba abizi da biaghiri.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.

¹⁴ Kamaghin amizi, ki avim isi Raban
nguibar ekiamin divazibav kinighti,
men dipenir ekiaba bar isigham.

Eghti midorozir gumaziba misoghiva
pamtemin dagarvagh dimam,
eghti midorozim bar gavgavigham,
mati aminir ekiam dughiar kuramin
oto.

¹⁵ Eghti Amonin atrivim uan midorozir gu-
maziba ko me mangi
kantrin igharazimin kalabusin min
ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme!”

2

*Ikiavira Itir God, Moapin kantrin gu-
mazamizibar araziba tuisisi*

¹ “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia
ganiga ghaze,
Moapia arazir kurabagh amua ghuavira
iti.

Me Idomin kantrin atrivim inigha a
misoghezi an areme.

Ezi me gin uam an aghariba inigha avimin
da tuezi
da isigha arinimin min oto.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira Moapia bagha bar
ekefe,

ezi ki ivezir kuram me daningam.

² Kamaghin amizi, ki avim isi Moapin
kantrin anekunighti,

Keriotin nguibamin dipenir gavgaviba
bar isigham.

Eghti midorozir bar ekiam otoghti,
midorozir gumaziba pamten dimiva
sighabagh iviam.

Eghti Moapia midorozir kamin
tongin arimighiregham.

³ Eghti ki Moapin atrivim ko an ingangarir
gumaziba bar me misueghti,
me arimighiregham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme!”

Ikiavira Itir God, Judabar araziba tuisisi

⁴ “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia
ganiga ghaze,

Judaba arazir kurabagh amua ghuavira iti.
Me nan Araziba batogha, arazir ki
ifongezibar gin zuir puvati.

Egha me uan inazir afeziaba faragha gin
ghuezir aser ifavariba,
uaghan dar gin zui.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar ekefe,
eghti ki ivezir kuram me daningam.

⁵ Kamaghin amizi, ki avim isi Judan
nguibabav kinighti,
Jerusalem dipenir gavgaviba bar
isigham.”

*Ikiavira Itir God, Israelian araziba
tuisisi*

⁶ “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia
ganiga ghaze,

Israelia arazir kurabagh amua ghuavira
iti.

Israelia uan namakabar amaman-
gatizi,

me pura men biziba inigha, ua da
ikarvaghan iburaghuburaki.

Ezi Israelia pura uan bizir namakabagh
aningizibagh nighnigha,
gumazir kaba biziba amadi moghin
me amadi, ezi gumazir ekiaba me
giveve.

Ezi me pura gumazir ekial kabar
ingangarir gumazir kinibar
ikiam.

Ezi Israelia gumazir ekial kaba da dagiaba
inigha,

gumazir pura men bizir me da in-
ibar biziba ikarvasi.

Gumazir men biziba pura da iniziba,
mevzika, me osimtiziba puvati,
ezi bizir me Israelia da pura iniziba
dar ivezim ekevezir puvati.

Dar ivezimin dibobonim, dagarir asuamn-
ing givezamin dagiabar ko magh
ghue.

Egha Israelia tong men apangkuvir puvati.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe.

Eghti ki ivezir kuram me daningam.

⁷ Me gumazir gavgaviba puvatiziba dikabira, onganarazibagh amir gumazamiziba batosi.

Egha afeziar maba uan otariba ko me amizir vamira ko akua arazir kurabar a gami.

Me kamaghin amua nan ziar aghuim gasighasisi.

⁸ Danganir me Godin ziam feba, me pura namakaba da inizir iniba ghuara dagh isin akui.

Inir kaba kamaghin akagha ghaze, gumazir pura dagiaba inizir kaba, me ua da ikarvaghham.

Egha me inir kaba ua me ganidir puvati.*

Egha me uan namakar men biziba iniziba isa kot garigha wainin dipabagh ivezasa me da dagiaba isi.

Egha me Godin Dipenimin aven wainin dipar kaba api.

⁹ "Israelia nan gumazamiziba, ki ia bangin Amoria gasighasiki.

Gumazir kaba temer sidabar min ruarigha, egha okin temebar min gavafi.

Ezi Amoria ki bar moghira me gasighasiki.

¹⁰ Ki Isipin nguazimin aven ia inigha azenan ize.

Egha ia inigha Amorian nguazimin ia arighasa,

40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganimin ki ian faragha ghua ian akua ize.

¹¹⁻¹² Ki ian otarir maba, akam inigha izir gumazibar min me amisefe.

Ezi me nan akam akunan aghuagha men anogoroke.

Egha ki ian gumazir igiar maba, Nasan gumazibar min otivigh nan inganagarim damuasa me amisefe.†

Ezi ia me gakaghonezi me wainin dipaba ame.

Israelia ia fo, kar bar guizbangira!

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa!

¹³ "Ia oragh!

Ki datirighin ia dikabiraghti ia magiregham.

Osimtizir ia iniamim

mati gumazim bizir osimtizim ateri an akiragharim a gami moghin, ia mizazir ekiam baragham.

¹⁴ Gumazir puvira ivemariba, me ari mangi mongan iburagham.

Gumazir gavgaviba, me ua gavgaviba puvatigham.

Midorozir gumaziba deragh ikisi uarir akurvaghshi damuva avegham.

¹⁵ Gumazir barir pibar misoziba,

me tuivigh gavgavigh misoghiva avegham.

Gumazir puvira ivemariba,

me deragh ikisi uarir akurvaghshi ivemaran iburagham.

Eghti gumazir hoziabagh apiagha misoziba

me uaghan ari mangan iburagham.

Men apaniba me misoghti me bar moghiram arimighiregham.

¹⁶ Dughiar kamin, midorozir gumazir atir puvatigha misoziba,

me bar moghira uan midorozir biziba ategh puram ari mangegham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!"

3

¹ O Israelin gumazamiziba, ia oragh! Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize, ia bar moghira deragh an akar a ia gasim baragh. ² A kamaghin migei:

"Ikizir aviriba nguazir kamin iti.

* **2:8:** Ni Ua Me Ini 22:26-27in itir Arazibar gan. **2:9:** Godin Araziba 3:8-11 † **2:11-12:** Gumazir ziar kam, "Nasa," itiba, me uari uari isa God ganiga egha wainin dipaba ko dipar onganibar anogoroke, egha uaghan arazir igharazir mabagh ami. Ni Diboboniba 6:1-8in gan.

Ezi ki men tongin iarara inabazi,
ia nan gumazamizibara iti, ezi ki
bar deravira ia geghufi.

Kamaghin amizi, ki ian ganti, ia arazir
kurabar amuti,
ki bar ada ikarvagh ivezir kuram isi ia
daningam.”

*God akam aninghti, akam inigha izir
gumazim anekunam*

³ Gumazir pumuning uaning ko darusi,
faragh akam akirighan kogh,
mamaghin uaning inigh daruam?
Puvatigham.

⁴ Laion asizitam ruarimin a inighan kogh,
manmaghsu dazeram?

Eghti laionin igiam dagiar torimin iki
asizitam ameghan kogh,
manmaghsu dimiva arangam? Pu-
vatigham.

⁵ Eghti ivetam, asizir otevir kuarazibagh
ifaramim an ikian koghti,
kuaraziba manmaghin puram an
aven mangam?

Eghti asizitam azuazimin aven mangigham
koghti,
azuazim manmaghsu pura irigham.
Bar puvatigham.

⁶ Eghti midorozim nguibatamin aven
otivsi,
gumazamiziba fofoghsi me sigham
giviam.

Ezi ia manmaghin nighnisi, gu-
mazamiziba atiatingam, o?

Ezi kamaghira, nguibar ekiatam asighasizim
a batogham.

Ezi ia manmaghin nighnisi, Ikiavira
Itir God ti asighasizir kam amadaz,
o?

⁷ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin
Ekiam damuasava amir biziba,
a faragh uan ingangarir gumazibav
kemegham,
kar an akam inigha izir gumaziba,
egh gin a mikemezi moghira dar
amuam.

⁸ Gumazim laion baraghti, a pamten daz-
erti, a ti atiatingam, o?

Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam uan
akam gumazitam danighti, an
anekunan kogham o?

Puvati, an an gun mikimam.

*Amos ghaze, Samarian nguibam iku-
vigham*

⁹ Ia mangi, gumazir Asdotin nguibar
ekiamin dipenir gavgavibar itiba,
ko Isipin kantrin dipenir gavgavibar
itiba,
men diagh, akar kamın gun me
mikemegh,

“Ia bar mangi Samarian mighsiabar uari
akuvagh iki,
egh Samarian gumazamizibar gan,
me bar onganigha atiatim uarira
uarigh anidi.

Egh men igharaz darazi dikabirir
arazir kurar me amiba ia dar
ganigh.”

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Samarian gumazamiziba okimakar
arazim ko midorozir arazim gamua,
pura bizir aviriba isa
ghua uan dipenir gavgavibagh
arizi, da bar izefe.

Me guizbangin arazir aghuibar
amuan fofoziba bar puvati.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
migia ghaze,

“Apanitaba izi men kantri ekiarugh an
aven daru,
egh men nguibar ekiamin divazir gav-
gaviba akarigh,
men bizir aghuir men dipenir gav-
gavibar itiba iniam.”

¹² Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei,

“Laion sipsipin tam misuegh anemeghti,
sipsipbagh eghuvir gumazim uam a
inisi,

mangi ganti, an midiarir muziaribara
ikiam,
mati an suer agharimning ko
kuarir nam.

Eghti arazir kamra, God Samarian itir gu-
mazamizibar amuam.

Samaria, a Israelin kantrin aven itir
nguibar ekiam.

Gumazamizir kaba deragha apiagha bar akongegha iti, me datirighin bar ikuvigham.

Men tongin itir ikizir bar muziarim deragh ikivira ikiam, mati nguibar ekiamin itir bizir aghuiba bar ikuvizi, dakozir suemin otevimra irigh mamaghira ikiam.”

¹³ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavaviba Bar Itim, a kamaghin migei:

“Ni deragh kuarimning atigh oregh, Jekopin ovavir boriba ikiangsizir akar kam me daningh:

¹⁴ Dughiar ki Israelian arazir kuraba ikarvaghim, ki Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozibagh asighasigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba, ki bar da apirarighti da nguazim giregham.*

¹⁵ Egh ki dipenir aghuir gumaziba dughiar orangtiziba bagha ingarizibagh asighasigh, dipenir aghuir me aruem garir dughiamin avughsi ikiamibagh asighasigham.

Egh dipenir me elefanin ataribar kurkeziba, ki bar da apirarighti da minezir kinibar otivigham.

Eghti dipenir ekiaba bar moghira ikuvigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!”

4

¹ Ia Samarian amiziba, ia akar kam baragh:

Ia mati bulmakaun aghuibar min grazir avirim apava ian mikarziba bar dera.

Gumazamizir gavaviba puvatiziba,

ia bar pazavira me gami.

Egha ia osimtiziba isa onganarazibagh amir gumazamizibagh aniga, tong men apangkuvir puvati.

Egha ia uaghan uan pabar dia uari bagh wainin dipaba inigh izasa me migia ghaze,

“Ia wainin dipar aviriba inigh iziti, e dar ami onganam.”

² Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin bar zuezim,

a uan ziar zuruzim akagha, akam akirigha givagha ghaze,

“Bar guizbangira, dughiatam iziti, apaniba akezinin ian guigh ia mikirivagh mangegham.

Ia bar moghira, mati gumazim dipamin akezinin osiribar guava azenan izi moghin, me akezibar ian guigh danganir igharazimin mangam.

³ Apaniba ia inigh nguibar ekiamin divazim akaraghirezi naghin mangi azenan otogham,

egh ia isi Harmonin danganir bizir kuraba akurimin, ia akunighti, ia magiregham.*

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God ivezir kuram Israelia ganingizi, me uan navibagh irazir puvati

⁴ Ikiavira Itir God, a God, a kamaghin migia ghaze:

“Ia Israelia, ia dikavigh mangi Betelin nguibar ekiamin arazir kurabar amuva nan akam batogh.

Egh ia Gilgalin nguibar ekiamin mangi akirim ragh na gasi mamaghira iki.

Ia mizarazibar zurara ofa damusi asiziba inigh izi.

Egh dughiar mizezinin, ia uan azenibar dagheba ko, biziba tuiragh pozir 10pla mikinigh,

egh ia pozitam isi na daningam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

3:14: 2 Atriviba 23:15 * **3:14:** Israelia bulmakaun kombar min bizibagh ingara egha da isa uan ofabagh amir dakozibar mikebabagh arisi. Ni Ua Me Ini 27:2in gan. * **4:3:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Egha uaghan, e fozir puvati, Harmonin nguibam a bar managhira iti, egha a nguibar manmaghira gara iti.

⁵ Aria, ia pura mangi na minabaghsi,
bretin ia tueziba inigh, na bagh ofa
damu.

Egh ia uan ifongiamin gin mangi bizir
aviriba inigh izi nan ofa damuva,
tuavir kamın gumazamizibar damazimın
uarira uan ziaba fi.

Ki fo, ia Israelia, ia arazir kabar amuasa
bar ifonge.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
mikeme.”

⁶ “Kirara, ki mitiriar ekiam gamizi, a ian
nguibaba bar da batozi,
dagheba puvati.

Ezi ia tong uan navibagh irazir pu.

Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.”

⁷ “Dughiar kamın, ian azenibar dagheba
tighar aghungamin iakinir 3pla
ikiavira iti,

ezi ki amozimın anogoroke.

Ki amozim gamizi, a nguibar mabar ize,
egha nguibar mabar puvati.

Ki amozim gamizi, an azenir mabagh ize,
ezi azenir maba amoziba puvatigha
bar misingi.

⁸ Ezi nguibar mabar gumazamiziba dipam
bagha aremeghasava amua,
nguibar igharazibar ghua dipam
burigha arui.

Ezi dipam bar men oteveghavira
iti.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan nav-
ibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.”

⁹ “Ki aminir bar puvira feir mam ko,
arimariar kurar mam amadazi,
aning iza ian azenibagh asighasiki.

Ezi odeziba iza ian dagher azeniba ko,
wainin azeniba ko, fighin teme-
ba ko, olivin teme-
ba, da apa bar ada agifa.

Ki bizir kabagh ami, ezi ia tong uan nav-
ibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.”

¹⁰ “Ki faragha Isipia bagha arimariar mam
amadazi moghin,
ki datirighin ian marazigh asighasighasa
arimariar mam ia bagh anemada.

Midorozir dughiamin, ki apanibar ama-
mangatizi,

me ian gumazir igiabav soghezi me
ariaghire.

Ki ian apanibar amamangatizi,
me ian hoziaba okeme.

Gumazir ariaghirezibar kuaba, ki dagh
amizi,

dar mughuriar kuraba ian fetoribar
aven zui.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan nav-
ibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.”

¹¹⁻¹² “Tan marasi, ki Sodom ko Go-
moran nguibamning gasighasighizi
moghin,

ki me gasighasiki.

Ezi ia ikiavira iti darasi, mati dazir otevim
avim gasaraghav ikia isima,
gumazir mam a gekuizima, a isizir pu-
vati.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan nav-
ibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Kamaghin amizi, Israelia, ki
mizazim ia gasam.

Ki kamaghin damighti,
ia fogh uan Godin kotiamin tuivsi uari
akirmigh ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

*Ikiavira Itir God, biziba bar dar
amuamin gavgaviba iti
(Amos 5:8-9; 9:5-6)*

¹³ Ia oragh!

Godin mighsiabar ingarizim, an
aminibagh amima,
da otiva ivai.

Egha a uan nighniziba isa
gumazamizibar akakazima, me dagh
fo.

Anarira aminirbirim damighti
 an angazangarim otoghamin gav-
 gavim iti.
 A mighsiabagh isin arua
 nguazir kamın danganiba bar dagh
 ativagha dar gari.
 An ziam, Ikiavira Itir God,
 a Godın Gavgaviba Bar Itim.

5

Amos azirakar ighiaba Israelia bagha da bange

¹ O Israelia, ia oragh! Ia mati gumazim aremezi moghin iti. Kamaghın amizi, ki azirakar ighiar mam ia bagh a bangiti, ia a baragham. ² Azirakar kam kamaghın ghu:

“Kantri Israel mati amizir igiar kam,
 a irigha givagha, ua dikavan kogham.
 A datirighın uan nguazim girighav iti,
 ezi an akurvagh, uam a famin gumaz-
 iba puvati.”

³ Ikiavira Itir Godın Ekiam, a kamaghın migei:

“Israelin kantrin aven an nguibar mam
 1,000plan midorozir gumaziba
 midorozim bagha me amadazi,
 100plan midorozir gumazibara ua-
 mategha ize.
 Ezi nguibar igharazir mam 100plan
 midorozir gumaziba amadazi,
 midorozir gumazir 10plara ua-
 mategha ize.”

**Ikiavira Itir Godın biziba bar
 dagh ativazim, a Israelian
 araziba akirasa**

(Sapta 5:4-15)

*Israelia ua navibagh iragh God bagh izi,
 egh ikirimirir angamira itim iniam*

⁴ Egha Ikiavira Itir God, kamaghın Is-
 raelia migei:

“Ia ua izi na baghvira iki,
 egh dabirabir aghuim iniam.

⁵ Egh Ia Berseban nguibamın mangi
 nan ziam fan marki.
 Ia Betelin nguibamın mangi, tong na
 burian marki,

Betelin nguibam bar moghira iku-
 vigham.

Ia Gilgalin nguibamın mangi nan ziam fan
 marki,
 Gilgalin gumazamiziba mangi kantrin
 igharazimın kalabuziabar mın
 ikiam.

⁶ “Ia uamategh izi Ikiavira Itir God
 baghvira iki,
 egh dabirabir aghuim iniam.

Puvatightima, a ian atariva avir mizariamın
 mın isi izighiri,
 ia Josepin ovavir boriba bar ian
 isigham.

Avir kamra Betelin nguibam bar an
 isigham.

Eghti avir mizariar isir kam amungamin
 gumaziba puvatigham.”

*Gumazir arazir kurabagh amiba me bar
 ikuvigham*

⁷ Iavzika, ia gumazir kotiabagh ifariba
 ko gumazir arazir aghuiba dikabiriba, ia
 bar ikuvigham!

*Ikiavira Itir God, biziba bar dar in-
 garamin gavgavim ikia, egha uaghan
 ivezir kuram gumazamizibar aningamin
 gavgavim iti*

(Amos 1:2; 4:13; 9:5-6)

⁸⁻⁹ God mikovezir kamning Guezam ko,
 Iavibamın ingarigha,
 egha uaghan mikovezir pın ikia
 angazangarim anidiba sara ingari.
 A mitarmer bar pızim girazi, angazan-
 garim oto.

Egha angazangarim girazi mitatem
 oto.

Egha ongarimın deima, a izima,
 an a isa nguazim ginge.

A gumazir gavgaviba ko men dipenir gav-
 gaviba sarama asighasisi.

God bar bizir kabagh ami,
 ezi an ziam, Ikiavira Itir God.

*Amos Israelia amir arazibar gun me
 migei*

¹⁰ Gumazir aghuiba, kotiamın otiva
 guizbangira migia,
 egha gumazir arazir kurabagh amibar
 atari,

ezi ia gumazir aghuir kabar aghua.

¹¹ Ia onganarazibagh amir gumazamiziba dikabira men biziba pura dagh ekuava, men dagheba okei.

Ia dagiar gavgavibar dipenir aghuibar ingari, egh ia dipenir katamin ikeghan kogham.

Ia wainin azenir aghuiba opari, egh ia azenir kabar wainin dipatabar ameghan kogham.

¹² Ia amir arazir kuraba, ki bar dagh fo. Ki fo ia osimtazir bar aviribagh ami. Ia gumazamizir aghuiba paza me gami. Gumazir kuraba ia apezepera moga dagiaba ia ganidima, ia dagiaba isa, gumazir onganarazibagh amibar, kotiabar me gifara me abiri.

¹³ Gumazamiziba arazir kurar kabar amuam, eghti ia gumazamizir fofozir aghuiba itiba, ia akabar kumigh bizitamin me mikiman marki. Bar guizbangira, kar arazir kuraba otivir dughiamra.

Ia arazir aghuimin girara mangiti, God ia ko ikiam

¹⁴ Ia arazir aghuibara damu, arazir kurabar amuan marki. Egh kamaghin, ia ikirimirir angamira itim inigh, ian ikirimirim deragham.

Ia kamaghin migia ghaze, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a ia ko iti.

Ezi ia arazir aghuir kabar amuti, God guizbangira ia ko ikiam.

¹⁵ Ia arazir kuraba ategh, arazir aghuibara ifongegh dar gin mangi. Ia kotiamin tugh guizbangira mikim.

Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim,

ia Josepin ovavir borir ikiavira itir varazira, a ti ian apangkuvam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia daningam

(Sapta 5:16--9:15)

Israelia uan arazir kurabagh nighnigh aziam

¹⁶⁻¹⁷ Ia arazir kurar kabagh ami, kamaghin nan Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migia ghaze:

“Ki ian tongin izi ivezir kuram isi bar ia daningam.

Eghti ia nguibar ekiamin aven itir tuaviba ko biziba amadir danganibar pamten azi suam, ‘Evezika! Evezika!’

Eghti ia gumazir azenibar ingaribar diaghti, me uaghan aziam.

Eghti gumazamizir gumazir aremeziba bagha azia foziba, me uaghan izi ian akuragh aziam.

Eghti gumazamizir wainin azenimin aven itiba, me uaghan izi ian akuragh azirakabar amuam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Godin ziam fer arazibara, Israelian akuraghan kogham

¹⁸ Ia bar moghira kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,* a bar zuamirama otogham.

Iavzika! Ia bizir aghuir manamra dughiar kam in ganti an otivam?

Ia ti ghaze, dughiar kam in aminim ti ian tiragham.

Bar puvati. Aminir birim a iki kamaghira ikiam.

¹⁹ Dughiar kam kamaghin otivam, mati gumazim laionin ara ghua bea batozi, bea a misuegha aneme.

5:11: Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Maika 6:15; Sefanaia 1:13

5:15: Onger Akaba 97:10; Joel 2:14; Maika 5:3;

5:7-8 * **5:18:** Ni Joel 1:15--2:11in gan.

Dughiar kam uaghan kamaghin otogham,
 mati gumazir mam uan dipenimin
 aven ghua dipenir birimin suirazi,
 kuruzim birimin ikiava a givi.

20 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
 Ekiamin, aminim bar mitategham.
 Eghti angazangarim an ikian kogham.
 Bar puvatigham.

21 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
 “Tan isar ekiabar dughiaba, ki bar dar
 aghua,
 Guizbangira, ki bar dagh ifongezir pu-
 vati.

Ia nan ziam fer dughiar ekiaba,
 da nan atinimin kurigha mughasi.

22 Ian ofan bar isia mighiriziba ko,
 ofa damuasa inigha izir witba,
 ki bar tam inighan kogham.

Ia bulmakaun aghuir mikarziba sara itiba,
 inigh
 izi gumazamiziba na ko navir vamiran
 ikiasava amir ofabar amuti,
 ki ofan kabar ganighan kogham.
 Bar puvatigham.

23 Ia ua ighabar amuan marki.
 Ia ua gitaba ko buabav soghan marki,
 da nan kuarir torimin pura niginir
 kinim gami.
 Ezi ki da baraghan aghua.

24 Ki kamaghin ifonge, ia guizin arazibara
 damu,
 eghti arazir aghuiba zurara iki
 mati faner ekiar mam zurara,
 emira ivemara uaghira datir puvati.

25 “O Israelia,
 ki 40plan azenibar ian akua, gumaza-
 miziba puvatizir danganimin iza,
 ofan kamagh garitam ua bagh a
 damuasa ian azarazir puvati.

26-27 Ezi ia datirighin na ategha
 givagha uari bagh aser pumuningin
 marvir guamningin ingari.

Marvir guar mam, ia atrivimin ziam Sakut
 a gatigha,
 marvir guar igharazim, ia mikovezimin
 ziam Kaiwan a gati.†

Kamaghin amizi, ki Damaskusin vongin
 amadaghan itir kantrin mamın kal-
 abusin min ikisi ia amadaghti,
 ia ti marvir guar kamning inigh aning
 sara mangam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.
 Nan ziamra kara, Godin Gavgaviba
 Bar Itim.”

6

*Israelian gavgavimra men akurvaghti,
 me deravira ikian kogham*

1 Egha God ghaze:

Iavzika, ia Saionin nguibamin gumaza-
 mizir deravira itiba,
 ko ia Samarian nguibamin itir gu-
 mazamiziba, Iavzika, ia kam-
 aghin nighnigha ghaze, bizitam e
 gasighasighan kogham.

Iavzika!

Ia Israelin kantrin faragha zuir gumazir
 dapaniba, ia ghaze, e ziar ekiaba
 ikia, egha kantrin igharaziba bar me
 gafira.

Ezi gumazamiziba akurvazim bagha
 ia bagha izi.

Iavzika, ia bar moghira iku-
 vigham!

2 Ia mangi Kalnen nguibar ekiamin
 ganighiva,
 egh gin mangi Hamatin nguibar bar
 ekiamin ganighiva,
 egh ua mangi Filistian kantrin
 aven itir nguibam Getin ganigh,
 kar kantrin gavgaviba.

Ia men gan nighnigh, ian gavgaviba men
 gavgavibagh afirazir puvati.

Men nguaziba ti, guan nguazim gafi-
 razir puvati.*

3 Ia ghaze, dughiar kurar kam ti ia bativan
 kogham.

Iavzika, ia uari, ian arazir kurar ia
 amiba,
 dughiar kurar kam inigha bar
 roghira ize.

4 Ia gumazir dagiar aviriba ikia, dakozir
 bar aghuibagh irav ikia, bulmakau
 ko, sipsipin asizir aghuiba apiba,
 Iavzika, ia uari bagh deravira gan.

5:21: Aisaia 1:11-14 5:25: Aposel 7:42-43 † 5:26-27: Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. * 6:2: Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati.

Dughiar kuram ia batogham!

⁵ Ia Devit ami moghin, ighiar igiaba osira,
da bangasa gitabav sosi.

⁶ Ia itarir ekiaba itir wainin dipaba apa
mamaghira ikia, egha tong avughsir
puvati.

Egha ia borer bar aghuiba isa uan
mikarzibagh azui.

Egha ia Josepin ovavir boriba ikuvighamin
bizir kam,
ia an kuarkuva a ginighnizir puvasi.

⁷ Kamaghin amizi, iarara faragh mangi
kantrin igharazitamin kalabusin
min ikiam.

Egh ua isar ekiabar amuan kogham.

⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
a uan ziamin Akar Gavgavim akira
ghaze,

Jekopin ovavir boriba uari fava amir
arazir kam,
ki bar an aghua.

Egha uaghan men nguibar ekiamin aven
itir dipenir gavgaviba, ki bar dagh
ifongezir puvasi.

Kamaghin amizi, ki nguibar kam ko
bizir bar an aven itiba isi
apanibar dafaribar arigham.

⁹ Eghti 10plan gumazamizibara dipenir
tamin aven iki,
me bar moghiram arimighiregham.

¹⁰ Gumazitam aremeghti, an ikizimin tav
izi an kuam inigh mangi a tusi,
dipenimin aven izi, egh dipenimin
aven modogha itir gumazir kam
diagh a mikim suam,

“Gumazir igharaziba uaghan
aven ikiavira iti, o puvasi?”

Eghti gumazir modozir kam kamaghin a
ikaragh suam, “Puvati.”

Eghti gumazir kuam iniamim, a kam-
aghin a ikaragh,

“Ni aghumra iki. Egh Ikiavira Itir
Godin ziam diponan marki.”†

¹¹ Ia oragh! Ikiavira Itir God mikimti,
dipenir ekiaba ko, doziba sara
bar dipirighiri akuar muziaribar
otivigham.

¹² Ia ti ghaze,
hoziaba dagiar ekiabagh isin ive-
maram?

Egha ia ghaze,
gumazim bulmakau inigh mangi,
ti dagiabagh isin mangi nguazim
abigham?

Ti Puvatigham.

Arazir kaba da bar guizbangira pu-
vatigham.

Ia guizin arazibagh irazi, da ghua
imezimin min oto.
Egha ia arazir aghuim girazi, a ghua
bizir kuramin min oto.

¹³ Ia midorozim gamua Lodebarin
nguibam ini,‡
egha bizir kam bagha bar akongegha
uari fa iti.

Egha ia uaghan ghaze,
Ia uan gavgavimin Karnaimin
nguibam ini.

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God,
a Godin Bar Gavgaviba Itim kamaghin
migei,

“Israelia, ki kantrin igharazibar midorozir
gumazitaba amadaghti,
me izi ia ko misogham.

Egh me notin amadaghan itir nguibam
Hamatin ikegh ia gasighasigh,
mangi sautin amadaghan Araban
Fanemin tugham.”

7

*Amos irebamın min garir bizimın aven
odezibar gari*

† **6:10:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvasi. Israelia gumazamizir ariaghirezibar kuaba tuer arazimin gin zuir puvasi. E fo, midorozir ekiabar dughiabar, arimariar kuraba otifi, ezi fofozir gumazir maba ghaze, me ti gumazir kuaba dughiar kamın da tue. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia ghaze, Ikiavira Itir God uabi asighasizir kam me bagha an akua ize, kamaghin amizi, dughiar kabanangin me ti Ikiavira Itir Godin ziam a diponan atiati. Me an ziam diponti a ti puvasi me ginighnigh bar me gasighasigham. ‡ **6:13:** Hibrun akamin aven ziam Lodebar, an akar kam bar an mirara ghu, “Ingangarir mingariba puvasizim.” Ezi ziam Karnaim akar kamın mirara ghu, “Bar gavgafi.” Dughiar kamın, Israelia nguibaba misogha me abini, ezi akam inigha izir gumazim gumazamizibar nighniziba fasa egha nguibar kamningran ziamning diboro.

¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a irebamın mın garir bizir mam nan aka. Ame! Ki Ikiavira Itir Godin garima, an odezir okoruar bar dafamın ingarizi da otifi. Dughiar kamın atrivimın ingangarir gumaziba an nguazimın grazibagh ighizigha gifa. Ezi grazir kabar dafarir igiaba uam otivir dughiamra, odezir kaba otifi. ² Ki garima, odeziba nguazir kamın graziba ko biziba bar da apa ada agifa. Ezi ki kamaghın miği:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nın azai,
ni Jekopin ovavir boribar arazir kuraba gın amadagh.
Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavaviba puvati.
Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
me ua manmaghıra damuam?”

³ Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God uan niğhnizim giragha kamaghın miği,
“Bizir ni garir kam, an otoghan kogham.”

Amos irebamın mın garir bizimın aven avimın gari

⁴ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua irebamın mın garir bizimın aven bizir igharazim nan aka. Ki irebamın mın garir bizimın gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ivezir kuram uan gumazamizibar anıngasa avim gamizi a izaghiri. Ezi gın avir kam ongarir ekiar bar konimın isigha, gın nguazimın isia ghuavira iti. ⁵ Ezi ki kamaghın miği:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nın azai,
ni Jekopin ovavir boribagh niğhnigh,
bizir kam damuan marki.
Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin gavaviba puvati.
Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
me manmaghın uarir akurvaghamin,
me gavaviba puvati?”

⁶ Kamaghın amizi, Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan niğhnizim giragha kamaghın miği,

“Bizir ni garir kam, a uaghan otoghan kogham.”

Amos irebamın mın garir bizimın aven ainın muziarir guraghav itimın gari

⁷ Ekiam, bizir igharazir mam irebamın mın garir bizimın aven nan aka. Ki Ekiamın garima, a dipenir mamın divazir miriamın boroghıra tughav iti. Gumazir dipenir kamın ingariziba, me ainın muziarir guraghav itimın suiragha dipenir kamın biribar abaragha fo, an biriba pura voroghıra tuivighav iti. Ki gari Ekiam benir kamın suiraghav iti.* ⁸ Egha a kamaghın nan azara, “Amos, ni bizir tizimın gari?”

Ezi ki kamaghın miği, “Ki ainın muziarir benimın guraghav itimın gari.”

Ezi a kamaghın na miği:

“Ni oragh!

Ki ainın benir muziarir guraghav itimın suiragha,
Israelian gumazamizibar aban men arazibar ganiıva da tuisighasa.

Ki men gari,

me mati dipenir divazibar mın voroghıra tuivighav itir puvati.

Ki men arazir kuraba ua da ikarvaghasa,
egh ki ua uan niğhnizim giraghan kogham.

⁹ Israelin nguibar kaba, kar Aisakin ovavir boribar danganir pin itir me asebar ziaba feba, da bar ikuvigham.

Guizbangıra, ki dikavigh atrivim Jeroboamın adarazi bar me agivaghamin.”

Amos ofa gamir gumazim Amasian atari

¹⁰ Dughiar kamın, Amasia, a Betelin nguibamın itir ofa gamir gumazir mam. A Israelian atrivim Jeroboam bagha akam amaga kamaghın miği ghaze, “Israelian gumazamiziba nın apanimın ikiasa Amos men navibagh inifi. Ni purama an ganti a ikiti, an miğirigiar kaba kantrin kam bar a gasighasighamin. ¹¹ Amos kamaghın miği:

* 7:7: Hibrun akam vezin kam deragha a miğiir puvati.

“Jeroboam midorozir ekiatamin mangi aremeghti,
 Israelia uan kantri ategh mangi,
 kantrin saghuiamin itimin kalabusin min ikiam.’”

¹² Ezi Amasia ghua kamaghin Amosin migia ghaze, “O ifavarir gumazim, ni Betel ategh ari uamategh Judan nguazimin mangi. Ni mangi Judaba akam me mikimti, me ivezim ni daning. ¹³ Ni akam inigha izir gumazibar akatam ua kagh Betelin nguibamin en mikiman marki. Guizbangira, atrivim nguibar kamın Godin ziam fe. Godin Dipenir kagh itim, a Israelia bar men dipenim.”

¹⁴ Ezi Amos kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, “Ki akam inigha izir gumazir igharazibar min amir puvati. Egha uan ivezim bagha azangsizir puvati. Ki pura sipsipbar gara dagh eghuvir gumazir kinim, egha fighin temebar garir ingangarim gami. ¹⁵ Ki uan ingangaribagh amua itima, Ikiavira Itir God na inigha kamaghin na migei, ‘Ni mangi nan gumazamiziba Israelia, nan akamin me mikim.’ Kamaghin amizi, ki izi. ¹⁶ Ni datirighin, Ikiavira Itir Godin akam baragh. God adarim Israelian ti, ezi ni Godin akam inigha izir gumazimin akaba, Israelia mikiman nan anogoroke. ¹⁷ Amasia, ni akar kam na gasi. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti.

“Nin amuim, nguibar ekar kamın aven tuavimin amizimin min gumaziba isi me ko dakuam,
 eghti apaniba izi misogh nin boribav sueghti me arimighiregham.

Egh me nin nguazim inigh anebighirarigh gumazir igharazibar aningam.
 Egh apaniba ni inigh, gumazamizir God gifozir puvatizibar kantrin mangighti,
 ni kantrin kamın aremegham.

Eghti apaniba Israelia inigh mangi kantrin saghuiamin itir igharazir kamın,
 me isi kalabuziamin min me arigham.’”

8

Amos irebamin min garir bizimin akiramın gari, dagher aghuir anigha givazir abuananaba an iti

¹ Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, dagher aghuir anigha givazir abuananaba itir akiram nan aka. ² Egha a nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?”

Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki dagher aghuir anigha givazir abuananabar gari, da akirar mam gizivagha iti.”

Ezi Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei:

“Dughiar abuananam otogha gifa, kar dughiar ki ivezir kuram isi
 uan gumazamiziba Israelia daningamim,
 mati gumazamiziba dagher aghuir anigha givazir abuananaba asiamin dughiam otogha gifa.

Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
 Ki bar me gasighasigham.

³ Dughiar kamın, gumazamizir atrivimin dipenimin itiba,
 me uam ighiabar amuan kogham.
 Me azivira ikiam.

Eghti gumazamizir ariaghirezibar kuaba, tintinibar danganibar iriv ikiam.
 Me gumazir kuaba azenan da akunti, gumaziba mikiman iburagham.
 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

Israelin kantri ikufi

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, Israelia, Ia oragh. Ia Israelia, ia gumazamizir biziba oteveziba dikabira, egha gumazamizir onganarazir ian kantrin itiba
 ia me gasighasisi.

⁵ Ia kamaghin uariv gia ghaze, Godin ziam fer isar ekar kaba zuamira givaghti,
 e uan daghetaba inigh mangi dagiaba bagh da amangam.
 Dughiar manamra Sabat givagham?

Eghti e uan dagheba inigh da amadir danganimin mangi
 dar iveziba pin dar arigham.
 Egh ababanir ifavaribar amu,

- egh skel guva me gifarti, me bizir kabagh ivezam.
- ⁶ E witin kurabar dagiaba pin dar arigh, egh dar dagiar ekiaba iniam.
E gumazir onganarazim inighti,
an e da inizir biziba, dagiar muziarimin da ikarvagh.
- Eghti dagiar kam pura dagarir asuamning givezamin dagiamin ababanimin min ikiam.
Egh e an suiragh anemadaghti,
a gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinimin min otogham.
- Eghti gumazir igharazir kam, dagiaba isi, onganarazir gumazir kam danighti,
a uan osimtizir kam ikarvaghsi dagiaba e daningam.
- ⁷ Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God,
an akam akirigha ghaze,
Ia Israelia, ia amir arazir kurar kaba, ki da bakinighnighan kogham.
- ⁸ Kamaghin amizi, ki nguazim damighti, mikimkizim a ginobaghti,
nguazir kam in itir gumazamiziba atingiva arangam.
Eghti nguazir kam in danganiba bar akongam.
Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin, aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin,
nguazir kam bar buigh ghuvan-abogh ua izighiram.
- ⁹ Dughiar kam otoghti, ki aruem damightima, ana aruer arizimin mitategham,
Aminir birim aruer arizimin, nguazir kam in itir gumazamiziba batogham.
Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin mikeme.
- ¹⁰ Ia isar ekiabagh amua bar akongezir dughiaba, ki dagh iraghti,
da mati gumazim ovengezi, ia an aghuimazimin iti moghin ikiam.
Ki ian onger akabagh iraghti,
da azir onger akabar min otivigham.
- Ki ia damuti ia azirakar korotiabar aghuigh,
egh uan osimtizim akakaghsi, bar moghira uan dapanir arizibagh isegham.
- Ki ia damuti ia mati poroghamimning borir vamirara itima, an areme, ezi aning a bagha osemezi moghin, ia azi bar osemegham.
- Dughiar kurar kam in osimtizim,
mati ia dagher misozim amezi a ia misozi moghin,
a mangivira iki mangi givagh.
- ¹¹ Ikiavira Itir God in Ekiam, ua kamaghin migia ghaze:
“Ki mitiriar ekiam damighti a ian kantrin otivam.
Eghti gumazamiziba mitiriam bar puvira men agham,
eghti me daghem bagh mitiriam men aghan kogham. Puvati.
Kuarim puvira men piram,
eghti me dipam bagh kuarim men piran kogham. Puvati.
Me Ikiavira Itir God in akam baraghsi mitiriam men agham.
Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin mikeme.
- ¹² Gumazamizir kaba bar, Ikiavira Itir God in akam baraghsi ifueghiva,
a inisi ongarir vuemin ikegh vuemin mangi,
aruem anadi naghin ikegh aruem uaghiri naghin mangi
God in akam bagh mangigh zegh damu a buriva a batoghan kogham.
- ¹³ “Dughiar kam in amizir igiar diriba ko gumazir igiaba, nan akam inisi damu,
damaziba men sirighti me iregham,
mati gumazamiziba dipam bagha ariaghire.
- ¹⁴ Ezi gumazamizir maba Samarian asebar ziabar gavgavim uan akabagh aniga,
kamaghin migei, ‘E aser Dan in nguibar ekiam in itimin ziamin, e guizbangira migei.’

Egha 'E aser Berseban nguibar ekiamin itimin ziamin, e guizbangira migei.'
Kamaghin amizi, gumazamizir kaba guizbangira osimtiziba iki arighiregham, egh ua dikavan kogham."

9

Ikiavira Itir God Israelian araziba tuisisi

¹ Ki Ekiamin garima, a uan Dipenim avinizir divazimin aven itir ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. Egha kamaghin migei:

"Ia nan Dipenimin guarir akinir ruaribar dapanibav soghti, dipenimin azuarimin danganiba bar ivavzagh.

Eghti Dipenir akinir guariba dipirighiri, gumazamizibar dapanibav soghti me arimighiram.*

Eghti ariaghirezir puvatiziba ikiavira ikiti, ki apanibar amamangatighti me izi me misoghti, me arimighiregham.

Men tarazi aregh deraghvira ikian kogham.

Bar puvatigham.

² "Egh me nan ari mangisi, uari bagh mozibagh ku magiri

Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam,

eghti ki uaghan magiri men suigham.

Me pin overiamin ghuavanaboghti, ki uamategh me gekuigh izighiram.

³ Me Karmelin Mighsiamin orazimin mangi uari mongeghti, ki me buri men apigham.

Me magiri ongarimin dikanimin mongeghti,

ki ongarimin itir kuruzir aser dafam mikemeghti,

a me misuegh me amegham.

⁴ Apaniba me inigh saghon mangi kalabusin min me atighti,

ki apanibav kemeghti, me me misueghti me arighiregham.

Ki men akurvaghan aghua,

ki bar moghira me gasighasighasa."

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgavim iti
(Amos 1:2; 4:13; 5:8-9)

⁵ Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ekiam, a uan dafarimin nguazimin suirazi, mikimkizim a ginobaghnobasi.

Eghti nguazimin itir gumazamiziba, men naviba osemeghti me arangam.

Eghti nguazir kamin danganiba bar akongam.

Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin,

nguazir kam bar buigh ghuanabogh izighiram.

⁶ Ikiavira Itir God, uan Dipenim uan Nguibar bar pin itimin an ingarigha, egha overiam gamizi, a bar pin ikia nguazim avara,

mati dipenimin siriam anevara.

Egha an ongarimin diazi, a dikavigha izima, ana isa nguazim gisin a inge.

God uabira bizir kabagh ami, ezi an ziam kamakin, Ikiavira Itir God.

God gumazamiziba me geghuva deravira men gari

⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

"O Israelia, ki Itiopian gumazamiziba deragha men gari moghin,

ki uaghan deragha ian gari.

Ki Kritin nguibamin Filistiaba inigha ize, egha kantri Kirin, ki Sirian gumazamiziba inigha ize,

egha kamaghira, ki Isipin kantrin ia inigha ize.

⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki gara fo, arazir kuram bar ia gizifa.

Egha ki uan damazimin bar deravira Israelia, ian arazibar gari.

Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ia agivagham.

Eghti Jekopin ovavir boribar tongin ikiavira itir varazira, ki me

* **9:1:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. **9:2:** Onger Akaba 139:8; Jeremaia 51:53; Obadia 1:4
9:3: Jop 34:22; Onger Akaba 139:9-12; Aisaia 27:1; Jeremaia 16:16

gasighasighan kogham, me ikivira ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

9 “Ia oragh! Ki pura mikimtima, Israelia nighiva akongam, mati gumazim rais misogha, da amisivasa dagh ivazvasi.

Eghti Israelian gumazamizir kuraba raizin afezibar min, kantrin igharazibar tongin nguazim giregham.

10 Gumazir arazir kurabagh amir kaba kamaghin migei, ‘God bizitam in e damigh e gasighasighan kogham.’

Puvatigham. Ki apanibar amamangatighi, me me misueghti me arimighiregham.”

*God kantri Israel damighti a ua der-
agham*

11 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Dughiatam otoghti, ki Atrivim Devitin ikizimin aven atrivitam damighti, a tugham.

Dipenir kam ki gin uam anekirigh, an divaziba ua da aseghti, dipenir kam fomira ikezi moghin ua ganam.

12 Eghti Israelia Idomin kantrin nguazir ikiavira itiba bar ada inigh, egh kantrin igharazir ki ua bagha in-abaziba uaghan da iniam.

Kar Ikiavira Itir God, bizir kabar amuti da otivasa migei.”

13 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

“Dughiatam otoghti, nguazim bar der-aghti dagheba zuamiram aghuigh bar avirasemegham.

Eghti, gumazir dagheba opariba ko dagheba isibar ingangarim uari tivaghtivagham.

Eghti wainin ikariziba zuamirama aghuigh ovizir bar aviriba ikiam, eghti gumazir wainin dipabar in-gariba, da agivsi damuva avegham.

Eghti gumazamiziba wainin dipar isingtizir bar avirim ikiam, mati dipaba mighsiabar izevegha ivemara uaghiri.

14 Ki uan gumazamiziba Israelia inigh, uamategh men nguibamin mangam. Eghti me uan nguibar ekar ikuviziba akirigh, ua dar apiam.

Eghti me ua wainin ikariziba opar wainin dipabar amiva dar amam.

Egh me uam azenibar ingar dar dagheba iniva dar amam.

15 Ki uan gumazamizibar amamangatighi, me nguazir ki me ganingizir kam deragh a dapiagh ikiam.

Eghti gumazitam uam me batueghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Obadian Akinafarim O Obadia Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Obadia dughiar Babilonia iza Jerusalem gasighasighizimin gin uan akamin gun migei. Fomira Idomia Israelian apanim gami, egha dughiar Babilonia iza Jerusalemia gasighasighizimin, Idomia bar akonge, egha Babilonian akuragha paza Israelia gami. Kamaghin amizi, Obadia kamaghin Godin otivir akabar gun migia ghaze, God bar pazivira Idomia damigham. Kantri Idom ko, kantrin igharaziba Israelian apanim gamiziba, me bar ovegham.

Idomian gumazamiziba arazir kuram gamizima, God men arazir kuram ikara

*Idomian arazir kuram bangin, God
ivezir kuram me daningam*

¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam akar kaba isa Obadia ganingi, God arazitam Idomia damuamin akaba.

Ikiavira Itir God akam inigha izir gumazir mam amadazima, a kantriba bar adar ghu.

Ezi e an akam baregha gifa.

A kamaghin migia ghaze,

“Ia uarira uarir ariragh, egh dikavigh e mangi Idomia misogham.”

² Ezi Ekiam kamaghin Idomia migei:

“Ki ian gavgaviba abighti,

kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham.

Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh dibovir akabar ia mikim, egh akirim ragh ia gasaragham.

³ Ia uari fer nighnizimra ia gifari.

Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min anevinizima, ia mighsiamin bar pin mar iti.

Ezi ia kamaghin migia ghaze,

“Tina e gekuigh izighiramin gavgavim iti?

Bar puvati.’

⁴ Ezi ki God, ki ia migei,

‘Ia kuarazir isabar min migha bar pin ghuavanaga,

egha uan dipeniba bar pin mikovezibar tongin dar ingari,

ezi ki ia gekuighti ia bar izighiregham.’”

⁵ Egha Ekiam ghaze:

“Okimakiar gumaziba dimagaribar iza, egha bizir ifongeziba isa

egha bizir me ifongezir puvatiziba ataghirasi.

Ezi gumaziba wainin azenimin iza wainin oviziba isa,

egha igharaziba ataghirazi da iti.

Ezi ia, ian apaniba guizbangira bar ia agivagham.

⁶ Ezi ia Idomia, ia Ison ovaviba,

apaniba guizbangira ian bizir aghuir mongeghav itiba okemegh,

bar ada inigh mangigham.

⁷ Eghti kantrin ia ko uari isa bizibagh amiba, me ia gifaram.

Me ia batueghtima, ia uan kantrin ategh mangam.

Eghti kantrin deragha ia ko apiav itiba, me midorozim ia ko a damuva ia abinam.

Eghti ian namakar aghuir ia koma apiba, me itarim giragh asizibar suizir

azuazimin min ia bagh aneguraghti a ian suiragham,

eghti me suam, ‘Idomian fofozim managh iti.’”

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze:

“Ki ia gasighasighamin dughiam, ki Idomian fofozir gumazibagh

asighasigham,

egh mighsiabar pin itir Ison ovavibar fofozir aghuiba itir gumaziba,

ki me da bar da batuegham.
 9 Ia Temanin nguibamin gumazir midorozir fofozim itiba, ia bar atiatigham.

Eghti mighsiabar pin itir Ison ovaviba, ki bar me misueghti me arimighiregham.

Idomian arazir kuramin, me osimtizir bar dafam ini

10 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
 "Ia Idomia, ia uan aveghbuaba, me Jekopin ovavir boriba,*
 ia me misoghezi me ariaghire.

Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ian ziabar amighti, da magireghti ia aghumsigham.

11 Dughiar kamın Judan apaniba Jerusalemın divazimın tiar akaba akari, egha Judabar dagiaba ko bizir aghuiba okemegha, uan nguibamin arazimın ikarara da tuisigha uari ganidi.

Ezi ia pura tuivighav ikia, egha Judabar akurazir puvati.

Kamaghin amizi, ia uaghan okimakiar gumazir kabar min iti.

12-14 Egha arazir avirir ia Judabagh amiziba da derazir puvati, kar ian aveghbuaba.

Me osimtizim isir dughiamın, ia bar akuegha naviba ian dera.

Me osimtizim isir dughiamın, ia me dipova me abiri.

Me osimtizim isir dughiamın, nan gumazamiziba bar ikuvizima, ia men nguibar ekiabar aven ghua men osimtizir kaba bagha bar akuegha, men bizir aghuariba ini.

Me osimtizim isir dughiamın, Ia tuavir akabar tuivighav ikia Judaba bagha gari, me ariti ia men suigh me isi men apanibar aningam.

Arazir ia amir kaba, da bar derazir puvati."

God bizitam gumazamizibar amighti me fogham

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa.

Kar dughiar ki kantriba bar men gumazamizibar araziba tuisighamim.

Ia Idomia amizir arazir kuraba, ki dar ia damuam.

Osimtizir ia iniamim, kar arazir kurar ia amizibar ivezim."

16 Egha Ikiavira Itir God Judan gumazamizibav gei:

"Ia nan Dipenimin itir mighsiamın ikia, misozir dipam ame.

Kamaghira, ki kantriba bar men gumazamiziba fofozim me daningam, mati ki dipar misozim me ganingi.

Eghti me bar moghira me agivagham."

Israelia midorozim damu apaniba abiragham

17 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

"Gumazamizir Saionın Mighsiamın itiba, me ikuvighan kogham,

eghti Saionın Mighsiam Nan Nguibaminın zuegh ikiam.

Eghti Jekopin ovavir boriba, ki me ganingizir nguazir kam, me uam a iniam.

18 Egh Jekopin ovavir boriba, me aviminın otivigham.

Guizbangira, Josepin ovavir boriba, me avir mizariamın min otivigham,

egh Ison ovavir boriba avim dadam girigha an isi moghin men isigham.

Eghti Ison ovavir boritam ua ikian kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

19 Ikiavira Itir God Israel migia ghaze:

"Gumazamizir Negevın Distrighın aven itir nguibabar itiba,

me Ison ovavir boribar mighsiaba inigh dar ikiam.

* 1:10: Jekop ko Iso afeziar vamira iti. Ezi Israel ko Juda kar Jekopin ovavir boriba. Ezi Idomia, kar Ison ovavir boriba.

Eghti ian gumazamizir mighsiar
muziaribar itiba, me Filistian
nguaziba iniam.

Eghti Israelin igharaz darazi Efraimin
nguazim ko Samaria nguazim
iniam,
eghti Benjaminin adarazi Jordanin
Fanem girigh,
vongin aruem anadi naghin
Gileatin danganim iniam.

²⁰ Israelin notin itir midorozir gumaziba,
me faragha kantrin igharazimin kal-
abusin ikezima,
men kalabuziam givazima me ua ize.
Gumazir kaba mangi Fonisian nguazim
inigh,
mangi notin amadaghan Sarefatin
nguibamin tugham.

Ezi Jerusalem in itir midorozir gumazir kal-
abusin ikegha uamategha izeziba,
me Sarefatin nguibamin ikia, Negevin
Distrighin aven itir nguibaba iniam.

²¹ Eghti midorozim gamua apaniba
abiniziba,
me Saionin Mighsiamin ghua-
vanangam.
Kamaghin amizi, me Ison ovavir
boribar mighsiabagh ativagh
dar ganam.

Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi atrivimin
ikiam.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim O Jona Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim, a Godin akam inigha izir gumazir igharazibar eghaghanibar min garir puvati. Akinafarir kam, Jona amizir bizibara gun migei. Egha uaghan, Jona amizir arazir maba mong derazir puvati.

God Niniven nguibar ekiamin gumazamizir God gifozir puvatiziba bagh akam akunasa Jona mikeme. Ezi Jona aghuagha, faragha Godin ari mangasa. Ezi God uam a inigha ize, egha dughiar kam in Jona Niniven ghugha Godin akam otivizir akabar gun me migei. Egha a gari, me navibagh irazi, a kamaghin fo God me gasighasighan kogham, ezi an navim ikuvigha iti. Kamaghin amizi, God Jona arazir apangkuvim bagha bar deraghavira an sure gami.

Judan gumazamizir maba kamaghin nighnisi, God merara ifonge, egha gumazamizir igharaz darazigh ifongezir puvati. Akinafarir kam deraghvira kamaghin e mikimasa, God nguazimin gumazamiziba bar moghira me gifonge. Ezi ingangarir God Israelia ganingizir mam, a kamakin, me gumazamizir igharazibar aku a bagh izam.

Jona ari mangasa amima God uam a inigha ize

(Sapta 1--2)

Jona Godin dimdiamin ari

¹ Dughiar mam Ekiam akam isa Amitain otarim Jona ganiga ghaze, ² "Niniven nguibar bar ekiam, an arazir kuram nan damazimin otogha gifa. Kamaghin amizi,

ni datirighira mangi, akam akuniva a gasiva a mikim." ³ Ezi puvati Jona Ikiavira Itir Godin ari, nguibar ekiam Tarsisin mangasa nighnisi. Egha Jopan nguibar ekiamin uaghira kuriba itir danganimin gari, ezi Tarsisin mangamin kurir mam iti. Ezi a uan kurir ivezim akirigha givagha kurimin ingarir gumaziba ko kurimin biragha Ekiamin arava Tarsisin zui.

⁴ Ezi Ekiam aminir bar dafam amadazima an ongarim gisin ivai, ezi osimtizir dafam ongarim batozima kurim bighirighasava ami. ⁵ Ezi kurimin suighava an ingarir gumaziba atiatia aguava, vaghvagha akurvazim bagha uan asebar diava arai.* Egha me kurim mighivghighasa, kurimin itir bizir maba isa ongarimin ada akuri. Dughiar kamnaghin, Jona kurimin dikinim giraghu, egha akuava ongani.

⁶ Ezi kurimin suizir gumazir ekiam a bagha ghuava a migia ghaze, "Ni manmaghsuava akui? Ni osegh dikavigh uan asem in dim! Eghti aser kam ti en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham."

⁷ Ezi kurimin ingarir gumaziba uariv gia ghaze, "Ia izi e arazitam damigh fogham, tinara amizima osimtizir kam e bato." Egha me foghasa uan nguibamin arazir mam gikarara zuima Jonan ziam oto.

⁸ Ezi me an azara, "Ni, osimtizir e bativir kaba inigha izir gumazim, ni dar gun e mikemegh. Ni tizim kagh a gami? Ni ten gumazim, egha managhira ikegha izi? Ni nguibar manam ko, ikizir manamra gumazim?"

⁹ Ezi a men akam ikaragha ghaze, "Ki Hibriuan gumazir mam, egha ki Godin ziam fer gumazim. A Godin uan Nguibamin itim, an ongarim ko nguazimin ingari."

¹⁰ Ezi Jona me geghanizi me kamaghin fo, a Ikiavira Itir Godin ari. Ezi me bar atigha aguava an azara, "Ni manmaghiram ami?"

¹¹ Dughiar kamnaghira ongarim bar moghira ikuva zui. Ezi me an azara, "E

1:1: 2 Atriviba 14:25 **1:3:** Josua 19:46; 2 Eghaghaniba 2:16; Onger Akaba 139:7-10; Jona 4:2; Aposel 9:36 **1:4:** Onger Akaba 107:25 **1:5:** Aposel 27:18-19; 27:38 * **1:5:** Kurimin ingarir gumazibar aseba, mati en marvir guaba ko asizir nedaziba ko aser avirir maba uakan. **1:6:** Onger Akaba 107:28 **1:7:** Josua 7:14-16; 1 Samuel 10:20-21; Aposel 1:26

manmaghira ni damightima, ongarim e bagh amiragh magiram?”

¹² Ezi a ghaze, “Nan suiragh na isi ongarir torimin na akunigh, eghti ongarim amiragh magiram. Ki fo, na bangin aminim ko ongarim osimtizer ekiam ia ganingi.” ¹³ Ezi puvati, kurimin ingarir gumaziba kurim inigha azenan nguazimin mangasava pul gami. Datirighin ongarim bua bar ekevegha ghuanabogha, faragha ingarizi moghin bar a gafira. Kamaghin me ghuava avenge.

¹⁴ Egha me Ikiavira Itir God diava arai, “O Jonan Ekiam, e nin dei! E gumazir kam ongarim mikinighti, ni an ovevem ikaraghti e ovengan kogham. Ni gumazir osimtizer puvatizer kam in ovevem e gasan marki. O Ikiavira Itir God, ni uabi ifongezi bizir kaba otifi, ni uabi dar amu.” ¹⁵ Egha me Jona inigha anakunizi, a iraghuzi, ongarir mighigha ingarir kam maghira amiragha uaghiri. ¹⁶ Bizir kam in kurimin ingarir gumaziba bar Ikiavira Itir God in atiatigha, gin an ofa gamua akam akirigha, an ziam fe. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God osirir dafar mam amadazi, a iza Jona tuizi, an an navir averiam giraghu. Jona osirir kam in navir averiam aruer 3pla ko dimagarir 3plan an aven iti.

2

Jona osirim in aven ikia egha God ko migei

¹ Egha Jona osirim in navim in aven ikia uan Ikiavira Itir God ko migei.

² A ghaze, “O Ikiavira Itir God, ki osimtizer ikia nin dei, ezi ni nan akuragh, nan dimdiam barakigh.

Ki Gumamazir Oveaghuezibar Nguibar kuram in ikia, nin diava arai. Ezi ni nan ararem baraki.

³ Ni na akunizi ki ongarir dikinim giraghu. Ki guizbangira bar ongarir dikinim in iti.

Ezi ongarim bar na avara.

Ongarim na gisin dipiraghira zui.

⁴ Ki kamaghin migia ghaze, “Ni na batoghezi, ki ni ko ikian kogham. Ki ti ua nin Dipenim in ganan kogham.”

⁵ Ki ongarim in aven iraghu, egha ki avighazi.

Ezi ongarim bar na avara.

Ongarim in aghuir tevseviba bar nan dapanim agiragiri.

⁶ Ki ongarim in itir mighsiaba bar dar apengan iraghu.

Danganir kurar kam bar nan suiragha bar na ikiaghariki.

Ezi Ikiavira Itir God, ni nan God, ni uam na ini.

Ezi ki danganir kuram ategha angamira ni ko iti.

⁷ Ekiam, ki ovengamin moghin uabi ginighnigha, egha ni ginighnisi.

Ki ni ko migeir migirigiar kam nin Dipenir ekiar zuezim in ni batozi, ni na baraki.

⁸ Gumazir maba gavgaviba puvatizer marvir guabar ziaba fe.

Gumazir kaba arazir nin gin zuim ataki.

⁹ Ezi ki uabi, ighiam bangiva nin ziam fiva asizitam misuegh ofa isi ni daningasa. Bizir ki ni ko akam akirigha givaziba, ki dar amuam.

O Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvazima, e angamira ni ko iti.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God osirim mikemezima, a ghua dadarim in Jonan miki.

Jona God in akam Niniven anakuri

3

(Sapta 3--4)

Jona Niniven zui

¹ Ezi Ikiavira Itir God, uam akam Jona ganiga ghaze, ² “Ni dikavigh, Niniven nguibar bar ekiam in mangi. Akar ki ni ganidim, ni a isi gumamazir nguibar kam in itiba, an gun me mikim.”

³ Ezi Jona Ikiavira Itir Godin akam baregha, dikavigha Niniven zui. Ninive a nguibar bar ekiam. Ni nguibar kam fagh vongin otivsi, aruer 3plan anebigh mangam. ⁴ Ezi Jona dikavigha nguibar ekiar kam in averiamin ghuava, aruer vamiran darorim gamua, kamaghin pamtemin gumazamizibar dia ghaze, "40plan dughia ba givaghtima, Ninive bar moghira ikuvigham."

⁵ Ezi Niniven gumazamiziba Godin akar kam nighnizir gavgavim an ikia, egha kamaghin migia ghaze, "E dagheba ategham. E bar moghira, gumazir dapaniba ko gumazir kiniba uaghara, e azir korotiabar aghuigh, egh uan azirakar kam akaghti, God fogh suam, e guizbangira navibagh iragha gifa." Egha me mikemezi moghin, ami. ⁶ Ezi migirigiar kam Niniven atrivim batozi, an oregha uan Atrivir dabirabim ataki. Egha a uan atrivimin korotiar aghuiba suegha, ada arigha azirakar korotiaba aghui, egha averenim gisin aperaghav iti, egha kamaghin uabi Godin akagha ghaze, a uan navim gira.

⁷ Egha atrivim Niniven gumazamiziba bar me bagha akaba amangi. Egha kamaghin migei, "Kar ki, uan gumazir dapaniba ko en akam. Ia bar moghira dagheba atakigh. Ia gumazamiziba, ko, uan bulmakauba ko, sipsipba ko, ia dipatam ko, daghetam aman bar marki. ⁸ Ia bar moghira azirakar korotiabar aghuigh, egh uan bulmakauba ko sipsipba azirakar korotiaba uaghan me gikegh. Egh ia mighighvira God ko mikim, egh ia amir arazir bar kuraba ko pura uariv sogha ariaghirir arazim, ia bar moghira da atakigh. ⁹ E kamaghin damightima, God ti ua uan nighnizim giragh, egh uam ataran koghti, e ovengan kogham." ¹⁰ Egha me uan arazir kuraba ataki, ezi God me amizir arazir kam in gani. Egha uan nighnizim giragha, bizir kurar a Niniven gumazamizibar amuasa mikemezim, an a gamizir puvati.

4

God apangkuvim iti, ezi Jona Godin atari

¹ Jona, Ikiavira Itir God, Niniven gumazamizibar apangkuvizir arazir kam in osemegha, navim an ikufi. ² Egha a kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "Ekiam, ni nan akam barakigh. Ki tighar nguibam ataghiraghamin dughiamin, ki fo, arazir ni amizir kam ni a damuam. Kamaghin amizi, ki ari mangasa, egha ara Tarsisin zui. Ki fo, ni gumazamiziba bar me gifongegha, bar men apangkufi. Egha ni zuamirama atarir pu. Puvati. Nin apangkuvim bar moghiram en ekefe. Egha ni zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia, egha gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir puvati. ³ Aria, Ikiavira Itir God, ni ikirimirir ki datirighin itim agifagh. Ki oveghti, kamaghin deragham. Ki oveghan koghti, kamaghin ti deraghan kogham."

⁴ Ezi Ikiavira Itir God an akam kamaghin a ikaragha ghaze, "Jona, adarir arazir ni amir kam a deras, o? Bar puvati!"

⁵ Ezi Jona nguibar ekiam ategha ghua aruem anadi naghin apera. Egha a purirpenir mam in ingarigha an aven aperaghav iti. Egh an an iki nguibar ekiam in ganasa, bizir tizimram a bativam. ⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim, kamaghin Jona ginighnisi, aruem an mikarzim dapongan koghtima a deravira ikiam. Kamaghin, a ruarimin ikarizir mam gamizima an aghua, Jonan purirpenimin ava Jona avara. Ezi Jona ikarizir kam bagha bar akonge. ⁷ Ezi aminim tirazi aminzaragham mizaraghara, God apizir kurar mam amadazima, a ikarizir kam bagha izegha anemezi, ikarizim misingi. ⁸ Ezi gin aruem anadima, God aminir bar puvira feim amadazima, an aruem anadi naghin izi. Ezi aruem Jonan dapanim gaboi, an damaziba an sirima a irasava ami.

Ezi Jona kamaghin nighnigha God migei, "Ki aremeka. Ki aremeghti, kamaghin deragham. Ki aremeghan koghti, kamaghin deraghan kogham."

⁹ Ezi God kamaghin Jona miġei, “Ikarizir kam misigha ġivazima, ni atari. Nin adarim ti arazir aghuim, o? Bar puvati.”

Kamaghin amizi, Jona bar God base-megha ghaze, “Guizbangira, nan adarim arazir aghuim. Nan adarim bar ekefe, a na damighti, ki aremeghti deragham.”

¹⁰ Ezi Ekiam kamaghin a miġei, “Ikarizir kam dimagarir vamiran aghuava ekefe, egha dimagarir igharazimin a misinghi. Ni tong an ingarizir puvati, egha ni a gamizi an ekevezir puvati. Egha bar bizir muziarir kam, ni an apangkufi.

¹¹ Ki uaghan apangkuvir ekiam Niniven nguibar bar ekiamin iti. An aven, arazir kuratam gamizir puvatizir borir aviriba iti, men dibobonim 120 tausen gafira. Egha uaghan bulmakaun bar aviriba iti.”

**Godin Akam Inigha Izir
Gumazim
Maikan Akinafarim
O
Maika
Akar faragha zuim**

Godin akam inigha izir gumazim Maika, Godin akam inigha izir gumazim Aisaian dughamin, a uaghan Godin akam akuri. Ezi Aisaia Jerusalemian gumazim, egha an akam isa gumazir aruabav kiri. Akam inigha izir gumazim Maika, a Judan nguibar dozir mam Moresetin ize. A kamaghin gumazamizibav gei, me akirim God gasaragha arazir aghuiba ataki, kamaghin amizi, a mizazim me gasam.

Maika inigha izezir akar mabar tongin, akar dikirizir aghuir maba uaghan iti. A ghaze, God gin bar deraghvira uan gumazamizibar amuam. A Devitin ikizimin gumazitam amiseveghtima, an arazir aghuibar gin mangi me gativagham.

Maikan akar otevir mam, akam inigha izir gumazir aviriba mikemezir akabar mingaribar mirara ghu. Akar kam kamakin, "Ikiavira Itir God arazir aghuibar e mikemegha gifa, eghti e arazir aghuir a ifongezir kabara damu: E guizin arazibara damuam, egh igharaz darazir apangkuvir arazim gifongegh, egh e uari abin uan Godin apengan iki, anarira gin mangam." Akar kam, Maika 6:8in iti.

**God ivezir kuram isi uan
gumazamizibar aningam**

(Sapta 1-2)

¹ Fomira Atrivim Jotam ko, Atrivim Ahas ko, Atrivim Heskia me vaghvagha Judan gumazamizibagh ativagha men atrivibar ikezir dughiabar, Ikiavira Itir God migirigiar kam isa Maika ganingi, Maika a Moresetin nguibamin gumazir mam. Ikiavira Itir God Samarian nguibar ekiam ko, Jerusalem in nguibar ekiam in otivamin bizibar gun Maika migei.

*God jasin min izi mizazim Samaria ko
Jerusalemia daningam*

² Ia kantriba bar dar gumazamiziba, ia deraghvira akar kam baragh!
Ia nguazimin itir gumazamiziba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh!
Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a ia isa kot gatigha gifa.

Ezi ia deraviram oragh.

Ekiam uan Dipenimin ikia migirigiar kam gami.

³ Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibar Aghuim ategh izasa.

A izighiri mighsiabagh isin daruam.

⁴ Eghti mighsiaba an suemningin apengan dipabar min otivigham,
mati kendel isia amera izaghira dipamin min emiri.

Mighsiar kaba, iri danganir zaribar otivigham,

eghti dagiaba poghpogh izighiri,

mati dipam mighsiabar ikegha ivemara izaghiri.

⁵ Israelia, me Godin akam batuegha arazir kuram gami,

kamaghin amizi, bizir kaba bar me bativam.

Israelia akam batozir arazir kam, kar ten osimtizim?

Samariaba, kar ian osimtizim.

Ezi Judaba asebar ziaba feir arazir kam, kar ten osimtizim?

Jerusalemia, kar ian osimtizim.*

⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, "Ki Samarian nguibar ekiam gasighasigh, an mizumzuiariba azenan dar pozim mikinigham.

Eghti a wainin biar igiaba oparamin danganimin min otogham.

Ki an dipeniba bar da apirarighti, da dagiar muziaribar otivigh ikiam.

Eghti dagiar muziarir kaba iri poghpogh danganir zarimin magiri,

dipenibar danganir faragha ikezi-iba avaragham kogham.

1:1: 2 Atriviba 15:32-38; 16:1-20; 18:1-20:21; 2 Eghaghaniba 27:1-7; 28:1-27; 29:1-32:33 * **1:5:** Samarian nguibar ekiam, a kantri Israelin nguibar ekiam mam. Ezi Jerusalem in nguibar ekiam, a kantri Judan nguibar ekiam mam.

⁷Eghti ki asebar marvir guaba abighirarigh, da isi avimin da kunigham.

Eghti marvir guar kaba bizir mizumzuiarir pozim mikinizibar min otivigham.

Samariaba akirim ragha God gasaragha aser kabar ziaba fe, mati amizim uan pam ategha gumazir igharaziba ko tintinibar akui.

Bizir kam bangin, igharaz darazi izi Samariaba abinigh, bizir me arazir kuram gamua iniziba, me me da, bar ada inigham.

Bizir kaba me da inigh kantrin igharazibar mangekh da isi uan asebar aningam.”

⁸Ezi Maika kamaghin migei:

“Bizir kaba otivam, eghti nan navim bighti ki aziam.

Ki uan osimtizir kam akakaghsi dagarir asuabar aghuan kogham, ki pura inir kurar bibiziba ikiam.

Egh ki afiar atiabar min arongam.

Egh ki ponemin min arangam.

⁹Eghti Samarian gumazamizibar osimtizim, mati midir puvatizir duaba.

Eghti Judaba, uaghan kamaghira mizazim iniam.

Jerusalem, kar nan gumazamizibar nguibam,

a mizazim iniamin dughiam uaghan bar roghira izi.”

Apaniba Jerusalem boroghira ize

¹⁰Getin nguibamin itir gumazamiziba, me en apaniba, ezi ia kamaghin me mikiman marki,

God e gasighasiki, me ian ganti, ia azenara azian marki.

Ia Bet Leafra adarasi, ian naviba osemeghti ia azi,

nguazim gipoghpogh, an mineziba uan mikarzibar aghu.†

¹¹Ia Safirin nguibamin gumazamiziba, ia bibiabara ikiva aghumsigh, kalabuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin mangi.

Ia Sananin nguibamin gumazamizibar ati-atigh, nguibam ategh azenan izan kogham.

Ia oraghti, Beteselin nguibamin adarazi arangti ia fogh, mongamin danganitam kagh itir puvati.‡

¹²Ikiavira Itir God Jerusalem gasighasighamin dughiam bar roghira ize,

kamaghin amizi, Marotin nguibamin adarazir naviba bar osemegha, uarir akurvaghasa gumazamiziba bagha pura mizua iti.

¹³Ia Lakisin nguibamin adarasi, ia Israelian arazir kurabar gin ghua, Jerusalemia gamizi, me arazir kuram gami.

Kamaghin amizi, ia karisba inigh hoziar bar puvira ivemaribagh ikegh aregh.

¹⁴Ia Judaba, ia Moreset Getin nguibamin apangkufigh.

Ia ganti, igharaz darazi a inighti, a uan ian nguibam gavaghan kogham.

Eghti Aksipin nguibamin adarasi, Israelian atrivibar akuraghan kogham.

¹⁵Ezi ia Maresan nguibamin adarasi, Ikiavira Itir God, ia isi ian apanibar dafarim datighti, me ian nguibam inigham.

Eghti Israelian gumazir dapaniba ari mangi,

Adulamin dagiar toribar aven muegham.

† **1:10:** Bet Leafra nguibar ekiam ko nguibar igharaziba ko nguazir ves 10-15in itiba, da Jerusalem nguibar ekiamin boroghin iti. Apaniba Jerusalem misoghsi mangi nguazir kam ko nguibar kam otogh mangam. Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Maika ti akar kam, pura ikararer dibovir akabar a gamua ziar kam a gati. Hibrun akamin ziar kam, Bet Leafra mong kamaghin ghu, “Nguazir menemeniar dipenim.” Kamaghin amizi, akam inigha izir gumazim kamagh me migia ghaze, me nguazir minemeniam uan mikarzibar aghuam. Ziar kam Sanan (a ves 11in iti) a mong ziar kam min ghu “Anetaki.” Ezi akam inigha izir gumazim men migia ghaze, me uan nguibar kam ategham. Akam inigha izir gumazim uaghan ziar igharazir maba kamaghira ikararer dibovir akabar da gei. Ezi Hibrun akam danganir maba me deragha dar mingariba abighizir puvati. ‡ **1:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

¹⁶ Egh apanir kaba ian borir ia bar ifongeziba inigh mangegham.
Kamaghin amizi, ia me bagh nighnigh azi,
egh uan dapanir arizibagh isegh dapanir tuziba ikiam.

2

Gumazir arazir kurabar gumazir onganarazibagh amiba, God me gasighasigham

¹ Ia gumazir dimagaribar akui puvatigha, arazir kurabar amuasa nighnigha itiba,
aminim tirazi arazir kurar kam damuamin tuavim otozi, ia zuamirama a gami.

Ia kamaghin amir gumazamiziba iavzika!

Ia bar ikuvigham.

² Ia gumazamizibar azenibar gara dagh ifuegha purama da isi darasi.

Egha ia men dipenibar gara dagh aguava pura da isi.

Ia ifavaribagh amuva,
gumazamizibar nguaziba ko, biziba ko, dipenibar okei darasi.

³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

“Ia oragh! Ki ia gasighasighasa nighnisi, eghti ia ari mangamin tuaviba puvatigham.

Dughiar kurar kam ia batoghti ia ganigh fogham,

egh ia ua gin, uan ziaba fisi kamaghin damuan kogham.

⁴ Ia bativamin bizir kaba otivti, gumazamiziba ia geghan akam ia gasi ia mikimam.

Egh me kamaghin azirakar ighiar amirizibar amuam:

‘E bar moghira bar ikufi.

Ikiavira Itir God, en nguazim inigha en apanir igharazibagh aningi.

Gumazir kaba e inigha ghua nguazir igharazimin e isa kalabus gati.

Maia! A datirighin manmaghin en nguazir, e da inizim ikarvagh e damuam?’ ”*

⁵ Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia gin ua izi uari akuvagh,

nguazim abigh uari daningisi, a bagh satu gikarangamin dughiam,

ia gumazir arazir kurabagh amiba, ian ovavir boriba nguazir otevir katam inighan kogham.

⁶ Ezi gumazamiziba kamaghin na migia ghaze,

“Ni kamaghin garir akabar gun e mikiman marki.

E nin akaba baraghan aghua.

God e gasighasighan koghti, e aghumsighan kogham.”

⁷ Ia Jekopin ovavir boriba, ia ghaze,

Ikiavira Itir Godin apangkuvim ia ko ikivira ikiam, a?

Egh bizir kuratamin ia damighan kogham, a? Puvati.

Ikiavira Itir God ghaze,
gumazir nan damazimin arazir aghuibagh amiba,
ki nimira me migei.

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin gumazir kabav gia ghaze,

nan gumazamiziba, ia apanibar min me gami.

Men marazi midorozim gamigha uamategha uan dipenibar izegha ghaze,

e deragha uamategha izegha avughsi.

Ezi puvati, ia ghua me azenan azuir korotiaba men akiragharibar

da adangi.†

⁹ Egha ia nan gumazamizibar tongin itir amizir odiariba,

ia men dipenir me ifongeziba bagha me batosi.

Egha ki men boriba, gin me daningamin bizir aghuiba,

ia men tuavim apirigha da okemegha gifa.

¹⁰ Ia gumazir arazir kurabagh amua nan damazimin zuezir puvatiziba,

* **2:4:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. † **2:8:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

ia kagh deravira ikiamin danganir
 aghuiba puvatigham.
 Ki bar pazavira ia gasighasigham.
 Kamaghin amizi, ia dikavigh mangi.

¹¹ Eghti akam akurir gumazitam ti gumazir
 kurar kaba bagh izi,
 wainin dipar onganiba ko dipar on-
 ganir igharazibar akar ifavaribar
 mikim suam,
 “Ki guizin kamaghin migei, ia wain ko
 dipar onganir aviriba ikiam,”
 gumazir kurar kaba, ti gumazir akam
 inigha izir kam bar a gifuegham.

*Ikiavira Itir God uamategh uan gumaza-
 miziba iniam*

¹² Ikiavira Itir God ua kamaghin Jekopin
 ovavir boribav gia ghaze,
 “Ki uamategh Israelian gumazamizir itir
 varazira ua me akuvagham.
 Egh mati gumazim sipsipba inigha iza
 divazimin aven me akuvi moghin,
 ki ua me akuvagham.
 Eghti me kalabusin dipenibar tiar ak-
 abar uari akuvam.
 Eghti gumazamiziba ua ian nguazim bar a
 gizivagham,
 mati sipsipin avirim grazir aghuir
 aviribar tongin ikia ada api.”

¹³ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kal-
 abusin me firigh,
 me inigh azenimin izam.
 Eghti me kalabuziar divazibar tiar akaba
 akar azenan iziti,
 men Atrivim a Ikiavira Itir God, a uabi
 men faragh mangam.

God gumazamizibar araziba akir, deragh me damuam

3

(Sapta 3--5)

*Maika Israelian gumazir dapanibar
 atari*

¹ Ki ghaze:
 “Ia oragh, ia Jekopin ovavir boribar gu-
 mazir dapaniba, ia Israelian gu-
 mazir aruaba,
 ia arazir aghuibagh nighnigh da bagh
 ingar.

² Ia arazir aghuir kamın aghuagha arazir
 kuram bagha bar ifonge.

Ian arazir kaba mati, ia nan gumaza-
 mizir angamira itibar iniba aghora
 da misi.

Egha men agharibar itir tuziba
 aghora da misefi.

³ Ian arazir kaba mati ia nan gumaza-
 mizibar iniba misa men aghariba
 apiragharigha

dagh asegha, men tuziba aghoraghsua
 da api.

Ia mati, me minem daghuasa asizir tuzir
 agharibar itiba aghoraghsuegha
 da minem gaghui.

⁴ Eghti dughiatam gin iziti, ia akurvazim
 bagh Ikiavira Itir Godin arangti,
 a ia bareghan kogham.

Ia arazir kurabagh ami, kamaghin amizi, a
 ian azangsiziba bareghan kogham,
 mati a uan guam ian modo.”

⁵ Godin akam inigha izir gumazir maba,
 deragha nan gumazamizibagh amir
 puvati.

Eghti tav dagheba me daningti, me a ko
 akaba akir suam,
 a dughiar aghuibar ikiam.

Puvati, kar me a gifari.

Eghti gumazamiziba dagheba me
 danighan kogham, eghti me akar
 atiatibav kim ifar suam,
 men apaniba izi me gasighasigham.

Ezi Ikiavira Itir God, akam inigha izir gu-
 mazir kabav gia ghaze,

⁶ “Ia nan gumazamizibagh ifari,
 kamaghin amizi, ki ian anogoreghti,
 ia ua irebamin min gari bizibar
 ganan kogham,
 egh dar mingariba abighan kogh,
 egh ia gin otivamin bizibagh
 foghan kogh, dav kiman
 kogham.

Ia aruem iraghugha givagha aminim pirizi
 moghin,
 ian dughiaba givaghham.”

⁷ Eghti akam inigha izir gumazir gin oti-
 vamin bizibar gara dav geir kaba,
 me aghumsigh naviba men iku-
 vigham.

Men arazir kurar kam bangin, God men azangsiziba baraghan kogh, bizir me ganamin kabar amuti, da otivan kogham.

⁸ Ezi ko, Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim na ganingi, egha guizin arazim damuasa nighnizim isa na ganingi.

Egha Israelian arazir kuraba bar dar gun me mikimasa gavgavim na ganingi. Eghti ki Jekopin ovavir boribar arazir akaba batozimin gun me mikimam.

⁹ Ia Jekopin ovavir boribar gumazir dapaniba deragh na baragh, ia guizin arazibar aghua.

Ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir aghuibagh irazi, da ghua arazir kurabar min otifi.

¹⁰ Ia uari bagha Saionin nguibamin dipenir aghuir aviriba ingarasa, gumazamizibav sozi me ariaghiri.

Ia guizin arazimin aghuagha, onganarazibagh amir gumazamiziba abiragha men ghuzim ingegha ghaze, kar Ikiavira Itir Godin nguibam Jerusalem, e anesarazi a tugha gavgafi.

¹¹ Ezi Jerusalem gumazir dapaniba kotin dughiamin, gumazamizibar amamangatizi, me modogha dagiaba me givezegha me gakaghorima, me paza kotiaba tuisisi.

Ezi ofa gamir gumaziba, gumazibar amamangatighti me dagiaba me daningti, me Godin Akar Gavgavibar mingariba abigh me mikimam.

Ezi akam inigha izir gumaziba uaghan ghaze, me dagiaba inighiva, akar mogomebar mingariba deragh da abigham.

Jerusalem gumazir ekiar kaba bar, me kamaghin amua ghaze, "Ikiavira Itir God e ko iti. Ezi bizitam e gasighasighan kogham."

¹² Kamaghin amizi, ia gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, ia amizir osimtizer kaba bangin, God Jerusalem gasighasigham.

Eghti Jerusalem biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Eghti Saion nguazir kinimin min ikiti, gumaziba an dagher azenibar ingaram.

Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.

4

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men atrivimin ikiam (Aisaia 2:1-4)

¹ Gin otivamin dughia tamın, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim, ziar bar ekiam iniam.

Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afiragham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam.

² Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam, "Ia izi, e Saionin Mighsiamin manvanangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam.

Kar Jekopin Godin Dipenim.

E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.

Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam."

E fo, Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumazamiziba a iniam.

Guizbangira, Jerusalem nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi, uan gumazamizibar aningamim, eghti me azenan mangi an akam akunam.

³ Eghti Ikiavira Itir God, jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisigh, men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam.

Egh me uan midorozir sababa inigh dav soghti,
da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham.

Egh me uan afuzibav soghti,
da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham.

Egh danganiba bar dar itir gumamaziziba, uam uariv soghan kogh ikiva,
ua midorozir arazibar sure damuan kogham.

⁴ Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akam akirigha ghaze,
gumamaziziba vaghvagh deraghvira uari uan wainin ikariziba ko fighin temebar boroghin dapiam.

Egh me deragh ikiti,
tav ua izi atiatim me daningan kogham.

⁵ Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan asebar ziaba fi, men akabar gin mangam.
Eghti e Israelia, Ikiavira Itir God, en God, e zuraram an ziam fi mamaghira ikiam.

Israelia uamategh uan nguibamin izam

⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Gin otivamin dughiamin, gumamazizir ki faragha ivezir kuram me ganiga, kalabuziar gumamazizibar min kantrin igharazimin amadaziba ko, suer kurar daruan iburaziba, ki ua me akuvam.

⁷ Ezi gumamazizir ikiavira itir varazira, me uan nguibamin saghon ikia,
egha daruan iburaghburaki, me gumamazizir suer kurar pazava aruiba.

Ezi datirighin itir varazira ki ua me damighti, me kantrin bar gavgavimin min otogham.

Eghti datirighin ikegh mangi, ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin iki,
men atrivimin iki, me gativagh mamaghira ikiam.”

⁸ Ezi ni Jerusalem, God nin ikia uan gumamazizibar gari,

mati sipsipbar gari gumazim uan sipsipbar garir dipenir divazimin aven iti.

Ni faragha me geghuvi moghin,
ni bar ekevegh uan kantrin nguibaba bar da gativagh, dagh eghuvam.

⁹ Jerusalem, ni manmaghsua pamten arai?
Ni tizim bagha amizim borim batasa mizazim isi moghin uabi barasi?

Ni ti atriviba puvati, a?
Ezi nin fofozir gumaziba ti ariaghire, a?

¹⁰ Ia Jerusalema, ia dimiva arang,
mati amizim borim batasa mizazim baragha,
uabi gighavkiravira iti.

Ia datirighin nguibam ategh graziba itir danganimin mangi.

Eghti me ia inigh Babilonin mangam.
Eghti gin Ikiavira Itir God, ian apaniba da ua ia inigham.

¹¹ Ezi kantrin aviriba ia gasighasighasa uari akufa.

Egha me ghaze,

“Aria, e Jerusalem in nguibar ekiam bar a gasighasigh,
an ganti a bar ikuvigh ikiam.”

¹² Egha kantrin kabar gumamaziziba Ikiavira Itir Godin nighnizim gifozir puvati, a manmaghin nighnisi.

Me kamaghin fozir puvati, a me akuvagh me gasighasigham.

Mati gumazim witba akuvagh da mirmirighti,
da witin daghebar min otivigham.

¹³ Egha Ikiavira Itir God ghaze,

“Jerusalema, ia dikavigh mangi uan apanibagh asighasigh.

Ki ia damighti, ia gavgavigh ikiam,
mati bulmakaun mam ainin komba ko, brasin sueba ikia bar gavgafi.

Kamaghin amizi, ia kantrin aviriba diki me abinigham.

Egh apaniba faragha ia misogha inizir biziba,

ia uam ada inigh na daningam,
ki nguazir kam bar a gativazir Ikiavira Itir God.”

5

¹ Ia Jerusalemia, ian midorozir gumaziba uari akuvagh, arang uan mikarziba aghor.

Apaniba ia ekiarugha gifa.

Me Israelian gumazir dapanim misogh aghumsizim a daningasa, mati apanim aghorim inigha gumazimin koviam misoke.

God akam akira ghaze, gumazir dapanitam Betlehemin nguibamin otivam

² Ikiavira Itir God ghaze,

“O Betlehem, ni Efratan Distrighin itir nguibam,

ni Judan anababar nguibabar tongin, ni nguibar bar dozim,

ezi nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimin otogh Israelia gativagh men ganam.

Ezi bar fomira, an ovavir bar faraghavira itim, an otogha ike, ezi an adarazi datirighin ikia ghuavira iti.”

³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan adarazi ateghti,

me uan apanibar dafaribar ikivira iki mangiti,

amizir God inabazim, an otarim bategham.

Eghti dughiar kamın Israelian kantrin igharazibar ikeziba, uamategh izi uan adarazi ko uam uari akuvagh.

⁴ Eghti gumazir dapanir kam otogh,

uabi uan gumazamiziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin men ganam,

mati sipsipbagh eghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi.

Guizbangira, a Ikiavira Itir God, an God, an an ziar ekiamin me gativagh.

Eghti gumazamizir kantrin igharazibar itiba an gavgavim gifogham.

Eghti an gumazamiziba deragh ikiam.

⁵ Eghti a navir amirizim ko, dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam.

Eghti Asirian midorozir gumaziba izi, en nguibar ekiar gavgavibar divaziba akarti,

e uan midorozir gumazir faragha zuir gavgaviba amiseveghti,

me mangi me ko misogham.

⁶ Me Asirian kantri ko misogh me abinigh, men kantri iniam, an ziam Nimrot,* me me dama a inigham.

Eghti arazir kamın, gumazir dapanir kam, Asirian e gasighasighasa iziba,

a men dafarimin en akuragh, uam e inigham.

⁷ Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira,

me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongin iki,

men akurvaghamin gumazibar min ikiam.

Mati dimagaribar grazibagh irir ghuariba, ko, temebagh izir amoziba,

Ikiavira Itir God da amadagha dagh amizi, da deraghaviram otifi.

Bizir kaba me Godin gavgavimra dar amuam,

men gavgaviba puvati.

⁸ Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira,

me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongin iki,

mati laion ruarimin itir asiziba ko, sipsipin divazimin aven itibar amasa gari.

A sipsipbar tongin mangi, uabi fi sipsipbarın me givi me aghoram.

Eghti gumazir men akurvaghamba puvatigham.

⁹ Eghti tuavir kamın Israelia uan apaniba abinigh bar me agivagh.

¹⁰ Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migia ghaze:

“Gin otivamin dughiamin, ki midorozir bizibagh asighasigham.

Egh ian hoziabagh asighasigh ian karisba apirarigham.

¹¹ Egh ki ian nguibar ekiaba ko dar divazir gavgaviba bar ada akarighiti,

5:2: Matyu 2:6; Luk 2:4; Jon 7:42 * 5:6: Nimrot, a gumazir Niniven nguibar ekiamin ingarizim, an Asiriabar nguibar ekiam. Kamaghin amizi, kantri Asiria, me ziar kam a garisi “kantri Nimrot.” Ni Jenesis sapta 10:8-12in gan.

- ia uam adar mongiva avegham.
¹² Egh ki ian meziba ko akavsiaba batuegh,
 ian kukunir gumaziba agivaghti, me
 ua ikian kogham.
¹³ Egh ki ian marvir guaba ko, asebar
 nedaziba bar da batuegham.
 Ia uari uan dafaribar ingarizir bizibar
 ziaba fan marki.
¹⁴ Egh ki temer guarir aser amizim Aseran
 nedazim itiba apirarigh,
 ian nguibamin bar da batuegham.
 Egh ian nguibar ekiaba bar adagh
 asighasigham.
¹⁵ Ki arazir kam bagha nan navim bar ose-
 meghe atari.
 Egh kantribar gumazamizir nan ak-
 aba batozir arazir kam, ki a ikar-
 vagham.”

God Israelian arazir kurar me amiziba bagh me tuisigh, gin me damighti me an gumazamizibar otivigham

6

(Sapta 6–7)

Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati

- ¹ Ia oragh!
 Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati.
 O Israelia, ia dikavigh izi kotiamin, ia
 uan osimtizimin gun mikim.
 Eghti mighsiaba jasin min iki,
 ia baragh ian akaba tuisigham.
² Eghti ia mighsiaba ko, dagiar bar gavgavir
 nguazimin apengan ikia, an suirazi
 a gavgavigha ikia mamaghira itiba,
 ia Ikiavira Itir Godin kotiam baragh.
 Eghti Ikiavira Itir God, kotin aven
 uan gumazamiziba ko uari
 adoghodoghiva,
 egh an akam me gasam.
³ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “O nan gumazamiziba, ki arazir kurar
 manamra ia gami?”

Ki ian azai, ki bizir tizim gamigha
 osimtizim ia ganingi?

Ia na mikim!

- ⁴ Guizbangira, kirara dughiar ia Isipin kal-
 abusin itimin ia inigha azenan ize.
 Ki tuavim ian akaghasa, Moses ko,
 Aron ko, Miriam, me amadazi,
 me ian faragha ghua ia inigha ize.
⁵ O nan gumazamiziba, ia Moopian
 Atrivim Balak faragha ia gamizir
 arazir kuram ginighnigh.
 Beorin otarim Balam, ia Balak
 mikemezir akam ginighnigh.
 Egha ia Sitimin nguibam ategha ghua Gil-
 galin zuir dughiamin, ki amizir bizir
 ekiabagh nighnigh.
 Ia bizir kabagh nighnigh fogh suam, ki
 ian akurvaghasava bizir aghuibagh
 ami.”*

*Ikiavira Itir God, arazir a ifongezibar
 amuasa gumazamizibav gei*

- ⁶ Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim, ki
 an damazimin izi
 tevimning apirigh an ziam fisi,
 bizir tizimra inigh izam?
 Ki ti bulmakaun igiar mikarziaba sara itir
 aghuiba inigh izi, a daningisi
 ofan bar isia mighirizim min bar da
 tueghti da isi mighirigham, a?
⁷ Ki ti sipsipin apurir 1,000pla o, 10,000plan
 olivin borer mineba inigh izam,
 eghti Ikiavira Itir God bizir kaba bagh
 bar akuegham, o?
 Ki ti uan arazir kuramin ivezim bagh uan
 otarir ivariam ofa damusi
 a misueghti an aremegham, o?
 Bar puvatigham.
⁸ Ia nguazir kamin itir gumazamiziba,
 Ikiavira Itir God arazir aghuibar ia
 mikemegha gifa,
 eghti ia arazir aghuir a ifongezir
 kabara dar amu:
 Ia guizin arazibara damuam,
 egh igharaz darazir apangkuvir
 arazim gifongegh,
 egh ia uari abin uan Godin apen-
 gan iki, anarira gin mangam.

6:4: Ua Me Ini 4:10-16; 12:50-51; 15:20 **6:5:** Diboboniba 22:2–24:25; Josua 3:1–4:19 * **6:5:** Vezin kam ghaze, Ikiavira Itir God digavir kuram gamir arazir aghuir aviribagh ami. Israelia Sitimin nguibam ategha izir dughiamin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi me nguazir dakirtizim giregha vongin Gilgalin ghue. **6:8:** Godin Araziba 10:12; 1 Samuel 15:22; Aisaia 1:17; Hosea 6:6

⁹ Ia fofozir aghuim gifueghiva,
Ikiavira Itir Godin atiating an apengan
ikiam.

Ia oragh! Ikiavira Itir God Jerusalem
nguibar ekiamin diagma ghaze,
“O nguazir kamın itir gumazamizir iza
nguibar kamın uari akuviba, ia or-
agh!†

¹⁰ Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia bizir aghuiba uan dipenibar aven da
mongezi da ikiavira iti,
ezi bizir ia itir kaba, kar ia arazir
kuram gamua inizir biziba.

Ia uan biziba gumazir igharaziba bagha da
amadir dughiam,
ia ifara deragha dar osımtıziba
tuisıgha dar ivezibar abarir puvati.
Ki arazir kurar kam bar an aghua.

¹¹ Ki garima, ian gumazir maba igharaz
darazigh ifara men bizir amadiba,
deragha dar osımtızibar iveziba me
ganıdi puvati.

Ki men arazir kuraba gın amadir
puvati. Ki aghua.‡

¹² Ezi nguibar ekiamin itir gumazir dagıar
avırıba itıba,
me onganarazıbagh amir gumazamiz-
ıbagh ifara men bizıba pura dagh
ekua,
egha paza me gami.

Nguibar ekıar kamın gumazamizıba,
me bar ifavarir gumazamizıbara.

¹³ Kamaghın amizi, ian arazir kurar kaba
bangın,
ki ia gasıghasıgham.

¹⁴ Ia daghebar ami, izıvaghan kogham,
eghti mıtırıaba ian aghıvıra ikiam.
Egh ia bizıba inıgh dipenimın ada akuvam,
eghti da deravıra ikian kogham.

Eghti ia bizir manaba iti, ki apanıba
amadaghti,
me izı ia mııogh dagh asıghasıgham.

¹⁵ Ia azenıba oparıva,
dar daghetam inıghan kogham.

Egh ia olivın ovızıba dikabın da mırmır,
egh olivın borer tam uan mıkarzim
daghuıghan kogham.

Egh ia wainın ovızıba dikabın da mırmır,
egh wainın dipatam ameghan
kogham.

¹⁶ Atrivim Omri ko an otarım, Atrivim
Ahap, ia aningın arazir kurabar gın
ghuezir gumazamizıba,
aning faragha amizir arazıba, ia
datırıghın aningın gın ghua dagh
ami,

kamaghın amizi, ki ia gasıghasıghtı,
Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba,
akırım ragh ia gası dibovir akabar ia
mıkimam.

Eghti ia nan gumazamizir nguibar ekıar
kamın itıba
bar moghıram aghumsıgham.”

7

Israelia arazir kurabagh ami

¹ Maia! Ki uabın apangkufı.
Ki ti ovengam.

Gumazamizıba mıtırıaba men azi moghın,
mıtırıam nan azi, ezi ki temer ovızıtım
amasa da bagha tememın garıma,
da puvati.

Temer fıghın ovızıba ko, wainın
ovızıba, me bar ada inıgha gıfa.*

² Gumazir aghıtım nan kantrin aven itir
puvati.

Gumazıtım guızbangıra Godın gın
zuir puvati.
Bar puvati.

Dughiabar zurara gumazamizıba uarıra
uarir apanıbagh amua uarıgh
asıghasıghasa uari bagha tuavıba
buri,
matı gumazım asızıbav soghasa,
azuazım agura.

³ Gumazamizir bar arazir kurabagh fogha
dagh amıba,
me zuraram arazir kurabagh ami.

† 6:9: Hıbrun akamın me akamın mıngarım kagh deragha anebıghızir puvati. ‡ 6:11: Hıbrun akamın me akamın mıngarım kagh deragha anebıghızir puvati. 6:15: Godın Arazıba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Sefanıa 1:13 6:16:

1 Atrıvıba 16:23-24; 21:25-26 * 7:1: E fozir puvati tınara akar kam akunı. Gumazir maba ghaze kar akam inıgha ızezir gumazım Maika, an akamra. Ezi gumazir maba ghaze, akam inıgha ızır gumazım, a Jerusalem o Samarıan nguıbamningın amızımın akar ısın zuım mıgei. Ezi akar kam amızir kam akam akunı.

Gavmanin ingarir gumaziba ko, jasba kotin dughiamin, me gumazamizibar azangsizima, me moga dagiabar me giveza me gak- aghorima, me paza kotiaba barasi.

Gumazir ziar ekiaba itiba pura uan ifongiabar jaspav geima, jasba guizin arazim ategha pura gumazir kurar kabar ifongiabar gin zui.†

4 Ezi gumazir igharaziba ghaze me deragha arazir aghuibagh ami, ezi God men gari, me ikuvigha mati grazir ataghatariba ko, benir dikoniaba itiba.

Dughiam otogha gifa, ezi God uan gumazamizibagh asighasighasa, mati an akam inigha izir gumazim mikemezi mokin.

God kamaghin damuti, an gumazamiziba okam nighnigh onganigh tintinibar nighnigham.

5-6 Eghti dughiar kamın otariba dibovir akabar uan afeziabav kimti, guiviba uan amebabar akaba batogham.

Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham. Gumazamizibar anababa uari, men apanim ikiva, men ikuvigham.

Kamaghin amizi, ni uan namakam ko ro-roamin akaba, nighnizir gavgavim dar ikian marki.

Egh ni uaghan uan amuim o uan pam mikimsi deraghvira nighnigh a mikim.

7 Ezi ki uabi, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a mizuamam. Eghti a ki a ko migeir azir akaba baregh, izi nan akuragh na inighti, ki deraghvira ikiam.

Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba ini

8 Eghti en apaniba aghumsizir akabar e damuan kogham.

E guizbangira iregha gifa, egh e ua dikavigh tuivigham.

E datirighin aminirbirimin iti, eghti Ikiavira Itir God uam angazangarim e daningam.

9 E datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Eghti Ikiavira Itir God bar dughiar otevimra uan aningagharim akagh, e gasighasigham.

Egh a gin ua en akuragh guizin arazimin gin mangiva, pazavira e gamir darazir arazir kuraba ikarvagham.

Egh a mitatemın e inigh angazangarimin e atighti, e angamira iki an ganti, an en apanibar dafaribar uam e iniam.

10 Apaniba faragha kamaghin e migia ghaze, "Ikiavira Itir God, ian God managh iti?"

Egh me gin ganti Ikiavira Itir God en akuraghti, me bar aghumsigham.

E ganti Ikiavira Itir God me dikiti, mati gumazamiziba tuavimin beghneazim diti moghin, a me dikabinigham.

11 Ia Jerusalemın gumazamiziba, ia gin nguibar ekiamın divaziba uam adar ingaramin.

Egh nguazimin mitaghniabagh isivaghti da mangi ekevegham.

12 Dughiar kamın nin gumazamizir kantrin igharazibar kalabusın itiba, me uamategh tintinibar izam.

Tarazi Yufretisin Fanemin amadaghan ikegh izam,

eghti tarazi aruem anadi naghin kantri Asirian ikegh izam,

eghti tarazi sautin amadaghan kantri Isip ategh izam.

Israelia bar moghira kantrin saghon itibar mighsiaba ko, ongarir dadarimin itibar ikegh izam.

13 Ezi kantrin kabar gumazamiziba bar arazir kurabagh ami.

Kamaghin amizi, da danganir bar kurabar min ikiam.

† 7:3: Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. 7:5-6: Matyu 10:35-36; Luk 12:53
7:7: Aisaia 8:17

Ikiavira Itir God, ni Israelian apangkufigh

14 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir uan bagha miseveziba, ni me eghuvir gumazim in min iki, mati sipsipbagh eghuvir gumazim devira uan sipsipbagh eghufi.
 Me ruarir arizibar mighsiabar ikia, nguazir aghuiba puvati.
 Ezi azenibar ingaramin nguazir aghuiba vin iti.
 Me faragha amizi moghin, ni men amamangatighi,
 me mangi Basan Distrik ko Gileatin Distrighin nguazir aghuibar azenibar ingaram,
 mati sipsipba grazir aghuiba itir nguazim garua grazir aviriba api.

15 Ikiavira Itir God akam ikaragha ghaze:
 “Ki faragha Isipin ia inigh azenan izasa digavir kuram gamir araziba,
 ki datirighin uam ada ian akagham.

16 Eghti kantrin igharazir gavgaviba itiba,
 me datirighin nan gavgavimin ganighiva digavir kuram damigh aghumsigham.
 Egh me atiatigh uan kuariba ko,
 akabar kumigham.

17 Egh me fogh suam, me gavgaviba bar puvati,
 mati kuruziba uan navibar nguazim davaram.
 Egh akongiva atiatigh uan danganir mogomeba ategh,
 Ikiavira Itir God bagh izam, a en God.”

18 O Ikiavira Itir God, ua godin igharazitam nin min itir puvati.
 Nin gumazamizir ikiavira itir varazira, ni men arazir kuraba gin amadi.
 Nin adariba dughiar ruaribar itir puvati.
 Ni zurara en apangkuvigha, arazir aghuibar e damuasa bar akonge.

19 Ni uam en apangkufigh.
 Egh uan suemin biziba dika da abiri moghin,
 en arazir kuraba diki da abinigh,

da akunighti da ongarir konim bar an aven magirigh.

20 Egh ni uan akaba bar dar gin mangiva, zurara Israelia en apangkufigh.
 E Abraham ko Jekopin ovavir boriba, en nin gumazamizibara.
 Ni fomira en inazir afeziaba koma akar dikirizim gamua ghaze,
 ni en apangkuvigham,
 egh ni uan akar dikirizir kam damuti,
 a guizbangiram otogham.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Nahumin Akinafarim O Nahum Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Nahum, e deraviram an ikirimirim gifozir puvati. Niniven nguibar ekiam a ikuvigha gifa, kamaghin amizi, akinafarir an osirizir kam, kar an migirigiar bar akongeziba.

Ninive, a kantri Asirian nguibar ekiam. Asiria a kantrin bar gavgavir mam, ezi an midorozir gumaziba kantrin igharazir aviribar gumazamizibav sogha me abini. Kantrin kamra notin amadaghan Israelian kantri gasighasiki. Egha an gumazamiziba inigha ghuezi, me danganir igharazibar iti.

Kamaghin amizi, Israelia orazi apaniba Niniven nguibar ekiam gasighasighizi, me bar akonge. Godin akam inigha izir gumazim Nahum kamaghin migei, me akaba batogha arazir kurar avirim gami. Kamaghin amizi, God men arazir kuraba ikarvaghera uabi bizir kam gamizi, a Ninive bato.

Ikiavira Itir God Niniven nguibar ekiam gasighasiki

(Sapta 1–3)

Ikiavira Itir God Niniven nguibar ekiamin aningazi

¹ Godin akam inigha izir gumazim Nahum, a irebamin min garir bizir mam in garima, God akar kam a ganingizi, an akinafarir kam osiri. Akar kam, a Niniven nguibar ekiamin akam. Godin akam inigha izir gumazim Nahum, an nguibam Elkos.

² Ikiavira Itir God uabira God, a gumazamiziba ateghti, me asebar ziaba fan kogham.

An akam batozir gumazamiziba, a mizazim me ganidi.

Ikiavira Itir God, a uan apanibar aningagha, men arazir kuraba ikarvaghera ivezir kuram me ganidi.

³ Ikiavira Itir God a zuamiram atarir puvati.

A Godin Gavgavir Ekiaba Itim, egha a zurara arazir kurabagh amir gumazamiziba mizazim me gasi.

Ikiavira Itir God, danganir manamin mangiti, aminir ekiam ko amozim otivam, eghti ghuariaba mati an dagarimning nguazim ditima, nguazim mineziba mizi.

⁴ An ongarim dagarvagh an atarti, ongarim dakegham.

Egha uaghan fanebagh ami da dati. Egh a suam, biziba ikuvigham, eghti azeniba ko, grazir aghuariba misingigh arimighiregham.

Basanin nguazir aghuimin itir azeniba ko, Karmelin Mighsiamin itir temeaba ko, Lebanonin kantrin itir akimariba, da bar midiava ariaghiri.

⁵ God uan gavgavim akazi, mighsiaba agoa nigha, dipabar min otifi.

A uan gavgavim akazi, mikimkizim nguazim ginobagha a gamima a nisi, ezi gumazamiziba uaghan agoa nisi.

⁶ An aningazir dughiam, tina deravira iki ikuvighan kogham.

Bar puvatigham.

A gumazamizibar aningagha, an damazimning mati avim isiava aghefe, An aningagharim, dagiaba misaragharisi.

⁷ Ikiavira Itir God, an arazir aghuibar e gami.

Osimtizar dughiaabar a uan gumazamizibar mogomer danganimin min ikia, egha gumazamizir a bagha zuiba, a men akurvasi.

⁸ An aperiar ekiamin min, Niniven nguibar ekiam bar a gasighasigham.

- Egha gumazir an akam batoziba, a me misozi me ariaghiri.
- ⁹ Ia apaniba, ia arazir manam Ikiavira Itir God damuasava a migei?
Ia ganigh, a bar ia kuavaremegham.
Guizbangira, apanitam dughiar pumuning akirim ragh a gasaraghan kogham.
- ¹⁰ Ia mati gumazim dipar onganim amegha bar ongani,
eghti a bar ia agivagham,
mati avim benir dikoniba ko,
grazir bar misingizibar isi.*
- ¹¹ Ia Niniven adarasi, ian mav nighnizir kuram iti,
egha a pazi Ikiavira Itir God damuasa akam akiri.
- ¹² Ezi Ikiavira Itir God uan gumazamiziba Israelia, a kamaghin me migei,
“Asiriaba me bar avirasemegha gumazir gavgaviba iti,
ezi ki me gasighasighti, me bar givagham.
Nan gumazamiziba, ki osimtizir ekiam ia gati,
egh ki ua kamaghin damuan kogham.
Bar puvatigham.
- ¹³ Asiriaba faragha ia gativagha ike,
ezi datirighin ki men gavgavim abiragham,
eghti me ua ia gativagh, ian ganan kogham.
Eghti ia ua men kalabusin aven ikian kogham.”
- ¹⁴ Egha Ikiavira Itir God Akar Gavgavimin kamaghin Asiriabav gei,
“Ian ovavir boriba uam otivan kogham.
Ian dipenir asebar ziaba feba,
ki dar aven marvir guaba bar dagh asighasigham.
Egh me ian kuaba afamin moziba, ki ia bagh dar akiram.
Ia gumazamizir kiniba, kamaghin amizi, ia ua ikian kogham.”
- ¹⁵ Ia gan, gumazir mam mighsiamin itir tuavimin izi,
egha akar aghuim inigha izi.

Kamaghin amizi, ia Judan gumazamiziba, ia izi uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fisi isam damuam.
Egh bizir ia God daningasa akam akirigha givaziba,
ia da isi a daning.
Eghti gumazamizir kuraba ua ian nguazim inian kogham.
Guizbangira, God me gasighasigha gifa.

2

- ¹⁻² Apaniba faragha Israelia gasighasigha, men biziba bar da inigha ghue.
Ezi datirighin Ikiavira Itir God, Israelin ziar ekiam damuti,
a faragha ikezi moghin uam otivam.
O Niniven adarasi, apaniba datirighin ia misosi.
Ia gasighasighamin gumazim izegha gifa.
Ia midorozir gumaziba arighti me ian nguibar ekiamin okarigham.
Ia bar deravira tuavibar gan.
Ia misoghsi tuivigh gavgavigh gan.

Ninive ikuvigham

- ³ Ian apaniba orar aghevibar suigha, midorozir korotiar agheviba aghuigha,
ia misoghasa izi.
Me misoghasa ivemara izima, men karisba taghtasi,
mati avim isi.
Ezi men afuzir ruarir me painin temebar ingariziba,
da misoghasa amua dar koniba igha izi.
- ⁴ Men karisba bar pamten ivemara nguibar ekiamin aven izi,
egha gumazamiziba uari akuvir danganibar me dar mangi izegh gami.
Me adenir avibar min isia,
tintinibar ghua mati onimarim taghtasi.
- ⁵ Men faragha zuir gumazim, midorozir gumazir dapanibar diazi,

* **1:10:** Hibrun akamin me kagh akam deragha anebighizir puvati. **1:15:** Aisaia 52:7; Rom 10:15

me ivemara asaghpora irasava amua
divazim bagha zui.

Me zuamira ivemara ghua averpenimin
aven zui,
me averpenimin apengan, divazim
ginivti, anekaramin temer otevir
mam iti.

⁶ Me temer otevir kam, tiar akar fanemin
boroghin itim ginivima,
tiar akam akariaghiri.

Ezi dipam bar puvira ivemara, atrivimin
dipenimin aven izima, aperiar
ekiam otozi,
gumazamizir atrivimin dipenimin
itiba bar atiatingi.

⁷ Apaniba Asirian atrivim gamizi, a tughav
itima, me an amuimin korotiaba
suegha,
a inigha kalabusin ghu.

Ezi an ingangarir amizibar naviba bar iku-
vizi me aziava,
bar an apangkuvigha uan evaribav
sosi.

⁸ Dughiar bar ruarimin Niniven nguibar
ekiam nimira iti, mati dipar akarem.
Ezi datirighin an gumazamiziba ara
nguibar ekiam ategha azenan zui,
mati dipam apirizir divazim
akariaghirizi, dipam puvira
ivemari.

Men marazi pamten dia ghaze,
“Ia mitifigh, ia mitifigh. Ia ari mangan
marki.”
Ezi tav mitigha uamategha zuir
puvati. Bar puvati.

⁹ An apaniba kamaghin uan adaraziv gei,
“Aria, ia men gol ko silvaba okemegh bar
da inigh.
Bizir aghuir bar aviriba, men nguibar
ekiam gizifa.”

¹⁰ Ninive bar ikuvigha, pura danganir kinir
gumazamiziba puvatizimin min iti.
Gumazamiziba nguibar ekiam ategha
tintinibar are.

Me puviram aguava bar atiatigha, men
sueroghofariba nisi.
Men gavgaviba bar givazima, men
naviba me gighaghirima,

men damaziba atiaghiregha
guaba bar ghuari.

¹¹⁻¹² Nguibar ekiar kam faragha bar gav-
gafi,
mati laionba itir danganim, ezi
datirighin puvati.

Ninive fomira mati laionin igiaba ikia apir
danganim, ezi laionin apuriba ko,
amebaba ko, men nguziba an moga
deravira itima,
apaniba me misozir puvati.

Laionin apurim asizibav sogh da
nguemsirighti, amebam ko, nguziba
deravira damam.
Egha asizir naba isa dipenim garizima
a izifa.

Ezi datirighin laionin dipenim a managh
iti?
A ikuvigha gifa.

¹³ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim
kamaghin Ninivebav gei,
“Kirara ian apanim.
Ki ian karisba dapongti da bar
isigham.
Eghti ian midorozir gumaziba,
laionin igiabar min midorozimin aven
arimighiregham.
Eghti bizir ia igharaz darazi da iniziba, ki
bar uam ada inigham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba
ua ian abuir gumaziba baraghan
kogham.”

3

¹ O Ninive! Men gumazamiziba puvira
ifara gumazamizibav sozi me
ariaghiri.
Egha bizir avirim okemegha, nguibar
ekiam garizima a bar izifa.
Kamaghin amizi, God gumazamizir kaba
bar me gasighasigham.
Mevzika!

² Ia oragh, benir hoziabar akiriba ifo-
zozozim ikia tingazi,
ezi hoziabar sueba ko, karisin wilba
tuavimin tingazi.
Ezi karisba tuavimin dagiabagh
isin ghua nidi.

- 3 Midorozir gumaziba hoziabagh apiagha ivemara izi,
ezi men midorozir sababa glasin min taghtasi.
Egha gumazir avirim misozima, men kuaba tintinibar uarigh isin irav iti,
ezi ni da diponan iburagham.
Ezi gumazamiziba aruava gumazir kuaba dika, me gasagh-poraghiri.
- 4 O Ninive, ni mati tuavimin amizim, kamaghin amizi, God ivezir kuram ni ganidi.
Nin ganim bar derazi, ni kantrin igharazibagh etui,
mati tuavimin amizim akavsiaba ko, imezibagh amua gumazibagh etui.
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ni bagha ghua tuavimin amizimin min ni ko, arazir kurabagh ami.
Egha me nin kalabuziar gumazamizibar min iti.
- 5 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgabiba Bar Itim kamaghin migei,
“O Ninive, ki ni gasighasigham.
Ni tuavimin amizimin min itima, ki datirighin nin korotiaba sueghti ni bibiamra ekiam.
Ni korotiaba puvatighti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin ganti,
ni bar aghumsigham.
- 6 Ki pazi ni damuva, bizir mughuriar kuraba zuibar ni avaragham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin ganiva bar atiatigham.
- 7 Me nin ganiva nin ari miriabar mangam.
Me kamaghin mikim suam,
Ta gan. Ninive ikuvigha gifa.
Gumazitam an apangkuvighan kogham.
Migirigiar aghuaritam a damuva an akurvaghamin gumaziba puvati.”
- 8 O Ninive, ni ti ghaze, nin gavgavim Tebes gafira, a?
Kar Isipin nguibar ekiar mam.
A uaghan Nailin Faner Ekiamin boroghin iti,
ezi Nail mati an divazim.
- 9 Ia ti fo, Tebes, kantri Isip ko, kantri Itiopian ruaghatevir mam gativagha aningin gari.
Ezi kantrin tam an gavgavim abirazir puvati.
Ezi kantri Put ko, kantri Libia a ko, porogha midorozibagh ami.
- 10 Ezi a pura bizim, apaniba Tebesia gafiragha,
kalabusin ingangarim bagha me inigha ghue.
Me men boriba, tuavir akar uari bativibar me misozi me ariaghiri.
- Egha Tebesin gumazir aruaba me senbar me ikegha vaghvagha me inigha ghue,
ezi me men ingangarir gumazir kinibar min ingari.
- 11 Ia Niniveba, ia uaghan Tebesbar min otivam.
Ia dipar onganibar ami gumazir onganibar min otivam.
Ian nighniziba onganighti ia daighiram,
egh apanibar atiating ari mangi mongsi danganiba buriam.
- 12 Eghti apaniba ian nguibar ekiam inisi pamten ingaran kogham. Puvatigham.
Ian nguibar ekiar gavgabiba mati fighin temer oviziba faragha anigha gifa.
Eghti apaniba zuamiram a inigham, mati gumazim temer figh ginobazi,
an oviziba ira gumazimin akatorimra iraghu.
- 13 Ian midorozir gumaziba mati amiziba, kamaghin amizi, me apanibav sogh, me batueghan kogham.
Ian nguibar ekiamin tiar akar ekiar, gavgabiba apazir igugunir gavgabiba, avim dar isigham.
Eghti nguibar ekiamin tiar akam bar kuighirighti, apaniba puram an aven izegham.
- 14 Niniven gumazamiziba, apaniba ian nguibar ekiam korogham,
kamaghin amizi, ia dipaba tuigh, da inigh nguibar ekiamin aven izi.

Egh ia nguazir aghevim inigh a dikiñ an amereghti,

ia brighbar ingarir boksiabar arigh.

Egh brighba inigh mangi

gavgavim isi nguibar ekiamin divazim daning.

15 Ia dar amuti da uaghan bar ian akuraghan kogham.

Avim izi ia ko ian nguibar ekiamin isiti, ia isigh arighiregh bar givagham, mati odeziba bar dagheba agifa.

Ia faragha odezibar min bar aviraseme.

16 Egha ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba

bar avirasemegha, overiamin mikovezibar dibobonim gafira.

Ezi datirighin me bar ghuegha gifa,

mati odeziba zuravariba amegha givagha, uan aviziba kuigha mighegha ghue.

17 Ian gumazir dapaniba mati odezir okoruam, orangtizimin dughiam,

da divazibagh isin iti.

Ezi aruem anadima da migha ghue.

Ezi gumazamiziba fozir puvati, da managh ghue?

18 O Asirian atrivim, ni oragh.

Nin gumazir dapaniba ko, gumazir zibaba itiba,

me ariaghirezi men kuaba ireghav iti.

Ezi apaniba nin gumazamizibagh amizi, me tintinibar mighsiabar ghue.

Ezi ua men akuva, me inigh nguibamin izamin gumaziba puvati.

19 Ni mati gumazir duar ogorim iti.

Ezi nin duam damighti an akumamin marasinba puvati.

Nin duam akumighan kogham.

Bar puvati.

Ni fomira paza gumazir aviribagh ami,

ezi gumazitam arazir bar kurar ni me gamitamini ari mangighan kogham.

Kamaghin amizi, gumazamiziba nin osimtizim bareghiva,

dafaribav sogh bar akuegham.

**Godin Akam Inigha Izir
Gumazim
Habakukin Akinafarim
O
Habakuk
Akar faragha zuim**

Babilonin kantri bar gavgavigha itir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, Godin akam akuri. Egha a garima, Babilonian araziba bar ikufi. Me pura misogha, igharaz darazigh asighasisi, ezi bizir kam Habakuk gamima, a nighnizir aviribagh ami. A kamaghin Godin azangsis, "Ki fo, ni guizin arazibagh ami, egh ni arazir kurabagh amir gumazamizibar araziba tuisigh, ivezir kuram me daning. Gumazamizir kurar kaba, gumazamizir mong derazibagh asighasizima, ni puram aperaghav ikia gari. Ni bar tizim bagha kamaghin ami?" Ni Habakuk 1:13in ganigh.

Azangsisir kam bar fomira ikia, iza datirighin tu. Ezi Godin ikarvazim uaghan ikiavira iti. A kamaghin migia ghaze, a uabi biziba bar dar afeziam, ezi an ifongiam ko, dughiar a uabi misevezimin, a biziba bar da akirmigham. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, egh me zurara ikiavira ikiam.

Habakukin akar mam uaghan kamaghin migia ghaze, God gumazamizir kurabagh asighasigham. Egh akinafarir kam agivsi, Godin ziam famin ighiar mam iti, eghti an aven Habakuk uabi uan nighnizir gavgavim akakagh.

**Habakuk uan navir
osimtizibar gun migeima,
Ikiavira Itir God an akam
ikarvasi**

(Sapta 1–2)

¹ Kar Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, a irebamin min garir bizimin aven akar kam baraki.

1:5: Aposel 13:41 1:6: 2 Atriviba 24:2

*Habakuk gumazir kurabar arazibar gun
Ikiavira Itir God migei*

² O Ikiavira Itir God, dughiar bar ruarim kinin diava ara iti. Ezi ni dazoghin nan dimdiam baregh, en akuragh, eghti bizir bar kurar e bativiba, e gasighasighan kogham?

³ Ki osimtizir bar aviribar gari da gumazamiziba batifi.

Ni manmaghsua osimtizir kaba ataghizi, da otifi?

Manmaghin amizi ni bizir kurar kabar garima, da gumazamiziba bativima, ni bizitam gamir puvati?

Ki danganiba bar a dar gari, gumazir kuraba, gumazamiziba ko, men biziba saram asighasisi.

Ezi gumazamiziba atara pura tintinibar misosi.

⁴ Gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gintizir puvatigha ghaze, nin Arazir kaba pura biziba.

Ezi jasba zurara kotin aven nin guizin Arazibar gin zuir puvati.

Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gumazir arazir aghuibagh amiziba dikabira, egha zurara nin guizin araziba adavadafi.

Ikiavira Itir God akar mam uan gumazamizibagh aningi

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumazamizibav migei,

"Ia bar deraghvira kantrin igharazimin gumazamizibar gan!

Maia! Ia nguazir kam in itir dughiamin,

ki bar bizir igharagha garim ian tongin a damigham.

Eghti ia bizir kam bareghamin dughiamin, ia ti nighnizir gavgavim an ikian kogham!

Kamaghin amizi, ia bar digavir kuram damigham!

⁶ Ia oragh! Ki Babilonia damighti me gumazamizir bar gavgavibar otivigham.

Gumamazir kaba, me gumamazir
bar kuraba, me uaghan misozir gu-
mazamiziba.
Egha me datirighin pura tintinibar
kantribar ghua, gumamazir
igharazibar dipeniba isa,
me dikabiri.
7 Me gumamazibagh amima, me bar ati-
atigha puvira nisi.
Gumazir kurar kaba, me guizin arazir
tamin gintizir puvati.
Me uari fa, uan ifongiabar gintisi.

8 “Men hoziaba bar puvira ivemari,
egha me asizir atiar ruarimin ikia
puvira ivemaribagh afira.
Egha hoziar kaba bar puvira misosi, ezi me
misozir arazim,
afiar atiabar midorozir arazim gafira.
Hoziar kaba uari fa, uari akuri, ezi
misoghamin gumaziba, me hoziar
kabagh apiagha,
nguibar bar saghon itibar ikegha,
midorozim foreghasa izi.
Me bar puviram akigh izam, mati kuarazir
isam nguazim gisin uan asizimin
apigha
a misuegh anemasa, pura tuigha
iraghu.
9 Men midorozir gumaziba, kantrin me in-
abazimra mangasa nighnisi.
Me izima, gumamaziziba me baregha,
puvira atiatia nisi.
Egha me bar apangkuviba puvatigha
puvira kantri gasighasigh,
gumamaziziba inigh mangi kal-
abuziam datighti me pura ingaram.
Kalabuziar gumazir me inizir kabar
dibobonim bar avirasemegha
mati ongarir gigim.
10 Me atriviba ko, nguibar ekiabar gumazir
dapanibar ingaravaka,
dibovibar me gami.
Egha me nguibar ekiamin garima, a
divazir gavgavim iti,
ezi me puv an ingaravati.
Egha me divazir miriamin nguazir
pozim mikinigh, egh an mavanang
divazimin uari akunigh,

nguibar ekiamin aven mangi an biziba
bar ada inigham.

11 Me midorozim zuamiram anegivagha,
ivegha zuamira danganir igharazimin
ghue,
mati aminim va iza zui.
Gumazir kaba, me godin tamin gintizir pu-
vati.
Me uari fa uan ifongiam ko, gav-
gavimin gintisi,
egha me bar osimtizir dafam iti.”

*Habakuk atara uamategha Ikiavira Itir
God migei*

12 O Ikiavira Itir God, ni fomira ikia iza
datirighin, ni ikiavira iti.
Nan God, ni nan Godin Bar Zuezim.
Ni zurara iki mangi aremeghan
kogham.
O Ikiavira Itir God, ni mati dagiar bar gav-
gavim, ezi e nin girakirangin uari
modi.
E fo, ni en arazir kuraba ikarvagh, puv
e damuasa,
Ni Babilonia amisevegha gav-
gavim me ganingi.
13 Babilonia me gumamazir ifariba, egha
me arazir kurar aviribagh ami.
Ezi bar manmaghiram amizi, ni me
ataghizi, me nin ingangarim gami?
Ki fo, ni bar moghira zue, egha ni gu-
mazir arazir kurabagh amibar araz-
iba tuisigh,
egh men arazir kuraba bagh, ivezir
kuram me ikarvagh.
Ezi gumamazir kurar kaba, me gumaza-
mizir mong derazibagh asighasisi.
Ezi ni puram aperaghav ikia men gari.
Ni bar tizim bagha kamaghin ami?
14 Ni gumamazibagh amizi, me on-
garimin itir osiribar min iti.
Ni me gamizi, me sibar davaragh
aruibar min ikia,
men ganamin gumazir dapaniba
puvati?
15 Ezi Babilonia gumamaziziba isa kal-
abuziam garisi,
mati amiziba ivebar osiriba isi.
O mati, gumaziba akezibar
osiribar dui.

Egha Babilonia me isa kalabuziam gatigha givagha,
bar akuegha diava arai.

¹⁶ Egha arazir kamra, me dagher aviriba ko, bizir aghuir avirim uari bagha da akumakua, dar pozim mikiri.

Egha me uan asebar ziaba fava, bizir mughuriar aghuiba zuiba tuava, mughuriar aghuiba me ganiga, me bagha ofabagh ami.

¹⁷ Babilonia uan apanibar apangkuvir puvati. Eghti ni me ateghti, me zurara kamaghira kantrin igharazibav misogh me gasighasigham, o?

2

Ikiavira Itir God Habakukin akam ikara

¹ Ki uan osimtizimin gun Ikiavira Itir God mikemegha gifa, egha a na daningamin migirigiam mizua iti, eghti ki uam an migirigiam ikarvagh.

Mati midorozir gumaziba nguibam avinizir divazir mitiar gavgavimin pin ghuavanega, tuivigha apaniba bagha gara iti moghin, ki a bagha gara mizua iti.

² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin nan akam ikaragha ghaze, “Ki uan akam, ni irebamin min bizimin gari moghin, ki a isi nin akagham.

Eghti ni akar kam deravira dagiatamin an osirigh, eghti gumazir a diponamim deraghviram an gan zuamira a diponam.

³ Bizir kam otivamim dughiam, a tighar maghin izi guizin otivam. Kamaghin amizi, bizir ki nin akaghamin kaba, ni da osirighti da iki.

Bizir ki nin akakaghamiba, da bar guizbangira kiran oveghangin otivigham.

Ni ti ghaze, da zuamira otoghan kogham, puvati, ni pura mizuum iki, bizir kam bar aghumra iziva otogham.

⁴ Akar kam kamakin, ‘Gumazamizir kurar uan navir averiabar aven, uarira uari fa akaba batoziba, me iregham.

Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, me zurara ikivira ikiam.’”

Gumazir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

⁵ Gumazir bizir aviriba iniasa naviba isiba, men arazir kam, zurara me gifari. Gumazir uari fa akaba barazir puvatiziba, me deragh dapiagh dughiar ruarimin ikian kogham.

Me zurara kantrin avirim dikabin, me inigh me gativaghasa. Kamaghira, me zurara bizir bar aviriba iniasa ifonge, Mati ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam zurara gumazamizir aviriba iniasa, egha izevir puvati.*

⁶ Eghti gumazamizir men apengan itiba, me dibovir akabar men garir gumazibav kimam.

Me kamaghin me mikim suam, “Iavzika!
Ia gumazir igharaz darazir biziba okeiba, ia bar ikuvigham.

Ia manadzoghin arazir gumaziba pura ian biziba inizi, ia men avighti me zuamira uam ada ikarvaghamin arazir kam ataghiragham?”

⁷ Ia gumazir igharaz darazi abiniziba, ia uari gumazir munamin bizim inigh, egh uam a ikarvaghamin osimtizir ekiaba ikiam.

Eghti igharaz darazi zuamira ia bagh izi, ia mikim suam,

2:3: Hibru 10:37 **2:4:** Rom 1:17; Galesia 3:11; Hibru 10:38
mingarim abighizir puvati.

* **2:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin

arazir gumazir munamın bizim inigha
uam a ikarvaghamin, ia zuamiram a
ikaragh.

Guizbangıra, apaniba izi ian bizibagh eku,
da ater mangam.

⁸ Ia kantrin avırir igharazibar gumazamiz-
ibar biziba, ia bar da okeme.
Egha ia men gumazamizir bar avırım
misoghezi me ariaghirezi,
ia men nguibar ekiabagh
asighasiki.

Egha men gumazamizir varazira ataghizi
me ikiavıra iti.
Egh me gin, igharaz darazi gamizi
moghıra,
me dikavigh arazir kamra ia
damuam.

⁹ “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir
bizir avıriba iniziba, ia bar iku-
vigham.

Ia bizir kaba isa uan adaraziram
aningi.

Egha ian biziba deravıra ikiasa, ia da
bagha dipenir bar gavgavibar in-
gari,
egha ia ghaze, arazir kamın osimtizim
izi ia gitaviragham. Puvatigham.

¹⁰ Ian arazir kurabara, ian adarazir
ziam dikabıragha aghumsızim me
ganingi.

Ia kantrin avırım gasighasiki,
kamaghın amizi, iarara bar iku-
vigham.

¹¹ Eghti dagiar ia dipenibar biriba gav-
gavim dagh anidiba,
da uaghan ian dimıva arangıva akaba
ia gasam.

Eghti ian dipenir aflaba uaghan
ian akam ikaragh migirıgiar
kamram damuam.

¹² “Iavzika! Ia uan nguibar ekiam
damighti, a tugh gavgavighasa,
ia gumazamizir avırım misoghezi me
ariaghire.

Egha ia uan nguibar ekiam damighti,
a mitigh gavgavighasa nighnigha,
arazir kurar avıribagh ami.

Kamaghın amizi, ia bar ikuvigham.

¹³ Ia kantriba dikabıragha, men gumaza-
miziba isa kalabuziam gariki,
ezi me bar ingangarir dafamın ian biz-
ibagh ami.

Eghti avim bizir kaba bar dar isighti, in-
gangarir me amizir kabar dagheba
puvatigham.

Guizbangıra, Ikiavıra Itir Godın
Gavgavıba Bar Itim, bizir kam
damightima an otogham.

¹⁴ Eghti nguazimın itir gumazamiziba
bar deraghvıra Ikiavıra Itir God
gıfogham.

Eghti fofozir kam, nguazimın otevíba
bar dagh izıvaghám,
mati ongarim bar ghua uan dan-
ganimra tu.

¹⁵ “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir
atara bar pazavıra me gamıba,
ia bar ikuvigham.

Ian anıngagharim mati wainın
kap.

Egha ia paza me gamı,
mati gumazim uan namakam wainın
dipar avırıba a ganıngizi,
an ada amegha, bar onganigha inim
firiaghırizi,
a bibiamra ikia bar aghumsiki.

¹⁶ Kamaghıra Ikiavıra Itir God ian ziar
ekiam abıraghtıma, ia bar aghum-
sigham.

A ivezir kuram ia danıngam, mati a
uabi ia gamıma,
ia uari wainın dipar avırıba apa
bar ongani.

Egh gumazıba ian ganti ia bibıabara ikiti,
ian ziar ekiam degeghırıghti, ia bar
aghumsigham.

¹⁷ Ia Lebanonın ruarir pızimın itir temer
bar avırıba oke,
kamaghın amizi, God arazir ia amizir
kamra, ua ia damuam.

Ia mati ruarımın itir asızir atiaba, asızir
bar avırım misuaghariki,
ezi datırıghın ia uari ikuvigham.

Ia gumazamizir bar avırım misozi me
ariaghire,

egha ia nguazir kam ko, nguibar eki-
aba ko, dar aven itir adarazi bar me
gasighasiki,
kamaghin amizi, bizir kaba oti-
vam.†

18-19 “Iavzika! Ia gumazir kamaghin ter
oteviba ko, dagiabav migeiba,
‘Ia daguim ategh dikafigh,’
ia bar ikuvigham.

Ia ti ghaze, bizir kam dikavigh bizitam ian
akagham.

Bar puvatigham.

Marvir guar kaba manmaghin ian
akuragham?

Me ian akuraghan kogham.

Marvir guar kaba, kar bizir gu-
maziba uari gol ko, temer ote-
vibar ingariziba.

Kamaghin amizi, bizir kaba guizin akatam
akarigh ia mikemeghan kogham.

Da pura ia gifari,
ezi ia bar ikuvigham.

Gumazim uabi marvir guar kam akirigha
ghaze, bizir kam a nan akuragham.

Bar puvatigham.

Marvir guar kam, bar akam
akarigh bizitam mikemeghan
kogham.

Eghti ia silva ko, golin bar deraghviram
an kurkegham, arazir kam a pura
bizim.

Guizbangira, an angamira itir puvati,
egh a bar bizitam ia bagh a
damighan kogham.

20 “Ezi Ikiavira Itir Godra, uan Dipenir Bar
Zuezir uan Nguibamin itimin iti.
Eghti ia nguazir kamin itir gumaza-
miziba bar moghira izi,
an damazimin tuivigh, uan ak-
abar kumigh nimira ikiam.”

Habakuk God ko migei

3

(Sapta 3)

*Godin akam inigha izir gumazim, Is-
raelian akurvaghasa Godin azangsi*

1 Kar Godin akam inigha izir gumazim
Habakuk, God ko migeir akaba, ezi da
onger akar kamin min zui. Gumazamiziba
onger akar kabar amuva, me azir akamin
arazimin gin mangi, ighiabar amu. Eghti
gumazir onger akabar faragha zuim gu-
mazibav mikimti, me gitabav misogham.*

2 O Ikiavira Itir God,
ni uan gavgavimin amizir bizibar ak-
aba,
ki da baraki.

O Ikiavira Itir God,
ki nin ingangaribar akaba baregha,
digavir kuram gami.

Ni fomiram amizir bizir bar ekiaba,
ni datirighin en dughiamin,
ni ua dar amuasa ki ifonge.

Eghti datirighin itir dughiamin gumaza-
miziba,
uaghan nin arazibagh fogham.

Guizbangira, nin adarim en iti,
ni Godin apangkuvim.

Ezi ki nin azangsi,
ni en apangkuvigh en akuragh.

3 God Idomin nguazim ategha uamategha
izi.

Godin Bar Zuezim, a Paranin
Mighsiamin dikavigha izi.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

An gavgavim ko, ziar ekiam ko, an
angazangarim otogha,
overiamin danganiba, bar da avara.

Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba bar
an angazangarir ekiamin garima,
arazir an ziam fem, bar me gizifa.

4 An gavgavir ekiamin angazangarim, dan-
ganiba bar dagh isira.

Egha angazangarir kam, an dafarimin
ikegha onimarimin min taghtagha
tintinibar zui.

An dafarimra, an gavgavim moga
itir danganim.

5 An arimariar igharagha garir aviriba
amadazi,
da an faragha ghue.

† 2:17: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 2:20: Sekaraia 2:13 * 3:1: Hibrun
akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 3:2: Jop 42:5-6; Onger Akaba 44:1; 119:120; Jeremaia 10:7

Egħti arimariar bar ekiar gumazamizibar
amuti me arimighiramiba,
da an ġin izam.

6 A ġhua tużi dugħiamin, nguazim bar
mogħira ivazvasi.

Egħa a ġhua kantribar gumazamiz-
ibar garir dugħiamin,
me atiatiaava agoa puvira niši.

Egħa a fomira itir miġħsiar ekiar bar
gavgavibagh amizi, da pura dipira
uagħiri.

Egħa a miġħsiar muziarir a fomira isin
aruizibagh amizi,
da isiavagħa uagħiri.†

7 Ki Kusanin kantrin gumazamizibar
garima, men averpeniba bar
mogħira ikuvizi
me bar atiatingi.

Ezi Midianian purirpeniba, pura tintinibar
irezi
me puvira atiatia niši.

8 O Ikiavira Itir God, ni aminir ekiam
amadazima,
a iza faneba ko, ongarim gamizima,
da dikavigha puvira ingari.

Ni ti men atara kamagħin ami, o?

Ni dikavigh izi uan gumazamizibar
akuragh

men apaniba abinamin dugħiar
kamin,
amozimin għuariar ekiaba mati,
nin midorozir hoziaba ko
karisba.

9-10 Ni uan pim asigha a dafagħa,
anekirigha gifa.

Ni barir aviriba isa bariba azuir
mitarir misevim gagħui.

(Ighiam gamua an suiam
atugħa avughsegha ua
ighiam gami.)

Egħa miġħsiaba nin garir dugħiabar, me
niši.

Ni amozir ekiaba akuri da nguazim
gira anebisi,

ezi faner ekiabar dipaba emira izi.

Ezi aperiar ekiaba dar otiva izagħiri.

Ezi dipar nguazimin aven itiba uagħan
tingagħa,

buav anaga overiamin suisi.

11 Nin bariba akizirigha zuir dugħiamin,
dar angazangarim bar ekefe.

Nin afuzim akigha zuir dugħiamin,
an onimarimin min tagħtasi.

Ezi aruem ko, iakinim dar gara,
vorogħira mitighav iti.

12 Ni adarir ekiam kantriba bar dar ikia,
egħa ni nguazim gisin arua,
nguibaba bar da dikabini.

13 Ni tizim bagħa arazir kabagħ ami?

Guizbangira, ni uan gumazamiziba ko,
atrivir ni misevezimin akurvagħasa
ifonge,

egħa ni arazir kabagħ ami.

Egħa ni gumazir kurabar gumazir da-
panim misuegħa, bar an adarazi
gasighasiki,

mati gumazim dipenir siriamin ikegħa
anekaragħarigha, bar izagħira an
dipenir akinibar tu.

(Ighiam gamua an suiam

atugħa avughsegha ua

ighiam gami.)

14 Apaniba en agiragħti e pura tintinibar
ari mangasa,

me aminir bar dafamin min izi.

Apaniba e dikabinasa bar akuegħa,
mati gumaziba pazi gumazir biziba
puvatizibar amuasa izima,
gumazir biziba puvatiziba mon-
gegħa iti.

Ezi puvati, ni apanibar midorozir gumaz-
ibar dapanimin barir afuziba inigha
dar anarim ase.

15 Ni uan hoziabagh aperazi,
da ongarim dika anebigha zui.

Ezi bizir kam ongarim gamima
a dikava nigarpiri.

16 Ki bizir kaba bar da baregħa agoi.

Ki atiatia agoima, nan akam uagħan
niši.

Nan agharapaniba amiragħamiregħa
berir amirazimin min oto.

† 3:6: Hibrun akam deragħa vezin kamin mingarim abighizir puvati.

Ezi nan suemning nan amirazi, ki ua
 gavgaviba puvati.
 Ki fo, God izi apanir e gasighasighizir kaba
 puv me damigham.
 Ezi ki dughiar kam mizua iti.
 Kamaghin amizi, ki pura uabin
 asugha nimira iti.†

17-18 Eghti fighin temeaba ban koghti,
 wainin ikariziba, wainin oviziba dar
 ituan koghti,
 olivin temeaba, oviziba dar ituan
 koghti,
 azenimin dagheba puvatighi,
 sipsipba bar arimighireghti,
 bulmakaubar dipenim pura ikiti,
 eghti kirara Ikiavira Itir God bagh bar
 akongegham.
 Ki fo, God, a uamategh na iniam.
 Kamaghin amizi, osimtizir kaba otivamin
 dughiamin,
 ki bar akuegh navir amirizimin ikiam.
 19 Ikiavira Itir God, a nan Ekiam, a gav-
 gavim na ganidi.
 A nan suemning gamizi, aning gavgav-
 igha, mati asizir dian sueba,
 Egha a na gamima, ki deravira
 mighsiabagh isin arui.
 (Gumazir onger akar kabar faragha zuim,
 gumazibav geima,
 me gitabav sosi.)

† 3:16: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.
 2 Samuel 22:34; Onger Akaba 18:33

3:17-18: Jop 13:15; Aisaia 41:16 3:19:

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Sefanaian Akinafarim O Sefanaia Akar faragha zuim

Dughiar atrivim Josaia Judabar arazir kuraba akirizimin, Sefanaia gin iza Ikiavira Itir God a ganingizir akabav gei. (Ni 2 Atriviba, sapta 22 ko, 23in gan.) Sefanaia ghaze, Judan adarazi arazir kurar me Godin ziam fava amiba ataghiragham. Puvatightima, God me bagh osimtizir ekiam amadaghti a izam.

Sefanaia uaghan migia ghaze, kantrin igharazir Judabar apanim gamiba, God uaghan me gasighasigham. Eghti Jerusalem uaghan ikuvigham. Eghti gumazamizir navibagh iragha arazir aghuibagh amiba, me deraghvira ikiam. Eghti gin Jerusalem ua deragh otoghti, gumazamizir Godin damazimin deraziba an aven ikiam.

Ikiavira Itir God Izamin Dughiam Otogham

(Sapta 1–3)

Ikiavira Itir God Izamin Dughiam otoghti, a gumazamiziba isi kot darigham

¹ Emonin otarim Josaia, a Judan atrivimin itima, Ikiavira Itir God akar kam Sefanaia ganingi. Sefanaia Atrivim Hese kian anabamin oto. Kusi, a Sefanaian afeziam, ezi Kusin afeziam Gedalia, ezi Gedalian afeziam Amaria, ezi Hese kia Amarian afeziam.

² Ikiavira Itir God kamaghin Sefanaia migei:

“Ki nguazir kam in itir biziba bar ada avigha da makunizi moghin, dagh asighasigham,

³ kar gumazamiziba bar moghira, ko asiziba, ko kuarazir overiamin mighagha aruiba, ko osirir ongarimin aruiba.

Bizir kaba gumazamizibagh amima, me arazir kurabagh ami, ki bar ada agivagham.

Eghti tam ua ikian kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

⁴ “Judan gumazamiziba ko Jerusalem in gumazamiziba bar moghira, ki mizazim me gasegham.

Asem Balin ziam fer arazimin bizir ikiavira itir vaghvaziba, ko an ofa gamir gumaziba,

ki bar me gasighasigham, eghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.

⁵ Gumazamizir uan dipenibar isiriabar ghuavanaga, aruem ko, iakinim ko, mikovezibar ziaba feba, ki me gasighasigham.

Gumazamizir avirim nan ziam fa kamaghin migei,

‘E Ikiavira Itir Godin ziam in pin an akakagha ghaze, Bar guizbangira, e an gin zui.’

Ezi puvati, me uaghan asem Molekin ziam fa ghaze,

‘E asem Molekin ziam in pin akakagha ghaze, Bar guizbangira, e asem Molekin gin zui.’

Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.

⁶ Gumazamiziba akirim na gasa, ua nan gin zuir puvati,

egha tuavim uarir akakaghasa na bagha iza, nan azangsizir puvati.

Ki uaghan gumazamizir kabagh asighasigham.”

⁷ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam a roghira izegha gifa.

Kamaghin amizi, ia an boroghin izi nimira iki.

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba me misoghasava ami,

mati gumaziba ofa damuasa asizibav sosi.

Egha gumazir igharazibar diazi me iza garima,

- a uan damazimîn zuezir arazim
damuasa me mîgei.*
- ⁸ Ikiavîra Itir God ghaze,
Dughiar kî uan gumazamizibav
soghamim,
kî atrivimîn gumazir dapaniba ko,
atrivimîn otariba ko, kantrin
igharazibar arazibagh amir gu-
mazamiziba,
kî me gasighasigham.
- ⁹ Dughiar kamîn, gumazamizir asebar zi-
aba fa,
uan gumazir ekiamîn dipenim damuti
a izivasa,
me okiava gumazibav sozi me
ariaghiri,
gumazir kaba, kî me gasighasigham.
- ¹⁰ Ikiavîra Itir God ghaze,
Dughiar kamîn ia oraghti ararem
Osirir Tiar Akar Jerusalemîn itimîn
ikegh otivam,
eghti azirakam Jerusalemîn ru-
aghatêvir igiamîn ikegh otivam.
Egh ia oraghti, mîghsiabagh isin dipeniba
iri,
pamten tingaghham.
- ¹¹ Ia ganti, ian gumazir dagiar ingangarib-
agh amiba,
me bar arimighiregham.
Kamaghîn amizi, ia nguibar ekiamîn dan-
ganir zarimîn iki, bizir kaba baragh
aziam.
- ¹² Dughiar kamîn, kî lamba inigh
Jerusalemîn averiam buriam.
Gumazir nan arazibagh ifongezir pu-
vatiziba, me ghaze me uari biziba
bar dar amuam.
Me ghaze God pura iti.
A gumazir aghuibar akurvazir pu-
vatigha,
gumazir kurabar araziba ikar-
vazir puvati.
Eghti kî gumazir kabagh asighasigham.
- ¹³ Gumazir kaba, gumazir igharaziba
izi men biziba okemegh, men
dipenibagh asighasigham.
Me dipenir igiabar ingarigh, dar ikian
kogham.
Egh wainîn azenir me opariba,
me dar wainîn dipabar aman kogham.
- ¹⁴ Ikiavîra Itir God Izamin Dughiar Ekiam,
a roghîra ize,
egh a bar zuamîram otogham.
Ikiavîra Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a
gumazamizibar amuti,
me bar osemegham.
Dughiar kamîn, midorozir gumazir gav-
gaviba,
me uaghan atiating pamten arangam.
- ¹⁵ Dughiar kamîn, Ikiavîra Itir Godîn
aningagharim azenim giram,
eghti gumazamiziba osimtîzir ekiamîn
aven iki men naviba bar ikuvigham,
eghti biziba tintinimîn ikuvam.
Eghti ghuariaba aruem avaraghti,
mitater pîgha duar dafam otogham.
- ¹⁶ Dughiar kamîn midorozir sîgham
arangti,
midorozir gumaziba izi,
nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba
ko dipenir gavgavir ganganir gu-
maziba itiba,
me dav sogh pamten mikim,
dimîva arangam.
- ¹⁷ Ikiavîra Itir God kamaghîn mîgei,
Gumazamiziba arazir kurabar na
gami,
kamaghîn amizi, kî bizir kurar avîrim
damuti da me bativam,
eghti me damazir okavîrizibar
mîn punpun, daruamin tuaviba
buriam.
Eghti men ghuziba dipamîn mîn iriti me
arimighiram.
Eghti men kuaba nguazim gisin
kurighiri mati afiar buariba.

* **1:7:** Vezin kamîn akar isin zuim, a kamaghîn mîgia ghaze, bizir God damuasa mikemeziba, da mati gumaziba God bagh ofa damuasa amizir bizibar dughiam. Me asizibav sogha ofabagh amî. Egha me gumazir igharazibar deima me iza me ko uari akuvava asizir ofan kaba api. Ezi e deragha fozir puvati, akar isin zuim, gumazir igharazir kaba, me taia. Gumazir maba ghaze, kar God diazir gumazir izi Judabagh asighasighamiba. **1:13:** Godîn Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Maika 6:15 **1:17:** Godîn Araziba 28:29; Onger Akaba 83:10; Jeremaia 9:22

18 Dughiar kamın, Ikiavıra Itir God uan aningagharim akagham, eghti men gol ko silva tong bar men akuraghan kogham.
Bar puvatigham.
An aningagharim, avimın mın otogh nguazimın ruaghateviba bar dar isigham.
A zuamıram otogh, nguazimın gumazamiziba bar me agıvaghham.

2

Gumazamiziba navibagh iragh

1 Ia kantrin kamın gumazamiziba, ia uan arazir kurabar aghumsızir puvati.
Ia deravıra arazir kam ginighnigh, egh a bagh aghumsigh.
2 Puvatighti, Ikiavıra Itir God uan aningagharim akaghti, ia ikuvigham mati akımariba midii.
Puvatighti, Ikiavıra Itir God ian ataram, eghti an adarim avimın mın ian isiam.
3 Ia gumazamizir uari abıra, Ikiavıra Itir Godın apengan itiba, ia a bagh izi a baghvıra iki.
Egh uari abınigh Godın damazimın arazir aghuıbar amu.
Ia kamaghın damuti, Ikiavıra Itir God uan aningagharim amadaghti a izi arazir kuraba ikarvaghamin dughiam, ia ti an aven modogh deraghvıra ikiam.

Judan kantrin boroghın itir kantriba Ikiavıra Itir God me gasighasigham

4 Ikiavıra Itir God Filistian kantri gasighasighti, gumazitam Gazan nguıbar ekiamın ikian kogham.
Eghti Askelonın nguıbar ekiam uaghan gumaziba puvatigham.
Asdotın itir gumazamiziba, apaniba dughiar vamıran me batuegham, egh me uaghan Ekronın itir gumazamiziba batuegham.

5 O Filistian ongarir dadarimın itiba, ia ikuvigham.
Ikiavıra Itir God ia isa kot gatigha gıfa.
A ia gasighasighti, ian tav ikian kogham.
6 Ian nguazir ongarir mırıamın itim, grazir kinim a batogham.
Danganir kamın sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia uari bagha dipenir doziba ko sipsipba ikiamın divazibar ingaram.
7 Ezi Judan ikızimın ikiavıra itir varazira, me ian nguazim iniam.
Eghti men sipsipba danganir kamın itir grazibar amıti, Judaba Askelonın nguıbamın itir dipenibar dakuam.
Eghti Ikiavıra Itir God, a men God, a me ko iki me damuti me deravıra ikiam.
8 Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar Itim kamaghın mıgei,
“Ki Moapın kantri ko, Amonın kantri barazima, aning nan gumazamiziba dipova akar kurabar me mıgia uari fe.
Me pamten mıgia ghaze, me Israelia abınigh men nguazim inigham.
9 Ki Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar Itim, Israelian God, ki zurara angamıra ikia, guızbangıra mıgia Akar Gavgavir kam gami, Moapia ko, Amonia me ikuvigham, mati Sodom ko, Gomora ikuvizi moghın me ikuvigham.
Eghti ikarızir ataghatariba otivigh men nguazim bar anevegham.
Eghti amangsızim itir moziba nguıbar kamın otoghti a bar ikuvigh kamaghıra ikiam.
Eghti nan adarazir ikiavıra itir varazira, me, me misogh pura men biziba iniva, men nguaziba iniam.”

10 Moapia ko, Amonia uari fava akaba batosi,

2:3: Aisaia 1:17; Amos 5:6; 5:14-15 2:4: Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sekaraia 9:5-7 2:8: Aisaia 15:1-16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-11; Amos 1:13-15 2:9: Jenesis 19:24

egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin gumamaziziba,
me dibovir akar kurabar me migei.
Kamaghin amizi, God me ikaragh
pazavira me damuam.

¹¹ Ikiavira Itir God me damuti,
me puviram atiatingam.

Kantriba bar, a men asebar amuti
da pura bizir kinibar min otivam.

Eghti gumamazizir ongarimin miriamin
itiba ko, gumamazizir ongarir
arighatizimin itiba,
me uan nguibabara ikiva
uan teviba apir dapaniba avighiva
an ziam fam.

¹² O Itiopian gumamaziziba, ia uaghan
Ikiavira Itir God midorozimin aven ia
misoghti
ia arimighiram.

¹³ Ikiavira Itir God uan gavgavimin Asirian
gumamazizibagh asighasigham,
kantrin kam a notin amadaghan iti.
Egh a men nguibar ekiam Ninive
gasighasigham.
Eghti nguibar ekiam kam dipaba pu-
vatizir danganimin min otogham,
eghti gumamaziziba ua an ikian
kogham.

¹⁴ Bulmakauba ko, sipsipba ko, memeba
ko, asizir atiabara izi a dakuam.
Apaniba dipenibar itir ter arariba isi
tintinimin da kunigham.
Kamaghin amizi, dipenir kaba bar
ikuvigham.

Eghti dimagarimin kuarazir biariba ko,
mighiaba ko, dariaba
da pura izi dipenir kabar ikiva
dar dipenir akiniba ko, tiar akaba
ko, winduabar dapiagh ikiva
arangam.

¹⁵ Niniven adarazi nighnigha ghaze, me
gavgavir ekiam iti,
me ikuvighan kogham, kamaghin
amizi, me bar akonge.

Egha me ghaze, men nguibar ekiam a
uabira kantrin igharazibar nguibar
ekiaba, bar dagh afira.

Ezi bar puvati.

Bizir kurar kaba Ninive bato.
Ezi nguibam ikuvigha kamaghira ikia,
asizir atiabar danganim gava.
Gumazir an boroghin zuiba me atiatiava
dapaniba roava bar an aghua.

3

*Ikiavira Itir God Jerusalemian arazir
kuraba gin amada*

¹ O Jerusalem, ni ikuvigham.

Nin gumamazizibar araziba, Ikiavira
Itir Godin damazimin bar mizegha,
kurigha bar ikufi.

Me an akaba batogha uan
adarazira, paza me gami.

² Me Ikiavira Itir Godin akam barazir pu-
vati,
egha Ikiavira Itir God men araziba
akiran me aghua.

Egha nighnizir gavgavim an ikian aghua,
egha uarir akurvaghasa an azangsizir
puvati.

³ Men gumazir dapaniba mati laionba,
mitiriam men azima
me pamten arava aroi.

Ezi men gumazir kotiaba tuisiziba, mati
afiar atiaba mitiriam puv men azi,
ezi me asiziba apava,
gurumzaraghan bagha agharitam
atizir puvati.

⁴ Godin akam inigha izir gumaziba der-
aghavira uan ingangarim gamir pu-
vati,
egha ifaghata gumamazizibagh
asighasighasa pura me gifari.

Ofa gamir gumaziba, me bizir anogoroghez-
iba paza dagh ami,
egha uarira uarir akurvaghasa Godin
Akar Gavgaviba otavkiri.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God Jerusalemian ikiavira
iti.

A guizin arazir aghuibaram ami, egha
arazir derazir puvatiziba ana dagh
amir puvati.

Mizarazibar zurara, a guizin uan arazimin
gin ghua,

bar deragha kotiabagh amua, gumamazizibar araziba tuisisi.
Egha ingangarir kam ataghirazir puvati.

Ezi gumazir kurar nguibar ekiar kamın itiba,
me guizin arazimın gın zuir puvati,
egha aghumsizir puvati.
Bar puvati.

⁶ Ikiavira Itir God kamaghın miğia ghaze,
“Ki kantrin maba bar me agifa, egha men nguibar ekiabagh asighasiki.
Ezi dar nguibar ekiar divazir gavgav-
iba itiba ko, dipenir ruarir ganganir gumaziba itiba,
da ikuvigha iti.

Gumazitaba nguibar ekiabar itir puvati,
kamaghın amizi, gumamaziziba ua nguibar ekiabar aven itir tuavibagh aruir puvati.

⁷ Ki ghaze gumamaziziba nan arazir kabargan, nan apengan ikiam,
egh me nan amamangatighti ki men arazir kuraba akiram.

Egh ki deraghvira men sure gamizir biziba,
me deragh dagh nighnighti,
ki me gasighasighan kogham.
Ezi me nan suren akaba barazir pu. Puvati.
Me zuamira ua dikavigha arazir kurabagh ami.”

⁸ Ikiavira Itir God kamaghın an gın zuir gumamazizibav gei,
“Ki men atara kamaghın uan nighnizim akirigha gifa,
ki kantriba bar dar gumamaziziba inigh izi me akuvagh,
men arazir kuraba ikarvagh.

Eghti nan aningagharim avimın min nguazir kamın danganiba bar dagh asighasigham.
Kamaghın amizi, ia nighnizir aviribar amuan marki.

Ia Dughiar ki kantriba bar dar gumamaziziba isi kot darighamim bagh pura mizuam iki.

⁹ “Dughiar kamın, ki kantriba bar dar gumamaziziba miğeir miğirigiabagh iraghti,
da ua igiabar otivigham.

Eghti me miğeir miğirigiaba bar zuegh bar deragham.
Egh me ua aseba ko, mikıman kogham,
me narara mikıman.
Egh me navir vamira iki, nan ingangarim damuam.

¹⁰ Nan gumamazizibar marazi tintinimın kantrin igharazibar ghue,
ezi marazi kantri Itiopian iti,
me ofaba inigh na bagh izam.

¹¹ “Nan gumamaziziba,
ia guizbangira nan akam batoke.
Eghti ki bizir kabar amuti da otivamin dughiamın,
ian tongın itir gumazir uari fa akaba batoziba,
ki bar me batuegham.

Eghti ia Jerusalemın ikiam, kar nan mighsiam,
egh ia ifaghati ua nan akaba batoghan kogham.

Kamaghın amizi, ia uamategh Jerusalemın izeghiva,
ni ua uan arazir kurabagh nighnigh aghumsighan marki.

¹² Eghti gumamazizitaba, ki me ateghti me Jerusalemın nguibamın ikiam.
Me bizir aviriba puvatigh guizbangira uari dikabiragham.
Egh na bagh izi uarir akurvaghsi nan azangsigham.

¹³ Israelian ikiavira itir varazira, men dibobonim bar sufi.
Me arazir kurabar amuan koghiva, akar ifavaribar amuan kogham.
Me guizin akabar amu, egh ifaran kogham.
Me deraghvira dapiagh avughsam,
eghti bizitam me damuti me atiatingan kogham.”

Bar akongeghamin onger akar mam

¹⁴ O Israelian gumamaziziba, ia pamten dimiva ighiabar amu!
O gumamazizir Jerusalemın nguibamın itiba,

ian navir averiaba deraghti ia bar
akuegh mamaghira iki!
15 Ikiavira Itir God, ia gasighasighasa
mikemezir akar kam,
a anegivagha ian apanibar agirazi me
are.
Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
a ian tongin iti.

Kamaghin amizi, ia bizitamın ati-
atingan marki.
16 O Jerusalem, Dughiam iziti me ni mikim
suam,
Ia Saionin gumamaziziba, ia pu-
ram akongiva bizitamın atiatingan
marki.

17 Ikiavira Itir God, a ian God, a ia ko iti.
An gavgavim ian akurazi, ia
midorozimın uan apaniba abira.
A ia bagha bar akongegh ighiabar amuam.
Mati gumamaziziba uari akuva Godin
ziam fa onger akabagh ami moghin,
a ia bangin pamtem ongam.
Guizbangira a bar ia gifonge, ia kamaghin
nighnizir kam damuti,
a migirigabagh asagham.

18 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
“Ki faragha puv ia gamizi, ia nan saghon iti.
Ia fo, ia nan ziam fe puvati,
ezi bizir kam ia gamima ia bar
aghumsiki.
Ezi ki datirighin ua ia inigh izasa.*

19 Dughiar kamra, apanir ia abiragha paza
ia gamiziba,
ki me gasighasigham.
Ia Israelian tintinibar kantrin igharazibar
itiba,
ia mati sipsipba tintinibar ghuezi, ian
sueba ikufi.
Ki ia inigh ua ian nguibamın izam.
Ia datirighin igharaz darazir damazimın
bar aghumsiki,
ezi ki ian aghumsizim agivagh ziar
ekiam ia daningam.

Eghti nguazimın danganiba bar,
dar gumamaziziba ian ziaba fam.
20 Dughiar kamın, ia itir danganiba bar,
ki ia inigh uamategh ian nguibamın
izam.
Egh ziar ekiam ia danighti,

nguazimın gumamaziziba bar ian
ziam fam.
Egh Dughiar kamın, ki ian ingangaribar
amuti da bar deragh otivam,
eghti ian dabirabim deragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

3:17: Godin Araziba 30:9; Aisaia 62:5; Jeremaia 32:41 * **3:18:** Hibrun akam me kagh deragha akamın mingarim
abighizir puvati.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Hagain Akinafarim O Hagai Akar faragha zuim

Judaba, kantri Babilonin kalabus ategha ua Jerusalemın izezi, Hagai Ikiavira Itir God, a ganingizir akar kamın gun me migei. Me azenir mabar Jerusalemın ikia, zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimın ingarizir puvati. Ezi Hagai ko, Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, aning Serubabel, ko Josuan, nighniziba fasa akabar aningın migei. Aning Judabar gumazir dapanimning. Eghti aning Godin Dipenim uam an ingarsi Judabar gumamazimizibav kemegh, uaghan Godin ziam fer arazimın arazir kuraba akiram.

Hagai kamaghın miġia ghaze, Judaba ingangarir kam damuam, a men akuraghti, me uari ko ingarir arazir kam bar deragham. Eghti Godin akar dikiriziba, an akam inigha izezir gumaziba mikemezi moghin, da guizbangirama otivam. Eghti God bar deragh uan gumamazimizibar amuti, me dughiar bar aghuarimra ikiam.

God uan Dipenimın ingarasa gumamazimizibav gei

(Sapta 1:1–2:9)

God ua uan Dipenimın ingarasa gumamazimizibar avisi

¹ Dughiar kamın Darius, Persian kantrin atrivir ekiamın itima, an namba 2in azenim. Ezi an iakinir namba 6in, an aruer faragha zuimın aven, Ikiavira Itir God miġirigiam isa, uan akam inigha izir gumazim Hagai ganingi. Eghti an akar kam isi Judabar gumazir dapanim Serubabel daningam, a Sealtielin otarim. Egh uaghan akar kam isi Jehosadakın otarim Josua, a Judabar ofa gamir gumazibar dapanim daningam.* ² Egha Hagai

kamaghın aning miġia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghın migei, ‘Gumamazizir kaba ghaze, “Godin Dipenimın ingaramim dughiam tighar maghin otivam.” ’”

³ Ezi Ikiavira Itir God, gumamazimizibav kimasa miġirigiaba isa ua Hagai ganingi. ⁴ A ghaze, “Nan gumamaziziba, ia manmaghsua uari bagha dipenir bar aghuubar ingara dar itima, nan dipenim ikuvigha iti? ⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighın ghaze, Ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi o puvati? ⁶ Ia dagher aviriba oparigha, dar dagher aviriba isir puvati. Ia apava izevir puvati. Ia dipaba apava, kuariba ian piravira iti. Ia korotiaba ikia da aghuava, arugharughvira ikiam. Gumazir dagiaba bagha ingara da isiba, da zuamira gefi, mati ia da isa dagiavtarir toriba itibagh azui. ⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghın ia migei, ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi, o puvati? ⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia miġhsiabar mavanang temeba okegh izighiri nan Dipenim uam an ingarigh. Eghti nan navir averiam deragh bar akongegham. Egh ia an aven nan ziam fiti, ki uan angazangarim ko, gavgavim saram otogh, ziar bar ekiam iniam.

⁹ “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia nan Dipenim ataghizi a ikuvigha itima, ia uari uan dipenibar ingarigha arui. Kamaghın amizi, ia uan azenibar dagher ekiataba inisi damuva avegham. Ia dagher muziarir kaba inigh agheghti, ki dagh iveraghti da zuamira gevegham. ¹⁰ Ian arazir kaba bangin, ghuariaba irir puvatizima dagheba ian azenibar otivir puvati. ¹¹ Ki uabi amozimın anogoroke. Egha ki aruer ekiam gamizi, a nguazim koma, miġhsiaba ko, ian witin azeniba, ian wainin azeniba, ian olivin temeba, nguazimın otivava aghuir zuravariba, ian asiziba, gumamaziziba ko, me oparir dagher guar aviriba, a bar dagh apongezi da misingi.”

1:1: Esra 4:24–5:2; Esra 6:14 * **1:1:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamın ikezim, an dughiam Ogas 29. **1:6:** Godin Araziba 28:38-40; Hosea 8:7; Hagai 2:16

Gumamaziziba Godin akam baregha an gin zui

¹² Dughiar kamin, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumamazizir ua izegha aning ko itir vabara, me Ikiavira Itir God, men God, an migirigiaba baraki. Egha me an akam inigha izir gumazim Hagain migirigiaba baregha Ikiavira Itir Godin atiatingi. Me fo, Ikiavira Itir God, anemadazima a izi. ¹³ Ezi Hagai, an akam inigha izir gumazim, a kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun gumamazizibav gei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Ki ia koma akam akira ghaze, ki zurara ia ko ikiam.'"

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua a Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumamazizir aning ko itir vabara, men nighniziba ua da fema, me iza ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a men God, me an Dipenim ingari. ¹⁵ Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir pumuningin namba 6 iakinimin dughiar namba 24in, me ingangarir kam foregha a gami.†

2

Godin Dipenir igiam bar deragham

¹ Darius atrivimin itir azenir namba 2in, an iakinir namba 7in, dughiar namba 21in, Ikiavira Itir God uam akam isa, akam inigha izir gumazim Hagai ganingi.* ² God Hagai migia ghaze, "Ni mangi Judabar gumazir dapanim Serubabel Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan ikiavira itir varazira, kamaghin me mikim suam, ³ Fomira nan Dipenimin ganganim bar dera, ezi ian tarazi ti an ganigha a ginighnighavira ikiama? Datirighin ia an gari, a kamaghira garavira iti o, a pura bizir kinimin min iti? ⁴ Ikiavira Itir God ghaze, O Serubabel, ni tugh gavgafigh. O Josua, Jehosadakin otarim, ni ofa gamir

gumazibar dapanim, ni tugh gavgafigh. Ia nguazir kamin itir gumamaziziba, ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia dikavigh ua ingangarim damu. ⁵ Ia fomira Isip ategha azenan izasava amima, ki ia ko Akar Gavgavim akira ghaze, ki ia ko zurara ikiam. Guizbangira nan Duam ian tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

⁶ "Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei. Dughiar otevimin, ki ua overiam ko, nguazim ko, ongarim ko, nguazir mdiarimin itir bizibagh nobaghnobagham. ⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki kantrin igharazibagh nuabaghti me akong, uan bizir aghuir ivezir bar pin koziba inigh kagh iziti, nan Dipenim ganganir aghuim damuam. ⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Kantriba bar dar itir silvaba ko golba, da bar nan biziba. ⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Nan Dipenir igiar kam an ganganim ko, ziar ekiam bar deragh, nan Dipenir ghurim gafiragham. Eghti ki bizir aviriba gumamazizibar aningti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.'"

God deragh gumamaziziba ko, gumazir dapanim Serubabel, damuam

(Sapta 2:10-23)

Arazir miziriziba gumamazizibar ofabagh asighasisi

¹⁰ Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir namba 2in, iakinir namba 9in, an dughiar 24in, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, migirigiar mam ua Hagai ganingi.† ¹¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ni nan azangsizir kamin mingarim gifoghfoghsi, ofa bagh amir gumazibar azaragh,

† **1:15:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Septemba 21. * **2:1:** Dughiar kam, a Oktoba 17. **2:3:** Esra 3:12; Sekaraia 4:10 **2:5:** Ua Me Ini 29:45-46 **2:6:** Joel 3:16; Hagai 2:21; Hibu 12:26 **2:7:** Aisaia 60:4-9; Daniel 2:44 **2:8:** 1 Eghaghaniba 29:14-16 † **2:10:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozir dughiam, an dughiam Disemba 18.

Moses Osirizir Araziba manmaghin miġei. ¹² Gumazitam, God ganingizir ofa gamir asizir tuzitam inigh, uan korotiamin aven anerugh mangiti, an korotiar otevitam bretin tam o, dagher isamiziba o, wain o, olivin borem o, dagher guar igharagha garitam uaghan a seregh mangiti, dagher kam God baghvira iki bar anogoregham o puvatigham?” Ezi Hagai ghua ofa gamir gumazibar azarazi me kamaghin miġei, “Mamaghin puvatigham.”[†]

¹³ Ezi Hagai ua men azara, “Gumazitam uan dafarim isi gumazir kuatam gisin datigh, gin daghebar suiraghti, dagher kaba Godin damazimin mizegham, o puvatigham?” Ezi ofa gamir gumaziba ghaze, “Are, da mizegham.”

¹⁴ Ezi Hagai kamaghin miġei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Gumazamizir kaba ko, men kantrin me amir biziba nan damazimin kamaghira ghue. Men nighniziba ko, me amir araziba mize. Kamaghira ofan me ofa gamir dakozimin amiba, da bar moghira nan damazimin mize.’”

God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

¹⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Ia tighar nan dipenimin ingaramin dughiam, faragha ia bativizir biziba ia dagh nighnigh. ¹⁶ Dughiar kam in bizir maba ia batifi. Ia dagher pozir mam aghuasa ghua ghaze, ia 4plan daghevtaribar aghuigham. Ezi puvati, ia daghevtarir pumuningrama aghui. Ia ghaze, ia ti wainin tengin ekiamin mangigh, 10plan mineba tuigham. Ezi puvati, ia miner 4plara tui. ¹⁷ Ikiavira Itir God ghaze, Ki aminir gavgavir fefeim itim ko, arimariar kurar mam ko, aisin amozir kuram amadazi, da izaghirava ian dagher ia oparizibagh asighasiki. Ia bizir kabar gara navibagh ighasa nighnizir puvati. ¹⁸ Datirighin namba 9in iakinimin, an 24in dughiam ia nan Dipenimin ingarasa, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki, gavgavim a daningasa da ariki. Kamaghin amizi, datirighin ia bizir aghuir ki

damuamibar ganam. ¹⁹ Guizbangira, ian dagher dipenir ekiar dagheba ariziba, datirighin witba dar puvati. Eghti ian wainin ikariziba ko, fighin temeġa ko, pomigranetin temeġa ko, olivin temeġa, da tighar bam. Datirighin ikegh mangi, ki bar deraghvira ia damuam.”

Ikiavira Itir God, ziar ekiam isi Serubabel daningam

²⁰ Dughiar kamra, iakinir kamran an dughiar 24in Ikiavira Itir God, a uam Hagai miġei, ²¹ “Ni Judabar gumazir dapanim Serubabel, kamaghin a mikim, ‘Ki overiam ko, nguazimin itir biziba ua dagh inobagh inobaghasava ami. ²² Ki kantrin igharaziba ko, atrivibar gavgaviba agivagham, egh karisba ighirarighiti, dar karisbar suizir gumaziba da sara daighiregham. Eghti hoziaba arimighireghti, men midorozir gumaziba dikavigh kaghira uan roroabav sogh bar me agevegham. ²³ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, O Serubabel, nan ingangarir gumazim, Sealtielin otarim, dughiar kam otoghti, ki ni inighti ni guizbangira nan ziamin gumazamizibagh ativagh men ganam. Ki nirara amisefe, ezi ni mati nan atrivimin ziar ekiam ko, gavgaviba akaghamin ringin nan dafarimin itimin min ikia, gumazamiziba geghuvamin gavgavim iti. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim nan migirigiaba kamaghira tu.’”

[†] 2:12: Ni Ofa Gami 6:25-27in ganigh. 2:13: Diboboniba 19:11-22 2:16: Hagai 1:6; 1:10-11; Sekaraia 8:10-12

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Sekaraian Akinafarim O Sekaraia Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, an Hagai ko ingarir gumazir mam. A uaghan nighnizir gavgavim Judabar ikia ghaze, Me uamategh Godin Dipenimin ingarigh, arazir aghuibar amuamin gumazamizibar iki. Sekaraia uaghan Godin Akamin gun migia ghaze, God dughiar aghuim damighti a me bativam.

Sapta 1--8, an akam inigha izir gumazimin akam an iti, a Esekiel ko Danielin akinafarir akar e gariba, mong a dar mirara ghu. Sekaraia irebabar min garir bizibar gari, ezi an akaba, akar isin zuir aviriba iti.

Sapta 9--14, a bizir gin otivamibar gun migei, kar dughiar God ikiziba bar dar itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh uaghan God gumazitam amadaghtima a izi an ingangarim damuam. Akinafarir kamın akar maba akam inigha izir gumazimin akamin min, mati Iesus amizir bizir mabar mirara ghu.

Sekaraia irebabar min garir bizibar gari

(Sapta 1--6)

Ikiavira Itir God ghaze, an gumazamiziba a bagh uamategham

¹ Darius Persian kantrin atrivim itima, azenir mam givazima, an namba 2in azenimin, namba 8in iakinimin, Ikiavira Itir God, migirigiar kam isava Sekaraia ganingi. Sekaraia Berekian otarim, ezi Berekia Idon otarim.

² A kamaghin migia ghaze: Ki Ikiavira Itir God, ki fomira puvira ian inazir afeziabar atari. ³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ia mikimasa na

migei: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia na bagh ua iziti, ki ua ia bagh izam, kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin migirigiaba. ⁴ Ia uan inazir afeziabar min damu ikian marki. Fomira Godin akam inigha izir gumaziba nan akam me mikira ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, ia pazavira itir arazir kuraba ataghiragh. Ezi me na barazi puvatigha, nan gin izir puvati. Kar Ikiavira Itir Godin migirigiam. ⁵ Ian ovaviba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, me datirighin itir puvati, me bar ariaghire. ⁶ Nan akam inigha izir gumaziba, kar nan ingangarir gumaziba, me nan akaba ko, arazir ki ifongeziba isa ian ovavibagh aningizi, me me baraghan aghuagha osimtizibar aven zui. Egha gin me navibagh iragha fogha ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, fomira mikemezi moghin, en arazir kurar kaba bangin ivezir kuram e ganingi.

Akam inigha izir gumazim irebamin min garir bizim, hoziabar gari

⁷ Darius atrivimin itima, an namba 2 azenimin, egha an namba 11in iakinim, kar Sebatin iakinim, an dughiar 24, Ikiavira Itir God migirigiar mam irebamin min garir bizim na ganingi. Ki Sekaraia, ki Godin akam inigha izir gumazir mam, ki Berekian otarim, ezi Berekia a Idon otarim.* ⁸ Ki dimangan irebamin min garir bizir mamın garima, Ikiavira Itir Godin enselin mam, hoziar aghevim gaperagha izi. A iza danganir zarir mamın tevsevibar tongin tughav itima, an akirangin hoziar agheviba ko, baghiraviba dukumiziba koma, ghurghuriba tuivighav iti. Ezi enselin maba hoziar kabagh apiaghav iti. ⁹ Ezi ki azara, "Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim, manmakin?" Ezi enselin na migeim, na ikaragha ghaze, "Ki dar mingarim ni akagham." ¹⁰ Ezi enselin faragha zuim, a tevsevibar tongin tughav ikia na migia ghaze, "Ikiavira Itir God uan enselin kaba amadazi, me ghua nguazir oteviba bar dar gari."

1:1: Esra 4:24--5:1; Esra 6:14 **1:3:** Jeremaia 25:5; Maika 7:19; Malakai 3:7; Luk 15:20; Jems 4:8 **1:7:** Azenir kam 519, a Krai tighar otivamin dughiamin fomira otozir dughiam, ezi an dughiam, 15 Februari. **1:8:** Akar Mogomem 6:2-4

¹¹ Ezi enselin igharaziba, enselin faragha ghua tevsevibar tongin tughav itim kamaghin a migei, “E nguazim bar a garua garima, nguazimin gumazamiziba bar moghira osimtiziba puvatigha deraviram apia.” ¹² Ezi Ikiavira Itir Godin enselin faraghavira zuim kamaghin migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni 70plan azenibar Jerusalem ko, Judan nguibar ekiaba bagha atara navim bar nin ikufi. Ni bar dughiar manamra ua men apangkuvigham?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir God, apangkuvir akaba ko, gavgavim anidir migirigiaba enselin na migeir kam ganidi. ¹⁴ Ezi enselin kam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akunasa na migei: Ki ifongiar bar ekiam ko, apangkuvir nighnizim Jerusalem bagha iti, an ziar mam Saion, a nan nguibar ekiam. ¹⁵ Ki fomira uan gumazamiziba mong men atara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibav mikemezi, me iza mizazim me gase. Me izava amiraghavira me gasighasighizir puvati. Me, me gasighasighamin mitaghniam gafiragha bar me gasighasiki. Ezi kantrin igharaziba datirighin osimtiziba puvatigha deraghavira iti. Ezi ki osimtizir ekiam men iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Ki ua Jerusalem uan apangkuvim men akaghasa izegha gifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Me nan Dipenimin ingarighti, a ua Jerusalem tugham. Mati gumazim dipenimin ingarasa benibar an ababaniba asi moghin, me Jerusalem nguibar ekiam, an ababaniba asi, egh bar aneghuigham.

¹⁷ Ezi ensel uaghan kamaghin akam akunasa na migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, An nguibar ekiaba bizir aghuir aviriba dagh izivagham. Eghti gumazamiziba deraghvira ikiam. Ikiavira Itir God, gavgavim ua Saion daningti, a ua tugh gavgavigham. Egh ua baghvira uam Jerusalem ginabagham.”

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven bulmakaun kombar gani

¹⁸ Ki irebamin min garir bizimin aven, bulmakaun komin 4plan gari. ¹⁹ Egha ki

enselin na ko migeimin azara, “Kar manmaghin amizir biziba?” Ezi a kamaghin na ikara, “Komin kaba, dar mingarim kamakin, da Judaba ko, Israelia ko, Jerusalem gumazamiziba gasighasigha me aghamsighizir kantriba.”

²⁰ Egha Ikiavira Itir God, 4plan ingangarir gumaziba nan akazima, me vaghvagha haman ainbav sozibar suiki. ²¹ Ezi ki an azara, “Gumazir kaba tizim damuasa izi?” Ezi a kamaghin na ikara, “Kantrin pazavira Judan nguazim gamua an gumazamiziba aghamsighiziba, ingangarir gumazir kaba izi, me damuti me atiatingti me bar men gavgaviba dikabiragham.”

2

Sekaraia ingangaribagh amir benir abanim, irebamin min garir bizimin aven an gari

¹ Ki kogha irebamin min bizir mamn garima, gumazir mam ababanibagh amir benir mamn suira. ² Ezi ki an azara, “Ni managh zui?” Ezi a kamaghin na ikara, “Ki Jerusalem ababanim damuva, an arozim ko, an ekiam gifoghasa zui.”

³ Ezi ki garima, enselin faragha na migeim zuima enselin igharazim iza a batogha, ⁴ kamaghin a migei, “Ni ivegh mangi gumazir igiar munam mikim suam, ‘Gumazamiziba ko, asizir aviriba bar avirasemegham, kamaghin amizima, me Jerusalem divazibar biribar ingaran iburagham. ⁵ Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi deragh an ganam, mati ki birir avimin min an divazim aghuigham. Egh ki an aven iki, an angazangarim ko gavgavimin min ikiam.’”

God Judabar diazima me uamategha uan nguazimra ize

⁶⁻⁷ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kamaghin me migei, “Ia izi! Ia izi! Ki fomira tintinibar ia aghamsighizi, ia nguazir kamin danganiba bar dar ghue. Ezi datirighin, ia kalabusin itiba, ia Babilonin nguibar ekiam ategh ari ua Saionin izi. Ia dikavigh zuamira izi!”

⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan ziar ekiam bangin gavgavim na

ganiga, kantrin pazavira an gumazamiz-ibagh amiba, a me mikimasa na amadagha ghaze, “Tina paza me gami, a paza nan bizir bar pin kozim gami.*” ⁹ Ki uabi ivezir kuram me daningasava ami, eghti gumazamizir me abirazi men ingangarir gumazir kinibar ikeziba, me dikavighiva, uan apaniba pazavira me damuva me da men biziba iniam.” Bizir kam otoghtima, me bar fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, na amada.

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia mati nan guivir ki ifongezim, ia araghasiva bar akongezir ighiabar amu. Bar guizbangira, ki uabi izi ian tongin ikiam. ¹¹ Dughiar ekir ki ian akurazi kamin, kantrin aviribar gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh izi, an gumazamizibar ikiam. Guizbangira, ki izi ia ko ikiva ian tongin ikiam.” Bizir kam otoghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uabi na amadazi ki ia bagha ize. ¹² Eghti Judaba, Ikiavira Itir Godin kantrin kamra iki, egh me an damazimin bar faraghivira ikiam. Eghti a bar Jerusalem gifueghiva, ua bagh anemisevegham. A Jerusalem gifongezim moghin, nguibar ekiatam gifueghan kogham.

¹³ O gumazamiziba, ia pura ikiva oragh! Ikiavira Itir God dikavigha uan Nguibam ategha e bagha izasava ami. Kamaghin amizi, e bar moghira uan akabar kumigh nimira ikiva a mizuamam.

3

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven ofa gamir gumazibar dapanimin gani

¹ Egha ki irebamin min garir bizir mam in aven garima, Ikiavira Itir God ofa gamir gumazibar dapanim Josua, nan aka. Josua Ikiavira Itir Godin enselin boroghin tughav iti. Ezi Josuan agharir guvimin amadaghan, Satan tughav ikia, a isi kotiam darighasava ami. ² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “Satan, ki Ikiavira Itir God, nin atara ghaze, ni akatam mikiman

kogham! Ki Ikiavira Itir Godin Jerusalem gifongezim, ki ni migia ghaze, ni nimira iki. Gumazir kam Josua, ki uam a ini, a mati gumazim aviradiar avim isim inigha anemunge.”

³ Ki garima, Josuan korotiam bar pughpurizima a enselin boroghin tughav iti. ⁴ Ezi enselin kam, enselin an faragha tui-ighav itibav gia ghaze, “Ia korotiar pughpurir an aghuiziba suegh.” Egha a Josua migia ghaze, “Ni oragh. Ki nin arazir kuramin osimtizim ko, korotiar pughpurir kaba suegha gifa. Ki datirighin korotiar igiaba ni daningam.” ⁵ Ki kamaghin migei, “Kamaghin ti deragham, me inir zuruzitam inigh Josuan dapanim gighuigh a ikegh.” Ezi ki mikemezi moghin, me ami. Ikiavira Itir Godin ensel an boroghin itima, enselin igharaziba korotiar igiaba Josua gazui.

⁶ Ezi gin Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Josua migei, ⁷ “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ni nan Akar Gavgavibar gin mangiva, ingangarir ki ni daningamiba ni bar dar amuti, ki ni ateghti ni nan Dipenim ko, bizir nan ziam feba ni dar ganam. Egh ki ni ateghti, ni enselba ami moghin, nan boroghin izam. ⁸ Ofabagh amir gumazibar dapanim Josua, ni oragh. Ezi ia ofa gamir gumazir igharaziba, ia uaghan oragh. Ia mati bizir aghuir gin otivamibar ababanir gumaziba. Ia oragh. Ki uan ingangarir gumazim amadaghti a izam, an ziam Temer Ghuzir Igiam. ⁹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki dagiar aghuir mam inigha Josuan boroghin aneti. Dagiar kam, a 7plan damaziba iti. Eghti dagiar kam gisin, ki akatam osirigham. Egh ki dughiar vamiran, nguazir kamin arazir kurabar osimtizim gin amangam. ¹⁰ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, dughiar kam otoghtima, ia vaghvagh uan namakaba inigh izi ia ko ikiam. Eghti me ia ko wainin azenibar daperagh fighin temebar apengan iki, avughsi deraghvira ikiam.”

* **2:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **2:11:** Aisaia 2:2-3; 60:3 **2:13:** Habakuk 2:20 **3:1:** Esra 5:2; Akar Mogomem 12:10 **3:2:** Jut 1:9 **3:8:** Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 6:12 **3:9:** Sekaraia 4:10 **3:10:** Maika 4:4

4

Sekaraia irebamın mın garir bizimın, golin ingarizir lamın aghorimın gari

¹ Ezi Enselin faraghavira na ko migeim, a uamategha na bagha iza, mati gumazim akuima me a gaghuri moghin, a na gaghuri. ² Egha a kamaghın nan azara, “Ni tizimın gari?” Ezi ki ghaze, “Ki garima, me golin ingarizir aghorim ko, borem arıghamin itarir ekiam, an pin iti. Ezi golin itarir ekiar kamın 7plan lamın aghoriba a gaseghav ti. Ezi 7plan lamın kaba, da vaghvagha borer itarir ekiamın itim gekuasa 7pla wikba iti. ³ Ezi olivin temer pumuning itima, lamın aghorir kam aningın tizimningın tughav iti, mam vongın itima mam vongın ti.”

⁴ Ki kamaghın ganigha enselin azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim manmakın?” ⁵ Ezi enselin na ko migeim nan azara, “Ni fos ti puvati?” Ezi ki kamaghın a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki fozir puvati.”

God Serubabel bagha akam akiri

⁶ Ezi ensel Ikiavira Itir Godın akam, gavmanın gumazir dapanim Serubabel daningasa, kamaghın na migei, “Kar, Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itimın akam: Ni ingangarim damusi, ni uan midorozir gumazibar gavgavim ko, ni uan gavgavimın amodoghın bizibar amuam marki. Bar marki. Nan Duamın gavgavim ni ko ikiti, ni gavgavir kamın amodoghın ingangaribar amuam. ⁷ Eghti bizir ekiaba mati mighsiaba nin tuavim apirti, ki bar da batueghti da voroghira ikiam. Eghti ni ua nan Dipenimın ingaram, egh ni dagiar abuananam nan dipenim datighti, gumazamiziba tiariba akar suam, ‘Dipenir kam a bar dera. God deraghvira a damu!’”

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua migirigiar mam na ganiga ghaze, ⁹ “Serubabel uan dafarimningın nan Dipenimın ingarasa danganim akirigha gifa. Egh a uabi an ingar anegivagham. Nan Dipenim givaghamin dughiamın, nan gumazamiziba fogh suam, ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, ki uabi ni amadazi ni

me bagha ghu. ¹⁰ Me ingangarimın garima a zuamira dikavigha zuir puvati, ezi men naviba bar oseme. Egh me Serubabelin gantima, an ain itir ikarizimın suiragh nan dipenimın ingaram. Me fo, ikarizir kam, dipenir ingangariba voroghira zuir ababanim. Eghti me ganigh fogh suam, dipenir ingangarim deraghvira zui, eghti me bar akongegham.”

Ensel Sekaraia irebamın ganizir lamba ko, olivin temer pumuningın mingarimın, gun a migei

Ensel ua kamaghın na migei, “Lamın 7plan kaba da Ikiavira Itir Godın damazibar ababanimın mın iti. A zurara nguazir kamın oteviba bar dar gari.”

¹¹ Ezi ki an azara, “Olivin temer pumuning, lamın aghorimın agharir guvim ko, agharir kiriamın tughav itimningın mingarim manmaghin ghu?” ¹² Egha ki uam an azara, “Kar olivin aguar manmaghin amizimning, aningın boroghın golin borem, golin itamningın torimın aven ivemara ghuaghiri?”

¹³ Ezi a kamaghın nan azara, “Ni ti fozir puvati, a?” Ezi ki ghaze, “Puvati, nan gumazir ekiam.” ¹⁴ Ezi ensel kamaghın na migia ghaze, “Olivin aguar kamning, aning gumazir pumuningın ababanim gami. Ekiam, a nguazir kamın oteviba bar dar gari, egha a uan ingangarim damuasa aning amisevegha, borem isa aningın dapanimning ginge.”

5

Sekaraia irebamın mın garir bizimın garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui

¹ Ki ua kogha gara irebamın mın bizir mamın garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui. ² Ezi ensel na migia ghaze, “Ni bizir tizimın gari?” Ezi ki ghaze, “Ki garima akinafarir irighizir mam mighegha zui. Ezi an ruarim 10 mitan tu, ezi an arozim 5 mitan tu.”

³ Egha a kamaghın na migei, “Akinafarir kam ghaze, dughiar kuram otogh mangi nguazir kamın itir gumazamiziba bar me

avaragham. Ezi akinafarir kamın osizirir mam ghaze, gumazir okeiba, God kantrin kamın me batuegham. Ezi akinafarir kamın osizirir igharazir mam ghaze, te ifavaribagh amua pura pın akakagha ghaze guizbangira, a uaghan me batuegham.”⁴ Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki akar kam amadazima, a zui, eghti a mangi okeir gumaziba ko, gumazir ifavaribagh amua pura nan ziam diboriba, a men dipenibar aven mangam. Egh akinafarir kam men dipenir akiniba ko, dagiaba bar da agivaghti, gumazir kaba bar ikuvigham.”

Sekaraia irebamın mın garir bizimın garima, amizir mam akıramın aven iti

⁵ Ezi ensel uam otogha, na miğia ghaze, “Ni gan. Bizir igharazir mam ua izi.”⁶ Ezi ki an azara, “Bizir tizim?” Ezi a ghaze, “Kar akırar mam. Egha akırar kam a mati, kantrin kamın itir gumamaziziba bizir kurar me ifongezibar ababanımın mın* iti.”

⁷ Akırar kamın asuam, me ainın an ingari. Ezi ki garima an asuam kuiagherizi, an aven amizir mam aperaghav iti.⁸ Ezi ensel ghaze, “Amizir kam, an arazir kuraba bar dar nedazımın mın iti.” A mikemegha gıvagha uam amizim abıragha, akıramın asuam dukua.⁹ Ezi ki kogha pın gara amizir pumuningın garima, aning avıziba ikia na bagha izima, amınım iva aningın avızibar akırvazi, aning miğhegħa nan amadaghan izi. Aningın avızibar ganganiba ekevegħa, mati kuarazir bagamın avıziba. Ezi aning akırar kam inigha pın miğhegħa nguazim ko, overiamın tizimningın zui.

¹⁰ Ki amizir kamningın ganigha kamagħın enselin azara, “Kaning akırar kam inigha managh zui?”¹¹ Ezi ensel kamagħın na ikara, “Aning akırar kam inigh Babilonın mangıva, a bagħ an ziam famın dipenir ekiatamın ingaram. Aning dipenımın ingarigh gıvaghıva, akırar kam an averiam datıgham. Eghti Babilonian

gumamaziziba me dipenir kamın an ziam fam.”

6

Sekaraia irebamın mın garir bizimın garima, 4plan karisba iti

¹ Ki gın ua kogha irebamın mın bizir mamın garima, karisın 4pla iti, me brasın miğhsiar pumuningın tizimın iza, azenan oto.² Karisın faragha izim, hoziar agheviba a kurvasi. Ezi an gın izir karis, hoziar pıziba a kurvasi.³ Ezi aningın gırara izir karis, hoziar ghurghuriba a kurvasi. Ezi bar dar gın izir karis, bagħıraviba dukumizir hoziaba a kurvasi. Ezi hoziar kaba gavgaviba dar iti.⁴ Egha ki kamagħın enselin azara, “Nan gumazir ekiam, karisın 4plan kabar mıngariba manmagħın ghu?”

⁵ Ezi a kamagħın na ikaragha ghaze, “Karisın 4plan kaba, da 4plan amınır overiamın pın itibar ababanımın gami. Da datırighira nguazir kamın otevíba bar dar garir Ekiamın damazımın ikegħa, anetegħa izi.”⁶ Hoziar pıziba mikırvazir karis, a notın amadaghan itir kantrin zui. Ezi hoziar ghurghuriba mikırvazir karis, a kantrin aruem ghuaghiri naghın itimın zui. Ezi bagħıraviba dukumizir hoziaba mikırvazir karis, a sautın amadaghan itir kantrin zui.*⁷ Hoziar aghuir kaba, azenan otivigha, zuamıra kantribar mangı da getiasava ami. Ezi ensel ghaze, “A dera, ia mangı.” Ezi me ghue.⁸ Ezi ensel pamtemın nan diagħa ghaze, “Hoziar notın amadaghan itir kantribar ghueziba, me navir amırızim isa Ikiavira Itir Godın Duam ganıngi.”

God Sekaraia miğei, An atrivibar dapanir asuam isi Josuan dapanım daghuam

⁹ Ezi Ikiavira Itir God akar kam na ganıga ghaze,¹⁰ “Ni datırighın Sefanaian otarım Josaian dipenımın mangı otogh, gumazir 3plan kaba, Heldai, Tobia ko, Jedaia, me dama silvaba ko, golba inigh. Me Babilonın kalabus ategħa Jerusalemın iza datırighıram oto.¹¹ Egh ni me da

* **5:6:** Hibrun akam deragħa akar kamın mıngarım abıghızir puvati. **6:2:** Akar Mogomem 6:4-5 **6:3:** Akar Mogomem 6:2 **6:5:** Akar Mogomem 7:1 * **6:6:** Hibrun akam deragħa akar kamın mıngarım abıghızir puvati. Gumazir maba kamagħın niğhnisi, e akar kam gıraka, “An aruem uaghiri naghın uaghiri,” mati, “a ghua hoziar pızibar gıntisi.” Gumazir avırım kamagħın niğhnisi, “kantrin notın amadaghan itir kam,” a kantri Babilonın ababanımın gami.

silvaba ko, golba inigh, dar atrivir dapanir asuamın ingarigh. Egh a inigh mangi ofa gamir gumazibar dapanim Josuan dapanim darugh, a Jehosadakin otarim. ¹² Egh ni kamaghın an mikim, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ‘Gumazir mam, me kamaghın a dibori, Temer Ghuzir Ighiam. Eghti an aghungigh aguar ekiam gavagh bar deraghviram otogham. Egh a gın Ikiavira Itir Godin ziam fer Dipenimın ingaram. ¹³ Guizbangira, a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimın ingaram. Eghti gumazamiziba atrivimın mın ziar ekiam a daningam. Egh a uan atrivir dabirabim daperagh gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti ofa gamir gumazitam an atrivir dabirabimın boroghın tughiv iki, aning uaning inigh ingariva, uaghara navir amirizimın fofozim aningın tongın ikiam.† ¹⁴ Eghti atrivimın dapanir asuam, Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven ikiam. Eghti gumazamiziba atrivimın dapanir asuar kamın ganiva God ginighnigham. Eghti gumazir kaba, Heldai, Tobia, Jedaia, ko, Sefanaian otarim Josai, atrivimın dapanir asuamın ganamin ingangarim, men dafaribar ikiam.’

¹⁵ “Eghti gumazamizir saghuiamın itiba iziva, men akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimın ingaram. Eghti ia kamaghın fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavir Bar Itim ia bagha na amada. Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba baragh dar gın mangi, eghti bizir kaba otivigham.”

God osımtıziba itir dughiam agıvagh, bar akongezir arazim damightıma an otogham

7

(Sapta 7–8)

6:12: Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 3:8 † **6:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghın nighnigha ghaze, a kamaghın migei, “A nan dipenimın ingarigh egh, an atrivim ko ofa gamir gumazimın mın iki egh uan gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti an atrivim ko ofa gamir ingangarim an amir kam bar deraviram otogham.” * **7:1:** Azenir kam 518, an azenir fomira Kraisin dughiamın otozim, ezi an aruem Disemba 7. **7:9:** Ua Me Ini 22:21-22; Ofa Gami 19:17-18; 25:35; Godin Araziba 10:17-19; 15:11; Jeremaia 7:5-6; 22:3

Ikiavira Itir God ghaze, ia dagheba ataghırazir ifavarir arazim damuan marki

¹ Darius atrivimın itir dughiamın, an namba 4ın azenimın, an iakinir namba 9, me Kislot a garisi, an aruer namba 4ın, Ikiavira Itir God akar mam na ganingı.*

² Dughiar kamın Betelin nguibamın gumazamiziba, Sareser ko, Regemelek ko, men adarazi amangizi, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimın Dipenimın ghue. Me deragh uari damuasa, ghua Ikiavira Itir God ko migei. ³ Egha me kamaghın ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba men azangsighasa, “Azenir aviriba gıvazıma, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimın Dipenim ikuvigha iti. Ezi e a bagha bar osemegha aziavira iti, egha e zurara namba 5ın iakinibar dagheba ataghırası. E ti zurara kamaghın damuam, o?”

⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghın na migei, ⁵ “Ni kantrin kamın gumazamiziba ko, an ofa gamir gumaziba kamaghın me mikim, ‘Guizbangira, 70plan azeniba dar namba 5ın iakiniba ko, namba 7ın iakiniba ia dagheba ataghıragha azia aghuımazimın iti. Ezi ia nan ziam fasa arazir kam gamizir pu. Bar puvati. ⁶ Egha ia apir dughiabar, ia pura uan navibar amuti da izıvaghısa ia api.’”

⁷ Fomira Ikiavira Itir God uan akar kam, uaghan gumazamizibav kinasa akam inigha izir gumazibagh aningı. Dughiar kamın, Jerusalem deravira itima bizir aghuir aviriba a gizıfa. Dughiar kamın, Jerusalem ko, nguibar ekiar an boroghın itiba ko, sautin amadaghan itiba ko, mighısiar dozir aruem ghuaghiri naghın itiba, gumazamizir aviriba bar dagh izıfa.

Ikiavira Itir God, Judaba kalabusın ikezir bizimın mingarimın gun Sekaraia migei

⁸ Ezi Ikiavira Itir God, akar mam ua Sekaraia ganıga ghaze, ⁹ “Bar fomira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

akar kam uan gumamazizibagh aniga ghaze, ia arazir aghuibara damu gumamazizibar araziba akir. Egh ia uan adarazir apangkuv men akurvagh. ¹⁰ Ia pazivira amizir paba ariaghirezibar amuan marki. Egh borir afeziba ariaghireziba ko, gumamazizir saghuiamin iza ia ko itiba ko, gumamazizir biziba puvatiziba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan adarazi gasighasighan marki.

¹¹ “Ezi gumamaziziba akaba baraghan aghuagha uan kuaribav konegha, uan nighnizibar kumi. ¹² Guizbangira, me uan dapanibagh amizi da dagiabar min gavgafi. Me nan akam baraghan aghua, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nan Duam akar kam me bagha a isa nan akam inigha izir gumazibagh aningi. Ezi me akar kam in gin zuir puvati, ezi ki puvira men atari. ¹³ Me nan akaba barazir puvatizir bizim bangin, ki men azangsziba barazi puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin, ki mikemegha gifa. ¹⁴ Bar guizbangira, ki me batoghezi, me ghua Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin, pura guighav iti, mati aminir ekiam bizibagh ivara. Ezi men nguazir aghuir kam, danganir kuramin min otozi, gumazitam uam a garuir puvati.”

8

Ikiavira Itir God, ua deragh Jerusalem damuasa akam akiri

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akar kam Sekaraia ganingi. ² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki bar Saionin nguibamin gumamazizibagh ifonge. Kamaghin amizi, ki men akurvaghasa. Ki bar me gifonge, men apaniba bagha navim isia bar ikufi. ³ Ki uamategh izi Saionin nguibamin aven ikiam, an ziar mam Jerusalem, a bar guizbangira nan nguibar ekiamra. Jerusalem, a ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin mighsiam, eghti me kamaghin a dipon suam, Godin Mighsiar Anogoroghezim. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba Jerusalem gumamazizibar gan suam, ‘Guizbangira, Jerusalemia deraghavira

Ekiamin gin zui.’ ⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, Midoroziba ko, osimtiziba Jerusalem otivan kogham. Eghti gumamaziziba iki bar ghurigh asadivir aghoribar suigh an tuavibar daruam. Egh me nguibar ekiamin uari akuvir danganiba bar, me pura tintinibar dapiagh avughsam. ⁵ Eghti borir doziba nguibar ekiamin uari akuvir danganibagh izivagh ikararang ikiam.

⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumamazizir kabar varazira, me kamaghin nighnisi, ki mikemezir biziba ti otivan kogham. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin nighnizir pu. Puvati. Ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti, ki dar amusi dar amuam.” ⁷⁻⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki uan gumamazizir kantrin aruem anadi naghin itiba ko, kantrin aruem uaghiri naghin itiba, ki men akurvaghasava ami. Ki me inigh ua Jerusalem iziti me an ikiam. Eghti me nan gumamazizibar ikiti, ki men Godin ikiam, egh guizin araziba ko arazir aghuibar me damuam.”

⁹ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia uan aghariba gavgavim dar aning, nan Dipenimin ingar. Godin akam inigha izir gumaziba, me fomira Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ingangarim forir dughiamin ikia Godin akamin gun migei. Ezi ia datirighin men akatoribar otivizir akabara ia ua dagh nighnigh. ¹⁰ Akam inigha izir gumaziba tighar izi akar kam akunamin dughiamin, bar faraghavira, ingangarir gumaziba ko ingangarir asizibagh ivezamin dagiaba puvati. Ezi apaniba dughibar pura tintinibar arua osimtizibagh amima, gumamaziziba avughsaziba puvati. Ezi ki me gamima, namakaba uarira uariv sosi, ezi men dabirabim derazir puvati. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki fomiram amizir arazim, ki datirighin itir varazira damighan kogham. ¹² Ki me ateghti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiva uan azeniba oparam. Eghti amozir ekiam aviriba izitima

men wainin ikariziba bitima, men dagheba deraviram otivam. Nan gumazamizibar ikiavira itir varazira, ki me bagh bizir aghuir kabar amuam. ¹³ Ia Judaba ko Israelia, ia uagharam oragh. Fomira Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian garima, ian araziba ikuvizima me uan apanibav migia ghaze, 'E kamaghsua, Judaba ko, Israelia ikuvizi moghin, ia uaghan ikuvigham.' Ezi datirighin, ia Judaba ko, Israelia, ki ua ia inigh deraghvira ia damuam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian gan, uan akar gumazibav mikim suam, 'E kamaghsua, ia Judaba ko, Israelia bar deravira iti moghin, ia bar deravira ikiam.' Kamaghin amizi, ia atiatingan marki! Ia tuivigh gavgavigh iki!"

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Fomira ian inazir afeziaba na gamizima, ki me basemegha me gasighasighasava ami. Egha ki uan nighnizim girazir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki men aningaghegha me gasighasiki. ¹⁵ Egha ki datirighin ghaze, Ki ua deragh Jerusalemia ko, Judabar amuasava ami. Kamaghin amizima ia atiatingan marki. ¹⁶ Egh ia arazir kabar amu: Ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir igharazibav kim. Egh ia kotiamin deragh guizin akam akirighti, migirigiaba bar givagham. ¹⁷ Ia arazir kurabar gumazamizir igharazibar amusi nighnighan marki. Ia kotiamin mitivigh, akar ifavaribar amuan marki. Ki ifavarir arazim ko, kotiam oteghavkirir arazim ko, uarir atara uariv sozir araziba, ki bar dar aghua."

¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migirigiar igharazir mam ua Sekaraia ganingi. ¹⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ia iakinir namba 4, ko 5, ko 7, ko 10in, ia dar aruer maba ia osimtizir ia bativiba dagh nighnigha dagheba ataghirasi. Ezi osimtizibar dughiar kaba, da Judaba bar akongeghamin dughiar ekiaba. Kamaghin amizi, ia guizin akaba ko, gumazamizir

igharaziba ko, deraghvira dapiaghamin araziba bar dagh ifongegh, dar amu."

²⁰ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, "Gin nguibar ekier aviribar gumazamiziba ua Jerusalem in izam. ²¹ Eghti nguibar ekier mam in gumazamiziba kamaghin nguibar ekier igharazim in gumazamizibav kim suam, 'E Jerusalem mangiva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim in ziam fiva deragh uari damusi, an azangam. Ia e ko izi.' ²² Ezi ikizir igharazir aviriba ko, kantrin gavgavir aviribar gumazamiziba, me Jerusalem iziva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim in ziam fiva, deragh uari damusi an azangsiham. ²³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ua kamaghin migei, Dughiar kam in saghon itir nguibabar gumazamizir 10pla iziva Judan gumazitam in korotiar otevitam in suiragh a mikim suam, 'E kamaghin oraki, God ia ko iti. Kamaghin amizi, e uaghan ia ko ikizir vamiran ikiasa ifongegh.'"

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akuraghsi, bizir igharagha garibar amighti da otivam

9

(Sapta 9--14)

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ivezir kuram me daningam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin uan akam na ganiga ghaze, Ikiavira Itir God, Distrik Hadrak ko, Damaskusin nguibar ekiam daperagh avughsi ikiam. Guizbangira, a uan damazimningin Israelian anababar gari moghin, a kantriba bar dar gumazamizibar gari. ² Egha uaghan a Hamat, a nguibar ekier Distrik Hadrakin boroghin itim, ko, Tairin nguibam ko, Saidonin nguibamin gari. Tair ko Saidonin gumaziba ti ghaze, me fofozir aghuir aviriba iti. Ezi Ikiavira Itir God guizbangira uaghan men gari. ³ Tair, a nguibar ekier gavgavim in oto. Ezi an gumazamiziba uari

bagha divazir mitiar bar gavgavim in-
garigha uan nguibar ekiam avini. Me
uaghan uari bagha silvan aviriba geghufi,
da nguazir minezibar min iti. Ezi me golin
bar aviriba itima, da men damazibar pura
bizir kinibar min iti. ⁴ Ezi puvati, Ekiam
men bizir aghuiba bar da batuegham. A
Tairin biziba ko, an divazir mitiar bar
gavgaviba, a bar da isi ongarim da ku-
nigham. Eghti apaniba izi men nguibar
ekiam daborogh bar a gasighasigham.

⁵ Eghti Askelonin nguibar ekiamin
gumazamiziba bizir kam in ganigh bar ati-
atigham. Me uaghan kuram iniam, eghti
men nguibam, gumazamiziba gin an ikian
kogham. Eghti Gasaba uaghan bizir kam in
ganti, osimtizer ekiam me batogham,
mati amizim borim batamin mizazim a
bato. Eghti men atrivim aremegham.
Eghti Ekronba uaghan bizir kam in gani-
va osimtizer ekiar kam iniam, mati amizim
borim batasa mizazim isi. Me kamagh in
nighnisi, Tairba ti men akuragham. Ezi
puvati, me bar ikuvigham. ⁶ Eghti gumazir
pura tigh in itir igharaziba izi Asdot in
nguibar ekiam in ikiam. Ikiavira Itir
God kamagh in migei, "Filistian kaba, me
gumazir uari fa akaba batoziba, ki bar me
dikabaragham. ⁷ Eghti Filistian ikiavira
itir varazira, me nan gumazamizibar min
otivigh Judan anababar tong in ikiam.
Jebusia* fomiram amizi moghin, Ekronba
datirigh in nan gumazamizibar ikiam.
Kamagh in amizima, me ghuziba itir asizir
tuzibar aman koghiva, uaghan Judaba
ataghizir dagheba, me dar aman kogham. †

⁸ "Ki uan gumazamizibar garima me
mizazir ekiam ini. Kamagh in amizi, ki
uan kantri geghuv, midorozir gumaziba
ateghtima, me nguazir kam in izeghan
kogham. Ki uam apaniba ateghti me ua
nan gumazamiziba abiniva arazir kurabar
me damuan kogham."

Guizin atrivim izam

9:5: Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7 * **9:7:** Jebusia, me
Jerusalem in nguibamin nguazir ghueba. Devit gin taun Jerusalem iniam, Jebusia Israelia ko iti. Ni Josua 15:63 in gan.

† **9:7:** Judaba asizim isamsi faragh bar deravirama an ghuzim rueghiva gin a isamigh aneremam. Ezi Filistiaba
arazir kam gamir puvatigha, Moses osirizi moghin me God in damazim in mize. (Ni vezin kabar gan: Jenesis 9:4; Ofa
Gami 3:17 ko 7:26-27; God in Araziba 12:16 ko 15:23.) Ikiavira Itir God kagh kamagh in migia ghaze, me asizim ghuziba
sara ikiti me aneman a men anogoroke. **9:9:** Matyu 21:5; Jon 12:15 **9:10:** Onger Akaba 72:8 **9:11:** Ua Me
Ini 24:8

⁹ Ia Saion in nguibar ekiam in itir gumaza-
miziba, ia bar akongegh!

Ia Jerusalem in itir gumazamiziba, ia
bar tiariba akar pamtem in dim.

Ia gan, ian atrivim mara ia bagha izi!

A ziar ekiam ikiava midorozim
gamuava uan apaniba abiri.

Egha a uabi uan ziam fer puvati.

A gumazir kinir ziaba puvatizer
mam in min donkin mam gaperagha
izi.

Kar donkin amebam in nguazir
asem.

¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,

Ki karisba ko, midorozibagh amir
hoziaba batueghti, da ua Israel in
tong in ikian kogham.

Egh ki men bariba bar da
apirarigham.

Ian atrivim, kantrin ekiaba bar dar
amighti, da midorozir arazim
ategh deraghvira dapiagh, navir
amirizim in ikiam.

A nguazir otevirabar gumazamiziba bar
me gativagh men ganam.

Nguazir kaba, da ongarir ekiam in ikegh
mangi ongarir saghon mar itibar
tugham.

Egh Yufretisin Faner ekiam in ikegh
vong in amadaghan mangi bar
saghon mar tugham.

Ikiavira Itir God ua uan gumazamizibar dabirabim akiri

¹¹ Ikiavira Itir God ua kamagh in migei,

"Ki Akar Dikirizir Gavgavir mam Judaba ia
ko a gami.

Ian inazir afeziaba ofabar amuasa
asizibav sozima dar ghuziba ire.

Ezi ghuzir kam gavgavim en Akar
Dikirizir Gavgavim a ganingi.

Kamagh in amizi, ki ia teghtima ia kantrin
igharazim in kalabus ategham.

Kalabuziar kam bar ikufi,

mati me ia isa mozir ekiamin ia arighizi ia damamin dipaba puvati.

12 Ia kamaghin fo, ki ian akuraghasa ifonge.

Kamaghin amizi, ia uamategh uan nguibamin izi deravira ikiam.

Ia osimtizir Bar ekiam ateri, ezi ki ia migia ghaze, ki arazir aghuibar ia damuam.

Eghti arazir aghuir kam bar osimtizir kam gafiragham.

13 Judaba, ki uan barir pimin min men suiragh, egh Efraimin adarasi, ki uan barir afuzibar min men suiragham.

Eghti Saionin gumaziba me mati midorozir sabam, eghti ki Grikba ko misogham.

14 “Ikiavira Itir God uan gumamazizibagh isin azenaram otogh barir pimin asam.

Eghti an afuziba onimarim min taghtagh zuamira mangam.

Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam sigham givigh,

sautin amadaghan ikegh, pamtem sueba akun daru, aminir bar gavgavim ko, amozim sara izam.

15 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, oramin min deravira uan gumamazizibagh eghuvam,

eghti me katapelbar uan apanibav sogh bar me abiragham.

Me midorozimin aven, me mati gumaziba dipar onganiba amegha tiariba akara uan apanibav suagharisi.

Men ghuziba, mati me ofabar amuasa asizir ghuzir itarim inigha, ofa gamir dakozim ginge.

16 “Dughiar kamin, Ikiavira Itir God men God uan gumamaziziba iniam, mati laion sipsibagh asighasighasava amima, sipsibagh eghuvir gumazim uam me iniam.

Eghti me bar deraghviram an nguazimin ikiam,

mati atrivimin dapanir asuamin itir dagiar ivezir bar pin kozibar min taghtagham.

17 Nguazir kam bar deraghti, me deravira ikiam.

Eghti gumamazizir igiaba, me dagher aviriba ko, wainin aviribar amiva aghungti,

men ganganiba bar deragham.”

10

God uan gumamaziziba ua me iniasa akam akiri

1 Dagheba aghungamin dughiamin, ia amozim bagh Ikiavira Itir Godin azangsigh.

Ikiavira Itir God overiar pizim ko, ghuariam akuvima, amozim izi, ezi dagheba ko, biziba aghui.

2 Gumamaziziba, me gin otivamin bizibagh foghasa, aseba ko kukunir gumazibar azangsisi.

Ezi me ifavarir akabar me gami.

Gumazir maba irebabar mingaribar gun migei, me uaghan ia gifari.

Me ghaze ia navir amirizim iniam, ezi puvati, ian navir osimtizim ikivira ikiam.

Gumamaziziba mati sipsipba tintiniba arua ovegha gifa.

Me geghuvir gumaziba puvatizi, kamaghin amizi me osimtiziba ateri.

3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Kantrin Igharazibar Gumamazizibar gumazir dapanir nan gumamaziziba gativaziba,

nan navim men atara me bagha nan isi.

Ki ivezir kuram me daningam.

Judan gumamaziziba, me nan gumamazizibara.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki deraghvira men ganam, mati sipsibagh eghuvir gumazim uan sipsipbar gari.

Egh ki Judan anababa bar dar amuti, me midorozir hoziar bar gavgavimin min ikiam.

4 Eghti Judan anababar tongin, gumazir dapanir gavgavir maba otivam, egh me mati dipenim aterir dagiaba ko, dipenim aterir guariba ko, midorozir barir pibar min ikiam.

5 Me midorozir gumazir gavgavibar min uari inigh, uan apaniba abinti, mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin zuir tuavimin uan apaniba, nguazir beghneazibar me dikabiri.

Ki Ikiavira Itir God me ko ikiam. Kamaghin amizi, me bar pamtemin misogh mangi, hoziabagh apiazir midorozir gumazibav sogh me abinigham.

6 “Ki Judan gumazamizibar amighti, me bar gavgavigham. Egh ki Israelian gumazamiziba ua me iniam.

Ki men apangkufi, kamaghin amizi, ki bar me inigh uamategh men nguazimra izam. Eghti me deravira ikiam, mati ki me batoghezir puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki men God, kamaghin amizi, ki men migirigiar me na migeiba ki da baragham.

7 Israelian gumazamiziba me midorozir gumazir gavgavibar min otivigh bar akuegham, me mati gumaziba wainin dipaba ame.

Eghti men ovavir boriba gin otivigh, ki Ikiavira Itir God, me gamizir bizir aghuir kabagh nighnigh bar akuegham.

8 “Ki uan gumazamiziba bar men dimiva, me akumakum me inigh izam.

Ki ua me inigh me damuti, me fomira ikezi moghin bar avirasemegham.

9 Ki guizbangira me batuegha me aghamsiki, ezi me pura tintinibar kantrin igharazibar iti.

Egh me nguibar saghuiabar ikiva, me na ginighnighvira ikiam.

Ikizir kaba uan boriba ko, me ikivira ikiva, bar moghira uari akuvagh, uamategh uan nguazimra izam.

10 Nan gumazamizir Isip ko, Asirian kantrin itiba, ki ua me inigh izitima, me uan nguazimra dapiagham.

Ki nguazimin mitaghniyam gisivaghtima, me Gileatin Distrik ko, Lebanonin nguazim sara iniam.

Eghti gumazamiziba nguazir kambar a gizivagham.

11 Ki me inighti me uamategh uan nguibamin izam, eghti Isipia ko, Asiriaba ongarir ekiamin min men tuavim apirighti, ki me abinigham.

Kamaghira, ki Isipian gavgavim agivagh, egh uaghan Nailin Fanem damighti a misigham.

Eghti Asirian gavgavim uaghan givagham.

12 Ki uan gumazamizibar amighti me gavgavigham.

Eghti me nan apengan iki nan ziam fiva, nan akabar gin mangam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

11

Atrivir kuraba mati temer kuraba

1 O Lebanonin gumazamiziba, avim ian temer sidabar isigham, kamaghin amizi, ia tuavim apiran marki, ia uan tiar akaba kuigh.

2 Sidan temeba iregha gifa, temer kaba ziar ekiaba iti, da ikuvigha gifa.

Kamaghin amizi, painin temeba ia azi.

Me ruarir arizimin temeba okegha gifa, kamaghin amizi, ia Basanin itir okin temeba ia azi.

3 Atrivibar gavgaviba ko, men ziar ekiaba gifa, kamaghin amizi, men naviba bar osemezi, me azi.

Ia oragh, atriviba pamtemin arava azi.

Me mati laionba Jordanin Faner miriamin moga itir ruarir ekiam, me an temer ekiaba okava, a gasighasighizima da aroi.

God, uan gumamazibar garir gumazir dapanir guar pumuningin migei

⁴ Egha Ikiavira Itir God, nan God kamaghin na migei,

“Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min damu.

Sipsipin kaba dar ghuaviba dav sogh dar amasa.

⁵ Sipsipin kabar ghuaviba dav sogha ghaze, ‘E ti arazir kuram gamir puvati.’

Me sipsipbav sogha, dar tuziba dagiaba bagha da amagava, dagiaba isa ghaze,

‘E dagiar gumazibar otivigha gifa.

Kamaghin amizi e Ikiavira Itir Godin ziam fam.’

Ezi sipsipbagh eghuvir gumaziba me uaghan, sipsipbar apangkuvir puvati.”

⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Ki nguazimin gumamazibar apangkuvighan kogham.

Ki uabi vaghvagh me isi men atriviba ko, men adarazir agharibar arigham.

Eghti me pazavira me damuam, mati sipsipin ghuaviba uari pazavira me gami.

Atriviba ko, men adarazi pazavira me damuti, ki men akuraghan kogham.”

⁷ Ezi ki gumazir bizibagh iveza da amadiba bagha, sipsipbagh eghuvir gumazimin min oto.

Kar sipsipin me misuegh damasava amiba.

Ezi ki sipsipbagh eghuvir gumaziba suizir aghorir pumuning ini.

Aghorir mam, ki ziam Apangkuvim a gatigha,

igharazim, ki Navir Vamira a gati.

Ki aghorir kamningin suiragha,

sipsipin okoruar kamın gari.*

⁸ Egha ki, sipsipbagh eghuvir gumazir 3plan atara men aghua.

Ezi me uaghan na gifongezir puvati.

Ezi iakinir vamiran aven ki me batoke.

⁹ Egha ki kamaghin sipsipin okoruar kam migei,

“Ki ua ia geghuvir gumazimin ikian kogham,

eghti me aremeghsi tina ginabaghti, an aremegh.

Eghti me tina gasighasighasa nighnisi, me a gasighasigh.

Eghti te miseveagherigha iti, me uari uan inivafizibar ami!”

¹⁰ Ki gumamazir kaba koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim aghorasava amua,

aghorir ki ziam Apangkuvim a gatizim,

ki a inigha anepiri.

¹¹ Kamaghin amizima, Akar Dikirizir Gavgavir kam dughiar kamra gifa.

Ezi bizir ki amizibar aven, gumazir bizibagh iveza da amadiba nan ganigha fo,

kar Ikiavira Itir God me migei.

¹² Ezi ki kamaghin me migei,

“Ia nan ivezim na daningisi, ia na daning. Puvatighti marki, ia uari.”

Ezi me 30plan silvan dagiaba isa na ganingi.

¹³ Gumaziba ghaze, ki ingangarir gumazir kuram.

Egha me ivezir bar muziarim na ganingi.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,

“Ni dagiaba isiva Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim datigh.”

Ezi ki 30pla silvan dagiaba inigha Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin da ati.

¹⁴ Egha ki gin, aghorir namba 2 apiri, aghorir kam ki ziam Navir Vamira a garisi.

Ezi arazir kam kamaghin men akagha ghaze,

Judaba ko Israelia, uari abigha ikizir pumuningin oto.

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,

“Ni ua sipsipbagh eghuvir gumazimin iki, egh dughiar kamın ni sipsipbagh eghuvir gumazir kuramin min damu.

* **11:7:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. **11:12:** Matyu 26:15 **11:12:** Matyu 27:9-10

16 Guizbangira, ki uan gumamazibar ganasa gumazir mam ati, me mati sipsipin okoruar mam. Ezi gumazir kam sipsipbar tongin dar ikuvizibar akurvazir puvati, egha a uaghan sipsipin ovengeziba tong da buria dar deir puvati. A uaghan dar duaba nozir puvati, egha deravira itiba, a dagheba dagh anidir puvati. Bar puvati. A mikarziba sara itiba, a uabi dar tuziba apava dar duiaba ko, puziba sara bar da asigha da ame.

17 O sipsipbagh eghuvir gumazir bar kurar pura sipsipba kavkirim, an apaniba izi an agharim ko damazir agharir guvimin itim misogh an gavgaviba bar da agivagham. Eghti an agharim an amiraghtima, an damazir agharir guvimin itim bar an okavigham.”

12

God gin ua Jerusalem iniam

¹ Kar migirigiar Ikiavira Itir God Israelia bagha aningizim. Ikiavira Itir God overiam ko, nguazimin ingarigha, gumamazibar ingarigha, ikirimirir angamira itim me ganingi. A kamaghin migei, ² “Ki Jerusalem damighti a wain itir kavin min otogham. Eghti kantrin igharazir an boroghin ikia, a gasighasighasava amiba, me mati gumazir wainin kavin kam amegha onganiziba. Me midorozim bagh Jerusalem nguibar ekiamin mangiva, me Judan nguibar dozir igharaziba bar da sara ekiarugham. ³ Dughiar kam otogh givaghti, ki Jerusalem damightima a dagiar bar osimtizimin min otogham. Eghti kantriba bar a ko misoghsi uari akuvagh, me uari ikuvigham, mati gumazim dagiar osimtizir kam fava mizazim isi. ⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kam in apanibar hoziabar amighti, da bar atiatigham, eghti dagh isin apiazir gumaziba bar onganigham. Ki Judabagh eghuva, men apanibar hoziabar amighti

dar damaziba bar okavigham. ⁵ Eghti Judan gumazir dapaniba bizir kam in ganigh, uarira uariv kim suam, ‘God, a Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim, a gavgavim uan gumamazir Jerusalem in itibagh aningi.’* ”

⁶ “Dughiar kam in ki Judan gumazir dapanibar amighti, me mati tuzim dafogha isi moghin, o mati witin azenir bar misingizim dafogha isia mizariaba zui. Eghti kantrin men boroghin itiba da bar givagham. Eghti Jerusalem in nguibar ekiamra, a itir danganimra ikivira ikiam.

⁷ “Ki Ikiavira Itir God, ki Judan midorozir gumazibar amighti, me faraghivira apaniba abinigh ziar ekiam iniam. Eghti Devit uan ovavir boriba ko, Jerusalem in gumamaziziba, men ziar ekiam, Judan gumamazibar ziar ekiam gafighan kogham. ⁸ Dughiar kam in ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalem in gumamaziziba geghuvam, mati gumazim oramin uabi modi. Ki gavgavim me daningti, gumazir midorozibar gavgavizir puvatiziba, me Atrivim Devitin min gavgavigham. Eghti Devitin ovavir borir gin otivamiba, me, men gumazir dapanibar ikiam, eghti me mati Ikiavira Itir God in ensel o God uabi, egh me, me geghuvam. ⁹ Eghti dughiar kam in, kantrin igharazir Jerusalem ko misoghava amiba, ki bar dagh asighasigham.”

Gumazir afuzimin ruazir aremezim, me gin an aghuimazimin ikiam

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ki Devitin ovaviba ko, Jerusalem in nguibamin itir gumamazir igharaziba, ki me damuti, me uan navir averiabar aven apangkuvir arazim ko, God ko migeir arazimin gin mangam. Egh gumazir me afuzimin ruazim, me an ganigh a bagh bar puv aziam. Mati gumazim otarir ivariamra itima, an aremezi, an a bagha puviram azi moghin, me bar osemegh puviram

* **12:5:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. **12:10:** Jeremaia 31:9; Akar Mogomem 1:7

aziam.† ¹¹ Dughiar kamın Jerusalemın nguibamın azirakar bar ekiam an aven otogham. Mati, me fomira Megidon danganir zarimın ikia, asem Hadatrimon bagha bar puviram azi moghin, men azirakam an mirara mangam.‡ ¹²⁻¹⁴ Ikiziba bar, me vaghvagh an aghuimazimın ikiva aziam. Devitin ikizimın adarazi uari baghvıra ikiti, Natanın ikizimın adarazi uari baghvıra ikiti, Livain ikizimın adarazi uari baghvıra ikiti, Simein adarazir ikizim uari baghvıra ikiti, eghti ikizir igharaziba bar moghiram aziam. Ikiziba bar vaghvagh uari akuvagh, eghti men gumaziba uari baghvıra ikiva azitima, men amiziba uari baghvıra ikiva aziam.

13

¹ “Dughiar kam otoghti ki mozir dipam damighti an anang otogh iram. Devitin ovaviba ko, Jerusalemın nguibamın itir gumazamizir igharaziba, me godin ifavaribar ziaba fava, arazir mizirizir aviribagh ami. Eghti dipar kam men arazir kuraba ruam.”

Akam inigha izir gumazir ifariba givagh

² Ikiavıra Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghın migei, “Ki dughiar kamın godin ifavarir marvir guaba nguazir kamın da batuegham, eghti gumazitam uam a dagh nighnighan kogham. Egh uaghan akam inigha izir ifavarir gumaziba ko, duar miziriziba, ki nguazir kamın da batuegham. ³ Eghti akam inigha izir gumazitam, Godin akamın mın ifavarir akabav kimti, an amebam ko, afeziam uaning kamagh a mikim suam, ‘Ni uan akar ifavarimın gun migei. Kar Ikiavıra

Itir Godin akam puvati. Kamaghın amizi, ni aremegham.’ Gumazir kam akar ifavarir kam mikimti, an amebam ko, an afeziam afuzimın a biraghtima, an aremegham. ⁴ Dughiar kamın, akam inigha izir gumazir ifavariba, men tav uan irebabar mın garir biziba bagh aghum-sigh, bar akongeghan kogham. Me Godin akam inigha izir gumazibar korotiatam aghuan kogham. Egh Godin akam inigha izir gumazibar arazitam gumazamiziba gifarisi, a damighan kogham. Puvatigham. ⁵ A kamaghın mikim suam, ‘Ki Godin akam inigha izir gumazim puvati. Ki azenibar ingarir gumazim. Ki gumazir igharazimın pura ingangarir gumazir kinim.’* ⁶ Eghti gumazitam kamaghın an azaragham, ‘Kar manmaghin amizir duar kurim nın evarimın iti?’ Eghti a ifar suam, ‘Ki uan namakamın dipenimın a ini.’”†

God sipsipbagh eghuvir gumazim migei

⁷ Ezi Ikiavıra Itir Godin Gavgavim Bar Itim kamaghın migei, “O nan midorozir sabam, dikavigh na bagh uan namakam, a sipsipbar garir gumazim, a misueghtima, sipsipba tintinimın aregham. Kamaghıra, mati gumazim sipsipın nguzibav sosi moghin, ki uan gumazamizibav sogham. ⁸ Egh ki kantrin kamın gumazamiziba me tuiraghti, me 3plan ikizibar otogham. Eghti ki ikizir pumuning misueghti aning aremegham. Eghti ikizir abuananam ikiam. ⁹ Eghti ikizir itir kam, a nan damazimın zueghsi, ki a damu ganigham, mati me silvaba ko, golin mineziba batueghasa, avimın da tuema da isi. Eghti me na ko mikimti, ki men migirigiaba baragham. Egh ki kamaghın me mikim

† **12:10:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Ekiam faragha kamaghın migia ghaze, Israelia Godra rua, egha a gin akam giragha kamaghın migia ghaze, me gumazir igharazim birazi, an areme. Fofozir gumazir maba kamaghın nighnigha ghaze, God uabi me bagh amadazir gumazim me a misoghezi an areme. Fofozir gumazir maba kamaghın nighnisi, faragha migirigiari igharazim iti, ezi me gin mong akam pazav an osiri. Jon 19:37 ko Akar Mogomem 1:7 migirigiari otevir kamning, Kraisin otozir bizimın ababanim. ‡ **12:11:** Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighnisi, Hadatrimon, an aser mamın ziam. Gumazamizir an ziam feba, me nighnizir gavgavim an ikia ghaze, an azenibar zurara dar dughiar vamiran aremegham, eghti me a bagh puviram aziam. Egha gin, me ghaze, a uam angamira iti. **13:1:** Onger Akaba 51:2; 51:7; Aisaia 1:16-18; Esekiel 36:25; Jon 1:29 **13:3:** Godin Araziba 18:20 * **13:5:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. † **13:6:** Akam inigha izir gumazir maba, me afuam inigha pura tintinibar uan mikarzim aghorir arazimın gintisi. (Ni 1 Atriviba 18:28in ganigh.) Egha gumaziba an evarimın afuar dighoribar ababanibar ganigha me fo, kar akam akurir gumazim. Ezi a me gifara ghaze, puvati. **13:7:** Matyu 26:31; Mak 14:27

suam, 'Ia nan gumazamiziba.' Eghti me kamaghin na mikimam, 'Ni Ikiavira Itir God ni en God.'"

14

Apaniba izi Jerusalemia ko misogham

¹ Eghti Ikiavira Itir Godin kotiar ekiamin dughiam izam. Eghti dughiar kamın apaniba izi Jerusalemın dagıaba ko biziba iniam. Me ian damazibar bizir aghuir kaba tuiragh uari danıngam. ² Eghti Ikiavira Itir God uabi kantrin igharazibar midorozir gumaziba bar da inighti, me izi Jerusalem misogham. Me Jerusalemia abınigh bizir dipenimin itiba bar ada iningham. Egh arazir otuaribar amizibar amuam. Egh gumazamizir kabar nar mam inigh mangiti, me kantrin igharazibar kalabusin ikiam. Eghti men akuar mam Jerusalem ateghan kogham, me an ikivira ikiam. ³ Eghti Ikiavira Itir God zurara midorozibagh ami moghin, a dikavigh mangi kantrin kabav sogham. ⁴ Midorozim otivir dughiar kamın, Ikiavira Itir God dikavigh, Jerusalemın boroghin Olivin Mighsiam gisin tughiv ikiam. Olivin Mighsiam a Jerusalemın aruem anadi naghin iti. Eghti Olivin Mighsiam tongira bighiva, akuar pumuning otoghti, mighsiar akua tam mangi sautin amadaghan otoghti, an akuar vuem notin amadaghan ikiam. Eghti aningın tizimningın danganir zarar ekiam ikiam. ⁵ Danganir zarar kam, a bar mangi, Asalin nguibamin otogham. Eghti ia ari danganir zarar kamın mangi vongin otogham. Fomira Usia Judan atrivimin itima, mikimkizir ekiam otozi ian ovaviba arezi moghin, ia zuamiram aregham. Eghti dughiar kamın, Ikiavira Itir God, nan God, uan enselba bar ada inigh ia bagh izam. ⁶ Eghti angazangarim aruemin dughiamra otivan kogham. Puvati.* ⁷ Aminim pirir dughiamın, angazangarim isi mamaghira ikiam. Eghti arueba ko, dimagaribar dughiaaba gıvagh, da uam

otivan kogham. Ikiavira Itir God uabira, bizir otivamin kabar dughiam gıfo.

⁸ Dughiar kamın, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim Jerusalemın ikegh ivemar mangam, eghti an tam Amangsizim Itir Dipar Akaremin mangitima, an tam Mediterenianın Ongarir Ekiamın mangam. Dipar kam dughiaabar ivemar mamaghira ikiam, an amoziba ko, aruebar dughiamın ivemar mamaghira ikiam. A bar dakeghan kogham. ⁹ Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamın kantriba bar dagh ativagh dar Atrivimin ikiam. Eghti a bar uabira, gumazamiziba bar moghira ziar vamira a darigh, an ziam fam.

¹⁰ Eghti nguazir Jerusalemın boroghin itim, a voroghira itir danganir zarimin otogham, a notin amadaghan Geban nguibar ekiamın ikegh, mangi sautin amadaghan Rimonın nguibar ekiamın otogham. Jerusalemın nguibar ekiamra mighsiatam gisin ikiam. Eghti Jerusalem avinamin divazir bar mitiar gavgavim, a fomira ikezi moghira, a kamaghira ikiam. Jerusalemın divazim, a Benjaminın Tiar Akamin ikegh mangi, Mikebamin Tiar Akamin otogham, danganir kam tiar akar mam fomira iti. Egh ababanir mitaghnir Hananelin Tauan ikegh mangamim, a mangi me atrivim bagha wainin ingarir danganimın otogham. ¹¹ Eghti Jerusalemın itir gumazamiziba danganir kamın deravira ikiam, eghti bizitam ua me gasighasighan kogham.

¹² Kantrin Jerusalem ko misoziba, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram me bagh anemangam. Arimariar kam kamakın, gumazamiziba angamira ikiti, men mikarziba ko damaziba ko mizeba bar kurighti, dar kuriba pura iram. ¹³ Dughiar kamın Ikiavira Itir God me damighti, me atiatingiva onganigham. Egh me uarir boroghin itir darazir suighiva, uariv soghiva arighiram. ¹⁴ Eghti Judan gumaziba Jerusalemın akurvaghsi misogham, eghti an gumazamiziba ikuvighan kogham. Egh me kantrin igharaz-

14:4: Esekiel 47:1-10; Maika 1:3-4; Habakuk 3:6; Sekaraia 4:7; 14:8 * **14:6:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. **14:7:** Aisaia 60:19; Matyu 24:36; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **14:8:** Esekiel 47:1; Joel 3:18; Jon 7:38; Akar Mogomem 22:1 **14:9:** Aisaia 2:2-4; 45:21-24; Sekaraia 9:9; 14:16-17 **14:11:** Akar Mogomem 22:3

iba bar, me da, men gol ko silva ko korotiar avirir aghuiba inigham. ¹⁵ Eghti men apanibar averpeniba itir danganimin, arimariar kurar kamra men hoziaba ko kamelba ko donkiba ko asizir guar igharaziba bativam.

Bar Itimin Dipenimin bizibagh iveza, da amadir gumaziba ua ikian kogham.

Kantriba bar men gumazamiziba Godin ziam fam

¹⁶ Judaba uan apaniba abiraghti, men apanir mīkeaghīriziba, me azenibar zurara Jerusalemīn iziva Atrivimīn ziam fam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Egh me Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin aven ikiam. ¹⁷ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamizitaba, atrivim Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, me an ziam fan aghuaghti, amozim men nguazim gizan kogham. ¹⁸ Eghti Isipia, Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin aven iki, Ikiavira Itir Godin izam fan aghuaghtima, faragha isamin mangan aghuazir darazi inizir arimariar kurar kamra, Isipia uaghan a iniam. ¹⁹ Isipia ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uaghan Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin mangi Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva, me uaghara uan arazir kuraba bagh ivezir kurar magh garim iniam.

²⁰ Dughiar kamin, me kamaghin nighnigham, bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin bizir zuezibara. Hoziabar firibagh ikezir belon muziariba, da uaghan osizirim kamaghin dar ikiam, “Bizir kaba, da bar Ikiavira Itir Godin damazimin bizir zueziba.” Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir miner kiniba, da Ikiavira Itir Godin damazimin guizin zuezir bizibar otivam, mati itarir ekiar me ofa damuasa asizir ghuziba isa ofa gamir dakozim gingem. ²¹ Eghti Jerusalemia ko, Judabar dipeniba bar dar itir miner kiniba, da uaghan Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin zuezir bizibar ikiam. Eghti gin gumazamiziba ofabar amusi, pura miner kaba inigh dar ofabar amuamin asizir tuziba avigham. Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba

**Godin Akam Inigha Izir
Gumazim
Malakain Akinafarim
O
Malakai
Akar faragha zuim**

Godin akaba inigha ziar gumazim Malakai, a Godin akam inigha izir gumazir igharazibar gin, a uan akam akuri. Dughiar kamın Judaba Jerusalemın Godin Dipenimın ingarigha gıfa. Godin Dipenim gıvazi, Malakai garima, Godin ziam fer arazir maba ko, ofabagh amir arazir maba mong derazir puvati. Kamaghın amizi, a ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba gavgavim men nighnizibar aningasa akam akuri, eghti me deraghvıra Godin damazimın arazir aghuıbar gin mangam.

Malakai Godin Akar Dikirizir Gavgavıbagh nighnigha akar avıribav gei. An Akar Dikirizir Gavgavir kamın apengan ikiasa Judabav gei. Gumaziba deraghvıra uan amuıbar porogh iki, egh me arazir aghuıbar amuamin gumazamizibar otivam.

Malakai arazir kuraba ko, navim giraghamın arazimın gun mıgei. Egha a uaghan Ikiavıra Itir Godin dughiar otivamımın gun mıgei, eghti Ikiavıra Itir God gumazamiziba bar men araziba tuisigham.

Malakain akar abuananam mıgıa ghaze, Elaija izeghti an gin, God amizir akar dikirizimın gin mangıva bizir aghuir avıribar amuam. Akar aghuir kam, a Godin akam inigha izir gumazibar akınafariba ağıfa, egha en nighnizibagh ekuigha, God uan gumazamiziba ko, damuamin Akar Dikirizir Gavgavir Igiam bagha zui. Ezi akar aghuir kamın mıngarım, ensel Gebriel ofa gamir gumazim Sekaraia mıgıa ghaze, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonın afeziamın otogham. Ensel ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim Malakain akabar

1:2: Jenesis 25:21-26 **1:2:** Rom 9:13 **1:2:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14

amighti da guizbangıra otivam. Ni Luk 1:15-17ın gan.

**E Ikiavıra Itir Godin apengan
iki, egh bizir e amiba bagh
ziar ekiam a danıngam**

(Sapta 1--4)

God bar Israelia gifonge

¹ Ikiavıra Itir God, Israelia mikimasa akar kam isa Malakai ganıngi. ² Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei, “Ki bar fomıra ia gifueghavıra iti.” Ezi ia ghaze, “Ni manmaghiram e gifonge?”

Ezi Ikiavıra Itir God ghaze, “Ia oragh, fomıra Jekop ko Iso, aning aveghbuamnıng, ezi ki Jekop gifuegha, Ison aghua. ³ Iso uan ovavir boriba ko, me Idomia me garisi, ezi ki me gifongezir puvati. Kamaghın amizi, ki Ison danganir mighsıam gasıghasıgha gıfa, egha an nguazim gamizıma, an afiar atiabar nguıbamın oto.”

⁴ Eghti Idomia kamaghın mikim suam, “En nguıbar ekiaba ikuvigha gıfa, ezi e uam adar ingaram,” eghti Ikiavıra Itir Godin Gavgavıba Bar Itim men akam ikaragh mikim suam, “Ia uam adar ingarti, ki da apırarighti da ua bar ikuvigham. Eghti gumazamizir igharazıba, me Idomia ia mikim suam, ‘Me gumazamizir kuraba,’ egha ‘Me gumazamizir, Ikiavıra Itir God zuraram atariba.’” ⁵ Ia Israelian gumazamizıba, ia uan damazıbar bizir kamın ganam. Egh ia kamagh mikim suam, “Ikiavıra Itir God, gavgavir ekiam ikia, Israelia iararam akurvazir puvati, a uaghan kantrin igharazıbar ingangarir gavgavıbagh ami.”

*Ikiavıra Itir God
ofa gamir gumazıbar atari*

⁶ Egha Ikiavıra Itir Godin Gavgavıba Bar Itim kamaghın ofa gamir gumazıbagh gıa ghaze, “Boriba uan afeziabar apengan ikia men ziaba fe, ezi ingangarir gumazıba uan gumazir dapanıbar apengan ikia men akabar gin zui. Kamaghın amizi, ia oragh. Ki ian afeziam. Ia

manmaghin amigha nan apengan itir puvati? Ki ian gumazir dapanim. Ia manmaghira amigha nan akabar gin zuir puvati? Ia nan aghuagha akirim ragha na gasi. Egha ia kamaghin na migia ghaze, 'E manmaghira nin aghuagha akirim ragha ni gasi?' ⁷ Ia oraghti, ki ian arazir kuramin gun ia mikimam. Ia nan ofabagh amir dakozimin asizir kuraba inigha iza ofaba tue. Egha ia gin kamaghin nan azangsis, 'E manmaghira nin ziam gasighasiki?' Ki datirighin ia mikimam. Ia ghaze, nan ofa gamir dakozim ti pura bizim, ia kamaghin amua nan ziam gasighasiki. ⁸ Ia ofa gamua, asizir damazir okavirizir mam inigha na bagha an ofa gami, ia ghaze, ian arazir kam ti deras, o? Egha ia asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba, ia da isa na bagha ofa damuasa da inigha izi, ia amir arazir kam a deras, o? Ia asizir kamagh garitam isi uan gavmanin faragha zuir gumazir dapanim danighti, a ti ia amizir arazir kam gifuegham, o? Egh a bizir kam ikarvagh bizir bar aghuitam ia daningam, o? Ti bar puvatigham! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia mikeme."*

⁹ Aria, ia ofa gamir gumaziba, ia God deragh e damusi an azangsig. Eghti a bar ian azangsim bareghan koghti, tinara osimtizir kam ateram? Osimtizir kam iarara aneteram. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin ia migei.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Kamaghin ti deragham, gumazitam nan Dipenimin tiar akaba asegham, eghti gumazitam aven mangi ofan mingariba puvatizir kabar amusi ofa gamir dakozimin avim arighan kogham. Ki ian arazir kabagh ifongezir puvati. Egh ofan ia na bagha inigha iziba, ki da inian kogham.

¹¹ "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir aruem anadi naghin itiba ko, aruem uaghiri naghin itir kantriba, me bar moghira ziar ekiam na ganidi. Nguibaba bar dar gumazamiziba mughuriar aghuim zuir ofaba ko, ofan igharazir guar aviriba sara na daningam.

Gumazamizir kaba me bar moghira ziar ekiam na ganidi. ¹² Ezi ia nan ofa gamir dakozim migia ghaze, a pura bizim, egha dagher kurar ia aghuaziba, ia da isa ofan min na ganidi. Ia kamaghin amua nan ziam fer puvati.† ¹³ Ia kamaghin migia ghaze, 'Oio, e ofa damuamin arazim a bar e baseme.' Ezi ian arazir kam kamaghin akagha ghaze, ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziar ekiam, a ganidir puvati. Ia asizir atiaba misoghezir asiziba isa, dar ofabagh ami. Ia uaghan asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba isa na bagha izi. Egha ia ghaze, Ki Ikiavira Itir God, ki ti ia amir ofan kabagh ifuegham, a? Ti bar puvatigham! ¹⁴ Ian tina, na ko ofa damuasa akam akirigha inabazir asizir mikarziba sara itir aghuiba ategha, asizir kurar miziriziba inigha Ikiavira Itir God, bagha izi. Ia ifavarir arazir kam bangin ia ivezir kuram iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki atrivibar Ekiam, ezi kantribar gumazamiziba bar nan atiatia nan ziamra fe. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagh ia gasighasigham."

2

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "O, ofa gamir gumaziba, ki Akar Gavgavir mam ia mikimasa. ² Ia na bagh ingangaribar amusi, ia guizbangira nan ziar ekiam famin ingangaribar amu. Ia nan akaba batogh da baraghan koghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin migei, ia bar ikuvigham. Egh bizir aghuir ia uarir akurvaghasa isiba, ki dagh asighasigham. Ia ghaze, ki ti pura migei, egha nan akaba batosi. Kamaghin, ki ia gasighasigha gifa. ³ Ia oragh, ia bangin ki ian ovavir boriba ivezir kuram me daningam. Egh ia ofa gamir asizibar buariba isi ian guabar aghuigham. Egh ia batueghti, ia mangi me asizibar buariba akuri naghin ikiam. ⁴ Ki kamaghin damighti, ia ganigh fogh suam, ki uabi Akar Gavgavir kam isa ia ganingi. Ia ofa gamir gumaziba, ia Livain ovavir boriba, Akar Dikirizir Gavgavir ki ian adarazi

* **1:8:** Ni Godin Araziba 15:21in itir akamin ganigh.

1:10: Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Amos 5:21

† **1:12:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

2:4: Diboboniba 3:11-13

ko amizir kam, ia anebighan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.

⁵ “Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki me ko akam akirigha ghaze, ofa gamir gumaziba me dughiar ruarimin nguazimin ikiti, ki dabirabir aghuim me daningam. Ki kamaghin me damightima, me nan ziam fam. Me faragha nan apengan ikia, nan ziam fes. ⁶ Me guizin arazibar gumazamizibar sure gami. Egha arazir kuratamin men sure gamizir puvati. Ezi men ikirimirim na ko bar dera. Egha me uari arazir aghuibaram amua gumazamizir igharazir aviribar akurvazima, me arazir kuraba ataghirasi. ⁷ Kar ofa gamir gumazibar ingangarim, me gumazamizibar sure damuti, me guizbangira na gifogham. Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akurir gumaziba.

⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migia ghaze, Ia ofa gamir gumaziba, ia datirighin guizin nan tuavim ataki. Ian suren ifavariba gumazamizibagh amizi, me iregha arazir kurar mabagh amigha gifa. Bar guizbangira, ia Livain adarasi, ki ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, ia anebigha gifa. ⁹ Ia nan akabar gin zuir puvati. Egha gumazamizibar sure damuasa akar magh garibar men sure gamir puvati. Ia marazi akar isingtizibar me migia egha marazir atari. Kamaghin, ki Israelia damighti me akiriba ia gasegh ian aghuagham.”

Israelia God ataki

¹⁰ E bar moghira afeziar vamira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin vamira an e gamizi e otifi. Egha manmaghsuavira, e uari uan namakaba ko, dikirizir akaba abiagharisi? Egha manmaghsuavira, e Ikiavira Itir God, en ovaviba ko Dikirizir Akar Gavgavim an gin zuir puvati? Arazir kam, bar ikufi!

¹¹ Fomira Israelia ko Judaba, me Godin akamin gin mangasa akar mam akiri. Ezi puvati, me anebigha uam arazir bar kurar mam gami. Arazir kurar kam me kantrin aven nguibabar bar a gamua, egha

uaghan Jerusalem in a gami. Men gumazir maba, asebar ziaba fer adarazir amiziba isa dar iti. Ezi men arazir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenir a bar ifongezim gamizi, a bar an damazimin mize. ¹² Ki kamaghsua, Ikiavira Itir God gumazir kamagh amiba bar me agivaghti, me ko men ikiziba sara ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Kamaghin amizi, men tav ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh ofaba inigh mangan kogham.

¹³ Ezi ki bizir kurar igharazir ia amir mam in gun ua ia mikimam. Ofan ia Ikiavira Itir God bagha inigha zuiba a ua da isir puvati. Kamaghin amizima, ia pamtemin aziava araima, ian temeriba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim giri. ¹⁴ Ezi ia kamaghin Godin azangsis, “Manmagh amizi, ni en ofaba isir puvati?” Bizir kam in mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fo, ni fomira uan mugamra ikia, amuim in ikiasa Godin damazimin akar dikirizir gavgavim gamigha ghaze, ni amizir kam ateghan kogham. Amizim, kar nin roroam. Ezi puvati, ni akar dikirizir kam abigha gifa. ¹⁵ Gua poroghamimning, God gua gamizi, gua mikarzir vamira ko, nighnizir vamira iti. God tizim bagha arazir kam gami? A kamaghsua, E boriba batiti, me guizbangira Godin adarazir ikiam. Egh ia bizir kam bagh deraghvira gan, ia uan amuir inigha itir kaba ko akar dikirizir gavgavir kaba, ia da abighan marki.* ¹⁶ God, a Israelian Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze, “Ki poroghamiba uari ataghirazir arazir kam, bar an aghua. Ni uan amuim pazavira a damuam, nin arazir kam, mati ni inim isa gua uaning avarazi moghin, nin aghumsizir arazir kuram gua avara, egha mati gua poroghamimning uaning abisi. Ia poroghamiba, bar deravira uan ikirimirim geghuv, ifavarir arazibar uari damuan marki.”†

Ikiavira Itir God izamin dughiam roghira izi

¹⁷ Ia migirigiar guar aviribagh amizima, Ikiavira Itir God ian migirigiar kaba bar

2:5: Diboboniba 25:12 **2:6:** Godin Araziba 33:10; Jeremaia 23:22; Jems 5:20 * **2:15:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. † **2:16:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati.

dar amira. Ia kamaghin azangsis, “E migirigiar manabagh amizi, Ikiavira Itir God en amira?” Ia kamaghin migei, “Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amibav gia ghaze, Me dera, ezi a me gifonge.” Egha ia tintinibar kamaghin migei, “Gumamaziziba ghaze, God arazir aghuibaram amua gumamazizibar araziba akiri. Ezi e an garima, a guizin arazir katam gamizir puvati.” Kamaghin amizi, a ian migirigiar kaba bar dar aghua.

3

¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin akam ikaragha ghaze, “Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva na bagh tuavim akiram. Ia ghaze, ia datirighin Ekiam bagha gara iti. Eghti a zuamira izi uan Dipenimin ikiam. Abuir gumazir ia bar ifongezim izi, Akar Dikirizir Gavgavir kam in gun ia mikimam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, An darorim izi.” ² Eghti dughiar a izamin kam, tinara an kotiamin aven guizbangira mikimam? Eghti an azenaram otogh izamin dughiar kam, tinara tugh an ganam? Bar puvatigham. Guizbangira, a mati, avim bar puvira isia golin isigha bizir kuraba bar da adangizi moghin, a izam. Egh mati, sopin gavgavir inir mizirizim ruti a bar zueghamimin min ganam. ³ Avim golin isima a golrama otivi moghin, a gumamazizibar araziba tuisigham. Kamaghira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, Livain adarazir arazir kuraba batuegh, egh Ikiavira Itir God bagh ofan aghuiba inigh izam. ⁴ Eghti gin Jerusalemia ko, Judaba mati me faragha amizi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan a ifongeziba uam ada inigh izam. Eghti a da bagh bar akuegham.

⁵ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki izi ian araziba tuisigham. Ki bar zuamira kotin aven gumamazizir kabar arazir kurabar gun me mikimam. Gumamazizir kabar kara: imezibagh

amir gumamaziziba ko, kukunir gumaziba ko, gumamazizir poroghamibagh asighasiziba ko, gumamazizir kotin akabagh ifariba ko, gumazir dapanir deragha uan ingangarir gumaziba ivezir puvatiziba ko, gumazir amizir odiaribagh ifara pura men biziba isiba ko, gumamazizir afeziaba ariaghrezir boribar biziba isiba ko, gumamazizir Kantrin Igharazibar Gumamazizir men tongin itibar akurvazir puvatiziba. Gumamazizir arazir kaba bar dagh amiba me nan apengan itir puvati.”

Bizir akuatam God daningamin arazimin akam

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God, ki uan nighnizim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ia Jekopin ovavir boriba bar givazir puvati. ⁷ Ian ovaviba fomiram amizi moghin, ia ami. Ia nan arazir ki ifongeziba akirim ragha dagh gasaragha dar gin zuir puvati. Ia uan arazir kuraba ategh ua na bagh iziti, ki uan aningagharim ategh ua ia iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. Ia kamaghin migei, ‘E bizir tizim damighiva, ua ni bagh izam?’ ⁸ Ezi ki ia migia ghaze, Ia nan biziba okei. Egha ia ti ghaze, arazir ia amir kam a dera, a? Bar puvati. Egha ia arazir kam ataghirazir puvati. Egha ia gin ua kamaghin nan azangsis, ‘Ni manmaghsua ghaze e nin biziba okei?’ Ki kamaghin ia mikimam, Nan Akar Gavgavim ghaze, ia ingara isir biziba, ia bar da tuiraghti pozir 10plan otoghti, ia pozitam isi na daningam. Kar nan bizimra. ⁹ Guizbangira, ki pamtem kamaghin ia migei, Ia bar moghira nan biziba okemes. Kamaghin amizima, ia bar kuram iniam. ¹⁰ Ia uan biziba 10plan pozibar arigh egh dar pozir tam inigh izi nan dipenim datigh. Eghti nan ingangarir gumaziba, dagher aviriba ikiam. Ia kamaghin damighti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uan Nguibamin tiar akaba kuigh, uan bizir aghuiba isi amozimin min da ingegham, eghti ia bizir

3:1: Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:76; 7:27 **3:2:** Aisaia 33:14; Joel 2:11; Sekaraia 13:9; Matyu 3:10-12; 1 Korin 3:13-15; Akar Mogomem 6:17 **3:10:** Ofa Gami 27:30; Diboboniba 18:21-24; Godin Araziba 12:6; 14:22-29; 2 Atriviba 7:2; 1 Eghaghaniba 26:20; 2 Eghaghaniba 31:10; Nehemia 10:38; 13:12

aghuir avirim iki egh ua bizitamın otevehan kogham. Ia tuavir kamın gın mangi damu ganigh, egh fogh suam, nan akam a bar guizbangira. ¹¹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, 'Ia kamaghın damighti, ki apizibar tivaghti, da ian azenibar itir bizibagh asighasighan kogham. Eghti ian wainın aghariba bar puvira bitı dar oviziba iki mangi anizir dughiamın otogham. ¹² Eghti kantrin igharaziba ian ganigh suam, Israelian nguazim bar derazi, me deraghavira a gapiagha bar akonge. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan akam kamaghira tu.'

God ivezir aghuim isi gumazamizir aghuibar anıngam

¹³ Egha Ikiavira Itir God ghaze, "Ia bar akar kurar aviribar pamten na migei. Egha ia nan azangsigha ghaze, 'E akar kurar manabara ni mikeme?' ¹⁴ Ia uarira uariv gia ghaze, 'E Godin ziam fe, ezi a en akurazir puvati. Ezi e tizim bagh an ziam fam? Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimın damazimın, e uan arazir kuraba bagha osemegha aziava dar gun a mikeme, ezi a bizir aghuitamın e gamizir puvati. Ezi e manmaghsua pura uan arazir kurabar gun a mikeme? ¹⁵ E gumazir uari fa akaba batozibar gari, me bar akuegha deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aghuir aviriba iti. Ezi gumazir arazir kuraba Godin akakaghasa dagh amiba, me ghaze, God ti me gasighasigham, ti puvatigham? Ezi God me gasighasighizir pu. Bar puvati.'

¹⁶ Ezi gın gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiava an apengan itiba uarira uariv gei, ezi Ikiavira Itir God men migirigiam barasi. Egha Ikiavira Itir God mikemezi, enselba an Nguibamın ikia akınafarir righizir mam isa Godin damazimın an gumazamizir kabar ziaba osiri. Kar gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiava an apengan ikiava, zurazurara an ziam feba. Akınafarir righizir kam, kar otivizir biziba gın dagh nighnighamin akınafarim. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin

Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Gumazamizir kaba, me nan adarazira ikiam. Eghti dughiar ki inabazir kam otoghti, gumazamizir kaba guizbangira na baghvira ikiam. Eghti nan apangkuvim men iki mamaghira ikiam, mati borim afeziamın ingangarim gamizima, afeziam an apangkufi. ¹⁸ Eghti dughiar kamın, ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko arazir kurabagh amiba, ki me gamir arazim, ia an ganam. Arazir aghuibagh amir gumazim, a nan akamın gın zui. Ezi arazir kurabagh amir gumazim, a nan akam batosi."

4

Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam Otivam

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ia deragh oragh. Dughiatam iziti, gumazamizir akaba batogha uan ziaba fava arazir kurabagh amiba, avir ekiam tuzibar isi moghın, otogh bar men isiti, me bar gevegham. Eghti temer aguatom, o ter bitam ikian kogham. ² Eghti dughiar kamın, ia gumazamizir nan ziam fa nan atiatiava nan apengan itiba, ia bagh aminim tiraghti, aruem anang ia gisiragh, ian arazir aghuiba akakagham. Mati aruem ia gisiragha gara fefem ian mikarzubagh anidi moghın, a ia damuti ian arimariaba gıvaghti ia ghuamaghegham. Egh ia mati bulmakaun nguziba bar akuegha uari akura divazim ategha ivemara azenan zui moghın, ia bar akuegh mangi. ³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, bizir kabar amuamin dughiamın, ia gumazir kurar kaba ia tuzir siribar mın me dikabın me abınigham.

⁴ "Ki Sainain Mighsiamın, uan ingarir gumazim Moses ganingizir arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia da bakınighnighan marki. Israelian gumazamiziba bar akar kabar gın mangasa, ki da isa ia ganıngi.

⁵ "Nan Dughiar kam, a Dughiar Bar Ekiam, ki an gumazamizibar amighti me bar atiatiagh. Dughiar kam a tıghar otivam, ki faraghıvira Elaija amadaghtima

an akam akurir gumazimın mın ia bagh izam. ⁶ Egh an afeziaba ko, men boribar navibar amighti, me navir vamiran otogh ikiam. Kamaghın amizi, ki nguazir kamin izi gumazamiziba bar me gasighasighan kogham.”

Matyu Osirizir Akar Aghuim O Matyu Akar faragha zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4plan akinafaribar tongin faragha zui. Egha akinafarir 4plan kaba, da Iesusin Akar Aghuim miġia, egha dughiar Iesus nguazimin ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiamin otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimin tu. Egha a ua mozimın dikavigha, uan adarazi ategha Godin Nguibamin ghuavanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anakak-aghassa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamin dagh amigha ġifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimin da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelia ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamaghin en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghin e miġia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar miġirigiar Godin akam niġha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otivigha ġifa. Ni vezin kabar gan: Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10in gan.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akinafarim a miġei, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin miġei. God kamaghin ifonge, Iesusin ingangarimin God bar gumazamizibar atrivimin ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamin ġin mangam.

Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5pla, da iti. Faragha

zuim, a sapta 5, 6 ko, 7in iti, kar akar Iesus miġhsiar mam ġisin ikia, mikemeziba. Akar kam a ġuizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Ezi namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuibar gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir ġuizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun miġei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus Dughiar Abuananamın bizibar gun miġei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puvati. Akinafarir kam kamaghin ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Ġuizbangira, me ti dagiaba isir gumazim Matyu, a ġinighnisi. (Ni Matyu 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamın oto

(Sapta 1:1--4:16)

*Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba
(Luk 3:23-38)*

¹ Kar Krai Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim.

² Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.* ³ Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningın amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin afeziam, Ezi Hesron, Ramın afeziam. ⁴ Ezi Ram Aminadapın afeziam, Ezi Aminadap Nasonin afeziam, ezi Nason Salmonin afeziam. ⁵ Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.

1:1: Stt 22:18, 1 Sto 17:11 **1:1:** Jenesis 22:18; 1 Eghaghaniba 17:11 * **1:2:** Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin anabar 12plan inaziba. **1:3:** Stt 38:29-30, Rut 4:18-22 **1:3:** Jenesis 38:29-30; Rut 4:18-22 **1:6:** 2 Sml 12:24
1:6: 2 Samuel 12:24 † **1:6:** Amizir ziar kagh otiviziba, Israelian amiziba puvati. Me Israelin gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanin amizimning. Rut, a Moapın amizim. Batseba Solomonin amebam, a uabira Israelin amizim. A faragha Urian ike, Uria Hititin gumazim. **1:7:** 1 Sto 3:10-16 **1:7:** 1 Eghaghaniba 3:10-16

6 Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim.† 7 Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam. 8 Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramın afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam. 9 Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasın afeziam. Ezi Ahas Heskian afeziam. 10 Ezi Heskia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonın afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam. 11 Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamın Israelia ghua kalabuziar gumazamizibar mın Babilonın nguibar ekiamın ghue.

12 Ezi me Babilonın kalabusın ghuezi, gın Jehoiakin Sealtielın afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelın afeziam. 13 Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimın afeziam. Ezi Eliakim Asorın afeziam. 14 Ezi Asor Sadokın afeziam. Ezi Sadok Akimın afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam. 15 Ezi Eliut Eleasarın afeziam. Ezi Eleasar Matanın afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam. 16 Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Kraıs a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim.

17 Kamaghın amizi, Abrahamın dughiamın ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamın tu, 14plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamın ikegha ghua dughiar Israelia Babilonın nguibar ekiamın kalabuziabar mın ikezim, 14plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabuziabar mın ikezimın ikegha ghua God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim, Kraısın dughiamın tuzim, uaghan 14plan ovaviba otifi.

Maria Kraıs Iesus bate, a God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim (Luk 2:1-7)

18 Kraıs Iesus otozir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Mısevezir Gumazim.

1:11: 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 **1:11:** 2 Atriviba 24:14-15; 1 Eghaghaniba 3:15; 2 Eghaghaniba 36:10; Jeremaia 27:20 **1:12:** Esr 3:2 **1:12:** Esra 3:2 **1:18:** Lu 1:27, 1:35 **1:18:** Luk 1:27; 1:35 **1:19:** Lo 24:1 **1:19:** Godın Araziba 24:1 **1:21:** Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 **1:21:** Luk 1:31; 2:21; Aposel 4:12; 13:23; 13:38 † **1:21:** Ziam Iesus Hibrun akamın migirigiar kam ko magh ghu, “Ekiam, a gumazamiziba ua me iniamın gumazim.” Ziam Iesus Grighın akam. Me Hibrun akamın ziam, “Josua,” Iesus garisi. **1:23:** Ais 7:14

1:23: Aisaia 7:14 **1:25:** Lu 2:7, 2:21 **1:25:** Luk 2:7; 2:21 * **2:1:** Atrivim Herot Judian Distrik ko Judian boroghın itir distrighbar gari. Herot Atrivimın ikia, uaghan Romın Atrivir Ekiam Sısarın apemın iti. **2:2:** Num 24:17 **2:2:** Diboboniba 24:17

An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egha aning tıghar uaning inigh iki-asava amima, Maria navim asangi. Godın Duamra borim a gati. 19 Ezi Josep Godın damazim derazir gumazim an averara Maria ataghıraghasa nıghnısi. An azenan Maria aghumsızim a danıngan aghua. 20 Egha a kamaghın nıghnıgha itima Ekiamın enselin mam irebamın kamaghın a mıgei, “Josep, nı Devitin ovavım, nı atiatingan marki. Nı Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godın Duam da ize. 21 An otarım bateghıma, eghı a uan gumazamizibar arazir kuraba gın amadagh men akurvaghım. Kamaghın nı ziam Iesus a datıgh.”†

22 Arazir kaba kamaghın otiva, egha Godın akam inıgha izir gumazir mamın mıgirıgıamın mırarım otifi. 23 A kamaghın mıkemı:

“Amızir gumazıtım ko akuızir puvatızım navım asegh, otarıtım bateghım.

Eghı me ziar kam Emanuel a darıghım, ziar kamın mıngarım kara, ‘God e ko iti.’”

24 Ezi Josep daguraguımın dikavıgha, Ekiamın ensel irebamın aven a mıkemızı moghın, ghua Maria inıgha an iti. 25 A poroghamıba uarı isava akuir arazıtım Maria gamızir puvatıgha, ghua dughıar an otarım batezım. Ezi a ziam Iesus isa a gati.

2

Saghon itir fofozir gumazıba Iesus bagha ize

1 Maria Distrik Judian aven itir nguıbam Betlehemın Iesus bate. Dughıar kamın Herot, Atrivımın iti. Amebam Iesus batezıma fofozir gumazir maba aruem anadı naghın ikegha Jerusalemın ize.* 2 Egha me kamaghın azai, “Borir Judabar

Atrivimın ikiamim, amebam a batezi a managh iti? E an gun miğeir mikovezim aruem anadi naghın an ganigha an ziam fasa izi.” ³ Ezi Herot akar kam baregha an dighorim a bira. Ezi Jerusalemın itir darazi uaghan kamaghın ami. ⁴ Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar diagma me akuvagha kamaghın men azai, “God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim, an amebam managh a batam?” ⁵ Ezi me ghaze, “Judian Distrighın aven itir nguibam Betlehemın, an amebam a batam. E bizir kam kamaghın a gifo, Godın akam inigha izir gumazimın osizirim kamaghın iti:

⁶ “Ni Betlehem, ni Judan nguazimın aven iti.
Ni Judabar nguibar ekiabar tongın uaghan ziam iti,
nın aven gumazitam na bagh gumazir dapanimın otogh
Israelia gativagh men ganam.’”

⁷ Ezi Herot averara aruem anadi naghın izezir gumazibar diagma mikovezim otozir dughiam bagha men azai. A me faraghavıra mikovezimın apizir dughiam gifogha, ⁸ egha me isa Betlehemın me amadagha kamaghın me miğeı, “Ia mangı borim bativsi deraghvıra rui. Ia a batoghıva ua na bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangı, an ziam fam.”

⁹ Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi naghın ganizim, men faragha ghua borim itir danganim batogha a gısırara iti.† ¹⁰ Me mikovezimın ganigha bar akonge.

¹¹ Egha me dipenimın aven ghua borim uan amebam Maria ko, aning bato. Me tevibar pirigha avigha ghuaghıra borimın ziam fe. Egha me uan mitariba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko mughuriar aghuim itir boreme ko avir miğharir

mughuriar aghuim gamim da isava a ganingı.

¹² Ezi God irebamın me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir igharazimın uamategha uan nguibamın ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipın zui

¹³ Fofozir gumaziba ghuezıma Ekiamın enselin mam irebamın Josep batogha a miğia ghaze, “Ni dikavigh borim inıva an amebam sara inighıva ia arı Isipın mangı. Herot borim bagh ruıva amısueghtı an aremeghasa. Kamaghın amızı, ia mangı maghıra iki mangiti, dughiar ki ua ni mikımamim.” ¹⁴ Ezıma Josep dikavigha borim isa an amebam inigha me dimagarır kamra Isipın ghue. ¹⁵ Egha Josep Isipın ikia ghua, dughiar Herot ovengezım. Arazır kabanagh otıva Ekiamın akam inigha izır gumazır mamın akatorımın mikemezir migirigıabar mın otıfi. A kamaghın mikeme, “Nan Otarım Isipın kantrin itıma, ki an diazıma an azenan ize.”

Atrivim Herot mikemezıma, me borır avırıbaıv soghezıma da ariaghıre

¹⁶ Ezi Herot garıma, fofozır gumazır aruem anadi naghın izezıba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozır gumazıba amadagha, migirigıar gavıavım me ganıga, me amadıma me ghua, Betlehem koma an boroghın itır nguıbaba bar dar ghua otarır azenır pumuning ko an apengan itıba, me mısozıma me ariaghıre. Kar ana aruem anadi naghın izezır fofozır gumazıbar migirigıamın gın ghua kamaghın ami. ¹⁷ Arazır kabanagh otıva Godın akam inigha izır gumazım Jeremaıa mikemezi moghın, otıfi. A ghaze:

¹⁸ “Me Raman nguıbamın tiarır mam barası, azırakam ko tuatem.
Reselin borıba ua itır puvati.
Kamaghıra a uan ovengezır borıba bagha azi.
A navır amırızım inıan aghua.”

2:6: Mai 5:2, Jo 7:42 **2:6:** Maıka 5:2; Jon 7:42 † **2:9:** Betlehem a Jerusalemın saghon itır puvati. Anıng tızım 8 kilomitan itı. **2:11:** Sng 72:10, Aıs 60:6, Mt 12:46 **2:11:** Onger Akaba 72:10; Aısaıa 60:6 **2:15:** Hos 11:1
2:15: Hosea 11:1 **2:18:** Stt 35:19, Jer 31:15 **2:18:** Jenesıs 35:19; Jeremaıa 31:15 **2:20:** Kis 4:19 **2:20:** Ua Me İni 4:19

Josep uan amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

¹⁹ Herot ovengezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato. ²⁰ Egha kamaghin a migei, "Borim misoghasa amir darazi me ovenge. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi." ²¹ Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

²² Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha Galilin Distrighin ghu.† ²³ A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, "Me Nasaretian Gumazim, a darigham."

3

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, akam akuri

(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kamnaghin Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumazamiziba puvatizir danganimin ikia akam akuri. ² Egha ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh."*

³ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, "Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, 'Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.'"

† **2:22:** Atrivim Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrik Galili ko Distrik Judian gari. A 10plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45 **2:23:** Mak 1:24; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:1:** Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:1:** Mak 1:4; 1:15; Luk 3:2-3; Jon 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15 **3:2:** Matyu 4:17; Mak 1:15 * **3:2:** Ziar kamning, "Kingdom Bilong God," ko "Kingdom Bilong Heven," aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam." **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:3:** Aisaia 40:3; Mak 1:3; Luk 1:76; Jon 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 **3:4:** 1 Samuel 14:25-26; Sekaraia 13:4; Mak 1:6 † **3:4:** Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Ni akar 2 Atriviba 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33; Luk 3:7; Rom 5:9; 1 Tesalonika 1:10 **3:9:** Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:9:** Jon 8:33; Aposel 13:26; Rom 2:28-29; 4:1; 4:11-12; 4:16 **3:10:** Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:10:** Matyu 7:19; Luk 13:6-9; Jon 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13 **3:11:** Aisaia 4:4; Malakai 3:2; Jon 1:26-27; 1:33; Aposel 1:5; 2:3-4; 1 Korin 12:13 **3:12:** Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:12:** Malakai 3:3; 4:1; Matyu 13:30

⁴ Jon an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api.† ⁵ Ezi gumazamiziba, me Jerusalem in nguibar ekiam ko Judian Distrik ko Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha izava, ⁶ uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin Fanemin me rue.

⁷ Egha a garima, Farisiba ko Sadyusibar avirim, a gumazamiziba ruer danganimin izi. Ezi a kamaghin me migei, "Ia kuruzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa? ⁸ Ia navim girazir arazibar amu. ⁹ Egh ia pura uarigh nighnigh suam 'E Abrahamin ovaviba.' Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibarin otivighamin gavgavim iti. ¹⁰ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

¹¹ "Ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam. ¹² A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam."

Jon Iesus rue

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Ezi dughiar kam in Iesus Galilin Distrik ategha Jon a ruasa, Jordanin Fanemin zui.

14 Ezi Jon an anogorogha ghaze, “Ni man-maghsua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!”

15 Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, “Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamın, God ifongezir arazibar gintighti, da otivam.” Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

16 Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipamin anagava oto. Ezi overiam kuiagherizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera. 17 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge.”

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Dughiar kamın Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. 2 Ezi Iesus 40plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi. 3 Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da bretin rubuzibar min otifigh.”

4 Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.’”

5 Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemın ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. 6 Egha kamaghin a migei, “Ni oragh, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim

me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham!’ Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh.”

7 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim uaghan kamaghin migia ghaze, ‘Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.’”

8 Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar bar pin itir mamın ghuavanabogha nguazir kamın kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze, 9 “Ni tevimning apirigh nan ziam feghti, bizir kaba ki bar da ni daningam.”

10 Ezi Iesus a migia ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

11 Ezi Satan Iesus ataghizima, Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus Galilin Distrighin ingari (Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Iesus orazima me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighin ghu. 13 Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam, Galilin Dipar Akaremin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti.* 14 Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. A ghaze, 15 “Ia gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavir ongarimin zuimin boroghira itir danganim ko Jordanin Fanemin dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin

3:16: Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33 **3:16:** Aisaia 11:2; Mak 1:10; Luk 3:22; Jon 1:32-33 **3:17:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17 **3:17:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 12:18; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 12:28; 2 Pita 1:17 **4:1:** Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15 **4:1:** Mak 1:12-13; Luk 4:1-13; Hibru 2:18; 4:15 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8 **4:3:** Jo 6:30-31 **4:3:** Jon 6:30-31 **4:4:** Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3 **4:6:** Sng 91:11-12, Jo 7:3-4 **4:6:** Onger Akaba 91:11-12; Jon 7:3-4 **4:7:** Lo 6:16 **4:7:** Godin Araziba 6:16 **4:9:** Jo 6:14-15 **4:10:** Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 **4:10:** Godin Araziba 6:13; 10:20; Josua 24:14 **4:11:** Hi 1:6, 1:14 **4:11:** Hibru 1:6; 1:14 **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43 **4:12:** Matyu 14:3; Mak 1:14; 6:17; Luk 3:19-20; Jon 4:43 **4:13:** Jo 2:12 **4:13:** Jon 2:12 * **4:13:** Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin Dipar Akaremin dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti. **4:15:** Aisaia 9:1-2 **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32 **4:16:** Aisaia 42:7; Luk 2:32

nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti. ¹⁶ Gumazamizir arazir kurabar mitatemın aven aruiba, me datirighın angazangarir ekiamın gari. Me danganir mitatemın apiaghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighın aminim tirazi angazangarim me gisira.”

Iesus Akar Aghuim akuri

(Sapta 4:17--9:34)

*Iesus suren gumazir 4plan diazi,
me an gin zui*

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁷ Dughiar kamın Iesus ingangarim foregha akam akura gumazamizibav gia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghın amizi, ia navibagh iragh!”

¹⁸ Ezi Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimın ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me “Pita,” a garisi. A uan dozim Andru ko, aning iver ekiaba dipamın da kuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning. ¹⁹ Ezi Iesus aning migia ghaze, “Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghın gumazamiziba iniam.” ²⁰ Ezi aning an akam baraghavira, uan iveba ategha an gin zui.

²¹ Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningın api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botın mamın iti. Men iveba dighoraghirezi, me dar toribar kiri. Ezi Iesus aning diazima, ²² aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusın gin zui.

4:17: Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15 **4:17:** Matyu 3:2; 10:7; Mak 1:14-15 **4:19:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:19:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28 **4:20:** Matyu 19:27; Mak 10:28; Luk 18:28 **4:23:** Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:23:** Matyu 9:35; Mak 1:39; Luk 4:15; 4:44; Aposel 10:38 **4:24:** Mk 6:55 **4:24:** Mak 6:55

† **4:24:** Judan Nguibam Rom gavmanın apengan itir dughiamın, kantri Israel a Romın Provinsin ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk 3:7-8 **4:25:** Mak 3:7-8 * **5:1:** Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Ni Matyu 13:2 ko 24:3 ko Luk 4:20in gan.) † **5:2:** Matyu 4:23-25 ko 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghın e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimın aven Iesus migirigiar bar ruarir 5pla akuni, sapta 5--7in itir migirigiar ruarim a 5plan kabar faragha otifi, ezi 4pla ikiavira iti. Akar sapta 5--7in itiba a mighsiar mamın ikia da akuni. **5:3:** Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 **5:3:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; Luk 6:20 **5:4:** Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17

5:4: Aisaia 61:2; Luk 6:21; Akar Mogomem 7:17 **5:5:** Sng 37:11, Ais 29:19 **5:5:** Onger Akaba 37:11; Aisaia 29:19

Iesus akam akura arimariabar kiri (Luk 6:17-19)

²³ Iesus Galilin Distrik bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamın akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. ²⁴ Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezi gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghireziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa.† ²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin Distrik itir darazi ko Distrik Dekapolisın itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrik, ko Jordanın vongın itir danganimın itir darasi, me an gin arui.

5

Iesus mighsiamin akam akuri

¹ Iesus gari avirir ekiam an gin izima, a mighsiar mamın ghuanabogha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

Iesus gumazamizibar sure gami (Luk 6:20-23)

² Ezi Iesus kamaghın uan suren gumazibar sure gamua ghaze:†

³ “Ia Godın damazimın ia fo, ia an bizibagh asa,
ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın
aven mangam.

Kamaghın ian naviba deragh.

⁴ Ia datirighın azia itir gumazamiziba,
ia bar akuegham.

- Kamaghin ian naviba deragh.
- ⁵ Ia gumazamizir uari abira aghumra itiba, God nguazim bar ia daningam.
Kamaghin ian naviba deragh.
- ⁶ Ia gumazamizir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri, God ian mitiriam a givagham.
Kamaghin ian naviba deragh.
- ⁷ Ia gumazamizir igharaz darazir apangkuviba, God ian apangkuvam.
Kamaghin ian naviba deragh.
- ⁸ Ia gumazamizir navir averiaba zueziba, ia Godin ganam.
Kamaghin ian naviba deragh.
- ⁹ Ia gumazamizir adariba ko midoroziba ageviba, me 'Godin Boriba,' ia darigham.
Kamaghin ian naviba deragh.
- ¹⁰ Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iana.
Kamaghin ian naviba deragh.
- ¹¹ Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza ia gamua osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi, kamaghin ian naviba deragh.
- ¹² Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti.
Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi.
Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh."

Ia amangsizim ko angazangarimin min iti
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia nguazir kamın itir gumazamiziba bar me bagha, amangsizimin min iti. Ia fo, amangsizim uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Amangsizir kamaghin otiviba ingan-gariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam. ¹⁴ Ia mati nguazir kamın angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiatam mighsiamin iki modoghan kogham. ¹⁵ Egha gumazitam lamin tam gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazamizir dipenimin itiba bar me gisiragham. ¹⁶ Nin angazangarim kamaghira isir-aghtima, gumazamiziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam."

Moses Osirizir Arazibar akaba

¹⁷ Egha Iesus ua migia ghaze, "Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam. ¹⁸ Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogh, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham. ¹⁹ Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamın kuragh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazir sure damuam, gumazir

5:6: Ais 55:1-2, 65:13 **5:6:** Aisaia 55:1-2; 65:13 **5:7:** Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 **5:7:** Jems 2:13 **5:8:** Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 **5:8:** Onger Akaba 15:2; 24:3-4; 51:10; 73:1; 1 Korin 13:12; Hibru 12:14; 1 Jon 3:2-3 **5:9:** Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 **5:9:** Matyu 5:45; Luk 6:35; Rom 14:19 **5:10:** 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 **5:10:** 2 Korin 4:17; 2 Timoti 2:12; Hibru 12:4; 1 Pita 3:14 **5:11:** Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 **5:11:** Luk 6:22; Jems 1:2; 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 **5:12:** 2 Eghaghaniba 36:16; Luk 6:23; Aposel 5:41; 7:52; 1 Tesalonika 2:15; Hibru 11:32-38; Jems 5:10; 1 Pita 4:13 **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35 **5:13:** Mak 9:50; Luk 14:34-35 **5:14:** Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 **5:14:** Aghuzir Akaba 4:18; Jon 8:12; 9:5; Filipai 2:15 **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 **5:16:** Jon 15:8; 1 Korin 14:25; Efesus 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24 **5:17:** Rom 3:31; 10:4; Galesia 3:24 **5:18:** Lu 16:17, 21:33 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Je 2:10 **5:19:** Jems 2:10

kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam. ²⁰ Kamaghin amizi, ki ia migei, ia Godin ifongiamin gintighan koghiva, ian arazir aghuiba Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuibagh afiraghan koghti, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.”

*Iesus akabar kirir arazim migei
(Luk 12:57-59)*

²¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha givagha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamin otivam. ²² Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamın atar suam, a gumazir onganim, a helin avir ekiamin mangam.

²³ “Egh ni ofa damusi ofa gamir dakozimin mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti, ²⁴ egh ni uan ofaba ofa gamir dakozimin dar atigh. Egh uamategh mangi aveghbuam ko migirigiar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.

²⁵ “Eghti nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti

jas ni inigh polisın agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham. ²⁶ Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

*Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav
gei*

²⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki. ²⁸ Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamın gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamin aven, a ko a gamigha gifa.

²⁹ “Eghti nin damazir guvimin itim ni damuti, ni arazir kuram damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin deragham, ni uan mikarzitam atugh, egh arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isiva helin anekunigham. ³⁰ Eghti nin dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutugh deragham, egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isi helin anekunigham.”

*Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba
ataghiraghan kogham
(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)*

³¹ Egha Iesus ua migia ghaze, “Me fomira kamaghin migei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghiraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’ ³² Ezi ki kamaghin ia migei, Gumazir manam uan amuimin garima, a gumazir igharazitam ko akuizir puvatizi a puram anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami.

5:20: Ro 9:31, 10:3 5:20: Rom 9:31; 10:3 5:21: Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17 5:21: Ua Me Ini 20:13; 21:12; Ofa Gami 24:17; Godin Araziba 5:17 5:22: Je 1:19, 1 Jo 3:15 5:22: Jems 1:19; 1 Jon 3:15 5:23: Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25 5:23: Matyu 8:4; 23:19; Mak 11:25 5:24: Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 5:24: Matyu 18:15-20; 1 Timoti 2:8; 1 Pita 3:8 5:25: Mt 6:14-15, 18:34-35 5:25: Matyu 6:14-15; 18:34-35 5:27: Kis 20:14, Lo 5:18 5:27: Ua Me Ini 20:14; Godin Araziba 5:18 5:28: 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14 5:28: 2 Samuel 11:2; Aghuzir Akaba 6:25; 2 Pita 2:14 5:29: Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 5:29: Matyu 18:9; Mak 9:47; 1 Korin 9:27; Kolosi 3:5 5:30: Mt 18:8, Mk 9:43 5:30: Matyu 18:8; Mak 9:43 5:31: Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 5:31: Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 3:1; Matyu 19:7; Mak 10:4 5:32: Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11 5:32: Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18; Rom 7:3; 1 Korin 7:10-11

Eghti amizir kam gumazir igharazitamin ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam ataghizimin ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

Iesus ghaze, ia bizibav kim egh guizbangira darigh Godin Nguibamin akakaghan marki

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara, ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman marki. Ia Ekiamin damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’ ³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibamin akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim. ³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam. ³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham. ³⁷ Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira,’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghirir migirigiaba.”

Iesus ghaze, ia arazir kuraba ikarvaghan marki
(Luk 6:29-30)

³⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavin damazim a gasighasighti, me uaghan an damazim gasighasigham. Eghti tav tavin ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’ ³⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviata apezeghti, ia koviar vuem sara a daningh. ⁴⁰ Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuir korotiam saram a daningh. ⁴¹ Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba ater an aku tuavir asizitamin mangam, eghti ni an aku tuavir asizir rurarir pumuningin mangi. ⁴² Eghti tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningh. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.”

Iesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh
(Luk 6:27-28; 6:32-36)

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’[†] ⁴⁴ Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azangti, God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar apangkuvam. ⁴⁵ Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itimin boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi. ⁴⁶ Eghti ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir aghuir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan

5:33: Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:33:** Ua Me Ini 20:7; Ofa Gami 19:12; Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21 **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:34:** Aisaia 66:1; Matyu 23:22; Aposel 7:49; Jems 5:12 **5:35:** Sng 48:2, Ais 66:1 **5:35:** Onger Akaba 48:2; Aisaia 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:37:** Kolosi 4:6; Jems 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21 **5:38:** Ua Me Ini 21:24; Ofa Gami 24:20; Godin Araziba 19:21 **5:39:** Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:39:** Ofa Gami 19:18; Aisaia 50:6; Luk 6:29; Jon 18:22-23; Rom 12:17-19; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:40:** 1 Ko 6:7 **5:40:** 1 Korin 6:7 **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:42:** Godin Araziba 15:8-10; Luk 6:30; 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10 **5:43:** Godin Araziba 23:6; Onger Akaba 41:10 **† 5:43:** Migirigiar uan namakabara ifongeghamim, a Ofa Gami 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gifozir puvati. Ni Godin Araziba 7:2, ko 20:16, ko Onger Akaba 139:21-22in gan. **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 **5:44:** Ua Me Ini 23:4-5; Luk 23:34; Aposel 7:60; Rom 12:14; 12:20; 1 Korin 4:12-13; 1 Pita 2:23 **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1 **5:45:** Jop 25:3; Efesus 5:1

arazir kabagh ami. ⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazir aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami! ⁴⁸ Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6

Iesus igharazibar akurvazir arazim migei

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezir aghuitam inighan kogham.

² “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kamin, gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami mokin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darasi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ³ Ia asaghasazitamın akurvaghisi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir kiriam arazir kam gifoghan kogham. ⁴ Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.”

Iesus God ko migeir arazibagh eghari (Luk 11:2-4)

⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba

ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ⁶ Eghti ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamın mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.

⁷ “Ia God ko mikimsi migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar amuam, eghti kamaghin God me baragham. ⁸ Me ami moghin, ia damuan marki. Guizbangira, ia puvatizir biziba, ia da bagh tighar uan Afeziamın azangsighamim dughiamın, an adagh fogha gifa.

⁹ “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

“En Afeziar uan Nguibamin itim, nin ziam bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.

¹⁰ Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim,
a izi.

Eghti nin Nguibamin itir darazi nin ifongiamın gin zui moghin,
e uaghan nguazir kamin nin ifongiamın gin mangam.

¹¹ E datirighin damamin dagheba,
ni datirighin da isi e daning.

¹² Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.

¹³ Egh e ateghti,
e osimtizibar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,

5:48: Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16 **5:48:** Ofa Gami 11:44; 19:2; Godın Araziba 18:13; Luk 6:36; Kolosi 1:28; 1 Pita 1:15-16 **6:1:** Mt 6:5, 6:16, 23:5 **6:1:** Matyu 6:5; 6:16; 23:5 **6:3:** Mt 25:37-40 **6:4:** Mt 6:6, 6:18 **6:4:** Matyu 6:6; 6:18 **6:5:** Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14 **6:5:** Matyu 23:5; Mak 11:25; Luk 18:10-14 **6:6:** 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18 **6:6:** 2 Atriviba 4:33; Matyu 6:4; 6:18 **6:7:** 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15 **6:7:** 1 Atriviba 18:26-29; Aisaia 1:15 **6:8:** Mt 6:32 **6:8:** Matyu 6:32 **6:9:** Lu 11:2-4 **6:9:** Luk 11:2-4 **6:10:** Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 **6:10:** Onger Akaba 103:19-21; Matyu 7:21; 26:39; 26:42; Luk 11:2; 22:42; Aposel 21:14 **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:12:** Matyu 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9 **6:13:** Matyu 26:41; Luk 22:40; 22:46; Jon 17:15; 1 Korin 10:13; 2 Tesalonika 3:3; 2 Timoti 4:18; Jems 1:13; 2 Pita 2:9 * **6:13:** Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.”

e arazir kuratam damuan kogham.
Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.*

14 “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangiti, ian Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam. 15 Ia men arazir kuraba gin amangan koghti, ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin amangan kogham.”

Jesus dagheba ataghirazir arazibav gei

16 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia dagheba ataghirazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghirazir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. 17 Eghti ia dagheba ataghirazir dughiamin, ia borem uari aghiva uan guaba ru, 18 eghti gumazamiziba ia dagheba ataghirazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

Jesus biziba akumakuir arazibav gei
(Luk 12:33-34)

19 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamin, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughiregham. Eghti okimakiar gumaziba biriba akar da okimam. 20 Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghti, da mazigh, akughiran kogham. Eghti okimakiar gumazitam

biritam akarigh da okemeghan kogham. 21 Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam, a uaghan danganir kamra ikiam.”

Damazim a namnamin angazangarim
(Luk 11:34-36)

22 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim derazi, nin namnam angazangarim bar a gizivaghti, ni arazir aghuibar amuam. 23 Eghti nin damaziba ikuvigham, nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nin angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

Ingangarir gumazitam, gumazir ekial pumuning bagh ingaran kogham
(Luk 16:13)

24 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekial pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran marki.”

Ia pamten biziba bagh dighorim isiva dagh nighnighan marki
(Luk 12:22-31)

25 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. 26 Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvatigha da pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim,

6:14: Ef 4:32, Kl 3:13 6:14: Efesus 4:32; Kolosi 3:13 6:14: Mak 11:25-26 6:15: Mt 18:35, Je 2:13 6:15: Matyu 18:35; Jems 2:13 6:16: Ais 58:5-9 6:16: Aisaia 58:5-9 6:18: Mt 6:4-6 6:18: Matyu 6:4-6 6:19: 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 6:19: 1 Timoti 6:17; Hibru 13:5; Jems 5:2-3 6:20: Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 6:20: Matyu 19:21; Luk 12:33-34; 18:22; Kolosi 3:1-2; 1 Timoti 6:19; 1 Pita 1:4 6:21: Lu 12:34 6:21: Luk 12:34 6:22: Lu 11:34-36 6:22: Luk 11:34-36 6:24: Lu 16:13, Ga 1:10, 1 Ti 6:17, Je 4:4, 1 Jo 2:15 6:24: Luk 16:13; Galesia 1:10; 1 Timoti 6:17; Jems 4:4; 1 Jon 2:15 6:25: Sng 55:22, Fl 4:6, 1 Ti 6:6-8, Hi 13:5, 1 Pi 5:7 6:25: Onger Akaba 55:22; Filipai 4:6; 1 Timoti 6:6-8; Hibru 13:5; 1 Pita 5:7 6:26: Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24 6:26: Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Matyu 10:29-31; Luk 12:6-7; 12:24

dagheba dagh anidi. Ezi ian ikirimirim ti kuarazibar ikirimirim gafirazir puvati? ²⁷ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

²⁸ “Ia tizimsua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. ²⁹ Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ³⁰ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumın gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ³¹ Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam amam? O, e inir manatam ikegham?’ ³² Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam. ³³ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghvira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam.

³⁴ “Kamaghin amizi, ia pamten gurumzaragham bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

7

Ia munen araziba tuisighan marki,

egh suam, men araziba ikufi
(Luk 6:37-38; 6:41-42)

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian ikuragham koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. ² Ia me tuisigha men ikurakurazi moghin, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham. ³ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? ⁴ Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?’ ⁵ Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.

⁶ “Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghirigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham.”

God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko migeibar aningam
(Luk 11:9-13)

⁷ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ⁸ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham. ⁹ Ezi ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangsighti, ia ti dagiatam a daningam? Puvati. ¹⁰ Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.

6:29: 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6 **6:29:** 1 Atriviba 10:4-7; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **6:32:** Mt 6:8 **6:32:** Matyu 6:8 **6:33:** 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17 **6:33:** 1 Atriviba 3:13-14; Onger Akaba 37:4; 37:25; Rom 14:17
6:34: Kis 16:4, 16:19, Mt 6:11 **6:34:** Ua Me Ini 16:4; 16:19; Matyu 6:11 **7:1:** Lu 6:37, Ro 2:1, 1 Ko 4:3-5, Je 4:11-12
7:1: Luk 6:37; Rom 2:1; 1 Korin 4:3-5; Jems 4:11-12 **7:2:** Mk 4:24 **7:2:** Mak 4:24 **7:3:** Lu 6:41-42 **7:3:** Luk 6:41-42 **7:6:** Mt 10:14 **7:6:** Matyu 10:14 **7:7:** Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:7:** Jeremaia 29:13-14; Mak 11:24; Luk 11:9-10; Jon 14:13-14; 15:7; 15:16; 16:23-24; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **7:8:** Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:8:** Aghuzir Akaba 8:17; Jeremaia 29:12-13; Luk 11:10; Jems 1:5; 1 Jon 3:22-23; 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:9:** Luk 11:11

11 “Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazamizir a ko migeibar aningam.

12 “Kamaghin amizi, ia arazir aghuir igharaz darazi ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu.”

*Tiar akar asuvazim ko aroghezim
(Luk 13:24)*

13 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar aroghezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kam in zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui. 14 Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.”

*Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan
(Luk 6:43-44; 13:25-27)*

15 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumazamiziba bagh deravira gan. Me ia gifarisi migirigiar aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui. 16 Ia men arazibar gan me gifogh, egha suam, me akar ifavarim akurir gumazamiziba. Gumaziba ter ataghataritam in wain in ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti figh in ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati. 17 Ezi

kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati. 18 Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham. 19 Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri. 20 Kamaghin amizi, ia men arazibar gan fogham, me akar ifavarim akurir gumazamiziba, o me akar aghuim akurir gumazamiziba.

21 “Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiam in aven ikiam. Puvati. Gumazamizir nan Afeziam in ifongiam in gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiam in aven ikiam. 22 God in Kot in Dughiam in, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, ‘Ekiam, Ekiam, e nin ziam in God in akam akuri. Egha nin ziam in duar kuraba batogha, nin ziam in mirakelin bar aviribagh ami.’ 23 Eghti ki Dughiar kam in bighivira me mikim suam, ‘Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!’”

*Dipenim in ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)*

24 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari. 25 Ezi amozim izima, aperi am otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati. 26 Ezi gumazir nan migirigiba baragha dar gin zui puvatizim, a mati gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore.

7:11: Lu 11:13, Je 1:17 **7:11:** Luk 11:13; Jems 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5
7:12: Matyu 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **7:13:** Lu 13:24, Jo 10:7-9 **7:13:** Luk 13:24; Jon 10:7-9 **7:14:** Ap 14:22 **7:14:** Aposel 14:22 **7:15:** Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:15:** Esekiel 22:27; Matyu 24:4; 24:24; Mak 13:22; Luk 6:26; Aposel 20:29; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:16:** Matyu 7:20; 12:33; Luk 6:43-44; Galesia 5:19-22; Jems 3:12 **7:17:** Jer 11:19 **7:17:** Jeremaia 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:18:** Luk 6:43 **7:19:** Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 **7:19:** Matyu 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2; 15:6 **7:20:** Mt 12:33 **7:20:** Matyu 12:33 **7:21:** Hosea 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 **7:21:** Hosea 8:2; Matyu 21:31; Luk 6:46; Aposel 19:13; Rom 2:13; Jems 1:22; 1:25 **7:22:** 1 Ko 13:2 **7:22:** 1 Korin 13:2 **7:23:** Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 **7:23:** Onger Akaba 6:8; Matyu 10:33; 13:41-42; 25:12; 25:41; Luk 13:25-27; 2 Timoti 2:19 **7:24:** Lu 6:47-48 **7:24:** Luk 6:47-48

27 Ezi amozim izima aperiam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.”

28 Iesus migirigiar kabav kemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami. 29 Me fo, Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gavgavim itir gumazimin min men sure gami.

8

*Iesus lepa itir gumazim gamizi,
a ua dera
(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)*

1 Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghir-ima avirir ekiam an gin zui.* 2 Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimm-ing apirigha a migia ghaze, “Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”†

3 Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin migiavira itima, gumazir kam in lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera.‡

4 Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kam in gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

*Iesus midorozir gumazimin ingangarir
gumazimin arimariam a gifa
(Luk 7:1-10)*

5 Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim iza, Iesus gaghora ghaze, 6 “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An soroghafariba bar amira, ezi a mizazir kuram barasi.”

7 Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragh.”

8 Ezi midorozir gumazir dapanim Iesusin akam ikaragha a migia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragh. 9 Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragh.”

10 Ezi Iesus migirigiar kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumazamizibav gia ghaze, “Ki bar guizbangira ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazim in ganizir puvati.

11 “Ki ia migei, gumazamizir aviriba uan nguibar aruem anadi naghin itiba ko aruem ghuaghiri naghin itiba ategh izi, Abraham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozezin daperagh damam. 12 Eghti God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darasi, God me batuegh me isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiava arangiava atariba kuskugh danganir kam in ikiam.”

7:28: Mak 1:22; Luk 4:32 7:29: Jo 7:46 7:29: Jon 7:46 * 8:1: Ni Akar Matyu 5:2in itimin gan. 8:2: Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 8:2: Mak 1:40-44; Luk 5:12-14 † 8:2: Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an ganti an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Ni Ofa Gami sapta 13 ko 14in gan. ‡ 8:3: Judabar akar mam ghaze, gumazim lepan arimariam ikiti ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. 8:4: Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 8:4: Ofa Gami 14:1-32; Matyu 9:30; Mak 5:43; 7:36; Luk 5:14; 17:14 8:5: Jo 4:47 8:5: Jon 4:47 8:10: Mt 15:28 8:10: Matyu 15:28 8:11: Sng 107:3, Lu 13:29 8:11: Onger Akaba 107:3; Luk 13:29 8:12: Mt 13:42, 21:43, 22:13, 25:30, Lu 13:28, 2 Pi 2:17, Ju 13 8:12: Matyu 13:42; 21:43; 22:13; 25:30; Luk 13:28

¹³ Egha Iesus 100plan midorozir gumaz-ibar garir gumazir dapanimin migia ghaze, “Ni mangi. Bizir ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham.” Dughiar kamra, gumazir kamın ingangarir gumazim ua dera.

Iesus Pitan ivozir amizim gamizi, a ua dera
(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

¹⁴ Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti. ¹⁵ Ezi Iesus an dafarimin suirazima, an arimariam maghiram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai.

Iesus gumazamizir avirim gamizi, me ghuamaghe
(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

¹⁶ Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an akamin gumazamiziba ataghirasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiziba bar men arimariaba agifa. ¹⁷ Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, “A uabi, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri, ezi da ghue.” Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

Iesus uabin gin mangamin arazibav gei
(Luk 9:57-60)

¹⁸ Egha Iesus garima, avirir ekiam anekufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.”

¹⁹ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

²⁰ Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otarim, dakuamin danganiba puvati.”

²¹ Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus migei,

“Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.”

²² Ezi Iesus a migia ghaze, “Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovenggeziba uari uan gumazir kuabar afi.”

Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)

²³ Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui. ²⁴ Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti. ²⁵ Ezi an suren gumaziba a gaghuragha a migei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!”

²⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirighar gavgavim aning ganingizi, aminim givazi, dipam uam amiraghiri.

²⁷ Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

Iesus gumazir pumuningin duar kuraba batoke
(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

²⁸ Ezi Iesus ghua Galilin Dipar Akaremin vongin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. A iza duar kuraba apazazir gumazir pumuning bato. Aning matmatiamin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aningın atiatigha tuavir kam garuir puvati. ²⁹ Ezi aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni manmaghin ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?” ³⁰ Ezi dar bizir ekiar mam mong saghon apa iti.

³¹ Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakhghora ghaze, “Ni e batueghsi, kamaghin ni e ateghti, e mangi dar okoruar munamin aven mangam.”

8:14: Mk 1:29-34, Lu 4:38-41, 1 Ko 9:5 **8:14:** Mak 1:29-34; Luk 4:38-41; 1 Korin 9:5 **8:16:** Mk 1:32, Lu 4:40-41
8:16: Mak 1:32; Luk 4:40-41 **8:17:** Ais 53:4, 1 Pi 2:24 **8:17:** Aisaia 53:4; 1 Pita 2:24 **8:19:** Lu 9:57-58 **8:19:** Luk 9:57-58 **8:20:** 2 Ko 8:9 **8:20:** 2 Korin 8:9 **8:21:** 1 Kin 19:20, Lu 9:59-60, Jo 5:25 **8:21:** 1 Atriviba 19:20; Luk 9:59-60 **8:24:** Sng 4:8 **8:24:** Onger Akaba 4:8 **8:26:** Sng 65:7, 89:9, 107:29, Mt 14:31, 16:8 **8:26:** Onger Akaba 65:7; 89:9; 107:29; Matyu 14:31; 16:8 **8:28:** Mk 5:1-2, Lu 8:26-27 **8:28:** Mak 5:1-2; Luk 8:26-27 **8:29:** Mk 1:24, Lu 4:34, 4:41 **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:34; 4:41

³² Ezi Iesus duar kurar kabav gia ghaze, "Ia mangi." Ezi duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekiar kam puv ara ghua davarir kurar mamın ghuaghira dipam apa bar ariaghire. ³³ Ezi gumazir dabar gariba dar ganigha ara ghua, nguibar ekiamın otivigha bizir kabar gun gumamazimizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari. ³⁴ Kamaghın amizi, nguibar ekiar kamın itir gumamaziziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamın mangi.

9

Iesus gumazir soroghafariba amirazim akirizi, a ua dera
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimın ghua uan nguibamın oto. ² Ezi me soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamın iti. Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimın ganigha kamaghın arimariar gumazir kam migei, "Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada."

³ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Iesusın migirigiar kam baregha kamaghın uariv gia ghaze, "Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghın migei."

⁴ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghın me migei, "Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir ave-riabar dagh ami? ⁵ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghın a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghın a mikiman kogham, ni dikavigh

uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. ⁶ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumamazizibar Otarim a nguazir kamın arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti."

Egha a kamaghın gumazir soroghafariba amirazim migei, "Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimın mangi." ⁷ Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimın ghu.

⁸ Ezima gumamaziziba arazir kamın ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fava kamaghın migei, "Godra gavgavir kam isa gumamazizibagh anidi."

Iesus Matyun diazi, an an gin zui
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimın aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni nan gin izi." Ezi Matyu dikavigha an gin zui.

¹⁰ Ezi Iesus an dipenimın ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagh amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba koma api. ¹¹ Ezi Farisiba kamaghın gara Iesusın suren gumazibar azai, "Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?"†

¹² Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghın me migei, "Arimariaba puvatizir gumamaziziba, dokta bagha zuir puvati. Gumamazizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. ¹³ Ia mangi, Godin Akınafarimın itir osizirim da fofozim inigh. Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati."

Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ki Godin damazimın derazir gumamaziziba bagha

9:2: Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20 **9:2:** Mak 2:3-5; Luk 5:18-20 **9:4:** Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25
9:4: Onger Akaba 94:11; Matyu 12:25; Luk 6:8; 9:47; Jon 2:25 **9:5:** Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:5:** Mak 2:5; 2:9; Luk 5:20; 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2 **9:6:** Jon 5:8; 17:2 **9:10:** Luk 15:1-2 * **9:10:** Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimın api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim. (Mak 2:15) Marazi ghaze, Iesusın dipenim. **9:11:** Matyu 11:19; Mak 2:16; Luk 5:30; 19:7 † **9:11:** Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghın me Godin damazimın mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimın mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romın gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romın itir darazi ko iti, kamaghın me Godin damazimın mize. **9:12:** Mak 2:17; Luk 5:31 **9:13:** Hos 6:6, Mt 12:7, Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15 **9:13:** Hosea 6:6; Matyu 12:7; Mak 2:17; Luk 5:32; 1 Timoti 1:15

izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Iesus dagheba ataghirazir arazim migei (Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Ezi Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Kar manmaghin amizir arazim? E ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba dagheba ataghirazir puvati?”

¹⁵ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti, me ti amughamugh, dagheba ataghiraghan kogham? Puvati. Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

¹⁶ “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a rutima, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham. ¹⁷ Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isi asizir inir igiabaram guruigh, eghti aning virara deraghvira ikiam.” †

Iesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mam in arimariam agifa

(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)

¹⁸ Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko migiavira itima, gumazir dapanir mam iza

Iesusin boroghin tevimning apirigha kamaghin a migei, “Nan guivim datirighirama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham.” ¹⁹ Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui.

²⁰ Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, me ko zui. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira. ²¹ A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.”

²² Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera.” Dughiar kamra, amizir kam in arimariam gifa.

²³ Ezi Iesus ghua gumazir dapanir kam in dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighbagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami. ²⁴ Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin migeima, me a dipofi. ²⁵ A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi. ²⁶ Ezi Iesus amizir bizir kam in eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir migeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

²⁷ Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “O Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” §

²⁸ A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aning in azai, “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?”

9:14: Luk 18:12 **9:15:** Jon 3:29 † **9:17:** Judaba asizir memebav soghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wainin misevibar aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onganim itir dipamin otogham. Wain memen inir kam in aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wainin misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham. **9:18:** Mk 5:22, Lu 8:41-42 **9:18:** Mak 5:22; Luk 8:41-42 **9:20:** Mk 5:25, Lu 8:43 **9:20:** Mak 5:25; Luk 8:43 **9:21:** Mt 14:36 **9:21:** Matyu 14:36 **9:24:** Jo 11:11 **9:24:** Jon 11:11

9:27: Mt 15:22, 20:29-34 **9:27:** Matyu 15:22; 20:29-34 § **9:27:** Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevizim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelia gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, “Devitin Otarim.” **9:29:** Mt 8:13 **9:29:** Matyu 8:13

Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.”

²⁹ Ezi Iesus uan dafarim isa aningın damazibagh atıgha kamaghın mıgei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghın, gua ua gan.”

³⁰ Ezi aningın damaziba kuiaghirezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningın anogorogha aning mıgia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tavın mıkıman marki.” ³¹ Ezi puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamın gun bar distrighın kamın itir gumazamizibav keme.

³² Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba mıgeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa. ³³ Ezi Iesus an duar kuraba batoghezıma, gumazir kam ua mıgei. Ezi gumazamiziba dıgavir kuram gamua ghaze, “Fomıra, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.”

³⁴ Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanımın gavgavımın duar kuraba batosi.”

Jesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anıdı

(Sapta 9:35--10:42)

Jesus gumazamizibar apangkufi

³⁵ Ezi gın, Iesus nguıbar ekiaba ko nguıbar dozıba bar dagh arua, me uan God ko mıgeir dipenıbar aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God Bizibagh Atıvamin Dughiamın akam me mıgia men arımarıaba ko osımtızir men namnabar itıba bar da gefi. ³⁶ A gumazamizir avirir dafamin garıma, men nighnızıba tintınıbar itıma, me osımtızıbar aven arua, matı sipsıpar mın ami, me ghuavıba puvatıgha asaghasızıbar mın puram arui. Kamaghın amızı, a bar men apangkufi. ³⁷ Egha a uan

suren gumazıbav gıa ghaze, “Dagher bar avırım anıgha gıvagha azenımın itı. Ezi ingangarır gumazamızır da inıamin avırıba puvati. ³⁸ Kamaghın amızı, ia azenır kamın ghuavımın azangsıghtı, a ingangarır gumazamızıba amangıtıma, me an azenımın mangı, dagheba inıam.”

10

12plan suren gumazıbar zıaba (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Egha gın, Iesus uan suren gumazır 12plan dıazıma, me a bagha izezıma, a duar kuraba batoghamın gavgavım ko gumazamızıba itır arımarıaba akıramin gavgavım sara me ganıngı.

² Aposelin 12plan zıabar kara: Men faragha zuım, Saimon, an zıar mam Pıta, ko an dozım Andru. Jems, ko Sebedin otarım, ko an dozım Jon, ³ Filip, Bartolomyu, Tomas, Matyu, a gumazır dagıaba isim, ko Jems, an Alfusın otarım, ko Tadius, ⁴ ko Saimon, a marazı ko me Selotın ikızımın itı, koma Judas Iskariot, gumazır Iesus isava, apanıbagh anıngızım.

Jesus ingangarım isa, *12plan aposelbagh anıdı* (Mak 6:7-13; Luk 9:1-5)

⁵ Ezi Iesus gumazır 12plan kaba amaga akar kam me ganıga ghaze, “İa Kantrin İgharazıbar Gumazamızıba bagh mangan marki. Egh Samarian nguıbar ekiabar mangan marki.* ⁶ İa Israelin ikızımın itır sipsıpın ovengezıba bagh mangı. ⁷ İa mangı, akam akun suam, ‘God Bizibagh Atıvamin Dughiam a roghıra izegha gıfa.’ ⁸ İa mangı gumazamızıbar arımarıaba agıva, egh gumazamızır aremezıba me damutı me ua dikav, egh lepa itır gumazamızıbar amutı me ua zuegh, egh duar kurar gumazamızıbagh apazızıba da

9:30: Mt 8:4 **9:30:** Matyu 8:4 **9:32:** Mt 12:22 **9:32:** Matyu 12:22 **9:33:** Mk 2:12 **9:33:** Mak 2:12
9:34: Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 **9:34:** Matyu 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44 **9:35:** Matyu 4:23; Mak 1:39; Luk 4:44 **9:36:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 **9:36:** Dibobonıba 27:17; 1 Atrıvıba 22:17; 2 Eghaghanıba 18:16; Esekiel 34:5; Sekarıaia 10:2; Matyu 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Mk 6:34, Jo 4:35 **9:37:** Jon 4:35 **9:37:** Luk 10:2 **10:1:** Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1 **10:1:** Matyu 9:35; Mak 3:13-15; 6:7; Luk 9:1 **10:5:** Ap 13:46 **10:5:** Aposel 13:46 * **10:5:** Kar İesusın mıgırıgar ruarır mam, Namba 2. Akar sapta 10:5-42ın itıba, da suren gumazıba Godın akam akun darıtıma arazır me batıvamıbav gei. **10:6:** Jer 50:6, Mt 15:24 **10:6:** Jeremaia 50:6; Matyu 15:24 **10:7:** Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 **10:7:** Matyu 3:2; 4:17; Luk 10:9-11 **10:7:** Luk 10:4-12 **10:8:** Ap 20:33

batogh. Bizir ia inizim ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumamazibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

⁹ “Ia golin tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki. ¹⁰ Ia daruamin dughiabar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o fidizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumamaziziba damamin dagheba, me da isi me daning.

¹¹ “Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitam mangisi, ia deraghviram azangsigh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. ¹² Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, ‘God deragh ia damuam.’ ¹³ Egh gumamazizir dipenir kam in itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh. ¹⁴ Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, ia dipenir kam o nguibar kam ataghiraghamim dughiam, ia uan dagaribar itir mineziba apisigh.† ¹⁵ Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizim gumamazizir nguibar kam in itiba iniamim, an osimtizir Sodom ko Gomora inizim gafiragham.”

*Osimtizir aviriba otivam
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oragh, ki sipsipbar min ia isava afiar atiabar

tongin ia amadi. Eghti ia kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh egh gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan marki. ¹⁷ Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh me uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham. ¹⁸ Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Eghti ia Akar Aghuimin gun gumazir ekiar kabav kim. Egh ia uaghan Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me mikim. ¹⁹ Me ia inigh kotiamin mangitima ia atiating kamaghin nighnighan marki, ‘E migirigiar manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvagham?’ Puvati. God uabi dughiar kam in ia mikimamin akaba ia daningam. ²⁰ Ia uari mikiman kogham, puvati. Ian Afeziamin Duamra, ian akatoribar aghu mikimam.

²¹ “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. ²² Eghti gumamaziziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumamazizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghamiba, God men akurvagham. ²³ Egh gumamaziziba nguibar ekiar mam in pazi ia damuti, ia ari nguibar ekiar igharazimin mangi. Ki guizbangira ia migei, ia Israelin nguibar ekiar kabar aven damuamin ingangariba, da givaghan koghti Gumamazizibar Otaram uamategham.

²⁴ “Suren gumazitam o amizitam uan

10:9: Lu 10:4 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18 **10:10:** Diboboniba 18:31; Luk 10:7; 1 Korin 9:14; 1 Timoti 5:18 **10:12:** Lu 10:5-6 **10:12:** Luk 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 **10:14:** Aposel 18:6 † **10:14:** Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiamin itir gumamaziziba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Ni Mak 6:11 ko Aposel 13:51in gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:15:** Jenesis 19:24-28; Matyu 11:24; Jut 1:7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:16:** Luk 10:3; Jon 10:12; Aposel 20:29; Rom 16:19; 1 Korin 14:20; Efesus 5:15 **10:17:** Mt 24:9 **10:17:** Matyu 24:9 **10:17:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:18:** Ap 25:23, 27:24 **10:18:** Aposel 25:23; 27:24 **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:20:** Jon 14:26; 1 Korin 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:21:** Maika 7:6; Matyu 10:35; Luk 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21 **10:22:** Matyu 24:9; 24:13; Mak 13:13; Luk 21:17; Jon 15:18-21 **10:23:** Mt 16:28 **10:23:** Matyu 16:28 **10:24:** Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 **10:25:** Matyu 9:34; Mak 3:22; Luk 11:15

tisa gafirazir puvati, ezi ingangarir gumazim o amizim uan gumazir ekiam gafiraghan kogham. ²⁵ Eghti suren gumazim uan tisan min otoghiva, egh deragham. Egh ingangarir gumazim uan ekiamin min otoghiva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazir arigham.”†

Gumazamiziba Godrama atiatingam

(Luk 12:2-7)

²⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazamiziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba dagh fogham. ²⁷ Ki mitatemin ia mikemezir akaba, ia aruer angazangarimin dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumazamizibav kim. ²⁸ Ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva helin avimin aning gasighasighamin gavgavim iti.

²⁹ “Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir pumuning wan toian virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham. ³⁰ Egha God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. ³¹ Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekeveggha dagh afira.”

E Iesusin adarazir ikiva aghumsighan kogham

(Luk 12:8-9)

† **10:25:** Ziam Belsebul, a Satanin ziar mam. Ni Matyu 12:22-28in gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14 **10:28:** Aisaia 8:12-13; Luk 12:4; Jems 4:12; 1 Pita 3:14 **10:30:** Lu 21:18, Ap 27:34 **10:30:** Luk 21:18; Aposel 27:34 **10:31:** Mt 6:26, 12:12 **10:31:** Matyu 6:26; 12:12 **10:32:** Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5 **10:32:** Luk 12:8; Rom 10:9-10; Akar Mogomem 3:5 **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12 **10:33:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12 **10:34:** Lu 12:49-53 **10:34:** Luk 12:49-53 **10:35:** Maika 7:6 **10:36:** Sng 41:9, 55:13 **10:36:** Onger Akaba 41:9; 55:13 **10:37:** Lo 33:9, Lu 14:26 **10:37:** Godin Araziba 33:9; Luk 14:26 **10:38:** Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 **10:38:** Matyu 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23 § **10:38:** Romin gavman, nguibar gumazir igharaziba ko pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisaghpugh mangi danganir me misevizimin otogham. Iesus akar isin zuir kam in uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazimin otivsi uaghan ovengamin nighnzim iki. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25 **10:39:** Matyu 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24

³² Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anavira, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam a nan anav.

³³ Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.”

Ia Iesus bar a gifuegh, faragh anetigh

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kam in ize. Ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko midoroziba agivasa izezir pu. Puvati, ki midorozir sabam inigha ize. ³⁵ Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham. ³⁶ Gumazamizibar anababa uari, men apanimin ikiva, men ikuvigham.

³⁷ “Tina uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a guizbangira nan namakam puvati. Tina uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati. ³⁸ Eghti tina uan ter ighuvir an ovengamim gisaghpugha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati. §

³⁹ Eghti gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighiti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam.”

Gumamazizir manam Kraisin adarazi deragha me gami, me uan ivezir aghuim iniam

(Mak 9:41)

⁴⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumamazizir manam ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Gumamazizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini. ⁴¹ Eghti gumazitam o amizitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitam in akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kam in akua uan dipenim in ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitam in akurvaghasa, egha gumazir aghuir mam inigha uan dipenim in ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam. ⁴² Eghti tav suam, ki Iesus in suren gumazitam in akurvaghsa, egh pura dipar orangtizim isiva suren gumamazizir ziaba puvatizir katam danigham, bar guizbangira ki ia migei, God ivezir aghuim a daningam.”

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1--16:20)

Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue

(Luk 7:18-35)

¹ Egha Iesus akar kaba uan 12plan suren gumazibagh aniga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim in ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada. ³ Egha

ghaze, ia mangi kamaghin Iesus in azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam: ⁵ Gumamazizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumamazizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumamazizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumamazizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumamaziziba ua dikavima, ezi gumamazizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.* ⁶ Gumamazizir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!”

⁷ Ezi Jon in suren gumaziba anetegha ghuezima, Iesus an gun gumamazizibav gei, “Ia gumamaziziba puvatizir danganim in ghua tizim in ganasa ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaim in ganasa ghue? Puvati. ⁸ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitam in ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti. ⁹ Ezi ia tizim in ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitam in ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. ¹⁰ Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’ ¹¹ Ki guizbangira ia migei, Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon, nguazim in itir gumamaziziba bar me gafira, ezi tina borim in min God Bizibagh Ativamin Dughiam in aven iti, a bar Jon gafira.

¹² “Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon in dughiam in ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Dughiam

10:40: Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **10:40:** Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **10:41:** 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8 **10:41:** 1 Atriviba 17:10; 2 Atriviba 4:8 **10:42:** Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10 **10:42:** Matyu 18:5-6; 25:40; Mak 9:41; Hibru 6:10 **11:2:** Mt 14:3 **11:2:** Matyu 14:3 **11:3:** Mal 3:1 **11:3:** Malakai 3:1 * **11:5:** Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamim dughiam, arazir kaba otivam. Ni Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4 in gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31 **11:6:** Matyu 13:57; 26:31 **11:7:** Mt 3:5 **11:7:** Matyu 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:9:** Luk 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28 **11:10:** Malakai 3:1; Mak 1:2; Jon 3:28 **11:12:** Luk 16:16

iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi.†
 13 Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu.
 14 Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, ‘Godin akam inigha izir gumazim Elaija izam,’ kar a Jon baghavira migei. 15 Tina kuarimning iti, an oragh.

16 “Eghti ki datirighin itir gumazamizibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei:

17 “‘E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.
 Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.’

18 “Datirighin itir gumazamiziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ 19 Ezi Gumazamizibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a daghaba isir gumazamiziba ko gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’ Me kamaghin migeima, gumazamiziba men gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.”

Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham
 (Luk 10:13-15)

20 Iesus nguibar ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kammin nguibar kabar gumazamizibar atara ghaze, 21 “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba,

Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a guruava, egha uan arazir kammin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. 22 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. 23 Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Ezi gumazitam ti Sodommin nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai. 24 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom inizim gafiragham.”

Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam
 (Luk 10:21-22)

25 Egha dughiar kammin Iesus kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamizibar aka. Kamaghin ki ni minabi. 26 Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”

27 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo. 28 Ia, gumazamizir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam.

† 11:12: Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Rommin gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. 11:14: Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 11:14: Malakai 4:5; Matyu 17:10-13; Mak 9:11-13 11:18: Mt 3:4 11:18: Matyu 3:4 11:19: Mt 9:10-14, Lu 7:35 11:19: Matyu 9:10-14; Luk 7:35 11:21: Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Jona 3:6; Sekaraia 9:2-4 11:23: Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 11:23: Jenesis 19:24-28; Aisaia 14:13-15 11:24: Mt 10:15, Lu 10:12 11:24: Matyu 10:15; Luk 10:12 11:25: 1 Ko 1:26-29 11:25: 1 Korin 1:26-29 11:27: Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 11:27: Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2; Filipai 2:9 11:28: Jer 31:25 11:28: Jeremaia 31:25 11:29: Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 11:29: Jeremaia 6:16; Sekaraia 9:9; Jon 13:15; Filipai 2:5; 1 Jon 2:6

29 Ia na da fofozim iniva nan migirigiabar apengan iki, egh mati temer ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi dikabiragha, egha gumazamizibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam. 30 Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemzir puvati.”

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha Iesus adoghodosi
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 Egha Iesus Sabatin dughiar mam in uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba mitiriam men azima, me witin ovizir maba isa da api. 2 Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan, arazir nin suren gumaziba amiba, en Judan Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham.”*

3 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganiz, o puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, 4 ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir Bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me Bretin kabar aman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara Bretin kabar amam. 5 Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Sabatin Godin Dipenimin aven ingaram. Me ingara, egha Godin damazimin arazir

kuraba puvati. 6 Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti. 7 Egha Godin Akinafarimin aven itir migirigiar mam ghaze, ‘Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.’ Ia migirigiar kam gifogha, egha pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai. 8 Ezi Gumazamizibar Otaram a Sabatin dughiamin Ekiam.”

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamin a gamizi a dera
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiam mam in ghua God ko migeir dipenimin aven ghua. 10 Ezi gumazir mam dipenir kamin aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an azai, “Moses Osirizir Araziba manmaghin migei? E Sabatin dughiamin gumazamizibar arimariaba akiram, o puvatigham?”

11 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia tongin itir gumazitam, a sipsipin tam ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin kam mozitam in magirightima, a ti mangi uam a gekuigham, o? 12 E fo, gumazimin ikirimirim sipsipin ikirimirim bar a gafira! Kamaghin amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamin gumazamizibar akurvagham.”

13 Egha a gumazir kam migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuemin min, ua dera. 14 Ezi Farisiba dikavigha God ko migeir dipenim ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuaviba buri.†

Iesus a guizbangira Godin ingangarir gumazim

11:30: 1 Jo 5:3 11:30: 1 Jon 5:3 12:1: Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 12:1: Godin Araziba 23:25; Mak 2:23-28; Luk 6:1-5 12:2: Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 12:2: Ua Me Ini 20:10; Matyu 12:10; Luk 13:14; Jon 5:10; 7:23 * 12:2: Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniamin ingangarim. Ni, Ua Me Ini 34:21 in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kamin gin zuir puvati. 12:3: 1 Samuel 21:1-6 12:4: Wkp 24:9 12:4: Ofa Gami 24:9 12:5: Nam 28:9-10 12:5: Diboboniba 28:9-10 12:6: Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 12:6: Matyu 12:41-42; Luk 11:31-32 12:7: Hos 6:6, Mt 9:13 12:7: Hosea 6:6; Matyu 9:13 12:10: Lu 14:3 12:10: Luk 14:3 12:11: Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 12:11: Ua Me Ini 23:4-5; Godin Araziba 22:4; Luk 14:5 12:14: Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 12:14: Matyu 26:4; 27:1; Mak 3:6; Luk 6:11; Jon 7:1; 7:19; 11:53 † 12:14: Farisiba ghaze, arimariaba a gevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agefi, kamaghin me a basemegha a misoghasa tuaviba buri. Ni Luk 13:14 ko Jon 5:16-18 in gan. 12:15: Mk 3:7-10 12:15: Mak 3:7-10

15 Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi gumazamizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera. 16 Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki. 17 A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme:

18 “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.

Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kim suam,
dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

19 Gumazir kam mikimamin dughiamin,
a pamten akam akarigh mikiman kogham.

Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.

20 Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim,
a bar anepirighan kogham,
egh lamın pamtem isir puvatizim,
a anemungeghan kogham.

Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi,
guizin arazim damighti,
a iki gavgavigham.

21 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiva uarir akurvaghsi a mizuam ikiam.”

Me ghaze, Iesus Belsebulin

gavgavimın ingari

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Dughiar kamın me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha

ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizi a deragha ua migia egha uaghan gari. 23 Ezi gumazamiziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?”†

24 Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, a gavgavir kamın duar kuraba batosi.”§

25 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamaghin me migei, “Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi o nguibar vamiran itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. 26 Ezi kamaghira e fo, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. 27 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. 28 Eghti ki Godin Duamin gavgavimın duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

29 “Eghti gumazir manatam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimın aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamın dipenimın aven mangi, an biziba okemegham.

30 “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.

12:16: Mt 8:4, Mk 3:12 12:16: Matyu 8:4; Mak 3:12 12:18: Aisaia 42:1-4; Matyu 3:17; 17:5 12:22: Mt 9:32-33 12:22: Matyu 9:32-33 † 12:23: Ni akar Matyu 9:27in itimin gan. 12:24: Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 12:24: Matyu 9:34; 10:25; Mak 3:22; Luk 11:15 § 12:24: Belsebul uaghan Satanin ziar mam. 12:25: Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23 12:25: Matyu 9:4; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 12:28: Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 12:28: Daniel 2:44; 7:14; Luk 1:33; 17:20-21; Aposel 10:38; 1 Jon 3:8 12:29: Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 12:29: Aisaia 49:24; Luk 11:21-23; 1 Jon 4:4 12:30: Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 12:30: Mak 9:40; Luk 9:50; 11:23 12:31: Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 12:31: Mak 3:28-29; Luk 12:10; Aposel 7:51; 1 Timoti 1:13; Hibru 6:4-6; 10:26; 1 Jon 5:16

³¹ “Kamaghin amizi, ki ia migei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. ³² Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin dughiamin, an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

*Temer kuraba ovizir kuraba bati
(Luk 6:43-45)*

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam. ³⁴ Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh migirigiar aghuitam mikemegham? Puvati. Ian navir averiabagh izivazir nighnizibar mara ian akatoribar otifi. ³⁵ Gumazir aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha a mara arazir kurabagh ami. ³⁶ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men migirigiar nighniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham. ³⁷ God gin nin migirigiabagh nighnighiva, ni tuisigham, eghti nin migirigiabara ni damuti, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

*Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)*

³⁸ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni mirakelin arazitam

damighti, e an ganigh fogh suam, ni guizbangira Godin ingangarim gami.”

³⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kam in itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam. ⁴⁰ E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mizekimin osirir ekiar mam in navir averiamin ike. Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarim aruer 3pla ko dimagarir 3plan nguazimin aven ikiam.** ⁴¹ Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira! ⁴² Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kam in saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.”

*Duar kuram uamategha ize
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, ⁴⁴ egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti. ⁴⁵ Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a

12:32: Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13 **12:32:** Matyu 11:19; Luk 12:10; Jon 7:12; 7:52; 1 Timoti 1:13
12:33: Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:33:** Matyu 7:16-20; Luk 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:34:** Matyu 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45 **12:38:** Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:38:** Matyu 16:1; Mak 8:11; Luk 11:16; Jon 6:30; 1 Korin 1:22 **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32 **12:39:** Matyu 16:4; Mak 8:12; Luk 11:29-32 ** **12:40:** Ni Jona 1:17in gan. Godin akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5
12:41: Jona 3:5 **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:42:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12; Matyu 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8 **12:43:** Jop 1:7; Luk 11:24; 1 Pita 5:8 **12:45:** Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22
12:45: Hibru 6:4; 2 Pita 2:20-22

gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamın ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighın bar pazavıra ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghıram amim, gumazamizir kurar datirighın itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazavıra ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

*Terara İesusın amebam ko doziba
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ İesus gumazamizir aviribav gıavıra itima, an amebam ko doziba iza dipenimın azenan ikia a ko mikımasa. ⁴⁷ Ezi gumazir mam a miğia ghaze, “Ni gan, nin amebam ko doziba azenan tuivighav ikia ni ko mikımasa.”††

⁴⁸ Ezi İesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

⁴⁹ Egha uan suren gumazamizibar akagha ghaze, “İa gan! Nan amebam ko dozibar kara. ⁵⁰ Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibamın itim ifongezir arazibar gın zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

13

*İesus wıtın ovıziba
akurir akar isin zuim miğei
(Mak 9:14; Luk 8:4-8)*

¹ Aruer kamra İesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarımın aperaghav iti. ² Ezi gumazamizir avırıba a bagha ize, egha men avırım bar ekefe. Kamaghın a kurir mamın biraghava apera. Ezıma gumazamizıba dipar dadarımın tuivighav iti. ³ Ezi İesus akar isin zuir avırıbar me miğei. Egha kamaghın miğei, “İa oragh. Gumazir mam wıtın ovızıba inıgha ghua uan azenımın da akuragha arui.* ⁴ An ada akurıma wıtın ovızir maba

tuavımın irezıma, kuarazıba iza da ame. ⁵ Ezi maba dagıabagh isin itir nguazir evarım gire. Nguazir kam mıtemezır puvati, ezi wıtın ovızıba zuamıra afuangi. ⁶ Ezi dar bıba bar nguazımın aven iraghuezır puvati, ezi aruem anaga dagh isırazi, da isia mısiği. ⁷ Ezi wıtın ovızır maba benır dikonıba itir nguazım giregha, benıbar tongın afuangızı, benır dikonıba aghuava da ikiagharıki. Ezi dar ovızıba mısevezır puvati. ⁸ Ezi wıtın ovızır maba nguazır aghuım giregha dagheba mısefi. Maba 100plan ovızıba mısevıma, maba 60plan ovızıba mısevıma, maba 30plan ovızıba mısefi. ⁹ Tina kuarımning iti, an oragh.”

*İesus niğhnızır manam ikia, akar isin
zuıbara miğei*

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Ezi İesusın suren gumazıba gın iza kamaghın an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuıbar gumazamizıbar gei?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozım ia ganıgızı, ia God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın akar mogomebagh fo. Ezi a fofozır kam me ganıgızır puvati. ¹² Gumazıtım o amızıtım Godın akabagh foghtı, God uan akabar fofozır ıgharazıba a danıngam, eghtı a Godın akar avırıbagh fogham. Eghtı Godın akabagh foghan aghuazır tav, an fofozır muzıarım God a dam a inıgham. ¹³ Men damazıba gara, egha me bizıtamın gari puvati. Egha me oragha, me bizıtamın mıngarım bar anebıghızır puvati. Kı bizır kamın tughı akar isin zuıbar me miğei. ¹⁴⁻¹⁵ Godın akam inıgha izır gumazım Aısaiın mıgırıgıaba gumazamizır kaba bagha guızbangırım otifi. A kamaghın mıke me:

“Gumazamizır kaba uan navır averıabar kua,
ezi men kuarıba oraghan aghua,

12:46: Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 **12:46:** Matyu 13:55; Mak 3:31; Jon 2:12; Aposel 1:14 †† **12:47:** Fofozır gumazır maba, vezın kamın akabav gıa ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazır ıgharazım akar kaba Mak 3:32 koma Luk 8:20 mırrara mangasa, gın da osiri. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **12:50:** Jon 15:14; Rom 8:29; Galesia 5:6; 6:15; Kolosi 3:11; Hibru 2:11 **13:2:** Lu 5:1-3 **13:2:** Luk 5:1-3 * **13:3:** Kar İesusın mıgırıgıar ruarır Namba 3, a Matyun osirizıbar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52ın iti. Ezi God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın, mıgırıgıar avırıba dar iti. **13:12:** Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26 **13:12:** Matyu 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:13:** Lo 29:4 **13:13:** Godın Arazıba 29:4 **13:14-15:** Aıs 6:9-10 **13:14-15:** Aısaiı 6:9-10; Mak 4:12; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Hibru 5:11

ezi men damaziba okafi.
 Me kamaghin amima, God ghaze, marki,
 men damaziba bizitamın ganighai,
 men kuariba oreghai.
 Ezi men naviba kuiaghirezi me migirigiabagh
 foghava egha navibagh iragha na
 bagha izima,
 ki ua me inigha me gamizima me der-
 aghai.
 Me kamaghin damuan aghua,
 kamaghin me zuraram oraghiva,
 egh deragh bizitamın mingarim
 gifoghan kogham.
 Me zurara ganiva,
 egh deragh bizitamın ganighan
 kogham.’

16 “Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, ezi
 ian kuariba akam barasi. Kamaghin ia
 bar akongegh! 17 Ki guizbangira ia migei,
 fomira Godin akam inigha izir gumazir
 aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me
 ia datirighin garir bizibar ganamin ifon-
 giar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati.
 Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da
 baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam
 baraghizir puvati.”

*Witin akar isin zuimin mingarim
 (Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

18 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ia
 datirighin oragh, gumazim witin oviziba
 akunizir akar isin zuimin mingarimra
 kara. 19 Gumazamizir God Bizibagh
 Ativamin Dughiamın akam baragha
 anebizir puvatiziba, me witin ovizir
 tuavim girezibar min ami. Me Godin
 akam barazima, Satan zuamira izava me
 oraghizir akaba me dama, da ini. 20 Ezi
 witin ovizir dagiabagh isin itir nguazim
 gireziba, da gumazamiziba Godin akam
 baragha zuamira nighnizir gavgavim an
 ikia bar akonge. 21 Ezi men biba puvati,
 egha dughiar bar otevimra iti. Eghti
 gumazitaba izi Godin akam bagh pazi
 me damuva osimtiziba me darightima,
 me zuamira God ategham. 22 Ezi witin
 ovizir benir dikonibar tongin ireziba, kar

gumazamiziba Godin akam baraghava,
 egha uaghan nguazir kamın osimtizibagh
 nighnigha, uaghan dagiar aviriba iniasa
 nighnisi. Ezi bizir kaba Godin akaba
 hikiagharighizima da misevir puvati. 23 Ezi
 witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar
 gumazamizir Godin akam baragha der-
 agha anebigha a gifoziba. Gumazamizir
 kaba mati witin oviziba misiva, maba
 100plan oviziba misefi, ezi maba 60plan
 oviziba misefi, ezi maba 30plan oviziba
 misefi.”

*Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin
 zuim*

24 Egha Iesus uam akar isin zuir mamın
 kamaghin me migei, “God Bizibagh Ati-
 vamin Dughiam mati gumazir mam witin
 ovizir aghuiba uan azenimin da akuni.
 25 Ezi gumazamiziba akuima gumazir
 witin oviziba akunizimin apanim iza ogher
 kuramin oviziba isa witbar tongin da
 akunigha ghu. 26 Ezi witba gin aghuigha
 misivasava amima, me gari ogher kurar
 kam uaghan iti. 27 Ezi azenir kamın
 ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a
 migia ghaze, ‘Gumazir ekiam, e ghaze ni
 witin ovizir aghuiba uan azenim mikini.
 Manmagh amizima, ogher kurar kam
 uaghan otifi?’

28 “Ezi a me migia ghaze, ‘Nan apanir
 mam arazir kam gami.’

“Ezi an ingangarir gumaziba an azai, ‘Ni
 ifueghtima, e mangi ogher kam suegham?’

29 “Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher kuraba
 asighsuva, uaghan witba asam. Kam-
 aghin da asian marki. 30 Ia da ateghtima
 da mar witba ko aghung, mangi dagheba
 iniamin dughiamın otogh. Eghti ki in-
 gangarir kam damuamin gumaziba kam-
 agh me mikimam: Ia ogher kurar kam
 faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar
 amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da
 isiva nan dagher dipenim darigham.’”

*Mastetin ovizimin akar isin zuim
 (Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)*

31 Egha Iesus akar isin zuir igharazir
 mamın me migia ghaze, “God Bizibagh

Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimîn ovizimîn mîn ami. Gumazir mam mastetîn ovizim inigha ghua uan azenimîn anekuni. ³² Mastetîn ovizim dagher igharazibar ovizibar mîn ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamîn an azenimîn itir zuravarir mabagh afiragham. A tememîn mîn aghungigham, eghtîma kuaraziba izîva an aguabar mikonibar ingaram.”

*Yisîn akar isîn zuim
(Luk 13:20-21)*

³³ Egha Iesus akar isîn zuir igharazir mam kamaghîn me mîgei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisîn mîn ami. Amizir mam yisîn muziarir mam inigha, plauan dramîn ekiamîn itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gîn bar bui.”

*Iesus Godîn akam
akar isîn zuibara anekuri
(Mak 4:33-34)*

³⁴ Iesus gumazamizibav geir mîgirîgiaba, an akar isîn zuibara da akuri. Egha a mîgirîgiatam abigha me mîkemezir puvati, an akar isîn zuibara me mîgei. ³⁵ Fomîra Godîn akam inigha izir gumazim kamaghîn mîgia ghaze, “Kî akar isîn zuibara ia mîkimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamîn da muela iza datirîghîn tu, ezi kî bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damutî an otivasa, kamaghîn an akar isîn zuir kabagh ami.

*Ogher kurabar akar isîn zuimîn
mîngarim*

³⁶ Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dipenimîn aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gîn iza ghaze, “Nî ogher kurabar akar isîn zuimîn mîngarimîn gun e mîkimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghîn mîgia ghaze, “Gumazir witîn ovizir aghuiba akunizim, a Gumazamizibar Otarim. ³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witîn ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh

Ativamin Dughiamîn aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanîn gumazamiziba. ³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba. ⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghîra enselba nguazir kam givamin dughiamîn, me kamaghîn damuam. ⁴¹ Gumazamizibar Otarim uan enselba amadaghtî, me God Bizibagh Ativamin Dughiamîn aven itir gumazamiziba, men tongîn itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnîzir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham. ⁴² Egh me me isîva, avir ekiam me kunigham. Eghtî me avir kamîn ikîva arangîva atariba kuskugham. ⁴³ Eghtî dughiar kamîn gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamîn aven iki, aruemin mîn sîgham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

*Bizir ivezim bar pîn kozimîn akar isîn
zuim*

⁴⁴ Egha Iesus ua kamaghîn mîgei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pîn kozim isava azenimîn nguazimîn aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, dagiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

*Manmaniar ivezir bar pîn kozimîn akar
isîn zuim*

⁴⁵ Ezi Iesus ua kamaghîn mîgei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui. ⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pîn kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.”

Ivemîn akar isîn zuim

13:35: Sng 78:2 13:35: Onger Akaba 78:2 13:38: 1 Ko 3:9 13:38: 1 Korin 3:9 13:40: Mt 7:16, Jo 15:6
13:40: Matyu 7:16; Jon 15:6 13:41: Mt 24:31, 25:31-46, Mk 13:27 13:41: Matyu 24:31; 25:31-46; Mak 13:27
13:42: Mt 8:12 13:42: Matyu 8:12 13:43: Dan 12:3, 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58 13:43: Daniel 12:3; 1 Korin
15:42; 15:53; 15:58 13:44: Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl 3:7-8, MAA 3:18 13:44: Aisaia 55:1; Matyu 19:29; Luk
14:33; Filipai 3:7-8; Akar Mogomem 3:18 13:46: Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19 13:46: Aghuzir Akaba 2:4; 3:14-15;
8:10; 8:19 13:47: Mt 22:9-10 13:47: Matyu 22:9-10

⁴⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Akar isin zuir mam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar aviriba, dar kome. ⁴⁸ Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri. ⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuibar tongin me amisivam. ⁵⁰ Egh me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me avir ekiar kamın iki, arangiva atariba kuskugham.”

⁵¹ Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kamın mingarim gifo?”

Ezi me ghaze, “Are.”

⁵² Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, gumazir manam Judan Arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mamın ghuavimin min ami. A uan dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.”

Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha, akiribagh ighegha a gasara
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha, ⁵⁴ uan nguibamin ghu. A ghua men God ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin akamin gumazamizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami? ⁵⁵ E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba. ⁵⁶ An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmaghin bizir kabar amuti, da otivam.” ⁵⁷ Me kamagh migha navir

averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migha ghaze, “Godin akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziar ekiam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba puvati.” ⁵⁸ Me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kamın mirakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim
(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁻² Dughiar kamın Galilin Distrighin Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”*

³⁻⁴ Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot mighavira ikia ghaze, “Ni arazir kuram gamua uan dozimin amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati. ⁵ Egha a misueghti an aremeghasa nighnisi. Egha a gumazamizibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim.

⁶ Ezi aruer mamın gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasin guivim men guamin ighiam gizi. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge. ⁷ Egha Herot dafarim overiamin akuigha kamaghin a migei, “Bar guizbangira, ni bizir manam gifongegh nan azaraghti, ki bizir kam ni danigham.”

⁸ Ezi Herodias nighniziba uan guivim ganingi, ezi guivim ghua kamaghin Herot

13:49: Mt 25:32 **13:49:** Matyu 25:32 **13:50:** Mt 13:42, Lu 13:28 **13:50:** Matyu 13:42; Luk 13:28 **13:53:** Mt 7:28 **13:53:** Matyu 7:28 **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15 **13:54:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Luk 4:16; 4:22; Jon 7:15 **13:55:** Jo 6:42 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:57:** Matyu 11:6; Mak 6:3-4; Luk 4:24; Jon 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6 **13:58:** Mak 6:5-6 * **14:1-2:** Herotin kamın ziar mam Antipas. A Galilin Distrighin gari. An afeziam atrivimin itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20 **14:3-4:** Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 11:2; Luk 3:19-20 **14:5:** Mt 21:26, Lu 20:6 **14:5:** Matyu 21:26; Luk 20:6 † **14:8:** Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghin amizi, aning ghaze, ni an dapanim isiva itarim datigh a inigh izi ga daningigh.

migei, “Ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim in dapanim isi itaritam dafagh a inigh izi na daningh.”†

⁹ Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabi gumazir a ko itibar damazim in akar gavgavim gamigha, kamagh in, an aghumsizim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezi moghin ami. ¹⁰ A gumazir mam amadazima, a ghua kalabus in midorozir gumazibav kemezi, me Jon in firim atu. ¹¹ Egha Jon in dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan amebam ganingi. ¹² Ezi Jon in suren gumaziba iza an kuam inigha ghua anefa. Me anefagha givagha ghua Iesus mikeme.

Iesus dagheba isa

5,000 gumazibagh aningi

(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

¹³ Ezi Iesus kamagh in oraki, me Jon in firim atuzima an areme. Ezi a nguibar kam ategha kurim inigha uan suren gumaziba ko, gumazamiziba puvatizir danganir mam in ghu. Ezi gumazamizir avirim orazima, a danganir kam in ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui. ¹⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarim in otogha garima, gumazamizir bar aviriba iti. Ezi a men apanguva men gumazamizibar arimariaba akira da gefi.

¹⁵ Aruem gevima, Iesus in suren gumaziba iza kamagh in a migei, “Kar gumazamiziba puvatizir danganim, ezi aminim pirasava ami. Kamagh in amizi, ni gumazamiziba amangiti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh ivez.”

¹⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba kamagh in me migei, “Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daningh.”

¹⁷ Ezi me ghaze, “E bar bret in rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti.”†

¹⁸ Ezi a ghaze, “Ia bretba ko osirimning inigh izi.”

¹⁹ Egha Iesus gumazamizibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5plan bretba ko osirir pumuning inigha kogha overiam in gara Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi.

²⁰ Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. Ezi dagher naba itima, me da akuvagha 12plan akirabagh aghui.

²¹ Gumazir amezibar dibobonim 5,000 in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

Iesus dipam gisin tugh zui

(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipam in vongin mangi. A uabi iki gumazamiziba amangam. ²³ A gumazamiziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiam in ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti. ²⁴ Ezi bot dadarim in saghon ghuzima, aminim bot in guam in dikavigha me givaima ongarim men bot misosi. ²⁵ Ezi aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua uan suren gumaziba bagha zui. ²⁶ Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoa ghaze, kar ti duam. Egha atiatiava arai. ²⁷ Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!”

²⁸ Ezi Pita an akam ikaragha kamagh in migei, “Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam.”

²⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ni izi.”

Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui. ³⁰ A ghua aminir gavgavim in gari, a bar ekevezima an atiatiava dipam in aven ghuaghiri. Egha dei, “Ekiam, ni nan akuragh!”

³¹ Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamagh in Pitan migei, “Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?” ³² Egha

14:10: Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9 **14:10:** Matyu 17:12; Mak 6:27; Luk 9:9 **14:14:** Mt 9:36, Mk 6:34 **14:14:** Matyu 9:36; Mak 6:34 † **14:17:** Judaba ingarir bretba ekevezir puvati. Da en skonbar min gari. Ezi bret in 5pla, gumazir pumuningra damam. **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 **14:19:** Matyu 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13 **14:20:** 2 Atriviba 4:44; Mak 6:42-43; Luk 9:17; Jon 6:11-13 **14:23:** Lu 6:12, 9:28 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Lu 24:37 **14:26:** Luk 24:37 **14:29:** Jo 21:7 **14:29:** Jon 21:7 **14:31:** Mt 8:26 **14:31:** Matyu 8:26

aning me gatin botin ghuavanabo, ezi aminim pura gifa.

³³ Ezi botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, “Bar guizbangira, ni Godin Otarim!”

Iesus Genesaretian arimariar gumazamizir aviribar arimariaba agifa
(Mak 6:53-56)

³⁴ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otifi. ³⁵ Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize. ³⁶ Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gifa.

15

Godin Araziba Judan ovavibar arazibagh afira
(Mak 7:1-13)

¹ Dughiar kamın Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai, ² “Manmaghin amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati.”*

³ Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin me migei, “Manmagh amigha ia Godin Arazibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin zui? ⁴ E fo, God ghaze, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki.’ Egha ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’ ⁵ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko

afeziamin akurvaghisi dagiaba atigha, egha ua gin aningın akuraghan aghuagha, kamaghın aning migei, “Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.” ’ A kamaghın mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aningın akurvaghan kogham. ⁶ Ia kamaghın amua, ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faraghavira darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim.

⁷ “Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghın migei, ⁸ ‘Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti. ⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghın amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.’ ”

Iesus Godin damazimin mizezir bizibav gei
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Egha Iesus gumazamizibar diazima me a bagha izima a kamaghın me migei, “Ia oragh, egh deragh nighnigh! ¹¹ Bizir gumazamizibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize.”

¹² Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghın a migha ghaze, “Ni ti kamaghın fo, Farisiba ni mikemezir mighirigiam baregha men muriaba bar ikufi?”

¹³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam. ¹⁴ Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir

14:33: Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4
14:36: Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44
14:36: Matyu 9:20-21; Mak 5:27-28; Luk 8:44
15:2: Mk 7:5, Lu 11:38
15:2: Mak 7:5; Luk 11:38
15:2: Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamın suighan aghua. Kamaghın amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam.
15:4: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16
15:4: Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16
15:8: Ese 33:31
15:8: Esekiel 33:31
15:8: Aisaia 29:13
15:9: Kl 2:18-22, Ta 1:14
15:9: Kolosi 2:18-22; Taitus 1:14
15:11: Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15
15:11: Matyu 12:34; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:17; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15
15:13: Jo 15:2, 1 Ko 3:7
15:13: Jon 15:2; 1 Korin 3:7
15:14: Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19
15:14: Aisaia 9:16; Malakai 2:8; Matyu 23:16; Luk 6:39; Rom 2:19

okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimın akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamın akakagh, egh aning virara mangi mozimın magirigham.”

¹⁵ Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumazamizibav kemezir akar isin zuimın mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?”

¹⁶ Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti. ¹⁷ Ia ti kamaghın fozir puvati, bizir akatorimın aven zuiba ghua navimın zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi. ¹⁸ Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnizimın ikegha ize. Egha da gumazamizibagh amima, me Godin damazimın mize. ¹⁹ Ki gumazamizibar nighnizibar otivir bizir kabav gei, nighnizir kuraba, ko gumazibav soagharizir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiabar gumazamizibagh ifarir araziba, ko gumazamizibar ziabagh asighasizir araziba. ²⁰ Arazir kaba gumazamizibagh amima, me Godin damazimın mize. Gumazamiziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimın mizezir puvati.”

Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti
(Mak 7:24-30)

²¹ Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonın nguazimın ghu. ²² Ezi Kenanian amizir mam danganir kamın ikegha iza kamaghın dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi.”

²³ Ezi Iesus migirigiatamın a ikarazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze, “Amizir kam diaghdiagha engin izi. Ni anemadaghti a mangi.”

15:18: Mt 12:34, Je 3:6 **15:18:** Matyu 12:34; Jems 3:6 **15:19:** Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21 **15:19:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:14; Jeremaia 17:9; Matyu 12:34; Mak 7:21 **15:24:** Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8 **15:24:** Matyu 10:5-6; Aposel 3:25-26; Rom 15:8 † **15:26:** Iesus amizir kam dikabinasava amir puvati. A kamaghın ifonge, a faraghavira Godin Akar Aghuim isi Israelin adarazir aningighti, gin igharaziba oragham. Kamaghın Iesus akar isin zuir kam gamua ghaze, Israelia boribar mın itima, igharaz darazi afiabar mın iti. Da afiar atiaba puvati, en afiar e ko dipenibar akuiba. Ezi Iesus amizir kamın nighnizir gavgavimın ganigha an akura. **15:28:** Mt 8:10, 8:13 **15:28:** Matyu 8:10; 8:13 **15:31:** Mk 7:37 **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mt 14:14
15:32: Matyu 14:14

²⁴ Ezi Iesus kamaghın me ikaragha ghaze, “God Israelian akurvaghasavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghın iti.”

²⁵ Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.”

²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimın boribar dagheba inigh afiabav kinam.”†

²⁷ Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guizbangira migei. Ezi afiar doziba uaghan uan ghuavimın dakozimın apengan irezir dagher muzemziariba api.”

²⁸ Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei, “Amizim, nın nighnizir gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezi dughiar kamra an guivim ua dera.

Iesus arimariaba itir gumazamizir aviribar arimariaba agifa

²⁹ Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin Dipar Akaremın dadarimın zui. Egha ghua mighsiar mamın anabogha apera. Ezi avirir ekiam a bagha izi. ³⁰ Egha suer kuraba ko, damazir okaviriziba ko, soroghafarir ikiziriziba ko, migeir puvatiziba ko, arimariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin dagarimningın boroghın me ariki. Ezi a bar men arimariaba batozima, me ua dera. ³¹ Ezi gumazamiziba garima, migeir puvatiziba migei, soroghafarir ikiziriziba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okaviriziba ua gari, ezi me nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam fe.

Iesus dagheba 4,000plan gumazibagh aningi
(Mak 8:1-10)

³² Ezi Iesus uan suren gumazibar diazi, me izima a kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezim in ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.”

³³ Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar gumazamiziba puvatizir danganim. E managh Bretin aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?”

³⁴ Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh Bretin iti?”

Ezi me ghaze, “E 7plan Bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵ Ezi Iesus gumazamizibav geima, me nguazim gapia. ³⁶ Ezi a 7plan Bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biagsuegha da tuiragha uan suren gumazibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi. ³⁷ Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba itima, me da isa 7plan akirabagh aghui. ³⁸ Gumazir ameziba, men dibobonim 4,000 in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. ³⁹ Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin ghu.

16

*Me Iesus migia ghaze,
a mirakelin tam damuam
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

¹ Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, me an ganigh kamaghin fogham, a guizbangira Godin ingangarim gami. ² Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragha ghaze, “Ia guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, gurumin dughiam deragham. ³ Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha pizima, aruem aghevezi, ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiam deraghan kogham. Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar

kamin otivir arazibar gara da abizir puvati.* ⁴ Gumazamizir dughiar kamin itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tam in ganasa. Me tam in ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vavira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu.

*Farisiba ko Sadyusibar
yisin akar isin zuim
(Mak 8:14-21)*

⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me Bretin tam inian okinighniki. ⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira gan.”

⁷ Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, “E ti Bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei.”

⁸ Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze, e Bretin puvati? ⁹ Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki Bretin 5pla inigha gumazir 5,000pla dagheba me ganingi. Me amezib, ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnighavira iti, o puvati? ¹⁰ Egha ia ti fo, ki Bretin 7pla inigha gumazir 4,000pla dagheba me ganingi. Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui? ¹¹ Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki Bretin bagh nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan.” ¹² Ezi me akar kam baregha fo, Iesus Bretin bagha amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan.

16:1: Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22 **16:1:** Matyu 12:38; Luk 11:16; 1 Korin 1:22 * **16:3:** Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3 in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati.
16:4: Mt 12:39, Lu 11:29 **16:4:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **16:6:** Lu 12:1 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21
16:9: Matyu 14:17-21 **16:10:** Mt 15:34-38 **16:10:** Matyu 15:34-38

*Pita Iesusin gun migei
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamın uan suren gumazibar azai, “Gumamaziziba manmaghin migei, Gumamazizibar Otarim a tina?”

¹⁴ Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumamaziziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁵ Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

¹⁶ Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Kraiss, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godin Zurara Ikiavira Itimin Otarim.”

¹⁷ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam migirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh. ¹⁸ Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevemın Gavgavim an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham.† ¹⁹ Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamin kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimin bizir manam a firighti, God uan Nguibamin uaghan kamaghiram a firigham. ²⁰ Egha Iesus pamten uan suren gumazibar anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

**Iesus ovengasa, egha uan
suren gumazibav gia ghaze,
me uaghan an amir arazibar
amuam**

(Sapta 16:21–20:34)

*Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22–27)*

²¹ Ezi dughiar kamın ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me migia ghaze, a Jerusalemın mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimin bar mızazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mıkezimin a ua dikavigham. ²² Ezi Pita akar kam baregha Iesus inigha miriamın ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Bar puvatigham. Arazir kaba ni bativan kogham.”

²³ Ezi Iesus raghirigha kamaghin Pita migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha, egha Godin bizibagh nighnizir puvati, kamaghin ni nan tuavim apiri.”

²⁴ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazitam, o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim gisaghpugh nan gin izi. ²⁵ Gumamazizir manam uan ikirimirimın suighasa nighnisi, an ikirimirim gıvagham. Eghti gumamazizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ²⁶ Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh, a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. ²⁷ Guizbangira, Gumamazizibar Otarim uan enselba ko, uan Afeziamın angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kamın ivezim isi gumamaziziba vaghvagh men araziba bagh me daningam. ²⁸ Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima,

16:14: Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **16:14:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:16:** Jon 6:68-69; Hibru 1:2; 1:5; 1 Jon 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8

16:17: Matyu 17:5; 1 Korin 2:10; Galesia 1:15-16; Efesus 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 **16:18:** Jon 1:42; Efesus 2:20; Akar Mogomem 21:14 † **16:18:** Grighin akamin aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam.

16:19: Mt 18:18, Jo 20:23 **16:19:** Matyu 18:18; Jon 20:23 **16:20:** Matyu 17:9; Mak 9:9 **16:24:** Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 **16:24:** Matyu 10:38; Luk 14:27; Aposel 14:22; 2 Timoti 3:12 **16:25:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **16:25:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 **16:26:** Onger Akaba 49:7-8; Matyu 4:8-9 **16:27:** Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12

16:27: Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 26:64; Mak 8:38; Luk 9:26; Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 22:12 **16:28:** Mk 9:1, Lu 9:27 **16:28:** Mak 9:1; Luk 9:27

Gumamazibar Otarim, Atrivir Ekiamin min otogh ua izam.”

17

*Iesusin mikarzim igharagha oto
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ Ezi 6plan arueba givazima, Iesus Pita ko Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamın ghuavanabogha, uarira kagh iti. ² Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharaghav oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamın min sira. ³ Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei. ⁴ Ezi Pita kamaghın gara, egha Iesus migia ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki purirpenir pumuning ko mikezimın ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁵ Pita migiavira itima, ghuariam angazangarimın min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamın aven me tiarir mam barazima a kamaghın migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁶ Me kamaghın oragha, bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba nguazimın akuigha ireghav iti. ⁷ Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghın me migei, “Ia dikafigh, egh atiatingan marki.” ⁸ Ezi me dikavigha ua tavın garir puvati, Iesus uabira iti.

⁹ Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, “Ia irebamın min ganizir bizim, bar an gun tav mikiman marki. Egh iki mangi Gumamazibar Otarim ovegh ua dikavigham.”

¹⁰ Egha me an azai, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akiram. ¹² Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumamaziba a gifozir puvati, egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumamazibar Otarim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam.” ¹³ Iesus kamaghın migeima me fo, a Gumamaziba Ruer Gumazim Jon, an gun migei.

*Iesus otarir mam da duar kuram batoke
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)*

¹⁴ Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mikezim inigha ghua gumamazir avirim bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin boroghın tevimning apirigha egha ghaze, ¹⁵ “Ekiam, ni nan otarimın apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri. ¹⁶ Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura.”

¹⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghın migei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamın itir gumamaziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghın, ki ia ko iki ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ¹⁸ Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimariam maghira gifa.

¹⁹ Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza kamaghın an azai, “Manmagh amizı, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁰⁻²¹ Ezi a me migia ghaze, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia migei, ian nighnizir gavgavim zuravarim mastetin ovizitamın min ikiva, ia mighsiar kam mikim suam, ni sivagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia nighnizir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.”*

17:1: 2 Pita 1:17-18 **17:5:** Stt 22:2, Lo 18:15, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 1:11, Lu 3:22 **17:5:** Jenesis 22:2; Godın Araziba 18:15; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22 **17:9:** Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 **17:9:** Matyu 8:4; 9:30; 12:16; 16:20 **17:10:** Mal 4:5 **17:10:** Malakai 4:5 **17:12:** Mt 11:14
17:12: Matyu 11:14 **17:13:** Lu 1:17 **17:13:** Luk 1:17 **17:17:** Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9 **17:17:** Godın Araziba 32:5; 32:20; Jon 14:9 **17:19:** Mt 10:1 **17:19:** Matyu 10:1 **17:20-21:** Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2 **17:20-21:** Matyu 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:9; 13:2 * **17:20-21:** Fofozir gumazir maba nighnigha ghaze, migirigiar mam uaghan vezin kamın iti. A kamakin: “Duar kurar kaba batozir arazir vamira. E dagheba ataghiragh egh uaghan God ko mikimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuaviba puvati.”

*Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam
(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin Distrighin uari akuvagha kamaghin me migei, “Me Gumazamizibar Otarim isi gumazibar agharim datigham. ²³ Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mikezimın a ua dikavigham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme.

Iesus Godin Dipenimin izezim aningi

²⁴ Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin otivigha itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba, Pita bagha iza kamaghin an azai, “Ian tisa ti uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?”

²⁵ Ezi Pita ghaze, “Are.”

Egha dipenimin aven zuima, Iesus maghira an azai, “Saimon, ni manmaghin nighnisi? Nguazir kamın atriviba takisin aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da takisba isi?”

²⁶ Ezi Pita ghaze, “Me gumazir igharaziba da takisba isi.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham. ²⁷ Eghti me en ataran koghsiva, ni dipamin mangi akezim akun. Egh osirir ni faraghivira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isi me daningigh.”

18

*God Bizibagh Ativamin Dughiamın, tina ziar ekiam iniam
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

¹ Dughiar kamın Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, “Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamın ziar ekiam iniam?”*

² Ezi Iesus borir mamın dia, ezi a izima a men tongin anesara. ³ Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar mın otoghan kogh, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikian kogham. ⁴ Gumazir uabi dikabiragha, borir dozir kamın mın itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamın ziar ekiam ikiam. ⁵ Egh gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi.”

*Nighnizir gavgavibagh asighasizir
bizir kuraba
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

⁶ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, izevir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham.

⁷ “Ki ghaze, gumazamizir nguazimın ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazamiziba, ki ghaze, lavzika! Ia kuram iniam!

⁸ “Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimın aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham. ⁹ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni

17:22: Mt 16:21 **17:22:** Matyu 16:21 **17:24:** Kis 30:13, 38:26 **17:24:** Ua Me Ini 30:13; 38:26 **18:1:** Lu 22:24
18:1: Luk 22:24 * **18:1:** Matyun osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruaribar dibobonim 5pla. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumazamiziba deragh uari damuamibav gei. **18:3:** Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:3:** Matyu 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11 **18:4:** Matyu 20:27; 23:11 **18:5:** Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **18:5:** Matyu 10:40-42; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 **18:6:** Matyu 17:27; Luk 17:1-2; 1 Korin 8:12 **18:7:** Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 **18:7:** Luk 17:1; 1 Timoti 4:1 **18:8:** Mt 5:30, Mk 9:43 **18:8:** Matyu 5:30; Mak 9:43
18:9: Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47 **18:9:** Matyu 5:29; Mak 9:47

damazir vamira iki, egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinigham.

10-11 “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”‡

*Sipsipin ovegezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)*

12 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovegezim buri mangi, an apighvira givagham. 13 Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger ekiar kam, an agoroger 99plan ovegezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham. 14 Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

15 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damighti, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anakirigh. A ni baraghti, ni ua uan aveghbuam inigham. § 16 Egh a ni baraghan aghuaghti, ni gumazitam uam, o igharazir pumuning uam me inighti, me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni gumazitam arazir kuram an gun a mikimsi,

gumazir pumuning ko mikezim gavgavim nin migirigiabar aningam.’ 17 Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adaraziv kimam. Eghti a uaghan me baraghan aghuaghti, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a damu.

18 “Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Egh ia nguazimin bizir manam firighti, God uan Nguibamin uaghan a firigham.

19 “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim a isi gua daningam. 20 Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim nan ziamin uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam.”

Iesus igharaz darazir arazir kuraba gin amangasa akar isin zuim akuri

21 Ezi dughiar kamin Pita iza kamaghin Iesusin azai, “Ekiam, ki manmaghin dughiabar arazir kurabar na gamizir gumazimin araziba gin amangam. Ti 7plan dughiaba?”

22 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7plan dughiabar an arazir kuraba gin amangasa ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang.

23 “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghagham. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir gumazibar

18:10-11: Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 **18:10-11:** Jenesis 48:16; Onger Akaba 34:7; Luk 19:10; Jon 3:17; 12:47; Hibru 1:14 † **18:10-11:** Akar faraghavira itimin, Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “Suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ **18:10-11:** Akar abuananamin, fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazamizibar Otirim gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize.” **18:15:** Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8 **18:15:** Ofa Gami 19:17; Luk 17:3; Galesia 6:1; Jems 5:19-20; 1 Pita 4:8 § **18:15:** Vezin kamin itir migirigiar otevim, “ni damightima,” fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. **18:16:** Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 **18:16:** Godin Araziba 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19 **18:17:** Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 **18:17:** Rom 16:17; 1 Korin 5:9; 5:13; 6:1-6; 2 Tesalonika 3:6; 3:14 **18:18:** Mt 16:19, Jo 20:23 **18:18:** Matyu 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22; 5:14 **18:20:** Mt 28:20, Jo 14:23 **18:20:** Matyu 28:20; Jon 14:23 **18:21:** Luk 17:3-4 **18:22:** Stt 4:24, Mt 6:14, Mk 11:25, Kl 3:13 **18:22:** Jenesis 4:24; Matyu 6:14; Mak 11:25; Kolosi 3:13

dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvaghham. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghamin bizim akirasa. ²⁴ An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien kina inimizim akua izi. ²⁵ Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghin atrivim me migia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazim in ingangarir gumazir kinibar min iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikarvaghham. ²⁶ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin oregha atrivim in guamin irigha kamagh migia a gakaghor, 'Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvaghham.' ²⁷ Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada.

²⁸ "Ezi ingangarir gumazir kam atrivim in dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghirama an firimin suigha anegoava kamaghin a migei, 'Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.'

²⁹ "Ezi gumazir kam an guamin irigha a gakaghora ghaze, 'Ni nan apangkufigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvaghham.' ³⁰ Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi dagiar kaba ikaraghham.

³¹ "Ezi aning ko ingarir marasi, arazir kam in ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme. ³² Ezi atrivim gumazir kam in diazima, a uam a bagha ghu. Ezi a kamaghin a migia ghaze, 'Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada. ³³ Ki nin apangkufi, kamaghin amizi, ni tizim bagha ni ko ingarir tav in

apangkuvan aghua?' ³⁴ Egha atrivim atarava gumazir kam isa, mizazim a gasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghira iki mangi, a biziba bar da ikarvaghamin dughiam in tugham.

³⁵ "Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangira uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtima, nan Afeziar uan Nguibamin itim uaghan kamaghira ia damuam."

19

*Iesus poroghamiba uari
ataghirazir arazibav gei
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)*

¹ Iesus migirigiar kaba agivagha, Galilin Distrik ategha, Judian Distrighin ghua Jordan in Fanemin vongin ghu. ² Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganir kam in men arimariaba agifa. ³ Ezi Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, "Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiam in gin ghua uan amuim puram anetaghiraghsi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?"

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin men azai, "Ia ti God in migirigiaba itir Akinafarim in ganizir puvati? Akar kam ghaze, 'God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumazamizibar ingarigha me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.' ⁵ Ezi God ghaze, 'Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan amuim ko aning uaning in porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham.' ⁶ God kamaghin mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir vamira ikiam. Kamaghin amizi, God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham."

⁷ Ezi Farisiba kamaghin a migei, "Manmaghin amizi, Moses osira ghaze, gumazim amuim ataghiraghsiva, a bagh

18:25: 2 Kin 4:1, Neh 5:8 **18:25:** 2 Atriviba 4:1; Nehemia 5:8 **18:34:** Mt 5:25-26 **18:34:** Matyu 5:25-26
18:35: Mt 6:12-15, Mk 11:25-26, Ef 4:32, Kl 3:13, Je 2:13 **18:35:** Matyu 6:12-15; Mak 11:25-26; Efesus 4:32; Kolosi 3:13; Jems 2:13 **19:3:** Mt 16:1 **19:3:** Matyu 16:1 **19:4:** Stt 1:27, 5:2, Mal 2:15 **19:4:** Jenesis 1:27; 5:2; Malakai 2:15 **19:5:** Stt 2:24, 1 Ko 6:16, 7:2, Ef 5:21, 5:31 **19:5:** Jenesis 2:24; 1 Korin 6:16; 7:2; Efesus 5:21; 5:31
19:7: Lo 24:1-4, Mt 5:31 **19:7:** God in Araziba 24:1-4; Matyu 5:31

akınafarim osirigh a daningh, egh amuim batueghtima a mangi?”

⁸ Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Tan naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba ataghirasi. Faraghavira arazir kam puvati. ⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitamın amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

¹⁰ Ezi Iesusın suren gumaziba akar kam baregha kamaghin Iesus migei, “Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amuibar ikian kogham.”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumazamiziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kamaghin me amuibar ikian kogham. ¹² Guizbangira, marazi amebaba me batima, men inivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua. Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

Iesus ghaze, Ia boriba ateghti, me na bagh izi

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Ezi dughiar kamın gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darigh me bagh God ko mikimasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. ¹⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikisi, borir dozir kabar mın iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.”

¹⁵ Egha Iesus dafarimning vaghvagher me gisin arigha, danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusın azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisi, Godin akabar gin mangi.”

¹⁸ Ezi gumazir kam kamaghin Iesusın aza ghaze, “Ni Godin Akar Gavgavir manabav gei?”

Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazamizibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki, ¹⁹ egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki me baragh, egh ia uarigh ifongezı moghin gumazamizir igharazibagh ifongegh.”

²⁰ Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghiva, mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isi gumazamizir biziba puvatizibar aningh. Ni kamaghin damighti, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.”

²² Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghu.

²³ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazamizir bizir bar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven

19:9: Mt 5:32, Mk 10:11, Lu 16:18, 1 Ko 7:10-11 **19:9:** Matyu 5:32; Mak 10:11; Luk 16:18; 1 Korin 7:10-11 **19:10:** 1 Korin 7:1-2; 7:7-9; 7:17 **19:12:** 1 Ko 7:32-34, 9:5, 9:15 **19:12:** 1 Korin 7:32-34; 9:5 **19:14:** Mt 18:2-3 **19:14:** Matyu 18:2-3 **19:16:** Mk 10:17, Lu 10:25, 18:18 **19:16:** Mak 10:17; Luk 10:25; 18:18 **19:17:** Wkp 18:5, Lu 10:28 **19:17:** Ofa Gami 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Kis 20:13-16, Lo 5:17-20 **19:18:** Ua Me Ini 20:13-16; Godin Araziba 5:17-20 **19:19:** Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8 **19:19:** Ua Me Ini 20:12; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:16; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8 **19:21:** Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 **19:21:** Matyu 6:20; Luk 12:33; Aposel 2:45; 4:34-37; 1 Timoti 6:18-19 **19:23:** Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 **19:23:** Matyu 13:22; Mak 10:24; 1 Timoti 6:9-10

mangan iburagham. ²⁴ Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumamazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

²⁵ Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

²⁶ Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar ose-megham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁷ A kamaghin mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”

²⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumamazibar Otaram ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darasi, ia uaghan 12plan atrivir dabirabibar apiagh Israelian anabar 12plan ganam. ²⁹ Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba, aveghbuaba, buaramiziba, afeziam, amebam, boriba ko nguaziba, ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kam in itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven ikiam. ³⁰ Eghti dughiar kam in faragha itir gumamazir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumamazir aviriba, me gin faragh mangam.”

20

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze, “Ki gumamaziziba faragh ikiasa migeir nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God

Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini. ² Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin ingarasa ghue. ³ Ezi gumazir ekiam kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir danganimin gumazir mabar gari, me iti. ⁴ Ezi a kamaghin me migei, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki ian ingangarimin mirara ia givezam.’ ⁵ Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiam kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶ “Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, ‘Ia manmaghin amigha aruer kam in pura iti.’

“Ezi me a migia ghaze, ⁷ ‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’

“Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.’

⁸ “Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar gifagh.’

⁹ Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi. ¹⁰ Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini.

¹¹ “Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a migia ghaze, ¹² ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.’

19:26: Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 **19:26:** Jenesis 18:14; Jop 42:2; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Luk 18:27 **19:27:** Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 **19:27:** Mak 10:28; Luk 5:11; 18:28 **19:28:** Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21 **19:28:** Matyu 20:21; 25:31; Luk 22:30; 1 Korin 6:2-3; Akar Mogomem 2:26; 3:21 **19:29:** Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34 **19:29:** Mak 10:29-30; Luk 18:29-30; Hibru 10:34 **19:30:** Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30 **19:30:** Matyu 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30 **20:1:** Mt 21:33 **20:1:** Matyu 21:33 **20:8:** Wkp 19:13, Lo 24:15 **20:8:** Ofa Gami 19:13; Godin Araziba 24:15

13 “Ezi azenimın ghuavim akar kam baregha kamaghın men mav miği, ‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri? 14 Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghın ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim gıvezir moghıra ni givesi. 15 Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamın dar anıngan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizıma ni tizim bagha navir averiamın na baseme?”

16 Egha Iesus ghaze, “Kamaghıra gumazir gın izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gın mangam.”

Iesus uan ovever dughiam, dughiar mıkezimın uam a miği
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

17 Egha Iesus uan suren gumazir 12pla ko Jerusalemın zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mamın ghua me uarira ikiava, egha kamaghın a me miği ghaze, 18 “Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalemın ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumamazibar Otaram isıva, Judan Arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar anıngam. Eghti me a isi kotiam datıghıva, egh a misueghti an aremeghsıva me akabar kiram, egh me kamaghın a mikim suam, Ni aremegham. 19 Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumamazibar dafaribar arıghti, gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghıva a isi ter ighuvimın a gafughti an aremegham. Eghti aruer mıkezim gıvaghti, a ua dikavıgham.”

Jems ko Jon
gumazir ekiamningın otivasa
(Mak 10:35-45)

20 Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aningın amebam itevimning apırigha, ua bagha bizitam damuasa an azai. 21 Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?”

Ezi a ghaze, “Ni kamaghın na bagh damu, ni Atrivir Ekiamın otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagh.”

22 Ezi Iesus akam baregha kamaghın a ikaragha ghaze, “Ni azangsızir bizir kam, ni an mingarım gıfozir puvati, egha ni a bagha nan azai.”

Egha aningın azara, “Gua ti ki ateramin osımtızim, uaghan an ateramin gavgavim iti?”

Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”

23 Ezi Iesus kamaghın aning miği ghaze, “Guızbangıra, gua ki ateramin osımtızim, gua a iniam. Egha ki tav amıseveghti a nan kiriam ko guvimın dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amıseveggha, me bagha dar kirigha gıfa.”

24 Ezi suren gumazir 10pla akar kam baregha aningın atari. 25 Ezıma Iesus men diazi, me izıma a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar Gumamazibar atrıvıba pamten me gamıma, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapanıba uan akaba baraghasa puvıra me abıraghbırası. 26 Eghti arazir kaba ian tongın ikian kogham. Gumazir manam ian tongın ekiamın ikisi, a ingangarır gumazımın mın iki. 27 Eghti gumazir manam ian faragh mangısi, a bar ian ingangarır gumazir kınımın mın iki. 28 Ezi kamaghıra Gumamazibar Otaram ıza, gumamazibar amuti me a bagh ingarasa, a ızezır pu. Puvati, a me bagh ingarasa ıze. Egha a gumamazır avırıba bagh aremegh ua me gıvezegh me iniasa ıze.”

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avırır ekiam an gın zui. 30 Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavır apınımın

20:16: Mt 19:30, Mk 10:31, Lu 13:30 20:16: Matyu 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30 20:18: Mt 16:21, 17:22-23
20:18: Matyu 16:21; 17:22-23 20:21: Mt 19:28, Lu 22:30 20:21: Matyu 19:28; Luk 22:30 20:22: Mt 26:39, 26:42, Mk 14:36, Jo 18:11 20:22: Matyu 26:39; 26:42; Mak 14:36; Jon 18:11 20:23: Mt 25:34, Ap 12:2, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, MAA 1:9 20:23: Matyu 25:34; Aposel 12:2; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; Akar Mogomem 1:9 20:25: Luk 22:25-26 20:26: Mk 10:43, Lu 9:48 20:26: Mak 10:43; Luk 9:48 20:26: Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26
20:28: Lu 22:27, Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:6, Ta 2:14, 1 Pi 1:19 20:28: Luk 22:27; Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Pita 1:19 20:30: Mt 9:27, 15:22 20:30: Matyu 9:27; 15:22

aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamın izima, aning pamten kamaghın dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³¹ Ezi gumamaziziba aning barazi, aning deima, me pamten aningın anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghın aning migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³² Kamaghın amizi, Iesus tugha aningın dia ghaze, “Ki tizim gua bagha a damuasa, gua ifonge?”

³³ Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa.” ³⁴ Ezi Iesus aningın apangkuvigha egha dafarim aningın damazibagh atizi, aningın damaziba maghira ua derazi, aning ua gari. Egha maghira Iesusın gın zui.

Iesus Jerusalemın otogha gumamazizibar sure gami

21

(Sapta 21--25)

Iesus atrivimın mın Jerusalemın aven zui (Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemın boroghın izava Olivin Mighsiamın iza Betfagen nguibamın oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, ² kamaghın aning migei, “Gua nguibar munagh itimın mangi, egh gua gantıma, donkin mam me a ikezima a uan nguzir asem ko iti. Aningın benim firigh na bagh aning inigh kagh izi. ³ Eghti gumazitam guan azangtım, gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim aningın iti.’ Eghti gumazir kam zuamıra puram aning ateghti, aning izam.”

⁴ Godın akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakın, ⁵ “Ni akar kam isıva Saionın nguibar ekiamın

itir gumamazizibav kemegh. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamın mın donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamın nguzir asem.”

⁶ Ezi Iesusın suren gumazimning ghua a mikemezi moghın ami. ⁷ Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkingın akirimning gisin atizi, Iesus korotiar kabagh isın apera.

⁸ Ezi gumamazizir avırıba uan korotiar azenimın azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garisi. ⁹ Ezi gumamazizir faragha zuiba ko Iesusın gın iziba, uan tiariba akara ghaze, “Hosana! Ia Devitin Otarimın ziam fi! Gumazir, Ekiamın ziam ko gavgavimın izim, God deragh a damu! Hosana! Ia Nguibar bar pın itimın itir Godın ziam fi!”

¹⁰ Ezi Iesus Jerusalemın aven ghuzi, an itir gumamaziziba digavir kuram gamigha tintinibar uarir azai, ¹¹ “Kar gumazir manam?”

Ezi Iesusın gın izezir darazi ghaze, “Kar Iesus, a Godın akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighın aven itir nguibam Nasaretian gumazim.”

Iesus Godın Dıpenim avinizir divazimın aven biziba amadir gumamaziziba, me batosi

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Ezi Iesus ghua Godın Dıpenim avinizir divazimın aven gumamazizibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumamazizir dagiaba uarir ikarvazibar dakoziya, ko kuarazir bunbaba amadir gumamazizibar dabirabıba, da fava egha da ighavkiri.* ¹³ Egha kamaghın me migei, “Godın Akınafarimın aven, osizirim kamaghın iti, ‘Nan Dıpenim, God ko migeir Dıpenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar

21:3: Mt 26:18 **21:3:** Matyu 26:18 **21:5:** Ais 62:11, Sek 9:9, Jo 12:15 **21:5:** Aisaia 62:11; Sekaraia 9:9; Jon 12:15 **21:8:** 2 Kin 9:13 **21:8:** 2 Atrivıba 9:13 **21:9:** Sng 118:25-26, Mt 23:39 **21:9:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 23:39 **21:11:** Mt 21:46 **21:11:** Matyu 21:46 * **21:12:** Gumamaziziba Godın Dıpenim avinizir divazimın aven iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagıabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighın dagıabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godın ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:13:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11; Mak 11:17; Luk 19:46

gumazibar mogomer danganimin min oto!”

¹⁴ Egha a Godin Dipenimin aven itima, damazir okaviriziba ko suer amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi. ¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan Arazibagh fozir gumaziba izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godin Dipenim avinizir divazimin aven ikia dia ghaze, “Hosana! Devitin Otarimin ziam fi.”

Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha atari. ¹⁶ Egha kamaghin Iesusin azai, “Ni boriba migeir akaba barasi, o?”

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A ghaze, ‘Ni borir bar iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.’”

¹⁷ Egha a me ategha ghua Jerusalem in nguibam ategha Betanin nguibamin ghu, egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi
(Mak 11:12-14; 11:20-24)

¹⁸ Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalem in zuima, mitiriam an azi, ¹⁹ ezi a tuavir apinimin temer fighin mam in garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temem maghira misingi.

²⁰ Ezi an suren gumaziba bizir kamin ganigha digavir kuram gamigha, ghaze, “Temer figh manmaghin amigha zuamira misingi?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, okam nighnighan kogh, egh ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezi moghin otivam. ²² Egh ia

nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsih, egh ia da iniam.”

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Egha Iesus ghua Jerusalem in otogha Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba iza kamaghin an azai, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?”

²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsihir mam ia damuasa. Ia deraghviram a ikaraghti, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami. ²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumazamiziba rue? A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumazamiziba dama a ini?”

Ezi me uarira uariv gia ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti a ua kamaghin en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?’ ²⁶ Eghti e suam, ‘Jonin rurim gumazamizibar ize,’ kamaghin e gumazamizibar atiatingi. E fo, me bar Jonin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁷ Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze, “E fozir puvati.”

Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mam in otarimning akar isin zuim migei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha a ghua kamaghin otarir ekiam migei, ‘Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.’ ²⁹ Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’

21:14: 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:14:** Aisaia 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2 **21:16:** Onger Akaba 8:2 **21:19:** Lu 13:6
21:19: Luk 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:21:** Matyu 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12;
1 Korin 13:2; Jems 1:6 **21:22:** Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22 **21:22:** Matyu
7:7-11; 18:19; Mak 11:24; Luk 11:9; Jon 14:13-14; Jems 5:16; 1 Jon 3:22 **21:23:** Jo 2:18 **21:23:** Jon 2:18 **21:26:**
Mt 14:5, 21:46, Mk 6:20, Lu 20:6 **21:26:** Matyu 14:5; 21:46; Mak 6:20; Luk 20:6 **21:28:** Lu 15:11 **21:28:** Luk
15:11

Egha ua gin, nighnizim giragha ghua ingari. ³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, 'Ki mangi ingaram.' Egha ghuzir puvati. ³¹ Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baregha an gin zui?"

Ezi me Iesus migia ghaze, "Otarir ekiam."

Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui. ³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamin ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati."

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamaghin me migei, "Ia akar isin zuir igharazir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gikuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.† ³⁴ Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima, me wainin ovizi taba iniasa ghue. ³⁵ Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, igharazir mam me a misoghezima an areme, egha dagiabar igharazir mam

ginifi. ³⁶ Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

³⁷ "Kamaghin amizi, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, 'Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.'

³⁸ "Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, 'Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremeka. Egh e uari bagh wainin azenim iniam.' ³⁹ Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anakunigha, otarim misoghezi an areme.

⁴⁰ "Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?"

⁴¹ Ezi me a migia ghaze, "A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighiregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam."

⁴² Ezi Iesus kamaghin men azai, "Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar ganis, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei:

"Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.

Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.'

⁴³ "Kamaghin amizi, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kamin aven iki arazir aghuibar

21:31: Lu 7:29, 7:50 **21:32:** Lu 3:12, 7:29-30 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Mt 25:14 **21:33:** Matyu 25:14 † **21:33:** Wainin azenimin migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelia damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamin mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelia wainin azenimin min iti. **21:35:** Mt 22:6 **21:35:** Matyu 22:6 **21:38:** Mt 27:18 **21:38:** Matyu 27:18 **21:39:** Hi 13:12 **21:39:** Hibru 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:42:** Onger Akaba 118:22-23; Aisaia 28:16; Mak 12:10; Aposel 4:11; Rom 9:33; Efesus 2:20; 1 Pita 2:6-8 **21:44:** Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 **21:44:** Aisaia 8:14-15; 60:12; Daniel 2:44-45; Sekaraia 12:3; 1 Pita 2:8

amuamibar aningam. ⁴⁴ Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba misarighiregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisararigham.”†

⁴⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara. ⁴⁶ Kamaghin amizi, me an suighasava amua, egha gumazamizir aviribar atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

22

Poroghamibar isar ekiamin akar isin zuim (Luk 14:16-24)

¹ Ezi Iesus uam akar isin zuir mam in gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei, ² “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam in otarim amuimin ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami. ³ Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira isam bagh izasa gumazamiziba bagha akam amada. Ezi isamin dughiam otozima, a gighamizir gumazamiziba izasa uan ingangarir gumaziba amada. Ezi puvati, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua. ⁴ Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, ‘Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, ‘Ia oragh. Ki dagheba tuegha givagha, uan bulmakaun apuribav suegha, egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamin biziba bar gifa. Ia poroghamibar isar ekiamin izi.’”

⁵ “Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kam in gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimin zui, ezi mav uan dagiar ingangarim bagha zui. ⁶ Ezi marazi atrivimin ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghire.

⁷ “Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibav soghezir gumaziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozi a isi.

⁸ “Egha atrivim uan ingangarir gumazibav gei, ‘Poroghamibar isamin dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamin ikian kogham. ⁹ Kamaghin amizi, ia mangi tuavir ekiaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamibar isar kam in izi.’ ¹⁰ A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumazamiziba bar me akufa, gumazamizir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasa poroghamibar isar dipenim gapiazi a bar izifa.

¹¹ “Ezi gumazamiziba apiazima, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mam in garima, a poroghamibar isamin azuir adiaritam aruzir puvati. ¹² Ezi atrivim an azara, ‘Namakam, manmaghin amizi, ni adiarir aghuitam aruzir puvatigha, puram aven ize?’ Ezi gumazim mikiman asa.

¹³ “Kamaghin amizi, atrivim ingangarir gumazibav gia ghaze, ‘Ia an soroghafariba ikegh, a isiva azenan mitatem in anekunigh. Danganir mitater kam in me puvira tuavara atariba kuskusi.’

¹⁴ “Ia oragh. God gumazamizir aviribar dei, egha varazira, a me amisevima, me aven zui.”

Gumazamiziba dagiaba Atrivim Sisar daningam, o markiam?

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a pazi bizitam mikemeghti, me an migirigiam baghaviram an suigham. ¹⁶ Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me

† **21:44:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44in aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Ni Luk 20:18in gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40 **21:46:** Matyu 21:11; 21:26; Luk 7:16; Jon 7:40 **22:4:** Mt 21:36 **22:6:** Mt 21:35 **22:6:** Matyu 21:35 **22:8:** Mt 10:11-13, Ap 13:46 **22:11:** 2 Ko 5:3, Ef 4:24, MAA 3:4, 19:8 **22:11:** 2 Korin 5:3; Akar Mogomem 3:4; 19:8 **22:13:** Mt 8:12, 25:30, Lu 13:28 **22:13:** Matyu 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:14:** Mt 20:16, 2 Pi 1:10, MAA 17:14 **22:14:** 2 Pita 1:10; Akar Mogomem 17:14 **22:15:** Mk 3:6 **22:15:** Mak 3:6 **22:16:** Mk 3:6, 8:15, 12:13 **22:16:** Mak 3:6; 8:15; 12:13

Iesus bagha ghua kamaghin a migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. ¹⁷ Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati? Ni manmaghin nighnisi?”

¹⁸ Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghin me migei, “Ia gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami? ¹⁹ Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh.” Ezi me dagiar mam inigha iza a ganingi.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar tinan nedazim ko tinan ziam?”

²¹ Ezi me ghaze, “Mar Sisarin nedazim ko an ziam.”

Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning.”

²² Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai (Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai, ²⁴ “Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba batiti, an aveghbuamin ikizim kuavaremeghan kogham. ²⁵ Ezi fomira aveghbuar 7pla, en tongin ike. Men avebam amuimin ikiava boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti. ²⁶ Ezi an dozir kam uaghan

boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningin dozir mizezim ko an gin iziba kamaghiram ami. ²⁷ Egha me bar ariaghire, ezi abuan amizir kam uaghan areme. ²⁸ Kamaghin ni e mikim, gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!”

²⁹ Ezi Iesus me ikarvagha kamaghin me migei, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei. ³⁰ Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

³¹ “Ezi ki ua dikavamin dughiam baghian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kam ganiz, o puvati? A ghaze, ³² ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God.”

³³ Ezi gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

Godin Akar Gavgavir faraghavira itim (Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

³⁴ Farisiba orazi, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvagha a bagha izi. ³⁵ Me ko izir gumazir mam, a Judan Arazibagh fozir gumazim. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai, ³⁶ “Tisa, Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

³⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. ³⁸ Kar Akar Gavgavir bar ekiam, egha Akar Gavgavir igharazibar faraghavira iti. ³⁹ Ezi an girara irim. A kamakin: ni uabira uabi gifongezzi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. ⁴⁰ Moses Osirizir Araziba ko Godin akam

22:21: Stt 1:27, Ro 13:7 **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Ap 23:8 **22:23:** Aposel 23:8 **22:24:** Lo 25:5 **22:24:** Godin Araziba 25:5 **22:29:** Jo 20:9 **22:29:** Jon 20:9 **22:30:** 1 Jo 3:2 **22:30:** 1 Jon 3:2 **22:32:** Kis 3:6, Mt 8:11, Mk 12:26, Lu 20:37, Ap 7:32 **22:32:** Ua Me Ini 3:6; Matyu 8:11; Mak 12:26; Luk 20:37; Aposel 7:32 **22:33:** Mt 7:28 **22:33:** Matyu 7:28 **22:37:** Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27 **22:37:** Godin Araziba 6:5; 10:12; Luk 10:27 **22:39:** Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 **22:39:** Ofa Gami 19:18; Mak 12:31; Rom 13:9; Galesia 5:14 **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **22:40:** Matyu 7:12; Rom 13:10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5

inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisiin tu.”

Jesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Iesus men azara, ⁴² “Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?”

Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Ovavim.”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Manmaghin amizi, Godin Duam nighnizim Devit ganingizi, a gumazir kam, ‘Ekiam,’ a gati, egha kamaghin migia ghaze:

⁴⁴ “‘Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin darim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam.” ’

⁴⁵ “Ezi ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Ovavimin min iti?”

⁴⁶ Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghuburaki. Egha me aruer kamin ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami
(Mak 12:38-39; Luk 11:43; 11:46; 20:45-46)

22:42: Jo 7:42 **22:42:** Jon 7:42 **22:43:** Sng 110:1, Mt 26:64 **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13

22:44: Onger Akaba 110:1; Matyu 26:64; Aposel 2:34; 1 Korin 15:25; Hibru 1:13 **22:46:** Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40

22:46: Mak 12:34; Luk 14:6; 20:40 **23:3:** Mal 2:7-8 **23:3:** Malakai 2:7-8 **23:5:** Mt 6:1 **23:5:** Matyu 6:1

* **23:5:** God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isa mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir kiriabagh aghui, egha maba isa uan guabagh afe. Ni Ua Me Ini 13:9 ko 13:16 ko Godin Araziba 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Diboboniba 15:37-41in garava sazir otevilla uan korotiabagh itui. Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me migia gia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazir ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 **23:6:** Matyu 6:5; Mak 12:38-39; Luk 11:43; 14:7

23:11: Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:11:** Matyu 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 22:26 **23:12:**

Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **23:12:** Jop 22:29; Aghuzir Akaba 15:33; 29:23;

Esekiel 21:26; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5

¹ Ezi Iesus gin gumazamizir aviriba ko an suren gumazibagh eghari. ² Egha kamaghin migei, “Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha Moses Osirizir Araziba ia geghari.

³ Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragha dagh eghari moghin dar amu. Egh me amir araziba, ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati. ⁴ Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazamizibar dipizibagh isin arizima, me da ateran buraghuburasi. Egha me tong uan dafar puzitamın men akurvaghan nighnizir puvati.

⁵ “Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apinibar itir dueviar bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamin uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar gin zui.* ⁶ Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuaribagh apiaghiri. ⁷ Egh me maketin danganibar mangiti, gumazamiziba ‘Tisaba’ me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.

⁸ “Ki ghaze, gumazitam ia ‘Tisa’ a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba. ⁹ Egh ia nguazimin kagh gumazitam ‘Afeziam’ a darighan marki. Ian Afeziar bar vamira, a uan Nguibamin iti. ¹⁰ Egh me ‘Gumazir Dapanim’ ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ¹¹ Ian gumazamizir ekiaba pura ian ingangarir

gumazamizibar min iki. ¹² Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir kurabar gun me migei (Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)

¹³⁻¹⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

¹⁵ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judan Arazibar a geghanti, a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damighti, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

¹⁶ “Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazamizibar sure gamua ghaze, ‘Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsi, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir arazimin gin mangi, a damu.’ ¹⁷ Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kam in golin kam Godin bizimin oto. ¹⁸ Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, ‘Gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakaghti, an

migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim ofa gamir dakozimin itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.’ ¹⁹ Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti ofa gamir dakozimin itir ofaba, o ofa gamir dakozimin uabi? Ia fo, ofaba ofa gamir dakozimin iti, egha tuavir kam in ofan kam Godin bizimin oto. ²⁰ Eghti gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakagh mikimti, an migirigiaba ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin itir ofaba uaghara aning in akakasi. ²¹ Egh gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aning in akakasi. ²² Eghti gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aning in akakasi.

²³ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha dar pozir vamira God ganidi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghirasi. Ia, Godin guizin arazim, ko apanguvir arazim, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. ²⁴ Ia damazir okaviriziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an garir puvatigha, a tui.

²⁵ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham!

23:13-14: Lu 11:52 **23:13-14:** Luk 11:52 † **23:13-14:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifara men dipenibar okia, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham.” Ni Mak 12:40in gan. **23:16:** Mt 5:33-34, 15:14 **23:16:** Matyu 5:33-34; 15:14 **23:22:** Ais 66:1, Mt 5:34 **23:22:** Aisaia 66:1; Matyu 5:34 **23:23:** Wkp 27:30, Hos 6:6, Mai 6:8, Lu 11:42 **23:23:** Ofa Gami 27:30; Hosea 6:6; Maika 6:8; Luk 11:42 **23:25:** Mk 7:4 **23:25:** Mak 7:4

Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakiar araziba ko uarira uarigh nighnizir arazibar tuavimin, dagher kaba ini. ²⁶ Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghivira kapbar averiaba ruegh, eghti dar otighinaba uaghan zuegham.

²⁷ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penin ghurghurim a gaghui, ezi matmatiamin ganganim azenan bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa. ²⁸ Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averiabagh izifa.”

²⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavira dar adiaribagh ami. ³⁰ Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’ ³¹ Ia kamagh migia uari akakagha ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’ ³² Aria, mangi, ia uan inaziba amua taghizir arazir kuraba, bar da gifagh!

³³ “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamin mangi, helin avim gitagham? Bar puvatigham!

³⁴ “Kamaghin amizi, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba,

ko Godin Arazibagh fozir gumaziba, me amangam. Eghti ia men taraziv soghti me arimighiram, egh tarazi isi ter ighuvibar me afughafugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh men gintighti, me aru nguibar igharazibar mangam. ³⁵ Eghti arazir aghuibagh amir gumazamiziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir dakozim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam. ³⁶ Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

*Iesus Jerusalem in apangkufi
(Luk 13:34-35; 19:41-44)*

³⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalem adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriyam gava. ³⁹ Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavavim in izim, God deragh a damu!’”

24

*Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighirigham
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba

23:27: Lu 11:44, Ap 23:3 **23:27:** Luk 11:44; Aposel 23:3 **23:28:** Lu 16:15 **23:28:** Luk 16:15 **23:31:** Ap 7:52 **23:31:** Aposel 7:52 **23:33:** Mt 3:7, 12:34, Lu 3:7 **23:33:** Matyu 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:34:** Mt 10:23, 1 Te 2:15 **23:34:** Matyu 10:23; 1 Tesalonika 2:15 **23:35:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:35:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21; Hibru 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:37:** 2 Eghaghaniba 24:21; Onger Akaba 17:8; 91:4; Aposel 7:59; 1 Tesalonika 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:38:** 1 Atriviba 9:7-8; Jeremaia 12:7; 22:5 **23:39:** Sng 118:26, Mt 21:9 **23:39:** Onger Akaba 118:26; Matyu 21:9 **24:2:** Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 **24:2:** Jeremaia 26:18; Maika 3:12; Luk 19:44

a bagha izi. Egha me Godin Dıpenim an akakasi. ² Ezi an akar kamın me migei, “İa Dıpenimın itir bizir aghuir kabar gari? Ki guızbangıra ia migei, dagıar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghıra dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”*

Iesus ghaze, osımtızir avırıba gın otıvam

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus ghua Olivın Mıghsıamın aperaghav itıma, an suren gumazıba uarıra iza kamaghın an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughıar manamın otıvam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan gıvam?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın me migei, “İa uari bagh deraghvıra gan, gumazıtam izi ia gıfaran markı. ⁵ Kamaghın amızı, gumazir bar avırıba izi, nan zıam ısıva uari gası suam, ‘Kırara, ki Gumazir God Gumazamizıba Ua Me İnıasa Mısevezim.’ Egh me gumazamızir avırıbagh ifaram. ⁶ Eghti ia roghıra itir mıdorozir ekiabar nıgınıba baragh, egh saghon itir mıdorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia dıgavir kuram damuan markı. Arazir kaba otıvam, eghti nguazir kam gıvamin dughıam tıghar izam. ⁷ Kantrin mamın itir darazi dıkavıgh kantrin ıgharazımın itir darazi ko mısogham. Eghti atrıvir mamın adarazi dıkavıgh atrıvir ıgharazımın adarazi ko mısogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratıghtıma, gumazamizıba mıtırıamıra ikıam. Eghti mikımkızıba uaghan otıvam. ⁸ Osımtızir kaba matı,

amızim otasa faraghavıra mızazım barazı mokın.

⁹ “Dughıar kamın me ıan suıghıva osımtızıba ia darıghıva ia mısoghtı, ia arımıghıram. Eghti gumazamizıba bar nan zıam bangın ıan aghuagham. ¹⁰ Egh dughıar kamın gumazamızir avırıba, me uan nıghnızir gavgavir nan itım ategham. Egh pazı uarıra uarır amuva, uarı ısı apanıbar agharım darıgham. ¹¹ Eghti akar ifavarım akurır gumazir avırıba otıvıgh, gumazamızir avırıbagh ifaram. ¹² Eghti arazir kuraba bar izıvaghti, kamaghın gumazamizıba uarıgh ifongezir arazım ategham. ¹³ Eghti tına arazir kabar tongın gavgavıgh ikı, mangı dughıar nguazir kam gıvaghamım otoghti, God uam a inıam. ¹⁴ Eghti God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın Akar Aghuir kam, me a inıgh a ısıva nguazımın itir ikızıba bar dar gumazamizıba bar me mikımtıma, me a baragham. Eghtıma gın nguazir kam gıvamin dughıam otıvam.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otogham
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ Egha Iesus mıgıa ghua kamaghın migei, “İa gantıma, bizir bar kurar God ifongezir puvatızım, Godın Dıpenımın aven ikıam. A ikıti, God uan Dıpenım ategham. Fomıra Godın akam inıgha izir gumazım Daniel bizir kamın gun mikeme. (Gumazir osızirir kamın garım, a deraghvıra nıghnıgh egh a gıfogh.) ¹⁶ Dughıar kamın Judıan Dıstrıghın itir gumazamizıba arı mıghsıabar ghuavanangam. ¹⁷ Egh tav dıpenımın pın itir avughıazir danganıamın ikegh, nguazımın magırı, egh uam aven mangı uan bizıtam inısı nıghnıghan markı. ¹⁸ Egh gumazir manam azenir

* **24:2:** Kar Matyu osırızir İesusın mıgırıgıar ruarır abuananam. (4pla faragha gıfa.) Akar kaba, da 24:2--25:46ın itı. Da nguazım gıvamin dughıamın arazıbar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39,, Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:3:** Matyu 24:27; 24:37-39; Mak 13:3-4; 1 Tesalonıka 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18 **24:5:** Jeremaıa 14:14; 23:21; 23:25; Matyu 24:23-24; Jon 5:43; Aposel 5:36-37; 1 Jon 2:18 **24:7:** 2 Sto 15:6, Aıs 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:7:** 2 Eghaghanıba 15:6; Aısaıa 19:2; Hagai 2:22; Sekaraıa 14:13; Aposel 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13 **24:9:** Matyu 10:22; Mak 13:9; Luk 21:12; Jon 15:18-20; Aposel 4:2-3; Akar Mogomem 2:10; 2:13 **24:10:** Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:10:** Matyu 11:6; 13:57; 2 Timoti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:11:** Matyu 7:15; 24:5; 24:24; Aposel 20:29; 1 Timoti 4:1; 2 Pıta 2:1; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:13:** Matyu 10:22; Mak 13:13; Hıbru 3:6; 3:14 **24:14:** Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:14:** Matyu 9:35; 10:18; 28:19; Rom 10:18; Kolosi 1:6; 1:23 **24:15:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **24:15:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31

ekiamin ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. ¹⁹ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! ²⁰ Ia amozimin dughiam ko Sabatin dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh God ko mikim. ²¹ Dughiar izamin kaba, da osimtizer ekiabar dughia. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. ²² Ekiam uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar aghorezir puvatizi, gumazamiziba bar ariaghireghai.

²³ “Dughiar izamimin, tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisra muna!’ ia an akam baraghan marki. ²⁴ Gumazitaba iziva ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarisi damuva avegham. ²⁵ Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam.

²⁶ “Kamaghin amizi, me ia mikim suam, ‘Ia gan. A muna gumazamiziba puvatizir danganimin iti,’ eghti ia mangan marki. Egh me suam, ‘Ia gan. A kara, dipenir kamın aven modoghav iti,’ ia men akam baraghan marki. ²⁷ Ia fo, onimarim taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghin ikegha nguazim bar anevaragha

ghua aruem ghuaghiri naghin tu. Eghti Gumazamizibar Otaram ua izamin arazim, uaghan kamaghiram otivti, nguazimin itir darazi bar an ganam.

²⁸ “Gumazir kuaba iti naghin, tara-giaba uari akuvagham. Kamaghira, Gumazamizibar Otaram izitima, gumazamiziba bar an ganam.”

Jesus ghaze, Gumazamizibar Otaram gin izam

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Osimtizer ekar kaba otivigh givaghti:

“‘Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham,
eghti mikoveziba overiamin
asighiram,
overiamin itir bizir gavgaviba bar
uarira uari sivaghsivagh,
uan danganiba ataghiragham.’

³⁰ “Eghti, Gumazamizibar Otaram Izamin Dughiam, an arazarazim overiamin otivtima, nguazimin itir nguibaba bar aziam. Dughiar kamın gumazamiziba ganti, Gumazamizibar Otaram ghuariabagh isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam.

³¹ Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba ameghti, me nguazim ko overiamin danganiba bar dar mangi, a ua bagha misevezir gumazamiziba akuvam, egh enselba nguazimin oteviba bar, me akuvagh, men aku a bagh izam.”

Jesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ³³ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh

24:21: Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:21:** Daniel 9:26; 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **24:22:** Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:22:** Aisaia 65:8-9; Sekaraia 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:23:** Matyu 24:5; 24:11; Mak 13:21; Luk 17:23; 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14 **24:24:** Godin Araziba 13:1-3; Mak 13:22; 2 Tesalonika 2:8-9; Akar Mogomem 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mt 24:37-39 **24:27:** Matyu 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:29:** Aisaia 13:10; 34:4; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 **24:30:** Daniel 7:13; Mak 13:26; Akar Mogomem 1:7; 6:12-13 **24:31:** Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **24:31:** Aisaia 27:13; Matyu 13:41; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **24:33:** Je 5:9

suam, Gumamazibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁴ Ki guizbangira ia migei dughiar kamın itir gumamazir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³⁵ Overiam ko nguazim gıvaghām, eghti nan migirigiaba gıvaghan kogham.”

Jesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30; 17:34-36)

³⁶ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. ³⁷ Ezi bizir Noan dughiamın otiviziba, da uaghan Gumamazibar Otarim Izamin Dughiamın otivam. ³⁸ Dipar ekiar nguazim bar anevarazim tıghar izamin dughiamın, gumamaziziba dagheba ko dipaba apa, uarir ikia mamaghira iti. Me kamaghın amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu. ³⁹ Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumamazibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghıram otivam. ⁴⁰ Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighıva tav ategham. ⁴¹ Amizir pumuning brethbar amusi plaua mirmir ikiti, God tav inighıva tav ategham.

⁴² “Kamaghın amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati. ⁴³ Ia arazir kam gınighnıgh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁴ Kamaghıra, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumamazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramin akar isin zuim (Luk 12:42-46)

⁴⁵ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Ingangarir gumazir manamra nıghnızir aghuiba ikia deravıra uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir ıgharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar anıngam. ⁴⁶ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera. ⁴⁷ Ezi ki guizbangıra ia migei, ingangarir gumazir kamın ekiam a damightıma, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikıva an biziba bar dar ganam. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazir kam guizbangıra ikuvıgh, egh a uabi kamaghın nıghnıgham, ‘Nan ekiam zuamıra izeghan kogham.’ ⁴⁹ Egha uaghan a ko ingarir daraziv sogh, wainın dipabar ami gumazir dipar onganıba apıba ko ikiam. ⁵⁰ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatızimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatızimin uamategham. ⁵¹ Ingangarir gumazir kamın gumazir ekiam bar pazav, a damıgh, ivezir bar kuram a danıngam. Egh a sıva ifavarıbagh amir gumazıbar tongın anetıgham. Eghti a danganir kamın ikıva, arang atarıba kuskugh mamaghıra ikiam.”

25

Jesus 10plan guivir igiabar akar isin zuim migei

¹ Egha Iesus ua kamaghın migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10plan eghaghanımın mın mangam. Gumazir mam igiamra amuımın ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inıgha

24:34: Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:34:** Matyu 16:28; 23:36; Mak 13:30; Luk 21:32 **24:35:** Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:35:** Aisaia 40:8; Matyu 5:18; Mak 13:31; Luk 21:33 **24:36:** Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:36:** Sekaraia 14:7; Aposel 1:7; 1 Tesalonika 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8 **24:37:** Jenesis 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:38:** Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 **24:39:** Jenesis 7:6-24; 2 Pita 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:42:** Matyu 25:13; Mak 13:33; Luk 21:36 **24:43:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:43:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **24:43:** Luk 12:39-40 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:44:** Matyu 25:13; 1 Tesalonika 5:6 **24:46:** MAA 16:15 **24:46:** Akar Mogomem 16:15 **24:47:** Mt 25:21-23 **24:47:** Matyu 25:21-23 **24:51:** Mt 8:12, 25:30 **24:51:** Matyu 8:12; 25:30 **25:1:** Lu 12:35, MAA 19:7 **25:1:** Luk 12:35; Akar Mogomem 19:7

tuavimín an apuasa zui. ² Men 5pla, nighnizir aghuiba itima, 5pla nighnizir aghuiba puvati. ³ Egha 5plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, egha da bagha boretaba inizir puvati.* ⁴ Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba sara, ini. ⁵ Ezi gumazir amuimín ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui.

⁶ “Ezi dimagarir arizimín gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimín ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimín a batogh a ko izam.’ ⁷ Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri.

⁸ “Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghin amizi, ia boretaba e daningh.’

⁹ “Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikaragha kamaghin migei, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, boreba amadir danganitamín uari bagh tabagh ivesegh.’ ¹⁰ Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimín ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimín aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara.

¹¹ “Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza kamaghin migei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’

¹² “Ezi a me ikaragha kamaghin migei, ‘Ki guizbangira ia migei, ki ia gifozir puvati.’”

¹³ Egha Iesus ghaze, “Kamaghira, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimín, an otogham.”

Ingangarir gumazibar dagiaba inizimín, akar isin zuim
(Luk 19:11-27)

¹⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimín mangasava ami mokín. Gumazir kam

uan ingangarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam. ¹⁵ A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganingi. A mav 5,000 kina a ganiga, mav 2,000 kina a ganiga, mav 1,000 kina a ganingi. A kamaghin amigha ghu. ¹⁶ A ghuzima, gumazir 5,000 kina inizim maghira an ingara, 5,000 kinan mam a dagh isin uam a ini. ¹⁷ Ezi gumazir 2,000 kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini. ¹⁸ Ezi gumazir 1,000 kina inizim ghua mozim okoregha uan gumazir ekiamín dagiaba isa mozim gatigha da modo.

¹⁹ “Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimín saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei. ²⁰ Ezi gumazir 5,000 kina inizim, 5,000 kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’

²¹ “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamín isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²² “Ezi gumazir 2,000 kina inizim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’ ²³ Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizi, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi, uan ekiamín isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²⁴ “Ezi gumazir 1,000 kina inizim uaghan iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki fo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir

* **25:3:** Israelin adarazi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati.

25:11: Luk 13:25 **25:12:** Mt 7:23 **25:12:** Matyu 7:23 **25:13:** Mt 24:42-44, 1 Te 5:6, 1 Pi 5:8 **25:13:** Matyu 24:42-44; 1 Tesalonika 5:6; 1 Pita 5:8

25:14: Mk 13:34 **25:14:** Mak 13:34 **25:15:** Ro 12:6 **25:15:** Rom 12:6 **25:21:** Mt 24:45-47, Lu 12:44, 16:10, 2 Ti 2:12, Hi 12:2, 1 Pi 1:8 **25:21:** Matyu 24:45-47; Luk 12:44; 16:10; 2 Timoti 2:12

igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi. ²⁵ Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.'

²⁶ "Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, 'Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirazim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam. ²⁷ Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam. ²⁸ Kamaghin amizi, ia a da 1,000 kina inigh, a isiva 10,000 kina itir gumazim daningigh. ²⁹ Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a iningham. ³⁰ Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kamin me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.'"

Gumamazizibar Otarim, gumamaziziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

³¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gumamazizibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham. ³² Eghti nguazimin itir gumamaziziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mammin me amaga, memeba bizir mammin me amadi. ³³ A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh

memeba isi agharir kiriamin amangam. ³⁴ Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumamazizibav kimam, 'Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamin a ia bagha danganir kam akiri. ³⁵ Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganing, ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganing, ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu, ³⁶ ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganing, ezi ki areima, ia nan akurvasi, ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin amizi, ia aven izi.'

³⁷ "Eghti gumamazizir aghuiba kamaghin a ikaragham, 'Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganing? Ezi dughiar manamra, kuarim nin pirima, e dipam ni ganing? ³⁸ Ezi dughiar manamra, ni nguibar igharazimin gumazimin min itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganing? ³⁹ Ezi dughiar manam, ni areima, e nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani?'

⁴⁰ "Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumamazizir kinibagh amiziba, ia dar na gami.'

⁴¹ "Egh Atrivim uan agharir kiriamin itir darazi kamaghin me mikimam, 'Ia na gitagh! Ia Godin aningagharimin aven itir darazi! Ia mangi, avir munger puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan uan enselba ko me bagha anetizima a iti. ⁴² Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati, ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir pu-

25:29: Mt 13:12, Mk 4:25, Lu 8:18, Jo 15:2 **25:29:** Matyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18; Jon 15:2 **25:30:** Mt 8:12, 22:13, Lu 13:28 **25:30:** Matyu 8:12; 22:13; Luk 13:28 **25:31:** Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 **25:31:** Matyu 16:27; 19:28; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7; 20:11-13 **25:32:** Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **25:32:** Esekiel 20:38; 34:17; Rom 14:10; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **25:34:** 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 **25:34:** 1 Korin 6:9; 15:50; Galesia 5:21; Hibru 4:3; 1 Pita 1:20 **25:35:** Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 **25:35:** Aisaia 58:7; Esekiel 18:7; 18:16; Hibru 13:2; Jems 1:27 **25:36:** 2 Ti 1:16, Je 2:15-16 **25:36:** 2 Timoti 1:16; Jems 2:15-16 **25:40:** Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12 **25:40:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 10:42; 18:5; Mak 9:41; Hibru 6:10; Akar Mogomem 22:12 **25:41:** Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10 **25:41:** Matyu 7:23; Mak 9:48; Luk 16:24; Akar Mogomem 12:9; 20:10

vati. ⁴³ Egha ki nguibar igharazimîn gumazimîn min itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati, ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati, ezi ki areima, ia nan akurazir puvati, ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin amizi, ia na gitagh!

⁴⁴ “Eghti me kamaghin a mikimam, ‘Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin aghe, o kuarim nin piri, o ni nguibar igharazimîn gumazimîn min ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin ikezi, e deravira ni gamizir puvati?’

⁴⁵ “Eghti a me ikaragh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumazamizir kinibagh amizir puvatiziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.’ ⁴⁶ Eghti gumazamizir kamaghin amiziba mangi, ivezir kuram iniam, kar mizazir givan koghamim. Eghti gumazamizir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara itim iniam.”

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26--28)

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigibabar kiri

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Iesus migirigiar kaba agivagha, uan suren gumaziba kamaghin me migei, ² “Ia fo, aruer pumuning givaghtima, God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam otivam. Eghti me Gumazamizibar Otarim isi apanibar agharim datighti me a isiva ter ighuvimin a gafugham.”

³ Dughiar kamîn, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin uari akufa. Gumazir kamîn ziam Kaiafas. ⁴ Egha me arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buria, akabav sosi. ⁵ Egha me kamaghin uariv gei, “E isar

ekiamin dughiamin an suighan kogham. E damuti, gumazamizir isamin itiba men naviba osemegh, egh midorozir dafatam damigham.”

Amizir mam borem isa Iesusin dapanim ginge
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin aven Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami. ⁷ Dughiar kamîn Iesus dagher dakozimîn aperaghav itima, amizir mam, borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamîn misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamîn ivezim bar pin ko. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusin dapanim ginge. ⁸ Ezi an suren gumaziba kamaghin an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? ⁹ E ti anemadagha dagiar ekiatam inigha asaghasazibagh anighai.”

¹⁰ Ezi Iesus men migirigibagh fogha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim amizir kam garisi? Ane-takigh! An arazir aghuim na gami. ¹¹ Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham. ¹² Amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge. ¹³ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamîn danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva, amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam.”

Judas Iesus isiva gumazir ekiabar agharim darighasa akam akiri
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Dughiar kamîn Judas Iskariot, a 12plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu. ¹⁵ Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atighti, ia tizim na daningam?” Ezi me 30plan silvan dagiar maba menegha,

25:45: Sek 2:8, Ap 9:5 **25:45:** Sekaraia 2:8; Aposel 9:5 **25:46:** Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7 **25:46:** Daniel 12:2; Jon 5:29; Rom 2:7 **26:2:** Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1 **26:2:** Ua Me Ini 12:1-27; Matyu 20:18; Mak 14:1; Luk 22:1; Jon 13:1 **26:7:** Lu 7:37-38 **26:7:** Luk 7:37-38 **26:11:** Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:11:** Godin Araziba 15:11; Jon 12:8; 14:19; 17:11 **26:14:** Jo 11:57 **26:14:** Jon 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 **26:15:** Sekaraia 11:12; Matyu 27:3

da isa a ganingi.* ¹⁶ Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, "Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifongeghti, e an mangi bizibar kiram?"

¹⁸ Ezi a kamaghin me migei, "Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, 'Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelia Gitazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam.'" ¹⁹ Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

²⁰ Ezi guaratighin Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. ²¹ Me apava a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham."

²² Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvagha kamaghin an azangsi, "Ekiam, kirara markiama?"

²³ Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, "Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko ga uan dafarimning isa itarir vamira garugha uam aning asi. ²⁴ Gumazamizibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi deraghai!"

²⁵ Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, a Judas, a kamaghin an azai, "Ekiam, ni ti na migia ma?"

Ezi Iesus ghaze, "Nirara, ni migei moghira!"

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi

(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Iesus uan suren gumaziba ko apava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, "Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi."

²⁷ Egha a wain apir kavin mam inigha God minabagha, a isa me ganiga kamaghin migei, "Ia bar wainin dipar kam ami. ²⁸ Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin aman-gasa, nan ghuzim me bagha ire. ²⁹ Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam amam."

³⁰ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia dimagarir kamin na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam:

"'Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima, sipsipba tintinimin aregham.'

* **26:15:** Dagiari 30 silvan kaba ti datirighin en dagiabar dibobonim, ti manmakin? Da aviraseme, egha gumazim iakinir 5pla o 6plan ingarizir ivezimin min otogham. Ni Matyu 27:9-10in gan. **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:17:** Ua Me Ini 12:6; 12:14-20; Mak 14:12; Luk 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3 **26:18:** Matyu 21:3 **26:23:** Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:23:** Onger Akaba 41:9; Luk 22:21; Jon 13:18 **26:24:** Ais 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12 **26:24:** Aisaia 53:1-12; Daniel 9:26; Mak 9:12; Jon 17:12 **26:26:** Mt 14:19, 1 Ko 10:16 **26:26:** 1 Korin 10:16 **26:28:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22 **26:28:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Rom 5:15; 1 Korin 10:16; Hibru 9:22 **26:29:** Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41 **26:29:** Mak 14:25; Luk 22:18; Aposel 10:41 **26:30:** Lu 22:39, Jo 18:1 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7, Jo 16:32 **26:31:** Sekaraia 13:7; Jon 16:32

32 “Ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distriughin mangam.”

33 Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.”

34 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamın ni uabi dughiar pumuning ko mikezimın, ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akam.”

35 Ezi Pita a migei, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar mamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

*Jesus Getsemanin Azenimın
God ko migei*

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha a kamaghin me migei, “Ia kagh dapiaghiv ikiti, ki munagh mangi God ko mikimam.”

37 Egha a Pita ko Sebedin otarimning inigha, me ghue. Ezi an navim bar a basemezi, a bar paza uabi barasi.

38 Egha a kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtızim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan.”

39 Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtızir kam inigh. Ni nan ifongiamın gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.”

40 Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia ti na ko dughiar otevimın gan ikian kogham o? 41 Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtızitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir

averiaba ifonge, ezi inivafıziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.”

42 Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtızir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamın gin mangi.”

43 Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. 44 Ezi a me ategha dughiar mikezimın ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin uam a ko migei. 45 Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. 46 Ia dikafigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamim, a muna izi!”

*Judas Iesus isava
an apanibar agharim gati*

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

47 Iesus kamaghin migiavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. 48 Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh.”

49 Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim.” Egha an tore.

50 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamiram a damu.” Ezi gumaziba izava Iesusın agharibagh iregha, pamtem an suiki.† 51 Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimın ingangarir

26:32: Mt 28:7, 28:16, Mk 14:28 **26:32:** Matyu 28:7; 28:16; Mak 14:28 **26:34:** Mt 26:69-75 **26:34:** Matyu 26:69-75 **26:35:** Mt 26:56 **26:35:** Matyu 26:56 **26:38:** Jo 12:27 **26:38:** Jon 12:27 **26:39:** Mt 6:10, 20:22, Jo 6:38, Hi 5:7-8 **26:39:** Matyu 6:10; 20:22; Jon 6:38; Hibru 5:7-8 **26:41:** Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14., 4:15 **26:41:** Matyu 6:13; Efesus 6:18; Hibru 2:14; 4:15 **26:44:** 2 Ko 12:8 **26:44:** 2 Korin 12:8 **26:45:** Jo 12:27, 13:1 **26:45:** Jon 12:27; 13:1 **26:46:** Jo 14:31 **26:46:** Jon 14:31 † **26:50:** Migirigiari otevir kam Grighin akam deragha anebighizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?” **26:51:** Jo 18:26 **26:51:** Jon 18:26

gumazimin kuarim atu, ezi an kuarim du-tuaghiri.

⁵² Ezi Iesus kamaghin a miġia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arighiram. ⁵³ Ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12plan midorozir gumazir okoruar bar ekiabagh afiragham. Ezi me iza nan akuraghai. ⁵⁴ Ki kamaghin damighti, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme.”

⁵⁵ Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me miġia ghaze, “Ki okimakar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumamazibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. ⁵⁶ Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”

Ezi Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

⁵⁷ Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba iza uari akuvagha iti. ⁵⁸ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenim avinizir divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

⁵⁹ Dughiar kamin, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, akar ifavaribar Iesus gasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham. ⁶⁰ Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza, ⁶¹ kotin aven miġia ghaze, “Gumazir kam kamaghin miġei, ‘Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarigham.’”

⁶² Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶³ Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a miġia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?”

⁶⁴ Ezi Iesus kamaghin a miġia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Ki guizbangira ia miġei, ia gin ganti, Gumamazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariabagh isin izam.”

⁶⁵ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin miġei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh uam akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi! ⁶⁶ Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir man-atamin a damuam?”

Ezi me a ikaragha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.”

⁶⁷ Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi. ⁶⁸ Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam

26:52: Stt 9:6, MAA 13:10 **26:52:** Jenesis 9:6; Akar Mogomem 13:10 **26:53:** 2 Kin 6:17, Dan 7:10 **26:53:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 7:10 **26:54:** Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49 **26:54:** Aisaia 53:7; Matyu 26:56; Mak 14:49
26:55: Lu 19:47, 21:37 **26:55:** Luk 19:47; 21:37 **26:56:** Mt 26:31 **26:56:** Matyu 26:31 **26:60:** Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13 **26:60:** Godin Araziba 19:15; Onger Akaba 27:12; Mak 14:55; Aposel 6:13 **26:61:** Mt 27:40, Jo 2:19 **26:61:** Matyu 27:40; Jon 2:19 **26:63:** Ais 53:7, Mt 27:12 **26:63:** Aisaia 53:7; Matyu 27:12
26:64: Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:64:** Onger Akaba 110:1; Daniel 7:13; Matyu 24:30; Luk 21:27; Aposel 7:55; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:65:** Mak 14:63; Aposel 14:14 **26:65:** Ofa Gami 24:16 **26:66:** Jo 19:7 **26:66:** Jon 19:7 **26:67:** Ais 50:6, 53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:67:** Aisaia 50:6; 53:5; Matyu 27:30; Jon 19:3

inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, ‘Kar gumazir manam ni misosi?’”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁹ Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir guivir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.”

⁷⁰ Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.” ⁷¹ Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir guivir igharazir mam iza an ganigha, gumazim an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, “Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike.” ⁷² Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati.” ⁷³ Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, “Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei.” ⁷⁴ Ezi Pita ua bagha pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha migia ghaze, “Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh.” A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake.

⁷⁵ Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, “Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghivira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

26:74: Mk 14:71 **26:74:** Mak 14:71 **26:75:** Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38 **26:75:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Luk 22:61-62; Jon 13:38 **27:1:** Lu 22:66 **27:1:** Luk 22:66 * **27:2:** Pailat Romin gumazim. Romn gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romn gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Ni Jon 18:31in gan. **27:3:** Mt 26:14-15 **27:3:** Matyu 26:14-15 **27:5:** 2 Sml 17:23 † **27:8:** Migirigiar otevir kam “me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti,” an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei. **27:9:** Jeremaia 32:6-15; Sekaraia 11:12-13

¹ Ezi aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba Iesus misueghti an aremeghasa akabar kiri. ² Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romn gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

Judasin ovevem
(Aposel 1:18-19)

³ Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui. ⁴ Egha ua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.”

Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.”

⁵ Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenim avinizir divazimin aven da kughia ghua uabi guragha areme.

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar arighan kogham.” ⁷ Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham. ⁸ Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuzir Nguazim,” a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†

⁹ Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin migia ghaze,

“Me 30plan silvan dagiaba ini, kar Israelia gumazir kam givezasa atizir ivezim. ¹⁰ Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese.”

*Pailat Iesusin azai,
“Ni Judabar atrivim, o?”*

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba akar aviriba isa Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati.

¹³ Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, “Me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?” ¹⁴ Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

*Pailat Iesus isi ter ighuvimin
a gafughasa migei*

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:38-19:16)

¹⁵ Azeniba bar, Romin gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamın dughiamın, a kalabusin itir gumazitam ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin itir gumazir gumazamiziba ifongezir manam, Pailat a isi me bagh anemangam. ¹⁶ Ezi dughiar kamın gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusin iti. An ziam Barabas. ¹⁷ Ezi gumazamizir aviriba iza uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, “Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghiragham. Ki Barabas ataghiragham, o Iesus, me a dibora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,’ ki anetaghiragham?” ¹⁸ Pailat fo, me Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a inigha kotiamin ize, egha kamaghin men azai.

¹⁹ Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga ghaze, “Ki dimangan irebamin arazir kuraba puvatizir gumazir kamın gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni arazitamın a damuan marki.”

²⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba, gumazamizir avirimin navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham. ²¹ Ezi gavmanin gumazir ekiam ua men aza ghaze, “Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghiragham?”

Ezi gumazamiziba dia ghaze, “E Barabas gifonge.”

²² Ezi Pailat men azai, “Eghti, Iesus me a dibora ghaze, ‘God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,’ ki manmaghin a damuam?”

Ezi me bar dia ghaze, “A isi ter ighuvimin a gafugh!”

²³ Ezi Pailat kamaghin men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?”

Ezi me bar pamten dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!”

²⁴ Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, “Gumazir kamın ovevem, a nan osimtızim puvati. Kar ian bizimra.”

²⁵ Ezi gumazamiziba a ikarvagha ghaze, “An ovevemın osimtızim mar en iki, egh en boribar iki.”

²⁶ Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

*Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)*

²⁷ Ezi gavmanin gumazir ekiamın midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanin dipenir ekiamın miriamın aven

27:11: Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13 **27:11:** Mak 15:2; Luk 23:3; Jon 18:33; 18:37; 1 Timoti 6:13
27:12: Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9 **27:12:** Aisaia 53:7; Matyu 26:63; Jon 19:9 **27:14:** Jo 19:9 **27:14:** Jon 19:9
27:18: Jo 11:47-48, 12:19 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19 **27:20:** Ap 3:14 **27:20:** Aposel 3:14 **27:24:** Lo 21:6-9, Mt 27:4 **27:24:** Godin Araziba 21:6-9; Matyu 27:4 **27:25:** Jos 2:19, 2 Sml 1:16, Mt 23:35, Ap 5:28 **27:25:** Josua 2:19; 2 Samuel 1:16; Matyu 23:35; Aposel 5:28 **27:28:** Lu 23:11 **27:28:** Luk 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3
27:29: Onger Akaba 69:19; Aisaia 53:3

ghuzi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti. ²⁸ Egha me an korotiaba suegha, korotiar agheviri ruarir mam isa a garu. ²⁹ Egha me dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha fidizir mam isava an agharir guvim gatizi, an an suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!”[†] ³⁰ Egha me a giparava a suirazir fidizim inigha an dapanim misosi. ³¹ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, korotiar me a gaghuiziba suegha, uam ananaba a gaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, Sairinian nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusin ter ighuvim gisaghpu. ³³ Egha me ghua danganir mam otifi, an ziam Golgota. (Danganir kam in ziam in mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) ³⁴ Ezi me danganir kam in Iesus damasa me dipar aninganir mam wain sara a veregha, mam inigha Iesus ganidi. Ezi a muziarimram amegha puram anetaki. ³⁵ Ezi midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvim a gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. ³⁶ Egha danganir kam in apiagha anesavsuisi. ³⁷ Me an dapanim gisin, an kotim gamizir migirigiam osiri. Men osirizir akam ghaze, “Kar Iesus, a Judabar Atrivim.”

³⁸ Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim gafu, egha

mav isa agharir kiriamin itir ter ighuvim gafu. ³⁹ Ezi gumazamiziba mangi izegh gamua Iesus dipova, uan dapaniba roa ghaze, ⁴⁰ “Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabin akuragh! Egh ni guizbangira Godin Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri.”

⁴¹ Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba izava a dipova ghaze, ⁴² “A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelian Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnizir gavgavim an ikiam. ⁴³ A nighnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti God guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin an akuraghti, e ganika!” ⁴⁴ Ezi kamaghira okimakiar gumazir Iesusin boroghin ter ighuvimningin guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a migei.

Iesus areme
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. ⁴⁶ Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghin dei, “Eli, Eli, lama sabaktani?” Akar kam in mingarim kamakin, “Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?”

⁴⁷ Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.”

⁴⁸ Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa Iesusin amadi. ⁴⁹ Ezi

† 27:29: Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimin min an adiarim gami. Dughiar kam in, atriviba kamaghin adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apiya uaghan uan difizibar suisi. 27:30: Ais 50:6, Mt 26:67 27:30: Aisaia 50:6; Matyu 26:67 27:31: Ais 53:7 27:31: Aisaia 53:7 27:34: Sng 69:21, Mt 27:48 27:34: Onger Akaba 69:21; Matyu 27:48 27:35: Sng 22:18 27:35: Onger Akaba 22:18 27:38: Ais 53:12 27:38: Aisaia 53:12 27:39: Sng 22:7, 109:25 27:39: Onger Akaba 22:7; 109:25 27:40: Mt 26:61, Jo 2:19 27:40: Matyu 26:61; Jon 2:19 27:42: Jo 11:50 27:43: Sng 22:8 27:43: Onger Akaba 22:8 27:46: Sng 22:1, Hi 5:7 27:46: Onger Akaba 22:1 27:48: Sng 69:21 27:48: Onger Akaba 69:21

marazi miġia ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”

⁵⁰ Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegħa areme.

⁵¹ Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegħa tongħira bigħa, għuaghira vin otogħa akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagħiar ekiaba biaghire. ⁵² Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghireziba ua dikavigha, ⁵³ egha uan moziba ataki. Eghti ġin Iesus dikavightima, me nguibar ekiam Jerusalem in aven mangam. Eghti avirir ekiam men ganam. ⁵⁴ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam, uan midorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin miġei, “Bar guizbangħira, gumazir kam Godin Otarimra.” ⁵⁵ Amizir aviriba uaghan izegħa iti. Me Galilin Distrik ategħa Iesusin akurvagħasa an ġin ize. Amizir kaba mong sagħon tuivighav ikia gari. ⁵⁶ Men tongħin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningħin amebam.

Me Iesusin kuam isa, dagħiar torim gati
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁵⁷ Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagħiar aviriba itir gumazim. ⁵⁸ A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagħa ghua Iesusin kuam iniasa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingħi.

⁵⁹ Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mam in a riki. ⁶⁰ Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagħa okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagħiar ekiar mam poghpuegħa ghua mozimin akam

gasaragħa, anepiri. A kamaghin amigha għu.

⁶¹ Ezi Maria, Makdalan nguibamin amizim, koma Marian igħarazir mam, aning mozimin boroghin aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozimin gara iti

⁶² Ezi Sabat bagħa bizibar kirir dughiam ġifa, ezi an ġin izir dughiamin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagħa ghue. § ⁶³ Me ghuegħa kamaghin a miġei, “Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir miġirigħiar mam ġiniri. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko mizezim ġivagħtima ki ua dikavam.’”

⁶⁴ Kamaghin amizi, ni mikemegħti, me mozim aruer pumuning ko mizezimin deragh anepirigh. Puvatightima, an suren gumaziba an kuam okemegħ, egh gumazamizibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragħa amizir ifavarir akam gafiragħam.”

⁶⁵ Ezi Pailat kamaghin me miġei, “Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikemegħti, me mozimin gan iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezi mogħin, ia damuva, egh bar anepirigh.” ⁶⁶ Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimin min bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogħam, gumazitam dagħiam giragħan kogħam. Egha midorozir gumaziba arighizima, me mozimin gara iti.

28

Iesus ua dikafi

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

¹ Ezi Sabatin dughiam ġivazima, Sanden bar mizaragħara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igħarazim uamategħa mozimin ganasa izi.*

² Ezi mikimkizir ekiam magħiram oto. Ezi Godin enselin mam Godin Nguibam ategħa izaghira, dagħiar Iesusin mozir

^{27:51:} Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20

Luk 23:45; Hibru 6:19; 10:19-20 ^{27:55:} Luk 8:2-3

^{27:51:} Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Mak 15:38;

^{27:56:} Mt 20:20 ^{27:56:} Matyu 20:20 ^{27:58:} Lo 21:22-23

^{27:58:} Godin Araziba 21:22-23 ^{27:60:} Ais 53:9 ^{27:60:} Aisaia 53:9 § ^{27:62:} Kar Sabatin dughiamra.

^{27:63:} Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21 ^{27:63:} Matyu 12:40;

16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ^{27:65:} Dan 6:17 ^{27:65:} Daniel 6:17

^{27:66:} Dan 6:17 ^{27:66:} Daniel 6:17 * ^{28:1:} Wikbar dughiar faragħ zuim, a Sandera.

akamin itim poghpuegha, mong mozir apinimin ghugha, dagiam gaperaghav iti. ³ Enselin ganim, mati onimarim taghtazi moghin gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri. ⁴ Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inigha egha aremezi moghin iti.

⁵ Ezi ensel kamaghin amizir kamning migei, "Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi. ⁶ A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghin a ua dikavigha gifa. Gua izi, a kagh irighav ikezir danganimin gan.

⁷ "Egh gua zuamira mangi, an suren gumazibav kim suam, a ua dikavigha givagha mozimin itir puvati. Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin Distrighin zui. Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kamın gun gua mikimasa ize."

⁸ Ezi amizimning puv atiatia, egha uaghan bar akonge. Egha zuamira mozim ategha, ivegha Iesusin suren gumazibav kimasa zui.

⁹ Ezi Iesus tuavimin maghira aning bato, egha ghaze, "Mizarazir aghuim." Ezi aning an boroghin ghua, an dagarimningin suiragha an ziam fe.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, "Gua atiatingan marki. Gua mangi, nan aveghbuabav kim suam, me Galilin Distrighin mangi egh munagh nan ganam."

Midorozir gumaziba mikemezir akam

¹¹ Amizimning Iesusin suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozimin gara ikeziba Jerusalemın ghuegha, otivizir araziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme. ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir aruaba inigha akar mam akiri. Egha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha, ¹³ egha me migia ghaze, "Ia kamaghin mikim suam, e akuima, an suren gumaziba dimagarimin izava an kuam okemegha ghue. ¹⁴ Eghti gavmanin gumazir ekiam akar kam bareghtima, e uari a ko

migirigiam akiram, eghti ia osimtiziba puvatigham." ¹⁵ Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghin ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar kamın, Judaba kamaghira migiavira iti.

Iesusin suren gumaziba damuamin ingangarim, Iesus an gun me migei

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Ezi Iesusin suren gumazir 11pla Galilin Distrighin ghua, mighsiar a me bativasa mikemezimın oto. ¹⁷ Egha me Iesusin garava an ziam fe, egha men marazi okam nighnisi. ¹⁸ Ezi Iesus men boroghira iza kamaghin me migei, "God nguazim ko overiam gativamin gavgaviba bar na ganingı.

¹⁹ Kamaghin amizi, ia nguazimin itir nguibaba bar dar mangi, ikiziba bar dar gumazamiziba, me damuti, me nan suren gumazamizibar otiv. Eghti ia Afeziamın ziam ko, Otarimin ziam, ko Godin Duamin ziamın me ru. ²⁰ Egh ki ia mikemezir migirigiaba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kamın dughiam givagham."

28:3: Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:3:** Daniel 10:6; Matyu 17:2; Aposel 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21 **28:6:** Matyu 12:40; 16:21 **28:7:** Mt 26:32 **28:7:** Matyu 26:32 **28:10:** Hi 2:11 **28:13:** Mt 27:64 **28:13:** Matyu 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:16:** Matyu 26:32; 28:7-10; Mak 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:18:** Daniel 7:13-14; Matyu 11:27; Jon 3:35; 13:3; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Efesus 1:20-22; Hibru 1:2; Akar Mogomem 17:14 **28:19:** Mk 16:15-16, Ap 1:8 **28:19:** Mak 16:15-16; Aposel 1:8 **28:20:** Mt 18:20, Jo 14:23 **28:20:** Matyu 18:20; Jon 14:23

(*Sapta 1:1--3:6*)

Mak Osirizir Akar Aghuim O Mak Akar faragha zuim

Mak Osirizir Akar Aghuim in akinafarim, an akar faragha itim kamaghin migei, "Kar Godin Otaram Krai Iesusin Akar Aghuim in mingarim." Akinafarir kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir aviribar amuamin gavgavim ko ziam itim. Ezi dughiar a gumamazizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumamazizibar arazir kuraba gin amadaziba, e akinafarir kam in aven eghaghanir kabar gara kamaghin fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghin uabi dibora ghaze, "Gumamazizibar Otaram." Egha a kamaghin migei, "A gumamazizir aviriba bagh ovegh ua me givezagh me iniasa ize." (Ni Mak 10:45 in gan.)

Mak Iesusin ingangarir aviribagh eghani. Egha a Iesus gumamazizibar sure gamizir akar aviribagh eghanizir puvati. Mak faragha Gumamaziziba Ruer Gumazim Jonin ingangarim, ko Iesusin rurim, ko Satan Iesus gifarasa a gakaghorir eghaghanim in gun migei. Ezi gin e Iesusin garima, a gumazir osimtizir aviriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezi faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mingaribagh fozir puvati. Egha me nimira nimira gin dagh fofosi.

E uaghan Iesusin apanibar gari, me osimtizir aviriba a garisi. Ezi Mak Osirizir Akar Aghuim in akar abuananaba, a Iesus aremegha ua dikavizir eghaghanim geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiam in gun gumamazizibav kimsa ize

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27 **1:2:** Aisaia 40:3; Malakai 3:1; Matyu 11:10; Luk 7:27 **1:3:** Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23 **1:3:** Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Luk 3:4; Jon 1:15; 1:23 **1:4:** Ap 13:24, 19:4 **1:4:** Aposel 13:24; 19:4 **1:6:** Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 **1:6:** Ofa Gami 11:22; 2 Atriviba 1:8; Matyu 11:8 * **1:6:** Ni kamel ko hanibar mingaribagh foghsi, akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. **1:7:** Ap 13:25 **1:7:** Aposel 13:25 **1:8:** Ais 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13 **1:8:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Aposel 2:4; 10:45; 1 Korin 12:13

Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim, faragha izava Iesusin akam akuri (Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9; 3:15-17; Jon 1:19-28)

¹ Kar Godin Otaram Krai Iesusin Akar Aghuim.

² God fomira uan akam isa, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. Ezi an an osirizima, an akinafarim in iti. Akar kamra kara:

"Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangi ni bagh tuavim akiram.

³ Gumazir tiarir mam gumamaziziba puvatizir danganim in dia ghaze, 'Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.'"

⁴ Kamaghin amizima, Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon izava gumamaziziba puvatizir danganim in ikiava gumamaziziba rua kamaghin akam akuri, "Ia navibagh iraghti, ki ia rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham." ⁵ An akar kabav geima Judian Distrighin itir nguibaba koma Jerusalem in nguibar ekiam in itir gumamaziziba, me bar iza uan arazir kurabar gun migeima, a Jordan in Fanem in me rue.

⁶ Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim, an asizim kamel in arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam gike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarim in haniba api.* ⁷ Ezi an akam kamaghin migei, "Nan gin izamin gumazim an gavgavim guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an min garir puvati. Ki uaghan aviraghiva an dagarir asuabar beniba firan gavgaviba puvati. ⁸ Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam."

Iesus ruezima gin Satan a gifarasa a gakaghori

(Matyu 3:13-17; 4:1-11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ategha Jon bagha izezima, a Jordanin Fanemin a rue. ¹⁰ Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiagherizi Godin Duam bunbamin min mighhegha a bagha iza-ghiri. ¹¹ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava kamaghin dei, "Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifuegha ni bagha bar akonge."

¹² Ezi Godin Duam anemadazima a gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. ¹³ A ghugha, 40plan dughiaabar danganir kam in itima, Satan a gifarasa a gakaghori. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin itima, Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus faragha zuir suren gumazibar dei
(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15; Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁴ Ezi me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima, Iesus gin Galilin Distrighin ghugha Godin Akar Aghuim akuri. ¹⁵ A kamaghin migei, "Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iragh nighnizir gavgavim Godin Akar Aghuimin iki."

¹⁶ Dughiar mam Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua Saimon uan dozim Andru ko aningn garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba akuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning. ¹⁷ Ezi Iesus kamaghin aning migei, "Gua nan gin iziti ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumazamiziba iniam." ¹⁸ Ezi aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui. ¹⁹ Ezi a mong sivagha ghua,

Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aningn garima aning uan botin ikiava uan iver ekiabar kiri. ²⁰ An aningn garavira aningn diazima, aning maghira uan afeziam Sebedi koma an ingangarir gumaziba ataghizi me uan botin itima aning Iesusin gin zui.

Iesus duar kurar mam batoghezi a gumazim ategha azenan ize

(Luk 4:31-37)

²¹ Ezi Iesus ko an gin zuir darazi Kaperneamin ghue. Me zuezi Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kam in aven itir gumazamizibar sure gami. ²² A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiar kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An migirigiaba Judan Arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.† ²³ A kamaghin me migiavira itima gumazir duar kuram apazazir mam God ko migeir dipenimin aven izegha dei. ²⁴ A dia kamaghin migei, "Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin zuezir gumazim."

²⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin a migei, "Ni nimira iki, egh gumazir kam ategh azenan izegh." ²⁶ Ezi duar kurar kam Iesus baregha gumazir kam gunabagha araviram azenan ize.

²⁷ Ezi gumazamiziba bar bizir kam in ganigha guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangsi, "Kar manmaghin amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei. A uaghan akar gavgavimin duar kurabav geima da an akam barasi." ²⁸ An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrik bar a garui.

1:11: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 **1:11:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 9:7; Luk 3:22 **1:13:** Sng 91:11-13 **1:13:** Onger Akaba 91:11-13 **1:14:** Mk 6:17 **1:14:** Mak 6:17 **1:15:** Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10 **1:15:** Daniel 9:25; Matyu 3:2; Galesia 4:4; Efesus 1:10 **1:17:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **1:17:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **1:18:** Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11 **1:18:** Matyu 4:20; 19:27; Luk 5:11 **1:21:** Mt 4:13 **1:21:** Matyu 4:13 **1:22:** Mt 7:28-29 **1:22:** Matyu 7:28-29 † **1:22:** Ni Judan Arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghsi, akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. **1:24:** Mk 5:7 **1:24:** Mak 5:7 **1:26:** Mk 9:26 **1:26:** Mak 9:26 **1:28:** Mt 4:24 **1:28:** Matyu 4:24

Iesus gumazamizir aviribar akuragha me gamizi me ghuamaghe

(Matyu 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Ezi Iesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ategha Saimon ko Andrun dipenimin zuima, Jems ko Jon me ko zui.

³⁰ Me ghua garima Saimonin asamim aria mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei.

³¹ Me a mikemezima, an a bagha ghuava an dafarimin suiragha a ghufe. Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi, me ua dera

(Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

³² Guaratizir kamra, aminim pirizima me gumazamizir arimariar kuraba koma gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha izi. ³³ Nguibar kam in itir gumazamiziba bar izava dipenir kam in tiar akam in uari akufa. ³⁴ Ezi Iesus arimariar guar aviriba itir gumazamizir aviriba men arimariabagh amizi, me ghuamaghe. A duar kurar aviriba saram otoghezima da gumazamiziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a God in Otarim. Ezi kamagh in a ghaze, ia kamagh in mikiman marki suam, Ki God in Otarim. Egha a men anogoroke.

Iesus gumazamiziba puvatizir danganim in God ko migei

(Luk 4:42-44)

³⁵ Egha amimzaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghuava gumazamiziba puvatizir danganim in ghugha God ko migei. ³⁶ A ghuzi Saimon uan roroaba ko a buriagharui. ³⁷ Me ghua an apigha kamagh in a migei, "Gumazamiziba bar ni buri."

³⁸ Ezi Iesus men akam ikaragha kamagh in migei, "E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki munagh uaghan God in akam akunam. Ki bizir kam bagha

ize." ³⁹ A kamagh in mikemegha, Galilin Distrigh in danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven God in akam akurava gumazamizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera

(Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guam in aviragha tevimning apirigha puvira a gaghori, "Ni fueghiva na damighti, ki God in damazim in zuegh ua deraka." † ⁴¹ Ezi Iesus kamagh in oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh." ⁴² Iesus kamagh in migiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizi an mikarzim ua dera.

⁴³ Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavgavim in kamagh in a migei, ⁴⁴ "Ni oragh, ni batozir bizir kam ni an gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazim in akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh God in ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa." ⁴⁵ Ezi gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuagha, bizir kam in gun bar me migei. Kamagh in amizi, maburan avirim Iesus akuvazima, a nguibar ekiatam in aven azenaram aruir puvati. A uabira itir danganim in itima, gumazamiziba a bagha tintinibar izavira iti.

2

Iesus gumazir soroghafariba amirazir mam gamizima a ua dera

(Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Ezi dughiar maba givazima, Iesus uamategha Kaperneamin ghu. A ghua dipenim in itima gumazamizir aviriba a uamategha izezir akam baraki. ² Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazi an tiar akam sara izifa. Ezi Iesus God in akam me mikiri. ³ An akam

1:34: Mk 3:11-12, Lu 4:41 **1:34:** Mak 3:11-12; Luk 4:41 **1:35:** Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 **1:35:** Matyu 14:23;

Mak 6:46; Luk 4:42 **1:39:** Mt 4:23, 9:35 **1:39:** Matyu 4:23; 9:35 † **1:40:** Lapan arimariar fomira Baibelin dughiam in ikezim ighara. Ezi datirigh in itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **1:44:** Ofa Gami 14:1-32; Mak 3:12; 7:36; Luk 5:14

akurima, gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gisaghpuha izi. ⁴ Me iza garima dipenimin tiar akam bar izifa, kamaghin amizi, me Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inigha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha beniba akuriam dafegha anemadazima a Iesus bagha ghuaghiri.* ⁵ Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin soroghafariba amirazir gumazim migei, “Nan borim, ki nin arazir kuraba gin amada.”

⁶ Iesus kamaghin a migeima, Judan Arazibagh fozir gumaziba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamaghin migei, ⁷ “Gumazir kam tizim bagha kamaghin migei? A Godin danganim iniasava ami! Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadaghan kogham. God uabira.” ⁸ Me kamaghin nighnizima, Iesus zuamira uan navir averiamin men nighnizibagh fogha kamaghin me migei, “Ia manmaghsua uan navir averiabar aven kamaghin nighnisi? ⁹ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. ¹⁰ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kam in arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.”

Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, ¹¹ “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” ¹² Egha a migiavira itima me gari gumazir kam dikavigha uan akuriam inigha azenan ghu.

Gumazamiziba bar an ganigha digavir

kuram gamigha Godin ziam fa kamaghin migei, “E faragha bizir katamin ganizir puvati!”

*Iesus uabin gin mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Ezi Iesus ua Galilin Dipar Akaremin miriamin ghuaghiri. A ghuaghirima, gumazamizir aviriba izava uari akuvazi, a men sure gami. ¹⁴ A men sure gamua dipar miriamin ghua Alfiusin otarim Livain garima, a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an gara, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui.†

¹⁵ Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Ezi dagiaba isir gumazir aviriba ko arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan Iesusin gin arui. ¹⁶ Me apavira itima, Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me uaghan Farisiba, me an ganigha, an suren gumazibar azangsis, “A manmaghsua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”‡

¹⁷ Ezi Iesus men azangsim baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Me God ko mikimasa dagheba atagharazir arazim bagha

Iesusin azangsis

(Matyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba ko Farisin suren gumaziba, me God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kam in

* **2:4:** Judabar dipeniba boksiabar min gari. Dar inogoriba puvatigha, egha pin barafi. Ezi dar miriabar azenan adidiaba iti. Dar dipenir akiniba puvati. Me pura nguazim gisin dar ingari. **2:5:** Lu 7:48 **2:5:** Luk 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Ais 43:25, 1 Jo 1:9 **2:7:** Jop 14:4; Aisaia 43:25; 1 Jon 1:9 **2:12:** Mt 9:33 **2:12:** Matyu 9:33 **2:14:** Jo 1:43

2:14: Jon 1:43 † **2:14:** Matyun ziar igharazim kara, Livai. **2:16:** Mt 11:19, Lu 15:1-2 **2:16:** Matyu 11:19; Luk 15:1-2 ‡ **2:16:** Farisibar arazir aviriba iti. Gumazamizir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Rom in gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi, me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Rom in gumaziba ko arazir kurabagh ami.

apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangsis, “Kar manmaghin amizir arazim, Jonin suren gumaziba ko Farisibar suren gumaziba, me datirighin God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba ataghirazir puvati?”

¹⁹ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba ategham, o puvati? Puvatigham. A me ko ikiti me dagheba ataghiraghan kogham. ²⁰ Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dam a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiraghan.

²¹ “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a ruti, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham. ²² Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam inigh asizir inir misevir igiamra ruigham.”

Iesus Sabatin Ekiam (Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Egha Iesus Sabatin dughiar mamın, raizin min garir dagher mam wit, an an azenir ekiamın torimın zui. Ezi an suren gumaziba a ko ghuava witin oviziba isi. ²⁴ Me zuima Farisin maba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan. Me manmaghsua arazir kam gamuava Sabatin arazimin gin zuir puvati?”

²⁵ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Devit amizir bizim, me an osirizima a iti, ezi ia ti an ganiz, o puvati? A uan

adarazi ko mitiriam men azima a bizir kam gami. ²⁶ Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. An da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh aningizima, me uaghan da ame. Dughiar kam Abiatar, ofa gamir gumazibar dapanim itima, Devit bretin kaba ame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibaram ada api, gumazamizir kiniba puvati. Ezi Devit, a gumazir kinim, egha a bretin kaba ame.”

²⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God gumazamizibar akurvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumazamiziba atizir puvati. ²⁸ Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamın Ekiam.”**

3

Iesus Sabatin dughiamın gumazir dafarim ekonezir mam gamizima a ua dera

(Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹⁻² Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko migeir dipenimin ghua garima, dafarim ekonezir gumazir mam, gumazamizir aviribar tongin dipenir kamın aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damighti, me akam agasasa bar deraviram an gari. Me kamaghsua an gari. A Sabatin gumazir kamın akuragham, o? ³ Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.”

⁴ Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin men azara, “Arazir manam Sabatin arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o gumazim gasighasigham?” A kamaghin men azarazima, me bar nimira iti.

⁵ An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimin aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha

2:23: Lo 23:25 **2:23:** Godin Araziba 23:25 **§ 2:23:** Ni witin mingarim gifoghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan. **2:24:** Lo 23:25 **2:24:** Godin Araziba 23:25 **2:25:** 1 Samuel 21:6 **2:26:** Wkp 24:9
2:26: Ofa Gami 24:9 **2:27:** Lo 5:14 **2:27:** Godin Araziba 5:14 **2:28:** Mt 12:8 **2:28:** Matyu 12:8 **** 2:28:** Ni Gumazamizibar Otarimın mingarim gifoghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan. **3:4:** Luk 14:3 **3:4:** Luk 14:3 **3:5:** Jo 11:33 **3:5:** Jon 11:33

apangkuvir nighniziba men puvati. Kamaghin a bar osemegha gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera. ⁶ Ezi Farisiba kamaghin ganigha dipenim ategha azenan ghuegha Herotin gumaziba ko ikia Iesus misoghasa akabar kiri.

Iesus uan gavgavim men akazima an adarazi nighnizir gavgavim an itir puvati

(Sapta 3:7–6:6)

Gumazamizir aviriba Iesusin gin zui
(Luk 6:17-19)

⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Galilin Dipar Akaremın ghuaghiri. Aghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrighin ikegha an gin ghuaghiri. ⁸ Gumazamizir aviriba Judian Distrik ko, Jerusalemın nguibam ko, Idumean Distrik ko, Jordanın Fanemın vongin itir danganiba ko, Tair ko Saidonın nguibamningin ikegha Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam baregha a bagha ghuaghiri. ⁹⁻¹⁰ Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviribar akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba agivasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam.” ¹¹ Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba iza, Iesusin gara duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin dia migei, “Ni Godin Otarim.”

¹² Me kamaghin migeima, a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki.

Iesus 12plan aposelba me amisefe

(Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Egha Iesus dipar miriamın ikegha dikavigha mighsiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui. ¹⁴ Me zuima a gumazir 12pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amangiti me mangi Godin Akar Aghuim akunam. ¹⁵ Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham. ¹⁶ A misevezir gumazir 12plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati), ¹⁷ Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamın mingarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning), ¹⁸ Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotbar gumazir mam), ¹⁹ ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Me kamaghin migei,
“Iesus Belsebulın gavgavimın ingari.”
(Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Egha Iesus uamategha dipenimın aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anekufa. Me bar anekufa, kamaghin amizi, a uan suren gumaziba ko daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati. ²¹ Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, “An ongani.” Ezi Iesusin adarazi akar kam baregha, a inigh mangasa izi.

²² Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalemın ikegha izaghira kamaghin migei, “Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimın gavgavimın duar kuraba batosi.”*

²³ Ezi Iesus me migeir akam baregha, egha kamaghin gumazamizibar diagha akar isin zuir mabar me migei, “Satan manmaghin uabira uabi batuegham?” ²⁴ Kantrin tamın gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, kantrin kam

3:6: Mt 22:15-16 **3:6:** Matyu 22:15-16 **3:8:** Mt 4:25 **3:8:** Matyu 4:25 **3:9-10:** Mk 4:1, Lu 5:1-3 **3:9-10:** Matyu 9:21; 14:36; Mak 4:1; Mak 5:29; 6:56; Luk 5:1-3; Luk 7:21 **3:11:** Mk 1:23-24, Lu 4:41 **3:11:** Mak 1:23-24; Luk 4:41 **3:12:** Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34 **3:12:** Matyu 8:4; 12:16; Mak 1:34 **3:16:** Jo 1:42 **3:16:** Jon 1:42
3:17: Lu 9:54 **3:17:** Luk 9:54 **3:20:** Mk 6:31 **3:20:** Mak 6:31 **3:21:** Jo 7:5, 10:20 **3:21:** Jon 7:5; 10:20
3:22: Mt 9:34, 10:25 **3:22:** Matyu 9:34; 10:25 * **3:22:** Satanın ziar mamra kara, Belsebul. **3:23:** Mt 4:10, Lu 11:17-22 **3:23:** Matyu 4:10; Luk 11:17-22

ikian kogham. ²⁵ Eghti dipenir vamiran itir darazi uari abigh uarira uariv sogh dipenir kamın itir darazi ikian kogham. ²⁶ Kamaghira Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham.

²⁷ “Eghti gumazir manatam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh, egh gumazir kamın dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

²⁸ “Ki guizbangira ia migei, gumamazibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti. ²⁹ Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

³⁰ Me faragha kamaghin a migia ghaze, “Duar kurar mam a gapasa.” A bizir kam bagha, akar kabar me migei.†

Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ezi Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesus mikimasa aven zui. ³² Ezi gumamazizir aviriba a koma apiaghav ikia kamaghin a migei, “Ni oragh, nin amebam ko doziba ni bagha izeghava azenan iti.”

³³ Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

³⁴ A kamaghin men azaragha, egha an okarigha apiaghav itir gumamazizibar gara, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara. ³⁵ Gumamazizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

3:27: Ais 49:24, Mt 12:29

3:27: Aisaia 49:24; Matyu 12:29

3:28: Matyu 12:31-32; Luk 12:10; 1 Jon 5:16

† **3:30:** Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi. **3:31:** Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14 **3:31:** Mak 6:3; Jon 2:12; Aposel 1:14 **4:1:** Mk 3:7-9, Lu 5:1-3 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mt 13:34, Mk 4:33-34 **4:2:** Matyu 13:34; Mak 4:33-34 **4:8:** Mt 13:8, Lu 8:8, Jo 15:5, Kl 1:6 **4:8:** Matyu 13:8; Luk 8:8; Jon 15:5; Kolosi 1:6 **4:12:** Ais 6:9-10, Jo 12:40, Ap 28:26-27 **4:12:** Aisaia 6:9-10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27

4

Iesus akar isin zuimin kamaghin migei, “Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da akuragharui.”

(Matyu 13:1-23; Luk 8:4-15)

¹ Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumamazizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mamın biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumamazizir kaba an boroghın dadarimin apiaghav iti. ² An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei, ³ “Ia oragh. Gumazir mam raizin min garir daghem wit, ana da inigha ghua azenimin da akuragharui. ⁴ An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. ⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi. ⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30plan oviziba misevima maba 60plan oviziba misefe. Ezi maba 100plan oviziba misefe.”

⁹ Iesus migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmaghsuavira akar isin zuibagh ami

(Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Ezi gumamazizir aviriba bar ghuezi, Iesus uabira itima, an 12plan gumaziba ko an boroghın itir gumamaziziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara.

¹¹ Me an azarazima a kamaghin me migei,

“God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei. ¹² Kamaghin amizima:

“Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamın ganighan
kogham.

Me uaghan zurara oraghiva,
egh me deragh bizitamın mingarim
gifoghan kogham.

Me amuava akar mingarim gifogha,
uan navibagh irazi,
God men arazir kuraba gin
amadaghai.’”*

*Witin akar isin zuimin mingarim
(Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ An akar kam ua kamaghin me migei, “Ia witin akar isin zuir kamın mingarim gifoz, o puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham? ¹⁴ Akar isin zuimin aven itir gumazir kam, a mati gumazir Godin akam akuragharuim. ¹⁵ Gumazamizir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraghizi, Satan zuamira iza me oraghizir Godin akaba, me dama ada ini. ¹⁶ Gumazamizir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha da bagha bar akonge. ¹⁷ Egha men biba iraghuezir puvatigha, uaghan dughiar ruarimin ikezir puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki. ¹⁸ Gumazamizir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraki. ¹⁹ Me da baregha uaghan nguazir kamın biziba bagha nighnigha, dagiar aviriba ini asa ifavarir nighnizibagh amua, nguazir kamın bizir aviribar garava da

bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharighizi da misevir puvati. ²⁰ Ezi gumazamizir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Gumazamizir kaba mati witin oviziba misiva, maba 30plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima maba 100plan oviziba misefe.”

*Lamin danganimra aneguragh
(Luk 8:16-18)*

²¹ Egha Iesus kamaghin me migei, “Ia tina lam gaborogha a inigha itarir ekiamın anevara? O an a inigha dakozimın apengan aneti? Puvati! Ia lam daborogh a inigh azenan an danganimram aneguragh. ²² Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. ²³ Tina kuarimning iti, an oragh.”†

²⁴⁻²⁵ Egha a ua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.”

*Dagher ovizir afuarazibar akar isin
zuim*

²⁶ Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamın arazim a kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimın da akuri. ²⁷ Gumazir kam da kunigha, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati. ²⁸ Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha

* **4:12:** Iesus Godin gin mangasa gumazamizibar anogorozir puvati. Marazi uari Godin gin mangan aghua. **4:18:** Mt 26:31 **4:18:** Matyu 13:26 **4:19:** Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17 **4:19:** Matyu 19:23-24; 1 Timoti 6:9; 6:17 **4:21:** Mt 5:15, Lu 11:33 **4:21:** Matyu 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mt 10:26, Lu 12:2 **4:22:** Matyu 10:26; Luk 12:2 † **4:23:** Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati. **4:24-25:** Matyu 7:2; Matyu 13:12; 25:29; Luk 6:38; Luk 19:26 **4:27:** Je 5:7 **4:27:** Jems 5:7 **4:29:** Jol 3:13, MAA 14:15-18 **4:29:** Joel 3:13; Akar Mogomem 14:15-18

afuegha aghua ghua aghariba otivigha, ada ghua akimariba otivigha misefe. ²⁹ Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inigha dar akori. A fo, dagheba iti, ezi da akoramin dughiam oto.”

*Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19)*

³⁰ Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam? ³¹ A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe. † ³² Gumazir mam anekunizima a gin aghua bar ekevegha azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

*Iesus akar isin zuibara akam akuri
(Matyu 13:34-35)*

³³ Egha Iesus men nighniziba tuzinaghira, an akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei. ³⁴ An akabar gumazamizibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

*Iesus aminir ekiam ko dipavsizim
batoghezi aning pura nimira irighav iti
(Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Aruer kam in aminim pirasava amima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.” ³⁶ A kamaghin me migeima gumazamiziba dadarimin ikiavira iti, ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavan-abogha pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui. ³⁷ Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizivazi, an atam dipamin aven magirasava ami.

³⁸ Bot magirasava amima, Iesus botin kam in girakirangin dapanir aghoghonir mam uan dapanimin aghorogha akui. Ezi

an suren gumaziba a gaghuragha kamaghin a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?”

³⁹ Ezi Iesus dikavigha akar gavgavim aminim ganiga, egha kamaghin ongarim migei, “Gua amiragh, nimira iki!” A migeima, aminim amirazi, dipam pura nimira irighav iti.

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia tizim bagha puv atiati? Ia nighnizir gavgavim oteveghavira iti?”

⁴¹ Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira uariv gei, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

5

*Iesus Gerasan gumazir mam in duar
kuraba batoghezima da anetaki
(Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipam abigha vongin Gerasan danganimin oto. ² Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimin anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamin tongin ikegha Iesus bativasa izi. ³⁻⁴ A matmatiamin ikiava a gakui. Me dughiar aviriba senbar an agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar suigha da aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha da aghoragharisi. Kamaghin amizi, gumazitam gumazir kam in suiragh a ikiva avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavigh a ikeghan kogham. ⁵ A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama arua pamtem arava dagiabar uabi uan mikarzim aghori.

⁶ A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha a bagha izava an guamin uan tevimning apiri. ⁷⁻⁸ Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei, “Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi.”

Iesus kamaghin a migeima, gumazir kam pamtem ara kamaghin migei, “Ni manmaghin na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim. Ki Godin damazimin

† 4:31: Ni mastetin mingarim gifoghsi, akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. 5:2: Mk 1:23 5:2: Mak 1:23 5:7-8: Mak 1:24

pamtem nin azangsi, ni arazir kuratam na damuam marki!”

⁹ A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, “Ni uan ziam diborogh.”

Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, “E bar aviraseme, kamaghin nan ziam Aviriba.”

¹⁰ A Iesus danganir igharazitamin me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakaghor.

¹¹ Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api.

¹² Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus migiava a gakaghor, “Ni e mikemegh e amadaghti e mangi dar okoruar munam gapazaka.”

¹³ Ezi a men amamangatizi duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dabagh apasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghua davarir kuram giraghuegha dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire.

¹⁴ Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir kam in itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kam in gun migei. Ezi gumazamiziba bizir kam in ganasa dikavigha izi. ¹⁵ Me iza Iesusin boroghin duar kuraba apazazir gumazimin garima, an nighnizim ua derazi, a korotiaba aghuigha aperaghav iti. Me an ganigha atiati. ¹⁶ Ezi otozir bizir kam in ganizir gumazamiziba, me duar kuraba apazazir gumazim batozir bizir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun migia uaghan daba batozir bizimin gun migei. ¹⁷ Egha gumazamizir kaba bizir kam baregha iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

¹⁸ Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori. ¹⁹ Ezi Iesus an anogoregha kamaghin a migei, “Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva, a uaghan bar nin apangkuvizir bizimin gun me mikim.”

²⁰ Ezi gumazir

kam a baregha ghua Iesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distrighin itir nguibabar ghua bar me migei. Gumazamizir kaba a baregha digavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam ko, arimariar amizir mam gamizi aning ua dera

(Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima, gumazamizir aviriba izava anekufa. ²²⁻²³ Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a iza Iesusin gara an guamin uabi ekunigha an dagarimningin boroghin irigha kamaghin puviram a gaghori, “Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datighti an arimariam givagh ua ikiam.” ²⁴ Ezi Iesus a ko zui.

A zuima gumazamizir avirim bar anekuvagha an gin zui. ²⁵ Me zuima men tongin amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam uaghan me ko zui. Amizir kam ghuzim batir arimariam an itima 12plan azeniba gifa. ²⁶ A fomira arimariam agivasa doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam agivasa pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariam in akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti.

²⁷⁻²⁸ A Iesus amir bizibar akam baregha, kamaghin nighnisi, “Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givagham.” A kamaghin nighnigha egha damuasa. Amizir kam gumazamizir aviribar gin izava me munamaga iza Iesusin korotiar avizimin suira. ²⁹ Amizim Iesusin korotiamin suizir dughiamra, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi baregha fo, an mikarzim ua dera.

³⁰ A kamaghin amimra, Iesus zuamira uabi baregha God gumazamizibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim ataghizi a fo, nan

gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, “Tina nan korotiamin suira?”

³¹ Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, “Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, “Tina nan korotiamin suira?””

³² Me kamaghin Iesus migiavira itima, Iesus an korotiamin suirazir gumazim o amizim gifoghasa raghirigha garagharui.

³³ A ruiavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha iza Iesusin guamin degiaghirigha, atiatia nigha guizbangira a batozir bizim gun migei. ³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera. Ni navir amirizim sara mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham.”

³⁵ Iesus amizir kam migiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikegha iza kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki.”

³⁶ Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, “Ni atatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki.”

³⁷ An gin aruir gumazamiziba a ko mangasa amima a men anogoregha, Pita, ko Jems uan dozim Jon ko, a merara inigha me zui. ³⁸ Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami.

³⁹ Ezi a me bagha aven ghua kamaghin me migei, “Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An aku.”

⁴⁰ A kamaghin me migeima, me a dipova an ingarava kava uariv gei, “E fo, a guizbangiram areme.” Gumazamiziba kamaghin migeima, a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mikezim,

merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin aven ghue. ⁴¹ Me ghuegha a guivimin dafarimin suiragha kamaghin a migei, “Talita kum!” (Akar kam in mingarim kamaghin iti, “Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!”) ⁴² An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12pla.) A dikavigha tughu aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami. ⁴³ Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kam in gun gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me migiava daghetam a daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darazi an aghuagha akirim a gasara (Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Egha Iesus danganir kam ategha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui. ² Ezi, Sabatin dughiam otozi a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumazamizibar sure gami. Gumazamizir aviriba an akaba baregha digavir kuram gami.

Me digavir kuram gamigha kamaghin azai, “Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuir kaba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavir kam ini? ³ E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, egha a Jems ko Josep, Judas, ko Saimon, a men avebam. An buaramiziba e ko iti.” Kamaghin amizi, me dibovir akabar a migiava navibar aven an atari.

⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati.” ⁵ Kamaghin amizi, a nguibar kam in mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabaram arighizima, men arimariaba gifa. ⁶ Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvatizima, a kamaghin digavir kuram gami.

5:34: Mk 10:52, Lu 7:50, 17:19, Ap 14:9 **5:34:** Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19; Aposel 14:9 **5:40:** Mt 9:25, Lu 8:54, Jo 11:11 **5:40:** Matyu 9:25; Luk 8:54; Jon 11:11 **5:41:** Lu 7:14 **5:41:** Luk 7:14 **5:43:** Mk 1:44, 7:36, Lu 8:55
5:43: Mak 1:44; 7:36; Luk 8:55 **6:2:** Jo 7:15 **6:2:** Jon 7:15 **6:3:** Jo 6:42 **6:3:** Jon 6:42 **6:4:** Mt 13:57, Lu 4:24, Jo 4:44 **6:4:** Matyu 13:57; Luk 4:24; Jon 4:44 **6:6:** Ais 59:16, Mt 9:35, Lu 13:22 **6:6:** Matyu 9:35; Luk 13:22

Iesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, me deragha a gifozir pu

(Sapta 6:6–8:21)

Iesus uan 12plan aposelba ingangarim me ganigha me amada

(Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Egha Iesus nguibabagh arua gumazamizibar sure gami. ⁷ Iesus men sure gamua, egha 12plan aposelbar diazi, me a bagha izezi, a me akuvagha, me miġia me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amua uaghan duar kuraba batoghamin gavgavim me ganigha me amada.

⁸⁻⁹ A miġirigiar kam me gamuava me amada, “Ia mangi, bizitaba uari bagh da inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suigh mangi. ¹⁰ Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. ¹¹ Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangighti, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan kogh, egh uaghan ia miġeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apezegh, nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati.”*

¹² A kamaghin me mikemegha me amadazi me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh. ¹³ Me kamaghin me miġiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapanibagh inga me gamima, me ua dera.

Herot Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, firim atu

(Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Iesus bizir aviribagh amizi an ziam otogha ekevezi, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamın Atrivim Herot, a baraki. Men marazi kamaghin miġei, “Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”

¹⁵ Ezi men marazi kamaghin miġei, “A Elaija.”

Ezi marazi kamaghin miġei, “Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami.”

¹⁶ Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizi a kamaghin miġei, “Ki fomira mikemezi, me Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin firim atu, ezi a ua dikafi.”

¹⁷⁻²⁰ Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filipin amuim Herodias ini. Ezi Jon zurara kamaghin a miġei, “Herot, ni arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamaghin miġeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha Jonin misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herot miġei. Ezi Herot Herodias ifongezi moghin damuan aghuagha, uan gumazir mabav kemezi me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizi, Herot an atiatia, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon miġeir akaba baragha nighnizir aviribagh amua, ana akaba baraghasa ifonge.

²¹ Ezi Herodias datirighin Jonin misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herotin amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Ezi Herodias Jon misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangaribar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari

6:7: Lu10:1 **6:7:** Luk 10:1 **6:8-9:** Matyu 10:9-10 **6:8-9:** Luk 10:4-11 **6:11:** Ap 13:51 **6:11:** Aposel 13:51

* **6:11:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. **6:13:** Je 5:14 **6:13:** Jems 5:14 **6:14:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19

6:17-20: Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 14:4; Luk 3:19-20

gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize. ²² Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gizi. A ighiam gizima, Herot ko ikia apir gumaziba an ighiamin ganigha guizbangira bar a gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, Herot kamaghin guivir igiam migei, "Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigham."

²³ A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham."

²⁴ Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, "Amebam, ki bizir tizim bagh an azaragham?"

Ezi an amebam kamaghin a migei, "Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin dapanim."

²⁵ Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven ghugha kamaghin Herot migei, "Ni datirighira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningh."

²⁶ Ezi Herot a baregha, an navim bar osemi. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizi, an an azangsizim pueghan kogham. ²⁷ Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazi a ghua kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu. ²⁸ A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizi anenigha ghua uan amebam ganingi. ²⁹ Ezi Jonin suren gumaziba

an ovevem baregha izava an kuam inigha ghua a mozim gati.

Iesus dagheba

5,000in gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

³⁰ Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar me gumazibar sure gamizibar gun Iesus geghari. ³¹ Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha mangigh izegh gamima, me damamin dughiaaba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia uarira na ko mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva avughsam."

³² A kamaghin me migia, egha me uarira bot inigha gumazamiziba puvatizir danganimin zui. ³³ Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira ivegha ghua me zuir danganimin otifi. ³⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumazamizir bar aviriba iti. A men gari, me mati sipsipbar min amua, ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. Egha a bizir aviribar men sure gami.†

³⁵ A migiavira itima, aminim pirizi an suren gumaziba a bagha iza kamaghin a migei, "Kar gumazamiziba puvatizir danganim, ezi aminim piri. ³⁶ Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganimin kamini itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh ives."

³⁷ Ezi a me ikaragha kamaghin migei, "Ia uari daghetaba me daning."

Ezi me kamaghin a migei, "Dagiar e me bagh bretbody ivezamim, a 200 kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh bretbody ivezegh me daningasa, ni ifonge?"‡

6:23: Est 5:3, 5:6, 7:2 **6:23:** Esta 5:3; 5:6; 7:2 **6:26:** Mt 14:9 **6:26:** Matyu 14:9 **6:30:** Lu 10:9-10, 10:17
6:30: Luk 10:9-10; 10:17 **6:31:** Mk 3:20 **6:31:** Mak 3:20 **6:34:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5,
Mt 9:36 **6:34:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Matyu 9:36 † **6:34:** Ni
sipsipin mingarim gifoghsi, akinafarir kamini akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12
6:35: Matyu 14:15; Mak 8:1-9; Luk 9:12 **6:37:** Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 **6:37:**
Diboboniba 11:13; 11:22; 2 Atriviba 4:43; Matyu 14:16; Luk 9:13; Jon 6:7 ‡ **6:37:** Grighin akam kamaghin migia
ghaze, gumazim bretbody kamaghin ivesiva, an 8plan iakinibar ingarigham.

³⁸ Ezi Iesus men azara, “Ia manmaghira bretba iti? Ia mangi ganigh.”

A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a migei, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti.”

³⁹ Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav gei, me uari uari tuiragha grazim gapia. ⁴⁰ Ezi me uari tuiragha okoruabar apiaghiri. Ezi okoruar maba 50plan gumazamiziba iti, ezi okoruar maba 100plan gumazamiziba iti. ⁴¹ Me apiaghav itima, Iesus bretin 5pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin gara God minabagha bretba abiaghariki. Egha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning sara abiagharighizi, me da isa, me ganidi. ⁴² Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. ⁴³ Men naviba bar izevezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba inigha, akirar 12pla gaghuizima, da bar izifa. ⁴⁴ Dagheba amezir gumazibara, men dibobonim 5,000in tu.

*Iesus dipam gisin tugha zui
(Matyu 14:22-36; Jon 6:16-21)*

⁴⁵ Gumazamiziba amegha givazima, Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh Betsaidan nguibamin vongin mangi. Ki uabira iki gumazamiziba amadaghti me ua uan nguibabar mangam. ⁴⁶ A me amadazi me ghuezi, a God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo.

⁴⁷ Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti. ⁴⁸ A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua me bagha izi. A mangi me gitagh mangasa. ⁴⁹⁻⁵⁰ Ezi me an gari, a dipam gisin

arua izima, me kamaghin nighnisi, “Kar ti duatam.”

Me nighnizir kam gamua, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira kamaghin me migei, “Ia gavgavigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!” ⁵¹⁻⁵² A kamaghin me migiava, me gatin botin aven ghuzi, aminim pura dutugha ghu. Ezi Iesus 5,000plan gumaziba bretba me ganigizi me damezi, me bizir kabar ganigha, tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha me bizir kabagh nighnigh guizbangira digavir kuram gami. §

*Iesus Genesaretin
arimariar aviriba agifa
(Matyu 14:34-36)*

⁵³ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike. ⁵⁴ Me botin ikegha dadarimin anadima, gumazamiziba Iesusin garavira a gifo. ⁵⁵ Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garua uan arimariar gumazamiziba inigha me akuribagh arigha Iesus bagha izi. ⁵⁶ Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibabar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumazamiziba inigha iza nguibamin tongin da arigha, egha a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

*Godin Araziba
Judan ovavibar arazibagh afira
(Matyu 15:1-9)*

¹ Ezi Farisin gumazir maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem in ikegha, izaghira, Iesus bagha izava anekufa. ² Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men

6:41: Mk 7:34 **6:46:** Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28 **6:46:** Mak 1:35; Luk 5:16; 6:12; 9:28 **6:49-50:** Matyu 14:26; Luk 24:37; Jon 6:19 **6:51-52:** Mak 4:39; Mak 8:17 § **6:51-52:** Dughiar kamin Iesus bret gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami. **6:56:** Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12 **6:56:** Matyu 9:20; 14:36; Aposel 19:12 **7:2:** Lu 11:38 **7:2:** Luk 11:38

ovavibar arazibar gın ghua dafariba rua dagheba apir puvati. Me pura dagheba api. ³ Farisin kaba ko Judan gumamaziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikia, dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham. ⁴ Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suighavira iti. Me pura dagheba isamigh dar ameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam.

⁵ Kamaghın amizi, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, “Manmaghın amizi nın suren gumaziba en ovavibar arazibar gın mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?”

⁶ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın migei, “Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godın akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun miğia kamaghın osiri:

“‘Gumamazir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe,
egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁷ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godın akam.

Kamaghın amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.’

⁸ “Ia kamaghın amua, Godın akaba, ategha, uan ovavibar arazibar suiragha gavgafi.”

⁹ A miğia ghua kamaghın me migei, “Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godın akaba ategha uan arazibar gın zui. Ian arazir kaba bar ikufi. ¹⁰ Moses fomira kamaghın mikeme, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam

misueghti, an aremegh.’ ¹¹ Ezi ia kamaghın migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamın akurvaghasa dagiaba atigha, egha ua gın aningın akuraghan aghuagha, kamaghın aning migei, “Guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.” ’ ¹² Ia kamaghın migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamın akurvazir puvati. ¹³ Ia kamaghın amua, uan ovaviba da inizir arazibar gın ghua, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godın Araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha da arisi. Egha Godın akam gamima a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti.”

*Godın damazimın mizezir biziba,
Iesus dav gei
(Matyu 15:10-20)*

¹⁴ Egha Iesus ua uabın boroghın itir gumamazibar diazima, me a bagha izima, a kamaghın me migei, “Ia bar na baragh, nan akar kaba deraghvira dagh fogh. ¹⁵⁻¹⁶ Bizitam azenan ikegh gumazimın navimın aven magiri an navir averiam damighti, a Godın damazimın mizeghan kogham. Puvati, gumazimın navimın aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damighti, a Godın damazimın mizeghan.”*

¹⁷ Iesus akar kaba gumamazir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimın aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimın mingarim bagha an azara. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi Iesus kamaghın me migei, “Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimın navir averiamın magirigh ikeghan kogham. Bizir akatorimın aven zuiba ghua navimın zuima, muriam da batozima, gumazim dagh avi. Kamaghın gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamın magirigh, an muriam damighti a Godın damazimın mizeghan kogham.” (Iesus akar gavgavim

7:3: Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14

7:3: Mak 7:5; 7:8; Jon 2:6; Galesia 1:14

7:4: Mt 23:25

7:4: Matyu 23:25

7:6: Aisaia 29:13; Matyu 15:8-9

7:10: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4

7:10: Ua Me Ini 20:12; 21:17;

Ofa Gami 20:9; Godın Araziba 5:16; Matyu 15:4

7:15-16: Ap 10:14-15

7:15-16: Aposel 10:14-15

* **7:15-16:**

Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimın muriar averiam gamima a Godın damazimın mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimın aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize.

kamaghin miġia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.)

²⁰ A miġia ghua kamaghin me miġei, “Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin miġe. ²¹ Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazibar kara, niġhnizir kuraba, gumamaziziba tintinibar uari koma akui, biziba okei, gumamazizibav sozi da ariaghiri, ²² poroghamiba uari bakei, miġhiġhavira bizibagh ifonge, gumamazizir iġharazibagh asighasighasa niġhnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir iġharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba, ²³ arazir kurar kaba bar navimin aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godin damazimin miġe.”

Fonisian amizim niġhnizir gavgavim Iesusin iti
(Matyu 15:21-28)

²⁴ Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghu. A gumamaziziba a ġifoghan an aghuagha, mogomebar ghua dipenir mam in aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti. ²⁵ A dipenir kam in itima, guvir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimningin boroghin uan tevimning apiri. ²⁶ Amizir kam, an amebam Fonisian Distriġhin a bate. A Sirian danganir ekiamin aven itir distrik. Egha a Griġhin akam miġei. A duar kurar an guvim gapazazim batoghasa Iesus miġiava a gakaghori.

²⁷ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh a fiabav kinam.”

²⁸ Ezi amizim kamaghin Iesus miġei, “Gumazir Ekiam, Ki fo, afiar doziba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzuemziariba api.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Nin miġirigiam dera. Kamaghin ni uamategh uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin guvim ategha azenan ize.”

³⁰ Ezi a uamategha uan dipenimin ghua garima, an guvim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam anetegha azenan ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mam in akurazima a dera

³¹ Egha Iesus dikavigha Tairin danganim ategha, ghua Saidonin danganimin otogha ghua, Dekapolisin Distriġhin otogha ghua, Galilin Dipar Akarem in dadarim giraghu.

³² A ghuzima, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi. Gumazir kam uaghan miġem osemeġha deravira miġeir puvati. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghori.

³³ Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategha aning uaningra miriamin ghugha, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigha aning asigha, egha iparigha, an miġem in suira. ³⁴ Egha Iesus pin overiam in garava, gumazir kam bagha navim bigha ara kamaghin miġei, “Efata!” (Akar kam in mingarim kamaghin ghu, “Kuighirigh!”) ³⁵ Iesus kamaghin miġiavira itima, an kuarimning kuiaghiri. Ezi an miġem miġhiġhiki, ezi a deravira bizibav gei.

³⁶ Ezi Iesus akar gavgavimin bizir kam in gun mikiman men anogoroke. A men anogoroghezi me ua puviram bizir kam in gun miġiavira iti. ³⁷ Me akar kam miġeima, gumamazizir kaba a baregha guizbangira digavir kuram gamigha kamaghin miġei, “Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, miġer osimtizibagh amima, me ua deravira bizibav gei.”

7:20: Mt 15:8, Mk 7:23 **7:20:** Matyu 15:18; Mak 7:23 **7:31:** Mt 15:29-31 **7:31:** Matyu 15:29-31 **7:32:** Mt 9:32, Lu 11:14 **7:32:** Matyu 9:32; Luk 11:14 **7:33:** Mk 5:23, 8:23, Lu 4:40, 13:13, Jo 9:6 **7:33:** Mak 5:23; 8:23; Luk 4:40; 13:13; Jon 9:6 **7:34:** Mk 6:41, Jo 11:33, 11:38, 11:41, 17:1 **7:34:** Jon 11:33; 11:38; 17:1 **7:35:** Ais 35:5-6, Mt 11:5 **7:35:** Aisaia 35:5-6; Matyu 11:5 **7:36:** Mk 1:43-45 **7:36:** Mak 1:43-45 **7:37:** Ais 35:5
7:37: Aisaia 35:5

8

*Iesus 4,000in gumaziba
dagheba me ganidi
(Matyu 15:32-39)*

¹ Dughiar kamin, gumazamizir avirir igharaziba iza uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagha izima a kamaghin me migei, ² “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mizezim in ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. ³ Men marazi saghon ikegha ize. Kamaghin amizi, ki me amadaghti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangiva damaziba men isirtima me iram.”

⁴ Ezi an suren gumaziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Kar gumazamiziba puvatizir danganim. Ezi e managh bretba inigh gumazamizir kabar aningam?”

⁵ Me kamaghin migeima Iesus kamaghin men azara, “Ia manmagh bretba iti?”

Me a ikaragha kamaghin migei, “7pla.”

⁶ Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumazamizibav kemezi me apia. Ezi a 7plan bretin rubuziba inigha God minabagha egha da biagharigha, gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi, me me ganidi.

⁷ Me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei. ⁸ Gumazamizir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin, an suren gumaziba dagher nar me taghiziba inigha 7pla akirabagh aghuizi, da izefe. ⁹ Dughiar kamin itir gumazamizibar dibobonim 4,000in boroghin ghu. Me amegha givazi, a me amadazi, me uan nguibabar ghue. ¹⁰ Me zuima, a uan suren gumaziba ko botin binigha, Dalmanutan danganimin ghue.

*Me mirakelbar amuasa Iesus migei
(Matyu 16:1-4)*

¹¹ Ezi Farisiba izegha ifavarir azangszibar Iesus gami. Eghti God

gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada. ¹² Ezi a men azangszir ifavaribar amiragha ghuariaba suegha, kamaghin me migei, “Ia datirighin itir gumazamizir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangszisi? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham.” ¹³ Egha a me ategha uamategha botin biragha, dipamin vongin ghu.

*Farisiba ko Herotin yisin akar isin zuim
(Matyu 16:5-12)*

¹⁴ Egha me ghuava Iesusin suren gumaziba bretba bakinighinigha ize. Me bretin vamira inizima a me ko botin iti. ¹⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan.”*

¹⁶ Iesus me mikemezi, me kamaghin uarira uariv gei, “E ti bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei.”

¹⁷ Me uarira uariv geima, Iesus men migirigibagh fogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar ofefe. ¹⁸ Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh nighnizir puvati? ¹⁹ Ia, ki bretin 5pla biagharigha ia ganingizi, ia 5,000in gumazibagh aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba, ia manmaghin akirabagh aghui?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E 12pla akirabagh aghui.”

²⁰ Ezi a ua kamaghin me migei, “Ezi ki bretin 7pla biagharigha ia ganingizi, ia gumazir 4,000pla dagheba me ganingizi, me da apa izivazi dar naba, ia manmaghin akirabagh aghui?”

8:2: Mt 15:32-39, Mk 6:34-44 **8:2:** Matyu 15:32-39; Mak 6:34-44 **8:11:** Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30 **8:11:** Matyu 12:38; Luk 11:16; Jon 6:30 **8:12:** Mt 12:39, Lu 11:29 **8:12:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Lu 12:1

8:15: Luk 12:1 * **8:15:** Ni yisin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **8:17:** Mk 6:52 **8:17:** Mak 6:52 **8:18:** Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26 **8:18:** Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Mak 4:12; Aposel 28:26

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E 7pla akirabagh aghui.”

²¹ Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, “Eee, ia tighar bizibagh fofogham.”

Iesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22--10:52)

Iesus Betsaidan gumazir damazir kurar mamın akurazi, an damazimning ua dera

²² Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghori.

²³ Ezi Iesus gumazir damazir kuramin agharimin suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, Iesus gumazimin damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara, “Ni bizitamın gari?”

²⁴ Ezi gumazir kam kogha gara kamaghin migei, “Are, ki garima, gumazamiziba temebar min garav arui.” ²⁵ Ezi Iesus ua uan dafarimning an damazimningin suirazi, gumazimin damazimning kuiagherizima, a ua deragha bizibar gari.

²⁶ Ezi Iesus anemaga kamaghin a migei, “Ni ua nguibar kamın aven mangan marki. Ni uan dipenimin mangi.”

Pita Iesusin gun migei

(Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimin men azara, “Gumazamiziba tina na gari?”

²⁸ Ezi me a ikaragha kamaghin a migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na gari?”

Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni Krai, God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim.”

³⁰ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina.”

Iesus uan ovevem ko

ua dikavamin migirigiam gami

(Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Egha Iesus men sure gamua kamaghin migei, “Gumazamizibar Otariim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

³² Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeima, Pita a inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

³³ A kamaghin migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atara kamaghin a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati.”

³⁴ Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar diazi, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim gisaghpugh nan gin izi. ³⁵ Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighiti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam, Akar Aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.

³⁶ Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. ³⁷ A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. ³⁸ Ezi datirighin itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin gun mikiman aghumsighti, gin Gumazamizibar Otariim uan afeziamin boroghin

8:28: Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **8:28:** Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **8:29:** Mt 16:16, Mk 9:9, Jo 6:68-69, 11:27 **8:29:** Matyu 16:16; Mak 9:9; Jon 6:68-69; 11:27 **8:31:** Mt 17:22 **8:31:** Matyu 17:22 **8:34:** Matyu 10:38-39; Luk 14:27
8:35: Lu 17:33, Jo 12:25 **8:35:** Luk 17:33; Jon 12:25 **8:38:** Mt 10:33, Lu 9:26, Ro 1:16, 2 Ti 1:8 **8:38:** Matyu 10:33; Luk 9:26; Rom 1:16; 2 Timoti 1:8

ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiri, uaghan men aghumsigham.”

9

¹ Iesus ua kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighiram.”

*Iesusin mikarzim igharagha oto
(Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Ezi dughiar 6pla givazima, Iesus Pita ko Jems ko Jon inigha mighsiar ekiar mamın ghuavanabogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimin igharaghav oto. ³ An korotiabar angazangarir gavgavir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min garir puvati. ⁴ Me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.*

⁵⁻⁶ Me uariv givavira itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin migirigibagh asagha pura kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁷ Ezi ghuariam otogha me avarazi, tiarir mam ghuariamın tongin otogha kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁸ Ezi zuamira me gara ua gumazitamin garir puvati. Iesus uabira me ko iti.

⁹ Egha me uamategha mighsiamin iza-ghira Iesus bizir otozir me ganizimin gun gumazitam mikiman bar men anogoroke. Kamaghira iki mangi Gumamazibar Otarim aremegh ua dikavigham. ¹⁰ Me ganizir bizir kam merara iti, ezi me aremegh

ua dikavighamin migirigiar mingarim bagha uarira uariv gei.

¹¹ Egha me an azara, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?”

¹² Ezi Iesus kamaghin men azangsizim ikara, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar kiram. Ezi tizim bagha fomira Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Gumamazibar Otarim osimtızir aviribar aven mangiti me akirim a gasaragham?’ ¹³ Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumamaziba akinafarimin osizirir an gun mikemezimin mirara, me uan arazir me ifongezibar a gami.”†

*Iesus otarir duar kuram apazazim
gamizima
a ua dera
(Matyu 17:14-23; Luk 9:37-45)*

¹⁴ Egha me iza suren gumazir igharaziba bativigha garima, gumamazir avirim me akuvazi Judan Arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gıa uari adosi. ¹⁵ Me uari adozima gumamaziba Iesusin garavira digavir kuram gamigha dughiam a daningasa ivemara zui. ¹⁶ Ezi a kamaghin men azara, “Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?”

¹⁷ Ezi gumazir mam gumamazir avirimın torimin ikia kamaghin migei, “Tisa, ki uan otarim inigha ni bagha ize, duar kuram a gapazazima, a migeir puvati.

¹⁸ Dughiar aviribar duar kurar kam a gamua anekurima, a daghira pupuviba an akam misevima an atariba uariv tivima a mikirvasi. Ki duar kuram batoghasa nin suren gumazibar azangsizima me a batoghezir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, “Oio! Ki bar amira, datirighin itir gumamaziba nighnızir gavgaviba puvati. Ki fomira ia

9:1: Mt 16:28, 24:30, 24:34, Mk 13:30, Lu 9:27, 22:18 **9:1:** Matyu 16:28; 24:30; 24:34; Mak 13:30; Luk 9:27 **9:2:**

2 Pita 1:17-18 **9:3:** Dan 7:9 **9:3:** Daniel 7:9 * **9:4:** Moses ko Elaija bar fomiram ovengezima, Iesus boghimra nguazir kamın ize. **9:7:** Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 **9:7:** Godin Araziba 18:15; Matyu 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Aposel 3:22 **9:9:** Mt 12:16, Mk 8:30 **9:9:** Matyu 12:16; Mak 8:30 **9:11:** Mal 4:5, Mt 11:14

9:11: Malakai 4:5; Matyu 11:14 **9:12:** Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 **9:12:** Aisaia 53:3; Daniel 9:26; Malakai 4:5; Luk 23:11; Filipai 2:7 **9:13:** Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 **9:13:** Matyu 11:14; 17:12; Luk

1:17 † **9:13:** Dughiar kamın Iesus Elaija izamin bizim migei, egha guizbangira Jon, Gumamaziba Ruer Gumazim migei. Ni foghsi, Matyu 17:12in gan. Jon izava Iesus izasava a bagha tuavibar akira faragha ize.

ko itima, ia dazoghin bizitam gifogham? Dughiar manmaghin, ki ia ko iki egha ian osimtiziba ateram? Otaram inigh na bagh izi.”

²⁰ Ezi me otaram inigha Iesus bagha ize. Ezi duar kuram Iesusin apigha, maghira otaram gamima a nigha nguazim girigha, poghpogha pupuviba an akam misefi.

²¹ Ezi Iesus otaramin afeziamin azara, “A man dughiamin duar kuram a gapasa?”

Ezi afeziam kamaghin migei, “An aghirimra itima an a gapasa. ²² An a damighti an aremeghasa dughiar aviribar anekurima an aviba ko dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh.”

²³ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar der- agham.”

²⁴ Ezi otaramin afeziam zuamira kamaghin diagma migei, “Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!”

²⁵ Egha Iesus garima gumazamiziba ive- mara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, “Ni duar kurar gumazamizibagh ami me orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven mangan marki!”

²⁶ Ezi duar kam aregha pamtemin a gunabagha azenan ize. Ezi otaram gu- mazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin migei, “An areme.” ²⁷ Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu.

²⁸ Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁹ Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi.”

Namba 2in dughiam Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham (Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

9:23: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, Jo 11:40 **9:23:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; Jon 11:40 **9:24:** Lu 17:5 **9:24:** Luk 17:5 **9:26:** Mk 1:26 **9:26:** Mak 1:26 **9:30-31:** Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1 **9:32:** Lu 9:45, 18:34 **9:32:** Luk 9:45; 18:34 **9:34:** Lu 22:24 **9:34:** Luk 22:24 **9:35:** Mt 20:26-27, 23:11, Mk 10:43-44, Lu 22:26 **9:35:** Matyu 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luk 22:26 **9:37:** Mt 10:40, Lu 10:16, Jo 13:20 **9:37:** Matyu 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **9:38:** Nam 11:27-29, Lu 9:49 **9:38:** Diboboniba 11:27-29; Luk 9:49 **9:39:** 1 Ko 12:3 **9:39:** 1 Korin 12:3 **9:40:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:40:** Matyu 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mt 10:42

³⁰⁻³¹ Egha me danganir kam ategha Galilin Distrighin otogha zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kam in Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, “Me Gumazamizibar Otaram isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.” ³² Ezi me migirigiar a mikemezim gifozir puvati, egha a bagha an azangsighan atiatingi.

Tinarama Ekiam (Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migia uari adosi?” ³⁴ Me tuavimin uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. Kamaghin me nimira iti.

³⁵ Ezi Iesus aperaghav ikiava suren gu- mazir 12plan diagma kamaghin me migei, “Tina faragh ikisi, a bar gin kegh gumaza- miziba bar men ingarir gumazimin otogh.”

³⁶ Egha a borir dozim inigha me uan tongin anesarazi a tughav iti. Egha a uan agharimningin a muigha kamaghin me migei, ³⁷ “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh gari- tam inigh an akuragh, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadazim gami.”

Tina en apanim gami puvati a en anav (Luk 9:49-50)

³⁸ Ezi Jon kamaghin a migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”

³⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia an anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dughiar igharazimin akar kurabar na damighan

kogham. ⁴⁰ Tina en apanim gami puvati a en anav. ⁴¹ Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimın adarasi. Kamaghın tina nan ziamın dipatam ia daningam, God ivezir aghuim a daningam.”

*Arazir kuraba
nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2)*

⁴² Iesus ua kamaghın migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangıva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghın dera, me dagiar ekiam an firim dafaghıva ongarim mikinighti an aremegham. ⁴³⁻⁴⁴ Nin agharim ni damighti ni arazir kuratam damigham, ni anetugh. Kamaghın dera, ni agharir vamıra ikıva zurara itir ikirimirir aghuarimın aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikıva helin mangam, a nguibar avim mungemari puvatizim. ⁴⁵⁻⁴⁶ Egh nin suem ni damighti ni arazir kuratam damigham, anetugh. Kamaghın dera, ni suer vamıra ikıva zurara itir ikirimirir aghuarimın aven mangam. Ni suer pumuning virara ikıti me ni isıva helin ni akunigham. ⁴⁷ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damigham, anesigh. Kamaghın dera, ni damazir vamıra ikıva me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangam. Ni damazimning virara ikıti, God ni isıva helin ni akunigham.

⁴⁸ “‘Danganir kamın, apizir nguzir men mikarzıba apıba gıvaghan kogham. Ezi men mikarzıba isir avim uaghan mungueghan kogham.’

⁴⁹ “Gumamazıba ofa God daningasa, me amangsızim ofa gamir daghebagh arıgha avimın da tuava da isa, God ganıdi. Amangsızim ko avim ofa gamir daghebagh

amıma da Godın damazimın zue. Kamaghıra, osımtızıba gumamazıba batıvam. Egh me damuti, me Godın damazimın zuegham. ⁵⁰ Amangsızim a dera, egh a uan isıngtızim ateghti, ia manmaghın a damighti a ua sıngıgham? Ia amangsızim inıgh uari darıgh, egh uari ko navir amırızimın iki.”†

10

*Poroghamıba uari ataghırasi
(Matyu 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Egha Iesus nguıbar kam ategha ghua, Judian Dıstrıghın ghua Jordanın Fanemın vongın oto. An otozıma, gumamazıbir avırıba ua ıza, anekuvazi, a zurara amı moghın men sure gami.

² A men sure gamıma, Farısın maba Iesus basamasa ıza kamaghın an azai, “Ni manmaghın nıghnısi? Gumazim uan ifongıamın gın ghua uan amuım puram anetaghıragsı damuti, Judan Arazıba ti an amamangatıgham, o ti puvatıgham?”

³ A men azangsızim ikaragha kamaghın men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?”

⁴ Ezi me kamaghın migei, “Moses, gumazıtam amuım ateghsı poroghamımning uaning ataghıraghamın akınafarır avızim osırıgh amızim amadaghasa, e mikeme.”

⁵ Ezi Iesus kamaghın me ikaragha ghaze, “Tan navıba gavgafi. Kamaghın amızı, Moses ia bagha arazir kam osiri. ⁶ God bar faraghavıra nguazir kam ko bizıba bar dar ingara, gumamazıbar ingarıgha me gamızı, men marazi gumazıbar mın otıvızı, marazi amızıbar mın otıfi. ⁷ Kamaghın amızı, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangı, a uan amuım ko aning uaningın porogham. ⁸ Egh aning inıvafızir vamıram otogham. Anıng ua gumazir pumuning puvati. Anıng inıvafızir vamıra ikıam. ⁹ Kamaghın amızı God bızir

9:43-44: Mt 5:30 **9:43-44:** Matyu 5:30 **9:47:** Mt 5:29 **9:47:** Matyu 5:29 **9:48:** Ais 66:24 **9:48:** Aisaia 66:24 **9:49:** Ese 43:24 **9:49:** Esekiel 43:24 **9:50:** Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14

9:50: Matyu 5:13; Luk 14:34-35; Rom 12:18; Efesus 4:29; Kolosi 4:6; Hibru 12:14 † **9:50:** Ves 49 ko 50ın migirıgiar avırıba anıngın aven itı. Ezıma Grıghın akam deragha dar akar mıngarım abıghızir puvati. Ezi migirıgiar kam fofozir gumazıba uaghan nıghnızir vamıram an itir puvati. **10:4:** Lo 24:1-4, Mt 5:31 **10:4:** Godın Arazıba 24:1-4; Matyu 5:31 **10:6:** Stt 1:27, 5:2 **10:6:** Jenesıs 1:27; 5:2 **10:7:** 1 Ko 6:16, Ef 5:31 **10:7:** 1 Korın 6:16; Efesus 5:31 **10:7:** Jenesıs 2:24

pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham.”

¹⁰ Egha me uamategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara. ¹¹ A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami. ¹² Eghti amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.”

Iesus ghaze, me boriba ateghti me a bagh izam

(Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Ezi gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. ¹⁴ Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi. Men anogoroghan marki. ¹⁵ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, an aven mangan bar iburagham.” ¹⁶ A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa God migei.

Bizir aviriba itir gumazim

(Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirigha Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁸ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati.

God uabira gumazir aghuim. ¹⁹ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazibar biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.’”

²⁰ Ezi an a ikaragha kamaghin migei, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”

²¹ Ezi Iesus gumazir kamın garava, a gifongegha kamaghin a migei, “Ni bizir vamira tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadagh dagiaba inighiva, gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh ni nan gin izi.” ²² Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. Kamaghin, an navim bar osemezi a ghu.

²³ Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, “Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!”

²⁴ An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburaghuburegham. ²⁵ Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!”*

²⁶ A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh amua uarira uariv gei, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” ²⁷ Ezi Iesus men gara kamaghin me migei, “Bizir kaba bar gumazamizibar

10:11: Matyu 5:32; 1 Korin 7:10-11 **10:14:** 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **10:14:** 1 Pita 2:2 **10:15:** Mt 18:3 **10:15:** Matyu 18:3 **10:19:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, 24:14, Je 5:4 **10:19:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; 24:14; Jems 5:4 **10:21:** Mt 6:19-20, 10:38, Mk 8:34, Lu 12:33 **10:21:** Matyu 6:19-20; 10:38; Mak 8:34; Luk 12:33 **10:23:** Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17 **10:23:** Matyu 19:23; Mak 4:19; Luk 18:24; 1 Timoti 6:17 * **10:25:** Ni kamelin mingarim gifoghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan. **10:27:** Jer 32:17, Lu 1:37 **10:27:** Jeremaia 32:17; Luk 1:37

osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁸ Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan Akar Aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, buaramiziba, o uan afeziam, amebam, ko boriba, o uan nguaziba ategh, ³⁰ egh gumazir kam datirighin nguazir kamın, God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba, aveghbuaba, buaramiziba, amebaba, borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghti dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam. ³¹ Datirighin dughiar kamın faragha itir gumazamizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me gin faragh mangam.”

*Iesus uan ovevem,
dughiar mizekimin uam a migei
(Matyu 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Egha me Jerusalemın ghuavanaga Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12plan suren gumaziba inigha me miriamın ghuegha, a bizir a bativamibar gun me migei. ³³ A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalemın ghuvanadi. Eghti gumazitam Gumazamizibar Otaram isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datigh, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. ³⁴ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me dibovir akabar a mikim, a gipariva, a fozoroghiva, a misueghti an aremegham. An

aremeghti, dughiar pumuning ko mizekim givaghti a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon ziar ekiamning
iniasa ifonge
(Matyu 20:20-28)*

³⁵ Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha iza kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin aningın azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?”

³⁷ Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamın otogh egh ga damighti gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagh.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvatigha a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtızim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osimtızir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?”

³⁹ Ezi aning kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”

Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtızim, gua a iniam, egh osimtızir dipar ki ruamim gua a guruam. ⁴⁰ Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangsisi, kar nan bizim puvati. Danganir kaba Godin bizimra. A danganir kabar dapiamin gumazamizibagh fogha, me bagha danganir kabagh ami.”

⁴¹ Ezi Jems ko Jon bizir kamın Iesus migeima, 10plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonın atari. ⁴² Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghin me migei, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba uan gumazamiziba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi. ⁴³ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamın ikisi, a ingangarir gumazimın min iki. ⁴⁴ Eghti gumazir manam

10:30: 2 Sto 25:9, Lu 18:30 **10:30:** 2 Eghaghaniba 25:9; Luk 18:30 **10:31:** Mt 20:16, Lu 13:30 **10:31:** Matyu 20:16; Luk 13:30 **10:32:** Mk 8:31, 9:31 **10:32:** Mak 8:31; 9:31 **10:38:** Mk 14:36, Lu 12:50 **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Ap 12:2, MAA 1:9 **10:39:** Aposel 12:2; Akar Mogomem 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26
10:43: Lu 9:48 **10:43:** Luk 9:48 **10:43:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 **10:45:** Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:5-6
10:45: Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:5-6

ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. ⁴⁵ Ezi kamaghira Gumamazibar Otariim iza, gumamazibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumamazir aviriba bagh ovegh ua me givezagh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar mam gamizi a dera

(Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, gumamazir avirim sara Jerikon nguibar ekiam ataghira. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha inge. ⁴⁷ Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus Devitin Otariim, nan apangkufigh!”

⁴⁸ Ezi gumamazir aviriba diman an anogoregha nimira ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavira iti, “Devitin Otariim, ni nan apangkufigh!”

⁴⁹ Ezi Iesus tugha kamaghin migei, “An diagh.”

Ezi me gumazir damazir kuramin di- agha ghaze, “Ni uabin gavgavigh, egh dikafigh! Iesus nin dei.” ⁵⁰ Ezi a uan korotiar azenan azuim suegha anakunigha zuamira dikavigha Iesus bagha ize.

⁵¹ Ezi Iesus an azara, “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?”

Ezi gumazir damazir kuram kamaghin migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.”

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Mangi. Ni nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egha a Iesusin gin tuavimin zui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

11

(Sapta 11--16)

Iesus atrivimin min Jerusalem zui

(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

10:47: Mt 9:27, 15:22

10:47: Matyu 9:27; 15:22

10:52: Mt 9:22, Mk 5:34

10:52: Matyu 9:22; Mak 5:34

* **11:2:** Ni donkin mingarim gifoghsi, akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:9:** Sng 118:25-26

11:9: Onger Akaba 118:25-26

11:13: Mk 11:20

11:13: Mak 11:20

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalem boroghin izava Betfage ko Betanin boroghin Olivin Mighsiamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, ² kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi gantima, donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva a inigh kagh izi.* ³ Eghti tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagha donki firi?’ eghti gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim an iti. A uam anemangam.’”

⁴ Ezi aning ghua gari donki me dipenir tiar akamin azenan tuavimin a ike. Ezi aning a firima, ⁵ gumazir maba tuivighav ikia aning azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?” ⁶ Ezi Iesus mikemezi moghin aning men akam ikara. Ezi gumamaziba aning amamangatizima aning donki inigha zui. ⁷ Egha aning donki inigha Iesus bagha izegha uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisin da ghuanizi, Iesus a gisin apera. ⁸ Ezi gumamazir aviriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimin da ghuari. Ezi marazi ruarimin tev seviba aghoregha da arisi. ⁹ Egha faragha zuiba ko gin zuiba me diava ara kamaghin migei:

“Hosana!

Ia Godin ziam fi!

Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim,

God deragh a damu!”

¹⁰ “En ovavim Devit fomira en atrivimin ikezi moghin

gumazir kam en atrivimin ikiasa izi.

Eghti God deravira a damu.

Hosana!

Biziba bar dar pin itir Godin ziam fi!”

¹¹ Ezi Iesus Jerusalem aven ghugha Godin Dipenir miriamin ghu. A ghugha bizibar gara da asavsuisi. Ezi aruem givazi, a uan suren gumaziba ko me Betanin ghue.

Iesus temer figh bar an anogoroke

(Matyu 21:18-19)

¹² Amimzaraghan Iesus uan suren gumaziba ko ua Betani ataghiragha, Iesus mitiriam an azi. ¹³ A saghon garima temer fighin mam dafaribara iti. Ezi a roghira mangi foghasa a dagheba iti, o puvati. Kar fighin temeaba bamin dughiam puvati. Ezi kamaghin a ghua ovizitamın apizir puvati, dafarir kinibaram an iti.† ¹⁴ Egha a kamaghin temem migei, “Tav gin nin ovizitam rameghan kogham.” An a mikemezi, an suren gumaziba oraki.

Iesus Godin Dipenir miriamın ghua gumazir asiziba amadiba batosi
(Matyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemın otivigha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimın aven ghuava gumazamizir asizir ofa gamibagh iveziba ko, asizir ofa gamiba amadiba, me batosi. Egha dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar dabirabiba fa, egha da ighagharisi. ¹⁶ Egha a tav bizir amaditam inigh Godin Dipenim avinizir divazimın aven izi mangan an anogoroke. ¹⁷ Egha a men sure gamuava kamaghin me migei, “Migirigiar kam Godin Akinafarimın osizirimın iti, o puvati?”

“Nan Dipenimın ingangarimın mingarim kamakin,
kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba
God ko Migeir Dipenim.’

“Ezi ia a gamizi, an okimakar gumazibar mogomer danganimın min oto!”

¹⁸ Gumazamizir avirim bar an suren migirigiaba baregha digavir kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba Iesusın atiatigha, a misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri. ¹⁹ Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me

Jerusalemın nguibar ekiam ategha azenan zui.

Temer fighin misingizim
(Matyu 21:20-22)

²⁰ Egha mizaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer figh, biba sara misingi. ²¹ Ezi Pita nirigha Iesus migei, “Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a misingi!”

²² Ezi Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, “Nighnizir gavgavim Godin iki. ²³ Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, ‘Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,’ egh uan navir averiamın igharagh nighnighan kogh, nighnizir gavgavim a mikemezir bizimın iki suam, ‘An otivam,’ eghti bizir kam a bagh otogham. ²⁴ Kamaghin amizi, ki ia migei, ia nighnizir gavgavim iki God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsih, da iniam. ²⁵⁻²⁶ Egh ni tugh God ko mikim egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim, nin arazir kuraba gin amadagham.”†

Judan gumazir dapaniba
Iesusın gavgavim bagha azara
(Matyu 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemın otogha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimın aven aruima, ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko, Judabar gumazir aruaba a bagha ize. ²⁸ Egha me kamaghin Iesusın azara, “Ni gavgavir manamin amodoghın bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni ganingi?”

²⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki azangsizir mam ia damuasa, ia na

† **11:13:** Ni fighin mingarim gifoghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:14:** Lu 13:6
11:14: Luk 13:6 **11:17:** Ais 56:7, Jer 7:11 **11:17:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **11:18:** Mk 14:1 **11:18:** Mak 14:1 **11:20:** Mk 11:14 **11:20:** Mak 11:14 **11:23:** Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 **11:23:** Matyu 17:20; Luk 17:6; 1 Korin 13:2 **11:24:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 **11:24:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 14:13; Jems 1:5-6 **11:25-26:** Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13 **11:25-26:** Matyu 5:23; 6:14-15; Kolosi 3:13 † **11:25-26:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamın aven iti. Migirigiar kamra kara, “Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan kogham.”

mikemeghti, ki bizir kabagha amir gav-gavimın gun ia mikimam. ³⁰ Jonın rurim, kar Godın bizim, o gumazamizibar bizim? Na mikemegh!”

³¹ Ezi me uarira uariv kemegha ghaze, “E suam, ‘An rurim Godın ize,’ eghti a kamaghın uam en azaragham, ‘Ia manmaghın amigha nighnızir gavgavim Jonın ikian aghua?’ ³² Eghti e suam, ‘An rurim gumazamizibar ize.’” (Gumazamiziba bar moghıra fo, Jon a guizbangıra Godın akam inigha izir gumazim, kamaghın me gumazamizibar atiatingi.)

³³ Egha me Iesusın azangsızim ikaragha kamaghın miğei, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghın me miğei, “Kamaghıra, ki uan gavgavim inizir tuavimın gun ia mikemeghan kogham.”

12

Wainın azenimın garir gumazir kurabar akar isın zuim
(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Ezi Iesus akar isın zuibar Judan gumazir dapanibav gei, “Gumazir mam wainın azenim oparigha an divazim aghui. Egha wainın oviziba mirmiramın itarim gikuigha, pın iki wainın azenimın ganamın dipenimın ingari. Egha a wainın azenim isa wainın azenimın ganamın gumazir mabagh anıngi. (Eghti me gın wain taba uam a ikaragham.) Egha saghon igharagha ghu.* ² Ezi wainın oviziba kuaramın dughiam otozi, wainın azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainın ovizitaba iniasa wainın azenimın garir gumaziba bagha ghu. ³ Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafarir kinibar uamategha ghu. ⁴ Ezi azenir ghuavim, ingangarir gumazir igharazim amadazi, me a misogha an dapanim abigha aghumsızir arazibar a gami. ⁵ Ezi a ua mıkezim amada, ezi ingangarir gumazir kam, me uaghan a misoghezi an areme. Ezi a ingangarir gumazir avirir igharazir maba amangi, ezi

maba me pura me misoke, egha maba me me misoghezi me ariaghire.

⁶ “Ezi an otarir kamran a bar ifongezir abuananam itima an anemangasa. A bar men gın anemaga kamaghın miğia ghaze, ‘Me nan otarimın akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazi a ghu. ⁷ Ezi wainın azenimın garir gumaziba kamaghın uariv gei, ‘Kar gın wainın azenir kam iniamın otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh wainın azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’ ⁸ Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainın azenimın azenan anakuni.

⁹ “Ezi wainın azenimın ghuavim bar manmaghıra damuam? A izi wainın azenimın garir gumazir kabav soghtıma me arımıghıram. Egh wainın azenim isıva igharaz darazir anıngam. ¹⁰⁻¹¹ Ia Godın Akınafarımın osızirir kamın ganiz, o puvati?”

“‘Kar dipenir akınir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datırıghın dipenim aterir guarım gava.
Kar Ekıam arazir kam gami,
ezi an en ganganımın bar dera.’”

¹² Ezi me fo an akar isın zuim me gasara, ezi kamaghın me an suiragh a iniasa tuavıba buri. Egha me an suıghasa gumazamizibar atiatıgha, anetegha ghue.

Gumazamiziba dagıaba Sısar danıngam, o puvatıgham?

(Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Egha gın Judan gumazir dapanıba Farısın maba ko Herotın gın zuir marazi amadazi, me Iesusın mıgırıgiar otevitamın suıghasa ize. ¹⁴ Me izegha kamaghın miğei, “Tısa, e fo nı guizbangıra bizıbav geir gumazım. Nı Godın Arazıbar gumazamizıbar sure gamua guizbangıra me miğei. Nı tavın nıghnızımın gın zuir puvati. Akar vamıra nı gumazamizir zıaba itıba, ko gumazamizir kınıba uaghara, me miğei. Nı e mikım, Judan Arazıba manmaghın miğei?”

11:32: Mt 14:5, Mk 6:20 11:32: Matyu 14:5; Mak 6:20 12:1: Ais 5:1-2 12:1: Aisaia 5:1-2 * 12:1: Nı wainın mıngarım gıfoghsı, akınafarır kamın akırangın itir Akar Mıngarıbar gan. 12:6: Mt 3:17 12:6: Matyu 3:17 12:8: Hi 13:12 12:8: Hıbru 13:12 12:10-11: Sng 118:22-23 12:10-11: Onger Akaba 118:22-23
12:13: Mk 3:6 12:13: Mak 3:6

E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?"

¹⁵ Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, "Ia tizim bagha na gifari? Dagiadam na bagh a inigh iziti ki an ganika."

¹⁶ Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, "Tinan nedazim ko ziamra kara?"

Ezi me kamaghin Iesus ikara, "Sisarin nedazim."

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning." Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami.

Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha Iesusin azangisi

(Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ezi Sadyusiba, kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangsizir mam sara Iesus bagha ize.† ¹⁹ Me izegha kamaghin an azara, "Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighti, an aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. ²⁰⁻²¹ Ezi dughiar mam 7plan aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikia boriba puvatigha aremezi, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mikezim kamaghiram ami. ²² Ezi 7plan aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghire. Ezi abuan, amizim uaghan areme. ²³ Aveghbuar 7pla an ike. Egh kamaghin gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?"

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvatigha, uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei.

²⁵ Ariaghireziba dikavamin dughiam

paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

²⁶ "Ezi ariaghireziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimin aven temer isizimin eghaghanim ia an ganiz, o puvati? Eghaghanir kam in, God kamaghin Moses mikeme, 'Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.' ²⁷ God gumazamizibar ariaghirezibar God puvati, a gumazamizir angamira itibar God. Ia bar paza nighnigha migei."

Godin Akar Gavgavir faragha zuim (Matyu 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari adozima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, "Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?"

²⁹⁻³⁰ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Akar Gavgavir bar ekiamra kara: 'Israelia, ia deraviram oragh. Ekiam, a bar uabira ian God. Eghti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh.' ³¹ Ezi Akar Gavgavir anarira irimra kara, 'Ni uabira uabi gifongezim moghin, ni gumazamizir igharazibagh ifongegh.' Ua arazitam, arazir kamningin min ekevegha aning gafirazir puvati."

³² Ezi gumazir kam kamaghin Iesus ikara, "Ni guizbangira migia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati. ³³ E uan navir averiam ko, uan nighnizim ko uan gavgavimin Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezim moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. E arazir kamningin gin mangiti, arazir kamning ofan me bar avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar dagh afiragham."

³⁴ Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a migei, "Ni God biziba bar dagh ativagh dar ganamin dughiamin saghon

12:17: Ro 13:7 12:17: Rom 13:7 12:18: Ap 23:8 12:18: Aposel 23:8 † 12:18: Ni Sadyusibar mingarim gifoghsi, akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. 12:19: Lo 25:5 12:19: Godin Araziba 25:5
 12:25: 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52 12:25: 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52 12:26: Kis 3:2, 3:6 12:26: Ua Me Ini 3:2; 3:6
 12:29-30: Lo 6:4-5 12:29-30: Godin Araziba 6:4-5 12:31: Wkp 19:18, Ga 5:14, Je 2:8 12:31: Ofa Gami 19:18; Galesia 5:14; Jems 2:8
 12:32: Lo 4:35 12:32: Godin Araziba 4:35 12:33: 1 Sml 15:22, Ais 45:21, Hos 6:6, Mai 6:6-8, Mt 22:37, Lu 10:27 12:33: 1 Samuel 15:22; Hosea 6:6; Matyu 22:37; Luk 10:27 12:34: Mt 22:46
 12:34: Matyu 22:46

itir puvati.” Egha datirighin tav ua azangsizitam Iesusin azangan atiatingi.

Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha gumamazibar azangsisi (Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Egha Iesus Godin Dipenir miriamin gumamazibar sure gamua, men azara, “Manmagh amizi Judan Arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin Ovavim? ³⁶ Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme:

“Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
 “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
 ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti,
 me nin dagarimningin apengan ikiam.” ’

³⁷ “Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Ovavim?” Ezi gumamazizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge.

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami (Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ezi Iesus gumamazizibar sure gamua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumamaziziba maketin danganibar ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge. ³⁹ Egh God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughibar, me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁰ Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumamaziziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumamazizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

Amuir odiarimin ofa (Luk 21:1-4)

⁴¹ Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikia gumamazizir aviribar garima me uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a da arisi. Gumamazizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi. ⁴² Ezi biziba puvatizir amuir odiarir mam iza dagiar muziarir pumuning ati, ezi aning dagiar rubuzir muziarir vamiran min ghu. ⁴³ Ezi Iesus uan suren gumazibar diagha kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

13

Iesus ghaze, Godin Dipenim gin ikuvigham (Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!”

² Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni dipenir dafar kabanangin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam (Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus Olivin Mighsiam gisin, Godin Dipenim guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara, ⁴ “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadzoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁶ Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, ‘Ki Kraisa, God ua e ini-asa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram.

⁷ “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. ⁸ Kantrin mam in itir darazi dikavigh kantrin igharazim in itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mam in adarazi dikavigh atrivir igharazim in adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizir kaba faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam tighari. Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin.

⁹ “Ia deravira uarira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiv, egh ki amizir biziba ia dar gun me mikimam. ¹⁰ Eghti God in Akar Aghuim, gumazamiziba faragh mangi ikiziba bar dar gumazamiziba dav kinigh. ¹¹ Eghti gumazamizitaba dughiar tam in ian suigh ia inigh kotin mangiti, ia mikimsi nighnigh osiman marki. God migirigiar manam kotin aven ia danighti, ia mikim. Kar ia uari migeir puvati, God in Duam migei.

¹² “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. ¹³ Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumazamizir gav-

gavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghamiba, God men akurvagham.”

*Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam
(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, God in Dipenim in aven ikiam. Kar a ikian kogham in danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kam in ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kam in otoghti, Judian Distrigh in itir gumazamiziba ar mighsiabar ghuavanangam. ¹⁵ Tav dipenim in pin itir avughsazir danganim in ikeghiva dipenim in aven mangi uan bizitam inian marki. ¹⁶ Tav azenir ekiam in ikeghiva uamategh dipenim in mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. ¹⁷ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! ¹⁸⁻¹⁹ Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughiaaba. God nguazim ko overiam in ingarizir dughiam in iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. Ezi kamaghin, ia amozim in dughiam in aran aghuaghiva, uari bagh God ko mikim. ²⁰ Ekiam uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar kam in dughiar maba aghorezi da mong ofefe. A ti da aghorezir puvatizi gumazamiziba bar ariaghireghai.

²¹ “Dughiar izamim in, tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisa kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisa muna!’ ia an akam baraghan marki. ²² Gumazitaba izi ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki God in akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh

13:8: 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Mt 24:8 **13:8:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Matyu 24:8 **13:9:** MAA 2:10 **13:9:** Akar Mogomem 2:10 **13:9:** Matyu 10:17-20; Luk 12:11-12 **13:12:** Mt 10:21 **13:12:** Matyu 10:21 **13:13:** Dan 9:27, 11:31, 12:12, Mt 10:22, Jo 15:21 **13:13:** Matyu 10:22; Jon 15:21 **13:14:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **13:14:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Lu 23:29 **13:17:** Luk 23:29 **13:18-19:** Daniel 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **13:22:** Lo 13:1-3, MAA 13:13 **13:22:** God in Araziba 13:1-3; Akar Mogomem 13:13

me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiatiba me me gifarisi damuva avegham. ²³ Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghin ia deravira uari bagh gan.”

*Iesus ghaze, gin
Gumazamizibar Otaram izam
(Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Osimtizer ekiar kabar dughiam givaghti, gin izamin dughiamin bizir kaba otivam.

“Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;
²⁵ eghti mikoveziba overiamin asighiram,
eghti overiamin itir bizir gavgaviba
bar uarira uari sivaghsivagh,
uan danganiba ataghiraghan.’

²⁶ “Dughiar kamın gumazamiziba ganti Gumazamizibar Otaram gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamın tongin izam. ²⁷ Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamın danganiba bar ko nguazimın otiviba bar dar mangıva God misevezir gumazamiziba men aku a bagh izam.”

*Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)*

²⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimın dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ²⁹ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazamizibar Otaram a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁰ Ki guizbangira ia migei, dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³¹ Overiam ko

nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.”

*Iesus ghaze, a ua izamin dughiam
tav a gifozir puvati
(Matyu 24:36-44)*

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otaram uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo.

³³ “Ia deravira uari bagh ganıva mizuam iki, dughiar izamim, ia a gifozir puvati. ³⁴ Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim garıgha dipenimın ingangariba me rome. A tiar akamin itir gumazim migia ghaze, ni deravira gan.

³⁵ “Dipenimın ghuavim izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arızimın izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghin ia deravira gan. ³⁶ Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam. ³⁷ Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me migei, ‘Ia deravira gan!’ ”

14

*Gumazir dapaniba Iesus misueghti an
aremeghasa migirigiabar kiri
(Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)*

¹ Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam, ko Yis Puvatizer Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tavaviba buri.* ² Egha me kamaghin uariv gei, “E isamin dughiamın an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam damigham.”

13:24: Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12, 8:12 **13:24:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12; 8:12 **13:25:** Ais 34:4, Jol 2:10, MAA 6:13 **13:25:** Aisaia 34:4; Joel 2:10; Akar Mogomem 6:13
13:26: Dan 7:13, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **13:26:** Daniel 7:13; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7
13:27: Mt 13:41 **13:27:** Matyu 13:41 **13:32:** Mt 24:36 **13:32:** Matyu 24:36 **13:34:** Mt 25:14, Lu 12:36-38
13:34: Matyu 25:14; Luk 12:36-38 **13:35:** Lu 12:38 **13:35:** Luk 12:38 **14:1:** Kis 12:1-27, Mk 11:18
14:1: Ua Me Ini 12:1-27; Mak 11:18 * **14:1:** Ni Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizer Bretin Isam Damuamin Dughiamın mingariba gifoghsi, ni akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan.

Amizir mam mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dapanim ginge

(Matyu 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Egha Iesus Betanin nguibamin iki-ava, Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. (Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami.) Iesus apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam inigha izi. Borer kam alabastan ingarizir misevimin aven iti. Borem ziam nat, an ivezim bar pin ko. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge. ⁴ Ezi uaghan itir darasi, men naviba isia kamaghin uariv givira iti, "Kav tizim bagha borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?" ⁵ A ti anemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham." Egha me puv an atari, egha an anogorosi.

⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia tizim bagha osimtizim a garisi? An arazir aghuim na gami. Ia anetakigh! ⁷ Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham. ⁸ Ki aremeghti a damuamin bizim, a datirighin na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghuighti me gin na mozim darigham. ⁹ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kam danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnivira ikiam."

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa akar gav-gavim akiri

(Matyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Ezi Judas Iskariot 12plan aposelin mam, a Iesus isi ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu. ¹¹ Ezi Farisiba an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akam

akiri. Ezi Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api

(Matyu 26:17-25; Luk 22:7-14; 22:21-23;

Jon 13:21-30)

¹² Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiabar faragha zuir aruemin, Judan gumamaziba arazir kam iti. Me faragh God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, "Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisifueghti, e an mangi biziba akiram?"

¹³ Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, "Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi. ¹⁴ Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, Tisa kamaghin migei, 'Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamim a mana?' ¹⁵ Eghti a pin dipenimin aven itir danganir ekiam ian akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar adar kirigh." ¹⁶ Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba an migirigiamin mirara ghuzi, aning maghira God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

¹⁷ Ezi guaratighin Iesus uan 12plan suren gumaziba ko otifi. ¹⁸ Egha dagher dakozimin apiaghav ikia apava, Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api."

¹⁹ Me an akam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvagha an azangsigha kamaghin migei, "Ki ti markiam?"

²⁰ Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, "Gumazir na ko bret isa itarir vamiram aghua, uam a isim, a gumazir na isiva apanibar agharim darighamim,

14:3: Lu 7:37-38 14:3: Luk 7:37-38 14:7: Lo 15:11
Jon 19:40 14:12: Kis 12:6, 12:14, 12:20, Mt 26:17, Lu 22:7
22:7 14:18: Sng 41:9 14:18: Onger Akaba 41:9

14:7: Godin Araziba 15:11 14:8: Jo 19:40 14:8:
14:12: Ua Me Ini 12:6; 12:14; 12:20; Matyu 26:17; Luk

a ian 12plan mavira. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin, gumazamizibar Otarim aremegham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deraghai!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh aningi

(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²² Egha Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi.”

²³ Egha a wain apir kap inigha God minabagha me ganingizi, me vaghvagha uarir guri.

²⁴ Me wain apima a kamaghin me migei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, gavgavim a ganidi. A gumazamizir aviriba bagha ire. ²⁵ Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam rameghan kogham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kamn, ki wainin dipar igiam amam.”

²⁶ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita gin mikim suam, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti:

“‘Ki sipsipbar garir gumazim misueghti sipsipba tintinimin aregham.’

“Kamaghin amizi, ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia bar na ategh aregham. ²⁸ Ki ia migei, ki aremegh

ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.”

²⁹ Ezi Pita kamaghin migei, “Me ti bar, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.”

³⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamn ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akazir pumuning damuam.”

³¹ Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin azenimin God ko migei

(Matyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Egha Iesus uan suren gumaziba ko Getsemanin ghuegha, a kamaghin me migei, “Ia kagh dapiaghiv ikiti ki God ko mikimam.” ³³ Egha a Pita, Jems ko Jon inigha ghu. Egha a bar osemegha, bar paza uabi barasi. ³⁴ Egha kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh ikiva, deravira gan.”

³⁵ Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migia ghaze, tuavir igharazitam ikiti God dughiar kurar kam na dam a inigh. ³⁶ A kamaghin God ko migei, “O Ame, nan afeziam, bizitam bar nin osemizir puvati. Kamaghin osimtizir kam, ni na dam a inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.”

³⁷ Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghua gari me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Saimon, ni akui? Ni tong dughiar otevimin angamira ikeghan kogham? ³⁸ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikimti, osimtizitam ia damuti ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir

14:24: Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, 1 Ko 10:16, Hi 9:20
1 Korin 10:16; Hibru 9:20 **14:27:** Sek 13:7, Mk 14:50

14:28: Matyu 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jo 11:16
Matyu 26:36; Jon 18:1 **14:34:** Jo 12:27 **14:34:** Jon 12:27

14:36: Mak 10:38; Jon 6:38; Rom 8:15; Hibru 5:7 **14:38:** Lu 11:4, Ro 7:23, Ga 5:17

14:24: Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11;
14:27: Sekaraia 13:7; Mak 14:50 **14:28:** Mt 28:16, Mk

14:31: Jon 11:16 **14:32:** Mt 26:36, Jo 18:1 **14:32:**

14:38: Luk 11:4; Rom 7:23;

Galesia 5:17

averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.”

³⁹ Egha a uamategha ghua faragha God ko mikemezi moghin uam a ko migei.

⁴⁰ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa.

⁴¹ Ezi a dughiar mikezimın ghua God ko mikemegha uamategha iza me migei, “Ia avughsaava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. ⁴² Ia dikavigh, e mangam. Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamra muna izi!”

Judas Iesus isava apanibar dafarim gati

(Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Egha Iesus Pita, Jems ko Jon miaviavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. ⁴⁴ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh, deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi.”

⁴⁵ Ezi Judas Iesus bagha ghuvira ikia kamaghin migei, “Tisa!” Egha an tore.

⁴⁶ Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.

⁴⁷ Ezi Iesusin boroghin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimın ingangarir gumazimın kuarim atuzi, an kuarim dutuaghiri. ⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? ⁴⁹ Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimın aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin

Akinafarimın osizirim mikemezir moghira ia kamaghin na gami.” ⁵⁰ Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav ghu

⁵¹ Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvatigha, inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima, ⁵² a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti

(Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

⁵³ Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa. ⁵⁴ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanimın dipenimın divazimın aven ghu. Egha kagh ganganir gumaziba ko apiaghav ikia avimın fi.

⁵⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan kotin aven itir gumaziba bar, me Iesusin misueghti an aremeghasa akar men akurvaziba buria, tam batozir puvati.

⁵⁶ Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar Iesus gami, ezi men migirigiaba voroghira zuir puvati. ⁵⁷ Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kamın a migei, ⁵⁸ “E orazi, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim apirigh, egh dughiar pumuning ko mikezimın, igharazitamın ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim, gumaziba uan dafaribar ingarizir puvatizimın ingarigham.’” ⁵⁹ Ezi migirigiar kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.

⁶⁰ Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugha egha Iesusin azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶¹ Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, “Ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godin Otarim?”

14:49: Ais 53:7, Lu 19:47, 22:37, Jo 18:20

14:49: Aisaia 53:7; Luk 19:47; 22:37; Jon 18:20

14:50: Sng 88:8

14:58: Jo 2:19

14:58: Jon 2:19

14:61: Ais 53:7, Mk 15:5, Lu 23:9

14:61: Aisaia 53:7; Mak 15:5; Luk 23:9

14:62: Dan 7:13

14:62: Daniel 7:13

⁶² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki an Otarimra. Ia ganti, Gumamazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariaba sara izam.”

⁶³ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abigha azara, “E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! ⁶⁴ Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin nighnisi?” Ezi me bar akam a gasa ghaze, an aremegham.

⁶⁵ Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avaragha, uan agharibar a misogha kamaghin migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?” Ezi ganganir gumaziba a inigha a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁶ Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir guvir mam izi. ⁶⁷ Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gara, kamaghin migei, “Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike.”

⁶⁸ Ezi Pita uabin ghuaragha ghaze, “Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati.” Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati.

⁶⁹ Ezi ingangarir guvir kam kagh an apigha tuivighav itir gumamaziziba ua me migei, “Muna men mav.” ⁷⁰ Ezi a ua uabin tira.

Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darazi Pita migei, “Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira.”

⁷¹ Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, “Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.”

⁷² A kamaghin migiavira itima tuarim uam ake.

Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimn suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin

akegham.” Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi. ² Ezi Pailat an azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” ³ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a migiava, a gasi.

⁴ Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar kaba ikarvaghham, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni migia ni gasi.” ⁵ Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus aguasa migei
(Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:38-19:16)

⁶ Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kamn dughiam, me Pailat mikimti a kalabusin itir gumazir me ifongezim, ateghti, a mangam. ⁷ Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghire. ⁸ Ezi gumamaziziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangsisi. Kar arazir Pailat zurara amim.

⁹ Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?”

¹⁰ Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati. ¹¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumamazizibagh anidi. Eghti me Pailat mikemeghti a Iesusin anogoregh, Barabas ateghti a me bagh izam.

¹² Ezi Pailat azara, “Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?” ¹³ Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin migei, “A isi ter ighuvimin a gafugh!” ¹⁴ Ezi Pailat men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?”

Ezi me bar pamtem dia migei, “A isi ter ighuvimin a gafugh!” ¹⁵ A me damuti men naviba deraghasa, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvimin a gafugham.

*Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3)*

¹⁶ Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuaghira midorozir gumaziba bar men diazi me iza uari akufa. ¹⁷ Egha me korotiar aghevur ruarim a garugha dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. ¹⁸ Egha me maghira an diava a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” ¹⁹ Egha me aghorim an dapanim misogha, egha uaghan a giparavira iti. Egha me ifara uan teviba apirigha ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami. ²⁰ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a gaghuiziba suegha, ananaba a gaghui. Egha me a isa ter ighuvimin a gafughasa an akua zui.

*Midorozir gumaziba Iesus isa
ter ighuvimin aneguragha a gafu
(Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)*

²¹ Ezi Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar igharazimin ikegha Jerusalem in aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim aterasa an suirazi, an aneteri.

²² Egha me ghua danganir mam in ziam Golgota, me an otifi. (Danganir kam in ziam in mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) ²³ Egha me wain ko mizaziba a gevir dipam veregha Iesus

ganidima an an aghua. ²⁴⁻²⁵ Ezi aruem anabozu, me a isa ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam. ²⁶ Egha me an gun migeir akar kam osiri, “A Judabar atrivim.” Me ghaze, a bizir kam bagha kotin tughava areme. ²⁷⁻²⁸ Me gumazir okia midorozibagh amizir pumuning, Iesus in boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesus in agharir guvim in itir ter ighuvimin a gafu, egha mav isa agharir kiriam in itir ter ighuvimin gafu.

²⁹ Ezi iza zui darazi dibovibar a migiava uan dapaniba roa ghaze, “Ore! Ni, gumazir God in Dipenim akarigh aruer pumuning ko mizezimin uam an ingarasa mikemezim, ³⁰ datirigh in ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!”

³¹ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba uaghan kamaghiram a dipova uariv gei. Me kamaghin migia ghaze, “A igharaz darazir akurvagha uabira uabin akurvaghan asa! ³² Gumazir kam, ghaze, ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim ko Israelian Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritima, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam.” Gumazir okimakiar an boroghin guraghav itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a migiavira iti.

*Iesus in ovevem
(Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)*

³³ Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. ³⁴ Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiam in pamtem kamaghin dei, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Akar kam in mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki?

³⁵ Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, “Ia oragh, a Elaijan dei.” ³⁶ Ezi gumazir mam ivegha ghua

dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.” ³⁷ Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.

³⁸ Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. ³⁹ Ezi midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha aremezir arazir kamın ganigha ghaze, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!”

⁴⁰ Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome. ⁴¹ Amizir kaba Galilin Distrighin ikegha Iesusin akurvaghava an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalemın anabogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati
(Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai. ⁴⁴ Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim bagha akam amadazi a izima an an azara, “Iesus guizbangira aremez, o?” ⁴⁵ Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati. ⁴⁶⁻⁴⁷ Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha iza Iesusin kuam adangi. Egha a righa ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha aneti. Ezi Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning gari,

Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam poghpuegha iza an akam dukua.

16

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughuriar aghuaribagh ivese. ²⁻³ Egha 7plan dughiar faragha zuir dughiamin mizaraghara, aruem anadima me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, “Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?” ⁴ Me ghua garima dagiar ekiar kam, me a poghpuegha ghu. ⁵ Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa.

⁶ Ezi a kamaghin migei, “Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan. ⁷ Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, ‘A ian faragh Galilin Distrighin mangam. A mikemezi moghin ia munagh a bativam.’”

⁸ Ezi me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatigha, kamaghin taraziv kemezir puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Iesus 7plan dughiar faragha zuir dughiamin mizaraghara ua dikavigha Makdalan amizim Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghira Iesus faragha duar kurar 7pla an itiba batoke. ¹⁰ Ezi gumazamizir Iesus ko aruava ikeziba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei. ¹¹ Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makdalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kamın akabar itir puvati.

15:38: Kis 26:31-33 15:38: Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Hibru 6:19 15:40: Luk 8:2-3 15:42-43: Lu 2:25, 2:38 15:42-43: Luk 2:25 16:7: Mt 26:32, Mk 14:28 16:7: Matyu 26:32; Mak 14:28 16:9: Lu 8:2 16:9: Luk 8:2 16:10: Lu 24:10 16:10: Luk 24:10

*Suren gumazir pumuning
tuavimîn Iesusin gani
(Luk 24:13-35)*

¹² Egha dughiar kamnaghira gin Iesus gumazir igharazimîn mîn otozi, suren gumazir pumuning nguibar ekiamîn azenan zuima an aning bato. ¹³ Ezi aning uamategha iza bizir kamîn gun maraziv kezî, me uaghan nighnizir gavgavim aningîn akabar itir puvati.

*Iesus me damuamin ingangarimîn
gun uan suren gumazibav gei
(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon
20:19-23)*

¹⁴ Egha gin 11plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kamîn itir puvati, ezi bizir kaba bagha Iesus me migia men atari. ¹⁵ Egha a kamaghin me migei, "Ia mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kamîn itir gumamaziziba bar Akar Aghuim me mikim. ¹⁶ Eghti tina nighnizir gavgavim nan iki, egh rueghti, God an akuraghti, a zurara God ko ikiam. Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin iki ivezir kuran iniam. ¹⁷⁻¹⁸ Eghti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziamin duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egh me imezir dipar ariagheritam rameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi arimariar gumamazizibar arighti men arimariaba givam."

*God Iesus inigha
uan Nguibamîn ghuavanabo
(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)*

16:14: 1 Ko 15:5 **16:14:** 1 Korin 15:5 **16:15:** Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23 **16:15:** Matyu 28:19; Aposel 1:8; Kolosi 1:23 **16:16:** Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21 **16:16:** Jon 3:18; 3:36; 12:48; Aposel 2:38; Rom 10:9; 1 Pita 3:21 **16:17-18:** Luk 10:19; Aposel 2:4; 5:16; 8:7; 10:46; 28:3-9; 1 Korin 12:10; 12:28; Jems 5:14-15 **16:19:** Sng 110:1, Ap 1:2-3, 1:9-11, 2:33-34, 7:55 **16:19:** Onger Akaba 110:1; Aposel 1:2-3; 1:9-11; 2:33-34; 7:55 **16:20:** Ap 5:12, 14:3, 1 Ko 2:4-5, Hi 2:3-4 **16:20:** Aposel 5:12; 14:3; 1 Korin 2:4-5; Hibru 2:3-4 * **16:20:** Fofozir gumazir aviriba Sapta 16, ves 9in ikegha ghua 20in tuzir akabav gia ghaze, Mak uabi an osirizir pu, gumazir mam gin an osiri.

¹⁹ Egha Ekiam Iesus bizir kaba me mikemegha givazi God a inigha uan Nguibamîn ghuavanabo. Ezi a Godin agharir guvimîn amadaghan aperaghav iti. ²⁰ Ezi suren gumaziba nguazir kamîn danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghin gumamaziziba fo, akar kam a guizbangira.*

Luk Osirizir Akar Aghuim O Luk Akar faragha zuim

Luk Osirizir Akar Aghuim in akinafarim in aven, e Iesus in garima, a Israelian gumazamiziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, uaghan me ini. Iesus faragha uan ingangarim damuasa, kamagh in gumazamizibav migei, “God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinasa na misevegha, borem nan dapanim ginge, kamagh in amizi, Ekiam in Duam nan iti.” (Ni Luk 4:18 in gan.) Ezi bar guizbangira, akinafarir kam in Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osimtizir aviriba ateribar apangkuvigha deravira me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazigh amima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezim in, gumazamiziba bar akonge. (Ni Luk 1:42-48 ko 2:10 in gan.) Egha ghua akinafarim givazi nagh in tuzi, Iesus God in Nguibam in ghuavanabozima, gumazamiziba bar akuegha mamaghira iti. (Ni Luk 24:52 in gan.)

Iesus in ikirimirim in bizir aviriba, Luk uabira dagh eghari. Bizir kaba, da akinafarir igharazitam in itir puvati. Luk uabira, Iesus nguazim in izezir bizir avirir otivizibagh eghari. Luk uabira, a Iesus in akar isin zuir kam geghari, a kamakin: Gumazir mam osimtizim tuavim in a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar isin zuir igharazim, Luk a geghari, otarim afeziam ategha ghua tintinibar aruigha gin uamategha ize. Egha Luk Iesus in akar isin zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabira, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagiaba isim.

Bizir maba Luk akar aviriba dar iti, dar kara: God ko mikimvira ikiam in arazim, ko God in Duam in ingangarim, ko God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir

arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar aviriba da iti.

Luk in akaba, da akinafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akinafarir igharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akinafarim. E fo, Iesus God in Nguibam in ghuavanabogha givazima, Aposelba bizir aviribagh ami. Ezi akinafarir kam in aven, Luk aposelba amizir bizibar eghagham in osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

(Sapta 1:1-4)

¹⁻⁴ Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazamizir aviriba God en tong in amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E uari uan damazibar ganizir gumazamizibar akam baraki. Me faragha God in akam in ingangarir gumazamizibar otivigha, an akam akuri. Kamagh in amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guiz in biziba.

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim in amebam a batezir dughiam ko Maria Iesus batezir dughiam in migrigiam

(Sapta 1:5--2:52)

Ensel Sekaraan migia ghaze, Jon otogham

⁵ Dughiar kam in Herot Judian atrivim in itima, God in ofa gamir gumazir mam in ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezi an amuim Elisabet, a Aron in ovavim. ⁶ Aning bar deraghavira God in Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa e mikemeziba, aning dar gin zui. Ezi God aning in garima, aning an damazim in bar dera. ⁷ Elisabet furabar iti, kamagh in amizi aning boriba puvatigha, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

1:1-4: Jon 15:27; Aposel 1:1; 11:4; 15:28; Hibru 2:3; 1 Pita 5:1; 1 Jon 1:1 **1:5:** 1 Sto 24:10 **1:5:** 1 Eghaghamiba 24:10 **1:6:** Stt 17:1, 1 Kin 9:4, Ap 23:1, Fl 3:6 **1:6:** Jenesis 17:1; 1 Atriviba 9:4; Aposel 23:1; Filipai 3:6 **1:8:** 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2 **1:8:** 1 Eghaghamiba 24:19; 2 Eghaghamiba 8:14; 31:2

8 Ezi dughiar mamın ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimın mın Godın damazimın ingari. 9 Ezi me Godın Dipenimın ofa gamir gumazibar arazibar gıntıgha, gumazim amısvasa me dagıaba akuri. Ezi God Sekaraia amısefe. Eghti Sekaraia Godın Dipenimın aven mangı mıgharır mughuriar aghuim zuim dapongam.* 10 Ezi mıgharır mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otozıma, gumazamızır Godın ziam feba, Godın Dipenimın miriamın uari akuvagha God ko mıgei.

11 Ezi Ekiamın Ensel a batogha, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimın agharır guvimın amadaghan tughav iti. 12 Ezi Sekaraia an apıgha dıgavır kuram gamıgha bar atiatingı. 13 Ezi ensel kamaghın a mıgei, “Sekaraia, ni atiatingan markı, ni God ko mıkememiz mıgırıgıam, God a barakı. Ezi nın amuim Elisabet ni bagh otarım bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datıgh. 14-15 Egh ni bar akuegh navır amırızimın ikı. Eghti a Godın damazimın ziar ekiam iniam, kamaghın amızı gumazamızır avırıba an otoghamın dughiamın bar akuegham. Eghti a wain ko dipar onganıbar aman kogham. A uan amebamın navır averiamın aven ikıvıra ikıtı, Godın Duam bar a gızıvagham. 16 Egh a uam Israelin gumazamızır avırıba inıgh, men Ekiam God bagh mangam. 17 Eghti Elaijan itir Godın Duam ko gavıgavır kamra Jonın ikıtı, a Ekiamın faragh mangıva, afeziabar amutı me ua uan borıbagh ifueghıva, akırıba ragha God gasarazıba ua me damutı, me ua nıghnızır aghuıbar gumazamızıbar amuva, egh gumazamızıbar kımıtıma me uari akırıghası, egh Ekiam bagh mızuam ikiam.”

18 Ezi Sekaraia enselın azara, “Kı ghurızı, nan amuim uaghan ghurıgha gıfa. Kamaghın amızı, kı manmaghın guızbangıra bizır kam gıfogham?”

19 Ezi ensel an akam ikaragha ghaze, “Kı Gebriel. Kı Godın damazimın tughav iti. God uabı na amadazıma, kı akar aghuır kamın ni mıkimasa ize. 20 Ni nan akaba baregha nıghnızır gavıgavım dar itır puvatı. Bizır kam bangın ni mıkıman kogh mamaghıra ikıtı, bizır kaba otıvamin dughiam otogham.”

21 Ensel Sekaraia mıgeıma, gumazamızıba azenan ikıa Sekaraia mızua ghuav amıragha pura nıghnısi, manmaghın amızıma, a dughiar ruarımın Godın Dipenimın aven iti? 22 Ezi an azenan otogha, me mıkıman asaghasakı. Ezi me fo, a tı Godın Dipenimın aven irebamın mın bizıtımın ganı. Egha an akamın me mıgeır puvatıgha dafarıbara me mıgei.

23 Ezi an ingangarır dughiam gıvazıma, a uan nguıbamın ghu. 24 Dughiar maba ghua gıvazıma, an amuim Elisabet navım ada 5plan iakinıbar uabı modo. 25 Egha a kamaghın mıgei, “Ekiam na bagha bizır kam gamı. A nan apangkuvıgha nan aghumsızım gumazamızıbar damazimın anedangi.”

Ensel Maria bagha akam inıgha zui

26 Elisabetın navır adasem 6plan iakinımın otozıma, God ensel Gebriel Nasaretın anemada, kar Galılın Dıstrıghın aven itır nguıbar ekiam. 27 Ezi ensel ghua, guvır igıar gumazıtım koma akuızır puvatızım bato, an ziam Maria, me gumazım Josepın ikıasa a gınaba. Josep, an Atrıvım Devıtın ovavımra. 28 Ensel a bagha ghua kamaghın a mıgei, “Dughiar aghuarım

1:9: Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11 **1:9:** Ua Me Ini 30:7-8; 1 Samuel 2:28; 2 Eghaghanıba 29:11 * **1:9:** Kar men arazım, God gumazım uan ingangarım bagh anemısvasa, me ikararır kam gamı. Ikararır kam a Satın ikararır bizıba inıasa ikararımın amır puvatı. **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4 **1:10:** Ofa Gami 16:17; Akar Mogomem 8:3-4 **1:12:** Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4 **1:12:** Gumazır Dapanıba 6:22; Daniel 10:8; Luk 1:29; Aposel 10:4 **1:14-15:** Dıbobonıba 6:3; Gumazır Dapanıba 13:4; Jeremaıa 1:5; Galesıa 1:15 **1:16:** Mal 4:5-6 **1:16:** Malakai 4:5-6 **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12 **1:17:** Malakai 3:1; 4:5-6; Matyu 11:14; 17:11-13; Mak 9:12 **1:18:** Stt 18:11 **1:18:** Jenesıs 18:11 **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14 **1:19:** Daniel 8:16; 9:21; Matyu 18:10; Hıbru 1:14 **1:20:** Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45 **1:20:** Esekiel 3:26; 24:27; Luk 1:45 **1:23:** 1 Sto 9:25 **1:23:** 1 Eghaghanıba 9:25 **1:25:** Stt 30:23, Aıs 4:1, 54:1, 54:4 **1:25:** Jenesıs 30:23; Aısaıa 4:1; 54:1; 54:4 **1:27:** Mt 1:18, Lu 2:5 **1:27:** Matyu 1:18; Luk 2:5 **1:28:** Het 6:12, Dan 9:23, 10:19 **1:28:** Gumazır Dapanıba 6:12; Daniel 9:23; 10:19

Maria. Ekiam ni gifongegha deravira ni gamua egha ni ko iti.”

²⁹ Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, “Kar akar manmaghin amizim?”

³⁰ Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, “Maria, ni atiangan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti. ³¹ Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh. ³² A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin Bar Pin Itimin otarim. Eghti God a damighti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam. ³³ Eghti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Eghti a Bizibagh Ativamin Dughiar kam givaghan kogham.”

³⁴ Ezi Maria kamaghin enselin azara, “Ki guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezi bizir kam manmaghin na batogham?”

³⁵ Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin migei, “Godin Duam ni bagh izeghti Godin Bar Pin Itimin gavgavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otarim a darigham. ³⁶⁻³⁷ Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghuri, egha a uaghan navim adai. Me ghaze, a navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6plan tu.”

³⁸ Ezi Maria kamaghin ensel ikara, “Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu.” Ezi ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetin ganasa zui

³⁹ Ezi dughiar kam in Maria uan biziba akirighava, zuamira nguibar ekiar Judian Distrighin mighsiamin itimin ghu. ⁴⁰ Egha a Sekaraian dipenimin aven ghugha dughiam Elisabet ganingi. ⁴¹ Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimin aven aguaghfa, ezi Godin Duam

Elisabet gizifa. ⁴² Ezi a pamtemin tiarim akarigha kamaghin migei, “Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamim gami. ⁴³ Ezi God tizim bagha deravira na gami, ezi nan Ekiamin amebam na bagh izi? ⁴⁴ Ni dughiam na ganidima, ki ni barazir dughiamra, borir nan navir averiamin itim bar akuegha aguaghfa. ⁴⁵ Ni nighnzir gavgavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi moghin bizibar ni gami. Kamaghin amizi ni bar akongegh.”

Marian ighiam

⁴⁶⁻⁴⁹ Ezi Maria kamaghin migei:

“Ki pura Ekiamin ingangarir amizim, kamaghin amizima a na giniri.

Kamaghin amizi nan navim Ekiamin ziam fe.

Ezi nan duam God bagha bar akonge, a nan akurvazim.

God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami.

Ezi an ziam bar zuegha dera.

Kamaghin amizi, datirighin tugh mangi gumazamiziba na mikim suam, God deravira ni gami.

⁵⁰ God gumazamizir an atiatava an apengan itibar apangkufi.

A kamaghira datirighin itir gumazamizibar amu, egh gin izamin gumazamizibar amu mamaghira ikiam.

⁵¹ A uan dafarimin bizir bar gavgavibagh ami.

Gumazamizir uarira uan ziaba feba, a men agirazi me are.

⁵² God atrivibar gavgavim dikabiragha gumazamizir kiniba fe.

1:31: Ais 7:14, Mt 1:21, Lu 2:21 **1:31:** Aisaia 7:14; Matyu 1:21; Luk 2:21 **1:32:** Sng 132:11, Jer 23:5, Mk 5:7
1:32: Onger Akaba 132:11; Jeremaia 23:5; Mak 5:7 **1:32:** 2 Samuel 7:12-16; Aisaia 9:7 **1:33:** Dan 2:44, 7:14, 7:27, Mai 4:7, Jo 12:34, Hi 1:8 **1:33:** Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Maika 4:7; Jon 12:34; Hibru 1:8 **1:35:** Mt 1:20, 14:33, Jo 1:34, Ap 8:37 **1:35:** Matyu 1:20; 14:33; Jon 1:34 **1:36-37:** Jenesis 18:14; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Rom 4:21 **1:41:** Lu 1:15 **1:41:** Luk 1:15 **1:42:** Lo 28:4, Het 5:24 **1:42:** Godin Araziba 28:4; Gumazir Dapaniba 5:24 **1:45:** Lu 1:20 **1:45:** Luk 1:20 **1:46-49:** 1 Samuel 2:1-10; Onger Akaba 34:2-3; 71:19; 111:9; 126:2-3; Habakuk 3:18 **1:46-49:** 1 Samuel 1:11; Onger Akaba 138:6; Malakai 3:12; Luk 1:25; 11:27 **1:50:** Kis 20:6, Sng 103:13-18 **1:50:** Ua Me Ini 20:6; Onger Akaba 103:13-18 **1:51:** 2 Sml 22:28, Sng 33:10, 98:1, Ais 40:10, 1 Pi 5:5 **1:51:** 2 Samuel 22:28; Onger Akaba 98:1; Aisaia 40:10; 1 Pita 5:5 **1:52:** 1 Sml 2:6, Jop 5:11, 12:19, Sng 113:6, 147:6 **1:52:** 1 Samuel 2:6; Jop 5:11; 12:19; Onger Akaba 147:6 **1:53:** 1 Sml 2:5, Sng 34:10, 107:9 **1:53:** 1 Samuel 2:5; Onger Akaba 34:10; 107:9

53 A bizir aghuiba isava mitiriaba azibagh anigha, biziba bar izivaziba amangizima me pura ghue.
 54-55 A uan ingangarir gumazim Israelin akura. Egha en ovavibagh amizir Akar Gavgavim ginighnighavira iti. Egha Abrahamin apangkuvigha, gin otivamin gumazamizibar apangkuvigh mamaghira ikiam.”

56 Maria iakinir pumuning ko mizezimin Elisabet ko ikegha gin uamategh uan nguibamin ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

57 Elisabet otamin dughiam otozima, an otarim bate. 58 An boroghira itir darazi ko an anababa kamaghin oraki, Ekiam an apangkuvigha bizir aghuimin a gamizi, me a ko bar akonge. 59 Ezi an 7plan arueba givazima, me borimin mikarzir mogomemin inim aghorasa izi. Egha me an afeziamin ziam Sekaraia a darighasa. 60 Ezi an amebam kamaghin me migei, “Puvati! E Jon a darigham.”

61 Ezi me kamaghin a migei, “Nin anabatam ziar katam itir puvati.” 62 Egha me dafarimra an afeziamin azangsis, a ziar manatam uan otarim darigham.

63 Ezi Sekaraia an ziam osirasa biziba bagha dafaribara men azangsis. Egha kamaghin osiri, “An ziam Jon.” Ezi me kamaghin ganigha bar aguaghfa. 64 Ezi an akam zuamira kuiagherizima an mizem firiagherizi, a maghira mighiava Godin ziam fe. 65 Ezi an boroghin itir darazi kamaghin ganigha, bar atiatingi. Ezi Judian Distrighin itir nguibar mighsiabar itibar

gumazamiziba bizir otivizir kaba baregha dar gun uariv gei.

66 Ekiamin gavgavim borir kam ko iti. Ezi me bar moghira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagha azangsis, “Borir kam bar manmaghiram otogham?”

Sekaraian ighiam

67 Ezi an afeziam Sekaraia Godin Duam a gizivazima, a Godin nighnizimin gun migei:

68 “Ekiam iza uan gumazamiziba ua me ini, kamaghin amizi, e an ziam fe, a Israelian God.

69 God en akurvaghasa uan ingangarir gumazim Devitin adarazir aven gumazir bar gavgavim amisefe.

70 Godin akam inigha izir gumaziba bizir kam in gun fomira kamaghin me mikeme.

71 An en apaniba ko en atara pazav e gamibar dafaribar e iniasa ize.

72 Egh apangkuvim en ovavibar akakaghiva, uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigham,

73 Akar Gavgavir en ovavim Abraham ganingizim.

74 Egh en apanibar dafaribar uam e inigh, en amamangatighti, e an ingarsi atiatingan kogham.

75 Egh an damazimin arazir aghuir a ifongezibar gin mangiti, a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.

76 Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam bagh tuavim akir.

1:54-55: Stt 17:7, 17:19, 18:18, 22:17, Sng 98:3, 132:11, Ais 41:8, Mai 7:20, Ro 11:28, Ga 3:16 1:54-55: Jenesis 17:7; 17:19; 18:18; 22:17; Onger Akaba 98:3; 132:11; Aisaia 41:8; Maika 7:20; Rom 11:28; Galesia 3:16 1:59: Stt 17:12, Wkp 12:3, Lu 2:21 1:59: Jenesis 17:12; Ofa Gami 12:3; Luk 2:21 1:60: Lu 1:13 1:60: Luk 1:13 1:66: Stt 39:2, Sng 80:17, Ap 11:21 1:66: Jenesis 39:2; Onger Akaba 80:17; Aposel 11:21 1:67: Jol 2:28 1:67: Joel 2:28 1:68: Sng 41:13, 72:18, 106:48, Lu 7:16 1:68: Onger Akaba 41:13; 72:18; 106:48; Luk 7:16 1:69: Sng 18:2 1:69: Onger Akaba 18:2 1:70: Jer 23:5-6, Dan 9:24, Ap 3:21, Ro 1:2 1:70: Jeremaia 23:5-6; Daniel 9:24; Aposel 3:21; Rom 1:2 1:71: Sng 106:10 1:71: Onger Akaba 106:10 1:72: Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9, 106:45 1:72: Jenesis 17:1; 17:7; Ofa Gami 26:42; Onger Akaba 105:8-9; 106:45 1:73: Stt 22:16-17, Mai 7:20 1:73: Jenesis 22:16-17; Maika 7:20 1:74: Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14 1:74: Rom 6:18; 6:22; Hibru 9:14 1:75: Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14, 1 Pi 1:15, 2 Pi 1:4 1:75: Efesus 4:24; 2 Timoti 1:9; Taitus 2:12-14; 1 Pita 1:15; 2 Pita 1:4 1:76: Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10 1:76: Aisaia 40:3; Malakai 3:1; 4:5; Matyu 3:3; 11:10 1:77-78: Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3 1:77-78: Aisaia 60:1-2; Jeremaia 31:34; Mak 1:4; Luk 3:3

Kamaghin amizi, me Godin Bar Pin
Itimin akam inigha izir gumazim ni
darigham.

77-78 Godin apangkuvim e ko itima,
a uan gumazamiziba ua me iniamin
fofozim me ganiga,
men arazir kuraba gin amadi.
Aruemin angazangarim Godin Nguibamin
ikegh
e bagh izighiram.

79 Egh angazangarim mitarmemin ikiava
aremeghasava amibagh feghiva,
egh navir amirizimin tuavim en sue-
bar akagham.”

80 Ezi Jon gin aghua gavgavizi, an duam
uaghan aghua gavgafi. A ghua Judian gu-
mazamiziba puvatizir danganimin ikegha,
gin Israelin gumazamizibar damazimin
azenan oto.

2

Maria Iesus bate (Matyu 1:18-25)

1 Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar
gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir
nguibabar gumazamiziba bar mangi uan
ziaba osir.” 2 Dughiar kam Kwirinius,
a Sirian gumazir dapanimin itima, zi-
aba osirir dughiar faragha zuir kam oto.*
3 Ezi gumazamiziba uan ziaba osirasa uan
nguibabara zui. 4 Ezi Josep uaghan Devitin
anabar mam. Kamaghin amizi a Galilin
Distrighin itir nguibam Nasaret ategha, Ju-
dian Distrighin itir nguibam Betlehemin
zui, kar Devitin nguibam. 5 A mangiva
uan amuir inabazim Maria ko aning uan
ziamning osirasa. Dughiar kam Maria
borimin navim adai. 6 Egha aning ghua
Betlehemin itima, Maria borim batamin
dughiam oto. 7 Ezi a uan otarir ivariam
bate. Egha inir avizibar borim nomke.

1:79: Ais 9:2, 49:9, 58:8, Mt 4:16, Ap 26:18 **1:79:** Aisaia 9:2; 49:9; 58:8; Matyu 4:16; Aposel 26:18 **1:80:** Mt 3:1,
11:7, Lu 2:40 **1:80:** Matyu 3:1; 11:7; Luk 2:40 * **2:2:** Dughiar kam, Romin gavman Israelian nguibaba bar
dagh ativagha dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romin gavmanin gumaziba, me men garir
atriviba dibora ghaze, “Sisar.” **2:5:** Lu 1:27 **2:5:** Luk 1:27 **2:7:** Mt 1:25 **2:7:** Matyu 1:25 **2:10:** Stt 12:3,
Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23 **2:10:** Jenesis 12:3; Matyu 28:19; Mak 1:15; Luk 24:47; Kolosi 1:23 **2:11:** Ais
9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:11:** Aisaia 9:6; Matyu 1:16; 1:21; Aposel 2:36; Filipai 2:11 **2:13:** Sng 103:20,
Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:13:** Onger Akaba 103:20; Hibru 1:14; Akar Mogomem 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu
19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:14:** Aisaia 57:19; Luk 19:38; Rom 5:1; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:16:** Lu 2:10-12
2:16: Luk 2:10-12

Dughiar kam dipenir akuim izifa. Ka-
maghin amizi, aning borim isava bul-
makauba apir danganimin aneti.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gu- maziba bagha zui

8 Ezi sipsipbar garir gumazir maba
nguibamin azenan ikiava, dimagaribar
uan sipsipbar gara dagh eghufi. 9 Ezi
Ekiamin enselin mam pura me batozi,
Ekiamin angazangarim me gisirazi, me
bar atiatingi. 10 Ezi ensel kamaghin me
migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh!
Ki akar aghuim inigha ia bagha izi.
Akar aghuir kam, gumazamiziba bar
me damighti, me bar akongegham. 11
Datirighin Devitin nguibamin Akurvazir
Gumazim ia bagha oto. A God Ua Gu-
mazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim,
a en Ekiam. 12 Ia mangi kamaghin ganigh
fogham, ia gantima me inir avizibar borim
nomkeghiva bulmakauba apir danganim
datightima a irighiv ikiam.”

13 Ezi maghira, Godin Nguibamin enselin
avirir bar dafam otogha enselin kam ko me
Godin ziam fa kamaghin migei:

14 “Ia Bizibar Pin Itir Godin ziam fi.
Eghti nguazimin itir gumazamizir God
ifongeziba,
me navir amirizimin iki.”

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

15 Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba
ategha Godin Nguibamin ghuezima, sip-
sipbar garir gumaziba uarira uariv gei,
“Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e
mikemezir bizir otozimin ganika.” 16
Egha me zuamira ghua Josep ko Marian
api, egha borimin garima a bulmakauba
apir danganim girighav iti. 17 Egha sip-
sipbar garir gumaziba borimin ganigha,
ensel borimin gun me mikemezir akabar

gun gumazamizir igharazibav gei. ¹⁸ Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kuram gami. ¹⁹ Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, dagh nighnighavira iti. ²⁰ Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari da otifi. Kamaghin amizi me bar akuegha Godin ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi moghin, me ziam Iesus a gati

²¹ Ezi 7plan arueba givazima an mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatizir ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimin Iesusin gari

²² Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin dughiam otozima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalem zui. ²³ Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam. ²⁴ Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigha izi.

²⁵ Ezi Jerusalem aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba agivamin dughiam bagha mizuai iti. Ezi Godin Duam a ko iti. ²⁶ Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faragh Ekiamin Kraisa (Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham.† ²⁷ Kamaghin amizi Godin Duam nighnizim a ganingizi a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus

inigha aven iza Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa. ²⁸ Ezi Simeon Iesus inigha uan dafarimningin a ifiragha Godin ziam fa kamaghin migei:

²⁹⁻³² “Ekiam, ki nin ingangarir gumazim. Eghti nin akurvazimin angazangarim, ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me daningam.

Egh ziar ekiam Israelia daningam; me nin gumazamiziba.

Ni gumazamizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami.

Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam,

ki uan damazimin an ganigha gifa.

Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin

ni na ateghti ki mangi,

navir amirizimin ikiam.”

³³ Ezi borimin amebam ko afeziam, Simeon an gun mikemezir migirigiaba baregha nighnizir aviribagh ami. ³⁴ Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh dar amu, egha Simeon kamaghin an amebam Maria migei, “Borir kam God a ginaba, eghti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumazamiziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam. ³⁵ Eghti gumazir aviribar nighnizir navimin aven itiba azenim giram. Eghti osimtizir ekiatam uaghan nin navir averimin otivam, mati afuzim nin dighorim miti.”

³⁶ Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, egha Aserin anabam. A faragha pam in ikia, aningin 7plan azenibar ike, ezi an pam aremezima, a datirighin bar ghuri.

³⁷ Egha a 84plan azenibar odiarimin iti. A Godin Dipenim ataghrazir puvati, egha

2:19: Lu 1:66, 2:51 **2:19:** Luk 1:66; 2:51 **2:21:** Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:21:** Ofa Gami 12:3; Matyu 1:21; 1:25; Luk 1:31; 1:59 **2:22:** Ofa Gami 12:1-8 **2:23:** Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 **2:23:** Ua Me Ini 13:2; 13:12-15; Diboboniba 3:13; 8:17 **2:25:** Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 **2:25:** Aisaia 40:1; 49:13; Mak 15:43; Luk 2:38 **2:26:** Sng 89:48, Hi 11:5 **2:26:** Hibru 11:5 † **2:26:** Kraisin mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:29-32:** Jenesis 46:30; Aisaia 9:2; 42:6; 49:6; 52:10; 60:1-3; Matyu 4:16; Luk 3:6; Aposel 13:47; 28:28; Filipai 1:23; Taitus 2:11 **2:34:** Ais 8:14, Hos 14:9, Mt 21:42, Ap 28:22, Ro 9:32-33, 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8 **2:34:** Aisaia 8:14; Hosea 14:9; Matyu 21:42; Aposel 28:22; Rom 9:32-33; 1 Korin 1:23; 1 Pita 2:7-8 **2:35:** Sng 42:10, Jo 19:25 **2:35:** Onger Akaba 42:10; Jon 19:25 **2:37:** Ap 26:7, 1 Ti 5:5 **2:37:** Aposel 26:7; 1 Timoti 5:5 **2:38:** Ais 52:9, Mk 15:43, Lu 2:25, 24:21 **2:38:** Aisaia 52:9; Mak 15:43; Luk 2:25; 24:21

dimagariba ko aruebar, a Godin ziam fa, dagheba ataghiragha God ko migei. ³⁸ Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamin tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kamın gun gumazamizir aviribav gei, me God ua Jerusalemın itir gumazamiziba iniamin dughiam bagha mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

³⁹ Josep ko Maria biziba bar Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha gıvagha, uamategha Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretin ghu. ⁴⁰ Ezi borim aghuiga gavgafi. Ezi fofozir aghuiba bar a gizıvazi, God arazir aghuibar a gami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenimin ghu

⁴¹ Azeniba zurara Iesusın amebam ko afeziam, God Israelia Gitazir Dughiamin Isam bagha Jerusalemın zui. ⁴² Ezi Iesus azenir 12pla ikia, arazim mirara me isam bagha zui. ⁴³ Isam gıvazıma, an gın, an amebam ko afeziam uamategha nguibamin zuima, aningın otarim Iesus Jerusalemra itima aning a gifozir puvati. ⁴⁴ Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kamın ghuavıra iti. Egha aning maghıra uan namakaba koma anababar tongın a bagha rui. ⁴⁵ Egha aning an apizir puvatigha, a buriasa uamategha Jerusalemın zui. ⁴⁶ Dughiar mıkezimin gın, aning Godin Dipenir avızimin an api. A tisabar torimin aperaghav ikia, me baragha azangsızibar me gami. ⁴⁷ Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha digavir kuram gami. ⁴⁸ Ezi an amebam ko afeziam an apigha, digavir kuram gami. Egha an amebam kamaghın a migei, “Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kamın ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri.”

⁴⁹ Ezi a kamaghın aningın azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziamın Dipenimin aven ikiam?”

⁵⁰ Ezi a migeir bizimin mingarim, aning a gifozir puvati. ⁵¹ Egha a aningın akam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nighnighavıra iti. ⁵² Ezi Iesus fofozir aghuim ko mikarzim sarama aghui. Ezi an araziba God ko gumazamizibagh amima, me a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akiri

3

(Sapta 3:1–4:13)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, a faragha izava Iesusın akam akuri
(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kamın, Sisar Taiberius 15plan azenibar Romın atrivimin iti. Ezi Pontius Pailat Judian Distrighın gavmanın gumazir dapanimin iti, ezi Herot Galilin Distrighın gavmanın gumazir dapanimin iti. Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrik ko Trakonitisın Distrighın gavmanın gumazir dapanimin iti, ezi Lisanas Abilenen Distrighın gavmanın gumazir dapanimin iti. ² Ezi Anas ko Kaiafas Godin ofa gamir gumazibar dapanimningın iti. Dughiar kamın, Jon, a Sekaraian otarim, a gumazamiziba puvatızir danganimın itima, God uan migirigiam a ganingi. ³ Ezi Jon Jordanın Fanemin dipar miriamın aruava akam akura kamaghın migei, “Ia uan navibagh iraghıva rueghti, God ian arazir kuraba gın amadagham.” ⁴ Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akınafarimin itir migirigiar osirizibar mirara ghu, a kamaghın migei:

“Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatızir danganimın dia ghaze,
Ia Ekiam bagh tuaviba azenıva, dar kir.

⁵ Danganir zariba apemıva,
mıghsıaba ko akırıbagh kutı da magiri.
Egh tuavir ikızırızıba,
ia dar ingarighti,

2:39: Mt 2:23 **2:39:** Matyu 2:23 **2:40:** Lu 1:80, 2:52 **2:40:** Luk 1:80; 2:52 **2:41:** Kis 12:1-27, 23:14-17, 34:23, Lo 16:1-8 **2:41:** Ua Me Ini 12:1-27; 23:14-17; 34:23; Godın Arazıba 16:1-8 **2:49:** Jo 2:16 **2:49:** Jon 2:16
2:50: Lu 9:45, 18:34 **2:50:** Luk 9:45; 18:34 **2:51:** Lu 2:19 **2:51:** Luk 2:19 **2:52:** 1 Sml 2:26, Snd 3:4, Lu 1:80 **2:52:** 1 Samuel 2:26; Aghuzir Akaba 3:4; Luk 1:80 **3:2:** Lu 1:80 **3:2:** Luk 1:80 **3:3:** Ap 13:24, 19:4
3:3: Aposel 13:24; 19:4 **3:4:** Aisaia 40:3-5

da voroghira mineghirigh.
Egh tuavir kuraba,
ia deraghvira da akir.

⁶ Eghti nguazir kamın gumazamiziba bar
Godin Akurvazimın ganam.”

⁷ Ezi Jon gumazamizir bizir ruasa
a bagha izibav gei, “Ia kuruzir divir
anababa! Tina ia mikemezi ia Godin
aningagharir gin izamimın ari mangasa?

⁸ Ia navim girazir arazibar amu. Egh
ia pura Abrahamın ovavibar uari arigh
mikiman marki. Ki ia migei, God dagiar
kabar amighti da Abrahamın ovavibar
mın otivighamin gavgavim iti. ⁹ Sobiam
datirighın temer povibar iti, eghti temer
dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God
bar da okeghiva da isiva avim mikinam.”

¹⁰ Ezi gumazamiziba Jonın azara, “Ezi
e manmaghira damuam?” ¹¹ Ezi Jon me
ikaragha ghaze, “Gumazir korotiar aven
azuir pumuning itim, a tam isi gumazir
puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba
uaghan kamaghira damu.”

¹² Ezi gavmanın dagiaba isir gumaziba
uaghan ruasa ize. Egha me azangsiha
ghaze, “Tisa, e manmaghira damuam?”

¹³ Ezi a kamaghın me migei, “Gumaza-
mizibar dagiabagh isin ua dagiataba inian
marki.”

¹⁴ Ezi midorozir gumazir maba Jonın
azara, “Ezi eia, e manmaghın damuam?”

Ezi a me ikaragha ghaze, “Gumazamiz-
ibar dagiaba okimsiva, akar ifavaribar me
gasan marki. Ia uan ingangarimın ivez-
imra initi deragham.”

¹⁵ Gumazamiziba bizir kabar gara men
navir averiaba me ginivima me pura
nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumaza-
miziba Iniasa Mivevezir Gumazim?

¹⁶ Ezi Jon bar men nighniziba ikaragha
ghaze, “Ki dipamın ia rue. Ezi gumazir

mam gin izam, an gavgavim bar nan gav-
gavim gafira. An dagarir asuabar beniba
ki da firan gavgaviba puvati. A Godin
Duam ko avimın ia ruam. ¹⁷ Witba
misevir savol an dafarimın iti, eghti a uan
witba misiva dar daghebar arighiva, witba
misevir dipenimın witin miseviba aviva,
dar miseviba avir munger puvatizimın da
akuntima, da isiam.” ¹⁸ Jon migirigiar
avirir maba sara me migia men navibagh
inifi. Egha Akar Aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

¹⁹ Dughiar kamın Herot gavmanın gu-
mazir dapanimın ti. Egha a uan avegh-
buam Filipin amuim Herodias koma akui,
egha arazir kurar maba saram ami. Ka-
maghın amizi Jon Herodias bagha Herotın
guam gatigha a mikeme. ²⁰ Herot uan
arazir kurar maba ko kam sara isin atigha,
Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue

(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Jon gumazamiziba ruer dughiamın,
Jon uaghan Iesus rue. Ezi Iesus uan
afeziam God ko migeima, overiam
kuiaghirizi, ²² Godin Duam bunbamın
mın mighhegha izaghiri. Ezi tiarir mam
overiamın otogha kamaghın migei, “Ni nan
Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni
bagha bar akonge.”

Iesusın inaziba ko ovaviba

(Matyu 1:1-17)

²³ Dughiar kamın Iesus uabi 30plan
azeniba iti. Egha a uan ingangarim
maghıram a gami. Gumazamiziba ghaze,
Iesus Josepın otarimra. Ezi Josep, a Helin
otarim. ²⁴ Ezi Heli, a Matatin otarim. Ezi
Matat, a Livain otarim. Ezi Livai, a Melkin
otarim. Ezi Melki, a Janain otarim. Ezi
Janai, a Josepın otarim. ²⁵ Ezi Josep, a
Matatiasın otarim. Ezi Matatias, a Amosın
otarim. Ezi Amos, a Nahumın otarim. Ezi

3:6: Sng 98:2, Ais 52:10 **3:6:** Onger Akaba 98:2; Aisaia 52:10 **3:7:** Mt 12:34, 23:33 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33
3:8: Jo 8:33, 8:39 **3:8:** Jon 8:33; 8:39 **3:9:** Mt 7:19 **3:9:** Matyu 7:19 **3:10:** Ap 2:37 **3:10:** Aposel 2:37
3:11: Lu 11:41, 2 Ko 8:14, Je 2:15-16, 1 Jo 3:17 **3:11:** Luk 11:41; 2 Korin 8:14; Jems 2:15-16; 1 Jon 3:17 **3:12:** Mt
21:32, Lu 7:29 **3:12:** Matyu 21:32; Luk 7:29 **3:14:** Kis 23:1, Wkp 19:11 **3:14:** Ua Me Ini 23:1; Ofa Gami 19:11
3:16: Mt 3:11, Ap 13:25 **3:16:** Matyu 3:11; Aposel 13:25 **3:17:** Mai 4:12, Mt 13:30 **3:17:** Maika 4:12; Matyu
13:30 **3:19:** Matyu 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:21:** Jo 1:32 **3:22:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11,
Lu 9:35, Jo 1:32 **3:22:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 1:32
3:23: Lu 4:22, Jo 6:42 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

Nahum, a Eslin otarim. Ezi Esli, a Nagain otarim. ²⁶ Ezi Nagai, Matin otarim. Ezi Mat, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Seminin otarim. Ezi Semin, a Josekin otarim. Ezi Josek, a Jodan otarim. ²⁷ Ezi Joda, a Joananin otarim. Ezi Joanan, a Resean otarim. Ezi Resea, a Serubabelin otarim. Ezi Serubabel, a Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel, a Nerin otarim. ²⁸ Ezi Neri, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Adin otarim. Ezi Adi, a Kosamin otarim. Ezi Kosam, a Elmadamin otarim. Ezi Elmadam, a Erin otarim. ²⁹ Ezi Er, a Josuan otarim. Ezi Josua, a Elieserin otarim. Ezi Elieser, a Jorimin otarim. Ezi Jorim, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. ³⁰ Ezi Livai, a Simeonin otarim. Ezi Simeon, a Judan otarim. Ezi Juda, a Josepin otarim. Ezi Josep, a Jonamin otarim. Ezi Jonam, a Eliakimin otarim. ³¹ Ezi Eliakim, a Melean otarim. Ezi Melea, a Menan otarim. Ezi Mena, a Matatan otarim. Ezi Matata, a Natanin otarim. Ezi Natan, a Devitin otarim. ³² Ezi Devit, a Jesin otarim. Ezi Jesi, a Obetin otarim. Ezi Obet, a Boasin otarim. Ezi Boas, a Salmonin otarim. Ezi Salmon, a Nasonin otarim. ³³ Ezi Nason, a Aminadapin otarim. Ezi Aminadap, a Atminin otarim. Ezi Atmin, a Arnin otarim. Ezi Arni, a Hesronin otarim. Ezi Hesron, a Peresin otarim. Ezi Peres, a Judan otarim. ³⁴ Ezi Juda, a Jekopin otarim. Ezi Jekop, a Aisakin otarim. Ezi Aisak, a Abrahamin otarim. Ezi Abraham, a Teran otarim. Ezi Tera, a Nahorin otarim. ³⁵ Ezi Nahor, a Serukin otarim. Ezi Seruk, a Reun otarim. Ezi Reu, a Pelekin otarim. Ezi Pelek, a Eberin otarim. Ezi Eber, a Selan otarim. ³⁶ Ezi Sela, a Kainanin otarim. Ezi Kainan, a Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat, a Siemin otarim. Ezi Siem, a Noan otarim. Ezi Noa, a Lamekin otarim. ³⁷ Ezi Lamek, a Metuselan otarim. Ezi Metusela, a Enokin otarim. Ezi Enok, a Jaretin otarim. Ezi Jaret, a Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel, a Kenanin otarim. ³⁸ Ezi Kenan, a Enosin

otarim. Ezi Enos, a Setin otarim. Ezi Set, a Adamin otarim. Ezi Adam, a Godin otarim.

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Godin Duam bar Iesus gizivazima, a Jordanin Fanem ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezi Godin Duam a inigha gumamaziziba puvatizir danganimin ghu.

² Danganir kamın Iesus 40plan arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir pu-vati. Ezi dughiar kaba givazima mitiriam an azi.

³ Ezi Satan kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti, da Bretin rubuzibar min otogh.”

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumamaziziba daghebara damiva, dar gavgavimin ikian kogham.’”

⁵ Ezi Satan ua Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuavanabogha, zuamira nguazir kamın kantriba bar an aka. ⁶ Egha Satan kamaghin Iesus migei, “Bizir kaba bar nan dafarimin iti, kamaghin amizi, ki tina daningisi fueghiva, a daningam. Ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam. ⁷ Kamaghin amizi ni tevimning apirigh nan ziam feghtima, ki bizir kaba bar da ni daningam.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

⁹ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemın ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. ¹⁰⁻¹¹ Egha kamaghin a migei, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim

3:27: 1 Sto 3:17-19, Esr 3:2 **3:27:** 1 Eghaghaniba 3:17-19; Esra 3:2 **3:31:** 2 Sml 5:14 **3:31:** 2 Samuel 5:14
3:32: Rut 4:17-22, 1 Sml 16:1-13 **3:32:** Rut 4:17-22; 1 Samuel 16:1-13 **3:33:** Stt 29:35 **3:33:** Jenesis 29:35
3:36: Stt 11:10-26 **3:36:** Jenesis 11:10-26 **3:38:** Stt 4:25-5:32 **3:38:** Jenesis 4:25--5:32 **4:2:** Kis 34:28, 1
Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8 **4:4:** Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3 **4:6:** Mt 28:18, Jo 12:31,
14:30, MAA 13:2, 13:7 **4:6:** Matyu 28:18; Jon 12:31; 14:30; Akar Mogomem 13:2; 13:7 **4:8:** Lo 6:13-14, 10:20
4:8: Godin Araziba 6:13-14; 10:20 **4:10-11:** Onger Akaba 91:11-12

dagiatam gaseghan kogham!’ Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh.”

¹² Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.’”

¹³ Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua Godin Duamin gavgavimin ingangarim gami

(Sapta 4:14–9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami

(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezi an akam bar moghira nguibabar ghu. ¹⁵ Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

Nasaretin itir gumazamiziba

Iesusin aghua

(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Ezi Iesus ikiava aghungizi naghin Nasaretin ghu. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, kar arazir a zuraram amim. A tugha Godin Akinafarim diponasava ami. ¹⁷ Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi. Ezi Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kam in api:

18-19 “God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinsa na misevegha,
borem nan dapanim ginge,

kamaghin amizi, Ekiamin Duamin iti.

Egha uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam, gumazir damazir kuraba uaganam.

Eghti kalabusin itir gumazamiziba ko gumazir osimtizibar apengan itiba, ki me bagh kalabusin tiar akam kuighti,

me kalabus ategh firighiregh mangam.

Ki kamaghin me mikimam,

Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam,
an otogha gifa.”

²⁰ Ezi Iesus akinafarim uam a righa, a isava ingangarir gumazim ganigha apera. Ezi me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtemin an gari. ²¹ Ezi a kamaghin me migei, “Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim, a guizbangiram oto!”

²² Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezibagh ami, egha me kamaghin azara, “Kar ti Josepin otarimra o?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, ‘Dokta, ni uabi uan mikarzim akirigh!’ Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin amiziba, ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu.”*

²⁴ Egha a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua. ²⁵ Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odiarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mizezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam

4:12: Lo 6:16, 1 Ko 10:9 4:12: Godin Araziba 6:16; 1 Korin 10:9 4:13: Hi 2:18, 4:15 4:13: Hibru 2:18; 4:15
4:16: Mt 2:23, Mk 6:1, Ap 13:14, 17:2 4:16: Matyu 2:23; Mak 6:1; Aposel 13:14; 17:2 4:17: Ais 61:1-2 4:18-19:
Ais 61:1-2 4:18-19: Aisaia 61:1-2 4:22: Sng 45:2, Mt 13:54, Mk 6:2, Lu 3:23, Jo 6:42 4:22: Matyu 13:54; Mak
6:2; Luk 3:23; Jon 6:42 4:23: Mt 4:13, Jo 2:12 4:23: Matyu 4:13; Jon 2:12 * 4:23: Dokta uabi uan mikarzim
akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin
a damighti, me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav
gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an
akam nighnizir gavgavim an ikiam. 4:24: Jo 4:44 4:24: Jon 4:44 4:25: 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 4:25:
1 Atriviba 17:1; 17:7; 18:1 4:26: 1 Kin 17:8-16 4:26: 1 Atriviba 17:8-16

bar nguibabar oto. ²⁶ Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Saidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odiarim baghavira anemada. ²⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan arimariam itir gumazir avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam.”

²⁸ Ezi gumazamizir God ko migeir dipenimin aven itiba bar bizir kam baregha men naviba Iesus bagha men isi. ²⁹ Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibar ekiam itir mighsiar avarir konimin anekunasa zui. ³⁰ Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu.

Iesus duar kuram gumazir mam dam a batoke
(Mak 1:21-28)

³¹ Iesus Galilin Distrighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamin, a gumazamizibar sure gami. ³² Ezi an akaba gavgavim dar itima, me an suren migirigiaba baragha digavir kuram gami.

³³ Ezi duar kuram apazazir gumazir mam, a God ko migeir dipenimin aven ikia, pamtemin dia kamaghin migei, ³⁴ “Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni Godin damazimin zuezir gumazim!”

³⁵ Ezi Iesus an atara a migia ghaze, “Ni nimira iki! Egh gumazir kam ategh azenan izi!” Ezi duar kurar kam men damazibar gumazim akunigha azenimin iza gumazim gasighasighizir puvati.

³⁶ Ezi me bar aguaghfagha uarira uariv gei, “Eei, kar migirigiar manam? An akar gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi.” ³⁷ Ezi an amizir bizir kaba, dar migirigiam bar nguibabar ghu.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuam-aghe

(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Egha Iesus God ko migeir dipenim ategha Saimonin dipenimin ghu. Ezi Saimonin asamim ariava mikarzim puvira feima, me an akurvaghasa Iesusin azai.

³⁹ Ezi Iesus amizimin min tughaviragha akar gavgavimin an arimariam batoghezima, arimariam ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava me bagha daghebagh amuava me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi, me ua dera

(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

⁴⁰ Ezi aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arimariar igharagha garir aviriba inigha Iesus bagha ize. Ezi a vaghvagha uan dafariba me gisin arizima me ghuamazi. ⁴¹ Egha a uaghan duar kurabagh ami da gumazamiziba ataghiragha azenan iza kamaghin dei, “Ni Godin Otarim!” Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim. Kamaghin amizi Iesus mikiman dar anogoro.

Iesus nguibar igharazibagh arui

(Mak 1:35-39)

⁴² Aminim tirazima, Iesus gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ezi gumazamiziba a buria ghua a batogha, an anogorogha ghaze, a me ategh mangan kogham. ⁴³ Ezi a kamaghin me migei, “God Akar Aghuim akunasa na amada. Kamaghin amizi ki nguibar igharaziba uaghan dar mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim akunam.” ⁴⁴ Egha a Judian Distrighin God ko migeir dipenibar akam akura ghuavira iti.

5

Iesus faragha diazir suren gumaziba
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)

4:27: 2 Kin 5:1-14 **4:27:** 2 Atriviba 5:1-14 **4:30:** Jo 8:59, 10:39 **4:30:** Jon 8:59; 10:39 **4:31:** Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 **4:31:** Matyu 4:13; Mak 1:21; Luk 4:23 **4:32:** Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15 **4:32:** Matyu 7:28-29; Jon 7:46; Taitus 2:15 **4:33:** Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28 **4:33:** Matyu 8:29; Mak 1:23; Luk 8:28 **4:34:** Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69 **4:34:** Luk 1:35; 4:41; Jon 6:69 **4:41:** Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 **4:41:** Matyu 8:29; Mak 1:25; 1:34; 3:11-12 **4:43:** Lu 8:1 **4:43:** Luk 8:1 **4:44:** Mt 4:23 **4:44:** Matyu 4:23 **5:1:** Matyu 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1

¹ Dughiar mamın İesus Genesaretin dipar akarer miriamın tughav itima, gumazamiziba anekuvagha Godin akam barasi.* ² Ezi a dipar miriamın garima, osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningin ghuaviba uan iver ekiaba rue. ³ Ezi İesus botin mamın ghuavanabo, kar Saimonın bot. Egha an azaragha ghaze, ni tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumazamizibar sure gami.

⁴ İesus mikemegha givagha Saimon migei, “Ni bot gisivagh dipar konimın mangıva iver ekiaba osiriba bagh da akunigh.”

⁵ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, e dimagarir kamın ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kamaghın ki iver ekiaba akunam.”

⁶ Egha me İesus mikemezi moghin amigha, osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba maghıra akarasava ami. ⁷ Ezi me uan namakar botin igharazimın itiba me gikarizima me iza men akura, egha me iza botin pumuning uaghara aning gaghuizima aning bar izivagha osemegha maghıra dipamın ghuaghiri.

⁸⁻¹⁰ Ezi Saimon Pita ko a ko iti darasi, me osirir me inizir kabar ganigha digavir kuram gami. Saimonın roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghın amizi Saimon kamaghın ganigha, tevimning apirigha İesusın suemningin boroghın iri. Egha ghaze, “Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghın amizi ni na ategh mangi.”

Ezi İesus kamaghın Saimon migei, “Ni atiatingan marki, datirighın ikegh mangi, ni gumazamiziba iniam.” ¹¹ Ezi me uan botba mikirvegħa, dipar dadarimın ghua-vanega, biziba bar da ategħa İesusın gin zui.

*Gumazir lepan arimariam itim
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² İesus nguibar ekiar mamın itima, gumazir mam lepan arimariam bar anegirizima, a izava oto. Egha a İesusın apigha ira uan guam nguazim mituagħa kamaghın a migei, “Ekiam, ni fueghıva na damighti, ki Godin damazimın zuegh ua deraka.”†

¹³ Ezi İesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh.” Ezima lepan arimariam zuamıra anetaki.

¹⁴ Egha İesus akar gavgavim a ganıga ghaze, “Ni tav mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimın akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gıfa.”

¹⁵ Ezi İesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghın amizi gumazamizir avirim a baraghıva men arimariaba ua deragħasa izi. ¹⁶ Ezi İesus zurara me atagħıragħa ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimın ikia God ko migei.

*İesus gumazir soroghafariba amırazim
gamizıma a dera
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Dughiar mamın İesus gumazamizibar sure gamima, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrik ko Judian Distriğhın itir nguibaba bar, ko Jerusalemın nguibamın ikegha iza apı-agħav iti. Ezi Ekiamın gavgavim uaghan iti, kamaghın İesus men arimariabar amuti da deragħam. ¹⁸ Ezi gumazir maba soroghafariba amırazir gumazir mam inıgha akuriam gatigha a inıgh dipenimın aven mangi İesusın guamın anerıghasa. ¹⁹ Ezi gumazamiziba bar avıraseme. Ezi me aven mangan iburagħa dipenir siriamın ghuavanabogħa dipenir siriamın torim gamıgha benıbar an akuriam dafagħa, nımıra anetagħırazıma a ghuaghıra gumazamizir okoruamın tongın İesusın guamın aneti.

* **5:1:** Ziam “Genesaret,” a Galilin Dipar Akaremin ziar mam. **5:5:** Jo 21:3 **5:5:** Jon 21:3 **5:6:** Jo 21:6 **5:6:** Jon 21:6 **5:8-10:** 2 Samuel 6:9; 1 Atriviba 17:18; Matyu 4:19 **5:11:** Mt 4:20, 19:27, Mk 1:18, Lu 18:28 **5:11:** Matyu 4:20; 19:27; Mak 1:18; Luk 18:28 † **5:12:** Ni akar Matyu 8:2in itimın gan. **5:14:** Wkp 14:1-32 **5:14:** Ofa Gami 14:1-32 **5:16:** Mt 14:23, Mk 1:35, 6:46 **5:16:** Matyu 14:23; Mak 1:35; 6:46

²⁰ Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimîn ganigha kamaghîn mîgei, “Namakam, ki nîn arazir kuraba gîn amada.”

²¹ Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba maghîra uan navir averiabar aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godin danganim iniâsa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gîn amangam, o puvati? God uabîra.”

²² Ezi Iesus men nighnizibagh fogha men azara, “Ia tizim bagha bizir kaba uan navir averiabar aven dagh nighnisi? ²³ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghîn mikim suam, ki nîn arazir kuraba gîn amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghîn mikiman kogham, ni dikavigh mangî ua deragh. ²⁴ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otariim a nguazir kamîn arazir kuraba gîn amangamin gavgavim iti.”

Egha kamaghîn gumazir soroghariba amirazim mîgei, “Ki ni mîgei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimîn mangî.” ²⁵ Ezi a zuamîra men damazibar dikavigha, irîghav ikezir akuriam inigha uan nguibamin ghuava Godin ziam fe.

²⁶ Ezi me bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem me gîzivazi me kamaghîn mîgei, “E datirîghîn bizir bar igharagha garibar gari.”

*Iesus uabîn gîn mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Bizir kabar gîn Iesus ghua garima, gavmanîn dagîaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagîaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghîn a mîgei, “Nan gîn izi.”[†] ²⁸ Ezi Livai dikavigha, biziba bar da ategha an gîn zui.

²⁹ Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimîn aneru. Ezi dagîaba isir gumazir avirim ko gumazir maba sara iza me koma api. ³⁰ Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar adarasi,

me migirigiar mabar Iesusin suren gumazibagh ami, “Ia tizim bagha dagîaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”[§]

³¹ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, me dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara dokta bagha zui. ³² Ki Godin damazimîn derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki, gumazamizir arazir kurabagh amiba navibagh iraghâsa, ki ize.”

*Dagheba ataghîrazir arazimîn azangsizim
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Ezi me kamaghîn a mîgei, “Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba ataghîrasi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghîra iti.”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimîn ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kintî me dagheba ategham, o puvatigham? Puvatigham. ³⁵ Gîn dughiam izitîma gumazir amuimîn ikiamim, me me dama a inigh mangitîma, dughiar kabar me dagheba ataghîragham.”

³⁶ Egha Iesus akar isin zuir kamîn me geghari, “Gumazitamîn korotiar ghurim torim an ikiti, a korotiar igiatam abigh, inir avizir kam isi, korotiar ghurim dukuagha a isaman marki. A kamaghîn damighti, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimîn mîn ganan kogham. ³⁷ Eghti gumazitam wainîn igiam inigh, a isîva asizir inir mîsevîr ghuritam guruighan kogham. A kamaghîn damighti, wainîn dipam gîn buva anangîva asizir inir ghurîr kam abighti, wainîn dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. ³⁸ A kamaghîn damuan kogham. A wainîn igiam, wainîn mîsevîr igiam gurigh.** ³⁹ Egh gumazim wainîn ghurim amegh, igiam gifueghan

5:20: Lu 7:48 **5:20:** Luk 7:48 **5:21:** Sng 32:5, Ais 43:25, Lu 7:49 **5:21:** Onger Akaba 32:5; Aisaia 43:25; Luk 7:49 **5:24:** Jo 5:8 **5:24:** Jon 5:8 † **5:27:** Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9in gan. **5:30:** Lu 15:1-2 **5:30:** Luk 15:1-2 § **5:30:** Ni Matyu 9:11in itir akamin gan. **5:32:** 1 Ti 1:15 **5:32:** 1 Timoti 1:15 **5:33:** Mt 9:14, Mk 2:18 **5:33:** Matyu 9:14; Mak 2:18 **5:34:** Jo 3:29 **5:34:** Jon 3:29 ** **5:38:** Ni Matyu 9:17in itir akamin gan.

kogham. Egh a kamaghin mikim suam, 'Ghurim a dera.'”

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam (Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin min garir dagher mam wit, me an kuriabagh aruava, an suren gumaziba witin oviziba isa uan dafaribar dar iniba misiva da api. ² Ezi Farisin maba kamaghin migei, “Ia manmaghsua arazir kam gamua Sabatin arazimin gin zuir pu-vati?”*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham.”

⁵ Egha Iesus kamaghin me migei, “Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”

Iesus Sabatin dughiamin dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera (Matyu 12:9-15; Mak 3:1-6)

⁶ Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme. ⁷ Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh, akam a gasasa bar deravira an gari. Me kamaghsua, a Sabatin arimariaba batogham, o? ⁸ Kamaghin amizi Iesus men nighnizibagh fogha dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh men damazibar tughti me bar nin ganika.” Ezi a dikavigha tughav iti.

⁹ Ezi Iesus me migia ghaze, “Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o e a gasighasigham?”

¹⁰ Egha a bar men ganigha gumazim migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera. ¹¹ Ezi me bizir kam bangin atara, egha uarira uariv gia ghaze, e arazir man-atam Iesus damuam.

Iesus 12pla aposelba misefe (Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Dughiar kamin Iesus God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabogha, God ko migeima aminim a bangin tira. ¹³ Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me izezi, a 12pla amiseveggha maghira ziam aposelba me gati: ¹⁴ Saimon (Iesus Pita a gati) ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu, ¹⁵ Matyu, Tomas, Jems Alfiusin otarim, Saimon, a Selotbar gumazir mam, ¹⁶ Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isa apanibagh aningizim.

Iesus arimariaba batosi (Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghira danganir zarimin tu. An gin aruir gumazamizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair ko Saidonin Ongarir dadarim, ko Judan aven itiba bar, Iesus baraghiva men arimariaba ghuamaghasa me ize. Ezi gumazamizir duar kuraba asighasighiziba, ua dera. ¹⁹ Ezi gavvim Iesus ategha azenan ghua gumazamizibagh amima me ghuamazi, kamaghin amizi, me bar moghira Iesusin mikarzimnin suighasa.

Iesus ghaze, onganarazibagh amiba me bar akongegh (Matyu 5:1-12)

²⁰ Ezi Iesus kogha uan gumazir an gin aruibar gara kamaghin migei:

“Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, kamaghin ian naviba deragh.

6:1: Lo 23:25 6:1: Godin Araziba 23:25 6:2: Kis 20:10, Jo 5:10 6:2: Ua Me Ini 20:10; Jon 5:10 * 6:2: Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. 6:3: 1 Samuel 21:1-6 6:4: Wkp 24:5-9 6:4: Ofa Gami 24:5-9 6:7: Lu 14:1 6:7: Luk 14:1 6:8: Lu 5:22, 9:47 6:8: Luk 5:22, 9:47 6:12: Mt 14:23 6:12: Matyu 14:23 6:13: Mt 10:3-4, Mk 3:13-19, Jo 6:70 6:13: Matyu 10:3-4; Mak 3:13-19; Jon 6:70 6:20: Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 6:20: Matyu 5:3; 11:5; Jems 2:5 6:21: Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3, MAA 7:16-17 6:21: Onger Akaba 126:5-6; Aisaia 55:1; 61:3; Akar Mogomem 7:16-17

- 21 Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagham, kamaghin ian naviba deragh. Ia datirighin azi darasi, ia gin akam, kamaghin ian naviba deragh.
- 22 Me ian ganti ia Gumamazibar Otarimin gin mangitima, men naviba ia bagh bar ikuvigham. Egh me ia batoghiva pazi ia damuva ian zia bagh asighasigham. Bizir kaba ia bativti ian naviba deragh.
- 23 Men afeziaba fomira kamaghira Godin akam inigha izir gumazibagh amizi moghin, me ia gami. Ia uaghan ivezir ekiam Godin Nguibamin a iniam. Kamaghin amizi dughiar kam otoghti, ia bar akongeghiva agorogem sara pin uari akun.
- 24 Ia bizir aviriba itiba, ia datirighin navir aghuim inigha gifa, kamaghin ia ikuvigham.
- 25 Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam ian agham, kamaghin ia ikuvigham. Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva temeribagh ruam, kamaghin ia ikuvigham.
- 26 Gumamaziziba migirigiar aghuibar ia damuti, ia bar ikuvigham. Fomira men inaziba akam inigha izir gumazir ifariba migirigiar aghuiba me gami. Kamaghira, gumamaziziba me bar migirigiar aghuiba ia damuti, ia bar ikuvigham.”

*Arazir apanibagh ifongeziba
(Matyu 5:38-48)*

27 Iesus ua kamaghin migei, “Ia na barazi darasi, ki kamaghin ia migei,

ia uan apanibagh ifongegh, egh ia gifongezir puvatiziba, ia arazir aghuibar me damu, ²⁸ egh migirigiar kurabar ia gamir darasi, ia migirigiar aghuibar me damu, egh paza ia gamir darasi, ia me bagh afeziam ko mikim. ²⁹ Eghti tav ian kovatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningigh. Eghti tav ian korotiar azenan azuim inighti, ni uaghan aven itir korotiam sara an takigh. ³⁰ Egh tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningigh. Egh te ian biziba ini, ia ua da bagh mikimiva me dama da inian marki. ³¹ Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu.

³² “Egh ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. Me, me gifongezir daraziragh ifonge. ³³ Ia deraghvira deragha ia gamir darazigh ami, kamaghin amizi ia arazir aghuir manam gami? Gumamazizir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. ³⁴ Ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam, me ti da ikarvagh, egh ia manmaghin arazir aghuitam damigham? Gumamazizir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, a gin ua da ikarvagh. ³⁵ Ia uan apanibagh ifuegh deravira me damu, biziba pura me daningiva, uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. God arazir aghuiba gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir a minabir puvatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghti, ia Godin Bar Pin Itimin boribar min ikiam. ³⁶ Afeziamin apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki.”

Igharaz darazir araziba

6:22: Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 6:22: Matyu 5:11; Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 2:19; 4:14 6:23: 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2 6:23: 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 5:12; Aposel 5:41; 7:52; Kolosi 1:24; Jems 1:2 6:24: Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 6:24: Amos 6:1; Matyu 6:2; 6:5; Jems 5:1 6:25: Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6 6:25: Aghuzir Akaba 14:13; Aisaia 65:13; Jems 5:1-6 6:26: Jo 15:19, 1 Jo 4:5 6:26: Jon 15:19; 1 Jon 4:5 6:27: Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 6:27: Ua Me Ini 23:4; Aghuzir Akaba 25:21; Matyu 5:44; Rom 12:20 6:28: Lu 23:34, Ap 7:60 6:28: Luk 23:34; Aposel 7:60 6:29: Mt 5:39, 1 Ko 6:7 6:29: Matyu 5:39; 1 Korin 6:7 6:30: Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt 5:42 6:30: Godin Araziba 15:7-10; Aghuzir Akaba 21:26; Matyu 5:42 6:31: Mt 7:12 6:31: Matyu 7:12 6:32: Mt 5:46 6:32: Matyu 5:46 6:34: Mt 5:42 6:34: Matyu 5:42 6:35: Wkp 25:35-36, Sng 37:26, Mt 5:45 6:35: Ofa Gami 25:35-36; Onger Akaba 37:26; Matyu 5:45

*tuisighan marki**(Matyu 7:1-5)*

³⁷ Iesus ua kamaghin migei, "God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danighan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham. ³⁸ Ia bizibar aningti, God ia daningam. Nin minem bar deravira izivaghtima, a biziba isi mikebabar amangiva, dagh asavkon, eghti da iri magiri ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning."

³⁹ Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme, "Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozimin magirigham. ⁴⁰ Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure agivazim, a uan tisan mirara ghu. ⁴¹ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? ⁴² Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, 'Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?' Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh."

*Temem ko an ovizim**(Matyu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer aghuitam ovizir kuratam batezir puvati, kamaghira temer kuratam ovizir aghuitam batezir puvati. ⁴⁴ Gumamaziziba temer ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me fighin oviziba temer ataghatarimin da kuari puvati. Egha me wainin oviziba temer ataghatarir muziarir kuramin da

isir puvati. ⁴⁵ Gumazimin navir averiamin ikezir biziba, an akatorim dav gei. Kamaghin amizi gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamin ikegha otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamin ikegha otivaghiri."

*Dipenimin ingarir gumazir dikiriam ko onanim**(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ Iesus ua kamaghin migei, "Ia tizim bagha 'Ekiam' na garisi, egha ki migeir biziba ia dagh amir puvati? ⁴⁷ Tina na bagha iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham. ⁴⁸ A mati gumazim dipenimin ingara, an okora bar vin ghuaghira dagiam gisin ter akiniba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin amizima aperiamin dughiam, dipam dipenir kamın aven ghuzima a nuighnuizir puvati. ⁴⁹ Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, a mati gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingarizir puvati. Eghti dughiar aperiam otoghamim dipenir kam biraghtima, a irigh bar ikuvigham."

7*Midorozir gumazir dapanimin nighnizir gavgavim**(Matyu 8:5-13)*

¹ Iesus bizir kabar gumamazizibav ke-megha givagha, Kaperneamin aven zui. ² Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava are-meghasava ami. ³ Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha, Judabar gumazir aruar maba Iesus bagha me amangi. ⁴⁻⁵ Ezi me Iesus bagha izegha a gaghora kamaghin a migei, "Gumazir kam en gumamaziziba bar me gifonge. Egha e bagha God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin amizi gumazir kam akurvazim baghava ami, ni an akuragh."

6:37: Mt 6:14, 7:1 **6:37:** Matyu 6:14; 7:1 **6:38:** Snd 19:17, Mt 7:2, Mk 4:24, Je 2:13 **6:38:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 7:2; Mak 4:24; Jems 2:13 **6:39:** Mt 15:14 **6:39:** Matyu 15:14 **6:40:** Mt 10:24-25, Jo 13:16, 15:20
6:40: Matyu 10:24-25; Jon 13:16; 15:20 **6:41:** Mt 7:3 **6:41:** Matyu 7:3 **6:43:** Mt 7:16-17 **6:43:** Matyu 7:16-17
6:44: Mt 12:33 **6:44:** Matyu 12:33 **6:45:** Mt 12:34 **6:45:** Matyu 12:34 **6:46:** Mal 1:6, Mt 7:21, 25:11, Lu 13:25 **6:46:** Malakai 1:6; Matyu 7:21; 25:11; Luk 13:25 **6:48:** Mt 7:24 **6:48:** Matyu 7:24

⁶ Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi, midorozir gumazir dapanim uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, "Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Ni nan dipenimin aven izan marki. Ni pazi uabi damuan marki." ⁷⁻⁸ Kamaghin amizi ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, 'Ia mangi,' eghti me mangam. O, ki me mikim suam, 'Ia izi.' Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazitam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham." ⁹ Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram gamigha, raghirigha gumazamizir a gin zuibav gei, "Ki ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitam ganizir puvati." ¹⁰ Ezi gumazir amadziba uamategha dipenimin ghua ingangarir gumazimin garima a dera.

Amuir odiarimin otarim ua dikafi

¹¹ Egha gin Iesus nguibar ziam Nainin zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gin zui. ¹² Egha a nguibar kam in tiar akar ekiam kam in boroghin ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpugha nguibar ekiam in ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimin otarir vamira. Ezi nguibar ekiam kam in itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti. ¹³ Ezi Iesus an gara bar an apangkuvigha kamaghin a migei, "Ni arangan marki." ¹⁴ Egha Iesus roghira ghua gumaziba isaghpughav itir boksiam in suira. Ezi a gisaghpughav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir igiam in migei, "Gumazir igiam, ki ni migei, ni dikafigh." ¹⁵ Ezi gumazir aremezim dikavigha maghira migeima, Iesus uam

a isa an amebam ganingi. ¹⁶ Ezi me kamaghin ganigha bar digavir kuram gamigha, Godin ziam fa ghaze, "Godin akam inigha izir gumazir ekiam mam en tongin oto." Egha me ghaze, "God uan gumazamizibar akurvaghaza ize." ¹⁷ Ezi Iesus amizir bizir kam in eghaghanim bar Judian Distrik ko an boroghin itir nguibaba sara ghu.

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, a Iesus bagha azangsis (Matyu 11:2-19)

¹⁸ Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba, bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diagha, ¹⁹ Ekiam Iesus in azangsighasa aning amada, "Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?" ²⁰ Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghin a migei, "Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim nin azangsighasa ga amada, "Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?" ²¹ Ezi dughiar kamnaghira Iesus gumazamizir arimariaba itiba gamuavira itima, me ghuamazi. Egha duar kuraba batogha gumazir damazir kurar aviribagh amima, me ua gari. ²² Kamaghin amizi, Iesus Jon in suren gumazimningin akam ikaragha ghaze, "Gua uamategh mangi bizir gua ganigha oraghizibar gun Jon mikemegh, 'Gumazamizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiziba ua dikavima, gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.'" ²³ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira

7:13: Lu 8:52 **7:13:** Luk 8:52 **7:14:** Lu 8:54, Jo 11:43, Ap 9:40, Ro 4:17 **7:14:** Luk 8:54; Jon 11:43; Aposel 9:40; Rom 4:17 **7:15:** 1 Kin 17:23, 2 Kin 4:36 **7:15:** 1 Atriviba 17:23; 2 Atriviba 4:36 **7:16:** Lu 1:68, 19:44, 24:19, Jo 4:19 **7:16:** Luk 1:68; 19:44; 24:19; Jon 4:19 **7:19:** Onger Akaba 40:7; Malakai 3:1; Matyu 11:3; Akar Mogomem 1:8 **7:22:** Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 **7:22:** Aisaia 35:5-6; 61:1; Matyu 11:4-5; Luk 4:18 * **7:22:** Ni Matyu 11:5 in itir akamin gan. **7:23:** Ais 61:1, Lu 4:18 **7:23:** Aisaia 61:1; Luk 4:18 **7:24:** Mt 11:7 **7:24:** Matyu 11:7

iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!”

²⁴ Ezi Jonin suren gumazimning uamategha ghuzima, Iesus maghira Jonin gun gumazamizibav gia ghaze, “Ia tizimin ganasa gumazamiziba puvatizir danganimin ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati. ²⁵ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamın ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba atrivibar dipenibar iti. ²⁶ Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamın ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. ²⁷ Gumazir kam baghavira, Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’ ²⁸ Ki ia migei, Jon nguazimın itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina borimın mın God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven iti, a bar Jon gafira.” ²⁹ (Jon gumazamizir aviriba ruava, egha maghira dagiaba isir gumaziba sara rue. Kamaghın amizi me Iesusın akam baregha fo, Godin arazim a bar guizbangira. ³⁰ Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati. Kamaghın amizi me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.)

³¹ Iesus ua kamaghın migei, “Ki gumazamizir datirighın itibar arazibav kimsi akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari? ³² Me boribar mın gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei:

“E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.
Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.’

³³ “Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainin dipaba apir pu-

vatizi, ia ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ ³⁴ Ezi Gumazamizibar Otaram izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’ ³⁵ Ezi gumazamizir Godin fofozim iniziba, me gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.”

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusın dagarimningrue

³⁶ Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagha mikeme. Kamaghın amizi an a ko daperagh damasa an dipenimın ghu. ³⁷ Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kamın itim orazi, Iesus Farisin dipenimın ikiava api. Ezi amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi. ³⁸ Egha a Iesusın girakirangın an dagarimningın boroghın tughav ikia azima, an teriba Iesusın dagarimning giri. Ezi a uan dapanir arızimın an dagarimning adizava, an dagarimningın tora borem an dagarimning ginge. ³⁹ Ezi Farisin an diazim bizir kamın ganigha uabira uabi migei, “Gumazir kam guizbangira Godin akam inigha izir gumazim a fogh suam, kar amizir manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim.”

⁴⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Saimon ki ni mikimamin bizir mam iti.”

Ezi Saimon ghaze, “Tisa, ni na mikemegh.”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Gumazir pumuning gumazir mam da dagiaba pura da ini, egh aning gın a da ikarvaghham. Ezi mav a da 500ın dagiaba ini, ezi mav a da 50plan dagiaba ini. ⁴² Ezi aning uaghara an dagiaba ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghamin dagiar kaba gın amada. Ezi ni nighnigh, aningın tina gumazir kam bar a gifuegham?”

⁴³ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ki kamaghın nighnisi, gumazir dagiar

7:26: Mt 11:9, Lu 1:76 **7:26:** Matyu 11:9; Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1 **7:27:** Malakai 3:1 **7:29:** Matyu 21:32; Luk 3:12 **7:31:** Matyu 11:16-17 **7:33:** Mt 3:4, 11:18, Mk 1:6 **7:33:** Matyu 3:4; 11:18; Mak 1:6 **7:34:** Mt 11:19, Lu 15:2 **7:34:** Matyu 11:19; Luk 15:2 **7:36:** Mt 26:6, Mk 14:3, Lu 11:37 **7:36:** Matyu 26:6; Mak 14:3; Luk 11:37 **7:37:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

aviriba inigha ua da ikarvaghan iburazim.”

Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni deragha migei.”

⁴⁴ Egha a ragha amizimin gara kamaghin Saimon migei, “Ni amizir kamın gari? Ki nin dipenimin izezima, ni nan dagarimning ruasa dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagarimining ruegha, uan dapanir arizimin da disi. ⁴⁵ Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimin a nan dagarimningin tora mamaghira ikia iza datirikin. ⁴⁶ Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge. ⁴⁷ A bar na gifonge, kamaghin amizi, God an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki ia migei, tina God an arazir kurar muziarim gin amadaghti, kamaghin a God gifongezir arazir muziarim ikiam.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin amizimin migei, “Nin arazir kuraba, ki da gin amada.”

⁴⁹ Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uariv gei, “Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim migei, “Nin nighnizir gavgavim nin akura, kamaghin amizi ni navir amirizimin mangi.”

8

Amizir maba Iesusin gin arui

¹ Bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuri. Ezi an suren gumazir 12pla uaghan an gin arui. ² Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, ⁷plan duar kuraba anetegha azenimin ize, ³Joana ko Susana ko amizir avirir igharaziba uaghan a koma arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin garir

gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

Witin oviziba akurir akar isin zuim (Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Gumamazir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha iza uari akuvazima, an akar isin zuir kamın me migei: ⁵ “Azenibar ingarir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem wit, an oviziba inigha uan azenimin da akuri. An ada akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumamaziziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame. ⁶ Ezi maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi, witin kaba ua misingigha ariaghire. ⁷ Ezi witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki. ⁸ Ezi mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin amizi da vaghvagha 100pla bar miseveggha iti.”

An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmaghsua akar isin zuibagh ami (Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamın mingarim baghava an azara. ¹⁰ Ezi a me migia ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghti me zurara ganiva, egh deragh bizitamın ganighan kogham. Egh uaghan zurara oraghiva, egh me deragh bizitamın mingarim gifoghan kogham.”

Witin akar isin zuimin mingarim (Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Iesus ua kamaghin migei, “Kar akar isin zuir kamın mingarim. Witin ovizim a Godin akam. ¹² Ezi witin ovizir

7:44: Stt 18:4 **7:44:** Jenesis 18:4 **7:46:** Sng 23:5 **7:46:** Onger Akaba 23:5 **7:47:** 1 Ti 1:14 **7:48:** Mt 9:2, Mk 2:5, Lu 5:20-21 **7:48:** Matyu 9:2; Mak 2:5; Luk 5:20-21 **7:49:** Mt 9:3, Mk 2:7 **7:49:** Matyu 9:3; Mak 2:7 **7:50:** Mt 9:22, Mk 5:34, 10:52, Lu 8:48, 17:19, 18:42 **7:50:** Matyu 9:22; Mak 5:34; 10:52; Luk 8:48; 17:19; 18:42
8:1: Lu 4:43 **8:1:** Luk 4:43 **8:2:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40-41; 16:9; Luk 23:49 **8:5:** Mt 13:3, Mk 4:3 **8:5:** Matyu 13:3; Mak 4:3 **8:10:** Ais 6:9-10, Mk 4:12 **8:10:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12 **8:11:** Hi 4:12, 1 Pi 1:23 **8:11:** Hibru 4:12; 1 Pita 1:23

tuavim gireziba mati gumazamizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti God ua me inighan kogham. ¹³ Ezi dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati, gumazamizir akam baregha bar akongeziba, ezi men biba nguazim giraghuezir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezi osimtizar dughiam me God ataki. ¹⁴ Ezi witin ovizir benir ataghataribar tongin ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar min iti. Me deragha tuavimin zuima inivafizar agoroger osimtizar, ko dagiar nighnizir osimtizar, koma nguazir kam in bizir ganganir agorogem me isima, me dar aven ikia egha misevir puvati. ¹⁵ Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir Akar Aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atigha dar suiragha gavgavigha ikia, dagher aghuiba otifi.”

Gumazitam lam gaborogha minemin aven anevarazir puvati
(Mak 4:21-25)

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha minemin aven a modogha a isa dakozimin apengan anefazir puvati. An a inigh dakozim gisin anefagham, eghti tina aven iziva angazangarimin ganam. ¹⁷ Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. ¹⁸ Kamaghin amizi ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.”

Tinara a Iesusin amebam ko doziba?
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa izi. Ezi gumazamiziba bar anekufa,

kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura. ²⁰ Ezi mav Iesus migia ghaze, “Nin amebam ko doziba muna azenan tivighav ikia nin ganasa.”

²¹ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba.”

Iesus migeima aminir ekiam areme
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Dughiar mam in, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh vongin mangam.” Egha me botin ghuavanega vongin zui. ²³ Me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezi aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin amizi me osimtizar ekiamin aven iti.

²⁴ Ezi suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, “Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!” Ezi a dikavigha aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiragha iti.

²⁵ Ezi a kamaghin uan suren gumazibar azara, “Tan nighnizir gavgavim managh iti?”

Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangsis, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipam an akam barasi!”

Iesus gumazir mam in
duar kuraba batoke
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrighin otifi, a Galilin Dipar Akaremin vongin iti. ²⁷ Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekiar kam in itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatigha dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar aven iti. ²⁸⁻²⁹ Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, ezi an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a

8:16: Mt 5:15, Lu 11:33 **8:16:** Matyu 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mt 10:26, Lu 12:2 **8:17:** Matyu 10:26; Luk 12:2
8:18: Mt 13:12, 25:29, Lu 19:26 **8:18:** Matyu 13:12; 25:29; Luk 19:26 **8:21:** Lu 6:47, 11:28, Jo 14:21 **8:21:** Luk 6:47; 11:28; Jon 14:21 **8:23:** Mt 8:24, Mk 4:37 **8:23:** Matyu 8:24; Mak 4:37 **8:24:** Mt 8:25, Mk 4:38 **8:24:** Matyu 8:25; Mak 4:38

gamima a uan senba aghorava, ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimîn iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesusin apigha, arava Iesusin dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, “Ni tizim na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim? Ki nin azangsisi ni arazir kuratam na damuam marki!”

³⁰ Ezi Iesus an azara, “Nin ziam tina?”

Duar kurar aviriba an aven iti. Kamaghin amizi, a kamaghin migei, “Aviriba.”

³¹ Ezi duar kuraba kamaghin Iesus gagheravira iti, “Ni e batuegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kamîn mangan marki.”

³² Dughiar kamîn, dar bizir ekier maba mighsiar miriamin roghira ikiava api. Ezi duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, “Ni en amamangatighti e mangi dar munabar aven mangeka.” Ezi a men amamangatizi me zui. ³³ Ezi duar kuraba gumazim ategha azenan iza dabar aven ghue. Ezi dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire. ³⁴ Ezi dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizi, me ara ghua nguibar ekiamin bizir kabar gun migeima, nguibar azenan roghira itiba saram orasi. ³⁵ Ezi gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimram oto? Egha me Iesus bagha iza garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusin dagarimîn min aperaghav iti. A korotiaba aghuizi an nighnizim ua dera. Kamaghin amizi me atiatingi. ³⁶ Ezi ikia bizir kamîn ganizir darazi gumazamizibagh eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera.

³⁷ Ezi gumazamizir Gerasan Distrighin itiba puvira atiatia, egha Iesusin azangsisi, “Ni e ategh danganir igharazitamin mangi.” Ezi a botin ghuavanabogha uamategha ghu.

³⁸ Ezi duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusin azangsigha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze, ³⁹ “Ni uamategh uan nguibamin

mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim.” Ezi gumazim uamategha ghua nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei.

Iesus aremezir guivir mam gamizi a ua dikafi, egha amizir an korotiamin suirazim gamizima a ua dera

(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Iesus uamategha Galilin Dipar Akaremin vongin izezima, gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti. ⁴¹⁻⁴² Ezi gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko migeir dipenimin gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamaghin amizi a iza Iesusin dagarimningin boroghin iri. Egha uan dipenimin mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim bar an okarigha kaghira uari dikabiri.*

⁴³ Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam an akuraghti a deraghan kogham. ⁴⁴ A Iesusin gin izava an korotiar avizimin suirazi, an ghuzir arimariam zuamira dutugha ghu.

⁴⁵ Ezi Iesus azara, “Tina nan suira?”

Ezi me bar uarir tiragha, ezi Pita ghaze, “Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi.”

⁴⁶ Ezi Iesus ghaze, “Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu.”

⁴⁷ Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Egha atiatim sara iza Iesusin guamin degiaghirigha, gumazamizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa. ⁴⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin amizi, nin nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Ni navir amirizim sara mangi.”

⁴⁹ Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim Jairusin dipenimin ikegha, Jairus

8:31: MAA 9:11 **8:31:** Akar Mogomem 9:11 **8:32:** Mt 8:30, Mk 5:11 **8:32:** Matyu 8:30; Mak 5:11 **8:41-42:** Matyu 9:18; Mak 5:22 * **8:41-42:** An guivir vamira, a 12plan azenibar boroghira ghu, kamaghin amizi, e ghaze, an azenir 12plan boroghira ghu. **8:44:** Mt 9:20, Mk 5:28 **8:44:** Matyu 9:20; Mak 5:28 **8:46:** Mk 5:30, Lu 6:19
8:46: Mak 5:30; Luk 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:48:** Luk 7:50

bagha izi. Egha kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ezi ni ua ingangarim tisa daningan marki.”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaze, “Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki, eghti nin guivim ua deragham.” ⁵¹ Egha a Jairusin dipenimin otogha, ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, egha a Pita, ko Jon, ko Jems ko guivimin amebam koma afeziam, a merara inigha dipenimin aven ghue. ⁵² Dughiar kam in gumazamiziba bar, me uan evaribav sogha azia iti.

Ezi Iesus me migia ghaze, “Azir akam atakigh. Guivim aremezir puvati. An akui.” ⁵³ Me fo, guivim areme, kamaghin amizi me an ingaravati. ⁵⁴ Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha a migia ghaze, “Nan borim, ni dikafigh!” ⁵⁵ Ezi an duam uamategha izezima, a zuamira dikavigha tu.

Ezi Iesus me migia ghaze, “Ia daghetam a daningigh.” ⁵⁶ Ezi an amebam ko afeziam bar aguaghfa. Ezi a kamaghin migia aning abira, gua otuzir bizir kam in gun gumazitam mikiman marki.

9

Iesus 12pla gumaziba amangi (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezi, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi. ² Egha me amaga ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akun, egh gumazamizibar arimariaba akirmighti me ua deragham. ³ Egha a kamaghin me migei, “Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, ko siotin ia gin daghuamin tam inian marki. ⁴ Ia kamaghin damigh,

dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. ⁵ Eghti gumazamiziba ia gifueghan koghti, dughiar ia men nguibam ataghiraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghti me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir puvati.”* ⁶ Ezi Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, Akar Aghuim akura egha arimariar gumazamizibagh amima me ghuamazi.

Herot foghasa, Iesus a tinara (Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)

⁷⁻⁸ Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima, Herot bar nighnizir aviribagh ami. ⁹ Egha Herot kamaghin migei, “Ki Jonin firim atu. Ezi tina bizir kabagh amima me dar gun migei?” Egha a Iesusin ganasa.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi (Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)

¹⁰ Ezi Iesusin aposelba uamategha izegha, bizir me amizibar gun a migei. Ezi a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue. ¹¹ Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava an gin zui. Ezi Iesus me gifuegha, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migiava, gumazamizibar arimariaba akiri. ¹² Bar guaratizimin Iesusin 12plan aposelba a bagha izegha kamaghin a migei, “E gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ni gumazamiziba amadaghti, me danganir kam in itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, uari bagh dagheba ko dakuamin danganiba buri.”

8:52: Lu 7:13, Jo 11:11-13 **8:52:** Luk 7:13; Jon 11:11-13 **8:54:** Lu 7:14, Jo 11:43 **8:54:** Luk 7:14; Jon 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **8:56:** Mak 7:36; Luk 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:1:** Matyu 10:1; Mak 3:13-15 **9:3:** Luk 10:4-11 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10 **9:4:** Matyu 10:11; Mak 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 **9:5:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Aposel 13:51 * **9:5:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, suam, ki nin sagham. **9:6:** Mk 6:12 **9:6:** Mak 6:12 **9:7-8:** Mt 16:14, Mk 8:28, Lu 9:19 **9:7-8:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Lu 23:8 **9:9:** Luk 23:8 **9:12:** Mt 14:15, Mk 6:35-36, Jo 6:5 **9:12:** Matyu 14:15; Mak 6:35-36; Jon 6:5

¹³ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Ia uari daghetaba me daning.”

Ezi me kamaghin migei, “E bar Bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti. Egh e mangi gumazir avirir kaba bagh dagher tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar otevegham.” ¹⁴ (Dughiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 boroghin ghu.)

Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia me mikimti me 5pla ten, 5pla tenin okoruabar dapighiri.” ¹⁵ Ezi suren gumaziba kamaghiram amizima, gumazamiziba bar apia. ¹⁶ Ezi Iesus Bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuning inigha kogha overiamin gara Afeziar Ekiam minabagha, Bretin ko osirimning apirigha gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi. ¹⁷ Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezi Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12plan akirabagh aghuizima da bar izefe.

Pita Iesusin gun migia ghaze, a tina (Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ Dughiar mam in Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?”

¹⁹ Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi.”

²⁰ Ezi Iesus men azara, “Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?”

Ezi Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni Godin izezir Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham (Matyu 16:20-28; Mak 8:30--9:1)

²¹ Iesus migirigiar gavgavim uan suren gumazibagh aniga ghaze, ia nan gun tavin mikiman marki. ²² Egha a kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba koma ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar mizezim in a ua dikavigham.”

²³ Egha a bar moghira me migia ghaze, “Gumazitam o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim zurara a gisaghpugh nan gin izi. ²⁴ Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givaghm. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ²⁵ Gumazim o amizim nguazim in itir biziba bar da inigh, a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. ²⁶ Tina nan ziam ko nan Akar Aghuim in gun mikiman aghumsighti, gin Gumazamizibar Otarim uan afeziam in boroghin ikeghiva Godin damazim in zuezir enselba ko Godin angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham. ²⁷ Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham.”

Iesusin mikarzim igharagha gari (Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)

²⁸ Iesus bizir kabav kemezi, 8plan dughiaba givazima, a gin Pita, ko Jon, ko Jems inigha me God ko mikimasa mighsiar ekiar mam in ghuavanabo. ²⁹ Egha a God ko migeima, an guamin ganganim ragha igharagha oto. Ezi an korotiaba bar ghurghurigha onimarim in min taghtasi.

³⁰ Gumazir pumuning, Moses ko Elaija, ³¹ aning Afeziar Ekiam in angazangarim in

9:18: Mt 16:13, Mk 8:27 **9:18:** Matyu 16:13; Mak 8:27 **9:19:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **9:19:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **9:20:** Mt 16:15-16, Mk 8:29, Jo 6:68-69 **9:20:** Matyu 16:15-16; Mak 8:29; Jon 6:68-69 **9:22:** Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:44, 18:32-33 **9:22:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27 **9:23:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 14:27 **9:24:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **9:24:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:25:** Mt 16:26, Mk 8:36 **9:25:** Matyu 16:26; Mak 8:36 **9:26:** Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 **9:26:** Matyu 10:33; Mak 8:38; Luk 12:9; 2 Timoti 2:12 **9:28:** 2 Pita 1:17-18 **9:31:** Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33 **9:31:** Matyu 17:3; 17:9; Mak 9:4; 9:9; Luk 9:22; 13:33

aven ikia, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghiragham koma bizir a Jerusalem damuamin bizibav gei. ³² Pita uan namakamning ko pariam men azima me akui, me osegha Iesusin angazangarir gavgavimin ganigha uaghan gumazir pumuningin gari, aning a ko tughav iti.† ³³ Ezi gumazimning an ataghirazima Pita kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam migia, egha uabi migirigiar a mikemezir kam gifozir puvati.)

³⁴ A migiavira itima, ghuariar mam otogha me avara, ezi me ghuariamin aven ghua bar atiatingi. ³⁵ Ezi tiarir mam ghuariamin tongin otogha kamaghin migia ghaze, “Kar nan Otarim, ki a ginaba. Ia anariram oragh!” ³⁶ Tiarir kam mikemegha givazima, me Iesusin garima a uabira iti. Ezi Iesusin suren gumaziba bizir me ganizimin gun gumazitam mikemezir puvati.

Otarir mam, duar kuram a gapazazima Iesus a batoke
(Matyu 17:14-23; Mak 9:14-32)

³⁷ Egha me amimzaraghan mighsiam ategha izaghirima, gumazamizir avirim iza tuavimin a bato. ³⁸ Ezi gumazir mam men torimin ikia dei, “Tisa, ki ni gakaghoru, nan otarir bar vamira iti, kamaghin amizi ni an ganigh. ³⁹ Duar kuram an aven ikia a gamima a zuamira ara dei. Egha anekurima a nguazim gira puv nisi. Ezima pupuviba an akamin otifi. Duar kurar kam dughiar mabar an ikia bar pazava a gamuava, anetaghirazir puvati. ⁴⁰ Ki a batoghasa nin suren gumazibagh aghori. Ezi me a damuan ibura.”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ia nighnizir gavgaviba

puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki egh ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ⁴² Ezi otarim izavira itima, duar kuram an ekunizima a nguazim girigha uam aguava egha puv nisi. Ezi Iesus duar kuram batoghezima, a borim ataghizi a dera. Ezi Iesus a inigha uam an afeziam ganingi. ⁴³ Ezi gumazamiziba bar Godin gavgavimin ganigha digavir kuram gami.

Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei, ⁴⁴ “Ia deraghvira na baraghti, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazamizibar Otarim isi gumazir kurabar dafarim darigham.” ⁴⁵ Ezi me migirigiar kamin mingarim gifozir puvati. A men modo, kamaghin amizi me a gifozir puvatigha an azangsighan atiatingi.

Tina ziar ekiam iniam
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Ezi Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. ⁴⁷ Me migeima, Iesus men nighnizibagh fogha borim inizi, borim an min tughav iti. ⁴⁸ Egha a kamaghin me migei, “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garit tam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.”

Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav
(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav. Eghti, ia an anogoroghan marki.”

9:32: Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18 **9:32:** Matyu 17:2-3; Mak 9:2-4; Jon 1:14; 2 Pita 1:16-18 † **9:32:** Bizir otozir kam ti dimagarimin oto. **9:35:** Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22 **9:35:** Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; 17:5; Mak 1:11; 9:7; Luk 3:22 **9:44:** Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33 **9:44:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22; 18:32-33 **9:45:** Mk 9:32, Lu 2:50, 18:34 **9:45:** Mak 9:32; Luk 2:50; 18:34 **9:46:** Lu 22:24 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 **9:48:** Matyu 10:40; 23:11-12; Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 12:44; 13:20 **9:49:** Nam 11:28, Mk 9:38 **9:49:** Diboboniba 11:28; Mak 9:38 **9:50:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:50:** Matyu 12:30; Luk 11:23

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemın zui

(Sapta 9:51--19:28)

Samaritan gumazamiziba Iesus men nguibamın izan me an aghua

⁵¹ God Iesus inigh uan Nguibamın ghuvanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalemın mangasa nighnizim gamigha iti. ⁵² Egha uan migirigiar gumazir maba amangizima, me akam inigha faragha ghue. Me Samaritan nguibar mamın a bagha bizibar akirasa ghue. ⁵³ Ezi gumazamizir nguibar kamın itiba fo, Iesus Jerusalemın zui, kamaghın amizima me Iesus inian aghua. † ⁵⁴ Ezi suren gumazimning, Jems ko Jon bizir kabar ganigha an azara, “Ekiam, ni ifueghtima e Godın Nguibamın itir avim bagh diaghtima a izighirıva gumazamizibar isigham.” ⁵⁵ Ezi Iesus raghava aningın atari. ⁵⁶ Egha me nguibar igharazimın ghue.

Iesusın gın mangamin ivezim
(Matyu 8:19-22)

⁵⁷ Iesus uan suren gumaziba ko tuavimın zuima, gumazir mam Iesus migei, “Ni danganir manamın mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

⁵⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otaram dakuamin danganiba puvati.”

⁵⁹ Egha Iesus gumazir igharazim migei, “Nan gın izi.”

Ezi gumazim an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangı uan afeziam mozim dafaka.”

⁶⁰ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Marki. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir

kuaba afi. Ni mangıva God Bizibagh Ativamin Dughiamın akam akunam.”

⁶¹ Ezi gumazir mam ua Iesus migia ghaze, “Ekiam, ki nın gın mangam. Ni faragh nan amamangatighti, ki mangı uan adarazir ganika.”

⁶² Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Tav itazim kuazagh egh raghirigh gın ganam, a God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ingaran kogham.”

10

Iesus 72plan gumaziba amangizi me ghua an ingangarim gami

¹ Egha bizir kabar gın Ekiam 72plan gumazir igharaziba misevegha pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba ko danganir a mangasa nighnizibar me amadi.*

² Egha a kamaghın me migei, “Dagher bar avirim anigha gıvagha azenimın iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamın aviriba puvati. Kamaghın amizi, ia azenir kamın ghuavimın azangsighti, a ingangarir gumazamizibar amangiti, me an azenimın mangı dagheba iniam. ³ Ia mangı! Ki sipsipın nguziba afiar atiabar torimın iti moghın ia amadazi ia zui. ⁴ Egh dagıaba azuir mıtarim ko beghiam ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimın ia batoghıva dughiam ia danıngti, ia a ikaraghan marki.

⁵ “Egh ia dipenitamın aven mangı egh faragh kamaghın mikım suam, navir amırizim ia ko iti. ⁶ Eghti gumazir navir amırizim kagh ikiti, ia navir amırizim an iki. Puvatighti, ian navir amırizim ua ia bagh izegham. ⁷ Guizbangıra, ingangarir gumazamiziba uan ivezim isi. Kamaghın amizi ia dipenir kamın aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganıdiba, ia dar ami.

9:51: Mk 10:32, 16:19 **9:51:** Mak 10:32; 16:19 **9:53:** Jo 4:9 **9:53:** Jon 4:9 † **9:53:** Samaritan gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamın uari akuva God bagha ofa gamua Godın ziam fe. Ezi Judaba Jerusalemın nguibamın ghuava ofa gamua Godın ziam fe. Ni Jon 4:20ın gan. Samaritan gumazamiziba ghaze, Judaba deravıra Ekiamın ziam fer arazimın gın zuir puvati. Kamaghın, me dughiar kam Iesusın akurvaghan aghua. **9:54:** 2 Kin 1:9-16 **9:54:** 2 Atriviba 1:9-16 **9:61:** 1 Kin 19:20 **9:61:** 1 Atriviba 19:20 **10:1:** Mt 10:1, Mk 6:7 **10:1:** Matyu 10:1; Mak 6:7 * **10:1:** Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1ın ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki. **10:2:** Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1 **10:2:** Matyu 9:37-38; Jon 4:35; 2 Tesalonika 3:1 **10:3:** Mt 10:16 **10:3:** Matyu 10:16 **10:4:** 2 Kin 4:29 **10:4:** 2 Atriviba 4:29 **10:4:** Matyu 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7:** Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 **10:7:** Matyu 10:10-11; 1 Korin 9:14; 10:27; 1 Timoti 5:18

Egh dipenir mamın ikegh mamın mangan marki.

⁸ “Egh ia nguibar ekiamın aven mangıhtıma, me ia inıgh tızim ia danıngtı, ia puram anemi. ⁹ Egh ia arımarıaba itir darazir amıghtı me ghuamagheghti, ia kamaghın me mıkim, God Bizıbagh Atıvamin Dughıam roghıra ize. ¹⁰⁻¹¹ Egh ia nguibar ekıatamın aven mangıtıma, me ia inıghan koghtıma, ia tuavir dozıbar aven mangı mıkim suam, ‘ıan nguıbar ekıamın nguazıba en dagarıbar poghezi, e da dısi, eghti ia kamaghın ganıgh fogh suam, ia amızir arazir kam, a derazir puvati. Egh ia fogh suam, God Bizıbagh Atıvamin Dughıam roghıra ize.’ ¹² Ezi ki ia mıgei, Godın Kotın Dughıamın, osımtızir nguıbar kam inıamım, an osımtızir Sodom inızim gafıragham.”

Gumazamızir navım gırazir puvatızıba bar ikuvıgham

(Matyu 11:20-24)

¹³ Egha İesus ua kamaghın uan 72plan gumazıbav gei, “ıa Korasının nguıbamın itir gumazamızıba, iavzıka! ıa kuram inıam. ıa Betsaidan nguıbamın itir adarası, iavzıka! ıa bar ikuvıgham. Gumazıtım Tairın nguıbam ko Saidonın nguıbamın ghua, mırakelın ki amızıba men tongın dagh amıghai, Tair ko Saidonın itir darazı tı fomıra navıbagh iragha, azir adarıba aghuıgha, averenım gapiava a gurua, egha uan arazir kamın uarı akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. ¹⁴ Godın Kotın Dughıamın, osımtızir ia inıamım, an osımtızir Tair ko Saidon inıamım gafıragham. ¹⁵ Ezi ia Kaperneamın nguıbamın itir darası, ia ghaze, ia uarı fegh Godın Nguıbamın ikıam, a? Bar puvati, God ia akunıghtı ia Gumazamızir Oveaghuezıbar Nguıbamın magıram.

¹⁶ “Tina ia barası a uaghan na barası, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazım uaghan a barazir puvati.”

72plan gumazıba uamatenge

¹⁷ Ezi 72plan gumazıba ua iza bar akuegha kamaghın mıgei, “Ekıam, e nın zıam dıborıma duar kuraba en akabar mırarı zui.”

¹⁸ Ezi a me mıgıa ghaze, “Ki Satanın garıma a ıra onımarımın mın Godın Nguıbamın tagha gıfa. ¹⁹ Ezi ki gavgavım ia ganıgha gıfa, eghti ia kuruzıba ko tuıghakabagh ısın daruva da dıkıva, egh uan apanıbar gavgavım a gıvagham. Eghti me bizir kuratım ia damuan ıburagham. ²⁰ Eghti duar kuraba ıan akam mırarı ghuzir bizım bagh akongan marki. God uan Nguıbamın ıan zıaba osırızir bizım baghıva ia akong.”

İesus bar akuegha uan Afezıam mınabi
(Matyu 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ezi dughıar kamra, Godın Duam İesus gamıma a bar akongegha kamaghın mıgei, “Afezıam, nı nguazım ko overıam gatıvazır Ekıam! Nı fofozım ko nıghnızır aghuıba itir gumazamızıba bizır kaba men modo, egha borıbar mın itir gumazamızıbar aka. Kamaghın amızı ki nı mınaba. Guızbangıra Afezıam, nı uan ifongıamın kamaghın amı.”

²² Egha İesus ua kamaghın mıgei, “Nan Afezıam bizıba bar da ısa nan dafarım gatı. Ezi gumazıtım Otarım gıfozır puvati. Afezıam uabıra a gıfo. Egha tav Afezıam gıfozır puvati. Otarım uabıra, ko gumazır Otarım ifuegha Afezıam ısa men akazıba, merara Afezıam gıfo.” ²³⁻²⁴ Egha a ragha uan suren gumazıbar gara kamaghın me mıgei, “Ki guızbangıra ia mıgei,

10:8: 1 Ko 10:27 **10:8:** 1 Korın 10:27 **10:10-11:** Ap 13:51 **10:10-11:** Matyu 10:14; Luk 9:5; Aposel 13:51; 18:6 **10:12:** Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 **10:12:** Jenesis 19:24-28; Matyu 10:15; 11:24 **10:13:** Ais 23:1-18, Ese 26:1-28;26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4 **10:13:** Aısaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28;26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:2-4; Matyu 11:21-23 **10:15:** Ais 14:13-15 **10:15:** Aısaia 14:13-15 **10:16:** Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 **10:16:** Matyu 10:40; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 5:23; 13:20 **10:18:** Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:18:** Jon 12:31; 16:11; Akar Mogomem 9:1; 12:8-9 **10:19:** Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5 **10:19:** Onger Akaba 91:13; Mak 16:18; Aposel 28:5 **10:20:** Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27 **10:20:** Ua Me İni 32:32; Aısaia 4:3; Daniel 12:1; Matyu 7:22; Filipai 4:3; Hibru 12:23; Akar Mogomem 3:5; 21:27 **10:22:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2 **10:22:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 **10:23-24:** Matyu 13:16-17; 1 Pita 1:10

fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, kamaghin amizi ia bar akongegh!”

Samaritan gumazim Judan mavin akurazir eghaghanim, Iesus a gami

²⁵ Ezi dughiar mamın, Judan Arazibagh fozir gumazir mam dikavigha Iesus gifarasa purama an azara, “Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Akar Gavgavir manam Moses Osirizir Arazibar akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?”

²⁷ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni uan Ekiam, a nin God, ni bar uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongezi moghin, uan namakabagh ifongegh.”

²⁸ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni bar deragha migei. Ni mamaghira damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

²⁹ Ezi a gumazamizibar damazimin deraghasa, kamaghin a Iesusin azara, “Ezi tina nan namakaba?”

³⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba suegha, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti. ³¹ Ezi ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui.

³² “Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghira an gara a gitagha zui.

³³ “Ezima Samaritan gumazir mam iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi. ³⁴ Egha a

bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, a inigha ghua daguir dipenir mamın aven ghugha, deraviram a gami. ³⁵ Egha amimzaraghan a dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, ‘Ni deragh an gan, eghti dughiar ki uamategh izamim, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba, ki da ikaragham.’

³⁶ “Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mizekir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazimin namakam?”

³⁷ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazim a ikaragha ghaze, “Gumazir an apangkuvizim.”

Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangiva kamaghira damu.”

Iesus Maria ko Martan dipenimin iti

³⁸ Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin ghua nguibamin oto. Ezi amizir mam, an ziam Marta, a Iesus inigha uan dipenimin ghu. ³⁹ Ezi an afumimin ziam Maria. A Iesusin dagarimin boroghira aperaghav ikiava a barazima a migei. ⁴⁰ Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizimin izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza an azara, “Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuragh!”

⁴¹ Ezi Ekiam a ikaragha ghaze, “Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha da bagha muriam ni dighori. ⁴² Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam, gumazitam a dama a inighan kogham.”

11

Iesus God ko migeir arazibar men sure gami
(Matyu 6:9-15; 7:7-11)

10:25: Mt 19:16, Lu 18:18 **10:25:** Matyu 19:16; Luk 18:18 **10:25:** Matyu 22:35-40; Mak 12:28-34 **10:27:** Wkp 19:18, Lo 6:5 **10:27:** Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 6:5 **10:28:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 10:5, Ga 3:12 **10:28:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 10:5; Galesia 3:12 **10:29:** Lu 16:15 **10:29:** Luk 16:15 **10:33:** Jo 4:9 **10:33:** Jon 4:9 **10:33:** 2 Eghaghaniba 28:15 **10:38:** Jon 11:1 **10:39:** Jo 12:2-3 **10:39:** Jon 12:2-3 **10:42:** Sng 27:4, Mt 6:33 **10:42:** Onger Akaba 27:4; Matyu 6:33 **11:1:** Lu 5:33 **11:1:** Luk 5:33

¹ Iesus danganir mamın ikia God ko mikemegha givazima, an suren gumazir mam a migia ghaze, “Ekiam, ni God ko migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi mokin.”

² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia God ko mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikim:

“‘En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti.

Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

³ E datirighin damamin dagheba, ni datirighin da isi e daning.

⁴ Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin, ni en arazir kuraba gin amang.

Egh e ateghti,

e osimtizar aven ikiti

bizitam en navim biraghti,

e arazir kuratam damuan kogham.’”

⁵⁻⁶ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva kamaghin a mikimam, ‘Namakam, ni daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a daningamin dagheba puvati.’

⁷ “Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, ‘Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.’ ⁸ Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir puvati, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian an aghuagha, dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi.”

⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azangti, a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti,

God ia bagh tiam kuigham. ¹⁰ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim da batifi. Eghti gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham.

¹¹ “Ian boritam uan afeziam, osiriba bagh an azangsightima, a ti kuruzitam a danigham? Bar puvati. ¹² Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsightima, a ti tuighakam a danigham, o? ¹³ Ia afeziar arazir kurabagh amiba, egha ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam.”

Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari (Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Egha Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami. ¹⁵ Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim.”*

¹⁶ Ezi marazi Iesus basamasa ghaze, “Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighti, an overiamin ikegh izighiriti, e an ganigh fogham.”

¹⁷ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, kamaghin me migei, “Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham. ¹⁸ Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azai, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. ¹⁹ Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba,

11:2: Matyu 6:9-13 **11:8:** Lu 18:1, 18:5 **11:8:** Luk 18:1; 18:5 **11:9:** Mt 7:7, Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22 **11:9:** Matyu 7:7; Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22 **11:11:** Mt 7:9-10 **11:11:** Matyu 7:9-10 **11:15:** Mt 9:34, 10:25, 12:24

11:15: Matyu 9:34; 10:25; 12:24 * **11:15:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **11:16:** Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11

11:16: Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11 **11:17:** Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25 **11:17:** Matyu 12:25; Mak 3:24; Jon 2:25

darara ian akagha ghaze, ia paza na miġei.
²⁰ Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha ġifa. ²¹ Gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh, egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam. ²² Eghti gumazitam bar gavgavigh a ko misogh, anebiragh, an midorozir bizir a gamima a gavgavim ikia misoziba inigh mangi, da tuiragh da isi gumazir igharazibar aningam. ²³ Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumamaziziba akumakuir puvati, gumazir kam men ġintizima me tintinibar zui.”

Duar kuram uamategha ize
(Matyu 12:43-45)

²⁴ Iesus ua kamaghin miġei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi miġia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia pura iti. ²⁵ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti. ²⁶ Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kam in ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim, dabirabir a faragha ikezim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

²⁷ Ezi Iesus bizir kabav ġiavira itima, amizir mam gumamazizibar tongin ikia kamaghin dia miġei, “Amizir ni bategha oteba ni ganingizim, a bar akongegh.”

²⁸ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Te nan Afeziamin akam baragha an ġin zui, me bar akongegh.”

Mirakelin azangsizim
(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Ezi gumamaziziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me miġei, “Datirighin itir gumamaziziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti me ganigh foghamim bagha azangsisi. Eghti ki arazitam men akakaghsi me danighan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kam in ganam. ³⁰ Fomira Jona batozir arazim Niniven nguibar ekiamin gumamazizibar aka. Kamaghira, Gumamazizibar Otarim datirighin itir gumamaziziba arazitam men akagham. ³¹ Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kam in saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumamaziziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumamazizibar arazir kurabar gun mikimam. ³² Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumamaziziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!”

Nin damazimning mikarzim in angazangarim
(Matyu 5:15; 6:22-23)

³³ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir puvati, o a inigha itarir ekiamin aven amadazir pu. Puvati, an a isi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarimin

11:20: Kis 8:19 11:20: Ua Me Ini 8:19 11:22: Kl 2:15 11:22: Kolosi 2:15 11:23: Mt 12:30, Mkk 9:40, Lu 9:50 11:23: Matyu 12:30; Mak 9:40; Luk 9:50 11:24: Mt 12:43 11:24: Matyu 12:43 11:26: Mt 12:45, Jo 5:14, Hi 6:4, 2 Pi 2:20 11:26: Matyu 12:45; Jon 5:14; Hibru 6:4; 2 Pita 2:20 11:27: Lu 1:28, 1:42, 1:48 11:27: Luk 1:28; 1:42; 1:48 11:28: Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25 11:28: Matyu 7:21; Luk 8:15; 8:21; Jems 1:25 11:29: Mt 16:4, Mk 8:12 11:29: Matyu 16:4; Mak 8:12 11:30: Jna 1:17, 2:10, 3:4 11:30: Jona 1:17; 2:10; 3:4 11:31: 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12 11:31: 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12 11:32: Jna 3:5 11:32: Jona 3:5 11:33: Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 11:33: Matyu 5:15; Mak 4:21; Luk 8:16 11:34: Mt 6:22 11:34: Matyu 6:22

ganam. ³⁴ Damaziba, da lamın mın nam-namın angazangarimın mın iti. Damazim derazi, angazangarim bar nın namnam gizivagham. Eghti nın damazim ikuvighti, mitatem nın namnam, avaragham.†
³⁵ Kamaghın amizi, ni ua bagh deravira gan, puvatighti, angazangarir nın itim, mitarmem an epazagham. ³⁶ Kamaghın amizi, angazangarim bar nın mikarzim gizivaghti, mitarmem tong an epazaghan koghti, nın mikarzim bar angazangarimın ikiam, mati lamın angazangarim ni gisirazi mokin.”

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Iesus mikemegha gıvazıma, Farisin mam Iesus ko damasa an gıghamizi, Iesus an dipenimın aven ghugha dagher dakozim gapera. ³⁸ Ezi Farisin kamgarima, Iesus ruezir puvatigha a koma api. Ezi a kamaghın ganigha aguaghfa.

³⁹ Ezi Ekiam kamaghın a mıgei, “Ia Farisiba, Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi ian navir averiabar aven bar ikuvigha mıze. Ia okimakiam koma arazir kurabagh ami. ⁴⁰ Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari? ⁴¹ Eghti ia bizir itaribar averiabar itiba isıva gumazir onganarazibar anıng, eghti ian biziba bar zuegham.

⁴² “Ia Farisiba, ia ghaze, ia isıngtizim daghebagh anıdir zuravarir 10plan pozibar da arıgha, egha pozir vamıra God ganıdi. Egha ia Godın guızın arazim ko a gifongezir arazim ataghirasi. Ia faragh arazir ekiar kabar gın mangı dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amıba sara, uaghan dar amu. Kamaghın amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!

⁴³ “Ia zurara God ko mıgeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniıasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganıba me dughıaba ia danıngasa, ia bar ifonge. Kamaghın amizi, iavzika, ia bar ikuvigham.

⁴⁴ “Ia mati matmatiar me gan foghan koghamıbar mın iti. Ezi gumazamizıba dagh fozir puvatigha dagh isın arui. Egha Godın damazimın zuezir puvatı. Kamaghın amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!”

⁴⁵ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam a ikaragha ghaze, “Tısa, ni bizir kabav gıa, uaghan e gasıghasıı.”

⁴⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Ia Judan Arazibagh fozir gumazıba, ia osımtızıba gumazamizıbagh arızıma me da ateran ibura. Ezi ia uari uan dafar puzıtamın men akuragha bizıtam aterir puvatı. Kamaghın amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!

⁴⁷ Ian inazir afeziaba Godın akam inıgha izir gumazıbav soghezıma me ariaghire. Ezi ia me bagha dagıar mozir aghuıba okoregha men agharıba mozıbagh arıki. Kamaghın amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!
⁴⁸ Ia arazir kam gumazamizıbar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godın akam inıgha izir gumazıbav soghezı me ariaghire, ezi ia me bagha mozıbagh ami.

⁴⁹ “Bizir kam bagha, Godın fofozir aghuım kamaghın mıgei, ‘Ki me bagh nan akam inıgha izir gumazıba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me mısoghtıma, me arıghıram. Eghti ıgharazıba, me arazir kurabar me damuam!’ ⁵⁰ Fomıra nguazir kam otozir dughıam, Godın akam inıgha izir gumazıba, me me mısoghezı me ariaghire, ezi arazir kam ıza datırıghın tu. Kamaghın amızıma ia datırıghın iti darazi men ivezim inıam. ⁵¹ Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughıamın ikegha ıza Sekaraian dughıamın tu. Gumazir kam, Sekaraia,

† **11:34:** Israelia kamaghın nıghnısi, nın damazimning angazangarim puvatighti, me suam ni akurvazir puvatı.
11:37: Lu 7:36, 14:1 **11:37:** Luk 7:36; 14:1 **11:38:** Mt 15:2, Mk 7:3 **11:38:** Matyu 15:2; Mak 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:39:** Matyu 23:25; Mak 7:4; Taitus 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:41:** Aısaia 58:7; Daniel 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23 **11:42:** Ofa Gami 27:30; Matyu 23:23 **11:43:** Mt 23:6-7, Mk 12:38-39 **11:43:** Matyu 23:6-7; Mak 12:38-39 **11:44:** Sng 5:9, Mt 23:27 **11:44:** Onger Akaba 5:9; Matyu 23:27 **11:46:** Mt 23:4 **11:46:** Matyu 23:4 **11:47:** Mt 23:29-31 **11:47:** Matyu 23:29-31 **11:51:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21 **11:51:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghanıba 24:20-21

me ofa gamir dakozim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

⁵² “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvatigha, aven mangamin gumamazizibar tiar akam apiri.”

⁵³ Egha Iesus danganir kam ataghirazima, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami. ⁵⁴ Egha me an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh gan (Matyu 10:26-27)

¹ Ezi dughiar kamın gumamazizibar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis Bretin aven ghugha a gamizima a bar buizi moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham. ² Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumamaziziba dagh fogham. ³ Ezi bizir ia mitatemın mikemeziba, me aruer angazangarimin da baragham. Ezi bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun mikimam.”

Gumazim Godram atiating (Matyu 10:28-31)

⁴ Iesus ua kamaghin migei, “Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me gin ua bizitam damighan kogham. ⁵ Ezi, ia tinarama atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam

gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating. ⁶ Ia fo, gumamaziziba kuarazir dozir 5pla wan toian vaghvagh dagh ivezegham. Ezi God dar tam bakinighnighan kogham. ⁷ God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegha dagh afira.”

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham (Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, Gumazir manam gumamazizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumamazizibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam. ⁹ Eghti tina gumamazizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati. ¹⁰ Eghti gumazitam akar kuratam Gumamazizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam akar kuratam Godin Duam mikemeghtima, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. ¹¹ Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egha gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam? ¹² Dughiar kamra, Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam.”

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

¹³ Ezi gumazir mam gumamazizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, “Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima, a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh.”

11:52: Mt 23:13 11:52: Matyu 23:13 11:54: Lu 20:20 11:54: Luk 20:20 12:1: Mt 16:6, 16:12, Mk 8:15
12:1: Matyu 16:6; 16:12; Mak 8:15 12:2: Mt 10:26, Mk 4:22, Lu 8:17 12:2: Matyu 10:26; Mak 4:22; Luk 8:17
12:4: Ais 51:7, Jer 1:8, Mt 10:28, Jo 15:14-15 12:4: Aisaia 51:7; Jeremaia 1:8; Matyu 10:28; Jon 15:14-15 12:5:
Hi 10:35 12:7: Lu 12:24, 21:18, Ap 27:34 12:7: Luk 12:24; 21:18 12:8: Lu 15:10 12:8: Luk 15:10 12:9:
Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12, 1 Jo 2:23 12:9: Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12; 1 Jon 2:23 12:10: Mt 12:31-32,
Mk 3:28-29, 1 Jo 5:16 12:10: Matyu 12:31-32; Mak 3:28-29; 1 Jon 5:16 12:11: Matyu 10:19-20; Mak 13:11; Luk
21:14-15

¹⁴ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Tinara guan osimtizar kir guan biziba tuiraghasa na misefe?” ¹⁵ Egha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dahirabim a bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati.”

¹⁶ Egha an akar isin zuir kamın me migei, “Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi. ¹⁷ Egha a kamaghin uabi ginighnisi, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.’

¹⁸ “Egha a ghaze, ‘Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham. ¹⁹ Egh ki uabira uabi mikimam, “Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam.”’

²⁰ “Ezi God a migia ghaze, ‘Ni gumazir onanim. Dimagarir kamra ki nin ikirimirim inighti, ni aremegham. Eghti ni ua bagha arighizir biziba, tina da iniam?’

²¹ “Kamaghira, tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimin onanarazibar amuam, eghti bizir kam a bativam.”

*Nighnizir aviribar amuan marki
(Matyu 6:25-34)*

²² Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? ²³ Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh

afira. ²⁴ Ia kuarazibar gan. Da dagheba opari puvatigha dagh eghuvir puvati, da dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian ikirimirim bar kuarazibagh afira. ²⁵ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh, kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati. ²⁶ Ni bizir muziarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnigha nighnizir aviribagh ami?

²⁷ “Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ²⁸ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam da akoreghiva da inigh avitam mikinigham. Grazir kinir kaba, God adiariba dagh azui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ²⁹ Ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki. ³⁰ Nguazir kamın gumazamiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam. ³¹ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia faragh God atighti, a ian Atrivimin ikiti, ia an gin mangiti, a bizir kaba ia daningam.”

*Bizir aghuiba akumakuir arazim
(Matyu 6:19-21)*

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimin otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatingan marki. ³³ Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumazamizir onanarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba azuir mitariba inigh dar arightima da dighoran kogham. Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba,

12:15: 1 Ti 6:7-10 **12:15:** 1 Timoti 6:7-10 **12:19:** Sav 11:9, 1 Ko 15:32, Je 5:5 **12:19:** Fofozir Gumazim 11:9; 1 Korin 15:32; Jems 5:5 **12:20:** Sng 39:6, 52:7, Jer 17:11, Je 4:14 **12:20:** Onger Akaba 39:6; 52:7; Jeremaia 17:11; Jems 4:14 **12:21:** Mt 6:19-20, 1 Ti 6:18-19, Je 2:5 **12:21:** Matyu 6:19-20; 1 Timoti 6:18-19; Jems 2:5 **12:24:** Jop 38:41, Sng 147:9, Lu 12:7 **12:24:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Luk 12:7 **12:27:** 1 Kin 10:4-8, 2 Sto 9:3-6 **12:27:** 1 Atriviba 10:4-8; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **12:31:** Mt 6:33 **12:31:** Matyu 6:33 **12:32:** Mt 25:34, Lu 22:29, MAA 1:6 **12:32:** Matyu 25:34; Luk 22:29; Akar Mogomem 1:6 **12:33:** Mt 19:21, Lu 18:22, Ap 2:45, 4:34 **12:33:** Matyu 19:21; Luk 18:22; Aposel 2:45; 4:34

da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham. ³⁴ Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam uaghan danganir kamra ikiam.”

*Dakuan marki, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)*

³⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi mamaghira iki. ³⁶ Egh mati gumazim uan gumazir aruamin amuir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughafughti, me zuamiram a bagh tiam kuigham. ³⁷ Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba me daningisi uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam. ³⁸ Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titi a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham. ³⁹ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁰ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar Otari mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

*Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamın erara migei, o e bar moghira?”

⁴² Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir

aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴³ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam iza a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera. ⁴⁴ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamın gumazir aruam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁵ Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan gumazir ekiam zuamira izeghan kogham.’ Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham. ⁴⁶ Eghti an gumazir ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghti an gumazir ekiam bar anerghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham.

⁴⁷ “Ingangarir gumazibar dapanim fo, an gumazir ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezi an a gamizir puvati. Eghti an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoregham. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazim an gumazir ekiam ifongezir arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God daningam. Ezi tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsigham.”

*Iesus gumazamiziba abighasa ize
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge. ⁵⁰ Ki tighar

12:35: Kis 12:11, Mt 25:1-13, Ef 6:14, 1 Pi 1:13 12:35: Matyu 25:1-13; 1 Pita 1:13 12:36: Mk 13:34-36, 1 Pi 1:13
 12:36: Mak 13:34-36; 1 Pita 1:13 12:37: Jo 13:4 12:37: Jon 13:4 12:39: 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10 12:39: 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10 12:39: Matyu 24:43-44 12:40: Mk 13:33, 1 Te 5:6, 2 Pi 3:12 12:40: Mak 13:33; 1 Tesalonika 5:6; 2 Pita 3:12 12:44: Mt 25:21-23 12:44: Matyu 25:21-23 12:47: Lo 25:2, Ap 17:30, Je 4:17
 12:47: Godin Araziba 25:2; Aposel 17:30; Jems 4:17 12:48: Wkp 5:17, 1 Ti 1:13 12:48: Ofa Gami 5:17; 1 Timoti 1:13 12:50: Mt 20:22, 26:38, Mk 10:38-39, Jo 12:27 12:50: Matyu 20:22, 26:38; Mak 10:38-39; Jon 12:27

rurir mam iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin amizi ki bar osemegh mangi dughiar kam otogham! ⁵¹ Ni ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kam in ize? Puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize. ⁵² Datirighin tugh mangi 5plan amuiroghboriba dipenir tamin iki uari tuiragham, 3pla pumuningin apanimin ikiam, eghti, pumuning 3plan apanimin ikiam. ⁵³ Me uari tuiragham, afeziam uan otarimin apanimin ikiam, eghti otarim uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiti, amebam uan guivim apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adoghti, otarimin amebam uan otarimin amuimin apanimin ikiam.”

*Jesus dughiar otivambar gun migei
(Matyu 16:2-3)*

⁵⁴ Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganti, ghuariam aruem magiramin amadagham anangtima, ia zuamira suam, ‘Amozim izam,’ eghti a izam. ⁵⁵ Egh Sainain aminim vangti, ia suam, aruem gan bar puvira isiam. Eghti an otogham. ⁵⁶ Ia ifavarir gumazamiziba! Ia guizbangira, overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kam in otivir arazibar gara da abizir puvati.”

*Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim
ko akabar kirigh
(Matyu 5:25-26)*

⁵⁷ Iesus ua kamaghin migei, “Ezi ia uari uarir azangsighan aghua, bizir tizim a dera. ⁵⁸ Egh nin apanim ni inigh mejistretbar damazimin mangitima, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim ganigh. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polis in dafarim datighti polis ni isi kal-abuziam datigham. ⁵⁹ Ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, egh iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiam in gin, azenim giram.”

12:51: Mt 10:34 **12:51:** Matyu 10:34 **12:53:** Mai 7:6
Aghuzir Akaba 25:8; Matyu 5:25 **13:2:** Jo 9:2-3 **13:2:**
13:6: Ais 5:2, Mt 21:19 **13:6:** Aisaia 5:2; Matyu 21:19
13:8: 2 Pita 3:9; 3:15

13

*Gumazamiziba navibagh iraghan kogh
arimighiregham*

¹ Ezi dughiar kam in gumazir maba ikia Galilin gumazibar gun Iesus migei, ezi Pailatin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asizibar ghuziba sara verevere. ² Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Galilin gumazir kaba kamaghin ariaghire. Kamaghin amizima ia ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men arazir kurabagh afira? ³ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighiregham. ⁴ Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18plan gumazir Siloamin dagiar dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem itir gumazamiziba men arazir kurabagh afira? ⁵ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighiregham.”

Temer ber puvatizimin akar isin zuim

⁶ Iesus akar isin zuir kam in me migei, “Gumazir mam temer figh uan wain in azenimin anekara, egha a ghua oviziba bagha an gara tamin apizir puvati. ⁷ Egha a wain in azenimin garir gumazim kamaghin a migei, ‘Ki 3plan azenibar arua izava, figh in oviziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmaghsua a puram aghui?’

⁸ “Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, aneteghtima, an azenir tam uam an ikitima, ki nguaziba an povim darightima a dagher aghuiba iniam. ⁹ An azenir munamin beghti, deragham. Puvatightima, ni na mikemeghtima ki an okegham.’”

Jesus amizir akirir kuram akirizi, a ua dera

¹⁰ Egha Iesus Sabatin dughiam in God ko migeir dipenir mam in aven gumazamizibar sure gami. ¹¹ Ezi amizir mam 18plan azenibar duar kuram an akiragharim

12:53: Maika 7:6 **12:58:** Snd 25:8, Mt 5:25 **12:58:**
Jon 9:2-3 **13:3:** Sng 7:12 **13:3:** Onger Akaba 7:12
13:7: Lu 3:9 **13:7:** Luk 3:9 **13:8:** 2 Pi 3:9, 3:15

gamizi an aviraghavira ikiava bar uabi aminava avenge.

¹² Ezi Iesus an apigha an diazi an ada zuima, a kamaghin a migei, “Amizim, nin arimariam ni ataki.” ¹³ Egha uan da-farimning a gisin atizima, a zuamira uabi aminegha tugh, Godin ziam fe.

¹⁴ Iesus Sabatin dughiamin amizim akirizima a dera, ezi bizir kam bagha God ko migeir dipenimin garir gumazim atara kamaghin gumazamizibav gei, “Ingangarir dughiar 6pla iti, ia dughiar kabar izitima, a ian arimariaba akiram. Egh ia Sabatin dughiamin izan marki.”

¹⁵ Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganidir puvati? ¹⁶ Kamaghin amizi, amizir kam an Abrahamin ovavim, Satan 18plan azenir kabar a ike. Kamaghin amizima ki Sabatin dughiamin a firighti a deragham.”

¹⁷ A kamaghin mikemezima, an apaniba bar moghira aghumsiki. Ezi gumazamiziba an amizir bizir aghuibar gara bar akonge.

*Mastetin ovizir akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Egha Iesus gumazamizibar azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam? ¹⁹ A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh ami.”

*Yisin akar isin zuim
(Matyu 13:33)*

²⁰ Egha Iesus ua gumazamizibar azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam? ²¹ A yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin

ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui.”

*Tiar akar asuvirizim
(Matyu 7:13-14; 7:21-23)*

²² Egha Iesus Jerusalem ghuava nguibar ekiaba ko doziba bar dar itir gumazamizibar sure gamua zui. ²³ Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumazamizir vabara ua me iniam, o?”

²⁴ Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia migei, gumazamizir aviriba tiar akar asuvazimin aven mangiva avegham. Kamaghin amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir kamindirighiva aven mangi. ²⁵ Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaragham. Eghti ia azenan ikiva tiam misogh dimiva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam kuigh.’ Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?’

²⁶ “Eghti ia kamaghin mikimam, ‘E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezi ni tuavibar en sure gami.’

²⁷ “Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!’

²⁸ “Egh ia Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godin akam inigha izir gumaziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh tuangiva arang atariba kuskugh danganir kam in ikiam. ²⁹ Egh gumazamizir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh uan danganiba iniam. ³⁰ Ia oragh, gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

*Iesus Jerusalem apangkufi
(Matyu 23:37-39)*

³¹ Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghin a migei, “Herot ni

13:13: Mk 16:18, Ap 9:17 **13:13:** Mak 16:18; Aposel 9:17 **13:14:** Kis 20:9-10, Lo 5:13-14, Mt 12:10, Mk 3:2, Lu 6:7, Jo 5:16 **13:14:** Ua Me Ini 20:9-10; Godin Araziba 5:13-14; Matyu 12:10; Mak 3:2; Luk 6:7; Jon 5:16 **13:15:** Lu 14:5
13:15: Luk 14:5 **13:16:** Lu 19:9 **13:16:** Luk 19:9 **13:24:** Mt 7:13, Jo 7:34, Ro 9:31, Fl 3:12 **13:24:** Matyu 7:13; Rom 9:31; Filipai 3:12 **13:25:** Sng 32:6, Ais 55:6, Mt 7:23, 25:10-12, Lu 6:46 **13:25:** Aisaia 55:6; Matyu 7:23; 25:10-12; Luk 6:46 **13:27:** Sng 6:8, Mt 7:23, 25:41 **13:27:** Onger Akaba 6:8; Matyu 7:23; 25:41 **13:28:** Mt 13:42, 22:13, 24:51, 25:30 **13:28:** Matyu 13:42; 22:13; 24:51; 25:30 **13:28:** Matyu 8:11-12 **13:29:** Sng 107:3, Lu 14:15
13:29: Onger Akaba 107:3; Luk 14:15 **13:30:** Mt 19:30, 20:16, Mk 10:31 **13:30:** Matyu 19:30; 20:16; Mak 10:31

misoghasa. Kamaghin amizi ni nguibar kam ategh igharagh mangi.”

³² Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia mangi afiar atiar mam mikemegh, ‘Ni oragh, ki datirighin ko gurumzaraghan duar kuraba batoghiva, gumazamizibar arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarim agivam.’”
³³ Ezi ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazitam Jerusalem in azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurumzaraghan ko zuerimin mangivira ikiam.”

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalem in adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa me ginivi me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁵ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar sorian gava. Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavavim in izim, God deragh a damu!’”

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

¹ Sabatin dughiar mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezi dughiar kam gumazamiziba bar deraviram an gari. ² Ezi an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti. ³ Ezi Iesus Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar azara, “Moses Osirizir Araziba, da Sabatin gumazamizibar arimariaba ghuamaghasa amamangatiz, o puvati?” ⁴ Ezi me nimira itima a gumazimin suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu.

⁵ Egha a men azara, “Ian tavin otaritam o bulmakaun tam Sabatin dughiamin mozirpamin magirightima, ia ti mangi uam a gekuigham, o?” ⁶ Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

⁷ Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kam in me migei, ⁸ “Gumazitam amuir ikizimin isam bagh diaghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba. ⁹ Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, ‘Ni uan misiam gumazir kam daningigh.’ Eghti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim inigham. ¹⁰ Kamaghin amizi dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, ‘Roroam, ni danganir aghuir pin itimin mangi.’ Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam. ¹¹ Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiam iniam.”

Godin ikarvazim, o gumazibar ikarvazim?

¹² Egha Iesus ua isar ghuavim migei, “Ni isam damuva, uan roroaba ko aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, ni men dıman marki. Ni men diaghti, me uamategh nin diaghti, ni kamaghin uan ikarvazim uamategh a inigham. ¹³ Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh. ¹⁴ Eghti God arazir aghuimin ni damuam. Gumazir kaba nin dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizi, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin

13:34: Mt 23:37 **13:34:** Matyu 23:37 **13:35:** Sng 118:26, Ais 1:7, Jer 22:5, Mai 3:12, Mt 21:9, Mk 11:9-10, Jo 12:13
13:35: Onger Akaba 118:26; Aisaia 1:7; Jeremaia 22:5; Maika 3:12; Matyu 21:9; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:1:** Lu 11:37 **14:1:** Luk 11:37 **14:3:** Mt 12:10, Lu 6:9 **14:3:** Matyu 12:10; Luk 6:9 **14:5:** Kis 23:5, Lo 22:4, Mt 12:11, Lu 13:15 **14:5:** Ua Me Ini 23:5; Godin Araziba 22:4; Matyu 12:11; Luk 13:15 **14:6:** Mt 22:46 **14:6:** Matyu 22:46 **14:7:** Mt 23:6 **14:7:** Matyu 23:6 **14:8:** Aghuzir Akaba 25:6-7 **14:11:** Snd 29:23, Mt 23:12, Lu 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **14:11:** Aghuzir Akaba 29:23; Matyu 23:12; Luk 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **14:13:** Lo 14:29, Neh 8:10-12 **14:13:** Godin Araziba 14:29; Nehemia 8:10-12 **14:14:** Jo 5:29 **14:14:** Jon 5:29

damazimîn deraziba ua dikavamimîn a iniam.”

*Isar ekiamîn akar isîn zuim
(Matyu 22:1-10)*

¹⁵ Egha Iesus ko dakozimîn itir gumaz-ibar mav Iesusin akaba baregha, kamaghin Iesus migei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin isar ekiam amamim, a bar akongegham.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagha biziba akirava gumazamizir avirimîn dia. ¹⁷ Isam azuir dughiamin, isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga ghaze, ‘E biziba bar ada akirigha gifa, kamaghin amizi ia izi.’

¹⁸ “Ezi me bar moghira mangan aghuagha uan dimdiam avaghboava migirigiar ifavaribagh ami. Egha men mav faragha kamaghin migei, ‘Ki datirighira nguazim givese, egh mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogham.’ ¹⁹ Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegh.’ ²⁰ Ezi gumazir mikezim kamaghira a migei, ‘Ki amuim ini, kamaghin amizi, ki izan kogham.’

²¹ “Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghin migei, ‘Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamin itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar mangiva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir puvatiziba, me inigh izi.’ ²² Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, ni mikemezi moghin ki amigha gifa, ezi danganir maba ikiavira iti.’ ²³ Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ni mangi tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me izi, eghti nan dipenim izivaka. ²⁴ Ezi, ki ni

migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamin daghetam ameghan kogham.’”

*Ia faragh deravira nighnighiva
Iesusin gin mangi
(Matyu 10:37-38)*

²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghin migei, ²⁶ “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimîn otoghan kogham. ²⁷ Egh tina uan ter ighuvir an ovengamim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazim o amizimîn otoghan kogham.*

²⁸ “Ian tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam agivagham? ²⁹⁻³⁰ Egh ian tina dipenir ekiamin ingarsi, a faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimîn ingara bar anegivazir puvati.’

³¹ “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausenin midorozir gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimîn 20 tausenin midorozir gumazibagh afiragham, o puvatigham?’

³² A misoghan iburaghiva, egh atrivim saghuiamra ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki. ³³ Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimîn otoghan kogham.”

*Amangsizir kuramin akar isin zuim
(Matyu 5:13; Mak 9:50)*

14:15: Lu 13:29, MAA 19:9 **14:15:** Luk 13:29; Akar Mogomem 19:9 **14:17:** Snd 9:2, 9:5 **14:17:** Aghuzir Akaba 9:2; 9:5 **14:20:** 1 Ko 7:33 **14:20:** 1 Korin 7:33 **14:24:** Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46 **14:24:** Matyu 21:43; 22:8; Aposel 13:46 **14:26:** Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11 **14:26:** Godin Araziba 33:9; Matyu 10:37; Luk 18:29; Jon 12:25; Akar Mogomem 12:11 **14:27:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12 **14:27:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23; 2 Timoti 3:12 * **14:27:** Ni akar Matyu 10:38in itimin gan. **14:33:** Fl 3:7-8 **14:33:** Filipai 3:7-8

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? ³⁵ An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

15

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim (Matyu 18:12-14)

¹ Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti. ² Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.”

³ Ezi Iesus akar isin zuir kam in me migei, ⁴ “Ian tav 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighvira givagham, o? ⁵⁻⁶ Egh an an apighiva bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh, egh kamaghin mikimam, ‘Ki uan sipsipin ovengezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.’ ⁷ Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99plan derazir gumazamizir kabagh afiragham. Gumazir kuram a navim gira. Ezi 99pla gumazamiziba me ghaze me dera egha navibagh irazir puvati.”

Dagiar ovengezimin akar isin zuim

⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Amizitam 10pla wan kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighvira givagham. ⁹ Egh an apigh, uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki uan ovengezir wan kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.’”

¹⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazimin a givarvara akongezi moghin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram.”

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

¹¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir mam otarir pumuning iti. ¹² Ezi dozim kamaghin uan afeziam migia a gaghora ghaze, ‘Afeziam, ni ga bagh biziba tuiragh nananaba na daningigh.’ Ezi aninghin afeziam uan biziba aning bagha da taira.

¹³ “Ezi dughiar otevimin gin, otarir dozim uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mam in ghu. Egha nguibar kam in ikiava pura tintinimin arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa. ¹⁴ Ezi an dagiaba bar givazima, nguibar a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati. ¹⁵ Kamaghin amizi, a ghua nguibar kam in itir gumazir mam in ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuaghapi. ¹⁶ Ezi gumazitam daghetam a ganingizir puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da ngezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge.

¹⁷ “Ezi datirighin nighnizir aghuarim an izima, a kamaghin migei, ‘Nan afeziam in ingangarir gumazamiziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh iki mitiriam bangin aremegham. ¹⁸ Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi kamaghin a mikimam, ‘Afeziam, ki arazir kuramin God ko ni gami. ¹⁹ Ki datirighin gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nin ingangarir gumazimin min ikiam.’” ²⁰ Egha a dikavigha uan afeziam bagha zui.

“A saghon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan dafarimningin a muigha an tori.

14:34: Mt 5:12, Mk 9:50 **14:34:** Matyu 5:13; Mak 9:50 **15:1:** Luk 5:29-30 **15:2:** Ap 11:3, Ga 2:12 **15:2:** Aposel 11:3; Galesia 2:12 **15:4:** Ese 34:11, 34:16, Mt 18:12, Lu 19:10 **15:4:** Esekiel 34:11; 34:16; Matyu 18:12; Luk 19:10 **15:5-6:** 1 Pita 2:10; 2:25 **15:7:** Lu 5:32 **15:7:** Luk 5:32 **15:13:** Snd 29:3 **15:13:** Aghuzir Akaba 29:3 **15:16:** Snd 23:21 **15:16:** Aghuzir Akaba 23:21 **15:18:** Sng 51:4, Jer 3:12-13 **15:18:** Onger Akaba 51:4; Jeremaia 3:12-13 **15:20:** Ap 2:39, Ef 2:13, 2:17 **15:20:** Aposel 2:39; Efesus 2:13; 2:17

21 “Ezi an otarim kamaghin a migei, ‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni borim na darighan marki.’

22 “Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, dagarir asuaba a daghuigh! 23-24 Nan borim aremegha ua angamira iti. An ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.’ Egha me a givarvara isam gami.

25 “Ezi dughiar kamın otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza orazi, me ongava ighiam gizi. 26 Ezi a uan afeziamın ingangarir gumazir mamın diagha an azara, ‘Marazi tizim gami?’

27 “Ezi a an akam ikaragha ghaze, ‘Nin dozim uamategha ize. An aremezir puvatigha deravira ikia uamatenge. Kamaghin amizi, nin afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.’

28 “Ezi an otarir ekiam atara dipenimin aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghorravira iti. 29 Ezi a kamaghin uan afeziamın akam ikaragha ghaze, ‘Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin min ikia pura nin ingara, nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizir puvati. 30 Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba agivagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!’

31 “Ezi afeziam kamaghin a migei, ‘Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba. 32 Nin dozim aremegha ua dikafi. Egha an ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagh isam gamua ivarvari.’”

16

Gumazir fofozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimin akar isin zuim

1 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamın dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. Ezi an ingangarir gumaziba a migia ghaze, ‘Nin gumazir dapanim nin dagiaba pura da makuri.’

2 Ezi an an diazi an aven ghuzima an an azangsi, ‘Ni bizir tizim gamizi ki ni baraki? Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar gun migeir akinafarim na daningigh. Ezi bizir kam bagh ni ua gumazir dapanimin ikian kogham.’

3 “Ezi gumazibar dapanim uabira uabi migei, ‘Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egha ki nguazim gikuamin gavgaviba puvatigha, biziba bagh azangsihan aghumsiki. 4 Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na givaghtima, gumazamiziba na mikintima ki men dipenibar mangam.’

5 “A fo, gumazamizir maba pura gumazir ekiamın biziba ini, me tighar an biziba ua da ikarvagh. Ezi a gumazamizir kaba vaghvagha men deima me aven zui. Ezi a faragha zuimin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ 6 Ezi a kamaghin migia ghaze, ‘Ki 800pla dram wel ini.’ Ezi gumazir dapanim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400 osirigh.’ 7 Egha a ua mavın azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ Ezi a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezi a kamaghin a migei, ‘Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.’

8 “Nguazir kamın gumazamiziba me amir ingangariba me bar dagh fo. Egha angazangarimin itir gumazamiziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gifogha, gumazir dapanir kurar kamın ziam fe. A

15:21: Sng 51:4 15:21: Onger Akaba 51:4 15:23-24: Luk 15:32; Efesus 2:1; 2:5; 5:14; Akar Mogomem 3:1
 15:27: Lu 15:2 15:27: Luk 15:2 16:8: Jo 12:36, Ef 5:8, 1 Te 5:5 16:8: Jon 12:36; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5
 16:9: Dan 4:27, Mt 6:19-20, Lu 14:14, 1 Ti 6:17-19 16:9: Daniel 4:27; Matyu 6:19-20; Luk 14:14; 1 Timoti 6:17-19

gumazir niġhnizir aghuim itimn arazim gami.

⁹ “Ki ia migei, ia nguazir kamn dagiar kuram, gumazamizibar akurvagh me ko namakabar amu. Eghti dughiar da givamim otoghti, God ni inighti ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam.

¹⁰ “Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam kogham. ¹¹ Egh ia nguazir kamn dagiar kuram deragh an ganam koghtima, tina guizbangin biziba ia daningti ia dar ganam? ¹² Egh ia gumazir igharazimn biziba deraghvira dar ganam koghtima, tina ian biziba ia daningam?”

¹³ “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavn aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.”

*Farisin dagiaba bagha bar ifongeziba
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)*

¹⁴ Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusn garav minbaba sighsiravira iti. ¹⁵ Ezi a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian niġhnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men damazibar bar deraziba, da Godn damazimn bar ikufi.”

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Moses Osirizir Araziba ko Godn akam inigha izir gumaziba akam akura mamaghira ikia, ghua Jonn dughiamn tu. Ezi dughiar kamn, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamn Akar Aghuim akuri. Ezi gumazamiziba bar moghira dughiar kamn aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri. ¹⁷ Nguazim ko overiam

givagham. Eghti God Osizirir Arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham.

Iesus poroghamiba uari ataghirazir arazim migei

(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

¹⁸ “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimn iki mati, ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizimn iti, ni uaghan amizimn mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

¹⁹ Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar mamn, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevim arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti. ²⁰ Ezi an tiar akamin, gumazir puv biziba bagha azangsizir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus. ²¹ Egha a gumazir dagiaba avirasemezir kamn dagher otevir dakozimn apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezi a fiaba uaghan izava an duaba ozisi.

²² “Ezi gumazir puv biziba bagha azangsizim aremeghamin dughiam otozima, an areme. Ezi enselba a inigha ghua Abrahamn min aneti. Ezi gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezi me anefa. ²³ Ezi a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abrahamn garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti. ²⁴ Egha an Abrahamn dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimin iti. Ezi ni bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangh.’

²⁵ “Ezi Abraham an dimdiam ikaragha ghaze, ‘Otarim, ni bizir kam uam a ginirigh, ni angamira itir dughiamn, ni

16:10: Mt 25:21, Lu 19:17-26 **16:10:** Matyu 25:21; Luk 19:17-26 **16:13:** Mt 6:24 **16:13:** Matyu 6:24 **16:14:** Mt 23:14 **16:15:** 1 Sml 16:7, Sng 7:9, Snd 6:16-17, Mt 23:28, Lu 10:29, 18:9-14 **16:15:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 7:9; Aghuzir Akaba 6:16-17; Matyu 23:28; Luk 10:29; 18:9-14 **16:16:** Mt 4:17, 11:12-13, Lu 7:29 **16:16:** Matyu 4:17; 11:12-13; Luk 7:29 **16:17:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Mt 5:18, 1 Pi 1:25 **16:17:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Matyu 5:18; 1 Pita 1:25 **16:18:** Mt 5:32, Mk 10:11, 1 Ko 7:10-11 **16:18:** Matyu 5:32; Mak 10:11; 1 Korin 7:10-11 **16:20:** Matyu 15:27 **16:24:** Ais 66:24, Sek 14:12, Mk 9:44 **16:24:** Aisaia 66:24; Sekaraia 14:12; Mak 9:43 **16:25:** Jop 21:13, Lu 6:24 **16:25:** Jop 21:13; Luk 6:24

bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi. ²⁶ Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin, ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.'

²⁷⁻²⁸ "Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikaragha ghaze, 'Ki aveghbuar 5pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kam in izan marki.'

²⁹ "Ezi Abraham an akam ikaragha ghaze, 'Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba iti. Eghti me men akaba baragh.'

³⁰ "Ezi a kamaghin Abraham migei, 'Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.'

³¹ "Ezi Abraham kamaghin a migei, 'Me Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba baragham koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi me mikimtima, me uaghan nighnizir gavgavim an akabar ikian kogham.'

17

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi

(Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

¹ Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Gumazir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam! ² A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an

aremeghti deragham. ³ Kamaghin amizi ia deravira uari bagh gan.

"Egh nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Egh a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada. ⁴ Egh a 7plan dughiabar arazir kurabar ni damighiva, egh a 7plan dughiabar uamategh ni bagh izi kamaghin mikimam, 'Ki navim gira,' eghti ni an arazir kuraba gin amadagh."

Iesus nighnizir gavgavim arazim migei

⁵ Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, "Ni en nighnizir gavgavim damighti an ekefegh!"

⁶ Ezi a kamaghin me migei, "Ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitam in ikitima, ia temer kam mikim suam, 'Ni uabi asigh egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,' eghti a ian akam baragham."*

Iesus ingangarir gumazim arazim migei

⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ian tav ingangarir gumazitam an azenimin ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati. ⁸ Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, eghti ni gin dami. ⁹ A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati. ¹⁰ Ezi ia uaghan God damuasa ia mikemezir biziba ia bar dagh ami, egh ia suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami."

Iesus 10plan gumazir lepa itiba akirizi me ua dera

¹¹ Iesus Jerusalem ghuava, Samaria ko Galilin Distrighin tizimin zui. ¹² Egha

16:29: Ais 8:20, Jo 5:39, 5:45, Ap 15:21 **16:29:** Aisaia 8:20; Jon 5:39; 5:45; Aposel 15:21 **16:31:** Jo 11:44-48, 12:10-11 **16:31:** Jon 11:44-48; 12:10-11 **17:1:** Mt 18:6-7, Mk 9:42, 1 Ko 11:19 **17:1:** Matyu 18:6-7; Mak 9:42
17:3: Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 **17:3:** Ofa Gami 19:17; Aghuzir Akaba 17:10; Matyu 18:15; Jems 5:19
17:5: Mk 9:24 **17:5:** Mak 9:24 **17:6:** Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 **17:6:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 9:23; 11:23
* **17:6:** Mastetin ovizim, a bar sufi. **17:8:** Lu 12:37 **17:8:** Luk 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 **17:10:** Matyu 25:30; Rom 3:12; 1 Korin 9:16-17; Filemon 1:11 **17:11:** Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4
17:11: Luk 9:51-52; 13:22; Jon 4:4 **17:12:** Wkp 13:46 **17:12:** Ofa Gami 13:46

a nguibar mamın aven zuima, 10pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikia,† 13 tiarim akara an dei, “Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh.”

14 Ezi a men apigha kamaghın me miġei, “Ia mangıva, uari isiıva Godın ofa gamir gumazibar akagh.” Ezi me me bagha ghua tu-avir arızimın men mikarziba zuegha dera.

15 Ezi men mav, uabın garima an arımarıam ġıvazıma a uamategha izava pamtemın Godın dia egha an ziam fe.

16 Egha Iesusın suemningın boroghın nguazim ġırıgha fuagha, Iesus a gamızir bizim bagha a mınaba. A Samarian gumazimra.

17 Ezi Iesus kamaghın azara, “Ezi ki ti 10plan gumazir kaba akıris, o puvatı? Ezi 9pla managh iti? 18 Ezi Judan gumazitam ua iza, Godın ziam fe, o puvatı? Gumazir saghuıamın izezim uabıra izava Godın ziam fe.”

19 Egha Iesus kamaghın a miġei, “Ni dikavıgh mangı. Ni nıghnızir gavgavım ni gamızı, ni dera.”

God Bizibagh Atıvamin Dughıam izam (Matyu 24:23-28; 24:37-41)

20 Dughıar mamın Farısın gumaziba Iesusın azara, “God Bizibagh Atıvamin Dughıam manadııoghın izam?”

Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Ia oragh, God Bizibagh Atıvamin Dughıamın arazarazıba ia uan damazıbar dar ganıghan kogham. 21 Eghtı gumazıtam kamaghın mikıman kogham, ‘A kara,’ o ‘A muna.’ Ezi God Bizibagh Atıvamin Dughıam, a ian navir averıamın aven iti.”‡

22 Egha Iesus uan suren gumazıbav ġei, “Dughıam izıtıma, ia Gumazımbıbar Otarım izamin dughıam bagh ġansı damuva avegham. 23-24 Gumazımbıba ia mikımam, ‘Ara muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo, Gumazımbıbar Otarım izamin dughıam an onımarımın mın taghtagham. Eghtıma an angazangarım bar overıamın ruaghatıvımmıng uagharam anıngın tagham. Eghtı ia ivemar men akaba ġın mangan markı. 25 A faragh bizır avırıba bagh mızazım inıgham. Eghtı datırıghın dughıar kamın itir gumazımbıba an aghuagham.

26 “Ezi bizır Noan dughıamın otıvızıba, da uaghan Gumazımbıbar Otarım izamin dughıamın otıvam. 27 Gumazımbıba dagheba ko dıpaba apava, uarır ikıava mamaghıra ikıa ghua, Noa uan kurımın ghuanabozır dughıamın, aperıam iza bar me kuavareme.

28 “Ezi Lotın dughıamın kamaghıra, gumazımbıba dagheba ko dıpaba apava, dagıaba bagha bizıba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dıpenıbar inġarı. 29 Ezi Lot Sodom ataghızır dughıamın, avım ko dagıar ısıba amozımın mın overıamın ikegha sua izaghıra bar moghıra me kuavareme.

30 “Gumazımbıbar Otarım azenara izıghıramın dughıamın, bizıba uaghan kamaghıram otıvam. 31 Eghtı dughıar kamın ni tına uan dıpenımın pın itir avughıazır danganımmın ikeghıva, egha uan bizıba ataghızı da aven iti, ni da bagh magırı da inıan markı. Kamaghıra, tına azenıbar iti, a bizıtam bagh nguıbamın mangan markı. 32 Ni Lotın amuım ġınıghnıgh! 33 Gumazımbıbar manam

† 17:12: Lapan arımarıar fomıra Baıbelın dughıamın ikezim ıghara. Ezi datırıghın itir lepan arımarıam a ıgharaghav amı. Fomıra ikezim, pura mikarzır ġhurhurım gumazır namnabar otıfı. Egha uaghan bizır ıgharazıba sara posı. 17:13: Wkp 13:45-46 17:13: Ofa Gami 13:45-46 17:14: Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14 17:14: Ofa Gami 13:2; 14:1-32; Matyu 8:4; Luk 5:14 17:19: Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 17:19: Matyu 9:22; Mak 5:34; Luk 7:50 17:20: Jo 3:3, 18:36 17:20: Jon 3:3; 18:36 17:21: Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 17:21: Mak 13:21; Luk 17:23; Rom 14:17 ‡ 17:21: Gumazır maba kamaghın akar otevir kam ġırıgha ghaze, “Ia oragh. God Bizıbagh Atıvamin Dughıam, ian aven iti.” 17:22: Mt 9:15, Jo 17:12 17:22: Jon 17:12 17:23-24: Matyu 24:23-27; Mak 13:21; Luk 17:21; 21:8 17:25: Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 17:25: Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22 17:26: Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 17:26: Jenesıs 6:5-8; 7:1-24; Matyu 24:37 17:27: Stt 7:6-24 17:27: Jenesıs 7:6-24 17:28: Jenesıs 18:20-19:25 17:30: 2 Te 1:7 17:30: 2 Tesalonıka 1:7 17:31: Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 17:31: Jenesıs 19:17; 19:26; Matyu 24:17-18; Mak 13:15-16 17:32: Stt 19:26 17:32: Jenesıs 19:26 17:33: Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 17:33: Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Jon 12:25 17:34: Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 17:34: Matyu 24:40-41; 1 Tesalonıka 4:17

na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ³⁴ Ki ia migei, dimagarir kamın taning uaning inigh misiar vamira dakuti, God tav inighiva tav ategham. ³⁵⁻³⁶ Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righirighitima, God tav inighiva tav ategham.”§

³⁷ Ezi me an azara, “Ekiam managhira?”

Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kuaba managh iti naghın, taragiaba uari akuvagham.”

18

Zurara God ko migeir arazimın akar isin zuim

¹ Egha Iesus akar isin zuir mamın uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghira ikiam. Egh amirvaghan kogham. ² Egha a kamaghın me migei, “Nguibar ekiar mamın aven jasin mam iti, a Godın atiatir puvati. Egha gumazamizibagh nighnızir puvati. ³ Ezi amuir odıarir mam uaghan nguibar ekiar kamın iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osımtıziba a garısı. Ezi a jas bagha zurara izava a migei, ‘Ni kotiamın nan akuragh.’

⁴ “Ezi dughiar avirir maba a bizitam gamizir puvati. Egha abuan a uabıra uabi migei, ‘Ki Godın atiatir puvati. Egha ki gumazamizibagh nighnızir puvati. ⁵ Ezi amuir odıarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amıra. Kamaghın amizi, ki ua bagh zuamıra an osımtızim akırıgham, eghti a ua izi na damutima ki bar amıraghan kogham!’”

⁶ Egha Iesus ua mıgia ghaze, “İa jasin kuramın mıgırıgıam baragh. ⁷ God in-abazir gumazamiziba, me dimagarıba ko aruebar a bagha araima, a men osımtıziba bagh izi da akıram, o puvatıgham? A

me ataghıraghti me pura mangam? Bar puvati. ⁸ Ki ia migei, a men osımtızibar ganıva, zuamıra men akuragham. Kamaghın amizıma, Gumazamizibar Otarım uamateghamin dughiamin, a ganti, nguazımın itir gumazamiziba nighnızir gavgavım an ikiam, o puvatıgham?”

Gumazir pumuning God ko migeir akar isin zuim

⁹ Gumazamizir mabara uarıra uan zıaba fa, egha ıgharaz darazıv gıa ghaze, me derazır puvati. Ezi İesus kamaghın amir gumazamiziba bagha akar isin zuir kam gamı, ¹⁰ “Gumazir pumuning God ko mikımasa Godın Dıpenımın ghu, anıgın mav Farısı, ezi mav dagıaba ısır gumazım. ¹¹ Ezi Farısın gumazım tugha ua bagha kamaghın God migei, ‘Ki nı mınaba, ki gumazır mabar mın amir puvati. Me bizıba okıava, arazır kurabagh amuava egha amizır paba itıba okıa me koma akıı. Egha ki uaghan dagıaba ısır gumazır kamın mın amir puvati. ¹² Ki wıghın vamıran dughiar pumuningın nı ko mikımasa dagheba ataghırası. Egha bizır ki ısıba, ki 10plan pozıbar da arıgha, dar pozır vamıra uaghan nı ganıdı.’ ¹³ Ezi dagıaba ısır gumazım mong munamaghın tu. Egha a kogha overıamın gari puvatıgha uan evarım mısogha kamaghın migei, ‘Ki gumazır kuram, God nı nan apangkufigh!’ ¹⁴ Kamaghın amizi ki guızbangıra ia migei, gumazır dagıaba ısır kam, a Godın damazımın dera, egha dıpenımın ghu. Ezi ıgharazım puvati. Gumazamizır uan zıaba feba, God me abınam. Eghti gumazamizır uari abırıba, God me feghtı me zıar ekiaba iniam.”

İesus ghaze, borır dozıba na bagh izi (Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

§ **17:35-36:** Baıbelın fofozır gumazır maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakın, “Gumazır pumuning azenımın ikıti, God anıgın tav inigh egha tav ategham.” Nı deragh foghsı, Matyu 24:40ın gan.

17:37: Jop 39:30, Mt 24:28 **17:37:** Jop 39:30; Matyu 24:28 **18:1:** Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 **18:1:** Rom 12:12; Efesus 6:18; Kolosı 4:2; 1 Tesalonıka 5:17 **18:5:** Lu 11:7-8 **18:5:** Luk 11:7-8 **18:7:** MAA 6:10 **18:7:** Akar Mogomem 6:10 **18:8:** Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9 **18:8:** Hıbru 10:37; 2 Pıta 3:8-9 **18:9:** Lu 10:29, 16:15 **18:9:** Luk 10:29; 16:15 **18:11:** Sng 135:2, Aıs 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 **18:11:** Onger Akaba 135:2; Aısıa 1:15; 58:2; Luk 16:15; Akar Mogomem 3:17 **18:12:** Stt 14:20, Aıs 58:2-3, Mt 23:23 **18:12:** Jenesıs 14:20; Aısıa 58:2-3; Matyu 23:23 **18:13:** Sng 51:1 **18:13:** Onger Akaba 51:1 **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 **18:14:** Jop 22:29; Matyu 23:12; Luk 14:11; Jems 4:6; 1 Pıta 5:5-6 **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13 **18:15:** Matyu 19:13; Mak 10:13

15 Ezi Iesus dafarimning borir dozibar arighasa, gumazamiziba me inigha izi. Ezi an suren gumaziba kamaghin ganigha men atara men anogorosi. 16 Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha zuima, a kamaghin me migei, "Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, a borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti me na bagh izi, egh men anogoroghan marki. 17 Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham."

Gumazir dapanir biziba avirasememizim, Iesus ko migei

(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, "Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"

19 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim. 20 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, 'Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.'"

21 Ezi a kamaghin Iesus migei, "Ki fomiram aghirimra ikia, arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati."

22 Ezi Iesus kamaghin oregha a ikaragha ghaze, "Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar, ni da amangighiva dagiaba inigh, egh gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni

Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh nan gin izi." 23 Gumazir kam, biziba bar aviriba iti, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar osemi.

24 Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, "Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham! 25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasememiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!"

26 Ezi marazi kamaghin oregha an azara, "Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?"

27 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami."

28 Ezi Pita kamaghin a migei, "Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize."

29 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki, 30 egh datirighin itir dughiar kam, God bizir avirir me faragha inizir bizibagh afiragh me daningam. Egh dughiar gin otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."

Dughiar mizezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Egha Iesus 12plan suren gumaziba inigha me uarira ikiava, a kamaghin me migei, "Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalem in ghuavanadi. Eghti Godin

18:16: Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **18:16:** Matyu 19:14; Mak 10:14; 1 Korin 14:20; 1 Pita 2:2 **18:17:** Mt 18:3, Mk 10:15 **18:17:** Matyu 18:3; Mak 10:15 **18:18:** Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25 **18:18:** Matyu 19:16; Mak 10:17; Luk 10:25 **18:20:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20 **18:20:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; Rom 13:9; Efesus 6:2; Kolosi 3:20 **18:22:** Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19 **18:22:** Matyu 6:19-20; 19:21; 1 Timoti 6:19 **18:24:** Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 **18:24:** Aghuzir Akaba 11:28; Matyu 19:23; Mak 10:23 **18:27:** Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36 **18:27:** Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Mak 14:36 **18:28:** Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 **18:28:** Matyu 4:19-20; 19:27; Mak 10:28 **18:29:** Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30 **18:29:** Godin Araziba 33:9; Matyu 19:29; Mak 10:29-30 **18:30:** Mt 19:29, Mk 10:30 **18:30:** Matyu 19:29; Mak 10:30 **18:31:** Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44 **18:31:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Matyu 16:21; Mak 10:32; Luk 24:44

akam inigha izir gumaziba, Gumazamiz-ibar Otarimın gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangıra otogham. ³² Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazamiz-ibar dafaribar arıgham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsızir arazibar a damuam. Egh a giparıva, a ifozoregh a misueghti an aremegham. ³³ Eghti dughiar mıkezimın a ua dikavıgham.” ³⁴ Ezi an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim mıgei. Dar mıngariba men monge, ezi me bar fozir puvati.

Iesus gumazir damazir kuram gamizi a gari

(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Iesus Jerikon boroghıra izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamın aperaghav ikia biziba bagha azangsisı. ³⁶ Egha an orazima gumazamizir avırım iza zuima, a men azara, kar tizim. ³⁷ Ezi me a mıgia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.”

³⁸ Ezi a dia mıgei, “Iesus, Devitin Otarim, ni nan apangkufıgh!” ³⁹ Ezi gumazir faragha zuiba me an atara a mıgia ghaze, ni nımıra iki.

Ezi a bar pamtem dia mıgei, “Devitin Otarim, ni nan apangkufıgh!”

⁴⁰ Ezi Iesus tugh aakar gavgavim gumazibav gia ghaze, “Ia gumazir munam inigh na bagh izi.”

Ezi a roghıra izima, Iesus an azara, ⁴¹ “Ki tizim ni bagh a damuasa, ni ifonge?”

Ezi an a ikaragha ghaze, “Ekiam, ki ganasa ifonge.”

⁴² Ezi Iesus a mıgia ghaze, “Ni gan. Ni nıghnızir gavgavim ni nı akurazi ni dera.”

⁴³ Ezi a zuamıra gari. Egha Iesusın gın ghua Godın ziam fe. Ezi gumazamiziba an ganigha, uaghan Godın ziam fe.

19

Iesus Sakiusın dipenimın ghu

¹ Iesus Jerikon nguibar ekiam abigha zui. ² Ezi gumazir mam nguibar kamın iti, an ziam Sakius. A dagıaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagıaba bar avıraseme. ³ A Iesusın ganasa, a manmaghıra garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumazamizir avırımın tongın iti. Kamaghın amizi a Iesusın garir puvati. ⁴ A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghın amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusın ganasa temer fıghın ghuavanabo.

⁵ Ezi Iesus danganir kamın oto. Egha kogha temer kam gısın gara, kamaghın Sakius mıgei, “Sakius ni zuamıra izıghiri. Datırıghın ki nın dipenimın ikiam.” ⁶ Ezi a zuamıra izaghırıgha bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimın zui.

⁷ Ezi gumazamiziba bar an ganigha, kamaghın mıgia ngavamadi, “A ghua gumazir kuramın dipenimın iti.”

⁸ Me dipenimın ikia, Sakius tugh a, kamaghın Ekiam mıgei, “Ekiam, Ni oragh! Datırıghın ki uan biziba bar da tuiragham. Egh ki taba isi gumazir biziba puvatizibar anıngam. Egh ki gumazitam gifaragh an bizitam okemeghıra, ki datırıghın uamategh bizir pumuning ko pumuning a danıngam.”

⁹ Ezi Iesus kamaghın a mıgei, “Gumazir kam a uaghan Abrahamın ovavim. Kamaghın amizi, datırıghın God dipenir kamın gumazamiziba bar men akura.

¹⁰ Gumazamizibar Otarim, gumazamizir ovengeziba bagha ruiava men akuravaghasa ize.”

Dagıaba inizir ingangarir gumazir 10plan akar ısın zuim

(Matyu 25:14-30)

¹¹ Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a mıgei. A Jerusalemın boroghın itima, me ghaze, datırıghıra God Bizibagh Atıvamin Dughiam otogham. Kamaghın amizi, an akar ısın zuir mam me mıgei. ¹² A

18:32: Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 **18:32:** Matyu 27:2; Luk 9:22; 9:44; 23:1; Jon 18:28; Aposel 3:13
18:34: Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16 **18:34:** Mak 9:32; Luk 9:45; Jon 10:6; 12:16 **18:38:** Mt 15:22 **18:38:** Matyu 15:22
18:42: Lu 7:50, 17:19 **18:42:** Luk 7:50; 17:19 **19:7:** Mt 9:11, Lu 5:30, 15:2 **19:7:** Matyu 9:11; Luk 5:30; 15:2 **19:8:** Kis 22:1, Nam 5:6-7, 1 Sml 12:3, 2 Sml 12:6 **19:8:** Ua Me Ini 22:1; Diboboniba 5:6-7; 1 Samuel 12:3; 2 Samuel 12:6 **19:9:** Lu 13:16, Ap 16:31, Ro 4:11-13, Ga 3:7 **19:9:** Luk 13:16; Aposel 16:31; Rom 4:11-13; Galesia 3:7 **19:10:** Mt 10:6, 18:11, Lu 15:4, Jo 3:17, 1 Ti 1:15 **19:10:** Matyu 10:6; Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Timoti 1:15
19:11: Mt 25:14-30, Ap 1:6 **19:11:** Matyu 25:14-30; Aposel 1:6

kamaghin me migei, “Gumazir aruar mam nguibar saghuiamin mangasa, eghti me a damighti an atrivimin ikiam. A gin uamategh uan nguibamin izegh men ganam. ¹³ A mangasa uan ingangarir gumazir 10plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghira me rome. Egha kamaghin me migei, ‘Ia dagiar kaba inighiva uari bagh dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategham.’

¹⁴ “An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghin amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir aruam ghuzimin ghu. Me kamaghin migei, ‘Gumazir kam en atrivimin otivan e aghua.’ ¹⁵ Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam gamizi an atrivimin otogha, gin uamatenge. A uamategha izegha kamaghin me migei, ‘Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki foghasa me manmaghin nan dagiabagh isin dagiaba ini.’

¹⁶ “Ezi gumazir faragha zuim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki nin 20 kinan kamın dagiar ingangarim gamighava, a gisin 200 kina ini.’ ¹⁷ Ezi atrivim kamaghin a migei, ‘Ni nan ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir bar aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir muziarim gami, kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekiar 10plan ganam.’

¹⁸ “Ezi ingangarir gumazir igharazim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki nin 20 kinan kamın dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin 100 kina ini.’ ¹⁹ Ezi atrivim a migei, ‘Ki ni atighti ni nguibar ekiar 5plan ganam.’

²⁰ “Ezi ingangarir gumazir mizekim iza kamaghin migei, ‘Ekiam nin 20 kina ikia kati. Ki inir avizimin a nomkezima, a kati. ²¹ Ki ni gifo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni pura da isi. Egha dagher me opariziba, ni uaghan pura da isi. Kamaghin amizi ki nin atiati.’

²² “Ezi atrivim kamaghin ingangarir gumazim migei, ‘Ni ingangarir gumazir ku-

ram! Nin akamra ki ni tuisigham. Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir apangkuviba puvatizim. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi? ²³ Manmaghin amizi, ni nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir puvati, eghti ki uamategh iziva da iniva dagiataba dagh isin ua da iniam?” ²⁴ Egha a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, ‘Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.’ ²⁵ Me kamaghin a migei, ‘Ekiam, a 200 kina inigha gifa.’

²⁶ “Ezi a ghaze, ‘Ki ia migei! Gumazim o amizim Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba ia daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a iningham. ²⁷ Nan apaniba, ki men atrivimin ikian me aghua, ia me inigh kagh iziva, nan damazimin me misueghti me arimighiregh.’”

²⁸ Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalemın zuimin ghuavanadi.

Iesus Jerusalemın otogha Godin Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29--21:38)

*Iesus atrivimin min
Jerusalemın aven zui*

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁹ Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, nguibar kamning Olivin Mighsiam gisin iti. Egha a uan suren gumazir pumuning amaga, ³⁰ kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamın mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi. ³¹ Eghti tav kamaghin guan azaragham, ‘Gua tizim bagha donkin kam firi?’ eghti

19:14: Jo 1:11 **19:14:** Jon 1:11 **19:17:** Mt 25:21, Lu 16:10 **19:17:** Matyu 25:21; Luk 16:10 **19:21:** Mt 25:24
19:21: Matyu 25:24 **19:22:** 2 Sml 1:16, Jop 15:6, Mt 12:37, 25:26 **19:22:** 2 Samuel 1:16; Jop 15:6; Matyu 12:37;
25:26 **19:26:** Mt 13:12, 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18 **19:26:** Matyu 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18 **19:30:** Matyu
21:2-3; Mak 11:2-3

gua a mikim suam, 'Ekiam ingangarim an iti.'"

³² Egha Iesus aning amadazi aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti. ³³ Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aning azara, "Gua tizim bagha donkin benim firi?"

³⁴ Ezi aning kamaghin me migei, "Ekiam ingangarim an iti."

³⁵ Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusin akurazima a donki gisin apera. ³⁶ A donki gaperagha zuima, gumazamiziba uan korotiar ruariba suava tuavimin da mighuari. ³⁷ A iza danganir tuavir Olivin Mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruir darazi, me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe. ³⁸ Me araghasa kamaghin migei, "Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fi!"

³⁹ Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesus migei, "Tisa, ni uan suren gumazibav kintima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman marki!"

⁴⁰ Ezi a kamaghin me migei, "Ki ia migei, me nimira ikiti dagiaba uari araghasam!"

Iesus Jerusalem bagha azi

⁴¹ Iesus Jerusalem boroghira iza, egha an gara a bagha azi. ⁴² Egha a kamaghin migei, "Jerusalem, ki kamagh-sua, ni amua datirighin navir amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin amizi, da datirighin nin modo. ⁴³ Dughiam iziti, nin apaniba izi nguibam avinizir divazimin boroghin nguazir pozir ekiabav kiniva ni

ekiarughti, ni arimangighan kogham. ⁴⁴ Ni Jerusalem, me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham. Ni Godin dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh me dipenimin ingarizir dagiatam, ateghti, tam tam gisin ikeghan kogham."

Ivezir gumazamiziba ko biziba amadir gumazamiziba Iesus Godin Dipenimin me batosi

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, biziba amadir gumaziba batosi. ⁴⁶ Egha kamaghin me migei, "Godin Akinafarimin aven, osizirim kamaghin iti, 'Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto.'"

⁴⁷ A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa. ⁴⁸ Ezi gumazamiziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghin iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20

Me Iesusin gavgavim bagha an azara
(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Dughiar mamain Iesus Godin Dipenir avizimin aven ikia, gumazamizibar sure gamuava Akar Aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judabar gumazir aru-aba, me iza anekufa. ² Egha me kamaghin a migei, "E mikemegh, ni gavgavir manamin bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?"

19:32: Lu 22:13 **19:32:** Luk 22:13 **19:35:** 2 Kin 9:13, Mt 21:7, Mk 11:7, Jo 12:14 **19:35:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:7; Mak 11:7; Jon 12:14 **19:36:** 2 Kin 9:13, Mt 21:8 **19:36:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:8 **19:38:** Sng 118:26, Lu 2:14, 13:35, Ef 2:14 **19:38:** Onger Akaba 118:26; Luk 2:14, 13:35; Efesus 2:14 **19:40:** Hab 2:11 **19:40:** Habakuk 2:11 **19:41:** Jo 11:35 **19:41:** Jon 11:35 **19:42:** Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 **19:42:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:14; Rom 11:8 **19:43:** Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20 **19:43:** Aisaia 29:3-4; Jeremaia 6:3; 6:6; Luk 21:20 **19:44:** Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 **19:44:** Daniel 9:24; Maika 3:12; Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 1:68; 21:6 **19:45:** Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 **19:45:** Matyu 21:12; Mak 11:11; 11:15; Jon 2:14-15 **19:46:** Ais 56:7, Jer 7:11 **19:46:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **19:47:** Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 **19:47:** Luk 21:37; 22:53; Jon 7:19; 8:37; 18:20 **19:48:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19 **19:48:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 20:19 **20:2:** Ap 4:7, 7:27 **20:2:** Aposel 4:7; 7:27

3-4 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a Godin ize o gumamazibar ize?”

5 Ezi me uarira uariv gei, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti, a kamaghin mikim suam, ‘Ia manmaghin amigha ia nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?’” 6 Egh e suam, ‘An rurim gumamazibar ize,’ eghti gumamaziba dagiabar e ginivighti, e arighiregham. Me kamaghin fo Jon a Godin akam inigha izir gumazim.”

7 Egha me Iesus ikaragha ghaze, “E fozir puvati, Jonin rurim manmaghin ize.”

8 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham.”

*Wainin azenir gumazibar
akar isin zuim
(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)*

9 Egha Iesus migia ghua ua akar isin zuir kamın gumamazibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha, egha azenimin garir gumazir mabar dafarim garigha ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua dughiar ruarimin saghon iti. 10 Egha wainin oviziba kuarir dughiamin, a ingangarir gumazir mam amadagha ghaze, me wainin ovizir taba a daningam. Ezi azenimin garir gumaziba a misuegha anemadazima, a dafarir kinibar uamatenge. 11 Ezi a ingangarir gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge. 12 Ezi a ua mikezim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini.

13 “Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi migei, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a baregh deragh a damuam.’” 14 Ezi wainin azenimin garir gumaziba otarir kamın ganigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeghti, e uari bagh

wainin azenir kam iniam.’” 15 Egha me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme.”

Egha Iesus ua kamaghin gumamazibav gei, “Wainin azenir ghuavim manmaghira azenimin garir gumazir kabar amuam? 16 A iziva azenimin garir gumazir kabav soghti, me arimighiram. Eghti a wainin azenim inigh gumazir igharazibar anigam.”

Ezi gumamaziba bizir kam baregha migia ghaze, “Bar puvatigham!”

17 Ezi Iesus merara gara, egha men azara, “Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir kam, an mingarim manmakin?”

“Kar dipenir akınir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava?”

18 “Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irightima gumazir kam bar misarighiregham.”

19 Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, me bar kaghira Iesusin suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumamazibar atiati.

*Dagiaba Sisar ganidi
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

20 Egha me bar deravira a bagha gara, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamaghsua, me Iesusin migirigiar otevitamin suiraghiva, egh a isi Romın gavmanin gumazir ekiam danigham. 21 Ezi moga garir gumazir kaba an azangsisı, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumamazibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumamazir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. 22 Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei?”

E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?"

²³⁻²⁴ Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha kamaghin me migei, "Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?"

²⁵ Ezi me kamaghin migei, "Sisarin ziam koma nedazim an iti."

Ezi a me migei, "Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi God daning." ²⁶ Ezi me gumazamizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an suighan ibura. Egha me pura an migirigiabagh nighnigha nimira iti.

Aremezir gumazamiziba ua dikavigham
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.) ²⁸ Egha me kamaghin Iesus migei, "Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitam in aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatigh aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. ²⁹ Ezi 7plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba puvatigha areme. ³⁰⁻³¹ Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mizezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7plan aveghbuaba bar ariaghiregha boriba puvati. ³² Ezi amizir kam gin uaghan areme. ³³ Fomira me bar amizir kam in ike. Kamaghin amizi gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?"

³⁴ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Dughiar kam in itir gumazamiziba, me poroghamibagh ami. ³⁵ Eghti gin gumazamizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiamin, me poroghamibar amuan kogham. ³⁶ God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighti e fogh suam me Godin boribara, egh me enselbar min ikiam. Kamaghin amizi me uam arimighiran koghiva, egh poroghamibar amuan kogham. ³⁷ Ezi

Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghin migei, 'Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.' ³⁸ Kamaghin e fo, God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God. Ezi an damazimin an boriba bar angamira iti."

³⁹ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba kamaghin migei, "Mar migirigiar aghuim, Tisa." ⁴⁰ Egha me uam an azangan atiati.

Iesus a tina?

(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin gumazamizibav gei, "Manmaghin amizi gumazamiziba ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim Krai, a Devitin ovavim? ⁴² Ezi Devit uabi Onger Akabar Akinafarimin aven kamaghin mikeme:

"'Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,

"Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,*

⁴³ ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti, me nin dagarimningin apengan ikiam."'

⁴⁴ "Egha Devit 'Ekiam' a gati. Manmaghin amizi, a Devitin Ovavim?"

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Ezi gumazamiziba orazima a kamaghin uan suren gumazibav gei, ⁴⁶ "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba baghan. Me uari fava korotiar ruarir kaba aghuraruasa ifonge. Ezi gumazamiziba maketin danganibar men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egha isar ekiabar dughiar me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁷ Me amuir odiaribagh ifara, men dipeniba okia ghaze e

20:25: Mt 22:2, Mk 12:17 **20:25:** Matyu 22:21; Mak 12:17 **20:27:** Mt 22:21, Mk 12:18, Ap 23:8 **20:27:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Aposel 23:8 **20:28:** Lo 25:5 **20:28:** Godin Araziba 25:5 **20:36:** Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo 3:1-2 **20:36:** Rom 8:23; 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52; 1 Jon 3:1-2 **20:37:** Kis 3:6 **20:37:** Ua Me Ini 3:6
20:38: Ro 6:10-11, 14:8-9 **20:38:** Rom 6:10-11; 14:8-9 **20:42:** Onger Akaba 110:1 * **20:42:** Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam. **20:46:** Mt 23:5, Lu 11:43 **20:46:** Matyu 23:5; Luk 11:43

dera. Egha gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko miġia miġirġiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

21

*Amuir odiarim dagiamning God ganġngi
(Mak 12:41-44)*

¹ Iesus kogha garima, dagiaba itir gumazamiziba uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi. ² Ezi a garima biziba puvatizir amuir odiarir mam uaghan uan dagiar muziarimning ati. ³ Ezi Iesus kamaghin miġei, “Ki guizbangira ia miġei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazamizir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba anġngi. Ezi a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananamning ati.”

*Iesus ghaze, Godin Dipenim ikuvigham
(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Ezi an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin miġei, “Me dagiar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke.” ⁶ Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

*Iesus ghaze, osimtiziba ġin otivam
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)*

⁷ Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba manadizoghin otivam? Arazir manam faragh otoghti, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?” ⁸ Ezi Iesus kamaghin miġia ghaze, “Ia uari bagh deraghvira gan, ia

men ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin izi suam, ‘Kar kirara!’ Eghti tarazi suam, ‘Dughiam roghira ize!’ Eghti ia men ġin mangan marki. ⁹ Egh ia inogoviba ko adoghdozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghti nguazir kam ġivamin dughiam datirighira otoghan kogham.”

¹⁰ Egha a kamaghin me miġei, “Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. ¹¹ Eghti danganir maba mikimkizir gavgaviba, ko dagheba otevir dughiba koma arimariar gavgaviba otivti, atiatingamin biziba ko overiamin pin arazarazir ekiaba otivam.

¹² “Bizir kaba ġin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko miġeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghti ia nan ġin zuir gumazamiziba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazimin mangam. ¹³ Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim. ¹⁴ Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki. ¹⁵ Eghti ki nighnizir aghuiba ko miġirġiar aghuiba ia daningtima, ia miġirġiar aghuibara damuti, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adoghan kogham.

¹⁶ “Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba, merara ia inighiva gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian taraziv soghti ia arimighiregham. ¹⁷ Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. ¹⁸ Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghin ian dapanarizitam asighiran kogham. ¹⁹ Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir bar aghuim iniam.”

21:1: Mk 12:41 **21:1:** Mak 12:41 **21:3:** 2 Ko 8:12 **21:3:** 2 Korin 8:12 **21:6:** Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 19:44
21:6: Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 19:44 **21:8:** Mt 24:4-5, Mk 13:5-6, Ef 5:6, 2 Te 2:3 **21:8:** Matyu 24:4-5; Mak 13:5-6; Efesus 5:6; 2 Tesalonika 2:3 **21:10:** Matyu 24:6-7; Mak 13:7-8 **21:12:** Mt 24:9, Mk 13:9 **21:12:** Matyu 24:9; Mak 13:9 **21:14:** Mt 10:19, Mk 13:11 **21:14:** Matyu 10:19; Mak 13:11 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Ap 6:10 **21:15:** Aposel 6:10 **21:16:** Mai 7:6, Mt 10:21-22, Mk 13:12, Ap 7:59, 12:2 **21:16:** Maika 7:6; Matyu 10:21-22; Mak 13:12; Aposel 7:59; 12:2 **21:17:** Matyu 10:22 **21:18:** Matyu 10:30; Luk 12:7 **21:19:** Matyu 10:22; 24:13; Hibru 10:36

*Iesus ghaze Jerusalem ikuvigham
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)*

²⁰ Iesus ua kamaghin migei, “Ni Jerusalem in nguibamin ganti midorozir gumaziba izi a kontima, ni fogh suam, a gasighasighamin dughiam roghira ize. ²¹ Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangiti, Jerusalem in nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalem in azenan itir gumazamiziba uam an aven mangan markiam. ²² Kar osimtizibar dughiam, God da isi Israelia daningiva, men arazir kuraba ikarvagh. A fomira osirizi moghin otogham. ²³ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! Eghti God gumazir kabar atartima, osimtizir ekiam nguazir kam bativam. ²⁴ Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inivti me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangitima me nguibar Israelin azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar paziva Jerusalem damu mangi dughiar me Jerusalem in ganamin dughiam givagh.”

*Gumazamizibar Otarihin izam
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima, nguazimin gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham. ²⁶ Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin amizi gumazamiziba atiatingiva damaziba men isirtima, me daighiriva otivamin biziba bagh mizuamiva nighnigham. ²⁷ Egh me

dughiar kam in Gumazamizibar Otarihin ganti, a ghuariam in tong in gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara izam. ²⁸ Eghti bizir kabanagh otivighiritima ia dikavigh, uan dapaniba feqh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!”

*Temer fighin akar isin zuim
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me migei, “Ia temer fighin ganiva temer maba sara gan. ³⁰ Temebar dafariba asighiriti ia fogh suam, aruem ganamin dughiam roghira ize. ³¹ Kamaghira, ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

³² “Ki guizbangira ia migei, dughiar kam in itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³³ Overiam ko nguazim givagh, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.”

Iesus in suren gumaziba uari bagh der-aghvira gan

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar onganiba ko nguazir kam in biziba, ia puv dagh nighnighti, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghiva, asizibar suizir azuazimin min ian suigham. ³⁵ Dughiar kam, nguibaba ko nguazir kam in gumazamiziba bar me bativam. ³⁶ Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikimvira ikiti, a gavgavim ia daningtima ia bizir otivamin kabagh itaviragh. Egh ia Gumazamizibar Otarihin damazimin tivam.”

³⁷ Dughiar zurara, Iesus God in Dipenimin aven men sure gamuava, guaratizibar Olivin Mighsiam in ghuava

21:20: Mt 24:15, Mk 13:14 **21:20:** Matyu 24:15; Mak 13:14 **21:22:** Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7
21:22: Godin Araziba 32:35; Jeremaia 5:29; 46:10; Daniel 9:26-27; Hosea 9:7 **21:23:** Mt 24:19, Mk 13:17, 1 Ko 7:26
21:23: Matyu 24:19; Mak 13:17; 1 Korin 7:26 **21:24:** Esr 9:7, Sng 79:1, Ais 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2 **21:24:** Esra 9:7; Onger Akaba 79:1; Aisaia 63:18; Akar Mogomem 11:2 **21:25:** Sng 46:2-3, 65:7-8, Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 **21:25:** Onger Akaba 46:2-3; 65:7-8; Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:31; Matyu 24:29; 2 Pita 3:10-12; Akar Mogomem 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13, Mt 24:30, 26:64, MAA 1:7, 14:14 **21:27:** Daniel 7:13; Matyu 24:30; 26:64; Akar Mogomem 1:7; 14:14 **21:28:** Ro 8:19, 8:23, 13:11 **21:28:** Rom 8:19; 8:23; 13:11
21:33: Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:33:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Luk 16:17; 1 Pita 1:25 **21:34:** Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:34:** Matyu 24:48-50; Mak 4:19; Luk 17:27; Rom 13:13; 1 Tesalonika 5:3; 5:6; 1 Pita 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:35:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17 **21:36:** Matyu 24:42; Mak 13:33; Luk 18:1; Efesus 6:13; Akar Mogomem 6:17 **21:37:** Lu 19:47 **21:37:** Luk 19:47

dimagaribar an iti. ³⁸ Ezi gumazamiziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godin Dipenimin arui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

22

(Sapta 22--24)

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati

(Matyu 26:1-5; 26:14-16; Mak 14:1-2; 14:10-11; Jon 11:45-53)

¹ Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam, God Israelia Gitazir Dughiam. ² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me gumazamizibar atiati, kamaghin amizi me Iesus misoghasa tuaviba buri. ³⁻⁴ Iesusin 12plan suren gumazir mam Judas, an ziar mam Iskarlot. Satan an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma migirigabagh ami. ⁵ Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a daningasa akabar kiri. ⁶ Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darigham.

Suren gumazimning daghebar kiri

(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷ Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kamin me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagha sipsipin nguzim misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa.* ⁸ Ezi Iesus Jon ko Pita amadagha kamaghin aning migia ghaze, “Gua mangiva, e God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin daghebar kir.”

⁹ Ezi aning an azara, “Ga managh a bagh danganim akiram?”

¹⁰ Ezi a kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi. ¹¹ Egh dipenimin ghuavim mikim suam, “Tisa kamaghin migia ghaze, “Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin mana?” ¹² Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziba ko dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir.”

¹³ Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezi aning God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi

(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimmin min apiaghav iti. ¹⁵⁻¹⁶ Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelia Gitazir Dughiamin isamin dagher katam ameghan kogh, kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima, ki ia ko isar kam amasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam.”

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus wain apir kap inigha Ekiam minabagha kamaghin migei, “Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam aman kogh, kamaghira ikiti God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, ia a inigh ia uari daning.”

¹⁹ Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebigha me ganiga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim, ki ia bagha anenengi. Ia anemi na ginighnigh.”

²⁰ Me amegha givazima, arazir kamra a wain apir kap inigha kamaghin migei,

22:1: Kis 12:1-27 **22:1:** Ua Me Ini 12:1-27 **22:2:** Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27 **22:2:** Onger Akaba 2:2; Luk 20:19; Aposel 4:27 **22:3-4:** Matyu 26:14; Mak 14:10; Luk 4:13; Jon 13:2; 13:27 **22:5:** Sek 11:12 **22:5:** Sekaraia 11:12

22:7: Kis 12:1-27 **22:7:** Ua Me Ini 12:1-27 * **22:7:** Ni, God Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan. **22:13:** Lu 19:32 **22:13:** Luk 19:32 **22:15-16:** Luk 13:29; 14:15; Aposel 10:41; Akar Mogomem 19:9 **22:19:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 **22:19:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 24:30; 1 Korin 11:24 **22:20:** Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 **22:20:** Jeremaia 31:31-34; 1 Korin 10:16

“Kavın aven itir wainın kam, an Akar Dikarizir Gavgavir Ighiam, ki uan ghuzimın a gamizima, a ia bagha iri.† ²¹ Eghti ia gan, gumazir na inighiva gumazir kurabar dafarim darighamim, a kara na ko dakozim gaperaghav iti. ²² Eghti Gumamazibar Otarim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimın gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham.”

²³ Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsisi, “Tina bizir kam damuam?”

Iesusın aposelba uari adogha migei, tina faragham?

²⁴ Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham? ²⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kantrin Igharazir Gumamazibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kurabar gumamazibagh amua kamaghin migei ‘E gumamazibar akurvasi.’ ²⁶ Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimın ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimın mın uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimın mın iki. ²⁷ Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimın aperaghav itim o gumazir dagheba anıdim? Gumazir pura dagher dakozimın aperaghav itim. Ezi ki ian torimın ikia mati ian ingangarir gumazim.

²⁸ “Ki osımtıziba aterima ia na ko iti. ²⁹ Kamaghira, nan afeziam Atrivimın mın na atizima, ki uaghan atrivibar mın ia arighasa. ³⁰ Eghti nan atrivir dughiamın aven ia na ko atrivimın

dabirabir aghuaribar apiaghiva Israelian anabar 12plan ganam.”

Iesus kamaghin migia ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin migei, “Saimon, Saimon, Satan nın nighnızir gavgavim tuisigh a gifoghasa Godın azara. ³² Ezi ki ni bagha Afeziar Ekiam ko mikemegha gıfa, nın nighnızir gavgavim irighan kogham. Egh ni uamategh na bagh izi, egh gavgavim uan aveghbuabar aning.” ³³ Ezi Pita kamaghin a migia ghaze, “Ekiam, ki ni ko kalabusın mangam o aremeghasa ifuegha iti.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin Pitan akam ikaragha ghaze, “Ki ni migei, ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimın mikim suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghırama akam.”

Iesus ghaze, suren gumaziba uan dagiar mıtariba ko ruagha aruir mıtariba ko midorozir sababa ini

³⁵ Egha Iesus men azara, “Ki dughiar kamın ia amadagha bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagıaba azuir mıtariba ko ruagha aruir mıtariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitamın otevez, o puvati?”

Ezi me kamaghin migia ghaze, “Puvati.”

³⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Eghti datirighin, gumaziba dagıaba itir mıtarir muzıariba iki da inigh, egh gumaziba ruagha aruir mıtariba iki, uaghan da inigh. Eghti gumazir midorozir sababa puvatıziba, ia uan initam amadaghıva

† **22:20:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezın kamın itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:21:** Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 **22:21:** Onger Akaba 41:9; Matyu 26:21-23; Mak 14:18; Jon 13:21-22; 13:26 **22:22:** Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 **22:22:** Matyu 26:24; Aposel 2:23; 4:28 **22:23:** Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 **22:23:** Matyu 26:22; Jon 13:22; 13:25 **22:24:** Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46 **22:24:** Matyu 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46 **22:25:** Mt 20:25-27 **22:25:** Mak 10:42-45 **22:25:** Matyu 20:25-27; Mak 10:42-44 **22:26:** Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3 **22:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48; 1 Pita 5:3 **22:27:** Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 **22:27:** Matyu 20:28; Luk 12:37; Jon 13:12-15; Filipai 2:7 **22:28:** 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15 **22:28:** 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Hibru 4:15 **22:29:** Lu 12:32 **22:29:** Luk 12:32 **22:30:** Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21 **22:30:** Onger Akaba 49:14; Matyu 19:28; 1 Korin 6:2; Akar Mogomem 3:21 **22:31:** Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 **22:31:** Amos 9:9; 2 Korin 2:11; 1 Pita 5:8 **22:32:** Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17 **22:32:** Onger Akaba 51:13; Jon 17:9-11; 17:15; 17:20; 21:15-17 **22:33:** Lu 22:54 **22:33:** Luk 22:54 **22:34:** Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38 **22:34:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Jon 13:38 **22:35:** Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:35:** Matyu 10:9-10; Mak 6:8-9; Luk 9:3; 10:4 **22:36:** Lu 22:49 **22:36:** Luk 22:49 **22:37:** Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52 **22:37:** Aisaia 53:12; Luk 22:52

tam givesegh. ³⁷ Guizbangira Godin Akinafarim ghaze, ‘Gumamaziba an gari, a mati gumazir kuram.’ Ki ia migei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiamin Akinafarim osirizi moghin biziba na bativavira iti.”

³⁸ Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni gan. E midorozir sabar pumuning kati.”

Ezi a kamaghin me migei, “A gifa.”

*Jesus Olivin Mighsiamin God ko migei
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem ategha, Olivin Mighsiam bagha zui. A zurara ami mokin. Ezi an suren gumaziba an gin zui. ⁴⁰ Me danganir kam in otivigha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh God ko mikim. Eghti osimtizir ekiam kam ia damuti, ia ireghan kogham.”

⁴¹ Egha a me ategha, mati gumazim dagiam akunizir tizimin abanimin min, mong saghon ghugha, tevimning apirigha kamaghin God ko migei, ⁴² “Afeziam, ni ifueghava na da osimtizir kam inigh. Egh ni nan ifongiamin gin mangan marki. Ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ Ezi ensel mam Godin Nguibamin ikegha iza gavgavim a ganidi. ⁴⁴ Ezi Iesus nighnigha bar oseme, egha a pamtem Afeziam ko migei. Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri.† ⁴⁵ An Afeziam ko mikemegha, dikavighava uamategha uan suren gumaziba bagha zui. Egha a men garima, me bar osemegha akuavira iti. ⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim bagha akui? Ia dikavighava Afeziam ko mikim. Eghti osimtizir ekiam ia damuti, ia ireghan kogham.”

Judas Iesus isava, gumazir kurabar dafarim gati

(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

⁴⁷ Egha Iesus miaviavira itima maburan gumazir bizim oto. An 12plan suren

gumazir mam Judas, a men faragha iza tuavim men aka. A Iesusin boroghira izegha an torasava ami. ⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Judas, kar ni Gumamazibar Otarimin toreghiva, a inigh gumazir kurabar dafarim darighasa?”

⁴⁹ Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me kamaghin migei, “Ekiam, e uan midorozir sababar me misogham o?” ⁵⁰ Ezi men mav midorozir sabam inigha, ofa gamir gumazibar ekiamin ingangarir gumazir mam misogha, bar an kuarim anetuzi a iri.

⁵¹ Ezi Iesus kamaghin migei, “Arazir kam atakigh!” Egha Iesus an kuarimin suirazi, a ua dera.

⁵² Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba, ko Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza Iesusin suighasava amima, a kamaghin me migei, “Ia midorozir sababa ko asianiba inigha iza mati, ia okimakiar gumazim o midorozir gumazim buri? ⁵³ Ki zurara ia ko Godin Dipenimin aven itima, ia dafarim na garizir puvati. Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin mitarmemin gavgavim oto.”

*Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:57-58; 26:69-75; Mak 14:53-54; 14:66-72; Jon 18:12-18; 18:25-27)*

⁵⁴ Ezi Iesusin apaniba an suigha a inigha ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin zui. Ezi Pita men gin ghua mong girara iti. ⁵⁵ Ezi me dipenimin divazimin aven avim atigha apiaghav itima, Pita uaghan me koma aperaghav iti. ⁵⁶ Ezi ingangarir guivir mam avir angazangarimin an garima, a me koma aperaghav iti, ezi a mighigha an garava kamaghin a migei, “Gumazir kam a ko ike.”

⁵⁷ Ezi Pita kamaghin miava ghaze, “Puvati! Amizim, ki a gifozir puvati.”

22:39: Lu 21:37, Jo 18:1 **22:39:** Luk 21:37; Jon 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:40:** Matyu 6:13; 26:41; Mak 14:38; Luk 22:46 **22:42:** Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38 **22:42:** Matyu 6:10; Jon 5:30; 6:38 **22:44:** Jo 12:27, Hi 5:7 **22:44:** Jon 12:27; Hibu 5:7 † **22:44:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezin kam in itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:47:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Jon 18:3
22:49: Lu 22:36 **22:49:** Luk 22:36 **22:52:** Lu 22:37, Jo 7:30, 8:20, Kl 1:13 **22:52:** Luk 22:37; Jon 7:30; 8:20
22:53: Lu 19:47, 21:37, Jo 12:27 **22:53:** Luk 19:47; 21:37; Jon 12:27; Kolosi 1:13 **22:54:** Sng 31:11, Lu 22:33
22:54: Onger Akaba 31:11; Luk 22:33 **22:56:** Ap 4:13 **22:56:** Aposel 4:13

⁵⁸ A mong ikezima, mav ua gin iza an apigha kamaghin a miġia ghaze, “Ni uaghan men mav.”

Ezi Pita kamaghin miġei, “Ai! Ki an suren gumazim puvati!”

⁵⁹ Dughiam mong ghugha ġivazima, gumazir igharazim izava pamtem ghaze, “Guizbangira kav, a Galilin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike.”

⁶⁰ Ezi Pita kamaghin miġia ghaze, “Aiee! Ni tizim miġei? Ki bar fozir puvati!” Egha a miġiavira itima, tuarim ake.

⁶¹ Ezi Ekiam raghirigha miġhgha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, “Ni datirighin dughiar pumuning ko mizezimin mikim suam, Ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghirama akegham.”

⁶² Egha Pita inirighava, azenan ghugha bar puvirama azi.

Me Iesus misoghava a dipofi
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a miġiava a misosi. ⁶⁴ Egha me inir avizimin an damazimning ikegha kamaghin a miġei, “Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?” ⁶⁵ Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme.

Iesus gumazir apanibar damazimin tughav iti
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶ Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inigha men damazimin zui. ⁶⁷ Ezi me kamaghin miġei, “Ni e mikim, kar ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?”

Ezi a kamaghin me miġia ghaze, “Ki ia mikemeghtima, ia niġhnizir gavgavim nan ikian kogham. ⁶⁸ Eghti ki ian azaraghtima, ia na mikemeghan kogham. ⁶⁹ Eghti

datirighin ko gin izamin dughiaaba, Gumazimizibar Otirim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghiv ikiam.”

⁷⁰ Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin Otirim?”

Ezi a me miġia ghaze, “Ia guizbangira miġei, ki an Otirimra.”

⁷¹ Egha me kamaghin miġia ghaze, “E tizim bagh uamategh gumaziba inighti me gumazir kamın arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima, e an akatorim baregha ġifa.”

23

Me Iesus inigha Pailatin damazimin zuima a miġhavi iti

(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Egha gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui. ² Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a miġia ghaze, “E gumazir kamın garima an en gavmanin ikura. Egha a dagiaba Sisar daningan bar en anogoregha, kamaghin miġia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krai.”

³ Ezi Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.”

⁴ Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazimizibav ġia ghaze, “Ki gumazir kamın arazir kuratamin apizir puvati.”

⁵ Ezi me bar gavgavigha kamaghin miġia ghaze, “A Galilin Distirighin ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian Provinsin izegha kagh otogha kamaghin amuavira iti.”

Me Iesus inighava Herotin damazimin zui

⁶ Ezi Pailat miġirighar kam baregha kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?”

⁷ Iesus, Herot garir Provinsin ikezima,

22:61: Lu 22:34 22:61: Luk 22:34 22:67: Jo 3:12, 8:45, 10:24 22:67: Jon 3:12; 8:45; 10:24 22:69: Ap 7:56, Hi 1:3, 8:1 22:69: Aposel 7:56; Hibru 1:3; 8:1 22:70: Lu 4:3, 4:9 22:70: Luk 4:3; 4:9 23:2: Mt 17:27, Lu 20:25, Jo 19:12, Ap 17:7 23:2: Matyu 17:27; Luk 20:25; Jon 19:12; Aposel 17:7 23:3: Mt 27:11, 1 Ti 6:13 23:3: Matyu 27:11; 1 Timoti 6:13 23:4: 1 Pi 2:22 23:4: 1 Pita 2:22 23:7: Lu 3:1 23:7: Luk 3:1 23:8: Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9 23:8: Matyu 14:1; Mak 6:14; Luk 9:9

Pailat kamaghin fogha anemadazi, a Herot bagha ghu. Dughiar kamın Herot uaghan Jerusalemın iti. ⁸ Herot fomıra Iesusin ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha dughiar kamın an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusin akaba baregha an mirakelin tamin ganasa.

⁹ Egha Herot azangsizir avıravırıbar Iesus gamima, a bar an azangsizitam ikarazir puvati. ¹⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumazıba, me roghıra tuivighav ikia an atara akaba pamtem a gasi. ¹¹ Ezi Herot uan mıdorozir gumazıba ko an atarava dıbovir akar kurabar a mıgei. Egha me atrivimın inir aghuir mam inigha a gikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui. ¹² Fomıra Herot Pailatin apanim, egha dughiar kamın, aning roroamning.

Me Iesus isi temem gafughasa, Pailat mıgei

(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:38--19:16)

¹³ Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir aruaba ko gumazamizıba, men deima me bar uari akuvagha iti. ¹⁴ Ezi a kamaghın mıgei, “İa gumazir kam inigha na bagha ize. Egha ia kamaghın mıgei, ‘A gumazamizıbav geima me gavmanın ikura.’ Ezi ki ian damazimın arazir kabanagh bagha an azangsiki. İa oragh! Ki gumazir kamın arazitam batozir puvati. İa purama a gifari. ¹⁵ Ezi Herot uaghan nıghnızir kam ikia, gumazir kam e bagha uam anemada. İa oragh! An arazir kuratam damıghıva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamızir puvati, an ovengan kogham. ¹⁶⁻¹⁷ Kamaghın amızı, ki pura a fozoregh, an ateghti a mangam.”*

¹⁸ Ezi gumazamizıba bar moghıra tuai, “Gumazir mamın mısokegh! Egh Barabas ateghti an e bagh izi!” ¹⁹ (Barabas a fomıra Romın gavmanın ikuragha Jerusalemın nguıbamın aven mıdorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghıre. Ezi me a isa kalabus

gati.) ²⁰ Ezi Pailat Iesus ateghti a mangasa ua me mıgei.

²¹ Ezi me kamaghın tuai, “A isi ter ıghuvimın a gafugh! E a isi ter ıghuvimın a gafugh!”

²² Ezi dughiar mıkezim a kamaghın mıgei, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamın apızir puvati. An arazir kuratam damıghıva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamızir puvati. Ki puram a fozoreghıva aneteghti, a mangam.”

²³ Ezi me bar moghıra gavgavıgha dei, “İesus isıva ter ıghuvimın a gafugh!” Ezi men dımdiaba bar Pailatin akam gafıra. ²⁴ Ezi Pailat men akamın gın ghugha, İesus mıgıa ghaze, an ovengam. ²⁵ Gumazamizıba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha mıdorozim forezıma, gumazir maba ariaghıre. Ezi me a isa kalabus gati. Ezi Pailat gumazamizıbar nıghnızimın gın ghuava, İesus isa mıdorozir gumazıbar dafarım gati.

Me İesus isa ter ıghuvimın a gafu

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Ezi mıdorozir gumazıba İesus inigha zuıma, Sairinin gumazir mam an zıam Saimon, a Jerusalemın mangasa iza me gitavırazıma, me an suıra. Egha me ter ıghuvım an dıpızim gatıgha a mıgeıma, a İesusın gın zui.

²⁷ Ezi gumazir avırım an gın ghua, amızıba a bagha aziava azirakar ıghıar amırızıbagh ami. ²⁸ Ezi İesus raghırıgha kamaghın me mıgıa ghaze, “İa Jerusalemın amızıba, ia na bagh arangan markı. İa uari ko uan borıba bagh arang! ²⁹ Gın dughıatam otoghtıma, me kamaghın mıkim suam, ‘Amızir furabaghatıba ko amızir tıghar borıba batamıba ko, amızir oteba borıbagh anıngızir puvatızıba, me bar akuegham.’

23:11: Ais 53:3 **23:11:** Aısaia 53:3 **23:12:** Ap 4:27 **23:12:** Aposel 4:27 **23:16-17:** Mt 27:15, Jo 18:39

23:16-17: Matyu 27:15; Jon 18:39 * **23:16-17:** Fofozir gumazir maba mıgıa ghaze, akar ıgharazir mam uaghan vezın kam iti. A kamakın, “Me arazir kam iti, me azenıba bar, İsar Ekıamın Dughiar kamın itıma, Pailat kalabusın gumazir mam ataghızı a me bagha zui.” Nı Mak 15:6ın gan. **23:26:** Mt 27:32, Mk 15:21 **23:26:** Matyu 27:32; Mak 15:21 **23:29:** Mt 24:19, Lu 21:23 **23:29:** Matyu 24:19; Luk 21:23

30 “Egh me dughiar kamın kamaghın mighsiabav kimam, “Ia e gisin irighıva, e mongekh!” ’

31 “Me datirighın arazir kamın temer angamtızim damighıva arazir manatamın temer mıdiarim damuam?”

32 Ezi mıdorozir gumaziba gumazir kurar pumuning İesus ko aning misueghtima, me aremeghasa aning inıgha izi. 33 Egha me ghua danganir mamın oto, an ziam Dapanir Agharim. Egha me danganir kam İesus isa ter ıghuvımın anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazıma, mam an agharir guvimın itima, mam an agharir kiriamın iti. 34 Ezi İesus kamaghın mıgei, “Afeziam, me amir biziba, me dagh fozir puvati. Nı men arazir kuraba gın amadagh.” Ezi mıdorozir gumaziba İesusın korotiaba iniasa satu gıkararai.

35 Ezi gumazamiziba an gara tuivıghav itima, gumazir dapanıba uaghan an gara mınbaba sıghsirava kamaghın a mıgei, “A gumazir mabar akurvakis. Egh a guızbangıra God Uam E İniasa Mısevezir Gumazim, gumazir God inabazim, a uabı uabın akuragh.”

36-37 Ezi mıdorozir gumaziba iza uaghan a dıpvava, egha wainın dıpar mısozim a ganıga kamaghın a mıgei, “Nı guızbangıra Judabar atrıvir gumazim, nı uabı uabın akuragh!”

38 Egha mıdorozir gumaziba osızirir mam İesusın dapanım gısın anegura. An osıziriba kamaghın mıgei, “Gumazir kam Judabar Atrıvim.”

39 Ezi gumazir kurar mam ter ıghuvımın guraghav ikia, atara kamaghın İesus mıgei, “Nı guızbangıra God Uam E İniasa Mısevezir Gumazim, nı uabın akurvaghıva ga sarama akuragh!”

40 Ezi gumazir kurar ıgharazim atarava kamaghın mıgei, “Nı ovengasava amuava,

Godın atıati, o puvati? 41 Me deragha ga gamı, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezi gumazir kam arazir kuratam gamızir puvati.”

42 Egha gumazir kam kamaghın İesus mıgei, “İesus, nı gın atrıvimın ikiamın dughiam, nı na gınırıgh.”

43 Ezi İesus kamaghın a mıgei, “Kı guızbangıra nı mıgei, nı datirighın na ko Godın Nguıbar Aghuarımın ikiam.”

İesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44-45 Ezi aruem dughiar kamın garir puvati. Kamaghın amızı, mıtatem 12 kloghın nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghın tu. Ezi Godın Dıpenımın itir inir ekiam tongıra biki.

46 Ezi İesus pamtem kamaghın dei, “Afeziam, kı uan duam nın dafarım garısı.” A kamaghın mıkemegha, uan duam sue.

47 Ezi mıdorozir gumazıbar gumazir dapanım kamaghın ganıghava Godın ziam fe. Egha kamaghın mıgei, “Guızbangıra, kar gumazir aghuım, a bizitam pazava a gamızir puvati.” 48 Ezi gumazamızir iza itıba bizir kabanangın gari da otivıma, me azia, uan afarızıbav sogha, uan dıpenıbar zui.

49 Ezi İesus gıfozir gumazıba, ko amızir an gın Galılın Dıstrıghın izezıba, me mong saghon tuıvıgha ikia, bizir kabar gari da otıfi.

Me İesusın kuam dagıar torım garısı
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provınsın nguıbam Arimatean ikegha ize. A gumazir aghuım, a Godın damazımın arazir aghuıbagh amir gumazim, egha a Judan kotın aven itir gumazir aruabar gumazir mam. Egha

23:30: Ais 2:19, Hos 10:8, MAA 6:16 **23:30:** Aisaia 2:19; Hosea 10:8; Akar Mogomem 6:16 **23:31:** Jer 25:29, Ese 20:47, 1 Pi 4:17 **23:31:** Jeremaia 25:29; Esekiel 20:47; 1 Pita 4:17 **23:33:** Mt 27:33, Mk 15:22, Jo 19:17-18
23:33: Matyu 27:33; Mak 15:22; Jon 19:17-18 **23:34:** Sng 22:18, Ais 53:12, Mt 5:44, Ap 3:17, 7:60 **23:34:** Onger Akaba 22:18; Aisaia 53:12; Matyu 5:44; Aposel 3:17; 7:60 **23:35:** Sng 22:7, Sek 12:10, Mt 27:39, Mk 15:29 **23:35:** Onger Akaba 22:7; Matyu 27:39; Mak 15:29 **23:36-37:** Onger Akaba 69:21 **23:42:** Mt 16:27-28 **23:42:** Matyu 16:27-28 **23:44-45:** Ua Me Ini 26:31-33; 36:35; Amos 8:9 **23:46:** Sng 31:5, Ap 7:59 **23:46:** Onger Akaba 31:5; Aposel 7:59 **23:48:** Lu 18:13 **23:48:** Luk 18:13 **23:49:** Sng 38:11, Lu 8:2-3 **23:49:** Onger Akaba 38:11; Luk 8:2-3 **23:50-51:** Luk 2:25; 2:38

a men nighniziba ko arazibar gin man-gan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam baghavira mizua iti. ⁵² Egha Josep Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amamangati. ⁵³ Ezi a Iesusin kuam ter ighuvimin anedegha, inir ghurghurimin a righa, a inigha ghua dagiar torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati. ⁵⁴ Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize.

⁵⁵ Ezi amizir Iesusin gin Galilin Dis-trighin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuam ati. ⁵⁶ Egha me ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghua bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughsi.

24

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inigha dagiar torimin zui.* ² Egha me gari, torim avarazir dagiam, me a puegha ghu. ³ Egha me aven ghua Iesusin kuam bagha garava avenge. ⁴ Egha me kamaghin ganigha nighnizir aviribagh amua tuiv-ighav itima, gumazir pumuning zuamira aningin korotiaba onimarimin min tagh-tagha men min tughav iti. ⁵ Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazimin gari, ezi gumazimning kamaghin me migei, "Ia tizim bagha gumazir angamira itim, gumazir ovengezibar danganimin a buri?" ⁶ A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia mikemezir bizim, ia a ginighnigh, ⁷ 'Gumamazibar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighti, me a isi ter ighuvimin a

guragham. Eghti a dughiar mikezimin ua dikavigham.'" ⁸ Ezi a mikemezir akaba, me dagh iniri.

⁹ Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusin suren gumazir 11plan migiava igharaz darazi sara mikeme. ¹⁰ Amizir bizir kabar gun Iesusin 11plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsin amebam, ko amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun aposelbav gei. ¹¹ Ezi me amizibav gia ghaze, me ti onganighama, kamaghin amizi me nighnizir gavgavim men akabar itir puvati. ¹² Pita kamaghin oregha dikavigha ivegha mozim in ghu. Egha an aviragha, mozimin aven gara bizitam in apizir puvati ghav inir ghurghuribara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghin amizir bizim.†

Gumazir pumuning Emeusin tuavimin Iesus bato
(Mak 16:12-13)

¹³ Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emeusin nguibamin zui, Emeusin nguibamin ikegha Jerusalem in zuir tuavimin ruarim, a 11 kilomita. ¹⁴ Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaning migei. ¹⁵ Egha aning bizir kabav gia uaningin azangsizima, Iesus uabi otogha aning ko me zui. ¹⁶ Ezi aning an garava, deragha a gifozir puvati.

¹⁷ Ezi an aning in azara, "Gua tizibar uaning migia tuavimin zui?"

Ezi aning tughav an garava bar osemegha aziasava ami. ¹⁸ Ezi aning in mav, an ziam Kliopas, an azara, "Jerusalem in izezir gumamaziziba bar bizir kam gifo. Ezi ni ti uabira dughiar givazibar Jerusalem in bizir kabagh fozir puvati?"

23:55: Lu 23:49 **23:55:** Luk 23:49 **23:56:** Kis 20:10, Lo 5:14 **23:56:** Ua Me Ini 20:10; Godin Araziba 5:14

* **24:1:** Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. **24:4:** Ap 1:10 **24:4:** Aposel 1:10 **24:5:** Lu 2:9 **24:5:** Luk 2:9 **24:6:** Matyu 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33 **24:9:** Mk 16:10
24:9: Mak 16:10 **24:10:** Lu 8:3 **24:10:** Luk 8:3 **24:11:** Mk 16:11, Lu 24:25 **24:11:** Mak 16:11; Luk 24:25 † **24:12:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, vezin kam in akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:15:** Mt 18:20, Lu 24:36 **24:15:** Matyu 18:20; Luk 24:36 **24:16:** Jo 20:14, 21:4 **24:16:** Jon 20:14; 21:4 **24:18:** Jo 19:25 **24:18:** Jon 19:25 **24:19:** Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22
24:19: Matyu 21:11; Jon 6:14; Aposel 2:22

¹⁹ Ezi Iesus aningın azara, “Bizir tiziba?”

Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretin Iesus bativizir bizibav gei. A Godin akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumazamizibar damazimin bar gavgafi. ²⁰ Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanin dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimin anegura. ²¹ Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghın an iti, a God Ua Israelia Iniasa Misevezir Gumazim.

“Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha gıvazi, ezi datirighın an aremezir dughiar mıkezim oto. ²²⁻²³ Ezi datirighın en amizir maba mızaraghara mozimin ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha me iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghın e migia ghaze, a ua dikafi. ²⁴ Ezi en marazi mozimin ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghın aning migei, “Gua gumazir onganımning! Gua Godin akam inigha izir gumazimin akaba nighnizir gavgavim ko navim zuamirama dar itir puvati. ²⁶ Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mızaziba inigh egh gin Godin damazimin ziar ekiam iniam.” ²⁷ Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua, Godin akam inigha izir gumazibar akaba bar aning migei. A Godin Akinafarimin itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aningın sure gami.

²⁸ Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima, ²⁹ aning a migia ghaze, “Aruem bar gıvazima aminim piri. Ni ga

ko dakuam.” Ezi a ghuava aning koma akui. ³⁰ Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inigha Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganıdi.

³¹ Ezi aning datirighın an gara a gifofozima, a pura puvati. ³² Ezi aning maghira uaning migei, “A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi.”

³³ Egha aning dikavigha zuamira uamategha Jerusalemın ghua garima, Iesusın 11pla suren gumaziba, me marazi ko uari akuvagha iti. ³⁴ Egha me kamaghın aning migei, “Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon bato!” ³⁵ Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me migia ghaze, a bret abighizima ga an ganighava a gifo.

Iesus uan suren gumaziba bato

(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Iesusın suren gumazir 11pla ko marasi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongın tughav ikia, kamaghın me migei, “Navir amirizim ia ko iki.”† ³⁷ Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari.

³⁸ Ezi a kamaghın me migei, “Ia tizim bagha atiatia nighnizir aviribagh ami? ³⁹ Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogham. Duaba aghariba ko inivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki aghariba ko inivafizim iti.” ⁴⁰ A kamaghın mikemegha uan duar torir dafarimningın itimning ko duar torir dagarimning itimning, men aka. § ⁴¹ Ezi me bar akuegha tintinibar nighnigha, nighnizir gavgavim an itir puvati.

24:20: Lu 23:1, Ap 13:27-28 **24:20:** Luk 23:1; Aposel 13:27-28 **24:21:** Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6 **24:21:** Luk 1:68; 2:38; 19:11; Aposel 1:6 **24:22-23:** Matyu 28:8; Mak 16:10; Luk 24:1-11; Jon 20:18 **24:24:** Jo 20:3-10 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11 **24:26:** Luk 9:22; 24:44; Aposel 17:3; 1 Pita 1:11 **24:27:** Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13 **24:27:** Jenesis 3:15; Diboboniba 21:9; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 22:1-21; Aisaia 7:14; 53:7; Daniel 9:24; Malakai 3:1 **24:30:** Mt 14:19, Lu 22:19 **24:30:** Matyu 14:19; Luk 22:19 **24:34:** 1 Ko 15:4-5 **24:34:** 1 Korin 15:4-5 **24:36:** 1 Ko 15:5 **24:36:** 1 Korin 15:5 † **24:36:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam, Luk uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:37:** Mt 14:26 **24:37:** Matyu 14:26 § **24:40:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:41:** Jo 21:5 **24:41:** Jon 21:5

Ezi a men azara, “Ia damamin daghetam iti?”⁴² Ezi me tuazir osirir akuam a ganingizima,⁴³ a men damazibar a inighava anepi.

⁴⁴ Egha a kamaghin me migei, “Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Onger Akabar Akinafarim, da nan gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba.”⁴⁵ Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo.

⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Krai, an aremegh dughiar pumuning ko mikezimin ikegh uamategh mozimin dikavigham.”⁴⁷ Eghti nan ziamin, ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikegh nan akam inigh nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia ikiziba bar dar gumazamizibav kimti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amangam.⁴⁸ Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim.⁴⁹ Ia oragh. Afeziam faragha akam akira ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavgavim izighiritima, ia a iniam.”

*God Iesus inigha uamategha
uan Nguibamin ghuavanabo
(Mak 16:19-20; Aposel 1:9-12)*

⁵⁰ Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai.⁵¹ An arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a inigha uan Nguibamin ghua-
vanadi.⁵² Ezi me an ziam fa bar akuegha uamategha Jerusalem in zui.⁵³ Egha me

Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

24:44: Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22 **24:44:** Matyu 16:21; 20:18; Mak 8:31; Luk 9:22 **24:45:** Lu 24:27, Ap 16:14 **24:45:** Luk 24:27; Aposel 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:46:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 50:6; 52:14-53:12; Hosea 6:2; Luk 24:26; Aposel 17:3 **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16 **24:47:** Aisaia 49:6; 49:22; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Malakai 1:11; Matyu 28:19; 1 Timoti 3:16 **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32 **24:48:** Jon 15:27; Aposel 1:8; 1:22; 2:32 **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4 **24:49:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 14:16; 14:26; 15:26; 16:7; Aposel 1:4 **24:51:** Jo 20:17, Ef 4:8 **24:51:** Jon 20:17; Efesus 4:8 **24:52:** Jo 14:28, 16:22 **24:52:** Jon 14:28; 16:22 **24:53:** Ap 2:46, 5:42 **24:53:** Aposel 2:46; 5:42

Jon Osirizir Akar Aghuim

O Jon

Akar faragha zuim

Jon Osirizir Akar Aghuimın akınafarım, a kamaghın miġia ghaze, Iesus a “Godın Akam uabi gumazimın min oto. God anemadazıma an en tongın iti.” Jon kamaghın ifonge, gumamaziziba bar niġnızir gavgavım Godın Otarım Iesusın ikiam. Egh me kamaghın fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. Jon kamaghın fo, gumamazizir niġnızir gavgavım Iesusın itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghın an akınafarir kam osiri. (Ni Jon 20:31ın gan.)

Jon faragha e mikeme, Akar fomıra God ko itir kam, kar Iesusra. Egha ġin Jon Iesusın mirakelbar eghaghanıbar gun miġei. Eghti e dar gan fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godın Otarım. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mıngaribar e mikeme. Ezi e gumamazizir mabar gari, me niġnızir gavgavım Iesusın ikiava an ġin zui. Ezi marazi niġnızir gavgavım an ikian aghua.

Akar sapta 13–17ın itiba, Iesusın apanıba dımagarımın an suirazımın dughıamın otivizir arazıba, Jon a dagh eghari. Dımagarir kam, Iesus uan suren gumazıba ko ikia miġirıġıar aghuir avırıba me ganıngi. Ezi ġin apanıba Iesusın suiragha a kot gatıgha, a isa ter ıghuvımın a gafu. Akar abuananam, Iesus mozımın ua dıkavızı, an suren gumazıba an gani.

Bizir e dughıar avırıbar Jonın akınafarımın garir mam, a kamakın, Iesus nguazımın itir gumamazizibar dabirabımın bizibar gara da isa akar ısın zuımın dav ġei. Ezi

aminimın akam, ko dipamın akam, ko bretın akam, ko angazangarımın akam, ko wainın ikarızımın akam, ko sipsipbar garir gumazımın akam, dipenimın tiar akamın akam, bizir kaba Jonın akınafarımın aven iti.

Akam gumazimın min otogha iza gumamazizibar tongın iti

(Sapta 1)

Akar İkirimirir Zurara İtim Anıdim, a gumazimın min oto

¹ Bar fomıra fomıra, bizıba bar tıghar otivamın dughıam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God. ² Bar fomıra fomıra Akam God ko iti.

³ Ezi Akar kamın, God bizıba bar dar ingarızıma, da otifi. Ezi bizitam tuavir ıgharazitamın otozir puvati. Akam uabi bizıbagh amızıma, da otifi. ⁴ Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarımın mıngarım. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumamazizıba angazangarım me ganıdi. ⁵ Ezi angazangarir kam a mıtatemın ısıma, mıtatem anevaraghava anemungezir puvati.

⁶ Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon. ⁷ An akam akunasa ize. An angazangarir kamın akamın gun mikımtıma, gumamazizıba bar moghıra a baraghıva niġnızir gavgavım an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize. ⁸ Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamın akamın gun mikımasa ize. ⁹ Ezi angazangarir kam guızbangın angazangarım. Egha nguazir kamın izegha gumamazizıba bar angazangarım me ganıdi.

¹⁰ Akam nguazir kamın iti. An gavgavımın, God nguazir kamın ingari, ezi

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13 1:1: Aghuzir Akaba 8:22; 8:30; Jon 17:5; Filipai 2:6; Kolosi 1:17; 1 Jon 1:1-2; Akar Mogomem 1:2; 19:13 1:2: Stt 1:1 1:2: Jenesis 1:1 1:3: Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 1:3: Jon 1:10; 1 Korin 8:6; Efesus 3:9; Kolosi 1:16-17; Hibru 1:2 1:4: Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 1:4: Jon 5:26; 8:12; 9:5; 1 Jon 5:11 1:5: Jo 3:19 1:5: Jon 3:19 1:6: Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33 1:6: Matyu 3:1; Mak 1:4; Luk 1:13-17; 1:76; 3:1-2; Jon 1:33 1:7: Ap 19:4 1:7: Aposel 19:4 1:8: Jo 1:20 1:8: Jon 1:20 1:9: Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 1:9: Aisaia 49:6; Jon 1:4; 8:12; 1 Jon 2:8 1:10: Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3 1:10: Jon 1:3; 17:25; Hibru 1:2; 11:3 1:11: Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 1:11: Luk 19:14; Aposel 3:26; 13:46 1:12: Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 1:12: Rom 8:15; Galesia 3:26; 2 Pita 1:4; 1 Jon 3:1

nguazimîn itir gumazamiziba a gifozir puvati. ¹¹ A uan nguibamra ghuzima an anababa an aghuagha a inizir puvati. ¹² Ezi gumazamizir maba a ini, egha niĝnizir gavgavim an ziamîn iti. Kamaghîn amizi, a me gamizîma me Godîn boribar mîn otifi. ¹³ Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mikarzibar ifongiamîn, o gumazimîn ifongiamîn Godîn boribar otivizir pu. Bar puvati. God uabi me gamizîma me an boribar otifi.

¹⁴ Akam uabi gumazimîn mîn oto. A bar Godîn Otarir vamîra, ezi God a gamizi a Godîn gavgavim ko angazangarim ini. Ezi God anemadazîma an en tongîn iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarimîn gani. Ezi apangkuvim ko guizîm akam bar a gizîfa.

¹⁵ Ezi Jon gumazir kamîn gun me miĝei. Egha pamten dia ghaze, “A gumazir kam, ki faragha an gun ia mikemegha gîfa. Ki kamaghîn miĝei, ‘Gumazir nan ĝin izim, a bar fomîra iti, ezi nan amebam ĝin na bate. Kamaghîn amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafîra.’” ¹⁶ Ezi apangkuvim bar a gizîfa, ezi a uan apangkuvimîn a dughiar aviribar bar deravîra e gami. ¹⁷ Guizbangîra, Moses Osirizir Araziba, God e bagha da isa Moses ganîngizi, Moses e ganîngi. Ezi God, Kraîs Iesusîn aven apangkuvim ko guizbangîn arazim en aka. ¹⁸ Gumazitam bar Godîn ganizir puvati. Ezi kar Godîn Otarir vamîra, a uabi God, egha a bar Godîn boroghîra iti. A uabîra God en aka.

*Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim,
an akam akuri
(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)*

1:13: Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:13:** Jon 3:3-6; Jems 1:18; 1 Pita 1:23 **1:14:** Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:14:** Aisaia 60:1-2; Matyu 1:16; 1:20; Luk 9:32; Jon 2:11; Rom 1:3-4; Galesia 4:4; Filipai 2:7; Kolosi 1:19; 1 Timoti 3:16; Hibru 2:11-16 **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17 **1:15:** Matyu 3:11; Luk 3:16; Jon 1:27-32; 8:58; Kolosi 1:17 **1:16:** Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:16:** Jon 3:34; Efesus 1:6-8; Kolosi 1:19; 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:17:** Ua Me Ini 34:28; Godîn Araziba 4:44; Jon 8:32; Rom 3:24; 6:14; 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:18:** Ua Me Ini 33:20; Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 6:46; 1 Timoti 1:17; 6:16; 1 Jon 4:9; 4:12; 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:19:** Jon 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 **1:20:** Luk 3:15-16; Jon 3:28; Aposel 13:25

* **1:20:** Grighîn akamîn, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, me a dibora ghaze, “Kraîs.” **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40 **1:21:** Godîn Araziba 18:15-18; Malakai 4:5; Matyu 11:14; 17:10-13; Jon 6:14; 7:40 **1:23:** Ais 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:23:** Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33 **1:25:** Matyu 21:25; Jon 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:27:** Jon 1:15; 1:30; Aposel 13:25; 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40

¹⁹ Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghîn an azara, “Ni tinara?”

²⁰ Ezi Jon bighavîra miĝia akam modir puvati. A kamaghîn miĝei, “Ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim puvati.”*

²¹ Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?”

Ezi a kamaghîn miĝei, “Puvati.”

Ezi me kamaghîn a miĝei, “Ni ti Godîn akam inigha izir gumazir kamra, e ni mîzuai.”

Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Puvati.”

²² Kamaghîn amizîma, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikarvazir aghuitam inigh mangîva gumazir e amadazibav kimam. Ni manmaghîra uabi miĝei?”

²³ Ezi Jon kamaghîn miĝei:

“Ki gumazir kamîn tiarim,
ki gumazamiziba puvatizir dan-
ganimîn ikia egha kamaghîn dia
miĝei,
‘Ia Ekiam baghîva
tuaviba azenîva, dar kir.’”

(Kar akar Godîn akam inigha izir gumazim Aisaia fomîra osirizim.)

²⁴ Gumazir kaba, Farisiba me amangizi me ize. ²⁵ Egha me kamaghîn Jonîn azara, “Ni Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim puvatigh, egh ni Elaija puvatigh, ni Godîn akam inigha izir gumazir kam puvati, egha ni tizimsua gumazamiziba rue?”

²⁶ Ezi Jon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki dipamin me rue. Ezi gumazir mam ian tongin iti, ia a gifozir puvati. ²⁷ A gumazir kam, a nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan ibura.” ²⁸ Jon Betanin nguibamin ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jordanin Fanemin vongin iti. Danganir kam in Jon gumazamiziba rue.

Jesus a Godin Sipsipin Nguzim

²⁹ Ezi amimzaraghan Jon Iesusin garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghin migei, “Ia munagh gan! Munar Godin Sipsipin Nguzim. A nguazimin itir gumazamizibar arazir kuraba gin amadi! ³⁰ A gumazir kam, ki fomira kamaghin an gun mikeme, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’ ³¹ Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightima, Israelin gumazamiziba a gifoghasa, kamaghin ki iza dipamin gumazamiziba rue.”

³² Egha Jon ua kamaghin an gun migei, “Ki garima Godin Duam kuarazir bunbamin min Godin Nguibam ategha mighegha izaghira gumazir kam gisin iti. ³³ Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin gumazamiziba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam izighirighiva, gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin gumazamiziba ruam.’ ³⁴ Ki uabi bizir kam in ganigha egha an gun kamaghin ia migei, gumazir kamra, a Godin Otarim.”

4plan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

³⁵ Egha amimzaraghan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kam in

tuivighav iti. ³⁶ Egha a garima Iesus a gitavirazima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar Godin Sipsipin Nguzim!” ³⁷ Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghin akar kam mikemezima, aning ghua Iesusin gin zui.

³⁸ Ezi Iesus ikigha gara aning in azara, “Gua tizim buri?”

Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamin iti?” (Ziar kam “Rabi,” an mingarim kamakin, “Tisa.”)

³⁹ Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimin gari. Dughiam, 4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar kam in aning a ko iti.

⁴⁰ Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir kamning in mav. A Saimon Pitan aveghbuam. ⁴¹ Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon batogha, kamaghin a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia,” a kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.”)

⁴² Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara kamaghin a migei, “Ni Saimon, Jon in Otarim. Eghti me gin ziam ‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan,” mirara ghu. An mingarim kamakin, “Dagiam.”)†

Jesus Filip ko Natanielin dia

⁴³ Egha amimzaraghan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!” ⁴⁴ (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.)

⁴⁵ Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, “E gumazir kam in ganigha gifa, Moses fomira Judan Arazibar Akinafarim osira gumazir kam in gun osiri. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba

1:28: Matyu 3:6; Jon 10:40 **1:29:** Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:29:** Ua Me Ini 12:3; Aisaia 53:6-7; 53:11; Jon 1:36; Aposel 8:32; 1 Korin 15:3; 1 Pita 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27 **1:30:** Jon 1:15; 1:27 **1:32:** Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:32:** Matyu 3:16; Mak 1:10; Luk 3:22 **1:33:** Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 **1:33:** Matyu 3:11; Luk 3:2-3; Aposel 1:5; 2:4; 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:34:** Matyu 3:17; 17:5; 27:54 **1:36:** Jo 1:29 **1:36:** Jon 1:29 **1:40:** Mt 4:18-20 **1:40:** Matyu 4:18-20 **1:41:** 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 **1:41:** 1 Samuel 2:10; Onger Akaba 2:2; Jon 4:25 **1:42:** Mt 16:18, Mk 3:16 **1:42:** Matyu 16:18; Mak 3:16
† **1:42:** Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kam in a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt 8:22, Mk 2:14 **1:43:** Matyu 8:22; Mak 2:14 **1:45:** Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23 **1:45:** Jenesis 3:15; 49:10; Godin Araziba 18:18; Aisaia 7:14; 9:6; Jeremaia 23:5; Esekiel 34:23; Sekaraia 6:12; Matyu 2:23

uaghan gumazir kamın gun osiri. A Nasaretin nguibamın gumazim Iesus, a Josepin otarim.”

⁴⁶ Ezi Nataniel kamaghın an azara, “Akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamın otivam? Ti puvatigham!”

Ezi Filip kamaghın a migei, “Ni izi ganigh.”

⁴⁷ Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghın migei, “Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangıra Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati.”

⁴⁸ Ezi Nataniel kamaghın Iesusin azara, “Ni manmaghın na gifo?” Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Filip tighar nın dimamin dughiamın, ni temer fighın povimın itima, ki nın gani.”

⁴⁹ Ezi Nataniel akar kam baregħa kamaghın a ikaragħa ghaze, “Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelian Atrivim!”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Ki kamaghın ni migei, ni temer fighın povimın itima, ki nın gani. Ezi bizir muziarir kamın, ni nighnızir gavgavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragħam.”

⁵¹ Egha Iesus ua kamaghın me migei, “Ki guizbangıra ia migei, ia gin Godin Nguibamın ganti a kuighirighıti, ia Godin enselbar ganti da Gumazamizibar Otarim bagħ ghuavanang, ua izighiram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagħa mirakelin arazibagħ ami

2

(Sapta 2–4)

Iesus dipam gırazıma a wainın dipamın oto

¹ Dughiar pumuning gıvazıma, gumazir mam Kanan nguibamın ikia amizimın ikiasa, ezi amuimın ikiamın isam oto.

1:46: Jo 7:41, 7:52 **1:46:** Jon 7:41; 7:52 **1:47:** Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 **1:47:** Onger Akaba 32:2; Jon 8:39; Rom 2:28; 9:6 **1:49:** Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 **1:49:** Matyu 14:33; 16:16; 27:42; Mak 3:11; Jon 12:13 **1:51:** Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13 **1:51:** Jenesis 28:12; Matyu 4:11; Luk 2:9; 2:13 * **2:1:** Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonın akinafarımın aven iti. Arazir kabar, an akagħa ghaze, a guizbangıra Godra. Ni vezin kabar gan: Luk 2:11, 2:18-19, 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 **2:4:** Matyu 12:48; Jon 7:6; 7:30; 8:20 **2:6:** Mk 7:3-4 **2:6:** Mak 7:3-4 **2:11:** Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40 **2:11:** Luk 9:32; Jon 1:14; 4:54; 11:40

Kanan nguibam a Galilin Distrighın aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.* ² Ezi me uaghan Iesus uan suren gumazıba ko men diazıma me uaghan amuimın ikiamın isar kamın ghuegħa iti.

³ Ezi wainın dipam gıvazıma, Iesusin amebam kamaghın a migei, “Me ua wainın dipaba puvati.”

⁴ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Amebam, kar nın bizim, nan bizim puvati. Nan dughiam a tighar izam.”

⁵ Ezi an amebam ingangarir gumazıbav gei, “A bizitam damusi ia mıkımtı, ia a damu.”

⁶ Ezi dipenir kamın 6plan dagıar mınner ekiaba iti, da ekevegħa egha vaghvagħa 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazıbar gin ghua dipar kabagħ rue.

⁷ Ezi Iesus kamaghın ingangarir gumazıbav gei, “Ia mınner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizıma da bar izevegħa akabagħ imara.

⁸ Ezi a kamaghın me migei, “Ia datirighın mınner dozitam inigh dipatam tuighıva a inigh gumazir isamın faragħa zuim bagħ mangı.” Ezi ingangarir gumazıba maba inigha zui. ⁹ Ezi dipar kam wainın dipamın otogħa gıfa, ezi gumazir isamın faragħa zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managħ wainın dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuizıba, merara fo.

Kamaghın amizi, isamın faragħa zuir gumazim a gumazir amuimın ikiasava amım, an diagħa, ¹⁰ kamaghın a migei, “Gumazamizıba bar wainın dipar aghuım faragħa me ganıdi. Ezi gumazamizıba wainın avirim amegħa gıvazıma, me gin wainın dipar mong afangizim anıdi. Ezi no, ni wainın dipar aghuımın anogoregħa, egha datirighıra ni a inigha izi!”

¹¹ Kar mirakelin arazir Iesus faragħam amizim. A Galilin Distrighın aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam

gami. Ezi mirakelin kamın, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nighnizir gavgavim an iti.

¹² Ezi bizir kabar gın, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamın nguibamın ghuaghiri. Egha me dughiar mabar nguibar kamın iti.

Iesus Godın Dıpenimın aven dagiaba bagha ingarir gumazamiziba batosi

(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Ezi God Israelia Gitazir Dughiamın Isam otivasa roghira izima, bizir kam bagha, Iesus Jerusalemın nguibar ekiamın ghu. ¹⁴ Egha a Godın Dıpenim avınizir dıvazimın aven ghua bizibar garima, gumazamiziba dagiaba iniasa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumazamiziba apiaghav iti. ¹⁵ Ezi Iesus beniba inigha bizimın mın a da ike. Egha a gumazamiziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godın Dıpenimın avızim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba akuri da ira dagiaba akızirigha tintinibar zui. ¹⁶ Ezi a kamaghın gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me mıgei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamın Dıpenim biziba amadir danganimın mın a damuan marki.”

¹⁷ Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamın ganigha, egha me Godın Akınafarımın itir akar mam giniri. Akar kam a kamakın, “Nan navir averiam bar nın Dıpenim gifuegha egha a baghavira iti.”

¹⁸ Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamın ganigha, kamaghın an azara, “Ni mirakelin arazir manam

damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia datirighın arazir kam gami?”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ia Godın Dıpenir kam apirighti, eghti ki dughiar pumuning ko mıkezimın uam an ingarightıma a tugham.”

²⁰ Ezi Judaba kamaghın mıgei, “Me 46plan azenibar Godın Dıpenir kamın ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mıkezimın a ingarighti a tugham, o?”

²¹ Ezi Iesus mıgeir Godın Dıpenir kam, an mıkarzimra. ²² Ezi God gın mozimın a gamizıma a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomıra mıkemezir kam giniri. Egha akar Godın Akınafarımın itim ko akar Iesus mıkemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazamizibar araziba bar dagh fo

²³ Ezi Iesus, God Israelia Gitazir Dughiamın Isamın Jerusalemın itima, gumazamizir avırım mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghın amizıma me nighnizir gavgavim an iti. ²⁴ Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghın, a nighnizir gavgavim men itir puvatı. ²⁵ A uabi gumazamizibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gıfa. A fofozitamın otevezir puvatı, gumazitam gumazamizibar arazibar gun a mıkıman kogham.

3

Iesus Nikodemus ko mıgei

¹ Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam. ² Dımagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghın a mıgei, “Tisa, e fo, God tisan mın ni amadazıma ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtıma, gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.”

2:12: Mt 4:13 **2:12:** Matyu 4:13 **2:13:** Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55 **2:13:** Ua Me Ini 12:1-27; Jon 6:4; 11:55
2:16: Lu 2:49 **2:16:** Luk 2:49 **2:17:** Sng 69:9 **2:17:** Onger Akaba 69:9 **2:18:** Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30
2:18: Matyu 12:38; 21:23; Jon 6:30 **2:19:** Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14 **2:19:** Matyu 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29; Aposel 6:14 **2:21:** 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 **2:21:** 2 Korin 6:16; Kolosi 2:9 **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 **2:22:** Luk 24:6-8; Jon 12:16; 14:26 **2:23:** Jo 2:11, 7:31 **2:23:** Jon 2:11; 7:31 **2:25:** Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23 **2:25:** Matyu 9:4; Mak 2:8; Jon 6:64; Aposel 1:24; Akar Mogomem 2:23 **3:1:** Jo 7:50, 19:39 **3:1:** Jon 7:50; 19:39 **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38 **3:2:** Matyu 22:16; Jon 9:16; 9:33; Aposel 2:22; 10:38

³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.”

⁴ Ezi Nikodemus an azara, “Gumazim ghurigh givagh manmaghin ua igiam gavagham? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.

⁶ Nguazir kamın itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto. ⁷ Ni akar ki ni mikemezimin digavir kuram damuan marki, ‘Ia ua igiabar otifigh.’ ⁸ Aminim a uan ifongiamin gintigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumazamiziba bar me gamima me igiabar otifi.”

⁹ Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni Israelian tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o? ¹¹ Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara. ¹² Ki nguazir kamın bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir

gavgavim dar ikiam? ¹³ Gumazir igharazitam Godin Nguibamin ghuavanabozir pu. Puvati. Gumazamizibar Otarim uabira Godin Nguibam ategha izaghiri.

¹⁴ “Fomira Moses gumazamiziba puvatizir danganimin ikia kuruzimin nedazir aghorimin itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumazamizibar Otarim ghufam. ¹⁵ God kamagsua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazamizibar Otarimin itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumazamizibar Otarim ghufam.

¹⁶ “God Otarir bar vamira iti. Egha God nguazimin itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamagsua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva ovengan kogh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamiran kam me ganingi. ¹⁷ God uan Otarim nguazimin gumazamizibar jasin min me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada. ¹⁸ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin Otarir vamiran kamın itir puvati, kamaghin amizi, an ovegha gifa. ¹⁹ Ezi Godin kotiamin mingarimin arazim kamakin, Godin angazangarim nguazimin izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghin amizi, me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarimin aghua. ²⁰ Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimin apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghin amizi, me angazangarimin izir puvati. ²¹ Ezi gumazir guizbangin arazim gamim, a Godin angazangarimin izi. A

3:3: Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **3:3:** Matyu 18:3; Galesia 6:15; Taitus 3:5; Jems 1:18; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **3:5:** Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 **3:5:** Esekiel 36:25-27; Mak 16:16; Aposel 2:38; Taitus 3:5 **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13 **3:6:** Onger Akaba 51:5; Jon 1:13 **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11 **3:8:** Fofozir Gumazim 11:5; 1 Korin 2:11 **3:11:** Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26 **3:11:** Matyu 11:27; Jon 3:32; 7:16; 8:26 **3:12:** Lu 22:67 **3:12:** Luk 22:67 **3:13:** Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10 **3:13:** Aghuzir Akaba 30:4; Jon 3:6; 6:33; 6:38; Aposel 2:34; Rom 10:6; 1 Korin 15:47; Efesus 4:9-10 **3:14:** Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:14:** Diboboniba 21:9; Jon 8:28; 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:15:** Jon 3:36; 6:47; 20:31 **3:16:** Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 **3:16:** Jon 3:36; 10:28; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 4:9-10 **3:17:** Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:17:** Luk 19:10; Jon 5:22; 5:45; 12:47; Aposel 17:31; 1 Jon 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 **3:18:** Jon 3:36; 5:24; 6:40; 6:47; 20:31 **3:19:** Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 **3:19:** Jon 1:4-5; 1:8-12; 8:12 **3:20:** Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 **3:20:** Jop 24:13-17; Efesus 5:11-13

kamaghin ifonge, Godin angazangarim deravira kamaghin gumamazizir igharaz-ibar akagham, a Godin gavgavimin uan ingangarim gami. Ezi kamaghin gumazir kam Godin angazangarimin aven izi.”

Jon Gumamaziziba Ruer Gumazim, der-aghavira bighatigha ghaze, Iesus a tina

²² Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrighin zui. A me ko danganir kamın ikia gumamaziziba rue. ²³ Jon, Salimin nguibamin boroghin itir nguibam Aionin ikia gumamaziziba rue. Danganir kam dipar aviriba iti, ezi gumamazizir avirim rurim iniasa izi. ²⁴ (Dughiar kamın, Herot tighar Jon isi kalabus darigham.)

²⁵ Ezi akavdorozir mam Jonin suren gumaziba ko Judan gumazir mamın tongin oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manamin gin mangi, Godin damazim zuegham? ²⁶ Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamaghin a migei, “Tisa, gumazir kam fomira ni ko Jordanin Fanemin vongin ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir kam datirighin gumamaziziba ruema, gumamaziziba bar a bagha zui.”

²⁷ Ezi Jon kamaghin me ikaragha ghaze, “Godin uan Nguibamin itim, bizitam gumazim danighan koghti, an a inighan kogham. ²⁸ Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, ‘Ki God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragha ize.’ ²⁹ Gumazitam amizitamın ikiam, eghti amizir kam a gumazir kamın amuim. Ezi gumazir kamın namakam, a tugha gumazir amuimin itimin akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir averiam bar a gizifa. ³⁰ An ziam

bar ekevegh mamaghira ikiti, nan ziam bar magirigh.

³¹ “Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kamın gumazim, a nguazir kamın bizibagh amua egha nguazir kamın bizibav gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a biziba bar dagh isin iti. ³² A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inigha nighnizir gavgavim an itir puvati. ³³ Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egha tuavir kamın kamaghin men aka, God a guizin akam migei. ³⁴ Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghin amizi, a Godin akam akuri.

³⁵ “Afeziam uan Otarim bar a gifongegha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa. ³⁶ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimin akamin gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningharim an ikivira ikiam.”

4

Iesus Samarian amizim ko migei

¹ Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus gumamazizir aviriba ruezi, gumamazizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira. ² (Guizbangira, Iesus uabi gumamaziziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.) ³ Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumamazizir aviriba an suren gumamazizibar otifi, kamaghin a Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distrighin ghu. ⁴ Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrik abigha ghu.

3:22: Jo 4:1-2 **3:22:** Jon 4:1-2 **3:24:** Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:24:** Matyu 4:12; 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:26:** Jon 1:26-34 **3:27:** Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:27:** Jon 19:11; 1 Korin 4:7; Hibru 5:4; Jems 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 **3:28:** Malakai 3:1; Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:17; Jon 1:20; 1:23; 1:27 **3:29:** Mt 9:15 **3:29:** Matyu 9:15 **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6 **3:31:** Matyu 28:18; Jon 8:23; Rom 9:5; 1 Korin 15:47; Efesus 1:21; Filipai 2:9; 1 Jon 4:5-6 **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:32:** Jon 3:11; 8:26; 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:33:** Rom 3:4; 1 Jon 5:10 **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:34:** Aisaia 42:1; Jon 1:16; 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:35:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 5:20; 10:17; Hibru 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12 **3:36:** Luk 3:7; Jon 1:12; 3:16-18; 6:47; Rom 1:17; 1 Jon 5:10-12 **4:1:** Jon 3:22; 3:26 **4:5:** Stt 33:19, Jos 24:32 **4:5:** Jenesis 33:19; Josua 24:32

⁵ Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarın nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizimın boroghira iti. ⁶ Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kamın ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kamın boroghın apera. Ezi dughiam aruer arizimın tu.

⁷ Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghın a migei, “Ni dipatam na daningam, o?” ⁸ (Dughiar kamın Iesusın suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamın ghu.)

⁹ Ezi Samarian amizim kamaghın a migei, “Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmaghsua, ni dipam amasa na migei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumazamiziba ko itir puvati, kamaghın an akar kam Iesus migei.)

¹⁰ Ezi Iesus kamaghın amizim ikaragha ghaze, “Ni, God gumazamizibagh aningizir bizir aghuim gifoghıva, gumazir dipam bagha ni migeir kam gifogham, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni danigham.”

¹¹ Ezi amizim a migei ghaze, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a iningham?” ¹² En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafiraz, o?”

¹³ Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Gumazamiziba bar dipar kam amegh, men kuariba ua men pıram. ¹⁴ Eghti gumazim o amizir ki daningamin dipar kam amegham, an kuarim dughiatamın uam an pıran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipam nguazir

averiamın ikiava otivi moghın, an navir averiamın otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikıva, zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.”

¹⁵ Ezi amizim kamaghın Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daningigh. Eghti nan kuarim gin ua nan pıran koghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Ni mangi uan pamın diagh, egh gua kagh izi.”

¹⁷ Ezi amizim kamaghın a ikaragha ghaze, “Ki paba puvati.”

Ezi Iesus a mıgia ghaze, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati. ¹⁸ Guizbangıra, ni faragha 5pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighın itim, a guizbangıra nın pam puvati. Nın akar kam a bar guizbangıra.”

¹⁹ Ezi amizim a migei, “Gumazir Ekiam, ki datirighın fo, ni Godın akam inigha izir gumazir mam. ²⁰ En ovavıba me mıghsıar kamın uari akuvava, Godın ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumazamiziba mangıva Godın ziam fam, a Jerusalemın iti.”*

²¹ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Amizim, ni nıghnızir gavgavım nan iki. Dughiatam otoghtıma ia mıghsıar kamın Afezıamın ziam fan kogh, egh uaghan Jerusalemın nguıbamın an ziam fan kogham. ²² Ia Samarıaba, ia fozir puvatızir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, Godın gumazamizıbar akurvazir ingangarım, a faragh Judabar agharımın ikegh egh gin gumazamizir ıgharazıba bagh mangam. ²³ Ezi dughiar otıvamım, an otogha gıfa, ezi gumazamizıba bar guızbangıra Afezıamın ziam fasa, me an Duamın gavgavım ko guızbangın arazımın an ziam fam. Ezi

4:9: 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:9:** 2 Atrıvıba 17:24; Esra 4:1-5; 9:1-10:44; Nehemia 4:1-2; Luk 9:52-53; Aposel 10:28 **4:10:** Aıs 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26 **4:10:** Aısaia 12:3; Jeremaia 2:13; Sekaraia 13:1; 14:8; Jon 4:26 **4:11:** Jo 7:37-38, MAA 21:6 **4:11:** Jon 7:37-38; Akar Mogomem 21:6
4:12: Jo 8:53 **4:12:** Jon 8:53 **4:14:** Jo 6:35, 6:58, 7:38 **4:14:** Jon 6:35; 6:58; 7:38 **4:19:** Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:19:** Luk 7:16; Jon 6:14; 7:40; 9:17; 1 Korin 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 **4:20:** Godın Arazıba 12:5; 12:11-14; 1 Atrıvıba 9:3; Onger Akaba 122:1-5 * **4:20:** Mıghsıar amizir kam an gun mıgeım, a Gerazımın Mıghsıam, a Samarian Distrıghın itı. Samarian gumazamizıba mıghsıar kamra ghuava Godın ziam fe. Nı deragh foghsı, Luk 9:53ın vezın itır akamın gan. **4:21:** Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:21:** Malakai 1:11; 1 Timoti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Aıs 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:22:** 2 Atrıvıba 17:29-41; Aısaia 2:3; Luk 24:47; Rom 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3 **4:23:** Jon 1:17; Filipai 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 **4:24:** Rom 12:1; 2 Korin 3:17; Filipai 3:3

Afeziam, gumazamizir kamaghin amiba, me an ziam fasa a bar ifonge. ²⁴ God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fe.”†

²⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam. A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.”

²⁷ Iesus kamaghin a migeima, dughiar kamın an suren gumaziba uamategha izi. Egha me an garima an amizir kam ko uaning migeima, me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizimin azarazir puvati, “Ni tizim iniasa?”

Egha tav Iesusin azarazir puvati, “Ni tizimsua amizir kam ko migei?”

²⁸ Ezi amizir kam uan minem ategha, uamategha nguibamin ghu. Egha a kamaghin gumazamizibav gei, ²⁹ “Ia izi gumazir kamın ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?” ³⁰ Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.

³¹ Ezi dughiar kamın, Iesusin suren gumaziba a gakaghora kamaghin a migei, “Tisa, ni dami.”

³² Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.”

³³ Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamin gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi a na ganingizir ingangarim, ki anegivagham. ³⁵ Ia kamaghin migei, ‘4plan iakiniba givaghti, e dar gin azeniba aghoram.’ Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azeniba aghoramın dughiam otogha gifa! ³⁶ Gumazir

dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizi, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham. ³⁷ Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’ ³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimin dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kamın ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimin oparizir dagheba isi.”

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kamın itir Samarian gumazamizir aviriba, me amizimin akar kam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin iti. ⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa a gakaghoravira iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghin amizim migei, “E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamın itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamın itir gumazamizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti.”

Iesus atrivimin ingangarir gumazimin borim gamizima, a ua dera

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha givagha, nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu. ⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, “Godin akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.” ⁴⁵ Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamın Isam bagha Jerusalemın nguibamin ghue, ezi Iesus dughiar kamın mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Kamaghin amizi, Iesus datirighin

† 4:24: Gumazir maba akar kam “Godin Duamin gavgavimin,” me a giragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavimin.” 4:25: Jo 1:41 4:25: Jon 1:41 4:26: Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 4:26: Matyu 26:63-64; Mak 14:61-62; Jon 9:37 4:34: Jo 6:38, 17:4, 19:30 4:34: Jon 6:38; 17:4; 19:30 4:35: Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 4:35: Matyu 9:37; Luk 10:2; Akar Mogomem 14:15 4:36: Sng 126:5-6, Dan 12:3 4:36: Onger Akaba 126:5-6; Daniel 12:3 4:42: Jo 17:8, 1 Jo 4:14 4:42: Jon 17:8; 1 Jon 4:14 4:43: Jo 4:40 4:43: Jon 4:40 4:44: Mt 13:57, Mk 6:4, Lu 4:24 4:44: Matyu 13:57; Mak 6:4; Luk 4:24 4:45: Jo 2:23 4:45: Jon 2:23

uamategha ghua Galilin Distrighin otozi, Galilin gumazamiziba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamin ghu, a Galilin Distrighin aven itir nguibam. A faragha nguibar kamın dipam girazima a wainin dipamin oto. Ezi dughiar kamın atrivimin ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamin iti. Ezi an otarim aria, Kaperneamin nguibamin iti. ⁴⁷ Ezi gumazir kam kamaghin oraki, Iesus Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distrighin ize. Ezima a Iesus bagha ghua a gakaghora ghaze, “Ni Kaperneamin nguibamin magari, nan otarim damighti, a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava ami.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganan koghiva, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham.”

⁴⁹ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, “Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. Puvatightima, nan otarim aremegham.”

⁵⁰ Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangi, nin otarim angamira ikiam.” Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikia, egha ghu.

⁵¹ Egha gumazir kam tuavimin ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimin a bato, egha me kamaghin a migei, “Nin otarim an angamira iti!”

⁵² Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, “Boghinaron 1 kloghin aruer arizimin, an arimariam givazi mikarzim orangei.”

⁵³ Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamran Iesus a mikeme, “Nin otarim an angamira ikiam.” Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an

adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti. ⁵⁴ Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrik ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiabar gumazamizibar sure gami

5

(Sapta 5--10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

¹ Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozi, Iesus isam bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.* ² Ezi Jerusalemın mozir dipar ekiam mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamın boroghira iti. Ezi mozir dipar kamın miriam azuarir 5pla iti.† ³⁻⁴ Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡

⁵ Gumazir mam an azuarir mamın iti, an suemning bar amirazima a 38plan azenibar arimariar kam iti. ⁶ Ezi Iesus gumazir kamın garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ifonge?”

⁷ Ezi arimariar gumazim kamaghin Iesusin akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiamin, gumazitam na inigha ghua mozir dipamin averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumazamizir igharaziba na gafigha faragha ghuaghiri.”

4:46: Jo 2:1-11 **4:46:** Jon 2:1-11 **4:47:** Mt 8:5-6, Lu 7:1-10 **4:47:** Matyu 8:5-6; Luk 7:1-10 **4:48:** Jo 2:18, 20:29, 1 Ko 1:22 **4:48:** Jon 2:18; 20:29; 1 Korin 1:22 **4:50:** Mt 8:13, Mk 7:29 **4:50:** Matyu 8:13; Mak 7:29 **4:53:** Ap 16:14-15, 16:31 **4:53:** Aposel 16:14-15; 16:31 **4:54:** Jo 2:11, 2:23 **4:54:** Jon 2:11; 2:23

* **5:1:** Jonın akinafarimin aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughiaba ko Judabar Isar Ekiamın dughiabar, ingangarir aviribar akaba iti. Ni Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, ko 10:22in gan. Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Jon kamaghin en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55in gan. † **5:2:** Dughiar kam Jerusalem nguibamin divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti.

‡ **5:3-4:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: “Me dipar kam sirvamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamın enselin mam ghuaghirigha dipam gamima a sirvamadi. Dipam sirvamangigha givazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamin aven magari, egh ua deragham.” **5:8:**

Mt 9:6 **5:8:** Matyu 9:6

⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh, daru mangi.”

⁹ Ezi gumazir kamın suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha zui.

Ezi aruer kamın kar Sabatin dughiam,
¹⁰ ezi Judaba gumazir kamın ganigha kamaghin a migei, “Datirighin Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba ghaze, ni Sabatin dughiamın uan daguivsiaba ater daruan kogham.”

¹¹ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir na gamizi ki derazim, a kamaghin na migei, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir manamra ni migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’” ¹³ Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avirim nguibar kamın iti, ezi Iesus men tongin suiagherigha ghu. Kamaghin amizi, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

¹⁴ Ezi gin Iesus Godin Dipenim avinizir divazimın aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham.”

¹⁵ Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.” ¹⁶ Iesus Sabatin dughiamın bizir kabagh ami, bizir kam bagha Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.” ¹⁸ Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamın Arazimın gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra.

Akar kamın, a uabi uabi gamigha egha Godin min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

¹⁹ Ezi Iesus Judabar akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam uan nighnizimın a damighan kogham. Puvati. An Afeziamın gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami.

²⁰ Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimın aka. Afeziam kamaghsua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimın akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham.

²¹ Afeziam gumazir ariaghirezibagh amima me ua dikavima an angamira itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamira itir ikirimirim me ganidi.

²² Afeziam kotin gumazitamın araziba tuisizir puvati. Egha gumazamizibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi. ²³ Afeziam kamaghsua, gumazamiziba bar Afeziamın ziam fe moghin, me Otarimın ziam fam, kamaghin a gumazamiziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimın ziam fer puvati, an Afeziar Otarim amadazimın ziam fer puvati.

²⁴ “Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gavgavim Afeziar na amadazimın ikiava, egha a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, datirighin an angamira iti.

5:10: Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 **5:10:** Ua Me Ini 20:10; Nehemia 13:19; Jeremaia 17:21; Matyu 12:2; Mak 2:24; Luk 13:14; Jon 9:14 **5:14:** Jo 8:11 **5:14:** Jon 8:11 **5:16:** Mt 12:14 **5:16:** Matyu 12:14 **5:17:** Jo 9:4, 14:10 **5:17:** Jon 9:4; 14:10 **5:18:** Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6 **5:18:** Matyu 26:4; Jon 7:1; 7:19; 7:30; 10:30; 10:33; Filipai 2:6 **5:19:** Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 **5:19:** Jon 5:30; 8:28-29; 12:49; 14:10 **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 **5:20:** Matyu 3:17; Jon 3:35; 2 Pita 1:17 **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5 **5:21:** Godin Araziba 32:39; 1 Samuel 2:6; 2 Atriviba 5:7; Luk 7:14; 8:54; Jon 11:25; 11:43; Rom 4:17; Efesus 2:5 **5:22:** Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 **5:22:** Matyu 11:27; Jon 3:17; 5:27; 9:39; Aposel 10:42; 17:31; 1 Pita 4:5 **5:23:** Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 **5:23:** Filipai 2:10-11; 1 Jon 2:23 **5:24:** Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14 **5:24:** Jon 3:15-18; 6:40; 8:51; 1 Jon 3:14 **5:25:** Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 **5:25:** Jon 5:28; Efesus 2:1; 2:5-6; Kolosi 2:13

25 “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumazamizir ariaghireziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumazamizir a baraghiziba, me angamira ikiam. 26 Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. 27 A Gumazamizibar Otarim, kamaghin amizi Afeziam gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi. 28 Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazamizir ariaghireziba, me bar Otarimin akam baragham. 29 Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumazamizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavigh egh zurara angamira ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

30 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizibar gin ghua, egha gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zuima, a na amadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.

31 “Eghti ki uabi ua bagh uan inganariba ko arazibar gun mikintima, gumazamiziba nighnizir gavgavim ki migeir akar kabar ikian marki. § 32 Ezi igharazitav

a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan inganaribar gun migei. Ezi ki fo, a nan gun migeir akaba guizbangira.**

33 “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira. 34 Ki uabi, ki gavgavim gumazitamin akam daningasa nighnizir puvati. Ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin akamin gun ia migei. 35 Jon a lamın min ikia isia angazangarim gumazamizibagh anidi. Ezi dughiar otevimin ia an akam iniasa ifonge, ezi Jonin angazangarim ia gisiragha ia gamima ia bar akonge.

36 “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonin akam gafira, akar kam datirighin nan gun ia migei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva anegivasa, a na ganingi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun gumazamizibav gei, Afeziam na amadazi ki ize. 37 Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi nan gun migei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamin ganizir puvati. Bar puvati. 38 Ia Afeziam amadazir gumazir kamın akam nighnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun migei, Afeziamın akam uaghan ian navir averiabar itir puvati.††

39 “Ia ghaze, akar Godin Akinafarimin itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia ganidi. Kamaghin amizima ia akar Godin Akinafarimin itibar gara da tuisisi. Ezi Godin Akinafarim uaghan nan gun migei! 40 Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir aghuarim inian aghua.

41 “Ki gumazamiziba da ziar ekiam iniasa, migirigiar kabagh amir puvati.

5:27: Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 5:27: Daniel 7:13-14; 7:22; Jon 5:22; Aposel 10:42; 17:31 5:29: Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 5:29: Aisaia 26:19; Daniel 12:2; Matyu 16:27; Jon 6:40; Aposel 24:15; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 5:30: Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 5:30: Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:19; 6:38 5:31: Jo 8:13-14, MAA 3:14 5:31: Jon 8:13-14; Akar Mogomem 3:14 § 5:31: Ni Godin Araziba 19:15in gan. 5:32: Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 5:32: Matyu 3:17; Jon 5:36-37; 8:18; 1 Jo 5:6-9 ** 5:32: Iesus “igharazitav,” migia, a uan Afeziam God migei. 5:33: Jon 1:19-34; 3:27-30; Efesus 2:8; Taitus 3:5 5:35: Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19 5:35: Matyu 13:20-21; Mak 6:20; 2 Pita 1:19 5:36: Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 5:36: Jon 3:2; 10:25; 10:38; 14:11; 1 Jo 5:9 5:37: Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 5:37: Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; Jon 5:32; 6:27; 8:18; 1 Timoti 1:17; 1 Jon 4:12 †† 5:38: Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabi. 5:39: Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 5:39: Godin Araziba 18:15-18; Luk 16:29; 24:27; 24:44; Jon 5:46; Aposel 13:27; 17:11; 2 Timoti 3:15; 1 Pita 1:10-11 5:40: Jo 1:11, 3:19 5:40: Jon 1:11; 3:19 5:41: Jo 5:34, 1 Te 2:6 5:41: Jon 5:34; 1 Tesalonika 2:6

⁴² Ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati.†† ⁴³ Ki uan Afeziamin ziamin ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziamin izeghti, ia an akam zuamiram a baregham. ⁴⁴ Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabira ziar ekiam anidima, ia a inian aghua. Ia arazir kabar amu, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatigham!

⁴⁵ “Ia kamaghin nighnighan marki, ki Afeziamin damazimin akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham. ⁴⁶ Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun migei. Kamaghin, ia nighnizir gavgavim Mosesin akabar ikiva, egh ia uaghan nighnizir gavgavim nan akabar ikiam. Kamaghin amizi, ia guizbangira nighnizir gavgavim Mosesin akaba ko nan akabar itir puvati. ⁴⁷ Ezi kamaghin, ia nighnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim na akabar ikiam?”

6

Iesus dagheba isa 5,000plan gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Ezi bizir kabar gin Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarir vuemin ghu, dipar kamın ziar mam Taiberias. ² Gumazamizir avirim faraghavira an garima a mirakelin arazir aviribar arimariar gumazamizibagh amizi me ua dera. Kamaghin amizi, me datirighin an gin zui. ³ Ezi Iesus mighsiamin ghuavanabogha, uan suren gumaziba ko aperaghav iti. ⁴ Ezi dughiar kamın God Israelia Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izi. ⁵ Ezi Iesus kogha garima, gumazamizir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghin Filipin

azara, “E managh gumazamizir kaba bagh daghebagh ivezegh me daningam?” ⁶ (Ezi Iesus Filipin nighnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.)

⁷ Ezi Filip a ikaragha ghaze, “E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar gumazamizibar tughatighan kogham, me vaghvagh bretin akuar muziariba ini dar amam.”

⁸ Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghin migei, ⁹ “Otarir mam a kagh iti, a bretin me balin daghemin ingarizir 5pla, ko osirir pumuningra iti. Ezi gumazamizir avirir ekiam iti. Kamaghin bretin kam ko osirir kamning, da manmaghin en akuragham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia gumazamizibav kintima me dapiagh.” (Grazir avirim danganir kamın iti.) Ezi gumazamiziba apia. Egha men tongin, 5,000in gumaziba iti. ¹¹ Me apiaghav itima, Iesus bretin kaba inigha God minabagha gumazamizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidima, me uan ifongiabar amegha tughati.

¹² Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki.”

¹³ Gumazamiziba, 5plan bretin me balin daghem ingariziba amegha givazima, bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha 12plan akirabagh aghuizi da izifa.

¹⁴ Ezi gumazamiziba mirakelin arazir Iesus amizir kamın ganigha, kamaghin migei, “Bar guizbangira, kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamın anemangasa mikeme!” ¹⁵ Ezi Iesus akar kam baregha fo, me iziva an suiragh a

†† **5:42:** Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Godin apangkuvim ian navibar itir puvati.” **5:43:** Mt 24:5, 24:24 **5:43:** Matyu 24:5; 24:24 **5:44:** Jo 12:43, Ro 2:29 **5:44:** Jon 12:43; Rom 2:29 **5:45:** Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:45:** Godin Araziba 31:26-27; Rom 2:12 **5:46:** Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:46:** Jenesis 3:15; Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:45; Aposel 3:22; 26:22 **5:47:** Lu 16:31 **5:47:** Luk 16:31 **6:4:** Jo 2:13 **6:4:** Jon 2:13 **6:5:** Mt 14:14, Mk 6:34, Lu 9:12 **6:5:** Matyu 14:14; Mak 6:34; Luk 9:12 **6:9:** 2 Kin 4:43 **6:9:** 2 Atriviba 4:43 **6:14:** Stt 49:10, Lo 18:15-18, Mt 11:3, Jo 1:21, 2:11, 4:19, 4:25, 5:46 **6:14:** Jenesis 49:10; Godin Araziba 18:15-18; Matyu 11:3; Jon 1:21; 2:11; 4:19; 4:25; 5:46 **6:15:** Mt 14:23, Jo 18:36 **6:15:** Matyu 14:23; Jon 18:36

damighti, a men atrivimin ikiam. Kamaghin amizi, a danganir kam ategha uabira uamategha mighsiamin ghu.

Jesus Galilin Dipar Akarem gisin arua zui

(Matyu 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ Ezi guaratizir kamın Iesusın suren gumaziba dipamın ghuaghiri. ¹⁷ Egha me botin mam inigha dipam abigha Kaperneamın nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa. ¹⁸ Ezi aminir dafam otogha, ongarim givaima an ekiabar dikafi. ¹⁹ Ezi me 5 o 6 kilomitan pul gamua ghua garima, Iesus dipam gisin arua botin boroghın izi. Ezi me bar atiatingi. ²⁰ Ezi Iesus kamaghın me migei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.” ²¹ Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot bar zuamira danganir me zuimin oto.

Gumazamiziba Iesus buri

²² Aminzaraghan, gumazamizir dipamın vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, ezi Iesus uan suren gumaziba ko botin kamın ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamın ghue. ²³ Ezi Taiberiasın botin maba, danganir kamın boroghira izi, danganir kam, Ekiam Iesus, God minabagha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim. ²⁴ Ezi gumazamiziba kamaghın ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghın amizi, me botin kabar ghuavanega, Iesus buriasa Kaperneamın nguibamın zui.

Jesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

²⁵ Ezi gumazamiziba dipamın vongin Iesus batogha givagha, kamaghın a migei, “Tisa, ni manadzoghın kagh ize?”

²⁶ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza

na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri. ²⁷ Ia dagher kuraghiriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghın ian aka, Gumazamizibar Otarim, a uabın torogha gavgavim a ganingi. Kamaghın amizi, dagher kam, Gumazamizibar Otarim ia daningam.”

²⁸ Ezi me an azara, “E manmaghın damighiva egh e Godın ingangarim damuam?”

²⁹ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Godın ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki.”

³⁰ Ezi me kamaghın an azara, “Ni mirakelin arazir manam damighti e an ganighiva, nighnizir gavgavim nın ikiam? Ni tizim damigham? ³¹ En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimın ikia aneme. Godın Akinafarimın itir akam mikemezi moghin, ‘A Godın Nguibamın manan daghem me ganingizima me aneme.’”

³² Ezi Iesus kamaghın me migei, “Ki guizbangira ia migei, Moses Godın Nguibamın daghem ia ganingizir pu. Puvati. Kar nan Afeziam Uan Nguibamın itir guizin daghem ia ganingi. ³³ Dagher God e ganingizir kam, a Godın Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kamın itir gumazamizibagh amima me ikirimirir aghuarim iti.”

³⁴ Ezi me an azara, “Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki.”

³⁵ Ezi Iesus kamaghın me migei, “Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, mitiriam uam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, kuarim uam an piran kogham. ³⁶ Ki ia mikeme, ia nan ganigha

6:23: Jon 6:11 **6:26:** Jo 6:11-12 **6:26:** Jon 6:11-12 **6:27:** Mt 3:17, Lu 3:22, Jo 1:33, 4:14, 6:48-58, Ap 2:22, 2 Pi 1:17 **6:27:** Matyu 3:17; Luk 3:22; Jon 1:33; 4:14; 6:48-58; Aposel 2:22; 2 Pita 1:17 **6:29:** 1 Jo 3:23 **6:29:** 1 Jon 3:23 **6:30:** Ua Me Ini 16:4; 16:15; Diboboniba 11:7-9; Nehemia 9:15; Onger Akaba 78:24; Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11; Jon 2:18; 1 Korin 1:22; 10:3 **6:34:** Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 **6:34:** Jon 4:14-15; 6:48-58; 7:37 **6:35:** Jo 4:14, 6:48-58 **6:35:** Jon 4:14; 6:48-58 **6:36:** Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:36:** Jon 6:26; 6:64; 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 **6:37:** Matyu 11:28; Jon 10:28-29; 17:6-8; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:19

gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati. ³⁷ Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham. ³⁸ Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghirizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri. ³⁹ Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham. ⁴⁰ Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumazamiziba bar Otaramin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham.”

⁴¹ Ezi Judaba akar kam baraki, “Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha izaghiri,” egha me an atarava a gimobi.

⁴² Me ghaze, “Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmaghsua a ghaze, ‘Ki Godin Nguibam ategha, egha izaghiri?’”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh. ⁴⁴ Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamira ikiam. ⁴⁵ Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, ‘God bar gumazamizibar sure damuam.’ Ezi kamaghin gumazamiziba Afeziamin akam baregha, Afeziam da fofozim isa na bagha izi.

⁴⁶ “Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani. ⁴⁷ Ki

guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. ⁴⁸ Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim. ⁴⁹ Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire. ⁵⁰ Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham. ⁵¹ Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha izaghiri. Eghti gumazitam dagher kam ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan inivafizim. Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba me angamira ikiam, kamaghin ki me bagh uan inivafizim anenigham.”

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha uari tongin uarir atara ghaze, “Gumazir kam manmaghin uan inivafizim e danighti e anemam?”

⁵³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia Gumazamizibar Otaramin inivafizim ameghan koghiva, egh an ghuzim ameghan koghiva, egh ia angamira itir ikirimirim ian ikian kogham. ⁵⁴⁻⁵⁵ Nan inivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin amizi, gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimin dikavigham. ⁵⁶ Ezi gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti. ⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamira itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamira iti. Ezi kamaghira gumazim nan inivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamira itim iniam. ⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram

6:38: Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:38:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:30 **6:39:** Jo 10:28-29, 17:12, 18:9 **6:39:** Jon 10:28-29; 17:12; 18:9 **6:40:** Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:40:** Jon 3:15; 6:27; 6:47; 6:54; 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 **6:42:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22 **6:44:** Jo 6:65 **6:44:** Jon 6:65 **6:45:** Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10 **6:45:** Aisaia 54:13; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Hibru 8:10 **6:46:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 1:18 **6:46:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 1:18 **6:47:** Jo 3:15-18, 3:36, 6:40 **6:47:** Jon 3:15-18; 3:36; 6:40 **6:48:** Jo 6:31-35, 6:58 **6:48:** Jon 6:31-35; 6:58 **6:51:** Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10 **6:51:** Jon 3:13; Hibru 10:5; 10:10 **6:53:** Mt 26:26-28 **6:53:** Matyu 26:26-28 **6:54-55:** Jon 4:14; 6:27; 6:40; 6:63 **6:56:** 1 Jo 3:24, 4:15-16 **6:56:** 1 Jon 3:24; 4:15-16 **6:57:** Jo 15:4-5, 1 Jo 3:24 **6:57:** Jon 15:4-5; 1 Jon 3:24

anemegha gin ariaghirezimın min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”
 59 Iesus Kaperneamın nguibamın itir God ko miğeir dipenimın aven ikia, egha gumazamizibar sure gamua akar kamın me mikeme.

Iesusın akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

60 Ezi suren gumaziba Iesusın akar kam baregha, men avirim kamaghın miğia ghaze, “Akar kam e gamima e niğhnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?”
 61 Ezi Iesus uan navir averiamın aven kamaghın fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim miğia imobi.

Ezi a men azara, “Akar kam ti ian niğhnizir gavgaviba gasighasi, o? 62 Egh ia Gumazamizibar Otarimın ganighti, a nguibar a fomira ikezimın ua ghuavan-aboghti, ia manmaghın niğhnigham? 63 Godın Duam uabi, angamira itir ikirimirim gumazamizibagh anidi. Gumazimın gav-gavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godın Duamın bizim, da angamira itir ikirimirim ia ganidi. 64 Ezi gumazir ian tongın itir maba, me niğhnizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datirighın, a niğhnizir gavgavim itir puvatizir gumazamizibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.)

65 Egha Iesus ua me miğei, “Me niğhnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim gumazitam danighan koghti, kamaghın gumazir kam na bagh izeghan kogham.’”

66 Iesus akar kamın gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati. 67 Ezi Iesus kamaghın 12plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?”

68 Ezi Saimon Pita an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nın akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi. 69 Ezi e niğhnizir gavgavim iki-ava, egha deravira kamaghın fo, ni gumazir Godın damazimın bar zuegha arazir kuraba nın puvatizim, God ua bagha ni ginaba.”

70 Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Manmaghın ami? Ki uabi ia 12plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongın itir mav, a duar kuram.” 71 A Judasın miğei, a Saimon Iskariotın otarim, a 12plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Aven Ikiamın Isar Ekiam otozi, Iesus an ganasa zui

1 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighın aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghasa a bagha mizuai. Kamaghın amizima, a ua Judian Distrighın mangan aghua. 2 Ezi Judabar Averpenibar Ikiamın Dughiar Ekiam otivasa roghira izi. 3 Ezi an doziba kamaghın a miğia ghaze, “Ni danganir kam ateghiva Judian Distrighın mangi. Eghti nın suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam. 4 Egh gumazitam gumazamiziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Ni bizir kabar amuava, kamaghın ni uabi isi gumazamiziba bar men akagham.” 5 (An doziba uaghan niğhnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

6 Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiaaba bar, ian dughiar aghuiba. 7 Ezi nguazir kamın itir gumazamiziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun miğei. Kamaghın amizi, me nan apanim

6:62: Mk 16:19, Jo 3:13, Ap 1:9-11, Ef 4:8 6:62: Mak 16:19; Jon 3:13; Aposel 1:9-11; Efesus 4:8 6:63: 2 Ko 3:6
 6:63: 2 Korin 3:6 6:64: Jo 6:36, 13:11 6:64: Jon 6:36; 13:11 6:65: Jo 6:44-45 6:65: Jon 6:44-45 6:68:
 Matyu 16:16; Mak 8:29; Luk 9:20 6:69: Mt 14:33, Mk 1:24, Jo 1:49 6:69: Matyu 14:33; Mak 1:24; Jon 1:49 7:1:
 Jo 5:18 7:1: Jon 5:18 7:2: Wkp 23:24, Lo 16:13 7:2: Ofa Gami 23:34; Godın Araziba 16:13 7:5: Mt 13:55,
 Mk 3:21, Ap 1:14 7:5: Matyu 13:55; Mak 3:21; Aposel 1:14 7:6: Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20 7:6: Jon 2:4; 7:8; 7:30;
 8:20 7:7: Jo 3:19, 15:18-19 7:7: Jon 3:19; 15:18-19

gami. ⁸ Ia uarira isamın dughiar kam bagh Jerusalemın mangi. Nan dughiam tighar izam, kamaghın amizi, ki isam bagh mangıghan kogham.” ⁹ A kamaghın me mikemegha, Galilin Distrighın ikiavıra iti.

¹⁰ Ezi an doziba ghuegha gıvazıma, Iesus uaghan men gın zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumazamiziba a gifozir puvati.

¹¹ Ezi isar ekiamın dughiamın, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharua mıgei, “Gumazir kam managh iti?”

¹² Ezi gumazamiziba uarir tongın a bagha sighsirir akabar uariv gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumazamizibagh ifari.” ¹³ Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghın amizi, tav an araziba azenara dav geir puvati.

¹⁴ Ezi isamın dughiar kamın tongın, Iesus Godın Dıpenim avınizir divazımın aven ghugha gumazamizibar sure gami. ¹⁵ Judaba an akar kam barasi, egha me nıghnızir avıribagh amua kamaghın mıgei, “Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ki ia ganıgızir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godın akam, a na amadazıma ki ize. ¹⁷ Ezi gumazitam Godın akam bar an gın mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamın mıngarım bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godın ize, o a pura nan nıghnızımın ize. ¹⁸ Gumazir pura uan nıghnızımın mıgeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a

gumazir anemadazımın ziam fasa ifonge, gumazir kam a guızın akabara mıgei, egha a bizitam gifarir puvati.

¹⁹ “Fomıra Moses Godın Arazıba osirigha ia ganıngi. Ezi gumazitam ian tongın ikia Moses Osirizir Arazıbar gın zuir puvati. Ia tızim bagh na misueghti ki aremegham?”

²⁰ Ezi gumazamiziba kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ti duar kuratam nı gapasa! Gumazir manamra nı misueghti na aremegham?”

²¹ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ki mirakelın ingangarır vamıra a gami, ezi ia bar nıghnızir avıribagh ami.* ²² Ezi ia nıghnıgh, Moses mıkarzır mogomebar iniba aghorır arazım ia ganıngi, ezi ia Sabatın dughıabar uaghan otarıbar mıkarzır mogomebar inıbar ghorı. (Guızbangıra, Moses uabi arazır kam atızır puvati. Arazır kam ian ovavıbar oto.) ²³ Ia Moses Osirizir Arazıba deragh a dar gın mangısı, egh ia Sabatın dughıamın otarıbar mıkarzır mogomebar inıbar ghoram. Ezi ki gumazır mam Sabatın dughıamın a gamızıma a ua bar dera, ezi manmaghsua ia nan anıngaghe?† ²⁴ Ia pura damazır kınıbar bizıbar ganıva, da tuisıghan markı. Ia guızın arazımın arazıba deravıra da tuisıgh.”

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

²⁵ Ezi Jerusalemın gumazamizir maba, me Iesus amızır bizıbar ganıgha kamaghın mıgei, “Manmaghın ami? Kar gumazır kamra, en gumazır ekiaba a misueghtıma an aremeghasa, me ifonge. ²⁶ A kara, an azenara mıgei, ezi me mıgırıgıatam a gamır

7:11: Jo 11:56 **7:11:** Jon 11:56 **7:12:** Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19 **7:12:** Matyu 21:46; Luk 7:16; Jon 10:19

7:13: Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 **7:13:** Jon 9:22; 12:42; 19:38; 20:19 **7:15:** Mt 13:54, Lu 2:47 **7:15:** Matyu

13:54; Luk 2:47 **7:16:** Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 **7:16:** Jon 3:11; 8:28; 12:49; 14:10 **7:17:** Jo 8:43 **7:17:**

Jon 8:43 **7:18:** Jo 5:41, 5:44, 8:50 **7:18:** Jon 5:41; 5:44; 8:50 **7:19:** Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap

7:38, 7:53, Ro 2:21-24 **7:19:** Ua Me Ini 24:3; Godın Arazıba 33:4; Matyu 12:14; Mak 3:6; Aposel 7:38; 7:53; Rom

2:21-24 **7:20:** Jo 8:48, 8:52, 10:20 **7:20:** Jon 8:48; 8:52; 10:20 * **7:21:** Iesus faragha Betesdan mozır dıpamın

boroghın ikia mirakelın kam gamıgha, egha datırıghın a mıgei. Nı Jon 5:1-18 ko, Ua Me Ini 31:14-15ın gan. **7:22:**

Stt 17:9-13, Wkp 12:3 **7:22:** Jenesıs 17:9-13; Ofa Gami 12:3 **7:23:** Jo 5:8-10, 5:16 **7:23:** Jon 5:8-10; 5:16

† **7:23:** Moses Osirizir Arazıba kamaghın mıgei, amızıtam otarıtam batezımrama, me an girara dughıabar bora,

egha dughiar namba 8ın me otarımın mıkarzır mogomemın inım aghorı. Nı Ofa Gami 12:3ın gan. Iesusın dughıamın,

me Sabatın dughıamın ingangarıbar anogoroke. Eghtı otarıtamın mıkarzır mogomemın inım aghorımın dughıam

Sabatın dughıatamın otogham, me ingangarır kam damuam. Me ghaze, mıkarzır mogomemın inım aghorır arazım

uaghan ingangarır mam, egha me guızbangıra ingangarır kam Sabatın dughıam uaghan a gami. **7:24:** Wkp 19:15,

Lo 1:16-17, Aıs 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 **7:24:** Ofa Gami 19:15; Godın Arazıba 1:16-17; Aısıaia 11:3-4; Jon 8:15; Jems 2:1

7:25: Jo 5:18 **7:25:** Jon 5:18

puvatı. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim? ²⁷ Ezi e gumazir kamın nguıbam gıfo. Eghtı God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguıbam gifoghan kogham.”

²⁸ Ezi İesus Godın Dıpenımın ikia egha akam gumazamizıbar kırı. Egha a kamaghın dei, “İa ghaze, ia bar na gıfo, egha ia ti nan nguıbar kı izezim gıfoz, o? Kı uabı uan ifongıamın izezir puvatı. Afeziar na amadazim, an akam bar guızbangıra. Ezi ia a gıfozir puvatı. ²⁹ Ezi kı a gıfo. Kı a ko itima, a na amadazı kı ize.”

³⁰ Me akar kam baregha a isi kalabus darıghasa. Ezi an dughıam tıghari, kamaghın amızı, gumazitam an suırazir puvatı. ³¹ Gumazamizir avırım nıghnızir gavgavım an ikia, egha me kamaghın mıgei, “Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim otoghıva, a mirakelın avırıbar amutı da mirakelın gumazir kam amıbagh afıragham tı?”

Me Godın Dıpenımın garır polısba amangızı me İesus kalabus darıghasa ızı

³² Ezi Farısıba gumazamizıba barazıma, me sıghsırır akabar İesus amızır bıızıbar gei. Kamaghın amızı, me ko, Godın ofa gamır gumazir dapanıba, me polısın gumazıba amadazı me İesusın sııghasa ızı.

³³ Ezi İesus kamaghın me mıgei, “Dughıar bar ovezımın kı ia ko ikegh, egh kı uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam. ³⁴ Eghtı ia na burıva, nan apıghan kogham. Egh nguıbar kı mangı ikıamım, ia an mangıghan kogham.”

³⁵ Ezi Judaba uarır tongın uarıra uarır gıa ghaze, “A managh mangıghtı, e an ganıghan kogham? A ti en gumazamizir

kantrı Grıghın itıba bagh mangıgham, egh Grıghın gumazamizıbar sıure damuam, o? ³⁶ A manmaghın nıghnıgha kamaghın mıgıa ghaze, ‘İa na burıva, egh ia nan apıghan kogham.’ Egha ghaze, ‘İa nguıbar kı ikıamım ia an mangıghan kogham.’ Ezi akar kamın mangarım manmakın?”

İesus, dıpar ikırımırır zurara itım anıdımın gun mıgei

³⁷ Ezi ısar ekıamın dughıar abuananam, a dughıar bar ekıam. Ezi dughıar kamın İesus tughıa egha pamten dıagha kamaghın mıgei, “Gumazıtım o amızıtım kuarım an pırtı, a na bagh ızı egh dıpam amam.

³⁸ Akar Godın Akınafarımın itım kamaghın mıgei, ‘Gumazır nıghnızır gavgavım nan itım, a dıpar ikırımırır zurara itım anıdım, an navır averıam gızıvagh, fasfagh ıram.’”[†] ³⁹ İesus Godın Duam gınıghnıgha mıgei, gumazır nıghnızır gavgavım an itıba, me a inıam. Dughıar kamın İesus tıghar zıar ekıam inıam, ezi kamakın Godın Duam tıghar ızam.

Gumazamizıba uarı abıki

⁴⁰ Ezi gumazamizır maba akar a mıkemezıba baregha, kamaghın mıgei, “Bar guızbangıra, gumazır kam a Godın akam inıgha ızır gumazım, God nguazımın anemangasa mıkeme.”

⁴¹ Ezi marazı ghaze, “A Gumazır God Uam E Iniasa Misevezım.”

Ezi marazı ghaze, “Puvatı, Gumazır God Uam E Iniasa Misevezır kam, a Galılın Dıstrıghın otoghan kogham. Puvatı. ⁴² Godın Akınafarım kamaghın mıkeme, Gumazır God Uam E Iniasa Misevezır kam Atrıvım

7:27: Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 **7:27:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22; Jon 7:41; 9:29 **7:28:** Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:28:** Matyu 11:27; Jon 5:32; 5:43; 8:14; 8:26; 8:55 **7:29:** Mt 11:27, Jo 10:15
7:29: Matyu 11:27; Jon 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:30:** Mak 11:18; Luk 19:47; Jon 7:44; 8:20; 8:37; 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42 **7:31:** Jon 2:23; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11; 12:42 **7:33:** Jo 13:33, 16:16 **7:33:** Jon 13:33; 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 **7:34:** Hosea 5:6; Jon 8:21; 13:33; 13:36; 17:24 **7:37:** Wkp 23:36, Aıs 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:37:** Ofa Gami 23:36; Aısıa 55:1; Jon 4:10; 4:14; 6:35; Akar Mogomem 22:17 **7:38:** Aıs 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 **7:38:** Aısıa 12:3; 58:11; Esekıel 47:1; Sekarıa 14:8 † **7:38:** Godın Akınafarımın aven, akar otevir mam, akar İesus vezın kamın mıkemezi moghın, akar kam ko, anıng magh ghuzır puvatı. Nı Aısıa 44:3 ko Aghuzır Akaba 18:4ın gan. **7:39:** Aıs 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:39:** Aısıa 44:3; Joel 2:28; Jon 12:16; 16:7; 20:22; Aposel 2:4; 2:17; 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:40:** Godın Arazıba 18:15-18; Jon 1:21; 2:11; 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:41:** Jon 1:46; 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:42:** 2 Samuel 7:12; Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jeremaıa 23:5; Maıka 5:2; Matyu 2:5-6; Luk 2:4

Devitin anabamin otogham, eghti an amebam Betlehemin nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike.”⁴³ Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki.⁴⁴ Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir dapaniba nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua

⁴⁵ Ezi Godin Dipenimin garir polisba uamategha Godin ofa gamir gumazir dapaniba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin men azara, “Manmaghin amizi, ia Iesusin akua izir puvati?”

⁴⁶ Ezi polisin gumaziba kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati.”

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A ti uaghan ia gifara?⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitam garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati.⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, kar Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatizir gumazamiziba. God ghaze, me ovengam.”

⁵⁰ Nikodemus, a faragha Iesus bagha ghuzir gumazim, a Farisibar mav, a kamaghin me migei,⁵¹ “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham.”

⁵² Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

⁵³ Ezi gumazamiziba bar uan dipenibar ghue.

8

¹ Ezi Iesus Olivin Mighsiamin ghu.

² Ezi aminim tirazi, bar mizaraghara a ua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami.³ Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mamn, garima a gumazir igharazir mam ko akuizi me an akua ghua a gamizima, a gumazamizibar damazimin tughav iti.⁴ Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuizi, me an gani.⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin mikimam.”⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafar puzimin nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tughu kamaghin me migei, “Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh.”⁸ Egha a uam aviragha nguazimin osiri.⁹ Me akar kam baregha, me bar vaghvagha danganir kam ataghiragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabiram aviraghavira iti, ezi amizim an damazimin tughav iti.

¹⁰ Ezi Iesus dikavigha tughu kamaghin amizimin azai, “Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?”

¹¹ Ezi amizim kamaghin migei, “Ekiam, ua gumaziba puvati.”

7:43: Jo 9:16 7:43: Jon 9:16 7:44: Jo 7:30 7:44: Jon 7:30 7:45: Jo 7:32 7:45: Jon 7:32 7:46: Mt 7:29, Mk 1:22 7:46: Matyu 7:29; Mak 1:22 7:48: Jo 12:42 7:48: Jon 12:42 7:50: Jo 3:1-2 7:50: Jon 3:1-2
7:51: Lo 1:16-17, 19:15 7:51: Godin Araziba 1:16-17; 19:15 7:52: Jo 7:41-42 7:52: Jon 7:41-42 8:1: Lu 21:37 8:1: Luk 21:37 8:5: Wkp 20:10, Lo 22:22-24 8:5: Ofa Gami 20:10; Godin Araziba 22:22-24 8:6: Mt 22:15 8:6: Matyu 22:15 8:7: Lo 17:7, Ro 2:1 8:7: Godin Araziba 17:7; Rom 2:1 8:9: Mt 22:22 8:9: Matyu 22:22 8:11: Jo 3:17, 5:14 8:11: Jon 3:17; 5:14 * 8:11: Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Jon 7:53--8:11, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Godin Araziba 19:15in gan.

Ezi Iesus a miġei, “Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangi, egh ġin uam arazir kuratam damuan marki.”*

Iesus, a gumazir angazangarim nguazim in itir gumamazizibagh anidim

12 Egha Iesus ua gumamazizibav ġia ghaze, “Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kam in itir gumamazizibagh anidim. Gumazim nan ġin izi, a mitatem in daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumamazizibagh amima me angamira itim, an an aven ikiam.”

13 Farisiba akar kam baregha kamagh in Iesus miġei, “Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun miġei. Kamagh in amizi, gumamaziziba nin akar ni mikemezim niġhnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim.”

14 Ezi Iesus men akam kamagh in a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun miġei. Ezi nguibar ki dikavigha izezim, ki a ġifo, egha danganir ki uamategh mangamim, ki a ġifo. Kamagh in amizi, gumamaziziba nan akam niġhnizir gavgavim an iki. Ia nan Nguibam ġifozir puvati. Egha danganir ki ġin mangamim, ia uaghan a ġifozir puvati. 15 Ia nguazir kam in arazibar ġin ghua, gumamazizibar inivafizibar gara me tuisisi. Ki gumazitam in araziba tuisizir puvati. 16 Egh ki gumamazizibar araziba tuisighi, gumamaziziba nan akar ki mikemezim niġhnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, ezi kamagh in nan tuisizir arazim bar guizbangira. 17 Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamagh in iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aning in akam a guizbangira. 18 Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun

miġei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun miġei.”

19 Ezi Farisiba kamagh in an azara, “Nin Afeziar ni miġeir kam, a managh iti?”

Ezi Iesus kamagh in me ikaragha ghaze, “Ia guizbangira na ġifozir puvati. Egha ia nan Afeziam ġifozir puvati. Ia na ġifoghiva egh uaghan nan Afeziam ġifogham.” 20 Iesus God in Dipenim in ikia dagiaba arizir danganim in boroghira gumamazizibar sure gami. Ezi an dughiam tighar otivam, kamagh in amizi, gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, ki mangamin danganim gumamaziziba an mangan kogham

21 Egha Iesus ua gumamazizibav ġia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiti ia ovengam. Egh ki mangamin danganim, ia an mangighan kogham.”

22 Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha me uarira kamagh in uariv gei, “Manmaghsua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuim in mangan kogham?’ A ti uabira uabi misueghiva aremegham?”

23 Ezi Iesus kamagh in me miġei, “Ia nguazim in vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kam in adarasi. Ezi ki nguazir kam in gumazim puvati. 24 Kamagh in amizi, ki ia mikemegha ġifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamagh in niġhnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamagh in Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram.”†

25 Ezi me kamagh in an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha ġifa. 26 Ki ian araziba bagha akar aviriba ia mikimasa. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi Afeziar na amadazim,

8:12: Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 8:12: Aisaia 49:6; Matyu 5:14; Jon 1:4-9; 3:19; 9:5; 12:46 8:13: Jo 5:31 8:13: Jon 5:31 8:14: Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 8:14: Jon 5:31-32; 7:28-29; 9:29 8:15: Jo 7:24, 12:47 8:15: Jon 7:24; 12:47 8:16: Jo 5:30, 8:29 8:16: Jon 5:30; 8:29 8:17: Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 8:17: God in Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; Hibru 10:28 8:18: 1 Jo 5:9 8:18: 1 Jon 5:9 8:19: Jo 8:55, 14:7, 16:3 8:19: Jon 8:55; 14:7; 16:3 8:20: Jo 7:30 8:20: Jon 7:30 8:21: Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 8:21: Jon 7:34-36; 8:24; 13:33 8:22: Jo 7:35 8:22: Jon 7:35 8:23: Jo 3:31 8:23: Jon 3:31 † 8:24: Ua Me Ini 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamagh in Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumamaziziba a miġeir akar kam deragha a ġifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19 in gan. 8:26: Jo 7:28, 12:49 8:26: Jon 7:28; 12:49

an araziba bar guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumamazibav gei.”

²⁷ Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei. ²⁸ Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumamazibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Afeziam na mikemezir akabara, ki darara gun migei. ²⁹ Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Bizir a ifongeziba ki zurara dagh ami, kamaghin amizi, a na ataghirazi ki uabira itir puvati.”

³⁰ Ezi gumamaziziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti.

Guizin akam gumamazibar amuti me firighirigham

³¹ Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan akamin suiragh gavgavigh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham. ³² Egh ia guizin akam gifoghti, guizin akam ia damuti ia firighirigham.”

³³ Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamın ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ia firighirigham?’”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramin ingangarir gumazir kinibar min iti. ³⁵ Ingangarir gumazir kiniba me zurara uan anababa ko itir Puvati. Ezi otarim zurara anababa ko iti. ³⁶ Kamaghin amizi, Otarim ia damuti, ia firighirighiva, ia guizbangira

firighirigham. ³⁷ Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizi, ia na misoghasava ami. ³⁸ Nan Afeziam nan akazir akaba, ki dar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba, ia dagh ami.”[†]

³⁹ Ezi Judaba Iesusin akam baregha a ikaragha ghaze, “Abraham, en afeziam.”

Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ia guizin Abrahamin boriba kamaghin, ia an mirara arazir an amizibar amuam. ⁴⁰ Guizin akar God nan sure gamiziba, ki dar gun ia migei. Ezi ia datirighin na misoghasa. Kar Abrahamin arazim puvati! ⁴¹ Ia uan afeziamin arazim gami.”

Ezi me kamaghin a migei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamira iti, a God.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir pu. Puvati. God na amadazi ki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham. ⁴³ Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangin ia deravira nan akam gifozir puvati. ⁴⁴ Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumamazibav sozima me ariaghiri. Ezi guizbangin arazim an itir puvati, kamaghin amizi, a guizbangin arazibar gin zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangira akar ifavaribar afeziam. ⁴⁵ Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁴⁶ Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin

8:28: Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:28:** Jon 3:11; 3:14; 5:19; 5:30; 12:32; Rom 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32
8:29: Jon 8:16; 16:32 **8:30:** Jo 7:31 **8:30:** Jon 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:32:** Rom 6:14; 6:18; 6:22; 8:2; Jems 1:25 **8:33:** Mt 3:9, Lu 3:8 **8:33:** Matyu 3:9; Luk 3:8 **8:34:** Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 **8:34:** Rom 6:16; 6:20; 2 Pita 2:19 **8:36:** Ro 8:2, Ga 5:1 **8:36:** Rom 8:2; Galesia 5:1 **8:37:** Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:37:** Jon 5:38; 7:19; 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 **8:38:** Jon 3:32; 5:19; 5:30 [†] **8:38:** Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu.” **8:39:** Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:39:** Matyu 3:9; Rom 2:28; Galesia 3:7; 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37 **8:40:** Jon 8:26; 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 **8:41:** Godin Araziba 32:6; Aisaia 63:16; 64:8 **8:42:** Jo 16:28, 1 Jo 5:1 **8:42:** Jon 16:28; 1 Jon 5:1
8:43: Jo 7:17, Ro 8:7 **8:43:** Jon 7:17; Rom 8:7 **8:44:** Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6 **8:44:** Matyu 13:38; 1 Jon 3:8; Jut 1:6 **8:46:** 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **8:46:** 2 Korin 5:21; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6
8:47: Jon 10:26-27; 18:37; 1 Jon 4:6

akam akuri, ezi ia manmaghsua nighnizir gavgavim nan akabar itir puvati? ⁴⁷ Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kamaghin amizi, ia an akaba barazir puvati.”

Jesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikaragha ghaze, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?”

⁴⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri. ⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas. ⁵¹ Ki guizbangira ia migei, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

⁵² Ezi Judaba kamaghin Iesus migei, “E datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghiregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham? ⁵³ Ni manmaghin nighnigha kamaghin migei? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafiraz, o? Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghire. Ezi ni manmaghin uabin gun mikimam, ni bar tinara?”

⁵⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki uabi uan ziam fiti, nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghin migei, a ian God. ⁵⁵ Ia a gifozir puvati. Ezi ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ kamaghin, ki ian min ifavarir gumazimin otogham. Ki a gifogha givagha, egha deravira an akamin gin zui.

⁵⁶ “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.”

⁵⁷ Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni tighar 50plan azeniba ikiam. Egha ni ti Abrahamin ganis, o?”

⁵⁸ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, Ki Fomira Iti.” § ⁵⁹ Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

¹ Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mam in api. An damazimning okavizi amebam a bate. ² Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi an damazimning okavizi amebam a bate?”

³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, ezi an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamaghsua, bizir gumazir kam in otozim, gumazamiziba an ganigh fogham, Godin ingangarim azenim giri. Kamaghsua an damaziba okavizi amebam a bate. ⁴ Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminim pirasa roghira izi, ezi gumazamiziba ingangaritam damighan kogham. ⁵ Dughiar ki nguazir kam in itim, ki gumazir angangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim.”

⁶ Iesus kamaghin mikemegha nguazim giparigha nguazim sara uan ipazariba

8:48: Mk 3:21-22, Jo 7:20 **8:48:** Mak 3:21-22; Jon 7:20
 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:51:** Jon 5:24; 6:40; 6:47; 11:26
 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:53:** Jon 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29
 Luk 10:24; Hibru 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 **8:58:** Aisaia 43:13; Jon 1:1; Kolosi 1:17; Akar Mogomem 1:8 § **8:58:** Ni akar Jon 8:24 in itimin gan. **8:59:** Jo 10:31 **8:59:** Jon 10:31 **9:2:** Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:2:** Ua Me Ini 20:5; Esekiel 18:20; Luk 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4 **9:3:** Jon 11:4 **9:4:** Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4 **9:4:** Jon 4:34; 5:17; 5:20; 11:9; 12:35; 17:4 **9:5:** Mt 5:14, Jo 1:5, 1:9, 3:19, 8:12, 12:35
9:5: Matyu 5:14; Jon 1:5; 1:9; 3:19; 8:12; 12:35 **9:6:** Mk 7:33, 8:23 **9:6:** Mak 7:33; 8:23 **9:7:** 2 Kin 5:10 **9:7:** 2 Atriviba 5:10

veregha, gumazimın damazimning gaghui. ⁷ Egha Iesus kamaghın a migei, “Ni mangıva Siloamın mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mıngarım kamaghın ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza, biziba bar deravıra dar gari.

⁸ Gumazir kam faragha dagıaba uabi danıngasa gumazamizibagh inge, ezi gumazamizir avırıba an gani. Datırıghın men marazi ko an boroghın itir darası, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagıaba bagha gumazamizibagh inge?”

⁹ Ezi marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamın mirara gara, a gumazir ıgharazim.”

Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kırara.”

¹⁰ Ezi me an azara, “Manmaghın amizima nın damazimning dera?”

¹¹ Ezi a kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim gıparıgha uan ipazarım sara veregha nan damazimning gati. Egha na migei, ‘Ni Siloamın mozir dipamın mangıgh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezıma nan damazimning dera, ezi ki deravıra bizıbar gari.”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir kam managh itı?” Ezi a kamaghın migei, “Ki fozir puvati.”

¹³ Egha me gumazir faragha damazıba okavırızir kam inıgha Farısıba bagha zui. ¹⁴ Ezi dughıar Iesus nguazir beghneazımın ingarıgha gumazımın damazimning gamızı a garım, kar Sabatın dughıam. ¹⁵ Kamaghın amızı, Farısıba uam an azai, “Nın damazimning, manmaghın amıgha dera?”

Ezi a kamaghın me migei, “A nguazir beghneazım isa nan damazimning gaghızi, ki ghua ruegha datırıghın deravıra bizıbar gari.”

¹⁶ Ezi Farısın maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatın dughıamın arazıbar gın zuir

puvati. Kamaghın e fo, God gumazir kam amadazir puvati.”

Ezi marazi ghaze, “Manmagh amızı gumazir arazir kuram itım mirakelın kabar amıgham.” Egha me uari abiki.

¹⁷ Egha Farısıba ua faragha gumazir damazıba okavırızir kamın azangısı, “Ni ghaze, gumazir kam nın damazimning akırı, ezi ni manmaghın nıghnısı, a gumazir manmaghıra garım?”

Ezi gumazir kam men akam ikaragha ghaze, “A Godın akam inıgha izir gumazir mam.”

¹⁸ Bar guızbangıra, faragha gumazir kamın damazimning okafi, egha datırıghın an damazimning kuiaghırı. Ezi Judan gumazir aruaba nıghnızir gavgavım bizir kamın ikian aghua. Egha kamaghın me gumazir kamın amebam ko afezıamın diagha ghaze, gua izi. ¹⁹ Ezi aning izıma me kamaghın aningın azai, “Ka ti guan borımra, o? Gua ghaze amebam a batezır dughıamın, an damazimning okavıgha itı, Ezi manmagh amızı a datırıghın gari?”

²⁰ Ezi an amebam ko afezıam kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ga fo, kar gan borım. Ezi dughıar amebam a batezım, an damazimning okavıgha itı, ga uaghan a gıfo. ²¹ Ezi datırıghın an damazimning manmaghın kuiaghırı, ga uaghan fozır puvati. Ezi tına an damazimning kui, ga uaghan fozır puvati. Ia an azaragh. An asegha gıfa. A uabi ua bagh mıkimam.” ²² An amebam ko afezıam Judabar atıatıgha, egha kamaghın mıgırıgıar kam gamı.

Me fo, Judaba faragha kamaghın akam mısoke, gumazıtam kamaghın mıkim suam, “Iesus a Gumazir God Uam E Inıasa Mısevezım,” eghtı me an anogoreghtı a ua God ko mıgeır dipenımın aven ikian kogham.

²³ Kamaghın amızı, gumazir kamın amebam ko afezıam ghaze, “An asegha gıfa. Ia an azangıgh.”

²⁴ Egha gın me ua gumazir faragha damazimning okavızımın diagha a mıgıa ghaze, “Ni Godın damazımın guızın akam

9:14: Lu 13:14 9:14: Luk 13:14 9:16: Jo 3:2, 7:12, 7:43, 9:23, 9:31-33, 10:19 9:16: Jon 3:2; 7:12; 7:43; 9:23; 9:31-33; 10:19 9:17: Jo 4:19 9:17: Jon 4:19 9:22: Jo 7:13, 16:2, 19:38, Ap 5:13 9:22: Jon 7:13; 16:2; 19:38; Aposel 5:13 9:24: Jos 7:19, 1 Sml 6:5 9:24: Josua 7:19; 1 Samuel 6:5

mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni migeir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”

²⁵ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazinning okafi, egha datirighin nan damazinning kuiaghiri.”

²⁶ Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazinning akiri?”

²⁷ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmaghsua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?”

²⁸ Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, “Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba. ²⁹ E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin gumazim.”

³⁰ Ezi gumazir faragha damazinning okavizir kam, a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazinning akirizir kam, ia ghaze ia a gifozir puvati, a nguibar manamin gumazim. ³¹ E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godin ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham. ³² Bar fomira iza datirikin, e eghaghanir katam baraghizir puvati, gumazitam damazinning okavizi amebam a batezi, gin gumazir mam an damazinning akiri. ³³ God gumazir kam amadaghan koghti, a bizitam damighan kogham.”

³⁴ Farisiba me akar kam baregha kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimin ikegha

iza datirighin, ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima an azenan ghu.

Gumazir nighnizir gavgavim itir puvatiziba, me mati men damaziba okafi

³⁵ Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghin a migei, “Ni Gumamazibar Otirim nighnizir gavgavim an iti, o puvati?”

³⁶ Ezi a kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir Ekiam, Gumamazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.”

³⁷ Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.”

³⁸ Ezi gumazir kam kamaghin migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ki gumamazibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamaghsua, gumazir damazir okaviriziba me ganam, eghti gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kam in ize.”

⁴⁰ Farisin maba Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha me an azara, “Ni ghaze, e ti uaghan damaziba okafi, o?”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ian damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghin amizian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti.”

10

Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki bar guizbangira ia migei, gumazim sipsipbar divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha aven ghu, a mati okimakiar gumazim, egha gumazir igharazibar biziba okei. ² Ezi gumazir tiar akamin aven zuim,

9:29: Jo 8:14 **9:29:** Jon 8:14 **9:31:** Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer 11:11, Mai 3:4, Sek 7:13
9:31: Jop 35:12; Onger Akaba 34:15; 66:18; Aghuzir Akaba 15:29; Aisaia 1:15; Jeremaia 11:11; Maika 3:4; Sekaraia 7:13
9:33: Jo 9:16 **9:33:** Jon 9:16 **9:34:** Sng 51:5, Jo 9:2 **9:34:** Onger Akaba 51:5; Jon 9:2 **9:35:** Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1 Jo 5:13 **9:35:** Matyu 14:33; 16:16; Mak 1:1; 1 Jon 5:13 **9:37:** Jo 4:26 **9:37:** Jon 4:26
9:39: Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47 **9:39:** Matyu 13:11-15; Jon 3:17; 5:22; 8:15-16; 12:47 **9:40:** Mt 15:14, 23:26, Ro 2:19 **9:40:** Matyu 15:14; 23:26; Rom 2:19 **9:41:** Jo 15:22-24 **9:41:** Jon 15:22-24

a sipsipbagh eghuvir gumazim. ³ Tiar akamın garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a uabi uan sipsipbar ziaba vaghvasha dar diava, egha men akua azenan zui. ⁴ A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim baragha an gin zui. ⁵ Me gumazir igharazibar gin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghın amizi, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham.” ⁶ Iesus akar isin zuimın me mikeme, ezi me akar kamın mingarim gifozir puvati.

⁷ Kamaghın amizi, Iesus ua kamaghın me migei, “Ki bar guizbangıra ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam. ⁸ Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazamizibar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati. ⁹ Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh izi divazimın aven mangighi, God an akurvaghham. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam.

¹⁰ “Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamıra itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangıra ia gizivaghham.

¹¹ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghshi me bagh aremegham. ¹² Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangıra sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egh a sipsipbar ganti afiar atiatam iziti, a sipsipba

ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amisi dar agintighi, da tintinibar mangegham. ¹³ Gumazir kam uan ivezim iniasavıra ingara iti. A guizbangıra sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghın, a sipsipba ategh arimangigham.

¹⁴⁻¹⁵ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifozı moghıra ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gıfo. Ezi ki sipsipbar akurvaghshi, me bagh aremegham. ¹⁶ Ki sipsipın maba uaghan iti, da divazir kamın sipsipba puvati. Ezi ki sipsipın kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipın okoruar vamıra ikiti, sipsipbagh eghuvir gumazir vamıra bar me geghuvam.

¹⁷ “Ki kamaghısua, ki ua dikavigh angamıra ikiam, kamaghın ki aremeghasa ifonge. Kamaghın amizi, Afeziam bar na gifonge. ¹⁸ Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamın ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghın damuasa na mikeme.”

¹⁹ Judaba akar kam baregha ua uari tuiragha okoruar pumuning iti. ²⁰ Egha gumazir avırıba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an onani. Manmaghsua ia an akam barasi?”

²¹ Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimın akam puvati. Eghti duar kuram manmaghın gumazir damazim okavızim akırigham?”

Judaba me Iesusın apanimın iti

²² Ezi dughiar kamın, isar ekiamın dughiam Jerusalemın oto. Kar dughiar me fomıra Godın Dipenim ginighnigha ghaze, Dipenir kam a God baghavıra itir Dipenim.

10:4: Jo 10:27 **10:4:** Jon 10:27 **10:6:** Jo 16:25 **10:6:** Jon 16:25 **10:8:** Jer 23:1-2, Ese 34:2-3 **10:8:** Jeremaia 23:1-2; Esekiel 34:2-3 **10:9:** Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18 **10:9:** Onger Akaba 118:20; Jon 14:6; Efesus 2:18 **10:11:** Sng 23:1, Ais 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:11:** Onger Akaba 23:1; Aisaia 40:11; Esekiel 34:11-23; Jon 15:13; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; Akar Mogomem 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:12:** Sekaraia 11:16-17; Aposel 20:29 **10:14-15:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 10:27; Jon 15:13; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 3:16 **10:16:** Ais 56:8, Ese 34:23, 37:22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:16:** Aisaia 56:8; Esekiel 34:23; 37:22-24; Jon 11:52; Efesus 2:14; 1 Pita 2:25 **10:17:** Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9 **10:17:** Aisaia 53:7-8; 53:12; Filipai 2:8-9; Hibru 2:9 **10:18:** Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:18:** Jon 2:19; 5:26; 6:38; 14:31; 19:11; Aposel 2:24; 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:19:** Jon 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:20:** Jon 7:20; 8:48; 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:21:** Onger Akaba 94:9; 146:8; Jon 9:6-7; 9:32-33 **10:23:** Aposel 3:11; 5:12

Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtızimin dughiamin oto. ²³ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui. ²⁴ Ezi Judaba iza an okarigha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara. ²⁶ Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati. ²⁷ Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi. ²⁸ Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham. ²⁹ Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekeveghe, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi, gumazitam an dafarimin me batueghan kogham. ³⁰ Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

³¹ Judaba akar kam bareghe me ua a ginivasa dagiaba isi. ³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amizi, ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra ginighnigha egha dagiabar na ginivasa?”

³³ Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E ingangarir aghuitam ginighnigha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin amizi, e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God ghaze, ‘Iarara godba.’ ” ³⁵ Fomira God akar kamın gun gumamazibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin itir akam zurara ikiva, egh ragh igharagh otoghan kogham. ³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmaghsua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’

³⁷ “Ki uan Afeziamin ingangarim damuan koghti, ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki. ³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian aghuaghiva, ia nighnizir gavgavim nan ingangarir ki amizibar iki. Egh ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti.”

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, a men tongin suiaghirigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamateghe ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumamaziziba ruezimin oto, egha a danganir kamın iti. ⁴¹ Ezi gumamazizir aviriba a bagha iza kamaghin a migei, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Jon gumazir kamın gun mikemezir akaba, da bar guizbangira.” ⁴² Iesus danganir kamın itir dughiamin, gumamazizir avirim nighnizir gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrik ko Jerusalemın nguibamin ghuzima, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11

(Sapta 11--12)

10:24: Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:24:** Luk 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:25:** Jon 3:2; 4:26; 5:36; 10:38 **10:26:** Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:26:** Jon 6:64; 8:45-47; 1 Jon 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14 **10:27:** Jon 8:47; 10:3-4; 10:14 **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:28:** Jon 3:16; 6:37-39; 17:11-12; 18:9 **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6 **10:29:** Jon 14:28; 17:2; 17:6 **10:30:** Jo 17:11, 17:22 **10:30:** Jon 17:11; 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:31:** Jon 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **10:33:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **10:34:** Sng 82:6 **10:34:** Onger Akaba 82:6 **10:35:** Mt 5:18 **10:35:** Matyu 5:18 **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37 **10:36:** Jon 3:17; 5:17-18; 6:27; 9:35-37 **10:38:** Jo 14:10-11 **10:38:** Jon 14:10-11 **10:39:** Lu 4:30, Jo 8:59 **10:39:** Luk 4:30; Jon 8:59 **10:40:** Jo 1:28 **10:40:** Jon 1:28 **10:42:** Jo 7:31 **10:42:** Jon 7:31

Lasarus aremegha gifa

¹ Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamin gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta ko aning itir nguibam.* ² (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.) ³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.”

⁴ Ezi Iesus oregha, kamaghin aning migei, “Kar gumazim aremegh bar givaghamin arimariam puvati. Kar gumazamizibar amuti, me Godin gavgavim ganiva egh ziar ekiam a daningamin arimariam. Ezi tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar ekiam iniam.” ⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge. ⁶ Ezi a Lasarusin arimariam akam baregha, ua dughiar pumuningin nguibar a itir kam in ikiavira iti.

⁷ Egha a gin suren gumazibav gia ghaze, “E uamategh Judian Distrighin mangam.”

⁸ Ezi suren gumaziba a migia ghaze, “Tisa, boghimra Judian Distrighin itir gumaziba, me dagiabar ni ginivasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighin mangasa, a?”

⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Dughiar vamira aruemi ti 12plan auan gari, o? Gumazim aruemin aruava, angazangarimin gara, kamaghin an asaghpora irir puvati. ¹⁰ Ezi gumazim dimagarimin aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpouram.”

¹¹ Iesus mikemegha givagha, gin ua kamaghin me migei, “En roroam Lasarus an akui. Eghti ki mangiva a gaghuraghti a ua dikavigham.”

¹² Ezi suren gumaziba an akar kam baregha kamaghin migei, “Ekiam, a dakuigh arimariam givagham.” ¹³ Suren

gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a puram akui.

¹⁴ Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me migia ghaze, “Lasarus an aremegha gifa. ¹⁵ Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia nighnizir gavavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kam in ikezir puvatigha, ki bar akonge. Ezi datirighin e a bagh mangam.”

¹⁶ Iesus mikemegha givazima, Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangiva, a ko ovengam.”

Jesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimir zurara itim anidim

¹⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4plan aruebar mozimin ike. ¹⁸ Betanin nguibam a Jerusalem boroghin iti, tuavimin ruarim a 3 kilomitan tu. ¹⁹ Ezi Judian gumazamizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aningin dozimin ovevem bagha, me aningin akurvaghamin migirigiar tabav kimti aningin navimning deraghasa, me ize. ²⁰ Ezi Marta orazima, Iesus izima, a Maria ataghizi a dipenimin itima a ghua tuavimin Iesus bato.

²¹ Egha Marta kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai! ²² Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigham.”

²³ Ezi Iesus a migei, “Nin dozim ua dikavigham.”

²⁴ Ezi Marta a migei, “Ki fo, a nguazim givaghamin dughiamin dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua

11:1: Lu 10:38-39 **11:1:** Luk 10:38-39 * **11:1:** Maria ko Marta, aning Lasarusin amizimning. **11:2:** Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:2:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 **11:3:** Jo 11:36 **11:3:** Jon 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40 **11:4:** Jon 9:3; 11:40 **11:8:** Jo 8:59 **11:8:** Jon 8:59 **11:9:** Jo 9:4-5 **11:9:** Jon 9:4-5 **11:10:** Jo 12:35, 1 Jo 2:11 **11:10:** Jon 12:35; 1 Jon 2:11 **11:11:** Mt 9:24 **11:11:** Matyu 9:24 **11:16:** Mk 14:31 **11:16:** Mak 14:31 **11:18:** Mt 21:17 **11:18:** Matyu 21:17 **11:21:** Jo 11:32 **11:21:** Jon 11:32 **11:22:** Jo 9:31 **11:22:** Jon 9:31 **11:24:** Lu 14:14, Jo 5:29 **11:24:** Luk 14:14; Jon 5:29 **11:25:** Jo 6:35, Kl 3:4, 1 Jo 1:1-2, 5:10 **11:25:** Jon 6:35; Kolosi 3:4; 1 Jon 1:1-2; 5:10

dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva aremegh, an angamira ikivira ikiam. ²⁶ Ezi gumamaziziba bar angamira ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me angamira iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o pu-vati?”

²⁷ Ezi Marta kamaghin Iesus migei, “Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus Lasarusin apangkuvigha azi

²⁸ Marta kamaghin mikemegha, ghua uan afumim Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, “Tisa ize, egha ni bagha azai.” ²⁹ Ezi Maria kamaghin oregha, zuamira dikavigha Iesus bagha ghu. ³⁰ (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.) ³¹ Ezi Judaba Marian apangkuvigha a ko dipenimin iti, egha an garima, a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozim zui.

³² Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kam in otogha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimning apirigha, kamaghin a migei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai.”

³³ Ezi Iesus Marian garima, an azi. Egha a Judan Marian gin izezibar garima, me uaghan azi. Ezi a bar men apangkuvigha uaghan aziasava ami. ³⁴ Egha a kamaghin men azara, “Ia managh anefa?”

Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni izi ganigh.”

³⁵ Ezi Iesus azia teriba iri. ³⁶ Ezi Judaba an ganigha kamaghin uariv gei, “Ia mu-nagh gan. A gumazir kam bar a gifonge.”

³⁷ Ezi marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akirizima, me ua gari. Egha a gumazir kam in akurazi, an aremeghan

koghai. A ti manmaghsua an akuraghan aghua?”

Iesus Lasarus gamizima, a ua dikafi

³⁸ Ezi Iesus ua bar osemegha, ghua mozim in oto. Mozir kam a dagiar mozim, me mighsiamin an ingari. Ezi dagiar ekiar mam an tiar akam avara. ³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ia dagiam puegh munagh amadagh.”

Ezi gumazir aremezimin amizim Marta, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, an kuam 4plan aruebar mozim in ike. An kuamin mughuriar kuram otivam.”

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiam in ganam.”

⁴¹ Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiam in gara kamaghin migei, “Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizi ki ni minaba. ⁴² Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami.”

⁴³ Iesus mikemegha givagha, a pamtem dia ghaze, “Lasarus, ni azenan izi.” ⁴⁴ Ezi Lasarus ua dikavigha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimin da nomke.

Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia inim adeggh, egh aneteghti, a daru.”

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke

(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ezi Judan gumamazizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kam in ganigha kamaghin nighnizir gavgavim an iti. ⁴⁶ Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kam in gun me migei.

⁴⁷ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha me akuvagha kamaghin me migei, “E manmaghin damuam? Gumazir kam

11:26: Jo 8:51 11:26: Jon 8:51 11:27: Mt 16:16, Jo 4:42, 6:14, 6:69 11:27: Matyu 16:16; Jon 4:42; 6:14; 6:69
 11:29: Jo 11:20 11:29: Jon 11:20 11:32: Jo 11:21 11:32: Jon 11:21 11:35: Lu 19:41 11:35: Luk 19:41
 11:37: Jo 9:6 11:37: Jon 9:6 11:38: Mt 27:60 11:38: Matyu 27:60 11:40: Jo 11:4, 11:23-26 11:40: Jon 11:4; 11:23-26
 11:42: Jo 12:30 11:42: Jon 12:30 11:45: Jo 4:48, 7:31 11:45: Jon 4:48; 7:31 11:46: Lu 16:31

mirakelin avirim gami! ⁴⁸ E aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, kamaghin gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romin gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarazi saram asighasigham.”

⁴⁹ Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kam in ofa gamir gumazibar dapanim. A kamaghin me migei, “Ia fofoziba bar puvati. ⁵⁰ Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvagham. Kamaghin a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh egh aremegham. Puvatighima, en adarazi bar ovegham.”

⁵¹ Kaiafas uabi uan nighnizim in akar kam mikemezir puvati. A azenir kam in ofa gamir gumazibar dapanim in iti. Egha an arazir Godin akam inigha izim in mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghsi aremegham. ⁵² Ezi Iesus Judabar akurvaghsivira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham. ⁵³ Ezi dughiar kam in ikegha ghua, gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghin amizi, Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha ghua, gumazamiziba puvatizir danganim borogh in itir nguibar mam in iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. A uan suren gumaziba ko, me nguibar kam in iti.

⁵⁵ Ezi God Israelia Gitazir Dughiam in isar ekiam roghira ize. Kamaghin tintinim in nguibabar gumazamiziba, Godin damazim in uari zuasa Jerusalem in ghue. ⁵⁶ Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me Godin Dipenim avinizir divazim in aven tuivighav ikia, egha me uarir tongin kamaghin uarir azangsis, “Ia manmaghin nighnisi? A ti izi isar ekiam in dughiam in ganam, o puvatigham?” ⁵⁷ Ezi gumazir

aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gifa, gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dagarimning ginge
(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Ezi 6plan dughiaba ikiavira itima, God Israelia Gitazir Dughiam in isar ekiam otivasa. Ezi dughiar kam in Iesus Betanin nguibam in ghu. Betani a Lasarus in nguibam, a gumazir Iesus mozim in a gamizima a ua dikavizim. ² Ezi me nguibar kam in Iesus in ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozim in apiaghav ikia apibar mav. ³ Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borer ivezim bar pin kozim inigha iza Iesus in dagarimning ginge, egha uan dapanir arizim in an dagarimning adisi. Ezi borer kam in mughuriar aghuim dipenim bar a koro. ⁴ Ezi an suren gumazir mam, Judas Iskariot, a gumazir gin Iesus isa apanibar agharim gatizim, a kamaghin migei, ⁵ “Manmaghsua kav borer kam 300 silvan dagiaba bagh anemangan aghua, eghti e an dagiaba inighiva gumazamizir onganarazibar aningam?” ⁶ Judas onganarazir gumazamizibagh nighnizir puvati, egha a kamaghin migei. Puvati. An okimakar gumazim. Iesus in adarazir dagiabar mitarim an gara iti, ezi a dughiar mabar da okei.

⁷ Ezi Iesus akar kam baregha kamaghin me migei, “Amizir kam atakigh! Eghti bizir an amizir kam in nighnizim ikivira iki mangi dughiar ki aremeghti me na mozim datigham. ⁸ Gumazir onganaraziba ia ko ikivira ikiam. Ezi ki ia ko zurara ikivira ikian kogham.”

11:50: Jo 18:14 **11:50:** Jon 18:14 **11:51:** Stt 50:20 **11:51:** Jenesis 50:20 **11:52:** Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2 **11:52:** Aisaia 49:6; Jon 10:16; 17:21; Efesus 2:14-17; 1 Jo 2:2 **11:53:** Jo 5:18 **11:53:** Jon 5:18 **11:54:** 2 Sto 13:19, Jo 4:1-4, 7:1 **11:54:** 2 Eghaghaniba 13:19; Jon 4:1-4; 7:1 **11:55:** 2 Sto 30:17, Jo 2:13, 5:1, 6:4, Ap 21:26 **11:55:** 2 Eghaghaniba 30:17; Jon 2:13; 5:1; 6:4; Aposel 21:26 **11:56:** Jo 7:11 **11:56:** Jon 7:11
12:1: Jo 11:1, 11:43 **12:1:** Jon 11:1; 11:43 **12:2:** Lu 10:40 **12:2:** Luk 10:40 **12:3:** Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2 **12:3:** Luk 7:37-38; 10:38-39; Jon 11:2 **12:4:** Jo 18:3 **12:4:** Jon 18:3 **12:5:** Mt 19:21 **12:5:** Matyu 19:21 **12:6:** Jo 13:29 **12:6:** Jon 13:29 **12:7:** Jo 19:40 **12:7:** Jon 19:40 **12:8:** Lo 15:11, Mt 26:11, Mk 14:7
12:8: Godin Araziba 15:11; Matyu 26:11; Mak 14:7

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

⁹ Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozim in a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin ganasa. ¹⁰ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi. ¹¹ Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha nighnizir gavgavim Iesusin iti. Kamaghin amizi, me uaghan Lasarus misoghasava ami.

*Iesus atrivimin min
Jerusalem in aven zui*

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ezi gumazamizir aviriba God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiamin ganasa iza Jerusalem in iti. Boghinaronra Iesus Lasarusin dipenimin ame. Ezi datirighin gumazamiziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalem otivasa. ¹³ Ezi me uan dafaribar okavir aghuabar suigha ghua tuavimin Iesus batogha me kamaghin dei:

“Hosana!

Ia Godin ziam fi!

Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim,

God deragh a damu!

A Israelian Atrivim!”

¹⁴ Ezi Iesus donkin mam inigha a gaperagha zui, mati Godin Akinafarim mikemezi moghin:

¹⁵ “Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia atiatingan marki.

Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi!

A donkin nguzim gaperagha izi.”

¹⁶ Dughiar kam in an suren gumaziba akar kabar mingaribagh fozir puvati. Egha gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, me akar Godin Akinafarimin itim ginirigha me fo, a Iesusra migei. Egha me ua bizir gumazamiziba Iesus gamizim ginighnisi.

¹⁷ Lasarus aremegha mozim in itir dughiam, gumazamizir avirim Iesus ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozim in an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighin gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kam in gun migiavira iti. ¹⁸ Ezi gumazamiziba orazi a mirakelin kam gamizi, me a bagha ghua tuavimin a bato. ¹⁹ Ezi Farisiba ganigha, me uarir tongin kamaghin uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighin otoghan koghham. Gumazamiziba bar an gin zui.”

Grighin marazi Iesusin ganasa

²⁰ Ezi dughiar kam in, gumazamiziba isar ekiamin Godin ziam fasa Jerusalem in ghuavanabo, ezi men tongin, Grighin marazi uaghan iti. ²¹ Egha Grighin gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamin gumazim, a Galilin Distrighin iti.) Egha me kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge.” ²² Ezi Filip ghua Andru mikemegha aning uaghara ghua Iesus migei.

²³ Ezi Iesus kamaghin aning in akam ikaragha ghaze, “Dughiar Gumazamizibar Otaram ziar ekiam iniamim, an otogha gifa. ²⁴ Ki guizbangira ia migei, witin ovizitam nguazim girigh egh aremeghan koghiva, a uabira ikiam. An aremegh, uam aghungiva witin ovizir aviriba misivam. ²⁵ Gumazamizir uabira uan ikirimirim

12:9: Jo 11:43-44 12:9: Jon 11:43-44 12:11: Jo 11:45, 12:18 12:11: Jon 11:45; 12:18 12:13: Sng 118:25-26, Mt 27:42, Jo 1:49 12:13: Onger Akaba 118:25-26; Matyu 27:42; Jon 1:49 12:15: Sek 9:9 12:15: Sekaraia 9:9 12:16: Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26 12:16: Luk 18:34; Jon 2:22; 7:39; 14:26 12:17: Jo 11:43-44 12:17: Jon 11:43-44 12:19: Jo 11:48 12:19: Jon 11:48 12:21: Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 12:21: Luk 19:3; 23:8; Jon 1:44 12:23: Jo 13:31-32, 17:1 12:23: Jon 13:31-32; 17:1 12:24: 1 Ko 15:36 12:24: 1 Korin 15:36 12:25: Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33 12:25: Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; 17:33 12:26: Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 12:26: Jon 14:3; 17:24; 1 Tesalonika 4:17

gifongeziba, me aremegham. Ezi gumazamizir nguazir kamın ikia uabi uan ikirimirimın aghuaziba, me angamira itir ikirimirimın suiragh mangi zurara ikivira ikiam. ²⁶ Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongeziba, me nan gin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumazamiziba uaghan na ko ikiam. Eghti gumazamizir nan ingangarim gamiba, Afeziam ziar ekiam me daningam.”

Iesus uan ovevem migei

²⁷ Ezi Iesus ua kamaghın migei, “Datirighın nan navim bar osemegha nighnizir aviriba iti. Eghti ki manmagh mikimam, ‘Afeziam, datirighın na bativamin bizir kam, ni a batokegh?’ Ezi puvati. Ki kamaghın mikiman kogham. Osımtizir dughiar kamın otivim a mar otiv. Bizir kam bagha ki ize. ²⁸ Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegh!”

Iesus mikemegha givazıma, tiarir mam Godın Nguibamın izaghira ghaze, “Ki uan ziam gamizıma an ekevegha gıfa, eghti ki ua kamaghın damuam.”

²⁹ Ezi gumazamizir roghira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghın migei, “Ararim dagara!”

Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a migei!”

³⁰ Ezi Iesus kamaghın akam ikaragha ghaze, “Akar ia datirighın oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize. ³¹ Datirighın God nguazir kamın gumazamizibar araziba tuisıgham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham. ³² Datirighın ki nguazimın iti, ezi gin me ter ighuvimın na guragham, eghti dughiar kamın ki gumazamiziba bar me damuti me na bagh

izam.”* ³³ (Iesus migirigiar kam gamua a uan ovengamimın arazimın gun migei.)

³⁴ Ezi gumazamiziba kamaghın an akam ikaragha ghaze, “E kamaghın Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim otogh, egh iki mamaghira ikiam. Egha manmaghsua ni ghaze, ‘Me Gumazamizibar Otarim fegh ter ighuvimın aneguragham?’ Gumazamizibar Otarir kam, a bar tinara?”

³⁵ Ezi Iesus kamaghın me migei, “Dughiar ovezimın angazangarim ian tongın ikiam. Datirighın angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarimın aven daru. Puvatighti, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim mitatemın arui, a fozir puvati, a managh zui. ³⁶ Angazangarim datirighın ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazangarimın iki. Kamaghın ia angazangarimın gumazamizibar mın otivigham.”

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesusın itir puvati

Iesus gumazamiziba ko mikemegha gıvagha, me ategha ghua men modo. ³⁷ Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. ³⁸ God kamaghsua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangıra otogham. Aisaia kamaghın mikeme:

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?

Terara, Ekiam, uan ingangarir gavgavıba isa men akazi, me dar gani?”

³⁹ Me nighnizir gavgavim itir puvatizir bizimın mingarim, Aisaia uaghan akar igharazir mamın an osiri. A kamaghın migei:

12:27: Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37
12:28: Mt 3:17 **12:28:** Matyu 3:17

12:30: Jon 11:42 **12:31:** Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2
12:32: Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9

Rom 5:18; Hibru 2:9 * **12:32:** Iesus ghaze, “Gumaziba na fegh ter ighuvimın na aguragham.” Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamın mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11ın gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:33:** Jon 18:32

12:34: Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:34:** Onger Akaba 89:4; 89:36; 110:4; Aisaia 9:7; 53:8; Esekiel 37:25; Daniel 2:44; 7:14; Maika 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:35:** Jeremaia 13:16; Jon 1:9; 7:33; 8:12; 11:10; Efesus 5:8; 1 Jon 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:36:** Efesus 5:8

12:37: Jo 2:11 **12:37:** Jon 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:38:** Aisaia 53:1; Rom 10:16

12:27: Onger Akaba 6:3; 42:5; Matyu 26:38; Luk 12:50;
12:29: Ap 23:9 **12:29:** Aposel 23:9 **12:30:** Jo 11:42

12:31: Matyu 12:29; Luk 10:18; Jon 9:39; 14:30; 16:11; Aposel 26:18; Efesus 2:2 **12:32:** Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 **12:32:** Jon 3:14; 8:28;

Rom 5:18; Hibru 2:9 * **12:32:** Iesus ghaze, “Gumaziba na fegh ter ighuvimın na aguragham.” Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamın mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11ın gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:33:** Jon 18:32

12:34: Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:34:** Onger Akaba 89:4; 89:36; 110:4; Aisaia 9:7; 53:8; Esekiel 37:25; Daniel 2:44; 7:14; Maika 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:35:** Jeremaia 13:16; Jon 1:9; 7:33; 8:12; 11:10; Efesus 5:8; 1 Jon 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:36:** Efesus 5:8

12:37: Jo 2:11 **12:37:** Jon 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:38:** Aisaia 53:1; Rom 10:16

40 “God kamaghsua, me bizitamın ganan koghiva,
 egh me naviba akamın mingarim gifoghan kogham.
 Egh me navibagh iragh ua na bagh iziti,
 ki me damighti me ua deraghan kogham.
 Kamaghın God men damazibagh amizi da okafi,
 ezi me gari puvati.
 Egha men nighnizibagh amizi me ongani.”

41 Aisaia Iesusın angazangarim ko gavgavimın ganigha, kamaghın an an gurara miğei. 42 Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusın iti. Egha me Farisibar atiatigha, uan nighnizir gavgavimın gun miğeiir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko miğeiir dipenimın aven ikian kogham. 43 Gumamazimba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumamazibar araziba tuisigham

44 Ezi Iesus kamaghın diagha ghaze, “Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti. 45 Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezimın gari. 46 Ki kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatemın ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazangarimın mın nguazir kamın ize.

47 “Gumazitam nan akam baregha nan gın zuir puvati, ki jasın mın a tuisighan kogham. Ki nguazimın gumamazibar

jasın ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize. 48 Ezi gumazim akirim na gasara egha nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim gıvaghamin dughiamın an an araziba tuisigham. 49 Ki uabi uan nighnizimın miğeiir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun miğei. 50 Ezi ki fo, Afeziamın akam gumamazibar amuti, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Kamaghın amizi, akar ki mikemezir kaba bar, Afeziam na mikemezi moghın ki dar gun miğei.”

Iesus kamaghın suren gumazibav gia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13--17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

1 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam a gurumzaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumamazir nguazir kamın itiba a fomira bar me gifonge, egha me gifueghavira ikia ghua an areme. 2 Ezi guaratizir kamın me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apanibar dafarim darighamim isa Judasın navim gatigha gıfa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim. 3 Iesus kamaghın fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganıngi. A uaghan kamaghın fo, God anemadazi a ize, egh a ua God bagh mangam. 4 Kamaghın amizi, Iesus dagher dakozim ategha dikavigha uan kotiar ruarim suegha, taulın mam inigha

12:40: Ais 6:9-10, Mt 13:15 12:40: Aisaia 6:9-10; Matyu 13:15 12:41: Ais 6:1 12:41: Aisaia 6:1 12:42: Jo 7:48, 9:22 12:42: Jon 7:48; 9:22 12:43: Jo 5:44 12:43: Jon 5:44 12:44: Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21
 12:44: Matyu 10:40; Mak 9:37 12:45: Jo 14:9 12:45: Jon 14:9 12:46: Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 12:46: Jon 3:19; 8:12; 9:5; 9:39; 12:35 12:47: Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 12:47: Jon 3:17; 5:45; 8:15; 8:26 12:48: Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 12:48: Godın Araziba 18:19; Mak 16:16; Luk 10:16; Hibru 4:12 12:49: Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10 12:49: Godın Araziba 18:18; Jon 8:38; 14:10 12:50: Jo 8:26-28 12:50: Jon 8:26-28 13:1: Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 13:1: Matyu 26:2; Jon 7:30; 12:23; 15:13; 17:1; 17:11; Filipai 2:8; 1 Jon 3:16 13:2: Lu 22:3, Jo 13:27 13:2: Luk 22:3; Jon 13:27 13:3: Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 13:3: Matyu 28:18; Jon 3:35; 16:28; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Hibru 2:8 13:4: Lu 22:27, Fl 2:7-8
 13:4: Luk 22:27; Filipai 2:7-8

uan ivariam gike. ⁵ Egha dipam itarir mam gingegha maghira uan suren gumazibar dagariba ruegha, taulin uan ivariam amighirizimim men dagariba adisi. ⁶ Egha a Saimon Pita bagha izezi Pita an azara, “Ekiam, ni ti nan dagariba ruam, o?”

⁷ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir ki datirighin amim, ni a gifozir puvati, ni gin a gifogham.”

⁸ Ezi Pita a migia ghaze, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!”

Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki nin dagariba rueghan koghti, ni na ko ikian kogham.”

⁹ Ezi Saimon Pita a migia ghaze, “Ekiam, mamaghin ni nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruegh!”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir ruegha givazim, zuegha gifa, a uan ruan marki. A pura dagaribara ruegh bar zuegham. Ezi ia bar moghira zuegha givagha iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir puvati.” ¹¹ (Iesus gumazir a isi apanibar dafaribar arighamim, an a gifogha gifa. Egha kamaghin migei, “Ia bar moghira zuezi, ian vavira zuezir puvati.”)

¹² Iesus men dagariba ruegha givagha, uan korotiar ruarim uam anerugha, ghua uan danganim gapera. Egha kamaghin men azai, “Ki ia bagha amizir bizir kamim mingarim, ia a gifoz, o? ¹³ Ia ‘Tisa’ na garigha ‘Ekiam’ na garisi. Guizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghin migei. ¹⁴ Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarira uarir dagariba ruegh. ¹⁵ Ki arazim ian aka, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu. ¹⁶ Ki

guizbangira ia migei, ingangarir gumazimizir kinitam uan ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazim o amizim, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati. ¹⁷ Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamim mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham.

¹⁸ “Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin Akinafarimim itim, a guizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimim oto.’ ¹⁹ Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.* ²⁰ Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigha deravira a gami, gumazir kam na inigha deravira na gami. Gumazamizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini.”

*Judas Iesus isi
apanibar dafaribar arigham
(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)*

²¹ Iesus bizir kabav kemegha givagha, an navim bar a baseme. Egha a bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

²² A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagha uari uarir gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei. ²³ Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti. ²⁴ Ezi Saimon Pita benim akuigha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”

13:6: Mt 3:14 **13:6:** Matyu 3:14 **13:8:** 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **13:8:** 1 Korin 6:11; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 **13:10:** Jo 6:64, 6:70-71, 15:3 **13:10:** Jon 6:64; 6:70-71; 15:3 **13:12:** Luk 22:27
13:13: Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:13:** Matyu 23:8-10; Luk 6:46; 1 Korin 8:6; 12:3; Filipai 2:11
13:14: Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 **13:14:** Matyu 20:28; Luk 22:27; Rom 12:10; Galesia 6:1-2; 1 Pita 5:5 **13:15:** Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **13:15:** Matyu 11:29; Filipai 2:5; Kolosi 3:13; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **13:16:** Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 **13:16:** Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 15:20 **13:17:** Mt 7:24, Je 1:25 **13:17:** Matyu 7:24; Jems 1:25 **13:18:** Sng 41:9 **13:18:** Onger Akaba 41:9 **13:19:** Jo 14:29, 16:4
13:19: Jon 14:29; 16:4 * **13:19:** Ni akar Jon 8:24in itimim gan. **13:20:** Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16
13:20: Matyu 10:40; 25:40; Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16 **13:21:** Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19 **13:21:** Matyu 26:21; Mak 14:18; Luk 22:21; Jon 12:27; Aposel 1:17; 1 Jon 2:19 **13:23:** Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24 **13:23:** Jon 19:26; 20:2; 21:7; 21:20; 21:24

²⁵ Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghıram atıgha, kamaghın an azara, “Ekiam, ni tina mıgei?”

²⁶ Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki dagher otevir kam inigh itarım darugh uam a inigh, egh gumazitam danıngam. A gumazir kamra, ki a mıgei.” Egha a dagher otevim isa itarım garugha uam a inigha Judas ganıngi, a Saimon Iskariotın otarım. ²⁷ Ezi Judas dagher kam inigha gıvazi, dughıar kamra Satan an navir averiamın aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghın a mıgei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamıra a damigh!” ²⁸ Gumazir dakozımın apiaghav itıba, me bar akar Iesus Judas mıkememizir kam baregha, me akamın mıngarım gıfozir puvati. ²⁹ Judas dagıabar mıtarımın gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizıbagh ivezasa a mıkeme, o a mangı bizıba gumazir onganarazıbar anıngam. ³⁰ Ezi Judas dagher otevir kam inigha gıvagha, zuamıra azenan ghu. Ezi amınım bar piri.

Iesus Akar Gavgavir Igiam suren gumazıbagh anıdı

³¹ Judas azenan ghugha gıvazıma, ezi Iesus kamaghın mıgei, “Datırıghın Gumazamızıbar Otarımın zıar ekiam azenan oto. God uan Otarım isa gumazamızıbar akazı Otarım me damutı me fogham, God zıar bar ekiam itı. ³² God uan zıar ekiam pırafı, uan Otarım isi gumazamızıbar akaghtı me fogham, Gumazamızıbar Otarım zıar ekiam itı. Egh God zuamıra a pırafagh zıar ekiam a danıngam. ³³ Nan borıba, dughıar otevimra ki ia ko ikiam. Eghtı ia na burıam. Ki Judabav kemezı moghın, akar kamra ki ua ia mıgei, ia danganır ki mangamım, ia an mangan kogham. ³⁴ Ezi datırıghın ki Akar Gavgavir Igiam ia ganıdı,

13:27: Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 **13:27:** Luk 22:3; Jon 6:70; 13:2 **13:29:** Jo 12:6 **13:29:** Jon 12:6 **13:31:** Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 **13:31:** Jon 12:23; 14:13; 1 Pita 4:11 **13:32:** Jo 17:5 **13:32:** Jon 17:5 **13:33:** Jo 7:34 **13:33:** Jon 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **13:34:** Ofa Gami 19:18; Jon 15:12; 15:17; 1 Pita 1:22; 1 Jon 2:7-8; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 **13:35:** 1 Jo 2:5, 4:20 **13:35:** 1 Jon 2:5; 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:36:** Jon 7:34; 21:18-19; 2 Pita 1:14 **13:37:** Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 **13:37:** Matyu 26:33-35; Mak 14:29-31; Luk 22:33-34 **14:1:** Jo 14:27, 16:33 **14:1:** Jon 14:27; 16:33 **14:2:** Jo 13:33, 13:36 **14:2:** Jon 13:33; 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:3:** Jon 12:26; 17:24; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:6:** Jon 1:4; 1:17; 8:19; 8:32; 10:9; 11:25; Rom 5:1-2; Hibru 9:8; 10:20

a kamakın, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghıra ia uari uarigh ifongegh. ³⁵ Ia uari uarigh ifongeghtı, gumazamızıba bar arazir kamın ganigh fogh suam, ia nan suren gumazıba.”

Iesus ghaze, Pita akırım ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghın Iesusin azara, “Ekiam, ni managh mangam?”

Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Nguıbar ki mangamım, ni datırıghın nan gın an mangıghan kogham. Ni gın nan gın izam.”

³⁷ Ezi Pita an azara, “Ekiam, manmagh amızıma ki datırıghın nın gın mangıghan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guızbangıra ni mıgei, tuarım tıghar akam, eghtı ni dughıar pumuning ko mıkezımın kamaghın mıkim suam, ni na gıfozir puvati.”

14

Iesus, an Afezıam bagha zuir tuavım

¹ Ezi Iesus ua kamaghın uan suren gumazıbav gei, “Ia nıghnızır avırıbar amuva osıman markı. Ia nıghnızır gavgavım Godın ikı, egh uaghan nıghnızır gavgavım nan ikı. ² Nan Afezıamın dipenımın danganır avırıba itı, ezi ki mangıva ia bagh danganıbar kıram. Bizir kam guızbangıra puvatızı, ki ia mıkemeghan koghai. ³ Ki mangı ia bagh danganım akırıgh, ua izı ia inigh mangıtı ia na ko ikiam. Egh nguıbar ki ikiamım, ia uaghan na ko an ikiam. ⁴ Ezi nguıbar ki zuım, ia an tuavım gifogha gıfa.”

⁵ Ezi Tomas a miġia ghaze, “Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e man-maghin tuavir ni zuim gifogham?”

⁶ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangighan kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim. ⁷ Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin ikegha zui, ia nan Afeziam gifofogha, an gari.”

⁸ Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganigh, ua nin azangan kogham.”

⁹ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’ ¹⁰ Filip, ni ti kamaghin nighnizir gavgavim itir puvati, ki Afeziamin aven itima, Afeziam nan aven iti? Akar ki ia miġeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziam nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami. ¹¹ Ia nighnizir gavgavim akar kamin iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighi, ia nan ingangarir ki amibagh nighnighi, ingangarir kaba ian nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigham. ¹² Ki bar guizbangira ia miġei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekiar gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afiragham. ¹³ Ki kamaghsua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin, ia nan ziamin biziba

bagh azangsighti, ki dar amuam. ¹⁴ Ia nan ziamin bizitam bagh nan azaraghti, ki a damuam.”

Iesus ghaze, a Godin Duam amadaghti a izam

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba baragh dar gin mangam. ¹⁶ Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghira ikiam. ¹⁷ Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin akabav geir Duam. Ezi nguazir kamin gumamaziziba me an ganighan koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo.

¹⁸ “Ki ia ateghti, ia mati borir ame-boghfeziaba puvatizibar min uarira ikian kogham. Puvati. Ki ua ia bagh izam. ¹⁹ Dughiar ovezimin nguazimin gumamaziziba ua nan ganam kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamira iti, eghti kamaghin ia uaghan angamira ikiam. ²⁰ Dughiar kamin ia kamaghin fogham, ki uan Afeziamin aven iti moghin, ia nan aven iti, ezi ki ian aven iti. ²¹ Ezi tina nan Akar Gavgaviba baragha dar gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham.”

²² Iesus kamaghin mikemezi, Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazimin gumamazizibar akaghan aghua?”

14:7: Jo 8:19 **14:7:** Jon 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:9:** Jon 12:45; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:10:** Jon 7:16; 8:28; 10:38; 12:49; 14:24; 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:11:** Jon 5:36; 10:38; 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:12:** Matyu 21:21; Mak 16:16-20; Luk 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:13:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 15:7; 15:16; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:15:** Jon 14:21-23; 15:10; 15:14; 1 Jon 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7; Rom 8:15; 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:17:** Matyu 10:20; Jon 16:13; Rom 8:26; 1 Korin 2:14; 1 Jon 2:27; 4:6 **14:18:** Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:18:** Matyu 28:20; Jon 14:3; 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:19:** Jon 16:16; 1 Korin 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:20:** Jon 10:38; 14:10; 17:21-26 **14:21:** Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:21:** Jon 14:15; 14:23; 15:10; 16:27; 1 Jo 2:5; 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42 **14:22:** Aposel 10:41-42 **14:23:** Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 **14:23:** Matyu 18:20; Jon 14:15; 2 Korin 6:16; Efesus 3:17; 1 Jon 2:24; Akar Mogomem 3:20

²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazitam na gifueghiva, deraghvira nan akamin gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga iziva a ko iki mamaghira ikiam.

²⁴ Gumazir na gifongezir puvatizim, a deravira nan akabar gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, kar nan akam puvati. Kar Afeziar na amadazimin akam.

²⁵ “Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme. ²⁶ Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham.

²⁷ “Ki ia ataghiraghasa, egha ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumamaziziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki. ²⁸ Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekevegha nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui. ²⁹ Ki kamaghsua, bizir kam gin otoghti, ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

³⁰ “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham.

³¹ Ki kamaghsua, nguazimin gumamaziziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, ezi bizir Afeziam na mikemezibara ki dagh

ami. Ia dikavigh danganir kam ategh, e mangam.”

15

Iesus a guizbangira wainin ikarizimin min iti

¹ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarizimin min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim.

² Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da otefi. A ghaze, da zuegh iki, egh gin biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin an adar ghoru. ³ Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue. ⁴ Ia nan porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarizimin agharim, a ikarizimin poroghan koghiva, egh a ban kogham. Kamaghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.

⁵ “Ki uabi ki wainin ikarizim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozu ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia bizitam damighan kogham. ⁶ Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarizimin agharim me a makunizi a misingi. Egha me agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.

⁷ “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiamin bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam. ⁸ Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kam in nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹ “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam. ¹⁰ Ki uan

14:24: Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:24:** Jon 5:19; 5:38; 7:16; 12:49 **14:26:** Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:26:** Luk 24:49; Jon 14:16; 15:26; 16:13; 1 Jo 2:20; 2:27 **14:27:** Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:27:** Jon 14:1; 16:33; Filipai 4:7; Kolosi 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:28:** Luk 24:51; Jon 14:3; 14:12; 14:18; 16:28; 20:17; Filipai 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4 **14:29:** Jon 13:19; 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:30:** Jon 12:31; 16:11; Efesus 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **14:31:** Matyu 26:46; Jon 10:18; 12:49; Filipai 2:8; Hibru 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13 **15:2:** Matyu 3:10; 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:3:** Jon 13:10; 17:17; Efesus 5:26; 1 Pita 1:22 **15:4:** Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:4:** Jon 6:56; Kolosi 1:23; 1 Jon 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13 **15:5:** Hosea 14:8; Jon 15:16; 2 Korin 3:5; Filipai 1:11; 4:13 **15:6:** Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:6:** Matyu 3:10; 7:19; 13:42 **15:7:** Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 **15:7:** Matyu 7:7; Jon 14:13-14; 15:16; 16:23 **15:8:** Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:8:** Matyu 5:16; Jon 8:31; Filipai 1:11 **15:10:** Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5 **15:10:** Jon 14:15; 14:21-23; 1 Jon 2:5

Afeziamin Akar Gavgavibar gin zui, egha an porozia na gifongezimoghin, ia uaghan nan Akar Gavgavibar gin mangiva nan poroghti, ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

11 “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi, ki akar kabar ia mikeme. 12 Ki ia mikemezir Akar Gavgavimra kara: ki bar ia gifongezimoghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh. 13 Gumazitam uan namakar aghuim gifuegh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira. 14 Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakar aghuibar iti. 15 E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, an adagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakar aghuiba’ ia garisi.

16 “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Egha ki ingangarim ia ganidi, ia mangi biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningisi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. 17 Kar nan Akar Gavgavim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazimin gumazamiziba suren gumazibar apanim damuam

18 Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumazamiziba ian apanim damuti, ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike. 19 Ia nguazir kamin gumazamizibar min ikiti, nguazimin

gumazamiziba uan adarazigh ifongezimoghin, ia gifongegham. Ezi ia nguazir kamin gumazamiziba puvati. Ki ia misevegha gifa, ezi ia nguazir kamin araziba ataki. Kamaghin amizi, nguazimin gumazamiziba ian aghuagha ian apanim gami. 20 Ia akar ki ia mikemezi deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumaziba uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gamizi moghin, me uaghan pazi ia damuam. Egh me ti nan akam bareghai, me uaghan ian akam baragham. 21 Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam. 22 Ezi ki ti izeghan kogha akam me ganingizir puvatizi, ezi ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati. 23 Gumazir nan aghuagha nan apanim gamim, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami. 24 Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazitam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami. 25 Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, ‘Gumazamiziba pura nan apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.

26 “Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, an Afeziam ko iti. A guizbangira migeir Duam, an Afeziam ko ikegh izam. A iziva deravira nan araziba ko ingangaribar

15:11: Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 15:11: Jon 16:24; 17:13; 1 Jon 1:4 15:12: Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 15:12: Jon 13:34; 15:17; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 3:11; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 15:13: Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 15:13: Jon 10:11; Rom 5:7-8; Efesus 5:2; 1 Jon 3:16 15:14: Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 15:14: Matyu 12:50; Jon 14:15; 14:23 15:15: Jo 17:26, Ap 20:27 15:15: Jon 17:26; Aposel 20:27 15:16: Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 15:16: Matyu 28:19; Mak 16:15; Jon 6:70; 14:13; 1 Jon 4:10; 4:19 15:17: Jo 13:34 15:17: Jon 13:34 15:18: Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 15:18: Matyu 10:22; 1 Jon 3:1; 3:13 15:19: Jo 17:14, 1 Jo 4:5 15:19: Jon 17:14; 1 Jon 4:5 15:20: Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16 15:20: Esekiel 3:7; Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 13:16 15:21: Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 15:21: Matyu 5:11; 10:22; 24:9; Mak 13:13; Jon 16:3 15:22: Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 15:22: Jon 9:41; Rom 1:20; Jems 4:17 15:23: Lu 10:16, 1 Jo 2:23 15:23: Luk 10:16; 1 Jon 2:23 15:24: Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 15:24: Jon 3:2; 7:31; 9:32; 9:41; 14:11 15:25: Sng 35:19, 69:4 15:25: Onger Akaba 35:19; 69:4 15:26: Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6 15:26: Luk 24:49; Jon 14:26; 16:7; 16:13; Aposel 2:33; 1 Jon 5:6 15:27: Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 15:27: Luk 1:2; 24:48; Aposel 1:8; 1:21-22; 1 Pita 5:1; 2 Pita 1:16

gun mikimam. ²⁷ Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16

¹ “Ezi ki kamaghsua, ia uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki, kamaghin amizi, ki bizir kamın ia mikeme. ² Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam iziti, gumaziba ia misoghti ia arimighiram, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami. ³ Me Afeziam gifozir puvatigha, uaghan na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam. ⁴ Ki kamaghsua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin amizi, bizir otivamin kaba, ki datirighin dar gun ia mikemegha gifa.”

Jesus Godin Duamin ingangarim migei

Egha Iesus kamaghin migei, “Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati. ⁵ Egha datirighin Afeziar na amadazi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, ‘Ni managh zui?’ ⁶ Ki akar kamın ia mikemezi, ian naviba datirighin bar osemi. ⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ki ian akurvaghasa ia ategha zui. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Ki mangigh ia bagh anemangam. ⁸ Eghti a iziva nguazir kamın gumazamizibar amuti me arazir kuramın mingarim ko arazir aghuimın mingarim ko Godin kotiamın mingarim gifogham. ⁹ Arazir kuramın mingarim, a kamakın, me nighnizir gavgavim nan itir

puvati. ¹⁰ Arazir aghuimın mingarim, a kamakın, ki Afeziam bagh mangighiti, ia ua nan ganighan kogham.* ¹¹ Godin kotiamın mingarim, a kamakın, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamın aven a tuisigha givagha ghaze, a ivezir kuram inigh aremegham.

¹² “Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham. ¹³ Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimın akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam. ¹⁴ A nan akam inighiva an gun ia mikimam. Egh arazir kamın a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham. ¹⁵ Afeziamın biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi, ki kamaghin ia mikeme, an Duam nan akam inighiva an gun ia mikimam.”

Bar akongezir arazim, a navir osimtizimın danganim inigham

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar bar ovezimın ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimın gin ia ua nan ganam.” ¹⁷ Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv gei, “Akar a migeir kamın mingarim manmaghin ghu? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezimın ia nan ganighan kogham. Egha uaghan ghaze, dughiar otevimın gin ia ua nan ganam.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kamın mingarim, a kamakın, ki Afeziam bagha zui.’”

16:1: Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:1:** Matyu 11:6; 24:10; 26:31 **16:2:** Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11
16:2: Matyu 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22; Aposel 8:1; 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:3:** Jon 15:21; Rom 10:2; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:4:** Jon 13:19; 14:29 **16:5:** Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 **16:5:** Jon 7:33; 13:3; 13:36; 14:28; 16:10; 16:16 **16:6:** Jo 14:1, 16:22 **16:6:** Jon 14:1; 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8 **16:7:** Jon 14:16; 14:26; 15:26; Aposel 2:33; Efesus 4:8
16:9: Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:9:** Jon 3:18; 15:22; Aposel 2:22-37 **16:10:** Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25
16:10: Jon 3:14; Aposel 2:32; 5:31; Rom 4:25 * **16:10:** Nguazir kamın gumazamiziba Iesus isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazamizibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14
16:11: Jon 12:31; Aposel 26:18; Efesus 2:2; Kolosi 2:15; Hibru 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:12:** Mak 4:33; 1 Korin 3:1-2; Hibru 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27 **16:13:** Jon 14:17; 14:26; 15:26; 1 Jo 2:20; 2:27 **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10 **16:15:** Matyu 11:27; Jon 3:35; 17:10 **16:16:** Jo 7:33, 14:19, 16:10
16:16: Jon 7:33; 14:19; 16:10

¹⁸ Egha me miġia ghuavira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kam in mingarim gifozir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus fo, me an azangsiġhasa, ezi a me miġia ghaze, “Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kam in mingarim bagha azangsiġsi? Ki kamagh in miġei, ‘Dughiar ovezim in ia nan ganighan kogham. Egh ġin dughiar otevim in ia uan nan ganam.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o? ²⁰ Ki bar guizbangira ia miġei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazim in gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir osimtizir kam raghirighi, navir agorogem otogham. ²¹ Amizim borim batasava amuava, a fo, a mizazim iniam in dughiam otogha gifa. Kamagh in an osemi. Egha an otegha ġivagha, a ua mizazir kam ġinighnizir puvati. An borim nguazim in otogha gifa, kamagh in amizi, a bar akonge. ²² Ezi kamaghira, ia datirigh in naviba osemi. Eghti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam batueghan kogham. ²³ Eghti dughiar kam in ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia miġei, ia bizitam bagh nan ziam in Afeziam in azaraghti, a ia daningam. ²⁴ Ia fomira ikegha iza datirigh in, ia nan ziam in bizitam iniasa azarazir puvati. Ia azangsiġh biziba iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izivagham.”

Iesus nguazir kam in gavgavim dikabirazi a iraghu

²⁵ Egha Iesus ua kamagh in miġei, “Ki akar is in zuim in akar kabar ia gami. Ki ġin ua akar is in zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki bighivira ia mikimiva, egh Afeziam in gun ia mikimam. ²⁶ Ia dughiar kam in nan ziam in azangsiġham. Ki kamagh in miġeir puvati, ki ia bagh

Afeziam in ko mikimam. Puvati. ²⁷ Afeziam a uabi ia gifonghe. Ia a gifongegha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamagh in a ia gifonghe. ²⁸ Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegha nguazim in ize. Egh datirigh in ki ua nguazim ategh uam Afeziam bagh mangam.”

²⁹ Ezi an suren gumaziba kamagh in miġei, “Are, ni datirigh in bighavira miġei, egh akar is in zuibav geir puvati. ³⁰ Ezi e datirigh in fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizitam bagh n in azangasa nighnisi, ni an nighnizim gifogha gifa. Ni an azangsim bagh mizuai puvati. Kamagh in amizi, e nighnizir gavgavim ikia ghaze, ni God ko ikegha ize.”

³¹ Ezi Iesus kamagh in men akam ikaragha ghaze, “Ia datirigh in nighnizir gavgavim iti, o? ³² Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighi ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamagh in ki bar uabira ikeghan kogham. ³³ Ia nan poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonghe. Kamaghsua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kam in ikiti, osimtiziba ia bativam. Eghti ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kam in gavgavim dikabiragha anegifa!”

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko miġei

¹ Egha Iesus suren gumazibav kemegha ġivagha, kogha overiam in gara, kamagh in miġei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti n in Otarim ziar ekiam ni daningisi, kamagh in ni datirigh in ziar ekiam uan Otarim daningigh. ² Kamagh in ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamagh in

16:21: Ais 26:17 **16:21:** Aisaia 26:17 **16:22:** Ais 66:14, Lu 24:41, 24:52, Jo 14:1, Ap 2:46, 1 Pi 1:8 **16:22:** Aisaia 66:14; Luk 24:41; 24:52; Jon 14:1; Aposel 2:46; 1 Pita 1:8 **16:23:** Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16 **16:23:** Matyu 7:7; Jon 14:13; 15:16 **16:24:** Jo 15:11 **16:24:** Jon 15:11 **16:25:** Jo 10:6 **16:25:** Jon 10:6 **16:27:** Jo 14:21-23
16:27: Jon 14:21-23 **16:30:** Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17 **16:30:** Jon 2:25; 16:27; 17:8; 21:17 **16:32:** Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:32:** Matyu 26:31; 26:56; Mak 14:27; Jon 8:29; 20:10 **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4 **16:33:** Jon 14:27; Rom 5:1; 8:37; Efesus 2:14; 2 Timoti 3:12; 1 Jon 4:4; 5:4 **17:1:** Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:1:** Jon 11:41; 12:23; 13:32 **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:2:** Daniel 7:14; Matyu 11:27; Jon 6:37; 1 Korin 15:25-27; Filipai 2:10; Hibru 2:8

ifonge, a ikirimirir aghuim gumazamizir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dapanimın ikiasa anemisefe. ³ Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazamizir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Krai Iesus gifo, ni anemadazi a ize.

⁴ “Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kamın gumazamizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa. ⁵ Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimın, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶ “Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamın gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumazamiziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui. ⁷ Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nin ize. ⁸ Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ki ize.

⁹ “Ki me bagha ni ko migei. Ki bar nguazimın gumazamiziba bagha ni ko migeir pu. Ki fo, gumazamizir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi. Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migei. ¹⁰ Ezi nan gumazamiziba, me nin adarasi. Ezi nin gumazamiziba, me nan adarasi. Ezi gumazamiziba nan gumazamizir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹ “Ki datirighin ni bagh izam, egh ki ua nguazimın ikian kogham. Ezi me

nguazimın ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin mın itir puvati! Ki kamaghsua, me uari inigh navir vamira iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti mokin. Bizir kam bagha, ni uan ziamın gavgavimın deravira men gan. Kar ziar ni na ganingizim. ¹² Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin ziamın gavgavimın men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabiram ovengam. Ki kamaghsua, nin Akinafarimın itir akam guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam.

¹³ “Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimın itim, ki akar kabav keme.

¹⁴ “Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumazamiziba me nguazir kamın gumazamiziba puvati. Kamaghin amizima, nguazir kamın gumazamiziba men aghuagha men apanim gami. ¹⁵ Ki, ni nguazir kamın me inigh azenan mangasa nin azangsizir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham. ¹⁶ Ki uabi ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir kamın gumazamiziba puvati. ¹⁷ Ezi nin akam a bar guizbangira, ezi ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam. ¹⁸ Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamın gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamın gumazamizibar tongin ikiam. ¹⁹ Ki kam-

17:3: Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20

17:4: Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10

17:5: Jon 1:1-2, 17:24; Filipai 2:6; Kolosi 1:15-17; Hibru 1:3, 1:10

17:6: Onger Akaba 22:22; Jon 6:37-39; 10:29

17:7: Jon 8:28; 12:49; 14:10; 16:27; 16:30

17:8: Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30

17:9: Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19

17:10: Jon 16:15

17:11: Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1

17:12: Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19

17:13: Jo 15:11

17:14: Jon 8:23; 15:18-19; 17:16; 1 Jo 3:13

17:15: Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18

17:16: Matyu 6:13; Galesia 1:4; 2 Tesalonika 3:3; 1 Jon 5:18

17:17: Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22

17:18: Jo 20:21

17:19: 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10

17:3: Aisaia 53:11; Jon 5:36-37; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika

17:4: Jon 4:34; 13:31; 14:13; 14:31

17:5: Jo 1:1-2, 17:24,

17:6: Sng 22:22,

17:7: Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30

17:8: Jon 8:28; 12:49; 14:10; 16:27; 16:30

17:9: Jon 6:37; 6:44; 1 Jon 5:19

17:10: Jo 16:15

17:11: Jon 10:30; 13:1; 17:21; 1 Pita 1:5; Jut 1:1

17:12: Onger Akaba 41:9; 109:8; Jon 6:39;

17:13: Jo 15:11

17:14: Jo 8:23, 15:18-19,

17:15: Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18

17:16: Matyu 6:13; Galesia 1:4; 2 Tesalonika 3:3; 1 Jon 5:18

17:17: Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22

17:18: Jo 20:21

17:19: 1 Korin 1:2; 1:30; 1 Tesalonika 4:7; Hibru 10:10

aghin ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

²⁰ “Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko migei. ²¹ Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me bar navir vamira iki. ²² Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam bagha, ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa me ganingi. ²³ Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezim moghira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghin ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kam in me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi.

²⁵ “Ni Arazir Aghuibaram Amir Afeziam, nguazimin gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ki ize. ²⁶ Ki kamaghin ifonge, me igharaz darazigh ifongezir arazim inigham, mati ni na gifongezim mokin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka, egh ki kamaghin damu mamaghira ikiam.”

Jesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

17:21: Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 **17:21:** Jon 10:16; 10:38; 17:11; Rom 12:5; Galesia 3:28 **17:22:** Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 **17:22:** Jon 14:20; Aposel 4:32; 1 Jon 1:3; 3:24 **17:23:** Kl 3:14 **17:23:** Kolosi 3:14 **17:24:** Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 **17:24:** Jon 12:26; 17:5; 1 Tesalonika 4:17 **17:25:** Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27 **17:25:** Jon 8:55; 15:21; 16:3; 16:27 **17:26:** Jo 15:9, 15:15, 17:6 **17:26:** Jon 15:9; 15:15; 17:6 **18:1:** 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 **18:1:** 2 Samuel 15:23; Matyu 26:36; Mak 14:32; Luk 22:39 **18:2:** Lu 21:37, 22:39 **18:2:** Luk 21:37; 22:39 **18:3:** Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16 **18:3:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Luk 22:47; Jon 7:45; Aposel 1:16 **18:9:** Jo 17:12 **18:9:** Jon 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50 **18:10:** Matyu 26:51; Mak 14:47; Luk 22:38; 22:49-50

18

(Sapta 18--20)

Judas Iesus isa apanibar agharim gati
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Ezi Iesus kamaghin God ko mikemegha givagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronin Zarim girigha vongin ghue. Ezi dipar kam in vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kam in aven ghue. ² Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kam in me batifi. Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo. ³ Egha a Rom in midorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir polisin maba inigha me danganir kam in ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko midorozir biziba sara suigha zui. ⁴ Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sivagha men boroghira ghua kamaghin men azara, “Ia tina buri?”

⁵ Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Nasaretin gumazim Iesus buri-asa izi.”

Ezi Iesus me migia ghaze, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti.

⁶ Me Iesus barazi a kamaghin migei, “Kar kirara,” ezi me ua ekuigha ghua nguazim gire.

⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?”

Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.” ⁸ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.”

⁹ A kamaghsua an akar fomira mikemezim, an daghem otogham, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha ofa gamir gumazibar dapanim in ingangarir gumazim misogha, an kuarir guvim in itim atuzi, a iri. Ingangarir gumazir kam in ziam, Malkus. ¹¹ Ezi Iesus Pita migei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

¹² Ezi Rom in midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan polis in gumaziba, me Iesus in suighava benim in a ike. ¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafas in ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kam in ofa gamir gumazibar dapanim. ¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamagh in me mikemezir gumazim, “Kamagh in a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesus in gin zui. Ofa gamir gumazibar dapanim, a suren gumazir kam gifo, kamagh in amizi, a Iesus in gin ghua ofa gamir gumazibar dapanim in dipenim in divazim in aven ghu. ¹⁶ Ezi Pita azenan ikia tiar akam in boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akam in garim mikemegha, Pita inigha aven zui. ¹⁷ Ezi amizir tiar akam in garim a kamagh in Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kam in suren gumazim?”

Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” ¹⁸ Ezi danganim bar orangi. Kamagh in amizi, ingangarir gumaziba ko polis in gumaziba me avir mam ati. Egha me avim in fiava an min tuivighav

iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avim in fia iti.

Ofa gamir gumazibar dapanim

Iesus in kotim gami

(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Ezi dughiar kam in ofa gamir gumazibar dapanim, a Iesus in suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesus in azangsis i. ²⁰ Ezi Iesus kamagh in an akam ikaragha ghaze, “Ki gumazamiziba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko God in Dipenim in aven gumazamizibar sure gami. Kar danganir Judaba bar uari akuviba. Ki modogha akatam mikemezir puvati. ²¹ Ezi manmagh amizi ni nan azangsis i? Ni gumazamizir akar kam baraghizibar azangsig h. Me ki mikemezir akam gifo.”

²² Iesus kamagh in migeima ezi polis in gumazir mam tughav ikia, egha an an guam a misueg ha kamagh in migei, “Ni kamagh in ofa gamir gumazibar dapanim in akam ikaragha ghaze, kar ti arazir aghuim, o?”

²³ Ezi Iesus kamagh in an akam ikaragha ghaze, “Ki akar kuratam mikemeghti, ni deravira akar ki mikemezim in gun mikim. Eghti ki migirigiar aghuim damighti, ezi ni tizim bagha na apese?” ²⁴ Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazibar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita tughav ikia egha avim in fii. Ezi me kamagh in an azara, “Ni ti uaghan an suren gumazir mam?”

Ezi a kamagh in migei, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” ²⁶ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim in ingangarir gumazir

18:11: Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42 **18:11:** Matyu 20:22; 26:39; 26:42; Mak 14:36; Luk 22:42 **18:13:** Mt 26:57, Lu 3:2 **18:13:** Matyu 26:57; Luk 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:14:** Jon 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:15:** Matyu 26:58; Mak 14:54; Luk 22:54; Jon 20:3; 21:20; Aposel 3:1 **18:16:** Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54 **18:16:** Matyu 26:69; Mak 14:66; Luk 22:54 **18:20:** Mt 26:55, Lu 4:15, Jo 7:14, 7:26-28 **18:20:** Matyu 26:55; Luk 4:15; Jon 7:14; 7:26-28 **18:22:** Jer 20:2, Ap 23:2 **18:22:** Jeremaia 20:2; Aposel 23:2 **18:25:** Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:25:** Matyu 26:69-71; Mak 14:69; Luk 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:26:** Jon 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:27:** Matyu 26:74; Mak 14:72; Luk 22:60; Jon 13:38

mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimın adarazir mav.

A ghaze, “Ki ti nin gani, ni Iesus ko azenimın aven ikes?”

²⁷ Ezi Pita ua kamaghın migei, “Puvati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui

(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategha an akua gavmanın dapanir ekiamın dipenimın zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, “E Godın damazimın mizeghıva, egh e God Israelia Gitazir Dughiamın isar ekiamın asızim ameghan kogham.” Kamaghın amizi, me uari gavman dapanir ekiamın dipenimın aven ghuzir puvati.*

²⁹ Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izegha kamaghın men azara, “Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?”

³⁰ Ezi me kamaghın an akam ikaragha ghaze, “An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagha a inigha izeghan koghai.”

³¹ Ezi Pailat kamaghın me migei, “Kamaghın, ia a inigh mangıva uan Arazibagh isin a tuisigh.”

Ezi Judaba kamaghın an akam ikaragha ghaze, “E gumazitam puram a misueghti an aremeghan kogham.”† ³² (Iesus fomıra uan ovengamin arazim migei. A kamaghsua, an akar kam guizbangıra otivam, ezi kamaghın Pailat ko Judaba kamaghın uariv gei, ezi bizir kam oto.)

³³ Ezi Pailat uamategha gavmanın dipenimın aven ghua, Iesusın diazıma a izi. Ezi a kamaghın an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ni uabi nighnigha akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?”

³⁵ Ezi Pailat kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Manmaghın ami? Ni ghaze, ki ti Judabar mav o? Nin adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?”

³⁶ Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki nguazir kamın atrivim puvati. Ki nguazir kamın atrivimın ikiai, kamaghın nan ingangarir gumaziba na bagha misoghı, egha tav na isa Judabar agharim gatıghan koghai. Ezi ki nguazir kamın atrivibar mın ingarir puvati.”

³⁷ Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangıra atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Atrivimın migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ki nguazir kamın ingangarir vamıra damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Ezi gumazamizir guizin akamın gin mangamıba, me nan akam barasi.”

³⁸ Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?”

Pailat ter ighuvimın

Iesus gafughasa migei

(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailat mikemegha gıvagha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghın me migei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati. ³⁹ Egha, arazir ki gin zuir kam, ia a gıfo. Azenıba bar, God Israelia Gitazir Dughıabar, ki ian arazimın gin ghua gumazir vamıra kalabusın a isa azenim garisi. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?”

18:28: Mt 27:2, Mk 15:1, Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28

18:28: Matyu 27:2; Mak 15:1; Luk 23:1; Aposel 3:13; 10:28

* **18:28:** Gavmanın faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romın gumaziba. Egha Judan Arazibar gin zuir puvati. Me Godın damazimın zuegh ikiamın nighnıza puvati. Kamaghın amizi, Judaba kamaghın nighnigha ghaze, me Romın gumaziba ko poroghıva Godın damazimın ti mizegham. **18:31:** Jo 19:6-7, Ap 18:15 **18:31:**

Jon 19:6-7; Aposel 18:15 † **18:31:** Romın gavman Judabar Nguazim gatıfa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizıtabar akıram. Egha me Judabar kotıabar kamaghın anogoroke, me gumazıtam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt

20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:32:** Matyu 20:19; Jon 3:14; 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11 **18:33:** Matyu 27:11

18:35: Jo 1:11 **18:35:** Jon 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13 **18:36:** Daniel 2:44; 7:14; 1 Timoti 6:13

18:37: Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:37:** Jon 8:47; 1 Timoti 6:13; 1 Jon 3:19; 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4

18:38: Matyu 27:24; Luk 23:4 **18:39:** Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:39:** Matyu 27:15; Mak 15:6; Luk 23:17

⁴⁰ Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)†

19

¹ Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi. ² Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha atrivim dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevur mam a garu. ³ Egha me an boroghira izegha a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” Egha me kamaghin migiava an guam apezavira iti.

⁴ Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki a inigha ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁵ Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimin ingarizim, an an dapanimin ikiavira iti. Ezi korotiar aghevur kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me migei, “Ia gan, gumazir kam a kara.”

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko polis in gumaziba an ganigha kamaghin dei, “A isi ter ighuvimin a gafugh! A isi ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia uari a inigha egh ter ighuvimin a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁷ Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “A uabi ghaze ‘Ki Godin Otarim.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghin migei, gumazir kamaghin migeim, an aremegham.”

⁸ Ezi Pailat akar kam baregha bar atingi. ⁹ Egha a ua ghua gavmanin dipenimin aven ghugha, kamaghin Iesusin azai, “Ni nguibar manamin ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi Pailat a migei, “Manmaghin amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isi ter ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatizi, ni na dikabinamin gavgaviba puvatighai. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira.”

¹² Pailat akar kam baregha Iesus ateghti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, “Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisar in namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, a Sisar in apanim.”

¹³ Pailat akar kam baregha, Iesusin akua azenan ghu. Egha a jasin dabirabim gaperaghav iti, danganir kam, me “Dagiar Azuarim,” a garisi. (Hibrun akam me ghaze, “Gabata.”)

¹⁴ Ezi dughiar kam a dughiar me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagh daghebar amu bizibar kiramim. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, “Ia ganigh! Ian Atrivim kara.”

¹⁵ Ezi me kamaghin dei, “A batokegh! A batueghti a mangi! A isi ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?”

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar uabira!” ¹⁶ Kamaghin amizi, Pailat Iesus isa, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

† **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 **18:40:** Luk 23:19; Aposel 3:14 **18:40:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Rom in gavman ko misozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:1:** Matyu 20:19; Mak 15:15; Luk 18:33 **19:2:** Lu 23:11 **19:2:** Luk 23:11 **19:3:** Jo 18:22 **19:3:** Jon 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:4:** Jon 18:38; 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13 **19:6:** Jon 18:31; Aposel 3:13 **19:7:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:7:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:9:** Aisaia 53:7; Matyu 26:62-63; 27:12-14; Luk 23:9 **19:11:** Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:11:** Luk 22:53; Jon 7:30; 10:18; Aposel 2:23; Rom 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7 **19:12:** Luk 23:2; Aposel 17:7 **19:14:** Mt 27:62 **19:14:** Matyu 27:62 **19:16:** Mt 27:26, 27:31, Mk 15:15, Lu 23:24 **19:16:** Matyu 27:26; 27:31; Mak 15:15; Luk 23:24 **19:17:** Mt 27:31-33, Mk 15:21-22, Lu 23:26, 23:33 **19:17:** Matyu 27:31-33; Mak 15:21-22; Luk 23:26; 23:33

*Me Iesus isa ter ighuvimîn a gafu
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk
23:26-43)*

Ezi me Iesus inigha zui. ¹⁷ Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, nguibar ekiam ategha danganir mamîn zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Hibrun akam me ghaze, “Golgota.”) ¹⁸ Ezi danganir kamîn me a isa ter ighuvimîn anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongîn itima, mam vongîn iti. Ezi Iesus aningîn torimîn iti.

¹⁹ Ezi Pailat uaghan me mîgeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.” ²⁰ Me ziar kam, Hibrun akam ko Romîn akam ko Grighîn akamîn, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimîn anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghîn amizi, Judan avirim izava osizirir kamîn gara egha a dibori.

²¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghîn Pailat mîgei, “Ni kamaghîn osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni kamaghîn osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’”

²² Ezi Pailat kamaghîn men akam ikaragha ghaze, “Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki.”

²³ Midorozir gumaziba ter ighuvimîn Iesus gafugha givagha, gîn me an korotiaba inigha 4plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghîn gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingarigha, isamizir puvasi. ²⁴ Egha midorozir gumaziba kamaghîn uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararang fogham tina a iniam.”

Godin Akinafarimîn itir akar mam kamaghîn mîgei, “Me nan korotiaba

tuiragh uarira uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarim iniam.” Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghîn arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

²⁵ Ezi Iesusin amebam ko, an amebamîn afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamîn amizim Maria, me bar an ter ighuvimîn boroghira tuivighav iti. ²⁶ Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghîn uan amebam mîgei, “Amizim, gumazir kam datirighîn, a nin otarim.”

²⁷ Egha a kamaghîn suren gumazir kam mîgei, “Amizir kam, a datirighîn nin amebam.” Ezi dughiar kamîn ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimîn ghugha an gara uan amebamîn mîn a gami.

*Iesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk
23:44-49)*

²⁸ Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighîn bar gifa. Egha a kamaghîn mîgei, “Nan kuarim nan piri.” Godin Akinafarimîn itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghîn an akar kam gami. ²⁹ Ezi mîner mam wainîn afangtizim an ikia roghira iti. Ezi me dipamîn suizir bizim inigha wainîn dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi. ³⁰ Ezi Iesus wainîn kam amegha givagha, kamaghîn mîgei, “A datirighîn gifa.” Egha a dapanim aviragha uan duam sue.

*Midorozir gumazir mam Iesusin ivim
bira*

³¹ Kar dughiar me Sabat bagha bizibar kirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghîn amizi, Judaba gumazir kuaba dughiar kamîn ter ighuvibar ikian me aghua. Egha me kamaghîn

19:19: Mt 27:37, Mk 15:26, Lu 23:38 **19:19:** Matyu 27:37; Mak 15:26; Luk 23:38 **19:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:34 **19:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34 **19:24:** Sng 22:18 **19:24:** Onger Akaba 22:18 **19:25:** Mt 27:55-56, Mk 15:40, Lu 23:49, 24:18 **19:25:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40; Luk 23:49; 24:18 **19:26:** Jo 2:4, 13:23, 21:7, 21:20 **19:26:** Jon 2:4; 13:23; 21:7; 21:20 **19:28:** Sng 22:15, 69:21 **19:28:** Onger Akaba 22:15; 69:21 **19:29:** Mt 27:48 **19:29:** Matyu 27:48 **19:30:** Jo 17:4 **19:30:** Jon 17:4 **19:31:** Lo 21:22-23, Mk 15:42, Jo 19:42 **19:31:** Godin Araziba 21:22-23; Mak 15:42; Jon 19:42

Pailatın azangsiġha ghaze, a men amamangatiġti me ter ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighi, me zuamiram aremeghti me men kuaba adegħ izighiram. ³² Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamın suer agharimning misogħa aning apirigha, eġha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogħa aning apiri. ³³ Eġha me iza Iesusın garima an aremegħa ġifa. Kamaghın amizima me an suer agharimning apirizir puvati. ³⁴ Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusın ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire. ³⁵ (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamın ganizim, ki kamaghın ifonge, ia bizir kam ġifoghıva niġhnizir gavgavim an ikiam. Kamaghın ki an ġun ia miġei. Akar ki ġun miġeir kam, a ġuizbangira. Ki uabi fo, ki ġuizbangira miġei.) ³⁶ Ġodin Akinafarimın itir akar mam, a kamakın, “Me an agharitam apirighan kogħam.” Ġod kamagħsua, akar kam ġuizbangiram otogħam, ezi kamaghın bizir kam oto.

³⁷ Ezi akar igharazir mam Ġodin Akinafarimın iti, a kamakın, “Gumazir me afuzimın ruazim, me an ganam.”

Me Iesusın kuam isa mozir iġiar mam ġati

(*Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Ezi ġin Arimatean nguibamın gumazim Josep ghua Iesusın kuam iniasa Pailatın azangsi. Josep a Iesusın suren gumazir mam, eġha a Judabar atiatigha, uan niġhnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangati, a ghua Iesusın kuam ini. ³⁹ Ezi Nikodemus, gumazir faragħa dimagarimın Iesusın ganizim, a uaghan ize. Eġha borer mughurıar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningın borem inigha aning veregħa, borer kam ġami. Ezi borer kamın osımtızim 30 kilogremın

ghu. ⁴⁰ Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusın kuam inigha borer kam an kuam gagħui. Eġha inir aghuimın an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami mokın. ⁴¹ Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimın anegurazir danganir kamın boroghira, azenir mam iti. Eġha azenir kamın mozir iġiar mam iti, me dagıar mozir kamın, faragħa gumazitamın kuatam afazir puvati. ⁴² Kar dughıar Judaba Sabatın dughıam bagħ bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganimın boroghira iti. Kamaghın amizi, aning Iesusın kuam inigha ghua mozir kamın aneti.

20

Iesus ua dikafi

(*Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibamın amizim Maria, a mozimın ghı. Eġha a garima mozimın tiar akam gasarazir dagıam ua itir puvati.* ² Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir Iesus bar ifongezim bagħa ivegħa ghua kamaghın aning miġei, “Me Ekiamın kuam mozimın a inigha ghı, ezi e fozir puvati, me managh aneti.”

³ Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategħa mozimın zui. ⁴ Aning virara ivegħa ghua, suren gumazir igharazir kam Pita ġafiragħa, faragħa mozimın oto. ⁵ Eġha an aviragħa mozimın aven inir aghuir me Iesusın kuam avarazir kabar ġara, eġha aven ghuzir puvati.

⁶ Ezi Saimon Pita an ġin ghua, mozimın averiamın ghı. Eġha a inir aghuir kabar ġarima da iti. ⁷ Eġha a inir igharazir mamın ġarima a uaghan iti, kar inir me Iesusın dapanimın ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a rigħa igharagħa aneti.

19:34: 1 Jo 5:6-8 **19:34:** 1 Jon 5:6-8 **19:35:** Jo 21:24 **19:35:** Jon 21:24 **19:36:** Kis 12:46, Nam 9:12, Sng 34:20 **19:36:** Ua Me Ini 12:46; Diboboniba 9:12; Onger Akaba 34:20 **19:37:** Sng 22:16-17, Sek 12:10, MAA 1:7
19:37: Onger Akaba 22:16-17; Sekaraia 12:10; Akar Mogomem 1:7 **19:38:** Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22
19:38: Matyu 27:57; Mak 15:42; Luk 23:50; Jon 7:13; 9:22 **19:39:** Jo 3:1-2, 7:50 **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50
19:40: Ap 5:6 **19:40:** Aposel 5:6 **19:42:** Ais 53:9, Jo 19:31 **19:42:** Aisaia 53:9; Jon 19:31 **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1 **20:1:** Matyu 28:1; Mak 16:1; Luk 24:1 * **20:1:** Wikbar faragħavira zuir aruem, a Sandera.
20:2: Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:2:** Jon 13:23; 19:26; 21:7; 21:20; 21:24 **20:5:** Jo 19:40 **20:5:** Jon 19:40 **20:7:** Jo 11:44 **20:7:** Jon 11:44

⁸ Ezi suren gumazir igharazir faragha mozimîn otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha niġhnizir gavgavim iti. ⁹ (Guizbangira, Godin Akinafarimîn itir akam ghaze, Iesus mozimîn ua dikavigham. Ezi dughiar kamîn aning akar kam tighar deraghvira a gifogham.) ¹⁰ Egha suren gumazimning uamategha dipenimîn ghu.

Makdalan nguibamîn amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozimîn azenan tughav ikia azi. Egha aziavira ikia aviragha mozimîn averiamîn gari. ¹² Egha a enselin pumuningin garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusin kuam faragha ikezimîn aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghin aperazi, mam an suemning ikezir naghin apera. ¹³ Egha aning kamaghin Marian azai, “Amizim, ni manmaghsuava azi?”

Ezi a kamaghin aning miġei, “Me nan Ekiamin kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti.” ¹⁴ A kamaghin mikemegha, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, kar Iesus.

¹⁵ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Amizim, ni manmaghsuava azi? Ni tina buri?”

Ezi Maria ghaze, kar ti azenimîn garir gumazim, egha a kamaghin Iesus miġei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigh mangighiva, egh danganir ni an atizimîn gun na mikemegh. Eghti ki mangiva a iniam.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Maria!”

Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun akamîn a miġei, “Rabonai.” Akar kamîn mingarim a kamakin, “Tisa.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghiv ikian marki. Ni nan

aveghbuaba bagh mangiva kamaghin me mikim, ki e uan Afeziam bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan ian God.”

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me miġei, “Ki Ekiamin ganigha gifa.” Egha an akar Iesus a mikemezimîn gun me miġei.

Suren gumaziba Iesusin gani

(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Sanden guaratizimîn aminim pirigha givazi, suren gumaziba Judabar atiatigha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughu, kamaghin me miġei, “Ian naviba amiragh iki.” ²⁰ A kamaghin miġia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonge.

²¹ Ezi Iesus ua me miġei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.”

²² A kamaghin miġia, egha uan aminim men a giveragha, men amada, egha kamaghin me miġei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh. ²³ Egh ia gumazimizar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam.”

Tomas Iesusin gani

²⁴ Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim. ²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas miġei, “E Ekiamin ganigha gifa.”

Ezi Tomas kamaghin me miġei, “Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimningin ganighan koghiva, egh ki uan dafar

20:9: Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:9:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:25-31; 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5
20:11: Mak 16:5 **20:14:** Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4 **20:14:** Matyu 28:9; Mak 16:9; Luk 24:16; 24:31; Jon 21:4 **20:17:** Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:17:** Onger Akaba 22:22; Matyu 28:10; Rom 8:29; Efesus 1:17; Hibru 2:11-12 **20:19:** Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5 **20:19:** Mak 16:14; Luk 24:36; Jon 19:38; 1 Korin 15:5 **20:20:** Jo 16:22, 19:34, 1 Jo 1:1 **20:20:** Jon 16:22; 19:34; 1 Jon 1:1 **20:21:** Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1 **20:21:** Matyu 28:18-19; Jon 17:18; 2 Timoti 2:2; Hibru 3:1 **20:23:** Mt 16:19, 18:18 **20:23:** Matyu 16:19; 18:18 **20:24:** Jo 11:16, 14:5, 21:2 **20:24:** Jon 11:16; 14:5; 21:2

puzim an duar torimning datighan kogh, egh uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.”

²⁶ Ezi 7plan dughiaba givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, “Ian naviba amiragh iki.”

²⁷ Egha a kamaghin Tomas migei, “Ni uan dafar puzimin kagh suiragh, egh nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.”

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan ganigha givagha, nighnizir gavgavim nan iti, a? Gumazir nan ganizir puvatiziba, egha nighnizir gavgavim nan iti, gumazir kaba bar akongegh.”

Akinafarir kamın mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamın da osirizir puvati. ³¹ Ezi akar ki osirizir kam, ki kamaghsua, ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamaghsua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7plan suren gumaziba Iesusin gani

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Dipar Akaremin boroghin, uabi isa ua

uan suren gumazibar aka. Galilin Dipar Akaremin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto. ² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim) ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim) ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti. ³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.”

Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mamın ghuavanabogha me zui. Ezi dimagarir kamın me osirir taba inizir puvati. ⁴ Ezi bar mizaraghara, aruem ovirima, me gumazir mamın garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus.

⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati.”

⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ia ivem inigh, botin agharir guvimin amadaghan anakunigh, egh ia osiritaba iniam.” Ezi me ivem akunizi, osirir bar avirim ivem gizivazi, me a gekuigh anangan ibura.

⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue.

Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha, dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto. ⁸ Ezi suren gumazir igharaziba botin mam inigha ghua, osiriba sara ivem amikirigha dadarimin zui. Me saghon itir puvati, me 100 mitan dipar dadarimin boroghira iti. ⁹ Ezi me iza dadarimin otogha givagha, me avir mamın garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia datirighin iniziba, ia taba inigh izi.”

¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha, egha ivem a mikirigha dipar dadarimin

20:27: 1 Jo 1:1 20:27: 1 Jon 1:1 20:29: 2 Ko 5:7, 1 Pi 1:8 20:29: 2 Korin 5:7; 1 Pita 1:8 20:30: Jo 21:25
 20:30: Jon 21:25 20:31: Lu 1:4, Jo 3:15-16, 5:24, Ro 1:17, 1 Pi 1:8-9, 1 Jo 5:13 20:31: Luk 1:4; Jon 3:15-16; 5:24;
 Rom 1:17; 1 Pita 1:8-9; 1 Jon 5:13 21:2: Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24 21:2: Matyu 4:21; Jon 1:45-51; 20:24 21:3:
 Lu 5:5 21:3: Luk 5:5 21:4: Jo 20:14 21:4: Jon 20:14 21:5: Lu 24:41 21:5: Luk 24:41 21:6: Lu 5:4-7
 21:6: Luk 5:4-7 21:7: Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2 21:7: Matyu 14:29; Jon 13:23; 20:2 21:11: Lu 5:6 21:11:
 Luk 5:6

ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153plan osiriba. Osiriba bar avirasemezi ivem akariaghizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia izi dami.”

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Eki-amra. ¹³ Ezi Iesus avimin boroghira ghua bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi. ¹⁴ Dughiar Iesus mozimin dikavizimin gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita migia ghaze, ni nan sipsipba deraghvira men gan men akurvagh

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givagha, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, “Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?”

Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipin nguzibar min men akurvagh deraghvira men gan.”*

¹⁶ Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan.”†

¹⁷ Egha dughiar mikezimin uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mikezim uam an azaragha ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus migei,

“Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan.† ¹⁸ Ki guizbangira ni migei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Egh ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning feghti, gumazir igharazim ni gikegh ni inigh danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam.”

¹⁹ (Iesus migirigiar kam migia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita migei, “Ni nan gin izi.”

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kam in akam

²⁰ Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kam in garima, an aningin gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghira anetigha, kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham? ²¹ Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?”

²² Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati. Ni nan gin izi.”

²³ Kamaghin amizi, akar kam tintinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, “Suren gumazir kam an aremeghan kogham.”

Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim

21:13: Jo 6:11, Ap 10:41 **21:13:** Jon 6:11; Aposel 10:41 **21:14:** Jo 20:19, 20:26 **21:14:** Jon 20:19; 20:26
21:15: Mt 26:33, Jo 1:42 **21:15:** Matyu 26:33; Jon 1:42 * **21:15:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:16:** Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25
21:16: Aposel 20:28; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25 † **21:16:** Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:17:** Jo 13:38, 16:30 **21:17:** Jon 13:38; 16:30 ‡ **21:17:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni nan roroam?” Egha Pitan akar kam giragha ghaze, “Ni fo, ki nin roroam.” **21:18:** Jo 13:36, Ap 12:3-4 **21:18:** Jon 13:36; Aposel 12:3-4 **21:19:** Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 **21:19:** Matyu 16:24-25; Mak 1:17; Jon 13:36; 2 Pita 1:14 **21:20:** Jo 13:23-25, 20:2 **21:20:** Jon 13:23-25; 20:2 **21:22:** Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 **21:22:** Matyu 16:27-28; 25:31; 1 Korin 4:5; Akar Mogomem 22:7; 22:20 **21:24:** Jo 19:35, 3 Jo 12 **21:24:** Jon 19:35; 3 Jon 1:12

otogham, kar nin bizim puvati.” ²⁴ Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, an akar kaba osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira. ²⁵ Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvagha bizir kabar akinafariba osirighai, nguazir kamin akinafarir kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

Aposelbar Ingangariba O Aposel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamın garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, me Iesusin Akar Aghuim “Jerusalemın nguibar ekiamın aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamın danganiba bar,” an gun me migei. (Ni sapta 1:8in gan.)

Aposelbar akinafarim kamaghin miġia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha ġin ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimın otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumamazir an ġin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumamaziziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekar mam Aposelbar akinafarim a migei, a Godin Duamın ingangarim. Pentikosin dughiamın Godin Duam faragha Iesusin suren gumamazizibar ize. Egha ġin Godin Duam niġniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi.

Ezi akinafarir kam e uaghan aposelbar akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumamazizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumamazizir avirim Akar Aghuir kamın ġin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelbar akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizir bizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusin ġin

aruizir puvati. A Iesusin siosin gumamaziziba dikabinasa pamtemın ingari. Ezi Iesus Polin diazi, a Iesus baghavira itir gumazimın mın otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarir kamın otevir maba, Luk bizir Pol bativizibagh eghanasa, ghaze, “Eia,” e dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghin amizi, a ghaze, “Eia.”

Aposelba Jerusalemın aven Iesusin Akar Aghuim akuri

(Sapta 1:1--8:3)

Iesus akar dikirizimın ghaze, a Godin Duam amangam

1-2 Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimın, ki Iesus amizir biziba ko, a gumamazizibar sure gamiziba bar, ada osiri. Dughiar kamın Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamın ghuavanabozir dughiamın tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamın mangasa, aposelba misevegha Godin Duamın gavgavimın ingangarir akabar me migei.*³ A faragha mizaziba inigha aremegha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamın mangasava amua uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar fo, a ua dikavigha iti. Ezi 40plan dughiba, dughiar kamın aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativamin Dughiamın gun me migei.⁴ Dughiar mamın a me ko ikia, apava miġirigiar gavgavir kam me ganingi, “Ia Jerusalemın nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ki an gun ia mikemezi, ia a baraki. Ia a bagh iki.⁵ Jon dipamin gumamaziziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamın ruegham.”

1:1-2: Mak 16:19; Luk 1:1-4; 24:49-51 * **1:1-2:** Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. **1:3:** Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7

1:3: Matyu 28:17; Mak 16:12; Luk 24:36-49; Aposel 10:41; 1 Korin 15:5-7 **1:4:** Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Aposel 2:33 **1:5:** Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16 **1:5:** Matyu 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jon 1:33; Aposel 11:16 **1:6:** Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 **1:6:** Aisaia 1:26; Amos 9:11; Matyu 24:3; Luk 24:21

6 Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?”†

7 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Biziba otivamin dughiaaba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim puvati. 8 Godin Duam izighiri ia gizivaghti, ia an gavgavim iniam. Eghti bizir ia ganigha foziba, ia Jerusalem in nguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kam in danganiba bar, me geghanam.”

*Iesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)*

9 Ezi Iesus kamaghin mikemegha givazi, an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.

10 A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arugha bemira men min tu. 11 Egha aning kamaghin me migei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizi a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizi a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham.”

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias amisefe

12 Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ategha ua Jerusalem in zui. Olivin Mighsiam kam Jerusalem in boroghira ikia an ruarim 1 kilomitan mirara ghu.

13 Egha me otivigha, ghuriar pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabar kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Bartolomyu ko Matyu, Jems, Alfusin otarim, ko Saimon a Selotbar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

14 Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei. Ezi amizir maba ko, Iesusin amebam Maria ko Iesusin doziba uakan.

15 Dughiar kabar aven Pita nighnizir gavgavim Iesusin itir darazir tongin tu. (Men avirimin dibobonim 120.) 16 Egha kamaghin migei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin Devit mikemezi moghira otogha gifa. 17 Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.”

18 (Ivezir Judas uan arazir kuramin inizim, a nguazir mam givese. Egha nguazir kam in a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghir, ezi an muriaba bar azenim gire. 19 Kamaghin amizi, Jerusalem in itir darazi bar moghira bizir kam baregha, nguazir kam uan akamin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamakin, “Ghuzimin Nguazim.”)

20 Egha Pita ua kamaghin migia ghaze, “Godin Akinafarimin itir Onger Akabar aven osizirir kam iti, ‘An danganim pura iki, tav an danganim inian marki.’

† 1:6: Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelia Rom in apengan iti. Ezi Iesus dughiar kam in otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Rom in gavman batueghiva uabi Israelian ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham.

1:7: Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1 1:7: Matyu 24:36; Mak 13:32; 1 Tesalonika 5:1 1:8: Matyu 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48; Jon 15:27; Aposel 2:32; 3:15; 5:32 1:9: Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 1:9: Mak 16:19; Luk 24:50-51; Jon 6:62; 20:17 1:10: Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 1:10: Matyu 28:3; Mak 16:5; Luk 24:4; Jon 20:12; Aposel 10:3; 10:30 1:11: Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 1:11: Matyu 24:30; 26:64; Luk 21:27; Jon 14:3; 1 Tesalonika 1:10; 4:16; Akar Mogomem 1:7 1:12: Lu 24:50 1:13: Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16 1:13: Matyu 10:2-4; Mak 3:16-19; Luk 6:14-16 1:14: Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 1:14: Matyu 13:55; Luk 23:49; 23:55; 24:10; Jon 6:42; 7:5 1:16: Sng 41:9 1:16: Onger Akaba 41:9 1:17: Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 1:17: Matyu 10:4; Luk 6:16; Aposel 1:25 1:18: Mt 26:15, 2 Pi 2:15 1:18: Matyu 26:15; 2 Pita 2:15 1:18: Matyu 27:3-8 1:20: Sng 69:25, 109:8 1:20: Onger Akaba 69:25; 109:8

“Egha a uaghan ghaze, ‘A gumazir dapanim, eghti igharaz tav an danganim ini.’

²¹ “Kamaghin amizi, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Ekiam Iesus ko aruizir gumazitam amisivam. ²² Dughiar Jon gumazamiziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuavanabozir dughiamin tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam amisivam. Gumazir kam Iesusin garima, a ua dikafi. An e ko migirigiar kamin gun akam akunam.”

²³ Egha me gumazir pumuningin ziamning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias. ²⁴⁻²⁵ Egha me God ko migei, “Ekiam, gumazamizibar navir averiaba, ni bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningin tav amiseveghti, an aposelin ingangarim bagh Judasin danganim iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir ikiamimin ghu.” ²⁶ Egha me dagiaba aningin ziamning osirigha torim gatigha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasin ziam isin itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11plan aposelbar tongin aneti.

2

Godin Duam izaghiri

¹ Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otozima, nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar moghira uari akuvagha danganir vamiran iti.* ² Ezi zuamira niginir mam Godin Nguibamin ikegha izaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav itim bar a gizivagha anevara. ³ Egha me garima bizir mam mati avir mizariaba biaghira vaghvagha men dapanir siriabagh apiaghiri. ⁴ Ezi Godin Duam bar moghira me gizivagha, gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.

1:22: Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 **1:22:** Matyu 3:16; Mak 1:9; 16:19; Luk 3:21; 24:51; Jon 15:27; Aposel 4:33 **1:24-25:** 1 Samuel 16:7; Jeremaia 11:20; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 **2:1:** Lo 16:9-11,

Ap 1:14 **2:1:** Godin Araziba 16:9-11; Aposel 1:14 * **2:1:** Pentikosin Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar Aghavir Dughiar Ekiam. **2:2:** Ap 4:31 **2:2:** Aposel 4:31 **2:3:** Mt 3:11 **2:3:** Matyu 3:11 **2:4:** Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:4:** Mak 16:17; Aposel 1:5; 4:31; 10:44-46; 1 Korin 12:10; 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:7:** Aposel 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15 **2:9:** 2 Timoti 1:15 **2:15:** 1 Te 5:7 **2:15:** 1 Tesalonika 5:7

† **2:15:** Judaba dughiar kamin mizaraghara dipar onganiba apir puвати. Kamaghin Pita akar kam me migei.

⁵ Ezi Judan gumazamizir Godin apengan itir maba, me nguazimin itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighin Jerusalem in iti. ⁶ Egha me niginir kam baregha iza bar uari akuvaghava, vaghvagha orazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Kamaghin amizi, me digavir kuram gamua okam nighnisi. ⁷ Egha me digavir kuram gamigha azangsisi, “Gumazamizir migeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara! ⁸ Ezi manmaghin amizi, e vaghvagha me barazi me en nguibabar akabav gei? ⁹ En marazi Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Distrighin ize. Ezi marazi Judian Distrik ko Kapadosian Provins ko, Pontusin Provins ko, Esian Provinsin ize. ¹⁰ Ezi marazi Frigian Distrik ko Pamfilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir nguibar ekiam Sairinin boroghin ikegha ize. Ezi marazi Judan gumazir Rom in nguibamin ikegha izeziba. Marazi Judaba, ezi marazi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Judan Arazibagh amua dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi. ¹¹ Ezi en marazi Kritin Arighatizim ko Arabian Distrighin gumazamiziba, e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabav God amizir bizir ekiabar gun migei!”

¹² Ezi Judan gumazamiziba digavir kuram gamigha pura okam nighnigha uarir azangsisi, “Kar bizir tizim?”

¹³ Ezi Judan gumazamizir maba dibovir akabav gia ghaze, “Me wainin dipar aviriba amegha onгани.”

Pita akam akuri

¹⁴ Ezi Pita 11plan aposelba ko tughav ikia, egha pamtem kamaghin gumazamizibav gei, “Ia Judaba ko Jerusalem in itir gumazamiziba, ia bar deraghvira na baragh. Ki bizir otozir kamin gun ia mikemeghti, ia a gifogham. ¹⁵ Gumazamizir kaba wainin

dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.† 16 Bizir otozir kam, kar Godin akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezi moghin:

17 “God kamaghin migia ghaze,
Dughiar gin izamibar ki uan Duam gumazamiziba bar me gingegham.

Eghti ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazamizibar min mikimtima,
ian gumazir igiaba irebabar min bizibar ganti,
ian gumazir ghuriba irebabar ganam.

18 Dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi,
uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham,
eghti me Godin akam inigha izir gumazamizibar akabav kimam.

19 Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh,
egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.
Eghti ghuzim ko avim ko miturir dafam otogham.

20 Eghti aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham.
Bizir kaba faragh otivighti,
gin Ekiam Izamin Dughiam otogham.

Dughiar kamin Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara izam.

21 Eghti Ekiamin ziamin dimamin adarasi, a men akurvagham.’

22 “Israelin gumazamiziba, ia migirigiar kam baragh. Nasaretin Iesus, God ia bagha anemadagha gavgavim a ganingizi, a ian tongin ingangarir gavgavir ekiaba ko mirakelin gavgavibagh amizi, da otivizi ia dar ganigha uari fo. 23 God uan ifongiamin

gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan Otarim isa ian agharim gati. Ezi ia gumazir kurabar agharimin, a isa ter ighuvimin a gafuzi, an areme. 24 Ovevem bar Iesusin suiraghan kogham. Kamaghin, God a gamizi a dikavigha ovevem in gavgavim ataki. 25 Devitin Onger Akabar Akinafarim kamaghin mikeme:

“Ki Ekiamin garima a zurara bar nan boroghira iti.
A bar roghira ikia gavgavim na ganidi.
Kamaghin amizi, ki atiatiaava agoir puvati.

26-27 Ni na ateghti,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikian kogham.

Ni ua bagha inabazir gumazim aneteghtima,
an inivafizim kurighan kogham.

Kamaghin nan navir averiam bar akonge.
Ezi ki migirigiar aghuibagh ami.

God na damuamin bizir aghuiba,
ki da bagha mizuai.

28 Ikirimirir aghuarim iniamin tuavim,
ni nan akagha gifa.

Ni na ateghti ki ni ko ikiam,
egh ni na damuti,
ki bar akuegham.’

29 “Nan adarasi, ki guizbangira ia migei, en ovavim Devit aremezi me anefa. Ezi an dagiar mozim datirighin e ko ikia kati.

30 Devit a Godin akam inigha izir gumazir mam, egha a fo, God migirigiar gavgavim a ganiga ghaze, ‘Nin atrivir danganimin ki nin ovavitam afagham.’ 31 God gin damuamin bizim, Devit a gifo, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Kraisi, an aremegh ua dikavamin bizim migei. Egha ghaze, God aneteghtima a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikian kogham. Egh an inivafizim kurighan kogham.† 32

2:17: Joel 2:28-32; Sekaraia 12:10; Jon 7:38; Aposel 10:45; 21:9 2:21: Ro 10:13 2:21: Rom 10:13 2:22: Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4 2:22: Jon 3:2; 14:10-11; Hiebru 2:4 2:23: Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20 2:23: Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:33; Jon 19:18; Aposel 4:28; 1 Pita 1:20 2:24: Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15 2:24: Matyu 28:5-6; Mak 16:6; Luk 24:5; Aposel 3:15; 4:10; 10:40; 13:30-31; 17:31; 1 Korin 15:15 2:25: Onger Akaba 16:8-11 2:26-27: Aposel 13:35 2:29: 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8 2:29: 1 Atriviba 2:10; Aposel 13:36; 2 Timoti 2:8 2:30: 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 2:30: 2 Samuel 7:12-13; Onger Akaba 89:3-4; 132:11 2:31: Sng 16:10, Ap 13:35 2:31: Onger Akaba 16:10; Aposel 13:35 † 2:31: Grighin akam me ghaze, “Krais,” an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim. 2:32: Ap 1:8, 2:24 2:32: Aposel 1:8; 2:24

Ezi gumazir kam Iesus, God a gamizi a ua dikafi. Ezi e uari uan damazibar an ganigha, an gun migei. ³³ Ezi Iesus ghuanabogha uan Afeziam Godin agharir guvim gaperaghav ikia a da gavgavim isi. Ezi an Afeziam a mikemezi moghin uan Duam Iesus ganingi. Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi dagh ami. ³⁴ Devit Iesusin min Godin Nguibamin ghuzir pu-vati. Egha a kamaghin migei:

“Ekiam kamaghin nan Ekiam migia ghaze,
 “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
³⁵ ki nin apaniba dikabiragh me isi nin da-farim datighiti,
 me nin dagarimningin apengan ikiam.” ’

³⁶ “Kamaghin amizi, Israelia ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighuvimin gu-razir Iesusin kam, God datirighin a gamizi an Ekiamin oto, a Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Gumamazir aviriba uan naviba iragha rue

³⁷ Gumamaziziba Pitan akaba baraz-ima, da men navibagh kuizi, me kamaghin Pita ko aposelin igharazibav gei, “En aveghbuaba, e manmaghin damuam?”

³⁸ Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar navibagh iragh Krai Iesusin ziamin rueghti, a ian arazir kuraba gin amangiti, God uan Duam ia daningam. ³⁹ God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam isi, ia ko, ian boriba ko, ian saghon itir darazi bar, a uan Duam ia daningam. God, en Ekiam, gumamazizir a diaziba, a uan Duam me daningam.”

2:33: Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12
2:34: Onger Akaba 110:1 **2:36:** Ap 5:30-31
2:37: Sekaraia 12:10; Luk 3:10-12; Aposel 9:6; 16:30
2:39: Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17
2:40: Lo 32:5, Fl 2:15

2:41: Aposel 2:47; 4:4; 5:14 **2:42:** Ap 20:7
 2:42: Aposel 20:7
 2:43: Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12
 2:44: Ap 4:32-35, 5:12, 6:8
 2:44: Aposel 4:32-35; 5:12; 6:8
 2:46: Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7
 2:46: Luk 24:53; Aposel 1:14; 20:7
 2:47: Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18
 2:47: Aposel 2:41; 4:33; 5:14; 6:7; 11:21; 11:24; Rom 14:18
 3:1: Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30
 3:1: Aposel 2:42; 10:9; 10:30
 3:2: Jo 9:1, Ap 14:8

⁴⁰ Egha Pita migirigiar aviribar me gamua akar gavgavir maba sara me mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamın gumamazizir kurar kabagh asighasigh uaghan ia gasighasighan kogham.” ⁴¹ Ezi gumamazizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamın God ua 3,000plan gumamazizir maba ua me inizi, me Kraisin adarazir aven ize.

Godin gumamazizibar ikirimirim

⁴² Kraisin adarazi me aposelbar migirigiaba baragha, bizibar uarir akuravagha, uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge. ⁴³ Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumamazizir aviriba digavir kuram gami. ⁴⁴ Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira ikiava, bizir me itiba, me uarir akurvasi. ⁴⁵ Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava, dagheba otevezibar akurvasi. ⁴⁶ Dughiabar zurara, me Godin Dipenir avizimin uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera. ⁴⁷ Egha me Godin ziam fema, gumamazizir igharaziba me bagha bar akonge. Ezi Ekiam dughiabar zurara gumamaziziba akurvaghavira iti. Kamaghin amizi, men dibobonim dughiabar ghuavanagavira iti.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

¹ Aruer mam, aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui.
² Ezi gumazir navimin averara suemning

2:33: Jon 14:26; Aposel 1:4; 5:31; 7:55-56; 10:45; Hibru
2:36: Aposel 5:30-31 **2:37:** Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6; 16:30
2:38: Lu 24:47, Ap 3:19 **2:38:** Luk 24:47;
2:39: Aisaia 57:19; Joel 2:28; Aposel 10:45;
2:40: Godin Araziba 32:5; Filipai 2:15 **2:41:** Ap 2:47, 4:4, 5:14

2:42: Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraisin adarazi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api.
2:43: Mak 16:17; Aposel 4:33; 5:11-12
2:43: Mak 16:17; Aposel 4:33; 5:11-12
2:44: Ap 4:32-35, 5:12, 6:8
2:44: Aposel 4:32-35; 5:12; 6:8
2:46: Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7
2:46: Luk 24:53; Aposel 1:14; 20:7
2:47: Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18
2:47: Aposel 2:41; 4:33; 5:14; 6:7; 11:21; 11:24; Rom 14:18
3:1: Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30
3:1: Aposel 2:42; 10:9; 10:30
3:2: Jo 9:1, Ap 14:8

ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mamın anerisi, an ziam, Tiar Akar Bar Dirim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuibagh ginge. ³ Ezi a gari Pita ko Jon Godin Dipenimin aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge. ⁴ Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!” ⁵ Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha, aningra gari.

⁶ Ezi Pita kamaghın miği, “Ki dagiaba puvati, bizir ki itim, ki ni daningasa. Nasaretin gumazim Kraıs İesus, an ziamın, ni dikavigh daru!” ⁷ Egha Pita an dafarir guvimın suiragha a fe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamıra gavgafi. ⁸ Ezi a dikavigha uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sara Godin Dipenir avizibar aven aruava, pin uabi ekura, Godin ziam fe. ⁹ Ezi gumazamiziba bar an gari an arua Godin ziam fema, ¹⁰ me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, Tiar Akar Bar Dirimin apiav ikia, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

¹¹ Ezi gumazamiziba akar kam baregha, digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamın garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kamın ziam, Solomonın Azuarim. ¹² Ezi Pita kamaghın ganigha, me miği, “İsraelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, gumazir kam

gamizima an arui? Bar puvati. ¹³ Abraham ko Aısak ko Jekopin God, a en inazir afeziabar God, a uan ingangarir gumazim İesus bar a pırafa. Ia, an aremeghasa a isa apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghıraghasa miğeim, ia kamaghın miği, ‘E tong a gifongezir puvati!’ Egha akirim a gasara. ¹⁴ Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, gumazir kuram uari bagh anetaghıraghasa Pailat miği. A gumazibav sozi me ariaghırezir gumazim. ¹⁵ Ia gamizi ia angamıra itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kamın ganighava a gifogha an gun miği. ¹⁶ Ga İesusın ziamın nighnizir gavgavim iti. Ezi İesusın ziamın gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. İesusra gan nighnizir gavgavir kam gamizi, nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizi, a bar derazi, ia datirighın uari an gari.

¹⁷ “Ezi nan adarasi, ki kamaghın fo, ia uan gumazir dapaniba ko amizir arazim, ia a gifozir puvati. ¹⁸ Ezi God fomıra an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezi, me miğia ghaze, God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim, Kraıs, mızazim iniam. Ezi God uan miğirıgiabagh amizi moghin dar dagheba otifi.

¹⁹⁻²⁰ “Ia kamaghın ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighti dughiar kabar Godin Duam izıva ian duaba avughsızim ko navir amırizim, ia danighti, God ia bagh İesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim, a ia bagha anemısefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, uan navibagh iraghıva uamategh God bagh izi. ²¹ God fomıra an akam inigha izir gumazir zuezibav kemezi, me ghaze, ‘İesus datirighın Godin Nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da

3:4: Ap 14:9 **3:4:** Aposel 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:6:** Aposel 3:16; 4:10 **3:8:** Aıs 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:8:** Aıs 35:6; Jon 5:14; Aposel 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21 **3:9:** Aposel 4:16; 4:21 **3:13:** Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32 **3:13:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Matyu 22:32; Luk 23:13-25; Aposel 2:23; 7:32 **3:14:** Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:14:** Matyu 27:15-23; Mak 15:6-14; Luk 23:13-23; Jon 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:15:** Aposel 1:8; 2:24; 2:32; 2:36; 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:16:** Matyu 9:22; Aposel 4:10; 14:9 **3:17:** Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:17:** Luk 23:34; Jon 16:3; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **3:18:** Aıs 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:18:** Aıs 50:6; 53:5; Luk 24:27; 24:44; Aposel 26:22; 1 Pita 1:10-11 **3:19-20:** Aposel 2:38 **3:22:** Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:22:** Godin Araziba 18:15-19; Aposel 7:37

bar igiabar otivam.’ Eghti God mikemezi moghin, biziba bar otivam. ²² Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, ‘Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin gumazitamra misevegham. Bizir a migeiba, ia da baragh dar amu. ²³ A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.’* ²⁴ Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tughia izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

²⁵ “God fomira uan akam inigha izir gumaziba Akar Gavgavim me ganingi, ezi ia men boriba min iki, eghti Akar Gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavim ian ovaviba ko a gamizi, ia men boribar min iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikeme, ‘Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kam in itir nguibaba bar deravira me damuam.’ ²⁶ God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, a deravira ia damuam. Bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim amisevegha ia bagha faragha anemada.”

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

¹ Pita ko Jon gumamazizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim ko Sadyusiba, me izava aning bato.* ² Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kam in gun

gumamazizibav gei. Kamaghin amizi, gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi. ³ Egha me Pita ko Jonin agharimning suiragha aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghin amizi, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimzaraghan. ⁴ Ezi gumamazizir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghin tu.

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amimzaraghan Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalem in uari akuvagha iti.† ⁶ Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezi Kaiafas ko Jon ko Aleksanda ko ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti. ⁷ Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inigha men damazibar izezi, me maghiram aning in azangsis, “Gua gavgavir manam inigha, tinan ziamin gua bizir kabagh ami?”

⁸ Ezi Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, “Ia Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba! ⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsig, egha ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera. ¹⁰ Eghti ia ko Israelin itir darasi, ia bar moghira bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Krai Iesusin ziamin, gumazir ian damazibar tughav itir kam ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡ ¹¹ Ezi Iesus:

3:23: Wkp 23:29 **3:23:** Ofa Gami 23:29 * **3:23:** Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Godin Araziba 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:25:** Jenesis 12:3; 18:18; 22:18; Rom 9:4; 9:8; Galesia 3:8; 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46 **3:26:** Matyu 10:5; Luk 24:47; Aposel 13:32-33; 13:46 **4:1:** Lu 22:4, 22:52

4:1: Luk 22:4; 22:52 * **4:1:** Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:2:** Matyu 22:23; Aposel 23:8 **4:4:** Ap 2:41 **4:4:** Aposel 2:41 † **4:5:** Gumazir okoruar pumuning ko mizezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar min iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gativagha egha men gari. **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27 **4:7:** Matyu 21:23; Aposel 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:8:** Matyu 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 **4:10:** Aposel 2:24; 3:6; 3:13-16 ‡ **4:10:** Gumazir okoruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Rom in gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66--23:5in gan. Egha Iesus ovengegha givazi, me gumamaziziba nighnizir gavgavimin an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42 **4:11:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42

“Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.’

12 “Nguazir kamın gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusin ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en Akurvazir Gumazim.”

13 Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatigha me migeima, me aningın ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningın gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui. 14 Egha me gumazir faragha suer ikuvizimın gari, a Jon ko Pita, ko tughav itima, me bizitam mikıman asa.

15 Kamaghın amizi, me akar gavgavimra aning ganingizıma, aning Judan kotın dipenim ategha zuıma, me aning bagha akam misosi. 16 Egha me uarir azangısi, “E manmaghın gumazir kamning damuam? Jerusalemın itir gumazamiziba, fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghın mikıman kogham, bizir kam guizbangıra otozir puvati. 17 E kamaghın aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danighti, aning ua Iesusin ziamın gun bar tav mikıman kogham.”

18 Egha me ua aningın diazıma aning aven ghuzi, me akar gavgavimın aning migia ghaze, gua uamategh Iesusin ziamın gun mikımıva gumazitabar sure damuan bar marki.

19-20 Ezi Pita ko Jon men akam ikaragha migei, “Ga uaning ganighava oraghizir bizibar ghuangıghan kogham, ga dar gun mikımvıra ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godın damazimın dera, ga Godın akam baragham, o ga ian akam baragham?”

21-22 Gumazir Pita ko Jon Godın gavgavimın amizir derazim, a 40plan azenibagh afira. Gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizi, kamaghın me Godın ziam fe. Kamaghın amizi, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghın aning damuam. Egha me atiatir migirigiaba ko migirigiar gavgavir maba uam aning gamigha aning amadazi aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi God ko migei

23 Ezi Judan kotın aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizıma aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba aning mikemezir akabar gun uan adarazi bar me mikeme. 24 Ezi me kamaghın oregha uari akuvagha God ko migei. Me kamaghın migei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimın ingarigha, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari. 25 Fomıra nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghın mikeme:

“Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba tizim bagha atari?

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

26 Ezi nguazir kamın itir atriviba me misoghasava ami.

Ezi gumazir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa.’

27 “Bar guizbangıra, Herot ko Pontius Pailat, Israelın gumaziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Jerusalemın nguibamın uari akuvagha arazir kurabar Godın ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi.

4:12: Mt 1:21, Ap 10:43 4:12: Matyu 1:21; Aposel 10:43 4:16: Jo 11:47, Ap 3:9-10 4:16: Jon 11:47; Aposel 3:9-10 4:18: Ap 5:28, 5:40 4:18: Aposel 5:28; 5:40 4:19-20: Aposel 5:29 4:19-20: Aposel 1:8; 22:15; 1 Jon 1:1-3 4:24: Kis 20:11, Neh 9:6, Sng 146:6 4:24: Ua Me Ini 20:11; Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6 4:25: Onger Akaba 2:1-2 4:27: Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13 4:27: Matyu 27:1-2; Mak 15:1; Luk 23:1; 23:7-11; Jon 18:28-29; Aposel 3:13 4:28: Ap 2:23, 3:18 4:28: Aposel 2:23; 3:18

A gumazir ni fomira uan ingangarim bagha inabazim. ²⁸ Ni fomiram otivasa mikemezir biziba, me nin gavgavim ko nin nighnizim in ghua dagh ami. ²⁹ Ezi Ekiam, ni atiatir akar me e ganingizibagh nighnigh. Egh ni en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam akunam. ³⁰ Egh ni uan dafarim arimariar gumazamizibar arighti me ghuamagham. Egh ni mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir bar zuezim.”

³¹ Egha me Afeziam ko mikemegha givazima, danganir me itim ivazvazima, Godin Duam bar moghira me givavazi, me atiatir puvatigha Godin akam akuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi uan bizibar uarir akurvasi

³² Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami. ³³ Egha aposelba Godin gavgavir ekiamin amodoghin, Ekiam Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. Ezi Godin apangkuvir ekiamra me ko iti. ³⁴⁻³⁵ Ezi kamaghin, men tav bizitam in otevezir puvati. Ezi gumazamizir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba inigha iza aposelbagh anidima, me da isava gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi.

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livain gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mangarim kamaghin ghu, gumazamizibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas, a Saiprusin Arighatizim in gumazim. ³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inigha aposelbagh aninghi.

5

Ananias ko Safaira God gifari

¹ Gumazir mam Ananias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir

mam amadagha an ivezim ini. ² Egha aning uaghara bar fogha, Ananias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.

³ Ezi Pita kamaghin Ananias migei, “Ni manmaghsua, Satan ataghizima a nin navim givavazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezim in dagiar maba ni ua bagha dar suira? ⁴ Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezim in dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigha uan dagiar kabar e gifari? Ni gumazamizibagh ifari puvati, ni God gifari.”

⁵ Ezi Ananias kamaghin oregha degiaghirigha maghiram areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini. ⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi auan pumuning ko mizezim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi. ⁸ Ezi Pita an azara, “Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananias ko gua a ini?”

Ezi a kamaghin migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.”

⁹ Ezi Pita kamaghin a migei, “Gua manmaghsua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.”

¹⁰ Pita migiavira itima, Safaira maghiram an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pam in mozim in miriam in anefa. ¹¹ Ezi atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba bar uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

¹² Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarim in zurara uari akufi. ¹³ Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong

4:29: Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 4:29: Aposel 9:27; 13:46; 19:8; Efesus 6:19 4:31: Ap 2:4, 4:29, 16:26 4:31: Aposel 2:4; 4:29; 16:26 4:32: Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8 4:32: Aposel 2:44-45; 2 Korin 13:11; 1 Pita 3:8 4:33: Ap 1:8, 1:22, 2:45-47 4:33: Aposel 1:8; 1:22; 2:45-47 4:34-35: Aposel 2:45 4:36: Ap 11:22-26, 13:2-3 4:36: Aposel 11:22-26; 13:2-3 5:2: Ap 4:34-37 5:2: Aposel 4:34-37 5:3: Lo 23:21, Lu 22:3, Jo 13:2 5:3: Godin Araziba 23:21 5:12: Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12 5:12: Aposel 2:43; 14:3; Rom 15:19; 2 Korin 12:12

nighnizir puvati. Me men ziaba fa egha fo, me arazir aghuim gami. ¹⁴ Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo. ¹⁵ Kamaghin, gumaziba arimariar gumazamiziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera iza tuavir miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua ghuamagham.* ¹⁶ Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

*Ensel aposelbar akurazi,
me kalabus ataki*

¹⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir adarasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi. ¹⁸ Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati. ¹⁹ Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize. ²⁰ Egha ensel kamaghin migei, “Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiv ikirimirir igiar kamın migirigiaba bar, gumazamizibav kim.”

²¹ Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir aruaba bar uari akufa. Egha me kalabusin dipenimin aposelba inigh izasa akam amada. ²² Ezi polisin maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima, me itir puvati, ezi me uamategha iza bizir kamın gun migei, ²³ “E kalabusin

dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati.”

²⁴ Ezi me ghua bizir kamın gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†

²⁵ Ezi gumazir mam iza ghaze, “Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumazamizibar sure gami.” ²⁶ Kamaghin amizi, Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim, uan gumazir a ko ingariba ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

*Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba
akam me mikiman atiati puvati*

²⁷ Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin Itir bizim bagha men azangsis. ²⁸ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, “E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha ia ghaze, e Iesus misoghezi an areme.”

²⁹ Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin me migei, “E God baragham, e gumazamiziba baragham kogham. ³⁰ Iarara Iesusin misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. Ezi en ovavibar God Iesus fezi a ua dikafi. ³¹ Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizi, an Atrivimin Otirim ko Gumazamizibar

5:14: Ap 2:41, 21:20 5:14: Aposel 2:41; 21:20 5:15: Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 5:15: Matyu 9:21; 14:36; Aposel

19:12 * 5:15: Gumazamizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazamizibagh isin ikiti, me ua deragham. 5:16: Mk 6:56, Ap 19:11-12 5:16: Mak 6:56; Aposel 19:11-12

5:17: Ap 4:1-2, 4:6 5:17: Aposel 4:1-2; 4:6 5:19: Ap 12:7-10, 16:26 5:19: Aposel 12:7-10; 16:26 † 5:24: Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?” 5:26: Mt 14:5, 21:26 5:26: Matyu 14:5; 21:26 5:28: Mt 27:25,

Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 5:28: Matyu 27:25; Aposel 2:23; 2:36; 4:18; 7:52 5:29: Ap 4:19 5:29: Aposel 4:19

5:30: Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 5:30: Aposel 3:15; 10:39; 13:29; Galesia 3:13; 1 Pita 2:24 5:31: Ap

2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 5:31: Aposel 2:33-34; 3:15; Efesus 1:20; Filipai 2:9; Hibru 2:10; 12:2

Akurvaghamin Gumazimın ikiam. Egh a Israelia damuti me navibagh iraghti, God men arazir kuraba gin amangam. ³² E God amizir bizir kaba uan damazibar dar ganigha dar gun migei. Ezi Godin Duam uaghan bizir kabar gun migei. God baragha an gin zui adarasi, a uan Duam me ganingi.”

Gamalielin fozozim

³³ Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha, men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi. ³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan Arazibar sure gamizir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven tugh ghaze, aposelba tong azenan ikegh.† ³⁵ Egha a migirigiar kabagh ami, “Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh. ³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati. ³⁷ Ezi an gin, gavman gumazamiziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mamın faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki. ³⁸ Kamaghin amizi, ki datirighin kamaghin ia mikimasa. Ia bizitamın gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham. ³⁹ Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.”

⁴⁰ Ezi me Gamalielin nighnizimın gin ghugha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin

ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

⁴¹ Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghiragha bar akonge. ⁴² Egha dughiaba zurara me Godin Dipenimın miriaba ko dipenibar Akar Aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraisi, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

¹ Dughiar kabar Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumazamizir maba Grighin akamin migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odaribar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me uarir atari.*

² Ezi aposelin 12pla, suren gumazamiziba bar men diazi me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin derazir puvati. ³ Kamaghin amizi, en adarasi, ia uarir tongin 7plan gumaziba misefegh. Men araziba gumazamizibar damazibar bar deragh, Godin Duam me gizivaghti, me uaghan fozozir aghuarim iki. Eghti e me isi ingangarir kam datighti, me an ganam. ⁴ Eghti e uari ingangarir kamning damuam, e God ko mikimiva, Godin Akar Aghuim gumazamizibar sure damuam.”

⁵ Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Egha me uaghan

5:32: Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 **5:32:** Jon 15:26-27; Aposel 1:8; 2:4; 10:44 **5:33:** Ap 2:37, 7:54 **5:33:** Aposel 7:54 † **5:34:** Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavın otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **5:36:** Ap 21:38 **5:36:** Aposel 21:38 **5:37:** Lu 2:1-2 **5:38:** Ais 8:10, Mt 15:13 **5:39:** Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 **5:39:** Luk 21:15; Aposel 7:51; 9:5; 1 Korin 1:25 **5:40:** Ap 4:18 **5:40:** Aposel 4:18 **5:41:** Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 **5:41:** Matyu 5:10-12; 1 Pita 4:13 **5:42:** Ap 9:22, 17:3 **5:42:** Aposel 9:22; 17:3 **6:1:** Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 **6:1:** Aposel 2:41; 4:35; 5:14; 9:29 * **6:1:** Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu. **6:3:** Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 **6:3:** Godin Araziba 1:13; Aposel 16:2; 1 Timoti 3:7 **6:5:** Ap 8:5 **6:5:** Aposel 8:5

Filip, ko Prokorus, ko Nikanor, ko Timon, Parmenas, ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan Arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui. ⁶ Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzi, me dafariba men dapanibagh isin arigha me bagha God ko migei.

⁷ Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalem in itir suren gumazamizibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezi ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸ Ezi God guizbangira Stivenin akuragha, apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar tongin dagh amima da otifi. ⁹ Ezi marazi dikavigha Stiven ko me migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mam in gumaziba, dipenir kam in ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.† ¹⁰ Ezi Godin Duam fofozir aghuim isa Stiven ganingi. Kamaghin amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.

¹¹ Ezi me moga, gumazir mabagh ifara me abira ghaze, ia kamaghin mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.”

¹² Ezi me arazir kam in gumazamiziba, ko men gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar navibagh inivima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghugha an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue.

¹³ Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghin migei, “Gumazir kam zurara akar kurabar Godin Dipenim ko Judan Arazibagh asi. ¹⁴ E orazima a kamaghin migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirigh a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.’”

¹⁵ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikia dikiravira Stivenin garima, an guam enselin guamin min gara taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

¹ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o puvati?”

² Ezi Stiven me ikaragha ghaze, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba, ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haranin mangam, a Mesopotemian kantrin ikiavira itima angazangarim itir God, a bato. ³ Egha a migia ghaze, ‘Ni uan nguazim ko uan adarazi ategh nguazir kin in akaghamimin mangi.’

⁴ “Ezi Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevem in gin God nguazir ia datirighin itir kam in anemada. ⁵ God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kam in ikiam. Ezi dughiar kam in Abraham uabi boriba puvati. ⁶ Egha God kamaghin Abrahamin migei, ‘Nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin ikiam. Egh pura men ingangarir gumazamizibar min ikiam. Eghti kantrin kam in gumazamiziba 400plan azenibar pazi me

6:6: Ap 13:3, 14:23 **6:6:** Aposel 13:3; 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 **6:7:** Jon 12:42; Aposel 2:41; 12:24; 16:5; Kolosi 1:6 **6:8:** Ap 2:43 **6:8:** Aposel 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15 **6:9:** 2 Timoti 1:15

† **6:9:** Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitam in apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 **6:10:** Aisaia 54:17; Luk 21:15; Aposel 5:39 **6:11:** Mt 26:59-61 **6:11:** Matyu 26:59-61 **6:13:** Jer 26:11 **6:13:** Jeremaia 26:11 **7:2:** Stt 11:31 **7:2:** Genesis 11:31 **7:2:** Genesis 12:1 **7:4:** Stt 11:31, 12:4 **7:4:** Genesis 11:31; 12:4 **7:5:** Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 **7:5:** Genesis 12:7; 13:15; 15:3; 15:18; 17:8; 26:3; 48:4; Godin Araziba 2:5 **7:6:** Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 **7:6:** Genesis 15:16; Ua Me Ini 12:40; Galesia 3:17 **7:6:** Genesis 15:13-14 **7:7:** Kis 3:12 **7:7:** Ua Me Ini 3:12

damuam. ⁷ Eghti ki osimtizir ekiam isi paza me damuamin gumazir kabar aningam. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, danganir kamın nan ziam fam.’ ⁸ God mikarzir mogomebar iniba aghoramin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin afeziamın oto, egha amebam a batezi, 8plan dughiabar gin Abraham Aisakin mikarzir mogomemın inim atu. Egha gin Aisak Jekopin afeziamın oto. Ezi Jekop en inazir afeziar 12plan afeziam.

⁹⁻¹⁰ “Ezi en inazir afeziaba navir ave-riabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin ingarir gumazir kinimın ikiasa anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba agıvagha an akura. God fofozir bar aghuiba Josep ganıngizi, an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipian atrivim bar a gifongegha, a gamizi a Isipin gumazir dapanimın oto. Egha an dipenimın biziba sara gari.

¹¹ “Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir ekiam isi. En inazir afeziaba uaghan dagheba puvati. ¹² Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, a uan otariba, en inazir afeziaba, a me amangizi me darorir farazim gamua zui. ¹³ Ezi me darorir namba 2ın ua zuima, Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, ‘Ki Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo. ¹⁴ Egha bizir kamın gin, Josep uan afeziam Jekop ko an 75plan gumazamiziba bar moghıra a bagh izasa, a me bagha akam amada. ¹⁵ Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghugha, a en inazir afeziaba ko me kagh ariaghire. ¹⁶ Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekemın nguibamin ua izegha me dagıar torir mozim gariki, kar Abraham fomıra Sekemın nguibamin Hamorın otariba da ivezezir mozim.

¹⁷ “Ezi God Abraham ko dikirizir Akar Gavgavim guizbangıra otivasa roghıra izima, en gumazamizir Isipin itiba bar aviraseme. ¹⁸ Ezi gin atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimın oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. ¹⁹ Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazir afeziabagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan me akunti, me ariaghıra a me gakaghori.

²⁰ “Ezi dughiar kamın Mosesın amebam a bate, a Godın damazimın bar derazir borim. A iakinir pumuning ko mikezimın uan afeziamın dipenimın itima, me an gari. ²¹ Egha gin me a inigha azenan anetizima, atrivimın guivim a inigha ghua uan borimın mirarama an gari. ²² Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuiba ini, egha an araziba ko an migirıgiaba bar gavgafi.

²³ “Moses 40plan azeniba ikia, egha ua uan adarazi Israelian ganasa nıghnisi. ²⁴ Egha a Israelian mavın garima, Isipian mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, Isipin gumazimın arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme. ²⁵ Moses kamaghın nıghnisi, an adarazi kamaghın fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati. ²⁶ Egha amızaraghan Moses garima Israelin gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizimın aning migei, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghıra uaning misosi?’

²⁷ “Ezi gumazir igharazitav misozim, Moses a dugha ghua kamaghın migei, ‘Tina ni amısevezi ni en gumazir dapanim ko jasın ikiava en gari?’ ²⁸ Ni boghınaron Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghın, datırighın na misueghti ki aremeghasa?’ ²⁹ Ezi Moses kamaghın oregha

7:8: Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18 **7:8:** Jenesıs 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31–35:18 **7:9-10:** Jenesıs 37:11; 37:28; 39:2; 39:21; 41:37-41 **7:11:** Stt 41:54, 42:1-2 **7:11:** Jenesıs 41:54; 42:1-2 **7:12:** Stt 42:1-5 **7:12:** Jenesıs 42:1-5 **7:13:** Stt 45:1, 45:16 **7:13:** Jenesıs 45:1; 45:16 **7:14:** Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:14:** Jenesıs 45:9-10; 45:17-18; 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:15:** Jenesıs 46:1-7; 49:33 **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:16:** Jenesıs 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Josua 24:32 **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7 **7:17:** Jenesıs 15:5; Onger Akaba 105:24-25; Aposel 7:5-7 **7:17:** Ua Me Ini 1:7-8 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:19:** Ua Me Ini 1:10-22 **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23 **7:20:** Ua Me Ini 2:2; Hibru 11:23 **7:21:** Kis 2:3-10 **7:21:** Ua Me Ini 2:3-10 **7:23:** Ua Me Ini 2:11-15 **7:29:** Kis 2:21-22, 18:3-4 **7:29:** Ua Me Ini 2:21-22; 18:3-4 **7:30:** Ua Me Ini 3:1-10

Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimin ikia egha otarir pumuning ini.

³⁰ “Egha 40plan azenibar gin, Moses gumazamiziba puvatizir danganimin itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam Sainain Mighsiamin boroghin temer otevir mam in aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato. ³¹ A bizir kam in ganigha digavir kuram gami. Egh bar roghira mangi deragh ganasava amua, egha Ekiam in tiarim barasi, ³² ‘Ki nin inazir afeziabar God, ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ Ezi Moses nigha, ganan atiatingi.

³³ “Ezi Ekiam kamaghin a migei, ‘Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh. ³⁴ Ki arazir bar kurar me Isipin nan gumazamizibagh amibar gani. Egha ki men arareba baregha, men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.’

³⁵ “Mosesin kamra Israelia an aghuagha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanim in iki, ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isim in aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini. ³⁶ Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Ongarir Aghevimin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimin a 40plan azenibar dagh ami.

³⁷ “Mosesin kamra, a Israelia migha ghaze, ‘God ian tongin akam inigha izir

gumazitam nan min anemisevegham.’ ³⁸ Ezi Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin uari akuvagha itima a me ko iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamira itir ikirimirim e daningasa, a ini.

³⁹ “Ezi en inazir afeziaba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa. ⁴⁰ Egha me kamaghin Aron migei, ‘E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim Moses, bizir tizim a bato. Kamaghin amizi, ni e bagh marvir guabar ingarighti da en faragh mangam.’ ⁴¹ Dughiar kam in me bulmakaun nguzimin mirarama marvir guamin ingari. Egha uan dafaribar ingarizir bizim bagha ofabagh gamua, ighi-abagh amua bar akonge. ⁴² Ezi God akirim ragha me gasaragha, me ataghizi me overiamin mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akinafarimin akam an mirara ghu:

“Ia Israelin gumaziba,
mar ia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganimin ikia nan ofa gami?
Bar puvati.

⁴³ Ia asem Molekin marvir guamin averpenim aneteri,
egha ia uaghan asem Refanin mikovezir nedazim ateragha arui.

Kar asemning,
ia aningin arazibar gin mangasa aningin ingari.

Kamaghin amizi, ki ian nguazimin ia batuegh,

7:33: Jos 5:15 **7:33:** Josua 5:15 **7:35:** Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16 **7:35:** Ua Me Ini 2:14 **7:36:** Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 **7:36:** Ua Me Ini 7:3; 12:41; 14:21; 16:1; 16:35; Diboboniba 14:33; Onger Akaba 105:27 **7:37:** Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 **7:37:** Godin Araziba 18:15; 18:18; Matyu 17:5; Aposel 3:22 **7:38:** Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:38:** Ua Me Ini 19:1-20:17; Godin Araziba 5:1-33; Aisaia 63:9; Aposel 7:53; Rom 3:2; Galesia 3:19; Hibru 2:2 **7:39:** Nam 14:3 **7:39:** Diboboniba 14:3 **7:40:** Kis 32:1, 32:23 **7:40:** Ua Me Ini 32:1; 32:23 **7:41:** Kis 32:2-6, Lo 9:16, Sng 106:19 **7:41:** Ua Me Ini 32:2-6; Godin Araziba 9:16; Onger Akaba 106:19 **7:42:** Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11 **7:42:** Onger Akaba 81:12; Jeremaia 19:13; Esekiel 20:24; 20:39; 2 Tesalonika 2:11 * **7:43:** Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mam in ziam, me Godin min an ziam fe. Migirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam inigha izir gumazim, Amosin akinafarimin iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghin mikeme, Israelia faragha guizin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelian gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelia misogha me inigha ghua Babilonin me kalabus gati. (Ni 2 Atriviba 24:10-16in gan.)

ia amadaghti ia mangi
Babilonin nguazimin vongin
ikiam.*

44 “En inazir afeziaba gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin Purirpenim me ko iti. Dipenir kamın aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazi moghira, a Israelia mikemezi me an ingari. 45 Ezi en inazir afeziaba Purirpenim inigha, anetera Josuan gin zui. Me ghua nguibar igharazimin nguazim, God men damazibar me batoghezi, me a ini. Purirpenir kam me ko ikiavira itima Devitin dughiam oto. 46 Ezi Devit Godin damazimin derazi God deraviram a gami. Egha a kamaghin Godin azara, ‘Ki Jekopin God bagh Dipenimin ingaram, o?’ Ezi God ghaze, ‘Puvati.’ 47 Ezi gin Solomon a bagha Dipenimin ingari.

48 “Ezi Godin Bar Pin Itim dipenir gumaziba ingaribar itir puvati. Godin akam inigha izir gumazim kamaghin mikeme:

49 “‘God kamaghin migei:
Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning arizir
danganim.

Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?
Eghti danganir manamra nan
avughsizir danganim ikiam?
Bar puvatigham.

50 Ki uabi, uan dafarimningin
overiam ko nguazim ko biziba bar dar
ingari.’”

51 Egha Stiven ua kamaghin Judan kotin gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir darasi! Ian naviba ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumazamiziba! Ia uan inazir afeziabar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi! 52 Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumaziba, osimtiziba bar me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimin gun migeima, ian inazir afeziaba me misozi me ariaghire. Ezi datirighin ia a inigha gumazir kurabar dafaribagh atigha, a misoghezi an areme. 53 Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, dar gin zuir puvati.”

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

54 Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha uan ataribagh ivi. 55 Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazangarir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti. 56 Ezi a kamaghin migei, “Ia Gan! Ki Godin Nguibamin gari, a kuiagherizima Gumazamizibar Otaram Godin agharir guvimin tughav iti.”

57 Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav konegha, ivemara a bagha zui. 58 Egha me a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, magharama dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darazi uan azenan azuir korotiaba suegha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†

7:44: Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 7:44: Ua Me Ini 25:9; 25:40; 26:30; Hibru 8:5 7:45: Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 7:45: Josua 3:14-17; 18:1; 23:9; Nehemia 9:24; Onger Akaba 44:2; Aposel 13:19 7:46: 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 7:46: 1 Samuel 16:1; 2 Samuel 7:1-16; 1 Atriviba 8:19; 1 Eghaghaniba 17:1-14; Onger Akaba 89:19; 132:1-5 7:47: 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 7:47: 1 Atriviba 6:1-38; 8:20; 1 Eghaghaniba 17:12; 2 Eghaghaniba 3:1-17 7:48: 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 7:48: 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 2:6; 6:18 7:49: Mt 5:34-35, 23:22 7:49: Matyu 5:34-35; 23:22 7:49: Aisaia 66:1-2 7:51: Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 7:51: Ua Me Ini 32:9; Ofa Gami 26:41; Godin Araziba 10:16; Aisaia 48:4; 63:10; Jeremaia 6:10; 9:26 7:52: 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 7:52: 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 21:35; 23:31; 1 Tesalonika 2:15 7:53: Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 7:53: Ua Me Ini 20:1-17; Aposel 7:38; Galesia 3:19; Hibru 2:2 7:54: Ap 5:33 7:54: Aposel 5:33 7:55: Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 7:55: Matyu 22:44; Aposel 2:33-34; 5:31; 6:5 7:56: Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 7:56: Esekiel 1:1; Daniel 7:13; Matyu 3:16; Aposel 10:11; Kolosi 3:1 7:58: Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12

7:58: Godin Araziba 13:9; Luk 4:29; Aposel 6:13-14; 22:20; Hibru 13:12 † 7:58: Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Ofa Gami 24:13-16, ko Diboboniba 15:35in gan. 7:59: Sng 31:5, Lu 23:46 7:59: Onger Akaba 31:5; Luk 23:46

⁵⁹ Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven kamaghin God ko migei, “Ekiam Jesus, nan duam inigh.”

⁶⁰ Egha a uan tevimning apirigha irigha pamtem dei, “Ekiam, ni men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha areme.

8

¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamın ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarazi pazavira me gami

Me Stiven misoghezi dughiamin gin, me Jerusalemın itir Kraisin adaraziv sogha, arazir kurabar me gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi bar ara Judian Distrik ko Samarian Distrighin ghue. Ezi aposelbara Jerusalemın iti. ² Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isa mozim gatigha a bagha puvirama azi. ³ Ezi Sol Kraisin adarazigh asighasighavira ikia, egha vaghvagha men dipenibar ghua gumazamiziba isa, me kurvagha ghua kalabus garisi.

Aposelba Akar Aghuim Judian Distrik ko Samarian Distrighin anekuragharui (Sapta 8:4–12:25)

Filip Samarian Distrighin

Akar Aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me Akar Aghuim nguibar me itibar anekuri. ⁵ Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam akuri. ⁶ Ezi gumazamizir okoruaba an akaba baragha, uan damazibar an amir mirakelbar gara, kuariba arigha bar deraghavira a barasi. ⁷ Me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghiragha azenan izi. Ezi gumazamizir agharir amiriziba ko suer kurar aviriba, uaghan ua dera. ⁸ Kamaghin

amizi, nguibar kamın gumazamiziba bar akonge.

Kukunir gumazim Saimonin eghaghanim

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamin ikia mirakelin ifavarir kurabagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghin migei, “Ki gumazir ekiam.”

¹⁰ Ezi gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonin akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghin migei, “Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti.” ¹¹ A dughiar aviribar mirakelin ifavarir kurabagh ami da otivi me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui.

¹² Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimin Akar Aghuim ko Kraisi Jesusin ziam sara kuri. Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamin ikiava, me rue. ¹³ Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikia egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otifi, ezi a digavir kuram gami.

¹⁴ Ezi Jerusalemın itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godin akam inigha gifa, kamaghin amizi, me Pita ko Jon amadazi aning me bagha ghu. ¹⁵⁻¹⁶ Samarian gumazamiziba, me Ekiam Jesusin ziamin ruegha Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizi, Pita ko Jon ghua otogha, me Godin Duam iniasa me bagha God ko migei. ¹⁷ Aning God ko mikemegha, uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi.

¹⁸ Ezi Saimon gari, aposelning uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei, ¹⁹ “Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan dafarim tav gisin datighti, a uaghan Godin Duam iniam.”

7:60: Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 **7:60:** Matyu 5:44; Luk 23:34; Aposel 9:40 **8:1:** Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20
8:1: Aposel 7:58; 8:4; 11:19; 22:20 **8:3:** Aposel 9:1; 9:13; 9:21; 22:4-5; 26:9-11; 1 Korin 15:9; 1 Timoti 1:13 **8:4:**
Mt 10:23, Ap 6:5, 11:19 **8:4:** Matyu 10:23; Aposel 11:19 **8:7:** Mt 10:1, Mk 16:17 **8:7:** Matyu 10:1; Mak 16:17
8:15-16: Matyu 28:19; Aposel 2:38; 10:48; 19:2 **8:17:** Ap 6:6, 19:6, Hi 6:2 **8:17:** Aposel 6:6; 19:6; Hibru 6:2
8:20: Mt 10:8, Ap 2:38, 10:45 **8:20:** Matyu 10:8; Aposel 2:38; 10:45

20 Ezi Pita kamaghin Saimon migei, “Ni ghaze, ni dagiaba ga daningh, egh tu-avir kamın God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam. 21 Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ni Godin ingan- garimin aven ikian kogham. 22-23 Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin amizi, ni navim giragh arazir kuraba ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham.”

24 Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham.”

25 Ezi Pita ko Jon Ekiam aningin akur- vaghizir bizibar gun migiava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalemın ghua, Akar Aghuim Samarian Distrighin nguibar aviribar anakura zui.

Filip Akar Aghuimin Itiopian gumazim migei

26 Ekiamın ensel kamaghin Filipin migei, “Ni Sautin zuir tuavimin mangi, tuavir kam Jerusalem ategha ghuaghira Gazan nguibamin oto. Tuavir kam gumazamiz- iba puvatizir danganimin iti.” 27-28 Ezi Filip maghira dikavigha zui, a tuavir arizimin Itiopian gumazir mam bato. A gumazir da- panim, a Itiopian Atrivir Amizim Kandasin dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalemın ghugha Godin ziam fegha ua- mategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimin gari.

29 Ezi Godin Duam Filip migei, “Ni mangiva karisin munamin boroghin iki.”

30 Ezi Filip ivegha karisin boroghin ghugha Itiopian gumazim barazima, a Godin akam inigha izir gumazim Aisaian

akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, “Ni garir akinafarir mam ni a gifoz, o puvati?”

31 Ezi Itiopian gumazim a ikaragha ghaze, “Ki manmaghin fogham? Tav na gegharaghti, ki fogham.”

Egha a Filip migia ghaze, “Ni izivanang na ko daperagh.”

32-33 Itiopian gumazim Godin Akinafarimin itir akar kabar gari:

“A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.

Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima,
a bizitam migeir puvati.

Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima,
a pura nimira ikia bizitam migeir pu- vati.

Ezi me guizin arazim oteghavkinigha pu- ram a isa

kalabus gatigha, a inigha kotin ghu,
ezi kot a migia ghaze, an are- megham.

Kamaghin amizi, a boriba puvati,
ezi tina an gun me geghanam?

Me an ikirimirim agivazi,
a ua nguazimin itir puvati.”

34 Egha Itiopian gumazim Filipin azara, “Ga uaning, ni na mikemegh, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabin gun migei, o a gumazir igharazimin migei?” 35 Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin migia ghua, egha Iesusin Akar Aghuimin gun a migei.

36-37 Me tuavimin ghua, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?”* 38 Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim

8:21: Sng 78:37 **8:21:** Onger Akaba 78:37 **8:22-23:** Daniel 4:27; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:15 **8:24:** Kis 8:8, Nam 21:7, 1 Kin 13:6, Je 5:16 **8:24:** Ua Me Ini 8:8; Diboboniba 21:7; 1 Atriviba 13:6; Jems 5:16 **8:27-28:** Aisaia 56:3-7; Sefanaia 3:10; Jon 12:20 **8:31:** Jo 16:13 **8:31:** Jon 16:13 **8:32-33:** Ais 53:7-8 **8:32-33:** Aisaia 53:7-8 **8:35:** Lu 24:27, Ap 18:28 **8:35:** Luk 24:27; Aposel 18:28 **8:36-37:** Ap 10:47 **8:36-37:** Aposel 10:47

* **8:36-37:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Krai Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:39:** 1 Atriviba 18:12; 2 Atriviba 2:16; Esekiel 3:12-14

migeima, a karis gamizima a tu. Ezi Filip ko Itiopian gumazim dipamin ghuaghirigha, Filip a rue. ³⁹ Aning dipamin ikegha azenan izezi, Ekiamin Duam zuamira Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filipin garir puvati, egha tuavimin ghuava bar akonge. ⁴⁰ Ezi Filip gari, a Azotusin nguibamin oto. Egha ghua, nguibaba bar dar Akar Aghuim akura ghua Sisarian oto.

9

Sol navim gira

(Aposel 22:4-16; 26:9-18)

¹⁻² Dughiar kamın Sol Iesusin suren gumazimizibagh asighasigh, me misoghti me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghın amizi, an ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghua kamaghın an azai, “Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba osir suam, ‘Gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, Sol an apigh, an suiragh mangiva kalabuziar gumazimin min a ikirarighiva, a inigh Jerusalemın mangam.’”

³ Egha Sol Damaskusin nguibamin boroghın zuima overiamın angazangarir gavgavim a gisira. ⁴ Ezi a nguazim girigha orazima, tiarir mam kamaghın a migei, “Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?”

⁵ Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”

Ezi a kamaghın a migei, “Ki Iesus, ni na gasighasisi. ⁶ Ni dikavigh nguibar ekiamın mangi. Egh arazir ni manmaghın damuamim, gumazitam tighar ni mikimam.”

⁷ Ezi gumazir Sol ko zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baragha gumazitamın garir puvati. Kamaghın amizi, me migirigiaba puvatigha pura iti. ⁸ Ezi Sol dikavigha, uan damazimning kuigha, ua bizitamın garir puvati, an damazimning mitarmangi. Ezi a koma aruir gumaziba

an agharimningın suiragha a inigha me Damaskusin zui. ⁹ A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pumuning ko mikezimın ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.

¹⁰ Dughiar kamın Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananias. Ezi Ekiam irebamin min garir bizimin aven an diagha ghaze, “Ananias!”

Ezi Ananias a ikara ghaze, “Ekiam, ki kati.”

¹¹ Ezi Ekiam a migia ghaze, “Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko migia iti. Kamaghın amizi, ni dikavigh, tuavir kamın mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimin mangi Sol bagh azaragh. ¹² Sol irebamin min garir bizimin garima, gumazimin ziam Ananias, a iza an damazimning deraghasa uan dafarimning a gisin ati.”

¹³ Ezi Ananias a ikaragha ghaze, “Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba kamaghın gumazir kamın gun migei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalemın aven itiba paza me gami. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba akar gavgavim an amamangatizi a ize. Egh te nin ziam fa ni ko migei, a men suighiva me kalabus darigham.”

¹⁵ Ezi Ekiam kamaghın Ananias migei, “Ni mangi! Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko men atriviba ko Israelin gumazamiziba bagh mangam. ¹⁶ Eghti a nan ziamın iniamın mizaziba ko osimtiziba, ki dar an akagham.”

¹⁷ Ezi Ananias ghua dipenimin aven ghu. Egha uan dafarimning Sol gisin atigha kamaghın migei, “Nan aveghbuam Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus tuavimin ni bato. Ezi datirighın ni ua ganti, Godin Duam ni gizivaghasa, a na amadazi ki ize.” ¹⁸ Ezi zuamira, osirir naziamın min garir bizim,

8:40: Ap 21:8 **8:40:** Aposel 21:8 **9:1-2:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1 Timoti 1:13 **9:3:** Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8
9:3: Aposel 22:6; 26:12; 1 Korin 15:8 **9:4:** Mt 25:40 **9:5:** Ap 5:39, 1 Ko 15:8 **9:5:** Aposel 5:39; 1 Korin 15:8
9:7: Ap 22:9, 26:13 **9:7:** Aposel 22:9; 26:13 **9:10:** Ap 22:12 **9:10:** Aposel 22:12 **9:11:** Ap 16:9, 21:39, 22:3
9:11: Aposel 16:9; 21:39; 22:3 **9:13:** Ap 8:3 **9:13:** Aposel 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22
9:14: Aposel 9:1-2; 9:21; 22:16; 1 Korin 1:2; 2 Timoti 2:22 **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7 **9:15:** Aposel 25:13; 25:22; 26:17; 27:24; Rom 1:5; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-8; 1 Timoti 2:7 **9:16:**
 Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28 **9:16:** Aposel 20:23; 21:11; 2 Korin 11:23-28 **9:17:** Ap 13:52, 22:12-13 **9:17:**
 Aposel 13:52; 22:12-13

Solin damazimningin ikegha kuiagherigha iri. Ezi a datirighin ua gari. Ezi a dikavizima me Iesusin ziamin a rue. ¹⁹ Sol dagher maba amegha gin ua uan gavgavim ini. Egha a Iesusin suren gumazamiziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.

Sol Damaskusin Akar Aghuim akuri

²⁰ Egha Sol Iesusin suren gumazamiziba ko Damaskusin ikia maghira God ko migeir dipenibar akam akura ghaze, Iesus a Godin Otarim. ²¹ Ezi Solin migirigiam baraghizir darasi, me digavir kuram gamighava azai, “Kar ti gumazir kamra, a Jerusalem in ikia, Iesusin ziamin deir gumazamizibar suigha me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusin gumazamizibar min me ikirarigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa, egha a kagh ize?” ²² Ezi Sol akurir akar kabar gavgavim bar ghuanabozi, a migirigiam bar deravirama anebighizi, Judan gumazamizir Damaskusin itiba fo, Iesus a Krai, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

Judaba Solin apanimin itima an arav ghu

²³ Dughiar aviriba ghua givazima, Judaba Sol misueghti an aremeghasa tuaviba buri. ²⁴ Me a misoghasava amua, a bagha arueba ko dimagaribar zurazurara nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam gifo. ²⁵ Ezi an gin aruir gumaziba, me dimagarimin a mikemezi an akirar ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mam in anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamin divazimin azenan iri.

Sol Jerusalem in iti

²⁶ Sol gin Jerusalem in izegha, a uaghan Iesusin suren gumazibar aven mangasava ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghin an itir puvati, a Iesusin suren gumazim, egha me bar an atiatingi. ²⁷ Ezi Barnabas a

inigha an gun aposelbav kimasa zui. Egha kamaghin me migei, Sol tuavimin ghua Ekiamin gani. Ezi Ekiam a mikemezi, a Damaskusin tavin atiatingizir puvatigha, Iesusin ziamin akam akuri. ²⁸ Ezi Sol Jerusalem in deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiatir puvatigha Iesusin ziamin akam akura ghuavira iti. ²⁹ Egha a Judan Grighin akam migeir gumaziba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a misueghti an aremeghasa tuaviba buri. ³⁰ Ezi Kraisin adarazi kamaghin oregha, a inigha Sisanian nguibamin ghuaghira, egha a isa Tarsusin nguibamin anemada.*

³¹ Ezi Judian Distrik ko Galilin Distrik ko Samarian Distrighin aven itir Kraisin adarasi, dughiar kam in navir amirizimin ikia deravira itima, Godin Duam gavgavim me ganidi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghuavanadi. Gumazamiziba Godin atiativa an apengan iti.

Pita Ainias gamizima a ua dera

³² Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibamin itir Godin gumazamizibar ganasa zui. ³³ Egha a nguibar kam in gumazir mam bato, an ziam Ainias. An soroghafariba an amirazima, a 8plan azenibar misiamra iti. ³⁴ Ezi Pita kamaghin a migei, “Ainias, Krai Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh.” Ezi Ainias zuamira dikafi. ³⁵ Ezi Lidan nguibam ko Saronin danganir voroghira irighav itimin itir gumazamiziba, an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

³⁶ Ezi Jopan nguibamin suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighin akamin an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganarazibar akurvasi. ³⁷ Ezi dughiar mam in arimariam a inizima an areme. Ezi

9:21: Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23 **9:21:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1:23 **9:22:** Ap 17:3, 18:5, 18:28 **9:22:** Aposel 17:3; 18:5; 18:28 **9:23:** Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23 **9:23:** Aposel 23:12; 25:3; 2 Korin 11:23 **9:23:** 2 Korin 11:32-33
9:26: Ap 22:17, Ga 1:17-19 **9:26:** Aposel 22:17; Galesia 1:17-19 **9:27:** Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8 **9:27:** Aposel 4:36; 9:4; 9:20-22; 1 Korin 9:1; 15:8 **9:29:** Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26 **9:29:** Aposel 6:1; 9:23; 11:20; 2 Korin 11:26 **9:30:** Ga 1:21 **9:30:** Galesia 1:21 * **9:30:** Ezi gin Barnabas Sol inigh Antiogh in mangasa, egha ghua Tarsusin nguibamin a buri. Ni Aposel 11:25 in gan. **9:34:** Ap 3:6, 3:16, 4:10 **9:34:** Aposel 3:6; 3:16; 4:10
9:35: 1 Sto 5:16, Ap 11:21 **9:35:** 1 Eghaghaniba 5:16; Aposel 11:21 **9:36:** 1 Ti 2:10, Ta 3:8 **9:36:** 1 Timoti 2:10; Taitus 3:8

me an kuam ruegha a isava ghuriar pin itimin aneti. ³⁸ Jopan nguibam, a Lidan nguibamin boroghira iti, ezi suren gumaziba kamaghin oraki, Pita Lidan nguibamin itima, me a mikimasa gumazir pumuning amadazima aning zui. Aning ghua a migia ghaze, “E uari, ni zuamira datirighira ga ko izi!”

³⁹ Ezi Pita aning ko ghua otogha, maghira ghuriar pin itimin ghuavanabo. Ezi amizir odiarir pura itiba, an miriamin tuivighav ikia azia, Dorkas angamira ikia me bagha ingarizir korotiaba ko korotiar azenan azuiba an akakasi.

⁴⁰ Ezi Pita gumazamiziba bar me amangizi me azenan ghue. Ezi a uan tevimning apirigha God ko migei. Egha raghirigha amizir aremezim gara ghaze, “Tabita, ni dikafigh.” Ezi Tabita uan damazimning kuigha Pitan apigha, dikavigha apera.

⁴¹ Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha tu. Egha Pita nighnizir gavgavim God baghavira itir gumazamiziba ko amizir odiaribar diagha Tabita men aka, ezi me gari an angamira iti. ⁴² Ezi Jopan itir gumazamiziba bizir kam in eghaghanim baregha men aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. ⁴³ Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganidi

¹ Gumazir mam Sisarian nguibamin iti, an ziam Kornilius. A Rom in midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba. ² Kornilius, a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me God in apengan iti. Egha a uaghan Judan gumazamizir onganarazibar akurvagha, zurara God ko migei. ³ Dughiar mam in 3 kloghin guaratizim in Kornilius bar deravira garima God in ensel

irebamin min bizimin aven iza kamaghin a migei, “Kornilius!”

⁴ Ezi Kornilius atiatia dikiraviram an gara, kamaghin an azara, “Ekiam, bizir tizim?”

Ezi ensel an azangsizim ikaragha ghaze, “God nin migirigibaba baragha, ingangarir ni gumazamizir onganarazibagh amiba, God dagh ifuegha dagh nighnisi. ⁵ Ni datirighin gumazitaba amadaghti, me Jopan mangi gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garisi, me a batogh a inigh izi. ⁶ An asizir inibar bizibar ingarir gumazim Saimon ko iti. An dipenim ongarir miriamin iti.”

⁷ Egha enselin Kornilius mikemezim anetegha ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi. ⁸ Ezi a bizir otivizir kabar gun bar me mikemegha, me amadazi me Jopan ghue.

Pita irebamin min bizimin gari

⁹ Ezi amimzaraghan aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghua Jopan nguibar ekiamin boroghin otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avughsir danganimin ghuavanabogha God ko migei. ¹⁰ Ezi mitiriam Pita azima, a daghetam amasa, ezi me daghebagh amuavira itima, a irebamin min bizir mam in gari. ¹¹ Egha a pin garima overiam kuiaghirizi, bizir mam inir ekiamin min gari. Bizir kam, me an ruaghatevir 4plan suirazima, a nguazimin izaghiri. ¹² Egha inir kam in aven, asiziba bar an iti, asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba sara an iti. ¹³ Ezi tiarir mam kamaghin a migei, “Pita, ni dikavigh dav suegh dar ami.”

¹⁴ Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze “Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram God in damazimin bizir mizirizitam amezir puvati.”

9:40: Mt 9:25, Mk 5:40-41, Jo 11:43, Ap 7:60 **9:40:** Matyu 9:25; Mak 5:40-41; Jon 11:43; Aposel 7:60 **9:43:** Ap 10:6
9:43: Aposel 10:6 **10:1:** Mt 8:5, Ap 27:1-3 **10:1:** Matyu 8:5; Aposel 27:1-3 **10:2:** Ap 8:2, 10:22, 10:35, 22:12
10:2: Aposel 8:2; 10:22; 10:35; 22:12 **10:3:** Ap 3:1, 10:30, 11:13 **10:3:** Aposel 10:30; 11:13 **10:6:** Ap 9:43
10:6: Aposel 9:43 **10:9:** Ap 11:5 **10:9:** Aposel 11:5 **10:11:** Ap 11:5-17 **10:11:** Aposel 11:5-17
10:14: Wkp 11:1-47, Lo 14:3, 14:7, Ese 4:14 **10:14:** Ofa Gami 11:1-47; God in Araziba 14:3; 14:7; Esekiel 4:14

15 Ezi tiarim uam a miġia ghaze, “Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki.”

16 Ezi bizir kannagh dughiar pumuning ko mizezim Pita bato. Ezi inir ekiar kam zuamira uamategha overiamin ghuavan-
abo.

17 Pita irebamın min ganizir bizir kamın mingarim ġinighnighavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonın dipenim bagha azangsisı, an dipenim managh iti. Egha me datirighın izava an tiar akamın otifi. 18 Egha me diava azangsisı, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?”

19 Pita irebamın min ganizir bizim ġinighnighavira itima, Godın Duam kamaghın a miġei, “Saimon, gumazir pumuning ko mizezim ni buriagharui.

20 Ki me amadazi me ni bagha izi. Kamaghın amizi, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magiri.”

21 Ezi Pita vanginan iraghugha me miġei, “Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?”

22 Ezi gumaziba an akam ikaragha ghaze, “Kornilius 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, a ni bagha e amadazi e ize. A Godın damazimın deragha an apengan itir gumazim. Judan gumazamiziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezi Godın enselin mam a miġia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenimın izegh miġirigiatabar amuti ni da baragh.”

23 Egha Pita me miġeima, me dipenimın aven ghu. Me akuigha amızaraghan, Jopan nguibamın nighnizir gavgavim Iesusın itir gumazir maba uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusın dipenimın ghu

24 Me ghua tuavimın akuigha, ua dikavigha ghua Sisarian oto. Ezi Kornilius

me mizua iti. A uan roroaba ko uan adarazi diagha, me akuvagha me ko iti.

25 Pita dipenimın aven zuima, Kornilius a batogha, an suemningın irigha an ziam fe.

26 Ezi Pita an suiragha a fegha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.”

27 Pita a miġiavira dipenimın aven ghua garima, gumazamizir aviriba uari akuvagha iti. 28 Ezi Pita kamaghın me miġei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumazamizibar boroghın mangan kogħ me ko ikian kogħam. Ezi God kamaghın na miġia ghaze, ki Godın damazimın gumazitam mizirizim a darighan kogħam. 29 Ia na bagha akam amadazi, ki ize, ki aghuazir puvati. Egha ki ian azangsisı, ia tizim bagha na bagha akam amada?”

30 Ezi Kornilius kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Dughiar pumuning ko pumuning ġivazima, ki 3 klogħın guaratizimın uan dipenimın aven ikia God ko miġei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugħa bemira nan guamın miġhav iti.* 31 Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin miġirigiam baraki, egha arazir ni gumazamizir onganarazibagh amiba, an adagh nighnisi. 32 Eghti Saimon, an ziar mam Pita, ni a bagħ gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimın dipenimın akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir mıriamın iti.’ 33 Kamaghın amizi, ki ni bagħa zuamıram akam amada. Ezi ni deragħa izi. E datirighın bar iza Godın damazimın iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kımıtıma e bar da baragħam.”

Pita Korniliusın dipenimın Godın akam akuri

34 Ezi Pita kamaghın Korniliusın dipenimın aven itir daraziv gei, “Bar

10:15: Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19, Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25 **10:15:** Matyu 15:11; Mak 7:15; 7:19; Aposel 10:28; Rom 14:14-20; 1 Korin 10:25 **10:19:** Ap 11:12, 13:2 **10:19:** Aposel 11:12; 13:2 **10:22:** Ap 10:1-2, 22:12

10:22: Aposel 10:1-2; 22:12 **10:23:** Ap 10:45, 11:12 **10:23:** Aposel 10:45; 11:12 **10:26:** Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:26:** Aposel 14:13-15; Akar Mogomem 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:28:** Jon

4:9; Aposel 15:8-9; Galesia 2:12-14; Efesus 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 **10:30:** Aposel 1:10; 3:1 * **10:30:** Gumazir kam, a Godın enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10 **10:31:** Daniel 10:12; Hibru 6:10 **10:34:** Lo 10:17, 1

Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:34:** Godın Araziba 10:17; 1 Samuel 16:7; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6

guizbangira, ki datirighin fos. God gumamazir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumamazizibagh ifonge. ³⁵ Nguibaba bar dar itir gumamazir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge. ³⁶ Kar God Israelin gumamaziziba bagha amadazir akam. A kamaghin migei, Kraisi Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizimin iti. ³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrik Galilin dikafi. Da, Jon gumamaziziba ruasa akam akuragharuigha givazima, da gin otifi. ³⁸ Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi. Egha God a ko itima, ezi a nguibabagh arua gumamazizibar akurvasi. Egha Satanin apengan itir gumamazizibagh ami me ua dera.

³⁹ “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalem in nguibamin bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. ⁴⁰ Ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima God a gamizi a ua dikafi. Ezi God a isava gumamazizibar aka. ⁴¹ Egha a Judaba bar me bativizir Puvati. E gumazir God miseveziba, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamin gin, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame. ⁴² Iesus uan akamin gun gumamazizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira en kotiaba baragham, oveaghueziba ko angamira itiba sara. ⁴³ Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizin akar kam

akuni. Egha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziamin ikiti, God Iesusin ziamin an arazir kuraba gin amangam.”

Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Godin Duam isi

⁴⁴ Pita akam akuravira iti, gumamaziziba a baragha itima, Godin Duam bar me gisin izaghiri. ⁴⁵⁻⁴⁶ Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin amizi, me digavir kuram gamigha kamaghin migei, “Ia munagh gan! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan me ganingi.”

⁴⁷ Ezi Pita kamaghin me migia ghaze, “Gumamazizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruan en anogorosi?”

⁴⁸ Egha Pita kamaghin gumazir kabav gei, “Ia Kraisi Iesusin ziamin me ruegh.” Ezi me ruegha givagha, uari ko dughiar tabar ikiasa Pita migei.

11

Pita Jerusalem in ghugha bizir otivizibar gun migei

¹ Ezi aposelba ko Judan nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan Godin akam ini. ²⁻³ Ezi Pita uamategha Jerusalem in ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara ghaze, “Ni arazir manam gamua, egha ghua gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizibar dipenibar me koma api.”

10:35: Jon 9:31; Rom 2:13; 1 Korin 12:13; Galesia 3:28; Efesus 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:36:** Onger Akaba 107:20; Aisaia 52:7; 57:19; Matyu 28:18; Rom 10:12; Akar Mogomem 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:37:** Matyu 4:12-17; Luk 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:38:** Matyu 3:16; Luk 4:17-20; Jon 3:2; Hibru 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30 **10:39:** Aposel 2:32; 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:40:** Aposel 2:24; 1 Korin 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:41:** Luk 24:42-43; Jon 14:17-24; 15:27; Aposel 1:8; 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:42:** Matyu 28:19-20; Aposel 17:31; Rom 14:9-10; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:1; 1 Pita 4:5 **10:43:** Ais 33:24, 53:5-6, 53:11, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 10:11, Ga 3:22 **10:43:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jeremaia 31:34; Maika 7:18; Sekaraia 13:1; Rom 10:11; Galesia 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:44:** Aposel 4:31; 8:15-16; 11:15; 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:45-46:** Aposel 2:4; 10:23; 11:18; 19:6; Galesia 3:14 **10:47:** Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12 **10:47:** Aposel 8:36; 11:17; 15:8-9; Rom 10:12 **10:48:** Ap 2:38 **10:48:** Aposel 2:38 **11:2-3:** Aposel 10:28; Galesia 2:12 **11:5:** Ap 10:9-48 **11:5:** Aposel 10:9-48

⁴ Ezi Pita maghira bizir a batoziba, bar deravira dar gun me migei, ⁵ “Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko migei. Egha irebamin min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatevir 4plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara. ⁶ Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti. ⁷ Ezi ki orazi, tiarir mam kamaghin na migei, ‘Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.’

⁸ “Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, ‘Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anezir puvati.’

⁹ “Ezi tiarim ua kamaghin Godin Nguibamin migei, ‘Bizir God amizir zuezi-iba, ni uam mizirizibar dar arighan marki.’ ¹⁰ Ezi bizir kam dughiar pumuning ko mizekimin amigha, ua ekuigha overiamin ghuavanabo.

¹¹ “Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mizekim, na bagha Sisarian nguibamin iza dipenir ki itimin oto. ¹² Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue. ¹³ Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh. ¹⁴ Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, tuavir kamn ni ko nin dipenimin itir gumamaziziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

¹⁵ “Ezi ki migiavira itima, Godin Duam maghira me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi mokin. ¹⁶ Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin

Duamin ia ruam.’ ¹⁷ E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Kraiss Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan uan Duam, bizir aghuim min me ganingi. Kamaghin amizi, ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?”

¹⁸ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumamaziziba kamaghin oregha, uam ataramin nighniziba puvatigha, Ekiamin ziam fa ghaze, “A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazizibar amamangatighti, me uaghan navibagh iragh egh ikirimirir zurara itim iniam.”

Antioghin itir gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin iti

¹⁹ Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar ara ghua, Fonisian Distrik ko Saiprusin Arighatizim ko Antioghin nguibar ekiamin ghua, Godin akam Judan gumamazizibav gei. ²⁰ Ezi men marazi uaghan Saiprusin Arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gun Grighin gumamazizibav gei. ²¹ Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumamazizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

²² Ezi Jerusalem in itir Kraissin adarazi bizir kamn eghaghanim baregha, Barnabas amadazima an Antioghin ghu. ²³ Egha an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiar me migei. ²⁴ A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumamazizir bar avirim Ekiam bagha ize.

11:12: Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45 **11:12:** Aposel 10:19; 10:23; 10:45 **11:14:** Ap 16:31 **11:14:** Aposel 16:31 **11:15:** Ap 2:4 **11:15:** Aposel 2:4 **11:16:** Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5 **11:16:** Joel 2:28; Matyu 3:11; Jon 1:26; 1:33; Aposel 1:5 **11:17:** Ap 10:47, 15:8-9 **11:17:** Aposel 10:47; 15:8-9 **11:18:** Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16 **11:18:** Aposel 13:48; 14:27; Rom 10:12-13; 15:9; 15:16 **11:19:** Ap 8:1-4 **11:19:** Aposel 8:1-4 **11:21:** Ap 2:41 **11:21:** Aposel 2:41 **11:22:** Ap 4:36 **11:22:** Aposel 4:36 **11:23:** Ap 13:43 **11:23:** Aposel 13:43 **11:24:** Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 **11:24:** Aposel 2:41; 5:14; 11:21 **11:25-26:** Aposel 9:30

25-26 Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antioghin ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi ko uari akufa. Egha gumazamizir bar aviribar sure gami. Ezi suren gumaziba Antiokin, faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darasi, me a ini.

27 Ezi dughiar kamın, Godın akam inigha izir gumazir maba Jerusalemın ikegha Antioghın izaghiri. 28 Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha Godın Duamın gav-gavimın kamaghın miği, Romın nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivimın itir dughiamın bizir kam oto.) 29 Ezi suren gumaziba akam misuegha, vaghvagh uan dahirabimın mın dagiaba daningıva, Judian itir darazir akurvaghasa dagiaba amangasa. 30 Me kamaghın amigha, uan dagiaba isa, Barnabas ko Sol ganingizi, aning ghua Kraisin adarazir gumazir dapanibagh anıngi.

12

Herot Jems misoghezi an aremezi, a Pita kalabus gati

1 Dughiar kamın Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.* 2 Egha a miğeima, me Jonın aveghbuam Jems midorozir sabamın a misoghezi, an areme. 3 Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghın amizi, a uaghan Pitan suiragha a isa kalabus gati. Herot Yis Puvatizir Bretin Isamın Dughiamın bizir kam gami. 4 A Pitan suiragha a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4plan okoruabar agharim gati. Ezi me dughiaba isa vaghvagha an gari. Egha 4plan okoruar kaba, me dar vaghvagha 4plan gumaziba inizima me an gari. Herot, God Israelia Gitazir Dughiamın Isar Ekiar kam gıvaghti,

a Pita isi gumazamizir aviribar damazimın a kot darighasa. 5 Ezi Pita kalabusın dipenimın aven itima Kraisin adarazi uan navir averiabar a bagha puvira God ko miğiavira iti.

Ensel kalabuziar dipenimın Pita inigha azenim gati

6 Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamın, amınim tıghar tiam, me senın pumuningın a ikezi a midorozir gumazir pumuningın tongın akui. Ezi midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenimın a bagha gara tiar akamın iti. 7 Ezi zuamira Ekiamın ensel otozi, an angazangarim kalabuziar dipenimın aven sira. Egha ensel Pitan ivim amisuegha a gaghuragha kamaghın a miği, “Ni zuamira dikafigh!” Ezi senın an agharimning gikezimning fıriaghırigha nguazim giri.

8 Ezi ensel a miği ghaze, “Ni korotiam arughıva dagarir asuabar aghuigh.”

Ezi Pita kamaghın amigha gıvazi ensel a miği, “Ni uan korotiar ruarim arugh nan gin ızı.” 9 Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan ghu. A bizir kabagh fozir puvatizi, ensel dagh amima, da guizbangıram otifi. Pitan nıghnızim ghaze, a irebamın mın bizimın gari. 10 Aning ghuava, kalabusın dipenimın garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusın zuir ainın tiar akar nguibar ekiamın zuimın oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghırızima, aning azenan ghua tuavir mamın zui. Aning mong saghon ghua, ensel zuamira Pita ategha ghu.

11 Ezi Pitan nıghnızim ua izima, a kamaghın miği, “Ki datırighın guizbangıra fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a Herotın agharim da nan akura, egha

11:27: Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 11:27: Aposel 13:1; 15:32; 21:9; 1 Korin 12:28; Efesus 4:11 11:28: Ap 21:10 11:28: Aposel 21:10 11:29: Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 11:29: Rom 15:26; 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1

11:30: Ap 12:25 11:30: Aposel 12:25 * 12:1: Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiamın itir Atrivir kam Herotın ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam. 12:2: Mt 4:21, 20:23 12:2: Matyu 4:21; 20:23 12:3: Ap 4:3 12:3: Aposel 4:3 12:4: Kis 12:1-27 12:4: Ua Me Ini 12:1-27 12:5: Je 5:16 12:5: Jems 5:16 12:6: Ap 5:23 12:6: Aposel 5:23 12:9: Ap 10:3, 10:17, 11:5 12:9: Aposel 10:3; 10:17; 11:5 12:10: Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9 12:10: Onger Akaba 34:7; Daniel 6:22; Aposel 5:19; Hibru 1:14; 2 Pita 2:9 12:12: Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37 12:12: Aposel 4:23; 12:5; 15:37

Judaba na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura.”

¹² Pita bizir kabagh fogha, Jonin amebam Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam Mak. Ezi gumamazir avirim uari akuvagha dipenir kamın ikia God ko migei.

¹³ Ezi Pita azenan ikia divazimin tiar akar azenan itim gafughafuzima, ingangarir amizimin ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi.

¹⁴ Egha a Pitan tiarim baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha ivegha aven ghua, kamaghin gumamazibav gia ghaze, “Pita muna iza tiar akamin iti!”

¹⁵ Ezi me kamaghin a migei, “Ni onganis ti.”

Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, “Puvati. Guizbangira a iti.”

Ezi me a migia ghaze, “Ni ti an enselin gani.”†

¹⁶ Ezi Pita tiam gafughafuzima, me iza tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami. ¹⁷ Ezi Pita uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, “Ia bizir kabar gun Jems ko aveghbuaba sara mikemegh.” Egha Pita me ategha danganir igharazimin ghu.‡

¹⁸ Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsiha ghaze, “Pita managh ghu?”

¹⁹ Pita itir puvatizi, Herot a gumazibav kemezi me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizi midorozir gumazir a Pitan ganasa arighiziba, Herot me isa kot gatigha ghaze, me arimighiram. Egha Herot gin Judian danganim ategha, Sisarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

Herotin ovevem

²⁰ Egha Herot adarim Tair ko Saidonian gumamazibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi. Kamaghin amizi, me datirighin uari akuvagha izi an ganasa. Me faragha Blastus ko uariv kemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Egha gin, me Herotin ganasa zui, Herot men apangkuvigh adarir kam me kom anegivagham.

²¹ Herot dughiar atizimin, a uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivimin dabirabim gaperagha gumamazibav gei.

²² Ezi me pamtem dia ghaze, “Kar gumazim migeir puvati. Kar godin mam migei.” ²³ Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizi, Ekiamin ensel maghira a misoghezi a iri. Ezi apiziba angamira anepa zuima, an areme.

²⁴ Ezi Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavira iti.

²⁵ Ezi Barnabas ko Sol uan ingangarim Jerusalem anegivagha, uamategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inigha a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghua Iesusin Akar Aghuim akuri

13

(Sapta 13:1--21:14)

God kantrin igharazibar Akar Aghuim akunasa Barnabas ko Sol amisefe

¹ Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziar bar kara: Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger) ko Sairinin gumazim Lusius, ko Manain (a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol.* ² Ezi dughiar mamın Kraisin

12:15: Mt 18:10, Ap 26:24 **12:15:** Matyu 18:10; Aposel 26:24 † **12:15:** Dughiar kam Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumamazibar ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiana. **12:17:** Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ **12:17:** Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalem siosin itir gumazir dapanimin oto. **12:18:** Ap 5:22-24 **12:18:** Aposel 5:22-24 **12:20:** 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:20:** 1 Atriviba 5:9-11; Esekiel 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20 **12:23:** 1 Samuel 25:38; 2 Samuel 24:17; Onger Akaba 115:1; Daniel 5:20 **12:24:** Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 **12:24:** Aisaia 55:11; Aposel 6:7; 19:20; Kolosi 1:6 **12:25:** Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37 **12:25:** Aposel 11:29-30; 13:5; 13:13; 15:37 **13:1:** Ap 11:27 **13:1:** Aposel 11:27 * **13:1:** Ziar kam Niger, an mingarim kamaghin ghu, “pizim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4 **13:2:** Aposel 9:15; Rom 10:15; Galesia 1:15; Efesus 3:7-8; 1 Timoti 2:7; Hibru 5:4

adarasi, me Godin apengan ikia uari isa God ganiga, God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningin dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghti, aning nan ingangarim bagh mangi.”³ Kamaghin amizi, me God ko mikimasa dagheba tagha, God ko migei. Egha uan dafariba Barnabas ko Sol gisin atigha, aning amadazi aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin Arighatizimin Akar Aghuim akuri

⁴ Ezi Godin Duam Barnabas ko Sol amadazi, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin Arighatizimin ghu. ⁵ Egha me Salamisin otivigha Judaba God ko migeir dipenibar, Godin akam akuri. Jon Mak aning ko ghua aningin akura.

⁶ Me Saiprusin nguibar arighatizim bar a garua ghua, Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus. ⁷ A gavmanin gumazir dapanim Sergius Paulus ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba itim. A Godin akam baraghasa, egha kamaghin a Pol ko Barnabasın diazi aning ize. ⁸ Kukunir gumazir kam, me Grighin akamin ziar kam Elimas a gati, an mingarim kukunir gumazim. Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, nighnizir gavgavim Iesusin ikian an aghua. Elimas, Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa. ⁹ Ezi Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, a dikiravira Elimasin gara kamaghin migei,[†] ¹⁰ “Ni Satanin borim. Ni arazir aghuaribar apanimin iti. Ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba

ataghiraghan aghua? ¹¹ Datirighin Ekiamin nin apanim damu uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghti ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.”

Ezi zuamira ghuariam an damazimning korozi aminim an piri. Ezi a tavin agharimin suighasa pura ruia asaghinifi. ¹² Ezi gavmanin gumazir dapanim, Ekiamin akam baregha digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganigha, kamaghin a nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghın aven Iesusin akam akuri

¹³ Ezi Pol ko gumazir a koma aruiba, me Pafosin kurim inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalemın ghu. ¹⁴ Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghın nguibamin otifi, a Pisidian Distrighın aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamin, me God ko migeir dipenimin aven ghuegha apiaghav iti.[‡] ¹⁵ Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me migei. Me dar ponegha givagha, Pol ko Barnabas bagha akam amaga ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir migirigiatam gumazir kabav kimsi, ia me mikim.”

¹⁶ Ezi Pol dikavigha, uan dafarimin me aminiva, kamaghin me migei, “Ia Israelin gumazamiziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Godin atiatia uari isa God ganidiba, ia na baragh! ¹⁷ Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egha gin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue.

13:3: Ap 6:6 **13:3:** Aposel 6:6 **13:4:** Ap 15:39 **13:4:** Aposel 15:39 **13:5:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37 **13:5:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 13:46; 15:37 **13:8:** 2 Ti 3:8 **13:8:** 2 Timoti 3:8 † **13:9:** Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darazir tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamin a ziar kam Pol uabi garisi. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:10:** Matyu 13:38; Jon 8:44; 1 Jon 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:11:** Ua Me Ini 9:3; 1 Samuel 5:6; Aposel 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38 **13:13:** Aposel 13:5; 15:38 ‡ **13:14:** A Sabatin dughiam. **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:15:** Luk 4:16; Aposel 13:27; 15:21; Hibru 13:22 **13:16:** Ap 12:17 **13:17:** Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 **13:17:** Ua Me Ini 1:7; 6:6; Godin Araziba 7:6-7; Onger Akaba 105:23-24

Egha dughiar kamın God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimın Isipin me inighava azenim gati. ¹⁸ Egha a 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim me ko ikia, men osımtıziba atera men akurvasi. ¹⁹ Egha Kenanın nguaziba, God 7plan gumazamizir bizim gasıghasıgha, men nguaziba isa uan gumazamizibagh anıngi. Ezi me dar ghuvıba ikiangi. ²⁰ Bizir kaba 450 azenimın aven otifi.

“Egha bizir kabar gin God Israelian ganasa gumazir dapaniba amisıva, mamaghıra ikia ghua, Godın akam inıgha izir gumazim Samuelın dughiamın tu.

²¹ “Dughiar kamın Israelia atrivim bagha Godın azangısı. Ezi a Sol me ganıngi, a Kisın otarım, egha Benjaminın adarazir gumazim, a 40plan azenibar men gari. ²² Ezi God Sol agıvaghı, Devit amısevezi an an danganım inıgha atrivimın oto. Ezi a Devitın gun me mıgei, ‘Ki Devitın gani, Jesin otarım, gumazir ki bar ifongezim, bizir ki ifongeziba a bar dar amuam.’

²³ “God fomıra akam akırizi moghın, God gumazir mam amadazi a Israelın ize. A İesus, Devitın ovavir mam, a en Akurvazir Gumazim.

²⁴ “İesus tıghar izamin dughiamın, Jon faragha izava navibagh iraghamın akam ko rurumın akamın Israelın gumazamizibav gei. ²⁵ Jonın ingangarır dughiam gıvasava amıma, a kamaghın me mıgei, ‘İa ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mızua itim

puvati. Anan gin izi. Ki an dagarır asuabar beniba fıran derazir puvati. Ki gumazir kinim.’

²⁶ “Aveghbuaba, ia Abrahamın ıgiaba, ko ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazıbar Gumazamiziba, e bagha, God uam e inıasa mıgırıgıar kam amadazi a ize. ²⁷ Jerusalemın gumazamiziba ko gumazir ekiaba, me kamaghın fozir puvati, İesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatın dughiamın Godın akam inıgha izir gumazimın akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghın amizi, Godın akam inıgha izir gumazimın akaba guızbangıra otos. ²⁸ Egha me a mıseueghı an aremeghan mıgırıgıar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me pamtem kamaghın Pailat mıgei, ni midorozir gumazıbav kemeghtı me a mıseueghı an aremegh. ²⁹ Godın akam inıgha izir gumazıba fomıra mıkememizı moghın me amı. Egha me ter ıghuvımın anedegha a inıgha dagıar torım gati. ³⁰ Ezi God a gamızı a ua dikafi. ³¹ A ko Galilin Distrıghın ikia Jerusalemın zuir gumazamiziba, me dughiar avıribar an gani. Ezi datırıghın gumazir uarı an ganızir kaba, me an gun Judan gumazamizıbav gei.

³² “E Akar Aghuım kamaghın ia mıgei. God fomıra en ovavıba bagha akam akıra ghaze, a gumazir uam e inıamım amadagham. ³³ Datırıghın, a İesus gamızı a matmatın ua dikafi. E men borıba, kamaghın amizi, an e bagha uan akar dikırızir kam gamızı a guızbangıram

13:18: Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:18:** Ua Me Ini 16:35; Dibobonıba 14:34; Godın Arazıba 1:31; Onger Akaba 95:10; Aposel 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:19:** Godın Arazıba 7:1; Josua 14:1; Onger Akaba 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:20:** Gumazir Dapanıba 2:16; 1 Samuel 3:20 **13:21:** 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:21:** 1 Samuel 8:5; 8:19; 10:1; 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:22:** 1 Samuel 13:14; 15:23-26; 16:12-13; 2 Samuel 2:4; Onger Akaba 89:20; Hosea 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 **13:23:** 2 Samuel 7:12-16; Onger Akaba 132:11; Aısaia 11:1; Luk 1:32; 1:69; Rom 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:24:** Matyu 3:1-2; Mak 1:4; Luk 3:3; Rom 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 **13:25:** Matyu 3:11; Mak 1:7; Luk 3:16; Jon 1:20-27 **13:26:** Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:26:** Matyu 10:6; Luk 24:47; Aposel 13:46 **13:27:** Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:27:** Luk 23:34; 24:20; 24:44; Jon 16:3; Aposel 3:17; 15:21; 1 Korin 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 **13:28:** Matyu 27:22-23; Mak 15:13-14; Luk 23:21-23; Jon 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:29:** Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 18:31; 23:50-56; Jon 19:28-30; 19:36-42 **13:30:** Mt 28:6, Ap 2:24 **13:30:** Matyu 28:6; Aposel 2:24 **13:31:** Ap 1:3, 1:8 **13:31:** Aposel 1:3; 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16 **13:32:** Aposel 13:23; Rom 4:13; Galesia 3:16 **13:33:** Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5 **13:33:** Onger Akaba 2:7; Rom 1:4; Hibru 1:5; 5:5

oto. Onger Akabar Akinafarim sapta 2, kamaghin a miġei:

“Ni nan otarim,
ezi datirighin ki nin afeziamin oto.’

34 “E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a ua matmatin mangi kurighan kogham. God bizir kamın kamaghin mikeme:

“Ki guizbangira deraghvira ia damuva,
bizir aghuiba ia daningam,
ki fomira akar dikirizibar Atrivim Devit
mikemezi moghin,
ki bizir aghuiba ia daningam.
Ezi bizir kam ki mikemezi moghin
guizbangiram otivam.’

35 “Ezi akar igharazir mam uaghan Godin Akinafarimin iti. A kamaghin miġei:

“Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim ateghtima,
a matmatin iki kurighan kogham.’

36 “E fo, dughiar kamın Devit nguazimin ikia, a Godin nighnizimin gin zui. Egha a gin aremezi, me an kuam inigha ghua an ovaviba afi naghin anefazi, an kuam kuri. 37-38 Ezi gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua miġei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize. 39 Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghti, ia Godin damazimin deraghan kogham. Puvati. Gumazir kam Iesusin ingangarimin, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amaga, me gamima me an damazimin dera. 40 Ia uari bagh gan, Godin akam inigha izir gumaziba fomira

mikemezi moghin, bizitam ia batoghan kogham:

41 “Ki ian dughiamin bizir igharazitam damighti
a ia batogham.

Eghti gumazitam ia mikimti
ia nighnizir gavgavim an ikian kogham.

Kamaghin, ia gumazir dibovir akar kurabagh amiba, ia gan,
ia digavir kuram damigh ikuvigham.’”

42 Egha Pol ko Barnabas Judaba God ko miġeir dipenim ataghirazima, gumamaziba kamaghin aning miġei, “Gua Sabatin munamin dughiamin uamategh iziva bizir kabar migirigiar taba uam e mikim.” 43 Egha me bar God ko miġeir dipenim ategha azenan ghue. Ezi Judan aviriba ko gumamazir igharaziba, me Judan Arazibar gin zuir gumamaziba, me Pol ko Barnabasin gin zui. Ezi aning me miġia, men nighniziba fa ghaze, ia Godin nighnizimin gin mangi an apangkuvimin apengan iki.

44 Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi, nguibar ekia kamın itir gumamazir avirim bar iza uari akuvagha Ekiamin akam barasi. 45 Ezi Judaba gumamazir okoruar kamın ganigha, men naviba bar ikufi. Ezi me Polin akabar kurakuragha a miġei.

46 Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas atiatir puvatigha, akar bar gavgavimin me miġei, “Ia Judaba, ga faragha Godin akamin ia mikeme. Ezi ia akirim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghin amizi, ia oragh, ga uam akar kamın ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumamazibav kimam. 47 Ekiam bizir kam bagha kamaghin e mikeme:

13:34: Ais 55:3 13:34: Aisaia 55:3 13:35: Sng 16:10, Ap 2:27, 2:31 13:35: Onger Akaba 16:10; Aposel 2:27; 2:31 13:36: 1 Kin 2:10, Ap 2:29 13:36: 1 Atriviba 2:10; Aposel 2:29 13:37-38: Daniel 9:24; Luk 24:47; Aposel 10:43; 1 Jon 2:12 13:39: Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 13:39: Aisaia 53:11; Rom 3:28; 8:3; 10:4; Hibru 7:19 13:40: Ais 29:14 13:40: Aisaia 29:14 13:41: Hab 1:5 13:41: Habakuk 1:5 13:43: Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12 13:43: Aposel 11:23; 14:22; Taitus 2:11; Hibru 12:15; 1 Pita 5:12 13:45: Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 13:45: Aposel 14:2; 18:6; 1 Pita 4:4; Jut 1:10 13:46: Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 13:46: Aisaia 55:5; Luk 7:30; Aposel 3:26; 18:6; Rom 1:16; 10:19 13:47: Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32 13:47: Aisaia 42:6; 49:6; Luk 2:32

“Ki ni amisevegha
ingangarir ekiam ni ganidi.
Egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bagh angazangarimin min ikiam.
Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
bar men akuragh
ua me iniam.’”

⁴⁸ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumazamizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamin akam bar nguibaba bar dar ghu. ⁵⁰ Amizir maba God gifuegha an apengan ikia ziar ekiaba iti, ezi gumazir ziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kam in iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighin aning batoke. ⁵¹ Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, eghti gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezi, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu. ⁵² Kamaghin amizi, Antioghin itir Kraisin suren gumazamiziba, Godin Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamin Iesusin Akar Aghuim akuri

¹ Pol ko Barnabas Antioghin ikiav amizir arazibara, aning iza Aikoniamin Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha aning kagh bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim Iesusin iti. ² Ezi Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar

nighnizibagh asighasigha men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh ami. ³ Ezi Pol ko Barnabas dughiar ruarimin Aikoniamin ikiava, Ekiamin apangkuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezi Ekiam gavgavim aning ganingizi, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh ami, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumazamizibar akakagha ghaze, akar aning me migeir kaba, da guizin akaba. ⁴ Ezi nguibar ekiar kam in itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabargin zuima, marazi aposelning bagha zui. ⁵ Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uan gumazir aruaba ko, Pol ko Barnabas aremeghasa me nighnigha aning bagha tuaviba buria ghaze, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar aning giniwasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben Akar Aghuim akuri

⁶ Ezi Pol ko Barnabas kamaghin oregha ara Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egha aning uaghan nguibar ekiar kamningin boroghin itir nguibaba sara ghu. ⁷ Egha aning kagh Akar Aghuim akuravira iti.

⁸ Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an suemning ikuvigha an amirazi an aruir puvatigha aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari. ⁹ A Pol barazi an akam akuri. Ezi Pol dikiraviram an gara kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.

¹⁰ Egha Pol kamaghin pamtemin dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghram arui.

¹¹ Egha gumazamizir avirim Pol amizir bizir kam in ganigha, pamtemin Likonian akamin dia migei, “Aseba gumazibar min otivigha e bagha izaghire!” ¹² Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a

13:48: Ap 11:18 13:48: Aposel 11:18 13:50: Ap 17:4, 17:12 13:50: Aposel 17:4; 17:12 13:51: Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6 13:51: Matyu 10:14; Mak 6:11; Luk 9:5; 10:11; Aposel 18:6 13:52: Mt 5:12, Jo 16:22, Ap 2:46 13:52: Matyu 5:12; Jon 16:22; Aposel 2:46 14:2: Ap 13:45 14:2: Aposel 13:45 14:3: Mk 16:20, Ap 19:11, Hi 2:4 14:3: Mak 16:20; Aposel 19:11; Hibru 2:4 14:5: Ap 14:19, 2 Ti 3:11 14:5: Aposel 14:19; 2 Timoti 3:11 14:6: Mt 10:23 14:6: Matyu 10:23 14:8: Jo 9:1, Ap 3:2 14:8: Jon 9:1; Aposel 3:2 14:9: Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4 14:9: Matyu 8:10; 9:28-29; Aposel 3:4 14:11: Ap 8:10, 28:6 14:11: Aposel 8:10; 28:6

migirigiabar faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.* ¹³ Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin avinizir tiar akamin boroghin azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagh asizibav sueghiva aninghin ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹⁴ Ezi aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, uan korotiaba abiagharigha, ivegha gumazamizibar okoruamin aven ghua pamtem dia migei, ¹⁵ “Maia! Gumazamiziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga pura gumazir kinimning, egha uaghan ian mirara gari. Ga kamaghsua Akar Aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Ia uari isi Ekiam daning, an Angamira Itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarimin ingarizim, egha dar itir biziba bar adar ingari. ¹⁶ Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua bizibagh ami. ¹⁷ Egha a ian modozir puvati, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham. Puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamua, amozim ia ganiga, dagher aghuir aviriba ia ganiga, dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge.” ¹⁸ Aning bizir kabar pamten me migia, uaninghin ofa damuan men anogoroghavira iti.

¹⁹ Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me Polin apanibar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an areme. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu. ²⁰ Ezi gin suren gumazamiziba iza an okarizi, a dikavigha

uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a Barnabas ko Derben zui.

Pol ko Barnabas gavgavim isa suren gumazamizibagh anidi

²¹ Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikia Akar Aghuim akura gumazamizir aviribagh ami, me suren gumazamizibar otifi. Egha aning uamategha Listran ko Aikoniam ko Antioghin ghu. ²² Aning gavgavim suren gumazamizibagh aniga akurvazir migirigiabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, “E God Bizibagh Ativaghamin Dughiamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham.” ²³ Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha gumazamizir dapaniba amisefe. Gumazamizir dapanir kaba nighnizir gavgaviba Ekiamin iti. Ezi aning me bagha dagheba tagha Ekiam ko mikemegha me isava Ekiamin agharim gati.

Pol ko Barnabas uamategha Sirian Distrighin aven Antioghin zui

²⁴ Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu. ²⁵ Egha aning Pergan nguibamin Akar Aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

²⁶ Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarazi aning isa Godin agharim ganiga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegivagha, uamategha Antioghin ghu. ²⁷ Egha aning Antioghin otogha, Kraisin

* **14:12:** Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim. **14:15:** Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:15:** Ua Me Ini 20:11; Onger Akaba 33:6; 146:6; Aposel 10:26; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; Jems 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 **14:16:** Onger Akaba 81:12; Aposel 17:30; 1 Pita 4:3 **14:17:** Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 **14:17:** Onger Akaba 147:8; Jeremaia 5:24; 14:22; Aposel 17:27; Rom 1:20 **14:19:** Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11 **14:19:** Aposel 13:45; 17:13; 2 Korin 11:25; 2 Timoti 3:11 **14:21:** Mt 28:19 **14:21:** Matyu 28:19 **14:22:** Matyu 7:14; Aposel 11:23; 15:32; 18:23; 1 Tesalonika 3:3 **14:23:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:23:** Aposel 15:40 **14:26:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:26:** Aposel 13:1-3; 15:40 **14:27:** Ap 11:18, 15:4, 15:12 **14:27:** Aposel 11:18; 15:4; 15:12

adarazir diazi me iza uari akuvazima, aning bizir God aningın dafaribar amiziba bar, dar gun me miği. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha niğniğzir gavgavimın tiam kuizir akam me miği. ²⁸ Egha aning kagh dughiar ruarimın suren gumazamiziba ko ike.

15

Kraisin adarazi Jerusalemın nguibamın uari akufa

¹ Ezi Judian Distrighın gumazir maba Antioghın izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “İa Mosesın Arazimın ğin mangan kogh, egh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, God ua ia inighan kogham.”* ² Bizir kam bangın, Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghın amizi, Kraisin adarazi Pol ko Barnabas ko niğniğzir gavgavim İesusın itir gumazir maba sara me amisevegha ghaze, me Jerusalemın mangi bizir kam bagh aposelba ko Siosin gumazamizir dapanibav kimam.

³ Egha Kraisin adarazi, me amadazima me zui. Me Fonisian Distrik ko Samaritan moghın ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan navibagh irazir bizimın gun me miği. Ezi Kraisin adarazi bar miğiriğiar kam baregha bar akonge.

⁴ Ezi Pol ko Barnabas, me ko zui darazi ko, me Jerusalemın otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningın agharimın amizir bizibar, gun me miği.

⁵ Ezi niğniğzir gavgavim İesusın itir gumazir maba, me fomira Farisibar mın ike, me dikavigha kamaghın miği, “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Moses

Osirizir Arazibar ğin mangıva uan mikarzir mogomebar aghor.”†

⁶ Ezi aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba akar kam akırasa uari akufa. ⁷ Dughiar ruarimın me bizir kam miğia ghua, Pita dikavigha me miği, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba ğivazi God kamaghın ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan akatorimın Akar Aghuimın miğiriğiam bareghıva niğniğzir gavgavim İesusın ikiam. Egha a ian tongın na misefe. ⁸ E fo, God gumazamizibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me ganıngi. An e gamizi moghıra, me gami. Egha tuavir kamın a kamaghın en aka, a me gifuegha ua me ini. ⁹ Godın damazimın Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba niğniğzir gavgavim İesusın itima, God men niğniğzir gavgavimın tuavimın, men navibagh amizi me an damazimın dera. ¹⁰ Ezi kamaghın ia tizim bagh God damıghti, a ian niğniğzibar ğin mangam? Egha osımtizir faragha en ovaviba ateran iburaziba ko, osımtizir e uaghan datirighın ateran iburaziba, da isa niğniğzir gavgavim İesusın itir darazigh arisi. ¹¹ Kamaghın puvati. En niğniğzir gavgavim ghaze, en Ekiam İesusın apangkuvimın, God uam e inizir moghıra me ini.”

¹² Ezi gumazir uari akuvaziba bar nımıra ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezi aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me miği. Egha aning ghaze, God aningın dafaribar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongın, dagh ami.

¹³ Aning mikemegha ğivazi Jems kamaghın miği, “Nan adarasi, ia na baragh. ¹⁴ Saimon kamaghın e geghara ghaze,

15:1: Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 **15:1:** Ofa Gami 12:3; Jon 7:22; Galesia 2:12; 5:2; Kolosi 2:11; 2:16 * **15:1:** Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1 **15:2:** Aposel 11:30; Galesia 2:1 **15:4:** Ap 14:27 **15:4:** Aposel 14:27 † **15:5:** Ni akar Filipai, 3:2in itimin gan. **15:7:** Ap 10:1-43 **15:7:** Aposel 10:1-43 **15:8:** 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 **15:8:** Aposel 1:24; 2:4; 10:44; 11:15 **15:9:** Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 **15:9:** Aposel 10:15; 10:28; 10:34-35; Rom 10:11; 1 Korin 1:2; 1 Pita 1:22 **15:10:** Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:10:** Matyu 11:30; 23:4; Luk 11:46; Galesia 3:10; 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:11:** Rom 3:24; Galesia 2:16; Efesus 2:5-8; Taitus 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:12:** Aposel 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9 **15:13:** Galesia 2:9 **15:14:** Ap 15:7-9 **15:14:** Aposel 15:7-9

kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan apanguvim men akagha, men tongin gumazir maba ua bagha me inigha me gamizi, me an gumamazizibar otifi. ¹⁵ Godin akam inigha izir gumazibar migirigiamin miraraghu. Me fomira kamaghin osiri, men migirigiamin osizirimra kara:

¹⁶ “God kamaghin migei,
Devitin ovaviba mati, purirpenim de-
giaghiri.

Egh ki gin uamategh izi,
an ingarighti a tugham.

An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham,
egh ki a damighti
a ua deragham.

¹⁷ Eghti gumamazizir ikiavira itir naba
God bagh ruiam.

Kantrin Igharazibar Gumamazizir nan
ziamin itiba
bar uaghan na buriam.

¹⁸ Ekiam kamaghin mikeme.

A bizir kaba fomira gumamazizibar
akazi
me dagh fo.’”

¹⁹ Jems ua kamaghin migei, “Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apiran kogham. ²⁰ E me bagh osir kamaghin me mikim suam, ia dagher me marvir guabagh anidibar aman marki. Ia dar ami kamaghin ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asizir me benibar firibagh afi ariaghiriba, dar ghuziba darara iti, ia dar aman marki. Egh ia ghuzibar aman marki. ²¹ E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza datirighin, me an akam nguibar ekiabar

aven bar anakura, egha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a dibori.”†

Me Kantrin Igharazibar Gumamazizir God gifoziba bagha akinafarim amadi

²² Egha aposelba ko siosin gumamazizir dapaniba ko Jerusalem in itir Kraisin adarazi bar mikemegha, uarir tongin gumazir maba misevegha me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antiogh in zui. Me gumazir dapanir pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui. ²³ Egha me akinafarir kam me koma anemada:

E, aposelba ko siosin gumamazizir dapaniba, e ian adarasi.

Ia Kantrin Igharazim in itir nighnizir gavgavim Iesus in itir darasi, ia Antiogh in nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

²⁴ E kamaghin oraki, en tongin marazi me en azarazir puvatigha, ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi. ²⁵ Ezi e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada. ²⁶ Gumazir kamning, aning en Ekiam Kraisi Iesus in ziam bagha nguazir kam in ikirimirim ategha uaning in sa. ²⁷ Kamaghin amizi, Judas ko Sailas uaghan akamin ia mikimasa, e aning amada. ²⁸ E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi. ²⁹ Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibagh afi ariaghirir asizibar aman marki, egh

15:16: Amos 9:11-12 **15:20:** Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 **15:20:** Jenesis 9:4; Ua Me Ini 34:15-17; Ofa Gami 17:10-16; 18:6-23; 1 Korin 6:9; 6:18; 8:1; Galesia 5:19; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; 1 Pita 4:3 **15:21:** Ap 13:15 **15:21:** Aposel 13:15 † **15:21:** Judaba, me Israelin nguazimra itir puvati. Fomira me ghua kantrin igharazir Israelin nguazim boroghira itibar iti. Egha men God ko migeir dipeniba, nguibar ekiam in uaghan nguazir kam iti. Ni akar Aposel 2:5-11 in itimin gan. Kamaghin, nguibar ekiar kabar itir gumamaziziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gifa. **15:24:** Ap 15:1 **15:24:** Aposel 15:1 **15:26:** Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:26:** Aposel 13:50; 14:19; 1 Korin 15:30; 2 Korin 11:23; 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:28:** Matyu 23:4 **15:29:** Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20 **15:29:** Ofa Gami 17:14; Aposel 15:20; 21:25; Akar Mogomem 2:14; 2:20

uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu.

³⁰ Egha Jerusalem itir Kraisin adarazi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghin iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganingi. ³¹ Ezi Antioghin itir Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge. ³² Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghin, aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviribar me gami. ³³⁻³⁴ Egha aning dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalem uamategha gumazir me amangiziba bagha zui. ³⁵ Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikia gumazir avirir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamin akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

³⁶ Dughiar maba givazi, gin Pol kamaghin Barnabas migei, "Ga uamategh nguibar ekiar ga Ekiamin akam akuniziba, bar dar mangiva uan adarazir ganam, me manmaghin iti." ³⁷ Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightima, a aningin gin mangam. ³⁸ Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a givazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua. ³⁹ Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin ghu. ⁴⁰ Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatigha kamaghin migei, "Godin akurvazim gua ko iki." Ezi aning

ghu. ⁴¹ Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

16

Timoti Pol ko Sailasin gin zui

¹ Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mam in ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezi an afeziam Grighin gumazim. ² Listra ko Aikoniamin itir en adarasi, me kamaghin a migei, Timoti gumazir bar aghuim. ³ Ezi Pol a inighti, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kam in iti. Egha me bar fo, an afeziam a Grighin gumazim. Kamaghin, Pol Timotin mikarzir mogomemin inim atu. ⁴ Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba Jerusalem in mikemegha amamangatizim, gumazamiziba da baragh, dar gin mangasa, me me migiagharui. ⁵ Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, men nighnizir gavgaviba gavgafi. Ezi men dibobonim aruebar zurara pin ghuavanadi.

Pol irebam in min bizim in Masedonian gumazim in gani

⁶ Ezi Godin Duam, Esian Provinsin Akar Aghuim kunan men anogoroke. Kamaghin amizi, Pol, ko Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighin nguibar ekiam ko Galesian Distrighin moghin ghue. ⁷ Egha me Misian Distrik ko Bitinian Provinsin mitaghniamin otogha Bitinian Provinsin aven mangasava amima, Iesusin Duam men anogoroke. ⁸ Kamaghin amizi, me Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue. ⁹ Ezi dimangan Pol irebam in min bizim in garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav ikia a gakaghora ghaze, "Ia Masedonian iziva en akuragh." ¹⁰ Pol irebam in min bizir kam in ganigha givagha, e

15:32: Ap 11:27, 13:1, 14:22 **15:32:** Aposel 11:27; 14:22 **§ 15:33-34:** Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghin ghu, "Ezi Sailas uan nighnizim gin ghua Antioghin iti." **15:37:** Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:37:** Aposel 12:12; 12:25; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11
15:38: Ap 13:13, Kl 4:10 **15:38:** Aposel 13:13; Kolosi 4:10 **16:1:** Ap 14:6, 2 Ti 1:5 **16:1:** Aposel 14:6; 2 Timoti 1:5
16:2: Fl 2:19-22 **16:2:** Filipai 2:19-22 **16:3:** 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 **16:3:** 1 Korin 9:20; Galesia 2:3-5
16:4: Ap 15:23-29 **16:4:** Aposel 15:23-29 **16:5:** Ap 2:47 **16:5:** Aposel 2:47 **16:6:** Ap 18:23 **16:6:** Aposel 18:23 **16:7:** 2 Ti 1:15 **16:10:** 2 Ko 2:13 **16:10:** 2 Korin 2:13

zuamira bizibar kirigha Masedonian man-gasa tuavibar kiri. E fo, God Akar Aghuim me mikinasa en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

¹¹ Egha e Troasin kurim inigha biaghatigha Samotresin zui. Egha amimzaraghan Neapolis bagha zui.

¹² Egha e kagh dikavigha ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. E kagh dughiar mabar ike.

¹³ Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh amizir mabar gari me uari akuvagha itima, e me migei. ¹⁴ Amizir e barazir kabar mav, an ziam Lidia, a faragha Taiatairian nguibar ekiamin ikia izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi. ¹⁵ Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darasi, e me ruegha givazi, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin e migia ghaze, "Ia kamaghin na ginighnigh suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin iki, kamaghin ia izi nan dipenimin iki." A kamaghin e migia bar e gakaghone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

¹⁶ Dughiar mam in e God ko migeir danganimin zuima, ingangarir amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir ingangarir kam in dagiar aviriba isi. ¹⁷ Ezi guivir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, "Gumazir kaba Godin Bar Pin Itimin

ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei." ¹⁸ A dughiar aviribar kamaghin ami.

Ezi Pol an amiragha raghirigha kamaghin duar kuram migei, "Ki Kraisi Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girigh!" Ezi duar kuram maghira anetaki.

¹⁹ Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizi, me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapaniba bagha biziba amadir danganir ekiamin ghu. ²⁰ Egha me aning in akua jas bagha ghugha kamaghin migei, "Kar Judan gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumazamizibar navibagh inivima osimtazir aviriba otifi. ²¹ Egha aning Rom in kantri en anogoroghezir arazibar gin mangasa, gumazamizibav gei."

²² Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha uaghan akaba Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumazibav gia ghaze, ia aning in korotiaba suegh aning misogh. ²³ Me Pol ko Sailas puv aning misuegha, aning isa kalabus gati. Egha deraghiva aning in ganamin akar gavgavim isa, kalabusin garir gumazim ganing. ²⁴ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim jas in akam baregha, aning isa selin danganir bar aven itim gatigha, aning in sueba pamtem temem sara da ike.

²⁵ Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God ko migiava ighiabagh ami. Ezi kalabusin itir gumazir maba aning barasi. ²⁶ Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, gavgavim kalabuziar dipenimin mingarim ganidir dagiabagh inobaghnobasi. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar firiaghire. ²⁷ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim oseghe dikavigha kalabusin dipenimin tiar akabar garima da bar kuiaghirezi, an nighnizim ghaze gumazir

* **16:10:** Aposelin akinafarimin akar otevir maba iti, "e," iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, "e." Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughu, Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, "e," ua itir puvati. Ni Aposel 16:40, an ganigh. **16:15:** Ap 16:33, 18:8 **16:15:** Aposel 16:33; 18:8 **16:16:** Ap 19:24 **16:16:** Aposel 19:24 **16:17:** Mk 1:24, 1:34 **16:17:** Mak 1:24; 1:34 **16:18:** Mk 16:17 **16:18:** Mak 16:17 **16:19:** Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5 **16:19:** Aposel 19:25-26; 2 Korin 6:5 **16:20:** 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6 **16:20:** 1 Atriviba 18:17; Matyu 5:11; Mak 13:9; Aposel 17:6 **16:22:** 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2 **16:22:** 2 Korin 6:5; 11:23-25; Filipai 1:30; 1 Tesalonika 2:2 **16:26:** Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10 **16:26:** Aposel 4:31; 5:19; 12:7; 12:10 **16:27:** Ap 12:18-19 **16:27:** Aposel 12:18-19

kalabusin itiba bar are. Kamaghin a uan midorozir sabam asigha uabi uabi biragh aremeghasa. ²⁸ Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti.”

²⁹ Ezi kalabusin garir gumazim angazan-gariba bagha dia, egha ivegha Pol ko Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, aningin suebar iri. ³⁰ Egha an aning inigha azenan otogha aningin azangsi, “Aruamning, ki tizim damightima God nan akuragham?”

³¹ Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiti, a nin akuragh, nin adarazi sara akuragham.” ³² Ezi aning Ekiamin akam a migia egha uaghan a ko itir darazi bar me migei. ³³ Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha aning duaba rue. Ezi aning zuamira a ko an adarasi, Iesusin ziamin bar me rue. ³⁴ Ezi kalabuzibar garir gumazir dapanim, Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghugha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge.

³⁵ Ezi aminim tirazi, jasba polis in gumaziba amadazi me iza kamaghin kalabuziar dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’”

³⁶ Ezi kalabuziabar garir gumazir dapanim kamaghin Pol migei, “Jasba ni ko Sailas ataghiraghasa na mikeme. Ezi gua datirighin navir amirizim sara mangi.”

³⁷ Ezi Pol kamaghin polis in gumazibav gei, “Ga Rom in gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha, ga isa kalabusin ga amada. Egha me datirighin nimira ga amangasa? Ti puvatigham! Me uari iziva gan aku mangam.”†

³⁸ Ezi polis in gumaziba akar kabar gun jaspav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Rom in gumazimning. Ezi me atiatingi.

³⁹ Kamaghin amizi, jasba kalabusin dipenimin ghuegha, kamaghin aning migia ghaze, gua ataran marki. Egha me aning in akua azenan ghuegha, aning in azangsi, “Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.”

⁴⁰ Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me migia, gavgavim me ganigha, egha aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

¹ Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti. ² Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumuning ko mizekimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei. ³ An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, “Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira.”

Egha kamaghin migei, “Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezim, a Kraisi.”* ⁴ Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikia Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atitir Grighin gumazir aviriba ko ziaba itir amizir aviriba sara aning in gin zui.

⁵ Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir

16:30: Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6 **16:30:** Luk 3:10; Aposel 2:37; 9:6 **16:31:** Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10 **16:31:** Jon 3:16; 3:36; 6:47; 1 Jon 5:10 **16:33:** Ap 16:15 **16:33:** Aposel 16:15 † **16:37:** Dughiar kam in Rom in nguibar ekiam in atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenianin Ongarir Ekiam in boroghira itir kantribar gari. Kamaghin amizi, Rom in kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamaghin migia ghaze, Kotiaba ko gavman in gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Rom in kantrin gumazibar min otifi. Pol in afeziam a uaghan kamaghin amizir gumazir mam. Kamaghin amizi, Pol in amebam a batezi, a uaghan Rom in kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.)
16:39: Mt 8:34 **16:39:** Matyu 8:34 **17:1:** 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:1:** 1 Tesalonika 1:1-2; 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 **17:3:** Luk 24:26; Aposel 3:18; 9:22; 18:28; Galesia 3:1 * **17:3:** Migirigiar kam in mingarim, Kraisi, kamaghin ghu, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24 **17:4:** Aposel 13:50; 15:22; 15:27; 15:40; 28:24 **17:5:** Ro 16:21

gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torimin mangasa, aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue. ⁶ Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, "Gumazir kaba osimtizim nguazir kam in nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto. ⁷ Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamaghin migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus." ⁸ Ezi gumazimizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai. ⁹ Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

¹⁰ Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu. ¹¹ Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira. ¹² Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara aningin gin zui.

¹³ Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri.

Ezi me uaghan Berian otivigha gumazimizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi. ¹⁴ Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti. ¹⁵ Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, an aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

¹⁶ Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi Pol bar osemegha an muriam bar ikufi. ¹⁷ Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumazamiziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei. ¹⁸ Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba itiba, me Pol ko uari adosi. Marazi kamaghin migei, "Onganir mam tizibav gei?" Ezi marazi kamaghin migei, "A ti aser igharazibar akam akuri." Pol Iesus ua dikavizir bizimin Akar Aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami.†

¹⁹⁻²⁰ Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, "Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumazamizibar sure gami. Ni e mikim." ²¹ (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir izeziba, me zurara pura ikiava nighnizir igiar otivir kabara migei.)

²² Ezi Pol Areopagusin Mighsiamin tongira tugha kamaghin migei, "Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi. ²³ Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar gani, egha ki uaghan ofa gamir dakozir mam in gari ziar kam an iti: E fozir puvatizir godin ofa

17:6: Ap 16:20 **17:6:** Aposel 16:20 **17:7:** Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13 **17:7:** Luk 23:2; Jon 19:12; 1 Pita 2:13
17:11: Ais 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39 **17:11:** Aisaia 34:16; Luk 16:29; Jon 5:39 **17:13:** Ap 13:50, 14:19 **17:13:**

Aposel 13:50; 14:19 **17:17:** Ap 18:19 **17:17:** Aposel 18:19 † **17:18:** Faragha zuir akam, Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik.

gamir dakozim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha gin zuim, ki an akam ia mikimasa.

²⁴ “Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha a gumaziba dafaribar ingarir dipenibar itir puvati. ²⁵ Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitamin otevezir puvati. Kamaghin, e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham. ²⁶ Ezi God gumazir vamiran ingari, egha an ovavir kam in a gumazamiziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirim dughiaba ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki. ²⁷ God kamaghin ifonge, gumazamiziba a buri, an boroghin iziva an apigh, kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagha en saghon itir puvati. ²⁸ ‘Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghin mikeme, ‘E Godin boribara.’ †

²⁹ “Kamaghin amizi, e guizbangira an ovavibar ikiva, egh kamaghin nighnighan kogh suam, God ti golin nedazim o silvan nedazim o dagiabar nedazim. E uaghan kamaghin nighnighan kogh suam, a ti gumazamiziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guatam.

³⁰ “Fomira gumazamiziba God gifozir puvati. Dughiar kam in, me fozir puvatigha amizir biziba, God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God Akar Gavgavim aniga ghaze, nguazir kam in danganiba bar dar itir gumazamiziba bar uan navibagh iragh. ³¹ God gumazamizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara

a inabazir gumazim, nguazir kam in gumazamiziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizi a ua dikafi. Bizir kam in God e tuisighamin ingangarim gumazamiziba bar men akazi, me fo, a guizbangiram otogham.”

³² Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamaghin migei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa.” ³³ Ezi Pol me ategha ghu. ³⁴ Ezi gumazamizir maba Polin nighnizimin gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiabar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi amizir mam, an ziam Damaris, a gumazamizir igharazir maba ko, me uaghan nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti.

18

Pol Korin in nguibar ekiam in God in Akar Aghuim akuri

¹ Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korin in nguibamin ghu. ² Egha a Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Pontusin Provinsin aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italin ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Rom in nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Itali ategha Korin in ize. Ezi Pol aning ganasa zui. ³ Pol uaghan aningin mirara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aningin ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari. ⁴ Sabatin dughiabar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghua me ko uariv gei. A Judaba ko Grighbar nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesus in ikiasa me gakaghoru.

17:24: Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 **17:24:** Matyu 11:25; Aposel 7:48; 14:15 **17:24:** 1 Atriviba 8:27; Aisaia 42:5
17:25: Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48 **17:25:** Jop 12:10; Onger Akaba 50:12; Sekaraia 12:1; Aposel 7:48
17:27: Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:27:** Onger Akaba 145:18; Aisaia 55:6; Jeremaia 23:23; Aposel 14:17; Rom 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 **17:28:** Kolosi 1:17; Hibru 1:3 † **17:28:** Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:29:** Aisaia 40:18-20; 44:10-17; Aposel 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:30:** Aposel 14:16; Rom 3:25; Taitus 2:11-12; 1 Pita 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **17:31:** Onger Akaba 9:8; 96:13; Aposel 2:24; 10:42; Rom 2:16; 14:10 **18:2:** Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19 **18:2:** Rom 16:3; 1 Korin 16:19; 2 Timoti 4:19 **18:3:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:3:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8

⁵ Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughiabar zurara Godin Akar Aghuim akuri. An akar gavgavimın kamaghın deravıra Judabagh eghari, Iesus a Kraıs, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ⁶ Ezi Judaba Polın akam baraghan aghuagha, miğirigiar kuraba a ganıdi. Kamaghın amizi, a uan korotiamın mineziba apızigha, kamaghın me miğei, “Kamaghın ia Godın saghon iki oveghti, mar ian osımtızimra. Ezi ki uabi osımtıziba puvati. Ki datırighın Godın Akar Aghuim Kantrin Igharazibar Gumamazıba me mıkınam.”

⁷ Ezi Pol God ko miğeir dipenim ategha Titius Jastusın dipenimın ghu. Gumazir kam zurara Godın ziam fe. An dipenim a Judaba God ko miğeir dipenimın boroghın iti. ⁸ Krispus, God ko miğeir dipenibar garir gumazir dapanim. Ezi a uan adarazi ko me niğhnızir gavgavim Ekiamın iti. Ezi Korinın gumamazir avırım Polın akam baregha, niğhnızir gavgavim Iesusın ikia egha rue.

⁹ Ezi dimagarir mamın Ekiam irebamın mın garir bizimın kamaghın Pol miğei, “Ni atiatingan marki, ni mıkımvıra iki, egh nımıra ikian marki. ¹⁰ Ki ni ko iti, nan gumamazir avırıba nguıbar ekiar kamın iti. Kamaghın tav pazi ni damighan kogh, egh ni misueghan kogham.” ¹¹ Ezi Pol azenir vamıra ko akuamın ikiava, Godın Akar Aghuim men sure gami.

¹² Galio, Akaian Provinsın gavmanın gumazir dapanimın itima, Judan gumazıba bar dikavigha Polın apanimın gamua a isa kot gati. ¹³ Me ghaze, “Gumazir kam, a gumamazıbazıba gia ghaze, ‘Ia Moses Osirizir Arazıba riaghıriaghıva, arazir iğharazimın Godın ziam fı.’”

¹⁴ Pol bar men akam ikarvaghısa ami, ezi Galio Judabav gei, “Ia Judaba, gumazir

kam Rom osirizir arazıba abıgham, o an arazir kuratam damıghtıma, ki ian akam baregham. ¹⁵ Ezi ia miğirigıaba ko zıaba ko ia uan arazıba, bagha niğhnıgha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kırımıgh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.” ¹⁶ Kamaghın amizi, a me amadazi, me kot ategha azenan ize. ¹⁷ Ezi Korinın gumazıba, maghıra Sostenesın suıra, a Judabar dipenir God ko miğeimın garir gumazir dapanim, egha kotın danganim boroghıra a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuıra.*

Pol uamategha Antioghın nguıbam ghu

¹⁸ Pol dughiar mabar Korinın ikegha, Kraısın adarazi ategha kurimın ghuavanabogha Sirian Distrıghın ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tıghar kurimın mangamim, a Senkrian ikia God ko akar dikırizir mam gami. Kamaghın a uan dapanir arızim gise.† ¹⁹ Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila ko Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko miğeimın ghua me ko uariv gei. ²⁰ Ezi me dughiar tabar uarir gan iki-asava a miğeıma, a ghaze, Puvati. ²¹ A me ataghiragha, akar dikırizim gamua kamaghın me miğei, “God ifueghti, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inıgha Efesus ategha ghu. ²² Egha a Sisarian otogha, Jerusalemın itir Kraısın adarazıgh etiasa ghuavanabo. Egha gın Antioghın nguıbamın ghuaghıri.

²³ Pol dughiar mabar Antioghın ikegha, Distrik Galesia ko Frıgian itir nguıbaba bar dagh arua, men niğhnızir gavgavir Iesusın itıba gavgavim me ganıdi.

Apolos Godın Akar Aghuim Efesusın nguıbamın anekuri

18:5: Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:5:** Aposel 9:22; 17:3; 17:14-15; 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4 **18:6:** Aposel 13:45-46; 13:51; 20:26; 1 Pita 4:4 **18:8:** 1 Ko 1:14 **18:8:** 1 Korin 1:14 **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:9:** Aposel 23:11; 1 Korin 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:10:** Josua 1:9; Aisaia 41:10; Jeremaia 1:8; 1:18-19; Matyu 28:20; Jon 10:16 **18:14:** Ap 23:29, 25:11, 25:19 **18:14:** Aposel 23:29; 25:11; 25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19 **18:15:** Jon 18:31; Aposel 23:29; 25:18-19 * **18:17:** Grıghın akam deragha bizir kam gıfozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamın atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1 **18:18:** Dibobonıba 6:18; Aposel 21:24; Rom 16:1 † **18:18:** Judaba kamaghın ami, me Godın akar dikırizim gın mangıva, uan dapanir arızim gısegham. **18:19:** Ap 17:17 **18:19:** Aposel 17:17 **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 **18:21:** Rom 1:10; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3; Jems 4:15

²⁴ Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A iza Efesusin nguibamin iti. A bar deravira miğiava, Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo. ²⁵ Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me miği. Egha a Jonin rurimra fo. ²⁶ Egha Apolos Judabar God ko miği. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos.

²⁷ Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarasi, gavgavim a ganidi, egha a iniasa Akaian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Apolos Akaian otozir dughamin, a nighnizir gavgavim Godin itir darazi akurvazir ekiam me gami. God men apangkufi, kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin iti. ²⁸ Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvaghera, Judabar akar kurar me miği. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisi.

19

Pol Efesusin akam akuri

¹ Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol miğhsabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato. ² Egha men azara, “Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivaz, o puvati?”

Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir pu, Godin Duam iti, o puvati.”

³ Ezi Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”

Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.”

⁴ Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumazamizibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus.” ⁵ Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue. ⁶ Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam miği. ⁷ Me bar moghira men dibobonim 12pla.

⁸ Ezi Pol iakinir pumuning ko mikezimin, a God ko miği. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos. ⁹ Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar ikian aghuagha, gumazamizibar damazibar azenara miğirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiabar zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me miği. ¹⁰ Pol azenir pumuningin kamaghin amima, Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

¹¹ Egha God mirakelin bar gavgavir igiaba Polin dafarimningin dagh ami. ¹² Me uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzim in poegha, da isa ghua arimariabagh arizi me ghuamazima, duar kuraba me ataghiasi.

¹³ Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumazamizibar aven itiba batoghasa kamaghin miği, “Iesusin Pol akam akurimin ziamin, ki pamtem ni miği, ‘Ni azenan izi.’”

18:25: Ap 19:3, Ro 12:11 **18:25:** Aposel 19:3; Rom 12:11 **18:26:** Ap 19:8 **18:26:** Aposel 19:8 **18:27:** 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 **18:27:** 1 Korin 3:6; 2 Korin 3:1 **18:28:** Ap 9:22, 17:3, 18:5 **18:28:** Aposel 9:22; 17:3; 18:5
19:1: 1 Ko 1:12, 3:6 **19:1:** 1 Korin 1:12; 3:6 **19:2:** Ap 2:38, 8:16 **19:2:** Aposel 2:38; 8:16 **19:3:** Mt 3:11
19:3: Matyu 3:11 **19:4:** Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 **19:4:** Matyu 3:11; Mak 1:4; 1:7-8; Luk 3:4; 3:16; Jon 1:15; 1:26-30; Aposel 18:25; 19:4 **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 **19:6:** Aposel 2:4; 6:6; 8:17; 10:44-46 **19:9:** Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2 **19:9:** Aposel 9:2; 2 Korin 6:14-18; 2 Pita 2:2 **19:10:** 2 Ti 1:15 **19:10:** 2 Timoti 1:15 **19:11:** Ap 14:3 **19:11:** Aposel 14:3 **19:12:** Ap 5:15 **19:12:** Aposel 5:15
19:13: Mk 9:38 **19:13:** Mak 9:38 **19:15:** Mk 1:24, 1:34 **19:15:** Mak 1:24; 1:34

¹⁴ Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7pla, arazir kam gami. ¹⁵ Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me migei, "Jesus, ki a gifo, egha ki Pol, ki a gifo, ezi ia taia?" ¹⁶ Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiagara dipenim ategha arava azenan ghue.

¹⁷ Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi. Ezi Ekiam Jesus an ziam, gumazamiziba bar a pirafa. ¹⁸ Faragha nighnizir gavgavim Jesusin itiba datirighin iza, gumazamizibar damazimin uan arazir kurabar gun migei. ¹⁹ Ezi gumazamizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakelin kurabar osiziriba itiba inigha iza, gumazamizibar damazimin da tue. Me mirakelin kurabar akinafarir kabar ivezimin dibobonim diboborima, da 50,000in silvan dagiabar tu. ²⁰ Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumazamizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin migirigiamin itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

²¹ Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akian Provins moghin mangi, Jerusalem otivasa. Egha ghaze, "Ki nguibar kam in ikeghiva, gin uaghan Rom in nguibar ekiamin mangam." ²² Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.

²³ Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami. ²⁴ Ezi gumazir mam, an ziam Demetrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniasa, aser amizim

Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demetrius ko ingara dagiar aviriba isi. ²⁵ Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei, "Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi. ²⁶ Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avirim an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumazamizibar nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin migia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati. ²⁷ Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua asem in min an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavagham!"

²⁸ Ezi me oregha atara maghira pamtem migia ghaze, "Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!" ²⁹ Ezi mong gin nguibar kam in itir gumazamiziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirigha, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning. ³⁰ Pol uabi gumazamizir okoruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarazi an anogorosi. ³¹ Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekier gumazamiziba uari akuvimin mangan marki.

³² Ezi uari akuvazir gumazamiziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igharazim migia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim

19:17: Lu 7:16, Ap 2:43, 5:5, 5:11 **19:17:** Luk 7:16; Aposel 2:43; 5:5; 5:11 **19:20:** Ap 6:7, 12:24 **19:20:** Aposel 6:7; 12:24 **19:21:** Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 **19:21:** Aposel 18:21; 20:22; 23:11; Rom 1:13; 15:24-28; Galesia 2:1 **19:22:** Ro 16:23, 2 Ti 4:20 **19:22:** Rom 16:23; 2 Timoti 4:20 **19:23:** 2 Ko 1:8 **19:23:** 2 Korin 1:8 **19:24:** Ap 16:16-19 **19:24:** Aposel 16:16-19 **19:26:** Sng 115:4, Ais 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15 **19:26:** Onger Akaba 115:4; Aisaia 44:10-20; Jeremaia 10:3; Aposel 17:29; 2 Timoti 1:15 **19:29:** Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko 1:14, Kl 4:10, Fm 24 **19:29:** Aposel 20:4; 27:2; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; Kolosi 4:10; Filemon 1:24 **19:31:** 2 Ti 1:15 **19:31:** 2 Timoti 1:15

bagha iza uari akufa. ³³ Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksanderin tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimın mingarim. Ezi a uan dafarimra nımıra ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa.* ³⁴ Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghıra uari inigha dia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam.” Men dımdiam auan pumuningin ghu.

³⁵ Ezi Efesusin nguibar ekiamın kuskus gumazir okoruar kam me aminivagha kamaghın me migei, “Efesusin gumazamiziba, nguazir kamın gumazamiziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamın ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamın garir nguibam. ³⁶ E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghın ia nımıra iki, zuamıra bizitam damuan marki. ³⁷ Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimın bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati. ³⁸ Demetrius ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitamın ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamın anekıram. ³⁹ Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikıva, ia kotın dughiamın dar kır. ⁴⁰ Kamaghın amizi, gavmanın gumaziba bizir datırighın otozir kam baregh, egh e isi kot datıgham. Kamaghın e pamtemın atara amizir bizir kam bagh, me e damıghti e ivezegham. E amizir bizir kamın mingariba puvati. Me bizir kam bagh azaraghti e mikımamın mıgırıgıaba puvati.” ⁴¹ A kamaghın mikemegha gumazamiziba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia ko kantri Grighın zui

¹ Ezi gumazamizibar arareba ko dımdiaba gıvazıma, Pol gumazamizir

nıghnızir gavgavim Iesusin itiba, men diazi me iza uari akufa. Ezıma an akar mabar me mıgıa ghaze, me tuıvıgh gavgavıgh. Egha a men dafariba suıgha me ategha Masedonian ghu. ² Egha Pol nguıbar kabagh arua akar avırır men navıbar amutı, me tuıvıgh gavgavıghamıbav geı. Egha a gın ghua Grıghın kantrin oto. ³ Egha a iakınır pumuning ko mıkezımın Grıghın iti. Pol kurım inigha Sirian mangasava amıma, Judaba a mısoghamın mıgırıgıar mam akırı. Kamaghın amızı, a uamategha Masedonian ghu. ⁴ Pol zuıma, Berian gumazım, Sopater, a Pirusın otarım, an gın zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonıkan gumazımning. Ezi Gaius, nguıbar ekiam Derben gumazım. Ezi Timoti ko Esian gumazir pumuning, Tikikus koma Trofımus, aning Provıns Esian gumazımning, me bar moghıra Pol ko ghue. ⁵ Gumazir kaba faragha ghuava Troasın nguıbamın e bagha mızua iti. ⁶ Ezi e Filipain ikıavıra itıma, Yıs puvatızır Bretın Dughıaba gıvazı, e kurım inigha Filipai atakı. Ezi 5plan dughıaba ua gıvazı e ghua Troasın gumazir e bagha mızuaıba batıfı. Egha 7plan dughıaba Troasın iti.*

Pol Troasın nguıbamın Yutikus gamızı a ua dıkafı

⁷ Wıghın kamın faragha zuir aruemın, e bret abıgharıgha damasa iza uari akufa. Ezi Pol amımzaraghan mangasa, kamaghın amızı, an akam akura ghuavıra ikıa dımagarır arızımın tu.† ⁸ Ghurıar e uari akuvazır pın itır kam, lamın avırıba an iti. ⁹ Ezi wınduan aperaghav itır gumazır igıam, an zıam Yutikus, an osemeğha akuava onğanı. Pol mıgıavıra itıma, Yutikus pın ikegha degħa nguazım gırı. Ezi me ghua a gagħuıgha an garıma, a bar areme. ¹⁰ Ezi Pol uaghıra a gısın ghua a muıgha kamaghın mıgeı, “Ia atıatingan marki. An anğamıra iti.”

* **19:33:** Grıghın akam bizır kam deragħa a gıfozır puvati. **20:4:** Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21 **20:4:** Aposel 19:29; 21:29; Efesus 6:21 * **20:6:** Fofozır gumazır avırım kamaghın nıghnısi, Pol Filipain otogħa, Luk inigha a ko ghu. Kamaghın amızıma mıgırıgıar otevir kam iti, “e.” (Nı Aposel 16:10, an gan.) **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10 **20:7:** Aposel 2:42; 2:46; 1 Korın 16:2; Akar Mogomem 1:10 † **20:7:** Fofozır gumazır avırım kamaghın nıghnısi, me dagħer kam gamua, Iesusın inıvafızım ko ghuzım gınıghnısi. **20:10:** 1 Kin 17:21 **20:10:** 1 Atrıvıba 17:21

¹¹ Egha Pol ghurjar pın itimın ghuavan-abogha, bret abıgharigha gumazamiziba ko me da api. Pol me mığia ghuavira itima amınim tirazi a me ategha zui. ¹² Ezi me gumazir igiar angamıra itim inigha an dipenimın ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamın zui

¹³ Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamın zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimın mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimın mangam. ¹⁴ Ezi Pol Asosin e batogha e ko kurir kam inigha Mitilinın nguibamın ghue. ¹⁵ Egha amımzaraghan e kurimın ghua Kiosin Arıghatızimın otifi. Dughiar kamın gin e ghua Samosin nguibamın otogha, dughiar abuananamın e ghua Miletusin nguibamın oto. ¹⁶ Pol dughiar avıribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamıra mangasa. A Jerusalemın otoghıva, Pentikosin Dughiar Ekiamın ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasa nıghnızir mam gami.†

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

¹⁷ E ghua Miletusin otogha, Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazamizir dapaniba bagha akam amada.§ ¹⁸ Ezi me iza otivizıma, a kamaghın me mıgei, “Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimın Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datırighın tu. ¹⁹ Judaba na misoghasa mıgei. Kamaghın ki bar uabi dikabırigha, osımtıziba ko terim sara Ekiamın ingangarım gami. ²⁰ Ia kamaghın fo, ki ian akurvaghamin akatamın ia mikımsi ia mikımam, ki atıatır puvati. Egha ki vaghvagha ian dipeniba ko azenara ian sure gami. ²¹ Ki akar gavgavımıra Judaba

ko Grighın gumazamizıba via ghaze, ia uan navıbagh iragh, uan arazir kuraba ateghıva Godın gin mangı, egh nıghnızir gavgavım e uan Ekiam Kraıs İesusın iki.

²² “Ia oragh, Godın Duar nan aven itim, a datırighın Jerusalemın mangasa puvıra na mıgei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham. ²³ Ki kamaghın fo, nguıbar ekiar ki zuıba bar Godın Duam na mıgia ghaze, kalabusba ko osımtızıba na mızua iti.

²⁴ “Ezi ki uan mıkarzir angamıra itim ginıghnızı, a pura bizim. Ekiam İesus ingangarır mam na ganıngı. Ezi ingangarır kam kamakın, ki bizitam inıasa ivemari. Mati gumazım uan ivemarım a gıvasava amı, kamaghıra ki uaghan uan ingangarım agıvasa bar ifonge. Ingangarır kam kamakın, God uan apangkuvım gumazamizıba bar men akakaghasa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

²⁵ “Ezi ia oragh. Ki ian tongın ikia God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın akam akuragha arui. Egha ki fo, datırighın ia ua nan guamın apıghan kogham. ²⁶⁻²⁷ Bizir kam bagha ki atıatır puvatıgha Godın nıghnızıba bar ia mıgei. Kamaghın amızıma, datırighın ki bar deraghvıra ia mikımasa, gumazıtam ian tongın oveghtı, kar ian osımtızım. ²⁸ Ia uarı uarı bagh ganıva, egh uaghan Godın gumazamizıbar gan. Godın Duam Godın gumazır nıghnızır gavgavıba iti, a bar dar ganasa ia mısefe. Ia gumazıba gari gumazıbar mın iki, ia Kraısın adarazır gan. God uabi uan Otarımın ghuzımın me gıvese. ²⁹ Ki kamaghın fo, ki gin ia ategh mangıghtı, gumazıtaba afıar atıabar mın ian tongın izam. Ezi afıar atıaba sıpsıpbagh asıghasızi moghın, gumazır kaba ian gari darazıgh asıghasıgham. ³⁰ Eghtı ian tongın tarazi, dikavıgh guızın akam giragh nıghnızır

‡ **20:16:** Nı Aposel 2:1ın akamın ganıgh. **20:16:** Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 **20:16:** Aposel 18:21; 24:17; 1 Korın 16:8 **20:16:** Nı Aposel 2:1ın akamın ganıgh. **20:17:** Ap 18:21 **20:17:** Aposel 18:21 § **20:17:** Miletusin nguıbam, a Efesusın nguıbam mong an saghon iti. Anıng tongın ababanım 50 kilomıtan tu. **20:18:** Ap 18:19, 19:10 **20:18:** Aposel 19:10 **20:19:** Ap 20:3 **20:19:** Aposel 20:3 **20:22:** Ap 19:21 **20:22:** Aposel 19:21 **20:23:** Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 **20:23:** Aposel 19:21; 21:4; 21:11; 1 Tesalonıka 3:3 **20:24:** Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 **20:24:** Aposel 21:13; Rom 8:35; 2 Korın 4:1; 4:16; Galesıa 1:1; 2 Timoti 4:7 **20:26-27:** Aposel 18:6; 2 Korın 7:2 **20:28:** 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:28:** 1 Korın 12:28; 1 Timoti 4:16; Hıbru 9:14; 1 Pıta 1:19; 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:29:** Matyu 7:15; Jon 10:12; 2 Pıta 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:30:** 1 Timoti 1:20; 1 Jon 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:31:** Mak 13:37; Aposel 19:8-10; 1 Tesalonıka 2:11

gavgavim Kraisin itir daraziv kimti, me men gin mangam. ³¹ Kamaghin amizi, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mizekimin amizir araziba, ia dagh nighnigh. Ki arueba ko dimagaribar, teriba sara, zurazurara nighnizir aghuiba vaghvasha ia migia, tong mitetam atizir puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

³² “Ezi ki datirighin ia isa Godin dafarim gati, eghti an apangkuvimin akam ia damuti, ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin zuezir gumazamiziba sara daning, akurvazir aghuibar gumazamizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia daningam.

³³ “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati. ³⁴ Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isa uabin akurvasha, egha na ko ingarir darazir akurvasi. ³⁵ Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e pamtemin ingangarir arazimin gin mangi, egh kamaghin, e ingaran iburazir gumazibar akurvaghham. Egh ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Ni bizir aghuarim munav ganidir arazim, a bar dera. Egha a ni ua baghavira biziba isir arazim gafira.’”

³⁶ Egha Pol akar kam mikemegha, me ko me bar moghira teviba apirigha, gumazir dapaniba ko, me God ko migei. ³⁷ Ezi me bar aziava a muigha an tori. ³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalem zui

¹ Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghiragha bar osemi.

Egha e kurim inigha Kosin Arighatizim baghavira zui. Egha amimzaraghan, e Rodesin Arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue. ² Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui. ³ Egha e Saiprusin Arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghegha kurimin itir biziba kagh dar arighasa. ⁴ E kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7plan aruebar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalem mangan kogham. ⁵ Ezi kurim Tair ataghiraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en akua nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir dadarimin e teviba pirigha God ko migei. ⁶ Ezi e me ko uan dafaribar suigha, e kurim inigha zuima, me uamategha uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

⁷ Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarazigh anigha, me ko aruer vamiran ike. ⁸ Egha amimzaraghan e me ategha Sisarian nguibar ekiamin otivigha ghua, Filipin dipenimin iti. Filip Ekiamin Akar Aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7plan gumazir aposelbar akurvazir gumazamizibar mav. ⁹ A guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰ E mong dughiar maba Sisarian ikezi, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri. ¹¹ Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, “Godin Duam kamaghin migei, ‘Kamaghira Judan Jerusalem itiba, letin kam in ghavim

20:32: Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9 **20:32:** Aposel 26:18; Efesus 1:18; Kolosi 1:12; Hibru 13:9 **20:33:** 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:33:** 1 Samuel 12:3; 1 Korin 9:11-12; 2 Korin 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:34:** Aposel 18:3; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:35:** Matyu 10:8; 2 Korin 11:9; 11:12; 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8 **20:36:** Ap 21:5 **20:36:** Aposel 21:5
20:38: Ap 20:25 **20:38:** Aposel 20:25 **21:4:** Ap 20:23, 21:12 **21:4:** Aposel 20:23; 21:12 **21:6:** Ap 20:36
21:6: Aposel 20:36 **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5 **21:8:** Aposel 6:5; 8:5; 8:26; 8:40; Efesus 4:11; 2 Timoti 4:5 **21:9:** Jol 2:28, Ap 2:17 **21:9:** Joel 2:28; Aposel 2:17 **21:10:** Ap 11:28 **21:10:** Aposel 11:28
21:11: Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33 **21:11:** Jon 21:18; Aposel 20:23; 21:33

ikeghiva a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aningam.”

¹² E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiziba Jerusalemın mangan koghasa Pol gakaghorı. ¹³ Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, “Ia tizim bagha aziavanan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Ekiam Iesusın ziam bagh Jerusalemın aven aremegham, a dera.”

¹⁴ Pol bar gavgavizima e tagha anetegha kamaghin migei, “Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu.”

Pol Judian kalabusın itima me an kotiam barasi

(Sapta 21:15–26:32)

Pol ghua Jerusalemın oto

¹⁵ Egha gin e bizibar kirigha Jerusalemın ghuavanabo. ¹⁶ Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonın dipenimın e ikiamin naghın e ati. A Saiprusın gumazir bar faraghavira Iesus gifogha an gin zuim.

¹⁷ Egha e Jerusalemın otozima, Kraisin adarazi e bagha bar akonge. ¹⁸ Egha amınzaraghan, Pol en marazi ko Jemsın ganasa zui. Dughiar kamın siosın gumazamizir dapaniba bar, uaghan iti. ¹⁹ Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongın an dafarimın amizir biziba bar dar gun me migei.

Gumazir dapaniba Godın Dipenimın mangasa Pol migei

²⁰ Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghin oregha Ekiamın ziam fe. Egha me Pol migia ghaze, “En anav, ni fo Judan gumazamizir bar aviriba nighnizir gavgavim Ekiamın iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi. ²¹ Ezi gumazir maba me migia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongın itiba Moses Osirizir Arazibar

gin mangan men anogorosi. Egha ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki. ²² E fo, ni izezi, me oregham, eghti e ua manmaghin damuam? ²³ Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami. ²⁴ Ni me inigh ia Godın damazimın zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir arizibagh isamin ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghin damightima, gumazamiziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan Arazibagh ami.* ²⁵ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir Iesusın gin zuiba, e akinafarir mamın uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me migia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim dafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

²⁶ Kamaghin amizi, Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amınzaraghan, me ghua arazir Godın damazimın zueghamim, a me ko a gamigha, Godın Dipenir miriamın aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamın e Godın damazimın zueghamin arazimın dughiam gıvaghti, me e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godın Dipenimın Polın suira

²⁷ Ezi dughiar 7pla gıvasava amima Judan gumazir Esian Provinsın itiba Godın Dipenim avınizir divazimın aven Polın api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polın suiragha kamaghin dia migei, ²⁸ “Israelın gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asıghasıghasa, gumazir igharaziba ko nguıbar igharaziba bar men sure

21:12: Mt 16:22 **21:12:** Matyu 16:22 **21:13:** Ap 20:24 **21:13:** Aposel 20:24 **21:18:** Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:18:** Aposel 15:2; 15:13; Galesia 1:19; 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:19:** Aposel 15:4; 15:12; Rom 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:20:** Aposel 15:1; 15:5; 22:3; Rom 10:2; Galesia 1:14
21:21: Ap 16:3, Ga 2:3 **21:21:** Aposel 16:3; Galesia 2:3 **21:23:** Diboboniba 6:13-21 **21:24:** Ap 18:18 **21:24:** Aposel 18:18 * **21:24:** Ni Aposelbar Ingangariba 18:18ın gan, uaghan Diboboniba 6:1-21. **21:25:** Aposel 15:29
21:26: Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:26:** Diboboniba 6:13; Aposel 24:18; 1 Korin 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15
21:27: 2 Timoti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13 **21:28:** Esekiel 44:7; Aposel 6:13

gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha migei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, God ua bagha inabazir Dipenim gamima a Godin damazimin mize.”²⁹ (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusun garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu.)

³⁰ Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar naviba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

³¹ Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalem gumazamiziba uariv sosi.

³² Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir dapanir maba ko, midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi Pol misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

³³ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim iza Polin suiragha midorozir gumazibav geima, me senin pumuningin a ike. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim, Judan gumazibar azara, “Kar tina, egha a tizim gami?”³⁴ Ezi avirir ekiar kam in aven me pura tintinimin bizibav gei. Me niginir dafam gamima, midorozir gumazibar gumazir dapanim deragha bizitam baragha a gifozir puvati. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimin ghu.³⁵ Pol dipenir kam in adiriziamin otivasava amima gumazamiziba a misoghasa

bar kaghiram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu.³⁶ Ezi gumazamizir avirir men gin zuiba dia kamaghin migei, “A misueghti, an aremegh!”

Pol uan nighnizir gavgavimin gun Judabagh eghari

³⁷ Ezi me Pol inigha midorozir gumazibar dipenimin aven mangasava amima, a Grighin akamin men gumazir dapanimin azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?”

Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim an azara, “Ni Grighin akam migei?”

³⁸ Ki ghaze, ni Isipin gumazim, ni fomira gavman ko misogha, 4,000plan gumazir kuraba inigha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ni gumazir kam?”

³⁹ Ezi Pol kamaghin migei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighin aven itir nguibam Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamin gumazim. Ki ni azai, ni nan amamangatighti, ki akatam gumazamizibav kimasa.”

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim a mikemezi, Pol adiriziamin tugha uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghira nimira itima, a Hibrun akamin me migei.

22

¹ “Nan adarazi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati.”

² Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kamaghin migei,³ “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Silisian Distrighin, Tarsusin nguibamin na bate. Ezi ki Jerusalem nguibar ekiamin ikiava aghungi. Ki Gamalielin dafarimin itima, a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighin

21:29: Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20 **21:29:** Aposel 20:4; 24:5-6; 2 Timoti 4:20 † **21:30:** Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim. **21:33:** Ap 20:23 **21:33:** Aposel 20:23 **21:36:** Lu 23:18, Jo 19:15, Ap 22:22 **21:36:** Luk 23:18; Jon 19:15; Aposel 22:22 **21:38:** Ap 5:36-37 **21:38:** Aposel 5:36-37 **22:3:** Ap 5:34-39, 9:11, 21:39, 26:5, Ro 10:2, 2 Ko 11:22, Ga 1:14, Fl 3:5 **22:3:** Aposel 5:34-39; 9:11; 21:39; 26:5; Rom 10:2; 2 Korin 11:22; Galesia 1:14; Filipai 3:5 **22:4:** Ap 22:19, 26:9-11, Fl 3:6, 1 Ti 1:13 **22:4:** Aposel 22:19; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13
22:4: Aposel 8:3

ami moghin ki Godin gin mangasa bar gav-gafi. ⁴ Ki faragha gumazamizir nighnizir gavgaviba itiba, me Tuavir Kamın zuima, ki me gasighasisi. Egha ki men suigha senbar me ikiava kalabus garisi. ⁵ Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gumazir aruaba bar nan arazibagh fo, me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akinafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamın gin zuiba, kalabusbar min me inigh Jerusalemın iziva, mızaziba me daningam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusin ghu.”

Pol manmaghin amigha datirighin Iesus bagha nighnizir gavgavim an iti (Aposel 9:3-19; 26:12-18)

⁶ Pol migia ghua, ua kamaghin me migei, “Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin Nguibam ikia bar na gisira. ⁷ Ezi ki nguazim girigha orazima, tiarir mam na migei, ‘Sol! Sol! Ni manmaghsua na gasighasisi?’

⁸ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.’ ⁹ Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha, me migirigiam baragha deragha fozir pu-vati, tina na migei.

¹⁰ “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’

“Ezi Ekiam na migei, ‘Ni dikavigh Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, dar ni mikimam.’ ¹¹ Ezi angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizi, na ko itir darazi me uan dafaribar nan suigha Damaskusin ghu.

¹² “Ezi gumazir mam, an ziam Ananias, a God baghavira ikiava, egha Moses

Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a migia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari. ¹³ A iza nan boroghin tugha, kamaghin na migei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

¹⁴ “Ezi Ananias na migei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamın ganiva, an akamın otivir migirigiba baragh. ¹⁵ Ni an akam akun, egh ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam. ¹⁶ Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh ruegh, an ziamın diaghtima a nin arazir kuraba gin amadagh.’”

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha Pol amada

¹⁷ Egha Pol migia ghua ua kamaghin migia ghaze, “Ki gin uamategha Jerusalemın izegha, Godin Dipenimin aven ikia God ko migia irebamin min bizimin gari. ¹⁸ Ki Ekiamın garima a na migei, ‘Ni zuamira dikavigh Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntima, me a bareghan kogham.’

¹⁹ “Ezi ki a ikaragha ghaze, ‘Ekiam, gumazir kaba me uari fo, ki God ko migeir dipenibar ghua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itibar suigha me kalabus garigha, me misosi. ²⁰ Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ki an boroghin tughav ikia, uan damazimin arazir kamın garima a dera. Ezi ki Stiven misoghezi an aremezir adarazir korotiar ruaribar gari.’

²¹ “Ezi Ekiam kamaghin na migei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.’”

Pol midorozibar gumazibav gia ghaze, ki Romın gumazim

22:5: Ap 9:2 22:5: Aposel 9:2 22:6: Ap 9:3, 26:12-13 22:6: Aposel 9:3; 26:12-13 22:12: Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 22:12: Aposel 9:17; 10:22 22:14: Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 22:14: Aposel 9:15; 1 Korin 9:1; 11:23; Galesia 1:12 22:15: Ap 23:11, 26:16 22:15: Aposel 23:11; 26:16 22:16: Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 22:16: Aposel 2:21; 9:11; 9:18; Rom 10:13; Hibru 10:22 22:18: Ap 9:29-30 22:18: Aposel 9:29-30 22:19: Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 22:19: Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 22:20: Ap 7:58, 8:1 22:20: Aposel 7:58; 8:1 22:21: Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 22:21: Aposel 9:15; 13:2; 13:46; Galesia 1:15-16; 1 Timoti 2:7 22:22: Ap 21:36 22:22: Aposel 21:36

22 Ezi gumazamizir avirim Polin migirigiaba baragha ghua migirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akara, a dagarvasi, “E a misueghti an aremeka! Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham.”

23 Egha me dagarvaghya uan korotiaba makurava nguazir minemniaba pin da akuri. 24 Ezi Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghue. A kamagh deragh foghasa, manmaghin amizi me kamaghin Pol dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh. 25 Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim tughav itima, Pol an azara, “Romin gavman osirizir arazitam, Romin kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizir puvatigha egh na fozoroghasa.”*

26 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin oregha, Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha ghua kamaghin a migei, “Ni manmaghin damuam? Kar Romin gumazim.”

27 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?”

Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”

28 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin migei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimin oto.”

Ezi Pol kamaghin a migei, “Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.”

29 Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oregha, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi

midorozir gumazibar gumazir dapanir senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin amizi, a uaghan atiatingi.

Pol Judan kotin aven akam akuri

30 Ezi amimzaraghan midorozir gumazibar gumazir dapanim bar deragh foghasa, Pol arazir kurar manam gamizi, Judaba a migei. Ezi a Polin senba firigha, Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazi, me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghuaghira men damazimin anetizi a tughav iti.

23

1 Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuimin gin zui.” 2 Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananias, Polin akam misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.

3 Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikia Moses Osirizir Arazibagh isin tughav na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”*

4 Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazibar dapanim akar kuramin a migei.”

5 Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.’”

22:25: Ap 16:37 22:25: Aposel 16:37 * 22:25: Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romin Arazir mam kamaghin miagiava anogoroke, me Romin gumazitam bar fozoroghan kogham. 22:29: Ap 16:38 22:29: Aposel 16:38

23:1: Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 23:1: Aposel 24:16; 1 Korin 4:4; 2 Korin 1:12; 2 Timoti 1:3 23:2: 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 23:2: 1 Atriviba 22:24; Jeremaia 20:2; Jon 18:22-23 23:3: Wkp 19:35, Lo 25:1-2,

Mt 23:27-28, Jo 7:51 23:3: Godin Araziba 25:1-2; Matyu 23:27-28; Jon 7:51 * 23:3: Ofa Gami 19:15 kamaghin migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamaghin migei, ofa gamir gumazibar dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. 23:5: Kis 22:28 23:5: Ua Me Ini 22:28

23:6: Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 23:6: Aposel 4:2; 24:15; 24:21; 26:5; Filipai 3:5

⁶ Ezi Pol fo men marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagma kamaghin migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Nan nighnizir gavgavim kamakin, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isa kot gati.”

⁷ Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi. ⁸ (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

⁹ Kamaghin amizi, adoghodozir dafam otozi Judan Arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duam ti a mikemeghama.” ¹⁰ Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, an asighiregham. Kamaghin amizi, a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

¹¹ Ezi aminim tirazi ua dimangan, Ekiam an boroghin tugha ghaze, “Ni atiatingan marki! Ni Jerusalem nan gun mikemezi moghira ni nan gun Rom in me mikim.”

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

¹² Egha amimzaraghan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akira ghaze, “E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangiti dughiar Pol aremeghamim otogham.”

¹³ Akam akirizir gumazir kabar dibobonim, 40 gafira. ¹⁴ Egha me ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba bagha ghua kamaghin me migei, “E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam amam.”

¹⁵ Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar

gumazir dapanim kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.”

¹⁶ Me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

¹⁷ Ezi Pol Rom in midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanimin diagma ghaze, “Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar garir gumazir dapanim bagh mangi. A bizir mam in a mikimasa.”

¹⁸ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol in amizimin otarim inigha midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha zui.

Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ghaze, “Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi.”

¹⁹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, otarimin dafarimin suiragha aning miriamin ghugha an an azara, “Ni tizimin na mikimasa?”

²⁰ Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumzaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiba iniam.

²¹ Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin amizi, ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam ameghan kogh mangi me a misueghti an aremeghvira givagham. Datirighin ni men amamangatighamin akamra, me a baghaviram oragha iti.”

²² Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tavin mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

23:8: Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 **23:8:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Luk 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25 **23:9:** Aposel 5:39; 22:7; 22:17-18; 25:25 **23:11:** Ap 18:9, 19:21, 27:23-24, 28:16-23 **23:11:** Aposel 18:9; 19:21; 25:11; 27:23-24; 28:16-23 **23:15:** Ap 25:3 **23:15:** Aposel 25:3

²³ Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, uan midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir pumuningin diagha kamaghin aning migei, "Gua 200plan midorozir gumaziba ko 70plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ko 200plan afuzibar misozir midorozir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi. ²⁴ Egh Pol isin dapiamin hoziataba, ni uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam."

²⁵ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin akinafarim osiri:

²⁶ Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri.

Dughiar aghuim, ni deravira iki.

²⁷ Judaba gumazir kamın suiragh a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Romın gumazim, ezi ki uan midorozir gumaziba ko ghua uam a ini.

²⁸ Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu. ²⁹ Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamua pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir pu-

vati. ³⁰ Gumazir mam na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigibar amuasa, me mikeme.

³¹ Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin oto. ³² Ezi amimzaraghan hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenibar Jerusalemın ghue. ³³ Ezi hoziabagh apiaghirir midorozir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir

ekiam ganiga Pol isava a ganingi. ³⁴ Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polin azara, "Ni provinsin manamin gumazim?"

Ezi Pol kamaghin migei, "Ki Silisian gumazim."

Gavmanin gumazir ekiam kamaghin oregha, ³⁵ ghaze, "Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham." Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh deraviram an ganasa, me mikeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

¹ Aruer 5pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananias, a Judan gumazir aruar maba ko Romın gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha akar kam bagha me Pol isi kot darighasa. ² Egha gavman gumazir ekiam Polin diazi an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akaba a gasi. A kamaghin migei, "Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri. ³ Nguibaba bar ko dughibaba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

⁴ "Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsis.

⁵ "E gumazir kamın garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar adariba ko midoroziba forima da otifi, a Nasaretin ifarir darazir gumazir dapanim. ⁶⁻⁸ Egh uaghan, a Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegh ikuvighasava

23:27: Ap 21:30-33, 22:25-27, 24:7 **23:27:** Aposel 21:30-33; 22:25-27; 24:7 **23:28:** Ap 22:30 **23:28:** Aposel 22:30 **23:29:** Ap 18:14-15, 25:19, 26:31 **23:29:** Aposel 18:14-15; 25:19; 26:31 **23:30:** Ap 23:20, 24:5-8 **23:30:** Aposel 23:20; 24:5-8 **24:5:** Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 **24:5:** Aposel 6:13; 16:20; 17:6; 21:28; 1 Pita 2:12; 2:15 **24:6-8:** Ap 21:28-30 **24:6-8:** Aposel 21:28-30

ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamın azaragh, egh deraghvira akar e a gasibagh fogham.”*

⁹ Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira.

Pol Feliks migei

¹⁰ Ezi gavmanin gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki fo, azenir aviriba ni gumazamizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera. ¹¹ Ezi ni puram azangsih, egh fogham, ki 12plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalemın ghuavanabo. ¹² Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalemın aven me akuva men navibagh inivizir puvati. ¹³ Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

¹⁴ “Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fa egha Tuavir kamın zui. Tuavir kamın ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikia, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti. ¹⁵ Ezi ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, a gumazir ovengezibar amuti me ua dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti. ¹⁶ Kamaghin ki zurara God ko gumazamizibar damazimin

uan araziba deravira da tuisigha, arazir aghuimin gin mangasa, pamtem ingari.

¹⁷ “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, uamategha Jerusalemın ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazamizir onganarazibar akurvaghasa dagiaba inigha izi. ¹⁸ Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan gari ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizi, niginir aviriba uaghan puvati.† ¹⁹ Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan iki, me uari kagh iziva, nin damazimin na isi kot darigh. ²⁰ Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim. ²¹ Ezi ki men tongin tughav ikia dia mikemezir akam, me ti a gifongezir puvati. Akar kam, ‘Gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.’”

²² Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judabav gia ghaze, “Ia orarkegh. Midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Lisias, izitima, ki ian migirigiabar kiram.” ²³ Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazir dapanim migia ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvaghti ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazi an azenir pumuningin kalabusin iti

²⁴ Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diagha an migirigiaba barazi a nighnizir gavgavim Krais Iesusin itir arazibav gei. ²⁵ Ezi Pol Godin damazimin

* **24:6-8:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: “E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, midorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin migei, “Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi.” **24:11:** Ap 21:17, 21:26, 24:17 **24:11:** Aposel 21:17; 21:26; 24:17 **24:14:** Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3 **24:14:** Aposel 24:5; 26:22; 28:23; 2 Timoti 1:3 **24:15:** Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 **24:15:** Daniel 12:2; Jon 5:28-29; Aposel 23:6; 26:6-7; 28:20 **24:16:** Ap 23:1 **24:16:** Aposel 23:1 **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 **24:17:** Aposel 11:29-30; 20:16; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:4; Galesia 2:10 **24:17:** Aposel 21:17-28 † **24:18:** Tertulus ves 6in aven Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghin migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui. **24:19:** Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 **24:19:** Aposel 23:30; 25:16; 2 Timoti 1:15 **24:21:** Ap 23:6, 28:20 **24:21:** Aposel 23:6; 28:20 **24:22:** Ap 23:26 **24:22:** Aposel 23:26 **24:23:** Ap 27:3, 28:16, 28:30 **24:23:** Aposel 27:3; 28:16; 28:30

derazir arazimın miğirigiam gamua navir ghurimın arazim dikabirir arazimın miğirigiam gamua, Godin Kotiar Gin Izamin miğirigabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghira tuzi, ni mangi. Ki gin dughiatam iki ua nin diagham.”²⁶ Ezi dughiar kamra Feliksın nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a danighti a Pol ateghtima a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar a Polin deima, a iza a ko miğirigabagh ami.

²⁷ Ezi azenir pumuning givazima, Por-sius Festus a Feliksın danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasa, a Pol ataghizi a kalabusın ikiavira iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

¹ Ezi Festus Judian Distrighın izezi, dughiar pumuning ko mikezim givazima a Sisaria ategha Jerusalemın ghuavanadi. ² Festus Jerusalemın ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festusın kotiamın tugh a akaba Pol gasi. ³ Me pamtemın kamaghın Festus miğei, ni en akuragh gumazir kam amadaghti, a Jerusalemın ghuavanang. Me gumazir mabav gia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghın amizi, me kamaghın Festus miğei. ⁴ Ezi Festus me ikara, “Pol a Sisarian kalabusın iti. Ezi ki gurumra Sisarian magiram. ⁵ Pol guizbangın osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiri kotiam baragh.”

⁶ Festus 8pla o 10plan arueba kamaghın me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amınzaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi. ⁷ Pol izava otozima Judan Jerusalemın ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghın miğei, gumazir kam arazir kurar

aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusın akazir puvati.

⁸ Ezi Pol ua bagha kamaghın miğei, “Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati.”

⁹ Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnigha Polin azara, “Ni kotiam bagh Jerusalemın ghuavanaboghti, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghın ifongez, o?”

¹⁰ Ezi Pol a ikara, “Kotin ki tughav itir kam, kar Sisarın kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitamın Judabagh amizir puvati. ¹¹ Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ovengam. Ki ovevemın arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir miğirigiaba, da mingariba puvatighti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifongel!”*

¹² Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, kamaghın Pol miğei, “Sisar nin kotiam baraghsi, ni Sisar bagh mangi!”

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

¹³ Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusın gan dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.† ¹⁴ Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa miğei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti. ¹⁵ Ki Jerusalemın itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba akaba a gasa nan azangsiğha ghaze, ki an osimtizim gun mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham.

¹⁶ “Ezi ki kamaghın me miğei, ‘Romın arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiamın tugham. Egh a me

24:27: Ap 25:9, 25:14 **24:27:** Aposel 25:9; 25:14 **25:2:** Ap 24:1, 25:15 **25:2:** Aposel 24:1; 25:15 **25:3:** Ap 23:12, 23:15 **25:3:** Aposel 23:12; 23:15 **25:7:** Ap 24:5-6, 24:13 **25:7:** Aposel 24:5-6; 24:13 **25:8:** Ap 24:12, 28:17 **25:8:** Aposel 24:12; 28:17 **25:9:** Ap 24:27, 25:20 **25:9:** Aposel 24:27; 25:20 **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19 **25:11:** Aposel 23:11; 23:29; 25:25; 26:31-32; 28:19 * **25:11:** Romın Arazibar mam ghaze, Romın gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam. † **25:13:** Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimın gan. **25:14:** Ap 24:27 **25:14:** Aposel 24:27

ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.'

¹⁷ "Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sugh-sughizir puvati. Egha amimzaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize. ¹⁸ Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati. ¹⁹ Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamira itima me bizir kam bagha uari adosi. ²⁰ Ki akar kam in mingarim buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghin an azai, 'Ni ti Jerusalem in mangiva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?' ²¹ Ezi Pol ghaze, 'Ki kalabusin ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam baragham.' Kamaghin amizi, ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusin iti. Eghti ki gin tuavitam batogh Sisar bagh anemangam."

²² Ezi Agripa oregha kamaghin migei, "Ki uabi gumazir kam baraghasa."

Ezi Festus kamaghin migei, "Ni gurumin an kotiam baragh."

²³ Ezi amimzaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimin kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko nguibar ekiamin gumazir aruaba sara me gumaziba iti naghin aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

²⁴ Ezi Festus kamaghin migei, "Atrivim Agripa ko ia kagh itir darazi bar, ia gumazir kam in gan! Judan gumazamizir Jerusalem in itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, 'Ni a misueghti an aremegh, an angamira ikian marki!' ²⁵ Ezi ki an aremeghamin arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghin ki

a isa Rom in anemadi. ²⁶ Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi, ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

²⁷ "Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amang, an arazimin gun osirighan koghti, kar arazir aghuim puvati."

26

Pol Agripa migei

¹ Ezi Agripa kamaghin Pol migei, "Ni uabi uabi geghan."

Ezi Pol uan agharim fegha uan akabav gia ghaze, ² "Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi bar dera ki an gun ni mikimam. ³ E Judaba, ni en araziba ko bizir e migia uari adoziba ni bar a dagh fo. Kamaghin amizi, ki nin azai, ni nimira daperagh iki nan akaba baragh.

⁴ "Judaba me bar na gifo, ki aghirimra itir dughiamin, ki uan nguibamin uan adarazir ko ikegha, gin ghua Jerusalem in iti.* ⁵ Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikia, Farisibar gumazir mam in otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar iburaghuburaki.

⁶ "God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kam in ikiava a bagha datirighin kotin iti. ⁷ Ezi kar God in akar dikirizim, en 12plan anababa, me God in ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kam in, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸ "Manmaghin amizi ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazamizir oveaghuezibar amuti me ua dikavam?"

25:19: Ap 18:15, 23:29 **25:19:** Aposel 18:15; 23:29 **25:20:** Ap 25:9 **25:20:** Aposel 25:9 **25:23:** Mt 10:18, Mk 13:9 **25:23:** Matyu 10:18; Mak 13:9 **25:24:** Ap 25:2-3, 25:7, 22:22 **25:24:** Aposel 22:22; 25:2-3; 25:7

* **26:4:** Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3 in itimin gan. **26:5:** Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 **26:5:** Aposel 22:3; 23:6; 24:15; 24:21; Filipai 3:5 **26:6:** Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20 **26:6:** Daniel 9:24; Aposel 23:6; 28:20 **26:9:** 1 Tim 1:13 **26:9:** 1 Timoti 1:13 **26:9:** Aposel 8:3; 22:4-5

⁹ “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

¹⁰ “Egha ki bizir kaba Jerusalemın dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim inigha, Kraisin adarazir aviriba isa kalabus gariki. Ezi gumazir dapaniba me misoghti me aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham. ¹¹ Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipenibar aven ghua, men suigha me misosi. Ki kamaghsua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

*Pol uabi geghari, a manmaghin
Kraisin anavin oto
(Aposel 9:3-19; 22:6-16)*

¹² Egha Pol migia ghua ua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazi ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu. ¹³ O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghua gari, angazangarir mam Godin Nguibamin ikegha izaighiri. Angazangarir kam bar gavgavigha, aruemin angazangarim gafiragha, na ko zui darazi bar e gisira. ¹⁴ Ezi e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmaghsua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghasava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’

¹⁵ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi Ekiam na ikaragha ghaze, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti. ¹⁶ Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghti, ni nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, ni dar

gun mikimam. ¹⁷ Eghti ki nin ganiva nin akurvagham, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba pazi ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi, ¹⁸ eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatemın arazir kurabagh asaragh, angazangarimin izi. Egh me Satanin atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangti, me nighnizir gavgavim nan itir gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damuasa, ki me bagha ni amadi.’”

Pol uan ingangarimin gun Agripa migei

¹⁹ Egha Pol ua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin min bizimin ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki. ²⁰ Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akuni, egha Jerusalemın akam akunigha, Judan nguibaba bar dar akam akurava, uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara akam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.’ ²¹ Ki bizir kabar akam akurima, Judaba na misueghti ki aremeghasa, me Godin Dipenir avizibar nan suira. ²² God nan akurazi ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati. ²³ Me kamaghin migia ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais, a mizazim inigh aremegh, egh faraghivira ovevemın dikavighamin gumazimin otogham. Egh, a Godin angazangarimin gun Israelia

26:10: Ap 9:14, 9:21, Ga 1:13 **26:10:** Aposel 9:14; 9:21; Galesia 1:13 **26:12:** Ap 9:3, 22:6 **26:12:** Aposel 9:3; 22:6 **26:16:** Ap 22:15 **26:16:** Aposel 22:15 **26:17:** Ap 22:21 **26:17:** Aposel 22:21 **26:18:** Ais 35:5, 42:7, 42:16, Jo 8:12, Ap 20:32, 2 Ko 6:14, Ef 2:2, Kl 1:13 **26:18:** Aisaia 35:5; 42:7; 42:16; Jon 8:12; Aposel 20:32; 2 Korin 6:14; Efesus 2:2; Kolosi 1:13 **26:20:** Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14 **26:20:** Matyu 3:8; Aposel 9:20; 9:28-29; 11:26; 13:14 **26:21:** Ap 21:30-31 **26:21:** Aposel 21:30-31 **26:22:** Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21 **26:22:** Luk 24:27; 24:44; Jon 5:46; Rom 3:21 **26:23:** Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18 **26:23:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 24:26; 24:44-47; 1 Korin 15:20; Kolosi 1:18

ko Kantrin Igharazibar Gumamazibav kimam.”

Pol, nighnizir gavgavim Godin ikiasa Agripa migei

²⁴ Pol akam akuravira itima, Festus a dagaragha kamaghin a migei, “Pol, ni ongani! Ni suren aviribagh amizi, da ni gamima ni ongani!”

²⁵ Ezi Pol kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim iki-ava ki migei. ²⁶ Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otozir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizi, ki atiatir puvatigha dar gun bar Atrivim Agripa migei. ²⁷ Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti.”

²⁸ Ezi Agripa kamaghin Polin azara, “Ni ghaze, ni ti dughiar otevir kamın na damighti, ki Kraisin anavin otogham, o?” ²⁹ Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikegh ia isi kalabus darighan, ki aghua.”

³⁰ Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi ko gumazir me ko ikeziba, me dikavigha, ³¹ dipenim ategha ghua, uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.”

³² Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, firiaghirighai.”

Pol Romın nguibar ekiamın zui

26:26: Jo 18:20 **26:26:** Jon 18:20 **26:31:** Ap 23:9, 23:29, 25:25 **26:31:** Aposel 23:9; 23:29; 25:25 **26:32:** Ap 25:11 **26:32:** Aposel 25:11 **27:1:** Ap 25:12, 25:25 **27:1:** Aposel 25:12; 25:25 * **27:1:** Pol Jerusalemın izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17in gan. Ezi Pol Judia ategha Romın zuima, Luk ti uaghan a ko ghua. **27:2:** Ap 19:29 **27:2:** Aposel 19:29 **27:3:** Ap 24:23 **27:3:** Aposel 24:23 † **27:9:** Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumamazibav arazir kuraba da gin amadi. Ni Ofa Gami 23:26-32in gan. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenianın Ongarir Ekiamın dikafi, ezi kuriba aruir puvati. **27:10:** Ap 27:22 **27:10:** Aposel 27:22

27

(Sapta 27--28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romın zui

¹ Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isa 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimın dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisarın garir midorozir gumazibar mav.*

² E Adramitiumın nguibamın kurimın bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir ongarir Mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

³ E amınzaraghan Saidonın oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamua anetaghizi a uan adarazi bagha zuima, me dagheba ko bizibar an akurvasi. ⁴ E Saidonın ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin Arighatizimın aminim amırazir naghin zui. ⁵ E ongarir ekiam abigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua, Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto. ⁶ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Aleksandrian, kurimın gari a Italin mangasa, ezi an e isava a gati. ⁷ Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusin boroghın zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin Arighatizimın oto, a Salmonın Arighatizimın nguazir otevimın boroghın iti. Egha Kritin aminim ivai puvatizir danganimın ghuaghiri. ⁸ Aminim bar amırazi, e pamten ingara ongarir dadarimın boroghıram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamın boroghın iti.

⁹ Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghırazir dughiar kam otogha

gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,† 10 “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira dughiar kuram bativam, kurim ko bizir avirir an itiba ko e sara, e bar ovengam.”

11 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol baraghan firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki. 12 Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kam in ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangivira ikiasa migei. Egha ghaze, me manmaghin Finiksin otivigh ikiti aminir kam givagham. Kar Kritin Arighatizimin itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin Arighatizimin Sautin ongarir mikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

13 Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti deravira mangi ongarir mikebar me mikemezim batogham. Egha kamaghin me kurimin anka asigha Kritin ongarir dadarimin miriamin zui. 14-15 Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori, “Not ko aruem anadi naghin tizimin dikavir aminim.” A Kritin Arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim a givaima a pura zui. 16 E ghua Kaudan Arighatizimin miriamin ghue. Arighatizim aminim mong anepazazima e botin dozim gekuigha kurimin boroghin izasa bar ingangarir ekiam gami. 17 Ezi kurimin ingarir gumaziba botin dozim fegha pin anetigha, me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi Afrikan ongarir dadarimin gigimin ghuanangan atiatigha, kurimin selba akunizi aminim kurim gisivaghsivazima a zui. 18 Ezi aminim ko ongarim virara bar gavgavigha puvira e misosi. Ezi aminzaraghan kurimin ingarir gumaziba

kurimin aven itir biziba isava ongarimin da makuri. 19 Dughiar mikezimin me kurimin sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da akuri.† 20 Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi aminim pamtem vavira iti. Kamaghin amizi, e abuan uarir akurvaghamin nighnizitam ua itir puvatigha ghaze, e arimighiregham.

21 Dughiar ruarimin gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin tughu kamaghin migei, “Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin Arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, bizitaba oveghan koghai.

22 Ki datirighin ia mikimasa, en tav oveghan kogham. Kamaghin ia atiatingan marki, egh pura nimira iki. Kamaghin amizi, kurim uabira guizbangira bar ikuvigham. 23 Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan, Godin ensel iza na boroghin tughu kamaghin migei, 24 ‘Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin azangsizim baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimin itiba, me oveghan kogham.’ 25 Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghin amizi, ia gavgavigh atiatingan marki. 26 E kurim ateghti a mangi arighatizitam dadarimin poroka.”

27 Ezi namba 14in aruem in dimagarimin, aminim e givarazi e Mediterenianin ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurimin ingarir gumaziba nighnisi, e nguazimin boroghin izi.

28 Kamaghin amizi, me ongarimin konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimin konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimin abarima a 30 mitan tu. 29 Ezi me kamaghin atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar misarighiregham. Egha me ankan 4pla kurimin girakirangin da akunigha, aminim zuamira tiasa me God ko migei. 30 Egha kurimin ingarir gumaziba,

† 27:19: Grighin akam deravira bizir kam a mikemezir puvati. 27:22: Ap 27:10, 27:31 27:22: Aposel 27:10; 27:31 27:23: Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 27:23: Daniel 6:16; Aposel 23:11; Rom 1:9 27:24: Ap 23:11 27:24: Aposel 23:11 27:25: Ro 4:20-21, 2 Ti 1:12 27:25: Rom 4:20-21; 2 Timoti 1:12 27:26: Ap 28:1 27:26: Aposel 28:1

me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava botin muziarim isa ongarim dafa. Egha ifara ghaze, kar kurimın guamın tir anka.

³¹ Ezi Pol kamaghın 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ko midorozir gumazibav gei, “Gumazir kaba kurimın ikian koghti, ia ovegham.”

³² Kamaghın midorozir gumaziba botin muziarimın beniba aghorezi an ongarim giraghu.

³³ Egha amınim tiasava amima Pol daghetam amasa bar me gakaghorı, “Ia, 14plan dughiaba ian dıghorıba mıtıvıghav itıma dagheba ian navıbar puvatı, ia daghetam amezır puvatı. ³⁴ Ezi datırıghın kı daghetam inıasa ia gakaghorı. Daghem ian akuraghtı ia gavgavıgham. Ian tongın tav ikuvıghan kogham. Ian dapanır arızıtam oveghan kogham.” ³⁵ A kamaghın mıkemegha gıvagha, bretın mam inıgha men damazıbar God mınabı. Egha anebıgha maghıram anepı. ³⁶ Kamaghın amızı, me bar navır aghuarım ikıa, egha uarı dagheba apı. ³⁷ E gumazır kurımın itıba, en dıbobonım bar 276ın tu. ³⁸ Egha me amegha navıba ızevegha ghaze, kurım mıghıvghıgh pırara ikıam. Egha me wıtın nar kurımın itıba isa ongarımın da akurı.

Kurim ikufi

³⁹ Ezi amınim tırazı aruem anadıma, kurımın ıngarır gumazıba ongarır dadarır e zuımın garava a gıfızır puvatı. Egha me ongarır mıkabar mamın garı, a bar aven ghugha egha gıgır aghuım itı. Ezi me ghaze, me deravıra kurım damıghtı a tı gıgır dadarır kamın azenan mangasa, me ifonge. ⁴⁰ Egha me ankabar suıghızır benıba aghorezi da ongarım giraghue. Egha kurımın pul gamır pulın ekıamning ıkezir benıba fıri. Egha me amınim bagha kurımın guamın itır sel agurazı amınım kurım inıgha dadarımın zui. ⁴¹ Ezi kurım ghua ongarır torımın itır gıgır fıghıtızımın ghuavanabogha, maghıram aperaghav itı.

Kurımın guam gıgım vuıgha ghugha bar gavgafı. Ezi an gınkevım, ongarım ızava a mısozıma a bar bıaghire.

⁴² Midorozir gumazıba kamaghın nıghnıgha atıatı, kalabusın gumazıtıba mangıva dadarımın otıvıgh aregham. Egha me me mııueghtı me aremeghasa nıghnııı. ⁴³ Ezi 100plan midorozir gumazıbar garır gumazır dapanım, Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazıbar anogoroke. Afızofogha fıızır adarası, a me mıgıa ghaze, ia kurımın uarı akunıgh afızofogh dadarımın mangı. ⁴⁴ Eghtı ıgharaz darazı ter ararıba ko kurımın ararıba dagh ısın mangı. Ezi me kamaghın bar moghıra deravıra nguazımın otıfı.

28

Pol Maltan arıghatızımın itı

¹ E deraghavıra ghuava ongarır dadarımın otıvıgha, gara fo, e arıghatızır mamın tı, an zıam Malta. ² Ezi gumazır arıghatızır kamın itıba arazır aghuarıbar e gamı. Ezi amozım ızıma, en mıkarzıba bar orangı, kamaghın amızı, e avımın fıngasa, me e bagha avım atıgha e inıgha avım boroghıra ghu. ³ Pol dazır pozır mam inıgha da avım garııı. Ezi kuruzır mam dazıbar aven itıma, avır fıfem a inızi an azenan oto. Egha kuruzım Polın agharım gıvıgha guraghav itı. ⁴ Ezi arıghatızır kamın itır gumazamızıba kamaghın an garıma, kuruzım an agharım gıtoroghav itıma, me kamaghın uarır geı, “Gumazır kam tı gumazıbar sozı me arıaghrır gumazım, an ongarımın aremezır puvatı. Kamaghın amızı, aser arazır kuraba ıkarvazım datırıghın a ıkarvagha ghaze, an angamıra ikıan kogham.” ⁵ Ezi Pol kuruzım kavkınızı an avım giraghu. Ezi bıızıtım Pol batızır puvatı. ⁶ Ezi gumazıba pura Polın mızuai, me ghaze, an mıkarzım tı bııgham, o a tı ırıghıva aremegham. Me dughıar ruarımın an gara a mızua ghua

27:31: Ap 27:22 **27:31:** Aposel 27:22 **27:34:** 1 Kin 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7 **27:34:** 1 Atrıvıba 1:52; Matyu 10:30; Luk 12:7 **27:35:** Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Ti 4:3-5 **27:35:** Matyu 15:36; Jon 6:11; 1 Timotı 4:3-5 **27:41:** 2 Ko 11:25 **27:41:** 2 Korın 11:25 **27:44:** Ap 27:22-25 **27:44:** Aposel 27:22-25 **28:2:** Ro 1:14, 1 Ko 14:11, 2 Ko 11:27, Kl 3:11 **28:2:** Rom 1:14; 2 Korın 11:27 **28:5:** Mk 16:18, Lu 10:19 **28:5:** Mak 16:18; Luk 10:19 **28:6:** Ap 14:11 **28:6:** Aposel 14:11

puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, an aser mam.

⁷ Ezi nguazir mam danganir kamın boroghira iti, kar Publiusin nguazim, an arighatizimın gavman gumazir dapanim. An e inigha uan dipenimın ghuzi, e dughiar pumuning ko mıkezimın a ko deraghvıra iti. ⁸ An afeziam arıa iti, an mikarzim an feima, a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasa aven ghugha, a bagha God ko mikemegha, uan dafarimning a gisın atizima, a ghuamaghe. ⁹ A kamaghın amizi, arighatizir kamın itir arimariar gumazamiziba bar moghıra izima a me gamima me ua dera. ¹⁰ Me arazir aghuıbar e gami, ezi e kurim inigh mangasava amima, me bizir e puvatiziba isa e ganıgava egha da isa kurim garisi.

Pol ghua Romın oto

¹¹ Ezi iakinir pumuning ko mıkezim gıvazıma e mangasa. Ezi kurir mam Malıtan itima, aminir ekiamın dughiar gıfa. An Aleksandrian nguıbamın kurim. Kurimın guamın asem Susın otarir fufuzimningın nedazimning an iti. Aningın ziamning Kastor ko Polluks. ¹² Ezi e ghua Sirakyusın otivigha, dughiar pumuning ko mıkezimın an iti. ¹³ Egha e kagh dikavigha ghua Regiumın otifi. Egha amızaraghan, Sautın amadaghan aminim dikavizi, e dughiar mıkezimın Puteolin otifi. ¹⁴ E kagh Kraısın adarazir marazi batifi. Ezi me 7plan aruebar uari ko ikiasa e mıkemezi, e me ko iti. Egha me ategha ghua Romın nguıbar ekiamın oto. ¹⁵ Ezi nıghnızir gavgavim İesusın itir darazi Romın ikia e barazi e izima, me e batıvasa izi. Ezi e Apıusın biziba amadir danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganimın me bato. Ezi Pol men ganıgha, God mınabagha an navim gavgavim ini. ¹⁶ Egha e Romın otivizi, gavmanın gumazir dapanim Polın amamangatıgha ghaze, a uabıra dipenitamın ikiti mıdorozir gumazitam an ganam.

Pol Romın Akar Aghuım akuri

¹⁷ Ezi 3pla dughiaba gıvazıma, Pol Judan gumazir dapanıbar diazi, me iza uari akufa. Ezi a kamaghın me mıgei, “Nan aveghbuaba, kı bizitam e uan adarazi paza me gamizir puvati, o en ovavıbar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalemın na kalabus gatıghava, na isa Romın gumazıbar dafarım gati. ¹⁸ Ezi me nan kotıam baragha, nan gara fo, kı arazir kuratam gamizir puvati. Kı tam damıghıva ovegham. Kamaghın amizi, me na ataghiraghasa. ¹⁹ Ezi Judaba kamaghın aghua. Kamaghın amizi, kı tuavıba ua puvati. Kı ghaze, Sısar nan kotıam baragham. Ezi kı uan adarazi akam me gasamın bizir mıngaritam itir puvati. ²⁰ Ezi bizir kam bagha kı ian diazi ia ize. Kamaghın kı ian ganıva ia ko mıkımasa. Ezi kı nıghnızir gavgavım ikia mızıuai bizir kam, İraelia bar uaghan a mızıuai. Bizir kam bangın me datırıghın senın kamın na ike.”

²¹ Ezi me kamaghın Pol ikara, “E Judian Provınsın gumazıba da akınafarır osırızir nı mıgeitam inızir puvati. Ezi Judan gumazıtam iza eghaghanıtam e geghara mıgırıgıar kuratam nı gamizir puvati. ²² E fo, nguıbaba bar men gumazamizıba mıgırıgıar kurabar Judan aven itir dakozir igıar ıgharazir kam mıgei. Kamaghın amizi, e nın nıghnızım baraghasa.”

²³ Ezi me dughiar mam dıborogha, gumazir avırıba iza Pol bagha a itir dipenır kamın zui. Mızarazımın ghua guaratızımın, a God Bizıbagh Atıvir Arazımın akam geghara an gun me mıgei. Egha Moses Osızırır Arazıbar akaba ko Godın akam inigha ızır gumazıbar akabar, men nıghnızıba fa me mıgei. Egha me nıghnızır gavgavım akar kabar İesusın ikiasa, a pamtemın me mıgei. ²⁴ Ezi marazi ghaze, Pol mıkememizir akaba da guızbangıra, ezi marazi nıghnızır gavgavım dar ikian aghua. ²⁵ Egha me uarıra

28:8: Ap 19:11, 1 Ko 12:9, 12:28, Je 5:14-15 **28:8:** Aposel 19:11; 1 Korın 12:9; 12:28; Jems 5:14-15 **28:16:** Ap 24:23 **28:16:** Aposel 24:23 **28:17:** Ap 21:33, 24:12-13, 25:8 **28:17:** Aposel 21:33; 24:12-13; 25:8 **28:18:** Ap 22:24, 25:8, 26:31 **28:18:** Aposel 22:24; 25:8; 26:31 **28:19:** Ap 25:11 **28:19:** Aposel 25:11 **28:20:** Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti 2:9, Fm 10, 13 **28:20:** Aposel 24:15; 26:6-7; 26:29; Efesus 3:1-2; 2 Timoti 2:9; Filemon 1:10; 1:13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14 **28:22:** Aposel 24:5; 24:14; 1 Pita 2:12; 4:14 **28:25:** Ais 6:9-10, Mt 13:14

uarir tongin akaba uariv sogha me man-
gasava amima, Pol akar abuananamın
me migei, “Godin Duam guizbangira ian
ovavibav keme. An akam inigha izir
gumazim Aisaian akatorimın kamaghın ia
mikeme:

26-27 “Ni gumamazir kaba bagh mangi,
egh kamaghın me mikim:
Gumamazir kaba uan navir averiabar
kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba okafi.
Me kamaghın amizi, God ghaze, marki,
men damaziba bizitamın ganighai, me
foghai,
ezi men kuariba oreghai, ezi me
foghai.
Ezi men naviba kuiagherizi
me migirigiabagh fogha
navibagh iragha na bagha izima,
ki ua me inigha
me gamizi me deraghai.
Me kamaghın damuan aghua,
kamaghın me zurara oraghıva,
egh deragh bizitamın mingarim
gıfoghan kogham.
Me zurara ganıva,
egh deragh bizitamın ganighan
kogham.’”

28-29 Egha Pol migia ghua, kamaghın
migei, “Kamaghın amizi, ki kamagsua,
ia kamaghın fogh, Godin akurvazim, a
Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagha
anemadagha gifa. Eghti me oragham!”*

30 Pol azenir pumuningın dipenir mam
ikia egha dipenir kam givesi. Ezi gumaza-
miziba an ganasa an dipenimın izima a bar
akonge.†

31 Pol God Bizibagh Ativamin
Dughiamın Arazimın akam akura, egha

Ekiam Krais Iesusin akabar gumamaziz-
ibar sure gami. Egha a uaghan atiatir
puvatizi, bizitam bar an tuavim apirizir
puvati.

28:26-27: Ais 6:9-10 **28:26-27:** Aisaia 6:9-10; Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Matyu 13:14; Rom 11:8 **28:28-29:**
Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 **28:28-29:** Onger Akaba 67:2; Luk 3:6; Aposel 13:46-47; 18:6;
22:21; Rom 11:11 * **28:28-29:** Fofozir gumazir mabar ghaze, migirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin,
“Pol akar kam mikemegha givazima, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongin otozima me uarira uariv gia,
akabar uariv sosi.” **28:30:** Ap 28:16 **28:30:** Aposel 28:16 † **28:30:** Luk azenir pumuning Pol batozir bizimin
gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanın gumaziba kalabusın a firizi a ghua nguibar igharazibar
Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romın gavmanın gumaziba Pol misoghezima an aremes. **28:31:** Ap
4:31, 28:23, Ef 6:19 **28:31:** Aposel 4:31; 28:23; Efesus 6:19

Akinafarir Pol Romın Nguibar Ekiamın Itir Sios Bagha Osirizim O Rom Akar faragha zuim

Pol kamaghın ifonge, a mangıva Romın nguibar ekiamın itir Kraısın adarazir ganasa. Kamaghın amizi, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimın me ko ikegh, gın mangı kantri Spenın Akar Aghuım akunam. Akinafarir kamın, Pol bar deraghvıra bigha İesusın Akar Aghuımın gun me miğia, egha İesusın gın zuir gumazamizibar ikirimirimın gun me miğei.

Pol faragha Romın itir Kraısın adarazi miğia ghaze, a zurara God ko miğiava, men akurvaghasa Godın azangsisı. Egha gın an akinafarir kamın akar mıngarım abigha ghaze, “Nıghnızir gavgavımın tuavımra e Godın damazımın gumazamizir aghuıbar otivıgham.” (1:17) Pol kamaghın miğia ghaze, gumazamiziba bar, me Judan adarasi o Kantrin İgharazıbar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghın amizi, God men apangkuvıgh ua me inıam. Gumazamizir nıghnızir gavgavım Kraıs İesusın itiba, God uam me inıghtı, me Godın namakabar otogh Kraıs İesusın aveghbuabar ikiam.

Kamaghın amizi God ua gumazıtam o amızıtam inıghtı, a ikirimirim igıam ikiam. Ezi God a ko itima, Godın Duam a gizıfa. Kamaghın, ovevem ko arazir kuram ua a dıkabınıva a gativaghamın gavgavıba puvatı. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godın Arazıbar mıngarım miğiava, Godın Duamın gavgavım miğei. Pol ghaze, Godın Duam, gumazamizir nıghnızir gavgavım İesusın itıbar aven ikia, egha men ikirimıribar aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osımtızir ekiar mamın gun miğei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomıra ua baghavıra misevezıba. Ezi Judan avırir ekiam, me akırım ragha İesus gasara. Ezi Kantrin İgharazıbar Gumazamizir avırıba, me İesusın suren gumazamizibar otıfi. Ezi Judaba puvatı. Ezi Pol kamaghın miğei, arazir kurar kam, kar me uari men osımtızim. Me bizir ekiar God me bagh damuasa ifongezir kam me deragha a gınıghnızir puvatı. Ezi Polın nıghnızim, gın Judan gumazamizıtıba uaghan İesusın adarazir aven izam.

Ezi Polın akinafarımın akar abuananaba, sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraısın adarazi gın mangamın arazıbav gei. A ıgharaz darazıgh ifongezir arazımın miğirıghar avırıbagh ami. Egha a uaghan Godın ingangarım damuamın arazım miğiava, gavmanın apengan ikiamın arazım miğiava, ıgharaz darazir akurvaghamın arazım miğei.

E nıghnızir gavgavım Kraısın ikia tuavır kamın, e Godın damazımın dera

(Sapta 1–4)

Pol uan aposelın ingangarımın gun miğei

¹ Kı Pol, kı ia bagha akinafarir kam osiri. Kı Kraıs İesusın ingangarır gumazir mam. Kraıs İesus nan diagha ghaze, nı Godın aposelın otogham. Egha a na misevegħa Akar Aghuım akunamın ingangarım na ganıngı.

² Faragħavıra God akam akıra ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inıgha, an akam inıgha ızir gumazıbav keme. Ezi me akar kam osırizi a Godın Akinafarımın itı. ³ Akar aghuir kam a Godın Otarımın gun miğei. Otarır kam, a gumazamizibar mın otogħa, kamaghın a Atrıvim Devıtın ikızımın itı. ⁴ Egha Godın Duamın gavgavımın tuavımın, God a gamizi a ua dıkavıgha kamaghın

1:1: Ap 9:15, 13:2, 22:21, 1 Ko 1:1, Ga 1:15 **1:1:** Aposel 9:15; 13:2; 22:21; 1 Korin 1:1; Galesia 1:15 **1:2:** Ap 26:6, Ro 3:21, 16:25-26, Ga 3:8, Ta 1:2 **1:2:** Aposel 26:6; Rom 3:21; 16:25-26; Galesia 3:8; Taitus 1:2 **1:3:** Mt 22:42, Lu 1:32, Jo 1:14, Ap 2:30, Ro 9:5, Ga 4:4, 2 Ti 2:8 **1:3:** Matyu 22:42; Luk 1:32; Jon 1:14; Aposel 2:30; Rom 9:5; Galesia 4:4; 2 Timoti 2:8 **1:4:** Ap 13:33, Hi 9:14 **1:4:** Aposel 13:33; Hibru 9:14 **1:5:** Ap 26:16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8 **1:5:** Aposel 26:16-18; Rom 12:3; 15:18; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-9; Efesus 3:8

en aka, a gavgavim itir Godin Otarim: A Krai Iesus, en Ekiam. ⁵ God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Krai Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Krai bagha, aposelin ingangarim damuasa e ati. ⁶ Ezi ia uaghan, Krai Iesus ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi.

⁷ God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghvira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumazamiziba bagha an osiri.

Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Krai Iesus, aning ian apangkuvighiva navir amirizim ia daningam.

Pol Romin nguibar ekiamin mangasa bar ifonge

⁸ Ki faragh kamaghin ia mikimasa. Nguazir kam in nguibaba bar dar itir gumazamiziba, me ian nighnizir gavgavim in eghaghanim barasi. Ezi Krai Iesus na gamima, ki bar moghira ia bagha God minabi. ⁹⁻¹⁰ Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an Otarim in Akar Aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ki God ko migia zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam.

¹¹ Ki kamaghsua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin amizi, ki ian ganasas bar ifonge. ¹² Nan nighnizim kamakin, e uarira uarir akurvaghham. Ian nighnizir gavgavim nan akurvaghhti, nan nighnizir gavgavim ian akurvaghham.

¹³ Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasava

amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamaghin ki izir puvati. Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh ira. Kamaghira, ki ian tongin ingarti, ian gumazamizir aviriba navibagh iragham. ¹⁴ God Grighba ko gumazamizir Grighin aven itir puvatizibar akurvaghasa ingangarim na ganingi. Fofozir gumazamiziba ko, fofoziba puvatizir gumazamiziba me uakan. Kamaghin, ki gumazamiziba me ikurvaghamin osimtizim ateriva, ingangarir kam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi ia Romin itir gumazamiziba, ki Akar Aghuim uaghan ia mikinasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an an Akar Aghuim in aven iti

¹⁶ Ki fo, Godin gavgavim an Akar Aghuim in aven iti. Gavgavir kam gumazir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvaghham. A faragh Judabar akurvagh, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvaghham. Kamaghin amizi, ki Akar Aghuim akunasa aghumsizir puvati. ¹⁷ Akar Aghuir kam, an arazir aghuir God amizir kam in e dipon suam, e an damazim in dera. Ezi nighnizir gavgavim in tuavimra e an damazim in gumazamizir aghuibar otogham. Mati akam Godin Akinafarim in iti, "Gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan damazim in dera, eghti gumazamizir kaba zurara deraghvira ikiam."

Gumazamiziba bar akirim God gasara

¹⁸ E fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagharim azenimra aneka. A gumazamizir akirim a gasaragha arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar kam guizin akam abiri. ¹⁹ God gumazamizir kaba uabi deravira men akazi, me an arazir aviribagh fo.

1:7: Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7 **1:7:** Diboboniba 6:25-26; 1 Korin 1:2-3; 2 Korin 1:1; Galesia 1:3; Efesus 1:2; 1 Tesalonika 4:7 **1:8:** Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8 **1:8:** Filipai 1:3; Kolosi 1:3-4; 1 Tesalonika 1:2; 1:8 **1:9-10:** Aposel 19:21; Rom 15:23; 15:32; 2 Korin 1:23; Efesus 1:16; Filipai 1:8; 1 Tesalonika 2:5; 2:10; 3:10; 2 Timoti 1:3; Jems 4:15 **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17 **1:13:** Jon 15:15-16; Aposel 19:21; Rom 15:23; 16:7; Filipai 4:17 **1:16:** Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8 **1:16:** Onger Akaba 119:46; Mak 8:38; Aposel 3:26; 13:46; 1 Korin 1:18-24; 2 Timoti 1:8 **1:17:** Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38 **1:17:** Habakuk 2:4; Jon 3:36; Rom 3:21-22; Galesia 3:11; Hibru 10:38 **1:18:** Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12 **1:18:** Aposel 17:30; Efesus 5:6; Kolosi 3:6; 2 Tesalonika 2:12 **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28 **1:19:** Jon 1:9; Aposel 14:15-17; 17:24-28

Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghin amizi, God ivezir kuram me ganidi. ²⁰ God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin ikegha, iza datirighin gumazamiziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamın, gumazamiziba Godin arazir mogomer maba deravira dagh fogham. Egha me an arazir aghuibar mingarim ko an gavgavir bar ekıar zurara itim gifos. Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikıman kogh suam, “Ki God gifozir puvati, egha ki osımtıziba puvati.” Ti puvatıgham!

²¹ Me God gifogha kamaghin nıghnızir puvati, “A guizbangira God.” Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nıghnıziba onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvatizi, mitatem men nıghnıziba avaragha dagh izifa. ²² Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Me guizbangira puvatıgha, ongani. ²³ Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumazamizibar min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asıziba ko, kuruziba ko, ipebar marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumazamiziba arazir kurar ıgharagha garir avırıbagh ami

²⁴ Gumazamiziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bangin a me ataghizima men naviba ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsıziba itibar uari gami. ²⁵ Kamaghin amir gumazamiziba, me Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarımın aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamnangin ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar

mingarim, kamaghin e zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

²⁶ Me God akirim a gasara, kamaghin God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsızim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategha arazir kuraba amizir ıgharaziba ko uari gami. ²⁷ Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha naviba me dikava mati avim men isima, me arazir kuraba gumazir ıgharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsızir araziba uarira uari gami, egh bizir kamın me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

²⁸ Me Godin guizin fofozim suiragh a ginıghnıghan aghua, kamaghin God me ataghizi, me uan nıghnızir kurar mızırızibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamıbagh amua, nıghnıziba bar ikufi. ²⁹ Me arazir kurar avırır kabagh ami: men araziba bar ikuvıgha, munavın bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamıgha, bizir avırıba itir gumazamiziba bagha navim ikufi, egha gumazamizıbaav sozıma da ariaghi, egha bizıba bagha uarir atara uari abısi, egha gumazamizıbagh ifari. Egha gumazamizıba paza me damuasa nıghnısi, egha girakırangın mıgırıgıar kurabar gumazamizıbagh ami. ³⁰ Egha mıgırıgıar ifavarır gumazamizir ıgharazıbar zıabagh asıghasızıbagh ami. Egha Godın apanim gamua, egha tiraghtırazir arazim gamua, egha uan navir averıabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igıar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi. ³¹ Me nıghnızir aghuıba puvati. Egha me uari uan akar dikırızıbar gin zuir puvati. Egha me ıgharaz darazir akurvaghan

1:20: Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3 **1:20:** Jop 12:7-9; Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; 17:27; Hibru 11:3 **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18 **1:21:** Jeremaia 2:5; Efesus 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20 **1:22:** Jeremaia 10:14; 1 Korin 1:20 **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29 **1:23:** Godın Arazıba 4:16-18; Onger Akaba 106:20; Jeremaia 2:11; Esekiel 8:10; Aposel 17:29 **1:24:** Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4 **1:24:** Aposel 7:42; 14:16; 1 Korin 6:18; Efesus 4:18; 1 Tesalonika 4:4 **1:25:** Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **1:25:** Aisaia 44:20; Jeremaia 13:25; 16:19; Amos 2:4; Rom 9:5; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20 **1:26:** Wkp 18:22-23, Ef 5:12 **1:26:** Ofa Gami 18:22-23; Efesus 5:12 **1:27:** Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9 **1:27:** Ofa Gami 18:22; 20:13; 1 Korin 6:9 **1:32:** Sng 50:18, Hos 7:3, Ro 2:2, 6:21 **1:32:** Onger Akaba 50:18; Hosea 7:3; Rom 2:2; 6:21

aghuagha, men apangkuvir puvati. ³² Me fo, Godin Akinafarimin itir Akar Gavgavim kamaghin miġia ghaze, “Gumamazizir kamaghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighiregham.” Gumamazizir kaba Godin Akar Gavgavim gifogha, me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumamazizir igharazibar ziaba fe.

2

God gumamazizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

¹ Kamaghin amizi, ia akaba igharaz darazi gasir gumamaziziba, ki vaghvagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi gasi. ² E fo, God, gumamazizir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisigha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera. ³ Ia arazir kabagh amir gumamaziziba akam me gasa, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati! ⁴ Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, nin arazir kuram bagha ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? Ni uan navim giraghasa God ifuegħa arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?

⁵ Ni uan navimin suiragħa gavgavigha uan navim gighasa nighnizir puvati. Egha arazir kamın ni uabi ivezir bar ekar kuram uabi garisi. ⁶ God gumamaziziba amizir araziba bagħ ivezim vaghvagh me daningam. ⁷ Gumamazizir maba arazir

aghuiba bagħa gavgavigha dar ġin ghua, God ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumamazizir kabar aningam.

⁸ Ezi gumamazizir maba uarira uari ġinighnigha, guizin akam akirim ragħ a gasaragħa arazir kurabar ġin zui. Eghti God uan aningagħarim isi gumamazizir kabagh ingegħiva ivezir bar kuram me daningam. ⁹ Osimtizir ekiam ko mizazir kuram gumamazizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba faragħtima Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ġin. ¹⁰ Eghti God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumamazizir arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba faragħti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ġin. ¹¹ God ikizitam uabin torogħan kogħ, egh bar deravira gumamazizibar araziba tuisigham.

¹² Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar sagħon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagħ fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamin ġin ghua men araziba tuisisi. ¹³ E fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Araziba pura da baragħa, Godin damazimin derazir pu. Puvati. Gumamazizir Moses Osirizir Arazibar ġin zuibara, God me miġia ghaze, me an damazimin dera. ¹⁴ Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha men marazi uan nighnizimra arazir aghuibar ġin zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mirara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egha dar aven itir arazir aghuibar ġin zui. Arazir kam kamaghin en aka, arazir aghuiba men nighnizimin iti me fo, me manmagħin damuam. ¹⁵ Me

2:1: Mt 7:1, Lu 6:37, Jo 8:7-9, Ro 1:20 **2:1:** Matyu 7:1; Luk 6:37; Jon 8:7-9; Rom 1:20 **2:4:** Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15 **2:4:** Aisaia 30:18; Rom 3:25; Efesus 1:7; 2:9; 2 Pita 3:9; 3:15 **2:6:** Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12 **2:6:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Matyu 16:27; Jon 5:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 22:12 **2:8:** Ro 1:18, 2 Te 1:8 **2:8:** Rom 1:18; 2 Tesalonika 1:8 **2:9:** Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17 **2:9:** Amos 3:2; Luk 12:47-48; Rom 1:16; 1 Pita 4:17 **2:11:** Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **2:11:** Godin Araziba 10:17; 2 Eghagħaniba 19:7; Jop 34:19; Aposel 10:34; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **2:13:** Mt 7:21, Je 1:22-25, 1 Jo 3:7 **2:13:** Matyu 7:21; Jems 1:22-25; 1 Jon 3:7 **2:14:** Ap 10:35 **2:14:** Aposel 10:35 **2:15:** Matyu 25:31; Aposel 10:42; 1 Timoti 1:11; 2 Timoti 2:8; 4:1; 4:8

amir arazir kamın e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizima an azenim giri. Dughiar maba men nighnizimra akam me gasi; egha dughiar maba men nighnizim ghaze, ia deraviram ami. Kamaghın amizi, nighnizir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamaghın en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangıra men navir averiabar aven iti. ¹⁶ Kamaghın amizi, Akar Aghuir ki kurim kamaghın miği, God gumazamiziba bar men navir averiabar itir nighnizir mogomeba tuisighamin dughiam, gumazamizir kabar nighnizibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisigham. God gumazamizibar araziba bagh me tuisighamin ingangarim isava, Kraıs İesusın dafarım gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

¹⁷ Ezi datirighın ia manmaghın ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Arazibagh isın tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godın adarasi, erara God uabın toro. ¹⁸ Kamaghın ia God ifongezir arazibagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi. ¹⁹⁻²⁰ Ia kamaghın nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimın mıngarir aghuim ko guizın akaba bar e ganıngi. Kamaghın ia ghaze, e gumazamizir damazir okaviriziba tuavim men akakasi. Egha mitatemın itir gumazamiziba, angangarım men akakasi. Egha gumazamizir onganiba fofozim me ganıga, borir dozibar sure gami. ²¹ Guizbangıra, ia marazir sure gami. Egha manmaghsua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghın akam akuri, biziba okıman marki. Egha iarara biziba okei. ²² Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan kamaghın ami. Ia ghaze, e asebar marvir guaba, bar dar aghua. Egha

manmaghsua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei. ²³ Ia uarira uan ziaba fa ghaze, “E Moses Osirizir Araziba iti.” Egha ia dar gın mangan aghua. Egha arazir kamın ia Godın ziam gasıghasisi. ²⁴ Ia fo, Godın Akınafarım bizir kamın miğirigiam iti, “Ia Judaba, ian arazir kuraba bangın, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Godın ziam gasıghasisi.”

Guizın mikarzir mogomer dıghorımın arazım

²⁵ Ia guizbangıra Moses Osirizir Arazibar gın mangiti, ian arazir mikarzir mogomemın inim aghorım a dera. Egha ia Moses Osirizir Arazibar gın mangan koghti, ian mikarzir mogomemın inim aghorir arazım pura bizımın oto. ²⁶ Eghti Kantrin Igharazımın Gumazitam, a mikarzir mogomemın inim atuzir puvatizir gumazım, Moses Osirizir Araziba bar dar gın mangiti, God an ganıgh mikım suam, a mati gumazir me mikarzir mogomer inim atuzım. ²⁷ Ia Judaba guizbangıra Moses Osirizir Arazibar akınafarım iti, ezi me ian mikarzir mogomebar iniba aghore. Ezi ia deravıra Moses Osirizir Arazibar gın zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba deravıra dar gın zui, ezi me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Bar guizbangıra, ia Judaba, Moses Osirizir Arazibar gın mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian araziba tuisigh egh mikım suam, ian araziba ikufi. ²⁸ Akar kamın mıngarım kamakın: mikarzir mogomer iniba aghorir arazım gumazitam damuti, a guizın Judan gumazımın otoghan kogham. Mikarzir mogomemın inibar aghorir arazım a inıvafızımın bizım pu. ²⁹ Puvati. Guizın Judan gumazım a kamakın: an nighnizim ko navir averiam Judan gumazımın iti. Guizın mikarzir mogomer inir dıghorım, a uaghan gumazımın

2:17: Ais 45:25; Jo 8:33, 2 Ko 11:22, Je 2:19 **2:17:** Aisaia 45:25; Jon 8:33; 2 Korin 11:22 **2:19-20:** Mt 15:14, 23:16-19, Lu 18:9, Jo 9:34, 9:40, Ro 6:17, 2 Ti 1:13, 3:5, 3:15
2:21: Sng 50:16-21, Mt 23:3-4 **2:19-20:** Matyu 15:14; 23:16-19; Luk 18:9; Jon 9:40; Rom 6:17; 2 Timoti 3:5; 3:15 **2:21:** Onger Akaba 50:16-21; Matyu 23:3-4 **2:24:** Ais 52:5, Ese 36:20-23 **2:24:** Aisaia 52:5; Esekiel 36:20-23 **2:25:** Jer 4:4, 9:25, Ga 5:3 **2:25:** Jeremaia 4:4; 9:25; Galesia 5:3 **2:26:** Ga 5:6 **2:26:** Galesia 5:6 **2:28:** Jo 7:24, 8:39, Ro 9:6-7 **2:28:** Jon 7:24; 8:39; Rom 9:6-7
2:29: Lo 30:6, 1 Ko 4:5, 2 Ko 10:18, Kl 2:11, 1 Pi 3:4 **2:29:** Godın Araziba 30:6; 1 Korin 4:5; 2 Korin 10:18; Kolosi 2:11; 1 Pita 3:4

nighnizim ko navir averiamin aven ikegh otivam. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otivir puvati. Kar bizir Godin Duamin tuavimin otivim. Gumazir kamaghin amim, gumamazibar damazimin ziar aghuim isir puvati. Egha Godin damazimin a ziar aghuim isi.

3

God deravira uan akamin gin zui

¹ E fo, mikarzir mogomemin inimin dighorim a pura inivafizimin bizim puvati. Ezi kamaghin Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumamazibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimin arazimin otifi? ² God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi! Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia deravira a geghuv an ganam. ³ Bar guizbangira, Judan marazi akar kam deravira an gin zuir puvati. Eghti God manmaghin damuam? Me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti, bizir kam God damighti, a uan akamin gin mangan kogham, o? ⁴ Bar puvati! Gumamaziziba bar moghira ifari, ezi God uabira zurara guizbangira migei. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin migei:

“God, ni migeima, gumamaziziba fo, ni guizbangira migei.
Egh me nin araziba tuisighiva, me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati.”

⁵ Ezi manmaghin ami? E kamaghin mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghin mikim suam, God en arazir kuraba ikarvaha ivezir kuraba e ganiga, kamaghin a ti arazir kuram gami? (Migirigiar kaba, nguazimin itir gumamazizibar migirigiar mın zui.) ⁶ Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghin gumamaziziba bar men araziba tuisigham? Bar

puvati, an araziba dera, kamaghin amizi a gumamazizibar arazir kuraba ikarvasi. ⁷ Gumazitam o amizitam kamaghin mikim suam, “Nan akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, egha an ziam gamima an ekefe. Egh manmagh su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh nan arazir kuram ikaragham?” ⁸ Migirigiar onganir igharazir mamra kara: “Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam.” Gumamazizir maba akam na gasa ghaze, ki kamaghin bizibav gei! Kamaghin God me gasighasighti, bar deragham.

Gumamaziziba Godin damazimin derazir puvati

⁹ Ezi manmaghin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Godin damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti. ¹⁰ Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

“Gumamaziziba bar moghira,
men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.
Bar puvati.

¹¹ Gumazitam fofozir aghuim itir puvati.
Gumazitam God buri puvati.

¹² Gumamaziziba bar tuavir aghuim ataki.
Gumamaziziba bar pazav ami.

Men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.
Bar puvati.

¹³ Men akar toriba mati gumamazizir moziba akaba akari;
kamaghin amizi me migeima ovevem otifi.

Me akar ifavarir bar aviribagh ami.
Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,
men akatoribar ikia

3:2: Lo 4:7-8, Sng 147:19-20, Ro 2:18, 9:4 **3:2:** Godin Araziba 4:7-8; Onger Akaba 147:19-20; Rom 2:18; 9:4 **3:3:** Ro 9:6, 10:16, 11:29, 2 Ti 2:13, Hi 4:2 **3:3:** Rom 9:6; 10:16; 11:29; 2 Timoti 2:13; Hibu 4:2 **3:4:** Sng 51:4, 62:9, Jo 3:33 **3:4:** Onger Akaba 51:4; 62:9; Jon 3:33 **3:5:** Rom 6:19; Galesia 3:15 **3:8:** Ro 5:20, 6:1, 6:15 **3:8:** Rom 5:20; 6:1; 6:15 **3:9:** Ro 1:18-2:24, 3:23 **3:9:** Rom 1:18-2:24; Rom 3:23 **3:10:** Sav 7:20 **3:10:** Fofozir Gumazim 7:20 **3:10:** Onger Akaba 14:1-3; 53:1-3 **3:13:** Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:13:** Onger Akaba 5:9; 140:3

- mati kuruzim imezir kuram an
aven iti.
- 14 Dughiaba zurara me akavghuriaba gumazamizibagh arigha, migirigiar gumazamizibagh asighasisibagh amua osimtiziba me garisi.
- 15 Me zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri.
- 16 Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasizibagh amua, mizaziba ko osimtiziba me garisi.
- 17 Me navir amirizimın tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.
- 18 Me tong Godın atiatia an apengan itir puvati. Bar puvati.”

19 E fo, God kamaghın ifonge, an kotin dughiamın Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Godın arazir gumazamiziba tuisizim riagh migirigiatam damighan kogham. Kamaghın God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh anıngi. Eghti me dar gın mangi dar apengan ikiam. 20 E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gın mangiti, God kamaghın mikıman kogham, ni nan damazimın dera. Puvati. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gın mangasava amiba, me uan arazir kurabar gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimın dera

21 Ezima tuavir e Godın damazimın derazim, a datirighın azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gın zuir tuavimın otozir puvati. A tuavir igharazimın oto.

Mosesın Osiziriba, ko Godın akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamın gun migei. 22 Bizir kam kamakin, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Kraisin Iesusın ikiti, God suam ia nan damazimın dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati. 23 Gumazamiziba bar moghıra arazir kuram gamigha, Godın angazangarimın saghon ikia an aven mangan ibura. 24 Ezi God en apangkuvigha Kraisin amizir ingangarimın a uam e givezegha ghaze, e an damazimın dera. E uan ingangaritamın Godın damazimın derazir pu. Puvati. Kraisin Iesusın ingarim bangın, God bizir aghuir kam isa puram e ganıngi. 25 God kamaghın ifonge, Kraisin aremeghıva, tuavir kamın a gumazamizibar amuti, men arazir kuraba gın amadagham. Bizir kam bagha, God Kraisin amısefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusın ikiti, God suam, ni nan damazimın dera. Kraisin ojevemın tuavimın, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomıra God gumazamizibar asughav ikia, zuamıra men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati. 26 Egha datirighın dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghın en aka, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusın ikiti, a suam, ia nan damazimın dera.

27 Eghti e tizim bagh uarira uan zıaba fam? Biziba bar puvati. E kamaghın mikıman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gın zuima God e mıgia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusın ikiti, God suam, ia nan damazimın dera. 28 E fo, Moses Osirizir Arazibar gın zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godın damazimın derazir puvati. Nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, merara Godın damazimın dera. 29-30 Ezi

3:14: Sng 10:7 **3:14:** Onger Akaba 10:7 **3:15:** Aghuzir Akaba 1:16; Aisaia 59:7-8 **3:18:** Sng 36:1 **3:18:** Onger Akaba 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:19:** Jon 10:34; Rom 1:20; 2:2; 3:9; 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5 **3:20:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:39; Rom 7:7; Galesia 2:16; Efesus 2:8-9; Taitus 3:5 **3:21:** Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:21:** Aposel 10:43; 15:11; 26:22; Hibru 11:4; 1 Pita 1:10 **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:22:** Rom 1:17; 10:12; Galesia 2:16; 3:28; Kolosi 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:23:** Rom 3:9; 5:2; 11:32; Galesia 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:24:** Rom 5:1; Efesus 1:7; 2:8; Kolosi 1:14; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15 **3:25:** Aposel 13:38-39; 17:30; Efesus 1:7; Kolosi 1:20; Hibru 9:15 **3:27:** Ro 2:17, 2:23, 1 Ko 1:29-31, Ef 2:9 **3:27:** Rom 2:17; 2:23; 1 Korin 1:29-31; Efesus 2:9 **3:28:** Ap 13:38-39, Ro 3:20-22, 8:3, Ga 2:16 **3:28:** Aposel 13:38-39; Rom 3:20-22; 8:3; Galesia 2:16 **3:29-30:** Godın Araziba 6:4; Rom 4:11-12; 10:12; Galesia 3:8; 3:20; 3:28

manmaghin ami, God ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoreziba, men nighnizir gavgavimin garava, uaghan gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Egha ghaze, ia nan damazimin dera. ³¹ Ezi manmakin? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimin dera

¹ Kamaghin amizi, e Abraham ginighnighan, an en min nguazir kamın gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato? ² Ia nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamın Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Abraham bizir kam bagh uan ziam fan kogham. ³ Godin Akinafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” ⁴ Gumazim ingangarim gamima, me izevim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin izevimra. ⁵ Eghti gumazitam o amizitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kam o amizir kamın nighnizir gavgavimin garava

a mega ghaze, ni nan damazimin dera. ⁶ Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazamizir arazir aghuibagh amir puvatiziba, God ghaze, me nan damazimin dera. Gumazamizir kaba, me bar akongegh. Devit kamaghin migei:

⁷ “Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuraba gin amadagha da avara, eghti gumazamizir kaba bar akuegham.

⁸ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvira ikian koghti, gumazamizir kaba bar akuegham.”

⁹ Bar akongezir arazir kam, ten bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” ¹⁰ Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim, an a mikemez, o? Dughiar a uan mikarzir mogomemin inim atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera! ¹¹ Ezi gin, me an mikarzir mogomemin inim atu. God mikarzir mogomemin inimın dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamın duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Kamaghin amizi, Abraham gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomemin inim aghorezir puvatiziba.

3:31: Mt 5:17, Ro 8:4 **3:31:** Matyu 5:17; Rom 8:4 **4:2:** Ro 3:20, 3:27-28 **4:2:** Rom 3:20; 3:27-28 **4:3:** Stt 15:6, Ga 3:6, Je 2:23 **4:3:** Jenesis 15:6; Galesia 3:6; Jems 2:23 **4:4:** Ro 11:6 **4:4:** Rom 11:6 **4:7:** Onger Akaba 32:1-2 **4:9:** Ro 4:3 **4:9:** Rom 4:3 **4:11:** Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7 **4:11:** Jenesis 17:10; Luk 19:9; Galesia 3:7 **4:12:** Mt 3:9 **4:12:** Matyu 3:9

Egha nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera. ¹² Egha Abraham uaghan mikarzir mogomebar iniba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomebar iniba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomebar iniba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kam in ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramimin, a nighnizir gavgavim Godin iti.

God Abraham ko dikirizir akam

¹³ Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatizi, God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar dikirizim gami. ¹⁴ Gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva a Godin akar dikirizimin biziba initi, kamaghin an nighnizir gavgavim a pura bizimin otozi, Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai. ¹⁵ E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumazamiziba dar gin zuir puvatizima bizir kam God gamima a men aningazi. Moses Osirizir Araziba puvatightima, e kamaghin mikiman kogham, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi.

¹⁶ God kamaghin ifonge, a Abrahamin gin zuir ovavibar apangkuvighiva akar dikirizim me daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, a gisin akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian

kogham. Puvati. Tina Abrahamin min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghin, Abraham bar en afeziam. ¹⁷ Kamaghin amizi Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham." Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egha Godin kamra, a gumazamizir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha a pura migeima bizir faragha itir puvatiziba, da otifi.*

¹⁸ Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egha a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a "Kantrin aviribar afeziamin oto." Godin Akinafarim mikemezi moghin, "Nin ovavir boriba bar avirasemegham."

¹⁹ Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha a 100plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronge. ²⁰⁻²¹ Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egha Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. An nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti. ²² Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²³ Akar kam Godin Akinafarimin iti, "God a dibora ghaze, a nan damazimin dera." Kar an Abrahamra migeir puvati.

²⁴ Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God en Ekiam Iesus gamizi a ua mozimin dikafi,

4:13: Stt 17:4-6, 22:17-18, Ga 3:29 **4:13:** Jenesis 17:4-6; 22:17-18; Galesia 3:29 **4:14:** Ga 3:18 **4:14:** Galesia 3:18 **4:15:** Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19 **4:15:** Rom 3:20; 5:13; 5:20; 7:8; 2 Korin 3:7-9; Galesia 3:10; 3:19 **4:16:** Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22 **4:16:** Rom 3:24; Galesia 3:7; 3:22 **4:17:** Stt 17:5, Ais 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10 **4:17:** Jenesis 17:5; Aisaia 48:13; 1 Korin 1:28; Efesus 2:1; 2:5; 1 Pita 2:10 * **4:17:** Grighin akam, vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, "Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam." **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1 **4:18:** Jenesis 15:5; Hibru 11:1 **4:19:** Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:19:** Jenesis 17:17; 18:11; Hibru 11:11-12 **4:20-21:** Onger Akaba 115:3; Hibru 11:19 **4:22:** Stt 15:6 **4:22:** Jenesis 15:6 **4:24:** Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:24:** Aposel 2:24; 13:30; Rom 15:4; 1 Pita 1:21 **4:25:** Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21 **4:25:** Aisaia 53:4-5; 1 Korin 15:17; 2 Korin 5:21; Galesia 1:4; 1 Pita 1:21

ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera. ²⁵ En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozimin dikafi.

E Krai ko aremegha uaghan a ko angamira iti

5

(Sapta 5--8)

E datirighin Godin damazimin dera

¹ E nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kamın God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin, en Ekiam Krai Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti. ² E Krai nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamın an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, bizir kam mizuai ikia bar akonge. ³ Egha e bizir kabanangira bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven iti, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin amizi e bar akonge. ⁴ E tugh gavgavighi, God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam. ⁵ God uan Duamin, an arazir gumamazizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi, e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

⁶ E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krai e gumamazizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto. ⁷ Guizbangira, gumazir

aghuimin akurvaghsi aremeghamin bizim bar oseme. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham. ⁸ Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin, Krai en akurvaghasa areme. Arazir kamın, God bar e gifongezir arazim en aka. ⁹ Bizir bar ekiam, Krai e bagh aremezi, tuavir kamın God en gara ghaze, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e fo, gin Godin kotiamin dughiamin an aningagharim otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvagham. ¹⁰ E faragha Godin apaniba, ezi an Otaramin ovevemın an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi Iesus angamira ikiava, kamaghin bar guizbangira a en akurvagham. ¹¹ Uaghan bizir mam kamakın, en Ekiam Krai Iesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghin e bar akonge.

Adamın aven, ovevem oto, ezi Kraisin aven, ikirimirir zurara itim oto

¹² Kamaghin amizi, gumazir vamira arazir kuram gami, ezi tuavir kamın arazir kuraba nguazir kamın oto. Ezi nguazir kamın gumamaziziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumamaziziba bar arazir kurabagh amima, ovevem bar me bato. ¹³ E fo, fomira Moses Osirizir Arazibar tighar otivamin dughiam, dughiar kamın arazir kuraba nguazir kamın iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumamazizibar arazir kurar kaba medir puvati. ¹⁴ Ezi Adamın dughiamin ikegha ghua Mosesin dughiamin, ovevem gumamaziziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamın arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimin nedazim.

5:1: Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20 **5:1:** Jon 16:33; Rom 3:24; 3:28-30; 4:24; Efesus 2:14; Kolosi 1:20
5:2: 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19 **5:2:** 1 Korin 15:1; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 3:6; 10:19 **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14 **5:3:** Aposel 5:41; 2 Korin 12:10; Filipai 2:17; Jems 1:2-3; 1 Pita 1:5-7; 3:14
5:5: Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19 **5:5:** Onger Akaba 22:5; 25:20; 2 Korin 1:22; Galesia 4:6; Efesus 1:13-14; Hibru 6:18-19 **5:6:** Ro 4:25, 5:8-10 **5:6:** Rom 4:25; 5:8-10 **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10 **5:8:** Jon 3:16; 15:13; 1 Pita 3:18; 1 Jon 3:16; 4:10 **5:9:** Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; 2:8; 3:25; 1 Tesalonika 1:10; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7 **5:10:** Jo 14:19, Ro 8:7-8, 2 Ko 4:10-11, 5:18-19, Kl 1:20-21 **5:10:** Jon 14:19; Rom 8:7-8; 2 Korin 4:10-11; 5:18-19; Kolosi 1:20-21 **5:12:** Stt 2:17, 3:6, 3:19, Ro 6:23, 1 Ko 15:21 **5:12:** Jenesis 2:17; 3:6; 3:19; Rom 6:23; 1 Korin 15:21 **5:13:** Ro 4:15, 1 Jo 3:4 **5:13:** Rom 4:15; 1 Jon 3:4 **5:14:** 1 Ko 15:21-22, 15:45 **5:14:** 1 Korin 15:21-22; 15:45

15 Ezi Godin apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramin min amir puvati. Guizbangira, gumazir vamira Adam arazir kuram gamizi, tuavir kamın gumazamizir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamira Krai Iesus an apangkuvimın, God e gamizi, e an damazimın dera. Ezi Godin apangkuvimın gavgavim bar ovevemın gavgavim gafira. Bizir kam, a gumazamizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa! 16 Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir kuramin otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamira e gamir pu. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamira gamizi, God gumazamiziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakın, gumazamiziba arazir kurar aviribagh amima, God men apangkuva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. 17 Guizbangira, gumazir vamira Godin akam batoke, ezi an arazir kuramin ovevem gumazamiziba bar me gatifa. Ezi God uan apangkuvim gumazamiziba avarazi a me gizifa, ezi a ghaze, ia nan damazimın dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamira Krai Iesusin ingangarimın, tina God pura anidir bizim iniva, a Krai ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikiva me bizibagh ativaghamın gavgavim, ovevemın gavgavim gafiragham.

18 Kamaghın amizi, e deravira akar kam ginighnigham. Gumazir mam arazir kurar vamiram amizi, God ghaze, gumazamiziba bar moghira bar ikufi. Kamaghira, Gumazir Igharazir Vamira arazir aghuir Godin damazimın derazim gami. Kamaghın amizi God gumazamiziba bar men gari, me mati arazir kuratam gamizir puvati. Egh God zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam. 19 Gumazir vamira Godin akam baraghizir

puvati, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazamizibagh ava. Kamaghira Gumazir Vamira Godin akam baraghizi, an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me Godin damazimın dera.

20 God kamaghın nighnigha, Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighiram. Kamaghın amizi gumazamiziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangkuvim bar ekeveggha, bar dar pin iti. 21 Arazir kuram faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghın amizi ovevemın tuavimın, arazir kuram men atrivimın min iti. Kamaghira, Godin apangkuvim datirighın gumazamizibagh amima, me an damazimın dera. Ezi apangkuvim en atrivimın min iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Krai Iesusin ingarimın, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam.

6

E Krai ko ovenge

1 Kamaghın amizi, e manmaghın mikimam? E ti arazir kurabar amuvira ikiti, Godin apangkuvim ekeveggh mangivira ikiam? 2 Bar puvatigham! E aremezir gumazamizibar min ikia, egha arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimın gin mangivira ikiam? 3 Ia ti kamaghın fo, e bar Krai Iesusin aven rueggha a ko poke. Arazir kamın e bar an ovevem ko poke. 4 E rueggha, tuavir kamın Kraiın ovevemın poghezi, Afeziam Krai ko mozimın aven e akaragha e avara. A uan gavgavir ekiamın Krai gamizi a mozimın ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimın ikivira ikiam.

E Krai Iesus ko uaghan ikirimirir aghuarimın ikiam

5:18: 1 Ko 15:22 5:18: 1 Korin 15:22 5:19: Ais 53:11 5:19: Aisaia 53:11 5:20: Jo 15:22, Ro 3:20, 4:15, 7:8, Ga 3:19, 3:23, 1 Ti 1:14 5:20: Jon 15:22; Rom 3:20; 4:15; 7:8; Galesia 3:19; 3:23; 1 Timoti 1:14 5:21: Ro 6:23
 5:21: Rom 6:23 6:1: Ro 3:5-8, 6:15 6:1: Rom 3:5-8; 6:15 6:2: Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1 6:2: Rom 7:4; Galesia 6:14; Kolosi 3:3; 1 Pita 2:24; 4:1 6:3: 1 Ko 15:29, Ga 3:27 6:3: 1 Korin 15:29; Galesia 3:27 6:4: Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10 6:4: Rom 8:11; Galesia 6:15; Efesus 4:22-24; Kolosi 2:12; 3:10 6:5: Fl 3:10-11 6:5: Filipai 3:10-11 6:6: Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9

⁵ E Krais ko puegha mati an aremezi moghin areme. Kamaghira, a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham. ⁶ E kamaghin fo, en navir ghurimin araziba, da Krais ko ter ighuvimin aremegha givazi, en inivafizimin agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin amizi, e ua arazir kuramin ingangarir gumazamizibar ikian kogham. ⁷ Guizbangira, gumazim o amizim aremeghti, arazir kuramin gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham. ⁸ E ghaze, e Krais ko aremegha, nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kam in ikiam.

⁹ E kamaghin fo, Krais mozimin ua dikavigha gifa. Egh uam aremeghan kogham. Ovevem, a misueghti a uam aremeghamimin gavgaviba puvati. ¹⁰ Krais dughiar vamiram areme, egha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kam in, an arazir kuramin gavgavim agifa. Eghti ovevem uam a gativsi damuan kogham. A datirighin ikirimirir aghuarimin ikia God baghavira iti. ¹¹ Ia uaghan nighnizir kamra iki, ia uaghan Krais ko aremegha arazir kuramin gavgavim uam an apengan itir puvati. Ia Krais Iesus ko puegha God baghavira ikia ikirimirir aghuimin iti.

¹² E Ovever mikarzim iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramin gin mangan kogham. ¹³ Egh ia arazir kuramin amamangatighi a ian soroghafariba ko bizitaba ikirarighi ia arazir kuratam damuan marki. Ia mati, gumazamizir ovegha mozimin ikegha ua dikavigha angamira itiba, kamaghin ia uari isi God daning. Egh God in amamangatighi a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir

aghuibar amu. ¹⁴ Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati, ia God in apangkuvimin apengan iti.

E arazir aghuibar ingangarir gumazamiziba

¹⁵ E datirighin ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egh e manmaghin damuam? E datirighin God in apangkuvimin apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira ikiam o? Bar puvati! ¹⁶ Ia ti kamaghin fos o? Ia uari isi, gumazitam daningiva, an akamin gin mangiva, an ingangarir gumazamizibar otivigham. Kamaghira, ia arazir kuramin ingangarir gumazamizibar ikiti, a ia damighti ia aremegham. Egh ia God in akam bareghiva an gin mangiva an ingangarir gumazamizibar ikiti, a ia damighti, ia an damazimin deragham. ¹⁷ Guizbangira, ia faragha arazir kuramin ingangarir gumazamizibar ike, ezi God gin ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me God in guizin akam ian sure gamizi, ia a inigha guizbangira an gin zui. Ezi bizir kam in, e God minabi! ¹⁸ Faragha arazir kuraba ia ikiagharighizi, God ia firi. Egha ia gamizi, ia arazir aghuibar ingangarir gumazamizibar otifi.

¹⁹ Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otevezi, ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumazamizibar otivizi, ia arazir miziriziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarzibar anighti, da arazir aghuibar ingangarir gumazamizibar otivighti, ia God in mirara zuegh ikiam.

²⁰ Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumazamizibar ikia, arazir aghuimin gavgavimin apengan itir puvati. ²¹ Ia

6:6: Galesia 5:24; 6:14; Efesus 4:22; Kolosi 2:11; 3:5; 3:9 **6:7:** 1 Pi 4:1 **6:7:** 1 Pita 4:1 **6:9:** MAA 1:18 **6:9:** Akar Mogomem 1:18 **6:10:** Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18 **6:10:** Luk 20:38; Hiebru 9:26-28; 1 Pita 3:18 **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24 **6:11:** Rom 6:2; 2 Korin 5:15; Galesia 2:19; 1 Pita 2:24 **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133 **6:12:** Jenesis 4:7; Onger Akaba 19:13; 119:133 **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1 **6:13:** Rom 7:5; 12:1; Efesus 2:5; 5:14; Kolosi 3:5; Jems 4:1 **6:14:** Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6 **6:14:** Rom 7:4-6; 8:2; Galesia 5:18; 1 Jon 3:6 **6:15:** Ro 6:1 **6:15:** Rom 6:1 **6:16:** Mt 6:24, Jo 8:34, 2 Pi 2:19 **6:16:** Matyu 6:24; Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:18:** Jo 8:32, 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 1 Pi 2:16 **6:18:** Jon 8:32; 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 1 Pita 2:16 **6:20:** Jo 8:34 **6:20:** Jon 8:34 **6:21:** Ro 1:32, 7:5, 8:6, 8:13 **6:21:** Rom 1:32; 7:5; 8:6; 8:13

faragha amir arazibagh da akurvazir man-abar ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnigha aghumsisi. Arazir kabara gumazamizibagh amima me ariaghiri. ²² Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan itir puvatigha, Godin ingangarir gumazamizibar otifi. Ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia damighti, ia Godin mirara zuegh iki, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. ²³ Guizbangira, arazir kuram ivezim isa uan ingangarir gumazamizibagh aningi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam, e uan Ekiam Kraiss Iesus ko poroghava a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

¹ Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozì ki ia migei. Ia fo, gumazamiziba angamira ikiavira ikia, Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Gumazamiziba aremegha uam Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. ² Amizim pam ikiti, an pam angamira ikivira ikitima, Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim, uam amizim ikeghan koghti amizim firighirigham. ³ Gumazim angamira ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamìn pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan koghti a firighirigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

⁴ Kamaghira, nan adarasi, ia Kraissin mikarzim ko puegha bizir kamìn ia a ko ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin

apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin amizi, ia datirighin gumazir God amizi ua mozimìn dikavizim, ia an adarasi. ⁵ E faragha uan navir ghurimin arazibar gin zuima, Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzibagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamìn ovevem e bato. ⁶ Ezi datirighin e Kraissin mìn ovengegha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvatizi e firighire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

⁷ Eghti manmakìn? Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzibar anighti, e arazir kuram damigh, manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, “Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki.” A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram. ⁸ Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara, egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumazamizir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai. ⁹⁻¹⁰ Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamira iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamira iti ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir

6:23: Stt 2:17, Ro 2:7, 5:12, 5:15, Je 1:15, 1 Pi 1:4 **6:23:** Jenesis 2:17; Rom 2:7; 5:12; 5:15; Jems 1:15; 1 Pita 1:4 **7:2:** 1 Ko 7:39 **7:2:** 1 Korin 7:39 **7:3:** Mt 5:32 **7:3:** Matyu 5:32 **7:4:** Ro 6:2, 6:11, 8:2, Ga 2:19, 5:22, Kl 2:14 **7:4:** Rom 6:2; 6:11; 8:2; Galesia 2:19; 5:22; Kolosi 2:14 **7:5:** Ro 6:13, 6:21, Ga 5:19, Je 1:15 **7:5:** Rom 6:13; 6:21; Galesia 5:19; Jems 1:15 **7:6:** Ro 2:29, 6:4, 8:2, 2 Ko 3:6 **7:6:** Rom 2:29; 6:4; 8:2; 2 Korin 3:6 **7:7:** Kis 20:17, Lo 5:21, Ap 20:33 **7:7:** Ua Me Ini 20:17; Godin Araziba 5:21; Aposel 20:33 **7:8:** Ro 4:15, 5:20, 1 Ko 15:56 **7:8:** Rom 4:15; 5:20; 1 Korin 15:56 **7:9-10:** Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11-13; 20:21; Rom 10:5; 2 Korin 3:7; Jems 1:15

Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati. Da na gamizi, ki areme. ¹¹ Ezi arazir kuram nan aven ingara Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavimin na misoghezi, ki areme.

¹² E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirigiar gavgaviba, da uaghan Godin otivaghiregha Godin damazimin derazir arazibar amuasa e migia, egha gumazamizibar akurvasi. ¹³ Ezi manmakin? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvasi. Arazir kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghin ifonge, arazir kuram azenim girightima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghin amizi God arazir kuramin amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kamin aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghin amizi Moses Osirizir Arazibar tuavimin, God guizbangira kamaghin en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarzubagh atifa

¹⁴ E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin Nguibamin bizim, ezi ki nguazir kamin gumazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan suirazi, ki arazir kuramin ingangarir gumazimin oto. ¹⁵ Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvasi. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvasi. Egha arazir ki ifongezir puvasiziba, ki zurara dagh ami. ¹⁶ Arazir ki ifongezir puvasiziba, ki dar amuti nan arazir kam kamaghin ian akaghti, ki ti kamaghin mikimam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami. ¹⁸ Ki uan navir ghurim migei. Ki fo, bizir

aghuitam nan aven itir puvasi. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifuegha, dar amuamin gavgaviba pu. ¹⁹ Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvasiziba, ki dagh ami. ²⁰ Arazir ki aghuaziba, ki dagh amua, kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami.

²¹ Kamaghin amizi ki gari, arazir kam guizbangira nan ingari: ki arazir aghuibar amuasa ifongezir, arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri. ²² Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Araziba, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge. ²³ Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarzimn aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzimn aven ingara na ikiagharigha na gatifa. ²⁴ Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kamin firighirigham? ²⁵ Godra, a en Ekiam Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimin navir averiamin aven Godin migirigiabar ingarir gumazimin iti. Egha uan navir ghurimin aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimin iti.

8

Krais arazir kuraba agivagha Godin Duam e ganingi

¹ Kamaghin amizi e Krai Iesus ko pogheziba, God datirighin uan kotiamin aven uam ivezir kuram e daningisi mikiman kogham. ² E fo, e bar datirighin Krai Iesus ko pueghav itiba, Godin

7:11: Stt 3:13, Hi 3:13 **7:11:** Jenesis 3:13; Hibru 3:13 **7:12:** Sng 19:8, 119:138, 1 Ti 1:8 **7:12:** Onger Akaba 19:8; 119:138; 1 Timoti 1:8 **7:13:** Ro 5:20 **7:13:** Rom 5:20 **7:14:** Sng 51:5, Jo 3:6 **7:14:** Onger Akaba 51:5; Jon 3:6 **7:15:** Ga 5:17 **7:15:** Galesia 5:17 **7:18:** Stt 6:5, 8:21 **7:18:** Jenesis 6:5; 8:21 **7:22:** Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16 **7:22:** Onger Akaba 1:2; 2 Korin 4:16; Efesus 3:16 **7:23:** Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11 **7:23:** Rom 6:13; 6:19; Galesia 5:17; Jems 4:1; 1 Pita 2:11 **7:25:** Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17 **7:25:** Rom 6:13; 6:19; 1 Korin 15:57; Galesia 5:17 **8:1:** Ro 8:34, 8:39 **8:1:** Rom 8:34; 8:39 **8:2:** Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19 **8:2:** Jon 8:36; Rom 7:23-25; 2 Korin 3:6; Galesia 2:19

Duamın gavgavim ikrımırir aghuarim e ganıga, ovevemın arazim ko arazir kuramın e firagharıki. Eghtı arazir kaba ua e gativagh e ikrırıghıan kogham. ³ En navir ghurıba, gavgavıba puvati. Kamaghın amızı, Moses Osırızır Arazıba, en arazir kurabar gın amangamın gavgavıba puvati. Ezi Moses Osırızır Arazıba damuan koghamın bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarım amadazi, a gumazımın mın otogha, arazir kurabagh amir gumazımın mın gari. A en arazir kuraba ağıvasa izezi, an ingangarımın tuavımın, God gumazamızıba itir arazir kurabar gavgavım ağıvagha a gasıghasıki. ⁴ Ezi e datırıghın navir ghurımın arazıbar gın zuir puvati, e Godın Duamın arazıbar gın zui. God kamaghın ifonge, Moses Osırızır Arazıbar aven itir arazir aghuıba en navıbar aven deragh otogham. Kamaghın amızı God en arazir kurabar gavgavım a gıvagha a gasıghasıki.

⁵ Guızbangıra, navir ghurımın arazıbar gın zuir gumazamızıba, me dughibabar navir ghurım ifongezır bizıba baghavıra nıghnısi. Ezi Godın Duamın gın zuir gumazamızıba, me Godın Duam ifongezır bizıba baghavıra nıghnısi. ⁶ Eghtı gumazım o amızım navir ghurımın arazıba baghvıra nıghnıghıva, an aremegham. Eghtı tına Godın Duam baghvıra nıghnıghıva, a ikrımırir aghuarım ko navir amırızım inıam. ⁷ Eghtı gumazım o amızım navir ghurımın arazıba baghvıra nıghnıgh, a Godın aghuaghıva an apanımın ikıam. A Godın otıvir Moses Osırızır Arazıbar gın zuir puvatıgha guızbangıra dar gın mangan kogham. ⁸ Gumazamızır navir ghurımın arazıbar gın zuıba, me God ifongezır arazıbar amuan kogham.

⁹ Eghtı Godın Duam guızbangıra ian navir averıabar aven ikıti, ia ua navir ghurımın arazıbar gın mangan kogham, ia Godın Duam ifongezır arazıbar gın mangan. Gumazım o amızımın navir averıam Kraısın Duam guızbangıra an itir puvati, a Kraısın anav puvati. ¹⁰ Ia arazir kuram gamıgha, bizir kamın ia ariaghire. Eghtı Kraıs ian navir averıabar aven ikıti, God ia mıkim suam, ia nan damazımın dera, eghtı Godın Duam ikrımırir aghuarım ia danıngam. ¹¹ Godın Duam İesus mozımın a gamızı a ua dıkafi, ezi Duar kamra, ian navir averıabar aven itı. Egh gumazır Kraıs gamızı a dıkavızır kam, a ian ovengamın mıkarzıbar amutı, da ua dıkavıgh angamıra ikıam. God uan Duar ian navir averıabar aven itımın tuavımın, bizir kam damuam.

Godın Duam ia gamızı, ia Godın borıbar otıfi

¹² Kamaghın amızı, nan adarası, e ikarvazır ingangarır mam itı. İkarvazır ingangarır kam, a navir ghurımın bizım puvati, e an gın mangan kogham. ¹³ Ia navir ghurımın arazıbar gın mangıva, ia arımıghıregham. Ia Godın Duamın gavgavımın tuavımın, ia uan mıkarzıbar arazır kurabav soghtı, da arımıghıreghı, ia angamıra ikıvıra ikıam.

¹⁴ E fo, gumazamızır Godın Duam men faragha zuıma me an gın zuıba, gumazamızır kaba bar Godın borıba. ¹⁵ E kamaghın fo, Duar God ia ganıngızım, a ia gamızı, ia pura ingangarır gumazamızıbar otızır puvati, egh ia bizıbar atıati. Puvati. Godın Duam ia gamızı, ia an borıbar otıfi. Egha Godın Duamın gavgavımın e an dıa ghaze, “O Ame, En Afezıam!”* ¹⁶ Godın Duam uabi, en duaba ko porızı, e uarır

8:3: Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19 **8:3:** Aposel 13:38-39; 15:10; Rom 3:20; 2 Korin 5:21; Filipai 2:7; Hibru 4:15; 7:18-19 **8:4:** Ga 5:16, 5:25 **8:4:** Galesia 5:16; 5:25 **8:5:** Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25 **8:5:** Jon 3:6; 1 Korin 2:14; Galesia 5:22; 5:25 **8:6:** Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8 **8:6:** Rom 6:21; 8:13; Galesia 6:8 **8:7:** Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4 **8:7:** Matyu 12:34; Jon 8:43; 12:39; 1 Korin 2:14; Jems 4:4 **8:9:** 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11 **8:9:** 1 Korin 3:16; 12:3; Galesia 4:6; Filipai 1:19; 1 Pita 1:11 **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6 **8:10:** Galesia 2:20; Efesus 3:17; 1 Pita 4:6 **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5 **8:11:** Aposel 2:24; 1 Korin 3:16; 6:14; 2 Korin 4:14; Efesus 2:5 **8:13:** Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5 **8:13:** Galesia 6:8; Efesus 4:22; Kolosi 3:5 **8:14:** Ga 5:18 **8:14:** Galesia 5:18 **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15 **8:15:** 1 Korin 2:12; 2 Timoti 1:7; Hibru 2:15 **8:15:** Galesia 4:5-7 * **8:15:** Aramın akam, a İesusın nguıbamın akam, me uan afezıam dıbora ghaze, “Aba.” Egha İesus uan Afezıam ko mıgıa, a kamaghın a dıbora ghaze, “Aba.” Nı Mak 14:36ın gan. **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30 **8:16:** 2 Korin 1:22; Efesus 4:30

gun miġia ghaze, e Godin boriba. ¹⁷ E Godin boriba, egh ġin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba iniam. Bizir kaba, en avebam Krai da inigha ġifa. E fo, e datirighin Krai ko mizazir a iniziba e da ateriva, ġin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E ġin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

¹⁸ Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God ġin en akaghti, e a ġifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam, a mizazir e datirighin isiba bar dagh afiragham. ¹⁹ Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan daniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam? ²⁰ Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai. ²¹ Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghirir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam agivaghti, biziba bar Godin boriba ko firighireghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.

²² E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto. ²³ Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha ġifa, mati God e daningamin bizir aghuibar faragha zuim a e ganingi. Egha e tuavara, dughiar

God e damighti e an boribar miraram otivamim, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzipar amighti da firighiregh ganganir igharazimin otogham. ²⁴ E bizir aghuir e fogha iniamiba bagh mizuai iti, kamaghin amizi God en akura. E suam, e bizir mam bagh mizuam fogham, e tighar a iniam. Egh gumazamiziba tizim bagha bizir me inigha ġivazim bagh mizuam ikiam? ²⁵ E fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Kamaghin amizi, e navibar suigha da bagha mizuai.

²⁶ Kamaghira, e gavgaviba puvatizir darasi, Godin Duam en akurvasi. E fozir puvati, e manmaghin biziba bagh God ko mikimam? En migirigiaba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko miġia, tuavara, an ararem akar e mikiman asazibagh afira. ²⁷ Ezi God gumazamizir navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim ġifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin ġin ghua Godin gumazamiziba bagha a ko migei.

²⁸ E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, gumazamizir bar God ġifongezibagh amima, me dera. Kar gumazamizir God ua me iniasa mikemegha ġivaziba, a men dia. ²⁹ Kar, gumazamizir God fomira ua me iniasa migeiba, a me ginaba, eghti me uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Krai uabi men avebar ekiamin min ikiam. ³⁰ Ezi gumazamizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gumazamizir kaba dibora ghaze, ia nan damazimin dera. Egha gumazamizir an damazimin derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e God e ġifongezir

8:17: Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7

2:11-12; Akar Mogomem 21:7 **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17

3:2 **8:19:** Kolosi 3:4; 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:20:** Stt 3:17-19

8:21: 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:23:** 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30

4:30 **8:24:** 2 Ko 5:7, Hi 11:1 **8:24:** 2 Korin 5:7; Hibru 11:1

12:10; Efesus 6:18; Jems 4:3 **8:27:** Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14

139:1; Aposel 1:24; 1 Korin 4:5; 1 Tesalonika 2:4; 1 Jon 5:14

9:11; 9:23-24; Efesus 1:11; 2 Timoti 1:9 **8:29:** Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6

Jon 17:22; 2 Korin 3:18; Efesus 1:5; 1:11; Kolosi 1:18; 2 Timoti 2:19; Hibru 1:6

8:30: Rom 9:24; 1 Korin 6:11; Efesus 4:4; 1 Pita 2:9

8:31: Nam 14:9, Sng 118:6

8:31: Diboboniba 14:9; Onger Akaba 118:6

8:17: Aposel 26:18; Galesia 4:5-7; Filipai 1:29; 2 Timoti

8:18: Rom 5:2; 2 Korin 4:17 **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo

3:2 **8:20:** Jenesis 3:17-19 **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2

8:23: 2 Korin 5:2-4; Galesia 5:5; Efesus 1:14;

8:26: Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3 **8:26:** Sekaraia

8:27: Onger Akaba 7:9;

8:28: Rom 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9 **8:28:** Rom

9:11; 9:23-24; Efesus 1:11; 2 Timoti 1:9 **8:29:** Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6

8:30: Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9

8:31: Nam 14:9, Sng 118:6

8:31: Diboboniba 14:9; Onger Akaba 118:6

arazimın saghon ikian kogham

³¹ E bizir kabagh foghava, manmaghin mikimam? E fo, God e baghvira ikiti, tina e dikabiragh e gafiragham? Bar puvatigham. ³² God uan Otarimın suirazir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan min aneningizi, an areme. E fo, a uan Otarim e ganingi, a uaghan bizir aghuir igharaziba bar, da pura e daningam. ³³ Eghti tina God inabazir gumazamizibar kotin aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumazamizir kabav gia ghaze, ia nan damazimın dera. ³⁴ Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramın ivezim iniam? Puvati, Kraıs İesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikavigha, datirighın Godın agharir guvimın aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko migei!

³⁵ Kraıs bar e gifongeghavira iti, kamaghin amizi tina e damuti, e Kraıs e gifongezir arazimın saghon ikiam? Puvati. Osimtiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumazamiziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gasighasigham o, me e misoghti e arımighiram, bizir kabanang e damuti, e ti Kraıs e gifongezir arazimın saghon ikiam, o? Bar puvati. ³⁶ Guizbangira, Godın Akinafarım mikemezi moghin bizir kaba e batifi:

“E nin gin zui, ezi bizir kam bangin,
me zurara e misozima, e ariaghirasava ami.
Me kamaghin nighnigha ghaze,
e mati sipsipin gumaziba misueghti
aremeghasavirama amibar min,
me e misoghasa.”

³⁷ Bar puvati. Kraıs bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri. ³⁸ Guizbangira,

Kraıs bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Kraıs e gifongezir arazimın saghon ikian kogham: Ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighın itir biziba, o bizir gin otivamiba, ³⁹ o bizir pin itiba, o bizir vazimın itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimın saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Kraıs İesus en Ekiamın ingangarımın, e ganingi.

God Israelia gamizir arazim, Pol a geghari

9

(Sapta 9--11)

Pol Israelia ginighnigha men apangkufi

¹ Ki Kraısın gumazim, kamaghin amizi ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godın Duam nighnizir zuezim na ganingizi, nan navimın aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira. ² Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi. ³ Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Kraıs nan nighnizimın gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin deraghai. ⁴ Me İraelin gumazamiziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Ezi me Godın ziar ekiam a ko a inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, me ko akam akiri. ⁵ Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim, Kraıs nguazir kamın gumazimın min men

8:32: Jo 3:16 **8:32:** Jon 3:16 **8:33:** Ais 50:8 **8:33:** Aisaia 50:8 **8:34:** Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1 **8:34:** Onger Akaba 110:1; Aposel 7:55-56; Kolosi 3:1; Hibru 7:25; 9:24; 1 Jon 2:1 **8:35:** Ro 8:38-39
8:35: Rom 8:38-39 **8:36:** Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11 **8:36:** Onger Akaba 44:22; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 4:11 **8:37:** Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11 **8:37:** Jon 16:33; 1 Korin 15:57; 2 Korin 2:14; 1 Jon 4:4; Akar Mogomem 12:11 **8:38:** Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22 **8:38:** Efesus 1:21; Kolosi 1:16; 2:15; 1 Pita 3:22 **9:3:** Kis 32:32 **9:3:** Ua Me Ini 32:32 **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1 **9:4:** Ua Me Ini 4:22; 9:4; Godın Araziba 7:6; 14:1-2; Aposel 3:25; 13:22; Efesus 2:12; Hibru 8:8-10; 9:1 **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25 **9:5:** Matyu 1:1-16; Jon 1:1; Rom 1:25

ikizimin aven oto. Kraisa a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zurazurara Kraisin ziam fam!*

God Israelia gamir arazim, Pol an gun migei

6 Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba Israelin anabamin aven ikia, guizin Israelia puvati. 7 Abrahamin ovaviba, men marazi guizbangira Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakra, nin ovavir boriba otivam." 8 Akar kamin mingarim kamaghin ghu, borir inivafizimin otiviziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba. 9 Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, "Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti, Sara otarim batam."

10 Kamaghira, akar igharazir mam kamaghin iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a en ovavim, Aisak. 11-12 God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin amizi Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God kamaghin Rebeka migei, "Otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam." 13 Bizir kam, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ki Jekop gifuegha, Ison aghua."

14 Kamaghin amizi e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati! 15 Guizbangira, God

kamaghin Moses migei, "Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam." 16 Kamaghin amizi God gumazitam o amizitam ginabaghsi, an an nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazamizibagh inabi. 17 Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, "Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti." 18 Kamaghin amizi e fo, God gumazitam o amizitam apangkuvighsi ifuegh, an apangkuvam. Egh a gumazitam o amizitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsu ifuegh, a damuam.

19 Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizimsua e migia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam o amizitam Godin ifongiam iriaghan kogham." 20 Ia gumazamizir kiniba! Ia Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem kamaghin gumazir an ingarizimin mikiman kogham, "Ni tizim bagha kamaghin nan ingari?" 21 Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, tam dughiar ekiam bagh ikiti, igharazim, me pura bizir kuraba zuraram a mikinam. Kar an nighnizim.

22 God uaghan kamaghiram ami. God kamaghsua, a uan aningagharim azenim datightima, gumazamiziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner

* **9:5:** Gumazir maba nighnigha ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam e kamaghin a gighi suam, "God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangivira ikiam." **9:6:** Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16 **9:6:** Diboboniba 23:19; Jon 8:39; Rom 2:28; 3:3; Galesia 6:16 **9:7:** Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 **9:7:** Jenesis 21:12; Galesia 4:23; Hibru 11:18 **9:8:** Ga 4:23 **9:8:** Galesia 4:23 **9:9:** Stt 18:10, 18:14 **9:9:** Jenesis 18:10; 18:14 **9:10:** Stt 25:21 **9:10:** Jenesis 25:21 **9:11-12:** Jenesis 25:23 **9:13:** Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26 **9:13:** Godin Araziba 21:15; Malakai 1:2-3; Luk 14:26 **9:14:** 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15 **9:14:** 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 8:3; 34:10; Onger Akaba 92:15 **9:15:** Kis 33:19 **9:15:** Ua Me Ini 33:19 **9:16:** Ef 2:8 **9:16:** Efesus 2:8 **9:17:** Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22 **9:17:** Ua Me Ini 9:16; Galesia 3:8; 3:22 **9:18:** Kis 4:21, 9:12, 14:4 **9:18:** Ua Me Ini 4:21; 9:12; 14:4 **9:19:** 2 Sto 20:6, Jop 23:13, Dan 4:35 **9:19:** 2 Eghaghaniba 20:6; Jop 23:13; Daniel 4:35 **9:20:** Ais 29:16, 45:9, 64:8 **9:20:** Aisaia 29:16; 45:9; 64:8 **9:21:** Jer 18:6, 2 Ti 2:20 **9:21:** Jeremaia 18:6; 2 Timoti 2:20

ivezir kuram iniamiba, kar gumazamizir an asighasighasava amiba, a dughiar ruarim me ganingi. Egh a gin me abighirarigham. ²³ A kamaghsua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighiti, gumazamiziba bar a gifogham. A fomira uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, gumazim nguazir mineba akirizi moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa. ²⁴ Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God deiba. E Israelia merara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ize. ²⁵ Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei:

“Gumazamizir fomira nan adarazi puvatiziba,
datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi.

Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam,
ia ki bar ifongezir darasi.

²⁶ Ia faragha danganir mam in itima, ki ia migia ghaze,
‘Ia nan adarazi puvati.’

Egh danganir kamnaghira ki ia mikim suam,
‘Ia Godin zurazurara angamira itimin boriba.’”

²⁷⁻²⁸ Aisaia Israelia ginighnigha kamaghin akam akuri, “Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumazamizir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, zuamira men izezir kuram isi me danighiva bar me gasighasigham. Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min bar aviraseme, ezi pura bizim, me marki. Ekiam men ikiavira itir varazira, ua me iningham.” ²⁹ Bizir kaba Aisaia fomira

mikemezi moghin otifi, a kamaghin migei, “Ekiam Gavgavir Ekiam Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai. Ezi bar guizbangira, e bar geveggha givaghai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning bar ikufi.”

Israelia nighnizir gavgavim itir puvati

³⁰ E manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera. ³¹ Ezi Israelia me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, Godin damazimin deraghasa tuavim buriava, a batozir puvati. ³² Manmaghin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimin tuavimin gin zuir puvati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghporghiri. ³³ Godin Akinafarim bizir kam migia ghaze:

“Ia oragh!

Ki gumazamiziba asaghporrir dagiar mam amiseveggha
a isa Saionin Mighsiamin anefa.

Dagiar kam a gumazamizibagh amima, me asaghpora daighiri.

Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham.”

10

Israelia Godin Araziba deravira dagh fozir puvati

¹ Nan adarasi, God ua Israelia iniasa ki uan navir averiamin aven bar ifueggha, me bagha God ko migei. ² Ki bar deragha Israelia gifoggha kamaghin migei, me Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir

9:23: Ro 8:28-30, Ef 1:3-12, Kl 1:27 **9:23:** Rom 8:28-30; Efesus 1:3-12; Kolosi 1:27 **9:25:** Hos 2:23, 1 Pi 2:10
9:25: Hosea 2:23; 1 Pita 2:10 **9:26:** Hos 1:10 **9:26:** Hosea 1:10 **9:27-28:** Ais 10:22-23 **9:27-28:** Aisaia 10:22-23; Rom 11:5 **9:29:** Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40 **9:29:** Aisaia 1:9; 13:19; Jeremaia 50:40 **9:30:** Ro 1:17, 4:11, 10:20 **9:30:** Rom 1:17; 4:11; 10:20 **9:31:** Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4 **9:31:** Rom 10:2-3; 11:7; Galesia 5:4 **9:32:** Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23 **9:32:** Aisaia 8:14; Luk 2:34; 1 Korin 1:23 **9:33:** Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16, Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8 **9:33:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 8:14; 28:16; Matyu 21:42; Rom 10:11; 1 Pita 2:6-8 **10:2:** Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17 **10:2:** Aposel 21:20; 22:3; Galesia 1:14; 4:17 **10:3:** Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9 **10:3:** Rom 1:17; 9:30-32; Filipai 3:9

arazim gıfızir puvati. ³ Me, tuavir God ghaze e an damazimın derazim, me a gıfızir puvati. Egha uan gavgavibar, Godın damazimın deraghasa tuaviba buri. Kamaghın amızı me Godın damazimın deraghamın tuavimın apengan itir puvati. ⁴ E fo, Krais Moses Osirizir Arazibagh amızıma, dar gavgavim gıfa. Kamaghın, tina nıghnızir gavgavim Kraisın iti, anarıra Godın damazimın deragham.

⁵ Gumamazizir Godın damazimın deraghasa Moses Osirizir Arazibar gın zuiba, Moses me mıgıa kamaghın osiri, “Gumamaziziba Moses Osirizir Araziba mıgei moghın damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivıra ikiam.” ⁶ Kar Godın Akınafarımın akar otevir mam, a gumamazizir nıghnızir gavgavimın tuavimın Godın damazimın deraziba, a kamaghın me mıgei, “İa uan navir averiabar kamaghın mikimam marki, “Tina Godın Nguibamın ghua-vanangam?” (Akar kam kamakin, ni Krais e bagh izighirisi, ni mangıva an azangam?) ⁷ “Egh ni uaghan kamaghın mikiman marki, “Tina Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamın magıram?” (Akar kam kamakin, ni ovevemın mozimın mangı, Krais inıgh anangam?) ⁸ Ezi Godın Akınafarım kamaghın mıgei, “Godın akam bar nın boroghıra iti, a nın akatorim ko nın navir averiamın aven iti.” Kar nıghnızir gavgavimın akar e ia mıgeim. ⁹ Ni uan akamın kamaghın mikim suam, “İesus a nan Ekiam,” egh uan navir averiamın aven nıghnızir gavgavim iki, kamaghın fogh, God İesus gamızı a mozimın ua dikafi, eghti God nın akurvaghti, ni ikivıra ikiam. ¹⁰ E fo, ni navir averiamın nıghnızir gavgavim İesusın ikiti, God suam, ni nan damazimın dera. Egh uaghan ni uan akatorimın suam, “İesus nan Ekiam,” eghti God nın akuraghti, ni ikivıra ikiam. ¹¹ Godın Akınafarım kamaghın mıgei,

“Gumamaziziba nıghnızir gavgavim an itiba, me aghumsıghan kogham. Puvati.” ¹²⁻¹³ Godın Akınafarım ghaze, “Ekiamın ziamın diaghamın adarasi, a men akurvagham.” Kamaghın amızı, Godın vamıra iti, a bar en Ekiam. Eghti gumamazizir an deiba, a bar bizir aghuir avırıba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazıbar Gumamaziziba, Godın damazimın magh gari.

¹⁴ Ezi manmakın? Gumamazizir nıghnızir gavgavim Godın itir puvatiziba, me manmaghın an ziamın dımam? Egh gumamazizir eghaghamın baraghizir puvatiziba, me manmaghın nıghnızir gavgavim an ikiam? Eghti gumamazizitaba Akar Aghuim me mikınıghan koghti, me manmaghın a baregham? ¹⁵ Eghti siosba Akar Aghuim akurir gumamaziziba amangan koghtıma, me manmaghın akamın gun me mikimam? Godın Akınafarımın aven Aisaia kamaghın osiri, “Godın Akar Aghuim inıgha izir gumamazizibar darorim, a bar dera.”

İsraelia Akar Aghuim inizir puvati

¹⁶ Ezi İraelian marasi me Godın Akar Aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghın mıgei, “Ekiam, tinara en Akar Aghuim nıghnızir gavgavim an iti?” ¹⁷ Kamaghın e fo, nıghnızir gavgavim a gumamaziziba Akar Aghuim barazir tuavimın izam. Eghti gumamazizir Kraisın akam akurıbar tuavimın, gumamaziziba Akar Aghuim baregham.

¹⁸ Ezi ki ian azai, İraelin gumamaziziba me Godın Akar Aghuim, me uan kuarıbar a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guızbangıra oraki. E fo, Godın Akınafarım kamaghın mıgei:

“Akam inıgha izir gumazıbar akatorıbar otivir mıgırıgıaba,

10:4: Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24 **10:4:** Matyu 5:17; Jon 3:18; Galesia 3:24 **10:5:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12 **10:5:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 7:10; Galesia 3:12 **10:6:** Godın Arazıba 30:12-14 **10:9:** Mt 10:32, Lu 12:8, Ap 8:37 **10:9:** Matyu 10:32; Luk 12:8 **10:11:** Ais 28:16, Jer 17:7, Ro 9:33 **10:11:** Aisaia 28:16; Jeremaia 17:7; Rom 9:33 **10:12-13:** Joel 2:32; Aposel 2:21; 9:14; 10:36; 15:9; Rom 3:22; 3:29; Galesia 3:28 **10:15:** Ais 52:7, Nah 1:15 **10:15:** Aisaia 52:7; Nahum 1:15 **10:16:** Ais 53:1, Jo 12:38, Hi 4:2 **10:16:** Aisaia 53:1; Jon 12:38; Hibru 4:2 **10:17:** Jo 17:20 **10:17:** Jon 17:20 **10:18:** Sng 19:4, Mt 24:14, Mk 16:15, Kl 1:6, 1:23 **10:18:** Onger Akaba 19:4; Matyu 24:14; Mak 16:15; Kolosi 1:6; 1:23

da ghua nguazir kamın nguibaba bar dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba a baraki.”

19 Ezi ki ua ian azai, Israelia me ti akar kamın mın garim gifozir puvati, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghın mikeme:

“Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir ziaba puvatigha pura bizibar mın itiba ki me inightima, ian naviba bar ikuvigham.
Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam ia damighti ia ataram.”

20 Ezi Aisaia uaghan Akar Gavgavimın kamaghın migei:

“Gumazamizir na burir puvatiziba, me nan api.
Gumazamizir na bagha azai puvatiziba, ki uabi men aka.”

21 Egha a Israelia ginighnigha kamaghın migei:

“Ki zurara dughiabar men suigh me mughasa me baghavira ikia uan dafarim amadagha men azangsighava itima,
me nan akaba barazir puvatigha akirim ragha na gasara.”

11

God Israelian tongin itir varaziran apangkuvigha, ua bagha me amisefe

1 Kamaghın amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamiziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, egha Abrahamın

ovavim, ki Benjaminın anabar gumazir mam. ² God uan gumazamizir fomira ua bagha miseveziba, a me batozir puvati. Ia Elaijan eghaghanir Godın Akinafarimın itim ginighnigh. Elaija Israelian osemegha me bagha pamtem God azangsigha ghaze, ³ “Ekiam, Israelia nın akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezi, me nın ofa gamir dakozibagh asighasiki. Ezi ki uabira ni bagha ikiavira itima, me na misoghasava ami.” ⁴ Ezi God manmaghın an akam ikara? A ghaze, “Ki ua bagha Israelian tongin itir gumazir 7,000ın varazira amisevezi, me Israelin ikiavira iti. Me asem Baal bagha teviba apirizir puvati.” ⁵ Kamaghira, dughiar kamın uaghan Israelian tongin ikiavira itir varazira, God men apangkuvigha, ua bagha me amisefe. ⁶ Guizbangira, God men apangkuvigha me amisefe. A me amir ingangaribagh nighnizir puvati. God gumazamiziba misevir arazim, gumazamiziba amir ingangarimın tuavimın otoghti, Godın apangkuvimın tuavim, a guizbangira otoghan kogham.

⁷ Ezi manmakın? Israelia Godın damazimın deraghamın bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelian avirimın tongin itir God misevezir varazira, merara a ini. Israelin igharaz darasi, naviba gavgavigha Godın dındiamın aghua. ⁸ Godın Akinafarimın osizirim iti:

“God me gamizi, me mati gumazamizir aremeziba moghın akui.

Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi, men kuariba biziba barazir puvatigha, iza datirighın tu.”

9 Ezi Devit Godın Akinafarimın aven kamaghın migei:

10:19: Lo 32:21, Ro 11:11, Ta 3:3 10:19: Godın Araziba 32:21; Rom 11:11; Taitus 3:3 10:20: Ais 65:1, Ro 9:30
10:20: Aisaia 65:1; Rom 9:30 10:21: Ais 65:2 10:21: Aisaia 65:2 11:1: 1 Sml 12:22, Sng 94:14, Jer 31:37, 2
Ko 11:22, Fl 3:5 11:1: 1 Samuel 12:22; Onger Akaba 94:14; Jeremaia 31:37; 2 Korin 11:22; Filipai 3:5 11:2: Sng
94:14, Ro 8:29 11:2: Onger Akaba 94:14; Rom 8:29 11:3: 1 Kin 19:10, 19:14 11:3: 1 Atriviba 19:10; 19:14
11:4: 1 Kin 19:18 11:4: 1 Atriviba 19:18 11:5: Ro 9:27 11:5: Rom 9:27 11:6: Ro 4:4-5, Ga 3:18 11:6:
Rom 4:4-5; Galesia 3:18 11:7: Ro 9:31, 10:3 11:7: Rom 9:31; 10:3 11:8: Lo 29:4, Ais 29:10, Jer 5:21, Jo 12:40,
Ap 28:26-27 11:8: Godın Araziba 29:4; Aisaia 29:10; Jeremaia 5:21; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 11:9: Sng 35:8
11:9: Onger Akaba 35:8 11:9: Onger Akaba 69:22-23

“Kamaghin deragham, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar, men isar ekia kaba me damuti me iri, mati azuazim asizim a misoke. Me iriva, uan arazir kurabar ivezim iniam. ¹⁰ Eghti God men damazibar amighti aminim men pirighti, me ua ganan kogham. A me damuti me osimtiziba ateriva akiraghariba avigh mamaghira ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumamaziba ua me ini

¹¹ Ki ua ian azai, Israelia asaghporegh iregh mamaghira iki, ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bangin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumamazibar ize. God kamaghin ifonge, Israelia na bagh ua izam, kamaghin a Kantrin Igharazibar Gumamazibar akurvaghti, me men gan naviba ikuvigh ua na bagh izam. ¹² Israelia akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamın itir gumamazibar akura. Israelia Godin arazimın irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumamazibagh aningi. Kamaghin amizi, gin Israelian God miseveziba bar God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumamazibar amuam.

¹³ Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amadazi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge. ¹⁴ Tuavir kamın, ki uan adarazir nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamın, God men tarazi ua me iniam. ¹⁵ God Israelia batuegha, nguazimın itir gumamazibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin amizi gin God ua Israelia inighti, bar deragham, mati God gumamazizir aremezibar amighti, me ua

dikavam. ¹⁶ Ni bretin ingar, egh plauan atiaritam inigh faragh a isi ofan min God daningigh. Eghti arazir kamnangin bretin igharaziba uaghan Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba.

¹⁷ Israelia mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamazibar mati ruarimın itir olivin temer atiamın aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimın aguar a dighorezibar danganimın ia isavsuki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimın bimın daghem isa, mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti. ¹⁸ Ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememın aguabagh afira. Ia faragh deravira nighnigh, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

¹⁹ Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimın e isavsuiraghasa, kamaghin ana dar aghore. ²⁰ Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamın mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvatizi, a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin amizi ia deragh uari bagh gan, uari uan ziba fan marki. Ia atiatingti deragham. ²¹ Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba ataghizima, da ikezir puvati. Kamaghira, ia akaba batoghtima a ia ateghti ia ikian kogham.

²² Kamaghin amizi ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumamazizir an arazibar gin zuir puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham. ²³ Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghamın arazim

11:11: Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19 **11:11:** Aposel 13:46; 22:18; 22:21; Rom 10:19 **11:16:** Nam 15:17-21, Ese 44:30 **11:16:** Diboboniba 15:17-21; Esekiel 44:30 **11:17:** Jer 11:16, Ap 2:39, Ef 2:11-19 **11:17:** Jeremaia 11:16; Aposel 2:39; Efesus 2:11-19 **11:18:** Jo 4:22, 1 Ko 10:12 **11:18:** Jon 4:22; 1 Korin 10:12 **11:20:** Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12 **11:20:** Aisaia 66:2; Rom 12:16; Filipai 2:12 **11:22:** Jo 15:2-4, 1 Ko 15:2, Hi 3:14 **11:22:** Jon 15:2-4; 1 Korin 15:2; Hibiru 3:14 **11:23:** 2 Ko 3:16 **11:23:** 2 Korin 3:16

ateghti, a ua me inigh olivîn tememîn me isavsuiragham. Guizbangîra, God me inigh ua tememîn me isavsuiraghamin gavgavim iti. ²⁴ Ia fo, ia fomîra ruarimîn itir olivîn atiamîn aguaba, ezi God ia aghoregha olivîn aghuimîn ia isavsuike. Kar guizbangîra ian temem pu. Kamaghîn amizi, a temer kamîn aguar faragha an ikezibara inigh ua da isavsuiragham, kar ingangarir ekiam puvati, a pura bizim.

God uan apangkuvim bar gumazamizibar akaghasa ifonge

²⁵ Nan adarasi, ia guizîn akar mogomer mam gifoghasa ki ia mîgei. Ia a gifoghîva, kamaghîn mikîman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakîn: Israeliin marazi datirighîn nîghnîzir gavgavim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivîra ikian kogham. Me kamaghîra iki mangî, Kantrin Igharazibar Gumazamizir God miseveziba bar God bagh izamin dughiamîn tugham. Eghti me gîn Godîn gumazamizibar tongîn ikiam. ²⁶ Tuavir kamnangra God Israelia bar men akurvagham. Godîn Akinafarim kamaghîn mikeme:

“Akurvazir Gumazim Jerusalemîn ikegh izam.

Egh a Jekopin ovavir boribar amightima
me Godîn akam barazir puvatizir arazim ategham.

²⁷ Ki men arazir kuraba bar da agîvaghîva, egh dughiar kamîn uan Akar Dikîrîzir Gavgavir kam me ko a damuam.”

²⁸ Israelia Iesusîn Akar Aghuim akirim a gasaragha mati Godîn apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akura. God fomîra uan gumazamiziba amisevegha, me gifueghavîra iti. A

men ovavir fomîra itibagh nîghnigha kamaghîn ami. ²⁹ God diazir gumazamiziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gîn uamategh uan nîghnîzim giragh kamaghîn mikîman kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da iniam. ³⁰ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia fomîra Godîn akam batoghezi, datirighîn Israelia a batosi. Ezi tuavir kamîn ia Godîn apangkuvim ini. ³¹ Kamaghîra, Israelia Godîn akam batoke. Ezi Godîn apangkuvir ia inizir kamîn tuavimîn, me datirighîn Godîn apangkuvim uaghan a iniam. ³² God kamaghîn ifonge, a uan apangkuvim gumazamiziba bar men akagham. Kamaghîn amizi, gumazamiziba bar Godîn akam batoke. God me gamizi me kamaghîn amua, uan arazir kuramîn apengan ikia kalabuziar gumazamizibar mîn iti.

E Godîn ziam fam

³³ Ame! Godîn bizir aghuiba ko an fofozim ko an nîghnîzim, da guizbangîra bar ekevegha bar pin iti! Egha ongarimîn mîn bar kone! Gumazitam o amizitam an nîghnîzimîn mîngarim manmaghîn deravîram a geghanam? Puvati. A zuraram amir araziba, gumazitam o amizitam manmaghîn dagh fogham? Bar puvati! ³⁴⁻³⁵ Bizir kam, Godîn Akinafarimîn aven iti:

“Guizbangîra, tina Ekiamîn nîghnîzim gîfo?

Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamîn sure damuan kogham.

Gumazitam an faragh mangî nîghnîziba a daningan kogham.

Bar puvati!”

³⁶ E fo, God uan dafarimîn biziba bar dar ingari, egha dar mîngarim, ezi da a baghavîra ikia, mamaghîra iti. Kamaghîn amizi e zurazurara ziar ekiam a danîng mamaghîra ikiam! Bar guizbangîra.

11:25: Lu 21:24, Jo 10:16, Ro 12:16, 2 Ko 3:14, MAA 7:9

Akar Mogomem 7:9 **11:26:** Sng 14:7, Ais 59:20, Mt 23:39

31:33-34, Hi 8:8, 10:16

11:27: Jeremaia 31:33-34; Hibru 8:8; 10:16

Kolosi 3:7

11:32: Ro 3:9, Ga 3:22, 1 Ti 2:4

11:32: Rom 3:9; Galesia 3:22; 1 Timoti 2:4

11:33: Jop 11:7, Sng 36:6,

92:5, Ais 55:8-9

11:33: Jop 11:7; Onger Akaba 36:6; 92:5; Aisaia 55:8-9

11:34-35: Jop 15:8; 35:7; 36:22; 41:11;

Aisaia 40:13; 1 Korin 2:16

11:36: 1 Ko 8:6, Ga 1:5, 2 Ti 4:18, Hi 13:21, 2 Pi 3:18

11:36: 1 Korin 8:6; Galesia 1:5; 2

Timoti 4:18; Hibru 13:21; 2 Pita 3:18

Pol ghaze, Kraisin adarazi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1--15:13)

E uan inivafiziba isi ofan min God daningam

¹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apangkuvir ekiam ginighnigha, kamaghin ia gakahori: Ia uari uan inivafiziba isi angamira itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isi God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem. ² Ia nguazir kamın itir gumazamiziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afiraziba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fofoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deravira a damuam

³ God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ki vaghvagha kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighan marki. Ia deragh nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, tuavir kamın ia uari tuisigh. ⁴ E fo, inivafizir vamira itima, an aven soroghariba ko bizir maba sara iti. Ezi inivafizir kamın aven itir bizir kaba, vaghvagha ingangarir igharazibagh ami. ⁵ Kamaghira, e gumazamizir aviriba ikia, datirighin Kraisi ko porogha inivafizir vamiran min oto.

Egha inivafizir kamın aven itir bizir kabar min, e uari inigha Kraisin poroghav iti. ⁶ Kamaghin amizi, God uan apangkuvimin gin ghua ingangaribar amuasa fofoziba isa mati bizir aghuibar min vaghvagha e ganingi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin akam inigha izir fofozim ikiva, a uan nighnizir gavgavimin mirara deravira Godin akamin gun me mikimam. ⁷ Eghti gumazim o amizim igharazibar akurvaghamin fofozim ikiva, a deravira men akurvagh. Eghti gumazim o amizim igharazibar sure damuamin fofozim ikiva, a deravira men sure damu. ⁸ Eghti gumazim o amizim gavgavim igharaz darazir navibar aningamin fofozim ikiva, a bar deravira ingangarir kam damu. Eghti gumazim o amizim biziba isa gumazamizibagh anidir fofozim ikiva, an aviriba me daning. Eghti gumazim o amizim ingangarimin faragha zuir fofozim ikiva, a deravira an apengan itir gumazamizibar ganiva ingangarir kam damu. Eghti gumazim o amizim igharaz darazir apangkuvamin fofozim ikiva, a men apangkuvsı bar akongegh mamaghira iki.

E navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegham

⁹ Ia ifar gumazamizibagh ifongan marki, ia uan navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghiva, arazir aghuibar suiragh gavgafigh. ¹⁰ Ia uan ikizimin aven uari uarigh ifongezı moghin, ia uaghan Kraisin adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh ia zurara uarira uan ziaba pirafisi pamtem ingar. ¹¹ Ia pamten ingariva amirvaghan marki, Godin Duam

12:1: Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:1:** Onger Akaba 50:13-14; Jon 4:24; Rom 6:11-13; 1 Korin 6:13; 6:20; 1 Pita 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15 **12:2:** Efesus 1:18; 4:23; 5:10; 5:17; Kolosi 1:21; 1 Pita 1:14; 1 Jon 2:15 **12:3:** 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:3:** 1 Korin 3:10; 12:7; 12:11; Galesia 2:9; Efesus 4:7 **12:4:** Ef 4:16 **12:4:** Efesus 4:16 **12:4:** 1 Korin 12:12 **12:5:** 1 Ko 12:27, Ef 4:25 **12:5:** 1 Korin 12:27; Efesus 4:25 **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:28; 13:2; 1 Pita 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:4-11 **12:7:** Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **12:7:** Aposel 13:1; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2 **12:8:** Aposel 15:32; 20:28; 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22 **12:9:** Onger Akaba 34:14; Amos 5:15; 1 Timoti 1:5; 1 Pita 1:22 **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7 **12:10:** Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7 **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15 **12:11:** Aposel 18:25; Akar Mogomem 3:15 **12:12:** Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4 **12:12:** Aposel 2:42; 1 Tesalonika 5:16-17; Hibru 3:6; 10:36; Jems 1:4

ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba dikavam. ¹² Egh ia, bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizua itiba, da bagh nighnigh bar akongegh. Egh osimtiziba izamin dughiamin, ia iki uaghan da ateriva tugh gavgavigh, egh zurara God ko mikim.

¹³ Eghti Godin gumazamiziba biziba puvatighti, bizir ia itiba men akurvagh. Egh nguibar igharazimin gumazamiziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragh me damu. ¹⁴ Gumazim o amizim arazir kuramin ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsiagh. Egh a gasighasighsi Godin azangsiaghan marki. ¹⁵ Ia igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh. ¹⁶ Ia arazir vabara, gumazamiziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. Ia gumazamizir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fofozim iti.

¹⁷ Gumazitam o amizitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazamizibar damazimin arazir aghuibar amu.

¹⁸ Ia uari navir amirizim ikiva gumazamizir igharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar. ¹⁹ Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighti, ia men arazir kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin me ikarvagh. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei, "Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam."

²⁰ Ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, "Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kam in a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham." ²¹ Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragh.

13

E gavmanin apengan ikiam

¹ Gumazamiziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavmanin tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumazamizir dapaniba bar, God uabi me ariki. ² Gumazitam o amizitam gavmanin gumazir dapanibar akam batoghiva, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazamizibar akaba batosi. Gumazamizir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam. ³ Gavmanba gumazamizir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumazamizir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni arazir aghuibar amuti, me nin ziam fam. ⁴ E fo, gavman a mati Godin ingangarir gumazim, egha arazir aghuibar ian akurvaghasa ingari. Ia arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ia fo, gumazamizibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim, gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim, ia te arazir kuram damighti, a ian arazir kuramin ivezim ia daningam. ⁵ Kamaghin amizi, ia gavmanbar apengan iki. Ia gavmanin

12:13: 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9 **12:13:** 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1; 9:12; Hibru 13:2; 13:16; 1 Pita 4:9 **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9 **12:14:** Matyu 5:44; Luk 6:28; Aposel 7:60; 1 Korin 4:12; 1 Pita 3:9 **12:15:** Sng 35:13 **12:15:** Onger Akaba 35:13 **12:16:** Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5 **12:16:** Onger Akaba 131:1-2; Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21; Rom 11:20; 15:5 **12:17:** Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15 **12:17:** Matyu 5:39; Rom 14:16; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 5:15 **12:18:** Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 **12:18:** Mak 9:50; Rom 14:19; Hibru 12:14 **12:19:** Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 **12:19:** Godin Araziba 32:35; Aghuzir Akaba 24:29; Matyu 5:39; Rom 12:17; 13:4; Hibru 10:30 **12:20:** Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 **12:20:** Ua Me Ini 23:4-5; Aghuzir Akaba 25:21-22; Matyu 5:44 **13:1:** Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13 **13:1:** Aghuzir Akaba 8:15; Daniel 2:21; Jon 19:11; Taitus 3:1; 1 Pita 2:13 **13:3:** 1 Pi 2:13-14, 3:13 **13:3:** 1 Pita 2:13-14; 3:13 **13:4:** Ro 12:19, 1 Te 4:6 **13:4:** Rom 12:19; 1 Tesalonika 4:6 **13:5:** Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:5:** Fofozir Gumazim 8:2; 1 Pita 2:19

apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuva, gavmanbar apengan ikiam.

⁶ Gavmanba Godin ingangarir gumazamizibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh, ia uaghan takisin dagiaba isi me daningam. ⁷ Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuibar me damu, men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

⁸ Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazamizir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumazamizir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui. ⁹ E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ia gumazamizibav soghti, me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumazamizir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." ¹⁰ Ni gumazamizir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghin amizi, gumazim igharaz darazigh ifongeghiva, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumazamizibar min daruam

¹¹ Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin amizi arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamira ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim, ko God en akuraghamin dughiam, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize. ¹² Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemin araziba bar da ateghiva angazangarimin aven misoghsi, midorozir biziba inigh dar aghuam. ¹³ E angazangarimin aruir gumazamizibar min deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva onganan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan kogham. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghiva, munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki. ¹⁴ Egh ia uan Ekiam Kraiss Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

¹ Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, an nighnizir gavgavim gavgavizir pu vati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki. ² Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar ada api. Ezi gumazir

13:6: Matyu 22:21; Mak 12:17; Luk 20:25 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:8:** Matyu 22:39-40; Galesia 5:14; Kolosi 3:14; Jems 2:8 **13:9:** Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21 **13:9:** Ua Me Ini 20:13-17; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:17-21 **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:10:** Matyu 22:40; Rom 13:8; 1 Korin 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:11:** 1 Korin 15:34; Efesus 5:14; 1 Tesalonika 5:5-7 **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:12:** Efesus 5:11; 6:11-13; Kolosi 3:8; 1 Tesalonika 5:5-6; 1 Jon 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:13:** Luk 21:34; Efesus 5:18; Filipai 4:8; 1 Tesalonika 4:12; Jems 3:14; 1 Pita 2:12; 4:3 **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **13:14:** Galesia 3:27; 5:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 2:11
14:1: Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:1:** Rom 15:1; 15:7; 1 Korin 8:9-11; 9:22 **14:1:** Kolosi 2:16 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4 **14:2:** Jenesis 1:29; 9:3; Rom 14:14; 1 Korin 10:25; 1 Timoti 4:4 * **14:2:** Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:3:** Kolosi 2:16

nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.* ³ Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar a damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar ada apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi. ⁴ Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Kamaghin amizi, Ekiam uabi a damighti, a guizbangira tugh gavgavigham.

⁵ Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiba bar magh gari. Eghti gumazimiziba bar vaghvagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizimin dera. ⁶ Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar ada apim, a dagheba bagha God minabava, tuavir kam in Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa nighnigha, dagher maba atagherasi.

⁷ E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamira itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati. ⁸ E angamira ikiva, Ekiam bagh ikiam. E aremeghiva, Ekiam bagh aremegham. Kamaghin amizi, e angamira iti, o e areme, e Ekiamin adarazira. ⁹ Bizir kam in mingarim kamakin. Krai aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamira itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti.

¹⁰ E fo, e bar Godin kotiamin tuiv-

ighti, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir nighnizibar me damuan marki. ¹¹ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam,
kamaghin amizi ki guizbangira ia
migei,
‘Nguazimin itir gumazimiziba bar
moghira
nan guamin teviba apirigh,
egh uan akabar nan gun mikim
suam,
ki guizbangira God.’”

¹² Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

¹³ Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egh ia nighnizir igharazimin gin mangiva, uan adarazir amuti me arazir kuram damu iran kogham. ¹⁴ Ki Ekiam Iesus ko poroghav iti, bizir kam nan nighnizim gamizi a bar kuiagherizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi Godin damazimin mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimin zuezir puvati. Eghti bizir kam an nighnizimin guizbangira bar mizeghti an a damuan marki. ¹⁵ Ni daghetam amiti, nin anav gan nighnigh suam, a Godin damazimin mize, eghti arazir kam in ni an nighnizim gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni munav gifongezir arazimin gin mangin kogham. Krai munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki. ¹⁶ Egh ia kamaghin damuan marki, ia igharaz darazir

14:4: Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:4:** Matyu 7:1; Jems 4:11-12 **14:5:** Ga 4:10 **14:5:** Galesia 4:10 **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:6:** 1 Korin 10:31; Galesia 4:10; 1 Timoti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2
14:7: 1 Korin 6:19-20; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Pita 4:2 **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:8:** Luk 20:38; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15 **14:9:** Aposel 10:36; 2 Korin 5:15 **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10 **14:10:** Matyu 25:31-32; Aposel 10:42; 17:31; 2 Korin 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:11:** Aisaia 45:23; Filipai 2:10-11 **14:12:** Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5 **14:12:** Matyu 12:36; Galesia 6:5; 1 Pita 4:5 **14:13:** 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:13:** 1 Korin 8:9; 8:13; 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:14:** Aposel 10:15; Rom 14:2; 14:20; 1 Korin 8:7-8; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **14:15:** 1 Ko 8:11-13 **14:15:** 1 Korin 8:11-13 **14:16:** Ta 2:5 **14:16:** Taitus 2:5 **14:17:** 1 Ko 8:8 **14:17:** 1 Korin 8:8

amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami. ¹⁷ E fo, God Bizibagh Ativir Arazim, a dagheba apir araziba o dipaba apir arazim puvati. A Godin damazimin derazir arazim ko, navir vamiran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim. Arazir aghuir kaba, da Godin Duamin aven ofifi. ¹⁸ Tina tuavir kamın Kraisin ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Egh a gumamazibar amuti, me migirigiar aghuibar a mikimam.

¹⁹ Kamaghin amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gin mangiva, arazir gumamazizir igharazibar amuti me tugh gavgavighamiba, dar gin mangi dar amuam. ²⁰ Ni daghemra nighnigh, tuavir kamın God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangira, dagheba bar, ada dera. Eghti ni daghetam amiti, bizir kam gumazir igharazim damighti, an arazir kuram damigh irighti, kamaghin ni arazir kuram gami. ²¹ Ni asizitam ko wainin dipatam amiva bizir igharazitam damighti, tuavir kamın da nin anav damighti a irigham. Ni kamaghin damuan marki. ²² Nin nighnizir gavgavir bizir kamın itim, a nin navimin iki. God nin nighnizim gifozi, ni gumazir igharazitamın mikiman marki. Gumazitam bizitam guizbangira, a ginighnizi, bizir kam derazi, an navim osememizir puvati, gumazir kam bar akongegham.† ²³ Gumazitam asizitam o daghetam amiva, nighnizir pumuning ikiti, God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghin osimtizim an iti. Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

15

14:18: 2 Ko 8:21 **14:18:** 2 Korin 8:21 **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11 **14:19:** Rom 12:18; 15:2; 1 Korin 14:12; 1 Tesalonika 5:11 **14:20:** Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15 **14:20:** Matyu 15:11; Rom 14:14-15; 1 Korin 8:9; 8:13; Taitus 1:15 † **14:22:** Grighin akam vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. **14:23:** Ta 1:15 **14:23:** Taitus 1:15 **15:1:** Ro 14:1, Ga 6:1 **15:1:** Rom 14:1; Galesia 6:1 **15:2:** Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5 **15:2:** Rom 14:19; 1 Korin 9:19; 9:22; 10:24; 10:33; 13:5; Filipai 2:4-5 **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38 **15:3:** Onger Akaba 69:9; Matyu 26:39; Jon 5:30; 6:38 **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17 **15:4:** Rom 4:23-24; 1 Korin 9:9-10; 10:11; 2 Timoti 3:16-17 **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16 **15:5:** Rom 12:16; 1 Korin 1:10; Filipai 3:16 **15:6:** Ap 4:24, 4:32 **15:6:** Aposel 4:24; 4:32 **15:7:** Ro 5:2, 14:1-3 **15:7:** Rom 5:2; 14:1-3 **15:8:** Mt 15:24-25, Ap 3:25-26, 2 Ko 1:20 **15:8:** Matyu 15:24-25; Aposel 3:25-26; 2 Korin 1:20

E Kraisin nighnizim ko arazimin gin mangam

¹ E gumamazizir nighnizir gavgavim itiba, gumamazizir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvaghham. E uarira uarir akurvaghshi nighnighan kogham. ² E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvaghham. E kamaghsua, men nighnizir gavgavim gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e men akurvaghham. ³ E fo, Krai uabi uabin akurvaghsha nighnizir puvati. Godin Akinafarimin arazir a batozimin osizirim kamakin, "Akar kurar gumamaziziba ni gasiba, da uaghan na gire." ⁴ Godin migirigiar me fomira Godin Akinafarimin osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimira iki, osimtiziba ateriva tugh gavgavigh God e daningamin bizir aghuiba bagh mizuamam. ⁵ Datirighin ki ia bagha God ko migia ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia osimtiziba atera tugh gavgafi. Egh a ia damuti, ia Krai Iesus amizir arazibar gin mangi, egh tuavir kamın ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam. ⁶ Kamaghin amizi ki ia bagh Godin azangsighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Krai Iesusin Afeziam.

Krais, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan, bar men akura

⁷ Kamaghin amizi, gumamaziziba Godin ziam fisi, ia Kraisin adarazi ia uarira uari inigh bar akongegh. Krai ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh. ⁸ Ki ia migei, Krai Judabar ingangarir gumazimin oto. An arazir kam kamaghin aka, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da

guizbangira otivigham. ⁹ Krai uaghan kamaghsua, a Kantrin Igharazibar Gumamazibar amighti, me Godin apangkuvim bagh an ziam fam. Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

“Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin ikiva ni minamam.
Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam.”

¹⁰ Egha Godin Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti:

“Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia Godin gumamaziziba Israelia, ia me ko iki bar akongegh.”

¹¹ Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin migei:

“Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar, ia Ekiamin ziam fi!
Egh nguazimin itir anababa, ia bar an ighiabar amu!”

¹² Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme:

“Atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh,
mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamın oto.

God gumazir kam amiseveghti,
an atrivimin otogh iziva
Kantrin Igharazibar Gumamazizibar ganam.

Egh a me damuti,
me bizir aghuir a me daningamiba bagh mizuam ikiam.”

¹³ Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamaghsua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an

aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin amizi, God ian nighnizir gavgavir an itimin tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivagham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14--16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

¹⁴ Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi ki akinafarir kamın aven akar mabagh nighnigha, kamaghin ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha na misevezi, ki Krai Iesusin ingangarir gumazimin ikiava, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagha ingari. God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me ofan min iki a damuti a me bagh bar akongegham. Eghti Godin Duam me damighti, me God baghvira ikiam. Kamaghin amizi, nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin Akar Aghuim me mikiri.

¹⁷ Ki Krai Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghin amizi ingangarir ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge. ¹⁸⁻¹⁹ Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Krai ko ingarima Krai na bagha tuaviba arizima, ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir otuzir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da

15:9: 2 Sml 22:50, Sng 18:49, Jo 10:16, Ap 3:25, Ro 9:23, 11:30 **15:9:** 2 Samuel 22:50; Onger Akaba 18:49; Jon 10:16; Aposel 3:25; Rom 9:23; 11:30 **15:10:** Lo 32:43 **15:10:** Godin Araziba 32:43 **15:11:** Sng 117:1 **15:11:** Onger Akaba 117:1 **15:12:** Ais 11:1, 11:10, MAA 5:5, 22:16 **15:12:** Aisaia 11:1; 11:10; Akar Mogomem 5:5; 22:16 **15:13:** Ro 12:12, 14:17 **15:13:** Rom 12:12; 14:17 **15:14:** 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10, 2 Pi 1:12, 1 Jo 2:21 **15:14:** 1 Korin 8:1; 8:7; 8:10; 2 Pita 1:12; 1 Jon 2:21 **15:15-16:** Rom 1:5; 11:13; 12:3; Galesia 2:7-9; Filipai 2:17 **15:18-19:** Ap 19:18, 2 Ko 3:5, 12:12 **15:18-19:** Aposel 19:11; 2 Korin 3:5; 12:12

otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalem in ikegha Kraisin Akar Aghuim bar anekura ghua Ilirikumin Provinsin oto. ²⁰ Nan ifongiam kamakin: ki Kraisin Akar Aghuim danganir gumaziba oraghizir puvatizibar anekunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa:

“Gumamazir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham. Gumamazir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba, datirighin dagh fogham.”

Pol Rom in itir Kraisin adarazir ganigh, Spenin Kantrin mangam

²² Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati. ²³ Egha datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa ifonge, ²⁴ kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi mangi, Spenin darorim ategh ia ko tong ikeghiva, gin Spenin mangam. Ki ian gan, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam.

²⁵ Ki datirighin Godin adarazi bagh akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin mangam. ²⁶ Ia fo, Jerusalem in itir Godin adarasi, men tongin itir gumamazir maba biziba bar puvati. Kamaghin amizi, Masedonia ko Akaiian Provinsin itir siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke. ²⁷ Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me Israelin gumamazir onganarazibar akurvaghamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelia fomira

Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh anigha men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ikarvaghamin bizim iti, me nguazir kam in bizir aghuiba isi Israelia daningiva me ikarvagham.

²⁸ Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalem mangamin ingangarim agivaghiva, gin Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam. ²⁹ Ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Krai bizir aghuir bar aviribar en tongin dar amuam.

³⁰ Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Krai Iesusin itim ko, Godin Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia gakaghori, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangsigh. ³¹ Egh kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Eghti Jerusalem in itir Kraisin adarazi nan ingangarir ki me bagha amim bagh bar akuegham. ³² Kamaghin God ifueghtima, ki ia bagh izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham. ³³ Ki kamaghin Godin azai, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar moghira ia ko iki. Guizbangira.

16

Pol gumamazir aviriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹ Ki ghaze, ia kamaghin fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakin, a Senkrian nguibar ekiamin itir siosin ingangarir amizim. ² Ki kamagsua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumamaziziba damuamim. Egh a bizitizim puvatighti ia an akuragh. Guizbangira, a gumamazir aviribar akurvagha egha uaghan nan akura.

15:20: 2 Ko 10:15-16 15:20: 2 Korin 10:15-16 15:21: Ais 53:15 15:21: Aisaia 52:15 15:22: Ro 1:13
 15:22: Rom 1:13 15:24: 1 Ko 16:6 15:24: 1 Korin 16:6 15:25: Ap 19:21, 20:22, 24:17 15:25: Aposel
 19:21; 20:22; 24:17 15:25: 1 Korin 16:1-4 15:26: Ap 24:17, 2 Ko 8:1, 9:2, 9:12 15:26: 2 Korin 8:1; 9:2;
 9:12 15:27: Ro 9:4, 11:17, 1 Ko 9:11, Ga 6:6 15:27: Rom 9:4; 11:17; 1 Korin 9:11; Galesia 6:6 15:29: Ro 1:11
 15:29: Rom 1:11 15:30: 2 Ko 1:11, Fl 2:1, Kl 4:3, 4:12, 2 Te 3:1 15:30: 2 Korin 1:11; Filipai 2:1; Kolosi 4:3; 4:12;
 2 Tesalonika 3:1 16:3: Ap 18:2, 18:18, 18:26, 2 Ti 4:19 16:3: Aposel 18:2; 18:18; 18:26; 2 Timoti 4:19

³ Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Kraisi Iesusin ingangarim gami. ⁴ Aning nan akurvagha na bangin oveghai. Kamaghin, ki uabira puviram aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar siosba uaghan aning minabi.

⁵ Egha ki uan akam isa aningin dipenimin uari akuvir sios bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki.

Egha ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagh anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Esian Provinsin itir gumazamiziba bar men faraghavira nighnizir gavgavim Kraisin iti.

⁶ Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari.

⁷ Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junia bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Gumazir kam ko amizir kam, aning e Judan ikizir vamira, egha na ko kalabusin ike. Aning Kraisin aposelbar tongin ziar ekiamning itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragha ghua Kraisi gifo.

⁸ Egha ki uan akam isa Ampliatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga namakar aghuimningin min iti.

⁹ Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e ko Kraisin ingangarir gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim.

¹⁰ Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darazi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki.

¹¹ Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan

ikizir vamira. Egha ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarazi bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

¹² Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.

¹³ Egha uaghan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. An amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim amadi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.

¹⁴ Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁵ Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpas, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁶ Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir dafaribar suigh. Ezi Kraisin siosba bar, uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

¹⁷ Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh deraghvira gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, suren akar ia inizar apanim gami. Kamaghin amizi, ia men saghon iki.

¹⁸ Me en Ekiam Kraisi Iesusin ingangarim gamir pu. Puvati. Me uan inivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi.

¹⁹ Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia Akar Aghuim inigha deravira an gin

16:5: 1 Ko 16:15, 16:19, Kl 4:15, 2 Ti 1:15, Fm 2 **16:5:** 1 Korin 16:15; 16:19; Kolosi 4:15; 2 Timoti 1:15; Filemon 1:2
16:13: Mk 15:21 **16:13:** Mak 15:21 **16:16:** 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14 **16:16:** 1 Korin 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10 **16:17:** Matyu 7:15; Aposel 15:1; 15:5; 1 Korin 5:9-11; 2 Timoti 3:5; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **16:18:** Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:18:** Filipai 3:19; Kolosi 2:4; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:10; 2 Pita 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:19:** Matyu 10:16; Rom 1:8; 1 Korin 14:20

zui. Kamaghin amizi, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba puvatigham. ²⁰ Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighti, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumamaziba bagha da amadi

²¹ Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi.

²² Ki Tertius, ki uaghan uan akam isa ia bagha Ekiamin ziamin anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kam in da osiri. ²³⁻²⁴ Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki Pol ki Gaiusin dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Ezi Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kam in Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godin ziam fam!

²⁵⁻²⁶ E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ia nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar Aghuir ki akurim, a Krai Iesusin Akar Aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar mogomer kam, Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumamazibagh amizi, me akar mogomer kam gifo. Godin ovengan koghamim, Akar Gavgavimin kamaghin migia ghaze, akar mogomer

kaba azenim giri, Kantrin Igharaz-ibar Gumamaziba bar dagh foghiva, nighnizir gavgavim Kraisin iki kamaghin an ghin mangam. ²⁷ Ezi ki kamaghin ifonge, Krai Iesus e damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God, egha a uabira fofoziba bar iti. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam. Guizbangira!

16:20: Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:20:** Jenesis 3:15; Rom 15:33; 1 Korin 16:23; 1 Tesalonika 5:28; Akar Mogomem 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:21:** Aposel 16:1; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20 **16:23-24:** Aposel 19:29; 1 Korin 1:14; 2 Timoti 4:20 * **16:23-24:** Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kam in iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira. **16:25-26:** Rom 1:5; Efesus 1:9; 3:5; 3:9; 3:20; Kolosi 1:26-27; 1 Tesalonika 3:13 **16:27:** 1 Ti 1:17, 6:16, Ju 25 **16:27:** 1 Timoti 1:17; 6:16; Jut 1:25

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 1 Korin Akar faragha zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiar mam, an Akaiian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibar ekiam anakunigha, sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingarava aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarasi, men arazir maba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me ti uan nighnizir gavgavim ategham. A kamaghin men apangkufi. Egha poroghamiba arazir aghuibar amuasa a me migei. A uaghan ghaze, me Godin Duamin amamangatihiti, a men daroribar faragh mangan koghti, osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, uaghan Godin Duamin bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazamizir ovengezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korinin itir darazigh anidi. Me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuir kamin me gami. A men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13 Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

1:2: Ap 9:14, 18:1, 18:17, Ro 1:7, 10:12, 1 Ko 6:11, 2 Ti 1:9
6:11; 2 Timoti 1:9 1:3: Ro 1:7, 2 Ko 1:2 1:3: Rom 1:7; 2 Korin 1:2 1:5-6: 1 Ko 2:1-2, 12:8, 2 Ko 8:7, 2 Ti 1:8, MAA 1:2 1:5-6: 1 Korin 2:1-2; 12:8; 2 Korin 8:7; 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:2 1:7: Lu 17:30, Fl 3:20, 2 Te 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 1:7: Luk 17:30; Filipai 3:20; 2 Tesalonika 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 1:8: Fl 1:6, Kl 1:22, 1 Te 3:13, 5:23 1:8: Filipai 1:6; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 1:9: Ais 49:7, Jo 17:21, 1 Ko 10:13, 1 Te 5:24, 1 Jo 1:3 1:9: Aisaia 49:7; Jon 17:21; 1 Korin 10:13; 1 Tesalonika 5:24; 1 Jon 1:3 1:10: Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8 1:10: Rom 12:16; 2 Korin 13:11; Filipai 2:2; 1 Pita 3:8

(Sapta 1-4)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko, ² ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Kraisi Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Kraisi Iesusin ziam feba bar, a ia misefe. Kraisi Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam. ³ Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

⁴ God, Kraisi Iesusin ingangarimin tu-avimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi. ⁵⁻⁶ Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ia mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Kraisi ko poroghav itima, God bizir aghuir avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba. ⁷ Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Kraisi Iesus azenim giramin dughiam mizua, Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir pu-vati. ⁸ Kraisi Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamin otoghti, bizir kuratam en Ekiam Kraisi Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian kogham. ⁹ God uan Otirim Kraisi Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti God damuasa mikemezi biziba, a bar adar amigham.

Sios bar biaghire

¹⁰ Nan adarasi, ki en Ekiam Kraisi Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakaghoru, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki. ¹¹ Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adaribar uarigh ami.

12 Ki arazir ia uari adozir ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Pitan anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Kraisin anav.” 13 Ezi manmakin? Kraisi ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati!

14 Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, ua gumamaziziba puvati. Kamaghin ki God minabi. 15 Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogham, “E Polin ziamin rurim ini.” 16 (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin dipenimin itir adarasi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues o puvati.) 17 Kraisi gumamaziziba ruasa na amadazir pu. Puvati. An akam akunasa na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamın itir gumamazizibar fofozimin anekunan kogham. Ki kamaghin damu, Kraisin ter ighuvimin ovevem damighti, a mati pura bizim.

Kraisi, a Godin gavgavim

18 Guizbangira, gumamazizir ovengamiba ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati migirigiari onganim egha mingariba puvati. Ezi e gumamazizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin gavgavim. 19 Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Ki gumazir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adeggham, egh ki men fofozir gumazibar fofoziba bar da agivagham.”

20 Eghti e manmaghin nguazir kamın itir gumamazizibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumamazizir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kamın itir fofozibagh amizima, da mati migirigiari onganiba mingariba puvati.

21 Godin nighnizir aghuim ko an fofozimin, God kamaghin fo, nguazir kamın itir gumamaziziba uan fofozimin tuavimin me Godin fofozim inighan kogham. Kamaghin, God tuavir igharazir mam men akuraghasa anemisefe. Kar, me “migirigiari onganim,” arazir akam, e anekuri. Gumamaziziba akar kam baragha nighnizir gavgavim Godin itima, God men akurvasi. 22 Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nighnizir aghuim ko fofozim bagha pamten ingari. 23 Ezi e Kraisi ter ighuvimin aremezir akam me mikiri. Ezi akar kam Judabar nighnizimin, mati bizir me asaghporghirim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nighnizim ghaze, kar migirigiari onganim. 24 Ezi e gumamazizir God diaziba, Juda ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghara, e fo, Kraisi a Godin gavgavim ko Godin fofozim. 25 Nguazimin itir gumamaziziba kamaghin nighnigha ghaze, “Godin nighnizir maba bar ongani.” Ezi nighnizir kamra bar gumamazizibar nighnizibagh afira. Ezi me kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin en akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar gumamazizibar gavgavim gafira.

26 Nan adarasi, ia dughiar God ian

1:12: Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4 1:12: Jon 1:42; Aposel 18:24-28; 19:1; 1 Korin 3:4 1:14: Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23 1:14: Aposel 18:8; 19:29; Rom 16:23 1:16: 1 Ko 16:15 1:16: 1 Korin 16:15 1:17: Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16 1:17: Matyu 28:19; Jon 4:2; 1 Korin 2:1; 2:4; 2:13; 2 Pita 1:16 1:18: Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3 1:18: Aposel 17:18; Rom 1:16; 1 Korin 2:14; 15:2; 2 Korin 4:3 1:19: Ais 29:14, Jer 8:9 1:19: Aisaia 29:14; Jeremaia 8:9 1:20: Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 1:20: Jop 12:17; Aisaia 19:12; 33:18; 44:25; Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 1:21: Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 1:21: Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 1:22: Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18, 17:32 1:22: Matyu 12:38; Mak 8:11; Jon 4:48; Aposel 17:18; 17:32 1:23: Ais 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60, 6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11 1:23: Aisaia 8:14; Matyu 11:6; Jon 6:60; 6:66; Rom 9:32; 1 Korin 2:14; Galesia 5:11 1:24: Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3 1:24: Rom 1:4; 1:16; 1 Korin 1:18; Kolosi 2:3 1:25: 2 Ko 13:4 1:25: 2 Korin 13:4 1:26: Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5 1:26: Matyu 11:25; Jon 7:48; Jems 2:1-5

diazim ginighnigh. Ian aviriba faragha, nguazir kamın itir gumamazibar damazimın, fofozir gumamazibar mın ikezir puvati. Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Ian aviriba, anabar ziar ekiaba itibar otivizir puvati. ²⁷ God kamaghsua, a nguazir kamın itir fofozir gumamazibar amuti, me bar aghumsigham. Kamaghın, a gari, gumamazir gavgaviba puvatigha nguazimın itir gumamazibar damazimın nighniziba onganiziba, merara God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumamazibar amuti, me aghumsigham. Kamaghın, gumamazir gavgaviba puvatigha nguazir kamın itir gumamazibar damazimın itiba, merara God me amisefe. ²⁸ Egha a nguazir kamın ziaba puvatizir gumamaziziba ini, kar gumamazir me kamaghın migeiba, me bizir kinir me aghuaziba. Ezi arazir kamın, God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir kinibar mın iti. ²⁹ Kamaghın amizi, gumazitam o amizitam Godın damazimın uabi uan ziam fan kogham. ³⁰ God uabi ia gamizi, ia Kraıs İesus ko poroghav iti. Ezi a Kraıs gamizi, a en nighnizir aghuımın mıngarımın iti. Ezi Kraısın ingangarımın, God e gamizıma, e Godın damazimın deragha, God baghavıra iti. Ezi Kraısın ingangarımın, a uam e givezegha, arazir kuramın gavgavımın e fıri. ³¹ Ezi Akınafarım mikemezi moghın God kamaghın ifonge, “Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh.”

2

Pol Korinın itir gumamazibar nighnizir gavgavımın migei

¹ Nan adarasi, ki ia bagha izezir dughiamın, ki Godın akar mogomemın ia migia, fofozir gumamazibar mın akar

ekiar guar aviritabar ia mikemezir puvati. ² Ki faraghavıra kamaghın nighniki, ki ian tongın ikiamın dughiamın, ki bizir igharazitam ginighnighan kogham. Puvatigham. Ki Kraıs İesusra nighnighıva, a ter ighuvımın aremezir ovevem uaghan a ginighnigham. ³ Ki ia ko itir dughiamın, ki guizbangıra gavgaviba puvati. Ki atiatıava, mighıghavıra agoi. ⁴ Ezi akar ki mikemezim ko Akar Aghuir ki kunizim, ki nguazir kamın itir fofozim o nighnizibagh etuir akam, ia mikemezir pu. Puvati. God uan Duamın gavgavım, ian akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangıra. ⁵ Guizbangıra, ki kamaghsua, ian nighnizir gavgavım nguazir kamın itir fofozim gısın ikian kogham. Puvati. Ian nighnizir gavgavım, Godın gavgavımra, a gısın tugham.

Godın Duam nighnizir aghuım ko fofozim e ganıdi

⁶ Guizbangıra, gumamazir gavgavıgha Godın Arazibar gın zuıba, e fofozir aghuım me ganıdi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kamın itir fofozim puvati. Egha uaghan a nguazir kamın gumazir dapanıbar fofozim puvati, kar gumazir ovengasava amıba. ⁷ Fofozir aghuir e ia ganıdir kam, a Godın nighnizir mogomem. Fomıra, God tıghar nguazimın ingaramın dughiamın, a uan fofozir aghuımın a kamaghın ifonge, e an Nguıbamın iki, ziar ekiam ko dabırabır aghuım a ko a inıam. Ezi dughıar kamın ikegha iza datırıghın an fofozir aghuir kam en modo. ⁸ Ezi, nguazir kamın gumazir dapanıtam a gıfozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ıghuvım gafughan koghai. ⁹ Ezi e Godın Akınafarımın itir akamın mıgırıgıar kam migei, a kamakın:

1:27: Mt 11:25, Je 2:5 **1:27:** Matyu 11:25; Jems 2:5 **1:29:** Ro 3:27, Ef 2:9 **1:29:** Rom 3:27; Efesus 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21 **1:30:** Jeremaia 23:5-6; Jon 17:19; 2 Korin 5:21 **1:31:** Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17 **1:31:** Jeremaia 9:23-24; 2 Korin 10:17 **2:1:** 1 Ko 1:17 **2:1:** 1 Korin 1:17 **2:2:** Ga 6:14, Fl 3:8 **2:2:** Galesia 6:14; Filipai 3:8 **2:3:** Ap 18:9, 2 Ko 10:1 **2:3:** Aposel 18:9; 2 Korin 10:1 **2:4:** Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16 **2:4:** Rom 15:19; 1 Korin 1:17; 1 Tesalonika 1:5; 2 Pita 1:16 **2:5:** 2 Ko 4:7, 6:7 **2:5:** 2 Korin 4:7; 6:7 **2:6:** 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14 **2:6:** 1 Korin 1:28; Efesus 4:13; Filipai 3:15; Hibru 5:14 **2:7:** Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **2:7:** Rom 16:25-26; Efesus 3:5; 3:9; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **2:8:** Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14 **2:8:** Luk 23:34; Jon 7:48; Aposel 13:27; 2 Korin 3:14 **2:9:** Ais 64:4 **2:9:** Aisaia 64:4

“Bizir gumazitam o amizitam faragha uan damazimın ganizir puvatiziba, ko akar gumazitam o amizitam faragha oraghizir puvatiziba, ko bizir gumazitam o amizitamın niĝnizimın itir puvatiziba, bizir bar aghuir kaba, God gumazamizir a gifongeziba baghavıra da akırı.”

¹⁰ Bizir kabar miĝiriĝiam fomıra modo, ezi Godın Duamın ingangarimın God da azenim gatizi, e dar gari. Godın Duam biziba bar deravıra dar gara, uaghan Godın niĝnizir mogomebar gara fo. ¹¹ Tav gumazamizir igharazibar niĝnizibagh foghan kogham. Puvati. Gumazimın duar an aven itimra fo. Kamaghıra, gumazitam o amizitam Godın niĝnizim gifoghan kogham. Godın Duam, a uabıra fo. ¹² E nguazir kamın duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Eghti tuavir kamın, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvıra dagh fogham. ¹³ E bizir aghuir kabav geima, en miĝiriĝiaba nguazimın itir fofozimın tuavimın otozir pu. Puvati. Godın Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godın Duamın akaba isa, Godın Duam itir gumazamiziba akar kaba biĝha me geghari. ¹⁴ Ezi gumazamizir Godın Duam puvatiziba, me Godın Duamın bizir aghuiba inighan kogham. Guizbangıra, me kamaghın niĝniĝha ghaze, da bizir onganiba, egha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godın Duamın otifi. Kamaghın, gumazamizir Godın Duam itiba, merara Godın Duamın bizir aghuir kaba tuisiĝhamın fofozim iti. ¹⁵ Gumazamizir Godın Duam itiba, me biziba bar da tuisisi. Eghti gumazitam o amizitam, Godın Duam

itir gumazamizibar araziba tuisiĝhıva avegham. ¹⁶ Godın Akınafarim kamaghın miĝei:

“Tina Ekiamın niĝnizim ĝifo? Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamın sure damuan kogham.”

Ezi erara, Kraisin niĝnizim en iti.

3

Siosın ingangarir gumazamiziba, me Godın ingangarir gumazamiziba

¹ Nan adarasi, ki gumazamizir Godın Duamın ĝin zuibav gei moghın ia mikıman kogham. Puvati. Ki gumazamizir navir ghurimın arazibar ĝin zuibav gei moghın, ki ia miĝei. Dughiar kamın ia borir iririv-ibar mın ikia, Kraisin arazibar ĝin zui. ² Ki faragha, mati otem ia ganıga, dagher gav-gavitam ia danıngan ibura. Faraghavıra, ki fo, ia tiĝhar dagher gavgavitam iniam. Egha datirıĝhın ikia, kamaghıra iti. ³ Ki fo, ia navir ghurimın arazibar ĝin ghuavıra iti. Ia uan adarazi navim men ikuvir arazim, ko uarir adoghodozir arazim, da ian ikiavıra iti. Arazir ia amir kaba, kar navir ghurimın araziba. Ia dagh amuava, nguazir kamın itir gumazamizibar mın ami. ⁴ Gumazir mam kamaghın miĝei, “Ki Polın anav.” Ezi mav kamaghın miĝei, “Ki Apolosın anav.” Ezi arazir kamın ia mati nguazir kamın gumazamiziba.

⁵ Ia deravıra niĝniĝh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kinimning. Ekiam ingangariba isa, vagh-vagha ga ganıngi. Ezi ingangarir ga amir kabar, ia niĝnizir gavgavim Kraisin iti. ⁶ Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganıdi. Ezi God a gamima, an aghui. ⁷ Gumazamizir dagher oviziba

2:10: Mt 13:11, 16:17; Jo 14:26, 1 Jo 2:27 **2:10:** Matyu 13:11; 16:17; Jon 14:26; 1 Jon 2:27 **2:11:** Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34 **2:11:** Aghuzir Akaba 20:27; Jeremaia 17:9; Rom 11:33-34 **2:12:** Jo 16:13-14 **2:12:** Jon 16:13-14 **2:13:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16 **2:13:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2 Pita 1:16 **2:14:** Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1 Ko 1:18, 1:23 **2:14:** Matyu 16:23; Jon 8:47; 14:17; Rom 8:5-7; 1 Korin 1:18; 1:23 **2:15:** 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1 **2:15:** 1 Tesalonika 5:21; 1 Jon 2:20; 4:1 **2:16:** Jop 15:8, Ais 40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34 **2:16:** Jop 15:8; Aisaia 40:13; Jeremaia 23:18; Jon 15:15; Rom 11:34 **3:1:** Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15 **3:1:** Jon 16:12; 1 Korin 2:14-15 **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **3:2:** Jon 16:12; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16 **3:3:** 1 Korin 1:10-11; 11:18; Galesia 5:20-21; Jems 3:16 **3:4:** 1 Ko 1:12 **3:4:** 1 Korin 1:12 **3:6:** Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15 **3:6:** Aposel 18:4-11; 18:24-28; 19:1; 1 Korin 1:30; 2 Korin 3:5; 10:14-15 **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **3:7:** 2 Korin 12:11; Galesia 6:3

opariba, me ziaba puvati. Gumazamizir dipam a ganidiba, me uaghan ziaba puvati. God daghebagh amima, da aghui, kamaghin a uabira ziam iti. ⁸ Gumazamizir dagher oviziba opariba, ko gumazamizir dipaba anidiba, me uaghara Godin ingangarir gumazamiziba. Egh me vaghvagh uan ingangarir amizibar ivezim iniam. ⁹ E bar moghira, e uari inigha Godin ingangarim gami, ezi ia mati an azenim.

Siosin ingangarir gumazamiziba, mati dipenibar ingarir gumazamiziba

Egha ia uaghan mati Godin Dipenim. ¹⁰ God uan apangkuvimin, fofozim na ganingizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir fofozir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba arizima, gumazamizir igharaziba dagh isin dipenimin ingari. Eghti dipenimin ingarir gumazamiziba vaghvagh deravira ganiva dipenimin ingar. ¹¹ Ia fo, God Kraisa Iesus isa, dipenimin ingarir dagiar faragha atizimin min anetigha gifa. Eghti gumazitam o amizitam, dipenimin ingarir dagiar faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham. ¹² Gumazamiziba dagiar kam gisin dipenimin ingarsi, tarazi ti golin dagiabar an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an ingaram, eghti tarazi ti dagiar ivezim bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziar misiabar an ingaram. ¹³ Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin, gumazamiziba bar, men ingangariba azenim giram. Eghti dughiar kam avir ekiamin min otoghti, avir kam men ingangaribar isi vaghvagh da tuisigham, men ingangariba deraz, o puvati. ¹⁴ Eghti gumazamizir manam dagiar kam gisin dipenimin ingarighti, an dipenim isighan koghti, a ingangarir kam in ivezir aghuim

iniam. ¹⁵ Eghti ingangarir gumazamizibar dipeniba bar isighti, me uan ingangaribar ivezim inighan kogham. Ingangarir gumazamiziba uari avimin miseveaghirigh egh me ovengan kogham.

Ia Godin Dipenimra

¹⁶ Ia kamaghin fos ti? Ia Godin Dipenimra, ezi Godin Duam ian aven iti. ¹⁷ Godin Dipenim, a ua baghaviram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghin amizi, gumazim o amizim Godin Dipenim gasighasightima, God a gasighasigham.

E gumazamizibar ziaba fan kogham

¹⁸ Ian tav uabira uabi gifaran marki. Ki ghaze, ian tongin gumazitam o amizitam nguazir kam in bizibagh fogh kamagh nighnigham, "Ki fofozir bar aghuim iti," egh a faragh gumazir onganimin min otogh, gin bar fofozir gumazimin otogham. Kamaghin deragham. ¹⁹ Guizbangira, nguazir kam in fofozir aghuim, a Godin damazimin mati arazir onganin. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazamizir maba paza gumazamizir igharazibar amuasa, arazir aviribagh nighnisi. Ezi God gumazamizir kabar arazibagh amima, da meraram asighasisi." ²⁰ Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, "Ekiam a fofozir gumazamizibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham." ²¹ Kamaghin amizi, ia gumazamizibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba. ²² Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da

3:8: Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12 **3:8:** Rom 2:6; Galesia 6:4-5; Akar Mogomem 22:12 **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5 **3:9:** Matyu 13:3-9; Aposel 15:4; 2 Korin 6:1; Efesus 2:20-22; Hibru 3:3-4; 1 Pita 2:5 **3:10:** Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14 **3:10:** Rom 15:20; 1 Korin 4:15; 15:10; 2 Pita 3:15; Akar Mogomem 21:14 **3:11:** Ais 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6 **3:11:** Aisaia 28:16; Matyu 16:18; 2 Korin 11:4; Galesia 1:7; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** Lu 2:35, 1 Ko 4:5, 2 Te 1:7-10, 1 Pi 1:7, 4:12 **3:13:** Luk 2:35; 1 Korin 4:5; 2 Tesalonika 1:7-10; 1 Pita 1:7; 4:12 **3:16:** 1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hi 3:6, 1 Pi 2:5 **3:16:** 1 Korin 6:19; 2 Korin 6:16; Efesus 2:21-22; Hibru 3:6; 1 Pita 2:5 **3:18:** Snd 3:7, Ais 5:21 **3:18:** Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21 **3:19:** Jop 5:13, 1 Ko 1:20, 2:6 **3:19:** Jop 5:13; 1 Korin 1:20; 2:6 **3:20:** Sng 94:11 **3:20:** Onger Akaba 94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15 **3:21:** 1 Korin 1:12; 3:4-6; 2 Korin 4:5; 4:15

bar iana. ²³ Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Kraisi, Godin anav.*

4

Ekiam uabi uan ingangarir gumazamiziba tuisisi

¹ Ia kamaghin e ginighnigh, e Kraisin ingangarir gumazamiziba. Egha Godin akar mogomeba deraghvira dar ganamim ingangarim gami. ² Eghti gumazamiziba tavin ingangarir gumazibar iki, egh me uan gumazir ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi. ³ Kamaghin amizi, ia nan araziba tuisigham, o gumazamizir igharazitaba nan araziba kotin da tuisighsi damuam, kar pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba tuisizir puvati. ⁴ Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman kogham, "Ki gumazir arazir kuraba puvatizim." Puvati, na tuisighamin ingangarim, kar Ekiamin bizimra. ⁵ Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin, ia gumazamizir igharazibar araziba tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam mizuum. A bizir mitarmemin mueghav itiba inigh angazangarimin dar atigham. Egh a gumazamiziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Eghti dughiar kamin, God bar vaghvagh e mikim suam, en ingangarim deraz, o ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

⁶ Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa, Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim

mikemezi moghin deravira an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kamin mirara mangi. Ia akaba batogh uari fiva, gumazamizir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan marki. ⁷ Namakam, tina gumazir ekiamin ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir puvati, o? Guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingizi, ni manmaghsua uabi uan ziam fa, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi?

⁸ Guizbangira, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha deraghaviram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam. ⁹ Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa, danganir bar gin itimin e ati. E mati gumaziba me kotin aven ghaze, e aremegham. Me nguazir kamin itir enselba ko gumazamiziba bar, men damazimin e misueghti, e arighregham. ¹⁰ E Kraisin ziam fer arazim bangin, e gumazamizir onganibar min iti. Ezi ia Kraisi ko poroghav ikiava, ia fofozir gumazamizibar min iti. E gavgaviba puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti. ¹¹ Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara itima, kuariba puv en pirima, e korotiar bibiziba azui. Ezi me tintinibar e misozi, e deravira danganitam gaperazir puvati. ¹² E uari uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me paza e migeima, e deragh me damuasa Godin azangsis. Me arazir kurabar e gamima, e pura nimira ikia

3:23: Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29 **3:23:** Rom 14:8; 1 Korin 11:3; 2 Korin 10:7; Galesia 3:29 * **3:23:** 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghin migei, Korinin siosin itir darazi uari abigha, marazi ghaze, e Polin adarasi, ezi marazi ghaze, e Apolosin adarasi. Ezi migirigiar kaba da nguazimin gumazamizibar nighnizibar gin zui. Korinin siosin itir gumazamiziba deravira Godin nighnizim gifogh, egh kamaghin mikim suam, Pol bar en anav, ezi Apolos bar en anav. Pol ko Apolos ko bizir igharaziba sara, me ingangarir gumazamizibar min iki, Korinin siosin akurvagh egh me damuti, me guizin Kraisin adarazir min otivam. Kamaghin, God me ginaba. Ni 2 Korin 3:1-9in gan. **4:1:** Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta 1:7, 1 Pi 4:10 **4:1:** Luk 12:42; 1 Korin 3:5; 2 Korin 6:4; Taitus 1:7; 1 Pita 4:10 **4:2:** Lu 12:42 **4:2:** Luk 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2 **4:4:** Jop 9:2; Onger Akaba 143:2; Aghuzir Akaba 21:2; Rom 4:2 **4:5:** Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:5:** Rom 2:1; 2:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **4:6:** Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:6:** Rom 12:3; 1 Korin 1:12; 3:4; 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:7:** Jon 3:27; Rom 12:6; Jems 1:17; 1 Pita 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:8:** Akar Mogomem 3:17; 3:21 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33 **4:9:** Rom 8:36; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 6:9; Hibru 10:33 **4:10:** Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18 **4:10:** Aposel 26:24; 1 Korin 1:18; 3:18 **4:11:** Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:11:** Aposel 23:2; Rom 8:35; 2 Korin 11:23-27; Filipai 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:12:** Onger Akaba 109:28; Matyu 5:44; Aposel 18:3; 1 Korin 9:14-15; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8; 1 Timoti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:13:** Azir Akam 3:45

osimtiziba ateri. ¹³ Me akar bar kurabar e miġeima, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumamaziziba makuniziba. Gumamazizibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza datirikin.

Polin ifongiam, Korinba an arazibar ġin mangam

¹⁴ Akar kam, ia damuti ia aghumsighasa ki an osirizir puvati. Ki kamaghsua, ia mati nan boribara. Ki ian niġhnizibar amuti ia deragh foghasa, egha akar kam osiri. ¹⁵ Gumamazizir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki Akar Aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Kraisi Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziamin oto. ¹⁶ Kamaghin ki ia gakaghoru, ia nan arazibar gan, dar ġin mangi. ¹⁷ Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amibar gun ia mikimam. Arazir kabara, ki zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian niġhnizibar amuti, da dikavam.

¹⁸ Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan ziaba fe. ¹⁹ Puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumamazizir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti. ²⁰ Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura miġirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim. ²¹ Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia

bagh izasa, ia ifonge? O ki uan navim ia daningiva, ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5--6)

Gumamaziziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

¹ Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumamaziziba tintinibar uari isava akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Arazir kam, Kraisi gifozir puvatizir gumamaziziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kamnang kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui. ² Egha ia manmaghin amigha ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam ateghiva azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian marki. ³ Guizbangira, ki uan inivafizimin ian saghon iti, egha uan duamin ki ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimin arazim tuisigha gifa. ⁴ Egha ki kamaghin miġei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti, ⁵ ia gumazir kam isi, Satanin dafarim datighti, an inivafizim ikuvigham. Ia kamaghin damighi, Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kam in duamin akuragham.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

⁶ Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ia ti kamaghin fozir pu, yisin muziarim, a bret damuamin plaua bar a gamima, a bui? ⁷ Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batoghiva, zuegh, mati bretin igiar yisba

4:15: Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 **4:15:** Aposel 18:11; Galesia 4:19; Jems 1:18 **4:16:** 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 **4:16:** 1 Korin 11:1; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6; 2 Tesalonika 3:9 **4:17:** Ap 19:22, Fl 2:19-22 **4:17:** Aposel 19:22; Filipai 2:19-22 **4:19:** Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3 **4:19:** Aposel 18:21; 19:21; 1 Korin 16:5; 2 Korin 1:15; 1:23; Hibru 6:3 **4:20:** 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 **4:20:** 1 Korin 2:4; 1 Tesalonika 1:5 **5:1:** Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3 **5:1:** Ofa Gami 18:7-8; Godin Araziba 22:30; 27:20; Efesus 5:3 **5:3:** Kl 2:5 **5:3:** Kolosi 2:5 **5:4:** Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 **5:4:** Matyu 16:19; 18:18; Jon 20:23; 2 Korin 13:10 **5:5:** Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 **5:5:** Aposel 26:18; 1 Timoti 1:20 **5:6:** 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 **5:6:** 1 Korin 3:21; 15:33; Galesia 5:9; Jems 4:16 **5:7:** Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12 **5:7:** Ua Me Ini 12:5; 12:21; 13:7; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 5:6; 5:12

puvatizimın mın iki. Ki kamaghın fo, ia yis puvatizir Bretin mın iti. Ia fo, God Israelia Gitazir Dughiam Gıñıghnızir Isar Ekiam, an ababanim gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghın, me Kraıs isa sipsipın mın a misoghezi, an areme. ⁸ Kamaghın amizi, en araziba, gumamazizir Isar Ekıar kam damuasava amir arazibar mın mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan dipenibar yisın ghuriba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko guızın akamın gın mangiti, arazir kam mati Bretin igiar yis puvatizim.*

⁹ Akınafarir ıgharazir ki ia bagha faragha osirizimın, ki kamaghın ia mikeme, “Ia gumamazizir tintiniba uari bakiava akuiba, me ko ikian marki.” ¹⁰ Ia bar nguazir kamın gumamazizir arazir kurar kabagh amiba ataghıraghasa, ki miğeir puvati. Gumamazizir tintinibar uari bakiava akuiba, ko gumamazizir ıgharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko gumamazizir ıgharazibar biziba okeiba, ko gumamazizir marvir guabar ziaba feba, ia gumamazizir kabanang bar me ataghıraghsi, ia bar nguazir kamın ikian kogham. ¹¹ Ki osirizir akar kam, an mıngarım kamakın: Gumazir Kraısın adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumamazizir uari bakiava akuir arazim gami, o gumazir ıgharazibar biziba bagha navim dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o gumazir ıgharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Egh ia uaghan gumazir kamaghın amim ko daghebar aman kogham.

¹² Ezi manmakın? Ki ti Kraısın adarazir azenan itir gumamaziziba tuisizir ingan-

garım iti? Bar puvati. Kraısın adarazir aven itir gumamaziziba tuisizir ingan-garım, a ian ingangarımra. ¹³ Azenan itir gumamaziziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godın Akınafarım kamaghın mikeme, “Ia gumazir kurar ian tongin itim batokegh.”

6

Kraısın adarazi uarira uari kot darıghan marki

¹ Ian tongin tav osımtizitam Kraısın adarazir mavın ikia, tizim bagha Godın gumamaziziba ategha ghua Godın gın zuir puvatizibar damazimın a isa kot garisi? Ia arazir kam gamua aghumsizir puvati, o? ² Ia ti kamaghın fozir puvati? E Godın gumamaziziba, e nguazimın itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia guızbangıra gın nguazir kamın biziba tuisighamin fofozim ikiam, egha datırighın manmaghsua osımtizir muziarir kaba uarir tongin ia da tuisighamin fofoziba puvati? ³ Ia ti kamaghın fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kamaghın damuva, e guızbangıra nguazir kamın osımtiziba tuisighamin fofozim ikiam. ⁴ Kamaghın, osımtizitam ian tongin otoghtıma, tizim bagh ia osımtizir kam tuisighamin ingan-garım isava, sıosın azenan itir darazigh anıdi? ⁵ Ia aghumsıghasa, ki kamaghın miğei. Ki ghaze, ian tongin, gumazir fofozim ititam ti mar ikia, egha Kraısın adarazir tongin osımtiziba tuisighamin fofozim ikiama. ⁶ Ezi manmaghsua, Kraısın adarazi uari isava, gumazir nıghnızir gav-gavım Kraısın itir puvatizibar damazimın ghua uari isa kot garisi.

⁷ Ia Kraısın adarasi, ia osımtiziba uarir ikia, uari isa kotın zui, ezi ian arazir kam

5:8: Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 **5:8:** Godın Araziba 16:3; Matyu 16:6; 16:12; Luk 12:1 * **5:8:** Ves 6ın ikegha ghua ves 8ın tuzir miğirıgıam, God Israelia Gitazir Dughiam an arazibagh nıghnıgha, Judaba amir arazıav gei. Ni Ua Me Ini 12:3-21 ko 13:5-7ın gan. An arazir kaba bar dagh amizıma, da Kraısın adarazir dabırabımın nedazım oto.

5:9: Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 **5:9:** Matyu 18:17; 2 Korin 6:14; Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:14 **5:10:** Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 **5:10:** Jon 17:15; 1 Korin 1:20; 10:27 **5:11:** Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10

5:11: Matyu 18:17; Rom 16:17; 2 Tesalonika 3:6; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **5:12:** Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 **5:12:** Mak 4:11; 1 Korin 6:1-4; Kolosi 4:5; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 3:7 **5:13:** Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24 **5:13:** Godın Araziba 13:5; 17:7; 21:21; 22:21-24 **6:2:** Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4

6:2: Daniel 7:22; Matyu 19:28; Akar Mogomem 2:26; 3:21; 20:4 **6:3:** 2 Pi 2:4, Ju 6 **6:3:** 2 Pita 2:4; Jut 1:6 **6:7:** Mt 5:39, Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 **6:7:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Luk 6:29; Rom 12:17-19; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9

kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis. Manmaghsua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmaghsua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua? ⁸ Ia arazir aghuir kabar gin mangan aghuagha, uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami.

⁹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumazamizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsizibagh amiba, ¹⁰ ko okimakiar gumazamiziba, ko gumazamizir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumazamizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ¹¹ Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Ia, Ekiam Krai Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavimin, God ia gamizi, ia an damazimin derazir gumazamizibar otifi.

En inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

¹² Gumazamizir maba kamaghin migei, "Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuam." A guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighirigh biziba bar dar amuam. Eghti bizitam na damighti, ki an ingangarir gumazimin min ikian

kogham. ¹³ Gumazamizir maba ghaze, "Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim." Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning viraram aning agivagham. Eghti en inivafiziba, gumazamiziba uari bakia akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En inivafiziba, Ekiam bagh ikiva, an ingangarim damuam. Ekiam en inivafizibar gara dar akurvasi. ¹⁴ God uan gavgavimin Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh a uaghan en inivafizibar amighti e ua dikavam.

¹⁵ Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Kraisin inivafizir akuaba. Kamaghin, ki ti Kraisin inivafizir akua tam inighiva, amizir arazir kurabagh amimin inivafizimin poroghti, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghin damighan kogham! ¹⁶ Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning inivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Aning, inivafizir vamiram otogham." ¹⁷ Eghti gumazitam o amizitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamiram otogham.

¹⁸ Ia zurara arazir gumazamizir uari bakiva akuimin ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumazamiziba dagh amima, da inivafizimin azenan otifi. Ezi gumazim o amizim, gumazamiziba tintinibar uari ko akuir arazim damigh, a uabi uan inivafizim gasighasigham. ¹⁹ Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti. ²⁰ God ivezir bar ekiamin ia givese. Kamaghin, ia uan inivafiziba isi, God daning an ziam fi.

6:9: Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15 **6:9:** Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 22:15 **6:11:** Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22 **6:11:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7; Taitus 3:3-7; Hibru 10:22 **6:12:** 1 Ko 10:23 **6:12:** 1 Korin 10:23 **6:13:** Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7 **6:13:** Rom 14:17; 1 Korin 6:15; Kolosi 2:22-23; 1 Tesalonika 4:3-7 **6:14:** Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20 **6:14:** Rom 6:5; 6:8; 8:11; 1 Korin 15:20; 2 Korin 4:14; Efesus 1:19-20 **6:15:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:12, 4:16, 5:30 **6:15:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:12; 4:16; 5:30 **6:16:** Stt 2:24, Mt 19:5, Ef 5:31 **6:16:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Efesus 5:31 **6:17:** Jo 17:21-23, Ro 8:9-11, Ef 4:4 **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11; Efesus 4:4 **6:18:** Ro 1:24, 6:12-13, 1 Te 4:3, Hi 13:4 **6:18:** Rom 1:24; 6:12-13; 1 Tesalonika 4:3; Hibru 13:4 **6:19:** Ro 14:7-8, 1 Ko 3:16, 2 Ko 6:16 **6:19:** Rom 14:7-8; 1 Korin 3:16; 2 Korin 6:16 **6:20:** 1 Ko 7:23, Ga 3:13, Fl 1:20, Hi 9:12, 1 Pi 1:18-19 **6:20:** 1 Korin 7:23; Galesia 3:13; Filipai 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19

Pol poroghamir arazimin akam migei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimin azangsiziba ikarvasi

¹ Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin osiriziba ikarvaghasa. Gumazim o amizim poroghamim gamizir puvati, a dera. ² Gumazamizir uari bakia akuir arazim, bar ekevima, kamaghin gumaziba bar, vaghvagh amuimin ikiti, amiziba bar, vaghvagh pamın iki. ³ Pamın inivafizim, kar an amuimin bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghira, amuimin inivafizim, kar an pamın bizim, amuim an anogoroghan kogham. ⁴ Amizim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, pam a gatifa. Kamaghira, gumazim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, amuim a gatifa. ⁵ Gua poroghamimning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghugh, uan inivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikimsi, virara ifongegh uaning mikim suam, ga dughiar otevimin uan inivafizimning anogoregham, eghti arazir kam dera. Egh arazir kamın girara, gua ua uaningin porogh. Gua kamaghin damuan koghti, Satan gua gifarisi, gua gakhonti, gua uan inivafizimin agorogem dikabiniva avegh, irigham.

⁶ Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir puvati. ⁷ Ki kamaghsua, gumazamiziba bar nan mın pura odiaribar iki. God vaghvagha gavgavim isa, gumazamiziba vaghvagha me ganıngi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti.

⁸ Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko amizir men paba ariaghireziba, ki kamaghin migei, me nan mın odiarimin ikiti,

deragham. ⁹ Ni uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni amuimin iki, o pamın iki. Ni odiarimin ikitima, inivafizir agorogem bar nın ekeveghti, ni gumazamiziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar ikuvigham.

¹⁰ Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvati, kar Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghiraghan kogham. ¹¹ Amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatightima, a uamategh uan pam bagh mangıva a ko navir vamıra iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim batoghan marki.

¹² Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin akam puvati. Ki uabi kamaghin me migıa ghaze, Kraisın adarazir tavın amuim, nighnızir gavgavim Kraisın ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham. ¹³ Eghti Kraisın adarazir amizitamin pam, nighnızir gavgavim Kraisın ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghiraghan marki. ¹⁴ Gumazir nighnızir gavgavim Kraisın itir puvatizim, amizir nighnızir gavgavim Kraisın itim ko poroghti, arazir kamın God a damuti, a God baghavıra itir gumazimin otogham. Ezi amizir nighnızir gavgavim Kraisın itir puvatizim, gumazir nighnızir gavgavim Kraisın itim ko poroghti, arazir kamın God a damuti, a God baghavıra itir amizimin otogham. Me kamaghin amizir puvatizi, men boriba ti Godın damazimin zuezir puvatighai. Ezi datirighin men boriba God baghavıra itir boriba.

¹⁵ Ezi nighnızir gavgavim Kraisın itir puvatizitav, nighnızir gavgavim Kraisın itir tav ataghiraghsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir nighnızir gavgavim Kraisın itim, datirighin poroghamir arazir kam uam aning ikirarighan kogham. Anıng fıriaghiri.

7:1: 1 Ko 7:8, 7:26 7:1: 1 Korin 7:8; 7:26 7:3: Kis 21:10, 1 Pi 3:7 7:3: Ua Me Ini 21:10; 1 Pita 3:7 7:5: Jol 2:16, Sek 7:3, 1 Te 3:5 7:5: Joel 2:16; Sekaraia 7:3; 1 Tesalonika 3:5 7:7: Mt 19:12, Ap 26:29, 1 Ko 12:11 7:7: Matyu 19:12; Aposel 26:29; 1 Korin 12:11 7:9: 1 Ti 5:14 7:9: 1 Timoti 5:14 7:10: Mal 2:14-16 7:10: Malakai 2:14-16 7:10: Matyu 5:32; 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18 7:15: Ro 12:18, 14:19, Hi 12:14 7:15: Rom 12:18; 14:19; Hibru 12:14 7:16: 1 Pi 3:1 7:16: 1 Pita 3:1

Ia fo, God navir amirizim in ikiasa en dia. ¹⁶ Ni amuim, ni manmaghin fogh, uan pam in akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir puvati. Ezi ni pam, ni manmaghin fogh, uan amuim in akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvati.

E ikirimirir God e bagha inabazim in moghin ikiam

¹⁷ God vaghvagha e bagha inabazir ikirimirir isa, e ganingi. Kamaghin, e deravira ikirimirir kam in aven daruam. Eghiva e ikirimirir God faragha en diazim, e an ikiva kamaghira daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami. ¹⁸ Gumazir mam, me an mikarzir mogomem in inim atughti, gin God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomem in inim atughan koghti, gin God an diaghti, a uan mikarzir mogomem in inim aghoran marki. ¹⁹ Mikarzir mogomem in inim atuz, o mikarzir mogomem in inim atuzir puvati, aning pura bizim. God in Akar Gavgavibar gin zuir arazim, a bizim ekiam. ²⁰ E bar moghira, dughiar God en diazim in, manmaghin itir ikirimirir e faragha an ike, e ikirimirir kamra ikiam. ²¹ Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinim in itima, God nin dia? Ni bizim kam in osiman marki. Eghti tuavir ni firighirighamin tam ikitima, ni tuavir kam in gin mangi. ²² Gumazim ingangarir gumazir kinim in itima, God an dia, ezi a datirighin Ekiam in gumazimra. An Ekiam in damazim in firighirigha, ua ingangarir gumazir kinim in min itir puvati. Kamaghira, gumazim firighirigha itima, God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinim in min iti. ²³ God bar ivezir ekiam in ia givese, kamaghin, ia gumamazibar ingangarir gumamazirir

kinibar min ikian marki. ²⁴ Nan adarasi, manmaghin itir ikirimirir e an itima, God en dia, eghti ikirimirir kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odiarir gumamazibagh anidi

²⁵ Ekiam gumamazir odiaribar mikimamin akatam na ganingizir puvati. Ezi ki uan nighnizim in gin mangi mikimasa. Ia fo, God in apangkuvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazim in oto. ²⁶ Ki dughiar kam in osimtizir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira ikiti, deragham. ²⁷ Ni amuim in iti, ni anetaghiraghsi tuaviba burian marki. Ni odiarim in iti, ni porogham in damusi nighnighan marki. ²⁸ Ni amim in iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pam in iki, kar arazir kuram puvati. Guizbangira gumamazir poroghamibagh amiziba, nguazim in itir osimtiziba me bativam. Osimtizir kaba, ia bativan ki aghua.

²⁹ Nan adarasi, ki kamaghin ia migei, dughiam bar ofefe. Ezi dughiar kam in tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghin iki. ³⁰ Ezi gumamazir aziba, me azi puvatizi moghin iki. Eghti gumamazir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumamazir bizibagh iveziba, me biziba puvatizi moghin iki. ³¹ Ezi nguazim in biziba bagha ingarir gumamaziziba, me bizim kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham.

³² Ki kamaghin aghua, nguazir kam in navir osimtiziba tintinibar ian nighnizibagh ekuam. Odjarir gumazim, a mighigha Ekiam in bizibagh nighnigha, Ekiam ifongezir arazibar amuasa. ³³ Ezi porogham in gamizir gumazim, a mighigha nguazir kam in bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa.

7:17: 1 Korin 4:17; 7:20; 7:24 **7:19:** Jo 15:14, Ro 2:25, Ga 5:6, 6:15 **7:19:** Jon 15:14; Rom 2:25; Galesia 5:6; 6:15
7:22: Jo 8:36, Ga 5:13, Ef 6:6, Fm 16, 1 Pi 2:16 **7:22:** Jon 8:36; Galesia 5:13; Efesus 6:6; Filemon 1:16; 1 Pita 2:16
7:23: 1 Ko 6:20, 1 Pi 1:18-19 **7:23:** 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19 **7:25:** 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 **7:25:** 1 Korin 7:6; 7:10; 7:40; 2 Korin 8:8-10; 1 Timoti 1:12-13; 1:16 **7:28:** 1 Ko 7:38 **7:28:** 1 Korin 7:38
7:29: Ro 13:11 **7:29:** Rom 13:11 **7:31:** Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **7:31:** Onger Akaba 39:6; Jems 1:10; 4:14; 1 Pita 1:24; 1 Jon 2:17 **7:34:** Lu 10:40 **7:34:** Luk 10:40

³⁴ Ezi kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odiarir amiziba, me mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko inivafiziba bar da isi God daning, egh God baghvira ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamın bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa.

³⁵ Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ia zurara arazir aghuibar gin mangi, egh Ekiamin ingan-garim damu. Biziba pura tintinimin ian nighnizibagh ekuan ki aghua.

³⁶ Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuibar a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvati. Egh a ganti tuaviba ua puvatigham. Kamaghin a uan ifongiamin gin mangi, aning uaningin iki. An arazir kuram gamir puvati. ³⁷ Eghti gumazitam uabin gavgavigh, avighan kogh, uan inivafizimin agorogem dikabiniva, uan nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimin ikian kogh, ga pura odiarimningin ikiam, arazir kam dera. ³⁸ Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odiarimin itim, bar arazir aghuim gami.*

³⁹ Amizitamın pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. An pam aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gumazitamın ikisi, tavın iki. Eghti a ikiamin gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamin iki. ⁴⁰ Ki uabi kamaghin nighnisi, an odiarimin iki, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnizi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

8

(Sapta 8--10)

Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibav gei

¹ Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazamizir maba ghaze, “E bar, fofozim iti.” Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumazamizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumazamizir igharazibagh ifongezir arazim, a gumazamizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi.* ² Gumazitam o amizitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fofozim apengara iti. ³ Ezi gumazamizir God gifongeziba, God bar me gifo.

⁴ Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazim, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti. ⁵ Guizbangira, bizir aviriba me “god,” dagh arigha, bizir aviriba me “ekiam,” dagh arisi. Da guizbangira overiam o nguazimin iti, da pura biziba. ⁶ E Godin vamira iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumazamizibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Kraisi Iesus. A biziba bar dar ingarigha, e gamima, e angamira iti.

⁷ Ezi gumazamizir maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghuegha kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa.

* **7:38:** Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragha bigha migeir puvati. **7:39:** Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14 **7:39:** Rom 7:2-3; 2 Korin 6:14 **7:40:** 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8 **7:40:** 1 Korin 7:25; 1 Tesalonika 4:8 **8:1:** Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19 **8:1:** Aposel 15:20; 15:29; Rom 14:3; 14:10; 14:14; 1 Korin 10:19 * **8:1:** Polin dughiamin, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir gumazamiziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir darasi, bizir kam bagha Polin azangsis, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham? **8:2:** 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:2:** 1 Korin 13:8-9; 13:12; Galesia 6:3; 1 Timoti 6:4 **8:3:** Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:3:** Matyu 7:23; Galesia 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6, 1 Ti 2:5 **8:4:** Godin Araziba 4:35; 4:39; 6:4; Aisaia 41:24; 1 Korin 10:19; Galesia 4:8; Efesus 4:6; 1 Timoti 2:5 **8:6:** Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:6:** Malakai 2:10; Jon 1:3; Aposel 17:28; Rom 11:36; 1 Korin 12:6; Efesus 4:5-6; Filipai 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:7:** Rom 14:14; 14:23; 1 Korin 10:28-29

Men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatizi, me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami.

⁸ Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godin damazimin deravira ikian kogham.

⁹ Ia deravira ganigh, kamaghin fogh dagher tizir ia ifongezim, ia pura anere-mam. Eghti gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kam in ganiva, uam arazir kuramin aven mangam.

¹⁰ Ni gumazir fofozim itim, ni marvir guabar dipenimin mangi asizibar amiti, gumazamizir nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin ganti, nin arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam. ¹¹ Eghti nin arazir kam in, fofozim gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba me gasighasigham. Kar, ian anav, Kraisi uaghan a bagha areme. ¹² Ia oragh. Kraisin adarasi, men marasi, men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua men nighnizir gavgavibagh asighasisi, egha arazir kam in ia mati arazir kuramin Kraisi gami. ¹³ Kamaghin, dagher manam nan adarazir mav damighti, an arazir kuramin aven mangiti, ki tong uam asizitam ameghan kogham. Ki uan namakam damuti, an arazir kuramin aven mangan, ki aghua.

9

Pol aposelin ingangarimin ivezim isir puvatigha, bar akonge

¹ Ia nan gan fogh, ki gumazir firiaghirizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an

ganigha gifa. Egha ki Ekiam in ingangarim gamima, nan ingangarimin ia gamizima, ia Kraisin adarazir otifi! ² Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, a ko poroghav itima, bizir kam kamaghin ian aka, ki guizin Ekiam in aposel.

³ Gumazamizir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua bagha me ikarvasi. ⁴ Kamaghin ti derazir puvati, e aposelba uan ingangarimin ivezim dagheba ko dipabar min da iniam? Guizbangira, e da iniam. ⁵ A ti kamaghin derazir puvati, e amuibar ikiva, me ko tuavir saghuiabar mangam. Mati aposelin igharaziba, ko Ekiam in aveghbuar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera. ⁶ Ga Barnabasra ti, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam.

⁷ Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, an dagheba isir puvati? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api.

⁸ Ia suam, ki ti nguazir kam in gumazamizibar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin mikeme. ⁹ Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, "Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia damisi an anogorogh an akam ikian marki." God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati. ¹⁰ An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingan-

8:8: Ro 14:17 **8:8:** Rom 14:17 **8:9:** Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13 **8:9:** Rom 14:13-15; 14:20; Galesia 5:13
8:11: Ro 14:15-20 **8:11:** Rom 14:15-20 **8:13:** Ro 14:21, 2 Ko 11:29 **8:13:** Rom 14:21; 2 Korin 11:29 **9:1:** Ap 9:3, 9:15-17, 18:9, 26:16, 1 Ko 15:8, 2 Ko 12:12, Ga 2:7-8 **9:1:** Aposel 9:3; 9:15-17; 18:9; 26:16; 1 Korin 15:8; 2 Korin 12:12; Galesia 2:7-8 **9:2:** 2 Ko 3:2-3 **9:2:** 2 Korin 3:2-3 **9:4:** Lu 10:8, 1 Ko 9:13-14 **9:4:** Luk 10:8; 1 Korin 9:13-14 **9:7:** Lo 20:6, 2 Ko 10:4, 1 Ti 1:18, 1 Pi 5:2 **9:7:** Godin Araziba 20:6; 2 Korin 10:4; 1 Timoti 1:18 **9:9:** Lo 25:4, 1 Ti 5:18 **9:9:** Godin Araziba 25:4; 1 Timoti 5:18 **9:10:** 2 Ti 2:6 **9:10:** 2 Timoti 2:6

garimın daghetam iniam. Kamaghın e fo, miğiriğiar kam, en miğiriğiam.

¹¹ E Godın Duamın bizir aghuariba ian tongın da opari. Eghti ia inivafizimın akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghın ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam. ¹² Ia igharaz darazir amamangariğhti, me ia da biziba iniam, ia zurara en amamangariğhtima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganıdiba, me ganıdir bizibagh afiragham.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvatiğha, kamaghın e osımtızir avırıba ateri. E Kraısın Akar Aghuımın tuavim apıran aghuagha, kamaghın e da isir puvati. ¹³ Ia fo, gumazir Godın Dipenimın ingangarım gamıba, me Godın Dipenimın dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir dakozimın ingariba, me gumazamiziba ofa gamir asızir naba isa da api. Ia ti kamaghın fozir puvati? ¹⁴ Kamaghıra, Ekiam miğiriğiar kam e ganıngi, gumazamizir Akar Aghuım akurıba, me gumazamizir Akar Aghuım barazibar dafarımın, men inivafizimın akurvazir biziba iniam.

¹⁵ Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egħa datirighın uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir pu. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na danıngam. Arazir ki amim, ki a bagħa bar akongezı gumazitam anegıvan ki bar aghua. ¹⁶ Ki Akar Aghuım akunıva, uabi uan ziam fi bar akongegħan kogħam. Puvati. Akar aghuım akurir ingangarım, kar Ekiam na ganıngizir ingangarım. Ki Akar Aghuım akunan kogħ bar ikuvigham.

¹⁷ Ki uabi uan ifongiamın ġin mangı ingangarir kam damuva, ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganıngizi, ki a gami. ¹⁸ Kamaghın, ki ivezir manam iniam? Ki Akar Aghuım akura

iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura Akar Aghuım gumazamizıba kinasa, bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumazamiziba bar men ingangarir gumazimın mın iti

¹⁹ Ki fıriagħiriğħa iti, egħa gumazitamın ingangarir gumazimın itir puvati. Egħa ki uan ifongiamın gumazamizıba bar men ingangarir gumazimın mın oto. Ki gumazamizir avırım uam me inigh, Kraısın adarazir aven izasa. Kamaghın, ki men ingangarir gumazim mın iti. ²⁰ Ki Judaba ko itir dughiamın, ki me iniasa, kamaghın ki Judan Arazıbar ġin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazıbar apengan itir puvati. Ki Moses Osirizir Arazıbar apengan iti darasi ki me iniasa, kamaghın ki men damazimın, Moses Osirizir Arazıbar apengan itir gumazimın mın iti. ²¹ Kamaghıra, ki Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba iniasa. Kamaghın, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazıbar Gumazimın mın iti. Egħa ki kamaghın amua, Godın arazim atagħızir puvati. Guızbangıra, ki Kraısın arazimın apengan ikiavıra iti. ²² Ki gumazamizir nighnızir gavgavir muzıariba itıba, me iniasa. Kamaghın, ki men damazıbar, ki gavgavıba puvatızir gumazimın mın iti. Ki gumazamizir guar avırıba, men tarazi iniasa, tuavir avırıba buri. Kamaghın ki pura tintinimın gumazamizıba bar men arazıbar mın zui. ²³ Ki fo, Ekiam ġin bizir aghuıba isi, gumazamizir nighnızir gavgavım Akar Aghuımın itıba, me danıngam. Ki kamaghı-sua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagħa, ki İesusın Akar Aghuım damuti a gavgavasa, kamaghın ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

9:11: Ro 15:27, Ga 6:6 **9:11:** Rom 15:27; Galesia 6:6 **9:12:** Ap 20:33-35, 1 Ko 9:15, 9:18, 13:7, 2 Ko 11:7-9, 11:12
9:12: Aposel 20:33-35; 1 Korin 13:7; 2 Korin 11:7-9; 11:12 **9:13:** Wkp 6:16, 6:26, Nam 18:8, 18:31, Lo 10:9, 18:1
9:13: Ofa Gami 6:16; 6:26; Dibobonıba 18:8; 18:31; Godın Arazıba 10:9; 18:1 **9:14:** Mt 10:10, Lu 10:7, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **9:14:** Matyu 10:10; Luk 10:7; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **9:15:** Ap 18:3, 20:34, 2 Ko 11:10, 1 Te 2:9 **9:15:** Aposel 18:3; 20:34; 2 Korin 11:10; 1 Tesalonika 2:9 **9:16:** Jer 20:9 **9:16:** Jeremaia 20:9 **9:17:** 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25 **9:17:** 1 Korin 3:8; 3:14; 4:1; Galesia 2:7; Kolosi 1:25 **9:18:** 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 **9:18:** 1 Korin 10:33; 2 Korin 4:5 **9:19:** Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1 **9:19:** Matyu 20:26-27; Galesia 5:13; 1 Pita 3:1 **9:20:** Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 **9:20:** Aposel 16:3; 18:18; 21:20-26 **9:21:** Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 **9:21:** Rom 2:12-14; Galesia 2:3; 3:2; 5:13 **9:22:** Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29 **9:22:** Rom 11:14; 15:1; 1 Korin 10:33; 2 Korin 11:29

24 Gumazir ivemariba, me bar ivemara, vamira ivezim isi. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemar egh ivezim iniam. 25 Eghti gumazitam ivemarimin faragh otoghsi, inivafizimin ifongiam dikabiragh, ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam. 26 Kamaghin, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimin garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, pura agharim akurir puvatizim. 27 Puvati. Ki uan inivafizim misogha a dikabirima, a nan apengan iti. Ki kamaghin aghua, ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimiva, gin ivezim inighan kogham.

10

Ia uaribagh gan, ia ifavariba ko osimtiziba bangin iran marki

1 Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba bar ghuariar God tuavimin men akakazimin apengan iti. Ezi me bar deravira Ongarir Aghevim abigha ghue. 2 Egha me bar ghuariam ko ongarimin rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumazamizibar otifi. 3 Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame. 4 Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim gamizima, dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi dagiar kam,

a Kraisi uabi.* 5 Ezi God gumazamizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba tintinimin danganir dipaba puvatizimin pura da kavamangi.

6 Ezi arazir me amizir kaba, da mati ababaniba, e dar ganigh ua men min bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham. 7 Mati me marazi amizi moghin, ia marvir guabar ziaba fan marki. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami." 8 Mati men marazi amizi moghin, e gumazamiziba uari baklava akuir arazim damuan kogham. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000pla gumazamiziba ariaghire. 9 Mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghirezi moghin, e Kraisi bizitam damusi a gakaghonan kogham. 10 Mati men marazi amizi, Ovevem in Ensel iza me misoghezi me ariaghirezi moghin, Ia God gimoman marki.

11 Bizir me batozir kabanang, da mati ababaniba, eghti gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghin ifonge, da nighnizim e datirighin itir gumazamizibar anighti, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin, gumazamiziba fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimin e bagha da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim dughiar abuananam.

12 Kamaghin, gumazitam o amizitam suam, ki tugha gavgafi, a deragh gan, egh

9:24: Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1 **9:24:** Galesia 5:7; Filipai 3:14; 2 Timoti 4:7; Hibru 12:1 **9:25:** Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10 **9:25:** Efesus 6:12; Filipai 3:14; 2 Timoti 2:4-5; 4:8; Jems 1:12; 1 Pita 1:4; 5:4; Akar Mogomem 2:10 **9:27:** Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2 Ko 13:5-6, Kl 3:5 **9:27:** Rom 6:18-19; 8:13; 13:14; 2 Korin 13:5-6; Kolosi 3:5 **10:1:** Kis 13:21-22, 14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13 **10:1:** Ua Me Ini 13:21-22; 14:22-29; Diboboniba 9:18; Nehemia 9:12; Onger Akaba 78:13 **10:3:** Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24 **10:3:** Ua Me Ini 16:35; Nehemia 9:15; 9:20; Onger Akaba 78:24 **10:4:** Sng 78:15 **10:4:** Onger Akaba 78:15 * **10:4:** Akinafarir Mosesin ingangarimin gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning Israelia dipam dagiamin a inizir arazim geghari. Mam, Ua Me Ini 17:1-7in iti, ezi mam Diboboniba 21:1-13in iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam Israelian gin danganir me aruiba bar dagh arui. **10:5:** Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju 5 **10:5:** Diboboniba 14:16; 14:29-30; Onger Akaba 106:26; Hibru 3:17; Jut 1:5 **10:6:** Nam 11:4, 11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11 **10:6:** Diboboniba 11:4; 11:34; Onger Akaba 106:14; 1 Korin 10:11 **10:7:** Kis 32:6, 1 Ko 10:14 **10:7:** Ua Me Ini 32:6; 1 Korin 10:14 **10:8:** Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14 **10:8:** Diboboniba 25:1-18; Onger Akaba 106:29; Akar Mogomem 2:14 **10:9:** Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16 **10:9:** Ua Me Ini 17:2; 17:7; Diboboniba 21:5-6; Godin Araziba 6:16 **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17 **10:10:** Ua Me Ini 16:2; Diboboniba 14:2; 14:29; 14:37; 16:41-49; 1 Eghaghaniba 21:15; Hibru 3:11; 3:17 **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18 **10:11:** Rom 15:4; 1 Korin 10:6; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7; 1 Jon 2:18 **10:13:** Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9 **10:13:** Jeremaia 29:11; 1 Korin 1:9; 2 Pita 2:9

iran marki. ¹³ Osimtızir ia bativiba, da osimtızir kabanangıra, gumazamiziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimın gın ghua, osimtızir ian gavgavibagh affrazi tam ateghti, a ia batoghan kogham. Osimtıziba ia bativti, God ian akuraghı tuavim damigham. Tuavir kam kamakın: a ia damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtızir kam ia abıraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningın ziaba fan kogham

¹⁴ Kamaghın, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimın saghon iki. ¹⁵ Ia fofoziba iti, kamaghın ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh. ¹⁶ Kavın kam Godın bizir aghuiba an itima, e a bagha God minabi. E an wainın dipam apir dughiamın an e gamima, e bar moghıra uari inigha Kraisin ghuzimın posi. Ezi bretın e bizir kam, e anepir dughiamın, an e gamima, e bar moghıra uari inigha Kraisin inivafizimın posi. ¹⁷ Bretın rubuzir vamıra iti, ezi e bar moghıra uari inigha bretın rubuzir kamnaghıram apa, kamaghın e gumazamizir avırıba, e inivafizir vamıra iti.

¹⁸ Ia Israelian arazim ginıghnigh. Me ofa gamir dakozim gisın tuezir asıziba apir dughiamın, me uari inigha ofa God ganıdi. †

¹⁹⁻²⁰ Ki kamaghın migeir puvati, asızir me isa ofan mın marvir guabagh anıdiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekıaba. Puvati, da pura biziba. Guızbangıra, ki kamaghın migei, Godın ziam fer puvatızir darazi ofa gamir biziba, me da isa asebagh anıdi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh aseba ko poghan, ki aghua. ²¹ Ia Ekiamın kap ko asebar kap viraram aningın daman marki. Egh ia

Ekiamın dagher dakozim ko asebar dagher dakozim viraram aningın daman marki.

²² E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham o? En gavgavim ekevegha, Ekiamın gavgavim gafıras? Bar puvati!

E zurara Godın ziam fam

²³ Marazi ghaze, “God en amaman- garıgha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba deravıra en akur- vazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarıgha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarasi, da gavgavim e ganıdir puvati. ²⁴ E uarira uarir akurvaghı, nıghnıghan kogham. Puvati, e ıgharaz darazir akur- vaghı nıghnıghan.

²⁵ Asızir me maketın amadiba, ia dar amı. Egh navir averiamın nıghnızir avırıbar amu, tintinimın azangsıghan marki suam, a dera o a ikufi. Puvati. † ²⁶ E fo, Godın Akınafarım ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghıra Ekiamın biziba.”

²⁷ Eghti gumazamizir nıghnızir gavgavim İesusın itir puvatızıtıba, ia ko damısı ia mikımti, ia ifongegh, me ko mangı. Dagher manam me ia danighti, ia pura aneremi. Nı navir averiamın nıghnızir avırıbar amu, pura tintinimın azangsıghan marki suam, dagher kam deras, o a ikufi. ²⁸ Eghti tav ia mikım suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gamı.” Eghti ia gumazim o amızir ia mikemezim bagh nıghnıgh, daman marki. Ia pazı damuan marki. ²⁹ Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir ıgharazir kamın migei, a ua suam, ia pazav amı.

10:14: 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21 **10:14:** 2 Korin 6:17; 1 Jon 5:21 **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46 **10:16:** Matyu 26:26-28; Mak 14:22-24; Luk 22:19-20; Aposel 2:42; 2:46 **10:17:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16 **10:17:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:16 **10:18:** Wkp 7:6, 7:15 **10:18:** Ofa Gami 7:6; 7:15 † **10:18:** Grıghın akamın, vezın kam deragha migirıgıam a bıghızir puvati. **10:19-20:** Godın Arazıba 32:17; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 8:4; Akar Mogomem 9:20 **10:21:** Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16 **10:21:** Godın Arazıba 32:38; 2 Korin 6:15-16 **10:22:** Lo 32:21, Ese 22:14 **10:22:** Godın Arazıba 32:21; Esekiel 22:14 **10:23:** 1 Ko 6:12 **10:23:** 1 Korin 6:12 **10:24:** Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21 **10:24:** Rom 15:1-2; 1 Korin 13:5; Filipai 2:4; 2:21 † **10:25:** Dughıar mabar me asızıba marvir guabar ofa gamua, egha gın da isa ghua maketın da amadı. Ezi Pol kamaghın migei, Kraisin adarazi maketın ivezir asızıbagh nıghnıgh osıman marki, egh suam, me dar amegh, paza damıgham. Puvati. Me dar amam. **10:26:** Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1 **10:26:** Ua Me İni 19:5; Godın Arazıba 10:14; Onger Akaba 24:1 **10:27:** Lu 10:8 **10:27:** Luk 10:8 **10:28:** 1 Ko 8:7 **10:28:** 1 Korin 8:7 **10:29:** Ro 14:16 **10:29:** Rom 14:16

Eghti tav kamaghin azangsigham, tizim bagh ki gumazamizir igharazibar nighnizimın gin mangıva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham?§ 30 Ki God minabagh damıti, gumazamizir igharaziba tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam?

³¹ Kamaghin, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God danıngisi, bizir kaba bar dar amu. ³² Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko Kraisin adarazigh nighnighıva, egh me damuti, me arazir kuramın iran marki. ³³ Egh ki amir arazibara, ia dar gin mangı. Ki kamagh sua, God gumazamiziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki amir araziba bar, me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumazamizir igharazibar akurvaghasava ami.

11

¹ Mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin, ia nan arazibar gin mangı.

Pol Godın Duam anıdır bizir aghuiba ko Godın ziam fer arazir aghuibav gei

(Sapta 11-14)

Pol dapaniba aver arazimın migei

² Ia zurara na ginighnigh migirigiar ki ia ganıdiba, pamtem dar suisi. Kamaghin, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.

³ Egha ki kamagsua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Kraisi, a gumaziba bar men dapanim, ezi pam uan amuimın dapanim, ezi God Kraisin dapanim. ⁴ Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei,

o Godın akam azenim darıgh, gumazir kam uan dapanim Kraisi, aghumsızim a ganıdi. ⁵ Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghıva, God ko mikimam, o Godın akam azenim darıghıva, a uaghan uan pam, aghumsızim a danıngam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim ko, aning uaghara aghumsızim anıdi. ⁶ Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghıva, a uan dapanarızim apirighti an otefegh. A uan dapanarızim apir, o bar a gisan aghumsıgh, egh a uan dapanim avaragh.

⁷ Gumazim Godın nedazimın min ikia, Godın ziar ekiam akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, uan pamın ziar ekiam akakasi.

⁸ God amizimın inıvafızimın gumazimın ingarizir puvati. A gumazimın inıvafızimın amizimın ingari. ⁹ Egha God amizimın akurvaghasa nighnigha, gumazimın ingarizir puvati. A gumazimın akurvaghasa nighnigha, amizimın ingari. ¹⁰ Egh enselba amizir kamın gansi, amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a gavgavim ikia uabi uan dapanim gatıva Godın ingangarim gami.*

¹¹ E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavıra itir puvati, ezi gumaziba uari baghavıra itir pu. Puvati. Amizim gumazimın akurvazim, ezi gumazim amizimın akurvazim. ¹² Faraghavıra God gumazimın inıvafızimın amizimın ingari. Kamaghıra, datirighin gumazim amizimın inıvafızimın otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.

¹³ Ia uari akar kam tuisıgh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera? ¹⁴ Nguazir kamın

§ **10:29:** Grighin akam vezin kamın migirigiam deravıra anebighizir puvati. **10:30:** Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4 **10:30:** Rom 14:6; 1 Timoti 4:3-4 **10:31:** Kl 3:17, 1 Pi 4:11 **10:31:** Kolosi 3:17; 1 Pita 4:11 **10:32:** Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5 **10:32:** Rom 14:13; 1 Korin 8:13; 2 Korin 6:3; 1 Timoti 3:5 **10:33:** Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24 **10:33:** Rom 15:2; 1 Korin 9:20-22; 10:24 **11:1:** 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **11:1:** 1 Korin 4:16; Efesus 5:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **11:3:** Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6 **11:3:** Jenesis 3:16; 1 Korin 3:23; 15:27-28; Efesus 5:23; 1 Pita 3:1; 3:5-6 **11:7:** Stt 1:26-27, Je 3:9 **11:7:** Jenesis 1:26-27; Jems 3:9 **11:8:** 1 Ti 2:13 **11:8:** 1 Timoti 2:13 **11:8:** Jenesis 2:18-23 * **11:10:** Grighin akam vezin kamın deravıra bigha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatıgha, Godın akam azenim garisi, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganıdi. Kamaghin me uan dapaniba avıti, me bar fogh suam, amiziba gavgavim ikia uari uan dapanibagh atıva Godın ingangarim gami.

gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimın dapanarızim ruaraghti, kamaghin deraghan kogham. ¹⁵ Eghti amizimın dapanarızim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim, egha gumazamizibar damazimın ziar ekiam a ganıdi. Guizbangıra, God dapanarızir ruarim an dapanim avasa a ganingi.

¹⁶ Eghti gumazitam o amizitam nan miğirigiar kaba adoghsı, a deravıra kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gın zuir puvati, ezi Godın siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

Korinba Ekiam Giniğhnizir Isamın Dughiam, arazir aghuim gamir puvati

¹⁷ Ki datirighin arazitabar ia mikemeghtima ia dar gın mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godın ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin miğirigiatam damuan kogham. ¹⁸ Ki faraghavıra kamaghin ia mikimam, ki orazi, dughiar ia Godın ziam fasa uari akuviba, ia uari abıgha uari adosi. Ezi ki mong niğhnizir gavgavim miğirigiar kamın iti. ¹⁹ (Ki kamaghin fo, ia uari abıgh, deravıra foghasa, ian gumazamizir manaba guizin God ifongezir arazibar gın zui.) ²⁰ Egha ia Godın ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Giniğhnizir Isam api. Egha ia guizbangıra anepir puvati. ²¹ Ia damasava amigha, ian marazi vaghvagha faraghavıra uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara itima, marazi pamtemın dipar onganiba apava ongani. ²² Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godın sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh

ian ziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamın ia mikiman kogham. Bar puvati.

Ekiam Iesus bret ko wainın dipam aposelbaghanıngi

(Matyu 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

²³ Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganingi. Akar kam kamakın: Dimagarir Judas Ekiam Iesus isava apanibar agharim gatizimın, Iesus bret inigha, ²⁴ God minabagha anebigha ghaze, “Kar nan inivafızim, ki ian akurvaghasa anenıdi. Ia kamaghin damuva, na giniğhnigh.”

²⁵ Me amegha gıvazi, a wain apir kap inigha, kamaghıram ami. A kamaghin miğei, “Wain apir kavın kam, an Akar Dikirızir Gavgavir Iğiam, ki uan ghuzimın a gamua gavgavim a ganıdi. Ia anemamin dughiamın, ia anemıva na giniğhnigh.”

²⁶ Iesusın akar kam kamaghin en aka, zurara dughıabar ia bretın kam, ko wainın kavın kam amıva, ia Ekiamın ovevemın gun mikim, mangı dughiar a uamategh izamimın tugham.

E deravıra uan navıba tuisıghıva Ekiam Giniğhnizir Isam amam

²⁷ Eghti tina Ekiamın bret o an wainın kavın apir dughiamın, an arazir aghuitam damuan kogh, kamaghin an arazir kurabar Ekiamın ghuzim ko inivafızim gami. ²⁸ Gumazamiziba faragh deraghvıra uan navıba tuisıgh, egh bretın kam ko wainın kavın kamın dami. ²⁹ Kamaghin tina Ekiamın inivafızimın mingarim gifoghan koghıva, bret ko wainın kavın damıva, a uabi pazi uabi damuti, God ivezir kuram a danıngam. ³⁰ Bizir kam baghavıra gumazamizir ian tongın itir avıriba gavgavim puvatıgha, ariava egha marazi ariaghıre. ³¹ Ezi e deravıra uari uan navıba

11:18: 1 Ko 1:10-12, 3:3 **11:18:** 1 Korin 1:10-12; 3:3 **11:19:** Lo 13:3, 1 Jo 2:19 **11:19:** Godın Arazıba 13:3; 1 Jon 2:19 **11:22:** Je 2:5-6 **11:22:** Jems 2:5-6 **11:23:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 22:19 **11:23:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 22:19 **11:25:** Kis 24:6-8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Hi 8:8-13 **11:25:** Ua Me Ini 24:6-8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Hibru 8:8-13 **11:26:** Jo 14:3, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **11:26:** Jon 14:3; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **11:27:** Nam 9:10, 9:13, Jo 6:51, 6:63-64, Hi 10:29 **11:27:** Dibobonıba 9:10; 9:13; Jon 6:51; 6:63-64; Hibru 10:29 **11:28:** Mt 26:22, 2 Ko 13:5, Ga 6:4 **11:28:** Matyu 26:22; 2 Korin 13:5; Galesia 6:4 **11:31:** Sng 33:5, 1 Jo 1:9 **11:31:** 1 Jon 1:9 **11:32:** Sng 94:12-13, Hi 12:5-6, 12:11 **11:32:** Onger Akaba 94:12-13; Hibru 12:5-6; 12:11

tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham. ³² Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin a en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.

³³ Kamaghin amizi, nan adarasi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam amasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam. ³⁴ Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, dar kiram.

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

¹ Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuivar ia mikimasa. ² Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintinimin ia getuima, ia migeir puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui. ³ Kamaghin, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Godin Duam gumazitam in ikitima a kamaghin mikemeghan kogham, "Jesus, a ikufigh." Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazitam kamaghin mikemeghan kogham, "Jesus, an Ekiam."

⁴ Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh ami, Duar kamra ada nidi. ⁵ God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha ingari. ⁶ Ingangarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko fofozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami.

⁷ Godin Duam gumazamiziba vaghvaghera men aven uan ingangarim akakasi,

egh tuavir kamın a gumazamiziba bar men akurvaghera. ⁸ Gumazamizibar tav, Godin Duam akar nighnizir aghuivar itim mikimasa gavgavim a ganidi. Egha gumazamizir igharaziba, Duar kamra akar fofozim bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi. ⁹ Duar kamra, nighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar kamra, arimariar gumazamiziba amuti, me ghuamaghamin gavgavim gumazamizir igharazibagh anidi. ¹⁰ Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi. ¹¹ Duar vamira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongezi moghin, bizir aghuarir mam isa gumazamizir mabagh aniga, ua bizir igharazir aghuir mam isa, gumazamizir igharazibagh anidi.

E bar moghira, e mati inivafizir vamiran akuaba

¹² Gumazamiziba vaghvaghera inivafizir vamira, egha akuar aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, inivafizir vamiran poro. Ezi Kraisin sios uaghan kamaghira. ¹³ Duar vamira bar moghira e ruezi, e inivafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ko ingangarir gumazamizir kiniba ko firiaghrezir gumazamiziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati gumazamizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari inigha Godin Duam ko poro.

¹⁴ E fo, inivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti. ¹⁵ Eghti suem

12:2: Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:2:** Onger Akaba 115:5-7; Habakuk 2:18-19; Efesus 2:11-12; 1 Pita 4:3 **12:3:** Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:3:** Matyu 16:17; Mak 9:39; 2 Korin 3:5; 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:4:** Efesus 4:4; Hibru 2:4; 1 Pita 4:10 **12:4:** Rom 12:6-8 **12:5:** Rom 12:6-8, Ef 4:11 **12:5:** Rom 12:6-8; Efesus 4:11 **12:7:** 1 Ko 14:26, Ef 4:7, 1 Pi 4:10-11 **12:7:** 1 Korin 14:26; Efesus 4:7; 1 Pita 4:10-11 **12:8:** 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:8:** 1 Korin 13:2; 2 Korin 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:9:** Matyu 17:19-20; 1 Korin 13:2; 2 Korin 4:13; Jems 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1 **12:10:** Aposel 2:4; Rom 12:6; 1 Korin 14:5; 14:29; 1 Jon 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:11:** Rom 12:4-8; 1 Korin 7:7; 2 Korin 10:13; Hibru 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:12:** Rom 12:4-5; 1 Korin 10:17; Galesia 3:16; Efesus 4:4; 4:16 **12:13:** Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11 **12:13:** Jon 6:63; Rom 6:5; Galesia 3:28; Kolosi 3:11

suam, “Ki dafarim puvati, egha ki inivafizimın akuam pu,” puvati, suem a inivafizimın akuar mam. ¹⁶ Eghti kuarim suam, “Ki damazim puvati, egha ki inivafizimın akuam pu,” puvati, kuarim a inivafizimın akuar mam. ¹⁷ Eghti inivafizim bar moghıra damazimra, a manmaghın oragham? Egh inivafizim bar moghıra kuarimra, a manmaghın bizibar mughuriabar amuam? ¹⁸ Ezi guizın inivafizim kamaghın puvati. God an akuaba uabi ifongezı moghın, vaghavagha bar da isa an puke. ¹⁹ Inivafizim an akuar vamıra ikıva, kamaghın a guizın inivafizim puvati. ²⁰ Ezi inivafizim a kamaghın puvati. Inivafizim akuar avırıba ikıa, bar inivafızir vamıran puke.

²¹ Eghti damazim kamaghın dafarimın mikıman kogham, “Ni ikian koghti, ki uabıra deravıra ikıam.” Eghti dapanim uaghan kamaghın suem mikıman kogham, “Ni ikian koghti, ki uabıra deravıra ikıam.”

²² Puvati. Inivafizimın akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgavıba puvatıgha pura bizıba, eghti da ikian koghti, inivafizim deraghvıra ikian kogham. Bar puvatıgham. ²³ Egha inivafizimın akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar deravıra da asi. Egha inivafizimın akuar e aghumsızıba, e bar deravıra da ave. ²⁴ Egha inivafızir akuar ıgharazıba, e da ave puvatızı, da pura itı. God bar deravıra inivafizimın akuabar ingarızı da bar uarı akufa. Egha kamaghın inivafızir akuar zıaba puvatızıbagh amızı, da uaghan zıar ekiaba itı. ²⁵ God kamaghın ifonge, inivafizimın akuaba uarı abıghan kogh, bar uarı inıgh uarır akurvaghsı nıghnıgham. ²⁶ Kamaghın amızı, inivafizimın akuatam mızazim inıtı, inivafizimın akuaba uaghan bar mızazim inıam. Eghti inivafizimın akuatam zıar ekıam inıtı, inivafızir akuar ıgharazıba uaghan a ko bar akongegham.

²⁷ Ia bar moghıra Kraısın inivafizim. Egha ia vaghavagha an inivafizimın

akuaba. ²⁸ Egha God sıosın ingangarım damuasa, faragha aposelbav sefe, egha aposelbar gın, a uan akamın otıvir akabar gun mıgeir gumazamızıbav sefe, egha men gın, God ifongezir arazıbar ıgharaz darazir sure gamir gumazamızıbav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumazamızıba ko, gumazamızir arımariabagh amıma da ghuamazıba ko, gumazamızir ıgharaz darazir akurvazıba ko, sıosın ingangarıbar amuasa gumazamızıbav gıa ingangarıba vaghvagh me ganıdıba ko, Godın Duamın otıvaghırır mızebav geir gumazamızıbav sefe. ²⁹ Ezi manmakın? Me ti bar aposelbar ingangarım damuam? Me ti bar Godın otıvir akabar gun mıgeir ingangarım damuam? Me ti bar gumazamızıbar sure gamir ingangarım damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavım ikıam? ³⁰ Me ti bar arımariabar amutı da ghuamaghamın gavgavım ikıam? Me ti bar Godın Duamın otıvaghırır mızebav kımam? Me ti bar mızır kabagh ıghavkınamin fıfozım ikıam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangarıba itı. ³¹ Ia Godın Duam anıdır gavgavır faragha zuıba ia da inısı, bar ifongegh. Eghti ki datırıghın arazır faraghavıra itım, ki ıan akagham.

13

E gumazamızir ıgharazıba bar me gıfuegham

¹ Ki enselba mıgeir mızeba o nguazımın itır gumazamızıbar akabav geir fıfozım ikıva, ki ıgharaz darazı ifongeghan koghti, da pura bizım. Ki matı dıbıarımın mın pura nıdı, egha belon mın pura tıngazı.

² Eghti God gavgavım na danıghtı, ki an otıvir akabar gun mıgeir gavgavım ikıva, Godın nıghnızır mogomebagh fıogh, fıfozır avırıba bar ikıva, nan nıghnızır gavgavım bar ekevegh na damutı ki mıghsıaba munamangamın gavgavım ikı, egh ki ıgharaz darazıgh ifongeghan koghıva, ki matı pura

12:18: Ro 12:3, 1 Ko 3:5, 12:11, 12:28 **12:18:** Rom 12:3; 1 Korin 3:5; 12:11; 12:28 **12:27:** Ro 12:5, Ef 1:23, 5:30, Kl 1:24 **12:27:** Rom 12:5; Efesus 1:23; 5:30; Kolosi 1:24 **12:28:** Ap 13:1, Ro 12:6, Ef 2:20, 4:11-12 **12:28:** Aposel 13:1; Rom 12:6; Efesus 2:20; 4:11-12 **12:31:** 1 Ko 14:1 **12:31:** 1 Korin 14:1 **13:2:** Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:8-10, 12:28 **13:2:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:8-10; 12:28

bizim. ³ Ki bizir itiba bar da isi on-ganarazibar anighiva, uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham.*

⁴ Gumazim o amizir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuibar gumazamiziba bar me gamua, igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, uabi uan ziam fer puvati. ⁵ An akaba batozir arazim gamir puvatigha, uabira uabi ginighnizir puvatigha, zuamira navim isir puvatigha, arazir kurar me a gamibagh nighnighavira itir puvati. ⁶ An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha iti. ⁷ Gumamazir igharaz darazigh ifongeziba, bizir kaba men otivam. Me biziba bar da aterti, bizitam me abinan kogham. Egh me nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir me fogha iniamiba bagh mizuam ikiva, osimtizar dughiamin, me tugh gavgavigh irighan kogham.

⁸ Eghti igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givagham. Eghti Godin Duamin otivaghirir mizeba mangi givagham. Eghti gumazamizibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givagham. ⁹ Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong otefe. ¹⁰ Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kamin, bizir mong otevezir kaba, da givagham. ¹¹ Ki borimra ikiava, ki borimin min migiava amuava, borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh

fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, ua boribar arazir kabagh amir puvati. ¹² Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganganimin avendar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifozi mokin.

¹³ Guizbangira, arazir pumuning ko mizekim zurara ikivira ikiam. Dar kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Ezi arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14

Ia Godin otivir akabar gun mikimsi bar ifongegh

¹ Ia igharaz darazigh ifongeghsi pamtemin ingar. Egh Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia a inisi bar ifongegh. ² E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me gumazir igharazim ko migeir puvati. Me God ko migei. Guizbangira, gumazamiziba me migeir bizibagh fozir puvati. Me Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei. ³ Ezi gumamazir Godin otivir akabar gun migeiba, me gumazamizibav gia, men nighnizir gavgaviba gavgavim dagh aniga, arazir aghuibar amuasa me abira, men navibagh amima da dera. ⁴ Ezi Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me uarira uarir akurvasi. Ezi gumamazir Godin otivir akabar gun migeiba me siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin,

13:3: Mt 6:2 **13:3:** Matyu 6:2 * **13:3:** Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamin migirigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, "ki uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham." Ezi maba akar kam iti, "Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam." **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:4:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Pita 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:5:** 1 Korin 10:24; Filipai 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:6:** Onger Akaba 10:3; Rom 1:32; 12:9; 2 Jon 1:4 **13:7:** Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:7:** Rom 15:1; 1 Korin 9:12; Galesia 6:2; 2 Timoti 2:24; 1 Pita 4:8 **13:12:** Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:12:** Matyu 18:10; 2 Korin 3:18; 5:7; Filipai 3:12; Jems 1:23; 1 Jon 3:2 **13:13:** 1 Te 1:3, 1 Jo 4:16 **13:13:** 1 Tesalonika 1:3; 1 Jon 4:16 **14:1:** 1 Ko 12:31, 14:39 **14:1:** 1 Korin 12:31; 14:39 **14:2:** Ap 2:4, 10:46 **14:2:** Aposel 2:4; 10:46 **14:5:** Nam 11:29 **14:5:** Diboboniba 11:29

me bar men akurvasi. ⁵ Ia bar, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazim o amizim Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, dagh ighavkinamin gumazitam ikiva akabagh ighavkinti, siosin aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin gumaziba puvatighti, gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba, men ingangarim ekevegha, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamizibar ingangarim gafira.

⁶ Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimiva, manmaghin ian akuragham? Ki ian akurvaghsi, ki migirigiar God nan akazitaba, o fofozir aghuitaba, o Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia daningam.

⁷ Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da gumazamizibar min duaba itir puvati. Da deraghvira arangan koghiva, deraghvira uan ingangarim damuan kogham. Kamaghin e manmaghin fogh suam, me ighiar manam gami?

⁸ Kamaghira sigham deraghviram arangan koghti, tina midorozim damusi biziba iniam? ⁹ Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin otivaghirir mizebav kimtima, gumazamiziba ian akaba baragh dagh foghan koghiva, manmaghin migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba, mati ni gumazamizibar tuaghagiriabav gia, pura zui. ¹⁰ Nguazimin itir nguibaba akar bar aviriba iti. Egha da bar akar mingariba iti. ¹¹ Eghti ki gumazamizitaba mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, me nguibar igharazimin akamin gumazamiziba. Egh me uaghan kamaghin nighnigh suam, e nguibar igharazimin akamin gumazamiziba. ¹² Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darazi gavgavim

me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

¹³ Gumazamizir Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me God ko mikimiva, me uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh. ¹⁴ Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir mizebar God ko mikimti, nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti. ¹⁵ Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, uaghan uan nighnizimin ighiam bangam. ¹⁶ Ni kamaghin damuan kogh, egh duamin aven God minabiti, gumazamizir kinitaba ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, me manmaghin ni minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" Me foghan kogham, ni tizibav gei. ¹⁷ Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumazamizir igharaziba bar akurvazitam inighan kogham.

¹⁸ Ki Godin Duamin otivaghirir mizeba dughiar aviribar dav gei, egha arazir kam in ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi. ¹⁹ Egh siosin aven itir gumazamiziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusiva, akar otevir 5pla me foghsi me mikimti, deragham. Egh Godin Duamin otivaghirir mizer bar aviribar me mikiman kogham.

²⁰ Nan adarasi, ia aghiribar min nighnigh ikian marki. Ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba, da gumazamizir aruabar nighnizibar min iki. ²¹ Godin Akinafarimin aven osizirim kamaghin iti:

“Ekiam kamaghin migei, Gumazamiziba nguibar igharazibar akabav geir tuavimin,
ki dar aven gumazamizir kabav kimam.

14:15: Sng 47:7, Ef 5:19, Kl 3:16

14:15: Onger Akaba 47:7; Efesus 5:19; Kolosi 3:16

14:20: Mt 18:3, Ro 16:19, Ef

4:14, Fl 3:15, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2

14:20: Matyu 18:3; Rom 16:19; Efesus 4:14; Filipai 3:15; Hiebru 5:12-14; 1 Pita 2:2

14:21: Ais 28:11-12, Jo 10:34

14:21: Aisaia 28:11-12

Ki nguibar igharazibar gumamazizibar amuti, me me mikimti, me nan akaba baraghan aghuagham.”

²² Kamaghin, Godin Duamin otivaghilir mizebav geir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa, aneningi. Egha a nighnizir gavgavim itiba bagha aneningizir puvati. Egha Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itibar akakaghasa, aneningi. Egha nighnizir gavgavim puvatiziba bagha, aneningizir puvati.

²³ Kamaghin, siosin gumamaziziba uari akuvamin dughiamin, ia bar moghira Godin Duamin otivaghilir mizebav kimti, gumamazizir kiniba o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti onгани. ²⁴ Eghti ia bar moghira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kinitam o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian migirigiaba an navim biragh, a damuti, a fogh suam, ki arazir kurabagh ami. ²⁵ Nighnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigham. Eghti a tevimning apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam, “Guizbangira, God ian tongin iti.”

Siosin gumamaziziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

²⁶ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia manmaghin damuam? Ia bar moghira ingangariba iti. Gumazim o amizir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav God an akakazir migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghilir mizev giragham iti, ezi gumazir igharazim o amizir igharazim mizev girigiar kam ighavkinamin gavgavim iti. Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim sios daningsi, dar amu. ²⁷ Egh tarazi Godin Duamin otivaghilir mizebav kimsi, gumamazizir pumuning o gumamazizir pumuning ko mizezimra, dav mikimam.

Egh me uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav men mizer migirigiaba da ighivkin. ²⁸ Ezi akam ighivkinamin gumamaziziba puvatighti, gumazir Godin Duamin otivaghilir mizebav geiba, me nimira iki, God ko nimira uariv kim.

²⁹ Eghti gumamazizir pumuning, o gumamazizir pumuning ko mizekim, me Godin otivir akaba gun migeir gavgavim ikiva, merara akam akunam. Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh. ³⁰ Tav daperaghav ikiti, God migirigiatam an akaghti, gumamazizir faragha migeiba, me nimira iki. ³¹ Tuavir kamın, ia bar Godin otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghin siosin gumamaziziba bar fofozim ko gavgavam iniam. ³² Gumamazizir Godin otivir akaba gun migeir gavgaviba itiba, me deraghvira uan gavgavibagh ativagh dar gan. Egh dar dughiamra, me dav kim. ³³⁻³⁴ Ia fo, God okam nighnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan biziba bar deravira dar kiri. Egha, e navir vamiran iki deraghvira ikiasa, a kamaghin ifonge.

Siosin gumamaziziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiamin, amiziba bizibav kiman marki. Me pura nimira iki. Godin gumamazizibar siosba bar, arazir kam iti. Amiziba faragh mangan markiam, me en araziba mikemezi moghin, puzam apengan iki. ³⁵ Amizim bizitam gifoghsi, mangi uan dipenimin uan pamın azangsigh. Amizim sios uari akuvir dughiamin bizibav kimiva, kamaghin a

14:23: Ap 2:13 **14:23:** Aposel 2:13 **14:24:** Jo 16:8 **14:24:** Jon 16:8 **14:25:** Ais 45:14, Sek 8:23, Jo 4:19
14:25: Aisaia 45:14; Sekaraia 8:23; Jon 4:19 **14:26:** 1 Ko 12:7-10, 2 Ko 12:19, Ef 4:12 **14:26:** 1 Korin 12:7-10; 2 Korin 12:19; Efesus 4:12 **14:29:** Ap 17:11, 1 Te 5:19-22 **14:29:** Aposel 17:11; 1 Tesalonika 5:19-22 **14:33-34:** 1 Ko 11:3, 14:40, Kl 3:18, 1 Ti 2:11-12, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **14:33-34:** 1 Korin 11:3; 14:40; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11-12; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1

uabi aghumsizim uabi daningam.*

³⁶ Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, ti tintinimin ghuzir puvati. An akam ia baghavira izezi, igharaz darazi ti puvati. ³⁷ Eghti gumazitam o amizitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir mav, o a Godin Duam nighnizir aghuim anidir gumazir mam, a kamaghin fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir Akar Gavgaviba. ³⁸ Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki.

³⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh. Egh Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi uarir anogoroghan marki. ⁴⁰ Ia uari akuvir dughiabar, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar deraghvira bizibar amu.

Gumazamizir ariaghireziba, me ua dikavam

15

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

¹ Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar amuti, ia ua Akar Aghuir ki ia mikinizim, ginighnigh. Ia Akar Aghuir kam inigha a gisin tuivigha gavgafi. ² Kar Akar Aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighti, ian nighnizir gavgavim pura bizimin min ikian koghti, tuavir kam in God ian akurvagham.

* **14:35:** Pol, sios uari akuvaghti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghin ifonge, Godin gumazamiziba, me uari akuvir dughiamin, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egh akar kam me ganing. Korinin amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migia, mizem giraghiragha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinin amiziba mizem giraghiragh azangsizir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimin tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh. **14:37:** 2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6 **14:37:** 2 Korin 10:7; 1 Jon 4:6 **14:39:** 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20 **14:39:** 1 Korin 12:31; 1 Tesalonika 5:20 **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5 **14:40:** 1 Korin 14:33; Kolosi 2:5 **15:1:** Ro 5:2, Ga 1:11 **15:1:** Rom 5:2; Galesia 1:11 **15:2:** Ga 3:4 **15:2:** Galesia 3:4 **15:3:** Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:3:** Aisaia 53:5-12; 1 Korin 11:2; 11:23; Galesia 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:4:** Onger Akaba 16:8-10; Matyu 12:40; Luk 24:26; 24:46; Aposel 2:24-32; 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19 **15:5:** Matyu 28:16-17; Mak 16:14; Luk 24:34-36; Jon 20:19 **15:7:** Lu 24:50, Ap 1:3-4 **15:7:** Luk 24:50; Aposel 1:3-4 **15:8:** Ap 9:3-6, 22:14, 22:18, 1 Ko 9:1 **15:8:** Aposel 9:3-6; 22:14; 22:18; 1 Korin 9:1 **15:9:** Ap 8:3, 9:1, Ga 1:13, Ef 3:8, 1 Ti 1:13-15 **15:9:** Aposel 8:3; 9:1; Galesia 1:13; Efesus 3:8; 1 Timoti 1:13-15 **15:10:** Ap 8:3, Ro 15:18-19, 2 Ko 3:5, 6:1, 11:5, 11:23, Fl 2:13 **15:10:** Aposel 8:3; Rom 15:18-19; 2 Korin 3:5; 6:1; 11:5; 11:23; Filipai 2:13

³ Akar bar ekiar ki inizim, ki ia ganingi. Akar kam kamakin: Krais en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin.

⁴ Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. ⁵ Egha a Pita batogha, gin 12plan aposelba bato. ⁶ Egha gin a dughiar vamiran gumazamizir an gin zuir avirim batifi, men dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumazamizir aviriba ikiavira itima, marazi ariaghire. ⁷ Egha a uaghan Jems bato, egha gin aposelba bar me batifi.

⁸ Egha bar men gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam borim batamin dughiamra, a batezir puvatizim. ⁹ Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Ki faraghavira Godin sios gasighasisi, egha ki kamaghin nighnisi, me ziam "aposel," na darighan kogham. ¹⁰ Ezi Godin apangkuvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin otogha, aposelin iti. Ezi an apangkuvir a nan itim, a pura zuir pu. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar ingaramin gavgavim gafira. Egha ki uabi ingari puvati, Godin apangkuvim nan itima, ki ingari. ¹¹ Ezi kamaghin akar kam, ki anakuri, o me anakuri, e bar moghira Iesus aremegha ua dikavizir Akar Aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir gavgavim an iti.

Gin gumazamizir aremeziba me ua

dikavam

¹² E zurara kamaghin akam akura ghaze, Krai s ovegha ua dikafi. Ezi manmaghsua ian marazi ghaze, “Ariaghireziba, me ua dikavan kogham?” ¹³ Ia nighnigh. Ariaghireziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Krai s gamizi a ua dikavizir puvatighai. ¹⁴ Krai s ti ovevem in ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti mingariba puvatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim iniamin akaba mingariba puvatighai. ¹⁵ Krai s ti ovevem in ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibar ifavarir gumazamizibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Krai s gamizi a ua dikafi. Egh guizbangira gumazamizir aremeziba ua dikavan koghti, kamaghin Krai s ti ua dikavizir puvatighai. ¹⁶ E fo, God gumazamizir aremezibar amuti me ua dikavan koghti, e kamaghin mikim suam, “God Krai s gamizi, a ua dikavizir puvati.” ¹⁷ God ti Krai s gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir Krai s in itim, a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti dar apengan ikiavira ikiai. ¹⁸ Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Krai s in ikiava ariaghireziba, me uaghan ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai. ¹⁹ E nighnizir gavgavim Krai s in ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh, e nguazir kam in itir biziba baghvira mizuamiva, gin izamin biziba bagh mizuaman koghti, gumazamiziba bar en kuarkuvigham. Eghti me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham.

²⁰ Ezi guizin bizim kamakin: God Krai s gamizima, a ua dikafi. An oveaghuezibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha zuim. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam. ²¹ Gumazir

mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto. ²² Ia fo, gumazamiziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumazamiziba Krai s ko poro, eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham. ²³ Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Krai s bar men faraghti, a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.

²⁴ Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Krai s duar gavgavir gumazamizibagh ativiba ko, nguazir kam in garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarim darigham. ²⁵ E fo, Krai s atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham. ²⁶ God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem. ²⁷ God in Akinafarim kamaghin mikeme, “God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati.” Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Krai s in suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Krai s in apengan itir puvati. ²⁸ Eghti gin, biziba bar Krai s in apengan ikiti, God in Otarim uabi uabi isi, God in apengan uabi atigham. Faraghivira God biziba bar da isi, Otarimin apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi God in apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam.

²⁹ Ia nighnigh, marazi ariaghireziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akurvaghasa arazir kam gami? Gumazamiziba ua dikavan koghtima, tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue? ³⁰ Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazamizir aviriba zurara e

15:15: Ap 1:22, 2:24-32, 4:10, 4:33, 5:32, 13:30 **15:15:** Aposel 1:22; 2:24-32; 4:10; 4:33; 5:32; 13:30 **15:20:** Ap 26:23, 1 Ko 15:23, Kl 1:18, 1 Pi 1:3, MAA 1:5 **15:20:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:23; Kolosi 1:18; 1 Pita 1:3; Akar Mogomem 1:5 **15:21:** Jo 11:25, Ro 5:12, 5:17-18, 6:23 **15:21:** Jon 11:25; Rom 5:12; 5:17-18; 6:23 **15:23:** 1 Te 4:15-17, MAA 20:5 **15:23:** 1 Tesalonika 4:15-17; Akar Mogomem 20:5 **15:25:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ap 2:34-35, Hi 1:13 **15:25:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Aposel 2:34-35; Hibru 1:13 **15:26:** 2 Ti 1:10, MAA 20:14, 21:4 **15:26:** 2 Timoti 1:10; Akar Mogomem 20:14; 21:4 **15:27:** Sng 8:6, Mt 28:18, Hi 2:8, 1 Pi 3:22 **15:27:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Hibru 2:8; 1 Pita 3:22 **15:30:** Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11 **15:30:** Rom 8:36; 2 Korin 11:26; Galesia 5:11

gasighasighasava ami. Ariaghireziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami? ³¹ Nan adarasi, ki dughiabar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Krai Iesus ko porogha, egha ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati. ³² Ki ti nguazir kamın nighnizimın gın ghua Efesusin nguibamın ikia, “asızir atiaba,” ko uariv soke, kamaghin ki izevir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghireziba ua dikavan koghtima, kamaghin e miğirigiar kamın gın mangam, “E fo, e gurumın ovengam, kamaghin ia izi e damı wainın dipabar amam.”*

³³ Ia gumamazir igharazibar amaman-gatighi, me ia gifaran marki. Ia akar kam gıfo, “Ia gumamazir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasigham.”†

³⁴ Ia arazir onganiba ateghıva deravıra nighnigh. Egha ia uam arazir kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gıfozir puvati. Ia aghumsighasa ki akar kamın ia miğei.

Inivafızir ua dikavamim, igharagh ganam

³⁵ Eghti tav azaragham, “Ariaghireziba manmaghin ua dikavigham? Me manmaghin garir inivafıziba ikiam?” ³⁶ Ni gumazir onganım! Ni ter ovızim nguazimın aven an ekaraghti, a faragh aremeghıva, biam otivam. ³⁷ Ezi ter ovızir ni dikarazir kam, a wıtın ovızim, o tizimın ovızim, a bizir gın aghungamımın mın garir puvati, a pura ter ovızir kınım. ³⁸ God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko namnam ko dafariba isa, igharagha garir dagheba ko graziba ko temebagh anıdi. Egha bizir God

aningizir kaba, mati men inivafıziba. Kamaghın amizi, da bar moghıra vaghvagha inivafızir igharagha gariba iti.

³⁹ Ezi inivafızir angamıra itiba, bar uaghara garir puvati. Gumamazıba inivafızir igharagha garım iti. Ezi asızim inivafızir igharagha garım iti, ezi kuarazim inivafızir igharagha garım iti, ezi osirim inivafızir igharagha garım iti.

⁴⁰ Ezi overiamın itir biziba, mati me inivafıziba iti moghin, igharagha gari. Ezi nguazimın itir biziba uaghan, mati me inivafıziba iti moghin, igharagha gari. Overiamın itir inivafızibar digiriba, nguazimın itir inivafızibar digiriba mın garir puvati.

⁴¹ Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvagha digirir igharagha gariba iti.

⁴² Gumamazir aremegh ua dikavıbar arazim, a kamakın. Inivafızir e dafazim, a ikuvighi inivafızir ua dikavamım, ikuvighan kogham. ⁴³ Inivafızir e dafazim, a derazir puvati, eghti inivafızir ua dikavamım, a digirir aghuım ikiam. Inivafızir e dafazim, a gavgavıba puvati, eghti inivafızir ua dikavamım, bar gavgavıgham. ⁴⁴ Inivafızir e dafazim, a nguazir kamın otozir bizim. Ezi inivafızir ua dikavamım, a Godın Duam anıdir bizim. Kamaghıra e fo, nguazimın inivafıziba iti, ezi uaghan Godın Duam anıdir inivafıziba iti. ⁴⁵ Godın Akınafarım ghaze, “Gumazir faragha otozim, Adam, God a gamizi an angamıra iti.” Ezi Adamın bar gın izezim, a Duamın otogha, gumamazıbar amuti me angamıra ikiam.† ⁴⁶ Godın Duam anıdir ikirimirim faragha otozir pu. Puvati, nguazir kamın otozir ikirimirim faragha

15:31: Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19 **15:31:** Rom 8:36; 2 Korin 4:10-11; 1 Tesalonika 2:19 **15:32:** Sav 2:24, Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11 **15:32:** Fofozir Gumazim 2:24; Aisaia 22:13; Luk 12:19-20; 2 Korin 1:8; 4:10-11

* **15:32:** Gumazir maba ghaze, Pol guızın asızir atiavav gei. Romın gumazıba, arazir kurabagh amir gumazıbav soghasa, dughiar mabar me gamıma, me asızir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir avırıba ghaze, Pol guızın asızir atiavav geir puvati. An akar isin zuımın a gasighasighasava amir gumazıbav gei. † **15:33:** Kar Grighın fofozir gumazir mamın miğirigiam. **15:34:** Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5 **15:34:** Rom 13:11; 1 Korin 6:5; 1 Tesalonika 4:5 **15:35:** Jo 12:24, 1 Jo 3:2 **15:35:** Jon 12:24; 1 Jon 3:2 **15:36:** Jo 12:24 **15:36:** Jon 12:24 **15:38:** Stt 1:11 **15:38:** Jenesis 1:11 **15:42:** Dan 12:3, Mt 13:43 **15:42:** Matyu 13:43 **15:43:** Fl 3:20-21 **15:43:** Filipai 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 **15:45:** Jenesis 2:7; Jon 6:33; 6:39-40; 6:54; 6:63; 2 Korin 3:4-6; 3:17; Filipai 3:21 † **15:45:** Adamın bar gın otozir kam, a Kraısra. Ni 1 Korin 15:21-22 ko Rom 5:14-19ın ganigh. **15:47:** Stt 2:7, 3:19, Jo 3:13, 3:31 **15:47:** Jenesis 2:7; 3:19; Jon 3:13; 3:31

otozi, Godin Duam anidir ikirimirim gin oto. ⁴⁷ Adamın faragha zuim, a nguazimın gumazim. God nguazimın an ingari. Ezi Adamın gin zuim, a Godin Nguibamın ikegha ize. ⁴⁸ Nguazir kamın gumazamiziba, me nguazir kamın otozir gumazir kamın mın ami. Ezi Godin Nguibamın gumazamiziba, me gumazir Godin Nguibamın ikegha izezir gumazir kamın mın ami. ⁴⁹ E datirighın nguazimın otozir gumazir kamın mın gari, egh gin Godin Nguibamın izezir gumazimın mın ganam.

⁵⁰ Nan adarasi, ia kamaghın foghasa ki ia miği. Nguazir kamın gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariaghırıba, bizir ariaghırir puvatiziba inian kogham.

⁵¹⁻⁵² Ia oragh. Ki akar mogomer mamın gun ia mikimasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivira ikitima, sigħar abuananam arangti dughiar kamra God me damighti men inivafiziba igharagh otogham. Bizir kam damazim komokoi mogħın bar zuamıram otogham. Sigħam arangamin dughiamın, ariaghıreziba ua dikavighıva uam ikuvan kogham. God bar mogħıra e damighti e inivafizir igharagħa garıbar otivam. ⁵³ A kamakın, mati gumazamiziba korotiar ghurim suegha korotiar igiam aruzi mogħın, e inivafizir kuram sueghıva, ikuvighan kogħamin inivafizim arugham. Egh e ariaghırir inivafizim sueghıva, ariaghırir puvatizir inivafizim arugham. ⁵⁴ E gin uan ariaghırir inivafizir kuram sueghıva, uan inivafizir ikuvan kogħamıbar aghuighti, dughiar kamın Godin Akınafarımın itir migirigiam a guızın otogham:

“God ovevem dikabırıgha,

a gasıghasıgha, bar a gafıra.

⁵⁵ O ovevem,
ni gumazamiziba dikabırir gavgavım
managh iti?
O ovevem,
ni gumazamiziba mızazım me ganıdır
gavgavım
managh iti?”

⁵⁶ Ovevem, mızazır gavgavır gumazamiz-
ıbagħ anıdım, arazır kuram dama a ini.
Ezi arazır kuram uan gavgavım, Moses Osı-
rızir Arazıba dama a ini. ⁵⁷ En Ekıam Krais
İesusın ingangarımın, God gavgavım e
ganıdım, e ovevem ko mısogha a dikabırı.
Kamaghın, e God mınabi!

⁵⁸ Kamaghın, nan namakar bar aghuıba,
ia tuıvıgh gavgavıghtı, bizıtam ia muna-
mangan kogħam. Ia kamaghın fo, ingan-
garır ia Ekıam bagħa amıba pura zuır pu-
vatı. Kamaghın, ia zurara Ekıam bagħ
ıngarsı bar gavgafıgh.

**Pol, damuasava amir bizıbav
geı**

16

(Sapta 16)

*Me Jerusalemın amangasava amir
dagiaba, Pol dav geı*

¹ Ki datirighın dagıar ia Jerusalemın
ıtır Godın adarazi bagħa darıghasava
amıbav kımasa. Ki faragħa Galesian
Provınsın itir sıosba, arazır kam men
aka, egha ki kamaghın ia mikimasa, ia
uaghan arazır kam damuam. ² Ia bar,
Sandebar zurara, vagħvagh dagıar ia
ısıbar mırra, dagıataba tuıragħ, egh da
ısı uan dipenıbar da mongegħ. Eghtı
dagiaba tong avırasemegħ. Eghtı dughıar
kı ızamımın, ia ua dagıaba burıan kogħam.

³ Kı ızegħıva, gumazır ia mısevezıba, men
gun mıgeır akınafarım me danıngıva, me

15:49: Ro 8:29, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, 1 Jo 3:2 **15:49:** Rom 8:29; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; 1 Jon 3:2 **15:50:** Mt 16:17, Jo 3:3-5, 1 Ko 6:13 **15:50:** Matyu 16:17; Jon 3:3-5; 1 Korin 6:13 **15:51-52:** 1 Te 4:15-17 **15:51-52:** Sekaraia 9:14; Matyu 24:31; Filipai 3:21; 1 Tesalonika 4:15-17 **15:53:** 2 Ko 5:4 **15:53:** 2 Korin 5:4 **15:54:** Ais 25:8, Hi 2:14-15, MAA 20:14 **15:54:** Aisaia 25:8; Hibru 2:14-15; Akar Mogomem 20:14 **15:55:** Hos 13:14 **15:55:** Hosea 13:14 **15:56:** Ro 4:15, 5:13, 6:14, 7:5, 7:13 **15:56:** Rom 4:15; 5:13; 6:14; 7:5; 7:13 **15:57:** Ro 7:25, 1 Jo 5:4-5 **15:57:** Rom 7:25; 1 Jon 5:4-5 **15:58:** 2 Sto 15:7, 1 Ko 3:8, 2 Pi 3:14, MAA 14:13 **15:58:** 2 Eghaghanıba 15:7; 1 Korin 3:8; 2 Pita 3:14; Akar Mogomem 14:13 **16:1:** Ap 24:17, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:1-9, Ga 2:10 **16:1:** Aposel 24:17; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:1-9; Galesia 2:10 **16:2:** Ap 20:7, MAA 1:10 **16:2:** Aposel 20:7; Akar Mogomem 1:10

amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalem itir darazir dafarim darigham. ⁴ Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

⁵ Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge. ⁶ Ki foghan kogham, ki ti tong dughiatabar ia ko ikeghti, orangtizim ko aminir gavgavim in dughiam givaghtima, ki managh mangisi ifueghti, ia nan akuraghtima ki mangam. ⁷ Ki izi, dughiar otevim in ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarim in ia ko ikiasa ifonge. Ekiam kamagh in ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam.

⁸ Ki Efesus in Nguibam in kagh iki mangiti, Pentikos in Dughiar Ekiam givagham.* ⁹ Ki fo, God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami.

¹⁰ Timoti ia batoghtima, ia a inigh an akurvaghtima, a ian tong in ia ko navir amirizim in iki, egh atiatingan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari. ¹¹ Ian tarazi an gan kamagh in mikiman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a navir amirizim sara mangi darorim givagh, ua na bagh izam. An, aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mizua gari.†

¹² Ezi en aveghbuam Apolos in migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar igharaziba ko izi, ian ganasa

pamtem in a migei. Ezi a datirigh in tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

¹³ Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavgavim in tugh gavgafigh. Egh gavgavigh va bizitam in atiatingan marki. ¹⁴ Ia God ko gumazamizir igharaziba bar me gifongegh va uan ingangaribar amu.

¹⁵⁻¹⁶ Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazigh fo. Me Akaian Provins in ikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaian Provins in itir gumazamizir igharaziba Kraisin adarazi otifi. Ezi Stefanas uan adarazir ko, uari isa ingangarir God in gumazamizibar akurvagham in ganingi. Nan adarasi, ki kamagh in ia gakaghora ghaze, ia kamagh in amir gumazamizibar apengan iki, egh uaghan gumazamizir me ko ingaribar apengan iki.

¹⁷ Stefanas ko Fortunatus ko Akaikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviba puvatizi, me ian danganim inigha na ko iti. Kamagh in ki bar akonge.‡ ¹⁸ Me nan navim gamizi, an amira, egha uaghan ian navibagh ami. Ia kamagh in amir gumazibar akaba baragh.

¹⁹ Esian Provins in itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Akwila ko Prisila, ko aning in dipenim in uari akuvir sios, Ekiam in ziam in uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. ²⁰ Kagh itir Kraisin adarasi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin adarasi, ia uan arazim in gin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh.

16:5: Ap 19:21 **16:5:** Aposel 19:21 **16:6:** Ro 15:24, Ta 3:12 **16:6:** Rom 15:24; Taitus 3:12 **16:7:** Ap 18:21 **16:7:** Aposel 18:21 **16:8:** Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11 **16:8:** Ofa Gami 23:15-21; God in Araziba 16:9-11
16:8: Aposel 19:8-10 * **16:8:** "Pentikos in Dughiar Ekiam," ni Aposel 2:1 in itir migirigiam in gan. **16:9:** Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8 **16:9:** Aposel 14:27; 19:8-10; 2 Korin 2:12; Kolosi 4:3; Akar Mogomem 3:8
16:10: 1 Ko 4:17 **16:10:** 1 Korin 4:17 † **16:11:** Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12 in gan. **16:12:** 1 Ko 1:12, 3:6 **16:12:** 1 Korin 1:12; 3:6 **16:13:** Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10, Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6 **16:13:** Onger Akaba 31:24; 1 Korin 15:1; Efesus 6:10; Filipai 1:27; Kolosi 1:11; 1 Tesalonika 5:6 **16:14:** 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8 **16:14:** 1 Korin 14:1; 1 Pita 4:8 **16:15-16:** Rom 16:5; 1 Korin 1:16; 1 Tesalonika 5:12 ‡ **16:17:** Grigh in akam vezin kam in deragha akatam migeir pu. **16:18:** Fl 2:29 **16:18:** Filipai 2:29 **16:19:** Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15 **16:19:** Aposel 18:2; 18:18; 18:26; Rom 16:5; 2 Timoti 1:15 **16:20:** Ro 16:16, 2 Ko 13:12 **16:20:** Rom 16:16; 2 Korin 13:12

²¹ Ki Pol, ki uabi uan dafarimın dughiar aghuir kam ia bagha an osiri. §

²² Tina Ekiam gifongezir puvati, a mar ikufigh. En Ekiam, ni izi!

²³ En Ekiam Iesusın apangkuvim, a ia ko iki.

²⁴ E bar Kraıs Iesus ko poroghav ikia, arazir kamın ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

16:21: Kl 4:18, 2 Te 3:17 **16:21:** Kolosi 4:18; 2 Tesalonika 3:17 § **16:21:** Pol uabi uan akınafariba osirir pu. Puvati, a migeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezi miğirigiar vezin kamın itim, Pol uabi uan dafarimın an osiri.
16:22: Ga 1:8-9 **16:22:** Galesia 1:8-9

Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 2 Korin Akar Faragha Zuim

Korinin nguibar ekiamin siosin gumazamizir maba akar kurabar Pol mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar osemi. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghin amizi, a me bagha akinafarir kam osiri. Egh ua me gakuegham.

Ezi akar otevir akinafarimin itir mam, Pol akar gavgavir a faragha Korinba bagha amizimin gun migei. An akar kam mikiman aghua, ezi me a barazir puvatigha, akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghin an akar gavgavim me ganingi. Ezi me an akam baregha uan arazibar kiri, kamaghin amizi, a datirighin me bagha guizbangira bar akonge.

Ezi dughiar kam Judian Distrighin itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha daghaba akumakumigh, da inigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinba navibagh aghuvkintima, me daghaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimin akar otevir abuananam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira an Aposelin ingangarim gasighasisi. Kamaghin amizi, Pol men arazir kurabar gun migei.

Pol ingangarir God aposelbagh aningizimin gun migei

(Sapta 1-7)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin

nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaiian Provinsin danganiba bar adar itiba, ia bagha an osirigha anemadi. ² Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Kraisi Iesusian apangkuv, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha aminaba

³ E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Kraisi Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apangkuvir arazim an otifi. Ezi a, gumazamizir osimtiziba ateriba, men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. ⁴ God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazamizir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughiabar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi. ⁵ Kraisi osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisin girakirangin tugha navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e gizifa. ⁶ God kamaghsua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kam e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam. ⁷ Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam.

⁸ Nan adarasi, osimtizir Esian Provinsin e batozim, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avaragha, en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham. ⁹ Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamaghsua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin

1:1: Ap 18:1, 1 Ko 1:1 1:1: Aposel 18:1; 1 Korin 1:1 1:2: 1 Ko 1:3 1:2: 1 Korin 1:3 1:3: Ro 15:5, Ef 1:3, 1 Pi 1:3 1:3: Rom 15:5; Efesus 1:3; 1 Pita 1:3 1:5: Sng 34:19, 94:19, Kl 1:24 1:5: Onger Akaba 34:19; 94:19; Kolosi 1:24 1:7: Ro 8:17, 2 Ti 2:12 1:7: Rom 8:17; 2 Timoti 2:12 1:8: Ap 19:23, 1 Ko 15:32 1:8: Aposel 19:23; 1 Korin 15:32

gavgavimra nighnigh a gisin tugham, a gumazir ovengezibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato. ¹⁰ Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam. ¹¹ Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvati

¹² Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghin fo, ki nguazir kamın ikia arazir aghuim gami, egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki nguazir kamın fofozim isa arazir kam gamizir pu. Puvati, ki Godin apangkuvimın gavgavim isa, arazir kam gami. ¹³⁻¹⁴ Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir puvati. Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha dagh fozir puvati. Ki kamaghsua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam inizi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge.

¹⁵⁻¹⁶ Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze, ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonian Provinsin mangam. Egha ki Masedonia Provins ataghizir dughiamin,

ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi arazir kamın God dughiar pumuningin arazir aghuimın ia damuam. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distrighin mangam. ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir kamın gumazamizibar min puram akar dikirizibagh amua dar ghuangsigha ghaze, “Guizbangira,” o “Puvati,” uagharam aning mikimam? Bar puvati.

¹⁸ God zurara uan migirigiabar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara “Guizbangira,” o “Puvati,” migeir pu. ¹⁹ Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin Godin Otarim Krai Iesusin akam kuri. Ezi ia bar fo Krai, “Guizbangira,” ko “Puvati,” uagharam aningın migeir puvati. Krai zurara guizbangira migei. ²⁰ Godin akar dikirizir aviriba iti. Ezi Krai “Guizbangira,” akar dikirizir kaba bar davgei. Kamaghin, e Godin akam barazima a Kraisin ziamin ghaze, “A guizbangira,” ezi e Godin ziam fe. ²¹ Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi, ezi e Krai ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi ua bagha e amisefe. ²² Egha a uabi uan inabazir abanim e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazamizibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganingi. Godin Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam, God e daningasa. E Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

²³ God, a gumazir nan migirigiaba gavgavim dagh anidim, egha a nan navimin gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim ia daningan aghuagha, kamaghin, ki zuamira Korinin izezir puvati. A kamaghira tu. ²⁴ Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian nighnizir

1:10: 2 Ti 4:18, 2 Pi 2:9 **1:10:** 2 Timoti 4:18; 2 Pita 2:9 **1:12:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2:13, 2 Ko 2:17, Hi 13:18 **1:12:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2:13; 2 Korin 2:17; Hibru 13:18 **1:13-14:** 2 Ko 5:12, Fl 2:16 **1:13-14:** 2 Korin 5:12; Filipai 2:16
1:15-16: Ap 19:21, 1 Ko 16:5-6 **1:15-16:** Aposel 19:21; 1 Korin 16:5-6 **1:19:** Ap 9:20, 18:5 **1:19:** Aposel 9:20; 18:5 **1:20:** Ro 15:8-9, MAA 3:14 **1:20:** Rom 15:8-9; Akar Mogomem 3:14 **1:21:** 1 Jo 2:20, 2:27 **1:21:** 1 Jon 2:20; 2:27 **1:22:** Ro 8:16-17, 2 Ko 5:5, Ef 1:13-14, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:27, MAA 2:17 **1:22:** Rom 8:16-17; 2 Korin 5:5; Efesus 1:13-14; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:27; Akar Mogomem 2:17 **1:23:** Ro 1:9, 2 Ko 11:31 **1:23:** Rom 1:9; 2 Korin 11:31 **1:24:** 1 Pi 5:3 **1:24:** 1 Pita 5:3

gavgavibar ganti da en apengan ikiam. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egh e ian agorogem damuti, an otivasa, ia ko ingari.

2

¹ Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na base-mezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir puvati. ² Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam. ³ Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirigha anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar moghira bar akuegham. ⁴ Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian apangkuvigha, nan navim bar osemezi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kuram gamizimin arazir kuram gin amang

⁵ Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na ganingizir puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian osemi. ⁶ Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a izezir kuratam inigh. Ezi datirighin an a inigha givagha, kamaghira tu. ⁷ Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirangin tugh, navir amirizim a daning. Puvatighti, osimtizir bar ekiam gumazir kam dikabiragham. ⁸ Kamaghin, ki ia gakaghora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti. ⁹ Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura

ia basamasa an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o puvati? ¹⁰ Eghti ia gumazitamin arazir kuraba gin amangiti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian akurvaghisi Kraisin damazim a gin amangam. ¹¹ Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

¹² Ki Kraisin Akar Aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati. ¹³ Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin nan navim derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasia ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

¹⁴ Ezi God, Krais ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazamizibar min ghua bar akuegha migia ghaze, Krais modorozim gafiragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kammin gumazamiziba bar God gifoghamin fofozim ini. A mati mughuriar aghuimin min otozi, aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki God minabi.* ¹⁵ Guizbangira, e mati pauran mughuriar aghuim zuimin min, Krais a inigha ofan min God ganingi. Mughuriar kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin zuir gumazamizibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumazamizibar tongin otiva zui. ¹⁶ Egha helin tuavimin zuir darasi, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamin min zui. Egha me gamima, me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughuriar kam barazima, a mati ikirimirir aghuim isir mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim

2:1: 1 Ko 4:21, 2 Ko 12:21 **2:1:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 12:21 **2:4:** Ap 20:31 **2:4:** Aposel 20:31 **2:5:** 1 Ko 5:1, Ga 4:12 **2:5:** 1 Korin 5:1; Galesia 4:12 **2:9:** 2 Ko 7:15, 10:6 **2:9:** 2 Korin 7:15; 10:6 **2:11:** Lu 22:31
2:11: Luk 22:31 **2:12:** Ap 14:27, 1 Ko 16:9 **2:12:** Aposel 14:27; 1 Korin 16:9 **2:12:** Aposel 20:1 * **2:14:** Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. **2:15:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3 **2:15:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 4:3
2:16: Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 **2:16:** Luk 2:34; Jon 9:39; 1 Pita 2:7-8

me ganıdi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati. ¹⁷ Ezi e gumazamizir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganıngizi e ifarir puvati, e guizbangıra migei. E Kraıs ko porogha, Godin damazimin deravıram an akaba akuri.

3

Aposelba Akar Dikirizir Gavgavir Igiarın ingangarir gumazibar otifi

¹ E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghın e ti migirigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e gumazibav kımıti, me ia bagh akınafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghsı ian azangsıghti, ia en akurvaghamin akınafarim osiram? Bar puvati! ² Ia uari, mati akınafarir en gun gumazamizibav geim. Ezi akınafarir kamın osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumazamiziba bar akınafarir kamın ganıva a diponam. ³ Ia bar azenara iti, mati akınafarir mam Kraıs an osirizi e a inıgha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati. A zurara ikiamın Godin Duamin an osiri. Egha a dagıar ekiatam gisin an osirizir puvati. A gumazamizibar navir averiabar an osiri.

⁴ E fo, God ingangarir kam damuasava e amısefe. Ezi Kraıs fofozir kam e ganıngi. Kamaghın, e akar kabar gun ia migei. ⁵ Guizbangıra, e uari ingangarir kam damuan buraghbıraki, egh e uari kamaghın mikıman kogh suam, e uari bizibagh ami. Puvati, God uabıra gavgavim e ganıdima, e ingangarir kam gami. ⁶ Ezi a uabi e gamizıma, e Akar Dikirizir

Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir me akınafarımın osirizir puvatizim, mati Moses Osirizir Arazir fomıram otozıba. Puvati. Kar Godin Duamin bizim. Moses Osirizir Arazıba gumazamizibagh amıma me ovei. Ezi Godin Duam ikirimirir aghuim me ganıdi.

⁷ Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi tuavir kamın ovevem otos. Dughiar kam God dagıam abıghizi, osiziriba vaghvagha an otifi, ezi Godin angazangarim uaghan ize. Egha angazangarir kam Mosesin guam gisirazi Israelia an guamin ganan buraghbıraki. Ezi gin angazangarir kam gıfa. ⁸ Ingangarir God uan Duam gumazamizibar anıngasava amizim, a ingangarir Moses Osirizir Arazıba anıngasava amizim, bar a gafıra. Eghti Godin angazangarim ko gavgavim, ingangarir kamın iki mamaghıra ikiam. ⁹ Moses Osirizir Arazıbar ingangarir kam, a en arazıba tuisıghıva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godin angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godin angazangarim sara iziti, ingangarir gumazamizibar amuti me Godin damazimin deraghamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara izi mamaghıra ikiam. ¹⁰ Godin angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekevegha mamaghıra iti. Egha angazangarir kam, Godin angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafıra. Kamaghın, e datırıghın gara nıghnısi, ingangarir ghurımın angazangarim munge. ¹¹ Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godin angazangarim sara ize. Kamaghın e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara iza mamaghıra iti.

2:17: 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3 **2:17:** 2 Korin 1:12; 4:2; 11:13; 1 Pita 4:11; 2 Pita 2:3 **3:1:** Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:1:** Aposel 18:27; Rom 16:1; 2 Korin 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:2:** 1 Korin 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko 3:5, Hi 8:10 **3:3:** Ua Me Ini 24:12; Jeremaia 31:33; Esekiel 11:19; 36:26; Hibru 8:10
3:4: 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:5:** Jon 15:5; 1 Korin 15:10; Filipai 2:13 **3:6:** Jer 31:31, Jo 6:63, Ro 7:6, 1 Ko 11:25, Ga 3:10, Ef 3:7, Kl 1:25, Hi 8:6-8 **3:6:** Jeremaia 31:31; Jon 6:63; Rom 7:6; 1 Korin 11:25; Galesia 3:10; Efesus 3:7; Kolosi 1:25; Hibru 8:6-8 **3:7:** Kis 34:1, 34:28-30, Lo 10:1, Ro 7:10 **3:7:** Ua Me Ini 34:1; 34:28-30; Godin Arazıba 10:1; Rom 7:10 **3:8:** Ga 3:2, 3:5 **3:8:** Galesia 3:2; 3:5 **3:9:** Lo 27:26, Ro 1:17, 3:21 **3:9:** Godin Arazıba 27:26; Rom 1:17; 3:21 **3:10:** Kis 34:29 **3:10:** Ua Me Ini 34:29 **3:12:** 2 Ko 7:4, Ef 6:19 **3:12:** 2 Korin 7:4; Efesus 6:19

12 Ezi e niġnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam iziva e bativ magħira ikiam, ezi e a bagħa mizuai. Kamaghin, e atiati puvatigha azenara an gun miġei. 13 E Moses amizi mogħin amir puvati. An guamin angazangarim siragħa mungemarima, a kamaghin aghua, Israelia an ganam. Kamaghin a iniravizim inigha uan guam avara. 14 Ezi fomira iza datirighin tuzir dughiamin, Israelian niġniziba bar pirizi, me Godin Akar Dikrizir Gavgavir Ghuribar gara, dar mingariba deragħa dagħ fozir puvati. Egha mati Mosesin guam avarazir iniravizim, men niġniziba avaraghavira iti. Ezi gumazitam o amizitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Krai uabira, gumazim a gifogħima, God an iniravizir a dukuaghav itim adegham. 15 Guizbangira, dughiaaba bar me Moses Osirizir Arazibar bori, ezi iniravizir kam ikia men niġniziba apira, iza datirighin oto. 16 Egh tina uan navim Ekiam bagħ a giragħti, God iniravizir an niġnizim avarazim adegham. 17 Ki Ekiam miġia, kar ki Godin Duam miġei. Eghiti Ekiamin Duam gumazitam o amizitam in ikiti, bizitam an suiragh a ikirarighan kogħam. Bar puvati. A bar firighirigh ikiam. 18 E bar mogħira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimin min otogħa, Godin angazangarim gumazamizibar akakasi. E zurara Godin angazangarir kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar min iti

1 God en apangkuvigha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamua amirvazir puvati. 2 E aghumsizir arazir gumazamiziba mogava amiba, e akirim ragħa dagħ asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagħa otozir puvati. E Godin guizin akam azenarama anakuri, eghiti gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me kamaghin fogħam, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami. 3 Ezi tarazi Akar Aghuir e kurir kam in mingarim gifogħan kogħ, mati iniravizim men niġnizim avaraghavira iti. Gumazamizir kaba, me helin zuir tuavimin itibara. 4 Satan a nguazir kam in godin ifavarim, a gumazamizir kabar niġniziba mitatem dagħ aningizima, me niġnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Kraisin Akar Aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Krai deragħa an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim.

5 E uari uan arazibar akam akurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, “Krai Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin miġirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti.” 6 Fomira God kamaghin miġia ghaze, “Mitatem in aven, angazangarim otogh siragħam.” Ezi Godin kamnangran angazangarim iza en navir averiabar ikia e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Krai Iesusin guamin angazangarir kam in gara, egha e Godin angazangarim ko an gavgavim gifo.

7 E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatizibar min ami, ezi bizir bar aghuir

3:13: Kis 34:33-35, Ro 10:4, Ga 3:23 **3:13:** Ua Me Ini 34:33-35; Rom 10:4; Galesia 3:23 **3:14:** Ais 6:10, Jo 12:40, Ap 28:26-27, Ro 11:7-8, 11:25 **3:14:** Aisaia 6:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Rom 11:7-8; 11:25 **3:16:** Kis 34:34, Ais 25:7, Ro 11:23, 11:26 **3:16:** Ua Me Ini 34:34; Aisaia 25:7; Rom 11:23; 11:26 **3:17:** Jo 8:32, 8:36, Ro 8:2, 1 Ko 15:45, 2 Ko 3:6, Ga 5:1 **3:17:** Jon 8:32; 8:36; Rom 8:2; 1 Korin 15:45; 2 Korin 3:6; Galesia 5:1 **3:18:** Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11 **3:18:** Ua Me Ini 16:7; 24:17; Rom 8:29; 1 Korin 13:12; 15:49; 1 Timoti 1:11 **4:1:** 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13 **4:1:** 2 Korin 3:6; 1 Timoti 1:13 **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5 **4:2:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:17; 6:4; 6:7; 1 Tesalonika 2:3-5 **4:3:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10 **4:3:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:15; 2 Tesalonika 2:10 **4:4:** Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3 **4:4:** Jon 1:18; 12:31; 12:45; 1 Korin 9:19; Efesus 2:2; Filipai 2:6; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **4:5:** 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24 **4:5:** 1 Korin 1:9; 1:13; 1:19; 1:23; 2 Korin 1:24 **4:6:** Stt 1:3, Ais 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19 **4:6:** Jenesis 1:3; Aisaia 9:2; 2 Korin 3:18; 1 Pita 2:9; 2 Pita 1:19 **4:7:** 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9 **4:7:** 1 Korin 2:5; 2 Korin 5:1; 12:9

kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godin otifi, an en otivir puvati. ⁸ Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e bativigha, e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, da en nighniziba bar da apirizir puvati. ⁹ Gumamazir aviriba en apanibar itima, God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gamua, egha bar e gasighasighizir puvati. ¹⁰ E kamaghsua, e uan ovengamin inivafizir kaba, gumamaziziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin inivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi. ¹¹ E kamaghin ifonge, e uan ovengamin inivafizir kaba, e gumamaziziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e angamira ikia Iesusin ingangarim bangin, gumamaziziba e misozima, e dughiar aviribar atam ariaghiri. ¹² Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuvira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.

¹³ Gumazir mam Godin Duamin fozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, "Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei." Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin an gun migei. ¹⁴ E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozimın dikavigha ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar e ko ia sara inigh mangiti, e an boroghın ikiam. ¹⁵ Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamaghsua, arazir kamın an apangkuvim gumamazir aviriba bativ mangivira ikiam. Egh gumamazizir kaba a minabi mangivira iki,

an ziam fam. Kamaghin bizir kaba e batifi.

Aposelba nighnizir gavgavim Kraisin ikia egha gavgavim ini

¹⁶ E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an ingangarim damuasa amirvazir puvati. E fo, en inivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumamazizir bar igiabar min otivavira iti. ¹⁷ E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egh da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, osimtizir e datirighin aterir kaba, da pura bizibar min otivigham. ¹⁸ E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganan koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganan koghamiba, da bar zurara ikiam.

5

¹ E kamaghin fo, nguazimin purirpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighirigh ikuvigham, kar en inivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en inivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam.* ² E datirighin nguazimin dipenir kamın ikia, egha navim bigha ara ikia uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, korotiamın min e anerughasa bar ifonge. ³ E anerugh uan inivafizim

4:8: 2 Ko 1:8, 7:5 **4:8:** 2 Korin 1:8; 7:5 **4:10:** Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13 **4:10:** Rom 8:17; 1 Korin 15:31; Filipai 3:10; 1 Pita 4:13 **4:11:** Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49 **4:11:** Rom 8:36; 1 Korin 15:31; 15:49 **4:13:** Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1 **4:13:** Onger Akaba 116:10; Rom 1:12; 2 Pita 1:1 **4:14:** Ro 8:11, 1 Ko 6:14 **4:14:** Rom 8:11; 1 Korin 6:14 **4:15:** 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10 **4:15:** 1 Korin 3:21; 2 Korin 1:3-6; Kolosi 1:24; 2 Timoti 2:10 **4:16:** Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4 **4:16:** Rom 7:22; Efesus 3:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 3:4 **4:17:** Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6 **4:17:** Matyu 5:12; Rom 8:17-18; 1 Pita 1:6 **4:18:** Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3 **4:18:** Rom 8:24; 2 Korin 5:7; Kolosi 1:16; Hibru 11:1-3 **5:1:** 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14 **5:1:** 2 Korin 4:7; 2 Pita 1:13-14 * **5:1:** Purirpenir nguazimin itir kamnang, kar inivafizir e nguazir kamın inizibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin inivafizir igharagha garir bar igiaba. **5:2:** Ro 8:23 **5:2:** Rom 8:23 **5:4:** 1 Ko 15:53-54 **5:4:** 1 Korin 15:53-54

avaragh, egh bibiamra ikian kogham. ⁴ E nguazimîn purirpenimîn aven ikiavira ikia, osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan inivafizir ghurir kam ataghiraghasava amir puvati. E inivafizir igiar aghuim a gisîn aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim gisîn anerughtima, anagapazagh ganganir bar aghuim damuam. Tuavir kamîn en inivafizir ovengamim, a ua raghirigh, inivafizir angamîra ikivîra ikiamimîn otogham. ⁵ God uabi e akirigha angamîra itir ikirimirir kam e ganingi, egha uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egha faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godîn Duam inigha givagha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam.

⁶ Kamaghîn e bizir kam ginighnigha tivigha gavgavighavira iti. E fo, e inivafizir kam sara ikiva, Ekiam ko an Nguibamîn ikian kogham. ⁷ Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnizir gavgavim Ekiamîn ikia, egha an gin zui. ⁸ Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha ikia, egha atiatir puvati. E inivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamîn ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamîn mîn ikiam. ⁹ Egha e nguibar manamîn iti, an en nguibam, o Godîn Nguibam, e zurara kamaghîn bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam. ¹⁰ Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighti, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimîn inivafizimîn aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagh ami, eghti kotiamîn dughiam e bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim iniam.

E gumazamizibar akurvaghti, me Godîn

5:5: Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10 **5:5:** Rom 8:16; 8:23; 2 Korin 1:22; Efesus 1:14; 2:10 **5:6:** Hi 11:13-16
5:6: Hibru 11:13-16 **5:7:** Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1 **5:7:** Rom 8:24-25; 1 Korin 13:12; 2 Korin 4:18; Hibru 11:1 **5:8:** Fl 1:23 **5:8:** Filipai 1:23 **5:9:** Kl 1:10, 1 Te 4:1 **5:9:** Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 4:1
5:10: Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12 **5:10:** Fofozir Gumazim 12:14; Rom 2:16; 14:10; Galesia 6:7; Kolosi 3:24-25; Akar Mogomem 22:12 **5:11:** 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23 **5:11:** 2 Korin 4:2; Hibru 10:31; Jut 1:23 **5:12:** 2 Ko 1:14, 3:1 **5:12:** 2 Korin 1:14; 3:1 **5:14:** Ro 5:15 **5:14:** Rom 5:15 **5:15:** Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2 **5:15:** Rom 14:7-8; 1 Korin 6:19; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 4:2 **5:16:** Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11 **5:16:** Jon 6:63; Filipai 3:7-8; Kolosi 3:11 **5:17:** Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5 **5:17:** Aisaia 43:18; Rom 8:1; 8:9-10; Galesia 5:6; 6:15; Efesus 2:15; Akar Mogomem 21:5

namakabar otivam

¹¹ Egha e Ekiamîn atiatiaava an apengan iti. Kamaghîn, gumazamiziba nighnizir gavgavim Godîn ikiasa, e men nighniziba fa me gakaghorî. God guizbangira bar en nighniziba ko arazibagh fo. Ki uaghan kamaghîn nighnisi, ia en araziba tuisigha fo, e ingangarir aghuim gami. ¹² E ua migeir akar kam, e ian aghariba apirti, ia en ziba fi suam, e gumazir aghuiba, e kamaghîn nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura gumazamizibar ziar ekiaba itiba bagha bar akongegha, men navimîn aven otivir araziba bagh nighnizir puvati. Ezi e kamaghsua, ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kamîn e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh bar akongegham. ¹³ Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en nighniziba ti gumazir onganibar mîn iti. Puvati, kar e guizbangira Godîn ingangarim gami. E nighnizir aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi kamaghîn damuam. ¹⁴ E deragha nighnigha fo, gumazir mam bar e bagha areme. Ezi tuavir kam mati, e bar moghirama ovegha gifa. Kamaghîn Kraisi e gifongezir arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami. ¹⁵ Gumazir kam kamaghîn ifonge, e gumazamizir angamîra itiba uarira uari bagh ikian kogham. E gumazir e bagha ovegha ua dikavizim baghvira ikiam. Kamakîn, a bar moghira e bagha ovenge.

¹⁶ Kamaghîn amizi, e datirighîn ua navir ghurimîn arazimîn gin ghua gumazamizibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e faragha navir ghurimîn arazimîn gin ghua Kraisin araziba tuisiki. Egha datirighîn ua kamaghîn amir puvati. ¹⁷ Gumazim o amizim Kraisi ko poroghti, God a damighti, a bar igiamîn otogham. Eghti bizir ghurim

bar gıvaghı, bizir bar igiam otogham.

¹⁸ Bizir kaba bar, God dagh amima, da e batifi. E fomira an apanibar min iti, ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti e an apanir igharazibar amighti, me an namakabar otivam. ¹⁹ En migirigiam kamakin: God, Kraisin ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir gumazamiziba bar me gamima, me Godin apanim gamir arazim ataghiragha an namakabar min otifi. Egha men arazir kurar me amiziba, a ua dagh nighnizir puvati. Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia akam nan apanibav kinighti, me oregh nan namakabar otivigham. ²⁰ Kar e Kraisin abuir gumazamizibar otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godin apanim gamir araziba ategh an namakabar otifigh. ²¹ Krai uabi arazir kuratam gamizir puvati. Ezi God kamagh-sua, e Krai ko porogh, an gavgavimin e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivam. Kamaghin, God en akurvaghasa en arazir kuraba bar Krai gisin da ariki, ezi Krai mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mamın min oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osimtızir aviriba ateri

¹ God ko ingara pamten ia gakaghora ghaze, ia gumazamizir Godin apangkuvim iniziba, ia aneteghti a pura bizimin min otivan marki. ² God kamaghin migei, “Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki ian akura.” Ia oragh! Ki ian kuarkuvighamin

dughiam datirighin otos. Ezi uaghan ki ian akurvaghamin dughiam datirighin otos!

³ Gumazitam o amizitam migirigiar kuratam e amir ingangarim damuan e aghuagha, kamaghin en arazir e amiba bar, e gumazitam o amizitam gamizi a uan dagarim asegha irizir puvati. ⁴ E Godin ingangarir gumazibar ikia, kamaghin zurara uan arazir aghuiba gumazamizibar akakasi. E men aghariba apira me migeima me kamaghin fo: Osimtızir e bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gavgavighavira iti. ⁵ Me e misogha e isa kalabusin e arisi. Apanir aviriba e akumakua niginir dafam gamua en atari. Ezi e puvira ingara deragha akuir puvatighava, mitiriabara iti. ⁶ E arazir Godin damazimin zuezibagh amua, guizin akamin fofozimin suira. E akamadariba ikarvagha bemiram atarir puvati. E arazir aghuibar gumazamizibagh ami. E Godin Duamin gavgavim iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim guizbangiram a gami. E arazir kabagh amua kamaghin ian aka, e guizbangira Godin ingangarir gumazamiziba. ⁷ E guizin akam akura, egha Godin gavgavimin uan ingangarim gami. E Godin arazir aghuimin suira, mati inogovimin bizibar min, e uan agharir kiriam ko guvimin dar suigha, Godin ingangarim bagha misosi.

⁸ Gumazamizir maba en ziaba fe. Ezi igharaziba en zibagh asighasisi. Ezi marazi girakirangin e migia e gasighasisi, ezi igharaziba en gun uan namakabav gia ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumazamizir maba ghaze, e gumazir ifariba. Kamaghin puvati, e gumazir guizin akabav geiba. ⁹ Marazi en gara, mati me e gifozir puvati. Ezi guizbangira, gumazamiziba bar moghiram e gifos. Marazi

5:18: Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2 **5:18:** Rom 5:10; Efesus 2:16; Kolosi 1:20; 1 Jon 2:2 **5:19:** Ro 3:23-25, Kl 1:19-20 **5:19:** Rom 3:23-25; Kolosi 1:19-20 **5:20:** 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20 **5:20:** 2 Korin 3:6; 6:1; Efesus 6:20
5:21: Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5 **5:21:** Aisaia 53:6-12; Jon 8:46; Rom 5:19; 1 Korin 1:30; Galesia 3:13; Filipai 3:9; Hibru 4:14-15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 3:5 **6:1:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:20, Hi 12:15 **6:2:** Ais 49:8, Lu 4:19-21 **6:2:** Aisaia 49:8; Luk 4:19-21 **6:3:** Ro 14:13, 1 Ko 9:12, 10:32 **6:3:** Rom 14:13; 1 Korin 9:12; 10:32 **6:4:** 2 Ko 4:2 **6:4:** 2 Korin 4:2 **6:5:** Ap 16:23, 2 Ko 11:23-27 **6:5:** Aposel 16:23; 2 Korin 11:23-27 **6:6:** 1 Ti 4:12 **6:6:** 1 Timoti 4:12 **6:7:** 1 Ko 2:4, 2 Ko 10:4, Ef 6:11-13, 2 Ti 4:7 **6:7:** 1 Korin 2:4; 2 Korin 10:4; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 4:7 **6:9:** Sng 118:18, 1 Ko 4:9, 2 Ko 4:2, 4:9-10 **6:9:** Onger Akaba 118:18; 1 Korin 4:9; 2 Korin 4:2; 4:9-10

en gara ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi guizbangira, e angamira ikiavira iti. Marazi en gara ghaze, God uam e akirmighasa mizazir ekar kam e ganidi. Ezi guizbangira, e aremezir puvati. ¹⁰ Marazi en gara ghaze, e bar osemi. Ezi guizbangira, e zurara bar akuegha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar min iti. Ezi guizbangira, e gumazamizir aviribar akurvazima, me Godin Duamin amodoghin, bizir aghuir aviriba bar izifa. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin pura iti. Ezi guizbangira, e Godin Duamin amodoghin, e biziba bar avirasemegha iti.

¹¹ Ia, Korinin itir Kraisin adarasi, e azenara bighivira ia mikimasa. E guizbangira uan naviba kuighava da isa ia ganidi. ¹² E uan navibar kuazi pu. Puvati. E ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en tongin itir puvati. ¹³ Ki datirighin mati Afeziam uan boribav gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar min, uaghan uan naviba kuighava da isi e daningam.

E Godin Dipenimin min iti

¹⁴ Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba, men araziba bar ighara. Kamaghin amizi, ia me ko porogh me ko ingangaribar amuan marki. Ki ian azai, Godin arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghin uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghti angazangarim ko mitatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatigham. ¹⁵ Krai ko Satan, aning ti navir vamiran iti, o? O, gumazamizir nighnizir gavgavim ititam, ko gumazamizir nighnizir gavgavim puvatizitam, aning manmaghin nighnizir vamira ikiam? Bar puvati. ¹⁶ Manmaghsu, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamaghin migei, “Ki me ko iki, egh men tongin daruam. Eghti me nan gumazamizibar min ikiti, ki

men Godin ikiam.” Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimin dabirabir Dipenim.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Ekiam ua kamaghin migei, “Ia me ategh, mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam.’ Ekiar Gavgavir Ekiam Itim kamaghin migei.”

7

¹ Nan namakar aghuiba, Godin e bagha inabazi itir bizir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e inivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da batuegh, Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

² Ia uan naviba kuighava, da isi e daning. E arazir kuratamin gumazitam o amizitam gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam gifaragha an bizitam pura a inizir puvati.

³ Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan naviba bar ia ganigha bar ia gifueghivira ikiam. Egh e ovengam, o e angamira ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam. ⁴ Ki kamagh fogha bizitam modozir puvati. Ki bighivira ia mikimam, nan navim bar amiraghirizi, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti.

⁵ E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar kam in osimtizir avirir maba zurara e isi.

6:10: 2 Ko 7:4, Fl 2:17, Kl 1:24 **6:10:** 2 Korin 7:4; Filipai 2:17; Kolosi 1:24 **6:13:** 1 Ko 4:14 **6:13:** 1 Korin 4:14 **6:14:** Lo 7:2-3, 1 Sml 5:2-3, 1 Ko 5:9, Ef 5:7, 5:11 **6:14:** Godin Araziba 7:2-3; 1 Korin 5:9; Efesus 5:7; 5:11
6:16: Wkp 26:12, Ese 37:27, 1 Ko 3:16, 6:19 **6:16:** Ofa Gami 26:12; Esekiel 37:27; 1 Korin 3:16; 6:19 **6:17-18:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Aisaia 43:6; 52:11; Jeremaia 31:9; Esekiel 20:34; 2 Korin 7:1; Akar Mogomem 1:8; 18:4; 21:7 **7:1:** 2 Ko 6:17-18, 1 Jo 3:3 **7:1:** 2 Korin 6:17-18; 1 Jon 3:3 **7:2:** Ap 20:33, 2 Ko 12:17 **7:2:** Aposel 20:33; 2 Korin 12:17 **7:3:** 2 Ko 6:11-12 **7:3:** 2 Korin 6:11-12 **7:5:** 2 Ko 2:13 **7:5:** 2 Korin 2:13

Gumamaziziba akabar, e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti. ⁶ Gumamazizir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadazima, a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera. ⁷ Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kamın gun e geghani. Ian arazir kamın God uaghan en navibagh amizi da dera. Taitus kamaghın e miġia ghaze, ia nan ganasa bar ifongegha, ararer kam ian navir averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghın ki bar guizbangira bar akonge.

⁸ Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba oseme. Ezi ki uabi bizir kam miġiġha a ġinighnizir puvati. Ki guizbangira faragha bizir kam ġinighnigha ian apangkufi, egha datirighin puvati. Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar dughiar otevimram iti. ⁹ Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia oseme, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian naviba osemegha aghumsiki. Ezi en miġirigiġar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati. ¹⁰ E fo, Godın otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazizibagh amima, me uan navibagh iraghırası. Arazir kamın God uam en akura. Kamaghın, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi nguazir kamın osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazizibagh amima ovevem otifi. ¹¹ Ia kamaghın deragh nighnigh. God ia ganıngizir osimtizir kam, bizir bar aghuir igharagha garibar ia gami. Bizir kamın God ia gamizi ia uari, uari bagha uan osimtizim deravira bighivira mikimasa ia

ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimın atari. Ezi a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighin miġiġha e ġinighnigha, gumazir arazir kuram gamizimın arazim akırasa pamten ingari. Arazir ia miġirigiġar kam akırasava amiba, kamaghın akagha ghaze, ia Godın damazimın osimtizitam itir puvati.

¹² Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gumazim ġinighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ġinighnighizir pu. Bar puvati. Ki kamaghın ifonge, ian arazir aghuim azenim girighti, ia Godın damazimın deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki akinafarir kam osiri.

¹³ Ezi datirighin ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amıraghavira iti. En naviba amıraghirigh iti, e bar akonge. Ia Taitusın akuragha an osimtiziba aġivazi, an navim amira. Ezi bizir kamın e guizbangira bar akonge. ¹⁴ Ki faragha ian arazir aghuıbar gun Taitusın miġia ian ziaba fe. Egha uan miġirigiġar kamın aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuıbar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghın datirighin Taitus fo, e ian ziaba fer miġirigiġaba, da bar guizbangira. ¹⁵ Taitus ia bagha izezir dughiamın, ia atiatia nigha, a inigha, bar an miġirigiġabar mırara ghue. A ian arazir kam ġinighnighavira ikia bar ian apangkuvigha navim ia bagha ikiavira iti. ¹⁶ Ki datirighin bar fogha ghaze, ia arazir aghuıbara damuam. Kamaghın ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghasa dagiaba arisi

8

(Sapta 8--9)

*Kraisin adarasi, Judian itir Kraisin
adarazi bagha dagiaba arisi*

7:6: 2 Ko 1:3-4, 2:13 **7:6:** 2 Korin 1:3-4; 2:13 **7:8:** 2 Ko 2:4 **7:8:** 2 Korin 2:4 **7:10:** 2 Sml 12:13, Snd 17:22, Mt 26:75, 27:3-5, Hi 12:16-17 **7:10:** 2 Samuel 12:13; Aghuzir Akaba 17:22; Matyu 26:75; 27:3-5; Hibru 12:16-17
7:15: 2 Ko 2:9 **7:15:** 2 Korin 2:9 **8:1:** Rom 15:26

¹ Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi. ² Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamın me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, Kraisin adarazigh nighnigha, men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizima da bar izifa. ³ Ki deravira kamaghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin me itiba, me da aniga, dagh isin bar aviriba aningi. ⁴ Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighti, me Godin apangkuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingariva Judian itir Godin gumazamizibar akurvagham. ⁵ E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, God ifongezir arazimin gin ghua uaghan uari isa bar e ganingi.

⁶ Taitus faragha Godin apangkuvir arazimin gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagham. ⁷ Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangkuvir arazimin gin mangiva a gisin arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.

⁸ Ia nan akar kamın girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati. Ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim a guizbangirama otifi, o puvati? ⁹ Ia fo, en Ekiam Krai Iesus, en apangkuvir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin bizir aghuir bar aviriba ikia,

egha ia bangin nguazir kamın izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizir aviriba iniasa, kamaghin a biziba puvatizir gumazimin min oto.

¹⁰ Ki datirighin ia dagiaba arizir ingangarir kamın uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin ingangarir kam gamizi a dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa bar ifonge. ¹¹ Egha ia datirighin ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a damigh anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh. ¹² Gumazitam o amizitam bizibar aningsi bar ifueghti, God da inisi bar akuegham. God bizir gumazamiziba vaghvagha ikiava anidibagh nighnigha, egha bizir me anidiba isi. A gumazamizir biziba puvatizibagh nighnigha men araziba tuisizir puvati.

¹³⁻¹⁴ Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz darazi deravira ikiasa, ki migeir puvati. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia datirighin dughiar kamın bizir aviriba iti, ia biziba otevezir gumazamizibar akuragh. Eghti gin ia bizibar oteveghti, me bizir avirir me itibar ian akurvagham. Kamaghin, ia bar arazir vabara damuva, ia deravira ekiam. ¹⁵ Mati Godin Akinafarim mikeme, "Gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevezir puvati."

Pol gumaziba amangizima me Korinin ghue

¹⁶ God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir vamirama amua, uaghan ian akurvaghasa bar akonge. Kamaghin e God minabi. ¹⁷ E ua ia bagh mangasava an azangsis, a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi ifueghava, ia bagha ghu. ¹⁸ Ezi e uaghan Kraisin adarazir mav amadazima, a Taitus ko mar zui. Gumazir kam siosba bar dar Akar Aghuim akura, egha ziam iti. ¹⁹ Ezi bizir

kamra puvati. A en gın daru apangkuvim itir ingangarir kam damuasa, Siosba anemisevegha ghaze, an en akuragh dagiaba arıgham. E kamaghsua, e ingangarir kamın Ekiamın ziam fıti, gumazamiziba uaghan fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami. ²⁰ Bizir ekiar gumazamiziba anıngizi e garim, tav a bagh akar kuratam e gasan e aghua. Kamaghın, e Kraisin adarazir kav inizi an e ko izi. ²¹ E arazir aghuibara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godın damazimra a damuan aghua. Puvati, e uaghan gumazamizibar damazibar dar amuam.

²² Ezi e Kraisin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganıga an garima, a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuibara damuam. Kamaghın datırıghın a ingangarir kam damuasa bar ifonge.* ²³ Ia Taitus gifogha gıfa, a nan roroam ko na ko ingarir gumazim, e ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghın aning gıfo, aning siosbar ingangarir gumazimningın ikia, aningın ingangarimın aning Kraisin ziam fe. ²⁴ Ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar gumazamizibar akaghti, me fogh suam, ia guizbangıra igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me mıgia ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangıra, e pura mıgeir puvati.

9

Korinba dagiaba Godın gumazamizibar akurvaghı dar anıngam

¹ Ia dagıar e Godın gumazamizir Judian itibar akurvaghısa arıghızibagh fogha gıfa. Kamaghın amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham. ² Ki fogha gıfa, ia igharaz darazir akurvaghısa

ian naviba dikavigha gıfa. Ezi ki zurara ian ziaba Masedonian gumazamizibar damazibar da fe. Ki kamaghın me mıgei, “Azenir gıvazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akırigha gıfa.” Egha me orazi ia dagıaba anıngasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagıabar anıngasa. ³ Ezi nan mıgırıgıar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimın mıın otivan, ki kamaghın aghua. Ki kamaghın ifonge, ia dagıaba arıghıva, egh ki mıkememi moghın, ia da me danıngsıvıra ia gan iki. Ki bizir kam gııghnıgha, aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi. ⁴ Ki guizbangıra nıghnızir gavgavim kamaghın iti, ia dagıabar anıngasa da arıgha mızuai iti. Nan nıghnızim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagıaba arıghan koghti, ki bizir kamın aghumsızim inıgham. Eghti ia uaghan bar aghumsıgham. ⁵ Kamaghın ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganıva, ian akuragh dagıar ia danıngasa akam akırızıba, dar akırıgh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumazıba ian ganti, ia bar akuegh dagıar kabar anıngam. Egh me kamaghın nıghnıghan kogham, e men dagıaba okımasa me gıfari. Puvati.

⁶ Ia deragh bizir kam gııghnıgh. Gumazim dagher bofera oparıgh, a bar bofera inıam. Eghti gumazim dagher avırıba oparıgh, a dagher bar avırıba inıam. ⁷ Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravıra faragh nıghnıgh, egh bizir ia anıngasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam o amızitam uan bizitam anıngası osemegh suam, me bizıbara anıngasa puvıram e gaghora e abırı. Gumazamizir bar akuegha uan ifongıamin gın ghua bizıba anıdıba, God bar me gifonge. ⁸ God bizir aghuir guar avırıba ia danıngamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuir bar avırıba ikıam. Egh ia zurazurara biz-

8:21: Snd 3:4, Ro 12:17, Fl 4:8, 1 Pi 2:12 **8:21:** Aghuzir Akaba 3:4; Rom 12:17; Filipai 4:8; 1 Pita 2:12 * **8:22:** E aveghbuar, Taitus ko Korinın mangasava amir kamningın ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20ın mavin gun mıkeme. Egha igharazitav Pol ves 22ın an gun mıkeme. **8:24:** 2 Ko 7:13-14, 8:1-7 **8:24:** 2 Korin 7:13-14; 8:1-7 **9:1:** 2 Ko 8:1-7 **9:1:** 2 Korin 8:1-7 **9:6:** Snd 11:24, 22:9, Ro 12:8, Ga 6:7-9 **9:6:** Aghuzir Akaba 11:24; 22:9; Rom 12:8; Galesia 6:7-9 **9:7:** Lo 15:7, Snd 11:25, Ro 12:8 **9:7:** Godın Arazıba 15:7; Aghuzir Akaba 11:25; Rom 12:8 **9:8:** Snd 28:27, Fl 4:19 **9:8:** Aghuzir Akaba 28:27; Filipai 4:19

iba bar izivagham. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam. ⁹ Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, "Gumazamizir bizir aviriba isa onganarazibagh anidiba, me mati gumazamiziba dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi men arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam." ¹⁰ God dagher oviziba gumazamizibagh anidima me uan azenibar da opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumazamiziba bar me ganidima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivagham. Kamaghira ia Godin gumazamizir igharaziba men akurvagham. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangivira iki, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti. ¹¹ God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham.

¹² Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumazamizibar akuraghti, me uam bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarir kam gumazamizibar amighti, me God bar a minabagham. ¹³ Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anekagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin Akar Aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumazamizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam. ¹⁴ Egh me kamaghin fogh, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsigham. ¹⁵ Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi

e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekiar kam bagh God minamam!

**Gumazir maba akar
kuramin Pol mikemegha,
Korinbagh amizi,
me Polin oseme.
Ezi Pol men nighniziba ua
dar kiri**

10

(Sapta 10--13)

*Pol gumazir an ingangarim abinasava
amibar akaba ikarvasi*

¹ Gumazamizir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisin amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsi.* ² Ki kamaghin ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti. ³ Guizbangira e nguazir kam in ikia, nguazir kam in itir gumazamizibar min misozir puvati. ⁴ Inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e dar suighiva apanibar divinir gavgavim abighirarigham. ⁵ Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumazamiziba Godin fofozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumazamizibar nighniziba ikiagharisi, mati me gumazir kuram isa

9:9: Sng 112:9 **9:9:** Onger Akaba 112:9 **9:10:** Ais 55:10, Hos 10:12, Mt 6:1 **9:10:** Aisaia 55:10; Hosea 10:12; Matyu 6:1 **9:11:** 2 Ko 1:11, 4:15 **9:11:** 2 Korin 1:11; 4:15 **9:12:** 2 Ko 8:14 **9:12:** 2 Korin 8:14 **9:15:** Je 1:17

9:15: Jems 1:17 **10:1:** 1 Ko 2:3 **10:1:** 1 Korin 2:3 * **10:1:** Sapta 10--13in itir migirigiaba, da 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong dar mirara ghuezir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kam in fofozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10--13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghira gumaziba uaghara aning isafura. **10:2:** 1 Ko 4:21 **10:2:** 1 Korin 4:21 **10:4:** 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 **10:4:** 1 Korin 2:5; Efesus 6:13-17; 1 Tesalonika 5:8; 1 Timoti 1:18 **10:5:** 1 Ko 1:19, 3:19 **10:5:** 1 Korin 1:19; 3:19

kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara mangam. ⁶ Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumazamizir akaba batoziba, mizazim me daningam.

⁷ Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam o amizitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, a bar deravira nighnigh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin adarasi. ⁸ Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingi. Egha, e ian nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgavibagh asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar akuegh, e uan ziaba tong ada fegh, akar mikemezir kam in aghumsighan kogham. ⁹ Ia kamaghin na ginighnighan ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da osira atiatim ia ganidim. ¹⁰ Gumazamizir maba guizbangira kamaghin na migei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dughiaba, e an garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a gifozir puvati. ¹¹ Gumazamizir migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh kamaghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi moghin, da dar mirara ghu.

¹² E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e gumazamizir uarira uan ziaba feba ko, e uaghara ghue. Egh e kamaghin mikiman kogham, en araziba men araziba ko magh ghu. Puvati, gumazamizir kaba uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumazamizir kamaghin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati. ¹³ E uari uarigh isivagh pin mavanangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam.

Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, God e bagha abarazi moghin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kam in ababanim, ia Korinba uaghan aven iti. ¹⁴ Ezi ingangarir God e ganingizir kam in ababanim, a uaghan ia avara. Kamaghin, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kam in ikiavkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korinin iza Kraisin Akar Aghuir kam ia bagha a inigha ize. ¹⁵ E uan ababanim gafirarizir puvatigha, gumazamizir igharaziba amizir ingangarim ginighnigha, uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangirama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba gavgavighti, en ingangarir kam ian tongin bar ekevegham. ¹⁶ Eghti e Akar Aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumazamiziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua. Egha e gumazamizir igharaziba amigha givazir ingangarim bagh pura uan ziaba fan aghua.† ¹⁷ Godin Akinafarim kamaghin migei, “Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh.” ¹⁸ E fo, gumazamiziba bar akuegha uarira uan ziaba fe, gumazamizir kaba Godin damazimin ziaba pu. Bar puvati. Eghti Ekiam gumazamizibar ziaba fiti, gumazamizir kaba guizbangira ziaba iti.

11

Polin arazim Aposelin ifavaribar arazibar mirara zuir puvati

¹ Ia nan amamangatighti, ki onganizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o? ² God gumazamiziba anariram apengan ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ia Kraistra gin mangasa, ki uaghan ifonge. Ia Kraisin adarazir

10:6: 2 Ko 2:9 **10:6:** 2 Korin 2:9 **10:7:** 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 **10:7:** 1 Korin 3:23; 14:37; 2 Korin 5:12; 1 Jon 4:6 **10:8:** 2 Ko 12:6, 13:10 **10:8:** 2 Korin 12:6; 13:10 **10:11:** 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10 **10:11:** 2 Korin 7:14; 12:6; 13:2; 13:10 **10:12:** 2 Ko 3:1, 5:12 **10:12:** 2 Korin 3:1; 5:12 **10:13:** Ro 12:3 **10:13:** Rom 12:3 **10:14:** 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1 **10:14:** 1 Korin 3:5; 3:10; 4:15; 9:1 **10:15:** Ro 15:20 **10:15:** Rom 15:20
† **10:16:** Pol, Korinin girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinin aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aningn migei. **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31 **10:17:** Jeremaia 9:24; 1 Korin 1:31 **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5 **10:18:** Aghuzir Akaba 27:2; Rom 2:29; 1 Korin 4:4-5 **11:2:** Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28 **11:2:** Hosea 2:19-20; 1 Korin 4:15; Galesia 4:17-18; Efesus 5:26-27; Kolosi 1:28

mírara ikiasa ki ia misefe, mati amizir igiar bar zuezim ki a inigh mangi par a ko poroghamim daningam. ³ Ia kuzim fomira Iv gifarazimín eghaghamin ginighnigh. Ki kamaghin atiati, bizir Iv batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Kraiss baghavira itir guizin arazim ategham. ⁴ Ki fo, gumazamizir maba ia bagha iza Iesusin igharazimín akam ia mikiri. Kar Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kamín ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar Akar Aghuir ia faragha inizim puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isa men migirigiabar gin mangasava ami.

⁵ Ia orakigh! Ki ghaze, ian gumazir "Aposelin Ekiabar," ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati. ⁶ Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amiba, e uan fofozim gumazamiziba bar men akakazima, ia deravira dar gani.

⁷ Ia fo, ki Godin Akar Aghuim ia mikini, egha ingangarir kamín ivezitam inizir puvati. Arazir kamín, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati. ⁸ Ki ian tongin ingangarim gamima, siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba ini. Arazir kam mati, ki men biziba okemegha ian akura. ⁹ Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar oteveghe, da bagha ian tavin azangisizir pu. Puvati, Kraissin marazi Masedonian Provinsin ikegha iza bizir ki oteveghe ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan aghuagha nighnizir kamín suiraghavira iti. ¹⁰ Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi

Kraissin guizin akam na ko itima ki guizin kamaghin migia ghaze, Akaiian Provinsin nguibaba bar, dar gumazitam o amizitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim apirighan kogham. ¹¹ Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge.

¹² Gumazamizir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buria gumazamizibar damazibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar mamaghira ikiam.

¹³ Gumazamizir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifar uan araziba otavkinti gumazamiziba men gan suam, me guizbangira Kraissin aposelbar iti. ¹⁴ Eghti ia men arazir kurabar gan, digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan arazim oteghavkinigha, angazangarimín enselin min oto. ¹⁵ Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumazamiziba uaghan uan araziba otevkínigh, Godin arazir aghuimín ingangarir gumazamizibar miraram otoghti, e kamaghin ganigh digavir kuram damuan kogham. Me gin me amir arazir kurar kam baghvira ivezim guizbangiram a iniam.

Pol Aposelin ingangarim gamir dughiamin, an osimtizir bar aviriba ateri

¹⁶ Ki faragha mikemegha givagha datirighin ua migei, ia nan migirigiar kam baragh kamaghin nighnighan marki, ki gumazir onganim. Egha ia gumazir onganimín na arisi, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatightima, ki uan ziam tong a feka. ¹⁷ Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua migirigiar kam gamir puvati. Ki gumazir onganimín min migia, uabi uan ziam fe. ¹⁸ Gumazamizir aviriba nguazimín bizibar gin ghuava, uari uan ziaba fe. Eghti ki uaghan arazir kamín gin mangiva uan ziam fam.

11:3: Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17 **11:3:** Jenesis 3:1-5; 3:13; Jon 8:44; Hibru 13:9; 2 Pita 3:17 **11:4:** Ga 1:7-9 **11:4:** Galesia 1:7-9 **11:5:** 1 Ko 15:10, 2 Ko 12:11, Ga 2:6 **11:5:** 1 Korin 15:10; 2 Korin 12:11; Galesia 2:6 **11:6:** 1 Ko 1:17, 2:1, 2:13, 2 Ko 4:2, 10:10, Ef 3:4 **11:6:** 1 Korin 1:17; 2:1; 2:13; 2 Korin 4:2; 10:10; Efesus 3:4 **11:7:** 1 Ko 9:12, 9:18 **11:7:** 1 Korin 9:12; 9:18 **11:9:** 2 Ko 12:13, Fl 4:15-18, 1 Te 2:9 **11:9:** 2 Korin 12:13; Filipai 4:15-18; 1 Tesalonika 2:9 **11:10:** 1 Ko 9:15 **11:10:** 1 Korin 9:15 **11:13:** Ro 16:18, 2 Ko 2:17, Ga 1:7, Fl 3:2, 2 Pi 2:1, MAA 2:2 **11:13:** Rom 16:18; 2 Korin 2:17; Galesia 1:7; Filipai 3:2; 2 Pita 2:1; Akar Mogomem 2:2 **11:14:** Ga 1:8 **11:14:** Galesia 1:8 **11:15:** 2 Ko 3:9, Fl 3:19 **11:15:** 2 Korin 3:9; Filipai 3:19 **11:16:** 2 Ko 12:6 **11:16:** 2 Korin 12:6

19 Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba, gumazir onganiba migirigiar onganiba ia daningasa, ia bar ifonge. 20 Bar guizbangira, gumazitam ia gativaghti, ia mati kalabuziar gumazamizibar min ikiam, o a ian biziba bar ada givagham, o a ia gifar ia isi uan gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh gumazir ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, an guam apezegham. Eghti gumazir arazir kabar ia gamiba, ia uari men amamangatighti, me uari ifongezî moghin ia damuam. 21 Iavzika, e arazir kabar ia damuamin gavgaviba puvati. Ki ian arazir kurar kaba aghuran bar aghumsiki.

Gumazitam uan arazir an amiba bagh gavgavigh mikimti, ki uaghan gavgavigh mikimam. Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei. 22 Me ti Hibuian gumaziba? Ki uaghan, Hibuian gumazir mam. Me ti Israelian gumaziba? Ki uaghan Israelian gumazir mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav. 23 Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir ki amir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa kalabus gati, ezi osimtizir kabar ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar aviribar ki atam ovia taghirasi. 24 Ezi Judaba benim isa, 39plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5plan dughiabar na bato.* 25 Dughiar 3plan, me aghorimin na misoke. Egha dughiar mamîn me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3plan, ki kuribar aven itima da ongarim giraghue. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti.

26 Dughiar aviribar ki saghuiabar ghua, dipabar ovengasava amua okimakiar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarazi Judabar dafaribar atam ovia, uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei. 27 Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati. 28 Ezi osimtizir avirir igharazir na bativiziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiabar bar, siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati. 29 Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatighti, ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighi, an arazir kuramin irighi ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.

30 Tuaviba bar puvatighti, bizir otivigha ki gavgaviba puvatizir arazim akaziba ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam. 31 God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifarir puvati. E an ziam zurazuraram a fam. 32 Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh na kalabus darighasa, uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiar akabar tuivigha na bagha gari. 33 Ezi Kraisin adarazir marasi, na isa akirar ekiam garugha, akiram isa divazir torimin azenan nimira na ataghirazima, ki izaghira azenan nguazimin otogha tu. Ezi arazir

11:21: Fl 3:5 11:21: Filipai 3:5 11:23: Ap 16:23, 1 Ko 15:10 11:23: Aposel 16:23; 1 Korin 15:10 11:24: Lo 25:3 11:24: Godin Araziba 25:3 * 11:24: Godin Araziba 25:1-3, a kamaghin migei, Israelia gumazitam fofozim a daningsiva benimîn a ifozorogh, meng mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanim gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fofozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham. 11:25: Ap 14:19, 16:22, 27:41 11:25: Aposel 14:19; 16:22; 27:41 11:26: Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 11:26: Aposel 9:23; 13:50; 14:15; 20:3; 23:10-11 11:27: Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5 11:27: Aposel 20:31; 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:5 11:28: Ap 20:18-21, 20:31 11:28: Aposel 20:18-21; 20:31 11:29: 1 Ko 8:13, 9:22 11:29: 1 Korin 8:13; 9:22 11:30: 2 Ko 12:5, 12:9-10 11:30: 2 Korin 12:5; 12:9-10 11:31: 2 Ko 1:23 11:31: 2 Korin 1:23 11:32: Aposel 9:23-25

kamın ki midorozir gumazibar dafarimın modogha arav ghu.

12

God irebamın mın garir bizimın, akar aviribar Pol mikeme

¹ Ki tuaviba uan puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangıram en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam. ² Ki Kraisin adarazir mav gıfo, God fomıra, 14plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamın ghuavanabogha Godın Nguibamın oto. Ki fozir puvati, a ti uan inivafızim sara ghu, o a uan inivafızim ategha duamın ghu. God uabıra bizir kam gıfo.* ³⁻⁴ Ki kamaghın fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimın ghu. (A uan inivafızimın ikiavıra iti, o uan inivafızim ategha duamın iti, ki fozir puvati, God uabıra fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamın ikia akar gumazamizibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti. ⁵ Ki gumazir kamın ziam fasa ifonge, egh uabıra uan ziam fan kogham. Ki kamaghın mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghvıra uan ziam fam.

⁶ Ki guizbangın uan ziam fısi, gumazir onganımın mın mikıman kogham. Ki guızın akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nıghnızimra gın mangı ziar ekiam na danıngan, ki aghua. Nan nıghnızim kamakın: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, arazir kamın me nıghnızir aghuım nan iki. Kamaghın, ki uabıra uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarımın mın Polın mikarzim mitifi

⁷ God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghın aghua, ki bizir kabagh nıghnıgh uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarımın mın garir bizir mam

ataghızı a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavıra iti. Bizir kam, a Satanın ingangarir gumazim, a na dikabıraghti ki bar akuegh uabıra uan ziam fan koghasa, a ize.† ⁸ Ki dughiar 3plan bizir kam batoghasa Ekiamın azangsıgha a gakaghone. ⁹ Ezi a kamaghın na mıgei, “Nan apangkuvim ni baghavıra iti, eghti ni bizitamın oteveghan kogham. Guizbangıra, nan gavgavım, gumazamizir gavgaviba puvatıziba, bar me gızefti.” Ekiam kamaghın mikemezi, ki datırıghın gumazir gavgaviba puvatızimın mın ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavım na ko iki na avaragham. ¹⁰ Guizbangıra, dughiar ki gavgaviba puvatızim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghın amizi, Kraisin ziam bangın ki gavgaviba puvati, ezi gumazamiziba pazavıra na gamıma, osımtızir avırıba na bativıma gumazamiziba arazir kurabar na gamı, ezi gumazamiziba bar na gasıghasıghasava amı. Ezi ki arazir kabagh nıghnıgha nan navir averiam bar deravıra uabın asugha iti.

Pol Korinın itir Kraisin adarazir nıghnızir gavgavım damıghti me gavgavıghasa

¹¹ Ki mıgeir mıgırıgıar kam, a gumazir onganımın mıgırıgıamın mın ghu. Ezi ia uari na gamızı, ki mıgırıgıar kam gamı. Ia nan arazir aghuıbar gun mikemeghti, deragham. Ia kamaghın amizir puvatızı, ki uabi mıgei. Guizbangıra ki pura bizim, egha ki ian “Aposelin Ekiaba,” bar men apengan itir puvati. ¹² Ki ian tongın ikia bizir bar avırıbagh amı, egha kamaghın uabi ian aka, ki guızın Aposel. Ki tughavıgha osımtıziba atera, mirakelin avırıba, ko dıgavir kuram gamir arazıba, ko Godın gavgavım itir ingangarıba, ian tongın dagh amı. Ezi bizir kaba kamaghın nan ian akazi ia fo, ki Godın ingangarım gamı. ¹³ Ki sıosın ıgharazıbagh

* **12:2:** Akar kam “Kraisin adarazir mav,” kar ti Pol uabi. Ni ves 7ın gan. **12:5:** 2 Ko 11:30 **12:5:** 2 Korin 11:30 **12:6:** 2 Ko 10:8, 11:16 **12:6:** 2 Korin 10:8; 11:16 **12:7:** Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14 **12:7:** Jop 2:6; Esekiel 28:24; Luk 13:16; Galesia 4:13-14 † **12:7:** Pol ghaze, dikonir atarımın mın garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangıra dikonir atarım puvati. Kar ti osımtızıtıba an mikarzim batozıma, a bizir kam gısın akar ısın zuım gamı. **12:8:** Mt 26:44 **12:8:** Matyu 26:44 **12:9:** 2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14 **12:9:** 2 Korin 11:30; Filipai 4:11-13; 1 Pita 4:14 **12:10:** Ro 5:3, 2 Ko 7:4, 13:4 **12:10:** Rom 5:3; 2 Korin 7:4; 13:4 **12:11:** 2 Ko 11:5 **12:11:** 2 Korin 11:5 **12:12:** Ro 15:19 **12:12:** Rom 15:19 **12:13:** 2 Ko 11:9 **12:13:** 2 Korin 11:9

amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh.

¹⁴ Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniasa puvati, ki iarara iniasa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buri dar pozim mikinamin ingangarim iti. ¹⁵ Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati. ¹⁶ Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, “Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati.” Ezi marazi ghaze, “An e apezeperir migirigabagh amua, e gifara en bizir aviriba pura dagh ekua da isi.” ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarimin, ki ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Puvati. ¹⁸ Ki Taitus nighnizim a ganingizi, a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui. ¹⁹ Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar akirasa, da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami. ²⁰ Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otivigham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazamizir ia ganasa ifongezir puvatizim mīraram otogham. Ki ua ian

ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, naviba uarir ikuva, adarir migirigabagh amua, uan biziba baghavira nighnigha, akar kuraba igharaz daraziv gia, girakirangin uariv gia, uan ziaba fava, ingangaribagh ami da pazaviram otifi. ²¹ Ki kamaghin atiati, ki magh mangiti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, arazir kurar gumazamiziba fomiram amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari koma akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

Korinba uan nighnizir gavgavim deraghan gan

¹ Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramin tuavim iti.” ² Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham. ³ Ia kamaghin foghasa, Kraisin nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamın ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Kraisin ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham. ⁴ Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamira iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati.

Egh Godin gavgavimin, e angamira a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.

⁵ Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgaviz, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Krai Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁶ Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami. ⁷ E ia bagha God ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuibara damuasa, e ifonge. ⁸ Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghasavira ingari. ⁹ Ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. E zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam. ¹⁰ Ekiam uan ingangarimin ganasa na misevegha ingangarir kam damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan koghasa, a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghin aghua, ki ia bagh iziva, gavgavir kam gisin, akar gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri.

Pol migirigiar abuananaba, me ganidi

¹¹ Nan adarasi, ki datirighin uan akam agivasa. Ia uan arazibar kirigh, ua tivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva navir amirizimin iki. Eghti Godin ia

gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam.

¹²⁻¹⁴ Eghti mati e Godin gumazamiziba ami moghin, ia vaghvagh uarira uan agharibar suigh. Godin gumazamizir na ko itiba uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki ia bagha Godin azangsigha ghaze, Ekiam Krai Iesusin apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godin Duam ia gamima ia navir vamira itim, da bar moghira ian iki.*

13:5: 1 Ko 9:27, 11:28, Ga 4:19 **13:5:** 1 Korin 9:27; 11:28; Galesia 4:19 **13:8:** 1 Ko 13:6 **13:8:** 1 Korin 13:6 **13:10:** 1 Ko 4:21, 2 Ko 2:3, 10:2, 10:8, 12:20-21, Ta 1:14 **13:10:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 2:3; 10:2; 10:8; 12:20-21; Taitus 1:14 **13:11:** Ro 15:33 **13:11:** Rom 15:33 **13:12-14:** Rom 16:16; 1 Tesalonika 5:26; 1 Pita 5:14
* **13:12-14:** Inglisin akamin Baibelin maba, ves 12 abigha an akuar pumuning gami. Egha mam migia ghaze, ves 12, egha igharazim ves 13in a garisi. Egha ves 13in migia ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin Itir Sios Bagha Osirizim O Galesia Akar faragha zuim

Gumamazir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumamazibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumamazir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumamazir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami mokin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amuti me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar iniba aghoregh Moses Osirizir Arazir igharazibar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumamazir aghuibar otivigha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghuegha Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangasava ami. Pol bizir otozir kam baregha, ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kamın faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, gumazitamın akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kamın, Pol ua kamaghin migei, gumamazir nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir

kamin akar abuananaba kamakin, Kraiss e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(*Sapta 1:1--2:14*)

¹ Ki Pol. Nguazir kamın gumazitam o amizitam aposelin ikiasa na misevegha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Kraiss Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe. ² Ki, na ko itir darazi ko, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

³⁻⁵ Datirighin e nguazir kamın itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Kraiss Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghasava areme. En Afeziam God ko Ekiam Kraiss Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha kamaghin ami. Eghti gumamaziziba zurazurara ziar ekiam God daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Ki gari, ia God ataghirazima, kamaghin ki digavir kuram gami

⁶ Ki faragha Kraisin Akar Aghuimın ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kamın digavir kuram gami. ⁷ Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumamazir maba Kraisin Akar Aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi. ⁸ Eghti e uari, o Godin Nguibamin enselin tam Akar Aghuir e faragha ia mikinizim ia mikinighan kogh, egh akar igharazitam ia mikinigham, egh gumamazir kaba, helin mangi zurara iki. ⁹ E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumamazitaba akar igharazitam ia mikinighti, an Akar

1:1: Ga 1:11-12 **1:1:** Galesia 1:11-12 **1:3-5:** Rom 1:7; Filipai 1:2; Rom 4:25; Galesia 2:20; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Jon 5:19 **1:7:** Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 2:17, 11:4, 11:13 **1:7:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 2:17; 11:4; 11:13 **1:8:** 1 Ko 16:22 **1:9:** Lo 4:2; Snd 30:6, MAA 22:18-19 **1:9:** Godin Araziba 4:2; Aghuzir Akaba 30:6; Akar Mogomem 22:18-19

Aghuir ia faragha gın zuimın mın mangan koghti, gumamazizir kaba helın mangıva zurara iki!

¹⁰ Ia manmaghın nıghnisi? Kı ian navıbar amuti da deraghasa, kı ti mıgırıgıar kam gamiz? O kı Godın navim damuti a deraghasa, kı ti mıgırıgıar kam gami? Kı gumamazizibar damazımın ziam inıasa, mıgırıgıar kam gami, o? Bar puvati. Kı ingangarir kam damu, gumamazizibar damazımın ziam inıva, egh kamaghın kı Kraısın ingangarir gumazımın ikian kogham.

Nguazımın gumamazitaba akar kı ia mıkirir kam na ganıngızir puvati

¹¹⁻¹² Nan adarasi, kı guızbangıra ia mıgei. Kı ti pura gumazitam o amızıtamın akam ia mıkınizi ia anetegha akar ıgharazımın gın zuıma, kı ti dıgavir kuram gamıghan koghai. Ezi gumamaziziba Akar Aghuir kam na ganıngızir puvati. Egha gumamaziziba akar kam nan sure gamızir puvati. Kraıs Iesus uabi Akar Aghuir kam nan akazi kı a gıfo. Kamaghın ia foghasa, kı ia mıgei, Akar Aghuir kı ia mıkınizim, kar puram akar gumamazitabar akamın otozir puvatızim.

¹³⁻¹⁴ Kı eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir kı mıgeir kaba da guızbangıra. Nan Judan ovavıbar arazıba ikıvıra ikıasa, kamaghın kı pamtem dar gın zui. Kı Judan Arazıba bar dar gın ghua, kamaghın kı Judan ıgiar na ko aghungızibagh afıra. Kamaghın kı Kraısın adarazıgh asıghasıghasa osımtızıba me garısi. Kı Judan Arazıbar gın ghua arazir kam gamızı, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam kı nıghnızir gavgavim Iesusın Akar Aghuımın itir puvatıgha, arazir kabagh ami.) ¹⁵⁻¹⁷ Nan amebam tıghar na batamın dughiamın God aposelın ikıasa na gınaba. Egha gın a nan apangkuvıgha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghın mıgia ghaze, ni nan otarımın Akar Aghuımın gun Kantrin Igharazıbar Gumamazizıbav kınasa, kı ifonge. Bizir kam bagha a uan otarım

nan akaghasa ifonge. Ezi kı maghıra Akar Aghuım gumamazizıbav kınasa ua tavın azarazir puvati. Dughiar kam kı aposelın faragha ingarıba bagha Jerusalemın nguıbar ekıamın ghuavanabozir puvati. Kı maghıra Arabian kantrin ghugha gın uamategha Damaskusın nguıbar ekıamın ghu.

¹⁸ Egha gın azenir pumuning ko mıkezim gıvazıma, kı Pita gıfoghıva a ko mıkımasa Jerusalemın nguıbar ekıamın ghuavanabo. Kı ghugha 15plan dughiabar a ko ike. ¹⁹ Dughiar kam kı Ekıamın dozım, Jemsra gani. Egha kı aposelın ıgharazıtam uam an ganızir puvati. ²⁰ Ia oregh fogh suam nguazımın gumamazııba Akar Aghuir kı ia mıkınızir kam na mıkemezir puvati. Kamaghın ia fogh suam, eghaghanır kı eghara akınafarımın osırir kamnagh, a guızbangıra. God fo. ²¹⁻²³ Egha kı gın Jerusalem ategha ghua Sirian Provıns ko Silisian Provıns bar anıngın aven arui. Kı kamaghın amıma, Judian Dıstrıghın aven itir Kraısın adarazi me tong nan guamın ganızir puvati. Ezi gumamazizir maba ghaze, Pol fomıra en nıghnızir gavgavir Godın itim gasıghasıghasa osımtızıba e garısi. Egha datırıghın gumazir kamra Godın Akar Aghuım gumamazizıbav kıra ghaze, ia nıghnızir gavgavim Kraısın iki. ²⁴ Judian Dıstrıghın itir gumamazizıba orazi, God nan nıghnızıbagh ırazıma, me bizir kam bagha Godın ziam fe.

2

Aposelın ıgharazıba, Pol ko uarı inıgha navır vamıra iti

¹⁻³ Kı kamaghın atıati, Kantrin Igharazıbar Gumamazizıba gın Judan Arazıba me ikırarıgham. Kı kamaghın nıghnisi, gumamazizir kaba Judan Arazıbar gın mangıti, ingangarir kı fomıram amızım ko ingangarir datırıghın amım anıng pura

1:10: 1 Te 2:4, Je 4:4, 1 Jo 3:19 **1:10:** 1 Tesalonika 2:4 3:3 **1:13-14:** Aposel 8:3; 9:1; 22:3-5; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 9:3-6; 9:15; 22:6-10; 26:13-18; Rom 1:1; 11:13; Galesia 2:7 Mt 13:55 **1:19:** Matyu 13:55 **1:21-23:** Aposel 9:30

1:11-12: Matyu 16:17; 1 Korin 15:1-3; Galesia 1:1; Efesus Timoti 1:13 **1:15-17:** Aısaıa 49:1; Jeremaıa 1:5; Aposel **1:18:** Jo 1:42, Ap 9:26-30 **1:18:** Aposel 9:26-30 **1:19:** **2:1-3:** Aposel 11:30; 15:2; 16:3

ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghin nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalem mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalem ghuavanabozi, 14pla azeniba datirighin givazi, ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uamategha Jerusalem ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha, ki Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, Akar Aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki Akar Aghuir Kantrin Igharazibar Gumamazizibav geir kamra gumazir dapanibav geima, me oregha Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa a gaghorir puvati.

⁴ Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorir migirigiamin mingarim kamaghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan Arazibar apengan itima, da e iki-aghari, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firiaghiri. Ezi gumazir kaba Kraisi e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir kaba e damuti e ua Judan Arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa, e migei. ⁵ Ezi e ghaze, Akar Aghuir a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e me baragha tong men akabar gin zuir puvati.

⁶ Ezi Jerusalem itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir

puvati. ⁷⁻⁹ God faragha Judan gumamazizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha Akar Aghuir Judan gumamazizibav kinasa Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuir me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mizezim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiba baregha, fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, bar akar otevir vamira na ko Barnabas ganingi, "E Judan gumamazizibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ingar. ¹⁰ Gua me ko ingariva gumamazizir onganarazir Jerusalem itiba, gua men akurvaghamin nighnizim ginamangan marki." Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.

Ki gari, Pita arazir kuram gamima ki an anogoro

¹¹⁻¹³ Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko iki damiti, Judaba me mikarzir mogomebar iniba aghorezir darasi, me nan ataram. A kamaghin atiatigha, Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumamaziziba koma uam apir puvati. Egha Judabar gumaziba me

2:4: Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 11:20, 11:26, Ga 1:7, 5:1, 5:13 **2:4:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 11:20; 11:26; Galesia 1:7; 5:1; 5:13 **2:5:** Ga 3:1, 4:16 **2:5:** Galesia 3:1 **2:6:** Lo 10:17, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **2:6:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 12:11; Galesia 6:3 **2:7-9:** Aposel 22:21; Rom 1:5; Efesus 3:8 **2:10:** Ap 11:29-30 **2:10:** Aposel 11:29-30 **2:11-13:** Aposel 11:3

koma api. An arazir kam gamizi, Judan Antioghın itir nighnızir gavgavim Iesusın itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko iki daman aghua. Me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men mın ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimın gın zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghın amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari.

¹⁴ Me Akar Aghuimın guizbangıra migirigiaba deravıra dar gın zui puvati. Ezi ki kamaghın men arazir kurabar ganigha, Pita men damazimın kamaghın a migei, “Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnızir gavgavim Krais Iesusın iti, egha ni Judan Araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar araziba ategha, manmaghsua ua Judan Arazibagh ami? Ni kamaghın amuava, manmaghsua Judan Arazibar gın mangasa Kantrin Igharazibar Gumamazizibav gıa, me abiri?”

**Gumamazizir nighnızir
gavgavim Iesusın itiba,
merara
Godın damazimın dera**
(Sapta 2:15–4:31)

*Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghara, nighnızir gavgavim Iesusın ikiti,
God suam, ia nan damazimın dera*

¹⁵ Egha Pol migei ghua kamaghın Pita migei, “Guizbangıra, e Judan gumamazizibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibara, arazir kurabagh ami. ¹⁶ Ezi e fo, gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar gın zuima, God kamaghın me migeir puvati,

ia nan damazimın dera. Bar puvati. Gumamaziziba nighnızir gavgavim Iesusın ikiti, merara God kamaghın me migei, ia nan damazimın dera. Kamaghın amizi e Krais Iesus nighnızir gavgavim an iti. E fo, gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar gın mangiti, God kamaghın me mikemeghan kogh suam, ia nan damazimın dera. Nighnızir gavgavim Iesusın itir tuavimra God suam, ia nan damazimın dera. Ezi Moses Osirizir Arazibar gın zuir tuavim puvati. God kamaghın e mikim suam, ia nan damazimın dera, kamaghsua, e nighnızir gavgavim Iesusın iti.

¹⁷⁻²⁰ “E nighnızir gavgavim Kraisın ikiti, God tuavir kamın suam, e an damazimın dera. Tuavir kamın e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazizibar mın arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghın mikimam, Krais uabi arazir kurabar amuasa, gumamaziziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghıva, kamaghın e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnızir gavgavim Godın Otarimın iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasıghasıki. Ezi ikirimirir ki datırighın nguazir kamın amim, ki nighnızir gavgavimın tuavimın gın ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Krais ko ter ighuvimın aremegha, ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra puvati. Krais angamıra nan aven iti. Ki ikıva Godın ingangarım damuasa, kamaghın Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimın apengan itir puvati. Bizir ki Mosesın Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da agıfa. Egh gın ua dar amuva, kamaghın mati ki arazir kurabagh amir gumazim.* ²¹ Egh ki Moses Osirizir Arazibar gın mangı Godın damazimın deraghti, Kraisın ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses

2:14: 1 Ti 5:20 **2:14:** 1 Timoti 5:20 **2:16:** Sng 143:2, Ap 13:38-39, 15:10-11, Ro 1:17, 3:20-28, 4:5, 11:6, Ga 3:11, Hi 7:18-19 **2:16:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:38-39; 15:10-11; Rom 1:17; 3:20-28; 4:5; 11:6; Galesia 3:11; Hibru 7:18-19 **2:17-20:** Jon 13:1; Rom 6:11; 6:14; 7:6; 2 Korin 5:15; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 1 Tesalonika 5:10; Taitus 2:14; Hibru 9:14; 1 Pita 4:2; 1 Jon 3:8-9 * **2:17-20:** Grighın akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghın mikimasa, gumamaziziba Kraisın gın mangı, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraisın gın zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gın mangisi gavgavigh, egh me uaghan arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumamazizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar mın iti. Ni Rom 7:4-6ın gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **2:21:** Galesia 3:21; Hibru 7:11

ganingizibar gin mangan gumamazibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apangkuvim damighti a pura bizir kinimin min otivan, ki aghua.”

3

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

¹ O Galesiaba, ia bar ongani. E Krai Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimin areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki. ²⁻⁴ Ki bizir vamira gifoghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia Akar Aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin amodoghin ghuava, datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim agivasa. Ia ti bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati.*

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

⁵ God gari, ia Moses Osirizir Arazibar gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an Akar Aghuimin itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami? ⁶⁻⁹ Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimin dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira Akar Aghuim Abraham ganigha kamaghin migei, “Ni bangin, ki nguazir kam in itir kantriba bar deravira me damuam.” Godin Akinafarim ghaze,

“Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God kamaghin a migia ghaze, ni nan damazimin dera.” Kamaghin, ia fogh suam, gumamazizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itiba, me uaghan Abrahamin ovavir boriba. Abraham nighnizir gavgavim itima, God deravira a gami. Kamaghira gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam.

¹⁰⁻¹² Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavimin bizim puvati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, “Gumamaziziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughibaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam.”† Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam.” Kamaghin, e bar fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin damazimin derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam o amizitam akinafarimin aven itir araziba deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.” Eghti kamaghin tina suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin damazimin deraghan, kamaghin amir gumamaziziba, God me gasighasigham. ¹³ Moses Osirizir Araziba kamaghin mikeme, e gumamaziziba bar Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba.” Ezi kamaghin Krai en akurvaghasa ziar kam ini, “gumazir kuram.” Egha ziar kam bangin a uam e ini. ¹⁴ God Abraham deravira a gamigha ghaze, ki Abraham gamizi moghira, ki Krai Iesusin ingan-

3:1: Ga 2:13-14, 5:7 **3:1:** Galesia 2:13-14; 5:7 **3:2-4:** Aposel 10:47; 15:8; Rom 10:16-17; Galesia 4:9; Hibru 6:4; 9:10; 10:35-36; 2 Jon 1:8 * **3:2-4:** Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, “Godin Duam ian tongin amizir bizir aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti.” **3:6-9:** Jenesis 12:3; 15:6; 18:18; 22:18; Jon 8:39; Aposel 3:25; Rom 4:3; 4:11-16; 9:17; Jems 2:23 **3:10-12:** Ofa Gami 18:5; Godin Araziba 27:26; Nehemia 9:29; Jeremaia 11:3; Habakuk 2:4; Rom 1:17; 10:5; 11:6; Galesia 2:16; Hibru 10:38 † **3:10-12:** Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamin gin zuir puvati. **3:13:** Lo 21:23, Ro 8:3, 2 Ko 5:21, Ga 4:5 **3:13:** Godin Araziba 21:23; Rom 8:3; 2 Korin 5:21; Galesia 4:5 **3:14:** Ese 11:19, Jol 2:28-29, Sek 12:10, Ap 2:33 **3:14:** Joel 2:28-29; Sekaraia 12:10; Aposel 2:33

garimîn tuavimîn Kantrin Igharazibar Gumamaziba deravira me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavimîn miğirigiba

¹⁵⁻¹⁸ Fomira God bizir aghuir gin otivam an gun mikeme. God Akar Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim kamaghin mikemezir puvati, “Nin ovavir boriba.” An ovavir aviribav geir puvati. An ovavir vamira miğia ghaze, “Nin ovavir borim.” Kar a Krai miğei. God e bagha inabazir biziba inisiva e Moses Osirizir Arazibar gin mangi, egh akar dikirizimîn tuavimîn da inighan kogham. E fo, God fomira akar dikirizimîn mîn bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki e gumamaziba zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh uan biziba tuiragh uan boribar aningsi, miğirigiar tam osirighti, an miğirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuraghan kogham. Egha kamaghin miğei puvati, “E akar dikirizir kamîn gin mangan kogham.” Nan miğirigiar mingarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Ezi 430pla azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir kaba bar gin otifi. Egh da Godin Akar Dikirizir Gavgavimîn miğirigiam batueghan kogham. Egh Godin Akar Dikirizir Gavgavir kam angarighan kogham.

¹⁹ Ezi kamaghin manmaghsua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumamazibar amuti, me arazir kurabar mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumamaziba bar men akurvagh. Ezi gumazir

kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurar kaba bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi. ²⁰ Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko Akar Dikirizir Gavgavim akirsi, an a isiva abuir gumazimîn dafarim datightima, abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan Akar Dikirizir Gavgavim Abraham ganingi, egha enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati.

Datirighin Godin Duam zurara en akurvasi

²¹ Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimîn apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e ganidir puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamizi e Godin damazimîn deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati. ²² Godin akar dikirizimîn mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itir darasi, God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kamîn gumamaziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki. ²³ Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezir puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimîn tuavim en akaghamin dughiam otogham. ²⁴ God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Akar Aghuimîn ikiti, a suam, ia nan damazimîn dera. Egha, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Krai bagh

3:15-18: Jenesis 12:3; 12:7; Ua Me Ini 12:40; Aposel 7:5; Rom 4:13-14; 8:17; 11:6; 1 Korin 12:12; Galesia 3:21 **3:19:** Lo 5:5, 5:22-27, Jo 1:17, Ap 7:38, 7:53, Ro 5:20, Hi 2:2 **3:19:** Godin Araziba 5:5; 5:22-27; Jon 1:17; Aposel 7:38; 7:53; Rom 5:20; Hibru 2:2 **3:20:** Ro 3:29-30 **3:20:** Rom 3:29-30 **3:21:** Ro 8:2-4 **3:21:** Rom 8:2-4 **3:22:** Ro 3:9-19, 3:23, 4:11-12, 4:16, 11:32 **3:22:** Rom 3:9-19; 3:23; 4:11-12; 4:16; 11:32 **3:23:** Ga 4:3 **3:24:** Ap 13:39, Ro 10:4, Ga 2:16, Kl 2:17, Hi 9:9-10 **3:24:** Aposel 13:39; Rom 10:4; Galesia 2:16; Kolosi 2:17; Hibru 9:9-10

mangam. Egha kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto. ²⁵ Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati.

²⁶⁻²⁸ Ia gumamazir dipamin rueziba, ia Kraisin puegha, Kraisin min otifi. Egha datirighin Krai Iesusin aven ia ikizir vamira. Bar guizbangira, ia datirighin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamazibar min itir pu. Ia ingangarir gumamazir kiniba ko gumamazir firiaghirezibar min itir pu. Ia gumaziba ko amizibar min itir pu. Bar puvati. Ia nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikia, ia bar moghira Godin boriba. Kamaghin, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati.

Datirighin ia Godin boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

²⁹ Krai an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraisin ikizimin ikiva, egh gin a uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraisin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

¹ Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba. ² Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba ko an bizibar gariba, an garava an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kam, a uabi uan biziba inigha dar gari. ³ Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim

ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumamazir kinibagh ava. ⁴⁻⁵ Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumamaziziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Egha e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumamaziziba, a ua e ini. ⁶ Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, "O Ame! Nan afeziam." ⁷ Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumamazir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kam in biziba ua ia ikiagharisi?

⁸ Fomira ia God gifozir puvatigha, bizir guizbangira God puvatizibagh amuava, dar ingangarir gumamazir kinibar min iti. ⁹⁻¹⁰ Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaaba ko azenir igiabar dughiaaba ko dagheba otir dughiaabar gin mangam. Manmaghsua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavvaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa? ¹¹ Ki ian arazir kam ginighnigha, kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

¹²⁻¹⁵ Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha ian min iti. Ezi ia nan min

3:26-28: Jon 1:12; 10:16; Rom 6:3; 8:14-16; 10:12-13; 13:14; 1 Korin 12:13; Efesus 2:14; Kolosi 3:11; 1 Jon 3:1-2 **3:29:** Ro 4:13, 9:7, Ga 4:7, 4:28, 5:1, Ef 3:6, Hi 11:18 **3:29:** Rom 4:13; 9:7; Galesia 4:7; 4:28; Efesus 3:6; Hibru 11:18 **4:3:** Ga 2:4, 3:23, Kl 2:20 **4:3:** Galesia 2:4; Kolosi 2:20 **4:4-5:** Jenesis 3:15; Matyu 5:17; 20:18; Luk 1:31; Jon 1:12-14; Rom 1:3; 8:15-17; Galesia 3:13; Efesus 1:5-10; 1 Pita 1:18-19 **4:6:** Ro 5:5 **4:6:** Rom 5:5 **4:7:** Ga 3:29 **4:7:** Galesia 3:29 **4:8:** Ro 1:25, 1 Ko 8:4-6, 12:2, Ef 2:11-12, 1 Te 4:5 **4:8:** Rom 1:25; 1 Korin 8:4-6; 12:2; Efesus 2:11-12; 1 Tesalonika 4:5 **4:9-10:** Rom 8:3; 14:15; 1 Korin 8:3; Kolosi 2:16-20; Hibru 7:18 **4:12-15:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 11:30; 12:7-9

ikiasa ki ia gakaghoru. Ia fo, fomira ki Gale-
sian Provinsin izeghava, nguibar igharazi-
tamın mangasava amuava arimariam ini.
Egha dughiar kamra Akar Aghuim faragha
ia mikini. Nan mikarzim gavgavim pu-
vatigha osımtızir ekiam ia ganıngi. Ezi ia
akirim ragha na gasarazir puvati, egha na
ko ikian aghuazir puvati. Enselın tam, o
Krais İesus uabi izıva ia ko ikiti, ia aning
inigh bar deravira aning damuam. Ezi
ki areir dughiamın, ia na inighava arazir
kamra na gami. Ia na inizi ki ian gara itima,
ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki
guizbangıra kamaghın mikimam, dughiar
kamın ia nan akurvaghasa bar ifonge.
Egha ia uan damaziba na bagha da asiasa
ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha
na gifuegha na bagha bar akongegh. Ezi ia na
gifongezir navir kam datirighın managh
iti? ¹⁶ Manmaghın ami? Ki guizbangıra
akam ia mikini, egha kamaghın ki ti ian
apanim gava?

¹⁷ Ifavarir gumazir kaba kamaghın
ifonge, ia me baghavira ikiasa, me pura
ian kuariba isava, egha guizbangıra ian
akurvaghamin nighnıziba puvati. Ia
men nighnızibar gın mangıva egh ia
en saghon ikiasa, me ifonge. ¹⁸ Tina
gumazamizir igharaziba baghvıra iki, egh
men akurvaghamin nighnızir aghuim
ikiti, kamaghın dera. Ia zurara arazir
kam damuvıra iki. Egh ki ia ko ikiamin
dughiabara puvati.* ¹⁹⁻²⁰ Ki orazi, ia arazir
kam gamima, ki ia bagha okam nighnıgha
ghaze, ki manmaghın ian akurvagham. Ki
ia ko itir puvati, İavzika. Ki ia ko ikia, ti
tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan
boriba, ia guizbangıra Godın boribagh
avaghıva Kraisin mın ikiasa, kamaghın
ki ia bagha ua mızazir kam barasi. Mati
amizim borim batasa isir mızazim.

Hagar ko Sara

4:16: Amo 5:10, Ga 2:5, 2:14 **4:16:** Amos 5:10; Galesia 2:14 * **4:18:** Grighın akam vezin kamın deragha bigha
mikemezir puvati. **4:21-23:** Jenesis 16:15; 21:2 **4:21-23:** Jenesis 18:10-14; Rom 9:7-9; Hibru 11:11 **4:24-25:**
Rom 8:15; Galesia 5:1 **4:26-27:** Aisaia 54:1; Hibru 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:2; 21:10 † **4:26-27:** Ves
22ın aven, Pol Sara dibora ghaze, “Guizbangıra Abrahamın amuim, Sara.” Kar akar isın zuir mam, Sara Godın akar
dikirizimın mın iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gın zuir darazir mın iti. Ni Galesia 4:28ın gan. **4:28:** Ap 3:25, Ro
9:7-8, Ga 3:29 **4:28:** Aposel 3:25; Rom 9:7-8; Galesia 3:29 **4:29:** Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 **4:29:** Jenesis 21:9;
Galesia 5:11; 6:12

²¹⁻²³ Ia gumazamizir Moses Osirizir
Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia
na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba
mikemezi moghın fozir puvati? Godın
Akinafarim kamaghın mikeme, Abraham
otarir pumuning iti. Ingangarir amizir
kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangıra
an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir
amizir kinimın borim nguazimın amiziba
boriba isi moghın oto. Ezi guizbangıra
an amuimın borim, an akar dikirizimın
tuavimın oto. ²⁴⁻²⁵ Amizir kamning Akar
Dikirizir Gavgavir pumuningın mın iti.
Eghaghanir kamnagh akar isın zuim an iti.
Hagar, a Sainain Mighsiamın Akar Dikirizir
Gavgavimın mın iti. Sainain Mighsiam,
a kantri Arabian iti. Hagar ingangarir
amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan
ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan
boriba ko me ingangarir gumazir kinibar
mın ti. Ezi Jerusalemın datirighın itim, an
Hagarın mın iti. Datirighın itir Jerusalem
uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar
apengan ikia ingangarir gumazamizir
kinibar mın ami. ²⁶⁻²⁷ Godın Akinafarim
kamaghın mikeme:

“Amizir boriba puvatızir kam, nın boriba
gın bar avirasemegham.
Ni mati amizir nın pam ni ataghizim.
Egh ni gın borir bar avırıba inighti,
nın boribar dibobonim,
amizir uan pam ko itimın boribar,
dibobonim gafıragham.
Kamaghın ni amizir boriba isir puvatızim,
ni bar akongegh.
Ni amizir otirimirir mızazibagh fozir
puvatızim,
nın navim deragh, ni bar akuegh,
pantem dimıva araghasi.”

Ezi kamaghın Jerusalemın igharazim
a Godın Nguibamın iti, Moses Osirizir
Araziba a ikiagharıghızir puvatızima, a
datirighın fıriaghiri. Ezi an en amebamın

min iti.† ²⁸ Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba. ²⁹ Nguazimin amiziba boriba isi moghin otozir otarim, a Godin Duamin gavgavimin otozir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, e tina Godin Duamin apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi. ³⁰ Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, “Ingangarir amizir kinimin borim, a guizbangira Abrahamin amuimin borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.”

³¹ Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuimin boriba.

Godin gumazamiziba firiaghire

5

(Sapta 5--6)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

¹ Krais, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, kamaghin an e gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgafigh. Ia gumazamizitabar ganti, me ua ia damuti, ia ua ingangarir gumazamizir kinibar min ikian marki.

² Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantima me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghtima, Kraisin ingangarim tong bar ian akuraghan kogham. Bar puvati. ³ Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitamin ganti, a nin mikarzir mogomemin inim atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam. ⁴ Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kamin ia ghaze, e Godin

damazimin dera, ia kamaghin Krais ategha gifa. Ia Godin apangkuvimin tuavim ategha gifa. ⁵⁻⁶ Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti, gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim, a pura bizim, egh gumazibar mikarzir mogomebar inibar aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir igharazibagh ifonge, kar guizbangin bizim. Godin Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim, mizuai.

⁷ Ia fomira deraghavira Kraisin tuavimin zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir puvati? ⁸ Nighnizir ia datirighin gintizim, a Godin ian diazimin izezir puvati. ⁹ Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a buigham. ¹⁰ Ki kamaghin nighnizir gavgavim iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian nighnizibagh asighasisi. Gumazamizir kaba arazir kurar ia gamizim bagh ivezir kuram iniam. ¹¹ Nan adarasi, ia orakigh, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghorir akam dughiaabar anekuravira iti. Egh me guizbangira kamaghin nighnigh, me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akurima, akar kam gumazamizibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomemin inim aghorir akam akuniva, ter ighuvimin akam akunan koghti, ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighisizim, a pura akar amirizimin min otogh, ua gumazibar nighnizibagh asighasighan kogham. ¹² Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mikarzir mogomebar iniba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me

4:30: Stt 21:10, Jo 8:35 **4:30:** Jenesis 21:10; Jon 8:35 **4:31:** Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 **4:31:** Jon 8:36; Galesia 3:29; 5:1; 5:13 **5:1:** Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 **5:1:** Jon 8:32; 8:36; Aposel 15:10; Rom 6:18; Galesia 2:4; 5:13; 1 Pita 2:16 **5:3:** Ga 3:10 **5:3:** Galesia 3:10 **5:4:** Ro 9:31-32, Hi 12:15 **5:4:** Rom 9:31-32; Hibru 12:15 **5:5-6:** Rom 8:24-25; 1 Korin 7:19; Galesia 6:15; Kolosi 3:11; 2 Timoti 4:8; Jems 2:18-22 **5:7:** 1 Ko 9:24, Ga 1:6, 3:1 **5:7:** 1 Korin 9:24; Galesia 1:6; 3:1 **5:9:** 1 Ko 5:6, 15:33 **5:9:** 1 Korin 5:6; 15:33 **5:10:** 2 Ko 2:3, 8:22, 10:6, 11:15, Ga 1:7 **5:10:** 2 Korin 2:3; 10:6; 11:15; Galesia 1:7 **5:11:** 1 Ko 1:23, 15:30, Ga 6:12, 6:17 **5:11:** 1 Korin 1:23; 15:30; Galesia 6:12; 6:17

uarira uan inibar ghor, magh suegh bar dar gheregh.

13-15 Nan adarasi, ia firighirasa God ifonge, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogh kamaghin nighnighan marki suam, “Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizi, e arazir kaba ategha firiaghire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam.” Moses Osirizir Arazibar migirigiba, da bar uari inigha akar vamiran iti, “Ni uabira uabi gifongezu moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh.” Ia bar Godin gumazamizibar ingangarir gumazamizibar min iki, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuibar gin mangi

16-18 Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apanimning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima, ni arazir aghuibar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, “Arazir kuratam damu.” Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezi Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Ia Godin Duamin gin mangiva, Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangan kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.

19 Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari koma akua arazir mizirizibagh

amuava, afiar arazibagh ami. 20 Egha nguazir kamın biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvigha da iniassa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami, gumazamizir igharazibar aghuagha, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi. 21 Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumazamiziba isa pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumazamizir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.

22-23 Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, bar akongezim, navir amirizim, dughorir amirazim, gumazibar akurvagha arazir aghuibar me gami. Egha guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anogoroghezir puvati. 24 Gumazamizir Krais Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa. 25 Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin, anarira e ko daruva en akurvagham. 26 Kamaghin amizi, e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghira, an otogham

5:13-15: Ofa Gami 19:18; Matyu 5:43; 7:12; Rom 13:8-9; 1 Korin 8:9; 9:19; 1 Pita 2:16; 2 Pita 2:16-19; Jems 2:8
 5:16-18: Rom 6:12-14; 7:15-23; 8:2-7; 8:14; 13:14; Galesia 5:25; 1 Pita 2:11 5:19: 1 Ko 3:3; 6:9-10, Ef 5:3, Kl 3:5, Je 3:14-15 5:19: 1 Korin 3:3; 6:9-10; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; Jems 3:14-15 5:21: 1 Ko 6:9, Ef 5:5, Kl 3:6, MAA 22:15
 5:21: 1 Korin 6:9; Efesus 5:5; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 22:15 5:22-23: 1 Korin 13:7; Efesus 5:9; Kolosi 3:12; 1 Timoti 1:9; Jems 3:17 5:24: Ro 6:6, 13:4, Kl 3:5, 1 Pi 2:11 5:24: Rom 6:6; Kolosi 3:5; 1 Pita 2:11 5:25: Ro 8:4-5, Ga 5:16 5:25: Rom 8:4-5; Galesia 5:16 5:26: Fl 2:3 5:26: Filipai 2:3 6:1: Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19 6:1: Matyu 18:15; 1 Korin 2:15; 4:21; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:13; Jems 5:19

1 Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham. 2-3 Eghti gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, guizbangira Kraisin arazibar gin mangam. 4-5 Gumazamiziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumazamiziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumazamiziba kamaghin damuva, me uari uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh me uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki.

6 Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning.

7-8 Bizir manam ni uan navir averiamin anekara, bizir kamnaghira, an otogham. Gumazitam o amizitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kamın dagher kuraba otivtima a bar ikuvigham. Egh gumazitam o amizitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifariva, kamaghin damuan marki. 9 Egh e ingangarim damusi amirvaghan kogh, dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amirvaghan kogham. 10 Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira iti, e arazir aghuibar gumazamizir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumazamizir nighnizir

gavgavim Ekiamin itibar amuam.

Polin migirigiar abuananaba

11 Ki osirizir osizirir ekiar kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba.*

12-13 Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, "Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter ighuvimin iti, egh me pazi e damuam." Kamaghin me ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghti, gumaziba bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarzibar iniba aghorezir kabanagh, uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me kamaghsua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniasa. 14-15 Ezi mikarzir mogomemin inim aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomemin inim aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar ofifi, kar bizir ekiam. En Ekiam Krai Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitamın ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamın nguazir kamın araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamın arazibar gin mangan kogham. 16 Nighnizir kamın suiragha an gintiziba, Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israelia.

17 Gumaziba na misoghezi, men duar kuriba nan mikarzimin iti. Ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ki aghua. 18 Nan

6:2-3: Jon 13:14-15; Rom 12:3; 15:1; 1 Korin 8:2; 2 Korin 3:5; 1 Tesalonika 5:14; 1 Jon 4:21 **6:4-5:** Rom 2:6; 14:12; 1 Korin 3:8; 11:28; 2 Korin 13:5 **6:6:** Ro 15:27; 1 Ko 9:11, 9:14 **6:6:** Rom 15:27; 1 Korin 9:11; 9:14 **6:7-8:** Jop 13:9; Hosea 8:7; Luk 16:25; Jon 3:6; 6:63; Rom 2:6; 8:13; 1 Korin 6:9; 10:12; Jems 3:18 **6:9:** 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10 **6:9:** 1 Korin 15:58; 2 Tesalonika 3:13; Hibiru 3:6; 3:14; Akar Mogomem 2:10 **6:10:** Ef 2:19, 1 Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6 **6:10:** 1 Tesalonika 5:15; 1 Timoti 6:18 * **6:11:** Ni akar 1 Korin 16:21in itimin gan. **6:12-13:** Galesia 2:3; 2:14; 5:11; Filipai 3:18 **6:14-15:** Rom 2:29; 6:6; 1 Korin 1:31; 2:2; 2 Korin 5:17; Galesia 5:6; Filipai 3:3; Kolosi 3:11 **6:17:** 2 Ko 1:5, 4:10, 11:23, Ga 5:11, Kl 1:24 **6:17:** 2 Korin 1:5; 4:10; 11:23; Galesia 5:11; Kolosi 1:24

adarasi, en Ekiam Kraiſ Ieſuſin apangu-
vim ian duaba ko iki. Guizbangira.

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Efesus Akar faragha zuim

Akinafarir kamın akar mıngarım a kamakın, God kamaghın nıghnisi, a uan Nguibam ko nguazir kamın ingarizir biziba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arıgham. Eghti Kraisin biziba bar dar dapanımın ikiam (1:10). Ezi God kamaghın ifonge, a uan gumazamiziba gaghuvkinti, me bar Kraisin ko poroghiv ikıva navir vamıra ikiam.

Ezi akinafarımın aven faragha itir akaba, Pol Godın apangkuvımın mıgırıgıar avırıbagh ami. A ghaze, God gumazamizıbagh amıma, me bar nıghnızır gavgavım Kraisin ikiava uari akuvagha, ikızır vamıran gumazamizıbar otifi. İesusın ingangarımın, God ua gumazamizıba inıgha, Godın Duam me ganıngi. Ezi tuavır kamın me bar fo, me Godın akar dıkrızımın bizır mıkemızıba, me bar da inıam (1:14).

Egha akinafarımın itir namba 2ın akar otevimın, Pol kamaghın mıgıa ghaze, Kraisin adarasi me Kraisin ko poroghav itı. Kamaghın amızı, me bar navir vamıra ikıva, Godın Arazıbar gın mangı.

Ezi akinafarir kamın Pol akar ısın zuıbaghıa, kamaghın men akakaghtı me fogh suam, me Kraisin ko poroghav ikıa egha ikızır vamıran gumazamizıbar oto. A kamaghın mıkeme, Godın gumazamizıba, me inıvafızır vamıran mın oto, ezi Kraisin mati inıvafızır vamıran kamın dapanım. (4:1-16). Ezi uaghan, Godın gumazamizıba mati dıpenır mam, ezi Kraisin, a mati dıpenır kamın guarır akınım (2:19-22). Egha Godın gumazamizıba mati amızır mam, ezi Kraisin mati amızır kamın pam

(5:22-32). Ezi akinafarir kamın aven e bar deravıra bizır aghuir God uan gumazamizıbar amuamıbar gari.

E Kraisin poroghav itıma, God e gamızı e gumazamızır ıgıabar otifi

(Sapta 1--3)

¹ Kı Pol, God uan ifongıamın gın ghua Kraisin İesusın aposelın ikıasa na mısefe. İa, Efesusın itir Kraisin adarasi, ia Kraisin ko poroghav ikıa deraghavıra an gın zui. Kı ia bagha akinafarir kam osırıgha anemadı. ² Kı kamaghsua, God en Afezıam ko Ekıam Kraisin İesus, anıng apangkuvım ko navır amırızım ia danıngam.

E Kraisin İesusın poroghav itıma, God uan Nguibamın itir bizır aghuıba bar da ısava e ganıdı

³ E Kraisin İesusın poroghav itı, ezi tuavır kamın God deravıra e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamın otivır bizır aghuıba e ganıdı. Kamaghın, e God mınamam, a en Ekıam Kraisin İesusın Afezıam ko an God. ⁴⁻⁵ Dughıar God tıghar nguazır kamın ingaramım, a kamaghın ifonge, e a baghvıra itir gumazamizıbar ikıva, an damazımın arazır kuratam ikıan kogham, egha a fomıra e gınaba. Egha ghaze, e Kraisin ko poroghav ikı, egh tuavır kamın e an gumazamizıbar mın otogham. A fomıra bar e gifongegha e gınabagha ghaze, a Kraisin İesusın ingangarımın tuavımın e damıghtı, e an borıbar otıvıgham. God uan bar akongezır arazım ko uan ifongıamın gın ghua bizır kam gamı. ⁶ A ifongezır Otarımın zıamın, a bar pura bizır aghuımın mın uan apangkuvım isa e ganıngi. Kamaghın e apangkuvır bar ekıar kam gınıghnıghıva, Godın zıam fam.

⁷⁻⁸ E fo, Kraisin ovevemın God uam e inıgha en arazır kuraba gın amada. Godın apangkuvım guızbangıra bar ekevegha ızıfa. Kamaghın a uan apangkuvım e

1:1: Ap 18:19-21, 19:1, Ro 1:1, 1:7, 1 Ko 1:1, Kl 1:1 **1:1:** Aposel 18:19-21; 19:1; Rom 1:1; 1:7; 1 Korin 1:1; Kolosi 1:1
1:2: 2 Ko 1:2, Ga 1:3, Kl 1:2, Ta 1:4 **1:2:** 2 Korin 1:2; Galesia 1:3; Kolosi 1:2; Taitus 1:4 **1:3:** Ef 2:6 **1:3:** Efesus 2:6
1:4-5: Jon 1:12; 15:16; 17:24; Rom 8:28-30; 2 Korin 6:18; Galesia 4:5; Efesus 5:27; Kolosi 1:22; 2 Tesalonika 2:13; 2 Timoti 1:9; Jems 2:5; 1 Pita 1:2 **1:6:** Mt 3:17, Jo 3:35, Ro 3:24, 5:15, Kl 1:13 **1:6:** Matyu 3:17; Jon 3:35; Rom 3:24; 5:15; Kolosi 1:13 **1:7-8:** Aposel 20:28; Efesus 2:7; Kolosi 1:14; 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19

gufusfuzima an e girava, fofozir aghuim ko nighnizir aghuim e ganidi. ⁹ God fomira uan ifongiamin gin ghua, Kraisin ingangarimin tuavimin uan nighnizir mogomem azenim darighasa nighniki. Ezi datirighin an nighnizir mogomer kam a en akazi an azenan oto. ¹⁰ Godin nighnizir kam a kamakin, a ingarizir biziba bar dar amuti da mangiva dughiar a inabazimra a da isi Kraisin apengan dar arigham. Overiamin itir biziba ko nguazimin itir biziba sara bar. Eghti Kraisi biziba bar dar dapanimin ikiam.

¹¹ God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e Kraisi ko porogh an gumazamizibar min ikiasa, an e amisefe. ¹² E Judaba, e faraghavira Kraisi mizuava an gin zuir gumazamiziba, e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

¹³ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan, ia guizin akam baraghizima God ia gamizi ia an gumazamizibar otifi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasi. Ia nighnizir gavgavim Kraisin itima God uan Duam ia gati. Kamaghin me fogh suam, ia an gumazamizibara. Kar Godin Duar a fomira akar dikirigha amizim. ¹⁴ E Godin Duam inigha gifa, kamaghin e bar fo, e bizir God akar dikirizimin uan gumazamizibav kemeziba, e bar da iniam. Bizir kam in e fo, God uan gumazamizibar amighti me guizbangira firighiregham. Kamaghin e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

Pol God ko migia ghaze, God fofozim Efesusin sios daningam

¹⁵ Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki orazi, ia nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiava, Godin gumazamiziba bar me gifonge, ¹⁶ kamaghin amizi, ki zurara ia ginighnigha God ko migia ia bagha God minabavira iti. ¹⁷ Egha ki Godin azangsis, en Ekiam Kraisi Iesusin God, Afeziar ziar ekiam itim, ki an azangsiha ghaze, a uan Duam ia danighti a ia damuti, ia fofozir aghuim iniam. Eghti Godin Duam uan guizin akam ian akaghti, ia deragh Godra fogham. ¹⁸ Ki kamaghin Godin azangsis, ian nighnizim kuighirighti ia Godin angazangarimin ganam. Egh ia kamaghin fogham, God ian diazima bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh kamaghin fogham, bizir aghuir God uan gumazamizibar aningamiba, da bar ekevegha pin ko. ¹⁹⁻²⁰ Egh ia kamaghin fogham, e nighnizir gavgavim Godin itir darasi, an gavgavim zurara en navibar aven ikia ingara en akurvasi. Gavgavir kam, guizbangira bar ekevezi, e guizbangira an gavgavim tuisighiva avegham. Gavgavir en aven ingarir kamra, dughiar Kraisi ovengezimin, God gavgavir kam in Kraisi gamizi, a ua dikafi. Egha a inigha uan Nguibamin ghua a isa uan agharir guvimin amadaghan anefa. ²¹ Kamaghin Kraisi Godin Nguibamin ikia egha duar gavgaviba itiba bar, ko gumazir dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriviba, a bar men gavgavibagh afiragha me gatifa. Egha Ziar Kraisi uan ingangarim bagha inizim a ziar manaba, manaba bar dagh afira, dughiar kam in ziaba ko dughiar tighar izamimin ziaba bar. ²² God biziba bar dagh amizima da Kraisin apengan iti. Egha a gamizi, a sios bagha

1:9: Ro 16:25, Ef 3:4, 3:9-11, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **1:9:** Rom 16:25; Efesus 3:4; 3:9-11; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **1:10:** 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 3:22-23; Galesia 4:4; Filipai 2:9-10; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2; 1 Pita 1:20 **1:11:** Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4 **1:11:** Rom 8:17; 8:28-29; Kolosi 1:12; Taitus 3:7; Jems 2:5; 1 Pita 1:4 **1:13:** 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6 **1:13:** 2 Korin 1:22; 6:7; Efesus 4:30; Kolosi 1:4-6 **1:14:** Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9 **1:14:** Luk 21:28; Rom 8:23; 2 Korin 1:22; 1 Pita 2:9 **1:15:** Kl 1:4 **1:15:** Kolosi 1:4 **1:16:** Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 **1:16:** Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 1 Tesalonika 1:2 **1:17:** Kl 1:9 **1:17:** Kolosi 1:9 **1:18:** Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12 **1:18:** Aposel 26:18; Efesus 2:12; 4:4; Kolosi 1:12 **1:19-20:** Onger Akaba 110:1; 2 Korin 13:4; Efesus 3:7; Kolosi 1:11-16; 1:29; 2:10-12; 3:1; Hibru 1:3 **1:21:** Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4 **1:21:** Rom 8:38; Filipai 2:9-10; Kolosi 2:10; 2:15; Hibru 1:4 **1:22:** Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7 **1:22:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Kolosi 1:18; Hibru 2:7 **1:22:** Kolosi 1:18 **1:23:** Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11 **1:23:** Rom 12:5; Efesus 4:10; 4:15; Kolosi 2:9; 3:11

biziba bar dar dapanimın oto. ²³ Sios mati Kraisin namnam. Ezi Krai biziba bar dar aven ikia bar dagh izifa. Egha Krai uan siosin aven ikia bar a gızifa.

2

E gumamazizir ariaghireziba, God e gamizi e Krai ko angamira iti

¹ Ia fomira Godın akam barazi puvatigha arazir kurabagh amuava, kamaghın ian duaba guizbangira aremezi moghın iti, mati gumamazizir ariaghireziba. ²

Faragha zuir dughiamın, ia nguazir kamın arazir kurabar gın zui. Egha ia duar kurar overiamın itibar atrivim, ia an akam baregha an gın zui. Duar kurar kam, gumamazizir Godın akam barazi puvatizibar navir averiabar aven ingari.

³ Fomira e bar moghira men mın ami, egha uan navir ghurimın ifongiamın gın zui. E uan inivafizir agorogem ko uan nighnızir kurabar gın zui. Dughiar kamın e nguazimın itir gumamazizibar mın amima, kamaghın God bar en arazir kuraba bagh ivezir kuram e daningasa nighnızim gami. ⁴⁻⁵ Guizbangira, en arazir kuraba e gamizi en duaba guizbangira aremezi moghın iti, mati gumamazizir ariaghireziba. Ezi God bar e gifongezı, an apangkuvir dafam bar e avara. Kamaghın an e gamizi e Krai ko angamira iti. Ezi God uan apangkuvimın tuavimra, a en akura. ⁶ A kamaghsua, e Krai Iesus ko Godın Nguibamın atrivimın ikiam. Kamaghın an e gamizi e Krai ko poroghav ikia, a ko ua dikafi. ⁷ A kamaghsua, a uan apangkuvir bar dafam, tighar izamin dughiar gumamaziziba bar men akaghasa. Eghtı me fogh suam, a Krai Iesusin ingangarimın tuavimın a bar me gifonge. Kamaghın an arazir aghuir kamın

e gami. ⁸⁻⁹ Ia nighnızir gavgavim Godın itima, a uan apangkuvimın tuavimra ian akurvasi. Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Puvati. God pura ia ganıngi. Kar ian ingarimın ivezim puvati. Kamaghın bizir kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan marki. ¹⁰ God fomira e bagha, ingangarir aghuir e gın damuamiba, a dagh nighnıgha da ati. A kamaghsua, e ingangarir kabar amuasa, egha kamaghın an e gamizi, e Krai Iesus ko poroghav ikia datirıghın gumamazizir igiabar otifi.

Krai apanim gamir arazim a gıvazi, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ikizir vamiran iti

¹¹ Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghın fo, Judaba, uan gumazibar mıkazir mogomebar iniba aghori. Egha me kamaghın ia dıbori, ia gumazir mıkazir mogomebar iniba aghorir puvatiziba. Arazir kam kamakın, gumaziba uari uan mıkazir mogomebar iniba aghori. Eghtı ia deravira nighnıgh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumamazizibar mın ike. ¹² Egha dughiar kam ia Kraisin saghon iti. Ia Israelın gumamazizibar azenan iti, kamaghın ia nguibar igharazibar gumamazizibar mın iti. God uan adarazi ko akam akırigha, uan gumamaziziba Akar Dikirızir Gavgavim me ganıngi. Ezi ia Akar Dikirızir Gavgavir kamın aven itir puvati. Ia nguazir kamın ikiava God gifozir puvati, egha bizir aghuir mızuai iti tam itir puvati. ¹³ Ia faragha saghon iti, ezi datirıghın Kraisin ghuzim ia ruegha ian akua izezi, ia Krai Iesus ko poroghav ikia, Godın boroghın iti.

2:1: Ef 4:18, Kl 1:21 **2:1:** Efesus 4:18; Kolosi 1:21 **2:1:** Kolosi 2:13 **2:2:** Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3 **2:2:** Jon 12:31; Efesus 5:6; 6:12; Kolosi 1:21; 3:6-7; Taitus 3:3 **2:3:** Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3
2:3: Rom 5:12; Galesia 5:16; Kolosi 3:6; Taitus 3:3; 1 Pita 4:3 **2:4-5:** Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13 **2:4-5:** Luk 15:24; 15:32; Aposel 15:11; Rom 5:6-10; 10:12; Efesus 1:7; 2:7 **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12 **2:6:** Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **2:7:** Ef 1:7 **2:7:** Efesus 1:7 **2:8-9:** Jon 4:10; Rom 3:20; 3:27; 4:2; 4:16; 10:14-17; 1 Korin 1:29-31; Filipai 1:29; 2 Timoti 1:9; Hibru 6:4 **2:10:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14
2:10: 1 Korin 3:9; 2 Korin 5:5; 5:17; Efesus 4:24; Taitus 2:14 **2:11:** Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21 **2:11:** Rom 2:28-29; 1 Korin 12:2; Efesus 5:8; Kolosi 1:21 **2:12:** Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13 **2:12:** Rom 9:4; 9:8; Galesia 4:8; Efesus 4:18; Kolosi 1:21; 1 Tesalonika 4:5; 4:13 **2:13:** Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:13:** Galesia 3:28; Efesus 2:17; Kolosi 1:20

¹⁴ Krajs uabi e gamizi e navir amirizim ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazimın mın men tongın ikia me abiki. Ezi Krajs uan ovevemın tuavimın divazir kam anakariaghatigha egha apanir arazir kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ikizir vamiram oto. ¹⁵ Krajs, Moses Osirizir Araziba, ko Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba sara, bar da gifa. A ghaze, a kamaghın damigh, ikizir pumuning damuti, aning a ko porogh ikiva ikizir igiar vamiran otogham. A tuavir kamın an e gamizi e navir vamira iti. ¹⁶ Krajs ter ighuvimın aremegha tuavir kamın ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Egha uam aning inigha God bagha ize. Egha an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa. ¹⁷ Kamaghın Krajs izeghava Akar Aghuim gumamaziziba bar me mikira ghaze, ia navir vamira iki. A, gumamazizir Godın saghon itiba ko gumamazizir Godın boroghın itiba bar, Akar Aghuim me mikiri. ¹⁸ Kamaghın Krajsın ingangarimın tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Godın Duam en akurvazima e uari akuvagha Afeziamın boroghın izi.

E Krajsın adarasi, e mati Godın Dipenimra

¹⁹ Kamaghın amizi, datirighın ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia ua kamaghın nighnighan marki suam, ia nguibar igharazibar gumamaziziba o nguibaba puvatizir gumamaziziba. Puvati. Ia Godın adarazi ko uaghara ghu, egha uaghan Godın gumamazizibar tongın itir marasi. ²⁰ Ia uaghan mati God ingarizir dipenimın

mın iti. Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghın, God aposelba ko uan akam inigha izir gumazibav sevezi me tuivigha ingangarim gami. Ezi Krajs Iesus, a uabi dipenir guarimın mın iti. ²¹ Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghın, Krajs bar e isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenimın oto. ²² Ia uaghan Krajs ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia isafuragha ia gamizi, ia guizin Godın Dipenimın mın oto. Ezi Godın Duam dipenir kamın aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongın Akar Aghuim akunamin ingangarim gami

¹ God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Krajs Iesusın ingangarim gamua egha ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian akurvagha, kamaghın ki kalabusın iti. Egha ki ia bagha God ko migei. ² Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam na ganingi. ³ Egha God uan nighnizir mogomem azenan anakagha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri, ⁴ eghti ia migirigiar ki osirizibar gan fogh suam, Krajs amizir ingangarimın nighnizir mogomem, ki bar a gifo. ⁵ Faragha zuir dughiaba, God gumamaziziba nighnizir mogomer kamın me mikemezir puvati. Ezi datirighın God uan Duamın tuavimın uan aposelin a baghavira itiba ko an akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri. ⁶ Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar Aghuimın aven Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me

2:14: Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14 **2:14:** Aisaia 9:6; Maika 5:5; Jon 16:33; Aposel 10:36; 1 Korin 12:13; Kolosi 1:20; 3:15 **2:15:** 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20 **2:15:** 2 Korin 5:17; Galesia 6:15; Efesus 4:24; Kolosi 1:20-22; 2:14 **2:16:** Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14 **2:16:** Kolosi 1:20; 1:22; 2:14 **2:17:** Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1 **2:17:** Aisaia 57:19; Sekaraia 9:10; Aposel 2:39; Rom 5:1 **2:18:** Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18 **2:18:** Rom 5:2; 1 Korin 12:13; Efesus 3:12; Hibru 4:16; 1 Pita 3:18 **2:19:** Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23 **2:19:** Efesus 3:6; Filipai 3:20 **2:20:** Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14 **2:20:** Matyu 16:18; 1 Korin 3:9-11; Galesia 2:9; Akar Mogomem 21:14 **2:21:** 1 Ko 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19 **2:21:** 1 Korin 3:16-17; 2 Korin 6:16; Efesus 4:15-16; Kolosi 2:19 **2:22:** 1 Pi 2:5 **2:22:** 1 Pita 2:5 **3:1:** Ef 4:1, Fl 1:7, 1:13, Fm 1, 9 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 1:7; 1:13; Filemon 1:1; 1:9 **3:2:** Kl 1:25 **3:2:** Kolosi 1:25 **3:3:** Ef 1:9-10, Kl 1:26 **3:3:** Efesus 1:9-10; Kolosi 1:26 **3:4:** Kolosi 1:26-27 **3:6:** Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19 **3:6:** Galesia 3:14; 3:28-29; Efesus 2:13-19

ganidi. Me uari ko ikia mati inivafizir vamiran aven iti. Me bar moghira, Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam.

⁷ Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki Akar Aghuimin ingangarir gumazimin oto. ⁸ Ki, Godin gumazamizibar abuan itir gumazim, ki bar men gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunasa ingangarir ekiar kam na ganingi. Akar Aghuir kam, a Kraisin bizir aghuibar gun migei. Bizir aghuir kaba, gumazamiziba dagh nighnigh da tuisighiva avegham. ⁹ God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaba uan nighnizir mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumazamiziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham. ¹⁰ God kamaghsua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, sios, enselba ko duar gavgavir overiamin itibar amuti, da an fozozir aghuimin tuavir aviribagh fogham. ¹¹ God fomira bizir kam damuasa nighnigha datirighin en Ekiam Krai Iesusin ingangarimin an a gamizi an oto. ¹² E Krai ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an ikia, tuavir kam in e Godin boroghin mangasa gavgavigha, atitir puvati. ¹³ Ki pamtem ia gakaghor, ia osimtizir ki ia bagha aterir kam, ia a ginighnigh osiman marki. Guizbangira ki ian dabirabir aghuarim bagha osimtizir kam ateri.

Pol Efesusin nguibamin itir sios bagha God ko migei

¹⁴ Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, an damazimin uan tevimming apiri. ¹⁵ A uan Nguibamin itir ikiziba

ko nguazimin itir ikiziba bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvagha ziaba me gariki. ¹⁶ Ezi ki bizir kam bagha Godin azangsigha ghaze, God bizir aghuir an Nguibamin otivi taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian navir averiaba gavgavigham. ¹⁷ Ki kamaghin Godin azangsi, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Krai zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti igharaz darazigh ifongezir arazim, a ian navir averiabar aven iki gavgavigh ia damuti, ia tuivigh gavgavigh, mati nguazim temer bibar suirazi temem tugha gavgavigha aghui. ¹⁸ Egh ia Godin gumazamizir igharaziba ko, gavgavim iniva deravira fogham, Krai gumazamizibagh ifongezir arazim bar ekevegga, bar pin ghuavanaga, bar ruarvagha, bar vin uaghiri. ¹⁹ Guizbangira Krai gumazamizibagh ifongezir arazim a gumazamizibar fozozim bar a gafira. Eghti ia guizbangira arazir kam gifogham. Eghti bizir aghuir God gizivaziba, uaghan bar ia gizivagham.

²⁰ Godin gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en nighnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsi, o bizir God damuasa e nighniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira. ²¹ Kamaghin dughiaba bar, e siosin aven itir gumazamiziba Krai Iesus ko poroghav iki, zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira.

E mati Kraisin inivafizimin min iti, kamaghin e Godin Arazibar gin mangam

4

(Sapta 4--6)

3:7: Kl 1:23-25 **3:7:** Kolosi 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:8:** 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:16; Efesus 1:7; Kolosi 1:27; 1 Timoti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2
3:9: Rom 16:25; 1 Korin 2:7; Efesus 1:9; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12 **3:10:** Rom 8:38; 11:33; Efesus 1:21; 1 Pita 1:12 **3:12:** Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hi 4:16 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2; Efesus 2:18; Hibru 4:16 **3:13:** Kl 1:24 **3:13:** Kolosi 1:24 **3:15:** Ef 1:10, Fl 2:9-11 **3:15:** Efesus 1:10; Filipai 2:9-11
3:16: Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:16:** Rom 9:23; 2 Korin 4:16; Filipai 4:19; Kolosi 1:11; 1:27 **3:17:** Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:17:** Jon 14:23; Efesus 2:22; Kolosi 1:23; 2:7 **3:18:** Jon 1:16; Efesus 1:18; 1:23; Kolosi 2:2; 2:9-10 **3:20:** Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29 **3:20:** Rom 16:25; 1 Korin 2:9; Kolosi 1:29 **3:21:** Ro 11:36, 16:27, Hi 13:21 **3:21:** Rom 11:36; 16:27; Hibru 13:21

E Kraisin adarasi, e Kraisin inivafizimin min iti

¹ Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin, ki mighighavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara mangi. ² Ia igharaz darazir apengan iki, men asughasugh, egh dughorir amirazimin iki, osimtizer me ia gariziba da ateriva, tuavir kamın bar me gifongegh. ³ Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kamın an arazir navir vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam benimın mın e ikegha gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghin amizi, ia arazir kamın suiragh gavgafigh. ⁴ E fo, e uari inigha inivafizir vamiran mın iti. Ezi Godin Duar vamira iti. Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, bizir vamira ia a daningam, eghti ia a baghvira mizuamam. ⁵ En Ekiar vamira iti. Ezi nighnizir gavgavir arazir vamira iti. Ezi rurir arazir vamira iti. ⁶ Ezima Godin vamira iti. A bar moghiram en Afeziam. A gumamaziziba bar me gativagha men tongin ingara egha men aven iti.

⁷ E fo, Kraiis vaghvagha bar en apangkufi. Egha kamaghira uan apangkuvir ekiamin abaragha an mirara, a bizir bar aghuim vaghvagha e ganingi. ⁸ Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“A bar pin ghuavanabogha,
kalabuziar gumazir avirim inizi,
me a ko ghue.

Egha bizir bar aghuiba
pura gumamazizibagh aningi.”

4:1: Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9 **4:1:** Efesus 3:1; Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12; Filemon 1:1; 1:9 **4:2:** Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13 **4:2:** Galesia 5:22-23; Kolosi 3:12-13 **4:3:** Kl 3:14-15 **4:3:** Kolosi 3:14-15 **4:4:** Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18 **4:4:** Rom 12:5; 1 Korin 12:4; 12:11-12; Efesus 1:18; 2:16-18 **4:5:** Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hi 6:6 **4:5:** Jon 10:16; 1 Korin 1:13; 2 Korin 11:4; Galesia 3:27-28 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6 **4:6:** Rom 11:36; 1 Korin 12:6 **4:7:** Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11 **4:7:** Rom 12:3; 12:6; 1 Korin 12:11 **4:8:** Sng 68:18, Kl 2:15 **4:8:** Onger Akaba 68:18; Kolosi 2:15 **4:9:** Jo 3:13 **4:9:** Jon 3:13 ***** **4:9:** Fofozir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, “A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri.” **4:10:** Hi 4:14, 9:24 **4:10:** Hibru 4:14; 9:24 **4:11:** Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Ti 4:5 **4:11:** Rom 12:7; 1 Korin 12:28; 2 Timoti 4:5 **4:12:** 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Ti 3:17 **4:12:** 1 Korin 12:7; Efesus 1:23; 2 Timoti 3:17 **4:13:** 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2 **4:13:** 1 Korin 14:20; Kolosi 1:28; 2:2 **4:14:** Ais 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9 **4:14:** Aisaia 28:9; 1 Korin 14:20; 2 Korin 2:17; Hibru 13:9 **4:15:** Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18 **4:15:** Efesus 1:22; 4:25; Kolosi 1:18; 1 Jon 3:18

⁹ Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin en akazi e fo, Kraiis a faragha nguazir bar vin mar itim giraghu.* ¹⁰ Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a uaghan pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar dagh izivaghasa, kamaghin an overiar bar pin itimin ghuavanabo. ¹¹ Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba pura gumamazizibagh aningi.” A bizir aghuir kaba me ganingi, marazi an aposelin ingangarim me ganingi. Marazi, a Godin akam inigha izir gumazimin ingangarim me ganingi. Marazi, a Godin Akar Aghuim akunamin ingangarim me ganingi, marasi, a Godin gumamazizibar ganamin ingangarim me ganingi, egha marasi, gumamaziziba God ifongezir arazibar men sure damuamin ingangarim me ganingi. ¹² Kraiis kamaghin ifonge, e Godin gumamaziziba a en akuraghti e a bagh ingangarir aghuibar amuam. Eghti kamaghin e Kraiisin inivafizimin otogh gavgavigh deravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba e ganingi. ¹³ Eghti ingangarir kam mamaghira iki mangiti en nighnizir gavgavim bar gavgavighi bizir kam e damuti e bar moghira navir vamira ikiamin arazim inigh, egh Godin Otarim guizbangira bar a gifogham. Kamaghin damighti e Kraiisin gin zuir darorir kamın aven, e tugh gavgavigh aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva e guizbangira Kraiisin mın otogham.

¹⁴ E ua boribar mın ikian kogham. Ia fo, gumazir ifavariba, me gumamazizibagh ifara me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti men migirigiar ifavariba uaghan ia munamangan kogham, mati ongarim ko aminim kurim givai. ¹⁵ E men migirigiar ifavariba baragham kogham. E igharaz

darazigh ifongezir arazim damuva guizin akabar me mikimam. Egh e Kraisin mirara aghungiva a ko poroghiv ikiti a en dapanimin ikiam. ¹⁶ A en dapanimin itima en soroghafariba ko damaziba ko inivafizimin bizir maba sara dar min iti. Egha an e gamima e inivafizimin aven bar uari isavsuiru. Ezi mati inivafizimin aven itir tevir agiriba ko aghariba uari isavsuighizi moghin, an e gamima e uari isavsuike, egha bar uarigh ifongezir arazim gami. E vaghvaghera uan ingangarir aghuim gamua, kamaghin inivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

¹⁷ Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati. ¹⁸ Egha men nighniziba mati me mitatemin iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirimin azenan iti. ¹⁹ Me arazir kurabagh amuavira ikiava datirighin uam aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh anigh arazir mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suiraghan kogham.

²⁰ Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamin, me bizir kurar kabar ian sure gamizir puvati. ²¹ Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti.

²² Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikavava, ia gasighasisi. Ezi datirighin ia

navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue. ²³ Ian nighniziba ko navibagh ighighiregh bar igiabar otifigh. ²⁴ Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumamaziziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimin deragha a baghavira iti.

²⁵ Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin inivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin amizima, ia bar moghirama guizin akabar gumamazizir igharazibav kim.

²⁶ Ia atariva, uari bagh gan egh arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminim piran marki. ²⁷ Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki.

²⁸ Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan dafaribar ingangarir aghuibar amu. Egh uaghan gumamazizir onganarazibar akurvaghsi, ingariva bizitaba inigh me daning.

²⁹ Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumamazizibar akurvaghamin akabara mikim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me daningamibara, da ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumamazizir ia barazibar akurvagham.

³⁰ Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumamazizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumamazizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighiregham. ³¹ Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi

4:16: Kl 2:19 **4:16:** Kolosi 2:19 **4:17:** Ro 1:21, 1 Pi 1:14 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:18:** Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5 **4:18:** Aposel 26:18; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 1 Tesalonika 4:5 **4:19:** Kl 3:5 **4:19:** Kolosi 3:5 **4:22:** Ro 6:6, 8:13, Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3 **4:22:** Rom 6:6; 8:13; Efesus 2:2-3; 4:17; Kolosi 3:9; Hibru 12:1; 1 Pita 4:3 **4:23:** Ro 12:2, Kl 3:10 **4:23:** Rom 12:2; Kolosi 3:10 **4:24:** Stt 1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl 3:10 **4:24:** Jenesis 1:26; Rom 6:4; Efesus 2:10; Kolosi 3:10 **4:25:** Sek 8:16, Ro 12:5, Kl 3:8-9 **4:25:** Sekaraia 8:16; Rom 12:5; Kolosi 3:8-9 **4:26:** Sng 4:4, Je 1:19-20 **4:26:** Onger Akaba 4:4; Jems 1:19-20 **4:27:** 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9 **4:27:** 2 Korin 2:10-11; Jems 4:7; 1 Pita 5:9 **4:28:** 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12 **4:28:** 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8; 3:11-12 **4:29:** Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 **4:29:** Efesus 5:4; Kolosi 3:8; 3:16; 4:6; 1 Tesalonika 5:11 **4:30:** Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 **4:30:** Aisaia 63:10; Rom 8:23; Efesus 1:13-14; 1 Tesalonika 5:19 **4:31:** Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 **4:31:** Kolosi 3:8; 3:18-19; Taitus 3:2-3; 1 Pita 2:1

tavin itir arazim, ko aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvagha uari adoghodozir arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir maba sara. ³² Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarazi me damu, men apangkuv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

5

E angazangarimin aven daruam

¹ Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi. ² Ian arazir ia amiba, arazir gumamazizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Krai bar e gifuegħa e bagħa uabi anigha areme. Kamaghin an ovevem mati ofan mughuriar aghuir God ifongezim. ³ Ia Godin gumamazizibara. Kamaghin ia, gumamaziziba tintiniba uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva da ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan arazir kabar migirigiaba tong ian tongin otivan marki. ⁴ Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirigiar kurabar amuan marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi. ⁵ Ia kamaghin fogħ, gumamazizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumamazizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumamazizir marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (arazir kam mati ia uari isa God ganidi mogħin ia uari isa bizir ifongezibagh

anidi), ezi gumamazizir kamaghin amiba, me God ko Krai Ativir Gumamazizibar tongin ikian kogħam.

⁶ Ia tav ategħti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagħ Godin aningagharim gumamazizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam. ⁷ Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men pogħan marki.

⁸ Ia faragħa mitatemin aven ike, egha datirighin ia Ekiamin gumamazizibar otivigha, angazangarimin aven iti. Kamaghin ia gumamazizir angazangarimin aven itibar min daru. ⁹ (Angazangarim arazir aghuiba ko Godin damazimin derazir araziba ko guizin akamin arazibagh ami, da otifi.) ¹⁰ Ia, arazir God damuti a bar akongegħamiba, ia da buri dagħ fogħ dar amu. ¹¹ Ia arazir mitatemin itibagh amir gumamazizibar pogħan marki. Men arazir kinir kaba, da gumamazizibar akurvazir puvati. Ia men arazibar amuti, da azenan otogħ, mati angazangarim dagħ isirazi mogħin, eghiti me fogħ suam, arazir me amiba, da ikufi. ¹² Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikiman kogħam. Ki dav mikiman bar aghumsiki. ¹³ Angazangarim bizibagh isiragħti, da azenim girighiti, gumamaziziba fogħ suam, bizir kabar mingariba kamakin. ¹⁴ Bizitam bar azenim girigh egh a guizbangira angazangarimin min otogħam. Kamaghin, marazi ghaze:

“Ni aremezir gumazim,
ni ua dikavigh,
mozim ategħ uam azenan izi.
Eghiti Kraisin angazangarim
ni gisiragħam.”

4:32: Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 **4:32:** Matyu 6:14; 18:22-35; Mak 11:25; 2 Korin 2:10; Kolosi 3:13 **5:1:** Mt 5:48, Lu 6:36 **5:1:** Matyu 5:48; Luk 6:36 **5:2:** Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23 **5:2:** Ua Me Ini 29:18; Ofa Gami 1:9; Onger Akaba 40:6; Jon 13:34; Rom 14:15; 2 Korin 2:15; Galesia 2:20; Hibru 7:27; 10:10; 1 Jon 3:11; 3:23 **5:3:** Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 **5:3:** Rom 6:13; 1 Korin 5:1; 2 Korin 12:21; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 4:3 **5:4:** Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 **5:4:** Matyu 12:35; Rom 1:28; Efesus 4:29 **5:5:** 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 **5:5:** 1 Korin 6:9-10; Galesia 5:19-21; Kolosi 3:5 **5:6:** Ro 1:18, Kl 2:4, 2:8, 2 Te 2:3 **5:6:** Rom 1:18; Kolosi 2:4; 2:8; 2 Tesalonika 2:3 **5:8:** Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 **5:8:** Jon 12:36; Aposel 26:18; Rom 1:21; 2 Korin 3:18; Efesus 2:11-13; Kolosi 1:13; 1 Pita 2:9; 1 Jon 2:9 **5:9:** Ga 5:22 **5:9:** Galesia 5:22 **5:10:** Ro 12:2, Fl 1:10, 1 Te 5:21, 1 Ti 2:3 **5:10:** Rom 12:2; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 5:21; 1 Timoti 2:3 **5:11:** Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11 **5:11:** Rom 6:21; 1 Korin 5:9-11; Galesia 6:8; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Jon 1:10-11 **5:13:** Jo 3:20-21, Hi 4:13 **5:13:** Jon 3:20-21; Hibru 4:13 **5:14:** Ais 26:19, 60:1, Ro 13:11 **5:14:** Aisaia 26:19; 60:1; Rom 13:11

¹⁵ Kamaghin, ia uan daroriba deravira dar gan. Ia gumazamizir onganibar min daruan marki. Ia fozoziba itir gumazamizibar min daru. ¹⁶ Datirighin ia Godin Arazibar amuamin dughiam iti. Ezi e datirighin itir dughiam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar kuram. Kamaghin amizi, ia deravira gan, dughiar kam pura mangi givaghan kogham. Dughiaba vaghvagh ia arazir aghuibar amu. ¹⁷ Kamaghin ia arazir onganibar amuan marki. Egh arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. ¹⁸ Ia wainin dipar avirim amiva onganan marki, arazir kam ia gasighasigham. Ia Godin Duam ateghti a ia gizifagh.

¹⁹ Egh ia uariv kimsi, Onger Akabar Akinafarimin aven itir ighiaba ko, Godin ziam fer ighiaba ko, Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamin ziam fiva, uan navir averiabar aven, ziar ekiam a daning. ²⁰ Egh ia zurara, en Ekiam Kraiss Iesusin ziamin, bizir otiviba bar, da bagh God Afeziam minabi.

Pol poroghamibav gei

²¹ Ia Kraissin apengan ikia an ziam fe, kamaghin ia uarira uarir apengan ikiva uari baghivira iki. ²² Ia amizir paba itiba, ia Ekiamin apengan ikia a baghavira iti moghin, ia uan pabar apengan iki me baghivira iki. ²³ E fo, Kraiss uan siosin dapanimin iti moghin, paba uan amuibar dapanibar iti. Ezi Kraiss uabi siosin Akurvazir Gumazim, ezi sios Kraissin inivafizimin min iti. ²⁴ Sios Kraissin apengan ikia a baghavira iti moghin, ia amuiba uaghan uan pabar apengan iki me baghivira iki.

5:16: Ga 6:10, Kl 4:5 **5:16:** Galesia 6:10; Kolosi 4:5 **5:17:** Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 **5:17:** Rom 12:2; Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 4:3; 5:18 **5:18:** Snd 20:1, Ais 5:11, 5:22, Lu 21:34 **5:18:** Aghuzir Akaba 20:1; Aisaia 5:11; 5:22; Luk 21:34 **5:19:** Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26 **5:19:** Onger Akaba 33:2-3; Aposel 16:25; 1 Korin 14:26
5:19: Kolosi 3:16-17 **5:20:** Sng 34:1, Ais 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5 **5:20:** Onger Akaba 34:1; Aisaia 63:7; Hibru 13:15; 1 Pita 2:5 **5:21:** Fl 2:3, 1 Pi 5:5 **5:21:** Filipai 2:3; 1 Pita 5:5 **5:22:** Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1 **5:22:** Jenesis 3:16; Efesus 6:5; Kolosi 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18 **5:23:** 1 Korin 11:3; Efesus 1:22-23; Kolosi 1:18 **5:25:** Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7 **5:25:** Galesia 1:4; Kolosi 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6 **5:26:** Jon 15:3; Taitus 3:5; Hibru 10:10; 10:22; 1 Jon 5:6 **5:27:** 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22 **5:27:** 2 Korin 11:2; Efesus 1:4; Kolosi 1:22 **5:30:** Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23 **5:30:** Rom 12:5; 1 Korin 6:15; 12:27; Efesus 1:22-23 **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16 **5:31:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16 **5:32:** Kolosi 3:19; Akar Mogomem 19:7

²⁵ Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Kraiss uan sios gifongegha a bagha uabi isava a ganigha a bagha areme.

²⁶ Kraiss kamaghin ifonge, an akamin tuavimin, a uan sios dipamin a rueghti a Godin damazimin zuegham. ²⁷ A kamagh-sua, a sios damighti an an damazimin bar aghungigh, egh bar zueghiva, arazir kuratam puvatigh, duar kuriba ko seghsariba puvatighiva, bizir kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Kraiss a bagha uabi isa a ganingi. ²⁸ Ezi kamaghira ia gumaziba uan inivafizibagh ifongezim moghin, ia uan amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge.

²⁹ E fo, tav uabi uan inivafizimin apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Kraiss siosin akurvasi. ³⁰ E fo, erara, e Kraissin inivafizimin aven itir soroghafariba ko bizibar min iti. ³¹ Godin Akinafarimin aven itir osizirim kamaghin migei:

“Kamaghin amizi, gumazim uan amebogh-feziaba ategh mangi,
uan amuim ko aning uaningin porogham.
Egh aning inivafizir vamiram otogham.”

³² Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Kraiss uan sios ko aning geghari. ³³ Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezim moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan paba baghivira iki.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

¹ Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh uan ameboghfeziabar akaba baragh. ² Godin Akinafarim ghaze, “Ia uan ameboghfeziabar apengan ikiva men akabar gin mangi.” Akar Gavgavir kam, an Akar Gavgavibar tongin ikia, egha dar faraghavira akar dikirizim sara iti. ³ Akar dikirizir kam kamakin, “Ia kamaghin damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.”

⁴ Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh asighasigh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravira men ganiva Ekiamin damazimin men kuariba iniva men araziba akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu.

Pol ingangarir gumazamizir kiniba ko men gumazir ekiar men garibav gei

⁵ Ia ingangarir gumazamizir kiniba, ia uan gumazir ekiar ian garibar men atiatingiva, men akaba baraghiva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, navir zuruzimin ingangarim damu, mati ia Kraisin akam baragha an ingangarim gami. ⁶ Ia fo, ian gumazir ekiar ian gariba ian gan suam, ia ingangarim deraviram a gamizi me ia gifonge. Egh ia kamaghin nighnighan marki, me ian garir dughiabara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvati. Ia Kraisin ingangarir gumazir kinibara, kamaghin ia God ifongezi moghin ia uan nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu. ⁷ Kamaghin ia ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuva, ian naviba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en gariba me baghavira ingangarim gamir puvati, e Ekiam bagha ingangarim gami. ⁸ Ia ingangarir gumazamizir kinibar min iti, o ia tavin apengan ingangarim

gamir puvatiziba, ia kamaghin fogh, gumazamizir ingangarir aghuibagh amiba, Ekiam da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me daningam.

⁹ Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuiba uan ingangarir gumazamizir kinibar amu. Ia atiatir araziba me damuan marki. Ia zurara bizir kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin iti. An arazir vamira gisin tugha gumazamiziba bar me tuisisi.

Kraisin adarazi mati midorozir gumaziba

¹⁰ Nan migirigiar abuananaba, ezi ki kamaghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham. ¹¹ God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh. Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munamangam. ¹² Ia deravira nighnigh, e gumazamizir igharaziba ko uariv sozir puvati. E duar kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumazamizibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamin garir adariaba, duar kurar kaba dughiar mitater kamin aven ingarima e da ko uariv sosi. ¹³ Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹⁴ Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam letiamin min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamin min anerugh. ¹⁵ Egh ia Akar Aghuim anekunsi zurara bar ifongegh, arazir kam

6:1: Snd 23:22, Kl 3:20 **6:1:** Aghuzir Akaba 23:22; Kolosi 3:20 **6:2:** Mt 15:4 **6:2:** Matyu 15:4 **6:2:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **6:4:** Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:4:** Godin Araziba 4:9; 6:7; 6:20-25; Onger Akaba 78:4; Aghuzir Akaba 19:18; 22:6; Kolosi 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18 **6:5:** 2 Korin 7:15; Filipai 2:12; Taitus 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:5:** Kolosi 3:22-25 **6:8:** 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:8:** 2 Korin 5:10; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1 **6:9:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Kolosi 3:25; 4:1 **6:10:** 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:10:** 1 Korin 16:13; Efesus 1:19; 3:16; Kolosi 1:11 **6:11:** Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8 **6:11:** Rom 13:12; 2 Korin 6:7; 10:4; Efesus 4:14; 1 Tesalonika 5:8 **6:12:** Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9 **6:12:** Jon 12:31; 14:30; Rom 8:38; 1 Korin 15:50; Kolosi 2:15; 1 Pita 5:8-9 **6:13:** 2 Ko 10:4, Ef 5:16 **6:13:** 2 Korin 10:4; Efesus 5:16 **6:14:** Ais 11:5, 59:17, 2 Ko 6:7, 1 Te 5:8 **6:14:** Aisaia 11:5; 59:17; 2 Korin 6:7; 1 Tesalonika 5:8 **6:15:** Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15 **6:15:** Aisaia 40:9; 52:7; Nahum 1:15; Rom 10:15

mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa. ¹⁶ Egh dughiaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, ia orar kam in amodogh in barir avir kaba mungam. ¹⁷ Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam, dapanir asuar gavgavimin min anerughti a ian dapaniba avi. Egh God in akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh. ¹⁸ Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangsigh. Ia zurara, God in Duam ian navibagh inivti, ia God ko mikim. Egh angamira iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghiraghan marki, egh zurara God in gumamaziziba bar me bagh a ko mikim.

¹⁹ Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighti, ki anekunsi, ki atiatingan koghiva, bighivira mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir mogomem aghuram. ²⁰ Ki Akar Aghuim gumamazizir igharazibav kimasa, egha Kraisi Iesus in abuir gumazimin ikia, kamagh in ki datirigh in kalabus in iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim na danighti, ki atiatingan koghiva bighivira Akar Aghuim mikimam.

God deravira Efesus in itir Kraisi in adarazir amuasa, Pol an azangsigi

²¹ Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmagh in iti. ²² Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmagh in iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. ²³ Ki ia bagha God ko migia ghaze,

God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraisi in adarazi me daning. ²⁴ Eghti, gumamazizir en Ekiam Kraisi Iesus gifuegha mamaghira itiba, God in apangkuvim bar me ko iki.

6:16: 1 Jo 5:4 **6:16:** 1 Jon 5:4 **6:17:** Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15 **6:17:** Aisaia 49:2; 59:17; 1 Tesalonika 5:8; Hibru 4:12; Akar Mogomem 19:15 **6:18:** Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1
6:18: Matyu 26:41; Luk 18:1; Rom 12:12; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17; 1 Timoti 2:1 **6:19:** Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1 **6:19:** Aposel 4:29; 2 Korin 3:12; Kolosi 4:3-4; 2 Tesalonika 3:1 **6:20:** 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10
6:20: 2 Korin 5:20; Filipai 1:20; Filemon 1:9-10 **6:21:** Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12 **6:21:** Aposel 20:4; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12; Taitus 3:12 **6:21:** Kolosi 4:7-8 **6:24:** 1 Pi 1:8 **6:24:** 1 Pita 1:8

Akinafarir Pol Filipain Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Filipai Akar faragh zuim

Pol faragha kurimin ongarimin ghua faragha Yuropin danganimin otogha, Masedonian Provinsin aven itir nguibar ekiam Filipain ghua, Akar Aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gin ghua nguibar igharazimin itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusin ikia orazima gumazir maba Filipain itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavibagh asighasighasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akinafarir kamın gara fo, bizir kaba Pol gamima an osemezir pu. Puvati. A nighnizir gavgavim Iesusin ikia, egha bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagiabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagiaba a bagha da amada. Kamaghin amizi, Pol akinafarir kamın Filipaiba a gamizir bizim bagha me minabi. Egha uaghan a men nighnizir gavgaviba, gavgavim dar aningasa. A kamaghin aghua, me Polin mikim suam, gumaka, a kalabusin ikia, egh me nighnizir aviribar amuva osimam.

Pol bizir aghuir God me ganingizimin me migei, kar ikirimirir igiar me Kraisi Iesus ko porogha inimiz. A ghaze, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua bizir aghuir kam inizir puvati. Me nighnizir gavgavimra Iesusin ikia egha a ini. Pol kamagsua, Filipaiba Kraisin arazibar gin mangam. Kraisi kamaghin nighnizir puvati, a uabi gumazir ekiam, egha uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. A uabi dikabiragha God a ganingizir ingangarir kam gami. Pol kamaghin migei, gumazamizir bar Kraisi ko poroghav itiba, me Godin navir amirizim isi, egha bar akueghavira iti.

E akinafarir kamın gara fo, Pol Filipain nguibar ekiamin itir siosin gumazamiziba bar me gifonge.

Filipain gumazamiziba bar deravira Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1--4)

¹ Pol ko Timoti, Kraisi Iesusin ingangarir gumazimning, ga, ia Godin gumazamizir Filipain nguibar ekiamin itiba bagha akinafarir kam osiri. Ia Kraisi Iesusin poroghav iti. Ia ko ian tongin itir gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, ga bar ia bagha osiri. ² E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Kraisi Iesus, aning ian apangkuvighiva, ia damuti ia navir amirizimin iki.

Pol God ko migiava a minabi

³ Dughiabar ki ia ginighnigha, ia bagha uan God minabi. ⁴⁻⁵ Dughiar faragha zuimin ghua iza datirikin, ia nan akurvagha na ko Akar Aghuimin ingangarim gami. Kamaghin, dughiar ki ia bagha God ko migeiba, ki zurara bar akonge. ⁶ Ezi ki kamaghin fo, God uabi ingangarir kam ia ganiga, ian navir averiabar aven ingar mangi, Kraisi Iesus Ua Izamin Dughiamin ingangarir kam agivagham.

⁷ Ki uan navir averiamin aven bar ia gifuegha ia ginighnighavira iti. Datirighin dughiar ki kalabusin itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki Akar Aghuim deragha a migia gumazamizibagh amima me fo, Akar Aghuim a bar guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangkuvimin ingangarir kam na ganingizima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghin amizi, bar deragha ki nighnizir aghuir kam ian iti. ⁸ God kamaghin fo, Kraisi Iesusin apangkuvim uabi nan navim gamima ki bar ian ganasa bar ifonge.

⁹ Ezi ki zurara kamaghin God ko migia ghaze, arazir igharaz darazigh ifongezim, a ian ikiva aghungiva ekevegh mangivira

1:1: Ap 16:12-40 1:1: Aposel 16:12-40 1:2: Ro 1:7, Ga 1:3, Fm 3 1:2: Rom 1:7; Galesia 1:3; Filemon 1:3
1:3: Ro 1:8, 1 Ko 1:4, Ef 1:15-16 1:3: Rom 1:8; 1 Korin 1:4; Efesus 1:15-16 1:6: Jo 6:29, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2:13,
1 Te 1:3 1:6: Jon 6:29; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2:13; 1 Tesalonika 1:3 1:8: Ro 1:9, 2 Ko 1:23 1:8: Rom 1:9
1:9: 1 Te 3:12, Fm 6 1:9: 1 Tesalonika 3:12; Filemon 1:6

iki. Eghti ia fofozir ekiam ikiva, ian nighniziba bar dikirimigham. ¹⁰ Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Eghti Krai Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghan kogham. ¹¹ Eghti arazir aghuir Krai Iesus ami otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti gumamaziziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko migei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam Akar Aghuimin akurvasi

¹² Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da Akar Aghuimin anogorozir puvati. An Akar Aghuim gamima a ghuavira iti. ¹³ Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraisin ingangarim gamima, me bizir kam bagha na isa kalabus gati. ¹⁴ Ezi en adarazir aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim ataghiragha bar gavgavigha Godin akam akura ghuavira iti.

¹⁵ Guizbangira, marazi gumamazizibar garima, me ziar ekiam na ganidima, men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraisin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam akuri. ¹⁶ Gumamazizir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an Akar Aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir kam ki kalabusin iti. Kamaghin amizi, me bar na gifonge, egha akam akuri. ¹⁷ Ezi gumamazizir igharazir ki faragha migeiba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha Kraisin akam akuri. Me guizin nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin

nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osimtizir taba na darighasa. ¹⁸ Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gumamazizir kaba zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam.

Pol ghaze, an angamira ikiva Filipain gumamazizibar akurvagham

¹⁹ Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Krai Iesusin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kam God nan akurvaghti, ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh bar akueghiva mamaghira ikiam. ²⁰ Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamakin, datirighin ko gin, ki zuraram ami moghin, atiatingan koghiva tugh gavgavigh arazir aghuibara damuam. Ezi ki angamira ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Krai daningam. ²¹ Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kam itir ikirimirimin iki, Krai baghvira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafiragham. ²² Egh ki angamira nguazir kam inivira iki, kamaghin ki gumamazizir aviribar akurvagham. Egh ki tuavir manamin mangam? Ki fozir puvati. ²³ Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Krai ko ikiam. Nighnizir kam a bar dera. ²⁴ Ki ia bagha nighnigha, ian akurvaghasa, kamaghin ki angamira ikiam. ²⁵⁻²⁶ Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiti, ia Krai Iesusin poroghiv ikiva ki ia ko ikiamin bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim ikiavira iti. Eghti ki iki ia ko ingariva, ian akurvaghti ia nighnizir gavgavim iki egh bar akuegham.

Filipain gumamaziziba, God deravira me gamima me uaghan mizaziba isi

1:10: Ro 12:2, Ef 5:10, Fl 1:6, 2:16, 1 Te 3:13, Hi 5:14 **1:10:** Rom 12:2; Efesus 5:10; Filipai 1:6; 2:16; 1 Tesalonika 3:13; Hibru 5:14 **1:12:** 2 Ti 2:9 **1:12:** 2 Timoti 2:9 **1:13:** Ap 28:30, Ef 3:1 **1:13:** Aposel 28:30; Efesus 3:1
1:19: 2 Ko 1:11 **1:19:** 2 Korin 1:11 **1:20:** Ro 5:5, 8:19, Ef 6:19-20, 1 Pi 4:16 **1:20:** Rom 5:5; 8:19; Efesus 6:19-20; 1 Pita 4:16 **1:21:** Ga 2:20 **1:21:** Galesia 2:20 **1:22:** Ro 1:13 **1:22:** Rom 1:13 **1:23:** 2 Ko 5:8, 2 Ti 4:6 **1:23:** 2 Korin 5:8; 2 Timoti 4:6 **1:27:** 1 Ko 1:10, Ef 4:1, Fl 4:3, Kl 1:10, 1 Te 2:12 **1:27:** 1 Korin 1:10; Efesus 4:1; Filipai 4:3; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12

²⁷ Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraisin Akar Aghuim mikemezi moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnizir vamiran ingarava, gumazamizibar nighniziba fema me nighnizir gavgavim in Akar Aghuim in iti. Kamaghsua, ki ghaze, ia deravira daru iki. ²⁸ Kamaghin, ian apaniba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnizir gavgavim men akakaghsi gavgafigh. Kamaghin me fogham, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagh. ²⁹ Ia fogh, God deravira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraisin ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavimra Kraisin itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraisin ziam bangin mizaziba iniam. ³⁰ Fomira ia nan garima ki midorozir kam in aven iti. Ezi datirighin ia nan akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kam in aven ikia, kamaghin, ia mizaziba isi.

2

E bar navir vamira ikiva igharaz darazi deravira me damuam

¹⁻² Kraisi ti ian naviba gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia navir amirizim in iti? Ia ti God in Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir apangkuvigha deravira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuibar amuti, nan agorogem bar izivagh. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh. ³ Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh

uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, kamaghin mikim suam, igharaz darazi ian pin iti. ⁴ Ia uarira uan bizibara ganam marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumazamizir igharazibar bizibar ganiva men akurvagh.

Krais bar uabi dikabirazima, God a fe

⁵ Ia, nighnizir Kraisi Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki. ⁶ A guizbangira God, egha an arazir God in min itim in suighasa nighnizir pu. Bar puvasi. ⁷ A uabi arazir kam bar anetegha, pura ingangarir gumazir kinim in min oto. A nguazir kam in gumazim in otozi gumazamiziba an garima, a guiz in gumazim in iti. ⁸ Egha a uabi dikabiragha God in akam baragha bar an gin ghua egha areme. Guizbangira a gumazir bar kuram in mirara, ter ighuvim in areme. ⁹ Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingizi, ziar kam bar zibagh afira. ¹⁰ God kamaghin ifonge, God in Nguibam in itiba ko, nguazir kam in itiba ko, nguazim in apengan itiba, me bar moghira Iesus in damazim in uan tevibar apirigh an apengan ikiva an ziam fam. ¹¹ Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, "Kraisi Iesus, an Ekiam!" Egh tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamaghsua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

E angazangarim in min gumazamizibar tongin ikiam

¹²⁻¹³ Kamaghin amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ki ia ko itir dughiam in orazi ia dera. Ki datirighin ian saghon ti, kamaghin ia

1:29: Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8 **1:29:** Aposel 5:41; Rom 5:3; Efesus 2:8 **1:30:** Ap 16:19-40, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2
1:30: Aposel 16:19-40; Filipai 1:13; Kolosi 2:1; 1 Tesalonika 2:2 **2:3:** Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14
2:3: Rom 12:10; Galesia 5:26; Efesus 5:21; Filipai 1:15-16; Jems 3:14 **2:4:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5 **2:4:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5 **2:5:** Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **2:5:** Matyu 11:29; Jon 13:15; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6
2:6: Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 1:3 **2:6:** Jon 1:1-2; 5:18; 10:33; 17:5; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **2:7:** Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17 **2:7:** Jon 1:14; 2 Korin 8:9; Galesia 4:4; Hibru 2:14; 2:17
2:8: Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2 **2:8:** Matyu 26:39; 26:42; Jon 10:17-18; Rom 8:3; Hibru 5:8; 12:2 **2:9:** Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4 **2:9:** Jon 17:1-5; Aposel 2:33; Efesus 1:20-21; Hibru 1:3-4 **2:10:** Mt 28:18, Ro 14:11, MAA 5:13 **2:10:** Matyu 28:18; Rom 14:11; Akar Mogomem 5:13 **2:10:** Aisaia 45:23 **2:11:** Jo 13:13, Ap 2:36, Ro 10:9, 1 Ko 8:6 **2:11:** Jon 13:13; Aposel 2:36; Rom 10:9; 1 Korin 8:6 **2:12-13:** Onger Akaba 2:11; Jon 15:5; 1 Korin 12:6; 15:10; 2 Korin 3:5; Efesus 6:5; Filipai 1:5; 2 Pita 1:5-8; 1 Tesalonika 2:13; Hibru 13:21

deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamaghin, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.

¹⁴⁻¹⁶ God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamira itimin suiragh, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtazi moghin nguazir kamın gumazamizibar tongin ikiam. Kar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Bizir kam bangin, bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav kim, egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damuti, Krais Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.

¹⁷ Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia a isa God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inigh ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham. ¹⁸ Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

Pol Filipain nguibar ekiamin Timoti amangasa migei

¹⁹ Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa. ²⁰ Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati. A na ko

navir vamira ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi. ²¹ Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Krais Iesusin ingangarim ginighnizir puvati. ²² Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo, an Akar Aghuimin ingangarimin nan akurvasi, mati borim uan afeziamin akurvasi. ²³ Kamaghin amizi, ki tong mizuam egh ganigham, bizir tizimra na batogham. Ki foghiva egh zuamira anemadaghtima a ia bagh mangigham. ²⁴ Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezimın ki uaghan mangi ian ganam.

Pol Filipain nguibar ekiamin Epafroditus amangasa migei

²⁵ Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize. ²⁶ A bar ian apangkuvigha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamima a bar osemi. ²⁷ Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghin amizi, God anariram apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua dera. ²⁸ Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham. ²⁹⁻³⁰ Kamaghin, ia Ekiamin ziamin Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamim, an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingangarim gamuava atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam adogha ingangarim gamuavira iti. Kamaghin amizi, ia ziar ekiam a daning

2:14-16: Godin Araziba 32:5; Aisaia 49:4; Daniel 12:3; Matyu 5:14-16; 5:45; 10:16; Rom 14:1; 1 Korin 10:10; Galesia 2:2; Efesus 5:1; 5:8; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 2:19; 3:5; 1 Pita 2:12; 4:9 **2:17:** Ro 15:16, 2 Ti 4:6 **2:17:** Rom 15:16; 2 Timoti 4:6 **2:18:** Fl 3:1, 4:4 **2:18:** Filipai 3:1; 4:4 **2:21:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5, 2 Ti 4:10, 4:16 **2:21:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5; 2 Timoti 4:10; 4:16 **2:22:** 1 Ko 4:17, 1 Ti 1:2, 2 Ti 1:2 **2:22:** 1 Korin 4:17; 1 Timoti 1:2; 2 Timoti 1:2 **2:25:** Fl 4:18 **2:25:** Filipai 4:18 **2:29-30:** 1 Korin 16:16-18; Filipai 4:10; 1 Timoti 5:17

uaghan an miraram amir gumamaziziba sara ziar ekiam me daning.

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a Godin damazimin dera

¹ Nan adarasi, ki uan migirigiam agivasa kamaghin ia migei, ia Ekiam ko poroghav iki, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghin, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati.

² Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar min arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze, e bar Israelin arazimin gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham.*

³ Erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi. Ezi me puvati. Erara Godin Duamin akurvazimin uari isa God ganigha Krai Iesus ko poroghav ikia bar akonge. E fo, arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da tong men akuraghan kogham, ezi e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamaghin amizi, e fo, erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi.†

⁴ Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti, kamaghin ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzimin otivir biziba bagh nighnigh nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia mikimam, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira. ⁵ Nan amebam na batezi, 7plan dughiba givazi, me namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomemin

inim atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Benjaminin adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziaba uakan. Ki Farisin gumazimra, egha Moses Osirizir Araziba bar deravira dar gin zui. ⁶ Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge, kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasigha mizazim me ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnigha, nan araziba tuisigha, me fo, osimtizitam nan itir puvati.

⁷ Ki fomiram amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba. ⁸ Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Krai Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kam in biziba bar pura mineghminezir kiniba. Ki Krai Iesus gin mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da ategh, ki Kraisin suiragh, ⁹ egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin damazimin derazir gumazimin oto, kar nighnizir gavgavim Kraisin itir tuavim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera. ¹⁰ Ezi ki Krai bar a gifoghasa. Krai mozimin ua dikavigha, gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko

3:1: 2 Ko 13:11, Fl 2:18, 4:4 **3:1:** 2 Korin 13:11; Filipai 2:18; 4:4 **3:2:** Sng 22:16, 22:20, Ro 2:28, 2 Ko 11:13, Ga 5:2, 5:15, MAA 22:15 **3:2:** Onger Akaba 22:16; 22:20; Rom 2:28; 2 Korin 11:13; Galesia 5:2; 5:15; Akar Mogomem 22:15

* **3:2:** Gumazir maba ti gumamazizibav gia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otozim, me Israelin Arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabar migirigiar kam in aghua, egha kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim me ganingi. **3:3:** Ro 2:29 **3:3:** Rom 2:29

† **3:3:** Fomira Israelia mikarzir mogomebar inibar ghorir, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar inibar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraisin adarasi. **3:4:** 2 Ko 11:18, 11:21-29 **3:4:** 2 Korin 11:18; 11:21-29 **3:5:** Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 **3:5:** Luk 1:59; Aposel 23:6; 26:5; Rom 11:1; 2 Korin 11:22 **3:6:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **3:6:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7:** Mt 13:44-46 **3:7:** Matyu 13:44-46 **3:8:** Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 **3:8:** Jeremaia 9:23-24; 1 Korin 2:2; Kolosi 2:2 **3:9:** Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 **3:9:** Rom 3:21-22; 9:30; 10:3-6; Galesia 2:16

3:10: Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17; 2 Korin 4:10-11; Galesia 6:17; 2 Timoti 2:11-12; 1 Pita 4:13

mizaziba isir arazimın aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an suiraghasa. ¹¹ Egha kamaghın ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozimın ua dikavigh egh angamira ikiam.

Pol ivezir aghuim iniasa pamten ivemari

¹² Ki kamaghın nighnizir puvati, ki Kraıs İesusın arazim inigha gıvagha, gumazir aghuimın otogha gıfa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kamın suizi moghın, Kraıs nan suira. ¹³ Nan adarasi, nan nighnizim, ki arazir kam tıgharmaghın a iniam. Ki nighnizir vamıra iti, ki fomıra itir biziba gın amadagh, egh gın na bativamin bizim inisi a bagh mıghın ingaram. ¹⁴ Kamaghın ki ivemar ivemarim gıvazi naghın otoghıva ivezir aghuim iniasa, egha ivemaravıra iti. Ivezir aghuir kam a kara. Kraıs İesusın ingangarımın tuavımın, God nan dia. Eghti ki an Nguibamın mangıva a ko bar deravıra ikiam.

¹⁵ Eghti e gumazir Kraısın arazibar gın ghua gumazir aruabar nighniziba itiba, e bar nighnizir ki gun mikemezir kamın gın mangam. Egh ia nighnizir ıgharazim ikıti, God ian nighnizir derazir puvatızir kam, ian akagham. ¹⁶ Ezi nighnizir aghuiba e da inigha gıfa, e pamtemın dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam.

¹⁷ Nan adarasi, ia bar nan arazibar gın mangı. Egh ia bar deravıra gumazir en arazibar gın zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuıbar gın mangı. ¹⁸ Ia fo, gumazir avırıba Kraısın ter ıghuvımın apanımın iti. Ki dughiar avırıbar men arazibar gun ia mikemegha, datırıghın

ua ia mıgıa, egha terıba nan damazıba azui. ¹⁹ Me uan mıkarzıbar ifongıabar gın mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godın mın iti. Me aghumsızir arazıbar amuasa bar akongegha, zurara nguazir kamın bizıbara nighnisi. Kamaghın, gumazir kaba helın mangıti God me gasıghasıgham. ²⁰ Ezi eia, e Godın Nguıbamın gumazamizıba. E, Ekiam Kraıs İesus en Akurvazir Gumazım, a pın munagh ikegh izıghırıva uam e iniam, ezi e a baghavıra mızuai. ²¹ Kraıs uan gavgavımın bizıbar amutı da bar an apengan ikiam. Egh a gavgavır kamra en mıkarzır apengtızir oveavıra itir kabar amighti, da mıkarzır igıabagh avagham. Egh Kraısın mıkarzır aghuir angazangarımın itımın mırarım otıvıgham.

4

E bar akuegh navir vamıra iki nighnizir aghuıba iniam

¹ Kamaghın, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghıv iki tuıvıgh gavgafıgh. Ki uan navım isa ia ganıngı! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvıra nighnisi! Ki ian arazir aghuıbar gun ıgharaz darazıv geı! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuıba!

² Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua vırara Ekiamın amızımning, gua navır vamıra ikiasa, ki kamaghsua gua gakaghorı. ³ Ezi nı bar guızın na ko ingarır gumazım, ki nı mıgeı, nı amızır kamningın akuragh. Aning na ko, e Akar Aghuımın ingangarım aterı. Ezi Klemen ko, na ko ingarır gumazır maba, me uaghan e ko ingari. Gumazamızır kabar zıaba, akınafarır

3:11: Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6 **3:11:** Luk 14:14; Aposel 4:2; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 20:5-6 **3:12:** Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:12:** Aposel 9:5-6; 1 Timoti 6:12; 6:19; Hibru 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:13:** 1 Korin 9:24-26; Hibru 6:1 **3:14:** 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1 **3:14:** 1 Korin 9:24; 2 Timoti 4:7-8; Hibru 3:1; 12:1 **3:15:** 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:15:** 1 Korin 2:6; 14:20; Galesia 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:16:** Rom 12:16; 15:5; Galesia 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:17:** 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 1:6-7; 1 Pita 5:3 **3:18:** 1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:18:** 1 Korin 1:23; Galesia 1:7; 2:21; 6:12; Filipai 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:19:** Rom 8:5-6; 16:18; 2 Korin 11:12; 11:15; 2 Pita 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te 1:10 **3:20:** Efesus 2:6; 2:19; 1 Tesalonika 1:10 **3:21:** Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4 **3:21:** Rom 8:29; 1 Korin 15:28; 15:43-53; Efesus 1:19; Kolosi 3:4 **4:1:** 1 Te 2:19-20 **4:1:** 1 Tesalonika 2:19-20 **4:3:** Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5, 20:12 **4:3:** Onger Akaba 69:28; Luk 10:20; Akar Mogomem 3:5; 20:12 * **4:3:** Akınafarır kam, Godın Nguıbamın iti. Ezi God an aven gumazamızır a ua inızar zıaba osiri. Gumazamızır kaba, me God ko an Nguıbamın zurara ikiam.

God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, da an aven iti.*

⁴ Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh.

⁵ Ia gumazamiziba bar men asugha-sughti, me ian arazir aghuir kamın ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira izi. ⁶ Ia bizitam bagh nighnigh osıman marki. Ia zurara uan osımtızıba bagh God ko mikim. Ia God ko mikim a minabi, egh a ian akurvaghsi ia an azang. ⁷ Eghti kamaghın God ia damuti ia navir amirizimın ikiam. Egh ia Kraıs İesus ko porogh deragh ikiam, eghti tuavir kamın Godın navir amirizim deravira ian navıba ko nighnızıbagh eghuvti da bar deravira ikiam. God navir amirizir e ganıngızir kam, a bar bizir aghuım, ezi navir amirizir kam gumazıbar fofozim bar a gafıra.

⁸ Nan adarasi, ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir kabagh nighnigh: guızın arazıba, arazir aghuarıba, God ko gumazıbar damazımın derazir arazıba, arazir zuruzıba, gumazamizıba ifongezir bizir dirıba, arazir gumazıba gara bar akongezıba. Ia fo, arazir aghuir pin itıba ko arazir me gara feba, da itı. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh. ⁹ Arazir ki ian sure gamızı ia fozıba, ko nan migirigiar ia inızıba, ko nan akar ia oraghızıba, ko ia nan gari ki amir arazıba, ia bar dar amu. Eghti Godın navir amirizim e ganıngızim, a ia ko ikiam.

Filipain gumazamizıba bizir aghuıba Pol bagh amangızı, a bar me minaba

¹⁰ Dughiar ruarım gıvazi, datırıghın ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghın ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guızbangıra, ia faragha na gınıghnıghavıra ikia, egha nan akurvaghamin tuavıba puvati. ¹¹ Ki bizitamın

otevezir puvatıgha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam na batoghti, ki nighnızir avırıbar amuan kogham. Ki bizitam uam a iniamin nighnızim ategha, nımıra ikia bar akongezir arazım gıfo. ¹² Ki onganarazıbagh ami, o ki bizir avırıba itı, ki pura nımıra itı. Ki arazir pura nımıra itımın fofozım ini. Ki dagher avırıba itı, o mıtırıam nan azi, o ki bizir avırıba itı, o bizıba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nımıra itı. ¹³ Kraıs zurara gavgavım na ganıdı, ezi an akurvazımın ki bizıba bar dar amuamin gavgavım itı.

¹⁴ Ezi ia na ko nan osımtızım aterasa nighnıgha, arazir aghuir kam gamı. Ezi kamaghın, ki ia nan akurazir arazım bagha bar akonge. ¹⁵ Ia Filipain gumazamizıba, ia uari kamaghın fo, dughiar ki faragha Akar Aghuım akurıbar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kamın sıosın ıgharazıtam dagıaba na ganıga, nan akurazir puvati. Ia uarıra arazir kam gamı. ¹⁶ Dughiar ki Tesalonikan itim, ki bizıba puvatızı, ia dughiar mabar nan akurvası. ¹⁷ Ia kamaghın nighnıghan marki, ki bizir aghuıba ia na danıngasa ki ian azangısı. Puvati. İan arazir aghuım mangıvıra ikiasa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuım ia danıngam. ¹⁸ Ezi akınafarır kamın aven, ki ia na gamızir bizıba bagha ia minabi. Ia na bagha bizıba inıgha Epafrodıtusın dafarım gatızı a da inıgha izezi ki da ini. Egha datırıghın ki bizıtım otevezir puvati, ki mong bar izıfa. Ia na ganıngızir bizıba, da matı mughurıar aghuım zuir ofa ia God ganıdı. God ofan kamın gara a gifuegha bar akonge. ¹⁹ Nan God a bizir avırıba bar itı. Egh ia otevezir bizıba, a bar dar ganıva, egh Kraıs İesusın ingangarır amızımın tuavımın, a uan bizir aghuıbar avırımın

4:4: Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13 **4:4:** Rom 12:12; Filipai 3:1; 1 Tesalonika 5:16; 1 Pita 4:13 **4:5:** Hi 10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:5:** Hibru 10:25; 10:37; Jems 5:8-9; 1 Pita 4:7; 2 Pita 3:8 **4:6:** Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:6:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25-34; Luk 12:22-31; Kolosi 4:2; 1 Pita 5:7 **4:7:** Ais 26:3, Jo 14:27, Ro 5:1, Kl 3:15 **4:7:** Aısaia 26:3; Jon 14:27; Rom 5:1; Kolosi 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:8:** Rom 12:17
4:9: Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20 **4:9:** Rom 16:20; 1 Korin 14:33; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 13:20 **4:11:** 1 Ti 6:6-8 **4:11:** 1 Timoti 6:6-8 **4:12:** 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:10, 11:27 **4:12:** 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:10; 11:27 **4:13:** Jo 15:5, 2 Ko 12:9-10, 2 Ti 4:17 **4:13:** Jon 15:5; 2 Korin 12:9-10; 2 Timoti 4:17 **4:15:** 2 Korin 11:9 **4:16:** Ap 17:1 **4:16:** Aposel 17:1 **4:18:** Kis 29:18, Ese 20:41, 2 Ko 9:12, Ef 5:2, Fl 2:25, Hi 13:16
4:18: Ua Me İni 29:18; Esekiel 20:41; 2 Korin 9:12; Efesus 5:2; Filipai 2:25; Hibru 13:16 **4:19:** Sng 23:1, 2 Ko 9:8, Ef 1:7 **4:19:** Onger Akaba 23:1; 2 Korin 9:8; Efesus 1:7

amodoghin, biziba isi ia daningam.

²⁰ God, a God en Afeziam, ezi e zurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira!

Pol Filipain gumamazizibav gia ghaze, Afeziam ia ko iki

²¹ Eghti, Godin gumamazizir Krai Iesus ko poroghav itiba, ia vaghvagh kamaghin me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko itiba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. ²² Kagh itir Godin gumamaziziba bar, me ia migia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atrivim Sisarin dipenimin aven ingarir darasi, me akar kam ia daningasa mighigha na migei.

²³ En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamın Itir Sios Bagha Osirizim O Kolosi Akar faragha zuim

Kolosi, a nguibar ekiar mam, a Esian Provinsın iti. Egha a Efesusın nguibar ekiam mong an boroghın iti. Pol uabi Kolosin nguibamın sios gamizi an otozir puvati. Pol Efesusın ikiava gumaziba amadazi, me ghua provinsın kamin nguibar mabar siosın ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghın oraki, gumazir maba Kolosibar nighnızir gavgavibagh asighasigha. Kamaghın amizi, a gavgavim men nighnızir gavgavim daningasa, akınafarir kam osirigha me bagha anemada. A kamaghın migei, Kraıs biziba bar dar dapanim. Kraıs uabıra uam e iniam, eghti tuavir igharaziba en akurvaghan kogham. Tuavir igharazir kaba e inigh Kraısın saghuıamın mangam. Kraısın, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraısın ingangarımın God ua bar biziba iniasa. Kraıs en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha Kraısın arazibara gın zui.

Pol akınafarir kam osirigha gumazir pumuning ganıngizi, aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, Tikikus. Ezi an gırara itim, Onesimus, gumazir kam Pol Filemon bagh osirizir akınafarımın an gun mıgırıgıar avırıbagha ami.

Kraıs a biziba bar dar dapanim, ezi Godın ıkrımırir aghuım ko an arazir aghuıba bar a gızıfa

(Sapta 1:1–3:4)

¹⁻² Kı Pol, God uan ifongıamın gın ghua Kraıs İesusın aposelin ikıasa na misefe.

Ezi kı ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akınafarir kam osiri. Ia Godın gumazamizir Kolosin nguıbar ekıamın itıba gan adarasi, ia nıghnızir gavgavım Kraısın ikıa a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afezıam God ko mıgıa ghaze, a ian apangkuvıgh ian navıbar amutı ia navır amırızımın ikı.

Ga ia bagha nıghnıgha God mınabavıra itı

³⁻⁴ Ga ian arazir aghuım baragha kamaghın fo, ia nıghnızir gavgavım Kraıs İesusın ikıava Godın gumazamizıba bar, me gifonge. Kamaghın amizi, dughıaba bar ga ia bagha God ko mıgıa, ia gınıghnıgha God mınabavıra itı. A en Ekıam Kraıs İesusın Afezıam. ⁵ E fo, guızın akam, an Akar Aghuım, a faragha ia bagha ghuızıma ia kamaghın oraki, bizır aghuır God ia danıngamıba da An Nguıbamın itı, egh ia da bagh mızuamıra da inıam. Egha ia nıghnızir gavgavım bizır kamın itı. Kamaghın, ia guızbangıra nıghnızir gavgavım Kraıs İesusın ikıava Godın gumazamizıba bar, me gifonge. ⁶ Ezi nguazır kamın danganıba bar, me Akar Aghuır kamın akurazı, gumazamizır avırıba nıghnızir gavgavım an ikıava an gın zuıma, Akar Aghuımın dagher aghuıba otıva ghuavıra itı. Ezi ia uaghan, arazır kamra ian tongın oto. Dughıar ia faragha Godın apangkuvımın eghaghanım baregha bar guızbangıra a gifozım, dughıar kam ıza datırıghın arazır kamra ian tongın otogha, ian ingaravıra itı. ⁷ Epafras Akar Aghuır kam ian sure gamı, ezi ia a gıfo. Epafras, a ingangarır gumazır bar aghuır ga bar ifongezım, a ga ko ingarır mav. A ga gısın ian akurvagha, bar deravıra Kraısın ingangarım gamı. ⁸ Egha Epafras ga mıgıa ga gegharı, Godın Duam ia gamıma ia Godın gumazamizıba deraghavıra me gifonge.

Pol Kolosın gumazamizıba gavgavım me danıngasa God ko mıgeı

⁹ Bizır kam bagha, ga fomıra ian arazıba baragha ıza datırıghın, ga zurara ia bagha

1:1-2: Rom 1:7; Efesus 1:1 **1:3-4:** Mak 4:8; 16:15; Jon 15:16; Efesus 1:13-16; 3:2; Filipai 1:3; 2 Timoti 4:8; Filemon 1:5; Hıbrı 6:10; 1 Pıta 1:4; 5:12 **1:7:** Kl 4:12, Fm 23 **1:7:** Kolosi 4:12; Filemon 1:23 **1:9:** Ro 12:2, 1 Ko 1:5, Ef 1:8-9, 1:15-17, 5:10, 5:17, Fl 1:9 **1:9:** Rom 12:2; 1 Korın 1:5; Efesus 1:8-9; 1:15-17; 5:10; 5:17; Filipai 1:9

God ko miġei. Ga kamaghin an azangsi, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kamın ia Godin ifongiam bar a gifogham. ¹⁰ Kamaghin amizi ia Ekiamin gumazamizibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekevegham. ¹¹⁻¹² Ezi ga kamaghin God ko miġei, an gavgavir ekiar aghuimin, God gavgaviba bar ia daningti, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateram, egh aghumra ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh bizir aghuir a ia bagha miseveziba iniam. Ia Godin gumazamiziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angazangarimin aven itir darasi. ¹³⁻¹⁴ Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, God en akuragha e inigha uan Otaramin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otaramin kam a bar a gifonge. God uan Otaramin ingangarimin e gamizi e firiaghire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingangaribar gun miġei

¹⁵ E Godin ganighan kogham, ezi Kraisin an mirara gari. Kraisin an Otaramin ivariam, a God ingarizir bizir kaba bar dar dapanim. ¹⁶ Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatiziba, da enselin gavgaviba

ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, ko bizir gavgaviba itiba. God Kraisin ko, aning bizir kaba bar dagh amizi, da bar Kraisin baghavira iti. ¹⁷ Ezi bizir kaba tighar otivam, Kraisin fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari isasuigha bar deravira ingari. ¹⁸ Kraisin, a siosin dapanim, ezi sios an inivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin faragha zuir gumazim. Kraisin Godin Otaramin ivariam, egha a faragha ovevemın ua dikafi. God ghaze, Kraisin uabi biziba bar dar dapanimin ikiam. Kamaghsua, a Kraisin gamizi, a ua dikafi, ¹⁹ God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otaramin kam gizivagham, kamaghin God uabi Kraisin aven iti. Kamaghin amizi, Kraisin Godin mirara gari.

²⁰ Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da uam a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisin ingangarimin arazir kam damuam. Kamaghin amizi a Kraisin ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kamın en apanir araziba da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko nguazimin itiba uaghara.

²¹ Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin amizi ia Godin saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim gami. ²² Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh ua bagh izam. Eghti ia an gumazamizibar min ikiva, an damazimin bar zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamaghsua datirighin Godin Otaramin angamira gumazir mikarzim sara areme, ezi tuavir

1:10: Jo 15:16, Ef 2:10, 4:1, Fl 1:27, 1 Te 4:1, Hi 13:21 **1:10:** Jon 15:16; Efesus 2:10; 4:1; Filipai 1:27; 1 Tesalonika 4:1; Hibru 13:21 **1:11-12:** Efesus 1:18-19; 3:16; 4:2 **1:13-14:** Luk 22:53; Efesus 1:6-7; 2:2; 1 Tesalonika 2:12; 2 Pita 1:11 * **1:13-14:** Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3
1:15: Jon 1:18; 2 Korin 4:4; Hibru 1:3 **1:16:** Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:16:** Jon 1:3; 1:10; Rom 8:38; 11:36; Hibru 1:2; 2:10; 1 Pita 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:17:** Jon 1:1-3; 8:58; 17:5; 1 Korin 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:18:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:20; 15:23; Efesus 1:10; 1:22-23; Akar Mogomem 1:5 **1:19:** Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:19:** Jon 1:16; 3:34; Kolosi 2:9 **1:20:** Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:20:** Rom 5:1; 2 Korin 5:18; Efesus 1:7; 1:10; 2:13; 2:16; 1 Jon 2:2
1:21: Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16 **1:21:** Rom 5:10; Efesus 2:12; 4:18; Taitus 1:15-16 **1:22:** Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14 **1:22:** Efesus 2:14-16; 5:27; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 2:14 **1:23:** Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14 **1:23:** Mak 16:15; Efesus 3:17; 1 Timoti 3:16; Hibru 3:14

kamın God uam e ko navir vamıra inis. ²³ Ezi dipenir guarim dipenimın suirazi moghın, ia nıghnızir gavgavimın suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia Akar Aghuim baregha dughiar kamın fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nıghnızir gavgavim iti. Egh ia akongıva nıghnızir gavgavim ataghıraghan markı. Ki Pol, ki Akar Aghuir kamın ingangarir gumazim, egha e gumazamizir nguazimın itiba bar me bagha anakuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

²⁴ Ezi datırıghın ki ian akurvaghasa mızazim ini. Krais siosın akurvaghasa inızir mızazıba, da gıvazir puvatı. Ki da gıvasava amı. Ezi ki siosın akurvaghasa ifonge, a Kraisın inıvafızimra. Bizir kam bagha ki bar akonge. ²⁵ God uabı, ian akurvaghasa na mısevegha, ingangarir kam na ganıngı, ezi ki siosın ingangarir gumazimın oto. Ezi ki deravıra Godın akam akurir ingangarim nan iti. ²⁶ Dughiar fomıra itıbar iza datırıghın, akar kam bar modo, ezi gumazamizıba bar a gıfozir puvatı. Egha datırıghın Godın gumazamizıbar damazıbar an azenim girı. ²⁷ Ezi Godın nıghnızim kamakın, a uabı Akar Aghuir modozir kam e an gumazamizıba, an en aka, eghtı e fogham, akar modozir kam a guızbangıra bar dera, egh Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakın, Krais ian navir averıabar aven iti, ezi ia fo, a ia inıghtı ia a ko mangıva Godın Nguıbamın ikıva, egh ia an bizir aghuıba iniam, ezi ia bizir kam bagha mızuai. ²⁸ Ezi e Kraisın Akar Aghuım bar vaghvagha gumazamizıbav kirı. E kamaghın ifonge, me Krais ko porogh ikıva fofozir aghuitamın oteveghan kogham, eghtı e me inıgh Godın damazimın mangam. Kamaghsua, e nıghnızir aghuım

ko fofozir aghuımın gın ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganıdı.

²⁹ Kamaghın amızı, Krais na ganıngızir gavgavir ekıam, a nan akurvazıma, tuavir kamın ki osımtızıba sara ingangarir dafar kam gamı.

2

E nıghnızir gavgavim ikıva akar ifavarıba batogham

¹ Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguıbamın itir gumazamizıba bagha a gamı, egha uaghan nan guamın ganızir puvatızir ıgharazıba sara. ² Ki kamaghın ifonge, ki gavgavim men navıbar anıngtı me atıatingan kogham, egh ki me damutı me uarı gıfueghıva uarı inıgh ikıva, fofozir aghuım inıghtı nıghnızir aghuir kam me damutı men nıghnızir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghın me Godın akar modozimın mıngarım deraghvıra a gıfogham, a Krais, a uabı akar modozir kamın mıngarım. Kamaghsua ki ingangarir kam gamı. ³ Godın fofozir aghuım ko nıghnızir aghuım bar pın kogha Krais gızıvagha modogha iti, matı dagıaba dagıabar dipenimın iti. Ezi Krais uabıra fofozir aghuir kam en aka.

⁴ Ezi ki ghaze, tav ia gıfarıva akar amırızıbar ia mıkımıva ia apezaperan kogham. Kamaghsua, ki akar kam ia mıgeı. ⁵ Ki uabı uan mıkarzimın ia ko itir puvatıgha, ki ia gınıghnıghavıra iti. Kamaghın ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gamı. Egha ki ian garıma, ia uarı inıgha tuıvıgha deragha ingara egha nıghnızir gavgavim Kraisın iti. Bizir kam bangın ki bar akonge.

E Kraisın porogh egh tuıvıgh gavgavıgham

1:24: Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8 **1:24:** Rom 5:3; 2 Korin 1:5-6; Efesus 1:23; 3:13; Filipai 3:10; 2 Timoti 1:8 **1:25:** Ef 3:2, 3:7-8 **1:25:** Efesus 3:2; 3:7-8 **1:26:** Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10 **1:26:** Rom 16:25-26; 1 Korin 2:7; Efesus 3:3-5; 3:9-10; 2 Timoti 1:10 **1:27:** Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1 **1:27:** Rom 9:23; 2 Korin 2:14; Efesus 1:18; 3:8; 1 Timoti 1:1 **1:28:** Ef 4:13, 5:27 **1:28:** Efesus 4:13; 5:27 **1:29:** Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13 **1:29:** Aposel 20:20; 20:27; Efesus 3:7; 3:20; Filipai 4:13 **2:2:** 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14 **2:2:** Efesus 3:4; 3:18; Filipai 3:8; Kolosi 1:26; 3:14 **2:3:** Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19 **2:3:** Aisaia 45:3; 1 Korin 1:24; 1:30; Efesus 1:8; 3:19 **2:4:** Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8 **2:4:** Rom 16:18; Efesus 4:14; 5:6; Kolosi 2:8 **2:5:** 1 Ko 5:3, 14:40, 1 Pi 5:9 **2:5:** 1 Korin 5:3; 14:40; 1 Pita 5:9 **2:7:** Efesus 2:20-22; 3:17; Kolosi 1:23

⁶ Ezi ia Kraiſ Ieſuſ en Ekiam a inigha gifa, kamaghin amizi ia a ko daruva an poroghiv iki. ⁷ Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara nguazimin tughav gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim Akar Aghuir Epafras ian ſure gamizir kamın iti, egh kamaghin ian nighnizir gavgavim aghung mangivira iki. Egh zurara God minabivira iki.

⁸ Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima, ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraisin izezir puvati.

⁹ Ia fo, Kraiſ a en mirara gumazimin oto, ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa. ¹⁰ Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ia Kraisin poroghav itima, God ia gamima ia guizbangira angamira ikiavira iti.

¹¹ Ezi ia Kraisin poroghav ikia, mati ia uan mikarzir mogomebar inibar ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarimin a gamizi an otozir pu. Puvati. Kraiſ uabi mikarzir mogomebar inibar ghorir arazir kam ati. Kraisin arazir kamın e, navir ghurimin gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigha, a gin amadagha firiaghiri. Kar guizbangira mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim. ¹² Ezi dughiar e ruezimin e Kraiſ ko poroghav itima, God Kraiſ ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiamın amodoghin ingarava Kraiſ mozimın a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir gavgavir kamın iti, ezi dughiar e ruezimin, God Ieſuſ ko e gamizima e uaghan ua dikafi.

¹³ Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bangin, ia mati gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatizibar min amua, gumazir aremezibar min iti. Ia navir ghurimin arazibar gin zui. Dughiar kamın Kraiſ ian navir ghurimin araziba tighar da atughuvkinighiva da gin amadagham, kamaghin amizi ia gumazir aremezibar min amuavira iti. Ezi datirighin God ia gamizi ia Kraiſ ko angamira iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada.

¹⁴ Moſeſ Oſirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba aghurigha azenim gatigha, e gamima e an akam ko an gavgavimin apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moſeſ Oſirizir Araziba isa Ieſuſin ter ighuvimin a gafu, egha tuavir kamın Moſeſ Oſirizir Arazibar gavgavim agifa. ¹⁵ Ezi Kraiſ ter ighuvimin duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba adegha gifa. God ter ighuvimin, kamaghin gumamaziba bar men aka, a bar da dikabiragha dagh amima da pura bizir kinibar min otifi.

E Kraiſ koma areme, ezi nguazir kamın araziba en akuraghan kogham

¹⁶ Kamaghin amizi, ia tav ateghtima an akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godin ziam fer dughiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko Sabatin dughiabar arazibar gin zuir puvati. ¹⁷ Arazir kaba, da bizir gin izambar nedazir kiniba, ezi Kraiſ a uabi guizbangin bizim. ¹⁸ Eghti gumazitam bizitam irebamın min bizimın ganigh, kamaghin a uabira uan ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gumazir kam suam, ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enſelbar ziaba fi. Eghti ia an akam baraghan marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurimin arazibar gin ghua, pura migia

2:8: Ga 4:3, 4:9, Ef 5:6, Kl 2:3, 2:18-20, Hi 13:9 **2:8:** Galesia 4:3; 4:9; Efesus 5:6; Kolosi 2:3; 2:18-20; Hibru 13:9
2:9: Jo 1:14-16, Kl 1:19 **2:9:** Jon 1:14-16; Kolosi 1:19 **2:10:** Ef 1:21-22 **2:10:** Efesus 1:21-22 **2:11:** Ro 2:29
2:11: Rom 2:29 **2:12:** Ro 6:4, Ef 1:19-20, 3:7, Kl 3:1 **2:12:** Rom 6:4; Efesus 1:19-20; 3:7; Kolosi 3:1 **2:13:** Ef 2:1-5 **2:13:** Efesus 2:1-5 **2:14:** Ef 2:14-16, 1 Pi 2:24 **2:14:** Efesus 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:15:** Kl 1:13 **2:15:** Kolosi 1:13 **2:16:** Ro 14:1-12, 1 Ko 8:8, Ga 4:10 **2:16:** Rom 14:1-12; 1 Korin 8:8; Galesia 4:10 **2:17:** Hi 8:5, 9:9, 10:1 **2:17:** Hibru 8:5; 9:9; 10:1 **2:19:** Ef 2:21, 4:15-16

ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamaghin amitam ateghti a ia dikabiragh, ian ivezir aghuim okiman marki. ¹⁹ Egha a Kraisin suirazir puvatigha anetaki, Kraisen dapanim, e an inivafizim. E an poroghav ikia dagheba isa, egha a ko inivafizir agiribar min uari isasuiragha iti. Inivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God ifongezi moghin aghua gavgafi.

²⁰ Ezi ia Kraisen ko poroghav ikia a ko areme, kamaghin amizi ia duar kurar overiam ko nguazim gativaziba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egha tizimsua ia nguazir kam in itir gumazamizibar min aruavira iti? Egha tizimsua ia nguazir kam in arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin, ²¹ "Ia bizir kabar suighan marki," egh "Dagher kabar aman marki," egh uaghan "Bizir igharazir maba sara suighan marki." ²² Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumazamizibara uari dagh amuava da arigha en sure gami. ²³ E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamin gin mangira mighhvira Godin ziam fer arazibar amu. Egha ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egha ghaze, ia Godin ingangarim damuva uan mikarzim mizazir kuram a daning. Egh arazir kaba, da en mikarzibar akuragh navir ghurimin araziba dikabiragh da givaghan kogham. Bar puvatigham.

3

E Kraisen ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti

¹ God ia gamizima ia Kraisen ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti. Kamaghin

amizi, ia Godin Nguibamin pin itir biziba bar dagh ifongegh, da Kraisen iti naghin iti. Kraisen, Godin agharir guvimin amadaghan uan atrivir dabilirabimin aperaghav iti. ² Ezi ia bizir pin itiba baghvira nighnigh, egh nguazimin itir bizibagh nighnighan marki. ³ Ia fo, ia aremegha gifa, ezi ian ikirimirir angamira itim Kraisen ko ikiava, Godin poroghav ikia egha modoghav ikia tighar azenimin otivam. ⁴ Ezi Kraisenra, a guizbangira ian ikirimirir angamira itimin mingarim. Eghti Kraisen uamategh izamin dughiam, ia uaghan a ko an angazangarir gavgavir ekiamin aven otivam.

Kraisen en aven itima e gumazamizir igiabar otifi (Sapta 3:5--4:18)

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

⁵ Kamaghin amizi, ia nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim, koma gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer arazir kam, mati ia uari isa ifavarir godbar aningizir arazimin min ami. ⁶ Ezi bizir kaba bagha God uan aningagharimin ivezir bar kuram gumazir arazir kabagh amiba me bagha anetizima a iti. Kar gumazamizir Godin akam iriaghiazibar ivezir kuram. A izam. ⁷ Ia faragha arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagha ia ikiaghariki.

⁸ Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma mighrigiar mizirizir ian akatoribar otiviba, ⁹ ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan

2:19: Efesus 2:21; 4:15-16 **2:20:** Ga 4:3-5, 4:9 **2:20:** Galesia 4:3-5; 4:9 **2:21:** 1 Ti 4:3 **2:21:** 1 Timoti 4:3 **2:22:** Ais 29:13, Mt 15:9 **2:22:** Aisaia 29:13; Matyu 15:9 **3:1:** Sng 110:1, Mk 12:36, 16:19, Ef 1:20, Fl 1:30, Kl 1:29, 2:12, 1 Te 2:2 **3:1:** Onger Akaba 110:1; Mak 12:36; 16:19; Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **3:2:** Mt 6:33 **3:2:** Matyu 6:33 **3:3:** Ro 6:2, 2 Ko 5:7, 5:14, Ga 2:20, Kl 2:20 **3:3:** Rom 6:2; 2 Korin 5:7; 5:14; Galesia 2:20; Kolosi 2:20 **3:4:** Jo 11:25, 14:6, 1 Ko 15:43, Fl 1:21, 1 Jo 3:2 **3:4:** Jon 11:25; 14:6; 1 Korin 15:43; Filipai 1:21; 1 Jon 3:2 **3:5:** Ro 6:6, 6:11-13, 8:13, Ga 5:24, Ef 4:19, 5:3-5, 1 Te 4:5 **3:5:** Rom 6:6; 6:11-13; 8:13; Galesia 5:24; Efesus 4:19; 5:3-5; 1 Tesalonika 4:5 **3:6:** Ef 5:6 **3:6:** Efesus 5:6 **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2 **3:7:** Rom 6:19-20; 1 Korin 6:11; Efesus 2:2 **3:8:** Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1 **3:8:** Efesus 4:22; 4:25-31; 5:4; Hibru 12:1; 1 Pita 2:1 **3:9:** Ef 4:22 **3:9:** Efesus 4:22 **3:10:** Stt 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24 **3:10:** Jenesis 1:26; Rom 12:2; Efesus 2:10; 4:24

marki. Ia fo, ia navir ghurimın araziba ategha, ¹⁰ gumazamizir igiabar otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumazamizir igiabar otivizir kam, a kamaghın ifonge, a ia damuti ia bar deravıram a gifogham. Kamaghsua, a ia gamuavıra itima ia an miraram otivavıra iti. ¹¹ Kamaghın amizi, datırighın bibıziba puvati. Ia ua kamaghın nıghnıghan marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, o e mikarzir mogomebar iniba aghore, o da aghorezir puvati, o igharazir darazir akabav gei, o nguibar atiabar gumazamiziba, o e pura ingangarir gumazibar iti, o e firiaghırezir gumazamiziba. E kamaghın nıghnıghan kogham. E fo, Kraıs uabıra iti, egha Kraıs uabi bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

¹² God ua baghavıra ia misevezi, ia an gumazamizibar otivigha gıfa, ezi a bar ia gifonge. Kamaghın amizi, ia arazir kabar amu: Ia gumazamizibar apangkuv, egh arazir aghuıbar gumazamizir igharazibar amu, egh uari dikabıragh, egh gumazamizibar asughasugh, egh dıghorim amırazir arazim damu. ¹³ Egh ian tongın tav arazir kuratam igharazitav damıghtıma an an osemeghıva, egh ia zuamıra uari uarir anıngaghan marki, egh uari uan arazir kuraba gın amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gın amada, ezi kamaghıra ia uaghan uarıra uan arazir kuraba gın amang. ¹⁴ Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam a bar arazir igharazibagh afıra. Arazir kam, an arazir aghuir igharazibagh amıma da bar deravıram otiva, uari isa ingari. ¹⁵ Kraıs navir amırizim ia ganıngı, egha ia gamızıma ia navir vamıra

iti, ezi navir amırizir kam ian navir averıabar ikıva ia gativagh nıghnızir aghuıba ia danıngam. Ia fo, navir amırizir kam bagha God ian diazıma ia bar uari inıgha inıvafızir vamıran mın oto. Egh zurara God mınabi. ¹⁶ Egh Kraısın akam ian navir averıabar ikı gavgafıgh. Eghtı ia vaghvagh nıghnızir aghuıba ko fofozıbar gın mangıva uarıra uarir sure damuva akurvazir akam uari danıng. Egh Onger Akabar Akınafarımın aven ıghıabar amuva, İesusın zıam fer ıghıabar amuva, Godın Duam ian navir averıabagh atızir ıghıabar amu. Dughıar ia ıghıabar amuamım, ia uan navir averıabar God mınabi. ¹⁷ Ezi bizir manaba ia dagh amı, mıgırıgıaba o ingangarıba, ia bizir kaba bar Ekiam İesusın zıamın dar amu. Egh an zıamın ia God Afezıam mınabi.

Pol, Kraısın arazıbar gın mangasa, poroghamıba ko borıbav gei

¹⁸ Ia amuıba vaghvagh, uan pabar apengan ikı me baghıvıra ikı. Kar Ekiam ifongezir arazim. ¹⁹ Ezi ia paba vaghvagh, uan amuıba bar deraghvıra me damuva bar me gifongegh. Egh men ataran kogh, pazı me damuan marki.

²⁰ Ia borıba, ia zurara uan ameboghfeziabar akaba baraghıva dar gın mangı. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham. ²¹ Ia afeziaba uan borıba mıghı me amir bizıba bagh mıkımıva men nıghnızıbar amuti me ataran marki. Ia kamaghın damuti, borım osemegh kamaghın mıkım suam, kı bizıtam damuan kogham. Markı. Kı aghua.

Pol ingangarir gumazıba ko gumazir ekıar men garıbav gei

²² Ia ingangarir gumazıba vaghvagh, uan gumazir ekıar ian garıbar akaba baragh, egh bizıba bar dar amu. Egh

3:11: Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23 **3:11:** Rom 10:12; Galesia 3:28; Efesus 1:23 **3:12:** Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9
3:12: Galesia 5:22; Efesus 4:32; Filipai 2:1; 1 Pita 2:9 **3:12:** Efesus 4:2 **3:13:** Mk 11:25, Ef 4:32, 5:2 **3:13:** Mak 11:25; Efesus 4:32; 5:2 **3:14:** Ro 13:8-10, 1 Ko 13:13, Ef 4:3 **3:14:** Rom 13:8-10; 1 Korin 13:13; Efesus 4:3
3:15: 1 Ko 12:13, 12:27, Ef 2:16-17, 4:4, Fl 4:7 **3:15:** 1 Korin 12:13; 12:27; Efesus 2:16-17; 4:4; Filipai 4:7 **3:16:** 1 Ko 14:26, Ef 5:19, Kl 4:6 **3:16:** 1 Korin 14:26; Efesus 5:19; Kolosi 4:6 **3:16:** Efesus 5:19-20 **3:17:** 1 Ko 10:31, Ef 5:20, 1 Te 5:18, Hi 13:15 **3:17:** 1 Korin 10:31; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; Hibru 13:15 **3:18:** Ef 5:22, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **3:18:** Efesus 5:22; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1 **3:19:** Ef 4:31, 5:25, 5:28, 1 Pi 3:7 **3:19:** Efesus 4:31; 5:25; 5:28; 1 Pita 3:7 **3:20:** Ef 5:24, 6:1, Ta 2:9 **3:20:** Efesus 5:24; 6:1; Taitus 2:9 **3:21:** Ef 6:4 **3:21:** Efesus 6:4
3:22: 1 Ti 6:1, Ta 2:9 **3:22:** 1 Timoti 6:1; Taitus 2:9 **3:22:** Efesus 6:5-8

ia kamaghin nighnighan marki, “egh suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti me e gifuegham.” Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughiaba bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu. ²³ Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami. ²⁴ Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumamaziziba, a uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumamaziziba bagha atizim, a gin ia daningam. ²⁵ Ia fo, God gumamazizir vabara a men garir puvati, a bar gumamazizibar gara men araziba ko navir averiaba deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4

¹ Ia ingangarir gumamazizibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumamaziziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuibar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damu egh deraghvira daruam

² Ia God ko mikim mamaghira ikiva, deraghvira ganiva nighnigh God ko mikim, egh God minabivira iki. ³ Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh an azangsighti, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati. ⁴ Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God

ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam.

⁵ Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh arazir aghuibar me damu. Egh ia dughiaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki. ⁶ Ia zurara akar aghuir singtuzibav kimtima, gumamaziziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin amizi ia bar deravira foghiva gumamaziziba vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

⁷ Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam. ⁸ Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. ⁹ Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam.*

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹⁰ Aristarkus, a na ko kalabusin ikia, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasın imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ia Mak iniasa, ki ia bagha akar kam amadagha gifa.) ¹¹ Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir kabara, me

3:24: 1 Ko 7:22 **3:24:** 1 Korin 7:22 **3:25:** Lo 10:17, Ro 2:11, Ef 6:9, 1 Pi 1:17 **3:25:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Efesus 6:9; 1 Pita 1:17 **4:1:** Wkp 25:43, 25:53, Ef 6:9 **4:1:** Ofa Gami 25:43; 25:53; Efesus 6:9 **4:2:** Ef 6:18, Fl 4:6 **4:2:** Efesus 6:18; Filipai 4:6 **4:3:** Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19 **4:3:** Rom 15:30; 1 Korin 16:9; Efesus 6:19 **4:4:** Ef 6:20 **4:4:** Efesus 6:20 **4:5:** Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12 **4:5:** Efesus 5:15-16; 1 Tesalonika 4:11-12 **4:6:** Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15 **4:6:** Mak 9:50; Efesus 4:29; Kolosi 3:16; 1 Pita 3:15 **4:7:** Ap 20:4, 2 Ti 4:12 **4:7:** Aposel 20:4; 2 Timoti 4:12 **4:7:** Efesus 6:21-22 **4:9:** Fm 10-12 **4:9:** Filemon 1:10-12 * **4:9:** Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan. **4:10:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Fm 24 **4:10:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Filemon 1:24

na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir In-gangarim gamua egha me bar deraghavira nan akurvasi.

¹² Epafra uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Krai Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko migiavira iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuiyigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveg-han koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam. ¹³ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Lao-disian nguibamin itir darazi ko Hierapo-lisin nguibamin itir darazi bagha a gami. ¹⁴ Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki.†

¹⁵ Egh ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. ¹⁶ Egh ia akinafarir kam uarir tongin a dipon, egh gin Lao-disian itir sios bagh anemadagh, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir tongin a diponam. ¹⁷ Egh ia kamaghin Arkipus mikemegh, “Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar anegifagh.”

¹⁸ Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.‡

4:12: Kl 1:7, Fm 23 **4:12:** Kolosi 1:7; Filemon 1:23 **4:14:** 2 Ti 4:10-11, Fm 24 **4:14:** 2 Timoti 4:10-11; Filemon 1:24 † **4:14:** Gumazir aviriba nighnigha ghaze, Lukin kamrama, akinafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim Aposelbar Ingangariba. **4:17:** Fm 2 **4:17:** Filemon 1:2 **4:18:** 1 Ko 16:21, 2 Te 3:17 **4:18:** 1 Korin 16:21; 2 Tesalonika 3:17 ‡ **4:18:** Ni 1 Korin 16:21in gan.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 1 Tesalonika Akar faragha zuim

Tesalonikan nguibar ekiam, a Masedonian Provinsin nguibar ekiam mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamin siosin mam okore (Aposel 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avirim Polin akamin gin ghua egha Kraisin adarazir otifi, ezi Judaba navir kuram Polin ikiava a gamizi, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gin Pol ghua Korinin nguibar ekiamin itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraisin adarazi bativizibar gun Pol migei.

Ezi Pol Timotin akam baregha, Tesalonikan sios nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa, a ko Sailas ko Timoti akinafarir kam osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avirim ghaze, akinafarir kam ti Pol osirizir akinafarir Godin Akinafarimin aven itibar faragha zuim. Ezi akinafarir kamin, Pol Tesalonikabar nighnizir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Kraisin manmaghin ua izamin bizim, me ti deravira fozir puvati. Me kamaghin foghasa, gumazamizir Kraisin tighar ua izamin dughiamin ovengeziba, me uaghan zurara itir ikirimirir aghuim iniam, o puvatiham? Eghti Kraisin dughiar manamra izam? Pol men azangsiziba ikarvagha kamaghin migei, me arazir aghuibar gin mangiva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akir iki.

Pol ko ingarir darasi, me Tesalonikan itir sios ginighnisi

(Sapta 1--3)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Kraisin Iesusin poroghav itir gumazamiziba: Godin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Pol Tesalonikan itir siosin nighnizir gavgavim bagha bar akonge

² E zurazurara God minabava ia bagha God ko migei. ³ E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godin itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Kraisin Iesusin mizua ikia, uan naviba gavgavim dagh anigavira iti. E ian arazir kaba Godin damazimin dagh nighnisi. Kamaghin, e bizir kaba bagha God minabavira iti.

⁴ En adarasi, e kamaghin fo, God bar moghira ia gifongegha, ua baghavira ia amisevegha gifa. ⁵ Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize. Kamaghin amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo. ⁶ Egha ia Godin akam inizi, osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamin araziba ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge. ⁷ Kamaghin ia arazir aghuim Masedonia ko Akaiian Provinsin itir Kraisin adarasi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam. ⁸ Ezi Ekiamin akar ia kunizim, a dibiarimin ararem in min bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara aninghin ghuzir puvati, ian nighnizir gavgavir Godin itir kamin eghaghanim, nguibaba

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1-13; 2 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11 **1:2:** Efesus 1:16; Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 2 Tesalonika 1:11 **1:3:** 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi 6:10 **1:3:** 1 Korin 13:13; Galesia 5:6; Kolosi 1:4-6; Hibru 6:10 **1:4:** Kl 3:12, 2 Te 2:13 **1:4:** Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 2:13 **1:5:** 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3 **1:5:** 1 Korin 2:4-5; 4:20; Kolosi 2:2; Hibru 2:3 **1:6:** Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **1:6:** Aposel 17:1-9; 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **1:7:** 1 Pi 5:3 **1:7:** 1 Pita 5:3
1:8: Ro 1:8 **1:8:** Rom 1:8

bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham. ⁹ Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia marvir guaba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God. ¹⁰ Ezi ia an Otarim mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarrir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

¹ En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzir puvati. ² Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isima, me en zibagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizima, e uan apanir avirir kabar atiatir puvati. E tugh gavgavigha Godin Akar Aghuim ia mikiri. ³ Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin iki-asava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mikemezir puvati, egha e nighnizir zuezir puvatizitam sara ia migia ia gifarazir puvati. ⁴ Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh fogha givagha, a uabi ifongegha Akar Aghuim akunamin ingangarim e ganingi. Gumamaziziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamaghsua, a uari amir ingangarim gifongegham. ⁵ Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akar ifavaritamin ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha

ia apezepera migeir puvati. ⁶ E, ia ko gumamazizir igharazibar damazimin ziam iniasa ingarir puvati.

⁷ E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, uarir akurvaghasava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E bar aghumra ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan borir aghiribar asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari. ⁸ Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira bar ia gifongegha, Godin Akar Aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa.

⁹ En adarasi, ia uari en ingangarir ekiam e ia ko ikia Godin Akar Aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghs osimtizir ekiam ia daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.

¹⁰ Ia fozu, God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumamaziziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati. ¹¹ Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvagha dar ia gami. ¹² Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavgavighamin migirigibagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kamin aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a iniam.

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osimtiziba atera tugh gavgafi

1:9: Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1 **1:9:** Aposel 14:15; 1 Korin 12:2; Galesia 4:8; 1 Tesalonika 2:1 **1:10:** Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:10:** Aposel 17:31; 1 Tesalonika 4:16; 5:9; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9 **2:1:** 1 Tesalonika 1:5; 1:9 **2:2:** Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1 **2:2:** Aposel 16:19-24; 17:1-9; Filipai 1:30; Kolosi 2:1 **2:4:** Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11 **2:4:** Jeremaia 11:20; Galesia 1:10; 1 Timoti 1:11 **2:5:** Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3 **2:5:** Aposel 20:33; Rom 1:9; 1 Tesalonika 2:10; 2 Pita 2:3 **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9 **2:6:** Jon 5:41; 5:44; 1 Korin 9:1-6; 2 Korin 11:9; 2 Tesalonika 3:8-9 **2:7:** 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24 **2:7:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 13:4; 2 Timoti 2:24 **2:9:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15 **2:9:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 2 Korin 11:9; 12:15 **2:11:** Ap 20:31 **2:11:** Aposel 20:31 **2:12:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10 **2:12:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 5:10 **2:13:** Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2 **2:13:** Galesia 1:11-12; 4:14; 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13; 2 Pita 3:2

13 Ia en akam baregha Godin akam ini, egha gumazibar akamin min a in-izir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar pamten ia gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari. Kamaghin amizi, e bizir kam bagha zurara God minabi. 14 En adarasi, Godin siosin Judian Provinsin itiba, me Krai Iesusin adarasi, bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian itir siosba, Judaba osimtiziba me garisi. 15 Judaba, Ekiam Iesus ko Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghirezi, me uaghan e batosi. Egha me God ifongezir arazibar aghuagha, gumazamiziba bar men apanimin iti. 16 Egha me God ua gumazamizir kaba inian me aghuagha, kamaghin e Kantrin Igharazibar Gumazamiziba akam e me mikiman me aghuagha, en tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin aningagharim men izegha gifa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

17 En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ategha, ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba buriavira iti. 18 E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en tuaviba apiri. 19 Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damighti e an damazimin bar akuegh a mizuam iki tugh gavgavigham? E bizir tizim inigh mangi an akagh suam e ingangarir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia baghavira bar akuegham. 20 Guizbangira, e ia baghavira bar akuegham. Ezi iarara e gamima e bar akueghavira iti.

3

Pol Tesalonikaba gavgavim me daningasa Timoti amada

1 E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam misuegha ghaze, ga Atensin ikiam. 2 Egha Timoti amadazima a ia bagha izi. Timoti a en aveghbuam. Egha a Godin ingangarir gumazir Kraisin Akar Aghuim akurim. Ga gavgavim ia daningiva, ian nighnizir gavgavimin akurvaghasa anemada. 3 E kamaghin aghua, osimtiziba ko mizazir ia isir kaba ia damuti ia nighnizir aviribar amuam. Ia uari fo, God uabi osimtizir kamagh gariba aterasa e amisefe. 4 E faragha ia ko ikia egha kamagh ia migiavira iti, osimtizitaba e bativam. Ezi ia datirighin deragha kamaghin fo, dughiar kurar kam e bato. 5 Bizir kam bagha, ki sughsughan aghuagha, ian nighnizir gavgavim gifoghasa Timoti ia bagha anemadazi a izi. Ki kamagh atiati, gumazir kuram Satan ian nighnizir gav-gavibar amuti, da ireghti, en ingangarim pura mangigham.

Timoti migirigiar aghuim inigha izezima Pol bar akonge

6 Ezi Timoti ia ategha datirighira iza e batogha, Akar Aghuim e migia ghaze, ia nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kamaghin migia ghaze, ia zurara e ginighnigha ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava ami moghin e uaghan ian ganasava ami. 7 Kamaghin amizi, en adarasi, dughiar e osimtiziba ateri nighnizir aviriba e bativimin, e kamaghin oraki, ia nighnizir gavgavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam gavgavim e ganingi. 8 E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tugh gavgavizima, e kagh uaghan, en dabirabim datirighin bar dera. 9 E

2:14: Ap 17:5, Hi 10:33-34 2:14: Aposel 17:5; Hibru 10:33-34 2:15: Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12 2:15: Aposel 2:23; 3:15; 7:52; 9:23; 9:29; 13:45; 13:50; 14:2; 14:5; 14:19; 17:5; 17:13; 18:12 2:16: Mt 23:32-33, 24:6, Lu 11:52, Ap 13:50 2:16: Matyu 23:32-33; 24:6; Luk 11:52; Aposel 13:50 2:17: 1 Te 3:10 2:17: 1 Tesalonika 3:10 2:19: Fl 2:15-16, 4:1, 2 Te 1:4 2:19: Filipai 2:15-16; 4:1; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 1:4; Akar Mogomem 1:7 2:20: 2 Ko 1:14, 1 Te 3:13, MAA 1:7 2:20: 2 Korin 1:14 3:1: Ap 17:15 3:1: Aposel 17:15 3:2: Ap 16:1-3 3:2: Aposel 16:1-3 3:3: Ef 3:13, 2 Ti 3:12 3:3: Efesus 3:13; 2 Timoti 3:12 3:4: Ap 14:22, 20:24 3:4: Aposel 14:22; 20:24 3:5: Fl 2:16 3:5: Filipai 2:16 3:6: Ap 18:5 3:6: Aposel 18:5 3:7: 2 Te 1:4 3:7: 2 Tesalonika 1:4 3:8: Fl 4:1 3:8: Filipai 4:1

ia ginighnigha uan Godin damazimin guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e ia bagha God minabavira iti. ¹⁰ Egha dimagariba ko aruebar, God ko pamtem miaviavira ikia ghaze, God en amamangatighti e uari izi ian ganam. Eghti ian nighnizir gavgavim oteveghti, e ua ian akurvaghiva ian nighnizir gavgavim damutima, a gavgavigham.

Pol God ko migei

¹¹ E kamagsua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim azeneghti e ia bagh izam. ¹² En ifongiam, Ekiam ia damighti arazir igharazir darazigh ifongezim bar moghira ia gizivagh egh fasfaghham. E bar ia gifongezim moghira, ia vaghvagh Godin gumazamiziba ko gumazamizir igharaziba bar me gifongegh. ¹³ Eghti God gavgavim ia daningti, gumazamizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otogh gavgafigh

4

(Sapta 4--5)

E gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim damuan kogham

¹ Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam

Iesusin ziamin gavgavimin ia gakaghora ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki. ² E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo.

³ God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh an damazimin zuegh. Egh gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagham. ⁴ Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu.* ⁵ Ia uan mikarzimifongiagara, gin mangan marki, mati God gifozir puvatizir gumazamiziba amir araziba. ⁶ Kamaghin ia uan aveghbuaba osimtiziba me darigh me gifar arazir kurabar men amuibar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia migia ghaze, gumazir arazir kurar kabagh amiba, God gin ivezir kuram me daningam. ⁷ E fo, God arazir miziriziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en diazigha ghaze, ia nan gumazamizibara, kamaghin ia arazir zuruzibara damu. ⁸ Kamaghin amizi, ni tina akar kaba akirim dagh asara, ni akirim gumazim gasarazir puvati, ni God akirim a gasara, Godin kamra uan Duam ia ganingti.

E arazir aghuibar amuti da gavgavika

⁹ Ki Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazim ia bagh osiran kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami. ¹⁰ Ezi ia Provins Masedonian itir Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazibar bar me gami. En adarasi, ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian azangisi.

3:10: Ap 26:7, Ro 1:10, Kl 4:12, 2 Ti 1:3 **3:10:** Aposel 26:7; Rom 1:10; Kolosi 4:12; 2 Timoti 1:3 **3:11:** 2 Te 2:16
3:11: 2 Tesalonika 2:16 **3:12:** 1 Te 4:9-10, 5:15, 2 Pi 1:7 **3:12:** 1 Tesalonika 4:9-10; 5:15; 2 Pita 1:7 **3:13:**
 Sek 14:5, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **3:13:** Sekaraia 14:5; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2 Tesalonika 1:7; 1:10
4:1: Fl 1:27, Kl 1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:1:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2:6; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 3:6
4:3: 1 Ko 6:15, 6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:3:** 1 Korin 6:15; 6:18; Efesus 5:3; 5:17;
 5:27; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 10:10; 1 Pita 1:16 **4:4:** Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 **4:4:** Rom 6:19; 1
 Korin 6:13-15; 6:18 * **4:4:** Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnizir kurar ian navir
 averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar
 amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga 4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:5:** Onger Akaba 79:6; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 4:17-18;
 2 Tesalonika 1:8 **4:6:** Wkp 19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:6:** Ofa Gami 19:11-13; Onger Akaba 94:1;
 1 Korin 6:8; 2 Tesalonika 1:8 **4:7:** 1 Ko 1:2, 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16 **4:7:** 1 Korin 1:2; 2 Tesalonika
 2:13-14; Hibru 12:14; 1 Pita 1:14-16 **4:8:** Ese 36:27, 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:8:** Esekiel
 36:27; 37:14; Luk 10:16; 1 Korin 2:10; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:9:** Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13
4:9: Jon 13:34; 15:12; Hibru 8:11; 1 Jon 2:20; 2:27; 3:11-13 **4:10:** 2 Te 3:4 **4:10:** 2 Tesalonika 3:4

11-12 Ki kamaghsua, ia bizitamın oteveghan kogham, eghti gumazir Kraisin azenan itiba ian ganıva kamaghın mikim suam, Kraisin adarazi arazir aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a deraghsi, puvıra uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir akurvagh, mati e fomıra ia mikemezi moghıra.

Ekiam uamategh izıva e akuvagh

13 En adarasi, e kamaghsua, ia bar deravıra Kraisin gumazamizir ovengezıba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nıghnızir gavgavim Godın itir puvatizıbar mın pamten osemegh ikian marki. Me ua dikavamin dughiam mızuair puvati. 14 E kamaghın nıghnızir gavgavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghın amizi, en nıghnızir gavgavim kamakın, God gumazir nıghnızir gavgavim an ikiava ovengezıbar amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam.

15 Ekiamın akam e kamaghın ia mikeme, Ekiam uamateghtıma e gumazamizir angamıra itiba, gumazir ariaghırezıbar faragh mangan kogham. Puvati. 16 Ekiam pamtem mikimti, an enselin faragha zuimın tiarim mikimti, Godın sıgham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguıbam ategh izıghırıtıma gumazamizir Ekiamın poroghav ikiava ariaghırezıba faragh ua dikavigham. 17 Dughiar kamın gın e gumazamizir angamıra ikiavıra itiba, e gumazamizir kaba ko ghuariabar tongın mavanangam, egh e bar Ekiam overiamın a bativam. Kamaghın e bar Ekiam ko zurazurara ikiam. 18 Egh ia akar kam Godın gumazamizir igharazıbar kim, egh gavgavim uari daning.

5

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akır ikiam

1 En adarasi, e bizıba otivamin dughı-atam diborogh ia bagh an osirighan kogham. 2 Ia uari fogha gıfa, Ekiam Izamin Dughiam okımakıar gumazim dımangan izi moghın zuamırama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghan kogham. 3 Gumazamizıba kamaghın mikımam, “Datırıghın dughıar amirizim e batızı, e deravıra iti.” Eghti bizir me gasıghasıghamım bar zuamıra me batogham, mati mızazır amızır navıba adaıba borım batasa ısır mızazıba. Men tav osımtızır kam gıtıagh arı mangan kogham.

4 Kamaghın amızı, en adarasi, ia mıtatemın itir puvati, egh dughıar kam okımakıar gumazımın mın izıti, ia an ganıgh dıgavır kuram damuan marki. 5 Ia fo, ia bar aruem ko angazangarımın gumazamizıba. E dımagarım ko mıtarmemın adarazi puvati. 6 Kamaghın amızı, e gumazamizir igharazıbar mın daku ikian kogham. En damazıba kurıghıreghtı e deraghvıra nıghnıgham. 7 E fo, gumazamizir akuıba me dımagarıbar akuı. Ezi gumazır dıpar kuraba apa onganızıba, dımagarıbar da apı. 8 Ezi e aruemın adarasi, kamaghın e deraghvıra nıghnıgham. E nıghnızır gavgavım Godın itir arazım ko ıgharaz darazıgh ifongezır arazım ınıgham, egh bizır kamning mıdorozır korotıamın mın uan evarıba ıkeghtı da e apazagham. Egh God mızuam ıkı an akurvazır arazım ınıgham, egh e mıdorozır dapanır asuamın mın anerughtı an e apazagham. 9 God, uan anıngagharımın aven mangasa e

4:11-12: Rom 13:13; 2 Korin 8:21; Efesus 4:28; Kolosi 4:5; 2 Tesalonika 3:8; 3:12; 1 Pita 4:15 **4:13:** Ef 2:12 **4:13:** Efesus 2:12 **4:14:** Ro 14:9, 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23 **4:14:** Rom 14:9; 1 Korin 15:3-4; 15:12-13; 15:18; 15:23 **4:15:** 1 Korin 15:51-52 **4:16:** Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7 **4:16:** Matyu 24:30-31; Aposel 1:11; 1 Korin 15:23; 15:52; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 1:7 **4:17:** Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12 **4:17:** Jon 12:26; Aposel 1:9; Akar Mogomem 11:12 **5:1:** Mt 24:36 **5:1:** Matyu 24:36 **5:2:** Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3 **5:2:** Matyu 24:42-44; Luk 12:39; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3 **5:3:** Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22 **5:3:** Esekiel 13:10; Hosea 13:13; Matyu 24:39; Luk 21:34-35; Jon 16:21-22 **5:4:** Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8 **5:4:** Rom 13:12-13; 1 Jon 2:8 **5:5:** Ro 13:12, Ef 5:8-9 **5:5:** Rom 13:12; Efesus 5:8-9 **5:6:** Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8 **5:6:** Matyu 24:42; 25:5; 25:13; 1 Pita 5:8 **5:7:** Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef 5:14 **5:7:** Luk 21:34-36; Rom 13:13; Efesus 5:14 **5:8:** Ais 59:17, Ef 6:13-17 **5:8:** Aisaia 59:17; Efesus 6:13-17 **5:9:** Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 **5:9:** Rom 9:22; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 2:13-14; 1 Pita 2:8

amisevezir puvati. A en Ekiam Kraiſ Ieſuſin ingangarimin en akurvaghſa e amifeſe. ¹⁰ Ieſuſ en akurvaghſava e bagha areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o e angamira iti, e a ko angamira ikiam. ¹¹ Kamaghin, ia uari vaghvagh akar aghuibar uariv kim egh gavgavim uari daning, mati ia datirighin ami mokin.

God uan adarazir akuraghti me arazir aghuibar amuam

¹² Nan adarasi, e kamaghin ian azangſisi, ia gumamazir ian akurvagha ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumamazir dapanibar ikiaſa me amifeſe, eghti me ian araziba akiramim migirigiabar amuam. ¹³ Ia men ingangarim me amir kam ginighnigh, egh naviba bar men deraghiva me gifongeghiva men apengan iki. Egh ia bar uari inigh navir amirizimin iki.

¹⁴ Nan adarasi, e kamaghin ian azangſighſa, ia gumamazir amirazibar araziba akiriva, egh gumamazir atia-tiabar naviba gavgavim me daningiva, gumamazir gavgaviba puvatizibar akurvagh, egh ia gumamaziba bar dughorim amirazim men iki.

¹⁵ Ia deravira gan, gumazitam o amizitam arazir kurabar ia damutima, ia an arazir kuraba ikaravaghan marki. Ia zurara arazir aghuibar Godin gumamazibar amusi gavgavigh, uaghan gumamazir igharaziba sara.

¹⁶ Egh ia zurara bar akongegh, ¹⁷ egh ia God ko zurara mikimvira iki. ¹⁸ Bizir tizim ia bato, God minabivira iki. God kamaghsua, ia gumamazir Kraiſ Ieſuſin poroghav itiba ia arazir kaba bar, dar amu.

¹⁹ Eghti Godin Duam bizitam damusi ia mikimtima, ia an anogoroghan marki.

²⁰ Eghti Godin akam inigha izir gumamazibar akam me ia mikimtima ia navir kuram men ikian marki. ²¹ Egh ia bar deravira araziba ko akaba bar, da tuisigh. Egh arazir aghuibara, ia dar suigh. ²² Egh arazir kuraba ia bar da atakigh.

²³ God uabi navir amirizimin mingarim, a ia damightima ia uari isi bar a daning, egh an damazimin bar zuegham. Eghti a ian duaba ko, mikarziba ko, ikirimiriba bar moghira deraghvira dar ganti, da deraghvira ikiva en Ekiam Kraiſ Ieſuſ iza-min dughiamin ia arazir kuratam Godin damazimin bar puvatigham. ²⁴ Godin ian diazim, a uan akabar gin ghua bizibagh amima da guizin otifi. Kamaghin e fo, a guizbangira bizir kabar amuam.

²⁵ En adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a en akuraka.

²⁶ Ia Kraiſin gumamaziziba, vaghvagh uan dafaribar suigh.

²⁷ Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraiſin gumamaziziba bar me bagh a dipon me mikimasa ia gakaghori.

²⁸ En Ekiam Kraiſ Ieſuſin apangkuvim bar moghira ia ko iki.

5:10: Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14 **5:10:** Rom 14:8-9; 2 Korin 5:15; 1 Tesalonika 4:14 **5:11:** Ju 20 **5:11:** Jut 1:20 **5:12:** 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 **5:12:** 1 Korin 16:18; Filipai 2:29; 1 Timoti 5:17; Hibru 13:7; 13:17 **5:14:** Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15, Hi 12:12 **5:14:** Galesia 5:22; 6:1-2; Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 3:6; 3:11; 3:15; Hibru 12:12 **5:15:** Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:15:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Rom 12:17; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:16:** 2 Ko 6:10, Fl 4:4 **5:16:** 2 Korin 6:10; Filipai 4:4 **5:17:** Lu 18:1, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Pi 4:7 **5:17:** Luk 18:1; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Pita 4:7 **5:18:** Ef 5:20, Kl 3:17 **5:18:** Efesus 5:20; Kolosi 3:17 **5:19:** Ef 4:30, 1 Ti 4:14, 2 Ti 1:6 **5:19:** Efesus 4:30; 1 Timoti 4:14; 2 Timoti 1:6 **5:20:** 1 Ko 14:1, 14:39 **5:20:** 1 Korin 14:1; 14:39 **5:21:** 1 Ko 2:11, 2:15, Fl 4:8, 1 Jo 4:1 **5:21:** 1 Korin 2:11; 2:15; Filipai 4:8; 1 Jon 4:1 **5:22:** Jop 1:1, 1:8, 2:3 **5:22:** Jop 1:1; 1:8; 2:3 **5:23:** Ro 15:33, 1 Ko 1:8, Fl 4:9, 1 Te 3:13, 2 Te 3:16 **5:23:** Rom 15:33; 1 Korin 1:8; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 3:16 **5:24:** 1 Ko 1:9, 10:13, 2 Te 3:3 **5:24:** 1 Korin 1:9; 10:13; 2 Tesalonika 3:3 **5:25:** Kl 4:3, 2 Te 3:1 **5:25:** Kolosi 4:3; 2 Tesalonika 3:1 **5:26:** Ro 16:16 **5:26:** Rom 16:16

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 2 Tesalonika Akar faragha zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibar ekiamin itiba, me ti nighnizir aviribagh amua ghaze, bizir manamra Kraiss ua izamin dughiamin otivam. Marazi ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Kamaghin amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighniziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghin migei, dughiar kam tighar otivam. Gumazamiziba faragh Godin akaba batoghiva akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavighvira ikiam. Eghti gin Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraissin apanim damuam.

Pol gumazamizibav gia ghaze, me nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh egh osimtiziba ater. Pol kamaghsua, me uarira uarir akurvaghsi pamtem ingar, mati a uabi a ko ingari darasi me ami mokin. Me ingangaribar amusi amirvaghan marki. Egh me igharazi darazir akurvaghsi amirvaghan marki.

Ekiam Izamin Dughiam gin otogham

(Sapta 1–2)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Kraiss Iesusin poroghav itir gumazamiziba.

² God en Afeziam ko Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki.

Tesalonikaba osimtiziba ko mizazibar dughiamin tuivigha gavgafi

³ En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvagha bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi. ⁴ Kamaghin amizi, e tintinibar Godin siosbar ghuegha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me migiava, osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, “Godin gumazamiziba me uan nighnizir gavgavimin tugh gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri.”

God arazir aghuimin e tuisisi

⁵ Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kam in aven mangam. ⁶ Godin arazir aghuim a kamaghin damuam, gumazamizir osimtiziba ia gariziba, a ua men osimtiziba ikarvaghham. ⁷ Egh ian osimtizir datirighin ia ateriba God da givagh, avugh-sazim ia daningiva uaghan e daningam. Dughiar kam in Ekiam Iesus uan enselin bar gavgavim itiba ko Godin Nguibam ategh azenara otogham, eghti e avugh-sam. An avir bar gavgavir mizariaba sara izam. ⁸ Egh God gifozir puvatiziba ko en Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gin zuir puvatiziba, Iesus ivezir kuram me ikarvaghham. ⁹ Kamaghin amir gumazamiziba ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin saghon

1:1: Ap 17:1, 1 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1; 1 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ro 1:7 **1:2:** Rom 1:7 **1:3:** 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13 **1:3:** 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13 **1:4:** 2 Ko 7:4, 7:14, 1 Te 2:19, MAA 1:9 **1:4:** 2 Korin 7:4; 7:14; 1 Tesalonika 2:19; Akar Mogomem 1:9 **1:5:** Fl 1:28 **1:5:** Filipai 1:28 **1:6:** Ro 12:19, MAA 18:6-7 **1:6:** Rom 12:19; Akar Mogomem 18:6-7 **1:7:** Mt 25:31, 1 Te 3:13, 4:16 **1:7:** Matyu 25:31; 1 Tesalonika 3:13; 4:16 **1:8:** Sng 79:6, Ais 66:15, Jer 10:25, Ro 2:8, 1 Pi 4:17 **1:8:** Onger Akaba 79:6; Aisaia 66:15; Jeremaia 10:25; Rom 2:8; 1 Pita 4:17 **1:9:** Ais 2:10, 2:19-21, Fl 3:19, 2 Pi 3:7 **1:9:** Aisaia 2:10; 2:19-21; Filipai 3:19; 2 Pita 3:7 **1:10:** Sng 68:35, 89:7, Kl 3:4, 1 Te 3:13 **1:10:** Onger Akaba 68:35; 89:7; Kolosi 3:4; 1 Tesalonika 3:13

ikiva, uaghan an gavgavimın angazangarir ekiamın saghon ikiam. ¹⁰ Ezi Dughiar God atızim, Ekiam ua izıtıma an gumazamizir nıghnızir gavgavim an itiba, me an ziam fıva, ziar ekiam a danıng a bagh bar akuegham. Ia Godın akar e ian tongin kunizim, ia nıghnızir gavgavim an iti. Kamaghın amızı, ia dughiar kamın uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikımtı a Tesalonikaba gavgavim me danıngam

¹¹ Ezi e bizir kabagh nıghnıgha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghtı a ian akurvagham. E kamaghsua, a ia damutı arazir aghuir a damuasa ian diazıba, ia dar amuam. E a ko mikımtıma, a gavgavim ia danıngam. Eghtı ia, arazir aghuir ia damuasa ifongezıba bar, ia dar amuam. Eghtı Godın gavgavim ian nıghnızir gavgavim damutı, an ekeveghtı ia arazir aghuir avırıbar amuam. ¹² Ezi arazir kamın ia Ekiam İesusın ziam fııtıma a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Kraıs İesus ian apangkuvıgh egh bizir kabar amutı da guızbangın otıvam.

2

Godın Arazıba adoghodozir gumazim otogham

¹ En adarasi, e bizitam ia mikımasa, en Ekiam Kraıs İesus a uamategh izam, eghtı e a ko uari akuvagham. E kamaghsua, ia bar deravıra akar kam baragh. ² Gumazir taba ti ia mıgıa ghaze, Ekiam İzamin Dughiam otogha gıfa. Gumazir mamın nıghnızim ghaze, Godın Duam ti uan akar kam a ganıngızı an an gun migei. O gumazir mam Godın akam akura akar kamın gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akınafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuamıra dıgavir kuram damıghıva okam

nıghnıghan markı. ³ Ia gumazitamın ganti a uan akatam o arazir an amitamın ia gıfaran markı. Ia oragh! Dughiar kam puram otoghan kogham. Puvati. Faraghıvıra gumazir avırım Godın akaba batoghıva akırım ragh God gasaragham. Eghtı Godın Arazıba adoghodozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helin a gasıghasıgham. ⁴ Bizir gumazamizıba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanımın ikiam. Egh a uabıra uan ziam fıva egh a bizir kaba bar da dıkabıragham. Egh a Godın Dıpenımın aven daperagh ikıva kamaghın mikımam, “Kı uabıra God.”

⁵ Ia fo, kı ia ko itir dughiam, kı bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti okınıghnıghız, o? ⁶ Ia fo, bizir mam gumazir kamın tuavim apırıma an azenaram otıvan kogham. A gın God a bagha atızir dughiamra, an azenim gıram. ⁷ Ia fo, datırıghın Godın Arazıba adoghodozir arazir kam averara ingari iti. A modogh averara kı mangıtı, gumazir an tuavim apırızim, sıvagh mangıtı, an azenaram otogham. ⁸ Egh Godın Arazıba adoghodozir gumazir kam dughiar kamın azenim gıram. Eghtı Ekiam İesus uan akamın a giveragh a mııueghtıma an aremegham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara izıva, uan angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasıghasıgham. ⁹ Godın Arazıba adoghodozir gumazir kam, a Satanın gavgavımın azenan otogham. Egh Satanın ifavarir arazımın, a dıgavir kuram gamir arazir avırıba ko arazarazir ıgharazıba ko mirakelin ifavarir ıgharagha garıba, dar amuam. ¹⁰ An arazir kurar avırir ıgharazıbar amu, ovevemın tuavımın gın zuir gumazıbagh ifaram. Me guızın akam gıfongeghan aghua, ezi God men akuragham

1:11: Kl 1:9, 1 Te 1:2-3 **1:11:** Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 1:2-3 **1:12:** Aıs 24:15, Mal 1:11, 1 Pi 1:7, 4:14 **1:12:** Aısaia 24:15; Malakai 1:11; 1 Pita 1:7; 4:14 **2:1:** Mt 24:31, 1 Te 4:13-17 **2:1:** Matyu 24:31; 1 Tesalonika 4:13-17
2:2: Mt 24:4, Ef 5:6, 1 Jo 4:1 **2:2:** Matyu 24:4; Efesus 5:6; 1 Jon 4:1 **2:3:** Jo 17:12, 1 Ti 4:1, 1 Jo 2:18, 4:3, MAA 13:11-14 **2:3:** Jon 17:12; 1 Timoti 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3; Akar Mogomem 13:11-14 **2:4:** Dan 7:25, 11:36, Ese 28:2, 1 Ko 8:5, MAA 13:6 **2:4:** Esekiel 28:2; Daniel 7:25; 11:36; 1 Korin 8:5; Akar Mogomem 13:6 **2:7:** 1 Jo 2:18, 4:3
2:7: 1 Jon 2:18; 4:3 **2:8:** Jop 4:9, Aıs 11:4, Dan 7:10, Hi 10:27, MAA 19:15 **2:8:** Jop 4:9; Aısaia 11:4; Daniel 7:10; Hibru 10:27; Akar Mogomem 19:15 **2:9:** Mt 24:24, Jo 8:41, Ef 2:2, MAA 13:11-13, 18:23, 19:20 **2:9:** Matyu 24:24; Jon 8:41; Efesus 2:2; Akar Mogomem 13:11-13; 18:23; 19:20 **2:10:** 2 Ko 2:15, 4:3 **2:10:** 2 Korin 2:15; 4:3

kogham. Kamaghin amizi, gumazamizir kaba bar arighiregham. ¹¹⁻¹² God kamaghsua, gumazamizir nighnizir gavgavim guizin akamin itir puvatigha arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim akar ifavarimin ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, God men nighnizibagh amizi, me paza nighnisi.

God ua ia iniasa ia misefe

¹³ En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God faragha inizir gumazamizibar tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamin gavgavimin ian navir averiamin ingarima, ia a baghavira itir gumazamiziba, egha ia guizin akam nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kamın God ian akurvaghasa. Kamaghin amizi, e zurara God ia bagh a minamam. ¹⁴ God kamaghsua, ia uan Ekiam Kraıs İesusin angazangarir ekiamin aven a ko ikiasa a ifonge. Egha a uan Akar Aghuir e ia mikemezir kamın ian dia. ¹⁵ Kamaghin amizi, en adarasi, ia bar tuivigh gavgafigh. Eghti Godin akar e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gin mangi.

¹⁶ E kamaghin God ko migia ghaze, en Ekiam Kraıs İesus ko God en Afeziam bar e gifonge. Egha en apangkuvigha en navibagh amima, da deragh, mamaghira ikiam. Egha en akurvazima en nighnizir gavgavim ikiava God mizuai, eghti an arazir aghuimin e damuam. ¹⁷ Egh a gavgavim ian navibar aning, ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gin mangiva akar aghuibav kimam.

Tesalonikaba gumazamizir ingangaribar amirazibar arazibar kirigh

3

(Sapta 3)

Ia God ko mikimti, an en akuragham

¹ En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguibaba bar a dar mangiti gumazamiziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi mokin. ² Ia God ko mikimtima a gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazamizir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati.

³ Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, ia geghuvti, Satan paza ia damighan kogham. ⁴ Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavira iti. Egh gin ia kamaghira damuam.

⁵ E kamaghsua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangira ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraısın arazimin gin mangiva osimtiziba ateriva tugh gavgavigham.

Gumazamiziba bar, ingangaribar amu

⁶ En adarasi, en Ekiam Kraıs İesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia vaghvagh men saghon iki. ⁷ Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati. ⁸ E pura ian dafaribar daghetaba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamaghsua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira arueba ko dimagaribar ingari. ⁹ God ghaze, e dagheba bagh ian azangsightima, ia en akurvagham. Ezi e ian azangsizir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima

2:11-12: Matyu 24:5; 24:11; Rom 1:24; 1:32; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:4 **2:13:** Lu 1:75; Jo 15:16; Ef 1:4, 1 Te 4:7, 5:9, 2 Te 1:3 **2:13:** Luk 1:75; Jon 15:16; Efesus 1:4; 1 Tesalonika 4:7; 5:9; 2 Tesalonika 1:3 **2:15:** 1 Ko 11:2, 16:13, Fl 4:1, 2 Te 3:6 **2:15:** 1 Korin 11:2; 16:13; Filipai 4:1; 2 Tesalonika 3:6 **2:17:** 1 Ko 1:8, 1 Te 3:13, 1 Pi 5:10 **2:17:** 1 Korin 1:8; 1 Tesalonika 3:13; 1 Pita 5:10 **3:1:** Ef 6:19, Kl 4:3, 1 Te 5:25 **3:1:** Efesus 6:19; Kolosi 4:3; 1 Tesalonika 5:25 **3:2:** Ap 28:24, Ro 10:16, 15:31 **3:2:** Aposel 28:24; Rom 10:16; 15:31 **3:3:** Jo 17:15, 1 Ko 1:9, 1 Te 5:24, 2 Pi 2:9 **3:3:** Jon 17:15; 1 Korin 1:9; 1 Tesalonika 5:24; 2 Pita 2:9 **3:4:** 2 Ko 7:16, Ga 5:10, 1 Te 4:10 **3:4:** 2 Korin 7:16; Galesia 5:10; 1 Tesalonika 4:10 **3:6:** Mt 18:17, Ro 16:17, 1 Ko 5:11-13, 1 Te 3:11-14, 1 Ti 6:5, 2 Jo 10 **3:6:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 1 Korin 5:11-13; 2 Tesalonika 3:11-14; 1 Timoti 6:5; 2 Jon 1:10 **3:7:** 1 Ko 4:16, Fl 3:17, 1 Te 1:6 **3:7:** 1 Korin 4:16; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6 **3:8:** 2 Ko 11:9, 1 Te 2:9 **3:8:** 2 Korin 11:9; 1 Tesalonika 2:9 **3:9:** 1 Ko 9:4-6, 1 Te 1:6 **3:9:** 1 Korin 9:4-6; 1 Tesalonika 1:6

ia an gin mangam. Ezi kamaghin, e ian azangsizir puvati.

¹⁰ Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazamiziba ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba me daningan kogham.

¹¹ Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazamizir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati. ¹² Ezi datirighin Ekiam Krai Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar deravira dapiaghiva, ingariva, me daghebar uarira uarir akurvagh.

¹³ Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvaghan marki.

¹⁴ Eghti gumazitam o amizitam akar e akinafarir kam in osirizibar gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamaghin damuti, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva aghumsigham, kamaghin ia an saghon iki. ¹⁵ Ia apanimin min a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

¹⁶ Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar dar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko ikiam.

¹⁷ Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri.

¹⁸ En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko ikiam.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti Baghava an Osiri O 1 Timoti Akar faragha zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar ekier Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan.) Ezi Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba, me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kam in itir biziba, da derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekier akinafarim migeir mam, Timoti siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumazamizibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar gan, egh siosin gumazamiziba uaghan men gan

(Sapta 1–6)

1:1: Kl 1:27 1:1: Kolosi 1:27 1:2: Ap 16:1, Ta 1:4 1:2: Aposel 16:1; Taitus 1:4 1:3: Ga 1:6, Fl 2:24 1:3: Galesia 1:6; Filipai 2:24 1:4: 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:14-16, Ta 1:14 1:4: 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:14-16; Taitus 1:14 1:5: Ro 13:8-10, Ga 5:14, 2 Ti 2:22 1:5: Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 2 Timoti 2:22 1:7: 1 Ti 6:4, 6:20, Ta 1:10 1:7: 1 Timoti 6:4; 6:20; Taitus 1:10 1:8: Ro 7:12, 7:16, 7:22 1:8: Rom 7:12; 7:16; 7:22 1:9: Ga 3:19, 5:23 1:9: Galesia 3:19; 5:23

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Kraisi Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

² Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aning in apangkuvim ko kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

³ Ki fomira Masedonian Provinisin ghughava, dughiar kam in ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumazamiziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki. ⁴ Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintinibar uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham. ⁵ Nan akar gavgavir kam in mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham. ⁶ Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei. ⁷ Egha me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me ghaze, men migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir puvati.

⁸ E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar

gîn mangiti, Arazir Kaba an deragham. ⁹ Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumazamizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumazamizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatiziba, ko gumazir akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumazamizir Godin ziam fer puvatiziba, ko gumazamizir Godin aghuaziba, ko gumazamizir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me aremeziba, ko gumazamizir igharaz darazi misozima me ariaghireziba, ¹⁰ ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gumazir gumazamiziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazamizibar otiviba, ko gumazamizir ifariba, ko gumazamizir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Egha uaghan gumazamizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba aningi. ¹¹ Ezi guizin akar kam, God an gun mikimasa na ganingizir akam, an Akar Aghuir kam in mirara ghu. Ezi Akar Aghuir kam e migia ghaze, God angangarir ekiamin aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumazamiziba an ziam fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

¹² En Ekiam Krai Iesus, ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarim kam damuasa na amisefe. Ezi ki kamaghsua a minaba. ¹³ Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha an apanim gamuava, akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghin amizima, a nan apangkufi. ¹⁴ Ezi Krai Iesus en Ekiamin apangkuvim bar na

gizivagha, na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiava gumazamizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itiba, bar me gifonge.

¹⁵ Krai Iesus, gumazamizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kam in ize. Ezi men tongin, nan arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumazamiziba a baregh nighnizir gavgavim an iki. ¹⁶ Ezi Krai Iesus kamaghsua ifonge, gumazamiziba bar kamaghin fogh, a gumazamizir arazir kurabagh amibar asughasugha nimira me gamua zui. Kamagh amizi a faragha nan apangkufi, ezi ki an ababanimin min iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiva, ikirimirir ikia mamaghira itim iniam. ¹⁷ Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumazamiziba an ganighan kogham. A uabira bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira iki mikim suam, God ni bar ekevegha bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti migia ghaze, ni nighnizir gavgavir Iesusin itim, an suiragh gavgafigh

¹⁸⁻¹⁹ Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, bizir ni damuamiba bar dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Ki kamaghsua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kam in ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimin aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, arazir

1:10: Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9 **1:10:** Jenesis 19:4-5; 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 4:3; Taitus 1:9 **1:11:** Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15 **1:11:** Galesia 2:7; Kolosi 1:25; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 6:15 **1:12:** Ap 9:15, Ga 1:15-16 **1:12:** Aposel 9:15; Galesia 1:15-16 **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13 **1:13:** Aposel 3:17; 8:3; 9:4-5; 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13 **1:14:** Luk 7:47; Rom 5:20; 1 Korin 15:10; 2 Timoti 1:13 **1:15:** Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5 **1:15:** Luk 15:2; 19:10; Rom 5:8; 1 Timoti 3:1; 4:9; 2 Timoti 2:11; 1 Jon 3:5 **1:17:** Dan 7:14, Jo 1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12 **1:17:** Daniel 7:14; Jon 1:18; Rom 16:27; Hibru 11:27; 1 Jon 4:12 **1:18-19:** 1 Timoti 3:9; 6:9; 6:12; Jut 1:3 **1:20:** 1 Ko 5:5, 2 Ti 3:17-18, 4:14-15 **1:20:** 1 Korin 5:5; 2 Timoti 2:17-18; 4:14-15

aghuibar gın mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamın me uan nıghnızir gavgavibagh asıghasıki. ²⁰ Ezi men tongin Himeneus ko Aleksander kamaghın ami. Ezi ki kamaghın ifonge, aning ua Godın ziam gasıghasıghan markiam. Aning kamaghın foghasa, ki aning isa Satanın agharım gati.

2

E gumazamizibar akurvaghsı God ko mikimıva an azangıgham

¹ Ki mıghıghavıra ia mıgei, faragh damuamin bizim a kamakın, ia gumazamiziba bagh God ko mikimıva a minabıva an azangıghıva, egh a gumazamiziba bar men akurvaghsı a gakaghon. ² Egh uaghan atrıvıba ko gavmanba bagh Godın azangıgh. Kamaghın, e bar deragh ikıva navır amırızıbar ikıva, God baghavıra itir arazıbar amuva, God ifongezir arazıba bar dar gın mangam. ³ God ko mıgeir arazır kam, a Godın damazımın bar dera. God, en Akurvazır Gumazım, an arazır kam gıfonge. ⁴ A kamaghsua, a bar gumazamiziba men akurvaghı. Eghtı me bar guızın akamın mıngarım gıfogham. ⁵ E fo, Godın vamıra iti. Ezi abuir gumazır vamıra iti, a God ko en tıghın iti. A gumazır kamra, Krais İesus. ⁶ Dughıar God inabazımın, Krais İesus gumazamizıba bar me bagha uabı isa God ganıgha aremegha ua me gıvese. Ezi arazır kamın God kamaghın en aka, a uan gumazamizıba bar moghıra ua me inıam. ⁷ Egha ingangarır kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazımın ikıasa na mısefe. Ki guızbangıra mıgei, ki ifarır puvatı. A Kantrın İgharazıbar Gumazamizıbar sure damuasa ingangarım na ganıngı, eghtı me nıghnızır gavgavım Kraisın ikıva guızın akam gıfogham.

2:1: Jeremaia 29:7; Esekiel 6:10; Rom 13:1; Efesus 6:18; Filipai 4:6 **2:4:** Ese 18:23, Jo 3:16-17, 17:3, 1 Ti 4:10, 2 Ti 2:25, 2 Pi 3:9 **2:4:** Esekiel 18:23; Jon 3:16-17; 17:3; 1 Timoti 4:10; 2 Timoti 2:25; 2 Pita 3:9 **2:5:** Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24 **2:5:** Rom 3:29-30; Galesia 3:20; Hibru 8:6; 9:15; 12:24 **2:6:** Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3 **2:6:** Matyu 20:28; 1 Korin 1:6; Galesia 1:4; Efesus 1:7-9; 2 Tesalonika 1:10; Taitus 1:3 **2:7:** Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11 **2:7:** Aposel 9:15; Galesia 1:16; 2:7-8; Efesus 3:7-8; 2 Timoti 1:11 **2:8:** Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21 **2:8:** Aisaia 1:15; Malakai 1:11; Jon 4:21 **2:9:** 1 Pi 3:3-5 **2:9:** 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Ti 5:10 **2:10:** 1 Timoti 5:10 **2:12:** 1 Ko 14:34 **2:12:** 1 Korin 14:34 **2:13:** Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9 **2:13:** Jenesis 2:7; 2:21-22; 1 Korin 11:8-9 **2:14:** Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3 **2:14:** Jenesis 3:1-6; 2 Korin 11:3 * **2:15:** Grıghın akam, vezın kamın deragha bıgha mıkemezır puvatı.

⁸ Ki kamaghın ifonge, nguazır kamın gumazıba bar dafarıba fıva God ko mikım. Ki kamaghsua, me bar uarı isıva God danıngıva, zuegh ikıva, anıngagharır arazım ko adoghodozır arazım atakıgh. Me arazır kam damuva, God ko mikım.

İngangarır aghuım damuamin arazım, a guızın amızıbar kurukazım

⁹ Ki uaghan kamaghın ifonge, amızıba korotıar aghuıbar aghutı, da men tughatıgham. Eghtı men korotiaba, ıgharaz darazı men ganıva nıghnızır kuraba ko aghumsızır nıghnızıba ikıan kogham. Me uan dapanır arızıba mıghvıra da asıngan markı, egh uan mıkarzıba, manmanıaba ko gol ko korotıar bar pın kozıba, puram azenan dar kurukan markı. ¹⁰ Amızır Godın akamın gın mangasa ifongezıba, me arazır aghuıbar amu. Arazır kaba, kar guızın men kurukazım.

¹¹ Egh amızır mam bar uabı dıkabırıagh nımıra ikıva Godın akamın fıfozım inıam. ¹² Ki kamaghın amızır kamın amaman-gatızır puvatı, a uabı fıva gumazımın faraghfaragh mangı, egh an sure damuan kogham. Amızır kam nımıra ikı. ¹³ Ia oragh! God faragha Adamın ingarıgha, gın İvın ingarı. ¹⁴ Ezi Adam akar ifavarıba nıghnızır gavgavım a dar itir puvatı. Amızımra akar ifavarıba nıghnızır gavgavım a dar itı, egha arazır kuram gamı. ¹⁵ Amızım borıba batır ingangarım damuva, egh nıghnızır gavgavım zurara Kraisın ikıva uabı isıva a danıngıva zuegh ikı, egh a ıgharaz darazıgh ifongegh, arazır aghuıbar gın mangıtı, God an akuragham.*

3

Sıosın gumazamızır dapanıba arazır aghuıbar amu

1 Akar kam a bar guizbangira, tina siosin dapanir mamın ikisi a ingangarir aghuim gifonge. 2 Siosin dapanim, an arazir aghuibar gın mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganıva avegham. An amuir vamıra iki, egh poroghamir arazim abıghan marki. Egh an dabirabim bar moghıra deragh, navir ghurimın araziba dikabıragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim inıva, gumazamizir igharazıba ini dipenimın mangıva, deravıra gumazamizibar sure damu. 3 A wainın dipar avırıbar amıva onganan marki. A zuamıra anıngaghıva gumazıbav soghan kogham, a men asughasugh. Egh bizıba bagh gumazamizıba adoghan marki, egh a dagıaba baghvıra ikian marki. 4 Egh deravıra uan dipenimın itir darazi men ganıva, borıbav kımıtıma me deravıra an akaba baragh dar gın mangi. 5 Siosin gumazamizir dapanıba, me uan dipenıbar itir darası deraghvıra men ganan kogh, manmaghın me Godın siosin ganamin ingangarim inıam? Bar puıvati. 6 Gumazamizir datırıghıra nıghnızir gavgavim İesusın itıba, me Godın siosin ganan kogham. Me kamaghın nıghnıgh suam, e gumazamizir aghuıba, egh uan zıaba fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganıngızı moghın ivezir kuram me danıngam. 7 Siosin gumazamizir dapanıba, siosin azenan itir gumazamizıba me mıkim suam, me ziar aghuim itı. Me ziar aghuim ikian koghtıma, gumazamizıba akar kurabar me mıkimtı, me aghumsıghıva, Satanın azuazımın aven mangıgham.

Siosin ingangarir gumazamizıba arazir aghuıbar gın mangı

8 Kamaghıra siosin ingangarir gumazıba, gumazıbar damazıbar me ziar aghuim iki. Egh me mızer pumuningın ikian marki, egh wainın dipar avırıbar amıva onganan marki. Egh dagıaba bagh bar ikuvıgh ifar da inıan marki. 9 Me uan arazıba deraghvıra da tuisıgh arazir aghuıbar gın

mangi, egh guızın akar e nıghnızir gavgavim an itimın suıragh gavgafıgh. 10 İa faragh me isı ingangarıtım datıgh ganıgh. Eghti men ingangarım deraghtı, me siosin ingangarir gumazıbar ikıam.

11 Kamaghıra, siosin ingangarir amızıba uaghan, gumazamizıbar damazıbar me ziar aghuim iki. Egh me ıgharaz darazi girakırangın me mıkıman marki. Egh men dabirabim bar moghıra deragh, egh me guızın deraghvıra ingangarir me inızıbar amı.

12 Egh siosin ingangarir gumazamizıba, me poroghamir arazim abıghan marki. Egh me uan borıba ko men dipenıbar itir darazi deragh men gan. 13 Gumazamizir deravıra ingarıba, me ziar aghuıba inıam. Egh me atıatingan kogh uan nıghnızir gavgavir Kraıs İesusın itimın gun mıkımam.

Godın Arazıbar akar mogomem, a bizir bar ekıam

14 Kı gurumıra izı ian ganasa ifonge, egha mıgirıgıar kam ia bagha an osiri. 15 Kamaghın amızı, kı zuamıra izeghan koghtı, ia mıgirıgıar kabar ganıva ia arazir aghuıbagh fogham, arazir e Godın adarazi damuamıba. E Godın adarası, e Godın zurara itimın sios. Egha siosin aven itir darası, erara, e dipenir akınıbar mın gavgavıgh guızın akam gupughıva tugh gavgavıgham. 16 E guızbangıra fo, Godın Arazıbar akar mogomem, a bar bizir ekıam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakın:

A guızın gumazımın oto,
ezi gumazamizıba an gani.

Ezi Godın Duam kamaghın en aka,
an arazıba bar dera,
Ezi enselba an gani.

Ezi gumazıba ghua
an akamın gun bar gumazıbav kıri.

Ezi nguazımın itir gumazamizıba
nıghnızir gavgavim an itı.

Ezi God a inıgha uan Nguıbamın ghuavan-
abozi
a ziar ekıam inı.

3:1: Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15 3:1: Aposel 20:28; Efesus 4:12; Filipai 1:1; 1 Timoti 1:15 3:2: 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24 3:2: 1 Timoti 5:9; 2 Timoti 2:24 3:2: Taitus 1:6-9 3:7: Ap 22:12, 1 Ko 5:12, 2 Ko 8:21, 1 Te 4:12, 1 Ti 6:9 3:7: 1 Korin 5:12; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 6:9 3:11: Ta 2:3 3:11: Taitus 2:3 3:15: Ef 2:19-22, 2 Ti 2:20 3:16: Mk 16:19, Jo 1:14, 16:8-9, 1 Pi 1:12, 3:18 3:16: Mak 16:19; Jon 1:14; 16:8-9; 1 Pita 1:12; 3:18

4

Akar ifavariba Godin gumazamizibar nighnizibagh asighasisi

¹ Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamim, gumazamizitaba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh dar gin mangam. ² Eghti ifavarir gumaziba, me akar ifavaribar gumazamizibar sure damuam. Men arazir aghuibar gin mangamin nighniziba ariaghire mati avim dar isizi, me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. ³ Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir guizin akam gifogha nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Me dagheba iniva dar amiva God minabagh. ⁴ E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganam kogham. Puvati. E God minabagh da iniam. ⁵ E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamın daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

⁶ Egh ni akar gavgavir kam Godin gumazamizibar aningiva, ni Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inigha nighnizir gavgavim an itim, ko fozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamın ni gavgavir ekiam iniam. ⁷ Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni deravira Godin Arazibar sure damuam. ⁸ Ni fo, e uan mikarzirbar

amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikarzirbar gavgavigham. Eghti e Godin Arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir gin iniamimin en akurvaghham.

⁹ Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumazamiziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam.* ¹⁰ Godin ikia mamaghira itim, a gumazamiziba bar men Akurvazir Gumazim, an nighnizir ekiam kamakin, gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba a men akuraghham. E nighnizir gavgavim an ikia, bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

¹¹ Ni gumazamiziba akar gavgavir kam me mikimiva men sure damuti me dar gin mangi. ¹² Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar ganiva, nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim. ¹³ Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning. ¹⁴ Ni fo, fomira siosin gumazamizir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki. Ezi dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamın God bizir aghuimin min

4:1: 2 Ti 3:1, 1 Pi 1:20, 2 Pi 2:1, 3:3, 1 Jo 2:18, Ju 18, MAA 9:20, 16:14 **4:1:** 2 Timoti 3:1; 1 Pita 1:20; 2 Pita 2:1; 3:3; 1 Jon 2:18; Jut 1:18; Akar Mogomem 9:20; 16:14 **4:3:** Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4 **4:3:** Jenesi 9:3; Rom 14:6; 1 Korin 8:8; 10:30-31; Kolosi 2:20-21; Hibru 13:4 **4:4:** Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15 **4:4:** Jenesi 1:31; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:20; 1 Korin 10:25; Taitus 1:15 **4:7:** 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14 **4:7:** 1 Timoti 1:4; 6:20; 2 Timoti 2:16; 2:23; Hibru 5:14 **4:8:** Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6 **4:8:** Onger Akaba 37:4; Matyu 6:33; Rom 8:28; Kolosi 2:23; 1 Timoti 6:6 **4:9:** 1 Ti 1:15 **4:9:** 1 Timoti 1:15 * **4:9:** E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam? **4:10:** Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4 **4:10:** Onger Akaba 36:6; 1 Korin 4:11-12; 1 Timoti 2:3-4 **4:12:** 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3 **4:12:** 1 Korin 16:11; Taitus 2:7; 2:15; 1 Pita 5:3 **4:14:** Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6 **4:14:** Aposel 6:6; 8:17; 13:3; 19:6; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:6

uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghiraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki.

¹⁵ Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumazamiziba bar nin ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera. ¹⁶ Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, uaghan ni gumazamizibar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, tuavir kamın God nin akuragh, egh gumazamizir nin akam baraziba uaghan men akuragh.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir min me damu

¹ Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamin min aghumra me mikimiva me fi. Egh gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu. ² Egh amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

³ Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu. ⁴ Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godin damazimin damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir kamın, me uan amebam ko afeziamin akurvazim ko ingangarir dafar

aning fomira me gamiziba ikarvaghham. God arazir kam bar a gifonge. ⁵ Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamibav zua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko migiava, uabin akurvaghasa an azangsis. ⁶ Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir igharazibagh amim, an angamira ikiava, navir averiamin aven, a mati aremegha gifa. ⁷ Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daningti, me arazir aghuibar amuti, kamaghin gumazamizir igharaziba men gan akar kuraba me mikiman kogham. ⁸ Ni oragh. Tina uan anababar ganam kogh, egh uaghan uan adarazir ganam koghiva, a guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumazamizir nighnizir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira.

⁹ Ni amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60plan azenibar tugha ghuavanadiba, ko poroghamir arazim abighizir puvatiziba.* ¹⁰ Amizir kabanang, gumazamiziba bar me gifo, me ingangarir aghuibagh ami: me uan boriba deravira men garava, dagheba nguibamin itir gumazamizibagh aniga, Godin adarazir dagariba ruava, gumazamizir osimtiziba itibar akurvagha, uaghan ingangarir aghuir igharazibagh ami. Kamaghin amir amizibara, ni men ziaba osir.†

¹¹ Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir kamın da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti men arazir kam, a men

4:15: 1 Ti 5:22 **4:15:** 1 Timoti 5:22 **4:16:** Ap 20:28, Ro 11:14, 1 Ko 9:22, Je 5:20 **4:16:** Aposel 20:28; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Jems 5:20 **5:1:** Wkp 19:32 **5:1:** Ofa Gami 19:32 **5:4:** Mt 15:4, Ef 6:1-2, 1 Ti 2:3
5:4: Matyu 15:4; Efesus 6:1-2; 1 Timoti 2:3 **5:5:** Lu 2:37, 18:1, 18:7, Ap 26:7, 1 Ko 7:32 **5:5:** Luk 2:37; 18:1; 18:7; Aposel 26:7; 1 Korin 7:32 **5:8:** Ais 58:7, Mt 18:17, Ga 6:10, Ta 1:16 **5:8:** Aisaia 58:7; Matyu 18:17; Galesia 6:10; Taitus 1:16 * **5:9:** E fozir puvati, me tizim bagha amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akirigha ghaze, me Godin ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraisin adarazi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi. **5:10:** Hi 13:2 **5:10:** Hibru 13:2 † **5:10:** Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17in gan. Dughiar kamın, men arazimra kara, gumazamiziba izi nin dipenimin otoghti, ni fogh, tuavimin mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Ni Matyu 20:25-28in gan.

arazir Kraiss baghavira itim gafiragham. ¹² Egh tuavir kamın me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, me fogham, Godin damazimın men arazim ikufi. ¹³ Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumazamiziba amir arazibar akaba baragha dagh ifongegha, aruava girakirangin me migei. Me uaghan akar e mikiman koghamibav gei. ¹⁴ Ezi ki kamaghın nighnisi, amizir odarir igiaba ua pabar ikiva boriba bati egh uan paba ko boribar gan. Egh me kamaghın damuti, en apaniba men arazir me amibar ganiva, akar kurabar e mikiman kogham. ¹⁵ Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuim ategha, Satanın gın zui.

¹⁶ Egh amizir nighnizir gavgavim Kraissın ititam, an nguibamın amizir odariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghın damuti, siosın gumazamiziba men ganamin osımtiziba puvatıgham. Egh siosın gumazamiziba, me amizir bar uarira itibar ganam.

E siosın gumazamizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, e deravira men ganam

¹⁷ Siosın gumazamizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuim me daning. Bizir kaba faragh da iniamiba, kar gumazamizir dapaniba, me ingangarir dafam gamua Godin akam akura, egha God ifongezir arazibar gumazamizibar sure gami. ¹⁸ E fo, Godin Akinafarim kamaghın migei, “Ia, bulmakau raizin iniba tuir dughiamın, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki.” Ezi e fo, “Ingangarir gumazim, a uan ivezim iniam.” ¹⁹ Eghti tav kamaghın mikim suam, siosın dapanitam arazir kuram gami, eghti ni akar kam baraghan marki. Eghti, gumazamizir pumuning, o pumuning ko mikezim, an

ganigh bar moghira akar kamra mikimti, ni me baragh. ²⁰ Eghti gumazamizir dapanitaba arazir kuram damighti, ni gumazamiziba bar men damazimın me akirigh. Eghti kamaghın igharaz darazi me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazibar gan

²¹ Ezi ki Godin damazim ko Kraiss Iesusın damazim ko Godin enselbar damazibar, ki bar deragha kamaghın ni migei, ni bar deravira ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarim damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabin toroghan marki. Ni arazir vamira gumazamiziba bar, me damu.

²² Egh ni zuamira Godin ingangarim damusi gumazitaba amisivisi dafariba me gisin darighan marki. Eghti gumazamizir kabar arazir kuraba, dar osımtizim nin ikian kogham. Ni ua bagh ganiva, egh Godin damazimın bar zuegh ikiam.

²³ Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni wainın dipar muziarir taba sara damiti, da nin navimın akuragham. Eghti arımarıar zurara ni bativir kam, a gıvagham.

²⁴ Gumazamizir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurar kaba da faragha ghua kotın otifi. Ezi gumazamizir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gın da aghurighiram.

²⁵ Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otivizi, me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvati, da uaghan mongegh mamaghira ikian kogham.

6

Ingangarir gumazamizir kiniba arazir aghuibara damu

¹ Gumazamizir igharazibar apengan itir ingangarir gumazamiziba, me bar uan gumazamizir ekiar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva

5:13: 2 Te 3:11 **5:13:** 2 Tesalonika 3:11 **5:14:** 1 Ko 7:9 **5:14:** 1 Korin 7:9 **5:17:** 1 Ko 16:18 **5:17:** 1 Korin 16:18 **5:18:** Lo 25:4, Mt 10:10, Lu 10:7, 1 Ko 9:9 **5:18:** Godin Araziba 25:4; Matyu 10:10; Luk 10:7; 1 Korin 9:9 **5:19:** Lo 17:6, 19:15, 2 Ko 13:1 **5:19:** Godin Araziba 17:6; 19:15; 2 Korin 13:1 **5:20:** Lo 13:11, Ga 2:11, 2:14, Ef 5:11, Ta 1:13 **5:20:** Godin Araziba 13:11; Galesia 2:11; 2:14; Efesus 5:11; Taitus 1:13 **5:21:** 1 Ti 6:13, 2 Ti 2:14, 4:1 **5:21:** 1 Timoti 6:13; 2 Timoti 2:14; 4:1 **5:22:** Ap 6:6, 13:3, 1 Ti 4:14, 2 Jo 11 **5:22:** Aposel 6:6; 13:3; 1 Timoti 4:14; 2 Jon 1:11 **6:1:** Ro 2:24, Ef 6:5, Kl 3:22, Ta 2:5, 2:8-9, 1 Pi 2:18 **6:1:** Rom 2:24; Efesus 6:5; Kolosi 3:22; Taitus 2:5; 2:8-9; 1 Pita 2:18

men apengan iki. Eghti gumazamizir ekiar men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiaba, akar kurabar dav kiman kogham. ² Eghti ingangarir gumazitamın garir gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim ikiti, an ingangarir gumazir kam kamaghin mikiman marki, a nan mav, kamaghin ki an akaba batogham. Puvati, a kamaghin nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghsi ingangarim damuam, a nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumazamiziba akar kaba me mikiniva men sure damu.

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

³ Tav akar igharizitam ian sure damuva, kamaghin mikim suam, En Ekiam Kraiss Iesusin guizin akam ko Godin gin zuir arazimin suren migirigiaba, da guizin akaba puvati, ⁴ gumazim o amizir kam uan nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha bizitam gifozir puvati. A nighnizir kuram ikia, ariava onganizi moghin, akabar gumazibagh afighasa, pura bizir muziariba bagha akabar uari adoghodosi. Akar kamaghin amiba, da gumazamizibagh amima men naviba gumazamizir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha, gumazamizibar zibagh asighasigha, nighnizir kurabar igharaz darazigh amua, ⁵ egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumazamizir arazir kabagh amiba, men nighniziba derazir puvatizi me bar onganigha guizin akam gifozir puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim.

⁶ Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh bar akueghiva, an arazibar gin mangiti, God bizir aghuir bar aviriba

e daningam. ⁷ E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamın otozir dughiamin, e bizitam suiragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitamın suiragh mangan kogham. ⁸ Kamaghin amizi e dagheba ko iniba iki, suam, "Kabanang, en tughati." ⁹ Ezi gumazamizir dagiaba iniassa bar ifongeziba, Satan me gifara men nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu me gasighasighti me bar ikuvigham. ¹⁰ Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumazamizir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba ataghirasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoregha vongin oto.

Polakar gavgavir aghuibar Timoti migei

¹¹ Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, guizin Godin Araziba iniva, nighnizir gavgavim ikiva, igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, arazir tughavaghavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asughasughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. ¹² Gumazir nighnizir gavgavim Kraissin itim, a mati gumazir deragha misoziminın, uan nighnizir gavgaviminın aven tughavaghavigha, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraissin itiminın gun gumazamizir aviribar damazimin migeima me ni baraki. Dughiar kamın God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniassa nin dia. Eghti ni deragh misoghiva,

6:2: Kl 4:1, 1 Ti 4:11, Fm 16 **6:2:** Kolosi 4:1; 1 Timoti 4:11; Filemon 1:16 **6:3:** Ga 1:6-9, 2 Ti 1:13 **6:3:** Galesia 1:6-9; 2 Timoti 1:13 **6:4:** 1 Ko 8:2, 1 Ti 1:4, 1:7, 2 Ti 2:23, Ta 3:9 **6:4:** 1 Korin 8:2; 1 Timoti 1:4; 1:7; 2 Timoti 2:23; Taitus 3:9 **6:5:** 1 Ko 11:16, 2 Ti 3:8, 4:4, Ta 1:11, 1:14, 2 Pi 2:3 **6:5:** 1 Korin 11:16; 2 Timoti 3:8; 4:4; Taitus 1:11; 1:14; 2 Pita 2:3 **6:6:** Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 **6:6:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 15:16; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 4:8; Hibru 13:5 **6:7:** Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15 **6:7:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; Aghuzir Akaba 27:24; Fofozir Gumazim 5:15 **6:8:** Snd 30:8, Hi 13:5 **6:8:** Aghuzir Akaba 30:8; Hibru 13:5 **6:9:** Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1 **6:9:** Aghuzir Akaba 23:4; 28:22; Matyu 13:22; 1 Timoti 1:19; 3:7; Jems 5:1 **6:10:** Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5 **6:10:** Ua Me Ini 23:8; Godin Araziba 16:19; Efesus 5:5 **6:11:** 2 Ti 2:22 **6:11:** 2 Timoti 2:22 **6:12:** 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7 **6:12:** 1 Korin 9:25-26; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 4:7

ikirimirir kamın suigham. ¹³ Godın biziba bar dagh amizi da angamıra itim, ko Krai Iesus, gumazir Pontius Pailatın damazımın deragha bighavıra uabın gun mikemezim, ki aningın damazımın akar gavgavımın ni migei. ¹⁴ Akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deravıram an gın mangi. Ni miğirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikıman kogham. Egh ni bar deragh akar kamın gın mangıva, en Ekiam Krai Iesus ua izamin dughiamın tugham. ¹⁵ A dughiar God atizimın otogham. God uabıra, gumaziba an ziam fe. Egha a uabıra, biziba bar dar gari da an apengan iti. A guizbangıra Atrivibar Atrivir Ekiam, ko Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam. ¹⁶ A uabıra oveghan kogham. An angazangarir ekiamın aven iti, ezi e an boroghin mangıghan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam o amizitam an ganıghan kogham. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivıra ikiam. Bar guizbangıra!

Gumazamizir dagiar avırıba itıba, me niğhnizir gavgavim Godın iki, egh gumazamizibar akurvagh

¹⁷ Gumazamizir dagiar avırıba ikia nguazir kamın itıba, ni kamaghin me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuvıba niğhnizir gavgavim dar ikian marki. Me guizbangıra niğhnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akongehasa, a bizir aghuir avırıba e ganıdi. ¹⁸ Ni kamaghin me mikimam, me arazir aghuir avırıbar amuva ıgharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir avırıba gumazamizir biziba puvatızibar aning. Egh me uan dagıabagh niğhnigh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangıra, me bizir taba isıva ıgharaz darazir akurvagh. ¹⁹ Egh me kamaghin damuva, me

mati gumazim gın uan dabirabim bagha bizir avırıba arisi. Egh me gın iniamin dabirabim uari bagh anerki, egh ikirimirir guizbangıra itim iniam.

Pol miğirigiar abuananaba Timoti ganıdi

²⁰ Timoti, ni bar deravıra ingangarir God ni ganingizir kamın gan. Egh pura akar Godın niğhnizimın gın zuir puvatızıba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni gan fogh, gumazamizir kaba ifara ghaze, e Godın fofozim iti, egha men niğhnizıba ko Godın niğhnizıba uari adosi. Ni gumazamizir kaba bar men saghon iki. ²¹ Gumazamizir maba fofozir kamın gın ghua, egha niğhnizir gavgavımın tuavim ataki.

Godın apangkuvim ni ko iki.

6:13: Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5 **6:13:** Jon 5:21; 18:36-37; 19:11; 1 Timoti 5:21; Akar Mogomem 1:5 **6:14:** Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23 **6:14:** Filipai 1:6; 1:10; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 **6:15:** Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16 **6:15:** Godın Arazıba 10:17; 1 Timoti 1:11; 1:17; Akar Mogomem 17:14; 19:16 **6:16:** Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25 **6:16:** Ua Me Ini 33:20; Jon 6:46; Filipai 4:20; Jut 1:25 **6:17:** Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9 **6:17:** Onger Akaba 62:10; Mak 10:24; Luk 12:20-21; 1 Tesalonika 1:9 **6:18:** Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5 **6:18:** Rom 12:13; Galesia 6:6; Taitus 3:8; Hibru 13:16; Jems 2:5 **6:19:** Mt 6:19-20 **6:19:** Matyu 6:19-20 **6:20:** 1 Ti 4:6-7, 2 Ti 1:14, 2:14, Ta 1:9, MAA 3:3 **6:20:** 1 Timoti 4:6-7; 2 Timoti 1:14; 2:14; Taitus 1:9; Akar Mogomem 3:3 **6:21:** 1 Ti 1:16, 1:19, 2 Ti 2:18 **6:21:** 1 Timoti 1:16; 1:19; 2 Timoti 2:18

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti Baghava an Osiri O 2 Timoti Akar faragha zuim

Timoti, Pol ko ingarir gumazim. Ezi Pol arazir aghuibar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavim in amirvaghan marki. Egh Kraisi Iesusin Akar Aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumazamiziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi. Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva, darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itir arazim, ko bar igharaz darazigh ifongezir arazim, ko osimtizir aviriba aterir arazim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, pamten ingar

(Sapta 1–4)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Kraisi Iesus ko porogh ikiva, ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kam in gun mikimamin ingangarim na ganingi. ² Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha

an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aningin apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

Pol Timoti migia ghaze, ni Akar Aghuim akunsi aghumsighan marki

³ Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar God ko migia zurara ni ginighnigha God minabi. ⁴ Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham. ⁵ Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti. ⁶ Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei. ⁷ Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin Duam gavgavim e ganiga, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirim in gari.

⁸ Kamaghin amizi, ni e uan Ekiam in akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavimin amodoghin na ko Akar Aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam. ⁹ God en akuragha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Kraisi Iesusin ingarimin a en apangkuvigha

1:1: Ef 1:1 **1:1:** Efesus 1:1 **1:2:** Ap 16:1, 1 Ti 1:2 **1:2:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:2 **1:3:** Ap 22:3, 23:1, Ro 1:8-9, Fl 3:5, 1 Te 1:2, 3:10 **1:3:** Aposel 22:3; 23:1; Rom 1:8-9; Filipai 3:5; 1 Tesalonika 1:2; 3:10 **1:5:** Ap 16:1, 1 Ti 1:5, 4:6 **1:5:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:5; 4:6 **1:6:** 1 Te 5:19, 1 Ti 4:14 **1:6:** 1 Tesalonika 5:19; 1 Timoti 4:14 **1:7:** Lu 24:49, Ap 1:8, Ro 8:15 **1:7:** Luk 24:49; Aposel 1:8; Rom 8:15 **1:8:** Ro 1:16, Fl 1:7, Kl 1:24, 1 Ti 2:6 **1:8:** Rom 1:16; Filipai 1:7; Kolosi 1:24; 1 Timoti 2:6 **1:9:** Ro 8:28, Ef 1:4, 2:8-9, 1 Te 4:7, Ta 3:5, Hi 3:1, 1 Pi 1:20 **1:9:** Rom 8:28; Efesus 1:4; 2:8-9; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 3:5; Hibru 3:1; 1 Pita 1:20 **1:10:** 1 Ko 15:54-57, Kl 1:26, Hi 2:14, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 15:54-57; Kolosi 1:26; Hibru 2:14; 1 Pita 1:20

e gamizima e an gumamazibar otifi. ¹⁰ Ezi datirighin Krai Iesus, a en Akurvazir Gumazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Krai Iesus, ovevem in gavgavim gasighasiki. Ezi an Akar Aghuimin tuavimin, a gumamaziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo. ¹¹ Ezi God kamaghin ifonge, ki Akar Aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin amizi, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumamazibar sure damuamin ingangarim bagha na misefe. ¹² Kamaghin amizima ki osimtizer kaba atera egha aghumsizir puvati. Ki, gumazir nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, ingangarir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira iki mangiva dughiar Krai otoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki aghumsizir puvati.

¹³ Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun mikimiva gumamazibar sure damu. Egh ni Krai Iesus ko porogh iki, bar nighnizir gavgavim an ikivira iki, bar uan navim isi igharaz darazir aningiva me gifongegh. Arazir kam in, ni an gun me mikim. ¹⁴ Eghti Akar Aghuir God isa nin dafarim gatizim, ni bar deravira an gan. A bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nin akuragham.

¹⁵ Ni kamaghin fo, Esian Provinsin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki.

¹⁶ Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati. ¹⁷ A Rom in nguibar ekiam in

ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar gin na bato. ¹⁸ Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiam in Dughiam in an apangkuvigham. Ni fo, Onesiforus Efesus in nguibar ekiam in ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh ami.

2

Timoti bar deragh Krai Iesus in midorozir gumazim in iki

¹ Nan otarim Timoti, ni zurara Krai Iesus in apangkuvimin amamangatightima, a nin akuraghti ni bar gavgavigham. ² Ni fo, ki fomira gumamazir aviribar damazim in akar mabav kemezi, ni da baraki. Ezi akar kabara ni da isiva gumamazir deravira Godin ingangarim damuamibar aningigh. Eghti gumamazir kaba, uaghan gumamazir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam.

³ Ni, Krai Iesus in midorozir gumazir aghuir mamin min, ni e ko osimtizim ateram. ⁴ Ni midorozir gumazim in arazim gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir pu. Bar puvati. An garir gumazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami. ⁵ Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva me gafiragh faragh otivsi, a ivemarimin arazibar gin mangiva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimin arazibar gin mangan koghiva, a bizir aghuitam inghan kogham.

⁶ Eghti gumazitam o amizitam puvira uan azenimin ingariva an opariva an ganam, a gumamazir mabagh itaghiva faragh uan daghebar amam. ⁷ Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh, eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba bar dagh fogham.

⁸ Egh ni zurara Krai Iesus ginighnigh. An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi Akar Aghuir kamra,

1:11: 1 Ti 2:7 **1:11:** 1 Timoti 2:7 **1:12:** Ef 3:1-2, 1 Ti 6:20, 2 Ti 4:8, 1 Pi 4:19 **1:12:** Efesus 3:1-2; 1 Timoti 6:20; 2 Timoti 4:8; 1 Pita 4:19 **1:13:** 1 Ti 1:10, 4:6, 6:3, 2 Ti 2:2, 3:14, Ta 1:9, 2:1, Hi 10:23 **1:13:** 1 Timoti 1:10; 4:6; 6:3; 2 Timoti 2:2; 3:14; Taitus 1:9; 2:1; Hibru 10:23 **1:14:** Ro 8:11, 1 Ti 6:20 **1:14:** Rom 8:11; 1 Timoti 6:20 **1:16:** 2 Ti 4:16, 4:19 **1:16:** 2 Timoti 4:16; 4:19 **1:18:** Ju 21 **1:18:** Jut 1:21 **2:3:** 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:8, 4:5 **2:3:** 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:8; 4:5 **2:4:** 1 Ko 9:25 **2:4:** 1 Korin 9:25 **2:5:** 1 Ko 9:25-26, 2 Ti 4:8 **2:5:** 1 Korin 9:25-26; 2 Timoti 4:8 **2:6:** 1 Ko 9:7, 9:10 **2:6:** 1 Korin 9:7; 9:10 **2:8:** Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20 **2:8:** Rom 1:3; 2:16; 1 Korin 15:1; 15:4; 15:20 **2:9:** Ap 9:16, 28:31, Ef 3:1, 3:13, Fl 1:7, 1:12-14, Kl 4:3, 4:18 **2:9:** Aposel 9:16; 28:31; Efesus 3:1; 3:13; Filipai 1:7; 1:12-14; Kolosi 4:3; 4:18

ki an gun miġei. ⁹ Ezi Akar Aghuir kam bangin, gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtiziba na garigha, na isa kalabus gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan kogham. ¹⁰ Ki kamaghin ifonge, gumazamizir God ua bagha miseveziba, uaghan Kraiss Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki gavgavim uan navim ganigava me bagha osimtizir kaba bar ada ateri. ¹¹ Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim an ikiam:

“E Kraiss ko aremeghiva,
a ko ikirimirir kam in ikiam.
¹² Egh e gavgavighvira ikiva
osimtiziba bar a da ater,
egh uaghan a ko atrivimin ingan-
garim damuam.
E akirim ragh a gasaraghti,
a uaghan akirim ragh e gasaragham.
¹³ Eghti e an gin mangisi a ko akam akirigh,
egh gin e uan akar kam in gin mangan
koghti,
a uan akar an amizimin gin
mangivira ikiam.
A uabi uan akam giraghan kogham.
Bar puvati.”

Timotin ingangarim God gamima a bar akonge

¹⁴ Ni gumazamizibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin damazimin mighighvira me mikim suam, me pura akar muziariba bagh uari adoghodoghan marki. Arazir kam gumazamizibar akuraghan kogham. Arazir kam uaghan gumazamizir orazibagh asighasisi. ¹⁵ God nin ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gumazir aghumsizir puvatizimin min ikiva, deravira guizin akam bighvira ma

mikim. ¹⁶ Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimin gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumazamizibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuiam in iti. ¹⁷ Gumazamizir kabanang uan akar kam in gumazamizibar sure gami. Ezi men akar kam, mati duam, a gumazimin namnam ikia an isiava anepava a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko Filetus. ¹⁸ Aning guizin akamin tuavim ataki, egha kamaghin miġei, “E aremegh ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan kogham.” Ezi me akar kam in gumazamizir mabar nighnizir gavgavibagh asighasisi. ¹⁹ Ezi God mati gumazim dipenimin ingari moghin, a uan siosin ingarasa dipenir akinir gavgaviba akunizi da tugha ikia gavgafi. Egha dipenir akinir kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumazamizibagh fo.” Egha ua kamaghin osiri, “Gumazamizir Ekiam in ziam itiba, me akirim ragh bar arazir kurabagh asaragh.”

²⁰ E fo, dipenir ekiam mam in averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, egha maba me tememin dar ingari, egha maba me nguazimin dar ingari. Maba, me ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me ingangarir kiniba bagha dar ingari. ²¹ Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam uan arazir kuraba ateghiva, Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimin min otogham. A God baghavira itir gumazimin ikiam, egh guizbangira uan Ekiam in akurvaghham. Egh a ingangarir aghuir guar aviribar amusi ikiam.

²² Kamaghin amizi, ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni akirim

2:10: 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24 **2:10:** 2 Korin 1:6; Efesus 3:13; Kolosi 1:24 **2:11:** Ro 6:5, 6:8, 2 Ko 4:10-11, 1 Ti 1:15
2:11: Rom 6:5; 6:8; 2 Korin 4:10-11; 1 Timoti 1:15 **2:12:** Mt 10:33, Lu 12:9, Ro 8:17, 1 Pi 4:13 **2:12:** Matyu 10:33; Luk 12:9; Rom 8:17; 1 Pita 4:13 **2:13:** Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2 **2:13:** Diboboniba 23:19; Rom 3:3-4; Taitus 1:2 **2:14:** 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9 **2:14:** 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9 **2:15:** 1 Ti 4:6, Ta 2:7-8 **2:15:** 1 Timoti 4:6; Taitus 2:7-8 **2:16:** 1 Ti 4:7, 6:20, Ta 1:14 **2:16:** 1 Timoti 4:7; 6:20; Taitus 1:14 **2:17:** 1 Ti 1:20
2:17: 1 Timoti 1:20 **2:19:** Nam 16:5, 16:26, Ais 52:11, Nah 1:7, Jo 10:14, 10:27, Ro 8:35, 1 Ko 8:3, 1 Jo 2:19 **2:19:** Diboboniba 16:5; 16:26; Aisaia 52:11; Nahum 1:7; Jon 10:14; 10:27; Rom 8:35; 1 Korin 8:3; 1 Jon 2:19 **2:20:** Ro 9:21, 1 Ko 3:12, 1 Ti 3:15 **2:20:** Rom 9:21; 1 Korin 3:12; 1 Timoti 3:15 **2:21:** 2 Ti 3:17, Ta 3:1 **2:21:** 2 Timoti 3:17; Taitus 3:1 **2:22:** Ap 9:14, 1 Ko 1:2, 1 Ti 1:5, 6:11 **2:22:** Aposel 9:14; 1 Korin 1:2; 1 Timoti 1:5; 6:11

ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim, ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko navir amirizimin arazim, arazir kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Gumamazir Godin damazimin zueziba, me Ekiamin ziam fer gumamaziziba, ezi ni me ko ikiva arazir kabar amu. ²³ Marazi akar onganiba ko akar kinibagh amua uari adoghodosi. Ezi ni akirim ragh akar kabagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumamazizibagh amima me akabar uari adosi. ²⁴ Godin ingangarir gumazim igharaz darazi ko uari adoghan kogham. Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan aghuimin ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam. ²⁵ Egh a gumamazir akaba batoziba men asughasugh me akirmigh mangivira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan navibagh iraghiva, guizin akam gifogham. ²⁶ Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimin aven ikia egha an ifongiamin gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba uamateghtima, me Satanin azuazim ategh ua firighiregham.

3

Dughiar Abuananaba, gumamaziziba arazir kurabar amuam

¹ Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam. ² Gumamaziziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar ikuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, igharaz darazir gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumamazir arazir aghuibar me

gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuaghham. ³ Egh me namakabagh ifongezir arazim gifoghan kogham. Egh igharaz darazi ko uarir atariva, adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir ghurimin araziba dikabiniva avegham, egh pura gumamazizibav soghiva me gasighasigham. Egh me arazir aghuibar apanimin ikiam. ⁴ Egh me pazi uan namakabar amuam. Egh me deraghvira nighnighan kogh, atamra uan nighnizir kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh nighnigh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan inivafizir agorogeban gin mangisi, God gifueghan kogham. ⁵ Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Me guizbangira akirim ragha Godin gavgavim gasara. Ni gumazir kamaghin amibar saghon iki. ⁶ Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir aghuiba puvatiziba apezepera, kalabuziabar min me gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avirim gamizi, dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghuavkirima me arazir kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge. ⁷ Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifongegh, guizin akam gifoghan kogham. ⁸ Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatizima me nighnizir gavgavim Godin itir puvati.* ⁹ Eghti men arazir kam bar ekeveghan kogham. Gumamaziziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba fomira Janes ko Jambresin arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha

2:23: 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:16, Ta 3:9 **2:23:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:16; Taitus 3:9 **2:24:** 1 Ti 3:2-3, Ta 1:7-9, 3:2 **2:24:** 1 Timoti 3:2-3; Taitus 1:7-9; 3:2 **2:25:** Ga 6:1, 1 Ti 2:4, 6:11, Ta 1:1, 1 Pi 3:15 **2:25:** Galesia 6:1; 1 Timoti 2:4; 6:11; Taitus 1:1; 1 Pita 3:15 **3:1:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18 **3:1:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:3; 2 Pita 3:3; 1 Jon 2:18
3:2: Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 **3:2:** Rom 1:29-31; 1 Timoti 1:20; 6:4; 2 Pita 2:3; 2:12 **3:3:** Ta 2:3, 2 Pi 3:3 **3:3:** Taitus 2:3; 2 Pita 3:3 **3:4:** Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 **3:4:** Filipai 3:19; 2 Pita 2:13; Jut 1:4; 1:19
3:5: Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5, Ta 1:16 **3:5:** Matyu 7:15; 7:21; Rom 2:19-20; 2 Tesalonika 3:6; 1 Timoti 5:8; 6:5; Taitus 1:16 **3:6:** Mt 23:14, Ta 1:11 **3:6:** Matyu 23:14; Taitus 1:11 **3:8:** Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 **3:8:** Ua Me Ini 7:11; Rom 1:28; 2 Korin 13:5; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 2:25 * **3:8:** Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganganir gumazimningin ziamning. Ni Ua Me Ini 7:22 ko 9:11in gan.

ongani.

Timoti pamtemin Godin akamin suiragh

¹⁰ Ezi ni na ko ikiava, nan arazir ki manmaghin gumamazizibar sure gamim, ni a gifo. Nan dabirabir arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, tughavavigha osimtiziba ateri. ¹¹ Ni arazir kurar gumamaziziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguibar ekar kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti. ¹² Bar guizbangira, gumamazizir Krai Iesus ko iki Godin Arazibar gin mangasa ifongeziba, me bar, gumamaziziba pazi me damuam. ¹³ Eghti gumamazizir kuraba ko ifavarir gumamaziziba, gumamazizir igharazibagh ifar mangivira ikiam. Eghti Satan uaghan me gifarti, men araziba bar ikuvigham.

¹⁴ Ezi nirara, ni mighvira guizin akar kamn suiragh, akar ni inigha nighnizir gavgavim an itim. Guizbangira, ni bar deragha e gifo, e gumamazizir akar kamn nin sure gamiziba. ¹⁵ Egha ni fo, dughiar ni aghirimra itim, ni faragha Godin Akinafaribar fofozim ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba ni ganidima, ni nighnizir gavgavim Krai Iesusin iki Godin Akurvazim iniam. ¹⁶ E fo, Godin Duam uabi, Godin Akinafarimin aven itir akabagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava, nighnizir aghuiba puvatizir gumamaziziba akirava, en daroriba akirava,

3:10: Fl 2:22, 1 Ti 4:6 **3:10:** Filipai 2:22; 1 Timoti 4:6
Onger Akaba 34:19; Aposel 13:14-52; 14:1-20; 2 Korin 1:10
Matyu 16:24; Jon 15:20; 17:14; Aposel 14:22; 1 Tesalonika 3:3
2:11; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 2:16 **3:14:** 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2
3:15: Jon 5:39; 1 Pita 1:20-21 **3:16:** Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21
3:17: 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21 **3:17:** 1 Timoti 6:11; 2 Timoti 2:21
Aposel 10:42; Rom 14:9-10; 1 Timoti 5:21; 6:13 **4:2:** Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15
20:20; 20:31; 1 Timoti 4:13; 5:20; Taitus 1:13; 2:15 **4:3:** 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6
1 Timoti 1:13; 3:1; 3:6 **4:4:** 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14 **4:4:** 1 Timoti 1:4; 4:7; Taitus 1:14
2:3 **4:5:** Aposel 21:8; Efesus 4:11; 2 Timoti 1:8; 2:3 **4:6:** Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14
1:14

egha arazir Godin damazimin derazibar en sure gami. ¹⁷ Kamaghin amizi, e Godin gumamaziziba, akar kaba e gamima e arazir aghuiba bar ada inigha ingangarir aghuibar amuasava ami.

4

Timoti Godin akam akunsi bar gavgavigh

¹ Krai Iesus uamategh izi atrivimin ikiamin dughiam, a en araziba kotiamin da tuisigham, gumamazizir ikiavira itiba ko ariaghreziba uakan. Kamaghin ki Godin damazim ko Krai Iesusin damazimin mighghavira kamaghin ni migia ghaze, ² ni Godin akam akunsi bar gavgavigh. Gumamaziziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Krai in akam akunsi pamtem ingar. Egh ni men navibagh inivsi akar gavgavibar me mikim, egh me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva, me Godin Arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughvira me damuva deravira God ifongezir arazibar men sure damu. ³ E fo, dughiam izitima, gumamaziziba ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviriba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam. ⁴ Kamaghin me guizin akam akirim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanir kinir igharaziba baragham. ⁵ Eghti ni uabi, ni zurara deravira nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba ater. Egh Akar Aghuim akurir ingangarim damu. God gumamazizibar akurvaghamin ingangarim ni ganingi. Kamaghin amizi ni ingangarir kam deraviram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghira ize

3:11: Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10 **3:11:**
3:12: Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 **3:12:**
3:13: 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 **3:13:** 2 Tesalonika
3:14: 1 Timoti 1:13; 2:2 **3:15:** Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21
3:16: Rom 15:4; 2 Timoti 2:21; 2 Pita 1:20-21
4:1: Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13 **4:1:**
4:2: Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15 **4:2:** Aposel
1 Timoti 1:10; 4:1; 2
4:3: 1 Timoti 1:10; 4:1; 2
4:5: Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8,
4:6: Filipai 1:23; 2:17; 2 Pita

6 Ezi ki uabi, nan ovevemın dughiam roghıra ize. Eghti nan ghuzim mati wainın dipar me God ganıdimın mın, abuan irasava ami. Nan dughiar ki mangamim a roghıra izegha gıfa. 7 Ki pamtem ingara Akar Aghuim deravıram anekuri, mati ivemarir gumazim pamtem ivemari. Egha ingangarir God na ganıngizim ki anegıfa, mati ivemarir gumazim uan ivemarim anegıfa. Egha ki nıghnızir gavgavir Godın itim, ki pamtem an suiragha mamaghıra iti. 8 Ezi ivezir aghuim na mızuai iti, mati ivemarir gumazim an ivezir aghuim a mızuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakın, God na mikim suam, ni nan damazimın dera. Ekiam arazir aghuimra gın mangıva gumazamizibar arazıba tuisıgham. Egh Dughiar Kraıs Otoghamim, a ivezir aghuir kam na danıngam. Egh a narara danıngan kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi, gumazamizir a mızuva a uamategh izamin dughiam gifongezıba, a bar me danıngam.

Timoti zuamıra Pol bagh izi

9 Ni zuamıra na bagh izisi damu. 10 Ni oragh! Demas, a nguazir kamın bizıba bagha bar ifonge, kamaghın amızı a na ategha gıvagha Tesalonikan nguıbar ekiamın ghu. Ezi Kresens Galesian Provinsın ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrıghın ghu. 11 Luk uabıra na ko iti. Kamaghın amızıma ni Mak batoghıva a inıghıva a ko izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan akurvazim. 12 Ni fo, ki Tikikus amadazıma an Efesusın nguıbamın ghu. 13 Ni izisi, nan azenan azuir korotiar ruarım inıgh izi. Ki Troasın nguıbamın ikia Karpusın dipenimın anetaki. Egh akınafarır rıghızıba sara inıgh. Bar bizır ekiam, ni akınafarır me asızır inıbar ingarızıba inıgh izi.

14 Aleksander, gumazir ainın bizıbar ingarım, a bar paza na gami. Ekiam gın arazır kurar an amızır kam ikaragham.

15 Eghti ni uaghan gumazır kam bagh gan. A bar guızbangıra en akabar apanım gami.

16 Ki faragha Kotın tugha akaba ikarvazıma, gumazıtım na ko tugha nan akamın akurazır puvati. Gumazıba bar na ataki. Ki God ko mikımtıma, a men arazır kurar kam gınıghnıghan kogham. 17 Ezi Ekiam uabi nan boroghın ikia gavgavım na ganıdi. Kamaghın amızı ki Akar Aghuim bar anekurıma, Kantrın Igharazıbar Gumazamizıba, me bar a barası. Ezi ki ovengasava amıma God nan akura, mati a laionın akamın ua na ini. 18 Ezi Ekiam me na damuamın arazır kuraba, a nan akuragham. Egh a deravıra na damuva nan aku uan Nguıbar a ikiava atrıvimın itımın mangam. Eghti e zurazurara zıar ekiam a danıng mamaghıra ikiam. Bar guızbangıra.

19 Ni nan akam isi, Prısıla ko Akwıla, ko Onesıforusın amıuroghborıbar anıng suam, Afezıam ia ko iki. 20 Erastus Korının nguıbamın ikiavıra iti. Ezi Trofımus areıma ki anetaghızıma a Miletusın nguıbamın iti. 21 Ni damu, zuamıra na bagh izi. Ni suıghsuıghtıma, amozım ko amınır orangtızımın dughıam otogham. Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodıa ko Romın nguıbamın itır Kraısın adarası, me akam amaga ghaze, Afezıam ni ko iki.

22 Ekiam nın duam ko iki. Egh an apangkuvım bar moghıra ia ko iki.

4:7: 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1 **4:7:** 1 Korın 9:24-25; Filipai 3:14; 1 Timoti 6:12; Hibru 12:1
4:8: 1 Ko 9:24-25, 2 Ti 1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **4:8:** 1 Korın 9:24-25; 2 Timoti 1:12; Jems 1:12; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10
4:9: 2 Ti 1:4 **4:9:** 2 Timoti 1:4 **4:10:** 2 Ko 8:23, Ga 2:3, Kl 4:14, Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo 2:15 **4:10:** 2 Korın 8:23; Galesia 2:3; Kolosi 4:14; Taitus 1:4; Filemon 1:24; 1 Jon 2:15 **4:11:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24 **4:11:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 4:14; Filemon 1:24 **4:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8 **4:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8 **4:13:** Ap 20:6 **4:13:** Aposel 20:6 **4:14:** Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6 **4:14:** Onger Akaba 28:4; 62:12; Aghuzır Akaba 24:12; Aposel 19:33; Rom 2:6; 1 Timoti 1:20; Akar Mogomem 18:6 **4:16:** Ap 7:60, 2 Ti 1:15 **4:16:** Aposel 7:60; 2 Timoti 1:15 **4:17:** Sng 22:21, Dan 6:22, Ap 23:11, 27:23, 2 Pi 2:9 **4:17:** Onger Akaba 22:21; Daniel 6:22; Aposel 23:11; 27:23; 2 Pita 2:9 **4:18:** Sng 121:7, Ro 11:36, Ga 1:5, Hi 13:21 **4:18:** Onger Akaba 121:7; Rom 11:36; Galesia 1:5; Hibru 13:21 **4:19:** Ap 18:2, 2 Ti 1:16-17 **4:19:** Aposel 18:2; 2 Timoti 1:16-17 **4:20:** Ap 19:22, 20:4, 21:29, Ro 16:23 **4:20:** Aposel 19:22; 20:4; 21:29; Rom 16:23

Pol Taitus Bagha Osirizir Akinafarim O Taitus Akar faragha zuim

Taitus, a Judan gumazim puvati. A Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitus Kritin Arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarir kamın faragha zuir akam kamaghın migei, Kritin gumazamizibar araziba derazir puvati. Kamaghın amizi, gumazamiziba siosin gumazamizir dapanibar otivsi, me bar arazir aghuibar gin mangi. Ezi Pol gin vaghvagh gumazamizibar sure damuasa Taitus migei. Kar gumazir ghuriba ko amizir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimın akar abuananaba kamaghın migei, Taitus gumazamizibar sure damuti, me navir vamiran ikiva, arazir aghuibar igharaz darazir amu. Eghti me akam adaribar amu akaba uariv soghan kogham.

Taitus Kritin Arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1–3)

¹ Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Kraisin Iesusin aposel. God ua bagha misevezir gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, ki gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin Arazibar gin mangam. ² Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otuzir puvatizir dughiamin, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze,

a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim. ³ Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amisevegha akar gavgavim na ganigha, uan akam akurir ingangarim na ganingi.

⁴ Taitus, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, ni guizbangira nan otarimin min iti. Afeziar Ekiam God ko Kraisin Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni siosin gumazamizir dapaniba amisefegh

⁵ Ki kamaghın nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba agivagh, egh ki ni mikemez moghin vaghvagh nguibar ekiabar itir siosbar gumazamizir dapaniba amisiv. Ki kamagsua Kritin Arighatizimin ni ataki. ⁶ Siosin gumazamizir dapaniba, me gumazamizir igharazibar damazibar deraghvira iki. Siosin gumazir dapanim amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Eghti men boriba nighnizir gavgavim Kraisin ikiva, gumazamizibar damazibar arazir kurabar amuan marki. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham. ⁷ E fo, Kraisin adarazir garir gumazamizir dapaniba, me Godin ingangaribar garir gumazamiziba. Kamaghın me deraghvira daru, egh gumazamizibar damazimin deraghvira iki, kamaghın nighnighan kogh suam, me ziar ekiam inisi me gativagh men ganam. Egh me zuamiram aningaghan marki. Egh dipar onganir aviribar aman marki. Egh me tintinibar gumazamizibav soghan marki, egh me uari baghvira dagiar aviriba inisi, nighnighan marki. ⁸ Men dipenimin izir gumazamiziba me deraghvira men gan. Egh arazir aghuiba bar dagh ifongegh, navir ghurimin araziba dikabiragh. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin zuezir arazibara gintigh.

1:2: Ro 16:25; Kl 1:27, 2 Ti 1:1, 1:9, 1 Pi 1:20 **1:2:** Rom 16:25; Kolosi 1:27; 2 Timoti 1:1; 1:9; 1 Pita 1:20 **1:3:** Ef 1:9-10, 1 Te 2:4, 1 Ti 1:1, 1:11, 2:3, 2 Ti 1:10, Ta 2:10, 3:4 **1:3:** Efesus 1:9-10; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 1:1; 1:11; 2:3; 2 Timoti 1:10; Taitus 2:10; 3:4 **1:4:** Ro 1:7, 2 Ko 8:23, Ga 2:3, 2 Ti 1:2, 4:10 **1:4:** Rom 1:7; 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; 2 Timoti 1:2; 4:10 **1:6:** 2 Ti 2:24-26 **1:6:** 2 Timoti 2:24-26 **1:6:** 1 Timoti 3:2-7 **1:7:** Wkp 10:9, 1 Ko 4:1, Ef 5:18, 1 Pi 5:2 **1:7:** Ofa Gami 10:9; 1 Korin 4:1; Efesus 5:18; 1 Pita 5:2 **1:9:** 1 Ti 1:10, 1:15, 2 Ti 1:13, 2:15, 4:3, Ta 2:1

Egh uan ikirimirim deraviram an gan. ⁹ Egh me gumamazibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh me uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pamtemin me mikimtima, me suam, a guizbangira migei. Me kamaghin damusi, me guizin akar e men sure gamizim, me an suiragh gavgafigh.

Kritin Arighatizimin gumazir aviriba ikia gumamazir mabar nighnizir gavgavibagh asighisisi

¹⁰ E fo, Kritin Arighatizimin itir darasi, me akar aghuiba munasir gumamazir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumamazibar nighnizibagh ifari. Gumamazir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghorasa gavgafi. Kamaghin amizi, ni siosin gumamazir dapaniba amisefegh. ¹¹ Gumamazir kurar kaba arazir kuram damuva gumamazibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamın me gumamazir mabar men adarazi sara, men nighnizir gavgavibagh asighisisi. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti me akar katam mikiman marki. ¹² Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, “Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me damasavira nighnigha ikia, egha ingangaribar amuan bar amira. Me mati asizir atiaba.” ¹³⁻¹⁴ Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh Judabar eghaghanir kinir aviriba baraghan marki, egh guizin akam munasir gumaziba migeir akar gavgaviba baraghan marki. ¹⁵ Godin damazimin zuezir gumamaziziba, me ghaze, dagheba ko biziba uaghan

zue, eghti me da iniam. Ezi gumamazir Godin damazimin arazir kurabagh amua, nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar mize. Egha me uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua. ¹⁶ Me kamaghin migia ghaze, “E God gifo.” Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumamaziziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2

Gumamazir ghuriba bar deravira arazir God ifongezibar gin mangi

¹ Ezi no, ni gumamazibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu. ² Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me dipar onganir aviribar ami onganen marki. Me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me bar dera. Egh me navir ghurimin araziba dikabin. Me Godin guizin akam deraviram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, tugh gavgavigh osimtiziba bar a da ater.

³ Egh ni uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimin daru. Me akar kurabar igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Me wainin dipar onganibar amiti da me ikirarighan kogham. Me arazir aghuibar amusi, igharaz darazir sure damu. ⁴ Egh amizir igiabar sure damuti, me uan paba ko boribagh ifongeghamin arazim damu. ⁵ Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin araziba dikabin, egh me Godin damazimin bar zuegh iki. Egh me arazir bar deravira uan dipenibar ganamim gifogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim

1:9: 1 Timoti 1:10; 1:15; 2 Timoti 1:13; 2:15; 4:3; Taitus 2:1
1:10: 1 Ti 1:6, 4:7
1:10: 1 Timoti 1:6; 4:7
1:11: Mt 23:14, Jo 10:12, 1 Ti 6:5, 2 Ti 3:6, 1 Pi 5:2
1:11: Matyu 23:14; Jon 10:12; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 3:6; 1 Pita 5:2
1:13-14: 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 4:2-4; Taitus 2:2
1:15: Mt 15:11, Lu 11:39-41, Ro 14:14, 14:20, 14:23, 1 Ko 6:12
1:15: Matyu 15:11; Luk 11:39-41; Rom 14:14; 14:20; 14:23; 1 Korin 6:12
1:16: Ro 1:28, 2 Ti 3:5, 3:8, 1 Jo 1:6, 2:4, Ju 4
1:16: Rom 1:28; 2 Timoti 3:5; 3:8; 1 Jon 1:6; 2:4; Jut 1:4
2:1: 1 Ti 1:10, 6:3, 2 Ti 1:13, Ta 1:9
2:1: 1 Timoti 1:10; 6:3; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:9
2:3: 1 Ti 3:11, 2 Ti 2:9-10, 1 Pi 3:3-4
2:3: 1 Timoti 3:11; 1 Pita 3:3-4
2:5: Ef 5:22, Kl 3:18, 1 Ti 2:11, 6:1, 1 Pi 3:1, 3:5
2:5: Efesus 5:22; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11; 6:1; 1 Pita 3:1; 3:5

damu. Egh me vaghvagh uan pabar apengan iki me baghvira iki. Igharaz darazi akar kurabar Godin akamin mikiman koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me navir ghurimin araziba dikabin.

Taitus arazir aghuibar amuti, gumazir igiaba an gin mangam

⁶ Kamaghira, ni uaghan gumazir igiavav kim men naviba fiti, me uan navir ghurimin araziba dikabinam. ⁷ Arazir ni uabi amiba bar, ni arazir aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin arazibar gan dar gintigham. Egh nin ingangarir ni gumazamizibar sure gamim, ni me gifaran marki, egh ni dibovir akabav kim ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh nighnigh deraviram akam akun. ⁸ Eghti en apaniba akar kuratamin e damighan koghiva, uan nighnzir kuramin aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram akabav kimtima, gumaziba akar kuratamin apighan kogham.

Ingangarir gumazamiziba bar deraghvira men garir gumazir dapanibar akabar gin mangi

⁹ Ni kamaghin ingangarir gumazamizibar sure damu, me gumazir men garibar apengan iki, egh ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men garir gumaziba ikarvaghan marki. ¹⁰ Egh me, gumazir men garibar biziba okiman marki. Bizir me amiba bar, men garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamın ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamın ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuim men akakagh.

E Godin Arazimin gintigh egh Kraisin Dughiam mizuamam

¹¹ E fo, Godin apangkuvim azenim girigha givazi, gumazamiziba bar an gari. God uan apangkuvir kamın en akurvasi.

¹² God uan apangkuvir kamın en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghiraghiva egh nguazir kamın arazir ifongeziba ataghiragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangira e nguazir kamın gumazamizibar tongin iti, ezi God uan apangkuvimin tuavimin a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami. ¹³ Dughiar e nguazir kamın itim, e bizir e damuti e bar akueghamim bagha mizuai. E Krai Iesusin angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. A en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim. ¹⁴ Krai kamaghin ifonge, a uam e inigh en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumazamizibar min ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme.

¹⁵ Kamaghin amizi, ni zurara akar kabara gumazamizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batozir gumazamizibar arazir kuraba akirsi, me mikim. Ni akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghiriaghan marki.

3

E arazir aghuibar amuam

¹ Ni Godin gumazamizibav kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki. ² Egh me akar kuratam girakirangin gumazamizibav kiman marki. Me zurara

2:7: Ef 6:24, 1 Ti 4:12, 1 Pi 5:3 **2:7:** 1 Timoti 4:12; 1 Pita 5:3 **2:8:** 1 Ti 6:3, 2 Ti 3:14, 1 Pi 2:12, 2:15 **2:8:** 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 3:14; 1 Pita 2:12; 2:15 **2:9:** 1 Ti 6:1-2 **2:9:** 1 Timoti 6:1-2 **2:10:** Mt 5:16, Fl 2:15, Ta 1:3
2:10: Matyu 5:16; Filipai 2:15; Taitus 1:3 **2:11:** Jo 1:9, Ro 5:15, 1 Pi 5:12 **2:11:** Jon 1:9; Rom 5:15; 1 Pita 5:12
2:12: Ro 6:19, Ef 1:4, Kl 1:22, 1 Te 4:7, 1 Jo 2:16 **2:12:** Rom 6:19; Efesus 1:4; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 4:7; 1 Jon 2:16
2:13: 1 Ko 1:7, Fl 3:20, Kl 3:4, Hi 9:28, 1 Jo 3:2 **2:13:** 1 Korin 1:7; Filipai 3:20; Kolosi 3:4; Hibru 9:28; 1 Jon 3:2
2:14: Kis 19:5, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Sng 130:8, Ese 37:23, Ga 1:4, 1 Pi 2:9 **2:14:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Onger Akaba 130:8; Esekiel 37:23; Galesia 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Ti 4:12, 2 Ti 4:2 **2:15:** 1 Timoti 4:12; 2 Timoti 4:2
3:1: Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14 **3:1:** Rom 13:1-7; Kolosi 1:10; Hibru 13:21; 1 Pita 2:13-14
3:2: Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:2:** Efesus 4:2; 4:31; Filipai 4:5; Kolosi 3:12; 2 Timoti 2:24-25

nimira ikiva, arazir aghuimın gumazamiz-ibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumazamiziba bar men akakagh.

³ Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvati, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godın tuavimın zuir puvati. E inivafizir kam ifongezir arazibar gintigha nguazir kamın arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kınibar mın iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiava arui. Gumazamiziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami.

⁴ Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifongegha en apangkuvigha arazir aghuimın e gami. Ezi an arazir kam azenim girizi, ⁵ an en akura. A en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamın a en akura. Dughiar kamın a uan Duam e ganingizi, an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar mın otifi. ⁶ Krais Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimın God uan Duamın gavgavir aviriba bar e ginge. ⁷ God kamaghın ifonge, Krais en apangkuvigha e gamizi, e Godın damazimın gumazamizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gın bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghın e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti. ⁸ E nighnizir gavgavim akar kamın ikiam. Ki kamaghın ifonge, nighnizir gavgavim Godın itir darasi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghıra iki. Kamaghın ni pamtemın bizir kabav kımasa ki ifonge. Bizir kaba bar dera, egha bar gumazamiz-ibar akurvasi.

⁹ Egh ni, gumazamizir Moses Osirizir Arazibar migirigiba bagha uari adoziba,

ni da baraghan marki. Gumazamizir adarir onganiba ko adoghodoziba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gın mangisi bar en akuraghan kogham. ¹⁰ Gumazitam o amizitam, a Kraisin adarazir navir vamiran itir arazim abizir arazim damuti, eghti ni an nighnizim akirsi migirigiatamın a mikim. Ni faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gın uam an mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh. ¹¹ Ni fo, gumazim o amizir kamaghın amim, an nighnizim ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, a bar ikufi.

Taitus izi Polin ganigh

¹² Ki aminir gavgavim ko orangtizimın dughiamın Nikopolisin nguibar ekiamın ikiasa. Kamaghın amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningın tav, ni bagh izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamın izisi bar gavgafigh. ¹³ Ni gavman osirizir arazibagh fozir gumazim Senas, ko Apolos deraviram aningın gan. Bizir aning inigh mangamiba, ni dar aningın akurvagh. Eghti aning tuavimın daruamin dughiamın bizitamın oteveghan kogham.

¹⁴ Ki kamaghın ifonge, en gumazamiz-iba, me biziba bar puvatizir gumazamiz-ibar akurvagh, egh pura uan ikirimirim ko dughiba makunan marki. Eghti me gumazamizir igharazibar akurvaghamin arazimın fofozim inighıva an suiragh gav-gafigh.

¹⁵ Gumazamizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. Ni nighnizir gavgavim Iesusın ikia e gifongezir darasi, ni kamaghın me mikim

3:3: 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:3:** 1 Korin 6:11; Efesus 2:1-2; 5:8; Kolosi 1:21; 1 Pita 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11 **3:4:** 1 Timoti 2:3; Taitus 1:3; 2:11 **3:5:** Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:5:** Jon 3:3-5; Rom 11:6; Efesus 5:26; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 3:21 **3:6:** Jol 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:6:** Joel 2:28; Aposel 2:17-18; 2:33; Rom 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:7:** Rom 3:24; 8:23-24; Galesia 2:16; Taitus 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:8:** 1 Timoti 1:14-15; Taitus 2:14 **3:9:** 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:9:** 1 Timoti 1:4; 2 Timoti 2:14-16; 2:23; Taitus 1:14 **3:10:** Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10 **3:10:** Matyu 18:15-17; 2 Korin 13:2; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Timoti 3:5; 2 Jon 1:10 **3:11:** Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5 **3:11:** Aposel 13:46; 1 Timoti 6:3-5 **3:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12 **3:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12 **3:13:** Ap 18:24, 1 Ko 3:5-6, 16:12 **3:13:** Aposel 18:24; 1 Korin 3:5-6; 16:12 **3:14:** Mt 7:19, Ro 15:28, Ef 4:28, Fl 1:11, Kl 1:10, Ta 2:14 **3:14:** Matyu 7:19; Efesus 4:28; Filipai 1:11; Kolosi 1:10; Taitus 2:14

suam, Afeziam ia ko iki. Godin apangku-
vim bar ia ko iki.

Pol Filemon Bagha Osirizir Akinafarim O Filemon Akar faragha zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibar ekiamin Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimin iti. Egha nguibar kamın Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimin oto.

Ezi dughiar kamın Pol kalabusin ikia, egh mangi Filemonin ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Akinafarir kamın, Pol kamaghin Filemon migei, a uan ingangarir gumazir kinimin ataran marki. A ghaze, datirighin ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimin oto. Filemon uan aveghbuamin min uam a inigh.

Filemonin ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

¹ Ki Pol, ki Krai Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam Filemon bagha an osiri.

Filemon, ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami. ² Ga uaghan, e uan amizim Apia ko e ko Godin ingangarim damuamin midorozir gumazim Arkipus bagha akinafarir kam osiri. Ga uaghan, nin dipenin uari akuvir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri. ³ E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko

1:1: Efesus 3:1 **1:2:** Kolosi 4:17; 2 Timoti 2:3 **1:3:** Galesia 1:3 **1:4:** Rom 1:8-9 **1:6:** Filipai 1:9; Kolosi 1:9 **1:7:** 2 Korin 7:4; 7:13 **1:8-9:** Filemon 1:1 **1:10:** 1 Korin 4:15; Kolosi 4:9 * **1:10:** Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraisin anavin oto. Egha dughiar kamın arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekiar men garim, a midorozir gumazibav kemeghti, me ingangarir gumazir kam isi ter ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham. † **1:11:** Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami."

Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonin arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

⁴ Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi. ⁵ Ki orazi me zurara kamaghin na migei, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagha God minabi. ⁶ E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, a en nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Krai ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham. ⁷ Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifongezir, arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha gavgavim nan navim ganidi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightima a guizbangiram an aveghbuamra iki

⁸⁻⁹ Ki kamagsua, bizir ki ifongezir mam iti, ki Kraisin ziamin ni mikemeghti ni a damuam. Ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, kamaghin ki akar gavgavim ni danighan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Krai Iesusin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti. ¹⁰ Ki kamagsua nin azangsis, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize, ezi ki an akurazima a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a guizbangira mati nan otarim.* ¹¹ A fomira nin akurvaghasa ingangarir aghuitam gamizir puvati. A ti

datirighin ingangarir aghuim damu virara gan akurvagham.†

12 Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui. 13 Dughiar kam ki Kraisin Akar Aghuim bangin kalabusin ikia ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deragham. Ki kamaghsua, a na ko ikiasa ki bar ifonge. 14 Ki kamaghin nighnisi, ni bizir kam gifueghan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki ni migeir puvati. Bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghonan aghua. Ki kamaghin nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi ni damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu.

15 Guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin ni ategha saghon ike. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa, kamaghsua a dughiar otevimin nin saghuiamin ike. 16 Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.

17 Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh. 18 Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizitam ini, kamaghin ni an danganimin, nan ziam atighti, ki da ikarvagham. 19 Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvagham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.) 20 Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kam in nan akuragh. Ga

Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim feghti ki bar akuegham!

21 Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiragham. 22 Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnzir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregh, na ateghti, ki ua ia bagh izam. Eghti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighti, ki izi a dakuam.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki

23 Epafras ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Krai Iesus bangin kalabuziar gumazimning. 24 Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki.

25 En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

1:13: Filipai 2:30 1:14: 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 1:16: 1 Timoti 6:2 1:17: 2 Korin 8:23 1:19: Galesia 6:11
1:22: Filipai 1:25; 2:24 1:23: Kolosi 1:7; 4:12 1:24: Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Kolosi 4:10; 4:14; 2 Timoti 4:10-11

Akinafarir Hibrun Gumazamiziba Bagha Zuim O Hibru Akar faragha zuim

Judabar marazi faragha uan navibagh iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam o amizir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimın aven gumazim o amizim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, o Apolos, o Prisila, men tav ti an osiri.

Gumazir maba Kraisin gin zuir gumazamiziba dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi, a ingangarir ekiar God Krai Iesusin aven amizim, gun me migei. Kraistra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi akinafarir kam bizir ekiar pumuning ko mikezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimın itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba ini. Ezi arazir kamın God Iesus gamizi, a gumazamizibar akurvaghamin faragha zuir gumazimın oto. (2:10) Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimın iki mamaghira ikiam, egha a Judabar ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimın iti. Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba, God bagha ofa gamir arazibar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kamın nedaziba.

Akinafarir kam gumazamizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Ka-

maghin amizi, a Israelian gumazamizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimın akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavimın suiraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan an arazibar gin mangi, egh osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1-2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

¹ Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afezi-abav keme. ² Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam amisefe. Otarir kamın agharimın, God fomira overiam ko nguazimın ingari. ³ Ezi Otarir kamra Godin angazangarim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim agivagha, gumazamizibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanabogha Pin Tir Atrivir Ekiamın agharir guvimın boroghın apera.

Godin Otarim enselbagh afira

⁴ Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziabagh afira. Kamaghin amizi, an Otarim gamizima a enselbar ekiamın oto, ezi me an apengan iti. ⁵ Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamın oto." O a kamaghin enselin tam mikemezir puvati, "Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamın min ikiti, ia nan Otarimın min ikiam." Bar puvati. ⁶ Egha dughiar

1:2: Sng 2:8, Jo 1:3, Ef 1:10 **1:2:** Onger Akaba 2:8; Jon 1:3; Efesus 1:10 **1:3:** Ap 2:33-34, 2 Ko 4:4, Kl 1:15-17, 1:20, Hi 8:1, MAA 4:11 **1:3:** Aposel 2:33-34; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15-17; 1:20; Hibru 8:1; Akar Mogomem 4:11 **1:4:** Ef 1:21, Fl 2:9-10 **1:4:** Efesus 1:21; Filipai 2:9-10 **1:5:** 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7, 89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5 **1:5:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Onger Akaba 2:7; 89:26-27; Aposel 13:33; Hibru 5:5 **1:6:** Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl 1:18, 1 Pi 3:22, MAA 1:5 **1:6:** Godin Araziba 32:43; Rom 8:29; Kolosi 1:18; 1 Pita 3:22; Akar Mogomem 1:5

God ua uan Otarir ivariam nguazir kamın anemangasa uaghan ghaze:

“Godın enselba bar an apengan ikiva an ziam fam.”

⁷ God enselbagh nighnigha kamaghın migei, “A uan enselbagh amima da aminimın mın otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mızariabar mın otifi.”

⁸ Egha Otarim gınighnigha kamaghın migei:

“Nın atrivir dabirabir God nı ganingizim, a zurara iki mamaghıra ikiam.

Eghti nı guizin arazimın uan gumazamizibagh ativagh men ganam.

⁹ Nı arazir aghuibara ifuegha, egha arazir kuraba bar dar aghua.

Kamagh amizi, God nı amisevegha, nı ziar ekiam ikiasa a borem nın dapanim ginge.

A kamaghın nı gamizi nı bar akonge,

ezi nı bar akongezir bizir kam, atrivir igharaziba bar me gafira.”

¹⁰ Egha God uan Otarim kamaghın a migei:

“Ekiam, nı fomıra nguazir kamın ingari. Guizbangıra, nı uabi uan dafaribar overiam ko bizir pın itibar ingari.

¹¹ Bizir kaba bar gıvagh, eghti nı ikivıra ikiam.

Overiam ko nguazim, aning bar ikuvigham, mati inim ghurigha bar biaghire.

¹² Nı aning righam, mati gumazim atuim riki.

Nı aning damighti aning igharagh otogham, mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi.

Ezi nı, kamaghıra iti, nı igharagha garir puvati.

Nın dughiam gıvaghan kogham.”

¹³ Fomıra God kamaghın uan Otarimra kamaghın a mikeme, “Nı nan agharir guvimın daperagh iki mangiti, ki nın apaniba dikabiragh me isi nın dafarim datighti me nın dagarimningın apengan ikiam.” Egha God dughiatamın akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati.

¹⁴ Guizbangıra enselba me duaba, egha me Godın ingangarim gami. Ezi God gumazamizir a ua iniamibar akurvaghasa me amadi, me arui.

2

God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam

¹ Godın Otarim ziar ekiam isi, kamaghın amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighvıram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvıra an suiragh gavgavigh ikiam. ² Fomıra God en inazir afeziabav kımasa, uan akam isa enselbagh aningi, egha kamaghıra tuavir kamın a kamaghın men aka, akar kam a guizbangıra. Ezi gumazamiziba akar kamın gın zuir puvatigha a batoke, me ivezir kuram iniam. Men arazir kurar me amizibar mırara, me uan ivezir kuram inis.* ³ Ezi datirighın, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. E akırım ragh Godın akurvazir arazim gasaraghıva, e manmaghın arazir kuramın ivezim gitagham. Bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghasa mikeme, ezi gumazamiziba an akam baraki. Ezi me

1:7: Sng 104:4 **1:7:** Onger Akaba 104:4 **1:8:** Onger Akaba 45:6-7 **1:9:** Ais 61:1, Ap 4:27, 10:38 **1:9:** Aisaia 61:1; Aposel 4:27; 10:38 **1:10:** Onger Akaba 102:25-27 **1:11:** Ais 34:4, Mt 24:35, 2 Pi 3:7, 3:10 **1:11:** Aisaia 34:4; 2 Pita 3:7; 3:10 **1:13:** Sng 110:1, Mt 22:44, Mk 12:36, Lu 20:42 **1:13:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42 **1:14:** Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7 **1:14:** Onger Akaba 34:7; 91:11; Matyu 18:10; Aposel 12:7; Jems 2:5 **2:2:** Sng 68:17 * **2:2:** Me Akar Dikırızir Gavgavir God Moses ganingizim migei. Nı Ua Me Ini 19-20ın gan. Ua Me Iniamın Akınafarımın akam, enselin migirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghın nighnızir gavgavim iti, God Akar Dikırızir Gavgavim enselbar dafarımın Moses ganıngi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19ın gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25 **2:3:** Matyu 4:17; Mak 1:14; Luk 1:2; Hibru 10:28-29; 12:25 **2:4:** Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:4:** Mak 16:20; Aposel 2:22; 14:3; 1 Korin 2:4; 12:4; 12:7; 12:11; Efesus 1:5; 1:9

kamaghin miġia en aka, akar kamnagh a guizbangira. ⁴ Dughiar kamın, God mirakelin igharagha gariba ko diġavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamin ġin ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha gumazamizibagh anidi. Ezi arazir kamın a kamaghin en aka, an Otaramin akar kam a bar guizbangira ghu.

Jesus, a uabi en Akurvazir Gumazim

⁵ E nguazir igiar God ġin damighti otivamim ġinighnigh fogham, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati. ⁶ Ezi Godin Akinafarimin aven akar mam kamaghin iti:

“O God! E gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni miġhigha e ġinighnisi?

E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni bar puviram e ġinighnisi?

⁷ Ni uabi en ingarigha, e isa enselbar apengan e ati.

Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi, bizir ni ingariziba bar en apengan iti.

⁸ Biziba bar moghira ni da isa e gumazamiziba en suemningin apengan da ariki.

Eghti e bar dagh ativagham.”

Godin akar kam ghaze, God gumazamizibagh amizi, biziba bar men apengan ikiti me dagh ativagham. Akar kamın mingarim a kamakin, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan da ariki. Ezi e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati.† ⁹ Ezi e Iesus ġifo, a ziar ekiam ini. God kamagsua, a bar

en apangkuvighti, tuavir kamın Iesus gumazamiziba bagh aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimin an enselbar apengan ike. Egha mizazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe. ¹⁰ E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba inigh men aku Godin Nguibamin mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghin amizi, a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi mizazir kam Iesus gamima a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimin otogha, tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera.

¹¹ E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamizibagh amizi me Godin gumazamizibar min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi, an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, “Nan aveghbuaba ko buaramiziba.” ¹² Egha a kamaghin God miġei:

“Ki uan adarazir tongin iki

nin ziamin gun me mikimam.

Ki gumazamiziba uari akuvamin danganimin iki

men tongin nin ziam fam.”

¹³ Egha a ua ghaze, “Ki datirighin, God damuasa mikemezir biziba, ki puram a mizuam da bagh gan ikiti God damuasa amir biziba, a mikemezi moghin dar amuam.” Egha ua ghaze, “Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti.”†

Jesus en akuraghasa gumazimin min oto

2:5: Hi 6:5, 2 Pi 3:13 **2:5:** Hibru 6:5; 2 Pita 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3 **2:6:** Jop 7:17; Onger Akaba 144:3 **2:6:** Onger Akaba 8:4-6 **2:8:** Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 **2:8:** Matyu 28:18; 1 Korin 15:25-27;

Efesus 1:22 † **2:8:** Akar Onger Akabar Akinafarimin aven itim, a gumazamiziba bar me miġei. Ezi gumazir Hibrun Akinafarimin Osirizim, a Iesus ġinighnigha ghaze, a gumazimin min otogha gumazamiziba bar men danganim ini. Ezi kamaghin Onger Akabar Akinafarimin, a bizir guizin Iesus batozibav gei. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:9:** Jon 3:16; Rom 5:18; Filipai 2:7-9; 1 Timoti 2:6; 1 Jon 2:2; Akar Mogomem 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 **2:10:** Luk 24:46; Aposel 3:15; Rom 8:29; 11:36; Hibru 5:9; 10:10 **2:11:** Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:11:** Matyu 25:40; Mak 3:35; Jon 20:17; Aposel 17:26; Rom 8:29 **2:12:** Sng 22:22 **2:12:** Onger Akaba 22:22 **2:13:** Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12

2:13: Onger Akaba 18:2; Jon 17:6; 17:9-12 † **2:13:** Iesusin akar kam, a Aisaia 8:17-18in ize. Gumazim o amizir Hibrun Akinafarim Osirizim, en akaghti e fogham, Iesus gumazamizir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumazamiziba God mizuaima a bizibagh ami, ezi Iesus uaghan orarti.

14-15 Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira inivafiziba ko ghuziba iti. Kamaghira Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamaghsua, an aremegh egh arazir kamın a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumazamizibagh amima me ariaghirir gavgavim itim. Gumazamiziba nguazir kamın ikiava ovevemın atiati. Ezi men atiatir kam me ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otogha egha areme. 16 Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamın boriba akurvaghasa a gami. 17 Kamaghin amizi, a uan doziba ko buaramizibar miraram oto. A kamaghsua, a men Ofa Gamir Gumazibar Dapanimın iki, egh Godın akamın gin mangi apangkuvim gumazamizibar ikiva Godın ingangarim damu, egh ingangarir kamın gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Kamaghin a gumazamizibar min oto. 18 Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghori, ezi an osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, Satan gumazamizibagh ifaramin dughibar, Iesus men akurvaghamin fofozim iti.

Iesusın ziar ekiam, a bar Mosesın ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1–4:13)

Iesusın ziar ekiam, a Mosesın ziar ekiam gafira

1 Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamın mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egha an ziamın gun migia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazibar Dapanim. 2 God anemisevegha ingangarir kam a ganingizi,

a Godın gumazamiziba bagha ingari. Moses fomira Godın gumazamiziba bagha deravira ingarizi moghira, a ingari. 3 E fo, gumazir dipenimın ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimın ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar ekiam Iesus ganingi, ezi an ziar ekiam, Mosesın ziar ekiam gafira. 4 Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari. 5 Moses a Godın ingangarir gumazimin iti, egha Godın akamın gin ghua Godın gumazamiziba bagha deravira ingari. A bizibar gun mikimamin ingangarim iti, akar God gin a mikimamiba. 6 Ezi Kraisa a Godın Otaram, a Godın gumazamizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangira Godın akamın gin ghua ingangarir kam deravira a gami. Eghti e atiatingan koghiva, nighnizir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e iniamiba e dav zuamam, egh kamaghin damuva, e uaghan Godın Dipenimın min ikiam.

Gumazir akaba batoziba, me aghuvsazim inian kogham

7-8 E Godın gumazamiziba, egha uaghan an dipenimın min iti, kamaghin amizi, e Godın Duamin akam baragham. A kamaghin migei:

“Ia datirighin Godın tiarim baraghiva, egh ia uan navibar kuman marki, mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha orazir puvati.

Me gumazamiziba puvatizir danganimın ikia God damuti a irasa an akam batosi.

9 God ghaze, Me danganir kamın ikia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha, nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan azai.

Me garima,

2:14-15: Jon 1:14; 12:31; Rom 8:3; 8:15; Filipai 2:7; Kolosi 2:15; 2 Timoti 1:7; 1 Jon 3:8; Akar Mogomem 12:10 2:16: Ais 41:8-9 2:16: Aisaia 41:8-9 2:17: Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 2:17: Filipai 2:7; Hibru 2:14; 4:15; 5:1-2; 1 Jon 2:2; 4:10 2:18: Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 2:18: Hibru 4:15-16; 5:2; 7:25 3:1: Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 3:1: Efesus 4:1; Filipai 3:14; Hibru 4:14; 5:5; 6:20; 7:26; 8:1; 9:11; 2 Pita 1:10 3:2: Nam 12:7 3:2: Diboboniba 12:7 3:3: Sek 6:12, Mt 16:18 3:3: Sekaraia 6:12; Matyu 16:18 3:4: Ef 2:10, 3:9, Hi 1:2 3:4: Efesus 2:10; 3:9; Hibru 1:2 3:5: Nam 12:7 3:5: Diboboniba 12:7 3:6: Ro 5:2, Ef 2:21-22, Kl 1:23, 1 Ti 3:15, Hi 3:14, 6:11, 1 Pi 2:5 3:6: Rom 5:2; Efesus 2:21-22; Kolosi 1:23; 1 Timoti 3:15; Hibru 3:14; 6:11; 1 Pita 2:5 3:7-8: Onger Akaba 95:7-11 3:7-8: Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 20:2-5

ki 40plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami.

10 Kamaghin amizi, ki bar gumazamizir kabar aningaghegha ghaze, 'Gumazamizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati.

Me zurara tuavir ki me bagh atizim gitavirasi.'

11 Ki men aningaghegha bar guizbangira akar gavgavim gamua ghaze,

'Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.

Bar puvati!'

12 Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongin tav nighnizir kuratam an navir averiamin ikiti a nighnizir gavgavim ategh, akirim ragh Angamira Itir God gasan marki. 13 Ezi ia kamaghin damuan marki, ia kamaghin damu, ia zurara dughiabar ia vaghvagh Godin gumazamizir igharaziba ko ia, akar aghuim uari daning uarir akurvagh egh uan naviba gavgavim dar aning. Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a Godin gin zuir tuavim ateghan kogham. Godin Akinafarim ghaze, "Datirighin," e fo, e datirighin ingangarir kam damuam. 14 Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gavgavim Godin itim, en nighnizir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigh iki maghira mangi dughiar e ovengamimin otogham. E kamaghin damuva, e bar Kraisk ko poroghiv iki a ko ingar ikiam. 15 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki, mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha egha orazir puvati."

16 Fomira te Godin tiarim baregha, an gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumazamizir Moses inigha Isipin ghueziba, meraram arazir kam gami. 17

Ezi God 40plan azenibar ten aningaghe? A gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghrezir gumaziba, merara, a men aningaghe. 18 God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, "Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham." Akar kam, a te ganingi? Kar gumazamizir an akam barazir puvatiziba. A me baghvira migei. 19 Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4

Godin gumazamiziba aghuvsazim iniam

1 Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuigh egh danganir kam in aven mangighan kogham. 2 E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelia a baraki. Egha Israelia me puram akam a baraki, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha Akar Aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati. 3 Ezi e gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itiba, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira:

"Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze, 'Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!'"

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kam in ingarizim, a nguazir kam in

3:11: Nam 14:21-23 3:11: Diboboniba 14:21-23 3:14: Hi 3:6 3:14: Hibru 3:6 3:15: Sng 95:7-8, Hi 3:7-8
 3:15: Onger Akaba 95:7-8; Hibru 3:7-8 3:16: Lo 1:1-38 3:16: Godin Araziba 1:25-38 3:16: Diboboniba
 14:1-35 3:17: Sng 106:26, 1 Ko 10:10, Ju 5 3:17: Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:10; Jut 1:5 3:18: Lo 1:34-35,
 Hi 3:11 3:18: Godin Araziba 1:34-35; Hibru 3:11 3:19: Hi 4:6 3:19: Hibru 4:6 4:1: Hi 12:15 4:1:
 Hibru 12:15 4:3: Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14 4:3: Onger Akaba 95:11; Hibru 3:11

ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa.*⁴ Godin Akinafarimin aven akar otevir mam iti, a namba 7in dughiam migei, "Aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kamın avughse."⁵ Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, "Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!"⁶ E kamaghın bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gumazamizitaba an aven mangam. Ezi gumazamizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghın amizi, me aven ghuezir puvati.⁷ Ezi gumazamizir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kamın gun mikemegha gifa. A ghaze:

"Datirighın ia Godin tiarim baraghıva, egh ia an akamin aghuaghan marki."

Devitin dughiamin, God ghaze, "Datirighın," egha kamaghın en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumazamiziba an aghuvsazir danganir kamın aven mangam.⁸ Josua ti fomira aghuvsazim gumazamizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazitam ginabaghan koghai.⁹ Kamaghın amizi, e fo, Godin gumazamizibar aghuvsazim a ikivira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam.¹⁰ E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingangarim agivagha aghuvsı, mati fomira God uan ingangarim agivaghava aghuvsı.

¹¹ E kamaghın aghua, me fomira amizi moghın, gumazitam o amizitam uan akaba batozir arazimin gin mangi, aremegh uan

aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Kamaghın e aghuvsazir danganimin aven mangisi pamtemin ingaram.

¹² Godin Akam an angamira ikia, egha pamtemin ingara iti. A bar ghumigha, midorozir sabar ghumtizir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtiziminin, a bar gumazimin namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghın oto, egha uaghan aghariba uari isasuirazir naghın, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghın oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averiabar aven itir ifongiabagh fogha da tuisisi.¹³ Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimin modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuiaghiregha Godin damazimin bar azenara ikiam. Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.

Iesus Godin Nguibamin ikia, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin min ikia, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin abuir gumazimin min iti

(Sapta 4:14--10:39)

Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanim

¹⁴ Ezi e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghın amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kamın suiragh gavgavigham.¹⁵ E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghın nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e

* **4:3:** Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghın en aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangiram an avughsazir danganim, eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itibarama Nguibar kamın aven mangam. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:4:** Jenesis 2:2; Ua Me Ini 20:11; 31:17 **4:5:** Sng 95:11 **4:5:** Onger Akaba 95:11 **4:7:** Sng 95:7-8 **4:7:** Onger Akaba 95:7-8 **4:8:** Lo 31:7, Jos 22:4 **4:8:** Godin Araziba 31:7; Josua 22:4 **4:10:** Stt 2:2, Hi 4:4 **4:10:** Jenesis 2:2; Hibru 4:4 **4:11:** Hi 3:12, 3:18-19 **4:11:** Hibru 3:12; 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:12:** Aisaia 49:2; Jeremaia 23:29; Jon 12:48; Efesus 6:17; Akar Mogomem 1:16; 19:15 **4:13:** Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:13:** Jop 26:6; Onger Akaba 33:13-14; 90:8; Aghuzir Akaba 15:11 **4:14:** Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:14:** Hibru 3:1; 7:26; 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:15:** 2 Korin 5:21; Hibru 2:17; 7:26; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22

bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁶ Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva Godin atrivir dabirabimin boroghin mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en akuragham.

5

Jesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, an en akura

¹ Ia nighnigh. Ofa gamir gumazibar dapaniba bar, God vaghvaghera men adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumamaziziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi. ² Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi. ³ Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi, a gumamazizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangisi ofabar amu.

⁴ Ezi gumazitam ofa gamir gumazibar dapanimin ikiasa uabi uabi amisevegha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabi an diazima a ingangarir kam ini. Mati God fomira Aronin diazi mokin. ⁵ Ezi kamaghin, Kraisi uaghan kamaghiram ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin otozir pu. Puvati, God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, "Ni nan Otaram, ezi datirighin ki nin

Afeziamin oto." ⁶ Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir mam, a ghaze, "Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam." ⁷ Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uabi uan ifongiam dikabiragha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdiam barasi.* ⁸ Guizbangira Iesus a Godin Otaram, egha a mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin gin zuir arazim an a gifo. ⁹⁻¹⁰ Egha a uan ingangarir a damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, "Ni Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin ikiam, egh Melkisedekin min ikiam." Ezi a gumamazizir an akam baragha an gin zuiba, a men Akurvazir Gumazimin oto. Egh a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam.

E borir aghiribar min ikian kogham

¹¹ E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto, ezi e migirigiar aviriba akar kam in iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kam in mingarim ia mikiman ibura.† ¹² Ia fomira Kraisin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumamazizibar Godin akam men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba oteveghavira iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba inian firin, ia otem apavira iti. ¹³ Ezi tina otem apavira iti, an aghirimra iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim gifozir puvati. ¹⁴ Ezi dagher gavgaviba, da gumazir

4:16: Efesus 2:18; 3:12; Hibru 10:19-22 **5:2:** Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:2:** Hibru 2:18; 4:15 **5:3:** Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 **5:3:** Ofa Gami 9:7; 16:6; Hibru 7:27 **5:4:** Kis 28:1 **5:4:** Ua Me Ini 28:1 **5:5:** Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8 **5:5:** Onger Akaba 2:7; Jon 8:54; Hibru 1:5; 1:8 **5:6:** Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:6:** Onger Akaba 110:4; Hibru 6:20; 7:1; 7:17; 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1 **5:7:** Jon 12:27; 17:1 * **5:7:** Iesus Getsemanin Azenimin ikia, egha osimtizir a bativamim batoghasa God ko migei. Ni Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46 in gan. Migirigiar kabar God Iesus a ko migeir migirigiba baraki. Guizbangira God Iesus ataghizi an areme, egha God ovevem ataghizi an an suirazir puvati. God a gamizi ua mozimin dikavizi, a ziar ekiam a ganigha a gamizi an Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11 in gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6 **5:8:** Filipai 2:8; Hibru 3:6 **5:9-10:** Hi 2:10, 5:6, 11:40 **5:9-10:** Hibru 2:10; 5:6; 11:40 **5:11:** Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 **5:11:** Matyu 13:15; Jon 16:12; 2 Pita 3:16 † **5:11:** Ni Hibru sapta 7 in gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:1-3; Hibru 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:2 **5:13:** 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:13:** 1 Korin 13:11; Efesus 4:14; 1 Pita 2:2 **5:14:** Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 **5:14:** Aisaia 7:15; Rom 16:19; 1 Korin 2:14-15; Filipai 1:10

aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha me nighnizir dikiriaba iti.

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh God mizuamti, a deraviram e damuam

1-2 E datirighin Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghiragham, migirigiar kaba: navibagh ighegh akirim ragh ovever arazibagh asaraghamin migirigiaba ko, nighnizir gavgavim Godin ikiamin migirigiaba ko, rurir arazimin migirigiaba ko, dafariba gumazibagh isin arizir arazimin migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavibar migirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti me mizaziba iniam, o zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba ateghti, da zurara en nighnizibar ikian kogham. E kamaghin nighnighvira ikiva, mati e dipenir akiniba dughiar aviribar da akuravira iti, egh dipenim asaragham kogham. E gumazir aruabar min akaba baragh egh dar gin mangam.* 3 God en amamangatightima, e kamaghin damuam.

4-6 Gumazir maba, Godin angazan-garimin aven ikegha, akurvazir aghuir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Me Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kam, a gin izamim dughiamin miseveghirigh azenimin otogham. Kamaghin amizi, gumazim akirim ragh God gasaragh tuavir manatamin izi ua navim giragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati, a uan navir averiamin aven Godin Otarim uam

a isa ter ighuvim gafugha, a gurazi gumaziba ua dibovir akabar a migei. Kamaghin amizi, gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghizir kaba, me ua navibagh iraghamin tuaviba puvati.

7 Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam. 8 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba an ikiti, kamaghin nguazim ikuvigham. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

9 Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kabar ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim. 10 God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham. 11 E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamibav zuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham. 12 Ia amirvagham marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamiram amirvazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

E nighnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

13 God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. 14 Egha ghaze, "Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, egh nin ovavir boribar amighti

6:1-2: Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14 **6:1-2:** Aposel 8:14-17; 17:31-32; 19:4-5; Rom 2:16; Filipai 3:12-14; Hibru 5:12; 9:14 * **6:1-2:** Rurir guar aviribagh isir arazimin akar kam, a Grighin akamin deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim migeir puvati. A Judabar arazir me gin ghua rua Godin damazimin zuer akam migei. **6:4-6:** Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16 **6:4-6:** Matyu 12:31; Galesia 3:2; Efesus 2:8; Hibru 10:26-27; 10:29; 10:32; 1 Pita 2:3; 2 Pita 2:20-21; 1 Jon 5:16 **6:8:** Stt 3:17-18 **6:8:** Jenesis 3:17-18 **6:10:** Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 **6:10:** Rom 15:25; 2 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:3; 2 Timoti 1:18; Hibru 10:32-34 **6:11:** Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 **6:11:** Kolosi 2:2; Hibru 3:6; 3:14 **6:12:** Hi 10:36 **6:13:** Stt 22:16-17 **6:13:** Jenesis 22:16-17 **6:14:** Stt 22:16-17 **6:14:** Jenesis 22:16-17

me bar avirasemegham.”¹⁵ Abraham a mizua zuamiram amirvazir puvati, ezi God, gin bizir an akar dikirizim mırara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

¹⁶ Gumazim gavgavim uan akam daningisi, a gumazir a gafirazimın ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghın damighti, gumazitam anedueghan kogham. ¹⁷ God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghın men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkınighan kogham. Kamaghın amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. ¹⁸ Egha datirighın akar pumuning iti, kar Godın akar dikirizim, ko Godın arazir uan ziam diborim, aning otevkınighan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghın amizi, e gumazamizir ara ghua Godın boroghın mongeziba, e Godın akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam. ¹⁹ Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimın suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimın suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima, an aven ghua inir ekiar me Godın Dipenimın gurazimın girakirangın Bar Anogoroghezir Danganimın oto. ²⁰ Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimın oto. Egha a Melkisedeghin min Ofa Gamir

Gumazimın oto, egh a zurara ikivira ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

¹ Ia fo, Melkisedeghin kam, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godın Bar Pın Itimın ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir 4pla misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimın a batogha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. ² Ezi Abraham bizir a midorozimın iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamın mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamın mingarim kamakin, Navir Amirizimın Atrivim.) ³ Ezi Godın Akınafarimın aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovever dughiam me da osirizir puvati. A Godın Otaramın min ikia Ofa Gamir Gumazimın ikia mamaghira iti.*

⁴ Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham bizir a midorozimın iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. ⁵ E fo, Livain ovaviba me Godın ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelian gumaziba, me uan biziba 10plan pozibar da tuiraghti, Livain gumaziba me

6:16: Kis 22:10-11 **6:16:** Ua Me Ini 22:10-11 **6:17:** Ro 11:29, Hi 11:9 **6:17:** Rom 11:29; Hibru 11:9 **6:18:** Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1 **6:18:** Diboboniba 23:19; 1 Samuel 15:29 **6:19:** Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:19:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12; 16:15; Hibru 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24 **6:20:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12-15; Onger Akaba 110:4; Hibru 3:1; 5:6; 5:10; 7:17; 8:1; 9:24 † **6:20:** Azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazibar dapanim ingangarir ekiar mam iti. An asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangisi Godın Purirpenimın Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangam. Danganir kam, God uabi an aven iti. Ni Ofa Gamir Akınafarim sapta 16, ko Hibrun Akınafarim 9:1-7in gan. E fo, datirighın Iesus guizın Ofa Gamir Gumazibar Dapanimın oto. Egha Godın Dipenir an Nguibamin itimın a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Ni Hibru 4:14 ko 8:2in gan. **7:1:** Jenesis 14:17-20 **7:3:** Sng 110:4 **7:3:** Onger Akaba 110:4 * **7:3:** Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godın Akınafarimın an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godın Akınafarimın aven migirigiatam itir puvati. Kamaghın amizi, gumazir Hibrun Akınafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimın ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an ababanım gami. **7:4:** Stt 14:20 **7:4:** Jenesis 14:20 **7:5:** Nam 18:21 **7:5:** Diboboniba 18:21

da pozitam iniam. Livaiba me uaghan Israelian marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelia uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini. ⁶ Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuirazi, da 10plan pozibar otozi, Melkisedek a da pozir mam ini. Egha Melkisedek, bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini. ⁷ E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti. ⁸ Ezi Livaiba me Israelian 10plan pozibar arizir bizibar akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inimiz, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam. ⁹ E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelian 10plan pozibar arighizir bizir akuaba inimiz, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kam in uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi. ¹⁰ Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarzim in aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazibar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

¹¹ Fomira Israelian gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu. Eghti Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmaghsua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiva, Aronin min ikian kogham. ¹² Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima,

eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam. ¹³ Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim gun mikemezim, an anabar igharazimin gumazim. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati. ¹⁴ Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kam in adaraziv kemezir puvati.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira. ¹⁶ Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto, me nguazir kam in arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto. ¹⁷ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migia ghaze:

“Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.
Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Kamaghin e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghin amizi, God anegifa. Egha God datirighin tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kam in mangi Godin boroghira mangam.

²⁰ Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimin otolim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amisivasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir puvati. ²¹ God uabi guizbangira

7:8: Hi 5:6, 6:20 7:8: Hibru 5:6; 6:20 7:14: Stt 49:10, Ais 11:1, Mt 2:6, MAA 5:5 7:14: Jenesis 49:10; Aisaia 11:1; Matyu 2:6; Akar Mogomem 5:5 7:17: Sng 110:4, Hi 5:6 7:17: Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 7:18-19: Rom 8:3; Galesia 2:16; 4:9; Efesus 2:18; Hibru 9:9 7:21: Sng 110:4, Hi 5:6 7:21: Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6

mikemezi, tuavir kamın Iesus ofa gamir gumazimın oto. God kamaghın mikeme:

“Ekiam bar guizbangira mikemegha
akar dikirizim gamua ghaze,
‘Ni ofa gamir gumazimın iki
mamaghira ikiam,’
egh uan nighnizim giraghan
kogham.”

²² Godın akar dikirizir kam kamaghın en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganıva a damighti, a guizbangiram otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

²³ Fomira, gumazir avirim Godın ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghira, egha uan ingangarim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi. ²⁴ Ezi Iesus angamira ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghın a Godın ofa gamir ingangarim gamua mamaghira ikiavira iti. Eghti tav an mın ofa gamir gumazimın otogham kogham. ²⁵ An angamira ikia mamaghira ikia egha gumazamiziba bagha Godın azangsisi. An ingangarimın tuavimın a me inigha Godın boroghira zui. Kamaghın, datirighın ko zurara, a men akurvagh.

²⁶ Guizbangira, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam e bagha ingara bar deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gın zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godın damazimın bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumazamizibar saghon iti. ²⁷ Fomira ofa gamir gumazibar dapanir igharaziba, me dughiabar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gın amangasa ofabagh ami. Egha gın me gumazamizibar arazir kuraba gın amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghın amir pu. Bar puvati. A dughiar bar

vamıran, e bagha uan mikarzim isa ofan mın God ganigha egha aremegha gıfa. ²⁸ E fo, me Moses Osirizir Arazibar gın ghua, gumazir gavgaviba puvatiziba amisevima me ofa gamir gumazibar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha uan Otarim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamın gın otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha an en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimın oto. Egh a iki mamaghira ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, a Godın Nguibamın iti

¹ Ezi migirigiar e amizir kam, an mingarim kamakin, e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, a Godın Nguibamın ikia Godın atrivir dabirabimın agharir guvim gaperaghav iti. ² Egha an Anogoroghezir Danganımın ikia Ofa Gamir Gumazibar Dapanımın ingangarim gami, danganir kam a guizbangira Godın Purirpenim, dipenir gumaziba ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.

³ E fo, ofa gamir gumazibar dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me amisefe. Kamaghın amizi, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan mın God daningam. ⁴ Nguazir kamın ofa gamir gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gın ghua biziba isava ofan mın God ganıdi. Kamaghın amizi, Iesus ti nguazimın ikiai, an ofa gamir gumazimın ikian koghai. Ezi puvati, a Godın Nguibamın iti. ⁵ Ezi me nguazimın ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam guizbangira Godın Nguibamın itir ingangarimın nedazim ko ababanım gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godın Purirpenimın ingarasava amima,

7:22: Hi 8:6, 12:24 7:22: Hibru 8:6; 12:24 7:25: Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 9:24, 1 Jo 2:1 7:25: Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 9:24; 1 Jon 2:1 7:26: Ef 1:20, Hi 3:1, 4:15, 8:1 7:26: Efesus 1:20; Hibru 3:1; 4:15; 8:1 7:27: Wkp 9:7, Ro 6:10, Hi 5:3, 9:12 7:27: Ofa Gami 9:7; Rom 6:10; Hibru 5:3; 9:12 7:28: Hi 2:10, 5:1-2, 5:9 7:28: Hibru 5:1-2; 5:9 8:1: Sng 110:1, Ef 1:20, Kl 3:1, Hi 1:3, 3:1, 10:12, 12:2 8:1: Onger Akaba 110:1; Efesus 1:20; Kolosi 3:1; Hibru 1:3; 3:1; 10:12; 12:2 8:3: Ef 5:2, Hi 5:1, 9:14 8:3: Efesus 5:2; Hibru 5:1; 9:14 8:5: Kis 25:40, Nam 8:4, Ap 7:44, Kl 2:17, Hi 9:23 8:5: Ua Me Ini 25:40; Diboboniba 8:4; Aposel 7:44; Kolosi 2:17; Hibru 9:23

God kamaghin a migei, “Ni Purirpenimin ingarsi, ni mighsiamin ikia ganizir ababan-imra, an gin mangi deragh an ingar.”⁶ Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, an ingangarim nguazimin itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelia ganigha akar mabar kiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuibar kiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi, Iesus God ko gumazamizibar abuir gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi. Ezi an Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim bar a gafira

⁷ Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamighan koghai.

⁸ Egha God uan gumazamizibar arazir kuraba aghurigha kamaghin migei:

“Ki ian Ekiam,
 egha ki kamaghin ia migei.
 Dughiam a iziti,
 ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.
⁹ Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiam,
 ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim,
 an an min mangan kogham.
 Fomira itir dughiam,
 ki uan dafarimin men suigha me inigha Isipin kantri ategha azenan ize,
 egha ki men pamın min itima me nan amuimin min iti.
 Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki.
¹⁰ Ki ian Ekiam, egha ki kamaghin ia migei,
 gin izamin dughiam otoghti,
 ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,

eghti a kamaghin mangam:
 Ki uan araziba men nighnizibar arigh,
 egh da isi men navir averiabar da osiram.

Egh ki men Godin ikitima
 me nan gumazamizibar ikiam.

¹¹ Dughiar kamın gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam,
 ‘Ia Ekiam gifogh.’

Puvati.

Me bar moghira na gifogham,
 gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba.

¹² Eghti ki men apangkuvigh
 men arazir kuraba gin amangiva,
 egh ua dagh nighnighan kogham.”

¹³ Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun migia egha maghira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

9

Ofa gamir gumazibar dapaniba fomira asizibar ghuzibar ofabagh ami

¹ E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itim, Israelia ganiga Godin ziam fer araziba sara me ganingi. Egha ghaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam. ² Me Godin Purirpenir mamın ingarizi danganir pumuning an iti. Purirpenir kamın aven itir danganir me faragha aven mangamim, a lamin aghorim ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, “Anogoroghezir Danganim.” ³ Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin girakirangin anegura. Ezi inir kamın girakirangin danganir igharazir mam uaghan iti, me kamagh a dibori, “Bar Anogoroghezir Danganim.” ⁴ Ezi danganir kamın aven

8:6: 2 Ko 3:6-9, Hi 7:22, 9:15 8:6: 2 Korin 3:6-9; Hibru 7:22; 9:15 8:7: Hi 7:11, 7:18 8:7: Hibru 7:11; 7:18
 8:8: Jeremaia 31:31-34 8:10: Sek 8:8, Hi 10:16 8:10: Sekaraia 8:8; Hibru 10:16 8:11: Ais 54:13, Jo 6:45,
 1 Jo 2:27 8:11: Aisaia 54:13; Jon 6:45; 1 Jon 2:27 8:12: Ro 11:27, Hi 10:17 8:12: Rom 11:27; Hibru 10:17
 9:1: Kis 26:1-30 9:1: Ua Me Ini 26:1-30 9:2: Kis 25:23-40, 26:1-30 9:2: Ua Me Ini 25:23-40; 26:1-30 9:3:
 Kis 26:31-33 9:3: Ua Me Ini 26:31-33 9:4: Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 9:4: Ua Me Ini
 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Diboboniba 17:8-10; Godin Araziba 10:3-5

bizir kaba iti: Pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim, me gol an pogha a noke, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiam kam me gol an poghava a noke. Egha Boksiamin aven me golin miner manan daghem itim a gati. Egha me Aron fomira suirazir asadivir aghorim a gati, asadivir aghorir kam ghuziba an oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Osizirim itimning, me uaghan aning Boksiam kam gati.* ⁵ Ezi Boksiam kamın asuam, a danganir gumazamizibar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aningın aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanim gamua ghaze, God gumazamiziba ko iti. Ezi datirighın ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham.

⁶ Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaba bar ofa gamir gumaziba Godin Purirpenimin azenan itir danganimin aven ghua uan ingangaribagh ami. ⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Azeniba vaghvagha, a dughiar vamiran aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. An asizibar ghuziba inigha aven zui. Egha ghuzir kamın a uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua, egha gumazamizir deragha nighnizir puvatzibar arazir kuraba, da gin amangasa ofabagh ami. ⁸ Ezi Godin Duam arazir kamın bizir mam en aka, Godin Purirpenimin azenan itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamim an en piri.† ⁹ Godin Purirpenimin eghaghanir kam, a bizir datirighın e bativamibar ababanim gami.

Purirpenir kamın aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar min God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godin ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghın fogh suam, me arazir kuraba pu. Bar puvati. ¹⁰ Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibar amuti me zueghamin arazimra. Da inivafizimin bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningizi, me dar gin zui, eghti God gin bar moghira bizibar kirighti bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

¹¹ Ezi datirighın Krais otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. A Purirpenir aghuir kamın aven ghua e bagha ingari. Purirpenir kam Purirpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningın an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamın bizim puvati. ¹² Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isa ofa gamigha dughiar vamiran danganir kamın aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini. ¹³ E fo, gumazamiziba Godin damazimin mizeghtima, ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimin ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimin sirim inigh, gumazamizibagh isin a kavkinam. Me kamaghın damighti, arazir kam Godin damazimin mizezir araziba batueghti gumazamiziba ua zuegham. ¹⁴ Ezi Kraisın ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krais arazir kuratamin osimtizitam an

* **9:4:** Daghem mana, kar God fomira Israelian gumazamizir nguazir kinimin aruizibagh aningizir daghem. Ni Ua Me Ini sapta 16 ko Onger Akaba sapta 78:24ın gan. **9:5:** Kis 25:18 **9:5:** Ua Me Ini 25:17-18 **9:6:** Nam 18:2-6 **9:6:** Diboboniba 18:2-6 **9:7:** Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27 **9:7:** Ua Me Ini 30:10; Ofa Gami 16:2-34; Hibru 5:3; 7:27 **9:8:** Jo 14:6, Hi 10:19-20 **9:8:** Jon 14:6; Hibru 10:19-20 † **9:8:** Grighın akam deragha akar kaba abigha dar gun mikemezir puvati. **9:9:** Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 **9:9:** Hibru 7:18-19; 10:1-2 **9:10:** Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:10:** Ofa Gami 11:2; 11:25; 15:18; Diboboniba 19:7; 19:11-13; Efesus 2:15; Kolosi 2:16; 2:20 **9:11:** Hi 3:1, 8:2, 10:1 **9:11:** Hibru 3:1; 8:2; 10:1 **9:12:** Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:12:** Hibru 9:26; 10:4; 1 Pita 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:13:** Ofa Gami 16:3; 16:14-16; Diboboniba 19:9; 19:17-19; Hibru 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:14:** Rom 6:13; 6:22; Efesus 5:2; Taitus 2:14; Hibru 6:1; 1 Pita 1:18-19; 1 Jon 1:7

itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurara itimin gavgavimin, a ofan min uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim en inivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamin aven itir arazir kuraba agivazi, e kamaghin fo, e Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir angamira itir puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e Godin zurara angamira itimin ingangarim damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiar gavgavim a ganingi

¹⁵ Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimin bar zue. Egha an aremegha gumazamizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezinim dughiamin amiziba, da gin amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganiga egha an abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir Godin dimdiam baregha an gin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam.

¹⁶ Gumazim nighnigh suam, a gin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikirizir Gavgavir kam gin mangi, egh afeziam a ginabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar an borimin tegham. ¹⁷ E fo, gumazir akam akirizir kam angamira ikivira ikiti, an Akar Dikirizir Gavgavim pura iki ingangariba puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham. ¹⁸ Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi, me an ghuzim inge, egha tuavir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezinim

gamizima, a gavgafi. ¹⁹ Dughiar kam in, Moses faragha Godin Akar Gavgaviba, bar dar gun gumazamizibav keme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Egha a gin bulmakaun apuribar ghuzim ko memabar ghuzim inigha dipam sara da vere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezinim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha ghuzim gati. Egha an anesigha temer agharir kam in ghuzir muziarim inigha Akar Gavgavimin itir Akinafarim ko gumazamiziba bar me gisin a kavamadi. ²⁰ Egha a kamaghin migei, "Kar ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a daningamim. God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikirizir Gavgavir kam in gin mangi." ²¹ Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godin Purirpenim ko Godin ziam fer bizibagh isin a kavamadi. ²² Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godin damazimin bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gumazamizibar arazir kuraba gin amadaghan kogham.

Krais arazir kuraba gin amangasa, uabira uabin ofa gami

²³ Ezi bizir Godin Purirpenimin itir kaba, da pura Godin Nguibamin itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuziba isa a dagh amima da zuegha Godin damazimin zue. Eghti Godin Nguibamin itir bizibar amighti da guizin zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragham. ²⁴ E fo, Krais gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu, danganir kam, a pura guizin Godin Dipenimin ababanim. Puvati. A guizbangira Godin Nguibamin aven ghu. Egha datirighin an e bagha God ko mikimasa, Godin damazimin tughav ikia en akurvasi. ²⁵ E fo, azeniba bar,

9:15: Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18 **9:15:** Rom 5:6; 1 Timoti 2:5; Hibru 3:1; 7:22; 8:6; 1 Pita 3:18 **9:17:** Ga 3:15 **9:17:** Galesia 3:15 **9:18:** Kis 24:6 **9:18:** Ua Me Ini 24:6 **9:19:** Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7, 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:3-8; Ofa Gami 14:4-7; 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:6-8 **9:20:** Kis 24:8, Mt 26:28 **9:20:** Ua Me Ini 24:8; Matyu 26:28 **9:21:** Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19 **9:21:** Ua Me Ini 29:12; 29:36; Ofa Gami 8:15; 8:19 **9:22:** Wkp 17:11, Ef 1:7 **9:22:** Ofa Gami 17:11; Efesus 1:7 **9:23:** Hi 8:5, 10:1 **9:23:** Hibru 8:5; 10:1 **9:24:** Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1 **9:24:** Rom 8:34; Hibru 6:20; 8:2; 1 Jon 2:1

Ofa Gamir Gumazibar Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganimın aven zui. Ezi İesus kamagh amizir puvati, a Godın Nguibamın ghugha ofan mın uabi uabi isa God ganıngi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati. ²⁶ A dughiar aviribar kamaghın damuvıra iki, egh a dughiar aviribar mızaziba ini mamaghıra ikiam, dughiar God nguazir kamın ingarizimın ikegha iza datirikin. Ezi puvati. Datirighın dughiar abuananamın Kraıs dughiar bar vamıran nguazimın ize, egha gumazamizibar arazir kuraba gın amangasa ofan mın uabıra uabi isa God ganıngi.

²⁷ Gumaziba bar dughiar vamıran ovegh egh gın Godın kotiamın otivam. ²⁸ Kamaghıra, Kraıs gumazir aviribar arazir kurabar osımtıziba aterasa, dughiar vamıran ofan mın uabi isa God ganıgha areme. Egh gın a dughiar namba 2ın ua izam, egh dughiar kamın an arazir kuraba gın amangısı izan kogham. Puvati. A gumazir a mızua itiba guizbangıra men akurvagh me iniam.

10

Ofan me fomıra amiba, da arazir kuraba gın amadir puvati

¹ Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guızın bizir gın otivamıbar ababanıba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangın deravıra bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Arazıba ghaze, me ofan kamaghın garıbara, zurara azenıba bar dar amu. Kamaghın amızı, e fo, gumazamizir Godın boroghın zuıba, Moses Osirizir Arazibar gın mangı ofan kabar amıghtı, ofan kaba me akırıghtı, me deraghvıram otoghan kogham. Puvati. ² Ezi ofan kamaghın garım gumazamizıbagh amızı me bar zuegha, uam ofabagh amuan

koghı. Egha asizibar ofan vamırama, God bagha ingarır gumazıbagh amızı me zuegha, uan navır averıabar aven ua kamaghın nıghnıghan koghai, e arazır kuraba itı. ³ Ezi puvati. Azenıbar zurara, asizibar ofan kaba me gamıma me ua uan arazır kurabagh nıghnısı. ⁴ Bizır kamın mıngarım kamakın: bulmakaun apurıba ko memen ghuzıba, da arazır kuraba gın amadaghan kogham. Bar puvati.

⁵ Ezi bizır kam bagha, Kraıs nguazır kamın ızasava amır dughiamın a kamaghın God mıgıa ghaze:

“Nı guızbangıra, asizibar ghuzıba ko bizır ofan mın me nı ganıdıba, nı bizır kabagh ifongezır puvatıgha da inıan aghua.

Kamaghın nı mıkarzır mam na danıngasa an ingarı.

⁶ Ofan bar isıa mıghırıba ko, arazır kuraba gın amadır ofaba, da nı gamıma nı dar agorogem itır puvati.

⁷ Ezi kı kamaghın mıgeı, ‘God, kıra kara.

Moses fomıra nan gun Akınafarır rıghızımın aven osırızı moghın.

Datırighın kı ızegha gıfa, egha nın ifongıamın gın mangasava amı.’”

⁸ A faragha ofabav geı, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amıasa mıkeme. A kamaghın mıgeı, “Nı asizibar ghuzıba ko, bizır me ofan mın nı ganıdıba ko, ofan bar isıa mıghırıba ko, arazır kuraba gın amadır ofaba, nı bar dagh ifongezır puvatıgha da inıan aghua.” ⁹ Egha a gın kamaghın mıgeı, “God, kıra kara. Datırighın kı ızegha gıfa, egha nın ifongıamın gın mangasava amı.” Kamaghın amızı God ghaze, ofa gamır arazır ghurıba, da gavgavıba puvatıgha, gıfa. Ezi ofa gamır arazır igıam,

9:26: 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18 **9:26:** 1 Korin 10:11; Galesia 4:4; Hibru 7:27; 9:12; 1 Pita 3:18
9:27: Stt 3:19, Sav 3:20, Aıs 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13 **9:27:** Jenesıs 3:19; Fofozır Gumazım 3:20; Aısıa 53:12; 2 Korın 5:10; Filipai 3:20; 2 Timoti 4:8; Akar Mogomem 20:12-13 **9:28:** Aıs 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5 **9:28:** Aısıa 53:12; Rom 6:10; Taitus 2:13; 1 Pita 2:24; 2 Pita 3:12; 1 Jon 3:5 **10:1:** Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4 **10:1:** Kolosi 2:17; Hibru 8:5; 9:9-11; 9:23; 10:4 **10:3:** Wkp 16:21, Hi 9:7 **10:3:** Ofa Gami 16:21; Hibru 9:7 **10:4:** Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11 **10:4:** Maıka 6:6-7; Hibru 9:13; 10:11 **10:5:** Aıs 1:11, Amo 5:21-22 **10:5:** Aısıa 1:11; Amos 5:21-22 **10:5:** Onger Akaba 40:6-8 **10:10:** Jo 17:19, Hi 9:12, 9:28, 13:12 **10:10:** Jon 17:19; Hibru 9:12; 9:28; 13:12

an danganim inigha gavgavim ikia ingari.
 10 Kraiſ Ieſus a Godin ifongiamin gin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kamın an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumazamizibar otifi.

Kraisin ofa, a guizbangira arazir kuraba gin amangam

11 Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadaghan kogham. 12 Ezi Kraiſ arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamın gavgavim ikivira iki ingar mangivira ikiam. A kamaghın amigha gıvagha, Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti. 13 Egha a, God an apaniba isi an apengan darıghamin dughiam bagha mızua iti. 14 A ofan vamira gamua egha tuavir kamın gumazamizir Godin damazimin zueziba, a me akirizi me bar deraviram oto, egh iki mamaghira ikiam.

15 Ezi Godin Duam uaghan bizir kamın gun e mikeme:

16 “Ekiam kamaghın miġia ghaze,
 ‘Gin izamin dughiam otoghti,
 ki Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
 eghti a kamaghın mangam:
 Ki uan araziba men nighnizibar arıgh,
 egh da isi men navir averiabar da osiram.
 Egh ki men Godin ikitima
 me nan gumazamizibar ikiam.’”

17 Egha gin a ua ghaze:

“Ki men arazir kuraba gin amadagh ua dagh nighnighan kogham.”

18 E kamaghın ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghın uam arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingan-gariba puvati.

E guizbangira nighnizir gavgavim ikiva egh Godin boroghira mangam

19 Kamaghın amizi, nan adarasi, Ieſusin ghuzim en arazir kuraba gin amadagha gıfa. Egh tuavir kamın e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangi egh atiatingan kogham. 20 Ieſus aremegha ua angamira iti, an e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamın inir ekiar kamın girakirangın ghua danganir kamın aven ghu, inir kam a danganir kamın tiar akamın min guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mikarzimın ovevemra. Eghti e tuavir kamın danganir kamın aven mangam.*

21 E Ofa Gamir Gumazibar Dapanim iti, ezi a Godin gumazamiziba bar men gara me gatifa. 22 A uan ghuzim isa en navir averiaba dav kinizi an e akirizi, e kamaghın fo, e arazir kuraba puvatigha Godin damazimin bar zue. Egha a dipar bar dikiriamın en mikarziba rue. Kamaghın amizi, ifavarir arazir en navir averiabar itiba, e bar ada ateghıva, okam nighnighan kogh nighnizir gavgavim Godin iki, egh an boroghın mangam. 23 E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram. Kamaghın amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun miġia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mızua

10:11: Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4 **10:11:** Ua Me Ini 29:38; Diboboniba 28:3; Hibru 7:27; 10:4 **10:12:** Kl 3:1, Hi 1:3 **10:12:** Kolosi 3:1; Hibru 1:3 **10:12:** Onger Akaba 110:1 **10:13:** Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3 **10:13:** Aposel 2:35; 1 Korin 15:25 **10:16:** Jer 31:33, Hi 8:10 **10:16:** Jeremaia 31:33; Hibru 8:10 **10:17:** Jer 31:34, Hi 8:12 **10:17:** Jeremaia 31:34; Hibru 8:12 **10:19:** Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:19:** Rom 5:2; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 4:16; 9:8 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi 9:3, 9:8 **10:20:** Matyu 27:51; Jon 10:9; 14:6; Hibru 9:3; 9:8 * **10:20:** Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganim. Fomira ofa gamir gumazibar dapanimra danganir kamın an an aven zui. Ezi datirighın Ieſus amizir ingangarimin, e bar moghira Godin boroghın mangam. Kamaghın amizi, me Ieſusin mikarzim abighizi a ter ighuvimin ovengezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganimin itiar akam itim tongira bighiaghırigha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38in gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:21:** Hibru 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:22:** Ofa Gami 8:30; Esekiel 36:25; Efesus 3:12; 5:26; Hibru 9:14; Jems 1:6; 1 Jon 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:23:** 1 Tesalonika 5:24; 2 Tesalonika 3:3; Hibru 4:14; 11:11

iti. Egh e uan nighnizir gavgavim in suiragh bar gavgavigham. ²⁴ E vaghvagh Godin gumazamizir igharazibagh nighnighiva, me damuti men naviba dikavti, me igharaz darazigh ifuegh, arazir aghuibar me damuam. ²⁵ Ezi e Godin gumazamiziba, e uari akuvir arazim ataghiraghan kogham, mati gumazamizir maba ami mokin. Kamaghin marki. E fo, Dughiar Ekiam Gumazamiziba Tuisighamim, a roghira izi. Kamaghin amizi, e vaghvagh pamtem ingariva, igharaz darazir akurvagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

²⁶ Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghin ua ofa damuamin tuavir igharaziba puvatigham. ²⁷ Ezi bizir e damuamin mam kamaghin iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin apanibar isi me gasighasigham. ²⁸ E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuagh, eghti gumazir pumuning o pumuning ko mizezim ganigh egh an gun mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh. ²⁹ Ia manmaghin gumazir akirim ragha Godin Otarim gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a bar osimtizir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimin ivezir kuram, bar a gafiragh. Kraisin ghuzim Akar Dikrizir Gavgavir Igham gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimin oto. Egha datirighin gumazir kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin

Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi. ³⁰ Ezi e fo, God kamaghin mikeme, "Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam." Egha ua kamaghin migei, "Ekiam uabi uan gumazamizibar araziba tuisigham." ³¹ Kamaghin, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangiram atiatingam.

E nighnizir gavgavim in suiragh gavgavigham

³² Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavim in an itim. Dughiar kam in me osimtizir ekiaba ia garizima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puvati. ³³ Ezi dughiar maba me gumazamizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti. ³⁴ Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuva deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuziba, pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti.

³⁵ Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh, egh bizir kinimin min puram a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam. ³⁶ Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa

10:25: Ro 13:11, Fl 4:5, Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:25:** Rom 13:11; Filipai 4:5; Hibru 3:13; 2 Pita 3:9-11; 3:14
10:26: Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:26:** Diboboniba 15:30; Hibru 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 **10:27:** Ais 26:11, Hi 12:29 **10:27:** Aisaia 26:11; Hibru 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:28:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1 **10:29:** Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:29:** Ua Me Ini 24:8; 1 Korin 11:29; Efesus 4:30; Hibru 12:25 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:30:** Godin Araziba 32:35-36; Onger Akaba 50:4; 135:14; Rom 12:19 **10:31:** Lu 12:5 **10:31:** Luk 12:5 **10:32:** Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:32:** Galesia 3:4; Filipai 1:29-30; Kolosi 2:1; Hibru 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:33:** 1 Korin 4:9; Filipai 1:7; 4:14; 1 Tesalonika 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2 **10:34:** Matyu 6:20; 19:21; 19:29; Luk 12:38; Aposel 5:41; Filipai 1:7; Jems 1:2 **10:35:** Mt 5:12, 10:32 **10:35:** Matyu 5:12; 10:32
10:36: Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:36:** Luk 21:19; Galesia 6:9; Kolosi 3:24; Hibru 9:15; 12:1

akam akiriziba, ia da inisi, tuivigh gavgav-
igh iki. ³⁷ Guizbangira, Godin Akinafarim
kamaghin mikeme:

“Dughiar bar ovezim
gumazir izamim,
a izam.

A bar zuamira izegham.

³⁸ Ezi nan damazimin derazir gumaziba,
me nighnizir gavgavim nan iki,
kamaghin me angamira ikivira
ikiam.

Eghti men tav uan nighnizir gavgavim
ategh
akirim ragh na gasaraghti,
ki a gakueghan kogham.”

³⁹ Ezi eia, e gumamazir akirim ragh
God gasaragh ovengamiba pu. Bar puvati.
E nighnizir gavgavim Godin iki ikirimir
aghuarir zurara itim iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godin ikiva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11--13)

Nighnizir gavgavim in mingarim

¹ Nighnizir gavgavim in arazim a ka-
makin. E guizbangira kamaghin fo, bizir
aghuir God e daningasa mikemezi e zuai
itiba, e guizbangira da iniam. Egha e bar
fo, bizir en damaziba ganizir puvatiziba,
da guizbangira gin otivam. ² Gumazir
fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin
iti, ezi God me gakuegha, gumazir aghuiba
me garisi.

³ E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo,
God uan akamin overiam ko nguazim in-
garizi da otifi. Ezi kamaghin, e garir biziba,
God bizir e ganighan koghamiba, bar dar
ingari.

*Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gav-
gavim Godin iti*

⁴ Abel nighnizir gavgavim Godin ikia,
egha bizir kam bagha Godin ofa gami. An
ofa Godin damazim bar deragha, Keinin
ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin
iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir
aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir
kam kamaghin en aka, God a migia ghaze,
a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa.
Ezi an nighnizir gavgavir kam, datirighin
an akamin gun e migiavira iti.

⁵ Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim
Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a
inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an
aremezir puvati. Ezi gumamaziziba a
buria, an apizir Puvati, God a inigha ghua-
vanabo. Godin Akinafarim ghaze, God
tighar Enok iniamin dughiamin, an arazi-
iba bar Godin damazimin derazi an a
bagha bar akonge. ⁶ Ezi gumazir nighnizir
gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin
ifongiamin gin mangan koghti an a bagh
bar akongeghan kogham. Guizbangira, gu-
mazir Godin boroghira mangasava amim,
a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God a
iti. Egh a nighnizir gavgavim kamaghin
iki, God deravira gumamazizir a buribagh
ami.

⁷ Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir
gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin
otivamibar gun a mikeme. Kar bizir
Noa tighar ganamiba. Egha a nighnizir
gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir
kam bagha a kurir mam in ingari. Egha
uan amuiroghboriba ko, me kurimin aven
ghuezi, bizitam me gasighasizir puvati,
me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gav-
gavir kam, a nguazimin itir gumamazizir
igharaziba bar, men arazir kuraba da
aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gav-
gavim Godin itima, God bizir kam in a migia
ghaze, a nan damazimin bar gumazir
aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir
gavgavim an itiba, a bar kamaghira me
gami.

10:37: 2 Pi 3:9 **10:37:** 2 Pita 3:9 **10:37:** Habakuk 2:3-4 **10:38:** Ro 1:17, Ga 3:11 **10:38:** Rom 1:17; Galesia
3:11 **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **10:39:** 1 Tesalonika 5:9; 2 Tesalonika 2:14; 2 Pita 2:20-21 **11:1:** Ro
8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7 **11:1:** Rom 8:24-25; 2 Korin 4:18; 5:7 **11:3:** Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5 **11:3:**
Jenesis 1:1; Onger Akaba 33:6; 33:9; Jon 1:3; 2 Pita 3:5 **11:4:** Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12 **11:4:** Jenesis 4:3-10;
Hibru 12:24; 1 Jon 3:12 **11:5:** Stt 5:21-24 **11:5:** Jenesis 5:21-24 **11:7:** Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20
11:7: Jenesis 6:13-22; 7:1; Rom 3:22; 4:13; 1 Pita 3:20 **11:8:** Stt 12:1-5, Ap 7:2-4 **11:8:** Jenesis 12:1-5; Aposel
7:2-4

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godin iti

⁸ Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui. ⁹ A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamın apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimin gumazim. A Purirpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop uaghan uan purirpenibagh apiaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anakiri. ¹⁰ Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia nguibar ekiar gavgavigha itir kamın ganasa mizua iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha, egha uabi an ingari.*

¹¹ Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, “God na migia ghaze, ‘Ni boritam batam,’ egha akam kiri. Ki fo, God guizbangira mikeme.” ¹² Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha an ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

¹³ Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir

dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, “E nguazir kamın ikia, mati kantrin igharazimin gumazamiziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kamın iti.”

¹⁴ E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin migia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam. ¹⁵ Egha me nguazir tegha izezir kamra bagha nighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai. ¹⁶ Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamra. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze, “Ni en God.” Ezi, God men akar mikemezir kamın aghumsighizir puvati.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, “Aisakrama nin ovavir boriba otivam.” Egha dughiar God Abrahamin nighnizir gavgavim tuisighamimin, a kamaghin Abraham migei, “Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daningigh.” Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami. ¹⁹ Abraham kamaghin nighnisi, “Aisak aremeghti, God uam a damighti a ua dikavigham.” Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozimin a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

²⁰ Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso ginighnigha

11:9: Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17
35:12; 35:27; Hibru 6:17

11:10: Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10

11:9: Jenesis 12:8; 13:3; 13:18; 18:1; 18:9; 26:3;
11:10: Hibru 3:4; 13:14; Akar Mogomem 21:2;

21:10 * **11:10:** Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh. **11:11:**

Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:11:** Jenesis 17:19; 18:11-14; 21:2; Rom 4:21; Hibru 10:23 **11:12:**

Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19 **11:12:** Jenesis 15:5; 22:17; 32:12; Godin Araziba 10:22; Rom 4:18-19

11:13: Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11 **11:13:** Jenesis 23:4; 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba

39:12; 1 Pita 2:11 **11:16:** Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap 7:32, Fl 3:20, Hi 13:14 **11:16:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Mak 12:26;

Aposel 7:32; Filipai 3:20; Hibru 13:14 **11:17-18:** Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22 **11:17-18:** Jenesis 21:12;

22:1-14; Rom 9:7; Jems 2:21-22 **11:19:** Ro 4:17-21 **11:20:** Stt 27:27-29, 27:39-40 **11:20:** Jenesis 27:27-29;

27:39-40

akam akira ghaze, God gin izamin dughia-
abar, deravira gua damuam.

²¹ Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gav-
gavim Godin ikia, egha an aremeghasava
amir dughiamin, a Josepin otarimning
migia ghaze, God deravira gua damu. Egha
a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin
aviragha Godin ziam fe.

²² Ezi kamaghira Josep nighnizir
gavgavim God ikia, egha dughiar an
ovengamimin a kamaghin migia ghaze,
Israelia gin kantri Isip ategh mangam.
Egha me migia ghaze, me manmaghin an
kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

²³ Ezi Mosesin afeziam ko amebam an-
ing nighnizir gavgavim Godin ikia, egha
dughiar amebam Moses batezimin, an-
ing an garima a borir bar dirim. Aning
atrivimin akam batoghan atiatingizir pu-
vati, kamaghin amizi, aning iakinir 3plan
a modo.

²⁴ Ezi kamaghira Moses nighnizir
gavgavim Godin ikia, egha dughiar a
gumazimin otozimin, me kamaghin a
diponan an aghua, Isipin Atrivimin
guivimin borim. Puvati. ²⁵ A kamaghin
nighnisi, a dughiar otevimin agorogem
bagh arazir kurabar arazimin gin mangan
aghua. Egha a Godin gumazamiziba
ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge.
²⁶ A ghaze, a Kraiss, God Ua E Iniasa
Misevezir Gumazimin ziam bangin, me
paza a damuti an aghumsizim iniam.
Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin
dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh
afira. Egha a ivezir aghuir God gin a
daningamim ginighnighavira ikia, egha a
tugha gavgafi.†

²⁷ Egha Moses nighnizir gavgavim Godin
ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin
atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kam
atiatir puvati. Guizbangira, e gumazamiz-
iba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi
arazir kamra Moses a gami, mati a uan
damazimningin Godin gani, egha a bar
gavgavigha iti. ²⁸ Ezi Enselin Ovevem
Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava
ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirasa,
Israelia akam me ganiga ghaze, me sip-
sipin ghuzim isi uan tiar akaba bar ada
aghefegh. Dughiar kamra Moses nighnizir
gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me
ganingi, ezi tuavir kamra God Israelia Gi-
tazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

²⁹ Ezi Israelia me nighnizir gavgavim
Godin ikia, egha me Ongarir Aghe-
vim abigha a giregha mati me nguazir
masingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima
dipam me avarazi me dipam amegha
ariaghire.

³⁰ Ezi Israelia me nighnizir gavgavim
Godin ikiava, egha me 7plan aruebar
Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin
azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar
akaraghire.

³¹ Ezi gumaziba isava akuir amizir
mam, an ziam Rahap, a nighnizir gav-
gavim Godin ikia, egha gumazir moga
garir pumuningin akuragha aning inigha
uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God
gumazamizir an akam batogheziba me
soghezi, a me ko aremezir puvati.

11:21: Stt 47:31-48:20 **11:22:** Stt 50:24-25, Kis 13:19 **11:22:** Jenesis 50:24-25; Ua Me Ini 13:19 **11:23:** Kis 1:22,
2:2, Ap 7:20 **11:23:** Ua Me Ini 1:22; 2:2; Aposel 7:20 **11:24:** Kis 2:10-12 **11:24:** Ua Me Ini 2:10-12 **11:26:** Hi
10:34-35, 13:13 **11:26:** Hibru 10:34-35; 13:13 † **11:26:** Migirigiar otevir kam, "Krais," an mingarim kamakin,
"Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim." Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia
ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumazamiziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses
aghumsizim ini, egha Godin ingangarim damu, egh Israelian akurvaghim, God gumazamizir kaba me amisevezi, me
Kraisin min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamin, Kraiss Iesus otozir puvati. Ezi
Moses amizir ingangarir kam, mati a Kraissin ziamrama aghumsizim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51,
14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 **11:27:** Ua Me Ini 2:15; 10:28-29; 12:37; 12:51; 14:13; Rom 1:20; 1 Timoti
1:17; Hibru 11:1 **11:28:** Kis 12:21-30 **11:28:** Ua Me Ini 12:21-30 **11:29:** Kis 14:21-31 **11:29:** Ua Me Ini
14:21-31 **11:30:** Jos 6:12-21 **11:30:** Josua 6:12-21 **11:31:** Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25 **11:31:** Josua 2:1-21;
6:22-25; Jems 2:25

³² Ki nighnizir gavgavimın eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighın akar manam uam an gun ia mikimam? Ki ti Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit, Samuel ko Godın akam nıgha izir gumazibar eghaghanibar amuamin dughibaba puvati. ³³ Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godın ikia, egha me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko misogha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me daningasa akam akiriziba ini. Egha me laionbar akaba dukumi. ³⁴ Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me misoghasava amima, me men are. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim ini. Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, igharaz darazir modorozir gumazibar agintigha me misogha me abini. ³⁵ Ezi gumazir ariaghirezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, men mikarziabagh asighasigha ghuav iti, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghti me me ateghti me mangam. Ezi me uan apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozimın dikavigh ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kamın ikirimirim bar a gafiragham. Kamaghın amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire. ³⁶ Ezi apaniba marazi osımtıziba me garigha dibovir akabar me mıgia, me fozorogha senbar me ikia, me isa kalabusın me ariki. ³⁷ Apaniba dagıabar marazigh inifi. Ezi marasi, apaniba soba inigha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi,

apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsipin iniba ko memen iniba, me inibar mın da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osımtıziba ko mızaziba me ganıga paza me gami. ³⁸ Nighnizir gavgavimın itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kamın gumaziba arazir aghuıbar me damuan firin, me men ikufi. Kamaghın amizi, me tintinibar ghua, gumazamiziba puvatizir danganiba ko mighsiabar puram arua, egha dagıar toriba ko nguazimın aven itir mozibar aven iti.

³⁹ Gumazamizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godın iti, egha ziar aghuıba Godın damazimın da ini. Egha me nguazimın itir dughamın, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati. ⁴⁰ Me tizim bagha da inizir puvati? God fomıra bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghın nighnigha ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravıra ikiasa, a ifonge.

12

E Iesusin ganıva, egh nighnizir gavgavimın an ikiam

¹ Ezi gumazamizir fomıra itiba, me ghuariamın mın e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavimın arazim en akakasi. Kamaghın amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiziba, e bar ada ataghıragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir ekiar God e bagha

11:32: Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11 **11:32:** Gumazir Dapaniba 4:6-5:31; Gumazir Dapaniba 6:11-8:32; Gumazir Dapaniba 11:1-12:7; Gumazir Dapaniba 13:2-16:31; 1 Samuel 1:1-31:13

11:33: Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:33:** Gumazir Dapaniba 14:5-6; 1 Samuel 17:34-35; 2 Samuel 7:11; Daniel 6:1-27 **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30 **11:34:** Gumazir Dapaniba 15:8; 15:15; 1 Atriviba 19:3; 2 Atriviba 20:7; Daniel 3:1-30 **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25 **11:35:** 1 Atriviba 17:17-24; 2 Atriviba 4:25-37 **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:36:** 1 Atriviba 22:26-27; 2 Eghaghaniba 18:25-26; Jeremaia 20:2; 37:15; 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:37:** 1 Atriviba 21:13; 2 Atriviba 1:8; 2 Eghaghaniba 24:21; Aposel 7:58; 14:19 **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9

11:38: 1 Atriviba 18:4; 19:9 **11:40:** Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **11:40:** Hibru 5:9; 7:22; 8:6; Akar Mogomem 6:11 **12:1:** Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1 **12:1:** Rom 7:21; 12:12; 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:13-14; Hibru 10:36; 1 Pita 2:1 **12:2:** Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi 1:11, 3:22 **12:2:** Filipai 2:8; Hibru 1:3; 1:13; 1 Pita 1:11; 3:22

atizir kamın ivemaram. ² E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimın mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviram otogham. Iesus fo, a bar deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha gavgavigha ikia osimtiziba atera ter ighuvimın ovenge. Gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvimın ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighin a Godin agharir guvimın atrivir dabirabimın aperaghav iti.

God e akirmighasa osimtiziba e ganidi

³ Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvira Iesusin apanim gami. Ezi a bar tugha gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amirvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki. ⁴ Guizbangira, ia arazir kuram abinasa midorozim gami, ezi midorozir kamın ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati. ⁵⁻⁶ God gavgavim ian navibar aningasa, ia ganingizir migirigiaba, ia ti da bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze:

“Nan boriba, ia fo,
gumazamizir Ekiam ifongeziba
a me akirmisi.
A gumazitam inigh uan borimın min a
diponiva,
egh uaghan a fozorogham.
Kamaghin amizi, Ekiam ni akirsi bizitam ni
damighti,
ni kamaghin nighnighan marki,
kar pura bizim.
Egh ni uaghan osiman marki.”

⁷ Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amamangatighti a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam ti anekirimizir pu? Puvati. ⁸ God uan boriba bar da akirmisi. A ia akirmighan koghti, ia fogh, ia guizbangirama an boriba puvati. Ia pura tuavimın otivizir boriba. ⁹ Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazimın itiba, e akirmizima e men zibaba fe. Kamaghin amizi, en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan ikiva egh angamira ikivira ikiam. ¹⁰ En afeziar nguazimın itiba, dughiar bar otevirar me ifongezi moghin en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazimın zueghavira itir arazimra inigh an miraram otogham. Kamaghin amizi, an en akurvaghasa e akirmisi. ¹¹ Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingizi, e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar oseme. Eghti an e akirigh givaghti, dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin damazimın arazir aghuibara damuam, eghti en navir averiaba amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

¹² Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh amiragh ikiti, ia da fegh ingangarim damu. Eghti ian sueba aremegh pura ikiti, ¹³ ia da inigh tuavir aghuimın daruvira iki. Ia kamaghin damuti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati, da ua deragham. ¹⁴ Ia, gumazamiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimın arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningisi, Godin damazimın zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir Godin

12:3: Jo 15:20, Ga 6:9 **12:3:** Jon 15:20; Galesia 6:9 **12:4:** 1 Ko 10:13, Hi 10:32-34 **12:4:** 1 Korin 10:13 **12:5-6:** Jop 5:17, Snd 3:11-12 **12:5-6:** Jop 5:17; Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:19
12:7: Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:7:** Godin Araziba 8:5; 2 Samuel 7:14; Aghuzir Akaba 13:24; 23:13
12:8: Sng 73:15, 1 Pi 5:9 **12:9:** Sav 12:7, Ais 42:5 **12:9:** Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 42:5 **12:10:** Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16
12:10: Ofa Gami 11:44; 1 Pita 1:15-16 **12:11:** Je 3:17-18 **12:11:** Jems 3:17-18 **12:12:** Ais 35:2
12:13: Snd 4:26, Ga 6:1 **12:13:** Aghuzir Akaba 4:26; Galesia 6:1 **12:14:** Sng 34:14, Ro 12:18, 2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22 **12:14:** Onger Akaba 34:14; Rom 12:18; 2 Korin 7:1; Efesus 5:5; 2 Timoti 2:22 **12:15:** Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12 **12:15:** Godin Araziba 29:18; Aposel 8:23; 2 Korin 6:1; Galesia 5:4; Hibru 3:12

damazimın zuezir araziba puvatizim, an Ekiamın ganan kogham. ¹⁵ Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godın apangkuvir kam ataghıraghan marki. Eghti ian tav ua temer ovızir misozimın min otogh osımtıziba Kraisin adarazir anıngan marki. ¹⁶ Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomıra amizi moghın, akirim ragh God gasan marki. An Aisakın otarir ivariam, egh bizir aghuir avırıba iniam firın, a dagher otevir vamıra bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimın agharım gati. ¹⁷ Ia fo, a gın uamategha uan afeziamın bizir aghuir kaba iniasa mıgei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egh a navim gıghan tuavıba puvati.

E Godın Nguibamın itir Jerusalemın otogha gıfa

¹⁸ Ia uan dafaribar suighamin bizıba ia da bativizir puvati, mati Israelia fomırama ami. Me iza Sainain Mighsiamın boroghın ikia, egha maburan avim ko mıtarmer bar pızimın gara amınir bar gavgavim ko, ¹⁹ sıghamın ararem baragha gumazir mamın tiarım barası. Gumamazıba tiarır kam baragha bar atiatıgha kamaghın Moses mıgei, “E uam oraghan aghua.” ²⁰ Ia fo, God Akar Gavgavim me ganıngizi, me bar an atiatıgha a baraghan aghua. Akar kam kamaghın mıgei, “Gumazitam o asızitam mighsıar kamın mangı puram an suiragham, eghti ia dagıaba isi a gınvıghtıma an aremegh.” ²¹ Ezi bizir me ganızir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatıgha ghaze, “Kı uaghan bar atiatıgha egha puvıra nısi.”

²² Ia bizir kamaghın garitam batozir pu. Puvati. Ia Saionın Mighsiam ko Godın zurara itimın nguıbar ekiamın otogha gıfa, kar Jerusalemın nguıbar Godın Nguıbamın itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batıfi, me uari akuvagha bar akuegħa iti. ²³ Ia Godın borır ivariabar ivırıar ekiam batogħa gıfa, kar Godın Nguıbamın itir Akınafarımın ziaba osırıgha gıvazır darası. Ia Godın kam batogħa gıfa, a gumamazıba bar men arazıba tuisıghamın Jas. Ia, gumazır fomıra Godın damazımın bar deragħa egha aremegħa, deravıram otıvızıba, ia men duaba batıfi.* ²⁴ Ia İesusra bato, an abuir gumazır God ko en tıghın itim, egha Akar Dıkırızır Gavgavır İgıam gamı. Egha ia İesusın ghuzımın otıfi, a fomıra Akar Dıkırızır Gavgavır İgiar kam gavgavım a danıngasa a kavkını. Ezi ghuzır kamra akar aghuım e mıkıri, fomıra Abelin ghuzım akam akunızı moghın an amir Puvati. İesusın ghuzım akar bar aghuım akuri, ezi akar kam Abelin ghuzımın akam gafıra.

E deraghvira uari bagh ganam

²⁵ Ia deraghvira gan, egh ia uan kuarıbav kumıgh Gumazır Mıgeımın akam baraghan aghuaghan marki. Fomıra nguazır kamın God Akar Gavgavım gumamazıbagħ anıngı. Ezi me an akam baraghan aghua, egha gın me uan arazır kurabar ivezır kuram gitazır puvati. God datırıghın uan Nguıbamın ikia egha akar bar gavgavım e ganıngı. E akırım ragħ a gasaragħ egh e uan arazır kuramın ivezır kuram gitavıragħam, o? Bar puvati. ²⁶ Fomıra itir dughıamın, Godın akam nguazım gamızı mıkımkızım an oto. Ezi

12:16: Stt 25:29-34 **12:16:** Jenesıs 25:29-34 **12:17:** Stt 27:30-40 **12:17:** Jenesıs 27:30-40 **12:18:** Ro 6:14, 2 Ti 1:7 **12:18:** Ua Me İnı 19:16-22; 20:18-21; Godın Arazıba 4:11-12; 5:22-27 **12:20:** Kis 19:12-13 **12:20:** Ua Me İnı 19:12-13 **12:21:** Kis 19:16, Lo 9:19 **12:21:** Ua Me İnı 19:16; Godın Arazıba 9:19 **12:22:** Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10 **12:22:** Onger Akaba 68:17; Galesıa 4:26; Filipai 3:20; Akar Mogomem 5:11; 21:2; 21:10 **12:23:** Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4 **12:23:** Luk 10:20; Filipai 4:3; Hibru 11:40; Akar Mogomem 13:8; 14:4 * **12:23:** E fo, İesus, a Godın borır ivariam. Nı Hibru 1:6ın gan. Gumazır Hibrun akınafarım osırızım, dughıar avırıbar kamaghın mıgıa ghaze, God bizır aghuıba uan borır ivariabar anıngasa. Nı Hibru 6:12 ko 9:15ın gan. Judabar arazım kamakın, borır ivariabara uan afeziamın bizır avırıba isi. Nı Hibru 12:16ın gan. Akınafarır kam osırızır gumazım kamaghın mıgıa ghaze, God bizır aghuıba uan gumamazıbar anıngasa egha me dibora ghaze, “Me Godın borır ivariaba.” **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2 **12:24:** Jenesıs 4:10; Hibru 8:6; 10:22; 11:4; 1 Pita 1:2 **12:25:** Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29 **12:25:** Ua Me İnı 20:22; Hibru 2:1-3; 3:17; 10:26-29 **12:26:** Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6 **12:26:** Ua Me İnı 19:18; Onger Akaba 68:8; Hagai 2:6

datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, “Ki ua nguazim damighti mikimkizim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam uaghara kamaghiram aning damigham.” ²⁷ God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam ginobaghti mikimkizim aning batoghtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongan koghamiba, darara ikivira ikiam.

²⁸⁻²⁹ Bizibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham. Kamaghin amizi, e danganir kam bagh a minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin amizi, e an atiatingiva an apengan iki, egh a minabiva a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

¹ Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezisi mokin. ² Nguibar igharazibar gumaziba ian bighan izamin dughiabar, ia me inigh uan dipenibar mangisi okinighnighan marki. Ia fo, fomira gumazamizir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari. ³ Ia Godin gumazamizir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kam in ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuam.

⁴ Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko amizim uaningin ikia poroghamimningin otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti God gin ivezir kuram isi, gumazamizir uari bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gumazamizibar aningam.

⁵ Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ia kamaghin nighnigh, bizir ia itiba, da ian tughatizir puvati. Ia fo, God kamaghin e mikemegha gifa:

“Ki ia ateghti
bizitam paza ia damuan kogham.
Bar puvati.
Guizbangira, ki ia ateghan kogham.”

⁶ Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam:

“Ekiam nan Akurvazir Gumazim,
na ko itima
ki atiatir puvati.

Ki fo,
gumazamiziba arazitam in na damighan kogham.”

E Iesusin gin mangisi aghumsighan kogham

⁷ Ia uan siosin gumazamizir dapanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimin arazim, ia uaghan an gin mangi. ⁸ Krai Iesusin arazim, a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam. ⁹ Ia Akar Aghuimin min zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, ia Godin gin zuir tuavir aghuim ataghiraghan

12:27: Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1 **12:27:** Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 21:1 **12:28-29:** Godin Araziba 4:24; 9:3; Onger Akaba 50:3; Aisaia 33:14; Hibru 10:27 **13:1:** Jo 13:34, 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:1:** Jon 13:34; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:11; 4:7; 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:2:** Jenesis 18:1-8; 19:1-3; Matyu 25:35; Rom 12:13; 1 Timoti 3:2; 1 Pita 4:9 **13:3:** Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:3:** Matyu 25:36; Rom 12:15; 1 Korin 12:26; Kolosi 4:18; Hibru 10:34; 1 Pita 3:8 **13:4:** 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:4:** 1 Korin 6:9; Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; Kolosi 3:5-6; Akar Mogomem 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8 **13:5:** Godin Araziba 31:6-8; Josua 1:5; Matyu 6:25; 6:34; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 6:8 **13:6:** Sng 118:6 **13:6:** Onger Akaba 118:6 **13:7:** 1 Ko 4:16, Hi 6:12 **13:7:** 1 Korin 4:16; Hibru 6:12 **13:8:** Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:8:** Jon 8:58; Efesus 4:14; Hibru 1:12; Akar Mogomem 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:9:** Rom 14:17; Efesus 4:14; Kolosi 2:8; 2:16; 1 Timoti 4:3

marki. Kamaghin amizi, e Godin apangku-
vim amamangatighti a gavgavim en navir
averiabar aningam. Dagheba apir arazim
gavgavim en navir averiabar aningan
kogham. Arazir kam, gumazamizibar
darorimin akurvazir puvati.

¹⁰ Ezi e Godin ofa gamir dakozir
mam iti. Ezi Judabar Purirpenimin
aven ofa gamizir gumaziba, God men
anogoroghezima, me ofa gamir dakozir
kamin daghebar aman kogham. ¹¹ Ofa
gamir gumazibar dapanim, an asizibar
ghuziba inigha Bar Anogoroghezir Dan-
ganir kamin aven ghugha, arazir kuraba
gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar
kuaba inigha gumazamiziba iti naghin
azenan ghua saghon da tuema, da isia
mighiri. ¹² Kamaghira, Iesus uaghan
nguibar ekiamin azenan mizazim ini. A
ghaze, a uan ghuzimin gumazamizibar
amighti me Godin damazimin zuegh
egh Godin gumazamizibar otivigham,
kamaghin an areme.* ¹³ Kamaghin
amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan
mangiva, egh a inizir aghumsizim e
uaghan a iniam.† ¹⁴ E fo, nguazir kamin
e zurara ikiamin nguibar ekiam itir
puvati. Egha e nguibar gin izamim bagha
mizua iti. ¹⁵ Kamaghin amizi, e Iesusin
ingangarimin tuavimin, e zurara ziar
ekiam isi ofan min God daning mamaghira
ikiam. Eghti en akatoriba zurara an
ziam fi suam, a en Ekiam. ¹⁶ Egh ia

arazir aghuibar gumazamizibar amu. Me
bizitabar oteveghti, ia men akurvaghsi
bizitaba me daning. Ofan kamaghin
gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin
amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan
marki.

God e damuti e deravira ikiam

¹⁷ Ian gumazir dapaniba ian akur-
vaghasa zurara ian gari. Egh me gin
ingangarir me amizibar gun God ko
mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba
baragh egh men apengan iki. Ia kamaghin
damuti, me bar akuegh uan ingangarim
damuam. Ia kamaghin damuan koghti,
me osimtizim sara ian ganam, eghti bizir
kam ian akuraghan kogham. ¹⁸ Ia e bagh
God ko mikimvira iki. E kamaghin bar
fo, e dughiabar zurara arazir aghuibara
amuasa bar ifonge. E uan araziba bar
deravira da tuisigha arazir aghuibar gin
ghua egha en navir averiaba osimtiziba
Godin damazimin puvati. ¹⁹ Ki mighira ia
gakaghoru, ia na bagh God ko mikim suam,
a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia
bagh izam.

²⁰ Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir
Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus
ovevem in a gamizi a ua dikafi. Iesus,
Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim,
a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin
Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a
ganingi, eghti a iki mamaghira ikiam. ²¹ Ezi
ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin

13:10: 1 Ko 9:13, 10:18

13:10: 1 Korin 9:13; 10:18

Ua Me Ini 29:14; Ofa Gami 6:30; 16:27; Diboboniba 19:3

21:39; Jon 19:17-18; Aposel 7:58

* **13:12:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa inigha

izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Ofa Gami 6:24 ko 24:30 ko 16:27 in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7 ko 14 in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14

13:13: Hibru 11:26; 12:2; 1 Pita 4:14

† **13:13:** Gumazir maba ti, Kraisin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9 in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarim osirizim ghaze, Kraisin gin zuir darasi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22

13:14: Filipai 3:20; Hibru 11:10; 11:16; 12:22

13:15: 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5

13:15: 2 Eghaghaniba 29:31; Onger Akaba 50:14; 50:23; 69:30-31; Hosea 14:2; 1 Pita 2:5

13:16: Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10

13:16: Rom 12:13; Filipai 4:18; Hibru 6:10

13:17: Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17

13:17: Esekiel 3:17; 1 Tesalonika 5:12; 1 Timoti 5:17

13:18: Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3

13:18: Aposel 23:1; 24:16; Rom 15:30; 2 Korin 1:12; Kolosi 4:3

13:20: Ais 55:3, Jer 32:40, Ese 37:26, Sek 9:11, Ro 15:33, 1 Ko 6:14, Hi 10:29, 1 Pi 2:25

13:20: Aisaia 55:3; Jeremaia 32:40; Esekiel 37:26; Sekaraia 9:11; Rom 15:33; 1 Korin 6:14; 1 Pita 2:25

13:21: Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10

13:21: Galesia 1:5; Filipai 2:13; 2 Tesalonika 2:17; 1 Pita 5:10

an azangsi, ehti a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuibar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Ehti Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, an en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

²² Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, ia nimira iki, egh akar ki gavgavim ian navibar aningasa osirizir kam, ia deraviram a baragh. ²³ Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firizi, a ua kalabusin itir puvati. A zuamira na bagh izeghiva, ga uaghara mangi ian ganam.

²⁴ Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumamaziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarazi uaghan ia bagha akam amaga ghaze, God deraghvira ia damu.

²⁵ Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

Jems Osirizir Akinafarim

O Jems Akar faragha zuim

Jemsin akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems, Godin gumamaziziba arazir aghuibar gin mangasa, a men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumamazizibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fofozim iniva, egh deravira an akam ginighnighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems mighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me pura ikian kogham. Puvati. Me arazir aghuibar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin akagham, me nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuivigh gavgavigh egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

¹ Ki Jems, ki God ko Ekiam Kraus Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumamazizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar itiba. Ki dughiar aghuim ia ganidi.*

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

²⁻³ Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ater mangivira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh. ⁴ Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamın oteveghan

kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghti, ia Godin Arazibar aghung mangi gumamazizir aruabar min otogham.

Gumamaziziba nighnizir aghuibar otevegh, me God ko mikim

⁵ Ezi ian tav nighnizir aghuibar otevegh, a Godin azangsihtima, God a daningam. God pura biziba gumamaziziba bar me ganidi, an atarir puvati. Kar Godin bizibar anogorozir puvatizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge. ⁶ Eghti ni God ko mikimiva, ni nighnizir gavgavim iki, nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, “God ti bizitam na danigham, o puvatigham?” E fo, gumazim o amizim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi. ⁷ A kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danigham. Puvati. ⁸ A okam nighnigha, nighnizir aviribagh ami, arazir an amiba, da nighnizir vamiran itir puvati.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

⁹ Ezi nighnizir gavgavim itir gumamaziziba, onganarazibagh amua iti, me Godin damazimın ziar ekiam iti. Kamaghin, me bar akuegh iki. ¹⁰ Ezi nighnizir gavgavim itir gumamaziziba, bizir aviriba iti, me fo, God gin me dikabiraghti me akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, me uaghan bar akuegh iki. ¹¹ E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememın akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumamazizir bizir aviriba itiba, me uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

God arazir aghuibar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1 **1:1:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Aposel 15:13; Galesia 1:19; 1 Pita 1:1

* **1:1:** Israelin 12plan anabar kaba, da Godin gumamazizir nguazir kamın bar an tibar ababanım gami. **1:2-3:** Aposel 5:41; Rom 5:3-5; Hibru 10:34; 1 Pita 1:6-7; 4:13; 4:16 **1:5:** 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15 **1:5:** 1 Atriviba 3:9-12; Aghuzir Akaba 2:3-6; Jon 15:7; 1 Jon 5:14-15 **1:6:** Mk 11:24, 1 Ti 2:8 **1:6:** Mak 11:24; 1 Timoti 2:8 **1:8:** Je 4:8 **1:8:** Jems 4:8 **1:9:** Je 2:5 **1:9:** Jems 2:5 **1:10:** Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **1:10:** 1 Korin 7:31; 1 Jon 2:17 **1:12:** Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **1:12:** Aghuzir Akaba 3:11-12; 2 Timoti 4:8; Hibru 12:5; Jems 2:5; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10

¹² Gumazim osimtiziba ateriva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

¹³ Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham. ¹⁴ Ezi en navir kuraba vaghvaghera arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghoru. ¹⁵ Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati a borimin bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto. ¹⁶ Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki. ¹⁷ Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghirazir puvati. A bizitam in nedazimin min aruem a gisirazi an otevegha ruarazir puvati. A kamaghira iti. ¹⁸ God kamaghsua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar adar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiamin gin ghuava en Afeziamin oto, a uan guizin akamin e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim guizbangira Godin iki, e uaghan arazir aghuibar

amuam

(Sapta 1:19--5:6)

E Godin Akam baragh, uaghan an gin mangam

¹⁹ Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuaribar arigh akaba baragh, egh zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki. ²⁰ E fo, atarir gumazim, Godin damazimin arazir aghuibagh amima da otivir puvati. ²¹ Kamaghin amizi, ia bar arazir miziriziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh Akar God ian navir averiamin dikarazim inigh. Eghti Akar kam ian akuragham. ²² Egh Akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin damuam, kamaghin ia uarira uarigh ifari. ²³ Gumazamiziba pura Godin Akam baregha, an gin zuir puvati, me mati gumazamiziba ganganimin uan guabar gari. ²⁴ Egha me deravira uan guabar ganigha, ua ghugha okinighniki, men guaba manmaghira gari. ²⁵ Ezi Godin Akar bar deravira itim e gamima e firiaghiri. Eghti gumazamiziba deravira Akar kam ginighnigh, egh pura Akam baragh zuamira okinighnighan kogh, bar an Akamin gin mangiti, gumazamizir kaba, God men ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.

²⁶ Gumazamizitaba kamaghin nighnigh suam, "E Godin gumazamizir bar aghuiba, egha guizbangira an ziam fe," egha migirigiar aghuibar uan mizebar dav geir puvati, kamaghin me uarira uarigh ifari. Ezi kamaghin men nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim. ²⁷ Guizbangin nighnizir gavgavir God Afeziamin damazimin deragha osimtiziba puvatizim, a kamakin: E borir amebogh-feziaba ovengezibar akurvaghiva, amizir

1:14: Ro 7:7-10 **1:14:** Rom 7:7-10 **1:15:** Sng 7:14, Ro 5:19-21 **1:15:** Onger Akaba 7:14; Rom 5:19-21 **1:17:** Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7 **1:17:** Malakai 3:6; Matyu 7:11; Jon 3:27; Rom 11:29; 1 Korin 4:7 **1:18:** Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4 **1:18:** Jon 1:13; Efesus 1:12; 1 Pita 1:23; Akar Mogomem 14:4 **1:20:** Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:20:** Aghuzir Akaba 10:19; 17:27; Fofozir Gumazim 5:1-2; 7:9 **1:21:** 1 Ko 15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:21:** 1 Korin 15:2; Kolosi 3:8; Hibru 2:3; 1 Pita 1:9; 2:1 **1:22:** Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13, 1 Jo 3:7 **1:22:** Matyu 7:21; 7:26; Luk 6:46; Rom 2:13; 1 Jon 3:7 **1:23:** Lu 6:47, Je 2:14 **1:23:** Luk 6:47; Jems 2:14 **1:25:** Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12 **1:25:** Jon 13:17; Rom 8:2; 2 Korin 3:18; Jems 2:12 **1:26:** Sng 34:13, 39:1, 141:3, 1 Pi 3:10 **1:26:** Onger Akaba 34:13; 39:1; 141:3; 1 Pita 3:10 **1:27:** Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1 Jo 5:18 **1:27:** Aisaia 1:16-17; 58:6-7; Rom 12:2

odiarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, men osımtıziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravıra dar ganam, eghti nguazir kamın araziba e damuti e Godın damazımın mızeghan kogham.

2

E arazir amir vamıran, bar gumazamizibar amuam

¹ Nan adarasi, ia niğhnızir gavgavim en Ekiam Kraıs İesusın iti, a bizir aghuir Godın Nguıbamın itibar Ekiam. Ia gumazamizir ziaba itiba deravıra me damu egh gumazamizir ziaba puvatıziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamıran bar me damu. ² Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan dafarim datıgh, God ko miğeir dipenimın aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibızibar kurukegh egh uaghan God ko miğeir dipenimın aven mangam, ³ eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravıra a damuva, egh a mikim suam, “Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam daperagh,” egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghın a mikim suam, “Ni munagh tugh,” o “Ni nan dagarimning boroghın magh vazim daperagh,” ⁴ Ian arazir kam mati, ia uan niğhnızibar aven igharaz darazi abıgha men araziba tuisisi. Egha ia deravıra niğhnıgha gumazamizibar araziba arazir vamıran me tuisızir pu. Puvati. Ia mati jasbar mın otivigha niğhnızir bar kurabar gumazamiziba tuisisi.

⁵ Nan adarasi, ia oragh. Nguazımın itir gumazamizibar damazibar itir gumazamizir onganaraziba, gumazamizir kaba God me amıseveggha ghaze, me niğhnızir gavgavımın arazımın iti. A fomıra gumazamizir bar a gifongeziba bagha akam akıra

ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghın a gumazamizir onganarazir kaba mıseveggha ghaze, me God Bizibagh Atıvamin Dughiamın aven ikiam. ⁶ Ezi ia akar aghumsıziba onganarazibagh anıdi. Ia niğhnıgh! Tina ia dikabıra egha osımtıziba ia garisi, egha ia mikırvaggha kotiabar zui? Kar gumazamizir dagıaba bar izıvaziba arazir kabagh ami. ⁷ Ezi God İesusın ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasıghasısi? Dagıar avırıba itir gumazamizir kabara.

⁸ God en atrivir ekiam, egha an Akınafarımın an akar ekıar mam e ganıga ghaze, “Ni uabıra uabi gifongezı moghın, gumazamizir igharazibagh ifongegh.” Egh ia akar kam guızbangıra a baragh an gın mangi, kamaghın ia arazir aghuim damuam. ⁹ Ezi ia arazir aghuim gumazamizir mabagh amua egha gumazamizir igharaziba akirim me gasara, kamaghın ia arazir kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghın ia miğei, ia an akamın gın zuir puvati. ¹⁰ Eghti ian tina Moses Osirizir Araziba bar dar gın mangıva, egh arazir vamıra abıghıva, kamaghın an arazir kuram gami. A mati gumazim o amizir Moses Osirizir Araziba bar da bıghızim. ¹¹ E fo, God kamaghın miğei, “İa poroghamıba uari bakeir arazim damuan marki.” Egha a uaghan kamaghın miğei, “İa gumazamizıbav soghtıma me arımıghıran marki.” Eghti ia poroghamıba uari bakeir arazim damuan koghıva, egh ia gumazitam mıseueghti an aremegham, kamaghın ia Moses Osirizir Araziba abızir gumazamizibar otifi.

¹² İa fo, Godın Arazim en arazir kuramın gavgavım a gıvaghın, eghıva e damuti e fıriğhıriğham. Egh gın God uan arazir kam gıniğhnıghıva egh en arazıba tuisıgham. Kamaghın, ia gumazamizir Godın Arazımın apengan itibar akı

2:1: Lo 1:17, Snd 24:23, Mt 22:16, Ap 10:34, Je 2:9 **2:1:** Godın Arazıba 1:17; Aghuzir Akaba 24:23; Matyu 22:16; Aposel 10:34; Jems 2:9 **2:5:** Mt 5:3, Jo 7:48, 1 Ko 1:26-28, 1 Ti 6:18, 2 Ti 4:8 **2:5:** Matyu 5:3; Jon 7:48; 1 Korin 1:26-28; 1 Timoti 6:18 **2:6:** Ap 13:50, 18:12, 1 Ko 11:22, Je 5:6 **2:6:** Aposel 13:50; 18:12; 1 Korin 11:22 **2:8:** Wkp 19:18, Mt 19:19, 22:39, Ro 13:8-9, Ga 5:14 **2:8:** Ofa Gami 19:18; Matyu 19:19; 22:39; Rom 13:8-9; Galesia 5:14
2:9: Lo 1:17 **2:9:** Godın Arazıba 1:17 **2:10:** Lo 27:26, Mt 5:19, Ga 3:10 **2:10:** Godın Arazıba 27:26; Matyu 5:19; Galesia 3:10 **2:11:** Kis 20:13-14, Lo 5:17-18, Ro 13:9 **2:11:** Ua Me İni 20:13-14; Godın Arazıba 5:17-18; Rom 13:9 **2:12:** Ga 6:2, Je 1:25-26, 1 Pi 2:16 **2:12:** Galesia 6:2; Jems 1:25-26; 1 Pita 2:16 **2:13:** Snd 21:13, Mt 5:7, 18:32-35, 25:41-42, 1 Jo 4:17-19 **2:13:** Aghuzir Akaba 21:13; Matyu 5:7; 18:32-35; 25:41-42

aba ko araziba zurara dar amu. ¹³ E fo, gumazamiziba igharaz darazir apangkuvan koghti, God kotiamin me tuisighamin dughiamin, God uaghan men apangkuvighan kogham. Ezi gumazim o amizim igharaz darazir apangkufi, God kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

¹⁴ Nan adarasi, gumazitam o amizitam suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,” egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim. An nighnizir gavgavir kam ti an akuragham, o puvatigham? Bar puvati. ¹⁵ Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati, ¹⁶ eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam. ¹⁷ Ezi nighnizir gavgavimin arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti.

¹⁸ Tav kamaghin mikimam, “Gumazamizir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumazamizir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin akagham.” ¹⁹ Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.

²⁰ Ni gumazamizir onganiba! Ia nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ian nighnizir gavgavim a pura bizim. Ia ti akar kam in mingarim gifoghasa, o? Ia oragh. ²¹ Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir dakozimin anetigha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kam in God an arazimin ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera. ²² Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi. ²³ Godin Akinafarim kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” Egha God kamaghin a dibori, “Nan roroam.” Ezi akar kam in mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto. ²⁴ Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gumazir Godin damazimin derazim,” a diborir pu. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²⁵ Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migia ghaze, ni nan damazimin dera. ²⁶ E fo, gumazimin mikarzim duam an aven itir puvati, an aremegha gifa. Kamaghira, gumazim nighnizir gavgavim ikia, egha arazir aghuibagh amir puvati, gumazir kam in nighnizir gavgavim aremezi moghin iti.

2:14: Mt 7:21, 7:26, Je 1:23 **2:14:** Matyu 7:21; 7:26; Jems 1:23 **2:15:** Jop 31:19-20, Lu 3:11, 1 Jo 3:17 **2:15:** Jop 31:19-20; Luk 3:11; 1 Jon 3:17 **2:17:** Je 2:20, 2:26 **2:17:** Jems 2:20; 2:26 **2:18:** Ga 5:6, Je 3:13 **2:18:** Galesia 5:6; Jems 3:13 **2:19:** Mt 8:29, Lu 4:34, Ap 16:17 **2:19:** Matyu 8:29; Luk 4:34; Aposel 16:17 **2:21:** Stt 22:1-14 **2:21:** Jenesis 22:1-14 **2:22:** Hi 11:17-18 **2:22:** Hibru 11:17-18 **2:23:** Stt 15:6, 2 Sto 20:7, Ais 41:8, Ro 4:3, 4:9, 4:22, Ga 3:6 **2:23:** Jenesis 15:6; 2 Eghaghaniba 20:7; Aisaia 41:8; Rom 4:3; 4:9; 4:22; Galesia 3:6 **2:25:** Jos 2:1-21, Hi 11:31 **2:25:** Josua 2:1-21; Hibru 11:31 **2:26:** Je 2:17 **2:26:** Jems 2:17

3

E uan miğiriğiaba deravira dar ganam

¹ Nan adarasi, God gumazamizibar araziba tuisighamin dughiamin, e gumazamizir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizi, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham. ² Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Eghti gumazitam dughiatamin pazi mikemeghan kogh, a bar gumazir aghuimra, egh a uan mikarzim bar deraviram a geghuv an gan.

³ E ainin oteviba isa hoziabar akabar arighti, ainin otevir kaba dar amuti da en akaba baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamın e bar deravira dar ganti, da en gin mangam. ⁴ Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumaziba managh mangasa ifongegha, dar stiaba gighavkirima kuriba tuavir keptenba mangasa ifongezibar zui. ⁵ Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimın aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghata, uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghti, rurarimın temeba bar isigham! ⁶ Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizarir ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.

⁷ E fo, gumazamiziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimın aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava

dar gari da men apengan iti. ⁸ Gumazitam o amizitam uabi uan mizem damighti an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kurar gumazamizibagh ami me ariaghiriba, da en akabagh izifa.

⁹ E uan mizebar Ekiamın ziam fe, a en Afeziam. God gumazamizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumazamizir igharazibagh asighasisi. ¹⁰ Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham. ¹¹ Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati! ¹² Nan adarasi, fighin temem olivin tememin min bam, o? Puvati! O wainin ikarizim a fighin temem min bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham.

Gumazamiziba Godin izezir fofozim ikiva, me arazir aghuibar amuam

¹³ Ezi tinara ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir gumazitam o amizitam ikiva, an dabirabim bar deragham. A fofozir aghuimin arazibar gin mangiva gumazamizibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumazamiziba an arazir aghuir an amibar ganam. ¹⁴ Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghin ia uan fofozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akuegghan marki. Ia ifaragh uan arazibar guizin akam dikabiraghan marki. ¹⁵ Ezi fofozir kam a Godin Nguibamin ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamın bizim. A navir ghurimın oto. Ezi Satan, an afeziam. ¹⁶ Ia oragh. Gumazamiziba navir kuraba gumazamizir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumazamizir

3:1: Mt 23:8, 23:14, Lu 6:37, 12:47, 1 Pi 5:3 **3:1:** Matyu 23:8; 23:14; Luk 6:37; 12:47; 1 Pita 5:3 **3:2:** 1 Kin 8:46, Snd 20:9, Mt 12:37, 1 Jo 1:8 **3:2:** 1 Atriviba 8:46; Aghuzir Akaba 20:9; Matyu 12:37; 1 Jon 1:8 **3:5:** Sng 12:3, 73:8-9, Snd 12:18, 15:2 **3:5:** Onger Akaba 12:3; 73:8-9; Aghuzir Akaba 12:18; 15:2 **3:6:** Snd 16:27, Mt 12:36-37, 15:11, 15:18-19, Mk 7:15, 7:20, 7:23 **3:6:** Aghuzir Akaba 16:27; Matyu 12:36-37; 15:11; 15:18-19; Mak 7:15; 7:20; 7:23 **3:8:** Sng 140:3, Ro 3:13 **3:8:** Onger Akaba 140:3; Rom 3:13 **3:9:** Stt 1:26, 5:1, 9:6, 1 Ko 11:7 **3:9:** Jenesis 1:26; 1 Korin 11:7 **3:13:** Ga 6:4, Je 1:21, 2:18 **3:13:** Galesia 6:4; Jems 1:21; 2:18 **3:14:** Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:14:** Rom 2:17; 2:23; 13:13 **3:15:** Fl 3:19, Je 1:5, 1:17 **3:15:** Filipai 3:19; Jems 1:5; 1:17 **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20 **3:16:** 1 Korin 3:3

kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir bar kurar aviribagh ami.

¹⁷ Ezi gumamazir fofozir aghuir Godin Nguibamin izezim iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumamazibar asughasusi. Egha me gumamazir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apangkuva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra gumamaziziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati. Me bar guizbangira dar gin zui. ¹⁸ Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

4

Gumamazir nguazimin arazibagh ifongeziba, me Godin apaniba

¹ Bizir mingarir manaba adariba ko midorozibagh amima da ian tongin otifi? Mikarzimn agorogemn araziba ian navibar iti, egha da ian mikarzibar aven ikia ia ko misosi, kamaghin amizi, arazir kamin da akamadariba ko midorozibagh amima da otifi. Kamaghin ti puvati, o? ² Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghin amizi, ia gumamazibav sozi me ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoa, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara misosi. Ia biziba iniasa God ko migeir puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati. ³ Egha ia biziba iniasa God ko migia, egha da isir puvati. Ian nighniziba derazir puvatizima ia God ko migei. Ia bizir ian mikarzimn

agorogem itiba bagha nighnisi. Kamaghin, ia biziba isir puvati.

⁴ Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba isava akui. Ia orakigh! Ian tav nguazimin arazibagh ifonge, a Godin apanim. Ezi ia ti bizir kam gifozir puvati, o? Gumazim o amizim nguazimin arazibar namakam gami, a Godin apanimin oto. ⁵ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Duar God en navir averiabagh atizir kam, e God uabin apengara ikiasa a bar ifonge." Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati. ⁶ God en apangkuvavira iti. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin migei:

"God zurara gumazir uan ziaba feba a me dikabiri,
egha gumazir uan ziaba dikabiriba
God men apangkuva
egha bar deravira me gami."

⁷ Kamaghin amizi, ia uari dikabiragh egh Godin apengan iki. Ia Satan munasaraghti, a ia ategh arimangigham. ⁸ Ia Godin boroghira mangiti, a ian boroghira izam. Ia arazir kurabagh amir gumamaziziba, ia uan navir averiabar amighti da zuegh, mati gumamaziziba uan dafariba ruezida bar zue. Ezi ia gumamazir nighnizir pumuning itiba, nighnizir kurar ian navibar itiba, ia da atakigh. ⁹ Ia naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia gumamazir datirighin atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumamazir bar akongeziba, ia uan agoroger kam ategh, naviba bar osemegh azi iki. ¹⁰ Ia Godin damazimin bar uari dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti, God ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan kogham

3:17: Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18 **3:17:** Rom 12:9; 1 Korin 2:6-7; 1 Pita 1:22; 1 Jon 3:18 **3:18:** Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11 **3:18:** Aghuzir Akaba 11:18; Aisaia 32:17; Matyu 5:9; Filipai 1:11; Hibru 12:11 **4:1:** Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11 **4:1:** Rom 7:23; Galesia 5:17; 1 Pita 2:11 **4:3:** Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22 **4:3:** Onger Akaba 66:18; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13; 1 Jon 3:22 **4:4:** Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15 **4:4:** Jon 15:19; 17:14; Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:5:** Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10 **4:5:** Ua Me Ini 20:3-5; Diboboniba 11:29 **4:6:** Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5 **4:6:** Onger Akaba 138:6; Aghuzir Akaba 3:34; Luk 14:11; 1 Pita 5:5 **4:7:** Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7 **4:7:** Efesus 4:27; 6:11-12 **4:8:** 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3 **4:8:** 2 Eghaghaniba 15:2; Aisaia 1:16; Sekaraia 1:3; Malakai 3:7; Jems 1:8; 1 Jon 3:3 **4:10:** Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6 **4:10:** Jop 5:11; 22:29; Matyu 23:12; 1 Pita 5:6 **4:11:** Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1 **4:11:** Luk 6:37; Rom 2:1; Efesus 4:31; 1 Pita 2:1

11 Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharaziba akar kurabar me mikiman marki. Ian tina akar kuramin igharazitav mikeme, o akam a gasi, an akar kuramin Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim o amizim Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia jasin min oto.* 12 God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas. A uabira gumazamizibar akurvagham, o me gasighasigham. Kamaghin ia te, ia jasin min gumazamizir igharaziba tuisisi?

E kamaghin mikim suam, Ekiam ifueghtima, e bizir e nighnizibar amuam

13 Ia oragh, ian tina suam, "Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiar mamin mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damigham. Egh arazir kam in e dagiar aviriba iniam." 14 Ia zurara kamaghin migia, egha ia fozir puvati, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati migharim, a dughiar otevimra ikeghiva bar givagham. 15 Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, "Ekiam ifueghtima, e angamira ikiva, bizir e nighnizibar amuam." 16 Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi. 17 Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan kogh, kamaghin ia arazir kuram gami.

5

Gumazamizir bizir aviriba itiba me

ivezir kuram iniam

1 Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumazamiziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiar ia bati-vamibagh nighnigh, pamtem dimiva arang iki. 2 Ian bizir aghuiba da bar ikuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoregham. 3 Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin min ian mikarzipar isiam. Ekiam izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti.* 4 Ia deravira oragh, ingangarir gumazamiziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha men ivezir mabar anogoroke. Ezi ingangarir gumazamizir kaba me uan ivezibagh nighnigha, Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba ikarvagham. Ezi ingangarir gumazamizibar dimdiam, Ekiar Gavgaviba Bar Itim, a baraki. 5 Ezi dughiar ia nguazir kam in itim, ia bizir aghuir aviriba isa bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apa bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia arimighiramin dughiam, an otogha gifa. 6 Ia gumazamizir aghuibar kotim gamigha me misoghezi me ariaghire. Ezi me ian gavgavim munamadir puvatigha, ia ikarvagha ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva God ko mikim, egh Ekiam mizuamti a ua izam

(Sapta 5:7-20)

E gavgavigh ikiva osimtiziba ateriva egha Ekiam mizuamti a izam

* **4:11:** Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kam in a giniri. Kar akar Ofa Gami 19:18 ko Jems 2:8 in itim. **4:12:** Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13 **4:12:** Matyu 10:28; Rom 2:1; 14:4; 14:13 **4:13:** Lu 12:18-20 **4:13:** Luk 12:18-20 **4:13:** Aghuzir Akaba 27:1 **4:14:** Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **4:14:** Onger Akaba 39:5; 39:11; 102:3; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **4:15:** Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3 **4:15:** Aposel 18:21; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3 **4:17:** Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23 **4:17:** Luk 12:47; Jon 9:41; 15:22; Rom 1:20-21; 2:17-18; 2:23 **5:1:** Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9 **5:1:** Aghuzir Akaba 11:28; Luk 6:24; 1 Timoti 6:9 **5:2:** Jop 13:28, Je 2:2 **5:2:** Jop 13:28 **5:2:** Matyu 6:19 * **5:3:** God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiam in, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuibar ganiva da tuisighan kogham. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar ikuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazim in itir dughiam in me arazir aghuim gamir puvati. Ezi avir kam in akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5 **5:4:** Godin Araziba 24:14-15; Jeremaia 22:13; Malakai 3:5 **5:5:** Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:5:** Jeremaia 12:3; 25:34; Amos 6:1; 6:4; Luk 16:19; 16:25; 1 Timoti 5:6 **5:7:** Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:7:** Godin Araziba 11:14; Jeremaia 5:24; Hosea 6:3; Joel 2:23; Sekaraia 10:1; Luk 21:19

⁷ Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva Ekiam mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazim o amizir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimn aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim ganiga aghumra iki-ava amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghti a gin dagheba iniam. ⁸ Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva aghumra ikiva egh osimtizir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi ia tuivigh gavgavigh iki. ⁹ Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharazibar atariva akiribar me mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin damuti, God jasin min otogh ian arazir kuraba tuisigham. Ia oragh, jasin kam a tiar akamin tughav iti! ¹⁰ Nan adarasi, ia fomira Godin akam inigha izir gumazir Ekiamin ziamin akam akuniziba, ia me ginighnigh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osimtizir kam ater. Ia men arazir kam inigh, egh men gin mangi. ¹¹ Ia oragh. E ghaze, "Gumazamizir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha deravira iti." Ia Jopin eghaghanim gifo, a tughha gavgavigha osimtizir a batoziba a bar da ater. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavira iti, egha zurara bar deravira e gami.

E guizbangira pin darigh mikiman kogham

¹² Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakin. Dughiar ia akar dikirizim damuamim, ia pura Godin Nguibamin ziam diponan marki, egh guizbangira darigh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia suam, "Ki

guizbangira bizir kam damuam." Egh ia suam, "Ki guizbangira bizir kam damuan kogham." Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikim guizbangira pin diboroghti, God ivezir kuram ia danigham.

Godin damazimin derazir gumaziba, me God ko migei, men azangsiziba bar gavgavir ekiam iti

¹³ Ezi ian tav ti osimtizim ater? Kamaghin a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamin ziam fer ighiabar amu. ¹⁴ Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir gumazamizir dapanibar diaghti, me izi a bagh God ko mikimiva, Ekiamin ziamin borem an mikarzim daghuigh. ¹⁵ Egh me nighnizir gavgavim Godin iki God ko mikimti, azangsizir kaba an akurvagh a damightima, a ghuamaghegham. Ekiam arimariar gumazir kam uam a fegham. Eghti an amizir arazir kuraba, Ekiam da gin amadagham. ¹⁶ Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumazamizir igharazibav kim. Eghti God ian akurvaghsi, ia uari bagh God ko mikimti, God ia damighti ia ua deragham. Ezi gumazim o amizir Godin damazimin deraghavira itim God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti, eghti a igharaz darazir akurvagham.

¹⁷ Elaija, e nguazir kam in itir gumazamizibar min garir gumazim. Egha a pamtem God ko mikemegha ghaze, amozim izan kogham. Ezi God amozimin tivazima amozim azenir 3pla ko iakinir 6plan nguazimin izezir puvati.† ¹⁸ Egha a gin ua God ko migeima, God amozim amadazima a izaghiri, ezi dagheba uam azenibar aghui.

Gumazamiziba guizin tuavim ateghti, e ua me inigh izam

5:8: Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7 **5:8:** Rom 13:11-12; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7
5:9: Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11 **5:9:** 1 Korin 4:5; Jems 4:11 **5:10:** Mt 5:12, Hi 11:35 **5:10:** Matyu 5:12; Hibru 11:32-38 **5:11:** Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11 **5:11:** Ua Me Ini 34:6; Jop 1:21-22; 2:10; 42:10; Onger Akaba 103:8; 111:4; Matyu 5:10-11 **5:12:** Mt 5:34-37 **5:12:** Matyu 5:34-37 **5:13:** Ef 5:19, Kl 3:16 **5:13:** Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **5:14:** Mk 6:13, 16:18 **5:14:** Mak 6:13; 16:18 **5:15:** Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18 **5:15:** Aisaia 33:24; Matyu 9:2; Mak 16:18 **5:16:** Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31 **5:16:** Godin Araziba 9:18-20; 1 Samuel 12:18; 1 Atriviba 13:6; Onger Akaba 34:15; Jon 9:31 **5:17:** 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap 14:15 **5:17:** 1 Atriviba 17:1; 18:1; Luk 4:25; Aposel 14:15 † **5:17:** Elaija, a fomira itir Godin akam inigha izir gumazim. **5:18:** 1 Kin 18:42-45 **5:18:** 1 Atriviba 18:42-45 **5:19-20:** Onger Akaba 51:13; Aghuzir Akaba 10:12; Matyu 18:15; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Galesia 6:1; 1 Timoti 4:16; 1 Pita 4:8

19-20 Nan adarasi, ian tav guizin akamin tuavim ategh pura akar igharazimin gin mangam, eghti ian tav uam a inigh izi guizin akamin tuavim datigham, kar arazir bar aghuim. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumazamizir arazir kurabagh amibar akuraghtima me tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, an arazir kurabagh amir gumazamizir kabar duabar akuraghtima me oveghan kogham. Eghti arazir kamra God arazir kurar aviriba gin amadagham.†

† 5:19-20: Marazi ghaze, Kraisin gin zuir darasi, men marazi Godin guizin akam ataki. Ezi Jems men arazibar kirasa, akinafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim O 1 Pita Akar faragha zuim

Pita, Kraisin gumamazizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarazi ua Krais Iesusin Akar Aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarazi osimtiziba ateri, ezi bizir otozir kamın, God men nighnizir gavgavimın ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti, me nighnizir gavgavim gav-
gavigh mamaghira iki mangiti Krais ua izam. Eghti dughiar kamın me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1–2:10)

¹ Ki Pita, Krais Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumamaziziba bagha an osiri, ia mati nguibar igharazibar gumamazizir guighav itibar moghin, pura tintinimın Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia ko Bitinian Provinsbar iti. ² God kamaghin ifonge, ia Krais Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimın zuegham. God Afeziam fomira ia gifo, egha ia misevezi ia an

gumamazizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumamazizibar otifi, tuavir kamın a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha ia gamima ia navir amirizimın iti.

*Ikirimirir bar aghuim a Godin Nguibamin
ikia e mizuai*

³ E Godin ziam fe, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikia Krais Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, bizir aghuir e fogha iniamiba, e da baghavira mizuai. God e bagha inabazir biziba, e da bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti. ⁴ Ezi God, ikirimirir aghuir kam uan Nguibamin e daningasa e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira iki, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ikirimirir aghuir kam ia bagha aneti. ⁵ Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin iti, kamaghin amizi God uan gavgavimın ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

⁶ Ia God damuamin bizir kam bagh bar akongegh. Datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi. ⁷ Arazir kamın God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimın a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gav-
gavim bar gol gafira. Kamaghin amizima, arazaraziba ia bativti ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Krais Iesus ua izamim, a bar ia gakuighiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam. ⁸ Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1 **1:1:** Jems 1:1 **1:2:** Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2 **1:2:** Rom 1:7; 8:29; 2 Tesalonika 2:13; Hiebru 10:22; 12:24; 2 Pita 1:2 **1:3:** 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18 **1:3:** 1 Korin 15:20; 2 Korin 1:3; Efesus 1:3; Jems 1:18 **1:4:** Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4 **1:4:** Kolosi 1:5; 1:12; 2 Timoti 4:8 **1:5:** Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1 **1:5:** Jon 10:28-29; 17:11-15; Jut 1:1 **1:6:** Ro 12:12, 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10 **1:6:** Rom 12:12; 2 Korin 4:17; 6:10; Jems 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sekaraia 13:9, Malakai 3:3; Rom 2:7; 2:10; Je 1:3 **1:7:** Jop 23:10; Onger Akaba 66:10; Aghuzir Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; Malakai 3:3; Rom 2:7; 2:10; Jems 1:3 **1:8:** Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20 **1:8:** Jon 20:29; 2 Korin 5:7; Hiebru 11:1; 11:27; 1 Jon 4:20

ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamın bizir maba bar dagh afira, ezi e a mikimamin akabagh asa. ⁹ Ezi ian nighnizir gavgavimın mingarim a kamakın, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi.

¹⁰ Akurvazir kamra, fomira Godın akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvigh ian akurvagh. Egha me akar kamın mingarim bagha pamtem ingara bar deravirama a buri. ¹¹ Egha me pura dughiam bagha gari, a manadzoghın otogham, egh a manmaghın izam. Kraisin Duam men aven ikia me migia ghaze, Krai faragh mizazim inigham, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam. ¹² God kamaghın men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazi a izaghiri, ezi Godın Duamın gavgavimın gumazir Akar Aghuim akuriba God amizir bizibar gun ia migei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumamazibara

¹³ Kamaghın amizi ia ingarsivira uan nighniziba akir iki, egh uan navir ghurimın araziba dikabın. Krai Iesus uamategh izamin dughiamın God uan apangkuvim ia daningam. Ia an apangkuvir ia fogha iniamim, ia pamtem a ginighnighiva a baghvira mizuam iki. ¹⁴ Ia borir akaba barazibar mın iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir ghurimın arazir kurabar gin

zui. Ezi datirighın, ia ua dar gin mangan marki. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi Godın akinafarimın osizirim ghaze, “Ki arazir kurabar saghon ikia, bar zue, eghti ia uaghan nan mın arazir kurabar saghon iki bar zuegh, nan gumamazibara iki.” Godın ian diazim, arazir kuratam an itir puvati. Kamaghın amizi ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an gumamazibara.

God bar ivezir ekiamın ua e iniassa a gami

¹⁷ Ia zurara, God ko migiava a dibora ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar kam en zibagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara vaghvaha e tuisisi. Eghti ia datirighın nguazir kamın itir dughiamın ia pura guighav itir gumamazibar mın an iki. Egh ia bar Godın apengan iki. ¹⁸ Ezi ia fo, ia uan ovavibar arazir kuraba isa dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba, da dagheba puvati. Ezi God ia givezegha ian arazir kuraba gin amada. God ia givezezir dughiamın, a nguazir kamın bizir ikuvitam aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati. ¹⁹ A Kraisin ghuzimın ia givese, ezi ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Krai a sipsipin nguzir mamın mın ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar mikarzipar itir puvati, ezi Krai mati sipsipin nguzir mam, arazir kuratam an itir puvati.* ²⁰ Fomira God tighar nguazimın ingaram, a faragha ua ia givezamin ingangarim bagha Krai amisefe. Ezi datirighın e itir dughiar abuanaba, God ian akurvaghasa Krai bar

1:9: Ro 6:22 **1:9:** Rom 6:22 **1:10:** Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21 **1:10:** Daniel 2:44; Hagai 2:7; Sekaraia 6:12; Matyu 13:16-17; 2 Pita 1:19-21 **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21 **1:11:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Luk 24:26-27; 1 Pita 3:19; 2 Pita 1:21 **1:12:** Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40 **1:12:** Daniel 9:24; Efesus 3:10; Hibru 11:13; 11:39-40 **1:13:** Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8 **1:13:** Luk 12:35; Rom 13:13; 1 Korin 1:7; 1 Tesalonika 5:6-8 **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5 **1:14:** Rom 12:2; Efesus 2:3; 4:17-18; 1 Tesalonika 4:5 **1:15-16:** Ofa Gami 11:44-45; 19:2; 20:7; Matyu 5:48; 2 Korin 7:1; Hibru 12:14; 2 Pita 3:11 **1:17:** Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23 **1:17:** Godın Araziba 10:17; Matyu 6:9; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 5:6; 7:1; 2 Timoti 4:14; Hibru 12:28; Akar Mogomem 2:23 **1:18:** Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3 **1:18:** Esekiel 20:18; 1 Korin 6:20; 7:23; 1 Pita 4:3 **1:19:** Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA 5:9 **1:19:** Ua Me Ini 12:5; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1:36; Aposel 20:28; 1 Korin 5:7; Hibru 9:12-14; 1 Pita 1:2; Akar Mogomem 5:9 * **1:19:** Ezi Israelia ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gin amangasa, o ofan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipin bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Ni Ofa Gami 22:17-25in gan.) Pita Moses Osirizir Arazir kam ginighnigha, egha migei, Krai mati ofa damuamin sipsipin aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26 **1:20:** Aposel 2:23; Galesia 4:4; Efesus 1:4; 1:10; Kolosi 1:26; Taitus 1:2-3; Hibru 9:26 **1:21:** Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22 **1:21:** Jon 14:6; Aposel 2:24; 2:33; Rom 4:24; 5:1-2; 10:9; Filipai 2:9; Hibru 2:9; 1 Pita 3:22

azenara ian aka. ²¹ A ian akurazima ia nighnizir gavgavim Godin iti. God a gamizima a uam ovevemın dikafi, ezima God bar Kraisa isa bar pin aneti. Kamaghın amizi ia nighnizir gavgavim Godin iki, egh ia a mikemezir bizir ia fogha iniamiba baghvira mizuam iki.

Ia bar gumamazibagh ifongegh

²² Ia guizin akam baregha an gin zui, egha arazir kamın ia Godin damazimın zue. Egha ia uaghan Godin gumamaziziba guizbangira me gifonge. Egh datirighın ia bar me gifueghıva, bar uan naviba isıva me daningigh. ²³ Ia datirighın gumamazizir igiabar otivigha gıfa, mati ia dagher biar igiamın mın azenimın oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar mın aghuir puvati. Ezi dagher ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam zurara ingar iki, mamaghıra ikiam. ²⁴⁻²⁵ E fo, Godin Akinafarim kamaghın migei:

“Gumamaziziba dadabar mın ami,
me dughiar ruarimın, nguazir kamın
ikivıra ikian kogham.
Me oghevseviba midii moghıra
misigham.
Me ruarimın itir akimariba suaghiri
moghın,
dughiar ruaribar itir puvati.
Oghevseviba midııma,
akimariba midia suaghiri.
Ezi Ekiamın akam
zurara ikia kamaghıra iti.”

Akar kam, a Godin Akar Aghuim, me ia mikini.

2

Ekiam a dagıar aghuir angamıra itim

¹ Ia gumamazizir igiabar otivigha gıfa, kamaghın ia arazir kuraba, ko

1:22: Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18
1:22: Jon 13:34; Aposel 15:9; Rom 12:9-10; 1 Timoti 1:5; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:18
1:23: Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9
1:23: Jon 1:13; Hibru 4:12; Jems 1:18; 1 Jon 3:9
1:24-25: Ais 40:6-8
1:24-25: Onger Akaba 103:15; Aisaia 40:6-8; 51:12; Jon 1:1; 1:14; Jems 1:10-11; 1 Jon 1:1-3
2:1: Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21
2:1: Efesus 4:22; 4:25; Kolosi 3:8; Hibru 12:1; Jems 1:21
2:2-3: Onger Akaba 34:8; Matyu 18:3; Mak 10:15; 1 Korin 3:2; 14:20; Efesus 4:15-16; Hibru 5:12-13; 6:5
2:4: Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42, Ap 4:11
2:4: Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42; Aposel 4:11
2:5: Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6
2:5: Ua Me Ini 19:6; Aisaia 61:6; Malakai 1:11; Rom 12:1; Efesus 2:21-22; Hibru 13:15-16; Akar Mogomem 1:6
2:6: Ais 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20
2:6: Aisaia 28:16; Rom 9:33; Efesus 2:20
2:7: Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11
2:7: Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42; Aposel 4:11

akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim ko, girakirangın migeir araziba, ia bar da atakigh. ²⁻³ E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghıra, ia Godin Duam ia ganingizir daghem baghıva mitiriam ian aghi, bizir kuratam an itir puvati. Guizbangıra, Godin arazir a ia gamim, ia a gıfo, Ekiam a bar moghıra dera. Kamaghıra, ia Godin Duamın daghem amıva aghung egh Godin Duamın aven gumazir aruabar mın ikiam.

⁴ Egh ia Ekiam bagh izi, a dipenir akinir aghuir angamıra itim, o dagıar aghuir angamıra itimın mın iti. Gumamaziziba an aghua, ezi God a ginabagha an garima a bar pin ko. ⁵ Ezi ia uaghan, mati dagıar angamıra itiba. God ia damighti, ia dipenimın mın otoghti, an Duam dipenir kamın aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumamazibar mın ikiam. Egh ia Kraisa İesusın ziamın ia bar ofan mın uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.

⁶ Godin Akinafarim ghaze:

“İa gan.
Ki dagıar aghuir mam amisevezıma
a bar pin ko.
Ezi ki datirighın Saionın Mighsiamın dagıar
kam arisi.
Ezi a Dipenim aterir dagıamın mın oto.
Eghti gumamazizir nighnizir gavgavim an
itiba,
me aghumsıghan kogham.”

⁷ Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisaın itiba, ia fo, Kraisa mati dipenir akinir bar aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimın me ghaze:

“Dipenir akinir kam,

kar dipenir akinir ingangarir gumaz-
iba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim
gava.”

⁸ Egha Godin Akinafarim uaghan ghaze:

“Dagiar kam a gumazamizibagh amima,
me asaghpora daighiri.”

Me akam barazir puvati, kamaghin
amizi, me daighiri. God fomira fo, bizir
kam me bativam.

⁹ Ezi God ia misevegha givazima ia
an adarazir otifi. Egha ia atrivimin ofa
gamir gumazamizibar min otifi. Ia bar
guizbangira Godin gumazamizibara, egha
God baghavira iti. Egh ia Godin gu-
mazamizibar ikiva, an arazir aghuir a ia
gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia
faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha
uan angazangarir aghuimin ia ati.

¹⁰ Ia fomira pura gumazamizir kinibar min
iti,
egha datirighin ia Godin gumazamiz-
iba.

Ia fomira Godin apangkuvim inizir puvati,
egha ia datirighin an apangkuvim
inigha gifa.

E igharazibar tongin deraghvira daruam

(Sapta 2:11--3:22)

*E Godin ingangarir gumazamizibar min
ikiam*

¹¹ Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia
migei, ia nguazir kam in ikia mati gumaza-
mizir pura guighav itiba, ko gumazamizir
nguibaba puvatizibar min iti. Ezi ki ia
migei, ia navir ghurimin arazir kuraba

bar ada atakigh. Arazir kaba ian duaba
ko misosi. ¹² Ia bar deraghvira Kraisin
azenan itir gumazamizibar tongin daru.
Eghti me akar kuraba ia mikimiva, gin ian
arazir aghuibar ganiva, egh me God Iza-
min Dughiamin, an ziam fam.

¹³ Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gav-
man osirizir araziba bar da baraghiva
dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia
an akam baragh. ¹⁴ Gavmanin gumaza-
mizir dapaniba, Ekiam me amisevegha in-
gangarir kam me ganingi, eghti me gu-
mazamizir arazir kurabagh amiba, ivezir
kuraba me daningam. Egh gumazamizir
arazir aghuibagh amiba, me men ziaba
fam. Kamaghin amizi ia uaghan gav-
manin gumazamizir dapanibar akabar gin
mangi. ¹⁵ Gumazamizir onganiba zu-
rara akar kuraba ia gasi. Ezi ia arazir
aghuibar amuasa God ifonge, eghti tuavir
kamin ia men akaba aminivagham, eghti
me mikiman kogham. ¹⁶ Ia bar firiaghirizir
gumazamizibar min iki. Egh kamaghin
nighnighan marki, “E datirighin firiaghire,
egh mangi arazir kurabar amuam.” Pu-
vati. Ia Godin ingangarir gumazamizibar
min iki. ¹⁷ Egh ia arazir aghuibar gumaza-
miziba bar me damu: Egh uan naviba isiva
Godin gumazamizibar aning. Ia uaghan
Godin gin mangiva an apengan iki. Egh ia
ziar ekiam atrivir ekiam daning.

*E Kraisin arazibar gin mangiva, egh
mizaziba iniam*

¹⁸ Ia pura ingangarir gumazamiziba,
ia uan gumazir ian garir ekiabar apen-
gan ikiva, egh deraghvira me damu. Ki
gumazir ian asughasuziba ko gumazir
aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gu-
mazir ian gara ian asughasuzir puvatiziba
sara, men apengan iki. ¹⁹ E fo, gumazitam

2:8: Ais 8:14-15, Ap 4:11, Ro 9:22, 9:33, 1 Te 5:9 **2:8:** Aisaia 8:14-15; Aposel 4:11; Rom 9:22; 9:33; 1 Tesalonika 5:9 **2:9:** Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Ais 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:9:** Ua Me Ini 19:5-6; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Aisaia 9:2; 43:20-21; Jon 17:19; Aposel 26:18; Efesus 5:8; Kolosi 1:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25 **2:10:** Hosea 1:9-10; 2:23; Rom 9:25 **2:11:** 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:11:** 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; Rom 13:14; Galesia 5:17; 5:24; Hibru 11:13; Jems 4:1 **2:12:** Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:12:** Matyu 5:16; Rom 12:17; 2 Korin 8:21; Filipai 2:15; Taitus 2:8 **2:13:** Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:13:** Matyu 22:21; Rom 13:1; Taitus 3:1 **2:15:** Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16 **2:15:** Taitus 2:8; 1 Pita 2:12; 3:16 **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13 **2:16:** 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 5:13 **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22 **2:17:** Aghuzir Akaba 24:21; Matyu 22:21; Rom 12:10; Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22 **2:18:** Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1 **2:18:** Efesus 6:5; Kolosi 3:22; 1 Timoti 6:1

o amizitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugh gavgavizim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam. ²⁰ Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavighti, ian arazir kurar kam in ivezir aghuiba puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavighti, God arazir aghuimin ia damuam.

²¹ Krais mizazim inigha ian akura, kamaghin amizi God Kraisin arazir kam in gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam.

²² “Krais arazir kuratam gamizir puvati, egha uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.”

²³ Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira biziba tuisizim. ²⁴ Ezi Krais en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin areme. A kamaghsua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamira ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghin amizi an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamizi, ia ua dera.

²⁵ Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighin ia uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

3

Akar poroghamibar zuim

¹⁻² Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan iki me baghivira iki.

Ki kamaghsua, gumazir kataba nighnizir gavgavim Godin akamin itir puvati, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, bar deravira daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki, me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi ti navibagh iragham. Kamaghin amizi, amiziba uan pabar apengan iki. ³ Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adiariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati. ⁴ Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar dera. ⁵⁻⁶ E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir kabar uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam Abrahamin apengan ikia, egha “gumazir ekiam,” a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, bizitam in atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.

⁷ Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuibar gin mangiva, uan amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar min gavgavizir puvati. Ia deraghvira me damuva, egh men akurvagh me baghivira ikiva men ziaba fi. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me uaghan ia ko, God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Ia God ko migeir tuavim, bizitam anepiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

⁸ Ezi ki uan migirigiba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir vamira iki, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin

2:20: 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15 **2:20:** 1 Pita 3:14; 3:17; 4:14-15 **2:21:** Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6
2:21: Matyu 16:24; Jon 13:15; Aposel 14:22; 1 Pita 3:18; 1 Jon 2:6 **2:22:** Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15 **2:22:** Aisaia 53:9; Jon 8:46; 2 Korin 5:21; Hibru 4:15 **2:23:** Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9 **2:23:** Aisaia 53:7; Matyu 27:39; Jon 8:48-49; Hibru 12:3; 1 Pita 3:9 **2:24:** Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28 **2:24:** Aisaia 53:5; Rom 6:2; 6:11; 7:6; Hibru 9:28 **2:25:** Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20 **2:25:** Aisaia 53:6; Esekiel 34:5-6; 34:23; Matyu 9:36; Jon 10:14; Hibru 13:20 **3:1-2:** 1 Korin 7:14-16; Efesus 5:22; Kolosi 3:18; Taitus 2:5
3:3: 1 Ti 2:9, Ta 2:3 **3:3:** 1 Timoti 2:9; Taitus 2:3 **3:4:** Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16 **3:4:** Onger Akaba 45:13; Rom 7:22; 2 Korin 4:16 **3:5-6:** Stt 18:12 **3:7:** 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4 **3:7:** 1 Korin 7:3; 12:23; Efesus 5:25; Kolosi 3:19; 1 Tesalonika 4:4 **3:8:** Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23 **3:8:** Rom 12:10; Kolosi 3:12; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 2:17

adarazigh ifuegh iki, egh men apangkuv, egh uari abirir arazim damu. ⁹ Eghti gumamaziziba arazir kuratam ia damighti, ia arazir kuramin me ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikintima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumamazizir igharaziba arazir aghuim me damu. ¹⁰⁻¹² Godin Akinafarim ghaze:

“Ekiamin damazimin derazir gumamaziziba,
a deragha men gara,
men azangsiziba barasi.
Gumamazizir arazir kurabagh amiba,
Ekiam me batogha
men aghua.
Kamaghin tina dughiar ruarimin iki,
dughiar aghuibar gansiva,
egh akar kurabav kiman koghiva,
ifavarir akaba atakigh.
An akirim ragh arazir kurabagh asaragh,
arazir aghuibara damu.
Egh navir amirizimin, gumamazizir
igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki.”

E arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniam

¹³ Ia arazir aghuibar amusi bar ifueghti, tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar aviriba ti puvatigham. ¹⁴ Eghti ia arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniva, egh ia bar akongegham! Eghti me atingamin bizitam ia damuti, ia men atingan marki. ¹⁵ Egh ian navir ave-riabar, ia Kraisi uabira ia uan Ekiamin min faraghivira anetigh. Eghti me bizir

aghuir ia mizuair kamin mingarim bagh azaragham, eghti ia zurara men akaba ikarvaghsi nighnigh iki. ¹⁶ Ia arazir aghuibagh amua Kraisin gin zuima, me akar kuraba ia migei, eghti gumazir kaba ian arazir aghuibar ganti, da me damuti, me uan akar me mikemezibar aghumsizim iniam. Me kamaghin damusi, ia nimira men akaba ikarvagh, arazir aghuibar me damu. Egh ia uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi. ¹⁷ Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Krais aremegha ua dikavigha uam e ini

¹⁸ E kamaghin fo, Kraisi uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumamazizibar danganim inigha areme. A bar gumamazizibar arazir kuraba batueghiva me inigh God bagh mangasa, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha a nguazir kamin gumazir inivafizimin min itima me a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamira iti. ¹⁹ Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezibar duar kalabusin itiba, Akar Aghuim me mikiri.* ²⁰ Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghiriiasi. Ezi Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi God zuamira me ikarazir puvati. A me mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi kurimin aven gumamazizir 8plara an itima, aperiar ekiam otogha me inigha zuima, God ua men akuragha me inizima me deraghavira iti. ²¹ Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God

3:9: Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15 **3:9:** Matyu 25:34; Rom 12:14; 1 Tesalonika 5:15 **3:10-12:** Sng 34:12-16
3:10-12: Onger Akaba 34:12-16; Aisaia 1:16-17; Jon 9:31; Rom 12:18; Hibru 12:14; Jems 1:26; 1 Pita 2:1; 2:22 **3:13:**
Snd 16:7, Ro 8:28 **3:13:** Aghuzir Akaba 16:7; Rom 8:28 **3:14:** Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14 **3:14:**
Jeremaia 1:8; Matyu 5:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:14:** Aisaia 8:12-13 **3:15:** Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25 **3:15:**
Aposel 4:8-12; Kolosi 4:6; 2 Timoti 2:25 **3:16:** Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12 **3:16:** Taitus 2:8; Hibru 13:18; 1 Pita
2:12 **3:17:** 1 Pi 2:20 **3:17:** 1 Pita 2:20 **3:18:** Ro 5:6, 6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22 **3:18:** Rom
5:6; 6:10; 8:11; 2 Korin 13:4; Efesus 2:18; Kolosi 1:21-22 **3:19:** Jenesis 6:1-7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 2 Pita
2:5 * **3:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba.
Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan
dughiamin duar kaba isa kalabus gati. **3:21:** Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **3:21:** Rom 10:10; Efesus 5:26;
Taitus 3:5; Hibru 10:22

datirighin rurimin tuavimin ian akura. Rurim, a mikarzipar miziriziba a gevir puvati. Rurim kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghuibara gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Krai Iesus ovevem in ua dikafi, ezi tuavir kam in God ian akurvasi.† 22 Ezi Krai God in Nguibamin ghugha datirighin God in agharir guvim in iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

Osimtizer bar ekiam Kraisin adarazi batozi, me mizaziba isi

4

(Sapta 4--5)

E navir ghurimin araziba ataghiragham

1 Kamaghin amizi, Kraisin mikarzim mizazim ini, kamaghin e uaghan an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzim in mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham.*

2 Kamaghin datirighin tugh mangi, ian inivafizim in ikirimirim givaghamin dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi. 3 Ia fomira dughiar ruarim in navir ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezi moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba: me afiar arazibagh amuava, arazir mizirizibar amuasa bar kufi, egha dipar onganiba apava onganigha, isar dafabagh

amua dagher aviriba apava, egha pura gumamaziziba isa pura pamtem in diava, ighiar kurabar arazibagh ami, egha nguazir kam in biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kabagh amua aghumsiziba puvati. 4 Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba koma arua, me ko arazir kurar avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir kam in digavir kuram gamigha, akar kurar aviribar ia migei. 5 Egh me gin uari jasin ekiam in kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumamaziziba bar men araziba tuisighasa iti, gumamazizir ovengeziba ko angamira itiba. 6 Bizir kam bagha, Iesus gumamazizir ovengeziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghin oto, God me tuisighizi, me ariaghire, mati gumamaziziba bar kamaghin ariaghire. Egh me God in mirara, men duaba angamira ikiasa, Iesus Akar Aghuim me mikiri.†

God puram e ganingizir bizir aghuiba, e deraghvira dar ingangarim damuam

7 Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghin amizi ia God ko mikimsi, bar deragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba dikabin. 8 Ni igharaz tav gifuegti, an arazir kuratam ni damighti, ni zuamira an arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia Kraisin adarasi, uan navir averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira. 9 Eghti gumamazizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir aghuibar me damu. Egh ia

† 3:21: Grighin akam vezin kam in deragha bizir kam migeir puvati. 3:22: Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 3:22: Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Rom 8:34; 8:38; 1 Korin 15:24; Efesus 1:20-21 4:1: Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 4:1: Rom 6:2; 6:7; Galesia 5:24; Kolosi 3:3-5 * 4:1: Mizazim isir arazim in akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22 in iti. 4:2: Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 4:2: Jon 1:13; Rom 6:11; 2 Korin 5:15; Galesia 2:20; 1 Jon 2:16 4:3: Ap 17,30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 4:3: Efesus 2:2-3; 4:17; Taitus 3:3 4:4: Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16 4:4: Aposel 13:45; 18:6; 1 Pita 3:16 4:5: Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 4:5: Aposel 10:42; 17:31; Jems 5:9 4:6: Ro 8:10, 1 Ko 5:5 4:6: Rom 8:10 † 4:6: Grighin akam vezin kam in bizir kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra migei, ezi me kamaghin a gira, "Bizir kam bagha Krai Akar Aghuim gumamazizir ovengezibav kim. Me gumaziba ariaghiri moghin me areme, men arazir kurabar ivezim. Kamaghin an Akar Aghuim me mikini, eghti me ikirimirir aghuir zurara itim iniva, duaba min ikiam, mati God uabi." 4:7: Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 4:7: Matyu 24:13-14; Luk 21:34; Rom 13:11-12; 1 Korin 10:11; Filipai 4:5; Kolosi 4:2; 2 Pita 3:9; 1 Jon 2:18 4:8: Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22 4:8: Aghuzir Akaba 10:12; 1 Korin 13:7; Kolosi 3:14; Hibru 13:1; Jems 5:20; 1 Pita 1:22 4:9: 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 4:9: Filipai 2:14; Hibru 13:2

men osiman marki. ¹⁰ God uan apangkuvimin bizir guar avirir aghuiba vaghvaghera ia ganidi. Kamaghin amizi ia bar vaghvaghera Godin ingangarir gumazamizir aghuibar ikiva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar, Godin gumazamizibar akurvaghera. ¹¹ Ia kamaghin ifongegh, gumazamiziba ian arazir amiba bar dar ganiva, Krais Iesusin ziamin me Godin ziam fam. Tina Akar Aghuim akurir fofozim God a danighti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir akurvazir fofozim, God a danighti, a Godin gavgavimin igharaz darazir akurvaghera. Eghti Krais Iesus zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira.

E Kraisin min mizaziba inisi bar akuegham

¹² Nan namakaba, osimtizir kam avimin min ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia digavir kuram damuan marki, egh suam, bizir igharaghera gariba e batifi. ¹³ Ia osimtizir kabar aven Krais mizazim isi moghin, ia uaghan mizazim isi. Kamaghin ia bar akongegh. Egh gin a uamateghamin dughiamin ia an atrivimin angazangarimin ganiva ian agorogem pin ikiti, ia guizbangira bar akuegham. ¹⁴ Godin Duar angazangarim itim ia avara. Kamaghin amizi me Kraisin ziam bangin me akar kuraba ia mikimtima, ia bar akuegham. ¹⁵ Ia uari uan osimtiziba bagh mizaziba iniam, kamaghin derazir puvati. Ian tongin tav gumazitam o amizitam misueghtima an aremegham, o a biziba okimam, o a tintinimin arazir kurabar amuam, o a tintinimin gumazamizir igharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghiva osimtizim a darightima,

kamaghin derazir puvati. ¹⁶ Ia Kraisin adarasi, egh Kraisin ziam bagh ia mizaziba iniva, aghumsighan marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghin amizi ia Godin ziam fi. ¹⁷ Dughiar God uan adarazir araziba tuisighamim, an otogha gifa. An gumazamiziba faragh kotiamin otoghtima, eghti gin Godin Akar Aghuim akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin otoghiva, egh guizbangira bar ikuvigham. ¹⁸ Godin Akinafarim ghaze:

“Godin damazimin derazir gumazamiziba osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.
Eghti Godin aghuaghera arazir kurabaghera
amiba,
me bar ikuvigham.”

¹⁹ Kamaghin Godin ifongiamin, gumazamizir maba mizaziba iniam, egh me bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuibar amuvira iki. God en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

5

Gumazamizir dapaniba, ia bar deragh Godin gumazamizibar gan

¹ Ki akar mam Kraisin adarazir gumazamizir dapanibav kimasa, ki uaghan ian min Kraisin adarazir gumazir dapanir mam. Nan damazimin, ki uabi Kraisin garima, a mizazim ini. Egh gin Krais uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kam in ki uaghan ia ko, e bar moghira an atrivimin angazangarimin ganiva an aven ikiam. Kamaghin amizi ki ingarasa Kraisin adarazir gumazamizir dapaniba ia migei. ² Ia Godin gumazamiziba deravira

4:10: Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:10:** Rom 12:6-8; 1 Korin 4:1-2; 4:7 **4:11:** 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:11:** 1 Korin 10:31; 1 Pita 5:11; Akar Mogomem 1:6 **4:12:** 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7 **4:12:** 1 Korin 3:13; 1 Pita 1:6-7 **4:13:** Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9 **4:13:** Aposel 5:41; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Jems 1:2; 1 Pita 1:5-6; Akar Mogomem 1:9 **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20 **4:14:** Onger Akaba 89:50-51; Matyu 5:11; 2 Korin 12:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20 **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20 **4:15:** 1 Tesalonika 4:11; 1 Timoti 5:13; 1 Pita 2:20 **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20 **4:16:** Filipai 1:20 **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8 **4:17:** Jeremaia 25:29; Luk 10:12-14; 23:31; 2 Tesalonika 1:8 **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31 **4:18:** Aghuzir Akaba 11:31; Luk 23:31 **4:19:** Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12 **4:19:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46; 2 Timoti 1:12 **5:1:** Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9 **5:1:** Aposel 1:8; 1:22; Rom 8:17-18 **5:2:** Jo 10:11-13, 21:15-17, Ap 20:28, 1 Ko 9:17, 1 Ti 3:3, 3:8, Ta 1:7, 1:11, Fm 14 **5:2:** Jon 10:11-13; 21:15-17; Aposel 20:28; 1 Korin 9:17; Taitus 1:7; 1:11; Filemon 1:14; 1 Pita 3:1-6

men gan. Me sipsipbar min ian agharimin iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia abintima, ia ingaran marki. Ia ingangarir kam damuasa God ifonge. Kamaghin, ia ifueghiva ingangarir kam damu. Ia ivezim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumazamizibar akurvaghsi bar ifongegh. ³ Ia gumazamizir aruabar min ikian marki, egh Godin gumazamiziba dikabinan marki, gumazamizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuibar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam. ⁴ Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighi, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham.

E uari isi God daningam

⁵ Ezi kamaghira, ia gumazamizir igiaba, ia gumazamizir aruabar apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumazamizibar apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin migei:

“God zurara gumazir uan ziaba feba, a me dikabiri,
egha gumazir uan ziaba dikabiriba
God men apangkuva
egha bar deravira me gami.”

⁶ Kamaghin amizi, ia uan ifongiaba abiniva Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham. ⁷ God ia ginighnisi, kamaghin amizi osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh.

⁸ Ia angamira iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimin itir kam, a laionin

min tiarim akara diagharui. A zurara gumazamizibar amasa me buriagharui. ⁹ Ia fo, Godin gumazamizir nguazir kamin itiba, me uaghan mizazir ia isir kaba isi. Kamaghin amizi ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan batogh.

¹⁰ God, an apangkuvibar mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹¹ Ezi God uabira zurazurara gavgavir ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira.

Akar otevir maba

¹² Sailas nan akuragha, ia bagha akinafarir otevir kam osiri. Ki an garima, a Krai baghavira itir aveghbuar aghuim. Ezi akinafarir kam, ki God uan apangkuvim ian akazir arazim ia mikimasa. Ki uabi ki fo, kar guizbangira Godin apangkuvim, egha ki deravira an gun ia migei. Egha ki akar gavgavim ia ganidi, ia nighnizir gavgavim Godin apangkuvimin iki tugh gavgavigh.

¹³ Godin gumazamizir Babilonin itiba, God me ko ia misevezi, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.* Nan otarim Mak, a uaghan ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.† ¹⁴ Ia igharaz darazigh ifongezir arazim akaghsi, ia uari uan agharibar suigh. Ia Kraisin adarasi, ia navir amirizimin iki.

5:3: Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7
5:4: 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4
5:5: 1 Korin 9:25; 2 Timoti 4:8; Hibru 13:20; 1 Pita 1:4
5:5: Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6
5:5: Aghuzir Akaba 3:34; Aisaia 57:15; Efesus 5:21; Filipai 2:3; Jems 4:6
5:6: Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10
5:6: Matyu 23:12; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:10
5:7: Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6
5:7: Onger Akaba 37:5; 55:22; Matyu 6:25-30; Filipai 4:6
5:8: Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12
5:8: Luk 22:31; 1 Tesalonika 5:6; Akar Mogomem 12:12
5:9: Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7
5:9: Aposel 14:22; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 3:12; Jems 4:7
5:10: 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6
5:10: 2 Korin 4:17; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 2:17; 1 Timoti 6:12; Hibru 13:21; 1 Pita 1:6
5:12: Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12
5:12: Aposel 15:22; 15:40; 2 Korin 1:19; 1 Tesalonika 1:1; Hibru 13:22; 2 Pita 1:12
5:13: Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24
5:13: Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11; Filemon 1:24
* **5:13:** Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezi Pita Romin itir dughiam, Rom tintinimin arazir kurabar Godin gumazamizibagh ami, mati Babilon fomira me gamizir arazim mokin. Kamaghin Pita akar isin zuimin Rom dibora ghaze, Babilon. † **5:13:** Mak guizin Polin otarim puvati. A gumazir ighiar an akurvagha an gin aruim.
5:14: Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23
5:14: Rom 16:16; 1 Korin 16:20; Efesus 6:23

Pitan Akinafarir Namba 2

O 2 Pita

Akar faragha zuim

Akinafarir kamın akar mıngarımra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir nıghnızir gavgavıba ko arazir aghuibagh asıghası. Ezi Pita akinafarir kamın aven mıgıa ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan marki. Me, akar aposelba men sure gamızıbar suıragh gavgafıgh. Eghtı arazir kamın me God ko Ekiam Kraıs İesus deravıra anıng gıfoghıam. Aposelba uarı uan damazıbar İesusın ganıgha uaghan a barazi, a men sure gamı.

Gumazir maba kamaghın mıgeı İesus ua izan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a izam. Guızbangıra a zuamıra izeghan koghamın bıızımın mıngarım kamakın: God gumazıtam o amızıtam oven-gan aghua. A kamaghsua, gumazamızıba bar navıbagh iragham. Kamaghın amızı, a gumazamızıba dughıam me ganıga, egha me mızua ikıavıra itı (3:9).

**E arazir aghuıbar amutı da
en navır averıabar ikı
gavgavıgham,
eghtı e gumazamızır kurabar
akaba batogham**

(Sapta 1-3)

¹ Kı Saimon Pita, kı Kraıs İesusın ingan-garır gumazım ko an aposel. Kı, ia gumaza-mızır nıghnızır gavgavır aghuım itıba, akar kam ia bagha an osırı. Kraıs İesus en God, a en Akurvazır Gumazım. Egha a uan arazır aghuımın God nıghnızır gav-gavır aghuım ia ganıngızıma, ian nıghnızır gavgavır kam, a enanam ko voroghıra ghu.

² Ezi datırıghın ia God ko en Ekiam İesus, anıngın fıfozır aghuım inıs. Ezi kamaghın

apangkuvır arazım ko navır amırızım ian ekevegh ikı.

God ua baghavıra e amısefe

³ Kraıs İesus a God, an gavgavım a bıızıba bar e ganıngı. Eghtı da gavgavım e danıngtıma, e ikırımırır aghuım inıva e God ifongezır arazıbar amu ikıam. E Kraıs gıfo, ezi fıfozır kam e gamıma e God ifongezır arazıbagh amı. Ezi a ko itır arazım ko an arazır aghuımın, an en dıa. ⁴ Egha bıızır bar aghuıba e ganıngı, da bar ekefe. Ezi kar bıızır a fıomıra e danıngasa akam akırızıba. E nguazır kamın itır gumazamızıba, e navır ghurımın arazıba bagha puv agoıma, da bar pazav e gamı. Ezi Kraıs bıızır aghuır kaba bar e ganıngı. Tuavır kamın, a ian akuraghtı, ia arazır kurar kabagh itaghıra, egh Godın ikırımırım inıghıra egh an arazıbar amuam.

⁵ Bıızır kabanang bagh, ia Godın ikırımırım inısı pamten ingar. Ia datırıghın nıghnızır gavgavım Kraısın itı. Egh uaghan arazır aghuıbar gumazamızır ıgharazıbar amu, egh uaghan Godın fıfozır arazım deravıra a inıgh. ⁶ Egh uaghan navır ghurımın arazıba da dıkabın, egh uaghan tugh gavgavıgh osımtızıba ater, egh uaghan God ifongezır arazıbar gın mangı. ⁷ Egh uaghan, uan adarazır mın, Kraısın adarazır apangkuvıgh men akurvagh. Egh uaghan ıgharaz darazıgh ifongezır arazım damu.

⁸ Ia Kraıs İesus gıfo, a en Ekiam. Ia arazır kaba inıghtıma da ian ikı bar gavgavıghtı, ian fıfozır kam deravıra ingartıma, dagher avırıba otıvam. ⁹ Gumazım o amızım arazır kaba puvatıgh, a bıızır saghuıamın tıbar ganan kogham, a matı gumazır damazır okavırızımın mın ikıam. Guızbangıra, God an arazır kurar a fıomıra amızıba gın amada, egha a gamızıma a zue. Egha datırıghın bıızır kaba, a da bakınıghnıki. ¹⁰ Nan adarası, God ian dıagha gıfa, egha ia gınaba, ezi ia

1:1: 2 Ko 4:13, Ef 4:5, Ta 1:4 **1:1:** 2 Korın 4:13; Efesus 4:5; Taitus 1:4 **1:2:** Ju 2 **1:2:** Jut 1:2 **1:3:** Jo 17:3, 2 Te 2:14, 2 Tı 1:9, 1 Pı 2:9 **1:3:** Jon 17:3; 2 Tesalonıka 2:14; 2 Timotı 1:9; 1 Pita 2:9 **1:4:** 2 Ko 7:1, Ef 4:24, 2 Pı 2:18-20, 1 Jo 3:2 **1:4:** 2 Korın 7:1; Efesus 4:24; 2 Pita 2:18-20; 1 Jon 3:2 **1:5:** 1 Pı 3:7, 2 Pı 3:18 **1:5:** 2 Pita 3:18
1:6: Ga 5:22-23 **1:6:** Galesıa 5:22-23 **1:7:** Ga 6:10, 1 Te 5:15, 1 Jo 4:21 **1:7:** Galesıa 6:10; 1 Tesalonıka 5:15; 1 Jon 4:21 **1:8:** Jo 15:2, Ta 3:14 **1:8:** Jon 15:2; Taitus 3:14 **1:9:** Hı 9:14, 1 Jo 1:7, 2:9-11 **1:9:** Hıbru 9:14; 1 Jon 1:7; 2:9-11 **1:10:** 2 Pı 3:17, 1 Jo 3:19 **1:10:** 2 Pita 3:17; 1 Jon 3:19

an gumamazibar ikiam. Kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akakaghsi, ia bar pamtem ingar. Ia kamaghin damu, arazir kuratamin irighan kogh, egh God ateghan kogham. ¹¹ Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kam in iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Kraiss Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.

¹² Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha guizin akam inigha gifa, egha an tugha gavgafi. ¹³⁻¹⁴ Ki fo, dughiar bar otevim, ki nguazir kam in itir mikarzim suevkinigham. En Ekiam Kraiss Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki inivafizir kam in aven ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam. ¹⁵ Kamaghin amizi, ki bar deragh ia mikimasa. Ki gin oveghti, ia dughiar zurara bizir ki ia mikemezir kabagh nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarimin garima a Kraissin iti

¹⁶ Ezi dughiar e Kraissin akar kam in ia mikemezim, e pura gumazitam in eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam Kraiss Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. E faragha guizbangira uan damazibar Godin angazangarim ko gavgavimin garima da Kraiss Iesusin iti, kamaghin amizi e migei.* ¹⁷ Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarir aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarir ekiar kam in aven ikiava kamaghin Iesus migia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a

gifonge, egha ki a bagha bar akonge." ¹⁸ Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha izaghiri. ¹⁹ Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragh. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatem in ikia isi moghin, Kraissin angazangarim ian navir averiabar aven iki isiam. Arazir kam mati aminim itir mikovezim overiamin isiti, mitatem mangiti angazangarim otogham.†

²⁰⁻²¹ Fomira Godin akam inigha izir gumazibar akatam, pura gumazitam o amizitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghuavkirim me Godin izezir akam akuri. Kamaghin amizi, ia bizir ekiar kam gifogh, Godin akam inigha izir gumaziba, me uan nighnizibar Godin Akinafarim osirizir puvati.

2

Ifavarir tisaba Kraissin adarazir nighnizibagh asighasighasa (Jut 4-13)

¹ Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelian gumamazibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizitaba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me ini, eghti me uamategh akirim ragh, Ekiam gasaragham. Me kamaghin damuti, God zuamira me gasighasigham. ² Eghti gumamazir avirim men arazir mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumamazibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir

1:12: Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5 **1:12:** Filipai 3:1; 1 Pita 5:12; 2 Pita 3:1; 3:17; 1 Jon 2:21; Jut 1:5
1:13-14: Jon 21:18-19; 2 Korin 5:1; 2 Timoti 4:6; 2 Pita 3:1 **1:16:** 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1 **1:16:** 1 Korin 1:17; 1 Jon 1:1

* **1:16:** Akar otevir kam a dughiar Iesusin mikarzim igharagha gara otazir bizibav migei. Ni Matyu 17:1-3 ko Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36 in gan. **1:17:** Mt 3:17 **1:17:** Matyu 3:17 **1:17:** Matyu 17:1-5; Mak 9:2-7; Luk 9:28-35

1:19: Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28 **1:19:** Onger Akaba 119:105; Jon 5:35 † **1:19:** Mizarazimin mikovezir kam, kar Kraiss Iesus. Ni Akar Mogomem 22:16 in gan. **1:20-21:** Aposel 1:16; 3:18; Rom 12:6; 2 Timoti 3:16; 1 Pita 1:11 **2:1:** Mt 24:11, Ap 20:30, 1 Ko 6:20, Ef 1:7, 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1-5, 1 Pi 1:18, Ju 4 **2:1:** Matyu 24:11; Aposel 20:30; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1-5; 1 Pita 1:18; Jut 1:4 **2:3:** Ro 16:18, 2 Ko 12:17-18, 1 Te 2:5, 1 Ti 6:5, Ta 1:11, 2 Pi 1:16 **2:3:** Rom 16:18; 2 Korin 12:17-18; 1 Tesalonika 2:5; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:11; 2 Pita 1:16

Godin gin zuimin mikimam. ³ Ifavarir tisan kaba dagiar aviriba baka, kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam atigha, ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir puvati. A fomira me mikemezi moghin me gasighasighasa me bagha gara iti.

⁴ Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senbar me ikegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aven ti. Me kalabusin ikiavira ikia Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti. ⁵ Ezi gumazamizir bar fomira ikeziba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperiam gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7plan gumazamizir igharaziba bar deragha men garima me deravira iti.

⁶ Ezi God Sodom in nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozu aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozim ginhignigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam. ⁷ Ezi God Lot in akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme. ⁸ Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughibar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha iti. Ezi a me Godin Araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi. ⁹ Ekiam amizir biziba, e dagh nighnigha kamaghin fo, osimtizitam gumazamizir Godin Arazibar gin zui taba batogham, God osimtizir kam uam me da a iniamin tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumazamizibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiamin

Dughiam otogham. ¹⁰ Eghti gumazamizitaba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumazamizir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumazamizir kurar kaba ian tongin iti, gumazamizir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei. ¹¹ Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumazamizir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiamin damazimin akam me gasir puvati.

¹² Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati, egha me uan mikarzipar ifongiabar arui. Egha me mati asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti gumaziba men suighiva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham.

¹³ Ezi me amizir arazir kurabar, gumazamiziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvaghham. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasisi. Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge. ¹⁴ Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba givasa nighnizir puvati. Me gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, dagh ifongezir arazim bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham! ¹⁵ Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorin otarim Balam in tuavimin gin zui. An arazir kuram gamigha,

2:4: Lu 8:31, Jo 8:44, 1 Jo 3:8, Ju 6, MAA 20:2-3 **2:4:** Luk 8:31; Jon 8:44; 1 Jon 3:8; Jut 1:6; Akar Mogomem 20:2-3
2:5: Stt 6:1-7:24, 8:18, Hi 11:7, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:6 **2:5:** Jenesis 6:1-7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:6
2:6: Stt 19:24, Nam 26:10, Ju 7 **2:6:** Jenesis 19:24; Diboboniba 26:10; Jut 1:7 **2:7:** Stt 19:1-16 **2:7:** Jenesis 19:1-16
2:9: Sng 34:17-19, 1 Ko 10:13, Ju 6 **2:9:** Onger Akaba 34:17-19; 1 Korin 10:13; Jut 1:6 **2:10:** Ju 4-10, 16 **2:10:** Jut 1:4-10; 1:16 **2:11:** Ju 9 **2:11:** Jut 1:9 **2:12:** Ju 10 **2:12:** Jut 1:10 **2:13:** Ro 13:13, 1 Ko 11:20-21, Fl 3:19, Ju 12 **2:13:** Rom 13:13; 1 Korin 11:20-21; Filipai 3:19; Jut 1:12 **2:15:** Ju 11, MAA 2:14 **2:15:** Jut 1:11; Akar Mogomem 2:14 **2:15:** Diboboniba 22:4-35

egha uan arazir kurar kamın izevim ini-asa. ¹⁶ Donkiba miğeir puvati. Ezi donkin mam gumazimın mın miğia Balamın arazir kuraba bagha an atari. Ezi arazir kamın, donki Godın akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan arazir onganir a damuasa niğhnizim ataki.

¹⁷ Gumazamizir kaba, mati mozir dipaba dakezi moghın iti, egha uaghan mati amınir ekiam ghuariam givava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. God me bagha danganir bar mitategha bar piğhizim akirizima a iti. Eghti me mangıva an ikiam. ¹⁸ Gumazamizir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav giã ghaze, erara dera. Me gumazamiziba apezepera me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko inivafizimın arazir kurar igharazibar amuasa niğhnisi. Ezi arazir kamın, me gumazamizir datirighira navibagh iragha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima, me gumazamizir kurar kabar gın zui. ¹⁹ Gumazamizir kurar kaba kamaghın miğei, “Kamaghın ia en gın mangıva, egh ia firighiregh uan niğhnizibar ifongezir bizibar amuam.” Men arazir kuraba me gasıghasizima, me uari pura ingangarir gumazamiziba. E fo, gumazamiziba bizitam me ikirarighti, me bizir kamın pura ingangarir gumazamizibar mın ikiam. ²⁰ Guizbangıra, me en Ekiam Kraıs İesus da fofozim inis, a en Akurvazir Gumazim. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mızirizir nguazimın itiba bar adagh ita. Egh kamaghın me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikirariğh egh bar me gafiragham. Eghti men ikirimirim gın bar moghira bar ikuvigh fomıra itir ikirimirim gafiragham. ²¹ Kamaghın me arazir aghuimın tuavim giğozir puvatıgha,

deraghai. Ezi datirighın me tuavir kam giğfo, egha Godın akaba ini, egha uam akirim ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham. ²² Ezi bizir men otozir kam, guizın akar otevir mamın aven kamaghın miğei, “Afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.” Ezi uaghan akar otevir igharazir mam kamaghın miğei, “Dam dipam guregha giğvagha ua ghua beghneazim giğoghposi.” Aningın arazim virara bar kufi.

3

Bar guizbangıra Ekiam ua izam

¹ Nan roroaba, kar nan namba 2ın akınafarim ki datirighın ia bagha an osiri. Ki kamaghın ifonge, akınafarir ki osirizir kamning, ian niğhniziba uam a da feghti, ia ua bizir kabagh niğhnighvıra ikiam, egh ian niğhniziba bar deravıra ikiam. ² Ia ua Godın akam inigha izir gumaziba fomıra mikemezir akabagh niğhnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamın akabagh niğhnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis.

³ Ia faragh bizir ekiar kam giğfogh, Ekiam ua izamin dughiamın, gumazamiziba uan navir ghurimın arazibar gın mangıva dibovir akar kurabar ia mikimam. ⁴ Me kamaghın ia dipovam, “İesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomıra nguazim otozir dughiamın iti moghın ikia iza datirikın.”

⁵ Me bizir kam giğfogha, a giğniğhniğhan aghua. Fomıra God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimın ingari. ⁶ Egha gın God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi. ⁷ Kamaghıra God fomıra

2:17: Ju 12:13 **2:17:** Jut 1:12-13 **2:18:** Ap 2:40, 2 Pi 1:4, 2:20, Ju 16 **2:18:** Aposel 2:40; 2 Pita 1:4; 2:20; Jut 1:16
2:19: Jo 8:34, Ro 6:16, 1 Pi 2:16 **2:19:** Jon 8:34; Rom 6:16; 1 Pita 2:16 **2:20:** Mt 12:45, Lu 11:26, Hi 6:4, 2 Pi 1:2-4
2:20: Matyu 12:45; Luk 11:26; Hibru 6:4; 2 Pita 1:2-4 **2:21:** Lu 12:47-48, Jo 9:41 **2:21:** Luk 12:47-48; Jon 9:41
2:22: Snd 26:11 **2:22:** Aghuzir Akaba 26:11 **3:1:** 2 Pi 1:13 **3:1:** 2 Pita 1:13 **3:2:** Ju 17 **3:2:** Jut 1:17
3:3: 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1, 2 Pi 2:10, Ju 18 **3:3:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:10; Jut 1:18 **3:4:** Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45 **3:4:** Aisaia 5:19; Jeremaia 17:15; Esekiel 12:22; 12:27; Matyu 24:48; Luk 12:45
3:5: Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3 **3:5:** Jenesis 1:6-9; Onger Akaba 33:6; Kolosi 1:17; Hibru 11:3 **3:6:** Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5 **3:6:** Jenesis 7:11; 7:21; 2 Pita 2:5 **3:7:** Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10 **3:7:** Matyu 25:41; 2 Tesalonika 1:8; 2 Pita 3:10

mikemezi moghin, a datirighin migirigiar igharazim aningi, datirighin overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva bar aning kuavaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godin Kotiar Ekiam Otivamin Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamın gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me bar ikuvigham.

⁸ Nan roroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamın nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira. ⁹ Gumazamizir maba ghaze, Ekiam nımira ingari. Ezi puvati. Ekiam uan akar dikirizimın gın ghua nımira ingara arazibagh amir puvati. God gumazitam o amizitam ovengan aghua. Gumazamiziba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam gıvagh

¹⁰ Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakıar gumaziba izi mokın. Eghti dughiar kamın overiam afuaragh pamten tingaghegh bar gıvagh. Eghti bizir nguazimın itiba sara bar isigh ameregh gıvagh. Eghti nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham.* ¹¹ E fo, kamaghıra biziba bar gıvagh. Kamaghın ki ian azai, ia arazir manamın gın mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godin Arazibar gın mangı.

¹² Egh ia Godin Dughiar Otivamim mizuamıva, egh ia bar puvıra ingarıva dughiar kamın avıraghti, a zuamıra otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh gıvagh, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimın amiziba,

da bar isiva ameregham.† ¹³ God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godin arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti.

E uari bagh ganıva, egh Ekiam bagh mizuamam

¹⁴ Kamaghın, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gın izam, ia dar mizuamıva pamtem ingarıva egh Godin damazimın zuegh ikıva, Godin damazimın arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimın ikisi pamtem ingar.

¹⁵ Ekiam e bagha amirıghavıra ingari. Ia fogh, a uam e iniıasa, kamaghın an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganıngi, ezi a uaghan kamaghıra migirigiar kabara ia bagha da osiri. ¹⁶ Polın akınafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun mıgei. Guızbangıra, akar maba akınafarir kabar aven ikiıava, egha deravıra bigha mıgeir puvati. Ezi e akar kabar mıngaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumazamizir fofozir muzıariba ko nighnızir gavgavir muzıariba, me Polın osirizibagh iragha pazava dav gei. Egha uaghan Godin akınafarimın itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghın me uarıra uari gasıghasısi, eghti God gın me gasıghasıgham.

¹⁷ Nan roroaba, ia bizir gın otivamıba ia dagh fo. Gumazamizir Godin akaba batogha ifarıba ia damuti, ia nighnızir gavgavir ia datirighın itim ategh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghın bar deravıra uari bagh ganıva tuıvıgh gavgafıgh. ¹⁸ Kraıs İesus, a en Ekiam, a en Akırvazir Gumazim, a zurara ian apangkufı, ezi ia de-

3:8: Sng 90:4 **3:8:** Onger Akaba 90:4 **3:9:** Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4, 1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20 **3:9:** Aısaia 30:18; Habakuk 2:3; Rom 2:4; 1 Timoti 2:4; Hibru 10:37; 1 Pita 3:20 **3:10:** Mt 24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11 **3:10:** Matyu 24:29; 24:35; 24:43; Mak 13:31; Luk 12:39; 1 Tesalonika 5:2; Hibru 1:11; Akar Mogomem 16:15; 20:11 * **3:10:** Grıghın akam deragha a mıgeir puvati. **3:12:** Ais 34:4, Mai 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:10 **3:12:** Aısaia 34:4; Maıka 1:4; 1 Korin 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:10 † **3:12:** 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamıra izeghan kogham, kamaghın a dughiam gumazamizıbar anıghti me navıbagh iragham. Ezi kamaghın, gumazamizıba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamın Dughiar Izamim aghozagham. Ni Aposel 3:19-21ın gan. **3:13:** Ais 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 **3:13:** Aısaia 65:17; 66:22; Akar Mogomem 21:1; 21:27 **3:14:** 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 **3:14:** 1 Korin 15:58; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 3:13 **3:15:** Ro 2:4, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:9 **3:15:** Rom 2:4; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:9 **3:16:** Ro 10:3, 1 Ko 15:51, 1 Te 4:15 **3:16:** Rom 10:3 **3:17:** Mk 13:5, 13:23, 13:33, 1 Ko 10:12, Ef 4:14, 2 Pi 1:10-12 **3:17:** Mak 13:5; 13:23; 13:33; 1 Korin 10:12; Efesus 4:14; 2 Pita 1:10-12 **3:18:** Ef 4:15, 2 Ti 4:18, 1 Pi 2:2, Ju 25, MAA 1:6 **3:18:** Efesus 4:15; 2 Timoti 4:18; 1 Pita 2:2; Jut 1:25; Akar Mogomem 1:6

ravira a gifo. An fofozim ko an apangku-
vim ian navibar ikiva aghung mangi. Krai
ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki
mamaghira ikiam. Guizbangira.

Jonin Akinafarir Faragha Zuim O 1 Jon Akar faragha zuim

Akinafarir kamın, Jon akar mıngarir pumuningın mıgei. A faraghavıra, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Krai Iesus ko navir vamıra ikiam. Egha Jon kamaghsua, me mitatemın itir darazi ateghtima, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi “mitatemın itir darasi,” kamaghın mıgei, bizir nguazimın kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godın Otarim, kamaghın amizi, a nguazir kamın gumazimın mın otoghan kogh, egh e gumazamiziba ami moghın, nguazimın biziba ko poroghan kogham. Me ghaze, gumazamiziba deravıra God ko ikisi, me nguazimın bizibagh nıghnıghan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimın biziba. Kamaghın, e arazir kabar gın mangisi nıghnıghan kogham.

Jon kamaghsua, Kraisin adarazi akar kaba baragh dar gın mangan marki. A ghaze, Iesus a guizin gumazimın oto. Eghti gumazamizir nıghnızir gavgavim an itiba, God bar a gifueghıva, gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimın aven daruti, mitatemın aven aruiba e gifaran kogham

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14 **1:1:** Jon 1:1-4; 1:14; 20:27; 2 Pita 1:16; 1 Jon 2:13-14 **1:2:** Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26 **1:2:** Jon 1:14; 21:24; Aposel 2:32; Rom 16:26 **1:3:** Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24 **1:3:** Jon 17:21; Aposel 4:20; 1 Korin 1:9; 1 Jon 2:24 **1:4:** Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12 **1:4:** Jon 15:11; 16:24; 2 Jon 1:12 **1:5:** Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11 **1:5:** Jon 1:9; 9:5; 12:35-36; 1 Timoti 6:16; Jems 1:17 **1:6:** 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4 **1:6:** 2 Korin 6:14; 1 Jon 2:4 **1:7:** Ais 2:5, Jo 3:21, Ef 1:7, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, MAA 1:5, 7:14 **1:7:** Aisaia 2:4-5; Jon 3:21; Efesus 1:7; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 1:5 **1:8:** Jop 9:2, Sng 32:5, Snd 28:13, Je 3:2, 1 Jo 2:4 **1:8:** Jems 3:2; 1 Jon 2:4 **1:9:** Sng 51:2, Snd 28:13, 1 Jo 1:7 **1:9:** Onger Akaba 32:5; 51:2; Aghuzir Akaba 28:13; 1 Jon 1:7 **1:10:** 1 Jo 1:8 **1:10:** 1 Jon 1:8 * **1:10:** Godın Akinafarimın aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, “Gumazamiziba bar moghıra arazir kuram gami.” Ni Onger Akaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6in gan.

(Sapta 1:1--3:10)

Angamıra Itir Akam, datirighın azenan oto

¹ Gumazir me kamaghın dıborim, Angamıra Itir Akam, e an gun ia mıgei. Gumazir kam, nguazir kam tıghar otivamin dughiamın, a bar faraghavıra iti. Ezi e a baregha, uan damazibar deravıram an garava egha uan dafaribar an suiki. ² God, angamıra itir ikirimirim e ganıngızir gumazir kam en aka, ezi e an ganıgha an gun ia mıgei. Egh gumazir ikirimirir angamıra itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datirighın God en akazi, e an gani. ³ E an ganıgha a baregha gıvagha, ia uaghan navir vamıra e ko ikiasa, e uaghan ia mıgei. Egh ia ko, e navir vamıra Afeziar Ekiam ko an Otarim Krai Iesus ko ikiam. ⁴ E uari inıgh iki, en navıba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimın aven daruam

⁵ E Krai Iesus barazi an akar kam akunizıma, e ia mıkıri. Akar kam kamaghın mıkememe, God, an angazangarim, ezi mıtarımetam anepazazir puvati. ⁶ E kamaghın mıkimam, “E a ko navir vamıra iti,” egh e mıtarımemın daruti, kamaghın en mıgırıgıar kaba, pura mıgırıgıar ifavarıba. Egha e guızın akamın gın zuir puvati. ⁷ Ezi God angazangarimın aven itı moghın e angazangarimın aven daruva, egh uari ko navir vamıra ikiam. Eghti an Otarim Iesusın ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

⁸ Eghti e suam, “E arazir kuraba puvati,” kamaghın e uari uarıgh ifari, ezi guızın akam en itir puvati. ⁹ E uan arazir kurabar gun Godın mıkımtıma, a mıkememi moghın arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gın amangıva egh da ruam. ¹⁰ E suam, “E arazir kurabagh amir puvati,”

kamaghin e Godin mikim suam, "A ifarir God." Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.*

2

Krais en Akurvazir Gumazim

¹ Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. En tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Krais Iesus, an araziba bar dera. ² Egha a uabira en arazir kuraba baghava aremezi, God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamın gumazamiziba bar moghira.

Bar God gifozir gumaziba, me Godin akabar gin zui

³ E Godin akabar gin mangiva egh fogh suam, e guizbangira a gifo. ⁴ Gumazitam o amizitam suam, ki God gifo, egha Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati, a ifari. Ezi guizin akam a ko itir puvati. ⁵ Gumazitam o amizitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gumazamizir igharazibagh ifueghiva, arazir ifofer kam an navir averiam gizivaghtima an daghem otivam. Eghti e tuavir kamın guizbangira fogh suam, e bar Godin pueghav iti. ⁶ Gumazitam o amizitam suam, ki Godin poroghav iti, egh a Krais aruizi moghin daru.

⁷ Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an Akar Gavgavir igiam puvati. Kar Akar Gavgavir ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava oraghizim.* ⁸ Mitatemın dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi ki Akar Gavgavir kam ia bagha an osiri.

Akar ki ia bagha osirizir kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amizir arazibar ganigha fo, akar kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira.

⁹ Gumazitam o amizitam suam, ki Godin angazangarimın aven iti, egha a uan adarazir aghua, a mitatemın aven ikiavira iti. ¹⁰ Gumazitam o amizitam uan adarazigh ifuegham, an angazangarimın aven iti, eghti bizitam a damighti, a irighan kogham. ¹¹ Egh gumazitam o amizitam uan adarazir aghuaghiva, a mitatemın aven ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a garir puvati. Kamaghin a fozir puvati, a managh zui.

¹² Ia nan boriba,
Iesusin ziamın God ian arazir kuraba gin amada,
ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

¹³ Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam,
ia deraviram a gifo.

Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.
Ia gumazamizir igiaba,
ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira.

Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nan boriba,
ia Afeziar Ekiam gifo,
ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

¹⁴ Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam,
ia deraviram a gifo.

2:1: Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 7:25, 9:24 **2:1:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 7:25; 9:24 **2:2:** Jo 1:29, 11:52, Ro 3:25, 2 Ko 5:18, Kl 1:20, 1 Jo 4:10, 4:14 **2:2:** Jon 1:29; 11:52; Rom 3:25; 2 Korin 5:18; Kolosi 1:20; 1 Jon 4:10; 4:14 **2:4:** 1 Jo 1:6-8, 4:20 **2:4:** 1 Jon 1:6-8; 4:20 **2:5:** Jon 14:21-23; 15:4-5; 1 Pita 2:21; 1 Jon 4:12-13; 4:17; 5:3 **2:7:** 1 Jo 2:24, 3:11, 2 Jo 5-6 **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11; 2 Jon 1:5-6 * **2:7:** Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimın akam, me fomira Kraisin adarazir otivigha a ini. Kamaghin, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir igiam. **2:8:** Jo 1:9, 8:12, 13:34, Ro 13:12, Ef 5:8, 1 Te 5:5, 5:8 **2:8:** Jon 1:9; 8:12; 13:34; Rom 13:12; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5; 5:8 **2:9:** 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:9:** 1 Korin 13:2; 1 Jon 3:10; 3:14-15; 4:20 **2:10:** Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:10:** Jon 11:9; Rom 14:13; 2 Pita 1:10; 1 Jon 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35 **2:11:** Jon 11:10; 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:12:** Luk 24:47; Aposel 4:12; 13:38; 1 Korin 6:11; 1 Jon 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1 **2:13:** 1 Jon 1:1 **2:14:** Ef 6:10 **2:14:** Efesus 6:10

Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.
 Ia gumazamizir igiaba,
 ia tuivigha gavgavizi, Godin akam ian navir averiabar ikia gavgafi.
 Egha ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira.
 Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nguazir kamın arazibagh ifueghan marki

¹⁵ Ia nguazir kamın araziba ko an biziba, ia dagh ifueghan marki. Gumazitam o amizitam nguazir kamın arazibagh ifueghiva, egh kamaghin an Afeziar Ekiam deragh a gifueghan kogham. ¹⁶ E fo, nguazir kamın itir gumazamizibar arazibar kara: navir ghurimın araziba bagha puv aguava, damazimın bizibar gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba ikiava, kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba Afeziar Ekiamın izir puvati. Da nguazir kamın araziba. ¹⁷ Nguazir kam ko an itir gumazamizibar arazir kuraba, da bar givagham. Eghti Godin akamın gin zuir gumazamiziba, me zurara ikiam.

Ia Kraisin apaniba bagh deravira gan

¹⁸ Nan boriba, dughiar kam a dughiar abuananam. Ezi ia oregha gifa, Kraisin apaniba izam. Ia oraghizi moghin, Kraisin apanir aviriba izegha gifa. Kamaghin amizi, e fo, kar dughiar abuananam. ¹⁹ Kraisin apanir kaba faragha e ko ikegha, e ategha azenan ghue. Egha me guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikiai. Me e ategha ghue, ezi e fo, me en adarazi puvati.

²⁰ Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a ia avaragha, ia gamima, ia bar guizin

akam gifo. ²¹ Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamın aven ikegh azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri. ²² Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghin miğeim, “Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati.” Gumazir kam, a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otaram akirim ragha aning gasara.† ²³ Gumazitam o amizitam akirim ragh Otaram gasaragh, kamaghin an Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim Otaramın ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godin Duam guizin akam ian sure gami

²⁴ Akar ia faraghavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiraghvira ikiti, Otaram ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam. ²⁵ Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam.

²⁶ Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumazamizir kaba ia gifarasa. ²⁷ Ezi Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamın akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Kraisi ko iki.

Godin boriba

²⁸ Nan boriba, a izamin dughiamın e an damazimın tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Kamaghin, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki.

²⁹ Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam, gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

2:15: Mt 6:24, Ro 8:7, 12:2, Ga 1:10 **2:15:** Matyu 6:24; Rom 8:7; 12:2 **2:16:** Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11 **2:16:** Rom 13:14; Jems 4:16; 1 Pita 2:11 **2:17:** Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **2:17:** Matyu 7:21; 1 Korin 7:31; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **2:18:** Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hi 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7 **2:18:** Matyu 24:5; 24:24; 2 Tesalonika 2:3; 1 Timoti 4:1; Hibru 1:2; 1 Pita 4:7; 2 Pita 2:1; 2 Jon 1:7 **2:19:** Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 **2:19:** Matyu 24:24; Jon 6:37; Aposel 20:30; 1 Korin 11:19 **2:20:** Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 **2:20:** Jon 10:4; 1 Korin 2:15; 2 Korin 1:21; Hibru 1:9; 1 Jon 2:27 **2:22:** 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 † **2:22:** Akar otevir kam “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim,” me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, “Krais.” **2:23:** Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 **2:23:** Jon 5:23; 14:7-10; 15:23; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 **2:24:** Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 **2:24:** Jon 14:23; 1 Jon 1:3; 2 Jon 1:6 **2:25:** Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 **2:25:** Jon 3:15; 6:40; 17:3; 1 Jon 1:2; 5:11 **2:27:** Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20 **2:27:** Jon 14:26; 16:13; Hibru 8:10-11; 1 Jon 2:20 **2:28:** 1 Jo 3:2, 4:17 **2:28:** 1 Jon 3:2; 4:17 **2:29:** Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 **2:29:** Aposel 22:14; 1 Jon 3:7; 3:10

3

¹ Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamın gumazamiziba God gifozir puvati, me kamaghın uaghan e gifozir puvati. ² Nan adarasi, e datirighın Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gın manmaghın otivam. God bizir kam tighar en akagham. E kamaghın fo, Kraıs uamategh nguazir kamın iziti, e uan damazibar deravira an ganam. Egh an mın otogham. ³ Gumazamizir an mın otivamin dughiam bagha mızua gariba, me İesus zuezi moghın me uari zue.

⁴ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar Godin akaba batozir arazim. ⁵ Ia bar fo, İesus en arazir kuraba gın amangasa, nguazir kamın ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati. ⁶ E kamaghın fo, gumazitam o amizitam Kraıs ko iki, arazir kurabar amuvira ikian kogham. Egh gumazitam o amizitam arazir kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraısın ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Kraıs gifozir puvati, Kraıs a tina.

⁷ Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam o amizitam ia gifaraghti, ia an gın mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amiba, me İesus Godin damazimın derazi moghın, me Godin damazimın dera. ⁸ Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghın e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanın borim. Godin Otarim Satanın ingangarim gasighasighasa nguazir kamın ize. ⁹ Gumazitam o amizitam Godin borimın otoghtima, Godin Duam an navir

averiamın aven angamira ikiti, an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godin borimın otoghıva, egh kamaghın an arazir kurabar amuvira ikian kogham. ¹⁰ Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghın e fo, te Godin boriba, ezi te Satanın boriba.

E bar moghıra Godin borir igharazibagh ifuegham

(Sapta 3:11--5:21)

İesus igharazi darazigh ifueghamin arazim en aka

¹¹⁻¹² Kar akar ia fomira oragha iza datirighın tuzim: E uari gifuegham. E Keinin arazim damuan markiam. A Satanın borim, egha uan dozim misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimın araziba dera. Kamaghın a uan dozim misoghezi an areme. ¹³ Nan adarasi, nguazir kamın itir gumazamiziba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki. ¹⁴ E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghın e fo, e ariaghirir tuavim ategha, ariaghirezir gumazamiziba puvati, e angamira itir tuavimın zui. Tina Godin borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghirir tuavimın zui. ¹⁵ Tina gumazamizir igharazitabagh ifongeghan kogh mati gumazir gumazamizibav sozim. Ia fo gumazir gumazamizibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham.

¹⁶ İesus e gifongegha, e bagha uabi makunigha aremezi, e kamaghın Godin borir igharazibagh ifueghamin arazim

3:1: Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10 **3:1:** Jon 1:12; 3:16; 16:3; Rom 8:16; 1 Jon 4:10 **3:2:** Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4 **3:2:** Rom 8:18; 8:29; 1 Korin 15:49; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; Kolosi 3:4; 2 Pita 1:4 **3:4:** Ro 4:15, 1 Jo 5:17 **3:4:** Rom 4:15; 1 Jon 5:17 **3:5:** Ais 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 **3:5:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jon 1:29; 2 Korin 5:21; 1 Timoti 1:15; Hibru 4:15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 2:2 **3:6:** Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11 **3:6:** Rom 6:1-2; 6:14; 1 Jon 2:4; 3:9; 4:8; 3 Jon 1:11 **3:7:** Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 **3:7:** Rom 2:13; 1 Jon 2:26; 2:29 **3:8:** Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 **3:8:** Luk 10:18; Jon 8:44; 16:11; Hibru 2:14 **3:9:** 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 **3:9:** 1 Pita 1:23; 1 Jon 5:18 **3:10:** 1 Jo 2:29, 4:8 **3:10:** 1 Jon 2:29; 4:8 **3:11-12:** Jenesis 4:8; Jon 13:34; 15:12; Hibru 11:4; 1 Jon 4:7; 4:21; Jut 1:11 **3:13:** Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:13:** Matyu 5:11-12; Jon 15:18-19; 17:14; 2 Timoti 3:12 **3:14:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:14:** Jon 5:24; 1 Jon 2:9-11 **3:15:** Mt 5:21-22, Ga 5:21, MAA 21:8 **3:15:** Matyu 5:21-22; Galesia 5:21; Akar Mogomem 21:8 **3:16:** Jo 3:16, 13:1, 15:13, Ro 5:8, Ga 1:4, Ef 5:2, 5:25, 1 Te 2:8 **3:16:** Jon 3:16; 13:1; 15:13; Rom 5:8; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 5:25; 1 Tesalonika 2:8

gifo. Egh e uaghan Godin borir igharaziba bagh uari makunam. ¹⁷ Tav nguazir kamın biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatıghti, an an ganıva, egh an apanguvan koghıva, egh an akurvazir puvati, a Godin ifofer arazim an itir puvati. ¹⁸ Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura mıgeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghın marki. E guizbangıra uan naviba me danıngıva, egh arazir aghuibar me damuam.

*Godin boriba an damazimın tughıva ati-
atingan marki*

¹⁹⁻²⁰ E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizın akamın gın zui. God en navir averiamın itir biziba bar dagh fo, egha an apanguvir en itim bar ekevegħa, e uarira uarir apanguvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamın e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimın navir amırizim iti.

²¹ Nan adarasi, en navir averiaba kamaghın e mikıman kogham, ia ikufi, eghti e Godin damazimın atiatingan kogham. ²² E Godin Akar Gavıgavıbar gın mangıva a ifongezir arazıbar amuva, kamaghın e bizitam bagħ an azangsıghti, an e danıngam. ²³ Kar an Akar Gavıgavıbar ekiam: e nıghnızir gavıgavım an Otarım Kraıs İesusın ikiam. Egh an e mikemezi mogħın, e uari uarigh ifuegham. ²⁴ Tina an Akar Gavıgavıbar gın mangıva, Godin porogħti, God an porogħıv ikiam. God uan Duam e ganıngızı, an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4

Ia duabar gan da asavsıugh

¹ Nan adarasi, akam inıgha izir gumazir ifarir avırıba nguazir kam garui. Egha kamaghın mıgei, Godin Duam akam e ganıngi. Kamaghın ia nıghnızir gavıgavım men ikian marki. Egh ia deravıra dar arazıba ko mıgırıgıaba asavsıugh fogħam, da Godin Duam o duar kuraba. ² Tuavir ia Godin Duam gıfogħamımra kara: Gumazıtam o amızıtam suam, Kraıs İesus, a gumazir inıvafızımın nguazir kamın ize, a Godin Duam an iti. ³ Eghti gumazıtam o amızıtam suam, Kraıs İesus a guızın gumazım puvati, a duar igharazım iti, Godin Duam puvati. A Kraıs İesusın apanımın duam. Ia fomıra Kraısın apanım izamın mıgırıgıam baraghızı, a datırıghın izegha gıvaghıa nguazir kamın iti.

⁴ Nan adarasi, ia guızbangıra Godin borıba. Godin Duam ian aven itıma, an gavıgavım bar ekevegħa Satanın gavıgavım gafıra. Satan, a nguazir kamın gavıgavımın gumazir dapanım. Ezi kamaghın ia akam inıgha izir gumazir ifarıbagħ afıra. ⁵ Gumazamızir kaba, me nguazir kamın gumazamızıba. Ezi men mıgırıgıaba nguazir kamın mıgırıgıaba. Ezi nguazir kamın gumazamızir igharazıba me barası. ⁶ Ezi e, Godin gumazamızıba. Ezi gumazamızir God gıfızıba, me en akaba barası. Ezi God bagħa itir puvatızir gumazamızıba me en akaba barazir puvati. Tuavir kamın e guızbangıra mıgeir Duam ko mıgırıgıar ifavarıbagħ amır duam gıfogħam.

*Gumazamızıba God gıfueghıva, egh
uaghan gumazamızir igharazıbagħ
ifongegħ*

3:17: Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20 **3:17:** Godin Arazıba 15:7; Luk 3:11; 1 Jon 4:20 **3:18:** Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:18:** Rom 12:9; Jems 2:15-16; 1 Pita 1:22 **3:19-20:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:19-20:** Jon 18:37 **3:21:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17 **3:21:** Hıbru 4:16; 10:22; 1 Jon 2:28; 4:17 **3:22:** Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:22:** Onger Akaba 34:15; Jeremaia 29:12; Matyu 7:8; 21:22; Jon 9:31; 14:13 **3:23:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:23:** Jon 6:29; 13:34; 15:12; 15:17; 17:3; 1 Tesalonıka 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:8-10 **3:24:** Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13 **3:24:** Jon 14:23; 15:10; 17:21; Rom 8:9; 1 Jon 4:12-13
4:1: Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:1:** Matyu 7:15; 24:4-5; 24:24; 1 Tesalonıka 5:21; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:18; 2 Jon 1:7; Akar Mogomem 2:2 **4:2:** 1 Ko 12:3, 1 Jo 5:1 **4:2:** 1 Korın 12:3; 1 Jon 5:1
4:3: 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:3:** 2 Tesalonıka 2:7; 1 Jon 2:18; 2:22; 2 Jon 1:7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:4:** Matyu 12:29; Jon 16:33; 1 Korın 2:12; Efesus 2:2; 6:12; 1 Jon 5:4-5 **4:5:** Jo 3:31, 15:19, 17:14 **4:5:** Jon 3:31; 15:19; 17:14 **4:6:** Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:6:** Jon 8:47; 10:27; 14:17; 1 Korın 14:37; 2 Korın 10:7 **4:7:** 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:7:** 1 Jon 2:29; 3:10-11; 3:23

⁷ Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en aka. Kamaghin, e uari uarigh ifueka. Gumamaziziba, gumamazizir igharazibagh ifonge, me Godin boriba, egha me guizbangira God gifo. ⁸ Kar Godin arazim, a dughiaba zurara gumamazizibagh ifonge. Ezi e fo, gumamazizir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim o amizim, a bar God gifozir puvati. ⁹ God borir vamira ikiava, e ikirimirir aghuim iniasa a ifuegha, an e bagha nguazir kamın anemada. Tuavir kamın God en akazi, e fo, God guizbangira gumamazizibagh ifonge. ¹⁰ Igharazi darazigh ifongezir arazimra kara. E kamaghin nighnighan kogham, e faragha God gifonge. Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadazi an en arazir kuraba gin amangasa nguazir kamın izegha areme. ¹¹ Nan adarasi, God bar e gifongegha, egha arazir kam en aka. Kamaghin, e uaghan bar igharaz darazigh ifuegham. ¹² Gumazitam o amizitam dughiatam Godin ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamira en aven ikiti, an ifofer arazim en navir averiabagh izivaghti an daghem otivam.

¹³ God uan Duam e ganingizi, a vaghvagha en itima, e kamaghin fo, e an poroghav itima, a en poroghav iti. ¹⁴ Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimın gani. A nguazimın itir gumamazizibar Akurvazir Gumazimın mın ikiasa, uan Otarim amada. Ezi e bizir kamın ganigha an gun migei. ¹⁵ Gumamaziziba an gun mikim suam, Iesus, Godin Otarim, eghti God gumamazizir kabar poroghiv ikiti, me Godin poroghiv ikiam.* ¹⁶ E kamaghin fo, God e gifonge, ezi an e gifongezir arazim bagha e nighnizir gavgavim an iti.

Kar Godin arazim, a dughiaba zurara gumamazizibagh ifonge. Tina gumamazizir igharazibagh ifueghiva, Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam. ¹⁷ Tuavir kamın, e fo, God e gifongezir, e God ko gumamazizir igharazibagh ifongezir, ifofer arazir kam bar e gizivaghtima, an daghem otivam. Kamaghin gumamaziziba bar Godin kotiamın tuivamin dughiam, e atiatingan kogham. E nguazir kamın itir dughiam e Iesusın mın ikiam, kamaghin e gin Godin atiatingan kogham. ¹⁸ Gumamazizir igharazibagh ifongezir gumamaziziba, me Godin atiatir puvati. Atiatir gumaziba, me fo, me ivezir kuram iniam, ezi nighnizir kam me gamima, me atiatir. Eghti gumamazizir igharazibagh ifongezir arazim me gizivaghtima daghem otivti, kamaghin me Godin atiatingan kogham. Gumamaziziba atiatingti, e fo, me God me gifongezir arazim deravira a gifozir puvatizi, kamaghin igharaz darazigh ifongezir arazir men itimın dagheba puvati.

¹⁹ God faragha e gifongezir, ezi e gin a gifonge. Kamaghin e God ko igharazibagh ifongezir gavgavim iti. ²⁰ Gumazitam o amizitam Godin ganizir puvati. Gumazitam o amizitam Godin borir a garir igharazibagh ifueghan koghiva, egh a manmaghin Godin a ganizir puvatizim gifuegham? Puvati. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghin fo, gumazitam o amizitam suam, Ki God gifonge, egh Godin borir igharazibagh ifueghan koghti, e fo, a ifari. ²¹ God Akar Gavgavir kam e ganingi. Tina God gifueghiva, egh a uaghan Godin borir igharazibagh ifongegh.

5

E nighnizir gavgavim Godin Otarimın iti

4:8: 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16 **4:8:** 1 Jon 2:4; 3:6; 4:16 **4:9:** Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 **4:9:** Jon 3:16; Rom 5:8; 8:32; 1 Jo 5:11 **4:10:** Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 **4:10:** Jon 15:16; Rom 5:8-10; Taitus 3:4-5; 1 Jo 2:2 **4:11:** Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 **4:11:** Matyu 18:33; Jon 15:12-13; 1 Jo 3:16 **4:12:** Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 **4:12:** Jon 1:18; 1 Timoti 6:16; 1 Jo 2:5-6; 4:18-20 **4:13:** Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:13:** Jon 14:20; 2 Korin 1:22; 1 Jo 3:24 **4:14:** Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 **4:14:** Jon 1:14; 3:17; 1 Jo 1:1-2 **4:15:** Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5 **4:15:** Rom 10:9; 1 Jo 5:1; 5:5 * **4:15:** Ni akar 1 Jon 4:2in itimın gan. **4:16:** 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12 **4:16:** 1 Jon 3:24; 4:8; 4:12 **4:17:** Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21 **4:17:** Jems 2:13; 1 Jon 2:28; 3:3; 3:19-21 **4:20:** 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12 **4:20:** 1 Jon 2:4; 3:17; 4:12 **4:21:** Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23 **4:21:** Matyu 5:44-45; Mak 12:29-31; Jon 13:34; 15:12; 1 Jo 3:23 **5:1:** Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15 **5:1:** Jon 1:12-13; 15:23; 1 Jo 2:22-23; 4:15

¹ Gumamaziziba bar nighnizir gavgavir kam iki suam, Iesus, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, me Godin boriba. Kar nguazir kamın arazim: Gumamaziziba bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an boribagh ifonge.* ² E God gifuegh an Akar Gavgavibar gın mangıva, kamaghın e fo, e Godin boribagh ifonge. ³⁻⁴ E God gifongezir arazimra kara. God bar a gifonge, kamaghın e an Akar Gavgavibar gın mangam. Godin boriba bar nguazir kamın arazir kurabar gavgavim gafira, kamaghın amizi an Akar Gavgavibar gın mangamin tuavim e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e uan nighnizir gavgavimın tuavimın nguazir kamın arazir kuraba dikabiragha dagh afira.

Nighnizir gavgavir Iesusin itim

⁵ Terara nguazir kamın arazir kurabar gavgavim gafiragham? Gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a Godin Otarim, merara.†

⁶ Krais Iesus, a nguazir kamın ize. Ezi Jon dipamın a ruezima, a gın aremezi an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godin Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghıra Godin Duam bizir kabar en akakasi.‡ ⁷ Ezi God tuavir pumuning ko mıkezim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara. Godin Duam e mıgei. Ezi Jon Iesus dipamın a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire. ⁸ Tuavir pumuning ko mıkezir kaba uari inigha kamaghın e mıkeme. Ezi e fo, Iesus a Godin Otarim. ⁹ Gumamaziziba, me fozir bizibar gun mıgeima, e nighnizir gavgavim men akabar iti. God uan Otarimın gun mıgeir biziba, da guizin biziba, ezi gumamaziziba mıgeir biziba pura biziba. God mıgeir

biziba dagh afira. ¹⁰ Gumamaziziba uan navir averiamın nighnizir gavgavim Godin Otarimın ikıva, egh me bar fogh suam, God mıkemezir migirigiam, a guizbangıra migirigiam. Gumamaziziba nighnizir gavgavim Godin migirigiamın ikian kogh, egh God uan Otarimın gun mıkemezir akam baraghan aghuaghıva, me kamaghın mati Godin mıgia ghaze, God ifari. ¹¹ God ikirimirir aghuir zurara itim e ganıgizi, e fo, migirigiar kam, a guizin migirigiam. Godin Otarimın poroghav itir tuavimın, e ikirimirir aghuir kam iti. ¹² Gumamazizir Godin Otarimın poroghav itiba, me ikirimirir aghuir zurara itim isi. Gumamazizir Godin Otarimın poroghav itir puvatiziba, me ikirimirir aghuir zurara itim isir puvati.

Akar abuananaba

¹³ Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimın ziamın itiba, ia ikirimirir aghuir zurara itim iniasa, ki fuegha, kamaghın ki bizir kaba ia bagha da osiri. ¹⁴ E fo, e Godin ifongiamın gıntıgh, biziba bagh an azangsıghtıma, an en azangsızıba baragham. Kamaghın e Godin boroghın mangısi atiatingıva okam nighnighan kogham. ¹⁵ E fo, an e barasi, kamaghın e bizitam bagh an azangsıghıva, fogh suam, an e ganıgha gıfa.

¹⁶ Godin borir ıgharazitam arazir kurar helın magıran koghamım damuti, tina foghıva a bagh God ko mıkım. Eghtı God ikirimirir aghuir zurara itim a danıngam. Kar ki arazir kurar gumazim damıghtıma a helın magıran koghamııbav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangıra gumazibagh amıma me helın aven zurara ikiıva Godin saghon iti. Ki gumamazizir arazir kurar kabagh amıba God men akurvaghasa ki

* **5:1:** Ni akar 1 Jon 2:22 ko 4:2in itimın gan. **5:3-4:** Maika 6:8; Matyu 11:30; Jon 14:15; 14:21-24; 16:33; 1 Jon 3:9; 4:4; 2 Jon 1:6 **5:5:** Ro 8:37, 1 Ko 15:57, 1 Jo 4:4, 4:15 **5:5:** Rom 8:37; 1 Korin 15:57; 1 Jon 4:4; 4:15 † **5:5:** Ni akar 1 Jon 4:2in gan. **5:6:** Jo 1:29, 1:34, 14:17, 16:13, 19:34, 1 Ti 3:16, 1 Jo 1:7 **5:6:** Jon 1:29-34; 14:17; 16:13; 19:34; 1 Timoti 3:16; 1 Jon 1:7 ‡ **5:6:** Grıghın akam, vezin kamın deravıra bigha mıkemezir puvati. A dipam ko ghuzimra mıkeme. Ezi gumazir avırıba ghaze, dipam, a Iesus ruezir dipam. Ezi ghuzim, a Iesusin ovevem mıgei. **5:7:** Jo 1:1, 10:30, MAA 19:13 **5:7:** Jon 1:1; 10:30; Akar Mogomem 19:13 **5:8:** Jo 15:26 **5:8:** Jon 15:26 **5:9:** Mt 3:16-17, 17:5, Jo 5:32-37, 8:17-18 **5:9:** Matyu 3:16-17; 17:5; Jon 5:32-37; 8:17-18 **5:10:** Jo 3:33, 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6 **5:10:** Jon 3:33; 5:38; Rom 8:16; Galesia 4:6 **5:11:** Jo 3:36 **5:11:** Jon 3:36 **5:12:** Jo 3:36, 5:24 **5:12:** Jon 3:36; 5:24 **5:13:** Jo 20:31, 1 Jo 1:1-2 **5:13:** Jon 20:31; 1 Jon 1:1-2 **5:14:** Jo 14:13, 16:23, 1 Jo 3:21-22 **5:14:** Jon 14:13; 16:23; 1 Jon 3:21-22 **5:16:** Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hi 6:4-6, Je 5:14-15 **5:16:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; Hibru 6:4-6; Jems 5:14-15

ia miŕgeir puvati. § 17 Arazir derazir puvatiziba da arazir kuraba. Arazir kurar aviriba ikia, egha maba gumamazibagh amima me helin ikia Godin saghon iti. Ezi arazir kurar mam iti, a gumamazibagh amima me helin ghuaghirir puvati.

18 E fo, Godin otivizir boriba me arazir kurabar gin zuir pu. Puvati, Godin otozir Otarim, Iesus, deravira Godin borir igharazibar gari. Ezi Satan bizitam me damighan kogham. 19 E fo, e Godin boriba. Egha e uaghan fo, nguazimin itir gumamazir Godin gin zuir puvatiziba, me Satanin gavgavimin apengan iti. 20 Egha e uaghan fo, Godin Otarim nguazir kamın izegha, egha e guizin God gifoghasa, a fofozim e ganingi. Ezi e, guizin God uan Otarim Kraıs Iesus ko, aningin poroghav iti. Kraıs Iesus, a guizin God. Egha a ikirimirir aghuir zurara itim e ganingi. 21 Kamaghın amizi, nan boriba, ia deravira uari bagh gan, aseba o marvir guaba o nguazimin itir bizitam ian navir averiabar aven iki guizin Godin danganim inian marki.

§ 5:16: Akar kamın mınŕarim a deraviram otozir puvati. Gumazir maba ghaze, a gumazir ovengezibav gei. Ezi marazi ghaze, an ovever namba 2in migirigiam. Ni Akar Mogomem sapta 2:11 ko 20:14in gan. Me akar kam “ovevem,” a girazi a kamakin, “helin ovenge.” 5:18: Jo 17:15, Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 5:18: Jon 17:15; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 5:19: Ro 8:10, 8:23, Ga 1:4, 1 Jo 4:6 5:19: Rom 8:10; 8:23; Galesia 1:4; 1 Jon 4:6 5:20: Ais 9:6, Mt 25:46, Jo 17:3, 1 Ti 3:16, Hi 1:8 5:20: Aisaia 9:6; Matyu 25:46; Jon 17:3; 1 Timoti 3:16; Hıbru 1:8 5:21: 1 Ko 10:14 5:21: 1 Korin 10:14

Jonin Akinafarir Namba 2

O 2 Jon

Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam osiri. Gumazamizir aviriba ghaze, a siosin mamın itir gumazamiziba bagha an osiri. A kamaghsua, me bar igharaz darazigh ifueghiva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan, kar gumazir Godin akam gasighasiziba.

E Godin guizin akam mighvira an suiragh, egh gumazamizir ifariba bagh ganam

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumazamizir guizin akam gifoziba uaghan bar ia gifonge.* ² Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge. ³ Guizin akamin arazim ko arazir igharazi darazigh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghin Afeziam God koma Krai Iesus, Godin Otarim, aning apangkuvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimin arazim e ganidi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimin gin mangam

⁴ Afeziamin Akar Gavgavim e mikemezi moghin, nin borir maba guizin akamin gin zui. Ezi ki kamaghin oregha bar akonge. ⁵ Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghin nin azangsis, ia bar uarigh ifongegh. Kar Akar Gavgavir igiam puvati. Akar Gavgavir kam fomira e ko ikia iza datirikin. ⁶ Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godin

Akar Gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira an Akar Gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimin gin mangivira iki.

Ia Kraisin akamin suiragh gavgafigh

⁷ Ia oragh. E gifarir gumazamizir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghin migeir puvati, Krai Iesus a gumazir inivafizimin min oto. Gumazir kamaghin migeim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim.† ⁸ Kamaghin ia uari bagh gan, ia bizir iniasava amiba ia da ataghiraghan marki. Kamaghin derazir puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham. ⁹ Egh gumazitam o amizitam Kraisin suren migirigiamin suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian kogham. Ezi gumazamizir Kraisin suren migirigiamin suiragha gavgavigha mamaghira itiba, Afeziam uan Otarim ko aning me ko iti. ¹⁰ Gumazitam o amizitam ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dipenimin aven mangam marki. Egh ia kamaghin a mikiman marki, God deravira ni damu. Puvati. ¹¹ Ia fo, gumazitam o amizitam dughiam gumazamizir kamaghin amibagh anidi, ia fogh suam, a uabi an ingangarir kuramin akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

¹² Ki bizir aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar akongeghasa ki ifonge, kamaghin ki ia bagh izam. Egha kamaghin, ki ia bagh akinafarimin da osiran aghua.

¹³ Nin avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.‡

1:1: Jon 8:32; 1 Pita 5:1; 1 Jon 3:18; 3 Jon 1:1 * **1:1:** Jon akar isin zuim gami. Amizir God inabazim, a siosin mam. Borir kaba, me siosin kamın aven itir gumazamiziba. **1:4:** 3 Jon 1:3 **1:5:** Jon 13:34; 15:12; 15:17; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:7-8; 3:11; 3:23 **1:6:** Jon 14:15; 14:21; 1 Jon 2:5; 2:24; 5:3 **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:1-3 † **1:7:** Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan. **1:8:** Mak 10:29-30; Galesia 3:4; Hibru 10:35-36; 11:26 **1:9:** 1 Jon 2:23 **1:10:** Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:6 **1:12:** Jon 17:13; 1 Jon 1:4; 3 Jon 1:13-14 ‡ **1:13:** Ni akar 2 Jon 1in itimin gan.

Jonin Akinafarir Namba 3

O 3 Jon

Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri, an ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumazamizir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egha Gaiusin migia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumazamizibar akurvaghham

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge. ² Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam. ³ Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui. ⁴ Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

⁵ Namakar aghuim, ni zurara deravira guizin akamin gin ghua egha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egha ni fozir puvatizir Kraisin adarasi, ni uaghan arazir aghuibar me gami. ⁶ Gumazamizir kaba nin arazir gumazamizibagh ifongezimin gun kagh itir sios mikeme. Ni God ifongezi moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangivira iki, kamaghin dera. ⁷ E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egha, Kraisin gifozir puvatizir gumazamiziba, me men

dafaribar biziba isir puvati. ⁸ Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvaghham.

Diotrefes arazir kuram gami

⁹ Ki sios bagha akinafarir mam osiri. Ezi Diotrefes uan ziam fa men gumazir dapanimin ikiasa, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati. ¹⁰ Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar me migei. A kamaghiram amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi.

Demitrius arazir aghuim gami

¹¹ Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin boriba. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me God gifozir puvati.

¹² Gumazamiziba bar Demetriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

¹³ Ki bizir aviribar ni mikimasa, egha ki da osiran aghua. ¹⁴ Ki ghaze, ki gurumra izi ni batogh ga uaningin gan uaning mikimam. ¹⁵ Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Eghti ni magh en namakaba vaghvagh kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

Jut Osirizir Akinafarim

O Jut

Akar faragha zuim

Akinafarir kamın akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godın gumamazizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimın apanibar akaba baragh dar gin mangan kogham. Akinafarir kam (ves 3) kamaghın migei, “E Godın gumamaziziba, a nighnizir gavgavimın arazir vamıram e ganıngi. Eghti gumamaziziba en nighnizir gavgavim batueghıva, akar igiatam arıghan kogham.”

Ia uan nighnizir gavgavıba bagh gan

¹ Ki Jut, ki İesusın ingangarir gumazim; egha ki Jemsın dozim. Ia God diazir gumamaziziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Kraıs İesus uabi ian gari.

² Apangkuvimın arazim ko navir amırizim ko ıgharaz darazi gifongezir arazim bar ia gifıfagh.

Godın Akar Aghuimın apanıba, me Kraısın adarazir aven ize (2 Pita 2:1-18)

³ Nan namakar aghuıba, ki faragha ingangarir God ua bar e inizir kamın, akinafarim osırıgha ia mıkimasa bar ifonge. Egha ki datırıghın kamaghın nıghnısi, ki akinafarir ıgharazim osıram. Ia uan nıghnızir gavgavıba bagh bar gavgafıgh. Egh ia Godın akar aghuimın apanıbar akaba batogh. E Godın gumamaziziba, a nıghnızir gavgavimın arazir vamıram e ganıngi. Eghti gumamaziziba en nıghnızir gavgavim batueghıva, akar igiatam arıghan kogham. Bar puvati.

⁴ Gumamazizir maba muega Kraısın adarazir aven ize. Fomıra fomıra God kamaghın mıgıa ghaze, gumamazizir kamaghın amıba me an damazimın mıtivıgh ovengam. Me akırıba ragha God gasi. Egha me Godın apangkuvimın akabagh iragha dagh amıma, da afıar arazıbar akabar mın oto. Gumamazizir kaba akırım ragha Atrıvir vamıran kam gasara. An en Ekıam Kraıs İesus.

⁵ Ia bizir kabagh fogha gıfa, ezi ki ua ian nıghnızıba fasa. Ia fo, Ekıam fomıra İsipın uan gumamazizıbar akurazıma me İsip ataki. Egha a gin gumamazizir nıghnızir gavgavım an itir puvatızıbagh asıghasıki.* ⁶ Ia enselin kurar maba, ia dagh nıghnıgh. God me ganıngızir ingangarıba me dar amuan aghua. Egha me uan danganıba ataki. Kamaghın amızı, Ekıam zurara iki mamaghıra ikıamin senbar me ike. Egha me isa kalabuzıar danganır bar mıtarıangızımın me arıki. Ezi me Kotıam Damuamin Dughıar Ekıam mızuai. ⁷ Kamaghıra, fomıra Sodom ko Gomoran gumazıba ko nguıbar ekıar anıngın boroghıra itıbar gumazıba, me uaghan enselba amızir arazımın mırarı ami. Me uarı isa arazir kurabagh anıga, egha me arazir bar kurar gumazıba ko gumazıba uarı isava akuıbagh ami. Kamaghın amızı, God me isa avır zurara isıa mamaghıra itımın, me akunızı, me ıvezir kuram ini. Bizir otıvizir kaba, ia dagh nıghnıghıva arazir kurabar gin mangan kogham.

⁸ Kamaghıra gumamazizir kaba ian nıghnızıbagh asıghasıghasa me arazir kurar kabar gıntısi. Me irebar kurabar garıma da men nıghnızıba fema me arazir bar kurar mızirızıbar uan mıkarzıbagh ami. Me Ekıamın akaba barazir puvati, egha Godın Nguıbamın itir enselin ekıaba uaghan akar kurabar me mıgei. ⁹ Ezi enselin aghuıba, akar kurabar gumazir men apanıbagh amıbav geır puvati. Dughıar kamın, enselbar faragha zuim

1:1: Matyu 13:55; Mak 6:3; Jon 17:11-12; 1 Pita 1:5 **1:2:** 1 Pita 1:2; 2 Pita 1:2 **1:3:** Filipai 1:27; 1 Timoti 1:18; 6:12; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:4 **1:4:** Galesia 2:4; Taitus 1:16; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:22 **1:5:** Ua Me İni 12:51; Dıbobonıba 14:29-30; Onger Akaba 106:26; 1 Korın 10:5; 10:9; Hıbru 3:17-19; 2 Pita 1:12 * **1:5:** Grıghın akinafarir avırir fomıra itıba, me zıar kam, “Ekıam,” osırızir puvati. Me zıar kam, “İesus,” an osiri. **1:6:** Jon 8:44; 2 Pita 2:4; 2:9; Akar Mogomem 20:10 **1:7:** Jenesıs 19:1-24; 2 Pita 2:6; 2:10 **1:8:** Ua Me İni 22:28; 2 Pita 2:10 **1:9:** Godın Arazıba 34:6; Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Sekaraıa 3:2; 2 Pita 2:11-12

Maikel, a Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghodogha Maikel akar kuratam Satan mikemezir puvati. A kamaghin migia ghaze, “Ekiam uabi nin atar ni mikemeghtima ni uan akam dukuagh.”¹⁰ Gumazamizir kaba bizibar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabav gei. Me mati asizir nighniziba puvatizibar min iti. Egha me uan inivafiziba ifongezir arazibar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasighasisi.¹¹ Me bar ikuvigham! Me Kein aruzi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, egha Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gintizir puvati, egha arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa.

¹² Ia uarigh ifongezir isar dughiabar, gumazamizir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvati, egha kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min, aminim dagh ivaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misigha givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumazamizir bar ovegeziba.¹³ Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gintizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam.

¹⁴ Enok, an Adamin ovavir borir namba 6, a Godin akam inigha izir gumazir mam in gumazir kabav gia ghaze, “Ki Ekiamin garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi.”¹⁵ A gumazamiziba bar

men araziba tuisigham. Gumazamizir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi, akar bar kurar igharazir me God gamiziba bangin, God me damuti, me bar ivezir kuram iniam.”¹⁶ Gumazamizir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemin diava puv uan ziaba fe. Egha me gumazamiziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui.

Ian nighnizir gavgavim, gavgavim ian navibar aning

¹⁷ Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ginighnigh, en Ekiam Krai Iesusin aposelba an gun mikeme.¹⁸ Me kamaghin ia migia ghaze, “Dughiar abuananabar, gumazamizir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin Arazibar aghuaghiva uan inivafiziba ifongezir arazibar gin mangam.”¹⁹ Gumazamizir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kam in gumazamizibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati.²⁰ Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiabar zurara uan nighnizir gavgavimin gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Ia Godin Duamin gavgavimin zurara God ko mikim.²¹ God bar ia gifonge. Kamaghin, ia an boroghin ikiti a zurara ia gifuegham. Ia zurara e uan Ekiam Krai Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.

²² Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf.²³ Marazi avimin iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamiram avimin me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimin arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar

1:10: 2 Pita 2:12 **1:11:** Jenesis 4:3-8; Diboboniba 16:1-35; 22:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** Esekiel 34:8; Matyu 15:13; 1 Korin 11:21; Efesus 4:14; 2 Pita 2:13; 2:17; Akar Mogomem 2:11; 20:14 **1:13:** Aisaia 57:20; Filipai 3:19; 2 Pita 2:17 **1:14:** Jenesis 5:18-24; Godin Araziba 33:2; Daniel 7:10; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7 **1:15:** Onger Akaba 31:18; Malakai 3:13 **1:16:** Jems 2:1; 2:9; 2 Pita 2:10; 2:18 **1:17:** 2 Pita 3:2 **1:18:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:1; 3:3 **1:19:** 1 Korin 2:14-15; Hibru 10:25; Jems 3:15 **1:20:** Rom 8:26; Efesus 6:18; Kolosi 2:7; 1 Tesalonika 5:11 **1:21:** Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **1:23:** Amos 4:11; Sekaraia 3:2-5; Rom 11:14; 1 Korin 3:15; Akar Mogomem 3:4

mize. Eghti dughiar ia men apangkuviba, ia Godin atiatingiva uari bagh gan. Ia Godin damazimin mizezir bizir kaba bar dar saghon iki.

E Godin ziam fam

²⁴ God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh ia an damazimin arazir kuraba puvatigh, bar akuegham. ²⁵ Kar Godin vamira, a en Akur-vazir Gumazim, a Krai Iesus en Ekiamin ingangarimin, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimin ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimin iti. A dughiaba bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

1:24: Rom 16:25; Efesus 3:20; Filipai 1:10; Kolosi 1:22; 2 Pita 3:14

1:25: Rom 16:27; 1 Timoti 1:17; 2:3; 2 Pita 3:18

Krais Akar Mogomem Isa Azenim Gati

Akar Mogomem Akar faragha zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarazi kamaghin migia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh osimtizir ekiaba ateghti, da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kam in itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi gumazamizir nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an dafarimin God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim agivamimin, gumazamizir gavgavigha ikia uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, God ivezir aghuim me daningam. God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1-3)

¹ Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati.

God uan ingangarir gumazamiziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam amadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, an akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazamizir igharazibav kimam. ² Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa. Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

³ Akar kam a Godin akam, a Godin ize. Ezi tina akar kam dipontima igharaz darazi a baraghti, a bar akongegh. Gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava ami, eghti God damuasa mikemezir biziba a adar amuam. Kamaghin amizi, gumazamiziba akar kam dipon.

*Jon nguibar 7plan aven itir siosba bagha
akam osiri*

⁴ Ki Jon, ia gumazamizir 7plan siosin Esian Provinsin itiba, ki ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh navir amirizim ia daning. ⁵ Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevem in ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.

A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimin en arazir kuraba agivazi e firiaghire. ⁶ An e gamizima, e atrivimin ofa gamir gumazamizibar otozima, God e gativazi e Godin ingangarim gami, God

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16
1:1: Daniel 2:28-29; Jon 12:49; Akar Mogomem 1:19; 4:1; 22:6; 22:16
1:2: 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9
1:2: 1 Korin 1:6; 1 Jon 1:1; Akar Mogomem 6:9
1:3: Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10
1:3: Luk 11:28; Jems 5:8; 1 Pita 4:7; Akar Mogomem 22:7; 22:10
1:4: Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5
1:4: Ua Me Ini 3:14-15; Sekaraia 3:9; Jon 1:1; Akar Mogomem 1:8; 3:1; 4:5; 4:8; 5:6; 11:17; 16:5
1:5: Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14
1:5: Onger Akaba 89:27; Aisaia 55:4; Jon 15:9; 18:37; Efesus 1:20; Kolosi 1:18; 1 Timoti 6:13; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 4:10; Akar Mogomem 3:14; 17:14
1:6: Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6
1:6: Ua Me Ini 19:6; 1 Timoti 6:16; Hibru 13:21; 1 Pita 2:5; 2:9; Akar Mogomem 5:10; 20:6

Iesusin afeziam. Zurazurara Krai ziar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Bar guizbangira.

⁷ Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami,
eghti gumamaziziba bar uari uan damazibar an ganam.
Gumazir a giniviziba,
me bar uaghan an ganam.
Eghti nguazir kamın kantriba bar,
dar gumamaziziba a ginighnigh
azi naviba bar me basemegham.
Are, bizir kam otivam.
Guizbangira.

⁸ Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei, “Kirara ki faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiam.” Kar Godin kamnangra, a datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam.

Jon Kraisin gani

⁹ Ki Jon, ki ian aveghbuar mam. Ki ia ko, e Kraisin adarasi. Ki ia ko poro, egha mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tughav gavgafi. Ki Godin akam akura, egha Iesusin gun migeir akam, ki an eghurigha an gun migia ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi, me na batuegha na isa Patmosin Arighatizimin na ati.* ¹⁰ Ekiamin dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sighamın min pamten dei. ¹¹ Tiarir kam kamaghin migei, “Bizir ni garir kaba bar,

ni akinafarimin ada osirigh, egh 7plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamin itim, ko Smernan nguibamin itim, ko Pergamum ko Taiataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamin itiba.”

¹² Ezi ki gumazir na migeimin ganasa ragha gari, golin lamın 7pla iti. ¹³ Ezi ki gumazir mamın garima, a lambar tongin tughav iti. A Gumamazizibar Otarimin min gari. A korotiar ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amighiri. ¹⁴ An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipsipin arizimin min gari, mati ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin pamtem isi. ¹⁵ An suemning mati bras, me avir ekiamin a tuazi, a isia dafozi moghin gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi. ¹⁶ A 7plan mikoveziba uan agharir guvimin dar suira. Ezi midorozir sabar mam ghumtizir pumuning ikia bar ghumi, an an akamin ikegha azenimin ize. Ezi an guam aruer angazangarir gavgavimin min pamten taghtasi.

¹⁷ Ki an ganigha an dagarimningin boroghin irigha, gumazir ovengezimin min iti. Ezi a uan agharir guvim na gisin atigha, kamaghin migei, “Ni atiatingan marki. Ki gumazir faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. ¹⁸ Egha ki gumazir angamira itim. Fomira ki areme. Datirighin ni gan, ki zurara angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ovevemın ki, koma Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin ki, ki aningın suiragha aningın ganamin

1:7: Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **1:7:** Daniel 7:13; Sekaraia 12:10; Matyu 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27; Jon 19:34; 19:37; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **1:8:** Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:8:** Ua Me Ini 3:14; Akar Mogomem 1:4; 1:17; 4:8; 11:17; 15:3; 21:6; 22:13 **1:9:** Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9 **1:9:** Filipai 1:7; 2 Timoti 1:8; 2:12; Akar Mogomem 6:9 * **1:9:** Dughiar gumamaziziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isi kalabus darighasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatizibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatizir kabar mam. **1:10:** Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2 **1:10:** Jon 20:26; Aposel 10:10; 2 Korin 12:2; Akar Mogomem 4:1-2 **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20 **1:12:** Ua Me Ini 25:37; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:20 **1:13:** Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6 **1:13:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; 10:5; Akar Mogomem 15:6 **1:14:** Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12 **1:14:** Daniel 7:9; Akar Mogomem 2:18; 14:2; 19:12 **1:14:** Daniel 10:6 **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2 **1:15:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 14:2 **1:16:** Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21 **1:16:** Efesus 6:17; Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:20; 2:1; 2:12; 2:16; 3:1; 19:15; 19:21 **1:17:** Aisai 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13 **1:17:** Aisai 41:4; 44:6; 48:12; Esekiel 1:28; Daniel 8:18; 10:10; Akar Mogomem 2:8; 22:13 **1:18:** Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:18:** Onger Akaba 68:20; Rom 6:9; Akar Mogomem 4:9

gavgavim iti.

19 “Kamaghin amizi, ni bizir ganizir kabar akaba, ko bizir datirighin itiba ko bizir gin otivamiba osirigh. 20 Ni 7plan mikovezir nan agharir guvimin itiba ko 7plan golin lambar ganigha gifa. Da mati akar mogomem, ezi dar mingarim kamakin: 7plan mikoveziba, da siosin 7plan garir enselba. Ezi 7plan lamba, da uari siosin 7pla.”

2

Efesusin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

1 Egha gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Efesusin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki uan agharir guvimin 7plan mikovezibar suigha, egha 7plan golin lambar tongin arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazi a izi.* 2 Ia Kraisin adarasi, ian arazir ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem ingarigha, tuivigha gavgafi. Egha gumazamizir kurabar aghua. Gumazamizir kaba ia migia ghaze, ‘E uaghan aposelba.’ Puvati, me aposelba puvati. Ezi ia men migirigiaba tuisigha givagha, men nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me pura gumazamizir ifavariba. 3 Gumazamiziba ian garima, ia nan ziam bangin, me arazir kurabar ia gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tugha gavgavigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati.

1:19: MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1 **1:19:** Akar Mogomem 1:1; 1:11; 2:1; 4:1 **1:20:** Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **1:20:** Sekaraia 4:2; Filipai 2:15; Akar Mogomem 1:12; 1:16; 2:1; 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20 **2:1:** Akar Mogomem 1:16; 1:20 * **2:1:** Akar kam a siosin ensel bagha zui, egha a siosin gumazamiziba amir araziba, me migei. **2:2:** 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:2:** 2 Korin 11:13; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1; Akar Mogomem 2:9; 2:13; 2:19; 3:1; 3:8; 3:15 **2:3:** Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:3:** Galesia 6:9; Hibru 12:3-5 **2:5:** Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:5:** Matyu 21:41-43; Akar Mogomem 2:16; 2:22; 3:3; 3:19 **2:6:** Sng 139:21 **2:6:** Onger Akaba 139:21 **2:7:** Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 22:2, 22:14, 22:19 **2:7:** Jenesis 2:9; Esekiel 28:13; 31:8; Matyu 11:15; Akar Mogomem 2:11; 2:17; 2:29; 3:6; 3:13; 3:22; 22:2; 22:14; 22:19 **2:8:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 22:13 **2:8:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9 **2:9:** Rom 2:17; 2 Korin 11:14-15; 1 Timoti 6:18; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:9 † **2:9:** Smernan siosin gumazamiziba, me nguazir kam in biziba bar otevegga, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11 **2:10:** Matyu 10:22; 10:28; 24:13; 2 Timoti 4:8; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:11

4 “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia bar faraghavira nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, ezi datirighin puvati. 5 Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir ia faragha amizibagh nighnigh, uan navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibar amu. Ia kamaghin damuan koghti, ki ia bagh izi ian itir lam batuegham. 6 Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua.

7 “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighi, me ikirimirir aghuim anidir tememin daghebar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir azenimin iti.”

Smernan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

8 Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Smernan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. Ki fomiram areme, egha ua dikavigha datirighin ki angamira iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi. 9 Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiziba ko biziba bar puvatizir arazim gifo. Ezi puvati. Ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ki fo, gumazamizir maba girakirangin

akar kurabar ia miġia ghaze, me Judan adarasi. Ezi me Judan adarazi puvati. Me guizin Satanin adarasi.† 10 Ia kiran oveghangin mizazitaba iniam, eghti bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia uari bagh ganigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin amizi, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10plan dughiar osimtiziba ko mizazitaba ateram. Egh ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgavigh mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiamin otoghti, ki ikirimirir aghuimin ivezir aghuarimin min pura ia daningam.

11 “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ovever namba 2 me gasighasighan kogham. Bar puvati.”

Pergamumın nguibar ekiamın itir siosın zuir akam

12 Gumazir kam kamaghin ua na miġei, “Ni Pergamumın nguibar ekiamın itir siosın garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki midorozir sabar ghumtizir pumuning itimin suira, ezi a bar ghumi. Ki akar kam ni bagha anemadazi, a izi. 13 Ki nguibar ia itim bar deragha a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kamın iti. Ezi ia nan ziamın tugha gavgavigha, nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir mam Antipas, a gumazir nan akam akurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamın gin zui, ezi me ian nguibar ekiar Satan itimin a misoghezi an areme. Dughiar kamın

ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati.

14 “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ian tongin gumazamizir maba iti, me Balamın suren akabar suiragha gavgavighavira iti. Fomira Balam kamaghin Balakin sure gami, eghti a tuavir kuramın Israelian akakagh me damuti, me arazir kuramın iregham. Ezi Balak Israelian nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami. 15 Kamaghira, ian tongin gumazamizir maba ikia, egha Nikolasın adarazir akabar gin zui. 16 Kamaghin amizi, ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiran oveghangin ia bagh izi, egh gumazamizir kaba uan akamın itir midorozir sabamın me misogham.

17 “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki vaghvagh manan dagher datirighin muegav ititaba me daningam. Egh ki dagiar ghurghuritaba me daningam. Egh dagiar kabar ki men ziar igiaba osirigham, eghti gumazitam ziar kabagh foghan kogham. Gumazamizir dagiar kaba iniziba, merara dagh fogham.”†

Taiatairan nguibar ekiamın itir siosın zuir akam

18 Gumazir kam kamaghin ua miġei, “Ni Taiatairan nguibar ekiamın itir siosın garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki Godin Otarim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimın min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezı moghin isia

2:11: MAA 13:9, 20:14, 21:8 2:11: Akar Mogomem 13:9; 20:14; 21:8 2:12: Ais 49:2, MAA 1:16 2:12: Aisaia 49:2; Akar Mogomem 1:16 2:13: MAA 3:8 2:13: Akar Mogomem 3:8 2:14: Nam 22-24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 2:14: Diboboniba 25:1-3; 31:16; Godin Araziba 23:4; Aposel 15:29; 1 Korin 6:13; 8:9; 2 Pita 2:15; Jut 1:11 2:16: Ais 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 2:16: Aisaia 11:4; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 3:11; 19:15; 19:21; 22:7; 22:12; 22:20 2:17: Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Ais 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 2:17: Ua Me Ini 16:4; 16:14-15; 16:33-34; Aisaia 62:2; 65:15; Jon 6:48-50; Akar Mogomem 2:7; 2:11; 3:12; 19:12 † 2:17: Manan daghem, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimın aruima, God a isa me ganingi. Ni Ua Me Ini 16, ko Ighiam 78:24in gan. 2:18: MAA 1:14-15 2:18: Akar Mogomem 1:14-15

angazangarim taghtasi. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. ¹⁹ Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifongegha, nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvasi, egha osimtiziba ia bativima, ia tughavavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira.

²⁰ “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamaghin migia ghaze, a Godin akam inigha izir amizim. Ezi bar puvati, a nan ingangarir gumazamizibagh ifara egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami. §

²¹ A navim gighasa, kamaghin ki anetaghizima, a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagha navim giraghan aghua. ²² Ia uari bagh ganigh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam. ²³ Ki uaghan an boribav sueghti me arimighiregham. Eghti siosba bar kamaghin fogham, ki bar gumazibar naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir arazibar mirara ivezim isi vaghvagh ia daningam.

²⁴ “Ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kam in akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, ‘Satanin

akar mogomeba,’ ia an fozim inizir puvati. Ki kamaghin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia darighan kogham. ²⁵ Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh mighirigh mamaghira iki, mangi dughiar ki izamim.

²⁶ “Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, nan arazibar gin mangiti, biziba bar givaghamin dughiar otoghti, ki gumazamizir kaba, kantriba bar dar gumazamizir dapanibar ikiamin gavgavim isi me daningam.

²⁷ Eghti me atrivimin gavgavim sara me ganiva me abighirarigham, mati gumazim ainin aghorimin suiragha nguazir miner mam abiagharisi.

“Ingangarir nan afeziam gumazamizibar ganasa na ganingizimin mirara ki ingangarir kam me daningam. ²⁸ Ki uaghan mikovezir bar mizaragharam otivir kam me daningam.

²⁹ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

3

Sardisin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

¹ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Sardisin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki Godin duar 7plan gari, egha ki 7plan mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fo. Me ia migia ghaze, ‘Sardisin itir sios, an angamira iti.’ Ezi puvati, ia ariaghiregha gifa.

² Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar deragham. Kamaghin amizi, ia osegh daguraguim

2:20: 1 Kin 16:31, 2 Kin 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1 Ko 10:19, MAA 2:14 **2:20:** 1 Atriviba 16:31; 2 Atriviba 9:7; Aposel 15:20; 15:29; 1 Korin 10:19; Akar Mogomem 2:14 § **2:20:** Jesebel, an amizir kurar mam in ziam. Fomira Israelian atrivir amizimin ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 Atriviba 18:4, ko 19:1-2, ko 2 Atriviba 9:3-37 in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba in izi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kam in, me ti ziar kam Jesebel a gati. **2:21:** Ro 2:4, MAA 9:20 **2:21:** Rom 2:4; Akar Mogomem 9:20 **2:23:** Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 **2:23:** Onger Akaba 7:9; 62:12; Jeremaia 11:20; 17:10; Rom 8:27; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 20:12-13 **2:25:** MAA 3:11 **2:25:** Akar Mogomem 3:11 **2:26:** Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4 **2:26:** Matyu 19:28; 1 Korin 6:3; Akar Mogomem 20:4 **2:26:** Onger Akaba 2:8-9 **2:27:** Dan 7:22, MAA 12:5 **2:27:** Akar Mogomem 12:5 **2:28:** MAA 22:16 **2:28:** Akar Mogomem 22:16 **3:1:** MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6 **3:1:** Akar Mogomem 1:4; 1:16; 2:2; 5:6

atakigh. Ian araziba, bar ovegezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar aning. ³ Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, bar deraviram an gin mangi. Ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki ia bagh izamim gifoghan kogham.

⁴ “Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumazamizir kabar araziba derazi, ki me uabin toro, ezi kamaghin amizi me korotiar ghurghuribar aghuigh na ko daruam. ⁵ Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, korotiar ghurghurir kamagh garitam arughti, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, ki men ziaba angarighan kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir kamun gun mikim suam, me konanaba. ⁶ Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

⁷ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki dughiaaba bar zuegha God baghavira iti, ezi nan akar dikiriziba da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam

ni bagha anemadazima a izi. ⁸ Ki ia amir araziba bar dagh fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan akamin gin ghua, egha akirim ragha nan ziam gasarazir puvati. ⁹ Ia Satanin adarazigh fo, me kamaghin migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumazamiziba. Ia orakigh. Ki gumazamizir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh, egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge. ¹⁰ Ia nan akamra gin ghuava osimtizir ia bativiba ia dar aven tughavir gavgavighavira iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumazamiziba bar, men nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgaviz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otoghti, dughiar kamun ki ian ganti ia deragham.

¹¹ “Ki bar kiran oveghangin ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim okemeghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh. ¹² Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki gumazamizir kaba damighti me nan Godin Dipenimin dipenir akinibar min tughiv ikiam. Egh me Godin Dipenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki gumazamizir kabar, uan Godin ziam men osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalem in igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighiram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumazamizir kabar uaghan men osirigham. ¹³ Tina kuarimning iti, an

3:3: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15 **3:3:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 1 Tesalonika 5:2; 5:6; 1 Timoti 6:20; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 2:5; 16:15 **3:4:** Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 **3:4:** Jut 1:23; Akar Mogomem 6:11; 7:9; 7:13 **3:5:** Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 **3:5:** Ua Me Ini 32:32-33; Onger Akaba 69:28; Matyu 10:32; Luk 10:20; 12:8; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:18; 19:8; 20:12 **3:7:** Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 **3:7:** Jop 12:14; Aisaia 22:22; Luk 1:32; Aposel 3:14; 1 Jon 5:20 **3:8:** 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2 **3:8:** 1 Korin 16:9; 2 Korin 2:12; Akar Mogomem 2:2 **3:9:** Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9 **3:9:** Aisaia 43:4; 45:14; 49:23; 60:14; Akar Mogomem 2:9 **3:10:** Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9 **3:10:** Aisaia 24:17; Luk 21:19; 2 Timoti 2:12; 2 Pita 2:9 **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20 **3:11:** Filipai 4:5; Akar Mogomem 2:10; 2:16; 2:25; 22:7; 22:12; 22:20 **3:12:** Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2 **3:12:** Aisaia 62:2; 65:15; Esekiel 48:35; Galesia 4:26; Hibru 12:22; Akar Mogomem 14:1; 21:2

akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

Laodisian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

¹⁴ Gumazir kam ua kamaghin miġei, “Ni Laodisian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki gumazir ‘guizbangira’ miġeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira miġia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi. ¹⁵ Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ki kamaghin ifonge, ia orangigh iki, o ia feng iki. ¹⁶ Ezi puvati. Ia mong, ganadamra fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akamin ian mighasava ami.

¹⁷ “Ia kamaghin miġia ghaze, ‘E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitam in otevir puvati.’ Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumazamiziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha damaziba okavigha bibiabara iti. Egha ia uari bizir kam gifozir puvati.*

¹⁸ “Kamagh amizi, ki nighnizir kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumazamiziba ian ganti ia bibiabara ikiva, aghumsighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam.

¹⁹ “Gumazamizir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi,

ia uan araziba akirsi gavgavigh uan navibagh iragh.

²⁰ “Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Ia nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangi ia ko ikiam. Egh ki ia ko damam, eghti ia na ko damam.

²¹ “Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amaman-gatighti me na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, uan afeziam ko an atrivir dabirabim gaperu. ²² Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

Sipsipin Nguzim Godin Nguibamin akinafarim kuizima bizir kuraba nguazimin gumazamiziba batifi

4

(Sapta 4--11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

¹ Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiagherigha iti. Ezi gumazir ki faragha oraghizim, a faraghavira pamten sigham in min nan diazim, a datirighin ua kamaghin na miġei, “Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham.” ² Ezi Godin Duam zuamira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki garima, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir

3:14: Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6 **3:14:** Aghuzir Akaba 8:22; Aisaia 65:16; 2 Korin 1:20; Kolosi 1:15; Akar Mogomem 1:5; 19:11; 22:6 **3:15:** Ro 12:11, MAA 2:2 **3:15:** Rom 12:11; Akar Mogomem 2:2 **3:17:** Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8 **3:17:** Hosea 12:8; Luk 12:21; 1 Korin 4:8 * **3:17:** Laodisiaba uari uan damazibar gara ghaze, me bizir aviriba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar min iti. Ni Akar Mogomem 2:9in gan. **3:18:** Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3,, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15 **3:18:** Aisaia 55:1; Matyu 13:44; 2 Korin 5:3; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:5; 4:4; 7:13; 16:15 **3:19:** Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 **3:19:** Aghuzir Akaba 3:12; 1 Korin 11:32; Hibru 12:6; Jems 1:12; Akar Mogomem 2:5 **3:20:** Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 **3:20:** Luk 12:37; Jon 14:23 **3:21:** Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27 **3:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 2:26-27 **4:1:** MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6 **4:1:** Akar Mogomem 1:1; 1:10; 1:19; 11:12; 22:6 **4:2:** Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10 **4:2:** Onger Akaba 47:8; Aisaia 6:1; Jeremaia 17:12; Akar Mogomem 4:9; 17:3; 21:10 **4:2:** Esekial 1:26-28; 10:1

kam gaperaghav iti.* ³ Gumazir kamın guam dagiar jaspera ko dagiar konilian aghevımın mın taghtası. Ezi ekianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki ekianir kamın gari a emeralın dagiar garımın mın taghtası. ⁴ Ezi 24plan atrivir dabirabir igharaziba, atrivımın dabirabir kam okari. Ezi 24plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghuigha golin ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivımın golin dapanir asuaba men dapanibar iti. ⁵ Ezi ki garima, onımarıba atrivir dabirabımın otivaghıra tintınıbar sıgha taghtası. Ezi ki orazi nıgınir ekiam otozi overiam tıngaghe. Ezi atrivir dabirabımın guamın 7plan adenıba isia iti. Adenir 7plan kaba da 7plan Godın duaba. ⁶ Atrivir dabirabımın guamın bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasın an ingarızı, a bar zuegha taghtası.

Ezi bizir angamıra itir 4pla, atrivir dabirabim okarıgha tuıvıghav iti. Bizir angamıra itir 4 plan kaba, da damazir avırıba itıma da men mıkarzıba bar da ave, egha uaghan dar akıragharıbar iti. ⁷ Faraghavıra itir bizir angamıra itim, a mati laion. Ezi bizir angamıra itir an gırara itim, a mati bulmakaun apurım. Ezi bizir angamıra ikıa anıngın gırara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamıra itir men gırara itim, mati kuarazir bagamın mın pın mıghava arui. ⁸ Bizir 4plan angamıra itir kaba, da 6plan avızıba bar vaghvagha men iti. Ezi men mıkarzıba damazir avırıba da ave, egha uaghan men avızıbar apengan iti. Egha arueba ko dımagarıbar kamaghın mıgei:

* **4:2:** Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezın kamın Jon guızın an ziam dibora ghaze, a God. Ezi gın moghıra, sapta 7:10ın akam kamaghın mıgia ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam. Ezi God, gumazımın mın garir puvati. Jon Godın angazangarir ekiam ko ziar ekiam bıaghırıgha ıgharagha otıvızıbar ganıgha, egha dagh ısın akar ısın zuımın God mıgei. **4:4:** MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:4:** Akar Mogomem 3:18; 6:11; 11:16; 19:14 **4:5:** Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:5:** Ua Me Ini 19:16; Esekiel 1:13; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 **4:6:** Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 1:22; Akar Mogomem 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 10:14 **4:8:** Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:8:** Aisaia 6:2-3; Esekiel 1:18; 10:12; Akar Mogomem 1:4; 1:8 **4:9:** Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:9:** Daniel 4:34; 6:26; 12:7; Akar Mogomem 1:18; 4:2; 4:10; 5:14; 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:10:** Akar Mogomem 4:4; 4:9; 5:1; 5:7-8; 5:13-14; 6:16; 7:15; 19:4; 21:5 **4:11:** Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6 **4:11:** Aposel 17:24; Efesus 3:9; Kolosi 1:16; Akar Mogomem 5:12; 10:6 **5:1:** Ais 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4 **5:1:** Aisaia 29:11; Esekiel 2:9-10; Daniel 12:4

“Ekiam, a Godın Gavgavıba Bar Itım.
Egha a bizir kuraba bar dar saghon
ıkia a bar zue.
A bar zue,
a bar zue.
A fomıra ikıa,
egha datırıghın ikıa,
egh gın uamategh ızam.”

Me mıgırıgıar kam gamua mamaghıra ikıa
egha avughsazıba puvati.

⁹ Bizir angamıra itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamıra itim. Egha me an ziam fava, egha a mınabi. Ezi bizir 4plan angamıra itir kaba zurara dughiabar kamagh amuvıra itıma, ¹⁰ 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazımın guamın tevıba apırı. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golin dapanir asuaba isia da isa atrivir dabirabımın guamın boroghın da akuri. Egha kamaghın ıghıam gamı:

¹¹ “Nı en Ekiam, en God.
Nı bizıba bar dar ingarı.
Egha nı uan ifongıamın,
bizıba bar dar ingarızıma da otıfi,
ezi datırıghın bizıba bar iti.
Kamaghın amızı, nırara e uarı nın torogha
nın zıam bar pın aneti.
Gumazamızıba bar nı bagh bar akuegh,
egh nın zıam fıva,
nın gavgavımın apengan ikıam.”

5

Akınafarır rıghızır mam, Jon an gari

¹ Kı garıma gumazır atrivir dabirabim gaperaghav itımın agharır guvımın,

akinafarir mam iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me riga mighirizim, ezi akinafarir kam osiziriba an vuem ko vuem sara iti. Me a riga 7plan danganibar kendelin grisın pamten da mighini. ² Ezi ki enselin gavgavir mamın garima a pamten kamaghın diava azangsi, “Tina gumazir aghuir God uabin torozim, an akinafarimın itir kendelin grisba adeghıva, akinafarir kam onegham?” ³ Overiamın itir gumazamiziba, o nguazimın itir gumazamiziba, o nguazimın apengan itir gumazamiziba, men tav akinafarir kam onegh, egh an aven ganan kogham. ⁴ Ki gari, gumazitam o amizitam akinafarir kam onegh an aven ganamin gavgaviba puvati. Kamaghın amizi ki puvırama aravıra iti. ⁵ Ezi gumazir dapanibar mav kamaghın na migei, “Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionın kam Judan adarazir atrivimın oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitın ovavim, egh a midorozim gamua uan apanim abıragha gıfa. Kamagh amizi, me akinafarimın 7plan kandelın, grisın mighıniziba adegh, akinafarir kam onegham.”

Jon Sipsipın Nguzimın gari

⁶ Ezi ki gari, Sipsipın Nguzir mam, me a misoghezi an aremezi moghın gara tughav iti. An atrivir dabirabim ko 4plan angamıra itir bizibar tongın tughav iti, ezi gumazir dapanibar dabirabiba an okarigha iti. Sipsipın Nguzir kam 7plan komba ko 7plan damaziba iti, kar Godın duar 7pla. God me amadazıma me nguazir kam bar a garui. ⁷ Ezi Sipsipın Nguzim ghua gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimın agharir guvimın, akinafarir kam ini. ⁸ An akinafarir kam inigha gıvazıma, 4plan bizir angamıra itir kaba ko 24plan gumazir dapanir kaba Sipsipın Nguzimın boroghın uan teviba

apiri. Gumazir dapaniba vaghvagha gitan mın garir biziba ko golin itaribar suiki. Itarir kaba, pauran migharir mughuriar aghuim zuim, bar dagh izifa. Bizir kam kamakın, Godın gumazamiziba God ko migeir arazim. ⁹⁻¹⁰ Egha me ighiar igiar mam kamaghın a gami:

“Me ni misoghezi ni areme,
egha nın ghuzimın
ni gumazamiziba God bagha me
givese.

Ni anababa bar, dar gumazamizir maba
ko,
nguıbar akaba bar ko,
mikarzir igharagha gariba bar ko,
kantriba bar dar gumazamiziba,
men marasi,
ni me givese.

Egha ni me gamizıma
me atrivimın adarazir otivigha,
ofa gamir gumazamizibar mın ikia,
en God bagha ingari.

Egh me atrivibar iki,
egh nguazimın gumazamizibar
ganam.

Kamaghın amizi, God ua bagha nın torozi,
ni akinafarim inigh
kendelin grisba adegham.”

Me Sipsipın Nguzimın ziam fe

¹¹ Egha ki ua gara enselin tiarir avırir maba barasi. Men dibobonim handet milienin avırıba ko tausen tausenın avırıba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamıra itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuivighav iti. ¹² Me pamten dia kamaghın ighiam gami:

“Sipsipın Nguzir me misoghezi aremezir
kam,
e an uarir torogha
an ziam bar pın aneti.

A ziar ekiam ko

5:5: Stt 49:9; Ais 11:1, 11:10; Ro 15:12; Hi 7:14; MAA 6:1, 22:16 **5:5:** Jenesis 49:9; Aisaia 11:1; 11:10; Rom 15:12; Hibru 7:14; Akar Mogomem 6:1; 22:16 **5:6:** Ais 53:7; Sek 4:10; Jo 1:29; 1:36; MAA 1:4; 4:5; 5:9; 5:12; 13:8 **5:6:** Aisaia 53:7; Sekaraia 4:10; Jon 1:29; 1:36; Akar Mogomem 1:4; 4:5; 5:9; 5:12; 13:8 **5:7:** MAA 4:2; 4:10 **5:7:** Akar Mogomem 4:2; 4:10 **5:8:** Sng 141:2; MAA 4:8-10; 8:3-4; 15:2 **5:8:** Onger Akaba 141:2; Akar Mogomem 4:8-10; 8:3-4; 15:2 **5:9-10:** Ua Me Ini 19:6; Onger Akaba 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; Aisaia 42:10; 61:6; Aposel 20:28; Efesus 1:7; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19; 2:5; 1 Jon 1:7; Akar Mogomem 1:6; 14:3; 20:6; 22:5 **5:11:** Sng 68:17; Dan 7:10; Hi 12:22; MAA 4:4-6 **5:11:** Onger Akaba 68:17; Daniel 7:10; Hibru 12:22; Akar Mogomem 4:4-6 **5:12:** 1 Sto 29:11; MAA 5:6 **5:12:** 1 Eghaghanıba 29:11; Akar Mogomem 5:6

bizir aghuir aviriba ko
fofuzir aghuiba ko
gavgavir ekiam iti.

E an ziam fiva
a bagh bar akongegh
a minamam.”

¹³ Egha ki God ingarizir gumazamiz-
iba ko biziba bar men ighiam barasi, kar
bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba
ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin
itiba kamaghin migei:

“Gumazir uan atrivir dabirabim gapi-
aghirim ko,
Sipsipin Nguzim uaghan,
e zurazurara aning minabivira
ikiam.
Egh aningin ziar ekiamning fiva,
aning bagh bar akongegh,
egh aningin gavgavir ekiamin
apengan iki
zurara mamaghira ikiam.”

¹⁴ Ezi 4plan bizir angamira itiba kamaghin
migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir da-
paniba uan teviba apirigha aningin ziamn-
ing fe.

6

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

¹ Ki Sipsipin Nguzimin garima, an
akinafarir 7plan kendelin grisba itir kam
suir, egha kendelin grisba faraghavira
itim adangi. Ezi ki orazi, 4plan bizir
angamira itir kabar mav kamaghin migei,
ezi an tiarim mati ararim dagarvagha,
kamaghin migei, “Ni izi!” ² Ezi ki ua
gara egha hoziar ghurghurir mam
garima, gumazim barir pim
suiragha a gapera. Me atrivimin dapanir asuar
mam a ganingi, ezi a midorozim gamua
uan apanim abirazi moghin zui, egha

midorozir aviribagh amua uan apaniba
abira ghuavira iti.

³ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
kandelin grisba namba 2 adangi, ezi
ki orazi, bizir angamira itir namba 2
kamaghin migei, “Ni izi!” ⁴ Ezi hoziar
igharazim azenan izi, an aghefe. Me
gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim
ganingi, kar gavgavir nguazimin gumaza-
mizibar dughiar aghuim a givamim, eghti
gumaziba igharaz daraziv soghtima me
arimighiram. Ezi me midorozir sabar
ekiar mam ingangarir kam damuasava a
ganingi.

⁵ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
kendelin grisba namba 3 adangi, ezi ki orazi
bizir angamira itir namba 3 kamaghin
migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara, egha hoziar
pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav
itim a skelin mam uan dafarimin an suira.
⁶ Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim
bizir angamira itir 4plan kabar tongin
kamaghin migei, “Ni mangi uan ingan-
garim damu, eghti gumaziba bar daghebar
otevegham. Kamaghin, gumazim dughiar
vamiran ivezim inigh, a witin min
muziarir vamira o balin min
muziarir 3plara givezam. Egh ia olivin teme-
ba ko wainin ikariziba gasighasighan marki,
eghti olivin boreme ko wain ikivira ikiam.”*

⁷ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
kendelin grisba namba 4 adangizima,
ki orazi bizir angamira itir namba 4
kamaghin migei, “Ni izi!” ⁸ Ezi ki ua
gara hoziar iangurimin gari. Ezi gumazir
a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi
Gumazamizir Oveaghuezipar Nguibam,
an Ovevem
girara izi. God gavgavim
kamaghin aning ganingi, aning nguazimin
itir gumazamiziba 4plan okoruabar me
tuiragh, egh okoruar kabar aven, aning
okoruar vamira misueghti an aremegham.
Aning midorozir sabamin gumazamiz-
ibav sueghti, me arimighiram, eghti an-

5:13: Ro 9:5, Fl 2:10, 1 Ti 6:16, 1 Pi 4:11, MAA 4:2, 4:10, 6:16, 7:10 **5:13:** Rom 9:5; Filipai 2:10; 1 Timoti 6:16; 1 Pita 4:11; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 6:16; 7:10 **6:1:** MAA 4:6-7, 5:1, 5:5-7 **6:1:** Akar Mogomem 4:6-7; 5:1; 5:5-7 **6:2:** Sek 1:8, MAA 6:3, 6:6, 14:14, 19:11 **6:2:** Sekaraia 1:8; Akar Mogomem 6:6; 14:14; 19:11 **6:4:** Sek 1:8, 6:2 **6:4:** Sekaraia 1:8; 6:2 **6:5:** Sek 6:2, 6:6 **6:5:** Sekaraia 6:2; 6:6 **6:6:** Ese 5:12, 5:17 **6:6:** Esekiel 5:12; 5:17 * **6:6:** Vezin kam
mingarim kamaghin migei, Dagheba bar otevegham eghti daghebar ivezim bar pin ghuavanabogham. **6:8:** Jer 15:1-3, Ese 5:12, 5:17, 14:21, 33:27, Sek 6:3 **6:8:** Jeremaia 15:1-3; Esekiel 5:12; 5:17; 14:21; 33:27; Sekaraia 6:3

ing mītiriar ekiam damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti aning ruarimin itir asizir atiaba amangiti da mangi me misoghti me arimighiram.

⁹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisın namba 5 adangizi, ki garima, gumazamizir ovengezibar duaba Godin ofa gamir dakozim apengan iti. Gumazamizir kaba faragha Godin akamin suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, bizir kam bangin apaniba me misoghezi me ariaghire. ¹⁰ Duar kaba dia kamaghin migei, “Gavgaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimin itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimin izevim ikarvagh!” ¹¹ Egha me gumazamizir kaba vaghvagha korotiar ghurghurir ruariba me ganingi, egha kamaghin me migei, “Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. Gumazamizir apaniba misueghti arimighiramibar dibobonim, God a gifogha gifa, eghti apaniba gumazamizir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimin izevim ikarvagham.”

¹² Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisın namba 6 adangi, ezi ki ua garima mikimkizir dafam nguazimin oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar aghevegha ghuzimin min gari. ¹³ Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aminim fighin temem givaima,

fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri. ¹⁴ Overiam mati, akinafarir bar dafam me a righa anetizi moghin, a uan danganim ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, sivagha ghue.

¹⁵ Ezi nguazimin atriviba ko gumazamizir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumazamiziba ko gumazamizir gavgaviba ko pura ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghireziba, me bar moghira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangin monge. ¹⁶ Egha me kamaghin mighsiaba ko dagiar ekiabar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin guamin e modogh, egh uaghan Sipsipin Nguzimin aningagharimin e modogh!” ¹⁷ E fo, aningın aningagharimin dughiar ekiam datirighin otozi aning gumazamizibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti gumazitam aningın aningagharim iriagh, angamira ikian kogham!”

7

144,000plan Israelin gumazamiziba, God me ginabazir osizirim, enselba me garisi

¹ Bizir kaba givazi ki garima, enselin 4pla nguazimin 4plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimin 4plan aminibar tuaviba apiri, eghti aminim mangi ongarim ko nguazim ko temeba bar dagh ivangan kogham. ² Ezi ki enselin igharazimin garima, an aruem anadi naghin ikeghav anadi. A Godin Zurara Itim inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4plan God

6:9: 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10 **6:9:** 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:9; 8:3; 12:17; 19:10 **6:10:** Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:10:** Godin Araziba 32:43; Onger Akaba 78:10; Akar Mogomem 11:18; 16:7; 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:11:** Hibru 11:40; Akar Mogomem 3:4-5; 3:18; 7:9; 7:13-14; 14:13; 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:12:** Aisaia 13:10; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Aposel 2:20; Akar Mogomem 8:12; 11:13; 16:18 **6:13:** MAA 8:10, 9:1 **6:13:** Akar Mogomem 8:10; 9:1 **6:13:** Aisaia 34:4 **6:14:** Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:14:** Jeremaia 4:24; Hibru 1:12-13; Akar Mogomem 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:15:** Aisaia 2:10; 2:19-21 **6:16:** Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:16:** Hosea 10:8; Luk 23:30; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 9:6 **6:17:** Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **6:17:** Onger Akaba 76:7; Aisaia 13:6; Joel 2:11; Nahum 1:6; Sefanaia 1:14; Malakai 3:2; Akar Mogomem 16:14 **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5 **7:1:** Jeremaia 49:36; Daniel 7:2; Sekaraia 6:5 **7:3:** Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4 **7:3:** Esekiel 9:4-6; Akar Mogomem 6:6; 9:4; 14:1; 22:4

ongarim ko nguazim gasighasighamin gav-
gavim aningiziba pamten men dei. ³
A kamaghin migei, "Ia zuamira nguazim
ko ongarim ko temebagh asighasighan
marki. God uan ingangarir gumazamiz-
ibagh inaba. E faragh uan Godin in-
gangarir gumazamiziba, inabazir osizirim
men guabar an osirigh givaghti, ia gin biz-
ibagh asighasigh."

⁴ Ezi ki orazi, me inabazir gumaza-
mizir osizirim inizibar dibobonim dibori.
Me 144,000plan gumazamiziba, inabazir
osizirim me garisi, me Israelin kantrin
aven itir 12plan anababa, vaghvagha men
varazira, osizirim ini.*

⁵ Kamaghin amizi 12,000plan Judan an-
abamin aven itir darasi,
me inabazir osizirim ini,
ezi 12,000plan Rubenin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Gatın anabamin adarasi,
⁶ ezi 12,000plan Aserin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Naptalin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Manasen anabamin
adarasi,
⁷ ezi 12,000plan Simeonin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Livain anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Isakarın anabamin adarasi,
⁸ ezi 12,000plan Sebulunin anabamin
adarasi,
ezi 12,000plan Josepin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Benjaminin anabamin
adarasi.

Gumazamizir kaba, God me ginabazir os-
izirim ini.

Gumazamizir bar avirim Godin ziam fe

⁹ Egha ki gin ua garima, gumazamizir
avirim uari akuvagha iti. Gumazitam
men avirim mengan iburagham. Gumaza-
mizir kaba, me kantriba bar ko anababa
bar ko mikarzir igharagha gariba bar ko
nguibabar akaba bar dar gumazamiziba,

men marazira izegha iti. Egha me atrivir
dabirabim ko Sipsipin Nguzimın guamin
tuivighav iti. Me korotiar ghurghurir
ruariba aghuigha, uan agharibar okavir
aghuabar suiki. ¹⁰ Egha Me pamten kam-
aghin dei:

"En Godin uan atrivir dabirabim gaper-
azim,
ko Sipsipin Nguzim,
aningra en akuragha en apanim
abira.
Kamaghin amizi, e aningin ziamning
fe."

¹¹ Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim
ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir
dapaniba okarigha, tuivighav iti. Egha
atrivir dabirabimın garava teviba apira
uan guaba nguazim mituagha, Godin ziam
fe. ¹² Me kamaghin migei:

"Guizbangira!

E ziar ekiam uan God daning,
egh a bagh bar akongegham,
egh kamaghin mikim suam,
an fofozim bar pin iti.

Egh a minabiva,
egh an ziam fam.

A gavgavir ekiam iti,
eghti e an gavgavimın apengan ikiam.
Dughiabar zurara bizir kaba bar
moghirama Godin biziba.
Bar guizbangira!"

Kraisin adarasi, men osimtizim gifa

¹³ Ezi gumazir dapanibar mav kam-
aghin nan azara, "Gumazamizir korotiar
ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me
taia? Me managhira ikeghe ize?"

¹⁴ Ezi ki kamaghin an akam ikara, "Gu-
mazir ekiam, ni uabi fo." Ezi a kamagh na
migei:

7:4: MAA 9:16, 14:1-3 **7:4:** Akar Mogomem 9:16; 14:1-3 * **7:4:** Osizirim kamnagh "Israelin kantrin aven itir 12plan anababar," gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimın ghuzim. Ezi Israelia me ghaze, anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui. **7:9:** Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9 **7:9:** Rom 11:25; Akar Mogomem 3:5; 3:18; 4:4; 5:9 **7:10:** Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13 **7:10:** Aisaia 43:11; Jeremaia 3:23; Hosea 13:4; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 5:13 **7:12:** MAA 5:12-14, 11:17 **7:12:** Akar Mogomem 5:12-14; 11:17 **7:13:** MAA 3:18 **7:13:** Akar Mogomem 3:18 **7:14:** Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9 **7:14:** Aisaia 1:18; Daniel 12:1; Matyu 24:21; Mak 13:19; Hibru 9:14; Akar Mogomem 1:5; 6:9

“Gumamazir kaba me uan apanibar da-
faribar osimtiziba ko mizazir ekiaba
ini.

Ezi osimtizar dugham datirighin
gifa.

Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin
ghuzimin da ruegha,
dagh amizi, da ghurghuri.

¹⁵ Kamaghin amizi, me atrivir dabirabimin
guamin tuifi.

Egha dimagariba ko aruebar an
dipenimin ikia
egha an ingangarim gami.

Ezi Godin atrivir dabirabir kam gaper-
aghav itim,
a uabi me ko iki egh me geghuvam.

¹⁶ Eghti mitiriaba ua men aghan kogham,
eghti kuariba ua men piran kogham.

Eghti aruer arizir mikarziba puvira dagh
aboim,
ua men mikarzariba isian kogham.

¹⁷ Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin
tongira ikia,
egha me geghufi.

Egh a me inigh nguazimin aven ivemarir
dipar atuir danganimin mangam,
kar dipar ikirimirir zurara itim
anidim.

Egh God bar men damazibar temeriba
adizighti
da misigham,
eghti me uam azian kogham.”

8

*Sipsipin Nguzim akinafarir righizimin
kendelin gris in abuananam adangi*

¹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
itir kendelin gris in namba 7 adangi, ezi
Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir

puvatizi, migirigiatam uaghan otivir pu-
vatigha, ghua mong dughiar ruarimin tu. ²
Ezi gin ki 7plan enselbar garima, me Godin
guamin tuivigha 7plan sighabar suiki.

³ Ezi enselin igharazim iza ofa gamir
dakozim boroghin tughav iti. A golin
miner mam in suira, miner kam, me
an aven paura tuazi a isia migharir
mughuriar aghuim otifi. Ezi me pauran
avirir maba a ganingi, eghti a Godin gu-
mazamizibar azangszibar sara isafuragh,
atrivir dabirabimin guamin mangiva
golin ofa gamir dakozimin God bagh ofa
damuam. ⁴ Ezi pauran isir migharir
mughuriar aghuim ko Godin gumaza-
mizibar azangsziba, da uari inigha
enselin Godin damazimin tughav itir
kamin dafarim ategha ghuavanadi. ⁵ Ezi
ensel miner migharir mughuriar aghuim
itim inigha ofa gamir dakozimin ghua
avim inigha minem garu, egha minem
akunizima a nguazim giri. An anakunigha
givazima, arariba dagarvazima niginir
ekiam oto, ezi overiamin onimariba tagh-
tagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4pla sighabagh ivi

⁶ Ezi 7plan enselin, sighar 7plan suighizir
kaba, me dagh iviasava ami.

⁷ Ezi faragha zuir ensel uan sigham
givima, amozir ofizir ekial dagaibar min
gariba ko avim, aning ghuzim sara isa-
furagha nguazim giri. Ezi me nguazim
ko temeaba 3plan okoruabar vaghvagha da
tuira, ezi nguazimin okoruam mam, avim
bar an isi. Ezi temebar okoruam mam, avim
bar an isi, egha avim uaghan nguazimin
aghuir graziba bar adar isi.

⁸ Ezi namba 2 ensel uan sigham givima,
bizir mam mati mighsiar ekiamin min

7:15: Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 7:15: Aisaia 4:5-6; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 21:3 7:16: Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 7:16: Onger Akaba 121:6; Aisaia 49:10; Akar Mogomem 21:4 7:17: Sng 23:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4 7:17: Onger Akaba 23:1-2; Aisaia 25:8; 49:10; Esekiel 34:23; Jon 10:11; 10:14; Akar Mogomem 5:6; 21:4 8:1: Hab 2:20, MAA 6:1 8:1: Habakuk 2:20; Akar Mogomem 6:1 8:2: 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 8:2: 2 Eghaghaniba 29:25-28; Matyu 18:10; Luk 1:19 8:3: Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 8:3: Ua Me Ini 30:1-3; Amos 9:1; Akar Mogomem 5:8; 9:13 8:4: Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8 8:4: Onger Akaba 141:2; Luk 1:10; Akar Mogomem 5:8 8:5: Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18 8:5: Ua Me Ini 19:16-19; Ofa Gami 16:12; 1 Atriviba 19:11; Esekiel 10:2; Aposel 4:31; Akar Mogomem 4:5; 11:19; 16:18 8:7: Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 8:7: Ua Me Ini 9:23-25; Aisaia 2:13; Esekiel 38:22; Joel 2:30; Akar Mogomem 9:4; 16:2 8:8: Kis 7:20-21, Jer 51:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 8:8: Ua Me Ini 7:20-21; Jeremaia 51:25; Esekiel 14:19; Amos 7:4; Akar Mogomem 16:3

avim an isima, me anekunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim 3plan okoruabar uabi tuirazi, an okoruar mam ghuzimin oto. ⁹ Bizir ongarimin angamira itiba, da uaghan me 3plan okoruabar da taira, ezi okoruar kabar mam, bar ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me 3plan okoruabar da taira, ezi kuribar okoruar mam, bar moghira ikufi.

¹⁰ Ezi namba 3 ensel uan sigham givima mikovezir ekiar mam adenimin min puvira isia, overiam ategha iri. Ezi me 3plan okoruabar faneba taira, ezi mikovezir kam faner okoruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri. ¹¹ Mikovezir kam in ziam kamakin, Marasinin Bar Puvira Misozim. A dipar okoruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinin Bar Puvira Misozimin oto. Ezi gumazamizir aviriba dipar kam apima, a men navibar isizi me ariaghire.

¹² Ezi enselin namba 4 uan sigham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3plan okoruabar vaghvagha da taira. Egha me aruemin okoruar mam gasighasigha, iakinimin okoruar mam gasighasigha, egha mikovezibar okoruar mam gasighasiki. Kamaghin amizi, arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazariba puvati.

¹³ Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamin pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghin pamten dia migei, "Iavzika! Nguazimin itir gumazamiziba, Iavzika! Enselin igharazir 3pla ua uan sighbagh iviam, eghti osimtizir bar ekiaba gumazamiziba me bativam. Iavzika!"

9

Namba 5 ensel uan sigham givi

¹ Ezi enselin namba 5 uan sigham givima ki gari, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki isa a ganingi.

² Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, migharim torir akamin azenan otiva, avir bar ekiamin migharimin min anadi. Egha migharim torir kam in anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi. ³ Ezi odezir bar avirim migharir kam ategha iza ghira, tintinibar nguazimin zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aningi, kar nguazimin itir gumazamizibagh asighasighamin gavgavim. ⁴ God odezir kaba kamaghin dav gei, "Ia zuravariba ko nguazimin aghuir biziba ko teme tabagh asighasighan marki. Ia, gumazamizir God inabazir osizirim men guabar itir puvatizibagh asighasigh. ⁵ Ki ian amamangati, ia gumazamizir kaba iakinir 5plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki." Ezi odezir kaba, da gumazamizibagh anidir mizaziba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu. ⁶ Dughiar kam in, gumazamiziba ovengsi tuaviba buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, ovevem men arimangam.

⁷ Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapaniba mati, golin dapanir asuaba dar iti. Ezi dar guaba mati gumazamizibar guaba. ⁸ Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar min, ruarigha bar ghumi. ⁹ Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui

8:9: Ais 14:12 **8:9:** Aisaia 14:12 **8:10:** Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 **8:10:** Aisaia 14:12; Akar Mogomem 9:1; 16:4
8:11: Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 **8:11:** Ua Me Ini 15:23; Jeremaia 9:15; 23:15 **8:12:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 **8:12:** Aisaia 13:10; Ezekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Amos 8:9; Akar Mogomem 6:12-13 **8:13:** MAA 9:12, 11:14 **8:13:** Akar Mogomem 9:12; 11:14 **9:1:** Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1
9:1: Luk 8:31; 10:18; Akar Mogomem 8:10; 17:8; 20:1 **9:2:** Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10 **9:2:** Jenesis 19:28; Ua Me Ini 19:18; Joel 2:2; 2:10 **9:3:** Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 **9:3:** Ua Me Ini 10:4; 10:12-15; Gumazir Dapaniba 7:12; Akar Mogomem 9:10 **9:4:** Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3 **9:4:** Ezekiel 9:4; Akar Mogomem 6:6; 7:3 **9:5:** MAA 9:10, 11:7 **9:5:** Akar Mogomem 9:10; 11:7 **9:6:** Jop 3:21, Ais 2:19, Jer 8:3, MAA 6:16 **9:6:** Jop 3:21; Aisaia 2:19; Jeremaia 8:3; Akar Mogomem 6:16 **9:7:** Dan 7:8, Jol 2:4, Nah 3:17 **9:7:** Daniel 7:8; Joel 2:4; Nahum 3:17
9:8: Jol 1:6 **9:8:** Joel 1:6 **9:9:** Jol 2:5 **9:9:** Joel 2:5

moghin tingazi. ¹⁰ Odezir kaba tuighak-abar min ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Kamaghin amizi mizazir gavgavir kam, 5plan iakinibar gumazamizibar aningamim. ¹¹ Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezimin garir ensel. Hibrun akamin me enselin kamin ziam dibora ghaze, "Abadon." Ezi Grighin akamin me kamaghin a dibori, "Apoliyon." An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagh asighasizim.

¹² Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam.

Enselin namba 6 uan sigham givi

¹³ Ezi enselin namba 6 uan sigham givima, ki gumazir mam in tiarim barasi. A Godin guamin itir golin ofa gamir dakozir mam in otifi, danganir kam, a mikebar 4pla iti, ezi da vaghvagha komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4plan tongin otivima, ki a barasi. ¹⁴ A kamaghin namba 6 enselin sigham in suirazimin migei, "Enselin 4plan Yufretisin Faner ekiamin kalabusin itiba, ni me ateghti me mangi." ¹⁵ Ezi a 4plan enselin kaba ataki, eghti me 3plan okoruabar gumazamiziba tuiragham, egh okoruatam bar a misueghti a arimighiregham. God faragha ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamin enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akirigha ingangarir kam damuasavira dughiar kam mizua iti. ¹⁶ Ezi midorozir gumazir hoziabagh api-aziba, ki orazima, men dibobonim, 200 milien.

¹⁷ Egha ki irebamin min garir bizim mati, hoziaba ko gumazir hoziabagh api-azibar ganganim. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar ganganim aghevegha, blu gamigha, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionin dapanibar min gari. Ezi avim

ko migharim ko salfan dagiar isiba, hoziabar akabar otiva tintinibar zui. ¹⁸ Egha me gumazamiziba 3plan okoruabar me taira, ezi 3plan bizir bar kurabar okoruar mam, bar gumazamizibar okoruar mam misoghezima me ariaghire. Bizir 3plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri. ¹⁹ Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar min gari, egha dapaniba iti. Hoziaba uan ipebar mizazir kuram isa gumazamizibagh anidi.

²⁰ Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghirezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati. ²¹ Egha me, gumazamizir igharazibav sozima me ariaghiri arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir araziba bagha navibagh iragh arazir kurar kaba ataghiraghan aghua.

10

Ensel akinafarir righizim Jon ganingizi an anepi

¹ Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha iza-ghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi ekianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an sueming dipenir akinimningin min gara egha avimin min isi. ² Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneghirigha iti. Ezi

9:12: MAA 8:13 **9:12:** Akar Mogomem 8:13 **9:13:** Kis 30:1-3, MAA 8:3 **9:13:** Ua Me Ini 30:1-3; Akar Mogomem 8:3 **9:14:** MAA 16:12 **9:14:** Akar Mogomem 16:12 **9:15:** MAA 8:7-12 **9:15:** Akar Mogomem 8:7-12 **9:16:** Sng 68:17, Ese 38:4, Dan 7:10 **9:16:** Onger Akaba 68:17; Esekiel 38:4; Daniel 7:10 **9:17:** 1 Sto 12:8, Ais 5:28-29 **9:17:** 1 Eghaghaniba 12:8; Aisaia 5:28-29 **9:20:** Lo 31:29, Sng 106:37, 115:4-7, 135:15-17, Ais 2:8, 2:18-20, Dan 5:23, 1 Ko 10:19-20, MAA 16:9-11 **9:20:** Godin Araziba 31:29; Onger Akaba 106:37; 115:4-7; 135:15-17; Aisaia 2:8; 2:18-20; Daniel 5:23; 1 Korin 10:19-20; Akar Mogomem 16:9-11 **10:1:** Ese 1:28, Mt 17:2, MAA 1:15-16
10:1: Esekiel 1:28; Matyu 17:2; Akar Mogomem 1:15-16

a uan suer guvim ongarim gasaragha suer kiriam nguazim gasara. ³ Egha a laionin min bar pamten itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7plan arariba dagarvagha egha an akam ikara. ⁴ Ezi 7plan ararir kaba dagarveggha givazima, ki akar me mikemeziba osirasa. Ezi ki Godin Nguibamin gumazir mamın dımdiam barazima, a kamaghın migei, “7plan ararir dagarvagghizibar akam, ni uan nighnizimın anetighti a iki. Ni an osiran marki.”

⁵ Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimın tughav ikia, uan agharir guvim fegha pın overiamın aka. ⁶ Egha ghaze, “Godin zurara itimın ziamın ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghın migei, dughiam datirighın gıvasava ami. God uam orarkian kogham. Bar pu-vati. ⁷ Bizir God damuasava amim, an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sıgham gıvıtıma, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangıram otogham. Kar, Akar Aghuir a fomıra uan ingangarir gumazamizibagh aningizim, me an akam inigha izir gumazamiziba.”

⁸ Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghın na migei, “Ni mangi enselin ongarim ko nguazimın tughav itimın dafarimın akınafarir rıghızir oneghav itim inigh.”

⁹ Ezi ki ensel bagha ghua kamaghın a migei, “Ni akınafarir rıghızir muziarir kam na daningigh.” Ezi a kamaghın na migei, “Ni a inigh aneremi. A nın navimın aven ni misogham. Egh nın akamın, an hanin

min bar singigham.” ¹⁰ A mikemegha gıvazıma, ki akınafarir rıghızir muziarim enselin dafarimın a inighava anepi. Ezi nan akamın, a hanin min bar singi. Ki anemegha gıvazıma, a nan navimın aven na misosi. ¹¹ Ezi me kamaghın na migei, “Ni ua God da izezir akamın gun mikim. Akar kamın, mikarzir ıgharagha garir avırıba ko kantrin avırıba ko nguıbar akar avırıba ko atrıvir avırıba, bizir me batıvamıba ni dar me mikim.”

11

Godin akam inigha izir gumazir pumuning

¹ Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimın min gari, egha me kamagh na migei, “Ni dikavigh Godin Dıpenim ko ofa gamir dakozimın apan. Egh ni dıpenir kamın Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dıpon. ² Egh ni Godin Dıpenim okarizir danganir dıvazir ekiamın aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki mangi 42plan iakinibar tugham. Kamaghın amizi, ni anetakigh.*

³ Eghti ki uan akamın gun mikımamin gumazir pumuning amadagh gavgavım aning danightıma, aning nan akam inigh mangam. Aning osımtızir korotiabar aghuıghıva, egh nan akam kun mangıva, 1,260plan dughıabar tugham.”

⁴ Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamın pumuning nguazir kamın Ekiamın guamın tughav iti.† ⁵

10:3: MAA 8:5 **10:3:** Akar Mogomem 8:5 **10:4:** Dan 8:26, 12:4, 12:9 **10:4:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9 **10:5:** Kis 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 20:11; Godin Araziba 32:40; Daniel 12:7; Amos 3:7 **10:6:** Neh 9:6, Sng 146:6, MAA 4:11, 14:7, 16:17 **10:6:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6; Akar Mogomem 4:11; 14:7; 16:17 **10:7:** Dan 9:6, 9:10, Amo 3:7, Ro 16:25-27, MAA 11:15 **10:7:** Daniel 9:6; 9:10; Amos 3:7; Rom 16:25-26; Akar Mogomem 11:15 **10:8:** Esekiel 2:8-3:3 **10:9:** Jer 15:16 **10:9:** Jeremaia 15:16 **10:10:** Ese 2:10, 3:3 **10:10:** Esekiel 2:10; 3:3 **11:1:** Nam 35:5, Ese 40:3, Sek 2:1-2, MAA 21:15 **11:1:** Diboboniba 35:5; Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1-2; Akar Mogomem 21:15 **11:2:** Ese 40:17-20, Dan 8:10, Lu 21:24, MAA 12:6, 13:5 **11:2:** Esekiel 40:17-20; Daniel 8:10; Luk 21:24; Akar Mogomem 12:6; 13:5 * **11:2:** Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar ıgharazir kam, 42plan iakinıba, da 1,260plan arueba, o 3plan azenıba gıvazıma uam akuam. Da 42plan iakinıba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Jerusalem dikabırızimın gansıva, Luk 21:24in gan. **11:3:** MAA 12:6, 19:10, 20:4 **11:3:** Akar Mogomem 12:6; 19:10; 20:4 **11:4:** Jer 11:16, Sek 4:11-14 **11:4:** Jeremaia 11:16; Sekaraia 4:11-14 † **11:4:** Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan. **11:5:** Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5

Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi damuti, avim aningın akamningın otogh, bar aningın apanibar isigh me gasighasigham. Kamaghın amizi, gumazir manam arazir kuramın aning damusi, an ovegham. ⁶ Aning overiamın aneghoroghamın gavgavim iti, egh aning Godın akamın gun mikimamin dughiamın, aning mikimti, amozim dughiar kamın izan kogham. Eghti aning dipabar amuti, da bar ghuzimın otivamin gavgavim iti. Aning uaghan bizir kurar igharazibar amuti, da nguazimın gumazamizibagh asighasighamim gavgavim iti. Dughiar kamın, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghın otivam.

⁷ Aning Godın akamın gun migeir ingangarim agivaghti, mozir torir bar konezimın itir asızir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning ko misoghıva, aning abıragh aning misueghti aning aremegham. ⁸ Eghti aningın kuamning nguibar ekiar kamın tuavir ekiamın irıghıv ikiam. E akar isın zuimın a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me fomıra gumazir kamningın Ekiam, ter ighuvimın a gafugha a misoghezi an areme. ⁹ Gumazamizir mikarzir igharagha gariba, men marazi ko anababa bar, dar gumazamizir maba ko nguibabar akaba bar, dar gumazamizir maba ko kantriba bar, dar gumazamiziba, men marazi dughiar 3pla ko akuamın aningın kuamningın ganam. Egh aningın kuamning afan anogoregham. ¹⁰ Nguazimın gumazamiziba kamaghın mikim suam, Godın akam inigha izir gumazir kamning,

aning mızazir bar kuram nguazimın gumazamizibagh aningi. Kamaghın amizi, me bar aningın ovevem gifuegham, egh bar ighiabar amu, damıva, egh bizir aghuiba uan namakabar aningam.

¹¹ Ezi 3plan dughıaba ko dughiar akuar kam gıvazi, God uam aning gamizıma, aning ua dikavıgha tughav iti, ezi gumazamizir aningın ganizıba bar atiatingi. ¹² Ezi aning orazi tiarir mam Godın Nguibamın kamaghın aning mıgei, “Gua kagh anang.” Ezi aningın apanıba garavıra itıma, aning Godın Nguibamın ghuavanabo.

¹³ Ezi dughiar kamra mikimkızir dafam otozi, God nguibar ekiamın dipenıba 10plan okoruabar da tuirazi dar okoruar mam bar ikufi. Ezi 7,000plan gumazamizıba ariaghıre, ezi ariaghırezir puvatizıba ikia, bar atiatıgha Godın uan Nguibamın itimın zıam fe.

¹⁴ Iavzika, ia orakigh! Osımtızir bar ekiar namba 2, a gıfa. Ezi osımtızir bar ekiar namba 3, an otıvasa bar roghıra izi.

Enselın namba 7 uan sıgham gıvi

¹⁵ Ezi enselın namba 7 uan sıgham gıvıma, Godın Nguibamın itir darazi tiarıba akara ghaze:

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamizıba Ua Me Inıasa Mısevezim, aning datırıghın nguazir kam gatıvagha an gari.

Egh aning atrıvimın iki mamaghıra ikiam.”[†]

¹⁶ Ezi 24plan gumazir dapanir Godın guamın uan atrıvir dabırabıbagh apıazıba,

11:5: Ofa Gami 10:2; 2 Samuel 22:9; 2 Atrivıba 1:10-12; Onger Akaba 97:3; Jeremaia 5:14; Hosea 6:5
11:6: Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1
11:6: Ua Me Ini 7:17-19; 1 Samuel 4:8; 1 Atrivıba 17:1
11:7: Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8
11:7: Daniel 7:7; 7:21; Sekaraia 14:2; Luk 13:32; Akar Mogomem 9:2; 12:17; 13:1; 13:5-7; 13:11; 17:8
11:8: Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24
11:8: Aisaia 1:9-10; Luk 13:34; Hibru 13:12; Akar Mogomem 14:8; 18:10; 18:24
11:10: MAA 12:12, 13:8, 16:10
11:10: Akar Mogomem 12:12; 13:8; 16:10
11:11: Ese 37:5-14, MAA 11:9
11:11: Esekiel 37:5-14; Akar Mogomem 11:9
11:12: 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5
11:12: 2 Atrivıba 2:1; 2:5-7; 2:11; Aisaia 14:13; Aposel 1:9; Akar Mogomem 12:5
11:13: MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18
11:13: Akar Mogomem 6:12; 8:5; 14:7; 16:9; 16:18
11:14: MAA 8:13, 9:12, 15:1
11:14: Akar Mogomem 8:13; 9:12; 15:1
11:15: Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6
11:15: Ua Me Ini 15:18; Onger Akaba 10:16; Aisaia 27:13; Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Obadia 1:21; Akar Mogomem 10:7; 12:10; 19:6
[†] **11:15:** Grıghın akamın, Gumazir God Gumazamizıba Ua Me Inıasa Mısevezim, me kamaghın a dibora ghaze, Kraıs.
11:16: MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4
11:16: Akar Mogomem 4:4; 4:10; 5:8; 19:4
11:17: MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6
11:17: Akar Mogomem 1:4; 1:8; 4:8; 15:3; 16:5; 19:6

me teviba apirigha uan guaba nguazim mituagha Godin ziam fe. ¹⁷ Egha ghaze:

“Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni bar fomira ikia
egha iza datirighin uaghan iti.
Ni uan gavgavir ekiam inigha
egha datirighin atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e ni minabi.

¹⁸ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar
puviram atari,
ezi nin aningagharim otogha gifa.
God gumazamizir ovengeziba tuisighamin
dughiam
otogha gifa.
Kar dughiar nin ingangarir gumazamizir
nin akam inigha izeziba,
me uan ivezir aghuim iniamim.
Gumazamizir nin atiatia egha nin ziamin
apengan itiba,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba pu-
vatiziba uakan.
Eghti gumazamizir nguazimin itir gu-
mazamizibagh asighasiziba,
God uaghan me gasighasigham.”

¹⁹ 24plan gumazir dapaniba mikemegha
givazima, Godin Dipenir an Nguibamin
itim kuiaghirizima, me garima, Akar
Dikarizir Gavgavim itir Boksiam Godin
Dipenimin aven iti. Ezi overiamin
onimariba taghtagha tintinibar zuima,
niginir dafam otozi, arariba dagarvasi,
ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiar
dagjabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12--20)

*Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin
gari*

¹ Ezi overiamin pin bizir bar igharagha
garim oto. Amizir mam, an aruemin
angazangarim korotiamin min aneru, ezi
iakinin an suemingin apengan iti, ezi da-
panir asuar mikovezir 12pla itim, an da-
panimin iti. ² Amizir kam navim asegha
borim batasava amua mizazim isava arai.

³ Ezi overiamin bizir igharagha garir
igharazim oto, maburan kuruzir aghevir
mam, a dapanir 7pla ikia, egha 10plan
komba ikia, egha 7plan atrivimin dapanir
asuaba vaghavagha an dapanibar iti. ⁴
Kuruzir kam overiamin itir mikoveziba
3plan okoruabar da taira, egha okoruar
mam pamtem uan ipemin dar vigha
da makunizima da iza nguazim gire.
Kuruzim ghaze, amizim borim bateghima
an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin
guamin tughav iti. ⁵ Ezi amizim otarim
bate, otarir God misevezim, a ainin
aghorir gavgavimin suiraghiva gumaza-
miziba mighvira me gativagham. Ezi
an otarim me zuamira a inigha Godin
atrirvir dabirabimin anefasava a inigha
ghuavanabo. ⁶ Ezi amizir kam ara
gumazamiziba puvatizir danganimin ghu.
Danganir kam God a bagha anakiri, eghti a
kagh 1,260plan dughiabar iki akurvazim
ini ikiam. ⁷ Ezi datirighin maburan
midorozim Godin Nguibamin pin oto.
Maikel uan enselba ko kuruzir kam misosi,
ezi kuruzir ekiam uan enselba ko men
midorozim ikarvasi. ⁸ Egha kuruzir kam
gavgaviba puvatigha Godin Nguibamin
uan danganim ataki. ⁹ Ezi Maikelin
enselba kuruzir ekiam akunizi a izaghira
iri. Kar kuruzir fomira itim, me Satan a
garisi egha uaghan an ziar mam, “Gumazir
Akam Gumazamizibagh asim.” A gumazir
nguazimin itir gumazamizibagh ifarim, a
datirighin uan enselba ko iza nguazim giri.

11:18: Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13 **11:18:** Onger Akaba 2:1; 2:5; 46:6; 110:5; 115:13; Daniel 7:9-10; Rom 2:5; Akar Mogomem 6:10; 10:7; 13:10; 18:6; 19:5; 20:11-13
11:19: Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 **11:19:** Hibru 9:4; Akar Mogomem 8:5; 15:5; 15:8; 16:18; 16:21
12:2: Ais 66:7, Ga 4:19 **12:2:** Aisaia 66:7; Galesia 4:19 **12:3:** Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9 **12:3:** Daniel 7:7; Akar Mogomem 13:1; 17:3; 17:9 **12:4:** Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 **12:4:** Daniel 8:10; Akar Mogomem 9:10; 17:8 **12:5:** Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15 **12:5:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 7:14; 66:7; Akar Mogomem 2:27; 19:15 **12:6:** MAA 11:2-3, 12:4 **12:6:** Akar Mogomem 11:2-3; 12:4 **12:7:** Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2 **12:7:** Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 20:2 **12:9:** Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:9:** Jenesis 3:1, 3:4; 3:14; Luk 10:18; 22:31; Jon 12:31; Akar Mogomem 9:1; 20:2-3

10 Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiam mam barazi a kamaghin migei:

“Gumazir Godin guamin tughadimagariba ko aruebar en adarazi akam me gasim,
me anekunizi a nguazimin iraghu.

Kamaghin amizi, datirighin God uan gumazamizibar akurvasi,
ezi an gavgavim bar azenim girizi,
A Bizibagh Ativir Dughiam otogha gifa!

Ezi an Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim,
uan gavgavim inigha gumazamizibar akazi,
me an apengan iti!

11 Kraisin adarasi, dughiar gumazamiziba me misozima me ariaghirim,
dughiar kam in me uan mikarzi bagh nighnizir pu.
Bar puvati.

Me ghaze, pura bizim.

Kamaghin amizi, me Sipsipin Nguzimin ghuzim ko guizin akar me gun migeimin,
me Satanin misuegha anebira.

12 Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko an itir darazi bar,
ia bar akongegh!

Ezi nguazim ko ongarim,
guavzika,

gua bar ikuvigham.

Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe,
kamaghin amizi a guan aningaghi
gua gasighasighasa gua bagha iza-ghiri.

Kamaghin amizi, guan aven itir darasi,
iavzika.”

13 Ezi kuruzim fo, me anekunizi a nguazimin iraghu, egha amizir otarim batezir kam in agira. 14 God kamaghsua,

amizim azenir 3pla ko akuamin gumazamiziba puvatizir danganimin ikiva, egha kagh akurvazim iniam. Kamaghin amizi, a mighagh danganir God a bagha dikirizir kam in mangasa, God kuarazir anebar ekiam in avizimning a ganingi. 15 Kuruzim kamaghsua, aperiar ekiam amizim inigh mangigham. Egha kamaghin uan akamin dipar ekiam in miki, ezi dipar kam aperiar ekiam in min ivegha amizimin gin zui. 16 Ezi nguazim amizimin akurvagha, akam akarigha dipar kuruzim mighizir kam tui. 17 Kamagh amizi, kuruzim puviram amizim atara ghua an borir igharaziba ko misoghasa, kar Godin Akar Gavgavibar gin zuir darazi ko Iesusin akamin gun migeiba. 18 Egha kuruzim ongarir dadarimin tughav iti.

13

Asizir atiar pumuning oto

1 Ezi ki garima asizir atiar mam ongarimin otogha anadi. A dapanir 7pla iti, ezi kom in 10pla an dapanibar iti. Ezi 10plan atrivimin dapanir asuaba vaghvagha an 10plan kombar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha Godin ziam in tiraghtirazir ziaba dar iti. 2 Asizir atiar ki datirighin garir kam, a kaziar atiar ekiam me kamaghin diborim lepat, an an min gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar me kamaghin diborim bea, an an suebar min gari. Ezi an akam laion in akamin min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamin gavgavir ekiam a ganingi. 3 Nan ganganim in asizir atiar kam in dapanir mam, me a birazi a duam atigha atam aremeghai, ezi an duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar digavir kuram gamigha asizir atiar kam in gin zui.

12:10: Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1 12:10: Jop 1:9-11; Sekaraia 3:1; Akar Mogomem 11:15; 19:1 12:11: Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 12:11: Luk 14:26; Rom 8:37; 16:19-20 12:12: Ais 44:23, 49:13, MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20 12:12: Aisaia 44:23; 49:13; Akar Mogomem 8:13; 10:6; 11:10; 18:20 12:14: Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3 12:14: Daniel 7:25; 12:7; Akar Mogomem 12:6; 17:3 12:15: Ais 59:19 12:15: Aisaia 59:19 12:17: Stt 3:15, 1 Ko 2:1, 1 Jo 5:10, MAA 11:7, 13:7, 14:12, 20:4 12:17: Jenesis 3:15; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 11:7; 13:7; 14:12; 20:4 13:1: Dan 7:2-3, 7:7, MAA 12:3, 17:3, 17:7-12 13:1: Daniel 7:2-3; 7:7; Akar Mogomem 12:3; 17:3; 17:7-12 13:2: Dan 7:4-6, MAA 12:4, 12:9, 16:10 13:2: Daniel 7:4-6; Akar Mogomem 12:4; 12:9; 16:10 13:3: MAA 13:12-14, 17:8 13:3: Akar Mogomem 13:12-14; 17:8 13:4: MAA 18:18 13:4: Akar Mogomem 18:18

⁴ Gumamaziziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghin amizi me kuruzimin ziam fe. Egha uaghan asizir atiar kamın ziam fa ghaze, “Gumazitam asizir atiar kamın mın gavgavim itir puvati! Gumazitam a ko misoghan kogham!”

⁵ God asizir atiamın amamangatizi, an akam God gasava Godın ziamın tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42plan iakinibar tu. ⁶ Egha uan akamın God ko Godın ziam ko Godın Nguibam, ko an Nguibamın itir darazi sara, men tira. ⁷ Ezi God an amamangatizima, a Godın gumamaziziba ko midorozim gamua, egha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumamaziziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumamaziziba, ko kantriba bar dar gumamaziziba, a me gativaghamın gavgavim iti. ⁸ Eghti nguazimın itir gumamaziziba asizir atiar kamın ziam fam. Fomira, nguazir kam tighar otivamin dughiamın, God gumamazizir ikirimirir zurara itim iniamın ziaba akinafarimın aven da osiri. Akinafarir kam, kar me fomira misoghezi aremezir Sipsipin Nguzimın akinafarim. Eghti gumamazizir kabara, me asizir atiamın ziam fan kogham.

⁹ “Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁰ Eghti gumazitam kalabusın mangisi,
God amamangatighi,
a kalabusın mangi.

Eghti gumazitam midorozir sabamın ovengsi, God an amamangatighi,
a midorozir sabamın ovengam.

Bizir kaba otivtima,
Godın gumamaziziba nighnizir gavgavim iki

tugh gavgavigh mamaghira iki.”

¹¹ Egha ki asizir atiar igharazir mamın garima, a nguazimın anagav oto. Egha an dapanimın komın pumuning sipsipin nguzimın komın mın gari. Egha a kuruzir ekiam miği moghira miği. ¹² Ezi asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izezimın gavgavimın biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumamazizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimın ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri. ¹³ Ezi namba 2in asizir atiar kam, arazarazir ekiar gumamazizibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakın, an avim gamizi a gumamazizibar damazibar overiam ategha izaghira nguazim giri. ¹⁴ Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimın guamın otifi. Ezi an amir arazarazir kabar, a nguazimın itir gumamazizibagh ifara me miği ghaze, “Ia asizir atiar faragha zuimın marvir guamın ingarigh an ziam fi.” Asizir atiar kam, me midorozir sabamın duam a gati, ezi a uam angamira iti. ¹⁵ God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an asizir atiar faragha zuimın marvir guar kam gamizi, an angamira ikia bizibav gei. Kamaghin amizi gumamazizitaba, marvir guar kamın ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram. ¹⁶ Gumamaziziba bar, a uaghan uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gakaghoiri. Me, gumamazizir kiniba ko gumamazizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumamaziziba ko gumazitamın apengan itir puvatizir gu-

13:5: MAA 11:2, 12:6 **13:5:** Akar Mogomem 11:2; 12:6 **13:5:** Daniel 7:8; 7:25; 11:36 **13:6:** MAA 12:12
13:6: Akar Mogomem 12:12 **13:7:** Dan 7:21, MAA 11:7, 11:18, 12:17, 17:15 **13:7:** Daniel 7:21; Akar Mogomem 11:7; 11:18; 12:17; 17:15 **13:8:** Kis 32:32, Sng 69:28, Dan 12:1, Fl 4:3, MAA 3:5, 5:6, 17:8, 20:12-15, 21:27 **13:8:** Ua Me Ini 32:32; Onger Akaba 69:28; Daniel 12:1; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:5; 5:6; 17:8; 20:12-15; 21:27 **13:10:** Ais 33:1, Jer 15:2, 43:11, Mt 26:52, MAA 14:12 **13:10:** Aisaia 33:1; Jeremaia 15:2; 43:11; Matyu 26:52; Akar Mogomem 14:12 **13:11:** Akar Mogomem 11:7 **13:13:** Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te 2:9 **13:13:** Godın Araziba 13:1-3; 1 Atriviba 18:24-39; 2 Atriviba 1:10-12; Matyu 24:24; 2 Tesalonika 2:9 **13:14:** Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20 **13:14:** Godın Araziba 13:1; 2 Tesalonika 2:9-10; Akar Mogomem 12:9; 19:20 **13:15:** Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4 **13:15:** Daniel 3:4-6; Akar Mogomem 16:2; 19:20; 20:4 **13:16:** MAA 14:9, 19:20, 20:4 **13:16:** Akar Mogomem 14:9; 19:20; 20:4 **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4

mazamiziba, me bar osizirim ini. ¹⁷ Kamaghin amizi, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amang egh uaghan men bizibagh ivezan kogham. Osizirir kam, an asizir atiamin ziam, o an ziamin aven itir mogomer namba. ¹⁸ Gumazim Godin fofozim ikiva, deravira bizir kam gifogham. Gumazim fofozir aghuim iki, egh deravira asizir atiamin namba tuisighiva a buriam. Kar gumazir mam in ziamin namba. An namba kara, 666.*

14

Sipsipin Nguzimin gumamaziziba ighiar igiam gami

¹ Ezi ki ua gari, Sipsipin Nguzim Saionin Mighsiamin tughav iti. Ezi 144,000in gumamaziziba a ko tuivighav iti. Ezi Sipsipin Nguzimin ziam ko an afeziamin ziamin osizirim men guabar iti. ² Ezi ki orazi, tiarir mam Godin Nguibamin migei, ezi an migirigiaba mati dipar ekiaba puvira nidi moghin nidi, egha mati arariba dagarvazi moghin dagarvasi, egha mati gumamaziziba uan gitabav sozi moghin, pamten migei. ³ Ezi 144,000in gumamaziziba, me Godin atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba, me men guamin tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me nguazir kam in gumamazizir God ua ivezeziba, merara ighiar igiar kam gifo. Gumamazizir igharazitaba ua ighiar igiar kam gifoghan kogham.

13:17: Akar Mogomem 14:9-11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4

13:18: Me fomira, Hibrun akam ko Grighin akamin osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba, maba nambabar min iti. Men leta "a," a mati namba 1, ezi leta "b," mati namba 2, egha da dibora kamaghira zui. Eghti gumazitam ziatam osirti, ni ziar kam in letabar gan, egh namban ababanir an ziamin mirara zuiba akuvaghti, an ziam otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nighnizir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avirim ghaze, Jon ti Sisar Neron migei. A Rom in atrivir mam, a faragha Kraisin adarazigh asighasiki. **14:1:** Ese 9:4, MAA 3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16 **14:1:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 3:12; 5:6; 7:3-4; 13:16 **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15, 5:8, 19:6 **14:2:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 1:15; 5:8; 19:6 **14:3:** Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3 **14:3:** Onger Akaba 149:1; Aisaia 42:10; Akar Mogomem 5:9; 7:4; 15:3 **14:4:** 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9 **14:4:** 2 Korin 11:2; Efesus 5:27; Jems 1:18; Akar Mogomem 3:4; 5:9 **14:4:** Vezin kam, Grighin akam guizbangira ghaze, me gumamaziziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, a gumamazizir deravira God ifongezir arazibar gin zuimin akar isin zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati. **14:5:** Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27 **14:5:** Onger Akaba 32:2; Sefanaia 3:13; Efesus 5:27 **14:6:** Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7 **14:6:** Efesus 3:9-11; Akar Mogomem 8:13; 13:7 **14:7:** Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 **14:7:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 124:8; Aposel 17:24; Akar Mogomem 10:6; 15:4 **14:8:** Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2 **14:8:** Aisaia 21:9; Jeremaia 51:8; Akar Mogomem 17:2; 18:2-3; 18:21; 19:2

⁴ Ezi gumamazizir 144,000in kaba amiz-itaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godin damazimin mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me Sipsipin Nguzim aruir daroribar gara darara gin zui. God nguazimin gumamazizibar tongin 144,000plan gumamazizir kaba ua me givese. Ezi me, God ko Sipsipin Nguzim aning bagha faraghavira inabazir gumamazizibara. Eghti me aning in adarazir min ikiam.* ⁵ Men akatoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumamazizir igharazitaba akatam me gasir puvati.

Enselin 3pla akam akuri

⁶ Ezi ki enselin igharazimin garima an overiamin pin mighegha zui. A nguazimin itir gumamaziziba ko, gumamazizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagha gariba bar, a me bagha zurara itir Akar Aghuim akunasa mighegha zui. ⁷ Egha a pamten kamaghin migei, "God gumamazizibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghin amizi, ia Godin atiating, egh ziar ekiam a daning. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimin aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi."

⁸ Ezi enselin an girara irir mam iza ghaze, "Babilonin nguibar ekiam bar ikufi! Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekiar kamra gumamazizibagh amizi, me a ko

arazir uari bakia akuir arazir kurar gav-
gavibagh ami, mati me wainin gavgavim
me ganingizi, me aneme.”†

⁹ Ezi enselin mizezim aningın gin iza
pamten dia ghaze, “Gumazitam asizir atiar
kam ko an marvir guam, aningın ziam fi,
egh an namba uan guam o agharimin a
inighiva, ¹⁰ a uaghan wainin igharagha
garim amam. Wainin kamnang, a Godin
aningagharim. God faragh wainin kam
dipatam a gisin a ingeghti an gavgavita
gavaghan kogham. Bar puvati. An
aningagharim arazimin, arazir kuraba
ikarvazir kap gingeghtima gumazamizir
kaba aneremam. Egh Sipsipin Nguzimin
damazim ko Godin enselbar damazimin,
gumazamizir kaba avim ko salfan dagiar
avimin mizazir ekiam iniam. ¹¹ Ezi avir
mizazim me ganidir kam, an migharim pin
ghuavanang mamaghira ikiam. Gumaza-
mizir asizir atiam ko an marvir guamin
ziam feba o an namba iniziba, dimagariba
ko aruebar avughsan kogham.”

¹² Eghti arazir kaba otivtima, Godin gu-
mazamiziba tugh gavgafigh. Me gumaza-
mizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba ko,
nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.

¹³ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam
barazima, a kamaghin migei, “Ni akam
kamaghin an osirigh. Datirighin ikegh
mangi, gumazamizir nighnizir gavgavim
Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me
bar akongegh.” Ezi Godin Duam uaghan
ghaze, “Bar guizbangira. Me amir in-
gangarir osimtizir kam ategh, egh mangi
avughsi. Egh me pura mangan kogham.
Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gin

mangiti God kotiamin dar ganam. Kamagh
amizi, me bar akongegh.”

*God abuan gumazamiziba tuisighamin
dughiamin akar isin zuim*

¹⁴ Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam
iti, ezi gumazir mam Gumazamizibar
Otarimin min gara ghuariar ghurghurir
kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir
asuam an dapanimin iti, ezi an da-
farimin a sabar ikizirizir bar ghumtizimin
suirar.† ¹⁵ Ezi enselin igharazir mam
Godin Dipenimin ikegha iza, gumazir
ghuariar ghurghurim gaperaghav itim,
tiarir ekiamin an dia ghaze, “Nguazimin
dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba
aghoramin dughiam a datirighin oto. Kam-
aghin amizi, ni uan sabar ikizirizim inigh,
daghebar aghor.” ¹⁶ Ezi gumazir ghuar-
iar ghurghurim gaperazim, uan sabar
ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher
andizir nguazimin itiba dighoraghiri.

¹⁷ Ezi enselin igharazir mam Godin
Nguibamin an dipenimin ikegha azenan
izi, egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.

¹⁸ Ezi enselin igharazir mam ofa gamir
dakozim ategha izi, kar enselin avimin
garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin
suiraghav itimin diagha ghaze, “Wainin
oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni
uan sabar ghumtizim inigh nguazimin
wainin oviziba kuar egh danganir vamira
dar pozim mikin.” ¹⁹ Ezi enselin kam uan
sabam inigha nguazimin a ighengezima,
nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire.
Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da
isa dagiar miner bar ekiamin da akuni.
Eghti me da mirmiram. Wainin oviziba

† **14:8:** Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gin Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghin amizi, fofozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabagh nighnisi, egha kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin apanim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romın Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumazamizir Kraisi ko an adarasi, men apanim gamiba. **14:9:** MAA 13:12-17 **14:9:** Akar Mogomem 13:12-17

14:10: Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 **14:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; 75:8; Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15; Esekiel 38:22; Akar Mogomem 15:7; 16:19; 18:6; 19:20; 20:10; 21:8 **14:11:** Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 **14:11:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 13:12-17; 19:3

14:12: MAA 12:17, 13:10 **14:12:** Akar Mogomem 12:17; 13:10 **14:13:** 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 **14:13:** 1 Korin 15:23; 15:58; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Hibru 4:10; Akar Mogomem 20:6

14:14: Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 **14:14:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; Akar Mogomem 6:2 ‡ **14:14:** Ni akar Daniel 7:13in itimin gan. **14:15:** Jer 51:33, Jol 3:13, MAA 14:18, 16:17 **14:15:** Jeremaia 51:33; Joel 3:13; Akar Mogomem 14:18; 16:17 **14:18:** Jol 3:13, MAA 16:8 **14:18:** Joel 3:13; Akar Mogomem 16:8 **14:19:** MAA 19:15

14:19: Akar Mogomem 19:15

mirmiramın miner ekiar kam, a God gumamazizibar aningaghamin arazim aka. ²⁰ Ezi me dagiar miner ekiar kamın wainin oviziba nguibar ekiamın azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemın azenan iza, aperiain min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimın konim anaga mitan pumuningin boroghın tu. §

15

Enselin 7pla bizir bar kurar 7plan suiki

¹ Ezi ki Godin Nguibamın gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7plan enselbar gari, me ikia egha 7plan bizir bar kurar gumamazizibagh asighasizibar suiki. Eghti 7plan bizir kurar kaba givaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamaghın amizi, bizir kurar 7plan kabanangın gin, Godin aningagharim bar givagham.

² Ezi ki bizir ekiar mamın gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sara an ingari. Gumamaziziba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamın namba, me dav sogha da abini. Egha me datirighın ongarir glasın mın garir kamın miriamın tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.* ³ Egha me Godin ingangarir gumazim, Moses ko Sipsipin Nguzim, me aningın ighiam gamua kamaghın migei:

“Ekiam God, ni Godin Gavgaviba Bar Itim!
Ni arazarazir igharagha garir eki-
abagh ami,

14:20: Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15
Mogomem 11:8; 19:14-15

§ **14:20:** Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiar kam a Jerusalemra. Me Grighın akamın namban kam osiri, “1,600 stadia,” ezi an dibobonim, en 300 kilomitan mın ghu. E deravira fozir puvati, e dibori moghın 300 kilomitan namban kam, a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimın ababanimın dibobonim. **15:1:** Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 **15:1:** Ofa Gami 26:21; Akar Mogomem 12:1-3; 14:10; 15:6-7; 21:9 **15:2:** MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18 **15:2:** Akar Mogomem 4:6; 5:8; 13:15-17; 14:2; 21:18

* **15:2:** Saptan kamın migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelia ongarim a bigha Isipba ategha vongın ongarir dadarimın tuivaghavira ikia, egha Moses Israelia ko me ighiar mam gamua egha Ekiamın ziam fe. (Ni Ua Me Ini 15in gan.)

15:3: Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 **15:3:** Ua Me Ini 15:1; Godin Araziba 31:30; Onger Akaba 92:5; 111:2; 139:14; 145:17; Akar Mogomem 11:17; 14:3; 16:7 **15:4:** Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7 **15:4:** Onger Akaba 86:9; Aisaia 66:23; Jeremaia 10:7 **15:5:** Kis 38:21 **15:5:** Ua Me Ini 38:21

† **15:5:** Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimın gun migei. Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimın aven ikia, egha Godin Purirpenimın aven iti. Ni Ua Me Ini 40:1-33in gan. **15:6:** MAA 15:1 **15:6:** Akar Mogomem 15:1 **15:7:** 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 **15:7:** 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 4:6; 4:9; 10:6; 14:10 **15:8:** Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 **15:8:** Ua Me Ini 40:34; 1 Atriviba 8:10-11; 2 Eghaghaniba 5:13-14; Aisaia 6:4; Esekial 44:4; 2 Tesalonika 1:9

ezi e dar gara
digavir kurabagh ami!

Gumamaziziba bar ni men atrivim!
Nin araziba, da bar deragha
bar guizbangira!

⁴ Ekiam ni uabira guizbangira God.
Eghti gumamaziziba bar nin atiating
ziar ekiam ni daning.

Nin arazir aghuiba bar azenim girigha gifa,
kamaghın amizi, kantriba bar dar gu-
mazamiziba bar izi
ni bagh teviba apir
nin ziam fam.”

⁵ Bizir kamın gin ki ua gari, Godin Dipenim, a Godin Nguibamın Purirpenim, a kuiaghiri. Kar Godin Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Purirpenim.† ⁶ Ezi enselin 7plan kaba, bizir bar kurar 7plan gumamazizibagh asighasighamiba suigha Godin Dipenim ategha azenan izi. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba ike. Egha golin letiaba uan evariba kuamigha da ike. ⁷ Ezi 4plan bizir angamira itibar mav, 7plan golin itariba inigha enselin 7pla ganingi. Golin itarir 7plan kabanagh, Godin Zurara Itimın aningagharir arazim dagh izifa. ⁸ Ezi Godin Dipenim, an angazangarim ko an gavgavimın migharim, bar a gizifa. Kamaghın amizi gumazitam dipenimın aven mangan kogham. Me kamaghira iki mangi 7plan enselba, 7plan bizir bar kurar gumamazizibagh asighasighamin ingangarim givagham.

14:20: Aisaia 63:3; Azir Akam 1:15; Hibru 13:12; Akar

16

Enselba Godin aningagharir 7plan itaribar itiba nguazim ginge

¹ Ezi ki tiarir ekiar mam barazi, a Godin Dipenimin otogha kamaghin 7plan enselbav gei, "Ia Godin aningagharir arazir 7plan itaribar itiba inigh mangi nguazimin da ingi."

² Ezi enselin faragha zuim, uan itarir Godin aningagharim izivazim inigha ghua nguazimin a inge, ezi duar bar igharagha garir kurar gavgaviba, gumazamizir asizir atiamin namba itiba ko an marvir guamin ziam feba, men mikarzipar otifi.

³ Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarim gingezi, ongarim gumazir aremezir kuamin ghuzimin min oto. Ezi bizir angamira an itiba, da bar ariaghire.

⁴ Ezi namba 3 ensel uan itarim faneba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar moghira ghuzimin min oto. ⁵ Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghin migei:

"God, ni datirighin ikia, egha uaghan faragha ike.

Ni Godin Bar Zuezim.

Nin araziba bar derazi

arazir kuratam nin itir puvati.

Ni gumazamizibar arazir kuraba tuisigha da ikarvaghera ivezir kuram me ganingi,

ezi nin arazir kam
a guizin arazim.

⁶ Gumazir kaba nin akam inigha izir gumazamiziba ko nin gumazamizibav soghezi

men ghuziba irezi me ariaghire.

Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi,

me aneremam.

Ghuzir me apir kam,

men arazir kurar me amiziba ikarvagheram."

⁷ Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir dakozimin aven otogha pamten di-
agha ghaze:

"Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ni kotin gumazamizibar araziba bar guizbangira da tuisisi,

ezi nin kotiam a bar guizbangira
ghua
egha bar dera."

⁸ Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezi God aruemin amamangatizi an avim pamten isia puvira gumazamizibar isi. ⁹ Aruemin avir gavgavir kam bar puvira isia, egha puvira gumazamizir kabar mikarzipar isi. Ezi me bar puvira Godin ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar kabar garir Godin gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvati.

¹⁰⁻¹¹ Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim ginge. Ezi mitatem gumazamizir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me uan duaba ko mizazir men mikarzipar otiviba bagha nighnigha, Godin uan Nguibamin itimin ziam gasighasigha migei. Ezi mizazir me isim a bar men ikufi, kamaghin amizi me uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me amiba bagha uan navibagh irazir puvati.

¹² Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin Faner ekiam ginge. Ezi an dipam bar moghira dake, egha aruem anadi

16:1: Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 **16:1:** Onger Akaba 69:24; Jeremaia 10:25; Esekial 22:31; Sefanaia 3:8; Akar Mogomem 14:10; 15:1; 15:7; 16:17 **16:2:** Kis 9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17 **16:2:** Ua Me Ini 9:10; Godin Araziba 28:35; Akar Mogomem 8:7; 13:12-17 **16:3:** Kis 7:17-21, MAA 8:8-9 **16:3:** Ua Me Ini 7:17-21; Akar Mogomem 8:8-9 **16:4:** Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 **16:4:** Ua Me Ini 7:17-21; Onger Akaba 78:44; Akar Mogomem 8:10 **16:5:** Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 **16:5:** Onger Akaba 119:137; Akar Mogomem 1:4; 1:8; 11:17; 15:3 **16:6:** Sng 79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 **16:6:** Onger Akaba 79:3; Aisaia 49:26; Matyu 23:34-35; Akar Mogomem 11:18; 13:15; 18:20 **16:7:** Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14, 19:2 **16:7:** Onger Akaba 19:9; Akar Mogomem 15:3; 19:2 **16:8:** MAA 8:12, 14:18 **16:8:** Akar Mogomem 8:12; 14:18 **16:9:** Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21 **16:9:** Daniel 5:22-23; Akar Mogomem 9:20-21; 11:13; 16:21 **16:10-11:** Ua Me Ini 10:21-22; Aisaia 8:22; Akar Mogomem 9:2; 9:20-21; 11:10; 13:2; 16:21 **16:12:** Ais 11:15, 41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 **16:12:** Aisaia 11:15; 41:2; 41:25; Jeremaia 50:38; Akar Mogomem 9:14 **16:13:** 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10 **16:13:** 1 Jon 4:1-3; Akar Mogomem 12:3; 12:9; 19:20; 20:10

naghin atrivir izamiba bagha tuavim ati.
 13 Ezi ki gari, duar kurar 3plan mitivibar min gariba, da asizir atiam ko, kuruzir ekiam ko akar ifavariba akurir gumazim, da vaghvagha men akatoribar otifi.* 14 Duar bar kurar kaba arazarazir igharagha garibagh ami da otiva, nguazimin itir kantriba bar dar atriviba bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim gumamaziba tuisighamin dughiar ekiamin, me midorozim damuam.

15 “Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dughiam ia a gifozir puvatizi moghin, ki zuamira otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir puvatigha, uan korotiaba uabin boroghin da arisi, a bibiamra daruan kogham, eghti gumamaziziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin amizi, gumazir kam bar akongegh.”†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kam in me akufa, me Hibrun akamin kamaghin danganir kam dibori, Armagedon.‡

17 Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven tiarir ekiar mam Godin atrivir dabirabimin otogha kamaghin pamten migei, “Biziba bar gifa.” 18 Ezi overiamin onimariba taghtagha zuima, niginir dafam overiamin otozi, arariba dagarvasi, ezi

mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira gumamaziziba otuzir dughiamin iza datirighin tu, mikimkizir ekiar kamagh garitam fomira otuzir puvati. 19 Ezi Babilonin nguibar ekiam biaghiregha 3plan okoruabar otifi, ezi gumamazizibar nguibaba bar moghira ikufi. God Babilonin nguibar ekiamin arazir kuram ginighnigha, egha a gamizi a uan wainin kap bar aneme, kar Godin aningagharir arazimin wainin kap. 20 Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi mighsiatam ua itir puvati. 21 Amozir ofizir ekiaba dagiabar min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vaghvagha, dar osimtiziba 50 kilogrem in iti. Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gumamazizibagh isin ira bar me gasighasisi. Ezi bizir kurar kam bagha me Godin ziam gasighasigha migei.

17

Arazir kurabagh amir amizim ivezir kuram isi

1 Ezi 7plan enselin itarir 7plan suighizir kabanangin mav iza kamaghin na migei, “Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir kuram iniamim, nin akaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar ekiar aviribagh isin apiav itir amizim. 2 Nguazimin atriviba arazir mizirizir bar kurar aviriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimin gumamaziziba uaghan a ko

* 16:13: Akar ifavariba akurir gumazim, an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavariba akurir gumazim. A gumamazizibav geima, me asizir atiar faraght itimin marvir guamin ziam fe. Ni Akar Mogomem 13:11-16in gan. 16:14: 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20 16:14: 2 Tesalonika 2:9; 1 Timoti 4:1; Jems 3:15; Akar Mogomem 17:14; 19:15; 19:19-20 16:15: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18 16:15: Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 2 Korin 5:3; 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 3:18 † 16:15: Ves 15in kam, kar Kraus Iesus uabi mikemezir akam. 16:16: Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19 16:16: Gumazir Dapaniba 5:19; Sekaraia 12:11; Akar Mogomem 19:19 ‡ 16:16: Ziar kam Armagedon kamakin, “Megidon Mighsiam.” Fomira apaniba Israelia ko uariv sogha egha Atrivim Josaiia misoghezi an areme. Me Megidon nguibar ekiamin boroghira itima bizir kam oto. (Ni 2 Atriviba 23:29-30 ko 2 Eghaghaniba 35:20-24in gan.) Kamaghin amizi, fozozir gumazir maba ghaze, ziar kam Megido bighavira migeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuimin midorozir gumaziba mangamin danganim migei. Egh me mangi bar ikuvigh egh bar ovengam. 16:17: MAA 16:1 16:17: Akar Mogomem 16:1 16:18: Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 16:18: Daniel 12:1; Akar Mogomem 4:5; 8:5; 11:13; 11:19 16:19: Ais 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 16:19: Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15-16; Akar Mogomem 14:8-10; 17:18; 18:5 16:20: MAA 6:14 16:20: Akar Mogomem 6:14 16:21: Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11 16:21: Ua Me Ini 9:23-24; Akar Mogomem 11:19; 16:9-11 17:1: Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 17:1: Jeremaia 51:12-13; Akar Mogomem 16:19; 17:15; 18:16; 21:9 17:2: Ais 23:17, Jer 51:7, MAA 14:8, 18:3 17:2: Aisaia 23:17; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 18:3

arazir bar mizirizibagh amua, mati gumazim wainin avirim amezi moghin ongani.”*

³ Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ki irebamın mın bizimın gari, en-sel na inigha gumamaziziba puvatizir danganimın ghu. Ezi danganir kamın ki amizir mamın garima an asizir atiar aghevır mam gisin aperaghav iti. Asizir atiar kamın mikarzim osizirir aviriba an iti, ezi osizirir kabanagh Godin ziam gasighasisi. Asizir atiar kam 7plan dapaniba iti, ezi 10plan komba an dapanibar iti. ⁴ Amizir kam korotiar aghuibaram aghui, dar ganim aghevım ko pıghaghevım. Ezi golin digirir bar aghuiba ko, me dagiar aghuıbar ingarizir digiriba ko, manmaniar ghurghurir dagıaba pın kozıba, amizir kamın mikarzim gizıfa. Egha a uan dafarımın golin kavın mam suirazi, kavın kamın aven bar kurigha mug hazir arazıba ko, gumamaziziba tintinibar uari bakıa amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizıfa. ⁵ Ezi amizir kamın guam, me ziar mam osiri, ziar kamın mingarım modoghav iti. Ezi an mingarım kamakın:

“Babilonın nguıbar ekiar gavgavım itim, ni, nguazımın itir arazir bar kuraba ko amizir gumazıba okıa me ko akua arazir mizirizibagh amıba, ni men amebam.”

⁶ Ezi ki gari, amizir kam Godin gumamazıbar ghuzıba amegha dipar onganıba amezi moghin ongani. Gumamazımir kaba, me nıghnızir gavgavım İesusın ikıa an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghıre.

* **17:2:** Gumamaziziba arazir bar mizirizibagh amir arazir kamın akam, a gumamazizir God ataghizir arazımın ababanım, egha aseba ko arazir kurar ıgharazıbar gın zui. Egha Godın damazımın, a mati gumazım uabi uan amuım ategha, ghua gumamaziziba uari isava akua amir arazım gamı. **17:3:** MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12 **17:3:** Akar Mogomem 12:3; 12:6; 12:14; 13:1; 17:9; 17:12 **17:4:** Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 **17:4:** Jeremaia 51:7; Esekıel 28:13-16; Daniel 11:38; Akar Mogomem 14:8; 18:6; 18:12; 18:16 **17:5:** 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2 **17:5:** 2 Tesalonıka 2:7; Akar Mogomem 14:8; 16:19; 18:2; 18:9-10; 19:2 **17:6:** MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:6:** Akar Mogomem 12:11; 13:15; 16:6; 18:24; 19:2 **17:7:** MAA 13:1 **17:7:** Akar Mogomem 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:8:** Onger Akaba 69:28; Daniel 7:7; 12:1; Akar Mogomem 11:7; 13:1-3; 13:8-10 **17:9:** MAA 13:1, 13:18 **17:9:** Akar Mogomem 13:1; 13:18 **† 17:9:** Gumazıba Romın nguıbar ekıam, 7plan mıghsıabagh ısın an ingari. **17:12:** Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1 **17:12:** Daniel 7:24; Sekaraia 1:18-21; Akar Mogomem 13:1 **17:14:** Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 **17:14:** Jeremaia 50:44-45; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 16:14; 19:19

Ki amizir kamın ganigha digavır kuram gamıgha pura nıghnısi. ⁷ Ezi en-sel kamaghın na mıgei, “Ni tizim bagha digavır kuram gamı? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuım, a 7plan dapanıba ko 10plan komba iti, aningın akar mogomemın mingarım, ki nın akagham. ⁸ Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datırıghın ua itir puvatı. Egh a mozir bar konezim ategh azenan izıti, God a gasıghasıgham. God tıghar nguazımın ingaramın dughıam, a gumamazizir mabar ziaba akınafarır zurara itımın aven da osirizir puvatı. Gumamazizir kaba asizir atiar kamın ganıgh digavır kuram damuam. Me fo, a fomıra ike, egha datırıghın itir puvatı, egh a gın uamategh otıvam.

⁹ “Gumazım Godın fofozir aghuım ikıva, egh bizir kam deragh a gifogham. 7plan dapanır kaba, kar mıghsıar 7pla, ezi amizım 7plan mıghsıabagh ısın aperaghav iti.† ¹⁰ Egha da uaghan 7plan atrıvıbar ababanım gamı. 5pla ariaghıregha gıfa, ezi vamıra atrıvımın ikıavıra iti, ezi ıgharazır abuananam tıghar otıvam; an otoghıva bar dughıar otevimra ikıam. ¹¹ Asizir atiar kam, a fomıra ike, egha datırıghın itir puvatı, a namba 8 atrıvımın ababanım. Egha a 7plan atrıvıbar mav, God a gasıghasıghtı a bar gıvaghıam.

¹² “Ezi 10plan komın ni ganizıba da 10plan atrıvıbar ababanıba. Me tıghar atrıvıbar otıvam. Me bizıbagh atıvımın gavgavım inıgh, asizir atiar kam ko dughıar bar otevimrama atrıvıbar ikegham. ¹³ Atrıvir kaba nıghnızır vamıra ikıam, egh uan gavgavıba ko zıar

ekiaba isi asizir atiamra daningam. ¹⁴ Egh me Sipsipin Nguzim ko misogham, eghti Sipsipin Nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumamazir Sipsipin Nguzim ko itiba, God me amisevegha, men diazima me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgavigha midorozir kam gami. Sipsipin Nguzim, a guizbangira Gumamazir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi, a me abiragham.”

¹⁵ Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: da mikarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumamaziziba ko, kantriba bar dar gumamaziziba ko, vaghvaghera akabav geir gumamaziziba. ¹⁶ Asizir atiam ko 10plan komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh, egh an korotiaba bar da suegh, an mikarzimn tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham. ¹⁷ God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghin amizi me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham. ¹⁸ Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamn atriviba bar dar garir nguibar ekiamin ababanim.”

18

Babilon bar moghira ikufi

¹ Bizir kamn gin ki enselin igharazimin garima a Godin Nguibam ategha izaghiri.

A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazan-garir gavgavim nguazim bar a gisira. ² A pamten diagha kamaghin migei:

“Babilonin nguibar ekiam ikuvigha gifa!

A bar ikufi!

Ezi datirighin duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuarazir miziriziba ko kuarazir kuraba, darara an iti.

³ Nguazimin nguibaba bar,

me an wainin kap uari bakia akuava amir arazir kuraba izivazim ame.

Ezi nguazimin atriviba

a ko arazir mizirizir bar kurabagh ami.

Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba, me an afiar arazir bar ikuvtizibar amodoghin dagiar aviriba uari bagha da isi.

Kamaghin amizi, amizir kam bar ikufi.”

⁴ Ezi ki Godin Nguibamin otivir tiarir igharazir mam barazi, a kamaghin migei:

“Ia nan gumamaziziba, ia nguibar kam ategh azenan izi.

Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan marki.

God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam,

ia uaghan an aven ikian marki!

⁵ A uabi uan arazir kurabar pozim mikirav iti,

da ghuavanaga Godin Nguibamin oto.

Ezi God an amizir arazir kurabagh nighnighavira iti.

⁶ Ia amizir kam gumamazizibagh amizir arazir kuraba bagh

ivezir magh garimra a ikaragh.

An arazir kuraba, da bar aviraseme,

kamaghira ia an arazir kurabar ivezim isafuraghiva

17:15: Ais 8:7; Jer 47:2; MAA 13:7 **17:15:** Aisaia 8:7; Jeremaia 47:2; Akar Mogomem 13:7 **17:16:** Jer 50:41-42; Ese 16:37; MAA 18:8, 18:16 **17:16:** Jeremaia 50:41-42; Esekial 16:37; Akar Mogomem 18:8; 18:16 **17:17:** 2 Te 2:11; MAA 10:7 **17:17:** 2 Tesalonika 2:11; Akar Mogomem 10:7 **17:18:** MAA 12:4, 16:19 **17:18:** Akar Mogomem 12:4; 16:19 **18:1:** Ese 43:2; MAA 17:1 **18:1:** Esekial 43:2; Akar Mogomem 17:1 **18:2:** Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11; Jer 50:39, 51:8; MAA 14:8 **18:2:** Aisaia 13:21; 14:23; 21:9; 34:11; Jeremaia 50:39; 51:8; Akar Mogomem 14:8 **18:3:** Ais 23:17, 47:15; Jer 51:7; MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 **18:3:** Aisaia 23:17; 47:15; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 17:2; 18:11; 18:15 **18:4:** Ais 48:20; Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17 **18:4:** Aisaia 48:20; Jeremaia 50:8; 51:6; 51:45; 2 Korin 6:17 **18:5:** Stt 18:20-21; Jer 51:9; MAA 16:19 **18:5:** Jenesis 18:20-21; Jeremaia 51:9; Akar Mogomem 16:19 **18:6:** Sng 137:8; Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6; MAA 14:10, 16:19 **18:6:** Onger Akaba 137:8; Jeremaia 50:15; 50:29; 51:24; 51:49; 2 Tesalonika 1:6; Akar Mogomem 14:10; 16:19

bar a daningigh.
 A dipar onganir gavgavimın kap isa
 gumazamiziba bagha a inge,
 kamaghira ia dipar gavgavir on-
 ganım uam a isafuragh
 a bagh kap gingegh a daningigh.
 7 A uabira kamagh uabın miğia ghaze,
 ‘Ki atrivir amizim,
 egha atrivir dabirabim gaper-
 aghav iti.
 Ki amizir odiarimın mın itir puvati,
 eghti osımtıziba na bativan koghti,
 ki azian kogham!’
 A uabi uan ziar gavgavim fa
 egha arazir mızırızir aviribagh amua,
 egha arazir kurar igharaziba
 saram ami.
 Kamaghın amizi, ia mızazir kurar ekiam
 ko osımtızir bar ekiam a daningigh,
 mangi an amir arazibar ikegh mangi
 tuzi naghıram, a daning.
 8 Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim
 fe,
 kamaghın amizi, dughiar bar otevir
 vamıran,
 bizir bar kuraba bar a bativam.
 Bizir kaba, arımariar ekiaba ko osımtızir
 ekiaba a bativti
 an azıtıma,
 mitiriar ekiaba an agham.
 Eghti avim an isigham.
 Ekiam God an araziba tuisigha
 gıvagha ghaze,
 ‘A ikuvigham.’
 Godın kam gavgavir ekiam iti.
 Kamagh amizi, bizir kurar avırıba
 dughiar vamıra bar moghıram a
 bativam.”

9 “Nguazimın atrivıba a ko arazir
 mızırızibagh amua, egha uaghan a ko
 arazir kurar igharagha garibagh ami. Egh
 atrivir kabanagh an ganti avir miğharım
 an otoghtıma, me a bagh navıba osemegh
 egh a bagh aziam. 10 Egh me mızazir

ekiar a isir kamın ganigh, atiatigh saghon
 tuivigh iki, kamaghın mikımam:

“Noka, Babilonın nguıbar ekiam.
 Noka!
 Ni nguıbar ekiar gavgavim itim!
 Nın arazir kurabar ivezir kuram dughiar
 otevimra
 ni bagha ize.’

11 “Eghti bizıba amaga dagh ivezir gu-
 mazamizir nguazimın itıba, me Babilon
 gıniğhniğh a bagh azıva, navıba bar os-
 emegham. Me gari, gumazamizir men
 dagıaba bagh amadir bizibagh ivezamıba
 ua itir puvati, kamaghın me oseme. 12
 Me dagıaba bagha amadir bizıbar kara,
 gol ko silva ko, dagıar aghuıba ko man-
 maniar ivezıba bar pın kozıba; ko inir
 ghurghurir aghuıba ko inir piğhaghevır
 aghuıba ko inir slika ko inir aghevıba, ko
 men temer mughuriar aghuir igharagha
 garıba ko bizir me elefanın ataribar in-
 garızıba ko, bizir me temer ivezıba bar
 pın itıbar ingarızıba ko, bras ko ain ko,
 dagıar aghuir diğırıba itıba. 13 Bizir me
 amaga dagıaba isir igharazıba uaghan itı,
 adar kara, sinamon ko, apir irızıba ko, pau-
 ran mughuriar aghuım gamım ko, grısın
 igharagha garir mughuriar aghuıba zuıba
 ko, sandan aghuım ko, wain ko, wel
 ko, plauan aghuım ko witba; men bul-
 makauba ko, sipsıba ko hoziaba ko dar
 karıba ko, pura ingangarir gumazamizir
 kınıba, me dagıaba bagha men ikırımırıba
 amadı. Bizir kaba bar, gumazamizir dagh
 ivezamıba puvati.

14 “Gumazamizir bizıba amaga dagh
 ivezir kaba kamaghın a mikımam, ‘Bizir
 aghuir ni inıasa navım dikavım, datırighın
 da bar nın saghuıamın ikiam. Bizir bar
 aghuir avırır ivezıba bar pın kozıba ko ni
 asıngızir bizir ganganir aghuıba, da bar
 ovengeghti ni ua dar ganan kogham!’ 15
 Eghti gumazamizir nguıbar ekıar kamın

18:7: Aisaia 47:7-9 18:8: Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 18:8: Jeremaia 50:34; Akar Mogomem 11:17;
 17:16; 18:10 18:9: Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3 18:9: Jeremaia 50:46; Esekiel 27:30-35;
 Akar Mogomem 17:2; 18:3; 18:18; 19:3 18:9: Esekiel 26:16-17 18:10: Ais 21:9, Dan 4:30, MAA 14:8, 18:17-19
 18:10: Aisaia 21:9; Daniel 4:30; Akar Mogomem 14:8; 18:17-19 18:11: Ese 27:31, 27:36 18:11: Esekiel 27:31;
 27:36 18:12: MAA 17:4 18:12: Akar Mogomem 17:4 18:12: Esekiel 27:12-13; 27:22 18:15: Ese 27:31,
 27:36 18:15: Esekiel 27:31; 27:36

uan bizir kaba amaga dagiar aviriba isiba,
tuivigh a isir mizazir ekiar kamın ganam.
Egh bar atiatigh azi, naviba bar osemegh
saghon tuivigh, egh kamagh mikimam:

16 “Noka, Babilonın nguibar ekiam.
Noka!

A fomira korotiar ghurghurir aghuiba ko
inir pighagheviba ko inir aghevir
aghuiba aghua,
egha uan mikarzim golba ko dagiar
aghuiba ko manmaniar bar pin koz-
ibar anedi!

17 Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba
dughiar bar otevimra bar ikufi!

“Eghti kuribar keptenba ko, gumazir
kuribagh arua nguibar igharazibagh
aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba
ko gumazir ongarimın dagiar ingangarib-
agh amiba, me bar moghira uaghan
Babilonın saghon tuivigh ikiam. 18 Eghti
Babilon isiti an migharim otivtima me an
gan, kamaghın dım mikimam, ‘Nguibar
datirighın itir manamra, nguibar ekiar
kamın mın gari? Bar puvati!’ 19 Egh
me uan osimtizim akaghasa nguazir
minemniaba inigh uan dapanibagh isin
da kun, naviba bar osemegh egh aziva,
kamaghın dım mikimam:

“Noka, Babilonın nguibar ekiam.
Noka!

Ongarim garuir kuribar afeziaba,
me nguibar ekiar kamın dagiabar,
dagiar gumazir ekiabar otifi.

Mevzika!
A dughiar otevimrama bar ikufi!

20 Ia Godın Nguibamın itir darasi,
ia bar akongegh!

Eghti ia Godın gumazamiziba ko aposelba
ko Godın akam inigha izir gumaza-
miziba,
ia bar akongegh!

Arazir kurar nguibar kam ia gamizim
baghava,
God a tuisigha givagha,
uam an arazir kuram ikarvasi.
Kamaghın amizi, ia datirighın nguibar kam
batozir bizim bagh
bar akongegh.’”

21 Ezi migirigiar kaba givazima, enselin
gavgavir mam wit mirmirir dagiamın mın
garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam
fegha a isa ongarimın anekunigha kam-
aghın migei:

“Kamaghira, me Babilonın nguibar ekiam
inigh
zuamira pamtem anekunighti
a bar magirigh bar ikuvighti,
me uam an ganan kogham.

22 O Babilon!
Gitan arareba ko marvibar arareba
ko, sighaba ko,
ararer aghuir igharazir maba
ua nın aven otivan kogham.

Eghti fofozir gumazamizir ingangarir guar
igharagha garibagh amiba,
me ua nın ikian kogham!

Eghti dagiar witba mirmirimın ararem
ua nın aven otivan kogham!

23 Eghti lamin angangariba
ua nın aven isian kogham.

Eghti gumazamizir uarir ikiasa migeir
migirigiaba,
da ua nın aven otivan kogham.

Nın gumazamizir fomira dagiaba bagha
biziba amadiba,
gumazamizir igharazibar damatuz-
ibar gumazamizir bar ekiabar otifis.

Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gumaza-
mizibagh ifara
imezir igharagha garir aviribar ingari.

24 God nguibar kamın gari,

18:16: MAA 17:4 18:16: Akar Mogomem 17:4 18:17: Ais 23:14, Ese 27:26-30 18:17: Aisaia 23:14; Esekiel 27:26-30 18:18: Ese 27:32, MAA 13:4 18:18: Esekiel 27:32; Akar Mogomem 13:4 18:19: 1 Sml 4:12, Ese 27:30-34 18:19: 1 Samuel 4:12; Esekiel 27:30-34 18:20: Lo 32:43, Ais 44:23, Jer 51:48 18:20: Godın Araziba 32:43; Aisaia 44:23; Jeremaia 51:48 18:21: Jer 51:63-64, Ese 26:21, MAA 12:8, 16:20 18:21: Jeremaia 51:63-64; Esekiel 26:21; Akar Mogomem 12:8; 16:20 18:22: Ais 24:8, Jer 25:10, Ese 26:13 18:22: Aisaia 24:8; Jeremaia 25:10; Esekiel 26:13 18:22: Jeremaia 7:34; 25:10 18:23: Ais 23:8 47:9, Jer 16:9, 33:11, Nah 3:4, MAA 17:2, 17:5 18:23: Aisaia 23:8; 47:9; Jeremaia 16:9; 33:11; Nahum 3:4; Akar Mogomem 17:2; 17:5 18:24: Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6 18:24: Jeremaia 51:49; Matyu 23:35; Akar Mogomem 17:6

me an aven Godin akam inigha izir gumazamiziba ko an gumazamizibav sozi
me ariaghire,
ezi a men ovevebar osimtizim ateri.

Ezi nguazimin gumazamiziba,
men apaniba me misoghezi me ariaghire,
osimtizir kaba bar, Babilonrama a da ateri.
Kamaghin amizi, God an osimtizir kaba ikarvagha a gasighasisi.”

19

Babilon bar ikuvizima, Godin gumazamiziba bar akongeh

¹ Ezi bizir kabar gin ki orazi, niginir dafam, gumazamizir bar avirimin min Godin Nguibamin kamaghin dia migei:

“E Godin ziam feka!
En God, gavgavim ko ziam iti,
a uabira en Akurvazir Gumazim!*

² God gumazamizibar araziba tuisizir arazim,
a guizbangira ghua bar dera!
Amizir gumaziba okia me ko akuim,
a nguazimin gumazamizibagh amizi,
me a koma arazir mizirizibagh ami,
ezi God a isa kot gatigha ghaze,
an aremegham.
Amizir kam Godin ingangarir gumazamizibav soghezi
me ariaghire,
ezi God an osimtizir kam ikarvagha osimtizir ekiam a ganingi.”

³ Ezi me ua kamaghin dia ghaze:

* **19:1:** Jon akinafarir kam Grighin akam an osiri. Egha ves 19:1in migirigiar otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamin an osiri. Hibrun akamin a kamakin, “Aleluia.” Akar kammin mingarim a kamakin, “E Godin ziam feka!” **19:2:** Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7, 18:20 **19:2:** Godin Araziba 32:43; 2 Atriviba 9:7; Akar Mogomem 6:10; 15:3; 16:7; 18:20 **19:3:** Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 **19:3:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 14:11; 18:9; 18:18 **19:4:** Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 **19:4:** Nehemia 8:6; Akar Mogomem 4:2-6; 4:10; 5:14 **19:5:** Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12 **19:5:** Onger Akaba 22:23; 115:13; 134:1; 135:1; Akar Mogomem 11:18; 20:12 **19:6:** Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2 **19:6:** Onger Akaba 93:1; 97:1; 99:1; Esekial 1:24; Akar Mogomem 11:15-17; 14:2; 15:3; 21:2 **19:7:** Mt 22:2, 25:10, Ef 5:32, MAA 21:2, 21:9 **19:7:** Matyu 22:2; 25:10; Efesus 5:32; Akar Mogomem 21:2; 21:9 † **19:7:** Sipsipin Nguzir kam an amuimin ikiasa, a Kraisra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraisin sios. Eghti dughiar Kraisa ua iziva egh uan sios iniamim, a kamakin, aning uaningin iti. Egh a uan siosin gumazamiziba me inigh uan Nguibar aghuimin mangam. Eghti me Kraisa ko deraghvira iki mamaghira ikiam.

“E Godin ziam feka!
Nguibar ekiar kammin isir avimin migharim ghuavanang zurara mamaghira ikiam!”

⁴ Ezi 24plan gumazir dapaniba ko 4plan bizir angamira itir kaba, teviba apirigha egha Godin uan atrivir dabirabimin aperaghav itimin ziam fe. Egha me kamaghin migei:

“Bar guizbangira!
E an ziam fe!”
⁵ Ezi tiarir mam atrivimin dabirabimin iza kamaghin migei:

“Ia Godin ingangarir gumazamizir an atia-tiava an apengan itiba,
ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
ia bar Godin ziam fi!”

Sipsipin Nguzim amuimin ikiasava amima isar ekiam oto

⁶ Ezi ki niginir ekiam barazi mati gumazamizir avirim uari akuvagha migei, egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha araribar min pamten dagarvagha kamaghin migei:

“En Ekiam God, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
datirighin an atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e Godin ziam fam!”
⁷ Sipsipin Nguzim, amuimin ikiamin dughiam otogha gifa,
ezi an amuim uabi akirigha gifa.
Kamaghin amizi, e datirighin naviba deragh bar akongegh,
an ziam fam!†

⁸ Amizir kam, God korotiar ghurghurir bar aghuim a ganingi, korotiar kam bar zuegha an dirim dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godin gumazamizibar arazir aghuir me Godin damazimın amiba, dar ababanım gami.)

⁹ Ezi ensel kamaghın na migei, “Ni akar kam kamaghın an osir: God Sipsipin Nguzir amuimın ikiamin dabirabim bagha diazir gumazamiziba, me bar akongegh!” Egha kamaghın ua na migei, “Akar kaba, da Godin guizın akaba.”

¹⁰ Ezi ki an suemningın boroghın tevımning apırigha an ziam fasa. Ezi a kamaghın na migei, “Ni mamaghın damuan marki! Ki, ni ko nin aveghbuar nıghnızir gavgavım İesus kunızir akabar itiba, ki ia ko e ingangarir vamıram ami. God uabıra, ni an ziam fi.”

E fo, akar İesus kunızimra, a gumazamizibar nıghnıziba fema, me Godin akam inıgha izi.†

Jon hoziar ghurghurim gaperazir gumazimın gari

¹¹ Ki gari, Godin Nguibam kuiagherizi, hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir hoziar kam gisın aperaghav itim, an ziamning kamakın, “Gumazir dughiaba bar God baghavıra itim,” ko “Gumazir uan akar dikırıziba mıgeıma da otivım.” A gumazamizibar arazıba deravıra da tuisıgha, mıdorozim fora arazir aghuımra gın ghua a gami. ¹² Ezi an damazimning mati avir mızariar gavgavımın mın pamtem isi, ezi atrivımın dapanir asuar avırıba

an dapanımın iti. Ezi an mıkarzim ziar mam an iti, ezi gumazamizir ıgharazıba a gıfozir puvati. A uabıra ziar kam gıfo. ¹³ Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim a gızıfa, ezi me ziar kamın a dıbori, “Godin akam.” ¹⁴ Ezi Godin Nguibamın mıdorozir gumazıba korotiar ghurghurir aghuıba aghuıgha hoziar ghurghurıbagh apiagha an gın zui. ¹⁵ Ezi mıdorozir sabar ghumtizir mam gumazir men faragha zuir kamın akamın ikegha, azenan izi. A mıdorozir sabar kamın nguıbar ıgharazıbav sogh me abınam. Egh a gavgavım itir ainın aghorımın suiragh egh gumazamizıbagh atıvımın gavgavım ikiam. Egh a, dagıar mınar bar ekiamın aven me wainın ovızıba mırmıri moghın, Godin Gavgavıba Bar İtimın anıngagharir arazir ekiam akagham. ¹⁶ Ezi an korotiar ruarım ko an buarakırımın, me ziar kam osiri:

“Atrivıbar Atrivir Ekiam ko, Ekiabar Gumazir Ekiam.”

¹⁷ Ezi ki enselin mamın garıma an aruem gısın tughav iti. Egha overıamın pın mıghagha aruir kuarazıbar dia ghaze, “İa izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia danıngamım bagh mızuam. ¹⁸ İa atrivıbar kuabar tuzıba ko, mıdorozir gumazıbar faragha zuir gumazıba ko mıdorozir gumazıba ko, hozıabar kuabar tuzıba ko dagh apiazir gumazıbar kuabar tuzıbar amam. Egh ia gumazamizıba bar men kuabar tuzıbar amam, pura ingangarir gumazamizir kınıba ko gumazamizir fıriaghirezıba, ko pura gumazamizıba ko gumazamizir zıaba itıba!”

19:8: Sng 45:13-14, Ais 61:10, Ese 16:10 **19:8:** Onger Akaba 45:13-14; Aisaia 61:10; Esekiel 16:10 **19:9:** Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 **19:9:** Matyu 22:2-3; Luk 14:15-16; Akar Mogomem 21:5 **19:10:** Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 **19:10:** Aposel 10:25-26; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 22:6-9 † **19:10:** Grıghın akam vezın kam deravıra anebıgha a mıgeir puvati. Gumazir maba kamaghın mıgırıgıar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikızir nıghnızir gavgavım İesusın ikiava an ziamın gun mıgeım. İa God uabıra an ziam fi. E fo, Godin Duam akam inıgha izir gumazamizıbar, Godin akam kunasa men nıghnızıba fe. A İesusın ziamın gun mıkımasa gumazamizıbar akurvası.” **19:11:** Sng 96:13, Ais 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 **19:11:** Onger Akaba 96:13; Aisaia 11:4; Esekiel 1:1; Akar Mogomem 1:5; 3:14; 6:2; 15:5 **19:12:** Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 **19:12:** Daniel 10:6; Akar Mogomem 1:14; 2:17-18; 19:16 **19:13:** Ais 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 **19:13:** Aisaia 63:1-3; Jon 1:1; 1:14; 1 Jon 5:7-8 **19:14:** Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 **19:14:** Matyu 28:3; Akar Mogomem 4:4; 7:9 **19:15:** Sng 2:9, Ais 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 **19:15:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 63:3; Joel 3:13; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 2:27; 4:8; 12:5; 14:19-20 **19:16:** 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12 **19:16:** 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:12 **19:17:** Esekiel 39:17-20

¹⁹ Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimın atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa. ²⁰ Ezi, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamın damazimın dagh ami. Kamaghın amizi a gumazamizibagh ifarima me asizir atiamın osizirim inigha egha an marvir guamın ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamıra ikiavıra itima, me aning inigha aning akunizi aning danganir salfan dagıar avim ikia mamaghıra itim giraghu. ²¹ Ezi aningın midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamın itimın me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20

Satan 1,000plan azenibar kalabusın ikiam

¹ Ezi ki gari, enselin mam Godın Nguibam ategha izaghira, egha mozir bar konezimın kin suira. Egha uaghan senin ekiamın suira. ² Egha a kuruzir ekiar kamın suiragha anebıra, kar kuruzir bar fomıra itim, a Satan, gumazir akam isa bar gumazamizibagh asim. Satan 1,000plan azenibar kalabusın ikiasa, ensel a inigha senin a ike. ³ Egha ensel a inigha anekunizi, a mozir bar konim giraghu. Egha mozir torimın akam apirigha anepaghapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimın itir gumazamiziba ua me gifaran kogh mangiti 1,000plan azeniba gıvaghām. Eghti gın

ensel uam a firighti a bar dughiar otevimra ikiam.

⁴ Ezi ki atrivir dabirabibar garima, gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghirezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnizir gavgavim Iesusın ikia egha an akam akura egha pamten Godın akamın suira, ezi bizir kaba bangın, men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamın ziam fer puvatigha, an ababanım uan guaba ko uan dafaribar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamıra ikia Kraıs Iesus ko atrivibar mın 1,000plan azenibar ikiam. ⁵ Eghti gumazamizir igharazir ariaghireziba dughiar kamın, bar ua dikavigh angamıra ikian kogham. Me ovegh mamaghıra iki mangiti 1,000plan azeniba gıvaghām. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumazamiziba ua dikavamim. ⁶ Eghti, gumazamizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangıra bar akueghām. Me Godın gumazamizibara. Ovever namba 2, me iniamın gavgaviba puvati. Me God ko Kraısın ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egh Kraıs ko 1,000plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvighām

⁷ Eghti 1,000plan azeniba gıvaghti, ensel mozir torir bar konezimın akam kuighti, Satan uan kalabus ategham. ⁸ Egh an azenan izi nguazir kamın itir kantriba bar dar gumazamizibagh ifaram, kar Gok ko Magokın adarasi. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvaghām. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimın gigimın mın otogham. ⁹ Me

19:19: Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14 **19:19:** Onger Akaba 2:2; Akar Mogomem 16:16; 17:13-14 **19:20:** Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15 **19:20:** Aisaia 30:33; Daniel 7:11; Akar Mogomem 13:1-18; 14:10; 16:13-14; 20:10; 20:15 **19:21:** MAA 17:16, 19:15-18 **19:21:** Akar Mogomem 17:16; 19:15-18
20:1: MAA 1:18, 9:1 **20:1:** Akar Mogomem 1:18; 9:1 **20:2:** Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9 **20:2:** Jenesis 3:1; 2 Pita 2:4; Jut 1:6; Akar Mogomem 12:9 **20:3:** Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8 **20:3:** Daniel 6:17; Jut 1:6; Akar Mogomem 16:14-16; 20:8 **20:4:** Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17 **20:4:** Daniel 7:9; 7:22; 7:27; 1 Korin 6:2; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 6:9; 13:12-17 **20:6:** 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4 **20:6:** 1 Pita 2:9; Akar Mogomem 1:6; 2:11; 20:4 **20:8:** Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10 **20:8:** Esekiel 7:2; 38:2; 38:9; 38:15; Akar Mogomem 16:14; 20:10 **20:9:** 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6 **20:9:** 2 Atriviba 1:10; Esekiel 38:9; 38:16; 39:6

tintinibar nguazir kamın mangi, Godın gumazamiziba uari akuva itir danganım ekiarugham, kar nguibar ekiar God bar ifongezim. Eghti avim overiamın ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuavaremegham. ¹⁰ Satan me gifari, kamaghın amizi God anekunighti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamın magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamın iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

¹¹ Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamın garima a iti, ezi gumazir a gapi-aghirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aningın ganan kogham. ¹² Ezi ki gumazamizir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimın guamın tuivighav iti, ezi akınafarir gumazamizibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akınafarir igharazim uaghan akui, kar akınafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamın ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim, akar akınafarir kabar itibar gara gumazamizir ovengezibar araziba tuisisi. ¹³ Ezi ongarimın ariaghirezir gumazamiziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, aning ua ovengezir gumazamizir aningın itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagha vaghvagha men kotiaba baragha me tuisisi. ¹⁴ Egha gin

an Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Danganir avim bar puvira isir kam, kar namba 2in ovevem. ¹⁵ Eghti gumazamizibar ziaba, akınafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamın ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar ofifi

21

(Sapta 21--22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

¹ Ezi ki datirighin overiar igiam ko nguazir igiamın gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati. ² Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalemın igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godın damazimın ikegha Godın Nguibam ategha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamın ikiasa kuruke. ³ Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabimın iza pantem migei:

“Ia orakigh.

Datirighin God gumazamiziba ko ikiavira iti!

Egh men tongın ikiti

me an gumazamizibar ikiam.

God uabi me ko iki

egh men Godın ikiam.

⁴ Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam.

Bizir faragha itir kurar kabanang,

20:10: Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8
20:11: Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11
20:12: Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl 4:3, MAA 13:8, 19:5
20:13: Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12
20:14: 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8
20:15: Akar Mogomem 13:8, 19:20
21:1: Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11
21:2: Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10
21:3: Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17
21:4: Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14
20:10: Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; Akar Mogomem 14:10-11; 19:20; 20:8; 21:8
20:11: Daniel 2:35; 2 Pita 3:7; 3:10-11
20:12: Daniel 12:1; Matyu 16:27; 25:31-46; Aposel 17:31; Rom 2:6; 2 Korin 5:10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 19:5
20:13: Ro 2:6; 1 Pi 1:17; MAA 2:23; 6:8; 20:12; 22:12
20:14: 1 Korin 15:26; 15:54-55; Akar Mogomem 20:6; 21:8
20:15: Akar Mogomem 13:8; 19:20
21:1: Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11
21:2: Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10
21:3: Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17
21:4: Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14

da bar givagham.
 Eghti gumamaziziba uam ovengan
 kogham,
 egh me ua naviba osimiva
 egh uam azian kogham,
 egh ua mizaziba inian kogham.”

⁵ Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, “Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua kamaghin migia ghaze, “Ni akar kabanang osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavim in dar ikiam.”

⁶ Egha a kamaghin na migei, “Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi. Eghti gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anidim a daningti, aneremam. Dipar kam nguazim in aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam. ⁷ Gumamazizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki bizir kaba me daningam. Egh ki men Godin ikiti, me nan boribar ikiam. ⁸ Eghti gumamazizir atiatia ua girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim ataghiziba ko, gumamazizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, gumazir gumamazizibav sozi me ariagheriba ko, gumamaziziba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar ziaba feba ko, gumamazizir ifavariba, me bar uan nguibamin mangam. Kar danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isim. Kar ovever namba 2.”

Jon Jerusalem in igiam in gari

⁹ Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7pla, me itarir 7plan

bizir bar kuraba aven itiba suiki, kar Godin aningagharir arazir abuananaba. Enselin kam, a men mav. A kamaghin na migei, “Ni iziti, ki Sipsipin Nguzimin amuir a datirighin ikiamim nin akagham.”

¹⁰ Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamin ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God Baghavira Itim, Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. ¹¹ Ezi Godin angazangarir ekiam nguibar kam gisira, ezi an angazangarim bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pin kozimin min gari. A jaspam dagiar angazangarimin min gara egha glasin min taghtasi. ¹² Nguibar kam in divazim bar ekevegha bar pin mar iti, ezi tiar akar 12pla divazir ekiar kam in iti. Ezi 12plan enselba tiar akar kabar boroghin tuivighav iti, ezi Israelin 12plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti. ¹³ Ezi aruem anadi naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Notin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. ¹⁴ Nguibar kam in divazim, 12plan dagiar ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi, ezi Sipsipin Nguzimin aposelbar ziaba dar iti.

¹⁵ Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimin suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa. ¹⁶ Nguibar ekiar kam in 4plan miriabar ababanim voroghira ghu. Ezi ensel uan golin aghorimin nguibar ekiam in abarima an ababanim ghua 2,200 kilomitan tu. Ezi nguibar ekiam in 4plan miriaba ko an ruarimin ababanim bar voroghira

21:5: Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11
21:6: Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17
21:7: 2 Sml 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10
21:8: Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15
21:9: MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9
21:10: Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2
21:11: Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5
21:12: Esekiel 48:30-35
21:13: Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10
21:14: Matyu 16:18; Galesia 2:9; Efesus 2:20; Hibru 11:10
21:15: Ese 40:3, Sek 2:1, MAA 11:1
21:5: Aisaia 43:19; 2 Korin 5:17; Akar Mogomem 4:2; 4:9-10; 19:9; 20:11
21:6: Aisaia 55:1; Jeremaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 7:37; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 16:17; 22:13; 22:17
21:7: 2 Sml 7:14; Sng 89:26-27; Sek 8:8; Hi 8:10
21:8: Mt 25:41; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 19:20; 20:14-15; 21:27; 22:15
21:9: Akar Mogomem 15:1; 15:6-7; 19:7-9
21:10: Esekiel 40:2; Akar Mogomem 1:10; 17:3; 21:2
21:11: Ais 60:1-2, 60:19; Akar Mogomem 21:23; 22:5
21:12: Esekiel 48:30-35
21:13: Mt 16:18; Ga 2:9; Efesus 2:20; Hibru 11:10
21:14: Matyu 16:18; Galesia 2:9; Efesus 2:20; Hibru 11:10
21:15: Ese 40:3; Sek 2:1; MAA 11:1

ghue, egha boksiar dafamın mın gari.*
¹⁷ Ensel nguibar ekiamın divazim uaghan an abarazıma, ezi divazımın tuirivimın ababanım ghua 65 mitan tu. Ababanır kam gumamazıba bizıbar abarır ababanımın mırara gari, ezi ensel ababanır kamra divazır kamın abara a medi.
¹⁸ Nguibar ekiamın divazim God dađar jaspan an ingari, egha nguıbam uabi a dađar golrama an ingari, ezi a glasin mın isia taghtasi.
¹⁹ Ezi nguıbar ekiamın divazır mıngarım, God dađar bar ıgharagha garır bar pın kozıbar anesıngi. Dađar kaba dıđırır aghuıba dar iti, dar ivezıba bar pın ko. Dađar faragha zuir bar aghuım, jaspı, a divazır mıngarımın faragha iti. Ezi namba 2 a sapaian dađar blupla. Ezi namba 3 a agetın dađam. Ezi namba 4 a emeralın dađar garım. ²⁰ Ezi namba 5 a sadonıkısın dađam, a ghurghurıgha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dađar aghevım. Ezi namba 7 a krisolaitın dađar iangurım. Ezi namba 8 a berilın dađar garım. Ezi namba 9 a topasın dađar iangurır ıgharagha garım. Ezi namba 10 a krisopresın dađam. Ezi namba 11 a haiasının dađam. Ezi namba 12 a ametısın dađar pıghaghevım. ²¹ Ezi tiar akar 12plan kaba, da 12plan manmaniar ghurghurır ivezıba bar pın kozıbar dar ingari. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurır ekiaba vaghvagha dar ingari. Ezi nguıbar kamın aven itir tuavıba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin mın taghtasi.

²² Ezi kı gari, nguıbar ekiar kamın aven Godın Dıpenır gumazıba ingarızı tam itir puvatı. Ekiam, a Godın Gavgavıba Bar İtim, ko Sipsipın Nguzım, aning uaning

Godın Dıpenımın danganı ini. ²³ Godın angazangarır gavgavımra angazangarım nguıbar ekiar kam ganıdı. Ezi Sipsipın Nguzım uabi nguıbar ekiar kamın lamın mın iti. Kamaghın amızı nguıbar ekiar kamın angazangarıba anıngamın arueba ko iakinıba puvatıgham. ²⁴ Eghtı nguıbaba bar dar gumamazıba nguıbar ekiar kamın angazangarımın daruam. Eghtı nguıbaba bar dar atrıvıba uan bizır bar aghuıba inıgh an aven izam. ²⁵ Eghtı aruemın, me nguıbar ekiar kamın divazımın tiar akaba aseghan kogham. Dımagarıba nguıbar ekiar kamın puvatıgham. Kamaghın amızı tiar akaba kuıghıregh mamaghıra ikiam. ²⁶ Eghtı nguıbaba atrıvıba bar men dađıba ko men bizır dıđırır aghuıba, me bar ada inıgh aven mangam. ²⁷ Eghtı bizır mızırızıba ko gumamazır arazır kurıgha mughazıbagh amıba ko, gumamazır ifavarıba, me nguıbar ekiar kamın aven mangan kogham. Bar puvatıgham, gumamazır zıaba akınafarır zurara itımın aven itıba, akınafarır kam a Sipsipın Nguzımın akınafarım, merara nguıbar ekiar kamın aven mangam.

22

Jon, temer ikırımırır zurara itım ko dıpar ikırımırır zurara itım anıdı, anıngın gari

¹ Ezi ensel faner mam nan aka, faner kamın dıpam ikırımırır zurara itım anıdıma, an angazangarım glasin mın taghtasi. Faner dıpar kam God ko Sipsipın Nguzımın atrıvir dabırabımın apengan ikegha ivemara ghua, ² nguıbar ekiar kamın tuavır torımın uaghırı. Ezi faner kamın mıriamningın temer ikırımırır

* **21:16:** Grıghın akam kamaghın mıgei, nguıbar kamın ababanım “12,000 stadia.” Ezi en dıbobonım e kamaghın a dıponam, 2,200 kilomita. Ezi e fozır puvatı, Jon guızın 2,200 kilomitan ababanım mıgei, o an osırızır naban kam 12,000, a bizır ıgharazım mıgei. E fo, Judan gumazıbar nıghnızımın aven, namba 12, a mıngarır ekiam an iti. **21:18:** Aısaia 54:11-12 **21:21:** MAA 21:12, 21:18 **21:21:** Akar Mogomem 21:12; 21:18 **21:22:** Jo 4:23, MAA 15:3 **21:22:** Jon 4:23; Akar Mogomem 15:3 **21:23:** Aıs 60:19-20, MAA 21:11, 22:5 **21:23:** Aısaia 60:19-20; Akar Mogomem 21:11; 22:5 **21:24:** Aıs 60:3-5, 66:12 **21:24:** Aısaia 60:3-5; 66:12 **21:25:** Sek 14:7, MAA 22:5 **21:25:** Sekarıa 14:7; Akar Mogomem 22:5 **21:25:** Aısaia 60:11 **21:26:** Aıs 66:12, MAA 21:24 **21:26:** Aısaia 66:12; Akar Mogomem 21:24 **21:27:** Aıs 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15 **21:27:** Aısaia 35:8; 52:1; 60:21; Esekıel 44:9; Joel 3:17; 1 Korın 6:9-10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 20:12; 21:8; 22:14-15 **22:1:** Ese 47:1, Sek 14:8 **22:1:** Esekıel 47:1; Sekarıa 14:8 **22:2:** Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19 **22:2:** Jenesıs 2:9; Esekıel 47:12; Joel 3:18; Sekarıa 14:8; Akar Mogomem 2:7; 21:24; 22:14; 22:19

zurara itim anidiba vong ko vong sara tuivighav iti. Temer kaba 12plan iakinibar azeniba vaghvaghera zurara dagheba be. Temer kabar dafariba, kantriba bar dar gumazamizibar amuti me ua ghuam-aghegham. ³ Eghti bizir God bar aghuagha otogheziba uamategh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabim, nguibar ekar kamın ikiam. Eghti Godin ingangarir gumazamiziba an ingangarim damuam. ⁴ Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam. ⁵ God en Ekiam, angazangarim gumazamizibar aningti, kamaghin dimagarim uam otivan kogham, eghti lam ko aruemin angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti Godin gumazamiziba, me atrivibar min zurara iki mamaghira ikiam.

Iesus zuamiram otogham

⁶ Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze, “Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim dar ikiam. Godin Ekiam, uan Duam an akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an akam akuri. Egha a uan ensel amadazi, ensel an ingangarir gumazamiziba bizir bar zuamirama otivamiba men akaghasa, izi.”

⁷ Ezi Iesus kamaghin migei:

“Ia orakigh.

Ki bar zuamira ia batogham.

Akinafarir kam, a datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akaba, an aven iti.

Eghti gumazamizir akar kabar gin zuiba, me bar akongegh!”

⁸ Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba barasi. Ki dar ganigha egha da baregha, maghira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin tevimning apirigha an ziam fasa. ⁹ Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godin akam inigha izir gumazamiziba, me nin adarasi, e bar ingangarir vamiram ami. Egha gumazamizir akinafarir kamın akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!”

¹⁰ Egha a kamaghin na migei, “God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi, ni datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akar akinafarir kamın itim, ni dar ghuangsighan marki.

¹¹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumazamizir God baghavira itiba, me Godin gumazamizibar ikivira iki.”

¹² Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamim inigh izam. Egh gumazamiziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvagh. ¹³ Kirara ki bar faraghavira ikia egh abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar a da gefi.

¹⁴ “Ezi gumazamizir uan korotiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimirir zurara itim anidir kamın daghebar amiva, uaghan nguibar ekar kamın tiar akabar aven mangam. Kamaghin amizi me bar akongegh. ¹⁵ Eghti gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba

22:3: Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15 **22:3:** Jenesis 3:17; Esekiel 48:35; Sekaraia 14:11; Akar Mogomem 7:15 **22:4:** Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1 **22:4:** Onger Akaba 42:2; Matyu 5:8; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2; Akar Mogomem 3:12; 14:1 **22:5:** Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25 **22:5:** Aisaia 60:19; Daniel 7:18; 7:27; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 5:10; 20:6; 21:23-25 **22:6:** MAA 1:1, 19:9, 21:5 **22:6:** Akar Mogomem 1:1; 19:9; 21:5 **22:7:** MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20 **22:7:** Akar Mogomem 1:3; 3:11; 22:10-12; 22:20 **22:8:** MAA 19:10 **22:8:** Akar Mogomem 19:10 **22:10:** Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4 **22:10:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9; Akar Mogomem 1:3; 10:4 **22:11:** Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13 **22:11:** Esekiel 3:27; Daniel 12:10; 2 Timoti 3:13 **22:12:** Sng 28:4, Ais 40:10, 62:11, Jer 17:10, Ro 2:6, 14:12, 2 Ko 11:15, MAA 2:16, 2:23, 20:12 **22:12:** Onger Akaba 28:4; Aisaia 40:10; 62:11; Jeremaia 17:10; Rom 2:6; 14:12; 2 Korin 11:15; Akar Mogomem 2:16; 2:23; 20:12 **22:13:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:8, 1:17, 2:8, 21:6 **22:13:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 2:8; 21:6 **22:14:** Stt 2:9, 3:22, 1 Jo 3:24, MAA 7:14, 21:27, 22:2 **22:14:** Jenesis 2:9; 3:22; Akar Mogomem 7:14; 21:27; 22:2 **22:15:** Ga 5:19-21, Fl 3:2, Kl 3:6, MAA 21:8 **22:15:** Galesia 5:19-21; Filipai 3:2; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 21:8

ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, gumazamizir uari bakia akuiba ko, gumazamizibav sozi me ariaghirir gumaziba ko, gumazamizir asebar ziaba feba ko, gumazamizir bar ifavarir arazim gifongegha a gamiba, gumazamizir kaba bar moghira Godin nguibar kamın azenan ikiam.

¹⁶ “Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha siosba bagha akar kamın gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim. Kirara, ki amınim tiasava amir mikovezir bar puvira isim.”

¹⁷ Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguzimin amuim, aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghın mikimam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarim an pirti, a izi. Egh a dipam amisi, dipar ikirimirir zurara itim anidir kam puram a inigham, iveziba puvati.

Jon akar bar gavgavim gumazamizir akınafarir kamın itir akaba baraghizibagh anidi

¹⁸ Ki Jon, ki gumazamizir akınafarir kamın aven itir akam baraghizibav

kimasa, akar kam a datirighin ko gin otivamin bizibar eghaghanim. Ki gumazamizir kaba pamtemin vaghvagha me migei, “Gumazitam akar igharazitam uam akar kam gisin a giviraghti, God a ikarvaghiva, arazir bar kurar akınafarir kamın aven itim, God gumazir kamın ivezir kuram ua dagh iviragham. ¹⁹ Eghti gumazitam datirighin ko gin otivamin bizibar akar akınafarir kamın itibar tam adeghti, God an bizir aghuiba a dama da degham. Eghti a temer ikirimirir zurara itim anidimin daghetam aman kogham, egh God baghavira itir nguibar ekiamın ikian kogham. Nguibar ekiam, akınafarir kam an gun migei.”

²⁰ Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Migeir Kam, datirighin kamaghın migei:

“Bar guizbangira,
ki zuamira ia batogham.”

Guizbangira! Ekiam Iesus, ni izi!

²¹ Eghti Ekiam Iesusin apangkuvim, Godin gumazamiziba bar moghira me ko iki.

Bar guizbangira!

22:16: Nam 24:17, Ais 11:1, 11:10, Sek 6:12, Ro 1:3, 2 Pi 1:19, MAA 2:28, 5:5 **22:16:** Diboboniba 24:17; Aisaia 11:1; 11:10; Sekaraia 6:12; Rom 1:3; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28; 5:5 **22:17:** Sng 8:14, Ais 55:1, Jo 7:37, MAA 21:2, 21:6, 21:9 **22:17:** Aisaia 55:1; Jon 7:37; Akar Mogomem 21:2; 21:6; 21:9 **22:18:** MAA 15:1, 15:6 **22:18:** Akar Mogomem 15:1; 15:6 **22:18:** Godin Araziba 4:2; 12:32 **22:19:** Sng 69:28, MAA 13:8, 22:2 **22:19:** Onger Akaba 69:28; Akar Mogomem 13:8; 22:2 **22:20:** Mt 16:27, 1 Ko 16:22, MAA 22:7, 22:12 **22:20:** Matyu 16:27; 1 Korin 16:22; Akar Mogomem 22:7; 22:12 **22:21:** Ro 16:20, 16:24, 2 Te 3:18 **22:21:** Rom 16:20; 2 Tesalonika 3:18